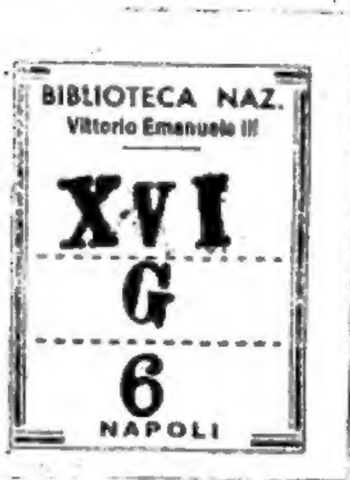

R. P. BAPTISTÆ FRAGOSI

SOCIETATIS JESU,

SYLVENSIS

EX ALGARBIO LUSITANIÆ:

REGIMINIS REIPUBLICÆ CHRISTIANÆ,

EX SACRA THEOLOGIA, ET EX UTROQUE JURE,

ad utrumque FORUM coalescentis.

TOMUS SECUNDUS,

QUI PRINCIPUM, AC PASTORUM ECCLESIASTICORUM obligationes, ac jurisdictionem complectitur: ubi etiam multa de religiosa gubernatione continentur.

EDITIO TERTIA CÆTERIS EMENDATIOR.

COLONIÆ ALLOBROGUM,

Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

M. DCC. XXXVII.

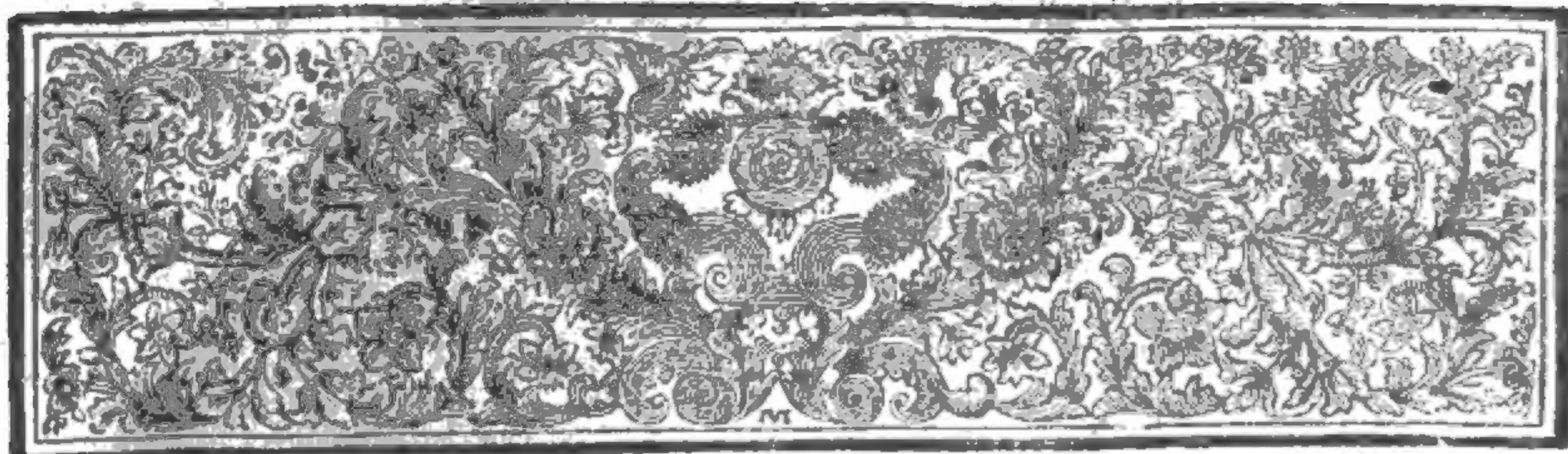

INDEX DISPUTATIONUM,

QUÆ IN HOC SECUNDO VOLUMINE CONTINENTUR.

LIBER I.

De supremo Summi Pontificis Principatu.

DISPUTATIO I.

De obligationibus Summi Pontificis.

DISPUTATIO II.

De gladio Summi Pontificis circa excommunicationes illi reservatas.

DISPUTATIO III.

De casibus reservatis in Bulla Cœnæ Domini à Domino Nostro Urbano VIII.

LIBER II.

De potestate Romani Pontificis, quo ad thesaurum Indulgentiarum, cujus claves ipse habet.

DISPUTATIO IV.

De Indulgentiis quas potest Summus Pontifex concedere tam in genere, quam in specie Prælatis, ac fidelibus Christianis.

DISPUTATIO V.

DISPUTATIO VI.

DISPUTATIO VII.

De resolutionibus, quæ ex dubiis circa Bullam cruciatam emergentibus oriuntur, suntque. n. 53.

LIBER. III.

De variis gradibus Dignitatum Ecclesiasticarum: deque variis officiis, ac beneficiis, quæ olim, & nunc in Ecclesia reperiuntur.

DISPUTATIO VIII.

An omnes dignitates Ecclesiasticæ, beneficia, & officia sint jure divino instituta.

DISPUTATIO IX.

De obligationibus Romani Pontificis circa beneficia omnia.

LIBER

LIBER. IV.

De obligationibus Legatorum à latere, & Delegatorum Sedis Apostolicæ.

DISPUTATIO X.

De obligationibus, & de potestate Legatorum à latere.

DISPUTATIO XI.

DISPUTATIO XII.

LIBER V.

De obligationibus, officio, ac potestate Inquisitorum contra hæreticam pravitatem.

DISPUTATIO XIII.

De origine, progressu, & modo procedendi sancti officii, ac de reliquis ad illud rectè agendum necessariis.

DISPUTATIO. XIV.

De Confessariis in actu confessionis ad actus inhonestos solicitantibus, & quinam Pontifices contra hos constitutiones ediderint.

LIBER. VI.

De excellentia, potestate atque officio Excellentissimorum Cardinalium.

DISPUTATIO XV.

LIBER VII.

De Patriarchis, & primatibus, & de officio eorum.

DISPUTATIO XVI.

DISPUTATIO XVII.

De Archiepiscoporum obligationibus, déque eorum jurisdictione, ac potestate.

LIBER VIII.

De obligationibus, potestate, & officio Episcoporum, & reliquorum habentium jurisdictionem quasi Episcopalem.

DISPUTIO XVIII.

De Episcopis.

DISPUTATIO XIX.

De casibus in specie Episcopo reservatis.

LIBER IX.

De potestate Episcopi circa collationem, institutionem, & destitutionem beneficiorum in genere, & in specie.

DISPUTATIO XX.

LIBER

LIBER X.

De obligationibus Parochorum, Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, & inferiores ordines habentium.

DISPUTATIO XXI.

DISPUTATIO XXII.

De obligatione recitandi Horas Cononicas & quinam illam habeant.

DISPUTATIO XXIII.

De distributionibus quotidianis, quæ solent tribui interessentibus Choro

LIBER XI.

De obligationibus Pastorum Regularium,

DISPUTATIO XXIV.

De obligationibus, & officio ac dignitate Abbatum Regularium.

Approbatio Theologorum.

NOs infrascripti, in sacra Theologiæ facultate Parisiensi Magistri fidem facimus perlegisse Librum, cui titulus est, JOAN. BAPTISTÆ FRAGOSI *è Societate* JESU, *Regiminis Reipublicæ Christianæ Tomus Secundus*, nihilque in eo fidei Orthodoxæ aut bonis moribus contrarium animadvertisse, Lugduni 20. Junii 1647.

Fr. CLAUDIUS COCHET, Ordinis Prædicatorum.

Fr. M. MICARD, Minor.

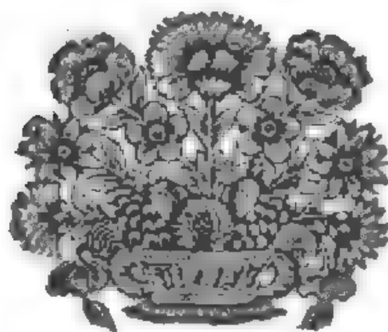

REGIMI-

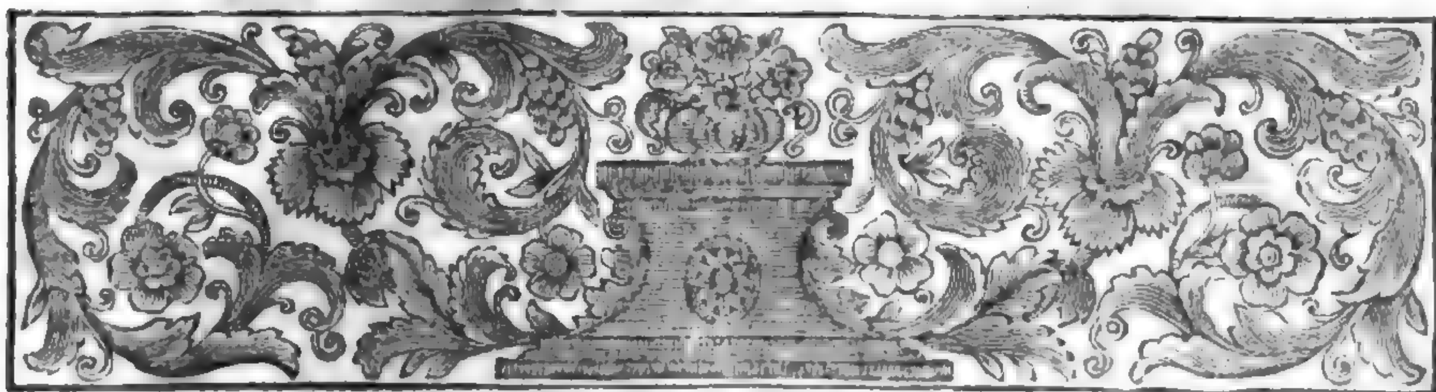

REGIMINIS CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ,

EX SACRA THEOLOGIA, ET EX UTROQUE JURE AD UTRUMQUE FORUM COALESCENTIS

PARS SECUNDA.

Quæ Principum ac Pastorum Ecclesiasticorum obligationes, ac Jurisdictionem complectitur: ubi etiam multa de religiosâ gubernatione continentur.

LIBER PRIMUS.

DE SUPREMO SUMMI PONTIFICIS PRINCIPATU.

DISPUTATIO I.

De obligationibus Summi Pontificis.

§. I.

Quæ sint Summi Pontificis obligationes in specie?

EPITOME.

1 *Obligationes summi Pontificis, quales sint in specie, & unde colligantur.*

2 *Obligationes sanctissimi Petri transeunt ad successores in Primatu.*

3 *Summus Pontifex quibus nominibus appelletur; ejus obligationes Concilia varia declarant.*

4 *Papa dicitur, Sponsus Ecclesiæ, Ordinarius Ordinariorum, totius Orbis territorium illi est, diciturque Dominus Dominorum, Sol totius Orbis, & Ecclesiæ, cujus jura tuetur.*

5 *Papa delinquet si recusat tueri Ecclesiam ob metum temporalem, vel si dissimulet cùm possit: potest revocare leges civiles contrarias supernaturali fini, vel excitantes ad peccatum.*

6 *Item potest cognoscere de negotiis sæcularibus, quoties ad bonum spirituale, & ad finem supernaturalem opus fuerit.*

7 *Papæ competit leges condere etiam ad finem supernaturalem; & abrogare subditis etiam invitis sæculares leges fini supernaturali adversantes.*

8 *Papa debet Ecclesiam tueri si detur schisma, & conservare leges suorum prædecessorum, privilegiáque maximè benemeritis concessa.*

ABSOLUTA primâ parte nostri Regiminis Christianæ Reipublicæ de obligationibus Principum, ac Magistratuum sæcularium, sequitur dicamus de obligationibus, ac jurisdictione Principum, ac Pastorum Ecclesiasticorum; 1
& quamvis singulas tantorum Patrum, ac Principum obligationes singulatim persequi mihi labor plusquam Herculeus videatur; ordiar tamen non ab alio Prin-

Principe, ac Pastore, quàm à Summo totius Reipublicæ Christianæ Parente, ac capite, non tamen ut omnia, quæ de illius supremo Principatu, ac potestate tam spirituali, quàm temporali dici possent, plenè complectar, (id enim nostris viribus onus impar porro est,) sed ut aliqua per quàm breviter, non tamen, ut par est, perstringam.

Primò ergo quæritur, quæ sint obligationes Summi Pontificis in specie? Responde ex multis excellentiis, ac prærogativis, quibus Christus Dominus sanctissimum Petrum exornavit, & cæteris Apostolis antetulit, apertissimè constare, quibus obligationibus Summi Pontifices Petri successores obstringantur? Nam Petro dictum est à Christo Domino: *Pasce oves meas, pasce agnos meos*, hoc est, habe curam Petre mei ovilis, quod est unum tantùm, Joannis 10. ibi, *Erit unum ovile, & unus Pastor*. Ergo universum gregem suum Petro Christus commendavit, ac commisit, ut ille Ecclesiam unicam, & unicum ovile amore paterno, & pastorali foveret: ex quibus verbis, ut testatur Ambros. *in cap. ult. Lucæ*, per hæc verba, *Pasce oves meas*, colligitur relictum fuisse nobis Petrum tanquam Vicarium amoris Christi, & quia omissis reliquis Christus Petrum duntaxat affatur, reliquorum etiam agnorum, ac totius ovilis curam commisisse certum est: quod etiam tradit Epiphanius *in Ancorato*, & Chrysostomus in eundem locum, *Pasce oves meas:* consonat Leo *in sermone de assumptione sua ad Pontificatum: de toto Mundo*, inquit, *unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur*, non ex alio fundamento teste Gregorio *lib.4. Epistolar.32.* nisi quia Petro totius Ecclesiæ cura est commissa: ipsi quippe dicitur, *Pasce oves meas*, sub quibus verbis ex communi usu loquendi intelligitur omnis actus pastoralis. Idem enim est pascere, quod agere pastorem, sive esse pastorem: ideo actus pastoralis non est solum cibum ovibus adhibere, sed etiam ducere, & reducere gregem, illúmque tueri, regere, castigare, ac paternè illi præesse. Quare Chrisost. *lib.2. de Sacerdotio*, semel, atque iterum ex illâ voce dictâ Petro, vocat *præfecturam*, officium Petro commissum, & August. *in illo Matth.24. Fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam*, ait. *Oves ipsas pascendas, hoc est docendas, regendásque Dominus Petro commisit:* Consentit Greg. *in lib. de Cura Pastorali*, dum vocat pastores, & curam pastoralem, nihil aliud esse, quàm regimen: imo & culmen, ac lumen regiminis, ipsúmque pascere, regere ac præesse interpretatur. Ex quo patet quot, quantæque sint Summi Pontificis obligationes erga universum Christi Domini ovile, cùm sit pastor bonus, & optimus.

2 Probatur quia Summus Pontifex est legitimus successor Petri, pari dignitate, & potestate; nam quamvis Petrus à Christo Domino habet potestatem supremam ad gubernandam Ecclesiam militantem, attamen sicut Petro collata fuit primò à Christo Domino potestas non vitalitia, sed perpetuò in universos Christi fideles duratura, sic etiam, ad ejus successores eadem potestas, ut in illis perennet, transfertur: eo quòd Papalis dignitas non ab hominibus, sed ab ipso Christo Domino, immediatè est instituta, quod est de fide, ut constat ex *Matthæi 16. super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, & infra, *& portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, quo loquendi modo significatur perpetuitas ædificii extructi in illa petrâ, & consequenter petram fore perpetuam, non in personâ Petri, sed in cathedrâ, & in successione. Suar. *de triplici, disp.5. sect. 8. n.1. in tract. 1. & disp.10. sect. 3. n.7.* idque confirmat authoritate Gelasii Papæ in Concil. 70. Episcop. dicentis, Romanam Ecclesiam à Christo Domino Primatum habere, & Anacleti *Epist. 3.* negantis ab Apostolis habuisse, idem Suar. *lib. 3. de Primatu c. 12. n. 2.* & seq. *à fol. 287. usque ad 372.*

Ratio potissima, quia obligationes Petro adhærentes transeunt cum Primatu ad successores tanquam res cum suâ causâ, & onere *l. si convenerit, ut nomen, §. si fundus, ff. de pignor. acti, & l. si debitor. C. de distract. pignor.* Tiraquel. *de retract. ligna. §.1. gloss.10. n.13.* Menoch. *cons.297. n.38.* post Jas. *in l. is cui opus, num.2. ff. de oper. nov. nunciat.* Socin. Sen. *in cons. 45. lib. 3.* & Soc. Jun. *in cons.74. n.8. lib. 3.* dicentes, res transire in successores cum suis qualitatibus. Cùm ergo Petrus Pontificatum, & regimen totius Christianæ populi à Christo Domino acceperit, & ipse Petrus perseveret, & vivat in successoribus suis, omnes obligationes Petri in successoribus perennant.

Ex diversis etiam nominibus ostenduntur obligationes Summi Pontificis; nam dicitur *Papa*, hoc est *Pater patrum*, seu per antonomasiam *Pater*, ut scribit Walfrid. *cap. 7. de rebus Ecclesiast.* cujus meminit Azor. *2. p. instit. moral. lib. 4. cap. 4. §. porrò vera.* item vocatur *Christianorum Pontifex*, *Summus Sacerdos*, *Summus Pontifex*, ut legitur apud Eusebium *in Chronico anno 44.* & in *Epistol.* à *Stephano Archiepiscopo Cathaginensi ad ipsum Damasum*, quam scripsit nomine trium Conciliorum Africæ: per hæc verba; *Beatissimo Domino, & Apostolico culmine sublimato S. Patri Patrum, Damaso Papæ, & cæt. & infra ibi: Et Summo omnium Præsulum Pontifici.* Quo etiam titulo usus est Beatus Anselmus *in præfat. lib. de Incarnat. Verbi ad Urbanum Papam*, & Divus Hieron. *in præf. Evang. ad Damasum. Tu*, inquit, *qui Summus es Sacerdos:* Sequitur Bernard. in omnib. Epistol. ad Romanos Pontifices, qui *lib. 2. de Consideratione* vocat Summum Pontificem *Christi Vicarium*, quo etiam titulo utitur *Concilium Lugdunense sub Gregorio decimo*, ut habetur *in sexto titulo, de electione, cap. ubi periculum:* atque ita cùm succedat Summus Pontifex Petro in Ecclesiasticâ Monarchiâ, tam ex divino jure, quàm ratione successionis, ut patet ex auctoritate Conciliorum, & ex Græcorum, Latinorúmque Patrum testimoniis, teste Bellarmino, *tom. 1. de Romano Pontifice, lib.2. cap.12. & 13.* benè sequitur non solùm Summi Pastoris, sed etiam Patris Patrum, Christianorum Pontificis, Summique Sacerdotis, ac Vicarii Christi obligationibus circumdatum undique Summum Pontificem, Petri successorem existere.

Has itidem obligationes declarant Concilia variis in locis, puta Concilium Chalcedonense *in Epistola ad Leonem*, ubi vocat illum *Caput Ecclesiæ*, per hæc verba ibi: *Quibus tu velut membris Caput præeras, & Act. 1. ejusdem Concilii* dicitur, *Ecclesia Romana, Caput omnium Ecclesiarum. Et infrà* ab eodem Concilio Chalcedonensi *in d. Epistola ad Leonem*, dicitur, *Custos Vineæ*, ibi: *Insuper*, inquit, *contra ipsum, cui vineæ Custodia à Salvatore commissa est*, id est contra tuam Apostolicam Sanctitatem, extendit insaniam: & à Concilio Lugdunensi generali dicitur Papa, *Sponsus Ecclesiæ*, ut habetur *in cap. ubi periculum, de electione in 6.*

Ad id quod scribit Bernar. *in Epist. 237. ad Eugenium Papam*, monens illum, ne se arbitretur Ecclesiæ Sponsum, sed amicum Sponsi, respondetur, quòd sicut Papa dicitur *Pastor Ecclesiæ*, *Caput, ac Rector* loco Christi Domini, sic etiam dici Sponsum loco Christi; Bernardus igitur Pontificem monuit duntaxat, ne se principalem Sponsum Ecclesiæ existimet, Nam principalis est Christus Dominus *Joan. 3.* Ipse enim Ecclesiam Spiritu suo fœcundat, & ejus solius semine (quod est verbum Dei) nascuntur

tur filii, Pontifices autem censentur Sponsi quatenus cooperantur in generatione filiorum, veluti ministri Verbi, & Sacramentorum, & filios non sibi, sed Christo Domino generant. Denique vocatur Summus Pontifex *in Concilio Chalcedonensi Act.* 3. *Episcopus universalis*, ut constat ex tribus Epistolis, à diversis Græcis ad Leonem Papam missis, quæ omnes sic ordiuntur ibi: *Sanctissimo, & Beatissimo universali Archiepiscopo, & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni.* Quæ verba, ut ait Gregor *lib.* 4. *Epistol.* 32. & aliis sequentibus, ostendunt Petro totius Ecclesiæ curam esse commissam à Christo Domino, quod idem est, ac si diceret Petrum esse à Christo Domino universalem Episcopum constitutum. Nec obstat si dicas Romanos Pontifices non se vocasse unquam universales Episcopos, quia ut habetur *in Epist.* 2. *Sixti primi & in* 2. *Ponciani, & in* 2. *Stephani primi*, sæpe Pontifices se nominarunt Episcopos Ecclesiæ universalis, quod etiam ostenditur ex Epistolis Leonis primi 54. 62. & 65. Ex quibus omnibus luce clariùs patet, quot, quantisque obligationibus Summus Pontifex sit obstrictus; cùm sit Petri successor, Pater Patrum, Princeps Sacerdotum, Vicarius Christi, fundamentum ædificii Ecclesiæ, Rector Domus Dei, Pater Ovilis Domini, Sponsus Ecclesiæ, Custos Vineæ Dominicæ, Apostolicæ Sedis Præsul, Pater & Doctor omnium fidelium.

Ex dictis sequitur Papam esse Ordinarium Ordinariorum, & totius Orbis, totúmque Mundum esse illius territorium, *c. cuncta per mundum* 9. *quæst.* 3. Gonzales *ad regulam* 8. *cancellariæ* §. 2. *proæm. n.* 44. post plures, quos ibi refert, ac sequitur nullúmque in terris habere superiorem *d. cap. cuncta per mundum, c. licet, c. venerabilem, de electione* Flamin. *de resignatione, lib.* 7. *quæst.* 5. *n.* 1. & 2. Mastrill. *de Magistrat. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 4. Nec refert quod in proœmio Decretalium, & in aliis locis nominetur *Servus Servorum Dei:* Id enim ad humilitatem intelligitur: quòd autem attinet ad potestatem est *Dominus Dominorum*, & quæcumque potestas est sub cœlo, est in Summo Pontifice. Ita Bald. *in. d. proœm. decretalium, n.* 6. & Bartol. *in constit. Henrici.* 7. *in volumine post duos libros feudorum, quæ incipit, Ad reprimendum*, quos refert, ac sequitur Azor 2. *p. instit. moral. lib* 4. *c.* 19. *quæst.* 1. *vers. Baldus*, & Augustin. Barbos. *de institutione Episcopal. offic. p.* 1. *tit.* 3. *c.* 2. *n.* 18. *ad finem.* Facitque unum Consistorium Papa cum Deo, Hostiens. *in c. quanto, n.* 11. *de translatione Episcopi*, per text. ibi Gomes *de expectat. sub n.* 38. Gonzal. *super regula* 8. §. 1. *proœmial. n.* 35. Dicitúrque *Imperator* dum obtinet imperium Romanum, *cap. Dominis, & ibi gloss.* 1. *distinct.* 10. Bald. *in l. rescripta, n.* 7. & 8. *C. de precib. Imperat. offerend.* ubi plura de excellentiâ Papæ: qui major est Imperatore, & omnibus Regibus Universi, & se habet erga illos, veluti Sol erga Lunam, & stellas *c. solitæ, de majorit. & obedient.* ubi *gloss. verb. inter Solem, & Lunam*, hoc bene demonstrat, Bald. *in cap. bonæ. el. secundo, n.* 10. *de postulatio. Prælator.* ubi ait *Papam habere admirabilem potentiam, & præesse Ecclesiis, sicut Sol præest planetis.*

Ex hoc etiam demonstratur Papam teneri jura Ecclesiæ tueri, nec debere negligere, qui alios in suâ justitiâ fovet, *c. quoniam intelleximus, de immunitate Ecclesiæ in sexto, circa medium*, Bellamer. *cons.* 40. *n.* 22. *vers. ad secundum quæsitum.* Similiter tenetur jus divinum tueri usque ad sanguinem, & animam: *c. sunt quidam,* 21. *quæst.* 1. Abb. *in* 1. *quæst. incip. Episcopus, col.* 3. *num.* 4. *vers. secundo principaliter:* Nec non debet ex debito Summus Pontifex Ecclesiam suam universalem, & ejus Ecclesiasticam libertatem, & jurisdictionem defendere, ut de facto defendit, dolétque dum videt tot gentes & nationes ab Ovili Christi aberrare. Bellamer. *d. consil.* 40. *n.* 44. *vers. ad quartum si.* Quod est votum Joan. de Varenis ubi in fine firmat, quod contra audentes talia insurgat Ecclesia, aures instar aspidum non obturando, sed prævalendo progrediatur, ut eos, qui timore Dei, à malo non recedunt, severitas Ecclesiæ saltem compescat. 5

Similiter tenetur statuta contra libertatem Ecclesiasticam dissolvere, & occupatores suæ jurisdictionis non solùm arguere, sed etiam opportunis remediis convincere, Bellamer *d. cons.* 40. *num.* 4. *vers. ad quartum*, quia est Pastor universalis crediti sibi a Deo gregis, & curam genere in ordine ad finem supernaturalem, & bonum totius Ecclesiæ, non cessat *l.* 3. *Ecclesiis, C. de Episcopis, & Clericis.* Idcirco dissimulari non debent opprobria illius, qui probra nostra, & opprobria delevit, *cap. nonnullis, de Judæis*, Bellamer. *d. cons.* 40. *n.* 44.

Juvat *gloss* 1. *in regula possessor, de regul. jur. in* 6. & *gloss. verb. torneamenta, vers. sed supposito in extravagant.* 1. Joannis 22. *de torneamentis*, ex quibus habes Papam in ordine ad finem supernaturalem posse revocare leges civiles scriptas, & non scriptas, quæ approbant scelera subditorum, & facientibus præmia concedunt, & abrogare statuta eidem fini, ac bono spirituali contraria, si eorum conditores à Papa moniti noluerint revocare, ita Suar. *de legib. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 6. *cum sequent. & de defensione fidei catholicæ, lib.* 3. *c.* 22. *n.* 10. Molin. *de justit. tract.* 2. *disp.* 29. Padill. *in l.* 2. *n.* 78 *C. de servitutib.* Pinel. *in Authent. nisi, n.* 11. & 56. *C. de bon. matern.* Mantuan. *dialogo* 64. Menchac. *success. creat.* §. 10. *n.* 649. Quod extende etiam quando leges civiles excitant, & invitant homines ad peccata venialia committenda: has etiam leges Papa potest abrogare, si deficiat legislator sæcularis, quoniam per illas etiam violatur bonum spirituale, dum subditi invitantur ad venialia suscipienda, quibus finis spiritualis in suâ proportione offenditur, & in quo deviatur a verâ legis substantiâ, quæ consistit in eo, ut lex feratur de re tali, quæ justè, & honestè exerceri queat; ita ut aliter nullius sit momenti: ita Abb. *in c. ult. de præscript. sub. n.* 2. Consonat *l. Lusitana, lib.* 3. *tit.* 64. *in princip.* decidens legem canonicam in foro civili esse servandam quando agitur de peccato, & desumitur ex scribentibus *in c.* 1. *de nov. oper. nunciat.* gloss. *in c.* 2. *de Arbitris in* 6. Surd. *decis.* 158. *n.* 9. & *de alimentis, tit.* 7. *quæst.* 29. Anton. Gomes *in l.* 82. *Tauri, n.* 52. ubi testatur de communi legem peccati nutritivam esse nullam, & non servandam, idémque esse dicendum, si peccati venialis existat nutrix.

Quin etiam Summus Pontifex ex officio Pontificali habet potestatem super negociis sæcularibus, etiam inter sæculares agitatis, ut de illis cognoscat, ac disponat quoties id opus fuerit ad tranquillitatem Ecclesiæ conservandam, & ad illius defensionem, & ad bonum spirituale, nec non ad finem Ecclesiasticæ jurisdictionis, ac potestatis supernaturalem consequendum expedierit, *text. in extravaganti. Unam sanctam. de Majoritate.* Turrecremat. *de potest. Ecclesiast. lib.* 2. *c.* 113. *cum sequent.* Sot. *de justit. lib.* 4. *quæst.* 4. *art.* 1. Cajetan. *in apologia, tom.* 1. *opuscul. tract.* 2. *c.* 13. & 8. & 2. 2. *quæst.* 43. *art.* 8. Cordubens. *in quæstionar. lib.* 1. *quæst.* 57. & ex nostris Molin. *de justit. tract.* 2. *disp.* 29. *vers. tertia conclusio.* Bellarmin. *de Romano Pontifice, controvers.* 3. *generali, lib.* 5. *cap.* 6 Suar. *de legib. lib.* 3. *c.* 7. *num.* 5. & *de defensione Fidei Catholicæ, lib.* 3. *c.* 22. Pater Rebell. *de obligat. justit. p.* 2. *lib.* 14. *quæst.* 23. *sect.* 4. *n.* 2. & *sect.* 5. *n.* 29. quibus accedunt Covarr. *practic. c.* 1. *num.* 2. *concl.* 2. 6

& in regula peccatum, p. 2. §. 9. n. 7. Morla *in emporio jur. Civil. tit. de jurisd. omn. judic. quæst. 4.* & Thusc. *practic. conclusion. tom. 6. conclus. 45.* Qui omnes tradunt Papam potestatem habere in temporalibus casualiter, & indirectè in ordine ad spiritualia quotiescunque ad bonum spirituale id opus fuerit, per dictam *extravag. unam sanctam, & ex cap. per venerabilem, qui filii sint legitimi.*

7 Probatur, quia Summo Pontifici competit leges condere, quas expedire judicaverit ad finem supernaturalem, Molin. *de justit. tract. 2. d. disp. 26. & tract. 5. disp. 46. n. 4. vers. summo autem Pontifici,* subdens posse id facere absque ulla dependentia, & approbatione, aut receptione subditorum; quinimo posse leges sæculares Principum sæcularium sibi subditorum, eisdem invitis, & involuntariis abrogare si fini naturali adversentur, eò quòd jurisdictionem ac potestatem non acceperit ab Ecclesia, nec à Principibus sæcularibus, sed immediatè à Christo Domino. Ergo à fortiori poterit se intromittere ex vi sui officii Pontificalis super omnia negocia sæcularia inter sæculares agitata, ut de illis judicet quando opus fuerit ad bonum spirituale, & ad Ecclesiæ defensionem, & ad finem Ecclesiasticæ potestatis supernaturalem consequendum, ut ultra præcitatos docent etiam Driedon. *de libertat. Christian. lib. 1. c. 15. cum sequent. & lib. 2. c. 2.* Gandavensis *quodlibet. 6. quæst. 23.* Victoria *de elect. 1. & sect. 6. relect. 5. sect. 2. à. n. 3.* Aldret. *in allegatione. pro omnimoda regularium exemptione, p. 1. c. 5. n. 13.*

8 Quid si detur schisma in Ecclesiâ Romanâ, vel aliquod immineat periculum scissuras secum adducens? Respondetur Papam solere Ecclesiam contra omnes suam jurisdictionem tueri, nec desistere ab officio suo. Bellamer. *cons. 40. n. 37. vers. ad quintum.* ubi meminit Officialium Regis Franciæ, subditque occupatores jurisdictionis Ecclesiasticæ puniri posse tanquam sacrilegos, vide illum *n. 34. v. ad tertium, & n. 39. & 43. v. etiam de jure civili.*

Item tenetur Summus Pontifex conservare magis suorum Prædecessorum statuta, ac leges, quàm aliorum inferiorum. Roman. *cons. 327. incip. istæ sunt rationes. n. 3. col. 2.* ex eâ ratione, quia sicut ipse exoptat placita sua, ac constitutiones, à suis successoribus custodiri, sic etiam debet, ut suorum prædecessorum constitutionibus obediatur, Roman. *d. cons. 327. n. 3. vers. cum igitur,* & deducitur apertè *ex c. institutionis, & ex c. si ea. 25. quæst. 2.* dicentibus, *si ea destruerem, quæ antecessores mei statuerunt, non constructor, sed eversor justè comprobarer.* Quod præsertim procedit quando constitutiones continent privilegia concessa personis benemeritis. Nam licet Summus Pontifex, ac Princeps possit revocare sua privilegia sine causa, non tamen semper decet, quando aliqui bene merito fuerunt concessa, nec debent illa auferri sine causa, Bald. *in l. quæ ex relationibus nota 63. C. de legib.* Curt. Jun. *cons. 174. n. 4.* Decius *cons. 186. in causa communitatis n. 4. vers. sed tamen his, & cons. 292. & pro tenui, n. 7.*

Suffragatur quod dici solet, privilegia concessa personis privilegiatis non censeri sublata per clausulas derogatorias, nisi de privilegiis fiat expressa mentio, Rom. *cons. 436. incip. quod. indultum, sub n. 11. vers. quinta principalis ratio. & cons. 327. ista sunt, sub. n. 8. vers. secundò respondeo.* Decius *cons. 165.* viso tenore, *n. 4.* Sicut non censentur sublata privilegia concessa ad bonum publicum, & utilitatem Ecclesiasticam, nisi de illis in specie fiat mentio. Quare quamvis voluntati successorum Papa non possit legem imponere, neque eorum manus ligare, quia hoc esset imponere legem potestati, & voluntati, Rota *decis. 137. n. 8. p. 1. divers.* Ratio tamen suadet, ac petit, ut qui desiderat constitutiones suas à successoribus servari, prædecessorum ordinationes, & statuta custodiat per *d. c. si ea destruerem, & c. institutionis, & c. quod vero 25. quæst. 2.* ubi dicitur Papa sibi esse injuriosus, si decreta prædecessorum abroget, & privilegia tollat, Roman. *d. cons. 327. istæ sunt rationes n. 3. & 4.* & Gomes *in c. 1. de constitut. lib. 6. n. 98.* ubi addit faciliùs à Summo Pontifice revocari proprias constitutiones, quàm suorum prædecessorum.

---

§. II.

Utrum Papa possit aliquid detrahere de illis, quæ sunt de jure divino, vel naturali.

EPITOME.

9 *Dubitare de potestate Summi Pontificis est sacrilegium.*
10 *Papæ omnia esse licita, quomodo intelligatur.*
11 *Papam non posse tollere statuta Concilii contra salutem, & statum universalis Ecclesiæ.*
12 *Papa utrum possit statuere contra Canones Ecclesiæ.*
13 *Papa utrum possit ex parte, vel ex toto aliquid eorum mutare, vel abrogare ea, quæ à Christo Dominò, vel ab Apostolis sunt constituta.*
14 *Et quid dicendum de iis, quæ sunt de jure divino, vel naturali.*
15 *Papa utrum peccet non observando constitutionem capitis, Omnis utriusque sexus.*
16 *Papa utrum possit sibi remittere pœnitentiam impositam à Sacerdote.*
17 *Utrum Papa contraveniens juramento, vel voto peccet.*
18 *Utrum Papa ligetur suo contractu, & quoad illum subjiciatur legibus humanis.*
19 *Utrum Papa jurans cedere Papatui ad libitum Cardinalium, teneatur cedere, & ratio cur non ligetur?*
20 *Et quid si juret non creare Cardinales?*
quot Papæ renunciaverint Papatui;
& quid de Lino, & Cleto? ibid.
21 *Papa non potest facere aliquid per quod decoloretur status universalis Ecclesiæ.*
& an possit cogi Papa ut renunciet Papatui;
& quando potest deponi. ibid.
22 *Papam non ligari jure communi certum est, & contraveniendo an aliquando peccet.*
23 *Papa quamvis non ligetur capitulis licitis, vel illicitis, tamen si promoveat indignum in aliquâ dignitate exigente dispensationem, committit indignum universali Ecclesiæ.*
24 *Papa utrum possit aliquid contra articulos fidei, & contra formam Sacramentorum.*

Certi juris est sacrilegium dici ab iis commissum, 9 qui dubitant de potestate Papæ per *text. in l. 2. C. de crimin. sacrileg.* Jason. *in l. 1. de constitut. princip. n. 3. & in l. Barbarius, num. 35. ff. de offic. prætor.* Alexand. *cons. 216. vol. 2. n. 1.* Burgus de Paz *in proœm. legum Tauri, n. 347.* Mendoça *disp. juris civilis lib. 1.* Matienz. *lib. 5. recopil. tit. 10. leg. 6. glossa 2. num. 4.* Gonzal. de *mensib. gloss. 9. §. 2. num. 70. & alii,* qui omnes tradunt sacrilegium esse de potestate Papæ dubitare; ex eo fundamento, quia Papa potest omnia clave non errante, & sic excepto peccato, *de pœnitentiis distinct. 2. charitas,* Capristanus *de Auctoritate Papæ tom. 13. in 3. p. secundæ partis principalis, tit. ad quid protenditur auctoritas Papæ, n. 88. fol. 62.*

Suffragatur Henricus Boich. *in cap. magnæ, de voto,* ubi agens de iis, quæ liceant Papæ, ait Axioma

ma Hostiensis asserentis omnia licita esse Papæ, quæ non sunt contra fidem, intelligendum esse, dummodo non offendatur Deus, quia ad hoc nulla est potestas, nullum privilegium, nulla dignitas: atque ita Summus Pontifex obligatur ad præcepta Decalogi, & ad omnia alia, quorum commissio, vel omissio ex lege divina veteris, aut novi Testamenti peccatum mortale judicatur; Secus de iis, quæ ex lege canonica mortalia sunt, & in his omnibus quidquid libet, Papæ licet, ut habetur in *cap. proposui. de concessione præbendæ, & in cap. final. de Simoniâ.* Attamen sine causa sufficiente non decet 11. *quæst.* 1. *cap. pervenit. l. digna vox C. de legib.* Causa autem sumitur ex qualitate negotii, personæ, loci, & temporis; nam Princeps esto sit legibus solutus, profitetur tamen se legibus vivere, ut *Instituta, quibus modis test. in fine, & d. lex digna vox, Cod. de legib. l. hac consultissima, §. ex imperfecto C. de testament.*

Ex quibus concludit Hostiens. *in d. c. magna. de voto*, omnia licere Papæ præter peccatum, quod declarat Joan. And. ibi, *de peccato contra legem divinam, secus de peccato à lege positivâ indicto.* Cùm
11 ergo tollere statuta Concilii, contra salutem sit, & statum universalis Ecclesiæ, præsertim ex sua voluntate, & sine aliquâ causâ, maximè ubi sumus in his, quæ non concernunt merè jus positivum, sed in his, quæ habent jura legis, & obligationis naturalis virtute juramenti parti præstiti, aut voti, cujus obligatio fit Deo, & sic juris est divini, non possit fieri hoc in bona conscientia: sequitur non licere, Archidiacon. *in cap. sicut.* 15. *distinct. post gloss. ibi*, Jacobat. *de concil. lib.* 7. *art.* 4. *n.* 76.

12 Quæstionis tamen est, an possit Papa statuere aliquid contra canones Apostolorum? Ex traditis à Felin. cum multis, quos citat *in rubr. n.* 1. *& sequentib. de constitutionib.* Respondetur affirmativè, ubi supponit posse Papam solum condere leges etiam de rebus arduis, sequitur Mart. *de jurisdict.* 2. *p. c.* 37. *n.* 1. *& casu* 93. *n.* 3. *& casu* 194. *n.* 7. ubi addit posse Papam interpretari, & limitare jus divinum. Sed contra in hunc modum: Papa dum facit aliquid sine consensu Cardinalium, non dicitur facere cum bona conscientiâ, prout vult Joann. Monach. *in c. super eo, de hæret. in* 6. ubi dicit gesta per Papam, quæ erant ardua fuisse revocata, eò quòd fuerint gesta sine consilio Cardinalium. idem docet Archidiacon. *in c. sunt quidam* 25. *quæst.* 1. *in. princip.* Hostiens. & Joann. Andr. *in c. antiqua de privileg. Cardinal.* & Imol. in *c. ex gestis de clericis non residentibus.* juvat Bald. *in l. final. C. de divers. rescrip.* dicens Urbanum Papam respondisse Oratoribus Perusinis petentibus expeditionem pro rebus civitatis, negotium esse arduum, ideo non posse in camerâ expediri, sed in Consistorio cum Cardinalibus: idem de negociis arduis significatur *in c. per venerabilem qui filii sint legitimi*, ubi dicuntur Cardinales, coadjutores Papæ in officio Papatûs, & Collaterales, *ut in c.* 1. *&* 2. *de offic. legat. in* 6. & *pars corporis*, 6. *quæst.* 1. *verum.* & ideo non debet explicare ardua, nisi cum Cardinalibus stante maximè antiqua consuetudine: imo non valet consuetudo, quod Papa expediat ardua sine consilio Cardinalium, ut notat Abb. *in c.* 2. *de majoritat. & obedient.* de quo per Felin. *in d. rub. de constitut.*

Et quamvis utraque sententia sit probabilis, & secunda saltem ex quadam honestate, & condecentiâ valde probabilis, scilicet quòd ardua non explicentur à Papa, nisi cum Cardinalibus, cùm dicantur pars Papatus, & vocati in partem solicitudinis, ut habetur *in c. ad honorem, de authoritate, & usu pallii*, & invisceratí Papæ censeantur. Hostiens. *in c. antiqua de priv.* & dicantur *Cardines terræ.* Jo. de Tan. *in c. sacrosancta.* 22. *distinct.* & Hostiens. *in c.* 2. *de cleric. non resident.* Probabilior est pars affirmativa posse videlicet Papam solùm condere leges etiam de rebus arduis & statuere contra canones Apostolorum, ut Abb. *in c. literas, n.* 14. *de restitut. spoliator. & in c. proposuit. n.* 9. *de concess. præbend.* Ancharan. *cons.* 124. *incip. circa Bigamæ.* Turrecrem. *in c. lector. n.* 2. *decis.* 34. & ibi Præpos. & post alios tradit doctissimus, ac Reverendissimus Hispaniarum Primas, *in commentariis in primam partem Decreti, in distinct.* 47. *c. Episcopus* 1. *in gloss. verb. exigens tempore Apostolorum, n.* 2. *fol.* 368. atque ita solus dispensat cum Bigamo. Nec obstat *c. nuper extra de Bigamis*, quia licèt notetur difficultas, non tamen tollitur facultas. Nec refert etiam auctoritas Apostoli dicentis, quod Episcopus debet esse vir unius uxoris, & *cap.* 1. *ad Timot.* 3. quia contra auctoritatem Apostolorum non potest dispensari in his, quæ concernunt naturam, & ita sunt de jure naturali 8. *distinct. c. quæ contra mores.*

Quinetiam Lucius Papa dispensavit cum Panormitano Archiepiscopo, qui fuit Bigamus, ut vult *gloss.* 34. *distinct. c. si quis viduam §. sed postea*, quod fieri potest ex causâ justâ: proinde in his, quæ non sunt de jure naturali, nec contra mores, nec contra fidem, potest Papa solùm dispensare etiam contra authoritatem Apostoli, & statuere contra canones Apostolorum, ex eo quòd Papa est major Apostolo, & Apostolis, qui supervixerunt post obitum Sanctissimi Petri in eo quòd Pontifici, qui Petro successit, fuerint subjecti jurisdictione, cum eadem potestas, & jurisdictio, quæ fuit Petro à Christo Domino data, transfusa sit in successores; atque ita successor Petri viventes Apostolos superabat dignitate, & potestate, quia hæc dignitas fuit in Petro, & est in successoribus tanquam ordinario totius Ecclesiæ Pastore, cui competit per se primò cura, & gubernatio totius Ecclesiæ, quod non competiverit cæteris Apostolis; Item quia potestas Pontificis Romani semper fuit, & est ordinaria, & perpetuò, & in perpetuum in Ecclesia duratura, & permansura: Secus autem in cæteris Apostolis. Tertiò denique, potestas Petri extendebatur ad omnes, & singulas personas etiam Episcoporum, cùm id exigeret ratio ordinis, & unitatis Ecclesiasticæ, nec non ad personas Apostolorum directè, poterátque Apostolis imperare, atque huc, vel illuc mittere, Soar. *de triplici, tract.* 1. *disp.* 10. *sect.* 1. *ex n.* 25. *usque ad n.* 28. quem diligenter contemplare. & Bellarm. *lib.* 1. *de Rom. Pont. c.* 26. *&* 27.

Ex dictis sequitur cum communi Theologorum *in tertio Sententiarum distinct.* 37. nihil eorum, 13
quæ sunt juris divini posse Papam, vel ex toto, vel ex parte abrogare, mutaréve, etiamsi justa causa intercedente hunc, vel illum possit à juris divini rigore eximere: differunt enim inter se non leviter sed maximè, abrogare jus divinum ex toto; vel ex parte, & relaxare ex causâ justâ juris divini rigorem, quia hoc est hunc, vel illum à juris divini rigore eximere, vel solvere; habet tamen Papa authoritatem declarandi, vel interpretandi, quæ sunt obscura, vel ambigua in ipso jure divino, cùm penes Ecclesiam sit hæc potestas, sive hæc dubia reperiantur in ipsis sacris literis, vel in regulis fidei, neque de hoc ambigitur. Probatur ex *Deuter.* ubi Moyses: *Si difficile, atque ambiguum judicium esse perspexeris inter causam, & causam: lepram, & lepram, & judicum intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniésque ad Sacerdotem Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, quærésque ab eis, quia indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus.* Ex quo patet ambigua, & obscura à Summo Pon-

Pontifice, etiamſi ſint de jure divino interpretari, ac declarari poſſe.

Confirmatur ex verbis Chriſti Domini ad beatum Petrum, *Tibi dabo claves regni cœlorum*, quæ verba dicta ſunt Petro, non tanquam homini privato, ſed tanquam Principi Apoſtolorum, & Eccleſiæ Capiti; atque ita eo mortuo illa poteſtas transfuſa eſt ad omnes Pontifices ſucceſſores legitimos, ex eâ ratione, quia conceſſa dignitati non extinguuntur morte regentis illam, ſed tranſeunt ad omnes ſucceſſores in eadem dignitate; *l. mortuo, l. proponebatur, ff. de judic. & cap. quoniam Abbas. de offic. delegati.* Quare ex verbis, *tibi dabo claves, Matthæi 16. & quodcunque ligaveris, erit ligatum, & quodcunque ſolveris erit ſolutum*, ſequitur quamvis non poſſit Papa diſpenſare in jure divino, poſſe tamen interpretari illud, & declarare, ex qua declaratione conſtabit jus illud ad caſum aliquem non extendi ex aliquâ cauſa. At verò nulla competit ei facultas diſpenſandi in jure divino, ne cauſa aliqua id adjuvabit, D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 98. *art.* 4. *ad tertium Quotlibet* 4. *art.* 13. *& quotlibet* 9. *art.* 15. Dried. *de libertat. Chriſt. pag.* 204. Major. *in* 4. *ſent. diſt.* 24. *quæſt.* 12. Almain. *in tract. de poteſtate Eccleſiæ*, *cap.* 13.

14 Nec refert ſi dicas Abb. *in cap. non eſt, de voto*, exiſtimaſſe poſſe Papam ex cauſâ diſpenſare in jure divino, quem alii ſequuntur id ipſum aſſerentes, quorum opinio ſuſtinebitur duntaxat, ſi intelligatur de declaratione, & interpretatione juris divini, non verò de diſpenſatione propriâ: ita Covar. poſt alios *in Epitome*, 2. *p. cap.* 6. §. 9. *ex num.* 4. quem ſequitur Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 18. *quæſt.* 2. *verſ. communis tamen*, addens verſ. *tertio quæritur*, non poſſe Romanum, Pontificem quicquam abrogare, vel etiam mutare eorum, quæ jure naturali præcipiuntur, aut vetantur, quæ ſententia eſt Divi Thomæ, *quæſt.* 94. *art.* 1. quem ſequitur Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 17. *num.* 8. *verſ.* Henricus tandem Suar. *de defenſio. fidei*, *lib.* 3. *cap.* 30. *num.* 10. Sanch. *lib.* 8. *de matrimon. diſp.* 6. *num.* 5. idem Azor. *ſupra lib.* 5. *c.* 3. *per totum*, ubi volunt Papam non poſſe abrogare in totum vel ex parte, in jure naturali, & divino, ſed declarare ejus obligationem per veram diſpenſationem in caſu aliquo particulari, non habere locum eximendo hunc vel illum à rigore juris divini, & hoc ex causâ urgenti. Sed hi Auctores fatentur poſſe Pontificem aliquando diſpenſare in jure naturali, & divino non abrogando, neque ex parte, neque in totum illud jus in quo diſpenſat, ſed explicando, declarandóque juris ipſius obligationem per veram diſpenſationem, in hoc, vel in illo caſu ſpeciali procedere ex cauſâ urgenti, quatenus hunc, vel illum à juris divini rigore eximit.

Contra tamen objici poteſt Papam in hoc jure divino non poſſe propriè diſpenſare, quatenus diſpenſatio eſt vera juris relaxatio, ſed poſſe declarare, & interpretari jus divinum abſolutum in hoc, vel in illo caſu non habere locum. Ratio quia Scriptura Sacra, & perpetuus uſus Eccleſiæ tradit jus naturale, ac divinum eſſe hominibus propoſitum, ut illo gubernentur, non verò, ut poſſint illud relaxare eximendo in hoc, vel in illo caſu ab ejus obligatione, hunc, vel illum, aut declarando illud non obligare. Nam hoc tacitè eſt legem ſuperioris abrogare, vel tollere, quod fieri non poteſt *per text. in clement. ne Romani, de elect.* Item quia non eſt negandum, per eam particularem diſpenſationem in eo eventu particulari, abrogari jus illud, cùm tollatur ejus obligatio, quamvis non abrogetur lex abſolutè per eam ſpecialem diſpenſationem. Cùm ergo non ſit major ratio, cur diſpenſetur in hoc eventu, in hoc præcepto juris divini, quàm in illo caſu, ſi par ratio, & cauſa concurrant, bene ſequitur non poſſe in hoc jure divino, ac naturali diſpenſari, ſed poſſe Papam interpoſitâ ſuâ authoritate, declarare jus in tali caſu non obligare. Urget, divinam voluntatem, à quâ lex naturalis promanat, eſſe omnino immutabilem, & ex conſequenti nullam cadere diſpenſationem in eamdem, ob quas rationes hæc ſententia eſt Divi Thomæ *quotlibet* 4. *art.* 3. *corp.* & ad primum Cajetani in quæſtione illa, an Pontifex poſſit diſpenſare in voto ſolemni Religioſorum. Almain. *de poteſtat. Eccleſ. cap.* 13. Soti *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 5. *ad primum, & lib.* 1. *de juſtit. quæſt.* 7. *art.* 3. *ad tertium, & lib.* 10. *quæſt.* 3. *art.* 4. *col.* 8. *verſ. in calce demum*, & ex noſtris eam docent Suar. *de Euchariſt. quæſt.* 74. *art.* 2. *diſp.* 43. *ſect.* 4. *verſ. tertia ſententia*, *& verſ. quinto poteſt hoc.* Valens. 1. 2. *diſp.* 7. *quæſt.* 4. *puncto* 6. *verſ. & quod ad priorem*, *& quæſt.* 8. *punct.* 4. *verſ. diſpenſatio autem*, *& ad finem illius puncti*, *&* 2. 2. *diſp.* 10. *quæſt.* 3. *punct.* 5. *col.* 4 *verſ. quarto certum eſt*, *& verſ. ſic. etiam in præpoſito*, *& in fine illius puncti.* Quibus prorſus adhæreo cum Sylveſtro, *verb. Papa*, *quæſt.* 16. *&* 17. Navarr. *lib.* 4. *conſil.* 1. *edict. tit. de ſponſalib. conſ.* 39. *n.* 16. *& in* 2. *tit. de deſponſat. impub. conſ.* 4. *n.* 16. & Covarr. *ſupra d. c.* 6. *in* 4. 2. *p.* §. 9. *n.* 4. & Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrimon.* 2. *p. n.* 104.

Quare melius dicendum arbitror Summum Pontificem, licèt non poſſit diſpenſare in lege divinâ, poſſe tamen declarare, ſeu interpretari in aliquo eventu ſpeciali deficere obligationem legis, vel ex eo, quia majus bonum impeditur ex illius obſervantiâ, aut aliquod ſequitur detrimentum notabile, quæ interpretatio, ſeu declaratio Summo Pontifici eſt concedenda ex illo Areſto, quòd Deus, & natura non deſunt in neceſſariis; & quamvis aliqui apud Suar. *de religio. tom.* 2. *tract. de voto*, *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 2. confundant verbum *diſpenſare*, & declarare, ſeu, interpretari, & accipiant utraque pro eodem: attamen inter ſe maximè diſcordant: quia diſpenſatio aufert hominem ſubditum, & liberat illum ab onere ac nexu legis: interpretatio autem ex æquitate declarat obligationem legis in hoc, vel in illo caſu non habere locum, & hoc modo Theologi concedunt poteſtatem interpretandi Summo Pontifici, ut notat Covarr. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 6. §. 9. *num.* 2. *& in regula peccatum*, *p.* 2. §. 11. *num.* 3. Hojed. *de incompatib. benefic. p.* 2. *Cap. ult. num.* 5. *in fine*, & alii, quos refert Sair. *in clavi Regia*, *lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 9. *verſ.* Alii verò accipiunt jus divinum ſtrictius, non verò latius, ac fuſius, ſicut juris Canonici Interpretes, qui jus divinum appellant, quidquid in veteri Teſtamento præcipitur, aut prohibetur: nec non quidquid in eo reperitur ſcriptum, & quicquid ſimiliter in novo Teſtamento decernitur, ac docetur. Idcirco aſſerunt multa quæ ſunt juris divini poſſe ab Eccleſia mutari, & de facto eſſe mutata. Theologi verò cum jus divinum preſſius, & ſtrictius accipiant, nempe pro iis, quæ Deus, aut Chriſtus Dominus prohibuit, vel fieri juſſit, propterea tradunt illud non poſſe à Summo Pontifice abrogari, aut mutari; & multo fortius nequit mutare, vel abrogare ea, quæ jure naturali præcipiuntur aut vetantur. Divus Thom. 1. 2. *quæſt.* 94. *art.* 5. & Azor. *d. c.* 18. *verſ. ſecundò quæritur*, *& verſ. tertiò quæritur*, ubi teſtatur de communi. An verò poſſit Papa diſpenſare propriè, ac verè in votis, & relaxare eorum vincula, dicetur infrà.

Sequitur illa difficultas, an Summus Pontifex ſubjiciatur diſpoſitioni *capitis*, *Omnis utriuſque ſexus?* Affirmat Antonius ex eo, quia quamvis Papa non adſtringatur lege poſitiva, obligatur tamen 15
menti

menti legis, & naturali æquitati diffinienti aliquid circa peccatum; consentit Joan. Andr. *in cap. significasti, in verb. jurisdictioni, de for. compet.* Eo quòd cùm sit homo, qui peccare potest, tenetur se subjicere Sacerdoti per se ipsum, quamvis non habeat superiorem, quem possit adire, cùm sit subjectus veritati legis divinæ, quæ obligat pœnitere: ideo adstringitur ad observandum *d. caput, Omnis utriusque sexus*, obediendo menti illius: Sequitur Dominicus *in cap. 1. de constitut.* Non tamen incurret in pœnas impositas ab eodem *cap. omnis*, si non observet illius constitutionem, cùm Papa non sit subjectus juri positivo, ut *in cap. proposuit, de concessione præbendæ*, sed legi divinæ, & naturali, quæ continetur *in d. cap. omnis.* Sequitur Andr. Sicul. *in d. cap. 1. de constitutionib.* ubi insinuat confessionem fuisse à Deo institutam in Paradiso dicente illo, Adæ, *Adam ubi es?* quo facto coëgit illum fateri peccatum suum, atque ita Papa astringitur lege divinâ, super quam fundatur constitutio capitis, *Omnis utriusque sexus*, quæ obligat illum quoad mentem, quamvis non quoad verba, neque quoad pœnas ultra jus divinum contentas, prout tradit Abb. *in d. cap. signific. in septima columna, de for. compet.* quamvis *glossa* singularis *de pœnit.* in summa doceat Confessionem fuisse introductam per traditionem Ecclesiæ universalis, & Papam ligari constitutione universalis Ecclesiæ statum tangente.

Cùm ergo præceptum Confessionis in lege gratiæ sit de jure divino latum à Christo Domino obligans fideles, qui post baptismum mortaliter peccârunt, tenetur Summus Pontifex si habeat conscientiam peccati mortalis fateri apud Sacerdotem, quem ad hunc effectum ipse elegerit. Prior pars hujus assertionis est de fide, & est omnium Theologorum cum Magistro *in 4. sent. distinct. 16. & 17.* Divus Thom. *quæst. 3. ibi art. 1.* Ricard. *art. 2. quæst. 1.* Scot. & Gabr. *quæst. 1.* Cano *Relect. pœnit. p. 5.* & Medin. *C. de confessio. quæst. 2.* Probatur ex illo *Lucæ 13. Nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis*; & ex illo *Jacobi 5. Confitemini alterutrum peccata vestra.* Quæ verba de Sacramentali Confessione intelliguntur; ex quibus necessitas confessionis colligitur, consonat illud *Joan. 20.* in illis verbis: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Juvat illud *Proverb. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Ex quibus omnibus maximè ex illo *Joan. 20. Accipite Spiritum sanctum*, colligitur præceptum confessionis fuisse institutum ad remissionem peccati obtinendam, sine quâ confessione non possunt Sacerdotes exercere potestatem remittendi, & retinendi peccata concessam eisdem in eo loco, ut decidit, ac docet Concilium Trident. *sess. 14. cap. 4. & cap. 5.* his verbis ibi, *Ex institutione Sacramenti pœnitentiæ jam explicatâ universa Ecclesia semper intelligit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere.*

Posterior pars ex ultimis verbis Concilii citatis probatur apertissimè, ubi ait confessionem Sacramentalem omnibus post baptismum lapsis jure divino esse necessariam, à quo præcepto Papa non eximitur, sed tenetur ad confessionem omnibus illis casibus quibus de jure divino est instituta, & præcepta, Augustin. Barbos. *in 1. decret. de offic. & potest. judic. deleg. cap. sanè in gloss. terminandam*, cum multis quos ibi refert, ac sequitur, quibus accedit Covar. *in cap. Alma mater, p. 1. §. 1. n. 5. de sent. excommunic. in 6.* Vivald. *in candelabro in p. 4. cap. 8. n. 57.* & ex nostris etiam Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 39. quæst. 11.* Comitol. *respons. moral. lib. 1. quæst. 101.* & Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 6. n. 49.* qui omnes conveniunt Papam etiam vi præcepti humani, & constitutionis *capitis, Omnis utriusque sexus, de penitent. & remission.* teneri ad confitendum semel in anno, non vi coactivâ, sed directivâ, tum ratione naturali docente Principes legibus humanis subditos esse; tum vel maximè quia confessio annua licèt ex parte aliqua humani juris sit, non omnino divini, attamen verè est juris divini per humanum limitati.

Accedit quod dici solet, & est commune, quòd leges, quæ ex æquo pertinent tam ad subditos, quàm ad Principes, servandas esse à Principibus sicut & à subditis. Unde si Papa indicat jejunium, aut festum aliquod solemne, si eadem æquitas in ipso, atque in subditis reperiatur, tenetur ipse jejunium, vel festum servare, nisi ob justam causam secum dispensaverit, sicut cum aliis dispensat: secus quando leges latæ à Summo Pontifice ex æquo ad omnes non pertinent, ita Cajetan. *1. 2. quæst. 96. artic. 5.* Sot. *lib. 1. de justit. & jur. quæst. 6. art. 7.*

Peccabit ergo Papa non servando illam constitutionem, & hoc ex quadam naturali ratione, quæ ita obligat Papam sicut alios, ut vult Dominicus *in cap. injustum 10. distinct.* quod intelligit Anton. *in d. cap. omnis, in 1. quæst.* ex quadam decentia æquitatis, & non ex necessitate. Quod intellige respectu temporis, & pœnarum in d. cap. inductarum per Concilium generale ibi, *non autem respectu confessionis*: nam ad hanc tenetur & debet pœnitere de commissis: idcirco etiamsi Papa dispensare queat, ut aliquis diutius differat confessionem ultrà tempus ab Ecclesia præfixum, non poterit tamen dispensare, ut quis salvetur sine confessione, ita Divus Thom. *in 4. distinct. 17. quæst. 3. art. 1. quæstiuncula 5.* quem sequitur Cardin. Sancti Sixti *in tract. de potest. Pap. quæst. 46.* & Jacobat. *de conc. lib. 7. art. 5. num. 34. & sequent.*

Quæri potest à quo confessore possit Papa absolvi? Quidam aiunt quemcumque Sacerdotem habere jurisdictionem in personam Papæ jure divino, quia cùm in terris non habeat Papa superiorem, & Christus Dominus illi non providerit de confessionis ministro, quæ sibi est necessaria, non est major ratio, cur hic aut ille Sacerdos habeat potestatem in personam Papæ in foro pœnitentiæ: ergo quilibet potest absolvere tanquam superior ratione delicti, quod confitetur Papa; nam quamvis ipse sit Christi Vicarius, & nemo illi sit superior, aliquo modo est se ipso superior, & supra se retinet immediatè jurisdictionem quamdam, quam non potest per se ipsum immediatè, sed per confessarium exercere in se: Ideo eam delegat confessario à se electo ad hunc effectum: Henric. *lib. 3. de pœnitent. cap. 8. num. 3. & 4.* Vide Suar. *de pœnitent. disp. 36. sect. 2. nu. 5.* ubi concludit Papam obligari ad servandas leges à se ipso latas quoad vim directivam, non quoad coactivam, quia ratio naturalis postulat, ut caput conformetur corpori suo.

Dubitari tamen potest, utrum Papa possit sibi remittere pœnitentiam à Sacerdote impositam? Negat 16
Archidiacon. & Joan. Andr. *in cap. final. de pœnit. & remiss. in 6.* Sequitur Jacobat. *de Concil. lib. 7. art. 5. n. 10.* Oppositum tamen est dicendum, quia potest solvere se ipsum à pœnis, aut pœnitentiis injunctis, concedendo sibi immediatè indulgentias, sicut potest aliis, Paludan. *in 4. dist. 38. quæst. 4. art. 4.* Divus Thom. *addit. quæst. 27. 4. ad tertium, dist. 19.* & alii, quorum meminit Henric. *lib. 3. cap. 4. §. 3. & in scholiis liter. l. iterum cap. 8. §. 4.* ubi concludunt posse sibi concedere indulgentias per modum suffragii, & dispensationis, & solvere se pœnitentiis injunctis, & votis.

Ad hæc quæstio sequitur, an Papa contraveniens juramento peccet? Responde primò si non observet juramentum præsumendum esse fecisse ex causâ rationabili, quod intellige in dubio; 11. *quæst.* 3. *cap. absit*, nam in foro judiciali non habet superiorem, qui eum judicet, ut *in cap. licet, de elect. & in cap. pater.* 3. *quæst.* 1. Jacobat. *d. lib.* 7. *de concil. art.* 5. *num.* 169. Responde secundò Papam contravenientem juramento, graviùs aliis peccare, cùm sit in majori dignitate, ut habetur *in cap. cum quidam, de jurejurando*, favet Joan. Andr. *in cap. magnæ, post principium de voto*, & ob hanc causam plus punietur cæteris in tremendo judicio. Probatur ex gloss. *in cap. præsul.* 2. *quæst.* 5. dicente, Papam multo graviùs puniendum si obligationes ex officio injunctas malè præstiterit, siquidem super omnes præeminet. Joan. de Imol. *in cap.* 1. *de constitut. & gloss. in c. aliorum* 9. *quæst.* 3.

Atque adeo ita obstringitur Papa suo voto, & juramento ut non possit se ipsum absolvere, Joan. de Imol. *in d. c.* 1. *de constit.* ex notatis 15. *quæst.* 6. *c. authoritatem, & ex c. final. de instit.* ex eo quia inter absolventem, & absolutum debet esse differentia inter personas. Nemo enim imperare sibi potest, nec se prohibere, per *text. in l. penult. ff. de arbitr.* Idcirco tenetur observare votum, & juramentum, nec potest se ipsum absolvere, Abb. *in cap. quanto, de jurejurando, & in cap. proposuit, de concessione præbendæ.* Quod intelligitur si Papa juret aliqua in Conclavi, verbi gratia, quòd non creabit Cardinales sine consensu omnium, & similia juramenta præstet. Confirmatur argumento Episcopi, & aliorum inferiorum à Papa, qui à votis a se emissis non possunt se absolvere, sicut non possunt se in facto proprio authoritate exornare, *text. in l.* 1. *ff. de authorit. tutor. & in clement.* 2. *de reb. Eccles. non alienand.* favet Abb. *in cap. at si clerici, in §. de adulter. col.* 4. *de judic.* dum vult Episcopum non posse dispensare in constitutione jurata, dum ea perseverat, cum non possit se eximere à juramento, & quia ligatur suis constitutionibus teste Bald. *in Authent. quibuscumque, Cod. de sacros. Eccles.*

Posse autem Papam se absolvere à juramento, & voto, sive in conclavi, sive extra præstito, ex eo probatur, quia in juramento semper intelligitur, rebus in eodem statu permanentibus, atque ita mutato statu Cardinalis factus Papa mutatione conditionis variatur status dispositio, nec potest inquietari, sed soli Deo debet de juramento reddere rationem, *cap. & si Christus. de jurejur.* & sic per mutationem personæ mutatur status rei, text. *in l. unica, C. de impo. lucra. descript. lib.* 10. Speculat. *in tit. de cleric. conjugat. in vers. ad usus autem:* Favet quod dicitur in juramento semper intelligi exceptam authoritatem superioris *c. venientes, de jurejur.* Joan. Andr. & Anton. *in cap. non est, de voto.* Unde juramento in conclavi præstito à Cardinali potest Papa factus contravenire, & dispensare. Adde his, quod dicitur, Sede vacante, facta à Cardinalibus censeri nulla, cùm non habeant jurisdictionem per *text. in clement. ne Romani, §. irritum, de elect.* Sed solum possunt Cardinales explicare ea, quæ conducant ad celerem electionem futuri Pontificis, consonat *gloss. in cap.* 1. *de Schisma. in* 6. *& gloss. in cap. ubi periculum, in §. eidem quoque, de elect. in* 6. *& text. ibi in §. cæterum*, ubi deciditur similes ordinationes, Sede vacante, etiam juratas nihil omnino valere.

Sed ponamus Papam jurare postquàm factus est Papa ad observandum ea quæ de se sunt licita, nec vergunt in diminutionem Pontificalis dignitatis? Respondet Jacobat. si Papa juraverit tenere Concilium infra biennium, & similia, teneri ex quadam condecentiâ id præstare, non autem de necessitate. Sic ille *de Concilio, lib.* 7. *art.* 5. *num.* 198. Ex eo fundamento, quia non est statutum à jure divino tempus tenendi Concilium. Quòd si juraverit aliqua, ad quæ tenetur ex suâ Pontificali dignitate, & per constitutiones conciliares, tunc tenebitur de necessitate juramentum observare. Cæterùm si materia est dispensabilis, & qui juravit, non habuerit superiorem ut in nostro casu, poterit Papa secum dispensare teste eodem Jacobat. *d. art.* 5. quem refert, ac sequitur Flamin. Paris. *de resignatione, quæst.* 18. *num.* 112. & 113. *vers. quintò probatur.* subdens posse in hoc casu committere alteri absolutionem *gloss. in cap. sane el* 2. *de offic. delegat. & in cap. nemo* 9. *quæst.* 3. Augustin. Barbos. *in d. cap. sane, num.* 9. quia ubi deficit superior; potest quis sibi jus dicere. Innocent. *in cap. olim el* 1. *de rest. spol.* Flamin. *supra, num.* 114. Quod intelligitur ex causâ, quia sine illâ tenetur Papa ad observandum ea, quæ sunt de jure divino. Cardinal Paris. *cons.* 68. *vol.* 4. Atqui juramentum est de jure divino *per cap. at si Christus de jurejur.* Divus Thom. 1. 2. *quæst.* 100. *art.* 8. & est communis: ergo debet stare juramento, quod est servandum quoties servari potest sine discrimine salutis æternæ, *cap. licet, de jurejurando, in* 6. Jason. *in Authent. Sacramenta puberum, C. si advers. vend. & ibi omnes.*

Ambigi potest, an Papa obstringatur ex suo contractu? Responde affirmativè, *text. in cap.* 1. *de probat.* ex eâ ratione, quia ligatur jure naturali *per legem Cæsar, ff. de publican. & l. digna vox, C. de legib.* Nam quamvis Deus Optimus Maximus posuit illum Principem super legibus suis, non tamen eum posuit super contractibus nec super conventionibus à se ipso initis, teste Baldo *in cap.* 1. *de natura feudi*, & habetur *in d. cap.* 1. idem Bald. *in l.* 2. *num.* 11. *C. de servitutib. & aqua*, ubi vult Papam esse subjectum obligationibus, & conventionibus, & pactis *per text. in d. c.* 1. *de natur. feud. & in l.* 1. *ff. de constit. Princ.* Jacobat. *d. art.* 5. *à n.* 21. *per totum, usque ad n.* 27. Ex causa tamen superveniente potest Papa venire contra suam promissionem maximè in pertinentibus ad ejus potestatem, quæ non propriè communicantur, nec transferuntur, quia in his restringitur potestas Papæ, Jacobat. *ubi suprà n.* 256. Secus in aliis. Obligari autem ex contractu, ratio petit, quia si non obligaretur non esset contractus ultrò, citróque obligatorius, & per indirectum interdictum esset commercium Papæ quoniam nullus vellet cum eo contrahere, teste Bald. *in l. Princeps legibus, ff. de legib.* Habet namque contractus initus subsistentiam à jure naturali, quod à Principe nequit revocari, ut notat Innocent. *in cap. quæ in Ecclesiarum, de constitutionib.* Cyn. *in l. digna vox, C. de legib.* & multo clarius *in cons.* 271. *vol.* 1. *incip. casus*, & deducitur apertè *ex l. final. C. si contra jus, vel utilitatem publican.* Adde quæ addit Jason *in l. ex imperfecto, C. de testament.* & Bald. *in c.* 1. *de natur. feud.* necnon Cardinal. *cons.* 147. ubi docet quando Papa revocat omnes concessiones de rebus Ecclesiasticis, non censeri revocatum contractum censualem, quia non ut Papa, sed ut privatus censetur contraxisse. sed de his diximus 1. *p. lib.* 1. *disp.* 2. §. 1. *n.* 102. 103. 104. 105. 106. & 107.

Sed quid si Papa juret se Papatui renunciaturum? Responde Papæ non esse liberum renunciare Pontificiam potestatem, nisi ex causâ valde justâ, nempe si se inhabilem cognoscat ad tantum munus obeundum, vel quia senio, ac viribus est nimis confectus, aut ægritudine diuturnâ oppressus: aut aliquâ aliâ causâ præpeditus. Unde si absque ullâ justâ causâ Pontificatui cederet, peccaret quidem, renunciatio autem valida esset, intercedente tamen causâ gravi

gravi excusaretur à peccato *per text. in c.* 1. *de renunciat. in* 6. ubi dicitur posse Papam liberè renunciare, quando se insufficientem invenerit ad sustinenda onera Pontificalis dignitatis, & ad regendam universalem Ecclesiam.

Proinde non sunt audiendi, qui negant Pontificiam dignitatem posse deponi à Summo Pontifice; ex eâ ratione id affirmantes, quia qui renunciat renunciare debet coram superiore, sed Papa non habet superiorem in cujus manibus renunciet; ergo non potest cedere Papatui: item quia nemo potest auferre potestatem jure, nisi is qui eam contulit, sed solus Deus Pontificatum confert: ergo solus potest adimere. Nihilominus posse renunciare constat *ex cap.* 1. *de renunciat. in* 6. ubi Bonifacius octavus diffinivit constituisse Cœlestinum quintum Papam posse liberè dimittere Pontificatum, quam constitutionem idem Bonifac. 8. *in d. cap.* 1. voluit tamquam jus servari, ne deinceps hâc de re ambigeretur.

Responde secundò si Papa ante electionem juravit in manibus Cardinalium se dimissurum Pontificiam dignitatem ad beneplacitum illorum, hujusmodi juramentum cùm sit contra libertatem Vicarii Domini nostri Jesu Christi præstitum non valere; ita Martin. de Laude *in tract. de Cardinal. quæst.* 33. nisi Papa promiserit renunciare Papatui ad tollendum Schisma, tunc enim cùm id tendat in favorem Ecclesiæ universalis, obligabitur juramento suo, Alexand. *cons.* 224. *in fin. lib.* 6. docens tale juramentum obligare, cùm sit de re permissâ & licitâ, Jacobat. *de Concil. lib.* 7. *art.* 5. *num.* 149. Tusch. *verb. Papa, conclus.* 48. *n.* 3. ubi *n.* 2. subdit si contendatur de Papatu, non solùm posse contendentes renunciare, sed etiam compromittere de jure tantùm, de factóque tantùm concordare, posséque hoc fieri cum consensu Cardinalium. Zabarel. *cons.* 150. *n.* 12. *& n.* 14. addit posse contendentes transigere, & per sortes contentionem dirimere, idem *ibidem in fine, n.* 29.

20 Quid si Papa ex voto, aut ex juramento promittat se nunquam Pontificatum dimissurum? Responde, si dentur causæ legitimæ ad renunciandum, adhuc posse renunciare, quia sub voto, aut sub juramento semper intelliguntur conditiones generales, nisi justæ causæ superveniant, propter quas renunciare liceat, Azor *instit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 9. *vers. quartò quæritur.* Unde quamvis juret se non creaturum Cardinales, non tenebitur stare juramento, quod esset directè contra ejus potestatem, & est authoritate, & utilitate publicum: imo & necessarium, & inseparabile ab ejus potestate. *l.* 1. *ff. pro socio, & l.* 3. *eod. tit. & l. quis ergo casus. ff. de peculio.* ideo non potest renunciare creationi incerti numeri Cardinalium. Jacobat. *supra n.* 149. *ad finem*, quamvis oppositum videatur innuere *infra n.* 159. sed facilè refellitur tale juramentum non ligare, nec obligare, cùm tendat in præjudicium dignitatis, ideo non esse servandum, præsertim si factum fuit, quando erat Cardinalis in conclavi, vide Jacobat. *à n.* 165. *usque ad n.* 173.

Non tamen est omittendum fieri mentionem quatuor Romanorum Pontificum, qui Pontificiam dignitatem dimiserunt spontè. De Cœlestino quinto habetur *in c.* 1. *de renunciat. in* 6. qui cùm esset Monachus, ad Pontificatum fuit evectus, cui renunciavit monasticæ vitæ studio, & amore regularis disciplinæ incensus. De Clemente habetur *in c si Petrus* 8. *quæst.* 2. qui fuit à Sanctissimo Petro electus, ipse tamen suo juri cessit, & Pontificatum recusavit. Cujus historia non ab omnibus probatur, nec recipitur, ut notat Azor ubi proximè *cap.* 6. *vers. quintò quæritur*, ubi addit Cyriacum, & Marcellinum Pontificatui renunciasse: attamen de Cyriaco non est omnino certum, quod de eo narratur, videlicet eo regente Ecclesiam universalem advenisse Romam Ursulam cum undecim milibus sociis, Cyriacúmque divinitùs ab Angelo admonitum se illis comitem adjunxisse relicto Pontificatu, ut pro fide Christi martyrium subiret, quæ historia quod attinet ad Cyriacum est anceps, etiam si Martyrium Ursulæ, & sociarum undecim millium Virginum, certum, & omnino indubitatum habeatur, & ab Ecclesiâ celebratur. Denique de Marcellini lapsu communi consensu creditur & constat ex Breviario Romano,& ex Martyrologiis; & quamvis ipse in Concilio Episcoporum Sinuessæ coacto sponte confessus est se indignum Pontificio gradu, semper retinuit Pontificiam dignitatem, & in ea Martyrio fuit coronatus, *c. nunc. distinct.* 21. ubi dicitur Marcellinum Idolis thurificando gravissimè peccâsse, non tamen peccato infidelitatis obstrictum fuisse. ut colligitur *ex eod. cap. nunc autem in text. ibi Marcellinus compulsus*, & tradit Decius *cons.* 151. Simanch. *de catholic. cap.* 32. *num.* 7. Navar. *in Manual. cap.* 11. *n.* 27. Bellarmin. *lib.* 4. *de Roman. Pontif. cap.* 8. *vers. decimus est Marcellinus*, & alii, quibus adhæret doctissimus Hispaniarum Primas *in commentar. in* 1. *part. decreti, distinct.* 21. *in d. c. nunc autem*, ubi probat propter actum externum infidelitatis non excidisse ipso facto Marcellinum à Pontificatu: quod etiam volunt Bellarmin. *ubi proximè*, & Suar. *de fide, disp.* 10. *sect.* 6. *n.* 3.

Quid de Lino, & Cleto? Responde secundùm communem sententiam in Ecclesiâ receptam, Linum & Cletum, dum Petrus vixit fuisse illius adjutores, Petro autem defuncto, Linum ab Ecclesiâ electum successisse, & Lino Cletum, & post Cletum ab Ecclesiâ creatus est Clemens quarto loco, qui re verâ fuit ordine secundus post Petrum ordinatione illius, sed Ecclesiæ nominatione administratione quartus. Atque ita suo juri Clemens cessit, & Ecclesia Clementi prætulit Linum, & Cletum in Pontificiâ dignitate, ne Pontificatus per successionem videretur conferendus. Azor. *d. cap.* 6. *vers. quintò quæritur.* Nam Clemens renunciavit, ut malum exemplum in posterum tolleretur. Quia cùm fuisset institutus Pontifex à Beato Petro, ne posteris exemplum daretur, ut quisque posset sibi eligere successorem, & ex consequenti Papatus daretur, non per electionem, sed per successionem, renunciavit Papatui, & postmodum quarto loco post Petrum fuit canonicè electus, ut *in c. si Petrus* 8. *quæst.* 1. *Gloss. magna in c. non autem. verbo, ut non succederet.* 7. *quæst.* 1.

Ex dictis sequitur potestatem Papæ quoad renunciandum, non posse adstringi, neque alium sibi parem, vel superiorem constituere, nec per Cardinales posse coarctari sine voluntate Dei, cujus judicio est suppositus, ut deducitur *ex cap. aliorum* 9. *quæstione* 3. Nec etiam posse restringi à Concilio, ut vult Joan. de Fan. in *c. dudum* 3. *quæst* 6. *& ibi* Alexand. nec consequenter posse obligari ad observandum capitula in Conclavi facta, etiam si sint jurata incontineti post assumptionem ad Papatum, quia ea, quæ incontinenti fiunt, censentur inesse *l. lecta, ff. si certum petatur*, Jacobat. *d. lib.* 7. *artic.* 9. *n.* 137. 140. 148.

Porro Papa non potest facere id, per quod decoloretur universalis status Ecclesiæ, quamvis possit facere, ut facta habeantur pro non factis etiam quoad effectus præteritos. Cardinal. Imol. & alii *in clement.* 1. *verb. pro infectis de immunitate Ecclesiæ*, Tiraquel. *de const. possess. p.* 3. *limit.* 7. *n.* 47. Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 11. *q.* 7. *n.* 27. quod intellige quoad ea, quæ sunt juris positivi quoad effectum,

non

non tamen quoad veritatem, tunc enim non potest fieri, quod facta in veritate non sint facta, ut *in l. in bello*, §. *factæ*, *ff. de captiv.* Jacobat. *d. art.* 5. *num.* 145. idem Flamin. *lib.* 12. *quæst.* 9. *num.* 5. dicens, non posse Papam facere quod factum, non sit factum, hoc est, quod resignatio, quæ verè, & realiter facta fuit, non sit facta, *cap.* 6. *Paulus* 32. *quæst.* 5.

21 Proinde non præsumitur velle facere, quod cedat in detrimentum universalis Ecclesiæ, nec quod decoloret ejus statum, & ideo non tenetur, ut dictum est servare capitula edita in Conclavi, etiam jurata inter Cardinales, dum etiam ipse esset Cardinalis, Abb. *in cap. sicut nostris*, *num.* 1. *de jurejurando*. Felin. *in cap.* 1. *num.* 7. Decius *ibidem de probatio.* Et ex consequenti non tenetur renunciare Papatui, quamvis id promiserit cum juramento facto inter Cardinales existentes in Conclavi, ut quisque eorum, qui assumeretur ad Papatum, teneretur renunciare Papatui, putà intra annum à die assumptionis, quia talis promissio, seu juramentum non valet, quòd sit in detrimentum dignitatis Pontificalis, & decolorat illam, Bald. *in cap. venerabilem*, *de elect.* quem refert, ac sequitur Bertachin. *de Episcop.* 1. *p.* 2. *lib. num.* 52. Martin. de Laud. *de Card. quæst.* 36. Ancharan. *cons.* 66. *& cons.* 281. Corrad. *in templo omnium judic. lib.* 2. *cap* 1. *&* 2. *vers. tertio in fine.* Item quia id quod fit ab aliquo tanquam Canonico, revocatur ab eodem si fiat Episcopus, habetur *in cap. sicut nostris*, *de jurejur.* Felin *ibi n.* 7. Sicut promissa à Principe sæculari antequam eligatur, revocantur postea electione secuta, Felin. *in d. cap.* 1. *num.* 7. *de probatio.* Denique probatur, quoniam pacta inter Cardinales, Sede vacante, sunt irrita ex traditis *in cap. ubi periculum*, §. *cæterum. de elect. lib.* 6. cùm Cardinales non habeant jurisdictionem ad celebrandas conventiones super potestate eligendi, *clement. ne Romani*, §. *irritum de elect.* juvat Manfred. *de Card. cap.* 10. *& c.* 22. & Gemin. *in cap. ult. de concess. præbend. lib.* 6. ubi volunt gratias factas à Papa jam electo, etiam post legitimam adorationem antequam exeat de conclavi, esse invalidas præ nimio gaudio, censerique factas à viro extra se posito. Niviz. *in silva nuptiali lib.* 6. *quomodo judicandum sit. num.* 55. & Arnulf. Ruz. *in tract. de jure Reg. privil.* 14. *n.* 4.

Nec obstat dicere juramentum esse de jure divino, ideo servandum, quando sine discrimine salutis æternæ servari potest; quia respondetur semper esse intelligendum factum sine contradictione superioris 25. quæst. 1. §. his ita, *cap. venientes de jurejur.* atque ita si quis juravit aliquid agere dum est Cardinalis, potest contravenire assumptus in Papam, censebiturque recedere ab eo juramento ex justâ causâ, Gammar. *de potest. legat. à later. lib.* 5. *num.* 23. & Vasquez *controv. illustr. cap.* 2. *num.* 3. *& cap.* 25. *num.* 17. *quæst.* 28. & est communis, præsertim ex defectu unius comitis ex tribus requisitis ad juramenti observationem; in quo requiritur, ut sit licitum, & obliget ad servandum, veritas scilicet, judicium & justitia, *cap. animadvertendum* 22. *quæst.* 2. *cap. & jurabunt*, 22. *quæst.* 1. atqui in hoc juramento deficit justitia, cùm Summus Pontifex habeat potestatem à Deo duntaxat, *cap. quamvis distinct.* 21. Suar. *de legib. lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 10. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. §. *Secundò objicies*, & plenius idem confirmat *lib.* 4. *cap.* 11. §. *deinde Pelagius*: Item quia deficit judicium, eò quòd Cardinales cum nullam habeant jurisdictionem, nec potestatem in Papam, non possunt ab eo accipere juramentum. Adde deficere propositum, quod est maximè versimile; Ergo ex multis capitibus non est servandum tanquam illicitum D. *Thom. in* 3. *sent. distinct.* 38. *quæst.* 1. *art.* 1. *&* 2. 2. *quæst.* 88. Omitto videri extortum juramentum, quia præstitum tempore prohibito. Felin. *in cap. si vero*, *num.* 8. *de jurejurando.*

Quæri etiam potest, an cogi possit Papa renunciare? Responde si vera sunt, quæ narrantur ab historiis antiquis, plures Romanos Pontifices ob aliud crimen quàm ob hæresim depositos, inter quos fertur Christophorus, qui malis artibus ad Pontificiam dignitatem evectus, de illâ dejectus fuit: item Gregorius sextus Joannis 12. Benedictus quintus, & Benedictus Nonus, & alii in Concil. Constantiensi Joannis 23. & Benedictus decimus tertius, & in Basiliensi Concil. Eugenius quartus. De quibus omnibus narratur non ex causâ hæresis, sed ob alias causas fuisse depositos.

Similiter si Summus Pontifex delinquat & negligens etiam sit, ac remissus in docendo ea, quæ ad salutem spectant, deponi potest: ut colligitur *ex Epistola Beati Clementis ad Jacobum fratrem Domini*, qui refert verba sibi dicta per Beatum Petrum in sui ascensione ad summum Apostolatum, quæ sic habent, ibi. *Si enim Mundi curis fueris occupatus, & te ipsum decipies, & eos, qui te audiunt: Non enim poteris, quæ ad salutem pertinent pleniùs singulis distinguere, & ex eo fiet, ut & tu, tanquam qui non docueris, quæ ad salutem pertinent, deponaris, ne discipuli per ignorantiam pereant.* Sic ille.

Ex qua authoritate Ludovicus Romanus *in tract.* qui incipit, *dixerit forte quispiam*, & *in sermone*, *incip. in Dei omnipotentis*, ostendit Summum Pontificem delinquentem, & scandalum Ecclesiæ afferentem posse deponi; nec non quando fuerit negligens valdè in docendo quæ ad salutem spectant. Sequitur Jacobat. *de Conc. lib.* 9. *art.* 12. *n.* 19. Ex eo fundamento, quia ratio naturalis docet, ut propter scandalum in Ecclesiâ, & delictum notorium, de quo ipse monitus non desistit, nec vult corrigi, deponatur potiùs, quàm ut universalis Ecclesia ponatur in periculo, & tota gens pereat. *Joannis* 11. *expedit vobis, ut unus moriatur pro populo*: consonat *cap. cum non ab homine*, *de judic.* ubi dicitur incorrigibilem de delicto esse deponendum. Et quamvis ibi non sit sermo de Summo Pontifice; à simili tamen deducitur argumentum, quando non datur textus, qui casum decidat, *ut in cap. translat. de constitut.* Atque ita mens legis decidentis inferiorem deponi ob delictum, à pari ostendit id esse servandum in superiore, ex cujus contumaciâ in delicto majus apparet scandalum in universali Ecclesiâ alios ad malum faciendum exemplo suo invitans, cùm ad bonum peragendum teneatur oves inducere, *text. ad Galatas cap.* 2. ibi, *si tu cùm Judæus sis, gentiliter vivis, & non judaicè, quomodo gentes cogis judaizare?* ubi *gloss. ad verbum, cogis*, addit, *non docentis imperio, sed conversationis exemplo:* ob quæ & alia argumenta posse deponi Papam ob alias causas, quàm ob hæresim, tradit Ægidius *in c. si Papa* 40. *distinct.* quem refert. Jacobat. *supra num.* 139. subdens hanc etiam opinionem fuisse Joannis Teuthonici, quæ est *glossa* ibi, & Bartholomæi & Joannis de Joannis.

His tamen non obstantibus dicendum est Papam extrà casum hæresis quamvis sit iniquissimus, non posse à Pontificiâ dignitate dejici, ita D. Thom. *in* 4. *distinct.* 19. *quæst.* 2. *art.* 2. *quæstiuncula* 3. *ad secundum.* Cajetan. *opuscul. de authorit. Pap. parte prima c.* 27. Turrian. *lib. de Papa*, *& Concil. Cordubens. lib.* 4. *quæst.* 6. Augustin. de Anchona, *quæst.* 5. D. Antonin. *tertia parte*, *tit.* 22. *c.* 4. §. 3. Proinde quamvis sit iniquissimus, est illi obediendum quia est verus Papa juxta illud 1. *Petri*, 2. *non tantùm bonis, & modestis, sed etiam dyscolis*, *& Matth.* 23. *Super cathedram Moysis*, & deducitur ex illo *Lucæ* 12. *Quis putas est fidelis servus?* Quasi non aliam essentialem formam postulet, quam fidem, ne ejiciatur ex Cathe-

Cathedra, & ut retineat Summam potestatem. Accedit Concilium Lateranense sub Alexandro tertio, quod habetur *in cap. licet. de elect.* ubi traditur Romanam Sedem in terris à nemine judicari posse propter sua crimina. Confirmatur *ex c. nunc autem distinct.* 21. *& ex d. cap. si Papa. distinct.* 40. in textu ubi *à nemine judicandus*, ubi dicitur Pontifex à nemine judicari posse, Decius *in c. significasti, num.* 9. *de electio.* Felin. *in cap. nihil, nu.* 4. *vers. vigesimo.* 30. *de præscriptio.* Bellarmin *de Romano Pontifice, cap.* 26. *in princip. & lib.* 2. *de Concilii authoritate, cap.* 17.

Suffragatur quod asseritur communiter extra casum hæresis, non posse Papam judicari, nec cogi, ut renunciet, nec deponi debere, *per cap. electionem. distinct.* 79. *& cap. Oves* 2. *quæst.* 7. Ex eo enim fundamento, quia daretur ansa ad multiplex schisma in Ecclesiâ excitandum, & multa excogitarentur crimina ab adversariis contra Papam, si propter alia crimina deponi posset: quibus Adrianus Papa occurrere cupiens *in* 2. *Epistol. Synodal. ad octavam Synodum*, ut habetur etiam *actio.* 7. *& canon.* 21. *in tom.* 4. *Concilior.* ait non esse adducendas accusationes ad generale Concilium adversùs Papam, neque si adducantur, ferendam esse sententiam propter eas. Consentit Suar. *de triplici, disp.* 10. *sect.* 6. *n.* 14. Bellarmin. *de Roman. Pontif. lib.* 2. *c.* 26. & alii, quibus adhæret Sapientissimus Cæsar *disputat.* 1. *de Roman. Pontif.* §. 3. *n.* 6.

Quod si dicas Summum Pontificem deponi posse, si in perpetuam incidat amentiam? Responde in eo casu esse ipso jure divino privatum, quia amentia continua, ac perpetua æquiparatur morti: ideo quamvis aliis incommodis, & morbis impeditus nequeat commodè Ecclesiam catholicam gubernare, adhuc Pontificia fungitur potestate, nec privatus eâ censetur: Secùs si in perpetuam amentiam recidat, Suar. ubi proximè *disp.* 10. *sect.* 6. *n.* 17. & quamvis depositus propter amentiam perpetuam ad sanam mentem redeat, depositus tamen manet, eo quòd negocium hoc ex futuro contingenti dependeret, Suar. *ibi nu.* 18. ad finem: Sequitur Sapientissimus Primas *in d. cap. si Papa n.* 13. *vers. unde sequitur.* Similiter poterit deponi ab Ecclesia Papa, quando Ecclesiæ non constiterit an verè fuerit electus, probatur ex Concil. Constantiens. ubi ita factum est, ex eo quia in simili casu non datur verus Papa coram Ecclesiâ, & subinde Ecclesia non tenetur obsequi, neque obedire dubio Pontifici: atque ita potest alium eligere verum, & deponere dubium cùm ad illam pertineat potestas eligendi, Suar. *suprà n.* 19.

Ex dictis sequitur Papam propter crimen hæresis posse deponi; constat ex *d. c. si Papa, distinct.* 40. *c. nemo, c. aliorum, c. cuncta,* 9. *quæst.* 3. Cajetan. *in opuscul. de authoritate Papæ, p.* 2. *c.* 27. Turrian. *lib. de Papa, & concilio.* Pighius *lib.* 6. *c.* 14. *&* 15. & Suar. *supra n.* 14. Et quamvis Simanch. *de catholic. c.* 21. & Salmeir. *tom.* 12. *tract.* 98. doceant Papam ipso facto ab ipso Deo immediatè deponi, dicendum est non privari suâ dignitate, nec desinere esse Pontificem, nisi præeunte judicio hominum, & præcedente sententiâ declaratoriâ criminis. Azor. *inst. moral. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 7. ubi concludit post alios Papam in hæresim lapsum jure divino privari Pontificatu, sed postea sententiâ Ecclesiæ superveniente judicari, & declarari à Pontificatu, propter crimen hæresis excidisse. Suar. *supra n.* 6. ubi ait Papam hæreticum, & incorrigibilem non esse Papam sententiam criminis declaratoriam contra ipsum prolatam. Quòd si fuerit hæreticus: & ante sententiam resipiscat, non debet deponi cùm jam non sit hæreticus, ut *in c. dixit Apostolus.* 24. *quæst.* 3. sequitur Cajetan. ubi proximè, dicens Papam esse admonendum semel atque iterum, nec deponendum si resipiscat; contra verò si in contumaciâ perseverat, aut relabatur, deponi debet, quamvis errores deponat, ac resipiscat, perseverantiamque juret, & multò fortius si incidat in hæresim, nondum ab Ecclesiâ condemnatam, & postea monitus de errore perseveret in illo contumaciter contra veritatem ab Ecclesia diffinitam, ita Suar. *n.* 11. ex suppositione, quòd Papa possit incidere in hæresim quatenus Papa, quod ipse negat, quia sicut Deus promisit Papam diffinientem nullo modo posse errare, sic etiam providebit, ne unquam hæreticus fiat.

Adde ex Pighio *lib.* 4. *Ecclesiasticæ Hierarchiæ c.* 8. & ex Simanc. *de catholic. institut. tit.* 12. *n.* 14. asserentibus audacter nullum Pontificem Summum fuisse unquam hæreticum, nec fore, quoniam Christus Dominus oratione suâ obtinuit, & impetravit, ne fides Petri unquam deficeret; quæ impetratio ad Petri successores transit, idem docet Hosius *lib.* 2. *adversus prolegomena Brentii*, & Alfonsus *lib.* 1. *adversus hæreses, c.* 6. *& Lucæ* 22. *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*: ergo Summus Pontifex, uti hæresis labe pollutus damnari minimè potest, Suar. *ubi suprà num.* 11. quam partem ut probabilem tradit Bellarm. *lib.* 2. *cap.* 30. *& lib.* 4. *etiam de Romano Pontifice, cap.* 3. *vers. Nicolaus primus, & duobus sequentibus, fol.* 772 ubi docet super verbis illis, *Rogavi pro te Petre, &c.* propter orationem efficacem Christi Domini hactenus fidem Petri non defecisse, nec defecturam credi in throno illius: quæ verba sunt Leonis 9. *in Epistola ad Petrum Antiochenum*, ubi refert hujus sententiæ Nicolaum Primum fuisse, Theophylactúmque *in cap.* 21. *Lucæ*, & Chrysologum *in Epist. ad Eutychetem.* Quæ habetur in primo tomo Conciliorum ante Concilium Chalcedonense, & alios existimantes hoc privilegium non solùm datum esse Petro, sed etiam omnibus aliis, qui Petro in Principatu erant successuri.

Sequitur communis, sed minime dubia difficultas, 22
an Papa jure communi ligetur? Diximus jam Principes esse solutos legibus, profiteri tamen se legibus vivere, sive ab eis, sive ab aliis conditis. Quâ de re *suprà* 1. *p. lib.* 1. *disp.* 3. §. 2. *à num.* 209. *usque ad num.* 218. juxta quæ dicendum est Papam esse supra jus ex *l. Princeps legibus, ff. de legib. & ex cap. proposuit, de concess. præbend.* contraveniendóque legibus, & dispensando contra jus positivum non peccare, quia non ligatur jure communi *text. in d. cap. proposuit, & in l. digna vox, C. de legib. & l. hac consultissima. C. de testam.* §. *ex imperfecto.* Jacobat. *de Concil. lib.* 7. *art.* 5. *num.* 89. *& art.* 6. *n.* 16. Subest tamen Papa legi divinæ, & naturali, sicut & cæteri homines, Jacobat. *lib.* 4. *de concil. art.* 4. *n.* 2. Idcirco subjicitur juri communi, seu positivo quando nititur jure naturali, primò, quia quamvis sit solutus legibus, non est tamen solutus dictamine rationis. Bald. *in l.* 2. *C. de servitut.* & ex consequenti non est suprà jus naturale gentium, Jacobat. *lib.* 7. *art.* 5. *num.* 65. *&* 67. *& lib.* 9. *art.* 12. *n.* 137. *& seq.* Juxta notata *in cap.* 1. *de probat. & in l. Cæsar. ff. de public.*

Porro quamvis Papa non obstringatur capitulis li- 23
citis, vel illicitis; attamen si promoveat indignum in aliquâ dignitate dispensatione exigente committit indignum universali Ecclesia, quòd si id juraverit in Conclavi antequam esset electus, tale juramentum ante electionem præstitum videtur continere aliquid simoniæ, ut *in summa* 8. *quæst.* 3. *& ibi gloss.* & Dominic. qui allegat Hugonem asserentem super hoc existere Concilium Romanum, quòd si post promotionem juraverit, tenebitur Papa promovere habiles ad eam dignitatem, etiamsi non juràsset, nec vovisset; non verò potest inhabiles prorsus promovere, qui non sint in aliquo utiles Ecclesiæ; quòd si promoveat ductus sanguine carnali, infert scandalum dispensando contra generalem statum Ecclesiæ,

quod

quod fieri non potest, ut dicitur *in cap. sunt quidam* 25. *quæst.* 1. post Innocent. *in cap. cum dilectus*, *de tempor. ordin.* 8. *quæst.* 1. §. *his omnibus*,* quamvis dispensatio non sit in rebus, quæ concernant fidem, ex dispensatione tamen statûs Ecclesiæ decoloratur 1. *quæst.* 7. *cap.* & *si illa*, & vult Anton. *in cap. cum ad monasterium de statu Monachorum.* Quòd si promoveatur hic prorsus indignus ad Cardinalatum, qui in nihilo potest esse utilis Ecclesiæ. Bald. *in l. tutor petitus in* §. 1. *in princip. ff. de excusat. tut.* opinatur talem promotionem esse nullam, sequitur Jacobat. *de Concil. lib.* 7. *art.* 6. *num.* 6. neque excusat quòd sit dispensatio Papalis, quia hæc etiam facta sine causa non reddit tutum dispensatum quoad Deum, nec Papa excusatur à peccato, sicut cæteri non excusantur, cùm non habeat potestatem peccandi, *cap. cum adeo, de rescript.* & *cap. significavit, de offic. ordin.* Quòd si addas Papam habere plenitudinem potestatis, ergo potest promovere omnino inhabilem, & inutilem sine causâ? Cui quæstioni respondet Innocentius *in cap. Innotuit, de elect.* & *ibi* Joan. Andr. hoc procedere ex causa, non verò sine illâ. Jacobat. *d. lib.* 7. *art.* 5. *num.* 134. Intelligitur enim plenitudo potestatis cum clave discretionis, *ut in cap. quanto, de jurejur.*

24 Nodosa sanè occurrit difficultas, utrum possit Papa aliquid contra articulos fidei: aut contra sacramenta; aut contra eorum formam? Responde Primò, quòd suprà tactum est cum communi Theologorum, non posse Papam ex toto, vel ex parte abrogare aliquid eorum, vel mutare, quæ sunt juris divini; posse tamen ex causâ justâ hunc, vel illum à rigore juris divini liberare. Ex quo apertè deducitur non esse licitum Summo Pontifici articulos fidei novare, vel mutare, nec nova sacramenta instituere, aut instituta mutare. Item, quia quamvis omnia possit clave non errante, excepto peccato insurgente à violatione legis divinæ, *cap. manet*, 24. *quæst.* 1. & *cap. quodcunque, ubi gloss. eadem causa,* & *quæstione.* Hostiens. & Joan. Andr. *in cap. Magna. de Voto*; excipitur etiam jus divinum, & articuli fidei, & quoties agitur de immutando universæ Ecclesiæ statu, *cap. nulli. distinct.* 19. *cap. cuncta per Mundum*, 9. *quæst.* 3. Joan. de Anania *in cap. nulli de Maledic.* & *cap.* 2. *distinct.* 15. *in gl. ult. circa finem*, ubi dicitur non posse Papam dispensare circa articulos fidei, & est gloss. similis *in cap. literas in verb. non potest, de restitut. spoliat.* & *ibi* scribentes Covarr. *in pract. cap.* 31. *num.* 4. *post principium*, sed is non loquitur in specie de nostro casu, sicut Paramus *de potestate Summi Pontificis lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 36. ubi ait illi non licere articulos fidei innovare, aut mutare, nec nova sacramenta instituere, aut circa instituta quicquàm innovare. Sequitur Innoc. *in cap. cùm ad monasterium*, *de stat. Monach.* dicens regulariter non posse dispensare contra Evangelium, ut notatur *in c. sunt quidam*, & *in c. quæ ad perpetuam* 25. *quæst.* 1.

Juvat quod traditur à Joanne de Selva *de jurejur. p.* 4. *quæst.* 1. *num.* 1. dum vult Papam non posse dispensare contra Patrum constitutiones fidem concernentes: secus quando non concernunt fidem; ut si in juramento dispensetur per gloss. *in cap.* 1. & *ibi.* Abb. *de jurejur.* quia tunc potest Papa dispensare. Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum col.* 6. *de testib.* eodem modo non potest aliquid statuere contra præcepta decalogi, Gloss. *in cap. sicut.* 15. *dist.* Gloss. *in cap. Anastasius* 19. *distinct.* Ex quibus omnibus liquet Papam etiamsi habeat plenitudinem potestatis in Ecclesia, non posse propriè dispensare contra jus divinum propriè sumptum, hoc est contra illud, quod à Christo Domino promulgatum est in novo Testamento, in quo includuntur spectantia ad præcepta moralia, & ad Sacramenta gratiæ, quod etiam probatur *ex c. qui omnipotentem*, & 25. *quæst.* 5. *c. sunt quidam*, & deciditur à D. Thoma *quodlibet* 4. *quæst.* 14. docente instituta ab Ecclesiâ quæcunque illa sint, vel ab Ecclesiæ Prælatis posse à Papa dispensari. Quæ verò sunt Juris divini, seu juris naturalis non utique, quia habent efficaciam ex institutione divinâ, subditque in solis his, quæ sunt de lege naturæ, hoc est in præceptis moralibus, & in articulis fidei & Sacramentis novæ legis non dari dispensationem: consentit Petr. de Palud. *in tract. de Ecclesiast. potest. art.* 5. ubi ait dicere de aliquo quòd sit de jure divino, & asserere cadere sub potestatem Papæ, illique esse subditum, oppositionem esse in objecto: atque ita cùm Papa non sit supra jus divinum, sed sub illo, non subest Papæ, ut possit illud tollere, vel mutare. D. Thom. *in* 4. *dist.* 27. *qu.* 4.

---

§. III.

In quibus Summus Pontifex possit errare, vel non errare.

EPITOME.

25 *Papam non posse errare in rebus fidei, an sit de fide.*

26 *Quod intellige quoad substantiam, non autem quoad circumstantias.*

27 *Nec etiam potest errare in rebus necessariis ad salutem.*

28 *Papa potest errare adhærendo hominum testimoniis in rebus litigiosis.*

29 *Papa non potest errare in Sanctorum canonizatione, quam non potest facere Legatus de latere, nec in approbando aliquo religioso Ordine.*

30 *Spiritus Sanctus assistit Papæ in his, quæ sunt de fide, aut quæ pertinent ad mores.*

31 *Concilio, & Papa discordibus, cui sit credendum.*

32 *Papa an possit errare in fide, ut est privata persona.*

33 *Papæ asserenti aliquid regulariter est credendum, sive asserat verbo, sive in scriptis, quod etiam tribuitur Principibus sæcularibus.*

34 *Papæ assertioni super facto alieno an sit credendum, & super facto sui prædecessoris, & quid de assertione factâ motu proprio.*

35 *Papæ an sit credendum in his, in quibus alteri præjudicatur, vel in his, de quibus non potest disponere liberè, vel de quibus reportat commodum.*

36 *Papæ asserenti de facto alieno non gesto coram se, etiam quando dicit rem esse notoriam, an sit credendum.*

Quæritur primò, quando dicitur Papam non posse errare, an sit hoc de fide? Responde, non esse de fide, esse tamen adeo certum, ut contrarium asserere, peccatum sit grave, & errori proximum. Quod non sit de fide, ex eo patet, quia nullibi expressè diffinitum reperitur. Quod verò sit grave peccatum asserere contrarium, ex eo probatur, quòd sit contra communem sensum, & sententiam gravissimorum Doctorum quos refert, ac sequitur Aragon. *tract. de Sum. Pontif. quæst.* 1. *art.* 10. *fol.* 96. *in princ.* & Can. *lib.* 6. *de locis Theol. cap.* 7. addens se non appellare hæreticum illum, qui contra hanc conclusionem tenuerit, certò tamen apud se habere, si casus ad Concilium generale deferatur hæreticum censendum, qui Papam in rebus fidei diffiniendis errare posse pertinaciter affirmaverit. In quo sensu quæstio proposita accipienda est, juxta quam. 25

Sit conclusio. Papa errare non potest in rebus fidei diffiniendis, & in præceptis, seu rebus moralibus,

quas tradit, aut approbat pro universa Ecclesiâ. Est D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 10. *& in tract. contra errores Græcorum, c.* 67. Sequitur Turrecremat. *lib.* 2. *Summæ Ecclesiæ, capit* 109. Victoria *in relect. de potest. Ecclesiast.* Cajetan. *in tractat. de primatu Ecclesiæ Romanæ, cap.* 13. *& de authoritate Papæ, & Concilii, c.* 9. Suar. *de triplici, tract.* 1. *disp.* 5. *sect.* 8. *n.* 7. *cum aliis ibi.* Azor. 2. *p. instit. moral. lib.* 5. *cap.* 4. *quæst.* 3. *fol.* 539. *& cap.* 5. *fol.* 547. non indigere Papam ex necessitate consilio in rebus de fide, aut de moribus statuendis, nisi causâ prudentiæ, quia diffinit ut supremus Ecclesiæ Pastor, quod intelligit, dummodo adhibeat sufficientem diligentiam pro qualitate quæstionis: diligentiâ autem non adhibita sufficienter pro qualitate rei diffiniendæ, poterit errare. Ratio quia Deus non vult, ut temerè quæstiones de fide, ac de moribus ad universalem statum Ecclesiæ judicentur, Azor. *supra*, Suar. *d. sect.* 8. *num.* 11. Aragon. *d. art.* 10. *vers. secunda conclusio*; quod probatur ex illo Christi Domini *Joan.* 5. *Scrutamini scripturas, illæ enim sunt, quæ testimonium perhibent de me, & Actor.* 15. ubi fit mentio primi Concilii ab Apostolis primò celebrati; diciturque magnam, & summam fuisse factam conquisitionem. Quare magnam diligentiam requiri in rebus fidei diffiniendis certum est. Quinimo quoties Papa absolutè diffinit aliquid, credendum est sufficientem diligentiam adhibuisse, quia periculum est dicere sine præmissa diligentia diffinivisse, et quod cùm Ecclesiæ non constiterit, an Pontifex non præmiserit diligentiam, dabitur ansa, ut singuli ea de re velint judicare, & Ecclesia posset non assentiri. Idcirco satius est non admittere hunc casum, quia Spiritus sanctus, qui præest Ecclesiæ, non permittet rem à Pontifice diffiniri, nisi præmissâ diligentiâ, quoties absolutè diffinit, Suar. *supra disp.* 5. *sect.* 8. *num.* 11.

26 Hæc autem conclusio intelligitur quoad substantiam, & honestatem in præceptis, & regulis pro universâ Ecclesiâ tradendis, sic D. Antonin. 3. *p. tom.* 12. *cap.* 2. §. 2. Bellarm. *lib.* 4. *de Rom. Pontif. cap.* 5. Molin. *de justit. disp.* 325. Can. *de locis Theol. lib.* 5. *c.* 5. Nam quoad circunstantias, vel multiplicandi præcepta, vel rigorem, aut pœnas, non est inconveniens aliquando errare, quia hoc non est contra sanctitatem Ecclesiæ, nec repugnat veritati, ita præcitati, quibus accedit Suar. *de fid. disp.* 5. *sect.* 8. *n.* 7. & Cæsar. *de Ecclesiast. Hierarc. disp.* 1. §. 4. *n.* 2.

Objici tamen potest, *cap. quanto* 7. *de divort. in verb. licet quidam prædecessor noster.* & Glos. ibi firmat hujusmodi prædecessorem fuisse Cœlestinum tertium, ex quibus verbis aliqui videntur colligere, posse Papam diffiniendo tanquam summum Pastorem totius Ecclesiæ errare. Cui objectioni respondetur Cœlestinum non diffinivisse matrimonium dissolvi quando alter conjugum in hæresim labitur, vel ad errorem gentilium transit; neque Innocentium tertium *in d. c. quanto*, dixisse Cœlestinum de eâ re aliquid diffinivisse, sed sequentia verba protulisse ibi: *Licet quidam prædecessor noster sensisse aliter videatur.* Unde dixit sensisse non desinivisse, & ipse Innoc. 3. ait: *Si verò alter fidelium conjugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad Gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu is, qui relinquitur, vivente altero possit ad secundas nuptias convolare.* Quare nihil ex hoc textu probatur, etiamsi Epistola Decretalis Cœlestini tertii sit inserta in Corpore juris, ut testatur gloss. olim fuisse; quia non sequitur ex eo quòd aliquid sit contentum in Corpore juris, ut ex ipso sit diffinitum à Pontifice: Sunt enim multa in Corpore juris, quæ Pontifices non diffiniunt, sed suam sententiam proferunt tantummodò referentes: ideo non sine consideratione, & cautelâ, dixit Innocentius tertius prædecessorem suum hoc sensisse, non autem diffinivisse, sic Azor. 2. *p. instit. moral. lib.* 5. *c.* 4. *vers. secundo objicitur, fol.* 541. Quem referens sequitur August. Barbos. *in d. c. quanto, n.* 2.

Stat ergo Papam diffinientem ea, quæ ad fidem pertinent, nullo modo posse errare, ex illo *Lucæ* 22. *nu.* 32. *ibi. Simon ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Quo loci datum fuit Petro, ut ipse tanquam Pastor totius Ecclesiæ, non posset docere aliquid contra fidem, neque, ut in cathedrâ, & Sede Apostolicâ aliquando aliquis sederet, qui contra veram fidem doceret. Quæ sanè verba etiam si ad singularem Petri personam, *rogavi pro te, ne fides tua deficiat*, dirigantur, ad successores Petri totam Ecclesiam repræsentantis referuntur, ut asserit Turrecremat. *in Summa, de Ecclesia, lib.* 2. *c.* 109. *& lib.* 3. *c.* 60. quibus probatur Ecclesiam errare non posse, Can. *de locis Theol. lib.* 5. *c.* 5. *quæst.* 3. *& lib.* 6. *c.* 8. Suar. *d. sect.* 8. *à n.* 9. Bellarmin. *lib.* 4. *de Roman. Pontif. c.* 3. *vers. de altero.* Menoch. *de arbitrar. casu* 458. *nu.* 51. & Cordubens. *in quæstionib. Theologic. lib.* 4. *quæst.* 3. *in princip. &* §. 6.

Idem asseritur de Pontifice diffiniente in rebus ne- 27
cessariis ad salutem non posse errare, aut deficere, Cordubens. *supra lib.* 4. *quæst.* 3. §. *Arguitur ergo*, sic Bellarmin. *lib.* 4. *d. cap.* 5. Non enim fieri potest, quòd Pontifex præcipiat aliquod vitium, aut prohibeat aliquam virtutem, cùm illius obligatio sit docere omnem virtutem, & prohibere omne vitium: nam *pasce oves meas, pasce agnos meos*, ut diximus, hoc est, doce omnem virtutem, & prohibe omnem iniquitatem, D. August. in hunc locum, *oves ipsas*, inquit, *pascendas hoc est docendas, regendásque committit.* Bellar. *de Rom. Pont. lib.* 1. *c.* 15. per totum, ubi de obligationibus Petri, & successorum illius.

Secunda conclusio, Summus Pontifex hominum tes- 28
timonia sequendo in rebus litigiosis, & adhærendo historiis, aut dispositionibus, quæ non continent regulam fidei, vel morum, errare potest super his judicando, vel diffiniendo, *text. in c. à nobis, versic. nos igitur. de sentent. excommunicat.* Idem dic de aliis controversiis, quæ ex informatione, testimoniisque hominum præcipuè dependent, est communis teste Bellarmino *lib.* 4. *de Roman. Pontif. c.* 5. *&* 6. Can. *de locis Theolog. lib.* 5. *c.* 5. *quæst.* 5. Sot. *in* 4. *distinct.* 3. *quæst.* 1. *art.* 6. Cordubens. *d. lib.* 4. *quæst.* 3. *ante finem*, §. *exemplum quarti.*

Tertia conclusio, Pontifex non potest errare in 29
Sanctorum canonizatione, ita D. Thom. *quodlibet.* 9. *art. ult.* Antonin. 3. *p. tit.* 12. *cap.* 8. §. 2. Sylvest. *canonizatio, quæst.* 3. Azor. *tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 6. *quæst.* 5. Valent. *tom.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 7. §. 40. Bellarmin. *lib.* 1. *de sanctor. beatitud. c.* 5. Castro *de justa politicor. punitio. c.* 6. & sumitur ex Gregorio *in c.* 1. *distinct.* 25. ex Bernard. *Epistol.* 174. *ad Lugdunenses*, Cajetan. *de Indulgent. c.* 8. *vers. ad id vero*, Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 10. *n.* 13. *in princ.* Aragon. 2. 2. *qu.* 1. *art.* 10. *tit. de Summo Pontifice, col. penult. in* 2. *concl.* Baron. *tom.* 1. *annalium Ecclesiæ, anno Christi* 55. *cap.* 15. *pag. mihi* 488. Luys. Turrian. *disp.* 16. *de potestate Pontificis in ordine ad fidei doctrinam, dubio* 4. Jacob. Castell. *de canonizatione Sanctorum, quæst.* 9. *art.* 3. & Carbo *de Summa Summarum, tom.* 3. *lib.* 1. *cap.* 17. Ratio, quia hoc est pars quædam valde necessaria materiæ moralis, quæ ad cultum, & religionem, atque ita impatibile esset, si Papa erraverit in canonizatione, seu beatificatione Sanctorum, quia posset contingere adorare, & preces fundere, & assumere apud Deum hominem damnatum pro advocato nostro, ideo nullo modo posse errare Summum Pontificem dicendum est, ut ultra præallegatos tradunt ex antiquioribus Innoc. *in cap. audivimus primo, de reliquiis, & veneratione Sanctorum, n.* 2. Butr. *n.* 7. Hostiens. *n.* 7. & Joan. Andr. *n.* 5. & ex

ex recentioribus August. Triumph. *de potestat. Eccles. quæst.* 14. *n.* 1. Malvet. *de canonizatio. Sanctor. dub.* 2. *n.* 5. *&* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori, lib.* 19. *n.* 6. *in fine*, asserentes solum Papam posse Sanctos canonizare, neque in eo errare posse.

Hinc infertur nec Legatum de latere posse Sanctos canonizare etiam ex commissione Papæ, ut volunt Jacob. Castellan. *suprà quæst.* 3. *art.* 2. *n.* 3. & expressius D. Contelor. *in additionib. ad Jacob. Castell. d. quæst.* 3. *art.* 2. *n.* 4. & Alphons. de Castro *de justa hæretic. punit. lib.* 1. *cap.* 6. *col.* 4. *vers. rursus.* Ex eo fundamento, quia Papa nequit potestatem diffiniendi res fidei alteri committere, Bannes 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 10. *dub.* 4. *in vers. quapropter*, & Aragon. *d. qu.* 1. *art.* 10. *in tract. de Concil. vers. tertia conclusio, in fine*, *& vers. ad primum argum.* Et quod majus est, non est integrum Concilio universali posse per se solum aliquem adscribere Catalogo Sanctorum Ecclesiæ, neque in numerum illorum referre, sic Jacob. Castell. *d. qu.* 3. *art.* 5. *à princ.* ubi Contelor. *à n.* 10. & Angel. Roch. *in tract. de canonizatio. Sanctor. cap.* 4. *vers. quoad solum*, ubi docent nihil in hâc materiâ posse Concilium universale nisi interveniente Papæ authoritate. Et ex consequenti sequitur multo minùs posse Episcopos, Sanctos canonizare, Jacob. Castell. *de canonizat. Sanctor. qu.* 3. *art.* 1. *& ibid.* Contelor. *n.* 17. Mascard. *de probat. concl.* 262. *n.* 56. Malvet. *in eod. tract. dub.* 2. *n.* 1. *&* 2. sed Papam duntaxat; & quamvis Martin. Laudens. *in tract. de Cardin qu.* 110. & Troilus Malvi. *de canonizat. Sanctor. dub.* 2. *& n.* 42. censeant Papam teneri in hoc casu requirere consensum Cardinalium, verius est non requiri, ut ferunt Antonin. 2. *p. tertiæ partis Summæ, tit.* 22. *cap.* 5. §. 5. *col.* 2. *vers. si autem*, & alii, quos referens sequitur Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 645. *num.* 9.

Sed quid de approbando aliquo Religioso Ordine? Responde ex Fr. Ludovico Miranda *in Manuali Prælatorum, tom.* 1. *quæst.* 3. *art.* 6. olim ad Episcopos, & alios ordinarios Prælatos spectasse, approbare, & confirmare regulas Monachorum, ac Religiosorum omnium: postea verò à tempore Concilii Lateranensis, de quo fit mentio *in cap. ne nimia.* 11. *& ult. de religiosis domibus*, ad solum Romanum Pontificem id pertinere, Sequitur Vasquez *d. disp.* 165. *cap.* 4. *n.* 39. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 24. *quæst.* 5. & Less. *lib.* 2. *cap.* 41. *n.* 12. idem tradit Mendoza *lib.* 2. *de Concil. & lib. cap.* 30. quatenus probat olim sub Episcopis fuisse monachos tanquam sub Prælatis propriis, remotè tamen, seu mediatè, proximè autem sub Abbate, quæ omnia fusiùs tradit Suar. *tom.* 3. *de religione, lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 2. *& seq.* explicátque quid ad Episcopos, & quid ad Abbates regulares spectaverit, tam in genere, quàm in specie.

Hodie tamen nullus Religionis novus Ordo institui potest sine approbatione Romani Pontificis, *cap. ult. ubi* Abb. *in* 2. *notab. de vitâ, & honestate clericorum, cap. final. de religiosis domibus, & cap. unico, eodem tit. in* 6. per quæ jura constat hoc esse Romano Pontifici reservatum. Menoch. *d. arbitr. casu* 421. *num.* 18. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 15. *ad finem.* Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 23. *quæst.* 5. *& cap.* 24. *quæst.* 4. *in fine.* Vasquez 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 165. *cap.* 4. *n.* 38. *&* 39. Valer. Reginald. *in praxi fori, lib.* 18. *n.* 164. *vers. accedit*, Fr. Emmanuel Roiz. *quæst. regul. tom.* 3. *quæst.* 48. *art.* 3. *& alii*, apud Suar. *ubi supra, n.* 1. & apud doctissimum Primatem *in* 1. *p. decreti, dist.* 44. *cap.* 12. *generalis, num.* 2. *in textu ibi, Religionis congregationibus*, & apud. Augustin. Barbos. *in cap. ne nimia. de religiosis domibus, num.* 2. ubi concludunt religiosas congregationes sine approbatione à Sede Apostolica, nec dici, nec esse posse religiosas familias; quibus accedit novissimè Sebastian. Cæsar. *disp.* 1. *de Roman. Pontif.* §. 4. *num.* 5. dicens non posse errare Papam approbando aliquam Religionem, quia hoc pertinet ad materiam moralem valde necessariam in Ecclesiâ.

Idem ante docuit Suar. *d. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 17. 30
Ex eâ ratione quia Summo Pontifici datur assistentia Spiritus Sancti in gratiam Ecclesiæ catholicæ, ut eam dirigat, non solùm in his, quæ sunt de fide; sed etiam in his quæ pertinent ad mores, ita ut neque in his, neque in illis errare valeat. Quare non satis cautè locutus est Can. *de locis, lib.* 5. *cap.* 5. ubi innuit posse Papam errare in approbando aliquo novo Ordine Religioso, fortè inductus ad id ex sinistrâ aliquâ informatione, cùm oppositum sit dicendum non posse errare Pontificem in approbatione alicujus novi Ordinis, quoad judicium de honestate, & sufficientiâ talis modi vivendi, prout est status perfectionis acquirendæ, argumento canonizationis alicujus Sancti, in quo non potest errare Pontifex: ergo, neque in approbatione novi Ordinis cujus approbatio est quasi canonizatio illius sanctitatis. Consonat Lateranense Concilium *cap.* 13. dicens in universum bonam, & piam esse Religionem auctoritate Pontificis confirmatam. Juvat D. Thom. *opusc.* 19. *contra impugnationem Relig. cap.* 4. *col.* 13. *initio, in additione Romana ait, ibi, Cum aliqua Religio per Sedem Apostolicam instituta est, manifestè se damnabilem ostendit, qui talem Religionem damnare conatur.* Quibus verbis notatur temerarium esse qui contrarium, hoc est, qui dixerit Pontificem posse errare in approbandâ aliquâ Religione, quia non potest errare in his, quæ pertinent ad mores.

Sed petes si Papa arbitretur aliquid esse pecca- 31
tum, vel non, & Concilium arbitretur contrarium, cui sit credendum? Respondet Anton. de Rosell. *de Concil. quæst.* quæ sententia est attendenda, Papæne solius, an totius Concilii, vel majoris partis, *num.* 66. tunc si major sententia sit Concilii, quàm solius Papæ; quia Papa solus est; vel pro suâ parte paucos habet, standum esse sententiæ Concilii. Quòd si Concilium Provinciale Romanorum, & Ecclesia Romana, Sedésque Apostolica aliquid in prædictis tanquam verum deliberâsset, in eo casu standum esse sententiæ Papæ, & Ecclesiæ Romanæ; non verò deliberationi Concilii generalis judicium Sedis Apostolicæ non habentis, sic ille; secundùm quem *infra num.* 70. additur Concilium Provinciale, si quid simul cum Papa aliquando decidit in fide, vel in bono universalis Ecclesiæ, & Concilium generale discrepet à sententia Papæ, & Romanæ sedis, præferendum esse judicium Romanæ Sedis, judicio Concilii generalis, siquidem à capite discrepat, & à Sancta Sede; favet *text. in cap. duo* 3. *quæst.* 9. ubi innuitur Papam in casibus, in quibus potest judicari, si fortè potest, subjici judicio Ecclesiæ universalis.

Quin etiam si de sensu, & mente Concilii dubitatio oriatur, ad Sedem Apostolicam est recurrendum, de quo vide *Bullam Pii quarti*, ante finem, *vers. si qui verò, ad calcem Concilii Tridentini insertam*, ex quâ constat declarationem dubiorum ad Summum Pontificem pertinere. Nam Concilium totum, in quo Papa adest per Legatos suos, sine instructione particulari aliquid diffiniens, non est regula fidei, nec ejus authoritas infallibilis, sed est sub opinione, nec habet jurisdictionem ad obligandum Ecclesiam, antequam confirmetur à Pontifice: ita Castro *lib.* 1. *de justa hæreticorum punitio. cap.* 6. Bellarmin. *lib.* 2. *de Concil. cap.* 11. & Cajetan. *in Apologiâ, p.* 2. *cap.* 21. Turrecremat. *lib.* 3. *cap.* 32. 33. 34. 38. Secundùm quos Concilium supra dictum ante confirmationem potest errare, diffi-

diffiniens aliquid contra instructionem Pontificis, ut de facto erravit Constantinopolitanum Concilium assentientibus etiam errori Legatis Nicolai Primi. Ergo multò magis potest errare quando nullam habuerit Pontificis instructionem. Unde rejiciendi sunt Parisienses, & eorum sectatores, quatenus docent hujusmodi Concilium universale esse supra Papam, & reliqui alii existimantes Concilia generalia legitima, etiam ante confirmationem Pontificis non posse errare.

Posse autem errare non est dubium quando Concilium generale, hoc est Patres consentiunt, & diffiniunt legatis Apostolicæ Sedis dissentientibus, ut de facto Concilium Ephesinum 2. erravit, dum minimè consentientibus, sed omnino repugnantibus Legatis Pontificis Leonis voluit diffinire, ut demonstratur *ex Epistolis* 24. & 25. Sancti Leonis. Similiter potest errare quando adversùs instructionem Pontificis diffinit non repugnantibus Legatis Apostolicis, ut constat ex Epistolâ Nicolai primi ad Patriarchas, & cæteros Episcopos Orientis, quia contra instructionem Nicolai egerunt; quæ Concilia non solùm non approbata, sed reprobata dici debent, & ex consequenti omni carent authoritate, ut colligitur ex Gelasio *in tom. de Anathemate, & in Epistola ad Episcopos Dardaniæ.* Accedit nullo modo reputari Concilia vera, ac legitima quando non concordant cum suo Pontifice, vel quando consentiunt cum Legatis, qui adversùs instructionem Pontificis vota ferunt; tunc enim non agunt nomine Pontificis, nec ejus personam repræsentant quando ferunt suffragia diversa ab instructione sibi à Pontifice tradita. Quare tam Leo *in Epistol.* 45. *ad Pulcheriam*, & Agatho *in Epistol. ad Imperatorem* asseruerunt se authoritatem negare Legatis quando non agunt juxta regulas in instructione sibi traditas.

His positis resolutioni Antonii de Rosellis dicendum est cum gloss. *ad caput quodcunque* 24. *quæst.* 1. *& ad cap. in istis. distinct.* 4. Papæ judicium præferendum esse opinioni quorumvis Patrum: Est enim Romanus Pontifex omnium judicum maximus, Caput Ecclesiæ militaris: atque ideo à nemine in hoc sæculo judicari potest, *cap.* 17. *cum seq.* 9. *quæst.* 3. ita Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 79. & Alban. *de potest. Pap.* 2. *p. n.* 108. *in tom.* 13. dicentes Pontificis sententiam proculdubio potentiorem esse, nec Patres aliquam juris dicendi authoritatem habere, nisi Pontificiâ authoritate muniantur, à quo ipsum Concilium accipit authoritatem, *cap. significasti, de elect. cap. ubi periculum*, in gloss. *in verb. Concilio. de elect. lib.* 6. Bellamer. *in cons.* 96. *in* 16. *quæst. cum multis.*

Quin etiam in dubio sententia Papæ videtur præferenda Patrum opinioni, quoniam Petro soli, & ejus successoribus dictum est *Matth.* 16. *& cap.* 6. 24. *quæst.* 1. *Quodcunque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælis, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Germon. *ubi suprà, num.* 70. Addit tamen Alban. *ubi proximè, num.* 117. id procedere quando agitur de fide, aut de præceptis moralibus; secus si agatur de eisdem jam à Patribus in aliis Conciliis, atque ab ipsis Pontificibus per alias constitutiones declaratis tanquam de fide, aut de præceptis moralibus, in quo eventu si Papa dissentiat à Patribus, neque illorum sententiæ acquiescat, Patrum opinio sententiæ Pontificis est anteponenda, *cap. si Papa, distinct.* 40.

32 Hinc aliqui deducunt Papam prout est privata persona posse esse hæreticum, quod adeo certum putant, ut contrarium asserere sit errori proximum, probant, quia qui hoc negaverit ex duobus unum debet affirmare, vel quòd legitimum Concilium iniquè, & injustè damnavit Honorium; vel quod acta illius Concilii non sunt vera; quorum primum est manifestè impium; secundum autem est duorum Summorum Pontificum, & duorum Conciliorum decisiones negare: igitur erroneum est id asserere. Quando autem sententia Papæ non versatur circa res fidei, aut circa morum præcepta, potest errare, quia in his decidendis Pontifex procedit per testificationes & conjecturas magnas, ita Cajetan. *in lib. de authoritat. Pap. cap.* 11. & deducitur apertè ex Innocentio tertio *in cap. à nobis de sentent. excommunic.* Aragon. *tract. de Summo Pontif. quæst.* 1. *art.* 10. *fol.* 92. *col.* 2.

Probabile tamen est, piéque credendum Summum Pontificem, ut est privata persona non posse esse hæreticum, falsum aliquid contra fidem, pertinaciter credendo; probatur, quia hoc est sperandum ex suavi dispositione divinæ providentiæ, & ex illo *Lucæ* 22. *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*: ergo semper docebit Pontifex veritatem, neque deficiet in Sede Petri prædicatio veræ fidei, neque deviabit ab hâc doctrinâ, Bellar. *lib.* 4. *de Roman. Pontif. cap.* 6. Quomodo enim si fuerit hæreticus diffiniet veritatem de fide ab Ecclesia credendam, cùm certum sit hæreticum nullam habere potestatem, vel authoritatem Ecclesiasticam, cum sit divulsus à corpore Ecclesiæ, ut habetur expressè *in cap. Novatianus, vers. final.* 7. *quæst.* 1. nisi concedas posse dari Caput totius Ecclesiæ sine aliquâ potestate, quod est absurdum; Confirmatur ab eventu, quia cùm nullus Papa adhuc secundùm probabiliorem fuerit hæreticus, vel hoc de nullo potest probari concludenter, quod fuerit talis, signum est manifestum, non posse esse, ita Pigh. *de Eccles. Hierarch. lib.* 4. *c* 8. & alii apud Cæsarem *d. disp.* 1. §. 4. *n.* 3. Neque obstat *c. si Papa, dist.* 40. *& cap. oves* 2. *quæst.* 7. quia hæc jura non loquuntur affirmativè Papam posse esse hæreticum, sed dicunt non posse judicari nisi fortè fuerit hæreticus, quo dicendi modo nihil affirmativè decidunt, quia certum non est an possit esse hæreticus.

Et quamvis objiciatur Marcellinum thura adolevisse Idolis, non propterea Pontificatum deposuit, sed semper retinuit Pontificiam dignitatem, ejúsque peccatum contra fidei confessionem tantùm fuit. Quod verò de Liberio Papa dicitur communicasse cum Arrianis, & sententiam damnationis in Athanasium ratam habuisse propter tædium exilii, & ob desiderium repetendi suam Sedem, non tamen ob id judicandus est hæreticus, sed in fide Catholicâ permansisse eundem affirmat Theodoret. *lib.* 2. *cap.* 22. Basilius *Epistol.* 74. & Athanas. *oratio. contra Arrianos*, & Epiphan. *hæresi* 75. Quod verò contra alios opponitur, qui de nota hæresis arguuntur quæ illis impingitur, meminit Azor. *p.* 2. *lib.* 5. *c.* 5. ubi eos ab ea nota liberat, *quæst.* 1. *& quæst.* 2. excutit an Summi Pontifices, ut privatæ personæ in rebus fidei decidendis possint errare? pro qua parte refert Pighium *lib.* 4. *Eccles. Hierarch. c.* 8. multis probantem partem negativam, quam sententiam dicit Canus *de locis lib.* 6. *cap. ult. in responsione ad* 11. *argument.* esse novam, & Azor singularem, quod non videatur verisimile Papam, ut particularem personam à Christo Domino in fide fuisse confirmatum, quia Deus Romano Pontifici non ut homo est, sed ut est Christi Vicarius, & Præfectus Ecclesiæ assistit in rebus fidei diffiniendis, ne erret; at verò ut homo est Pontifex, Deus illi non assistit ex lege, & promissione certâ, atque ita potest errare, quæ sententia est non solum verior, sed probabilior. Opinio autem Pighii est valde probabilis ut placet Bellarmino *lib.* 4. *de Rom. Pont. d. c.* 6. & apud Cæsar. *d. disp.* 1. §. 4. *n.* 3. & apud Suar. *de leg. lib.* 4. *c.* 7. *vers. ad* ter-

tertiam de Summo Pontifice, n.10. fol.400. col.1. ad medium, ubi negat posse dari eventum, in quo Summus Pontifex, ut privata persona sit hæreticus juxta sententiam affirmantem Papam ex divino privilegio non posse errare in fide, etiam ut privatam personam, quam partem probabiliter aliqui tuentur, per quam liberant omnes Pontifices, qui hactenus præcesserunt à notâ hæresis, quorum meminit Paramus *de potestate Papæ, lib. 3. quæst. 1. num. 53.*

33 Huc etiam spectat difficultas, quænam fides sit habenda assertioni & testimonio Papæ? Gloss. *in c. ad Apostolicæ, in verb. promiserit, de re judicata, in 6. & in c. 1. in verb. statuit, de renunciat. etiam in 6.* tradunt plenè credendum, sequitur Felin. *in c. cum à nobis, num.7.* ubi testatur de communi de testibus. Ancharan. *in clem. 1. de probat.* ex eo fundamento, quia Papa qui est loco Dei non potest, nisi veritatem testari. Mascard. *de probat. lib.3. concl.1143. ex n.1.* & plenius. *in concl. 1227. à n.1. usque ad n.11.* Quod procedit etiam in his, quæ Papa vidit ante Pontificatum, ut vult gloss. *in cap. 1. in verb. statuit, de elect. in 6. & in d. cap. ad Apostolicæ, in verb. promisissent, de re judicata, in 6.* idem docent Decius *cons.463. in causa, quæ nomine Cameræ, n. 26.* Crot. *de testib. n.195. & n. 217.* Gabriel alios referens *rub. de probat. concl. 2. n. 10.* ubi hoc extendit ad ea, quæ Papa vidit antequam esset assumptus ad Cardinalatum. Mascard. *supra lib. 1. conclus. 139. num. 6. & lib. 3. conclus. 1227. n. 45. & seq.*

Amplia hoc habere locum sive Papa id asserat in scriptis, & per literas, sive etiam solo verbo, ut constat *ex clement. 1. de probat.* & probatur *ex textu in d. cap. cum à nobis, & ibidem* Abb. *in princip. vers. fallit hoc in Papa*, ubi dicitur bene credendum assertioni Papæ etiam solo verbo prolatæ; Nec obstat quod contra videatur fuisse de mente Bonifacii *in clement. 1. de probat. num. 47.* quia oppositum est probabilius. Confirmatur ex traditis à Castrensi *cons. 300. priùs quàm in jure fierent, col. 2. vers. dicet aliquis in antiqua editione*, asserentis plenè esse credendum assertioni Principum sæcularium, atque etiam Papæ, quod est etiam de mente Bartoli *in l. ambitiosa, n. 28. ff. de decret. ab ord. faciend.* Sequitur Ripa *responsio. 1. num. 28. lib. 1.* Natt. *cons. 487. num. 39. lib. 3.* Signorol. *cons. 181. in quæstione vertente, n. 8. vers. sed in literis*, & Aym. *de antiquit. temporis, p. 1. sect. propositum, num. 1. cum seq.* ubi respondet contrariis.

Quare resolutio est verior, disposita in Summo Pontifice secundùm *Clementin. 1. de probat.* habere etiam locum in Principibus sæcularibus: Ergo si hæc conceduntur eisdem, non debent negari Pontifici, ut volunt Aym. *in d. sect. propositum, n. 1. & 2.* & Mascard. *conclus. 139. n. 11. vers. contrarium, & conclus. 1228. num. 24. lib. 3.*

Quod verò assertioni Principis plena fides sit habenda, docent Afflict. *decis.305. n.15.* Mandel. *cons. 75. n. 6.* Decian. *cons. 25. n. 8. & lib.1. cons. 35. n. 19. & 20. lib. 2.* Mascard. *de probat. lib. 3. conclus. 1227. ex num. 10. ad num. 23.* Ratio, quia plenè creditur literis judicis affirmantis standum esse, quando judex asserit aliquid de iis, quæ competunt officio judicis, *l. si publicanus §. de rebus, ff. de publicanis*: Item quia de Principe præsumitur quòd deliberatè faciat omnia, ne violetur justitia; ergo non est credendum quòd affirmet falsum, *l.2. §. marito, §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico*, & ex consequenti multo magis standum est assertioni Papæ.

Similiter standum est assertioni Papæ quando loquitur dispositivè, Calderin. *in cons. 2. in fine, tit. de privil.* & Mascard. *d. conc. 1228. n. 50.* Quòd si loquatur narrativè, verba illius non probant, ut docet Bonif. *in d. clem. 1. n. 26. in fine, vers. quartò requiritur*, & ibidem Zabarell. *vers. quandoque narrat factum alterius*, quia Papæ intentio nititur in narrativâ partis, videlicet quando in supplicatione sunt hæc verba (*prout asseritur*) hoc est à parte. Lap. *allegat. 7. n. 3. vers.* Joan. Andr. distinguit, *& n. 7. vers. sed puto:* Secus si narrativa partis concerneret factum proprium ipsius Papæ, tunc enim narrata per Papam in suâ assertione, habentur tanquam simpliciter prolata per eundem, Gabriel. qui plures alios refert *rubr. de probat. lib. 1. conclus. 2. num. 41.* Mascard. *lib. 1. concl. 139. n. 20. in fine principii, vers. si tamen id quod narratur.*

Amplia secundò assertioni Papæ credendum in profanis quoad subditos, Abb. *in cap. ad audientiam, de præscriptio.* Castrens. *cons. 46. col. final. vol. 2.* Caccialup. *in tract. de pensionib. 24. quæst.* Contra verò non subditum assertio Papæ non probat. Abb. *in d. cap. ad audientiam.* Mascard. *de probat. d. conclus. 139. n. 13. vers. præsens tamen hæc, & conclus. 1228. n. 13.* Secus in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis, in quibus statur assertioni Papæ quoad laicos non subditos, puta, in causâ matrimonii, & similibus quæ concernunt periculum animæ, Mascard. *d. concl. 1228. n. 87.* Quod in omnibus assertionibus procedit, & illis ita statur, ut non possit probari contrarium, regulariter tamen Gemin. *cons. 33.* pro examinatione dictorum dubiorum, *col. 3. vers. nec obstat si dicatur*, sequitur Socin. *cons. 266. in causa, quæ vertitur, col.1. n.32. sed tamen non obstante.* Nihilominus etiam contra non subditos assertioni Papæ omnino standum est si verbis assertivis utatur. Mascard. *d. concl. 139. num. 23.*

Eodem modo statur assertioni de facto proprio Papæ, illique plenè creditur, ita ut nec probatio contra illam recipiatur, gloss. *cum textu, in clement. 1. de probat. & ibi.* Imol. *col. 4.* Felin. *in d. cap. cum à nobis, de testib.* Hippol. *in l. 1. §. si quis dicetur, col. penult. ff. de quæst.* Tiraquel. *de retract. §.1. gloss. 14. n. 49.* quod extende ad assertionem Papæ, partim de facto proprio, partim de facto alieno, ut pote, si asserat Titium in suis manibus renunciâsse. Lap. *in d. clement. 1. de probat.* Imol. *ibi. col. penult.* & Staphil. *de liter. grat. & justit. fol. 155.* Cardin. *in cons. 126. à n.10. vers. respondeo quod in eo.* Unde si literæ Papæ narrent coram ipso factam fuisse renunciationem, nihil in contrarium allegari potest.

Sed contra objici potest ex Lapo *in d. clement. 1.* 34
ex mente Calderini, quem ibi sequitur Imol. *col. penult.* assertioni Pontificis in hoc casu partim standum esse, & partim non standum, videlicet in eo quòd respicit alienum factum; & in eo quod respicit proprium credendum; Dicendum tamen est Lapsum, & Cardinalem, & Imolam fuisse locutos in assertione dividuâ, & plura capita diversa continente, puta si Papa dicat coram ipso Titium renunciâsse, & obiisse in curiâ: tunc enim contra renunciationem, cùm sit de facto proprio coram se, nihil in contrarium allegari potest. De eo autem quod dicitur talem obiisse in curiâ, cùm sit assertio facti alieni, inducunt hæc verba præsumptionem, non verò probationem, quia est assertio facti alieni; atque ita in assertione dividuâ, & plura capita diversa continente, ac sub duplici structu verborum pronunciata intelligendi sunt Doctores partis contrariæ: affirmativam autem partem asserentes loquuntur de assertione individuâ Papæ, & uno structu concepta verborum, ut patet quando Papa asserit Titium in suis manibus beneficium renunciâsse; juvat Mascard. aliquantulum *de probat. conclus. 139. num. 8. & 9. & conclus. 1228. num. 36. vers. limitatur secundò*, & Farinac. *de testib. lib. 2. titul. 6. quæst. 63. num. 94.*

Hinc deduces standum esse assertioni Papæ super facto, ac etiam super voluntate sui antecessoris. Gloss.

facto, ac etiam super voluntate sui antecessoris. Gloss. *in cap. 1. in verb. statuit, de renunciat. in 6. & in cap. ad Apostolicæ, in verbo promisissent. de re judicata etiam in 6.* atque ita credendum est Papæ super eo quod fecit tempore sui Pontificatûs, & insuper super eo quod vidit dum adhuc esset Cardinalis, & in minoribus constitutus Aretin. *in cap. cùm à nobis, de testib. colum. 6.* Felin. *in cap. pueris, in fine, de sent. excommunicatio.* & Roman. *in cons.* 350. ubi addit, credendum esse plenè, etiam quando asserit de voluntate sui prædecessoris, sequitur Alexand. *consil.* 112. *colom.* 1. *volum.* 7. Ruyn. *cons.* 38. *colum.* 4. *vol.* 1. Aym. *de antiquitat. tempor. p.* 1. *in princip.* Mandos. *ad Roman. consil.* 191. *num.* 4. *liter. C. vers. secundò fallit.* Decian. *cons.* 18. *num.* 275. *lib.* 1. & Mascard. *lib.* 2. *de probat. conclus.* 621. *num.* 9. & *lib.* 3. *conclus.* 1228. *num.* 48. & 72. alios ibi referens. Quin adde plenè Papæ credendum quando assertio respicit & narrat factum alienum coram se gestum; quoniam æquiparatur assertio assertioni de facto proprio, proinde plenè creditur. Lap. *allegat.* 7. *num.* 3. *vers. ad hoc quod ibi scribit* Paul. Gabriel. *de probat. lib.* 1. *conclus.* 2. *num.* 8. ubi testatur de communiori, ac veriori, & Mascard. *d. concl.* 1228. *n.* 36. *d. vers. limitatur secundò,* talis enim assertio æquiparatur assertioni de facto proprio, & sic plenè creditur, præsertim quando est facta motu proprio ipsius Principis, quòd si facta sit ad instantiam partis, tunc non creditur, ita Mascard. *d. concl.* 1228. *num.* 80. post Areti. *in d. cap. cùm à nobis, num.* 10. *extra de testibus,* & Aym. *de antiquit. tempor. p.* 1. *in princip. num.* 10. *vers. sed intellige istam limitationem.*

A fortiori credendum est assertioni Papæ factæ motu proprio, & ex certâ scientiâ, quia tunc probat plenè, etiam si de facto alieno agatur, censetur enim id asserere Papa post diligentem informationem de veritate facti, proinde illius assertioni standum est omnino. Alexand. *cons.* 112. *post num.* 2. & *ante num.* 6. *lib.* 7. ubi testatur de communi: sequitur Curt. Jun. *cons.* 61. *præsupponitur in facto post num.* 13. Aretin. *cons.* 23. *col.* 3. Menoch. *in cons.* 100. *num.* 24. Mascard. *de probat. lib.* 2. *concl.* 621. *num.* 4. & *lib.* 3. *conclus.* 1228. *num.* 62. ubi etiam de communi, & *num.* 68. post Imol. *in clement.* 1. *de probat.* Angel. *cons.* 368. *Serenissimus. col.* 2. ubi tradit, quòd quamvis assertio Papæ, seu Principis de facto alieno non probet plenè omninò, ac plenissimè, sed plenè tantùm, ita ut præsumptionem solùm inducat, quæ probationem in contrarium patiatur: Secus tamen est quando Papa asserit se informatum id asserere, ita Menoch. *d. cons.* 100. *n.* 23. cum aliis; dummodo informatio non emanet à parte, tunc enim assertio Principis etiam facta motu proprio, cùm fundetur super narrativâ partis, vel ipse aliquo modo se ostendat informatum à parte, assertio nihil operatur, ita in specie Lap. *allegat.* 7. *n.* 8. *vers. si verò super facto ab alio narratur.* Socin. Jun. *cons.* 77. *n.* 98. *lib.* 1. Gabriel *d. conclus.* 2. & Mascard. *d. conclus.* 1228. *num* 66.

35 Similiter non standum erit assertioni Papæ, seu Principis, etiamsi asserat se informatum de his, in quibus alteri præjudicare non potest, putà, non potest Princeps alicui præjudicare circa jus gentium: ideo si aliquid circa hoc asserat in præjudicium tertii, non est illi credendum: longe aliter quando assertio est in iis, quæ sunt juris positivi tantùm, si emanet motu proprio, & ex certa scientia Aym. *de ant. tempor.* alios referens *p.* 1. *sect. non omitto, n.* 22. Mascard. *d. concl.* 1228. *n.* 111. quod intellige, nisi ex assertione Principis, Princeps principaliter reciperet commodum, & subditi incommodum, ita Oldrad. *cons.* 258. ubi vult Principi in hoc eventu non esse credendum, sequitur Izern. *in c.* 1. *qui success. teneant.* Roland. *cons.* 1. *n.* 58. *vol.* 2. & Joseph. Ludovic. *conclus.* 14. *vers. infert.* 43.

Quòd si dicas Principem posse disponere ex causa justa in alterius præjudicium? Responde teneri exprimere causam, quæ illum ad id moveat, cum teneatur observare ea, quæ sunt juris gentium, & juris naturalis. Bald. *cons.* 326. *Rex Romanorum ad fin vol.* 1. dicens in Principe non præsumi justam causam quando agit aliquid, super quo nequit ad libitum disponere, nempe cùm frangit aliquid spectans ad jus naturale, nisi justam causam ostendat, Decius *cons.* 606. *n.* 6. Socin. Senior, *cons.* 263. Izern. *in c.* 1. *in princip. ad fin. tit. quo temp. mi.* dicens nec Regi, nec Principi credendum, si asserat per literas Titium tale delictum commisisse, ob quod feudum ad Principem ipsum rediisset, favet Abb. *in clement.* 1. *de probat.* ubi notat non posse Papam privare suo jure Sempronium, nisi culpa probetur, quod etiam tradit Ruyn. *cons.* 41. *col.* 1. *vol.* 1. Ancharan. *cons.* 399. *col. final.* Afflict. *decis.* 305. Menoch. *d. cons.* 100. *n.* 26. qui omnes censent non esse credendum Principi asserenti aliquid in præjudicium alterius, quod etiam docet Felin. *in c. cum à nobis. de testib.* Cravet. *cons.* 135. *n.* 42. & *cons.* 171. *n.* 11. quibus accedit Campeg. *inter consilia Bruni. cons.* 2. *col.* 6. *vers. confirmari possunt,* & Gozadin. *cons.* 26. *col* 7. *ad medium.*

Contraria tamen pars docens Principi esse credendum, etiam circa illa super quibus nequit disponere liberè, placuit eidem Baldo sibi contrario *in cons.* 328. *quæritur si Rex. col. pen. vers. porrò in Principe, lib.* 1. dicenti credendum esse Cæsari asserenti vasallum fuisse ingratum, & propter hoc delictum ingratitudinis fuisse feudo privatum, idem Bald. ait *cons.* 327. *Pridie consului, col. penult. vers. item omnes Reges, lib.* 1. omnes Reges hanc habere potestatem, ut in Regnis propriis deponant seculares dignitates, atque ita hoc jure utuntur, quòd si exprimant causam, adeo illis creditur, ut probatio in contrarium non recipiatur, sequitur Jason *cons.* 227. *col.* 8. *lib.* 2. Roman. *cons.* 369. *num.* 38. & alii relati à Cravet. *de ant. temp. p.* 1. *n.* 23. & *tribus sequentibus,* idem scribit Jacobin. à S. Georgio, *in investitura feudali in verb. Et dicti vasalli pro dictis rebus, n.* 37. & Anton. Gabriel *conclus.* 2. *n.* 28.

Ex his duabus opinionibus prior, quæ negat, mihi magis placet, secundùm quam dicendum est non esse credendum Principi in iis casibus, in quibus sine causâ nequit disponere, præsertim quando ex eâ assertione recipit commodum, quia esset testis in causâ propriâ, ut sentit Abb. *cons.* 327. ubi pro hac parte affert Joan. Andr. in simili *in c.* 1. *de offic. deleg. in* 6. ideo non creditur assertioni Principis, nisi quando Princeps aliquid motu proprio, & ex certâ scientiâ concedit, in quo eventu præsumitur causa quamvis non exprimatur in ipsa concessione, Jason *in l. si testamentum, n.* 5. *vers. limita quod in Principe, C. de testam.* Roman. *consil.* 436. *quod indultum Petri, col.* 6. quod intelligit Aym. *de ant. temp. supra n.* 23. ex Decio *in c. quæ in Ecclesiarum, col.* 13. *de const. v. superest tertium,* in casibus de jure positivo duntaxat.

Non diffiteor tamen partem hanc negantem habere locum quoad effectum probandi plenè, proinde non creditur Principi asserenti aliquid in alterius præjudicium quoad effectum plenæ probationis, creditur tamen quoad præsumptionem, non tamen plenè probat, sed in adversarium transfert onus probandi, ut notat Angel. *cons.* 368. *col.* 1. Castro *cons.* 419. *in facto præsenti. col.* 1. & alii quibus accedit Menoch. *d. cons.* 100. *n.* 23. *vers. respondeo secundò,* & *n.* 26.

Quòd si fortè tibi magis placeat affirmare assertioni Papæ, aut Principis standum esse etiam in iis, super quibus liberè disponere non potest, puta quando agitur de privando vasallo feudo suo, quod sine justâ causâ facere non potest, ut probatum est, dicas quæso, hoc procedere, quando Princeps expresserit causam in literis, propter quam vult alteri præjudicare, quæ causa creditur esse vera, & in hoc casu accipiendi sunt Doctores, qui hanc partem contrariam sequuntur. Idem esto judicium quando privavit vasallum feudo, sine expressione causæ, dummodo aliquæ verosimiles sint circumstantiæ, seu conjecturæ ad aliquam causam legitimam excogitandam, secus si non expressit causam aliquam, nec subest conjectura aliqua, ex qua deduci possit subesse causam privandi vasallum feudo suo; tunc enim non est credendum assertioni Principis, sed standum est parti negativæ. Decius *cons.* 544. *col.* 2. & *cons.* 445. *col. ante penult.* Ruin. *cons.* 7. *col.* 7. *vol.*1. Gram. *decis.* 65. *num.* 85. Innocentius *in cap. tua in fine de cohabit. cleric. & Mulier.* Abb. *in cap. cum olim, vers. ad hoc, de re judicat.* ubi decidunt indistinctè non esse credendum Papæ quando agitur de gravi alterius præjudicio. Propterea si Papa voluerit privare aliquem suo feudo, attesteturque sibi de delicto constare, non standum est ejus dicto, neque assertioni, nisi delictum ita sit notorium, ut nullo modo purgari possit; tunc enim creditur illi, ut post alios tradit Mascardus *de probatione conclusione* 139. *num.* 15. & *sequentibus* & Farinacius *de testibus quæstione* 63. *ampliat.* 11. ex Cephalo *consil.* 302. *num.* 3. *lib.* 3. declarante non esse standum assertioni Principis, cùm agitur de proprio interesse ipsius Principis asserentis, quod etiam rursus asserit. Farinacius cum multis *suprà num.* 171. & *num.* 172. Quod intelligo etiam si delictum sit notorium, ut dicam *infrà num. sequent.*

36 Sed quæres quomodo probet assertio Principis facta motu proprio super facto alieno non gesto coram se? Responde non esse standum illi plenè, Lapus *allegat.* 7. *num.* 7. *prope finem,* & *num.* 8. Mascardus *lib.* 2. *conclus.* 621. *num.* 5. & *conclus.* 1228. *num.* 64. & *num.* 80. probat tamen præsumptione tali, quæ in adversarium transfert onus probandi. Socinus *consil.* 266. *num.* 28. *lib.* 2. ideo facit semiplenam probationem. Mascardus *d. concl.* 1228. *conclus.* 65. & Farinacius *dicta quæst.* 63. *n.* 104.

Creditur tamen plenè Papæ asserenti Titium esse suum cubicularium, seu familiarem. Mascardus *dicta conclusione* 139. *num.* 4. dummodo assertio facta sit principaliter propter se, non autem incidenter, & propter aliud, tunc enim non statur illi, ita Ancharan. *in clement.* 1. *in princip. num.* 1. *de probat.* Paris. *consil.* 114. *num.* 22. *lib.* 4. Aym. *de antiquit. tempor. part.* 1. *sect. propositum, num.* 15. & *num.* 18. neque in hoc casu transfert assertio facta incidenter, & propter aliud, onus probandi contrarium in adversarium, sic Aym. *ibidem,* ubi discutit quando assertio dicatur facta principaliter, & quando incidenter. Vide etiam Mascardum *lib.* 1. *conclus.* 139. *num.* 20. & *lib.* 3. *dicta conclus.* 1228. *num.* 94. & 95.

Similiter non est standum assertioni Papæ de audito ab aliis, sic Jul. Clar. *in practic.* §. *fin. quæst.* 53. *vers. sed quid si aliquis.* Ratio quia possibile est, quòd non bene intellexerit, vel quòd non fuisset benè informatus: secus si propriis oculis se aliquid vidisse Papa attestetur. Vel si dixerit sibi constare de notorio, & inexcusabili delicto, Menoch. *d. cons.* 100. *num.* 22. & 23. Mascardus *dicta conclus.* 139. *num.* 15. *vers. nisi asserat sibi constare,* & *lib.* 3. *conclus.* 1228. *num.* 76. & Clarus *dicta quæst.* 53. *vers. sed quid si aliquis,* ubi ait credendum esse Principi asserenti sibi aliquid constare ex relatione Principum sibi factâ, rémque fuisse adeo notoriam, ut non eguerit probatione. At de Summo Pontifice nihil decidit; de cæteris verò addit Clarus, si ipsi asserant sibi constare ex relatione fide dignorum, credendum esse eorum assertioni secundùm communem fere omnium ex Socino *cons.* 87. *num.* 20. *lib.* 3. saltem quoad hoc ut transferatur onus probandi in contrarium parti contrarium asserenti: sed de hoc etiam ipse dubitat; nec audet affirmare.

Quibus ego ductus rationibus non possum acquiescere opinioni dicentium assertioni Principis esse credendum, quando res est notoria. Moventur, quia in notoriis non requiritur ordo juris, nec citatio est necessaria. Ad hoc tamen respondetur quòd multa dicuntur notoria, quæ re vera non sunt, ut habetur *in cap. consuluit. el.* 1. *de appellatione.* Ideo ut juridicè procedatur, oportet quòd judex priùs pronunciet per decretum interlocutorium, crimen, de quo est quæstio, esse notorium, prout vult Abb. *in cap. ad nostram. el.* 3. *col. fin. de jur. jur.* & Cardinal. *in clement. pastoralis, in princip. in* 17. *not. de re jud.* Nec factum probatur esse notorium ex attestatione Principis dicentis hoc esse notorium, nec posse aliquâ excusatione defendi; séque de narratis esse sufficienter informatum. Quoniam hoc potest habere locum quando non agitur de proprio commodo, & interesse Principis, idcirco debet citari reus, & debet audiri, aliàs sententia erit nulla ex defectu citationis: unde non est credendum Principi in his, quæ refert ex relatione alterius, præsertim quando agitur de suo interesse, Aret. *in cap. cum à nobis de testib.* & *in cons.* 165. Decius *post alios consil.* 606. *num.* 13. & *num.* 14. & videtur textus *in dicta Clement. pastoralis,* ubi non attenditur assertio Principis, quod res sit notoria. Consonat Jason *in cons.* 86. *nu.* 7. *lib.* 3. dum ait, nec etiam Papæ asserenti de notoriâ rebellione credendum, cum cum credatur Principi asserenti Sempronium deliquisse ad effectum privandi illum bonis; quia ex hoc sequitur si credatur, fidem haberi testibus in causâ propriâ; contra text. *in l. nullus, ff. de testib.* item sequitur testem parte non citatâ deponentem plenum facere præjudicium. contra text. *in cap. causam quæ eod. tit. de testib.* Ob quæ, & alia argumenta de veritate hujus sententiæ maximè dubitant aliqui, sed standum est dicto Pontificis dicentis crimen esse notorium. Gramat. in terminis *decis.* 65. *n.* 58. Innoc. *in cap. tua, in fine de cohabit. cleric. & mul.* Mascard. *d. conclus.* 139. *n.* 15.

Quid dicendum de assertione Papæ, nedum in iis, quæ facti sunt, sed etiam in iis, quæ juris sunt? Responde credendum esse, Mascard. *lib.* 3. *de probat. conclus.* 1228. *num.* 31. Ex eâ ratione, quòd Princeps præsumitur habere omnia jura in suo pectore, Socin. *cons.* 87. *num.* 18. *vol.* 1. nisi dictum Papæ sit contra jus notorium, & clarum: tunc enim erranti in jure notorio non creditur, nisi ejus intentio sit de novo contra jus illud decernere, Gabriel *d. conclus.* 2. *num.* 58. *limit.* 20. *tit. de probationib. num.* 58. Mascard. *suprà num.* 33. Juvat quòd Papæ creditur non solùm de jure communi, sed etiam de consuetudine Baldus *cons.* 227. *Pridie consului vol.* 3. & *cons.* 420. *quædam scriptura. eod. vol.* & Menoch. *cons.* 100. *n.* 29. quos refert, ac sequitur Mascard. *d. conclus.* 1228. *n.*119. & Farinac. *de test. lib.* 2. *tit.* 6. *qu.* 63. *n.* 154.

§. IV.

§. IV.

Quantus sit Summus Pontifex, & qualis in se, & quoad oves suas.

EPITOME.

37 QUantus sit Papa ex multiplicatis nominibus quibus nominatur conjici potest. Nam in primis dicitur *Dominus noster.* Quod nomen est proprium Dei, ut *in Psalmo* 109. & passim legitur in Sacra pagina. Cùm ergo Papa in terris habeat vices Dei, & sit Vicarius Christi Domini. *cap. inter corporalia. vers. non enim &* ibi gloss. *verbo Vicarium, de translatione Episcop. cap. mulier.* 33. *quæst.* 5. meritissimò hoc nomen *Dominus* Papæ competit per excellentiam, proinde Papa vocatur *Dominus dominantium*, & dicitur *omnia, & super omnia in spiritualibus.* Jas. post Baldum & alios *in lege rescript. sub n.* 4. *C. de precibus Imperatori offeren.*

38 Item Papa excellit cunctis dignitatibus totius Orbis, & est omnium Superior in Spiritualibus, ut modò dicebat Jason, & habetur *in Clement. pastoralis de sentent. & re judic.* text. *in c. patet profecto.* 11. *quæst.* 3. & eo sensu est major Imperatore, ut plenè per Barbatium *in cap.* 9. *num.* 141. *& duob. seqq. extra de judic.* quod etiam tradit Albericus de Rosate *in l. glorissimo, C. de Summa Trinitate & fide Catholica vide c. & ibi* glos. 1. *dist.* 10. Bald. *in dictâ lege rescript. num.* 7. *&* 8. ubi plura de excellentia Summi Pontificis. Auctoritas Spiritualis Pontificis dignior est, & prior, ac plenior, ac diffusior, quàm temporalis Imperialis potestas. Durand. *in rationali divinorum, lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 8.

39 Similiter Papa est primus & maximus omnium Episcoporum, & Patriarcharum, in universalem Christi Domini Ecclesiam habens prælationem, D. Thomas *in tractatu contra errores Græcorum cap.* 66. *&* 67. ex quibus patet quanta cum ratione vocetur *Dominus*, cum nomen Domini superioritatem præ se ferat, ut dicitur in *Authentica* habita *ad finem, C. ne filius pro patre, & in cap. gravem, de excessibus Prælatorum*, & docet Tiraquell. *in legibus connubial. l.* 1. Glos. 1. *parte* 1. *num.* 14. *&* 15. Corneus *in Consilio* 129. *incipit visis verbis, num.* 2. *vol.* 3. quin etiam hoc nomen, *Dominus*, quando secum fert, *Dominus noster*, nemini datur nisi Pontifici Maximo; sic enim vocatur ab omnibus Catholicis, quamvis etiam seculares subditi Regum utantur hoc dicendi modo, dum loquuntur de suo summo Principe. *Rex noster Dominus.*

Quæstionis est. Si eodem tempore Imperator 40
aut Rex superiorem minimè recognoscens, & Summus Pontifex contraria duo præcipiant, cuinam est obediendum? Responde distinguendo, nam si agatur de peccato & causa spirituali aut conscientiam, vel religionem, aut fidem spectante, potius Papæ, quam Imperatori, aut Regi. Sic intelligo Glossa 2. *per text ibi in c cum parati.* 19. ubi Abbas *n.* 8. *&* 9. & Decius *n. etiam* 8. *&* 9. *de appellat.* nam in illis causarum generibus *verbo osculandi in l.* 1. *C. de domesticis* apud illum est suprema potestas in qua non habet parem. Baldus *in c.* 1. *in prima col. de probat.* proinde Papalis dignitas assimilatur Soli, & Regalis seu Imperialis comparatur Lunæ; *de major. & obed.* Augustinus de Ancona *in tractatu de potestate Ecclesiæ*, qui tamen in multis est cautè legendus, ejusmodi enim comparationes sæpissimè, non quadrant in omnibus.

Hinc fit, ut meritò in Papam quadret nomen 41
Domini, cum sit summus Sacerdos, Christi Vicarius, cui omnes Christianos oportet esse subditos, traditque D. Antoninus *in summa* 3. *parte titulo vigesimo secundo c.* 3. §. 4.

Obiter tamen nota quod Papa quantò major est, & excellior; tantò humilier omnibus ostenditur, ac propterea in suis Constitutionibus in principio *Servus servorum* dicitur, *cap. relatum* 37. *in fine de sententia excommunicationis, & in proœmio decretalium, ut in Glossa verb. servus & omnes ibidem:* quo cognomine primùm usus est Damasus Papa *in Epistol.* 3. ibi: *Damasus servus servorum Dei, atque per gratiam ejus Episcopus sanctæ Catholicæ urbis Romæ*, quem Gregorius Magnus imitatus, ut habetur in vita ipsius *lib.* 2. *cap.* 1. frequenter usus est hoc cognomento: *Gregorius servus servorum Dei*: quod deinceps hodièque Romani Pontifices passim usurpant. Azorius 2. *part. institut. moral. lib.* 5. *c.* 44. *fol.* 650. *vers. quædam alia*, ubi plenè hac de re?

Dicitur etiam Papa *Beatissimus & Sanctissimus*, 42
eò quòd sit verus, & unicus Christi Vicarius in terris, quibus titulis decoratur ab Athanasio, & Justino Imperatore scribentibus Papæ. Azor. *ubi proximè.* Tribuitur item hoc nomen *Beatissimus*, vel *Sanctissimus* Summo Pontifici; quia nomen Papæ est nomen sanctitatis, valet enim idem atque pater pauperum, non quivis pater, sed major; denominatur à *Papos*, quoniam est major in administratione rerum & auctoritate cæteris hominibus, excepto Petro, *cap.* 1. 20. *distinct.* Abbas *in cap. qualiter, el.* 2. *num.* 2. *in fine de accusationibus*, & Chassaneus *in Catalogo gloriæ Mundi, quarta parte consideratione septimâ, ad finem.*

Quare non immeritò vocatur *Sanctissimus*, cùm gerat vices Dei in terris, & ideo præsumitur vir eximiæ sanctitatis, *c.* 1. *dist.* 40. *ibi.* his verbis:

 Quis,

Quis, inquit, *dubitat ſanctum eſſe, quem apex tantæ dignitatis attollit, in quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci prædeceſſore præſtantur.* Debereque eſſe Papam Apoſtolicæ ſanctitatis ſentit Bald. *in proœmio Decretalium, in verbo Gregorius, num.* 3. eſſéque majorem omnibus Sanctis, excepto Petro, ut paulò ante diximus, addit idem Baldus *in lege reſcrip. n.* 7. *C. de precib. Imperat. offer.* & Henricus Botheus *in tractatu de ſynodo Epiſcop. part.* 1. *num.* 27. nec mirum cùm ſit Vicarius Chriſti in terris, *Clement.* 1. *ibi: Domino diſponente præſidemus.* ubi Cardinalis. *num.* 8. *de ſentent. excommunicationis.* Gloſſ. *in verb. quod Deo. in cap. pœnis. de pœnitentia, diſtinct.* 2. proinde Papam oſculamur in pede, & adoramus, Gloſſ. *verbo oſculandi, in l.* 1. *C. de domeſticis, & protectoribus.* Gloſſ. *verbo oſcula, in extravaganti primâ de verborum ſignificatione.* Joan. 22. Navarr. *in cap. humanæ aures* 22. *quæſt.* 5. *num.* 7. ubi de hac re plenè, & Reſtaurus Caſtaldus *in tract. de Imperatore, q.* 64. *num.* 3.

43 Accedit prærogativa ſuperioritatis, ac Juſtitiæ, in omnibus cauſis & controverſiis Eccleſiaſticis, quâ cæteris excellit, quæ proficiſcitur à traditione Clavium factâ Petro, & ejus ſucceſſoribus à Chriſto Domino in illis verbis: *Tibi dabo claves Regni cælorum.* Ex quibus ipſe eſt *Judex Judicum maximus*, & ipſe à nemine judicatur. Probatur, quia eſt ſupremus omnium in terris judex in cauſis Eccleſiaſticis. Albanus *de poteſt. Papæ, part.* 1. *num.* 4. & in ſpecie Tuſcus *verb. Papa, concluſ.* 41. *num.* 3. *verſ. & Papa eſt major, & num.* 16. *verſ. extende, & n.* 24. & in ſpecie Sotus *in* 4. *diſtinctione* 25. *quæſt.* 2. *art.* 1. *concluſ.* 3. & Mol. *de juſt. tractatu* 2. *diſputat.* 29.

Quin etiam Pontifex ipſe à nemine judicatur, habetur *in Can. ultimo.* Concilii Romani Sylveſtro, & habetur etiam in Concilio Chalcedonenſi ſub Leone *ſeſſ.* 3. & in altero Concil. Romano ſub Adriano XI. idem repetit Lateran. Concil. ult. ſub Leone X. *ſeſſ.* 11. Gelaſius Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ, de quo *id cap. cuncta per mundum* 9. *quæſt.* 3. Bonifac. Mart. *in cap. ſi Papa.* ubi Gloſſ. *verbo à nemine* 40. *diſtinct.* Imo poteſt Papá eſſe Judex in ſuâ causâ, ut notat Peregrin. *de jure fiſci, lib.* 1. *tit.* 2. *pag.* 15. *num.* 33. Surd. *de alimentis tit.* 4. *quæſt.* 18. *num.* 71. Menochius *de Arbitrar. judicum caſu* 458. *num* 60. poſt alios Cabed. Luſit. 2. *part. deciſ.* 76. *num.* 2. & alii apud Auguſtin. Barboſ. *in cap. cum veniſſent, de judiciis num.* 5. & 6. quod extendit ad Principes non recognoſcentes ſuperiorem, qui etiam poſſunt eſſe judices in causâ inter ſe ipſos & ſubditos. Aretin. & Decius *in c.* 1. *n.* 8. de probationibus. Trentacinq. *variar. reſol. lib.* 2. *tit. de judiciis, reſol.* 5. *à n.* 1. & Carraſer. *in explicat. ad aliquas leges recopilationis. cap.* 9. *num.* 79. Idem tribuitur Prælato, poſſe ſcilicet eſſe judicem in causâ ſuæ Eccleſiæ. Surd. *Conſil.* 50. Felin. *in dicto c. cum veniſſent, n.* 7. & Capic. *deciſ.* 137. Secus ſi Princeps litiget cum non ſubdito; tunc enim non poteſt eſſe judex in cauſa propria. Abbas *in c. cum veniſſent, n.* 6.

Confirmatur Papæ Principatum ita eſſe omnibus prælatum, ut nemini ſit ſubjectus & à nemine in terris judicetur: nam in Concilio Sinveſano dictum eſt ibi: *Prima Sedes à nemine judicabitur.* Item *in Concilio Romano*, ſub Sylveſtro, Epiſcoporum 280. *Canone ultimo* additur: *Neque ab Auguſto, neque à Regibus, neque ab omni Clero, neque à populo judicabitur prima Sedes.* Favet Concilium Romanum ſub Adriano Papa II. cujus verba quære *in* 8. *ſynodo actione* 7. quæ ſic habent: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus judicaſſe legimus de eo verò quemquam judicaſſe legimus:* ex quibus liquet quantâ authoritate, & juſtitiâ ſit vallatus Summus Pontifex, ut à quoquam nullo modo judicetur. Juvat Ambroſius *in oratione de tradendis Baſilicis. Bonus* (inquit) *Imperator intra Eccleſiam eſt, non ſupra Eccleſiam; ideo multò minus erit ſupra Eccleſiæ Paſtorem.* Confirmat Nicolaus *in Epiſt. ad Michaëlem*, dum ait, pios Imperatores, ac Chriſtianos Reges nunquam Pontificibus imperaſſe, ſed ſolùm rogaſſe & obſecraſſe tanquam patres ſi quid ab illis impetrare voluiſſent. Ratio à priori illa eſt ob quam Pontifex nequeat judicari; quòd ſcilicet Princeps eſt, & Paſtor ſupremus & caput totius Eccleſiæ, neque in terris habeat ſuperiorem: proinde non poteſt judicari ab ullo Eccleſiaſtico Prælato; cùmque Eccleſiaſtica Reſpublica ſpiritualis ſit, & longe Reipublicæ temporali excellat, ad Principem totius Eccleſiæ Supremum ſpectat dirigere, ſi opus fuerit Principes temporales, quoad peccatum vitandum non autem ab eis dirigi, nec inſtrui, nec denique judicari, ut deducitur ex Canone *ſi Papa diſtinct.* 40. ubi dicitur ſic. *Cunctos judicaturus, à nemine eſt judicandus.* Concludit Hugo de Sancto Victore. *parte ſecunda de Sacramentis*, per hæc verba, *Spiritualis*, inquit, *poteſtas terrenam judicat; ipſa verò à Deo primùm inſtituta eſt, & cum à vero deviat, à ſolo Deo judicari poteſt.* Et alter Hugo *de officio quatuor Prælatorum in principio*, ut Papæ excellentiam amplificet, addit jure divino judicare omnes, de quo plenè Julius Clarus §. *final. q.* 35. *n.* 3.

Unde fit, ut Papa non ſolùm in terris Dominorum ſecularium inferiorum, ſed etiam in terris Imperatoris, & Regum quorumcunque poſſit procedere contra laicos qui delinquunt in cauſis fidei Catholicæ & ſpiritualibus, ex eo fundamento; quia habet juriſdictionem habitu ubique, & ea poteſt uti actualiter tanquam in loco mediate ſibi ſubjecto, quod eſt de mente Bartoli, *in extravag. Ad reprimendum. in verbo per edictum. numero nono & numero decimo. verſiculo dico Ergo.* quæ opinio placet Jaſoni *in lege finali numero* 24. *ff. de juriſdictione omnium judicum.* ubi teſtatur de communi. 44

An verò poſſit uti gladio temporali dubitari nequit in locis ſuæ temporali ditioni ſubjectis, cum in his ſit ſupremus Princeps temporalis, & temporalis poteſtas cum ſpirituali Pontificia non pugnet in eodem ſubjecto, neque aliam ſibi ſumunt ipſi Pontifices. Ad hanc poteſtatis Pontificiæ plenitudinem. 45

Accedit ſaluti neceſſaria, à Romano Pontifice pendere, ut oſtendit Bonifacius VIII. *in Extravagante. Unam ſanctam. de majoritate, & obedientia*, quod plenè exponit Albanus *in dict. tractatu, part.* 11. *numero decimo.* Proinde ſi quid dubii circa fidem oriatur, ita ut neceſſe ſit nova editio Symboli, eam ad Summum Pontificem ejuſque authoritatem pertinere teſtatur D. Thomas 2. 2. *q.* 1. *art. ultimo.* Germonius *de ſacror. immunitat. lib.* 3. *cap.* 11. quoniam Petro & ſucceſſoribus datum eſt in fide firmare fratres. Hinc patet plenitudo poteſtatis; hinc deducitur quanta ſit poteſtas, & quanta auctoritas Sedis Apoſtolicæ: quæ neque in iis quæ fidei ſunt Concilio, ut dicetur infrà, ſed Deo ſubeſt, qui fidei fundamentum, & ſcopus, ſuo Spiritu Patres ad fidem amplectendam ac prædicandam illuminat. Germonius *ſup. num.* 62. 46

Diximus quantus ſit Summus Pontifex, dica- 47

mus

mus ergo qualis esse debeat. Irreprehensibilem esse Episcopum desiderat Apostolus, ut hoc uno verbo virtutes omnes complectatur, quæ summum Episcoporum Episcopum decent, ut notat Sanctus Hieronymus *epist.* 83. *ad Oceanum, c.* 4. ubi insinuat, aut nullum, aut rarum fore; qui irreprehensibilis sit, ut etiam idem Hieronymus *lib.* 1. *adversus Pelagium, cap.* 8. repetit, quasi nullus reperiatur eleganti specie, qui aliquo nævo non afficiatur in aliqua parte corporis: sic etiam nemo reperitur, qui culpæ omnimodæ expers sit. Nihilominus quia decet, ut instar Solis Gubernator sit, in quo macula, vel umbra aliqua non emicat: ideo dicitur, ut Episcopus sit irreprehensibilis, quasi instar lucentis Carbunculi, ex quo subditi virtutum omnium splendorem immaculatum accipiant, & suo exemplo omnibus præluceat. *Mat.* 5. *Vos estis lux Mundi.*

Non enim manus sordida lavat aliam, neque oculus plenus pulvere notat maculam. Gregorius *moralium lib.* 7. Maximâ ergo sanctitate debet fulgere Summus Pontifex: si quidem in maximâ maximus dignitate præit, & in maximâ sedet Sede. teste Bernardo ad Eugenium. *Monstruosa.* inquit, *res est gradus summus & animus infimus: sedes prima, & via ima; lingua magniloqua, & manus otiosa; sermo multus, & fructus nullus: vultus gravis, & actus levis: caput canum, & cor vanum: facies rugosa, & lingua nugosa, ingens auctoritas, & nutans stabilitas.* Sic ille. Juvat illud Gregorii *lib.* 1. *Pastor. cap.* 2. Prælatum in Ecclesia si per abrupta gradiatur, ad præcipitium gregem ducere. Consonat Pavinus *de visitatione, part.* 2. *q.* 9. *num.* 29. *vers. & dixit*, asserens plus peccare pastores exemplo, quàm culpâ, plus occidere exemplo, quàm gladio. Greg. *in suo Pastorali*, & in Joan. Lecirier. *in tract. primogen. lib.* 1. *q.* 9. ratio, quia facta Pastorum, & scelera, à subditis de facili trahuntur in exemplum, *cap. magna de voto.*

Ex quibus vides qualis esse debeat Summus Pontifex, nimirum irreprehensibilis, innocens, & instar Solis, in quo non reperitur macula, & omnibus lucet, & nullo inquinato inquinatur. Talis ergo debet esse Pontifex qualem depinxit D. Hieronym. *epist.* 2. *ad Nepotianum.* his verbis: *Ea sit, & debet esse conversatio, & eruditio Pontificis, ut omnes motus, & gressus, & universa ejus opera notabilia sint.*

48 Debet etiam Papa esse *fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram:* quæ fidelitas non solùm consideratur in dispensando, sed etiam in docendo: nam populus docendus est, & non sequendus; uti traditur in *l. decurionum, C. de pœnis, & in c. docendus.* 62. *dist. & in cap. miramur* 61. *dist.* Quare debet hortari, compescere, & punire, cùm habeat jurisdictionem coactivam in omnes fideles, Joan. de Turrecremata *in lib.* 2. *suæ Summæ, cap.* 45. *cum sequenti.* Similiter ad illum pertinet errantes in fide, & in præceptis corrigere; & dissentientes ab iis, quæ ab Ecclesia proposita sunt comprimere *text. in cap. rogamus* 24. *quæst.* 1. facit Cyrillus *in lib. thesau.* dum ait ibi: *Maneamus, ut membra in capite nostro, Apostolico throno, Romanorum Pontifice, à quo nostrum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum rogantes præ omnibus, quoniam ipsius solius est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, & solvere, & loco ejus ligare, qui ipsum ædificavit, & nulli alii, quod suum est, sed ipsi soli dedit cui omnes jure divino caput inclinant, & Primates Mundi ei tanquam Christo obediunt,* Sic ille.

Et meritò, quia ad Romanum Pontificem pertinet potissimùm Christianam Rempublicam hortari ad benè, beatéque vivendum, & urgere, *cap. de Judæis* 45. *dist.* Atqui sine correctione morum, & sine pœnarum inflictione, quibus mali continentur, & virtute præditi conquiescunt, non possunt homines ad vitam honestam reduci, prout habetur *in cap. cum, & plantare de privil. & cap. facta* 4. *distinct.* Ergo ad Romanum Patrem spectat hortari, compescere, & refrænare gregem sibi commissum. Præterea Papæ competit ostendere, cum sit Princeps Sacerdotum, quid unusquisque facere debeat, teste Isidoro *ex cap. Cleros.* 21. *dist.* proinde alios Sacerdotes etiam doctissimos docere debet, & ab aliis non est docendus, quod circa fidem tenendum sit, ut Synodus Florent. decernit, dum ait Papam omnium Christianorum Doctorem existere.

Quod procedit non solùm quoad Ecclesiasticos, & Sacerdotes, qui ex nomine Græco, & Latino dicuntur, quasi sacra dantes, sed etiam quoad Principes seculares, qui sunt filii Ecclesiæ, & non Præsules: atque ita illis competit ea, quæ ad Religionem pertinent, addiscere potius, quàm docere, & multo minus præcipere, *c. si Imperator, dist.* 96. quam partem probat plenè Joan. de Turrecremat. *in* 3. *lib. suæ summæ, cap.* 25. Ex quibus.

Sequitur illa quæstio, an potestas Ecclesiastica possit ligari, aut absolvi à seculari? Responde neganter, quia nobilior est sæculari potestate. Marant. *de ord. judic.* 4. *p. dist.* 11. Suar. *in defens. fidei, lib.* 4. *per totum.* Bellarmin. *tom.* 1. *de Romano Pontifice controver.* 3. *lib.* 2. *c.* 29. *col.* 817. *vers. Respondeo.* & Germon. *de immunitate Ecclesiasticor. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 66. Dicuntur enim Ecclesiastici quasi Dii, ita deducitur ex Psalmo 81. ibi *Ego dixi Dii estis & filii Excelsi omnes.* Christi etiam vocantur *in Psal.* 104. ibi. *Nolite tangere Christos meos.* Unde laici non possunt disponere, seu agere de rebus Ecclesiasticis, Turrecremata *in cap. bene quidem* 1. *dist.* 96. Præpositus *ibid.* à *num.* 1. Archidiacon. *ex num.* 8. *&* 9. Abbas *in cap. ab excommunicato. num.* 6. *de rescript. & in cap. tuam n.* 7. *de ordine cognitionum.* Suarez. *suprà lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 2. *& seqq.* Navar. *in cap. cum contingat, secunda causa nullitatis n.* 11. Covar. *in cap. Alma.* 1. *p.* §. 11. *num.* 3. Menoch. *recuperandæ, remedio* 15. *num.* 338. & Simanc. *de Catholicis, tit.* 36. *num.* 1. *& in praxi hæresæos, tit.* 66. *in principio.* Hinc habes laicos non posse se intromittere in electione Summi Pontificis, ex eo quòd omnibus interdicta sit potestas de rebus Ecclesiæ, ac facultas disponendi, *cap. non placuit* 23. *cap. laicis* 24. *cap. si quis Principum* 16. *quæst.* 7. Sanchez. *tom.* 2. *in præcepta Decalogi. lib.* 7. *cap.* 9. *num.* 4. Suarez *de legibus, lib.* 3. *cap.* 34. Surd. *consil.* 301. *num.* 9. *ex cap. Ecclesia* 10. *de Constitut.* Azor. *inst. Moral. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 6. *quæst.* 4. *& p.* 2. *lib.* 10. *cap.* 7. *quæst.* 9.

Poterit tamen Papa delegare laicis jurisdictionem spiritualem. Marc. Ant. Genuens. *in practicâ Ecclesiasticâ, quæst.* 730. Decia *tract. crim. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 70. Segura Daviles *in Directo. Judicis Ecclesiastic. p.* 2. *cap.* 11. *num.* 2. Scaccia *in tract. de Judic. p.* 1. *cap.* 11. *num.* 41. ex Glos. *in verbo Divi cap. Præter. distinct.* 32. dicente posse laicos non tantùm civiles contentiones, & criminales controversias in foro exteriori inter partes excitatas, sed spirituales etiam causas ex Papæ commissione agere, ac decernere; idem vult Glos. *in c.* 2. *verb. non præsumant, de judiciis,* ubi Decius *n.* 6. Henriq. *lib.* 13. *de excommunicat. c.* 24. *in principio, lit.* 6. & Navarr. *cons.* 1. *de sentent. excommunicat.*

Non tamen potest Papa ea, quæ sunt annexa ordi-

ordinibus Ecclesiasticis lege Divina, committere laicis, ut est communis sententia *in c. quanto, de consuetudine:* Secus de potestate judicandi causas spirituales, excommunicandi, & absolvendi ab excommunicatione, quæ sunt jurisdictionis fori exterioris, & possunt committi à Papâ laicis, ex ea ratione, quia nulla datur lex Divina, vel naturalis, quæ interdicat hanc potestatem delegari, neque per laicos ex delegatione expediri. Dicitur enim Papa dum hæc committit laicis, per laicos jurisdictionem Ecclesiasticam exercere, Divinâ lege id minimè vetante. Et quamvis videantur juris humani regulæ contradicere, in his Papa dum hæc committit, dispensat; argumento *capit. Proposuit, de concessione præbend.* Censentur enim laici delegati, dum potestatem delegatam exercent, non tanquam laici jure suo uti, sed tanquam Ecclesiastici jure Pontificis delegantis, & auctoritate potestatem exercere: argumento *l.* 1. §. *Quid mandata. ff. de officio ejus.* Inferiores verò Papâ Prælati tantùm delegare possunt causas pecuniarias laicis, & merè civiles, ut probat Glos. *& ibi notata in verbo ducibus, in c. Præter.* 32. *dist.* Glos. *in principio ibi. Causæ pecuniariæ in c.* 2. *de judiciis*, scribentes *in c. perpetuas, de arbitris.* Imo voluit Abbas *in c. significasti, in* 8. *col. de foro compet.* non posse Episcopum causam criminalem laico, & Clerico simul committere, quod sequitur Decius *in c. decernimus in* 5. *col. de judiciis*, & Roland. *Con.* 4. *n.* 14. *vol.* 1.

50 Ad Papam etiam pertinet opiniones novas, nondum reprobatas approbare, vel reprobare text. expressus *in cap. Quoties* 24. *quæst.* 1. hoc idem tradit Hieronym. *in cap. hæc est fides, eadem quæst.* Idque apertè constitutum est *in c. majores:* deducitur ex Deuteronomio, *c.* 17. *ibi Si difficile, vel ambiguum apud te judicium esse prospexeris, venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui præerit loco, quem elegit Dominus, ipsi enim judicabunt tibi judicium veritatis. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis Imperio, morte morietur.* Hæc ibi. Quod accipe in figurâ tamquam prolatum de Sede Apostolicâ, ut dicitur *in c. per venerabilem*, §. *rationibus, qui filii sint legit.* Hanc etiam partem tuetur Gregorius *in c. frater noster.* 16. *distinct.* Nec mirum, quia si Sacerdotes debent vigilare super Dominicas oves, eásque pascere, ac docere, quantò magis supremus Sacerdotum Sacerdos, qualis est Summus Pontifex, qui vigilare, & non dormire debet super custodiam gregis, ut habetur in Psalmo 120. *Ecce non dormitabit, neque dormiet, cui custodit Israël.* Proinde illi competit examinere novas opiniones, & arcere longè lupos, hoc est hæreticos sub ovili pelle latentes, de quibus dicitur Isaiæ *c.* 55. & Ezechielis *c.*34. *Væ Pastoribus Israël, qui semetipsos pascebant, &c.* Insuperque ad ipsum spectat cognoscere spiritus in fide vacillantes, prout notat Arator Cardinalis Poëta egregius *in sua historia Apostolica*, ubi observat omnium Pastorum Pastorem Maximum, ideo vocari Petrum, quoniam Petrus lingua Hebræa idem valet atque cognoscens. Sic ille *sect.* 23. quasi diceret ad illum qui loco Petri est, spectat Oves cognoscere, illisque invigilare, ne ab hæresi per malos Pastores inficiantur.

---

§. V.

An Summus Pontifex debeat eligi ex cœtu Cardinalium, & an possit se eligere, & quæ in eligendo forma sit servanda?

EPITOME.

51 *Papa an sit eligendus ex numero Cardinalium, & an possit se ipsum eligere.*
52 *Papa potest statuere super electione sui successoris: & modus eligendi est Ecclesiæ commissus.*
53 *Papæ aliquando non Cardinalibus, sed Concilio competit electio.*
54 *Papa an possit eligi laicus, vel uxoratus.*
55 *Cardinales si omnes moriantur, vel si duo supersint quis debet eligi in Papam.*
56 *Forma in eligendo Papa an semper fuerit eadem.*
57 *Papam contra electum, quæ exceptio opponi potest hæresis-ne, an simoniæ, aut alterius criminis.*
58 *Exceptio an opponi possit contra Papam se ipsum eligentem?*
59 *Magistratus inferior nulliter se ipsum eligit.*
60 *Cardinalis arbiter quando poterit se ipsum eligere?*
61 *Pontifex, qui nunc est in Ecclesia, an sit de fide, quod sit Papa?*

Quæri potest an Papa sit eligendus ex numero 51
Cardinalium: Pars negans ex eo patet, quia multi ad Pontificatum fuerunt electi, quos non legitur fuisse Cardinales, ut tradit de Eugenio. 3. Plato *de bono status Religiosi. lib.* 2. *c.* 28. *ad medium*, & de Gregorio decimo narrat Illescas *lib.* 5. *Historiæ Pontif. c.* 40. Facit textus *in c. ubi periculum, de elect. in* 6. ubi agitur de forma eligendi Pontificem, & ibi Franch. *n.* 11. *& in* §. *præterea n.* 1. dicens ibi, *non dixi, quod eligatur Papa ex Collegio Cardinalium:* sequitur Cenedo *Collect.* 18. *ad Decretum, n.* 2. *ad finem*, Suarez *de fide disput.* 10. *sect.* 4. *n.* 19. *in principio*, ubi vult, non fuisse, neque esse per se id necessarium.

Pars affirmans probatur *ex c. oportebat, distinct.* 79. ubi Papa Stephanus ait Romanum Pontificem esse eligendum de numero Cardinalium. Quod etiam observat Bursatus *Con.* 126. *n.* 6. *vol.* 2. sed pars affirmans loquitur de consilio potiùs quàm de præcepto, ut notat Præpositus *in dicto c. oportebat, in principio.* Quare prima opinio magis placet: proinde licèt communiter Papa eligatur ex Collegio Cardinalium, si aliter fiat, electio tenet, eò quòd non reperitur jus eam electionem irritans. Martinus Laudensis *de Cardinalibus quæst.* 65. *fol.* 381. *in* 14. *volum. tract. in impressione antiquâ. favet Abb. in c. uxoratus, n.* 8. *de conversione conjugatorum.* Suarez *dicto num.* 19. & Carolus Sigonius *de Regno Italiæ, lib.* 9. *anno* 1059.

An verò Papa possit eligere se ipsum, controvertitur inter Doctores? pro parte affirmativa facit posse Papam de plenitudine potestatis per se eligere sibi successorem; ergo potest se ipsum eligere. Prior pars probatur *ex c. si transitus* 79. *distinct. ibi de electione successoris.* ex quo Glos. 1. affirmat, sequitur Franchus *in cap. ubi periculum, de electione, lib.* 6. & Glos. *verb. Beatus, in cap. Apostolica,* 8. *quæst.* 1. quam vocat singularem Abbas *in cap. Apostolica. n.* 9. & ibi Barbatia *n.* 2. *de donationibus:* & alii quos referens sequitur Didacus Perez. *lib.* 5. *Ordinam. tit.* 4. *l.* 1. *pag.* 61. *colum.* 1. *ante medium.* Item Victor. *relect.* 2. *de potestate Papæ, quæst.* 2. *n.* 2. *&* 3. & Suarez. *de fide, disp.* 10. *sect.* 4. *n.* 12. *&* 14. ex eâ ratione, quoniam Papa potest decernere, ut eo vivente successor eligatur, eodem modo, quo Imperator eligitur: ergo potest Papa se ipsum eligere, & pro se suffragium ferre: quod intellige, quando pluribus competit electio: tunc enim potest unus eligere se simul cum aliis, se ipsum coëligentibus, Bart. & Alexand. *in l. si Consul, in fine, ff. de adoptionibus. & in l. planè, ff. quod. cujus uni.* Bertachin. *in repert. verbo electio à quibus fiat, vers.* 2. *& in tract. de Episcopo* 1. *lib.* 3. *principali. n.* 38. Secus si uni tantùm electio committatur: tunc electio à semetipso de se ipso non valet. Bertachin. *supra ex l. planè*, & ibi scribentes post Glos. *ff. quod cujus uni.* Bartol. *in l. si man-*

mandavero. §. *si tibi*, *ff. mandati.* Attamen ex D. Anton. n. tradit Pineda in vita S. Joannis Baptistæ *lib.* 2. *art.* 3. *c.* 10. *pag.* 422. Papam posse solum se ipsum eligere. Quod placet Augustino Barbosæ *de officio Episcopi, Alleg.* 72. *n.* 86. sed de hoc infra.

Nihilominus quidquid sit de potestate ferendi suffragium pro se ipso, dicendum est non posse Papam sibi in vitâ successorem eligere, ita Cajet. *de auctoritate Papæ & Concilii*, *tr.* 1. *c.* 13. *tr.* 2. *c.* 21. Mendoça *in quæst. quodlibet. quæst.* 4. *pag.* 301. Turrecremat. *lib.* 2. *Summæ*, *c.* 51. post Glos. *in c. cum Apostolicâ*, §. *qui in omnibus quæst.* 1. quam sequitur Joannes Andreas *in c. licet. n.* 2. *de electione*, & Azor. *institution. moral. part.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *quæst.* 3. & est communis *ex c. Episcopo.* 1. & 2. 8. *quæst.* 1. quo in loco Concilium Antiochenum, & Romanum sub Martino Papa statuunt nullam esse electionem factam ab Episcopo de futuro successore; ergo non poterit Papa designare successorem: concinit Flaminius *de resignatione lib.* 2. *quæst.* 1. *n.* 12. ne detur jus hæreditarium in dignitatibus Ecclesiasticis: additque, per summos Pontifices, & Concilia Generalia fuisse decretum, ut non liceret successorem eligere, nec Papam posse statuere, ut sibi hoc liceat, sicut observat Cardinal. Zabarell. *in Clementina ne Romani*, *n.* 5. *de election.* & Selva. *de jurament. part.* 4. *n.* 41.

52 Non est tamen negandum posse Papam statuere super electione sui successoris secundùm communem, & scribentes *in c. licet, de vitanda*, *de electione*, ita ut ex vi talis statuti possint alii Pontifices eligere successorem, neque illi ad hoc aufertur potestas, ut decidat, ac disponat, quæ dispositio valebit post mortem, suadente ita Ecclesiastico regimine, cùm provideat in casu, de quo successor adhuc providere non potest, neque disponere.

Quæri etiam potest an modus eligendi Pontificem sit de jure humano? Responde modum eligendi Pontificem tradi *in c. ubi periculum, de electione*, *in* 6. & habetur *in c. licet. eodem. tit. & in c. in nomine Domini. distinct.* 23. & quamvis electores Pontificem eligant, & personam designent, Christus Dominus immediatè tamen, solus confert dignitatem, & potestatem. Modus autem eligendi Papam non est à Christo Domino institutus, sed Ecclesiæ commissus, Suarez *de fide, disput.* 10. *sectio.* 4. *n.* 4. & 6. Azor. 2. *p. inst. moral. lib.* 4. *c.* 2. ubi agit de formâ antiquâ, & novâ eligendi Romanum Pontificem *fol.* 406. & *sequenti.*

Nam quamvis ex decreto Nicol. 2. de quo *in c. in nomine Domini* 23. *distinct.* electio Papæ fieri non posset à solis Cardinalibus, sed requireretur Cardinales, Clericosque convocari, & totius Cleri, & populi consensum: deflexu temporis hujusmodi electio reducta fuit ad Collegium Cardinalium duntaxat, ut ostenditur *ex c. ubi periculum, de elect. in* 6. *Clementina ne Romani eodem tit. & in c. licet. de vitanda eod. tit.* Bursat. *dicto consil.* 126. *n.* 6. & 7. *à principio*, & *consil.* 108. *à principio*, & in terminis ac plenè. *n.* 18. Bellarmin. *tom.* 1. *de Clericis*, *lib.* 1. *c.* 9. quæ forma est optima, ut Cardinales soli eligant, cum sint præcipui Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Romanæ Ecclesiæ, & ab hinc quadringentis annis, & eo ampliùs reperitur de hoc Decretum Alexandri tertii, & jam ante illum fuisse electos Pontifices à à duabus partibus Cardinalium, nec satis esse major pars, sed necessario debent esse partes, ut electio teneat, Bellarminus *supra dicto c.* 9. & Azor. ubi *proxime c.* 2. *per totum.* Quod procedit etiam si contingat Papam decedere tempore, quo Concilium generale coactum est, adhuc enim electio Papæ non pertinet ad ipsum Concilium, sed ad solos Cardinales, & ad eorum Collegium: sicque fuisse servatum in electione Leonis decimi tempore Concilii Lateranensis ultimi, ut observat Bursatus *supra scriptus.*

Quòd si contingat Romanam Sedem vacare per depositionem Papæ ab eodem Concilio, vel quia Papæ electio per Concilium declarata fuerit, quòd esset omnino irrita, in hoc eventu electio competit non Cardinalibus, sed Concilio. Abbas *in dicto cap. licet, de vitanda*, *col.* 3. & *sequent. de electione.* Felin. *in cap. in nostra correl.* 27. *de rescriptis*, Corrad. *lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. *tit. de orna. ani. Pontificis maximi*, de quâ resolutione nihil affirmat Marc. Ant. Cucch. *lib.* 2. *instit. majorum. de Cardinalibus*, *tit.* 4. *fol.* 97. *col.* 1. nisi quatenus à S. Matre Ecclesia probatum sit, vide illum. *n.* 31. Quin imo Concilium Generale, nec Summum Pontificem posse adimere hanc potestatem eligendi Pontificem Cardinalibus testatur Corrad. *dicto lib.* 2. *cap.* 2. *quæst.* 2. §. 3. *vers. jure merito*, *n.* 27. quia ut ipsemet ait, ad Cardinales electio jure divino spectat; sed hanc propositionem relinquit Antonius Cucch. diffinitioni Sanctæ Matris Ecclesiæ *suprà n.* 36. immeritò; Ex eo quia ad summum Pontificem pertinet præcipuè præfigere modum eligendi Papam, quòd si, de hoc nihil perscriptum fuisset, & Sedes vacaret, ad omnes Ecclesiæ Episcopos spectaret: atque ita cùm Papa sit Caput supremum Ecclesiæ, & in illo potestas regendi Ecclesiam resideat, bene poterit extinguere modum electionis, qui hodie viget, & alium præscribere, siquidem modus eligendi præsens, secundùm leges, & statuta ipsorum Pontificum dispositus est. Quod adeo verum est, ut neque Cardinales, neque Concilium in Sede vacante potuerunt modum à Summis Pontificibus præfixum mutare. Suar. *de fide, disp.* 10. *sect.* 4. *n.* 11. & *duob. sequent.* ita Cajet. & Victor. quem refert ac sequitur Suar. *ibi. n.* 13. addens modum eligendi non esse juris Divini, sed positivi: ideo credit tanquam verisimile non posse Concilium generale modum eligendi Sede vacante sine Papæ authoritate innovare. 53

Sed quid dicendum, si eligatur in Papam Laicus, sive uxoratus, sive solutus? Aliqui deducunt ex Gloss. *in c. Si qui pecunia, dist.* 79. Laicum posse eligi in Romanum Pontificem, quod observant scribentes *in c. licet*, *de vitanda.* ubi Decius *n.* 9. *de electione.* post Card. *in clem. Ne Romani, eod. tit.* Nec refert Summum Pontificatum esse beneficium ecclesiasticum. *c.* 1. *de maledicis.* Angel. *in verbo beneficium*, §. 1. Card. Jacob. *de Concil. lib.* 10. *art.* 1. *n.* 50. Alphons. Hojed. *in tract. de incompat. p.* 1. *c.* 1. *n.* 2. & alii apud Flam. *de resign. lib.* 2. *quæst.* 1. *n.* 5. & *lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 15. asserentes Papatum, à Deo institutum, esse beneficium ecclesiasticum. 54

Sed videtur vehementer obstare; quia Laicus non potest habere beneficium ecclesiasticum cum incapax sit spiritualium *c. cum adeo.* & ibi Abb. & Decius *n.* 3. *de rescriptis. c. ex literis de transact. c. si quis deinceps* 16. *quæst.* 7. *c. Messanæ. c. sacrosancta, de elect.* & est communiter receptum ab omnibus. Igitur non potest Laicus eligi in Papam.

Nihilominus non est incoveniens posse eligi intra congruum tempus promovendum, sed tunc habebit ea, quæ sunt jurisdictionis, non verò ea, quæ sunt ordinis. Sic Ant. de Rosell. *de potestate Imperatoris, & Papæ. tit. de forma eligendi Papam. n.* 48. *vol.* 4. *tract. in impressione antiqua: vers. & maximè.* Quin addit Abb. *in c. licet, de vitanda, de electione. n.* 4. Si electus tempore suæ electionis reperiatur uxoratus, & de hoc constet, uxorem esse inducendam ad continentiam, quòd si nolit continere, debere illum reddere debitum, per d. Glossam. *in c. si quis pecunia.* 9. *dist.* 79: ipse tamen permaneat in Papatu, quia non repugnat substantiæ Papatus, sed Clericatus; ex eâ ratione, quoniam Petrus conjugatus erat, cùm ad Papa-

Papatum ascendit: continentia verò ex Constitutione Ecclesiasticâ provenit. Ita idem Cardinalis *in Clem. ne Romani, de electione, in principio, n. 7. ad finem*, Peres *lib. 5. Ordinam. tit. 1. l. 1.* Glos. 3. *pag. 23. col. 1. vers. in tantum.* Idem Abb. *in c. constitutus de conversione conjugatorum, n. 10.* subdit. Si maritus fiat Papa uxore ignorante posse repeti per uxorem, sicut repetitur is, qui Religionem ingressus est, vel fecit se promoveri. Ex quibus constat conjugatum esse habilem ad Papatum etiam uxore ignorante, & non consentiente. Nullus autem erit Judex contra Papam in hoc casu. Abb. *d. n. 10. ex eadem Gloss. in c. si quis pecunia*, cum non habeat superiorem.

55 Quid dicendum si ad eas angustias negotium deducatur, ut omnes Cardinales Sede Apostolicâ vacante moriantur, duobus exceptis? Dionys. Paulus *de vera Patriarchal. Sedium erectione, c. 16. n. 33.* cum Sylvestro Aldobran. *in scholiis ad. d. caput licet, de vitanda. n. 52. de electione.* respondet, si omnes Cardinales mortui sint, & nullus supersit, pertinere jus eligendi ad Canonicos Lateranensis Ecclesiæ: Baldus tamen *in l. ubi absunt, ff. De tutor. & Curat.* & Lancellot. Conradus. *in templo omnium judicium. lib. 2. c. 1. §. 2. in princip. n. 6.* volunt electionem competere Patriarchis; sed prior opinio magis placet. Hostiensis tamen duas sententias memorat, quarum unâ vult, si nullus Cardinalis vivit, pertinere electionem ad Clerum Romanum indistinctè, & hanc probat ille *in c. licet, de electione.* altera ad generalem cœtum Episcoporum, quam Hostiensis non probat, tum quia Papa est Episcopus Romanus, & ad Clerum spectat suum Episcopum eligere: tum etiam, quia difficulter convocari possent Episcopi totius Orbis ad eligendum Pontificem. Quod etiam Abb. *in d. c. licet*, & Imola *in Clem. Ne Romani, de electione.* tradunt.

Mihi tanquam probabiliùs magis probatur, Cardinalibus mortuis jus, & potestatem eligendi Papam non ad Patriarchas spectare, ut autumat Bald. *suprà*, sed ad Clerum Romanum Ecclesiæ Lateranensis, vel ad Concil. Generale. ita Azor *instit. moralium, p. 2. lib. 4. c. 2. vers. undecimo quæritur:* dummodo Concilium sit jam congregatum, vel convocatum tempore vacationis Papatus, ita quod certum sit faciendam esse congregationem; in quo eventu electio spectabit ad Concilium; eò quòd Papa non est solùm Episcopus Romæ, sed est Episcopus totius Ecclesiæ universalis: atque ita electio debet competere universali Ecclesiæ. Concilio autem minimè convocato, neque in proximum convocando, electio pertinebit ad Canonicos Sancti Joannis Lateranensis, cùm sint ipsi Canonici, & illa sit Ecclesia Cathedralis Papæ. Ergo ad tales Canonicos devolvetur electio *c. 1. de electione.* Anton. de Rosellis *de potestate Papæ, tract. tomo 4. in antiquis. fol. 53. §. postquam satis, n. 8.*

Quòd si duo tantùm Cardinales superstites existant? Respondet Glossa, & scribentes *in Clementina Ne Romani, de electione*, & alii, quos refert, ac sequitur Marc. Anton. Cuchh. *de Cardinalibus, tit. 4. n. 36.* Si omnes Cardinales moriantur uno superstite, posse hunc solum eligere Pontificem. An verò possit hic seipsum eligere, diximus *suprà in hoc. §. vers. an vero Papa possit*, ubi alii negant, & ad finem alii affirmant; sed Navarr. *lib. 1. consiliorum, tit. de electione, consil. 6. in 2. editione*, negat posse Cardinalem superstitem jure se eligere Papam *per caput, per nostras, de jure patronatus*, posse tamen eligere extraneum, dummodo sit idoneus. Quemadmodum si omnes Cardinales exeant à conclavi postquam illuc convenerunt ad eligendum Papam dempto unico, ille solus potest Papam eligere teste Glossa notabili *in Clement. Ne Romani. §. porro, verbo omnes, de electione*, quam sequitur tanquam communiter receptam Marc. Laud. *in tract. de Cardinalibus. conclus. 22.* & Petrus à Biaxio *in directorio, de elect. p. 1. c. 2. n. 4.*

Porro quando superstant duo Cardinales, Collegium universum in duobus Cardinalibus referri potest, ita ut Pontificem maximum ipsi soli eligere possint. Sic Franch. *in c. ubi periculum num. 5. de electione, in 6.* Nec non alter alterum potest eligere. Franch. *in c. n. 3. de regulis juris* Abb. *de Cardinal. quæst. 23.* quos sequitur Cucch. *eodem titul. 4. n. 37.* videtur negare Navarrus *in dict. Concil. 6. n. 2. & sequentibus*, dicens Collegium Ecclesiasticum de jure Canon. constitui in duobus *cap. 1. de electione*, in quos recumbit totum jus Collegii & ex consequenti posse ab his duobus in Prælatum eligi aliquem extraneum, idoneum tamen cum ambo pro illo suffragium ferre possint: non tamen posse eligere de se ipsis alterum: Ex eo quia cum non sint nisi duo, & in electione requiratur major pars, ut valeat, unus non facit majorem partem, quod requiritur ad valorem electionis secundùm, *c. quapropter, de electione.*

Nec refert *c. cum in jure peritus, de elect.* ubi ostenditur aliquo modo electum dum consentit electioni suæ, augere numerum suffragiorum, quod etiam colligitur *ex capite si compromissarius de electione, lib. 6.* Quia ad hoc respondetur hoc procedere quando per viam compromissi fit electio. Tunc enim, quia electio per viam compromissi dicitur fieri quando omnes electores, qui habent jus eligendi compromittunt, in Prælatum amplecti illum, quem elegerit compromissariorum major pars; secus autem cùm habentes jus eligendi, eligunt; ut Collegium per viam scrutinii, ita habetur *in cap. Cumana, de electione*, & Panormitanus communiter receptus *ibidem*, juxta quam sententiam nemo potest seipsum eligere; sed nec cum aliis pro se suffragium ferre, nisi sit unus ex compromissariis. Navarrus ubi *supra*, & Petrus à Biaxio *in directorio electionis, cap. 2. num. 4. vers. his addit*, ubi concludit, etiamsi jus eligendi Prælatum in uno remanere queat: ipsum tamen seipsum eligere, aut se ipsum præsentare non posse quamvis innumeris refulgeat meritis, *per caput Cumana; de electione*, & ibi Glossa *in verbo ad majorem.*

Hinc colliges modum eligendi Summum Pontificem non semper fuisse eumdem, sed olim ea de re varias Constitutiones effluxisse. In primis edita à Simacho Papa *in c. si Papa 79. dist.* anno salutis 499. contra agentes de eligendo Summo Pontifice, superstite Papa, eóque inconsulto. Deinde altera constitutio edita anno Domini 1059. in Concilio coacto à Nicolao Papa. 2. *de iis ad quos electio Papæ spectat, apud Lateranum.* Tertiò promanavit Constitutio in Concilio Lateranensi ab Alexandro 3. Anno Domini 1180. quâ jubetur, ut electio fiat à duabus partibus Cardinalium. Emanavit postea Bulla Julii secundi, incipit. *Cum tam divino*, edita anno salutis 1505. ubi dicitur esse nulla electio facta per simoniam, electúsque per eam, ut apostaticus, & Hæresiarcha censendus est, veluti privatus omnibus officiis, & beneficiis cujuscunque generis sint. Exiit denique Bulla Gregorii Papæ 15. quæ incipit *Æterni* edita anno Domini 1621. ubi tres tantùm formæ eligendi Pontificem approbantur, & scrutinium fieri mandatur per secreta suffragia schedularum, quam refert August. Barbos. *in c. licet de vitanda, de electione. n. 9. vers. verum quicquid sit habemus in hoc.* 56

Forma autem quæ servatur ad eligendum sufficiens, est numerus duarum partium. Azor. *Institut. moral. p. 2. lib. 4. cap. 5. quæst. 7.* & habetur *in c. licet, de electione*, ubi decisum est electum à duabus parti-

partibus Cardinalium ab universali Ecclesiâ sine ulla exceptione, ut Romanum Pontificem adorandum esse. Idcirco Glossa explicans verba illa, *absque ulla exceptione*, sic ait: *Speciale inest Romani Pontificis electioni, ut nulla exceptio admittatur.* Nam exceptio est exclusio actionis *l. exceptionibus*. Hæc autem novissima forma data, & confirmata postea ab eodem Gregorio 15. *in Constitutione citata*, *Æterni in* §. 1. est omnino servanda in posterum; electióque aliter fieri nequit, quàm per secreta schedularum suffragia, duarum ex tribus partibus præsentium Cardinalium in Conclavi. Excepto casu quando omnes, & singuli Cardinales ex præsentibus nemine discrepante, & omnibus consentientibus jus eligendi Pontificem aliquibus ex Cardinalibus committerent, ut ipsi nomine omnium unum nominarent, aut nisi communiter omnes, & singuli in Conclavi præsentes divino quasi afflatu permoti nemine dissentiente intelligibili voce, vel scripto eligant hunc in Papam proprio nomine expresso, nullóque præcedente tractatu de personâ particulari.

Glos. tamen *in cap. licet de vitanda*, *de electione*, *in verbo duabus partibus*, quærit an electus computetur in numero duarum partium, & in partem negantem pendet; quam sequitur ibi Innocentius *in principio*, & Decius *num.* 29. Consentit Glossa etiam *in cap. cum in jure*, *de electione*, *in verbo consentiet.* Quæ sententia confirmatur ex declaratione factâ à Gregorio 15. *in sua constitutione*, quæ incipit, *Æterni.* quæ sic loquitur *in* §. 2 *Numerum*, inquit, *suffragiorum duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi præsentium, ut electio per viam scrutinii, sive scrutinii, & accessus, valida sit, decernimus, & declaramus ita esse censendum, ut in duabus tertiis partibus suffragium electi non numeretur, nec quisquam, sive scrutinii, & accessûs, sive compromissi viâ procedatur, seipsum eligere, seu suffragium sibi dare ullatenus possit. Electi tamen persona si in conclavi sit, debeat in numerum Cardinalium computari.*

Et infra *in* §. 3. *in eadem Constitutione*, sic habetur, *Rursus nemo per viam scrutinii, seu scrutinii, & accessûs habeatur pro electo, nisi publicatis omnibus suffragiis, & electi, si numerum tantummodo duarum ex tribus partibus habuisse compertum sit, etiam schedulis apertis.* Et infrà *in* §. 4. addit. *At si contingat plures in schedulis nominatos duas tertias partes suffragiorum tulisse, in suffragiorum paritate neuter sit electus, in imparitate vero, qui numero suffragiorum superior erit, dummodo duas tertias partes etiamsi in uno suffragio excedat, electus censeatur.* Vide reliqua in eadem constitutione pro eligendo summo Pontifice, quæ noviter fuerunt constituta, præsertim *in paragrapho undecimo, duodecimo & decimo nono.*

Ex quibus patet Papam posse facere constitutionem super electione sui successoris. Ita Flaminius *de resignatione, lib. 2. quæst.* 1. *n.* 13. post alios, ita ut ex vi talis constitutionis, possunt alii Pontifices eligere successorem, pro ut etiam notat illustrissimus Braccarensis. *prima parte Decreti, in cap. si transactus, dist.* 79. *n.* 1. *ad finem*, non posse tamen sibi eligere successorem. Azor. *inst. moral. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *quæst.* 3. Paulo Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *quæst.* 98. & Tiraquel. *de jure constit. p.* 3. *limit.* 2. *n.* 4.

57 Sed petes an contra electum suffragiis duarum partium Cardinalium possit opponi exceptio aliqua alicujus criminis præsertim quando est notorium tale delictum, puta hæresis? Pars affirmans probatur ex eo quòd si Papa manifestus sit hæreticus accusari potest, ergo contra eum potest opponi, & excipi notorium crimen hæresis. Nam hæreticus est extra Ecclesiam: ergo non potest esse Caput Ecclesiæ: Idem colligitur *ex cap. si Papa*, *dist.* 40. ubi scribentes tradunt posse opponi, quod sit hæreticus; quòd si Pontifex neget, posse admitti probationem opponentis, de quo Castaldus *de potestate Papæ, n.* 44. Jacobat. *de Concil. lib.* 8. *art.* 1. *fol.* 514. & latè Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *c.*52. *n.*10. unde deducitur, si Pontifex hæreticus accusari potest, multo fortius, quando eligitur potest opponi crimen hæresis, sic Abb. Goffred. & Franch. *in c. licet, de elect.* Azor. *p.* 2. *Inst. moralium, lib.* 4. *c.* 5. *quæst.* 7. *vers. ergo quæst. est. & vers. at Innocentius.*

Dicendum tamen est quidquid sit de accusatione ob hæresim, non posse opponi crimen hæresis adversùs illum postquam à duabus partibus eligentium est electus; habetur *in cap. licet, eodem tit.* ubi dicitur, ritè & plenè electum pro Papâ esse habendum. Item quia exceptio criminis opponitur petentibus actionem, & jus *cap. cum dilectus*, *de ordine cognitionum*, At qui eligitur, vel de facto electus est à duabus partibus Cardinalium, nihil omnino petit, cum jam habeat jus plenissimum: ergo nulla exceptio criminis opponi potest, ita Innocentius, & Joannes Andreas *in c. licet*, *de electione.*

Ex his duabus opinionibus prima est verior, quam eligit August. *de potest. Eccles. quæst.* 2. *art.* 5. probatúrque ex constitutione Julii secundi, in Concilio Lateranensi *sess.* 5. incipit *Cum tam divino*, ex quâ contra hæreticum electum in Papam potest opponi, & excipi hæresis crimen. Confirmatur ex Regula *Qui ad agendum, de regul. Juris in sexto. Quid ad agendum admittitur ad excipiendum multo magis est admittendus.* Igitur si Papa hæreticus manifestus, si fortè esset, accusari potest, multo magis dum eligitur potest opponi eidem crimen hæresis. Non tamen videtur posse opponi exceptio alicujus alterius criminis contra electum à duabus partibus Cardinalium. Nam quamvis *in cap. in nomine*, *dist.* 23. statutum sit ibi. *Si quis contra hoc Decretum nostrum Synodali sententiâ promulgatum, quasi per seditionem, vel præsumptionem, aut quolibet ingenio electus, ordinatus, inthronizatúsve fuerit, perpetuo anathemate cum suis auctoribus, fautoribus, & sequacibus, à sancta Ecclesia separatus existat.* Sic ibi. Ex quibus verbis videtur posse opponi violentia, aut crimen ambitus, aut fraus, & dolus, si quis eligatur in Papam hisce malis artibus, quod insinuat Abb. *in c. licet*, *de electione* Attamen idem Abbas ex *c. licet*, *de electione*, concludit, non posse opponi exceptionem violentiæ, neque ambitus, neque fraudis, & doli.

Quid de crimine Simoniæ? Responde contra electum à duabus partibus Cardinalium affirmativè ex constitutione Julii secundi, editâ anno Domini 1505. quæ incipit. *Cum tam divino*, per hæc verba: *Si Papa eligatur per Simoniam: nempe aliquo Cardinali quomodolibet suffragium ferente, datâ vel acceptâ, vel promissâ pecuniâ, vel bonis cujuslibet generis, castris, officiis, beneficiis, promissionibus, vel obligationibus per se, vel per alium, pro Pontifice non habeatur. Item etiam si duarum partium suffragiis, vel unanimi Cardinalium concordiâ, etiam per viam assumptionis concorditer nemine discrepante. & etiam sine scrutinio facta sit electio, nulla existat, & nihil juris electus acquirat, sive in spiritualibus, sive in temporalibus: & contra electum per simoniam opponi criminis exceptio posset, sicut contra electum potest opponi vera, & indubitata hæresis & electus simoniacè, à nullo Papa habeatur: quinimo Cardinalatus, & alio quovis honore, dignitate, beneficio, & pensione, absque ullâ aliâ declaratione privatus existat, & perpetuò ad prædicta inhabilis. Nec item hæc electio ullo tempore convalescat per adorationem, & obedientiam; & omnibus liberum sit ejus mandata recusare: & Cardinalibus liceat impedire, quamvis Pontificiam dignitatem assequatur.* Et deinde decernit ille Pontifex, Cardinales per Simoniam Pon-

Pontificem eligentes, privatos existere omni honore, dignitate, & beneficiis, nisi ab eo crimine resipiscentes reliquis, qui in simoniam non consenserint, sese adjunxerint, infra octo dierum spatium ab eo tempore, quo fuerint ab illis admoniti privato, vel publico edicto. Quòd si ad saniorem mentem redeuntes reliquis adhæserint, tanquam restituti ad pristinos honores, dignitates, & beneficia, & ab omnibus pœnis Ecclesiasticis absoluti habeantur, hæc in ea Constitutione. Quæ constitutio tanquam lex obligat ad eligendum, & prohibet ne quis malis artibus eligatur. Azor. 2. *p. lib.* 4. *c.* 5. *quæst.* 7. *vers. Deinde.*

58 Petes an possit oppugnari electio, & excipi in quâ aliquis se ipsum eligit in Papam compromittentibus se in illum Cardinalibus: ut eligat ex omnibus quem maluerit. Negat caput *licèt. de electione*, quatenus ait nullam exceptionem esse admittendam, si quis fuerit à duabus Cardinalium partibus electus: igitur idem dicitur, si quis se ipsum eligat ex compromisso omnium Cardinalium, quia non suo, sed aliorum nomine, & consensu id fecit: sicque Joannes 22. fecisse dicitur teste Azorio *inst. moral. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 5. *quæst.* 8.

59 Sed contra objici potest Glossa communiter recepta *in c. qui Episcoporum* 8. *quæst.* 1. *& in cap. cum in Jure. de electione.* ubi dicitur in electione Magistratuum inferiorum nulliter eligere, qui se ipsum eligit: ergo oppugnari potest exceptione etiam si eligat ex compromisso. Ratio, quia inter dantem, & accipientem necessaria est distinctio, habetur *in cap. cum ad nostrum, de inst. & c. per nostras, de jure patronatus.* Ex quo constat patronum Ecclesiæ non posse seipsum eligere, nec nominare: quæ sententia magis placet, nisi expressè ex formâ compromissi aliud colligatur, ex eo fundamento, quia compromissum censetur factum, ut arbiter non se ipsum, sed alium nomi-

60 net. Cum ergo sit compromissum expressè, ut arbiter possit eligere quem voluerit, potest se ipsum nominare: tunc non crimen ambitûs videtur se ipsum eligere, præsertim quando Cardinales ratam, & firmam habeant electionem. Quod etiam procedit quando arbiter ex compromisso factus, juret se meliorem electurum, & ipse omnium sit optimus: adhuc enim potest se ipsum eligere, si Cardinales ratam habeant electionem, & consentiant, secus si non consentiant, eo quòd arbiter, qui juravit se electurum optimum, intelligitur sibi non esse locum, sed aliis, eo excluso. Ita Glossa *in c. cum in jure de electione*. Et hoc modo electio facta à Joanne. 22. de se ipso facta putatur, & firma, ac rata à Cardinalibus in ea consentientibus.

61 Dubitatur denique an hic numero Summus Pontifex, qui modò Ecclesiæ Catholicæ præest, & colitur uti Caput illius, de fide teneatur quòd si talis. Negant aliqui ad fidem pertinere, sed certitudine quadam morali tradunt hunc esse verum Pontificem, idque satis esse, ut illi obediatur etiam in rebus quas de fide esse deciderit. Cajet. 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 3. *in responsione ad quartum.* Cordubens. *lib.* 1. *quæst.* 17. §. 2. Castro *lib.* 1. *contra hæreses. c.* 9. *circa medium.* Bannes 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 10. *in prioribus commentariis, dub.* 2. *ad* 2. Cæterùm magis placet asserere esse de fide hunc numero Pontificem, qui præest Ecclesiæ, esse verum Ecclesiæ Pontificem, Petri successorem, cui Ecclesia tenetur obedire: ratio, quia nullam faciunt distinctionem Concilia inter verum Pontificem in communi, & inter hunc, qui nunc in Cathedrâ Romana sedet cum omni consensionem Ecclesiæ, sed illum eadem veneratione, & fide venerantur. Probatur à Bulla Martini Quinti apud Concilium Constantiense, ubi proponitur hæreticis, qui Ecclesiæ Catholicæ volunt reconciliari, an credant Papam electum Canonicè, esse successorem Petri: igitur hoc est credendum de fide: & hoc modo Concilium Chalcedonense nominatim Leonem Papam sextum recepit. Suarius *de fide, disp.* 10. *sect.* 5. *n.* 2. & sequentibus, *& disp.* 5. *sect.* 8. *n.* 12. *vers. ego tamen fere*: ubi docet esse de fide, hunc numero Pontificem esse verum Pontificem, ubi primum receptus est consensu totius Ecclesiæ, ubi pro hac parte refert videndos Salmeronem *lib.* 1. *in Epistol. Pauli, part.* 2. *disp. de Ecclesia satis ante medium, à §. Angeli etiam,* & Albertinum *tom.* 1. *coroll.* 3. *Theologico ex tertio principio philosophico, quæst.* 3. *à n.* 10.

---

§. VI.

Quam potestatem habeat Papa super Conciliis, & an aliquando subsit Conciliis?

EPITOME.

62 & 63 *Concilium generale habet authoritatem à Deo, sed veriùs & à Summo Pontifice, ideo Papæ tribuitur illud, quod fit à Concilio.*

64 *Concilium præsente Papa nihil potest statuere, sine authoritate illius, regulariterque Papa confirmat constitutiones Concilii.*

65 *Concilia non possunt derogare actis Papæ, neque legem illius abrogare.*

66 *Diffinita in Conciliis ante confirmationem Papæ censentur vera, & est proximum errori contrarium affirmare.*

67 *Concilium non potest legem imponere Papæ, sed Papa potest tollere statuta Conciliorum, nec potest se subjicere Concilio.*

68 *Concilium quando sit majus Papâ in his, quæ ad fidem spectant.*

69 *Papæ tribunal est idem cum tribunali Christi Domini, ideo est superior ipsis Conciliis, & confirmat gesta illorum.*

70 *Princeps unus est in Ecclesiâ militanti, à quo Concilia recipiunt, vel non recipiunt authoritatem.*

71 *Papa à nemine judicatur nisi à solo Deo, & à Concilio, quando de hæresi est suspectus.*

72 *Papa in terris non habet superiorem, neque ab illo ad aliquem appellatur, & absolvit quos ligat Concilium.*

73 *Ecclesiæ caput est Christus Dominus immediatum, Papa autem mediante Christo.*

74 & 75 *Concilium in quibus casibus possit convocari, & decidere super Papâ.*

76 & 77 *Concilium posse convocari, si Papa sit notorius delinquens est aliquorum; sed oppositum est probabilius.*

78 *Papa extra casum hæresis, à nullo est accusandus, nec judicandus.*

79 *Papa potest aperire, declarare, interpretari Concilia, & illis derogare.*

80 & 81 *Schismate dato Concilium habet potestatem super Papâ, qui nescitur an sit verus Papa.*

82 *Decreta Conciliorum, ut irritentur à Papa, egent expressa derogatione.*

83 *Conciliaris constitutio habet clausulam derogatoriam ad postea concedenda.*

84 *Episcopus nequit tollere Constitutionem conciliarem, neque in eâ dispensare nisi in magnâ necessitate.*

85 *Conciliaris constitutio est, quæ trahit originem à Concilio, & Pontificia dicitur, quæ trahit originem à Pontifice.*

QUæritur an Concilium generale habeat à Deo authoritatem proximè, an à Summo Pontifice? 62
Responde videri habere authoritatem à Deo proximè ex verbis Concilii Constantiensis sessio. 4. & 5. & 39. per hæc verba. *Hæc Synodus in Spiritu sancto*

sancto congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, immediatè habet auctoritatem à Deo. Firmatur *ex Matth. 15. ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Accedit quòd Synodus generalis cùm aliquid definit dicere solet: *Visum est Spiritui sancto & nobis:* ergo Concilium generale immediatè à Deo capit auctoritatem, non autem à Papa. Quod etiam firmat illud *Matthai* 18. *quæcumque alligaveritis.*

63 Dicendum tamen est Concilium generale habere jurisdictionis auctoritatem non à se ipso, sed à Summo Pontifice, ut à Capite in corpus derivatam: atque ita Papa communicat Concilio auctoritatem: proinde constitutiones factæ in Concilio per quandam communicationem ita attribduntur Consilio, sicut & Papæ, quia Papa communicat authoritatem Concilio: unde Papæ tribuitur quod fit per Concilium, arg. §. *religiosum inst. de rerum divis. & l. cum sit diversis*, & ibi Bartol. *ff. de religio. & sump. fun.* 13. *quæst.* 2. idem notat Ant. de Butr. *in cap.* 1. *de pac.* Azor. *inst. mor. p.* 2. *l.* 4. *c.* 13. *quæst.* 5. Quod procedit quando certus est Summus Pontifex, & indubitatus. Si autem non est certus, quia videlicet sunt duo habiti eodem tempore pro Summis Pontificibus, vel quia nullus est Pontifex, vel nullus pro certo habetur: tunc in hoc eventu, & in ea ambiguitate Concilium habet authoritatem à Deo, eam scilicet, quâ simul convenire potest ad eligendum Pontificem, & ad tollendum schisma.

64 Quæritur secundò, quid dicendum, quando Papa est præsens in Concilio? Responde Concilium nihil posse statuere sine authoritate Papæ, ut est text. *in c. bene quidem, in vers. quod si cujuslibet dist.* 94. Unde S. Th. contra impugnantes Religionem *in* 4. *c. in hanc, penult. col.* ait. Patres in Concilio congregatos nihil posse decernere inconsulto Papâ. Quòd si Papa est præsens, acta Concilii Papæ ascribuntur. Arg. *c.* 2. *de præb. in* 6. Nisi Papa aliter fieri voluerit, nempe quòd sub nomine Papæ, & Concilii simul acta edantur: regulariter tamen Papa confirmat constitutiones Concilii, quod est signum superioritatis. Concilium autem approbat, sed Papa confirmat. Bald. *in l. f. C. de legibus.* & Card. *in c. significasti, de electione, in* 10. *contrario*, & Fel. *in c.* 1. *de treu. & pac.* Item quod facit Concilium, virtualiter dicitur fieri per Papam; qui illi præest. Hostiens. *in c. qualiter el.* 2. *de accusat.*

65 Quæritur tertiò, quam habeant authoritatem Concilia antequam confirmentur à Papa? Responde, Concilium Generale nihil posse decernere, aut decidere, quod Summi Pontificis authoritati deroget; nec posse legem à Papa conditam abrogare, cùm sit Summo Pontifice inferius. Constat ex Concilio Chalcedonensi Act. 10. cùm Patres Concilii Constantinopolitanum Patriacham Alexandrino, & Antiocheno præferrent: Vicarios Apostolicæ Sedis, ita fertur dixisse. *Sedes Apostolica nobis præsentibus humiliari non debet: & ideo quæcumque in præjudicium Canonum, sive Regularum hesternâ die gesta sunt nobis absentibus, sublimitatem vestram petimus, ut circumduci jubeatis, sin alias contradictio nostra his gestis inhæreat, ut noverimus quod Apostolico viro universalis Ecclesiæ Papa referre debeamus, ut ipse, aut de suæ Sedis injuria, aut de Canonum eversione possit ferre sententiam.* Sic ibi.

66 Responde secundò diffinita in hujusmodi Conciliis etiam ante Pontificis confirmationem pro veris esse habenda, ita ut contrarium affirmare esset non solùm temerarium; sed etiam suspectum in fide, & proximum errori. Probatur, quia diffinita ibi, majori authoritate fulciuntur, quàm si essent extra Concilium à multis Doctoribus affirmata: At quæ affirmantur à tot Doctoribus, puta, à centum, diffiniunturque, rem ita certam efficiunt, ut contrarium sit in fide suspectum, & proximum errori: ergo diffinita à Concilio ante confirmationem sunt valde certa, nec possunt negari sine temeritate, quæ si negentur ab aliquo censebitur suspectus in fide. Arago. 2. 2. *quæst.* 1. *artic.* 10. *in tract. de Conciliis, fol.* 87. *vers.* 4. *conclusio.*

Responde tertiò Concilium nullo modo posse legem Papæ imponere; ratio, quia Papa est major 67 Concilio, *dist.* 15. *c. sicut.* 24. *quæst.* 1. *c. quodcunque.* Item Papa statuta Conciliorum interpretatur, & tollit, nec potest se subjicere Concilio, neque Pontificiam majestatem, quæ est à Deo, *c.* 1. *dist.* 22. Anto. Cucch. *instit. major. lib.* 2. *tit.* 3. *n.* 45. & doctissimus Hispaniarum Primas. 1. *p. decreti. dist.* 21. *c. Nunc autem. n.* 5. Ideo si aliqui Pontifices se aliquando submiserunt Concilio, sponte suâ id fecerunt inconsulto. Joannes Andreas, & Felin. *in c. Ecclesia S. Mariæ, de const.* Roman. *singul.* 184. Cardinal. Alexand. *in c. inferior, dist.* 21.

Quæres quartò an aliquando Concilium sit majus 68 Papa? Respondet Antonius Cucch. ubi proximè *n.* 44. cum aliis relatis à Paulo Borgasio Concilium præesse Pontifici Maximo in his, quæ ad fidem spectant, in aliis autem ad fidem non spectantibus Pontificem Concilio præesse. Confirmatur ex sententiâ eorum, qui putant tanquam probabile Concilia plenaria habere potestatem diffiniendi res fidei immediatè à Christo Domino. Quæ resolutio de probabilitate est Parisiensium, & Soti. *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 4. *ad* 2. confirmatúrque ex eo, quòd singuli Episcopi habent potestatem immediatè à Deo regendi, & gubernandi proprias Ecclesias tum per leges, tum per fidei doctrinam oves suas pascendo: ergo in unum locum congregati immediatè accipiunt potestatem diffiniendi in his, quæ ad fidem spectant, & præsunt Pontifici Maximo.

Pro contrariâ parte stat communis decisio asserens 69 Tribunal Papæ, & Christi Domini esse unum, & idem. Host. *in c. quarto de consuetudine.* Item quia Concilia gestorum suorum confirmationem à Romano Pontifice petere solent: ergo Pontifex est superior ipsis Conciliis, si quidem confirmatio non petitur nisi à Superiore. Bald. *in l. final. Cod. de legi.* Accedit Papam non teneri congregare Concilium etiam in his, quæ ad fidem pertinent, cùm ea ipse decidere possit, ut vult D. Thom. *in quæst. de potest. quæst.* 10. *art.* 4. *in respon. ad* 13. quem sequitur Cardin. Alex. *in cap.* 1. *& in cap. sicut* 15. *dist.* dicentes, Concilia dato certo, & indubitato Pontifice, quamvis utilia, non tamen esse necessaria. Quod procedit in Concilio generali legitima authoritate congregato; adhuc enim Papa non subjicitur Concilio: sed Concilium Papæ tanquam unico Vicario Christi. Probatur ex lege divina: ex dicto: & verbis Christi ad Petrum: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Tibi dabo claves Regni cælorum. Matthæi* 16. & rursus *pasce oves meas. Simon Joannis diligis me plus iis:* Ex quibus deducitur Papam esse super Concilio, non verò Concilium supra Papâ. 70

Confirmatur ex lege naturali secundùm quam in Ecclesiâ militanti debet esse Princeps unus, & caput unum, ut habetur in capite *in apibus* 7. *quæst.* 1. quod tribuitur D. Hieronymo. Oldra. *consil.* 94. *Eleganter. n.* 7. *vers. adhuc instatur.* Anchar. *consil.* 339. *Pro majori, n.* 3. Juvat, recipere Concilium, aut non recipere auctoritatem supremam ab alio quam à Papa: Quòd si non accedat illius auctoritas, & confirmatio non dicitur Concilium, sed Conciliabulum. Cucch. *d. lib.* 2. *tit.* 3. *de Concilio, num.* 6. Tusc. *verb. Concilium, concl.* 552. *n. etiam* 6. *c. multis de novo* 17. *dist.* omniaque in eo gesta sunt irrita, & nullius roboris, Bellarm. *l.* 2. *de Conciliis, c.* 10. *versic. secundò*, & Suarius *de fide, dis.* 11 *sect.* 3. Greg. Lopez *part.*

part. 1. *tit.* 5. *l.* 10. Glos. 9. Lancell. Conrr. *in templo omnium Judicum*, *lib.* 2. *c.* 1. §. 4. *verbo Concilium solus Papa congregat.* Cùm ergo Concilium pendeat à Papa, uti à Vicario Christi, jure optimo sequitur Concilium subesse Papæ, non verò Papam Concilio.

71 Idem ostenditur de jure Pontificio putà *in cap. nemo judicabit*, à Symmacho *in cap. aliorum hominum causas*, *& in cap. cuncta* 9. *quæst.* 3. ubi habetur Papam à nemine judicari, nisi à solo Deo; vel à Concilio quando de hæresi, & fide esset suspectus. Quod etiam censuit Bonifacius martyr. de hoc consultus *in cap. si Papa*, *dist.* 40. Bellarminus *de Romano Pontifice*, *cap.* 26. *in principio. & lib.* 2. *de Concilii authoritate*, *cap.* 17. & Azor. *dicto lib.* 4. *c.* 7. *per totum*, *post alios.* Idem colliges de jure communi per textum *in c.* 1. 22. *dist.* ubi dicitur injustus, qui detrahit juri, & privilegio Ecclesiarum; qui autem detrahit juri & privilegio Romanæ Ecclesiæ dicitur hæreticus: Unde cùm Papa non obstringatur à Conciliis, sed sit supra illa, ut notat *caput, significasti*, *circa finem. de electione*, contrarium asserentes tenaciter parum distant ab hæresi, Tuschus *in conclus.* 552. *n.* 11.

72 Suffragatur Gloss. *in cap. sicut* 15. *distinct.* dicens Concilium non posse Papæ legem imponere. Ergo Papa est superior. Sequitur *in c. frater noster*, 17. *quæst.* 4. dum ait Confirmationem dare rei confirmatæ, ita ut nequeat detrectari sine confirmantis auctoritate & superioris hoc est Papæ. Facit *caput placuit*, *& caput ad Romanum* 2. *quæst.* 6. dum dicitur ibi, quod non appellatur à Summo Pontifice ad aliquem, ex ea ratione, quòd non habeat in terrâ superiorem. Favet *cap. cuncta per mundum* 9. *quæst.* 3. ubi habes Papam absolvere, quos ligat Synodus, ubi Gloss. id intelligit de Synodo Generali, seu universali. Cùm igitur Concilium generale, & Synodus universalis sit tota Ecclesia repræsentativè, debet habere caput; hoc autem non est aliud nisi summus Pontifex: ergo superior est Concilio.

73 Nec refert si dicas Christum Dominum esse Caput Ecclesiæ, ut dicitur in *Clement.* 1. *in principio*, *& in cap. unico, de sacra unct.* quia Christus Dominus est Caput immediatum totius Ecclesiæ: Papam autem esse Caput mediante Christo, à quo Principatum accepit. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum.* Cum ergo Petrus sit Princeps, ac Superior, evidenter major est Concilio: aliter enim sequeretur contradictio, quæ doceret Summum Pontificem non esse summum.

74 In duobus tamen casibus potest Concilium decidere. Primò, si detur schisma inter duos, vel plures de Papatu litigantes: in hoc eventu debet convocari Concilium, ut cognoscat de causâ an ex duobus, vel tribus contendentibus sit unus legitimè electus, & alii minimè: quia si unus est legitimè electus, intrusus, seu intrusi debent expelli; canonicè autem electus declarari. Si autem malè electi velint contendere se benè electos; Concilium congregari debet, ut declaret electionem irritam, & nullius roboris: atque ita contendentes sunt amovendi; Cardinalésque monendi ad eligendum tertium. text. *in c. si duo.* 79. *dist.* Abb. *in cap. licet de vitanda*, *num.* 8. *de electione*, *vers. item nota quod*, ubi refert in discordia duorum electorum ad Pontificatum Concilium generale convocandum, & illum Papam fore, quem Concilium approbaverit: quem textum fuisse allegatum Pisis, & Constantiæ ait, quando congregatum fuit Concilium contra illos contendentes de Papatu. Idem Abb. *in cap. fraternitatis*, *num* 2. *de hæreticis*. Cardin. *consil.* 150. *num.* 1. Jacobat. *de concil. lib.* 4. *art.* 3. *pag.* 210. *&* 212. *& lib.* 9. *art.* 7. *pag.* 224. *& pag.* 727. Sequitur Ant. de Butr. inter Consil. Castr. 420. *col. pen. in princ. l.* 1. Gemin. *cons.* 15. *in fi. n.* 19. *v. & clarum est*, *& in cons.* 44. *n.* 5. & est communis Concilium esse judicem in causâ schismatis.

Secundò potest Concilium congregari in causâ hæresis, si Papa est suspectus de hæresi, & non resipiscit, ut declaret illum esse hæreticum, & deponat, per *text. in cap. si Papa* 40. *distinct.* Azor. *inst. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 7. ubi concludit Papam hæreticum, esse quidem jure divino privatum Pontificiâ dignitate, sed postea per sententiam Ecclesiæ judicandum esse, & declarandum ob crimen hæresis de Pontificatu cecidisse. Ejusdem sententiæ est Abb. *in tract. de Concil. Basiliens. num.* 18. & Cenedo, cum aliis *ad Decretum*, *collect.* 44. *& num. final.* & reliqui scribentes *in d. cap. si Papa*, Arag. 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 10. *in tract. de Ecclesia. pag.* 64. Castro *de justa hæretic. puniti. lib.* 2. *c.* 22. & latius *c.* 23. *vers. an Papa*, *vel quivis alius.* Nam hæreticus privatur omni jure, & dignitate, & fit incapax: ideo in isto casu declaratur à Concilio privatus, cum non sit Papa. 75

Aliqui opinantur posse etiam convocari Concilium generale, si contingat Papam esse notorium fornicarium (quod omen Deus avertat) ut de facto avertit, & ex hac notorietate sequatur scandalum in Ecclesia, asserúntque posse à Concilio judicari, & deponi, per Glossam *in dicto cap. si Papa*, *in verbo à fide devius*, *vers. sed quare*, quam Abb. dixit singularem *in cap. significasti. num.* 4. *de elect.* Sequitur Ægid. Bellamer. & Barbat. *in Clement. ne Romani*, *n.* 86. *de elect.* Decius *in d. cap significasti. n.* 21. *vers. ult.* Ratio, quia notorius delinquens per quem scandalizatur Ecclesia, quando est incorrigibilis, & non vult resipiscere, nec pœnitere, est habendus quasi hæreticus, impropriè tamen, & latè. Ergo per Concilium generale deponi potest quando crimen est notorium, & non vult corrigi; secus si notorium non sit. Quam etiam Glossam probat Roman. *consil.* 523. *num.* 13. *vers. secunda solutio*, ubi dixit hanc partem fuisse approbatam in Concilio Constantiensi, eámque defendit Zabarella *in cap. significasti*, *de electione*, *quæst.* 45. *&* 46. & Platin. idem refert *in vita Joannis* 22. 76

Cæterùm magis placet opinio negans quæ est Theologorum, & Canonistarum, quos refert, & sequitur Turrecremata *in d. cap. si Papa* 40. *dist.* ubi allegat pro utraque parte latius, & plenius quàm alius, & *n.* 2. demonstrat non esse Papam propter hoc crimen notorium, à quo quam judicandum, docétque D. Thomas *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 2. *art.* 2. *quæstiuncula tertia ad secundum.* Cajet. *in Opuscul. de authoritate Papæ*, *parte* 1. *c.* 27. Augustin. de Ancon. *quæst.* 5. Turrian. *lib. de Papa. & Concil.* Cordoüensis, *lib.* 4. *quæst.* 6. & alii apud Suarium *de fide*, *disp.* 10. *sect.* 6. *n.* 14. Thuscum *in verbo Concilium*, *conclus.* 552. *n.* 3. & apud illustrissimum Primatem in dicto *c. si Papa. n.* 12. Ratio, quia Papa quamtumvis criminosus, & iniquus sit, extra casum hæresis, verus est Papa; ergo illi est parendum juxta illud 1. *Petri.* 2. *non tantùm bonis, & modestis, sed etiam dyscolis. Et Matthæi* 23. *Super Cathedram Moysis.* 77

Secundò probatur ex *Psalmo* 50. *Tibi soli peccavi*, ubi Propheta cùm esset Rex, & non haberet superiorem, ostendit à solo Deo judicari posse. Ergo Summus Pontifex cùm in terris non habeat superiorem, extra casum hæresis à nemine est judicandus, neque accusandus. Quod voluit Adrianus Papa *in secunda Epistola Synod. ad octavam Synodum*, ut habetur *actione septima*, & *Canone* 21. *in tomo quarto Conciliorum*, dicens non esse afferendas accusationes adversùs Papam ad generale Concilium; neque si afferatur propter eas ferendam esse sententiam de illo. 78

Tertiò id probatur ex confessione sacrorum Conciliorum in quibus statutum fuit Summum Pontificem

ficem, seu primam Sedem non ab alio quàm à Deo in terris judicari posse. Idem dicitur *in Extravaganti, Unam sanctam, de majoritate & obedientia.* Quod confessi sunt Patres in Concilio coacto pro facto Marcellini, ut habetur *in c. nunc autem, dist.* 21. & aliud Concilium Romæ congregatum tempore Caroli Magni, qui de Leone tertio inquirere voluit, ubi omnes congregati altâ voce clamârunt Sedem Apostolicam, Summúmque Pontificem à nemine judicari; quod habetur *in tertio Tomo Conciliorum*, ubi agitur de Leone tertio.

79 Quartò denique probatur ex authoritate multorum, quos refert Turrecremata *lib.* 3. *cap.* 98. nempe Antonin. 3. *p. tit.* 22. *cap.* 4. §. 3. Richar. de S. Victore, *in* 2. *p. de Sacramentis*, Herve. *in tract. suo. de potestate Ecclesiasticâ.* Petr. de Mont. Episcop. Brixien. *in suo tract. de potestate Pontificis, Rubr. de Concil. præeminentia, num.* 6. *& sequenti, vers. tertia conclusio*, asserentes Papam aperire, declarare, & derogare Concilio, & esse supra illud, atque exceptâ

80 hæresi, & schismate ex nullâ aliâ causâ posse per Concilium judicari, neque illum supra se recognoscere Superiorem: quo fundamento, hanc partem Concilium Lateranense ultimum sub Leone 10. *seu* 11. tuetur, reprobátque contrarium Arestum à Concilio Basiliensi definitum.

81 Ex quibus omnibus patet Concilium non esse supra Pontificem ullo modo; imo, neque posse se subjicere sententiæ coactivæ Concilii Papam juxta *caput, Cum inferiori. de majoritate, & obedientiâ*, & juxta regulam *in c. sunt quidam.* 25. *quæst.* 1.

Ad argumenta ergo pro parte affirmante respondetur primò in genere Concilia generalia videlicet Constantiense, dum affirmavit Concilia generalia habere à Christo Domino potestatem supra Pontifices, non id definisse absolutè, sed in eo tantùm casu in quo datur schisma, quando ignoratur verus Pontifex; tunc enim quando nescitur, quis sit verus Papa, habere potestatem supra illum, non est habere potestatem supra Papam, quia dubius Papa, censetur non Papa. Concilium autem Basiliense, quamvis legitimè fuerit inchoatum, non tamen fuit legitimè terminatum. Bellam. *de Concil. authorit. lib.* 2. *c.* 19. *vers. respondeo dupliciter, & vers. respondeo Concil. Basiliense*, sequitur Suarius *dicta disp.* 10. *de fide, lect.* 6. *n.* 19. *vers. dico sextò.*

82 Ex dictis sequitur ad Summum Pontificem spectare Concilia generalia confirmare, eorum Decreta probare, vel reprobare, & interpretari, siquidem est superior, ut probatur ex *c. statutum, de electione, & ex c. damnamus, de Summa Trinitate, c. fraternitatis, de hæreticis.* Item dubia, & obscura Papa interpretatur, *c. cum venissent, de judic. c. pastoralis, de fide instrumentorum.* Quin etiam revocare potest Decreta Conciliorum; requiritur tamen expressa derogatio, ut tradunt Rebuff. *in Auth. habita, verbo examinatione, pag.* 550. *Cod. ne filius pro patre, & in praxi beneficiali. tit. de dispensat. super defectum natalium, n.* 24. Flores de Mena *variarum, l.* 1. *quæst.* 10. *n.* 50. Henriq. *lib.* 13. *c.* 57. §. 1. Azor. *inst. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 14. *col.* 574. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 5. *n.* 2. Garcia *de Benef. p.* 4. *c.* 5. *n.* 30. Aloys. Riccio *in Collect. dec. p.* 4. *col.* 849. *& coll.* 1367. *propè finem, & in praxi fori Eccl. dec.* 556. *in* 1. *edit. & resolut.* 478. *n.* 4. *in* 2. *edit.* Bonacina *de censuris, disp.* 1. *quæst.* 3. *puncto secundo. n.* 4. *in fine, &* Guttier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 17. *n.* 231.

Nihilominus Papa non ita facilè abrogat constitutionem Conciliorum. Capra, *cons.* 157. *n.* 10. Idcircò debet fieri mentio specialis, ut censeatur constitutio abrogata. Cassad. *decis.* 2. *n.* 8. *vers. pro decisione, de præbend.* Quòd si non deroget Papa Constitutioni in specie, non censebitur derogata, etiam si derogetur per clausulas generales, ut notat Rom. *in consil.* 436. *n.* 11. *in fine, vers. primo ex eo*, ubi apostil. dat concor. allegat casum *in c. penult. de cappel. Monacho.* Sanch. *lib.* 3. *disp.* 26. *n.* 9.

Ratio, quia constitutio Conciliaris dicitur habere 83 clausulam derogatoriam ad postea concedenda. Innoc. & Host. *in cap. penultimo, de capel. Monach.* Facit text. *in cap. unico, de excess. præla. in* 6. & quod dicitur etiam *in l. si quis in principio testamenti, ff. de legat tertio.* & aliis quibus adhæret Jacobat. *de Concil. lib.* 5. *art.* 19. *num.* 1. *& sequentibus.* post Archid. *in c. primo, de constit. in* 6. & Felinum *in c. nonnulli, n.* 8. *de rescriptis.* Idcirco Episcopus ne- 84 quit constitutionem conciliarem tollere, aut in ea dispensare, ita Rebuff. *in tract. nomin. quæst.* 5. *num.* 3. Henriq. *de excommun. lib.* 13. *cap.* 57. §. 1. *litt. G.* Vale. Reginald. *in praxi lib.* 31. *c.* 27. *n.* 202. Gutier. *de juramen. confirmat. par.* 1. *c.* 51. *n.* 24. *& in Canon. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 10.

Ex magnâ tamen causâ necessitatis poterit dispensare Episcopus, præsertim quando Concilium, vel loquitur impersonaliter, nec vetat, neque permittit, neque imponit aliquam pœnam, vel quando permittit dispensare. Sanch. *lib.* 2. *de matrimon. disp.* 40. *n.* 2. *&* 3. post alios. Cened. *pract. & Canon. quæst. l.* 1. *quæst.* 30. *à n.* 30. Rebuff. *in praxi, tit. de dispensat. ad plura beneficia, n.* 30. *& sequenti.* Spino. *in speculo testamenti. Glos.* 15. *principal à n.* 8.

Dicitur autem Conciliaris Constitutio illa, cujus 85 materia trahit originem à Concilio, nempe si Concilium rem illam diffiniendam proponat: Si autem affert originem à Pontifice dicitur Pontificia, quamvis in eâ dicatur eam esse editam Sacro approbante Concilio Sanch. *de Matrimon. l.* 8. *disp.* 5. *n.* 6. *cum sequent. & n.* 11.

§. VII.

Quam potestatem, & jurisdictionem habeant Concilia Generalia legitime congregata, & ob quæ, & a quibus possint cogi.

EPITOME.

86 *Concilia generalia sunt indicenda, & convocanda authoritate Papæ.*

87 *Papis duobus contendentibus de Papatu, volente neutro convocare Concilium, ut causa decidatur, Cardinales possunt Concilia congregare.*

88 *Papa si sit suspectus de hæresi, & nolit congregare Concilium, Cardinales debent convocare.*

Cardinalibus negligentibus, Imperator potest convocare. ibid.

89 *Patriarchis, & Episcopis verius est competere Concilia congregare.*

90 *Concilium nolente Papa, vel contradicente, non est convocandum.*

91 *& 92. Concilium ad generale, quinam sint vocandi, duplex est opinio.*

93 *Episcopi omnes regulariter sunt vocandi, & cogendi ad Concilium, impediti tenentur mittere nuntium ad allegandum impedimentum, quod probatur per unum testem, vel per juramentum impediti.*

94 *Episcopi coguntur venire ad Concilium ratione juramenti.*

95 *Episcoporum convocatio debet esse generalis ad Concilium, non tamen oportet omnes interesse.*

Concilium ut sit generale quæ requirantur. ibid.

96 *Concilium generale propter quid convocetur, & Episcopi quale officium in eo habeant.*

97 *Papa solus potest sine Concilio causas fidei expedire.*

98 *Nec Concilium est majus Papa.*
99 *Concilium ad generale Cardinales etiam non Episcopi in Concilio habent vocem decisivam.*
100 & 101. *Abbates, & Prælati inferiores non sunt vocandi ad Concilium: sed alii melius affirmant.*
102 *Olim non vocabantur, & cur?*
103 *Imperator, & Reges non sunt vocandi secundum aliquos.*
104 *Sed secundum alios debent vocari.*
105 *Religionis causas Imperatores remittebant ad Episcopos, cæteras verò causas ad ordinarios cognitores.*
106 *Imperatores, qui Concilia indixerunt.*
107 *Causæ redduntur ob quas Imperatores, & Principes seculares Concilia indixerunt.*
108 *Imperatores, & Reges cur interfuerunt Conciliis.*
109 *Concilium Caroli Magni authoritate Zachariæ Papæ coactum fuit.*

86 Illud in primis certi juris est, Concilium generale à Summo Pontifice, cujúsve authoritate indicendum, convocandúmque esse. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 47. *quæst.*1. Ugolin. *de potestate Episcopi, cap.* 48. *num.* 3. *& ex cap. Concilia, in verbo venerabili Papæ, dist.*17. docet Tuschus *tom.* 2. *conclusio.* 549. *n.* 3. quod ampliat etiam quando datur contentio inter duos de Papatu, quibus non omnes obediunt, sed alii uni; alii autem alteri. Quilibet poterit convocare Concilium generale, & compellere suos obedientes ad illud congregandum. Card. Zabarel. *cons.*150. *n.* 3. Apostill. ad Abbatem *in cap. significasti, de electione, col.* 8. *vers. sexto in casu,* quod procedit quando hi duo essent in possessione obedientiæ.

87 Quòd si non conveniant hujusmodi contendentes, vel nolint convocare; Cardinales, ne Ecclesia universalis detrimentum patiatur, possunt convocare Concilium generale, siquidem eisdem competit possessio eligendi Papam. Castro *consil.* 420. *viso puncto, col. penult. n.* 4. *lib.* 1. quod est Antonii de Butrio. idem Castro *Consil.* 421. *n.* 2. *lib.* 1. quod tribuitur Mattheo, Matthesilano, & Joanni de Gavatulo. Monendi tamen sunt contendentes de Papatu priùs, ut ipsi congregent Concilium, ipsis verò nolentibus, Cardinales uti digniores omnibus convocare debent. Apostil. ad Abbatem *in c. significasti, de electione, vers.* 3. *limita, & vers. sexto etiam casu.*

88 Similiter si Papa sit suspectus de hæresi, si fortè id contingat, requirendus est priùs, ut convocet Concilium, aut, ut se purget ab infamiâ hæresis, de qua est suspectus. Si autem purgare se recuset, & detur suspicio vehemens de hæresi, Cardinales rogabunt, ut congreget Concilium, illo autem nolente Cardinales congregabunt. Jul Clar. *in prax. crimin. in* §. *final. quæst.* 3. Eodem modo in prædicto casu de hæresis suspicione, & quando datur schisma, in quibus convocatio Concilii spectat ad Cardinales præmissâ monitione ad contendentes de Papatu, vel ad suspectum de hæresi, si Cardinales negligerent convocare Concilium, opinantur Zabarel *dict. consil.* 150. *vers. quartò quæro,* & Thomas Campeus *in tract. de Concilio, c.* 2. *n.* 16. si opus sit Concilio, & Cardinales recusent congregare illud, competere Imperatori vocare illud: quoniam Imperator est advocatus, & propugnator Ecclesiæ Catholicæ, *cap. bene quidem, dist.* 96. *Clement. Ne Romani. de jurejurando,* quod ita verum est, ut si Papa sit de hæresi suspectus, propter fidei defensionem possit Imperator à Papa exigere, ut respondeat quid de fide sentiat *cap. satagendum* 25. *quæst.* 1.

89 Verior tamen est sententia Anton. de Butrio *in consilio* 420. *num.* 4. *vers. convocant ergo, inter Consil. Castrens. lib.* 1. dicentis Cardinalibus negligentibus in convocando Concilio generali, convocationem competere Patriarchis, & Episcopis, qui loco Apostolorum successerunt, text. *in Actibus Apostolorum, c.* 6. ubi habetur duodecim Apostolos convocantes multitudinem discipulorum convocare Concilium generale.

Ex quo deducitur manifestè post Papam, & Cardinales, ad Patriarchas, & ad Episcopos pertinere convocare Concilia datâ negligentiâ Superiorum, quod etiam docet Sapientissimus Hispaniarum Primas. 1. *p. Decreti, in cap. Concilia. n.* 4. *&* 5. Tusch. *in verbo Concilium, conclus.* 549. *n.* 10. ubi *n.* 11. addit extra istos duos casus relatos Summum Pontificem duntaxat aperire, convocare, transferre, & suspendere Concilium generale, quod Apostilla ad Abbatem *in cap. significasti, de electione, col.* 8. *vers. septimo posset,* extendit, quando Papa, vel naturaliter, vel civiliter diem extremum clausisset, aut Papatui renunciasset, & Cardinales negligerent Papam eligere: tunc enim majores Prælati, Patriarchæ videlicet, & Episcopi tenerentur convocare Concilium. Apostil. *ubi supra,* subdens idem esse faciendum ab Imperatore, vel Prælatis majoribus; si Papa per insaniam aut dementiam fiat inhabilis; negligentibus tamen Cardinalibus, ut Ecclesia provideatur de Pastore, vel saltem de coadjutore quasi Sedes vacet, ut *in c.* 1. *&* 2. 7. *quæst.* 1.

Quæri hoc loco potest à quo Concilium indici debeat, si urgeat necessitas, & Papa nolit indicere? 90 Respondetur in nullo casu nec indici, nec convocari posse Concilium, repugnante, vel contradicente Papâ, Bellarm. *lib.* 1. *de Concil. cap.* 12. *fol.* 896. *& sequent.* post Turrecremat. *lib.* 3. *cap.* 8. qui tamen putant non esse credibile dari unquam Pontificem ita malum, qui nolit Concilium celebrari, si apertè videatur id esse necessarium ad Ecclesiam conservandam. Porrò si contingat nolle omnino congregari Concilium, & detur necessitas vehementissima in rebus fidei, potest haberi tanquam suspectus de hæresi, ac proinde congregabitur Concilium imperfectum tamen, quod sufficiat Ecclesiæ, ut sibi provideatur de Pontifice, quamvis nequeat sine capite statuere de multis de quibus cum Capite disponere potest. Cajet. *in opusculo, de potestate Papæ, cap.* 15. *& sequent.*

Quinam sint vocandi ad Concilium generale ambigitur? 91 Aliqui opinantur posse vocari laicos ad Concilium generale pro causâ fidei; ita Antonius de Rosellis *de Conciliis. tit. quæ causæ possint expediri in Concilio generali. num.* 4. *in tom.* 4. *fol.* 81. *tract.* 1. juxta regulam juris *c. quod omnes. de regul. juris in* 6. præsertim Laici doctiores. Moventur, quia Moyses laicus fuit, & causa fidei judicabat. Item David, & ejus filius Salomon Sacris literis vacarunt, & multa de Sacris scripserunt; & in antiquioribus Conciliis laici interfuere, ut in Concilio Chalcedon. viri Primarii, & doctiores in omnibus fermè actionibus, inter Patriarchas, & Legatos Papæ consedebant, & munia, & officia judicum expediebant apud Nicephorum *lib.* 15. *cap.* 16. Quin etiam in sextâ Synodo actione primâ fertur Imperatorem interfuisse, ac præsedisse, & in octavâ Synodo præfuisse Imperatorem Basilium cum multis viris primariis, & subscripsisse.

Pro contrariâ parte opponitur *cap. ubi, n.* 96. *dist.* 92 ubi dicitur, dixisse Nicolaum Papam Imperatori Michaëli, hæc verba, *Ubinam legistis antecessores vestros Imperatores Synodalibus Conventibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solùm ad Clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos:* ex quibus Imperatores etiam constat saltem non posse omnibus Conciliis inte-

interesse; & multò minùs laicos inferiores. Juvat, laicos non habere potestatem diffiniendi in Concilio, sed proferendi suum consilium tantùm: nisi fortè & diffiniendi jus illis tribuere visum fuerit Papæ, Fel. *in cap. 1. in principio, de sponf.* argum. *cap. sedem 3. quæst. 6. & c. ad Apostolicæ, de re jud. in sexto.* Petr. de Mont. *in tract. de Concilio. tit. congre. Conc. quis possit.* & Corrad. *lib. 1. cap. 1. §. 4. de poten. Imper. vers. decimo quarto. n. 8. vers. ampliantur prædicta. n. 9.* quod interdum Summus Pontifex laicis doctissimis solet concedere. Ex eo fundamento quia quando agitur de rebus fidei, negocium est commune Ecclesiasticis & secularibus præcellenti virtute, ac scientiâ præditis, Ecclesiáque non minus ex Clericis, quàm ex laicis conflata dicitur, *cap. decernimus, dist. 18. cap. sicut olim, de accusationibus.* Non tamen suffragiorum laici jus habebunt. Cucch. *l. 2. de Conc. tit. 3. n. 40.* dicens Principes seculares posse interesse in Concilio, non tamen in eo vocem habere.

93 Pro decisione dicendum est Episcopos omnes vocandos esse, & cogendos ad Concilium. *cap. non oportet, & cap. pervenit. 18. dist.* Quaranta *verbo Concilium, n. 5. & 6. vers. 14.* Duen. *regul. 126.* quòd si non possunt venire tenentur mittere nuntium, & probare impedimentum per unicum saltem testem, Jacobat. *de Concilio, lib. 2. art. 4. §. Rursus quia dictum, fol. mihi 103.* & notat Gloss. *in d. cap. placuit, dist. 18.* & Gloss. final. *4. quæst. 5. c. quisquis,* & Gloss. *in cap. ex literis, de in integrum restitutione.* Et quamvis *in cap. Episcopus 18. dist.* fiat sermo de Concilio Provinciali, idem dicendum est de Concilio generali. Quare impeditus tenetur mittere procuratorem, vel nuntium ad allegandum impedimentum, & excusandum illum; quod etiam fieri poterit per literas, ut *in cap. placuit. 18. dist.* & quod plus est, impeditus per suum juramentum poterit probare impedimentum ex Gloss. *in cap. quisquis 4. quæst. 5.* text. *in cap. quia propter, de electione.* Melius tamen est mittere duos excusatores, quoniam illis fides est habenda, & quælibet causa etiam injusta excusabat à dolo, ut *in l. 1. §. fin. ff. si quis jus dicenti non obtemperaverit, & in l. igitur, §. 1. ff. de liberali causâ:* & à pœnâ etiam excusat, *l. 4. §. potest. ff. eodem.* Glossa *in l. plagii criminis, & ibi* Angelus *Cod. ad legem Juliam, de plagiariis.* idem Angelus *in lege prætor. §. hac actione, ff. de vi bonorum rapt.*

94 Porro Episcopi coguntur venire ad Concilium ratione juramenti, de quo *in cap. ego, N. de jurejurando,* propter quod Baid. *in cap. olim, de rescrip.* sentit de necessitate ad Concilium generale non esse vocandos nisi Episcopos, pro quo adducit Innocent. *in cap. grave de præbendis.* Ratio, quia Episcopi soli sunt proprii successores Apostolorum, & quasi capita Ecclesiæ. Nomine autem Episcoporum veniunt Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, nec non Prælati majores, text. *in cap. 1. & 2. 17. dist.* ubi Concilium Generale vocatur Synodus Episcoporum. Et quamvis aliquando jura utantur nomine Sacerdotum, ut *in cap. Concilia 16. dist.* pro Sacerdotibus intelliguntur Episcopi. Jacobat. *de Concil. lib. 2. art. 1. n. 3.* Annulates verò Episcopi possunt vocari. Suar. *disp. 11. sect.*

95 *1. n. 18. de fide.* Quamvis ad Concilium generale convocatio Episcoporum debeat esse generalis, & omnes Episcopi qui actu sunt pastores quoad fieri possit, convenire teneantur ex officio, & juramento; ut dicatur Concilium esse generale, non oportet, quòd omnes Episcopi Ecclesiæ universalis intersint. Ratio, quia ut Concilium generale sit, sufficit præsentia Papæ per se, vel per Legatos suos. Item, ut ex Episcopis ea pars conveniat, quæ vel omnes contineat, & comprehendat, aut saltem repræsentet, & vices absentium habeat. Atque ita Concilium ad minus debet habere præsentes partes duas Episcoporum, qui vocati fuerunt, & debebant, & poterant interesse, ita scribentes *in l. nominationum. C. de decurionibus, lib. 10.* Gloss. *in cap. bonæ, de postul. Prælat. & cap. 1. de iis, quæ fiunt à majori parte Capitul.* Suarius *de Conciliis, disput. 11. sect. 2. à num. 2. usque ad septimum,* ubi addit non esse faciendam mentionem de Episcopis, qui Pontifici non obediunt. Post Jacobat. *de Concil. lib. 5. art. 7. num. 1. & 2.* ubi probat facta à majori parte illarum duarum partium præsentium valere, par *l.* & ibi Bart. *quod major, ff. ad municipales:* & est text. secundùm Bartolum *in l. omnes populi, in 2. quæst. principali, ff. de just. & jure.*

Petes quodnam sit officium Concilii generalis, & ex consequenti Episcoporum in Concilio. Responde Concilium generale eâ de causâ sæpe convocari ad causas fidei decidendas, & ad hoc habere jurisdictionem, & ad eundem finem Episcopos congregari tanquam judices fidei; patet ex modo loquendi quo utuntur congregati in Concilio per hæc verba; *Præcipimus, constituimus, mandamus, decernimus.* ut in Concilio Nicæno, cap. 3. & in Tridentino passim utitur hoc loquendi modo, *Sacro-Sancta Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata statuit, & decernit, sess. 2. & sess. 4. Item hæc sacrosancta Synodus statuit, & decernit, &c.* 96

Non tamen inde colligas non posse Papam negotium fidei, ac cætera omnia expedire per se solum sine Concilii vocatione, cùm possit, si velit, ut notat Card. Alex. *in cap. 1. & in cap. sicut, dist. 25.* Alban. *in tract. Card. quæst. 37. & de potest. Pap. p. 2. n. 45.* post D. Thom. *in quæst. de potent. quæst. 10. art. 4.* quamvis tutius sit, & utilius universo Orbi Christiano, ut tunc Concilium congregetur. Glos. *in cap. Anastasius, dist. 19.* 97

Nec etiam inferas Synodum generalem esse majorem Pontifice, ut perperam ait Glos. *in dicto cap. Anastasius, in verbo Concilium,* ubi id tradit, quam minus benè sequitur Abb. *in cap. significasti, num. 3.* & Decius *num. 7. de electione.* Abulens. *in cap. 18. Matthæi, quæst. 108. Romanus in tribus Consiliis ultimis,* & alii quos refert Jacobat. *de Concilio, lib. 10. art. 7. in principio.* Quia contrarium regulariter est sequendum, teste D. Thoma, & aliis *in 4. dist. 29.* ubi agunt de clavibus; quibus accedit Turrecremat. *lib. 2. cap. 39. & 104.* D. Antonin. *3. p. tit. 22. cap. 10. §. 4. summæ historial.* Jacobat. *suprà de Conc. lib. 10. quæst. 7.* & Cajet. *in tract. de comparatione Papæ, & Conciliorum authoritate, cap. 14. in fine,* & Tusch. *tom. 2. conclus. 552.* Ex quibus non sunt audiendi Abb. in quodam consilio suo quod postea meritissimo, ubi fuit prohibitum; & Roman. pro Concilio Basiliensi, in quo fuerunt illius advocati contra Papam dicentes Concilium illud esse majus Papa, ut in Concilio ipsius Romani. 380. *quæstio est,* videre est, & *consilio 522. & cons. 523.* Atque ita patet Concilium non esse supra Papam, ut ultra præcitatos tuetur Petrus de Monte Episcopus Brixiensis. Felin. *in cap. nonnulli. n. 3. vers. quarto propter authoritatem. de rescriptis.* & Tusch. *in verbo Concilium, concl. 552. n. 12.* quâ de re loquitur plenè Bursatus *1. p. consilio 109. per totum. & consilio 110. in hac sublimi.* 98

Præter Episcopos pertinent ad generalem Concilium Cardinales, etiam si non sint Episcopi, qui habent suffragium diffinitivum in illo, ut probat Turrecremat. *lib. 3. cap. 14.* & ex usu, & concessione Pontificum, præferuntur Cardinales Episcopis in iis, quæ consecratio Episcopalis essentialiter non fundat. Ratio, quia habent authoritatem Episcopalem in Ecclesiis suorum titulorum, etiamsi ipsi non sint Episcopi, nec non jurisdictionem. Cardinal. *in clem. ne Rom. quæst. 3. num. 4. de elect.* Abb. Fel. & alii *in c. his quæ. de Major. & obed.* Mandos. *reg. 7. quæst. 2.* Pavin. *de potest. capituli Sede vac. prælud. 6. n. 9.* 99

vers. secunda sedes. Quapropter multa Cardinalibus data sunt, quæ non conceduntur nisi Episcopis, puta Pontificiis insignibus uti. Hostiens. & Joan. Andreas *in cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum*, & possunt benedicere solemniter more Episcoporum, minorésque ordines conferre. Hostiens. & Joann. Andr. *ubi proximè*. Bertachin. *in tract. de Episcopis, in 3. parte, princip. in princip. num. 11. lib. 3.* Unde in Concilio Lateran. sub Leone 10. ante Episcopos subscripserunt Cardinales. Ideo pertinere illos ad Concilium generale nunc ex jure ordinario certum est, & tanquam probabilius tradit Suar. *de fide, disp. 11. sect. 1. n. 17. fol. 348.* & Azor. 2. *p. lib. 4. cap. 1. vers. decimo quæritur, fol.* 405. ubi refert eâ de re. 3. opiniones, concluditque Cardinales in Conciliis definire, & subscribere non solùm de mandato sibi, sed etiam jure ordinario, hoc est ratione dignitatis in quâ sunt constituti.

100 Quæres an inferiores Episcopis sint vocandi ad Concilium; Abbates videlicet, & Prælati inferiores? Pars negans ex eo probatur, quia inferiores Prælati sunt multò plures numero, quàm Episcopi, & majores Prælati, & ex eorum vocatione possunt contra Episcoporum suffragia prævalere; & minuere eorum authoritatem, nec reperitur textus qui decernat, & præcipiat vocari inferiores. Secus de Episcopis, qui propriè sunt de Concilio generali, ut vult text. *in c. si quis Diaconus, dist. 50.* Facit text. *in §. hinc enim etiam 17. dist. juncto sequenti, vers. Episcopi vero*, ubi dicitur, quòd Synodo in Urbe congregatâ cùm disceptaretur, an essent audiendi contra Symmachum Papam, respondisse Episcopos congregatos, Symmachum immunem fore. Nec fit mentio nisi de Episcopis. Ergo non sunt alii vocandi. Et in specie negat Innocentius *in cap. grave, de præbendis*, Abbates esse vocandos ad Concilia, & Jacobat. *lib. 2. de Concil. art. 2. num. 38.*

101 Dicendum tamen est de jure Abbates ad Concilium non vocari, neque ad eos pertinere quamvis in aliquibus videantur similes Episcopis, non tamen in omnibus, ut probant text. & not. ibi Domi. *in cap. Episcopis 19. dist.* Et quamvis ibi loquatur de Concilio Synodali, multò fortius est id intelligendum de Concilio generali, Sequitur Joan. de Immol. & scribentes communiter, quatenus dicunt ad generale Concilium esse vocandos Episcopos totius Orbis, & alios superiores Prælatos; ad Provinciale autem Concilium Episcopos tantùm de necessitate. Quod intellige quoad vocem consultivam, & decisivam simul. Unde Episcopi in Concilio non solùm habent vocem consultivam, sed etiam deliberativam, decisivam, seu deffinitivam. Ideo si Abbates vocentur ad Concilium, jure suo necessariò non vocantur, sed intersunt, ut invitati, neque habent votum decisivum nec deliberativum, nisi in specie id à Summo Pontifice concedatur. Generales autem Ordinum ex consuetudine, & ex Papali indulto, seu concessione habent suffragium quando vocantur ad Concilia, sed non vocantur necessariò, neque ex jure, Suarius *de fide, disp. 11. sect. 1. num. 18.*

102 Olim Abbates, ad Concilia non vocabantur, quia erant Episcopis subjecti, ac propterea tradebant Episcopi decreta Conciliorum Abbatibus, & *cap. decernimus, dist. 18.* ut susciperent, præcipiebant. A tempore septimæ, vel octavæ Synodi Abbates cœperunt venire ad Concilia, absque jure diffiniendi, & subscribendi. Denique consuetudine inductum fuit, ut Abbates Episcopali quasi jurisdictione fungentes interessent Conciliis œcumenicis; & in illis jus ferendi suffragii haberent. Jacobat. *lib. 2. de Concil. art. 2. vers. sed contrarium. num 28.* quem refert, ac sequitur Azor. *p. 2. lib. 5. cap. 11. vers. quinto quæritur*, ubi concludit habere jus diffiniendi authoritate Summi Pontificis, cujus mandato vocantur ad Concilium, & diffiniunt. Unde non placet Abbas *in disputatione quadam quæ incipit, Episcopus*, dicens Abbates quasi Episcopali jurisdictione utentes ad Concilium jure venire generale, & in eo habere deliberationem, & diffinitionem. Ratio, quia quamvis jurisdictionem quasi Episcopalem habeant, non tamen sunt Episcopi, & ex consequenti non possunt venire ad Concilia nisi vocentur, quoniam non sunt Episcopi, & Concilium solum est Episcoporum jure communi.

Quid de Imperatore? & Regibus? Responde Imperatores, & Reges Conciliis interfuisse, non ut aliquid statuerent de rebus ad fidem spectantibus, cùm eorum cognitio illis minimè, aut judicium competeret, sed ut ea, quæ salubriter essent decreta tuerentur. Bellarmin. *lib. 1. de Concil. cap. 16. vers. si quis objiciat ex canone, Ubinam dist. 96.* qui habetur in Epistolâ Nicolai primi ad Michaelem, per hæc verba: *Ubinam*, inquit, *legistis Imperatores antecessores vestros Synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solùm ad Clericos: verum etiam ad laicos, & omnes omnino pertinet Christianos*. Sequitur Hosius Cardin. *de Concilio Oecumenico, cap. 24. pag. 5. vers. quod autem, fol. 19.* Ex eo quia Imperator Ecclesiæ Romanæ susceptam habet defensionem, *cap. venerabilem, 34. de electione, ibi: Advocato, & defensore*, juncta Gloss. *verbo, carebit*. 103

Idcirco Cardinalis *in cap. licet, quæst. 35. de electione*, testatur Imperatorem esse partem Concilii maximè ubi tractatur de causâ fidei, quia est advocatus Ecclesiæ, Clem. *Roman. de jurejurando*, præsertim si in Concilio agatur aliquid quod pertineat ad laicos, videlicet si tractetur de reformatione universalis Ecclesiæ, non solùm in clericis, sed etiam in laicis. Nam quoad laicos poterit reformari per Imperatorem. Quod intellige de Regibus, & aliis Principibus secularibus; Innocentius, & alii apud Jacobatium *in cap. final. de feriis*. Juvat quod dicitur de Regibus, qui inunguntur, ut *in cap. 1. de sacra unct.* Atque ita interest eorum, quòd sint in Concilio ad defensionem Ecclesiæ, Jacobat. *dict. lib. 2. art. 2. n. 17. & 24 & 29.* ubi docet Laicos ad consulendum posse admitti in Concilio, etiam quando agitur de rebus Ecclesiasticis, non ut dent vocem decisivam, nec deliberativam, sed tantùm consultivam, ut in specie ait. *n. 53.* Addens Imperatores. *n. 63.* posse vocari ad Concilium, ut audiant, & agant, & consulant, in causâ duntaxat fidei, & *n. 64.* subdit posse Papam habilitare Laicos ad dandum suffragium etiam decisivum, sive deliberativum. 104

Suffragatur Honorius, & Arcadius remisisse causas Religionis omnino ad Episcopos. Constat ex rescripto eorum. *l. 1. C. Theod. de Rel. Quoties*, inquiunt, *de Religione agitur, Episcopos convenit agitare. Cæteras verò causas, quæ ad Ordinarios cognitores, vel ad usum publici juris pertinent, legibus oportet audiri*. Consonant Honorius, & Theodosius respondentes Philippo Præfecto Prætorio Illyrici, si aliquid dubii assurgeret circa antiquitatem, & sacros Canones nullam dandam esse interpretationem, sed conventui Sacerdotali, & Episcoporum judicio rem deferendam. Confirmat Martianus Imperator, dum vetuit Synodalia decreta trahi in controversiam; quare si quid dubii oriretur de moribus ritibúsque sacrorum, quod egeret interpretatione ad Sacerdotes interpretatio pertinebat, ut habetur *in l. 5. C. de sum. Trin. & fid. cath.* his verbis. *Injuriam*, inquit, *facit judicio reverendissimæ Synodi, si quis semel judicata, ac rectè disposita revolvere, & publicè disputare contenderit: cùm ea quæ nunc de Christianâ fide à Sacerdotibus, qui Chalcedone convenerunt, per nostra præcepta statuta sunt juxta* 105

juxta Apoſtolicas expoſitiones, & inſtituta Sanctorum Patrum 318. in Nicæa, & 150. in hac urbe Regia definita eſſe noſcantur. Sic ibi.

106 Sed contra eſt, quòd olim varii Imperatores, qui, & pro arbitrio Concilia indicebant, ut videre eſt in hiſtoriâ Eccleſiaſticâ, refert Euſebius *lib.* 3. *cap.* 6. *in vitâ Conſtantini*, qui litteris ad Epiſcopos miſſis Concilium Nicææ coëgit, aliúdque Romæ fieri præcepit. Idem Euſebius *lib.* 10. *cap.* 3. Aliud denique Arelate ad diſcordias tollendum inter Epiſcopos Africanos excitatas.

Similiter Evagrius *lib.* 4. *cap.* 37. tradit Juſtinianum quintum convocâſſe Concilium. Nec non Carolus Magnus in Gallia anno Domini 742. undecimo Calendas Martii indixit Concilium, quod vocatur Caroli Magni Concilium: quibus etiam intereant teſte eodem Euſebio *lib.* 1. *c.* 36. *de vita Conſtantini*, Cucch. *lib.* 2. *de Concilio*, *tit.* 3. *n.* 14. *& ſequenti*, ubi ait poſſe Imperatorem Romanum Concilium œcumenicum ritè congregare unà cum aliis Catholicæ Eccleſiæ Romanæ Principibus viris. Quæ omnia probant, non omnia, quæ ad religionem pertinent, decidenda eſſe per Sacerdotes, aut Epiſcopos.

107 His tamen reſponde Imperatores, & alios Principes laicos eo tempore Concilia indixiſſe, coëgiſſéque, non ut potentiam ſuam oſtentarent; ſed ut fidem Catholicam adjuvarent, ut Martianus Imperator, dum eſſet in Concilio Chalcedonenſi coram omni Concilio propoſuit, ut conſtat ex verbis illius in actione 6. quæ ſic habent. *Nos*, inquit, *ad fidem confirmandam, non ad potentiam oſtendendam, exemplo religioſiſſimi Principis Conſtantini, Synodo intereſſe volumus, ut veritate inventâ non ultra multitudo pravis doctrinis attracta diſcordet: quædam capitula ſunt, quæ ad honorem veſtræ reverentiæ vobis reſervavimus, decorum eſſe judicantes à vobis hæc potiùs firmari per Synodum, quàm noſtra lege ſanciri*, hæc ibi. Ubi Imperator quanti negotia Chriſtianæ religionis eſſent æſtimanda demonſtravit. Nam quamvis ſibi eſſet in animo multa in favorem fidei ſancire, abſtinuit tamen, & eadem, ut à Patribus ſancirentur modeſtiſſimè poſtulavit dicens, Eccleſiaſtica negotia lege Imperiali non utique terminanda.

108 Ex quibus & aliis apparet Imperatores, & Reges Conciliis interfuiſſe, non ut aliquid de rebus ad fidem pertinentibus ſtatuerent, ſed ut authoritatem præſtarent, & ut, quæ ſalubriter conſtituta eſſent authoritate ſuâ ab omnibus ſervari providerent. Hinc Conſtantinus magnus præcepit lege latâ, ut omnia, quæ Epiſcoporum judicio, ac ſententiâ diffinita eſſent, veluti Sancta, & omni veneratione digna haberentur. Quin etiam idem Imperator noluit ſedere in parva Sellâ in Concilio Nicæno, priuſquam, ut id faceret, Epiſcopi annuerunt. Euſebius *lib.* 2. *cap.* 10. *de vita Conſtantini*, & Theodoricus *lib.* 1. *c.* 7. *de eodem Conſtan.*

109 Ad id autem de Concilio quod Caroli Magni vocatur, ita Zacharias Pontifex Maximus ad Bonifacium ejus Legatum ſcripſit ibi. *De eo autem quod te Carolus Magnus filius noſter ad ſe rogavit accedere, ut in Urbe regni Francorum in ſua ditione, ſi de poteſtate conſtitutâ, Sinodum celebrare debeas, eo quòd omnis Eccleſiaſtica regula, ſive diſciplina ab eadem Provinciâ funditus abolita eſt, quod nimis mœrendum eſt, quod per ſpatia temporum ibidem Synodus Sacerdotum minime celebretur; unde, neque quid ſit Sacerdotium ſcitur, neque quid fiat ab eis, qui ſe Sacerdotes exiſtimant: ſed dum juvante Deo quæ à præfato filio noſtro promiſſa ſunt, ad effectum perducta fuerint, tuáque fraternitas memorato Concilio conſederit*, ſic ibi. Quare Concilium non Caroli Magni vocandum eſt, ſed Zachariæ Papæ authoritate fuiſſe coactum dicendum eſt.

§. VIII.

Utrum requiratur præſentia Papæ in Concilio generali, & an poſſit appellari à Concilio in quo præfuit Papa, & de cauſis, ob quas decreta Concilii poſſit revocari, aut in eis diſpenſari?

EPITOME.

110 & 111 *Papæ Præſentia in Conciliis generalibus non requiritur, ſed ſatis eſt, quod ejus legati præſideant.*

112 *Imperatores Conciliis interfuerunt ad præſtandum auctoritatem, ſed non præſidebant.*

113 & 114 *Appellatio non datur à Concilio cui Papa præfuit, ſecus, ſi legati illius præſideant.*

115 *Appellari ſi contingat à Concilio, ad Papam eſt appellandum.*

116 *Concilio à generali non appellatur ad Papam ſuper contentione Papatus.*

In dubiis emergentibus ex decretis Concilii recurritur ad Papam, & qui dixerit à Papa declarante poſſe appellari, eſt hæreticus, & cur. ibid.

117 *Concilium non poteſt, ut ſuſpectum recuſari.*

118 119 120 & 121 *Concilia generalia quibus de cauſis debeant convocari?*

122 *Papa non ligatur legibus Concilii, & cur?*

123 & 124 *Papa non poteſt abrogare decreta Concilii quæ agunt de fide, nec quæ ſunt juris divini, vel naturalis.*

125 & 126 *Papa an diſpenſare poſſit propriè in his, quæ ſunt juris divini, vel naturalis?*

127 *Papa an per clauſulam non obſtante quacumque conſtitutione in contrarium, cenſeatur abrogare decreta Conciliorum?*

128 *Reſcripto contra jus commune, ut derogetur à ſecundo, debet habere clauſulam derogatoriam expreſſe.*

129 & *Conſtitutio Conciliaris quam clauſulam habeat derogatoriam.*

131 *Papa poteſt revocare Conſtitutiones ſuorum prædeceſſorum Concilio id approbante, nec ob id dicitur ſe ſubjici Concilio.*

132 & 133 *Concilium Trid. Pius 4. confirmavit, mandavitque ſub pœnis, ut obſervaretur.*

133 *Prohibuit ſuper illo omne genus interpretationis.*

134 *Papa, ut cenſeatur diſpenſare in Trident. Conc. debet de illo facere expreſſam mentionem.*

134 & 135 *Epiſcopus quando poſſit diſpenſare in Concilio?*

136 *Conſtitutiones Concilii Tridentini habent decretum irritans.*

137 138 139 *Decreti irritantis vis quanta ſit, præſertim quando eſt Papæ nuntii, aut Epiſcopi?*

Et an comprehendat ipſos Papas. 140.

PRimo quæritur, an præſentia Papæ requiratur 110
in Concilio generali? Pars negans probatur ex ſextâ Synodo ubi habes hæc verba apertè; *Præſidente*, inquit, *piiſſimo Imperatore*, &c. Sic dicitur in actione primâ, & duodecimâ, ac decimâ octavâ. Idem patet ex hiſtoriâ Concilii Chalcedonenſis, cujus meminit Niceph. *lib.* 15. *cap.* 4. Pars affirmans, quæ eſt tenenda ait in generali Concilio ſolum Romanum Pontificem per ſe, vel per Legatos ſuos præſidere debere. Quod eſt de fide, cùm ſit Caput Eccleſiæ: ergo ille per ſe, vel per Legatos ſuos, & nemo alius præſidere debet. Teſtes hujus reſolutionis ſunt, Leo primus, Julius primus, & Nicolaus primus aſſerentes in Concilio etiam Nicæno hoc fuiſſe firmatum. Eodem modo in quartâ Sydono Chalcedonenſi Paſ-

Paschasius loco Papæ cum aliis præfuit, & subscripsit ibi *Paschasius*, ait, *vice Beatissimi, ac Apostolicæ universalis Ecclesiæ Papæ Sanctæ Synodo præsidens subscripsit.* Constat etiam ex verbis Donati, qui fuit Legatus Adriani in octavâ Synodo, & subscripsit; cujus hæc sunt verba: *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Hostiensis, locum obtinens Domini mei Adriani Pontificis, & universalis Papæ, huic Sanctæ, & universali Synodo præsens ad voluntatem ejusdem.*

111 Ex quibus sequitur non requiri, ut Concilium sit generale, præsentiam Papæ personaliter, & satis est præsidere ejus Legatos: quod probatur authoritate, & exemplo octo Conciliorum generalium, in quibus non interfuit per se ipsum Papa, sed per Legatos à se missos, Turrecremata *in summa de Ecclesiâ, lib.* 3. *c.* 11. ubi breviter id ostendit. Quin etiam Martianus Imperator suppliciter per litteras invitavit ad Chalcedonense Concilium Leonem Magnum, qui respondit nullum hujus rei exemplum à suis antecessoribus accepisse, neque invenisse, ut ipse scribit Theodosio Augusto *in Epistola* 17. *& in aliâ, quæ est* 47. *ad Patres Concilii Chalcedonensis.* Nec in Nicænâ, nec in Ephesinâ Synodo, nec alio tali Concilio sancto Papa sanctæ Apostolicæ Sedis affuit, quia non interessendo poterit omnia negotia totius Reipublicæ Christianæ, quæ tempore, quo celebratur Concilium generale occurrerint, commodius expedire.

112 Ad id autem quod opponitur Imperatores in aliquibus Conciliis præsedisse? Responde id esse verum; non tamen propriè loquendo præsedisse, sed interfuisse duntaxat ad authoritatem potiùs præstandam Conciliis, & ut majori pace, & tranquillitate absque ulla seditione negotia agerentur. Neque Principes seculares in Conciliis, ut judices suffragium ferebant, nec diffiniebant, prout Imperator Constantinus in Nicæno Concilio fassus est fidei defensionem ad se non pertinere, & humilem locum sibi delegit. Eusebius *lib.* 3. *de vita Constantini*, Socrates *lib.* 1. *cap.* 8. & alii apud Suarium *de fide, disp.* 11. *sect.* 1. *num.* 8.

113 Secundò quæritur, an detur appellatio à Concilio cui interfuit Papa? Reponde neganter, cùm determinatio facta à Concilio adscribatur Papæ, qui non habet superiorem, ad quem integrum sit appellari. Jacobat. *tract. de Concilio, lib.* 10. *art.* 2. *n.* 4. *& art.* 1. *sub num.* 74. *in responsione ad quartum argumentum, fol.* 354. Sicque est accipiendum, quod tradit Rebuff. *tract. de appellat. art.* 3. Gloss. 1. *n.* 9. *tom.* 8. *fol.* 489. dicens non posse appellari; quia sub Concilio generali continetur Papa, sequitur Greg. Tolos. *tract. de appellat. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 2. *vers. sed certè*, docens, non esse appellandum à Conciliis generalibus legitimè, & cum authoritate Papæ celebratis.

114 Nihilominus appellari potest à Concilio ad Papam, cùm legati vice Papæ Concilio intersunt. Joan. de Imola *in cap. grave, n.* 22. *de præbendis.* Bero. *in cap.* 1. *n.* 5. *&* 6. *eodem tit.* Cucch. *de Concil. lib.* 2. *tit.* 3. *n.* 9. *&* 50. Ratio, quia in Conciliis in quibus interest, & præest Pontifex tota apud Pontificem jurisdictio residet, & penes alium neminem: alii autem, ut Consultores assident Pontifici. Contra verò quando legati Papæ nomine ipsius præsunt Concilio; jurisdictio, ut ordinariæ ipsius Concilii manet apud Pontificem; delegatæ verò penes Legatos, & Concilium residet: ideo in hoc secundo casu appellatur à Concilio ad Papam. Cucch. *ubi supra.* Jacobat. *de Concil. lib.* 5. *art.* 8. *n.* 54. *& n.* 57. *tom.* 13. *fol.* 266.

115 Similiter à Concilio generali non legitimè congregato si contingat apellari, appellabitur sine dubio ad Papam, ut vult Card. Jacobat. *tract. de Concil. lib.* 10. *art.* 2. *num.* 1. seu si malueris reclamabitur potiùs, quàm appellabitur; quia cum Concilium illegitimè sit congregatum, & non habuerit jurisdictionem, procedet reclamatio per quam Papa declarabit facta in illo Concilio esse nulla, & Concilium non dicitur Concilium, sed Conciliabulum Jacobat. *dict. art.* 2. *n.* 6. & habetur *in capite multis, dist.* 17. per textum ibi, ubi dicitur sine Sedis Apostolicæ authoritate Concilium celebratum non esse Concilium. Bursat. *Concil.* 109. *n.* 2. & Gregor. Lopez *part.* 1. *tit.* 5. *l.* 10. Glossa 9. Ideo non dicitur appellatio à Concilio, neque in ejusmodi reclamatione attenditur tempus appellationis, cùm nullius entis nullæ sint qualitates.

Eodem modo non appellatur ad Papam à Concilio generali legitimè congregato super contentione Papatûs, quia tunc à Concilio non appellatur ex quo Papa non habetur, neque habeat Superiorem in Ecclesiâ; Car. Jacob. *d. lib.* 10. *art.* 2. *n.* 5. *&* 6. secus in aliis Conciliis, quia ab illis appellatur ad Papam. Card. Alex. *in rubr. n.* 35. *vers. sed quid de Concilio universali, & n.* 36. *de appell.* Quin etiam si quid dubii emerserit in his, quæ decreta sunt in Concilio universali, quod egeat explicatione, recurri potest ad Papam, Greg. Tolos. *tract. de appell. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 2. *in fine. vers. potest tamen, fol.* 301. Quòd si à Papa declarante appelletur ad Concilium, asserens posse appellari ad Concilium, censebitur hæreticus, ut notat Jacobat. *d. l.* 10. *art.* 1. *n.* 35. *usque ad num.* 90. *fol.* 352. ex eâ ratione, quia hoc esset constituere duo capita in Ecclesia prout etiam vult Card. Alban. *tract. de potest. Papæ. p.* 2. *n.* 82. *&* 83. *fol.* 76. Idem tradit Ruginell. *tract. de appellat.* §. 2. *cap.* 2. *sub n.* 10. *vers. regul.* dicens esse hæreticum illum ex Bulla Cœnæ Domini, qui affirmat fas esse appellare à Papa ad Concilium universale, & incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini *n.* 2. *fol. mihi* 884. ac veluti hæreticum esse puniendum ex Bullâ Julii secundi 10. *suscepti regiminis, fol.* 160. & *in Bullario magno, fol.* 156. & ex Bullâ tertia Pii II. incipit *execrabilis, fol.* 75. 116

Tertiò quæritur an Concilium generale possit allegari suspectum? Responde negativè præsertim quando Papa præest, quia Ecclesia tota non potest errare. Franch. *in cap.* 36. *postremo, quæst.* 8. *n.* 16. *de appell.* Sigismund. *de appell. quæst.* 16. *lim.* 1. *n.* 17. *vers. Concilium.* Idem Franch. *supra, n.* 14. *quæst.* 6. *in fine, & in cap.* 61. *cum speciali, quæst.* 11. *n.* 32. & Lancellot. *tract. de attent. p.* 2. *cap.* 6. *de attent. post recusationem, n.* 34. *&* 35. *fol.* 340. ubi volunt à sententiâ, & processu Papæ, neque posse appellari, neque eum uti suspectum recusari. Ratio, quia suspicio ex praxi, & ex consuetudine proponitur coram superiore. Sigismund. *de judic. lib.* 1. *c.* 101. *n.* 28. *vers. in reliquis causis, & vers. in regno.* Sed Papa non habet Superiorem: ergo sicut ab eo non datur appellatio, sic etiam non potest ut suspectus recusari, cùm non detur superior, coram quo proponatur suspicio. Nec inde inferas Concilium posse recusari, quia Papa est major Concilio: ergo coram Papa potest proponi suspicio. Quoniam Concilium Papæ authoritate congregatum suspectum dici non potest. Abb. & alii *in cap.* 1. *de jud.* quem sequitur Cucch. *de Concil. lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 51. ubi addit post Beroi. & alios posse Concilium dici suspectum, quod fuit Legati Papæ, vel alterius authoritate coactum. 117

Sequitur dicamus de causis ob quas Decreta Concilii revocari possint, aut in eis dispensari: antequam tamen in specie hæc expediantur, oportet perstringamus causas ob quas Concilium generale debeat convocari. Atque in primis dicendum est, eam esse causam potissimam ad Concilium convocandum, quæ res fidei continet, ut contigit in Concilio Nicæno I. & in Concilio Constantinopolitano secundo, & Ephesino I. & in septimo, quod fuit Nicænum secundum. De quibus Turrecremata *lib.* 3. *c. non.* 118

secun-

secundùm quem, dicuntur convocata Concilia generalia septem prima ad perfidiam hæreticorum solemniter convincendam, & condemnandam.

Primum coactum fuit, in quo hæresis Arriana fuit condemnata: secundum in quo hæresis Macedonii Episcopi Constantinopolitani negantis Spiritui sancto Divinitatem, fuit confutata. Tertium Concilium quod fuit Ephesinum primum, congregatum fuit ad exterminandam eliminandámque hæresim Nestorii Constantinopolitani etiam Episcopi, qui negabat Beatissimam Virginem dici debere Dei Genitricem, sed solùm Matrem Christi, duásque personas in Christo, divinam scilicet, & humanam ponebat. Ob eandem causam Chalcedonense coactum fuit ad Deoscori Episcopi Alexandrini, & Eutychetis Abbatis hæresim detestandam, qua asserebant in Christo Domino non esse duas naturas, humanam videlicet, & divinam, sed facta incarnatione Verbi, eas naturas fuisse confusione & commixtione unam: ac proinde etiamsi Christus existeret ex duabus naturis, non tamen in duabus naturis subsistere.

119 Similiter convocatum fuit quintum Concilium Constantinopolitanum nempe, ad confutandam hæresim Theodori Mopsuestiensis Episcopi, qui affirmabat aliud esse Verbum, aliud Christum. Sextum item Concilium Constantinopolitanum condemnavit hæresim Monothelitarum, qui in Christo Domino unam tantùm voluntatem ponebat. Septimum denique congregatum in Nicæâ ad abominandam hæresim Iconomachorum, qui asserebant Sanctorum Imagines nullatenus esse colendas, neque in Ecclesiis collocandas. Hoc autem Concilium congregatum fuit anno octavo Constantini, & Irenæ, si creditur Paulo Diacono *lib. 23. rerum Romanorum*, & Cerdeno *in compendio historiarum*, qui ultimus refertur à sapientissimo Hispaniarum Primate *in cap. sancta octo. verb. item Nicænum septimum. n. 7. dist. 16.* ubi meminit Conciliorum octo, & antè *in cap. Canones*, ubi etiam refert quando incipit Conciliorum celebratio, & quot Patres in singulo quoquo Concilio interfuerunt.

120 Fuerunt itidem Concilia congregata ad abolenda schismata, ut Concilium octavum Constantinopoli, in quo rediit in primam sedem suam destructo schismate Ignatius, & depositus Photius. Et eâ de causâ Concilium Constantiense coactum fuit ad componendum schisma inter tres Pontifices, qui de Papatu contendebant, Gregorius videlicet duodecimus, qui Papatui voluntarius renunciavit, & Benedictus XIII. & Joannes XXIV. qui duo Papatu privati sunt. Quo etiam modo ob schisma Ursinicum Damaso Pontifice maximo olim congregatum est Concilium: & Concilium alterum ratione schismatis Laurentii cum Papâ Symmacho. Vide notata *in d. cap. Canones* à Sapientissimo Primate per totum, *distinct. 15.* ubi causas refert tantorum Conciliorum convocandorum per totum, & *in d. c. sancta octo, dist. 19.*

121 Potest etiam convocari Concilium ad Ecclesiasticam disciplinam ad meliorem frugem reducendam, & augendam, sicut Concilium Tridentinum fuit indictum, & congregatum non solùm ad hæreses eruendas, sed etiam ad disciplinam Ecclesiasticam retinendam, & conservandam. Quin etiam ad reprimendos Principum conatus, qui perturbant, ac vexant Ecclesiam Romanam. Et ob hanc causam Gregorius septimus convocavit Concilium adversùs Henricum tertium hujus nominis, qui potestatem eligendi Episcopos, & creandi sibi reservavit usurpavitque. Necnon Innocentius Quartus contra Federicum Imperatorem secundum hujus nominis, congregavit Synodum Lugduni ob contumaciam, & rebellionem Ecclesiæ sub Gregorio decimo. Vide cætera apud Suarium *de fide*, *tract. 1. disp. 11. in præludio*, *num. 1. & duobus sequentibus*, ubi de necessitate varia congregandi Concilia, & quot generalia Concilia hactenus celebrata, recenset Azor. *p. 2. lib. 5. c. 10. vers. 3. quæritur.*

His positis dicendum est Summum Pontificem 122 non teneri decretis, & legibus Concilii generalis, ex eo, quia omnis jurisdictio congregatorum in Concilio generali, & in illo aliquid diffinientium, dependet à Papâ, qui est superior: ergo inferior, quale est Concilium generale, nihil potest decernere, quod Papæ authoritati, vel potestati deroget, Turrecremata *in Summa de Ecclesia, lib. 3. c. 51.* Probatur ex Concilio Chalcedonensi *Act. 10.* ibi, *Sedes Apostolica nobis præsentibus humiliari non debet.* Azor. *2. p. lib. 5. cap. 13. vers. quartò quæritur.* Imò Summus Pontifex minimè tenetur Decretis Concilii spectantibus ad Fidem: eò quòd hujusmodi Decreta Concilii, nisi confirmentur à Pontifice non habent firmam regulam fidei: ideo non tenetur Papa, nisi sint Decreta fidei, quæ jam antea erant authoritate alicujus Papæ confirmata: secus de his Decretis, quæ de novo feruntur, & nondum sunt à Pontifice approbata, & confirmata.

Quòd si canones, & decreta Concilii sint fidei, 123 aut juris divini, vel naturalis, non potest Papa ea abrogare, aut mutare: ex causâ tamen justâ, in his, quæ sunt juris divini, vel naturalis, interdum aliquo modo dispensare, ut diximus *suprà §. 2. n. 14.* quia in eo eventu jus divinum, seu naturale non deletur, aut mutatur; sed hic vel ille ex causâ rationabili, ac justâ ab eo jure solvitur. Secus quando Canones sunt de rebus, quæ subsunt juri humano: hi enim possunt ex toto, vel ex parte à Pontifice mutari, vel deleri, est communis Doctorum. Quin etiam poterit Papa solo nutu Decreta, & Canones abrogare, peccabit tamen si hoc sine causâ, vel sine consideratione maturâ egerit: factum autem sustinebitur, cùm Pontifex non subjiciatur juri humano. Longè aliter in his, quæ sunt fidei, & juris divini, cùm jure divino subjiciatur. Juvat. *cap. sunt quidam, cap. violatores, cap. quæ ad perpetuam, cap. à Sanctis. 25. quæst. 1.* ubi Pontifex ait se Patrum Decreta, & Canones debere usque ad sanguinem tueri. Quibus significatur non posse etiam sine causa rationabili, & justâ juris humani Decreta tolli.

Quod multo fortius dicendum est de iis, quæ sunt 124 juris divini, vel naturalis, quæ sunt certa semper firma, & immutabilia, & ideo per Pontificem in universum tolli non possunt, nullum tamen est inconveniens, quòd in hoc, vel in illo casu speciali ex causâ justâ, & rationabili recipiant mutationem. Suarius *de legib. lib. 2. cap. 14. num. 1.* Molin. *de just. tract. 1. disp. 4. vers. dubium tamen est.* Valentia *1. 2. disp. 7. quæst. 4. punct. 6. vers. & quod ad priorem, & quæst. 8. punct. 4. vers. dispensatio autem, & ad finem illius puncti, & 2. 2. disp. 10. quæst. 3. punct. 5. col. 4. vers. quartò certum est, & vers. sic etiam in proposito, & in fine illius puncti.* idem Suarius de Eucharistia, *quæst. 74. art. 2. disp. 43. sect. 4. vers. tertia sententia, & vers. 5. potest hoc.* Navarr. *lib. 4. Consiliorum in prima edit. tit. de sponsalibus, conf. 39. n. 16. in 2. edit. tit. de desponf. impub. conf. 4. n. 15.* Covar. *4. decret. 2. p. cap. 6. §. 9. n. 4.* qui omnes tradunt non posse Pontificem in hoc jure divino propriè dispensare, prout dispensatio est relaxatio juris: sed posse declarare in hoc, vel in illo casu jus illud non obligare, quæ sententia semper mihi valde placuit, cùm sit D. Thomæ *quodlib. 4. art. 3. in Corp. & ad 1.* & in Cajetanum *quæst. illa, An Pontifex possit dispensare in voto solemni Religiosorum.* Catharin. *lib. 6.* quibus accedunt Sot. *in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 5. ad primum.*

Palacios

Palacios *in 4. dist.* 38. *disp.* 2. *col.* 46. *vers. porro quamvis, fol.* 884. & Major etiam *in 4. dist.* 27. *qu.* 1. *col.* 4. *vers. propter hoc argumentum*, & alii.

125 Neque ab hâc opinione satis communi dissident omnino Abbas *in cap. à nobis, num.* 4. *de decimis.* Felin. *cap. final. num.* 7. *&* 8. *de major. & obed.* & Loazes *de matrim. Regis Angliæ, dub.* 2. *in* 2. *fundamento partis affirmantis, num.* 22. asserentes Pontificem aliquando dispensare in jure naturali, & divino, non tollendo, nec delendo in universum hoc jus, sed dispensando in aliquo casu speciali, hoc est, etiam suo modo declarari authoritativè à Summo Pontifice jus in tali casu non ligare, quod superior opinio concedit ex causâ urgenti: qui modus dicitur dispensatio attentis generalibus verbis, etiam si quoad intentionem non fit relaxatio juris divini, sed illius explicatio; ut deducitur ex D. Thoma 1. 2. *quæst.* 100. *art.* 8. *in Corpore.* Atque ita dispensatio, hoc est, juris relaxatio, propriè habet locum duntaxat in jure positivo, *cap. multa, de præbendis.* Concilium Tridentinum *sess.* 25. *tit. de reformat. cap.* 18. non autem procedit in dispositis jure divino, vel naturali, quia in his non datur prædicta dispensatio, hoc est, omnimoda relaxatio, quamvis fiat per Pontificem, *cap. sunt quidam* 25. *quæst.* 1. Sumptâ verò dispensatione pro interpretatione juris, illa potest habere locum in jure divino, vel naturali, ut in specie docet Panor. *in cap. quanto, num.* 5. *in fine, de divortiis.* Covar. *suprà de sponsal.* 2. *p. cap.* 6. §. 9. *num.* 4. Fortunius *in l. veluti, num.* 25. *ff. de justitiâ, & jure,* & Paris. *consf.* 68. *n.* 200. *& n.* 264. *lib.* 4. Per quod declaratur generalem Canonem non comprehendere saltem quoad intentionem, seu mentem, specialem casum aliquem, ita doctissimus Petrus Barbosa, Primarius juris Cæsarii in Academia Conimbricensi quondam Professor, cum multis ibi relatis. Ex quibus patet propter aliquam justam causam posse Pontificem interpretari in jure divino, non verò propriè dispensare.

126 Quare naturale jus, & divinum semper in se firmum est, & immutabile, tam in communi, quàm in particulari: proinde in lege naturali, quæ intrinsecè non recipit mutationem, non cadit vera, & propria dispensatio, sed extrinsecè, quia mutatur materia circa quam versatur, & hoc modo non inconvenit, quod lex naturalis recipiat mutationem. Suar. *de legib. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 2. *&* 6. *& cap.* 14. *num.* 8. *& num.* 12. *&* 22. & sapientissimus Hispaniarum Primas 1. *p. Decreti. in prælud. dist.* 5. *num.* 4.

127 Quartò quæritur an per clausulam generalem, Non obstante quacunque constitutione in contrarium dicente, censeatur Pontifex abrogare decreta Consilii generalis? Responde Papam posse abrogare statuta Consilii, & contra illa dispensare, *cap.* 1. & ibi scribentes *de constitut. in* 6. ubi eo ipso, quòd fert legem contrariam priori legi jam conditæ, censetur priorem revocare, ex eo quia putatur tenere in scrinio omnia jura, hoc est, in pectore suo. Unde quando concedit rescriptum contra Canonem Conciliarem per clausulam generalem non videtur derogatum esse tali constitutioni per clausulam generalem, nisi rescriptum importet clausulam *non obstante constitutione talis, vel talis Concilii generalis,* nimirum Tridentini, vel Lateranensis: ita Archid. *in cap.* 1. *de constitut. in* 6. ex eo fundamento, quia quando aliquid impetratur contra Concilium Tridentinum, non sufficit clausula generalis, & debet fieri mentio de Concilio Tridentino, *cap. eam te, de ætate, & qualitate, cap. nonnulli, de rescript.* Bald. *in l. humanum, Cod. de legib.* Ludovic. *in l. si vero,* §. *de viro, in* 23. *fallentia, ff. solut. matrimon. & in consil.* 436. *in* 7. *col.* ibi, *sexta principalis ratio.* Non enim Princeps intelligitur derogare privilegio alteri jam quæsito, nisi exprimat clarè. *l.* 2. §. *legatis, ff. de jud.* vel apponat clausulam *non obstante,* quavis constitutione in contrarium faciente. Innoc. & Hostien. *in cap. penultimo, de capell. Monach.* sed contra Archid. est opinio communis, asserens non esse discrimen inter constitutionem Conciliarem, & constitutionem cujusvis juris communis. Unde sicut Papa censetur derogare juri communi per clausulam, *non obstante,* quavis constitutione in contrarium faciente: sic etiam constitutioni Conciliari derogabit per eandem clausulam, ut volunt Innoc. & Host. *supra.* Sed Archidiaconi opinio est tutior, & verior. Caputaq. *p.* 1. *decis.* 268. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 849. sed de his *supra,* §. 6. *num.* 82. *& num.* 83.

Quid dicendum de rescripto contra jus commune? 128
Responde ut aliquid operetur, debere clausulam derogatoriam habere expressam, ut secundum rescriptum deroget primo: alioquin nihil operabitur. Sic intelliges *l. fin. C. si contra jus. l. rescripta, C. de precibus Imperat. offerendis.* Bartol. *in Extravaganti Ad reprimendum, verb. non obstantibus quomodo in crimine læsæ Majestatis procedatur.* Gloss. *in l.* 1. *Cod. de natural. liberis.* Glossa *in l.* 1. *Cod. de calumniatoribus,* & Gutierrez *in l. nemo potest. num.* 161. *ff. de legat.* 1. Spino *in speculo Gloss.* 30. *princip. num.* 18. & Barbos. *in cap. eam te, de ætate, & qualitate, nu.* 5. *fol.* 176. Sufficiet tamen, si in secundo rescripto inseratur clausula, *non obstantibus,* per quam clausulam apparet Principem supra jus disponere posse. Cephalus *consil.* 617. *num.* 29. *lib.* 5. ubi citat Baldum *ad cap. cum accessissent, de constit.* Abbat. *ad cap. ad hæc, de rescript.* & Socin. *cons.* 63. *num.* 8. *lib.* 3. Quin etiam clausula *non obstantibus,* operatur ad non mediocre tertii præjudicium. Alex. *ad l. si quis inquilin.* §. *si quis pro eo, num.* 7. *ff quod quisque jur.* ubi ait esse communem, sequitur Decius *ibi num.* 6. Gozad. *consil.* 5. *n.* 16. Cravet. *consil.* 182. *n.* 13. *lib.* 1. Natt. *consil.* 420. *n.* 24.

Quintò quæritur, quid dicendum quando constitutio Conciliaris non habet clausulam derogatoriam ad postea concedenda, nec decretum irritans? Responde sufficere clausulam generalem, non obstante aliquâ lege, ut tollatur statutum Concilii, vel, ut dispensetur contra illud: secus si constitutio Concilii generalis habeat clausulam suprà dictam derogatoriam, aut decretum irritans. Tunc enim nihil operatur clausula generalis, non obstante aliquâ lege, nec satis est clausula particularis, nempe (*non obstante aliquâ lege Conciliari,*) sed requiritur specialis mentio, puta non obstante constitutione in Concilio generali latâ ne hoc, ad illud fiat, ut dicitur *in cap. nonnulli, de rescriptis,* ubi non valet rescriptum contra illum textum, nisi in eo fiat expressa mentio de illo jure conciliari, & hæc est praxis Curiæ, facit *clement.* 1. *de regularibus,* ubi est decretum irritans, quod indicat clausulam derogatoriam ad futura concedenda, *cap. si eo tempore, de electione in* 6. 129

Quin declara quod dictum est sufficere clausulam 130
generalem non obstante aliqua lege, quando constitutio Conciliaris non habet aliquam clausulam derogatoriam ad postea concedenda: quia etiam tunc non sufficit fieri mentionem ad derogandum per clausulas generales, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in contrarium, aut non obstante aliquâ lege in contrarium disponente, sed opus est ut fiat mentio expressa ad derogandum Concilio generali, verb. gratiâ, requiritur quòd dicatur, non obstante aliqua lege, vel constitutione etiam in Concilio generali factâ in contrarium disponente: sic intellige mentem Archidiaconi *in cap.* 1. *de constit.* 6. & videtur de mente *cap. ex parte, & cap. final. de capell. Monachorum,* Felin. *in dicto cap.*

cap. nonnulli. Navarr. *in Sum. Latina, cap.* 27. *num.* 265. Anastasius Germonius *de indultis Cardinalium, §. per quæ sublatis, num.* 58. Menoch. *consil.* 294. *num.* 11. *& sequenti, vol.* 3. Henriquez *lib.* 7. *de Indul. cap.* 26. Molin. *tom.* 1. *de just. tract.* 2. *disp.* 173. *fol.* 988. Gratian. *reg.* 291. *n.* 4. ex communi clausulâ derogatoria, quæ censetur inesse in decretis Concilii ad decreta posteriora contraria, nisi de illis fiat specifica mentio. Quòd si Concilium generale sit modernum, ut est Concilium Tridentinum, requiritur expressa mentio illius, nec satisfacit generalis derogatio constitutionum cujuscunque Concilii. Vivaldus 3. *p. cap.* 12. *num.* 22. & Henriquez *ubi proximè.* Ex quibus colliges contra Concilium generale non sufficere clausulam generalem; *Non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus.* Sed adhibendam esse clausulam specialem derogatoriam, nimirum, *non obstante dispositione talis Concilii*, ex eâ ratione, quia constitutioni Conciliari adhæret tacitè clausula derogatoria ad postea concedenda, *c. unico, de excessibus Prælatorum in* 6. Juvat quod dicitur, Principem quando vult derogare juri etiam à suis antecessoribus lato, uti debere clausulâ derogatoriâ speciali, sic tradit Bart. *in l. ultima, n.* 4. *Cod. si contra jus, vel util. public.* Socin. jun. *in Concil.* 47. *in fine, lib.* 4. & Decius *cons.* 10. nec sufficere si dicatur non obstante aliquâ lege: quia ista sunt verba generalia, nec sufficiunt, ut notat Paulus de Castro *in consilio* 228. *Dubitatur primò, col.* 3. & Menoch. *d. consil.* 294. *n.* 12. *& n.* 13.

131 Sextò quæritur, an quando Papa revocat Concilio approbante omnes concessiones à præcedentibus Pontificibus factas cum hâc clausulâ quòd non est illi mens aliàs concedere nisi sub certo modo, & forma, si fortè absque illo modo, & formâ aliquid concedat, an censeatur contrarius constitutioni Concilii, & facere contra Concilium? Negat Dominicus *cons.* 44. quod incipit, *Dominus noster Papa* dicens non fecisse contra constitutionem Conciliarem, eò quòd quamvis quoad eam partem in quâ concessiones revocantur, constitutio Conciliaris dicatur, non tamen est Conciliaris constitutio, quoad illam in quâ dat formam postea concedendis, quia hæc est forma Pontificia, & modus Papalis. Si enim esset Conciliaris modus, & forma instituta ad concedendum postea, videretur Papa se velle subjicere Concilio, quod non est dicendum. Probatur, quia Concilia non dicuntur dare authoritatem effectivè, sive causaliter Papæ, nec Sedi Apostolicæ, sed tantum executivè, per actus, qui sonant non agere, sed pati, & aliquando declarativè, quatenus declaratur Catholicis quanta sit authoritas Apostolicæ Sedis: ex quibus nulla vis dispositiva resultat, per quam præsumatur, Pontificem se velle Concilio submittere, quia Ecclesia Romana non solet aliquem contra se privilegiis munire, ut *in c. cum instantia, de censib.* Item, quia Concilia non possunt restringere potestatem Pontificis ex quo ille ab illis eam non habet, etiam si velit, & consentiat, ut habetur *in c. nunc autem* 21. *dist.* & Joan. And. *in c. Ecclesia, de constitutionibus*, sed illam habet à Deo, *text. in c. per venerabilem, qui filii sint legitimi*, ibi constitutio à Deo judex vivorum, & mortuorum.

132 Septimò quæritur in specie de Concilio Tridentino quid dicendum? Responde Pium Quartum illud confirmâsse, mandâsseque, ut ab omnibus Christi fidelibus reciperetur, & inviolabiliter observaretur, prohibendo Prælatis sub interdicti ingressus Ecclesiæ, aliis verò sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, commentarios, Glossas, annotationes, scholia, ullúmque omnino interpretationis genus super ipsius Concilii Decretis quocumque modo edere, quocumque nomine, etiam sub prætextu majoris corroborationis Decretorum, aut exequutionis alióve quæsito colore statuere; sed in dubio recurri debere ad sanctam Sedem Apostolicam, ut ex ejus constitutione Romæ 7. Kal. Feb. 1563. inc. *Benedictus Deus, fol.* 799. *in Bull.*

Nihilominus in hac Bullâ Pii quarti, editâ in confirmationem Concilii Trid. non est sermo de interpretationibus, quæ in scholis fiunt docendo. Henriq. *lib.* 7. *de Indulg. cap.* 29. §. 4. & Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 20. *n.* 53. Vide *cap.* 2. *de reformat. sess.* 25. *per totum*, præsertim *vers. Ad hæc omnes ii, ad quos Universitatum, & studiorum generalium cura, visitatio, & reformatio pertinet, diligenter curent, ut ab eisdem Universitatibus, Canones, & Decreta hujus sanctæ Synodi integrè recipiantur, ad eorúmque normam Magistri, Doctores, & alii in eisdem universitatibus, ea quæ Catholicæ fidei sunt, doceant, & interpretentur*, Sic ibi. Atque ita litteræ, & constitutiones contra Concilium Trid. reducendas esse ad jus commune, definivit proprio motu Gregor. XIII. prout testatur Henriq. *p.* 1. *in Sum. lib.* 6. *cap.* 6. §. 6. *in commento litera R.* 133

Hinc fit, ut quæ dicta sunt de quocunque Concilio generali, multò fortiùs sint intelligenda de Concilio Tridentino, quod est novissimum, unde in ejus dispensatione facta à Pontifice requiritur expressa mentio, nec sufficit clausula generalis derogatoria, Cotta *in memorab. verb. clausula non obst.* Aloys. Ricci. *supra Collect* 1367. *propè finem.* Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 17. *num.* 231. Henriq. *in Summ. lib.* 13. *cap.* 57. §. 1. Azor. *p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 14. *col.* 574. & Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 5. *num.* 2. Neque Episcopus potest in illo, seu contra illud expressè, vel tacitè dispensare. Henriq. *d. c.* 57. §. 1. *lit. C.* & Reginald. *supra lib.* 31. *c.* 27. *n.* 202. *in principio.* Gutier. *de juram. confir. p.* 1. *cap.* 51. *num.* 24. *& lib.* 1. *C. cap.* 5. *n.* 10. Sed de hoc dubio *supra* §. 6. *n.* 84. quibus accedunt Sotus 1. *de just. quæst.* 7. *art.* 3. *vers. at vero sciscitaris*, & Cordubens. *lib.* 1. *quæstionarii, quæst.* 11. *vers. hæc igitur secunda opinio, & in summa quæst.* 45. §. *el segundo punto de esta primera opinion*, & alii, quæ opinio eâ ratione fulcitur, quia inferior non potest dispensare in lege superioris, vel Concilii, Archidiacon *in c. licet Canon. de electione, in* 6. Abb. *in cap. cum dilecti, de elect. n.* 10. Veracruz 3. *part. Speculi, art.* 18. *in fine*, & Metina 1. 2. *quæst.* 97. *art.* 4. qui loquuntur in casu magnæ necessitatis. 134

Verius tamen est multo, posse Episcopum dispensare ex magnâ causâ necessitatis, vel utilitatis contra Canones Concilii. Quin etiam ipse Papa redditur in hujusmodi despensationibus contra Concilium difficilior, ut est text. *in cap. post translationem, de renunt.* Attamen ex causâ urgenti necessitatis, aut utilitatis quando ad Pontificem aditus non datur, potest Episcopus. Abb. *in cap. at si clerici*, §. *de adulteriis, de judiciis, num.* 9. Bald. *in l. omnes populi, num.* 8. *ff. de just. & jur.* Cotta *in memorab. verb. Episcopus.* Bernard. Dias *reg.* 238. Cucch. *lib.* 2. *institut. major. tit.* 6. *num.* 334. Duennas *reg.* 248. *limit.* 2. & alii quos referens sequitur Tiraquel. *de pœnis temperand. in præfatio. num.* 31. & Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disp.* 40. *num.* 3. ex eo quòd Episcopus in casu tantæ necessitatis potest in suâ Diœcesi quicquid Papa potest in totâ Ecclesiâ, nisi sibi aliquid reservet. Ideo potest Episcopus dispensare super Concilium ex magnâ necessitate, vel utilitate, quando Concilium, vel permittit dispensare, vel loquitur impersonaliter, nec vetando, nec permittendo, nec imponendo aliquam pœnam. Probatur, quia major est reservatio dum Papa sibi reservat absolutionem alicujus criminis extra articulum mortis, & tamen probabilissimum est si non pateat aditus 135

aditus ad Pontificem, posse Episcopum absolvere. Henriq. *lib. 6. de pœnitent. cap. 9. num. 7. & cap. 10. num. 1. & 2. cap. 16. num. 1.* vide etiam hàc de re Spino *in speculo testam. gloss. 15. princip. à num. 8.* Lambert. *de jure patron. p. 1. lib. 2. art. 19. quæst. 7. princip. num. 2.* & Michael Grassis *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. num.* 67. ubi id resolvunt.

136 Octavò quæritur, an omnia decreta Concilii Tridentini habeant decretum irritans. Responde affirmativè, ut continetur in Bullis Pii quarti, & Pii quinti super confirmatione, & observatione ejusdem Concilii emanatis, Caputaq. *decis. 176. num. 2. & 3. p. 1.* Felin. *in cap. nonnullis, num. 2. de rescriptis*, & in specie Flamin. Paris. *de resignatione, lib. 4. quæst. 9. num.* 28. Hoc autem decretum irritans inficit, & annullat omnia quæ in contrarium fiunt, ac omnes juris effectus tollit, tex. *in cap. si eo tempore, de electio. lib. 6. cum ibi notat.* Cassidorus *decis. 1. sub. num. 7. de restitut. spoliat.* Puteus *decis. 50. num. 2. & decis. 396. lib. 1.* Ant. Gabriel. *lib. 6. tit. de clausulis, conclus. 3. n. 56.* Flamin. *de resignat. lib. 8. quæst. 7. n. 174.* estque hoc decretum tam terribile, ut omnia destruat. Gomez *in regul. de annali, quæst. 23. n. 4.* Menoch. *de recuperandâ, remed. 16. n. 444.* habétque oculos ante, & retro, & operatur nullitatem ab initio. Cassadorus *decis. 12. n. 4. 5. & 6.* Achilles de Grassis *decis. 385.* Rot. *decis. 24. n. 5. post principium. p. 2. diversor.* & Æneas de Falconibus *in tract. de reservatione quæst. 4. principali effectu 1. sub n. 1.* Ægidius Bellamera *decis. 535.*

137 Nec non decretum irritans est tam potens, ut liget ignorantes quoad nullitatem actûs, quando est impositum à Papa, quamvis non sint addita illa verba, scienter, vel ignoranter, Covar. *in pract. quæst. cap. 9. num. 7.* Lancellot. *de attent. 2. p. cap. 4. limit. 27. à num. 13.* Flamin. *de resignat. lib. 5. quæst. 6. num. 220. & 230. lib. 8. quæst. 7. num. 186. quæst. 8. num. 136. & lib. 11. quæst. 3. num.* 77. Secus quoad alias pœnas, quia tunc non incurrunt in eas ignorantes, Anton. Gabriel. *tit. de clausulis, conclus. 3. num. 8. & sequentibus.* Simoneta *de reservationibus, quæst. 96. num. 7.* Flamin. *de confidentiis, quæst. 21. num. 25. ex cap. si beneficia, & ibi* Archid. *in 2. not. de præbend. lib. 6. & de resignat. lib. 5. quæst. 5. n. 221.*

138 Si autem hoc decretum irritans non sit ipsius Papæ, sed Legati, aut Nuntii Apostolici: in hoc eventu non ligat ignorantes, neque quoad nullitatem actus, ita Andreas Gambarus *in tract. de legat. lib. 3. n. 592.* Simoneta *de reservat. quæst. 96. num 5. & 6.* Mandos. *in addit. ad Lapum, allegat. 14. conclus. sub littera D. vers. decretum*, & Cassador. *decis. 3. num. 2. & 4. super decretis in reservationibus.*

139 Quæstionis tamen est quando opponitur decretum irritans in collatione per Ordinarium, an liget ignorantes? Responde Ordinarium posse uti decreto irritante secundùm opinionem magis communem, & sic fuisse decisum testatur Flamin. *de resignat. lib. 8. quæst. 9. num.* 65. addens tale decretum non ligare ignorantes, quando ponitur per Ordinarium, quia solus Papa id agit, teste Socino *consil. 122. lib. 2.* ubi testatur de communi Barbos. 3. *Decretalium, in cap. dilecto, de præbendis, n. 8. vers. ut si quicquid contra id fieret, non valeret.*

140 Majoris dubii est, an decretum irritans à Papâ positum liget ipsum Papam, aut illius successores: ita ut actus factus à Papâ contra decretum nihil valeat quandiu ambigitur de derogatione talis decreti ex certâ scientiâ? affirmat Geminiam. *in cap. quodam, num. 10. de præbend. in 6.* & ibi Archidiacon. *notab. 3.* Franch. *num. 2.* quod procedit quando decretum apponitur in lege generali, aut in concessione speciali, additis in tali concessione specialibus verbis: *etiamsi per nos aut successores nostros contigerit attentare.* Quòd si non dicatur (per nos, aut per Sedem Apostolicam, vel successores nostros,) non comprehenditur ipse Papa, ut pluries fuit in Rota resolutum, teste August. *de decret. 1.* Aym. *cons. 3. n. 18. cum sequentibus, & n. 26. decis. divers. Rotæ Romanæ. p. 1. decis. 106. n. 3.* Puteus *decis. 391. incipit in una Calagurritana lib. 3.* Anast. Germon. *in tract. de indult. Card. §. alioquin. n. 15.* & Mohedan. *decis. 21. n. 1. de præbendis.* Secus quando decretum irritans non est positum in lege generali, neque in speciali gratia extat clausula, *etiamsi per nos, vel per Sedem Apostolicam, aut successores nostros*, tunc enim decretum irritans non comprehendit authoritatem Papæ, nisi exprimatur decis. Rotæ 106. p. 1. & Aymo *consil 3. num. 17. & 26.*

---

§. IX.

Quid possit Papa circa Sacramentorum mutationem tam in forma, quàm in materia.

EPITOME.

141 *Papa non potest mutare, vel innovare circa materias, & formas Sacramentorum.*

142 *Papa non potest cogere Confessarium ad revelandum sigillum Confessionis.*

143 *Minister, forma & materia Sacramentorum non possunt institui nisi à Deo.*

143 *Sacramentorum formam ab Apostolis traditam posse à Papa mutari aliqui tradunt, alii vero probabilius negant.*

144 *Decreta Patrum, in his, quæ ad fidem, & Sacramenta pertinent, mutari nequeunt.*

145 & 146 *Papa non potest facere, ut laicus conficiat Corpus, aut Sanguinem Christi Domini, neque quod baptizetur in aqua non elementali, poterit tamen Sacerdos ex commissione Papali conferre Ordines minores, & quid de Abbatibus.*

147 & 148 *Abbates dum conferunt Ordines minores, an possint, eos ministrare omnibus in quos habent jurisdictionem ordinariam?*

149 *Sacerdos simplex, an possit conferre Sacramentum Confirmationis? negant aliqui; alii probabilius affirmant.*

150 *Sacerdos non potest conferre Sacramentum Confirmationis de licentia Episcopi.*

151 152 & 153 *Sacerdos ex commissione Papæ an possit conferre Sacerdotium, vel Diaconatum, & Subdiaconatum.*

154 & 155 *Sacerdos, an ex delegatione Papæ possit Episcopum consecrare.*

156 *Papa an possit facere, ut Græci & Latini in diversis Provinciis, diversis utantur formis in conficiendis, & ministrandis Sacramentis?*

PRimo quæritur, quid possit Summus Pontifex 141
circa Sacramenta innovanda, vel mutanda? Nihil posse ex eo probatur, quia non potest Pontifex ex toto, vel aliquâ parte mutare, abrogare, & tollere aliquid eorum, quæ sancti Apostoli condiderunt, ut probat text. *in cap. sunt quidam 25. quæst. 1.* ibi per hæc verba. *Ubi verò apertè Apostoli Domini, & eos secuti sancti Patres sententialiter aliquid definierunt, ibi non novam legem Romanus Pontifex, sed potiùs, quòd prædicatum est, usque ad animam & sanguinem confirmare debet.* Idem confirmatur ex cap. *contra statuta*, & ex cap. *onus quod eadem causa, & quæst.*

quæst. & in cap. super eo. de Bigamis. ubi Papa Lucius 3. ait non esse dispensandum cum Bigamis. Ergo multo minùs poterit aliquid mutare, vel innovare circa materiam, aut formam Sacramentorum.

142 Item, non potest Papa cogere Sacerdotem ad confessionem revelandam, cum secretum hoc sit de jure divino, & Sacerdos in eo eventu uti Vicarius Christi sit major Pontifice maximo. Cucch. *de Sacramento pœnitentiæ, tit. 4. lib. 5. n. 118. & 124.* post alios ibi. Nec non Papa potest clericis infrà Sacerdotalem Ordinem existentibus, hoc munus Confirmationis Sacramenti delegare. Covar. *lib. 1. c. 10. var. resol. n. 13. vers. sed quod idem sit in quolibet clerico etiam non sacerdote.* Quin etiam neque posse simplicem Sacerdotem ex Romani Pontificis dispensatione Sacramentum Confirmationis ministrare, ex eo probatur, quia ad Sacramenti essentiam pertinet minister sicut materia, & forma, sed materia, & forma non possunt à Romano Pontifice mutari: ergo nec minister: sed minister Sacramenti Confirmationis est Episcopus, & non Sacerdos simplex, ut est communis teste Innocentio, & aliis, quos referens sequitur Covar. *supra n. 6.* cum multis, & *n. 7.* Ergo non potest simplex Sacerdos confirmare ex commissione Summi Pontificis: sicut laicus non potest etiam ex commissione Papæ consecrare, seu conficere Corpus Christi. Quibus rationibus Duran. Scotus, Major. & Adrian. *in 4. dist. 7. de Sacramento Confirm. art. & quæst. ult.* & Alphons. à Cast. *lib. de hæresib. verbo confirmatio, & lib. 2. de just. hæret. punit. c. 21. & 22.* asserunt non posse simplicem Sacerdotem ex delegatione Papæ Sacramentum Confirmationis ministrare.

143 Quare dicendum est Pontificem Sacramenta nova instituere non posse, neque instituta mutare, siquidem minister, forma, & materia Sacramentorum non possunt ab alio quàm à Deo institui, ipse enim est institutor, conditor, & auctor Sacramentorum: ideo soli Deo competit definire ea, quæ sunt necessaria ad Sacramenta D. Thom. *3. p. quæst. 60. art. 5. ad primum ibi. determinare tamen quo signo sit utendum ad significandum, seu sanctificandum, pertinet ad significantem. Deus autem est, qui nobis significat spiritualia per res sensibiles in Sacramentis. Unde mutare Sacramenta legis novæ, vel ea innovare nequit Summus Pontifex.* Quamvis formam ipsam Sacramentorum ab Apostolis traditam invertere Papæ licitum opinentur Archidia. *in c. porro. dist. 69.* & Alban. *de potestate Papæ. p. 2. num. 85.* Sed Alban. *n. 95.* quasi sibi contrarius ait non esse fas statuta majorum ab inferioribus subverti, Papámque contra divinas traditiones nihil posse statuere, ut etiam deciditur *in cap. sunt quidam 25. quæst. 1.* Proinde non posse immutari formam Sacramentorum ab Apostolis traditam multo est probabilius; unde videtur minus bene dictum, Papam ex causâ verborum Baptismi formam mutare posse, prout mutare posse arbitratur Innocent. *in cap. 1. de baptism.* Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, num. 20. de constitut.* & Cucch. *de baptism. lib. 5. tit. 2. n. 41.* quia ut ipse fatetur ibi *num. 40.* baptizatus in nomine Trinitatis, vel in nomine Jesu Christi denuò baptizari debet saltem sub conditione; eò quòd forma est dubia post passionem Christi, quamvis ante passionem Domini ex Christi dispensatione datâ ad tempus videretur sufficere. Henriq. *lib. 2. de Baptismo, cap. 10. & 11. cum aliis.*

144 Suffragatur his decreta è sanctis Patribus specialiter tradita in his, quæ ad fidem, & ad Sacramenta, & ad universalem Ecclesiæ statum spectant mutari non posse, cùm divino suggerente Spiritu sint decreta ea scilicet ratione, ne pravis occasio pulsandi præberetur. Gelasius *in cap. majores 24. quæst. 1.* aliter enim nullus certus in side nostra vivendi modus, nullum firmum fundamentum reperiretur, si ea quæ sunt fidei convelli possent: atque ita fides nostra non esset una, contra illud ad Timot. *in prima cap. 3. Ecclesia est firmamentum veritatis*, cùm semper Ecclesia fuerit, & futura sit una juxta illud Canticor. *una est Columba mea.* Idcirco Pontifici non licet articulos fidei innovare, vel mutare, nec nova Sacramenta instituere, aut instituta mutare. D. Thom. *2. 2. quæst. 1. vers. ad primum.* neque eorum materias, aut formas alterare; siquidem jus divinum ex toto, aut ex parte abolere non potest, Concilium Tridentinum *sess. 7. Canone 1.* Quòd si aliquando Patres quidam significent aliqua Sacramenta ab Apostolis ex Spiritus Sancti instinctu fuisse instituta, loquebantur ipsi quando id nondum erat pro certo definitum. Ideo interpretandi sunt de promulgatione per Apostolos facta, sine quâ non habet vim obligandi lex. ut dicitur *de sacramento unctionis*, quod non fuit institutum per Ecclesiam. D. Thom. addit. *quæst. 39. art. 3. & 3. p. quæst. 64. art. 4.* neque per ea verba Apostoli Jacobi *cap. 5. Infirmatur quis*: ubi expressè loquitur de hoc Sacramento, sed promulgatum, quam Epistolam esse canonicam constat; numeratur enim in Catalogo sacræ Scripturæ in Concil. Laodic. & Tridentin. *sess. 4.* Henriq. *lib. 3. de confirmat. & extrema unct. cap. 7. num. 3.* Suarius *tom. 3. in 3. p. disp. 12. sect. 1. vers. dico. 1.* ubi in specie asserit omnia Sacramenta novæ legis à Christo Domino immediatè fuisse instituta, quod probat ex Concil. Tridentino *sess. 7. Canon. 1.* ubi sic inquit. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, anathema sit.* Vasq. *in 3. D. Thom. tom. 2. disp. 135. num. 1. cum sequentibus, & disp. 139. n. 1* Sayr. *de Sacramentis in genere, lib. 2. cap. 1. quæst. unica, & c. 2. art. 1. & art. 2.* & Ægidius noster *de Sacramentis, tom. 1. quæst. 64. art. 1. dubio 1. & quæst. 65. art. 1. num. 4.* cum ergo sint instituta à Christo Domino, non possunt à Summo Pontifice mutari, vel innovari Azor. *2. p. instit. moral lib. 5. cap. 1. in principio.* Covar. *lib. 1. variar. cap. 10. num. 3. & n. 7.*

Ex dictis sequitur, non posse Papam decernere, 145
quod laicus consecret Christi corpus; neque quod absque aquâ elementali baptismus ministretur, vel quod ministretur sacer Ordo ab illo, qui non est Episcopus. Poterit tamen Sacerdos ex delegatione Papæ conferre minores ordines, ita D. Thom. *in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 1.* Abbas, & alii communiter *in c. quanto, de consuetudine.* Quod jure communi datum est Abbatibus; ut possint conferre ordines minores, ut habetur *in c. 1. & 2. dist. 21. & in cap. quoniam. dist. 69. & in cap. cum contingat, de ætate, & qualitate, & in cap. Abbates, de privilegiis in 6.* Hostiens. *in summâ de Episcopis, qui renuntiant Episcopatui.* Felin. *in cap. eam te, n. 8. de rescriptis* Geminian. *in d. cap. Abbates, de privilegiis in 6. num. 6.* Navarr. *consil. 13. Abbatibus n. 13. de privilegiis,* & ex Theologis Victoria *de Sacramentis, num. 222.* Sayrus *in thesauro, lib. 4. c. 13. post n. 15.* Bellarmin. *de Clericis, cap. 27.* Azor. *p. 2. lib. 5. cap. 1. quæst. 12.* & confirmatur & Trident. *in c. 10. sess. 23.* Non tamen poterunt Abbates intra fines alicujus Diœcesis existentibus conferre Ordines minores, & tonsuram, nisi subditis suis regularibus, ita Sorbus *in additionibus ad compendium privilegiorum Mendicantium, verbo ordines sacri. vers. notandum, quod sacra congregatio inquit declaravit*, sed de hoc *infra §. nihilominus.*

Ambigitur tamen, an hujusmodi Abbates pos- 146
sint conferre Ordines minores secularibus Episcopo subditis, si literas dimissorias cum hac concessio-

cessione speciali deferant. Quod intellige etiam respectu regularium; qui à suis superioribus facultatem habuerint, & consensum? affirmativè Respondet idem Sorbus ex eadem congregatione. Negat tamen Campanile *in diversi juris Rubrica 6. cap. 2. ante num. 7.* licere Abbatibus conferre Ordines minores. Sequitur Seraphinus *decis. 985. p. 1. ex voto Rotæ.*

Nihilominus certi juris est, Abbates si fuerint benedicti & presbyteri posse tonsuram, & minores Ordines conferre, non tamen intra fines alicujus diœcesis cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, ita in Concilio Tridentino *sess. 23. de reformat cap. 10.* non obstantibus quibuscumque privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorialibus. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 48. q. 15.* Quaranta *in summâ Bullarii, verbo ordo, vers. Abbatibus, p. mihi 501.* Ludovic. Miranda *in manuali Prælator. tom. 1. quæst. 38. art. 9. conc. 2.*

147 Ex quo Concilii loco sequuntur duo. Primum, quòd regularibus sibi subditis Abbates exempti bene possint primam tonsuram, minorésque Ordines conferre, ita ut ab eisdem Abbatibus regulares subditi examinentur, non verò ab Episcopis in quorum Diœcesi regulares morantur. Ex eo fundamento, quia Concilium Tridentin. *sess. 25. cap. 12. de reformatione*, intelligendum est de solis sacris Ordinibus, ut vult Navarr. *cons. 13. incipit, Abbas cujusdam, num. 1. de privilegiis in antiquis.* Aug. Barbosa *in lib. 1. decretal. cap. cum contingat, n. 3. de ætat. & qualitat. & de officio. & potest. Episcopi, alleg. 3. n. 7. & sequentibus* Quibus Abbatibus integrum est dispensare in interstitiis minorum Ordinum cum suis subditis, ut notat Ludovic. Miranda. *d. quæst. 38. artic. 7. concl. 3.* & Sorbus *in compendio privileg. Mendicant. verbo Ordines sacri. vers. quando vero Abbates.* Augug. Barbos. *in utroque loco*, ubi addit eosdem Abbates posse dimissorias concedere Religiosis pro minoribus suscipiendis ab alienis Episcopis, aut ab Abbatibus, ex Henriq. *in summ. lib. 10. cap. 23.* sed de Abbatibus *infra lib. 11. disp. 26. §. 2. n. 14.*

148 Secundum quod sequitur est non licere Abbatibus conferre Ordines minores personis secularibus, etiam si habeant literas dimissorias suorum Episcoporum, & consensum; ita Rota *apud Seraphin, decis. 985. p. 1.* & Campanile, *ubi supra, d. cap. 2. ante n. 7.* quare non sunt audiendi Quaranta supra scriptus *in verbo Ordo*, & Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 20. quæst. 7.* asserentes Abbates regulares habentes jus deferendi Baculum, & Mitram, posse Ordines minores secularibus conferre si accedat consensus Episcopi Ordinandorum: vel ostendant ad id, litteras dimissorias, quia repugnat expressè Concilium Tridentinum *sess. 23. de reformat. cap. 10.* dicens ibi, *non liceat in posterum tonsuram, vel minores Ordines conferre, & infra cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit.* Ex quibus verbis colligitur non habere facultatem conferendi Ordines subditis alterius, quales sunt seculares subditi Episcopi. Quinimo neque id extenditur ad alios etiam sibi subditos, & in quos habent Abbates jurisdictionem ordinariam, & multo minùs poterunt conferre Ordines minores regularibus non sibi subditis, quamvis habeant dimissorias speciales suorum superiorum, & specialem consensum Episcopi loci, quidquid Quaranta, & Azor. in contrarium affirment, quia repugnat decisio Concilii Tridentini *d. cap. 10.* dicens, Abbatibus, ac aliis quibuscunque quamtumvis exemptis non liceat in posterum, &c. cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre, ergo non possunt Abbates ordinare sibi non subditos.

Ad argumenta, an possit simplex Sacerdos ex commissione Papæ conferre Sacramentum Confirmationis, quamvis pars negans sit Majoris, & Gabrielis *in 4. dist. 7. quæst. unica, vers. Alia opinio.* & Soti. *in eadem dist. quæst. 1. vers. ad tertium:* verius est posse simplicem Sacerdotem hoc Sacramentum ministrare ex commissione Papæ, ut volunt Silvester *verbo confirmatio. num. 1. in fine.* Armil. *in Summa, eodem verbo, num. 3.* Suar. *de Sacramentis. 3. tom. quæst. 72. sect. 2. vers. dicendum.* Azor. *tom. 2. lib. 3. cap. 30. vers. Quæri potest, & vers. Quæres an si Episcopus*, Vasquez *de ordin. disp. 243. cap. 3. 4. 5. & 6.* & Coninch. *de Sacramentis. quæst. 72. art. 11. dubio unico, num. 104.* quare posse hoc Sacramentum committi simplici Sacerdoti nullum est inconveniens, etiam si minister proprius sit Episcopus ratione ordinis, & officii Episcopalis: simplex verò Sacerdos ratione delegationis tantùm. Covarr. *lib. 1. variar. cap. 10. num. 13. ad finem.* Secus de Clerico non Sacerdote: huic non potest Papa committere administrationem hujus Sacramenti Confirmationis. 149

Quæres deinde, an possit administrari à simplici Sacerdote de licentia Episcopi? Respondè negativè nisi tantùm ex delegatione Papæ. Ita Victoria *de Sacramentis, num 49.* Bellarm. *de confirmat.* Valent. *tom. 4. disp. 5. quæst. 2. puncto 1.* Suar. *tom. 3. disp. 36. sect. 4.* Henriq. *in summa, lib. 3. de confirmatione, cap. 6. §. 4. lib. 1. cap. 26. §. 5. lit. g. & lib. 10. c. 23. §. 1.* Vasquez *p. 3. quæst. 72. art. 3. disp. 219. cap. 1. num. 3.* Tolet. *in summa, lib. 2. cap. 24.* Azor. *instit. moralium. p. 2. lib. 3. cap. 30. quæst. 4.* & Reginal. *in praxi fori pœnit. lib. 28. num. 17. cum sequenti.* Unde ex privilegio non solùm Sacerdos simplex, sed etiam Abbates ex commissione Sedis Apostolicæ de consensu ordinatiorum possunt administrare Sacramentum Confirmationis, sicque fuisse decisum refert Armendariz *in addit. ad recopilationem legum Navarræ, lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis, num. 77.* quem sequitur Augustin. Barbos. *de officio, & potestat. Episcopi, Alleg. 30. num. 5.* subdens *num. 6.* secundum aliquos posse Papam committere Sacerdoti consecrationem materiæ Sacramenti Confirmationis, ex eo quòd forma consecrandi Chrismа, & alia Sacramentalia sint ex dispositione Ecclesiæ, & decreta quæ prohibent consecrationem materiæ hujus Sacramenti Sacerdoti, non irritant factum: sed verius est posse committere Sacerdoti, ut confirmet cum chrismate per Episcopum consecrato, Conc. Florent. & fere omnes, qui negant Sacerdoti delegari posse, ut consecret chrisma. Henriq. *lib. 3. de Confirmatione, cap. 2. §. 2.* dicens, ex consuetudine Ecclesiæ consecrationem materiæ hujus Sacramenti competere ordini Episcopali, & Concilia prohibere divina authoritate Sacerdotibus ne materiam consecrent, ita Toletan. 8. *cap. 7.* Cyprian. *sermo. de unct. chrismat.* neque unquam hoc commissum esse simplici Sacerdoti. Bellarm. *de Confirmatione, cap. 8. col. 5.* Concil. Rom. sub Sylvestro *Actor. 1. Canon. 5.* Henriq. *supra d. cap. 2. §. 3. lit. t. & lit. v. & cap. 6. §. 4. lit. b. & c.* Chemerot. *tract. 3. de confirmat. cap. 5.* in fine, & Barthol. ab Angelo *Dial. 3. §. 12. & 13.* 150

Sed quid dicendum de simplici Sacerdote, an possit ex delegatione Papæ conferre Presbyterium? Affirmat Vasquez *de Sacramento Ordinis. disp. 248. cap. 4. vers. itaque. sub. num. 41.* ex Concilio Antiocheno. *Canon. 10.* & ex Concilio Ancyrano *Canon. 13.* ubi Chorepiscopi, qui non erant Episcopi, ex delegatione Ordines sacros usque ad Presbyterium conferebant. Hæc opinio est singularis, quia inauditum est in Ecclesia posse committi Sacerdoti simplici, ut Sacerdotes ordinet: 151

quare

quare nullo modo est admittenda, sed contraria, quæ negat posse Sacerdotium à simplici Sacerdote etiam vigore delegationis conferri: ita D. Thomas *in 4. dist. 25. quæst. 1. ad 2. & in supplement. ad 3. p. quæst. 38. art. 1. & 3.* Turrecremata *in cap. pervenit, dist. 95.* Collectarius *in cap. quanto, de consuetudine.* Martin. de Ledesm. *2. 4. quæst. 40. art. 1. concl. 2.* Sot. *in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad. 2.* Covar. *lib. 1. variarum, cap. 10. num. 10.* Sayrus *de Sacramentis, lib. 6. cap. 3. quæst. unicâ, num. 5.* inclinat Suar. *de Sacramentis, quæst. 72. disput. 36. sect. 2. §. secunda sententia*; sed expressè eam tradit Ægidius *de Sacramento Ordinis, disp. 20. dubio 9. n. 36.* & alii communiter. Ratio rationis est, quia ad dignitatem Episcopalem spectat Sacerdotium conferre propter eminentiam illius Ordinis, cui inest immediata potestas ad conficiendum verum Christi corpus, & verum Christi sanguinem: igitur id competit Episcopis duntaxat, non verò simplici Sacerdoti demandari potest, Azor. *2. p. lib. 5. c. 1. vers. decimo tertiò quæritur*; ubi concludit majores Ordines non posse Presbyterum conferre ex commissione Papæ, quamvis Glossa *in cap. manus, de consecrat. dist. 5.* generaliter doceat ex delegatione Papæ, quemvis posse dare ordinem, quem habet, non autem illum quo caret, sed non placet Glossæ decisio.

152 Posse tamen Papam committere Sacerdoti simplici potestatem conferendi Subdiaconatum, & Diaconatum est valde probabile; imo probabilissimum, Vasquez *ubi supra*, ubi allegat Aureolum apud Capreolum *in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2.* Victoria *in summa. n. 235.* tradit hanc facultatem fuisse datam Abbatibus Cistercienfibus in quadam Bullâ. Sequitur Major *in 4. dist. 7. quæst. unic. §. 2. arguitur, propè finem*, ubi refert se vidisse aliam Bullam super eadem re; Vasquez addit, se etiam habuisse aliam Bullam in manibus concessam ab Innocentio octavo Cistercienfibus, quæ prædictum indultum continebat, quod hodie asservatur in Collegio Complutensi nostræ Societatis, datum Romæ anno 1489. & 4. Pontificatus Innocentii Octavi, cujus meminit Navarrus *lib. 5. tit. de privilegiis, cons. 14.* quorum authoritate & pars confirmatur.

153 Quod non placet D. Thomæ *in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3.* dicenti majores Ordines non posse Presbyterum ex delegatione summi Pontificis conferre, quidquid contra affirmet Glos. *in d. cap. manus.* cùm authoritas D. Thomæ magis præponderet, quàm ipsa Glossa: Etiam si Palacius *in 4. distinct. 24. vers. Porro, quod maximè premit*, dicat sententiam non esse tam paradoxam, eam tamen veluti talem arbitratur Azor. *ubi proximè*, & Durandus *in 4. dist. 7. quæst. 4.* putat manifestè falsam. Nihilominus posse Presbyterum ex commissione Papæ, Diaconum, & Subdiaconum creare, non est negandum, ex Bullis memoratis, quia non est concedendum Summum Pontificem errare posse in re tanti momenti, præsertim, quoniam Innocentius, Abbas, & alii *in c. quanto, de consuetudine*; arbitrantur sententiam Glossæ esse sequendam: ideo tanquam valde probabilem, imo probabilissimam admitti posse dicendum est, teste Sapientissimo Primate *in c. pervenit, n. 9. dist. 95.*

154 Quid de Presbytero ex commissione Summi Pontificis consecrante Episcopum? Paludanus *in 4. & dist. 7. quæst. 4. art. 4. post conclus. 2. in responsione ad 1.* ait validam esse consecrationem. Durandus tamen *in 4. dist. 7. quæst. 2. num. 7. & 10.* negat esse validam, & contra Scripturam Sacram: idque probat ex Apostolo *ad Hebræos, cap. 7.* dicente, majorem à minori non benedici, sed Episcopus jure divino est major Presbytero; ergo non potest consecrari à Presbytero. Cui objectioni respondet Paludanus, posse Episcopum à simplici Sacerdote consecrari, non potestate ordinariâ, sed delegatâ à Christi Vicario; Paludano videtur accedere Capreolus *in 4. dist. 7. quæst. 2. art. 3. in responsione ad 1.* Probatur, quia secundùm juris Pontificii interpretes Papa solo verbo dicens, sis Sacerdos, vel sis Episcopus, fit Sacerdos, fit Episcopus. Felin. *in c. 1. num. 23. col. 6. de constitut.* Angel. *in l. 1. Cod. de senten. passis. & in l. 2. C. de crimin. sacril.* & Rebuf. *in praxi, p. 1. tit. de Clericis, & à quibus, & quomodo creentur, num. 9.* Jacobat. *de Conc. lib. 4. vers. hoc tamen intelligerem*, dicentes posse Papam solo verbo presbyterum facere; eò quòd ipse introduxit formam, quam tollere potest. *l. si puellæ, ff. de sponsal.* ergo potest committere Presbytero, ut consecret Episcopum.

Dicendum tamen est non posse Papam delegare Sacerdotibus, ut Episcopum consecrent: jure divino Episcopus Presbytero major est, & habet potestatem ordinis, qua caret Presbyteratus: proinde potestatem Ordinis dare non potest Sacerdos, eo quod illam non habet. Azor. *p. 2. lib. 3. cap. 30. vers. 4. quæritur.* Ad id autem quod dicitur posse Papam solo verbo facere Sacerdotem, vel Episcopum dicendo, *sis Sacerdos, sis Episcopus*? Responde hoc fieri posse, quoad potestatem jurisdictionis Forensis, non quoad potestatem Ordinis: Nam hæc conferri non potest sine ordinatione, & consecratione. Azor. *d. lib. 3. cap. 29. vers. 4. quæritur.* 155

Quæstionis tamen est, an queat Summus Pontifex decernere, ut Græci, & Latini in diversis Provinciis diversis utantur formis in Sacramentis ministrandis? Responde affirmativè, si formæ differant verbis, non tamen sensu, & significatione, putà, si Græcus dicat, *baptizetur servus Christi N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Latinus autem: *ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, est communis. Juvat Sotus *in 4. dist. 4. quæst. 1. art. 5. vers. percunctabilis autem*, & Adrianus *in 4. de Baptismo, quæst. 2. vers. ad videndum autem*, dum volunt secundùm Innocentium, & alios scribentes *in c. 1.* de Baptismo, posse ministrari Baptismum authoritate Romani Pontificis in diversis Provinciis per diversam formam; quod intelligit Abbas, dummodo formæ verbo sint dissimiles, sed eandem rem significent, sicut verba quibus Græci utuntur in Baptismo, & Latini eundem sensum retinent, quamvis forma Græca, & Latina differant verbis, eò quòd Latini utuntur verbis indicativi modi magis, quàm imperativi, quibus utuntur Græci. Atque ita cùm idem sit sensus verborum, nihil refert sint verba imperativi modi potiùs, quàm indicativi. 156

Quid possit Papa in Sacramento Matrimonii.

EPITOME.

157 *Papa potest habiles de jure divino, reddere inhabiles ad Matrimonium contrahendum.*

158 159. 160. 161. 162. 163. *Matrimonium initum contra interdictum Papæ sit-ne validum?*

164 *Sponsalia contracta contra interdictum Pontificis an valeant?*

165 & 166. & 170. *Papa an possit statuere, ut Matrimonium ratum dirimatur per subsequens copula consummatum? aliqui affirmant, sed meliùs alii negant.*

167 168. & 169. *Papa an possit solvere Matrimonium consummatum: pars negans est certa.*

170 171. *Papam posse dispensare in Matrimonio rato.*

rato, non consummato, est multo probabilius.

172 173 174 175 176 177 *Papa non potest dispensare, ut clerici, & religiosi professi ducant uxores.*

178 179 180 *Dispensatus ad Matrimonium contrahendum mortua uxore, an possit iterum contrahere.*

181 182 183 184 *Papa quando dispensat cum clericis, vel monachis, ut ducant uxores, an vere, & propriè dispensat.*

185 186 & 187 *Sed oppositum est probabilius.*

157 QUod attinet ad Sacramentum Matrimonii dicendum est posse Romanum Pontificem efficere habiles jure divino, & naturali, inhabiles ad matrimonium contrahendum, verbi gratiâ, contrahentes sine Parocho, & duobus, vel tribus testibus; neque in hoc Pontifex mutat materiam Sacramenti: sed solùm facit, ne contractus valeat, nisi celebretur servato modo à Concilio Tridentino. *sess.* 24. *c.* 1. *de reformat matrimonii.* Quia ergo matrimonium est quidam contractus juris divini, & naturalis celebratus inter virum & fœminam: idcirco nisi contractus hujusmodi aliquâ lege firmus sit, non habet rationem Sacramenti. Proinde Ecclesia, seu Romanus Pontifex potest decernere, ut nisi serventur Decreta de matrimonio per Ecclesiam, vel Summum Pontificem approbata, habiles ad matrimonium jure divino, vel naturali fiant inhabiles. Sicut in Sacramento Pœnitentiæ requiritur, ut absolutio sit valida, quod detur pœnitenti subdito; quòd si non sit subditus jure communi, vel ex delegatione superioris, absolutio non prodest. cùm sit sententia judicialis, quæ non valet lata in non subditum, ut patet ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformat. cap.* 15. Quod verò Pontifex, vel Ecclesia possit impedimenta dirimentia statuere, tenendum est fide catholicâ, sicque decisum est in Concilio Trident. *sess.* 24. *de matrimonio, Canon.* 3. & 4. neque in hoc mutatur essentia, aut variatur materia, & forma Sacramenti, sed contractus humanus infirmatur, & fit irritus, qui præ requiritur in sacramento Matrimonii.

158 Ambigitur tamen, si quis contrahat matrimonium contra interdictum Pontificis, validè contrahat? Prima sententia tenet, si causa prohibitionis Papalis est perpetua, & non restricta ad certum tempus, matrimonium esse irritum: secus si causa non est perpetua, sed restricta ad tempus certum. Probatur prior pars ex *cap. tua fraternitas, de sponsa duorum.* ibi, *& si contra interdictum Ecclesiæ publicè factum venire præsumpserint, matrimonium clam præsumptuosè contractum poteris irritare,* & *ex cap. penultimo, de despons. impub.* ibi, *Quòd si contra interdictum nostrum, in præjudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum esse decernimus, & viribus omnino carere.* Posterior pars probatur *ex cap.* 2. *de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ*, junctâ glossâ *in verb. ob id*, ubi dicitur non esse matrimonium irritum, si contra prohibitionem temporalem ineatur, esto prohibitio sit Pontificia. Sequitur Reginal. *in praxi fori pænit. lib.* 31. *num.* 189. & ex antiquioribus Abbas *in cap. tua fraternitas, verb. poteris, de sponsa duorum, num.* 4. Decius *in cap. penultimo, de testib. col.* 2. *vers. & prædicta in nova editione, num.* 17. idem Abbas *in cap. penult. num.* 9. *de despons. impub.* Gutierrez *de juratis.* 2. *p. cap.* 12. *num.* 9. sive prohibitio sit præcepti, sive constitutionis Pontific. ita Covarr. 4. *Decretalium* 2. *p. cap.* 6. *in principio, num.* 6. Matienzo 5. *recopil. tit.* 1. *rubrica. glossa* 1. *num.* 146. & Ludovic. Lopez 2. *p. instruct. de Matrim. cap.* 46. §. *porrò advertendum*, quibus accedit Augustinus Barbosa *in cap.* 2. *de matrimonio contract. contra interd. Ecclesiæ, num.* 1. & 2.

Secunda sententia aliâ viâ incedens vult non 159
esse validum matrimonium, si Pontifex alicui vivâ voce decreto irritanti interdicat contrahere, etiam si aliud impedimentum dirimens non subsit, dummodo causa prohibitionis Pontificiæ sit perpetua, & multo fortius, si detur simul aliud impedimentum dirimens. Secus quando causa est temporalis, & non adjicitur prohibitioni decretum irritans, nec subest impedimentum dirimens. Hostiens. *in summa, tit. de matrim. contracto contra interdict. Eccles. & in cap. penultimo, ad finem, de despons. impub.* Præpos. *in cap. tua fraternitas, num.* 13. *de sponsa duorum.* Astensis *in summa* 2. *p. lib.* 8. *tit.* 31. *art. unico, quæst.* 2. Juvat glossa *cap. penult. in fine, de despons. impub.* dùm tenet matrimonium contra præceptum Pontificis celebratum valere, nisi obstet aliud impedimentum dirimens, etiamsi interdicatur cum decreto irritanti: quam glossam ibi ita intelligunt Abbas *num.* 9. & Card. *etiam num.* 9.

Utraque tamen sententia fœdere distinctionis tem- 160
peranda est hoc modo. Matrimonium adversus simplicem prohibitionem Pontificiam initum, absque Decreto tamen irritanti, est validum ex ea ratione, quia multa prohibentur fieri, quæ facta tenent, nisi aliud subsit impedimentum dirimens. *cap. ad Apostolicam, de regul.* Probatur ex glossa *in cap. ad dissolvendum, in verb. irritum, de desponsat. impub.* quam intelligunt Abbas, & Card. ubi proximè, ita ut cæteri contractus initi contra Pontificis decretum irritans, sint invalidi, secus eo Decreto irritante minimè addito prohibitioni: matrimonium autem adversus hujusmodi prohibitionem contractum, sit validum, nisi adjiciatur clausula, quæ faciat specificam mentionem matrimonii irritationis, eo quia cum matrimonium sit res tanti momenti, tantique negotii, ut irritetur, exigit specificam mentionem.

Prior pars, nimirum matrimonium esse validum 161
non obstante, quod fuerit initum contra prohibitionem simplicem Pontificiam absque decreto irritanti, est communis, eámque tradunt Ricard. *in* 4. *dist.* 32. *art.* 5. *quæst.* 2. *in fine.* Palud. *ibidem, dist.* 34. *quæst.* 1. *art.* 1. *num.* 10. Sylvest. *Matrimonium septimum, quæst.* 1. *art.* 3. Turrecremata *in cap. non oportet* 1. 33. *quæst.* 4. *num.* 2. *in solut. ad* 2. & August. Barbos. *in d. cap. ad dissolvendum. in textu, quòd si contra interdictum nostrum*, ubi concludit matrimonium contra simplicem prohibitionem Pontificiam celebratum, videlicet sine decreto irritanti esse validum, ex eo, quia multa prohibentur fieri, quæ facta tenent, de quo principio agit Scobar *de ratiocin. c.* 6. *n.* 38. & Anton. Monachus *Bononiens. decis.* 19. *n.* 22.

Posterior pars docens etiam matrimonium esse 162
validum, quamvis in prohibitione addatur Decretum generale irritans, est glossæ *in cap. penultimo, in fine, de desponsat. impub.* ubi manifestè loquitur quando est interdictum matrimonium cum Decreto irritanti. Quam sic intelligunt ibi Abb. *n.* 9. & Card. *num.* 9. eandem sequuntur Innocentius *ibi in fine*, Monachus *in c. unico. fine, de voto in* 6. & ibi Probus *in additionibus, fine*, quibus adhæret Alexand. de Nævo *c. penultimo, de despons. impub.* & Sanch. *de matrimonio, lib.* 7. *disp.* 2. ubi probat non obstante Decreto generali irritanti, matrimonium esse validum, nisi specifica mentio fiat irritationis matrimonii.

Quin etiam addit ubi suprà *num.* 12. quamvis 163
apponatur clausula Decreti irritantis faciens specificam matrimonii mentionem, illúdque reddat irri-

irritum, si contrahatur adversùs prohibitionem Pontificiam non esse irritum omnino, nisi causa prohibitionis sit perpetua: secus, si sit temporalis: tunc enim erit nullum non simpliciter, sed in quantum præjudicat alicui liti, propter cujus pendentiam ad tempus est interdictum. Alexand. de Nævo *d. cap. penult. num.* 22. *de desponsat. impub.* Atque ita durante lite super priori matrimonio ad secundas nuptias non est transeundum, *text. in c. tua fraternitas, de spons. duorum, & in cap. duo pueri, de despons. impub. & c. porro, de divortiis.* Sanch. *lib.* 7. *disp.* 2. *n.* 15.

164 Sed quid si Pontifex alicui interdicat sponsalia cum Decreto irritanti, quamvis generali, nec sponsalium mentionem facienti, decernens irritum si quid contra gestum fuerit? Innocentius *in c. penultimo, in fine, de despons. impub.* & Alexand. de Nævo *ibi num.* 21. indicant sponsalia sic contracta esse irrita, quia ad ea irritanda non requiritur clausula specifica, sed satis est generalis, cùm irritatio illorum non sit res tanti momenti. Sanchez *supra n.* 9. Augustin. Barbos. *in c. ad dissolvendum, n.* 2. *de desponsat. impuberum*, sive prohibitio Pontificia cum Decreto irritanti generali fiat per modum constitutionis, sive per modum præcepti. Non enim distinguitur prohibitio hoc modo facta, nisi quoad durationem, nam prohibitio si fiat per constitutionem, durat perpetuò: præceptum verò, seu mandatum morte præcipientis, seu mandantis extinguitur. Atque ita quoad rem propositam nihil interest fiat ne prohibitio per modum præcepti, aut per modum constitutionis: siquidem utroque modo potest Papa matrimonium interdicere, ac dirimere: & ob id nulla agnoscitur differentia, Covarr. 4. 2. *p. c.* 6. *in principio*, *n.* 6. Vivaldus *in Candelabro Sacramentorum* 1. *p. de matrimon. n.* 83. & Lopez 2. *p. instruct. de matrimon. c.* 46. §. *porro advertendum.* Cæterùm si sponsalia ex simplici Pontificis prohibitione interdicantur, ne fiant nullo posito decreto irritanti, peccarent celebrantes sponsalia: ipsa tamen valerent ex illo principio, multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent *c. ad Apostolicam, de regular.*

165 Insuper dubitatur de matrimonio rato nondum consummato, an possit dissolvi à Summo Pontifice? Aliqui putant matrimonium ratum dissolvi posse à Summo Pontifice per subsequens copulâ consummatum, ut post Hostiensem *in c. fin. verb. volumus, de sponsa duorum.* Abbas ibi *n.* 5. Henric. *n.* 4 *cum sequent.* & Metina *lib.* 5. *de sacrorum hominum continentiâ*, *c.* 87. Archid. *c. quapropter* 27. *quæst.* 2. & probatur *ex c. licet de sponsa duorum*, *in fine*, ubi Alexander tertius decidit matrimonium ratum non dissolvi per subsequens consummatum: addit tamen, licèt aliquando à prædecessoribus nostris fuit aliter judicatum. Ergo Papa potest statuere, ut matrimonium ratum dissolvatur per subsequens copulâ consummatum.

166 Verius tamen est non posse Papam id statuere, quia hæc potestas non esset in ædificationem, sed in destructionem. Matienzo *in rubr. tit.* 1. *gloss.* 1. *num.* 76. *lib.* 5. *novæ recopil.* Covarr. 4. *Decretal.* 2. *p. c.* 7. §. 4. *n.* 15. Gutier. *Canon quæst. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 22. Veracruz. 2. *p. speculi, art.* 28. *conclus.* 4. *in* 2. *ratione.* Sanch. *l.* 2. *de sponsal. disp.* 14. & Augustin. Barbos. *in c. licet. de sponsa duorum, n.* 5. ubi ex Covarr. *d. num.* 15. respondet ad *d. c. licet*, nimirum ea judicia summorum Pontificum non spectare ad institutionem canonum universalium, sed ad decisionem quarundam litium. Quo etiam modo Azor. *p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *quæst.* 3. *vers.* 3. *objicitur.* respondet Alexandrum tertium *in cap. licet, de sponsa duorum*, non dixisse suos quosdam prædecessores diffinivisse, sed judicâsse: & judicare idem est, quod sentire, non autem diffinire, sequitur Barbosa *in d. c. licet. n.* 5. *ad. finem.*

Hinc sequitur, an possit Romanus Pontifex dis- 167
solvere matrimonium consummatum? Affirmat posse dissolvi, quoad vinculum Socin. *consil.* 28. *vol.* 1. *col. penult.* cum quo transeunt Hieronym. Gratus *consil.* 1. *n.* 31. & Sigismund. Lofredus *consil.* 50. *n.* 41. & Decius *in cap. quæ in Ecclesiarum, num.* 13. *de constitutionibus.* Nihilominus hæc sententia est falsa, & omnino reprobanda. Abbas *in cap. ex publico, de convers. conjug. in fine*, Bald. *in cap. lator, de re judicata.* Felin. *in c. quæ in Ecclesiarum*, *n.* 23. *de constitut.* Hieronym. Cagnol. *in l. nuptias, n.* 14. *ff. de regul. jur.* Covarr. *supra d. num.* 15. & Gutierr. *d. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 21. dicentes nullam posse causam constitui, ob quam id quod jure divino, ac naturali prohibitum est, possit Pontifex permittere, quamvis ex causâ possit legem divinam, & naturalem interpretari.

Quòd adeo verum est, ut matrimonium consum- 168
matum neutiquam quoad vinculum dissolvi possit, etiam per solemne votum, seu religionis ingressum, & professionem, Gutier. *d. c.* 17. *lib.* 1. *n.* 31. Matienzo *in rubric. tit.* 1. *de matrim. lib.* 5. *novæ collect. gloss.* 1. *n.* 73. ubi latè probat cum communi omnium Theologorum sententiâ, hanc partem. Ratio tamen ob quam matrimonium ratum præferatur matrimonio postea consummato est, quia cum ex primo matrimonio translatum sit in uxorem dominium corporis viri ad potentiam copulæ, non potest vir ille, qui jam non habet dominium sui corporis, illud transferre in aliam uxorem ad eandem potentiam copulæ, argum. *cap. quod autem, de jure patronat.* & ibi Panormit. *n.* 1. Bursatus *consil.* 270. *n.* 2. *lib.* 2. & Francisc. Marcus *decis.* 744. *n.* 7. quem sequitur sapientissimus Petrus Barbos. 2. *p. rubricæ, ff. solut. matrim.* Item, quia certum est matrimonium de præsenti non posse dissolvi etiam de consensu utriusque partis, *cap. si inter, de sponsalibus*, eò quòd cum sit ratum propter Sacramentum, non potest tamen dissolvi, quia quatenus est Sacramentum, est indissolubile, atque ita consensus partium nequit illud dissolvere. Sot. *in* 4. *dist.* 27. *art.* 1. *col. penult. vers. quod si quis.*

Nec refert, si dicas matrimonium ratum per in- 169
gressum Religionis, & professionem dissolvi, etiam quoad vinculum, *cap.* 2. *& cap. ex publico, de conversione conjugat.* & notant Panormit. *in cap. proposuisti, in fine, de probationibus.* Navarr. *in Manual. cap.* 22. *n.* 21. *& n.* 26. *& cons.* 1. *n.* 1. *de conversione conjugatorum.* Covarr. *de sponsalib.* 2. *p. c.* 7. §. 4. *n.* 6. & decisum est in Concilio Tridentino *sess.* 24. *de Sacramento matrimonii*, *Canon.* 6. quia ideo professio solemnis solvit matrimonium ratum tantum, non quòd sit fortius vinculum, sed quòd sit mors quædam civilis. Gutier. *lib.* 1. *Cano. cap.* 17. *n.* 33. Matrimonium enim habet hanc conditionem tacitam resolutivam, nisi mors sequatur. Gloss. *verb. sub. conditione*, *c. non solum* 32. *quæst.* 8. ibi loquitur de morte naturali, ut colligitur etiam ex mente D. Pauli 1. *ad Corinthios*, *c.* 7. dum inquit, *Mulier vivente viro alligata est legi: si verò mortuus est maritus ejus, soluta est à lege viri*, refertur *in c. licitè* 32. *quæst.* 7. Idem subintelligitur de morte spirituali, nisi sequatur per solemne votum Religionis, quo quis moritur spiritualiter ingrediens in Religionem profitendo. D. Thom. *in* 4. *dist.* 31. *quæst.* 1. *ad tertium, & dist.* 30. *art.* 4. *ad* 2. subscripsit Durand. *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 2. *n.* 9. & Silvester *verb. divortium, n.* 2. *&* 7. Gutier. *supra n.* 26. ubi addit matrimonium ex suâ naturâ, & institutione divinâ dissolvi non posse nisi ubi ipsum jus divinum,

vel naturale id statuerit, prout statuitur *in d. cap. ex publico*, videlicet per ingressum Religionis, & professionem legitimam: quod divortium quoad vinculum matrimonii non humanâ, sed divinâ authoritate decretum fuit, quoniam indissolubilitas matrimonii à jure divino fuit instituta *Matthæi* 19. Abbas *in d. cap. ex publico, in fine. text. in cap.* 2. *verb. Sanctis, de convers. conjugat.* adjuncta *Gloss.* 1.

170 Ex dictis sequitur non posse Papam dispensare in matrimonio rato, non consummato, ut contrahatur cum aliâ pro pace reformandâ, aut pro conversione unius populi ad fidem, sic Palud. *in* 4. *distinct.* 27. *quæst.* 3. *art. ultimo, & dist.* 31. *quæst.* 1. *art.* 3. *conclus.* 4. ex eo, quia Pontifex non potest dissolvere vinculum matrimonii jam contracti, sicut non potest efficere quòd Hostia consecrata desinat esse consecrata. Confirmatur, quia Pontifex nequit dispensare contra jus naturale, & divinum. *cap. sunt quidam* 25. *quæst.* 1. *cap. sequenti.* sed indissolubilitas matrimonii rati est de jure naturali divino: igitur favet illud *Matthæi* 19. *quos Deus conjunxit, homo non separet.*

Similiter non potest Papa in Sacramentis dispensare, neque eorum materias, aut formas mutare, sed matrimonium ratum est verum Sacramentum significans conjunctionem spiritualem inter Christum, & animam. D. Thom. *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 1. *art.* 3. & patet ex Concilio Trident. *sess.* 24. *de matrimonio. Canone* 6. per verba: *Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit*: ergo extra hunc casum non dissolvitur matrimonium ratum, cùm habeat quandam indissolubilitatem, ut non nisi morte naturali, vel civili, quæ contigit per ingressum religionis, possit solvi; quam sententiam tradunt Turrecrem. *cap. sunt, qui dicant,* 27. *quæst.* 2. *art.* 3. *num.* 5. *in fine.* Covarr. 4. *Decret.* 2. *p. cap.* 7. §. 4. *num.* 13. Cucch. *lib.* 5. *Instit. major. tit.* 12. *num.* 275. Gutierr. *lib.* 1. *quæst. Canon. cap.* 17. *num.* 12. *ad finem.* Corralius *ff. solut. matrim. rubric.* 2. *lectura. num.* 10. & ex Theologis Victoria *in summa de matrimonio, num.* 281. & 304. *& relectione de potest. Papæ, & Concilii, num.* 1. *conclus.* 1. *ad* 1. Petrus de Soto *lectione* 12. *de matrimonio,* §. *post hoc.* Veracruz 2. *p. speculi, art.* 28. *ante* 4. *conclusionem.* Petrus de Ledesma *de matrimonio, quæst.* 67. *art.* 2. *dubio* 1. ubi ait oppositum esse improbabile, quod etiam addit Sotus *lib.* 7. *de justitia, quæst.* 2. *art.* 5. *vers. & licet peregrè,* & expresse *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 1. *art.* 4. *vers. his tamen nihil obstantibus:* quorum sententia meo judicio est plusquam probabilis.

171 Opposita tamen est probabilior, secundùm quam dicendum est, cùm res sit valde dubia, posse Papam dispensare in matrimonio rato, ut eo soluto possit alter conjugum contrahere, vel uterque aliud matrimonium prout sibi magis expedire judicaverit. Probatur, quia Papa secundùm sententiam probabilissimam potest dispensare in voto solemni castitatis, vel Religionis, ut Religiosus ex causâ magnâ communi, nempe pro Regni conversione, vel pro pace, contrahat matrimonium relicta religione, ut docent Paulus Borgas. *in tract. de irregularit. & dispens.* 6. *p. in tit. de sponsal. & matrim. num.* 64. *in* 7. *ratione.* & Anton. Cordubens. *lib.* 1. *sui quæstion. quæst.* 24. & Gutier. *Canonic. quæst. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 5. ergo in matrimonio rato, quia votum solemne est multo fortius vinculum, cùm fiat Deo, & homini, & dissolvat matrimonium ratum, cujus traditio fit homini tantùm, igitur, qui dissolvit votum solemne, quod est majus, multo fortius solvit matrimonium ratum, ex causâ tamen. Henr. *de sacramento Ordinis, cap.* 14. §. 8. *lit. V.* ubi ait ita fuisse petitum à Boemis in Concilio Tridentino, ut ex causâ in quadam natione ad usum matrimonii contracti dispensaretur. Ledesma 2. 4. *quæst.* 55. *art.* 3. §. *sed est dubium.* Vasquez *de Ordine, disp.* 249. *c.* 3. *ex num.* 21. Filliucius *moralium quæst. tom.* 1. *tractatione* 9. *cap.* 3. *n.* 69. ubi refert Bellarminum *de Clericis, lib.* 1. *cap.* 9.

Quin etiam pro hâc potestate Pontificia dispensandi in matrimonio rato confert quod traditur, & putatur à Soto *lib.* 7. *de Justitia, quæst.* 6. *art.* 2. *pag.* 2. *ad medium,* & ab Henriquez *de Sacramento Ordinis d. cap.* 14. §. 8. posse Romanum Pontificem generali constitutione decernere, ut omnibus clericis licitum sit matrimonium: quod statutum tradit Henr. *d.* §. 8. *lit. t.* fortè non acceptaretur sic generaliter pactum; cùm Ecclesia à tempore Apostolorum semper procuraverit splendorem castitatis in statu clericali conservari: prout etiam docet sapientissimus Primas *dist.* 18. *cap. si quis discernit. num.* 3. igitur poterit Pontifex dispensare in matrimonio rato, siquidem potest majora vincula dissolvere, hoc est, vinculum solemne castitatis ac legitimæ professionis Monachorum; quia nihil est negandum Pontificiæ potestati, quod absque absurdo concedi potest, & ad regimen Ecclesiæ fuerit expediens, præsertim, quia in dubiis, regulariter standum est potestati superiorum, *cap. ad aures, de tempor. ordin. & cap. quid culpatur* 23. *quæst.* 1. neque ea de re desunt exempla, teste Cajetano *in opusculis tom.* 1. *tract.* 28. *de matrim. quæst. unica,* ubi refert suo tempore sæpe Pontifices dispensasse, & Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 8. *num.* 11. *in commento, lit. f.* ait Gregorium XIII. cum undecim dispensasse. Atque ita cùm ex utraque parte adsint pro, & contra gravissimi Doctores, & rationes non vulgares; sequitur rem esse valdè dubiam, & ideo standum esse pro parte affirmante, quam ex Theologis sequuntur Victoria *ubi supra* citatus pro priori sententia, Metina *lib.* 5. *de sacrorum hominum continentia, cap.* 8. Martinus Vival. 1. *p. de matrimon. num.* 32. Philiarcus *de officio Sacerdotis, tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 16. Bellarminus *lib.* 2. *de monachis, cap.* 38. §. *altera solutio est, juncto* §. *ad tertiam dico,* & Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 14. *num.* 2. multis ibi relatis: & ex Jurisperitis eandem probant Alexand. de Nævo *cap. ad dissolvendum, num.* 21. *de despons. impub.* Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, num.* 20. *de constitutionibus.* Loazes *tract. de matrim. dubio* 2. *in* 2. *argumento pro parte affirmativa, & tract. de nova conversione paganorum, col.* 33. Greg. Lopez *l.* 5. *verbo orden. tit.* 10. *part.* 4. Menoch. *conf.* 15. *n.* 9. *vol.* 1. *& de præsumptionibus, lib.* 2. *præsumptione* 10. *n.* 37. qui omnes potestatem Pontificiam in hoc casu extendunt. 172

Non desunt tamen qui negent posse Papam dispensare in voto solemni castitatis, ex textu *in cap. cùm ad Monasterium, ad finem, de statu Monachorum,* inter quos est Sylvester *verb. votum* 4. *quæst.* 5. Sotus *lib.* 7. *de Justitia, quæst.* 4. *art.* 2. *& in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 2. *art.* 2. *conclus.* 2. Probatur, quia consecratio rei durante re, durat, nec potest aboleri; ergo Papa durante Monachatu non potest dispensare cum Monacho, neque efficere, ut desinat esse Monachus, siquidem non potest facere, ut fidelis & baptizatus, non sit fidelis, aut desinat esse baptizatus; propter quæ argumenta D. Thom. huic adhæret, 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 38. *art.* 16. & 18. Almain. *tract. de potest. Papæ, cap.* 15. & alii apud Sánchez *lib.* 8. *de Matrimonio, disp.* 8. *num.* 6. *ad finem,* ubi addit esse probabilem; oppositum tamen est probabilius, posse scilicet Pontificem dispensare in voto solemni Monachorum, seu Religiosorum, quia id naturali rationi 173

rationi non repugnat, ut probat Sanchez *sup. num.* 7. quod etiam tradit Lessius *lib.* 2. *de voto, cap.* 40. *dubio* 14. *per totum.* Quinimo Alexander III. dispensavit cum Nicolao Justiniano Monacho professo, ut posset inire matrimonium, ne tam excellens familia deleretur; ex quo matrimonio susceptis filiis ad monasterium rediit, ut refert Volaterravus *lib.* 4. *historiæ*, & Platina *in Cælestino* III. memorat cum Constantia filia Regis Siciliæ Moniali professa fuisse dispensatum, ut nuberet Henrico VI. sequitur Rebell. *lib.* 2. *quæst.* 2. *n.* 7. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 6. *puncto* 7. *col.* 3. Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 5. *num.* 7. Sà *verb. votum*, ubi *de voti irritatione, & dispensatione, num.* 13. Toledo *lib.* 4. *Summæ*, *cap.* 18. *num.* 5. & alii plures, quos referens sequitur Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 12. *cap* 7. *quæst.* 1. Sanchez *d. num.* 7. *vers. ideo hujus sententiæ*, & sapientissimus Dominus Hispaniarum Primas *in cap. de illo*, *dist.* 32. *num.* 5.

174 Ex quibus deducitur posse Papam dispensare cum Diaconis, & Subdiaconis ad contrahendum matrimonium sive Ordini sacro sic annexa continentia jure Ecclesiastico tantùm; secundum quod sacris initiati non possunt ducere uxorem, ut docent Gutierres *quæst. Canon. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 45. Valent. 4. *p. tract. de Sacramento Ordinis*, *disput.* 9. *quæst.* 5. *punct.* 5. §. 1. *paulo post principium*, *& in suis controversiis*, *lib. unico, de cœlibatu*, *cap.* 2. *paulo post principium.* Stunic. *de voto, quæst.* 4. & Paleotus *de nothis, & spuriis, cap.* 16. *num.* 15. sive ea obligatio servandi castitatem oriatur ex voto castitatis, quod Ecclesia annexuit suo præcepto Ordinibus sacris, quod emittunt promoti ad illos Ordines non expressè, sed pacto ipso & opere castitatem profitentes, quod est probabilius, ut sentiunt D. Thomas *in* 4. *dist.* 37. *quæst.* 1. *art.* 1. *corp.* & ibi Ricard. *art.* 1. *quæst.* 1. *corpore*. Henriq. *lib.* 10. *de Sacramento Ordinis, cap.* 14. *num.* 7. *in fine, & lib.* 12. *de matrim. cap.* 5. *num.* 9. Sà *in Summa, verb. Ordo, num.* 28. Azor. *suprà*, impugnans contrariam sententiam *lib.* 13. *instit. moral. cap.* 12. *quæst.* 6. *& cap.* 14. *quæst.* 10. Navarr. *Summa, cap.* 22. *num.* 52. & Barbos. *rubrica soluto matrimonio.* 2. *p. num.* 100. *&* 101. Cucch. *lib. inst. majorum, tit* 12. *num.* 219. asserentes obligationem sacris Ordinibus initiatorum ad castitatem servandam non oriri immediatè ex constitutione Ecclesiæ, ut priores censuerunt, sed ex voto castitatis quod Ecclesia, suo præcepto Ordinibus sacris imposuit.

175 Quomodocunque ergo sacris initiati sint obstricti ad servandam continentiam, possunt dispensari à Summo Pontifice, ut matrimonium ineant: quo inito deseróque clericatu, mutatóque habitu non tenentur dispensati solvere officium divinum. Navarr. tamen *in cap. quando. lat. cap.* 7. *num.* 2. tradit eum non teneri ad officium divinum si concederetur sibi facultas contrahendi matrimonium ita, ut desineret esse Religiosus: quia eo ipso non desinit esse talis per solam licentiam ducendi uxorem. Attamen Manuel. 1. *tom. Summæ, in* 2. *editione, cap.* 141. *n.* 14. docet dispensatum ad uxorem ducendam, ante nuptias teneri ad horas dicendas, secus post contractas nuptias. Nihilominus dicendum est non teneri ad pensum horarum ab eo tempore quo mutavit habitum clerialem, seu Monachalem, & induit se veste seculari animo utendi dispensatione, & ineundi matrimonium, quia per dispensationem extincta est essentia status, sive clericalis, sive religiosi, Sanchez *de matrim. disp.* 8. *n.* 11.

176 Porrò si Pontifex dispenset cum Diaconis, & Subdiaconis, aut Sacerdotibus absque legitimâ causâ, ut uxores ducant, peccavit mortaliter. Sotus *in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad finem corporis. vers. quod si mihi.* Ledesm. 2. 4. *quæst.* 55. *art.* 3. *post principium.* Stunica *de voto*, *quæst.* 6. *num.* 116. *&* 117. Sanchez post alios *dict. lib.* 8. *num.* 4. addens matrimonium tenere eò quòd dispensatio ita est in solo jure humano, ratione cujus id matrimonium solvitur prout verior sententia docet, quam sequitur D. Thomas *in* 4. *dist.* 37. *quæst.* 1. *art.* 1. *corpore*, & ex recentioribus Bellarminus *in suis controversiis*, *lib.* 1. *de Clericis, toto cap.* 18. Henriquez *lib.* 11. *de matrim. cap.* 5. *num.* 9. Valensa 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 6. *puncto* 5. *col.* 2. §. *hæc sententia, & in suis controversiis, lib. unic. de cœlibatu*, & Sanchez cum multis de more suo, dicentes solo Ecclesiæ statuto dirimi matrimonium subsequens per Ordinem sacrum.

Subdunt Sotus *suprà*, & Ludovic. Lopez 2. *p.* 177 *instructorii.* ubi *de matrim. cap.* 49. *col.* 3. paulo ante *versic. quæritur deinde*, absque causâ sic dispensatum clericum posse petere debitum, ac reddere: Stunica verò ubi proximè *num.* 119. putat non posse petere, sed tantùm reddere. Quin Cajetan. *opuscul. tom.* 1. *tract.* 27. *de dispensat. in matrimon. in Occidentali Ecclesiâ, quæst. unicâ*, *vers. Quoad tertium*, credit hunc dispensatum ducendo uxorem peccare mortaliter, consentit Petrus de Ledesma *de matrim. quæst.* 53. *art.* 3. *dubio* 1. *in Corol. quod infert, ex* 3. *conclusione.* Sanchez tamen utitur distinctione *in lib.* 8. *disp.* 8. *num.* 4. concluditque votum Ordini sacro verè annecti, & ideo Clericum sic dispensatum sine causâ validè inire matrimonium, peccare tamen mortaliter ineundo, & postea petendo. quamvis reddere teneatur, quæ sententia est Cajet. *opuscul. tom.* 1. *tract.* 27. *de dispensat. matrimon. in Occident. Eccles. quæst. uni. vers. quoad tertium*, & Petrus de Ledesm. *de matrim. quæst.* 53. *art.* 3 *dub.* 1. *in Corol. quod infert ex* 3. *conclus.* quorum sententia non displicet.

Quòd si sequamur sententiam probabilem, quæ docet Clericum in sacris teneri ad continentiam servandam ex merâ constitutione Ecclesiæ, non verò ex voto castitatis annexo Ordinibus sacris, cujus meminit Sanchez *lib.* 7. *de impedimentis*, *disp.* 27. *n.* 9. in hoc eventu cùm ex merâ Ecclesiæ constitutione teneantur clerici ad continentiam obtentâ dispensatione, quidquid sit de peccato dispensantis sine causâ, & contrahentis matrimonium, quia obligatio servandi castitatem validè per eam dispensationem fuit sublata, nullatenus ad castitatem tenetur: & ideo potest hic petere, & reddere, Sanchez *d. disp.* 8. *num.* 4. *fine.*

Ex quæstionibus hactenus decisis patet solutio cu- 178 jusdam hypothesis, quæ de facto ita se habuit: Fœmina nobilis simplici continentiæ, & religionis voto ligata à Summo Pontifice dispensationem obtinuit ad contrahendum matrimonium; ut hoc modo componerentur simultates inter duas familias: contraxit, vixitque aliquo tempore cum marito, quo mortuo dubitat, an ex voto teneatur servare continentiam, & Religionem ingredi?

Proposita quæstio duplici ex capite habet difficultatem. Primò; quia communis est sententia tam Juristarum, quàm Theologorum, quorum meminit Covarr. *in Epitome* 2. *par. cap.* 6. §. 9. *num.* 3. *&* 4. quos etiam refert Soto major *quæst.* 6. *de voto*, existimantium Pontificem in iis, quæ sunt juris naturalis, & divini, non propriè dispensare, sed tantùm declarare, & interpretari, in simili casu non teneri eum ad voti solutionem. Quod ita est, si solùm jus naturale spectetur: quamvis mulier præfata propter majus bonum soluta sit ab obligatione voti, dum maritus viveret: attamen eo mortuo jus naturale exigit ut solvat, quod promisit.

Secundò, quamvis admittamus Papam habere po- 179 testatem propriam dispensandi, quod negavimus suprà

prà in hâc disputatione §. 2. *n.* 13. *& duobus sequentibus*, & §. 8. *num.* 125. & 126. nihilominus dispensatio est stricti juris, & odiosa, ut habetur *in cap.* 1. *&* 2. *de filiis presbyterorum*: ideóque extendi non debet, ut notat Hostiensis *in c. postulasti, de rescriptis.* Felin. *ibidem*, & Abbas *in c. at si clerici*, §. *de adult. de judic.* & probatur *ex c. fin. de postul. prælat.* ubi dispensatio facta cum aliquo, quòd possit transire ad Archiepiscopatum si non habet locum in Episcopatu: ergo cùm prædicta dispensatio fuerit facta ad nubendum cum viro illius familiæ propter inimicitias tollendas, non est, quòd extendatur ad aliud matrimonium, maximè cum dispensatio circa ea, quæ sunt juris naturalis, non sit valida, si fiat absque causâ, ut est communis; ideo non debet extendi ultra causam. Quare cùm causa dispensationis cessaverit, dispensatio quoque cessare dicenda est.

180 Contraria tamen sententia, nempe fœminam esse omnino liberam ab obligatione voti, neque Religionem ingredi teneri, neque ex voto servari continentiam, sed posse transire ad secundas nuptias, ex eo probari potest, dicendo Papam videlicet propriè, & strictè, posse dispensare in votis non solùm declarando, sed etiam relaxando, & tollendo obligationem. Dispensatio namque propriè sumpta communiter diffinitur, *juris relaxatio*, ita Turrecrem. *in c. sicut quædam* 22. *dist.* Silvest. *verb. dispens. n.* 1. Monald. *in summ. verb. dispensatio.* Anton. 1. *p. tit.* 17. §. 20. *&* 2. *p. tit.* 11. *c.* 2. §. 9. & alii communiter, qui per dispensationem dicunt fieri alicui licitum, quod antea illicitum erat. Unde ait Turrecrem. *d. c. sicut quædam, dist.* 14. *n.* 3. omne dispensabile illicitum esse illi, cum quo dispensatur: at si Papa solùm declarando dispensaret, esset quidem suapte naturâ licitum id, quod dispensat. Unde D. Thomas *in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 4. per dispensationem, inquit, deobligari à voti obligatione eum, qui aliàs de jure obligatus erat, quam opinionem fatetur Covar. *ubi suprà* esse communem Juristarum, & Theologorum aliquorum expressè docentium Papam propriè dispensare in votis non solùm declarando, sed etiam relaxando: quibus accedit Cano. *lib.* 3. *de locis cap.* 4. §. *tertia via, & in relectione, de pœnitentia, paulo ante finem*, habétque hæc sententia fundamentum in jure *tit. de voto, & voti redemptione*, ubi frequens usus est verbi *dispenso.*

181 Quin etiam *in c. veniens, qui clerici, vel voventes contrahere possint.* Pontifex dispensat cum fœminâ, quæ ex aliquo timore votum castitatis emisit propter metum fornicationis, ut contrahat matrimonium, sanè si solùm jus naturæ attendatur, cùm omnes teneantur vota sua Deo reddere, & nemo necessariò peccet, illa mulier tenebatur votum servare: ergo aliqua fuit ibi relaxatio rigoris juris ex plenitudine potestatis Papæ à Deo commissæ. Idem colligitur *ex c. venientis, de voto, & voti redemptione*, ubi Papa absolvit ab obligatione voti Clericum, qui in puerili ætate constitutus votum peregrinationis Hierosolymitanæ fecerat. Nec dicendum est non fuisse doli capacem, ideóque à Pontifice fuisse absolutum. Nam, ut rectè notat ibidem glossa, si non fuisset doli capax, non fuisset injuncta commutatio voti.

182 Posse ergo Papam dispensare propriè, ac verè relaxare votum, sequitur ex vi dispensationis, & ex naturâ illius posse fœminam dispensatam ad contrahendum, inire matrimonium tanquam à voto omnino deobligatam. Eo, quia Papa dispensando cum fœmina non facit, ut illa habens votum contrahendo non peccet contra illud, sed tollit votum, & facit, ut quæ antea erat habens votum, modò illud non habeat post dispensationem. Quo etiam modo, qui censent Papam posse dispensare cum Religioso professo, ut sit conjugatus, explicant dictum Innocentii *in cap. cùm ad monasterium, de statu Monachorum*, quòd abdicatio proprietatis, & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, ut contra eam, nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere: inquiunt enim, non posse Papam dispensare, ut Monachus existens Monachus proprium habeat, & uxorem ducat, quòd aliàs dicitur in sensu composito, id est, non posse dispensare cum Monacho manente Monacho, ut proprium habeat, & uxorem ducat. Secus in sensu diviso ex rationabili causâ dispensando faciendóque de Monacho, non Monachum, & extrahendo eum à Religione. Vasquez *disp.* 165. *n.* 104. Azor. *inst. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 7. Valensa *tom.* 3. *disp.* 10. *quæst.* 4. *punct.* 2. & Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *num.* 397. *vers. neque verò*, quia hoc modo dispensatus non est ampliùs Monachus, sed omnino manet absolutus à monachatu, traductúsque ad vitam civilem, ita ut si uxor moriatur, non teneatur redire ad monachatum, sed possit secundas nuptias contrahere, ut in specie volunt Soto Major *quæst.* 9. *citata, num.* 125. & Angles *in floribus, in materia de voto, art.* 8. *difficult.* 2. *dub.* 1.

Atque ita fœmina de qua est quæstio secundùm 183
hanc contrariam sententiam cum fuerit dispensata verè, ac propriè in voto simplici continentiæ, & religionis, mortuo marito non tenetur ex vi voti jam extincti ad continentiam, neque ad religionis ingressum, cùm per dispensationem utrumque votum sit sublatum, quoniam dispensatio semel facta canonicè non ampliùs revocatur, ut est communis regula Doctorum, quam tradit Turrecrem. *cap. quod pro remedio* 1. *quæst.* 7. *n.* 3. & probat argum. *capitis ex tua, de filiis presbyterorum.* Archid. *eodem cap. pro remedio.* Sylvester *verbo dispensatio. num.* 6. ex Federico *consil.* 78. & probat ex *cap. decet, de regul. juris in* 6. ibi, *decet, concessum à Principe beneficium esse mansurum.* Quod autem dispensatio beneficii nomine contineatur, docet Alciatus *tom.* 2. *p.* 1. *in rubric. de liberis, & posthumis.*

Nec refert quòd aliquis objiciat, ubi cessat cau- 184
sa cessare dispensationem. Nam, ut rectè docet glossa regulæ allegatæ, si causa est impulsiva, quamvis illa cesset, non cessat dispensatio facta illius respectu: sufficit enim, quòd re verâ daretur, cùm dispensatio concedebatur: alioquin dicendum erit eos, qui ob periculum incontinentiæ impetrant dispensationes, cùm ad maturiorem ætatem pervenerint, ubi cessat ejusmodi periculum, teneri ad continentiam servandam ratione voti, quod nullatenus est dicendum. Quod idem locum habet in nostro casu, maximè cùm matrimonium sit vinculum suapte naturâ perpetuum, quod Abulens. & alii Doctores adeò verum putârunt, ut solum matrimonium absque dispensatione contractum, votum omnino tollere existimaverint: quod, etsi falsum sit, ostendit tamen sufficientem esse causam matrimonium, ut propter illud Pontifex per dispensationem omnino tollat votum. Idcirco eo sublato ipso jure sequitur posse fœminam transire ad secundas nuptias, & dispensationem, quamvis sit stricti juris trahi in ea, quæ in consequentiam veniunt, ut docet idem Alciatus post glossam *capitis, quia in tantum, de præbendis*, & *ibi* Panormit. Hostiens. *cap. cùm in cunctis, de electione*, & alii communiter. Quemadmodum habens votum castitatis, si obtineat illius dispensationem, nullâ factâ mentione matrimonii, potest tamen contrahere, quoniam non habet jam impedimentum. Nec obstat quòd causa cessaverit, quia non requiritur, ut semper perseveret causa motiva.

Mihi tamen magis placet in casu hujus fœminæ 185
asserere mortuo marito, cum quo contraxit, ut simultates, & odia componerentur, & extinguerentur inter utramque familiam, non posse transire ad secundas

cundas nuptias, sed teneri servare continentiam, & Religionem ingredi, nisi ad ejus ingressum præ ætate senili sit inepta, vel propter sobolem educandam, aut alendam. Ratio est, quia hæc dispensatio ad contrahendum matrimonium non fuit totalis, nec absoluta, sed partialis, & limitata: ideo debet intelligi de primis nuptiis, *ex cap.* 1. §. *ille verò, de filiis presbyt. in* 6. ubi habetur illegitimum, cum quo dispensatur ad benenefìcium, non posse habere, nisi unicum tantùm, ex eo, quòd dispensatio est stricti juris. Cùm ergo sit exorbitans, & odiosa, non continet, nisi primum actum subsequentem, extinguiturque eo adimpleto. Item, quia professus dispensatus, ut ineat matrimonium, intelligitur de primo. Henriquez *lib.* 12. *de matrim. c.* 5. *n.* 7. *in commento, lit. V.* juvat *l. boves*, §. *hoc sermone, ff. de verbor. signific.* ubi decernitur sermonem prolatum simpliciter, intelligi de primâ vice, & ex consequenti, si loquitur de nuptiis, intelligi de primis.

186 Est enim etiam hæc dispensatio partialis quoad personas, quia est ad matrimonium ineundum cum personâ certæ familiæ, & ad extinguenda odia, quæ per matrimonium contractum omnino cessarunt inter utramque familiam; ergo cessavit dispensatio, & ex consequenti non potest iterum nubere. Confirmatur exemplo professi cum quo dispensatum est, ut contraheret matrimonium, ne deesset successor in Regno, qui si habeat sobolem ex primo matrimonio, non potest ad aliud facere transitum, quia jam non persêverat causa dispensandi. Ita in nostro casu cùm odia jam non extant. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 31. *num.* 6. & *num.* 12. *ad finem*, conferunt exempla multorum Monachorum, qui urgenti ex causâ dispensati à Summo Pontifice matrimonium contraxerunt, & post sobolem procreatam ad vitam monasticam reversi sunt, inter quos fuit Nicolaus ex monasterio Sancti Nicolai, Ordinis Sancti Benedicti, qui dispensatus ab Alexandro III. contraxit matrimonium cum Anna filia unica Vitalis Venetorum Ducis ad reparandam gentis suæ sobolem, ex quâ sex filiis masculis, & tribus filiabus susceptis ipse voti, & vitæ memor, ad monasterium ipsum reversus est. Similiter Ramirus etiam II. Sancii primi Aragoniæ in Hispania Regis filius, Monachus à primis annis factus in monasterio Sancti Pontii de Tomeriis, in territorio Narbonensi ad Jauri fluminis ripas sub Frotardo Abbate, deinde deflexu temporis Petro, & Alphonso fratribus suis, Aragoniæ Regibus defunctis sine filiis, nec filiabus relictis, compulsus est ad sobolem procreandam, & ex uxore Agnete Gulielmi Comitis Pictaviensis sorore filiâ Petronilla susceptâ, cui Regnum reliquit reliquum vitæ tempus in habitu Monastico transegit, mortuúsque anno Domini 1147. in Cœnobio S. Petri fuit sepultus. Prout referunt Marinæeus Siculus *lib.* 8. *de Memorabilibus Hispaniæ, cap. ult.* Joannes Vasæus *in Chron. cap.* 18.

187 Pro reliquis, qui ex causâ urgenti impetratâ dispensatione à Summo Pontifice post professionem matrimonium inierunt, & liberos procreârunt, invenies Casimirum, & Cæsarem Diaconum Cardinalem, qui uxorem duxit filiam Ducis Valentiniani Galli, vide & Arnoldum Vion, Belgam, & Monachum Cacinensem *lib.* 4. *de ligno vitæ*, *cap.* 12. & Azor. *p.* 1. *instit. moral. lib.* 12. *cap.* 7. *dubio* 1. Cenedum *ad Decretales collect.* 124. *num.* 5. Sayrum *in clavi lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 18. Pinedam *in vitâ D. Joann. Baptistæ*, *lib.* 1. *art.* 1. *cap.* 6. *pag.* 84. & *in Monarchia Ecclesiast. p.* 4. *lib.* 25. *cap.* 7. §. 1. *pag.* 34. & Barbos. *de officio & potestate Episcopi*, *allegat.* 15. *n.* 24. ubi referunt cum pluribus monachis fuisse dispensatum, ut relictâ Religione, & Episcopatu, aut Cardinalatu Regnum susciperent, & uxorem quorum aliqui prole susceptâ memores votorum, ac religiosæ vitæ ad monasterium redierunt.

---

§. X.

In quibus gradibus, sive in linea recta, sive in transversali prohibitis possit Papa dispensare?

EPITOME.

188 *Matrimonium inter consanguineos intra quartum gradum est irritum jure saltem Ecclesiastico.*

189 & 190. *Matrimonium in primo gradu lineæ rectæ est irritum jure naturæ, & contra jus naturæ, & indispensabile.*

191. 192. *Gradus consanguinitatis, & affinitatis, in Levit.* 18. *prohibiti, an hodie prohibeantur. Et quot fuerint gradus. ibid.*

193 *Gradus in Levit. prohibiti, hodie non prohibentur, eò quòd olim fuerint prohibiti. ibid.*

194. 195. 196. *Conjugium inter fratres, & sorores est indispensabile omnino. Et qui fuerint fratres, qui uxores duxerunt. ibid.*

196 *Matrimonia inter fratres, & filias, & inter fratres, & sorores, an possint cohonestari.*

197 & 198. *Infideles ducendo sorores, si convertantur, an sint separandi.*

199 *Fratres infideles etiam conversi quando non sint separandi, si erant conjugati cum sororibus.*

200 *Papa an possit dispensare in impedimentibus dirimentibus jure naturali, & quid de matrim. inter amitam, & consobrinum, vel patruum, & consobrinam.*

201 *Papa an possit dispensare in primo gradu affinitatis inter ascendentes, & descendentes.*

202 203 204 *Affinitas ex matrimonio orta, an interdicat matrimonium in lineâ rectâ jure naturæ, & irritet illud.*

205 *Affinitas in primo gradu lineæ transversæ non irritat matrimonium jure naturæ, vel divino, & est indispensabilis.*

206 207 *Matrimonium cum consobrina patris potest dispensari, non autem cum noverca, vel cum nuru. Thamar non erat filia Davidis ex generatione, sed ex adoptione. ibid.*

208 *Papa an possit decernere ne quis contrahat cum hæreticâ.*

209 *Papa non potest dissolvere matrimonium copulâ consummatum, sed ratum duntaxat. & infrà.*

210 *Papa, ut Papa, non potest statuere infidelibus impedimenta dirimentia matrimonium, sed, ut Princeps temporalis in terris suis.*

211 *Papa ex causâ potest dispensare, ut fiat matrimonium inter fidelem, & infidelem.*

212 213 & 214 *Matrimonium inter fidelem, an sit Sacramentum undique.*

215 *Matrimonium infidelium quando fiat Sacramentum post conversionem, & requiratur novus consensus.*

216 *Infideles conjugati post conversionem non tenentur revocare consensus coram parocho, & testibus.*

217 *Papa quomodo dispenset in radice matrimonii, & quando hoc cognoscatur.*

218 *Dispensatio in radice matrimonii operatur tam in vita contrahentium, quam post mortem eorum ad filiorum legitimationem.*

219 *Papa potest legitimare dispensando in radice matrimonii in locis sibi non subditis.*

222 *Papa non potest dispensare in radice matrimonii irriti ex defectu consensus.*

223 224 225 & 226 *Papa non potest dispensare in pluralitate uxorum, ut in lege veteri Deus dispensavit.*

227 In-

227 *Infideles contrahentes cum variis fœminis, si convertantur, quam debet ducere ex conversis.*
228 *Papa an possit approbare leges seculares repudia concedentes.*
229 *Judæi, & Gentiles peccant mortaliter repudiantes uxores.*
230 *Papa non potest statuere, ne error personæ dissolvat matrimonium, neque inter infideles valet matrimonium cum errore personæ.*
231 *Error personæ jure naturæ, dirimit matrimonium, & cur.*
232 *Papa ex causâ justâ potest decernere, ut error qualitatis dirimat matrimonium.*
233 *Error in gradu conjunctionis, vel impedimento matrimonii uno superiore pro inferiore narrato, quando vitiat dispensationem.*
234 *Error in dispensatione explicato impedimento in secundo gradu affinitatis cum non sint conjuncti, nisi in secundo gradu consanguinitatis, dispensatio non valet.*
235 *Dispensatus ad contrahendum cum Bertâ non potest contrahere cum ejus sorore.*
236 *Majoratum instituendi facultatem habens in filio, non potest instituere in nepote filio filii.*
237 *Pontifex ex causâ potest dispensare in sponsalibus etiam juratis, secus dicendum de Episcopo.*

188 Certi juris est matrimonium celebratum inter consanguineos intra quartum gradum inclusivè tam in lineâ rectâ, quàm in lineâ transversali, saltem jure Ecclesiastico esse omnino irritum, *ex cap. non debet, de consanguinitate.* Quæstionis tamen est, an sit etiam irritum matrimonium quando contrahitur in aliquo gradu cum consanguineâ, vel consanguineo in lineâ rectâ, vel tranversâ jure naturæ? Responde matrimonium ipso jure naturæ esse irritum in primo gradu consanguinitatis lineæ rectæ, hoc est, inter, parentes, & filios. Ratio ob quam sit irritum, est maxima reverentia, quæ debetur parentibus, cui reverentiæ repugnat actus matrimonialis secum habens quandam turpitudinem annexam, & irreverentiam alterius, ad alterum, contrariam reverentiæ, quæ parentibus debetur, secundùm quod habetur *Levitici* 18. Quin & Aristoteles *lib. 2. politic. cap. 2. ob id.* carpit uxores esse communes: quia ex eo sequeretur filios, seu filias habere commercium cum parentibus. Quod adeò natura abhorret, ut gentes bene lumine naturæ eruditæ putaverint connubia inter parentes, & filios esse abominanda, cùm ea conjugia pugnent cum lege naturæ ita, ut etiam bruta animantia instinctu naturali rapta refugiant cum parentibus commisceri; ut de camelis, & equis testantur Aristot. *lib. 9. de historia animalium, cap.*47. & Plinius *lib. 8. naturalis Historiæ, cap.* 42.

189 Ex dictis sequitur matrimonium in primo gradu consanguinitatis lineæ rectæ, non solùm esse jure naturæ irritum, sed etiam esse contra jus naturæ, & ex consequenti nulla potestate humanâ dispensari posse, ut inter illos licitè, & validè matrimonium contrahatur. Et quamvis D. Thom. *in 4. dist.* 40. *quæst. unicâ, art. 3. corp.* cum universâ Theologorum familiâ non exprimat hoc matrimonium esse nullum jure naturæ, sed tantùm asserat esse contra jus naturæ, ex rationibus illorum apparet jure naturæ illud infirmari; quatenus concludunt tale matrimonium non esse dispensabile. Sotus *in 4. dist.* 40. *qu. unicâ, art. 3. conclus.* 2. Angles *Floribus* 1. *p. de matrim. quæst.* 13. *art.* 3. *difficult.* 1. Cajet. 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 9. *circa solutionem ad* 3. Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 9. *num.* 3. & Valensa 4. *p. disp.* 10. *quæst.* 5. *punct.* 3. *ubi de cognationis impedimento*, §. *Quartò quæritur*: quibus accedit noster Bonacina *de matrim. quæst.* 3. *puncto* 5. §. 1. *num.*7. & Sanchez *lib.* 7. *disp.* 51. *num.* 19. Fundamentum est, quia ascendentes non sunt principium per se descendentium horum omnium, sed solùm respectu filiorum ab ipsis immediatè procedentium; & respectu aliorum descendentium remotiorum habent rationem principii per accidens duntaxat; verbi gratiâ, respectu nepotum. Idcirco in primo gradu matrimonium in lineâ rectâ ascendentium, & descendentium jure naturæ est irritum, cùm nepotes possint esse sine avo. Proinde ea reverentia per accidens quæ debetur avis à nepotibus, non debetur necessariò, & per se, sed per accidens quasi fundata in ratione principii per accidens; at respectu patris est reverentia naturalis, & per se. Ex quibus deducitur cum Sanchez *suprà, num.* 20. & cum Bonacina *suprà, n.*7. *vers. sed juxta, ad finem.* matrimonium initum cum consanguineâ, absque justâ causâ in quocunque gradu lineæ rectæ illicitum esse, non tamen esse invalidum jure naturæ ultra primum gradum, quod etiam tradit Perez *verb. consanguinitas*, §.40. *fol.*150. contra Reginaldum in praxi *lib.*31. *n.*140. *vers. adverte tertiò.* Dixi, nisi aliquâ causâ justâ cohonestetur, quia matrimonium sine illâ contractum indecentiam quandam præ se fert in aliis gradibus ultra primum. Non tamen sufficientem ad irritandum illud jure naturæ. Victoria *relect. de matrimonio*, 2. *p. secundæ partis, num.* 6. & Petrus de Ledesma *de matrim. quæst.* 54. *art.* 3. *difficult.* 2. *conclus. unic.*

Porrò quamvis hæc prohibitio jure naturali attento 190 in solo primo gradu ascendentium, & descendentium interdicat matrimonium, ut eodem jure sit irritum secundùm Sotum *in* 4. *dist.* 40. *quæst. unicâ, art.* 3. *col. antepen. vers. utraque verò opinio*, & *dist.* 41. *quæst. unicâ, art.* 3. *col. antepenult. vers. faciamus*, & Valentiam 4. *p. disp.* 10. *quæst.* 5. *punct.* 3. *ubi de impedimento cognationis, vers. verùm in hac re*, prohibitio juris naturalis protrahitur in hac lineâ rectâ usque ad secundum gradum duntaxat, docentque matrimonia inita inter parentes, & filios, & inter avos, & nepotes esse irrita eodem jure naturali, & ultrà non protendi. Palatios tamen *in 4. dist. 40. disp. unicâ, col.*22.*fol.*925. tenet esse probabile, jure naturæ esse irrita hujusmodi conjugia inter ascendentes, & descendentes usque ad 4. gradum. Favet Henriquez *lib.*12. *de matrim. cap.* 9. *n.* 3. dicens, videri probabile esse in 4. gradu, & non ulteriùs ea matrimonia irrita jure naturæ, addens *cap.*1. *num.*2. fortè jus naturæ irritari in secundo, & tertio gradu. Nihilominus ne discedas à sententiâ docente ultra primum gradum non prohiberi nuptias jure naturali irritanti, quamvis aliquo modo sint contra jus naturæ, quoties non est aliqua causa justa cohonestans, Cajet. 2. 2. *quæst.*154. *art.*9. *circa solutionem ad* 3. & *cap.* 18. *in Leviticum, ad finem*, Armilla *verb. dispensare, n.* 9. & 10. Loazes *de matrim. Regis Angliæ, dub.* 1. *in solutione ad primum fundamentum partis negantis à num.*1. *usque ad* 19. Veracruz 1. *p. speculi, art.* 43. *conclus.*1. & Clarius *conclus. ult.* & 2. *p. art.*25. Roffensis *de matrimonio Regis Angliæ, fol.*3. & Sà *verb. matrim. ubi de impediment. dirimentibus, num.* 4. *vers. cum parentibus.*

Quid dicendum de gradibus consanguinitatis, & 191 affinitatis, qui *Levit.* 18. prohibentur lege divinâ, numquid hodie eodem jure prohibiti censentur? Responde hac de re duplicem esse sententiam. Prima docuit non omnes eos gradus jure naturali prohiberi: ideo ex dispensatione Summi Pontificis fieri poterat, ut inter illos darentur conjugia valida, esto se in illis gradibus attingerent. Secunda autem affirmabat omnes prædictos personarum gradus, ita esse jure divino vetitos, ut etiam nunc hisce temporibus vigeat idem interdictum, & eadem prohibitio, quare sicut tunc Papa non poterat dispensare ad contrahendum

hendum in hujusmodi gradibus; sic etiam nunc non potest. Cæterùm, post Concilium Tridentinum diffinitum est ita *sess.* 24. *Canon.* 3. de Sacramento Matrimonii, his verbis: *Si quis dixerit, eos tantùm consanguinitatis, & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant, & dirimant, Anathema sit.*

192 Ex quo constat utramque sententiam habuisse rationem ante Concilium Tridentinum, non verò post illud; ut verò cognoscatur in quibus gradibus, *Levit.* 18. expressis, possit Pontifex dispensare, ut matrimonia ineantur; oportet scire, quot sint gradus consanguinitatis, & affinitatis prohibiti *Levit.* 18. lege divinâ? Responde duodecim, vel tredecim personarum gradus ibi contineri, in quibus matrimonia iniri à Deo prohibebantur. Primus inter patrem, & filiam, & inter matrem, & filium. Secundus inter uxorem patris, & filium. Tertius inter sororem, sive ex patre, sive ex matre, quæ procreata est ex patre tuo, ex aliâ uxore, vel ex matre tuâ, ex alio marito. Quartus prohibitum erat matrimonium cum nepte ex filiâ, vel filio, aut nepote ex filio, vel filia. Quintus cum filiâ novercæ, hoc est, cum filiâ uxoris patris. Sextus prohibitum erat matrimonium cum amitâ, hoc est, cum sorore patris. Similiter cum sorore matris, quæ vocatur matertera. Octavus gradus prohibitus erat cum uxore patrui, sive relictâ, sive repudiatâ à patruo, dum vivebat. Nonus cum nuru, sive à filio repudiatâ in vitâ, sive post mortem à filio relictâ. Decimus cum uxore fratris, sive frater eam repudiâsset, sive reliquisset cum filiis post mortem ejus. Undecimus cum filiâ uxoris vulgò *enteada*, Latinè *privigna*. Duodecimus, qui prohibebatur, erat cum nepte ex filio, vel ex filiâ uxoris propriæ. Decimus tertius cum sorore uxoris, sive vir illam repudiâsset, sive reliquisset cum filiis post obitum.

193 His positis certum est gradus illos non obligare hodie in lege Evangelicâ, eò quòd prohibiti sint lege veteri. Quin etiam hæreticum esset asserere gradus hos ideo nunc esse prohibitos, quia in Levit. fuerint interdicti, ut notat Sotus *in* 4. *dist.* 40. *quæst. unica, art.* 3. *col.* 4. *vers. igitur Doctores*, & Victoria *in relect. de matrimon. secundæ partis*, *num.* 3. quoniam veterem legem expirâsse, de fide est. Item, quia nullus ex illis gradibus hodie jure divino est interdictus, nisi aliàs sit interdictus jure naturæ. Atque ita tenendum est posse in omnibus hodie à Summo Pontifice dispensari, exceptis illis, qui matrimonia reddunt irrita attento jure naturæ. Quod diffinivit Concilium Trident. *sess.* 24. *de matrim. d. Canon* 3. ibi, *Si quis dixerit non posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, Anathema sit.* Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 52. *num.* 3. *& duobus sequentibus*, *& lib.* 8. *disp.* 6. *num.* 11. Rebell. *lib.* 3. *de matrim. quæst.* 15. *n.* 8. *vers. quintò notandum*, *& num.* 11. & Gutier. *tract. de matrim. cap.* 98. *num.* 19.

194 Quid ergo dicendum de conjugio inter fratrem, & sororem? Responde ex communi Theologorum, & juris Pontificii Interpretum aresto, talia conjugia lege naturali esse interdicta, neque Ecclesiam, vel Pontificem in ejusmodi nuptiis posse dispensare. Ratio, quia inter fratrem, & sororem est maximus pudor naturalis, cui actus conjugalis maximè adversatur. Item, quia gentes bene institutæ abhorrent has nuptias, neque Summus Pontifex unquam voluit cum fratre, & sorore dispensare, quod est argumentum, illum minimè posse, taléque matrimonium esse invalidum non solùm jure naturæ, sed etiam jure Ecclesiastico, Gutier. *de matrim.* Quin imò conjugium inter fratres, & sorores nedum esse interdictum, sed etiam irritum jure naturæ, probatur ex Innocentio III. *in cap. gaudemus, de divort.* dicente infideles conversos ad fidem non esse separandos à conjugio contracto tempore infidelitatis in secundo, & aliis ulterioribus gradibus consanguinitatis: ex eo, quia legibus Ecclesiæ non tenentur. Ex quâ decisione colligitur quasi à contrario sensu apertissimè in primo gradu lineæ transversæ conjunctos esse separandos. Confert authoritas D. Augustini *lib.* 15. *de civit. Dei*, *c.* 19. *& lib.* 22. *contra Faust. cap.* 35. existimantis inter fratres, & sorores conjugia non esse licita, nisi in solo Mundi principio, cogente ad id generis humani propagandi natura ipsâ, ac necessitate. Idcirco tale matrimonium in primo gradu æquali lineæ transversæ, hoc est, inter fratrem, & sororem esse invalidum jure naturæ, tradit Sotus *in* 4. *distinct.* 40. *quæst. unica. art.* 4. *col.* 3. *conclus.* 1. Castro *lib.* 3. *de justâ hæreticorum punit. c.* 7. *col.* 11. Henriq. *lib.* 32. *de matrim. c.* 9. *n.* 4. Toledo *lib.* 7. *Summæ*, *cap.* 7. *n.* 2. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 52. *n.* 12. *vers. & ideo hujus sententiæ.* Bonacida *de matr. quæst.* 3. *puncto* 5. §. 1. *n.* 12. *vers. respondeo*, & Azor. *inst. moral. p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 3. *vers. secundo quæstio est.*

Quare non sunt admittendi, qui censent inter fratres, & sorores ex Papæ dispensatione posse matrimonium iniri, quia is gradus non est interdictus naturali, & divino jure, quales sunt Thomas Argentinas *in* 4. *dist.* 4. *quæst.* 1. *art.* 4. Cajet. teste Soto *in* 4. *distinct.* 40. *quæst.* 1. *art.* 2. Nec obstat exemplum Abrahami viri sanctissimi dicentis *Genes.* 20. Saram esse sororem suam, filiam patris sui, & non filiam matris suæ. His verbis: *verè soror mea est filia patris mei, & non filia matris meæ*, quod quamvis id asserant D. Hieron. *quæst. Hebraicæ*, *in Genes.* & Cajet. *in verba Genes. proximè citata.* Nihilominus verius est Saram, non fuisse veram Abrahæ sororem, sed esse filiam Aram fratris Abrahæ, & neptem Thare patris Abrahæ, ut testatur D. August. *lib.* 16. *de civitate Dei*, *c.* 12. *&* 19. *& quæst. in Genesim, quæst.* 26. D. Thom. 2. 2. *quæst.* 110. *art.* 3. *ad* 3. Lyra *in verba Genes.* 10. *verè soror mea est*, & ibi Abul. *& c.* 11. *quæst.* 22. *& Levitici* 18. *quæst.* 5. & ex nostris Pereira *tom.* 2. *in Genes. lib.* 16. *disp.* 14. *à n.* 314. & Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. c.* 28. *in solut. ad* 2. Azor. *d. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *v. tertio quæritur, & ante* 2. *quæst. est, fol.* 534. *& duobus sequentibus, v. argumenta verò opposita sententiæ, quorum auctoritate, hæc sententia verior esse apparet.* 195

Quòd si urgeas dixisse Silvestrum sequutum Angelum *in verb. Papa, quæst.* 17. ex Divo Antonino 196
3. *p. tit.* 1. *cap.* 11. Martinum Quintum dispensasse cum fratre, & sorore, ut matrimonio copularentur? responde Antonium non id testari, sed tantum referre Papam dispensasse, ut quidam duceret in matrimoniam illam, cujus sororem germanam occultè carnaliter cognoverat. Quin imò Comes Armeniacus adulterinam dispensationem ostendens, sororem duxit, veramque nullo modo potuit impetrare; quam rem Rex admiratus ad Pontificem litteras misit, deprehensumque est inscio Summo Pontifice omnino literas dispensationis falsò fuisse scriptas, & sigillo munitas. Ita Æmilius in vita Ludovici undecimi Regis Francorum, cujus criminis luit pœnas: & Comiti Armeniaco, seu Areminiaco sororem quam perditissimè amabat, dimittere nolenti Rex bella movit, superatumque bonis, ac patrimonio spolavit. hinc deducitur falsum esse, mendacium, & matrimonium æqualiter esse malum intrinsecè, quando contrahuntur in primo gradu, tam in linea rectâ, quàm in lineâ transversa æquali; quia mendacium ita est malum intrinsecè, ut nullo modo possit cohonestari; at verò matrimonia patris cum filiâ, vel matris cum filio, & inter fratrem, & sororem possunt cohonestari in casu extremæ indigentiæ ad com-

conservandam speciem humanam. Petrus de Ledesm. *de matr. quæst.* 52. *art.* 3. Bonacin. §. 1. & alii, *de matr. quæst.* 3. *punct.* 5. *num.* 12. *vers. respondeo falsum esse matrimonium patris cum filiâ, vel matris cum filio ita esse intrinsecè malum, sicut mendacium, quià mendacium cohonestari non potest.*

197 Quid dicendum de infidelibus matrimonio conjunctis in primo gradu consanguinitatis lineæ transversæ, quales sunt fratres, si ad fidem convertantur? respondeo separandos esse, ex eo quòd inter illos matrimonium jure naturæ est irritum. Sot. *in 4. dist.* 40. *quæst. unica, art.* 4. *in solut. ad* 1. Cajet. *dist.* 41. *quæst. unica, art.* 3. *col. penult. vers. faciamus.* & Toledo *lib.* 7. *Summæ, c.* 7. *n.* 2. Mihi tamen ex sententiâ, quæ docet ita jure naturæ matrimonium prohibitum esse, ut eodem jure attento irritum sit in illo gradu lineæ transversæ, ac proinde attento solo jure naturæ validum esse matrimonium inter fratres, & sorores, valde placet esse probabile. Similia matrimonia solâ lege Ecclesiasticâ irritari, quoniam dum infideles erant non suberant eidem; atque ita non debere separari, nisi sint irrita eadem matrimonia inter fratres, & sorores ex alio capite, nimirum, si consuetudine legitima, aut lege aliqua particulari essent irrita. Probatur, quia Romanis olim lege speciali connubium inter fratres, & sorores licebat, ut auctor est D. Greg. *responsione* 6. *ad Augustinum Angliæ Episcop.* & refertur *c. quædam lex* 33. *quæst.* 3. Proinde in hanc partem expressè sentiunt Veracruz 2. *p. speculi art.* 22. *concl.* 2. *& art.* 25. *pag. antepenult.* §. *ex omnibus istis.* Vega 2. *tom. Summæ, cap.* 34. *casu* 127. *ad finem,* dicentes valde probabile hoc matrimonium solâ lege Ecclesiasticâ irritari, cui infideles dum contraxerunt, non subjacebant, & ideo attentâ hac probabilitate non esse separandos, dum ad fidem convertuntur.

198 Suffragatur 2. *Regum* 13. Thamar filia David dicens fratri suo Amon, *Noli me frater comprimere, noli facere stultitiam hanc, quin potius loquere ad Regem, & non negabit me tibi.* Ergo lumen naturale non docet hoc connubium esse interdictum inter fratrem, & sororem; siquidem in primordio Mundi nascentis fratres, & sorores matrimonia contraxerunt. Quare non est dicendum eos statim jus naturæ violare: quòd si esset contra jus naturæ, Deus aliter rem institueret, ne jus naturæ infringeretur, favet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 9. *in solutione ad* 3. his verbis, ibi: *in commistione personarum conjunctarum aliquid est, quod est secundum se indecens, & repugnans naturali rationi sicut quod commistio fiat inter parentes, & filios, quorum est per se, & immediata cognatio. Nam filii naturaliter honorem debent parentibus.* & infrà in eodem loco pergit hoc modo, ibi, *Aliæ verò personæ, quæ non conjunguntur secundum se ipsas sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex se ipsis indecentiam. Sed variatur circa hoc decentia, vel indecentia secundum consuetudinem, & legem humanam.* Juvat. Cajet. *in eadem quæst. & articulo ad finem,* dum ait Papam posse dispensare cum omnibus personis conjunctis, nisi cum matre, & patre, ut matrimonium contrahant, quod D. Thomas insinuat in litera dicendo, quòd commistio fratrum, & sororum non naturâ, sed religione prohibente, facta est damnabilis: sic Cajet. ibi ex D. Thom. qui etiam *in 4. dist.* 40. *quæst. unicâ, art.* 3. excitat quæstionem de gradibus consanguinitatis interdictis lege naturali, & in solutione quæstionis non refert nisi parentes, & filios, quam etiam partem tanquam veram docet idem Cajetan. *in cap.* 18. *Levitici, ad finem,* Lipoman. *in Genes. c.* 20. in ea verba, *verè soror mea est,* Victoria *in relectione, de matrim.* 2. *p. partis secundæ, num.* 6. *dict.* 2. dicens forsan ita esse, Anton. Cucch. *lib.* 5. *instit. major. tit.* 1. *num.* 11. ait fortè hanc esse veriorem. Henriq. tamen *lib.* 12. *de matrim. c.* 9. *n.* 4. vult esse probabilem.

Ex quibus deducitur fratres infideles matrimonio 199
copulatos ad fidem postea conversos non esse molestandos, nec cogendos ad separandum matrimonium, si id molestè ferant. Confert Darius Persarum Rex ultimus, ab Alexandro superatus, qui teste Justino *lib.* 11. sororem suam duxit, & ante eum Ægyptii teste Diodoro *lib.* 1. legem tulere, quâ sororem à fratre ducendam uxorem sancitum est. Nec est omittendum quod Plat. *lib.* 5. *de Repub.* jus fecerit omnes sibi matrimonio jungere, præterquam patres, filios, & filiorum filios. Quin ipse *lib.* 11. *de legib,* jubet connubium jungi inter eos, qui sanguine proximi sunt: quibus omnibus probatur non esse inusitatum, ac nefas matrimonium inter fratres, & sorores, imò validum attento solo jure naturæ, esse valde probabile; ut ex multis refert Sanchez *lib.* 7. *disp.* 52. *num.* 10. *&* 13. vide Azor. 2. *p. instit. moral. lib.* 5. *cap.* 3. *vers. argumenta verò.*

Quamobrem placet asserere non posse Papam dis- 200
pensare in impedimentis dirimentibus matrimonium jure naturali, quia non constat habere hanc facultatem, & colligitur *ex cap. literas* §. *sanè, in fine, de restit. spoliatorum.* Gutierr. *de matrim. cap.* 122. Petrus Ledesma *quæst.* 55. *art.* 6. Sanchez *lib.* 8. *disp.* 6. *n.* 10. Bonacina *de matrim. quæst.* 3. *puncto* 15. *n.* 1. *&* 2. unde in impedimentis dirimentibus solum jure humano potest dispensare, ex justâ tamen causâ, quamvis alioquin validè dispenset.

Quæstionis tamen est, an Papa, vel Ecclesia dispensare possit ad ineundum matrimonium inter amitam, vel materteram, & consobrinum, aut inter patruum, vel avunculum, & consobrinam? Responde glossam *in cap. litteras, de rest. spol.* negare; quia, inquit, hos gradus in *Levit.* 18. interdixit. Consonat Ambros. *lib.* 9. *epist.* 66. *quæ est ad Paternum,* insinuans hoc connubium patrui cum consobrina naturali jure esse reprobatum. Contrarium tamen est dicendum, puta patruum vel avunculum posse ex dispensatione Pontificia matrimonium contrahere cum consobrinâ, & amitam, vel materteram, cum consobrino. Azor. *suprà d. cap.* 3. *vers.* 3. *quæritur, pag.* 535. Sà *verb. impedimenta matrimonii, num.* 4. Sotus *in 4. dist.* 40. *quæst.* 1. *art.* 4. & aliquos quos sequitur referens Bonacina *dict. quæst.* 3. *punct.* 5. §. 1. *num.* 13. patet exemplo in lege scripta *Levitici* 18. ubi expressè tantum interdictum erat, ut amita, vel matertera non nuberet consobrino, non autem, ut patruus, vel avunculus contraheret cum consobrinâ: attamen par est in utroque jus; idcirco hæc prohibitio non est juris naturalis, sed juris divini duntaxat ad tempus constituti populo Israëlitico in lege illâ antiquâ, conducit Innocentius *in cap. gaudemus, de divortiis,* dicens infideles contrahentes in secundo gradu, si ad fidem migrent nostram, non esse separandos. Confirmatur ex usu quotidiano, quia Romanus Pontifex solet dispensare, ut patruus, vel avunculus ducat uxorem consobrinam, hoc est, filiam fratris sui, vel sororis suæ, ut sæpe in hoc Regno Lusitaniæ visum est, quam partem docent Azor. 2. *p. lib.* 5. *cap.* 3. §. *tertiò quæritur.* & Bonacina *quæst.* 2. *punct.* 5. *n.* 13. §. 1.

Ambigi potest de primo gradu affinitatis inter as- 201
cendentes, & descendentes, an ita sit naturali jure interdictus, ut nullâ ratione posset validè contrahi matrimonium etiam intercedente Pontificiâ authoritate? Responde affinitatem dirimere matrimonium jure naturæ initum cum affine in primo gradu lineæ rectæ, quando proficiscitur ex matrimonio. Ex eo, quia universim gentes omnes hujusmodi matrimonia videntur refugere, ita Vasquez 3. *p. quæst.* 91. *art.* 1. *dub.* 4. *num.* 12. Petrus Ledesma *quæst.* 55. *art.* 6.

Valent.

Valent. *tom.* 4. *disp.* 10. *quæst.* 5. *punct.* 2. Coninch. *disp.* 32. *dub.* 4. *n.* 53. & ante illos Sot. *in* 4. *dist.* 41. *art.* 3. Covarr. 2. *p. cap.* 6. §. 10. *num.* 6. Ludovic. Lopez. 2. *p. instructorii*, ubi *de matrim. cap.* 50. *fol.* 1148. *vers. igitur pro decisione.* Catharin. *in Cajet. lib.5.c.de matrim. fol.*493. Navarr. *lib.*4.*consf. in secunda edit. tit. de sponsal. consf.* 14. *n.*8. *ad finem.*

Quæ pars secundùm aliquos tradit in ea lineâ rectâ affinitatem ex matrimonio consurgentem dirimere jure naturæ matrimonium in quocunque gradu in infinitum inter ascendentes, & descendentes, quia omnes ascendentes habent rationem principii jure naturali, ac subinde rationem superioris, & eadem reverentia debetur affinibus, & consanguineis: idcirco eodem modo ab utrisque abstinendum est. Sic Joannes Andreas *in arbore affinitas*, & ibi Præpos. *num.* 10. & 26. Lambert. *de jure patron. lib.* 2. *part.* 1. *quæst.* 9. *art.* 18. *num.* 10. Ant. Cucch. *lib.*5. *instit. majorum. tit.* 12. *num.* 239. Silvest. *verb. matrim.* 8. *quæst.* 15. *dicto* 6. Gregorius Lopez *l.* 5. *in fine, tit.* 6. *part.* 4. & Philiarc. *de officio Sacerdotis*, *tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *vers. consanguinit.*

202 Nihilominus magis placet sententia dicentium affinitatem consurgentem ex matrimonio in nullo gradu lineæ rectæ ita interdicere matrimonium jure naturæ, ut illud irritet: ideo illud esse validum in quocunque gradu, jure Ecclesiastico minimè attento. Probatur, quia tale matrimonium potest ordinari ad propagationem, & ad remedium concupiscentiæ, & mutuum obsequium in rebus honestis conjugum, neque debitus conjunctionis ordo infringitur in eo connubio, quamvis matrimonium contrahatur in primo gradu lineæ rectæ, putà inter vitricum, & privignam, vel inter novercam, & privignum: quæ violatio accidit in matrimonium in primo gradu lineæ rectæ inter consanguineos, ut inter parentes, & filios, in quibus datur, & accipitur naturale esse per naturalem generationem: secus in matrimonio in primo gradu lineæ transversæ inter affines inito. Nam attento jure naturæ est validum, nimirum cum uxore fratris, atque ita certum est nullum gradum affinitatis in lineâ transversâ, ita esse interdictum juræ naturæ, ut eo attento infirmet matrimonium, esto aliquam indecentiam secum afferat; nisi ex aliquo capite cohonestetur, ac proinde secluso jure Ecclesiastico non est dubium esse validum in quocunque gradu lineæ rectæ inter affines ex matrimonio tales: necnon in primo gradu lineæ transversæ, ut cum uxore fratris. Bonacina *d. quæst.* 3. *punct.* 12. *n.* 5. & 9.

203 Prior pars hujus asserti diffinientis affinitatem ex matrimonio natam in nullo gradu lineæ rectæ esse irritum, est D. Thom. 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 9. *in solut. ad* 3. Cajet. *ibi. circa solut. ad* 3. Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 1. *num.* 2. & *cap.* 9. *num.* 5. Sà *in Summa, verb. matrim.* ubi *de impedimentis dirimentibus, num.* 4. *vers. cum parentibus*, Loazes *de matrimon. Regis Angliæ, dub.* 2. *in solut. ad* 2. *fundamentum partis negantis*, *à num.* 1. *ad* 19. & *num.* 20. Posterior autem pars, quæ ait in nullo etiam gradu affinitatis lineæ transversæ matrimonium esse prohibitum ita jure naturæ, ut eo considerato fiat irritum, asseritur ab eisdem Doctoribus modò relatis: quibus accedunt Cajet. *tom.* 3. *opusc. tract.* 13. *de conjugio cum relicta fratris, ad Regem Angliæ, & tract.* 14. *de eodem conjugio ad Clement. septimum.* Sot. *in* 4. *dist.* 41. *quæst. unicâ, art.* 3. *concluf.* 2. Valent. 4. *p. disp.* 10. *quæst.* 5. *punct.* 3. *ubi de impedi. cognationis, vers. in aliis autem gradibus*, & Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. cap.* 28. *in principio*, & *infrà notabili* 2. Confirmatur ex sacrâ paginâ *Genes.* 29. ubi de Jacobo qui duxit Liam, & Rachelem sorores, & *Deuteronomii* 27. ubi lex præcipiebat, ut frater contraheret cum uxore fratris sui sine liberis decedentis. Non tamen licitum erat fratri ducere uxorem fratris viventis, ut fecit contra omne jus Herodes vivente fratre Philippo, qui filios ex propriâ uxore genuerat, & cùm esset Herodes filius Judæi, tenebatur lege Moysis, quæ nondum eo tempore expirarat; sed usque ad mortem Christi Domini perseveravit, & similia connubia vivente marito, eóque repugnante prohibebat, & ob eam rem ipse reprehensus fuit à Joanne Baptista, quòd fratris sui adhuc viventis haberet uxorem. Ita locum Matthæi, & Marci Ecclesia intelligit in officio ejusdem Sancti quod dicitur die Decollationi sacro, Azor. *inst. moral. p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *quæst.* 4. *vers. ad secundum respondeo.* Sanchez *suprà, disp.* 6. *n.* 8. Bonacin. *d. quæst.* 3. *punct.* 12.

Si autem malueris adhærere sententiæ asserenti in 204
primo gradu affinitatis lineæ rectæ interdictum, ac irritum esse matrimonium jure naturæ, ut inter socerum, & nurum, socrum, & generum, novercam, & privignum, consequenter teneris dicere in eo gradu fideles conjunctos si ad fidem redeant, separandos esse, quod tradit Sot. 4. *dist.* 41. *quæst. unicâ*, *art.* 3. *col. ult. vers. At verò*, secus dicendum, si sequaris affinitatem ex matrimonio surgentem in nullo gradu lineæ rectæ interdicere matrimonium jure naturæ, ita, ut illud dirimat. Secundùm quam infideles matrimonio copulati, si baptizentur, non sunt separandi, nisi per leges infidelium matrimonia dirimantur ex ratione suprà redditâ, quia ea matrimonia non sunt irrita jure naturæ, sed solo jure Ecclesiastico, cui infideles non erant subditi. Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 9. *num.* 5. & Veracruz 2. *p. speculi*, *art.* 25. *col. antepenult. vers. ex omnibus istis.*

Quid de affinitate in primo gradu lineæ transver- 205
sæ? Responde, ut jam dictum est, illam non irritare matrimonium jure naturæ, vel divino: & ex consequenti interveniente Pontificiâ dispensatione posse uxorem defuncto viro nubere fratri viri sui mortui, & virum demortuâ prima uxore posse ducere sororem illius, ut dispensavit Julius secundus cum Catharina, ut nuberet Henrico fratri sui primi mariti demortui, & Alexander sextus concessit Emmanueli Regi Portugalliæ, ut secundam uxorem duceret sororem prioris, quæ ambæ erant filiæ Regum Catholicorum Hispaniæ Ferdinandi, & Elisabethæ, Azor. ubi proximè §. 4. *quæst. est vers. tertio.* Bonacin. *suprà vers. dixi in primo*, & Sanchez *d. disp.* 66. *num.* 7.

Ex his sequitur validum esse matrimonium jure na- 206
turæ initum cum concubinâ patris, etiam si hoc matrimonium illicitè fiat ob naturalem quandam indecentiam, & turpitudinem, prout benè notat Pet. Ledesma *quæst.* 55. *art.* 6. *concluf.* 3. Reb. *lib.*3. *de matrim. quæst.* 15. *num.* 9. Perez *de affinitate*, quos referens sequitur Bonacina *d. quæst.* 3. *num.* 6. & 7. *vers. Dixi quando affinitas.* Sed contrà Sotus *in* 4. *dist.* 41. *quæst.* 1. *art.* 3. *vers. Quæritur ergo*, dicens in matrimonium privigni cum novercâ, vel nurus cum socero, non cadere dispensationem, teste Paulo 1. *Corinth.* 5. dicente ibi. *Omnino auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ita, ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Item quia nunquam legitur Ecclesiam dispensasse, nec Papam in tali gradu, ut contraheretur matrimonium.

Nec refert asserere apud Persas, teste Augustino 207
lib. 3. *quæstionum in Levit. quæst.* 6. esse in usu, ut mortuo patre filius nuberet novercæ: nec quod ait Plutarchus in vitâ Demetrii de Seleuco, tradidisse Stratoni filio suo illam, quam duxerat uxorem. Multò minùs facit ad rem, quòd Adonias filius Davidis petierit in uxorem Abisag Sunamitidem patris sui uxorem? Quia ad hæc respondetur Persas esse, & fuisse spurcissimos, eósque, ut tales arguisse Chrysostomum *homil.* 26. *de Pentecoste*, Seleucúmque jus natu-

naturæ turpiter violâsse. Necnon Adoniam quid peteret fuisse assecutum: ideò repulsam fuisse passum. Multò minùs facit ad rem argumentum ex Thamar deprompturn, dicente ad Amnon, *loquere ad Regem & non negabit me tibi:* quia perturbata stultitiâ fratris, & rei atrocitate locuta fuit, ut eo modo evaderet è periculo, in quo erat: seu, ut aliis placet, Thamar non erat filia Davidis, sed soror Absalon genita ex matre illius ex alio viro, aut fortassis Davidis filia ex adoptione, non ex generatione, quare hæc exempla non urgent Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 5. c. 3. §. argumenta verò oppositæ sententiæ.*

Dicendum nihilominus posse Papam dispensare cum filio, ut ducat uxorem concubinam patris sui, quia nullâ sufficienti ratione probari potest hanc affinitatem dirimere matrimonium jure naturæ; cujus doctrinæ non leve est robur, concessisse scilicet Pium Quintum Cardinali nostro Henrico facultatem dispensandi in affinitate proveniente ex fornicariâ copulâ occultâ in quocunque gradu. Non diffiteor tamen ob quandam naturalem indecentiam hoc matrimonium esse illicitum jure naturali, nisi cohonestetur ex causâ justâ. Rebell. ubi suprà *num. 9.* Bonacina, & alii loco suprà allegato.

Ad argumenta ergo ex D. Paulo desumpta respondeo procedere quoad uxorem patris, ibi: *ita ut uxorem patris sui quis habeat*, refertúrque dictum Pauli ad incestum simul, & adulterium, ita ut vivente patre intelligatur, ut ibi notat Cajet. uxorem dixisse Paulum, non relictam patris, & ex consequenti non concubinam. Covar. 2. *p. cap. 6. §. 7. n. 3.* vide & §. 10. *à n. 6. ad* 10. Azor. *supra, §. quinta quæst. est.*

208 Quæri potest an Papa possit præcipere, ne quis contrahere possit matrimonium cum hæreticâ? Responde posse irritando matrimonium, si fortè post præceptum contraheret secundùm verum sensum *capitis cave*, & *capitis non oportet 28. quæst.* 1. nisi tot concurrant circunstantiæ justæ, quæ tale decretum faciant injustum, ita Navar. *consil. lib. 4. tit. de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ, cons. 2. n. 1. in. 2. editione;* præcepto autem secluso contrahere cum hæreticis non licet catholico, sed contractum tenet. idem Navar. *in manu. cap. 22. n. 4.* licèt contrahendo peccet juxta glossam receptam *in c. non oportet 28. quæst. 1.* & secundùm D. Thomam *in 4. dist.* 59. idem dicitur si contrahatur cum schismatica. Idem Navarr. *cons. lib. 1. tit. de constit. consil. 1. num.* 63.

209 Dubium tamen est, an possit Papa dissolvere matrimonium consummatum ab infidelibus? Pars negans, ex eo probatur, quia Papa non debet præjudicare tertio sine ipsius consensu. *leg. 2. §. si quis à principio, ff. ne quid in loco publico fiat, cap. super eo, de officio delegati, regul. Cancell. de non tollendo jure quæsito.* Item, quia licèt Papa possit dispensare in matrimonio per verba de præsenti contracto, & nondum consummato ex justâ causâ, ut de Martino Quinto, & Eugenio Quarto refert dispensâsse D. Antoninus *3. p. tit. 1. cap. 21. §. 3. ad finem*, & Navar. *in Summa, cap. 22. num.* 21. ubi refert à Paulo III. & Pio IV. ter, vel quater ad petitiones de suo factas consilio fuisse dispensatum. Non tamen posse dispensare in matrimonio consummato, ut tam Juristarum, quàm Theologorum tenet decisio firmans consummatum esse omnino indispensabile, quod multis probat Covar. *Epitom. 2. p. cap. 7. §. 4. n. 15.* & Rebell. *lib. 2. de matrim. quæst. 15. num. 6. sectione 3.* Ergo non potest Papa dissolvere matrimonium infidelium consummatum, cùm sit de lege naturæ inseparabile, nec tolli potest, ut probat D. Thomas communiter receptus *in 4. dist. 33. quæst 2. art. 1.* & deducitur ex diffinitione matrimonii positâ in princip. *Institut. de patria potest*, ibi. *individuam vitæ consuetudinem continens.* Et, *Quos Deus conjunxit, homo non separet*, *Matthæi 19.* Navar. *cons. tit. de conversione infidelium cons. 3. n. 6. ad num. 12. & sequentibus.* Atque ita hæc pars est tenenda; limitanda tamen, posse dissolvi de consensu utriusque conjugis, cùm matrimonium inter infideles fuerit confirmatum solùm concubitu, non tamen consummatum fuit Sacramento, quod significat mirabilem conjunctionem, ex quo sequitur posse ex juxtâ causâ solvi à Summo Pontifice, juxta ea, quæ tradit Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, de constit.* & Navar. *ubi suprà. d. cons. 3. de convers. infidelium, lib. 3. pag.* 877. *in 2. edit.*

Non tamen inde inferas posse Ecclesiam, vel Papam infidelibus impedimenta matrimonium dirimentia statuere, quia infideles non tenentur, nec ligantur constitutionibus Pontificiis, cùm sint extra Ecclesiam. Innoc. III. *in c. gaudemus, de divort.* ex testimonio D. Pauli 1. *Corinth.* 5. ibi, *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* Fateor tamen posse Pontificem tanquam Principem temporalem impedimenta decernere dirimentia infidelibus, qui in oppidis Pontificiæ jurisdictioni temporali subditis habitaverint. Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 1. n. 3.* ex eo fundamento, quia Princeps infidelis potest hodie statuere impedimenta dirimentia in terris suis, ne infideles subditi possint inter se matrimonio copulari; ergo similiter Summus Pontifex. Quod etiam ex natura sua integrum foret Principibus secularibus fidelibus, nisi Ecclesia id sibi reservâsset; Victoria *relect. de matrim. p. 2. secundæ partis, num.* 12. Sot. *in 4. dist. 40. quæst. unicâ, art. 5. col. 4. vers. interrogationis, col. sequent. vers. nihilominus.* Bellam. *lib. 1. de matrim. cap. 32. ad finem*, & Angles *Floribus. 1. p. de matrim. quæst. 13. de impedimento consanguin. art. 3. difficult.* 4. Quæ reservatio probatur *ex cap. tuam, de ordine cognit.* ubi deciditur causas matrimonii ad forum Ecclesiasticum spectare. Item quoniam contractus matrimonii cùm hodie excedat naturam aliorum contractuum, & accedat ad naturam Sacramenti supernaturalem, dispositio illius non competit Principi seculari, sed Summo Pontifici. Henriquez *lib. 12. de matrim. cap. 1. n.* 4. Petrus de Ledesma *de matrim. quæst. 50. art. 1. dub.* 1. Victoria *ubi proximè*, & Barthol. à Ledesma *dubio 29. de matrim. conclus. 1. in fine.* & alii, quos referens sequitur August. Barbos. *in d. cap. gaudemus, num.* 7. 210

Posse autem Pontificem ex causâ justâ dispensare, ut conjugium celebretur inter fidelem, & infidelem, tradunt Sotus *in 4. dist. 39. quæst. unicâ, art. 2. in fine Corporis.* Silvester *verb. matrim. 8. quæst. 10. dict.* 3. Graffis *p. 1. decis. lib. 2. cap.* 85. Barthol. de Ledesma *de matrim. dub. 54. post. 3. conclus.* & Petrus de Ledesma *de matrim. quæst. 59. art. 1. dub. 2. in Corollario*, quod infert *ex tertia conclusione*, Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 71. num.* 10. quibus novissimè accedit Illustrissimus Hispaniarum Primas *primâ parte Decreti, cap. quoniam, num. 3. distinct.* 32. ex eo, quòd Pontifex possit dispensare in omni jure Ecclesiastico, secundùm quod matrimonium hoc est irritum, putà inter fidelem, & infidelem: non tamen aliquo jure naturali divino, aut divino positivo, sed solo jure Ecclesiastico, ut tanquam verius, docent Victoria *in Summa, ubi de matrim. num.* 294. Veracruz. *1. p. speculi, art. 32. dub. 1. conclus.* 3. Barthol. de Ledesma *dub. 54. de matrim. conclus. 2. & 3.* Graffis *1. p. decis. lib. 2. cap. 85. num.* 11. Angles *Floribus 1. p. ubi de matrim. q. 12. art. 1. in principio.* Covar. *4. Decret. 2. p. c. 6. §. 11. num.* 1. Matienzo *lib. 5. recopil. tit. 1. glos. 1. num.* 150. & ex nostris Valentia *4. disp. 10. quæst. 5. punct.* 3. ubi de cultûs disparitate. Bellarm. *lib. 1. de matrim. cap. 23. conclus. 2. & 3.* & Henriquez *lib. 12. de matrim. cap. 13. num. 2. & 3.* & quamvis nullus detur 211

detur in specie textus, qui hoc matrimonium reddat irritum, satis est receptissimus usus Ecclesiæ totius, qui vim legis inducit. Bellarm. ubi proximè, Valensia, & Henriquez suprà scripti, & est communis, ac omnino certa. Sanchez *id. disp.* 71. *num.* 5. 8. *&* 9. *cum sequent.* & Bonacina *de matrim. quæst.* 3. *puncto* 15. *num.* 2. *vers. Dixi in propositione*, ubi vult Pontificem in impedimentis dirimentibus matrimonium jure naturæ non posse dispensare; secus in dirimentibus solùm jure humano ex justâ causâ, quamvis alioquin validè dispenset, quod ante eum dixit Sanchez *suprà num.* 10. *ad finem.*

212 Non tamen erit hoc matrimonium inter fidelem, & infidelem Sacramentum omnino ex utraque parte contrahentium; sed ex parte fidelis tantùm. Basilius *de impedimentis*, *cap.* 2. §. 2. *vers. quòd si quis*, & Ægidius *disp.* 31. Ex parte verò infidelis non est Sacramentum, quia deficit Baptismus, qui est janua Sacramentorum. P. de Ledesma *quæst.* 59. *art.* 2. *dubio* 1. *vers. quo.* Speculum *tertia parte*, *art.* 35. Sot. *in* 4. *dist.* 26. *quæst.* 2. *art.* 3. & alii apud Bonacinam *quæst.* 2. *punct.* 2. *num.* 2. & latiùs apud Sanchez *de matrim. lib.* 2. *disp.* 8.

213 Quin etiam matrimonium contractum ex dispensatione Pontificiâ à fideli cum Catechumenâ ex parte fidelis est Sacramentum, nisi fidelis intendat illud non recipere, quia tunc verè illud non recipit. Sot. *suprà d. art.* 3. Vasquez quem referens sequitur Bonacina *dict. puncto* 2. *n.* 3. contra Sanchez asserentem *lib.* 2. *disp.* 8. *n.* 2. ex parte neutrius in hoc casu nostro esse Sacramentum ex eo, quia matrimonium in utroque conjuge est unum numero Sacramentum, sicut est unum numero matrimonium. Quare si in uno, hoc est, in Catechumenâ, non est Sacramentum, cùm adhuc non sit baptizata, nec erit Sacramentum in alio, hoc est, ex parte fidelis.

214 Nihilominus magis placet ex parte fidelis esse Sacramentum, matrimoniúmque dici unum numero Sacramentum adæquatum, quemadmodum omnes Ordines appellantur unum Sacramentum numero: idcirco non sequitur hinc posse unum recipere Sacramentum, altero non recipiente. Unde Catechumena quamvis non recipiat Sacramentum, quia non est baptizata, fidelis tamen recipit, ut sentit Illustrissimus Primas 1. *p. Decreti*, *cap. quoniam*, *num.* 3. *dist.* 32. Bonacina *d. quæst.* 2. *puncto* 2. *n.* 3, *fol.* 54. Basilius, & Ægidius *suprà*, quæ procedunt quando contrahitur matrimonium ex Pontificiâ dispensatione inter fidelem, & Catechumenam, quia fidelis solus est Sacramenti capax, atque ita dum alter ex infidelibus conjugatis convertitur, resultat ex parte illius ratio Sacramenti, quod ei gratiam confert, ita Echius *tom.* 4. *homil.* 73. *de Sacramentis.* Bonacina *d. puncto* 2. *num.* 4. quoniam non est privandus gratiâ sacramentali matrimonii, qua concupiscentia reprimitur, & officia conjugalia ritè peraguntur, qui sunt effectus Sacramenti matrimonii. Gutier. *de matrim. cap.* 42. *num.* 5. vide tamen August. Barbos. *in cap. gaudemus*, *num.* 4. *&* 5. *de divort.*

215 Difficilior tamen nodus est, quando matrimonium infidelium, si convertantur, fiat Sacramentum? Sanchez *lib.* 2. *disp.* 9. pro utraque parte nodum implicando, & explicando concludit *nu.* 5. *vers. tertia sententia*, fieri Sacramentum matrimonium infidelium, gratiámque conferre, dum ipsi baptizantur, nec requiri aliquem novum consensum, sed statim ac baptizantur, effectum tunc subsequi, pro qua sententia allegat Veracruz 2. *p. speculi*, *art.* 36. *conclus.* 2. Vega *lib.* 4. *Summæ*, *casu* 113. & alios. Magis tamen placet dicere hoc matrimonium fieri Sacramentum quandocunque post Baptismum susceptum accedunt novi consensus, vel præcedentes ratificantur, vel per verba, vel per nutus, aut per aliqua alia signa externa, aut per accessum maritalem: ratio, quia novum Sacramentum non fit nisi accedente novâ forma, & materia: atqui Matrimonium prout est Sacramentum distinguitur à Baptismo; ergo quando suscipitur Baptismus, non fit Sacramentum Matrimonii, nisi accedat nova forma, & materia requisita, hæc autem forma, & materia sunt novi consensus, vel ratificatio præcedentium: igitur non fit Sacramentum, nisi quando materia, & forma concurrunt, aut ratificatio præcedentium; ita Capreolus *in* 4. *dist.* 26. *quæst. unicâ*, *art.* 3. *&* 5. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. cap.* 5. *ad finem.* Petrus de Ledesma *de matrim. quæst.* 59. *art.* 2. *dub.* 3. Echius *de matrim. homilia* 73. quos referens sequitur Rebell. *lib.* 2. *de matrim. quæst.* 6. *num.* 2. & Bonacina *dict. punct.* 2. *quæst.* 2. *num.* 5.

Non tamen hujusmodi conjugati tenentur renova- 216
re consensus coram Parocho, & testibus, quia Concilium Tridentinum requirit affirmatas conditiones, ut contractus validè celebretur: supponendumque est infideles ante Baptismum validè contrahere, ideo satis est ratificatio ejusdem contractûs per externa signa, & renovatio consensuum aliquo ex modis supradictis, ut fiat Sacramentum Matrimonii, & recipiatur gratia. Rebell. *suprà*, *num.* 5. *vers. sit* 3. *conclusio.* Gutier. *de matrim. cap.* 42. *num.* 6. Sanchez *disp.* 9. *num.* 1. Navar. *lib.* 1. *cons. tit.* 35. *de pactis*, *cons.* 4. *ad finem*, *in priori edit. & in secunda*, *lib.* 3. *tit. de convers. infidelium*, *cons.* 2. *in fine*, & alii quos ibi sequitur Sanchez, & Bonacina *in d. puncto* 2. *ad finem.*

Consequens est dicere, an, & quomodo possit Sum- 217
mus Pontifex dispensare in radice matrimonii? Responde matrimonium inter consanguineos nulliter contractum censeri à Papâ dispensatum in radice, quando Papa declarat legitimos filios natos ante dispensationem, & post dispensationem nascituros, nec requiri novum consensum adveniente dispensatione; sed satis esse primum cum affectu maritali præstitum. Rot. *decis.* 687. *num.* 12. apud Farin. *p.* 2. *recent.* ubi *num.* 13. arbitratur posse Pontificem dispensare in radice matrimonii etiam mortuo altero conjuge: dummodo per parentes adhuc superstites dispensatio petita fuerit, & ita sine dubio tollendo Pontifex impedimentum juris positivi, potest dispensare etiam illo sublato in ejus radice, & in terminis priorum consensuum relinquere matrimonium ita validum, ac verum, prout ex tunc perinde, ac si præcessisset illud dispensatio, Augustin. Barbos. 4. *Decretal. cap. super eo*, *Urbani tertii*, *de conditionib. apposit. & in cap. per venerabilem*, *num.* 4. *& tribus sequentibus*, *qui filii sint legitimi*, *& in cap. tanta*, *eodem titulo*, *num.* 40.

Quin imò tantæ est potentiæ dispensatio hæc in 226
radice matrimonii, ut operetur, sive obtineatur in vita contrahentium, sive post mortem eorum ad filiorum legitimationem in præjudicium tertii alioquin vocari ad succedendum, dummodo in vita petatur. idem Barbos. *in d. c. tanta*, *vers. filius incestuosus*, *n.* 38. *&* 39. post Stephanum Gratian. *disceptat. cap.* 138. *num.* 48. Jacob. de Graffis *tom.* 1. *consil. sub tit. de consanguinitate*, *& affinitate*, *cons.* 1. *num. ultimo.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. §. 9. *n.* 75. aitque ita fuisse resolutum in Rota in unâ Tarraconensi illegitimitatis 22. *Octob.* 1546. *per Consilium Anchavani* 409. *Viso diligenter.* & postea in vnâ Siracusanâ illegitimitatis 19. *Octobris* 1579. coram Clemente VIII. tunc Hippolito Aldobrandino Rotæ Auditore, quæ decisio est 207. *incipit*, *Domini tenuerunt dispensationem*, *part.* 1. *diversorum per totam.* Addit tamen Rota *eadem decis.* 174. *post lib.* 2. *Concil.* Farin. dispensationem in radice matrimonii comprehendente tantùm prolem natam in figurâ matrimonii, non autem susceptam, & conceptam ante matri-

matrimonium. Quod etiam censuit in una Leodien. Canonicatus 23. *Februarii* 1601. coram Illustrissimo Ludovisio, postea S. Gregorio XV. nisi in dispensatione aliud explicetur, ut de facto solet explicari.

219 Quæstionis tamen est, an Pontifex possit legitimare indirectè quoad temporalia dispensando in radice matrimonii nulliter contracti in locis sibi temporaliter non subditis? Pars negans est aliquorum dicentium non posse Pontificem dispensare extra loca sibi temporaliter subjecta in jure civili: ex eo, quia sicut Princeps secularis nequit legitimare quoad Ecclesiastica ex defectu jurisdictionis, sic nec Pontifex extra sua loca quoad temporalia. Molin. *tom.* 1. *de just. tract.* 2. *disp.* 173. *in principio.* alter Molina *lib.* 3. *de primogeniis, cap.* 2. *num.* 11. *ex cap. per venerabilem, qui filii sint legitimi.* Confirmatur, quia dispensare in radice matrimonii, aut est facere, ut matrimonium illud reddatur ab initio validum; aut est affectus ex illo matrimonio nullo exortos auferre, sed utrunque non subest Pontificiæ potestati, præsertim, quoad effectus civiles extra loca suæ jurisdictionis temporalis: eò quòd idem esset, atque legitimare directè illegitimos quoad secularia. Molina *suprà disp.* 173. *in principio.*

222 Similiter non poterit Papa dispensare in radice matrimonii irriti ex defectu consensûs unius saltem contrahentis, quia est nullum jure naturæ, nec potest supplere consensus, & ex consequenti non potest tolli radix illius, quod procedit quando impedimentum juris naturalis, & defectus consensus certa omnino essent. Quòd si esset dubium, an impedimentum subsisteret nec ne, aut causa legitima atque contrahentium consensus interveniret, potest Pontifex dispensare in radice matrimonii, Molin. *lib.* 3. *de promog. cap.* 2. *num.* 12. quia super his, quæ sunt juris divini, non potest aliter Pontifex dispensare, aut disponere. Anton. de Rosellis *de legitimat. lib.* 2. *in principio, n.* 22. & Joannes Andreas, & Abbas *in c. per venerabilem,* §. *quod autem, qui filii sint legitimi* Sanchez *lib.* 8. *disp.* 7. *num.* 10. *post alios.*

223 Sequitur deinde illa dubitatio, an possit Papa dispensare in uxorum pluralitate, & an id fuerit in lege scriptâ licitum? Quoad primum, responde neganter; quia non potest dispensare in jure naturæ, vel divino. Probatur, quia non datur verum matrimonium, quin detur mutua corporum traditio: sed si quis ducat duas uxores eodem tempore viventes, unam post alteram, non potest se uni traditum, alteri postea tradere: ergo cùm hoc naturæ matrimonii omnino adversetur, nullo modo potest contrahi verum matrimonium cum secundâ uxore, eo quòd vir per matrimonium obligatur ad reddendum debitum uxori petenti quotiescunque illa petierit. Atqui potest contingere, ut simul illæ petant eodem tempore quibus ipse non poterit satisfacere: igitur non potest dispensare, ut unus vir habeat plures uxores. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 80. *num.* 8. Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 6. *num.* 1. Bellarm. *lib.* 1. *eodem. tit. cap.* 11. *proposit.* 2. Valensa 4. *p. disp.* 10. *quæst* 1. *punct.* 3. *col.* 3. *vers. quinto*, & Pereira *in Genes. c.* 16. *disp.* 1. *num.* 22.

224 Quoad secundum dic in veteri lege fuisse licitam pluralitatem uxorum ex dispensatione Dei. Quia quamvis interdictum sit jure naturæ plures simul habere uxores, non est tamen hoc primarium jus naturæ, sed secundarium, in quo Deus potest dispensare. Atque ita nunquam Patriarchæ, & alii viri justi in lege veteri plures simul habuerunt uxores, nisi ex divinâ revelatione, quæ dispensatio non fuit concessa per aliquam externam scripturam, aut loquutionem, sed per inspirationem internam factam Patriarchis, quæ descendit virtute exempli, & consuetudinis ad reliquos Israeliticos, quibus omnibus pluralitas uxorum licebat, ut constat ex *Deuteronomii* 21. ibi, *Si habuerit homo uxores duas,* &c. neque in hoc peccàrunt, ut notat Innocent. III. *in c. gaudemus, de divortiis.* sequitur D. Thomas. *in* 4. *dist.* 33. *quæst.* 1. *art.* 2. *in Corp.* Bellarm. *de matrim. toto c.* 11. *propos.* 3. & 4. Valensa 4. *p. disp.* 10. *quæst.* 1. *punct.* 3. *col.* 3. Bonacin. *de matrim. quæst.* 2. *punct.* 10. *n.* 4. & *sequentibus.* ubi *n.* 8. addit nec consuetudine hodie posse legitimè introduci pluralitatem uxorum, quoniam non introducitur consuetudo contra jus naturæ, & divinum.

In veteri autem lege pluralitas licebat, quæ derivata est vi exempli, & consuetudinis licite ad reliquos Hebræos, neque est improbabile hanc dispensationem, & consuetudinem fuisse extensam ad Gentiles, atque ita fuisse licitam iisdem antiquitùs uxorum pluralitatem. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. c.* 11. *proposit.* 6. Valentia 4. *p. d.* 10. *quæst.* 1. *col.* 4. Gutier. *de matrim. cap.* 106. *num.* 2. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 80. *num.* 13. Sed juxta eosdem probabilius est eam facultatem contrahendi cum duabus, non extendi ad Gentiles, nec posse licitè uti polygamiâ, hoc est pluralitate uxorum. Idcirco non esse immunes à peccato, sicut erant Israelitæ utentes polygamiâ. Ratio rationis est, quia populo Dei ea dispensatio fuit indulta, ut valde multiplicaretur, quæ ratio non militabat in populo gentilico, ut docent plures apud Sanchez *ubi suprà, num.* 13. quibus accedit Gutier. de matrim. *d. cap.* 106. *num.* 2. *fol.* 299. & *lib.* 2. *Canonicar. cap.* 7. *num.* 36. ubi ait Patriarchis, & Israelitis licitum esse plures uxores accipere, ut cultores Dei veri multiplicarentur, & hoc modo ut citiùs Angelorum ruinæ repararentur, & reædificarentur muri cœlestis Hierusalem, qui peccantibus Angelis rupti fuerant, quæ ratio expressè traditur à Castro *lib.* 11. *adversus hæreses, verb. nuptiæ, in* 4. *hæresi.* dicebantur autem interdum in veteri lege uxores concubinæ, cùm non essent veluti uxores minimè principales, quæ poterant ejici, juxta illud, *ejice ancillam, & filium ejus:* quam tamen Sara dederat Abrahæ viro suo uxorem: talis etiam dicitur fuisse Bila ipsi Jacob, *Genes. cap.* 35. item vocabantur concubinæ, quia ducebantur non servato more servari solito in recipiendis justis uxoribus principalibus, quarum filiis non dabatur hæreditas, nec primogenitura, sed munera duntaxat recipiebant. Covar. *de sponsal.* 1. *p. cap.* 4. *in principio, num.* 9. Menoch. *de arbit. jud. centur.* 5. *casu* 418. *num.* 15. & 16. & Lippoman. *super Genes. cap.* 22.

Quare nullo modo posse dispensare Papam in polygamiâ non solùm quod lege naturali, & lege Christi sit interdicta propter veram Sacramenti significationem, sed etiam, quia nunquam licuit citra divinam dispensationem, ut deciditur *in d. cap. gaudemus, de divort.* D. Thom. 4. *dist.* 33. *quæst.* 1. *art.* 2. *corpor.* Driedo *lib.* 1. *de libert. Christiana, cap.* 1. D. Anton. 3. *p. tit.* 14. *cap.* 10. §. 4. Covar. 4. *Decret.* 2. *p. cap.* 7. §. 3. *n.* 1. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. cap.* 11. *propos.* 1. & Henriquez *lib.* 12. *de matrim. conclus.* 5. Potest tamen Deus dispensare in hâc polygamiâ, & uxorum pluralitate, quoniam in eo nulla datur repugnantia, neque est contra prima principia juris naturæ, quamvis aliquo modo adversetur juris naturæ, quatenus adversatur conclusionibus deductis ab ipsis primis principiis, non tamen repugnat matrimonii naturæ, neque fini illius principaliori, atque ita potest dispensari à Deo, non tamen à Summo Pontifice, postquam Dominus *Matthæi* 19. reduxit matrimonium ad primævum statum, in quo unica tantùm uxor licebat: ut ultra citatos testatur Gutier. *de matrim. c.* 106. Reginal. *in praxi, lib.* 31. *n.* 4. Ægid. de *Sacrament. & censuris, tom.* 2. *disp.* 26. *d.* 2. *n.* 20. & alii quos sequitur Bonac. *de matrim.* *quæst.*

quæst. 3. *puncto* 10. *num.* 4. ubi *num.* 6. docet infideles contrahentes matrimonia cum variis fœminis nulliter contrahere, tenerique cum priori habitare, si ipsa voluerit sine injuriâ Creatoris cum illo habitare, cæteris remanentibus in infidelitate.

227 Quin etiam quamvis omnes uxores unius infidelis convertantur, vir ipse non tenetur ullam ex conversis ducere uxorem, in rigore loquendo, excepta prima, quia nulla ex illis est vera uxor, nisi prima, quæ si noluerit cum ipso permanere, aut voluerit, sed cum pertractione ad peccatum, vel cum injuriâ Creatoris, non tenetur aliquam aliam ex conversis traducere, ita præcitati, quos referens sequitur August. Barbos. *in cap. gaudemus, de divort. num.* 11. *vers. unde Summus Pontifex*, ubi *num.* 18. subdit per conversionem infidelis ad fidem non dissolvi statim matrimonium, donec fidelis ad alias nuptias transeat, ita ut generatio unius sit corruptio alterius. Ex quo sequitur durare primum matrimonium, donec fidelis aliam ducat. Quòd si contingat uxorem infidelem, aut virum converti, si fidelis si adhuc non mutaverit statum, tenebitur illum tanquam verum conjugem recipere. Covar. 4. *Decret.* 2. *p. cap.* 7. §. 4. *n.* 5. Navar. *in Manuali, cap.* 22. *num.* 49. *& consil.* 1. *n.* 6. *& 9. & cons.* 2. *n.* 5. *in antiquis, per cons.* 1. *n.* 5. *& cons.* 3. *n.* 6. *& 9. in novis, sub tit. de conversione infidelium*, & ex nostris. Valentia 4. *p. disp.* 10. *quæst.* 1. *punct.* 7. *col.* 2. *& in suis controversiis, lib. unico, de indissolubilitate matrimonii, c.* 2. Emman. Sà *in Summa, verb. matrimonium, ubi de impedimentis dirimentibus, n.* 8. *vers. conversus ad fidem.* Henriquez *lib.* 11. *de matrim. cap.* 8. *n.* 4. & Sanchez post plures *lib.* 7. *disp.* 75. *& num.* 4. quibus accedunt Basilius *de impedimento matrimonii, cap.* 21. *vers. sed explicandum, pag.* 171. & Cannedo *Summa Sacram. ubi de matrim. cap.* 7. *num.* 66.

228 Quid dicendum de repudio? diximus primâ parte, *lib.* 2. *disp.* 4. §. 16. *à n.* 117. Nunc autem dicendum est Justinianum repudium concessisse, ut constat ex *C. Justiniani tit. de repudiis*, vixque à culpâ posse excusari, cùm verius videatur erràsse, nisi dicatur illum concessisse repudium, non tanquam licitum, sed tanquam minus malum, ut graviora damna præcaveret, ut notat D. Chrysost. *hom.* 32. *super cap.* 19. *Matth.* ibi, *Permittimus, quòd nolentes indulgemus, quia pravam hominum voluntatem ad plenum prohibere non possumus. Permittitur ergo fieri mala, ne fiant pejora:* sic ille: quod habetur *in cap. hac ratione* 31. *quæst.* 1. Alciatus tamen *lib.* 6. *Parerg. cap.* 20. opinatur posse Papam approbare leges Justiniani repudia permittentes, sed fallitur, quia si matrimonium jam est consummatum, nullatenus potest Pontifex in eo dispensare, ut dixi *suprà, n.* 167. *& n.* 168. quæ opinio tanquam certa trahitur ab insigni Præceptore Petro Barbosa *secundâ parte rubricæ, ff. solut. matrim. n.* 17. quæ est sentent. glossæ, Hostien. Joann. Andreæ, Cardin. Abbat. & aliorum *in cap. ex publico, de convers. conjugat.* Archid. *in cap. quia propter* 27. *quæst.* 2. Bald. *in l. Deo nobis. num.* 7. *C. de Episc. & Cleric. & in cap. lator. ante n.* 2. *de sentent. & re judic.* Anchar. *cons.* 239. *num.* 2. *in fine, & cons.* 409. *n.* 4. *vers. circa autem matrimonia.* Præpos. *in cap. final. in fine*, ubi post longam disputationem concludit, *extrà de spons. duor.* non posse Papam dissolvere matrimonium copulâ consummatum, quod etiam habet *decis. diversorum. p.* 2. *decis.* 101. *num.* 7. ergo non poterit Potifex Justiniani leges repudia permittentes approbare, Sanchez *de matrim. lib.* 10. *disp.* 1. *num.* 12. ubi addit non posse legem generalem indicere, ut matrimonium ratum dirimatur per subsequens consummatum, quamvis in uno, vel altero eventu possit dispensare in matrimonio rato. Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disp.* 14. *num.* 4. *& d. lib.* 10. *disp.* 1. *num.* 12. *ad finem.*

Ex dictis infertur peccare mortaliter tam Judæos, 229
quàm Gentiles repudiantes uxores, cùm repudium sit contra jus naturæ propter declarationem factam per Christum Dominum, nisi Gentiles ex ignorantiâ invincibili excusentur, nam jus naturæ ad omnes extenditur, Abulens. *cap.* 19. *Matth. quæst.* 63. Barbos. *suprà, num.* 10. nec quoad Judæos hodie minimè matrimonium quoad vinculum solvitur per repudium, cùm lege divinâ reperiatur interdictum, quamvis olim licitum fuisse repudium Hebræis ante adventum Christi fuerit multo probabilius, non tanquam minus malum ad vitanda majora, ut putarunt Covar. *de spons. p.* 2. *cap.* 7. §. 4. *n.* 4. Navar. *cons.* 3. *in fine, sub tit. de conversione conjugatorum, in novis.* & Tiraquel. *l.* 9. *connub. num.* 5. Sed Deo dispensante in lege naturali, cui repudium adversabatur, putat Veracruz *p.* 2. *art.* 10. *conclus.* 1. Angles *in Florib.* 1. *p. de matrim. quæst.* 7. *de bigamia, art.* 2. *difficul.* 2. *conclus.* 1. Henriq. *in summ. lib.* 11. *cap.* 8. *n.* 13. *in fine;* idem Barbos. *suprà, num.* 9. *cum sequent.* & alii apud Augustinum Barbos. *in d. cap. gaudemus, n.* 18. *de divort.* infideles autem si tempore infidelitatis legitimas uxores repudiaverint, & postea ad fidem convertantur, tenentur repudiatas accipere, & de novo ductas, dimittere, quia istæ non sunt legitimæ, dum adhuc repudiatæ supersunt in vitâ hâc, ut habetur *in d. cap. gaudemus*, Abulens. *cap.* 19. *Matth. quæst.* 63. Sot. 4. *dist.* 33. *quæst.* 3. D. Antoninus 3. *p. tit.* 1. *cap.* 6. *paulo post principium, punct.* 3. Monaldus *summa, tit. de matrim. ubi de dispari cultu, vers. item patet ex his*, nisi fortè sit casus de quo *in d. cap. gaudemus, vers. Qui autem in quo matrimonium infidelitatis tempore celebratum dissolvatur per conversionem alterius.* Sanchez *de matrim. lib.* 10. *disp.* 1. *num.* 11.

Porrò de errore dicendum est non posse Ecclesiam 230
statuere, ne error personæ dissolvat matrimonium. Eò, quia non potest facere, ut matrimonium valeat sine consensu, quem error personæ aufert. Quinimo Papa nequit supplere consensum requisitum ad matrimonium, ut ait Panormit. *in cap. per venerabilem, num.* 21. *qui filii sint legit.* Nam quamvis Pontifex supplere potest defectus juris positivi humani, juxta *cap.* 1. *& ibi notata, de transact* nequit tamen defectus naturales supplere, ut vult Speculat. receptus *tit. de legat.* §. *nunc ostendendum, vers.* 18. & notat Cardin. *in Clement. pastoralis*, §. *cæterùm, de re judicata.* dicens Papam non posse supplere defectum citationis, quia juris naturalis est. Nec non posse supplere discretionem, nec potentiam jure naturali ad matrimonium necessariam ad tantum Sacramentum, negat Navar. *cons. lib.* 4. *de despons. impub. cons.* 4. *num.* 6. Ergo non potest statuere, ne error personæ dirimat matrimonium, cùm error hic tollat consensum. Ita Alexand. de Nævo, Veracruz 1. *p. spec. art.* 29. *paulo post principium, conclus.* 2. Gaëta *repetitio. cap. ad limina* 30. *quæst.* 1. §. 4. *n.* 321. 322. *& 328.* Joan. de Friburgo *summa Confessorum, lib.* 4. *tit.* 3. *quæst.* 4. Monaldus *summa, ubi de matrim. tit. de impedimento conditionis.* quod adeò procedit, ut non consistat matrimonium inter infideles contractum cum errore personæ, ex eo quòd non valeat matrimonium inter illos cum impedimento juris naturalis, quale est inter infideles initum cum errore personæ, *cap. gaudemus, de divortiis.* Veracruz 1. *p. speculi, art.* 29. *paulo post principium, ante primam conclusionem.*

An autem error personæ dirimat matrimonium ju- 231
re naturæ, dubitatur? Pars negans probatur *ex Genesis* 27. ubi valida censetur benedictio Isaaci impensa filio suo Jacob existimantis esse Esau, & tamen erravit in personâ. Nec obstat sacra Pagina *ibi:* imò juvat valde dum ait, *Benedixitque ei, & erit benedictus.* Quia mens Isaaci fuit dirigere benedictionem ad filium

filium suum præsentem. Quare non obstante suprà dictâ benedictione, dicendum est errorem personæ in nostro casu jure naturæ dirimere matrimonium, ex eo, quia qui errat, non consentit. *l. cum testamentum*, *& l. non idcirco C. de juris, & facti ignorantia.* Item, quia error tollit consensum: ergo matrimonim sine consensu est irritum jure naturæ. ita ex Theologis Scotus 4. *dist.* 30. *quæst.* 1. *art.* 1. *conclus.* 1. *ad finem.* Ovandus *ibidem*, *dist.* 30. *disp. unica, propositione tertia, in fine.* Veracuz. *ubi proximè.* Ludovic. Lopez 2. *p. instruct. de matrim. c.* 47. *ubi de impedimento conditionis, col.* 8. *vers. postremò autem.* Petrus de Ledesma *de matrim. quæst.* 51. *art.* 2. *dub.* 2. *conclus. unicâ.* & Henriquez *lib.* 11. *de matrim. cap.* 10. *n.* 3. *& lib.* 12. *c.* 4. *num.* 1. Quæ omnia probant non posse Pontificem efficere, ne error personæ matrimonium dissolvat. Ad benedictionem autem Isaaci ad filium suum Jacob. respondet etiam Augustinus *lib.* 6. *de civitate Dei, c.* 37. *in fine*, benedictionem illam fuisse invalidam ob errorem personæ, postea verò ex inspiratione divinâ cognoscens Isaac eam fuisse divinam voluntatem, eandem benedictionem confirmasse; sed magis placet Abulens. *in d. c.* 27. *Genesis, quæst.* 7. & communi sententia asserens mentem Isaaci fuisse benedictionem illam impendere filio præsenti argumento Episcopi ordinantis, dicentisque se non intendere ordinare excommunicatos, vel irregulares, quod procedit, si sciat aliquem talem esse: quare si ordinet aliquem nesciens talem esse, verè est ordinatus. Sà *summa, verb. Ordo, n.* 38. Navar. *consil. lib.* 5. *de eo, qui furt. Ord. suscepit, consil.* 1. *n.* 4. *& duobus sequentibus, & n.* 7. ubi de hoc latè per totum, *& consil.* 7. *num.* 3. ergo simili modo in nostro casu dicendum est, quia error personæ tollit omnino consensum; secus in benedictione impensâ ob rationem Abulens. & D. Augustin.

232 Ex causâ tamen justâ potest Papa statuere, ut error qualitatis dissolvat matrimonium. Ratio, quia Pontifex potest alia impedimenta dirimentia ultra ea, quæ hodie dirimunt, decernere, ita Antonin. 3. *p. tit.* 1. *cap.* 3. *in fine.* Veracruz 1. *p. speculi, art.* 29. *conclus.* 2. Monald. *summa, ubi de matrim. tit. de impedimento conditionis, ad finem.* Nam hodie error qualitatis, seu dolus antecedens non irritat matrimonium, Covar. *de sponsf. p.* 2. *cap.* 3. §. 7. *n.* 3. *& lib.* 1. *variarum, cap.* 5. *num.* 1. Molin. *de just. tract.* 2. *disp.* 259. *vers. illud postremò, & disp.* 352. *num.* 5. Valensa 2. 2. *disputat.* 5. *quæst.* 20. *punct.* 4. §. 2. Probatur conclusio Sanchez *d. lib.* 7. *disputat.* 18. Gutier. *de matrimon. cap.* 89. *num.* 4. Flamin. *de resignat. lib.* 13. *quæst.* 3. *num.* 11. nisi tantus esset dolus, ut tolleret consensum: tunc enim irritaret matrimonium. Abbas *in cap. cùm dilectus, num.* 13. *de his quæ vi.* Perez *lib.* 5. *ordinamenti, tit.* 1. *lib.* 1. *folio* 15. §. *dubitatum utrùm matrimonium dolo contractum*, & Sylvester *matrimonium* 8. *quæst.* 1. *ad finem*, & alii, quibus accedit Augustin. Barbos. *in c. cùm in Apostolicâ, de sponsalibus, num.* 3. Nihilominus dicendum est dolum istum antecedentem matrimonium quantumcumque magnus sit circa accidens, non posse auferre consensum circa matrimonii substantiam, sed tantùm circa accidens, illæsâ semper manente substantia matrimonii, exceptis duobus casibus. Primò, si qualitas non apponatur per modum conditionis, nempe si quis dicat, *Duco te uxorem, si es dives, vel nobilis, vel juvenis*; tunc enim matrimonium est nullùm, si fœmina est pauper, vel vilis, vel est vetula, eò quòd deest qualitas, quæ fuit posita tanquam conditio, sine qua non: ideo deficiente conditione, hoc est, qualitate sub conditione appositâ corruit matrimonium; quoniam contractus est firmus, vel infirmus, ex voluntate contrahentium, Ludovic. Lopez 2. *p. instructorii matrim. cap.* 47. *col.* 3. *notabili* 1. Petr. de Ledesma *de matr. quæst.* 51. *art.* 2. *dubio* 3. *post secundam conclusionem*, §. *advertendum est etiam.* Gutier. *de matrim. cap.* 89. *num.* 6. Coninch. *disp.* 31. *dub.* 1. *num.* 6. *&* 11. & Reginaldus *lib.* 31. *n.* 92. quos referens sequitur Bonacin. *de matrim. quæst.* 3. *punct.* 2. *n.* 5.

Secundò, si error qualitatis migret in errorem personæ, invalidum est matrimonium, quia deficit consensus cùm erratur circa personam. Dicitur autem error qualitatis transire in errorem personæ, & dirimere matrimonium, quando quis volens contrahere, dixit se esse filium talis Ducis, vel Comitis, & in hoc mentitur, consensus alterius conjugis directè, & formaliter in personam illam apprehensam fertur; ac propterea error circa illam est error circa personam, & consentiens censetur consensisse in eam personam, putà in filium Ducis, vel Comitis, quem sibi in mente proposuit, non verò consensisse in hominem præsentem directè, & formaliter; sed in personam illam individuam apprehensam ab intellectu mediâ illa qualitate, quâ indicatur; proinde error circa illam, est error circa personam: secus si erretur non circa individuam personam: videlicet si quis se fingat filium unius Ducis, aut Equitis nobilissimi, tacens cujus Ducis, aut cujus Equitis filius sit, est error qualitatis, non verò personæ, quia error debet esse circa quid individuum, ut sit personæ, Matienso *lib.* 5. *recopil. tit.* 1. *rubr. gloss.* 1. *num.* 116. Anton. Cucch. *lib.* 5. *inst. major. tit.* 12. *n.* 46. Silvest. *supplementum summæ Pisanæ.* Vivald. *Candel. Sacrament.* 1. *p. de matrim. num.* 117. & alii, quos referens sequitur Bonacin. *quæst.* 3. *punct.* 2. *num.* 6. *&* 7. Sanch. *lib.* 7. *de impedimentis, disp.* 18. *à n.* 25. *ad num.* 31. & Rebel. *lib.* 3. *de matrim. quæst.* 2. *per totam, & maximè num.* 5. *& sequenti.*

Non hoc loco omittendum dubium de errore commisso in petendâ dispensatione narrato gradu superiore consanguinitatis, vel affinitatis pro inferiore, in quo eventu, si orator explicet in supplicatione per errorem gradum secundum consanguinitatis, cùm debeat exprimere tertium, vel quartum gradum, dispensatio non vitiatur; ratio, quia error est circa qualitatem accidentalem contentam à fortiori in gradu super quo dispensatur; item quia valet dispensatio, quando tacetur id, quòd si exprimeretur, redderet Principem proniorem ad dispensandum. Sicut, qui impetrat beneficium, narret illud esse curatum, cùm tamen sit simplex, valet dispensatio: constat ex *lege falsâ, ff. de condit. & demonstrat.* & *ex cap tua, de sponsf.* ex quibus testibus patet falsam demonstrationem non nocere, quando constat de corpore, Sanchez *lib.* 8. *disp.* 21. *num.* 35. ergo in nostro casu valet dispensatio, quia quamvis non concedatur in particulari pro tertio gradu consanguinitatis, sed pro secundo, conceditur tamen simpliciter pro consanguinitatis impedimento, quando minus impedimentum includitur in majori, ita Petrus de Ledesma *in summa Sacrament. ubi de matrim. cap.* 27. *post.* 7. *conclus. dubio* 1. & Vega *summæ, tom. cap.* 34. *casu* 98. *in principio.* Sanch. *lib.* 8. *disp.* 24. *num.* 17. ubi addit ad finem adhuc non vitiari dispensationem, si ex industria erretur dispensatio in 2. gradu, cùm petenda foret in tertio. vel quarto gradu. Secus si error contingeret petendo dispositionem in gradu inferiore, cùm debuisset peti in superiore, tunc enim esset falsa dispensatio, ex eo quòd error est circa substantiam dispensationis, nec formaliter, & vitualiter gradus inferior includitur in majori: juvat intentionem dispensantis non fuisse dispensare nisi in illò gradu superiori, qui non clauditur in inferiori, nec comprehenditur verbis rescripti. 233

Quòd si in dispensatione error accidat expli- 234

cando manus impedimentum, dicendo esse conjunctos sibi in secundo gradu affinitatis, cùm non sint, nisi in secundo gradu consanguinitatis, dispensatio non valet; quia sunt diversa impedimenta, neque impedimentum consanguinitatis clauditur in impedimento affinitatis, neque universa: ideo dispensatio super uno non accommodatur alteri, ita Ludov. Lopez 2. p. *instruct. ubi de clavibus, cap.* 9. *col.*5. & 1. *p. cap.* 50. *col.*2. ubi in hoc posteriori loco vult dispensationem in consanguinitatis gradu certò extendi ad dispensandum in simili affinitate, quia affinitas est minus quid, quod non est dicendum, quia affinitas, & consanguinitas differunt specie; nec casus affinitatis clauditur sub casu consanguinitatis. Bald. *in cap. innotuit, n.* 17. *de electione.* Afflict. *dec.* 320. *n.* 12. idem Bald. *in l. eam quam. C. de fideicommissis.* & Oldrad. *in conf.*247. *incipiente, Quidam Rex*, dicentes dispensationem super uno defectu, non esse dispensationem super alio defectu diverso, nec ad illum protrahi. Item, quia gratia admissa in uno, non est admissa in alio, secundùm Andr. *in c.* 1. §. *donare.* 1. *col. qualiter olim feud. alien. poterat.* Atque ita potestas dispensandi, quamvis sit latè interpretanda tanquam favorabilis, per *c. fin. de simonia*, non tamen extenditur ad quoscunque casus, sed ad illos duntaxat, qui sunt adaptabiles casibus in potestate expressis Felin. *in cap. final. num.* 8. *limit.* 1. *de simoniâ*, & Gambara *de author. Legati, lib.*10. *n.* 203. ubi concludit dispensationem non prorogari de casu ad casum non contentum sub latâ significatione verborum.

235 Ex dictis sequitur dispensatum ad nubendum personæ certæ, ac determinatæ, nempe Bertæ, non posse ducere ejus sororem; ratio, quia quando Princeps facit facultatem Petro, ut majoratum instituat in persona Pauli filii sui specialiter nominati, eo mortuo in vitâ patris sui, non potest Petrus instituere majoratum in persona nepotis, quem Paulus filius reliquit. Molin. *lib.*2. *de primog. cap.*12. *n.*40. Gregor. Lopez *l.*3. *tit.*9. *part.* 6. gloss. *in verbo, no valdra*, quoniam quamvis verbum filii in aliis casibus extendatur ad nepotes, non tamen extenditur ad eos quando filius proprio nomine est vocatus; sed in hoc non consentit Molin. credens non finiri majoratum, cùm debeat esse perpetuus; ideo filio mortuo posse institui majoratum in personâ nepotis. Mihi tamen magis placet tanquam tutius novam facultatem impetrare, ex traditis à Bartolo *in l. si quis ita, in principio, ff. de testam. tutel.* juncta gloss. *num.* 1. dicente appellatione filii factâ expresso nomine proprio, non contineri alium quàm filium, ita specialiter nominatum, juvat
236 idem Molin. *num.* 42. post Gregorium suprà, dicens obtentâ facultate ad creandum majoratum in personâ filii specialiter nominati, non posse eo mortuo majoratum creare in personâ alterius ex filiis suis, cùm hæc facultas sit specialiter concessa ad unum certum filium, nec possit extendi ad alium non nominatum specificè. Cùm ergo dispensatio sit impetrata ad ducendum Bertam specialiter, non potest virtute ejusdem dispensationis dispensatus ducere sororem illius, quia in materiâ restringibili non veniunt, nisi expressa, Hostiens. *in cap. postulasti, de rescriptis, text. in l. penult. Cod. de legat.* per quem text. Bald. *conf.* 262. *lib.*1. & *conf.*456. *lib.*5. consuluit quòd ubi aliqua dispositio est restrictiva, restringit omnem dispositionem etiam favorabilem, neque ad alias personas extendi posse, ut notant scribentes *in l. coheredes*, §. *cum filiæ, ff. de vulgar. & pupill.* Aymon. *conf.* 98. *à num.* 6. quibus probatur dispensationem impetratam ad contrahendum cum Berta matrimonium, non esse extendendum ad contrahendum cum sorore illius, Sanch. *lib.* 8. *de dispensat. disp.*1. *num.*3. & *seq.* & *num.* 31. & 32.

Quid dicendum de potestate Papæ circa sponsalia dissolvenda? Certum est posse Pontificem ex causâ justâ dispensare in sponsalibus etiam juratis: siquidem potest dispensare in matrimonio rato, ut dictum est *suprà in* 9. §. *num.*170. & 171. ergo à fortiori poterit in sponsalibus. Secus dicendum est de Episcopo, ut notat Palud. *in* 4. *distinct.* 27. *quæst.*1. *art.* 2. *nu.* 14. quia est jus quæsitum tertio, quod non potest tolli, nisi à supremo Principe. Nec obstat vulgare proloquium asserens posse Episcopum in sua Diœcesi quidquid potest Pontifex in toto Orbe, ut docet Victor. *in relect. de matrim. p.*1. *n.*7. Veracruz 2. *p. speculi, art.*28. *post* 3. *conclusionem, vers. ex ista conclusione*, & Henriq. *lib.*6. *de pœnit. cap.*14. *num.*7. *in commento, lit. K.* & *lib.*10. *de Sacram. Ordinis, cap.* 35. *n.*2. & *lib.*12. *de matrim. cap.*3. *n.*2. *in commento, lit. N.* quia hoc procedit nisi jure Pontificio id reservetur, ut de facto reservatur *in cap. ex literis, el 2. de sponsal.* ubi Papa præcipit Episcopis, ut cogant contrahentes ad servandam sponsalium fidem: quod præceptum cùm sit Pontificis, non possunt Episcopi in illo dispensare. Sanch. *lib.* 1. *de sponsalibus, disp.* 61. *per totum.* 237

§. XI.

Quæ egeant dispensatione Papali?

EPITOME.

238 *Jurisdictio Papæ jure divino à Christo Domino instituta, & ab eo immediatè accepta, Episcoporum à Papa suscepta, & in Episcopos derivata.*
239 *Papa quomodo possit absolvere excommunicatos defunctos.*
240 *Papa potest concedere Indulgentias per modum suffragii defunctis.*
241 *Reservata summo Pontifice quæ sint.*
242 *Legata ad pias causas solus Papa potest ad alios usus convertere.*
243 *Papa apponendo manum in aliquo negotio, nullus potest in illud se intromittere.*
244 *Papa solus potest eximere seculares, & Ecclesiasticos à potestate Episcoporum, non tamen à seipso.*
245 *Papa, non verò Episcopi potest aliquem canonizare.*
246 & 247 *Papa potest erigere Ecclesias Collegiatas in Cathedrales, & Episcopales in Metropolitanas, & illis dare Prælatos.*
248 *Papa solus potest dare curatorem Ecclesiæ Cathedrali ad effectum agendi secundùm aliquos.*
249 *Papa habet administrationem supremam omnium Ecclesiarum.*
250 *Papa quid possit circa leges Apostolorum, & traditiones eorundem.*
251 *Episcopi possunt dispensare in irregularitate ex bigamiâ quoad Ordines minores suscipiendos, & quoad usum susceptorum, non autem quoad majores.*
252 & 253 *Papa potest dispensare in omni irregularitate proveniente ex quocunque homicidio, quamvis contradicat Borgas.*
254 *Et quid dicendum ex Concilio Tridentino.*
255 *Irregularitatem esse de jure divino, & habere originem ex lege veteri, quomodo sit intelligendum.*
256 *Papam posse solum dispensare cum homicidio justo, non autem Episcopum ad Ordines dicendum est.*
257 *Irregularitas ex homicidio justo, & injusto differunt: ex justo si fuit occulta potest dispensari ab Episcopo.*
258 *Dispensatio an sit valida in homicidio tacito quòd occisus fuerit Sacerdos.*
259 *Dispensatio commissa Ordinario cum clausulâ, Si* ita

res ita se habet ut petitur, *an expiret mortuo Papa.*

260 *Irregularitates, quæ egent Papali dispensatione.*

261 *Interdictum generale personale, locale ob culpam personæ privatæ, solus Papa potest ponere.*

262 *Papa solo actu interiori potest relaxare interdictum, secus dicendum de cæteris Prælatis.*

263 & 264 *Interdictum generale personale, aut speciale quando possit poni pro debito pecuniario.*

265 & 266 *Dispensatus ad omnes Ordines est dispensatus, ad minores tantùm, nisi addatur ad sacros.*

267. 268. 269. & 270. *Dispensatus ad Ordines sacros, vel ad dignitates, vel ad Episcopatum ad quid censeatur dispensatus.*

271. 272 *Dispensatus quando videatur posse succedere patri in eadem Ecclesia, & an possit succedere in Ecclesia filiali patris.*

273. 274. 275. 276. 277. *Dispensatus ad Sacerdotium quæ beneficia possit retinere.*

278 & 279 *Et quid de dispensato ad beneficium simpliciter, ad quid censeatur dispensatus.*

238 PApæ jurisdictio in tota Ecclesia est jure divino à Christo Domino constituta, & ab eo accepta immediatè: Episcoporum autem jurisdictio est à Christo Domino instituta, à Romano tamen Pontifice, ut à Christi Vicario, & summo totius Ecclesiæ Pastore suscepta, & ab eo veluti à fonte in illos derivata. Hoc posito quæritur utrùm Papa possit absolvere excommunicatos in excommunicatione defunctos? Pars negans ex eo probatur, quia non habet potestatem aliquam in personam defuncti, quâ illam possit liberare ab eo vinculo, cùm sit defunctus extra jurisdictionem Ecclesiæ. Item quia non potest Pontifex excommunicare defunctos, ut notat Sot. *in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 2. ad finem.* Alphons. de Castro *lib. 2. de justa hæret. punit. cap. 19. & 20.* Covarr. *in cap. Alma mater, de sent. excommun. p. 1. §. 11. num. 8.* ubi ait esse communem sentent. tam

239 Theologorum, quàm juris Pontificii Interpretum. Ergo si non potest excommunicare defunctos, multò minus poterit absolvere.

Dicendum tamen est excommunicatum post mortem posse absolvi ab Ecclesiâ, ut de licentiâ illius sepeliatur, & ut à vivis adjuvetur suis suffragiis: atque ita potest Ecclesia vinculo, quo vivum ligavit, post mortem eundem solvere, quod fit satis, concedendo illi Ecclesia sepulturam Ecclesiasticam, & vivis licentiam ad offerendum pro illo Missarum sacrificia, ac preces, & hoc modo, cùm defunctum solvit excommunicationis vinculo. Conceditur mortuo sepultura, & vivis facultas offerendi pro eo Sacrificia, & preces, & licentia communicandi cum defuncto. Non potest tamen Pontifex, seu Ecclesia mortuos excommunicare, quia crimina morte extinguuntur, & cum vita finiuntur, ut ultra præcitatos sentit Sylvest. *excommunicatio. 1. §. 7.* & Azor. *2. p. instit. moral. lib. 5. c. 26. vers. secundò quæritur.* Quòd si urgeas glossam, & Panor. *in c. si quis, de hæret.* asseruisse posse mortuos hæreticos excommunicari? Responde posse post mortem declarari, in vitâ hunc, vel illum lapsum fuisse in hæresim, ac proinde tanquam excommunicatum esse indignum, Ecclesiasticâ sepulturâ, & suffragiis ac precibus omnino esse privandum, sicque esse explicandam gloss. *in c. si quis, de hæreticis*, & alteram glos. *in c. Judæi 2. de Judæis*, dum volunt posse hæreticos mortuos excommunicari, hoc est, posse post mortem declarari cum hæresi ex hac vita abiisse.

240 Quo etiam modo dubitari potest de eo, quod asseritur planè posse Papam, vel Ecclesiam indulgentias concedere mortuis per modum suffragii? Cui Sot. *in 4. dist. 21. quæst. 1. art. 3.* Respondet hujusmodi Indulgentias non tam certè prodesse defunctis, quàm vivis; subdit tamen magis pium esse sentire oppositum, hoc est, æqualem fuisse à Deo datam potestatem applicandi indulgentias per modum suffragii demortuis, & per modum absolutionis vivis: sicut offeruntur sacrificia pro vivis, & defunctis; sed melius respondetur ex certâ, & firmâ lege indulgentias prodesse defunctis per modum suffragii, quia decesserunt in charitate, & gratiâ Dei, & ideo in eos eo modo conferuntur à Summo Pontifice per modum suffragii, quæ solvunt, & satisfaciunt pro defunctis ex thesauro Ecclesiæ: quemadmodum indulgentiæ concessæ viventibus favent eisdem in modum absolutionis, defunctis autem in modum suffragii eadem Christi Domini lege certâ, & firmâ.

Sed petes quænam sint Summo Pontifici reserva- 241
ta ita, ut alius sine ipsius speciali commissione, vel dispensatione possit efficere? Responde esse casus prope innumeros. Nihilominus breviter non nullos perstringam ordine minimè servato. Imprimis nemo potest agere in judicio nomine Ecclesiæ Romanæ super bonis quæ fratribus ex familiâ Franciscanâ relinquuntur sine speciali Papæ mandato, ut constat ex *Extravag. si conditorem, de verborum significat. Joan. XXII.*

Item legata ad pias causas relicta solus Pontifex 242
Romanus potest ad alios usus convertere *Clem. quia contingit, de religiosis domibus.* Similiter testamenta pia solus ille mutare potest, Navar. *conf. 2. n. 6. de rebus Ecclesiæ non alien.* Pinel. *in rub. C. de rescin. vendit. p. 1. c. 2. n. 19.* Graffis *de arbit. confess. lib. 2. c. 69. n. 1.* Henriq. *in summa, lib. 7. c. 37. §. 2. lit. f. & lib. 9. c. 22. §. 6. lit. m.* Cened. *pract. qu. lib. 1. qu. 35. n. 12.* & Phœbos *decis. 47. n. 12. cum seq tom. 1.*

Similiter Papa apponendo manum in aliquâ com- 243
missione signandâ, per talem signaturam totum negotium ad se revocat, & nullus alius se potest in eo negotio expediendo intromittere, propter reverentiam debitam Papæ, *text. in c. ut nostrum de appellat.* Rot. *decis. 33. eod. tit. in antiquis, & decis. 6. n. 2. de concess. præb. in antiq.* Marches. *in suo tract. de commissionibus 2. p. de commiss. appellat. c. 6. n. 37.* Petrus Barbos. *in l. 1. ff. de judiciis, tract. 4. n. 42.* Menoch. *cons. 349.* & Camill. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 4. n. 11.* Quin etiam ordinatus à Papa sine ipsius licentiâ non potest ulteriùs promoveri, scribentes *in c. cùm in distribuendis, de temporibus ordinat.* Cocchi. *de jurisd. ordin. in exemptos. p. 1. quæst. 21.*

Eodem modo ipse solus potest eximere à jure, & 244
potestate Episcoporum aliquos tam seculares, quàm Ecclesiasticos, seu regulares. gloss. *in c. frater. 16. quæst. 1.* glossa *in c. quod translationem, in verbo reservata post principium. de officio legati.* Mandos. *de signaturâ gratiæ, tit. exemptiones, vers. eximere propriè, est Apostolicæ Sedis,* quoniam à Sede Apostolica, vel à Romana Curia nemo se eximere potest. Abbas *in cap. si quis, num. 2. de major. & obed.* & Selva *de beneficiis, p. 3. quæst. 8. num. 16. & tract. de jurejurando, p. 4. num. 39.* non potest tamen Papa aliquem eximere à se ipso, & à Curiâ Romanâ, ut Abb. & Selva *ubi proximè*, ita, ut non teneatur sic exemptus venire ad Pontificem, vel ut nequeat ab ipso excommunicari: probatur, quia eo ipso videretur exemptus à potestate divinâ, cùm Papa sit loco Dei in terris, *cap. 2. de translat. Prælat.* alioquin diceretur posse Pontificem abjicere à se claves, & sibi manus ligare, *c. innotuit, de elect.* gloss. *in c. final. de sentent. excommun. lib. 6.* Nam ea est potentia Papæ, ut contra illam nulla detur præscriptio. Innocent. *in cap. bona 2. de postulat. Prælat.* Felin. *in cap. cùm non liceat, n. 14. in fine, de præscrip.*

Item solus Papa potest aliquem in album ac nu- 245
merum Sanctorum referre, quod Alexander Tertius

in

in cap. 1. *de reliquiis, & venerat. Sanctor.* de quo *suprà*, §. 3, *n.* 9. Quamvis id olim aliqui arbitrati sunt fuisse integrum Episcopis in suâ Diœcesi de jure, *argumento cap.* 1. *de consecrat. dist.* 3. ubi sic habetur: *Et illæ festivitates quas singuli Episcopi in suis Episcopatibus cum populo collaudaverint.* Nihilominus hoc esse reservatum Summo Pontifici testatur gloss. *in d. cap.* 1. & tradunt Paul. Fusc. *de visit. lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 14. Læl. de Zanch. *de privil. Eccles.* 130. *privil. ex n.* 4. Michaël. Timoth. *de visit. Eccles. lib.* 2. *tract.* 1. *c.* 36. Humad. *in l.* 66. *tit.* 4. *part.* 1. gloss. 3. Gambar. *de offic. & potest. legat. delat. lib.* 2. *ex n.* 233. Azor. *inst. moral. p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 6. *quæst.* 1. Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. Neapol. cap.* 51. *in fine.* Covar. *lib.* 4. *variar. cap.* 19. *n.* 8. *vers. præter has*, & Mascard. *de probat. conclus.* 262. *num.* 50. Ex quibus sequitur hos relatos in numerum Sanctorum à Summo Pontifice, pro talibus possumus colere, & non alios secundùm præcitatos.

246 Solus item Pontifex potest erigere Collegiatam Ecclesiam in Cathedralem, & Episcopalem in Metropolitanam, *cap.* 1. *ne sede vacante.* Azor. *instit. moral. p.* 2. *cap.* 29. *quæst.* 25. dicens, Legatum non posse erigere in Provincia sibi demandatâ Ecclesias Cathedrales, quia hoc est Papæ reservatum, *& lib.* 6. *c.* 30. *quæst.* 2. *&* 4. ubi id confirmat; secus de cæteris Ecclesiis inferioribus, Parochialibus scilicet, aut simplicibus: nam ad has erigendas Episcopi jus habent; ex causa tamen possunt Ecclesiam simplicem incuratam, & Parochialem erigere. Rebuf. *in praxi, tit. de erectione in curatam, & Parochialem.* Azor. *d. cap.* 29. *quæst.* 25. *& d. cap.* 3. *quæst.* 3. *&* 4. Nihilominus sacra Congregatio, teste Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 492. *in.* 1. *edit. & resol.* 383. *n.* 6. *&* 7. *in* 2. *edit.* censuit beneficia simplicia non posse ab Ordinario mutari in curata: sicut neque Ecclesia curata mutari potest ab Ordinario loci in simplicem, ut notat Mari Anton. *var. lib.* 1. *resol. ult. casu* 69. ex quibus sequitur has mutationes esse Pontifici reservatas.

247 Similiter nemo potest sine speciali Papæ commissione dare Prælatum, vel Pastorem Ecclesiæ Cathedrali sibi qualitercumque exemptæ, quæ careat clero, & Pastore Catholico. *Clem. in plerisque, de electione* juvat *c. felix* 50. *c. præcipimus* 54. 16. *quæst.* 1. ubi dicitur Papæ solùm esse integrum Ecclesiam erigere, & constituere in Cathedralem, & eam de loco ad locum transferre, vel aliâ ratione mutare, gloss. *verb. Cathedralem, in cap. cùm inferior, de majoritate, & obedientia.* Quemadmodum solus Pa-

248 pa potest dare Curatorem Ecclesiæ Cathedrali, & ejus bonis quo ad effectum agendi ex eo, quia judicium agitatum cum Ecclesiâ vacante, regulariter nullum est. *cap. fin. ne sede vacant.* Innoc. *in c.* 1. *ne sede vacant.* quem Abb. sequitur *in d. cap. final. col.* 1. *in fine.* ubi voluit solum Papam quoad effectum agendi, posse dare Ecclesiæ Cathedrali, & ejus bonis curatorem, per text. *in argumentum, in cap. is cui, de elect. in* 6. & per textum *in cap. pastoral. de officio Ordinarii*, sequitur Gig. *de pensionibus, quæst.* 65. *num.* 5. *&* 6. favet *cap. is cui* 42. *de elect. in* 6. *cap. Ecclesiæ Cathedrali, de supplen. neglig. Prel. eodem lib.* ex quibus solus Papa potest dare administrationem Ecclesiæ Cathedrali. vide Azor *suprà d. lib.* 6. *cap.* 30. ubi de mutatione, translatione, erectione, & suppressione Ecclesiarum per totum.

249 Papa enim tanquam caput omnium Ecclesiarum, & Conventuum Ecclesiasticorum habet supremam omnium administrationem. Navarr. *in cap. non liceat, de spoliis clericorum*, §. 3. Lessius *c.* 4. *lib.* 2. *dub.* 7. addens *n.* 51. posse Pontificem ad alios usus, & etiam ad alias Diœceses bona Ecclesiæ transferre, interveniente tamen causâ justâ: eâ autem non existente, nullo modo: cùm non sit dominus, sed administrator, & ex consequenti debet leges fidelis dispensatoris custodire. Less. *suprà*, quamvis *ex c. licet. de preben. in* 6. aliqui arbitrentur Pontificem Romanum habere dominium, esséque dominum beneficiorum bonorúmque immobilium Ecclesiæ, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 1. *vers. sunt qui putent*, sed de his infra suo loco *disp. sequenti*, §. 1. *& sequentib.* §. 4. *num.* 116. *&* 117.

Sed quid de Romano Pontifice circa leges Apos- 250
tolorum? Responde secundùm communem sententiam Theologorum, Apostolos aliqua tradidisse tanquam ministros Christi, & viva Spiritus sancti instrumenta, & sic tradita, existere tanquam traditionem divinam, quo modo tradiderunt, vel ediderunt Scripturas canonicas: & Baptisma parvulorum, cultum, & venerationem sacrarum imaginum, suffragia vivorum pro defunctis, perpetuam Deiparæ virginitatem, Symbolum fidei, & invocationem Sanctorum, qui in cœlis visione beatificâ perfruuntur: à quibus omnibus, vel ab aliquibus eorum Papa nequit aliquem solvere, cùm sint juris divini, cujus auctor, & conditor extat Deus ipse: Apostoli autem sunt Prædicatores, & denuntiatores. Cæterorum tamen Apostoli fuerunt Pastores, ac Præsides à Christo Domino instituti, & vocati ad ferendos Canones, qui Apostolis tribuuntur. Hos denique potest Pontifex mitigare, & relaxare, qualia sunt præcepta de bigamo non promovendo ad Ordines, de homicida non assumendo ad Clericatum juvat. *cap. Presbyter. dist.* 82. *& c. lector. dist.* 34. & ideo potest Pontifex dispensare in bigamia etiam ad Ordines sacros, ut volunt Jacobat. *de Concilio, lib.* 7. *art.* 7. *vers. octavò facit, col.* 4. *pag.* 499. Marta *de jurisd. p.* 2. *c.* 37. *num.* 14. Navar. *in manual. c.* 27. *num.* 197. Suar. *de censuris, disp.* 49. *sect.* 6. *num* 1. Ratio, quia quamvis hæc irregularitas sit inducta à D. Paulo, est tamen de jure humano, quoniam Apostoli, ut Apostoli sacram Scripturam ferebant, & ut Episcopi leges Ecclesiasticas condebant: atque ita posse Pontificem dispensare cum bigamo, ut gloss. *in d. c. lector, verb. fiat*, & *ibi* Archid. & Turrecr. *art.* 1. *n.* 2. Hostiens. *in c.* 2. *n.* 4. *de bigamis, & ibi* Innoc. *n.* 2. Abb. *n.* 6. Cov. *Clem. si furiosus, de homicidio* 1. *p.* §. 2. *n.* 4. & ex Theologis Sot. *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 3. *art.* 3. *conclus.* 1. *& ibi* Ricard. *art.* 4. *quæst.* 4. Metina *cap. de jejunio, quæst. de dispensatione in Quadragesima, vers. his tamen non obstantibus*, & alii, quibus accedit Hispaniarum Primas *in d. cap. lector, num.* 4. ex ea ratione, quia impedimentum bigamiæ non est ex jure divino, aut naturali: ergo est dispensabile, quamvis ab Apostolis sit inductum, quoniam ejus institutio non transvolat jus humanum, ut notat Suar. *de censuris, disp.* 49. *sect.* 6. *num.* 1. Nec refert decisio *cap.* 2. *de bigamis*, ubi dicitur non licere cum bigamis dispensare: quia verbum *non licere*, inducit difficultatem duntaxat, non autem infert impossibilitatem, Suar. *num.* 2.

Quin etiam Episcopi possunt dispensare in irregu- 251
laritate ex causa bigamiæ consurgente, quoad Ordines minores suscipiendos, utendúmque susceptis, Hostiens. 2. *p. lib.* 6. *tit.* 7. *quæst.* 7. D. Thomas *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 3. *art.* 3. *& in additionibus ad* 3. *p. quæst.* 66. *art.* 5. Grass. *decis.* 1. *p. lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 38. Burgasius *de irregularitate*, *p.* 5. *tit. de bigamis, num.* 8. qui loquuntur de bigamia vera, vel interpretativa, quod probant ex *cap. lector. dist.* 34 quod est ex Martino Papa, ubi Martinus sic loquitur: Lector, inquit, si viduam alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut si fortè necessitas sit, Subdiaconus fiat, ubi conceditur Episcopo licentia dispensandi ad recipiendum Subdiaconatum

urgente

urgente necessitate, qui Ordo non erat sacer eo tempore: consonat Reginal. *lib.* 30. *tract.* 2. *cap.* 8. *num.* 89. firmans non posse Episcopum dispensare cum bigamo ad majores Ordines, quamvis velit ingredi Religionem, quam partem sequitur etiam Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 6. *num.* 11. Petrus de Ledesma *de matrim. quæst.* 66. *art.* 5. *conclus.* 3. & alii, quos referens sequitur Sanchez *lib.* 7. *de imped. disp.* 86. *num.* 11. pro reliquis hac de re lege Sayrum *de censuris*, *lib.* 6. *n.* 7. 8. 9. & Sanch. *suprà à n.* 12. *usque ad num.* 18.

252 Pro irregularitate ex homicidio voluntario orta, certum est Pontificem dispensare posse in qualibet irregularitate procedente ex homicidio justo, vel injusto, voluntario, vel casuali. Quare rejiciendus est omnino Borgas. *in tract. de irregularitate*, *p.* 1. *in principio*, dicens, temerè non posse Papam dispensare in irregularitate consurgente ex homicidio voluntario, cùm oppositum sit omnium ex eo; quia omnis irregularitas est inducta à jure Ecclesiastico, ita Covar. *in Clem. si furiosus*, *p.* 2. §. 3. *num.* 3. Henriquez *lib.* 14. *cap.* 1. §. 3. Molin. *de justitia*, *tom.* 4. *disp.* 79. Suar. *de censuris*, *disp.* 44. *sect.* 4. *num.* 35. Avila *eodem tract. p.* 7. *disp.* 6. *sect.* 3. Bonacin. *de censuris*, *disp.* 7. *quæst.* 1. *puncto* 1. *num.* 1. *& quæst.* 4. *puncto ultimo*, *num.* 1.

253 Quòd si dicas cum Borgas. *in tract. de irregularitate*, *p.* 1. *in principio*, *quæst.* 3. existimante non esse licitum summo Pontifici dispensare in irregularitate procedente ex homicidio voluntario. Dico illum errasse, & malè sensisse. Nam posse dispensare, probatur ex ratione suprà scripta; nempe quòd irregularitas solo jure humano est introducta, non autem jure divino, etiam si glossa *in. cap. sicut dignum.* §. *ultimo*, *in verb. consilium*, & *ibi* Panormitanus *n.* 12. *& in cap. ad audientiam*, & *ibi* Marian. Socinus *tertia quæstione principali*, *de homicidio*, velint esse de jure divino illam irregularitatem, propter illud 1. *Paralip.* 22. ibi, *non ædificabis mihi domum*, *quia vir sanguinis es.* Quoniam respondetur non quæcunque in sacra pagina dicuntur, esse de jure divino, & indispensabilia; sed ea duntaxat, quæ à Deo fieri præcipiuntur, vel ab iis, qui scripserunt Scripturas, & à Deo ipso immediatè tanquam præceptum divinum susceperunt tradendum Ecclesiæ. Atque ita dicendum est capita, & textus, qui aliquo modo indicant non esse dispensandum cum homicida voluntario, esse intelligenda ab inferioribus Prælatis, non autem à summo Pontifice, ut communiter tradunt Doctores, addùntque cum homicida Papam posse dispensare; difficulter tamen, & non nisi ex magna causa dispensare solere, additis quibusdam conditionibus. Covarr. *in Clement. si furiosus*, *p.* 2. §. *tertio*, *n.* 3. *de homicidio.* Staphilæus *de literis gratiæ*, *& justitiæ*, *fol.* 193. Sayro *de censuris*, *lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 4.

254 Quæ dispensatio post Consilium Tridentinum, *sess.* 14. *de reformat. cap.* 7. difficilior facta est, cùm ibi dicitur his verbis: Qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari avelli debet; & infrà, ibi: omni ordine, ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuò careat; & paulo antè, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit. & *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. ibi, liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare. Quibus omnibus probè expensis ostenditur difficultas dispensandi cum homicida voluntario: quæ etiam demonstratur ex *cap. ad audientiam*, *de homicidio*, juxta quod indicatur non esse dispensandum, hoc est, cum homicida, nisi difficulter. Confirmatur ex *Numerorum* 25. *& Exodi* 2. nam Panorm. *in d. cap. sicut dignum*, *n.* 12. *de homicidio*, notat in veteri Testamento fuisse dispensatum cum Phinees Aaronis nepote, cui datum fuit post duplex homicidium patratum divina peragere, Moysique occisori Ægyptii permissum Pontificana exercere, consecrareque Aaronem, & filios ejus Levitas in Sacerdotes. Confert huic Paulus homicida consentiens neci consanguinei protomartyris Stephani *Actor.* 7. qui tamen postea ad Apostolatum evectus est, *Act.* 9. *&* 13.

Unde quando dicitur aliquas irregularitates esse 255 de jure divino, intelligendum est hoc propterea dici, quatenus habent originem ex lege veteri, ad cujus imitationem Ecclesia illas induxit. Quòd si adjungas irregularitatem traxisse originem largo modo à lege naturæ, & ideo esse indispensabilem? Respondet gloss. *in c. sicut dignum*, §. *clericos*, in illis verbis, *& cum tali nunquam dispensatur, de homicidio*, videri Papam non posse dispensare cum homicida voluntario, quia est de jure divino, ubi allegat illud 2. *Regum* 7. ibi, *non ædificabis mihi templum*, *quia vir sanguinis es.* Attamen hoc non urget, quia etiamsi irregularitas principium afferat à lege naturæ lato modo, prout nititur naturali æquitate: non propterea dicitur jus naturæ, eò quòd si diceretur, ex consequenti leges omnes quatenus conveniunt æquitati naturali, dicerentur leges naturales, quod non est admittendum. Quoad glossam verò, responde cum Hostiens. *in d. cap. sicut dignum*, *de homicidio*, illam nihil aliud velle significare, nisi quòd Papa soleat difficulter dispensare cum homicida voluntario, non autem quòd homicidium tale sit omnino indispensabile, cùm Papa in omni irregularitate ex homicidio voluntario, etiam notorio, possit dispensare, ut ex antiquioribus docent Innocentius, Hostiensis, Ananias, & Panormitanus *in cap. sicut dignum*, *de homicidio.* Antonius 3. *p. tit.* 29. *c.* 2. §. *ult. in fine.* summa Pisanella *verb. homicidium.* 4. §. 2. Albertus Trotius *tract. de vero*, *& perfecto clerico*, *lib.* 2. *cap.* 27. Maiolus *lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 2. *&* 3. & alii supra relati.

Multo fortiùs dicendum est solum Papam dispensa- 256 re tam ad sacros Ordines, quàm ad minores, non autem Episcopum posse cum homicida justo, quamvis contradicat Cajetanus *in summa verb. irregularitas*; sed minus bene, cùm contraria sit communis. Vivaldus *de irregularitate*, *n.* 323. Valentia *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 18. *punct.* 3. §. 4. *in fine* Aragon. 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 8. *in fine.* Michaël Salon *ibi controvers.* 4. *in fine.* Navarr. *in manuali*, *cap.* 27. *n.* 194. §. 7. *& n.* 218. Petes tamen rationem quare homicidium justum inferat irregularitem? Dico, quia omnes Ordines referuntur ad sacram Synaxim, quod est Sacramentum Pacis impetratæ sanguine Christi Domini. Item, quia in Eucharistia continetur Christus Dominus pacificus, ac mitissimus; quam mansuetudinem, ac pacem non repræsentat homicida etiam justus. Avila *de censuris* 7. *p. disp.* 5. *sect.* 1. *vers. secundò notandum est.*

Differt autem homicidium injustum, & justum, 257 & irregularitas ex homicidio injusto ab ea, quæ oritur ex homicidio justo. Nam hæc dicitur irregularitas ex defectu lenitatis, & contrahitur absque ulla culpa, ut contrahit judex per sententiam mortis, aut mutilationis: illa verò contrahitur cum peccato, & oritur ex delicto homicidii, irregularitas hæc ad dispensandum est difficilior multo, illa verò facilior: utraque tamen dispensatur à Summo Pontifice, quando est notoria. Quòd si irregularitas ex defectu lenitatis sit occulta, poterit dispensari ab Episcopo, quando occisio fuit occulta; puta si in bello justo miles occidat hostem nemine vidente. Con-

Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 6. quia ibi excipitur irregularitas ex homicidio voluntario proveniente etiam occulto: ergo irregularitas ex homicidio justo, & sine peccato orta, qualis est ex defectu lenitatis, potest dispensari ab Episcopo, quando occisio verè fuit occulta. Quin etiam si homicidium occultum non fuerit in se voluntarium, sed vel justum, vel casuale exequutum sine diligentia, potest Episcopus pro minoribus Ordinibus, & simplicibus beneficiis etiam in foro exteriori dispensare cum hujusmodi homicidis. Ex ea ratione, quia Concilium *d. sess.* 24. *cap.* 6. prohibet, ne Episcopi dispensent cum homicida voluntario. Quare hæc prohibitio ad alios homicidas occultos non extenditur. Sic Henriquez *supra d. l.* 14. *cap.* 9. §. 3. *& cap.* 19. §. 2. *lit.* X. Ludovicus Miranda *in man. Præl. tom.* 2. *quæst.* 8. *art.* 13. Garc. *de beneficiis, part.* 7. *cap.* 11. *n.* 34. Campanil. *in diversf. juris Canonici, rubr.* 11. *cap.* 23. *n.* 132. *&* 142. & alii.

258 Sed quid dicendum de presbytericida, dicente in literis dispensationis simpliciter se hominem occidisse, nulla facta mentione, quòd fuerit Presbyter? Respondet Navarr. dispensationem esse nullam, *consil. lib.* 5. *consil.* 4. *tit. de homicidio, in* 1. *edit.* quia tacuit non exprimendo, quod de jure tenebatur exprimere; & quia si exprimeret, sine dubio retraxisset Papam à concedenda dispensatione; quod sufficit ad reddendam gratiam surreptitiam. *cap. postulasti, & cap. super literis, de rescriptis.* Mol. tamen *de just. tract.* 3. *disp.* 79. *num.* 9. *pag.* 2242. censet esse validam ex eo, quia occisor Presbyteri propterea præcise incurrit irregularitatem, non quia interfecit Presbyterum; sed quia interfecit hunc hominem, cui contigit esse Presbytero, & irregularitas non contrahitur nisi ex homicidio, sive occisus sit Ecclesiasticus, sive laicus, non considerato sacrilegio commisso à presbytericida; quare dispensatio est valida, tacito quòd fuerit Presbyter, quoniam expressa solùm ratione homicidii in genere expressa fuit tota radix unde provenit irregularitas illa, quam incurrit homicida simpliciter, non propter homicidium Presbyteri, sed propter homicidium hominis illius, cui est annexum Presbyterium. In confessione autem tenetur homicida exprimere, se occidisse hominem Presbyterum, ratione sacrilegii facientis novam speciem vitii, quod est de necessitate confessionis; ratione cujus speciei sacrilegii superadditæ, homicida incurrit excommunicationem, non verò irregularitatem diversam ab ea, quam incurreret, si occisus non esset Presbyter.

259 Porrò si Papa concedat Ordinario facultatem dispensandi; si res ita habeat, ut petitur, & ante dispensationem executioni mandatam ipse expiret re integra. Navarrus *in manuali, cap.* 27. *n.* 253. *vers.* 9. *& in cap. placuit, n.* 162. *& seq. de pœnitent. dist.* 6. affirmat expirare; quæ opinio est verior. Ratio, quia commissiones, & mandata expirant mortuo mandante, vel committente. *l. mandatum. C. mandat. & l. & quia. ff. de jurisdictione omnium judic.* quamvis sit judiciale, *cap. relatum*, & *ibi* gloss. *in verb. contestata, de officio judicis delegati.* Nec refert si dicas gratiam, & privilegia non expirare per mortem concedentis, sicuti non expirat gratia facta alicui ad testandum, vel ad prædicandum, vel ad non residendum; quia commissiones factæ Ordinario vel Confessario ad dispensandum veritate cognita, si ita est, ut petitur, non sunt gratiæ, nec privilegia, sed mandata, quæ expirant nondum facta dispensatione; quare non est gratia facta Ordinario sed facta illi, cum quo est dispensandum: proinde commissio mortuo committente expirat, si nondum facta sit dispensatio. Henriquez tamen *de impedimentis matrim. lib.* 2. *c.* 3. *num.* 10. *fol.* 1058. censet, quando Pontifex committit Episcopo facultatem dispensandi cum nominatis personis, dummodo verificari faciat narrata in supplicatione, re integra non expirare commissionem factam Episcopo, quia illa clausula, *Si est ut petitur*, non habet vim conditionis, sed monitionis, cum instructione, & præcepto quodam. Sanch. *lib.* 3. *de matrim. disp.* 30. *n.* 7. *&* 11. idem Henriquez *l.* 14. *de irregularitate. c.* 17. *n.* 7. *vers. si Pontifex.* confert quòd in dubio dispensatio præsumitur valida. Riminald. *cons.* 275. *n.* 12. *vol.* 3. *& cons.* 562. *n.* 26. *vol.* 5. quia in dubio judicandum est in favorem actus, ut valeat potius, quàm, ut pereat. *c. Abbate, de verbor. signific. l. quoties, ff. de rebus dub.* Sanch. *lib.* 8. *de matrim. quæst.* 21. *n.* 25. secundùm quem hæc pars placet, & in praxi potest admitti, quia operari juxta opinionem probabilem licet: quod sequitur Sanch. *l.* 1. *in præcepta Decalogi, cap.* 9. *n.* 14. post alios.

Quæri potest, in quibus nam necessaria sit dispensatio Pontificia? Respondetur in irregularitate proveniente ex Baptismi iteratione solum Papam posse, quando crimen non est occultum. Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 6. quæ irregularitas proposita est in odium, & detestationem hæreticorum; non tamen est imposita solis hæreticis, sed omnibus hæreticos in repabtizatione imitantibus. Quinimo imposita est hæc pœna propter Sacramenti reverentiam. Ideo secundùm communem reservata est Pontifici soli. Summa Pisanella *verb. dispensatio.* §. 6. Maiol. *l.* 3. *de irregular. c.* 24. *in fine, sylvest. verb. irregularitas, n.* 6. *q.* 4. Vivaldus *tract. de irregul. n.* 46 & Summa Confessorum *l.* 3. *tit.* 24. *quæst.* 7. Quòd si crimen sit occultum, potest etiam Episcopus dispensare. Concilium Tridentinum *ubi supra*, Tolet. *in summa, l.* 1. *c.* 70. Avila *de censuris p.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 3. *n.* 9. quamvis incurratur ab aliquo baptizante publicè, dummodo nesciatur an, qui baptizatur, fuerit antea baptisatus. Sanch. *lib.* 2. *matr. disp.* 37. *n.* 11. quod extenditur ad omnes irregularitates ex occultis delictis provenientes, nisi expressè excipiantur in ordine ad suos subditos, vide August. Barbos. *de officio, & potestate Episcopi, allegat.* 39. *a n.* 2. 260

Quoad interdictum, nullus præter Papam, vel de illius commissione, potest interdictum generale personale, nec locale, ob culpam personæ privatæ ponere. Covar. *in c. alma mater, p.* 2. §. 2. *n.* 6. Sot. *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 3 *art.* 1. *conclus.* 2. Sylv. *verb. interdictum* 3. *quæst.* 5. Henriquez *c.* 51. *lib. de excommunicatione, n.* 3. Commissio autem non nisi raro concedi solet: modum concedendi ponit Covarruvias *n.* 4. ita ut primò ponatur interdictum in Parochiam delinquentis, & in aliam, vel Parochialem, vel Collegiatam: quòd si adhuc delinquens perseveret contumax, decernatur interdictum in duo Monasteria, vel Ecclesias collegiatas: tertiò in totam Diœcesim, ac denique durante contumacia adhuc interdicatur Ecclesia Cathedr. 261

Cæterùm Papa solo actu interiori potest interdictum relaxare. Probatur, quia potest legem revocare per solam interiorem voluntatem, prout vult Medina 1. 2. *quæst.* 90. *art.* 2. Henriquez *de interdict. c.* 51. *n.* 4. & ante *in cap.* 47. *n.* 1. cum aliis. Confirmatur, quoniam, ut censura operetur validè, requiritur in ferente illam interior animus, ac voluntas, nec sufficit verbum, aut signum externum deficiente voluntate ligandi in interiore: igitur, ut cesset interdictum, satis est quòd dicat Papa sola voluntate interiori, ac mentali loquutione. Nolo quod interdictum habeat vim. Proinde antequam constet de voluntate interiori Papæ, qui egerit contra tale interdictum, peccabit quidem, non tamen ligabitur pœnis quibus percutiuntur violantes interdictum, sequitur Avilla *de censuris* 5. *p. de absolutione interdicti, disp.* 6. *dub.* 6. *conclus.* 2. *p.* 296. subdens *vers. hinc sequitur*, cessare inter- 262

interdictum, concedente Papa facultatem celebrandi Officia divina in Ecclesia à se interdicta, quod non sufficit in Prælatis inferioribus, nisi exprimans se id velle, & intendere, dum concedunt licentiam celebrandi divina Officia in Ecclesia à se ipsis interdicta. Sylvest. *verb. interdictum* 3.*quæst*.9.*p*.1.Henriquez *d. c.* 51. *n*. 4. quia Prælati inferiores non sunt supra jus, & ideo debent impendi absolutiones interdicti verbaliter secundùm jus; sicuti per verba exteriora imponitur. Sylvest. *supra*.

263 Attamen quamvis non possit locus interdici pro debito pecuniario, Sylvester. *verb. interdictum*. 3. §.5. Bonifac. VIII. *Extravag. Providè, de sent. excommun.* Sà *verb. interdictum n.* 8. sine speciali Papæ consensu, sive debitum sit domini loci, vel officialium, vel privatarum personarum, Covarr. *inc. Alma. p.* 2. §. 1. *n.* 5. Augustin. Barbos. *de officio, & potest. Episc. allegat.* 50. *n.* 42. Avila *de censuris*, *p.* 5. *de causa interdicti. disp.* 3. *dub.* 3. qui omnes videntur loqui de interdicto locali generali, non autem de speciali. Sed probabilius est Extravagantem illam providè extendi ad interdictum locale speciale, ita Covar. *supra, n.* 5. & est de mente Soti *dist.* 22. *quæst.* 3. *art.* 1. *post* 3. *conclusionem*, ubi ait propter debitum pecuniarum non esse interdicendum locum, quia locus æqualiter continet locum generalem, & specialem; confirmatur ex eadem Extravagante, ubi dicitur, *Civitas, villa, locus, territorium*, &c. Atqui locus, & territorium æqualiter includunt locum, & territorium generale, & speciale; ergo non minus loquitur Extravagans de uno, quam de altero interdicto, Avila *supra*, Sayro *de censuris*, *l.* 5. *c.* 11. *n.* 17. & duobus sequentibus.

264 Similiter sine speciali Papæ consensu, non potest poni interdictum propter debitum pecuniarium generale personale, ita Sotus *d. art.* 1. post tertiam conclus. dicens nec locum, nec populum posse generaliter interdici, nisi de licentia Papæ, propter debitum pecuniarum. Juvat Henriquez suprà *c.* 50. *n.* 3. dum ait interdictum speciale personale posse poni pro debito pecuniario; ergo interdictum generale personale non potest poni. Sayro *d. c.* 11. *n.* 19. Avila suprà *vers.* 4. *conclus*: post Henriquez, ubi concludit interdictum personale generale non posse poni: personale autem speciale authoritate ordinaria ob debitum pecuniarium posse utique.

265 Quòd verò attinet ad Ordines, vel beneficia, dicendum est dispensatum à Summo Pontifice cum clausula, *Ad omnes Ordines*, si tempore, quo obtinuit dispensationem, jam Ordines minores habebat, dispensationem extendi ad Ordines sacros: quòd si nondum omnibus Ordinibus minoribus erat initiatus, restringi concessionem ad omnes duntaxat minores, ita Maiol. *l.* 1. *c.* 8. *n.* 6. cum Panorm. *in cap. literas*, *n.* 6. *de filiis Presbyt.* si verò Pontifex in dispensatione dicat Legitimamus Petrum quoad omnia; intelligitur ad Ordines minores solùm, & quoad beneficium simplex, nisi aliunde intelligatur mens illius esse, quòd ad sacros Ordines possit promoveri, quia dispensatio est res odiosa, & est restringenda; ideo sufficit aliquid operari verbum, *quoad omnia*, quæ clausula intelligitur quoad honores, & famam. Maiol. *de irregul. l.* 1. *c.* 8. *n.* 4. 5. *&* 6. præsertim Henriquez *l.* 14. *c.* 8. §. 10. Quare dispensari simpliciter ad Ordines, non intelliguntur dispensati ad sacros Ordines, sed ad minores. glossa *verb. ad omnes*, *in cap. ultimo, de filiis Presbyterorum*, *in* 6. Campanil. *in diversorio juris Canonici*, *rubrica* 11. *c.* 13. *n.* 95. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *quæs.* 6. Suar. *de cens. tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 3. *à n.* 3. & Sanch. *de matrim. l.* 8. *disp.* 1. *n.* 26. ex communi fundamento, quia dispensationes sunt stricti juris, & recipiunt arctam interpretationem. Azor. *supra l.* 7. *cap.* 33. *quæs.* 9. Garcia *de beneficiis, p.* 1. *c.* 6. *n.* 58. Suar. *de legibus*; *l.* 11 *cap.* 11. *n.* 10. *& c.* 17. *num.* 2. *& sequentibus.* Gironda *de privilegiorum, seu exemptionum explicatione*, *nu.* 1111. Matianzo *l.* 10. *gloss.* 1. *n.* 7. *tit.* 8. *l.* 5. *novæ recopil.* & Sayro *de censuris*, *l.* 6. *c.* 11. *n.* 16.

Porrò dispensatus ad Ordines sacros, à fortiori censetur dispensatus ad minores Ordines, ut vult Carolus de Grassalis *de effectibus clerical. effectu* 4. *n.* 205. quia Ordines majores non recipiuntur nisi susceptis minoribus: ideo dispensatio ad majores, retrotrahitur ad minores. Secus dicas oportet de dispensato ad Ordines: is enim non censetur dispensatus ad beneficia cùm sint inter se differentes res, & executio Ordinum non dependet a beneficiis, & unum potest sine altero subsistere. Sayro *de censuris. l.* 6. *c.* 11. *n.* 21. Henriquez tamen *l.* 13. *c.* 57. §. 5. ait habilem ad Ordines sacros, esse habilem ad beneficium citatum: sed alii credunt non extendi ad aliquod beneficium obtinendum: sic Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *cap. quæs.* 5. Mari. Antonin. *variar. resol. l.* 1. *resol.* 19. *nu.* 11. quamvis Azor. extendat id ad dispensatum, ut ad omnes sacros Ordines possit promoveri, adhuc enim censet non posse virtute hujus dispensationis beneficium obtinere. 266

Hinc colliges dispensatum ad dignitates Ecclesiasticas quascunque, non esse dispensatum ad Episcopatum, ita glossa *in c.* 2. *in verb. dignitatum*, *de præbend. in* 6. deducitur ex *cap. dilectus filius*, & *ibi* Panormit. *n.* 2. *de concessione præbend.* idem *in c. cum Vintoniensis*, *n.* 8. *de elect.* Sylv. *verb. legitimus*, *quæst.* 7. *vers. Quartum*, summa Astens. *p.* 2. *l.* 8. *tit.* 38. *art.* 4. *quæst.* 3. Oldrad. *cons.* 14. Roman. *cons.* 138. Maiol. *l.* 1. *c.* 6. *n.* 4. Tabien. *verb. beneficium* 2. §. 2. *n.* 24. Ratio est ex glossa *in d. c.* 2. *de præbendis*, *in* 6. & ex Panorm. *in d. c. dilectus*, dicentibus Episcopatum non esse simplicem dignitatem, sed esse culmen, ac caput dignitatum, ut dicitur *in c. penultimo, de præbendis.* Item quia dispensatio est odiosa, & ideo restringenda, *c. quod dilectio*, *de consanguin. & affin. & c.* 1. *&* 2. *de filiis Presbyt. l.* 6. Confirmatur exemplo Joannis Andreæ de se scribentis *in additionibus ad Speculator. in tit. de filiis Presbyt.* nunquam potuisse impetrare à Papa Joanne XXII. ut legitimaretur ad Episcopatum, cùm legitimatus esset ad omnes dignitates. Henriquez tamen *l.* 10. *c.* 8. §. 10. existimat, minus tamen bene dispensatum ad dignitates Ecclesiasticas quascunque censeri habilem ad Episcopatum. 267

Hodie tamen dispensatus ad dignitates non censetur habilitatus ad majorem dignitatem post Pontificalem, prout notat Rebuff. *in concordata in form. mand. Apost. in gloss. verb. aut dignitate, & in praxi, tit. dispensatione super deffectum natal. n.* 86. quem refert, & sequitur Bellet. *p.* 1. *tit. de discipl. clerical.* §. 2. *n.* 39. & Azor. *d. l.* 6. *c.* 3. *quæs.* 8. proinde in dispensationibus hisce temporibus adjicitur clausula, *Legitimamus Titium ad dignitates, exceptis dignitatibus in Cathedralibus, & principalibus dignitatibus in Collegiatis* Similiter dispensatus ad beneficium curatum, non censetur habilis ad obtinendam dignitatem, Azor. *d. c.* 3. *quæs.* 7. Bellet. *p.* 1. *suprà* §. 3. *n.* 38. etiam si clausula dispensationis esset ampla, nempe ad quæcunque beneficia, quia nec tunc extenderetur ad dignitates, nisi expressis verbis fiat mentio dignitatum, ita Campanil. *in diversorio juris Canon. rubrica* 11. *c.* 13. *n.* 101. quia nomine beneficiorum non clauduntur dignitates. *Clement.* 1. *de sequest. poss.* Bellet. *p.* 1. *tit. de disciplina clerical.* §. 2. *n.* 38. 268

Major difficultas est de dispensato ad Episcopatum, an censeatur dispensatus ad Archiepiscopatum? negat Felin. post Innocent. *in c. veniens*; *de accusat.* Panorm. *in c. cùm Vintoniens. n.* 8. *de elect. & in c. dilectus filius*, *n.* 1. *de concess. præben.* Tabien. *verb. beneficium* 269

eneficium 2. *n.* 24. §. 2. Similiter habilitatus ad Archiepiscopatum, non dicitur dispensatus ad Patriarchatum, nisi exprimatur; nec sufficiunt ad istas dignitates verba generalia. Sylv. *verb. legitimus*, *quæst.* 7. *vers. quarum*, Paleoth. *l. de nothis, & spuriis*, *c.* 57. *n.* 6. *&* 7. Sayro *de censuris, in l.* 6. *c.* 11. *n.* 29. Hispaniarum Primas 1. *p. Decreti*, *c.* 13. *n. dist.* 56.

270 Hinc fit dispensatum ad omnes Ordines, etiam Episcopatum, non censeri habilem ad Episcopatum, si fuerit genitus ex Canonico etiam non existente in sacris. Maiol. *l.* 1. *c.* 9. *n.* 12. ex eo fundamento, quia si exprimeretur fuisse procreatus à patre Canonico, difficiliùs impetrasset dispensationem. Nec mirum, quia necessaria esset uberior facultas, *c. cùm de tua*, *corpor. vitiat.* quod procedit primò in Episcopatu etiam dissimili ab Ecclesia, in qua pater Canonicus fuit, nam in eadem Ecclesia nullo modo obtinuisset dispensationem, ut constat ex Concil. Trident. *sess.* 25. *de reformat. c.* 15. ibi, *longissimè arceatur*, etiam si persona media interveniat, argumento *c. cùm decorem, de filiis Presbyterorum.*

271 Quòd si per triginta annos alius mediatè successerit, videtur filius clerici posse succedere patri in eadem Ecclesia, ut notant Achilles *decis.* 1. *n.* 1. *& per totam*, *de filiis Presbyterorum*, & Puteus *decis.* 225. *l.* 3. dicentes, quamvis in beneficiis non detur successio, *c. de præbendis.* Concil. Trident. *sess.* 25. *de reformatione*, *c.* 7. ita ut neque filius legitimus succedere possit in beneficio per patrem possesso, *c. ad extirpendas*, *de filiis Presbyterorum*, & Rebuff. *in praxi*, *tit. dispensatione super defectu naturalium*, hoc tamen esse intelligendum in beneficiis immediatè possessis: si per aliquot annos mediatè alius possederit; sequitur Gonzal. *de mensibus*, *glossa* 5. *num.* 33. quem sequitur Augustinus Barbos. *de officio*, *& potestate Episcopi*, *allegat.* 65. *n.* 19. docens posse filium succedere patri in beneficio, si alius mortuo patre per triginta annos ante ipsum filium mediatè successit. Mihi tamen magis placet negare ex Concilio Tridentino *sess.* 25. *c.* 16. ibi, *non liceat filiis clericorum*, *qui non ex legitimo nati sunt matrimonio*, *in Ecclesiis*, *ubi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent*, *aut habuerunt*, *quodcunque*, *etiam dissimile*, *beneficium obtinere*, *nec in dictis Ecclesiis quomodo ministrare* quæ sanè verba nulla ratione ostendunt posse succedere mediatè.

272 Non tamen prohibentur filii illegitimi assequi, ac retinere Ecclesiam, quæ accessorie erat unita Ecclesiæ parentis, modò unico fuerit facta accessoriè; & per viam subjectionis, & pater in ea non ministraverit: secus si sit unita æquè principaliter, aut parens in utraque ministraverit, ita Garcia *de beneficiis*, *p.* 7. *c.* 3. *n.* 62. Campanil. *in diversor. jur. Can. rub.* 11. *c.* 13. *n.* 67. *vers. cùm verò.* Augustinus Barbos. *d. allegat.* 65. *n.* 11.

273 Quid dicetur de dispensato ad Sacerdotium? Responde non esse habilem ad beneficium curatum, quidquid repugnet Heriquez *l.* 14. *c.* 8. §. 10. ita Campanil. *d. c.* 13. *n.* 101. Sayro *de censuris*, *l.* 6. *c.* 11. *n.* 27. *&* 28. Quin etiam qui dispensatur ad unum beneficium curatum, non potest per virtutem illius dispensationis obtinere simul duo beneficia, *c.* 1. §. *ille vero*, *de filiis Prebyterorum*, *l.* 6. Quòd si insuper postea idem dispensatus obtineat dispensationem ad duo, vel plura beneficio curata, & taceat defectum natalium, subreptitia erit hæc secunda dispensatio, *c. fin. de filiis Presbyterorum*, *l.* 6. De Antonin. 3. *p. tit.* 29. *c.* 4. *in fine*, Covar. *in Epitome*, *p.* 2. *c.* 8. §. 8. *n.* 5.

274 Dispensatus etiam ad unum beneficium tantùm de rigore juris potest illud permutare cum alio subrogato loco illius, Franch. *in c. non potest.* §. *illud*, *n.* 6. *&* 7. *de præbendis*, *in* 6. sequitur Gambarus *in* *cap.* 1. *de rerum permutatione*, *l.* 6. *n.* 79. Crescentius *decisione* 1. *n.* 6. *de rebus Eccles. non alienandis.* Contraria tamen sententia de stylo Curiæ est in praxi, Crescent. *ubi proximè*, & Rota *decis.* 1. *de filiis Presbyterorum*, *in novis* Gonzales *de mensibus gloss.* 14. *num.* 56. *& sequenti.* Contrà verò si fuerit dispensatus ad unum beneficium incertum; tunc enim potest aliud, & aliud eo dimisso obtinere sine dispensatione nova, ita Henriquez *de excommunicatione*, *& interdicto*, *c.* 57. *ad finem*, cum Molina *de primogenitis*, *l.* 4. *c.* 5. *n.* 27. *usque ad n.* 30. Graff. *l.* 4. *decis. c.* 27. *num.* 58. Oppositum tamen sentit, nempe uno beneficio consecuto, aliud non posse obtinere sine nova dispensatione, quem sequitur Sayro *d. c.* 11. *n.* 32.

In proposito tamen casu de jure dispensatus ad cer- 275
tum beneficium, potest via permutationis subrogatum retinere loco primi obtenti. *l. idem servandum*, *ff. de legat.* 2. reputatur enim idem. *l. donatæ*, §. *si sponsus*, *ff. de donatio. inter virum*, ut in specie sentit Bald. *in c. dudum*, *el secundo*, *col.* 1. *de electione*; quem sequitur Tiraquel, *in l. boves*, §. *hoc sermone*, *in principio limitat.* 14. *n.* 1. *de verborum significatione.* Unde, qui obtinet ex dispensatione beneficium, potest permutare; quia non refert quo jure habeat, dummodo plenè habeat; & quia quod subrogatur loco alterius, reputatur pro eodem: vide Tiraquel. *in d. l. boves*, ubi *n.* 31. refert plures pro hac parte, qui respondent ad rationes Archidiaconi *in c. non potest*, *de præbendis*, *in* 6. & Rotæ 339. *primo dubio*, *in novis.*

Juvat Aloysius Riccius *in praxi aurea*, *resolut.* 64. 276
& Campanil: *in diversf. juris Canonici*, *rubrica* 11. *c.* 13. *n.* 98. ubi volunt dispensatum ad beneficium simplex, esse habilem ad cætera simplicia, atque ita dispensatum à Summo Pontifice ad beneficium simplex obtinendum ante quartum decimum annum, qui requiritur à Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformat. c.* 6. posse aliud beneficium simplex assequi ab Episcopo absque nova dispensatione, quia obtinens dispensationem ad beneficium simplex, censetur habilis ad cætera simplicia, ut vult Campanil. dummodo jus non repugnet, ut sunt duo simplicia beneficia, August. Barbos. *d. allegat.* 45. *n.* 35.

Petes tamen, an habens mandatum de providendo 277
in aliqua Ecclesiarum civitatis & diœcesis, possit providere in Ecclesia Cathedrali? Responde neganter, quia propter honorem Cathedralis sub generalitate beneficiorum non continentur beneficia Ecclesiæ Cathedralis. Rota *decis.* 8. *de concess. præbendæ*, *in novis*, *& decis.* 5. *&* 35. *eod. tit. in antiquis.* Gomez *de expectat. n.* 94. *in fine*, *& n.* 95. unde dispensatus à Pontifice ad obtinenda beneficia, non est habilis Canonicatum in Cathedrali, nisi id delaratur aliquo modo, *c. quamvis*, *de præbendis*, *in* 6. & Rebuff. *in praxi*, *tit. de dispensat. ætatis*, *vers. in Cathedralibus.* Ratio, quia Ecclesia Cathedralis in odiosis non comprehenditur sub appellatione Ecclesiarum civitatis, Oldrad. *cons.* 183. Covar. *in cap. Alma mater*, *p.* 2. §. 1. *n.* 4. *in fine*, & Felinus *in c. in nostra*, *coroll.* 39. *n.* 40. *de rescriptis*, secus in favorabilibus: tunc appellatione quorumcunque beneficiorum venit Cathedralis. Rota 895. *n.* 1. *l.* 3. *p.* 3. *diversor. & decis.* 21. *n.* 6. *par.* 1. *& decis.* 233. *n.* 14. *part. eadem.* Sunt enim Cathedrales Ecclesiæ speciali nota dignæ. *cap. quamvis*, *de præbendis*, *in* 6.

Quid de habilitato à Pontifice ad beneficium sim- 278
pliciter? Responde non posse virtute hujus dispensationis obtineri beneficium curatum. Felin. *in c. postulasti*, *col.* 6. *vers. circa glossam* 2. *de rescriptis*, & colligitur ex *c. ultimo*, *n.* 3. *de præbendis*, & *ibi* Panorm. *n.* 3. ratio, quia in literis ad beneficia impetratis strictè interpretandum est *cap. quamvis*, *de præbendis*, *l.* 6. Requiritur etiam in literis specialis mentio de

tio de cura, alioquin non intelligitur beneficium curatum, ad quod major idoneitas requiritur, quàm ad simplex. Ex consequenti dispensatus ad beneficium, præbendam, vel aliud, non censetur habilis ad curatum. Maiol. *l.* 1. *c.* 9. *n.* 2. & est communis opinio, teste Panormit. *in cap. ult. n.* 7. *de præbendis*. Probatur ex dispensato, quoad omnes Ordines, etiam sacros; non inde intelligitur habilis ad Ecclesiam curatam. Covar. *in* 4. *par.* 2. *c.* 8. §. 8. *n.* 5. Maiol. *ubi proximè, l.* 1. *c.* 9. *n.* 1. post Speculat. *tit. de dispensat.* §. *juxta, vers. contrahitur autem*; ergo in nostro casu non censebitur dispensatus ad beneficium curatum habilitatus ad beneficium simpliciter, vel ad præbendam, nisi fiat expressa mentio de cura, ut colligitur ex *c. pro illorum, de præbendis*, ubi habetur, quòd nisi fiat expressè mentio de cura, non venit beneficium curatum.

279 Quin etiam habilitatus ad omnes Ordines, & ad beneficium Ecclesiasticum etiam curatum, non proinde est habilitatus ad Prælaturam, & dignitatem, ad quam per electionem proceditur. Panorm. *in c. literas n.* 6. *de filiis Presbyterorum*; summa Astensis *p.* 2. *l.* 6. *tit.* 22. *art.* 4. *quæst.* 7. *&* Anton. 3. *p. tit.* 29. *c.* 4. *vers. tertio fit dispensatio*, Maiol. *l.* 1. *c.* 9. *n.* 2. *&* 3. & Sylvest. *in verb. beneficium* 3. *n.* 15. *quæst.* 12. *& in verb. illegitimus. n.* 7. *quæst.* 5. ex eo, quia non censetur Papa velle præjudiciare habentibus jus ad eligendum. Proinde dispensatus ad beneficium curatum, non censetur habilis ad obtinendam dignitatem. etiamsi non procedatur per electionem ad illam, ut in specie dicunt Gregor. *Syntagm. l.* 17. *cap.* 6. *n.* 36. quia non comprehenditur dignitas nisi apertis verbis illius fiat mentio. *Clem.* 1. *de sequest. poss.* & alii, quos referens sequitur Bellet. *p.* 1. *tit. de disciplina clerical.* §. 1. & Campanil. *in diversorio juris Canon. rub.* 11. *c.* 13. *n.* 101.

De utroque gladio Summi Pontificis.

§. XII.

EPITOME.

280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. *Papa an habeat utrumque gladium, & quomodo intelligatur illum habere, duplex proponitur quæstio, & explicatur utroque.*

288 *Papa potest per se efficere quidquid per leges humanas fieri potest.*

289 *Episcopi leges ad bonum spirituale conducentes ferre potest.*

290 *Potestas condendi leges à quo Pontifici concedatur.*

291 *Papa an possit causas Ecclesiasticas submittere Principi laico.*

292 *Lusitaniæ leges quæ videntur adversari libertati Ecclesiasticæ, quomodo sint excusandæ.*

293 *Papa an possit abrogare Canonem, si quis suadente diabolo.*

294 *Papa an possit tollere leges humanas manantes à jure divino.*

295 *Papa absque causa non potest tollere privilegium Canonis, si quis suadente.*

296 *Papa non potest facere statutum generale, ut festa non celebrentur.*

297 *Papa non potest statuere, ut clerici in sacris non recitent Officium divinum, & cur.*

298 *Papa an possit statuere, ut communicantes cum excommunicato declarato non incurrant Excommunicationem minorem*

299 *Papa non potest statuere, quòd ipse non accusetur de hæresi.*

300 *Papa extra casum hæresis an possit se submittere judicio alieno.*

301 *Gladii utriusque, spiritualis, & materialis, decisio, & resolutio.*

302 *Papa in his quæ concernunt peccatum, & animam, potest temporalem jurisdictionem, & secularem ad actum reducere.*

ROMANUS Pontifex an in temporalibus habeat 280
utrumque gladium, quæstio est in utramque partem disputari solita? quæ est bipartita.

Prima docet in temporalibus non esse Pontifici jurisdictionem ex jure divino, nec posse ullo modo Principibus imperare secularibus: in primis enim non est dominus totius Orbis, cùm non habeat dominium in Regnis, ac Provinciis possessis ab infidelibus, cùm non sint oves Christi, quas solùm Petro commisit: infideles autem non sunt oves, item Pontifex non judicat infideles, 1. *Corinth.* 5. *Quid ad me de his, qui foris sunt, judicare?* sic ibi. Neque infideles Reges quatenus tales sunt, desinunt esse viri Principes suorum Regnorum; eo quòd dominium regnorum non consistit in fide, aut in gratia, neque ortum habet ex jure divino, sed ex jure gentium. Daniel. 2. *Tu es Rex Regum, & Deus cœli dedit tibi regnum, & imperium.* Atque ita Pontifex cùm non sit princeps, nec rex regnorum, quæ subsunt infidelibus, non habet jurisdictionem temporalem in universum Orbem, & ex consequenti non habet in temporalibus utrumque gladium. gloss. *in c. quoniam, verb. discrevit. dist.* 10. & Baldus *in proœmio ff.* ubi vult Imperatorem in temporalibus non habere superiorem; sequitur Albericus *in l. cunctos populos, n.* 9. *&* 20. *C. de summa Trinit.* Cardin. *in c. novi, de judic.* Victoria *in relect.* 2. *de potest. Ecclesiæ, in propositione* 4. 7. *&* 8. Driedo *de libertate Christiana, c.* 15. quam partem tradit Covar. *practicar. c.* 31. *n.* 1. *&* 2. dicens, clericos exceptis spiritualibus, in reliquis habere exemptionem jure positivo tantùm, quod asserit Mench. *l.* 1. *controver. illustrium, c.* 20. *n.* 2. *& c.* 21. *n.* 1.

Secundò facit Papam non esse Dominum totius po- 281
puli Christiani. Probatur, quia Christus Dominus non aufert regna Catholicis, quorum erant, & ideo cùm non venerit dissipare ea, quæ bene se habebant, sed proficere, non regna suis dominis abstulit. Ambrosius confirmat *in oratione, de tradendis basilicis*, ibi, si tributum (inquit) petit Imperator, non negatur, agri Ecclesiæ solvunt tributum. Et in Epistola Athanasii ad Eremiticam vitam colentes, Hosius Episcopus ait Imperatori. Tibi, Deus Imperium, nobis autem ea, quæ sunt Ecclesiæ, Christus commisit. Igitur cùm Papa non sit Dominus temporalis universi mundi, nec totius Orbis catholici, non potest habere utramque potestatem neque utrumque gladium, ex textu *in c. licet, de foro competenti.* ubi laicus laicum non potest convenire pro re civili coram judice Ecclesiastico, nisi deficiat judex secularis. Ex quo sequitur Pontificem in temporalibus tantùm habere jurisdictionem subsidiariam, simpliciterque illam non habere in temporalibus.

Tertiò ex eo colligitur, quia Pontifex solvit tribu- 282
tum Imperatori, ut *in c. tributum* 23. *quæst.* 8. *& in c. magnum quidem* 11. *quæst.* 1. sed qui solvit tributum, non præest in temporalibus, sed magis subest, ut *in c. omnis anima, de censibus.* Ergò. Item Christus Dominus interrogatus à Judæis, utrùm liceret censum dare Cæsari, an non? respondit; *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Quare cùm ea quæ sunt Dei, & ea quæ sunt Cæsaris, differant inter se, bene sequitur in temporalibus non esse jurisdictionem Pontifici: constat, quia temporalia, & spiritualia sunt inter se distincta, nec communicantur, nec claudun-

tur

tur sub eodem genere: igitur jurisdictio temporalis non subest alteri; nec legitur fuisse concessa jurisdictio temporalis Principi Apostolorum, sed tantum spiritualis, *Tibi*, inquit *dabo claves Regni Cœlorum*, & Apostolis, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

283 Confert Innocentius Tertius *in c. solitæ, de majoritate, & obedientia.* ibi, *Ad firmamentum (ait) cœli, hoc est, universalis Ecclesiæ, fecit Deus duo luminaria magna, id est duas instituit dignitates, quæ sunt Pontificalis authoritas, & regalis potestas; sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, major est: quæ vero temporalibus, minor, ut quanta est inter solem, & lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoscatur.* Atque ita quantum differt Sol à Luna, tantum distat Pontificatus, & Imperium: favet *c. per venerabilem, qui filii sint legitimi*, dicens Pontificem in patrimonio Ecclesiæ solùm habere plenam in temporalibus potestatem. In aliis verò regionibus non item. Confirmat Alexander Titius *c. si duobus*, §. *denique*, *extra de appellationibus*, ubi rogatus an appellatio à judice seculari ad Papam teneat, sic respondet. Tenet quidem in his, quæ sunt nostræ temporali jurisdictioni subjectæ; in aliis verò secundùm juris rigorem credimus non tenere.

284 Quartò suffragatur huic sententiæ *c. suscipitis, & c. quoniam* 10. *dist.* ubi mediator Dei, & hominum, homo Christus Jesus, ita utriusque potestatis officia ac munia distinxit, ut Reges pro spiritualibus ad Pontifices ducerentur, & Pontifices pro temporalibus tantummodo rebus, legibus Imperialibus uterentur. Ergo Imperator est dominus mundi in temporalibus, Pontifex autem in spiritualibus. Pro quo intelligitur illud Psalmi 2. *Ego constitutus sum Rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus*, quod interpretatur Sotus 4. *de justitia, & jure, art.* 1. & 8. super Ecclesiam prædicans præceptum ejus; & illud *Matthæi cap.* 28. ibi, *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*, hoc est, juxta verba, quæ sequuntur ibi, *Docete omnes Gentes.* Ex quibus extenditur hæc potestas ad solam jurisdictionem spiritualem docendi, & prædicandi; non verò ad jurisdictionem temporalem. Adde verba Joannis *c.* 3. in Evangelio. *Non venit* (inquit) *filius Dei in mundum, ut judicet mundum sed ut salvaretur mundus per ipsum*; quod etiam repetitur *Lucæ* 7. ibi, *Dicimus, ut descendat ignis de cœlo, & consumat illos; & dixit: Non misit Deus filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvaretur mundus per ipsum.* Ex quibus manifestè sequitur regnum Christi non fuisse temporale, sicut aliorum Regum, & ex consequenti non reliquisse Petro temporalem jurisdictionem.

285 Secunda sententia affirmat summum Pontificem habere supremam potestatem civilem, jurisdictionémque temporalem, quæ vocatur gladius temporalis, ex illo verbo discipulorum dicentium: *Ecce duo gladii hic*, & Dominus respondit, *satis est.* Qui duo gladii utramque potestatem apud summum Pontificem residentem significant, ostendúntque posse summum Pontificem uti utraque, quando voluerit contra quemcumque, cùm potestatem temporalem jure divino habeat plenissimam in universum Orbem terrarum, tam in rebus Ecclesiasticis, quàm in politicis. Sic volunt Alvarus Pelagius *lib.* 1. *de planctu Ecclesiæ.* Augustinus Triumphus *in summa de potestate Ecclesiæ, quæst.* 1. *art.* 1. & ex Jureconsultis docent Hostiensis *in c. quod super his, de voto, & voti redemptione.* Panormit. *in c. novit, de judiciis.* Sylvest. *in summa, verb. Papa*, §. 2. Innocent. *in d. c. novit, de judiciis*: & ibi Joannes Andreas, Felin. & Decius *n.* 7. & est communis, teste Navarr. *in d. cap. novit, notabil.* 3. *n.* 20. Menchaca *l.* 1. *controvers. illustr. c.* 21. *n.* 2. & *c.* 22. & Turrecremata *de potest. Ecclesiæ, l.* 2. *c.* 16. Palac. Rub. *de obtentione Regni Navarræ*, 2. *p.* §. 6. sequitur Covar. *in regul. peccatum*, §. 9. *num.* 7. *de regul. juris, lib.* 6. quæ sententia est communis secundùm Hostiensem *in summa, tit. de appellationibus*, §. *quoniam*, & §. *a quo*, & juxta Abbat. *in c. si duobus*, §. *fin. de appellationibus.*

Quin etiam Hostiensis *in d. c. quod super his*, tradit 286
per adventum Christi Domini omne dominium Principum infidelium transiisse in Ecclesiam, & mansisse penes summum Pontificem Vices Regis Christi in terris habentem; proinde posse Pontificem Regna infidelium dividere, & ea donare fidelibus prout voluerit. Quia Christus Dominus, quatenus homo est, est Dominus Orbis, & habet supremam potestatem in temporalibus ita, ut omnes res creatæ illi omnino subditæ sint: sed Christus suo Vicario relinquit quam habuit jurisdictionem temporalem: igitur summus Pontifex potest illa uti non minus quam Reges, & optimates in suis regnis, ac Provinciis, qui in temporalibus sunt omnino summo Pontifici subjecti: alioquin si non essent in temporalibus Principes Pontifici subjecti, gubernatio Ecclesiasticæ Reipublicæ non ad unum caput supremum, sed ad plura quasi monstruosum corpus tenderet.

Confirmatur hæc pars, quia Christus Dominus u- 287
troque gladio usus est, & utrumque exercuit, ut ait D. Thomas *l.* 3. *de regim. Principum*, *c.* 12. Sylvest. *verb. Papa, quæst.* 10. Castro *de justa hæretic. punit. l.* 2. *c.* 25. Ex quo videtur Dominum tradidisse Petro ejus Vicario utrumque gladium, ut tenet Guerreiro *in specul. Princip. c.* 16. & *c.* 55. *in principio*, quatenus ait Imperatorem esse Vicarium Pontificis, in temporalibus etiam. Confert factum Innocentii Quarti *in Concilio Lugdunensi*, qui dedit coadjutorem Regi Lusitanorum, ut *in c. grandi, de supplenda neglig. Prælat. l.* 6. ex eo fundamento, quia omnis creatura subjecta est Christi Vicario, ut colligitur ex verbis expressis *in c.* 1. *de constitutionibus*, quæ sic habent: *Papæ Christi Vicario omnis creatura subjecta est.* Item probatur ex eo aresto quod ait, concesso aliquo censeri concessa omnia, sine quibus concessum expediri non potest: sed jurisdictio spiritualis concessa est Pontifici; nec potest commode expediri, & exerceri sine jurisdictione temporali: ergo hæc concessa est Pontifici. Quòd autem concesso uno, cætera sine quibus illud exerceri non potest, censeantur concessa, habetur *in l.* 2. *ff. de jurisdict. omnium judic.* & *in cap. præterea, de officio delegati*, & ex *l. penult.* idem deducitur, *ff. de usufructu*, & ex *lege, cuicunque.* §. *si ei, qui ad vendendum, ff. de institor. actione.* Igitur cùm jurisdictio temporalis spiritualem valde adjuvet, concessa spirituali, censetur concessa temporali. De probabilitate harum sententiarum aliis judicium relinquo.

Quid de legibus? Dic Papam, quidquid fieri potest 288
lege humana, posse per se ipsum facere, cùm ipse sit pater, & conditor juris Canonici. *c.* 1. *de constit. cap. si Romanorum* 19. *dist.* penes quem est prima potestas legum Ecclesiasticarum ab ipso Deo descendens. Eo enim ipso quòd Christus voluit esse in terris Pontificem maximum suum Vicarium, illi concessit potestatem condendi leges spirituales, quia convenit capiti posse statuere normam, ac formam, per quam subditi dirigantur; & à malo devient. Molin. *just. tract.* 5. *disputat.* 46. *n.* 4. ubi tradit Pontifici Maximo convenire eas omnes leges ferre, quæ expedierint, & utiles fuerint ad finem supernaturalem absque ulla dependentia ac receptione, & approbatione subditorum, & ex consequenti poterit Pontifex leges seculares huic fini adversantes abrogare, eo quod legibus spiritualibus repugnant.

Non propterea inde sequitur non posse Episcopos 289
leges spirituales ferre, cùm sint Pastores, & Rectores animarum, & bono spirituali teneantur incumbere.

Atque ita possunt leges concedere, ut in specie Vasquez 1. 2. *disp.* 152. *cap.* 3. *num.* 25. & Suar. *l.* 4. *de legibus*, *c.* 3. *à n.* 10. *& sequentibus*, *& cap.* 4. *n.* 5. post alios docens, hanc potestatem accepisse à Romano Pontifice Episcopos, Archiepiscopos, Primares, & Patriarchas, non autem à Christo Domino immediatè, ut putant Castro *l.* 2. *de justa hæreticor. punit.* *c.* 24. & Vict. *in* 2. *relect. de potest. Ecclesiæ, quæst.* 2. quos sequitur Vasquez 1. 2. *disp.* 152 *c.* 3. *n.* 28. *& disput.* 153. *c.* 1. *n.* 4.

290 Sed penes Pontificem ab ipso Deo derivata est potestas condendi leges Ecclesiasticas, ut ultra prælegatos volunt Suar. *de legibus*, *l.* 1. *cap.* 8. *num.* 9. Modern. *de jurisdictione*, *p.* 1. *cap.* 37. Cardoso *in praxi judicum*, *verb. lex*, *nu.* 5. Augustinus Barbosa *allegat.* 50. *num.* 32. ex eo, quia, qui jura regalia possident, possunt leges ferre secundùm Lucam de Penna *in l. contra publicam*, *vers.* 1. *C. de re milit. l.* 12. Corrad. *in Templo judic. l.* 1. *c.* 1. *de Imperat.* §. 4. *in verb. legem condere*, *sub n.* 6. Aviles *in cap. Prætor*, *in proœmio*, *in verb. ordinanzas*. Morla *in Empor. tit.* 1. *p.* 1. *n.* 20. & Mastril. *de Magistratibus*, *l.* 3. *c.* 3. *n.* 40. *& sequentibus*.

291 Ambigi potest, an Papa possit statuere, ut causæ Ecclesiasticorum alicui Principi laico submittantur? Cardin. *in cap. perpendimus, de sententia excommunicationis*, negat hoc fieri posse Grammat. *in decis.* 29. *n.* 1. ubi ait, si Papa hoc statueret, judicem secularem minimè posse de Clericis se intromittere; idem repetit *in decis.* 61. *n.* 10. Ratio est, quia hoc privilegium est de jure divino, adversùs quod Pontifex non dispensat: prout habetur *in cap. sunt quidem*, & *ibi* Archidiac. 25. *quæst.* 1. Vasquez *de success. creatione*, §. 22. *limitatione* 17. *n.* 58. Andr. Barbat. *in c.* 2. *de majorit. & obedientia*. Arnaldus Albertin. *in cap. quoniam, quæst.* 11. *n.* 99. *de hæreticis*. Hinc fit, ut Clerici nequeant se subjicere jurisdictioni laicorum, quoniam laici circa clericos reputantur tanquam privati, in quos non potest fieri jurisdictionis prorogatio. Jason *in l. etsi receptum*, *nu.* 6. *ff. de jurisdictione omn. judic.* Quin etiam Clerici nequeunt prorogare jurisdictionem judicis secularis, etiam de expresso consensu Episcopi, text. *in c. significasti*, *& c. si diligenti*, *de foro competenti*, sequitur Bald. *in l.* 1. *ad finem*, *C. de indict. viduit. tollenda*. Riminal. junior. *consil.* 619. *n.* 35. Bartol. *in l. si quis pro eo*, *ff. de fidejuss.* Marta *de jurisdict. p.* 2. *c.* 7. Grammat. *in decis.* 29. *n.* 11. *& decis.* 61. *n.* 16. neque circa hoc prævalet contraria consuetudo, ut est communis; Julius Clarus *in praxi*, § *final. quæst.* 36. *n.* 3. *vers. sed ea retenta*; eò quòd hæc ordinaria jurisdictio non potest præscribi cùm sit contra jus divinum, & nullo tempore firmata convolere potest. *c. final.* & *ibi* Curt. *de consuetudine*, Innocent. *in c. postulasti, de foro competenti*. Joan. Andr. & Gemin. *in c.* 2. *de præbend. in* 6. quos sequitur Mart. *de jurisdict. p.* 4. *casu* 64. sed de his 1. *p. disp.* 4. §. 4. *n.* 347. *&* 348. ubi de his fusiùs.

292 Est namque valde perniciosum de causis Clericorum Principes seculares cognoscere, ut ostenditur ab Athanas. Patriarcha Alexand *in Epist. ad solitariam vitam agentes*, & à D. Ambros. *Epist.* 33. *ad sororem*, *& in oratione de tradendis Basilicis*, & à D. Gregorio *l.* 5. *epist.* 21. Hinc S. Martinus Turonensis Episcopus Maximo Imperatori dixit novum esse, inauditum nefas, ut causas Ecclesiæ judex secularis judicaret, propterea Theodos. junior Imper. *in Epistol. ad Synodum Ephesinam*. Illicitum (inquit) est illum, qui non sit ex Ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus.

293 Nihilominus Papa potest in certis causis clericorum fori privilegio derogare: neque hoc tollit quin privilegium prædictum sit de jure divino, quoniam quamvis in totum, & generaliter Papa illud nequeat derogare, Grammat. *decis.* 29. *n.* 11. *& decis.* 61. *n.* 10. Covar. *pract. c.* 31. *n.* 4. *vers.* 1. Roland. *consil.* 4. *n.* 15. *volum.* 1. *& consil.* 12. *n.* 46. *& consil.* 13. *n.* 11. *vol.* 2. Felin. *in c. Ecclesia S. Mariæ*, *n.* 6. *de constitutionibus*, & Clarus §. *final. quæst.* 41. *vers. sed quid dicendum*. Attamen, quia facilius est legem in uno, vel altero casu jus divinum interpretari, mutare, restringere, declarare, amplificare, quàm in totum abrogare, ut vult Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum*, *n.* 19. *hoc tit.* Farinac. *p.* 1. *quæst* 8. *n.* 2. quam in totum illud abrogare. Covar. *de sponsal. p.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 2. *& sequent.* Baldus *de præscript. p.* 5. *principal. quæst.* 7. *n.* 11. Azor. *inst. moral. p.* 2. *l.* 4. *c.* 18.

Favet lex Lusitana *l.* 2. *ordinationis*, *tit.* 1. §. 20. 294
in quo Clerici possunt conveniri coram judice seculari pro pœna pecuniaria, & damno dato ab animalibus, ibi, *Item nos feitos de Coimas, que pertencem a almotaçaria os Clerigos e pessoas Ecclesiasticas poden e ducem ser citados per ante os almotaçeis, e ahi demandados no que toca a pœna civil*. Nam hæc lex est contra jus commune, *c. at si clerici de judic. c. si diligenti*, *de foro competenti*, ubi deciditur Clericos nec criminaliter, nec civiliter posse judicari per judicem laicum. Attamen ex hoc apparet posse Pontificem jus divinum interpretari, & declarare, non tamen posse omnia Ecclesiastica negotia submittere cognitioni alicujus Principis secularis; bene tamen posse aliquas causas committere illi, ejúsque ministris; quia in hoc constituit illos delegatos, quod fieri posse docet Marta *p.* 2. *de jurisdict. cap.* 6. *n.* 32. *& sequent.* Accedit, quòd leges Lusitaniæ *d.* §. 20. procedunt ex concordia habita cum Rege Joanne I. *art.* 86. *n.* 259. & cum Rege Petro *art.* 16. *n.* 156. de qua doctissimus Gabriel Pereira meminit, 2. *p. manus Regiæ*, *cap.* 39. *in principio*, ut diximus *p.* 1. *lib.* 2. *disp.* 4. §. 4. *membro* 2. *n.* 350. Adde ordinationes fuisse confirmatas circa has dubitationes in concordatis in Curia Romana inter clerum, & Regem Dionysium, prout volunt, & referunt insignis præceptor Petrus Barbosa *in privatis scholiis ad legem filiusfamil. ff. de legatis* 1. *vers. ad ordin.* Caldas Pereira *de empt. & vendit. c.* 6. *n.* 36. *vers. Addo*, & Ægidius *in l.* 1. *p.* 5. §. 2. *à n.* 3. *usque ad n.* 12.

Et quamvis sint, qui dicant illas ordinationes Lu- 295
sitanas, posse defendi, ex scientia & patientia summi Pontificis supra hominum memoriam, sempérque fuisse ita observatas, ac proinde validas censeri, ac si constaret speciali indulto fuisse confirmatas, argum. *l.* 3. §. *ductus aquæ*, *ff. de aqua quotid. c. super quibusdam*, §. *præterea*, *de verbor. signific.* Nihilominus prædictas ordinationes verius est, non posse defendi ex longissimi, aut etiam immemorialis temporis consuetudine; neque ex tacito; vel expresso consensu Prælatorum, & Clericorum, nec denique ex ulla præscriptione seu Regis potestate; præsertim quando leges civiles Ecclesiis pœnam imponunt; tunc enim nullo modo, nec ex potestate Regis, nec ex tempore immemorali, nec ex præscriptione defendi posse, tradit Ægidius *supra n.* 12. nisi accedat confirmatio Summi Pontificis.

Quæri potest, an Pontifex possit eximere percutientes Clericum, ut non incidant in excommunicatio- 297
nem Canonis, *si quis suadente diabolo*? Item, an possit eximere Clericos in sacris ab onere recitandi preces horarias? Quoad primum: Responde Pontificem non posse universaliter tollere privilegium Canonis *si quis suadente*. Ita scribentes *in c. nulli*, *de senten. excommun.* Ratio, quia si universaliter auferret illud privilegium, decoloraret statum clericalem, & quodammodo deturbaret. Ob quam causam non poterit deponere omnes Episcopos, nec privare omnes Clericos, *gloss* 9. *quæst.* 3. *c. per principalem*, Anton. de Rosell. *de Concil.* §. *quanto tempore debeat durare Concil. n.* 16. *vers. & hinc sumitur*.

Proba-

297 Probatur non posse Papam tollere hunc Canonem, quia quamvis lex excommunicationem ferens contra percutientes Clericum, sit humana, & Pontificia, manat tamen è juris divini fonte, unde si Papa illum tolleret, abrogatio illius censuræ Reipublicæ Christianæ non erit conveniens: neque expediet authoritati, quæ debetur clericali ordini. Attamen sine dubio sublato Canone hoc percutiens Clericum nexu excommunicationis liber existeret: non tamen Papa à culpa, & peccato excusaretur, nisi id ex magna causa (quam non assequor) cum Cardinalium consilio efficeret. Covar. *in pract. quæst. cap.* 13. *num.* 4. *vers. nam etiamsi*, & Germon. *de sacror. immunitatib. l.* 3. *c.* 15. *nu.* 42. ex eo fundamento, quia Papa habet amplissimam potestatem, rationi tamen, & juri naturali subditam. *cap. proposuit.* §. *licet autem*, *de concess. præbend.* Abb. *in cap. per venerabilem*, *n.* 21. *vers. aut non tenuit impediente lege Canonica, qui filii sint legitimi.* Farin. *p.* 1. *decisionum*, *decis.* 166. *n.* 5. *ad finem.*

298 Absque tamen causa non potest Papa statuere, ut Clerici priventur privilegio Canonis, *c. si quis suadente*, 17. *quæst.* 4. sicut non potest revocare statuta quæ tendunt ad utilitatem communem, aut ad dicta Patrum, text. *in c. quæ ad perpetuam*, *& c. contra statuta* 25. *quæst.* 1. sic non potest tollere privilegium *c. si quis suadente.* Abbas, & Felin. *in c. nulli*, *de sent. excommun.* ubi allegat glossam *in d. c. quæ ad perpetuam.* Secus si detur causa, Felin. *ubi proxime*, &

299 patet ex *c. ut fecit in Concilio generali*, per text. *in c.* 1. *de vita, & honest. Clericor. in* 6. Ideo, quia non dabitur causa, ut festa non serventur, non poterit Papa generaliter statuere, ut illa non celebrentur, notatur *in c.* 1. *de feriis*, juxta illud, *Sabbata sanctifices*; Abbas autem per textum *in c. licet*, *de feriis*, vult ex causa posse statui, ut festa non serventur, quod poterit procedere, non generaliter, sed in aliquo casu.

300 Quoad secundum, Azor. *instit. moral. p.* 2. *l.* 4. *c.* 20. *vers. fol.* 517. ex scribentibus, *in Clement.* 1. *de celebrat. Missar.* tradit nullum, nisi Papam posse liberare Clericos in sacris ab onere recitandi Officium divinum: Abbas tamen *in c.* 1. *col.* 2. *de celebrat. Miss.* sentit non posse Pontificem dispensare, ut quis non teneatur dicere Officium divinum, cùm sit de jure divino recitatio horarum, juxta illud, *septies in die laudem dixi tibi.* Ut ergo utrumque concordetur, dici potest, non posse Papam facere constitutionem generalem de horis non dicendis, bene tamen ex causa posse dispensare cum aliquo, ut non dicat Officium divinum, Joan. de Selva *de jurejurando* 4. *p. n.* 36. post Felin. *in c. final. de major.* & Cardin. Florent. *in Clement.* 2. *in* 6. *notabili*, *de celebrat. Missar.*

301 Sed quid dicendum de Papa statuente, ut communicantes, cum excommunicatis declaratis non incurrant excommunicationem minorem? Videtur dicendum *ex cap. nulli, de senten. excommunicationis*, non posse statuere, quod declarat Abbas *ibi in primo notabili*, sine causa: secus si detur causa, & hoc modo procedit *c. cum voluntate*, *& c. respons. de senten. excommun.* Ex quo Felin. *ibi*, ait quando lex positiva concurrit cum lege naturali, aut divina, non posse Papam dispensare sine causa: sed Joan. de Selva aliter respondet *ubi suprà*, *n.* 7. ideo non posse statuere Papam, ut communicantes cum excommunicatis, non ligentur excommunicatione minori, quia non potest dari hæc excommunicatio, nisi incurratur peccatum. *c. sacris, quod metus causa* Papa autem non habet protestatem peccandi, *c.* 1. *dist.* 40. igitur.

302 Similiter non poterit Papa legem condere, quòd ipse non possit accusari de hæresi, aut alius quilibet Papa gloss. *in c. si Papa*, *ad finem*, *dist.* 40. quam sequitur Decian. *tract. crimin. l.* 5. *c.* 52. *n.* 11. & communiter est recepta. Tusc. *tom.* 1. *conclus.* 522. *n.* 27. neque potest legem condendo se subjicere suæ legi. *l. penult. ff. de arbitr.* & à fortiori non potest se alteri ita arctare, quin sibi liceat ab hac sua subjectione liberare se, cùm sit supra omnia jura positiva, ut notatur *in cap. proposuit, de concessione præbend.* Sequitur Joan. An. *in c. Ecclesia sanctæ Mariæ*, *de constit. ex regul. cap. cùm inferior, de major. & obed.* ubi dicitur 303
inferiorem non posse parem, vel majorem judicare. Ego tamen puto posse Papam, si voluerit, se submittere judicio alieno: sed non in judicio contentioso, Anton. de Rosell. *de potest. Papæ*, §. *Nunc tertiam partem*, *n.* 33. *in medio*, *& n.* 35. *in principio*, ubi concludit Papam posse se subjicere alieno judicio etiam ut deponi possit, quòd etiam admittit in quolibet alio Principe non recognoscente superiorem.

Ex supradictis sequitur in Summo Pontifice esse 304
utramque gladii potestatem, spiritualem scilicet, & materialem; sed spiritualem ab ordinario exerceri: meterialem autem ex causa, quando videlicet gladio spirituali non obtemperatur. Quamobrem Petro dixit Christus Dominus, *satis est*, quasi diceret: custodi gladium hunc temporalem, & materialem, & conserva illum donec necessitas evaginandi urgeat. Quocirca Summus Pontifex potest uti hac gladii temporalis potestate pro tuenda fide Catholica, & pro Religione Christiana defendenda potest infideles, seu gentiles Principes comprimere, Azor. *instit. moral. l.* 4. *c.* 19. *p.* 2. *& l.* 9. *c.* 2. *quæst.* 1. Calvacanus *de Brachio Regio*, *fragmen.* 18. Covarr. *in regul. peccatum* 2. *p.* §. 9. *n.* 7. Germon. *de sacror. immunit. l.* 3. *c.* 13. Bobadil. *l.* 2. *c.* 17. *ex principio*, & præsertim *n.* 4. *&* 6. Garcia *de nobil. in glossa* 9. *n.* 54. *vers.* 6. *conclus.* ubi volunt ipsam temporalem jurisdictionem in toto Christiano Orbe immediatè à Deo Summo Pontifici commissam: habitu quidem, cùm ejus usum, & exercitium in Imperatorem transtulerit. Spino *in specul. testamenti*, *in gloss.* 28. *princip.* ex *n.* 23. ubi addit ex causa justa posse à Pontifice temporalem jurisdictionem; quam habet in habitu, reduci ad actum & exercitium, quia uterque gladius traditus fuit Petro, & quamvis temporali gladio per manus Principum secularium Ecclesia utatur; ex causa tamen potest Ecclesia illo uti; eo quòd Christus Dominus non præcepit Petro, ut à se abjiceret; sed ut illum recondere in vaginam, quasi diceret, reserva illum in aliud tempus opportunum. Quare visis his, & aliis dicendum est jus gladii utriusque penes Pontificem maximum esse, usum verò matarialis gladi non convenire omni tempore, sed quando causa subest, & pro loci, & temporis opportuni occasione, Cened. *in pract. quæst.* 4. *n.* 8. ubi plures refert, ac sequitur; Anastas. Germon. *l.* 3. *de sacror. immunit. c.* 13. *nu.* 70. *& sequentib.*

Denique juxta supradicta Pontifex maximus in re- 305
bus concernentibus peccatum, & animam, potest temporalem, secularémque jurisdictionem, quam penes se habet in habitu, ad actum, & usum reducere, text. *in cap. cùm infirmitas, de pœnitentiis, & remissionibus.* Aufred. *in repetitione Clementinæ* 1. *de officio Ordinarii, regul.* 4. Anton. de Burgos *c.* 2. *de emptione & venditione.* Quo circa cùm executio ultimæ testatoris voluntatis sit causa pia, ut tradit Spino *gloss.* 28. *princip.* potest Papa etiam contra laicos temporalem jurisdictionem exercere, & cogere eos, ut ultimas voluntates exequantur, & de earum executione reddant rationem.

DISPUTATIO II.

De gladio Summi Pontificis circa excommunicationes illi reservatas.

De prima censura reservata.

§. I.

EPITOME.

1 *Papa censuris compescit fideles ut à peccatis gravioribus abstineant eas sibi reservando.*
2 *Censura prima ex reservatis continetur in cap. si quis suadente, de qua hic agendum est,*
3 *Manus violentas injicere in clericum, vel ad id consulere, vel dare auxilium, seu favorem, eadem censura punitur.*
4 *Mandantes percutere clericum, si pœniteant quando excusantur.*
5 *Quinam comprehendantur in hoc canone sub hac voce, si quis suadente?*
6 *Non baptizati, & non habentes usum rationis, non incidunt in hunc canonem.*
7 *Præceptores percutientes discipulos, & patres filios etiam in sacris, excusantur ab hac censura.*
8 *Prælatus potest percutere subditos per se, vel per alium, non tamen per laicum, & quando per laicum.*
9 *Episcopus per alium, non verò per se ipsum percutere debet clericos delinquentes.*
10 & 11 *Percutientes per jocum, & non ex odio, neque ex inimicitia, excusantur. Item qui percutiunt ex imperfectione actus non pertingentes ad mortale.*
12 *Pueri clerici impuberes sese percutientes, quando excusantur à canone, si quis suadente.*
13 *Clerici inter se digladiantes districto ferro, non tamen se tangentes, an excommunicentur?*
14 *Conatus, & impetus ad percutiendum etiam cum intentione sine effectu non parit excommunicationem.*
15 *Manuum appellatione in hoc canone veniunt pedes, brachia, pugni, calces, & genua.*
16 *Incurritur in hunc canonem, si clericus detineatur in carcere, vel in domo aliqua, vel si projiciatur aliquid in illum injuriosè.*
17 *Furari crumenam non per vim, sed per fraudem clerico, non incurritur excommunicatio.*
18 *Veneno interficiens clericum est excommunicatus, quidquid contradicat Avila.*
19 *Monialis procurans aborsum non incurrit, secus si in alia fœmina procurat.*
20 *Clericus se ipsum percutiens irrationabiliter est excommunicatus.*
21 *Percutiens clericum volentem, & consentientem excommunicatur, sed clericus consentiens ut percutiatur est excommunicandus.*
22. 23 *Clericorum nomine qui veniant in canone, si quis suadente.*
24 *Uxor clerici conjugati an gaudeat privilegio mariti.*
25 *Clerici bigami in minoribus, vel in sacris, an gaudeant privilegia canonis?*
26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. *Clerici in quibus casibus priventur privilegio Canonis.*
33. 34. 35. *Clericum inventum turpiter cum uxore, vel sorore, vel cum matre, vel cum filia, vel etiam cum sponsa, occidens non est excommunicatus, idem si inveniatur osculando, vel amplexando, vel in loco suspecto.*
36 *Utrùm intendens percutere Petrum clericum, percutiens Paulum Clericum sit excommunicatus? Pars negans est probabilior.*

Summus Princeps Ecclesiæ, & Christi Vicarius sicut potest legibus, & constitutionibus fideles ad finem supernaturalem conducentibus inducere, ac promovere, sic etiam censuris compescere, ut à peccatis abstineant, eásque sibi reservare, ita, ut nefas sit de illis ab aliquo absolvi sine speciali ejus indulto, hæ autem censuræ reservatæ continentur in corpore juris, & in diversorum Extravagantibus, quas in unum colligere curarunt Sylvest. & alii Summistæ *verb. excommunicatio.* Tolet. *in instruct. Sacerd. l. 1. à c. 19. usque ad c. 24.* Suar. *tom. 5. disp. 21. usque ad disp. 24.* Jacob. Graffis *in aureis decisionibus, p. 1. l. 4. c. 19.* Sayro *de censuris, l. 3. ex c. 26. usque ad c. 31.* post Navarrum *in summa c. 27. à n. 25. & alii.* 1

Cùm autem omnium prima censura ex reservatis summo Pontifici in ordine sit ea, quæ fertur in Clericorum percussores, ab ea incipiendum nobis est, uti à frequentiori; neque nobis mens est omnes ex professo commentari plenè; ideo breviter aliquas percurremus, ut illis exceptis, ac reservatis, deprehendatur cæteras in potestatem Episcoporum venire, & ab illis posse absolvi.

Hæc tamen habetur *in c. si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* sub his verbis. *Si quis suadente diabolo manus violentas in Clericum, vel Monachum injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere (nisi mortis urgente periculo) donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.* Sic ibi. Hujus etiam fit mentio *in c. mulieres, de sentent. excommunicationis,* ubi rigor Canonis, *si quis,* temperatur, & extenditur. juvat *c. quamvis, eodem titulo 47.* 2

Requiritur tamen quòd manuum injectio fiat suadente diabolo, & sit mortalis. Quoad personas est universalis materia hujus canonis; quoad actiones verò, una est principalis: videlicet imponere manus violentas seriò in clericum diabolo suadente. Non tamen censuram evadunt consulentes, favorem dantes, & auxilium, si sequatur percussio, ita Sylvest. *verb. excommunicatio. 7. n. 24.* Avil. *de censuris, p. 2. c. 5. disp. 3. dub. 6.* Suar. *eodem titulo, disp. 22. sect. 1. n. 55.* Molin. *de just. tomo 4. disp. 52. n. 2.* Bonac. *eodem tract. disp. 2. quæst. 4. punct. 3. n. 1.* Ægid. *de Sacramentis & censuris, tom. 2. disp. 15. à n. 27.* & Farinac. *in praxi, p. 5. quæst. 129. n. 57.* quia faventes, & consentientes pari pœna puniuntur, si cooperentur ad delictum, saltem præstando auctoritatem, prout volunt Avil. *ad c. 1. prætor. n. 7. fol. 58. verso.* Flores de Mena *variar. l. 2. quæst. 18. n. 41.* Confert Gloss. *in c. 1. de offic. & potest. judic. deleg. verb. pari pœna,* per quam præstans auxilium in delicto punitur, sicut ipse delinquens eadem pœna. Mascard. *de probationib. conclus. 159. n. 18.* Menoch. *de arbitrar. casu 249. n. 7.* Jul. Clar. *in pract. §. final. quæst. 90. n. 1.* & Bonacos. *commun. crimin. p. 1. verb. agentes. fol. 9.* 3

Excusatur tamen ab hoc canone mandans percutere clericum, si post mandatum pœnitentia ductus revocavit mandatum, & mandatario intimatio facta fuit, priusquam percuteret clericum: tunc enim non tenetur mandans, si post intimationem percussio sequatur, ita Menoch. *de arbitrar. casu 352. n. 7.* Decian. *in tract. crimin. l. 9. cap. 36. num. 32.* Jacob. Ayrer. *in tractat. de homicidio, p. 2. c. 48.* & Gomez *variar. tom. 3. c. 3. n. 40.* Porrò si revocavit in animo mandatum, & procuravit, ut mandatario revocatio innotesceret, non tamen re ipsa mandatario innotuit, incurritur excommunicatio. gloss. *in d. cap. mulieres, in verb. ibi, sed pone,* Molin. *de just.* 4

tomo

tomo 4. disputat. 52. *n.* 3. Carol. de Graffis *de effectibus clericalib. effect.* 9. *n.* 30. Lessius *de just. l.* 2. *c.* 13. *dub.* 3. *n.* 17. quos referens sequitur Bonacin. *ubi suprà, disputat.* 2. *d. puncto* 3. *n.* 2. Farinac. *in praxi, p.* 5. *quæst.* 135. *n.* 174. & *n.* 175. addit mandatum posse revocari etiam tacitè, puta quando mandans contraxit affinitatem, & parentelam, aut deposito odio amicitiam, & pacem cum inimico suo fecit. Quin etiam si mandans percuti clericum moriatur, & mandatarius mortuo mandante clericum percusserit, mandans non excommunicatur, ex ea ratione, quia per mortem mandantis tacitè censetur mandatum revocatum. Carol. de Graff. *de effectib. clerical. effect.* 9. *n.* 40. Azor. *p.* 2. *l.* 5. *c.* 26. *quæst.* 2. *vers. sed dubii quæstionis est.* & Farinac. *supra de quæst.* 135. *n.* 180. quibus accedit Bellet. *disquisitione clerical. p.* 1. *tit. de favore clericor.* §. 1. *n.* 6. *versicul. qui tamen*, ubi ait id procedere, si constiterit mandantem ante mortem pœnituisse.

5 Sed petes, quinam comprehendantur sub hac voce, *si quis?* Responde vocem hanc esse universalem: ideò subintelligi omnes tam viros, quàm fœminas. Cujuscumque dignitatis, dummodo excommunicationis capaces sint. gloss. *ibi* communiter recepta. Navar. *in summa, cap.* 27. *n.* 76. Gabriel. *commun. l.* 6. *tit. de verbor. signific. conclus.* 6. *n.* 5. Nam masculinum comprehendit sub se fœmininum, per legem, *si ita scriptum, ff. de leg.* 2. quamvis sit in rescriptis, ut *in c. significavit, de rescriptis.* Aviles *Prætorum c.* 1. *in glossa de ninguna persona, n.* 8. *fol.* 70. ubi id extendit etiam in pœnalibus juribus communibus, ut *in Clementina* 1. cum gloss. & *ibi* Cardinal. *quæst.* 7. *de Regularibus*, in specie docent Sebast. Medic. *in summa peccatorum, p.* 2. *tit.* 9. *quæst.* 78. *n.* 39. Joan. Garc. *regul.* 209. *n.* 4. & Carol. de Graffis *d. effectu* 9. *n.* 2. Quare omnes percussores Clericorum regulariter excommunicatione hac ligantur, nisi ex aliquo cap. liberentur, Molin. *de just. tract.* 3. *disputat.* 50. & 51. & Paul. Layman *in Theologia morali, l.* 2. *tractat.* 5. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 3. *vers. vocula.*

6 Excipiuntur tamen percutientes, qui non sunt baptizati, ut habetur *in c. postulasti* 14. *de Judæis*; & volunt Antonius Ricciulus *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium, l.* 2. *c.* 4. *n.* 3. Spinus *in speculo testam. gloss.* 11. *rub. n.* 55. Barbos. *in d. c. postulati*, per textum, *Tu Christianis omnibus per censuras.* Ex quo patet infideles non posse excommunicari. Socin. *in cap. pervenit, n.* 28. *cum sequentibus, vers. septimò principaliter, de sentent. excommunicationis*, & Ugolin. *in tract. de censuris Pontifici reservatis, p.* 1. *c.* 9. *sub n.* 2. *vers. hinc Judæus.* Marquard. *de Judæis, p.* 2. *tit.* 5. *c.* 5. *n.* 5. *l.* 1.

6 Similiter non incurrunt in hunc canonem pueri ante usum rationis, quique non habent judicium ad peccandum Navar. *d. c.* 27. *in summa, n.* 76. ex Hostiens. & Abbate *in c.* 1. *de sententia excommunicationis*, resolvit Bellet. *disquisit. clericalium, p.* 1. *tit. de favor. clericor. canon.* §. 3. *n.* 21. Ratio, quia excommunicatio non incurritur nisi propter culpam mortalem, proinde destituti judicio, & usu rationis, cùm non possint peccare mortaliter, ab hoc canone liberantur, Sousa *in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, c.* 2. *disp.* 16. *n.* 2. *& c.* 8. *disputat.* 51. *n.* 3. Salas *de legibus, disp.* 16. *sect.* 9. *ad finem*, Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici, decis.* 464. *n.* 2. *in* 1. *edit.* aliàs *resolut.* 438. *in* 2. *edit.* Joseph. Sesse *Aragoniæ decis.* 220. *n.* 2. & Bonac. *de censuris, quæst.* 1. *punct.* 3. *à principio*, ubi firmant doli incapaces usúque rationis carentes non ligari excommunicatione hac.

7 Eodem modo præceptores percutientes discipulos clericos correptionis gratia, vel intuitu disciplinæ, non incidunt in hunc Canonem, modò non percutiant principaliter ex odio, vel ex iracundia, quod intellige si correptio, & punitio sit moderata, & non excedat notabiliter rationem culpæ. Quòd si excessus sit notabilis, non excusabitur percussor ab excommunicatione, Suar. *de censur. disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 49. Molin. *de justitia, tract.* 3. *disp.* 56. *n.* 10. Avila *de censuris, p.* 2. *c.* 5. *disp.* 3. *dub.* 13. Bellet. suprà *tit. de favore clericorum canon.* §. 2. *n.* 4. Bonacin. *de censuris, disp.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 4. *n.* 4. & Ægidius Coninch. *disp.* 14. *n.* 192.

Idem resolvunt de patre respectu filii, etiam in sacris constituti. S. Antoninus 3. *part. tit.* 24. *c.* 1. §. 2. *casu* 12. Suar. *de censuris, disput.* 22. *sect.* 1. *n.* 49. Avila *p.* 2. *c.* 5. *disputat.* 3. *dub.* 13. Sayro *de censuris, l.* 3. *c.* 27. *à n.* 14. *usque ad n.* 16. Sylvest. *verb. excommunicatis* 6. *casu* 8. & Navar. *d. c.* 27. *n.* 82. ex ea ratione, quia pater majorem habet in filios potestatem, quàm præceptor in discipulos, sed præceptor per *c. super eo*, & per *cap. ex tenore, de sententiâ excommunicationis*, absolutè, & sine ulla restrictione significatur posse discipulum correctionis causa percutere moderatè; ergo & pater poterit castigare filium in sacris sine metu excommunicationis, quam partem, ut probabilem, tradit Augustinius Barbos. *in d. c. si quis, n.* 67.

Ego tamen non tanquam probabilem, sed ut probabiliorem in privatis scholiis semper fui sequutus in Academia Eborensi, & contrariam veluti probabilem censui; & quamvis Molin. *de justitia, tractat.* 2. *disputat.* 228. *in* 6. *effectu, & tractat.* 3. *disputat.* 59. negativam sententiam amplectatur, quia sacer Ordo liberat à potestate patris saltem quoad percussionem, quem sequitur Paulus Laymann *in Theologia morali, lib.* 1. *tract.* 5. *p.* 2. *cap.* 5. *vers. de patre.* Nihilominus non est negandum patribus, quod conceditur magistris, nempe posse cædere filios clericos in sacris, ut expresè docet Graffis *l.* 2. *decisionum, c.* 49. *n.* 39. *& duobus sequentib.* ex eo fundamento, quia quamvis Episcopalis dignitas liberet à potestate patria, *cap. per venerabilem, qui filii sint legit.* Ordo autem sacer etiam Sacerdotalis non liberat, prout vult Abbas *in c. indecorum, de ætate, & qualitate. gloss. penult. in cap. circumcelliones* 23. *quæst.* 5. Unde infert Joan. de Arno. *Dialogo* 69. correptionem competere patribus ratione patriæ potestatis, à qua Sacerdos non liberatur; vide quæ diximus *infra in p.* 3. *l.* 1. *de obligat. parentum, disp.* 1. §. 4. *à n.* 69. ubi de hac re plenè.

Quid de Prælato? Responde bono zelo motum, & causa correptionis posse clericum subditum percutere per se ipsum, vel si necessitas exigat, per aliquem clericum, vel Monachum, vel Religiosum, etiam conversum: quoad Prælatum probat textus *in cap. universitatis* 24. *de sententia excommunicationis*, & notat, prout solet; bene Suarez *tom.* 5. *de censuris, disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 42 Atque ita si Prælatus percutiat per laicum, nisi fortè necessitas excuset, ut ipse ait *ibi num.* 43. tam verberans, quàm mandans incidunt in excommunicationem. Ita Layman *ubi suprà, vers. porrò.* Aldret. *lib.* 1. *cap.* 17. *de relig. discipl. tuenda, n.* 20. *vers. hujusmodi autem verberatio.* Ægid. Coninch. *de sacramentis & censuris, tom.* 2. *disp.* 14. *n.* 190. *vers. tertio*, Frater Manuel Rodriguez *tom.* 2. *regular. quæst.* 19. *art.* 8. & novissimè Aloys. Ricc. *in pravi Ecclesiastica, decis.* 355. Et quamvis text. *in d. cap. universitatis*, loquatur de solis Prælatis Regularium, communiter tamen scribentes hoc ampliant ad omnes Prælatos Ecclesiasticos, nempe illos non posse verberare per laicos, Ægidius *suprà d. n.* 190. *vers. tertio* de his *in* 3. *p. disp.* 1. §. 4. *à n.* 61. *usque ad n.* 66. 8

Ubi autem fuerit consuetudo ab antiquo, prout est in Gallia, ut Clerici per laicos verberentur non ligabuntur Prælati excommunicatione verberantes

per

per laicos, ut vult frater Manuel *d. quæst.* 19. *art.* 8. *in medio*, & praxi Episcopal. *p.* 1. *verb. excommunicationis causa efficiens*, §. 8. dicens ex consuetudine introducta posse Ordinarios locorum verberare, vel torquere clericos per laicos, quando non reperiuntur clerici, qui sciant colligare, solvere, & extollere torquendum clericum: quam etiam consuetudinem pervasisse in Italiam satis testatur Panormitanus *in c. ut famæ, de sentent. excommunicationis*, ut in Curiis Episcopalibus Ecclesiastici passim verberentur, & torqueantur per laicos, quæ sententia non est abs re, & abs ratione, quidquid contradicant Panormitanus, & Felinus *in d. cap. universitatis*, quia uti ad hoc laicorum opera non est contra jus naturale, & divinum: imò decens est, & honestum ut Clerici, & Religiosi abstineant ab officio adeò abjecto, & vili, Graffis *l.* 2. *de explicatione canonis*, *c.* 49. *n.* 43.

9 Porrò Episcopus clericos delinquentes per alium clericum, non verò per laicum corrigere debet, nisi aliter se habeat consuetudo legitima, Julius Clarus *l.* 5. §. *final. quæst.* 64. *n.* 25. Navar. *commento* 3. *de regularib. circa finem*, & *cons.* 28. *de sentent. excommunicationis, in novis*, Ægidius de Coninch. *suprà*, *disp.* 14. *n.* 191. *in fine*. Juvat *cap. non liceat*, *distinctione* 86. ubi dicitur Episcopum non teneri, nec debere castigare propriis manibus clericos subditos sibi, Suarius *tom.* 3. *de censuris*, *disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 45. Sayro *de censuris*, *l.* 3. *c.* 27. *n.* 12. nisi quando deesset alius clericus per quem clericum verberet, ex glossa *in d. c. non liceat*, *in verb. non licet*, & Navar. *in manuali*, *cap.* 27. *nu.* 86. *vers. vigesima quarta*, in quo eventu non ligabitur excommunicatione canonis, *si quis suadente*. Quin etiam secluso scandalo non peccabit graviter, quoniam actio illa per Episcopum propriis manibus exercita non est ita intrinsecè mala, nec ita prohibita, ut in necessitate; & ex causa non reddatur licita. Quòd si Episcopus per laicum percutiat clericum, ex glossa *in d. cap. non liceat*, incidit in excommunicationem, quod intelligitur quando præsens fuerit clericus, qui verberet; secus quando defuerit ad faciendum, sequitur Illustrissimus Hispaniarum Primas 1. *p. Decreti*, *in cap. non liceat*, *dist.* 86. *n.* 2. præsertim si ita ferat consuetudo. Layman *in Theologia morali*, *l.* 1. *tract.* 5. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 8. *vers. quarta, propè finem*, ubi post Avil. *de censuris*, *p.* 4. *disp. unica*, *dubio* 1. adjicit excusari ab excommunicatione navis præfectum, aut ab eo potestatem habentem, dum percutit clericos verbaliter degradatos, & ad remigandum damnatos in triremibus, sicut reliquos remiges.

10 Excusantur item à censura hujus canonis percutientes clericos non ex odio, neque ex inimicitia, sed per jocum. Hæc resolutio patet ex particula, *si quis suadente diabolo*, quia ibi prohibetur injectio manus in clericum ex odio, vel ex inimicitia, vel ex indignatione cum effectu mortali. id enim important verba, *si quis suadente diabolo, in clericum, vel Monachum manus violentas injecerit, anathematis vincula subjaceat*. Ubi prohibetur sacrilegii crimen fieri personæ sacræ violenter, *c.* 1. *de sentent. excommunicationis*, glossa *verb. de familia*, *in cap. cum voluntate*. §. *final.* ubi Hostiens. *n.* 12. *eodem tit.* dicentes percussionem cum joco, & non ex odio, neque ex indignatione non subjacere anathemati hujus canonis; sequitur Coriolan. *de casibus reservatis*, *p.* 2. *casu* 10. *de judic. Regul.* §. 10. *n.* 23. Carol. de Graffis *de effectib. clerical effectu* 8. *n.* 306. & Bellet. *disquisit. clericul. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, §. 2. *n.* 1. Ratio potissima, quia percussio facta per jocum non est facta suadente diabolo, cùm fiat absque animo injuriandi. Graff. *de explicatione canonis*, *d. c.* 49. *n.* 6.

11 Item excusantur à censura hujus canonis percussores clerici ex imperfectione actus non pertingentis ad culpam mortalem, nempe propter repentinam, & subitam passionem iracundiæ animo non plenè, nec perfectè advertente ad id, quod fit, Layman *suprà d. c.* 5. *n.* 8. *vers. altera*. Secus quando datur plena advertentia ad id, quod agitur, & actus interior, quo manus violenta injicitur, est culpa mortalis, incurritur excommunicatio hujus canonis, quamvis per actum exteriorem levis, ac modica læsio inferatur, ita Molin. *de just. tract.* 3. *disp.* 51. *nu.* 6. Contrà verò, si actus interior non est mortalis, etiamsi exterior actus, aut percussio sit gravis, & considerata conditione personæ injuria est gravis, si ex aliqua causa excusatur à mortali percussio in foro conscientiæ, non incurritur hæc censura. Idem dico in foro externo, si id probetur, Molin. *ubi proximè*.

Ex dictis colliges, pueros in rixa se invicem percutientes præ iracundia pugnis, aut alia simili re, 12
ita tamen quod attente nocumenti quantitate, & considerata levi injuria, qua se invicem afficiunt, non peccare mortaliter, & ex consequenti non ligari hoc canone; quod intellige regulariter de pueris, clericis, impuberibus inter se invicem rixantibus non ligari tunc; quod traditur *in cap.* 1. *de sentent. excommunicationis*, dum dicitur per ætatem excusari Clericos impubes in se invicem rixantes: dummodo alter alteri non intendat malum grave irrogare, puta interficere, vel saltem mutilare, aut vulnerare: nam tunc delinquent mortaliter, & consequenter incident in hanc censuram. Quare quando leve malum pueri impuberes inferunt, & considerata eorum ætate, & qualitate injuria non est notabilis, nempe quando se pugnis percutiunt, regulariter non peccant mortaliter, neque subjacent excommunicationi, Molina *ubi supra*, *n.* 8.

Quæstionis tamen est, quando duo clerici se se invi- 13
cem gladiis districtis invadunt, & digladiantur alter in alterum irruendo, intentione, & animo se percutiendi; nullus tamen percussus fuit, sed uterque ictus in se conjectos ensibus sustinuit, utrùm sint excommunicati? Pars affirmans ex eo videtur probari, quia qui animo deliberato per vestes clericum apprehendit, aut percutit suadente diabolo aliquid corpori clerici adhærens, puta equum cui clericus insidet vulnerat, aut ei injuriam infert, est excommunicatus, ut tradunt communiter Philiarchus *l.* 2. *de officio sacerdotali*, *c.* 35. Angles *in* 4. *quæst. de excommunicatione*, *art.* 6. *difficult.* 3. *concl.* 8. Ergo qui mutuis ictibus percutiunt enses, quibus se defendunt, incidunt in hunc canonem, quia adhærent manibus clericalibus. Confirmatur, qui si quis de manibus clerici per vim auferat ensem, aut illum de latere per injuriam eripiat, aut galerum, seu pileum de capite, non est dubium incurisse in supradictam censuram: igitur in nostro casu idem dicendum est.

Pars tamen negans est sequenda, quia re ipsa, ut supponitur, neuter ex illis percussus fuit, nec tactus ab ense alterius, quamvis animo percutiendi alter in alterum multiplicatos ictus conjecisset, & vibrasset. Ratio, quia excommunicatio hæc non fertur, nisi ob percussionem realiter factam, & ob injuriam re vera illatam, non verò inferendam, ita colligitur ex Hostiens. *in summa*, *l.* 5. *tit. sentent. excommunicationis*, §. *in primis*, *n.* 9. Palud. *in* 4. *disp.* 18. *quæst.* 3. *art.* 3. summa Astensis *p.* 2. *l.* 7. *tit.* 3. *art.* 2. *quæst.* 7. & 19. Angelica *verb. excommunicatio* 5. *n.* 29. & alii, quos referens sequitur Sayro *de censuris*, *l.* 3. *c.* 26. *n.* 21. quia in hoc casu non est injectio manus in clerici personam, vel in res clerico adhærentes; & exceptis quibusdam casibus expressis, in reliquis verba sunt intelligenda cum effectu, argumento *c. relatum*, *de clerico non residente*.

Nec sufficit, ut incurratur excommunicatio conatus 14
sine effectu, seu metus verbalis tantùm sine tactu aliquo

aliquo violento, aut realis, quamvis adsit intentio percutiendi; proinde si quis absque manuum injectione, vel detentione coporali compellat clericum ad se redimendum, vel aliquid illi largiendum, aut vibret hastam, aut gladium evaginet, volens eum percutere, & non percutiat, non incurret in hunc canonem, ut ultra præcitatos tradit etiam Sylvester *verb. excommunicatio 6. n. 5. vers.* 8. & Tabiena *verb. eodem quinto, casu primo, n. 41. vers. quid de eo.* eo quia hoc non est injicere manus in clericum, neque in res sibi adhærentes. Sayro *suprà* Tolet. *l. 1. p.* 31. & Molin. *tom. 4. de justitia, tract. 3. quæst.* 51.

Faciunt tradita per Suarium *de censuris, disp. 4. sect. 3. conclus. 1. n. 4.* dicentem, si lex absolutè pronunciet censuram propter aliquod delictum sub verbis importantibus aliquem effectum ultimum, si non sequatur effectus, non incurrit censuram. Probatur, quia licèt actio ex parte delinquentis perficiatur, si effectus non sequatur etiam per miraculum, censura non incurritur, argumento *ex c. perpetuo, de electione, in 6.* ubi notatur, quòd suffragium ferens pro indigno, si non sortitur effectum, non incurritur pœna: & verba legis in materia odiosa præsertim, propriè sunt accipienda, & strictè. Quamobrem volens percutere clericum gladio, vel sagitta, vel ictu, & casu aberret, illúmque non attingat, etiamsi sagittam emittat, vel ictum in illum dirigat; tunc enim in effectu, & re ipsa manus violentas illi non infert, pro ut verba legis in materia odiosa præsertim, propriè sunt accipienda, sequitur Ugolin. *de censuris; tabul. 1. c. 9. §. ultim.* Barbos. *hic* post alios *n.* 29.

15 Quæri etiam potest, quid veniat appellatione manuum in hoc canone? Responde per manus subintelligi omnes partes corporis, aut instrumenta quælibet, quibus solet homo uti ad percutiendum; ratio, quia manus est organum organorum. glossa *hic in verb. manus*, & Turrecremat. *ibidem.* sequitur Grassis *disputat. hujus canonis, l. 2. cap. 39. n.* 10. Intelliguntur etiam nomine manus, pedes, brachia, pugni, calces, & genua, Navarr. *cap. num.* 77. Cajetanus *in vers. excommunicatio, cap. 10. notabili* 1. Philiarchus *lib. 3. de officio Sacerdotis, cap.* 33. & Sebastian. Medices *p. 2. summæ, tit. quæst. 78. nu.* 39.

Item manus violenta dicitur non solùm quæcumque percussio immediata facta manu, sed etiam quæ fit medio instrumento, purà baculo, vel ense, vel aliqua alia re.

16 Similiter incurritur excommunicatio, si clericus detineatur in carcere publico, vel privato, vel in domo aliqua ab aliquo, vel si ponantur custodes, ut capiatur, si de domo exeat, ita ut clericus nequeat exire liberè, *cap. nuper, & ibi glossa* 1. Abbas *n. 1. &* 2. & Felin. *n. 1. de sentent. excommunicationis*, & Doctores *in cap. cùm non ab homine, de judiciis, & in c. si judex laicus, de sentent. excommun. l. 6.* Grassis *d. c. 49. n.* 13. & Sayro post alios *d. c. 26. num.* 13. Bonacin. *de censuris, d. quæst. 4. punct. 1. nu.* 16. quod extendunt ad judicem secularem, qui detinet clericum, vel curat detineri in aliqua domo, vel custodia, etiam sine injectione manuum, incurritur excommunicatio: secus si per metum absque ulla vi; vel actu compellit clericum egredi ex prædio, quia tunc non datur manus violenta in clericum, sed solis verbis illum terret; proinde non incurritur excommunicatio, sicut quando obsidetur castrum, aut domus ad hæc obtinenda, & non ad injuriam inferendam clericis ibi existentibus, non incurritur censura, ex Anton. *3. p. tit. 25. c. 1. §. tertiò notandum*, & ex Sylvestro *verb. excommunicatio 6. n. 5. v. secundo*, Sayro *d. c. 26. n.* 13. Augustinus Barbosa *in hoc c. n. 31. ad finem.*

Porrò qui conspuunt in clericum, vel aquam, aut aliquid aliud super eum effundunt, incidunt in excommunicationem hujus capitis, quia fit injuria personæ, sicut incurrit, qui vestes illius dum eas habet indutas lacerat, aut frenum equi cui insidet, injuriosè apprehendit, aut frangit, vel est in causa persequendi clericum furiosè, & clericus fugiens cadit, & læditur, aut fugiens coactus ut evadat persequentis manus, se præcipitat in aquam, vel alio periculo se exponit; Sayro post plures, quos *ibi* refert, ac sequitur *d. c. 26. n. 13. & 14. l.* 3. Grassis *d. c. 49. n.* 17. Barbosa *hic, n. 32. & duobus sequentibus.* Secus si nulla violentia facta vestes ex domo clerici auferat latro, aut cingulum, quo actualiter cinctus est, furtivè abs- 17
tulit, aut pecuniam ex crumena ab eo gestata arripuerit subdolè, & sine vi, quia non est hoc propriè violentia, sed actio furtiva, ideo fur non est excommunicatus, Cajet. *verb. excommunicatio, c. 10. vers. nota secundo*, summa Astensis *p. 1. l. 7. tit. 3. c. 2. quæst.* 20. & Angel. *verb. excommunicatio 5. n.* 29. Molin. *d. tract. 3. disp.* 51. Ægid. de Coninch. *de censuris, disp. 14. dub. 15. n.* 166. & Sayro *d. c. 26. n.* 16. contra S. Antoninum *3. p. tit. 25. c. 1. §. tertiò notandum, ante finem.* ubi minus bene opinatur per has actiones incurri excommunicationem: sed ne recedas ab opinione Cajetani, & aliorum, quam etiam tenet Suarius *de censuris, disp. 22. sect. 1. n.* 34. quem referens sequitur Augustinus Barbosa *hic num.* 34. cùm actiones, seu præcisiones illæ non violentæ, sed furtivæ sint.

Multo fortiùs incurret in hunc canonem, qui cle- 18
rico venenum propinaverit, vel cibo miscuerit, sequuto effectu, cùm actio ista sit multo magis violenta, & injuriosa, quàm quævis alia manus injectio. Avila *2. p. c. 5. disp. 3. dub.* 12 Non putat tamen incurrisse, qui ita clericum occiderit veneno, vel potu, quoniam non infert vim personæ, sed naturæ. Sed contrarium est dicendum, ut notat Bonacin. *de censuris, disp. 2. quæst. 4. punct. 1. n.* 13. quem sequitur Barbos. *in d. c. si quis suadente, n.* 35. Longè aliter de Mo- 19
niali, quæ procurat aborsum per potionem aliquam: hæc autem non incurrit in hanc censuram, ita Cajetan. *verb. excommunicatio, c. 10. notabil.* 13. & Angles *in floribus, in quæst. de excommunicatione, art. 5. difficult. 3. conclus.* 7. ubi inquit Monialem non sibi, sed fœtui injuriam inferre, sequitur Sayro *d. l. 3. d. c. 26. n.* 17. Avila *d. dub. 12. versic. quintò sequitur, fol. 67. col.* 1. & Barbosa *ubi supra n.* 35. post Molin. *d. tract. 3. disp. 51. n.* 4. Incurret tamen illam Monialis, si procuret aborsum in alia fœmina, ex constitutione Sixti Quinti contra procurantes aborsum, si sequatur effectus, quæ non comprehendit fœminas in se ipsis aborsum procurantes, Avila *supra.*

Quid de clerico se ipsum injuriosè percutiente ob 20
vitæ tædium, vel ob aliam causam irrationabilem? Respondet Panormit. *in c. contingit 1. num. 7. de sentent. excommunicationis*, affirmativè, sequitur Navar. *in manuali, c. 15. n. 11. & c. 27. n.* 78. Jason *in l. 1. n. 8. C. de servis fugitivis*, Menoch. *de arbitrariis casu* 284. Carol. de Grassis *de effectib. clericalib. effectu 9. n.* 82. Suarez *de censuris, disp. 22. sect. 1. n.* 59. & Layman. *in Theologia morali, l. 1. tract. 5. p. 2. c. 5. n. 5. in fine, vers. his adde*, & Sayro *d. c. 26. n.* 20. post alios.

Idem esto judicium de clerico consentiente, ut à 21
laico, vel clerico percutiatur spontè. Is enim ligatur excommunicatione hujus canonis percutiendo clericum volentem, & consentientem, quia ad hoc clericus non potest consentire cum injuria totius Ordinis clericalis, ut scribentes *ex c. contigit, de sentent. excommunicationis*, inferunt, & tradunt, Mantua *Dialogo* 35. Gutier. *de jur. confir. part. 1. cap. 16. num.* 53. Suarez *de censuris, disp. 22. sect. 1. à n.* 57.

57. Graffis *decisionum p. 1. l. 2. c. 49. n. 6. ex cap. contingit 1. de sentent. excommunicationis.* Nam quamvis volenti, & consentienti non fiat injuria, fallit tamen ratione dignitatis Ecclesiasticæ, propter quam fuit tale privilegium emanatum: proinde non clerico, sed dignitati Ecclesiasticæ infertur injuria. Item, quia clericus non est dominus membrorum suorum. *l. sed si, §. si ipse servus, & l. liber. homo, ff. ad legem Aquil.* glossa *in c. ex parte, de corp. vit.* Covar. *in regul. peccatum 2. p. §. 5.* Atque ita non potest clericus huic privilegio fundato super favore dignitatis Ecclesiasticæ renunciare quoad pœnam canonis, poterit tamen remittere privatam injuriam quoad proprium interesse; & commodum, Antonius de Butrio *in c. si diligenti, n. 18. de foro competenti,* & habetur *in c. cùm desideres, de sentent. excommunicationis.*

An verò clericus se subjiciens sponte percussioni incurrat in hunc canonem, vel in aliquam aliam censuram latam alibi? Sylvest. *verb. excommunicatio, 6. versic. sciendum, & n. 8.* opinatur clericum ipso jure non esse excommunicatum, sed posse excommunicari, eo quòd se submiserit percussioni. Avila *2. p. cap. 5. disputat. 3. dub. 12. versic. ex dictis sequitur primò.* Nec obstat dicere clericum consentientem, ut verberetur, communicare cum percutiente in crimine criminoso: ergo incurrisse ipso facto excommunicationem? quia respondetur ad incurrendam excommunicationem ob participationem in crimine criminoso necesse esse, ut participet post crimen patratum, & quòd sciat delinquentem esse denuntiatum, habetur *in cap. nuper, de sentent. excommunicationis,* Navar. *in d. cap. 27. num. 33. & 112.* Idcirco in casu præsenti, ut subjacens se percussioni incurrat ipso facto excommunicationem, opus est, ut consentiat percussori, qui jam iterum percussisset, & quòd talis percussio esset notoria, & manifesta, & consentiens consentiret percussioni injuriosæ non animo satisfaciendi injuriam percutienti irrogatam. Nam tunc percutiens etiamsi jam iterum, & iterum percussisset, consentiens non ipso facto ligabitur excommunicatione, si hæc patiatur animo satisfaciendi injuriæ illatæ, ut notat Panormitanus *in d. cap. contingit, n. 8.* quia aliud est subjicere se clementiæ alicujus, & aliud est participare cum aliquo in crimine criminoso, quod non participat se submittens misericordiæ alicujus, qui de facili solet parere subjectis, & prostratis.

22 Sed quæstionis est, quid sub nomine clerici in hac materia veniat? communis resolutio est venire etiam prima tonsura initiatos, & omnes personas, sive seculares clerici sint, sive regulares, etiam utriusque sexus quoad initiatos prima tonsura volunt Navarrus *d. c. 27. n. 79.* Bellug. *in speculo principis, rubric. 11. §. videndum, num. 5. versic. & certè.* Bonacin. *d. quæst. 4. punct. 1.* Carol. de Graffis *dicto effectu 9. n. 68.*

Quoad seculares, ut gaudeant privilegio hujus canonis, verius est non requiri necessaria ad privilegium fori, quæ requirit Concilium Tridentinum *sess. 23. de reform. c. 6.* quia illud innovavit, nec juri communi derogavit. Quare clericus tonsuratus, vel in minoribus, gaudet privilegio Canonis, *si quis suadente,* ut testatur Gonzales *de mensibus, gloss. 5. §. 5. n. 7.* declarasse sacram Congregationem his verbis: *Clerici, qui in hoc decreto Concilii privilegio fori privantur, privilegio tamen Canonis non intelliguntur privati,* & Bellet. idem refert *disquisition. clerical. p. 1 tit. de favore clericorum personali, §. 8. n. 19.* Navar. *consil. 24. de privilegiis, in novis,* Garcia *de benefic. p. 2. c. 2. n. 20.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici, decis. 607. in 1. edit. & resolut. 531. num. 7. in 2. edit.* contra Felicianum *de censibus, l. 2. cap. ult. n. 14.* & aliis, quò referens sequitur Augustinus Barbosa *de potest. Episcopi, p. 2. alleg. 12. num. 32. & in c. si quis, n. 9.*

Item Clericus conjugatus non bigamus, si dimittat habitum, & tonsuram, & postea illam reassumat, gaudet privilegio Canonis quoniam nulli auferenda est pœnitentia justa, Sylvest. *verb. excommunicatio 6. n. 4.* & S. Antonin. *3. p. tit. 25. c. 1.* Sayro *l. 3. c. 26. n. 4.* & Bonacin. *d. quæst. 4. de censuris, punct. 1. n. 2.* dummodo deserat habitum, & tonsuram clericalem copulativè, ut vult Covarr. *practicarum c. 31. n. 7. vers. aut incedit,* Clarus *§. final. quæst. 36. n. 7.* & Bellet. *d. p. 1. tit. de favore Clericorum personali, §. 8. n. 8.* 23

Dubitatio non vulgaris occurrit, an uxor Clerici conjugati gaudeat privilegio mariti incedentis in habitu, & tonsura? glossa *in c. Cler. 11. quæst. 1.* ait uxores Clericorum sortiri forum ex personis virorum, gaudereque iisdem privilegiis uxores, & filios, quibus Clerici gaudent, ut *in l. 1. & 2. C. de Episcopis, & Clericis* Idem vult gloss. *in c. eos 32. distinct.* quam sequitur Panormit. *in c. nullus, de foro compet. 2. col. n. 6. & 7.* Contrarium volunt Joan. Andr. *in d. c. unico, de Clerico conjugato in 6.* & Joannes de Imola *in d. c. nullus.* Mihi tamen magis placet uxorem Clerici conjugati, quoad forum duntaxat, in criminalibus gaudere privilegio Clericali, deberéque conveniri coram Ecclesiastico judice: non tamen gaudere privilegio Canonis, *si quis suadente* atque ita injiciens manus violentas in uxorem Clerici conjugati, non est excommunicatus, ita Dominicus de S. Geminiano *d. c. 1. de Clerico conjugato, in 6.* & Francisc. de Aretio *in consil. 131. col. 2. & 3.* ubi addit secundùm multos recentiores uxorem hanc non gaudere privilegio etiam fori: sed multo verius est de privilegio Canonis, etiamsi uxor sit legitima. Quoniam cùm privilegium Canonis sit datum toti Ordini Ecclesiastico, non debet protrahi in materia pœnali ad personam non Ecclesiasticam, & ideo non debet fieri extensio. *l. Julia, §. hoc caput, ff. de rit. nuptiar. & c. quod Dei, de stat. Monach. & c. Canonica, de sentent. excommunicationis,* sequitur Tiraquel. *glossa 2. in l. connub. n. 61.* & Perez *l. 1. vers. est & aliud Clericis, tit. 3. l. 1. ordin. p. 58.* Avil. *in proœm. Prætor, n. 28.* 24

Hinc fit, ut Clerici bigami, de quibus *in c. 1. l. 6.* qui prima tonsura, vel minoribus tantùm initiati contraxerunt matrimonium, & consummarunt, vel cum vidua, aut ab altero cognita, vel cum duabus, non gaudeant privilegio aliquo clericali, non tamen Clerici in sacris constituti, quamvis invalidè contrahant, aut matrimonium contractum præsumpserunt consummare. Nam tales vere bigami esse non possunt, sed incurrunt similitudinariam bigamiam, text. *in cap. nuper, de bigamis,* propter similitudinem ad verè bigamum, & quamvis Clericus in sacris ducens in uxorem unicam, & virginem, secundùm veriorem fiat irregularis, quia in hoc casu datur quædam similitudo bigamiæ ob affectum ad duplex matrimonium cum opere subsequuto, ut volunt Covar. *in Clement. si furiosus, de homicidio, p. 1. §. 2. vers. 3.* Navar. *in manuali, cap. 27. n. 195. vers. similitudinaria, & consil. 1. n. 7. vers. ex quibus, de bigamis,* Flamin. *de resignat. l. 5. quæst. 3. n. 190. & sequent.* & alii, quos referens sequitur Sanchez *l. 7. de matrimonio, disp. 85. n. 5. vers. at verius est.* Nihilominus si percutiatur ab aliquo, percutiens non excusatur à censura hujus Canonis, quia non potest esse verè bigamus, Bonacin. *de censuris, disputat. 2. quæst. 4. punct. 1. n. 5.* Ægid. Coninch. *de censuris, disp. 14. dub. 15. n. 157.* Layman *in Theologia morali, l. 1. tract. 5. p. 2. c. 5. n. 4.* Sayro *d. l. 3. c. 27. n. 31.* ubi concludit contrahentem cum secunda in sacris non amittere privilegium clericale. Item, quia talis non potest 25

redire

redire ad seculum, *cap. tua, & ibi glossa final. de apostat.* sicut Religiosus bigamus non privatur privilegio canonis. Quare illum percutiens excommunicatur, sequitur Archidiaconus *in cap. quisquis, dist.* 84. Antonin. *3. p. tit. 25. cap. 1.* §. *4. notandum, vers. 14.* & multo fortiùs id vult Henriquez *lib. 12. cap. 6. §. 10. lit. H. & lib. 14. cap. 4. in principio*, cum aliis relatis, existimans clericum ducentem unicam virginem, non fieri bigamum, aut irregularem, quià textus *in cap. à nobis, de bigamis non ordinandis*, loquitur de constituto in sacris, qui bis contraxit matrimonium, alterum ante Ordinem sacrum, & alterum postea, ut *in cap. nuper, eodem titulo*, vel quando post Ordinem ducit unicam, sed viduam, ut *in d. cap. à nobis*: sed magis placet contrarium, ex traditis a Sanchez *d. disp. 85. num. 5. ad medium, vers. referendi*, docentes Clericum in sacris ineundo matrimonium fieri irregularem.

26 Excusantur primò percutientes Clericos se immiscentes enormitatibus, puta, si sint seditiosij, & prælia, & rixas, & aggressiones facere solent in populo ubi vivunt, quia hi privantur fori privilegio, & canonis, Molin. *tract. 3. disp 54. n. 6.* Bellet. *disquis. clerical. p. 1 tit. de favore clericorum Canonis, § 7. n. 2.* & Layman. *d cap. 5. n. 4. vers. 4. in fine.* Sed meliùs dicitur Clericum dimisso habitu, & tonsura clericali in enormitatibus se intromittentem privilegium canonis perdere, non tamen privilegium fori, quia privilegium fori est indultum a jure divino, *c. quamquam, de censibus, in 6. glossa penult. in cap. si Imperator. 96. dist.* Socin. *cons. 12. n. 20. vol. 1.* Roland. *cons. 4. n. 30. vol. 1.* & alii, quibus accedit Bellet. *d. p. 1. tit. de favore Clericorum Canonis, §. 2. n. 44.* Deperdi autem privilegium Canonis propter enormitates, quibus Clericus se immiscet, illa est ratio, quia est privilegium à jure positivo indultum, ita citati, & volunt Paulus Comitol. *respons. moral. l. 1. quæst. 96.* Tiraquel. *de pœnis temper. caus. 49. n. 36. & 37.* Carol. de Graffis *de effectibus clerical. effectu 9. n. 212.* Sayro *de censuris, c. 27. n. 9.* & alii, quos sequitur Barbosa *in c. perpendimus 23. de sentent. excommun.*

27 Secundò. Similiter Clerici in minoribus constituti, qui demisso habitu, & censura negotiis secularibus se applicant, si ter ab Episcopo moniti non desistant, privantur privilegio Canonis, Bonacin. *disp. 2. quæst. 4. punct. 4. n. 6.* Avila *p. 2. c. 5. disp. 3. dub. 13. casu 4.* Eodem modo percutiens clericum conjugatum non deferentem habitum, nec tonsuram, non incidit in hunc Canonem, Sayro post plures *d. c. 27. n. 9.* Gregor. Tolos. *p. 2. in Syntagm. juris, l. 6. cap. 26. n. 16.* ubi ait talem Clericum sine aliqua monitione ligari privilegio canonis; secus de clerico non conjugato se immiscente negotiis secularibus: is enim per solam dimissionem habitus clericalis non privatur privilegio canonis, nisi ter fuerit ab Episcopo suo monitus, Bonacin. *d. disp. 2. quæst. 4. punct. 4. n. 6.*

28 Tertiò excusatur à censura percutiens clericum exercentem per annum artem aliquam infamem, puta histrionis, & simillimam, nempe joculatoris, aut buffonis, ipso jure talis privatur privilegio clericali: quinimo si ante annum ter monitus ab Episcopo non desistat, amittet privilegia, *c. unico, de vita & honest. clericorum, l. 6.* Carol. de Graffis *d. effectu 9. n. 208.* Layman. *d. cap. 5. n. 4. vers. 6.* Idem dicendum est de clerico conjugato si publicè utatur officio lanionis, aut cauponis, vel habitum clericalem dimittat, aut ter monitus non desistat, aut reassumat postquam destitit, omni privilegio clericali spoliatur. Quod si non sit conjugatus, & in habitu clericali incedat, destituitur privilegio quoad res tantùm, & veluti laicus tributis solvendis subjacebit: non tamen, quoad personas circa quas gaudebit privilegio fori, & canonis, per textum *in Clementina 1. de vita & honestate clericorum*, Molin. *d. tract. 3. disp. 54. nu. 7.* Bonacin. *de censuris, disp. 2. quæst. 4. punct. 4. n. 9.*

Quartò excusatur ab excommunicatione officialis 29
dum turbam tenet, si percutit Clericum fortuito casu irruentem; secus si lædat consulto animo maligno intendens clericum offendere sine necessitate sufficienti, poterit tamen absolvi ab Episcopo, nisi Clericum graviter vulneret, Sayro *l. 3. de censuris, c. 28. n. 27. c. si verò 1. de sententent. excommunicationis*, Bonacin. *de censuris, disp. 2. quæst. 4. punct. 5. num. 2. vers. secundus* Ægidius *de censuris, tom. 2. disp. 14. n. 193.* & Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. titulo, de favore clericorum Canon.* §. *3. n. 28.*

Quintò excusatur percutiens clericum in suam ne- 30
cessariam defensionem, vel in alieni corporis defensionem, dummodo notabiliter non excedat modum in defendendo, & incontinenti aggressionem subsequatur, Anton. Gomez *variar. tom. 3. cap. 3. n. 20. ad medium*, Ugol. *de censur. p. 2. cap. 11. §. proposuimus, n. 1. & 2.* Jacob. Ayrer. *de homicidio necessario, p. 1. n. 63.* Carol. de Graff. *de effectibus clericalibus, effectu 9. n. 196. cum sequentibus*, per textum *in cap. si verò el. 1.* ubi Abbas *n. 14. de sentent. excommun.* & tradit Covar. *in Clementina si furiosus, p. 3. §. unico, n. 5. in princ.* & Farinac. *in praxi criminal. pag. 5. quæst. 125. n. 32.* & Sayro *d. l. 3. cap. 27. n. 17.* quod intelligit incontinenti cum moderamine inculpatæ tutelæ, quamvis scienter, & deliberatè id operetur. Dicitur autem moderamen inculpatæ tutelæ, quando quis agit illud, sine quo aliter se, vel alios, vel res suas, vel alienas defendere non potest, ex Bartol. *in l. 1. C. unde vi, & in l. furem. ff. ad legem Corneliam de sicariis.*

Quinimo Innocent. *in d. cap. si verò 1.* addit non 31
excommunicari, qui percusserit clericum pro defensione illarum personarum, per quas illi fit injuria, puta pro defendendis servis etiam, & sociis, argumento capitis, *non in inferenda 23. quæst. 3* & pro defensione familiæ. Ita Panorm. *in c. olim. 1. de restitut. spoliat.* Astens. *p. 1. l. 7. tit. 3. art. 1. quæst. 9.* & pro defensione rerum suarum: non tamen debet percutere ad vindictam, nec postquam injuria jam est facta, sed dum actu impugnatur, aliàs non est licita percussio etiam incontinenti, quia non esset defensio, sed vindicta. Tabien. *verb. excommunicatio. 5. casu 1. n. 10.* Vindicta enim non est licita singulis, sed judici. glossa *in l. si ex pedagio ff. ad leg. Aquil.* Quare percussus, & injuria affectus non debet insequi percussorem suum, ex quo non vult amplius percutere, nisi fortè timeretur geminata percussio. Quòd si quis per vim ejiceret clericum de domo sua quam occupaverat, nec aliter eam posset recuperare, non incideret in hanc censuram, Innocent. *in d. c. olim. 1. de restitut. spoliat.* & Sylvest. *verb. excommunicatio 6. n. 6. notabil. 4. vers. 9.* quia jure naturali insitum est unicuique se defendere, D. Thom. *in addit. ad 3. p. quæst. 24. art. 1.* Hostiens. *in summ. l. 5. tit. 5. de sentent. excommun. n. 4. §. super illo, vers. 10.* summ. Astens. *p. 2. l. 7. tit. 3. art. 1. quæst. 8. versic. decimo.* Angelica *verb. excommunicatio. 5. n. 13. & n. 14.* addit, si causa defensionis aliqualiter excedat modo inculpatæ tutelæ, percutiens clericum non ex proposito, & ex deliberatione, sed inadvertenter, & ex surreptione, non incidere in excommunicationem, quod etiam tradit Sylv. *suprà notabili 4. vers. 9.* quia ad excommun. incurrendam exigitur dolus, gloss. *in cap. significasti 2. in verb. moderamine, de homicid. & in c. cum voluntate, in verb. volunt. de sent. excomm. §. si qui.*

Sextò excusatur ab hac excommunicatione mulier 32
impetita à clerico de turpitudine illum percutiens zelo castitatis, quamvis aliquis excessus reperiretur. Non tamen poterit illa percutere, si clericus eam verbis duntaxat tentaret, vel aggrederetur, nam tunc sufficit illum verbis repellere, nisi molestus vehe-

menter sit, & importunus; ita ut ab eo aliter nequeat se expedire, quàm fuste, aut verbere, Suar. *de censuris, disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 33. Ægid. *suprà dub.* 15. *n.* 194. & Avila *p.* 2. *cap.* 5. *disp.* 3. *dub.* 13. *casu* 18. post plures, quos ibi refert, ac sequitur, quibus accedit Sayro *d. cap.* 27. *n.* 24. cum aliis dicentibus id esse licitum fœminæ, quando aliter eum repellere non poterat, nempe, quia nec fugere potuit, nec clamare licuit, aut existimabat infamiam esse clamare favet Cajetanus *verb. excommun. cap.* 10. §. *nota sexto vers. secundus*, in quo eventu licitè potest clericum percutere, ut expressè docent Philiarchus *lib.* 3. *de officio Sacerdotis, cap.* 33. *notab.* 3. *casu* 15. & Angles *in floribus, in quæst. de excommun. art.* 5. *disp.* 4.

33 Septimò excusatur ab hoc canone percutiens clericum, vel occidens turpiter agentem cum uxore, vel sorore, vel cum matre, vel filia, modò percutiat incontinenti, & non ex intervallo, Covar. *de sponsal. p.* 2. *cap.* 7. *§.* 7. *n.* 12. Navar. *in manuali, cap.* 27. *n.* 84. Anton. Gomez *l.* 8. *Tauri. n.* 55. Clar. *§. homicidium, n.* 48. *&* *l.* 5. §. *final. quæst.* 77. *num.* 9. Ceval. *commun. contra commun. quæst.* 833. *n.* 30. Molin. *de just. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 7. *n.* 3. *& disp.* 55. *n.* 6. Bonacin. *de censuris, disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 4. *n.* 5. ubi volunt in his casibus percutientem clericum peccare graviter; eximi tamen ab excommunicatione propter vehementem passionem, qua movetur ad percutiendum.

34 Nomine *uxoris* intelligitur etiam sponsa de præsenti, cum qua matrimonium jam est initum, quamvis nondum sit consummatum; & ideo percutientem clericum turpiter inventum cum sua sponsa de præsenti; non incidit in hunc canonem, Clarus suprà *l.* 5. §. *homicidium, n.* 49. Perez *l.* 1. *gloss.* 1. *p.* 5. *vers. hinc etiam, tit.* 1. *l.* 5. Covar. *de sponsal. p* 1. *c.* 1. *n.* 8. Sanchez *de matrim. l.* 1. *disp.* 1. *n.* 6. & Bonacin. *de censuris, disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 4. *n.* 5. *vers. respondeo nomine uxoris*. Nihilominus Covar. nomine *uxoris* intelligit sponsam de futuro, & ex consequenti excusari si fornicantem cum sponsa de futuro clericum percutiat, ut apparet ex *d. cap. si verò, de sententia excommunicationis*, ratione injuriæ, quæ fit sponso ex hoc crimine, sic Covar. *suprà n.* 12. *ad finem*, cùm excusetur percutiens clericum inventum turpiter agentem cum sorore, quæ sententia est valde probabilis, & mihi ferè vera omnino: illam tamen Gutier. *de matrimonio, cap.* 1. *n.* 13. *cum duobus sequentibus*, & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 218. rejiciunt, censéntque etiam incidere in excommunicationem sponsum de futuro percutientem clericum cum sponsa turpiter inventum. Ratio illorum illa esse potest, quia verba dicti capitis *si verò*, sunt propriè accipienda, maximè cùm simus in materia pœnali, & odiosa restringente privilegia clericorum, unde sequitur percutientem turpiter inventum clericum cum filia adoptiva, vel cum avia, vel nepte, non excusari à censura hujus canonis; ita Molina *de justitia, d. tract.* 3. *disp.* 55. *ad finem*, Ægidius *de Sacramentis & censuris, tom.* 2. *disp.* 14. *n.* 196. & Bonacin. *de censuris disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 4. *n.* 5. *vers. rogabis primò*. quia textus loquitur de filiis propriè dictis, & de matre, non verò de avia, vel nepte.

35 Quid si clericus non inveniatur in actu turpissimo, sed in osculis duntaxat, vel in amplexibus, aut in loco suspecto, ut si reperiatur solus cum sola, in loco accommodato ad turpia exercenda, & de illo detur rationabilis suspicio? Suarez *tomo* 5. *de cens. disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 37. affirmat excusari percutientem, sequitur Praxis Episcopalis *verb. excommunicatio* §. 4. Ægidius *suprà d. disp.* 14. *n.* 196. & Bonacin. *d. n.* 5. *vers. rogabis secundò*, ubi excusat maritum, si percutiat clericum colloquentem cum uxore sua citra turpem actum alium postquam ter clericum admonuit, ne loqueretur, & ille noluit desistere. Quin etiam maritus excusatur ab excommunicatione, etiam si consultò domi se occultet, & expectet clericum hujus occultationis inscium, ut eum in fragranti delicto inventum interficiat; dummodo clericum per aliquam personam clam non faciat invitari ad veniendum, ut sic deprehendatur in actu turpi, Navar. *cons.* 41. *de sententia excommunicationis*, quem sequitur Molina *disp.* 55. *n.* 6. *ad finem*, & Bonac. *d. n.* 5. *vers. hinc sequitur*. Ratio, quia in prima occultatione defuit dolus, & in secunda interfuit, quia curavit, ut clericus clam invitaretur ad redeundum ad uxorem suam, ut ille turpiter inventum cum eadem occideret. Barb. *hîc num.* 63. *ad fin.*

36 His accedit dissimilis, sed difficilis, ac nodosa difficultas, utrùm laicos intendens percutere Petrum clericum, & facta diligentia percussit Paulum clericum, sit excommunicatus? Pars affirmans ex eo probatur, quia occidens re ipsa, & animo clericum percussit; ergo non excusatur ab excommunicatione; ita Covarr. *in cap. alma mater.* 1. *p.* §. 10. *num.* 15. *vers.* 8. siquidem in hac specie nulla datur ignorantia, quæ faciat percutientem involuntarium, quoad clerici injuriam, & percussionem, quod etiam probatur per *l. eum qui*, §. *si injuria, ff. de injuriis*, sequitur Cordub. *in quæst. lib.* 2. *quæst.* 26. *§.* 2. *probatur eadem pars, fol.* 124. Barth. à Ledesm. *de pœnitentia, dub.* 17. *de excommun.* §. *sed dubium oritur, fol.* 1061. & Vega 1. *tom. summa, cap.* 85. *casu* 107. Nam opus illud externum illius percussionis fuit omnino voluntarium & injustum, & affectus percutiendi clericum adfuit, & sequutum est opus intentum; igitur nihil excusat à censura. Idem tenet Molina *de justitia, tract.* 3. *disp.* 53. *num.* 2. quamvis erret invincibiliter circa personam, nihilominus ligatur censura, quoniam hæc lata est contra percussorem clerici, non verò contra percussorem hujus, aut illius clerici, & percutiens scit hunc esse clericum: nam actus iste est injuriosus statui clericali, propter cujus reverentiam imposita est excommunicatio, & intentio etiam erat injuriosa, & re ipsa percussit clericum, propterea non excusatur à censura, ita Placa *in Epitome delict. c.* 27. *n.* 17. Sanchez *l.* 10. *de matrim. disp.* 32. *num.* 27. Bonacin. *de censuris, disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 6. *n.* 20. & alii quos sequitur Barb. *in cap. si verò* 2. *num.* 4. *de sentent. excommun.*

Pars tamen negans est probabilior, si occidens facta diligentia, ut occideret Petrum, occidit Paulum; ratio, quia, ut suppono, sufficientem adhibuit diligentiam, ne occideretur alia persona, nisi Petrus: cùm ergo actio illa exterior respectu Pauli non fuerit voluntaria, sed merè casualis, & inculpabilis, non induxit censuram, cùm non fuerit causa illius. Item solus affectus percutiendi clericum Petrum, fuit voluntarius; sed affectus malus non est sufficiens ad excommunicationem, seu irregularitatem inducendam: atqui opus externum respectu Pauli fuit involuntarium, igitur affectus voluntariùs non sufficit, quando opus externum involuntarium sequitur. Suar. *de censuris, disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 54. Confirmatur argumento projicientis lapidem, ut percuteret Sempronium clericum, illac tunc transmeantem; is enim nec incidit in censuram, nec morte inde sequuta contraxit irregularitatem. Juvat Molina *d. disp.* 53. *n.* 3. ubi putat tanquam probabilius non incidere in excommunicationem illum, qui credens se occidere Sempronium clericum, occidit Titium clericum, ignorans invincibiliter illum esse clericum. Nam quamvis voluerit clericum interficere, ignorabat invincibiliter hunc esse talem: sicut etiam excusatur à censura volens percutere hunc clericum, si aberret ab eo, & præter intentionem percutiat alterum proximè adstantem, Ægidius Coninch. *dub.* 15. *n.* 197. ita

sita in nostro casu, cùm respectu alterius clerici actus ille exterior fuerit involuntarius, & merè casualis, ac præter intentionem. Probatur tandem, quoniam, si percuteret tunc laicum, in eo casu non incideret in censuram, quamvis intentio esset percutiendi clericum. Covar. *in cap. alma mater*, 1. *p.* §. 10. *n.* 15. *vers. ult.* Ergo similiter in nostro casu.

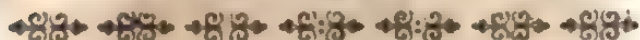

Quinam veniant in hoc capite, si quis suadente, sub nomine Monachi?

§. II.

EPITOME.

37 *Monachi appellatione in præsenti omnes utriusque sexus verè Religiosi.*
38 *Religiosi iure sunt profitentes Religionem à Sede Apostolica approbatam.*
39 *Viri conversi, & fœminæ Moniales conversæ, an gaudeant privilegio canonis?*
40 *Eremitæ an gaudeant privilegio Canonis si non profiteantur aliquam Religionem?*
41 *Fratres terti Ordinis Sancti Francisci quando non sunt Ecclesiasticæ personæ, non gaudent hoc privilegio.*
42 *Novitii Religionis approbatæ gaudent privilegio canonis, & fori.*
43 *Equites Christi Divi, Jacobi, & Sancti Benedicti; & Sancti Joannis in communi viventes, gaudent privilegio canonis.*
44 *Militares Religiosi etiam si professi non sint, an gaudeant privilegio canonis, & fori?*
45 *Qui se, & sua offerunt monasterio in perpetuum, gaudent privilegio canonis.*
46 *Oblati in seculari Ecclesia, an gaudeant privilegio canonis.*

QUoad primum quæsitum certi juris est gaudere privilegio canonis, sub nomine Monachi,
37 omnes utriusque sexus Religiosos qui profitentur Religionem à Sede Apostolica approbatam, *cap. Monachi*, *cap. parochiani*, *cap. de monialibus*, *cap. cùm illorum*, *de sententia excommunicationis*. summa Astensis *p.* 2. *lib.* 7. *tit.* 3. *art.* 2. *quæst.* 3. S. Antoninus 3. *p. tit.* 25. *cap.* 1. Sylvest. *verb. excommunicatio* 6. *num.* 3. Navarr. *in manuali*, *cap.* 27. *num.* 79. *vers. octava.* Graffis *decis. lib.* 2. *cap.* 49. *num.* 22. Carol. de Graffis *de effectibus Clericalibus*, *effectu* 9. *à num.* 68. *& num.* 3. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, §. 1. *num.* 3. Sayro *de censuris lib.* 3. *cap.* 26. *n.* 5. *&* 9. ubi reddit rationem ob quam privilegium canonis, & fori clericis fuerit concessum, & Monachis, nempe ad coërcendum violentiam laicorum, & in tutelam clericorum, & Monachorum.

38 Quare si quis percutiat fœminas, seu viros in aliquam congregationem canonicè ingredientes, quæ non fuerit approbata à Sede Apostolica, non incidit in hunc canonem, Bellet. *ubi supra* §. 2. *n.* 15. Aufert. *de potestate secul. regul.* 3. *n.* 3. & ex consequenti non sunt exempti à potestate seculari, nec privilegio fori gaudent, si nullo ordine clericali sunt insigniti, Duennas *regul.* 100. *limit. ult.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ*, *l.* 4. *tit.* 19. *l.* 1. §. 1. Molin. *de justitia*, *tract.* 2. *disp.* 141. *vers. Eremita*, *& tract* 3. *disp.* 50. *num.* 4. *in fine*, Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 10. & Augustinus Barbosa *in d. cap. si quis suadente*, *n.* 22. ubi loquitur in specie de hoc quæsito.

39 Quoad secundum quæsitum de conversis sive fœminis, sive masculis, dicendum est esse verè Religiosos; & Religiosas, cùm emittunt tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ; gaudereque privilegio Canonis, *si quis suadente*, ita, ut eos percutientes incurrant excommunicationem, Suarez *de censuris*, *disp.* 22. *sect.* 1. *à n.* 19. Henriquez *in summa*, *lib.* 13. *de excommunicatione*, *c.* 49. §. 1. *in commento*, *lit. G.* Ægid. *de Sacrament. & censur. tom.* 2. *disp.* 14. *num.* 164. Paulin. Berti. Lucens. *in praxi crimin. Regul. tit.* 1. *cap.* 3. *n.* 2. & Miranda *in manual. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 29. *art.* 3. quibus accedunt Carol. de Graff. *d. effectu* 9. *n.* 70. & Layman. *in Theologia morali*, *lib.* 1. *tract.* 5. *p.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. *vers. nomine Monachi.*

Quoad privilegium fori, ac exemptionis à potestate seculari, & à tributis, certum est conversas gaudere hujusmodi immunitatibus, ut probat Flores *variar. l.* 2. *disp.* 21. *n.* 419. quia communiter professionem faciunt, & promittunt tria vota, & sunt omnes de foro Ecclesiæ, Henn. & alii, *in cap. si diligenti*, *& cap. cùm sit*, *& cap. postulasti*, *& cap.* 1. *de foro competenti*, tradítque Nicol. Fesiaf. *in tractatu de extimo*, *& collectis*, *p.* 4. *c.* 1. *num.* 8. & Augustinus. Barbos. *de offic. & potest. Episcopi*, *allegat.* 12. *n.* 38. *& in cap. parochianos*, *n.* 2. *de sentent. excommunicationis*, *& hic n.* 23.

Quoad tertium quæsitum de Eremitis, dicendum est, si nullam profiteantur Religionem, nec sint Ordine clericali insigniti, nec habeant normam vivendi ab Ecclesia approbatam, non gaudere privilegio canonis, nec esse exemptos à potestate seculari. Ita Covar. *practicarum*, *cap* 34. *n.* 4. *vers. secundo intelligitur*, cùm sint simplices Eremitæ, & nullo gaudeant privilegio Boer. *in tract. de statu*, *& vita eremit. n.* 13. *&* 14. Carol de Graff. *eff. ctu* 1. *à n.* 102. Morla *in emporio juris*, *p.* 1. *tit.* 2. *in præludio*, *num.* 141. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 10. & in specie hos Eremitas non gaudere privilegio Canonis, tradunt ex nostris Molina *d. tract.* 3. *disp.* 50. *n.* 4. Suarez *de censuris*, *disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 11. Reginaldus *in praxi fori pœniten. tom.* 1. *lib.* 1. *n.* 214. nec non à gabellis ac collectis non esse exemptos, Gutier. *de gabell. quæst.* 95. *num.* 7. frater Manuel Roiz *tom.* 3. *Regul. quæst.* 74. *art.* 11. Avendan. *de exequend. mandat. l.* 3. *c.* 14. *n.* 24. & Flores de Mena *quæst.* 21. *n.* 195. *&* 204. 40

Contra verò de Eremitis professionem in communitate, seu congregatione aliqua sub aliquo Prælato facientibus emisso voto paupertatis & obedientiæ, & castitatis, quique ex tacita, vel expressa summi Pontificis facultate vivunt. Tunc enim gaudere privilegio fori, & exemptionis à tributis, non est dubium, cùm sint personæ religiosæ, ut latè cum pluribus notat Lassarte *cap.* 1. *de gabel. n.* 89. & Navarr. *ubi suprà*, *c.* 27. *n.* 79. sicque conciliandæ sunt opiniones inter se contrariæ de Eremitis, quas refert Boërius *in d. tract. de vita*, *& statu Eremitarum n.* 13. quem referens sequitur Flores *suprà n.* 196. juvat Ordinatio Lusitana *lib.* 2. *tit.* 11. *in principio*, ibi, *eas Provincias emque ha Ermitaens. que fazem voto de profissam*, & ibi Manuel Barbosa *in remissionibus ad hunc locum*, *n.* 3. qui excusantur à tributis, & à potestate seculari eximuntur, & gaudent privilegio Canonis, Molina *d. tract.* 3. *disp.* 51. *n.* 24. Suarez *disp.* 22. *de censuris*, *sect. n.* 22. Jacob. de Graffis *p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 49. *n.* 27. *ad medium.* Ægid. Coninch. *de Sacramentis*, *& censuris*, *disp.* 14. *dubio* 15. *n.* 165. & Layman. *d. cap.* 5. *n.* 4. *vers. secundo dubitatur.*

Quoad quartum quæsitum, dicendum est fratres Tertiarios sancti Francisci, qui vivunt collegialiter sub aliquo voto, & sub habitu certo, gaudere privilegio fori, & Canonis, quia sunt personæ Ecclesiasticæ, juvat Ordinatio Lusitana *lib.* 2. *tit.* 2. ibi, §. 1. *Porem se alguns daterceira ordem viverem em communidade em algum oratorio*, &c. *Avemos por bem quelhe* 41

secam guardados seus privilegio segundo for achado per direito. Sequitur Graffis *lib.* 1. *decisionum*, *cap.* 49. *n.* 27. Molin. *de just. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 50. *num.* 4. *in principio.* Frater Emanuel Roiz *de Regular. tom.* 1. *quæst.* 65. *art.* 5. Suarez *de censuris*. *disp.* 22. *sect.* 1. *n.* 20. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 663. *in* 1. *edit.* & alii, quos referens sequitur Augustinus Barbosa *de offic. & potest. Episcopi, allegat.* 12. *n.* 41. *& in cap. si quis suadente, n.* 25. & ejus pater *in remissionibus ad ordinationem Regiam Lusitanam. lib.* 2. *tit.* 2. *ad §. primum*, *n.* 12. ubi concludunt fratres tertiarios in communitate viventes esse personas Ecclesiasticas, & ex consequenti gaudere utroque privilegio tam fori, quàm canonis. Quod etiam confirmatur ex privilegio Eugenii Tertii, Innocentii Tertii, & Sixti Quarti, ut referunt, Sylvest. *verb. Ecclesia* 1. *n.* 6. *vers.* 6. *n.* 8. *in fine*, & Graffis *d. cap.* 49. *n.* 27.

Idem dicendum est de Sororibus Tertii Ordinis Sancti Francisci, & Sancti Dominici, modò vivant simul in communi. Felin. *in cap. dilecta, de majorit. & obedien. & in cap. nullus de foro competenti* & Rota *decis.* 332. & Graffis *suprà*, *n.* 26. ubi extendit privilegium canonis etiam ad eas, quæ suscipiunt habitum Professarum in domo propria, se subjiciant alicui regulæ, & careant proprio, & voveant in manu publicæ personæ, scilicet Episcopi, vel Abbatis, aut alicujus Presbyteri, de quo ultimo valde dubito, nec placet, nisi aliunde ex aliquo privilegio contrarium ostendatur.

Ex dictis sequitur fratres Tertiarios non viventes in communitate, sed in propriis domibus, vel in cœlibatu, vel in matrimonio, non gaudere hoc privilegio, cùm non sint personæ Ecclesiasticæ, nec Religiosæ, quidquid nitatur Frater Emanuel *d. tom.* 2. *quæst.* 65. *art.* 4. Petr. de Ubald. *de portione canonica, quæst.* 17. *n.* 13. & Beat. Joan. & Capistr. *in tract. quem scripsit*, *Defensorium tertii Ordinis Divi Francisci*, & alii, quos allegat pro utraque parte Cardin. Tuschus *tom.* 4. *lit. F. conclus.* 470. Sed nostra opinio est communissima, & in praxi sequenda, ex dispositione ordinationis Lusitanæ *d. lib.* 2. *tit.* 2. §. 1. ibi, *E por quanto al gunas pessoas*, ubi excludit ab omni exemptione fratres tertiarios in propriis domibus viventes eo quòd sunt merè laici, & nulli superiori, vel regulæ astricti, & recedunt ad sui libitum, nec sunt exempti à potestate seculari, nec à tributis, nec habent modum vivendi approbatum per Sedem Apostolicam, ut ait glossa *verb. obedientiam, in Clementin.* 1. *de religiosis domibus*, nec habent regulam propriè quoad tria vota substantialia.

Suffragatur text. *in Clementina tertia*, communiter approbata, *de sentent. excommunicationis*, quatenus vult hujusmodi tertiarios tanquam cæteros laicos admitti non posse à Fratribus minoribus tempore interdicti ad officia divina: quibus omnibus pensatis negativam partem hanc tradunt Bonacin. *de censuris*, *disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 1. *n.* 8. Layman. *in Theologia morali, l.* 1. *tract.* 5. *p.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. *vers. dubitatur autem primò de tertiariis* & alii quos referens sequitur August. Barbos. *in cap. si quis suadente, n.* 25. *& allegatione* 12. *n.* 31. *per totum.*

42 Quoad quintum quæsitum de novitiis, dicendum est illos gaudere privilegio canonis, ita ut incidant in excommunicationem illi, qui eos percusserint, Henriquez *in summa, l.* 13. *de excommunicatione, cap.* 49. §. 1. *in commento*, *lit. G.* Palat. Rub. *in repet. rubricæ, de donat. inter vir.* §. 38. *vers quamvis autem.* Camil. Borrel. *in Regia Arag.* §. 2. *glossa* 4. *n.* 112. & alii, quos referens sequitur Cened. *ad Decretum collect.* 24. *n.* 12. quibus ad de Carol. de Grassis *de effectib. clerical. effectu* 9. *n.* 82. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 3. *quæst.* 2. Frater Emmanuel. *de Regularib. tom.* 3. *quæst.* 21. *art.* 4. Ægid. *de sacrament. & censur. tom.* 2. *disp.* 14. *dub.* 15. *n.* 164. Bellug. *in speculo Principis, rub.* 11. *§. vivendum, vers. & simili modo*, & ostenditur *in cap. Religioso, de sentent. excommunicationis, in* 6. quod etiam ait Plac. *de delictis, cap.* 42. Barthol. de Vecchis *in praxi observanda in admittendis ad Religionis statum novit. disp.* 11. *dub.* 10. *sub n.* 1. & Decian. *lib.* 6. *cap.* 17. *n.* 9. etiamsi novitius sit unius diei, ex Coriolan. Capuccin. *de casib. reservatis, p.* 2. *cap.* 10. *de judic. regul. §.* 10. *n.* 19. *pag.* 803. ubi subdit non gaudere privilegio canonis de proximo vestiendum habitu religioso, qui est in Monasterio in habitu seculari sub cura magistri novitiorum. Quod fallit in nostra Societate, si jam est in prima probatione, quia ab eo die, quo fuit receptus in primam probationem, quamvis sit in habitu seculari, est propriè novitius, & ab eo die incipit primus annus probationis, seu novitiatus. Quod etiam in cæteris Religionibus est dicendum, si incepit sed cura magistri notiorum annus probationis in habitu seculari, sed in hoc sicut in aliis pluribus standum est consuetudini cujusvis Religionis. Quod ad forum dicendum est, non posse conveniri novitios coram judice seculari, quia sunt de foro Ecclesiæ, gloss. *in d. cap. Religioso, §. quamvis non possit, de sentent. excommun. in* 6. quamvis dici nequeant Religiosi, ut tradit Angel. *verb. Relig. n.* 24. Ut verò nequeant conveniri coram seculari, satis est quòd nominentur personæ Ecclesiasticæ, ita Jason *in Auth. si qua mulier n.* 59. *Cod. de sacros. Ecclesi.* Curia Philip. *p.* 3. *§.* 1. *n.* 12. Campanil. *in diversorio juris canonici, rubr.* 12. *cap.* 3. *nu.* 27. Gutier. *de gabel. quæst.* 95. *n.* 22. *cum sequentib.* Sayro *in florib. decis. lib.* 2. *tit.* 2. *decis.* 3. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *quæs.* 2. & Cephal. *commun. contra commun. tom.* 4. *quæst.* 897. *n.* 1026. ubi concludunt novitios privilegio fori gaudere, nec posse conveniri coram judice seculari, facit *cap. adversùs*, *ex quo aliqui*, *de immunitate Ecclesiæ*; sed minus bene colligunt novitios esse immunes à gabellarum solutione, quod affirmant, Bertachin. *de gabell. p.* 7. *princip. n.* 56. Gutier. *eodem tractatu quæst.* 95. *à n.* 22. Flores de Mena *quæst.* 21. *n.* 198. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 10. *n.* 16. Quamvis id pendere putent ex futura professione, Gironda *de gabell. p.* 7. *in principio*, *num.* 46. Parlador. *rer. quotid. lib.* 1. *cap.* 13. *§.* 1. *n.* 21. *in* 2. *edit.* quos referens sequitur Augustin. Barbos. *in d. cap. adversus* 7. *de immunitate Ecclesiarum*, *num.* 11. *fol.* 1112. & diximus 1. *p. de obligationibus Principum secularium*, *lib.* 3. *disp.* 8. §. 5.

Quoad sextum quæsitum, dicendum est Equites Christi Domini & reliquos cæterorum Ordinum militarium, qui vivunt in communi, gaudere privilegio canonis, quia vovent solemniter paupertatem, castitatem, & obedientiam, ita Molin. *d. tract.* 3. *disp.* 50. *num.* 5. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, *§.* 1. *num.* 37. Carol. de Grassis *d. effectu* 9. *num.* 131. & alii, quos referens sequitur Augustinus Barbosa *in tractatu de appellativa verborum utriusque juris significatione*, *verb. Religiosus*, *& in d. cap. si quis suadente*, *num.* 27. 43

Quoad Commendatarios Sancti Joannis, qui extra communitatem vivunt, dicendum est illos ex ipsorum Bullis clericalia privilegia habere, & *ex cap. canonica*, *de sententia excommunicationis*, *vers. nos ergo ad vos*, ubi notatur, quòd magister, & fratres Hierosolymitani, si sunt Sacerdotes, posse suos subditos sese percutientes absolvere, ut per Sylvestrum *in summa*. *verb. absolutio* 4. *n.* 3. & Bellet. *d. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*. §. 3. *n* 6. quibus accedit Augustinus Barbosa *in d. cap. canonica*, *n.* 3. Quoad reliquos Equites Divi Jacobi, Calatravæ, Alcantaræ, & in Lusitania Christi Domini, & Divi Benedicti, qui laicaliter vivunt, & non absolutam,

sed

sed conjugalem castitatem habent, nec absolutam obedientiam, & paupertatem vovent controversum est, an sint vere Religiosi; quamvis dici possit illos esse veros Religiosos, siquidem vovent hæc tria vota sub regula à Sede Apostolica approbata, etiamsi non tam strictè voveantur, sicut in aliis Religionibus promittuntur; attamen ipsa sedes Apostolica, cui competit instituta Religionum approbare, & confirmare, dispensavit, ne tam stricte promitterentur, & emitterentur, atque ita illos esse verè Religiosos, volunt Fortunius Garcia *in quodam consilio pro militia S. Jacobi 2. p. vers. præterea.* Covarr. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 3. §. 1. *n.* 28. Belluga *in speculo Principum, cap.* 1. *rubr.* 7. *n.* 76. Navar. *lib. de reditibus, quæst.* 1. *n.* 95. & *q.* 3. *n.* 29. & 30. & *in Apologia monito* 55. & *lib.* 3. *tit. de regular. in* 1. *editione toto consilio* 23. & *in* 2. *toto consilio* 10. Avendan. *cap. Prætorum, l.* 2. *cap.* 26. *num.* 11. Bobadil. *in sua politica, lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 11. & alii, quos referens sequitur Mota *de confirmatione ordinis militiæ, l.* 2. *toto c.* 1. & 2. & Sanchez *in præcepta D calogi, l.* 4. *c.* 16. *n.* 11. *vers. secundo quià.*

Contrarium opinantur Sarmiento *de reditibus* 4. *p. c.* 1. *n.* 13. & 1. *p. defensionum, monito* 55. *n.* 1. & 5. & *monito* 56. *n.* 1. & 4. Gironda *de gabellis, p.* 7. *n.* 76. Lassarte *de decima venditionis, c.* 19. *n.* 92. Molin. *tom.* 3. *disp.* 623. *n.* 5. & multo antè *tom.* 1. *disp.* 141. *vers. est vero rigida admodum,* Gutier. *in practicis, lib.* 2. *quæst.* 111. *n.* 2. & alii, ubi ex Divi Thoma 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 4. *ad* 3. probant prædictos milites non esse Ecclesiasticas personas, sed secundùm quid, cùm participent quædam, quæ ad statum religionis pertinent: & ideo magis laicis, quàm clericis, & religiosis sunt affines, sequitur Gregor. Lopez *in l.* 1. *tit.* 7. *partita* 1. gloss. magna, & Molina *de primogeniis, l.* 1. *c.* 13. *n.* 98. Proinde quod attinet ad præsens institutum Jacob. de Graffis *in c. si quis suadente, n.* 33. tradit milites de Spata gerentes rubriensis signum in pectore, gaudere privilegio canonis, secundùm Sylvestrum *in verb. Ecclesia* 1. *n.* 6. *in fine,* & *in verb. excommunic.* 7. *n.* 3. & *sequent.* & *n.* 6. *casu* 13.

Molina tamen *d. disp.* 50. concludit *n.* 5. Commendatarios Divi Joannis gaudere hoc privilegio, ut dictum est: cæteros autem Hispaniæ, & Lusitaniæ à principio ipsorum Ordinum habuisse idem privilegium ex Alexandro III. *in Bulla edita anno* 1175. in fundatione Ordinis Beati Jacobi, quod etiam constat ex Bulla Julii II. quæ habetur in regula Ordinis Davis compilata per Dominum Georgium Joannis secundi Lusitaniæ Regis filium *fol.* 25. *p.* 2. Cùm autem in præsentiarum, ut Molina ait, multis jam ab annis non fiat scrupulus, si fortè percutiatur Commendatarius prædictorum Ordinum, qui instar laicorum vivunt: ideo non gaudere privilegio canonis opinatur; sed præscriptum jam esse in hoc Regno adversus illos. Addit tamen, si intra quadraginta annos antecedentes inveniatur alicui eorum fuisse servatum privilegium canonis, dicendum esse Commendatarios adhuc, & milites eorum Ordinum eo gaudere. Mihi tamen magis placet absolutè asserere illos, si percutiantur, non destitui hac immunitate, quia secundùm graves Doctores sunt personæ simpliciter Ecclesiasticæ, ut probatum est, & tradit August. Barbos. *d. allegat.* 12. *n.* 46. Flores *variar. l.* 2. *disp.* 1. *n.* 205.

Quo ad septimum quæsitum de illis, qui se, & sua offerunt alicui Religioni, seu Monasterio in perpetuum, dicendum est illos gaudere privilegio canonis, dummodo gestent habitum diversum ab habitu seculari; prout vult glossa *in cap. ut privilegia, de privilegiis.* Archidiaconus *in cap. sunt,* 12. *quæst.* 1. Graffis *d. lib.* 2. *de explicatione canonis c.* 49. *n.* 25. Marta *de jurisdict. pag.* 4. *casu* 113. *num.* 37. Cardin. Tusch. *tom.* 5. *litera O. conclus.* 16. Ratio, quia, qui se, & sua in totum Religioni tradiderunt, censentur Ecclesiasticæ personæ, gaudéntque privilegio ut moderni tradunt, Azeved. *ad legem* 1. *n.* 8. *tit.* 14. *l.* 6. *novæ recopilationis.* Fr. Paulin. *in praxi crimin. regular. tit.* 1. *cap.* 3. *n.* 3. Manuel Barbosa *in remissionibus ad legem Regiam, l.* 2. *tit.* 3. *n.* 9. *ad* §. 1. *vers. limita secundò,* & ejus filius *in cap. cùm plantare, de privilegiis, n.* 43. *vers. si non se prædictis,* & *in cap. ut privilegia, de privilegiis, n.* 4. *verb. qui vel adhuc manentes in seculo,* ubi tradit personas deputatas, & donatas perpetuo alicui Ecclesiæ, sive seculari, sive regulari, saltem si gerant habitum aliquo modo religiosum, quamvis non voveant tria substantialia vota, censeri Ecclesiasticas personas, & gaudere privilegio Ecclesiastico canonis, & fori, & ad hoc allegat Navarrum *in tract. de reditibus monit.* 55. *n.* 44. Covar. *in cap. alma mater, p.* 2. §. 1. *n.* 8. & frater Emmanuel *quæst. Regul. tom.* 2. *quæst.* 123. *art.* 1. *in fine,* idem Barbos. *in cap. adversùs, de immunitate Ecclesiæ, n.* 6. ubi oblatos in perpetuum alicui Religioni, vel Ecclesiæ, quia sunt Ecclesiasticæ personæ, eximit à tributis, & à gabellis, cum aliis.

§. III.

De reliquis quæ spectant ad explicationem capitis, si quis suadente, & qui possint absolvere ab hoc Canone?

EPITOME.

47 *Ecclesiastici in hæresim incidentes an gaudeant privilegio canonis?*
48 *Clericus assassinus an sit omni privilegio privatus?*
49 *Clerici verbaliter, vel realiter degradati an denudentur privilegio canonis?*
50 *Clericus deprehensus in delicto an detineri possit sine metu excommunicationis?*
51 *Clericus suspectus à fuga, an possit à creditore capi sine metu excommunicationis?*
52 *Percussio clerici modica, sive levis facta, aliquando dicitur atrox, ratione loci, vel personæ.*
53 *Et quæ sit percussio levis, mediocris, & enormis, & infrà n.* 70.
54 *Quis possit absolvere percutientes clericum ab excommunicatione?*
55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. *Episcopus quando possit absolvere, & Delegati ab excommunicatione hujus Canon.*
69 *Et an requiratur satisfactio.*

QUæstionis est, an clerici hæretici percussor incurrat in excommunicationem Canonis? Negat Carrer. *in tractatu de hæret. num.* 148. Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 41. *n.* 12. *ante finem, vers. duodecimo,* & *cap.* 42. *n.* 2. *in principio,* & alii, quos referens sequitur Farinac. *de hæresi, quæst.* 189. *num.* 33. Sed huic resolutioni obest, quod dicitur subjacere excommunicationi hujus canonis, qui percutit, aut vulnerat Clericum suspensum, interdictum, vel excommunicatum, vel irregularem, quia per irregularitatem, suspensionem, interdictum, vel excommunicationem, non deperditur nomen clerici, nec privatur Canonis privilegio, *cap. dictum,* & *ibi* glossa 81. *dist.* Abbas *in cap. Ecclesiæ, n.* 8. *de immunit. Eccles.* Molin. *tract.* 3. *disp.* 56. *n.* 12. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *quæst.* 28. *n.* 40. Bonacin. *de censuris, disp.* 1. *quæst.* 1. Bellet. *disquisition. cleric. p.* 1. *tit. de favore Clericor. canon.* §. 1. *n.* 41. & Coriolan. *de casibus reservatis, p.* 2. *casu* 10. *de jud. Reg.* §. 10. *n.* 26. ex ea ratione, quia supradicti retinent ordinem, non 47

non obstantibus irregularitate, suspensione, interdicto, & excommunicatione, ratione cujus immunitas inducitur, ut probat Carol. de Graffis *de effectibus clerica'. effectu 9. n. 120.* Julius Clarus §. *final. quæst. 77. vers. sed nunquid clericus excommunicatus*, cum aliis ab eo relatis.

48 Non tamen hoc extenditur ad clericum assassinum, quoniam bannitus, & perpetuo diffidatus, ut est, si statuatur, & præcipiatur, ut impunè occidatur, sic diffidatus, non peccat, qui bono fine, hoc est, zelo justitiæ id faciat; ratio, quia lex in hoc casu constituit unumquemque justitiæ ministrum propter commune bonum Reipublicæ. Sylvest. *verb. homicidium* 1. §. 6. Ideo persona Ecclesiastica, si diffidata sit, & occidatur, vel percutiatur, percussor non incurrit excommunicationem, Sylvest. *verb. assassinus*, §. 3. *vers.* 4. *unum percutiens*, & Abbas *in cap. at si clerici*, *n.* 41. *de judic.* Item, quia taliter diffidati jure Canonico sunt degradati eo ipso à jure, & jus dat cuicunque potestatem capiendi, Gemin. *in cap. per humani* §. *sacri*, *num.* 12. *de homicidio, lib. 6.* & dicitur *in cap. unic. de schismat. eod. lib.*

Ex quibus constat judicem laicum se interponentem in causa criminali contra clericum assassinum diffidatum, vel bannitum, non incurrere excommunicationem, cùm sit omni privilegio privatus. Secus dicendum est, si judex laicus se immisceat in causa criminali contra clericum excommunicatum, suspensum, interdictum, vel irregularem, quia hujusmodi censuræ non privant clericum privilegio fori, eu canonis, *si quis suadente*, Navarr. *in manual.*, *cap.* 27. *num.* 79. Marius Alter. *de censuris*, *l.* 2. *disp.* 1. *cap.* 2.

49 Privatur autem privilegio fori clericus actu degradatus, quare judex laicus non ligatur excommunicatione, si causam Clerici degradati cognoscat, sententiam ferat, & exequatur *cap.* 2. *in fine*, *de pæn. l. 6. & cap. non minus*, *de verbor. signific.* ubi sic dicitur: Ut clericus, qui propter hoc, vel aliud flagitium grave non solùm damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio clericali seculari foro per consequentiam applicetur. Unde, ut inquit Geminianus *in cap.* 1. §. *sacri*, *n. final. de homicidio, l. 6.* & Sylvest. *verb. degradatio*, §. 8. degradatio est spoliatio omnium privilegiorum clericalium, quod intelligitur de degradato realiter. Is enim nullo privilegio gaudet, quod est probabilius, ex glossa *in c.* 2. *vers. privilegio clericali*, *de pæn. l. 6.* ubi nec privilegio canonis gaudere, nec aliis privilegiis tradit. Non tamen tenendum est, quod ait, Sacerdotem degradatum non posse conficere Sacramentum Eucharistiæ, quod est omnino falsum, & erroneum, quia quomodocunque sit degradatus, verè conficit Sacramentum, ut est communis Theologorum *in* 4. *sententiarum*, *dist.* 13. D. Thomas 3. *p. q.* 82. *art.* 8. Sylvest. *verb. degradatio.* §. 9. gloss. *in c.* 1. *de clerico excommunicato.* Nec obest text. *in cap.* 2. *de pæn. l. 6.* ut videtur sentire glossa *ibi*; quæ est omnino repudianda, Marius Alterius *de censur. l.* 2. *disp.* 2. *c.* 6. *fol.* 182. *vers. de deposito*, *seu degradato.*

De degradato autem verbaliter dicendum est illius percussorem affici excommunicatione, cùm gaudeat privilegio canonis. Est enim degradatio verbalis, quæ fit per solam sententiam simplicem, per quam clericus ab Ordinum ministerio, vel ab executione eorum depositus declaratur, ob aliquod crimen commissum, *cap. qualiter, & quando*, *de accusat. c.* 2. *de pæni.*, *l.* 6. Hæc autem pœna depositio potius dicitur propriè, quàm degradatio, & per eam non deperditur privilegium fori, nec canonis Menoch. *de arbitrar. casu* 415. *n.* 5. *&* 9. Carol. de Graffis *de effect. cleric. effect.* 1. *n.* 8. 7. Henriquez *in summa, l.* 13. *c.* 55. §. 3. Sayro *de censuris*, *l.* 5. *cap.* 20. *n.* 12. Valença *tom.* 4. *disp.* 7. *q.* 19. *puncto* 4. Bonacina *de censuris*, *disp.* 4. *puncto unico*, *num.* 3. & Augustin. Barbos. *in cap. si quis suadente* 17. *q.* 4. *n.* 11. *& de officio*, *& potestate Episcopi*, 3. *p. allegat.* 110. *n.* 3. & Marius Alterius *de censuris t.* 2. *disp.* 2. *c.* 1. *vers. præterea dividi.*

Porrò clericus in delicto perseverans, si aliter emendare nequeat, sine metu excommunicationis, à quovis laico capi, ligari, & retineri potest, ut præsentetur quàm primum Prælato suo. Ob quod officiales justitiæ excusantur à censura invenientes clericos in crimine patrato, vel patrando, si eos capiant, ut præsentent suis superioribus, Innocentius *in cap. si verò*, *el secundo*, & *ibi* Abbas, *num.* 6. & Alciatus *num.* 58. *de sent. excommun.* Abbas *in cap. cùm non ab homine de judiciis n.* 11. *&* 12. ubi Felin. *n.* 1. Cajet. *verb. excommunicatio*, *cap.* 10. §. *nota quartò*, Navarr. *in manuali*, *cap.* 27. *num.* 82. *vers. decima sexta.* Quare, si judex laicus reperiat clericum de nocte, & verisimiliter timeat delictum committendum, non ligatur censura, si illum retineat, ut præsentet Prælato. Panorm. *in cap. cùm non ab homine*, *de judiciis.* Menoch. *de arbitr. casu* 180. *num.* 20. & alii, quos referens sequitur Bellet. *disquisition. clerical. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, §. 2. *n.* 24. & Sayrus *de censuris lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 28. post alios, ubi addit clericum suspectum de fuga posse retineri à creditore, sicut etiam si fecerit aliquod delictum, & in eo reperiatur, potest detineri per viginti quatuor horas; ut vocentur testes, ne sit locus inficiationi: facit lex *vocandos*, *ff. de adulteriis*, Angelica *verb. excommunicatio*, 5. *n.* 12. Avendan. *de exequen. mandatis*, *p.* 1. *cap.* 22. *n.* 2. *versic. Item.* Marta *de jurisdict. p.* 4. *casu* 42. Camil. Borrell. *de præstantia Regis Catholici*, *c.* 71. *n.* 185. *& in summa dec. tit.* 43. *de foro competenti*, *n.* 126.

50

Pro clerico autem debitore suspecto de fuga retento à creditore suo, notandum est à creditore quam primum deducendum esse ad superiorem, nec ultra viginti horas esse retinendum, quin præsentetur judico Ecclesiastico. Quin etiam non excusabitur ab excommunicatione creditor, si clericus offerat cautionem idoneam, & creditor eam repudiat, sed malit debitorem deducere ad judicem. Bald. *in cap. cùm non ab homine*, *n.* 7. *de judic.* Augustinus Barbosa *d. cap. si quis suadente*, *n.* 74. 51

Ambigi item potest, quisnam possit absolvere percussores clerici? Ut verò quæstioni fiat satis, percussionem clerici posse esse modicam, seu levem, aut gravem, vel atrocem, notandum est. Dicitur autem percussio levis secundùm omnes illa, quæ non pervenit ad peccatum mortale, sed hoc loco non est sermo, nisi de percussione mortifera, quia si non est talis, non incurritur hæc excommunicatio. Erit ergo levis percussio, quæ respectu percussionum mortiferarum, nec est enormis, nec mediocris. Et quamvis Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 91. innuat levem percussionem esse, quæ fit pugno, id est, palma, baculo, vel lapide, & ubi nullum membrum secatur, aut dens evellitur, nec multum sanguinis effunditur, nihilominus hoc non semper est verum, nec circa hoc dari potest certa regula: proinde judicio boni viri, seu prudentis judicis, judicanda est levis percussio, ex circumstantiis personarum, locorum, temporum, & ex modo percutiendi, ac lædendi, ita Hostiens. *in cap. pervenit*, *de sententia excommunicationis*, & *ibi* Panormit. *& in cap. cùm illorum*, *eodem titulo*, Covarr. *in c. alma mater*, *p.* 1. §. 9. *n.* 2. Molin. *de just. tract.* 3. *disp.* 57. Sayro *de censur. lib.* 3. *c.* 28. *n.* 34. 52

Quapropter si clericus solemniter ministrando in altari, vel sacrificando etiam leviter percutiatur, non erit injuria levis, quæ aliàs esset levis, similiter non erit levis, sed atrox percussio facta clerico-

rico etiam leviter, vel in Ecclesia, vel in platea, ex quo fuit notoria, gloss. *verb. mutilationem, in cap. cùm illorum*, de *sententia excommunicationis*, ubi Abbas *n. 6.* Bellet. *disquisit. clerical. tit. de favore cleric. canon. §. 3. à n. 36.* & Bonacina *de censuris, disp. 2. quæst. 4. punct. 5. n. 2. vers. mediocris.*

53 Contra verò erit levis percussio illata puero, vel in dorso, aut manu, aut baculo, aut in occulto, quæ non esset levis facta seni, vel in facie, pugno, aut ense, vel in publico. Regulariter denique censetur percussio levis, quæ fit à Prælato in subditum, à magistro in discipulum Clericum, à patre in filium, à domino in servum clericum.

Porrò mediocris percussio censebitur illa, quæ non est levis, neque enormis, de qua judicabit Episcopus, vel Abbas, quibus conceditur in certis casibus absolutio, & ideo cognoscere possunt, an eorum sit jurisdictio argumento *cap. super literis, de rescriptis, & in l. si ex aliena, ff. de judiciis.* Caveant tamen ne levem pronuncient, quæ est enormis, nam in dubiis potius percussiones debent judicari graves, & enormes, quàm leves, ne detur occasio offendendi statum Ecclesiasticum. Idcirco hoc viro bono, ac prudenti decidendum relinquendum est.

Enormis autem percussio illa dicitur, quæ pervenit ad decisionem, aut mutilationem membri, aut ad effossionem oculi, aut si quis clericus ex læsione sit inutilis ad præstandum munus suum, aut si vulnus notabile inferatur, quod ut sanetur, eget remedio chirurgiæ, aut aliorum medicinalium: non tamen erit enormis magna effusio sanguinis solùm è naribus, nec etiam ex vulnere modico. Item dicetur enormis si laicus officialis auctoritativè percutiat clericum. Aut si quis injiciat manum in Episcopum, vel Abbatem, vel etiam in Priorem, qui est caput Monasterii, vel est in ejus loco. Item erit enormis percussio ratione loci, nempe, si vulneretur clericus in oculo, vel in facie. Item ratione scandali, si subditus percutiat Superiorem, & inde nascatur scandalum, vel si Monachus percutiat clericum secularem, & ex eo detur scandalum. Item erit enormis ex irreverentia, nempe si in conspectu Prælati, aut judicis percutiatur clericus, *Instit. de injuriis, §. atrox.* Similiter, si quis percutiatur in Ecclesia, cœmeterio, dormitorio, vel in platea, argumento *cap. pro causa, de sentent. excommunicationis, & cap. quisquis 17. quæst. 4.* Eodem modo erit enormis ex facti notorietate, si percutiatur clericus in magno aliquo concursu, puta in foro, in magna festivitate, aut in nundinis, vel mercatu celebri, Cajet. *in verb. excommunicatio, cap. 10. ante finem*, Astensis *p. 2. lib. 7. tit. 13. art. 3. quæst. 2.* & Sylvest. *verb. absolutio quarto, in principio.* Et quamvis Navarrus dicat *in manuali, cap. 27. n. 91.* non probabilitate ultra mediocritatem, non esse dicendam semper percussionem enormem, quæ fit in locis publicis, aut in Ecclesia, aut cœmeterio, vel dormitorio, aut in præsentia judicis, aut quæ fit in oculo, vel vultu, nisi quando percussio est gravis, vel in se notabilis, vel quando ex ea magnum oritur scandalum: nihilominus opposita sententia est tenenda ut verior, & securior, quam docent communiter Doctores, quos referens sequitur Molina *dicto tract. 3. disp. 57.* Sayro *lib. 3. cap. 28. n. 6.* Beller. *dicto §. 3. n. 34. & n. 36.* quos referens sequitur P. August. Barbos. *in cap. pervenit 17. de sentent. excommunicationis, n. 3. & 4. & in cap. si quis suadente, n. 76. 79. & 90.* quia in dubiis percussiones judicandæ potius sunt graves, quàm leves.

Suffragatur supradictis de percussione levi, mediocri, & enormi, Extravagans quædam, quæ incipit, *Perlectis*, de qua Navarr. *in manuali, cap. 27. num. 91.* per hæc verba: *Respondemus percussionem levem esse pugni, palmæ, manus, pedis, digiti, aut baculi, aut lapidis, quæ nullam maculam, aut sugillationem carnium relinquit, neque abscondit membrum, sine effractione dentium, sine avulsione multorum capillorum, sine effusione multi sanguinis. Nolumus tamen dicere, quòd hujusmodi levis percussio, ut pugni, aut unguis, fiat atrox, ob multi sanguinis effusionem. Ad judicandum tamen, quæ læsio sit levis, mediocris, aut enormis, volumus diligenter perpendi non solùm factum, sed etiam qualitatem ejus, & modum percutiendi, & lædendi, cum omnibus suis circumstantiis loci, personæ, & aliis. Persona, si est Magister, Judex, Prælatus, Pater, Patronus, aut Dignitas, percussus injustè à subdito, aut ab alio se viliori, quia ex hoc interdum censentur graves injuriæ, quæ ex se sunt leves, aut mediocres. Et quia conditio negotii non patitur integram determinationem hujus rei, relinquimus tuo arbitrio, ut declares, quæ sit levis, & quæ enormis injuria, admonentes, ut potiùs declares in dubio esse percussionem gravem, & ab ea non posse absolvere, quàm declarando levem esse occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum.* Hactenus extravagans.

His positis sit prima conclusio. Excommunicatus propter clerici percussionem regulariter à solo Papa debet absolvi, ut habetur *in dicto cap. si quis suadente 17. quæst. 4. & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat*; sic ibi. & scribentes. Graff. *lib. 1. de explicatione hujus canonis, cap. 49. in principio, fol. 146.* Duennas *regul. 99.* Sayrus *de censur. lib. 3. cap. 26. & 27.* Avila *in eodem tit. p. 2. cap. 5. disp. 3. dubio 12.* & Carol. de Graffis cum aliis *ibi* relatis, *de effectibus clerical. effectu 9. à n. 148.* 54

Secunda conclusio, nonnullæ utriusque sexus personæ non solùm à levi injuria, sed etiam à mediocri, & aliquando in aliquibus casibus ab enormi percussione clerici possunt absolvi ab Episcopo, est communis. Quæ verò sint hæ personæ, & quinam casus in quibus Episcopi possunt absolvere, in his quatuor carminibus continentur. 55

Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis,
Deliciosus, inops, ægérque, senéxque, sodalis,
Janitor, astrictus, dubius, causa, levis ictus,
Debilis, absolvi, sine summa Sede merentur

Nomine *regulæ* comprehenduntur viventes sub regulari ordine, ac disciplina, unde, si clerici in communi Societate viventes sub aliqua regula, vel absque illa, & se mutuo percutiant, ab Episcopo suo possunt absolvi, ita *cap. quoniam. de vita & honestate clericorum*, nisi facti atrocitas aliud suadeat, & exigat; Layman *in Theologia morali, lib. 1. tractat. 5. pag. 2. cap. 5 num. 10 vers. 11.* Navarr. *in manuali, dicto cap 27. num. 91. in principio.* Bellet. *disquisitio. p. 1. tit. de favore clericorum canonis, §. 3 num.* &. & Bonacin. *de censur. disput. 4. quæst. 4. puncto 5. num. 3. in principio.* Similiter Regularis, si percutiat Regularem ejusdem Ordinis non enormiter, à Prælato proprio absolvi potest: sin verò Abbatis discretio non sufficiat ad corrigendum delinquentem, adhibendus est Episcopus, *cap. Monachi, cap cùm illorum, cap. canonica, de sentent. excommunicationis*, Navarrus *ubi proximè*, Carol. de Graffis *de effectibus clerical. effectu 9. num 171.* Bonacin. & Bellet. *in suprà scriptis locis*, & Layman *dicto cap. 5. num 10 vers 11* Si autem contingat Prælatum Regularem non esse Sacerdotem, reperiri Regularem Sacerdotem in Monasterio vel si reperiatur sit excommunicatus, aut impeditus ex casu aliquo; debet absolvi percussor clerici ab Episcopo; si clerici læsio sit minor. Rodriguez *tom. 1. Regularium quæst. 20. art. 19.*

Si autem Regularis percutiat Regularem alterius Religionis, potest absolvi a proprio Prælato, quando percussio non fuerit enormis, præsente tamen Prælato ejus, qui passus est injuriam, ut eam condonet, ac pœnam in satisfactionem diffiniat, ut colligitur *ex cap. cùm illorum, de sentent. excommunicationis*; quod aliqui communiter ita intelligunt, ut scilicet Prælatus illius, qui injuriam percutiendo intulit, juramentum recipiat, & absolvat, & saltem semel percutiat delinquentem. At verò Prælatus percussi, qui passus est injuriam ipsum percussorem verberabit, eo quia Prælato percussi satisfaciendum est de injuria illata suo subdito, & conventus percussoris non debet satisfactionem pro percussore suppeditare: non enim crimen subditi in detrimentum monasterii cedere, nec retorqueri debet, argumento capitis, *cùm venerabilis, §. intelleximus, de except.* neque abs re erit, si alter Prælatorum in hoc casu vices suas alii committat, argumento *cap. ultimi, de officio ordinarii, & cap. ultimi. §. cæterùm de officio delegati*. Ex ea regula, quia quando Ordinarius potest absolvere ab excommunicatione, potest aliis absolutionem demandare, ut Covar. *lib. 3. variar. cap.* 20 *num.* 5. Menoch. *de arbitrar. quæst.* 54. *n* 43. Morl. *in Empor. juris civilis, p. 1. tit. 2. quæst.* 17. *n.* 32. & Petrus Barbos. *in l. cùm Prætor*, §. 1. *n.* 526. *ff. de judiciis*, quod intelligitur quando absolutio committitur Ordinario ex officio suo, non autem ex delegatione: tunc enim non potest alteri delegare, ut *dicto cap. ultimo, §. cæterùm, de officio delegati*, ubi per delegationem commissum est nudum ministerium, quod alteri non potest delegari: secus in nostro casu, *& cap. & canone, si quis suadente*. Quin etiam quando Episcopo competunt casus Pontifici reservati, solùm ratione imminentis necessitatis, potest eos delegare, ut per Sanchez *de matrimonio, lib.* 2. *disp.* 40. *n.* 14. Augustinus Barbosa *dicto cap. ultimo, de officio judicis Ordinarii, & cap. ult. de officio judicis delegati*, quos textus conciliat Navar. *consilio* 15. *de sentent. excommunicationis, in antiquis, alias* 11. *de privilegiis in novis*, & Sanch. *de matrimonio, l.* 2. *disp.* 4?. *n.* 13. *cum sequent. præsertim n.* 17.

Idem dicendum est de Monialibus, si aliqua aliquam, vel conversam aut clericum percusserit, potest absolvi ab Episcopo in cujus Diœcesi Monasterium fuerit, *cap. de Monialibus, ubi gloss. fin. de sentent excommunicationis*, & ibi scribentes Sylvest. *in summa verb. absolutio* 4. *n.* 2. Sayrus *de censuris, l.* 3. *c* 28. *n* 12. & Beller. *in d.* §. 3. *n.* 4. ubi hoc extendit tam ad Moniales exemptas, quàm ad non exemptas.

De novitiis autem Monialibus idem dicendum est, si percutiatur ab aliqua Moniali, & ab altera novitia potest absolvi ab Episcopo. Novitius autem si intra annum probationis alterum percutiat, potest absolvi à suo Prælato, nisi percussio sit enormis; tunc enim, nec Abbas suos Monachos, nec Episcopus prædictos absolvere posset, nisi in casibus in quibus Summum Pontificem non possunt adire. *cap. cùm illorum, de sentent. excommunicationis*. Hodie tamen Regulares ferme omnes habent privilegia, ut etiam ab enormi læsione absolvantur a Prælatis suis, ne detur occasio vagandi, si ad Papam pro absolutione debeant recurrere. Idem intelligitur de Superiore percutiente suum subditum regularem: is enim ab alio Sacerdote secundùm privilegia subdito suo electo ab eodem in Confessorem potest absolvi. Quòd si Prælatus, & subditus se mutuo, & ad invicem percusserint, & non reperiatur in Monasterio, qui eos possit absolvere, possunt alter ab altero absolvi. Fr. Emman. *de regular. tom.* 1. *quæst.* 70. *art.* 12. Coriolan. *de casibus reservatis, p.* 2. *casu* 10. *de judic. Regul.* §. 10. *n.* 17. *vers. nam licèt*, ubi subdit in casu necessitatis posse quando non datur alius, qui non sit excommunicatus, excommunicatum absolvere excommunicatum, quamvis ex traditis *in c. audivimus* 24. *quæst.* 1. excommunicatus non possit alium pariter excommunicatum absolvere, neque excommunicare, quod intelligitur de excommunicato declarato; nam occulte excommunicatus potest validè excommunicare, Covar. *in cap. Alma mater, p.* 1. §. 11. *num.* 4. Antonius Gabr. *tom.* 3. *communium opinion. lib.* 1. *tit. de probat. conclus.* 8. *n.* 36. & Mascard. *de probat. concl.* 648. *sive* 649. *n.* 42. & alii, quos referens sequitur Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disputat* 22. *num.* 34. *vers. cæterùm*, & ex consequenti validè absolvere, quia talis non est de necessitate vitandus, ut notant Socin. *in cap. sacris, num.* 267. *de sentent. excommunicationis*, & Anton. Ricciul. *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium, lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 14.

Quid si Novitius ante Religionis ingressum percusserit clericum? Tiraquell. *de retract. lig.* §. 1. *glossa* 8. *n.* 31. negat posse absolvi à Prælato Religionis. Meliùs tamen affirmat Sylvest. *verb. absolutio.* 5. *in* §. 9. dicens hunc Novitium non esse admittendum ad Religionem, nisi priùs absolvatur: si tamen admittatur, tenere ingressum, & valere percussionem, & absolvi posse à Prælato Religionem etiam intra annum novitiatus, quia novitii sunt personæ Ecclesiasticæ, ex glossa *in cap. Religioso, in verb. non possit, de sentent. excommunicationis*, ideo absolvi potest novitius in eo casu, ut etiam notat Bonacin. *de censuris, disputat.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 5. *nu.* 1. *prope finem*, Paulus Layman. *in Theologia morali, lib.* 1. *tractat.* 5. *p.* 2. *cap.* 5. *in fine, vers. cæterùm*, gaudetque privilegio canonis, ut ex *d. cap. Religioso*, Sayro *dicto c.* 28. *n.* 14. Navarr. *consf.* 5. *de foro competenti*. Marius Alterius *tom.* 1 *de censuris, disput.* 16 *cap.* 1. *fol.* 671. *col.* 1. & ex consequenti gaudet privilegio contento *in cap. Monachi, de sentent. excommun.* Ratio, quia mens illius capitis est, ne Monachi ob absolutionem vagentur extra Monasterium, quod periculosius est in novitio, quanto est minus expertus. Sayro *ubi suprà*.

Quòd si contingat novitium, qui in hunc canonem incurrit, egredi à Religione nondum facta professione? Astensis *p.* 2. *lib.* 7. *tit.* 13. *art* 5. *quæst.* 10. autumat reincidere in eandem excommunicationem, eo quia propter favorem Religionis, & propter temporale impedimentum absolutus fuit: atque ita præsentare se teneri illi, qui aliàs cum posset absolvere, argumento *cap. eos, qui, de sentent. excommun. l.* 6. Mihi tamen magis placet hanc doctrinam solùm procedere in novitio, qui ante novitiatum contraxit excommunicationem canonis, *si quis suadente*, non autem, si in eam incurrit durante anno probationis, nisi percussio fuerit enormis; tunc enim si ante professionem egrediatur, debet se præsentare illi, qui potest absolvere ab enormi. Nam ab incursa excommunicatione tempore novitiatus, quæ non erat propter enormem læsionem contracta, fuit absolute, & sine aliqua conditione absolutus: à censura autem contracta ante ingressum, & à censura propter enormem, fuit sub conditione, si perseveraverit in Religione adsolutus. Vide Augustinum Barbosam *in cap. Monachi,* 2. *de sentent. excommun.* præsertim *n.* 5. *& in cap. si quis suadente*, ubi videtur sibi contrarius ex Tiraquelli sententia.

Secunda exceptio continetur in hoc nomine *Mors*. tunc enim in articulo, seu periculo mortis conceditur potestas absolvendi à censura capitis, *si quis suadente*, intelligitur autem mortis periculum, quando quis est in quocunque periculo vicino morti; eo enim periculo, & articulo nulla est reservatio, etiam si pœnitens habeat peccata enormia, & reservata, aut sit excommunicatus, & denun- 56

ciatus

tiatus etiam ob hæresim, vel ob aliud quodcunque delictum; ideo potest absolvi à quolibet simplice Sacerdote, per Concilium Tridentinum *sess.* 14. *de Sacramento pœnitentiæ, cap.* 7. *vers. ut nulla sit reservatio in articulo mortis*: sub quo articulo dicitur periculum mortis probabile quodlibet, quod datur quotiescumque datur periculum, ex quo, ut plurimum mors solet contingere, Vasquez *de pœnit. quæst.* 93. *art.* 1. *dub.* 5. *num.* 2. Coriol. *de casib. reserv. p.* 1. *sess.* 2. *art.* 16. *à num.* 2. Marius Alter. *de censuris, disp.* 6. *l.* 1. *c.* 6. *fol.* 70. *col.* 2. *& fol.* 71. *col.* 1. ubi vult in articulo, vel periculo mortis excommunicationem hujus canonis absente superiore, ad quem ex officio absolutio ab excommunicatione pertinet, tunc temporis posse licitè absolvi à simplici Sacerdote ultra articulum mortis, ut mors statim est futura, quando instat probabile periculum mortis naturale, aut civile per judicis veram sententiam, vel quando frequenter mors solet accidere, puta, quando miles prælium ingreditur, vel aggreditur longam, & periculosam navigationem, vel per loca periculosa est transiturus, vel propter infirmitatem mortiferam. Barbos. post plures in hoc canone, *si quis suadente, n.* 96. *&* 97.

57 Tertia exceptio continetur in verbo *Sexus*, sub quo veniunt mulieres, cujuscumque conditionis, ac qualitatis illæ fuerint, quæ incidentes in hunc canonem possint absolvi per Episcopum ab hac excommunicatione, tum periculosum sit fœminas peregrè proficisci, & virorum cœtibus se immiscere, Carol. de Grassis *de effectib. clericalib. effectu* 9. *num.* 159. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, §. 3. *num.* 17. Sayro *de censuris lib.* 3. *cap.* 28. *n.* 18. *ver. tertius casus est.* Hieronymus de Monte *quæst.* 15. *n.* 6. Bonacin. *de censuris, disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 5. *num.* 3. *vers. sextus*, & Tiraquel. *l.* 10. *connubiali, glossa* 1. *p.* 10. *num.* 33. quod ampliant, etiamsi fœminæ sint divites, sui juris, & idoneæ ad conficiendum iter, Augustinus Barbosa *in dicto cap. si quis suadente, num.* 95. *& in c. mulieres* 6. *n.* 2. *de sentent. excommun.*

58 Quarta exceptio venit sub appellatione hujus verbi *Hostis*, ubi dicitur excommunicatum propter percussionem clerici posse absolvi ab Episcopo, si propter capitales inimicitias, vel ob aliud legitimum impedimentum nequeat recurrere ad Sedem Apostolicam pro beneficio absolutionis. *cap. de cætero, cap. quod de his, de sentent. excommun.* etiamsi hujusmodi capitales inimicitiæ, vel impedimenta ex culpa sua contigissent. *l. nec timore, ff. quod metus causa, & cap. veniens, de sponsalibus.* Absolvendus tamen debet absolvi ab Episcopo sub præstito juramento, ut quamprimum potuerit, Romanum Pontificem recepturus mandatum Apostolicum adeat. Sayro *de censuris, lib.* 3. *cap.* 28. *num.* 38. Molin. *de just. tom.* 4. *& tract.* 3. *disp.* 63. *n.* 2. & Henriquez *in summa, de pœnit. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 15. Sanchez *in præcept. Decal. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 9. Suarez *tom.* 4. *disp.* 30. *sect.* 3. *num.* 4. Zambran. *de casibus in articulo mortis, cap.* 4. *dub.* 4. *num.* 14.

Censebitur autem habere justum impedimentum, ut absolvatur ab hac excommunicatione, & excusetur ad proficiscendum ad Papam pro absolutione, si habeat curam animarum, & timeat justè illas propter suam absentiam damnum notabile recepturas, vel si uxorem, & familiam in gravi necessitate sit relicturus; quamvis tam Parochus, quàm paterfamilias facilè possint mittere Nuntium pro absolutionis beneficio. Non enim tenentur mittere, sed Apostolicam Sedem adire. Henriquez *d. lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 7. *de pœnitentia*, Ugol. *de censur. Pontifici reservatis, p.* 3. *cap.* 2. *verb. nisi in mortis articulo*, §. 4. *n.* 1. *vers. Item habet locum, & de censuris, tab.* 1. *cap.* 4. §. 5. *num.* 3. *in fine*, & Sanchez suprà *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 41.

Quæstionis tamen est, an Confessarius teneatur injungere pœnitenti excommunicato duntaxat per Canonem, *si quis suadente*, ut cessante impedimento se præsentet superiori? Responde omnibus absolutis in articulo, vel periculo mortis, aut ratione cujusvis impedimenti à quacumque excommunicatione, sive juris, sive hominis, Papæ, aut cuicumque inferiori reservata teneri Confessarium injungere onus se præsentandi ad hoc sub juramento, non ut rursus absolvantur, quia jam sunt absoluti, sed ut superior satisfactionem imponat, si forte sit imponenda, & alia remedia medicinalia injungat, ita Suarez *tom.* 4. *disp.* 30. *sect.* 3. *n.* 6. *& tom.* 5. *disput.* 22. *sect.* 1. *n.* 62. Henriquez *de pœnit. lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 6. dicentes cessante morbo, vel impedimento, se præsentare hujusmodi sic absolutos teneri, aliàs reincidere in eandem excommunicationem, quod juramentum omnibus est injungendum, exceptis pueris, Navarr. *in summa Latina, cap.* 27. *num.* 89. Corduba *summa, quæst.* 18. *punct.* 1. *dicto* 2. *& punct.* 2. *dicto* 2. & alii, quos referens sequitur Sanchez *dicto cap.* 13. *num.* 26. addens *num.* 28. quamvis *cap. eos qui, de sentent. excommunicationis* dicat, se non præsentantem superiori cessante impedimento, reincidere in eandem censuram, non incidere in eandem numero censuram, nec propter eandem causam; quoniam prior omnino fuit ablata, incidere tamen in aliam similem eo quòd non comparuerit coram superiore sublato impedimento, nec illi obediverit, ita Abbas *in cap. de cætero in fine, de sententia excommunicationis*, & Suarez *tom.* 5. *de censuris, disputat.* 22. *sect.* 1. *num.* 62. ubi subdit non se præsentantem eatenus dici incidere in eandem censuram, quatenus incidit in aliam similiter reservatam, sicut erat prior. Quòd si postquam est absolutus, tandem absque præsentatione præmoriatur, cùm onus præsentandi se fuerit personale; quamvis hæres teneatur ad restitutionem, si forte defunctus tenebatur, non tenebitur se præsentare loco defuncti, quia id nullo jure cavetur, ut hæres se præsentet mandatum recepturus, Suarez, & Sanchez *ubi proximè*, adjicientes non esse admittendum, quod volunt, Navarrus *in summa Latina, cap.* 16. *num.* 26. & Henriquez *lib.* 13. *de excommunicatione. cap.* 19. *numer.* 3. non teneri scilicet excommunicatos se præsentare superiori, si parti satisfecerunt. Ratio, quia onus præsentandi se, & comparendi coram superiore, est quasi pars pœnæ ab Ecclesia tali delicto impositæ, ita Sanchez *suprà, num.* 29. & Suarez *tom.* 4. *in tertiam partem, disp.* 30. *sect.* 3. *num.* 6.

Quinta exceptio continetur sub hoc nomine *Puer*. 59
Nam pueri impuberes, & sic minores quatuordecim annis, & puellæ puberes incidentes in hunc canonem, *cap. si quis suadente*, in alium quemcumque, possunt absolvi ab Episcopis Diœcesanis, *cap. pueris* 60. *de sententia excommunicationis*, Sylvest. *verb. absolutio* 4. *nu.* 3. *vers. quintus*, dummodò sint doli capaces nec tenentur se posteà Sedi Apostolicæ præsentare quia beneficium semel indultum minori, ex quo cœpit habere locum, non extinguitur per ætatem majorem supervenientem, Panorm. *in cap. final. de sentent. excommun.* Unde quamvis pueri impuberes, doli tamen capaces non petant absolutionem ante pubertatem, possunt tamen absolvi post pubertatem, si postulent ab Episcopo, nec tenentur se præsentare Sedi Apostolicæ, quia illos excusat ætas à labore itineris, quamvis læsio facta tempore impubertatis sit enormis. *d. cap. ultim. de sentent. excommun.* Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 28. *numer.* 20. Bellet. *disquisition. clerical. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, §. 3. *num.* 20. Carol. de Grassis *de effectib. clerical. effectu* 9. *num.* 172. Bonacin. *de censuris, d. quæst.* 4. *punct.* 5. num.

num. 3. *vers quintus casus*, Barbosa *in d. cap. pueris, de sentent. excommunicationis*, *n.* 2 *& in cap. si quis suadente*, *n.* 87. ubi loquitur de pueris duntaxat, qui pervenerunt ad majorem ætatem, hoc est, pubertatis ante beneficium absolutionis; & tamen Summus Pontifex respondit, si postulent absolutionem, sive ante, sive post pubertatem, posse absolvi ad Episcopo, Marius Alterius *tom.* 1. *de censuris*, *lib.* 1. *disp.* 10. *cap.* 4. *fol.* 365.

Sexta exceptio continetur in verbo *Officialis*, videlicet judex, Prætor, vel Apparitor alicujus potestatis, qui sub prætextu sui officii removendo, vel arcendo turbam animo aliquo modo maligno, & ex proposito percutit clericum, si læsio fuerit levis, aut mediocris, potest absolvi ab Episcopo. *cap. si verò*, *de sentent. excommun. cl.* 1. per textum *ibi*, alicujus potestatis ostiarius. Ita Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 28. *num* 27. Ægid. *de Sacramentis, & censuris, tom.* 2. *disput.* 14, *num.* 103. Bonacin. *de censuris*, *disputat* 2. *quæst.* 4. *puncto* 5. *num.* 2. *vers. secundus*, Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, § 3. nisi clericum fortè graviter vulneraverit; tunc enim à solo Papa absolvetur, quòd si casu fortuito arcendo turbam sine animo maligno lædat clericum, ab excommunicatione excusabitur; ita præcitati.

61 Septima exceptio venit in verbo *Deliciosus*, sub quo veniunt nobiles, & potentes domini terrarum, qui non possunt abesse à vasallis suis sine magno periculo, & viri debiles, ac delicati, qui laborem eundi ad Sedem Apostolicam pati nequeunt; quod tamen remittitur ad arbitrium Episcopi. *cap. mulieres*, per textum *& ita delicati*, *de sentent. excommun.* & glossa *ibi verb. laborem*; tunc enim possunt absolvi ab Episcopo ab excommunicatione canonis, *si quis suadente*, intimato prius quàm absolvantur Pontifici statu, personæ, & veritate negotii, & tunc secundùm ejus consilium impendenda est absolutio, nisi periculum mortis urgeat: in quo eventu cautionem hic sufficientem præstabit absolvendus, quòd Pontificis responsioni obtemperabit, *d. cap. mulieres*, *de sentent. excommunic. & cap. de cætero*, *eodem titulo.* Quin etiam juramentum ab excommunicato quocumque propter crimen enorme ante absolutionem exigendum est, Henriq. *in summa*, *lib.* 13. *cap.* 28. §. 4. Suarez *tom.* 5. *disp.* 19. *sect.* 2. *num.* 10. Sanch. *in præcept. Decal. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 17. *& num.* 18. addit cum Covarr. *in cap. Alma mater*, *part.* 1. §. 12. *num.* 11. Hoc juramentum exigendum esse, quamvis excommunicatus jam parti satisfecerit, quia juramentum, quod exigitur ab excommunicato ante absolutionem, est de parendo mandatis Ecclesiæ, & judicis, Sanch. *ubi proximè n.* 20.

62 Octava exceptio continetur in verbo, *Inops*, hoc est, pauperes, ii enim si tanta paupertate graventur, ut ob eam nequeant adire Summum Pontificem pro beneficio absolutionis, si incurrant excommunicationem, *cap. si quis suadente*, possunt absolvi ab Episcopo, *cap. quod de his*, *cap. quamvis*, *de sententia excommunicationis*, Hieronym. de Monte suprà *dicta quæst.* 15. *à n.* 6. Host. *in d. cap. quod de his*, *n.* 1. & Abbas *in cap. ea noscitur*, *n.* 5. *de sentent. excommun.* ubi loquitur de paupere vivente ex suo artificio. Quia non tenetur quis mendicare, nec ostiatim stipem quæritare, ut ad Curiam Romanam eat pro absolutione, nisi aliàs mendicus esset. In quo eventu docent auctores etiam mendicando teneri Romam proficisci, ut absolvatur, sit bona sit valetudine, nisi fortè soleat sibi, & uxori consulere ex eleemosynis ostiatim quæsitis, secus si possit ire, & mendicando sibi, & suis provideat, ut notat Sylvest. *verb. absolutio* 4. *n.* 3. §. 8. qui hac in re ait arbitrio boni viri standum esse. Quòd si contingat percussionem clerici propter enormitatem esse reservatam Summo Pontifici, hodie tamen virtute Concilii Tridentini, *sess.* 24. *de reformat. c.* 6. potest absolvi ab Episcopo, modò delictum sit occultum, nec sit deductum ad forum contentiosum, Bonac. *de censuris*, *disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 5. *n.* 4. subdens prædictum excommunicatum ab Episcopo ex privilegio Concilii Tridentini omnino absolutum, non teneri postea recurrere ad Sedem Apostolicam, vel ad Legatum de latere.

Nona exceptio continetur sub verbo *Æger.* Ratione cujus infirmi, seu valetudinarii, aut præpediti, 63
quacumque alia impotentia corporis incidentes in excommunicationem canonis *si quis suadente*, possunt absolvi ab Episcopo, etiamsi infirmitas sit temporalis, nempe febris tertiana, vel quartana, vel podagra Sylvest. *d. verb. absolutio* 4. *n.* 3. *vers. nonus*, Abbas & Innocent. *in d. cap. quod de his*, *de sentent. excommun.* Carol. de Graffis *de effectib. clerical. effectu* 9. *num.* 162. Sayr. *d. c.* 28. *num.* 24. Bellet. *disquisit. clerical.* §. 3. *num.* 25. & multo fortiùs, si infirmitas sit incurabilis, & diuturna, Asiens. *in summa*, *p.* 2. *lib.* 7. *tit.* 13. *art.* 3. §. *octavus*, & Navarrus *in manuali*, *cap.* 2. *num.* 88. & Barbosa *in cap. ad hæc*, *de sent. excommun. num.* 4. *& in cap. si quis suadente*, *num.* 92. ubi ait infirmos, & valetudinarios, ex consilio Medicorum esse dicendos, Farinac. *in praxi*, *part.* 2. *lib.* 1. *tit.* 5. *quæst.* 41. *num.* 93. & Menoch. *de arbitrar. casu* 60. Infirmis accedunt membris destituti, qui si incidunt in excommunicationem pro clerici percussione, Sedem Apostolicam adire non tenentur, & possunt à suo Episcopo absolvi. Sayr. *d. cap.* 28. *n.* 32. Carol. de Graffis *d. effectu* 9. *n.* 162. & patet *ex cap. ea noscitur* 13. *in verb. seu membrorum*, *de excom.*

Decima exceptio habetur in verbo *Senes* per dictum *cap. ea noscitur*, ubi senibus propter clerici per- 64
cussionem excommunicatis impenditur absolutio ab Episcopo, quamvis sint fortes ad iter agendum, Carol. de Graffis *de effectibus clerical. effectu* 9. *n.* 160. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1 *tit. de favore clericorum canonis*, §. 3. *num.* 26. Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 28. *n.* 25. Et quamvis qui dicantur senes relinquitur judicis arbitrio, ut volunt Menoch. *de præsumpt. lib.* 0. *præsumpt.* 46. & Flaminius *de resignat. lib.* 5. *quæst.* 6. *n.* 7. ex Barb. *cons.* 21. *col. penult. lib.* 2. *& cons.* 27. *col.* 3. *lib.* 3. *cons.* 45. *col. penult. lib.* 4. cum aliis: nihilominus secundùm Farinac. *in praxi*, *p.* 3. *quæst.* 92. *n.* 22. senex dicitur ab anno quinquagesimo perfecto usque ad annum septuagesimum, secundùm glossam *proœmio sexti*, *in verb. perfectus*, Joannes de Anania *in rubric. de delictis puerorum*, *num.* 1. *vers. sexta ætas*, & Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *casu* 59. *sub. num.* 1. ubi etiam addit *num.* 3. in casibus à jure non determinatis, senes, qui dicantur, remissum esse judicis arditrio, Novell. tamen *in tract. ad defens. part.* 1. *post num.* 45. docet senem communiter reputari sexagenarium, & aliàs etiam septuagenarium sed mihi satis est, ut senex dicatur, quòd habeat quinquagesimum annum completum, quod etiam Grammaticus tradit *decis.* 34. *num.* 4. & Corras. *in l. precibus*, *n.* 29. *C. de impub. & aliis substit.*

Undecima exceptio habetur in verbo *Sodalis*, sub 65
quo veniunt clerici collegialiter sub eodem tecto viventes, ac dormientes, & in eadem domo habitantes: hi enim ob clerici percussionem, nisi facti atrocitas, aut enormitas aliud exigat, possunt absolvi ab Episcopo; si verò percussio sit gravis, aut enormis recurrendum est ad Sedem Apostolicam. *cap. quoniam*, *de vita*, *& honestate clericorum*, ex ea ratione, quia communio, & frequens communicatio inter domesticos facilè parat discordiam. *l. cùm pater*, §. *dulcissimis ff. de legat.* 2. Idcirco casus iste excipitur, nisi facti atrocitas aliud ostendat,

Navarr.

Navarr. *in manuali*, *cap.* 27. *num.* 91. Sayr. *lib.* 3. *cap.* 28. *num.* 26. Paulus Layman. *in Theologia morali*, *l.* 1. *tract.* 5. *p.* 2. *cap.* 5. *n.* 10. *vers.* 11. & Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, *§.* 3. *n.* 5.

66 Duodecima exceptio continetur in verbo *Janitor*, quod coincidit cum verbo *Officialis*, qui prætextu sui officii potest percutere clericum, vel casu fortuito, vel animo injuriandi leviter, vel enormiter, & ideo, quæ diximus de officiali percutiente clericum, facilè possunt accommodari janitori, seu ostiario prætextu sui officii clericum non enormiter percutienti, qui potest absolvi ab Episcopo suo, *cap. si verò*, *de sentent. excommun.* quamvis aliqui discrimen ponant inter officialem, & ostiarium. Sayr. supra *n* 27.

67 Decimatertia exceptio continetur sub verbo *Astrictu*, quod excipit servos, & filiosfamilias, seu quosvis alios sub potestate alterius existentes, qui propter percussionem clerici possunt absolvi ab Episcopo in duobus casibus, ut colligitur *ex cap. relatum*, *de sentent. excommun.* Primus, si delinquant in fraudem domini, vel patrisfamilias, ut eant Romam, & se subtrahant obsequio debito domino, vel patri, recurrendo ad Sedem Apostolicam pro beneficio absolutionis. Secundus, si dominus, vel pater grave damnum patiatur propter absentiam, nisi percussio sit tam gravis, vel enormis, & scandalosa, ut exemplum tollendum necessaria sit profectio ad sanctam Sedem, Gama *de Sacramentis præstandis ultimo supplicio damnatis*, *quæst.* 5. *n.* 21. Sayr. *de censuris*, *lib.* 3. *cap.* 28 *num.* 28. ubi ait, quando absolvuntur ab Episcopo injungendam esse illis satisfactionem aliquam pro recompensatione laboris in itinere, puta Orationem aliquam, jejunium, vel disciplinas, pro aliquo tempore. Host ens. *in d. cap. relatum*, *de sentent. excommun.* & Astens. *in summa p.* 2 *lib.* 7. *tit.* 23. *arg. tertio.* §. *undecimus.* Idem dicendum est de viro, qui in fraudem uxoris clericum percuteret, & de liberto, qui in fraudem patroni sui in hunc canonem incideret, ut Romam irent, cùm non sint sui juris, & ex eorum absentia uxor, & patronus in grave damnum incurrerent. Quòd si prædicti fiant deflexu temporis sui juris, vel liberi, tenebuntur adire Sedem Apostolicam. Quod non puto verum, nisi quando excessus fuerit gravis, & enormis, quia absolutè, & sine conditione poterant absolvi ab Episcopo ex prædictis causis de percussione levi, vel mediocri, quando dominus, paterfamilias, uxor, & patronus ex eorum absentia sine culpa sua grave damnum paterentur, ut deducitur *ex cap. mulieres*, *ex cap. relatum*, *de sentent.* Bonacin. *de censuris*, *d. quæst.* 4. *punct.* 5. *n.* 3. Carol. de Grassis *dicto effectu* 9. *n.* 167. Bellet. *d. §.* 3. *n.* 19. & alii, quos referens sequitur August. Barbos. *in d. cap. relatum*, *n.* 2. & *in cap. si quis suadente*, *n.* 94.

68 Decimaquarta exceptio habetur in verbo *dubius*, quòd comprehendit illum, de quo est fama publica, quòd clericum percusserit; is enim vitandus est, donec ab Episcopo suo in tali dubio absolvatur, sicut potest; quoniam in dubio censendus est quispiam excommunicatus, ut per Sylvest. *verb. absolutio tertio*, *n.* 14. *dub.* 10. Cordub. *in suo quæstionar. lib.* 3. *quæst* 6. *col.* 2. *vers. probatur*, Salas 1. 2. *quæstione* 21. *tractat.* 8. *disputatione unic. sect.* 5. *n* 60. *in solut. ad* 4. Quod intellige hoc procedere in dubio facti, secus in dubio juris, in quo non censetur excommunicatus, ut putat Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 19. *quæstio.* 10. *in fine*, & *quæstio.* 11. Sayr. *in clavi Regia*, *l.* 1. *cap.* 13. *num.* 23. & 24. Attamen Vasquez 1. 2. *quæst.* 19 *art.* 6. *disp.* 65. *n.* 9 & 13. & *disp.* 66. *cap.* 1. in utroque dubio, & in utroque foro, hunc censeri excommunicatum docet, quod non placet, nisi in dubio facti. Teneb tur tamen clericus ita infamatus à populo, vel laicus de percussione in dubio innocentiam suam purgare, vel absolvi ab Episcopo, ut dictum est. Quia dubitans de facto, propter quod excommunicatio, aut irregularitas incurritur, partem tutiorem amplecti debet, & se excommunicatum, & irregularem in dubio existimabit, & à celebratione, & ab hominum communione abstinebit, Sayr. *ubi proximè*, *c.* 13 *n.* 23. & Henriq. *l.* 14. *c.* 3. *§.* 4. quando dubium est practicum, cùm tunc non sit consilium, sed verè præceptum, ut sequitur Sanchez cum multis de more relatis *l.* 2. *de matrim. disp.* 41. *n.* 9. August. Barbos. *in cap. illud* 5. *n.* 7. *de clerico excommunicato deposito.*

Decimaquinta exceptio continetur in verbo *causæ*, per quam intelligitur causa justa non adeundi Summum Pontificem, vel ejus Legatum à latere. In quo eventu percussores clerici possunt absolvi ab Episcopis, cum duplici onere. Primò, ut fiat satisfactio clerico percusso à delinquente. Secundo, ut cessante temporali impedimento absolutus præsentabit se Sedi Apostolicæ, ut illius mandato obediat. Quæ autem sint justæ causæ, & justum impedimentum, ob quæ illam, vel illud habentes non teneantur Romam adire, & possint absolvi ab Episcopis, arbitrio boni, ac prudentis viri diffiniendum est, & tradit Augustin. Barbos. *in cap. si quis suadente*, *n.* 89. & 90. Sayr. *d. l.* 3. *de censuris*, *c.* 28. *n.* 30. 69

Porrò satisfactio facienda clericis injuriam passis necessariò exhibenda est, nec Confessarius sive per Bullam Cruciatæ, sive per privilegium, licitè absolvit, nisi priùs parti sit exhibita satisfactio, habetur *in cap. ex parte* 1. *de verb. signif.* & *in cap. venerabilibus*, §. *porrò*, *vers. similiter*, & *in cap. solet*, §. *in prima igitur dubitatione*; *de senten. excommun. lib.* 6. glossa *in cap. quamquam*, *in verb. satisfecerint*, *de censibus*, *l.* 6. & *in cap. quoniam*, *in verbo satisfactionem*, *de immunit. Ecclesiæ*, *eod. lib.* Hostiens. *in summa*, *lib.* 5. *tit. de sentent. excommun. §.* & *qualiter*, *vers. secundum etiam requiritur* S. Anton. 3. *p. tit.* 24. *c.* 77. *vers. secundum* Sylvest. *verb. absol. tertio*, *n.* 3. *§. secundum*, Covar. *in cap. Alma mater*, *p.* 1. §. 11. *n.* 11. *vers. verum*, *de sentent. excommun. l.* 6. & Ugol. *de censuris*, *tabul.* 1. *c.* 19. §. 6. *n.* 1.

Non est tamen Ecclesiæ exhibenda satisfactio propter percussionem clerici secularis, nisi fortè percussio in injuriam Ecclesiæ, & in contumeliam cedat. Unde quando clerico, & Ecclesiæ fit injuria, & utrique actio oritur, non potest Ecclesia remittere actionem in hoc casu competentem clerico, nec clericus actionem convenientem Ecclesiæ, sed Ecclesiæ suam tantùm, & clericus suam remittere valet, argumento capitis, *cùm desideres*, §. *final.* & *cap. contingit*, *de sentent. excommun.* Hostiens. *l.* 5. *tit. de sentent. excommun.* §. & *qualiter*, *vers. secundum*, & summa Astensis *p.* 2. *lib.* 7. *tit.* 15. & *tit.* 2. *quæst.* 10.

Pro percussione autem Monachi satisfactio pecunaria, si fortè fiat, facienda est Monasterio, quamvis si fiat læso, censeatur facta Monasterio, quoniam, quod solvitur Monacho, Monasterio acquiritur, *c. cùm ad Monasterium*, *de statu Monachorum*, nec Monachus contra injuriantem agere potest validè, nec injuriam remittere, sed Monasterium. Nam Monacho facta injuria, censetur etiam facta Abbati, vel Monasterio Navarr. *comment.* 2 *de Regular. n.* 64. Farinac. *in praxi criminal. p.* 3. *quæst.* 105. *num.* 295. *cum sequentib.* & Molina *de justitia*, *tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 2. *n.* 7. ex glossa *in cap. in Parochianos* 9 *in verb. in monachos*, ibi: *sed nunquam Monachus poterit agere ratione injuriarum*, *de sentent. excommun.*

Impensa ergo absolutio sine satisfactione est illicita, & simul invalida, si impendatur virtute Bullæ, aut privilegii sine satisfactione reali, cùm pars ab absol-

absolvente offendatur, nec Papa intendit per Bullam seu privilegium nocere parti læsæ, argumento *cap. super eo, de officio delegati, & cap. quamvis de rescriptis, lib. 6.* ita Cajetan. *in summa, in verb. excommunicationis absolutio, vers. & simile est de emenda.* Ugol. *de censuris, tabul. 1. c. 19. §. 6. n. 6.* & Henriq. *l. 13. de excommun. c. 28. à §. 1.* Sotus *in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. conclus. 2.* & Ledesma *2. quarti, quæst. 26. art. 1. dubio ultimo.*

Hæc tamen opinio ita absolutè sumpta non est omnino vera. Ex ea ratione, quia si excommunicatus sit impotens solvendo realiter; potest absolvi ab Ordinario; vel à delegato, per Bullam, vel privilegium, præmissa cautione pignoratitia, sive fidejussoria, vel saltem juratoria, quando judex, vel pars longè abest, & hoc modo debent intelligi præcitati, dum dicunt esse invalidam absolutionem, nisi fiat satisfactio realis, vel pignoratitia, vel fidejussoria, vel saltem juratoria. Quandò realis fieri non potest: sed adhuc claudicat etiam hæc limitatio, quia absolutio sic impensa ab Ordinario ante satisfactionem non servata forma valet, si ille habebat ordinariam potestatem absolvendi à censura, ita Avila *de censuris, part. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 5. conclus. 4. fol. 195.* Navarr. *in manuali, c. 27. n. 3.* dicentes valere absolutionem quando præcipitur habenti ordinariam potestatem, ut satisfacta parte, vel sub certa forma absolvat, etiamsi formam non observet. Quod etiam constat *ex c. venerabilibus; §. porrò, de sentent. excommun.* glossa *Clement. primæ, de jure patronatus*, & sequitur Abbas *in c. dilectus, 2. de præbend.* quia in hoc habente ordinariam potestatem absolvendi non extinguitur ejus potestas, propter non servatam formam in rescripto præfixam. Suar. *de censuris. disp. 7. sect. 5. n. 41.* & Henriq. *de excommunicatione, lib. 13. c. 26. n. 3.* Valebit ergo absolutio non servata forma, impensa, sed erit injusta.

Quòd si Confessor erat delegatus, & absolvit virtute privilegii, vel Bullæ Cruciatæ, & facultas absolvendi fuit concessa, sub ea forma satisfacta parte, forma non servata absolutio est injusta atque irrita. Ratio, quia concedens limitavit potestatem, & aliter eam non concessit, nisi sub ea conditione; ideo absolutio erit nulla non præstita satisfactione, cùm non servetur forma mandati. Ita glossa singularis *verb. inhibentes, in Clement. 1. de jure patronat.* Felin. *c. ex parte, de constit.* Cessátque jurisdictio, & consequenter est nulla absolutio, si non servetur forma in Bulla, seu privilegio posita. Idem est dicendum, si in privilegio dicatur, absolvat præmissa satisfactione, aliàs absolutio sit irrita, vel nulla, vel aliter non possit absolvi; vel absolve eum, si satisfecerit, semper in his, & similibus casibus absolutio est irrita: secus si potestas fiat sine hujusmodi limitationibus, Suar. *cit. n. 43. ad fin.*

Non desunt tamen aliqui, qui tenent non esse improbabile absolutionem virtute Bullæ concessam non præstita satisfactione, esse quidem validam, licèt injustam; quia non vitiatur actus ob omissionem formæ a jure communi requisitæ, sed concessio ab absolvendum satisfactione præmissa, est forma requisita de jure communi; ergo si satisfactio omittatur, adhuc absolutio ab excommunicatione à delegato impensa virtute Bullæ sustinebitur, ita Manuel Rodriguez parum sibi constans *in summa, tom. 1. in nova editione, c. 83. n. 4.* Henriq. *l. 7. de indulgentiis, c. 13. n. 2. & in commento lit. S.* Non enim ponitur illa absolutio modo insolito, sed eo, qui inest juri communi, nempe absolvendum satisfacta prius parte, quæ forma esto omittatur, non proinde vitiatur absolutio, Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 33. num. 3. & 6.* hoc etiam uti probabilissimum probat exemplis. Quare si dicatur in rescripto, vel in Jubilæo, Absolve Petrum, si satisfecerit, vel satisfacta parte, quamvis non satisfaciat, cùm hæc expressio insit juri, non importat conditionem, sed modum, quo omisso adhuc stabit absolutio: quoniam expressio illius clausulæ satisfacta parte tacitè inest juri, & quod tacitè inest, nihil prorsus operatur. *l. conditiones, quæ extrinsecus ff. de conditionib. & demonstr.* atque ita valet absolutio omissa illa forma, quod est satis probabile.

Denique potest absolvi percussor clerici ante satisfactionem, si pars offensa actionem injuriarum intra annum non intentet, quia censetur anno elapso remissa injuriarum actio, ex eo quòd non possit à læso intentari actio à die percussionis post annum. Hoc tamen videtur procedere in foro externo, non autem in foro conscientiæ, in quo non censetur remissa injuria, nec damnum illatum. Ideo non est absolvendus, nisi satisfacta priùs parte. Ita Gregor. Lopez *in lege 22. tit. 9. partita 7. glossa 1.* post Panor. & Butr. *in cap. ea noscitur, de sentent. excommun.* Vel parte dicente se nolle quicquam ab eo, eique injuriam remittere, & probatur, quia præscriptio actionis illius intra annum adversùs offensum jure prætorio est introducta, ut habetur *Instit. de perpetuis, & temporal. actio. in principio.* Actio tamen ad damna in bonis externis est injuria profecta, non finitur anno, cùm non sit actio injuriarum, sed valde, ab ea distet, & durat viginti annis: ita Gomez *3. variar. c. 6. n. 10.* juxta legem *querelam, C. ad l. Corneliam de falsis.* Molin. *tract. 3. de justitia, disputat. 42. n. 9.*

Ultima denique exceptio habetur in verb. *levis ictus.* Qui enim leviter percurit Clericum, potest absolvi ab Episcopo, ut deducitur *ex cap. pervenit, de sentent. excommun.* quod continet jus commune, & non privilegium, & ita absolvens Episcopus utitur jure suo, ut notat Astens. *p. 2. l. 7. tit. 13. art. 4. in principio.* S. Antonin. *3. p. tit. 25. c. 1. §. quintò notandum, vers. ultim.* & Sylvest. *verb. absolutio quarto. n. 3. §. sextusdecimus.* Levis autem injuria judicanda est arbitrio Episcopi, quia ex circumstantiis personarum, locorum, temporum, modi percussionis, & læsionis arbitrari poterit. Dicetur autem levis percussio, quæ fit à Magistro, Prælato, Patre, Domino in discipulum, Clericum, filium, aut servum, regulariter erit levis percussio, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, vel lapide, quæ nullam carnium maculam relinquit. Censebitur denique gravis percussio, si quis manum injiciat in faciem personæ gravis, aut illi impingat alapam, aut percutiat in platea, vel coram populi frequentia. Bonac. *de censuris, disp. 2. q. 4. puncto 5. n. 4.* August. Barbos. *in d. c. pervenit, à n. 2. ad 4. de sentent. excommun.*

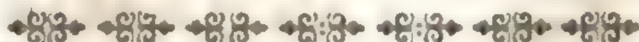

§. IV.

De excommunicationibus Romano Pontifici reservatis in jure contentis.

EPITOME.

1 *Excommunicatio prima Papæ reservata est excommunicatus à delegato, si per annum integrum in ea perseveret.*

2 *Delegatus lata sententia non potest illam exequi, nisi intra annum.*

3 *Clericus scienter admittens ad divina Officia, vel ad Sacramenta excommunicatos à Papa, non potest absolvi nisi à Papa.*

4 *Excommunicatio hæc Papalis, ut incurratur, debet esse clericus, & participare scienter, & spontè, & in divinis, & participare nominatim excommunicato à Papa.*

5 Laicus

5 *Laicus participans non incidit in excommunicationem Papalem.*
6 *Incendiari quando sunt locorum sacrorum, ante denunciationem possunt absolvi ab Episcopo.*
7 *Effractores cum spoliatione Ecclesiarum post denunciationem non absolvuntur nisi à Papa.*
8 *Incendiarii locorum profanorum non sunt ipso jure excommunicati, sed solùm locorum sacrorum, & quid de consuetudine.*
9 *Literas falsas Papae obtinentes, nisi illas destruant, non possunt absolvi, nisi à Papa.*
10 *Absoluti propter mortis periculum non recurrentes postea ad Papam, reincidunt.*
11 *Absoluti intra quod tempus se praesentare teneantur.*
12 *Excommunicantur assentientes nominationi, electioni, vel assumptioni ad aliquid officium Romanae urbis.*
13 *Inquisitores quando incidant in excommunicationem Papalem.*
14 *Episcopi & alii superiores Episcopo, si mittant procedere contra justitiam, & conscientiam suam contra haereticos, suspenduntur.*
15 *Pecunias extorquentes praetextu officii Inquisitionis quomodo puniantur.*
16 *Bona Ecclesiae ob delicta Clericorum fisco applicantes excommunicatione Papali innodantur.*
17 *Inquisitores in quibus casibus non possunt sese mutuo absolvere, & in quibus possint.*
18 *Excommunicantur concedentes potestatem occidendi, capiendi, persequendi, aut occupandi eorum bona, & qui utuntur tali potestate; & qui veniant sub nomine sacrum.*
19 *Religiosi administrantes Sacramenta Extremae unctionis, Eucharistiae, vel matrimonii sine licentia Parochi, excommunicantur, si id faciant scienter, secus si ex ignorantia, vel ex credulitate, & non praesumptivè.*
20 *Religiosi non servantes interdictum, vel cessationem à divinis, quando incurrant excommunicationem Papalem.*
21 *Interdictum quando dicatur generale, quando speciale.*
22 *Domini temporales, qui in terris suis interdictis, cogunt clericos celebrare divina Officia, excommunicantur, similiter ad id convocantes, vel prohibentes, ne excommunicati exeant ab Ecclesia.*
23 *Cogentes celebrare Officia in loco non interdicto; vel in terris non suis, non excommunicantur.*
24 *Officii divini nomine, quid veniat in Clementina* Gravis?
25 *Talleas imponentes clericis, & clerici illas solventes, excommunicantur, sed in clericos censura sublata est.*
26 *Excommunicationem Papalem per Bullam Cruciatae possunt absolvi contrahentes semel in vita, & iterum in articulo mortis, quòd si reincidat, potest absolvi sumpta secunda Bulla durante anno.*
27 *Excommunicatus an possit absolvi à censura extra confessionem? aliqui negant, alii probabilius affirmant.*
28 *Habens privilegium dispensandi cum aliquo in votis, aut in illis commutandis, potest id facere extra confessionem.*
29 *Clausula posita refertur ad omnia suprà in ea contenta, quando eadem ratio militat in omnibus.*
30 *Casibus in quibus possit absolvi a censuris, & non à peccatis ostenditur.*

1 PRima ergo excommunicatio reservata Romano Pontifici in jure contenta post excommunicationem capitis, *si quis suadente* 17. *quaest.* 4. habetur *in cap. quaerenti, de officio delegati*, ubi excommunicatus à delegato Papae, si per annum integrum in excommunicatione perseveret, non nisi à Papa, potest absolvi, quia delegatus expleta delegatione potest intra annum absolvere excommunicatum à se volentem obedire, non tamen anno elapso. Suar. *tom.* 5. *de censuris, disp.* 7. *sect.* 2. *n.* 7. Bonacin. *eodem tract. disp.* 1. *quaest.* 3. *puncto* 1. *n.* 2. *vers. addo.* Jul. Lavor. *de Jubilaeo, & indulgent. part.* 2. *c.* 21. *n.* 7. 2
Item, quia delegatus lata sententia non potest illam exequi, nisi intra annum, Praxis Episcopal. *part.* 1. *verb. Delegatus.* §. *septimo*, ubi concludit elapso anno Ordinarium debere exequi sententiam à delegato latam, quod intelligitur de delegato ad causam principaliter. Cùm ergo non possit à se excommunicatum delegatus nisi intra annum absolvere, sequitur absolvendum à Summo Pontifice.

Secunda excommunicatio Papalis continetur *in c. significavit* 18. *de sentent. excommun.* ubi clericus scienter, & spontè recipiens excommunicatos à Romano Pontifice, ad Divina nempe officia, vel ad Sacramenta, in iis communicando cum eis est excommunicatus excommunicatione reservata eidem, Covarr. *in c. Alma, p.* 1. §. 3. *n.* 4. *de sentent. excommun.* Soar. *de censuris, tom.* 5. *disp.* 22. *sect.* 2. *n.* 22. Paul. Comitol. *respons. moral. l.* 6. *quaest.* 29. *n.* 5. Ægid. *de Sacram. & censur. tom.* 2. *disp.* 14. *n.* 33. & *n.* 136. Valer. Reginal. *in praxi fori poenitent. l.* 32. *n.* 94. etiamsi Pontifex non declaret extendi ad participantes, Henriq. *in summa, p.* 2. *l* 13. *de excommunicatione, c.* 8. §. 2. & Sayr. *de censur. l.* 3. *c.* 29. *n.* 5. ubi ex Panorm. *in dicto c. significavit*, *n.* 3. & ex Sylvestro *verb. excommunicatio* 7. *n.* 12. §. *sexta*; 4
& ex Navarro *in manuali, cap.* 27. *n.* 93. narrat, requiri quinque ad hoc, ut incurratur ista excommunicatio. Primum est, ut participans sit clericus. Secundum, ut scienter participet. Tertium, ut sponte participet. Quartum, ut in divinis participet. Quintum, ut cum excommunicatis à Papa. Requiritur etiam, ut judicialiter, & nominatim excommunicato à Papa participet, & talis excommunicatus à Papa, cujus participatio prohibetur hic, sit denunciatus, juxta Extravagantem, *Ad evitanda scandala*, Martini Quinti. Istae autem conditiones copulativè sumptae requiruntur, ut quis ligetur excommunicatione habita *in dicto cap. significavit*; quare 5
laicus participans non incidit in hanc excommunicationem, neque qui participat cum excommunicato à Papa in rebus temporalibus, neque, qui ignoranter, neque, qui justo metu, & cadente in virum constantem cum excommunicato à Papa communicaret in divinis, quae tam in Ecclesia, quàm extra celebrantur, nec non, qui participat etiam in divinis excommunicato ab alio, quàm à Papa liberatur ab hac excommunicatione Papali Tabien. *verb. excommunicatio* 5. *casu* 8. & Cajet. *verb. excommunicatio, c.* 58. ubi loquitur de clerico recipiente ad divina, non autem de clerico, qui interest, ibi: tanquam aliquis de populo; proinde, ut incurratur haec excommunicatio, non sufficit qualiscumque participatio in divinis, sed exigitur participatio receptativa Cajet. *supra.*

Tertia excommunicatio habetur *in cap. tua nos* 19. 6
de sentent. excommun. quae ligat incendiarios excommunicatos, & publicatos, qui ab alio, quàm à Papa absolvi nequeunt. Porrò incendiarii locorum sacrorum ante denunciationem absolvuntur ab Episcopo. Quin etiam effractores Ecclesiarum cum spoliatione sunt excommunicati, *c. conquesti, de sentent. excommun.* & ante denuntiationem possunt absolvi ab Episcopo, sed post denunciationem à solo Papa, Sylvest. in utroque casu. In primo *verb. excommunicatio* 7. in 7. excommunicatione, in secundo dubio In secundo *in verb. excommunicatio* 6. in 8. excommu-

fricatione, Julius Clarus *in praxi §. final. quæst. 77. n. 20.* ubi ex Remigio *de immunit. Ecclesiæ, fol. 205. fal-lent. 33.* addit non sufficere effractionem Ecclesiæ solùm, nec spoliationem solùm, sed utrumque esse necessarium ad hanc pœnam incurrendam.

8 Illud etiam adverte, incendiarios, de quibus loquimur, debere esse locorum Ecclesiasticorum, non autem aliorum locorum; quia hi non sunt ipso jure excommunicati, nisi sint incendiarii Ecclesiæ, seu aliorum locorum religiosorum, Farinac. *in praxi, p. 3. quæst. 110. ex n. 15. usque ad n. 23.* Navarr. *in manuali, c. 27. n. 100.* Salzed. ad Bernard. Dias *c. 108.* in novissima editione, dicentes incendiarios sacrorum locorum, vel religiosorum, ipso jure excommunicari, aliorum autem locorum posse excommunicari. De consuetudine autem ipso facto censeri excommunicatos aliorum locorum incendiarios, sentit Azor. *1. p. l. 9. c. 27. quæst. 11.* Contrà verò Sayr. *d. c. 19. de censuris, n. 8. l. 3. vers. mihi tamen magis placet,* opinatur, minus tamen bene, neque *in c. tua nos*, neque alibi excommunicari de facto incendiarios Ecclesiarum; sed solùm in eo cap. haberi, quòd excommunicatus incendiarius, & denunciatus ab Ordinario non nisi Papa postea possit absolvi, quod extendit etiam ad incendiarios rei profanæ, nisi in articulo mortis; nec Legatus à latere potest absolvere hujusmodi incendiarios denunciatos, quamvis possit absolvere percussores clericorum, ut habetur *in c. ad eminentiam, de sentent. excommun.*

9 Quarta excommunicatio habetur *in c. dura, de crimine falsi*, ubi excommunicati a Diœcesano, eo quòd literas falsas Papæ habuerint, nisi infra viginti dies, postquam cognoverint se habere literas illas falsas, illas destruant, aut resignent, non possunt absolvi semel excommunicati ab alio, præterquam in mortis articulo, nisi à Papa, Marius Alterius *de censuris, tom. 1. de excommunicatione, l. 5. c. 5. disp. 7. vers. rursus, & in vers. quamobrem*, dicens *in d. c. dura*, duplicem contineri excommunicationem, alteram latæ sententiæ, quam incurrunt ipso jure, qui literas Apostolicas accipiunt, nisi de manu Papæ, vel de manu officialium illius, nisi sint personæ insignes; alteram sententiæ ferendæ ab Ordinario contra habentes literas falsas, si eas intra viginti dies à die scientiæ nan laceraverint, vel resignaverint, quòd si ob id excommunicentur, absolutio est Papæ reservata, & de hac loquitur text. *in dicto c. dura*; de priori autem illud adverte, hodie per desuetudinem non esse in usu in Curia Papa sciente, & tolerante, ut vult Sylvest. *in verb. excommunicatio 6.* in quarta excommunicatione, *in fine*, quem referens sequitur Clarus *d. §. final. quæst. 77. n. 17.* neque in ea comprehendebantur quando erat in usu, nisi illi tantùm, qui apud Sedem Apostolicam commorabantur, ut habetur *in dicto c. dura, & in vers. 3.* notant Doctores communiter.

10 Quinta excommunicatio habetur *in c. eos. de sentent. excommun. l. 6.* ubi absoluti propter mortis periculum, & eo cessante ad Papam tenebantur recurrere, & non recurrerunt, nec observarunt, quod in absolutione promiserant Sylvest. *verb. excommunicatio 8. n. 5. usque ad 10.* Tempus autem quàm primùm in foro exteriori intelligitur sublato impedimento & aliquo modico tempore indulto, ut possit sibi de necessariis providere, & se Pontifici præsentare. Atque
11 ita relinquitur arbitrio boni viri tempus intra quod sic absolutus, quàm citò commodè potest se præsentare, Navarr. *d. c. 27. num. 113. vers. declara primò*, Graff. *l. 4. decis. cap. 19. n. 1.* ubi tradit quoad forum interius standum esse conscientiæ absoluti circa tempus intra quod sublato impedimento, recuperatáque valetudine debeat se præsentare Sedi Apostolicæ.

12 Sexta excommunicatio habetur *in cap. fundamenta, de electione, l. 6.* ubi excommunicatione ligantur omnes cujuscumque qualitatis, præeminentiæ, & dignitatis, potestatis, vel excellentiæ, quocumque nomine censeantur: & fratres, filii, vel nepotes horum prædictorum, qui assentiunt sine facultate Sedis Apostolicæ nominationi, electioni, vel assumptioni in Senatorem, Capitaneum, Patritium, aut Rectorem, ad Regimen Romanæ urbis, vel ad hoc per se, vel per alium se intromittunt. Est universalis hæc censura, quoad personas, de qua Cajet. *in verb. excommunicatio, c. 53.* Excipiuntur tamen continui habitatores, & incolæ ipsius Urbis, & Romani ex ipsa Urbe naturaliter oriundi, qui quamvis fratres, filii, vel nepotes sint prædictorum, possunt tamen saltem per annum, vel ad brevius tempus hujusmodi officia administrare, modò non habeant Comitatum extra territorium ipsius Urbis, aut Baroniam excellentem. Quòd si ultra prædictos eligunt, nominant, vel assumunt ad prædicta officia aliquos, vel consentiunt nominationi; electioni, vel assumptioni de se factæ ultra annum, aut obtemperant sic electis, & assumptis favent, vel auxiliantur, aliquo modo excommunicantur, & ab alio, quàm à Papa nequeunt absolvi.

Septima excommunicatio habetur *in Clementina Multorum, §. verum, de hæreticis*, ubi excommunicantur Inquisitores Episcopis inferiores, qui odii, gratiæ, amoris, lucri, aut commodi temporalis prætextu contra justitiam, & conscientiam suam procedere omiserint, contra quem, aut quam fuerit super pravitate hæretica procedendum; aut eodem obtenu pravitatem ipsam, aut impedimentum officii sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint, quoquo modo vexare; à qua censura, nisi per Romanum Pontificem nequeant (præterquam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa,) absolvi. Ut autem incurratur hæc excommunicatio, requiritur non solùm ut illa omissio sit contra justitiam, sed etiam contra conscientiam, & scientiam ipsius Inquisitoris, & debet tam omissio procedendi, quam vexatio innocentis vestiri prætextu odii, gratiæ, amoris, lucri, aut commodi, ut colligitur aperte ex textu *in d. Clement. 1. §. utrùm, de hæreticis*, & expressè vult Cajet. *in summa, verb. excommunicatio, c. 3.* & colligi potest ex S. Antonin. *p. 3. tit. 24. c. 7.* Pegna *3. p. Directorii, comment. 73. vers. hoc servandum tamen est.* 13

Non incidunt in hanc Papalem sententiam Episcopi, & alii Prælati superiores, si omittant prædicto obtentu, sed suspenduntur per triennium. *d. §. verùm.* ita Angel. *in summa, verb. excommunicatio 5. casu 11.* Sylvest. *verb. excommunicatio 7. n. 29. §. decima tertia.* Navarr. *in manuali, c. 27. n. 100.* Emeryc. *3. part. directorii; quæst. 24. n. 2.* Inquisitores autem Episcopis inferiores excusabuntur ab hac censura, si omittant ex timore, ignorantia, vel ad vitandum scandalum, cùm requiratur omissio, aut factio contra justitiam, & conscientiam copulativè, quasi conscientia dictet non esse omittendum, aut imponendum, esto amor, odium, lucrum, & commodum inducant ad omittendum, vel imponendum. 14

Sunt etiam alii duo casus *in c. nolentes, Clementin. de hæreticis, §, & tam ipsorum*, ubi sic dicitur contra extorquentes modis illicitis pecunias per hæc verba: *& tam ipsorum, quam Episcoporum, seu Capitulorum Sede vacante super hoc deputatis commissariis quibuscumque, districtius injungentes, ne prætextu officii Inquisitionis, quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecunias extorqueant.* Item in censuram incurrunt si bona Ecclesiæ ob delicta clericorum scienter fisco applicent, à qua delinquens non potest absolvi præterquam in mortis articulo, & pecunia sic extorta priùs restituta illis, à quibus fuit ablata, nullis privilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris. 15 16

Ex

17 Ex quibus habes tres casus, in quibus Inquisitores sese mutuò non possunt absolvere, non obstantibus literis Urbani Quarti, quæ sic habent: *Ut negotium fidei valeatis liberiùs promovere, vobis auctoritate præsentium indulgemus, ut, si vos & fratres vestri Ordinis, Socios vestros excommunicationis sententiam, & irregularitatem incurrere, aliquibus casibus ex humana fragilitate contingat, vel recolatis etiam incurrisse; quia propter injunctum vobis officium ad Priores vestros de levi super hoc recurrere non potestis, mutuò vos super his absolvere juxta formam Ecclesiæ, & vobiscum auctoritate nostra dispensare possitis in casibus dictis Prioribus, (ut dicitur) est ab Apostolica Sede concessum. Nulli ergo*, &c. Ubi conceditur Inquisitoribus, ut ipsi & socii possint se mutuò absolvere. Nihilominus in supradictis tribus casibus non possunt absolvi, nisi per Dominum nostrum Papam, nempe cùm omittunt procedere contra quem super pravitate hæretica est procedendum, vel, cùm imponunt falsò crimen alicui hæreseos, qui casus continetur *in dicta Clement. 1. de hæreticis, §. verùm*, vel quando modis illicitis pecunias extorquent; qui est secundus casus *in dicto cap. nolentes §. & tam ipsorum, de hæreticis, in Clementina*, & tertius, quando bona Ecclesiæ propter delicta clericorum scienter fisco applicanr. Qui casus in quatuor dividit Pegna *dicta 3. p. directorii, comment. 73.* quorum primus, qui censetur quando Inquisitores omiserunt procedere contra quem procedere debuerant: & secundus, qui est cùm imponunt falsò crimen hæresis alicui, vel aliquid simile, continentur *in Clement. 1. de hæret. §. verùm quia.* Etiam si Eymeric. unum tantùm casum ibi doceat contineri: alii autem duo, ordine tertius, qui est quando illicitis modis pecuniæ extorquentur prætextu officii Inquisitionis, & quartus, quando bona Ecclesiarum ob delictum clericorum scienter fisco applicantur, continentur *in dicto c. nolentes, in dicta Clementina 2. de hæret.* & de his loquitur Campegius apud Zanchinum *c. 31. in princ.* neque in his casibus Inquisitores possunt se mutuo absolvere.

18 Octava excommunicatio continetur *in c. quicumque, de sententia excommunicationis l. 6.* in qua excommunicantur concedentes alicui potestatem occidendi, capiendi, aut persequendi personas aliquorum, aut eorum facultates, aut suorum, eo quòd tulerint sententiam excommunicationis, suspensionis, vel interdicti adversùs Reges, Principes, & Barones, Nobiles, & Balios, vel quoslibet ministros eorum, aut contra alios quoscumque. Similiter excommunicantur illi, qui utuntur tali potestate, aut motu proprio faciunt aliquid ex hujusmodi prædictis, qui si per duos menses persistant in ea excommunicatione, ab ea ex tunc nequeunt absolvi, nisi per sedem Apostolicam. Hæc autem censura quoad personas est universalis: actiones autem prohibitæ sunt occidere, capere, aut vexare, in personis, vel bonis suis, aut suorum, aut sententias hujusmodi ferentes. vide Sylvestrum *verb. excommunicatio 7. num. 27. §. 12.* sub appellatione suorum intelliguntur omnes qui sunt sub eorum potestate. Item omnes consanguinei, argumento capitis, *cuncti, de elect. in 6.* Hæc autem intelligenda sunt, quando injustè fit vexatio, sed si fiat justè, non incurritur censura; non enim gravatur, qui justè patitur, quamvis ex vindicta, & odio vexetur, Navarr. *in manuali c. 27. n. 99.* Cajet. *verb. excommunicatio. c. 36.* Sebastianus Medices *p. 2. summæ tit. 9. quæst. 78. n. 73.*

19 Nona excommunicatio habetur *in Clementina Religiosi, de privilegiis*, ubi Religiosi, qui clericis, aut laicis Sacramenta Extremæ Unctionis, vel Eucharistiæ ministrare, vel matrimonium solemnizare, non habita super his Parochialis Presbyteri licentia, &c excommunicationis sententiam ipso facto à sede Apostolica, &c. duntaxat absolvendi incurrunt; requiritur tamen quòd hæc faciant ex præsumptione, ut communiter volunt Doctores, & colligitur ex verbis ipsius canonis, ubi dicitur *præsumpserint.* Requiritur item, ut sit Religiosus Religionis approbatæ, sive sint exempti sive non exempti. Religiosi autem Religionis non approbatæ, quia non sunt Religiosi, *cap. unico, de voto lib. 6.* non incurrunt hanc sententiam, cùm in materia pœnali strictè procedendum est.

Ex quo sequitur excusari Religiosos ex ignorantia, vel credulitate existimantes Parochos illud ratum habere, & æquo animo ferre aliquid horum facere, saltem in foro conscientiæ, ita ministrantes non ligabuntur excommunicatione, qui in veritate non præsumunt, neque datur contemptus, Sà *verb. excommunicatio Papæ reservata, n. 9. fol. 237.* Non etiam procedit hæc censura quando Religiosus ministrat Sacramenta alteri Religioso exempto. Cajet. *verb. excommunicatio, casu 64.* contra Sylvest. *in verb. excommunicatio septimo casu 14.* Navar. *c. 27. num. 102.* Graff. *decis. l. 4. c. 22. n. 7.* ubi *n. 8.* subdit non incurrere hanc sententiam, qui Sacramenta administrat Parochiano asserenti se habere licentiam à plebano suo. Ex Soto etiam *in 4. sent. dist. 23. quæst. 2. art. 1. col. penult.* ratihabitio plebani præsumitur, quando quis jam vult animam efflare, quia eo tempore non adest plebanus, qui possit ungere infirmum: potest tunc & debet quicumque alius Sacerdos etiam Religiosus infirmum ungere. Videtur sequi Saa *dicto n. 9.* ubi aufert Religioso potestatem ministrandi Eucharistiam, aut Extremam unctionem extra mortis articulum sine Parochi licentia. Similiter non incurritur hæc censura à Religioso ministrante sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ, sine licentia Parochi, ex Navarr. *suprà dicto cap. 27. à num. 100.* Sylvest. *verb. excommunicatio 7. n. 42. dub. 14.* eo quia hîc non exprimuntur: & quia hæc Sacramenta majoris necessitatis sunt.

Porrò, quamvis ex Cardinali *in dicta Clementina Religiosi. quæst. 11.* incurratur hæc censura à Religioso in articulo mortis Eucharistiam ministrante, etiam quando non adest copia Parochi: oppositum est dicendum, quando alius non adest, nec copia Parochi datur, Hostiens. *in cap. omnis, de pœnitentiis, & remissionibus*, Angelica *verb. excommunicatio 5. casu 12.* Tabiena *eodem verbo 5. casu 11.* & Sabastianus Medices *parte 2. summæ, tit. 9. quæst. 78. n. 164. & seq.*

Item incurrunt excommunicationem Papalem omnes Religiosi, etiam mendicantes, non servantes interdictum, vel cessationem à divinis, quam servat Ecclesia Cathedralis, vel Matrix Parochialis oppidi. 20
in Clementina 1. tit. nostro, de sentent. excommun. quod hodie fortiùs cogit Concilium Tridentinum *sess. 25. c. 12. de Regularibus*, ubi decernitur, quòd Religiosi publicent, & servent censuras, & interdicta, ne dum à Sede Apostolica manantia, sed etiam ab Ordinariis promulgata mandante Episcopo. Ita Vival. *de interdicto n. 162. fol. 126.* Graff. *l. 4. c. 20. n. 1.* Avila *de censuris p. 5. dis. 5. dub. 3. versis sit tamen secunda conclus. fol. 289.* dummodo interdictum sit generale, non autem speciale, & cessatio etiam sit generalis: 21
esto interdictum, vel cessatio sit invalida, & injusta, adhuc Regulares tenentur servare servante Cathedrali, vel Matrice, vel Parochia oppidi, ubi Religiosi habitant, ut patet ex *dicta Clementina, & glossa ibi* quia non pertinet ad Regulares judicare de validitate, vel nullitate interdicti. Vivald. *ubi suprà conclus. 3.* Henriq. *l. 13. c. 46. n. 4.* Oportet ergo, ut servetur saltem ab aliquibus Canonicis, & ab aliquibus portionariis, Navarr. *d. cap. 27. n. 146.* Sylvest. *verb. interdicto 6. §. 3. excommun. 9. n. 90. & 94.* Idem dicendum, si in aliquo oppido sint aliquæ Parochiæ ul-

tra cathedralem, quæ non interdicitur, sed interdicatur Parochia, ubi vivunt Religiosi, cum toto suo ambitu. Ratio, quia tale interdictum est locale generale, Suarius *de interdicto, disp.* 32. *sect.* 2. *a num.* 4. *usque ad n.* 7. ubi tradit interdictum totius Parochiæ esse generale, quatenus comprehendit totum ambitum, seu districtum Porochiæ: nam tale interdictum habet objectum collectivum, sequitur Navarrus *c.* 27. *n.* 166. Secus quando interdicitur templum duntaxat alicujus Parochiæ, non verò totius ambitus illius. Quin etiam ex gloss. communiter recepta *in dicta Clementina, in verb. observare, & in verb. objicere*, tenentur regulares servare interdictum etiam quando Matrix, sive Cathedralis non servat, si constet Regularibus illud esse validum. Navarr. *dicto cap.* 27. *n.* 146. & Vivaldus *de interdicto, n.* 162. *conclus.* 6. non tamen tunc non servantes incurrunt excommunicationem, quando Matrix Ecclesia non observat, sed ligantur pœnis *c. final. de excess. Prælatorum, in antiquis, & in c. auctoritate, c. Episcoporum, de privilegiis, l.* 6. de quibus Sayro *de censuris, l.* 3. *c.* 33. *n.* 49. ubi Religiosi sunt suspensi ab officio, & benefico, & omni jurisdictione, & eis est interdictus ingressus Ecclesiæ, & sunt irregulares, & ineligibiles activè, & passivè.

22 Decima excommunicatio Papæ reservata continetur *in Clementina, Gravis, de sentent. excommun.* quæ comprehendit dominos temporales, esto sint Prælati jurisdictionem temporalem, vel dominum habentes, qui in terris, vel locis eorum suppositis interdicto, cogunt aliquem quomodolibet divina Officia celebrare: sive compulsio fiat à persona clericorum, sive eorum consanguineis; similiter convocantes ad audienda Officia divina in tali loco, populum voce præconis, aut sonitu campanæ, præsertim, si excommunicatos, vel interdictos vocaverint, vel prohibentes ne excommunicati publicè, aut interdicti ejiciantur ab Ecclesia, quandiu Missarum solemnia celebrantur à celebrantibus moniti, ut exeant. Et denique excommunicati publicè, & interdicti qui in ipsis Ecclesiis nominatim à celebrantibus, ut exeant moniti, remanere præsumpserint; quorum omnium absolutio Sedi Apostolicæ reservatur.

23 Excusantur ab hac excommunicatione cogentes celebrare Officia divina in loco non interdicto: similiter si cogant eadem facere non in terris suis, sed in terris alienis, ut colligitur ex illis verbis ibi: *in terris, vel locis eorum*, contrà verò si jubeant subditis non excommunicatis, vel non interdictis in loco interdicto, incidunt in hanc censuram, sive interdictum hominis sit, sive juris, ex glossa *in dicta Clementina*, & sive compulsio sit realis, vel personalis, sive directa, vel indirecta. Dicitur incurrere prohibens, ne excommunicati publicè, &c. quia excommunicati occultè, publicè non vitantur, *c.* 2. 6. *quæst.* 6. *& c. cùm non ab homine, de sentent. excommun.*

24 Quoad Officia divina in hac Clementina *Gravis, de sentent. excommun.* secundùm glossam *ibi: verb. Missarum*, & Zabar. & Paul. Dicendum est solùm intelligi Missarum solemnia, ita ut in aliis officiis divinis præter Missas, non habeat locum hæc pœna, quamvis Cajetanus, quem refert, ac sequitur Sayro *de censur. l.* 3. *c.* 29. *vers. quoad officia divina, ex n.* 42. arbitretur in primo, & secundo casu hujus Clementinæ non solùm intelligi Missam, sed etiam alia Officia divina, & deducitur ex verbis ibi: *Officia divina*, quæ verba absolutè prolata continent non solùm Missarum solemnia, sed etiam alia, quæ ab Ecclesia celebrantur ut horæ Canonicæ. In tertio autem casu, in quo, qui prohibent ne excommunicati publicè, aut interdicti ab Ecclesia ejiciantur, quandiu Missarum solemnia peraguntur, à celebrantibus moniti, ut exeant, credit Cajetanus solùm intelligi de sacrificio Missæ, & ad hoc sufficere monitionem generalem, ut exeant: quare, qui ita monitos egredi prohibet, ligatur hac censura vide Sanch. *de matrim. l.* 4. *disp.* 4. *n.* 8.

Undecima excommunicatio contra imponentes talleas clericis, & in clericos illas solventes, *c. clericis, de immunitate Ecclesiæ, l.* 6. Quoad clericos solventes hæc censura sublata est per Clementinam *Quoniam, eodem tit.* Contra autem imponentes hujusmodi onera clericis, & eorum bonis, non solùm est in usu, sed etiam refertur in Bulla Cœnæ *casu* 18. Similiter incurritur excommunicatio alia reservata ab habentibus dominium temporale, si prohibeant subditis ne quidpiam vendant Ecclesiasticis, neque eorum frumenta molant, Navarr. *in manuali, cap.* 27. *n.* 130. Suarez *de censuris tom.* 5. *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 24. sed hæc ultima nulli est reservata, ex *c. final. de immunit. Ecclesiæ, l.* 6. Sayro *de censur. l.* 3. *c.* 34. *n.* 16. 25

Quæstionis tamen est, an hujusmodi excommunicati possint absolvi per Bullam Cruciatæ, vel ab habente privilegium, & quoties? Responde per Bullam posse quem absolvi à reservatis Papæ etiam in Bulla Cœnæ, semel in vita, & iterum in articulo mortis, Avila *de censur.* 2. *p. c.* 7. *disp.* 1. *dub.* 7. Henriq. *l.* 8. *de Eucharistia, c.* 60. *n.* 4. Quòd si postea reincidat, potest sumere secundam Bullam, ut absolvi possit per illam. Henriq. *l.* 6. *de pœnit. c.* 16. *n.* 2. Nec poterit sumere plures Bullas intra annum, sed duas duntaxat, & illis uti durante anno publicationis, Henriq. *de indulgent. c.* 20. *n.* 7. *fol.* 538. & Avil. *ubi proximè fol.* 179. & Manuel Rodrigues *in explicatione Bullæ Cruciatæ*, §. 12. *n.* 2. ubi tradit Papam concessisse, quòd duabus duntaxat Bullis possint fideles frui durante anno publicationis. Semper tamen excipitur casus hæresis, à quo non potest absolvi, nec per Bullam nec per Jubilæum, nec per privilegium, nisi de illo fiat expressa mentio, Henriq. *d. l.* 6. & Avila *supra*, quidquid innuat tanquam probabile, Sà *verb. excommunicatio Bullæ Cœnæ, n.* 18. 26

Difficultas tamen est, an possit absolvi ab excommunicatione Papali sive per Bullam, sive per Jubilæum, sive per privilegium extra confessionem sacramentalem? Negat Navarr. *in summa c.* 26. *n.* 31. *& l.* 1. *consiliorum, de senten. excommun. cons.* 28. *ad* 4. *quæst.* Corduba *in summa quæst.* 19. *&* 187. Manuel Rodrigues *in Bulla* §. 9. *n.* 54. *dicto* 5. Ratio est, quia in Bulla, & Jubilæo, & privilegiis dicitur posse pœnitentem eligere Confessarium approbatum ab Ordinario, à quo possit absolvi à peccatis, & censuris audita diligenter confessione. Item, quia per privilegia non potest absolvi pœnitens, nisi in foro conscientiæ. 27

Nihilominus contraria opinio est multo probabilior, quæ docet posse pœnitentem absolvi à censuris extra confessionem sacramentalem. Ita Rodrig. mutata priori sententia Postea, *tomo* 1. *Regularium quæst.* 61. *art.* 7. Avila *d. p.* 2. *c.* 7. *disp.* 3. *dub.* 13. *vers. secunda opinio, fol.* 204. *ad finem, &* 205. *in principio*, post Victoriam, Pennam, & alios Magistros Salmanticenses, quos *ibi* refert, ac sequitur, etiam quando dicitur in Bulla quòd audita confessione possit absolvere à peccatis, & censuris, quia nulla datur connexio inter absolutionem à peccatis, & à censuris, & verba illa, *audita confessione*, referuntur ad absolutionem à peccatis, non autem ad absolutionem à censuris. Item ex Navarr. *dicto c.* 26. *n.* 32. mortuus excommunicatus cum signis contritionis absque absolutione sacramentali, potest absolvi post mortem à censura ab habente facultatem absolvendi à reservatis Papæ, non verò ab illo, qui id tantùm poterat in mortis articulo, unde colligit Reginaldus *lib.* 8. *tom.* 1. *de sacramentali absolutione sect.* 2. *num.* 58.

n. 58. *fol.* 378. bene posse impendi absolutionem ab excommunicatione extra confessionem homini non confesso sine absolutione à peccatis, & posse unam absolutionem ab altera dividi.

28 Confirmatur, quia privilegium dispensandi cum aliquo in votis, vel in illis committendis non restringitur, ut vota commutentur auditis confessionibus, quia absolutio à peccatis exigit necessariò confessionem sacramentalem: non autem votorum commutatio, cùm distent inter se absolvere à peccatis, & dispensare in votis, & vota commutare. Nec obest, quod dicitur; clausula posita in una parte dispositionis,
29 sive ponatur in principio, sive in fine, censetur referri ad omnia in ea clausula contenta. *c. secundò requiris, de appellationibus*, quia id intelligitur quando eadem ratio militat in uno casu, atque in alio diverso, Menoch. *de præsumptionibus l.* 4. *præsumpt.* 181. *n.* 2. *& consilio* 334. *ex n.* 8. *usque ad n.* 17. quod in nostro casu non reperitur, quam etiam partem docet Sanchez *l.* 8. *de Matrim. disp.* 15. *n.* 25. *vers. ultima difficultas, & disp.* 16. *n.* 11. Neque Suarius hoc negat omnino *tom.* 5. *de censuris disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 37. *fol.* 221. §. *quocirca*, posse accidere, dum ait posse impendi absolutionem à censuris per Jubilæum, vel Bullam homini absque absolutione à peccatis, &
30 manere liberum ab illis, nempe si repente moriatur pœnitens post absolutionem à censuris, & ante absolutionem à peccatis: aut, quia pœnitens post absolutionem à censuris mutata dixit Sacerdoti, Volo absolvi à peccatis; aut Sacerdos noluit, vel non potuit formam perficere. In quibus casibus credit Suarius absolutionem excommunicationis esse validam, & peccata illa non manere reservata, & posse absolvi à quocumque Confessario habente jurisditionem absolvendi. Nam quamvis illa absolutio impendatur in ordine ad absolutionem à peccatis: non tamen impenditur sub conditione, sed absolutè, & simpliciter, & statim obtinuit suum effectum, Suarius *supra*. Quare in praxi tutò admitti potest hæc doctrina, cùm nulla detur connexio inter absolutionem à censuris, & inter absolutionem à peccatis, absolutio ab illis extra confessionem impendi potest, quod tradit etiam Ledesma 2. 4. *quæst.* 29. *art.* 9. & Armilla *verb. excommunicatio n.* 20. quos etiam referens sequitur Rodrigues *tom.* 2. *regular. quæst.* 61. *art.* 7. *ad finem* & Sanch. *ubi proximè.*

De censuris Summo Pontifici reservatis, quæ continentur in Extravagantibus, & in aliis constitutionibus juri non insertis.

§. V.

EPITOME.

1 *Exenterantes corpora demortua, vel membratim concidentes, aut in aquis coquentes, sunt excommunicati, & quomodo id intelligatur.*

2 *Religiosi mendicantes sine licentia Papæ transeuntes ad non mendicantes, & tales recipientes, excommunicantur.*

3 *Absolventes ab aliquo ex quinque votis reservatis summo Pontifici excommunicantur.*

4 *Simoniam committentes, & mediatores in ordine, vel beneficio, à solo Papa possunt absolvi, & est universalis censura, quoad personas, & quid veniat nomine beneficii.*

5 *Simoniaci mentales & conventionales non excommunicantur, sed reales ex utraque parte.*

6 *Confidentiarii non possunt absolvi nisi à Papa in mortis articulo, & a quibus possit peti absolutio.*

7 *Mediatores simoniæ quare excommunicantur hac excommunicatione, & quid requiratur ut dicantur mediatores.*

8 *Simoniacus in ordine est etiam suspensus, etiamsi occultus sit, & perpetuo deponendus.*

9.10. *Recipientes ad Religionem simoniacè, & recepti, sunt excommunicati, & debent detrudi in locum arctioris regulæ, & quomodo liceat aliquid recipere?*

11 *Professio tamen facta a Simoniaco valet.*

12.13.14.15.16.17. *Excommunicantur dantes, promittentes, & facientes aliquid pro gratia, vel justitia obtinenda in Curia Romana, & quomodo intelligitur Extravagans id prohibens.*

18 *Excommunicantur omnes, qui Montium pietatis, aliorumve locorum piorum jurisdictionem, & bona in proprios usus convertunt, & occupant.*

19 *Excommunicantur ministri Cameræ Apostolicæ rationem administrationis non reddentes integrè.*

20 *Excommunicantur, quicumque occultant, & retinent libros, & scripturas Cameræ Apostolicæ.*

21.22.23.24.25. *Excommunicantur ingredientes prætextu facultatis Monasteria Monialium, & quid intelligatur nomine Monasterii, & clausuræ?*

26 *Excommunicantur ingredientes Monasteria Monialium, & fœminæ Monasteria virorum sive ingrediantur prætextu facultatum, sive non.*

27 *Fœminæ ingredientes Monasteria virorum, seu Monialium, an possint absolvi ab Episcopo? negativa est verior.*

28 *Ingredientes per duos pedes, vel exeuntes à clausura, incidunt in excommunicationem, & quando dicatur parvitas materiæ?*

29 *Ingrediens in prædia Monasteriorum separata non est excommunicatus, secus de hortis contiguis, & septis.*

30 *Ingredi in Sacristiam Religiosorum fœminis an liceat?*

31 *Excommunicantur impugnantes institutum Societatis, & qui recipiunt Religiosum Societatis, & Religiosi ingredientes aliam religionem à Carthusiana.*

32 *Religiosi sancti Francisci appellantes ad Tribunalia secularia, vel procurantes pro se, vel pro aliis subornando in electione majorum superiorum excommunicantur.*

33 *Religiosi sancti Dominici procurantes favorem ad consequendum officium generalis excomunicantur.*

34 *Carmelitæ recurrentes ad Tribunalia secularia, & fratres Augustini excommunicantur.*

35 *Regulares ex Philippinis, vel ex Indiis occidentalibus transeuntes ad Japonicas, & finitimas insulas, & Provincias, excommunicantur.*

36 *Excommunicantur, qui se pro aliis examinant ad consequenda beneficia, & qui se fingunt Cardinalium nepotes, familiares, & commensales, ut gratis literas expediant.*

37.38.39. *Excommunicantur tractantes Pontifice vivente de futuro eligendo, & revelantes aliquid de actis in Consistorio, si adest præceptum de non revelando, & qui literas, Nuntium, aut signum mittit ad Cardinales, qui sunt in conclavi, vel recipiunt.*

40 *Excommunicantur avocantes causas beneficiales ad laica Tribunalia, & lædentes libertatem Ecclesiasticam.*

41 *Excommunicantur Christiani, qui Christianos in terris Turcarum uti mancipia capiunt, aut ejus bona diripiunt.*

42 *Confessionis sacramentum posse fieri inter absentes affirmantes excommunicantur.*

43 *Religiosi solicitantes in confessione non aliis, quàm Inquisitoribus, sunt denunciandi.*

44 *Excommunicantur extrahentes delinquentes de locis sacris, & qui non gaudeant immunitate Ecclesiæ, & quomodo sint extrahendi.*

45 *Duellantes faventes, campum dantes, &c. excommunicantur,*

nicantur, neque eximuntur Principes, sive publicè, sive privatim fiat duellum.

46 *Prædicare miracula falsa, & prophetias falsas audientes, & detrahentes in Concionibus de Prælatis scandalosè sunt excommunicati.*

1 PRima excommunicatio ex contentis in Etravagantibus juri insertis continetur in Extravaganti quandam Bonifacii Octavi sub rubrica, *de sepulturis*, incipit, *Detestandæ*, in qua excommunicantur omnes, etiam Pontifices, exenterantes mortuos ad eos conservandos, aut eos in frusta, seu membratim concidentes, aut in aquis coquentes, ut ossa carnibus denudata deferant, & sepeliant in alio loco, & qui hæc fieri jubent; & absolutio à Papa reservatur, de qua Cajet. *verb. excommunicatio c.* 70. Est ergo materia hujus canonis secundùm illum crudelis immanitas in cadavera humana; requiritur tamen, ut hæc excommunicatio incurratur, ut exerceatur hæc crudelitas in corpore defuncto; unde non incurritur si fiat corpori vivo. Item requiritur, ut fiat defuncto in terra fidelium: secus si fiat in terris infidelium, ubi non est locus sacer ad sepeliendum, & ideo fit, ut ossa in terras fidelium deportentur: sicut non incurritur ab eo, qui hoc facit, ne cadaver fœteat, aut ut anatomiam Medici faciant, Navarr. *c.* 27. *n.* 105. *& cons.* 54. *de sent. excomm.* Unde qui hisce temporibus corpora exenterant, & excerebrant, ut possint à populo sine odore diu venerari, non faciunt contra hunc canonem, neque exenterant, ut transferant de loco ad locum, sed ne fœteant: pœnæ autem extra proprios casus non sunt extendendæ. Sach. *in præcepta Decalogi l.* 2. *c.* 28. *n.* 5. ex vulgari regula, Odia sunt restringenda, & lex non pœnalis pendet à ratione, & leges pœnales non omnino pendent à ratione, sed à voluntate legislatoris, Sayro *de censuris l.* 3. *c.* 30. *n.* 1. cum aliis ibi relatis, & Augustinus Barbosa *de officio. & potest. Episcopi, allegatione* 50. *n.* 103.

2 Secunda excommunicatio habetur in Extravagante Martini Quinti, sub rubrica *de Regularibus*, incipit, *Viam ambitiosæ*, ubi excommunicantur omnes Religiosi mendicantes, cui sine licentia Papæ transeunt ad Ordinem non mendicantium, excepta Religione Carthusiana: nec non & tales recipientes, Suarez *tom.* 5. *de censuris disp.* 22. *sect.* 5. *n.* 16. Aldrete *de religiosa disciplina tuenda, l.* 2. *c.* 18. *à n.* 11. & Azor. *p.* 1. *l.* 12. *c.* 14. *q.* 12. *vers. inter Extrav. & q.* 16. & ex antiquioribus, Antonin. 3. *p. tit.* 24. *c.* 71. Sylvest. *verb. excommunicatio.* 7. *n.* 82. Cajet. 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. Navarr. *c.* 27. *n.* 106. Hæc tamen censura solùm ligat Mendicantes transeuntes ad Religiones non Mendicantes, ita, ut recipientes, & recepti sint excommunicati (exceptis Carthusiensibus) sine speciali licentia Papæ, nec satis est licentia generalis ipsius, ut apparet ex eadem Extravagante, & volunt D. Antonin. 3. *p. tit.* 25. *c.* 71. Angelus *verb. excommun.* 5. *casu* 52. Sylvester *eodem verbo* 7. *n.* 82. Cajet. *eodem verbo c.* 74. & Navarr. *in summa. c.* 27. *n.* 106. *§. vigesima secunda.* Memoriale clericorum *c.* 3. *excomm.* 5. & Sayr. *de censuris l.* 3. *c.* 30. *n.* 8. & Sebastianus Medices *p.* 2. *summæ, tit.* 9. *q.* 78. *n.* 114.

3 Tertia excommunicatio continetur in Extravagant. Sixti Quarti sub rubrica, *de pœnitentiis, & remissionibus*, quæ incipit, *Et si Dominici*, ubi excommunicantur cum reservatione, qui ex privilegio Papæ Sixti Quarti absolvunt ab aliquo istorum quinque votorum, videlicet peregrinationis in Hierusalem, & Romam, & Compostellam, Religionis, & Castitatis, nisi in dictis confessionalibus fiat mentio illorum de certa scientia, cum derogatione illius Extravagantis. Navarrus tamen *in d. cap.* 27. *c.* 105. *§. decima octava,* tradit hanc Extravagantem hisce temporibus non habere vim, cùm ea confessionalia non sint in usu. Inde tamen habetur, quòd dispensatio quinque votorum, quæ in ea continentur, reservatur Papæ, sequitur Memoriale clericorum *c.* 5. *excommunicatio secunda*, Sayr. *d. c.* 30. *n.* 14.

Quarta excommunicatio habetur in *Extravagante Pauli secundi*, incipit, *Cùm detestabile*, *de simonia*, ubi excommunicantur omnes, quacunque dignitate prædit, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Episcopali, Regali, vel alia quavis ecclesiastica, seu mundana dignitate præfulgeant, qui quomodolibet dando, vel recipiendo, simoniam commiserint, aut qui fuerint mediatores, ut ipsa fiat in ordine, vel beneficio, & à solo Papa possunt absolvi. 4

Hæc censura est universalis quoad personas; quoad actiones, continet duas, nempe dare, & recipere, & committitur in ordine, vel beneficio. Nomine autem *beneficii*, continentur electiones, postulationes, confirmationes, & quævis provisiones Ecclesiarum, Monasteriorum, Dignitatum, Personarum & officiorum. Item Prælaturæ inter Regulares, & similia officia pastoralia in quibus tam dantes, quàm recipientes, & qui sint mediatores, ligantur excommunicatione Papali.

Excusantur ab hac censura simoniaci mentales, & conventionales, & ligantur simoniaci reales, quando conventio ex utraque parte completur. Et quamvis sunt, qui putent conventionem ex una tantùm parte exequutam transire in realem, si complementum fiat ex parte illius, qui spiritualia promisit; contrarium est tenendum in judicando, & consulendo, ut nunquam fiat realis simonia, nisi ab utraque parte compleatur conventio, & promissio, & sufficiet, si ex una parte compleatur in totum, & ex altera saltem in parte, quia hæc est realis. *c. Presbyter*, *c. quisquis*, *c. Sanctorum*, 1. *q.* 1. Navarr. *in summa c.* 23. *n.* 103. *& cons.* 40. *n.* 1. *de simonia*, quem referens sequitur Flamin. *de confidentiis q.* 1. *ex n.* 142. *usque ad n.* 147. 5

Confidentiarii item sunt excommunicati. Navarr. *in manuali c.* 23. *n.* 111. *vers.* 11. & expressè probatur ex constitutione Pii Quinti, incipit, *Intolerabilis, in §. sed ne quisquam*, ibi: *Et in juris subsidium excommunicationis sententia innodamus, à qua nullus nisi in mortis articulo constitutus ab alio, quam à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere*; & facit, quod scribitur *in cap. pastoralis*, *c. præterea*, *de officio delegati*. Proinde debet peti absolutio, vel à Dataria in foro interiori, & exteriori, vel à Pœnitentiaria in foro interiori duntaxat, vel virtute Bullæ Cruciatæ, vel Jubilæi plenissimi. Quoad primum; Navarr. *cons.* 21. *n.* 7. *&* 23. *de simonia, & cons.* 69. *n.* 4. *eodem tit.* Quoad secundum idem Navarr. *cons.* 18. *de simonia*, quem sequitur Flamin. *de confidentiis q.* 59. *à n.* 1. 6

Quoad Mediatores simoniæ, vel confidentiæ dicendum est illos incidere in excommunicationem. Ratio, quia mediatores criminum dicuntur ipsum delictum committere. *c. mediatores*, & *ibi* Geminianus, & Franc. *de testibus l.* 6. Item quia agentes, & consentientes pari pœna puniuntur. *c. notum.* 2. *quæst.* 1. *c. facientes*, *distinct.* 86. *c.* 1. *de officio delegati.* Ea ergo ratione, quà mediatores simoniæ incidunt in excommunicationem, eadem etiam mediatores confidentiæ debent ligari hujusmodi excommunicatione, arg. *l. illud ff. ad legem Aquil. l. a Titio. ff. de verb. oblig.* Et adverte ad hoc, ut quis censeatur mediator simoniæ, seu confidentiæ, non est opus, ut ipse ob eam aliquid recipiat, sed sufficit, quòd fuerit mediator, ut expressè patet ex secunda Extravagante *de simonia*, & vult Navarrus in specie *cons.* 59. *vers. respondetur* 1. *tit. de simonia.* Ex quibus concluditur mediatorem simoniæ committere simoniam, & mediatorem confidentiæ committere confidentiam, ut probat Maiol. *de irregul. l.* 5. *c.* 45. *vers. supradictis omnibus* 7

&

& Masc. *de probat.* 1306. *conclus. n.* 32. & ex consequenti incidere in excommunicationem.

8 Ultra hanc pœnam simoniacus in Ordinis susceptione suspenditur ad Ordinis exequutiones, *c. inquisitionis, de accusationib. c. qui studet.* 1. *quæst.* 1. & deponitur perpetuò ab officio, & beneficio. *c. cùm super de confessis, c. de hoc, de simonia.* Estque ipso jure suspensus, etiamsi occultus sit. *Extravag.* 2. *simonia, c. tanta, eodem tit.* Sylvest. *verb. suspensio, n.* 7. Covarr. *in Clement. si furiosus* 1. *p.* §. 1. *n.* 7. Atque ita non solùm est excommunicatus ipso jure, ita *Extravag.* 2. Suar. *tom.* 5. *disp.* 22. *sect.* 5. *n.* 22. & *l.* 4. *c.* 55. *n.* 5. *de Religione*; sed est suspensus, & perpetuò deponendus, idem Suar. *d. l.* 4. *c.* 55. & 56. Julius Clarus *in praxi, l.* 5. §. *simonia*, & Menoch. *casu* 401. & constat ex constitut. Pii Quinti, *Cùm primùm*, per hæc verba: *Quicunque igitur detestabile crimen simoniacæ pravitatis commisisse convictus fuerit in consequendis Ordinibus, eo ipso sit ab illorum exequutione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur.*

9 Quinta excommunicatio continetur *in Extravag.* 2. *inter communes*, ubi excommunicantur recipientes aliquem in Religionem simoniacè, & recepti; & utrique debent à Monasterio expelli sine spe restitutionis, & detrudi in locum arctioris regulæ ad agendum pœnitentiam, *c. quoniam, c. de Regularibus, de simonia.* Hoc tamen non habet locum quando Monasterium ita est tenue, & pauper, ut non habeat reditus sufficientes ad Religiosos alendos: in quo eventu potest Monasterium pacisci cum eo, qui vult ingredi, ut aliquid secum deferat, vel donet, unde sustentetur, Azor. *instit. moral. p.* 3. *l.* 12. *c.* 16. *à principio.* Suar. *de Religione, tom.* 1. *l.* 4. *de simonia, c.* 17. *n.* 14. & Menoch. *consil.* 93. *n.* 4. Non enim censetur ingredi per simoniam, quæ consistit in accipiendo, vel exigendo aliquid quasi pretium pro ingressu monasterii, quod est illicitum; non autem, quando Monasterium est tenue, & gratis quidem exhibet ingressum Monasterii: accipit tamen aliquid pro victu, & vestitu illius, qui recipitur in Monasterium, quando illud eget. D. Thom. 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 3. *ad* 4. & *in* 4. *dist.* 25. *quæst.* 3. *quæstiunc.* 2. *ad* 7. & Azor. *suprà d. l.* 12. *c.* 16. *quæst.* 1. Antonin. 2. *p. tit.* 1. *c.* 5. §. 18. Sot. *l.* 6. *de justitia, quæst.* 6. *art.* 2. Sayr. *de censuris, l.* 3. *c.* 30. *n.* 4.

10 Esse autem excommunicatos recipientes, & receptos simoniacè in Religionem, constat manifestè ex 1. *Extravag. de simonia*, quæ incipit, *Sanè*, seu, *Ne in vinea*, *Urbani Quinti*, & non nisi à Papa absolvi posse tradunt Navarr. *in c.* 27. *n.* 106. Toletus *in instruct. l.* 1. *c.* 36. *vers. Octavo*, Sylvest. *tit. de simonia, n.* 15. asserentes etiam, ut hæc excommunicatio non extenderetur ad Moniales statuisse Urbanum Quintum, quæ consuescunt dotes recipere vigore consuetudinis, præsertim, cùm Moniales sint pauperes: proinde sive Monasterium egeat, sive non, non incurritur excommunicatio, si quid recipitur bono animo, & sine præsumptione ex consuetudine ad suisustentationem, ut cum aliis probat Cajetanus *verb. excommunicatio*, *c.* 73. Antonin. 3. *p. tit.* 25. *c.* 67. Vivald. *tit. de suspensione, n.* 45. & alii, quos referens sequitur Sayr. *de censur. l.* 3. *c.* 30. *n.* 3. & 4. Aldret. *l.* 2. *c.* 16. §. 5. *n.* 46. *de relig. discipl. tuenda.*

11 Ex dictis sequitur professionem in Religione factam per simoniam esse validam, cùm tantummodo in pœnam prohibeatur hujusmodi Religiosum permanere in Monasterio, in quo sic fecit professionem. Quin etiam si propter nimiam multitudinem simoniacè professi alibi nequiverint commodè in aliis Monasteriis esse, retineri possunt in Monasteriis ubi professi sunt, ita tamen, ut inferiora loca illis tribuantur, & prioribus locis cedant, ita D. Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 6. & 5. Azor. *instit. moral. p.* 3. *l.* 12. *c.* 19. *propè finem, versi si verò*, ubi vult si recepti Religiosi ignorabant inesse simoniam in ea receptione postquam renunciaverint, posse de novo recipi locis prioribus mutatis, sequitur Augustinus Barbosa *c. de Regularibus, n.* 4. & 5. & *c. quoniam, n.* 2. *de simonia.*

Sexta excommunicatio continetur in Extravagante 12
Bonifacii Octavi, sub rubrica *de sentent. excommun.* quæ incipit, *Excommunicamus.* In qua excommunicat omnes facientes promissionem, vel pactum temporalium pro aliqua gratia, vel justitia obtinenda in Curia Romana, & contra dantes, & recipientes aliquid parvum, aut magnum ex pacto aut pro missione occulta, vel manifesta facta etiam sub generalibus verbis, & Papæ reservatur absolutio. Est *in Bull.* 1. *in ordine, pag.* 139. *tom.* 1. quam renovavit Gregorius XIII. etiam majoribus pœnis anno Domini 1574. die 8. Novembris, *in sua constit.* 28. incipit, *Ab ipso Pontificatus nostri principio*, & eandem exposuit Navarr. *in tract. de datis, & promissis*, ubi refert fuisse revocatam per Clementem Quintum ex aliorum testimonio: nunc autem auctam non solùm à dicto Gregorio XIII. sed etiam à Clemente Octavo anno ejus primo 1592. in constitutione *de bono regimine, ante finem*, & quoad substantiam commentatus est Virgil. Boccac. *in tract. de pactis, p.* 1. *à principio.*

Est ergo ejus absolutio reservata Summo Pontifici, 13
vel alii ad id speciale mandatum habenti, præterquam in articulo mortis, text. *in dict. Extravag. in* § *decernimus.* Virg. Boccac. *ubi suprà, part.* 1. *n.* 1. *in* 2. *notabili*, & *n.* 58. & 59. ubi describit formam specialis mandati per Papam faciendi ad effectum impendendi absolutionem in hoc casu.

Nec absolvi potest delinquens in hoc crimine, nisi priùs quantum dedit, vel recepit, integrè pauperibus distribuat, prout continetur *in d. Extravag.* 1. §. *decernimus, in fine.* & *ibi* Joan. Monach. *in verb. largiatur*, ubi declarat causam propter quam recipiens tenetur reddere, & dans nequit repetere, Navarr. *in d. constitut. in* 23. *notabili*, declarat excusare impotentiam restituendi. Quin etiam Joan. Monach. *ibi, in verb. recepit*, motus adjicit, qui non habet in bonis, ut possit pauperibus largiri, quod dedit, vel recepit, pro gratia, vel justitia obtinenda apud Sedem Apostolicam, debere luere in corpus, nec aliàs absolvatur. Nihilominus cum Navarro *in dicto notabili* 23. *num.* 38. *versic. Tertio. quod huic est consequens*, dicito, quòd isto casu impotentia restituendi excusat.

Nec ab hac excommunicatione eximuntur Cardina- 14
les ita dantes, & recipientes pro gratia, seu justitia obtinenda apud Sedem Apostolicam secundùm Joannem Monachum *ibi, in verb. clericos, vers. & hoc argumento.* Ducitur ea ratione, quia quando quod fit, malum in se est, quanto major est committens illud, tanto gravius peccat. *c. homo, dist.* 40. Abbas *in cap. cùm quidam, de jurejurando*, & *ibi* Felin. ubi ponunt conclusionem, quòd dignitas personæ regulariter auget delictum. At verò Virg. Boccac. *in tract. de pactis, p.* 1. *n.* 13. meritò ait se vix credere posse, quòd veniat in mentem Eminentissimorum Cardinalium cogitatio aliqua paciscendi, promittendi, dandi, aut recipiendi pro obtinenda gratia, vel justitia apud Sedem Apostolicam: attamen propter generalitatem verborum *in d. Extravag.* 1. *de sentent. excommun.* positum, opinatur quidem Joan. Monach. *ibi in verb. clericos*, contineri Episcopos, si contra illam delinquant. vide Navarrum *in constit. Gregorii XIII. n.* 11. & Boccac. *supra n.* 12. & 13.

Quæstionis esse potest, an hi dantes, vel recipien- 15
tes pri-

tes priventur beneficiis? Responde vigore constitutionis Gregorii XIII. omnium beneficiorum privationem imponi, constat ex illa *in vers. quin etiam eos omni beneficio Ecclesiastico*, &c. & *ibi* Navarr. *notabil.* 31. *n.* 44. Boccac. *supra de pactis, par.* 2. *n.* 36. ubi declarat, quæ in proposito dicantur beneficia Ecclesiastica, quorum privatio incurritur ipso jure, prout pariter cavetur *in d. constit. Gregoriana, in fine*, ibi: *ipso jure privamus, ac privatos esse declaramus*, quod extenditur ad officia etiam secularia, & temporalia, prout expressè habetur *in eadem constitutione, in fine, vers. Quin etiam* & *ibi* Navarr. *notabil.* 31. *n.* 40. Requiritur tamen sententia declaratoria, Virgil. Boccac. *de pactis, p.* 2. *n.* 43. Sanchez *in præcepta Decalogi, l.* 2. *c.* 26. *n.* 7. Menoch. *de arbitrar. casu* 416. *n.* 62. Azor. *tom.* 1. *l.* 8. *instit. moral. c.* 13. *quæst.* 8. Henriquez *l.* 13. *de excommun. c.* 56. *n.* 2. *& l.* 14. *irregul. c.* 4. *n.* 6. quæ sententia est communior, traditque privatos ipso jure beneficiis non teneri ea dimittere, usque ad sententiam criminis declaratoriam. Quod etiam intelligitur *in eadem constitutione Gregoriana de officiis secularibus, & temporalibus, in vers. quin etiam*, & *ibi* Navarr. *notabil.* 31. *n.* 40. *&* 44. ubi concludit in foro conscientiæ non privari beneficiis, nec officiis.

Item ligantur eadem excommunicatione ii, qui scienter utuntur gratia, seu justitia obtenta propter aliquod datum, vel receptum, ut statuitur *in dicta Extravag.* 1. §. *final. de sentent. excommun.* & *ibi* Joann. Monach. *in verb. utentes*, ubi pro hac parte alia similia jura concordantia adducit. Navarr. *in dicta Gregoriana de datis, & promissis notabil.* 25. *n.* 38. *in fine*, Virg. Boccac. *in tract. de pactis, p.* 1. *n.* 1. *in* 1. *notabil. & n.* 72. *&* 73.

16 Item innodantur hac excommunicatione ex receptione, seu datione pecuniæ pro obtinenda gratia apud Sedem Apostolicam mediatores, ut colligitur *ex d. Extravag.* ibi, *pro se, aut pro alio.* Navarr. *de dat. & pomiss. in* 20. *notabil. n.* 30. *vers. tertio dico, & ex vers. ex quo infertur*, Virg. Boccac. *p.* 1. *n.* 40. *&* 41. *n.* 79. *& par.* 3. *n.* 94. *in fine* Similiter, qui auxilium, consilium, vel favorem præstant in datione, seu receptione pecuniæ, ut expressè cavetur *in dicta Gregoriana*, ibi, *Dantesque illis, & aliis, supradictis auxilium, consilium, vel favorem*, Navarr. *ibidem in* 7. *notabil. n.* 12. ubi ampliat excommunicationem ad mandantes, persuadentes, ratificantes, & instruentes Quinimo recipientes pecuniam pro obtinenda gratia, & re vera nihil procurant, & nihil operantur, etiamsi multa se facere jactent, & confingant, Navar. *sub n.* 49. *in vers. non autem possunt*, Virg. Boccac. *in tract. de pactis, part.* 2. *n.* 10. *& n.* 21. *& n.* 35. Nomine autem *pecuniæ* intelligitur quævis alia res; vel utilitas, prout expressè cavetur *in d. Extravag.* 1. *de sent. excommun.* ibi, *de quacunque re, aut utilitate.* Navar. *in d. Gregoriana, de datis, & promiss. in* 12. *notabil. n.* 28. ubi vult constitutionem illam habere locum nedum in promissione dandi, sed etiam in promissione faciendi, nisi fortè promittat pro recepto beneficio deprecari Deum, & similia, Virg. Boccac. *ubi supra p.* 1. *n.* 33. *&* 34.

17 Eodem modo incidunt in excommunicationem propter dationem, seu receptionem pecuniæ etiam si gratia, seu justitia, non impetretur pro qua data, promissa, seu recepta fuit pecunia: unde constitutio Gregoriana videtur punire affectum sine effectu secuuto, si ponderetur illud verbum, *audentes*, in ipsa constitutione positum, quod defendit Navarr. *in dicta constit. Gregorii XIII. in* 8. *notabil. n.* 13. *vers.* 3. *quod ad incurrendas*, & favet Virg. Boccac. *in tract. de pactis, part.* 3. *n.* 31.

Vide tamen supradictam Bullam Clementis Octavi *de bono regimine*, editam anno 1592. die 15. Augusti, *prope finem Bullæ*, ubi constitutiones Bonifacii Octavi, & Gregor. XIII. pro gratia, aut justitia obtinenda extendit non solùm à Sede Apostolica, sed etiam à quocumque tribunali, aut judicio etiam seculari, & tam in Curia Romana, quàm extrà in quacumque Provincia, aut oppido, aut loco status Ecclesiastici. Farinac. *in praxi quæst.* 111. *n.* 343. *in* 3. *part.*

Quando autem dicatur justitia, seu gratia obtineri apud sedem Apostolicam, declarat Virg. Boccac. *in tract. de pactis, part.* 1. *n.* 48. dicens prædictas constitutiones verificari in omnibus causis delegatis à Papa, & in omnibus judicibus Romanæ Curiæ, & in Auditoribus Rotæ, & in Auditore Cameræ, & in aliis ordinariis Urbis, vel in clericis Cameræ, sive causæ sint spirituales, sive profanæ, sive criminales, sive mixtæ. Nam quamvis hujusmodi constitutiones censeantur pœnales, quia tamen intercludunt aditum peccatis committendis, judicandæ sunt favorabiles, *c.* 1. & *ibi* Dominicus, & Propositus *distinct.* 4. Illa igitur gratia, seu justitia dicitur obtenta apud Sedem Apostolicam, quæ obtinetur apud Gubernatorem Urbis, vel Burgi apud judices Capitolii, vel eorum delegatos, vel ad Pœnitentiarium, Vicarium, Auditores Rotæ, contradictarum, Auditorem Cameræ, aut alios quoscumque Ministros Papæ, aut Sedis Apostolicæ, Navarr. *in d. constit. Gregoriana de datis, & promissis, notabil.* 18. *n.* 29.

Septima excommunicatio continetur in Concil. Trid. *sess.* 22. *de reformatione, c.* 11. ubi excommunicantur omnes clerici, vel laici, quacunque dignitate 18
etiam Imperiali, aut Regali præfulgeant, qui alicujus Ecclesiæ: seu cujusvis secularis, vel regularibus beneficii Montium pietatis, aliorúmque piorum locorum jurisdictiones, bona, census, ac etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitatem converti debent, per se, vel alios, vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, seu quacunque arte, aut quocumque quæsito colore in proprios usus convertere, illósque usurpare præsumpserint, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur. Nec priusquam jurisdictiones, bona, res, jura, fructus, & redditus, quos occupaverint, vel qui ad eos quomodocumque etiam ex donatione suppositæ personæ pervenerint, Ecclesiæ, ejúsque administratori, sive beneficiato integrè restituerint, absolvi debent, & tunc à solo Romano Pontifice absolutionem obtineant. Ubi etiam aliæ pœnæ appositæ sunt.

Actiones prohibitæ, sunt occupare, in suos usus convertere, impedire ne percipiantur fructus ab eo ad 19
quem pertinent, & reliquæ ibi contentæ per se aliósve, vi, vel timore incusso, seu quacumque arte, aut colore usurpare præsumpserit, &c. Azor. 1. *part. l.* 9. *c.* 27. *quæst.* 10. *in medio.* Paul. Comitol. *respons. moral. l.* 6. *quæst.* 23. *n.* 2. Suar. *de censur. tom.* 5. *disp.* 22. *sect.* 6. *n.* 22. Sayr. *de censuris, l.* 3. *c.* 31. *n.* 26. & Salzed. *in pract. c.* 3. *vers. & nota.*

Similis excommunicatio Papæ reservatur, in quam incidunt Præsidentes, & officiales omnes Montium Pietatis status Ecclesiastici, qui pecunias ad dictos Montes quomodolibet pertinentes convertere, vel disponere in alios, quàm in pauperum usus præsumpserint, ut constat ex constit. Pauli Quinti, quæ incipit, *Onerosa Pastoralis*, edita anno Domini 1615. ut refert Memoriale clericorum *c.* 8. *excommunicat.* 3.

Octava excommunicatio habetur in *Extravag. Pauli Papæ*, quæ incipit, *Cùm, sicut accepimus, nonnulli*, & est 46. in ordine ejusdem, in qua excommunicantur ministri quicunque Cameræ Apostolicæ rationem administrationis fideliter, & integrè sub quibuscumque prætextibus, & coloribus non reddentes, à qua nisi per Romanum Pontificem pro tempore

pore existentem, nisi in mortis articulo absolvi nequeant. Sayr. *de censuris*, *l.* 3. *c.* 31. *n.* 1. ubi contrà facientes ultra excommunicationem, etiam perjurii, & falsi, pœnæ imponuntur ipso facto. Sequitur Augustinus Barbosa *de officio*, *& potestate Episcopi. alleg. quinquagesima*, *n.* 123. *ad fin.*

20 Nona excommunicatio habetur in constitutione Julii secundi, in ordine 14. incipit, *Cùm sicut iis*, Kalendis Septembris anno 1507. in Bull. *tom.* 1. *p.* 42. *& constitut.* 56. Sixti Quinti, incipit, *Non sine maxima*, die 27. Aprilis 1587. in Bullario *p.* 573. *tom.* 2. contra quoscunque Cameræ Apostolicæ libros, vel scripturas occultantes, aut retinentes. Memoriale clericorum *cap.* 9. *excommun.* 15. Nec non contra detinentes jocalia, & alia quæcumque bona quæ pertineant ad Sedem Apostolicam. Item contra scientes, & non revelantes, habetur *in constitut.* 4. *Pii Quarti*, incipit, *Pastoralis officii*, edita tertio Aprilis 1563. *in Bullario*, *p.* 5. *tom.* 2.

21 Decima excommunicatio contra illos qui prætextu facultatum Sedis Apostolicæ, quæ à Pio Quinto, & Gregor. XIII. sublatæ sunt, Monialium Monasteria ingrediuntur. Item contra superiores Regularium, qui prætextu earumdem facultatum eò aliquem ingredi permiserint, & qui prætextu facultatum Episcopalium ingrediuntur in Monasteria Monialium necessitatibus non urgentibus, habetur in constitut. Gregorii XIII. 28. incipit, *Quæ Sanctimonialium*, edita anno 1584. & in alia Sixti Quinti anno 1589. incipit, *Sanctimonialium.*

22 Quæri hoc loco potest quid veniat nomine *Monasterii Monialium*, ut illud ingredi non liceat? Respondetur limites, intra quos clausura Monialium continetur, & quos prætergrediendo clausura violetur, explicari à Gregorio XIII. in quadam constitutione edita anno 1572. quæ incipit, *Deo sacris Virginibus*, per hæc verba *Declaramus præterea, nullis Monialibus etiam Tertiariis, licere habere ostium, per quod ex Monasterio interiori introiri possit ipsarum Monialium Ecclesiam exteriorem, in quam secularibus ad Missas; & divina Officia patere solet accessus, sed omnino muro obstruendum. Nec itidem licere Monialibus etiam Tertiariis, egredi ad januam Monasterii. quæ est pro clausura monasterii ipsius, etiam ad claudendum aliam ulteriorem januam, qua patere solet aditus secularibus venientibus, vel ad Rotam, vel ad crates, seu loca colloquiis distinata, quæ vulgò* parlatoria *vocantur, vel ad pulsandum ipsam januam clausuræ, quæ loca cùm saltem pro causis prædictis patere soleant secularibus, extra clausuram censeri debent etiam quo tempore clausa sint.* Hæc ibi.

23 Ex quo colligitur expresse clausuræ fines esse illos qui janua clausa continentur, ad quos secularibus non est integrum accedere. Idcirco loca ad quæ seculares recipiuntur, sunt extra Monialium clausuram, & ad illas Moniales egrediendo clausuram violant. Item in omni Monasterio Monialium datur sepimentum aliquod; vel murus per totum circuitum Monasterii, & intra sepimentum, seu murum censetur claustrum Monasterii, intra quos limites contineri debent Moniales, & loca omnia, seu cubicula, & officinæ interiores, & claustrum, & hortus, si quem habent, & denique omnia loca, in quibus ipsæ ordinariè versantur, sub clausuræ nomine comprehenduntur. Atque ita si quæ ex ipsis locis Monialis extrà egrediatur, violat clausuram: sicut qui intra illud sepimentum, vel murum, vel januam Monasterii ingreditur, eo ipso præceptum transgreditur, ita Suar. *tom.* 4. *& ultimo*, *de Religione*, *l.* 1. *c.* 10. *a n.* 6. & Sanchez *in præcepta Decalogi*, *l.* 6. *c.* 15. *n.* 6. *&* 7. ubi addit minime violari clausuram à Monialibus ascendentibus supra tegulas tecti, quod ad ipsas pertinet; secus si prætergrediantur, & transeant ad alienam tecti partem, quæ non pertinet ad Monasterium, nec est intra clausuram.

His positis, Suar. *de censuris*, *disp.* 22. ubi de excommunicationibus Papæ reservatis, *sect.* 6. opinatur per Extravagantem Pii Quinti, quæ incipit, *Regularium*, innodari omnes fœminas excommunicatione, quæ ingrediuntur præsumptione, & prætextu facultatum abrogatarum, & adhæret verbis Pii Quinti tenaciter, quibus standum esse ait. Religiosos autem, & Superiores, si admittunt etiam fœminas, sub prætextu duntaxat earum facultatum, & suspendi ipso jure, & inhabiles fieri alia declaratione non secuta: quibus etiam Gregor. XIII. apposuit Papalem excommunicationem, non verò incurrere has pœnas, si fœminas non sub prætextu earum facultatum, sed quocumque alio modo eas ingredi permiserunt. 24

Navarrus autem *in cap. statuimus* 19. *quæst.* 3. *n.* 62. fatetur fœminas ingredientes Monasteria virorum virtute facultatum ipso jure esse excommunicatas, & Prælatos, & Religiosos incurrere etiam supradictas pœnas, si eas introducant, vel admittant, docétque etiam aliàs omnes facultatibus carentes, si ingrediantur, ligari excommunicatione Papali, cùm graviùs videantur peccare illæ, quæ sine ulla facultate ingrediuntur, & magis admittentes, quàm quæ sub prætextu facultatis ingrediuntur, & similiter admittentes sine prætextu, ne sint melioris conditionis, sequitur Rodriguez in explicatione Motus Pii Quinti Regularium personarum. & in explicatione Motus Gregor. XIII. incipit, *Ubi gratiæ, & indulta*, *n.* 7. dicens ingredientes sub prætextu facultatum, & sine illis; itémque admittentes fœminas in Monasteria virorum ligari excommunicatione Papali, quod servat sacra Pœnitentiaria, ut resolvit Congregatio Cardinalium super Concilium Tridentinum *sess.* 25. *c.* 5. ex dicto Navarri. Idem sequitur Perestrellius 1. *p. responsionum*, *casu* 30. sicque fuisse explicatum à Pio Quinto, & Gregor. XIII. ait Navarrus etiam c. 27. *n.* 150. §. *sexagesima prima*, Pium Quintum declarasse, mentem suam fuisse includendi etiam ingredientes sine licentia. Attamen, ut rectè advertit Philiarchus *l.* 3. *de officio Sacerdotis*, c. 30. *casu* 31. *in fine Bullæ*, d. Pius Quintus, & Gregorius XIII. non loquuntur, nisi de ingredientibus sub prætextu facultatum, & pœnæ non debent extendi ultra proprios casus. *cap. odia*, *de regul. juris. l.* 6.

Suffragatur huic opinioni Gregorius XIII. in alia sua constitutione, incipit, *Dubiis quæ emergunt.* Anno Domini 1581. 23. die Decembris, quæ est 74. ejusdem in ordine, ubi declarat Prælatos quoscumque Regulares; aut Episcopos, quibus tributa est facultas ex officio ingrediendi Monasteria Monialium, ea uti non posse, nisi in casibus necessariis, & à paucis, iisque senioribus, ac Religiosis personis comitati. Et contrà facientes pro prima vice ingressu Ecclesiæ interdicuntur, pro secunda à munere Pontificiali, & à divinis suspensi sunt, deinceps verò ipso facto absque alia declaratione excommunicantur. Regulares verò omni officio, ac ministerio privati excommunicationem similiter incurrunt. Sic ibi. Ex quibus colligitur oppositum, neque omnino voluisse loqui suprà in supradictis constitutionibus, nisi de illis, qui sub prætextu facultatum ingrediebantur.

Ex his duabus opinionibus Sanchez sequitur Suarii sententiam, existimantis solùm ingredientes, & admittentes prætextu facultatum comprehendi in supradictis constitutionibus, non verò qui ingrediuntur absque ulla prorsus licentia, qui tamen incurrunt excommunicationem non reservatam in Concilio Tridentino *sess.* 25. *c.* 5. Rationem redit *l.* 6. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 16. *n.* 19. quia Gregorius XIII. in suo Motu proprio, ubi excommunicat quascumque perso- 25

personas Manesteria Monialium intrantes, aut fœminas in virorum Monasteria ingredientes, & personas regulares, quæ admittunt ita ingredientes, solùm agit, & loquitur de illis, qui ingrediuntur virtute facultatum sibi usque tunc concessarum, & de illis, qui sic admittunt ingredientes. Contrà verò considerato Motu proprio Pii Quinti, quo fœminæ duntaxat excommunicatione innodantur ingredientes Monasteria virorum, aut, qui eas ingredientes admittunt, docet Pium Quintum loqui etiam de fœminis, quæ non ingrediuntur virtute illarum facultatum, & de admittentibus illas. Ex eo fundamento, quoniam Pius Quintus se declaravit in quodam Motu proprio edito anno 1570. die 16. Julii, incipit, *Romanum Pontificem.* ubi expressis verbis sic ait: *Auctoritate Apostolica tenore præsentium dicimus, & declaramus fuisse, & esse mentem, & intentionem nostram, quòd dictæ literæ non solùm comprehenderent, & comprehendant mulieres habentes, & prætendentes facultatem, & indulta ingrediendi Monasteria; sed etiam omnes, & quascumque mulieres alias, tam in genere, quam in specie.* Neque ex hac declaratione Pii Quinti sequitur ita esse explicandum votum proprium Gregorii XIII. credit Sanchez *ubi supra*, quia Gregorius plures casus accumulat, videlicet ingredientes in Monasteria, tam virorum, quàm fœminarum: ingredientibus & illicitè in Monasteria Monialium jam est imposita excommunicatio in Tridentino: proinde non impunè ingrediuntur, quando non ingrediuntur virtute prædictarum facultatum: atque ita Gregorius XIII. personas virtute facultatem duntaxat ingredientes voluit pœnis afficere, sicut & ingredientes duntaxat, non verò admittentes punit Concil.

26 Mihi tamen magis placet indistinctè asserere non solùm sub Motu proprio Pii Quinti, sed etiam sub Motu proprio Gregorii XIII. comprehendi quascunque personas ingredientes Monasteria Monialium, aut fœminas Monasteria virorum; & personas regulares, quæ sic ingredientes admittunt, sive ingrediantur, vel admittantur virtute illarum facultatum, sive absque ulla facultate, & de omnibus fœminis sic universaliter Motum proprium Gregorii esse intelligendum ducor, quia ita intelligitur, & declaratur Motus proprius Pii Quinti, ut probatum est, quem ad verbum refert Confectius *in privilegiis Ordinum Mendicantium, inter literas Apostolicas, fol.* 179. ubi explicavit suum priorem Motum: igitur est explicandus Motus proprius Gregorii XIII. tum quia eodem prorsus verborum tenore, & contextu utitur: tum etiam, quia in utroque Motu proprio eadem ratio tribuitur, ut nimirum attendatur honori, & tranquillitati regularium personarum, præsertim Monialium, & ut amputentur scandala, quæ oriuntur ex quocumque introitu fœminarum in virorum Monasteria, & assurgunt ex quarumcunque personarum ingressu in Monasteria Monialium, quæ perturbationes, & quæ scandala in quocunque ingressu illicito, & illicita admissione, quamvis nullius facultatis prætextu fiant, renascuntur. Nec obest leges pœnales esse odiosas, nec esse extendendas ex identitate rationis, quia id non intelligitur in legibus, quæ in animæ favorem feruntur ad vitanda peccata, tunc enim ampliantur, ut probat Sanc. *l.* 1. *de matrim. disp.* 39. *n.* 5. *& l.* 3. *disput.* 1. *n.* 8. Item, quia graviùs peccat, qui ingreditur sine facultate, aut sic ingressum admittit, quàm qui ingreditur, vel ingressum admittit prætextu alicujus facultatis, quam partem amplectuntur non solùm Navarrus, & Beja *ubi suprà*, sed etiam Villagut *in tract. de usuris, quæst.* 35. *n. ultimo*, dicens se ita audivisse à viro fide digno, ita respondisse Gregorium XIII. interrogatum à S. Cardinali Borromeo, quam sententiam tanquam tutiorem tradit Lælius Zecch. *de Republica Ecclesiastica tit. de Regularib. n.* 11. *vers.* 8. Sed Graff. 1. *par. decisionum, l.* 4. *c.* 23. extendit contra Moniales præsumentes admittere quascumque personas prætextu licentiarum; sed meliùs Azor. *tom.* 1. *instit. moral. l.* 13. *cap.* 8. *quæst. ultimo*, & Manuel *in expositione prædicti Motus proprii Pii Quinti, n.* 7. *&* 8. respondent ingredientes propria auctoritate etiam contrahere censuras, & pœnas in constitutionibus irrogatas, & similiter eos, qui eas personas admittunt, eisdem pœnis subjici, cùm graviùs peccent.

An verò mulieres incurrentes in hanc censuram sint mittendæ pro absolutione ad Sedem Apostolicam? 27
Negat Henricus *in c. mulieres, n.* 4. *extra de sentent. excommun.* Affirmat Navar. *l.* 5. *de senten. excomm. cons.* 14. nisi sit mulier pauper; quæ vivit ex suo artificio: magis tamen placet non esse mittendas Romam, ex ratione tradita, quia vagatio mulierum, & marium secura non est, nec decens, *c. perniciosum* 18. *quæst.* 2. *& l. maritum, C. de procuratoribus* Mulieres tamen ignoranter ingredientes non excommunicantur, propter verba illa, *postquam notitiam habuerint, & præsumpserint*, Capua *ubi supra, d. c.* 23. *n.* 9. *ad finem*, & probatur ex Motu proprio Gregoriano, his verbis, ibi: *ne ipsarum licentiarum prætextu Monasteria hujusmodi quovis modo ingredi audeant.* Atque ita verbum *audere*, temeritatem notat; ideo excusabuntur ex ignorantia quantumcumque culpabili, & crassa hujus decreti has pœnas imponentis, ingredientes, nisi tam crassa sit ignorantia, ut reputetur temeritas ingens, quæ sufficit, ut dicatur audacia ad contrahendas pœnas impositas audentibus. Similiter excusabuntur, qui per oblivionem omnimodam, aut incogitantiam, aut animi simplicitatem prorsus obliviscuntur pœnarum harum: nam lex imponens pœnam præsumenti, vel audenti, non ligat facientem per oblivionem, incogitantiam, vel simplicitatem sine dolo, juxta doctrinam Cardinalis *in Clement.* 1. *quæst.* 38. *de privilegiis*, Navarrus *in oppositione* 8. *repet. capitis accepta, restitut. spoliatorum* quem sequitur Rodericus *in Bulla Cruciatæ*, in explicatione constitutionis Pii Quinti Regularium personarum, & Gregor. XIII. incipit, *Ubi gratiæ, & indulta. n.* 11. *dubitatio,* 1. quia sic ingredientes non peccant mortaliter.

An verò violent clausuram exeuntes, vel ingredientes per duos pedes, vel quasi, & postea retrogrediuntur? 28
Negat Capua *l.* 4. *c.* 23. *n.* 15. quia modicum semper excusat à mortali; sicut excusantur ab excommunicatione aliqua ignorantes ignorantia justa, vel quasi justa esse in hoc, vel illo casu excommunicationem impositam: quemadmodùm non incidunt, qui ingrediuntur clausuram scientes causam esse justam, vel quasi justam, propter quam ingrediuntur, ex Navarr. *in manuali, c.* 27. *n.* 9. quia nemo debet excommunicari majori excommunicatione, nisi propter contumaciam mortalem. Sanchez autem *ubi suprà l.* 6. *n.* 70. fatetur transgredientes clausuram modico ingressu, vel egressu excusari à culpa mortali, & à censuris contra transgressores latis, non tamen credit opinionem Capuæ esse veram, cùm ingressus intra clausuram, vel egressus ex ea per duos pedes, sit verus ingressus, & verus egressus, sufficiens ad culpam mortalem, & ad censuras incurrendas, eo quòd perfecta transgressio clausuræ in hoc ingressu, & egressu repetitur. Quinimo Lælius Zech. *de casibus reservatis, casu* 10. *n.* 1. vult consistentem in solo ostio posito intra claustra innodari his censuris: quoniam, qui consistit in ostio, reputatur esse in domo, & afficitur pœnis ingredientis domum, Bart. ita *in l.* 1. §. *hoc interdictum, n. unico. ff. de cloacis.* Alex. *cons.* 137. *n.* 14. *vol.* 2. & Jason *in leg. plerique, n.* 20. *& l.* 4. *ff. de in jus vocando.* Atque ita concludit modicum ingressum, & egressum, insufficientem ad hanc censuram incurrendam esse, quando quis est intrà cum parte corporis

corporis, & extrà cum alia parte corporis, dummodo corpus non sit totum intrà, aut totum extra: tunc enim non datur perfectus, & consummatus ingressus, aut egressus: sicut enim, qui est in ostio, non dicitur esse perfectè, vel extrà, vel intrà, quia ostium partim est intrà, & partim extra clausuram, ut docet glossa *in c. cùm sanctum, verb. vir ergo, de pœnitentia distinct. 6.* Bald. *rubrica paulo post principium vers. Hic adde. ff. soluto matrimonio*, & Jason. *in l. cætera. §. Hoc Senatusconsultum, n. 11. ff. de legatis 1.*

Porrò nomine Monasterii virorum, in quod fœminarum ingressus prohibetur, non veniunt prædia, horti, quæcumque Religiosorum domus à Monasterio separata, quia hujusmodi domus, prædia, & horti non sunt intra clausuram Monasterii, ita Navarrus *commentario 4. n. 62. notabili 1. de regularibus, & l. 1. in 1. edit. de Regularibus, cons. 66. à n. 3. usque in finem, & in 3. edit. l. 5. de verborum significatione cons. 5. n. 3.* Manuel *in expositione Motus proprii Pii Quinti 1.* & Llamas *in methodo curationis, in appendice*, quam ponit *in fine, in §. 12. vers. circa quam primo advertimus.* Secus de illis locis quæ sunt intra septa, & intra murum Monasterii, ita Navarrus *in utroque cons. allegato n. ultimo.* & meliùs & clariùs, Paz *in sua practica tit. 1. part. 5. c. 3. §. n. 32* concludens nomine Monasterii contineri omnia, quæ sunt intra sepimentum, & ambitum Monasterii, quæ una clausura clauduntur.

Idem dicendum est de hortis contiguis cum ipsis Monasteriis virorum, ad quos est ingrediendum per claustra Monasterii. Quin imò etiamsi in hujusmodi hortis sit janua per quam ad illos patet aditus absque ingressu claustrorum, quamvis Manuel *in expositione Motus proprii Pii Quinti n. 2.* dubitet, addit tamen tutius, & verius esse comprehendi ex Motu proprio Gregorii XIII. qui incipit, *Ubi gratiæ*, dicentis ibi: *Ne in Monasteria, domos, & loca sua, fœminæ scilicet ingrediatur*, at non est dubium illos hortos esse loca Monasterii, quod sint intra Monasterii clausuram tanquam partes illius, nec de hortis Monialium ambigendum est consistere intra clausuram, quibus clausura tam stricta est, proinde hujusmodi horti contigui tam respectu regularium virorum, quàm Monialium sub nomine officinarum interiorum intelliguntur.

30 Majus dubium est de Sacristia Religiosorum, quando est contiqua Ecclesiæ, quæ dividitur ab eadem Ecclesia solo pariete intermedio, quando ad illam patet aditus ex Ecclesia; nam quando ad illam non ingreditur, nisi per claustrum Monasterii, nemo dubitat aditum intercludi fœminis sub censura & pœnis supra contentis, quia continetur intra clausuram Monasterii. Manuel tamen *in expositione Motus suprà n. 14.* tradit Sacristiam in Religione Minorum censeri Monasterii officinam interiorem, & ex consequenti ingressum ad illam fœminis interdictum, cùm non sit pars Ecclesiæ: ait tamen, se vidisse in Monasterio D. Augustini fœminas in Sacristiam admissas, ut ibi confiterentur de peccatis.

Alii autem, inter quos est Sanchez *l. 9. de matrim. disp. 15. n. 31.* ubi existimat Sacristiam esse quasi alias cameras Ecclesiæ adhærentes ad vestium sacrarum custodiam deputatam, & reputari esseque clausuram, nec esse partem Ecclesiæ, sicut sunt Sacella Ecclesiæ, cùm sit illo medio pariete disjuncta ab Ecclesia: quare nullo modo posse fœminas in illam admitti. Nihilominus hæ rationes, quibus Sanchez utitur, non urgent, nec probant fœminas in Sacristiam Religiosorum separatam ab Ecclesia solo illo pariete intermedio admittendas ad confessiones, vel illas ingredientes subjici censuris in constitutionibus summorum Pontificum contentis, atque ita non esse damnandos Religosos, qui fœminas solent in Sacristiam admittere ex consuetudine, cùm videatur esse extra clausuram, quamvis maximè deceat fœminas non illac admitti propter aliquod scandalum si ex eo, quòd admittantur, sequatur.

Undecima excommunicatio habetur in constitutio- 31
ne Gregorii XIII. centesima, quæ incipit, *Ascendente Domino*, contra omnes cujuscumque status, & præementiæ existant, qui institutum, & constitutiones Societatis JESU, directè, vel indirectè, etiam sub prætextu disputandi, vel etiam veritatis indagandæ impugnare audent. Item ex constitutione Pii Quinti, quæ est in privilegiis Societatis, & incipit, *Æquum reputamus*, excommunicantur, Religiosi omnes, exceptis Carthusianis, qui recipiunt aliquem Religiosum Societatis Jesu sine facultate sui Superioris: quæ censura extenditur contra ipsos Religiosos Societatis ingredientes Religionem aliam à Carthusiana, & contra dantes auxilium, &c. Utraque continetur in literis Apostolicis Societatis *fol. 33. & 94*, Nec aliàs ingressus tenet, *p. 95.* Nec licet secundò ad Carthusienses transire, *pag. 142.*

Duodecima excommunicatio contra Religiosos San- 32
cti Francisci de Observantia, qui neglectis superioribus suis ad tribunalia secularia appellaverint, & ad ea confugerint, ita Gregorius XIII. *constitut. 27.* incipit, *Quoniam nostro.* die octavo Aprilis anno 1575. continetur que in Bullario *tom. 2. pag. 39*. Similis censura Papæ reservata continetur in Constitut. Pii Quinti 170. in ordine ubi excommunicatur quicumque frater Sancti Francisci de Observantia, qui in electione Superiorum majorum; nempe Ministri Generalis, Provincialium, & custodum pro se, aut pro alio subornaverit, & qui subornatus est, qui subornanti non detulerit, qui denique pro hac re extra Religionem quemvis favorem procuraverit.

Decimatertia excommunicatio lata fuit à Paulo Quin- 33
to *in constitutione 3*. incipit, *Admonemur*, die septimo Januarii anno Domini 1608. Bullario *tom. 3. p. 228.* ubi excommunicantur Religiosi Prædicatores Ordinis Sancti Dominici, qui extra Religionem favores procurant pro se, vel aliis, ut officium, & dignitatem generalis Magistri consequatur.

Decimaquarta excommunicatio est contra fratres 34
Ordinis Sanctæ Mariæ de Carmelo, qui ad judicia secularia quovis prætextu, aut colore quæsito appellare, confugere, & recurrere audent, vel præsumunt. Habetur in constitutione centesima decima Clementis Octavi, incipit, *Quoniam.* die vigesimo Septembris 1604. in Bullario *tom. 3.* Sed recurrere possunt ad Priorem Generalem, vel Protectorem Ordinis, aut ad Summum Pontificem.

Similis excommunicatio reperitur contra fratres Eremitas Sancti augustini recurrentes ad secularia Tribunalia, quibus permittitur recursus ad Generalem Protectorem, seu viceprotectorem aut ad Romanum Pontificem, non autem ad Tribunalia secularia quovis prætextu, aut quæsito colore. Quam excommunicationem eo ipso incurrunt non solùm hujus Ordinis Regulares personæ contra facientes, sed etiam eorum quomodolibet directè, vel indirectè fautores, & consultores, à qua, nisi à Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo, absolvi possint: nec non privationis perpetuæ officiorum per eos obtentorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia quæcumque dicti Ordinis officia, ac vocis tam activæ, quàm passivæ, eo ipso incurrentes. Clemens Octavus *constitut. 113.* incipit, *Quoniam nostro Pastoral.* edita die 23. Novembris 1604. & habetur in Bullario *tom. 3. pag. 162.*

Decimaquinta excommunicatio Papæ reservata 35
est ejusdem Clementis Octavi *in constitutione 74.* incipit, *Onerosa Pastoralis officii cura.* edita die 12. Decembris anno 1600. in Bullario *pag. 106. tom. 3.* contra Regulares, *qui ex insulis Philippinis nuncupatis, sive ex*

ſive ex qualibet alia Indiarum Occidentalium, vel quæ pro partibus Indiarum Occidentalium nunc habentur, parte ad illas pertinente in Japonicas, ac alias illis proximas adjacentes & finitimas Inſulas, Provincias, & Regiones prædictas, etiam quorumcumque privilegiorum, eis, vel ſuis Ordinibus a nobis, & Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, in genere, vel in ſpecie, etiam ſuperfacultate prædicandi verbum Dei per univerſum Mundum, hactenus conceſſorum, ſeu in poſterum etiam concedendorum, approbandorum, & innovandorum, niſi in illis de præſenti prohibitione & interdicto ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa mentio cum ſufficienti derogatione fiat; aut quovis alio prætextu, & quæſito colore proficiſci, & tranſire audeant, vel præſumant. Et ſi qui hactenus, vel in poſterum ſecus fecerint, poſtquam moniti fuerint, ſtatim ſub eiſdem pœnis omni mora, & excuſatione ceſſante addictas Inſulas Philippinas, vel alias partes Indiarum Occidentalium reverti, & redire omnino teneantur, & ad id per quoſcumque judices Eccleſiaſticos ſub eiſdem, & alijs eorum arbitrio infligendis pœnis cogi, & compelli poſſint. Ita ibi.

36 Decimaſexta excommunicatio Papæ reſervata habetur in Motu proprio Pauli Quarti 12. incipit, *Inter cæteras*, die 25. Novembris 1574. & in Bullario continentur *in tomo* 1. *pag.* 731. ubi excommunicantur illi, qui pro obtinendis beneficiis ſe alios eſſe ſimulaverint, & tanquam tales ſe in examine ſuppoſuerunt, vel annuas penſiones offerunt, aut beneficia impetrant pro aliis, ut ab eis aliquid conſequantur, vel pro ſe ipſis, ut aliis poſtea cum penſione reſignent. A qua excommunicatione non eximuntur cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, etiamſi ſint Epiſcopi, vel Cardinales, vel Reges, & privantur eo ipſo abſque alia deſuper facienda declaratione omnibus, & ſingulis beneficiis Eccleſiaſticis cum cura & ſine cura ſecularium, & quorumvis Ordinum Regularium per eos quomodolibet obtentis, & inhabiles fiunt ad illa, & alia in poſterum obtinenda.

Decimaſeptima excommunicatio continetur in conſtitutione Leonis Decimi 27. incipit, *Inhærendo*, die 20. Februarij anno 1517. in Bullario *tom.* 1. *pag.* 520. contra mentientes perſonas in literis Apoſtolicis, ut earum expeditionem gratis aſſequantur, & contra officiales eorum complices, per quam ſummus Pontifex voluit obviare fraudibus multorum; qui ſe ad hunc finem fingebant Cardinalium nepotes, & quandoque Germanos eſſe: interdum verò familiares continuos commenſales fuiſſe affirmabant, & ſe in eiſdem literis tales inſcribi faciebant: contra quos, & contra officiales præmiſſa fieri procurantes, ſeu permittentes excommunicationis ſententiam, à qua non niſi per Romanum Pontificem poſſint abſolvi; tulit non ſolùm Leo Decimus, ſed etiam Innocentius Octavus *conſtitutione* 7. aliàs 11. incipit, *Cùm ſicut*, die 18. menſis Auguſti, anno 1487. in Bullario *tom.* 1. *fol.* 381. excepto mortis articulo, ac debita ſatisfactione prævia Romanæ Curiæ, officialibus ſcilicet defraudatis, Memoriale *clericor. cap.* 9. *excom.* 13.

37 Decimaoctava excommunicatio contra eos, qui Pontifice vivente de futuro eligendo tractant, habetur *in conſtitutione decimaſexta Pauli Quarti.* incipit, *cùm ſecundum*, 17. Kalend. Januarij. 1558. in Bullario, *tom.* 1. *pag.* 735. quæ cenſura extenditur ad eorum complices, & fautores, & contra omnes cujuſcumque gradus exiſtant, etiamſi imperatoria, Regiáve dignitate præfulgeant, aut Cardinalatus honore ſint præditi, ſi fecerint promiſſiones, conventiones, ſtipulationes, aut contractum aliquem ſuper vita, aut morte, aut ſuper creatione futura Papæ, vel Cardinalium: qua etiam cenſura innodantur permittentes hæc fieri, etiam tacite in terris ſuis, vel ad id conſilium, auxilium, vel favorem dantes; habetur in conſtitutione Gregorij XIV. edita vigeſimo primo die Martij anno 1591. incipit, *Cogit nos depravata miſeri hujus ſeculi corruptela.* in Bullario *tom.* 2. *pag.* 688.

Decimanona excommunicatio contra Cardinales 38
qui revelant aliquid de actis ſecretè in Conſiſtorio exiſtente præcepto Papæ, ut non reveletur, habetur in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. cujus meminit Navarrus *in manuali cap.* 27. *num.* 110. *verſ. Vigeſima nona.*

Vigeſima excommunicatio habetur *in conſtitutione* 39
81. aliàs 62. *Pauli Quarti*, incipit, *In eligendis.* Idibus Octobris 1562. in Bullar. *tom.* 2. *fol.* 91. ubi excommunicantur quicumque literas, aut ſcripturas cujuſvis generis, aut Nuntium, aut ſignum ad eos, qui ſunt in conclavi, mittunt, & illi, qui receperint, & qui è conclavi ad eos, qui foris ſunt, mittunt, vel ſcribunt, etiamſi Cardinales ſint, & contra facientes pœnæ excommunicationis latæ ſententiæ ſubjaceant, abſolvendi facultate ſummo Pontifici reſervata, præterquam in mortis articulo, à quo etiam pro qualitate delicti ultra excommunicationem prædictam puniendi erunt. Memoriale clericorum *cap.* 9. *excommunicat.* 19.

Vigeſima prima excommunicatio incurritur ab 40
illis, qui avocant cauſas beneficiales, & Eccleſiaſticas, ſive ſpirituales à judicibus Eccleſiaſticis, & judices laici trahentes perſonas Eccleſiaſticas ad ſua tribunalia, vel libertatem Eccleſiaſticam lædentes. Item qui ſtatuta, ordinationes, leges, ſive decreta contra Eccleſiaſticam libertatem promulgant, aut judicum Eccleſiaſticorum juriſdictionem impediunt. Item qui judicium Eccleſiaſticorum decreta, ac ſententias ludentes ad curias ſeculares recurrunt: ac denique qui appellant à Romano Pontifice ad futurum Concilium: Univerſitates autem & Collegia interdicto Eccleſiaſtico ſubjiciuntur. Hæc omnia habentur *in conſtitutione* 81. *Gregorij XIII.* in Bullario *tom.* 2. *fol.* 464. *& in conſtitut. Pauli Quinti* 63. aliàs 41. incipit, *Paſtoralis Romani Pontificis vigilantia*, in Bullario *tom.* 3. *pag.* 251. Sed de his in ſpecie agemus §. *ſequenti*, ubi de excommunicationibus in Bulla Cœnæ contentis.

Vigeſimaſecunda excommunicatio habetur in con- 41
ſtitut. Pij Quinti 149. incipit, *Licet omnibus*, die primo Maij 1572. de qua in Bullario *tom.* 2. *pag.* 361. ubi excommunicantur omnes, & ſinguli Chriſtiani, qui alium Chriſtianum in terris Turcarum morantem tanquam mancipium ceperit, aut ejus bona diripuerit à qua excommunicatione niſi à Pontifice Romano abſolvi poſſunt, præterquam in mortis articulo, & ulteriùs puniri poterunt à Superioribus ſuis ſeverè, & graviter, juxta contraventionis qualitatem. Quæ cenſura extenditur contra non permittentes, ut Chriſtiani captivi apud Turcas, poſtquam illos ceperint, liberè abeant cum filiis ſuis, & uxoribus, ac bonis, Pius Quintus *ibidem*, & in Bullario *ſupra* §. 1. *ad finem.* Memoriale clericorum *cap.* 9. *excommun.* 36.

Vigeſimatertia excommunicatio contra affirmantes 42
confeſſionem, & abſolutionem ſacramentalem inter abſentes per literas fieri poſſe, ut conſtat ex conſtitutione Clementis Octavi publicata Romæ 19. Julij, Anno Domini 1602. quam refert praxis nova Epiſcopalis *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. *in fine.* Habetur in Bullario *tom.* 3. *pag.* 135. incipit, *Sanctiſſimus*, ubi *ad minus uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit ac prohibuit hanc propoſitionem, videlicet licitum eſſe per literas, ſeu internuntium Confeſſario abſenti de peccatis ſacramentaliter fateri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere. Præcepit etiam ne iſta doctrina, & propoſitio doceatur, nec publice, nec privatim, neque in concionibus, neque extra, neve unquam*

in

in aliquo casu tanquam probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur. Si quis autem illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputativè tractaverit (nisi forsan impugnando) vel ad praxim directè, seu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, & a qua non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Majori Pœnitentiario, ni si pro tempore existente Romano Pontifice absolvi, aliisque etiam pœnis arbitrio infligendis, subjaceat. Hæc ibi.

43 Vigesimaquarta excommunicatio contra Superiores Religionum, qui non obediverint præcepto Pauli Quinti imposito in sua constitutione edita anno 1606. incipit, *Romanus Pontifex*, ubi precipit ne Religiosi de hæresi suspecti, quales sunt sollicitantes mulieres in confessione aliis, quam ipsis Inquisitoribus denuncientur, ita ut Superioribus suspectorum non sit amplius locus præventioni: de qua re extat Pij Quarti *constitut.* 31. incipit. *Cùm sicut nuper*, in Bullario *tom.* 2. *pag.* 46. Memoriale clericorum *cap.* 3. *excommun.* 11.

44 Vigesimaquinta excommunicatio contra omnes extrahentes à sacris locis eò confugientes, præterquam in casibus ibi concessis. Gregorius XIV. in sua constitutione, quæ incipit, *Cùm alias*, & in ordine septima, edita anno millesimo quingentesimo nonagesimo primo, nono Kalend. Junij. Exceptis publicis latronibus, viarumque grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur, depopulatores agrorum, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumve cœmeteriis committere verentur, aut qui proximum suum occiderint, aut assassinij vel hæresis, aut læsæ reus Majestatis in personam ipsiusmet Principis, quibus omnibus immunitas Ecclesiastica non suffragetur.

Non tamen per hoc conceditur potestas Curiæ seculari, ut per se, & propria auctoritate supradictos delinquentes possit extrahere sine expressa licentia Episcopi, his verbis: *dictâque auctoritate decernimus, & declaramus, ut Curia secularis, ejusque judices, & officiales, ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris laicum aliquem delinquentem in nullo excasibus supradictis sine expressa licentia Episcopi, vel ejus officialis, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiamsi alij Odinarij sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores ab hac sede specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios*, &c. Et infrà ibi, *Delinquentes laici postquam, ut præfertur, ab Eccesiis, locisve sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia, data illis; si opus fuerit, per Curiam secularem detineri debent, nec inde extrahi, nec Curiæ seculari tradi possunt, nisi cognito priùs per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsa verè crimina, vel aliquod, superiùs expressa commisserit: tuncque demum de mandato Episcopi per judicem Ecclesiasticum Curiæ seculari, quacumque appellatione postposita, consignetur.*

Quod si quis quicquam præter, aut contra hujus nostræ constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ contra libertatis, juris, & immunitatis Ecclesiasticæ per sacros canones, & consiliorum generalium nostrorumque prædecessorum constitutiones sunt promulgatæ. Hæc ibi.

45 Vigesimasexta excommunicatio contra duellantes, de quibus diximus prima parte de gubernatoribus Reipublicæ secularis *lib.* 1. *disp.* 2. §. 10. *ex num.* 12. *usque ad num.* 174. Quo ad præsens institutum lata est hæc censura à Pio Quarto in sua constitutione, quæ incipit, *Eaque*, in ordine 21. anno 1560. Idibus Novembris: sed multo priùs duellorum prohibitionem in statu Ecclesiastico indixit Julius Secundus in constitutione sua 19. incipit, *Regis pacifici*, anno 1509. sexto Kalend. Martij, quæ habetur *tom.* 1. *in Bullario pag.* 433. & deinde Leo Decimus *in constitutione sua* 31. incipit, *Quam Deo, eodem tomo primo fol.* 523. extendit extra statum Ecclesiasticum, & ad omnes complices, & auxiliatores. Nihilominus generalis prohibitio primò promulgata fuit à Pio Quarto *ubi proximè*, & habetur *in Bullario tom.* 2. *pag.* 31. ac postea à Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 19. *per totum*, & *ibi* P. Augustinus Barbosa, Gregorius item XIII. *in sua constitutione* 78. incipit, *Ad tollendum*, & habetur *in Bullario tom.* 2. *fol.* 461. ubi Concilij Tridentini prohibitionem de duellis ampliavit ad duella privatim commissa. Quam denique censuram, & pœnas in supradictis constitutionibus contentas confirmavit Clemens Octavus *in sua constitutione* 11. incipit, *Illius vices*, edita anno 1592. 16. Kalend. Septembris, sui Pontificatus anno 1. ubi excommunicantur in duello pugnantes, campum dantes, auxilium ferentes: item, qui non publicè solùm, sed etiam privatim ex condicto statuto tempore, & in loco convento duellum commiserunt, nullis patrinis, sociisve ad id vocatis: item qui monomachiam committunt, nulla loci securitate habita, nullis provocativis literis, aut denunciationis chartulis præcedentibus. In eandem etiam incurrunt locorum domini, si duellum ex condicto committant, aut non impediunt, nec prohibent quantum potuerint, item mandantes fieri, & instigatores auxilium, consilium vel favorem præstantes, aut subministrantes equos, arma, pecuniam, & alia similia scienter, necnon ex composito expectatores, & socij, si alicuo modo comites se exhibuerint, quamvis qui ad locum deputatum ad pugnam accesserunt, impediti pugnam non committant, & per se ipsos non steterit, quominus certamen committeretur.

Neque ab hac censura eximuntur Reges, Imperatores, & alij quicumque, qui hoc crimen inciderint sive publicè, sive privatim, vel si convenerint, ut non singuli cum singulis, sed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent, ut refert Quaranta *in summa Bullarij, verb. duellum*, à qua excommunicatione nemo potest absolvi, nisi à summo Pontifice, ut constat ex constitutione ejusdem Clementis Octavi, Bonacina *de censuris disp.* 2. *quæst.* 6. *puncto* 2. *a num.* 1. ubi *num.* 15. tradit posse Episcopum absolvere duellantes quando delictum est occultum, juxta Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformatione cap.* 6. eo, quia per hanc constitutionem Clementis Octavi non videtur Concilium abrogatum. Pro reliquis vide quæ diximus suprà 1. *part. lib.* 1. *disp.* 2. *dicto* §. 10. *a num.* 12. & Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 39. *a num.* 12. *cum sequentib.* Molin. *de justitia tract.* 3. *disp.* 17. Paul. Comit. *respons. moral. lib.* 6. *quæst.* 13. & *sequent.* & Valerius Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 21. *cap.* 7. *ex n.* 75.

Vigesimaseptima excommunicatio contra Prædicatores, qui in sermonibus, & prædicationibus miracula falsa, & incerta populo evulgant, & prophetias ex sacra Scriptura non desumptas prædicare audent, & Prælatis Ecclesiæ scandalosè detrahunt. Ita Leo Decimus *in Concilio Lateranensi sess.* 9. & 11. incipit, *Supernæ Majestatis.* de qua tractat Memoriale clericorum *cap.* 5. *excommunic.* 3.

DISPUTATIO III.

De casibus reservatis in Bulla Cœnæ ab Urbano VIII. nostro Domino.

EPITOME.

1 *Bulla Cœnæ quando inceperit, & cur ita vocetur?*
2 *Bullæ Cœnæ finis.*
3 *Bullæ Cœnæ censuræ, an sint à jure, vel ab homine, ostenditur.*
4 *Dictio posita in literis, ad perpetuam rei memoriam, quid importet.*
5 *Excommunicationes latæ in certum genus hominum, non ligat alios.*
6 *Actiones principales an extendantur ad accessorias, & quotuplex sit actio accessoria?*
7 *Bullæ Cœnæ censuræ, & reliquæ constitutiones Pontificiæ quando incipiant obligare? duplex est opinio.*
8 *Opinio Auctoris circa hanc dubitationem.*
9 *Bulla Cœnæ promulgata in Urbe, non obligat in partibus ante duos menses regulariter.*
10 *Bulla Cœnæ in partibus valde remotis non obligat nisi quando scitur de ejus promulgatione.*
11 *Bulla nova quandiu non pervenit ad aures absentium longe, durat Bulla antiqua.*
12 *Bullæ promulgatio, quæ fit a Prælatis in suis civitatibus, ea ratione fit, ut in ea contenta notiora fiant.*
13 *Prælati negligentes in publicandis Bullis Cœnæ in suis Ecclesiis, peccant graviter.*
14 *Bullam Cœnæ non explicari a Prælatis in suis Ecclesiis ex causa rationabili, non est peccatum.*
15 *Impedientes publicationem Bullæ Cœnæ in odium fidei, & in contumeliam auctoritatis Ecclesiasticæ, peccant graviter.*

ANtequam in specie ad casus Bullæ Cœnæ veniamus, aliqua oportet meminisse. In primis de origine illius hallucinantur, qui putant Bullam cœpisse tempore Martini Papæ Quinti circa annum Domini 1420. quo tempore Bohemorum hæreses fuerunt damnatæ in Concilio Constantiensi: neque id probant alia ratione, nisi quod Scholastici scriptores etiam D. Thoma antiquiores nullam de origine Bullæ Cœnæ mentionem fecerint, cùm ejus origo multo antiquior sit; nam Clemēs Papa Quintus creatus fuit Pontifex anno Domini 1305. & obiit anno 1315. & *in Clement.* 1. *de judiciis*, manifestè ostenditur in solemnibus quibusdam anni diebus Romanos Pontifices consuevisse generales facere processus. Quare ut minimum trecentis abhinc annis, & eo ampliùs promulgatio hujus Bullæ erat in usu: pro qua in Bibliotheca Vaticana, ut ait Toletus *lib.* 1. *Instruct. Sacerd. cap.* 18. extat Bulla Cœnæ edita à Greg. XI. qui sedebat in Cathedra D. Petri, anno millesimo tercentesimo septuagesimo. Non est tamen negandum à Martino Quinto post Concilium Constantiense processus Bullæ Cœnæ fuisse adauctos, & multa deflexu temporis à Paulo Secundo, & Sixto Quarto adjecta esse, & multo plura addidisse contra Lutherū Leonem Decimum, & Paulum Tertium adversus Regias Curias impedientes literas Apostolicas, ex quibus liquet de antiquitate hujus Bullæ, quæ pro temporis diversitate, & necessitate aliquando variari solet.

Dicitur autem Bulla Cœnæ à die in quo solet promulgari Romæ semel tantùm in anno, nempe in feria quinta majoris Hebdomadæ, in qua Christus Dominus cum discipulis suis Cœnam celebravit: olim etiam promulgabatur ter in anno, in die videlicet supradicto, & in die Ascensionis Domini, & in die Dedicationis Basilicarum Petri, & Pauli, quæ celebratur mense Novembris die decimoctavo. Ita etiam Joannes Andr. *in cap. quod olim, de Judæis, & in cap. ut officium, in principio, de hæreticis, lib. 6.* Sed ante multos annos obtinuit usus, ut tantùm semel in anno, nimirum dicta feria quinta Cœnæ Domini promulgaretur hæc Bulla, ut aiunt Cardinal. & Anan. *in d. cap. quod olim*; & idcirco vocatur communiter Bulla in Cœna Domini, vel Cœnæ Domini.

Porrò finis propter quem publicè singulis annis promulgatur hæc Bulla à Romano Pontifice, desumitur ex proœmio Bullæ, qui eò tendit, ut unio fidelium, cum Christo Domino, qui est caput, & cum Romano Pontifice ejus Vicario, integre conservetur, quæ necessaria est ad Religionis puritatem, & integritatem retinendam, & ad custodiendam animarum salutem, Rempublicamque Christianam, libertatemque Ecclesiasticam, nec non auctoritatem Apostolicam, quæ sunt bona Sedis Apostolicæ, tuendam. Navarrus *lib.* 2. *de sent. excommunicationis, cons.* 25. *num.* 15. & 17. Graff. *in expositione Bullæ Cœnæ, lib.* 4. *decisionum, cap.* 18. *num.* 8. Mar. Alter. *de censuris, lib.* 5. *disp.* 1. *cap.* 2. ubi addit ad hunc finem referri omnes excommunicationes, quæ in hac Bulla continentur, ne dissensio in fide, & in his, quæ credenda sunt, detur, & ne unio fidelium violetur, sed in vinculo charitatis conjuncti omnes in hac vita sub suo capite pace gaudeant, & futuram beatitudinem acquirant.

Et quamvis contra multa crimina, quæ in Bulla Cœnæ damnantur, & acriùs puniuntur, in jure etiam excommunicationibus invehatur, per novas censuras, & per speciales reservationes Summus Pontifex ab illis criminibus committendis delinquentes arcere cupiens ingravescente eorum malitia, timore tam acerbæ pœnæ, qualis est excommunicatio, absolutiones sibi in hac Bulla reservat, præterquam in articulo mortis, adeò ut Bullæ Cœnæ sententias incurrens etiam defuncto Summo Pontifice, qui eas tulit, excommunicatus maneat, quousque ab habente potestatem absolvatur, ut Doctores communiter.

Hinc sequitur excommunicationes in Bulla Cœnæ contentas dicendas esse a jure, quia, quæ à jure sunt, in canone, aut statuo aliquo Ecclesiastico continentur, 3
neque est dubium hunc processum esse canonem. Item quia quæ sunt ab homine, cum suo auctore pereunt, hoc est, defuncto eo vel deposito ab officio, excommunicatio ab eo lata cessat, nec ligat. Proinde Sylvest. *in verb. excommunicatio* 7. *num.* 76. *vers. trigesima prima*, ubi de Bulla Cœnæ Martini Quinti, opinatur esse sententias juris ex titulo Bullæ, qui incipit, *Ad perpetuam rei memoriam*; atque ita est perpetua, & habet vim juris. Idem colligitur ex fine ejusdem Bullæ, ubi Martinus Quintus vocat suum processum constitutionem, quod nomen constitutionis dicit jus, sequitur Navarr. *in summa Latina*, in expositione Bullæ Cœnæ Gregor. XIII. & Ugol. *de censuris tabula* 1. *cap.* 9. § 4. Vivald. *in Candelabro de excommunicatione, num.* 54. & *in explicatione Bullæ Cœnæ, num.* 129. dicentes post Bullas Pij Quinti, Gregorij XIII. & Sixti Quinti esse sententias juris, eo quia omnes hi voluerunt habere vim obligandi donec á successoribus aliæ literæ, & alij processus promulgari essent.

Contrà verò Sotus *in* 4. *sententiarum, dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. tradit excommunicationes Bullæ Cœnæ non à jure, sed ab homine esse, quod etiam tenuit Navarr. *in manuali Hispano, cap.* 17. *num.* 53. ut

ut ipsemet docet *in manuali Latino, c. 27. num. 73:* dum Bullam Julii III. explicaret, cui sententiæ adhæsit noster Toletus *in explicatione Bullæ, in fine proœmij*, ex ea ratione, quia hæ excommunicationes assimilantur regulis Cancellariæ, quæ non durant perpetuò, sed renovantur ab unoquoque Summo Pontifice. Pro quo facit, quod dicitur in principio ipsius Bullæ, *Ad futuram rei memoriam*, non autem, *Ad perpetuam rei memoriam*, ut dicebatur in Bullis antiquis, nimirum in Bulla Martini Quinti, de qua D. Antoninus *3. part. summæ, tit. 24. cap. 72.* quod fuit in usu usque ad Paulum III, qui cœpit dicere, *Ad futuram rei memoriam*; ob quam Petrus Rebuff. rationem in expositione ejusdem Bullæ in principio in verb. *Ad futuram*, notavit in Bulla contenta cum suo auctore cessare.

Confirmatur, quia hujusmodi excommunicationes latæ sunt per verba præceptiva, præcepta verò terminari cum præcipiente, secus de legibus, quæ non pereunt cum legislatore, ut patet ex *leg. mandatum, C. mandati, & §. rectè quoque, Institut. eodem tit.* Molina *de justitia, tract. 2. disput. 263. pag. 58. lit. D.* Marius Alterius *d. disp. 1. cap. 4. ex cap. final. de officio delegati.* Leges autem perpetuò durant regulariter, donec specialiter revocentur saltem tacitè, videlicet priores per posteriores: quia leges habent intrinsecè clausulam derogatoriam ad condendum, & sic leges posteriores tollunt priores, etiamsi de illis non faciant specialem mentionem, Spino *de testamentis, glossa 30. princip. num. 17. & 18.* ubi addit leges priores tolli per posteriores, sive speciali derogatione: at verò rescripta, ut primum tollatur per secundum, requiri expressam clausulam derogatoriam, cùm sint contra jus. *l. final. C. si contra jus, l. rescripta, C. de precibus Imperator. offerendis.* Bartol. *in Extravaganti, Ad reprimendam, verb. non obstantibus quomodo in crimine læsæ Majestatis procedatur*, & gloss. *in l. 1. C. de naturalibus liberis.*

Dicendum tamen est excommunicationes Bullæ Cœnæ esse à jure. Quod si quis contendat dicendas esse ab homine, responde nihilominus habere vim, quam habent excommunicationes à jure latæ. Ita Episcopus *Scalensis de censuris, c. 16. in expositione Bullæ*, Toletus *in summa, lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 18.* Sylvest. *verb. excommunicatio 7. n. 76. vers. trigesima prima*, Cajet. *in summa, verb. excommunicatio cap. 1. contra hæreticos*, dicentes habere vim juris, quatenus non finiuntur cum morte Papæ, sed durant usque ad novam Bullam successoris; & ideo dicuntur à jure quòd cum morte conditoris non finitur, sequitur Summá Corona *de excommunicatione, par. 3. cap. 10. num. 4.* & Marius Alterius *ubi supra, cap. 4. §. dico secundo.* Probatur, quia mortuo Pontifice processus hujus Bullæ durat, donec alius processus fiat, sicut alia jura; ergo excommunicationes sunt latæ à jure, non verò ab homine. Item, quia hic processus est inclusus in corpore juris, nimirum *in Extravagante 3.* Pauli secundi, *de pœnitentiis, & remissionibus*, ubi postquam quarumdam excommunicationum sibi reservatarum meminit, addidit etiam contentas in Bulla Cœnæ Domini, quod etiam fecit Sixtus Quartus *in Extravag. 5. eodem tit.* Ergo dicendæ sunt hujusmodi excommunicationes Bullæ à jure, vel absolutè, vel saltem dicendum est habere easdem conditiones, & vires, quas habent excommunicationes latæ à jure. Hæc resolutio est satis probabilis.

Probabilior tamen est sententia, quæ tradit processum Bullæ, quamvis aliquid juris contineat, ac vim habeat, absolutè non à jure, sed ab homine esse. Ratio, quia processus Bullæ Cœnæ prior statim, ac subsequens promulgatur, & publicatur, expirat ipso facto; quod significant verba posita in fine processus hujus: ibi, *Volentes præsentes nostros processus.* Quod non contingit quando excommunicatio fertur per legem, nam hæc non tollitur per legem posteriorem circa eandem rem, promulgatam tamen, cum diversis circumstantiis, nisi expressè revocetur. Marius Alterius *ubi supra.* Item, quia hujusmodi processus sunt annales, & singulis annis renovantur, cessantque sine nova revocatione: imò olim processus illi, neque per annum durabunt, sed ter in anno promulgabantur, quòd si ante annum Papa expirabat, ipsi expirabant: quòd constat ex eo, quia si nunc durant post mortem Pontificis, id habent ex tempore Gregorij XIII. qui *in clausula 21.* addidit, ut processus prædecessoris durarent usque ad novos processus, vel ejusdem Pontificis, vel successoris. Quibus probè perspectis, patet processus Bullæ esse ab homine, quia quamvis durent post mortem Auctoris, non durant simpliciter, sed per tempus limitatum usque ad novos processus: atque ita non sunt sententiæ juris omnino, & si participant de natura juris, non proinde habent omnia juris, sed multo plura participant de natura, ac vi sententiarum hominis. Nam bonum ex integra causa, &c. concordat Graff. *d. lib. 4. cap. 18. num. 4.* dicens Bullam alio nomine vocari Processum, quia non est lex, nec statutum, sed hominis sententia, unde olim mortuo Papa expirabat, per textum *in cap. à nobis, el primo, de sentent. excommunic.* & glossa *ibi in verb. non durat ultra*; vel illo ablato ab officio, qui eam tulit. Sanchez *de matrim. disp. 28. num. 74.* Augustinus Barbosa *in dicto cap. a nobis, num. 12.* Sed hoc per Pium Quintum in nostro casu fuit correctum, statuens processum Bullæ nunquam intelligi cessare nisi postquam a successore fuerit revocatus: idem tradit doctissimus Fr. Antonius de Souza *in sua relectione de censuris Bullæ Cœnæ cap. 1. disp. 1. n. 5.* & Sayr. *de censuris, lib. 3. cap. 1. n. 18. vers. Tertium est*, ex eo; quia adhuc hæ posteriores Bullæ vocantur processus, & nomine, & re processus sunt, sed sententiæ in processu latæ, & pronunciatiæ non sunt juris, sed hominis sententiæ; ergo, &c.

4 Ex dictis patet, quid dicendum sit aliis contrariè sentientibus, præsertim iis, qui nituntur illa particula, *Ad perpetuam rei memoriam*, qualis est Sylvester. quæ quidem non fuit posita, nisi ad perpetuam memoriam dandam Bullæ apud homines duntaxat; secus quando Pontifex utitur his verbis, aut aliis similibus. *Hac perpetuò constitutione*, aut his verbis: *Hæc perpetuò valitura constitutione.* Tunc enim vult Summus Pontifex Bullis suis perpetuam firmitatem, ac robur concedere. Quòd autem aliter Summus Pontifex intendat hos processus durare apud homines, ostenditur ex Bulla Gregorij XIII. *num. 21.* his verbis: *Volentes præsentes, ac omnia, & quæcumque his literis contenta, quousque alij hujusmodi processus à nobis, aut à Romano Pontifice pro tempore existente, fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omnino sortiri.* quæ verba habentur etiam in aliis Bullis postea promulgatis à sequentibus ad id usque tempus eisdem omnino verbis, ut videre est in processu Bullæ Clementis Octavi, edito anno Domini 1598. & in processu Gregorij XV. promulgato anno 1621. & 1622. *§. volentes.* Quibus probatur hos processus esse annuales, & ex consequenti non esse perpetuas constitutiones, sed ad tempus limitatum habere vim, quod repugnat constitutioni juris; & quamvis participent aliquid juris, simpliciter tamen hominis sententiæ dicendi sunt. Ita Sotus *dicta distinct. 22. quæst. 4. artic. 2. post conclus. 5.* Navarr. olim *in manuali Hispanico, cap. 27. num. 74*, ut ipse ait, *in Latino, cap. 27. num. 73.* dum explicaret Bullam Julij III. quod etiam docuit Toletus *in explicatione Bullæ Cœnæ proœmij, in fine.*

Illud etiam non est omittendum, in Bulla Cœnæ contineri viginti excommunicationes latas contra varia genera personarum, in quibus si excommunicationes feruntur in Clericos absolutè, non ligantur laici illa excommunicatione, quamvis faciat opus illud, propter quod Clerici facientes excommunicantur. Ratio, quia pœna solùm fuit lata contra Clericos, non autem contra laicos. Ex quo infertur esse excommunicationem universalem, ita ut omnes status hominum includat, aut esse particularem, colligendum esse ex contextu verborum ipsius excommunicationis. Secundò considerandæ sunt actiones pro quibus excommunicatio lata est. Nam si feratur contra agentes, non includit mandantes, aut consulentes; quia pœnæ non sunt extendendæ. Ideo videmus in aliquibus sententiis nedum agentes, seu facientes excommunicari, sed etiam mandantes, consulentes, faventes, & auxilium dantes. Quare quando hæc non continentur in excommunicatione, neque hæc personæ explicantur, non est mens, & intentio Summi Pontificis, ut incurrant excommunicationem, nisi qui in sententia nominantur. Cajetanus *in summa, verb. excommunicatio, in principio*. & Ledesma *secunda quarti. quæst. 26. artic. 2. in tract. de excommunicatione, pag. 354. col. 2.* ubi docent in omni clausula Bullæ Cœnæ semper esse consideranda hæc duo, personas videlicet, contra quas feruntur sententiæ, & actiones, pro quibus latæ sunt.

6 Quin etiam circa actiones advertendum est, duplex posse est genus illarum, puta principalium, & accessoriarum, verbi gratia mandare, dare auxilium, præbere consilium, & hujusmodi, aliquid agendum, sunt actiones accessoriæ. Nihilominus actio accessoria potest prohiberi sub excommunicatione per modum extensionis, quando scilicet excommunicatio actionis principalis prorogatur à lege, vel à jure ad accessorias, quod colligitur ex textu, qui non loquitur de omnibus uniformiter, sed primo loco de favente loquitur, & secundariò de consulente, ut videmus *in cap. si quis suadente, 17. quæst. 4.* ubi principalis actio est injectio manuum violentarum in clericum, sed per extensionem est mandare, vel consulere, ut clericus percutiatur: atque ita non habet locum excommunicatio, si actio principalis, hoc est, percussio Clerici non habuit effectum. Secus quando actio accessoria subest excommunicationi per modum actionis principalis, scilicet, quando Religiosus in concione aliquid dixit animo retrahendi populum audientem à solvendis decimis Ecclesiæ, ut *in Clementina Cupiens, §. 1. de pœnis*. In quo eventu etiamsi neminem retraxerit à solvendis decimis, nihilominus Religiosus incidit in excommunicationem etiam non sequuto effectu, nec actione principali, quia talis actio subest per se, & non per extensionem excommunicationis, sicut subsunt actiones consulentis, mandantis percussionem clerici, qui non incurrunt, nisi principalis actio sequatur, Marius Alterius *ubi suprà. disp. 1. cap. 5.* ubi addit quando excommunicatur occidens Christianum, non excommunicari inferentem vulnera, quantumvis lethalia, non sequuta morte, requiritur enim actio consummata, & perfecta: sicut non excommunicatur volens percutere clericum de facto, si illum non tetigit, nec illius vestes, quia actio prohibita non habuit effectum.

7 Quando autem Bulla Cœnæ incipiat obligare ambigitur? Nam secundùm aliquos obligat omnes fideles in quacumque parte Orbis versentur, ubi primum in Urbe, & in Romana Curia publicè, & solemniter fuerit promulgata, sicut quævis alia constitutio Summi Pontificis, quæ non est in corpore juris, ubi publicè promulgatur in Romana Curia solet obligare ubique terrarũ Christianos commorantes. Ita ex antiquioribus, Joan. Andr. cum glossa *super Data Sexti, vers. Anno quarto*. Anch. *cap. 2. de constit.* Abbas *in cap. Pastoralis num. 1. vers. Sed contra hoc dictum, de fide instrumentorum*. Henricus *in cap. cognoscentes, de constitutionibus*, & ex recentioribus, Gomez *de regulis Cancellariæ, in proœmio quæst. 2. lit. D. E. F.* Sylvester *verb. lex. §. 6.* Sotus *lib. 1. de justitia quæst. 1. art. 4. conclus. 3. vers. At verò, de Summo Pontifice*, Navarr. *consil. 1. tit. de constitutionib. num. 14.* Frater Emmanuel Rodrig. *tom. 1. Regularium quæst. 6. art. 2. in fine*, Azor. *instit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 3. quæst. 3.* & Valent. *tom. 2. disp. 7. quæst. 30. puncto 5. dubio 2.* dicentes leges Summi Pontificis obligare quàm primum in Romana Curia publicantur, & in valvis Ecclesiæ Sancti Joannis Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de urbe affixæ sunt.

Quod verò attinet ad constitutiones Pontificias indistinctè, quando incipiant obligare, contraria sententia tradit non sufficere promulgationem publicam, & solemnem, nisi promulgatio fiat in singulis Provinciis: imò volunt nonnulli non ligare in Provinciis constitutiones Pontificias, nisi post duos completos à promulgatione in Provinciis, Abbas *in cap. cognoscentes, num. 7. de constitutionibus*, primum dubitat; nihilominus videtur tandem accedere, probatur quia in constitutione Imperatoria requiritur ad obligandum spatium duorum mensium elabi post legitimam promulgationem in Provinciis factam: igitur constitutio Pontificia non habebit vim obligandi in Provinciis, nisi post duos menses exactos a legitima promulgatione. Confirmatur per textum *in cap. quod dicitis, dist. 16.* ubi asseritur non esse licitum ignorare ea, quæ in Concilio Sardicensi publicè contigerunt, cùm hoc Concilium in illis Regionibus esset celebratum, & ab omni Ecclesia receptum: proinde dici potest, si non fuisset in illis Regionibus legitimè, ac solemniter promulgatum, & publicatum, Clerici ibi viventes justam ignorantiam potuissent opponere, ac prætendere. Ita opinantur Franciscus Corcius Senensis *in dicto cap. cognoscentes num. 100. de constit.* Cajet. *1. 2. quæst. 90. art. 4.* & *ibi* Bart. Medina *in dub. 1. post. conclusionem secundam, & dubio ultimo*, & Angelica *in verb. lex, num. 13.* quia eadem videtur esse ratio de legibus Imperatoriis, quæ ad obligandum in singulis Provinciis exigunt post promulgationem earum duos menses ergo idem requiritur in legibus Pontificiis, cùm Imperium Pontificis latiùs, ac longiùs pateat quocumque Imperio alicujus Regis, vel Imperatoris. Atque ita non sufficiet in Romana Curia promulgatio, sed etiam necessaria erit in Provinciis, & Ecclesiis Cathedralibus publicatio.

Porrò quamvis aliqui curent has opiniones temperare ita, ut prima procedat de consuetudine recepta, & approbata: secunda autem de jure sit magis consentanea, & magis congruere videatur cum ipso jure scripto, quo ad casum nostrum Bullæ Cœnæ dicendum est illam obligare ubique terrarum, postquam in die Jovis sancti solemniter publicatur, ita omnes qui docent, & tenent leges Summi Pontificis obligare quamprimum in Curia Romana publicantur, & ad valvas Basilicæ Apostolorum sunt affixæ, quos in nostro casu Bullæ Cœnæ sequitur Sayr. *in clavi Regia lib. 3. cap. 5. num. 10.* quo argumento Bullæ Cœnæ probat leges Pontificias non egere in singulis Provinciis ad obligandum particulari promulgatione, sed sufficere promulgationem, quæ fit in Curia solemniter. Conveniunt tamen omnes in aliis constitutionibus à Bulla Cœnæ semper habere locum ignorantiam invincibilem, quo excusat à culpa, & à pœna, non solùm in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori, si probetur

probetur ignorantia: idem Sayr. *in tomo* 1. *thezauri lib.* 1. *cap.* 18. quod etiam procedet quoad aliquos casus de novo additos in Bulla Cœnæ. Nam cùm in legibus Ecclesiasticis tempus non sit constitutum, ut aliquid Romæ promulgatum esse deprehendatur, illud tempus sufficiet, quod in lege civili statutum est, duorum scilicet mensium spatium, quod tempus satis rationabile videtur, intra quod lex promulgata ad omnium aures perveniat, nisi tanta sit distantia loci, ut impossibile sit omnibus innotescere; secus de casibus consuetis in Bulla Cœnæ, quæ singulis annis solent publicari, in quibus non habet locum ignorantia, præsertim in Parochis, & Confessariis, qui illam habere penes se, & legere debent, atque diligenter examinare, & hoc sub peccato mortali, ut videre est in Bulla Pij quinti, quamvis hodie consilium sit Graff. *lib.* 4. *decisionum cap.* 18. *num.* 9. Sousa *ubi supra cap.* 28. *numero* 2. ad calcem Bullæ Cœnæ, quamvis ex alio capite credat Episcopos, Curatos, & Confessarios, qui negligunt Bullam Cœnæ penes se habere, peccare mortaliter, non ratione constitutionis, vel præcepti, cùm ablatum fuerit à Pontificibus post Pium Quintum, sed ratione officij, cùm teneantur scire ea, quæ in Bulla Cœnæ continentur, sine quibus suum officium integrè nequeunt exercere: ideo ratione officij quo funguntur, sub præcepto peccati mortalis ad Bullam habendam tenentur, Marius Alterius *in explicatione Bullæ Cœnæ disput.* 22. *lib.* 5. *cap.* 7. *fol.* 801.

Cæterùm, ut omnia hæc meliùs percipiantur, sit.

Prima conclusio, leges, & constitutiones Pontificiæ de jure communi, ut obligent, non solùm debent publicari solemniter in Romana Curia, sed etiam in singulis Provinciis, imò in eisdem Provinciis non nisi post duos menses exactos à promulgatione ligant. Abbas *in dicto cap. cognoscentes, de constitutionibus*, Angel. *verb. lex.* §. 12. Bart. Medina 1. 2. *quæst.* 90. *art.* 4. *vers. Sed quæritur.* Probatur ex jure civili, quòd quando juri Canonico non repugnat, ab Ecclesia admittitur, & servatur, ex *cap.* 1. *de nov oper. nunc.* ubi dicitur: Sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita sacrorum Cánonum statuta constitutionibus Principum adjuvantur. Idem habetur *in cap. si in adjutorium, dist.* 10. in textu, Imperij leges in adjutorium Ecclesiæ licitè allegantur, & *ibi* glossa ait sic: Ubi desunt Canones, leges citari possunt, concordat Doctissimus Hispaniarum Primas *in dicto cap. si in adjutorium num.* 1. *&* 2. Atqui jus civile in hac re juri Canonico non adversatur, & disponit, ut Imperatoris constitutio non habeat vim, nisi post promulgationem factam in Provinciis, neque obliget, nisi post duos menses elapsos à legitima promulgatione, ut decernitur *in Auth. ut factæ novæ constitutiones, circa princip. collat.* 5. Ergo idem tenendum est de legibus, & constitutionibus Pontificiis. Esset enim satis dierum, si ubi primum Romæ promulgaretur constitutio aliqua Pontificia, confestim omnes Catholici per universum mundum dispersi ligarentur, antequam ad eorum aures promulgatio deveniret, quos excusat *cap. proposuisti, distinct.* 82. per hæc verba: Si ad aliquos forma Ecclesiasticæ vitæ, quæ ab Episcopo Sirvio ad omnes Provincias commeavit, non probatur pervenisse, ignorantibus venia non negatur. Ex quibus sequitur ignorantes non ligari ubi culpa non reperitur, cùm ignorans consensu carere dicatur, per textum *in l. qui vas.* 49. §. *vetare. ff. de furtis.* Sed de his diximus *prima parte lib.* 1. *disp.* 5. §. 4. *ex n.* 251.

Secunda conclusio, Bulla Cœnæ in Urbe promulgata, in remotis partibus degentes regulariter
9 non ligat, nisi post duos menses à publicatione in Urbe facta, Navarr. *lib.* 1. *consiliorum, cons.* 1. *de constitutionibus, quæst.* 4. docens ex usu Romanæ Curiæ transgressores legis promulgatæ post duos menses exactos uti reos puniri solere, nisi probent ignorantiam, aut detur aliquod signum, ex quo colligatur à quo tempore obligari incipiant. Nec requiritur post promulgationem Romæ factam, ut in aliis locis, & Provinciis, ut obliget, promulgetur, Abbas *in cap. noverit, num.* 3. *de sentent. excommunic.* & est communis Theologorum, & Canonistarum, teste Mario Alterio *supra disp.* 16. *lib.* 5. *cap.* 2. *fol.* 686. *col.* 2. *lit.* E. Sed sufficit spatium duorum mensium esse transactum, ut degentes in partibus remotis obligentur, quod conceditur, ut omnibus innotescat extra Urbem morantibus, quidquid contradicat Alterius *disp.* 1. *cap.* 6. *fol.* 453. *col.* 1.

Tertia conclusio, Bulla Cœnæ, quoad existentes 10
in partibus valde remotis, non incipit obligare illos, nisi quando noverint illam solemniter promulgatam fuisse. Ratio, quia lex non obligat, nisi quando est promulgata sufficienter, teste D. Thoma 1. 2. *quæst.* 90. *art.* 4. sed non dicitur sufficienter talis, nisi quando ad aures omnium regulariter venit. Navarrus de lege Pontificia loquendo *dicto consilio* 1. *de constitut. quæst.* 4. Igitur ante tempus requisitum ad hanc notitiam habendam non ligabit ignorantes, qui in remotissimis partibus versantur, etiamsi sit elapsum duorum mensium spatium.

Probatur, quia semper ignorantia simpliciter cùm datur, culpa non reperitur; ergo nec pœna, cùm excusat à peccato, ratione cujus imponitur. Castro *de lege pœnali lib.* 2. *cap.* 14. *folio* 302. *de juris, & facti ignorantia.* nisi id procedat ex ignorantia affectata, quæ in se malitiam continet, & sicut talis magis appellatur scientia, quàm ignorantia, *l. qui contra*, ibi: *errore non affectato, C. de incestis nuptiis*, Tiraquel. *de retract.* §. 35. *numero* 28. propterea qui affectant ignorantiam, non excusantur a pœna: sicut scientia non excusat delinquentem. Quin etiam ignorantia crassa, seu supina, non excusabit delinquentem, nec transgressorem legis in totum, sed pro parte hujusmodi ignorantia excusabitur à pœna legis, siquidem illa ignorantia minuit voluntarium, ac subinde pro parte excusare debet. Castro *de lege pœnali lib.* 2. *cap.* 14. *fol.* 306.

Quarta conclusio, quandiu novus processus Bullæ 11
non deducitur ad aures absentium, antiquus & in suo robore: eo quia tandiu obligat, quandiu novus non publicatur, ut constat ex §. *volentes*, ejusdem Bullæ, ibi: *volentes præsentes nostros processus*, &c. quo usque alij hujusmodi fiant, aut publicentur durare, suósque effectus omnino sortiri: non dicitur autem processus sufficienter promulgatus de novo, donec ejus notitia ad loca remotiora feratur: igitur respectu morantium in remotioribus partibus, non censetur novus processus sufficienter publicatus, & ideo antiquus adhuc obligat, & nunquam datur tempus, quo homines non ligentur processu hujus Bullæ, cùm teneantur obedire clausulis præcedentium processuum donec sciatur de novo.

Quinta conclusio, promulgatio Bullæ Cœnæ, 12
quæ fit à Prælatis, & Episcopis in suis civitatibus, non requiritur, ut Bulla vim habeat obligandi, sed ea solùm ratione fit, ut omnia, & singula, quæ ibi continentur, notiora efficiantur. Non tamen facienda est publicatio à Prælatis in omnibus Ecclesiis suæ Diœcesis, sed tantùm in Ecclesia Cathedrali, seu in Matrice, & Majori, ubi non extat Cathedralis Ecclesia, Marius Alterius *ubi supra disp.* 22. *lib.* 5. *c.* 6. *fol.* 797. *col.* 2. *lit.* E. *&* 798. *lit.* D.

Sexta conclusio: Episcopi, & Prælati, qui negli- 13
gunt publicare in suis Ecclesiis processus hujus Bullæ, peccant ex genere suo graviter, & mortaliter nisi ex justa, & legitima causa id omittant, Prior pars probatur; quoniam hoc præcipitur illis in virtute

sanctæ obedientiæ, proinde, qui negligunt obedire huic mandato, committunt actum inobedientiæ formalis, quod est peccatum grave. D. Thomas 2. 2. *quæst. 102. art. 2. gloss. in cap. dolentes, vers. Divinum officium, de celebratione Missarum*, ubi Innoc. Tertius in virtute obedientiæ præcipit clericis, ut divinum Officium studiose, & devotè celebrent, vult peccato infidelitatis innodari, qui Sedi Apostolicæ contendit non obedire. Quod etiam constat ex *cap. si qui sunt Presbyteri, distinct. 81. in fine*, his verbis, ibi: *Peccatum igitur Paganitatis incurrit, quisquis dum Christianum se asserit, Sedi Apostolicæ obedire contemnit.* Sed quamvis textus non intelligatur de quocumque inobediente mandatis Papæ, sed de illo, qui contemnit; adhuc tamen, qui non obedit formaliter præcepto summi Pontificis, hoc in loco districtè præcipientis Episcopis, & Prælatis, in virtute sanctæ obedientiæ, ut solemniter publicent in suis Ecclesiis Bullam Cœnæ, si id omittant sine causa, peccant graviter, & mortaliter contra obedientiam formalem debitam summo Pontifici, cùm contemnant illi parere sub præcepto peculiari virtutis obedientiæ publicationem præcipienti, & possunt excommunicari maxime cùm appareant contumaces contra formale præceptum obedientiæ, Marius Alterius *ubi supra lib. 5. c. 6. fol. 799. disp. 22. lit. C.* ex aliis. Diximus *sine causa*, quia si ex illa justa, & rationabili non publicetur, tunc excusabuntur à mortali, ut eos excusat Graff. *ubi supra lib. 4. cap. 18. num. 7.* & Sayr. *lib. 3. de censuris, cap. 25. num. 11.* ubi ab hoc præcepto deobligat Prælatos à potestate seculari impeditos, quo minus processus Bullæ publicent, cùm in eo casu publicatio non posset fieri sine maxima perturbatione, ac tumultu; nisi in odium fidei Catholicæ, & in injuriam Ecclesiasticæ auctoritatis publicatio à potestate seculari impediatur, in quo eventu etiam cum vitæ periculo publicatio fieri debet, & impedientes incurrunt in pœnas Bullæ.

De prima excommunicatione Bullæ Cœnæ, CLAUS. I.

§. I.

HIs prælibatis sequitur explicatio excommunicationum, quæ in ambitu, & corpore Bullæ Cœnæ continentur per clausulas viginti, quarum prima est.

Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, auctoritate quoque Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac Nostra, quoscumque Hussitas, VVichlephitas, Lutheranos, Zuinglianos, Calvinistas, Ugonottos, Anabaptistas, Trinitarios, & à Christiana fide Apostatas, ac omnes; & singulos alios hæreticos, quocunque nomine censeantur, & cujuscumque sectæ existant, ac eis credentes, eorumque receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defensores, ac eorundem libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostra, & Sedis Apost. scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomolibet defendentes, ex quavis causa, publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel colore, necnon schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis, obedientia pertinaciter, subtrahunt, vel recedunt. Sic *in Bulla Cœnæ*.

Materia hujus primæ excommunicationis est circa hæresim, & circa ea, quæ sapiunt hæresim, & faciunt suspicionem de hæresi. Comprehenditque undecim personarum genera, & primo loco excommunicantur hæretici omnes, & singuli quocumque nomine vocentur, censeantur, & cujuscumque sectæ existant, triplici nimirum auctoritate, Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti: deinde auctoritate Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli: tertiò auctoritate propria, quam habet in terris tanquam Christi Vicarius. Additur etiam auctoritas S. Pauli, qui Romanæ Ecclesiæ cum S. Petro cooperator, & fundator fuit, quique una, & eadem die Romæ vigesima nona Junii, jussu Neronis gloriosum subiit Martyrium, ut notat Eusebius Chron. Epiph. *hæresi 27.* S. Irenæus *lib. 3. cap. 1.*

Cùm ergo in hac clausula hæretici omnes excommunicentur, & anathematizentur, operæpretium erit, quid sit hæresis, & qui nomine hæreticorum veniant in præsentiarum? & quæ requirantur, ut quis censeatur formaliter hæreticus, explicare.

EPITOME.

2 *Hæresis diffinitiones plures.*
3 *Hæresis plures sunt species, & variis modis committitur.*
4 *Hæresis quomodo diffiniatur à Theologis.*
5 *Hæresis Etymologiæ plures, & a quo verbo dicatur.*
6 *Hæresis mentalis, & interna non sufficit ad incurrendam excommunicationem.*
7 *Hæresis omnis exteriùs manifestata regulariter excommunicationem inducit.*
8 *Hæresim suam in confessione manifestans non incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ.*
9 *Hæreticus purè mentalis, mentalem hæresim consilij capiendi gratia revelans amico, vel boni alicujus operis exercitio, aut mali operis amissione manifestans, non incurrit in censuras contra hæreticos latas.*
10 *Hæreticus purè mentalis, qui per jocum se hæreticum esse, vel fuisse narrat, an incurrat in censuram Bullæ Cœnæ?*
11 *Hæresis pure mentalis an reservari possit.*
12 *Hæresiarcha presse, qui dicatur?*
Et Dogmatista hæreticus. ibid.
13 *Hæreticus propriè quis sit, & quæ requirantur, & quas pœnas incurrat.*
14 *Hæreticum se fingens in solo actu externo pœnas hæreticorum non incurrit.*
15 *Hæreticus non est, qui sine pertinacia errat circa fidem ex ignorantia crassa.*
16 *Infidelis errans, aut catechumenus nondum baptizatus, hæreticis non dicitur.*
17 *Hæreticus non dicitur, qui assentitur alicui operi externo infidelitatis sine aliquo errore in intellectu.*
18 *Pertinacia plus ad hæresim, quam error facit, & quid nomen erroris importet, & quis propriè pertinax dicatur.*
19 *Hæreticus est dubius in fide, quando quis in dubitatione habet pertinaciam, animi deliberationem, & placentiam in dubitando: secus si in dubitatione non se firmat pertinaciter.*
20 *Hæreticus non est dubius in fide, quando dubitat in aliquo articulo in quo sunt diversæ opiniones.*
21 *Dubius in fide quando non dicitur hæreticus?*
22 *Hæreticus an sit, qui tenet, Imagines Sanctorum, non esse venerandas.*
23 *Hæreticus an sit, qui asserit decimas non esse solvendas Episcopo, & Clericis.*
24 *Hæreticus est qui tradit peccatum mortale non esse peccatum, puto fornicationem, vel usuram, secus si dubitaretur in aliquo casu, utrùm sit usura.*
25 *Hæreticus non est regulariter; qui credit falsum, sed putat non credere falsum, sed id quod credit opinatur teneri ab Ecclesia.*

HÆresis pluribus modis definitur. Primo, Hæresis est electio falsarum, vel novarum opinionum de fide, vel per inventionem, vel per sequelam alicujus commodi gratia, maximè vanæ, gloriæ, plur-

principatusque sui. Hæc diffinitio deducitur ex *cap. hæreticus* 24. *quæst.* 3. ubi ostenditur, quis propriè censeatur hæreticus, ab Augustino *in lib. de utilitate credendi, cap.* 1. *ibi* relato D. Thoma 2. *quæst.* 11. *art.* 1. Secundo modo dicitur hæresis falsa, & erronea opinio in intellectu, per quam falsè, & erroneè intellectus opinatur de aliquo contra fidei veritatem. Sic Pegna *in additionibus ad Eymericum in Directorio Inquisit. quæst.* 2. *comment.* 26. *vers. Ac hæresis, fol.* 246. *col.* 2. *post medium.* Tertiò hæresis est error fidei Catholicæ contrarius cum pertinacia in eo, qui est fidem Christi in Baptismo professus, ita Turrecremat. *lib.* 4. *summæ, part* 2. *cap.* 1 ex communi mente Doctorum *in* 4. *dist.* 13. Quæ definitio parum differt ab ea, qua utitur Azor. *in summa, part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 9. *rubr. de hæresis crimine, in* 1. *quæst.* his verbis: *Hæresis est error intellectus, sive mentis voluntarius ex electione, & pertinacia, contra aliquam sententiam fidei.* ubi explicat singula definitionis verba, nec multum discrepat Paramus *de origine Sanctæ Inquisitionis, lib.* 3. *quæst.* 3. *num.* 6. ubi ita. *Hæresis est falsa opinio, & erronea in intellectu asser-tio contra Catholicam veritatem ab eo, qui fidem Christi accepit, pertinaciter defensam, vel in dubium revocatam.* Quæ definitiones quamvis differant verbis, re tamen ipsa in eadem substantia concurrunt, ut notat Pegna *in additionibus ad Eymericum in Directorio Inquisitor. part.* 2. *comm.* 26. *fol.* 246. *col.* 2. *vers. Ac hæresis.*

3 Nec mirum, quòd hæresis tot definitionibus describatur, cùm hæresis ipsius plures reperiantur species, & pluribus modis committatur, ut constat ex *cap.* 3. *de hæreticis*, quod etiam colligitur ex *l. quicunque. C. eodem* & ex *Clementina final. extra eodem titulo*, ubi damnantur octo hæreticorum errores, & secundùm Goffredum *in summa de hæreticis, num.* 1. ubi ait sex modis hæreticos reperiri, sequitur Armilla *in verb. hæresis, num.* 16. *& sequenti*, & Raynerius *in verb. hæresis, cap.* 2. *vers. sexta conclusio est*; quibus adde Lælium Zecch. *in summa. part.* 1. *tit. de fide, rubr. de hæresi, cap.* 11. *num.* 2. *&* 3. ubi plures casus, in quibus potest quis dici hæreticus: unde plures emanasse sectas hæreticorum, videre est *in cap. quidam autem.* 24. *quæst.* 3. in quo enumerantur septuaginta hæreticorum sectæ, *& in cap. sicut, extra de hæreticis, & in cap. excommunicamus, el* 2. *extrà eodem.* Turrecremat. *in tractat. de potest. Papæ, lib.* 4. *cap.* 23. *& sequent.* ubi meminit omnium hæresum damnatarum ab Ecclesia tam in Concillis, quàm in Decretalibus, & Extravagantibus. Et in specie Eymericus *in Director. Inquisit.* 2. *part. quæst.* 6. *fol.* 243. ubi de hæresibus damnatis in Decreto, *& quæst.* 7. *fol.* 248. ubi de hæresibus damnatis in Decretalibus, *& fol. sequentib.* ubi de erroribus damnatis in Decretalibus, & in 6. & in Clementinis, & in Extravagantibus, in quibus meminit Auctorum prædictorum errorum, & hæresum.

4 Porrò quamvis definitiones supradictæ declarent, quo ad rem, & substantiam, malitiam, & naturam hæresum, secundùm Theologos, sic hæresis definiri potest. Est error intellectus voluntarius, contra aliquam fidei veritatem, cum pertinacia assertus ab eo qui fidem recepit, Suar. *de triplici virtute, disp.* 19. *sect.* 5. *num.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 1. & alij communiter, post Sayr. *lib.* 3. *de censuris, cap.* 4. *num.* 9. quæ deducitur ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 1. *&* 2. quem sequitur Bannes ibi, *Dicitur hæresis error à verbo erro . erras*, teste Joan. Andr. *in cap. firmissimè, num.* 2. *extra de hæreticis*, & *ibi* Butr. *num.* 6. & Abbas *num.* 3. *vers. & dicitur hæresis*, secundùm quam significationem, & Etymologiam hæreticus dicitur, qui errat à recto, hoc est, hæreticus, est errans à recto, ut volunt Zanchin. *de hæreticis, cap.* 1. *num.* 1. & Decian. *in tract. criminal. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 5. quæ Etymologia quamvis non placeat Pegnæ *in additioib. ad Eymericum in Director. Inquisitor. part.* 2. *quæst.* 1. *vers. alias autem Etymologias, & versib. sequentib. fol. mihi* 231. *colum.* 2. Nihilominus non omnino displicent, siquidem, qui errat à recto in rebus fidei, satis errat.

Differt autem error ab hæresi tanquam genus ab specie, quoniam omnis hæresis est error, sed non omnis error est hæresis, Roias *in tract. de hæreticis, part.* 2. *num.* 466. & priùs *num.* 268. ubi tangit alias differentias inter errorem & hæresim, & inter propositionem erroneam, & hæreticalem. Aliis autem placuit hæresim dici a verbo, *adhæreo*, quia hæreticus firmiter adhæret suæ opinioni, Joan. Andr. *in dicto cap. firmissime, num.* 2. *de hæreticis*, Turrecremat. *in cap. hæresis, num.* 1. *vers. alij dicunt, el* 12. 24. *quæst.* 3. Tabiena *in verb. hæreticus, num.* 1. *vers. secundo modo dicitur. & num.* 26. *vers. cœpit ei nomen hæresis*, Zanchin. *in tract. de hæreticis, cap.* 1. *num.* 5. Sed hæc Etymologia non placuit etiam Mariano Socin. *in rubrica extra de hæreticis, num. . vers. el etiam, & num.* 10. *in fine*; sed parum refert, cùm placeat viris gravissimis, nimirum, Sylvestro *in verb. hæresis*, §. 1. *num.* 1. *vers. & sic hæresis*, & Antonio de Butrio *in dicto cap. firmissime, num. .* & Abbati *num.* 3. *vers. & dicitur hæresis.* Alij denique dicunt hæresim dici à verbo *Ercisco*, quod est dividuo, quia hæretici per hæresim divisi sunt ab his, qui rectam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam amplectuntur. Ita Joan. Andr. Butri. Zabarel. *in dicto cap. firmissime*, & alij, quos sequitur Eymericus *dicta part.* 2. *quæst.* 1. *de nomine hæresis, fol.* 230. & *ibi* Pegna *comment.* 26. ubi ait veram hæresis Etymologiam descendere à verbo Græco, & Græcè hæresim ab electione vocari, eo quòd unusquisque eligit sibi id quod sibi melius videtur. In qua electione decipitur hæreticus, quia Catholicis non licet quidquam arbitrio suo eligere in rebus ad fidem spectantibus, sed tenemur sequi, quæ sunt divinitus tradita; Tertullia. *in lib. de præscriptionibus adversùs hæreticos*, & Isidorus *lib. octavo, cap.* 3. *Etymologiarum.*

Quæstionis ergo sit, an prima excommunicatio Bullæ Cœnæ comprehendat hæresim mentalem, quæ in mente retinetur, neque ullo signo externo manifestatur? Affirmant comprehendi sub hac excommunicatione hæreticum purè mentalem, Arnald. Albert. *de agnoscendis assert. hær.* Carret. *de hæreticis, num.* 138. Bonifacius de Vitalis *de maledicis, in tit. de crimine hæresis, sub. num.* 6. Tiraquel. *in l. si unquam, verb. revertatur, num.* 240. *C. de revocandis donat.* Spinio *in Speculo testam. gloss.* 7 *a num.* 13. Menoch *de arbitr. casu* 360. *n.* 6. *&* 7. Azeved. *l.* 1 *num.* 151. *& sequent. tit.* 3. *lib.* 8. *novæ recopilationis*, Tiberius Decianus *in tract. crimin. prima part. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 2. & alij, quos referens sequitur Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 698. *a num.* 9. ubi hanc partem in favorem fidei Catholicæ tuetur. Ratio, quia in Bulla Cœnæ fertur excommunicatio contra hæreticos absolutè; nec arcet hæreticum mentalem ab hæretico verbali, & uterque est hæreticus: igitur uterque incidit in censuram. Nam quotiescumque pœna imponitur ipso jure, statim in foro conscientiæ ligat delinquentem, ut vult Abbas *in cap.* 1. *de constit.* & *ibi* Felin. *num.* 58. 6

Nec obest, si dicatur Ecclesiam non judicare de occultis, quia id intelligunt hujus sententiæ Patres, quoad punitionem temporalem, non autem, quoad spiritualem, qualis est excommunicatio, quod etiam tradit Cantera *in quæstionibus criminalibus* 2. *part. cap.* 1. *num.* 8. & Vela *in tractatu de punitione delictorum, cap.* 14. *vers. jure vero canonico.* Atque ita ubi excommunicatio sequitur hæresim ex sola voluntate, cum pertinacia, nihil interest, quòd

hæreticus sit mentalis, vel manifestus respectu excommunicationis: non enim defuit jus, sed probatio, ut ait Roias *de hæreticis 1. part. à n. 240. usque ad numerum 276.* ubi respondet argumentis contrariæ partis.

Pars negans, cui adhæreo, est multo probabilior, quæ tradit excommunicationem in clausula prima Bullæ Cœnæ contra quoscunque hæreticos, non extendi ad hæreticum purè mentalem, qui solùm in mente est hæreticus. Ratio, quia Ecclesia non habet jurisdictionem in actus purè internos, & ex consequenti nullam potest pœnam imponere propter delictum omnino occultum, quod in corde latet, & nunquam ad exteriorem actum externum processit, Castro *l. 2. de potest. legis pœnalis, c. 15. in principio, & n. 1.* Simanchas *de institutionib. Catholic. tit. 42.* Covarr. *in regul. peccatum. 2. p. regul. 1. n. 7. de regul. juris, in 6.* & ex consequenti nedum liber est hæreticus purè mentalis ab excommunicatione lata contra hæreticos, sed etiam ab aliis pœnis contra eosdem impositis, Azor. *1. part. instit. moral. l. 5. c. 10. & l. 8. c. 10. quæst. 3. cum tribus sequentibus, & c. 19. quæst. 4.* Avila *de censuris, part. 1. dub. 10. concl. 1. & part. 7. disp. 2. dub. 1.* Vasquez *1. 2. disp. 160. n. 20.* Valent. *2. 2. disp. 7. quæst. 5. puncto 7. & quæst. 11. puncto 3.* Suar. *tom. 5. disp. 21. sect. 2. n. 1. & l. 3. de legibus, c. 13. & l. 4. c. 12. & de fide, disp. 21. sect. 2. n. 4.* Sanchez *l. 2. in præcepta Decalogi, c. 8. n. 2. & 3.* ubi multis rationibus concludit nullum hæreticum incurrere in excommunicationem, aut in alias pœnas, nisi aliquo signo externo hæresim in mente retentam manifestet aliquo modo.

Confirmatur, quia hæresis mentalis potest absolvi à quocunque Sacerdote, qui à peccatis mortalibus non reservatis potest absolvere, nisi ubi in aliqua Diœcesi fortè ab Episcopo fuerit reservata, ex ea ratione, quoniam non est affecta excommunicatione hujus Bullæ, ut in specie volunt Tolet. *in summa, l. 1. c. 19.* Sayrus *de censuris, c. 4. n. 21.* & Suarius *tom. 5. disp. 21. sect. 2.* & reliqui omnes, qui tenent Ecclesiam non habere in actibus purè internis jurisdictionem. Quin etiam secundùm probabiliorem sententiam, non potest ferri per Ecclesiam contra hæreticum purè mentalem sententia excommunicationis. quoniam nulla potestas potest aliquid præcipere contra aliquem, de quo non potest cognoscere, nec punire, quæ non potest judicare. Atqui Ecclesia non judicat de internis directè actibus, sed solus Deus, qui est cordium, & renum scrutator, 1. *Reg. 16. & Psalm. 7.* Ergo non potest excommunicare hæreticum pure internum. D. Thom. *1. 2. quæst. 91. art. 4. & quæst. 100. art. 9. & 2. 2. quæst. 104. art. 5. & in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1.* D. Antonin. *3. part. tit. 25. c. 4. in principio,* Sotus *in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. post. conclusionem quintam.* Navarr. *in manuali, c. 27. n. 50. vers. quinto.* Quare hæreticus purè mentalis non potest excommunicari, cùm Ecclesia nequeat præcipere, aut prohibere actus de quibus nequit sententiam ferre, sequitur doctissimus Fr. Antonius de Sousa *ubi supra. c. 2. disp. 4. n. 2. vers. ut nihilominus certa conclusio.* An verò hæresis purè mentalis reservari possit? dicitur *n. 11. infrà in hic §. 1.* in quo sumus.

7 Cæterùm cùm in hac prima clausula Bullæ in Cœna Domini feratur sententia excommunicationis contra hæreticos suam hæresim in corde latitantem manifestantes, certi juris est excommunicationem latam esse majorem, & nullo modo minorem: patet primò ex verb. *Excommunicamus*, quod simpliciter prolatum significat majorem, non verò minorem, quia quamvis excommunicatio dicatur de majori, & minori nihilominus quando est sermo de excommunicatione sine alia additione de majori, interpretatio debet fieri tanquam de principaliori specie. Nam qualibet dictio in potiori significatione est accipienda, glossa *in l. 1. ff. de verb. obligat.* Covar. *in c. Alma 1. part. §. 5.* & ante ipsum Abbas *in cap. penult. num. 4. de senten. excommunic.* dicens usu receptum esse, ut nomine excommunicationis in dubio major intelligatur. Qui usus habet maximam vim in interpretatione cujuslibet vocis, *l. Labeo, ff. de supel. leg. l. librorum. §. quod tamen Cassius,* & *ibi* glossa, *ff. de legatis 3.*

Sed contrà opponitur Summum Pontificem frustrà dixisse *excommunicamus, & anathematizamus*, quia anathematizo semper sumitur pro majori excommunicatione; ergo si anathematizo nihil addit pœnæ verbo *excommunicamus*, sufficiebat dicere, *excommunicamus* duntaxat. Quo argumento ducti plerique opinati sunt in hac Bulla in Cœna Domini mentem Summi Pontificis esse excommunicare delinquentes, non solùm excommunicatione majori, per verbum *anathematizamus*, sed etiam minori, per verbum *excommunicamus*, & ideo post verbum *excommuncamus* addidisse *anathematizamus*. Quia verbum *excommunico* prolatum, à jure potest accipi pro minori excommunicatione; ita Decius *in c. cùm non ab homine, n. 13. de judiciis*, ubi clericus accusatus de crimine primùm excommunicatur, deinde crescente contumacia anathematizatur; hoc est, mucrone excommunicationis majoris trajicitur. Idem sentit Innocentius, ut refert Abbas *in d. c. cùm non ab homine.* Et quamvis verbum *excommunico* sumatur pro majori excommunicatione, ut verum esse fatetur Decius, & est communis, quando ponitur simpliciter tantùm: nihilominus quando fertur *excommunico*, verbum copulatum, cum *anathematizo*, primum sumitur de minori, secundum de majori excommunicatione intelligitur, sic Decius, & Navarr. *in Extravagante Gregor. XIII. de datis, & promissis pro just. & grat. notabil. 4. n. 9. vers. Addo septimò*, ubi probat auctoritate glossæ *in d. cap. cùm non ab homine, verb. excommunicationis*, quam ego non invenio, dicens, quoties cap. utitur his verbis, *excommunico*, & *anathematizo*, excommunico de minori, anathematizo de majori intelligi. Quoniam copula, *&*, inter illa duo verba, ostendit copulata esse diversa, glossa *in rubrica, de juris, & facti ignorantia, in c. querelam, de simonia*: alioqui, si illa duo verba accipiantur tanquam synonyma ad significandum excommunicationem majorem duntaxat, repetitio est superflua, quæ fugienda est. glossa *in verb. tanquam, c. solita, de major. & obed.*

Probabilius tamen est verba *excommunicamus*, & *anathematizamus* inter se differre, quoad accidentalia, ita ut *excommunicamus* intelligatur de excommunicatione majori sine solemnitatibus, & ceremoniis. At verò *anathematizamus* intelligatur de eadem excommunicatione majori, quæ fertur cum omnibus ceremoniis, & solitis solemnitatibus. Quasi dicat, qui in hanc excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrerit, majori excommunicatione sit excommunicatus, & postea possit declarari adhibitis consuetis solemnitatibus anathematizatus. Atque ita geminatio illorum verborum non est superflua, cùm inter utrumque detur differentia saltem ceremoniarum extrinsecarum. Accedit, quia aliquando copula, *&*, invenitur inter similia idem significantia, Felin. *c. ex parte 1. de rescriptis, n. 32. vers. copula,* & Bartol. & Jason *in l. 1. ff. de just. & jure.*

His positis regula sit hujusmodi. Omnis hæresis exteriùs manifestata, &, Omnis hæreticus exterior, quamvis sit omnino occultus, ligatur excommunicatione Bullæ Cœnæ, est communis. Dictum est, licèt sit occultus omnino, quòd est, quando est per accidens occultum, nempe, si nulli crimen fuerit notum, adhuc

adhuc incurritur excommunicatio, quamtumvis occulte, ac nemine præsente hæresis verbo *signo*, vel *facto* fuerit manifestata: eo quòd per se, & suapte natura potest Ecclesiæ constare, & per accidens tantùm dicitur occulta, quoniam nemo tali manifestationi externæ interfuit, ita Simanch. *de Catholicis institutionibus, tit.* 42. *num.* 7. Tiraquel. *in l. si unquam, verb. revertatur, in nova editione, num.* 295. *vers. tertium, quod non longè*, Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 26. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *p. disp.* 29. *sect.* 2. *num.* 2. *& de triplici disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 6. *vers. Dico secundò*, Gutier *lib.* 1. *canonicar. cap.* 13. *num.* 18. Cova. *in regul. Peccatum.* 2. *p. in principio, num.* 7. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 6. post plures, quos ibi referens sequitur, & est certa inter Theologos. Ratio, quia talis actus eo ipso quòd externus, & sensibilis est, quantumcunque sit occultus, & nemine præsente factus, cadit sub jurisdictionem Ecclesiæ: Ecclesia autem ponit censuram hanc ipso facto pro omni peccato hæresis externo: ergo, qui sic hæresim, quam amplectitur, profert, ligatur hac censura.

Quin etiam non solùm incurrit in hanc censuram hæreticus ita per accidens occultus, sed etiam obnoxius manet ad cæteras pœnas incurrendas hæreticis impositas, Sotus *lib.* 1. *de just. quæst.* 6. *art.* 6. *conclus.* 4. Aragon. 2. 2 *quæst.* 11. *art.* 3. *fol.* 344. §. *Jam dicendum nobis erit*, sequitur Ugolin. *tract. de censur. tabula* 1. *cap.* 9. §. 12. *num.* 6. ubi decidit hæreticos per accidens occultos puniri legibus, ex consequentique amittere bona sua, & ligari cæteris pœnis, Simanch. *ubi proximè num.* Cordub. *in sub quæst. lib.* 1. *quæst.* 36. *opinio.* 3. *vers. Confirmatur secundo*, Navarr. *in manuali Latino, c.* 27. *n.* 56. & alij, quos referens sequitur Sanch. *ubi supra, num.* 6.

8 Limita primò non incurrere in hanc censuram, qui hæresim suam internam manifestat in confessione Confessario, sive hæreticus deseruerit suam hæresim mentalem, sive non. Nam hic actus non est malus, sed est bonus de se, & pius, nec profertur ab hæretico asserente illam, & est extra judicium humanum. Propterea non detegi à Confessario, sed si pœnitens est contritus, potest absolvi ab hæresi mentali, quia ex ea manifestatione nulla incurritur excommunicatio. Etenim si ex hac confessione incurreretur censura, contineretur sub Bulla Cœnæ Domini, & nulla ratione absolvi posset, quod est absurdum, ita Theologi communiter, Sayr. *ubi supra, cap.* 4. *n.* 28. Samanch. *d. tit.* 41. *num.* 14. cum aliis Doctissimus Fr. Antonius de Sousa *supra, cap.* 2. *disp.* 7.

Sed quid si hæreticus in foro pœnitentiæ fateatur se hæreticum esse, & nolle de eo crimine agere pœnitentiam, nec socios criminis manifestare? Simanch. *ubi supra* opinatur Sacerdotem in eo casu obligari sigillo sacramentali, nec posse illud frangere, cujus opinionis est etiam Sayr. *ubi proximè*, dum ait, etiamsi hæreticus hæresim non deserat, nec corrigi paratus sit. Ex ea ratione, quia violare sigillum sacramentale est gravius quocunque alio periculo, quod Ecclesiæ imminere possit. Sanchez autem credit contrarium, dicens non esse sigillum in hoc casu servandum, cùm hæc confessio non sit vera, sed simulatio confessionis. At verò requiri, ut qui se fatetur hæreticum esse, bono animo confiteatur, esto non requiratur, ut dolens fateatur, nec ab hæresi resipiscens, sed sufficere, ut licèt non doleat de peccato hæresis, nec illam deleat, veniat bono animo, eamque illi aperiat consilij gratia, quod solùm videtur petere, Cordub. *ubi supra.* Nam quamvis non satis sit ad sigillum servandum sola voluntas, & intentio capiendi consilium, ut animæ bono consulatur, sed requiratur voluntas se accusandi apud Confessarium præsentem, ut ait Suar. *tom.* 4. *de pœnitentia, disp.* 33. *sect.* 2. *num.* 7. Attamen actus hic bonus est, proinde non manifestatur hæresis per actum malum.

Unus tamen excipitur casus in quo integrum est Confessario revelare, quod ei aperitur sub prætextu, vel sub specie confessionis, puta, cùm hæreticus suas hæreses persuadere curat ipsi Confessario, in quo eventu crimen hæresis, & auctor illius detegi potest, ut fertur fuisse tentatum olim ab hæreticis Lutheranis, ut venena sua ad hæreses clam, & in occulto Catholicis communicarent, fingentes se esse Catholicos, ut Catholicos deciperent, Simanch. *ubi supra, num.* 15. *&* 16.

Limita secundò, non incurrere in excommunicationem, qui inquisitionibus suam hæresim mentalem aperiret, non animo affirmandi hæresim, sed capiendi consilij, ut bono animæ suæ consuleret: similiter non erit hæreticus externus, qui hæresim mentalem boni alicujus operis exercitio, aut omissione mali operis detegeret, vel ut peteret consilium, quia est actus bonus, & ad bonum finem exercitus, Gutier. *canonicarum, lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 9. Sayr. *d. cap.* 4. *n.* 30. Ratio, quia hæc opera ex sua natura non sunt signa, quæ manifestent hæresim; quinimo exercitium bonorum operum, & omissio malorum operum sunt signa Christiani pectoris, & ideo per similia opera non manifestatur hæresis interna, sed tegitur. Sayr. *ubi suprà, num.* 30. ubi subdit, si quis hæreticus purè mentalis nunquam ingrederetur Ecclesiam ad audiendum sacrum, vel si dum est in templo, & dum elevatur Eucharistia, non genuflectat, nec pectus percutiat, incurrere excommunicationem latam contra hæreticos supposita hæresi mentali in corde, quia hæc signa sunt hæresis internæ manifestativa, & sufficiunt ad incurrendam excommunicationem. Suar. *de triplici, disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 11. *ad finem*, eo quòd nunquam Missam audire, neque Eucharistiam adorare, quando elevatur, secundùm communem usum fidelium, sunt signa, quæ hominem vehementer de hæresi suspectum faciunt, nisi ex circumstantiis temporis, vel personæ ea significatio impediatur.

Non sufficiunt tamen ad manifestandam hæresim internam ea signa, quæ reddunt hominem leviter suspectum de fide, sed requiruntur, quæ regulariter faciunt vehementer, vel violenter suspectum. De leviter suspectis, & quæ sint signa, & exempla levis suspectionis loquitur *l.* 2. *C. de hæreticis, in fine*, ubi dicitur sic. Hæreticorum vocabulo continentur, & latis adversùs eos sanctionibus debent succumbere, qui vel levi argumento à judicio Catholicæ Religionis, & tramite detecti fuerint, deviare. Dicitur autem levis suspicio quæ levi defensione tollitur, & quæ oritur ex levibus conjecturis, nimirum si aliqui reperiantur occulta conventicula celebrantes, ut patet extrà *de hæreticis, cap. excommunicamus* 1. *in fine*, & qui similia exercent: tales namque leviter de hæresi suspecti censentur, de ea scribunt Gerson *in tractatu de protectione, consideratione* 12. Eymericus 2. *p. director. quæst.* 55. ubi *num.* 3. de levis suspicionis exemplis, & de maxima, ac vehementi suspicione, & Pegna *ibi commento* 46. ubi etiam Pegna *fol. mihi* 378 ubi concludunt vehementes, seu violentes suspiciones sufficere ad condemnandum. Quæ autem sint ista signa, quæ vehementer, vel leviter faciunt hominem suspectum de fide, tradunt Simanch. *in Enchiridion. tit.* 41. Albertin. *de agnoscendis, quæst.* 34. Sylvest. *verb. judicium, & verbo præsumptio*, & Param. *de origine Inquisitionis, lib.* 3. *quæst.* 10.

Limita tertiò Excusatur hæreticus purè mentalis, si 10
per jocum narret se hæreticum esse, vel fuisse, ita Victor. apud Simanch. *ubi suprà, d. tit.* 42. *num.* 10. eo, quia non asserit hæresim illam, sed tantùm narrat, aut refert; Simanch. tamen non omnino probat, nisi benignitatis gratia posse defendi hanc opinionem fortassis tradit, quia in re tam gravi jocus non habet

habet locum, ut dicitur, non patitur ludum fama, fides, oculus. Dicendum tamen est, si quis joco, vel ex ignorantia se olim aliquid contra fidem tenuisse tradat: nunc autem non tenere, non esse hæreticum externum, quia, ut sit hæreticus, requiritur, quòd utatur verbis, quibus hæresis interna uti præsens, & existens declaretur, & hoc modo verum est, quod tradit Victoria, sequitur Azeved. *lib.* 8. *recopil. tit.* 3. *l.* 1. *n.* 157. Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 31. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 8. *cap.* 10. *quæst.* 6. & Suar. *de censuris, disput.* 4. *sect.* 2. *num.* 14. & Sanch. *d. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 21. & *num.* 22. addit hæreticum internum dicentem se habere intentionem incidendi in hanc, vel in illam hæresim, non fieri hæreticum externum, quia per hoc propositum non exprimitur hæresis jam existere, sed propositum tantum futuræ sectæ.

11 Ambigi tamen potest, an hæresis mentalis posit reservari? Constat non reservari per Bullam Cœnæ, ut dictum est, quia jus Pontificium non solet reservare culpas, nisi habentes censuras reservatas annexas, Suar. *tom.* 4. *in* 3. *partem, disp.* 9. *sect.* 2. *num.* 8. *& de triplici, disp.* 21. *sect.* 4. *num.* 2. Nihilominus ibi fatetur de consuetudine, & usu Episcopos hæresim mentalem solere reservare, & de rigore juris id facere posse. Quia integrum est Ecclesiæ peccata purè interna, ac solo corde retenta reservare, eo quòd reservatio non est usus jurisdictionis fori exterioris, sed est negatio, & ablatio jurisdictionis pro foro sacramentali: ideo potest Ecclesia reservare peccatum hæresis. Ita Suar. *supra*, addens non esse laudabilem talem reservationem, & regulariter non expedire, si autem alicubi fiat talis reservatio, non esse reprobandam, quia fieri posse est multorum, nimirum Cajetan. *in* 2. 2. *quæst.* 11. *art. in fine*, & Aragonis *in eadem quæstione, art.* 3. *col.* 8. Ugolini *in tractatu de censuris Summo Pontifici reservatis*, 2. *p. cap.* 1. §. 1. *num.* 11.

Mihi tamen magis placet dicere in reservatione peccatorum purè internorum generaliter facta non venire peccatum hæresis mentalis, nisi expressis verbis declaretur, vel addatur dictio aliqua per quam idem explicetur; puta dictio *quomodocumque*, vel *quomodolibet* peccata sint interna; nam dictiones istæ sunt generales, & omnia comprehendunt, sicut dictiones *quicumque, quæcumque*, Tiraquel. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 3. *num.* 20. Menoch. *remed.* 6. *recup. num.* Octavian. Vulpell. *de præpositionum, & adverbiorum signific. in dictione Quicumque, pag.* 93. & Cardinalis Tusch. *tom.* 2. *lit. D. conclus.* 351. per textum *in cap. solitæ.* 6. *de major. & obed.* ibi, nihil excipiens, qui dixit *quodcumque*, & *quæcumque*. Sunt enim generalia, & qui dixit omnia, nihil excipit. Burg. de Pace *cons.* 25. *num.* 28. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *num.* 21. & Marchesan. *de commiss. part.* 1. *pag.* 241. *num.* 2. Item, quia dictio *quomodolibet* operatur ultra expressa, ut notat Angelus *in l. quod si nolit.* §. *si quid ita. ff. de ædilitio* gloss. *in Clementina* 1. *de re judicata.* Flamin. *de resignatione, lib.* 9. *quæst.* 25. *n.* 48. *cum sequentibus*: igitur si Prælati reservent peccata interiora, non intelligitur reservata hæresis nisi specialiter exprimantur, vel apponantur in reservatione dictiones *quomodocumque, quomodolibet*, seu, *quovis modo* interiora. Faciunt tradita à Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *c.* 8. *n.* 4. *vers. cæterum, quamvis*, ubi vult, licet à quovis Prælato fieri possit reservatio, nullo modo sub ea reservatione intelligi peccata merè interna, nisi expressis verbis declarentur, & in dubio non est præsumendum id de superiore, cùm peccata interna sint frequentissima. Quare absurdum esse ea reservare tradit Sotus *in* 3. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 5. *colum.* 11. *vers. utrum vero*, & Ledesma *summa Sacrament.* ubi de confessione, *dub.* 16. *in fundamento secundo, ad finem*.

Quid de Hæresiarchis, & Dogmatistis? Non est dubium multo fortiùs ligari excommunicatione Bullæ Cœnæ, & multo gravioribus pœnis esse obnoxios. Est enim Hæresiarcha Princeps hæreticorum, ab hæresis, & Archi, quod est verbũ Græcum significans Principera sive principium, sicut Patriarcha est Princeps Patrum. Hæresiarcha dicitur, qui aut hæreses invenit, aut inventas alios docuit, Paramus *de origine sanctæ Inquisitionis, lib.* 3. *quæst.* 9. *num.* 143. Eymericus *in Directorio Inquisitorum, part.* 2. *quæst.* 39. post Albertin. *in tract. de agnoscend. asser. Cathol. & hæret. quæst.* 9. *n.* 23. *& quæst.* 30. *num.* 60. Dicuntur etiam Hæresiarchæ alio nomine Magistri errorum, vel Dogmatistæ, seu Dogmatizatores, & Concilium Biterrense *cap.* 16. vocat hæreticos perfectos, Pegna 2. *part. comment.* 64. ubi de Dogmatistis, & Hæresiarchis dicens gravius peccare, quàm alij hæretici, & ideo graviùs puniri.

An verò hi Magistri errorum si verè pœnitentes sint, debeant admitti ad misericordiam à Dominis Inquisitoribus? Affirmat text. *in cap. Ego Berengarius, de consecrat. distinct.* 2. qui fuit Hæresiarcha, & admissus ad pœnitentiam, & ad abjurationem, sequitur Eymeric. *in Director. Inquisitor. part.* 3. *rubr. de Octavo modo terminandi processum fidei, num.* 188. *vers. circa istum, & num.* 196. *fol. mihi* 545. *col.* 1. aliàs *fol.* 330. & Pegna 2. *p. commentario* 64. *fol.* 229. *& sequent.* Quam sententiam puto veram, si pœnitentia vera est, non ficta, & isti Magistri errorum voluntarij, non autem inquisiti, nec citati adeunt Dominos nec vocati, Inquisitores, & misericordiam, & veniam implorant. Secus si post frequentes admonitiones se convertunt; tunc enim præsumitur de illis potius ob metum mortis, quàm ob studium veritatis ad petendam misericordiam induci, ita Pegna *in additionibus ad Eymericum, part.* 3. *quæst.* 39. *commentar.* 64. *versic. Item hæc sententia de recipiendis Hæresiarchis.* Ratio, quia plerumque horum conversiones sunt fraudulentæ. Ideo puro corde simulant se resipiscere, ut in concepto errore persistant, & ampliùs in suos errores alios inducant. Atque ita prudentissimi, ut solent, Inquisitores debent inquirere, an puro corde, & non fictè convertantur: difficile namque est perfectos hæreticos extremæ impietati subitò terga vertere voluisse, ac propterea in illis multo clariora pœnitentiæ signa, quàm in aliis pœnitentibus sunt exigenda.

Adde etiam in hoc casu posse admitti Dogmatistas ad pœnitentiam, & pariter ad misericordiam, si ubi primum capiuntur, statim ad pœnitentiam convolant, & consentiunt abjurare errores, & hæreses, easque omnino deponere, ac deserere ex animo demonstrant, nisi Regi, Principi, Reginæ, aut eorum filii hæreticos errores persuadere ausi sunt: his enim nullo modo parcendum est, sed Curiæ seculari tradendi, Lælius Zecch. *in summa part.* 1. *tit. de fide, rub. de hæresi cap.* 11. *num.* 17. *vers. fallunt tamen prædicta*, post Simanch. *de Catholicis institutionibus tit.* 47. *n.* 68. 69. *& sequent.* Nam hæresis in hoc casu cum crimine læsæ Majestatis concurrit: proinde sine ulla miseratione Magistri errorum coercendi sunt, nec illis indulgendum, qui Principes, & eorum familiam depravare, aut corrumpere tentant, Pegna *dicto commentario* 64. *vers. postremò id mihi probatur, fol.* 330. *col.* 2. Ex eo quoniam Rege incolumi mens omnibus una est: impiis regnantibus, ruinæ hominum, Seneca *lib.* 1. *de clementia, vers. animus Reipublicæ Princeps est.*

Sequitur videamus, quis sit hæreticus propriè, & quæ 13
requirantur, ut sit talis ad incurrendam excommunicationem contentam in prima clausula Bullæ Cœnæ? Dico primò requiri, ut sit hæreticus, quòd fuerit professus fidem Catholicam per Baptismum, unde Judæi, & infideles non sunt propriè hæretici, quia

quia non sunt baptizati, D. Thomas 2.2.*quæst*.10.*art*. 5.*&* *quæst*. 11. *art*. 2. quia hæresis est negatio fidei susceptæ per Baptismum, vel error fidei Catholicæ contrarius cum pertinacia in homine qui professus est fidem Christi in Baptismo. Quæ sententia est D.Augustin.*lib*.18.*de civitate Dei*,*cap*.51.ubi vocat hæreticum, qui sub nomine Christiano falsa dogmata in fide Christi docet, vel sequitur: quod etiam Origenes *circa tertium caput ad Titum*,ut refert Pamphilus *in Apologia*, & alij,quos referens sequitur Suar.*de triplici*,*disp*. 16.*sect*.5.*num*.8.*vers*. *Probatur antecedens*, *&* *dis*.19. *sect*. 5. *num*. 3. *vers*.*secunda conditio*, ubi sub nomine Christiano fatetur ad propriam hæresim requiri,quòd persona sit baptizata, ut incurratur in censuram Bullæ Cœnæ, quod etiam sentit Cajetanus 2. 2. *q*. 11. *art*. 2. Aragon. *ibi*, Sayr. *lib*. 3. *de censuris cap*. 4. *num*. 10. *&* 11. Sanch. *in Decalogo lib*. 2.*cap*. 7. *num*. 34. Toletus *in summa lib*. 4. *cap*. 3. Ratio, quia per Baptismum fit homo Christianus, & est membrum Ecclesiæ Catholicæ, & ante Baptismum non intrat Ecclesiam.

Hinc fit, ut nec Judæi transeuntes ad Saracenos, aut ad alios infideles, innodentur hac censura, nec possint puniri propter hoc aliis pœnis ab Ecclesia, ut refert Decian. *in tract. crimin*.*lib*.5.*cap*. 10. *num*. 34. ubi testatur de communi, Farin. *de hæresi quæst*. 178. *num*.16.*&* *num*.132.*&* *n*. 135.ubi id extendit ad Judæos, vel infideles Catechumenos, qui fidem, & Religionem animo susceperunt,sed nondum baptizati sunt: ij si postea contra fidem scienter aliquid credant, non incurrunt in censuram hujus canonis, ita ex traditis à Sanchez *in d.cap*. 7.*lib*. 2.*Decalogi*,ubi probat *n*. 34. non esse verè hæreticos, neque innodari hac excommunicatione, neque illius esse capaces ante Baptismum, cùm nondum Ecclesiæ subditi sint, Aragon. 2. 2.*quæst*. 11. *art*. 2. *dubio* 3. Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis* 2. *part*. *cap*. 1. §. 1. *num*. 2. *&* 3. & Toletus *lib*. 4. *summæ cap*. 3. *num*. 5. Oppositum opinatur Castro *lib*. 1. *de justa hæreticorum punitione cap*. 8. & Suar. *tom*.5.*in* 3.*p*.*disp*. 21 *sect*.2.*num*.4.ubi volunt Catechumenos fidem semel receptam relinquentes esse verè hæreticos. Sed verius est non esse, & ex consequenti non esse puniendos pœnis hæreticorum, quod innuit Simanch.*de Catholicis institutionibus tit*. 31. *rubr*. *de hæreticis*, & Farinac. *supra num*. 131. *in d. quæstio*.178.

Porrò Judæi baptizati sponte, si postea à fide recedant, ligantur hac censura, & tanquam hæretici puniuntur. Sic Joannes Andreas *in c. quidam*, *extra de Apostatis*, & Joannes Anan. *ibidem*. text. *in cap. contra Christianos*, *de hæreticis in* 6. Albertinus *in rubrica de hæreticis in* 6. *quæst*. 11. *num*. 6. *vers*. *tamen ad eam pertinet*, Gundisal. *in tract. de hæreticis quæst*. 5. *num*. 6. *vers*. *unde subjungit*. Quod extenditur ad infantes Judæos baptizatos, si postea ad Judaïsmum redeant, neque excusantur ex eo, quòd Baptismum susceperunt ignorantes. text. *in cap. contra Christianos, de hæreticis in* 6. ibi, *Etiamsi hujusmodi redeuntes, dum erant infantes*, &c,

Quòd si aliquis non sponte, sed coactè, aut fictè baptizetur, & postea à fide deviet, dicendum est, si coactio fuerit præcisa, ita ut interiùs noluerit baptizari, non innodari hac censura, neque pœnis hæreticorum, quia verè baptizatus non est. Idem dic de fictè baptizato recedente à fide, cùm Baptismus fuerit irritus; poterit tamen Ecclesia coactionis, aut fictionis ignara illum tanquam hæreticum punire; in foro tamen interno nullis pœnis subjicitur. Sayr.*de censuris*, *lib*. 3. *c*. 4. *num*. 11. quem sequitur Sanchez *dicto lib*. 2. *cap*.7.*num*.35.

Dico secundò ad perfectum hæreticum requiri errorem intellectus cum pertinacia assertum ab eo, qui fidem recepit circa aliquam fidei veritatem, nam error in aliis non est hæresis. Ex quibus duo tantùm requiri ad perfectum hæreticum duntaxat, aliqui affirmarunt, errorem nimirum, & pertinaciam, Rosell. *in summa in verb. hæreticus, in principio*. Repertor. Inquisit. *in verb. hæreticus*, *vers*. *Quid propriè faciat hæreticum*, Campeg. *in addit. ad Zanchin*.*in tract*.*de hæreticis cap*.1.*lit*.*A*. *in fine additionis*, Julius Clarus *in* §. *hæresis*, *vers*. *Ad hoc autem*. Quare Alexander Pezan. *in commentar. ad D. Thomam* 2. 2. *quæst*. 11. *art*. 1. *disp*. 1. *in* 3. *conclusione*, *vers*. *secundò colligitur*; credit non dici hæreticum, qui sine errore intellectus aliquod verbum contra fidem pronunciat, consonat Covarr. *variar. resolut.lib*. 3.*cap*.1. *num*. 2. *vers*. *Exigit profectò multa*,& Sanchez *d. cap*. 7. *num*. 1. ubi errorem intellectus dicit assensum falsum intellectus esse.

Pertinacia autem ad hæresim requisita reperitur, quando quis sciens, & prudens credit aliquid contra Ecclesiam Catholicam, habetur *in Clementina in* §. *porrò*, *de summ.Trinitate*,ibi, *Quisquis defendere*, *seu tenere pertinaciter præsumpserit*. Atque ita pertinaciam, seu contumaciam esse de ratione hæresis, conveniunt omnes, Suar. *de triplici*, *disp*. 19.*sect*.3 *num*.9.Sanchez *d. cap*. 7. *num*. 2. Sayr. *de censuris lib*.3. *cap*.4.*num*. 18. dicens pertinaciam plus conducere ad hæresim, quàm errorem, & ideo illam necessariò requiri ad hæresim. Idcirco, qui sententiam suam, quamvis falsam, atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim, quam non audacia sua præsumptionis pepererunt, sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta solicitudine veritatem, corrigi parati cùm invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Ita Augustin. *Epistol*. 162. & refertur *in cap. dixit Apostolus* 24. *quæst*. 3. Anton. Ricciul. *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium lib*. 5. *cap*. 1. *num*. 4. ubi *num*. 11. per text. *in cap. dixit Apostolus* 24. *quæst*. 3. ait de hæresis substantia esse pertinaciam, nec sufficere; solum errorem, quia, ut quis censeatur in hæresi perfecta lapsus, necesse est, quòd in ea hæresi sit pertinax. Nam quousque non datur pertinacia, non obstante, quòd adsit error intellectus voluntarius, forma hæresis non est consummata. D. Antonin. *in summa part*. 2. *tit*. 12. *cap*. 1. *in principio*. Simanch. *de Cathol. instit. tit*. 31. *num*.7.& Franc. Torreblanca *in Epitome de electione lib*. 3.*cap*.8. *num*.23. dicentes, qui cognoscunt errorem, & se corrigunt, vel corrigi parati sunt, non dici hæreticos pertinaces.

Ex quo sequitur simplices rusticos non esse de facili præsumendos hæreticos, ex quo animo pertinaci suum errorem defenderint, si Ecclesiæ se submittant, nisi appareat in illis nimia sagacitas, & simulatio, Decian. *in suis tract. crimin. part*. 2.*lib*. 5. *cap*.37.*num*. 62. Farinac. *in praxi crimin. part*. 3. *quæst*. 98. *num*. 42. August. Barbos. *cap*.2.*de summa Trinit. num*.3.*&* *in d. cap. dixit Apostolus*, 24.*quæst*.3.& Sayr.*de censuris*, *lib*. 3. *cap*. 4. *num*. 18. *vers*. *Alterum est*. Quibus accedit Navarr. *in summa cap*. 11. Hispanè *num*. 17. Latinè *n*. 22. Castro *lib*. 1. *contra hæreses cap*. 9. *ad finem*, & Torres *de Trinitate quæst*. 32. *art*. 4. *in* 6. *part*. *commentarij in fine*. ubi volunt pertinacem, & verum hæreticum esse, qui non credit, quòd sit ab Ecclesia definitum, quamvis asserat se paratum ab Ecclesia corrigi, quia mentitur se paratum corrigi, cùm manifestè contradicat definito ab Ecclesia. Nam pertinacia consistit in eo, ut quis repugnet, & resistat auctoritati Ecclesiæ quæ reperitur in eo, qui non vult auctoritati illius acquiescere, Petrus de Ledesma 2. *tom. summæ tract*. 1. *cap*. 6. *post secundam conclusionem*, *difficultate* 1. Vasquez 1. 2. *quæst*. 76. *art*. 3. *disp*. 126. *cap*. 3. *in princip. num*. 9.& Torres *eodem art*.4.*in* 3.*commentarij parte col*. 2. Denique pertinacia requisita ad

ad hæresim non consistit in temporis diuturnitate, sed potest momento temporis perfici instar aliorum peccatorum, Cajetan. 2.2. *quæst.* 11. *art.* 2. *notabili* 1. Cordub. *in suo quæstionario lib.* 1. *quæst.* 17. §. 7. *vers. ubi notat*, Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 11. *punct.* 1. *difficultate* 4. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *instit. moral. cap.* 9. *quæst.* 1. & Canus *lib.* 12. *de locis Theologicis cap.* 9. *col.* 19. *vers. ratio igitur col.* 21. *vers. illud deinde*, & Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *instit. moral. cap.* 9. *quæst.* 1. & ideo in eo momento, quo pertinax quis est sentiens aliquid contra Ecclesiam, ligatur excommunicatione contra hæreticos lata.

Quinimò in eandem censuram incurrit tanquam pertinax, qui falsò credens aliquid esse determinatum ab Ecclesia, contrarium sibi persuadet, & sentit Bannes 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 2. *col.* 4. *corollario* 3. Aragonius *ibidem art.* 1. *col.* 6. *vers. hoc constituto*. & Sayr. *ubi suprà cap.* 4. *num.* 14. ubi *num.* 15. excusat ab excommunicatione, qui sine pertinacia errat circa fidem ex ignorantia crassa, quia ad hæresim non sufficit ignorantia etiam crassa, seu vincibilis, quæ non excusat à peccato, quamvis eam sufficere ad hæresim tradat Sotus *in* 4. *distinct.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *post conclusionem quintam*; minus tamen bene. cùm sit contra communem. Ita Canus *lib.* 12. *de locis Theologicis cap.* 9. & Domin. Bannes 2. 2. *quæst. undecima art.* 1. & Valent. *in* 2. 2. *quæst.* 11. *disp.* 1. *puncto* 1. & alij, quos sequitur Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 19. *&* 20.

14 Hinc etiam sequitur, qui se fingit in solo actu externo hæreticum, non ligari pœnis contra hæreticos latis. Est communis, & certa, quam docet Antonin. 2. *part. tit.* 18. *cap.* 5. *&* 6. Tabiena *verb. hæreticus num.* 2. *& verb. Apostasia num.* 3. Navarr. *cap.* 27. *num.* 56. & ex nostris Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *instit. moral. cap.* 9. *quæst.* 9. 10. *&* 11. *& cap.* 21. *quæst.* 5. *&* 6. Toletus *lib.* 4. *summæ cap.* 4. *num.* 6. & Suar. *de triplici, disp.* 14. *sect.* 6. *num.* 4. *& disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 1. Fundamentum, quia fingens se hæreticum, cùm nō sit, non recedit verè à fide & Religione Catholica; ergo non innodatur pœna excommunicationis contra hæreticos lata. Item, quia pœnæ sunt restringendæ, neque comprehendunt delinquentes imperfectos, sed perfectos, quales non sunt fingentes se hæreticos, cum fidem retineant, & ideo simpliciter non manifestarunt hæresim exteriùs, cùm eam
15 non habuerint in animo, sed tantùm ficto animo fidem negarunt, negantibus autem fidem hoc modo, & actio-
16 nes confessioni fidei contrarias exercentibus nōn apponuntur censuræ latæ simpliciter contra hæreticos, sicut non eas incurrunt errantes circa fidem sine pertinacia ex ignorantia crassa, ut dictum est: quemadmodum nec infidelis errans, nec catechumenus nondum baptizatus, si à voluntate suscipiendi Baptismum recedat, & ad infidelitatem redeat; non enim sunt hæretici: sicut non sunt, qui assen-
17 tiuntur alicui operi externo infidelitatis, sine aliquo errore in intellectu, Farinac. *de hæresi*, *quæst.* 178. §. 1. *num.* 16. *& sequent.* & Sayr. *lib.* 3. *de censuris, cap.* 4. *num.* 13. ex D. Antonino 2. *part. tit.* 12. *cap.* 16. Sylvest. *verb. Apostasia, num.* 4. *quæst.* 1. *vers.* 2. *& in verb. hæresis*, Toletus *in explicatione Bullæ Cœ-
18 næ.* §. 1. *concl.* 2. Quare thura Idolis ex timore offerentes sine ullo errore intellectus committunt peccatum infidelitatis externum; non tamen incurrunt in censuram contra hæreticos latam. Nec dicendi sunt habere pertinaciam, cùm non teneant aliquid contra Ecclesiam Catholicam, cùm fidem retineant, & hæresis errorem fidei contrarium importet, & pertinacia in eo consistat, ut quis sciens, & prudens teneat aliquid in animo contra Ecclesiam Catholicam, ut habetur *in cap. unico, de summa Trinitate, in* 6. *& Clement. unica, eodem tit.* D. Thomas 1. *part. quæst.* 32. *art.* 4. *in fine*. At non dicuntur tales facientes, & exercentes aliquod opus externum infidelitatis sine ullo errore intellectus, Sanchez *d. cap.* 7. *num.* 8. 9. *&* 10.

Ambigitur, an hæreticus sit dubius in fide? Regula 19
sit: Dubius in fide non est hæreticus quando est dubius in aliquo articulo in quo sunt diversæ opiniones. Ita Felin. *in cap.* 1. *num.* 4. *extra de hæreticis*, & *ibi* Joan. de Anan. Quia dubitat in iis, quæ non dum sunt definita ab Ecclesia, & sunt opiniones, quo usque per Ecclesiam determinetur quid sequendum sit, Archidiac. *in cap. hæresis, num.* 2. *vers. Item dubius*, 24 *quæst.* 3. & Bellamer. *ibi post. num.* 4. *vers. idem in dubiis*, Armil. *in summa, in verb. hæresis. num.* 1. *vers. Aliqua autem sunt ambigua*, ubi tradit non esse hæreticum, qui est dubius in his, quæ sunt ambigua, & nondum definita ab Ecclesia, nisi fuerit adeò pertinax, & contumax, ut non crederet etiamsi ab Ecclesia esset definitum, sequitur Roias *in tract. de hæreticis, part.* 1. *num.* 53. & Pegna *in additionibus ad Eymericum, in Directorio Inquisitorum p.* 2. *& cap.* 1. *extra de hæreticis, vers. undecimò, & postremo, & sequenti*, ubi firmat hanc regulam dummodo, qui est dubius, paratus sit amplecti, quod ab Ecclesia in posterum fuerit definitum.

Ampliatur ad dubium in fide, qui firmissimè tenet veram esse Catholicam fidem, quamvis pro majori claritate veritatis circa expositionem alicujus loci sacræ Paginæ dubitet, quisnam sensus, & intellectus in eo loco comprehendatur, & qualis sit magis germanus. Ita Pegna *d. part.* 2. *ad cap. primum, extra de hæreticis, col.* 1. *vers. secundo modo, & col.* 2. *vers. in secundo genere dubitandi*, & Lælius Zecch. *in summa, part.* 1. *rubric. de fide, cap.* 11. *n.* 6. *vers. Dubitans tamen de credibilibus*, dicentes non esse hæreticum, nec peccare procedentes ad indagandas fidei veritates per modum dubitationis, quando credunt fidei assertiones, & resolutiones sacræ Paginæ esse verissimas, consonat Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 18. *in vers. septimò dubitantes, & versic. sequent.*

Limita, est hæreticus dubius in fide, qui non magis ad unam, quàm ad aliam partem mentem applicat dubius probat text. *in cap. dubius* 1. *de hæreticis*, ubi dubius in fide infidelis est. Quæ resolutio intelligitur quando dubitans reflectitur supra suum actum, hoc est, quando dubius, qui est pendulus utriusque partis rationibus perpensis, judicat illam fidei esse dubiam, aut sub opinione, quia tunc ultra dubium admovet consensum, & judicium intellectus, affirmatque rem fidei non esse certam, quod est hæresis manifesta, Bannez 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 2. *col.* 2. *vers. respondetur, quòd sicut*. Canus *lib.* 12. *de locis Theologicis, cap.* 9. *col.* 12. *vers. errare autem*, Vasquez 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *disp.* 65. *cap.* 1. *num.* 4. Ratio, quia cum dubitatione intellectus circa res fidei, conjungitur actualis error, quo judicat res fidei non esse omnino certas, & ex consequenti hæresis communiter adest, Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 11. *puncto* 1. *difficult.* 2. & Canus *eodem cap.* 9. *col.* 15. *vers. quid ergo*.

Sublimita, dubius in fide est hæreticus, quando in dubitando est pertinax deliberatè, secus si dubitatio provenit ex scrupulis conscientiæ ex primis motibus consurgentibus contra voluntatem, quia dubitans talibus motibus resistit, Joan. Andr. *in cap.* 1. *de hæreticis, num.* 1. Anton. de Butr. *num.* 5. Roias *in tract. de hæreticis, p.* 1. *num.* 172. *cum sequentib. & singul.* 56. *num.* 5. Rosell. *in summa, verb. Hæreticus, n.* 1. & Sylvest. *in verb. hæresis*, §. 1. *n.* 6. & Carrer. *in tract. de hæreticis, num.* 8. *vers. quod tamen declarat, & limitat*. Secus si deliberatè dubitat. Soar. *d. disp.* 19. *num.* 10.

Non dicetur tamen hæreticus dubius in fide, quando 20
dubitat in non determinatis ab Ecclesia, in quibus hinc inde dissident Doctores. Similiter si dubitet de credibilibus, quæ indirectè ad fidem spectant, & quæ non proponuntur explicitè omnibus credenda.

Pegna

Pegna *in additionibus ad Eymericum in Directorio Inquisitorum part. 2. ad primum, extra de hæreticis*, nisi post legitimam admonitionem in dubitatione perseveret. *vers. potest item*, 8. *& sequentibus*, *& vers. item* 10. Sed hoc non placet, quia non dubitat de credibilibus indirectè jam per Ecclesiam diffinitis, sine dubio reputatur hæreticus. Probatur, quia sicut dubitans pertinaciter circa ea, quæ sunt diffinita expresè ab Ecclesia in rebus directè ad fidem pertinentibus, est hæreticus, ut post multos probat Suarius *de triplici, d. disp. 19. à num.* 10. *sect.* 4. Sic etiam est hæreticus dubitans circa indirectè credibilia jam per Ecclesiam determinata, præsertim si non est paratus corrigi, atque ita, si id verbo, aut signo externo declaret, ligatur excommunicatione
21 Bullæ in Cœna Domini. Secus si declaret mentem suam in ijs, quæ adhuc sunt sub judice, & sub opinione, quamvis in animo sit hæreticus. Doctissimus Fr. Antonio de Souza *de explicatione Bullæ Cœnæ c.* 2. *disp. 7. num. 4. & 5.*

Quando autem dubitatio versatur circa credibilia tam iis, quæ ad fidem directè vel indirectè pertinent & est deliberata, & pertinax secundùm omnes in homine Christiano est hæresis, ex D. Thoma 1. *part. quæst. 32. art. 4. & 2.2. quæst. 11. art. 1. & 2.* & ex sectatoribus illius *ibidem*, Turrecremat. *lib. 4 summæ 2. part cap 12.* Toletus *lib. 4 summæ cap. 4.* & de Bulla Cœnæ *censura 1 num. 6.* Azor. 1. *part. instit. moral. lib. 8. cap. 9. quæst 5. & 6.* Ex quibus aliqui loquuntur absolutè, & sine ulla distinctione; alij autem exponunt, quando dubius manet suspensus, & firmiter credere non audet, quia error in fide cum pertinacia est hæresis, & dubius hic erat in fide, cùm certa pro incertis, & dubiis habeat, quæ omnia procedunt, quando dubius format judicium, rem scilicet illam fidei esse dubiam, & non esse certam, Sanch. *supra d. lib. 2 cap 7. n 12. vers. & hac sententia est.*

22 Amplia esse hæreticum, qui tenet esse peccatum venerari Sanctorum imagines Repertor. Inquisit. *in verb. hæreticum, vers. An frangens iconas, vel imagines, & ibi in additionibus lit. B. la 2. & in verb. adorare, vers. sed picturæ, & vers. sequenti*, ubi quomodo adorentur imagines, Squillacen. *de fide Catholica cap. 50.* Durandus *in Rationali Divinorum lib. 1. cap. 3.* Menoch. *de arbitrar casu* 376 Suar. *in defensione fidei lib. 2. cap. 11. per totum, & c. 12* ubi Jacobi Britanniæ Regis argumenta contra imaginum adorationem dissolvit, & alij dicentes imagines Sanctorum, sicut & Reliquias esse venerandas. Et constat ex septimo Concilio Nicæno, in quo fuerunt Episcopi 350. è quibus Patriarcha unus fuit Tharasius Constantinopolitanus; cæterorum autem Legati, præfuit Adrianus Papa per Legatos suos fuitque coactum anno octavo Constantini, & Irenæ, teste Paulo Diacono *lib 23. rerum Romanorum*: ibi damnati sunt Iconomachi hæretici, qui sacras Christi, & Sanctorum imagines spoliabant omni honore. Cujus erroris execrandi auctor fuit Xenias Persa servus, & non baptisatus, qui Episcopus creatus fuit à Petro Gnafeo, ut est auctor Nicephorus *lib 16. historiæ c. 28.* vide Azor. *in summa p. 2 c. 16. vers. septimum generale*, & Bellarm. *tom. 1. de controversiis, in præfat. de Ecclesia triumphante, & lib. 2 de imaginibus Sanctorum*, ubi ex Paulo Diacono *lib. 21. rerum Romanorum*, casum rarum refert per hæc verba. *Cum Iconomachus quodam conspecta statuta B. Virginis, lapides in eam iecisset, eamque comminuisset, per quietem Virginem ipsam ab eo visam terribiliter his verbis comminantem, in caput tuum hoc fecisti.* Deinde paulò pòst eundem ingenti lapide percussum, atque ita contritum esse, ut ipse statuam comminuerat; sic ibi.

Est ergo hæreticus, qui asserit peccatum esse mortale, venerari sacras imagines Sanctorum. Si quis autem aliquid commisserit contra sanctas imagines, nihil asserens de peccato, erit de hæresi valde suspectus, nisi ex aliqua alia circumstantia ab hac suspicione liberetur, quia extat Concilium Tridentinum *sess. 25. rub. de invocatione*, &c. *de sacris Imaginibus, ver. Imagines*, ibi: *Imagines Christi, Virginis, & aliorum Sanctorum in templis, præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impartiendam, non quòd credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quòd ab eis sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à Gentilibus quæ in Idolis spem suam collocabant, sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant, ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur.* Valent. 2. 2. *quæst. 94. punct 6 disp. 6.* Vasquez *de adoratione imaginum lib. 3. disp. 3. è num. 78.* Archang. Rubeus *in suo opere Incarnationis dist. 9. vers. Imagines Christi*, & alij, quos referens sequitur Farinac. *de hæresi quæst. 178 n 53* Graffis *lib. 2 decis. cap. 1. n. 14. & 15.* Suar. *de defens. fidei lib. 2. cap. 11.*

Diximus esse de hæresi suspectum committentem aliquid contumeliosum contra sacras imagines, quia si errorem habeat in fide pertinacem contra doctrinam Ecclesiæ, erit hæreticus perfectus Simanch. *de catholicis instructionibus tit. 33. num.* 18 & ejus criminis cognitio non nisi ad Inquisitores pertinet, præsertim postquam Lutherani, & Sacramentarij damnatam jam olim Iconomachiam superioribus annis revocarunt ab inferis, Simanch. *ubi supra.* Quibus autem pœnis sint afficiendi sacras Imagines violantes, & irridentes, præsertim, si errore pertinaci intellectus delinquentes alia crimina patrasse reperiatur, certum est procedendum esse ab Inquisitoribus contra illos tanquam contra quoslibet hæreticos, vel suspectos. Quin etiam Ang. *in l. ex Senatusconsulto. ff. ad l. Cornel. de sicar.* & in sua disputatione, incipit, *In refulgenti delitiarum*. quem sequitur Marsil. *in pract. crimin.* §. *& quia tit* 25. & Farinac. *in praxi crimin. lib. 1. quæst. 20. num. 68.* volunt pœna mortis naturalis plectendos esse, sequitur Franc. Marq. *decisione* 509. Nam quamvis non appareat de errore pertinaci in intellectu in deturbantibus, & percutientibus imagines Sanctorum, tale factum de se est hæreticale, & sapit hæresim manifestam, ita in Castro *de justa hæreticorum punit. cap. 15*

Hæreticus item est, qui asserit decimas non 23
esse solvendas Episcopis, & Clericis, & esse peccatum oblationes dare eisdem, ita Sylvester *in verb. hæresis* §. 1 *num. 7. vers. ex promissis*, Anchar. *in Clement.* 1. § *sanè. de usuris*, ubi ait quemdam Concionatorem id asserentem in concionibus fuisse à Doctoribus tam Theologis, quàm utriusque juris Professoribus pro hæretico damnatum. Idem sentit Repertor. Inquisitor. *in verb. hæreticus, vers. An pertinaciter asserens, quòd decima non sint solvenda.*

Similiter erit hæreticus, qui asseruerit fornica- 24
tionem simplicem, vel usuram non esse peccatum, secus si dubitaretur in aliquo casu: an sit usura, quoad fornicationem, tradit Arnald. Albertin. *in rubric. de hæreticis in 6. quæst. 1. num 11. in fine, vers. hinc est, quòd quicunque dicit, & quæst. 13. pòst num. 8.* Idem de eo, qui asserit non esse peccatum mortale osculari fœminam ex causa libidinis. Repert. Inquisit. *in verb. hæreticus, vers. Item osculum*, Umbert. Locat. *in judiciali Inquisitorum, in verb. fornicatio, & in verb. suspicio, num. 27.* Simanch. *supra tit.* 96.

96. *rubr. de usuris n. 5.* Atque ita fit hæreticus, qui tenet facere usuras non esse peccatum. Farinac. *de hæresi quæst. 178. n. 85.* Sylvest. *in summa, in verb. hæresis §. 1.* Repertor. Inquisitor. *in verb. hæreticus, vers. pertinax hæreticus ex mente, & vers. Item asserens pertinaciter exercere usuram non esse peccatum.* Secus si dubitet in aliquo particulari casu, utrùm sit usura, necne: tunc enim non reputabitur hæreticus, si sequeretur partem negativam fortè non veram, ita Sylvest. *in summa in verb. hæresis §. 1. n. 7. vers. & intellige,* Cardinalis *in Clementina 1. §. sanè, in tertio notabili, circa finem, de usuris.*

25 Regulariter tamen non erit hæreticus, qui credit falsum, non tamen putat se credere falsum, sed opinatur id quod credit, retineri ab Ecclesia, dummodo paratus sit corrigi, ubi primum se in errore esse deprehenderit, Joann. Andr. *in cap. 1. de summa Trinitate, in verb. implicite, num. 26.* Imol. *num. 11. ibi.*

Erit tamen hæreticus falsò credens aliquid esse determinatum ab Ecclesia, & tenet contrarium. Ratio, quia formaliter deviat à fidei ratione, existimans non esse regulariter vera ea, quæ ab Ecclesia definita sunt. Ita Bannes 2. 2. *quæst. 1. art. 2. col. 4. corell. 3.* & Aragonius *eadem quæst. art. 1. col. 6. vers. hoc constituto.* & quamvis Simanch. teneat *tit. 31. de Cathol. instit. n. 9.* tradatque hunc non esse hæreticum, sed peccare tantùm mortaliter, quia nihil contra fidem dicit, meliùs volunt hunc esse hæreticum, Henriq. *lib. 13. de excommun. cap. 17.* & Sayr. *tom. 1. de censur. lib. 3. cap. 4. n. 14.* eo quòd aliquid de fide negat, nimirum Ecclesiam esse certam fidei regulam, & id negando incurrit pœnas hæreticorum, ita Sanch. *lib. 2. in Decalogo cap. 2. n. 30.* licèt oppositum, cum Simanch. teneat Farinac. *de hæresi, quæst. 179. §. 1. num. 1. vers. limita quinto,* dicens excusari in foro à crimine hæresis, non tamen in foro pœnitentiæ, à peccato: sed meliùs Sanch. cum Henriq. & aliis *ubi proximè.*

De reliquis criminosis, qui continentur in prima clausula Bullæ Cœnæ, & quales sint?

EPITOME.

26 *Hæreticorum credentes innodantur excommunicatione Bullæ Cœnæ, & qui tales censeantur?*
27 *Receptatores hæreticorum excommunicantur in Bulla Cœnæ, & qui propriè receptatores dicantur?*
& qui excusentur à censura. ibid.
28 *Hæreticorum fautores excommunicantur in Bulla Cœnæ, & qui tales censeantur?*
29 *Fautores hæreticorum quibus modis fiant tales.*
30 *Hæreticorum defensores excommunicantur per Bullam Cœnæ.*
31 *Hæreticorum libros hæresim continentes, qui legerint excommunicantur Bulla Cœnæ, & quæ requirantur, ne illa incurratur?*
32 *Hæreticorum libros retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, excommunicantur, & qui tales censeantur?*
33 *Legentem libros hæreticorum, qui audierit, quando dicatur incurrere in excommunicationem Bullæ Cœnæ?*
34 *Legentes libros prohibitos, quam excommunicationem incurrant?*
35 *Libros Chiromantiæ, Phisionomiæ, legentes, vel nativitates tenentes, excommunicati sunt.*
& quid de libris Magiæ? ibid.
36 *Legentes in libris Catholicorum conclusiones hæreticorum non excommunicantur.*
37 *Hæreticorum annotationes legentes, an incurrant excommunicationem? & an possint legi cum licentia Inquisitorum libri hæreticorum de hæresi ex professo tractantes?*
38 *Legentes, tenentes, imprimentes epistolam hæretici, an incurrant excommunicationem?*
39 *Legentes indices, procemium, præfationes, Epistolas ad lectores librorum hæreticorum, an incurrant.*
40 *Quibus in casibus defendentes libros hæresim continentes, non excommunicentur?*
41 *Schismatici, qui incurrunt in censuram Bullæ Cœnæ, qui dicantur?*
42 *Fautores schismaticorum, & defensores, qua pœna puniantur?*
43 *Scismaticorum appellatione an veniant schismatici largo modo dicti.*
& quæ pœnæ incurrantur à schismaticis, remissivè ibid.

HÆreticorum credentes, qui incurrunt in censuram Bullæ Cœnæ, sunt illi, qui explicitè, & in specie nullum habent errorem, aut hæresim in mente, sed implicitè assentiuntur erroribus hæreticorum, quorum sectam sequuntur, ex qua descriptione apparet discrimen inter hæreticum & hæreticorum credentem: nam hæreticus est, qui sciens, & videns damnatum per Ecclesiam errorem eligit: credens autem propriè hæreticorum est, qui tenet solùm id, quia alius, cui credit, dixit, ita D. Antonin. *part. 3. tit. 25. cap. 4. §. final.* Sylvest. *verb. hæresis 1. num. 10. quæst. 7.* Navarr. *in manuali cap. 27. n. 55. ver. Tertia,* Ugolinus *de censuris Pontifici reservatis, part. 2. §. 1. num. 1. & per totum,* Toletus *in expositione Bullæ Cœnæ §. 1.* & Graff. *in expositione Bullæ Cœnæ cap. 18. verb. credentes, num. 28.* ubi ait hæreticorum credentes dici propriè posse ex verbis vel factis; verbis quidem, dicendo se credere talium erroribus: factis autem, qui ea committunt in quibus hæreticorum ritus continentur, Suar. *de triplici, disp. 24. sect. 1. numer. 3.* ubi vocat propriissimè credentes hæreticorum, qui audiunt doctrinam hæreticorum, & illi consentiunt. Quod etiam extendit ad eos, qui quamvis nondum consentiant erroribus, accedunt tamen eo anno ad audiendum, ut parati sint credere, & consentire si hæretici rationes placeant. Ratio, quia eo modo accedens jam dubitat de veritate suæ fidei, & est hæreticus; consonat doctissimus Fr. Antonius de Sousa *in explicatione Bullæ Cœnæ cap. 2. disp. 8. num. 7. vers. secunda conclus.* quia sunt verè credentes hæreticorum in iis, quæ Catholicæ fidei repugnant, quod intelligitur si id externo signo hujus credentiæ manifestativo ostendant. 26

Ultra hanc excommunicationem Bullæ incurrunt excommunicationem editam in constitutione Martini Quinti Anno 1418. incipit, *Inter cunctas, vers. nec non præsentes,* cujus meminit Pegna *in Directorio Inquisitorum, inter literas Apostolicas,* & in constitutione Pauli Quarti edita Anno de 1558. incipit, *Cum ex Apostolatus officio vers. & insuper,* quam refert idem Pegna *ubi proximè.* Nec non excommunicantur, *in cap. excommunicamus, el primo, §. credentes, de hæreticis,* quando scilicet credentiam suam, & fidem hæreticis habitam verbo aliquo, aut signo exteriùs ostendunt. Nam si intra mentem hæc fides, seu credentia hæreticis habita contineatur, nec foras pullulet, nulla incurritur excommunicatio, Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 9. quæst. 10.* Suar. *de censuris disp. 4. sect. 2. num. 11.* doctissimus Fr. Antonius de Sousa *ubi suprà num. 5.* ubi addit actum internum posse cognosci, si credens dicat fidem, & doctrinam, quæ docetur, esse bonam, & similia verba proferat: aliquando ex factis cognoscitur credens hæreticorum, quando consolationem ab hæreticis, vel communionem recipit, vel reverentiam eis suo more exhibet, & sermones eorum, & conciones frequenter audit. Quia ex factis cognoscitur affectus, vel de eo saltem præsumitur, argumento cap.

cap. is, qui viderit, 32. quæst. 5. nec refert, an quis exprimat mentem suam verbis, aut factis. l. contra legem ff. de legib. imò magis standum est factis, quàm verbis, ut vult Concilium Narbonense cap. 29. ubi declarat omnes modos, quibus credentes hæreticorum judicari possunt, Marius Alter. lib. 5. disp. 2. de excommunic. Bullæ Cœnæ cap. 3. fol. 465. Pegna in additionib. ad Eymericum, 2. part. comment 75. fol 367. col 1. vers. factis autem.

Diximus, qui audiunt frequenter conciones hæreticorum censeri credentes; quia ex communi sententia, qui semel, vel bis interest concionibus hæreticorum, aut vadit ad congregationes eorum, non reputantur credens, quoniam ex uno, vel bino actu audiendi sermones hæreticorum non censetur credens, nec assurgit credentia, nisi pluries audiat, Pegna ubi proximè, quamvis multi opinentur posse aliquem censeri credentem ex actu geminato: nam ex duplici actu delictum trahi videtur ad consuetudinem. l. nemo, C de Episcopali audientia, sic Geminianus in c. quicumque §. hæretici. vers. credentes, de hæreticis lib. 6. Zanchin. tract. de hæreticis cap. 3. numer. 6. vers. sed pone, Nicol. Arelat. tract de hæreticis, notabil. 16. & alii, sed meliùs dic ex geminato actu non dici credentes, nec præsumi, Marius Alterius ubi proximè, & Eymericus quæst. 51. 2. part. & Pegna ibi comment. 75. vers. sermones eorum, & sequent. vide Azor. part. 1. lib 3. cap. 15.

Similiter non sunt hæreticorum credentes, de quibus non apparet clarè, quòd credant eorum erroribus, sed videntur credere verbis hæreticorum; jussionibus, & operibus, & mandatis eorum obediunt, & præcepta exequuntur, eosque visitant, & alia agunt, ex quibus sanè de eorum erroribus nihil apparet, quia hæc interdum fiunt ex amicitia, vel ex consanguinitate, & sæpe sæpiùs ob mercedem, & pecuniam. Tales ergo non censentur credentes hæreticorum, & ex consequenti non innodantur censura hac Bullæ Cœnæ. Non carent tamen suspicione, vel vehementi, vel levi, prout majora, vel minora indicia in illis apparuerint, Marius Alter. ubi proximè cap. 3. ad finem, ex Eymerico dicta quæst. 50. num. 5. fol. 366. col 2. vers. tales enim, & ex consequenti est illis abjuratio, seu purgatio indicenda, juxta cap. excommunicamus 1 §. qui verò inventi fuerint sola suspicione notabiles, de hæreticis, quia sunt tales suspecti, quòd fidem habeant hæreticorum erroribus, cap. quicumque, de hæreticis in 6. quod etiam videre est apud Archidiaconum ibidem num. 4. in fine, vers. & credo, Farinac. de hæresi quæst. 182. §. 3. num. 55.

Quæstionis est, an sint credentes hæreticorum, qui credunt non erroribus hæreticorum, sed in aliis? Negat Sanchez in præcepta Decalogi lib. 2 cap. 10. n. 2. probatur exemplo defendentis personam hæretici, non autem errores illius, qui non punitur ut hæreticus, nec hæreticus reputatur, secundùm Joannem Monachum in cap. accusatus. §. Sacerdos, num. 12. vers. vel dic de hæreticis in 6. & ibi Joann. Andr. n. 5. in verb Crimine. Gemin. in § si verò, num. 1. vers. Nota quòd inquisitores, & num. 4. in 2. oppositione; sic etiam in nostro casu, qui non credunt hæreticorum erroribus, quamvis eorum personis credant, atque illis obediant in iis, quæ ad fidem non pertinent, non ligantur censura hujus canonis, Navarr. in summa cap. 27. n. 55. Tolet. in summa Bullæ Cœnæ, excommunic. 1. num. 17. & alii, quos sequitur Sanchez d. num. 2. & Sousa dicta disp. 8. n. 6 concl. 1. censebuntur tamen, prout dixi, de hæresi suspecti.

Eodem modo excusantur credentes in his, quæ sunt extra fidem, à pœna excommunicationis, nimirum in aliqua propositione philosophica, aut in contractibus, Ugolin. de censuris Pontifici reservatis, part. 1. in glossa, Actorum credentes §. 1. versicul Ubi extra fidem, column. 2. Sicut etiam excusantur credentes hæreticorum si propter simplicitatem, & ignorantiam credunt eorum erroribus, maximè quando sunt hæretici ignoti, nec sunt declarati, Ugolinus ubi proximè, eadem parte, & glossa, Actorum credentes §. 1. vers excipiuntur tamen, dummodo credulitas ista non sit circa errores articulorum fidei, quos quis explicitè scire tenetur, & credere. Arnald. Albertin. in rubrica de hæreticis in 6. quæst. 13. num. 13. & num. 24.

Item credentes hæreticorum non sunt qui credunt hæreticos esse Catholicos, & nullum errorem eorum explicitè credunt, dummodo sine pertinacia credant, & hi nec hæretici sunt, nec pœnam merentur, Simanch. de Catholicis institutionibus, tit. 15. num. 4. ubi numer. 6. addit, qui hæreticis credunt, sed nulli errori scienter accedunt, etiamsi aliquo modo censeantur hæretici, non esse puniendos pœnis hæreticorum, sed incidere in excommunicationem. Quòd multo fortiùs incidet in excommunicationem hujus canonis, qui generaliter credit hæreticos habere bonam fidem, quia tunc ut hæreticus est puniendus. Nam credentes hæreticos esse bonos viros, & rectè de fide sentire, ex hac generali credulitate fiunt hæretici, credùntque esse vera, quæ manifestus hæreticus credit, Simanch. ubi suprà numer. 3. Decian. in tract. crimin. lib 5. cap. 51 post numer. 5. Pegna in additionibus ad Eymeric. in director Inquisitor. 2 part. quæst. 50 comment. 55. sub lit. A. ubi vult hæreticorum credentes censeri illos, qui dicunt hæreticos in sua secta salvari posse, esséque viros sanctos, Dei amicos, & similia, vers. si crediderunt eos, fol 367. col. 2 in principio. & ex consequenti incidere in hanc censuram, Palud in 4. disp. 13. quæst. 3.

Porrò receptatores hæreticorum excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini, qui in duplici differentia esse possunt. Nam propriè receptatores dicuntur à receptando, quod est verbum frequentativum, ex quo sequitur quòd recipientes frequenter hæreticos, scientes eos esse tales, & credunt erroribus hæreticorum, esse hæreticos, & ut tales excommunicari: si autem non credunt, suspectos esse vehementer de tali hæresum credentia, & ut receptatores excommunicari. Quòd si non frequenter hæreticos recipiant, nec pluries, sed semel, vel bis latenter, quos sciunt hæreticos esse ne perveniant ad manus judicis Ecclesiastici, incurrunt excommunicationem contra receptatores etiam hæreticorum latam. ita Zanchin. tract. de hæreticis cap. 6. numer. 2. Archid. in cap. quicumque, de hæreticis lib. 6. Silvest. verb. Hæresis 1. §. 10. vers receptator verò, Simanch de catholicis instit. tit. 15. num. 14 Conrad Brunus lib. 1. de hæretici cap. 4. Palud. distinct 13. quæst. 3. Eymericus 2. part. director. Inquisitor. quæst. 51. num. . & ibi Pegna lit. B. vers. quidam autem, fol. 369. col. 2. Marius Alterius disp. 2. lib. 5. cap. 4. tom. 1. fol. 466. col. 1. ad finem, Tolet. in summa lib. 1. cap. 19. Sayro de censuris lib. 3. cap. 5. num. 3. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. num. 23. Suar. de triplici, disp. 24. sect. 1. num. 4. Lælius Zech. in summa part. 1. tit. de fide, cap. 11. rubric. de hæresi num. 13. versic. Septima conclusio, & vers. Quinta conclus. & Ugolin. in tract. de censuris Pontifici reservatis part. 1. in glossa Receptatores numer. 1. in fine vers. Receptator igitur, & in §. 1. & 2. per totum, in discursu, fol mihi 63. & 64. 27

Quare sive receptatores recepent frequenter, sive semel, aut bis hæreticum, incurrunt in censuram Bullæ Cœnæ. Ratio, quia in jure ille est receptator, qui aliquem recipit, & occultat ut hæreticum: nec requiritur frequentatio actuum, sed sufficit semel hæreticum tanquam hæreticum recipere, ut servatus evadat judicis manus. l. 1. ff. de receptatorib. l. con-

congruit, *ff. de officio Præsidis l. ultim. C. de his, qui latronem occultant.* Sylvester *verb. hæresis* 1. *num.* 10. *§. receptator.* Consistit enim hoc crimen receptatoris in eo, quòd hæreticus vel occultetur, & custodiatur per receptationem, ne cadat in manus ministrorum Ecclesiæ, vel juvetur, ut aufugiat, vel recipiatur, ut vivat in domo, aut in civitate securus in suo errore. Suar. *ubi suprà.*

Requiritur etiam, ut incurratur hæc censura, ut sciens hæreticum, ut hæreticum recipiat, & recipiat principaliter animo recipiendi, vel occultandi. Unde receptans hæreticos, non quia hæretici sunt, sed ex alia causa, non punitur pœna receptationis hæreticorum, sed excusatur, ut per Martinum V. *in sua constitutione edita anno* 1418. incipit, *Inter cunctas*, quam refert Pegna *inter literas Apostolicas, versicul. receptatores quoque*, ubi cavetur receptatores hæreticorum non contemplatione hæresis, sed causa amicitiæ, vel alia hujusmodi occasione non ut hæretici puniuntur, esse plectendos, graviter tamen. Navarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 55. *vers. Quarta quod fautores*, nisi receptatio hæretici redundet in favorem, quia tunc receptans non excusatur à pœna: colligitur ex traditis per Ugolinum *in tract. de censuris Pontifici reservatis, in glossa Receptatores, in principio n.* 2. *vers. postremo, ubi ob aliam causam, column.* 1. ubi æquiparat receptionem ex causa hæresis receptioni in favorem hæresis redundanti, & ponit exemplum in receptante hæreticum, ne capiatur: & idem repetivit in eadem glossa *receptatores n.* 1. *vers. hæc tamen vera sunt, col.* 2.

27 Mihi tamen magis placet receptatores evadere hanc censuram, si recipiant hæreticos ratione amicitiæ, aut consanguinitatis, non prout hæretici sunt, etiam si ea receptatio in receptati veniat utilitatem, nimirum ne ad manus ministrorum justitiæ veniat. Ratio, quia hæc excommunicatio Bullæ Cœnæ primariò tendit in hæreticos ratione hæresis: ideo non comprehendit in foro conscientiæ nisi receptatores hæreticorum recipientes illos ratione hæresis, Cajet. *in summa verb. excommunic. cap.* 1. Sotus *in* 4 *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *post conclus* 5. *casu primo*, Sayro *de censur. lib.* 3. *cap.* 5 *n.* 3. Suar. *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 8. Tolet. *in summa in Bulla Cœnæ excommun c.* 1. *n.* 22. Emmanuel de Saa *verb. excommunicatio, in Bulla Cœnæ num.* 1. Azor. *tom.* 1 *lib.* 8. *instit. moral. cap.* 15 *quæst.* 2. *&* 3. idem Suarius *de triplici, disp.* 24. *sect.* 1. *num.* 4. *vers. addidi* necessarium esse, ut recipiatur hæreticus: ut hæreticus est, nam si recipiatur ut amicus, consanguineus, vel proximus indigens, & receptatio non redundat in protectionem hominis quatenus hæreticus est, non dicetur receptator. Atque ita receptans hæreticum, & motivum receptationis non est ipsa hæresis, sed amicitia, vel consanguinitas, non incurritur hæc excommunicatio, quamvis receptio redundet per se, & proximè in favorem hominis, qui est hæreticus: proinde, quia favor soli personæ fit alia ratione, quàm hæresis, non est formaliter receptare hæreticum, nec illi favere prout est hæreticus, sed prout est amicus, & consanguineus. Idcirco hujusmodi receptatores, quando receptatio venit in favorem hæresis, puniri possunt, non tamen ordinaria excommunicationis pœna, sed alia. Ita censent Cajet. *ubi suprà*, Aragon. 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *post principium*, dicentes excusari ab excommunicatione, qui favent hæretico, non ratione hæresis, quod etiam sentit Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *post* 5. *conclusionem casu* 1. docens tunc incurri quando fit fauor hæretico propter hæresim, quasi dicat non sufficere favere hæretico ad incurrendam censuram, sed requiri, ut faveatur ea ratione, qua hæreticus est; sequitur Sanch. *in Decalogo lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 5. *post medium, vers. sed contrarium.*

Sed contra id stat nullam cognationem præferendam esse Religioni, *cap. legi* 33. *quæst.* 8. *& cap. si infidelis* 28. *quæst.* 1. Igitur non excusantur à culpa & ab excommunicatione parentes, si receptent filios, & uxores si receptent maritos hæreticos, & eos occultent. Probatur, quia parentes tenentur denunciare filios, & filii parentes, & ex praxi sanctæ Inquisitionis parentes, & filii, uxores, & mariti se adinvicem non denuntiantes, habentur pro diminutis, igitur si se adinvicem receptent, & occultent in causa fidei, incident in censuram hujus canonis.

Respondetur receptantes parentes, filios, uxores, & maritos hæreticos, quatenus tales incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ita Ugolin. *in verb. receptatores §.* 2. *vers. sexto.* Repert. Inquisit. *verb. receptatores. §. sed tamen receptatus*, & Grilan. *de hæreticis quæst.* 9. *num.* 2. prout volunt receptatores consanguineorum hæreticorum eodem modo esse puniendos, sicut si alios receptarent. Unde non habet locum in hæreticis *lex* 2. *ff. de receptatoribus*, quæ vult receptatores consanguineorum minus puniendos, sed in hoc casu non excusantur à pœna receptatores hæreticorum. Ob quam rationem Ugolin. *ubi suprà*, dixit prædictos ratione sanguinis non excusari à censura Bullæ Cœnæ. Nec discordat Sanch. *d. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 8. dicens in foro conscientiæ neutram rationem liberare ab excommunicatione, quia non incurritur, nisi ratione hæresis faveatur hæretico, quod in nullo casu licitum esse potest.

Alii tamen excusant hujusmodi receptantes à pœna receptationis hæreticorum, nisi in receptatione adsit periculum perversionis, ita Simanch. *de catholicis institutionibus, tit.* 15. *rubr. de credentibus, num.* 25. Pegna *in additionib. ad Eymericum in Director. Inquisitor. part.* 3. *quæst.* 111. *comment.* 160. *vers. Num autem*, ubi dixit ab hac sententia non esse recedendum, & Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 51. *n.* 79. & hæc pars poterit habere locum in foro fori, non autem in foro poli, ut indicat Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 24. dicens uxorem ex eo, quòd virum propter hæresim condemnatum comitetur, non perdere dotem.

Inter hæc duo extrema, media via incede, dicens excusari parentes receptantes filios, & filios parentes, & conjuges, & fratres se invicem receptantes, non ab omni pœna, sed ab aliqua, & ideo mitiùs puniri debere propter sanguinis conjunctionem, quod voluit Pegna *in additionibus ad Eymericum, in Director. Inquisitor. part.* 2. *quæst.* 56. *comment* 81. *lit. B. vers. rursus consanguineorum, fol.* 382. *col.* 2. dicens filium receptantem parentes hæreticos, & uxorem virum, fratrem fratres, leviùs puniendos esse: consonat Simanch. *suprà tit.* 15. *n.* 21. dum ait in isto casu, aut nullam, aut levissimam pœnam esse imponendam, quem sequitur Azor. *p.* 1. *lib* 8. *c.* 15. *rubr. de credentibus receptatoribus*, &c. *q.* 4. & Decian. *dicto lib.* 5. *c.* 51. *n.* 68. & scribit Paulus Jurisconsultus *l.* 2. *ff. de receptatoribus*, in hæc verba: Eos, apud quos affinis, vel cognatus latro conservatus est, neque absolvendos, neque severè admodùm puniendos, non enim par est eorum delictum, & eorum, qui nihil ad se pertinentes latrones recipiunt. Secundùm quam distingui potest, receptantes consanguineos ex sola sanguinis, & conjunctionis affectione non incidere in censuram hujus canonis; secus si ex causa hæresis, vel in favorem hæresis, hoc est, ad effectum occultandi ne ad manus Curiæ deveniant. Ita ex traditis ab Ugolino *in tract. de censuris Pontifici reservatis*. *p.* 2. in glossa *receptatores, in principio, vers. postremò*, ubi *ob aliam causam, fol.* 64. *col.* 1. *&* §. 2. *num.* 1. *vers. Quare qui hæreticum, & vers. hæc tamen vera sunt*; non enim textus est, qui decernat eum qui favet criminoso non ut tali, sed ut proximo incurrere in excommunicationem in foro con-

conscientiæ, in quo consideratur sola veritas. *c. tua, de sponsalibus*, Marius Alterius *tom. 1. de censuris disp. 2. lib. 5. c. 4. fol. 466. col. 2. lit. C.*

Hoc tamen limita, nisi consanguinei receptantes participent in crimine cum receptatis: nam si participent pœna ordinaria, puniendi sunt, ut verè probat Gandinus *tract. de maleficiis, tit. de furibus, & latronibus n. 13.* quem referens sequitur Pegna *dicto comment. 81. fol. 362. col. 2. lit. D. vers. postremò, ut hæc sententia locum habeat.* Nam in eo eventu receptans consanguineos, non eos recipit, ut formaliter sunt consanguinei, & ut materialiter sunt hæretici, sed ut formaliter tales sunt. Atque ita quidquid teneamus, quoad alias pœnas debitas receptatoribus, si loquamur de excommunicatione, quæ pœna spiritualis est, quamvis in dubio pater filium receptans, & è contra frater fratrem, & uxor maritum, & è contra præsumantur ratione sanguinis potius, quàm ratione hæresis receptasse, & ex consequenti excusari ab excommunicatione hujus canonis, ex traditis à Simanch. *de Catholicis institut. tit. 15. n. 21.* & ab Ugolin. *ubi suprà part. 2. in glossa Receptatores §. 2 num. 2. fol. 68. col. 2.* Nihilominus tutius est duriorem partem sequi, quæ tradit tales receptantes consanguineos hæreticos, ut liberent eos ne deveniant ad manus Curiæ Ecclesiasticæ, indigere absolutione huius censuræ, quia in foro conscientiæ timenda est culpa, ubi non est culpa, *cap. consilium, de observatione jejunii.* Anchar. *cons. 179. prima facie*, & Felin. *in cap. dudum, de præsumpt. col.* quibus accedit Marius Alter. *de censuris disp. 1. lib. 4. cap. 4. fol. 387. col. 1. ex medio, & disp. 2. lib. 5. cap. 4. fol. 466. col. 2.*

Probabile tandem valde est receptatores parentum, filiorum, uxorum, & maritorum, nec non & fratrum, qua tales sunt, & non in favorem hæresis, non excommunicari per hunc canonem. Ita Candelabrum aureum *in expositione Bullæ Cœnæ, n. 9.* pro qua refert Navarrum, & eam sequitur Doctissimus Fr. Antonius de Sousa *in expositione Bullæ Cœnæ, cap. 2. disp. 10. n. 3. vers. Secunda conclus.* ex ea ratione, quia receptantes, & receptati hujusmodi reputantur una, & eadem persona suo modo propter conjunctionem, & sicut integrum est receptantibus se ipsos occultare sine metu excommunicationis; sic etiam videtur dicendum de occultante patrem, vel matrem, aut uxorem, & è contra, atque ita non incurrent excommunicationem, si sibi invicem auxilientur ducti tantùm amore naturali occultando consanguineos, ut ab infamia, & morte liberentur, non autem, ut erroribus eorum auxilium præstent principaliter. Atque ita quidquid sit de foro externo, in quo mitiùs agendum est cum receptatoribus consanguineorum, ex traditis per Eymericum *2. p. Director. Inquisit. q. 56. n. 8.* & *ibi* Pegna *comment 81.* & Simanch. *ubi suprà tit. 15. n. 20. & 21. & in Enchirid. tit. 16. n. 8.* si constet in foro conscientiæ receptantes consanguineos non illos acceptasse, ut hæresi faverent non incurrunt in censuram hujus canonis.

Nec obest opinio, quæ docet parentes debere denunciare filios de casu hæresis & filios parentes, ut volunt Umbert. Locat. post Judic. Inquis. *q. 5.* Castro *de justa hæreticor. punit. lib. 2. c. final.* Navarr. *in c. inter verba laudantium, q. 3.* quam sententiam probat Simanch. quamvis illam non sequatur in tractatu *de patre hæretico, n. 1. & seq.* quam Mascard. *de probationibus lib. 2. concl. 857. n. 18.* approbat tanquam veriorem, & tutiorem, rejecto Simancha, quia potius Deo quam parentibus obediendum est. *c. relatum, de sententia excommunicationis, & cap. quisquis metu 11. q. 3.* ex ea ratione, quia fas est patrem oppugnantem patriam impunè interficere, *l. minimè ff. de Religios. & sumpt. funer.* Ergo multo magis licebit patrem fidei catholicæ contrarium denunciare, quod etiam tradit Ludov. à Paramo *de origine sanctæ Inquisitionis lib. 3. quæst. 8. num. 83. & sequent.* & Petr. Binsfeld *de confess. malefic. membr. 2. post. princip. §. pro parte negativa*, dum ait parentes teneri filios denunciare maleficos, & è contra, si non sint emendati, nec parati, ut corrigantur privata monitione, & quando non adsunt alij qui denuncient: quod extendit ad fratres contra fratres, & sorores, &c.

Quoniam Doctissimus Simanchas *de Catholicis institutionibus tit. 29. rubr. de filiis, & minoribus num. 47. & sequent.* & pleniùs *in tract. de patre hæretico, num. 14 & sequentib.* probat contrarium, & respondit contrariis argumentis, docetque non teneri patrem revelare filios hæreticos, neque e contra & hanc sententiam tanquam probabiliorem, & humaniorem, tradit. Limitat tamen tribus modis. Primò, quamvis filius non teneatur accusare patrem hæreticum, nec denunciare, posse tamen, ait, si voluerit. Secundo quando pater hæreticus est pestifer, & ejus hæreses perniciem, & exitium afferre possunt Reipublicæ: tunc etiam filius tenebitur revelare patrem. Tertò quando filius interrogatur juridicè à judice, præsertim juratus dicere verum, non potest ullo modo tacere veritatem, ita Simanch. sed, ut dixi *part. 1. de obligat. moderatorum Reipublicæ disp. 12. §. 5. ex n. 154. cum sequent.* verius est indistinctè filios teneri revelare patrem hæreticum, & è contra, & non solùm posse, sed etiam debere, Farin. *de hæresi quæst. 197. n. 42. fol. mihi 350. col. 2.*

Sed quid dicendum, si quis receptator hæreticum occultet, & illi faveat, ut faciliùs hæreses evulget, vel ne capiatur, & nihilominus nec docuit hæreses, & tandem captus est? Sayr. affirmat innodari excommunicatione hujus canonis etiam effectu non sequuto, esse valde probabile, ex ea ratione, quia principaliter receptatores continentur in hoc canone: atque ita cùm hæreticus recipiatur animo occultandi, quamvis realiter non occultetur, incurretur excommunicatio, quæ principaliter fertur contra receptatores. Probabilius tamen est receptatores reali occultatione non secuta non incurrere excommunicationem contentam *in cap. sicut ait, de hæreticis*, ubi dicitur ita: *Sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere, vel fovere præsumat.* Nec in excommunicationem Bullæ Cœnæ. Ratio, quia hæc excommunicatio principaliter lata est contra hæreticos, & minus principaliter, & quasi accessoriè trahitur ad receptatores, seu fautores, & defensores. ita Suar. *de censuris tom. 5. in 3. partem disput. 21. sect. 2. n. 8.* quem referens sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 2. c. 10. n. 9.*

Sunt tamen aliqui casus, in quibus receptatores 27
hæreticorum excusantur à censura hujus canonis. Primò, si quis hæreticum excipiat metu mortis; nam leges humanæ non obligant cum probabili vitæ discrimine, & qui metu mortis receptat hæreticum, non recipit illum tanquam hæreticum, sed ut evadat mortem. Marius Alterius *suprà disput. 2. lib. 5. cap. 4. ad finem*; quod antè scripsit Simanch. *de catholicis institutionibus titul. 15. rubr. de credentibus*, &c. *numer. 17.* Ugolin. *in tract. de censuris Pontifici reservatis, part. 2. in glossa Receptatores. §. 2. num. 3.* ubi extendit sive coactio fuerit præcisa, sive est, propter metum mortis, Azor. *part. 1. lib. 8. cap. 15. tit. de credentibus, & receptatoribus, quæst. 5.* quod declarat Sanchez *d. lib. 2. cap. 10. num. 8.* posse procedere in foro exteriori, non autem in foro conscientiæ, à quo nec vis, nec metus liberabit ab excommunicatione Bullæ Cœnæ. Sed meliùs consulit Graff. *lib. 4. decis. c. 18. n. 33.* ubi excusat, qui coactè receptat hæreticos, auctoritate Baldi *in l. in delictis ff. de noxal.* & Socin. sen *cons. 262. col. final* dicentium non esse puniendum, qui coactè reciperet bannitum.

Secundò excusantur receptatores hæreticorum, si ignorent eos esse hæreticos, per glossam *in cap. accusatus §. illi quoque, in verb. non possit*, per textum *ibi, de hæreticis in 6.* & Calderin. *in tract. de hæreticis. rubr. de hæreticis credentibus*, &c. *num.* 14. Ugolin. *in tract. de censuris Pontifici reservatis part.* 2. *in glossa receptatores.* §. 2. *num.* 4. & Graff. *ubi supra num.* 32. quod intelligit, nisi supervenientes justitiæ ministri affirment receptatos esse hæreticos. Non recipere hominem in suo genere, non est malum, ideo requiritur scientia, ut incurratur censura hujus canonis, Simanch. *ubi suprà tit.* 15. *num.* 17. Carrer. *in tractatu de hæreticis num.* 170. Pegna *in additionibus commentario* 76. *lit. A. vers. & tales, fol.* 369. *col.* 1. præsumitur in illis ignorantia, nisi probetur scientia, Godofredus *in l.* 4. *C. de hæreticis*: atque ita receptantes ignoranter non incidunt in pœnas receptatorum. *l.* 1. *C. de deserto. lib.* 12. Bartol. *l.* 1. §. *ultimo. ff. de receptatoribus*, Marius Alter. *ubi supra disp.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *fol.* 466. *col.* 1. *ad finem, vers. aut carent omni culpa.*

Quartò excusantur item caupaunes, stabularij, & similes, qui hospites, & viatores recipiunt, eisque cibaria pro pretio exhibent, & ministrant, quia non tenentur perscrutari mores iter agentium *l.* 1. *ff furti advers. naut. caup. & stabul.* Nisi receptati fuerint publicè damnati, aut denunciati hæretici, ita Locatus, & verè, *in opere judiciali, verb. receptatio. numer.* 6. tunc enim præsumitur scientia, non autem ignorantia, glossa, & Bartol. *in l.* 1. §. 1. *ff. de receptat.* & Carrerius *de hæreticis, numer.* 170. ubi plures in hanc sententiam refert, & Farinac *de hæresi quæst.* 182. *n.*164. post Ugolinum *supra in glossa receptatores* §. 2. *numer.* 4. *vers. & scientia in dubio non præsumitur*, ubi de excommunicatione Bullæ Cœnæ ponit conclusionem, in dubio præsumitur ignorantia, nisi receptatus esset notorius, au denunciatus in urbe, vel oppido, quæ tamen opinio non procedit, quando tempore receptationis, receptator erat absens, aut æger in lecto decumbens, vel vir simplex aliena negotia minimè curans, in quo eventu excusabitur receptator à pœnis contra receptatores latis, & ab excommunicatione Bullæ Cœnæ Azor. 1. *part. lib.* 8. *cap.* 15. *quæst.* 8. & 9. Graff. *d. cap.* 18. *numer.* 32. & 33. Marius Alter. *ubi suprà tom.* 1. *d. cap.* 4. *versicul. sed si ex ignorantia*, ubi addit de ignorantiâ, regulariter credendum esse receptatori per suum juramentum, quod puto verum in foro externo, dummodo receptatus, non sit hæreticus publicè denunciatus, & notorius, tunc enim præsumitur scientia in receptante. De cæteris, quæ ad receptantes pertinent, diximus *part.* 1. *lib.* 1. *disp.* 2. §. 7. *numer.* 217. *cum duobus sequentibus*, & §. 9. *numer.* 251. *cum sequentibus*, & antè §. 5. *num.* 154. 155. & *sequentibus*, ubi de obligatione revelandi parentes, & reliquos conjunctos hæreticos.

Sequitur dicendum de hæreticorum fautoribus, qui excommunicatur per Bullam Cœnæ: hi autem sunt, qui quovis modo hæreticis, ut hæretici sunt, subveniunt, & auxilium præstant, & illis in sua hæresi tuenda, aut docenda opem ferunt, ne à ministris justitiæ capiantur, aut comprehensi puniantur, Tabiena *verb. excommunicatio* 5. *num* 9. *vers.* 8.
29 Sayro *de censuris lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 5. Fr. Antonius de Sousa *in Bulla Cœnæ cap* 2. *disp.* 11. cum aliis, quos *ibi* referens sequitur, & Marius Alterius *in eadem explanatione Bullæ disp.* 2. *lib.* 5. & Graff. *eodem tit. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 20.

Tribus modis potest quis favere hæreticis, videlicet omissione, vel negligentia, cooperatione, & facto, consilio denique, & verbis. Ex omissione, & negligentia dicuntur favere, & ligari excommunicatione hujus canonis personæ publicæ, quales sunt magistratus, & justitiæ ministri, quando contra hæreticos negligunt operari secundùm quod ratione sui officij præstare debent. Nam cùm Inquisitores sint inermes, non possunt hæreticos compellere, & comprimere, nisi à dominis temporalibus adjuventur: quare graviter delinquunt magistratus, & potestates, si negligant, aut omittant contra hæreticos ea exercere, quæ sacri Canones, & leges decernunt: & ex hac negligentia, & omissione hæreticis favere videntur, & incurrunt hæresis suspicionem, *cap. negligere* 2. *quæst.* 7. & *cap. qui potest* 23. *quæst.* 3. ubi sic dicitur: *Qui potest obviare, & perturbare perversos, & non facit, nihil aliud est, quam eorum favere impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.* Quod etiam docet Vivaldus *in explanatione Bullæ Cœnæ numer.* 4. Eymericus, *in director. Inquisitor.* 2. *part. quæst.* 53. *numer.* 1. *vers. quidam namque sunt*, & *ibi* Pegna *commento* 78. *lit. A.* Toledo *lib.* 4. *summæ cap.* 5. *numer.* 3. & *in Bulla Cœnæ casu* 1. *numer.* 20. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 15. *quæst.* 7. Zanchin. *in tract. de hæreticis cap.* 5. *numer.* 1. & 2. & Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *casu* 548. *numer.* 3. ubi pariter tradit dici tribus modis hæreticorum fautores, omissione, negligentia, cooperatione, seu facto, consilio, seu verborum prolatione, quibus accedit Sanch. *in præcepta Decalogi. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 11. & 16. & 18.

Porrò privati homines regulariter per omissionem, & negligentiam non censentur hæreticorum fautores, sicut Magistratus sola omissione dicuntur: quia ex officio non pertinet ad privatos hæreticos errores extirpare, neque hæreticos capere, nisi eos requirant ad præstandum auxilium in captura hæreticorum à magistratibus publicis, vel à familiaribus Sancti Officii, & privati, si requisiti sine causa nolint eos adjuvare; tunc enim fautores erunt, Conradus Brunus *lib.* 1. *de hæreticis cap.* 4. & est communis. Item privati fautores hæreticorum dici possunt, si hæreticos denunciare negligant, cùm omnes teneantur denunciare hæreticos etiam occultos; quinimo accusare, si opus fuerit, apud Episcopos, aut Inquisitores, Alexander de Ales 3. *part. quæst.* 4. Sotus *de justitia, & jure quæst.* 5. *art.* 1. Conradus Brunus *ubi proximè lib.* 1. *de hæreticis cap.* 7. & Roias *in singularibus fidei, singul.* 5. & *de hæreticis, part.* 2. *assertione.* 3. sed non denunciantes non sunt propriè fautores hæreticorum.

Eodem modo dicentur fautores hæreticorum testes in casu hæresis examinati, & juridicè interrogati, qui in favorem hæreticorum veritatem tacent, aut negant, aut dissimulant. Nam dicere tenentur veritatem ex quo examinati sunt. Similiter Cruce signati, quos familiares vocamus, & reliquæ personæ privatæ, quæ obligantur ex officio ad tempus dato, aut juramento, per omissionem, & negligentiam incurrunt in censuram hujus canonis, quia obligantur ex officio, & ex juramento ad procedendum contra hæreticos tanquam ministri. Secus de reliquis personis privatis, quia istæ non tenentur concurrere ad hæreticorum causas: & ideo si omittant ea, quæ ad eorum capturam, & ad procedendum adversùs illos necessaria sunt, non incurrunt in censuram Bullæ Cœnæ Simanch. *in Enchiridion tit.* 15. *numer.* 3. Graff. *lib.* 4. *cap.* 18. *numero* 17. Toled. *in summa, lib.* 1. *cap.* 18. quos sequitur Sousa *suprà num.* 9. *vers. quinta conclusio.*

Non liberantur tamen personæ privatæ ab excommunicatione lata ab Inquisitoribus contra omittentes denunciare hæreticos, quæ solet promulgari in actu fidei, quia non denunciando peccant contra charitatem, & contra obedientiam, & ipso facto ma-

manent excommunicati: non tamen per omissionem denunciandi censentur fautores hæreticorum, sicut censentur ministri publici, qui ad procedendum contra hæreticos deputantur, Eymericus *in directorio Inquisitorum 2. part. quæst.* 53. & *ibi* Pegna, Sylvest. *verb. hæresis* 1. *numer.* 10. & Repertor. Inquisit. *verb. fautores*, & alii communiter, quos referens sequitur Sanchez *dict. cap.* 10. *ex numero* 11. *usque ad* 15.

Per commissionem dicuntur fautores hæreticorum tum publicæ, tum privatæ personæ, dum hæreticos defendunt, Joann. de Ananias *in cap. excommunicamus el primo.* §. *credentes, de hæreticis*, Simanch. *de Catholicis institutionibus tit.* 15. *rubr. de credentibus*, &c. *num.* 11. Nam qui hæreticos defendit, dicitur illis favorem præstare, sequitur Pegna *in additionibus ad Eymericum p.* 2. *quæst.* 53. *comment.* 78. *vers. primum, & secundum*, & Farinac. *de hæresi quæst.* 82 §. 1. *num.* 2. ubi vult fautores dici eos, qui favent hæreticis, & in omnibus, & per omnia defensoribus æquiparantur: unde, qui hæreticis favorem exhibent, realiter eos tuentur. Quare omnia statuta in defensoribus, habent locum in fautoribus hæreticorum, consonat Graff. *decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num* 20. *rubr. fautores eorum*, dicens fautores dici eos, qui sublevant hæreticos favore, vel pecunia, vel qui procurant aliquid, vel subministrant per quæ liberentur.

Insuper commissione duobus modis præstare possunt favorem hæreticis publici, & privati homines, verbis scilicet, & factis. Verbis, si dicant, isti sunt viri boni, & injustè Domini Inquisitores procedunt contra illos, & injustè illos condemnant, Sylvest. *in summa, in verb. hæresis numer.* 10. *vers. ex commissione*, Angelica *in verb. hæreticus num.* 24. *ante finem, vers. ex commissione*, dicuntur fautores, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis part.* 2. *in glossa fautores, in principio, numer.* 10. ubi agit ad effectum incurrendi in excommunicationem Bullæ Cœnæ, aitque hujusmodi laudantes hæreticorum esse fautores, si eos laudant seriò, secus si per jocum, aut ex simplicitate credunt illos esse bonos viros, & non hæreticos, sequitur Graff. *lib.* 2. *de pœnis hæreticorum cap.* 9. *num.* 11. ubi asserit seriò hæreticos laudare, qui ausi fuerint, aut excusare, aut eorum sententias commendare, incurrere sine dubio quasi fautores in Canonem Bullæ Cœnæ, post Sylvest. *in verb. hæresis* 1. *vers. fautores.* Similiter si eorum causas excusent, aut consilium illis præstant, ut aufugiant, & ad id docent viam fugiendi, aut detegunt eisdem accusatores, denunciatores, aut testes, si hæc faciant, & dicant consultò, & de industria. Secus si ex lapsu linguæ, vel per locum habita semper ratione, & consideratione personarum, temporis, & locorum. Archidiaconus *in cap. quicumque num.* 6. *vers. si quis enim excusat, de hæreticis lib.* 6. quem sequitur *ibi* Joann. Andr. *numer.* 5. *col. penultima.* Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *casu* 548. *sub num.* 3 Repertor. Inquis. *in verb. fautores, versiculo secundo*, incip. *Item posset quis favere, & vers. verbis autem.* Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 51 *num* 44. ubi loquitur de illis, qui dicunt, hæreticos non esse tam malos homines, quales prædicantur, & quòd non deberent ita atrociter puniri. Sayro *de censuris lib.* 3. *cap.* 5. *numer.* 8 Sanch. *lib.* 2. *in præcepta Decalogi, cap* 10 *num.* 16. *in principio.*

Factis autem dicuntur fautores hæreticorum, qui hæreticos scienter associant, aut visitant, aut præstant auxilium ad evadendum, vel illis alimenta præstant, vel arma, vel pecuniam mutuant, quibus juventur ad sui liberationem, Joann. de Anania *in cap. excommunicamus el* 1. §. *credentes, numer.* 11. *vers. ex quo infert, extrà de hæreticis*, Simanch. *de catholicis institutionibus tit.* 15. *numer.* 11. Ugolin. *ubi suprà in glossa, fautores, in principio, numer.* 14. Sayro *d. lib. cap.* 5. *num.* 8. *vers. factis etiam favere censentur*, ubi addit esse fautores, qui conferrent hæreticis quatenus tales sunt, honores, dignitates, & beneficia, ut ad illa eos præsentarent, Sanchez *ubi suprà*, post plures, quos *ibi* referens sequitur, quin etiam erunt fautores, & incurrent in censuram Bullæ Cœnæ, qui præstiterint favorem hæretico mortuo, ut hæreticus est, putà si quis impediret Inquisitores ne procederent contra hæreticum mortuum, aut vocatus in testem favorem hæresis negaret delictum hæretici defuncti, aut si negaret delictum hæretici jam emendati eadem intentione, contra quem procedunt Inquisitores ob hæresim præteritam, qui omnes ligantur hac censura Bullæ Cœnæ; sicut ligatur sepeliens hæreticum, ut hæresi faveat, Ugolin. *ubi proximè, eodem verb. fautores* §. 1. *n.* 18. Sanch. *ubi proximè n.* 17.

Excusantur autem à censura hujus canonis Bullæ Cœnæ Domini, fautores hæreticorum, sive illos defendentes, non ex causa hæresis, sed ex alia causa, Navarr. *in secundam partem Decreti, tit. de censuris cap.* 27. *numer.* 55. *vers. quarta, quòd fautores*, ubi tradit fautores hæreticorum tunc ligari censura excommunicationis Bullæ Cœnæ, quando illis favent quatenus sunt hæretici, sequitur Ugolin. *dicta part.* 2. *in glossa fautores, in principio, numer* 115. Nam ad incurrendam censuram requiritur, quòd faveat propter hæresim, vel quòd favor redundet in favorem hæresis; non autem incurritur, quando favetur hæretico ob aliam causam, quàm ex causa hæresis, & in glossa, *& generaliter quoslibet illorum defensores, num.* 2 *vers. Excipitur tamen primò*, ubi agit de defensoribus hæreticorum, utiturque exemplo, quando quis tuetur hæreticum, ne ab hoste suo occidatur, vel ostendatur, sequitur Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 15. *tit. de credentibus receptatoribus*, &c. *quæst.* 6. Sanch. *dicto cap.* 10. *num* 4. *&* 5. ubi multis probat non ligari excommunicatione Bullæ Cœnæ, qui favorem præstiterit alia intentione, quam quia hæreticus sit, etiam quòd favor, seu defensio redundet in hæretici favorem, quod etiam firmat *numer.* 19. exemplo defendentis hæreticum extra causam hæresis, quem negat incurrere in hanc censuram, nisi in casu hæresis, & propter hæresim. Nam extra hæresim non est defendere hæreticum, sed defendere proximum, illique favorem præstare, & ad hoc allegat Sayr. *eodem cap.* 5. *num.* 10. Toled. *in summa, in prima excommunicatione Cœnæ num.* 18 idem multis probat novissimè Farinac. *de hæresi. quæst.* 82. §. 1. *num.* 12. ubi concludit post Graff. *lib.* 4. *decis. cap.* 18. faventem hæreticis propter causam miserationis, paupertatis, & cognationis, in foro conscientiæ non innodari excommunicatione Bullæ in Cœna Domini. lege Graff. *d. c.* 18. *n.* 23, & Farin. *suprà n.* 127. 128. *& n.* 159.

Adde posse Catholicos hæreticis in extrema necessitate positis ne fame pereant aliquid dare. Henric. Boich. *in cap. si quis Episcopus, num.* 1. *vers. Aut causâ pietatis, extrà de hæreticis, & ibi* Abbas *num.* 2. *vers. & potest adduci*, Hostiens. *in cap. in eos, in verb. Nihil conferant, num.* 1. etiam de hæreticis, ubi negat posse dari hæreticis ne fame pereant in ultima voluntate, sed inter vivos duntaxat ex causa pietatis, quod non probo, si re vera sunt in extrema necessitate, in qua tam inter vivos, quàm per ultimam voluntatem extremè indigentibus est subveniendum, fortè viventes ad fidem revertentur, quia extremè indigentibus tenetur quis subvenire, non extremè autem, sed graviter, non tenetur, potest tamen subvenire, si vult, Decian. *in tractatu criminal. lib.* 5. *cap.* 51. *numer.* 39. Sanchez *ubi suprà lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 7. *vers. cæterùm verius*, ubi concludit

filium non teneri alere patrem hæreticum, nisi extremè indigeat, qua de re egimus *tertia parte*, ubi de obligationibus parentum in filios, & è contra *disp.* 2. §. 2. *num.* 115. 116. 117. *lib* 1.

30 Item hæreticorum defensores per Bullam Cœnæ Domini excommunicantur: dicuntur autem defensores, qui quocumque modo, vel arte, aut via hæreticos, ut hæreticos tuentur, ut tutò vivant, aut ne ad manus judicis veniant ad puniendum, vel examinandum. Item, qui eos adjuvant, ut liberentur, & ut non in illos exerceatur pœna, vel aliquod supplicium. Sive defensio contingat in judicio, sive extra, ut Advocati, qui suscipiunt patrocinium in causis illorum, & notarii, seu tabelliones conficientes instrumenta, ita Paludan. *in* 4. *distinct.* 13. *quæst.* 3. *art.* 1. *conclus.* 7. Vivald. *in Bulla Cœnæ Domini, num.* 7. Sayr. *d. cap.* 5 *num.* 9. Marius Alterius *tom.* 1. *disp.* 2. *de excommunicatione Bullæ Cœnæ, lib.* 5. *cap.* 5. *fol.* 467. *lit.* D. *vers. defensores hæreticorum*, & Sanchez *lib.* 2. *c.* 10. *nu.* 18. ubi alios refert, ac sequitur.

Hi autem defensores sunt in duplici differentia. Sunt enim defensores, qui hæreticorum errores defendunt, & isti pejores sunt, quia non solùm sunt hæretici dicendi, sed possunt vocari hæresiarchæ, & Magistri errorum, ut deducitur apertè ex *cap. qui aliorum*, 24. *quæst.* 3. Sed hoc loco non est sermo de hujusmodi defensoribus, quia isti non differunt ab hæreticis. Graff. *d. lib.* 4. *in expositione Bullæ cap.* 18. *num.* 38. sed sunt Principes hæreticorum, Hostiens. *in cap. si adversùs, num.* 1. *in verb. defensoribus, de hæreticis*, Anchar. *ibidem num.* 1. & Zabarel. *num.* 2. quod idem vult Archidiac. *in cap.* 2. *num.* 4. *de hæreticis in* 6. Geminian *ibi numer.* 9. Calderin. *in tractat. de hæreticis, rubr. de hæreticis credentibus*, &c. *numer.* 15. Eymeric. *in Director. Inquisitor. part.* 2. *quæst.* 32. *numer.* 1. & *ibi* Pegna *comment.* 77. *lit. A.* & Simanch. *de Catholicis, titul.* 15. *numer.* 8. qui omnes excommunicantur per censuram hujus canonis, sicut hæretici, non tamen ut defensores propriè hæreticorum.

Alii tamen defensores, qui ut tales sub hoc canone comprehenduntur, sunt, qui defendunt personas hæreticorum. Hi autem non puniuntur ut hæretici, neque hæretici reputantur, secundùm Joannem Monachum *in cap. accusatus* §. *Sacerdos, num.* 12. *vers. vel dic, de hæreticis in* 6. & *ibi* Archidiaconus *num.* 6. *post medium, in verb. hæreticus*, Gemin. *in* §. *si verò, num.* 1. *vers. nota quòd Inquisitores, & num. quarto in* 2. *oppositione*, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, part.* 2. *in glossa, & generaliter quoslibet illorum defensores, num.* 3. & Graff. *suprà d. cap.* 18. *num.* 37. requiritur autem, ut defendant hæreticorum personas, ut hæretici sunt, & ea intentione, ac ratione, ut tutò vivant, vel ne in manus incidant judicum; quia in hoc sensu declarant communiter Doctores particulam, *Defensores.*

Limita decisionem hanc. Non incurrit in canonem Bullæ Cœnæ Domini, qui defendit hæreticum extra causam fidei, quamvis sciat illum esse hæreticum, Cajetan. *in cap.* 1. unde si medicus hæretico ægroto medicinam adhibeat, non excommunicatur, quia non medetur illi prout est hæreticus, Navarr. *cap.* 27. *num.* 55. & alii, quos referens sequitur Marius Alter. *d. disput.* 2. *lib.* 5. *cap.* 5. *fol.* 468. *col.* 1. & 2. Fr. Anton. de Sousa *in Bulla Cœnæ Domini cap.* 2. *disp.* 12. *conclus.* 2. ubi addit nullibi inveniri hanc defensionem prohibitam extra casum hæresis, atque adeò non ligari excommunicatione hac subvenientem hæretico prout est proximus. Quinimo non excommunicari, qui scit illum, qui quæritur ut hæreticus, esse innocentem, quia non excommunicantur, nisi defensores hæreticorum; sed hic non est hæreticus: ergo ejus defensor non est excommunicatus. Nec etiam ligabitur censura defensor illius, quem credit esse hæreticum, si à parte rei hæreticus non est, quia solum hæreticum, ut hæreticum defendere est prohibitum; & hunc comprehendit Canon Bullæ Cœnæ Domini, nec sufficit conscientia erronea, ut excommunicatio incurratur, sicut non incurritur censura, si occidatur laicus, quem occisor credebat esse clericum, ut est communis, & tradit Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 6. quia non debet quis judicari juxta intentionem, sed secundùm factum, ac proinde, quamvis intentio erat percutere clericum, non tamen occidit nisi laicum, & ideo excommunicatus non est percussor, ita tradunt Federic. *cons.* 13. Antonin. 3. *part. tit.* 25. *cap.* 1. §. 4. *notandum*, & Sylvest. *verb. excommunicatio sextò, num.* 6. *notabili* 4. *vers. secundo*, post Panormit. *in cap si verò* 2. *num.* 7. *de sentent. excommunicationis*, & Astensis *in summa, part.* 2. *lib.* 7. *tit.* 3. *art.* 2. *quæst.* 30. & 32. Secus si percutiens habeat intentionem percutiendi clericum, vel hunc hominem, sive sit clericum, sive laicus, tunc enim si percutiat clericum, ligatur excommunicatione: quia actus externus est malus, & efficaciter dependet ab illo actu interno, quo percutiens vult hunc hominem occidere: ideo si occidat clericum, incurrit excommunicationem, Avila *part.* 2. *cap.* 5. *disput.* 5. *dub.* 6. *ad finem*, Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 14. quos referens sequitur Bonac. *de censuris, disp.* 1. *puncto* 1. *num.* 21. non autem si occidat laicùm, quem credebat esse clericum, quia consideratur factum, nec sufficit intentio, Covarr. *in cap. Alma mater, part.* 1. §. 10. *num.* 15. *vers.* 12. Graff. *decis. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 43. Sanchez *de matr. lib.* 10. *disp.* 32. *num.* 27. & 28. & *sequent.* Farinac. *in praxi criminal. parte* 5. *quæst.* 125. *num.* 164. & alii, quos sequitur Barbosa *in cap. si verò* 2. *ex num.* 4. & 5. *de sentent. excommunicationis*; sed de his aliqua suprà *disp.* 2. *in cap. si quis suadente*, §. 1. *num.* 36.

Quod attinet ad legentes hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes qui 31
legerint, retinuerint, vel typis mandaverint, vel aliquo modo defenderint, sive publicè, sive occultè, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, incurrunt in primæ clausulæ Bullæ Cœnæ Domini censuram, ut constat ex tenore Bullæ, ultra quam altera excommunicatio continetur in Indice librorum prohibitorum in fine, auctoritate Pii Quarti edito. Ut verò incurratur censura hujus canonis, quatuor requiruntur conditiones. Prima, ut tales libri sint hæreticorum hominum. Secunda, ut præfati libri contineant hæresim, vel tractent de Religione, & hæresi ex professo, & ex instituto: proinde, si de alia re agerent, & obiter interponeretur, vel misceretur aliqua hæresis, non incurreretur in excommunicationem hujus canonis. Tertia conditio est, ut scienter legantur libri isti. Quarta, & ultima, ut hæc omnia fiant sine licentia Sedis Apostolicæ. Et quod dictum est de legentibus hujusmodi libros, de retinentibus, imprimentibus, & defendentibus eosdem, intelligendum est, cùm hæc quatuor personarum genera ibi contineantur, & excommunicentur, à qua censura nonnisi Summus Pontifex potest absolvere, & Sacerdotes absolventes gravissimè puniuntur, ut apparet ex tenore ipsius Bullæ Cœnæ, *ad finem*, §. *illos autem*, Martin. del Rio *de disquisitionibus Magicis, lib.* 5. *sect.* 17. *vers. hæc absolutio reservata est habentibus potestatem absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ Domini*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *rubr. de legentibus, & retinentibus libros hæreticorum, quæs.* 1. & *quæs.* 5. ubi declarat hoc non habere locum in excommunicatione lata in Indice librorum prohibitorum, cujus absolutio non reservatur Summo Pontifici.

Excusantur à censura, qui legunt, retinent, imprimunt, aut defendunt libros infidelium continentium errores

errores contra fidem, quia infideles non sunt hæretici, Ugolin. *de casibus Papæ reservatis, part. 2. cap. 1. verb. ac eorundem libros*, §. 1. *n.* 3. Nam quamvis infideles, & Judæi in aliquo sentiant contra fidem, non dicuntur hæretici propriè, de quibus loquimur, Farinac. *in praxi criminal. quæst.* 128. *num.* 178. sed dicuntur hæretici largo modo, ut *ibidem num.* 130.

Similiter excusantur à censura legentes, & retinentes libros eorum, qui verè baptizari voluerunt, ac baptizati sunt; sed Baptismus fuit nullus ex defectu legitimæ materiæ, aut ex defectu intentionis ministri, si postea à fide recedant, quia non sunt hæretici, eo quòd vero Baptismo non fuerunt abluti; quare nec excommunicationem, nec alias pœnas hæreticorum contrahunt, Ugolin. *suprà* 2. *part. cap.* 1. §. 1. *n.* 3. *in fine*, Sayr. *thesauro casuum, tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 11. Idem dicendum est de Catechumenis, qui à fide recesserunt, si libros componant errores contra fidem continentes, si legantur, retineantur, imprimantur, aut defendantur a Catholicis, quia non sunt verè hæretici, cùm solemniter non sint professi fidem in Baptismo, & ideo dicendi sunt infideles, non verè hæretici per recessum à fide, Aragonius 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 2. *dub.* 3. Toled. *lib.* 4. *summæ, cap.* 3. *n.* 5. Sanchez *lib.* 2. *supr. cap.* 7 *num.* 34. post alios, quos *ibi* refert, ac sequitur.

Dictum est, libri hæreticorum, hæresim continentes, vel de Religione tractantes: quia si Auctor sit hæreticus, & liber non contineat hæresim, neque tractet de Religione, legentes non incurrunt in excommunicationem Bullæ. Cæterùm, ut incurratur excommunicatio Bullæ, satis est, si liber hæretici contineat unam duntaxat hæresim, neque ea deleta legi potest talis liber, quia prohibetur absolutè. Quòd si liber sit hæretici, quamvis neque hæresim contineat, nec de Religione tractet, legentes incurrent censuram contra illos lata à Pio Quarto, quæ habetur in Indice librorum prohibitorum Concil. Trident. per Clementem VIII. confirmato *regula* 10. *circa finem*, sub hac forma verborum, ibi: *Quòd si quis libros hæreticorum, vel cujusvis Auctoris scripta ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, seu habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurret. Qui verò libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccat mortalis reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum securè puniatur.*

Ex quibus apparet discrimen inter excommunicationem Bullæ Cœnæ contra legentes libros hæreticorum, quæ incurritur quando liber est hæretici, & continet hæresim, vel agit de Religione, & inter excommunicationem Indicis, quæ comprehendit omnes legentes libros hæreticorum, quamvis hæresim non contineant, nec tractent de Religione: & insuper extenditur ad legentes aliorum Auctorum libros, qui non sunt hæretici, sed catholici, si libri propter hæresim, vel propter suspicionem falsi dogmatis fuerint damnati, aut prohibiti.

Simili modo excusantur à censura Bullæ legentes Catholicorum libros, quamvis in illis inserantur errores alicujus hæretici, cùm libri sint Auctoris Catholici, Sayro *ubi supra, lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 73. Vivald. *in expositione Bullæ Cœnæ, num.* 12. & Sebastianus Medices *in summa, par.* 2. *tit.* 9. *quæst.* 78. *num.* 88. Ugolin. *verb. ac eorumdem libros*, §. 1. *num.* 3. *vers.* 3. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. cap.* 16. *quæst.* 2. Nec propterea incurrent legentes libros Catholici, quamvis Catholicus aliquas hæreses in illis propter ignorantiam proferat, quia adhuc non est liber hæretici, Ugolin. *eodem verb. ac eorumdem libros*, §. 1. *num.* 2. *vers.* 5. Innodabitur tamen excommunicatione Bullæ legens librum hæretici, si constet hæreticum esse, quamvis adhuc non sit damnatus, Sanchez *dicto lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 24. quia verè liber est hæretici. De reliquis, quæ excusant legentes hæreticorum libros, dicetur infrà *num.* 40.

Quæstionis est, an requiratur ad incurrendam censuram Bullæ Cœnæ Domini, quòd libri ex professo tractent de Religione? Pro majori explicatione sciendum est libros de Religione tractantes dici, qui pertinent ad expositionem fidei: item libri, qui disserunt de cultu Deo, ac Sanctis debito, & de Clericis, & Monachis. Item, qui totam Theologiam scholasticam, vel partem ejus declarant. His positis dico primò in hac clausula Bullæ Cœnæ per libros de Religione tractantes significari omnes libros in genere compositos ab hæreticis, qui pertinent ad explanationem fidei catholicæ, & Religionis Christianæ: quales sunt libri quibus divina Scriptura explanatur; qui de cultu Deo, ac Sanctis debito, ac de ejus ministris agunt & qui ad Theologiam scholasticam spectant. Quare legentes libros, qui ex professo tractant de rebus Philosophicis, vel de spectantibus ad alias facultates inferiores, aut de continentibus historiam, non incurrent in censuram Bullæ Cœnæ Domini. Secus si de aliis priori modo explicatis: sub quibus intelligi debent libri, qui de moribus Christianis tractant, & non solùm politicis. Item, si agerent de quæstionibus conscientiæ, quia hæc maximè ad Religionem Christianam pertinent, ac propterea generaliter lectio horum librorum hæreticorum de Religione tractantium in Bulla Cœnæ Domini prohibetur, ne hæreticorum errores in libris de Religione tractantibus diffundantur, ac disseminentur. Quin etiam libri, qui ex professo de aliis facultatibus inferioribus agunt, cavendum est si ibi hæretici suos errores, & hæreses obiter misceant, Marius Alterius *disp.* 2. *lib.* 5. *cap.* 6. *fol.* 470. *col.* 1. post alios, Sanch. *dict. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 21. cum aliis, quos *ibi* referens sequitur.

Dico secundò opus esse, ut hujusmodi libri prohibiti, ut incurratur per lectionem eorum censura hujus canonis, tractent de Religione, & hæresi ex professo, ita Sayro *dict. cap.* 5. *num.* 12. Unde si tractent alia de re, etsi obiter misceatur hæresis aliqua non incurritur censura hujus canonis. Idem vult Graffis 1. *p decis. lib.* 4. *c.* 18. *n.* 40. dicens ad incurrendam hanc censuram requiri, ut isti libri hæreticorum contineant hæresim ex professo, aut tractent de Religione ex instituto, hoc est, ut habeant aliquid pro argumento de Religione; ut opera Calvini, & Lutheri, qui sine dubio continentur sub prohibitione Bullæ Cœnæ Domini, & legentes, tenentes, & imprimentes ligantur excommunicatione illius canonis. Qui verò agunt de alio argumento, nec continent hæresim ex professo, nec ex instituto tractant de Religione, sed in eis inseruntur hæreses, legentes, tenentes, vel imprimentes, aut defendentes istos innodantur excommunicatione Indicis, à qua possunt absolvi per habentem potestatem absolvendi ab excommunicatione, Graffis *suprà n.* 42. & Azor. 1. *parte. lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 5. quia hæc non est reservata Summo Pontifici.

Sanchez autem, cui adhæreo, *d. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 34. post initium optimè docet cum Suario *de censuris, disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 10. quamvis liber tractet de quacumque re, si in eo unica hæresis contineatur, esse tamen prohibitum per hunc canonem Bullæ, & qui librum legerit etiam in ea parte, quæ hæresim non continet, incurret in illius censuram, quia legit librum hæretici hæresim continentem. Clausula enim Bullæ sic ait: *Libros hæresim continentes, aut de religione tractantes.* Atque ita circa hæresim solùm vult, ut liber hæresim contineat, non petit, ut hæreses contineat, sed hæresim: sufficit ergo ad incurrendam censuram legere librum hæretici unicam hæresim continentem, etiamsi hæresim illam non legat. Quoniam Bullæ Auctoris mens est intercludere ostium his libris legendis, Ugolin. *de censuris Papæ reservatis*, 2. *p. cap.* 1. *verb.*

verb. ac eorundem libros, *initio*, *n.* 1. *vers.* 7. & Suar. *ubi proximè dict. num.* 10. & dixi *supra. n.* 31. *vers. Dictum est.*

Illud etiam adde, vt liber dicatur agere de Religione, non opus esse, quòd totum argumentum illius sit de Religione, sed sufficit, si notabiliter in eo tractetur de ea, ut arbitrio prudentis æstimatoris ex professo censeatur tractari de ea, non autem obiter, quia quando semel, & iterum obiter de Religione agitur, non verificatur librum illum de Religione agere: secus quando sæpe de Religione sermo instituitur, aut frequenter, tunc enim quando argumentum est de Religione, vel de alia re, & agitur non obiter de ea, sed semel, bis & ter, etiam si liber nullam hæresim contineat, qui legerit incidet in hanc censuram Bullæ Cœnæ, vt patet ex illa, Marius Alterius *tom.* 1. *disp.* 2. *de expositione Bullæ, lib.* 5. *cap.* 6. *fol.* 469. *col.* 2. *vers. legentes igitur*, & Farinac. *de hæresi. quæst.* 180. §. 1. *n.* 32. post Sanch. *d. c. num.* 21.

Requiritur item ad incurrendam censuram Bullæ quòd sciant libros esse hæreticorum, qui hæresim continent, aut de Religione tractent, per text. Bullæ ibi: *Ac eorundem libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostra, & Sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes*, &c. Ex quibus verbis deducitur hæreticum legentem librum suum, aut retinentem, qui hæresim continet, aut de Religione tractat, ligari hac excommunicatione. Ita Ugolin. *de censuris reservatis* 2. *p. cap.* 1. *d. verb. ac eorundem*, *num.* 1. *vers.* 6. quinimò innodabitur duplici excommunicatione, altera quatenus hæreticus est, altera legendo, aut retinendo suum librum hæresim continentem, vel de Religione tractantem, Sanch. *d. lib.* 2. *in præcepta, Decalogi, cap.* 10. *num.* 37. Suar. *de triplici, disp.* 20. *sect.* 2. *num.* 26.

Quod extenditur etiam ad libros manuscriptos, libri enim non solùm impressi, sed etiam manuscripti libri sunt, & in utrisque urget ratio ob quam prohibentur, videlicet ob periculum, ne legentes hæresi contaminentur vt in terminis Bullæ Cœnæ volunt Ugolin. *d. glossa, Ac eorundem libros versic. Quartò in excommunicationem incidunt*, Sanch. *d. lib.* 1. *c.* 10. *num.* 28. & 29. & Farinac. *de hæres. quæst.* 180. §. 1. *n.* 30.

Ob ignorantiam igitur excusatur à censura Bullæ in cœna Domini legentes libros hæreticorum, nescientes esse ab hæreticis conscriptos, quia ignorantes non afficiuntur pœna, *l. generali, C. de tabular. lib.* 10. *l. Barbarius, ff. de officio Præt.* Ugolin. §. 2. *vers. Primum*, Marius Alter. *de censuris Bullæ, tom.* 1. *disp.* 2. *lib.* 5. *cap.* 6. *fol.* 469. *col.* 1. *in principio*, & Fr. Antonius de Souza *in explanatione Bullæ Cœnæ, c.* 2. *disp.* 13. dicens particulam, *scienter*, ad incurrendam censuram petere, ut qui legit sciat Auctorem libri esse hæreticum, & librum hæresim continere, ex Ugolin. *d. vers. Ac eorundem libros*, §. 1. *n.* 1. Sanch. *d. l.* 2. *c.* 10. *n.* 39. Faciunt tradita à Farinacio *de hæresi quæst.* 192. *n.* 51. vbi excusat ab excommunicatione Bullæ sepelientem hæreticum si ignoret illum esse hæreticum. Propterea in nostro casu quæcumque ignorantia, quamtumvis crassa, excusat legentes, nisi adeò crassa sit ingens temeritas: quinimo etsi ignorantia sit affectata, quia Bulla petit scire. Ita Sanch. *lib.* 9. *de matri. disp.* 32. *n.* 36. & 39. & *lib.* 2. *in præcepta Decal. c.* 10. *n.* 38. & vbi est ignorantia, non datur scientia, quia re vera non dicitur hic scienter, legere.

Nec satis est licentia quorumcumque Prælatorum ad legendum libros hæreticorum, quia requiritur licentia Summi Pontificis, vt ex verbis Bullæ constat, ibi, *sine auctoritate, & Sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes*, &c. Ex quibus patet neque Episcopos hanc licentiam dare posse ad legendum libros hæreticorum hæreses continentes, vel de Religione tractantes, quia inferiores non habent ius in iis, quæ superioris decreto stabilita sunt. Neque Inquisitores possunt hanc facultatem facere, quando libri hæreses habent, vel de fide, aut de Religione tractant Ita Azor. *instit. moral.* 1. *part. lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 7. & *quæst. duodecimo*, Suarius *de triplici, disp.* 20. *sect.* 2. *num.* 27. vbi ait idem in terris hæreticorum esse observandum a Catholicis, ex Sanch. *in lib.* 2. *in præcepta Decalogi, cap.* 10. *n.* 43. Nam quamvis ibi possit esse maior necessitas, nihilominus etiam ibi periculum legentibus imminet, Marius Alterius *disp.* 2. *de Bulla Cœnæ, lib.* 5. *cap.* 7. *fol.* 471. *col.* 2. *versic. Responde Espiscopum*, quoniam per constitutionem Iulij Tertij, quæ incipit, *Cum meditatio*; denegatur illis huiusmodi licentiam posse concedere ad legendum libros de fide, & Religione tractantes ex instituto, vel hæreses continentes, & Graffis 1. *p. decisionum, lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 46.

Dixi non posse Episcopos concedere licentiam ad legendum prædictos libros hæreticorum, quod intellige extra casum necessitatis, sicut loquuntur præcitati. Nam eo dato, ita vt non possit expectari recursus ad Summum Pontificem, possunt Episcopi eam licentiam impertiri ex communi sententia per epiichiam. Ita Suar. *de triplici disput.* 20. *sect.* 2. *n.* 27. & Sanchez *lib.* 2. *in præcept. Decal. cap.* 10. *num.* 43. concludens in casu magnæ necessitatis quando est periculum in mora, posse Episcopos circa casus Pontificios.

Quin potiùs Collegium Cardinalium Sede vacante credit Sanch. *d. cap.* 10. *num.* 44. non posse concedere licentiam prædictam, nisi prout illi fuerit impertitum, vt possit circa casus Pontifici reservatos, per text. *in cap. vbi periculum, de electione, in* 6. ubi decisum est, vt nullo modo se in aliam causam intromittat quam electionis, nisi tam grave, & tam evidens periculum immineret, vt omnibus, & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sed hic text. innuit Sacrum Collegium urgente necessitate aliqua posse licentiam prædictam concedere, atque ita posse, tradit Ugolin. *de censuris reservatis*, 2. *p. cap.* 1. *d. verb. ac eorumdem libros*, §. 1. *num.* 1. *vers.* 2. Ratio, quia durante Sede Collegium Eminentissimorum Cardinalium gaudet omni iurisdictione, ut opinantur aliqui, quorum tacite meminit glossa *in cap. vnico, verb. Sede, de schismat. in sexto*, & in specie ait Hostiensis Collegium succedere Pontifici saltem in his, quæ de grandi necessitate evidenti, & imminenti expediri oportet, movetur ad hoc docendum, quia Capitulum Sede vacante gaudet jurisdictione Episcopali; & alia Collegia *c. his, quæ, de major & obed.* tum quia necessitas non habet legem, *c. quod non est de regul. jur.* tum quia non est verisimile, quòd placeat Deo contrarius intellectus, ne videatur gregem, & Ecclesiam suam sine pastore reliquisse. Sequitur Henriq. *lib.* 14. *de irregularitate, cap.* 18. *num.* 2. *in fine*. Nec obest textus *in d. cap. vbi periculum*, quia ibi cavetur, ne Cardinales dum sunt in Conclavi ad eligendum Pontificem, ad alia divertant, sed ex hoc non infertur non posse Collegium Cardinalium Sede vacante prædictam licentiam concedere, ut docent Ugolin. & Henriq. *locis citatis*, contra Sanch. *supra num.* 44. quem sequitur Suar. *d. disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 27. negans posse Collegium Sede vacante illam licentiam concedere, cùm non habeat Pontificiam jurisdictionem, cui hoc reservatum est, sed magis placet quoad nostrum casum contraria sententia.

Porrò per hanc clausulam Bullæ Cœnæ nulli Prælati quicumque illi sint infra Summum Pontificem possunt legere libros hæreticorum hæresim continentes, aut, de Religione tractantes, quia Bulla generaliter loquitur. Nam Iulius Tertius in Motu proprio, incipit, *Cum meditatio*, & Paulus Quartus. & Pius Quartus, ea privilegia revocarunt in suis constitutionibus, quarum meminit Pegna *in direct. Inquisitor.* inter

inter literas Apostolicas pro officio Inquisitionis; ubi Pontifices abrogarunt facultates legendi, vel habendi libros Lutheranos, aut alios hæreticos, vel de hæresi suspectos concessas, Azor 1. *p. instit. moral. lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 13. Sanch. *d. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 45. ubi addit, si post hanc abrogationem aliqui privilegia obtinuerint legendi tales libros, standum esse illis, donec iterum abrogentur, sequitur Suarez *d. disp.* 20. *sect.* 2. *num.* 26. quia clausula est generalis, & sub hac prohibitione comprehenduntur omnes Ecclesiastici infra Summum Pontificem, & omnes laici cujuscumque conditionis, ac status sint, quamvis Imperatoria, ac Regia dignitate præfulgeant. Quin etiam omnes hæretici, quia sunt subditi, quamvis rebelles, nisi facultatem habeant à Sede Apostolica.

Quod attinet ad Inquisitores legentes hujusmodi libros, Graffis 1. *p. decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 45. excusat illos ab hac excommunicatione Bullæ, & eorum quoque substitutos, ne dum à Sede Apostolica institutos, sed etiam ab ipsis quoque Inquisitoribus deputatos ex rescripto Julii Tertii, quod incipit, *Cùm meditatio*; sed illud rescriptum circa hoc nihil decernit, nec concedit: sed non abrogat privilegia ipsis fidei Inquisitoribus indulta ad legendum hujusmodi libros, & eorum Vicariis, & Commissariis à Sede Apostolica super hæretica pravitate datis durante eorum commissione, sequitur Azor. *d. cap.* 16. *quæst.* 13. & Sanch. *d. cap.* 10. *n.* 46. *ad finem*, ubi Inquisitores, & Commissarios eorum non excusat ab excommunicatione Bullæ, si hos libros legant absque privilegio, & auctoritate Sedis Apostolicæ.

Nihilominus Inquisitores, & Episcopos posse retinere, & legere libros hæreticorum prædictos ad confutandum eorum hæreses, & errores, etiam vult Arnald. Albertin. *in tract. de agnoscendis assertionibus catholicis, & hæreticis, quæst.* 28. *num.* 6. *& sequentib.* & Farinac. *de hæresi, quæst.* 80. §. 1. *num.* 43. qui tradit ibi: *non Episcopis, vel Archiepiscopis, sed solùm Inquisitoribus, seu commissariis super hæretica pravitate ab Apostolica Sede pro tempore deputatis durante ipsa deputatione licitum esse hos hæreticorum libros retinere, & legere hodie ex vi, & vigore rescripti Julii Tertii*, ut notat Pegna *in Additionibus ad Eymericum in director. Inquisitor. part.* 2. *comment.* 3. *ad cap. fraternitatis, extra de hæreticis, vers. Jam hæc prohibitio.* ubi hoc extendit ad substitutos, seu commissarios ab eisdem Inquisitoribus deputatos.

Excusabuntur tamen ab excommunicatione Bullæ Cœnæ, qui memoriter dictos hæreticorum libros recitarent, ita Ugolin. *dict. verb. Ac eorundem libros, in* §. 1. *num.* 4. *versic.* 10. Nam recitare etiam ob malum finem non est legere. Quare non est audiendus Sayr. *d. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 13. dicens non incurrisse censuram, qui bono fine recitaret: quasi contrarium teneat de eo, qui malo fine recitat; quia Bulla non respicit finem, sed actum ipsum, hoc est, legere, & legentes excommunicatione punit. Nec item admittenda est sententia Graffis *d. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 45. dicentis incurrere memoriter pronunciantem ea, quæ priùs sciebat, ut bene notat Sanch. *dict. cap.* 10. *num.* 47. Quia pronunciare non est verè legere.

Qui verò legentes hæreticorum libros audiunt, nec sunt causa hujus lectionis, minimè incurrere in censuram Bullæ Cœnæ, sentiunt Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *quæst.* 4. Graffis 1. *p. decis. lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 45. Non est autem causa talis lectionis, qui non curavit, nec consuluit, neque induxit, ut liber legeretur: secus autem si consuluit, suasit, præcepit, aut quovis alio modo fuit causa, ut coram eo liber legeretur, tunc enim juxta præcitatos incurrit in censuram, quia dicitur, moraliter legere, cùm legat per famulum, vel amicum, cujus opera, & facto in hac lectione utitur. Contrà verò Ugolin. *dicto verb. Ac eorundem libros.* §. 1. *n.* 4. *versic.* 8. 9. *&* 10. meliùs opinatur audientem, sive sit causa, sive non, talis lectionis, non incurrere in censuram, sequitur Sanchez *dict. cap.* 10. *num.* 48. *versic. At neutrum*, ex ea ratione, quia audiens quocumque modo concurrat ad eam lectionem, non dicitur propriè, nec verè legere, sed impropriè, & metaphoricè. Probatur, quia verius est censuram latam contra committentes aliquod crimen, non extendi ad mandantes, consulentes, vel aliter consensum præstantes, nisi in canone ferente censuras exprimantur, ut de excommunicatione volunt, Cajet. *verb. excommunicatio, post principium, vers. & personas quidem*, Navarr. *in manuali, cap.* 27. *num.* 51. Henriq. *lib.* 13. *de excommunic. cap.* 17. *n.* 2. *ad finem, & cap.* 21. *num.* 1. *in commento, lit. G.* & Metina *lib.* 1. *summæ, cap.* 11. §. 2. *fol.* 36. *col.* 1. & Armil. *verb. excommunic. num.* 2.

Suffragatur ex vulgari regula, quæ tradit excommunicationem, & cæteras pœnas odiosas, non extendi de casu ad casum, sed consulens, suadens, præcipiens, aut aliquo modo inducens ad legendum libros prohibitos, ut ipse audiat, non propriè dicitur legere, & excommunicatio Bullæ fertur propriè contra legentes: ergo non extenditur contra mandantes, consulentes, suadentes, & aliquo modo ad legendum inducentes; sunt enim diversa facere, & mandare, *cap.* 2. *de Clericis pugnant. in duello*, ubi pugil verè homicida dicitur, non autem mandans, quamvis de homicidio teneantur. Item, quia quoties canon vult excommunicare nedum facientes, sed etiam mandantes, suadentes, & consulentes, id solet exprimere, ut patet ex *cap. felicis, de pœnis, in* 6. *& Clementin. si quis suadente, eodem tit.* Cùm ergo mandantes, suadentes legi librum, non verè legant; non comprehenduntur sub canone Bullæ Cœnæ, nisi audiant, ut faverent hæresi. Tunc enim non legentis, sed fautorum hæreticorum excommunicatione ligarentur.

Porrò famuli legentes etiam de mandato dominorum, non excusantur ab hac excommunicatione; quia scienter legunt, nec mandatum liberat. Azor *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 8. *cap.* 16. *versic Quartò quæritur*; eo quòd quamvis legant jussu dominorum, re vera tamen legunt scienter librum hæretici, hæreses continentem, vel de Religione tractantem, Sanch. *d. cap.* 10. *num.* 48. *& sequent.* quibus accedit Farinac. *de hæresi, quæst.* 180. §. 1. *num.* 2. *ad finem.* Excusabuntur autem si metu gravi cogantur legere non in fidei; aut Ecclesiæ contemptum: nam in eo casu non incident, quia præcepta Ecclesiastica non obligant cum tanto detrimento. Dixi, *non in fidei contemptum, aut in odium Ecclesiæ*, quia si quisquam alicui minetur mortem in Religionis Christianæ odium, aut Ecclesiæ contemptum, nisi transgrediatur aliquod præceptum, teneri potius mortem subire, quàm transgredi quodcumque præceptum humanum, nedum divinum. Fundamentum est non ex ratione, ac virtute præcepti humani, quod non obligat, cum vitæ periculo: sed ex vi præcepti divini, quod tunc concurrit, & obligat ad defendendum cum vitæ periculo auctoritatem Religionis Christianæ, & ad reprimendum Ecclesiæ Catholicæ contemptum, ita Sotus *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 1. *art.* 4. *col. penult. & lib.* 1. *de justitia, quæst.* 6. *art.* 4. *ad finem corporis*, Henriq. *lib.* 13. *de excommunic. cap.* 21. *num.* 2. *in fine*, Azor. *tom.* 1. *lib.* 1. *instit. moral. cap.* 11. *quæst.* 1. Suar. *tom.* 5. *in tertiam partem, disp.* 6. *sect.* 3. *n.* 7. Aragon. 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 3. in primo dubio, quod movet circa solutionem ad 4. & Valentia 1. 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 6. *quæst.* 4. Quinimò quamvis peccaret mortaliter, quando cogeretur in odium fidei, vel in Ecclesiæ contemptum metu gravi legendo, non ligaretur excommunicatione Bullæ Cœnæ, quia hic simpliciter non delinquit contra

præceptum purum Ecclesiæ prohibentis hanc lectionem librorum, cujus transgressioni indicta est excommunicatio, sed peccat contra præceptum divinum defendendi fidem Catholicam, & auctoritatem Ecclesiæ, ut in specie docet Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, dict. verb. Ac eorumdem libros, §. 1. in fine.*

Similiter non ligabitur hac excommunicatione, qui legerit libros hujusmodi scriptos in lingua, quam omnino non intelligit, quia finis hujus prohibitionis debet attendi, ne scilicet ex tali lectione hæresis aliqua imbibatur, quæ addisci nequit, si lingua, in qua scripti sunt libri, penitus ignoretur. Item excusantur legentes duas, tres, aut quatuor lineas in libro hæretico, quia Bulla non ait incidere in censuram, qui legerit aliquid in libro hæretico, sed qui legerit librum hæreticum: at verò, qui legit tres, vel quatuor, aut decem lineas, non dicitur legere librum hæreticum. Ita Sayr. *de censuris, lib. 3. cap. 5. n. 12. versic. Alii tamen*, post Vivald. *in expositione Bullæ Cœnæ, n. 11.* Datur enim parvitas materiæ, quæ excusat à mortali, & ex consequenti ab excommunicatione. Fr. Antonius de Sousa *in Bulla Cœnæ, cap. 2. disp. 13. vers. quarta conclusio, num. 8.* & Marius Alterius *tom. 1. disp. 2. de expositione Bullæ Cœnæ, lib. 5. cap. 6. fol. 471. col. 2. vers. Respondeo aliquando, & vers. Respondeo certum esse dari parvam aliquam quantitatem, quæ legi potest absque peccato mortali, & incertum esse, quando incipiat esse peccatum mortale legendo partem notabilem; quare standum est Judicio duorum, vel trium bonorum hominum, qui judicent partem notabilem fuisse lectam.* Sed meliùs Vivaldus *in penult. edit. part. 2. in prima excommunicatione Cœnæ. num. 11.* & Emanuel Sà *verb. excommunicatio Bullæ Cœnæ, num. 2.* quibus accedit Sanch. *d. c. 10. num. 31.* dicunt parvitatem materiæ in hoc casu legendi non solùm esse pauca verba, & decem lineas, sed etiam, quando est una sola pagina, quamvis liber sit ex voluminibus majoribus, vulgo *de marca majór*, adhuc enim una sola pagina est materia insufficiens ad incurrendum tam gravem censuram, sed requiritur major quantitas.

Non est tamen admittenda sententia Toleti super Bulla Cœnæ, & aliorum opinantium legentem unam, vel alteram lineam ligari excommunicatione hac, dummodo in illis contineatur integra, & perfecta hæresis, ex eo fundamento, quia in Bulla habetur particula, *quomodolibet*, quæ accommodatur quatuor illis personarum generibus, nempe legentibus, tenentibus, imprimentibus, & defendentibus libros hæreticorum. Quia particula *quomodolibet*, refertur ad defendentes libros hæreticorum, quia isti peccant mortaliter quomodolibet libros hæreticorum defendendo, cùm nulla detur causa, vel ratio eos excusans. Ob quam rationem in libris Toleti, Lugduni, & Mediolani impressis anno Domini 1599. opinio illa fuit omissa, ita Sayr. *ubi suprà.*

32 Quod dictum est de legentibus, retinentibus applicandum est: ideo retinentes libros hæreticorum scienter sive in sua, sive in aliena domo retineant, incurrunt, Ugolin. *de censuris Papæ reservatis, 2. p. cap. 1. verb. aut retinentes, in principio, n. 3. vers. 3.* Graffis *dict. cap. 18. num. 48.* Sayr. *d. lib. 3. cap. 5. n. 16.* & Sanch. *d. cap. 10. num. 52.* ubi subdit Bibliopolas eos retinentes, ut conglutinent ligari, cùm verè retineant eos apud se, ex ea ratione, quoniam excommunicatio retinentibus imposita est à Pontifice, qui vult tales libros penitus aboleri; nec retinens excusatur, si linguam, in qua scripti sunt, prorsus ignoret. Nec item liberat retinentes libros hæreticorum etiam quando in illis contineantur aliqua utilia, & bona, quia his non obstantibus, retentio est illicita. glossa *in cap. fraternitatis, in verb. cælestinus, extrà de hæreticis*, & ibi Hostiens. *num. 1.* Simanch. *de Catholicis institutionibus, tit. 30. num. 17.* & Pegna *in additionibus ad Eymericum in Director. Inquisitor. part. 2. comment. 3.* ad dictum *cap. fraternitas, extrà de hæreticis, vers. Rursus idem axioma*, quia hæretici mens est bona multa docere, ut falsa postea misceat faciliùs, & decipiat, Farinac. *d. quæst. 80. num. 24.* post alios.

Adde etiam ligari retinentes hos libros curiositatis causa, aut pro ornatu Bibliothecæ, aut animo permutandi cum libris Catholicis, sive confutandi errores, Ugolin. *suprà, eodem verbo, aut retinentes, in principio à n. 1. & 4.* Nec refert, si dicas retentionem librorum hæreticorum non prohiberi, quando retinentur, ut eorum opiniones refutentur, prout vult Felin. *in cap. si quis Episcopus. in fine, vers. pro quo infertur, extra de hæreticis*, dicens non esse inconveniens libros damnatos legi, & evolvi, ut vera fides fortiùs elucescat. Quia hoc intelligitur in habente facultatem retinendi libros hujusmodi, secus si careat licentia: tunc enim talis excusatio hodie non proderit retinenti sine licentia, Ugolin. *de censuris, in glossa, Aut retinentes, in principio, vers. quarto excommunicatio hæc.* ubi tradit ligari excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini, retinentes libros hæreticales non malo animo, sed ut errores eorum confutent. Idem voluit Tolet. *de instructione Sacerdotum, lib. 1. cap. 19. num. 9.* & novissimè Farinac. *d. quæst. 180. num. 39.*

Felini autem doctrina admittens retentionem hæreticorum librorum tanquam licitam ad eorum errores confutandos, habet locum in eo, qui legerit libros Catholicorum continentes aliquos errores hæreticorum ad eos confutandos. Is enim eos legens, & confutans, non incurrit excommunicationem hujus canonis. Navarr. *in manuali, cap. 27. num. 56.* quem referens sequitur Azor. *1. part. instit. moral. cap. 16. quæst. 2.* quia tales libri, etiamsi in illis sint inserti errores, & hæreses alicujus hæretici, sunt libri catholici: ac proinde legens illos non incurrit excommunicationem, Sanch. *d. lib. 2. cap. 10. num. 23. & 24.* & Farinac. *d. quæst. 180. num. 40. & 50.* & Emmanuel *in Bulla Cruciata, §. 9. num. 78.* Etiamsi Catholicus habeat intentionem cognoscendi errores hæreticales, & rationes quibus hæretici nituntur. Nec refert, si in libro Catholici reperiantur etiam aliquæ hæreses, quas protulit Catholicus auctor propter ignorantiam: adhuc enim non dicitur liber hæretici, & ideo illum legens, aut retinens, non incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, Sanch. *d. cap. 10. num. 25. & 26.* post alios, quos ibi referens sequitur Farinac. *suprà d. num. 50.*

Secus si liber sit hæretici, tunc enim incurritur 33
censura à legente Indicem, Prœmium, vel præfationem, sive epistolam ad lectorem. Sunt enim hæc pars libri, & index est summarium rerum, quæ in libro continentur, & in eo tractantur, & mentem Auctoris declarant, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, part. 2. cap. 1. in verb. Ac eorumdem libros, in principio, num. 1. vers. 8.* quem sequitur Sanch. *lib. 2. in præcepta Decalogi, cap. 10. num. 30.*

Sed quid dicendum de legentibus, & retinentibus libros prohibitos? Responde, si Auctor est Catho- 34
licus, & in eo continentur scholia, & annotationes hæreticorum, & ea legat, non incurrere excommunicationem Bullæ Navarr. *in summa, cap. 27. num. 56.* Manuel *in Bulla Cruciata, §. 9. n. 78.* & Graff. *d. cap. 18. num. 43.* non evadet tamen legens, retinens, aut imprimens libros hos, censuram contentam in catalogo librorum prohibitorum nulli reservatam, Toled. *in summa, in Bulla Cœnæ num. 25.* Azor. *tom. 1. lib. 8. instit. moral. c. 16. quæst. 5.* & Ugolin. *ubi proximè, §. 1. num. 2. versic. Quinto.* & Sayr. *d. lib. 3. cap. 5. num. 15. versic. Demum.*

Dubitatur etiam, an incidant in excommunica-
tionem legentes, retinentes, vel imprimentes libros 35
Hydromantiæ, Geomantiæ, Aeromantiæ, & similes, aut

aut in quibus continentur auguria, auspicia, veneficia, sortilegia, & incantationes artis magicæ, & illius partis Astrologiæ, judiciariæ, quæ de futuris contingentibus tractat, & prædicit, vel prædivinat certò eventurum aliquid? Respondendum est, si Auctores sunt Catholici, & libri non continent errorem hæreticalem, non incurri excommunicationem Bullæ Cœnæ ex lectione, aut retentione, sed affici inficique culpa lethali, ut habetur *in regula* 10. *Indicis*, & retinentes, ac legentes possunt puniri aliis pœnis ab Episcopis, vel ab Inquisitoribus ad arbitrium, habita ratione personarum, & secundùm qualitatem librorum, quia Bulla hæc Cœnæ non comprehendit magos, nisi sint hæretici. Quòd si Auctores horum librorum sint hæretici, vel contineant hæresim; tunc ex retentione, vel ex lectione incurritur excommunicatio Bullæ, aut Indicis, ut explicatum est, id est, incurretur excommunicatio contenta in Indice librorum prohibitorum, quæ nulli reservata est, quando liber non est hæretici, aut si est hæretici non continet hæresim, nec tractat de Religione. Ita Graff. *d. cap.* 13. *n.*43. Azor. & Ugolin. *ubi proximè*, & Sayr. *de censuris*, *lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 5. Marius Alterius *tom.* 1. *disp.* 2. *de excommunicatione Bullæ Cœnæ*, *lib.* 5. *c.* 7. *fol.* 472. *col.* 2. *versic. Tertiò dubitari potest*, ubi *versic. dico tertio*, addit Sixtum Quintum in constitutione, incipit, *Cœli, & terræ Creator Deus*, edita Nonis Januarii Anno primo sui Pontificatus statuisse, ut Episcopi, & inquisitores procedant contra exercentes artem judiciariam, & contra facientes judicia, & nativitates hominum, quamvis nihil certi aliquod eventurum esse assererent. Quare hæc Bulla Magos non comprehendit, nisi hæretici sint, ut docet Navarr. *in summa Latina*, *cap.* 27. *n.* 55. quamvis *in summa Hispana*, *cap.* 28. *addit. ad n.* 56. *cap.* 27. tradiderit secundùm Bullam Cœnæ Pii Quinti olim libros Magicæ artis habentes, & illis utentes, excommunicari per hunc canonem, qui in præsenti Bulla non continentur, nisi libri hæretici hæresim continentes, vel de Religione tractantes. Quare non incurritur hæc censura, quamvis legantur, teneantur, imprimantur, vel defendantur libri hæreticorum, si nec hæresim continent, nec de Religione tractant, quia disjunctivè Bulla loquitur, & alterum sufficiet, quia alterum illorum postulat, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis*, *part.* 2. *cap.* 1. *verb. vel de Religione*, *initio*, *n.* 2.

36 Legentes autem in libris Catholicorum conclusiones hæreticorum, non incurrunt hanc excommunicationem, quia libri non sunt hæreticorum. Navarr. *in summa*, *cap.* 27. *n.* 26. Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 10. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *moralium institutionum*, *cap.* 16. *quæst.* 2. & Sayr. *d. cap.* 5. *n.* 13. *versic. hæc autem*. Nec etiam si quis legeret libros Catholicorum habentes annotationes hæreticorum, esset excommunicatus per Bullam in Cœna Domini, Navarr. *d. cap.* 27. *n.* 56. quamvis, ut ipse notat, possit ligari censura lata à Pio Quarto in Bulla Indicis, præsertim propter clausulam, quæ ibi apponitur per hæc verba: vel cujusvis auctoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata legerit. Navarri tamen mens est intelligenda nisi hujusmodi annotationes, & scholia in ea sint copia, ut potius videantur assimilari libro magis, quam simplicibus annotationibus. Tunc enim ex earum lectione, vel retentione, si continerent hæresim, vel de Religione tractarent: non est dubium incurri excommunicationem secundùm illum, quem se-
37 quitur Marius Alterius *disp.* 2. *de Bulla Cœnæ*, *lib.* 5. *cap.* 7. *fol.* 470. *colum.* 2. *liter.* C. & Suarez *de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 10. quam tamen limitationem non approbo: quia liber in quo reperiuntur illæ annotationes, est Catholici, ut suppono, & non dicitur hæretici commentantis, atque ita legens eas non innodatur excommunicatione Bullæ. Ita Sanchez *in præcept. Decalogi*, *lib.* 2. *n.* 10. *cap.* 25. & Farinac. *de hæresi q.* 180. §. 1. *n.* 50. Non tamen evadunt censuram Indicis scienter legentes hujusmodi annotationes hæreticorum, libris Catholicorum insertas, aut legentis libros hæreticorum de Religione tractantes, qui nondum sunt ab Ecclesia damnati, sed de hæresi tamen suspecti, puta Erasmi Roterodami. A qua excommunicatione, ut dictum est, possunt culposi absolvi per habentem potestatem absolvendi à quacumque excommunicatione: Grassis *de excommunic. Bullæ Cœnæ*, *lib.* 4. & 18. *n.* 43.

Et quamvis Inquisitores non possint concedere facultatem legendi libros hæreticorum hæresim continentes, vel de Religione tractantes, ut dictum est, quia Pontifex sibi illam reservavit, & est communis, Suarez *de triplici*, *disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 27. Sanch. *suprà d. c.* 10. *n.* 43. possunt tamen concedere facultatem legendi libros hæreticorum de Religione non tractantes, neque hæresim continentes: hi autem permittuntur habita licentia ab Ordinario, & Inquisitore. Marius Alterius *disp.* 2. *de Bulla Cœnæ*, *lib.* 5. *cap.* 6. *fol.* 469. *col.* 1. *vers. Tertio in indice permittuntur*, & *col.* 2. *vers. Aliorum*. Ubi ait aliorum librorum lectionem non esse damnatam, licèt prohibeatur sub aliis pœnis; & libros Catholicè conscriptos tam ab aliis, qui postea in hæresim inciderunt, quàm ab illis, qui lapsi redierunt ad gremium Ecclesiæ approbatos, ab aliqua Universitate Theologorum, vel ab inquisitore Generali posse concedi. Azor. 1. *p. instit. moral. lib.* 8. *cap.* 6. *quæst.* 12. juxta regulam secundam Indicis librorum prohibitorum auctoritate concilii Trident. editi, & a Pio Quarto confirmati, & jussu Clementis Octavi renovati.

Legentes item, aut retinentes, aut imprimentes 38
Epistolam, Concionem, aut papyrum aliquam solutam hæretici non redactam in figuram, ac formam tractatus, credit Ugolin. *de censuris Papæ reservatis*, *p.* 2. *cap.* 1. *verb. Ac eorundem libros*, *initio*, *n.* 2. *vers.* 9. ligari excommunicatione Bullæ, sed non placet Sancio *d. cap.* 10. *n.* 29. quia, communiter loquendo, hæc non dicuntur liber: secus dicendum de procemio, vel de præfatione, vel de Epistola ad lectorem, aut de Indice si legatur, cùm quolibet eorum contineat summam totius tractatus, rerùmque in corpore libri contentarum. Sanch. *d. lib. Decalogi*, *cap.* 10. *n.* 30.

Quoad retentionem, ut incurratur censura Bul- 39
læ, requiritur pars libri retineri. Et quamvis ex sententia Ugolini sufficiat retinere folium unicum ipsius libri ad incurrendam censuram, ut ipse credit de censuris Papæ reservatis. 2. *p. cap.* 1. *verb. Ac retinentes*, *in principio*. *n.* 3. *vesic.* 6. Ego verò non credo, cùm minor culpa sit retentio, quàm lectio. An verò procemium, seu præfatio, aut Index libri sit pars libri, aut epistolæ ad Lectorem sint pars libri quoad effectum incurrendi censuram si retineantur? Non est dubium esse, si hæc tria pariter retineantur: si tamen divisim unum quodque eorum retineatur, & sit in parva quantitate, videtur materia insufficiens ad tantam pœnam retentio uniuscujusque. Secus si in magna quodlibet eorum sit quantitate.

Ultra legentes, & retinentes hæreticorum libros, excommunicatio Bullæ Cœnæ afficit Typographos imprimentes libros hæreticorum scienter, contra quos latæ sunt aliæ etiam pœnæ in Concilio Lateranensi sub Julio secundo *sess.* 10. in hunc modum, & sub Leone Decimo *ibi*, statuimus, & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcum-

que scripturam, tam in Urbe nostra quam aliis quibusvis civitatibus, & diœcesibus imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi prius in Urbe per Vicarium nostrum, & Sacri Palatii Magistrum: in aliis verò civitatibus, & diœcesibus per Episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ libri, seu scripturæ hujusmodi imprimendæ ab eodem Episcopo ad id deputandum, ad Inquisitorem hæreticæ pravitatis civitatis, sive diœcesis, in quibus librorum impressio hujusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia gratis, & sine dilatione imponendam approbentur. Qui autem secus præsumpserint, ultra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, & pœnam pecuniariam, & anno continuo exercitii impressionis suspensionem excommunicationis sententia innodati existant. hæc Concilium.

Contra eosdem etiam lata est excommunicatio à Concilio Tridentino *sess.* 4. in decreto de editione sacrorum librorum, his verbis. Nulli liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris; neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati, probatique fuerint ab Ordinario, sub pœna anathematis, & pecuniæ in canone Concilii novissimi Lateranensis apposita. Et quamvis Concilium solùm loquatur de libris sacra tractantibus, ad reliquos de rebus sacris non agentibus, extenditur. Ea enim de causa meminit sacrorum librorum, & illorum de rebus sacris tractantibus, propter majus periculum, etiamsi idem incommodum inveniri possit in aliis: propterea idem statuendum est in utrisque, *lege, illud. ff. ad legem Aquil.* Marius Alterius *tom.* 1. *de censuris disp.* 2. *lib.* 5. *cap.* 8. *fol.* 473. *column.* 1. *ad finem, & col.* 2. *in principio,* Azor. 1. *part. instit. moral. lib.* 8. *cap.* 17. *quæst.* 1. *fol.* 786. *col.* 1. *ad finem.*

Accedit Synodus Provincialis Salisburgensis edita anno Domini 1569. *Constitutione quinta, cap.* 5. ubi cavit, ut quotannis Typographi, & Bibliopolæ coram Ordinariis locorum deputatis fidei Catholicæ professionem facere teneantur, simulque obedientiam sanctæ Sedis Apostolicæ polliceantur, cum renunciatione, & abnegatione omnium hæresum. Quod hisce temporibus ubique planè observandum esse tradit Pegna *in additionibus ad Eymericum* 2. *part. cap.* 49. *de sententia excommunicationis, comment.* 17. *fol.* 119. *versic. imò amplius, litera D.* & Azor. *ubi proximè d. cap.* 17. *quæst.* 1. *ad finem.*

Nomine autem Typographorum, qui libros imprimunt, & ob id incurrunt in censuram Bullæ, intelliguntur quicumque ad impressionem proximè cooperantur, id est, dominus, & magister impressionis, cujus auctoritate libri imprimuntur, & qui typos ordinant, & componunt, quique typos ita compositos atramento attingunt, qui torcularia premunt, qui chartas madefactas supponunt torculari, aut eas madefaciunt, qui exemplar impressum, aut typos corrigunt, & reliqui omnes, qui ad eorum impressionem proximè concurrunt, ita Graffis 1. *part. decisionum lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 50. Ugolin. *de censuris Papæ reservatis part.* 2. *cap.* 1. *verb. imprimentes, initio, num.* 1. *&* 2. *&* §. 1. *num.* 1. Marius Alterius *de censuris tom.* 1. *disp.* 2. *de excommunicatione Bullæ Cœnæ lib.* 5. *cap.* 8. *pag.* 474. *column.* 1. *versic. Responderem ego,* & F. Antonius de Sousa *in Bulla Cœnæ cap.* 2. *disp.* 17. *conclus.* 1. qui credit cum Sayro *de censuris d. cap.* 5. *n.* 17. & cum Graffi. *ubi suprà,* contra Ugolinum *eodem* §. 1. *ad finem,* & contra Sanchez *d. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 57. Correctores excommunicari, & bene, qui proximè concurrunt ad impressionem, nam omnes, qui conveniunt ad aliquod opus construendum, & ad ejus perfectionem concurrunt, censentur constructores illius operis: similiter Correctores, qui inspiciunt exemplar impressum, & illud emendant, & limant, & ab erroribus impressionis expurgant, censentur impressores; quare Correctores sub Bullæ censura continentur, quòd si adhuc neges, fateri debes saltem incurrere Correctores censuram Bullæ ob actionem legendi, cùm non possint corrigere, nisi legendo. Suarez *de triplici, disput.* 20. *sect.* 2. *num.* 24. *ad finem.* Secus de facientibus expensas pro impressione, quod putat Sayro; sed melius negat Sanchez *ubi suprà num.* 57. *vers. At id non credo, si nihil aliud quàm sumptus præstent;* cui adhæreo, si facientes expensas non sunt Typographi, neque impressores, neque auctores eorundem librorum, tunc enim comprehenduntur præsertim auctores, qui immediate concurrunt in illa actione, & sunt quasi primi motores, quod etiam constat ex edictis Inquisitorum, ubi non solùm imprimentes, sed etiam imprimi facientes, sive curantes, nominatim exprimuntur. Suarius *ubi suprà dicto num.* 24.

Quoad defendentes, certum est quomodolibet 40
defendant, ex quavis causa publicè vel occultè, quovis ingenio, vel colore incurrere censuram Bullæ, quando libri sunt hæreticorum, & continent hæresim, vel de Religione tractant, ut videre est in eadem Bulla. Defendere censentur, qui asserunt libros istos esse bonos, nec esse comburendos, aut qui aliquo modo curant, ne ab Inquisitoribus capiantur, aut comburantur. Ita Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 18. Sanchez *in præcepta Decalogi cap.* 10. *citato n.* 58. Toledo *in summa in Bulla Cœnæ, excommunicatio* 1. *n.* 26. Ugolin. *de censuris Papæ reservatis* 2. *part. cap.* 1. *verb. Ac eorum quomodolibet defendentes, n.* 2. Suarius *de triplici, dicta sect.* 2. *num.* 25. Sive defendant opere, sive argumentis confirmando malam doctrinam, quod extendunt etiam ad defensionem sua pretextu inquirendi veritatem, sive publicè, sive privatè, sive scripto, sive tantùm verbo fiat disputatio: esto disputatio, sive Apologia in publicum non exeat, sed apud se retineat auctor ipse; quia Bulla publicè, vel occultè defendentem ligat. Demum incurrit, qui ait, hic liber non est prohibitione, vel combustione dignus per verba Bullæ, quomodolibet ac quovis quæsito colore. Item excommunicatur, qui dixerit se velle defendere prædictos libros, & ad hoc esse paratum, si defensionem aggrediatur. Fr. Antonius de Sousa *in Bulla Cœnæ cap.* 2. *disput.* 17. etiamsi hoc dicat disputationis gratia, si accedat ad disputandum publicè, vel occultè, per verba quomodolibet, vel verba quovis quæsito colore, quæ habentur in Bulla, & quamvis Toletus *in summa lib.* 1. *cap.* 18. §. *sextum genus,* innuere videatur dictionem *quomodolibet* referri posse ad Legentes, retinentes, imprimentes, & defendentes, meliùs tamen alii dicunt referri tantùm ad particulam defendentes, Sousa *ubi suprà n.* 5. *versic. Duo tamen, fol.* 67.

Excusantur à censura Bullæ, qui non placente sibi hæresi dixerint: Hic liber optimus est, quia hoc non est defensio, Ugolin. *dicto verb. Ac eorum quomodolibet defendentes, n.* 2. *vers.* 3. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 58. quod etiam Suarius *de triplici,* extendit ad librum tractantem de Religione, sine erroribus, *d. n.* 25. ubi: si quis dicat de doctrina libri non esse malam, nec prohibitam, quia potest esse vera; non est defensio libri, dummodo laus non sit tanta, ut ex illa vel auctor, vel doctrina illius simpliciter commendari videatur: similiter non erit defensio, si liber contineat malam doctrinam

dicere

dicere de illo, quòd habet stylum, vel eloquentiam, vel ingenium auctor, quia hoc non est defendere librum hæretici, Sanchez *ubi proximè n.* 58. *ad finem*, & Suar. *de triplici*, *disp.*20.*sect.*2.*num.* 15. *fine*. Denique non incurrunt qui in libris hæreticorum, quod catholicè scriptum est, tueatur, non quasi contentum in talibus libris, sed quia id in se continet veritatem catholicam; tunc enim nullo habito respectu ad librum hæretici, defenditur veritas. Ugolin. *eodem cap.* 1. *verb. vel de Religione*, *ad finem*. Neque enim hoc est defendere libros hæreticorum, ut putat Marius Alterius *tom.* 1. *de censuris disp.* 2. *de excommun. Bull. Cœnæ*, *lib.* 5. *cap.* 8. *fol.* 474. *column.*2. *à principio*, *lit. B.*

41 Sequitur dicendum de schismaticis, qui incurrunt in censuram Bullæ Cœnæ. Hi autem sunt in duplici differentia, quidam dicuntur schismatici hæretici consummati, qui à Summo Pontifice, & ab Ecclesia unitate discedunt, asserentes non esse unitatem in Ecclesia Catholica, nec esse obediendum Romano Pontifici; sed de his non est locus, sed comprehensi jam sunt sub priori parte Bullæ, in principio primæ clausulæ, ibi, excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos alios hæreticos, quocumque nomine censeantur, & cujuscumque sectæ existant. Quidam autem sunt schismatici, qui hæretici non sunt, & ab illis distinguntur, dicunturque, qui recedunt ab obedientia Ecclesiæ, cum rebellione; sed hi qui recedunt ab obedientia Ecclesiæ cum rebellione, dicentes pertinaciter Ecclesiam Græcam aliam esse à Romana, nec illam à Romana dependere, etiam sunt hæretici; ut notat Abbas *in rubrica de schismaticis*: eo quia non solùm separati sunt ab Ecclesia, quoad obedientiam, sed etiam, quoad credentiam. Non enim credunt decisionibus Ecclesiæ tanquam de fide factis: nec credunt esse in Ecclesia Catholica unitatem: atque ita hæretici consummati sunt, ita Conradus *lib.* 1. *de hæreticis cap.* 16. & Turrecremat. *lib.*4. *de Ecclesia*, *part.* 1. *cap.* 16. Simanchas *de schismaticis*, *tit.* 58. *n.* 4. ubi eos vocat cæteris hæreticis deteriores.

Schismatici tamen puri, & non hæretici, qui sub canone Bullæ continentur, sunt, qui non constituunt sibi aliam Ecclesiam à Romana: imò credunt Ecclesiam Romanam esse veram, & Pontificem Romanum esse caput illius: attamen per solum actum voluntatis, vel per actum externum executivum actus voluntatis propter aliquam animi passionem subtrahunt se ab obedientia Summi Pontificis, dummodo schisma illorum dictis, vel factis, vel signo aliquo externo foras prodeat; aliter enim non incurritur excommunicatio. Sayr. *lib.* 3. *de censuris*, *cap.* 5. *num.* 22. Sousa *de Bulla Cœnæ cap.*2.*disp.*18. *vers. prima conclusio*, post Toletum *in summa lib.* 1. *cap.* 19. §. *decimum genus*, quem referens sequitur, ubi vocat schismaticos purè esse, qui alium Pontificem à vero Romano eligunt, & ipsum electum: item qui negant Romanum Pontificem esse caput Ecclesiæ, dummodo in animo id sibi non persuadeant, Marius Alterius *de excommunicatione Bullæ Cœnæ*, *disput.* 2. *lib.* 5. *cap.* 9. *fol.* 475. *column.* 2. *versic. secundo modo sit schisma.*

Quando duo, vel tres de Papatu contendent, & se habent pro summis Pontificibus, & quisque illorum credit Ecclesiæ unitatem, eamque esse apud se, & non constat quis eorum ritè, vel canonicè electus fuerit, qui obediunt Pontifici, non verò credentes esse verum, aut non obtemperant vero, putantes non esse verum, schismatici dici non possunt propriè, & ex consequenti nulla juris pœna ligantur, cùm justam excusationem habeant, & culpa careant, Simanchas *de schismaticis*, *tit.* 58. *n.* 9. Graff. *ubi suprà*, *verb. schismatici*, *num.* 54. & Marius Alterius *suprà d. cap.* 9. *vers. si postules*, ubi subdit, si constet unum illorum fuisse canonicè, ac verè electum, alium verò non esse legitimè electum, tam iste illegitimè electus, quàm ejus sequaces omnes sunt schismatici, præsertim, si sint viri docti, quos non latet regula, & modus eligendi. Quoad reliquos de plebe, qui non sunt periti, tenentur consulere viros peritos, & eorum consiliis acquiescere. Si autem electio est dubia, & apparet ex utraque parte res incerta, debet uterque submittere se Concilio generali, ut res decidatur; qui verò ex duobus pertinaciter renuerit se subjicere judicio Concilii, censeatur schismaticus, cum omnibus, qui illius partes sequuti fuerint, nec immunes erunt ab excommunicatione capitis, *licet*, *de electione*, *cap.*1.*de schismaticis*, *cap. nulli fas*, *distinct.*19. quæ non est reservata. Quin etiam valde probabile est incurrere omnes in sententiam hujus Canonis, Marius Alterius *suprà*, exemplo Petri de Suna, qui noluit se submittere, & ideo fuit declaratus schismaticus, & sequaces ejus, Sayr. idem tradit *dicto cap.* 5. *n.*19.

Petes in quo consistat ratio germana schismatis? Respondetur consistere non in quacumque Papæ inobedientia, sed in ea inobedientia cum rebellione quadam in Pontificem. D. Thomas 2. 2. *quæst.* 39. *art.* 1. & 2. & *ibi* omnes: imò nec sufficit quæcumque rebellio ad id, sed in ea, quæ est ex parte officii ipsius Pontificis, nimirum quando quis recusat subesse Pontifici, ut eo officio fungitur Pontificio, & sic, ut est Ecclesiæ caput. Ex qua decisione colligitur schismatis descriptio in hunc modum: Schisma propriè dicitur inobedientia Papæ, quæ habet annexam rebellionem in eum, non ex parte rei præceptæ, sed ex parte officii ipsius Pontificis, nempe, quando quis renuit subesse Pontifici uti capiti Ecclesiæ, & sic ratione officii, quo fungitur, Sylvest. *verb. schisma*, *paulo post principium*, Cajetan. 2. 2. *quæst.* 39. *art.* 1. *in fine*, & *ibi* Bannes *fine*. Ugolinus *de censuris Papæ reservatis*, *p.* 2. *cap.* 1. *vers. nec non schismaticos*. §.1.*n.*4. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.*8.*cap.* 20. *quæst.*4. Petrus de Ledesma 2. *tomo summæ*, *tract.* 3. *cap.* 12. *conclusione* 5. Sachez *in præcepta Decalogi*, *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 36. *sub num.* 3. & Augustinus Barbosa *cap. inter hæresim* 24. *quæst.*3. Quamobrem non erunt schismatici, qui recusant obedire Pontifici, propterea quòd probabiliter putant, eum non esse legitimè electum. ita Cajetan. *in summa*, *verb. schisma*, Valentia 2. 2. *disputat.* 3. *quæst.* 15. *puncto* 1. *propositione* 3. & Azor. *eadem quæst.* 4. Erunt tamen schismatici, qui absque Pontificis auctoritate Concilium generale congregant, aut legitimè destructum prosequuntur; quia se subtrahunt ad obedientia Pontificis saltem indirectè, Cajetan. 2. 2. *quæst.* 39. *artic.* 1. *versic. ad tertium autem dubium*, Valentia *suprà quæst.* 15. *post.* 3. *propositionem*, Suar. 5. *tomo in* 3. *partem*, *disp.*21. *sect.* 2. *n.*13. cum schisma sit divisio ab Ecclesia universali aut ejus capite. Nam schisma vox Græca est, quæ latinè scissuram significat, ex *cap. schisma* 24. *quæst.* 1. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 36. *n.* 1. Anton. Ricciul. *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium*, *lib.* 9. *cap.* 1. *n.* 1.

Ex dictis infertur non esse verè schismaticos, qui se ab Episcopis separant, renuentes subesse jurisdictioni Episcopali, vel à solis fidelibus membris illius Diœcesis se dividunt: quamvis possunt impropriè dici schismatici, Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.*8. *cap.* 20. *quæst.*4. Ugolin. *de censuris Papæ reservatis* 2. *part. cap.* 1. *vers. nec non schismaticos*, *initio*, *n.*3. & ex consequenti dicere oportet non comprehendi in illa clausula Bullæ Cœnæ, sed comprehendi solos schismaticè recedentes ab obedientia Papæ

Papæ, aut ſe ſeparantes ſchiſmaticè à reliquis Eccleſiæ membris. Ratio, quia in materia pœnali recedentes ab obedientia Epiſcopi, aut ſe ſeparantes à reliquis illius diœceſis membris, non ſunt verè, & propriè ſchiſmatici, & idcirco non ligantur Canone Bullæ lato contra ſchiſmaticos veros, ac proprios. Quin etiam ſchiſmatici impropriè, quales ſunt renuentes ſubeſſe auctoritati Epiſcopali, aut ſe ſeparantes à reliquis illius diœceſis membris, non excommunicantur cenſura jure communi lata contra ſchiſmaticos, quia verum ſchiſma dicit disjunctionem, qua quis ſe ab unitate Eccleſiæ ſejungit, in quantum Eccleſia eſt corpus quoddam myſticum ex univerſis fidelibus, & ex Romano Pontifice tanquam capite conſtans; ac propterea aliter ſchiſmatici renuentes ſe ſubmittere auctoritati Epiſcopali, non incurrunt cenſuram aliquam jure communi contra ſchiſmaticos latam, ut docent Hoſtienſ. *cap.* 1. *n.* 1. *de ſchiſmaticis.* Abbas *rubric. eodem tit. numero* 1. *&* 2. *&* *ibi* Ananias *n.* 3.

42 Nec etiam incurrunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ fautores, defenſores, receptatores ſchiſmaticorum, etiam quando ſunt verè, ac propriè ſchiſmatici, quia ſolùm excommunicantur fautores, defenſores, & receptatores hæreticorum, cùm ergo non exprimantur, non debet extendi ad fautores ſchiſmaticorum, Sanch. *lib.* 3. *de matrimonio, diſp.* 49. *num.* 2. *& dicto cap.* 36. *num.* 16. poſt. Suar. *de cenſuris diſp.* 21. *ſect.* 2. *numero* 17. Souſa *in Bulla Cœnæ cap.* 2. *diſp.* 19. *verſic. ſecunda concluſio, fol.* 75. *col.* 1. *n.* 6.

Incurrentes autem ſchiſmatici veri & proprii in canonem hujus Bullæ, ſi non fuerunt hæretici, poſſunt abſolvi ab Epiſcopo, ſi delictum eſt occultum, virtute Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reformatione*, concedentis Epiſcopo caſus occultos. Henriq. *lib.* 3. *de excommunicatione cap.* 56. *num.* 1. *in commento lit. F.* Item poſſunt abſolvi virtute Bullæ Cruciatæ, ſemel in vita, & ſemel in morte, & virtute Jubilei, ſi concedat abſolutionem à caſibus Bullæ Cœnæ, quia caſus hæreſis tantùm habet, ut non contineatur ſub generali caſuum Cœnæ conceſſione. Sanch. *lib.* 2. *in præcepta Decalogi cap.* 12. *n.* 12. *& cap.* 36. *num.* 17. Similiter poſſunt abſolvi faventes ſchiſmaticis denunciatis poſt incurſam excommunicationem in cauſa ſchiſmatis, ipſóſque receptantes, & defendentes cùm incurrant eandem excommunicationem Papæ reſervatam, argumento *cap. nuper. de ſentent. excommunic.* ubi habetur eadem excommunicatione ligari participantes in crimine crimínoſo cum excommunicato denunciato; cum eadem reſervatione, ut per Henriq. *d. lib.* 13. *cap.* 9. §. 1. Ugolin. *de cenſuris tabul.* 1. *cap.* 13. §. 8. Sayr. *eodem tit. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 5. Bonacin. *eodem tractatu diſp.* 2. *quæſt.* 2. *puncto* 6. §. 1. *num.* 8. Souſa *ubi proximè d. diſp.* 19. *verſic. tertia concluſ. n.* 7. & alii, quos referens ſequitur Auguſt. Barboſa *in d. cap. nuper. num.* 3. & latiùs *n.* 10. *verſ. in ſecundo verò caſu*; ſed receptatores ſchiſmaticorum; & fautores, ſeu defenſores poſt incurſam excommunicationem, & denunciationem factam, participant cum illis in crimine criminoſo, & excommunicatio ob participationem incurſa reſervatur ei, cui complicis excommunicatio eſt reſervata; igitur, qui poteſt abſolvere complicem, poteſt abſolvere etiam participantes cum eo, Covarr. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 3. *n.* 5. *verſ. ſecundo loco*, Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 112. Sayr. *ſuprà lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 9. & Bonacina *d. punct.* 6. §. 1. *n.* 10.

43 Ab hac excommunicatione, & à cæteris pœnis in quas incurrunt verè ſchiſmatici, de quibus Sanchez *d. cap.* 36. Azor. *d. lib.* 8. *cap.* 20. *quæſ.* 8. & Suar. *de cenſuris diſp.* 2. *n.* 7. excuſantur ſchiſmatici largo modo dicti, quales ſunt non ſolùm quicumque criminoſi, *cap. Sacerdotes,* 1. *quæſt.* 1. *c. dixi* 25. *quæſt.* 3. *& cap. reſecanda,* 24. *quæſt.* 3. ſed etiam excommunicati ob alia crimina, qui pariter dicuntur ſchiſmatici largo ſumpto vocabulo, *cap. Apoſtolicæ* 24. *quæſt.* 3. *cap. tam ſacerdos, de excommunicatione*, & tradunt Armilla *in verb. ſchiſma num.* 4. Tabien. *eodem verb. num.* 1. *verſ. ſecundo modo ſumitur ſchiſmaticus*, Joannes à Roias *in tract. de hæreticis part.* 1. *num.* 504. Grilland *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 3. *verſ. Largè etiam dicuntur omnes excommunicati*, & Ugolin. *de cenſuris Papæ reſervatis part.* 2. *in gloſſa, nec non chiſmaticos, in principio, num.* 6.

Eodem etiam modo cum incurrunt pœnas contra chiſmaticos veros, conſpirantes & conjurantes contra Epiſcopos, quia largo modo ſunt ſchiſmatici, ac proinde non ſunt ſuſpenſi ipſo jure, ſicut verè ſchiſmatici, ſed ſuſpendendi, eorùmque ordinationes non irritæ, ſed irritandæ, *cap. conjurationum* 11. *quæſt.* 1. *cum quatuor ſequentibus.* ita Innocentius *in. cap.* 1. *ad medium, verſic. dicuntur*, etiam Hoſtienſ. *poſt numerum primum verſic. dicuntur etiam ſchiſmatici*, Antonius de Butrio *num.* 4. *verſic. Tertio magis ſtrictè, de ſchiſmaticis*, Barboſ. *ibi in verb. Ordinationes. & num.* 8. Pro cæteris pœnis ſchiſmatici ſtrictè ſumpti, vide Farinac. *de hæreſi tit. de pœna ſchiſmatis, quæſt.* 182. *ex n.* 38. *uſque ad n.* 56.

---

§. II.

Secunda clauſula Bullæ Cœnæ continet excommunicationem, & interdicti pœnas contra appellantes ad futurum Concilium Generale à Romano Pontifice, per hæc verba:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos cujuſcumque ſtatus, gradus, ſeu 44
conditionis fuerint. Univerſitates verò, Collegia, & Capitula quocumque nomine nuncupentur, interdicimus; ab Ordinationibus, ſeu mandatis noſtris, ac Romanorum Pontificum pro tempore exiſtentium ad univerſale futurum Concilium appellantes nec non eos, quorum auxilio, conſilio, vel favore appellatum fuerit.

EPITOME.

44 *Clauſula ſecunda Bullæ Cœnæ.*
45 *Materia clauſulæ Bullæ Cœnæ qualis ſit.*
46 *Appellans à Papa ad futurum Concilium generale fatetur Concilium eſſe majus Papa.*
47 *Appellandum eſt à Concilio ad Summum Pontificem.*
48 *Appellantes à Papa ad futurum Concilium generale excommunicantur per Bullam Cœnæ, & cur?*
49 *Appellantes à Papa ad Concilium cenſentur appellare à Chriſto Domino ad Concilium.*
50 *Appellantes à Papa ad futurum Concilium in rebus dubiis excommunicantur.*
51 *Appellantes ad futurum Concilium conſtituunt duo capita in Eccleſia.*
52 *Appellantes à Concilio ad Papam, vel appellantes ab Epiſcopis ad futurum Concilium generale, vel provinciale, vel generale præſens non ligantur hoc canone.*
53 *Pœnalis diſpoſitio in locis ſolùm expreſſis habet locum.*
54 *Perſonæ principales, & acceſſoriæ, quæ continentur in hoc canone.*

55 *Col-*

55 *Collegia. & communitates si appellent ad futurum Concilium, quibus pœnis ligentur.*
56 *Interdictum quod incurrit communitas propter appellationem à Papa ad futurum Concilium personalene sit an locale disputatur?*
57. 58. 59. *Collegio, vel communitate aliqua interdicta si aliqui abeant non reversuri, vel de novo veniant, an interdicti censeantur?*
60 *Interdicti exeuntes de populo interdicto, si mutent domicilium, non sunt interdicti.*
61 *Auxilium, vel favorem dantes ad appellandum à Papa ad futurum Concilium sunt excommunicati.*
62 *Nomine auxilii, & favoris quid veniat?*
63 *Auxiliantes secuta appellatione, non tamen virtute auxilii, vel favoris, non incurrunt in hunc Canonem.*
64 *Consilium dantes ad appellandum ad futurum Concilium, non incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ.*
65 *Incurrunt tamen aliam censuram Pii II. & Julii II.*

45 MAteria hujus canonis est sacrilegium contra auctoritatem, & principatum Romani Pontificis, ut vult Cajet. *in summa verb. excommunicatio cap. 25.* 46 Nam appellans a Romano Pontifice ad Concilium futurum, fatetur Concilium esse majus Pontifice, cùm de substantia appellationis sit, ut fiat à minori ad majorem judicem ratione gravaminis illati, vel inferendi, textus *in cap. anteriorum.* ibi: *Ille videlicet, 2. quæst. 6.* & scribit glossa prima *in cap. 1. versicul. ad quem 2. quæst. 6.* Papien. *practica in forma appell. à sententia diffinitiva in gloss. & ad quemcumque, fol. 415.* Marchesf. *tract. de commiss. part. 2. de commiss. appell. cap. 1. num. 25. fol. 7.* Superioris enim est corrigere factum ab inferiore, & non è converso, *cap. si quis amodo, distin. 81. cap. cum inferior, de major. & obed.* Dec. *in rubr. num. 7. de appellationibus.* Quia quæritur subsidium apud majorem auctoritatem habentem quando inferior gravamen infert, vel comminatur, Lancellot. *tractat. de attent. part. 2. cap. 12. de attent. & innovat. appel. pend. in præfatione n. 2. tom. 5. fol. 346.* Sed Papa est caput Ecclesiæ, & non recognoscit in terris superiorem; ergo ab eo non est appellandum ad Concilium etiam generale. Ex ea ratione, quia assertio contraria est hæretica, quoniam esset construere duo capita in Ecclesia, & fateri Romanum Pontificem habere superiorem in jurisdictione, quod est falsum, Jacobat. *tract. de Concilio lib. 10. artic. 1. num. 35. & sequenti usque ad num. 90. fol. 352.* & Cardinalis Albanus *tract. de potest. Papæ part. 2. num. 81. & 83. fol. 76.* ubi asseverat asseverantem licitum esse appellare à Pontifice, ad universale Concilium esse hæreticum, ex Bulla *in Cœna Domini*, refert, & sequitur Rugiel. *tract. de appellationibus §. 2. cap. 2. sub numero 10. versic. Regula.*

47 Confirmatur ex eo, quia à Concilio Generali etiam legitimè congregato de voluntate Papæ, in eo Papa non præfuerit, si detur appellatio, ad ipsum Papam est appellandum, secundùm Cardinalem Jacobatium *tract. de Concilio lib. 10. artic. 2. in fine num. 7. fol. 354.* si præest alius loco Papæ, idem Cardinalis *lib. 1. art. 1. num. 19. vers. quot autem, fol. 192.* Secus si Papa præfuit Concilio non potest appellari, cùm facta in eo tribuuntur Papæ, qui non habet superiorem ad quem liceat appellari. Cardinal. Alexandrin. *in rubrica num. 36. in fine,* ibi, *prædicta intellige de appellationibus*, & Cardin. Jacobat. *de Concilio lib. 10. art. 2. num. 4. & art. 1. sub numero 74. in responsione ad quartum argumentum fol. 354.* His positis, sit

Prima conclusio, Appellantes à sententiis Romani Pontificis, & ob ejus ordinationibus, vel mandatis ad futurum Concilium universale, excommunicantur per hunc Canonem. Est communis, & constat ex hac secunda clausula Bullæ, quæ, quoad personas est universalis, & continet, quocumque nomine nuncupentur. Hæc autem excommunicatio à Gregorio XIII. primum fuit apposita inter canones Bullæ Cœnæ Domini contra appellantes, & meritò, quia si Papa est pastor universalis, & totius Ecclesiæ caput, ut de fide est, à quo derivatur jurisdictio Episcoporum, & aliorum Prælatorum, nullo modo integrum est appellare ab eo ad alium, quicunque ille sit, cùm Pontifex sit supra omnes, & nullum supra se habeat, & appellatio secundùm suam substantiam fertur ad superiorem. *l. Præfecti §. final. ff. de minor. & l. Imperatores ff. de appellationibus.* 48

Cum ergo Pontifex supremum Ecclesiæ totius Principatum teneat, qui appellat ab eo, eximitur à jurisdictione, & potestate ejus à quo appellat, *cap. proposuit, cap. cùm teneamur, cap. ad hæc, de appell.* Sed nullus Christianus unquam in aliquo casu exemptus est à jurisdictione Pontificis, ut patet ex verbis Christi Domini ad Petrum dicentis, *Pasce oves meas.* ubi neminem excepit. *cap. solitæ, de majoritate, & obed. & in Extravagante, Unam sanctam.* Nec distinxit inter oves, sed universaliter fuit loquutus; igitur nec nos distinguere debemus, Surd. *cons. 51. num. 7. & cons. 18. num. 15.* Tusch. *tom. 3. litera D. conclus. 508.* & Armend. *in proœm. addit. ad recopil. legum Navarra numero 27.* Juvat Chrysostomus *in verba Joannis ultimo*, ubi explicat eadem verba, *Pasce oves meas*, hoc est, loco mei esto Præpositus, & caput fratrum, ut ipsi loco mei te assumentes ubique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment. Quare cùm Christus Dominus posuerit Petrum loco sui, & caput fratrum, & totius Ecclesiæ Pastorem universalem, nullo modo ab eo est appellandum. *cap. cuncta per mundum 9. quæst. 3.* ubi dicitur ita: *Romana Ecclesia fas habet judicandi de omnibus, nec cuiquam de ejus licet judicare judicio:* & infrà subjungitur: *Si quidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo est appellare permissus.* Sic ibi. 49

Confert argumentum Tribunalis Episcopi, & Vicarii illius, quod est unum, & idem. *cap. 1. de officio Vicarii, lib. 6. & cap. 2. de consuetudine, eodem libro*, atque ita, qui appellat à Vicario Episcopi, censetur appellare ab Episcopo, *dict. cap. 2. de consuetudine, lib. 6.* Igitur, qui appellat à Vicario Christi, appellat à Christo Domino ad Concilium universale, & ex consequenti statuit Tribunal Christi multo inferius esse ipso Concilio: quod est plus quàm absurdum, & summa dementia asserere. Quinimo Pontifex judicat de Concilio, & abrogat ejus ordinationes, & à Concilio dum ejus gesta non sunt approbata per Sedem Apostolicam, appellatur ad Pontificem, Turrecremat. *lib. 3. summæ de Eccles. cap. 47. 48. 49.* Jacobat. *lib. 10. de collatio. art. 1. & cap. ipsi sunt. 9. quæst. 3.* ubi Gelasius Papa ita loquitur: *Ipsi sunt Canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sanctæ Sedis examen voluerunt deferri, ab ipsa nusquam prorsus appellari debere sanxerunt.* Unde Nicol. Papa *in cap. patet. 9. quæst. 3.* ait nullum majus reperiri judicium auctoritate Sedis Apostolicæ. Accedit, quòd Concilium generale accipit auctoritatem judicandi, & ferendi leges à Pontifice, *cap. significasti, de electione.* Igitur à Romani Pontificis sententiis, & mandatis appellare non licet, Sayr. *de censuris, lib. 3. cap. 6. num. 2. & 4.* ubi ait hanc appellationem,

nem continere palliatam quandam rebellionem, & esse speciem schismatis, quia præsupponit Concilium esse super Papam: sequitur Graff. 1. *p. decisionum, lib. 4. cap. 18. n. 55. tit. appellantes ad futurum Concilium.*

50 Extende non esse appellandum ab ordinationibus; mandatis, & sententiis Pontificis indubitari ad futurum universale Concilium, etiam quando illa sunt dubiæ justitiæ, quia in rebus dubiis potest Pontifex ex causa eligere unam partem. Nam quamvis appellatio in dubio sit admittenda, Speculator *tit. de appellat. §. nunc dicamus, num. 2. in fine, & sub num. 6. & num. 8. versic. item appellatione, lib. 2. fol.* 194. Rebuff. *tract. de sentent. execut. art. 7. gloss. 1. n. 3. tom. 1. fol.* 359. Marches. *tract. de commissis, part. 2. commiss. appell. cap. 1. num. 7. fol. 5.* dicentes, quòd in dubio debet fieri interpretatio, quòd appellatio procedat potius, quàm non procedat, id est intelligendum quando datur superior ad quem sit appellandum: at verò Concilium est inferior, ut probatum est; ergo in dubio justitiæ non est appellandum à sententiis, vel mandatis ad Concilium futurum, Souza *in Bulla Cœnæ, cap. 2. disp. 20. conclus. 1.* dicens etiam in hoc casu appellantem incidere in excommunicationem hujus Canonis. Quod adeò verum est, ut nec appellatio detur ab ipso Papa ad Deum, quia Dei, & Papæ est idem Consistorium, Joannes Andreas *in cap. 3. quanto, num. 3. de transl. Episcop.* Cardin. Jacobat. *tract. de Concilio, lib. 10. art. 1. n. 52. tom. 13. part. 1. fol.* 353. & volunt Abbas *in eodem cap. quanto, n. 4. & 5.* & Cardin. Alban. *tract. de potest. Papæ, part. 2. n. 81. fol.* 76. ex eo quòd factum à Papa uti Vicario Christi, attribuitur factum à Deo, cujus locum Papa tenet in terris. Item habere Papam, & Christum dominum; idem Consistorium tenet, Mar. Lauden. *tractat. de Principe, quæst. 474. tom. 16. fol.* 211.

51 Unde deducitur multo fortiùs non dari appellationem à Papa ad Concilium futurum, quia esset constituere duo capita. Quare non est audiendus Nicel. *tract. de concord. glossa, concord. 6. fallen. 19. sub n. 60. tom. 18. fol.* 193. dicens appellandum esse ad Concilium generale: contra quem invehitur Sigismund. *de appellat. quæst. 16. limit. 1. n. 134.* ubi ait cavendum esse à Nicello, quia in hoc lapsus est. Poterit tamen pars gravata appellare sine metu excommunicationis à Papa malè informato de veritate ad eandem bene informandum, ut ipse Pontifex bene informatus corrigat mandatum suum: tunc enim appellatio debet admitti, Decius *in cap. 5. si quando, n. 13.* ibi, *& ad prædicta de rescriptis*, Gabriel. *in conclus. lib. 2. conclus. 1. n. 6. limit. 3.* & Cardin. Alban. *tract. de potest. Papæ, part. 2. n. 80. tom. 13. part. 1. fol.* 76. & Mart. Lauden. *tract. de Princip. quæst. 42. tom. 16. fol.* 205. qui loquuntur de appellatione à Principe malè informato de veritate, neque hoc est appellare à Principe, sed à mala relatione, seu informatione data Principi, ut tradit Ruginell. *tract. de appellat. §. 2. cap. 2. n. 5. & n. 11. & 12. vers. appellari tamen.*

52 Secunda conclusio. Excommunicatio hæc non comprehendit appellantes à Concilio ad Summum Pontificem, neque appellantes ab Episcopis ad futurum Concilium: nec appellantes ad aliquod Concilium Provinciale futurum, aut præsens, nec denique, qui appellat ad Concilium generale præsens, non futurum, Sayr. *de censuris Bullæ Cœnæ, lib. 3. cap. 6. num.* 4. Graffis *d. lib. 4. cap. 18. num.* 60. per textum *ibi* ejusdem Bullæ, qui loquitur de Concilio universali futuro. Item, quia pœnæ sunt restringendæ, & non ampliandæ. *cap. odia, de regul. jur. in 6.* Nam ex appellatione à mandato, vel sententia Summi Pontificis, ad futurum generale Concilium sequuntur maxima incommoda, plura inconvenientia, & multo plura scandala, ut videre est in appellatione facta à Parisiensibus, qua à Concilio Lateranensi Tertio, sub Leone Decimo ad futurum Concilium appellarunt, ex qua appellatione initium multæ hæreses habuerunt, Bannez 2. 2. *quæst. 1. art. 10. dub. 2. §. Præterea.* Ob quæ inconvenientia Summus Pontifex appellantes per hunc canonem compescuit, & excommunicavit, non autem appellantes ad cætera Concilia præsentia, vel futura: ex quibus nec tot inconvenientia, nec incommoda prodeunt, Doctissimus Souza *ubi suprà, cap. 3. disput. 20. & num. 13. cum sequent.* Quare nec tanquam probabilis admitti debet conclusio, quæ ab eodem innuitur. *disp. 21. num. 1.* quam etiam tenet Ugol. §. 1. *versic. 5.* dicens appellantes ad Concilium generale præsens, vel ad Provinciale, sive præsens, sive futurum, excommunicari per hunc canonem, quia lex pœnalis non transgreditur proprium casum. Atqui excommunicatio in hoc canone lata est duntaxat contra appellantes ad universale Concilium futurum; ergo non extenditur contra appellantes ad alia Concilia, sive præsentia, sive Provincialia.

Habet enim pœna locum in casibus expenssis duntaxat. *l. pæn. ff. de pœnis cap. pœnæ, de pœnitentiis, distinct. 1.* & non debet extendi de uno casu ad alium, gloss. *in Clementina 1. de sepulturis*: ideo contra facientes non comprehendit consentientes, & auxilium dantes, Cajetanus *in summa, in verb. excommunicatio*, Tabiena *in eodem verbo, in 5. casu.* Hinc pœna imposita contra contrahentes, non extenditur contra consulentes. *Clement. 1. de consanguinitate, & affin.* & lata sepelientibus excommunicatum, non afficit consulentes, *Clement. 1. de sepulturis.* Probatur id apertè ex *cap. is qui, de sentent. excommunic. in 6. & in lege, & si quis, §. Divus, Reff. dligiso.* ubi receptum est, pœnas non habere locum nisi in casibus à jure expressis: atque ita sunt restringendæ, Bartol. & alii *in l. si verò, §. de viro, ff. solut. matrim.* Cardin. Paris. *consil. 16. num. 17. volum. 3.* Flamin. Paris. *de confidentiis, quæst. 22. ex n. 12. & quæst. 36. num. 42. & quæst. 58. num. 6.* Sunt enim denique odiosa, & pœnalia ita strictè accipienda quatenus proprietas verborum suadet, & regulariter verba posita & in lege, verè propriè capiuntur, *l. 1. §. si is qui navem, ff. de exercit. l. quod constitutum, ff. de testam. milit. cap. ad audientiam, de decimis.* Igitur sub hoc canone intelliguntur duntaxat appellantes à Romano Pontifice ad universale Concilium futurum, non autem cæteri appellantes: ex ea potissimum ratione, quia tales in Ecclesia schisma inducere videntur. 53

Comprehenduntur in hoc canone quædam personæ principales, & quædam accessoriæ. Principales sunt omnes, & singulæ personæ particulares cujuscumque gradus, status, dignitatis, & conditionis sint, sive sint Ecclesiasticæ, sive laicæ, vir, vel fœmina, plebeia, vel nobilis, dignitate prædita, vel nullum habens dignitatem. Quare comprehendit Reges hic Canon, Imperatorem, & Episcopos. Nec refert *cap. quia periculosum, de sentent. excommun. lib. 6.* ubi habetur sub canone generaliter imponente suspensionem non comprehendi Episcopos, nisi in specie exprimantur. Probatur, quia in hoc canone non solùm sunt verba generalia, *excommunicamus, & anathematizamus omnes*, sed etiam dictiones quædam, & clausulæ præcipuæ, quibus declarantur omnes personæ cujuscumque status ac conditionis, & cujuscumque dignitatis: proinde non excluduntur Episcopi ab excommunicatione, 54

si delinquant, quamvis, quoad suspensionem, non includantur sub Canone capitis, *quia periculosum*. Item propter eandem rationem comprehenduntur Cardinales, quamvis non nominentur, propter verba posita in Canone isto, quibus significatur contineri omnes personas in quacumque dignitate existentes. Item, quia ea quæ in hoc Canone prohibentur, sunt prohibita, quia mala, nimirum, quia repugnant justitiæ. Unde etiamsi Cardinales non comprehendantur secundùm communem, teste Gomezio *in proœmio reg. Cancell. quæst.* 4. sub reg. Cancel. odiosis disponentibus circa ea, quæ mala non sunt de se, & stylo, & consuetudine Curiæ potius, quàm jure, nihilominus veniunt sub lege generali Pontificis favorem continente, & comprehenduntur etiam sub lege pœnali prohibente ea, quæ de se sunt mala, qualia sunt hæc, quæ prohibentur in hoc Canone, & prohibita *in cap. si quis suadente*, 17. *quæst.* 4. *& in cap. omnis, de pœnitentiis, & remissionibus, & in Clementina, si quis suadente, de pœnis*, in quibus tamen Cardinales non nominantur.

55 Universitates autem, Collegia, & Capitula quocunque nomine nuncupentur, & communitates interdicuntur, si appellent modo suprà dicto. Universitas significat multitudinem hominum, nec potest in uno consistere: Collegium est congregatio, & societas quorumcunque hominum: duo autem, vel tres faciunt Collegium *l. Neratius. ff. de verborum signific.* qui possunt eligere Prælatum, *cap.* 1. *de electione*; atque ita debent simul vivere. Capitulum aliquando sumitur pro congregatione multorum, præsertim Ecclesiasticorum, Joannes Andreas *in cap. capitulum, de rescriptis*. Potestas Capituli residet in majori parte illius congregationis, ideo dicitur fieri à Capitulo, quod fit à majori parte. *cap. cùm in cunctis, de his, quæ fiant à majori parte capituli*.

Quamvis enim in hoc canone fiat mentio duntaxat Universitatum, Collegiorum, & Capitulorum, & ea interdicat Summus Pontifex, si appellent ad universale futurum Concilium ab ordinationibus, seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium, sub his tribus nominibus collectivis intellexit omnem multitudinem, congregationem, & quamcumque communitatem, sive Rempublicam, sive societatem, sive Senatum, tam secularium personarum, quàm Ecclesiasticorum, quia non possunt excommunicari. Nam excommunicatio non fertur in communitatem, sed debet ferri in personam singularem. D. Thomas *in addit. ad* 3. *part. quæst.*22. *art.* 4. *ad* 2. *& quæst.*23. *art.* 3. *ad* 3. *& in* 4. *sententiarum, dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 3. *in respons. ad secundum*, Sotus *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 5. Sylvester *excommunic.* 1. §. 10. Navarr. *in manu. cap.* 27. *num.* 13. Covarr. *in cap. Alma mater.* §. 9. *num.* 9. *ad finem, &* 2. *part.* §. 1. Ratio, qui nemo excommunicari potest nisi pro peccato mortali; peccatum verò consistit in actu: actus denique non est communitatis, sed personarum singularum: proinde singuli de communitate possunt excommunicari, non autem ipsa communitas; possunt ergo communitates interdicto puniri, ut in hoc canone. Sayr. *de censuris, lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 20. post alios *ibi* relatos.

56 Quæstionis est, ubi interdicitur communitas, universitas, vel capitulum aliquod pro transgressione hujus Canonis, an interdictum locale, vel personale sit? Videri personale ex eo ostenditur, quia nomine Collegii, universitatis, seu communitatis, non intelligitur locus, sed personæ veniunt, per textum *in cap. si sententia*, §. *cùm verò, de sent. excom. lib.* 6. ubi populo interdicto, singuli de populo censetur interdicti, juvat text. *in cap.* 1. *de usuris, lib.* 6. ubi fit discrimen inter interdictum Collegii, & inter interdictum locorum. Nihilominus dicendum est interdicto Collegio, intelligi etiam interdictum locum, & ex consequenti interdictum hujus canonis esse locale, & comprehendere locum, ita Covar. *in cap. Alma mater.* 2. *p.* §. 1. *num.* 7. *vers. est praterea*, ubi id tanquam probabilius defendit, & tanquam tutius, quam etiam partem docent Florentinus 3. *p. tit.* 26. *cap.* 3. *colum.* 3. & Sylvest. *verb. interdictum.* 2. *quæst.* 8. ex eo, quòd Universitas, seu Collegium, quæ interdicuntur, ipsum locum repræsentent, sequitur Marius Alterius *tom.* 1. *disp.* 3. *de excomm. Bull. Cœnæ lib.* 5. *cap.* 3. *fol.* 428. *col.* 2. *lit. F.*

Ubi excitat, an hujusmodi interdictum possit esse personale etiam, ita ut intelligantur interdictæ pariter personæ illius Collegii, vel Universitatis, ex quibus illa Universitas constat tanquam ex partibus? Negat Navarr. *in tract. de Jubilæo, notabili* 28. *nu.* 4. asserens civitate interdictâ locum ipsum esse interdictum, non autem ipsi cives, quæ fuit sententia Paludani *in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 8. *in* 4. *articulo principali* §. *quantum ad vigesimum*, Antoninus 4. *p. tit.* 27. *de interdicto cap.* 3. *in fine, vers. Item interdicto loco*, Calderin. *tract. de interdicto, membro* 2. *col.* 4. *fol.* 3. Felin. *in cap. Rodulphus col.* 1. *rescriptis* Silvest. *verb. interdictum* 2. *vers. Sextum* Covarr. *in cap. Alma mater part.* 1. §. 1. *num.* 6. *vers. his denique elucidatis, & num.* 8. *vers. quarto de sent. excomm. lib.* 6. Henriquez *lib.* 13. *de excomm. cap.* 42. §. 1. Ugolin. *de censuris tabul.* 5. *cap.* 6. §. 2. *num.* 6. *& cap.* 21. §. 9. *num.* 1. nisi cives, qui fuerunt culposi, & dederunt causam interdicto, quia isti tam in civitate, quàm extra sunt interdicti. Secus de illis, qui non fuerunt in culpa, nec in causa interdicti, quis possunt extra civitatem Sacramenta sumere, divinis interesse, & sepeliri licitè in loco sacro. Panormitanus *in cap. non est vobis, n.* 8. *de sponsalibus*, & alii quibus adhæret Sayr. *de censuris lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 11.

Esse autem personale hoc interdictum positum Universitati, Collegio, & Capitulo, appellantibus ad futurum generale Concilium, probatur, quia verba legis sunt accipienda secundùm vulgarem eorum acceptionem, Surdus *consil.* 313. *num.* 87. *& cons.* 454. *num.* 18. Cardinal. Mantic. *de conjecturis ult. volunt. lib.* 3. *tit.* 8. *nu.* 1. Peres *l.* 2. *glossa Cornudo, in principio glos.* 3. *tit.* 9. *lib.* 8. *Ordin.* & Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 5. *n.* 1. sed vulgaris, & communis acceptio illorum verborum Universitas, Collegium, & Capitulum, in materia interdicti non intelligitur de locis, sed de personis, ut constat ex contextu Bullæ; ergo interdictum, de quo loquimur, est personale. Item, quia Collegium, vel Capitulum, vel universitas est corpus quoddam fictum, ex pluribus hominibus constans in uno nomine comprehensum, Sayr. *de censuris lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 18. & colligitur ex *l. rerum mixtura, ff. de usus* ergo nomine Universitatis, Collegii, & Capituli, non est intelligendus locus, sed personæ, qui exercent Officia divina; quare omnes personæ Collegii, aut Capituli, & Universitatis, si in Canonem incurrunt istum, censentur interdictæ, doctissimus à Sousa *d. disp.* 23. *cap.* 3. *conclus.* 1. *n.* 6. *& conclus.* 2. *n.* 7. ubi *num.* 8. addit hoc interdictum esse generale, personale, & non particulare ab homine latum, & incurri ipso facto.

Confirmatur esse interdictum personale, quia si latum esset interdictum in Universitatem, seu Collegium, ita ut personam fictam, & repræsentatam afficeret, nullius esset effectus. Ne ergo interdictum sit inane, & nihil operetur, fatendum est singulos de Collegio, aut de Universitate affici interdicto,

quemadmodum interdictâ civitate censentur interdicta suburbia, Sayr. *de censuris lib. 5. cap. 3. n. 6. & n. 9.* post plures, quos *ibi* referens sequitur, *cap. si civitas, de sentent. excom.* non quia suburbia sint partes urbis, ut habetur *in eodem cap. si civitas*, dum vult nomen civitatis ad suburbia trahi, sed ne interdictum maneat sine effectu, ex quibus concludit Marius Alterius, cui adhæreo, *disp. 3. de excomm. Bull. Cœnæ lib. 5. cap. 3. fol. 485. col. 1. ad finem. lit. E.* interdictum hujus canonis contra Universitatem, Collegia, & Capitula non solùm esse locale, sed personale, & comprehendere etiam singulos Universitatis ipsius; vel Collegii, vel Capituli; etiam non culpabiles; cùm non sit interdictum locale tantùm, nam si esset locale tantùm, non culpabiles poterant extra locum divinis interesse. Sacramenta percipere; *cap. si sententia §. cæterùm. de sentent. excommun.* & extra locum interdictum poterant sepeliri in Ecclesia.

Contra verò cùm sit personnale simul, ut dictum est, ligat omnes illos quosque, qui non fuerunt in culpa, prout vult Sylvest. *verb. interdictum. 2. §. 13.* ex sententia Joannis Andr. *in cap. si sententia, de sentent. excommun. citato.* ex eo etiam, quòd interdicto Capitulo, vel Collegio, vel universitate, censentur interdicti omnes, & singuli, qui sunt de Capitulo, seu Collegio, etiamsi absentes sint, & ignorantes. Nam quamvis regulariter absentes, & ignorantes non teneantur ad pœnam, quæ procedit ex delicto. *cap. aliquis 15. quæst. 1.* [illegible] tamen est in interdicto, ut teneantur illud servare etiam non delinquentes, eo quòd sic interdictos quocumque se conferant, interdictum sequitur, prout volunt, Gemin. *in. d. cap. si sententia, de sentent. excommun. lib. 6.* Maiolus, *lib. 3. de irregul. cap. 20. n. 1.* Angelus *in verb. interdictum 1. n. 7.* & Sayr. *lib. 5. cap. 4. n. 26.* Et ratio est, quia quamvis interdictum sit censura, & pœna Ecclesiastica, non est propriè spiritualis: non enim affligit, nec afficit animam, neque excludit interdictos à communione suffragiorum, ut probat Covarr. *lib. 2. variar. cap. 8. n. 10.* Quod etiamsi æquitati resistat, ut innocens ob delictum alterius plectatur spirituali pœna, secundùm glossam *in d. cap. si sententia, verb. interdicti*, ubi illud spiritualem pœnam vocat, non est tamen extra rationem, & extra rem puniri aliquem temporali pœna propter crimen alienum secundùm quod habetur *in Deuteron. cap. 5. & in Exod. cap. 20.* per hæc verba: *Ego sum Dominus Deus tuus reddens iniquitatem patrum super filiis in tertiam, & quartam generationem.* At verò, quoad Deum, qui non fuerunt in culpa, sunt omnino exempti à pœna spirituali, & sola interdicti pœna puniuntur.

57 Ampliatur etiam, ut interdicta Universitate aliqua, si postea de novo accedant aliqui, & fiant de Universitate, esse interdictos sicut & alios. Ratio, quia facti sunt partes, & membra illius communitatis, proinde debent eodem jure censeri, Calderin. *tract. de interdicto, membro 2.* Antonin. *3. part lib. 27. de interdicto cap. 3.* Joann. Andr. *in cap. si sententia, de sentent. excommun. lib. 6. & ibi* Franch. Ugolin. *tabul. 5. cap. 20. §. 3. num. 1.* & Henriq. *lib. 13. de excommun. & interdicto cap. 42. §. 2.* & Sayr. *de censuris lib. 5. cap. 4. num. 8. & 20.* ubi concludit interdicta Universitate, etiam qui studiorum gratia in ea, vel alibi commorantur, interdictos esse, quamvis tempore interdicti lati præsentes non adsint, secus si interdicatur populus, ubi est universitas: tunc enim qui studiorum causa in eo populo morabantur, extra illum populum interdicti non erunt, atque idcirco extra illum populum officiis divinis poterunt interesse.

58 Quid, si interdicto Collegio, vel Capitulo, vel Universitate aliqua aliqui exeant de Collegio, vel Capitulo, vel Universitate non reversuri & mutent domicilium?

Dico primò populo interdicto, vel universitate, vel Collegio, qui non sunt de illo populo, vel de illo Collegio, aut universitate, sed ibi morantur ad tempus propter aliquod negotium, non esse interdictos, Antonin. *3. p. tit. 27. de interdicto cap. 3. vers. Item si talis*, Navarr. *in manuali cap. 27. num. 167. vers. & quando interdicitur solus populus*, Masolus *lib. 3. de irregul. cap. 20. num. 2.* Henriq. *lib. 13. dicto cap. 42. §. 3.* & Ugolin. *de censur. tabul. 5. cap. 20. §. 3. num. 3.* Excipe tamen illos, qui sunt culpabiles, ex eo, quia interdicto populo generaliter, culposi specialiter interdicti censentur. Ugolin. *tabul. 5. cap. 20. §. 4. num. 1. in fine.*

Dico secundò interdicto populo, vel Collegio, qui de novo veniunt, & de Collegio, vel de populo fiunt, censeri interdictos, Paludanus *in 4. dist. 18. quæst. 8. in art 1. principali. §. quantum ad secundum, conclus. 1.* Panorm. *in cap. quoniam, num. 3. de officio Ordinarii*, Tabien. *verb. interdictum. 1. §. 10.* Ratio, quia facti sunt membra illius populi, vel Collegii, Vival. *tit de interdicto num. 185.* 59

Dico tertiò exeuntes de populo, vel de Collegio ad alium locum, ut omnino mutent domicilium, eo ipso non esse interdictos, ubi desinunt esse de illo populo, vel Collegio, quia generale interdictum populi, vel Collegii, vel universitatis ligat omnes, & singulos, prout faciunt unum corpus; secus quando specialiter sunt interdicti: nam tunc quocumque se transferant, & mutent domicilium donec absolvantur, sunt interdicti, quia speciale interdictum comprehendit personas in se, & non quatenus sunt aliquid populi, vel Collegii. Quare existens in populo interdicto generaliter, si egrediatur, & ingrediatur Religionem animo perseverandi, desinit esse interdictus, præsertim per professionem solemnem, per quam omnino desinit esse de populo, vel Collegio interdicto, Sylvest. *verb. interdictum. 2. §. 9. & 11.* Vivald. *de interdicto num. 170. 171. 185.* & alii, quos referens sequitur Sayr. *de censuris lib. 5. cap. 4. num. 4.* ubi de mutante domicilium, *& num. 7.* ubi de ingrediente Religionem, & de faciente professionem. 60

Diximus de personis principalibus, sequitur dicendum de accessoriis, contra quas fertur excommunicatio hujus canonis, quales sunt dantes auxilium & favorem, ibi, *Nec non eos quorum auxilio, vel favore appellatum fuerit.* Sic ibi. Non incurrunt tamen dantes auxilium, vel favorem in excommunicationem, nisi subsequatur appellatio ita Navarr. *in manuali cap. 27. num. 58.* Sebastian. Medices *in summa cap. 1. tit. 9. quæst. 78. num. 13.* Vivald. *in explanatione Bullæ Cœnæ num. 19.* Graff. *decis. lib. 4. cap. 18. num. 47.* Ugolin. *hoc loco Bullæ, Nec non eos, vers. Quoad tertiam* Suar. *de censuris disp. 21. sect. 2. num. 16.* Sayr. *de censuris Bullæ Cœnæ cap. 6. num. 5.* & Marius Alterius *disp. 3. de excommun. Bull. Cœnæ lib. 5. cap. 5.* qui omnes concludunt dantes auxilium, vel favorem ad appellandum ad futurum generale Concilium, appellatione non secuta non ligari hoc canone, secus si appellatio re ipsa sequatur. 61

Nomine *Auxilii* venit omne subsidium, ministerium, vel adjutorium, quod aliquis alteri præstat ad appellandum. Unde non incurrit hanc censuram, qui auxilium, vel favorem præbet post interpositam, appellationem à sententia Papæ, quia non præstat opem ad appellandum, sed ad alia, quæ post appellationem sequuntur, quæ inter se differunt, & ex uno ad aliud in pœnis non datur illatio. Quare, qui post appellationem auxilium, vel favorem præstat appellanti, ut possit tueri appellationem positam, & 62

& suam contumaciam defendere, non ligatur excommunicatione hujus canonis, Suarius *ubi suprà d. sect.* 2. *n.* 16. Marius Alterius *ubi proximè, d. cap.* 5. *vers. dubitari potest secundò fol.* 487. & doctissimus Fr. Anton. de Sousa *in Bulla Cœnæ cap.* 3. *disp.* 22. *conclus.* 3. *num.* 3. *fol.* 89.

63 Sed quid si præstetur favor, & auxilium, ad appellandum, & sequatur appellatio, dummodo tali auxilio, & favore nihil cooperati fuerint ad appellationem, eo quòd sine tali auxilio, & favore appellatio fuit sequuta? Responde, auxilium dantes, vel favorem, nihil cooperantes non ligari hoc canone; neque auxilium fuisse efficax ad appellationem, quia Bulla debet intelligi non de auxilio simplici, vel favore inermi, sed de favore efficaci, sine quo appellatio interposita non fuisset, ita Sylvest. *verb. excommunicatio* 10. §. 5. *& excommunicatio* 8. §. 12. Marius Alterius *d. cap.* 5. *fol.* 487. *col.* 2. *lit. C.* & probatur ex verbis Bullæ dicentibus *ibi Quorum auxilio appellatum fuerit.* Si ergo non fuit appellatum tali auxilio, vel favore, & sine illo appellatio fuit sequuta industria, & diligentia appellantium dantes auxilium, vel favorem non incurrerunt excommunicationem, quia nullo modo fuerunt causa talis appellationis, nec ad eam censentur concurrere.

64 Quoad consulentes, seu consilium dantes opinatur Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 58. nomine *auxilii* comprehendi consilium, nec negari posse eum, qui consulit auxiliari, & favere, juvat textus *in cap. sicut dignum* §. *Clericos, de homicidio*, ubi æquiparatur in causa homicidii auxilium consilio, sequitur Toletus *in summa lib.* 1. *in fine cap.* 20. & id probat ex Bartol. *in l. non solùm* §. *si mandato n.* 17. *ff. de injuriis*, quæ opinio est probabilis. Opposita tamen, quæ tradit nomine auxilij, & favoris non venire consilium, est multo probabilior; ac proinde si non exprimatur, nunquam debet intelligi, sub auxilio, vel favore consilium contineri: ratio, quia consilium favet ab intrinseco dirigendo rationem ejus; auxilium verò, & favor solùm dirigunt ab extrinseco, ita Vivaldus *in expositione Bullæ Cœnæ num.* 18. Marius Alterius *d. cap.* 5. *vers. dubitari igitur primò, fol.* 487. *lit. D.* & in pœnis stricta facienda est interpretatio, nec ultra proprios casus sunt extendendæ: nam si Pontifex voluisset comprehendere consulentes, illos profectò nominaret, ut de facto nominat in canone septimo, decimo, undecimo, duodecimo, decimoquarto, decimosexto, decimooctavo, & vigesimo, ut infrà videbimus. Quare nudi Consiliarii non excommunicantur hoc canone, ut ultrà præcitatos volunt, Suarius *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 17. quem refert, ac sequitur Doctissimus Sousa *cap.* 3. *in Bullæ Cœnæ disp.* 24. *num* 2. *conclus.* 1. quia quamvis consulentes non parum conferant ad operandum, non tamen de illis fit mentio in hac clausula, quæ est pœnalis, & de expressis duntaxat est accipienda.

65 Cæterùm quamvis consilium dantes, ut appelletur ad futurum Concilium, non innodentur censura Bullæ Cœnæ, incurrunt tamen excommunicationem latam à Pio Secundo, & Julio Secundo *in suis constitutionibus*, ut notat Navarr. *in comment. super constitutione Gregorii XIII. de datis, & promiss. pro justitia, vel gratia, notabili* 8. *n.* 15. quia prædicti Pontifices non solùm excommunicarunt appellantes, sed etiam consulentes, per hæc verba, ibi: *Quicumque decreverint, consuluerint, seu deliberaverint, seu aliorum dicta approbaverint, consilium, aut votum dederint, ut ad futurum universale Consilium, si nobis vel successoribus nostris Romanis Pontificibus contra prædictam constitutionem appellari liceat, possit, vel debeat.* Quas constitutiones Pij secundi, & Julij secundi refert Sylvester *in verb. excommunicatio fin.* & meminit idem Navarr. *cons.* 5. *tit. de regularib.* & Marius Alterius *dicto c.* 5. *suprà ad finem, vesic. Verum licet consulens.*

---

§. III.

Excommunicatio tertia Bullæ Cœnæ contra piratas, & eorum receptatores, & fautores. Ejus tenor est hujusmodi:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes piratas, cursarios, ac latrunculos maritimos discurrentes mare nostrum, præcipuè à Monte Argentario usque ad Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptatores, & defensores.

EPITOME.

66 *Materia hujus clausulæ tertiæ est latrocinium maritimum.*

67 *Personæ principales sunt piratæ, & latrones, minus principales, sunt fautores, receptatores, & defensores.*

68 *Piratas discurrentes per mare Ecclesiasticum incurrere solùm excommunicationem probabilius est.*

69 70. *Piratæ discurrentes per mare, incurrunt censuram non secuta actione deprædandi secundùm aliquos, sed negant ali melius.*

71 *Piratæ, vel cursarii deprædantes in fluminibus non ligantur hoc canone.*

72 *Latrones deprædantes titulo belli justi, vel injusti, excusantur ab hac censura.*

73 *Navigantes ob negotiationem, surripiant aliquid in sua, vel aliena navi, non ligantur hoc canone.*

74 *Qui deprædantur Mauros, vel infideles sive justè, sive injustè, non incurrunt in canonem Bullæ Cœnæ.*

75 *Piratæ deprædentes ex navi infidelium bona infidelium, vel hæreticorum, non autem fidelium, non excommunicantur.*

76 *Fideles nautæ, & remigantes in navibus infidelium contra Christianos, quando incidant in censuram Bullæ Cœnæ.*

77 *Fideles coacti in navibus infidelium servientes eisdem contra fideles, an peccent mortaliter?*

78 *Pirata Christianus alium piratam in Mari Pontificio deprædando incidit in canonem Bullæ Cœnæ.*

79 *Receptatores, fautores, & defensores piratarum incidunt in censuram Bullæ Cœnæ.*

80 *Receptatores, fautores, & defensores piratæ, qui semel vel bis non ex officio, sed casu deprædantur, an incurrant in censuram?*

81 82 *Pirata qui ex officio semel, & qui non ex officio pluries deprædatus est, incidit in censuram Bullæ Cœnæ.*

Materia hujus canonis, ut notat Cajetan. *in summa verb. excommunicatio cap.* 18. est latrocinium maritimum, quod exercetur in mari, maximè à Monte Argentario usque ad Terracinam. Olim piratæ subdebantur excommunicationi latæ sententiæ, justa caput, *excommunicationi, de raptoribus*, si capere, aut spoliare præsumebant Christianos pro negotiatione, aut pro aliis honestis causis navigantes. Hodie tamen per clausulam hujus Bullæ excommunicantur, & Anathemathizantur omnes piratæ, cursarij, ac latrunculi maritimi discurrentes mare Ecclesiæ, precipuè à Monte Argentario usque ad Terracinam. 66

Personæ principales sunt piratæ, & latrunculi, minus Principales, & accessoriæ sunt piratarum fautores, receptatores, & defensores. Actio principalis est discurrere ipsum mare. Actiones accessoriæ 67

sunt

sunt receptare ipsos piratas favere, & defendere, ita habetur in hoc canone.

68 Quamvis enim aliqui hoc loco opinentur non solùm excommunicari discurrentes mare Ecclesiæ sed etiam omnes piratas in mari Christianorum deprædantes, de quorum numero est Jacob. de Grassis *decis. part. 1. lib. 4. cap. 18. num. 67. in expositione Bullæ Sixti Quinti*, & Suar. *in explanatione Bullæ Clementis Octavi tom. 5. de censuris disput. 21. sect. 2. num. 18.* & Francisc. Coriolan. *in explicatione Bullæ in Cœna Domini, excommunicatio tertia, in principio*, exponens Bullam Gregorii XV. Probabilius tamen est latrones duntaxat maritimos excommunicari, qui discurrunt Ecclesiæ mare, præcipuè à Monte Argentario usque ad Terracinam, ita Ugolin. *de censuris Papæ reservatis, super illa verba Bullæ, Item excommunicamus* §. 2. *vers. tertio*, Cardinal. Tolet. *in instruct. Sacerd. lib. cap. 20. vers. Advertendum autem est*, & Fr. Antonius de Sousa *in relectione Bullæ Cœnæ cap. 4. disp. 25. n. 2. vers. sit tamen conclusio.* Probatur quia olim in Bullis ante Sixtum Quintum sic legebatur. *Excommunicamus omnes piratas*, &c. Et illos præcipuè, qui mare nostrum à Monte Argentario usque ad Terracinam discurrere præsumant. Quæ ostendebant omnes piratas & cursarios excommunicari, & præcipuè illos qui discurrentes à Monte Argentario usque ad Terracinam. Nihilominus sublata conjunctione, *& illos*, variatur sensus, & dictio sequens, *præcipuè*, restringit id, quod præcedit, nimirum ligari excommunicatione tantum omnes piratas, qui discurrunt per mare Terris Ecclesiæ adjacens, præcipuè à Monte Argentario usque ad Terracinam, secundùm quam expositionem, quæ modò verior est, latrones, & cursarii, maritimi in aliis locis maritimis deprædantes non excommunicari in hoc canone. Accedit, quia Summus Pontifex in clausula quarta hujus Bullæ excommunicat surripientes bona naufragantium tam in mari Tyrrheno & Adriatico, quàm in cæteris maris regionibus, & in hac clausula tertia solùm dicit discurrentes mare nostrum, præcipuè à Monte Argentario usque ad Terracinam, & ita non est lex pœnalis intelligenda de quocumque mari, sed de mari Ecclesiæ, præcipuè à Monte Argentario usque ad Terracinam.

69 Excusantur ab hac censura maritimi latrones, qui nullam deprædandi actionem exercent in mari Ecclesiæ, ita Sayr. *de censuris Bullæ Cœnæ cap. 7. n. 5.* Etiamsi intentione deprædandi ingrediantur mare, quia excommunicatio non fertur, nisi propter actionem externam. Cajetan. *in verb. excommunicatio, in principio*, Martin. Ledesm. 2. 4. *quæst. 26. artic. 2. pag. 558. col. 3.* & in specie docent Vivald. *in explicatione Bullæ Cœnæ n. 20.* Fr. Anton. de Sousa *d. c. 4. disp. 26.* & Francisc. Coriolan. *in Bullæ Cœnæ Domini, excommunicatio tertia, in principio.*

70 Oppositum defendunt Toletus *dicto lib. 1. cap. 20. num. 7.* Ugolinus *de censuris Papæ reservatis*, super illa verba Bullæ, *Item excommunicamus* §. 2. *versic. Tertio*, & Suar. *de censuris tom. 5. disp. 21. sect. 2. num. 18.* nimirum excommunicari maritimos latrones, qui nullam deprædandi actionem exercent; ex ea ratione, quia percurrunt mare, & habent intentionem furandi; ergo incurrunt excommunicationem committendo actum lege prohibitum sub censura excommunicationis. Nihilominus prior sententia est probabilior: non enim excommunicantur piratæ, & cursarii absolutè, sed in ordine ad actiones illas deprædandi, & ideo nulla secuta actione non incurrunt excommunicationem, etiamsi intentione deprædandi discurrant, si re ipsa nihil deprædati sunt. Item quia latrones non censentur, nec vocantur, nisi à latrocinio, ideo, qui nulla actione latrocinii sunt infecti, non debent vocari latrones saltem in actu, & foro externo, quod intellige, nisi latrones cum intentione deprædandi invadant in mari navigantes, eósque, aut eorum naves persequantur, & deprædari nitantur occidendo, mutilando, & urendo: tunc enim nequeunt excusari ab excommunicatione, etsi de facto deprædatio non sequatur, secus si nec invaserunt navigantes, neque eos occidendo, vel mutilando fuerunt insequuti, Fr. Anton. de Sousa *ubi suprà disp. 26. num. 2.* Sayr. *dicto cap. 7. num. 5. vers. quoad actiones*, & Marius Alterius *disput. 4. de excommun. Bull. Cœnæ lib. 5. cap. 2. fol. 491. col. 1. versic. Dicendum est*; quamvis inferiùs oppositum sequatur, in quo non placet.

Excusantur etiam qui in solis fluminibus deprædantur, non enim sunt latrunculi maritimi, sed fluviales: ideo non excommunicantur hoc canone. Est communis, quam tradit Navarr. *in manuali cap. 27. num. 59.* Molin. *de justitia tract. 2. disp. 694. n. 3.* Ugolin. ad illa verba, *Item excommunicamus* §. 3. *art. 4.* Suar. *de censuris tom. 5. disp. 21. sect. 2. num. 25.* Graff. 1. *part. decis. lib. 4. cap. 18. n. 66.* Sayr. *lib. 3. de censur. cap. 7. num. 6.* Toletus *in summa lib. 1. cap. 20.* Secus si è fluminibus exeant ad deprædandos mare Pontificium discurrentes, & navigantes, vel loca adjacentia in littore ejusdem maris, ita F. Anton. de Sousa *dicta disp. 27. fol. 103. & sequenti, versic. Tertia conclusio. num. 4.* quæ sententia quoad deprædantes in fluminibus, si inde eveant ad deprædandum in mari Pontificio navigantes, placet: quoad loca in littore ejusdem maris sita, quantumcumque ea deprædentur, non incurritur in censuram hujus canonis, quia Bulla non loquitur, nisi cum piratis, & latrunculis discurrentibus mare, navigantésque deprædantibus; non autem cum spoliantibus, & diripientibus loca, aut oppida in littore ejusdem maris. Marius Alt. *sup. cap. 3.* 71

Similiter non incurrunt in censuram hujus Bullæ 72
deprædantes titulo belli, sive justi, sive injusti, Navarr. *d. cap. 27. num. 59.* Sylvest. *verb. excommunicatio 7. num. 56.* Tabien. *verb. excommunic. 5. casu 25. num. 4.* Jacob. de Graff. *d. cap. 18. num. 65.* Tolet. *in summa lib. 1. cap. 20.* Suar. *de censuris disp. 21. sect. 2. num. 24.* & Vivald. *in explanatione Bullæ num. 23.* Ratio, quia propriè latrones non dicuntur ita deprædantes, & in pœnalibus ultra propriam, & germanam verborum acceptionem non est exeundum.

Item excusantur navigantes propter negotiatio- 73
nem, si aliquid furtim surripiant in sua, vel in aliena navi, quia hic non excommunicantur simplices fures, sed piratæ, & latrones maritimi: piratæ enim nomine hoc loco venit omnis latro maritimus; quamvis strictè pirata dicatur Græcè ab igne, nam Græcè ignis dicitur πῦρ Et primus latro Latinè prædo, dicebatur Græcè πειρατὴς pirata, qui prius mare infestavit, & naves incendebat, & insulas, quas capiebat, admoto igne absumebat, Rebuff. *in explanatione hujus canonis*, putat ita vocari à nomine primi latronis maritimi, à quo cæteri hanc nomenclaturam acceperunt, quique hodie piratæ dicuntur, & in mari versantur. Marius Alter. *ubi suprà disput. 4. in principio.*

Non incidunt autem in hunc canonem piratæ, 74
qui deprædantur Turcas, & Moros, cum quibus gerimus bellum perpetuum justè, & legitimè, nec deprædantes infideles, sive justè, sive injustè id fiat, ita Toletus *in summa lib. 1. cap. 20.* Suar. *de censuris disp. 21. sect. 2. n. 21.* Vivaldus *in expositione Bullæ Cœnæ n. 23.* Navarr. *in manuali cap. 27. n. 59.* dummodo tamen infideles, aut Judæi non vivant inter Christianos pacificè, & in terris Christianorum,

rum, quod est probabile quia hoc venit in Sedis Apostolicæ injuriam. Quòd si infideles in suis terris vivant, & piratæ Catholici deprædentur naves eorum, non excommunicantur, ut expressè tradit Cardinalis Toletus *ubi suprà in expositione Bullæ Cœnæ* §. 2. *in fine*, & Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 9. & Marius Alterius *dicta disp.* 4. *cap.* 3. *fol.* 492. *col.* 1. ex ratione, quia non videtur credibile Summum Pontificem tam gravi censura velle punire suos fideles si spolient infideles.

75 Porrò si navis est infidelium, & deferat merces fidelium, puta ab urbe Olisipone Venetias, si pirata Christianus navem invadat, & eam capiat, & ex ea bona infidelium, vel Turcarum, si quæ ibi fuerint, deprædetur, & ipsos Turcas capiat, sed non deprædetur bona alicujus fidelis, non incidit in hunc canonem, quia non deprædatur Christianos, nec bonna illorum: quemadmodum non incidit, qui ex navi fidelium bona infidelium deprædatur, relicta fidelibus navi, Marius Alter. *ubi proximè, dicta disp.* 4. *de excommunicatione Bullæ Cœnæ lib.* 5. *cap.* 3. *fol.* 492. *col.* 2.

Sed quid dicendum de hæreticis Angliæ, & Flandriæ, si invadantur, & capiantur à Catholicis animo eos deprædandi? Non enim justum est, ut Catholici deprædentes hujusmodi hæreticos feriantur hoc canone Vivaldus *in explanatione Bullæ Cœnæ num.* 30. Sayr. *dicto cap.* 7. *num.* 9. favet *caput excommunicationi, de raptoribus*, Fr. Antonius de Sousa *supra disp.* 30. *num.* 2. *fol.* 111. quia caput illud Christianorum tantùm menimit. Quare qui spoliant Turcas, Mauros, infideles, Gentiles, non excommunicantur hoc canone.

76 Circa nautas, vel remigantes, qui navigant in navibus piraticis infidelium, qui fidelium naves insequuntur, vel invadunt ad deprædandum, nodosa est difficultas, an incidant in hanc censuram hujusmodi nautæ, & remigantes, si Christiani sunt? Affirmant aliqui hujusmodi Christianos, utplurimum peccare mortaliter, ita remigando contra infideles, & cooperando ad deprædationem, mutilationem, & occisionem fidelium, & si coactè hæc faciant, in excommunicationem tamen non incurrere. Ratio, quia peccati mortalis ratio ex jure naturæ dependet; contrà verò ratio censuræ ex jure humano desumitur; jus autem naturæ cum evidenti periculo vitæ obligat; secus de jure humano dicendum est, non obligari ex sua natura cum tanto periculo. Atque ita cooperantes contra jus naturæ peccant mortaliter, non tamen ligantur censura, quæ est juris humani. Nec credibile est velle Ecclesiam remigantes hos, & cooperantes in hoc casu cum tali periculo mortis excommunicare, cùm propter solam vitæ conservationem remigare, operari, & cooperari censeantur, alioquin occidendi ab infidelibus, sic Navarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 63. *versic. septima, & in cap. ita quorumdam, de Judæis notabil.* 11. *n.* 11. *& n.* 14. *& n.* 19. *& consilio* 31. *de sentent. excommun.* in quam sententiam inclinat Cardinal. Tolet. *in explanatione Bullæ Cœnæ* §. 5. *in fine*, & Sayr. dicit esse probabilem *dicto lib.* 3. *de censuris cap.* 7. *n.* 8. & Marius Alterius *ubi supra, disp.* 4. *lib.* 5. *cap.* 3. *fol.* 492. *col.* 1. *lit. D.* absolute illam probat, & Suar, *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *ex n.* 60.

77 Contraria sententia, quæ tradit hujusmodi remigantes, & cooperantes coactè non peccare mortaliter, multis valde placet, & ex consequenti excusari ab hac censura captivos remigantes in triremibus Turcarum Christianos invadentium. Ratio, quia remigare, & cooperari in rebus de se indifferentibus, in se non est malum, sed indifferens, nec à captivis fit ad finem infidelium, nec propter eum finem, sed ad notabile damnum proprium declinandum, Molin. *de justitia disp.* 115. *conclus.* 1. Azor. *tom.* 1. *lib.* 2. *instit. moral. cap.* 17. *quæst.* 6. Eman. Sa *in summa verb. peccatum, n.* 9. *vers. Ego quidem puto posse tales excusari, & vers. Sic licet in triremi Turcarum remigare contra Christianos, & parare arma illis & offerre*, sequitur Leonardus *lib.* 2. *de just. cap.* 9. *dub.* 18. *n.* 123. *& sequent. & cap.* 13. *dubio* 3. *n.* 30. & ex antiquioribus Cordub. *in summa quæst.* 137. *dub.* 2. Navarra *lib.* 3. *de restit. c.* 4. *dub.* 4. *in fine*, in nova edit. *n.* 51.

Quinimo Sà, & Azor. ob eandem rationem excusant captivos ministrantes infidelibus arma, & tela ab eis petita ad occidendos fideles, Cordub. excusat navicularium à peccato transvehentem navi quosdam duellum inituros, si ex eo, quòd eos non transvehat, grave malum sit subiturus. Eadem ratione excusat Sa *ibidem* à peccato admoventem scalas volenti furari, & ministrari ensem paranti alterum occidere, & reddere gladium furioso, quem in manu depositum habeat, & in specie tradit Marius Alterius *ubi supra, dicto fol.* 492. *col.* 1. *vers. Respondeo, vel isti in navibus, lit. D.*

Peccant nihilominus: qui liberè exercent, & non coacti, artem piraticam ad utilitatem, & commodum infidelium contra fideles, & incurrunt excommunic. Bull. Cœnæ. Quia non coacti, sed voluntarii contra fideles in mari Pontificio infideles adjuvant propter lucrum, præsertim quando sunt navium gubernatores, Fr. Antonius de Sousa *disp.* 31. *n.* 2. *& n.* 6. sunt enim conducti pretio aliquando, & poterant non facere. Imò hi voluntarii, & nullo modo coacti, qui artem piraticam exercent in navibus infidelium, incurrunt in excommunicationem latam ab Alexandro Tertio *in Concilio Lateranensi cap.* 24. *part.* 1. & refertur *in cap. ita quorumdam, de Judæis*, his verbis. Sunt etiam, qui pro sua cupiditate in galeis, & piraticis Sarracenorum navibus regimen, & curam gubernationis exercent. Tales igitur à communione Ecclesiæ præcisos, & excommunicationi pro sua iniquitate subjectos fore censemus. Ex quo loco ultra censuram Bullæ Cœnæ subjiciuntur etiam huic excommunicationi contentæ *in d. c. ita quorumdam, in principio.*

Adde piratam Christianum deprædantem, & spoliantem alium piratam in mari Pontificio, incurrere excommunicationem hujus canonis, Marius Alterius *dicta disp.* 4. *lib.* 5. *cap.* 3. *fol.* 493. *col.* 1. ubi *vers. septima dubitatio*, subdit secundùm illos, qui putant ex sola maris discursione incurri hanc excommunicationem, si per mare discurratur ad finem furandi, & intentione, utrumque piratam ligari excommunicatione, quamvis alter ab altero fuerit spoliatus, quoniam uterque exercuit actionem, cui est apposita excommunicatio. 78

Pro receptatoribus, fautoribus, & defensoribus piratarum certum est eos ligari canone hujus Bullæ, inter quos continentur dantes auxilium nam favere, receptare, & defendere, nihil aliud significant, quam auxiliari; est enim idem favor, seu adjutorium, & auxilium, idemque important. Unde si quis locaverit piratæ domum in quam se recipiat, dicitur fautor, *l. qui domum ff. ad leg. Jul. de adult.* aut si pecuniam mutuet piratis, vel præstet alimenta, vel equos, & arma, dicitur auxilium præstare *l. cum dominus; ff. ad Senatusconsult. Sylla.* proinde, qui hæc faciunt, incurrunt excommunicationem, nec liberantur ab illa, qui associant, & comitantur piratas, Corset. *in singul. incipiente, Auxilium*, Salic. *l. uni. n.* 22. *Cod. de raptoribus* quod procedit in quocumque opem, & auxilium ferente piratis, quatenus piratæ sunt, nimirum si faveant illis, & eos recipiant, aut defendant, ne puniantur à judice, vel ne contra illos sententia feratur. Excusabuntur autem à censura hujus 79

cano-

canonis faventes, receptantes, vel defendentes ob alium finem, nempe ratione consanguinitatis, vel amicitiæ, Marius Alterius *dicta disp.* 4. *de excommun. Bull. Cœn. lib.* 5. *cap.* 3. *ad finem*, ubi concludit fautores, receptatores, & defensores piratarum legari excommunicatione, si post favorem, receptationem, & defensionem sequatur exequutio artis piraticæ, hoc est, si pirata discurrit per mare Pontificium animo deprædandi, & de facto deprædetur, vel saltem navem aliquam invadat, insequatur, vel mutilet, aut occidat, vel malè tractet ipsam navem. Ratio, quia favere; receptare, aut defendere non est actio principalis, sed accessoria, quæ dicit relationem essentialem ad actionem principalem, *cap. accessorium; de regul. jur. lib.* 6. Igitur, si non præcesserit actio principalis, non habet locum excommunicatio.

Sed petes, quando incurrant fautores, receptatores, & auxilium dantes, hanc pœnam? Responde, ubi primum piratæ exercuerunt actionem principaliter prohibitam; non autem quando favorem, vel defensionem præstiterunt, nec quando illos receptarunt: actione autem principali sortiente suum effectum, excommunicatio secum tulit suam executionem, quia crimen fuit commissum, quando piratæ fuerunt occultati, ne ad manus judicis venirent, sive postea evadant ministrorum justitiæ manus, sive non, Marius Alterius *ubi suprà*.

80 Quæres denique, an incurrant in hanc censuram fautores, receptatores, & defensores unius piratæ, qui semel, aut bis, non ex instituto, neque ex officio nauticum latrocinium exercent; sed casu navigantem deprædatus est? Responde negativè, ita Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 59. Ugolin. *hoc loco* §. 3. *à principio*, Sayr. *lib.* 3. *de censuris, cap.* 7. *n.* 4. & 6. Toletus *in summa lib.* 1. *cap.* 20 & Suarez *de censuris disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 25. dum aiunt eos, qui ex officio, & primaria intentione officium piraticum non exercent, non ligari excommunicatione, si aliquos navigantes casu spoliaverint. Ratio, quia quod principaliter agitur, considerandum est. *l. si jus nec causam ff. si certum petatur.* Item, quia per unicum actum, vel duplicem, non dicitur quis negotiator, text. *in lege* 1, §. 1. & *ibi* gloss. & Bald. *ff. de tribut. actio.* & clariùs *in l. procuratores* §. *quæritur, eodem tit.* Anchar. *in cap. canonum statuta* 14. *quæst. principali*, & alii quos referens sequitur Tiraquel. *de temperand. pœn. causa* 51. *n.* 161. Similiter in nostro casu non dicetur pirata, qui non ex instituto, neque ex officio semel, aut bis nauticum latrocinium casu commisit.

81 Contrà verò dicendum est de pirata, qui ex primaria intentione nautico latrocinio studet, si semel tantùm aliquam navem deprædatus est, ita Suar. & Tolet. *ubi proximè*, ex quorum sententia incurrit iste censuram hujus canonis, sequitur Navarrus *ubi proximè*, & probatur ex verbis Bullæ dicentis piratas, cursarios, & latrunculos, ut omnes in mari deprædantes comprehendat, & excommunicet, eo ipso quòd mare intentione furandi fuerunt ingressi, sequuta actione principali deprædandi, per quam latronum nomen actu fuerunt consecuuti.

82 Idem dicendum est de illis, qui quamvis non primaria intentione navigantes deprædantur, non semel tantùm, sed pluries latrocinio nautico dant operam, quia ex multis actibus quos exercent, latronum nomen, & cognomen adepti sunt. Igitur propriè, & verè ligatur hac censura, qui secundaria intentione navigantes deprædatur non semel, & bis, sed pluries; eo quia secundaria intentio non aufert denominationem, quæ ex multiplicatis actibus oritur, Navar. Toletus, & Suarius suprà scripti: confert materiam hujus censuræ esse latrocinium maritimum, teste Cajetan. *in summ. verb. excommunicatio, cap.* 18. & qui multos deprædandi actus exercet, verè latro dicitur. Quare fautores, receptatores, & defensores supradictorum ligabuntur etiam hac excommunicatione, si principales personnæ, quibus favent, & dant aliquod auxilium, actionem aliquam prohibitam exercent.

IV.

Excommunicatio quarta Bullæ Cœnæ, contra rapientes bona Christianorum naufragantium, sic habet:

EXcommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui Christinianorum quoruncumque navibus, tempestate, seu in transversum (ut dici solet) jactatis, vel quoquo modo naufragium passis, sive in ipsis navibus, sive ex eisdem ejecta in mari, vel in littore inventa, cujuscumque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cujuscumque maris Regionibus, & littoribus, surripuerint; ita ut nec ob quodcumque privilegium consuetudinem, aut longissimi etiam immemorialis temporis possessionem, seu alium quemcumque pretextum excusari possint. 83

EPITOME.

83 *Excommunicatio quarta Bullæ Cœnæ contra rapientes bona naufragantium.*
84 *Excommunicatio contra rapientes bona naufragantium in multis limitatur.*
85 *Constitutus in extrema, vel quasi extrema necessitate de bonis naufragantium rapiens, an incurrat censuram.*
86 *Extrema necessitas simpliciter, & extrema necessitas secundum quid.*
87 *Universitates, Collegia, Capitula, & communitates, si rapiant ex bonis naufragantium, non incurrant in excommunicationem.*
88 *Bona naufragantium infidelium, & Maurorum rapientes non ligantur censura.*
89 90 91. *Bona naufragantium, quæ erant statim peritura, si quis rapiat, an incurrat in censuram Bullæ.*
92 *Bona, quæ habentur pro derelictis rapientes, non ligantur censura.*
93 *Bona habita pro derelictis, quæ sint?*
94 *Bona habita pro derelictis quibus modis deprehendi possint?*
95 *Bona naufragantium in fluminibus rapientes non excommunicantur.*
96 *Bona projecta in mare ad exonerandam navim, an possint esse sine metu censuræ?*
97 98. *Bona capientis ex navi, quæ igne, vel vetustate perit, an excommunicentur per Bullam Cœnæ?*
99 *Bona ex naufragio capientes injustè incurrunt censuram Bullæ; censura autem capitis excommunicationi de raptor. non incurritur per solam injustam acceptionem, sed per morosam retentionem.*
100 *Excommunicatio à lege posita, ut incurratur, non eget monitione.*
101 *Differentia inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & excommunicationem* cap. excommunicationi, de raptorib. *circa bona naufragantium.*
102 *Bona naufragantium accipientes de manu surripien-*

ripientium titulo gratuito, vel oneroso an ligentur censura?

103 *Bona naufragium rapientes in modica quantitate excusantur à censura.*

104 105 *Bona naufragantium rapiens, cum mora in restituendo, an ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ, & excommunicatione* cap. excommunicationi, de raptorib. *pars negans est probalis, affirmans est probabilior.*

106 *Excommunicatus semel an possit iterum excommunicari pro eadem causa.*

107 *Pars affirmans est certa.*

84 Regula, & conclusio hujus quartæ excommunicationis Bullæ in Cœna Domini sic habet. Subripientes bona eorum, qui naufragium passi sunt, in excommunicationem incidunt. In multis limitatur hæc conclusio.

Primò quando susceperint bona naufragantium bono animo, ut restituant vero domino.

Secundò, quando ignoranter ea esse talia, nempe naufragantium, existimantes esse aliorum.

Tertiò, quando Dominus bona projecisset ea è navi animo non recuperandi, aut si habuerit ea pro derelictis: tunc enim fiunt primi occupantis.

Prior pars est Ugolini hoc loco §. 1. *vers. item excommunicatio.* Sayr. *de censur. lib. 3. cap.* 8. *num.* 3. Graffis *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 72. Fr. Antonius de Sousa *disp.* 33. *n.* 1. *vers. secunda conclusio n.* 2. Toletus *in summa lib.* 1. *cap.* 21. Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 29. & Augustinus Barbosa *in c. excommunicationi, de raptoribus n.* 7.

Posterior pars eisdem placet, eamque tuetur Ugolinus *suprà* §. 2. *vers. octavò in excommunicationem non incidit.* Graff. *ubi suprà nu.* 74. *& sequentibus*, Sousa *vers. prima conclusio.* Ratio, quia actus accipiendi ea bona animo reddendi, ac servandi vero domino, sunt actus virtutis. Neque Summus Pontifex intendit prohibere acceptionem, vel retentionem horum bonorum animo ea servandi, ac reddendi veris dominis.

85 Quartò limitatur hæc regula in constituto in extrema, vel quasi extrema necessitate: is enim potest sine metu hujus canonis, accipere ex bonis naufragantium, quantum satis sit ad sibi subveniendum: sunt namque omnia communia extremè indigentibus, ita ut considerato jure naturæ possit unusquisque liberè uti rebus omnibus, nec jus gentium, quod divisionem rerum introduxit, jure naturæ potest prævalere.

Quin adde constitutum in extrema necessitate simpliciter, quando nullibi habet quidquam, quo sibi subveniat, nec habet mortaliter spem habendi aliquid, non incidere in censuram hujus canonis, quamvis non restituat bona accedens postea ad pinguiorem fortunam. Ratio, quia extremè indigens simpliciter non tenetur accepta, & consumpta restituere: igitur si non restituat, non incurret excommunicationem, Aragon. 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 5. *dub. ult.* Bannes *ibidem eadem quæst.* 32. *art.* 6. *dubio* 3. & Petrus de Ledesma *in summa tom.* 2. *tract.* 4. *cap.* 3. *conclus.* 11. *dub.* 5. Confirmatur, quia existenti in extrema necessitate simpliciter, tenetur quisque sub præcepto largiri eleemosynam, sed qui confert eleemosynam, donat gratis accipienti, & transfert in illum dominium: igitur quidquid accepit egens extremè, non tenetur restituere, & ex consequenti non excommu-

86 nicatur per acceptionem, vel retentionem rerum quæsitarum ex naufragio. Secus si non sit constitutus in extrema necessitate simpliciter, sed in extrema necessitate secundùm quid, quæ tunc datur, quando extremè egens de præsenti, in alio loco habet, unde sibi possit succurrere, quibus rebus in præsenti caret. Idcirco quamvis possint licitè ex naufragio bona accipere, tenentur tamen postea restituere, Bannes, & Petrus de Ledesma *ubi proximè*, & Sotus *lib.* 4. *de justitia quæst.* 7. *art.* 1. *ad* 4. ergo si retineat, nec restituat, incurrit in excommunicationem Bullæ, Fr. Antonius de Sousa *hoc loco cap.* 5. *disp.* 33. *conclus.* 2. *n.* 2. & clariùs *conclus.* 3. quod etiam volunt Suarez *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 31. & Ugolin. *eodem loco* §. 1. *vers. undecimo, ad finem.*

Quintò excusantur item ad hac excommunicatione Universitates, Collegia, & similes communitates, ut vult Ugolinus §. *secundo, num.* 1. *vers. primum igitur*, si talia bono naufragantium surripiant, quia per Bullam communitates non excommunicantur, *cap. Romana.* §. *in Universitatem, de sentent. excommun. lib.* 6. & constat ex textu Bullæ his verbis, *anathematizamus omnes, & singulos.* Ex quibus verbis singulares personæ, non verò communitates excommunicantur. 87

Sextò excusantur rapientes bona ex naufragio, quæ sunt infidelium, puta Turcarum, vel Judeorum, vel Gentilium, Vivald. 2. *part. in explanatione Bullæ casu* 4. *n.* 29. etiamsi pacem cum Christianis habeant, adhuc enim non ligabuntur hac censura, ita Ugolin. *dict.* §. 2. *vers. secundo.* Quia privilegium ab gratiam Religionis Christianæ indultum est, & ideo in infidelibus non procedit, Tenebuntur tamen subripientes restituere infidelibus ablata, Vivald. *ubi proximè d. casu* 4. *n.* 29. & Armilla *in verb. excommunicatio, cap.* 78.

Septimò limitatur in accipientibus de naufragio ea, 89
quæ nisi accipiantur, erant statim peritura, ut saccharum, farina, papyrus, & similia, dummodo ea eripiat cum periculo vitæ: secus si absque illo periculo ea occupavit. Angel. & Sylvest. *verb. naufrag.* Mar. Alterius *sup. disp.* 5. *lib.* 4. *cap.* 2. *fol.* 499.

Alii autem aliter respondent, si accipiens ea eri- 90
piat sine periculo mortis, teneri restituere accepta mercede sui laboris, & industriæ, & incurrere excommunicationem prædictam, si ea capiat animo retinendi sibi, & non restituendi. Contra verò si eripiantur cum probabili vitæ periculo, & nisi ita eripiantur, certè essent peritura, neque dominus volebat se exponere illi periculo, neque habebat alium, qui vel mercede, vel gratis vellet se exponere periculo in utilitatem domini, in hoc casu non teneri eripientem erepta restituere domino, neque incurrere ob id in excommunicationem, dicunt Navarrus *cap.* 17. *n.* 98. Sylvest. *verb. naufragium quæst.* 2. Capua *lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 18. *n.* 74. & ante illos innuit Cajetan. 2. 2. *q.* 66. *art.* 5. *vers. nota tertium*, & sequuntur alii. Ratio, quia eripens in eo casu illa bona, neque ex charitate tenetur ea eripere domino illorum, & cùm illa sint peritura omnino absque aliqua spe, nulla fit injuria domino, siquis voluerit se exponere illi periculo, ut ea sibi eripiat, & dominus erit irrationabiliter involuntarius, si id prohibeat. Quare ita eripiens non peccat, nec incurrit excommunicationem, & comparat bonorum dominium.

Opposita sententia est probabilior: quia durum est 91
sine consensu domini dominium rei alienæ acquiri, etiamsi alter ea eripiat, semper dominus retinet dominium rerum, quandiu res suæ non pereunt. Item si duo se offerant domino ad bona eripienda cum periculo tali, potest dominus concedere uni eorum, ut det sibi certam partem, & retineat certam: ergo quamvis sint res in eo periculo, non propterea dominus amittit dominium earum, quod procedit etiam quando dominus non esset habiturus bona illa, quia erant peritura. Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis p.* 1. §. 2. *nu.* 3. *vers. quare ratione, hac, qui lignum, ligna, aut id generis alia vi fluminis lata ab impetu fluminis rapit, & versic. excipitur tamen.*

Capua *d.c.18.n.73. & seq.* Mar. Alter. *in d. c.2.fol. 499.col.2. vers. quintum dubium*, ubi vult in evidenti periculo naufragii navium ab omnibus desertam, & etiam à domino, non acquiri nautæ, qui in ea remansit, & suo labore, & industria eam conservavit, sed teneri eam reddere domino cum suis bonis, & si non restituat, incidere in excommunicationem, quia non habetur navis, nec bona illius pro derelicto.

92 Octavò limitatur in accipientibus ex naufragio bona, quæ habentur pro derelictis. Ratio, quia bona derelicta quamvis ex tempestate è navi projiciantur, aut dilabantur, licitè capi possunt absque metu excommunicationis. Porrò bona habita pro derelictis censentur ea, quæ dominus eo animo projecit, ut noluerit illa esse in numero suorum bonorum, ut habetur *in §. final. Institut. de rerum divi-*

93 *sione*, ubi glossa vult duobus modis posse dominum bona sua projicere hoc animo, & hac intentione. Primò per actum propriæ voluntatis, ut dictum est. Secundò, per interpretationem juris, nempe quando is, qui servum ægritudine periclitantem è domo sua publicè ejecit, nec ipse eum procurat, nec alteri commendat, prout dicitur *in l. unica, C. de Lat. lib. tol. §. sed scimus*, nam tunc juris interpretatione dicitur servus adjectus animo derelinquendi. In hoc eventu si servus sanitatem consequatur, libertate donatus videtur.

94 Quando autem res habeatur pro derelicta, multis modis deprehendi potest. Primò, si dominus invenienti rem suam dicat, prosit, vel valeat, Ugolinus *de censuris Pontifici reservatis part. 2. §. 2. n. 2. vers. pro derelicto.* Secundò, quando quis projicit in mare metalla, quæ propter pondus descendunt in profundum, hæc censentur haberi pro derelictis, non enim possunt recuperari. *l. falsus ff. de furtis.* Tertiò, si projiciantur in mare vasa plena sacharo. Item, qui ante naufragium in ipsa trepidatione projicit in mare libros apertos, glossa *in l. 2. §. final. ff. ad leg. Rhod. de jactu.* Abbas *in cap. cùm dilecti, n.11. vers. in gloss. in verb. dilapidatione, de accusat.* Quartò, si aliquid projiciatur in mare extra præsens periculum magnæ tempestatis, & extra urgentem necessitatem ad projiciendum: præsumitur enim projecisse rem derelictam. Quintò, si in intempestate, aut extrà projiciantur saccharum, farina, aut piper, aut similia, quæ raro ad littus exeunt salva; talia enim habentur pro derelictis à projiciente: quare qui ea invenerit ad littus projecta, non ligabitur excommunicatione hac. Quòd si non habeantur pro derelicto, quia fortè incorrupta, & integra erant, restituentur, si dominus compareat facta diligentia, quòd si non comparuerit, tradantur Episcopo loci, ut inter pauperes distribuantur, soluta pro suo labore inventoribus mercede, Ugolin. *ubi suprà d. §. 3. n. 2. per totum*, & Sayr. *de censuris lib. 3. cap. 8. & 9.* Vide, si placet, quæ diximus *1. p. lib. 3. disp. 5. §. 2. n. 15. & 16.* ubi de bonis naufragantium quid faciendum, quando non comparet dominus secundùm legem nostram *lib. 3. titul. 32.* Cabed. *2. part. decision. 48. 51. 54.* ubi de Regalibus.

95 Sed quid dicendum de rebus ereptis ex naufragio in fluminibus facto, quando domini non comparent? Certum est peccare capientes animo retinendi, tenerique restituere si compareat, nisi ea habeat pro derelicto, quod cognoscitur, si dominus non veniat ad quærendum bona sua cùm facilè possit, Ugolin. *ubi proximè n. 5.* Ratio, quia hic canon loquitur de naufragio facto in mari, non verò in flumine. Cùm ergo lex sit pœnalis, non debet extendi ad bona nanfragantium in fluminibus. *reg. odia. de regul. jur. in 6.*

96 Quid de surripientibus bona, quæ tempore tempestatis in mare projiciuntur ad exonerandam navem? Sylvest. *verb. naufragium, n. 2.* & Armilla *eodem verbo; & num.* Graff. *dicto cap. 18. ex num. 70. cum sequentib.* Vivaldus *de Bulla Cœnæ num. 35.* putant incurrere excommunicationem surripientes, quæ pro derelictis non habentur: secus si pro derelictis habeantur. Habentur autem res pro derelictis, quando quis projicit res suas, & cum possit, nullo modo postea quærit illas, Ugolin. *ubi suprà*, & Fr. Atonius de Sousa *in Bulla Cœnæ cap. 5. disp. 36. n. 4. fol. 132.*

Porrò accipientes bona ex navibus, quæ in mari igne absumuntur, vel vetustate pereunt, non incurrere in canonem hunc, ex eo potest probari, quia canon loquitur de bonis illorum qui naufragium in mari passi sunt, & naufragium, ex *l. deprecatio ff. ad legem Rhod. de jactu. l. 2. C. de naufrag.* Item, quia materia hujus canonis est furtum, & rapina bonorum Christianorum naufragantium, ex Cajetano *verb. excommunicatio c. 23.* Sayr. *hoc loco cap. 8. n. 2.* Marius Alterius etiam *hoc loco, excommunicatione 3. in principio.* Naves autem, quæ igne, vel vetustate in medio mari pereunt, non dicuntur propriè pati naufragium, secundùm propriam, & germanam verbi conceptionem. 97

Nihilominus verius est, accipientes aliquid de navibus incendio, vel vetustate in medio mari absumptis, vel demersis, ligari hac censura, ita Vivaldus *in Bulla Cœnæ n. 28.* sequitur Fr. Antonius de Sousa *suprà disp. 37. n. 2. vers. hoc posito*, & probatur ex verbis hujus canonis, ibi: *qui Christianorum quorumcumque navibus tempestate, seu in transversum jactatis, vel quoquo modo naufragium passis.* quibus verbis, *quoquo modo passis*, ostenditur incurri excommunicationem à recipientibus bona ex navibus deperditis vetustate in mari, vel incendio absumptis, si ea capiant pravo animo retinendi, & non restituendi veris dominis quando apparuerint, vel si acceperint bona ex navibus, intentione quidem restituendi, sed postea sint in mora culpabili restituendi. Navarr. *in manuali c. 27. n. 118.* ubi existimat hoc modo incurri excommunicationem, *cap. excommunicationi, de raptoribus, & incendiariis.* Idem sentit Cajetanus *verb. excommunicatio c. 23.* dicens excommunicationem non incurri per solam acceptionem, nisi adsit malus animus non restituendi dominis, aut si animus non fuit malus, saltem detur mora, & contumacia ad restituendum ex eo fundamento, quia acceptio de se non est mala, & potest esse aliquando actus charitatis, retentio autem invito domino intrinsecè est mala. Proinde si oblata occasione restituendi, non restituatur, retentio est injuriosa, & retinens inde est in mora, & contrahitur juris excommunicatio. 98 99

Quare quamvis ex Navarro ad incurrendam excommunicationem non sufficiat injusta acceptio, ex *dict. cap. excommunicationi, de bonis naufragantium*, nisi detur mora in restituendo; nihilominus Julius Clarus absolutè sentit *in §. final. quæst. 77. n. 24.* excommunicari per dictum cap. spoliantes Christianos naufragium passos rebus suis, modò competens monitio præcedat, secundùm opinionem Innocentii *ibi*, quem sequitur Sylvest. *in verb. excommunicatio 8. in vigesima excommunicat. in 2. dubio.* Magis tamen placet per dictum cap. *excommunicationi, de raptoribus*, dicere spoliantes rebus suis naufragantes, ipso facto esse excommunicatos, eo ipso, quod fuerint in mora restituendi, & absque mora restituendi, etamsi eripuissent de naufragio bona non incidisse in censuram, quamvis à principio aliquid accepisset animo non restituendi per verba ejusdem capitis, ubi dicitur ita: Qui damnata cupiditate spoliant, quæ verba utique demonstrant injustam fuisse acceptionem, non ideo excommunicatio infligitur, nisi detur mora restituendi; quod ostenditur

tur ex verbis sequentibus, quæ sic habent, *nisi ablata reddiderint*, quæ denotant ad incurrendam illam excommunicationem tanquam conditionem necessariam requiri, ut bona ablata non restituantur habita notitia domini, & occurrente occasione restituendi: tunc enim si ablata non restituantur, sequitur mora, & excommunicatio incipit locum habere.

100 Non est autem monitio necessaria post moram, quia lex ipsa satis sufficienter admonet, cùm contineat excommunicationem ipso jure, ut patet ex verbis ipsius canonis in hunc modum, ibi: *Excommunicationi se noverint subjacere.* Atque ita non est necessaria alia monitio ab homine facienda, prout volunt Abbas *in eodem cap. excommunicationi, de rapt. & incend. n.* 3. Cajetan. *cap.* 23. Navarr. *n.* 118. *in d. cap.* 27. & Molina *tractatu secundo, de justit. disputat.* 694. *fol.* 1194. *col.* 2. *n.* 6. quorum sententia est probabilior quàm glossæ ult. *dict. cap. excommunicationi*, quam sequitur Innocent. *in cap. extirpandæ, de præbendis*, §. *qui verò*, dicens, quando pœna imponitur negativè sine præfixione temporis certi, non incurri talem pœnam, nisi præmissa monitione, ut si lex dicat ita: Quicumque non egerit residentiam, sit excommunicatus, sed hæc ratio non valet. Vera ergo ratio est, quia excommunicatio, ut lata à lege vim suam habeat, & effectus essentiales educat, satis est, ut reus scienter legem violet, quamvis transgressio, & violatio ab aliis ignoretur, statim incidit in excommunicationem. Attamen, ut possit evitari, necessaria est scientia, & notitia, & ad hunc finem præcedere debet monitio, Marius Alterius *in Bulla Cœnæ, disp.* 5. *lib.* 5. *cap.* 1. *fol.* 496. *vers. probabilior.*

101 Hodie verò ad incurrendam censuram Bullæ Cœnæ, quæ differt à censura prædicti capitis *excommunicationi*, sufficit injusta acceptio de rebus animo sibi eas retinendi, quamvis accipiens non sit in mora eas restituendi, quia non comparet dominus, cui res restitui debeant. Quare licèt postea surripiens mutet animum, & eas primo quoque tempore restituat, jam incurrit excommunicationem, Molin. *d. disput.* 694. *fol.* 1195. Non enim in hoc canone excommunicantur simpliciter, qui accipiunt: sed qui sibi accipiunt, quod explicatur per subripientes, quales sunt, qui accipiunt sibi, Marius Alterius *ubi proximè, vers. posterior pars, & vers. Ex his colligendum est*, ubi ponit differentias inter utramque excommunicationem: quarum prima est, quòd excommunicatio dicti capitis *excommunicationi*, non incurritur ex sola iniqua acceptione, nulla intercedente mora.

At excommunicatio Bullæ incurritur absque ulla mora ex sola iniqua acceptione. Item excommunicatio dicti capitis *excommunicationi*, quæ est Concilii Lateranensis, non est reservata, Cajet. *suprà d. c.* 23. *verb. excomm.* dicens suo tempore esse casum Episcopalem; excommunicatio autem Bullæ est reservata, ut constat, Summo Pontifici.

102 Quæstionis est, an incidant in excommunicationem Bullæ, qui scienter bona ab aliis rapta in naufragio receperint? olim includebantur. Nunc autem à tempore Pii Quinti, & Gregorii XIII. solùm incidunt in hunc canonem rapientes, Capua *lib.* 4. *decis. c.* 18. *num.* 78. nisi fortè eo loco, & tempore quis accipiat illa bona, quod potiùs censeatur illa immediatè surripere, quàm ab alio accipere, sequitur Vivaldus *in explanatione Bullæ Cœnæ n.* 33. Ugolinus *hoc loco* §. 2. *vers. sexto, fol. mihi* 130. & Sayr. *lib.* 3. *de censuris, c.* 8. *n.* 4. constat ex tenore Bullæ, quæ loquitur de surripientibus primis, non autem de secundis. Atque ita non incidit in hanc excommunicationem tertius, qui hæc bona ex naufragio titulo gratuito, vel oneroso, ea scienter ab eo qui surripuit, aut emit, aut dono accepit: restituere tamen ea tenetur. Quare minus bene Suar. aliàs doctissimus, & sacræ Theologiæ lumen clarissimum, putat accipientem gratuitam per donationem bona naufragantium ab eo, qui ea primò surripuit, ligari hac excommunicatione, quod non placet, nisi ex vi alicujus pacti antecedentis accipiat illa bona à primo surripiente, ita ut ratione illius pacti censeatur concurrere ad surripiendum tanquam particeps illius furti. Fieret igitur particeps, si det auxilium ad faciendum primum furtum, nimirum si ad navim ascendendum ministravit scalam surripienti primo, aut eum humeris sublevavit, vel mandavit, vel fuit primi surripientis receptator, quando receptatio erat necessaria ad furtum faciendum, & sine qua non perficeretur. Proinde extra has circunstantias, quamvis non incurratur censura, tenentur tamen secundi, vel tertii latrones restituere, quia datur furtum; non tamen sufficiens ad contrahendam excommunicationem; sicut non datur in surripientem bona in ipsis navibus, vel de ipsis navibus, non tamen naufragantium, sed extra naufragium, Graffis *ubi proximè n.* 76. *vers. sexto.*

Postremò non incurrunt subripientes quantitatem 103
ex bonis naufragantium modicam, Graff. *ubi proximè n.* 77. dummodo quantitas non perveniat ad mortale, vel quando sunt plures conscii, & quisque illorum modicum quid scienter surripuerit, ut vult Sot. *in* 4. *sententiarum, dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 1. & Covarr. *lib.* 1. *variarum resol. cap.* 3. *n.* 12. Tunc enim unusquisque incurrit, quia scienter damnum notabile omnes dederunt, secus quando minima, leviáque quisquis surripuit aliorum inscius. Non enim excommunicatio fertur, nisi pro mortali commisso, argumento capitis *nemo Episcoporum, & cap. nullus*, 11. *quæst.* 3. Item, quia de minimis non curatur, argument. *l. scio, de in integ. restitutione.* Ugolin. *ubi suprà d.* §. 2. *vers. septimo.*

Quæri potest, an surripiens bona, & postea est in 104
mora in eis restituendis, duas incurrat excommunicationes, primam ex *cap. excommunicationi, de raptoribus*; secundam, ex canone Bullæ Cœnæ; Negat Marius Alterius *disp.* 5. *de excommun. Bull. Cœnæ, lib.* 5. *cap.* 2. *col.* 1. *vers. oppositum tamen censeo probabilius*, ex ea ratione, quia utraque excommunicatio pronunciatur contra surripientes; prima, quando fuerint morosi in restituendo: secunda, quæ est Bullæ Cœnæ, statim incurritur, dum acceptio est injusta nulla expectata mora.

Dicendum tamen est, probabilius esse duas incurri 105
excommunicationes, quia diversæ sunt causæ, seu peccata, ob quæ feruntur. Nam excommunicatio juris imposita est ob injustam retentionem bonorum naufragorum. Excommunicatio autem Bullæ lata est propter injustam acceptionem eorundem bonorum: item quia absolutio excommunicationis à jure hodie videtur Episcopalis: absolutio verò naufragorum bona surripientium reservatur Summo Pontifici, Navarr. *cons.* 1. *sub. tit. de pœnitent. & remiss. in antiquis*, aliàs *cons.* 39. *tit. de sentent. excommun. in novis.* Sayr. *in florib. decis. sub. tit. de pœnit. decis.* 1. quos referens sequitur Augustinus Barbos. *in d. cap. excommunicationi, num.* 6. *de rapt.* Item quia certi juris est non solùm posse hominem excommunicatione ligatum iterum, & sæpiùs ligari censuris diversarum specierum, ut suspensione interdicto; sed etiam eadem censura excommunicationis, ut censent Bonar. *in* 4. *distinct.* 18. 2. *p. dist. quæst.* 4. Riccard. *artic.* 5. *quæst.* 2. gloss. *in cap. ita quorundam, de Judæis, & ibi* Abbas, & Navarr. *not.* 11. *in glossa ultima.* Quin etiam diversis censuris, ut qui ratione unius contumaciæ est excommunicatus

catus ab Episcopo, potest iterum excommunicari à Papa, propter crimen commissum sine contumacia, & mora in restituendo. Posse autem unum excommunicatum pro una causa excommunicari pro alia contumacia, constat ex *cap. cum pro causa, de sentent. excommun.* Imò propter unum, & idem crimen ad majorem ipsius terrorem potest quis iterum excommunicari. Quoniam ipsamet obstinatio, qua quis insordescit in excommunicatione sine alio novo delicto, à priori est digna reprehensione. habetur *in cap. quicunque, de sentent. excommun. lib. 6.*

106 Nec obest semel excommunicatum jam privatum esse cunctis bonis spiritualibus, quæ ex institutione Ecclesiæ omnibus membris hujus corporis mystici sunt communia, nec manere bonum aliquod, quo privari possit per secundam excommunicationem. Quia quamvis ex institutione Ecclesiæ nequeat magis privari per secundam, & tertiam excommunicationem: cùm ea privatio secundùm se non recipiat magis, & & minus, recipit tamen magis, & minus in causa, quia pluries excommunicatus est pluribus causis, quo casu, quamvis delictum sit unum materialiter, diversum tamen est formaliter, quia excommunicatio à jure, *in d. c. excommunicationis*, est juris, & excommunicatio Bullæ est ab homine, ut dictum est *in prima clausula*, Abbas *in c. gravem, nu. 5. de sentent. excommun.* Atque ita formaliter sunt diversæ causæ, siquidem excommunicatio juris hoc loco requirit contumaciam, & moram in restituendo, & est absolutio Episcopalis: excommunicatio autem Bullæ non exigit moram in restituendo, sed ut incurratur sufficit injusta acceptio, & absolutio reservatur Papæ, ideo duplici excommunicatione delinquens innodatur; sicut, si duæ leges ferantur prohibentes aliquid sub pœna excommunicationis, altera à Papa, altera ab Episcopo intendente censuram imponere; qui opus prohibitum fecerit duplicem excommunicationem incurret, idem Abbas *in c. gravem, nu. 5. de sent. excommun.* faciunt tradita à Sayro *de*
107 *censuris, lib. 1. c. 10. à n. 5.* ubi ait post plures, quoties quis transgreditur leges imponentes eandem pœnam excommunicationis, toties ligari excommunicatione pro eodem delicto, inter quos est Ugolinus *de censuris, tabula 1. cap. 16. §. 3. num. 9.* & glossa *in cap. quod olim, in verb. supponimus*, idem Sayr. *n. 9.* ubi addit percutientem uno actu, & una percussione tres clericos, tribus excommunicationibus ligari, ex Joanne Andrea *in cap. delictum, de regul. jur. lib. 6. in Mercur.* & Navarr. *in manuali, cap. 6. num. 18.* & Ugolin. *dict. cap. 16. tabul. 1. §. 3. n. 8.* sicut ter excommunicaretur, qui separatim illos tres Clericos percuteret, quia non est major ratio, cur ob unius potius, quam cæterorum percussionem excommunicatio incurratur.

---

§. V.

Excommunicatio quinta Bullæ Cænæ contra imponentes nova pedagia, & gabellas, vel eas augentes sic habet.

108 ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis nova pedagia, seu gabellas, præterquam in casibus sibi à jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis imponunt, vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

EPITOME.

109 *Materia hujus Canonis quoad personas est universalis, quoad actiones est triplex.*
110 *Nova pedagia, quæ dicantur propriè?*
111 *Et quæ intelligantur sub pedagio?*
112 *Pedagia nova, vel gabellas, quinam possint imponere sine licentia Papæ, aut Regis?*
113 *Reges omnes in suis Regnis licitè possunt imponere pedagia nova, & Imperator.*
114 *Romanus Pontifex, & Concilium generale possunt imponere nova pedagia.*
115 *Respublica, quæ non recognoscit superiorem ad quem de ejus sententia appelletur, potest imponere pedagia nova, & gabellas.*
116 *Duces, Marchiones, Comites, Barones, & Domini terrarum, an possint in terris suis gabellas, & pedagia nova imponere?*
117 *Nova pedagia imponentes quibus pœnis olim, & quibus hodie puniantur?*
118 *Nova pedagia imponentes, vel augentes incurrunt excommunicationem Bullæ Cænæ.*
119 *Pedagia, vel gabellæ de rebus causa negotiationis asportatis licitè possunt imponi.*
Secus de rebus quæ quis emit ad usum vitæ, ac familiæ. ibid.
120, 121 *Pedagia licita à personis exigens, an ligetur excommunicatione hujus Bullæ: & quid propriè sit exigere, & exactores?*
122 *Imponentes taxas, talleas, & alia simila onera, an incurrant in hanc censuram?*
123 *An potestas dari possit ex consuetudine præscripta ad imponenda nova pedagia, seu gabellas?*

MAteria hujus canonis juxta Cajetanum *in summa, verb. excommunicatio, cap. 71.* est oppressio libertatis humanæ subditorum constituta à Principe per impositionem pedagiorum, vel gabellarum. Quoad personas est universalis, comprehenditque hæc censura imponentes gabellas, seu pedagia. Secundò augentes. Tertiò exigentes prohibitas imponi, & augeri. Actiones denique sunt triplices sub excommunicatione prohibitæ. Prima est, nova pedagia, seu gabellas imponere sine auctoritate juris communis, vel sine facultate particulari supremi Principis. Secunda est augere pedagia, & tributa inconsulto Principe. Tertia actio est exigere pedagia prohibita, seu gabellas prohibitas imponi, vel augeri. Sayr. *lib. 3. de censuris, cap. 9. n. 2.* Fr. Antonius de Sousa *hoc canone, in principio*, & Marius Alterius *in eodem loco*, etiam *in principio.* 109

Cùm ergo non omnes, qui imponunt nova pedagia, innodentur excommunicatione Bullæ Cœnæ, sed illi tantùm, qui sine potestate legitima illa imponunt, & de his nobis est agendum, operæ pretium erit explicare quid sit pedagium, & quæ tributa sub hoc nomine veniant. Quoad primum pedagium à pede dictum, est tributum, quod solvitur à transeuntibus in locis deputatis à Principe ratione personæ, ut vult glossa *in cap. super quibusdam, in verb. pedagia, de verb. significat.* Sylvest. *verb. gabella n. 3. vers. quarto*, & Cardinal. Toletus *in explicatione Bullæ Cænæ §. 3. dub. 1.* & quamvis Anchar. *in cap. quamquam, n. 1. de cens. lib. 6.* tradat vectigal idem esse, quod pedagium non placet, quia propriè pedagium vocantur tributum, quod solvitur pro transitu viarum ratione personarum per aliqua loca, ut sentit Rebuff. *in praxi benefic. in expositione Bullæ Cænæ Domini art. 3. in verb. pedagia*, & sic pro ipsis personis, quamvis non omnes, sed quædam tantùm personæ illud præstent. Ugolin. *de* 110

de excommunicatione Bullæ c. 5. n. 1. ubi ait verbum *pedagium* Latinum non esse, sed barbarum, usitatum tamen: concordat tamen cum vectigali, quia solvitur pro his, quæ vehuntur.

111 Quid autem sub nomine *pedagium* strictè sit accipiendum, ita ut nullum aliud tributum sub eo intelligatur? Respondetur, quamvis nomina *pedagium*, & *gabella* habeant speciales significationes, accipi usitata, & vulgari significatione pro quacumque exactione non libera, sed quæ ex obligatione, & legali ordine ex privato in publicum, sive in perpetuum, sive ad tempus solvitur, Capua *de Bulla Cœnæ lib. 4. cap. 18. n. 79. vers. pedagia*, Sylvest. *verb. gabella, in principio*, ubi de gabella, & notat Bertach. *in tract. de gabell. in princ. n. 5.* Quamob rem, is, qui pedagium recipit, tenetur præstare illa, alioquin tenetur ad restitutionem; Hostiens. *in summa tit. de censib. §. ex quibus causis, vers. sed nunquid sine causa*, sequitur Guid. Pap. *conf. 65. Viso themate, cap. cùm Apostolus, §. prohibemus, de censibus.* Pedagia item imponi debent ob aliquam justam causam, nempe, pro reparandis pontibus, pro sternendis viis, vel etiam custodiendis, quæ solvuntur etiam à transeuntibus per pontes, per flumina, per confinia civitatum, gloss. *in c. super quibusdam, verb. pedagia, de verbor. signific.* & Abbas *in cap. innovamus n. 3. de censib.*

Sub nominibus ergo *pedagium* & *gabella* comprehenduntur in latiori significatione omne genus exactionis, & tributi quomodocumque vocentur, quamvis pedagium propriè significet speciem quandam exactionis, & tributi, quæ solvitur pro transitu, vel ratione personarum, aut ratione bonorum, quæ portantur, aut vehuntur, sub eo continetur guidagium: quod solvitur ad habendum aliquem viæ ductorem, qui ducat ipsum transeuntem securum, & sine periculo ad locum, quò iturus est. gloss. *in d. c. super quibusdam, ver. pedagia, de verbor. signific.* Quod intellige quando itinerantes, seu viatores compelluntur ad solvendum, sive nolint, sive velint secum ferre ductorem aliquid taxatum: solviturque guidagium, sicut & pedagium simili modo, vel ratione rerum, quæ asportantur.

Porrò sub nomine *gabellæ* continentur omnes tributorum species, vectigal scilicet, quod solvitur pro rebus, quæ vehuntur, nec re differt à pedagio quod solvitur etiam non solùm ratione personæ, sed etiam ratione rerum, quæ portantur. Item gabella latiùs patet, & comprehendit omnes tributorum species, & exactiones publicas, & quamvis in hoc canone quito non fiat mentio, nisi de duobus nominibus, pedagio scilicet, & gabella, sub illis duobus comprehenduntur aliæ tributorum species, Capua *d. cap. 18. in verb. pedagia n. 29.* Fr. Anton. de Sousa *hoc loco disp. 39. cap. 6. n. 2.* & fusiùs Marius Alterius *in Bulla Cœnæ Domini disp. 6. c. 1. per totum*, præsertim *vers. quare hoc tempore.* Non tamen sub hoc canone comprehenduntur exactiones, quæ vocantur Taxæ, nec collectæ, quæ imponuntur semel tantùm pro necessitatibus loci occurrentibus, ut dicetur infrà *n. penult. hujus §. quinti.*

112 His positis regula sit, Quicumque in terris suis quodcumque genus tributi imponit, sive sit vectigal, sive portorium, sive pedagium, sive guidagium, sive aliquid aliud quocumque nomine vocetur, præterquam in casibus à jure permissis, vel de speciali Sedi Apostolicæ facultate, innodatur Papali hac excommunicatione. Est communis, & ad omnes universos, ac singulos extenditur, argumento *leg. Julianis, ff. de legatis 3. & c. si Romanorum 1. dist. 19.* Nam, qui dicit omnia, nihil excludit, ut ex hoc c. notat Gregorius Lopez *tit. 2. l. 2. partit. 5.* Abbas *in c. ult. n. 15. in fine, de præscriptionibus.* & Surdus *decis. 150. n. 6.* Proinde sive laici, sive clerici, sive masculi, sive fœminæ, si nova vectigalia imponant, incurrunt hanc censuram, Cajet. *in summa verb. excommunicatio cap. 71. vers. sed ad hoc.* Navar. *in manuali c. 27. n. 61.* Vivaldus *in explanatione Bullæ Cœnæ, n. 37.* Suar. *de censuris disp. 21. sect. 2. n. 42.* & Toletus *lib. 1. in summa c. 21.* ubi addit hoc procedere etiam quando imponuntur nova vectigalia justa per se ex parte causæ, quem sequitur Ugolin. hoc canone §. 2. *vers. primò quicumque.*

Probatur, quia censura hæc propterea imponitur, ne populus novis exactionibus oneretur, sed eadem est ratio in uno tributo, atque in alio, quoad hoc onus, & gravamen, proinde ad omnes exactiones hujusmodi censura extenditur. Item, quia lex pœnalis qualis est excommunicatio, quando per ejus ampliationem occurritur periculo animarum, & homines ab illicitis conventionibus arcentur, amplè accipienda est: atque ita per hanc clausulam, & censuram comprehenduntur omnes imponentes quascunque exactiones, quæ dicuntur tributa, quæcumque illa sint, præterquam in casibus sibi à jure permissis, Ugolinus hoc loco §. 2. *versic. secundo*, afficit imponentes Navarr. *cap. 27. n. 61. vers. pedagia*, & Graff. *lib. 4. decis. cap. 18. n. 80. & sequent.* Marius Alterius *disp. 6. lib. 5. cap. 1. tom. 1. fol. 504.*

Ex hac regula non sequitur neminem posse in terris suis pedagia, seu gabellas, & tributa nova imponere, quia integrum est supremis Principibus, 113 quales sunt Imperator, & Reges, quibus licet intercedente causa justa nova gabellas imponere, ut constat ex *cap. super quibusdam, de verbor. signific.* ubi Innocent. Tertius sic decrevit, ibi: *Duximus declarandum illa esse pedagia, guidagia, salinaria interdicta, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateranensis Concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine, à tempore, cujus non extat memoria, introducta.* Ex quibus verbis colligitur integrum esse Imperatori novas gabellas imponere, cùm sit Princeps, & Dominus Orbis. Quod etiam habetur *in l. vectigalia: Codice de vectigal. & commiss.* & præest omnibus, arg. *leg. deprecatio ff. ad leg. Rhod. de jact.* Est enim jus imponendi tributa maximi Imperii, idcirco competit propriè Imperatori, & inferioribus hæc potestas non reperitur à jure concessa. *l. vectigalia, & l. non solent, & ibi*, Salic. *in princip. C. nova vectigalia instit. non poss.* Quo loci nomine Principis dicitur Imperator, prout vult Sylvest. *verb. gabella 3. §. 2.* Sayr. *de censuris lib. 3. cap. 9. n. 14.* Ugolin *de censuris, hoc loco, §. 2. n. 1.* Fr. Antonius de Sousa *in Bulla Cœna disp. 40.* post plures ibi relatos, quos sequitur & Graff. *d. cap. 18. n. 80.*

Reges item imponere possunt nova tributa in suis Regnis, & ex consequenti Rex Romanorum, qui electus est antequam corronetur Imperator, Rex Romanorum dicitur. Quinimo hanc potestatem convenire solùm Regi Romanorum, putant Hostiens. *in dicto cap. super quibusdam, de verbor. signific.* pro quo facit text. *in l. vectigalia. ff. de public.* & in eandem sentent. Sylvest. *gabella 3. §. 2.* Angelum allegat, additque nomine Regum in dicto capite *super quibusdam*, subintelligi Romanorum Regem.

Verius tamen est potestatem imponendi nova tributa simpliciter competere omnibus Regibus in Regnis suis per interventum causæ justæ, qui non recognoscunt superiorem, glossa *in cap. innovamus, verb. Regum, de censibus.* Innocen. *in dicto cap. super quibusdam.* Abbas *ibi, n. 6.* Salic. *in dicta leg. vectigalia, C. nova vectigalia*, & Abbas *in d. cap. innovamus, n. 6.* subdit Reges præscripsisse in suis Regnis jura imponendi pedagia, & posse illa imponere, sicut potest Imperator. Idem tradit Joannes Andreas *in d. cap. super quibusdam*, obtinuisse quasdam civitates in Italia, & Sylvester *gabella 3. §. 2.* Bertach. *de gabell. part. 1. n. 3.* & Navarr. *in manuali cap. 27. n. 61.* ubi ver-

verba illa canonis, *ad id potestatem non habentes*, accipit pro omnibus illis Principibus, qui in temporalibus recognoscunt superiorem, ad quem ab eis debet appellari. Unde non agnoscens superiorem, potest imponere tributa, Sayr. *de censuris Bullæ Cœnæ cap.* 9. contra impugnantes nova pedagia, Bald. *in rubric. ff. de rerum divisione*, & Salicet *in l.* 3. *C. de naut. fænor.* & Decius *consil.* 534. *Initium est procedendo.* Quare Romanus Pontifex per hanc clausulam non vult auferre Imperatori, nec Regibus supremis potestatem imponendi tributa, sed solùm ne potestatem non habentes illam usurpent, & novis gabellis populum gravent. Salon. *de tributis art.* 3. *controver.* 1. Rodrig. *in summa tom.*2.*cap.*72.*n.*2. Petrus Ledesma *in summa tom.*2.*tr.*7.*cap.*2.*concl.*2. & Molina *de justitia tr.* 2. *disp.*666. *n.*1. *vers. nomine Regum.*

Diximus posse nova vectigalia imponere interveniente causa justa. Nam, ut tributum debeatur in conscientia, necessaria est causa justa: item ne plus exigatur, quàm causa postulat, & ut cessante causa, propter quàm fuit impositum tributum, cesset etiam ipsum tributum; aliter enim tributa sunt injusta, nec debentur: sicut sunt injusta, quando sunt imposita ab eo, qui non habet jus indicendi, vel quando sunt immoderata, & causam excedunt, secundùm Petr. de Ubald. *in tract. de duobus fratribus* 5. *part. n.*37. & Carb. *de restitut. quæst.*32. *vers. quarta conclusione*, & in nova conclusione, ubi refert non nullas causas, ob quas integrum est novas gabellas imponere, de quibus etiam Anton. 3. *part. cap.* 13. §. 2. Gabriel *in* 4. *distinct.* 15. *quæst.* 5. *art.* 2. *conclus.* 3. & alii, quibus accedit Gutierres *de gabellis quæst.* 2. *n.* 24. ubi concludit ex sententia Alphonsi à Castro *lib.* 1. *de lege pœnali cap.* 11. si tributa sunt injusta ex omni parte, posse omnino non solvi, & defraudari in totum. Si verò sunt ex parte iniqua, posse ex parte non solvi ratione proportionis, sequitur Carbo *d. quæst.* 32. *vers. quarta conclusione*, & Aragon. *de justitia*, *& jure quæst.* 62. *art.* 3. *pag.* 232. *col.* 2.

Quin etiam si dubium sit, an tributa noviter imposita fuerint injusta, & ex longa consuetudine recepta jam ab antiquo tempore, non sunt damnanda, non obstante hoc dubio, quia melior est conditio possidentis; secus quando tributa de novo imponuntur, & dubitatur de eorum justitia, quia tunc non tenentur cives in conscientia illa solvere. Castro *lib.*1.*de lege pœnali*, *cap.* 10. ubi loquitur de tributo antiquo. Carb. *ubi suprà dicta q.* 33. *in* 1. *&* 2. *dicto*, ubi de tributis noviter impositis, Molina *tract.* 2. *disp.* 674. *in* 5. *conclusione.*

Quæstionis est, an quando Principes imponunt tributa injusta noviter, incurrant in excommunicationem Bullæ Cœnæ? Tabien. *verb. Pedagium n.* 6. existimat habentes potestatem ad imponenda tributa, ligari hac excommunicatione, si imponant tributum injustum, sive injustitia oriatur ex causa finali, hoc est, si tributum pro bono publico non imponatur, sive illa injustitia proveniat ex causa materiali, hoc est, si tributum imponatur super materiam indebitam, ut sunt illa, quæ non causa negotiationis, sed ob necessariam sustentationem emuntur, Tabienam sequitur Graff. *lib.* 4. *decis. cap.* 18. *n.* 80. ubi addit etiam requiri causam formalem, quæ est æqualitas in oneribus: ut non plus gravetur pauper, quàm dives. Nihilominus Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 61. §. *tertia*, tradit non excommunicari per illa verba, *ad id potestatem non habentes*, nisi eos, qui carent potestate imponendi tributa. Quare si injustitia proveniat ex parte alterius causæ, quàm efficientis Bullæ, excommunicatione non ligatur, sequitur Toletus *in summa cap.*21. *lib.*1. & Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 9. *n.*7. ubi concludit illos solùm, qui carent auctoritate imponendi nova tributa, aut illa augendi, si ea imponant, aut augeant, vel exigant in hoc canone excommunicari, ita, ut ex verbis Bullæ constet comprehendi omnes, sive dominos singulares, sive communitates. Et quavis excommunicatio communitatem collectivè sumptam non attingat, singulos tamen de communitate culpabiles comprehendit, ut habetur *in cap. Romana*, §. *universitatem. de sent. excommun. lib.*6.

Dixi *culpabiles*, quia innocentes de illa communitate verè in conscientia non essent excommunicati, ut colligitur ex Paludan. *dist.* 18. *quæst.* 2. *ad finem*; & ex Covarr. *variarum lib.*2.*c.* 8. *n.* 9. Quinimò quamdiu non apertè constat de alicujus innocentia, semper in foro externo servari debet excommunicatio, saltem ad evitandum scandalum. Nec obest quòd Pontifex *in d. cap. Romana* §. *in universitatem*, *de sentent. excommun. lib.* 6. interdicat universitates excommunicari, non declarat tamen irritam esse talem excommunicationem, quia multa fiunt contra prohibitiones, quæ facta tenent, idem Sayr. *ubi proximè n.*7.*& lib.*1.*cap.*8.*n.*18.

Ut autem certa ab incertis distinguamus, conclusio sit, excommunicationem hujus canonis prolatam esse contra omnes, qui imponunt nova tributa in casibus sibi à jure, aut ex privilegio speciali Sedis Romanæ simpliciter non permissis, hoc est, quando jus denegat tam laicis, quàm clericis posse imponi nova tributa sive sint Principes, & potestatem habeant imponendi ea, sive non sint supremi Principes, & careant hac potestate. Marius Alterius *de censuris Bullæ Cœnæ*, *disp.* 6. *lib.* 5. *cap.* 3. *fol.* 507. *col.* 1. Fr. Antonius de Sousa *hoc loco disp.* 41. *n.* 4. *vers. probatur.*

Secunda conclusio, multo probabilius est, non incurri excommunicationem hujus canonis, quando injustitia procedit ex parte causæ formalis, ita Martinus Vivald. *in Bulla Cœnæ n.*39.& Suarius *de censuris disp.*21.*sect.*2.*n.*39.*&* 40. Ratio, quia hoc non est imponere tributum in casu sibi non permisso, sed modo sibi non permisso. Unde sequitur imponentem tributa clericis quando potest licitè illa indicere laicis, non ligari hoc canone, quamvis incidat in excommunicationem aliam, eo, quia violat libertatem Ecclesiasticam, ut habetur *in cap. quamquam*, *de censibus lib.* 6. quæ non est reservata, Navarr. *in d. cap.* 27.*n.*61. *vers. quinta*, & Suar. *ubi suprà*, & alii, quibus accedit Sousa *ubi proximè n.*6. *ad finem.*

Tertia conclusio, imponentes tributa nova injusta ex parte causæ finalis, materialis, & efficientis incurrunt in canonem hujus Bullæ. Ratio, quia injustitia est manifesta, quando tributum imponitur in casibus sibi non permissis, quales sunt, quando deficit potestas, item quando deficit materia debita, & quando deest finis requisitus, ita Tabiena *verb. pedagium num.* 6. ubi meminit harum trium causarum, & quartæ nullam fecit mentionem. Graff. concinit, probans tres priores causas, & addens causam formalem, sed minus bene addit; cum prioribus concordat Fr. Antonius de Sousa *suprà d. disp.* 41. *n.* 5.*vers. secunda conclusio*, asserens ex quacumque istarum trium causarum, si tributum sit injustum, imponentem innodari excommunicatione, quod intelligit, sive tributum sit reale, sive personale.

Simili modo, Summus Pontifex potest imponere 14
nova tributa, & antiqua augere in terris suis, & hoc est in terris temporali dominio sibi subditis, cùm in illis sit supremus Rex, & Imperator. Imò potest examinare gabellas à supremis Principibus impositas, & de earum justitia, vel injustitia cognoscere, & permittere, ut vel de novo indicant tributa, vel imposita prohibeant. Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis*, *part.* 2. §. 2. *nu.* 1. ex sententia Abbatis *in d. cap. super quibusdam*, §. *præterea*, *n.* 3. *versic.* *Nos.*

Not. textum singularem de verbor. signif. Sayr. *de censuris lib. 5. cap. 9. n.* 16. Nec de hoc potest esse dubium; quinimo eadem potestas indicendi tributa nova, tribuitur Concilio generali, ita præcitati Ugolin. *suprà vers. Tertio Concilium generale, cujusmodi est Lateranense, & Concilium Trident.* quod ipse probat ex eo quòd hanc facultatem Concilium Lateranense potuit aliis concedere: ergo Concilium generale potest vectigalia nova imponere, & ab aliis Principibus imposita, an sint injusta, examinare, Sayr. *supra.*

115 Quinimo Respublica libera merum, & mixtum imperium habens, nec non quælibet civitas idem imperium exercens independenter possunt imponere nova pedagia, & gabellas, Sayr. *supra n.* 19, Graff. *d. cap.* 18. *n.* 81. ubi addit etiam ex præscripta consuetudine immemoriali posse acquiri jus imponendi vectigalia, ut dicitur *in d. cap. super quibusdam §. preterea. & ibi* communiter Doctores, *de verbor. signific.* Ugolin. *supra §. 2. versic. postremò*, vectigalia nova imponere potest, qui hanc potestatem præscripsit tanti temporis consuetudine, cujus memoria non extat. Similiter civitates subditæ alteri tributa imponunt, vel ex hac consuetudine legitimè præscripta, vel ex privilegio à superioribus concesso Barbos. *in c. innovamus, de censib.*

116 Quare Duces, Marchiones, Comites, Barones, & Domini terrarum non habentes imperium merum, & mixtum absque licentia Sedis Apostolicæ, aut Regis, nequeunt pedagia nova, aut gabellas inducere. Ugolin. & Sayr. *ubi suprà*, nisi ex consuetudine præscripta jus habeant. Nam consuetudo cujus memoria non extat, jus, seu privilegium inducit, & facit potestatem imponendi gabellas, Bertach. *in suo tractatu part. 1. n. 26. de gabellis.* Consonat doctrina Abbatis *in d. cap. super quibusdam, n.* 2. dicentis reservata Principi in signum speciali privilegii posse acquiri consuetudine tanti temporis, de cujus principio jam non extat in contrarium memoria, quod idem declarat *ibi ex* sententia Bartol. *in l. si publican. §. ultimo, de public.* quando præscribitur contra Principem: longe utiliter, si detur præscriptio contra privatum, qui ex privilegio, aut ex consuetudine jura Principis comparaverit, tunc enim satis est tempus decem annorum ad præscribendum cum titulo, vel triginta annorum sine titulo, gloss. & textus *in d. cap. dilectus, de capell.* Marius Alterius *disp. 6. de excomm. Bull. Cœnæ lib. 5. cap. 2. fol. 505. col. 1. & 2.* ubi hac de re fusè.

117 Porrò nova pedigia imponentes, olim de jure civili pœna centum aureorum cum infamiæ nota puniebantur, *l. una. ff. ad leg. Jul. de ambitu*, & jure canonico, veluti excommunicati communione fidelium carebant, donec impenderent satisfactionem, *cap. si quis Romipetas 24. quæst. & cap. innovamus, de censibus, cap. quamquam, eodem tit. lib 6.* in quam censuram incidebant, quamvis subditi præstitissent consensum. Ex ea ratione, ne terrarum domini pecunias subditorum penitus extorquerent, eosdemque ex actionibus injustis vehementer gravarent: quæ pœnæ non comprehendebant superiores, quibus ab ipsomet jure reperitur concessa potestas imponendi gabellas, quod jus ad multos pertinet, ex *d. cap. superquibusdam, de verbor. signific. & ex d. cap. innovamus, , de censibus*, ubi Augustinus Barbosa ex *n.* 2. post plures *ibi* relatos hac de re satis loquitur.

118 Hodie autem nova pedagia imponentes plectuntur per hunc canonem excommunicatione Papæ reservata in omnibus Bullis Summorum Pontificum jam à tempore Martini Quinti, in cujus Bullæ excommunicabantur solùm imponentes nova pedagia, & in Bulla Julii Secundi ligabantur solùm nova pedagia imponentes, & exigentes pedagia interdicta postea verò defluxu temporis in aliis Bullis recentiorum Pontificum additum est contra augentes ea pedagia, vel contra exigentes augere prohibita: cùm non solùm iniquum sit sine causa pedagia nova indicere, & gabellas novas imponere, sed etiam ea augere, & prohibita augeri exigere. Angelica *in verb. pedagium, nu.* 6. Cardinal. Tolet. *in explicatione Bullæ Cœnæ §. 3. dub.* 3.

Ex dictis sequitur integrum esse imponere gabellas, vel pedagia de his rebus, quæ causa negotiationis, vel mercaturæ asportantur. *l. omnium C. de vectigal.* non tamen possunt imponi super rebus quas quis facit portare pro necessitate ad usum suæ vitæ, & familiæ, nec possunt exigi, quin etiam nec valet consuetudo in contrarium, ita Hostiens. *in d. cap. super quibusdam, de verbor signific.* Cajet. *verb. excommunic. c.* 71. Tabiena *verb. pedagium, n...* Angelica *eodem verbo & numero*, Molina *de justitia, & jure disp.* 664. ubi vult deberi tributum ex rebus venditis, & permutatis negotiationis causa, non tamen ex his, quæ quis ad suum suæque familiæ usum affert, & solvendum de jure communi, per legem *universi, Cod. de vectigal.* quod etiam ait *disp. 669. in principio*, Sà *verb. Gabella, n.* 4. docens gabellas pro rebus delatis ad proprium usum communiter esse iniquas, easque damnat Sotus 3. *de justitia, quæst. ultima, art. ult.* & Ledesma 2. 4. *quæst.* 18. *art.* 3. & Petrus Navarr. *lib. 3. de restitut. n.* 347. 119

Exigentes pedagia licita ab aliquo, an incurrant in excommunicationem hujus Canonis, disputari potest: nam Cajetanus *in summa verb. excommunicatio cap.* 71. & Navarr. *in manuali cap. 27. n. 61. vers. quinta*, dicunt exigentes pedagia licita à personis prohibitis, hoc est, privilegiatis, sive clerici sint, sive laici, non incurrere in hanc excommunicationem quintam, sed in decimamoctavam, quia non exigunt pedagia prohibita, sed licita, licèt ab his, qui non tenentur solvere. Contrà verò exigentes pedagia in se vetita simpliciter exigi sive à laicis, sive à clericis, videlicet, quæ sine legitima facultate imponuntur, ligari hac excommunicatione, sequitur Vivaldus *in Bulla Cœna Domini numero* 36. & Sayr. *ubi suprà lib. 3. cap. 9. numero* 11. 120

Restat explicandum quid sibi velint verba canonis hujus, *vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt*, ea de causa, quia ante Sixtum Quintum per alias Bullas ex vi hujus canonis ligabantur excommunicatione non simpliciter exigentes gabellas quocumque modo injustè impositas, vel auctas, sed illos duntaxat, qui illas exigebant, injustas tamen ex defectu potestatis ipsius imponentis. Nunc autem ex tenore verborum hujus canonis, quæ sic habeant, *vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt*, excommunicantur omnes imponentes, vel augentes nova tributa in casibus simpliciter sibi à jure non permissis. Idem quoque dicendum est de ipsis exactoribus, nempe excommunicari omnes exigentes novas gabellas, vel antiquas auctas in casibus, in quibus non licebat eas imponere, aut augere, sive imponens jus habuerit ad illas imponendas, sive non. Sic Toletus *lib. 5. instruc. cap. 73. vers. secundum est*, Fr. Antonius de Sousa *hoc loco disp. 41. n.* 10. dicens de imponentis tributum, idem esse intelligendum de exigentibus, ut habetur in Bulla, his verbis, *Prohibita exigunt*, quæ particula, *prohibita*, non est intelligenda de tributis quomodocumque vetitis, sed de illis, quæ in hoc canone prohibentur. Quam ob rem ligantur hac excommunicatione omnes ministri exigentes ea tributa. Item conductores, & hæredes imponentis, qui ea mandant exigi. Navarr. *d. cap. 27. num.* 61. §. *quarta* Sebast. Medices *part. 2. tit. 9. quæst.* 78. *n.* 86, & Suarr. *de censuris disp. 21. sect. 2. n.* 43. & Sayr. *d. lib. 3. cap. 9. n.* 8.

121 Hinc infertur verbum *exigere* coactionem quandam importare, & exigentes quicumque illi sint excommunicari hoc canone. Unde, si Princeps in casu non permisso imposuit gabellam, si ejus successor eam exigit, incidere in hunc canonem, quod intelligit Navarr. *d. cap.* 27. *n.* 61. per hæredem imponentis. Eodem modo, si magistratus sine facultate indixit nova pedagia, & successor in magistratu procurat ea exigi, tam imponens, quàm exigens innodatur excommunicatione, Marius Alterius *d. disp.* 6. *lib.* 5. *cap.* 4. *fol.* 508. *col.* 2. *lit. D.*

Dicitur autem coactus solvere hæc tributa, qui vel imperio, vel minis, vel quacumque alia vi, ac modo malè tractatus solvat. Item dicitur coactus, qui solvit rogatus tanquam ex debito, & vix reperietur, qui sponte solvat. Cajetan. *verb. excommunicatio cap.* 39. & 71. Navarr. *in manuali n.* 61. *vers. quarta.* Marius Alterius *ubi proximè fol.* 509. *columm.* 1. *in principio.* Juvat sententia Ugolini hoc loco, super verbis, *seu imponi, vel augeri probibita exigunt, n.* 1. *per totum, fol. mihi.* 147. *& sequent.*

Infertur secundò non incurrere excommunicationem hujus canonis, qui recipit hæc tributa à laico sponte solvente, quia Bulla excommunicat exigentes, hoc est, extorquentes ab injusto, qui non vult solvere. Ita Angelus *in verb. excommunicatio quintò, casu* 19. Tabiena *eodem verbo quintò, casu* 19. *n.* 1. Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 61. *vers. quarta ab invito laico.* Secus si à clericis sponte dantibus quis accipiat hæc tributa, quia quamvis non incurrat censuram hujus canonis quinti, incidit tamen in canonem decimumoctavum, Ugolin. *ubi proximè, de censuris Pontifici reservatis.* §. *ultimo. n.* 2. & Sayr. *d. n.* 11. *vers. notandum præterea,* ex Tolet. *in Bulla Cœnæ Domini, excommunicatio* 3.

Infertur tertiò non ligari hac excommunicatione, qui exigunt inviti, videlicet quando præcipiuntur à Principe, & involuntarii ea tributa exigunt, quia non audent resistere, argumento eorum, quæ tradunt scribentes *in c. sacris, de iis, quæ vi, metusve causa fiunt,* Angelica *in verb. Pedagium, n.* 6. *vers. est, quod subditus.*

Infertur quartò excusari ab incursu hujus canonis exactores laborantes probabili ignorantia hujus canonis, vel saltem, si habeant ignorantiam facti, quando videlicet putant probabiliter nova pedagia esse licita imposita à Principe, & in casu à jure permisso. In quo eventu exigens excusatur à culpa, & ex consequenti à censura hujus canonis, *cap.* 2. *de constit.* saltem in foro conscientiæ, quia debet præsumere Principem justè agere, Marius Alterius *d. cap.* 4. *ad finem, fol.* 509. Navarr. *eodem cap.* 27. *n.* 61. *versic. quarta,* Ugolin. §. *ult. n.* 4.

Infertur quintò incidere in excommunicationem hanc privatam personam, quæ cùm non habeat obligationem ad præstandum operas suas ex officio, accipit ab aliquo pecuniam, ut eum ducat tutum per aliquam locum minus tutum. Ratio, quia non tenetur gratis operas suas præstare. Abbas *in cap. super quibusdam, citato, n.* 7. *versic. sed dubitari posset,* Sylvest. *suprà in verb. gabella* 3. *n.* 6. *vers. Tertium quod privatus,* & Tabien. *in verb. pedagia n.* 5. *versic. quartò dubitatur.*

Infertur sextò non ligari hac excommunicatione exigentes vectigalia fraudulenter, aggredientesque itinerantes in via, eósque cognentes solvere gabellas, dicendo se esse officiales, & exactores, vel conductores tributorum, cùm revera non sint ad hoc præpositi: hi namque tenentur pœna concussionis, argument. *tit. ff. de concuss.* non autem tenentur excommunicatione, quæ fertur contra eos, qui jure suo tributa hæc exigere sibi persuadent, Ugolin. *ubi suprà ad finem vers. postremò.*

Ambigi potest, an innodentur hoc canone quinto 122 imponentes taxas, talleas, præstantias, & alia onera id generis? Cajetan. *verb. excommunicatio cap.* 71. negat imponentes novas collectas, vel taxas innodari. Ratio, quia pœnæ non debent extendi ultra casus expressos, *cap. odia, de regul. juris lib.* 6. Item, quia hæc, & similia onera tam ex fine, quàm ex constitutione differunt à pedagiis, & gabellis, nam pedagia propriè dicuntur vectigalia, seu tributum, quæ imponuntur, & solvuntur ratione transitus viarum, & solent imponi pro reparandis, & fabricandis pontibus, ac itineribus: gabella autem est tributum quod solet solvi pro mercibus asportandis, aut asportatis. Taxæ autem, seu talleæ, collectæ, præstantiæ, & impositiones sunt idem, hoc est, summa quædam, vel pretium, quod solvitur à singulis subditis proportionaliter ad totam cujusque substantiam, atque ita non incurritur ab imponentibus illa præsens excommunicatio, Panormitan. *in cap. innovamus, de censibus,* Vivald. *in Bulla Cœnæ n.* 37. Tabien. *verb. pedagia, in principio,* post Hostiensem *lib.* 3. *tit. de censib.* §. *ex quibus causis,* Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 10. cùm non sint propriè tributa, quæ Principio solvantur ab omnibus, sed sunt portiones pro rata à singulis de civitate conferendæ in unum ad subveniendum necessitatibus communibus, ut singuli adjuvent uti membra totum corpus. Proinde imponentes non incidunt in censuram hujus canonis, punientis duntaxat indicentes novas gabellas. Quinimò indicere taxas, seu collectas, & alia similia onera, competit magistratibus, quibus commissa est cura super bono statu civitatis, glossa *in Authent. quib. mod. nati effic. sui* §. *siquis igitur secundo,* Bald. *in l.* 4. §. *actor. ff. de re judic.* & *ibi* Imol. & Bartach. *de gabell. part.* 1. *n.* 20. Phœbos *decis.* 34. *n.* 13. Flores de Mena *var. lib.* 2. *quæst.* 21. *n.* 45. Diximus 1. *p. disp.* 7. *n.* 68.

An potestas dari possit ex consuetudine præscripto ad imponendum nova pedagia, & novas gabellas? 123 Diximus posse, *suprà n.* 115. & 116. quod tradunt Ugolidus *de censuris Papæ reservatis,* §. 2. *vers. postremò;* dicuntur autem nova pedagia, novæque gabellæ illæ, quæ nunquam impositæ fuerunt, saltem ibi; ubi modò imponuntur, quamvis alibi licitæ sint. Postremò, quæ impositæ ab iis sunt, qui non habent jus imponendi eas, & tantum temporis non effluxit, ut earum impositionis memoria non extet, ut colligitur *in d. cap. super quibusdam* §. *præterea, de verbor. signific.* quare jus hoc imponendi nova tributa præscribi potest tanti temporis consuetudine, cujus memoria non extat, ut dicitur *in eo* §. *præterea,* Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 17. & Marius Alterius *de censuris Bullæ Cœnæ disp.* 6. *lib.* 5. *cap.* 2. *fol.* 505. *col.* 2. *versic. quartò hoc jus.*

---

§. VI.

Contra omnes falsarios literarum Apostolicarum Excommunicatio sexta sic habet.

ITem excommunicamus & anathematizamus omnes falsarios literarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarios, seu gerentes vices eorum, aut de mandato ejusdem Rom. Pont. signatarum, nec non falsò fabricantes literas Apostolicas, etiam in forma brevis, & etiam falsò signantes supplicationes hujusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarii, aut gerentium vices prædictorum.

EPITOME.

124 *Materia hujus canonis est sacrilegium, quo offenditur Sedes Apostolica in falsitate suarum literarum.*
125 *Quoad personas canon hic est universalis, comprehendit falsificantes supplicationes signatas per Romanum Pontificem, vel Vicecancellarium vel gerentes eorum vices, aut signatas de mandato Summi Pontificis concernentes gratiam, vel justitiam.*
126 *Falsificantes literas Apostolicas etiam in forma Brevis ligantur hoc canone.*
127 *Falsò fabricantes literas Apostolicas etiam in forma Brevis, & falsò signantes hujusmodi supplicationes sub nomine Summi Pontificis, vel Vicecancellarii, vel vices eorum gerentium.*
128 *Actiones hoc canone prohibitæ sunt falsificare literas Apostolicas, seu supplicationes.*
Item fabricare easdem literas, vel falsò signare supplicationes ibid.
129 *Literæ Apostolicæ, quænam propriè dicantur.*
130 *Appellatione falsariorum, quinam veniant?*
131 *Falsificantes quas pœnas incurrant ultra excommunicationem ipso jure?*
132 *Literis Apostolicis aliquid addentes, aut mutantes, vel corrigentes, an incurrant excommunicationem?*
133 *Abradens literas Apostolicas, illasque reddens falsas, quibus pœnis puniatur?*
134 *Rasura in literis Apostolicis, quando inducat falsitatem.*
135 *Excommunicatio extenditur ad falsificantes per se, vel per alios, non tamen ad mandantes, vel jubentes.*
136 *Clerici per se vel per alium literas Apostolicas falsantes, quas pœnas incurrant.*
137 *Mutantes, vel detrahentes aliquid modicum in literis Apostolicis, an incurrant in Excommunicationem?*
138 *Ampliores literas emendans ad sensum minutæ, quæ fuit oblata Pontifici, an incurrat in Bullæ Cœnæ censuram?*
139 *Excommunicatio* cap. ad falsariorum, *quomodo differat ab excommunicatione Bullæ Cœnæ?*
140 *Literas Apostolicas delens, aut scindens, quando incidat in excommunicationem.*
141 *Literis Apostolicis falsis utens non incidit in excommunicationem, nec falsans literas privatas Romani Pontificis.*
142 *Falsificans literas antequam signentur à Romano Pontifice, non excommunicatur.*
143 *Literas alterius, quàm à Romano Pontifice, non ligatur hoc canone.*

124 Materia hujus canonis sexti Bullæ Cœnæ est sacrilegium, offendens Sedem Apostolicam, Cajetanus *in summa verb. excommunicatio cap.* 26. Sayr. *hoc loco n.* 2. Fr. Anton. de Sousa *ibidem n.* 1. & Mar. Alt. *disp.* 7. *de excommunicatione hac lib.* 5. *in principio quæstionis fol.* 509. & est communis.

Dividitur autem hæc quæstio in tres partes, quarum prima est contra falsarios literarum Apostolicarum, ac supplicationum. Secunda contra fabricantes falsò literas Apostolicas etiam in forma Brevis. Tertia contra falsò signantes supplicationes hujusmodi sub nomine Summi Pontificis, vel Vicecancellarii, aut gerentium vices prædictorum. Qua-
125 re quoad personas falsificantes literas Apostolicas, vel supplicationes signatas, vel falsò fabricantes easdem literas, & falsò signantes hujusmodi supplicationes sub nomine Summi Pontificis, vel reliquorum, est universalis, & extenditur ad omnes in hac materia delinquentes.

Porrò literæ Apostolicæ dicuntur, quæ emanant à Romano Pontifice, quibus decernit, statuit, & concedit aliquid, quod ad jurisdictionem, vel ordinem spectat. Hæc autem simpliciter dicuntur literæ Apostolicæ, quia emanant à Romano Pontifice, & ab eo proficiscuntur, prout tenet locum, & cathedram Petri Apostoli. Sunt ergo Apostolicæ literæ Bullæ plumbeo sigillo signatæ, vulgò ita nuncupatæ, quæ à Datario, hoc est, à Notario Ecclesiæ cum sigillo, & subscriptionibus solitis expediuntur. Graff. *d. cap.* 18. *in hac excommunicatione sexta*, *num.* 88. Sousa *ibidem cap.* 7. *disp.* 42. *in textu*, *num.* 3. Brevia vocantur rescripta sub nomine Papæ expedita, non tamen amplo stylo, sed breviori methodo descripta. Inter hæc duo est discrimen, quòd brevia cera rubricata signantur: literæ autem Apostolicæ cum plumbeo sigillo bullantur, Rebuff. *in additionibus ad regulas Cancellariæ regul.* 24. *fol.* 490. & 491. & Graffis *hoc loco, in verbis*, ibi, *literarum Apostolicarum*; ubi meminit alias literas dici subreptitias, quando exprimitur falsitas, vel tacetur veritas. Alias obreptitias, quando sub involucro verborum ita supplicatur involutè, ut Pontifex veritatem non percipiat, quamvis hi termini pro eodem aliquando æstimentur, & confundantur, & sic unum pro alio ponitur. Differunt literæ obreptitiæ, & subreptitiæ à literis falsis, eo quòd falsæ dicuntur, quæ non emanarunt de Cancellaria Pontificis, sed aliquis privatus illas fabricatus est, Graff. *supra*.

Supplicationes de quibus in hoc canone, sunt preces, & petitiones, quæ offeruntur superiori in scriptis, dicunturque ita, sive fiant ad instantiam partis: sive motu proprio. Sunt item in duplici differentia: quædam concernunt gratiam, quibus petitur aliquid gratiosè sibi concedi, quando scilicet petitur quod jus non concedit, unde gratia est quoddam quasi privilegium contra legem indultum argum. §. *sed & quod Principi*, *versic. planè*, *in Institut. de jur. nat. gen. & civil.* Supplicationes autem, quæ concernunt justitiam, sunt illæ, in quibus quis petit id, quod jus concedit, sed alio modo, puta, ut concedatur sibi judex, & ut causa alicui committatur, quoniam superior judicem ei dare non tenetur, ex quo habet judicem. Dicuntur etiam de justitia, quia vult supplicans, ut judex datus secundùm justitiam causam expediat. Insuper supplicationes dicuntur signaturæ postea quam à Summo Pontifice, aut à Vicecancellario admittuntur, & ponitur, *Fiat*, ut ex Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 62. docet Graff. *in hoc canone sexto n.* 91. Ugolinus *de censuris Pontifici reservatis part.* 2. *in hoc canone sexto*, *vers. Ac supplicationum n.* 1. *vers. Hic excommunicantur.* Sousa *hoc loco*, circa notationes textus, *n.* 4. & Marius Alterius *in hoc canone c.* 1. *d. lib.* 5. *ex versiculo*, *secundò notandum est*, *fol.* 510. *col.* 1. & 2.

His positis, certi juris est falsificantes literas Papæ ipso jure incidere in hunc canonem, Ugolinus 126
de censuris Bullæ Cœnæ part. 2. *cap.* 6. *in principio*, *n.* 2. ubi ait falsificare literas, nihil aliud esse quam aut addere, aut detrahere, aut corrumpere, aut mutare contra dispositionem Romani Pontificis aliquid in literis contentum circa substantiam, vel qualitatem, aut totam, aut ex parte non nihil tollere. Unde sub nomine falsariorum veniunt omnes, qui radunt veteres scripturas, aut qui aliquid novi in literis Apostolicis scribunt, aut secant, lavant, aut conglutinant papirum ad falsificandum. Item, qui Bullas plumbeas de veris literis extrahunt, aut literis falsis illa affigunt, aut qui faciunt Bullas plumbeas falsas: denique, qui falsificant Annulum Piscatoris, & similia. Sayr. *de censuris Bullæ cap.* 10. ubi *n.* 11. ex-

excitat quæstionem, an incurratur excommunicatio à mutante, vel corrigente in literis Apostolicis aliquid modicum. Et affirmant Panormit. *in cap. ex literis, de fide instrumentorum*, Sylvest. *verb. excommunicatio septimo n.8. excommunicatione 4. vers. corrigentes*, & Cajetanus *verb. excommunicatio cap. 26.* dicentes ligari hac excommunicatione mutantes etiam literam unam in literis Apostolicis.

Dicendum tamen est non omnem mutationem in literis Apostolicis esse peccatum mortale, sed illam duntaxat, per quam sensus, & substantia earum mutatur, contra mentem Pontificis. Proinde quotiescumque contra mentem Pontificis mutatur sensus literarum Apostolicarum, etiamsi mutatio fiat per unam literam, vel punctum, incurritur excommunicatio hujus canonis, dummodo mutatio sit in re gravi, quia est vera, & formalis falsificatio literarum Apostolicarum, quando variatur sensus ipsarum, quem ex mente Pontificis literæ habebant, videlicet si ex tali mutatione afferant aliquid, vel negent contra mentem Pontificis, vel magis utiles reddantur, quàm esset mens Pontificis. In quibus casibus non est dubium, quòd incurratur excommunicatio hujus canonis, etiamsi mutatio modica fiat in unica litera, aut in unico puncto.

Ratio, quia excommunicatio hæc est simpliciter, & absolutè prolata sine aliqua distinctione contra falsarios, sed, qui mutat aliquid etiam modicum in eisdem literis, per quod varietur sensus literarum, verè est falsarius, & peccat mortaliter: ergo est excommunicatus. Item, quia literæ Apostolicæ tunc destituuntur suis viribus, & authoritate, quando earum sensus mutatur, & pervertitur, quamvis ex defectu solius literæ hoc contingat, ut habetur *in cap. inter dilectos, de fide instrumentorum*, ut tradit Abbas *in cap. ex parte, n. 1. eodem tit.* Ergo excommunicatio hæc incurritur, ita doctissimus Sousa *hoc loco cap. 7. disp. 42. conclus. 1. n. 4.* Marius Alterius *tom. 1. disp. 7. de excommun. Bullæ Cœnæ lib. 5. cap. 2. fol. 512. col. 2.* concordant Navarr. *d. cap. 27. n. 61. versic. sexta*, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis part. 2. §. 2. vers. Secundò pœnam hanc evadit*, Vivaldus *in Bulla Cœnæ, casu sexto, n. 55.* Salzedo *in additionibus ad Diaz in sua praxi crimin. can. 117. versic. Erit etiam à dicta pœna*, Coriolan. *hoc loco excommun. 6. versic. interrogabis*, Suar. *in Bulla Cœnæ disp. 21. sect. 2. n. 46. & 47.* & alii, quos referens sequitur August. Barbos. *in c. ad falsariorum, de crimine falsi, n. 5. & 6.* dum ibi volunt excusari ab excommunicatione, qui in literis Apostolicis aliquid modicum mutant, vel corrigunt, quando non mutatur: substantia igitur quoties ea mutatur, etiam per mutationem unius literæ, vel unius puncti, incurritur censura.

Falsitas autem in dubio non præsumitur, Peres *l. 3. in medio, vers. falsitas ergo, tit. 6. lib. 8. Ordin. & l. 5. gloss. 1. pag. 691. vers. quæro 11. tit. 12. lib. 3. ejusdem Ordin.* Valasc. *consultatione 181. n. 10.* ex Bartol. *in l. quoties §. 1. n. 3. ff. de hæred. instit.* Præsumitur enim potius error, quàm falsitas, & nemo præsumitur falsarius, Mascard. *de probationibus, conclus. 745.* Menoch. *de arbitrar. casu 309. nu. 8.* & Farinac. *in praxi crimin. part. 4. quæst. 67. n. 5.* Sed hoc procedit in foro externo, non verò in foro conscientiæ, in quo standum non est veritati falsificantis pro se, & contra se.

127 Item incurrunt in censuram falsò fabricantes literas Apostolicas, etiam in forma Brevis, ut constat ex hoc canone 6. Fabricare enim est, aliquid construere, vel facere, ut novum quid construatur, vel ut antiquum reficiatur, & in specie fabricare falsò literas nihil aliud est, quàm literas conscribere sine consensu, & mandato Romani Pontificis, aut illius ad quem tale mandatum de mandato Pontificis spectat. Duobus tamen modis falsò fabricantur literæ. Primo, quando omnia sunt falsa ex quibus literæ conficiuntur, nimirum, quando quis literas conficit, & signat, & reliqua, quæ solent apponi in veris literis, falsò apposuit. Secundò falsæ fabricantur, quando conficiuntur literæ contra mentem Pontificis, & additur, & apponitur in illis aliquid de veris literis, ut filum de vera Bulla, & sigillum cereum, vel plumbeum, ut dicitur *in cap. licet, de crimine falsi, & in cap. quàm gravi, eodem tit.* Atque ita excommunicantur literas Apostolicas fabricantes falsò, qui nomine Romani Pontificis eas fabricant, cùm tamen ad id mandatum non habeant, & ita falsum est illas esse Apostolicas, quæ excommunicatio extenditur ad fabricantes tales literas, sive sint in forma Brevis, sive sint in forma ordinaria, & sive gratiam, sive justitiam contineant. Nam verba, *Literæ Apostolicæ*, sunt generalia, idcirco generaliter sunt accipienda, argumento *l. 1. §. & generaliter ff. de leg. præst.* quod etiam ostenditur ex illo verbo, *etiam in forma Brevis*, quod explicat casum magis dubium, Ugolin. *de censuris hoc loco, vers. nec non falsò fabricantes n. 2. & 3.* Marius Alterius *suprà disp. 7. lib. 5. cap. 3. in principio*, ubi falsò fabricare literas dicit esse conficere literas sine mandato Summi Pontificis, quæ falsitas committi potest etiam in Bulla, filo, charta ac stylo scribendi, ut dicitur *in dict. cap. quàm gravi, ad finem, de crimine falsi.*

Differt autem falsificare literas Papæ, & fabricare falsò literas Apostolicas: nam falsantes dicuntur, qui falsant, ac vitiant literas, quæ verè Apostolicæ sunt, & eas corrumpunt. Fabricantes autem falsò literas dicuntur, qui literas tales sibi confingunt, & componunt, habentes illas pro veris literis Apostolicis; item, qui falsò signant supplicationes prædictas sub nomine Romani Pontificis; aut Vicecancellarii, vel eorum vices gerentium, Ugolin. *ubi proximè, vers. Nec non falsò fabricantes*, Marius Alterius *ubi proximè cap. 3. vers. quare hæc excommunicatio*, ubi volunt tam falsantes, quàm falsò fabricantes literas Apostolicas excommunicari per hunc canonem. Omnes enim sub nomine falsariorum veniunt, & ex consequenti comprehenduntur sub hac excommunicatione, ut indistinctè docent, Graff. *part. 1. decis. lib. 4. cap. 18. ex n. 87.* Suar. *suprà disp. 21. sect. 2. n. 44. cum sequentib.* Bonacin. *de censuris in Bulla Domini*, & alii, quos referens sequitur Augustin. Barbos. *in d. cap. ad falsariorum n. 3. de crimine falsi, & n. 5. & 6.* Farinac. *de falsitate quæst. 151. n. 7.* cum aliis. 128

Unde excommunicantur nedum literas totas falsò fabricantes, sed etiam, qui ex parte falsas fabricant, nimirum, si apponant falsis literis verum signum, ut dicitur *in d. cap. licet, de crimine falsi* nam diversitas manus in scriptura falsitatem arguit, Menoch. *consil. 199. n. 7. vers. tertio arguitur, & de præsumptionib. lib. 5. præs. 20. n. 9. 18. & 19.* Similiter, qui in literis Apostolicis postquam illas recipit ab officiali, mutat aliquid substantiale, verè illas falsas reddit, Marius Alter. *disp. 7. citata cap. 2. col. 3. litera D.* Item afficitur excommunicatione fabricans, quamvis deinceps illis non utatur, quia Bulla excommunicat fabricantes, & sufficit fabricatio.

Sed quid si incepit fabricare falsò literas, & postea mutato animo, & pœnitens facti non perfecit opus? Ugolin. *d. vers. Nec non falsò fabricantes*, negat incurrere ex sententia aliorum: ex sua tamen affirmat, incidere quia non est dubium fabricasse, qui incepit fabricare: ergo incurrit, siquidem Bulla fabricantes excommunicat. Nihilominus magis placet negare, eo quòd literæ Apostolicæ non vocantur,

cantur, nisi postquam sunt perfectæ, ut nihil illis desit ex necessariis, ad perfectionem. Probatur, quia sicut non incurritur excommunicatio hujus canonis à committente falsitatem in literis nondum completis, & perfectè absolutis, ut probat Marius Alterius *lib. 5. cap. 4. vers. sexta dubitatio, fol.* 518. sic etiam non incurretur propter fabricationem inchoatam, & nondum perfectam. Juvat in pœnalibus accipienda esse verba in propria significatione, Graff. *d. cap.* 18. *n.* 93.

129 Proinde qui cœpit fabricare literas, si ab opere cessavit antequam ultima manus apponeretur, non incurrit excommunicationem. Sed petes quænam literæ Apostolicæ propriè censeantur? Gomezius *lib. de Brevibus, pag.* 3. & Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 62. *vers. Tertia*, volunt dici illas, quæ nomine Summi Pontificis expediuntur, quales sunt Bullæ plumbatæ, & Brevia Apostolica. Unde falsarius literarum Episcopi, vel Nuntii non incurrit excommunicationem dicti capitis *ad falsariorum*. & multo minus in censuram hujus canonis. Ugolin. *hoc loco* §. 2. *n.* 6.

130 *vers. Septimò*; & multo minus incurret falsans literas Principis, aut Imperatoris, quandoquidem literæ Apostolicæ non sunt, nec falsantes illas veniunt sub nomine falsariorum, de quibus hoc loco, ubi excommunicantur falsarii literarum Apostolicarum, & nulla fit mentio falsariorum literarum Regum, neque Imperatorum, & quibus verba legis non conveniunt, nec dispositio convenire debet, argumento *legis* 5. §. *toties ff. de damno infecto, & cap. indemnitatibus*, §. *supradicta, de electione lib.* 6. Qui verò veniant sub nomine falsariorum, ex dictis hoc loco patet, & dixi supra *n.* 126. *in principio*.

Porrò falsificantes, seu falsò fabricantes literas Papæ ultra excommunicationem contentam *in d. cap. ad falsariorum*, quam incurrunt, cum suis fautoribus, & defensoribus, ut notant Toletus *in instruct. Sacerd. lib.* 1. *cap.* 21. Aloys. Ricc. *in decisio. Curiæ Neapol. part.* 1. *decis.* 39. *n.* 1. & Farinac. *de falsitate quæst.* 151. *n.* 7. ligantur etiam excommunicatione hujus canonis, inter quas est discrimen, quòd sub illa includantur utentes literis falsis Papæ: sub hac verò Bulla in Cœna Domini non includantur. Navar. *in manuali cap.* 27. *n.* 62. Graff. *hoc loco n.* 99. Ugolin. §. 3. *versic.* 8. Suar. *de censuris disput.* 21. *sect.* 2. *n.* 48. Coriolan. *in explicatione sextæ Bullæ Cœnæ, vers. qui verò.*

131 Ultra quas pœnas falsificantes literas Papæ, aut eas falsò fabricantes, si clerici sint, omnibus beneficiis ipso jure sunt privati, & degradantur, traduntur que Curiæ seculari, ut pœnis puniatur legalibus, quibus plectuntur laici, Goffred. *in summa rubric. de crimine falsi n.* 7. *in principio, gloss. in c. licet. in verb. falsitatis, vers. quicumque, eodem titulo.* Cardin. Zabarel. *in summ. n.* 1. *& n.* 3. & alii, quos referens sequitur Farin. *de falsitate quæstio.* 151. *n.* 1. ubi *n.* 2. limitat quando est spes de correctione; tunc enim non esse tradendum necessariò, sed posse deponi à judice Ecclesiastico, & in perpetuum carcerem mancipari, juxta dispositionem capitis *novimus*, §. *final. extrà de verbor. signific.*

Quòd si tradatur Curiæ seculari, pœna clerico imponenda est ultimi supplicii, quod est de mente glossæ *in cap. de falsariorum, in verb. legitimas, de crimine falsi*, & volunt Duennas *regul.* 290. *versic. limita primò, ad finem*, Boër. *decis.* 82. *n.* 6. Farin. *de falsitate quæst.* 151. *n.* 4. ubi *n.* 12. addit pœnam ultimi supplicii, & degradationis locum habere in mandantibus falsificare literas Papæ, per glossam *in d. cap. ad falsariorum*, ibi: *& hæc pœna imponitur*, & *ibi* Anchar, *n.* 1. *in fine, in secundò notabili*, ubi ponit generalem conclusionem, quod pari pœna punitur, qui per se, vel per alium fabricat literas falsas, neque habere dubium in laicis esse puniendos mandantes, sicut & falsificantes, tradit, & quoad clericos cogitandum relinquit Marian. Socin. *in d. cap. ad falsariorum d.* 19. ubi pro utraque parte quæstionem excutit, & *n.* 20. *& sequent.* nihil decidit.

Ex dictis constat dantes, mutantes, vel corrigentes aliquid in literis Apostolicis contra mentem Summi Pontificis si mutetur sensus literarum, etiamsi fiat mutatio unius literæ incurrere hanc excommunicationem. Ugolin. *de censuris Papæ reservatis cap.* 6. *in principio, n.* 2. *vers. quoad alterum, & sequentib.* Sousa *hoc loco cap. septimo disp.* 42. *conclus.* 1. *n.* 4. Sayr. *de censuris c.* 10. *n.* 11. & Marius Alterius *de Bulla Cœnæ disp.* 7. *lib.* 5. *cap.* 2. *per totum.* 132

Hoc tamen fallit, quando solùm in literis Apostolicis gramaticalis error emendatur; tunc enim non incurritur censura hujus canonis. Ratio, quia corrigentes errorem grammaticalem, qui datur contra regulas linguæ Latinæ, vel bonæ ortographiæ, non est verè falsarius, nec de crimine falsi puniri potest. Atqui in hoc canone prohibetur literarum falsificatio vera, & formalis, non autem materialis; ergo non incurritur excommunicatio. Confirmatur, quia ut quis puniatur de crimine falsi per additionem, mutationem, vel correctionem literarum, debet dari mutatio veritatis cum dolo, & jactura, sed qui corrigit errorem grammaticalem, non mutat veritatem, cùm sensus idem maneat, nec facit cum dolo, cùm non mutet, neque addat, nec emendet Grammaticam ad decipiendum; nec denique ex additione, nec ex emendatione circa Grammaticam sequitur præjudicium; ergo non est falsarius, & ex consequenti, non incurrit excommunicationem, quia, ut puniatur de falso, opus est, quòd interveniat mutatio veritatis cum dolo, & jactura, secundùm Sylvestrum *verb. falsarius n.* 1. Armilla *ibidem, n. eodem*, & Vivaldus *in Bulla Cœnæ Domini n.* 47. & colligitur *ex cap. conscientia, de crimine falsi*, ubi notatur per rasuram Bullæ in loco non suspecto non dari falsitatem: secus si fiat rasura in loco suspecto, ita Menoch. *de arbitrar. casu* 187. *n.* 34. Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. apostilla*, Mascard. *de probat. conclus.* 494. Fr. Antonius de Sousa *hoc loco cap.* 7. *disp.* 42. *n.* 7. & alii, quos referens sequitur Augustinus Barbos. *in d. c. ex conscientia*, per textum ibi: *nisi paucarum literarum rasuras, de crimine falsi*: pro quo etiam faciunt tradita ab ejus parente *in remiss. ad ordin. Regiam lib.* 1. *tit.* 78. §. 4. *n.* 7. *&* 8. & Marius Alterius *dict. disput.* 7. *lib.* 5. *cap.* 2. *fol.* 512. *versicul. hanc opinionem probat Navarr.*

Quando tamen mutatio fit secundùm mentem Pontificis, sed adversùs id quod in literis habetur, dicendum est, tamquam probabilius, incurri sententiam hujus canonis, Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 46. *&* 47. eo quòd talis mutatio est gravis, & quamvis Pontifex in mente habuerit concessionem facere secundùm mutationem factam, non vult tamen, ut error literarum per alios, quàm per officiales ad hoc deputatos error emendetur; item quia non licet novas literas construere in supradicto negotio, & supponere loco aliarum: igitur nec jam expeditas ita mutare, Sousa *d. dips.* 42. *conclus.* 4. *n.* 8. de quo valde dubito: quia non mutatur sensus, nec veritas, ideo in foro conscientiæ non probo. 133

Quoad abradentes idem traditur de detruncante Bullas de literis Papalibus, quia per abrasionem literæ Apostolicæ redduntur falsæ, & ut falsarius puniri debet, & excommunicari. text. *in cap. licet, de crimine falsi*, per textum ibi, *vel abrasa*. Abrasio enim reperta in aliquo instrumento, falsitatem arguit, Menoch. *de arbitrar. casu* 187. *n.* 51. Mascard, *conclus.* 1254. Farinac. *de falsitate quæst.* 151. *à n.* 5. *& sequenti, & quæst.* 153. *à n.* 64. *usque ad n.* 71.

nisi

niſi abraſio fiat ab officiali ad id deputato. Goffred. *in ſumma, in rubric. de crimine falſi num.* 9. Hoſtienſ. *in eadem ſumma de crimine falſi num.* 3. *verſ. quinto,* cum literis Bullatis, gloſſa *in cap. licet, in verbo tenuem*, §. *ſi verò litera, extra eodem tit. de crimine falſi*, dicentes raſuram quamlibet etiam modicam, & & unius ſyllabæ, unius literæ, vel puncti factam ab alio, quàm ab officialibus Cancellariæ deputatis efficere literas falſas, & abradentes ligari excommunicatione, quod intelligitur, quando per talem abraſionem literæ, vel Syllabæ unius mutaretur ſenſus, vel ſubſtantia verborum, Imola *in cap. ex literis n.* 3. *in fine, de fide inſtrumentorum*, & Joannes Andreas *in cap. inter dilectos, num.* 11. *eodem titulo,* Marius Alterius *dict. cap.* 2. *verſ.* 1. *excommunicatio hujus canonis, & verſ. ſecundo probatur, quoniam qui radit,* ubi abſolutè tuetur tanquam probabilius radentem integram propoſitionem in reſcripto Papæ immutando ſolùm verba, & alia elegantiora apponendo ejuſdem prorſus ſenſus; & ſententiæ, quem, & quam priora raſa, & extincta ſignificabant, utique falſarium cenſendum eſſe, & ligari excommunicatione.

134 Nihilominus quoad hoc ſententia hæc non placet omnino, ſaltem in foro conſcientiæ, quia ſi ſenſus non mutatur, nec adverſantur verba mutata diſpoſitioni Summi Pontificis, non video, cur radentes incurrant in crimen falſi, nec in excommunicationem hujus Canonis. Secus in foro externo, in quo crimen falſitatis, ut inquit Abbas *in cap. ex literis, num.* 3. *de fide inſtrumentorum*, committitur regulariter, etiam ſi corrigantur literæ in ea parte, in qua expreſsè conſtaret de errore: igitur idem erit quoties corrigitur unica litera, vel figura, quia conſideratur actus fabricationis raſuræ, & immutationis non verò ſenſus, ſecundùm Goffredum *in d. ſumma in rubrica, de crimine falſi,* practica Manteleon. *fol. mihi* 270. *num.* 818. Bajard. ad Clarum *in* §. *falſum, num.* 275. & Farinac. *de falſitate, quæſt.* 151. *num.* 42. ubi tenent raſuram in literis Apoſtolicis etiam unius ſyllabæ inducere falſitatem, quod intellige in foro externo. Secus in foro conſcientiæ, niſi quando variatur ſenſus verborum. Item quando fit abraſio diſpoſitione juris, tunc etiam illa reddit falſas literas Apoſtolicas: ſecus in narratione facti Afflictus *deciſ.* 404. *n.* 5. vide Farinac. *de falſitate, quæſt.* 153. *à num.* 72. *uſque ad numerum* 80. *cum Tribus ſequentibus.*

135 Quid de Jubentibus, vel mandantibus falſificare literas Apoſtolicas, Graff. *hoc loco cap.* 18. *in verb. ſupplicationem, n.* 95. negat hos incurrere in hunc canonem Bullæ Cœnæ, *verſ. limitatur verò*, nec fautores præſtantes auctoritatem hujuſmodi falſificantibus, quia nulla mentio fit, hoc loco, de mandantibus, nec de jubentibus. Quod etiam tradit Ugol. *de cenſuris Pontifici reſervatis*, §. 2. *verſ. tertio, & n.* 3. de conſulentibus videlicet, qui literas hujuſmodi falſandas conſulunt, quia Bulla in Cœna Domini neutros excommunicat. Cùm autem verſemur in pœnis, cùm non exprimantur, debent excuſari à cenſura Bullæ Cœnæ tam mandantes, quàm conſulentes: non tamen erunt immunes à cenſura capitis *ad falſariorum, de crimine falſi*, pro ut Ugolinus, & Graffis ſuprà ſcripti. Marius Alterius *diſp.* 7. *de excom. Bull. Cœn. lib.* 5. *cap... fol.* 516. *col.* 2.

136 Porrò Clerici per ſe, vel per alios literas Apoſtolicas falſificantes, ut dixi, ultra excommunicationem ipſo facto beneficiis ſunt privati ipſo jure, etiam ſi faciant falſificare, Farinac. *d. quæſt.* 151. *num.* 1. *& ſequentib. uſque ad num.* 10. Sayr. *de cenſuris Bullæ Cœnæ, cap.* 10. *num.* 6. *& ſequenti*, quod extenditur ad mutantes, vel detrahentes aliquid modicum in literis Apoſtolicis, quando modica mutatio vel additio variant ſenſum Bullarum, & diſpoſitionem Summi Pontificis mutaret. Hoc tamen diſtinctione temperandum eſt, nimirum falſificantes per ſe ligari cenſura hujus Canonis, Graff. *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 92. & Suar. *de cenſuris, diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 48. quos referens ſequitur Souza ſuprà *diſp.* 45. *n.* 1.

137 Falſificantes tamen per alios non excommunicari per hunc canonem, ex eo patet, quia Bulla hoc loco non meminit falſificantiùm per alios literas Apoſtolicas, quòd ſi voluiſſet eos comprehendere expreſſiſſet quidem; ſicut expreſſit *in d. cap. ad falſariorum, de crimine falſi*, in cujus cenſuram incurrunt falſificantes literas Apoſtolicas per alios, quæ tamen cenſura nulli eſt reſervata.

Confirmatur, quia nomine falſariorum in hoc canone non veniunt niſi, qui falſitatem committunt per ſe, non verò, qui mandant, vel conſulunt falſitatem fieri: idcirco, qui faciunt per ſe actum prohibitum, incidunt in hanc cenſuram, non verò agentes per alios, etiamſi dent cauſam falſificandi. Ratio, quia ſumus in materia pœnali, quæ debet reſtringi potiùs, quàm ampliari. *cap. in pœnis, de regulis juris, in* 6.

Nec obeſt regula juris, *qui per alium, de regulis juris lib.* 6. *Qui per alium facit, perinde eſt, ac ſi per ſe ipſum faceret.* Ex qua per alium falſificare, per ſe falſificare dicitur; quia ad hoc reſpondetur mandantem falſificare, propriè non falſificare, ſed dici falſificare, ex juris interpretatione. Jus enim interpretatur illum falſificare, quamvis non falſificet verè, ac realiter, conſiderata propria ſignificatione: atque ita regula illa, *Qui per alium facit, perinde eſt ac ſi faceret per ſe ipſum*, accipienda eſt non ſecundùm rei veritatem, ſed ſecundùm juris interpretationem ſeu fictionem, quæ juris interpretatio; ſeu fictio non procedit in pœnis, neque in cenſuris: proinde quando pronunciatur contra facientes, non ampliatur ad mandantes, ut notat Marius Alterius *lib.* 3. *de cenſuris, diſp.* 2. *cap.* 2. poſt Cajetanum *verb. excommunicatio, in principio, c.* 47. Sylveſt. *excommunicatio* 10. *dubio* 4. Tabien. *excommun.* 5. *caſu* 44. & Navarr. *in manuali, c.* 27. *n.* 51. negantes in cenſuris comprehendi mandantes, conſulentes, & alios ſimiles, ſed ſolùm facientes.

Nec etiam obeſt caput *ſi quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. ubi mandans percuſſionem clerici, declaratur incidiſſe in excommunicationem Papalem, ſicut ipſe percutiens, ut eſt communis, per textum *in cap. mulieres* 6. §. *ultimo, de ſentent. excomm.* & docent Suarez *de cenſuris, diſp.* 21. *ſect.* 1. *num.* 55. Avila *part.* 2. *cap.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 6. Belanus *de ſacrament. & cenſur. tom.* 2. *diſp.* 15. *nu.* 27. *cum ſequent.* Molin. *de juſtitia, tract.* 3. *diſp.* 52. *num.* 2. & Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 129. dicentes mandantem verberari clericum ſequuta percuſſione, ligari excommunicatione. Quia dictum caput *mulieres*, non declarat excommunicatum mandantem percutere clericum ex decreto dicti cap. *ſi quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. quo ſunt excommunicati percuſſores clerici, quaſi, qui mandet, verè percutiat; ſed quia aliis conſtitutionibus juris canonici ſtatutum erat mandantem percutere, ligari excommunicatione, ut *in cap. quantæ, de ſentent. excommun. & cap. ſicut dignum, de homicidio.* Et quamvis in his juribus non fuiſſet ſancitum excommunicationem latam contra percuſſores clericum, includere etiam mandantes, potuit Pontifex in illo cap. *mulieres*, explicare hoc modo, *cap. ſi quis ſuadente*, & ampliare illud, ut comprehenderet etiam mandantem, quamvis ex vi canonis antea mandans non comprehenderetur. Quæ extenſio aliquando datur de uno caſu ad alium, ne lex fraudetur ſuo fine, ut habetur *in cap. ſignificavit, de Judæis*, quod ſtatuit mittentes arma ad Sarracenos ligari excommunicatione, ſicut ligantur

tur deferentes per canonem latum contra facientes: alioqui lex suo effectu frustraretur, Navarr. *cap.* 27. *n.* 51. argument. *cap. si civitas, de sentent. excommun.* ubi interdictum civitatis extenditur ad suburbia, ne lex careat suo effectu.

Quamobrem cùm prohibitio nostri Canonis facta sit in falsarios literarum, & in jure non reperiatur mandans falsificationem, comprehensus non continetur in hoc canone, nisi qui est verè falsarius; non autem talis per juris fictionem, & idem dicendum est in cæteris odiosis, quoties in jure non exprimuntur mandantes, vel consulentes. Nam quamvis committunt contra legem quantum ad culpam criminis, non tamen quoad pœnam; si in jure non exprimitur; quia re vera aliud est facere, aliud mandare, ut fiat: idcirco lex loquens de faciente, non debet extendi ad mandantem, eo quòd mandans committit delictum juris fictione, non ex natura rei, & lex non est extendenda ad casus jure fictos, sed ad veros: igitur excommunicatio lata contra falsantes, vel contra facientes, non comprehendit mandantes, nisi in lege id exprimatur. Neque tunc comprehenditur mandans, quasi in eo eventu mandare sit, facere; sed quia legislatori tunc placuit æquiparare facientem, & mandantem, quoad pœnam, ita Marius Alterius *tom.* 1. *de censuris, disp.* 2. *de causis excommunicationis, lib.* 3. *cap.* 2. *fol.* 291. *& sequenti, & disput.* 7. *de excommunicatione Bullæ Cœnæ, lib.* 5. *cap.* 3. *vers. tertia dubitatio*, & Ugolin. *ubi sup. d.* §. 2. *n.* 3. cum aliis.

138 Sed quid dicendum, si quis corrigat literas ampliores ad sensum minutæ Pontifici oblatæ, quod fieri potest, quando scriptor in scribendis amplioribus literis mutet in ipsis literis sensum, qui continebatur in minuta illa, quæ Pontifici offerebatur, & illæ in cujus gratiam factæ sunt, sciens veritatem minutæ, mutaret, & corrigeret literas illas ampliores secundùm verum sensum ipsius minutæ? Placet non incurrere in hunc Canonem, quia re vera non fuit falsarius, sed potiùs restitutor veritatis, juxta sensum, & mentem Pontificis, ita Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 12. Displicet tamen doctissimo Fratri Anton. de Sousa *disp.* 42. *num.* 8. *versic. quarta conclusio*, ubi nunquam probabilius cum Suario vult, incurri censuram hujus Canonis, quoniam, quamvis, mutatio fiat secundùm Pontificem, intentio illius est, ut error literarum per officiales ad hoc disputatos corrigatur.

Utraque sententia defendi potest. Prima, in foro conscientiæ, quando nullum intervenit peccatum saltem mortale in ea mutatione; puta quando non datur facilis recursus ad officiales Curiæ, quibus hoc ex officio competit, nimirum corrigere errores Notariorum, vel Scribarum. Tunc enim in utroque foro, qui mutaverit literas, non incidit in hanc censuram, ut bene notat Graff. *in hoc Canone*, dicens illum non procedere contra mutantes in literis ea, quæ potiùs erant expressa in supplicationibus, & per errorem Notarii fuerant variata, quod probat exemplo impetrantis dispensationis Breve à Pontifice in tertio gradu consanguinitatis, & loco illius positum fuit à Notario in literis, affinitatis, aitque non incurrere hanc censuram si mutavit in Bulla, sicut in supplicatione dicebatur. Secunda autem sententia habebit locum in foro externo, quia mutatio hæc est magni momenti, & non debet emendari propria autoritate cujusque, sed per officiales ad id deputatos. Probatur, quia sicut non est integrum in casu proposito novas literas conficere; sic etiam non licet jam expeditas ita mutare: atque ita in foro exter-

no timeri potest excommunicatio contra falsantes, seu mutantes literas Apostolicas, quod in casu prædicto videtur contingere, Fr. Antonius de Sousa *ubi proximè, num.* 8.

Ex dictis sequitur discrimen inter excommunica- 139
tionem contra falsantes literas Apostolicas contentam *in d. cap. ad falsariorum, de crimine falsi*, & inter excommunicationem contra eosdem falsarios in hoc canone Bullæ Cœnæ impositam. Primò, falsificantes literas Papæ ipso jure cum suis fautoribus excommunicationem incurrunt, per dictum caput *ad falsariorum*, Cardinalis Toletus *in instruct. Sacerd. lib.* 1. *cap.* 22. Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 4. *cum sequentib.* Fr. Antonius de Sousa *hoc. loco cap.* 7. *disp.* 45. & Farinac. *in praxi crimin. part.* 6. *de falsitate, quæst.* 151. *n.* 7. per textum clarissimum *in d. cap. ad falsariorum, vers. Nos enim*, in illis verbis: *Anathematis vinculo dicernimus innodatos.* & *ibi* glossa in figuratione casus, *versic. ipsi etiam, & in versic. Nota, quòd omnes falsarii.* Item, quia sub illo cap. *ad falsariorum*, includuntur, qui per alios falsificant, vel exercent falsitatis vitium, Goffredus *in summa, rubric. de crimine falsi, n.* 7. & Hostiensis *in summa, eodem tit. n.* 8. *vers. nam falsariis*, & constat ex *d. cap. ad falsariorum, vers. nos enim*, in illis verbis: *Qui per se, vel alios*, & *ibi* glossa in figuratione casus, Hostiens. *n.* 4. *in verb. per alios*, Joannes Andreas *in summa, & n.* 2. *in verb. vel alios, & num.* 3. *in verb. per se*, dicentes per hoc caput non solùm falsificantes per se, sed etiam fautores eorum, nec non falsificantes per alios incurrere in excommunicationem ipso jure. Secus per Canonem Bullæ Cœnæ, perquem innodantur excommunicatione falsificantes per se, non verò alij, ut per Jacob. de Graffis *d. cap.* 18. *n.* 93. *&* 95. Suarez *d. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 48. Coriolan. *in explicatione Bullæ Cœnæ, circa sextam excommunicationem, vers. qui verò*, & Marius Alterius *d. disp.* 7. *cap.* 5. *in principio, lit. B. & C.*

Differunt etiam, quia *in d. cap. ad falsariorum*, excommunicantur mandantes, & consulentes, qui non afficiuntur excommunicatione hujus canonis. Et latiùs patet excommunicatio dicti capitis *ad falsariorum*, quàm excommunicatio hujus canonis, quæ non extenditur ad utentes literis falsis, ad quos extenditur excommunicatio juris communis, sive utentes fuerint actores falsitatis, sive alius, ut dicetur infrà *n.* 141.

Similiter non incidit in aliquam excommunica- 140
tionem, qui literas Apostolicas delet, aut scindit, dummodo qui delet, aut lacerat, sit ille in cujus favorem literæ fuerunt impetratæ, & ad quem literæ spectabant, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis*, §. *hoc. loco, fol.* 156. *n.* 4. *col.* 2. ex eo fundamento, quia favori suo quisque potest renunciare, textus *in cap. ex conscientia* 9. *de crimine falsi*, ibi: *Cùm quilibet ad renunciandum juri suo*, &c. concordat lex, *si quis in conscribendo, C. de pactis*, ibi: *omnes licentiam habere his, quæ pro se introducta sunt, renunciare*, Gail. *lib.* 1. *observat.* 40. Menoch. *de præsumptionibus, lib.* 6. *præsumpt.* 41. *& cons.* 910. *n.* 1. D. Barbos. *in lege alia*, §. *eleganter, à n.* 12. *ff. solut. matrimon.* Morla *in Emporio juris civilis, part.* 1. *tit.* 1. *in præludio, n.* 19. Surd. *cons.* 198. *n.* 2. & Azor. *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 22. *quæs.* 10. & Tabien. *in verb. excommunicatio, quinto casu* 5. *n.* 5. *vers. posset tamen. impetrans.*

Eodem modo non ligantur excommunicatione 141
hac sexta utentes literis falsatis, quia eorum nulla fit mentio, nisi falsificantium vel fabricantium literas falsas, non autem utentium illis. Nam aliud est literas falsare, vel falsò fabricare, & aliud uti illis. Atque ita pœna in uno casu posita ad

ad alium non transfertur, argumento *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Quare utentes excusantur ab hoc canone, non autem ab excommunicatione lata *in d. cap. ad falsariorum, de crimine falsi.* Ugolin. *ubi supra d.* §. 2. *num.* 7. *vers. octavo*, in excommunicationem hanc non incidit, qui hisce literis falsatis utitur ex Cajetano *in summa in verb. excommunicatio, c.* 27. *num.* 62. *vers. quarta*, & Graffis *hoc loco d. cap.* 6. *num.* 99. *vers. sexto*, ubi addit eos dici utentes, qui literas Papæ esse falsas, & utuntur illis, non tamen propterea incidit, qui utitur, in nostrum hunc canonem, sed in censuram dicti capitis *ad falsariorum, de crimine falsi*, Suarez *de censur. disputat.* 21. *sect.* 2. *nu.* 48. & alii quibus accedit Sousa *disp.* 43. *n.* 3. *vers. tertia conclusio*, Farinac. *de falsit. quæst.* 151. *ex num.* 65.

142 Idem dicendum est de falsificantibus literas Apostolicas antequam perficiantur, & signentur à Romano Pontifice, si qui eas falsent, non ligari hac excommunicatione. Nam adhuc non dicuntur proprié literæ Apostolicæ, ex quo à Papa non sunt signatæ, nec approbatæ. Ugolin. *de censuris Bullæ Cœnæ, d.* §. 2. *num.* 7. *vers. postremò in excommunicationem hanc non incidit*, post Sylvestrum *in verb. excommunicatio* 7. §. 4. *nu.* 10. *vers. & tertio*, & Vivald. *in hoc canone, num.* 52. & Marius Alterius *tom.* 1. *disputat.* 7. *de excom. Bull. Cœn. lib.* 5. *cap.* 4. *vers. Sexta dubitatio. fol.* 518. *col.* 1.

Secus si falsentur literæ postquam sunt Bullatæ, seu signatæ, & omnino expeditæ, ita, ut officiales nihil habeant addendum, quales sunt literæ, quibus non deest aliqua qualitas substantialis ad illarum veram expeditionem; tunc enim vocantur veræ literæ Apostolicæ, Alexand. *cons.* 215. *Visis probationibus, lib.* 2. ubi probat Bullam imperfectam non censeri propriè Bullam; sicut testamentum defectuosum non est testamentum. *l. Paulus respondet falsum, ff. de verbor. significat.* Quinimo si quis falset literas habentes omnia requisita ad germanam illarum expeditionem, sed ex aliquo defectu essent invalidæ, puta ratione surreptionis, vel ex aliqua alia causa: tunc committens aliquam falsitatem eisdem, incurret censuram hujus canonis, & cæteras pœnas falsariis impositas, quia erant veræ literæ Apostolicæ, quod requiritur ad excommunicationem incurrendam, esto destituerentur omni valore. Confirmatur, quia hæc Sexta censura, ut incurratur, nihil disponit de valore literarum, sed, ut literæ falsentur, habeant omnia necessaria ad veram illarum expeditionem Cassad. *decis.* 2. *circa medium*, *de reserv.* vide Gonzal. *de mensib. gloss.* 51. *numero* 45.

143 Non ligabitur tamen excommunicatione hujus canonis falsans literas alterius quàm à Romano Pontifice, videlicet Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, vel Nuntii Apostolici, vel Legati, vel Delegati Romani Pontificis, vel Pœnitentiariæ, vel Collegii Eminentissimorum Cardinalium, quia hujusmodi literæ, non sunt literæ Papales, nec dicuntur propriè Apostolicæ, & ideo cùm sint diversa, diversa sit illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Navar. *cap.* 21. *num.* 6. Graff. *hoc loco*, *nu.* 96. & 98. quem sequitur Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis*, *cap.* 6. §. 2. *n.* 6. *vers. septimo*, & probatur ex traditis à Farinac. *de falsitate, quæst.* 151. *part.* 1. *ex num.* 60. 61. 62. ubi agit de falsificantibus literas non Papæ, sed Capituli ac aliorum Prælatorum, qui diversis pœnis temporalibus puniuntur, & multo mitioribus, quàm falsificantes literas Papæ, ac Regum, qui pœna ultimi supplicii puniri solent. Nec item incurrit falsificans literas Cardinalis scribentis nomine Papæ. Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ, part.* 1. *decis.* 36. *n.* 3. nec falsificans literas privatas Papæ, quas amicis, vel privatis personis mittit, & ut privata persona scribit, Ugolin. *d. capite* 6. *hoc loco*, §. 2. *num.* 5. *vers. sexto.*

Denique non afficiuntur censura hujus canonis 144 impetrantes à Romano Pontifice literas surreptitias, aut obreptitias, quamvis tacita veritate, & falso expresso concessæ fuerint, quia ipsæ literæ propriè non censentur falsatæ, ut per Vivald. *hoc loco, num.* 51. Graffis *d. cap.* 8. *n.* 89. ubi illum liberat ab excommunicatione, non tamen à peccato mortali, & impetratis carere debere, ait *cap. super literis*, *de rescriptis*, quia non sunt falsæ literæ, & ideo non incurritur excommunicatio, Soar. *de censuris disp.* 21. *num.* 50. Ugolin. *eodem titulo, & loco* §. 2. *num.* 3. *vers. quarto*, & Sousa *disputat.* 44. Nam quoad expeditionem hujusmodi literæ non sunt falsæ, cùm procedant à Cancellaria Papæ: atque ita impetrantes non afficiuntur censura hujus Canonis, nec ligantur excommunicatione, de qua *in cap. ad falsariorum, de crimine falsi*, ut per S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 25. *cap.* 13. Sylvest. *verb. excommunicatio.* 7. *num.* 8. *excommunic.* 4. *vers. & secundo.* Cajet. *eodem verbo*, *cap.* 26. quos refert, & sequitur Coriolano *in explicatione Sextæ Bullæ in Cœna Domini*, *vers. dubitatur.* Ratio rationis est, quoniam eas impetrantes non peccant committendo falsitatem in Apostolicis literis ritè, & rectè expeditis, neque falsò fabricantes eas literas uti Apostolicas; sed utuntur falsitate, veluti medio, ut obtineant à Romano Pontifice literas, quæ nuncupantur literæ Apostolicæ, quoad expeditionem, etiamsi in illis reperiatur falsa narratio ex falsa partis suggestione: atque ita nulla incurritur excommunicatio, prout vult Riccard. *dist.* 18. *art.* 12. *quæst.* 3. Non enim dicuntur impetrantes falsarii, quia veras literas impetrant, quamvis falsum dicant, Rebuff. *in explicatione hujus canonis*, *vers. & supplicationum*, proinde non coërcentur pœna excommunicationis, Tolet. *in summa*, *lib.* 1. *cap.* 22. *vers. tertio impetrantes*, & est communis.

Quod diximus hactenus de falsificatione, & mu- 145 tatione literarum, extende ad mutationem, & falsificationem sigilli, & ad falsantes supplicationes signatas à Romano Pontifice, vel à sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellario, vel ab eorum vicegerentibus. Idem dicas de obsignantibus falsò supplicationes sub nomine Romani Pontificis, aut gerentis vicem ejus sine eorum licentia, quæ duobus modis falsò signari possunt. Primò adulterino signo, quando signantur fabricato signo falso, simili verò signo. Secundò quando signantur signo vero, furtim tamen; & sine consensu illius ad quem hoc pertinet. Et utroque modo signantes afficiuntur excommunicatione hujus canonis, Ugolinus *hoc loco*, *d.* §. 2. *vers. etiam falsò signantes*, & Marius Alterius *ubi suprà hoc loco lib.* 5. *cap.* 3. *vers. falsò signare*, *fol.* 516. *col.* 1. Hactenus de capite sexto hujus canonis. Nunc ad septimum veniamus.

---

§. VII.

Septima excommunicatio Bullæ Cœnæ contra deferentes arma & alia usui bellico ad infideles sic se habet.

ITem excommunicamus, & anathematizamus om- 146 nes illos, qui ad Sarracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes, & inimicos, vel Hæreticos per nostras, sive hujus sanctæ Sedis sententias expressè, vel nominatim declaratos, deferunt, seu transmittunt equos,

equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipso canape, quàm alia quacumque materia, & ipsam materiam, aliaque hujusmodi; quibus Christianos, & Catholicos impugnant, nec non illos, qui per se, vel alios de rebus statum Christianæ Reipublicæ concernentibus, in Christianorum perniciem, & damnum ipsos Turcas, & Christianæ Religionis inimicos, nec non hæreticos in damnum Catholicæ Religionis certiores faciunt, illisque ad id auxilium, consilium, vel favorem, quomodolibet præstant. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, quibusvis personis, Principibus, Rebuspublicis, per nos, & Sedem prædictam hactenus concessis, de hujusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.

EPITOME.

147 *Materia excommunicationis septimæ Bullæ Cœnæ est sacrilegium commissum contra Christianum principatum.*
148 *Excommunicatio septima Bullæ in tres partes dividitur.*
149 *Deferentes arma, & alia usui bellico utilia hostibus Christianæ Reip. quicumque sint excommunicantur.*
& est universalis. ibid.
150 *Sarracenorum nomine, qui veniant? ad quos probibetur arma ferri.*
151. 152. 153. *Hæretici ad quos prohibentur deferri usui bellico utilia sunt declarati per Sedem Apostolicam.*
154. 155. 156. *Hæretici declarati in Curia per sententiam officialium Papæ censentur declarati à Papa.*
157 *Hæreticis declaratis extra Curiam Romanam arma deferentes non afficiuntur excommunicatione Bullæ Cœnæ.*
158 *Hostes Christiani nominis in Bullæ Cœnæ excommunicatione, qui vocentur?*
159 *Equorum nomine, qui prohibentur ad hostes Christiani nominis deferri, qui veniant?*
160 *Equis probibitis censentur probibita omnia accessoria annexa, & connexa.*
161 *Equum unum ad hostes deferens an afficiatur excommunicatione.*
162 *Arma probibita deferri ad infideles, quænam sint?*
163 *Cultri parvi, & gladioli, quibus utimur ad usus domesticos, an veniant nomine armorum probibitorum?*
164 *Arma donantes infidelibus viventibus in locis remotissimis à Christianis, an incurrant excommunicationem Bullæ?*
165 *Equum unum, vel gladium donans infideli, quando excusetur ab hac censura?*
166 *Ferrum probibitum ad hostes deferri quid comprehendat?*
167 *Filum ferri, stannum, chalybs probibentur deferri ad hostes, & vena ferri.*
168 *Aurum, argentum, æs, & plumbum, & quodcumque metallum probibentur deferri.*
169 *Fideles pendentes tributa infidelibus an incidant in excommunicationem?*
170 *Instrumenta bellica lignamina, linum, & funes probibentur deferri ad hostes.*
171 *Verba hæc, quibus Christianos, & Catholicos impugnant, quid probibeant ad hostes deferri.*
172 *Secreta fidelium revelantes per se, vel per alios infidelibus, incidunt in excommunicationem Bullæ.*
173 *Fideles potius mortem pati debent, quàm revelare secreta in communem perniciem Christianorum.*
174 *Auxilium, consilium, vel favorem præstantes circa probibita deferri ad hostes, excommunicantur.*
175 *Auxilium, favor, & consilium quibus modis potest ferri infidelibus?*

Materia hujus excommunicationis septimæ est sacrilegium patratum contra Christianum Principatum, teste Cajetano *in summa verb. excommunicatio cap.* 20. Graffis *hoc loco n.* 100. & lata est hæc excommunicatio ad tuendam fidem Catholicam à Summo Pontifice, cui competit Christianæ Reipublicæ cura, ac defensio tanquam Christi vicario, & totius Christianæ Reipublicæ Capiti. Finis autem est ne quis inimicis, & hostibus Christiani nominis auxilium præstet in perniciem Catholicorum. 147

Dividitur hic canon in tres partes, in prima prohibetur deferre, vel transmittere ad infideles, nec non ad hæreticos arma, & alia omnia, quibus possint uti ad impugnandos Catholicos, videlicet equos, arma, ferrum, filum ferri, &c. In secunda prohibetur certiores facere Turcas, & alios Christianæ Religionis inimicos, quicumque illi sint, per se, vel per Nuntios de rebus ad statum Christianæ Reipublicæ pertinentibus in Catholicorum damnum, ac perniciem. Quæ prohibitio exprimitur in hoc canone, his verbis. *Nec non illos, qui per se, vel alios de rebus statum Reipublicæ concernentibus in Christianorum perniciem, &c. certiores faciunt.* In tertia prohibetur eisdem infidelibus, vel hæreticis propter eundem finem, nimirum in perniciem Christianæ Religionis, ac nominis consilium, auxilium, vel favorem quomodolibet præstare, non obstantibus quibuscumque privilegiis, ibi: *Illisque ad id auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet præstant.* Ex quibus verbis constat revocari omnia privilegia, si fortè à Summo Pontifice, vel à Sede Apostolica hactenus Principibus, aut Rebuspublicis fuerunt indulta, in quibus hujusmodi prohibitionis mentio expressa non fuerit, ut expresse in eodem canone continetur. 148

In hanc ergo excommunicationem incurrunt deferentes arma, ac reliqua hoc loco prohibita ad hostes Christianæ Religionis, & nemo ab ea excluditur propter dictionem illam, *omnes*, quæ est universalis, & includit singulos, & nullum excludit, argumento *c. si Romanorum, dist.* 19. ibi: *Dicendo verò omnia decretalia constituta, nullum de Decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandaverit esse custodiendum.* Et rursus asserendo, *omnium Decessorum nostrorum*, nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit. Unde patet verbum *omnes*, omnes generaliter comprehendere, quoad personas, & quoad ibi contenta. Quare incidunt in excommunicationem delinquentes, etiamsi Reges sint, vel Imperator, & multo fortiùs privati homines, sive laici, sive clerici existant. Navarr. *in cap. ita quorumdam, notabili octavo, n.* 8. *de Judæis*, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, hoc loco cap.* 7. *n.* 1. Marius Alterius *disput.* 8. *de excommunic. Bull. Cœnæ lib.* 5. *cap.* 1. ubi addit sub hac excommunicatione comprehendi personas eminentiores, sive Ecclesiasticas, ut Episcopos, Archiepiscopos, & superiores Prælatos, sive laicales, ut Duces, Reges, & Regibus, si qui sunt, superiores, ut probat Marius Alterius *ubi proximè*, & antè *disput.* 10. *de causis excommunicationis lib.* 3. *cap.* 5. & deducitur ex gloss. *in cap. ut circa versic. Aliorum, de electione lib.* 6. & pluribus confirmat Covaruv. *lib.* 1. *variar. resol. cap.* 13. ex vi ac virtute hujus dictionis, *omnes*, & *omnia*, quibus declaratur omnes comprehendi, & neminem excludi. 149

Excommunicantur omnes Christiani per dictionem, *omnes*, & *soli*, quia excommunicationis Christiani sunt capaces, *cap. omnis Christianus*, 11. *quæst.* 3. 150

& cap. Romana. §. *in universitatem*, ut vult *ibi* Domin. *de sentent. excommunic. lib.* 6. Idcirco esto infideles, qui subduntur Catholicis, deferant prohibita, possunt plecti aliis pœnis inductis *in l.* 2. *C. quæ res export. non debeant.* & tradit Calderin. *in Consilio* 2. *de Judæis*, & Felin. *in cap.* 1. *limit.* 5. *de constitutionibus.* non incurrunt tamen in hanc censuram, Navarr. *in cap. ita quorumdam, notab.* 8. *n.*8.*de Judæis.*

151 Nomine Sarracenorum comprehenduntur, qui nefariæ Mahometi perfidiæ accedunt, sive sint Turcæ, sive Mauri, sive Persæ, sive Tartari, sive Ægyptii, ita Fr. Antonius de Sousa *in explicatione Bullæ Cœnæ cap.* 8. *n.* 3. Azor. *instit. moral. lib.* 8. *cap.* 23. *quæst.* 4. *tom.* 1. ubi vult ligari excommunicatione hac Christianos, qui non solùm ad Turcas, & Mauros, sed etiam, qui ad paganos, ad Judæos, seu ad Ethnicos deferunt arma, & prohibita instrumenta; modò sint Christianæ religionis inimici, qui actu, vel habitu bella Christianis inferant, idem Navarr. *in d. cap. ita quorumdam, notabil.* 4. *nu.* 17. ex verbis hujus canonis, ibi, *& alios Christiani nominis hostes, & inimicos.* Judæos autem esse Christiani nominis inimicos est in confesso, adeò, ut si potentia Judæorum pravæ eorum voluntati, quam in Christianos habent æquipararetur, Turcas nobis infensos longè superarent.

152 Nomine hæreticorum hoc loco veniunt nominatim, & expresè à Sede Apostolica declarati etiam si non sint hostes nominis Christiani, cùm nomen Christi Domini profiteantur: nihilominus Religionem Catholicam intestino odio prosequuntur, & Ecclesiam Romanam detestantur, graviusque peccant in illam, quàm Sarraceni, & infidelitas eorum detestabilior est, quàm aliorum infidelium, & paganorum, ex Divo Thoma 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 6. Sayr. *in hoc. canone* 7. *num.* 16. Ugolin. *de censuris, hoc loco, versic. qui ad Sarracenos, n.* 6. ubi loquitur de hæreticis nominatim declaratis à Romano Pontifice.

Quare ab eisdem Auctoribus excipiuntur, qui arma deferunt ad eos hæreticos, qui à Sede Apostolica non sunt expresè, nominatimque declarati, etiamsi hæretici notorij sint, quia Bulla loquitur duntaxat de hæreticis nominatim expreséque declaratis: proinde non extenditur ad hæreticos alios, esto sint notorii de facto.

153 Sed Ugolinus non omnino firmat hanc decisionem, nec eam probat, imò improbat per verba hujus canonis, ibi *& alios Christiani nominis hostes, & inimicos* per quæ verba vult comprehendere etiam hæreticos nondum denunciatos & hæreticos de facto notorios. quod putat verum Marius Alterius *dicta disp.* 8. *cap.* 2. *lib.* 5. *fol.* 527. *col.* 1. *vers. Respondeo in hoc casu*, dicens tales hæreticos non comprehendi nomine hæreticorum, quia non sunt nominatim denunciati per sententiam Sedis Apostolicæ, sed comprehendi sub illa clausula, *& alios Christiani nominis hostes, & inimicos*, quando hæretici notorii ii sunt, qui actu, vel habitu impugnent Catholicos, quia in eo casu sunt hostes Christianæ Religionis, concinit Navarrus *in manuali cap.* 27. *n.* 63. *versic. sexta*, quod per aurum, ibi, *pro Turcis*, &c.

154 Per hæreticos nominatim expreséque denunciatos per sententiam Sedis Apostolicæ, ad quos prohibetur arma deferri, intelliguntur declarati non solùm per sententiam latam à Sede Apostolica, sed etiam per sententias latas ab officialibus Papæ. Quicumque enim declarati sunt hæretici per officiales Papæ, censentur declarati à Romano Pontifice, eo quia habent ab ipso potestatem officiales, & Delegati, & quidquid agunt, ejus jurisdictione exercent, dummodo sententiæ ferantur ab eisdem officialibus Papæ, vel in Curia, vel ubi Papa residet, etiamsi Curia ibi non adsit semper enim Curia est ubi Papa a lest, ut *in Clementina. Ne Romani.* §. *Sanè, vers. eo tamen adjecto, de elect.* ibi, *Eo tamen adjecto, quòd si in certo loco causarum, & literarum Apostolicarum Audientia remanente Papam alibi mori contingat*, &c. Per quæ verba ostenditur Sedes Apostolica esse, & in loco ubi Papa moratur, & in loco ubi Curia residet.

Quapropter si in hac censura veniunt omnes hæretici declarati per sententiam Sedis Apostolicæ, non est dubium venire omnes declaratos hæreticos per sententias latas in loco ubi residet Papa, quamvis ibi non adsit Curia, & illos, qui tales declarantur per sententias latas in Curia. Nomine autem Curiæ Romanæ intelligitur Curia Papæ, sive locus Sedis Apostolicæ, *cap.* 2. *cap. præsenti, de præbendis lib.* 6. Mandosius *in regul.* 5. *Cancellariæ quæst.* 1. *num.* 16. *& regul.* 16. *quæst.* 27. *n.* 3. *in fine*, Gonzal. *de mensib. gloss.* 13. §. 1. *n.* 1. *&* 2. *cum sequentibus usque ad n.* 12. 155

Dixi intelligi nomine hæreticorum omnes declaratos per sententias pronunciatas per ipsum Papam, aut per officiales, seu delegatos, vel subdelegatos Papæ; quod intellige in Curia, vel ubi Papa residet. Ex quo sequitur non venire sub hoc canone hæreticos, qui non fuerunt declarati in Curia, neque in loco ubi Papa residet, sed extra Curiam, aut extra locum, ubi moratur Papa, quamvis sint pronunciati, & declarati per sententias auctoritate Papæ, & Sedis Apostolicæ latas, nimirum quando declarati sunt tales à Legatis Papæ, aut à Nunciis, vel ab Inquisitoribus, vel ab aliis Delegatis, & Commissariis Apostolicis. Ratio, quia hujusmodi sententiæ ab his pronunciatæ non dicuntur latæ à Sede Apostolica. 156

Unde sequitur non affici excommunicatione Bullæ Cœnæ tradentes arma, & alia prohibita hæreticis declaratis per sententias extra Curiam, vel extra locum ubi Papa residet, nec declaratis, per sententias ab ordinariis extra Curiam Romanam, eo quòd expresè prohibetur traditio facta hæreticis expresé nominatimque declaratis per sententias immediatè à Papa, aut Sedis Apostolicæ, aut ab ejus officialibus lata intra Curiam Romanam, vel ubi Papa residet, cùm de his hæreticis specificè hic canon loquatur, non verò de aliis, & multo minus loquitur de hæreticis, qui declarati sunt tales per sententiam Episcopi, vel alterius Prælati, aut Judicis. 157

Per versiculum, *alios Christiani nominis hostes, & inimicos*, comprehenduntur sub hoc canone, Pagani, nempe idola. & Deos multos colentes, quique alio nomine Gentiles dicuntur: dummodo Christianis infensi sint, secus in nobis non sint infensi, neque odiosi, ita Navarr. *in cap. ita quorumdam, not.* 4. *n.*21. *vers. Decimotertiò infertur.* Nam hodie in Indiis Indi plures adversùs alios Indos Christianis auxilium præstant, & è contrario Christiani eisdem Indis contra Indos favent, & olim in Africa Mauri, qui tributa Regibus Lusitaniæ pendebant contra Mauros pro Lusitanis acriter pugnabant. Quare, qui tunc hisce prohibita traderent, excommunicatione non afficerentur. Ugolinus *de censuris Pontifici reservatis, hoc loco vers. qui ad Sarracenos n.*4.*vers.Tertiò comprehenduntur etiam Pagani.* 158

Comprehenduntur item sub eodem versiculo, *& alios Christiani nominis hostes, & inimicos*, Apostatæ Fidei, qui post Baptismum à Christi fide defecerunt, & sectam aliam sequuti sunt. Navarr. *ubi proximè num.* 11. Ugolin. *suprà versiculo, quartò comprehenduntur*, Sayr. *hoc loco cap.* 11. *num.* 16. Nec ambigi potest; sunt enim hostes, & inimici Christiani nominis. Secus dicendum putat Ugolin. *ibidem*, si Christianis subditi essent, & periculum non daretur, quòd contra Christianos prohibitis deferri uterentur,

tur, vel ad hostes delaturi essent; in quo eventu tradentes illa prohibita non ligarentur hac excommunicatione. De quo valdè dubito, non enim confidendum est iis, qui infideles sunt Deo, ut passim docet experientia.

159 Quæstionis est, quid veniat sub prohibitione deferendi, seu transmittendi equos, & arma ad Sarracenos, Turcas, & alias personas in hoc canone memoratas? Quoad equos primo loco positos dicendum est, nomine equorum prohiberi, non solùm equos, sed etiam equas deferri, nam equorum nomine ipsæ veniunt, argumento *legis primæ ff. de verbor. signific.* Sunt enim illæ tum ad bellum, tum ad sobolem procreandam utiles, & ideo deferri non possunt, Rebuff. *in praxi beneficiali, in expositione Bullæ Cœnæ art.* 5. *in verb. equos.* Graff. *lib.* 4. *dec. cap.* 18. *eodem verbo, num.* 101. ubi per equos intelligit etiam debiles, & mulos, & asinos, Navarr. *cap.* 27. *n.* 63. *& in d. cap. ita quorumdam, de Judæis*, quem Graffis *ibi* referens sequitur, Ugolin. *eodem vers. equos, arma, ferrum*, &c. *num.* 1. ubi meminit pullorum, & equarum, *& n.* 2. ubi sub nomine equorum intelligit, arma, & alia necessaria ad equos armandos, & ideo ligari excommunicatione hujus canonis ea deferentes ab hostes Christiani nominis, ut frenum, habenas, ephippia, & soleas ferreas, quibus pedes equorum muniuntur, & reliqua ornamenta, quibus equi exornantur. Nam principali prohibito, accessoria censentur etiam interdicta, cùm ea sequantur naturam principalis: sicut principali concesso, censetur concessum accessorium veniens in necessariam consequentiam principalis. *l.* 2. *ff. de jurisdictione omnium judicum*, Tusch. *tom.* 1. *lit. A. conclus.* 77. Menoch. *de interdictis, remedio* 6. *recuper. nu.* 45. D. Barbos. *in l. cùm Prætor* §. *final. nu.* 211. *ff. de judiciis.* Item, quia aliquo prohibito, prohibetur omne id, per quod pervenitur ad illud, ex glossa *in cap. præterea* 5. *de officio, & potest. judic. deleg.* Mascard. *de probat. conclus.* 102. & Surdus *cons.* 301. *num.* 74.

160 Suffragatur, quod dici solet, annexorum idem esse judicium, ut volunt Corta *in memorabil. verb. connexorum pag.* 166. Hippol. *sing.* 251. *n.* 1. Surd. *de alimentis tit.* 9. *quæst.* 31. *n.* 16. *cum sequentib. & cons.* 196. *n.* 9. *& cons.* 338. *n.* 3. maximè quando prohibitio est generalis, tunc enim ad minima extenditur, ut per D. Barbos. *in d. l. cum prætor.* §. 1. *n.* 112. *ff. de judiciis.* Item, quia connexa dicuntur individua, Surdus *decis.* 199. & repetantur unum, Sigismum. Scacc. *de appellat. quæst.* 17. *limit.* 21. *sub n.* 25. & ab uno connexorum fit extensio ad alterum. *l.* 3. §. *judicio contrario. ff. de contraria actione tutelæ l. proinde. ff. ad legem Aquil. l. cùm actum ff. de negotiis gestis, cap. præterea, infrà de officio delegat.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana lib.* 5. *cap.* 1. *nu.* 43. Tusch *tom.* 2. *lit. C. conclus.* 626. & Gironda *de privilegiorum, & exemptionum explicat. num.* 751. quibus omnibus probatur sub equis prohibitis censeri prohibita omnia quibus equi induuntur, & armantur, & instruuntur etiam ad onera ferenda in bello, & ad bombardas ferendas, & ad currus. Ugolin. *hoc loco, vers. equos nu.* 2. *ad finem.* Marius Alterius *disput.* 8. *de excommunic. Bull. Cœnæ lib.* 5. *cap.* 7. *in principio*, ubi nomine equorum censet non solùm comprehendi equos domitos, & disciplinatos, sed etiam indomitos aptos ad trahendos currus, & ad commeatus ferendos; item camelos, & cætera bruta, quæ in bello ad onera ferenda sunt utilia, quamvis non sint apta ad pugnandum: proinde deferentes illa, vel similia ligantur excommunicatione.

161 Satisque erit ad censuram hanc incurrendam traditio unius equi infidelibus, nisi equus esset adeò ineptus, & debilis, ut nulla arte reparari possit. Ugolin. *suprà d. nu.* 2. & Marius Alterius *dict. cap.* 7. *in verb. per equos*, ubi subdit etiam ligari excommunicatione hujus canonis transmittentes ad Sarracenos equos deductos ab ipsismet Sarracenis ad terras Christianorum, utpote si quis emat in terris Christianorum à Sarracenis equos, & eos ad alios Sarracenos vendendos deferat, vel transmittat, quia Bulla hos deferentes, vel transmittentes excommunicat simpliciter, nec distinguit, nec considerat, à quibus deferentes eos emerint.

Quoad verbum *Arma*; dicendum est sub illo intelligi ea, quæ tam ad defendendum, quàm offendendum, & pugnandum sunt utilia, & idonea: ut scuta, galeæ, loricæ, gladii, hastæ, sagittæ, tela, & alia id generis multa. Item, fustes, & lapides, ad machinas bellicas compositi: nec non pilæ, sive globi, lapidei, aut ferrei, qui tormentorum bellicorum usui sunt. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 23. *quæst.* 10. Qui ergo subministraverint infidelibus arma hæc, & alia similia, incidunt in excommunicationem hujus loci, est communis, Ugolin. *ubi proximè, verb. arma, num.* 2. & sequenti Vivaldus *in explicatione Bullæ Cœnæ cap.* 7. *n.* 67. Sayr. *d. lib.* 3. *de censuris, c.* 11. *num.* 28. ex quacumque materia arma sint fabricata, ubi id extendit ad deferentes ligones, rastra, secures, malleos, & hujusmodi alia multa instrumenta militaris artis, gloss. *in Clementina, Ne in agro*, §. *qui verò, ver. Arma, de statu Monachorum*, cujuscumque sint figuræ, qualitatis, & speciei, & quovis nomine nuncupentur. Quare, qui tradiderit infidelibus etiam arietes, clavas ferreas, arcus suratos, bombardulas, ocreas ferreas, chirothecas ejusdem materiæ, innodantur excommunicatione. Fr. Antonius de Sousa *hoc loco in notationibus circa textum, n.* 5. P. Augustinus Barbosa *in cap. ita quorumdam, de Judæis, n.* 4. ubi *n.* 5. addit non comprehendi deferentes vaginas vacuas ad enses recondendos, ex Deciano *in tractatu criminal. lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 57. quem sequitur Barbosa parens *in remissionibus ad ordinationem Regiam, lib.* 5. *tit.* 109. *in principio, in textu, ibi: nenhumas armas*, dicens statutum prohibens deferri arma ad terras Maurorum, non comprehendere asportantem vaginas ad enses recondendos. 162

Hinc sequitur difficultas, an deferentes parvos cultros, quibus utimur in mensa ad panem incidendum, vel ad calamos præparandos, ad Sarracenos, incurrant censuram hujus canonis? Videtur negandum, non solùm propter parvitatem materiæ, sed quia propriè non vocantur arma, neque in prælio utuntur illis pugnantes. Quinimò sub prohibitione deferendi arma per civitatem, non comprehenduntur deferentes similes cultros, aut gladiolos pennis aptandis utiles, glossa singularis *in Authent. de armis, ad finem, ver. Minores*, quem sequitur Bartol. *in l.* 1. *n.* 2. *ff. ad legem Juliam de vi publica.* Arma enim simpliciter dicta sunt, quæ feruntur ad inferendam, aut propulsandam injuriam, Cajet. *in summa verb. excommunicatio cap.* 20. & Armil. *eodem titulo excommunic.* 14. & Toletus *in summa casuum lib.* 1. *cap.* 23. ubi fatetur communem hanc esse opinionem, quam confirmat. *l. armorum, ff. de verbor. signific.* Probatur ex *cap. clerici* 1. *de vit. & honest. cleric.* ubi habetur interdicti clericis simpliciter delationem armorum, sub pœna excommunicationis, non tamen extenditur ad deferentes cultellos parvos ad panem incidendum, & ad alia necessaria. Abbas *ibi n.* 7. concordat Angel. *excommunic.* 7. §. 59. & Sylvest. *eodem verb. & n. in principio*, Sayr. *hoc loco, n.* 29. Non enim hujusmodi cultri, & gladioli sunt ferrum mediatè, vel immediatè bello accommodatum, nec infideles illis utuntur contra Christianos ad bellum. 163

Nihilominus Navarr. *in Bulla Cœnæ capite.* 27. *n.* 63. *verso quarta*, vult etiam cultrorum delatio-

nem, & transmissionem ad Turcas, & Sarracenos prohiberi, cujus hæc sunt verba: *Cultri, & etiam cultelli, quia suapte natura sunt ad pugnam apti, quamvis ob parvitatem aliquando pro subjecta materia non dicantur arma.* Quæ opinio mihi non improbatur, & eam sequitur P. Comitolus *in suis responsis moralibus lib.6. quæst.10.n.3.* Ex ea ratione, quia licèt nomine armorum cultri parvi non veniant, veniunt tamen appellatione metallorum, eo quòd propter artificiosam figuram cultri isti non desinunt esse metallum. Accedit hac de re consultum fuisse Clementem VIII. à mercatoribus Venetis, respondisseque deferentes magnam vim cultrorum in hunc canonem incidisse. Nam mercatores magnam vim cultrorum ad Turcas deferebant, non sub nomine armorum, sed sub nomine mercium, neque hos posse deferri, respondit Clemens. Ita Comitol.

Quare excusari possunt ab hoc canone deferentes ad Christiani nominis hostes parvam quantitatem parvorum cultrorum sine dolo, lucri causa, & sic puto esse intelligendos, qui dicunt gladiolos armorum nomine in Bulla Cœnæ minimè contineri, quales sunt Abbas *in cap. lator. n. 3. de homicidio, & in cap. clerici 1. de vita, & honest. clericor. num. 6.* Angel. *excommunicatio 5. casu 21. num. 1. & 10.* Sylvest. *in verb. excommunicatio 7.n.59.* & Tabien. *excommunicatio 6. n. 2.* & alii, quia arma efficiuntur, ut gestentur animo offendendi, vel defendendi, non autem, quæ fabricantur ad panem incidendum, & ad calamos aptandos, ut etiam vult Ugol. *verb. Arma.n.10. hoc loco.*

Quando autem tanta fuerit copia horum cultrorum, ut ex illis possint arma conflari, sicut ex alia materia metalli infecta conflari solent, non est dubium exportantes eos ad infideles affici hac excommunicatione, & eodem modo qui lebetes, phiolas, scutellas, ligones, rastra, & alia similia instrumenta ferrea etiam rustica, quia hæc omnia sub nomine metalli comprehenduntur, ita P. Comitol. *suprà n. 3. & 4.* post Navarr. *in cap. ita quorumdam, de Judæis notab. 10. n. 40.* ubi conceptis verbis sic loquitur. Decimò infertur ex corollario præcedenti, omnes, qui animo formali, vel virtuali juvandi Sarracenos contra Christianos deferunt eis aliqua utilia bello, vel prælio mediatè, vel immediatè, incidere in censuras Bullæ Cœnæ Domini: quod maximè animadvertant Confessarii.

164 Sequitur illa difficultas, an donans infidelibus arma bellica longè remotis à locis Christianorum, incidat in hunc canonem? Respondet Navarr. *in d. cap. ita quorumdam, notabil. 10.n.9. vers. ex quibus, de Judæis*, negantes; si credit infideles non esse usuros ferro: vel armis ad bellum, sed putat ex illis facturos clavos ad construendam domum, quam cœptam habent, Sayr. *hoc loco, de censuris Bullæ Cœnæ, lib.3.cap.11.n.23.* idem firmat, additque ab hujusmodi donationibus Christianos cavere debere propter periculum, quod inde timeri potest.

165 Similiter excusantur ab excommunicatione donantes gladium unum, equum, hastam, sclopum, vel frameam alicui Duci, aut Dynastæ infidelium, vel propter gratitudinem, vel propter amicitiam conciliandam, vel ex liberalitate, ita Navarr. *cap. 27. n. 63. sexta 1.* Graff. *lib. 4. dec. cap. 18. n. 104.* non quidem ex defectu verborum, sed mentis, Vivaldus *in Bulla Cœnæ n. 61.* ubi eos excusat ex parvitate materiæ ab excommunicatione. Sed magis placet ratio Navarri, & Jacobi Graff. per illa verba, *quibus Christianos impugnant.* Non enim Princeps, Dux, vel præfectus urbis, vel castri, cùm donat unum, vel alterum equum, aut ensem, propter beneficium acceptum, vel accipiendum malo animo donat. Sed hæc ratio non convincit, sed ea, quæ mittitur intentioni Pontificis, cujus mens non est in hoc casu ligare viros hos primarios supradictas donationes facientes, ob rationes suprà positas sequitur Fr. Antonius de Sousa *in hoc canone disp.47.n.4.versic.circa secundam.*

Item ferrum prohibetur deferri ad infideles, quod 166 intelligitur de ferro tam facto, quàm infecto, ex Angelo *in verb. excommunicatio 5. casu n. 21.* Tabien. *verb. excommunicatio 6. n. 3. §. secundo.* Navarr. *in manuali cap. 27. n. 63. vers. Quinta, & in cap. ita quorumdam, notabil. 7.n. 2. & n.5.de Judæis*, & Sebast. Medices *in summa peccator. capital. tit. 9. quæst. 78.* & alii, ubi nomine *ferri*, intelligit ferrum ex quo aliquid fabricatum est, quo quis pugnare, aut munire se possit.

Cajetanus autem *in summa verb. excommunicatio* 167 *cap. 20. vers. Adverte*: deinde insinuat nomine ferri intelligendum esse quamcumque materiam propriam primariam, seu secundariam armorum. Sylvest. tamen nomine *ferri*, intelligit terram unde ferrum fit, proinde in excommunicationem incidit, qui ad hostes illam defert, sic in verb. *excommunicatio septimo, n. 59. vers. & secundò*, ubi nomine *ferri* infecti declarat comprehendi terram, id est, venam ferri: quæ opinio sequenda est, non quòd propriè comprehendatur sub nomine ferri, sed ex mente Romani Pontificis, qui si de hoc interrogaretur, an fas esset deferri hanc terram ad hostes Christianis nominis? negasset quidem, ut tradit gloss. communiter recepta *in l. tale pactum, §. final. ff. de pactis.* Nam ferrum de proximo conficiendum pro confecto habetur. Ugolin. *hoc loco, verb. Ferrum, n. 4.* Quare non solùm ferrum prohibetur deferri ad hostes, sed etiam terra hæc, contra Jacobum Graff. *dict. cap. 18. n. 103.* & Navarr. Nam vena ferri nullum alium habet usum, nisi ut ex ea ferrum fiat, idcirco non est dubium esse materiam, qua bellatores alios invadant, Proinde venam ferri deferentes incurrunt hanc excommunicationem, Fr. Antonius de Sousa *hoc loco, circa notationes text. num. 4. vers. Tertiò ferrum.* Marius Alterius *disp. 8. de excommun. Bull. Cœnæ lib. 5. cap. 6. fol. 540. col.2. vers. contrariam sententiam, & cap 7. fol. 543. colum. 1. principio*, ubi ait venam ferri esse materiam ex qua eruitur ferrum, & ideo ex delatione ferri facti, seu infecti ad Sarracenos incurri excommunicationem Bullæ.

Sub nomine *fili ferri* veniunt ea instrumenta, & arma, quæ ex filo ferri fabricantur, nimirum pilæ, quæ filo ferri armantur, & bombardis sclopetisque pilæ plures simul junctæ, & inclusæ jaciuntur, emissæque in hostes irruunt, & magnam perniciem afferunt. Quin etiam ex filo ferreo arma alia finguntur, puta spicula sagittarum, & alia armorum genera, ubi quantitas magna suppetit. Quod extende ad omne filum cæterorum metallorum, propter identitatem rationis, & quamvis de solo filo ferri Bulla loquatur, non excludit aliud filum in quo reperitur eadem ratio, etiamsi rariùs accidit, juxta glossam notabilem *in Clementina 1. verb. Præsidentes, de rescriptis*, Marius Alterius *d.cap. 7. vers. filum ferri.* Ugolin. *hoc loco verb. filum ferri.*

Nomine stanni, quod est notissimum metalli genus, intelligitur illud metallum, quod in fodinis reperitur cum argento, & in fornace primum colliquescit, & multos habet usus, dicunturque à Plinio *lib. 3. cap. 16.* plumbum album, & ad bombardas conficiendas satis accommodatum, idcirco ejus delatio prohibetur hoc loco sub excommunicatione. Ugolin. *suprà verb. stannum*, & Alterius *eodem verbo*, cùm sit metallum satis utile ad instrumenta bellica.

Nomine chalybis, quod prohibetur deferri, intelligitur genus ferri magis purum, & purgatum, Lusitanè dicitur *Asso, ou acerro*, ex quo fiunt instrumenta

menta valde apta, & accommodata ad vulnerandum, diciturque vulnificus chalybs per excellentiam, quasi instrumenta ex chalybe fabricata, vim habeant maximam ad infligendum vulnus, Ugol. & Alterius *ubi proximè, hoc verbo.*

168 Item, ut uno verbo concludam, prohibetur delatio omnium metallorum, scilicet auri, argenti, electri, æris, & plumbi. Quicumque igitur detulerit ad infideles ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, aurum, argentum, & reliquas metallorum species, afficitur hac excommunicatione, nisi parvitas materiæ excuset à mortali. Prohibito enim metallo, prohibentur omnes illius species, *l. si quid eorum*, §. *inter emptum. ff. de legatis.* 3. & quamvis reperiretur aliqua species metalli minimè apta ad instrumenta bellica conficienda, non propterea deferens illam speciem immunis esset ab hac censura. Quia remoto genere, removentur omnes species illius, Jason *in l. filius à patre, n.* 10. *ff. de liberis, & posthum.* Quamobrem neque plumbum ad infideles deferri potest, neque aurum, neque argentum factum, neque infectum, & ex consequenti, nec pecuniæ deferri possunt: sunt enim nervi bellorum, quibus arma habentur, exercitus fiunt, commeatus parantur, & arces etiam munitissimæ expugnantur. Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 63. *vers. sexta*, Ugolin. *hoc loco, verb. omniaque alia metallorum genera, n.* 4. *& sequent.* quibus accedit Marius Alterius *d. cap.* 7. *fol.* 543. & Vivald. *in* 2. *part. in explanatione Bullæ Cœnæ, casu septimo n.* 58.

169 Excipiuntur ab hac censura Christiani, qui sub imperio infidelium morantur, si pro tributis præstent pecuniam, censentur enim præstare coacti; sicut non ligatur Princeps, viribus impotens ad resistendum Turcæ, si illi ne ab eo vexetur, pecunias offerat ad redimendam vexationem. Quin etiam vassalli Principis Christiani possunt pecunias elargiri hostibus nominis Christiani, ut eos à bello contra Christianos excitando removeant. Ugol. *ubi suprà, ad finem.*

170 Sed quæri potest quid significetur sub prohibitione bellicorum instrumentorum? Sayr. *d. cap.* 11. *n.* 30. per bellica instrumenta intelligit tympana, tubas, fistulas, lituos, cornua, & similia, ex Navarro *in manuali cap.* 27. *n.* 63. *vers. per bellica instrumenta.* Similiter veniunt bombardæ, seu colubrinæ, balistæ, arcubalistæ, & sclopi, ut vult Rebuff. *in hoc canone, vers. bellica instrumenta*, quod extenditur ad alia tormentorum genera, quæ varia sunt, non solùm nomine, sed etiam materia, & forma, & usurpantur ad muros civitatum diruendos, turres expugnandas, & ad hostes fugandos; quæ omnia veniunt sub nomine bellicorum instrumentorum, & latiùs patent, quàm arma, quia omnia arma sunt bellica instrumenta, non tamen omnia bellica instrumenta, sunt arma. Propriè namque arma ab armis dicuntur, hoc est, ab humeris, à quibus dependent, & armos regunt, ut inquit Gestus, & Servius.

Lignamina etiam prohibentur deferri ad infideles in hoc canone, quamvis *in cap. ita quorumdam, de Judæis*, habeatur ligamina, sed hoc loco non ligamina, sed lignamina expressè posita sunt. Constat enim verbum *ligamina* significare ligaculum, seu ligamentum, quo aliquid colligatur, & non significat materiam, ex qua aliquid efficitur, quam expressè voluit Pontifex in Bulla prohibere, ne ex illa naves, triremes, & alia utilia bello ad infideles deportarentur, hoc est, ne ligna, quæ sunt apta ad ædificandas naves, triremes, & alia navigia, nec non ad faciendos currus, & alias machinas construendas deportentur. Et multo fortiùs sub hoc vocabulo prohibentur deferri naves ipsas, & triremes jam factas, ut notat Navarr. *in d. cap. ita quorumdam, notabil.* 7. *n.* 20. intelligi multo magis ipsas naves, & galeas factas. Ratio, quia excommunicat deferentes materiam ad construendas naves, à fortiori excommunicat deferentes res ipsas ex materia prohibita factas. Quod etiam expressè docet Anchar. *in cap. ad liberandam col.* 1. *de Judæis*, Sunt namque naves, & triremes jam factæ lignamina ligata, & compacta, & ex consequenti utiliora, & aptiora ad bellum, quàm soluta, & impacta. Quare si deferentes lignamina soluta ad infideles, hoc est, ligna ex quibus fieri possunt naves, & alia bello utilia, incurrunt in hunc canonem, ut est communis, nemine discrepante, Navarr. *dict. cap.* 27. *n.* 63. *vers. sexta*, Ugolin. *verb. lignamina n.* 1. Sayr. *d. cap.* 11 *n.* 31. post alios, à fortiori incurrent, qui deferent ad infideles naves, triremes, rotas ad vehenda tormenta bellica, currus, remos, malos, antennas, hastas, & similia, Marius Alterius *d. cap.* 7. *vers. ex his evidenter fol.* 544. *col.* 2. *ad finem*, & Ugolin. *hoc loco dict. verb. lignamina, n.* 2.

Limitatur rigor hujus canonis quoad deferentes ligna ad comburendum necessaria. Hæc autem non prohibentur deferri ad infideles. Sylvest. *verb. excommunicatio* 7. *excommunicatione* 21. Tabien. *verb. excommunicatio* 6. §. 3. Navarr. *suprà dicto vers. sexta*, quos referens sequitur Ugolin. *suprà n.* 3. & Sayr. *dict. n.* 31. *ad finem.* Secus si ligna deferantur ad hostes eo tempore, ut ab ipsis aliqua urbs Christianorum incendatur, aut vallum contra Christianos extruatur, aut etiam dum actu Christianos oppugnant, vel à Christianis oppugnantur. Tunc enim incurrunt deferentes per verba in Bulla posita, scilicet, *Quibus Christianos, & Catholicos impugnant*, quæ verba interdicunt ea, quibus formaliter, vel Catholici impugnantur. Quare si quis deferret tanquam merces ligna sine ulla depravata intentione formali, aut virtuali ad comburendum nesciens, nec scire debens consideratis circumstantiis temporis, loci, & personarum illa fore utilia bello contra Christianos, non ligaretur hac censura, esto postea hostes illa converterent ad usum bellicum, Marius Alterius *d. cap.* 7. *versic. Respondeo ex tali delatione, fol.* 545. *col.* 1.

Per verbum *canapem*, & *funes* ex ipso canape, & ex alia materia, intelligitur prohibita dilatio in specie canapis, & funium ex quacumque materia, & ipsa quoque materia prohibetur deportari. Nomine *canapis* intelligitur herba ex qua conficiuntur chordæ, & generaliter sub nomine *funium* veniunt, quicumque funes ex canape, vel ex lino, vel etiam ex lana, vel serico efformati, qui possunt servire in bello, sive mari, sive terra faciendo. Proinde prohibetur deferri non solùm canapis, seu canabis, sed etiam vela navium, & pannus unde fiunt vela, Ugolin. *ubi suprà verb. canapis, vel canabis n.* 1. *& verb. funes, per totum*, Sayr. *d. cap.* 11. *n.* 32. post Navarrum *d. cap.* 27. *n.* 63. §. *sexta, vers. per funes*, ubi ait comprehendi non solùm lineos, & canapeios, sed etiam laneos, & sparteios, per legem *de pretio, ff. de publ. in rem. act.* ubi generaliter dictum, generaliter est accipiendum, sequitur Alterius *ubi proximè, vers. funes*, dicens per *funes* significasi omnes funes tam crassiores, quàm graciliores, qui formari solent vel ex canape, vel ex lino, vel ex stupa, vel ex alia quacumque materia. Horum enim omnium delatio ad infideles sub excommunicatione hac prohibetur. Quin addit Ugol. *in eodem verb. canabem*, incidere in excommunicationem deferentem semen canabis malo animo, ut Christianis noceat: sicut incidit deferens terram ferri. Secus si deferatur aliqua materia, ex qua communiter non formantur funes, quamvis, infideles redacti in angustias postea illam materiam ad funes construendos accommodassent, quoniam materia funium hoc loco duntaxat interdicitur, & verba propriè sunt accipienda. *l.* 1. §. *si is qui navem. ff. de exerc. act. & leg. ille, aut illè* §. *cùm in verbis ff. de legatis* 3.

Se-

171 Sequitur dicendum de reliquis, & in primis de illis verbis, quæ sic habent: *Quibus Christianos, & Catholicos impugnant.* quæ verba ad multa se extendunt. Primò prohibentur deferri ad infideles ea omnia, quibus infideles utuntur in bello contra Catholicos, inter quæ prohibentur deferri homines ad bellandum, ad remigandum, & ad alia officia obeunda contra Christianos. Item prohibentur deferri omnia, quæ ad victum pertinent, quibus in bello hostes nominis Christiani sustententur. Item deferri prohibentur medicinæ ad vulneratos curandos, nec non Medici & Chirurgi. Similiter, qui lapides quoque, arenam calcem & fabros ad arcem extruendam, ut inde faciliùs Christiani oppugnentur, detulerint incidunt in hunc canonem, ex traditis à Cajetano, quem sequitur Navarrus *in dist. cap. ita quorumdam. notabili.* 7. *num.* 13. *vers. Materiam autem secundariam*, Ugol. *ubi supra*, *vers. alia denique hujusmodi*, *fol.* 202. *num.* 3. *vers. Tertio præter.* Marius Alterius *d. cap.* 7. *ad finem fol.* 546. ubi traditur prohiberi pulveres sulphureos, nitrum, & sulphura, ex quibus fiunt hujusmodi pulveres ad tormenta bellica utiles, Ugolinus, & Marius *ubi proximè*

172 Circa secundam partem hujus canonis, ubi excommunicantur illi, qui per se, vel alios de rebus statum Christianæ Reipublicæ concernentibus in Christianorum perniciem faciunt certiores infideles, & hostes Christianæ Religionis, advertendum est, morte naturali puniendos, ultra pœnam excommunicationis, Graff. *hoc loco d. cap.* 18. *&* 7. *hujus canonis*; *verb. nunciantes num.* 105. Ugolin. *hoc loco & hoc vers. quoad tertium*, tradit non intelligi nunciantes de statu alicujus privati hominis etiam in perniciem illius. Quia Bulla non plectit; nisi nunciantes de statu Christianæ Religionis, vel de statu unius Regni, Provinciæ, civitatis, vel terræ, modò in perniciem Christianorum hoc redundet. Graff. *ubi suprà*; propterea si quis faceret infideles certiores de transitu mercatorum fidelium per certa loca, & ibi capi posse, non afficeretur hoc canone. Sayr. *d. cap.* 11. *n.* 35. Sousa *hoc loco c.* 8. *disp.* 50. *n.* 4. *vers. tertia conclusio.*

Ex dictis sequitur in hac secunda parte hujus canonis ad incurrendam excommunicationem requiri duas conditiones. Prima, ut illa, de quibus nunciatur ad Turcas, aut ad hæreticos, sint de concernentibus statum Reipublicæ Christianæ & de pertinentibus ad ejus curam, & gubernationem. Secunda, ut id, quod illis nunciatur, redundet in perniciem christianæ Religionis. Nec immeritò, quia coërcere voluit Summus Pontifex hujusmodi nunciantes uti proditores Christianæ Religionis: siquidem tales gravissimè delinquunt in Deum, & in homines revelando secretum in perniciem Ecclesiæ, & Reipublicæ Christianæ, quod servare tenentur *cap. de forma.* 22. *quæst.* 5. ubi jubetur servo, quòd sit fidelis Domino in secreto servando, *in l. omne delictum.* §. *exploratores. ff. de re militari.* Et quamvis hoc loco non sit mentio, nisi Turcarum, nomine illorum intelliguntur omnes infideles, & omnes Christiani nominis hostes. Quare facientes certiores de rebus statum Reipublicæ Christianæ concernentibus in damnum ipsorum Christianorum, incidunt in hanc excommunicationem, sive qui fiunt certiores, à fidelibus sint Turcæ, sive hæretici, sive quicumque alii Christianæ Religionis hostes, sive per se, sive per alios id faciant, ut habetur *in hoc canone*, Ugolinus *hoc loco* §. 1. *n.* 1. *fol. mihi* 205. & multo fortiùs excommunicationem incurret, si personaliter cum iis personis ore ad os loquantur, qui hostibus ea nuncient, argumento *cap. quanta, de sentent. excommunic.* & est ex conjecturata, ac verisimili Romani Pontificis intentione. Nec refert Nuntium esse Christianum, vel infidelem, semper enim incurritur excommunicatio à mittente. Ugolinus *ubi proximè, versic. secundò afficit. fol.* 206. *column.* 1. *ad finem.*

Similiter incurritur excommunicatio ab ipso Nuncio faciente certiores infideles, quamvis narret simpliciter, quæ sibi fuerunt injuncta ab ipso mandante, dummodo sit fidelis, quia nunciat infidelibus ea, quæ pertinent ad statum Reipublicæ Christianæ, quæ infideles nesciunt, vel credit illos ignorare. Idem dicendum est de Nuntio deferente literas ad infideles, in quibus confusè cognoscit contineri aliqua circa statum alicujus castri, aut civitatis, quamvis in specie nesciat, quæ scribantur, nempe ligari excommunicatione, atque ita uterque afficitur hoc canone, esto nihil damni inde redundet in Rempublicam Christianam. Ugolinus *dict.* §. 1. *versic. sextò excommunicatio*, Alterius *ubi suprà cap.* 9. *fol.* 551. *col.* 2. *& sequenti fol.* 552. *col.* 1.

Excusantur ab hoc canone mittentes literas, vel Nuntios, si ad hostes non pervenerunt ex aliqua causa, quia non consequutæ sunt literæ suum effectum, aut Nuntii mandato non satisfecerunt, quod fuerint captivi, vel occisi in itinere, non tamen mittentes Nuntios, vel literas, immunes sunt à peccato, Ugolin. *dict.* §. 1. *n.* 2. *versic. primum igitur*, Marius Alterius *disput.* 8. *lib.* 5. *cap.* 9. *fol.* 552. *columu.* 2. *in principio*, *versic. quartò infertur.*

Sed quid dicendum, quando nunciantes reddunt certiores infideles rerum, quas ipsi infideles jam noverant, & nihil novi accipiunt à nunciantibus? Non incurri hanc censuram anunciantibus, ex eo patet, quia ille, qui certus est, certiorari ulteriùs non potest. *reg. eum, qui certus, de reg. jur. in* 6. unde, qui certus est, non fit certior: igitur nuncians nihil novi detulit illi, qui rem jam noverat, & ideo non incurrit denunciando excommunicationem hujus canonis?

Nihilominus denuncians afficitur excommunicatione, quamvis infideles jam omnia optimè novissent. Ratio, quia actio principalis, quæ interdicitur, est facere certiores infideles de rebus ad statum Reipublicæ Christianæ spectantibus, argumento deferentium arma ad infideles, qui non egent armis eo tempore, cùm sint armis munitissimi; attamen propter delationem incurritur excommunicatio: igitur pro actu denunciandi, vel revelandi ea, quæ concernunt statum Reipublicæ Christianæ, incurritur excommunicatio, quamvis omnia infideles plenè cognoverint alia via. Item, quia certiores facit infideles, scienter violat hunc canonem, & id agit quod per se prohibetur, & per accidens est, quòd infideles per aliam viam id cognoverint, & quòd denunciatio infidelibus non profuit infidelibus in damnum Christianorum, tamen afficiuntur excommunicatione, qui nunciant, Ugolin. *suprà num.* 2. *versic. At quid de iis, quia per illos non stetit, quin sequeretur damnum*; sequitur Alterius *ubi proximè cap.* 9. *fol.* 552. *col.* 2. *versic. respondendum est*, ubi *fol. sequent. versic. Respondeo absque ullo dubio*, asserit Christianum captum à Turcis, si urgeatur tormentis, ut 173
revelet secreta Reipublicæ Christianæ, incidere in hanc excommunicationem. Nam quamvis justus metus mortis, aut alicujus gravissimi periculi imminentis excuset à transgressione humani præcepti, & liberet violatorem à pœna contra violatores imposita, quando non datur alius modus evadendi: nihilominus in nostro casu nullo modo integrum est Christiano revelare secretum, ut se eximat à tormentis, neque à morte, cùm revelatio tendit in perniciem status Reipublicæ Christianæ: quinimo debet potiùs patienter mortem ferre, quàm veritatem dicere in communem perniciem Christianorum, ex traditis à Soto *lib.* 5. *de justitia quæst.* 1. *art.* 7. *versic. unde ad secundum*, dicente Innocentem teneri ex charitate offerre se

Ty-

Tyranno, ut civitatem à communi periculo liberet, quia publicum bonum privato commodo est præferendum. Igitur captivus Christianus debet patienter tolerare quodcunque malum potius, quàm aperire secreta, quæ pertinent ad statum Christianæ Reipublicæ: proinde, si patefaciat, incurret in hanc censuram Sousa *disp.* 50. *nu.* 4.

Poterit tamen in hoc casu interrogatus uti amphibologia, ut se eximat à periculo mortis, & dicere se omnino nescire, etiamsi optimè omnia teneat, eo quod verbum *nescio* habet hunc sensum, nescio, ut tibi revelem modò: probatur, quia judici sciscitanti à subdito, ut aperiat rem aliquam secretam, respondere potest amphibologicis verbis, se nescire; ergo multo fortiùs licebit captivo ita respondere infideli per injuriam interroganti: esto captivo præstetur juramentum de revelando secreto, adhuc enim potest uti eadem amphibologia, Marius Alterius *ubi suprà cap.* 9. *ad finem*, & insinuat Sousa *hoc loco cap.* 8. *disp.* 51. *n.* 5. *vers. dummodo tale Ecclesiæ, vel Reipublicæ bonum non interveniat*, tunc enim non licet aperire secretum quando bonum commune præponderat bono particulari.

174 Nec sunt prætermittenda verba hujus canonis octavi, quæ sic habent: *illisque ad id auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet præstant.* Per quæ verba ostenditur incurrere in hanc censuram fideles auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet præstantes infidelibus circa ea omnia, quæ ad infideles deferri prohibentur, quæ expositio in hunc locum est planior, & aptior, quàm ea, quæ aliis placet, nimirum illos incidere in hanc censuram, qui faciunt Turcos certiores de statu Reipublicæ Christianæ, & auxilium dant, consilium, aut favorem Christianis, ut revelent secreta Christianæ Reipublicæ Turcis; magis ergo placet referre illa verba ad omnes, qui adjuvant Sarracenos, infideles & hereticos quomodocumque auxilio, consilio vel favore ad id, hoc est ad perniciem, & damnum Catholicæ Religionis, de quo hactenus diximus.

Secundùm quam consequenter dicendum est non ligari excommunicatione auxilium consilium, vel favorem alteri præstantes, ut aperiret secreta Turcis, aut hæreticis, quod interdicitur præcedenti particula hujus canonis; sed solùm ipsos revelantes. Ast ex vi hujus clausulæ credit Sayr. non excludi ab hac excommunicatione consilium, auxilium, vel favorem præstantes, ut aperiantur secreta Christianæ Reipublicæ Turcis. Vide illum suprà *dict. lib.* 3. *dict. cap.* 11. *num.* 35. Ratio, quæ urget, quia Bulla considerat auxilium, favorem, & consilium præstitum: ergo non est dubium præstantes incidisse in hunc canonem. Item confert, quia favorem, consilium, & auxilium dantes, ut aperiantur secreta infidelibus, concurrunt ad perniciem Christianæ Reipublicæ: atque ita quatenus ad hoc damnum, & perniciem properant, qui auxilium, favorem, & consilium præstant, sub hac censura continentur, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis part.* 2. *versic. illisque ad id auxilium*, *n.*1. Marius Alterius quodammodo sibi contrarius, *disp.* 8. *de excommunic. Bull. Cœnæ lib.* 5. *cap.* 10. *folio* 553. *versicul. ex qua interpretatione*, *& fol. sequent. in principio*, *versic. sequitur quartò.*

175 Quæstionis esse potest, siquidem auxilium ferentes, consilium dantes, vel favorem præstantes innodantur excommunicatione hujus canonis, quibus modis dicatur consilium, favor, & auxilium dari infidelibus in perniciem Christiani nominis, & in damnum Catholicæ Religionis? Respondetur primò ligari, qui per se auxilium ferunt pugnando pro ipsis hostibus, fabricando eisdem arma, & ferendo omnia necessaria ad bellum contra Christianos, nec non remigando in eorum navibus, & nautica officia, ac munia exercendo, nisi coacti id faciant, ut captivi. Navarr. *in c. ita quorumdam, notabil.* 11. *de Judæis*, Ugolin. *suprà n.* 1. *vers. quæ excommunicatio.* Secundò per alios auxilium fertur, puta si hostibus milites Christianus subministret, & magistros navium, nec non fabros, ad machinas bellicas extruendas. Tertiò afficiuntur excommunicatione auxilium ferentes indirectè Turcis, videlicet quando Dux Catholicus bellum movet contra obsidentes Christiani nominis hostes, eo animo, ut obsidentes discedant ab obsidione, qua hostes nostræ Religionis opprimebant, ac vexabant, Ugolin. *ubi suprà.* Quartò si præbeant victualia, ac commeatus, & milites in arte militari peritos; Decius *in cap.*1. *de officio delegati n.* 11. *&* 12. Marius Alterius *d. cap.* 10. *versic. duobus modis*, ubi *versic. rursus*, in eandem excommunicationem, ubi vult etiam incidere, qui defendit alium ea intentione, ut possit auxiliari Turcis contra Christianos. Quintò denique dicitur auxilium, vel favorem præstari infidelibus, Turcis, & hæreticis à Principe Christiano permittente, ut Turcæ transeant per loca sua, vel terras ad vexandos Christianos, si id potest impedire commodè; in quibus omnibus casibus auxiliantes, faventes excommunicantur.

EPITOME.

176 *Favens hosti Christianæ Religionis contra Regem Christianorum, ne fortior fiat, incidit in excommunicationem.*

177 *Suadentes hostibus, ut in prælium revertantur contra Christianos, incurrunt excommunicationem, vel consilium præstantes.*

178 *Consulentes non incurrunt censuram, nisi sequuto effectu, nec mandantes.*

179 *Defendentes aliquem, ut faveat Turcis, est excomunicatus.*

180 *Consentientes, ut aliqui præstent auxilium infidelibus, & hæreticis in damnum Christanorum, afficiuntur hac censura.*

181 *Audiens deferri arma, vel victualia ad Sarracenos contra Christianos, & id ratum habens, an incidat in hunc canonem?*

182 *An qui Sarracenis vendunt, aut donant ea, quæ non licet ad eos deferre, excommunicentur?*

183 *An princeps Christianus remiges Christianos mittens ad Turcas triremes, ut ibi remigent contra inimicos ejusdem Principis, incidat in hunc canonem?*

184 *Princeps Christianus nolens defendere Principem Christianum à Turcis cùm possit, an incidat in excommunicationem?*

285 *Quid sibi velit particula ultima*, Non obstantibus quibuscunque privilegiis?

186 *Privilegia deferendi merces ad infideles extra tempus belli concedi possunt à Sede Apostolica.*

187 *Quæ requirantur ad validitatem horum privilegiorum?*

188 *Mercatores de licentia Principis secularis merces ad Turcas, & infideles deferendo, an incurrant in hanc censuram?*
& an Pontifex possit concedere, ut deferantur arma ad Turcas?

PRima dubitatio, an favens hostibus contra 176 Principem Christianum ne fiat potentior inter Christianos, afficiatur excommunicatione hujus loci? Pars negans ex eo constare potest, quia licet cuilibet se, & sua tueri à potentioribus, argumento *legis*, *ut vim. ff. de justitia & jure.* & Principes Christiani contra Principes Christianos vici-

vicinos bella movent: igitur licebit favere hoſtibus alicujus Principis Chriſtiani, ne fortior fiat, & contra alios Chriſtianos invaleſcat.

Pars tamen affirmans eſt verior, videlicet faventem hoſtibus ſupradictis incidere in excommunicationem, quia favere hoſtibus Chriſtiani nominis cedit in damnum Chriſtianæ Religionis: Ergo in hanc cenſuram incidit. Nec obeſt Navarr. *in cap. ita quorundam, notabili* 4. *num.* 27. *de Judæis*, referens de Rege quodam fœdus faciente cum Turcis, ut potentiam Chriſtiani Principis proſterneret, quia ad id reſpondetur fœdus Regem iniiſſe, ut ſe opugnatum defenderet, quod non cernitur in noſtro caſu, Ugolinus *de cenſur. Pontifici reſervatis part.* 2. *verſic. illiſque ad id auxilium*, *n.* 4.

Porrò ſi favor fiat hoſtibus pro neceſſaria defenſione vitæ propriæ, aut conſanguineorum, aut pro conſervatione ſui Regni, aut rerum, quæ ſunt magni momenti, & in grave detrimentum ſuum redundaret, tur nec aliter res proprias tueri poſſet, niſi per medium prædicti favoris; tunc præceptū Eccleſiæ non videtur obligare cum tanto periculo, & cum tanto detrimento, ut expreſsè volunt Joann. Andreas, Hoſtienſ. & Anchar. *in cap. ſignificavit, de Judæis*, & confert Navarr. *tom.* 2. *conſ.* 31. cautè tamen in hoc eventu agendum eſt, & de conſilio prudentum procedendum, antequam hujuſmodi res fiant, ne in cauſa propria quis aberret, & in excommunicationem incurratur. Excipe ſemper caſum in quo quis pro communi bono Reipublicæ Chriſtianæ tenetur ſe exponere potius omni periculo, quàm favere eiſdem hoſtibus in perniciem Chriſtianæ religionis; tunc enim, niſi faciat quod tenetur, incurrit excommunicationem, Ugol. *ubi ſuprà*, & Sayr. *de cenſuris, hoc loco, lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 34. *verſic. quarto, & n.* 36.

177 Secunda dubitatio circa ſuadentes hoſtibus, ut in prælium redeant contra Chriſtianos, facilè deciditur incurriſſe in hanc cenſuram, qui id ſuadent in damnum Chriſtianæ Religionis, vel Chriſtianorum, vel animum faciunt iiſdem hoſtibus, vel dant conſilium, aut conſtat ex verbis Bullæ, conſilium, vel favorem quomodolibet præſtant. Navarr. *in c. ita quorundam, notab.* 1. 11. *n.* 9. *& notab.* 4. *n.* 8. *de Judæis.*

178 Illud adde, non ligari excommunicatione conſulentem, aut mandantem, niſi ſequuto effectu, hoc eſt, niſi poſtquam conſilio ductus eſt, aut mandatarius virtute mandati ad opem ferendam, vel favorem infidelibus motus fuit. Ratio, quia mandatum, aut conſilium fuerunt cauſæ, ut contra Chriſtianos infideles auxilium reciperent. Nam ſic mandare, aut conſulere, non eſt actio principalis, quæ prohibetur, nempe quovis modo adjuvare infideles, aut hæreticos; ſed eſt actio acceſſoria ad principalem actionem, quæ per ſe prohibetur: idcirco exigitur, ut effectus actionis principalis ponatur in actu, ut incurratur excommunicatio. Juvat gloſſ. *in Clement.* 1. *verb. mandaverit, de pœnis*, ubi de mandante percutere Epiſcopum, & gloſſ. *in cap.* 1. *verb. mandaverit, de homicidio lib.* 6. ubi de mandante interfici aliquem per aſſaſſinos. Semper enim requiritur, quòd ſequatur effectus actionis principalis ad incurrendam cenſuram, quando actio eſt acceſſoria, gloſſa *in Clement. ſi quis, in verb. mandaverit, & ibi* Joann. Andr. *de pœnis*, Antoninus 3. *part. tit.* 25. *cap.* 3. Tabien. *verb. excommunicatio* 5. *caſu* 2. §. *quarto*, & Sylveſter *eodem verb.* 7. *num.* 44. *excommunicat.* 15. *verſic. primo*, qui omnes exigunt factum conſummatum, ut ſcilicet ſequatur effectus ex tali conſilio, vel mandato ad hoc ut incurratur excommunicatio. Quare ſi quis mandet alicui Chriſtiano, ut opera ferat aliqui, vel deferat arma, vel alia prohibita ad infideles, vel eos adjuvet in perniciem Chriſtianorum, & re integra revocet mandatum, aut conſilium, immunis erit à cenſura, ſecundùm quod dicitur *in c. quicumque, de ſentent. excommun. in* 6. Dummodo non mandet Chriſtianum interfici per aſſaſſinos, quia etiamſi non ſequatur effectus, mandans, eo ipſo quòd mandavit principaliter excommunicatur, ut habetur *in cap. pro humani, de homicidio lib.* 6.

Tertia dubitatio eſt circa defendentes aliquem, ut valeat adjuvare Turcas contra Chriſtianos, an incidat in hunc canonem? Placet affirmare, ſi per 179
modum auctoritatis protegendo eum qui vult adjuvare infideles, vel hæreticos, ut ſine damno ſuo faciat, quod intendit, vel verbis excitando, & laudando eum, vel affirmando rem eſſe licitam, Decius *in cap.* 1. *num.* 13. *de officio delegati*, cùm protegat, ac tueatur opus prohibitum, & defendat delictum, quod prohibetur, ut oſtenditur *in cap. qui aliorum* 24. *quæſt.* ibi: *qui aliorum defendit errorem, multo amplius damnabilior eſt illis, qui errant. cap. qui conſentit*, 11. *quæſt.* 3. ibi, *Siquis peccandi acrius, quàm ille, qui peccavit, coerceatur, &* Sayr. *in clavi lib.* 10. *tract.* 2. *cap.* 11. *num.* 3. idcirco qui ita defendit, abſque dubio eſt excommunicatus, cùm non ſolùm erret, ſed etiam aliis offendicula erroris præparet, & confirmet, & cenſeri poteſt uti ſocius fraudis, & criminis. S. Auguſtinus ſuffragatur *Epiſt.* 54. *ad Macedonium*, & refertur *in cap. ſi res aliena* 14. *quæſt.* 6. ubi ſic ait: *Illud fidentiſſimè dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne malè ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem (quantum honeſtè poteſt) ad reddendum non compellit, ſocium eſſe fraudis, & criminis.* Sic in noſtro caſu: igitur defendens ea intentione afficitur hac cenſura.

Quarta dubitatio circa conſentientes dicendum eſt 180
ligari hoc canone ſi conſentiant, ut aliquod ſubſidium afferatur infidelibus, & hæreticis in detrimentum Chriſtianorum, per textum *in cap. quia quæſitum, in verb. ſicut agentes, de officio judicis delegati*, ubi ſicut agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur, confert *cap. qui cum fure, de furtis, cap. quanta, de ſentent. excommunic.* quod intelligitur ſi conſentientes cooperentur ad delictum ſaltem præſtando auctoritatem, ut per Aviles *ad cap.* 1. *Prætor. n.* 7. *fol.* 58. *verſo.* Flores de Mena *lib.* 2. *quæſt.* 18. *num.* 41. Covarr. *in regula peccatum, part.* 2. §. 12. *à n.* 1. Molin. *de juſtitia tract.* 2. *diſp.* 732. *ſub. num.* 1. Quod multo fortiùs procedit, quando conſentientes cooperantur cum agentibus poſitivè præbendo cauſam efficacem, & propinquam principali actori, qui delinquit, Menochius *de arbitrar. caſu* 348. *cum ſequenti*, Flaminius *de confidentiis quæſt.* 22. Atqui agentes contra hunc canonem non eſt dubium affici excommunicatione. Igitur, & conſentientes modo ſupra dicto pari pœna puniuntur: ſicut etiam præſtantes auxilium puniri ſolent pœna, qua punitur ipſe delinquens, Clarus *in pract.* §. *final. quæſt.* 90. *n.* 1. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 159. *num.* 18. Bonacoſ. *commun. crimin. part. verb. agentes fol.* 9. & Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 131. *n.* 1. *cum ſequentib.*

Quinta dubitatio de audientibus deferri prohibita ad Sarracenos contra Chriſtianos idque ratum haben- 181
tibus, videtur dicendum quòd incurrerint in hanc cenſuram quia ratum habens percuſſionem Clerici, eſt excommunicatus, ut patet ex *cap. cùm quis, de ſentent excommunic. lib.* 6. ubi ſtatuitur contra ratum habentem percuſſionem clerico illatam. Contraria tamen pars ex eo probatur, quoniam ratum habens homicidium injuſtum, irregularis non eſt, ſi nihil juvit, aut non conſuluit, ſed poſt factum illud nomine ſuo commiſſum eſſe ſolum approbavit nutu, vel ſigno aliquo externo, quæ ſententia eſt verior ex ſola ratihabitione homicidii non contrahi irregula,

gularitatem, favet gloss. *in cap. siquis viduam*, *in verb. aut consilio*, *dist.* 50. ita Archidiaconus *in cap. omnes.* 17. *quæst.* 4. Angelica *in verb. homicidium* 2. *n.* 7. Covar. *in Clementina si furiosi. part.* 2. §. 1. *n.* 4. *de homicidio*, Vivald *tract. de irregul. n.* 299. *& n.* 301. & Henriq. *lib.* 14. *cap.* 16. §. 2. Probatur, quia ut irregularitas incurratur, requiritur actualis culpa homicidii. *cap. si aliquis, de homicidio.* Qui verò ratum habet homicidium, quod non præcepit fieri, nec consuluit, quamvis peccet voluntate, voluntas tamen non sufficit an contrahendam irregularitatem in eo casu, quo in exteriorem actum non fuerit deducta. Item, quia non contrahitur irregularitas, nisi in casibus à jure expressis. *cap. is, qui, de sentent. excommunicationis lib.* 6. Sed in jure non exprimitur incurri irregularitatem propter ratihabitionem, Ergo.

His positis dicendum est audientes deferri arma, & subsidium ad Sarracenos, quamvis ratum habeant, si nihil operati sunt, nec consilio, vel mandato, nec aliquo alio modo fuerunt adjumento contra Christianos, non ligari excommunicatione hujus canonis. Ratio, quia finis hujus prohibitionis est, ne infideles animentur, & adjuventur in aliquo, quo possint Christianos oppugnare, & vexare, quod per ratihibitionem non fit: idcirco non incurritur excommunicatio. Nec facit ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari, *reg. ratihabitio*, *de regul. jur. lib.* 6. Quia respondetur hanc regulam procedere in judiciis, non autem in delictis, nisi quando delicta sunt commissa nomine ipsius ratum habentis. Tunc enim retrotrahitur ratihabitio, & mandato non est dubium comparari, & ex consequenti Titius si intelligat arma, aut aliqua prohiba deferri ad infideles, & delata fuisse ejus nomine ad eosdem à Sempronio, & hoc ratum habeat, innodatur excommunicatione, propterea quòd reputatur causa moralis hujus delationis, sicut de mandante, & consentiente diximus, Navarr. *in manuali c.* 21. *n.* 78. ubi vult ligari censura canonis *quis suadente*, 17. *quæst.* 4. illum, qui curam amicis dixit se optare vindictam de quodam clerico sumere, prævidens, vel prævidere debens amicos inde capturos occasionem percutiendi clericum, si illum postea percutiant, quod expressè definit *in c. cum quis, de sent. excom. lib.* 6. his verbis. *Cùm quis absque tuo mandato manus injicit in clericum tuo nomine violentas si hoc ratum habueris, excommunicationem latam à Canone incunctanter incurris.* Eodem modo si quis excitet, vel sit causa ad excitandum infidelium animos contra Christianos, & ipse factum ejus nomine ratum habeat, afficitur excommunicatione à tempore ratihabitionis, & non antea, nisi fortè dicatur trahi retro ob causam, quæ fuit fundamentum incurrendi excommunicationem.

Probatur ex glossa *in cap. cùm quis, de senteut. excommunic. lib.* 6. *vers. incurris*, dicente ligari excommunicatione ratum habentem, quando ratum habet, & approbat delictum ejus nomine patratum, & non antea in eo instanti, in quo fuit commissum: eo quòd excommunicatio non sortitur suum effectum, nisi secuta ratihabitione, & approbatione. Non enim sententia excommunicationis retrotrahitur, sed statim ligat, & non suspendit suum effectum, *c. licèt, de sent. excommun. lib.* 6. *& c. Pastoralis, de appell.* gloss. *in c. venerabilibus*, §. *porrò*, *vers. Appellatum, de sentent. excommun. lib.* 6. Trahit excommunicatio secum executionem, ut per Rebuff. *in concord. tit. de excommun. non vitan. vers.* 54. Varant. *de ordine judic. part.* 6. *tit. de appellat n.* 278. Gutierr. *canonic. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 90. *&* 95. Nav. *in man. c.* 25. *n.* 124. Anton. Ricciul. *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 4. *cap.* 64. *à princ.* Campan. *in diversorio juris Canonici rub.* 11. *cap.* 15. *n.* 53. Farinac. *in praxi crimin. quæst.* 101. *limit.* 13. *n.* 66. *&* 68. & plenè Sigism. Scacc. *de appel. quæst.* 17. *limit.* 22. *n.* 1. ubi ponit *n.* 34. aliquas limitationes, quæ non faciunt ad casum nostrum. Quare regula illa ratihabitionem retrotrahi, habet locum in conditionalibus contractibus, in quibus post purificatam conditionem obligatio retrotrahitur ad tempus contractus: contrà verò dicendum, quando obligatio incipit à die ratificationis, Item, quia cùm excommunicatio est pœna delicti, non potest afficere non delinquentem, nisi delinquat, non autem delinquit, nisi quando habet, igitur cùm ratificat, tunc primò ligatur. Gemin. *in d. regul. ratihabitionem*, *n.* 5. Anchar. *n.* 3. Philip. Franc. *n.* 5.

Sexta dubitatio de vendentibus Sarracenis ea, 182 quæ non licet ad eosdem deferri, an incidant in canonem hunc? Negat Navarr. *in d. cap. ita quorumdam, de Judæis, notab.* 10. *n.* 41. aitque posse sine metu excommunicationis vendi Turcis triremes, vel naves, cùm non fiat probibito vendendi in hac Bulla. Quamobrem vendentes, donantes, permutantes illa, quæ deferri prohibentur, non incidunt in hunc canonem, quia cùm ista materia sit pœnalis, verba sunt accipienda in propria significatione. Hujus partis etiam sunt Cajet. *in summa, in verb. excommunicatio c.* 20. Tolet. *lib.* 1. *c.* 23. *dub.* 1. & Sayr. *de censuris lib.* 3. *c.* 11. *n.* 26. dicentes non excommunicari vendentes per hunc canonem, quando Christiani in terris suis ea vendunt infidelibus ad se venientibus, quia vendere non est deferre & Summus Pontifex si noluisset, quòd non venderentur, id exprimeret in Bulla. Idem dicendum est de commutantibus arma pro armis, non solùm ejusdem generis, sed etiam diversi. Sed Ugolin. *cap.* 7. *n.* 5. *& sequent.* contrarium putat verius, *fol.* 175.

Nihilominus non est negandum incurrere vendentes, quatenus vendendo præstatur favor infidelibus contra Christianos. Et de commutantibus loquitur Silv. *verb. excomm.* 7. *n.* 64. quod puto verum, quando ex commutatione horum armorum meliùs infideles notabiliter Christianos impugnarent; secus si sine notabili excessu eos, ut antea, invaderent. Sousa *hoc c. disp.* 47. & Comitol. post alios *lib.* 6. *resp. mor. q.* 11. *in principio n.* 3.

Septima dubitatio, an Princeps mittens ad Tur- 183 cas remiges Christianos, ut ibi remigent contra inimicos Christianos ejusdem Principis, incidat in hunc canonem? De hac re vide suprà, quæ diximus in 3. excommunicatione Bullæ in Cœna Domini *n.* 76. & 77. Nunc autem secundo dico Principem affici excommunicatione mittendo remiges Christianos, ut adjuvent Sarracenos in damnum Christianorum. Idem dico de remigantibus in triremibus infidelium contra Christianos voluntariè, vel ex cupiditate, vel ex lucro operando, eo, quia auxiliantur Turcis in perniciem Christianorum, quæ est ratio formalis hujus excommunicationis. Secus dicendum de coactis remigibus in triremibus Turcarum, qui remigant metu mortis incusso, vel ad fugienda verbera, & alia tormenta; hos namque non peccare lethaliter credit Cord. *in sum. qu.* 173. dicens remigare in eo periculo non esse rem intrinsecè malam, sed indifferentem, neque Christianos servos teneri cum tanto vitæ periculo tueri vitam, aut bona proximi, præsertim quando Christiani non liberantur à damno, quod illis imminet, si nonulli ex remigibus Christianis cessarent à remigando. Atque ita non est ratio aliqua ob quam Christiani remiges se exponant evidenti periculo mortis sine evidenti commodo aliorum Christianorum.

Omissa ergo opinione Navarr. *in manuali c.* 27. *n.* 63. *in fine*, *vers.* 7. *& in cap. ita quorumdam*, *notabil.*

bil. 11. *num.* 11. existimantis remiges Christianos in triremibus Turcarum etiam ad evitandum periculum vitæ non excusari à mortali, quia censet contra Christianos remigare esse per se malum, & ideo nec metu mortis remigare posse, cùm sit cooperari cum infidelibus ad rem secundùm se malam. Sed, pace tanti viri, opinio contraria est probabilior, & remigare de se est opus indifferens in illis, qui tanquam servi officio remigandi sunt mancipati. Nec potest dici actio remigandi intrinsecè mala, quando fit contra Christianos involuntariè, ac per vim, quia tunc remigant coacti, nec domini jubent, ut remigent contra Christianos, sed ut absolutè remigent, & operentur in eo officio, cui addicti sunt, quod non est per se malum, sed indifferens: atque ita non peccant mortaliter.

Et quamvis à Turcis præcipiatur in malum finem contra justitiam, & à captivis accommodatè fiat ad finem infidelium, cùm tamen remigare sit de se indifferens, non fit à captivis propter finem infidelium, sed ad proprium notabile damnum evadendum, ita Molin. *tom.* 1. *de just. disp.* 115. *concl.* 1. Lessius *lib.* 2. *de just. c.* 9. *dub.* 18. *n.* 122. *&* 123. *& c.* 13. *dub.* 3. *n.* 30. Sà *in summa verb. peccatum, n.* 9. & Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 2. *cap.* 17. *quæst.* 6.

Probatur argumento Nahaman 4. *Reg.* 5. qui Principi suo inserviebat in templo Idola colenti, dum Regem suis manibus sustentans simul cum eo se se inclinans suum officium exercebat. Sicut non peccat famula, quæ comitatur Dominam Gentilem, & simul cum ea in templo Gentilium genuflectit, non quidem ut Idolo reverentiam exibeat, sed quia Domina, quæ ancillæ nititur, genuflectit. Similiter captivi Christiani traditi officio remigandi non peccant remigando cùm exerceant officium indifferens non intendendo peccatum dominorum, neque cum eisdem cooperando, sed vitæ suæ consulere, & præstare simpliciter ministerium, cui sunt addicti, quod de se est indifferens, ut multis exemplis probat Sanch. *in præcept. Decalogi*, *lib.* 1. *cap.* 7. præsertim à *n.* 18, ubi cum Azor, & Sà excusat hoc captivos porrigentes Turcis arma ab eis petita ad Christianos occidendos, & asportantes sarcinas, & machinas ad muros admovendas, neque incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ, aut juris communis.

Ratio, quia cùm prohibitio Bullæ, & juris communis sint præcepta humana, non obligant cum tanto periculo, quod etiam tradit Navarrus *d. cap.* 27. *n.* 69. *vers. septima, quòd Christiani, & in cap. ita quorumdam, notabili* 11. *num.* 18. *de Judæ.* Quin adde, esto mortaliter peccarent remigando, quod negatum est, adhuc excusari ab excommunicatione hujus canonis; sicut non ligatur excommunicatione percutiens clericum turpiter inventum in fragranti delicto cum matre, filia, uxore, vel sorore, ut est communis, Tabiena *excommunicatia* 1. *num.* 31. Covarr. *de sponsalib. part.* 2. *cap.* 7. §. 7. *num.* 12. Navarr. *d. c.* 27. *n.* 84. Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 833. *n.* 30. & Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæst.* 12. *num.* 6. *& num.* 75. quoniam tantum dolorem compescere difficillimum est. Ex quo constat posse intervenire peccatum mortale sine excommunicatione, quia non videtur voluisse Ecclesiam imponere Christianis captivis infidelium obligationem non remigandi cum tanto periculo tormentorum, aut mortis, nisi in aliquo particulari casu damnum Reipublicæ Christianæ publicum urgeret, quod nullo modo potuisset impediri, nisi cessarent à remigando: tunc enim si non desisterent captivi à remigando ad servandam vitam propriam, in censuram incurrerent, eo quia bonum commune privato præferendum est. D. Thomas 2. 2. *quæst.* 25. *art.* 4.

Urgebis argumentum Nahaman non urgere, neque concludere, quia Eliseus 4. *Reg.* 5. concessit Nahaman adorare Idolum simulatè, dum Dominum suum in templum euntem comitaretur, quod affirmat Adrianus IV. *tract. de Baptismo, quæst.* 1. *ar.* 1. *in solutione ad* 5. *paulo ante* §. *contra primam partem*, hoc licitum esse ex causa urgenti, & cessante scandalo. Sed multo meliùs responde petenti Nahaman ab Eliseo, ut impetraret à Deo fas esse id obsequium præstare Domino suo eunti in templum Idoli, concessisse Eliseum non dispensando in lege divina, sed declarando eo modo comitari dominum suum non esse interdictum, ita Lyra *ibidem*, & Azor. *tom.* 1. *Instit. moral. lib.* 8. *cap.* 27. *quæst.* 7. Est enim obsequium hoc de se indifferens, ac proinde possunt famuli, & famulæ illud exhibere dominis infidelibus, quando commodè non possunt se excusare, quia non exibentur à famulis, ut dominorum intentioni conniveant, sed urgente necessitate obediunt illis rem indifferentem præcipientibus, Sanch. *ubi suprà d. c.* 7. *n.* 21. *& sequent. lib.* 1. *& lib.* 2. *c.* 4. *n.* 13. *& n.* 14. Igitur in nostro casu remiges nullo modo incident in censuram hujus canonis, cùm magis necessitate, quàm voluntate remigent, nec dicuntur violare eo tempore præceptum Ecclesiæ, quo ejus mandatum obligat.

Octava dubitatio an Princeps, qui noluerit defen- 184
dere à Sarracenis Principem Christianum, incidat in hunc canonem, si commodè potest. De jure civili non est reus detrimenti illati, qui cùm potuit commodè tueri proximum ad aliqua injuria, illum tamen non deffendit, ita Abbas *in cap.* 1. *num.* 5. *de officio delegati*, nisi proximus sit subditus Principis, qui potest impedire, vel nisi delictum sit contra personam illius Principis, cui alter est subditus. Nihilominus de jure canonico tenetur quis, si commodè potest, defendere proximum ab injuria sibi inferenda, per *cap. sicut dignum.* §. *illi etiam, de homicido*, cujus hæc sunt verba. *Qui potuit hominem liberáre à morte, & non liberavit, eum occidit: & in fine illius* §. *nec caret scrupulo Societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.* Juvat. *c. non inferenda* 23. *quæst.* 3. ibi: *Qui enim non repellet à socio injuriam, si potest, tam est in vitio, quam ille, qui faciat.*

Confert *cap. dilecto, post medium, vers. & quidem cùm liceat, de sentent. excommun. lib.* 6. ubi sic dicitur: *Cùm liceat cuilibet suo vicino, vel proximo pro repellenda ipsius injuria suum impertiri auxilium: imò si potest, & negligit, videtur injuriam omnem fovere, & esse particeps ejus culpæ.* Quare cum omni jure attento teneatur obviare delicto, & proximum defendere, si absque periculo potest, peccat mortaliter contra charitatem graviter, quamvis non teneatur ad restitutionem, nisi obligatio proveniat ex justitia, Sotus *de just. lib.* 4. *quæst.* 7. *art.* 3. Valensa *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 6. *punct.* 3. Sayr. *in Clavi Regia. lib.* 10. *tract.* 2. *cap.* 14. *n.* 2. Rebell. *de obligat. justitiæ, part.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 2. *n.* 2. & Molin. *de just. tract.* 4. *disp.* 18. *n.* 2. quam contrahunt officiales, & ministri publici ex lege justitiæ assumpti ad omnem etiam periculosam aliorum defensionem, juxta textum *in l.* 1. §. *tulisse*, *&* §. *si vulnerati. ff. ad Syllan.*

Nihilominus in nostro casu multo magis erit reus criminis Princeps, qui non vult liberare à Turcis Principem Christianum, si commodè potest, cùm sit damnum publicum, cui magis occurrere debet, & ex consequenti ligabitur hujus canonis excommunicatione: dummodo habeat cum Principe aliquam societatem, vel jus in illum tanquam in vassallum, vel ratione alicujus superioritatis: tunc enim obligatus est ex justitia ratione subjectionis, vel superioritatis: ideo si desinit impedire, cùm possit, incidit in excommunicationem, Cajetan. *in summa*

summa verb. excommun. c. 10. vers. primò nota, de non impediente percussionem clerici, Sayr. *de censuris, l. 3. c. 26. vers. Quibus addo, n. 14.* Navarr. *in manuali, c. 21. n. 8.* Henriq. *in summa, l. 14. c. 12.* Molin. *de justitia, tom. 4. disp. 33. memb. 5. n. 6.* Avil. *de censuris, part. 2. c. 5. disp. 3. dub. 8.* quos referens sequitur Bonacin. *de censuris, disp. 2. quæst. 4. punct. 3. n. 5.*

Quinimo erit excommunicatus Princeps, quamvis non teneatur defendere, nec prohibere ex officio, si manifestè constet non defendere, nec prohibere dolosè, id est, quando ex intentione non vult obviare, & cognoscens se absque periculo, & damno posse obviare, Innocent. *in cap. quantæ, de sentent. excommun.* ubi docet esse excommunicatos dolosè permittentes clericum percuti, ex quo prohibere poterant, & non prohibuerunt, ait enim, eos delinquentibus favere interpretamur, qui cùm possint manifesto facinori desinunt obviare. Ex quo textu patet, qui potest obstare, & non obstat, vocari fautorem, & socium criminis, idcirco excommunicatum esse: quod etiam tradit Sayr. *in clavi, l. 10. tract. 2. c. 14. de muto, n. 3. vers. ad textus autem*; ex ea ratione, quòd excommunicatio non solùm ferri potest propter peccata contra justitiam, sed etiam pro peccato mortali contra charitatem, quando scilicet quis dolose obviare desinit, *& d. c. 26. de censuris*; sic enim videtur moraliter consentire.

Mihi tamen non placet, quod asseritur incidere in excommunicationem, qui dolosè noluit obviare, cùm possit, nisi accedat obligatio justitiæ, quæ ex officio obligat, non autem quando obligatio manat ex sola charitate: tunc enim sicut non obligatur ad restitutionem omittens defendere etiam ex odio, ut tradunt Alexand. de Ales *part. quarta, summæ quæst. 24. memb. 5. art. 3. §. 4. in fine.* D. Thom. 2. 2. *quæst. 62. art. 7.* & *ibi*, Aragon. & Michaël Salon. *ibi controversia 1. & 2.* Joann. Medin. *C. de reb. restit. quæst. 9.* & Barthol. Medin. *lib. 1. instr. confess. cap. 14. §. 30.* Sic etiam non incurritur excommunicatio propter peccatum contra charitatem. Nec obstat *c. sicut dignum, §. illi etiam, de homicidio*, ubi: *qui potuit hominem liberare a morte, & non liberavit, eum occidit*; Quia respondetur: ibi non fuisse puram damni permissionem, aut negativam causalitatem, sed positivam, quoniam comitati sunt interfectorem, & auctoritatem, & animum eidem præstiterunt ad homicidium committendum, ut Medina notat, quem referens sequitur Sayr. *in clavi, l. 10. tract. 2. c. 14. n. 3.* & probatur ex glossa *in d. c. quantæ, verb. interpretans, in fine, de sent. excomm.* ubi nemo excommunicatur ex facto alterius, nisi in exteriori participet cum illo aliquo modo. Secus si merè negativè se habeat, & multo fortiùs, si noluerit se immiscere rumoribus, vel ex timore etiam irrationabili, vel ex negligentia non prohibeat. Sic Joan. Andr. *in novella*, Joan. de Lignan. quem sequitur Angelica *verb. excommun. 5. n. 35.* Antonin. 3. *p. tit. 25. c. 1. §. 3. Notandum*, Cajetan. *verb. excommun. c. 10. vers. primo*, & Sylvest. *eodem verbo 6. n. 5. vers. quinto*, & Navarr. *in manuali d. c. 27. n. 78. vers. sexta, & in c. non inferenda 23. quæst. 3. n. 26.*

Nec obstat excommunicatum esse, dolosè permittentem clericum percuti, ex quo prohibere poterat, & non prohibuit, per textum *in d. c. quantæ, de sent. excommun. in principio*, quod docent Cajetan. *verb. excommunicatio 10.* Suar. *tom. 5. de censuris, disp. 22. sect. 1. n. 56.* Beia *part. 1. casuum conscientiæ, casu 60.* Sayr. *in clavi Regia, l. 10. tract. 2. c. 14. n. 2. & de censuris, l. 3. c. 26. num. 24.* quos refert, ac sequitur P. Augustinus Barbosa *in d. c. quantæ. n. 2.* ubi addit hanc opinionem esse veriorem, & magis conformem illi textui. Quia respondetur textum dicti c. *quantæ*, loqui de Clerico in specie, quem ex dolo percuti passus est, & non prohibuit & ideo consentire visus est. Item, ut inquit gloss. *in d. c. quantæ, in verb. interpretans*, hoc pertinet ad publicum jus, *c. jus publicum, dist. 1.* ibi, *Jus publicum est in sacris, & in Sacerdotibus, & in Magistratibus*; atque ita, cùm clerici pertineant ad statum Reipublicæ Christianæ, voluit Summus Pontifex non solùm excommunicari facientes, & consentientes, ut Clerici percutiantur, sed etiam qui cùm possint manifesto facinori desinunt obviare.

Attamen hoc solùm probat locum habere in foro externo, ut constat ex verbis dicti capitis *quantæ, de sent. excommun.* ibi: *Ne autem solos violentiæ hujusmodi auctores aliquorum præsumptio existimet puniendos, facientes, & consentientes pari pœna plectendos Catholica condemnat auctoritas*: eos delinquentibus favere interpretans, qui, cùm possint, manifesto facinori desinunt obviare. Nam illud verbum, *cum possint*, intelligitur de illis, qui ratione potestatis, quam habent in illos, tenentur defendere sive sint Prælati, sive judices, sive alii habentes potestatem aliquam, aliâ consentire videntur, præstareque auctoritatem si vident percuti clericum, & non prohibent, glos. *in d. c. quantæ, verb. interpretans, ad finem.* Quamobrem opinio *d. c. quantæ*, procedit in foro externo ex præsumptione in quo præsumitur favere, & consentire, qui cùm possit, manifesto facinori desinit obviare. Item procedit in utroque foro contra obligatos defendere alios lege justitiæ, videlicet contra Reges, & alios Superiores, quibus incumbit defensio suorum subditorum, & contra alios habentes publicam potestatem, ratione cujus ad hoc tenentur: secus de aliis, qui ex sola charitate defendere proximum debent, etiam si dolosè cùm possint non prohibeant, quod intellige in foro conscientiæ. Pœna enim non debet egredi amplius, quàm delictum reperiatur: proinde non est excommunicatus ex facto alterius, nisi, qui participat in crimine aliquo modo cum illo. Beia *d. 1. part. casu 60. ad finem, vers. Nam opinionis*, ubi concludit in foro interiori non incurri excommunicationem, nisi per verum, & realem consensum: secus de præsumpta excommunicatione, & in foro externo, juxta quam resolutionem accipienda sunt, quæ diximus de Principe Christiano nolente tueri alium Principem Christianum cùm possit.

Nona dubitatio, utrùm revocentur privilegia concessa olim aliquibus Principibus, Rebus publicis, aut aliis personis privatis ad deferendum quædam prohibita ad Turcas, & Sarracenos. Nam à Nicolao Papa concessum fuit privilegium Genuensibus, & Venetis, à Martino Quinto, Sylv. *excommunicatio 7. n. 58. excommunic. 21.* Tabien. *eodem verb. excommunicatio 6. §. 6.* & Toletus *in explicat. Bull. Cœnæ, §. 5. dub. 1.* Nunc autem virtute hujus clausulæ omnia privilegia quomodocunque concessa abrogantur, nisi de concessione specialis mentio fiat, quia privilegia contra Bullam Cœnæ Domini nullam vim habent, propter clausulam generalem, & amplissimam, quæ est in fine in §. *non obstantibus privilegiis*, qua abrogantur omnia indulta quibuscunque concessa, & revocantur omnes consuetudines etiam immemoriales, & præscriptiones longissimi temporis adversùs ea quæ Bulla comprehendit. Quæ omnia constant ex ultimis verbis, ibi *Non obstantibus quibuscumque privilegiis quibusvis personis Principibus, Rebus publicis, per nos, & sedem prædictum hactenus concessis de hujusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.* Probatur, quoniam derogatio generalis apposita ex motu proprio Papæ tollit anteriora privilegia, eorùmque speciales derogationes ad futura, Paulus Castrens. *consil. 3. n. 5. l. 1.* Thomas Grammaticus 185

decis. 65. *Excellens*, *n.* 23. *& in decis. sequent. Causa Excellentis*, *num.* 27. Antonius Gabriel *tit. de clausulis*, *conclus.* 2. *effectu* 2. *num.* 58. & Menoch. *de præsumptionibus*, *l.* 6. *præsumpt.* 40. *n. final.*

186 Non continentur sub hac particula non obstantibus, privilegia concessa à Sede Apostolica ad deferendum merces, & victualia ad Turcas, & Sarracenos extra tempus belli, ex eo fundamento, quia per hanc clausulam non obstantibus tantùm abrogantur privilegia quæ aliquo modo repugnant prohibitioni hujus canonis, in quo prohibetur delatio solùm, vel traditio armorum, & reliquarum rerum, quæ sunt utiles mediatè, vel immediatè usui bellico. Quare revocantur solùm privilegia deferendi res utiles bello, non autem abrogantur privilegia deferendi merces, & victualia, Antonin. 3. *part. tit.* 24. *cap.* 30. *in fine*, & Toletus *l.* 1. *instruct. Sacerd. c.* 23. *in fine*. Cæterùm Jacob. Graff. *decis. l.* 4. *c.* 18. *n.* 106. credit per hanc particulam *non obstantibus*, derogari privilegium deferendi merces, & victualia, nisi expresse iterum tale privilegium concedatur, quæ resolutio placet, eo quia non solùm sublata sunt privilegia concessa à Sede Apostolica, quibus Sarraceni adjuventur, sed etiam privilegia deferendi aliqua, quibus vel actu, vel habitu Christiani à Sarracenis impugnari possint, hanc enim vim habet clausula hæc *non obstantibus*, ita ut necesse sit de hujusmodi prohibitione expressam mentionem fieri, aliàs privilegia nihil valent.

187 Requiritur ergo ad validitatem similium privilegiorum, ut in illis specialis mentio hujus canonis facta sit, & ad ipsum Pontificem refert abrogare, vel modum ponere privilegiis per Sedem Apostolicam concessis. gloss. *in c. clericis*, §. *Non obstantibus*, *ver. eodem, de immunit. Ecclesiæ, l.* 6. & habetur *in c. ne aliqui, de privilegiis, eodem l.* Hinc sequitur posse Pontificem tollere, & moderari privilegia per Sedem Apostolicam concessa; & concedere, & prohibere commercium cum infidelibus, & jus debellandi eos, Augustinus Barbosa *de officio, & potest. Episcopi, part.* 1. *titul.* 2. *c.* 2. *& in c. quod olim, de Judæis, & Sarracenis. n.* 3.

Quinimò super Concilium Pontifex dispensare censetur, si faciat de eo mentionem specificam, non autem per clausulas derogatorias generales, ex eo, quòd constitutio conciliaris tacitè, & virtualiter includit clausulam derogatoriam; ac proinde Concilio non derogatur per clausulas generales. Ita Cotta *in memorabil. verb. clausula, Non obstante*, Rebuff. *in Auth. Habita, verb. examinatione, C. ne filius pro patre*, Gutier. *pract. l.* 3. *quæst.* 17. *n.* 131. Flores de Mena *variar. l. quæst.* 10. *num.* 50. ex Anania *in c. sicut olim, de accusat.* Abbas *in c. non magno, in fine, ne clerici, vel Monachi*, & ex Innocentio *in c. penult.* quod intelligitur, nisi constet de voluntate Pontificis. Aliter enim exigitur, ut mentio fiat expressa derogationis constitutionis conciliaris, Caputaq. *p.* 1. *decis.* 268. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 849 *& collect.* 1367. *& in praxi fori Ecclesiastici, decis.* 556. *in* 1. *edit. & resol.* 478. *num.* 4. *in* 2. *edit.*

Nec obest regula illa: *Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum, de regul. juris in* 6. quia loquitur de congruitate, & secundùm convenientiam rationis, quæ postulat, ut sine legitima causa privilegia non revocentur; non tamen propterea aufertur à Principe potestas revocandi, si voluerit, quemadmodum sponte concessit, ut habetur *in cap. quia sæpe, in fine, de electione*, & ideo Principi integrum est privilegia concessa diminuere, moderari, & omnino tollere. *d. cap. clericis de immunit. Ecclesiæ, l.* 6.

Decima dubitatio, an Principes possint facere facultatem mercatoribus subditis, ut deferant ad Turcas non arma, & alia prohibita in hac excommunicatione, sed merces, & victualia sine metu excommunicationis? Responde deferentes non effugere excommunicationem juris communis, contentam *in c. quod olim, de Judæis, vers. Quamdiu inter nos*, ubi tempore belli prohibetur omne commercium, & omnes merces sunt prohibitæ deferri ad hostes: quòd si non vigeat bellum, non censetur merces prohibita deferri ad Sarracenos, nisi sit de genere mercium, quæ continentur *in cap. ita quorumdam, de Judæis*, ut notat Xuar. *allegat.* 18. *n.* 3. *& consil.* 2. *de navibus transvehendis, num.* 3. & Gregor. Lopez *l.* 22. *verb. Trigo. tit.* 5. *part.* Quia Princeps secularis nequit concedere facultatem contra legem Summi Pontificis, neque potest eximere subditos suos ab obedientia debita Ecclesiæ, & ex consequenti ab excommunicatione; quamvis à pœnis de jure civili impositis valeat liberare. Navarr. *in c. ita quorumdam, notabil.* 1. *n.* 13. *&* 14. *de Judæis.* 188

Ultima dubitatio, an possit Pontifex licitè Principi seculari concedere facultatem transmittendi ad Sarracenos arma, & cætera prohibita in hoc Canone, ita, ut transmittens non incurrat hanc excommunicationem quocumque tempore transmittat? Pars negans etiam quando fit facultas nulla existente causa. Ex eo probatur, quia hæc censura est de jure positivo humano, super quo est Summus Pontifex, & ideo potest quem voluerit ab illo eximere, ut notat Covar. *regul. peccatum*, 2. *part.* §. 8. *n.* 9. *ex versiculo, Hinc etiam expendi poterit*, post Felinum *in c. nulli, de sententia excommunicationis.* Atque ita non peccabit deferens virtute ejusdem privilegii, si ex justa causa privilegium concedatur. Non enim delatio, vel transmissio eorum, quæ prohibentur in hoc canone, est intrinsece mala ex se, nec damnata jure naturæ, sed est quid indifferens, nisi delatio, vel transmissio rerum, quæ prohibentur, exerceantur intentione, & animo auxiliandi Mahometanis contra Christianos: igitur integrum erit Pontifici ex rationabili causa in hoc Canone dispensare in eis. quæ sunt juris positivi, gloss. *in c. proposuit, verb. dispensare, de concess. præben.* Abb. *in cap. significasti, num.* 3. *&* 9. *de elect.* D. Thomas *quod lib.* 4. *art.* 13. 189

Quin etiam si concedamus delationem, seu transmissionem rerum prohibitarum in hoc canone de se esse malam intrinsecè, & resistentem juri naturæ, ac divino, quamvis nequeat Papa dispensare in legibus divinis potest tamen ex causa aliqua justa, & urgente non dispensando, sed declarando, vel interpretando permittere, ut prohibita hoc loco transveherentur ad Sarracenos, & qui in hoc casu transmitteret de licentia Pontificis, non delinqueret, ut deducitur ex traditis à Covarr. *de sponsalibus, part.* 2. *cap.* 6. §. 9. *num.* 2. *& in regul. peccatum part.* 2. §. 11. *num.* 3. Hoied. *de incompat. benefic. part.* 2. *cap. ult. num.* 5. *in fine*, & alii, quos referens sequitur Sayr. *in clavi, l.* 6. *c.* 11. *num.* 9. Pontifex namque habet potestatem interpretandi, & declarandi jus divinum. Quæ quidem interpretatio Pontifici non est neganda: aliàs non dedisset Dominus sufficientem potestatem ad regimen suæ Ecclesiæ, contra illud, Deus, & natura non deficiunt in necessariis.

Porrò si absque causa rationabili daretur privilegium deferendi res prohibitas ad Mahometanos, deferens ex virtute privilegii non esset immunis à culpa, non tamen excommunicatione afficeretur, quod procedit, nedum secundùm existimantes hanc delationem, vel transmissionem rerum prohibitarum ad Sarracenos jure naturæ, & divino esse interdic-

interdictam; sed etiam, si affirmant esse quid indifferens jure tantùm humano positivo prohibitum. Confirmatur ex faciente aliquid sine causa rationabili dispensato à Pontifice contra jus humanum; qui non est tutus in conscientia, & peccat ratione scandali, quod sequi potest inde Christianis, D. Thomas 1. 2. *quæst.* 97. *art.* 4. gloss. *in c. non est voti, verb. adimplere, de voto.* valet tamen dispensatio, quia in Principe est pro ratione voluntas.

Adde dispensationem cujuscumque etiam Summi Pontificis in voto, vel juramento concessam sine causa esse irritam, Sanchez *de matrimonio, l.* 8. *disp.* 17. *n.* 3. Fr. Emmanuel *tom.* 3. *regul. quæst.* 46. *art.* 5. Reginald. *in praxi fori pœnitentialis, l.* 18. *n.* 341. & multo fortiùs non tenebit dispensatio, facta ab Episcopo circa leges Pontificias sine justa causa, si intelligat causam esse injustam, Covar. *de sponsalibus, part.* 2. *c.* 6. §. 9. Sotus *de justitia, l.* 1. *quæst. ultima, art. ultimo, vers. postremo.* Ripa *l.* 2. *responsorum, c.* 30. Suar. *de Sacram. quæst.* 72. *art.* 11. *disput.* 36. *sect.* 2. *vers. Tertia pars, & de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *l.* 2. *c.* 33. *n.* 3. Lessius *de justitia, c.* 46. *dub.* 12. *ex n.* 101. & Sayr. *in clavi*, cum multis, *l.* 5. *c.* 8. *n.* 12. Secus si fiat a Principe in iis, quæ sunt juris positivi, quæ pendens à suo arbitrio, propterea valet dispensatio etiam sine ulla causa, quamvis malè faciat concedendo, Bartol. *in l. relegati. ff. de pœnis.* Innoc. *in c. cùm ad Monasterium, de statu Regul.* Felin. *in c. quæ in Ecclesiar. n.* 6. *de constit.* & Cajet. 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 5. *ad finem.* Quamobrem si quis ex facultate Pontificis deferat prohibita in hoc canone ad Turcas, & actio sit indifferens, hoc est, interdicta solùm pœna Ecclesiasticæ legis sub excommunicatione, & privilegium deferendi prohibita obtineatur absque ulla legitima causa, excusabitur non à peccato, sed ab excommunicatione, & ab aliis pœnis à jure civili impositis.

---

§. VIII.

Octava excommunicatio Bullæ Cœnæ contra impedientes, seu invadentes eos, qui victualia, & alia necessaria convehunt ad Curiam Romanam, sic ait.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, seu invadentes eos, qui victualia, seu alia ad usum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Rom. Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu hæc facientes defendunt per se, vel alios cujuscumque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status, etiamsi Pont. seu Regali, aut alia quavis Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.

EPITOME.

190 *Materia hujus canonis qualis sit, & contra quos feratur hæc censura?*
191 *Impedientes dolo malo eos, qui victualia, & alia necessaria ad usum Curiæ adducunt, incidunt in censuram hujus canonis.*
192 *Dolo bono impedientes ne victualia addducantur ad Curiam, non incidunt in censuram.*
193 *Nomine Romanæ Curiæ hoc loco quid intelligatur?*
194 *Impedientes victualia deferri ad aliquem apricularem Romanæ urbis non ligantur excommunicatione.*
195 *Gubernatores civitatum ex causa impedientes ne victualia ad Curiam deferantur, non incidunt in censuram.*
196 *Impedientes propter odium particulares ne deferent, an incidant in excommunicationem?*
197 *Nolens vendere victualia ea intentione, ne ad Curiam deferantur, an excommunicetur?*
198 *Latrones, qui spoliant pecunia quærentes similia victualia, an incurrant excommunicationem?*
199 *Victualium, & aliorum rerum appellatione hoc loco quæ veniant?*
200 *Impedientes, invadentes, seu perturbantes eos, qui victualia deferunt, an puniantur aliis pœnis præter excommunicationem hujus canonis?*
201 *Verba, seu hæc facientes, defendunt per se, vel alios, quid significent?*
202 *Verba cujuscumque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status, quid importent?*

Materia hujus canonis octavi jam refertur in Bulla Martini Quinti, illiusque meminit Antonin. 190
3. *part. titul.* 24. *c.* 72. *casu quinto*, est ut sacrilegium, quo offenditur Sedes Apostolica in suis victualibus, & in aliis ad usum Romanæ Curiæ necessariis, Cajetanus *verb. excommunicatio c.* 19. *versic. canonis istius materiæ*, quem sequitur Sayr. *hoc loco, n.* 2. Sousa *in notationibus circa textum n.* 1. & Marius Alterius *c.* 1. *in octavo canone.*

Prima dubitatio petit, contra quos feratur hæc censura? Responsio fit contra impedientes, seu invadentes eos, qui victualia, seu alia ad usum Romanæ Curiæ necessaria convehunt. Patet ex eodem Canone, qui intelligitur si injustè impediant deferri victualia ad Romanam Curiam, ita Cajet. *supra*, Navar. *in manuali, c.* 27. *n.* 64. Vivald. *in expositione Bullæ Cœnæ, n.* 71. & Toletus §. *sexto, in fine* & alii, quibus accedit Sayr. *hoc loco, c.* 12. *n.* 4. & Suar. etiam *in hoc Canone, n.* 63. quod declarant Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, part.* 1. *c.* 8. *n.* 2. injuste impedire, qui dolo malo curat impedire, ne victualia ad Romanam Curiam deferantur, & Marius Alter. *ubi proxime d. c.* 1. *vers. sit igitur*, ubi concludit dolo malo impedientes, ne necessaria ad Curiam adducantur, incidere in hanc censuram.

Dicitur autem dolo malo impedire, qui impedit 191
adduci necessaria ad Urbem per mendacium, fraudem, vim, metum, fallaciam, blanditias, suasiones, consilium, aut per quamvis alium modum, idcirco incidit in censuram hujus canonis. Quare si quis volenti Urbem adire cum necessariis narret dolosè falsum, illum à proposito, & ab intentione eundi revocet, dicitur impedire dolo malo, etiam si mendacium, quod narravit, & finxit, nihil operaretur, nec retraheret ab incepto, nec ab itinere faciendo cum victualibus ad Urbem, Marius Alterius *ibidem fol.* 561. quod tamen non placet, quia censura non incurritur, nisi secuto effectu.

Hinc sequitur dolo bono impedientes, ne deferan- 192
tur necessaria ad Curiam, non incidere in hanc censuram, Ugolinus *supra n.* 2. *vers. non dolo malo*, dicens impedientes propter causam justam, ne victualia ex suis terris extrahantur, & ad urbem deferantur, fortassis, quia urbs contagiosis morbis affligitur, non incurrere excommunicationem. Item si ob aliquam aliam causam justam id impediatur, non esse locum huic Canoni, Navar. *in manuali, num.* 64. *vers. secundo.* Suar. *hoc loco, disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 63. ubi addit impedientes ita non solùm non ligari excommunicatione, sed nec malè agere. Ratio, quia hæc excommunicatio fertur contra impedientes injustè, ne victualia deferantur. At hæc ratio cessat, quoties datur causa justa, nec intercedit dolus malus, sed bonus: idcirco excommunicationi non est locus, Cajet. *d. c.* 19. Sousa *hoc loco, disp.* 53. *n.* 4. *vers. Secundo*

Secunda conclusio, ex eo fundamento, quoniam unicuique integrum est absque fraude, & dolo malo suam utilitatem curare, & sibi proximisque suis consulere.

Nec obstat textus *in c. bonæ memoriæ 1. de postulatione Prælatorum*, *in verb. præferentes*, ubi dicitur communem utilitatem speciali præferendam esse, Surd. *decis.* 259. *n.* 11. Mexia *in tract. tassæ panis*, *conclus.* 4. *n.* 17. Gironda *de privilegiorum*, *seu exemptio. explicat. n.* 902. Mench. *illustr. c.* 5. *n.* 16. Cabed. *decis.* 74. *num.* 5. *part.* 1. Quia hoc procedit quando in utilitate communi privata etiam includitur, ut bene notat Thomas de Thomass. *in floribus legum*, *regul.* 308. nec non quando utilitas publica Romanæ Curiæ venit principaliter, non autem quando venit secundariò, ut cernitur in nostro casu. Surd. *decis.* 61. *num.* 9. atque ita, cùm privata utilitas particularium impedientium non veniat sub utilitate publica, & communi Romanæ Curiæ, neque utilitas publica appareat principaliter respectu utilitatis impedientium, non ligantur impedientes ex causa justa deferri victualia ad Romanam Curiam.

93 Secunda dubitatio, Quid veniat hoc loco sub nomine Romanæ Curiæ? Responsio sit, sub nomine Curiæ intelligi non solùm familiam Papæ, sed etiam omnia, quæ, spectant ad Tribunalia hujus Sedis, ita, ut Curia contineat locum, in quo negotia, & lites tractantur; ideo appellatione Romanæ Curiæ non comprehenditur Roma urbs, aut Romanus Populus; sed locus ubi moratur Apostolica Sedes, & ubi aguntur, & expediuntur lites, Ugolinus *de censuris Pontifici reservatis*, *c.* 8. §. 2. *in principio*, *vers. Quantum propositum*; dicens Curiam Romanam nihil aliud esse, quàm locum ubi Sedes Apostolica moratur, & domicilium habet Pontifex cum judicibus, & Magistratibus suis, sequitur Sayr, *l.* 3. *de censuris*, *c.* 12. *n.* 3. Graff. *l.* 4. *decis. c.* 18. *n.* 109. Sousa *hoc loco*; *circa textus notationes*, *n.* 2. & Marius Alterius *disp.* 9. *de excommun. Bull. Cœn. l.* 5. *c.* 3. *vers. his præmissis*, *fol.* 566. *col.* 1.

Ex quo infertur Romanam Curiam esse Romanam urbem quoties in se habet Sedem Apostolicam, & ubi tractantur lites, & negotia. Quare si Summus Pontifex ejúsque Tribunalia alibi, quàm Romæ existerent, non inciderent in hunc canonem impedientes, ne prædicta victualia Romam apportarentur: incurrerent tamen censuram impedientes, ne victualia adducerentur ad locum ubi Sedes Apostolica resideret. Sive igitur Romæ, sive Neapoli, aut in alio loco, Audientia Sedis Apostolicæ fuerit, ibi dicetur esse Curia Romana, Ugolin. *ubi supra d.* §. 2. *n.* 1. *vers. tunc demum*. Graff. *d. c.* 18. *n.* 109. Quinimo Curia Romana nedum dicitur esse ibi, ubi Romanus Pontifex est, dum est apud vivos, sed etiam post mortem, ubi morantur Cardinales, dummodo ibi Audientia Papæ moretur, nimirum judices, & Magistratus Apostolicæ Sedis, sicque intelligendi sunt Castrensis, & Conrad. *in l. suggestioni*, quos *ibi* referens sequitur Jason *n.* 20. *Cod. de verbor. signif.* Nam ubi Sedes Apostolica habet suam Audientiam, ibi dicitur esse Curia, teste Jacobo de Graffis *ubi supra d. c.* 18. *n.* 110.

Infertur secundò Romanam Curiam in duobus locis esse posse. Primò ubi est Papa, ibi dicitur esse Roma, Abbas *in c. dura notab.* 2. *de crimine falsi & in c. Ego N. in fin. de jur. jur. n.* 6. & *ibi* Felin. *n.* 9. *vers. censetur Roma ubi est Papa*, & Bald. *in rubr. ff. de rer. divis. n.* 24. *vers. & in mensa*, dicens Romam esse ubi est Papa, esto in Tugurio Vaticano sit inclusus. Habétque hæc Curia in longum duas dietas egales, quarum unaquæque continet viginti milliaria. Secundò Romana Curia dicitur esse ubi moratur Audientia Papæ. Card. *in Clementina Auditor*, *in principio*, *de rescriptis*. Unde Curia Romana non propterea ita vocatur, quòd necessariò debeat esse Romæ, sed dicitur Romana Curia, vel qui eam facit præsentia Papæ cum Cardinalibus, & officialibus, & Audientia actoritate ipsius Pontificis instituta, quamvis Papa abiens sit.

Quocirca impediens ne necessaria adducantur ad usum Curiæ, vel ad locum ubi Audientia Papæ residet, vel ad locum ubi Papa moratur, sive sit Romæ, sive alibi, incurrit in hunc Canonem quoniam uterque locus sub appellatione Romanæ Curiæ intelligitur. Hinc venit ut impedientes ne necessaria Romam asportentur, quando ibi non residet Pontifex, nec ejus Tribunalia, non afficiantur hac censura; afficientur tamen impedientes, ne necessaria ducerentur ad locum, ubi Sedes Apostolica moraretur, Graff. *d. c.* 18. *n.* 110. & Sousa *circa textum hoc loco n.* 2.

Similiter si pars Curiæ Romæ remansisset, impedientes incurrerent. Ugolin. *ubi supra* §. 3. *vers.* 8. Secus de impedientibus necessaria deferri ad locum ubi est Pontifex sine sua Curia, & sine Audientia, nimirum quando aliquò proficiscitur ad deambulandum relictis suis Magistratibus, & sua Audientia: tunc enim, cùm transeat, & non resideat in loco per quem transit obiter, impedientes necessaria eò deferri excommunicatione non ligantur. Eodem modo immunes erunt impedientes, si ibi Pontifex moriatur, & remaneant Cardinales, cùm ibi Curia non resideat, Ugolin. *suprà* §. 4. *vers.* 4.

Item censuram evadent impedientes victualia deferri Romam ad aliquem privatum hominem ejusdem urbis, Vivaldus *hoc loco n.* 74. quia in pœnalibus verba sunt accipienda in sua propria significatione. Non enim, quæ deferuntur ad usum particularis personæ, censentur deferri ad Curiam Romanam. 194

Quin potiùs Gubernatores impedientes, ne victualia ad Curiam Romanam adducantur, non incurrunt excommunicationem, si id faciant ob bonum regimen loci, quem gubernant, cùm teneantur suæ Reipublicæ de necessariis providere ex justitia, quod intelligitur, quando indigentia reperitur, ac necessitas rerum probabiliter timeri potest, Sousa *hoc loco disp.* 53. *n.* 3. *vers.* 1. *conclus.* concordat Ugolin. *hoc loco c.* 8. *in principio n.* 2. *vers. non dolo malo*, & Sayr. *de censuris l.* 3. *c.* 12. *n.* 4. *vers. Alterum est*, ubi addit etiam excusari à censura impedientes tempore pestis, ne quis Romam adiret reversus, quia hoc est provideri sanitati patriæ, & utilitati. 195

Tertia dubitatio, an impedientes deferri victualia ad Romanam Curiam propter odium, quo exardent contra deferentem ne ex dilatione lucrum reportet, incidant in hunc canonem? Responsio est affirmativa, quando ad usum Curiæ victualia deferuntur, Sousa *disp.* 53. *n.* 6. *vers.* 4. *conclusio*. Secus, si victualia deferantur ad usum privatum aliquarum personarum, ut vendantur, aut donentur, dummodo privatæ personæ non sint officiales Curiæ, aut famuli, vel familiares alicujus officialis, vel denique non sint ex ministris, qui pertinent ad Curiam, seu ad Curiales, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis*, *c.* 8. §. 4. *vers.* 3. Marius Alterius *hoc loco disp.* 9. *l.* 5. *c.* 4. *ad finem vers. Respondeo*, *& vers. Secundò dico*. 196

Non etiam comprehenditur sub hoc canone, qui non vult suas res vendere, ut Romam deducantur, quamvis aliæ deficiant, quæ deferantur. Nam propriè non est impedire: neque per hunc Canonem impediuntur homines rebus suis uti. Quinimò, quando remota omni fraude, ac vi, si quis prius sibi emat victualia, & ita impediat, ne Romam asportentur, 197

tentur, nullo modo ligabitur hac censura, Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 64. *vers. Addo verò*, quem sequitur Sousa *disp.* 54. *n.* 3. *vers.* 1. *conclusio.*

Adde non ligari etiam excommunicatione, quamvis nollet quis vendere expresè ad hunc finem, ne victualia deducerentur ad Curiam Romanam, & palàm pravum animum verbis ostenderet: quia ad incurrendam censuram, non sufficit pravus animus contra finem Summi Pontificis, nisi violetur constitutio hujus Canonis per actionem probibitam, qualem non facit, qui non vult vendere, cùm neminem impediat. Quamobrem, cùm non faciat actionem positivam, sed potiùs negationem actionis, non afficitur pœna hujus Canonis imposita impedientibus, aut prohibentibus, ne victualia deferantur ad Curiam, quæ verba proprie sunt accipienda *l. quicquid astringendæ, ff. de obligat.* Bartol. *in l. ita vulneratus, vers. Item nota quod verba legis, ff. ad Legem Aquil.* nisi appareat de voluntate contraria
198 legislatoris, Dyn. *in cap. final. de regul. juris, l.* 6.

Quarta dubitatio circa latrones spoliantes pecunia illos, qui victualia volunt emere ad deferendum Romam, an incidant in hunc Canonem? Responsio est negativa, si clam furentur eisdem mercatoribus, quia constitutio solùm ligat impedientes, aut invadentes, non autem spoliantes, nec furantes, Ugol. *de censuris suprà* §. 4. *vers. Tertio*, Sousa *disp.* 55. *n.* 4. *vers. Tertia conclusio*, ex eo, quia ita spoliantes non intendunt impedire, ne victualia deferantur ad Curiam. Secus si ea intentione spolient pecuniis euntes ad emenda victualia, ne ea deferant, quia realiter sunt impedientes, & impediunt delationem victualium, & inferunt injuriam Sedi Apostolicæ, afferúntque dolo malo impedimentum, & directe agunt contra hunc canonem, Marius Alterius *disp.* 9. *l.* 5. *c.* 4. *fol.* 567. *col.* 2. *& fol.* 568. *col.* 1. Idem Sousa *ubi proximè, n.* 3. *vers. secunda conclusio.*

Dictum est, si clam furentur, aut, si ut fures deferentes pecuniis spolient: quia, si eos in itinere aperto spolient tanquam latrones viarum, qui itinera obsident, & deprædantur, incidunt in hunc Canonem, quia invadunt deferentes pecunias ad emendum victualia, ut ea Romam deducant, Ugolin. *suprà de* §. *Tertiò*. quia hi invadere dicuntur deferentes necessaria ad Curiam, qui ab incepto itinere, & officio deferendi cessabunt, Marius Alter. *d. c.* 4. *vers. Respondeo, fol.* 568. *col.* 1. Secus si ex odio, vel passione percutiantur, aut occidantur in itinere victualia deferentes: tunc enim non per se, sed per accidens necessaria ad usum Curiæ deferri impediuntur, Sousa *de disp.* 55. *ad finem.*

199 Quinta dubitatio continet, quænam veniant sub appellatione victualium, & aliarum rerum hujus Canonis, quorum delationem impediens incurrit excommunicationem? Responsio sit. Victualia continent omnes species rerum, quæ conferunt ad vitam humanam, & sine quibus nemo vivere potest, Ulpianus *in l. verb. signific.* idem declarat per verbum *victus*, sub quo continentur, quæ esui, & potui, cultuique corporis, quæque ad vivendum homini necessaria sunt. Vestem quoque victus, habere vicem Labeo ait Unde sub hoc nomine veniunt omnia, quibus communiter vescimur. Item omnia quibus tegimur, & ab injuriis temporis defendimur, ut etiam habetur *in lege, instratum, ff. de verbor. signific. & & in lege, vestis. ff. de auro, & argent. legat.* Item sub eodem verbo *victualia* comprehenduntur medicinæ, & medicamenta. Bart. *in l. si cùm dotem.* §. *sin autem; in fine ff. solut. matrim. & in l. legatis, ff. de alimentis præstandis*, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, part.* 2. *c.* 8. §. 1. *n.* 1. *&* 2. ubi ait concesso aliquo principali censeri concessa etiam alia sine quibus concessum haberi non potest; atque ita sub nomine *panis*, & sub nomine *carnium* addit venire ligna; quibus panis, & carnes coquuntur, ut etiam notat Vivaldus *in explicatione Bullæ Cœnæ casu* 8. *n.* 33. Marius Alterius *ubi supra c.* 2. *vers. quantum ad primum*, subdens, ligna comprehendi, quia necessaria sunt, & ad frigus in hieme ascendunt, & cibos parandos.

Quin etiam sub necessariis ad usum Curiæ intelliguntur universa, quæ pertinent ad utilitatem, & decorem eorum, qui resident in Curia, cujusmodi sunt equi, muli, & cæteræ animantes, & earum cibaria, puta paleæ, fœnum, hordeum, spelta, & id generis alia, quando quidem & hæc ad humanum victum necessaria sunt, Ugolin. & Alterius supra scripti. Et quamvis de supradictis nemo dubitet ligari excommunicatione impedientes hæc deferri ad Curiam, & invadentes, sunt tamen, qui censeant non excommunicari impedientes deferri pecunias, neque spoliantes deferentem eas, quia nec victualia dici possunt, neque referri debent inter res necessarias ad Curiam.

Nihilominus Ugolin. *d.* §. 1. *n.* 3. per verba hujus Canonis (seu alia ad usum Romanæ Curiæ necessaria adducunt) opinatur incurrere, dicens pecunias esse maximè necessarias ad usum Curiæ, si quidem pecuniæ ad omnia coëmenda, & paranda valde conducunt, sine quibus Magistratus, & officiales Curiæ vivere nequeunt, & appellatione pecuniæ omnis res continetur, Aristot. *l.* 1. *polit. c.* 6. *& l. pecuniæ nomine, ff. de verbor. signific.* ibi, pecuniæ nomine non solùm numerata pecunia, sed omnes res, tam soli, quam mobiles, & tam corpora, quàm jura continentur Quare non ambigitur ex rebus ad vitam necessariis pecuniam esse maximè necessariam, & ex consequenti impedientes deferentem ad Curiam pecunias, vel illum invadentes incident in hunc canonem; secus dicendum est; si quis deferat pecunias non ad Curiam, sed ad proprium commodum, tunc surripiens non ligaretur excommunicatione, quia non impedit euntes ad Curiam cum rebus necessariis, Sayr. *de censuris, l.* 3. *c.* 12. *n.* 4. *ad finem*, post Vivaldum, quem referens sequitur Souza *d. disp.* 5 . *n.* 3: & Marius Alterius *d. disp.* 9. *l.* 5. *c.* 2. *vers. sed dubitari posset de pecuniis.*

Ex dictis sequitur non ligari excommunicatione impedientes non necessaria ad usum Curiæ, nimirum psittacos, aut simias, & id generis alia, nec similiter, qui impedirent cursores, & tabellarios, ne literas deferant, quia literæ non veniunt sub nomine victus, nec videntur conferre ad usum Romanæ Curiæ. Ego tamen puta literas esse de necessariis ad usum Romanæ Curiæ. Favet particula illa, *seu alia ad usum Romanæ Curiæ necessaria impedientes, seu invadentes*; & quamvis Ugolin. *suprà* §. 4. dicat dictionem, *alia*, non significare similia antecedentibus, eo quòd antecedentia ad victum pertinebant, & literas non esse de victualibus nihilominus non est negandum literas, & tabellarios non esse de iis, quæ sunt ad usum Romanæ Curiæ valde necessaria. Tolleretur enim recursus ex variis partibus ad Romanam Curiam, & negotia, quæ ex Curia dependent, ac lites retardarentur. Quare literas, & tabellarios sine justa causa impedientes incidant in hunc Canonem.

Sexta dubitatio quot pœnis puniantur impedientes, invadentes, perturbantes, & prohibentes, ne victualia, & alia necessaria ad Curiam deferantur? 200
Responsio sit ex supradictis eruta, prohibentes sicut impedientes, & invadentes incidere in excommunicationem. Est tamen hoc discrimen inter primam actionem principalem damnatam in hoc canone, & inter secundam: nam prima actio principalis, quæ

quæ prohibetur, est impedire, seu invadere homines afferentes victualia ad Curiam, &c. quæ actio respicit personas adducentes. Secunda autem actio, scilicet prohibere, seu impedire, ne victualia, & alia necessaria ad usum Curiæ Romanæ ad eandem Curiam deferantur, respicit res, quæ afferuntur, hoc est, res asportandas. Per primam actionem providetur hominibus adducentibus: per secundam rebus adducendis. Item datur etiam aliud discrimen inter primam, & secundam actionem, quoniam ex impedimento tradito personis est locus excommunicationi, etiamsi homines à voluntate, & ab animo deferendi necessaria ad Curiam non recedant. Contra verò, quando res asportandæ impediuntur, non incurritur censura, nisi effectu secuto, hoc est, nisi victualia ad Curiam non deferantur. Quare, ut incurratur excommunicatio, opus est, ut victualia non deducantur, Marius Alterius *suprà in hoc canone, disput.* 9. *lib.* 5. *cap.* 3. *in principio.* Vide Ugolinum *supra* §. 4. *vers. ac etiam eos, per totum*, ubi ponit aliud discrimen, *fol.* 221.

Ultra excommunicationem hujus canonis contra impedientes eos, qui triticum, legumina, & cujusvis generis frumenta Romam adducunt, sunt pœnæ aliæ satis graves, ut videre est in Constitutione Clementis septimi, ubi declarat similia impedientes privatos omnino dominio rerum, quas habent, & eorum terras, oppida, ac villas subjecit ipso facto Ecclesiastico interdicto, quòd si perseverent in eo proposito, ac contumacia; ex tunc post semestre ipso jure omnibus terris suis, ac juribus, quæ à Romana, aut ab aliis Ecclesiis habuerint, privat, & ad illa, & ad alia obtinenda incapaces reddit, ut notat Marius Alterius *supra c.* 5. *fol.* 569.

Septima dubitatio circa verba illa contextus, *seu facientes defendunt per se, vel alios*? Responsio sit, hanc actionem esse accessoriam atque in primis ligari excommunicatione, qui prædictos impedientes, ne victualia deferantur, defendunt, sive hos per se, sive per alios defendant, dummodo non detur casus in quo de jure illos defendere teneantur. Ugolin *supra hoc loco, & hoc versiculo, n.* 1. Marius tamen Alterius *ubi proximè d. c.* 5. ad finem addit, & bene, non incurri hanc excommunicationem, nisi quando actio principalis sortita fuerit effectum, nimirum, quando quis defendit illum, qui invadit venientes, & deferentes ad Curiam victualia, aut defendit impedientes, ne necessaria ad Curiam re ipsa deducantur. Quare, qui impedientibus, vel invadentibus quoquo modo auxiliatus fuerit, aut subvenerit, vel tribuerit homines, quibus deferentes prædicta obsideant in itinere, & intercipiant, ac spolient, incidunt in hunc canonem, quia hi omnes dicuntur defendentes, qui protegant illos, ut sine timore, quod intendunt, ad exitum perducant. Exigitur tamen, ùt incurratur excommunicatio propter defensionem hanc, ut defensio fiat, & ordinata sit ad actiones supradictas prohibitas sub hac excommunicatione: ex quo sequitur non ligari excommunicatione hac, qui defendit ipsos impedientes post præstita impedimenta: tunc enim non est defensor commissi criminis, sed personæ delinquentis, Marius Alterius *ubi proximè, ad finem*, quæ resolutio non placet, non enim est negandum, qui ita defendit esse defensorem delicti, qui defendit personam delinquentem, nisi defensio personæ contigat post longum intervallum à delicto commisso.

202 Octava dubitatio circa personas impedientes, invadentes, prohibentes, seu perturbantes quomodo sit intelligenda? Responsio sit, hanc excommunicationem esse universalem, & extendi ad omnes cujusque ordinis, & conditionis fuerint, ut habetur in extrema parte, & particula hujus canonis ibi, *cujuscumque fuerint ordinis præeminentiæ, conditionis, & status, etiamsi Pontificali, seu Regali præfulgeant dignitate, quo clariùs extensio illius explicari nequit.* quibus verbis voluit summus Pontifex concludere omne personarum genus nemine excepto.

Nam quamvis non uteretur his verbis, sufficeret clausula in principio, OMNES IMPEDIENTES, eo quòd dictio illa *omnes*, est universalis, & continet singulos, nullo excluso. *l. textoribus, & l. Julianus. ff. de legatis* 3. gloss. *in cap. ut circa, ver. aliorum, de electione lib.* 6. & pluribus confirmat Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 13. juxta illud Psalmi 8. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*, eo quia ei subjiciens, nihil dimisit non subjectum ei. Ut ergo omnino adimatur omnis ambiguitas, an personæ in dignitate regali, aut Ecclesiastica constitutæ comprehenderentur sub hoc canone? Propterea expresiè nominiat sunt etiam illi, qui Pontificali, seu regali dignitate præfulgerent. Idcirco quicumque contra hunc canonem violator extiterit, excommunicatione percutietur cujuscumque fuerit ordinis, ac dignitatis, etiamsi non sit Romano Pontifici Jure ordinario in temporalibus subjectus, Cajetan. *in summa verb. excommunicatio cap.* 19. est enim quoad personas universalis, Marius Alterius *disp.* 9. *l.* 5. *c.* 1. *vers. cujuscumque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status*

---

§. IX.

Nona excommunicatio contra eos, qui lædunt venientes ad Curiam Romanam, vel ab ea recedunt, & contra vexantes sine jurisdictione residentes in Curia, sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem, sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, detinent nec non illos omnes, qui jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, à Nobis vel nostris judicibus non habentes, illam sibi temere vendicantes, similia, contra morantes in eadem Curia, audent perpetrare.

EPITOME.

203 *Quæ sit materia hujus canonis, & quæ sint partes primariæ.*

204 *Quot personæ contineantur sub hoc canone, & quot sint actiones prohibitæ contra venientes ad Curiam, & ab ea recedentes, aut in Curia morantes.*

205 *An incurratur verberans, aut vulnerans venientes, & recedentes a Sede Apostolica.*

206 *Apostolicæ Sedis appellatione quid veniat hoc loco?*
& an differat à Curia? ibid.

207 *Quinam dicantur venire ad Sedem Apostolicam, & ab ea recedere, & in Curia morari.*

208 *An interficiens Infideles incidiat in excommunicationem.*

209 *An mandantes, consulentes, vel suadentes aliquid contra venientes, &c. ligentur excommunicatione?*

210 *Quid intelligatur sub verbo* mutilant?

211 *Quid intelligatur sub verbo* spoliare, capere, & detinere?

212 *Morari*

PRima dubitatio circa materiam hujus canonis
203 facilè solvitur ex Cajet. *verb. excommunicatio cap.* 14. dicente esse sacrilegium, quo offenditur Sedes Apostolica in jis personis, quæ sub sua protectione sunt, sequitur Sayr. *de censur. hoc loco c.* 13. *n.* 2. Dividiturque hic canon in duas partes: in prima excommunicantur omnes, qui offendunt venientes ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentes occidendo, mutilando, spoliando, capiendo, & detinendo. In secunda autem parte, excommunicatione feriuntur omnes, qui lædunt commorantes in eadem Curia sub specie jurisdictionis illam sibi temere vendicantes, & exercentes in illos easdem quinque actiones superiùs damnatas, nimirum occidunt, mutilant, spoliant, capiunt, & detinent. Per quæ verba extenditur hæc censura ad illos qui prædictas actiones exercent contra illos: in Curia resident, non simpliciter tamen, sed sub prætextu jurisdictionis temerè usurpatæ, ita præcitati, quibus adhæret Suar. *hoc loco censur.* 9. *n.* 86.

204 Secunda dubitatio circa personas, quæ continentur sub hoc canone, & circa actiones, quæ prohibentur. Quoad primum, hæc censura est universalis, comprehenditque omnes tam laicos, quàm clericos, item viros, & mulieres, dominos, & servos, nobiles & ignobiles, & quoscumque, qui actionem aliquam exercuerint ex prohibitis in venientes ad Sedem Apostolicam, & recedentes ab eadem, & in morantes in Curia. Probatur ex particula posita in hoc canone, *omnes illos*, sub qua continentur quicumque, qui occiderint, mutilaverint, spoliaverint; ceperint, & detinuerint venientes, & recedentes, & in Curia morantes. Quia dictio, *omnis*, includit quoscumque, Bald. *in l. omnia privilegia. C. de Episcopis, & Clericis*, & patet ex *l. Julianus in principio, ff. de leg.* 3. & ex *l.* 3. *ff. de officio Præsidis, gloss. ultim. in c. solitæ, de major. & obed.* Nam, qui dixit, *omnia*, nihil excipit, Burg. de Pace *cons.* 25. *n.* 28. Surd. *decis.* 265. *n.* 30. Tiraquel. *in l. si unquam, verb. totum. n.* 1. *Cod. de revocandis donationibus*, & Gonzal. *de regul. octavam Cancel. gloss.* 9. *n.* 21. Ex quo sequitur omnes, & quoscumque hujus canonis violatores sine dubio, & sine descrimine ligari excommunicatione.

205 Quod ad secundum, patet quinque esse actiones prohibitas, nimirum interficere, mutilare, spoliare, capere, & detinere. Ligantur ergo omnes censura, qui efficiunt aliquam ex his actionibus prohibitis. Unde, qui verberaret euntem ad Sedem Apostolicam, non incideret in hunc canonem, quia non fit mentio de verberante, neque de vulnerante. Et verba sunt accipienda in propria significatione. Item ubi canones volunt comprehendere verberantes, & vulnerantes, eos declarant; ut *in Clementina* 1. *de homicidio*, ibi: *percusserit*, quod significat idem, quod verberaret, seu vulneraret. Facit caput *in pœnis*, & caput *odia de regul. jur. in* 6. Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis*, hoc loco, *versic. Mutilant. n.* 5. & Marius Alterius *hoc loco disp.* 10. *l.* 5. *in principio*, *versic. & primò in Bulla Martini*, & *c.* 4. *fol* 579. *vers. rursus quid dicendum.*

206 Tertia dubitatio quid contineatur sub hoc nomine *Sedis Apostolicæ*? Responsio sit, ex gloss. *in Extravag. Ad onus. Joann. XXII. ver. Senem Apostolicam, de electione*, Sedem Apostolicam consistere, ubi Pontifex vivens trahit moram, atque ita ubi Papa moratur, ibi Sedes dicitur esse. Nam Cathedra non facit Sacerdotem, sed Sacerdos Cathedram, nec locus sanctificat hominem sed homo locum, *c. multi, dist.* 40. & gloss. *in Extravag. si fratrum. Joann. XXII. ver. vel Apostolicæ Sedis, ne sed. vac. aliquid innov.* ubi inquit, quòd ubi Papa, ibi Sedes dicitur. Nihilominus si Papam mori contingat, dicitur Sedes Apostolica esse in eo oppido, in quo successoris electio est facienda, quæ communiter solet fieri, ubi mors contigit, nisi Audientia Papæ alibi remanserit. Tunc enim dicitur Sedes esse ubi Audientia causarum, & literarum Apostolicarum remanserit, & ibi fiat electio successoris, quia per obitum Pontificis Sedes non moritur, sed adhuc permanet, *Clementina ne Romani.* §. *sanè, de electione*, gloss. *in Extravag. execrabilis, inter communes, versic. Sedis Apostolicæ, de præben.*

Ex quo sequitur Sedem Apostolicam considerata propria significatione in unico tantùm loco consistere posse, videlicet dum Pontifex vivit in eo loco ubi ipse residet illo autem cuivis sublato, ubi celebranda est futuri Pontificis electio, juxta *Etravag. Ad onus, de electione.* Contra verò Curia Romana in duobus locis simul potest consistere, nimirum in loco, ubi est Papa, & in loco, ubi est Audientia, atque ita quodammodo differunt inter se Curia Romana, & Sedes Apostolica, accepta secundùm propriam significationem. Hoc tamen loco, cùm Sedes Apostolica latiùs accipiatur, idem est, quod Romana Curia, & ubi est Curia Romana, ibi dicitur esse Sedes Apostolica, sive Romæ, sive alibi existat, & pro eodem accipiuntur, sicut *in c. præsenti, de præben. l.* 6. Ugolin. *de censuris supra c.* 9. *ver. Sedes Apostolica, num.* 1. Tolet. *in Bull. Cœnæ, excommunicatio.* 7. *n.* 2. ubi volunt hoc loco idem esse dicere in Curia, quod apud Sedem Apostolicam. Confunditur enim nomen Sedis Apostolicæ cum Romana Curia. Idcirco in prima parte hujus canonis excommunicantur omnes illi, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & ab ea recedentes occidunt, mutilant, spoliant, capiunt, & detinent; & in secunda excommunicantur in ea item Curia occidentes, mutilantes, spoliantes, capientes, & detinentes, non simpliciter, sed sub prætextu jurisdictionis usurpatæ temere, cùm in prima parte de sola Sede Apostolica sermo fiat, & in secunda parte de Curia Romana: hinc sequitur, quòd Sedes Apostolica in hoc sensu accipienda sit in duobus locis, quemadmodum accipitur Curia ipsa Romana, videlicet ubi Pontifex residebit, & ubi fuerit causarum Audientia, si fortè remaneat in aliquo loco, ubi Papa non moretur.

Quare nomine Curiæ non intelligitur urbs Roma, nec cives Romani, sed Sedes, & Curia Apostolica, & ideo requiritur, ut incurratur excommunicatio, quòd personæ offensæ veniant ad Apostolicam Sedem, aut ab illa redeant, aut in loco, in quo Curia manet, morantur propter aliquod negotium in Curia expediendum, Cajetan. *in verb. excommunicatio c.* 14. Navarr. *in manuali, c.* 27. *n.* 65. *vers. secunda*, Tolet. *hoc loco* §. *septimo, dubio primo*, & Sebast. Medic. *in* 2. *p. summæ tit.* 9. *quæst.* 78. *n.* 178.

Quarta dubitatio continet venientes, & recedentes à Sede Apostolica, sive maneat Romæ, sive foris. Per quæ verba responsio est in promptu, venientes ad Curiam Romanam, & ab ea recedentes, & in ea existentes, illos intelligi solùm qui propter 207

Pontificem, & ratione illius veniunt, & commorantur, Cajetan. *in summa verb. excommunic. cap.* 14. *vers. sed sunt*, Tolet. *in summa l.* 1. *c.* 25. *dubio* 1. Suar. *de censuris, hoc loco, disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 65. Ex quo non comprehenduntur venientes ad urbem, nec Romam, nec ad sua negotia secularia expedienda, sed ad Sedem Apostolicam, hoc est, ad negotia, causas, vel res, quæ ad Sedem Apostolicam, & ad Curiam spectent, Ugol. *ubi supra verb. Sedes Apostolica n.* 2. *ad finem*, & Sayr. *d. c.* 13. *n.* 3. Sousa *c.* 9. *disp.* 57. *n.* 2. *versic. secunda conclusio*, ubi concludit illos, qui venientes interficiunt, &c. sive peracto negotio recedentes, sive eo durante in Curia commorantes incurrere excommunicationem. Quare interficientes, &c. propter alias causas, venientem, vel recedentem, vel in Curia commorantem excusantur: sicut non ligantur occidentes propter delictum, si aliquem occidant sive publica, sive auctoritate privata, Vivald. *in Bulla Cœnæ n.* 81. quia non puniuntur uti venientes, sed uti malefactores, Sayr. *c.* 14. *num.* 8. Ratio, quia Pontifex non habet animum defendendi delinquentes, & criminosos: favet Panorm. *in c. Ego N. de jurejurando, fol.* 130. *col.* 2. ubi ait jurantem securitatem non teneri illam præstare de novo delinquenti.

Quæstionis tamen est, quando quis dicatur venire, aut recedere a Sede Apostolica, & quanto tempore duret adventus, & recessus, ut violator hujus canonis dicatur labi in excommunicationem? Responsio sit, venientem ad Sedem Apostolicam hominem dici, ubi primum quis domo exit, & tradit se itineri ea intentione, ut ad Sedem Apostolicam veniat ad peragendum apud eam negotium aliquod. A quo egressus puncto incipit gaudere privilegio hujus cononis, quousque completo itinere ad ipsam Sedem accesserit. Eodem modo dicitur recedens à Sede Apostolica, ubi primum quis proficiscitur è loco ubi Sedes Apostolica moratur usque ad propriam patriam. Quare si alicuis interim, dum ipse est in via tam venientem, quam recedentem aliqua injuria ex præcitatis affecerit, statim ligatur hac excommunicatione.

Quin etiam, quamvis in hoc canone non fieret mentio expressa de recessu à Sede Apostolica, sed solùm de accessu, adhuc privilegium securitatis datum euntibus censeretur concessum revertentibus ab eadem Sede, & ibi morantibus. *cap. quia diversitatem, de concess. præben. c. statutum §. præferendo, de rescriptis l.* 6. Nam ire, & redire communiter æquiparantur in jure, Abbas *in c. final. de treug. & pace*, ex textu *in c. magnæ, in fine de voto*, Bartol. *in lege, utimur. ff. de sepulchro violato.* Confirmatur argumento voventis peregrinationem Hierosolymitanam, in quo voto commutando habenda est ratio expensarum in eundo, commorando, & redeundo, ut volunt Sayr. *in clavi Regia l.* 6. *c.* 12. *n.* 20. *vers. item considerunda*, Comitol. *Respons. moral. l.* 2. *quæst.* 13. *per totam*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 11. *c.* 18. *quæs.* 13. Suar. *de voto l.* 6. *c.* 19. *n.* 19. *in fine*, & Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *l.* 4. *c.* 56. *n.* 11. *cum sequentib.* sic in nostro casu, non enim securè venit, qui tutò redire nequit. Atque ita etiamsi Pontifex excommunicaret omnes illos, qui injuriam afferrent venientibus ad Sedem Apostolicam, & non faceret mentionem de redeuntibus, adhuc ligarentur, qui offenderent recedentes, cùm ire, & redire habeat idem privilegium, ex *l. si cui. ff. ex quibus causis.*

Faciunt tradita ab Alcozer *in summa cap.* 16. ubi de potentibus irritare, *conclus.* 1. *fol.* 55. Sylvest. *verb. votum.* 3. *quæst.* 1. dicentibus in votis peregrinationis expensas eundi, & redeundi esse solvendas dum commutantur non alia ratione, nisi quia virtualiter, qui vovit ire, vovit redire, nisi expressè apud se statuat ad patriam non redire, ut patet ex *c. magnæ, de voto* ibi, *ut expensæ, quas vovens in eundo, morando, & redeundo facturus est.* Sanch. *ubi supra dict. c.* 56. *ex n.* 16. *usque ad n.* 21. ubi *n.* 17. addit, *si quis peregrinetur ad locum certum, & mutata voluntate nolit redire, nulla expensarum reditus commutatione indigeret.* Ex quo in nostro casu dici potest de recedente à Sede Apostolica, si in via aliò divertat, & ibi longo tempore commoretur, non vocari ampliùs recedentem, & ex consequenti non gaudere privilegio securitatis, neque ligari excommunicatione illum, qui divertentem aliò, & ibi longo tempore commorantem offenderit, quia terminus recedendi censetur locus ille, ubi longo tempore permansit.

Quinta dubitatio est, An Infideles gaudeant hoc privilegio securitatis, ita ut ligentur excommunicatione, qui illos venientes, &c. offenderint? Responsio est affirmativa, etiamsi offensi sint Judæi, vel hæretici, aut alii à Christiana Religione remoti. Ratio, quia hic canon loquitur absolutè de venientibus ad Sedem Apostolicam, & ab ea recedentibus, & ibi commorantibus; ergo quicumque illi sint, manent sub protectione, ac privilegio, ut sine periculo accedant venientes occasione, & intuitu Sedis Apostolicæ, quæ benignè, & humaniter tanquam mater etiam infideles, & hæreticos pœnitentes excipit, *cap. duo ista* 23. *quæst.* 4. *& cap. Sedes Apostolica* ubi Innocentius Tertius ait consuevisse Sedem Apostolicam se exhibere petentibus liberalem: proinde, qui infideles offenderit aliquo ex supradictis modo, incidet in hunc canonem, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis part.* 2. *c.* 9. *§.* 1. *n.* 2. Sousa *disp.* 57. *n.* 2. *versic. intelligitur hæc censura*, ubi extendit hoc privilegium etiam ad servos, & ad familiam eorumdem, ex sententia Angeli *in l. ultimo ff. de sepulchr. viol.* dicentis habentem salvum conductum pro se, & sociis, illud etiam habere pro sociis Judæis, quoniam privilegium datum domino extenditur ad familiares, & domesticos, quando dominus nequit sine domesticis, & familiaribus illo uti, Franch. *in c. licet, vers. cùm conceditur, n.* 2. *de privil. l.* 6. Felin. *in c. ego N. n.* 11. *in fine de jur. jur.* & ex consequenti, qui offenderint servos, & alios, qui comitantur venientes ad Sedem Apostolicam, &c. incurrunt in hunc canonem. 208

Sexta dubitatio, quid intelligatur sub verbo *mutilant*? Et in primis, an veniant mandantes, consulentes, aut suadentes, ut mutilentur? Pars negans solùm probatur ex verbis hujus canonis, ubi excommunicantur mutilantes, non autem mandantes. Nihilominus comprehendi mandantes sequuto effectu, & non antea probabilius est, ex verbis ipsius canonis, ibi: *Sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, & spoliant*, quæ verba *sua, vel aliorum opera*, faciunt hunc sensum, qui per se, vel per alios interficiunt, seu mutilant, incurrunt excommunicationem, si venientes scilicet ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentes gratia tractandi aliquid cum Pontifice tanquam cum capite, & Præside Sedis Apostolicæ, aut cum ejus officialibus mutilent, vel mutilare faciant, sive mutilatio sequatur, ut impediatur adventus ad Sedem Apostolicam, sive propter inimicitias, sive ut surripiantur bona venientis, aut recedentis, sive ad alias causas, incurritur excommunicatio hujus loci, Vivald. *in explicatione Bull. Cœnæ casu* 9. *n.* 81. Ugolin. *de censuris Papæ reservatis c.* 9. *§.* 2. *versic. Octavò afficit.* 209

In eadem excommunicatione est, qui mutilat famulum, vel comitem itineris, cujus opera opus est venienti ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedenti. Ugolin. *ubi suprà n.* 1. & mandantes sicut & agentes tenentur ex delicto, ut inquit Joan. Andr.

& refere

& refert Abbas *in c. sicut dignum n. 1 de homicidio.* Juvat, quòd mandans, & mandatarius plerunque eadem pœna puniuntur, Gomez *variar. tom. 3. c. 3. n. 30.* Menoch. *de arbitrar. casu 353. ex n. 2.* Decian. *tract. crimin. l. 9. c. 31. cum sequentib.* & Petr. Cabal. *in tract. de omni genere homicidii, num. 264. cum sequentibus.*

Quoad consulentes, vel suadentes aliquid ex prædictis actionis contra venientes, recedentes & morantes, videtur negandum ligari excommunicatione, si principales eorum opera non utantur. Nam hoc nomen *opera* strictè secundum propriam significationem sumitur pro actione, vel labore, vel industria ipsius agentis, & operantis, non autem usurpatur pro consilio, suasione, aut favore, vel auxilio: igitur excommunicantur, qui propria actione, vel actione, & opera aliorum mutilant, atque ita non extenditur censura ad alios, quamvis non excusentur consulentes, & suadentes a peccato, neque a pœna pro ratione delicti. Quare dicendum est consulentes, suadentes, faventes, & auxiliantes incidere in hunc canonem, si consilium, suasio, favor, aut auxilium sint id generis; ut contineant cooperationem, aut operam ad aliquam actionem ex prohibitis. Nam tunc illi omnes dicerentur propriè cooperatores ad actionem non tanquam consulentes, vel suadentes, vel faventes; sed tanquam socii, & consortes criminis, Marius Alterius *disp. 8. lib. 5. cap. 10. per totum, & disp. 10. l. 5. c. 3. versic. quamobrem,* & Ugolin. *d. §. 1. versic. qui ergo mandat,* Suar. *d. disp. 21. sect. 2. n. 66.* ubi ait auxiliantes, vel faventes, quòd idem dicendum est de consulentibus, & suadentibus, ligari excommunicatione, quando hæc talia sint ut contineant cooporationem ad eandem actionem.

210 Nomine autem *mutilationis*, venit membri abscissio, ut probatur *in Clementina 1. de homicidio,* & clarius *in cap. penultimo, de corp. vit.* ibi, *manu altera mutilatus.* Quare mutilare nihil aliud est, quàm membrum corporis abscindere, Maiol. *in tract. de irregul. c. 14. n. 1.* Navarr. *c. 27. n. 206. & n. 208.* Qui igitur debilitat membrum venientis ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentis, etiamsi membrum fiat inhabile, non incurrit excommunicationem, quia debilitare non est propriè mutilare, ut est communis sententia, & probat Abbas *in cap. 1. n. 9. qui clerici, vel voventes, & in cap. clericis, n. 3. ne clerici, vel Monach.* Præpos. *in d. c. 1. n. 2. qui clerici, vel vov.* Felin. *in cap. cùm illorum, n. 14. de sentent. excommun.* Et quamvis Abbas sibi contrarius *in d. c. cùm illorum, n. 8. in fin.* opinetur mutilationem membri esse, quando debilitatur membrum, & non separatur à corpore ex toto, sed impeditur ejus officium: oppositum est probabilius, quoniam mutilatio est particularis occisio membri, & sicut per homicidium separatur anima à toto corpore; sic separatur anima ab illa parte membri abscissa, ut ait Præpos. *cap. 1. n. 25. dist. 5.* Quæ separatio animæ non contingit per debilitationem membri: manet enim anima in membro debilitato, & pertinet ad integritatem corporis, *cap. sicut urgeri. 1. quæst. 1.* ibi, *ut si cujus manus esset arida, verum quidem esset membrum; quamvis sine sanguine & inefficax esset, & mortuum.*

Secus in mutilatione membri, per quam separatur membrum à corpore. Quare mutilatio non est debilitatio membri, sed integra separatio, & mutilare significat abscindere. *c. si quis absciderit, dist. 55.* Ugolin. *supra versic. mutilant, n. 3. versic. quoad primam quæstionem,* Sousa *hoc loco disp. 57. n. 4. versic. Quarta conclusio,* ubi addit, ut quis dicatur mutilare, satis esse, quòd partem membri abscindat, quia mutilare abscindere est; sequitur Ugolin. *ubi proximè,* & Marius Alterius *disput. 10. de excommun. Bull. Cœnæ. l. 5. c. 4. versic. reliquum est.*

Sed quid dicendum de abscindente digitum, vel evellente dentes, vel barbam, vel de abscindente auriculam, vel mamillas venientibus ad Sedem Apostolicam, & ab ea recedentibus, an incurrant excommunicationem hujus canonis? Quoad digiti mutilationem videtur negandum ex Bartolo *in l. publicorum, n. 1. ff. de publ. judic.* & ex Imola *ibidem,* asserentibus digitum non esse membrum, sequitur Abbas *in c. cum illorum, n. 8. de sentent. excommunic.* Felin. *in c. Ego N. n. 5. de jur. jur.* Cardin. *in Clementina unica, n. 11. de homicidio,* Covarr. *in Clement. si furiosus 3. part. in principio, n. 8. vers. Tertio ab eadem radice,* & reliqui Canonistæ, qui membra principalia vocant manum, pedem, oculum, nasum, & reliqua, quæ habent officium in corpore separatum ab aliis partibus, *l. non sunt liberi. ff. de statu hominis.* Igitur, qui digitum absciderit venientibus ad Sedem Apostolicam, non incidet in excommunicationem hujus Canonis.

Nihilominus, quamvis abscindens alteri digitum, puta pollicem, aut indicem, non censeatur irregularis, ut ait gloss. *in c. 3. in principio, de homicidio l. 6.* Cardin. *in Clem. unica, tit. eodem.* Abbas *in c. cùm illorum, n. 8. de sentent. excommun.* Bald. *in l. servis, ff. de servis fugitivis, & in l. reos, Cod. de accusat.* ad contrahendam tamen excommunicationem hujus canonis abscindens digitum comprehenditur sub verbo *mutilant,* ut colligitur ex *l. idem Offilius, ff de ædil. edict.* ubi clare dicitur habentem amputatum unum digitum, habere abscissam partem membri. Nam mutilare hoc loco non sumitur pro amputatione membri principalis, quæ requiritur ad incurrendam irregularitatem, sed pro mutilatione cujuscumque membri, etiam minus principalis, quale est digitus, qui vocatur membrum minus principale, glossa *in c. cùm illorum. ver. mutilationem membri, de sentent. excommun.* quæ non distinguit inter membrum, & membrum. Item, quia hoc loco datur à Principe indultum securitatis euntibus ad Sedem Apostolicam, & ab ea recedentibus, quod est latissimè interpretandum. *l. beneficium, ff. de constit. Princ.* Hippol. *sing. 483. ex c. cùm dilecti, de donat.* Tiraquel. *in l. si unquam, verb. donatione largitus, n. 48.* Suar. *de Religione, tract. de voto, l. 4.* & alii, quos referens sequitur Silvan. *consil. 98. n. 13.* & Augustinus Barbosa *in d. c. cùm dilecti,* per textum ibi: *plenissima est interpretatio adhibenda, & in libello de principiis utriusque juris, lit. B. n. 6.*

Quoad dentis evulsionem venienti ad Sedem Apostolicam, & recedentem, Sousa opinatur non incidere in excommunicationem hanc, qui dentem evulserit; Ugolinus tamen supra *vers. mutilant,* contrarium putat verius. Sunt enim dentes organa vocis, & habent proprium officium in corpore secantes alimenta, & cibos conterentes; atque ita si quis percutiendo eruat dentem, erit mutilator, & contrahet excommunicationem, quamvis vere membra non sint, neque contrahatur irregularitas ex evulsione eorum, sicut non contrahitur propter mutilationem digiti regulariter, quod limitant Sylvest. *in verb. homicidium, 3. quæst. 5. versic. quartum,* Maiolus *l. 5. c. 90. num. 2.* & Tolet. *l. 1. instruct. Sacerd. c. 27. notabili 3.* in mutilante illos digitos, nimirum pollicem, & indicem, quibus Eucharistia contractatur, & sine quibus decens Altaris ministerium peragi nequit. Ex quo sequitur multo fortiùs ligari excommunicatione, qui barbam evelleret venienti, vel recedenti à Sede Apostolica, quia quamvis non sit membrum propriè vocari potest membrum ad ornamentum hominis à natura concessum ad decorem, & ornatum corporis & iterum, quia majori afficitur injuria propter barbæ evulsionem,

evulsionem, quàm si venienti, vel recedenti digitus amputaretur, vel dens evelleretur; quare hoc loco, quoad effectum servandi securitatem latiùs est sumenda mutilatio quàm sumitur in materia irregularitatis.

Idem dicendum est de amputantibus auriculas, seu mamillas venientibus ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentibus. nam Maiolus *l. 1. de irregularitate c. 25. n. 5. & 9.* Toletus *lib. 1. instruct. Sacerdot. cap. 76. versic. dubitavit aliquis de auricula*, fatentur auriculas esse membrum, habereque officium distinctum ab aliis partibus, hoc est, præparare sonos, & voces, ut meliùs, & clariùs audiantur, quamvis Covarr. *in Clementina, si furiosus, part. 3. in principio, n. 8. versic. primum*, neget esse membrum: nihilominus, quoad effectum incurrendi irregularitatem, auricula non videtur membrum, cùm necessaria non sit auditui, sed tutela potiùs, & ornamentum auris. At verò in nostro casu, qui amputat auriculam supradictis venientibus, & recedentibus, ligatur excommunicatione, cùm sit verè mutilator illius cartilaginis, quæ est circa autem, cujus officium est præparare sonos, & voces, ut verba meliùs percipiantur. Aliter enim non esset mutilator, qui amputaret nasum alicui, quia manet olfactus, quod non est dicendum; igitur quamvis maneat auris, censebitur mutilator, qui absciderit auriculam, sicut censetur, qui nasum absciderit.

Similiter oportet dicere de amputantibus mamillas, quæ in fœminis sunt membra, quæ habent officium satis notum in corpore, atque ita si fœminis venientibus ad Sedem Apostolicam mamillæ amputentur, mutilator erit excommunicatus, & insuper irregularis, Baldus *in l. data opera, Cod. qui accus. non poss. n. 75.* quamvis minus bene, & sub dubio de irregularitate dicant, Covarr. *in Clementina, si furiosus, part. 3. in principio, n. 8. vers. 2. de homicidio*, & Henriquez *l. 14. c. 8. §. 3.* Qui verò mutilaverit mamillas in viro eunte, aut redeunte à Sede Apostolica, non erit mutilator incurrens excommunicationem, cùm mamillæ in viro non sint membra, quæ habeant officia in corpore, Baldus *in l. data opera, n. 75. C. qui accus. non poss.* & Felinus *in c. cùm illorum, n. 12. de sentent. excommun.* quamvis minus bene, & absque ratione contrarium teneat Covarr. *ubi proximè, vers. secundo.*

211 Sequitur actio spoliare quid sibi velit, & quot modis possit contingere? Quoad primum, spoliare propriè est aliquem exuere rebus mobilibus, nimirum vestibus, pecuniis, & similibus. Hinc dicuntur spolia omnia mobilia, quibus hostes spoliantur, dum in bello expugnantur, & spoliarium dicitur locus in quo hostes superati exui solent, Plinius *in Panegyr.* ibi: *Hunc templum nunc verè Deus, non spoliarium civium, cruentarúmque prædarum sævum receptaculum*; dicuntur etiam spolia, quæ latro detrahit iter agentibus, *l. bona. ff. de depos. vers. latro spolia, quæ mihi abstulit.* Quorcirca incurrit excommunicationem hujus loci quicumque aliquem ex venientibus ad Sedem Apostolicam, aut ab ea recedentibus spoliat injustè pecuniis, vestibus, aut quacumque alia re mobili, nisi excuset parvitas materiæ, est communis, Ugolin. *vers. spoliant, n. 3. & 4.* Sayr. *de censuris, l. 3. c. 13. n. 4.* & est communis.

Quoad secudum duobus modis potest contingere spoliatio. Primò justè, nimirum quando hostes spoliantur, aut ex mandato judicis legitimè procedentis. Secundò injustè: tunc enim spoliatus à judice nulliter ante omnia est restituendus, modò nullitas sit evidens, & spoliatus haberet aliquod jus, Gozadin. *consil. 93. n. 16. vers. ad quartum*, Mantica *decis. 29. n. 4. 3.* Menoch. *remed. 8. recep. n. 20. & consilio 301. n. 45. & 48.* Lancelot. *de attentatis, part. 1. c. 2. n. 89.* Azeved. *l. 2. n. 25. cum sequentib. tit. 13. l. 4. novæ recopilationis*, & Mascard. *de probationib. conclus. 489. n. 7.* Quamobrem si judex nulliter, videlicet non præcedente causæ cognitione, vel contra juris formam spoliet venientes ad Sedem Apostolicam, vel aliquem ex eorum familia re aliqua mobili, incidet in excommunicationem, dummodo nullitas sit evidens, ita ut in dubium revocari non possit.

Hinc sequitur ligari excommunicatione, qui euntibus ad Sedem Apostolicam, vel ex ea venientibus adimeret uxorem, quàm secum ducerent, Ugolin. *suprà vers. spoliant.* An verò mulier spoliata à viro sit ante omnia restituenda, & incurratur excommunicatio ab spoliante, quando matrimonium fuit clandestinum? videtur negandum, quia non restituitur ante omnia, gloss. *in cap. ex transmissa, verb. legitimè, de restitutione spoliatorum*, requiritur enim ad hanc restitutionem, quòd matrimonium sit contractum in faciem Ecclesiæ, & matrimonium clandestinum est odiosum, cùm sit celebratum contra Ecclesiæ interdictum; atque ita clam possidens potest propria auctoritate spoliari, Bartol. *l. 1. §. interdictum, n. 3. ff. uti possidetis*, Beroius *cap. in literis, n. 53. de restitut. spoliat.* idcirco ne maritus spoliari possit, tenetur ostendere titulum matrimonii, & dum non ostenditur titulus matrimonii non clandistini, non dicitur conjux spoliatus: neque est ante omnia restituendus, Gutier. *de matrimonio, cap. 75. num. 1.* & Sanchez *l. 3. de matrimonio, disp. 45. num. 1.* Nihilominus hæc non faciunt ad nostrum casum, in quo conceditur privilegium securitatis venientibus ad Sedem Apostolicam, & eorum familiis, ne injustè spolientur pecuniis, vestibus, armis, equis, & famulis, & quacunque alia re mobili sub excommunicatione latæ sententiæ, sive res sint propriæ, sive ipsius accommodatæ, Ugolinus *ubi supra, vers. spoliant, n. 5.* ubi de uxore, *& n. 6.* ubi de rebus accommodatis, ubi addit ipsum accommodantem res ipsas ituro ad Sedem Apostolicam, ad eum finem incidere in excommunicationem, si eundem spoliaverit, quia ex quo à contractu commodati resiluit, injustè facit illum spoliando. Nam contractus à principio est actus voluntatis, postea verò est actus necessitatis, argumento legis *sicut, Cod. de act. & oblig.* & accommodans tenetur stare promissis, alioquin peccat, ex *cap. 1. de commodato*, Navarr. *in manuali, c. 17. n. 182.*

Difficultas est, quando veniens ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedens spoliatur à proprio domino de rebus sibi furto sublatis per ipsum venientem, vel recedentem? Responsio eget distinctione, nam si dominus spoliat illum rebus suis furto ablatis auctoritate propria, quia si adierit judicem, fur aufugiet cum rebus, non ligabitur dominus excommunicatione. Ratio, quia debitorum suspectum de fuga propria auctoritate creditor capere potest, ut habetur *in l. ait prætor. §. si debitorem ff. de his quæ in fraud. creditor.* Jason. *in l. vinum, n. 3. ff. si cert. petat.* Marc. Anton. Genuen. *in praxi Archiepisc. Neapol. c. 32. n. 16.* & August. Barbos. *in cap. ut famæ, n. 3. de senten. excomm.* ubi ait, clericum suspectum de fuga posse carcerari, & ab ipso creditore capi, si aufugiat cum bonis. Clar. *l. 5. §. final. quæst. 28. n. 3.* Secus si auctoritate judicis potest suum recuperare: tunc enim censuram incurret, quia injustè utitur propria auctoritate, ex quo potest auctoritate judicis sua consequi, ex lege *Gracchus, ff. de adulteriis*, confert *cap. primum, de restitutione spoliatorum.* Ugolin, *ubi suprà n. 6*

Septima dubitatio quid dicendum de spoliante & simul mutilante, an incurrat unicam tantùm, vel duplicem excommunicationem? Responsio primo intuitu

mo intuitu sit unicam incurrere, sicut qui primum invadat clericum, illúmque spoliet, & pugnis percutiat, vulnera inferat, & tandem interficiat, unica tantùm ligatur excommunicatione, si absque ulla interpellatione has omnes actiones in illum exerceat; habent enim omnes isti actus, quamvis distinguantur in genere entis, unicam rationem in genere mortis, à qua unitate in genere moris desumitur unitas excommunicationis; secus si diverso tempore, & non eodem impetu hæc faciat, Ugolinus *de censuris*, *versic. detinent*, *hoc loco*.

Quòd si propter plures causas has actiones exerceat, nimirum si detineat, ut illum spoliet, & ut mutilet, & ut tandem interficiat, in plures incurret excommunicationes, si perfecit omnes has actiones prohibitas, eo quòd pro singulis actionibus excommunicatio fuit imposita, & actiones, nimirum occisio, mutilatio, spoliatio, captio, & detentio plures sunt, & differunt specie, & una sub alia non continetur, Bartol. *in l.* 1. *in fine*, *ff. de iis*, *qui not. infam.* Ugolin. *in tract. de censuris*, *c.* 16. §. 3. *n.* 4. *& n.* 8. Confirmatur exemplo duorum hominum, qui concurrunt simul; ad spoliandum alter eundem Sacerdotem duntaxat, & alter ad mutilandum tantùm; qui incidunt in diversas excommunicationes: ergo unus & idem in duas excommunicationes incurret, si Sacerdotem detineat, ut spoliet, & ut mutilet. Similiter potest unus incurrere plures excommunicationes, qui unico actu transgreditur legem habentem plures circumstantias vetitas sub censura excommunicationis tales, ut mutent speciem actionis moralis: tunc tot ligatur excommunicationibus, quot circumstantiæ violantur; secus si circumstantiæ non mutent speciem, sed solùm aggravent in eadem peccati specie; tunc una contrahitur excommunicatio, quoniam una est solùm violatio. Quare, qui capit clericum euntem ad Sedem Apostolicam, duabus ligatur excommunicationibus, prima propter caput, *si quis suadente diabolo* 17. *quæst.* 4. secunda; quia ad Sedem Apostolicam vadit, in quem incurrit ob hunc canonem. Ugolin *d. vers. detinent*, *n.* 4. ubi concludit detinentem plures euntes simul ad Sedem Apostolicam in tot incidere excommunicationes, quot sunt capti, vel spoliati, sicut dicitur de vulnerante simul plures clericos, Marius Alterius *de causis excommunicationis disp.* 10. *l.* 3. *c.* 8. *per totum*.

Idem quod dictum est de spoliante, & capiente, dicendum est de detinente, proinde regulariter exercentes has actiones incidunt in excommunicationem hujus canonis. Non tamen incidunt in censuram, qui spoliant rebus, quas euntes, seu venientes domi reliquerunt: quia privilegium concessum est pro rebus, quas secum asportant. Item non incidunt capientes euntes, vel venientes, si id faciunt, ut puniantur juridicè propter aliquod delictum, vel ne in manus hostium incurrant. Quinimò si dederunt operam, ut venientes ad Sedem Apostolicam, & ab ea recedentes caperentur, sed non potuerunt capere, non incurrunt censuram. Nam quando pœna ipso jure imponitur, non incurritur, nisi sequuto effectu, Joann. Andr. *in cap. in pœnis*, *in Mercur. l.* 6. quem sequitur Anchar. *in Clementina Multorum*, *num.* 5. *de pœnis*, Ugolin. *dict. versic. capiunt*, *num.* 2. *vers. postremò excipitur.* Non enim conatus reputatur pro actu perfectó, Boërius *decis.* 316. *num.* 2. idcirco affectus non punitur, nisi sequatur effectus, Duen. *regul.* 35. Aloys. Ricc. *in collect. decisionum part.* 5. *collect.* 1895. Cardin. Tusch. *tom.* 1. *lit. C. conclus.* 544. Thomas de Thomass. *in floribus legum regul.* 18. & Farinac. *in praxi part.* 1. *quæst.* 17. *n.* 49. quod aliqui limitant in delictis atrocissimis, quod non admittit ipse Farin. de generali consuetudine, dicens attentatum, sicut consummatum hodie nunquam puniri in quocumque etiam gravissimo delicto, pro quo ibi refert, ac sequitur gravissimos utriusque juris vates, & interpretes, & ex consequenti non incurrunt excommunicationem procurantes capere captura non secuta, juvat Zabar. *in Clementina Cupientes*, §. *final. vers. tertiò quæro*, ubi vult de pœnis non ligari excommunicatione Religiosos suadentes secularibus, ut eligant sepulturas in suis domibus, si ipsas non elegerunt. *regul. odia*, *de regulis in* 6. Zabarel. *ubi proximè*, *de pœnis*.

Octava dubitatio, quid significetur nomine Curiæ, & qui dicantur morari in Curia? Cardinalis *in Clementina Auditor*, *in principio*, *de rescriptis*, ait Curiam Romanam esse ubi moratur Papa, & quamvis Navarr. *in comment. de datis & promissis pro gratia, & justitia*, *notab.* 17. *vers. Tertio quod resolvi*, *circa finem*, censeat non semper ubi est Papa, ibi esse Curiam: contrarium est probabilius, ut sentit Rebuff. *super concordi. in for. mandat. Apost. vers. extra Romanam Curiam pag.* 604. sive sit urbs Roma, sive alibi, ibi dicitur esse Curia, ubi moratur Pontifex cum Cardinalibus, & aliis officialibus, simul etiam locus ubi remanet Audientia Papæ eo absente Marius Alterius *disp.* 9. *de excommun. Bul. Cœnæ lib.* 5. *c.* 3. *vers. his præmissis*, *& disp.* 10. *l.* 5. *c.* 1. Sousa *hoc loco c.* 9. *disp.* 57. *num.* 1. & Sayr. *hoc loco c.* 13. *n.* 3. *vers. primo.*

Dicuntur autem morari in Curia Romana, qui ratione, & intuitu negotiorum in Curia versantur pro causis, ad Curiæ bonum spectantibus. Qui igitur hujusmodi venientes ad Curiam, aut peracto negotio ab ea recedentes, aut eo durante sunt in Curia, eos afficiunt aliqua actione prohibita, in censuram incidunt hujus canonis. Contrà verò, si non veniant, recedant aut morentur ratione negotiorum agendorum in Curia utentes in eos aliqua actione ex prohibitis excommunicatione non ligantur. Colligitur ex Navarr. *c.* 27. *n.* 6. Toled. *in explicatione Bullæ Cænæ*. §. 7. *dubio* 1. quos referens sequitur Sayr. *supra c.* 14. *n.* 3. & Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 65. *&* 66.

Hinc sequitur volentes ad Curiam Papæ prout 213
est Princeps temporalis, si occidantur, vel mutilentur, vel spolientur, *&c.* interfectorem, vel mutilatorem, vel spoliatorem non ligari excommunicatione, quia canon hic loquitur de venientibus ad Sedem Apostolicam, per quam intelligitur Pontifex prout est pastor, & pater totius Ecclesiæ Romanæ, vel per Sedem Apostolicam subintelligitur Pontificis Audientia, prout continet officiales, & ministros Sedis Apostolicæ, qui utuntur jurisdictione spirituali ab ipso Papa illis concessa. Quamobrem injuria afficiens venientes ad Pontificem, prout est Princeps temporalis & ad expediendum negotium temporale, non ligatur hac excommunicatione, Mar. Alt. *d. disp.* 10. *l.* 5. *c.* 2. *vers. Quarta dubitatio.* Secus quando occidun- 214
tur, mutilantur, & spoliantur venientes ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedunt, hoc est, ad negotia, causas, vel res, quæ ad illam pertinent, quia multi possunt ire Romam, qui non eunt ad Sedem Apostolicam, sed ad sua negotia secularia peragenda. Suar. *ubi supra*

Nona dubitatio, an clausula illa, sua vel aliorum 215
opera interficere, mutilare, spoliare, capere, vel detinere, habeat locum in omnibus actionibus his prohibitis? Responsio est affirmativa, quia omnes, qui exercent aliquam ex his actionibus prohibitis, aut præcipiunt illam fieri, ligantur excommunicatione sunt enim socii, & participes criminis, proinde contrahunt excommunicationem. De agente non est dubium, quòd afficiatur excommunicatione: similiter, & mandans sequuto effectu, quoniam mandantes sunt causa, ut mandatarius actionem prohibitam exerceat; secus si mandans re integra revocet mandatum,

cùm ex solo mandato non perficiatur delictum. Idcirco si revocato mandato mandatarius non desistat, sed exerceat actionem prohibitam, mandans non incidet in excommunicationem, sed mandatarius, *c. quicumque*, *de sentent. excommunic. l. 6.* sequitur Hostiensis *in c. ad audientiam*, *de homicidio*, & *ibi* Innocentius.

216 Decima dubitatio circa secundam partem hujus canonis, ubi excommunicantur omnes non habentes jurisdictionem, neque a Romano Pontifice, neque à suis judicibus; at illam tamen temere vendicantes interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, & detinent morantes in Curia? Responsio ergo sit ad incurrendam hanc excommunicationem opus esse, ut exercens aliquam ex prædictis actionibus prohibitis non habeat jurisdictionem, & illas exerceat tanquam judex legitimus. Unde, qui furando spoliat aliquem in Curia morantem, vel, qui suborta rixa aliqua illum interficit, non incidit in excommunicationem hujus canonis. Suar. *d. disp. 21. sect. 2. num. 66.* & Marius Alterius *d. disp. 10. lib. 5. c. 5. fol. 585. col. 1.* Ratio, quia non feratur, neque interficit tanquam jurisdictionem habens, sed uti privatus homo, & hæc censura lata est contra illos, qui non habent jurisdictionem, & tanquam judices eam temere usurpant, & veluti judices hæc faciunt. Cajetan. *in verb. excommunicatio*, *cap. 14.* Sousa *c. 10. hoc loco, disp. 58. n. 3. vers. prima conclusio*, ubi id extendit *n. 4.* sive interficiens auctoritative per se, vel per alios ministros has actiones exerceat: censentur enim ministri una, & eadem persona cum mandante auctoritative, & nomine illius operantur, & tam mandans, quam ministri incurrunt in hac censuram, Suar. *ubi proxime*, *ad finem*, *vers. Nihilominus*.

Nec obest dicere in textu id non exprimi; ergo solùm illi qui per se has actiones prohibitas exercent, ligantur excommunicatione. Quia respondetur executores mandati etiam ligari, eo quòd in priori parte hujus canonis est illa clausula, *Sua, vel aliorum opera*, quæ censetur repetita in hac posteriori parte ejusdem canonis. Quòd si replices, clausulam in fine positam referri ad omnia præcedentia, *l. talis scriptura. §. final. ff. de legatis 1.* hanc autem non esse in fine positam, sed in medio versùs principium? Quoniam adhuc habet locum in posteriori parte hujus canonis, ex traditis *in eadem l. talis scriptura. §. final.* his verbis *Hanc autem scripturam non solùm ad præcedentia legata, sed & ad universa, quæ testamento adscripta sunt, extendi verum est.* sic ibi, & tradit Jason *n. 36.* Quinimò clausula in fine posita, etiam si concedatur, quòd ad præcedentia referri debeat; clausula in medio posita, ut hoc loco præcedentibus, & sequentibus servire potest, per textum *in cap. secundò requiris*, *de appellationibus*, ut volunt Burg. de Pace *l. 3. Tauri*, *part. 1. conclus. 2. n. 67.* Garc. *de nobilit. glossa 1. n. 11.* Cadin. Tusch. *tom. 1. lit. C. conclus. 290. a principio*, Matiens. *ad l. 2. gloss. 2. n. 8. tit. 4. novæ Recopil.* & Mar. Alter. *de censuris*, *tom. 1. disp. 13. l. 5. c. 3. litera E. de censuris Bullæ Cœnæ*, *disp. 10. l. 5. c. 5. fol. 586. colum. 2.* ubi concludit clausulam illam. *sua, vel aliorum opera*, referri ad mandantem, & operantem, vel executorem.

Quæstionis tamen est, an incidat in hunc canonem habens jurisdictionem, non tamen in Curia Romana, si illam exerceat auctoritative in subditum suum in Curia commorantem? Responsio est affirmativa, qui dum subditus in Curia moratur, est sub protectione Sedis Apostolicæ, ubi gaudet privilegio securitatis, sicut gaudent venientes ad Sedem Apostolicam, & recedentes ab ea. Ratio, quia hic canon solùm excipit habentes jurisdictionem ordinariam, vel delegatam à Summo Pontifice, vel ab ejus judicibus: igitur etiam si jurisdictionem habeant aliunde, & velint eam exercere contra morantes in Curia, contrahunt hanc excommunicationem, cùm sint sub protectione Sedis Apostolicæ.

Hinc sequitur judices Romanæ Curiæ, & officiales, cùm habeant jurisdictionem legitimam, non ligari excommunicatione hujus canonis, quamvis injuste, & iniquè vexent commorantes in Curia; eo quia excipiuntur omnes habentes jurisdictionem à Summo Pontifice, vel ab ejus officialibus, & non vexent commorantes ex auctoritate temerè usurpata. Dicitur autem temerè aliquid operari, qui scienter facit id, quod non licet ei operari, glossa *in l. cùm quem temere*, *ff. de judic.* gloss. *in Clementina prima, ver. vel temerè*, *de pœnit.* Quare incidunt in hanc censuram, qui scientes non habere jurisdictionem aliquam, eam temerè usurpant, & procedunt contra morantes in Curia, & audent similia perpetrare. quæ verba supponunt dolum, ac præsumptionem. Præsumere enim dolum importat, ac temeritatem, Hippol. *in l. de minore*, *in principio*, *n. 39. ff. de quæstion.* Sanch. *de matrimonio*, *l. 9. disp. 42. n. 38.* ut constat ex prædictis verbis hujus canonis in fine positis. Sequitur decima censura.

---

§. X.

Excommunicatio decima contra vexantes Romipetas, seu peregrinos venientes ad Urbem, vel ab ea recedentes, sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas, seu peregrinos ad Urbem causa devotionis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel favorem.

EPITOME.

217 *Materia hujus canonis, quæ sit? quot actiones prohibitæ? & quæ conditiones ut censura incurratur?*

218 *Romipeta, vel peregrinus, qui censeatur hoc loco, ut incurratur excommunicatio ab interficiente, mutilante, vulnerante, detinente, capiente, vel deprædante.*

219 *Percutientes Romipetas devotionis, & negoti causa ad Urbem euntes, an incurrant, excommunicationem?*

220 *Vulnerans, mutilans, & interficiens Romipetas, quot excommunicationes contrahit? & quid si percutiat sine vulnere?*

221 *Percutiens peregrinum, quem esse talem ignorat, an veniat sub hoc canone?*

222 *Percutientes Romipetam, & peregrinos, quando excusentur ab hac censura.*

223 *Percutiens Judæum, vel alium infidelem, aut hæreticum venientem ad Urbem, an excommunicetur?*

224 *Verberantes Romipetas, an incidant in excommunicationem?*

225 *Deprædantes, spoliantes Romipetas, vel aliquid eisdem furantes, an ligentur excommunicatione.*

226 *Offendentes Romipetas aliquomodo ex dictis dum sunt in Urbe, an incidant in hunc canonem.*

227 *Romipeta Urbem devotionis gratia profectus, si mutet voluntatem, an privilegium peregrini amittat?*

228 *Verba*, dantes auxilium, consilium, vel favorem male tractantibus peregrinos, *quomodo intelligantur?*

229 *Nomine*

229 *Nomine peregrinorum, an veniant omnes familiares, & servi, qui comitantur dominum?*

217 PRima dubitatio circa materiam hujus canonis est sacrilegium, quo invaduntur ad sanctam Urbem pergentes, ex Cajetano *verb. excommunicatio cap.* 13. & quoad personas est universalis in favorem urbis Romæ, ut liberum sit unicuique Romam accedere causa devotionis, Jacobus de Graffis *hoc loco lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 111. Urbis verò nomine Romana urbs accipitur, in qua maximè pia loca insunt, quæ devotionis causa visuntur. Non tamen comprehenditur solùm civitas, quæ muro cingitur, sed etiam continentia ædificia extra urbem, & alia pia loca, quæ juxta urbem sunt. Quare cùm sit beneficium Principis, largè est accipiendum, argumento *l.* 2. *ff. de constitutionibus Principum*, maximè, quia agitur de pia causa, accedere scilicet ad urbem propter devotionem, & propter id amplificandum est, argumento, *l. sunt personæ ff. de Religiosis, & sumpt. funer.* ac proinde per Urbem intelligitur Roma continens Basilicas, domicilia, & reliqua ædificia: esto Romæ non sit Pontifex, nec etiam Curia, & qui vexaret peregrinos Romam accedentes, absente Pontifice, & tota Curia, adhuc incideret in hunc canonem, Cajetanus *in verb. excommunicatio cap.* 13. *ad finem,* quia præcipuè consideratur Urbs propter ejus sanctitatem. Vivaldus *in Bulla Cœnæ num.* 78. Tolet. *in summa lib.* 1. *cap.* 15. Sayr. *hoc loco cap.* 14. *num.* 4. ubi volunt canonem istum non Papam, aut Curiam respicere, sed urbem Romam ob ejus sanctitatem.

Quoad actiones sunt sex principales, & tres accessoriæ: principales, sunt interficere, mutilare, vulnerare, detinere, capere, deprædari. Accessoriæ sunt tres, auxiliari, consulere, favere, quæ omnia patent ex contextu hujus canonis. Quoad conditiones, quæ requiruntur, ut incurratur excommunicatio, opus est, quod offendantur, primò Romipetæ, seu peregrini accedentes Romam: secundò, ut causa devotionis, vel peregrinationis Romam veniant: tertiò, ut ad Urbem accedant, vel ab ea recedant, vel in ea morentur, Souſa *in hoc canone circa notationes text. n.* 2. & Sayr. *d. c.* 14. *n.* 6. *& duob. sequent.* Unde, qui habitantem Romæ propter devotionem loci offenderet aliqua actione ex prohibitis hoc loco non incideret in hunc canonem, quoniam non ut Romipeta, aut, ut peregrinus in Urbe residet. Similiter non ligatur excommunicatione, qui læderet habentem domicilium Romæ, si ex Gallia in domum suam rediret, cùm non veniat Romam devotionis, aut peregrinationis causa. Eodem modo non innodabitur hoc canone, si quis offenderet aliquem antequam sit in accessu, vel post reditum, ut notat Sebast. Medices *in secunda parte summæ tit.* 9. *quæst.* 78. *n.* 149. Sayr. *ubi suprà num.* 8. ubi addit, si peregrinus, aut Romipeta Romæ, vel extrà committat aliquod delictum, posse puniri à judice, vel ab alio percuti, & non incidet in excommunicationem judex, nec percutiens, eo quia non punitur, nec percutitur tanquam peregrinus, nec ut Romipeta, sed tanquam malefactor; quæ sententia est Vivaldi *in tractatu Bull. Cœnæ, num.* 82.

218 Secunda dubitatio circa Romipetas, vel peregrinos hoc loco sic explicari potest, quòd Romipeta censeatur, qui Romam pergit causa devotionis, sive equestri, sive pedestri itinere, sive cum habitu peregrino, sive absque illo. Peregrinus autem is vocatur, qui pedestri itinere cum habitu peregrino Romam vadit causa devotionis. Jacobus de Graff. *d. cap.* 18. *num.* 112. Sayr. *suprà num.* 6. Ugol. *cap.* 9. *de censuris Pontifici reservatis num.* 1. *&* 2. ubi vult civem Romanum in castris suis, & oppidis extra Urbem aliquando morantem, si devotionis causa Romam petat, posse dici Romipetam, non verò peregrinum, quia peregrinus dicitur, qui à sua patria peregrè proficiscitur, hoc est, qui extra suam patriam propter devotionem Romam vadit. Quare, qui ad alia loca peregrinantur devotionis causa, non gaudent hoc privilegio, ut constat ex hac clausula, quæ loquitur de Romipeta, & de peregrinis ad Urbem accedentibus: secus de aliis, ut deducitur ex *l. cùm prætor ff. de judiciis, & ex c. nonne, de præsumptionibus*, ex ea ratione, qui inclusio unius est exclusio alterius, de quo Thom. de Thomass. *regul.* 148. Menoch. *de arbitr. casu* 34. *n.* 12. *& cons.* 106. *n.* 314. Card. Tusch. *tom.* 4. *lit.* 1. *concl.* 71. Surd. *decis.* 291. *n.* 10. *& decis.* 295. *n.* 12. ubi subdit, quòd inclusio unius, non est exclusio alterius habentis eandem rationem, sequitur Flam. *de consid. quæst.* 29. *n.* 52. Cùm ergo in hac clausula includantur Romipetæ, & peregrini ad Urbem accedentes, ut hoc privilegio fruantur, excluduntur ad alia accedentes loca etiam devotionis causa, ita præcitati.

Tertia dubitatio, an percutientes Romipetas, aut peregrinos ad Urbem accedentes non solùm devotionis causa, sed ob alias etiam incurrant excommunicationem? gloss. *in c. cupientes, in principio, vers. periculosis, de elect. lib.* 6. & glos. *in c. tantum, vers. sociale* 32. *qu.* 7. volunt causam principalem esse, qua cessante, cessat effectus, sed quo ad præsens negotium, dicendum est finem principalem esse illum cujus gratia fit opus, finem vero minus principalem esse impulsionem ad faciendum aliquid, ob aliud etiamsi absque illo fine nullo modo fieret, in quo eventu percutientes non est dubium ligari excommunicatione dum percutiunt venientes Romam causa devotionis, quamvis accedant simul ob alios fines minus principales, & secundarios: adhuc enim percussi gaudent privilegio peregrinorum, & ideo locus est excommunicationi. Non enim Pontifex utitur aliqua restitutione in hoc canone, sed loquitur sine limitatione excommunicando generaliter omnes, qui offendunt Romitas, & peregrinos devotionis causa Romam venientes. 219

Quin etiam neque hic canon exigit, ut veniatur ad Urbem propter solam devotionem, & non ob alium finem; tunc enim vix daretur peregrinus, qui gauderet hoc privilegio. Quare satis est, ut accedant primò, & principaliter propter finem peregrinationis, quamvis simul accedant propter alia peragenda, minus tamen principaliter. Quia attenditur in unoquoque actu, qui principaliter fit. Unde non excommunicatur pater filium percutiens clericū correctionis gratia, Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præsumpt.* 14. *num.* 6. Azor. *institut. moral. part.* 1. *cap.* 2. *lib.* 2. *cap.* 21. *quæst.* 6. Aloys. Ricc. *in praxi aut ea, resolut.* 453. Sicut etiam non excommunicantur clerici seniores ex officio, quod habent in Ecclesia corrigentes cum moderamine clericos in minoribus in Ecclesia turbantes officium, ut ait glossa *in cap. cum voluntate, verb. in minoribus ordinibus, de sentent. excommun.* & Host. *num.* 7. *&* 8. Bart. *in tract. de carcer. num.* 22. quos refert Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore clericorum canonis* §. 2. *n.* 4. non alia ratione, nisi quia percussio est correctionis gratia, quæ licet: igitur in nostro casu, cùm finis principalis peregrinationis sit devotio, & causa adæquata ad hunc finem, gaudent peregrini privilegio, ne offendantur, & actio speciem, & dènominationem accipit à fine principali. *l. quod Republicæ* 33. *ff. de injuriis, l. qui injuriæ, in principio, ff. de furtis.*

Quin adde si quis propter aliquos fines æquè principales Romam accedat, adhuc gaudebit privilegio peregrinorum, & offendentes incurrent excommunicationem. Ratio, quia unus, & idem actus potest habere multas causas principales, ac fines, nec ratio unius causæ potest facere, quin actus unus,

& cauſa una excludat alios fines. Ex quo fit ut ſicut quis poteſt intereſſe ſacro ex præcepto Eccleſiæ, & ex voto audiendi ſacrum quotidie, & unico actu diverſis præceptis ſatisfacere, putà unico jejunio ſatisfacere voto, & pœnitentiæ ſacramentali, & præcepto jejunij, ſi fiat jejunium in vigilia alicujus Sancti, ut notat Sanch. *lib.* 1. *in præcepta Decalogi c.*13.*ex n.*5. ſic etiam poteſt quis ad Urbem accedere principaliter, & devotionis cauſa, ob quam verè dicetur peregrinus, & propter alios fines: neque hoc poteſt illi eſſe impedimento ad alios fines ſibi proponendos.

Confert regula, quæ ait poſſe uno, & eodem tempore diverſis actibus duplici præcepto ſatisfieri, quando unum alii non obeſt, nimirum poteſt recitare penſum horarum ratione Ordinis, ſi eſt in ſacris, ſimul Miſſam in feſto audire, inter quos eſt Cajet.*verb. feſtorum violatio*, & *in opuſcul. tom.* 2. *tract.* 4. *de valore orationum*, Navarr. *cap. quando*, *Concord. diſtinct.* 1. *cap.* 19.*n.*178. & *in ſumma c.*21.*n.*8.Henriq. *lib.*9.*de Miſſa, cap.* 25.*n.*5.Suar.4.*tom. in* 3.*part.diſp.* 38. *ſect.* 6. *n.* 5. Valentia 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 2. *punct. ultimo, tit. quando recitandum ſit officium*, & utrique præcepto ſatisfacere poteſt attendendo ad Deum, reſque divinas, & ita una eademque attentione, quamvis Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 1. *cap.*5. *quæſ.* 3. & 4. teneat difficile poſſe quempiam utrique præcepto ſimul ſatisfacere, ſi ad verba vellet attendere, & fortè illum non ſatisfacere. Juvat, quod dicitur illum, qui tenetur ex voto, duplici ſacro intereſſe, poſſe ea ſimul audire unica attentione ad Deum relata, cùm poſſit eſſe præſens corpore utrique, ita Major *in* 4. *d.* 12. *quæſt.* 8. *dub.* 1. *in ſolutione ad primum*, & Petrus de Ledeſma *in ſumma Sacram. de Euchariſtia in c.* 27. *paulò ante concluſionem nonam fol.*, 43. Igitur poteſt quis Romam accedere propter plures fines æquè principales, putà ob peregrinationis devotionem, & ſimul, ut apud Sedem Apoſtolicam diſpenſationem, aut beneficium impetret, & ob alia ſimilia, & ſingula æquè principaliter apud ſe ſtatuat expedire, neque peregrinum privilegio carebit, quia unus, & idem actus poteſt habere multos fines principales, & oſtenſum eſt. Alioquin negabis euntem Romam ad perſolvendum votum videndi limina Apoſtolorum, non lucrari indulgentias Sanctiſſimi Jubilæi, ſi tradat ſe itineri Anno illius ſancto, etiamſi intendat ſimul Jubilæum conſequi: ſed poſſe voto ſatisfacere, & lucrari Indulgentias, tradit eſſe probabilius Cordubenſ. *quæſt.* 18. *de Indulgentiis, propoſitione* 3. & Valentia *in lib. de Indulgentiis cap.* 7. quia non repugnat operanti per actum ex debito obligationis poſſe ſimul eundem actum referrè ad alium finem voluntarium, atque ita Romam petens propter devotionem, & propter alios fines, bene poteſt tanquam peregrinus gaudere privilegio ſecuritatis; etiamſi proponat alia Romæ negotiari, quia Summus Pontifex excommunicat hoc loco offendentes illos, qui veniunt ad Urbem cauſa devotionis, nec addit cauſa tantùm devotionis, ſed ſimpliciter loquitur ſine aliqua dictione taxativa: ergo verba ſimpliciter accipienda ſunt, & latiſſimè interpretanda, cùm contineant privilegium Principis conceſſum peregrinantibus ad Urbem propter devotionem.

Sed quid dicendum de accedente ad Urbem cauſa negotiandi aliquid temporale principaliter, & ob id primò tradat ſe itineri, & ſecundariò dum in Urbe fuerit, velit loca, & Baſilicas Urbis devotionis cauſa viſitare? Reſponde non eſſe peregrinum, neque gaudere privilegio ſecuritatis. Nam omnis actus denominatur à voluntate agentis, ut Socin. notat *in regul.* 30. *verſ.* 3. Covarr. *in c. cùm eſſes, n.* 7. *de teſtamentis*, & *lib.*3.*variar. cap.*6. *num.* 9. Item, quia actio non ſumit denominationem à fine ſecundario, ſed à primario, & ſicut datur Simonia, quando quis ſervit alicui Prælato principaliter ut ab eo conſequatur beneficium Eccleſiaſticum; ſecus ſi minus principaliter, Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 20. *num.* 3. *verſ. ſecundo.* Navar. *in cap. inter verba* 11. *quæſt.* 3. *Carol.* 2. *num.* 24. & *conſ.* 9. *num.* 4. *tit. de Simonia in antiquis*, & *in manuali cap.* 23. *num.* 100. *verſ.* 5. & *tractatu de finibus humanorum actuum n.* 39. Suar. *de Religione tom.* 1. *tract. de Simonia lib.* 4. *cap.* 39. *num.* 5. & Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 12. *cap.* 11. *quæſ.* 2. Sic etiam in noſtro caſu non dicitur peregrinus, qui propter temporale principaliter Romam pergit, quia id quod principaliter agitur, ſemper attenditur, Bald. *in l. reos col.* 5. *de accuſat.* Jaſon. *in l. ſi quis nec cauſam, col.* 11. *adde. ff. ſi certum petatur.* Confirmatur argumento accedentium ad Eccleſias principaliter, ut conſequantur diſtributiones quotidianas, qui peccant, cùm debeant eſſe præſentes Choro, & horis canonis principaliter, ut ſerviant Deo, & ſecundariò propter diſtributiones lucrandas, gloſſ. communiter recepta *in cap.* 1. *de clericis non reſidentibus lib.* 6. & ibi ſcribentes Abbas *in cap. ex parte* 1. *de officio delegati*, Zabarel. *in Clement.* 1. *notabil.* 6. *de celebrat. Miſſ.*

Suffragatur ex eo, quod dicitur actus agentis judicari ex intentione, an ſit bonus, vel malus. D. Thomus 1. 2. *quæſt.* 18. *art.* 9. Antonius de Butr. *in cap. cùm ex officij, de præſcriptionibus*, Felin. *in cap. auditis, eodem titulo.* Non enim actus agentium judicatur ultra intentionem, *l. non omnis, ff. ſi cert. pet.* Jaſon *conſ.* 32. *col.* 4. *circa medium*, *lib.* 3. & habetur *in l. agitis, ff. de acquir. rer. dom. cap. ult. de præbendis*, & communiter eſt receptum leges humanas non ligare ultra finem intentum à legiſlatore, Navar. *conſ.* 7. *num.* 2. *de conſtitut.* & *conſ.* 1. *n.* 4. *ut lit. pend.* ex dicta ratione, quòd actus agentium ſunt judicandi ſecundùm intentionem principalem eorum, *l. ſi quis nec cauſam, ff. de rebus creditis.* Intentio autem eundi Romam, principalis eſt propter negotium temporale, non autem devotionis cauſa; igitur cùm attendatur, quod principaliter agitur, non gaudebit privilegio ſecuritatis, qui propter negotium temporala principaliter Romam accedit, neque illum offendens ligabitur excommunicatione.

Secus dicendum eſt de peregrino, qui Romam devotionis cauſa ſanus acceſſit, & ab ea receſſit correptus gravi morbo, nec potuit pedibus iter inceptum perficere, ut conſtat ex verbis hujus Canonis, ibi: *Peregrinos ad Urbem cauſa devotionis, ſeu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipſa recedentes.* Sed hic acceſſit ad Urbem: ergo gaudet privilegio peregrini euntis cauſa devotionis. Confirmatur ex Bullis Gregor. XIII. & Clementis VIII. per eos editis indictionis Jubilæi Anni ſancti, ne peregrini, qui Romam profecti ſunt ob Jubilæum lucrandum, & ex cauſa ad Urbem non pervenerunt, deſtituerentur fructu, & commodo Jubilæi ibi declararunt proficiſcentem ad Urbem animo firmo, ac voluntate eundi ac perficiendi omnia requiſita, & expreſſa in reſcripto Jubilæi lucrari fructum illius, etiamſi poſtea legitimè impeditus non potuiſſet omnia adimplere.

Quarta dubitatio, quot excommunicationes con- 220
trahat vulnerans peregrinum, & mutilans, & interficiens Romipetas, & quid ſi percutiat ſine vulnere? Reſponſio ſit, quoad primam partem dubii, ſi unico impetu, & eadem actione moraliter non interrupta vulneret, & mutilet, & interficiat, unicam excommunicationem incurrere, quia omnes illæ actiones prohibentur ſub unica excommunicatione, & cenſentur omnes unica actio in genere

moris,

moris, & unum factum, & unum delictum, quamvis omnes illi actus sint distincti in genere entis; sunt tamen partes componentes unam integram actionem; ex qua oritur unica transgressio ejusdem canonis ratione unitatis, & temporis. Secus si vulnus infligatur, & post aliquod intervallum sequatur mutilatio, & tandem post aliud tempus interjectum detur occisio: tunc enim, cùm lex violetur sæpiùs per intervalla, sæpiùs contrahitur pœna à lege imposita, & plura sunt delicta, habetur *in leg. illud*, §. *final. ff. ad leg. Aquil.* his verbis: *Si idem eundem servum vulneravit, postea deinde etiam occiderit, tenebitur & de vulnerato, & de occiso; duo enim sunt delicta, aliter atque si quis uno impetu pluribus vulneribus aliquem occiderit, tunc enim una erit actio de occiso*; sic ibi. Secus quando ex intervallo delictum committitur, nam tunc delictum novum est ejusdem criminis ex intervallo iteratum.

Sed quid si diversæ actiones prohiberentur à diversis legibus, nimirum, si una prohiberet vulnerare peregrinum, & altera prohiberet mutilare, & altera deprædari? Julius Clarus *in praxi* §. *final. q.* 48. *num.* 4. *vers. alius est casus*, opinatur quando delicta sunt diversi generis, & fiant ex intervallo, omnia esse punienda, per legem *nunquam plura, ff. de priv. delict.* Si verò fiant eodem tempore, & tendant ad eundem finem, delinquentem esse puniendum pœna majori delicto respondenti. Ex quo colligi potest, delinquentem posse ligari variis censuris multo fortiùs, si ob varia delicta essent impositæ delinquenti, & violanti varias, ac diversas constitutiones, atque ita si una prohiberet detinere, & altera deprædari, & tertia occidere, incurreret delinquens omnes pœnas earum, cùm delicta plura committeret.

Quoad secundam partem, quando datur percussio sine vulnere, vel vulnus sine effusione sanguinis, an incurratur hæc excommunicatio? Ratio dubitandi, quia tunc datur vulneratio, quando cutis corporis scinditur: proinde quando pars corporis non scinditur, non dicitur vulnus infligi, & ex consequenti Auctor non ligabitur excommunicatione, nimirum, si peregrinum, vel Romipetam virgis, ac loris, vel pugnis percusserit, si percussio sine scissura fiat in corpore, sed tantùm tumor, aut tumefactio appareat, quia non dicitur vulnerasse. Similiter non dabitur vulnus sine effusione sanguinis: idcirco censuram evadet, qui vulneraverit sine effusione sanguinis. Quinimo minima gutta sanguinis non facit vulnus, quia percussio erit minima, & levissima, & de minimis non curat Prætor, nec sunt in consideratione, *l. si oleum*, §. *final. cum l. sequent. ff. de oleo legato. l. in rebus.* §. *possunt, ff. commodati. l. res, ff. de contrahenda empt. l. scio, ff. de in integrum restitutione.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici, decis.* 39. *num.* 3. *in* 1. *editione, & resolut.* 30. *in* 2. *edit.* Non enim nocent modica, *glossa* 1. *in cap. si proponente* 41. *de rescriptis.* Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 6. *cap.* 10. *vers. tertio quæritur*, & Tiraquel. *in lege, si unquam. verb. donatione largitus, num.* 107. *Cod. de revoc. donationibus.*

Nihilominus ad incurrendam hanc censuram, non sufficit percussio sine scissura corporis, sed requiritur vulnus; percussio autem non est vulnus. Bartolus *in l. Prætor edixit.* §. *final. de injuriis*, ubi vult de ratione vulneris esse scissuram in corpore: quare ubi nulla est scissura, non potest vocari vulnus, nec vulnus dicitur sine aliqua effusione sanguinis, præsertim, quia facili negotio ex qualibet etiam modica corporis scissura sanguis fluit. Potest tamen esse tam minima sanguinis effusio, ex percussione manans, & vulnus tam minimum, ut non videatur esse mortalis culpa: tunc enim delinquens solùm venialiter non incidet in hunc canonem, quamvis in dubio semper tutior pars est eligenda, & vulnerans opinari debet se incidisse, Henriq. *in summa lib.* 14. *cap.* 3. §. 4. Sayr. *in Clavi Regia, lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 13. quod intelligitur de dubio practico: tunc enim non est consilium, sed verè præceptum, ut volunt, Sylvest. *in summa, verb. dubium, quæst.* 2. § 4. Navarr. *in cap. si quis autem, de pœnitentiis, dist.* 7. *num.* 42. Cordub. *lib.* 2. *quæstionarij, quæst.* 3. *propositione* 3. & alij, quos referens sequitur Sanch. *de matr. lib.* 2. *disp.* 41. *n.* 9.

Quinta dubitatio de percutiente peregrinum, quem esse talem ignorat, an incidat in hanc excommunicationem? Responsio est negativa, si justa, & probabili ignorantia existimabat esse peregrinum ad Urbem, Covar. *in c. Alma mater. p.* 1. §. 10. *n.* 15. eo quia ignorantia facit actum illum, quoad illam qualitatem involuntarium, argum. ex *c. si verò* 2. *de sentent. excommun. de percussore clerici*, quem probabiliter ignorabat esse clericum, qui non ligatur excommunicatione, ut volunt Victoria *de excommunicatione, n.* 8. Suar. *de censuris, tom.* , *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 54. Carol. de Graffis *de effectib. clericat. lib. effectu* 9. *num.* 189. Bonacin. *de censuris, disp.* 1. *quæst.* 2. *puncto* 1. *num.* 16. & alij.

Probatur etiam argumento contrahentis matrimonium cum consanguinea in gradu prohibito, quam ignorabat esse talem, gloss. *in Clement. unica, versic. scienter, de consanguinitate, & affinitate*, qui propter ignorantiam excusatur à censura, si sit probabilis, ut dicitur *in cap. Apostolicæ*, & *ibi* glossa *verb. probabilis, de clerico excommunicato ministrante*, ubi sola probabilis ignorantia excusat, quasi ignorantia crassa, & supina non excuset, ut inquit gloss. *in dicto verb. probabilis*, text. *in cap. illud, de cleric. excommun. ministrante.* Nihilominus non incurri excommunicationem ab illo ignorante etiam crassè, & lata culpa clericatum vult. Fr. Emmanuel *in summa tom.* 1. *cap.* 80. *conclus.* 1. *num.* 11. & alij relati à Sanch. *de matrim. lib.* 9. *disp.* 32. *num.* 41. ubi tradit percussorem clerici non excusari ex lata culpa, & crassa ignorantia, quoniam ignorans non excusatur defectu doli, sed quia culpa lata caruit; imò probabiliter, & justè ignoravit esse illum clericum, qui contra solitam clericorum consuetudinem prolixa barba utebatur, nam quisque præsumitur esse talis, qualis ex habitu apparet, secundùm *l. item apud Labeonem.* §. *si quis virgines ff. de injuriis*, Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 27. *num* 3. & 4. Sanch. *ubi supra lib.* 9. *disp.* 32. *num.* 41. & Augustinus Barbos. *in cap. si verò* 2. *num.* 3. *de sentent. excommunic.*

Quidquid ergo sit de existimante illum non esse peregrinum ex probabili ignorantia, quando lex imponit pœnam facienti aliquid scienter: in nostro casu ignorantia quantumcque crassa, & lata culpa, excusat à pœna imposita scienter aliquid facienti, nisi ignorantia esset tam crassa, ut potiùs videretur ingens temeritas, quàm ignorantia, quia tunc non liberaret à pœna legis contra scienter facientes promulgata. Prior pars ex eo patet, quia deficit animus in delinquente ad incurrendam pœnam canonis interveniente aliqua ignorantia. Quoad secundam constat ex traditis ab Anton. *cap.* 2. *num.* 9. *de constitutionibus*, ubi non excusat à pœna legis intercedente ignorantia tam crassa quæ rationem induit temeritatis, sequitur Sanch. *lib.* 9. *disp.* 32. *ex num.* 36. *usque ad num.* 39.

Quando autem habetur probabilis ignorantia ex qua excusentur, qui exercent actiones prohibitas contra Romipetas, & peregrinos, si loquamur in foro interno, standum est dicto exercentium actiones illas, quam habuerint ignorantiam, probabilemne, an crassam, ut colligitur ex gloss. singular. *in Clementina* 1. *verb. non habita, de privilegiis*, Abbas *in cap. inter alia num.* 15. *de sentent. excommun.* In foro

tamen externo probari potest ignorantia probabilis per juramentum, *c. cùm in tua*, ibi: *nisi proprio firmaverit juramente*, ubi gloss. *de his, qui matri. accusat. poss.* Sayr. *in clavi Regia l.* 3.*c.* 5. *n.* 4. Nam ea, quæ in animo omnino latent, non possunt probari testibus, gloss. *c. si verò el* 2. *de sentent. excommun. verb. propria*, Navarr. *l.* 1. *consiliorum in priori editione, tit. de constitutionibus consil.* 1. *n.* 6. *&* 7. Gregor Lopez *l.* 12. *tit.* 1. *part.* 7. *verb. que lo no supiera.* Salzed. ad Bernardum Diaz *regul.* 323. Mascard. *de probationibus conclus.* 831. *n.* 1. Covarr. 2. *variar. c.* 10. *n.* 1. *vers. Tertiò admittenda est.* Ideo statur juramento in rebus, quæ pendent à conscientia alicujus, quando aliter veritas haberi non potest. Non tamen excluditur probatio in contrarium. Tiraquel. *de retract. tit.* 1. §. 4. *gloss.* 1. *n.* 4. Sanch. *l.* 9. *de matrimonio disp.* 32. *n.* 5. nisi lex, vel statutum decerneret, quòd stetur juramento alicujus pro plenaria probatione; tunc enim non recipitur probatio in contrarium, quoniam habet vim præcepti, Aviles *in c. Prætorum, c.* 52. Secus si disponat, ut sufficiat juramentum ad probandum: nam tunc bene potest probari contrarium, ut *ibidem n.* 13. *&* 14. *versic. En la tierra fol. mihi* 272. *verso*, & Marius Alterius *disput.* 10. *de excommun. Bull. Cœnæ l.* 5. *c.* 4. *fol.* 579. *col.* 1. *ad finem.* Quo fit, ut non credatur juramento, si contrarium probetur.

222 Sexta dubitatio circa vulnerantes Romipetas, vel peregrinos, quando excusentur à censura hujus canonis, cùm ex textu constet interficientes, mutilantes & vulnerantes ad Urbem devotionis causâ accedentes ligari excommunicatione? Responsio sit non ligari offendentes, si ad id habeant auctoritatem à Romano Pontifice, Ugolin. *de censuris, in hoc canone*, §. 2. *in principio*, Sousa innuit *cap.* 11. *in pricipio n.* 5. Secundò non ligari vulnerantem, qui vulnerat visitantes Basilicas, & loca pia Urbis, si Romæ habitant. Non enim dicuntur Romipetæ, nec peregrini, & ex consequenti non habent hoc privilegium, quo gaudent exteri, ut invitentur ad loca sacra devotionis causa invisenda. Tertiò non incidunt in censuram percutientes eos qui propter aliquam litem, vel curiositatem Romam accedunt, & postea devotionis causa visitant limina Apostolorum, Graff. *in Bulla Cœnæ c.* 9. *verb. accedentes, n.* 114. *vers. Quatuor requiruntur*, Sousa *suprà n.* 5. *vers. nec excommunicatur*, & ex ea ratione, quia hoc privilegium conceditur venientibus ad Urbem devotionis, vel peregrinationis causa, & non aliis, Navarr. *in manuali c.* 7. *n.* 66. Cajet. *in summa verb. excommunicatio c.* 13. Nam inclusio unius, est exclusio alterius, & negatio unius, est affirmatio alterius, Barbos. *in l. cùm Prætor, in principio n.* 37. *&* *n.* 53. *cum sequentibus ff. de judiciis*, Perez per text. *ibi in l.* 9. *gloss.* 2. *post princip. tit.* 3. *l.* 4. *Ordin. & l.* 1. *glossa* 5. *tit.* 15. *l.* 8.

Ex quibus sequitur mercatores Romam accedentes, & negotiatores non gaudere hoc privilegio, neque clericos Romam euntes ad beneficia obtinenda, cùm non eant devotionis causa, cessat enim finalis causa; ergo dispositio cessare debet, argumento capitis *cùm cessante, de appellatione.* Cùm ergo hoc privilegium nitatur devotione, & peregrinatione, illis cessantibus, cessat privilegium. Quin etiam si lex, vel privilegium duabus causis nitatur, unâ remotâ, non cessat privilegium, ut Palat. *in repetit. c. per vestras. de donat. in virum, & uxorem, notabil.* 3. §. 20. *n.* 4. *ad finem. & n.* 5 Atque ita male tractantes Romipetas, seu peregrinos ad Urbem causâ devotionis, seu peregrinationis accedentes, incurrunt in hunc canonem, etiamsi cesset iter causa devotionis, dummodo non cesset causa peregrinationis. Contrà verò utraque causa cessante, cessat effectus, ex *d. cap. cùm cessante*, & *ibi* Barbos. *num.* 2.

Septima dubitatio, an in hoc canone comprehendatur vulnerans, aut interficiens Judæum, vel infidelem, aut hæreticum venientes Romam causa devotionis, vel peregrinationis? Responsio est affirmativa, nimirum si Romam accedat, ut instruatur in fide catholica, aut ut recipiat lavacrum Baptismi, quo casu digni sunt, qui gratiis, & privilegiis peregrinorum gaudeant favore fidei, ac Religionis Christianæ. Quin imò eadem prærogativa possunt frui schimatici, & hæretici, si moveantur Dei spiritu, & pergant ad Urbem, ut abjurent syncere errores, quibus tenaciter adhæserunt. Idcirco qui afficeret injuria, & exerceret aliquam actionem prohibitam in infidelem, vel hæreticum, ligaretur hoc canone, Marius Alterius *disp.* 11. *de excommun. Bull. Cœnæ, lib.* 5. *cap.* 4. *col.* 1. ubi id extendit ad excommunicatum, qui quidem uti peregrinus potest ad Urbem accedere devotionis causa etiam antequam ab excommunicatione sit absolutus, & quamvis non sit capax Indulgentiarum: nihilominus potest agere illa opera, pro quibus indulgentia tribuitur, & hoc modo consequi Indulgentias per modum suffragij, & absolutionis. Idem Alterius *tom.* 1. *de censuris. disput.* 5. *lib.* 1. *cap.* 6. *fol.* 48. dicens secundùm probabiliorem, excommunicationem omni fructu privare, & participatione indulgentiarum directè, & per modum absolutionis; posse tamen lucrari fructum indulgentiarum, si ab alio acquiratur indulgentia, & excommunicato applicetur: tunc enim est donum privatum, quod unus potest alteri applicare, & cedere. Quare poterit peregrinationem, & alia opera peregrinationis causa præstare, videlicet orare in Ecclesia, & recitare Officium divinum, quamvis non possit recipere Sacramentum, nec Ecclesiasticis officiis interesse à quibus prohibetur.

Octava dubitatio circa verberantes Romipetas an incurrant censuram? Responsio est negativa, quia verberare non est vulnerare, & excommunicatio non imponitur verberanti, sed vulneranti, Ugolin. *hoc loco, vers. vulnerantes, n.* 2. Quare peregrinum percutiens, aut verberans, non excommunicatur, si vulnus non infligat; potest tamen aliis pœnis plecti, non tamen excommunicari, & verba sunt accipienda in propria significatione. Bartol. *in l. ita vulneratus, vers. Item nota quòd verba legis, ff. ad legem Aquil.* maximè in pœnis, *cap. in pœnis, de regul. jur. lib.* 6. 224

Similiter sub verbo *Deprædantes peregrinos* non excommunicantur, qui Romipetas, & peregrinos rebus suis spoliant clam, & occultè, quoniam deprædari dicitur, qui rem violenter, & injustè aufert à Romipetis, & peregrinis, quod propriè tribuitur, prædonibus, & latronibus, qui vias obsident, & apertè adoriuntur peregrinos, & per vim bona eorum rapiunt: non enim ligaretur excommunicatione, qui vestibus suis spoliaret peregrinum jacentem in via demortuum, quem alij interfecerunt, Ugolin. *ubi suprà, vers. deprædantes, num.* 4. *&* 5. & Marius Alterius *hoc loco, disp.* 11. *lib.* 5. *cap.* 1. *fol.* 589 *& sequenti*, quod extendit Ugolin. ad prædantes eos, qui muliones spoliant rebus peregrinorum, quas deferunt in equis suis, sive muliones periculum rerum in se suscipiant, sive non, quia semper bona peregrinorum deprædantur. 225

Nona dubitatio circa offendentes Romipetas aliqua ex prohibitis actione dum sunt in Urbe, an incidant in hunc canonem? Ratio dubitandi faciunt verba, *in ea morantes.* Responsio est affirmativa, si percutiantur morantes Romæ devotionis causa, qui peregrini dicuntur, & Romipetæ. Quandiu enim sunt Romæ, gaudent hoc privilegio, quod datum est ad eundum, & ad redeundum, & pro tempore, quo 226

quo ibi morantur. *cap. statutum*, §. *in præferendo de rescriptis, in 6. & cap. quia diversitatem, de concess. præbend.* Sunt enim excommunicati omnes offendentes eos peregrinos toto tempore, quo vacantur, & sunt peregrini. Sousa *de Bull. Cœnæ, cap.* 11. *disp.* 59. *num.* 2. Marius Alterius *d. disp.* 11. *lib.* 5. *cap.* 5. *in principio.* Igitur ubi primum Romipetæ, seu peregrini domicilium Romæ elegerint, non gaudent hoc privilegio, eo quia peregrini non habent domicilium in ea parte, ubi sunt peregrini, & desinunt esse peregrini eo ipso, quòd elegerunt domicilium, ita præcitati; cessante enim causa privilegij, cessat & privilegium. *cap. cùm cessante, de appellationibus.* & Ugolinus *hoc loco, vers. & in ea morantes, ad fin.* Sicut non gaudent privilegio hoc Romipetæ, & peregrini antequam sint in accessu, hoc est, antequam proficiscantur; vel post reditum, ex Cajetano *verb. excommunicatio, c.* 14. & ex Sayr. *cap. etiam* 14. *num.* 8. ut dictum est; non desinit tamen esse Romipeta, qui post susceptum iter domum suam redit quærendi aliquid causa, cujus oblitus fuit: quemadmodum non desinunt esse peregrini, qui in itinere ad aliquem locum divertunt visitandi amici gratia, Sousa *ubi supra, num.* 4.

227 Decima dubitatio de eo, qui Romam petit devotionis gratia, & postquam iter arripuit, mutata voluntate eundi Romam aliò divertit? Responsio sit non gaudere privilegio peregrinorum, neque illum ligari excommunicatione, qui vulneraverit: sicut non ligatur vulnerans accedentem ad Urbem, si postquam accessit ad illam, mutata voluntate non visitat loca pia, neque exercet se in aliis piis operibus, quæ adimplent Romæ peregrini, quia cessante causa cessant omnia indulta peregrinis concessa, propter finem peregrinationis, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, hoc loco, c.* 10. §. 2. *vers. tertio, fol.* 249. *colum.* 1. & Marius Alterius *disp.* 11. *de excom. Bull. Cœnæ. lib.* 5. *cap.* 5. *fol.* 599. ubi probat cessante fine cessare omnia concessa ratione illius finis: & ideo principali sublato, tollitur accessorium. *l.* 1. *& ibi Bald. C. de codicillis,* glossa notabilis *in lege, si patronus.* §. *patronum. verb. Fabiana, ff. si quid in fraudem patron.*

Confert quod dicitur privilegium concessum ratione certi loci, vel certæ rei, extincta re extingui, nec prodesse respectu alterius, *cap. cùm capella* 16. *de privilegiis,* quia recurrendum est ad intentionem concedentis privilegium, & illi standum est, Tiraquel. *in l. si unquam, verb. libertis. num.* 55. *C. de revocand. donat.* Cùm ergo constet de mente Pontificis esse, quòd gaudeant privilegio securitatis peregrini, dum in ea sunt voluntate eundi Romam devotionis causa, & in proposito adimplendi ea, quæ peregrini adimplere solent, sequitur non gaudere privilegio ubi primum voluntatem mutant. Consonat mereri privilegium amittere, qui illo abutitur, ut habetur *in cap. tuarum* 11. ibi, *privilegium meretur amittere, de privilegiis,* argumento scholarium, qui non student, neque frequentant scholas, qui non gaudent privilegiis scholasticorum. Card. Tusch. *tom.* 6. *lit. P. conclus.* 754. & Suar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 36. argumento *cap. licet, de præbendis*, ubi absentes causa studij in sacra pagina justè percipiunt fructus beneficij sui; non autem distributiones quotidianas, Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 13. Gratian. *discept. forens. cap.* 166. *num.* 17. Gonzal. *de mensib.* §. 7. *proœmial. num.* 178. Aloys. Ricci. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 495. *in* 1. *edit.* alias *resolut.* 386. *num.* 3. *in* 2. *edit.* & Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *quæst.* 10. *conclus.* 1. & 2. Quo tamen privilegio non gaudent, si absunt à beneficio, & ab studio: igitur in nostro casu amittunt privilegium eo ipso, quòd noluerunt esse peregrini, nec Romipetæ.

228 Undecima dubitatio circa dantes auxilium, consilium, vel favorem, vexantibus peregrino aliqua ex prohibitis actione, quomodo sint hæc verba intelligenda? Responsio sit, primò non ligari adjuvantes auxilio consilio, vel favore, nisi effectu sequuto, & delicto perfecto, argumento *cap. cùm in cunctis* 7. §. *final.* ibi: *beneficia, quæ habebat, de electione*; ubi dicitur beneficia obtenta non vacare ipso jure per promotionem ad Episcopatum, nisi post adeptam possessionem, & consecrationem sequutam, vel postquam præfixum tempus ad consecrationem petendam fuerit lapsum. Concil. Trident. *sess.* 7. *& sess.* 23. *de reformat. cap.* 2. Flamin. *lib.* 3. *quæst.* 1. *num.* 76. Anastas. Germon. *de indultis Cardinal.* §. *si verò, à num.* 20. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 16. *quæst.* 12. Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. cap.* 1. §. 12. *num.* 3. Aloys. Ricc. *in collect. decisio. part.* 4. *collect.* 866. & Gonzal. *de mensib. gloss.* 15. *num.* 3. Unde si quis persuaserit alicui, ut Romipetas, vel peregrinos vulneret, vel deprædetur, & ille non potuit nec vulnerari, nec deprædari, quamvis conatus sit, neuter in censuram incurret, ita Ugolin. *hoc loco, versic. Et in his auxilium dantes, consilium, vel favorem.* quæ verba cum effectu sunt accipienda. *l. prima*, §. *hæc autem verba ff. quod quisque jur.* Graff. *de Bull. Cœnæ cap.* 9. *verb. dantes auxilium*, & Marius Alterius *dict. disput.* 11. *cap.* 5. *fol.* 599. *versic. & in his dantes auxilium*, &c. subdens non incidere in excommunicationem auxiliantes, consulentes, nec faventes. nisi sequatur aliqua actio principalis ex prohibitis, quantumvis quis auxilium, consilium, vel favorem dederit ad aliquam in peregrinos exercendam. Non tamen excusabitur ab excommunicatione consulens alicui, ut interficeret peregrinum, dum solùm vulneraverit, & non interfecerit quia qui mandavit interficere, censetur mandasse vulnera infligere, qui enim vult consequens, antecedens velle necesse est *l. ad rem mobilem ff. de procuratorib.* sicuti, qui vult antecedens, intelligitur etiam velle id, quod ex eo sequitur, *l* 1. §. *final. ff. si usufruct. pet.* Mantica *de tacit. & ambig. tom.* 1 *lib.* 3. *titul.* 11. *num.* 17.

Ultima dubitatio, an sub nomine peregrinorum 229 qui hic loco gaudent privilegio securitatis, veniant famuli, familiares, & servi eorundem, qui eos comitantur, dum eunt, aut recedunt, aut morantur in Urbe? Responsio est affirmativa: atque ita si quis eos officeret aliqua ex prohibitis actione, excommunicatione afficeretur, etiamsi famulorum servorumque esset duntaxat intentio famulari dominis, quia privilegium concessum dominis extenditur ad famulos, & domesticos peregrinantium, ut habetur *in cap. licet, versic. cùm conceditur, & ibi glossa verb. admittuntur, de privilegiis lib.* 6. ubi Franch. *num.* 2. dicens privilegium esse inutile, nisi ita intelligatur, Marius Alterius *hoc loco, de Bull. Cœnæ, disput.* 10. *lib.* 5. *cap.* 2. *fol.* 175. *col.* 1. *in principio.*

---

§. XI.

Excommunicatio undecima, contra offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos, sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eos à suis Diœcesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis ejicientes: nec non

non ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis auxilium, consilium, vel favorem.

EPITOME.

230 *Materia hujus canonis; quot actiones principales? quot accessoriæ?*

231 *Personæ, quæ prohibentur offendi in hoc canone? & loca de quibus non sunt ejiciendi?*

232 *Quæ personæ debeant intelligi sub illa voce* omnes?

233 *Cardinales, qui dicantur hoc loco? & qui Patriarchæ? & Archiepiscopi? & Episcopi?*

234 *Cardinalis, & reliqui Prælati se ipsos interficientes, seu mutilantes, vel percutientes, an excommunicentur?*

235 *Offendentes Episcopos quot censuris teneantur?*

236 *Quibus pœnis subjiciatur civitas, vel universitas, quæ occideret Cardinalem, vel Patriarcham, vel illos ejiceret è locis in hoc canone memoratis?*

237 *Interficiens Cardinalem nondum habentem capellum, aut Episcopum non consecratum, aut Archiepiscopum carentem pallio, an incidat in hunc canonem?*

238 *Capere Cardinalem, vel hostiliter insequi, qui dicantur ad incurrendam censuram?*

239 *Prælati an gaudeant hoc privilegio securitatis, si fuerint aliqua censura innodati?*

240 *Actiones verbales exercentes simul, quot excommunicationes incurrant?*

241 *In quibus casibus excusentur à censura percutientes, vulnerantes, &c. Cardinales?*

242 *Exercentes actiones accessorias contra Prælatos quando incurrant in hunc canonem, & quando dicantur ratum habentes, seu consilium, auxilium, vel favorem præstantes?*

243 *In quibus casibus exercentes actiones accessorias non ligentur excommunicatione?*

244 *Utrum percutientes familiares clericos, vel seculares de familia Cardinalium, incurrant in censuram hujus canonis?*

245 *Reliquæ dubitationes de rebus ad hunc canonem pertinentibus.*

PRima dubitatio in tribus versatur. Primò in materia hujus canonis, quæ est sacrilegium, quo Ecclesia in suis principalioribus membris offenditur, ut vult Cajet. *verb. excommunicatio cap. 11. & 12.* quem tanquam ducem sequuntur Graff. *lib. 4. decis. cap. 18. num. 115.* Navarr. *cap. 27. num. 67.* Sayr. *de censuris lib. 3. cap. 15. num. 2.* Secundò in actionibus principaliter prohibitis, ratione quarum exercentes illas incidunt in hunc canonem, & sunt novem, videlicet interficere, mutilare, vulnerare: percutere, capere, carcerare, detinere, hostiliter insequi: denique ejicere à suis Diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis. Tertiò denique in actionibus accessoriis, quæ ad omnes prædictas principales referuntur: hæ autem sunt quinque: mandare nimirum, ratum habere, auxiliari, consulere, & denique favere.

231 Porrò personæ, quæ prohibentur offendi hoc loco, sunt in primis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, secundò Patriarchæ, tertiò Archiepiscopi, quartò Episcopi, quintò Sedis Apostolicæ Legati, sextò Nuncij ejusdem Sedis. Loca autem è quibus non sunt ejiciendi, sunt quatuor, nimirum, primus Diœceses: secundus Territoria: tertius Terræ, quartus dominia, patent hæc omnia ex hoc canone, ibi: *à suis Diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis ejicientes.*

232 Quoad personas, hic canon est universalis, & afficit qualcumque personas cujuscumque generis & conditionis, ac status, & præeminentiæ. Hæc autem universalitas ostenditur à dictione *Omnes*, quæ neminem excludit, *l. testatorem 58. in principio*, ibi; *prædium Seianum omne, ff. de legatis 3.* Nihil enim excludit, qui dicit omnia, Gutierr. *cons. 5. num. 4. & 5.* Cæsar de Graffis *decis. 1. num. 1. & 5. & 6. & decis. 2. num. 3. & 4. de privilegiis*; atque ita, cùm sit universalis, continet in se universalem significationem, *l. omnes populi*, & *ibi* scribentes, *ff. de just. & jur. l. Gallus §. in omnibus, ff. de liberis, & posthumis*, Abbas *in cap. qualiter, & quando, el secundo, num. 8.* de accusationibus gloss. *in Clementina 1. verb. omnimodam, de foro competenti*, & Roland. *cons. 84. num. 22. lib. 1.* & confirmatur, quia lex generalis, ut est hic canon, loquitur sine distinctione, & ideo generaliter est accipienda sine distinctione personarum: habet enim generale nomen, & generale verbum vim specialis expressionis, quantum singulare in singulis, ubi nominatio specifica requiritur, Aym. Cravet. *consilio 294. verb. transactionis, num. 1. 2. & sequentibus, & cons. 397. num. 7.* Tiraquell. *de retract. lignag. §. 1. gloss. 14. num. 101. & sequentib. & de legib. connubial, glossa 7. num. 89.* ubi vult verbum generale tantum valere in omnibus, quantum singulare in singulis, *l. si duo, in fine, ff. de administratione tutorum, cap. si Romanorum 19. dist. cap. solitæ, de major. & obed.* Laurentius Silvanus *consil. 66. num. 13. 14. & cons. 85. num. 4. & 5. lib. 2.* dicens verba generalia comprehendere omnia, quæ possunt dici, & excogitari etiam in materia stricta.

Invat constitutio generalis, quæ si contineat pœnam excommunicationis, solet extendi ad omnes quacumque dignitate præfulgentes, quamvis sint ex illis quorum mentio expressa requiritur, ut sub generali dispositione veniant. Ratio, quia ubi agitur de præjudicio tertij, vel de excommunicatione, quæ est pœna spiritualis, nemo excipitur quantumcunque sit persona in dignitate constituta. Quare etiam sub hoc canone comprehenduntur ipsi Cardinales, Patriarchæ, & reliqui, qui gaudent hoc privilegio securitatis, si forte alios Cardinales, Patriarchas, & Archiepiscopos, & Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuncios aliqua ex prohibitis actione malè tractent, & sine dubio incident in hunc canonem non obstante dignitate personarum, quæ nihil operatur in excommunicatione, Bald. *in cap. juravit, de probationibus*, sequitur Felin. *in cap. quod super his, num. 5. de fid. instrument.* dicens sub constitutione generali comprehendi Episcopos, Decius *in c. præterea n. 6. post medium, vers. Quintò prædicta regula, de offic. delegati.*

Nec obstat gloss. *in cap. quia periculosum, verb. suspensionis, de sentent. excommun. lib. 6.* ubi dicitur Episcopos, & Superiores Prælatos non ligari ipso jure sententia suspensionis, nisi exprimantur, quia id solum habet locum in suspensione, & *cap. quia periculosum*, loquitur in casibus expressis in jure, in quibus Episcopi non comprehenduntur sub generali constitutione, ut *in cap. Inquisitores, de hæreticis lib. 6. & c. fin. de re judic. eodem libro.* Qui casus speciales firmant regulam in contrarium, & ostendunt omnes hos Prælatos ligari generali constitutione, nisi in specie excipiantur, Franc. & Anchar. *in d. cap. quia periculosum, num. 1. in fine*, quibus adde Palud. *in 4. distinct. 15. quæst. 7. art. 1.* dicentem privilegium, ne scilicet Episcopi, & reliqui Superiores Prælati suspensionis, aut interdicti censuras incurrant, nisi de illis expressa mentio facta sit, non extendi ad excommunicationem; imò posse illam incurrere sive ab homine, sive à jure feratur; quamvis de illis specifica mentio non fiat, quod etiam docet glossa *in cap. 1. in verb. Prælatus, de homicidio lib. 6.* ubi non eximit illos à pœna excommunicationis. Ex quibus deducitur sub hos

hoc verbo generali omnes comprehendi Cardinales, Patriarchas, & reliquos Prælatos majores Episcopis, & ipsos Episcopos, & multo fortiùs omnes laicos cujuscumque sint dignitatis, ac præeminentiæ secularis.

Quin etiam extendi excommunicationem ad Imperatorem, & Reges hoc loco ex eo probari potest, quia ligantur excommunicatione, *c. quicumque, de sentent. excomm. lib. 6.* ut ibi inquit Archidiaconus, & gloss. *verb. quicumque, in addit.* Quamvis non fiat expressa mentio de Imperatore, & Regibus illos subintelligi in generali dictione *quicumque*, cùm hæc dictio *quicumque* sit generalis, & propter generalitatem ad omnes trahatur, Tiraquell. *de retract. lignagier* §. 1. gloss. 7. *n.* 20. 22. *& sequenti*, August. Barbos. *in Extravagante* 1. *de electione Joan. XXII. num.* 4. *pag.* 139. ubi tradit dictionem *quicumque* continere omnes, & quascûque personas, etiam exemptas, & privilegiatas, quod etiam vult *in Extravagante Execrabilis, ejusdem Pontificis num.* 22. *pag.* 145. *de præbendis.* Atqui dictio *omnes*, est universalis, & omnes comprehendit: igitur & ad omnes sæculares superiores trahi debet, quia Imperatoria, & Regia dignitas nemini favere debet ad delinquendum; idcirco, si sub hoc canone veniunt Cardinales, & reliqui Prælati Ecclesiastici, non est ratio ob quam excipiantur Imperator, ac Reges, qui quanto cæteris hominibus excellunt, tanto graviùs delinquunt, *c. homo, distinct.* 40. Abbas *in cap. cùm quidam, de jur. jur.* & *ibi* Felin. ubi asserunt, quòd dignitas personæ regulariter auget delictum.

233 Secunda dubitatio, quinam sub nomine Cardinalium in hoc canone veniant? Responsio constat ex textu, comprehendi scilicet Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales. Ex quo colligitur non gaudere hoc privilegio Cardinales Ecclesiæ Compostellanæ, nec Cardinales Ravennates, Gonzal. *ad regulam* 8. *gloss.* 24. *num.* 262. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæs.* 3. *vers. quæst. igitur est, & lib.* 4. *cap.* 1. *prope fin.* Ideo appellatione Cardinalium veniunt duntaxat Eminentissimi S. R. E. Cardinales, Abb. *in cap. accedentes, num.* 2. & *ibi addit. in verb. Cardinales, de præscriptionibus.* Stephan. de Gaiet. *in cap. ad limina,* 30. *quæst.* 1. *in proœmio, num.* 13. Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 29. *&* 30. proinde constitutio simpliciter loquens de Cardinalibus, semper est intelligenda de Cardinalibus S. R. E. qui per antonomasiam ita vocantur, ut ab aliis distinguantur, Barbatius *tract. de præstan. Cardinalium, quæst.* 8. *num.* 9. 11. *&* 18. Anton. Scap. *in responso de Birreto Rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Regularibus, n.* 3. & alij, quos referens sequitur Joan. Vasæ. *in Chronic. Hispania, cap.* 21. *vers. Compostellanus.* & Andr. Gammar. *in Extravag. Julij secundi, de simoniaca Papæ elect. n.* 70. *& sequent.*

Sed quid si quis invaserit Cardinalem Sede vacante in electione Papæ? Responsio est excommunicari. Sic Joannes de Lignano *de censuris, num.* 7. *fol.* 233. *volum.* 16. *tractatuum*, & Nicolaus Plove. *de excommunic. num.* 9. *fol.* 188. *eodem volumine*, impressione antiqua, ubi volunt, qui invaserit Ecclesiam Romanam, vel illius Cardinales, excommunicari. Nam electio Pontificis fit instinctu Spiritus sancti, ut habetur *in cap. ubi periculum, de electione, lib.* 6. & ostendit Marcus Mantica *in Dialogo, de Concilio, a num.* 51. *fol.* 83. *vol.* 2. *tractatuum.* Item, quia Bulla Cœnæ durat adhuc mortuo Papa, ut dictum est supra, & Cardinales vocantur etiam mortuo Papa S. R. E. Cardinales, quæ semper durat, *cap. nulli fas.* 19. *distinct.*

Tertia dubitatio, qui Patriarchæ intelligantur sub hoc canone? Ratio dubitandi est, quia nomine Patriarcharum strictè, & propriè non veniunt Patriarchæ minus principales; sed tantùm quatuor principales, Constantinopolitanus scilicet, Alexandrinus, Anthiochenus, & Hierosolymitanus & eorum Sedes esse præcipuas, & verè Patriarchales, tradunt Hostiens. *in summa, de auctoritate, & usu Pallii, num.* 4. Zabarell. *in Clement. in plerisque, de electione, quæst.* 8. *num.* 9. Cassan. *in Catal. gloriæ mundi, part.* 4. *consid.* 9. Gaspar. Valasc. *in l. imperium, de jurisdict. omni jud.* Cucch. *instit. major. lib.* 2. *tit.* 7. *num.* 2. Gigas *in tract. de residentia Episcop. cap. ult. num.* 8. Gomez *in c. cùm in multis, num.* 92. *de rescriptis, lib.* 6. Rebuff. *in concord. rub. de collatio. in* §. *si quis verò, verb. Patriarchalis*, Lancellot. Conrad. *in templo omnium Judicum, lib.* 2. *cap.* 2. §. 3. *num.* 2. *& cap.* 3. *num.* 4. Quare ubi in jure fit mentio de Patriarchis, intelliguntur tantùm quatuor hi principales, & non alij Patriarchæ minores. Augustin. Barbos. *in cap. Provinciæ, dist.* 99. *num.* 1. *& in tract. de appell. verborum utriusque juris significat. verb. Patriarcha.*

Dicendum tamen est sub hoc canone comprehendi generaliter, & sine dictione omnes Patriarchas tam majores, quàm minores, ut patet ex hoc canone loquente simpliciter de Patriarchis, atque ita, cùm non exprimantur majores solùm, nec minores tantùm, de omnibus est intelligendus hic canon, Marius. Alterius *disp.* 12. *de excom. Bullæ Cœnæ, lib.* 5. *cap.* 2. *fol.* 608. *col.* 2. *vers. Respondeo.*

Nomine autem Archiepiscoporum veniunt omnes Metropolitani, quia civitas Archiepiscopalis est Mater aliarum civitatum Provinciæ, *cap. de his* 12. *dist.* Abbas *in cap. suffraganeis.* 2. *notab. de electione.* Et quamvis Beatus Isidorus *lib.* 7. *etymologiarum, cap.* 12. supponat Archiepiscopum differre à Metropolitano, dum posuit gradus quatuor Episcopalis ordinis, primum in Patriarchis, qui lingua Græca summi Patres interpretantur, secundum in Archiepiscopis, qui dicuntur Principes Episcoporum, ut vult Homobonus *de bonis humanæ vitæ statibus, part.* 1. *cap.* 6. *vers. hi dicuntur*, Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 33. *quæst.* 1. *in principio*, & Galganet. *de jure publico, lib.* 3. *tit.* 18. Tertium in Metropolitanis, qui ita dicuntur à matrice civitate, ut docent Gambar. *de officio Legati de latere, lib.* [illegible] *tit. de variis ordinariorum nomin. num.* 34. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, cap.* 1. *num.* 23. & Forcat. *dialog.* 61. *num.* 4. & quartum in Episcopis.

Nihilominus Metropolitanum, & Archiepiscopum nullo modo differre, volunt Bartol. *in l. unica, num.* 1. *C. de Metropoli Beryt. lib.* 11. Raban Maur. *de instit. clerical. lib.* 1. *cap.* 5. *de ordine Tripartito Episcoporum*, Rebuff. *in concord. rubr. de collationib. in* §. 1. *in principio*, gloss. *verb. Metropolitana*, Petrus Gregorius *Syntagm. juris, part.* 2. *lib.* 15. *cap.* 11. *num.* 1. Ludovic. Gomez *in cap.* 1. *num.* 20. *de constit. lib.* 6. & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 33. *quæs.* 4. quæ sententia est sequenda, cùm sit magis conformis juri canonico, ex notatis *in cap.* 1. *de novi operis nunciatione*; & quoniam illam innuit Ordo Romanus, *tit. qualiter Episcopus in Romana Ecclesia ordinetur.* Nec refragatur quòd Justinianus oppositum videatur sentire *in Authen. de privilegiis Archiepisc. Justin. in principio*, ibi: *non solùm Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat*; quia prævalere debet decisio juris Canonici, cui standum est in foro civili, quando casus est dubius, Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 30. *num.* 3. *& quæst.* 74. *num.* 54. *& casu* 155. *n.* 11. *&* 12. *& cons.* 93. *num.* 31. *&* 32.

Quibus positis quoad nostrum casum, sive Archiepiscopus differat à Metropolitano, sive non, certi juris est utrumque gaudere hoc privilegio securitatis, & incurrere censuram quicumque afficeret illos injuria aliqua ex prohibitis in hoc canone. Est communis sine ullo dubio, etiamsi Archiepiscopus nondum

nondum habeat pallium. Quia quamvis nequeat Prælatus sine pallio Episcopos consecrare, clericos ordinare, Basilicas dedicare, Chrisma conficere, & reliqua munera obire, quæ sunt potestatis Ordinis, vel jurisdictionis, & careant ipso Archiepiscopali nomine ante pallii susceptionem. *c. nisi specialis* 3. *de usu, & auctoritate pallii*, quia per pallium plenitudo Pontificialis officij confertur. Quaranta *in summa Bullarii*, *verb. Archiepiscopi auctoritas, vers.* 32. *auctoritas.* Anast. Germon. *lib.* 3. *de sacr. immun. c.* 5. de Hebræorum Pontificibus ex *n.* 86. *fol.* 164. *& c.* 7. *num.* 24. hoc tamen privilegio gaudet, dummodo sit consecratus Episcopus. Ugol. *hoc loco, vers. ac Patriarchas, Archiepiscopos. n.* 3. *vers. non itidem.* Sed de hoc infrà *num.* 237.

234 Quarta dubitatio, an Cardinales, & reliqui Prælati sibi ipsis manus inferentes, vel necem, incurrant hanc excommunicationem? Placet affirmare non ligari illa, quia non videtur mens Pontificis obstringere censura Cardinales, & Prælatos sibi ipsis injuriam inferentes, sed eos duntaxat ab injuriis ab aliis illatis tueri: igitur censura non debet extendi ultra mentem Pontificis. Item, quia actiones prohibitæ non conveniunt omnes eisdem; quoniam propriè nemo potest se ejicere ex propria diœcesi, nec se capere, nec se detinere, nec hostiliter insequi; ergo reliquæ actiones, interficere scilicet, mutilare, vulnerare, & percutere, debent intelligi, quoad alios, quibus interdicuntur sub excommunicatione, ne malè tractent supradictos Prælatos.

Probabilius tamen est hanc censuram trahi ad ipsos privilegiatos cùm sit universalis, sicut trahitur excommunicatio contenta *in cap. si quis suadente*, ubi clericus se ipsum percutiens incidit in censuram. Navar. *in manuali, c.* 27. *n.* 79. si percussio est mortalis, Ugolinus *in hoc canone*, §. 1. *fol. mihi* 257. *n.* 2. *& sequentib. verb. Sexto*, & testatur Tabiena *in verb. excommunicatio, quinto, casu* 1. *n.* 32. Marius Alterius *disp.* 12. *lib.* 5. *c.* 1. *hoc loco, fol.* 505. Nec obest textus *in cap. contingit* 36. cùm ait, ibi: *Si quis autem clericus post prohibitionem hujusmodi sponte se subjecerit, excommunicetur*, hoc est, venit excommunicatus, ut Navarr. *suprà c.* 27. *num.* 77. & alii, quos referens sequitur Augustinus Barbosa *in d. contingit, n.* 9. *de sentent. excommun.* Quia ad hoc respondetur, quando clericus se subjecit sponte, ut ab alio percutiatur ad illum placandum, non cooperari cum illo ad percussionem, sed illam tantùm pati ad evadendum majus malum; non tamen excusari ab excommunicatione clericum, si pluribus ictibus, ac verberibus cum intervallo notoriè se subjiciat, tunc enim in secundo ictu participat in crimine cum excommunicato notorio, Henriq. *in summa, lib.* 5. *c.* 5. *in commento lit.* T. At verò quando quis se ipsum cum peccato mortali interficit, aut mutilat, ipse est agens, & ex consequenti incidet in excommunicationem, sicut incidit se ipsum percutiens injuriosè *cap. si quis suadente.* Navarr. *suprà n.* 88. Suar. *de censuris, disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 59. Menoch. *casu* 284. *num.* 37.

235 Quinta dubitatio, quot censuris obstringantur offendentes Episcopos, si eos mutilent, vel hostiliter insequantur, ac detineant simul? Responsio hujus dubitationis habetur suprà hoc loco *in canone decimo, n.* 210. *per totum.* Illud tamen adverte, quamvis nomine Episcoporum in rebus ad officium pertinentibus subintelligantur Antistites Episcopis superiores, tam in odiosis, quàm in favorabilibus, ut notat gloss. *in cap. quia periculosum, verb. de Episcopis, de sent. excomm. in* 6. & *ibi* Barbos. *n.* 3. dicens appellatione Episcoporum etiam in materia stricta, & pœnali comprehendi regulariter Patriarchas, & Archiepiscopos. Nihilominus hoc non procedit in privilegiis respicientibus dignitatem, & personas; atque ita non eo ipso quòd conceditur privilegium Episcopis, censetur concessum Archiepiscopis. Non enim extenditur ad personas non expressas, quamvis non expressæ habeant eandem rationem.

Ratio, quia in privilegiis extensio non datur de persona ad personam, etiam ex tacita mente disponentia, ut habetur *in c. sanè, de privilegiis.* Abbas *cons.* 57. *col. penult. lib.* 1. Jas. *in l. cùm res, col.* 3. *n.* 6. *de legatis* 1. Alexand. *cons. col.* 81. *col.* 1. *ad finem*, & alii, quos referens sequitur Cabed. 1. *part. decis.* 140. *num.* 2. & Joseph. Sesse *Aragon. decis.* 43. *num.* 54. & probatur, quia privilegia privatæ sunt leges, quæ singulis, & non omnibus conceduntur, neque favent, nec etiam communem legem constituunt, & ideo non possunt esse exemplo, nisi illis duntaxat, quibus tribuuntur, *cap. hinc est, vers. quod privilegium* 16. *quæst.* 1. *cap. non exemplo* 26. *quæst.* 2. Hinc fit quòd privilegium personaliter parentibus concessum, non extendatur ad filios, ex *l. in honoribus*, §. *vacationum, ff. de vacationibus, & excusationibus munerum, & l. privilegio, in principio, & ex l. in filiis, C. de decurionib. l.* 10. & notat *glossa ultima, in l. ex pluribus, ff. de administrat. tutor.* Sicut non extenditur ad uxorem privilegium personaliter marito concessum, ut tradit Joan. Andr. per textum *ibi in cap. ne aliqui, de privilegiis, lib.* 6. Barbos. *in l. quia tale, a num.* 22. *vers. ultima ampliatio. ff. soluto matrimonio*, Sanch. *de matrimonio, lib.* 7. *disp.* 47. *n.* 1. *&* 3. & Suar. *de legibus, lib.* 8. *c.* 11. *n.* 7. Nec refert maritum, & uxorem esse correlativa, in quibus de uno ad alterum datur extensio, quia hoc non procedit in indulgentia facta à Principe, uni ex correlativis, ut docet Baptista de S. Blasio *in tract. de correlativis n.* 57. & Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. C. conclus.* 1041. *num.* 25. Ex quibus probatur privilegia personalia Episcopis concessa, non extendi ad Archiepiscopos, nam quatenus à jure excommuni exorbitant, odiosa censentur, & necessariò restringenda, juxta regulam, *quæ a jure communi, & regul. odia, lib.* 6.

Sexta dubitatio, quibus pœnis subjiciatur communitas, vel civitas aliqua occidens, vel detinens, vel ejiciens Cardinalem, vel Patriarcham, vel Episcopum, &c. Ratio dubitandi, quia Universitas non potest excommunicari, sicut nec Collegium, nec Conventus collectivè simul, hoc est, ut Universitas, seu Collegium, seu Capitulum, seu Conventus, ut Conventus est, ut docent tam Theologi, quàm Juris Pontificij interpretes Alex. de Ales 4. *p. summæ, quæst.* 22. *memb.* 1. *art.* 4. §. 1. *in fine*, Palud. *in* 4. *d.* 18. *quæst.* 2. *quæstiuncula secunda, art.* 3. Gabriel *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 1. *concl.* 5. *corol.* 2. S. Anton. 3. *p. summæ, tit.* 24. *c.* 75. Sotus *in* 4. *distinct.* 22. *quæst.* 2. *art.* 2. *conclus.* 2. Navarr. *in manuali, cap.* 27. *n.* 13. Covarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 8. *num.* 9. *& in cap. alma mater, de sentent. excommun. lib.* 6. Sylvest. *verb. excommunicatio* 1. *n.* 9. & Ugolinus *de censuris tabul.* 2. *cap.* 26. & deducitur ex *cap. Romana.* §. *in universitatem, de sentent. excommun. lib.* 6. ubi interdicitur omnino ferri excommunicationis sententiam in Universitatem, vel Collegium: quamvis non ita facilè sit inter eos rationem hujus rei reddere. Ita tamen reddi potest, excommunicationem scilicet ferri non posse nisi propter peccatum mortale, quod in actu personali consistit; actus autem, & passiones, ut consistunt in facto, & ad factum referuntur, non sunt Universitatis aut communitatis, sed personarum singularum, & propterea singuli de universitate ligari possunt excommunicatione, non autem ipsa communitas. 236

Ex dictis sequitur, si communitas, seu Universitas committat contra Prælatos suprà dictos aliquod delictum ex prohibitis, privari Pontificiali dignitate, & pœnam excommunicationis in hanc mutari, ita ex *cap. felicis, de pœnis, lib.* 6. *de* [illegible] *cap. tua nos* 25. *quæst.*

quæst. 2. & ex *Clementina* 1. *vers. Civitas autem*, *de pœnis*, ibi *Civitas, quæ in Episcopum suum commiserit, interdicto subjicitur*. Unde patet non extendi particulam *omnes*, quæ est universalis, ad Universitatem, aut Collegium, neque ad Congregationem aliquam, quæ excommunicari non possunt, cùm sint personæ fictæ, & ideo incurrent in pœnas *d. cap. felicis, & dicta Clement. de pœnis §. civitas*. S. Anton. 3. *p. tit.* 27. *de interdicto, cap.* 2. *in principio, vers.* 6. Navarr. *c.* 27. *num.* 169. Ugolin. *de censuris tabul.* 5. *cap.* 3. *num.* 6. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 21. §. *quintus*, & alij, quos sequitur Sayr. *de censuris*, *lib.* 5. *c.* 12. *num.* 7. ubi *n.* 8. *vers. tertius est*, addit civitatem consentientem, vel faventem percutientibus Cardinalem S. R. Ecclesiæ ipso facto esse interdictum, in quam etiam pœnam incidit civitas, si Cardinalis percussores intra mensem non punierit, prout atrocitas casus postulaverit, Sylvest. *verb. interdictum* 4. *quæst.* 1. §. 2. Paludan. *supra dist.* 18. *quæst.* 8. *art.* 1. *in principio, concl.* 4. Tabien. *verb. interdictum* 2. *in principio*, *vers. quinto*, & Ugolin. *tab.* 5. *c.* 3. *n.* 6.

237 Septima dubitatio contra percutientes Cardinalem non habentem capellum, aut Episcopum nondum consecratum, an incurrant excommunicationem hujus loci? Ratio dubitandi est, quia Episcopi appellatione non venit electus, & canonice confirmatus, nondum tamen consecratus in spectantibus ad ordinem Episcopalem, ut notat Barbos. *in cap.* 2. *de tempor. ordin. in* 6. *num.* 6 *pag.* 121. Quin etiam Episcopus ante consecrationem electus tantùm appellatur, non autem Episcopus, illique consecratio dat nomen, Anastas. Germon. *de sacror. immun. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* -.

Dicendum ergo est Cardinalem ante susceptum capellum gaudere privilegio hujus canonis, reùmque esse, qui illum offenderit, Sayr. *de censuris*, *lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 3. dummodo sit nominatus in Cardinalem, & assensum præstiterit, quia ex eo puncto verè Cardinalis est, ut notat Paludanus *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 3. *art.* 2. *casu* 16. Nam capellum est quid accidentarium, & non pertinet ad essentiam, & constitutionem, seu creationem hujus dignitatis. Sousa *cap.* 12. *disp.* 60. *num.* 1. & 2.

Quoad Episcopum, qui non est consecratus, etiam non gaudet protectione hujus Canonis, quia non est Episcopus, si tantùm est electus, quamvis sit administrator, Sayr. *ubi proximè, n.* 4. Tolet. *in summa, lib.* 1. *c.* 25. Vivald. *in expositione Bull. Cœn. n.* 88. ex Armil. *verb. excomm.* 3. & ex Navar. *c.* 27. *n.* 67. §. 8. etiamsi præsentatus, confirmatus, institutus, aut provisus, & in possessionem missus sit, quià hic non est simpliciter Episcopus, sed secundùm quid. Nec refert Episcopum electum, & confirmatum posse jam actus Episcopi exercere, juxta *cap. si clerici*. §. *de adulteriis. de judiciis*. Item Episcopus nondum consecratus si sit electus, & confirmatus, ac possessionem Episcopatus adeptus, potest interesse Concilio, ac proinde de necessitate ad illud vocari debet, ut resolvit Prosp. de Augusl. *in addit. ad Quarant. verb. Concilium Provinciale, quæst.* 6. Quia respondetur Episcopum confirmatum, quamvis quoad ea, quæ jurisdictionis sunt, sit verè Episcopus, adhuc carere consecratione, quam respiciunt hæc privilegia protectionis; & propter consecrationem concessa sunt. Quare dum non est consecratus, non gaudet hac immunitate. Suar. *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 69. post Cajetanum *verb. Excommunicatio, cap.* 12.

Sed petes à quot Episcopis consecrari debeat? Responsio sit, saltem à tribus Episcopis, text. *in c. Episcopi*, ibi: *Tres Episcopi, dist.* 64. & *c. Episcopum, in glossa verb. constitui, dist.* 61. Sicut tres Apostoli Petrus, Jacobus, & Joannes ordinaverunt Jacobum primùm Archiepiscopum, *c. porrò* 66. *dist.* & habetur *in cap. ne Episcopi, de tempor. ordin.* Henriq. *in summa, lib.* 10. *cap.* 24. §. 1. Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *quæst.* 48. *num.* 13. quos referens sequitur August. Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, part.* 2. *alleg.* 1. *n.* 45. Quare Episcopus aliter consecratus sine tribus Episcopis, non est consecratus, glos. *in d. c. ne Episcopi*, ibi, *sine tribus*, aliàs non esset consecratus, text. *in cap. fraternitatem, cap. Episcopi* 80. *dist.* Azor. *tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *quæst.* 3. Bellar. *lib.* 4. *de notis Ecclesiæ, c.* 8. *ante medium*, Ægid. Bellan. *de Sacramento ordinis, disp.* 20. *dub.* 9. *n.* 82. Alagona *in compendio Juris canonici*, *pag.* 98. & ex consequenti, offendens illum non ligabitur hoc Canone.

Octava dubitatio circa capientes, vel hostiliter insequentes Cardinalem, dicendum est non ligari capientes, nisi cum effectu capiant, hoc est, cùm reali captura. Ideo quamvis curent Cardinalem capi in aliquo loco, ut afficiatur injuria, aut, ut si pudore suffusus, si tamen captus non fuit, non incurritur excommunicatio, ita Antonin. 3. *part. tit.* 25. *c.* 2. & Angelica *verb. excommunicatio, casu* 9. Ugol. *de censuris Pontifici reservatis, hoc Canone, vers. capientes, in principipio*, & Sayr. *in eodem tit. c.* 15. *n* 6. Idem dicitur de carcerantibus, qui scilicet Cardinales, vel reliquos Prælatos, de quibus hoc loco, ponunt in carcere deputato delinquentibus, ut ibi custodiatur, & ne inde exire possit, sive sit carcer publicus, sive privatus; quæ censura extenditur ad detinentes aliquem ex privilegiatis; quoniam, quamvis carceratio non fiat sine detentione: detensio tamen dari potest sine carceratione, & propriè detinere ad privatas personas pertinet. Unde constat ex sola detensione corporali, & personæ privilegiatæ detinentem ligari excommunicatione, quamvis non tradat personam carceri, Ugol. *supra vers. capientes, carcerantes, n.* 3. & 4. Marius Alter. *de excomm. Bull. Cœnæ, disp.* 12. *c.* 4. *fol.* 615. *col.* 1. nisi fortè detineat, ne damnum aliquod subeat: cùm enim detentio non fiat cum peccato mortali, non incurritur censura, ex quo non fit detentio dolo malo. 238

Incurritur tamen ab insequente hostiliter privilegiatum injustè, ut scilicet interficiat, vel mutilet, aut percutiat, aut capiat, aut in carcerem conjiciat, vel ut rebus suis spoliet. Idcirco, qui insequendo lapidem projiciat in aliquem privilegiatum, quamvis illum non attingat, nihilominus cẽsuram incurret; non autem ille, qui contendit capere, & non capit, excommunicatur, Ugolin. *suprà vel. hostiliter insequentes*, §. 1. *n.* 2. ubi *n.* 4. tradit illum qui vult insequi Cardinalem, & pœnitentia ductus non insequitur, non incidere in hunc canonem: secus autem si aliquid facere incepit, nimirum si fores ruperit, aut ipsum fugientem fuerit insequutus animo nocendi. S. Antonin. 3 *part. tit.* 25. *cap.* 2. & Sylvest. *verb. excommunicatio* 7. *n.* 23. *excommun.* 11. *vers. primo*, & multo fortiùs, si inse uatur eosdem privilegiatos, vel aliquem eorum publicè, & manifestè, quia tali insecutione manifestam injuriam patitur. Ugolin. *supra*, & Graff. *d. cap.* 11. *num.* 116. ibi, *hostiliter insequentes*.

Nona dubitatio, an Prælati supradicti gaudeant privilegio protectionis, si fortè fuerint aliqua censura irretiti. Responsio est affirmativa, argumento clerici excommunicati, qui non propterea exuitur privilegio clericorum, præsertim canonis: ut notat gloss. *in c. contingit* 1. *verb. ordinati, de sent. excomm.* Innocentius *in cap. si verè num.* 3. *de sentent. excommunic.* Joan. Andr. *in regul. delictum in Mercuria*: ex ea ratione, quia privilegium Canonis non conceditur favore personæ, sed ordinis clericalis, Sylvest. *excommunicatio* 6. §. 4. *vers. de excommunicato verò*. Navar. *in manuali, cap.* 27. *n.* 79. Quod etiam est affirmandum de privilegio fori, & de aliis privilegiis clericorum, quæ sunt concessa ordini, non personæ: sic in nostro casu per excommunicationem non deperditur privilegium protectionis concessum insignioribus 239

Ecclesiæ

Ecclesiæ personis, quia privilegium respicit principaliter favorem Ecclesiæ, ut insigniores Prælati debito honore exornentur, & nullo dedecore afficiantur.

Similiter per depositionem verbaliter, hoc est, per sententiam Episcopi, vel Cardinales non privantur hoc privilegio: secus si actualiter sint degradati, tunc enim deinceps non gaudebunt, argumento *cap. secundi, vers. privilegio clericali*, & *gloss. ibi, de pœnis, lib. 6.* quam omnes sequuntur. Unde fit, ut Episcopum actualiter degradatum percutiens, non incidat in hunc canonem; secus si percutiat depositum verbaliter tantùm: hic enim gaudet privilegio protectionis, & Canonis: quamvis secus sit de percutiente degradatum realiter, ex *cap. degradatio, de pœnis, lib. 6.* Hippol. *singul. 107. num. 1. & singul. 179. num. 4.* Valentia *tom. 4. disp. 7. quæst. 19. punct. 4.* Barbos. *de officio, & potest. Episcopi, part. 3. allegat. 110. num. 3. & sequent. & in cap. si quis suadente 17. quæst. 4. num. 11. vers. deinde infertur*, & Marius Alterius *de excommun. Bull. Cœnæ, disp. 12. c. 3. fol. 613. col. 1. vers. Quæres.*

240 Quòd si contingat afficere variis simul actionibus injuriosis verbaliter aliquem, non incidere in hunc Canonem, tradit Viv. *in sua Syl. opinion. 88.* quem referens sequitur Ugol. *§. 1. vers. hostiliter insequentes, num. 6. fol. mihi 278. col. 2.* idcirco, qui aliquem ex privilegiatis contumeliis affecerit, non ligabitur excommunicatione hujus canonis, quæ lata est contrà facientes, non autem contra verba contumeliosa proferentes, atque ita, quamvis simul multis contumeliis verbaliter percusserit, non incidet in hunc canonem.

241 Decima dubitatio, in quibus casibus excusentur à censuris percutientes, vel malè tractantes Cardinalem, & reliquos privilegiatos? Responsio sit in multis. Primò, si de mandato Romani Pontificis aliquem ex privilegiatis interficiat, aut mutilet, potest enim Pontifex percutientes eximere ab excommunicatione, cùm eam ponere possit, eam simul potest tollere, argumento capitis, *cùm inferior, juncta glossa, de majoritate, & obedientia, & glossa in cap. inferior, dist. 21.* Ugolin. *de censuris, hoc loco, §. 2. num. 1.* ubi excusat, qui interficit Clericum legitimè se ab eo defendentem, quando aliter non potest vitam suam tueri. Secundò, quando timet probabiliter, & justo metu se interficiendum à Cardinale, vel ab Episcopo: tunc si prius percutiat, non incidet. si alia ratione periculum vitare non poterat, glossa *in cap. si perfodiens, in verb. secularibus, de homicidio*, ibi: *nunquid possum eum prævenire?* Ex quo infertur, si Episcopus aliquem invadat, & vulneret, & post vulnus inflictum capiat fugam, vulneratum fugientem insequi non posse, neque occidere sine excommunicatione, & esse reum homicidii, nam eo ipso, quòd Episcopus in fugam se dedit, vulneratus ab eo insequendo illum, aut vulnerando, non censetur vim vi repellere, sed vulnus inflictum, & injuriam acceptam ulcisci, Mascard. *de probat. conclus. 490. num. 23. & conclus. 1126. num. 40.* Clar. *§. homicidium, num. 33.* Covar. *in Clement. si furiosus part. 3. §. 7. num. 3. vers. de homicidio*, P. Comitol. *respons. moral. lib. 9. quæst. 10. num. 1.* Farinac. *in praxi criminal. part. 5. quæst. 125. num. 385.* Sousa *hoc loco, disp. 62. num. 2.* cum aliis.

Tertiò excusantur ab excommunicatione accedentes ad domum Cardinalis, vel Episcopi, ut ibi illos obsideant, dummodo id non faciant ad custodiam, sed ad verecundiam, quia lex pœnalis intelligenda est in propria significatione; atque ita, cùm hi non adeant domos illorum, ut eos offendant, capiant, vel aliquo alio modo ex injuriis prohibitis prosequantur, non incident in hunc canonem. Item, quia ita accedentes ad eorum Palatia etiam hostili odio, non censentur eos insequi, quoniam verbum *insequor*, ex vi propria denotat motum, & progressionem unius post alium præeuntem, & fugientem ad injuriam inferendam; sed qui faciunt impetum ad domum privilegiati non animo detinendi illum in carcere, quia tunc excommunicationi esset locus, sed, ut hoc vertatur in ignominiam, & in dedecus, & in infamiam illius, quæ actio non reperitur prohibita in hoc canone: igitur non reperitur ob illam excommunicatio. Sic Geminiā. *in cap. felicis num. 6. de pœnis, lib. 6.* & *ibi* Franch. *num. 5.* Sylvest. *verb. excommun. 7. §. 23.* & Antoninus *3. part. tit. 24. cap. 2. vers. cœperit*, & Navarr. *consil. 32. num. 6. de sent. excommun.* quæ sententia est valde probabilis, ex traditis ab Innocentio *in c. nuper, de sent. excomm.*

Probabilius tamen est, quando quis vadit domum Cardinalis, vel Episcopi, & illum obsidet eo tantùm animo, ut illum verecundia, & infamia afficiat, incurri excommunicationem, argumento *cap. si quis suadente 17. quæst. 4.* ubi censetur excommunicatus, qui obsidet clericum in domo, ne inde possit exire. *cap. nuper, & ibi glossa 1.* Abbas *num. 1. & 2.* & Felin. *num. 1. de sentent. excommun.* Sayr. *de censuris, lib. 3 cap. 6. num. 13.* Bonacin. *de censuris, disp. 2. quæst. 4. puncto 1. num. 16.* & alii, quos refert, ac sequitur Barbos. *in cap. si quis suadente, num. 30. & sequent.* igitur in nostro casu erit excommunicatio, quia re vera datur ibi carceratio, & detentio, quæ sunt actiones prohibitæ, & quamvis non essent, obsessio illa cum tumultu facta, & insultu ad domum privilegiati, est valdè eidem injuriosa. Quamobrem dicendum est incurri hanc excommunicationem ab eo, qui hostiliter insequitur Prælatum, sive præeuntem, & fugientem, sive domi manentem, aut in alio loco si facto impetu conetur illum injuria afficere. Ratio, quia non est dubium contineri in hoc canone privilegium in gratiam Prælatorum, quod respicit dignitatem Ordinis, & favorem dignitatis Ecclesiasticæ, ac proinde latissimè est interpretandum, cùm sit beneficium Principis, ut habetur *in cap. cùm olim 16. de verbor. signific.* ibi: *cùm beneficia Principum sint interpretanda largissimè.* Valasc. *consult. 58. num. 11.* Corta *in memorab. verb. privilegia, pag. 704.* Monet. *de distribut. quotidian. part. 2. quæst. 1. num. 6. & 39.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 103. num. 31.* & Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 1. num. 4.*

Nec refert si dicas, qui tentat, & conatur lædere Prælatum, & de facto non lædit, non affici excommunicatione, quæ lata est contra facientem? Quia ad hoc respondetur *ex cap. nuper, de sentent. excommunic.* retinentem clericum non ligatum, sed intra parietes inclusum invitè, quamvis non tangatur in corpore affici excommunicatione, ut notat Decianus *in tract. crimin. tom. 2. lib. 7. cap. 10. num. 22.* & Barbos. *in d. cap. nuper. num. 2.* & quamvis regulariter insequens clericum, & vibrans telum, si non percutiat non incidat in censuram *cap. si quis suadente 17. quæst. 4.* ut notat Antonin. *3. part. tit. 24. cap. 1. §. 1. vers. item reputatur:* attamen, qui insequitur hostiliter Cardinalem, aut aliquem ex memoratis in hoc Canone, licèt nihil aliud agat, per solam insecutionem ipso facto est excommunicatus, argumento *c. sicut qui 17. quæst. 4.* quia insecutio est actio principalis per se prohibita in hoc Canone: idcirco, qui hostiliter insequitur Prælatum, non censetur tentare, & conari ad delinquendum, sed completè delinquit contra legem, sive insecutio fiat in fugientem, sive contra domi manentem obsidendo illum cum insultu, Ugol. *suprà de censuris Pontifici reservatis, §. 1. num. 5.* & Marius Alterius *disp. 12. lib. 5. cap. 4. fol. 616. vers. hæc opinio.*

Quartò hinc sequitur non incurri excommunicationem, quando quis statuit apud se hostili animo insequi Cardinalem, vel Patriarcham, vel alium privile-

privilegiatum, & ad hoc se expedivit, & paravit necessaria ad insequendum; si tamen non accedat ad actualem insecutionem, sed mutato animo ab incepto cessavit, quia per solum conatum non incurritur excommunicatio. Similiter, qui aliquò se contulit; ut prævilegiatum interficeret, & postquam illuc accessit propositi pœnituit nec interfecit, non est excommunicatus. Ugolin. *ubi proximè, dicto* §. 1. *num.* 4. Marius Alterius *d. cap.* 4. *vers. ad hanc objectionem, ad finem.* Nam conatus non reputatur pro actu perfecto, nec punitur, nisi sequatur effectus, Duen. *regul.* 35. Thomas de Thomass. *in floribus legum*, *regul.* 18. Cardinal. Tusch. *tom.* 2. *lit. C. conclus.* 544. & Aloys. Ricc. *in Collect. decisionum, part.* 5. *collect.* 189.

Quintò mandantes exequi actiones prohibitas, si non sequatur effectus, non incidunt in hunc canonem, Graff. *lib.* 4. *decis. cap.* 18. *num.* 117. Vivaldus *in expositione Bullæ Cœnæ, num.* 189. Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 9. ex glossa *in Clementina, si quis suadente, in verb. mandaverit*, & *ibi* Joannes And. *de pœn.* S. Antonin. 3. *part. tit.* 25. *c.* 3. & Tabien. *verb. excommunicatio* 5. *casu* 2. §. 4. ubi omnes volunt mandantes excusari donec perficiatur actus, excepto casu, quo mandetur fieri homicidium Christiani per assassinos, quamvis non sequatur effectus, ut habetur *in cap. pro humani, de homicidio, lib.* 6. in quo eventu mandantes excommunicantur eo ipso, quòd mandarunt interfici Christianum per assassinos, etiam nondum sequuto effectu; secus, quoad irregularitatem, quam non contrahit mandans, nisi sequatur mutilatio, seu homicidium, *cap. is qui, de homicidio, in* 6. Ratio, quia verba indefinitè pronunciata accipienda sunt cum effectu, Ugolin. *de officio, & potest. Episcopi, cap.* 36. §. 1. *n* 2. Cardos. *in praxi Judicum, verb. verbum, num.* 5. Ignat. del Villar *in Sylva respons. resp.* 1. *num.* 15. Cardin. Tusch. *tom.* 8. *lit. V. concl.* 90. & Aloys. Ricc. *Curiæ Archiep. decis.* 41. *n.* 3. *part.* 2. & constat aperte ex glossa *in cap. innotuit, de electione*, ibi, *quia verba intelligenda sunt cum effectu*, proinde mandantes percutere privilegiatos, non ligantur excommunicatione nisi effectu secuto.

Sextò excusantur ab excommunicatione, si mandatum revocent, & illius pœniteat re integra, dummodo mandatarium de revocatione, ac pœnitentia certiorem faciant mandantes. Nam ex quo legitimè mandatum est revocatum, & mandatarius de mandato revocato factus est certior, non est cur mandantes incidant in excommunicationem, cùm mandatum sit sublatum, & mandatarius ex vi mandati non occidat, aut mutilet deinceps, neque mandantes fiunt irregulares post revocatum mandatum, Speculator, quem refert, ac sequitur Socinus senior *in cap. ad audientiam, num.* 293. *quæst.* 73. *de homicidio.* Ugolin. *d.* §. 2. *n.* 2. *fol.* 282. Sayr. *d. cap.* 15. *num.* 9. *ad finem.*

Eodem modo non erit excommunicatus mandans percuti privilegiatum, si mandatarius post mortem mandantis mandatum fuit executus, Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 26. *quæst.* 2. *vers. sed dubiæ quæstionis est.* Carol. de Grassis *de effectib. Clerical. effect.* 9. *num.* 40. & Sayr. *de censuris, lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 12. quia per mortem mandantis censetur tacitè revocatum mandatum, ut notat Farin. *in praxi crim. quæst.* 135. *n.* 180. secus erit si quis post datum mandatum ita negligenter, & tarde mutet voluntatem, & revocet mandatum, ut prius mandatarius occiderit, quàm certior factus fuerit de revocatione, ita Innocentius *in c. mulieres, de sent. excommun.* Similiter excusabitur ab excommunicatione, qui vult offendere Franciscum Episcopum, & ea intentione percussit alium non Episcopum, nec privilegiatum. Nam ad incurrendam hanc censuram, requiritur actus externus prohibitus contra personam privilegiatam: percussio autem illa fuit involuntaria respectu tam percutientis, quàm percussi: sicut, qui voluit percutere Petrum Clericum, & percussit Paulum laicum, quem credebat esse clericum, non innodatur excommunicatione; eo quòd, quamvis intentio fuisset injuriosa clericali; opus tamen externum minimè nocuit clerico, Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *quæst.* 125. *num.* 164. & Barbos. *in cap. si vero* 2. *num.* 4. *de sentent. excommunic.* Quemadmodum immunis est à censura percutiens clericum, volens percutere laicum. Covar. *in cap. Alma mater, part.* 1. §. 10. *num.* 15. *vers.* 12. Graff. *part.* 1. *decis. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 43. Vega *tom.* 1. *summæ, cap.* 85. *casu* 107. & Sanch. *de matrimon. lib.* 10. *disp.* 32. *num.* 28.

Undecima dubitatio, quando incurrant in censuram 42
hujus canonis exercentes actiones, accessorias contra Prælatos privilegiatos, quæ sunt quinque, mandare scilicet, ratum habere, auxiliari, consulere, & denique favere? Diximus de mandante, sequitur de ratum habente, quæ est secunda actio accessoria prohibita sub excommunicatione hujus canonis. Ille autem dicitur ratum habens, qui factum contemplatione, & nomine ipsius approbat, & quovis modo declarat rem ab alio gestam sibi placere & gratam esse. *l. quo enim* §. 1. *ff. rem ratam haberi. cap. ratum, & cap. ratihabitionem, de regul. jur. lib.* 6. gloss. *in cap. felicis, in verb. ratum habuerit de pœnis, eodem libro*, & *ibi* Joann. Andr. Antonin. 3. *part. tit.* 25. *cap.* 2. & *cap.* 3. Sylvest. *verb. excommunicatio* 7. *n.* 23. *excommunicatione* 11. *vers. primo*, Ugolin. *hoc loco, vers. vel rata habentes*, Suar. addit *disp.* 21. *de censuris, sect.* 2. *num.* 71. propriè ratihabitionem tum propriè dari, quando ipsa est virtuale quoddam mandatum, ex Navarro *in manuali, cap.* 27. *num.* 67. §. *septima*, dicente nomine mandantis comprehendi ratum habentem.

His positis sit prima responsio, ratum habentes delictum commissum in privilegiatos incidunt in hanc censuram, modò illud nomine suo factum ratum habeant, & approbent signo aliquo externo, verbis nimirum, dicendo gratum mihi fecisti, vel nihil mihi gratius fuit. Factis autem, si deinceps delinquentem chariorem, quàm antea habeat, illùmque aliquo beneficio, vel officio plus solito afficiat, & hoc modo commendatur opus factum, & comprobatur, atque declaratur illud placuisse. Ugolin. *vers. vel rata habentes, num.* 2. & Alterius *disp.* 12. *de excommunic. Bull. Cœnæ, cap.* 6. *vers. vel rata habentes, & vers. Requiritur autem.*

Hinc fit non incidere in hunc canonem ratas habentem actiones, quæ hoc loco prohibentur, si nomine illius gestæ non sunt, quia requiritur, ut delictum commissum sit nomine illius; qui postea illud ratum habet, non enim satis est, approbare factum alienum, ut alienum est; ut incurratur excommunicatio; sed exigitur quòd sit commissum nomine illius, qui postea factum approbavit, quoniam consensus in factum alienum quatenus alienum est, non est ratihabitio, nec illius causa est locus excommunicationi, ut colligitur ex *reg. ratum, de regul. juris, in* 6. ibi, *Ratum quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum*; quoniam ratihabitio est tacitum mandatum, & virtuale; & ideo dicitur æquiparari mandato, eo quòd non est mandatum expressum, sed tacitum; nam si esset mandatum expressè, non diceretur ratihabitio, sed mandatum, atque ita habet vim mandati virtualis, ut constat ex *cap. cùm quis, de sentent. excommunic. lib.* 6. quòd sic habet. *Cùm quis absque tuo mandato manus injecit in clericum tuo nomine violentas, si hic ratum habuerit, excommunicationem latam à Canone, incunctanter incurris*, ubi glossa *verb. tuo nomine*, ait, si servus vel amicus nomine, & intuitu domini, vel amici, quia clerico injuria affectus

fuerat

fuerat, percutiat dictum clericum, & deinde dominus, aut amicus ratum habeat percussionem, tunc excommunicatione innodatur. Ergo si delictum nomine, vel intuitu domini factum minimè sit, ratum habens non ligatur excommunicatione, Sousa *hoc loco*, *cap.* 12. *disp.* 64. *num.* 3. *&* 4. cum aliis, quamvis factum ratum habeat, Ugolin. suprà *num.* 5. & Sayr. *de censuris*, *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 11. *vers. Octavo.*

Similiter non incidet in censuram, etiamsi delictum nomine suo fuerit commissum, si ratum non habuit, sed illud improbavit, Sylvester *verb. consensus*, *num.* 6. §. 2. Sousa *suprà num.* 4. Ugolin. *num.* 5. Nec ligabitur censura, quamvis postea factum probet, Ancharanus *in d. cap. cùm quis*, *num.* 5. *vers. quæro*, & Geminianus *num.* 7. Ratio, quia sicut incurritur excommunicatio approbando, & ratum habendo statim delictum suo nomine commissum, quamvis postea illud iterum atque iterum reprobet: sic etiam excusatur ad hac excommunicatione, si in principio factum non probavit, quamvis deinceps illud probaverit, dummodo non dolo malo id faciat, quia factum intelligitur de prima vice, argumento *l. boves* §. *hoc sermone*, *ff. de verbor. signific.* Quando tamen quis in principio ratum habuit delictum suo nomine factum, statim incurrit censuram, quia tunc peccavit mortaliter, Tabien. *excommun.* 5. *casu* 1. *num.* 43. *vers. Sed quando erit iste excommunicatus*, gloss. *in d. cap. cùm quis*, *in verb. incurris*, & *ibi* Franch. *vers. in gloss. in verb. incurris.* quia excommunicatio non trahitur retrò, cùm non incurratur, nisi quando ratum habuit, & antea non peccaverat, saltem per actum externum, & quamvis corde ratum habuerit delictum, ex hac ratihabitione interiori non incurritur censura, ut inquit gloss. *in d. cap. cùm quis*, *in principio*, *de sentent. excommun.* & Sousa *d. disp.* 64. *num.* 8.

Sed obest regula *ratihabitionem*, *de regul. jur. lib.* 6. ibi: *Ratihabitionem retrò trahi*, *& mandato non est dubium comparari*, Bertachin. *in Repertor. jur. part.* 4. *verb. Ratihabitio*, Surd. *decis.* 70. *à num.* 20. Bernard. Grævæ *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *conclus.* 47. *consid.* 1. Si ergo ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, sicut mandans effectu secuto ligatur statim censura; sic etiam ratum habens, alioquin non est vera regula ratihabitionem retrotrahi. Dicendum tamen est hanc regulam, quando agitur de excommunicatione, non intelligi respectu temporis, sed ratione causæ excommunicationis, quæ cùm sit pœna delicti, non procedit, nisi quando delictum committitur per ratificationem, tunc enim deliquit, quando ratum habuit, & antea minimè, Anchar. *in d. cap. cùm quis*, *verb. incurris de sentent. excommun. lib.* 6. *num.* 3. & Franch. *num.* 5. Regula autem illa quòd ratihabitio retrotrahatur, habet locum in contractibus conditionalibus, in quibus adveniente conditione obligatio retrotrahitur ad tempus contractus celebrati, per textum *in c. quoties* 2. *de pactis*, ubi, ratihabitio retrotrahitur ad diem celebrati contractus, & mandato æquiparatur, nisi agatur de præjudicio tertii. Surd. *decis.* 245. *n.* 8. Brun. à Sole *in locis communibus*, *verb. ratificatio*, *num.* 2. Bernard. Grævæ. *d. consid.* 1. *n.* 10.

Censentur item ratum habentes delictum commissum contra Cardinales, & reliquos privilegiatos, & ex consequenti ligari excommunicatione ministros, sive sæculares, sive Ecclesiasticos, qui ratione officij, & potestatis, qua funguntur, prohibere possunt, ne privilegiati offendantur, & non prohibent, sed permittunt offendi. Probatur in textu *in cap. quantæ* 47. *de sentent. excommun.* ubi, qui tenentur ex justitia impedire, ne clericus percutiatur ex quo poterant prohibere, & non prohibent, incurrunt in censuram dolosè permittentes percuti, ita Molin. *de justitia*, *tom.* 4. *disp.* 33. *membro* 5. *num.* 6. Alvil. *de censur. part.* 2. *c.* 5. *disp.* 3. *dubio* 8. quos referens sequitur Bonacin. *de censuris*, *disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 3. *num.* 5. Non ita tamen quando tenentur ex sola charitate impedire, sic præcitati, & Navarr. *in manuali*, *cap.* 27. *num.* 78. & Henriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 12.

Confirmatur, quia consentientes & agentes pari pœna puniuntur, ex *eodem c. quantæ*, ibi, *faventes*, *& consentientes*, quod intelligitur, si consentientes cooperantur ad delictum, præstando saltem auctoritatem, ut notat Aviles *ad cap. primum Prætor. num.* 7. *fol.* 58. *verso*, Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quæst.* 18. *n.* 41. Azeved. *l.* 4. *tit.* 10. *lib.* 6. *novæ recopil. &* *l.* 2. *n.* 218. *tit.* 13. *lib.* 8. Thom. de Thom. *regul.* 21. Covarr. *in regul. peccatum*, *part.* 2. §. 12. *an.* 1. & Farinac. *in praxi crimin. part.* 4. *quæst.* 66. *num.* 18. aut si præbeant causam efficacem, & propinquam principali actori delinquenti, Menoch. *de arbitrar. casu* 348. Molin. *de just. tract.* 2. *disp.* 732. *n.* 1. & alij.

Confert textus *in d. cap. quantæ*, ex quo Cajet. *verb. excommunicatio*, Suar. *tom.* 5. *de censuris*, *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 56. & Sayr. *in clavi Regia*, *lib.* 10. *tract.* 2. *cap.* 14. *num.* 2. *& de censuris*, *lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 24. arguunt esse excommunicatione ligatum, qui dolosè permisit clericum percuti, etiamsi non habeat officium, nec sit minister justitiæ, nec pater, nec curator, nec tutor, nec superior percussi. Dicitur autem permittere dolosè percuti, & quando ex intentione non vult prohibere, & cognoscit absque ullo periculo, & damno posse obviare, secus si nolit obviare, quia non vult se immiscere rumoribus, & tumultibus popularibus: tunc enim non est excommunicatus, argumento *d. cap. quantæ.* sequitur Palud. 4. *dist.* 18. *quæst.* 3. *art.* 3. Antonin. 3. *part. tit.* 25. *cap.* 1. §. *tertio notandum*, Sylvest. *verb. excommun.* 6. *num.* 5. *vers.* 5. Cosmus Philiarch. *lib.* 3. *de officio Sacerdotis*, *c.* 24. Et ex antiquioribus idem docet Innocentius *in d. cap. quantæ*, & Abbas *ibi num.* 7. & Felin. *num.* 2. *& in cap.* 1. *num.* 5. *de officio delegati*, & Sylvester. *excommunicatio* 6. §. 5. *propè finem. vers. Quinto, quando*, ibi, *Collige ergo*, ubi ait secundùm communem ligari excommunicatione, qui non defendit clericum si est officialis, & potest obviare, & quando dolosè omittit defendere.

Sed quid dicendum de defendentibus, aut receptantibus percussores Cardinalium, & aliorum privilegiatorum? Responsio sit, si eorum defensio, vel receptatio est, ut crimen committatur, vel quando est in fieri, defensores, & receptatores incidunt in hunc canonem. Navarr. *in manuali*, *c.* 27. *n.* 67. §. *sexta*, Sousa *hoc loco disp.* 65. *n.* 3. *vers. hoc posito*; secus, si post patratum delictum percussores defendantur, & recipiantur tanquã amici, vel etiam ut delinquentes, tunc enim non cẽsentur præstare illis auxilium post delictũ commissum, quod non est in fieri, neque in fieri perseverat, Suar. *de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 72. & Sousa *ubi proximè.*

Sequitur quid sit hoc loco præstare auxilium delinquentibus contra hos privilegiatos ad effectum incurrendi censuram? Auxilium præstans in delicto punitur eadem pœna, qua ipse delinquens. Julius Clarus *in pract.* §. *final. quæst.* 90. *num.* 1. Navarr. *in manuali*, *cap.* 11. *num.* 12. *& cap.* 17. *à n.* 17. Bonacos. *commun. crimin. part.* 1. *verb. agentes*, *fol.* 9. Menoch. *de arbitrar. casu* 249. *num.* 7. post Bartolum *in l. his qui opem*, *num.* 5. *ff. de furtis*, & est communis, Corneus *cons.* 8. *in litera A. lib.* 3. quod extenditur, etiamsi auxiliator manum non apposuerit maleficio, adhuc enim eadem pœna punitur, prout testatur Decius *in cap.* 1. *num.* 12. *de officio delegati.* unde Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *quæst.* 131. *num.* 1. *cum sequentib.* Mascard. *de probationib. conclus.* 139. *num.* 18. Molin. *de justitia tom.* 4. *tract.*

tract. 3. disp. 6. & Surdum *cons. 40. n. 45.* ubi loquuntur de auxilium præstante delinquenti ante delictum: secus si præstetur post delictum; tunc enim non tenetur eadem pœna, quia non dicitur tunc auxilium præstitisse. Ex quibus constat incidisse in hanc censuram, qui ante delictum præstitit auxilium, Ugolin. *hoc loco vers. seu præstantes eis auxilium, n. 3.* quacumque ratione auxilium feratur, Sousa *disp. 65. n. 4. vers. præstantes in eis auxilium,* secus si post delictum, Farin. *suprà quæst.* 132.

Porrò auxilium multis modis præstari potest, videlicet, si venenum detur illi, qui Cardinalem interficere cupit, sciens, vel scire debens id habere in animo. Similiter, si arma sciens obtulerit ad offendendum Cardinalem, vel socios adhibuerit, Excommunicantur ego omnes, qui præstant auxilium alteri, ut sacrilegium intentum contra privilegiatos faciliùs, & commodiùs exequatur. Accipitur ergo auxilium pro quocumque adjumento, quod & opem latinè vocamus. Imò auxilium delinquenti præstare quis dicitur eo ipso, quòd assistit cum delinquente armatus propè, ut per Mascard. *de probationib. concl.* 159. *n. 1. cum sequentib.* Farin. *3. part. crim. q. 631. n. 67. cum sequentib.* Campan. *in divers. juris canon. rubr. 11. c. 23. n. 74.* Et ut dicatur auxilium præstari, exigitur assistentia animo doloso, & cogitato, & auxiliatores ad hoc coadunati Barz. *Bononien. dec.* 179. quod procedit sive eant cum eo, qui delictum committere voluit, & simul adjuvent vulnerando, vel capiendo, vel aliquid agendo: tunc enim censuram incurrunt, sicut & principalis: sive eant quidem, & præsentia sua assistant, parati tamen ad auxiliandum, si opus fuerit: in quo eventu dicuntur præstare auxilium, & excommunicatio locum habet cùm auxilium ea ratione ferant, Ugolin. *de censuris hoc loco, vers. seu præstantes in eis auxilium, nu. 2. & 3.* Navarr. *in manuali, c. 27. n. 67. vers. septima, in fine, quod per hanc clausulam:* facit glossa *in Clementina 1. vers. defensaverit, de pœnis,* & Marius Alterius *d. disp. 12. c. 6. vers. seu præstantes in eis auxilium,* ubi utitur eadem distinctione, dicens auxiliatores, si concurrant & cooperentur ad ipsum actum esse socios, & ex consequenti incidere in excommunicationem primò, & principaliter, non autem secundariò, & accessoriè: si autem non concurrant, nec cooperentur ad actum aliquem, sed arma accommodaverint ad offendendos privilegiatos, vel pecunias, ut arma emant ad eundem finem, vel equos, vel instrumenta aliqua, vel comitentur illos, qui parati sunt offendere; vel assistant illis, incidunt tanquam auxiliatores secundariò & accessoriè in censuram, dummodo sacrilegium intentum sequatur: aliter enim non incurritur, quia mandare, ratum habere, auxilium ferre, consilium, vel favorem ministrare, sunt actiones accessoriæ, quæ non puniuntur, nisi principalis actio sequatur, Ugolin. *ubi suprà, num. 4. & ver. Consilium, n. etiam 4. ad finem.* Marius Alterius *d. disp. 12. c. 6. fol. 630. col. 2. vers. Respondeo non incurri.*

Quid de consilium præstante, vel favorem? Responsio sit ex verbis hujus canonis dentem consilium, aut favorem, ut contra privilegiatos aliqua actio ex prohibitis committatur, ligari excommunicatione. Dicitur autem dare consilium, qui suadet, monet, instigat, suggerit, ut aliquid ex prædictis in privilegiatos quis moliatur, vel machinetur, subsecuto tamen effectu. Favor autem hoc loco dicitur præstare, qui præter auxilium, & consilium favet, nimirum, qui parati sunt ad delinquendum, laudando eos, vel retinendo, vel recipiendo domi, vel aliqua alia ratione fovendo quousque intentum, & delictum fuerit commissum, dummodo sint privatæ personæ, quæ non dicuntur fautores, nisi quando adjuvant illos, qui præsumunt aliquid moliri contra hos privilegiatos: secus, si ex negligentia, vel socordia nolunt eosdem delinquentes à crimine committendo deviare, Ugolin. *suprà vers. Consilium, vel favorem. per totum,* Sayr. *l. 3. de censuris, cap. 15. num. 12.* ubi ait consilium debere esse fraudulentum ad incurrendam hanc censuram, nec sufficere consilium nudum, sine quo delinquens crimen esset facturus, & *n. 13.* addit requiri favorem non nudum, & simplicem, sed dolosum, qui aliquid operatur ad perficiendam aliquam actionem prohibitam ex principalibus, sequitur Marius Alterius *d. cap. 6. vers. Consilium,* quarta actio, *& vers. vel favorem,* hæc est ultima actio.

Duodecima dubitatio in quibus casibus exercentes actiones accessorias, non incurrant excommunicationem? Responsio sit ex Card. *in Clement. 1. nu. 17. de pœnis,* non incurri, si effectus non sequatur: atque ita si quis consilium revocavit, quod dederat, ut offenderetur privilegiatus ante factum, non incurrit excommunicationem, dummodo rationibus contrariis efficaciter, ac vehementer suadeat contrarium: sicut rationibus consilium dedit, sic etiam oppositis consilium debet extingui, ideo non sufficit verbis revocare consilium, nec certiorem facere consulentem de mutatione sui consilii; sed necesse est suadere rationibus contrarium, sic Innocentius *in cap. ad audientiam, num. 3. vers. In eo autem, qui mandasset,* & Socin. *ibi num. 317. de homicidio,* & Bartol. *in l. non solùm. §. si mandato meo, n. 21. vers. Quæro quare ff. de injuriis,* & Felin. *in c. sicut dignum, n. 11. de homicidio.* 243

Quoad faventem dicendum est excusari à censura ex simplici, & nudo favore, quando scilicet sine illo favore delinquens erat sine dubio sacrilegium in privilegiatos facturus, eo quia talis fautor nihil addidit, nec apposuit ad crimen. gloss. *in dict. Clement. 1. vers. defensaverit, & versic. circa tertium, de pœnis,* gloss. *in cap. nuper 2. in verb. consilium impendendo, de sentent. excommun.* S. Antonin. *3. part. tit. 25. c. 2. & 3.* Sylvest. *in verb. excommunic. 7. num. 44. excommun. 15. versic. 1.* & Tabien. *verb. excommunicatio 5. casu 2. §. quinto,* ubi de consilio, & casu tertio *num. 2. §. 1.* ubi de favore, Sayr. *suprà num. 12. & 13.*

Similiter liberatur ab excommunicatione, si faveat delinquenti post crimen commissum, si fortè favor impendatur ne delinquens patiatur aliquod detrimentum, & ob eam causam occultetur, ne à Ministris justitiæ capiatur, Mar. Alter. *ubi suprà c. 6. fol. 633. col. 2.* Nec obest *cap. excommunic. §. credentes, de hæreticis,* ubi faventes hæreticis etiam post delictum, & post sententiam, involvuntur excommunicatione; quia in illo cap. latiùs accipiuntur faventes, hoc tamen loco strictiùs intelliguntur: non enim propriè dicitur favere: quemadmodum liberatur, qui non consentit, quia ut dicatur favere, requiritur, ut dolus intercedat, & consensus. Ugolin. *suprà vers. vel favorem n. 2. & 3.* Quòd si possit opem ferre clamando, qui potuit, & non clamavit, in excommunicationem incidit, si animadvertit hoc modo potuisse auxiliari privilegiato in hoc periculo posito, & non auxilium tulit: non tamen excusaretur à censura, si re ipsa potuit auxiliari, & clamavit duntaxat, Ugolin. *suprà n. 4. arg. l. 1. §. si tamen, ff. ad Syllan.*

Decimatertia dubitatio, an percutientes familiares de familia Cardinalium sive laici, sive clerici sint, incurrant in censuram hujus canonis? Responsio est negativa, si loquamur de familiaribus laicis tam Cardinalium, quàm cæterorum privilegiatorum. Ratio, quia *cap. felicis, de pœnis in sexto,* non ligat familiares laicos Papæ, nec Cardinalium, & in 244

eo fit tantùm mentio de clericis, ac Religiosis: ergo multò minus excommunicatio hujus canonis involvet percucientem familiares laicos privilegiatorum. Quinnimo *in d. cap. felicis*, non comprehenduntur familiares omnium privilegiatorum, sed Papæ duntaxat, & Cardinalium. Ideo non debet extendi ad alios familiares cæterorum, quæ excommunicatio non est Papæ reservata, Gemin. *ibi*, ex sententia, Archid. & Sylvest. *excommun. septimo* §. 202.

Adde excommunicationem hujus canonis non extendi ad familiares horum privilegiatorum percutientem, nec etiam ad offendentes clericos, & Religiosos ex familia Papæ, quia privilegium hujus protectionis indultum fuit Cardinalibus, Patriarchis, & cæteris privilegiatis, non autem eorum familiaribus: atque ita quod Bulla Cœnæ non loquitur, nobis loqui integrum non est. Nam quando verba legis cessant, ejus dispositio cessare debet, *l.* 4 §. *Prætor* & *ibi* Alexander *ff. de damn. infect.* quare non receditur à proprietate verborum ubicunque de mente dubitatur, *l. non aliter, in principio* 69. *ff. de legatis* 3. Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 20. *num.* 7. Moneta *de distribut. quotid. part.* 2. *quæst.* 11. *num.* 100 Cùm ergo hoc privilegium Cardinalibus, & reliquis Prælatis expresse concessum sit, non debet extendi ad eorum familiares, & semper tenor privilegij est inspiciendus, nedum quoad verba, sed etiam quoad mentem, quando de illa apparet, ut hoc loco, siquidem Prælatos expressit nulla facta mentione de familiaribus: idcirco à verbis non est recedendum, textus *in cap. quanto* 26. ubi glossa *verb. solo, de privilegiis*, Butrius, & Socin. *in cap. porro, num.* 2. *de privilegiis.*

245 Ultima dubitatio involvit quæstiunculas aliquas, quæ ex dictis emergunt.

Prima. Episcopus renuncians Episcopatui gaudet privilegio protectionis, proinde offendens illum ligatur excommunicatione, quia retinet adhuc Episcopalem dignitatem, & ex consequenti privilegium, constat ex traditis *in cap. requisivit* 1. *de Ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui*, ubi dicitur retinere dignitatem, & ea quæ sunt ordinis Episcopalis, potestque alienum subditum de licentia proprij Episcopi ordinare, Abbas *in cap. ad supplicationem, num.* 10. *de renunciat.* Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 17. *num.* 15. Barbos. *de offic. potest. Episcopi, alleg.* 113. *num.* 1. quia renunciavit loco tantùm, hoc est, administrationi.

Quin etiam, quamvis renunciet loco, & dignitati, & nequeat tunc Ordines conferre etiam ex licentia alicujus Episcopi, quia tamen si aliquem ordinaverit, ordinatus recipit characterem, ideo Episcopus gaudet privilegio ne offendatur, & percussor ligatur excommunicatione, Ugolinus *de censuris Pontifici reservatis, vers. Ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, num.* 2. *versic. tertio locum habet*, & Marius Alterius de *excommun. Bull Cœnæ, disp.* 12. *cap.* 3. *fol.* 611. *&* 612. Ratio, quia non obstante renunciatione etiam simpliciter, non censetur renunciasse quoad potestatem, & habitum, sed solùm quoad executionem, & exercitium. Atque ita non abdicavit à se potestatem conferendi Ordines, sed solùm administrationem. Porrò, qui scienter susceperit sacros Ordines ab Episcopo, qui loco simul, & dignitati Episcopali renunciavit, nequit Ordines exercere sine Papali dispensatione, Navarrus *in manuali cap.* 27. *num.* 24. *versic. tertio*, Sayr. *de censuris lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 27. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 48. *quæst.* 13. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *num.* 27. *versic. quartus. num.* 190. *& lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 69. Barbosa post plures, *de offic. & potest. Episcopi, part* 2. *alleg.* 48. *num.* 1. secus, quando non scienter Ordines susceperit, in quo eventu nisi crassa, & supina fuerit ignorantia, dispensabit Episcopus, Bonacin. *de censuris disput.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 4. *num.* 8. Marius Alterius *de censuris tom.* 2. *disp.* 9. *cap.* 1. *versic. dubitari*, & Francisc. Leon. *in thesaur. fori Ecclesiast. part.* 3. *c.* 8. *n.* 39.

Nec obest si dicas ab Episcopo renunciatum fuisse Ordini, & dignitati: igitur renunciatum est privilegio protectionis, quod promanavit ex dignitate? Responde privilegium hoc fuisse concessum Episcopis principaliter ob favorem publicum dignitatis Ecclesiasticæ, etiamsi minus principaliter consideret commodum privatarum personnarum. Quare privatæ personæ nequeunt renunciare huic privilegio. Juri enim publico privatorum pacto non derogatur, ut per Navarrum *tom.* 2. *suorum operum tract. de finibus human. act. num.* 29. Armendar. *in addit. ad recopil. legum. Navarræ in proœm. num.* 23. Quæ est ratio ob quam clericus nequeat fori privilegio renunciare, quia videlicet est introductum non in favorem privatarum personarum, sed in favorem publicum totius ordinis clericalis, Covarr. *in cap. quamvis pactum part.* 2. *in principio num.* 9. Sigismund. Scacc. *de judic. causar. civil. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 35. *&* 36. Surd. *cons.* 396. *num.* 14. *& sequent.* & Beller. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore cleric. personali* §. 2. *num.* 21 Unde sequitur non posse clericos, nec sponte, nec invite privilegio fori renunciare, & Judici laico se submittere, Covarr. *ubi proximè, ac practicar. cap.* 33. *num.* 2. Salzed. *in practica Bernardi cap.* 65. *num.* 3. *in noviss. edit.* Menoch. *de arbitrar. casu* 430. *num.* 2. Anastas. Germon *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 51. & plenè Carol. de Graff. *de effectib. clericalib. effect.* 1. *num.* 42. Barbos. *in l. alia.* §. *eleganter, n.* 14. *ff. solut. matrim.* Azor. *instit moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 22. *quæst* 10. & Cardin. Tusch. *lit. C. conclus.* 387. Cùm ergo privilegium toti Ordini fuit concessum in favorem publicum illius, nequeatque renunciari; sic etiam in nostro casu non amittitur ab Episcopo, qui renunciavit loco, & dignitati Episcopali. Sicut canonis privilegio non potest renunciari, ut Doctores communiter deducunt, & *cap. contingit* 36. *de sentent. excommunic.* & tradunt Gutierr. *de juramento confirm. part.* 1. *c.* 16. *num.* 53. Soar. *de censur. disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 57. Sayr. *eodem tit. lib.* 3. *cap.* 26. *n.* 18. Mantica *dialog.* 35. & Graff. *decis. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 49. *num.* 6. & est communis.

Secunda quæstiuncula de clientibus Cardinales, & alios prælatos à locis ubi jurisdictionem suam exercent; illius solutio est ligari excommunicatione hujusmodi ejicientes, ita Graffis *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 116. & Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 70. Unde si ejiciantur à suis territoriis, ubi habent jurisdictionem, locus est excommunicationi contra ejicientes, *cap.* 9. *de officio legati, cap. ut animarum, de electione & ibi* gloss. *in verb. territorium.* Quare Legatus, seu Præses in duabus Provinciis si ejiciatur ex altera incurritur excommunicatio, dummodo territoria non sint inter se conjuncta, sed inter utrumque territorium aliud interjaceat, quod ad neutrum pertineat. Tunc enim Legatus cùm per egressum suæ Provinciæ nequeat causam inchoatam finire, *cap.* 9. *de officio delegati*, eo quia exeundo Provinciam privatur dignitate, quam habebat, *l.* 3. *ff. de officio Præsidis*, Flamin *de resignation. lib.* 1. *quæstio.* 11. bene sequitur ejicientem Legatum ex altera Provincia non excusari ab excommunicatione.

Dictum est dummodo utraque Provincia distent per aliquod intervallum inter se, quia si habeant connexitatem territoriorum, duæ illæ Provinciæ quoad ipsum Legatum censentur una Provincia; licèt habeant diversos limites, & Legatus potest expedire negotia unius Provinciæ in alia, Capic. *decis.* 151. *num.* 8. *&* 9. Daniel Venator *in analysi methodica juris*

juris Pontificii lib. 1. tit. 30. axiomate 5. Gambar. *de officio legati extra Provinciam n* 2. *&* 3. & ex consequent. non videntur ejicientes incidere in censuram, cùm Legato ejecto integrum sit expedire negotia illius Provinciæ, à qua fuit ejectus: secus si ejicientes simul impedierint, ne negotia suæ Provinciæ ad Legatum recurrant, neque ab eo expediantur: in quo eventu non est dubium ejicientes affici excommunicatione, cùm ejiciatur Legatus ex loco ubi habet jurisdictionem, quod etiam dicendum est de ejiciente Nuncium Apostolicum, quamvis nullam habeat jurisdictionem, sed nudum ministerium, Sousa *hoc loco disp.* 67. *per totum.* puto tamen ejicientem ex altera Provincia ex connexis excommunicari.

Tertia quæstiuncula circa mandantes ejectionem prædictorum privilegiatorum à suis Diœcesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis? Responsio sit mandantes ejectionem, vel factam ratam habentes, vel ad ipsam auxilium, consilium, favorem præstantes incurrere excommunicationem, etiamsi aliàs non sint domini in temporalibus eorum locorum, quibus ejiciuntur. Nam ad eam incurrendam satis est jurisdictionem spiritualem in illis habère, & curam, uti Episcopi habent, cùm Bulla indistinctè loquatur; quod extende etiam ad possidentes ea loca injustè. Non enim debent de facto ejici prius quàm per Judicem suum spolientur. In eandem sententiam incidunt ejicientes privilegiatos à parte sui territorii, seu dominii: valet enim argumentum de toto ad partem, argumento *l. quæ de tota, ff. de rei vend.* quando datur eadem ratio. Everard. *in topicis legalibus loco* 80. Cantiunc. *loco* 5. Thom. de Thomass. *in floribus legum, regul.* 46. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *quæst.* 35. *num.* 27. *&* *consil.* 72. *num.* 5. Flamin. *de confidentiis quæst.* 28. *num.* 106. Cardinal. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. A. conclusio.* 499. *n.* 1. *cum sequentib.* Surd. *consil.* 193. *n.* 6. & Bertazol. *tract. clausul. instrument. clausul.* 21. *gloss.* 19. *num.* 1. & Barbos. cum aliis *in cap. majoris* 8. *de præbendis num.* 4. quod intelligitur quando est eadem ratio in parte quod ad partem; tunc enim valet argumentum de ratione totius ad partem, & ideo, qui ejicit à parte, incidit in censuram, perinde ac si ejiceret ex toto, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, versic. Aut eos à suis Diœcesib. ejicientes §.* 1. *versic. tertio afficit, ubi versic. quarto*, addit ligari excommunicatione, qui ejicit Episcopum suffraganeum si ejiciatur à sua Diœcesi cujus cura ad ipsum pertinet.

Excusabitur ad excommunicatione ejiciens privilegiatos à Diœcesibus, vel locis non suis, Navarr. *in manuali c.* 27. *n.* 67. *versic. quinta*, item si ejecerit à locis quidem suis, non tamen pertinentibus ad illos ratione dignitatum, nec ratione jurisdictionis dignitati annexæ, sed ratione patrimonii sui; quia privilegium habent duntaxat ratione dignitatum. Similiter non ligatur, qui ejicit legitimè, vel de licentia Romani Pontificis, vel si timeatur grave scandalum, & periculum Reipublicæ, nisi expellatur, & Romanus Pontifex consuli nequeat. Denique liberabitur ab excommunicatione, qui venientes non receperit, cùm Bulla non loquatur nisi de ejicientibus, non autem de non recipientibus, quia

Turpius ejicitur quàm non admittitur hospes,

gloss. *in c. quemadmodum, de jur. jur.* Surd. *de alimentis tit.* 7. *quæst.* 17. *n.* 41. Item quia potior est causa conservationis, quàm novæ acquisitionis, ex Menoch. *conf.* 32. *num.* 37. & facilius jus quæsitum retinetur, quàm de novo acquiratur. *l. patre furioso ff. de his, qui sunt sui.* Surd. *decis.* 40. *num.* 5. Quare cùm Bulla loquatur de ejicientibus, & major fiat injuria receptis, quàm non dum receptis, si non admittantur; bene sequitur excusari, qui venientes non receperit, cùm simus in pœnis. Ugolin. tamen *ubi proximè n.* 4. *versic. tertiò, in excommunicationem non incidit, ad finem*, credit incidere in hunc canonem, qui venientes ad ea loca non receperit propter verisimilem mentem Auctoris Bullæ, & propter favorem Apostolicæ Sedis, favet Extravagans Joan. XXII. *Super gentes, de consuet.* ubi decernitur ipso facto ligari excommunicatione, qui Legatos, aut Nuncios Sedis Apostolicæ impedire præsumpserint, ne legationis officium exequantur, sublata quacunque consuetudine, quam uti irrationabilem rejicit, & regna, & communitates eo ipso Ecclesiastico subjecit interdicto, donec ab hujusmodi contumacia desistant. Hæc autem excommunicatio non est Pontifici reservata.

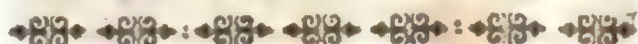

§. XII.

Excommunicatio duodecima contra offendentes eos, qui eunt, & recurrunt ad Romanam Curiam super suis negotiis, sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel per alios, personas Ecclesiasticas quascumque, vel seculares ad Romanam Curiam super eorum causis, & negotiis recurrentes, ac illa in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, Advocatos, Procuratores, & Agentes, seu etiam Auditores, vel Judices, super dictis causis, vel negotiis deputatos, occasione causarum, vel negotiorum hujusmodi, occidunt, seu quoquo modo percutiunt, bonis spoliant, seu qui per se, vel alios directè, vel indirectè delicta hujusmodi committere, exequi vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare, non verentur, cujuscumque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.

EPITOME

PRima dubitatio hoc loco facilè solvitur à Cajetano *verb. excommunicatio cap.* 15. dicente sacrilegium, quo offenduntur, qui sub protectione Sedis Apostolicæ sunt, esse materiam hujus canonis, & causam illius: quod crimen directè committitur contra honorem, & dignitatem Sedis Apostolicæ, quoties offenduntur confugientes ad Romanam Curiam 246

Curiam super eorum causis, & negotiis. Atque ita causa materialis hujus canonis est offensio specialiter ex causa litis, vel negotii eorum, qui sub protectione sunt Sedis Apostolicæ. Idcirco non procedet hæc censura, quando offenduntur recurrentes ad Curiam Romanam ad agendum aliquid apud Papam prout Pastor est universalis omnium, aut apud ejus officiales, videlicet ad impetrandum beneficium aliquod, vel ad dispensationem petendam, de quo diximus *in canone nono*: nec habet locum quando offenduntur accedentes ad Urbem causa devotionis, seu peregrinationis, de quo in canone decimo: sed procedit contra illos, qui offendunt venientes ad Curiam Romanam super eorum causis, & negotiis tantùm: ac proinde non incurritur excommunicatio, si quis offendat recurrentes ad Sedem Apostolicam propter alium finem, vel propter aliam causam: nec similiter est locus excommunicationi, si veniens ad Romanam Curiam occasione tantùm suarum causarum, & negotiorum, offendatur ab alio non occasione litis, aut negotiorum, quorum gratia recursum habet, sed ex alia causa, quamvis non evaderet excommunicationem canonis noni lati contra offendentes proficiscentem ad Curiam Romanam ad agendum aliquid cum Summo Pontifice, vel cum ejus officialibus.

Quoad personas offendentes hic canon est universalis, extenditurque ad omnes cujuscumque sint dignitatis, ac præeminentiæ, sive per se, sive per alios actiones prohibitas exerceant, hoc est, occidant, seu quoquomodo percutiant, vel bonis spolient. Id enim dixit vox illa *omnes*, quæ neminem excipit, *l. Julianus, in principio. ff. de legatis 3 cap. solitæ, de major. & obed.* Sayr. *de censuris hoc loco*, circa notationes textus, *in principio*, & probatur ex clausula ad finem hujus canonis posita, cujuscunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint, quæ refertur ad omnia antecedentia, & neminem excludit, etiam si Imperiali vel Regali dignitate præfulgeant, Sanchez *de matrimonio, lib. 3. disp. 7. n. 17. ex l. 1. C. de liber. præter. l. talis scriptura §. final. ff. de legatis 1. cap. secundo requiris, de appellat.* & *ibi* communiter scribentes, & tradit post plures, Gutier. *conf. 12. num. 27.* quam clausulam addunt habere locum in quacumque parte dispositionis ponatur, sive in principio, sive in medio, sive in fine, semper enim referri ad omnia contenta in illa dispositione. quando omnium est eadem ratio, docent Navar. *conf. 34. n. 4. l. 5. tit. de simonia, in prima editione, & in secunda, conf. 92. n. 4.* Menoch. *lib. 4. præsumpt. 181. n. 2. & n. 4.* subdit etiam habere locum d. clausulam in dispositione odiosa, *l. 3. §. filius ff. de liberis, & posthumis*, Sanch. *l. 8. disp. 16. n. 11. & lib. 10. disp. 17. n. 15.* & priùs *lib. 6. disp. 22. n. 19.*

Secunda dubitatio circa personas offensas, quæ sunt numero novem. Quarum primæ sunt recurrentes ad Curiam Romanam pro causis suis, vel negotiis. Secundæ prosequentes eadem in Curia easdem causas, vel negotia. Tertiæ procurantes in eisdem causis, & negotiis. Quartæ negotiorum gestores. Quintæ Advocati. Sextæ Procuratores. Septimæ Agentes. Octavæ Auditores coram quibus causæ, & lites, vel negotia sunt expedienda. Nonæ Judices, ad idem deputati. Quibus omnibus quicunque præsumpserit per se, vel per alios directè, vel indirectè nocere occidendo percutiendo, vel spoliando, occasione dictarum causarum, & negotiorum, eo ipso innodatur excommunicatione hujus Canonis. Caje-
248 tanus *verb. excommunicatio, cap. 15.* Toletus *in explicat. Bull. Cœnæ. §. 9. in principio*, Suar. *de censuris Papæ reservatis disp. 21. sect. 2. n. 73. vers. unde solum*, & Sayr. *d. cap. 16. num. 4. vers. una est.* Ex quibus sequitur actiones principales in hoc canone prohibitas esse numero tres; occidere scilicet, quoquo modo percutere, & bonis spoliare, sive fiant per se, sive per alios, sive directè, sive indirectè ab aliquo exerceantur; semper enim exercens afficitur excommunicatione.

Tertia dubitatio, qui dicantur hoc loco recurren- 249
tes ad Curiam? Responsio sit, recurrentes significare confugientes ad Curiam Romanam; quo verbo ostenditur celeritas, qua utuntur litigantes, ut eorum negotia terminentur quamprimum. Recurrere ergo non solùm intelligi debet, venire personaliter ad Curiam; sed etiam causam, vel negotium illò transferre, ut per Curiam cognoscatur, ac finiatur. Atque ita transferens ad Curiam negotium suum, si offendatur occasione, vel ratione illius negotii, offendens involvitur excommunicatione hujus canonis. Nomine autem Curiæ Romanæ hoc loco non intelligitur Roma, sed Sedes, & Curia Apostolica, adeò, ut necesse sit, ut personæ offensæ veniant ad Sedem Apostolicam, aut ab illa recedant, aut in loco in quo residet Curia morentur, ratione & occasione negotiorum in Curia, Cajet. *verb. excommunicatio, c. 24.* Navarrus *in manuali, c. 27. n. 65.* Sebast Med. *in 2. part. summæ, tit. 9. quæst. 78. n. 178.* & Toletus *in explanatione Bullæ Cœnæ, §. septimo, dubio primo.*

Quarta dubitatio quando excusetur occidens re- 250
currentem ad Curiam ab excommunicatione? Pro explicatione adverte duo esse necessaria, ut incurratur hæc excommunicatio. Primum, ut offensus recurrat ad Sedem Apostolicam pro suis causis, & negotiis. Secundum, ut occasione suarum causarum, & negotiorum recurrens offendatur, & damnum subeat. Quare si quis accedat ad Romanam Curiam propter alios fines, & offendatur, offendens non ligatur excommunic. hujus præsentis canonis. Similiter excusatur offendens confugientem ad Romanam Curiam occasione suarum causarum, vel negotiorum, si offendit ita venientem non ratione dictarum causarum, & negotiorum, sed propter odia intestina jam ab antiquo concepta, vel propter discordiam inter ipsos excitatam.

Nomine autem causæ, ob quam offendens recurrentem, incidit in censuram, accipitur res, quæ proponitur tractanda in judicio. habetur *in c. forus*, ibi: *causa est dum discutitur. de verbor. signific.* hoc est, dicitur causa ipsum jus deductum in judicio, ut per Marant. *de ordine judiciorum, part. 5. tit. & omnia fiunt durante instantia, n. 66.* Jason. *in l. postquam liti. n. 10. vers. veritas est. C. de pact.* quem sequitur Ugolin. *hoc loco, in principio, n. 4.* ubi ait causam dici, de qua lis est, quare Pontifex per causas in hoc canone intelligere voluit lites, & controversias judiciales; gloss. *in d. cap. forus*. ibi: *Est ergo causa res in judicio posita cum interpositione certarum personarum, scilicet Actoris, & Rei. Judicis, & testis.* Accipitur denique in hoc Canone nomen causæ generaliter pro quacunque controversia ad judicium delata, sive ante contestatam litem, sive post.

Appellatione autem negotiorum, quo ad rem nostram veniunt quæcumque causæ, quæ habentur coram judicibus in Curia Romana sine lite, ut beneficii procuratio, vel impetratio absolutionis, vel dispensationis ab aliquo voto: vel ab irregularitate, & multo fortiùs quando negotia habent adversarios, ita Ugolin *ubi proximè n. 5.*

Mihi tamen magis placet hoc loco nomen negotii sumi, ut significet idem, atque causa, sive lis, sive controversia. Probatur voluisse Summum Pontificem uti his duabus vocibus, causarum scilicet, vel negotiorum, ad majorem declarationem, quia verbum *negotiorum*, si poneretur tanquam distinctum quid ab illa voce, *causarum*, ita, ut causæ denotarent

rent lites, & controversias in judicio discutiendas, & negotia significarent causas in Curia Romana sine lite, neque in judicio expediri solitas, frustrà ponerentur in hoc canone, cùm jam in canone nono imponatur excommunicatio contra offendentes illos, qui recurrunt ad Sedem Apostolicam super negotiis sine lite expediendis cum Summo Pontifice circa beneficia obtinenda, vel circa dispensationes, vel similia ab eo impetranda, vel ab ejus officialibus.

Quare Summus Pontifex ideo usus est simul nomine *causarum*, vel *negotiorum*, ut ostenderet hoc loco fieri mentionem de illis negotiis, quæ habent ortum ex causis, hoc est, ex litibus, eo quia causa, est materia, & fons negotii, ut habetur *in d. cap. forus de verbor. signific.* Idcirco nomine *causarum*, *& negotiorum* hoc loco veniunt omnes causæ, quæ in judicio aguntur, & discutiuntur, ac per sententiam terminantur. Propterea offendens recurrentes ad Curiam Romanam pro hujusmodi suis causis, & negotiis incidit in censuram hujus Canonis, si offensio fiat occasione earum causarum, & negotiorum; secus si fiat occasione, vel ratione alterius causæ; vel negotii, nimirum propter antiquas inimicitias, vel propter rixam casu aliquo diverso excitatam.

251 Quinta dubitatio circa actiones principales prohibitas sub excommunicatione latæ sententiæ quomodo sit intelligenda? Responsio sit, occidentem, sive per se; sive per alium, recurrentes ad Romanam Curiam, sive per literas negotium tranferant, ligari excommunicatione, dummodo ratione talis recursus occisio fiat. Nam recurrere super causis, & negotiis ad aliquod Tribunal, nihil aliud est, quam eò negotia, vel causas transmittere, ut de illis ibi agatur: ad quod sufficit recurrere per se, vel per alium, nam qui per alium recurrit, per se ipsum dicitur recurrere. Quare qui per alium ad Curiam Romanam recurrit, vere ad illam dicitur recurrere, & qui illum occidit, censuram incurrit, Sayr. *d. c. 16. n. 5.* Ugolin. *hoc loco* §. 1. *n. 1. & 2.* sive recurrant pro suis causis inchoandis, vel prosequendis, sive causæ sint spirituales, sive non, sive criminales, sive civiles, quia in hoc canone nihil distinguitur.

Sed quid si recurrentes occisi sint Judæi, vel hæretici, aut infideles, nunquid occisores incident in hanc censuram? Responsio est affirmativa dummodo occisi recurrerent ad Curiam Romanam pro suis causis, & negotiis, patet ex hoc Canone, ibi: *qui per se, vel per alios personas Ecclesiasticas quascumque, vel sæculares occidunt.* Nam dictio *quascumque*, tollit interpretationem restrictivam. Alexander *consil.* 118. *n.* 5. *volum.* 5. & comprehendit ea, quæ aliàs non comprehenderentur, Ruin. *cons.* 18. *n.* 19. *l.* 2. Igitur infideles recurrentes etiam veniunt hoc loco, sicut & fideles, quia dicto *quacumque* est universalis, & includit omnes, Decius *consil.* 599. *n.* 2. *&* 3. Flamin. *de resignat. l.* 3. *quæst.* 6. *n.* 43. *&* 44. *& de confidentiis quæst.* 27. *num.* 24. *& duobus sequentibus*, Octavian. Vulpell. *de præpositionum, & adverbiorum significatione, in dictione, Quicumque, pag.* 93. Marchesan. *de commiss. part.* 1. *pag.* 241. *num.* 2. Mar. Anion. *var. resol. l.* 2. *resol.* 40. *n.* 2. & Menoch. *remed.* 6 *recup. num.* 15. Ideo cùm hic canon non distinguat, nec nos distinguere debemus. Thom. de Thomass. *regul.* 300. Surd. *consil.* 51. *num.* 7. *& consil.* 182. *n.* 15. *& consil.* 301. *n.* 50. Tusch. *tom.* 3. *lit. D. conclus.* 508. & Armendar. *in proœmio* Addit. *ad recopil. legum Navarræ n.* 27. Atque ita sequitur quoscumque recurrentes, sive fideles, sive infideles ad Curiam Romanam, ut suas causas ibi agant, gaudere privilegio protectionis, & occisores excommunicari, Ugolin. *ubi proximè num.* 2. ubi addit, dummodo venire ad Curiam possint, quòd si fuerint exules, egent publica fide, ut illuc ire valeant.

Adde recurrentes statim gaudere beneficio protectionis ubi primum accinxerunt se itineri, domo propria exeundo: nam verbum illud *recurrentes* denotat actum præsentem, & successivum, significatque jam recurrere, qui domo suo egressus est. Unde si quis egressum domo propria offendatur, vel occidatur, incurritur excommunicatio à delinquente.

Idem esto judicium de percutiente quo modo recurrentes, per quæ verba percutiens ligatur excommunicatione, sive percutiat instrumento ferreo, sive ligneo, sive manu sola, sive pede, dummodo percussio fiat cum peccato mortali: id ue ostenditur ab illa dictione *quoquo modo*, quæ importat idem atque quomodolibet, & qualitercumque, quæ omnem modum percutiendi, seu verberandi, aut pulsandi includunt, & operantur ultra expressa, gloss. *in Clementina* 1. *de re judicata*, Flamin. *de resignatio. l.* 9. *quæst.* 25. *n* 50.

Porrò evadunt hanc censuram percutientes si occidant, vel percutiant in suam defensionem, quia quilibet potest se defendere usque ad occisionem injusti agressoris, ut docent, Clarus §. *homicidium n.* 24. Gomez *variarum tom.* 3. *c.* 3. *num.* 20. Covar. *in Clement. si furiosus, de homicidio part.* 3. §. *unico, n.* 1. & est communis, quam docent, Aloys. Ricc. *in collect. decisionum part.* 4. *collect.* 792. & ex nostris Suar. *de censuris disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 33. Rebellus *de obligat. just. part.* 1. *l.* 3. *quæst.* 12. *à principio* Lessius *de just. l.* 2. *c.* 9. *n.* 41. Azor. *instit. moral. part.* 3. *l.* 2. *c.* 1. *quæst.* 1.

Quæ defensio etiam est licita cum occisione injusti aggressoris, non solùm pro defensione propriæ vitæ; sed etiam pro defensione honoris, quando aliter non potest honori consulere, puta, quia est miles, vel Nobilis, quibus dedecus est fugere, Clarus §. *homicidium. n.* 32. Menoch. *de arbitrar. casu* 177. *n.* 14. Comitol. *respons. moral. l.* 4. *quæst* 10. *n.* 16. & Farin. *in praxi quæst.* 125. *à n.* 121. Similiter non incurret censuram si percutiat, vel occidat recurrentes propter defensionem suorum bonorum, præcipuè, si sint res magni momenti; nec aliter datur spes illas recuperandi, Gomez *var. tom.* 3. *c. n.* 20. Mascard. *de probat. conclus.* 490. *n.* 9. *& conclus.* 1126. Campan. *in diversor. juris canonici rubr.* 11. *c.* 23. *n.* 57. Sayr. *in clavi lib.* 7. *cap.* 10. *& de censuris lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 24. Comitol. *dict. quæst.* 10. *num.* 17. ubi volunt licitam esse rerum, sicut corporis defensionem, etiam cum interitu injusti aggressoris. Quod extendunt etiam ad defendendum vitam, seu bona proximi, quando aliter defendi nequeunt, Molin. *de just. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 18. *num.* 1. Lessius *d. cap.* 9. *à num.* 87. & Azor. 3. *part. lib.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 21. & Grægor. Lopez *l.* 3. *gloss.* 1. *tit.* 8. *part.* 2. quæ quidem defendendi obligatio quoad privatas personas, procedit ex charitate, Lessius *d. cap.* 9. *num.* 88. *&* 93. Menoch. *casu* 355. quoad personas auctoritate publica constitutas, quæ ex officio tenente obviare criminibus, & injuriis inferendis, obligatio oritur ex justitia, Mench. *Illustr. cap.* 16 *numero* 6. *& cap.* 41. *numer.* 22. Bonacina *de censuris disp.* 7. *quæst.* 4. *punct.* 8. *numero* 37. & ex consequenti, qui ex justitia tenentur obviare, nisi obvient, tenentur reficere damnum illatum ultra irregularitatem quam contrahunt si voluntariè non impediunt occisionem, aut mutilationem, Menoch. *dict. casu* 355. *num.* 3. Lessius *suprà lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 93. & Molin. *ubi proximè d. tract.* 3. *disp* 18. *num.* 4. *column.* 2. Quare si quis in his casibus defendendo se, & sua, aut vitam, seu bona proximi, occidat recurrentes ad Curiam Romanam super eorum causis, vel negotiis, non incurrit excommunicationem, quandoquidem

doquidem quocunque jure defensio licita est.

Item excusatur ab excommunicatione hac, qui occidit, vel percussit confugientes pro suis negotiis ad Curias aliorum Principum: eo quia privilegium hoc indultum est recurrentibus ad Curiam Romanam dumtaxat, non verò ad alias. Eodem modo non ligatur excommunicatione offendens recurrente ad Curiam ob alias res diversas, vel ut videant Summum Pontificem, aut ejus magnificentiam: sicut non excommunicatur offendens habitantem in Curia Romana, & ibi negotia sua prosequentem: privilegium enim datum est habitantibus extra Curiam, & ad ipsam recurrentibus, Ugol. *hoc loco* §. 1. *n.* 3.

Quinimò Rebuff. *in explicatione Bullæ Cænæ art.* 9. *versic. in eadem Curia*, prosequentes opinatur, sed minus bene, non ligari excommunicatione, qui percusserit recurrentem ad Curiam Romanam, quando sine jure, hoc est, sine causa, & injustè recurrit. Ratio, quia hæc censura imponitur contra offendentem eos, qui recurrunt; cùm autem canon generaliter loquatur, generaliter etiam accipiendus est, Flamin. *de resignat. l.* 11. *c.* 7. *n.* 15. nec debet restringi, nisi ad ea, quæ fuerint impossibilia, Tiraquell *de jure primog. quæst.* 55. *num.* 1. & Surdus *decis.* 233. *num.* 3. ideo gaudet privilegio etiam sine jure recurrens.

Difficultas tamen est, an hoc privilegium extendatur ad recurrentes ad Curiam Romanam, postquam causæ eorum fuerunt expeditæ? Sousa *hoc loco. & canone, disp.* 68. *n.* 3. *versic. Secunda conclusio*, opinatur post causas expeditas recurrentem si quis percusserit, vel occiderit, non excommunicari propterea, cùm non jam dicatur recurrens, etiamsi offensus sit ratione præcedentis recursus: addit tamen ipsis causis jam terminatis adhuc frui privilegio recurrentis, donec ad propriam suam domum revertatur. Nihilominus absolutè dicendum est probabilius esse incidere in hanc censuram, qui non solùm offendunt recurrentes ad Curiam, sed etiam manentes in ea, ab ea redentes expeditis causis, & negotiis, dummodo offendantur in Curia ratione, vel occasione causarum, vel negotiorum, ob quæ ad Curiam confugerunt. Probatur, quia privilegium, quod alicui conceditur ad veniendum, censetur eo ipso ad recedendum. *cap. final. de treug. & pac.* & *ibi* Abbas, Felin. & alii. Item, quia hoc privilegium datum est recurrentibus in gratiam Curiæ Romanæ, ne retardarentur habentes negotia apud illam, qui sine dubio retraherentur à recursu ejusdem Curiæ, si certò haberent non gaudere privilegio securitatis, nisi recurrendo ad illam, non autem ibi morando, nec ab ea recedendo.

Suffragatur privilegium concessum in Canone nono hujus Bullæ, ubi conceditur privilegium securitatis venientibus ad Sedem Apostolicam, & recedentibus ab eadem, & morantibus in eadem Curia, ut volunt Cajet. *in summa, verb. excommunicatio, cap.* 14. §. *sed sunt*, Tolet. *in summa cap.* 25. *dub.* 1. Suar. *de censuris disput.* 21. *sect.* 2. *n.* 65. & alii, quibus accedit Sousa *in Bulla Cænæ disput.* 57. *ex num* 1. *usque ad quartum*, ubi *verb. morantes*, ait non significare habentes domicilium; atque ita gaudere privilegio, qui domicilium ibi non habet. Quare quamvis in hoc canone non sit sermo de recedentibus, neque de morantibus, satis est, ut in canone nono de illis fiat mentio, quia jura juribus debent convenire, *cap. cùm expediat, de electione lib.* 6. Marius Alterius *disp.* 13. *de excommun. Bulla Cænæ lib.* 5. *cap.* 3. *fol.* 649. & *sequenti.*

252 Sexta dubitatio, quando spolians bonis suis recurrentem ad Curiam incidat, vel non incidat in censuram hujus canonis? Responsio est affirmativa, incidere spoliantes recurrentem ad Romanam Curiam pro suis negotiis earum causarum, ac negotiorum occasione. Nomine autem bonorum quibus spoliantur, comprehenduntur non solùm bona mobilia, quæ secum deferunt, sed etiam, quæ domi reliquerunt, quoniam Bulla nihil distinguit. Quin etiam extendi potest canon ad bona immobilia, cùm generaliter loquatur, nulla adhibita distinctione *cap. si Romanorum* 19. *dist.* Nam verba generalia, & generaliter prolata, generaliter debent intelligi, *l. si servitus, ff. de servit. verb. prælio l.* 1. *vers. generaliter*, cum glossa *verb. in infinitum, ff. de legat. præstand.* nisi quando specialis mentio alicujus necessaria, est, quæ non requiritur hoc loco, *cap. quid agendum*, & *ibi* Franch. *n.* 1. *de procurat. lib.* 6. *cap.* 2. *de præbendis.* Igitur hoc loco generaliter canon debet intelligi, incurri scilicet excommunicationem ab spoliante recurrentem ad Curiam bonis suis, sive mobilibus, sive immobilibus, nisi parvitas materiæ excuset à mortali: tunc enim excusabit à censura, Marius Alterius *hoc loco disput.* 13. *cap.* 1. *fol.* 645. *col.* 2. dummodo recurrens pro suis causis, & negotiis propter hanc occasionem suis bonis spolietur. Nec ab ea censura excusatur judex à quo ad Romanam Curiam est appellatum, si recurrentem spoliat bonis, aut agris suis, quæ in patria reliquit, Ugolin. *ubi proximè, versic. bonis spoliant.*

Ex dictis constat non ligari excommunicatione, qui spoliat recurrentem non occasione dictarum causarum, nimirum fures, aut latrones, quia cessat ratio formalis hujus excommunicationis: sicut non ligatur creditor si, ut recuperet suum debitum, clam spoliat bonis suis recurrentem, quem non audet propter potentiam illius, vel propter fraudes in judicium vocare. Nam in hoc casu integrum est creditori, quando debitum est liquidum, servatisque servandis uti compensatione, & clam, quod sibi debetur, accipere, ita Sot. *lib.* 4. Medina *quæst.* 3. *de rebus restituendis caus.* 12. Rebell. *de justitia lib.* 2. *quæst.* 18. Sylvest. *verb. furtum* §. 16. & *verb. Bellum.* 1. §. 10. Ugolin. *de censuris, versic. bonis spoliant, num.* 2. *versic. Quare fures*, modò non accipiatur ultra debitum: tunc enim, si quod accipitur ultrà, est quantitas sufficiens ad mortale, incurrètur censura, quia datur spoliatio injusta, Vivald. *in suo candelabro in explicatione Bullæ Cænæ, caus.* 12. *n.* 93. sequitur Ugolin. *ibidem n.* 2. & Sousa *disput.* 71. *per totum.*

Octava dubitatio oritur ex verbis occidere, per- 253
cutere, & suis bonis spoliare per se, vel per alios, directè, vel indirectè recurrentes ad Curiam Romanam supra dictos? Responsio fit incurrere in censuram, qui per se, vel per alios exercent actiones hoc loco prohibitas directè. Dicitur autem indirectè illas exercere, qui alios injuria afficeret in personis, aut rebus, nisi hujusmodi actiones exerceret, ad eundem finem, ut recurrentes non recurrant ad Romanam Curiam pro suis causis, & negotiis. Item si consanguineos recurrentium molestaret, ac gravaret, ad eundem finem, ut notat glossa *in Clementina* 2. *vers. Quomodolibet, de sent. excomm.* tunc enim dicetur indirectè occidisse, &c. qui alios molestaret in personis. nisi hujusmodi delicta committerent Similiter indirectè esset causa occisionis, vel percussionis recurrentium ad Curiam, qui eisdem persuaderet, ut iter facerent non per viam rectam, sed per loca in quibus assassini, vel prædones versarentur, qui recurrentes occiderent, vel suis bonis denudarent: tunc, enim si occisio, vel spoliatio sequatur, incurritur excommunicatio. Marius Alterius *d. dis.* 13. *lib.* 5. *cap.* 2. *in principio.*

Nona dubitatio circa actiones accessorias hujus 254

canonis,

canonis, quæ prohibentur in illo sub eadem excommunicatione? Responsio sit, has esse numero quatuor. Primam committere, exequi, vel procurare per se, vel per alios directè, aut indirectè hujusmodi delicta. Secundam, in his dare auxilium. Tertiam, consilium. Quartam, favorem. Sed ante omnia quæri potest, an incurrat censuram, qui recurrentem verbis injuriosis, vel lidello infamatorio infamaverit? Ratio dubitandi, quia in hoc canone imponitur censura contra spoliantem bonis suis recurrentem: igitur spolians fama incidit in hanc censuram. Probatur, quia nomine bonorum nostrorum comprehenduntur omnia, quæ sunt sub dominio nostro *l. bonorum. ff. de verb. signific.* Imò fama bona est thesaurus sine pretio, & maximum bonum, Bald. *in l. 1. col. 4. C. de confessis*, Flamin. *de resignat. l. 5. q. 3. n. 92.* & esse maximum bonum tradit Sousa *in Bulla Cœna cap. 13. disput. 70. num. 3.* ita, ut melius sit nomen habere bonum, quàm divitias multas, *Proverb. 22.* Sayr. *in clavi Regia l. 11. c. 3. n. 1.* & Mascard. *de probat. conclus. 234. cum sequent. & conclus. 1119. n. 9. & 10.*

Juvat spoliantem fama, & honore teneri restituere patienti eam læsionem ob vitia falsò objecta, ut notat Covarr. *variar. lib. 1. c. 11. n. 4. in fine*, non alia ratione, nisi, quia fama bona præfertur bonis aliis fortunæ: sed qui spoliat recurrentes ad Curiam bonis suis modo supradicto, innodatur excommunicatione: igitur & spolians fama: quæ pars est probabilis, ita Sousa *d. c. 13. quæst. 70. n. 3.* Sed probabilior est pars negans, ex eo quoniam in hoc canone nulla fit mentio de spoliatione famæ; sed de spoliatione bonorum: ergo infamans ex vi hujus canonis non excommunicatur: Vivaldus *in explanatione Bullæ Cœnæ n. 91.* Nomine enim bonorum intelliguntur bona mobilia, & immobilia, inter quæ non numeratur fama, cùm non possideatur ab homine, & ex consequenti non potest ab ea spoliari, cùm ea non possideat, Sousa *ubi suprà n. 2. & 6.* & quamvis homo dicatur esse dominus suæ famæ, eamque quasi possideat: attamen secundum communem nominis acceptionem, nemo dicitur spoliari fama sua, quamvis dicatur spoliari bonis, & fama bonum quoddam censeatur. Ego tamen subdubius in partem affirmantem magis inclino, spoliantem scilicet recurrentes ad Curiam fama, aut bono nomine; innodari excommunicatione, quia secundùm vulgarem acceptionem dicimus spoliari fama sua, & honore, cujus spoliatio cæteris spoliis gravior est. Et spoliatus fama; & honore dicitur ille, qui bonum nomen possidebat, ut colligitur ex responso Ulpiani *in l. 1. §. objicitur. ff. de vi, & vi armata*, & habetur *in c. ultim. §. objicitur. verb. non enim probatur. 3. quæst. 1.* & qui non possedit, non potest dici spoliatus, Corneus *consil. 117. n. 7. l. 4.* Cùm igitur recurrens spolietur bono nomine, & fama; non est dubium locum esse excommunicationi contra spoliantem; & spoliato danda est restitutio probata possessione, Innocentius *in c. sæpe col. 2. sub n. 2. versic. imò plus, de restitut. spoliator.* Lap. *allegat. 51. n. 6.* Anchar. *consil. 42. n. 2.* Alexand. *consil. 6. column. 3. n. 5. l. 3.* ubi attestatur de communi, quod procedit in foro exteriori, nam in foro interiori satis est ad incurrendam censuram, si recurrentem verè infamet, & bono nomine spoliet apud homines.

Decima dubitatio continet personas, quæ prohi-
255 bentur occidi, percuti, vel spoliari bonis suis, videlicet procurantes negotiorum gestores, Advocatos, Procuratores, & Agentes, seu etiam Auditores, vel judices. Dico igitur negotiorum gestores propriè esse, qui sine mandato dominorum res eorum, ac negotia; ne pereant, agunt utiliter, Molin. *de justitia disput. 553. per totum*, & quoad præsentem materiam negotiorum gestores dicuntur, qui aliena negotia non extra litem curant, in quibus non requiritur mandatum, & alio nomine dici possunt sollicitatores negotiorum, causarum vel litium. Advocati dicuntur, qui apud illum, qui præest jurisdictioni, ostendunt, qui de jure in causa de qua agitur, sequendum sit, debent enim esse veraces in sermone, justi in judicio, & pleni in consilio, Afflict. *l. 1. constit. Neapol. rubr. 81. n. 4.* & habetur *in l. 1. §. postulare, ff. de postulan. & l. 1. §. Advocatos, ff. de variis extra cognit.* ubi Ulpianus ait Advocatos esse omnes omnino, qui agendis causis quoquo studio operantur, ac propterea causarum patroni appellantur, habetur *in l. Advocato, C. de Advoc. divers. judic* qui compelli possunt à judice ad patrocinandum etiam pro pauperibus, & miserabilibus personis, Suar. *in thesauro commun. opinionum lit. A. num. 93* Bernard Grævæ *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. conclusion. 45. consid. 1. n. 4. & 5.*

Procurator autem dicitur, qui habet mandatum ad lites excitandas, & ad judicium exercendum, & ad causam defendendam, *l. 1. ff. de procur.* & sine mandato non potest officio Procuratoris fungi non tamen potest cogi invitus suscipere mandatum, Bernard. Grævæ *d. consid. 1. n. 17.* & Stephan. Gratian. *discept. forensium c. 56. n. 22. & 23. & n. 32.*

Porrò agentes aliquando Procuratores sunt, & pro eodem sumuntur, *l. procuratorum, C. de procurationibus.* Interdum tamen accipiuntur agentes pro accusatoribus, qui reos ad judicium vocant. Quare qui supradictos occidere, percutere, vel suis bonis spoliare præsumpserit, ligabitur excommunicatione: sicut qui has actiones prohibitas exercuerint in recurrentes ad Curiam, qui nomine recurrentium, veluti eorum negotiorum gestores Advocati, Procuratores, & Agentes prædictas causas, & negotia tractant, ac tuentur apud Romanam Curiam, si tamen occasione prædictorum negotiorum malè tractentur, Ugolin. *hoc loco verf. negotiorumque gestores, n. 4.* Marius Alterius *dict. disput. 13. c. 3.* ubi extendunt hanc pœnam ad Auditores, qui hoc loco dicuntur judices, quibus causa cognoscenda committitur, non tamen diffinienda, & ad judices, qui hoc loco dicuntur illi, qui de causa cognoscunt, eamque definiunt, ut constat ex *rubrica, ff. de jurisd. omni. judic.*

In eandem censuram incurrunt in eidem auxilium, consilium, vel favorem præstantes delinquenti, sive per se, sive per alios directè, vel indirectè præsumpserint, auxilium dare, vel consilium, aut favorem alicui, ut faciliùs exerceat adversùs recurrentes ad Curiam aliquam ex prohibitis actionem: dummodo faveant, vel consulant, vel dent auxilium ante commissum delictum, & delinquens ex auxilio vel ex consilio, vel ex favore moveatur ad delinquendum; secus si consulens nihil consilio suo induxit delinquentem, quia firmiter jam in animo statuerat scelus illud committere. In dubio tamen consilio delinquentem fuisse inductum ad delinquendum putandum est, & multo fortius id est opinandum, quando ambigitur, an deliquens operatus, fuerit ex auxilio, vel favore oblato Marius Alterius *ubi proximè cap. 2. fol. 647. col. 2.* Ratio, quia præsumitur quis auxilium, & favorem delinquenti præstare, eo ipso quòd assistet prope delinquentem animo doloso, & de industria. Mascard. *de probat. conclus. 159. n. 1. cum sequentib.* & Farin. *in praxi crimin. part. 3. quæst. 131. n. 67.*

§. XIII.

Excommunicatio decimatertia lata contra appellantes à gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum ad Curias saculares, sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes tam Ecclesiasticos, quàm sæculares cujuscumque dignitatis, qui prætexentes frivolam quamdam appellationem à gravamine, vel futura executione literarum Apostolic. etiam in forma Brevis, tam gratiam, quàm justitiam concernentium. Nec non citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum executorialium, & aliorum decretorum à Nobis, & à Sede prædicta, seu Legatis, Nunciis, Præsidentibus Palatii nostri, & Cameræ Apostolicæ Auditoribus, & Commissariis, aliisque Judicibus, & delegatis Apostolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanaverint, aut aliàs ad Curias seculares, & laicam potestatem recurrunt, & ab ea instante etiam Fisci Procuratore, vel Advocato, appellationes hujusmodi admitti, ac literas, citationes inhibitiones, sequestra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt; quive illa simpliciter, vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarii super hujusmodi literarum, & processuum executione instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti cujus interest, tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes, seu eorum agentes, consanguineos, affines, familiares, Notarios, executores, & subexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex civitatibus, locis, & Regnis ejiciunt, bonis spoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur, per se, vel alium, seu alios publicè, vel occultè, quive aliàs quibuscumque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotiis prosequendis, seu gratiis, vel literis impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel literas à dicta Sede impetrent, seu impetratis utantur, directè, vel indirectè prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut Notarios, seu Tabelliones, vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

EPITOME.

256 *Materia hujus canonis, quæ sit & in quot partes dividatur?*
257 *Actiones principales, quo sint?*
258 *Recurrentes, vel appellantes in causis Ecclesiasticis ad laicas potestates, quando incidant in hanc censuram, & quando non?*
259. *Prætexere frivolam appellationem à gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum qui dicantur?*
260 *Literarum Apostolicarum, quot sint species?*
261 *Literæ Apostolicæ an debeant examinari antequam mandentur executioni, ostenditur pars negans, & probatur pars affirmans.*
Gratia Apostolica quando timetur scandalum, vel sequitur grave damnum, non est tradenda executioni. ibid. versic. favet, & versic. Quare, & vers. suffragatur.
Regum proprium est occurrere violentiis injustè illatis per judices Ecclesiasticos, ibid. vers. accedit Regum.
262. & 263. *Verba, sine bene placito & consensu, & examine, quid importent? & an peti debeat à Principe.*
264 *Mandantes excommunicantur.*

PRima dubitatio circa materiam hujus canonis nihil dubii continet, cùm constet ex Cajetan. *in summa verb. excommunicatio, cap. 29.* esse sacrilegium quo offenditur auctoritas Sedis Apostolicæ in frivolis appellationibus, in suis executionibus, & in suis officialibus, propter quod excommunicantur qui prætextu frivolæ appellationis recurrunt ad Curias sæculares, & laicas potestates in causis Ecclesiasticis, ut ita impediant, & retardent aliquarum literarum Apostolicarum executionem, quovis modo à Sede Apostolica emanantium, quæ excommunicatio breviter habetur *in cap. quoniam, de immunit. Eccles. in 6.* & hoc loco latiùs extenditur, & explicatur, cujus etiam meminit Sylvest. *excommunicatio. 7. §. 71.* & Navarr. *cap. 27. num. 60. cum sequentibus.* Ratio, quia cum Sedes Apostolica à nemine dependeat, à nemine judicari debet. 256

Dividitur ergo in tres partes hic canon, in prima excommunicantur, qui lædunt jurisdictionem Sedis Apostolicæ sub specie alicujus frivolæ appellationis, & recurrunt ad Curias sæculares, & potestatem laicam, à gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum appellando. Item in eandem pœnam incidunt, qui à potestate seculari etiam instante fisci Procuratore, vel Advocato hujusmodi appellationes admitti faciunt: necnon qui capi faciunt hujusmodi literas Apostolicas, & detineri per laicam potestatem.

In secunda parte excommunicantur Magistratus, & officiales impedientes, vel prohibentes literas Apostolicas habere executionem, sive impediant simpliciter, sive sine eorum beneplacito, & consensu, aut examine ipsorummet judicum sæcularium executioni mandari. In tertia parte excommunicantur, qui recursum ad Curiam Romanam pro negotiis eorum prosequendis, aut literis, seu gratiis impetrandis eidem prohibent, ne accedant, aut recurrant. Quæ omnia patent ex eodem Canone. Requiritur tamen ad incurrendam hanc censuram, ut detur præsumptio in agentibus, prohibentibus, statuentibus, vel mandantibus, atque ita debent præsumptuosè facere, vel præsumptuosè prohibere, vel statuere, vel retinere. Unde cùm in omnibus, & singulis personis in hoc canone numeratis exigatur præsumptio, ut deducitur ex *verb. præsumunt,* ad finem Canonis posito. Sequitur excusari à censura, qui ex ignorantia etiam culpabili, vel ex inadvertentia, vel ex simplicitate aliquam actionem ex prohibitis executus fuerit, Jacob. Graff. *hoc loco c. 18. n. 121. vers. ad incurrendum.* Sayr. *ibid. c. 17. l. 3. n. 8.*

Secunda dubitatio circa actiones principales, quot sint; Esse plures ex textu, quarum prima est recurrere ad Curias sæculares prætextu frivolæ appellationis à gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum. Secunda impedire eadem, ne simpliciter, vel sine ipsorummet judicum sæcularium saltem beneplacito, & consensu, vel examine executioni mandentur. Tertia, literas Apostolicas capi, & retineri facere. Quarta prohibere, ne Tabelliones, & Notarii super hujusmodi literarum, & processuum executione instrumenta, vel acta conficiant, aut confecta ne parti cujus interest tradere debeant. Quinta, prædictarum literarum executio- 257

cutionem impedire, vel prohibere. Sexta, capere, percutere, vulnerare, carcerare, detinere aliquam personam ex numeratis in hoc Canone, item ex civitatibus, locis, & Regnis ejicere, bonis spoliare, timorem incutere, comminari, perterrefacere per se, vel per alium, publicè, vel occultè partes, vel eorum agentes, Notarios, executores vel subexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum decretorum, vel præceptorum. Septima denique plures partes continet, nimirum directè, vel indirectè prohibere, statuere, vel mandare quibuscumque personis, ne recurrant ad Romanam Curiam pro quibuscunque eorum negotiis prosequendis, & ne accedant ad impetrandum aliquid, & ne impetrato utantur; hæc autem omnia sub excommunicatione in hoc canone interdicuntur, ut aperte constat ex tenore illius.

258 Tertia dubitatio, quando recurrentes, vel appellantes in causis Ecclesiasticis, ad laicas potestates, incidant in hanc censuram? Dic ergo incidere primò, qui ab onere, vel futura executione literarum Apostolicarum etiam in forma Brevis tam gratiam, quàm justitiam concernentium, nec non citationum, & aliorum decretorum à Romano Pontifice, & a Sede Apostolica, seu Legatis, Nunciis, Præsidentibus, Palatii Romani Pontificis, &c. ad Curias seculares, & ad laicam potestatem recurrunt nemine excepto, propter nomen *Omnes*, quod neminem excludit, & comprehendit tam Ecclesiasticos, quàm sæculares cujuscunque dignitatis sint, etiam si Regia, vel Imperatoria fulgeant dignitate, ut patet ex contextu, & ex tenore Bullæ, dummodo præsumentes hæc omnia, quæ in hoc canone interdicuntur, exequantur.

Extende non solùm ad personas publicas tam sæculares, quàm Ecclesiasticas, sed etiam ad privatas, si eadem facere, aut procurare audeant, etiam si nullam jurisdictionem habeant, sed solùm se intromittant, ut impedimenta in hoc Canone interdicta à Superioribus apponantur, quod sufficit ad incurrendam hanc censuram, ut notat Navarrus *in manuali, cap. 27. num. 68. versic. Quinta, quod non est necesse*, Ugolin. *in hoc canone, ad verba, Quive illa, versic. Postremo*, & Sousa *in expositione Bullæ Cœnæ, cap. 14. disputat. 72. num. 3. versic. sit tamen*, ubi concludit non solùm Magistratus in hanc censuram incidere, sed etiam personas particulares facientes actiones prohibitas exerceri, ut apertè deducitur ex verbis illis, ibi: *Faciunt capi, & retineri.* quibus verbis excommunicantur, non solùm, qui prædicta procurant, sed etiam, qui ad instantiam faciunt. Quare in nullo casu integrum est à mandatis Apostolicis appellare ad Curiam sæcularem, quia appellatio est recursus à minori ad majorem judicem, *l. 1. §. si quis in appellatione. ff. de appellat. & recept.* Goffred. & alii Summistæ *in titul. de appellationibus*, gloss. *in cap. 2. in verb. officiali, de consuet. in 6.* Cardin. Jacobat. *tract. de Concil. lib. 10. articul. 3. num. 1. tom. 13. part. 1. fol. 355.* & est communis, teste Rebuff. *tract. de appell. num. 1. tom. 3. fol. 475.* Ergo, qui à Summi Pontificis mandato per appellationem ad judices sæculares recurrit, eos constituit superiore summo Pontifice, quod non bene audit, nec potest stare cum fide Catholica.

Porrò integrum erit ad Curiam sæcularem recurrere, quando damnum sequitur irreparabile, aut quòd difficile reparari potest, & est difficilis aditus ad Summum Pontificem, nec adest Magistratus Ecclesiasticus, qui possit, & velit tantam injuriam arcere, tunc licitus est recursus ad Curiam sæcularem, quòd ex literarum executione sequatur damnum supradictum. Probatur, quia defensio est licita, ut notant scribentes *in l. ut vim. ff. de justitia, & in Clement. si furiosus, de homicidio* ubi Covarr. *part. 3. §. unic. num. 1.* & est defensio de jure naturæ, ut contra Accursium bene scribit Covarr. *n. 1. citato*, & Scacc. *de appellationibus, quæst. 16. num. 3.* & de consuetudine ab antiquo introductus est recursus hujusmodi tam in Hispania, quam in Lusitania ad Curiam Regiam, & ad Regem quando judices Ecclesiastici vi, & censuris opprimunt laicos, vel Ecclesiasticos, quæ consuetudo probatur à Covarr. *pract. quæst. cap. 35. num. 3.* Gregor. Lopez *in lib. 13. titul. 13. part.* & Zeval. *practic. quæst. tom. 4. quæst. 897.* & in Hispaniis, & Galliis esse hoc indubitatum tradit Sayr. posse scilicet Reges tueri possidentes beneficia Ecclesiastica quando illa possident titulo etiam colorato, ne illis spolientur virtute aliquarum literarum etiam Apostolicarum, nisi præmissa causæ cognitione, sic ille *cap. 18. num. 7.* quod non approbat omnino Navarrus *in manuali, cap. 27. num. 70. vers secunda*, dicens difficulter probari posse illam consuetudinem esse juri conformem, cui accedere videtur Sayr. *suprà num. 8. ad finem*, hanc opinionem, & consuetudinem recurrendi ad Regem, videlicet non esse probabilem: eo, quia potestas laica non est superior Ecclesiastica, & ideo de jure naturæ non poterit auctoritativè contra potestatem Ecclesiasticam tueri innocentem, sed solùm per viam supplicationis.

Contrà verò, quando violentia est manifesta, & injuria clara, & injusta, fas est recurrere ad Reges, qui tenentur impedire executionem literarum Apostolicarum, sive recurrentes laici sint, sive Ecclesiastici, cùm Regum officium sit liberare de manu calumniatorum vi oppressos, ut *in cap. Principes 23. quæst. 1. & in cap. Regum, eodem, quæst. 5.* & constat ex praxi, & consuetudine tanti temporis, cujus non est memoria, quæ est instar privilegii, & habet vim constitutionis, seu dispensationis, *l. 1. §. denique. l. 2. §. apud, versic. planè, si fossa, ff. de aqua pluvia arcenda. cap. super quibusdam. §. præterea*, ubi gloss. *verb. non extat memoria, de verbor. significat.* Afflict. *decis. 254.* Menochius *consil. 43. num. 7.* quod intelligitur data capacitate inducendi vim privilegii, vel præscriptionis, Abbas *in cap. novit, num. 22. de judiciis*, Felin. *in cap. audientes, num. 6. de præscriptionibus.* Quinimò consuetudo immemorialis habet vim tituli, ut per Gutier. *practic. lib. 3. quæst. 14. à num. 21. & quæst. 17. à num. 289.* Camil. Borrel. *consil. 3. à num. 21.* Nam titulus præsumitur ex cursu temporis immemorialis, & cursus temporis habet vim privilegii post tempus immemoriale, Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 131. num. 43. & sequent. & cons. 90. n. 66.* Molin. *de primogen lib. 2. cap 2. num. 19.* & Barbos. *in d. cap. super quibusdam 26. num. 6. & 7.* Atqui ex privilegio, seu ex facultate à Pontifice concessa potest judex sæcularis aliquas clericorum causas expedire, & Papa fori privilegio derogare, etiam in quibusdam, *cap. verum 22. distinct. cap. illud 10. quæst. 3.* Covarr. *pract. cap. 31. num. 4. & 6.* & Clar. *§. final. quæst. 41. n. 7.* Igitur sæculares judices extante consuetudine immemoriali, quæ habet vim privilegii, possunt clericorum causas cognoscere, & laicos oppressos liberare à judicibus Ecclesiasticis, & præcipere Ecclesiastico judici ut excommunicationem latam revocet.

Nihilominùs non est negandum hunc praxim, & consuetudinem si alicubi observatur, esse contrariam

trariam juri canonico, quod est observandum in omnibus casibus, in quibus vertitur periculum animæ, vel ubi agitur de conscientia, præsertim in causis Ecclesiasticis, & illis annexis, ut tradunt Felin. *in c. Ecclesia, Sanctæ Mariæ, n.* 5. Surd. *de alimentis, tit.* 7. *quæst.* 29. *n.* 11. Azeved. *in titul.* 1. *num.* 17. *& 18. lib.* 2. *novæ recopil.* Perez *in proœmio ordinament. quæst.* 3. & nostra lex Regia *l.* 3. *tit.* 64. *in principio*, ibi: *sendo materia, que traga peccado*, & *ibi* Barbos. parens, & Barbos. filius *ad cap. primum, de novis operis nunciat.* Probatur *ex cap. qualiter, & quando, de judiciis*, ubi notatur clericos ad forum seculare non esse trahendos a laicis etiam data ipsorum Prælatorum negligentia, ut Bellug. *in speculo Principum, rub.* 11. *§. dubitatur, num.* 14. *& num.* 15. *vers. indifferenter, & rub.* 18. *num.* 8. *& rub.* 11. *§. videndum, num.* 15. Segura Davilos *in directorio Judic. Ecclesiastic. part.* 2. *cap.* 7. *num.* 10. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 14. *quæst.* 2. ex textu *in cap. filiis, vel nepotibus* 16. *quæst.* 7. ubi non probatur Archiepiscopis, vel Episcopis negligentibus adeundum esse Regem, ut gloss. *ibi verb. Regi*, dicere videtur, sed solùm probare Metropolitano rebus Ecclesiasticis abutente, esse nunciandum Regi, ut Metropolitanum admoneat, ut suo officio rectè fungatur, quem intellectum præstat Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore clericorum personali.* §. 2. *num.* 24. atque ita non esse trahendos clericos ad forum sæculare ob negligentiam suorum Prælatorum, concludunt Morla *in Emporio juris, part.* 1. *tit.* 2. *de jurisdict. omni. judic. quæst.* 14 *num.* 3. & Carol. de Graffis *de effectib. clerical. effectu* 1. *à n.* 395.

Ratio, quia ex praxi supradicta apertè deducitur laicos esse meros judices, Ecclesiasticos esse duntaxat executores, quibus sub pœnis à laicis præcipitur, ut excommunicatos absolvant, & remittant ad laicum forum causæ cognitionem, quod improbatur per Concilium Tridentinum *session.* 25. *de reformatione, cap.* 3. his verbis: *Nefas sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet sub prætextu, quod contenta in præsenti decreto non sunt observata, cùm non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Quibus verbis ostenditur quando agitur de exequendo aliquo mandato Apostolico, & compelluntur Ecclesiastici desistere à vi inferenda à laica potestate, nihil aliud esse, quàm impedire executionem literarum Apostolicarum, quarum impedientes innodatur excommunicatione in Bulla Cœnæ Domini contenta in hoc canone 14. ibi, *vel executionem literarum Apostolicarum, sive executorialium.*

Quamobrem non potest non probari hæc sententia, & improbari immemorialis consuetudo cognoscendi de hujusmodi causis Ecclesiasticis ex tacito Romanorum Pontificum consensu sæcularibus Magistratibus facultatem inducente, quæ consuetudo habet vim legis, *cap. final. de consuetudine.* Quia responsio est in promptu, nimirum Pontificem nunquam probasse hanc consuetudinem, sed semper obstitisse, & pœnis propositis, ac censuris laicos compescuisse, decrevisséque, ut talia audentes personaliter compareant, & contra consentientes pronuncietur sententia condemnatoria, & ultra excommunicationem Papalem, quam incurrunt Bullarum Apostolicarum executionem impedientes injustè, tenentur ad fructus deperditos, & expensas factas, Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, allegat.* 79. *num.* 3. *&* 4. & Farin. *part.* 4. *consil.* 68. *decis.* 212. *num.* 2. *in* 1. *collect.* Semper enim tales recursus improbantur, & recurrentes declarantur excommunicati, nec excusantur ob consuetudinem, quam etsi in totum Pontifex non tollat, sed involuntarius permittat in aliquibus partibus, propterea tolerat ad evitandum majus malum, & propter scandalum, in quo eventu scientia Papæ non excusat. Abb. *in cap. clerici, n.* 6. *de judic.* Felin. *in cap.* 2. *de præscriptionibus*, Surd. *co §.* 301. *n.* 57. *& sequent. & cons.* 396. *n.* 33.

Neque obest *d. cap. Principes* 23. *quæst.* 1. quia ibi tantùm dicitur Principes teneri Ecclesiæ patrocinari, præsertim, quando illa impeditur, ne sua potestate, & jurisdictione in rebelles utatur. Multo minus urget *d. cap. Regum*, cùm procedat erga subditos, qui sub eorum cura, ac jurisdictione, & protectione sunt. Nec confert consuetudinem assimilari privilegio; nam quamvis similis sit, non est tamen privilegium, præsertim quando possidentes privilegium, vel consuetudinem etiam immemorialem, sunt inhabiles, & incapaces; quales sunt laici ad privilegium obtinendum & ad consuetudinem faciendam pro judicandis clericis, cùm sint incapaces juris, & potestatis spiritualis, quam nullo unquam tempore possunt præscribere, ut per Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rub.* 1. §. 2 *fol.* 26. Rebuff. *de decimis, quæst.* 13. *à num.* 6. Anast. Germon. *de Sacrorum immunitat. l.* 3. *cap.* 19. *à num.* 50. Monet. *de decimis, cap.* 5. *à num.* 114. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 36. *quæst.* 11. Suar. *de religione lib.* 1. *de decimi, cap.* 27. *n.* 3. qui omnes docent nulla præscriptione etiam immemoriali posse laicum jus percipiendi decimas consequi, cùm tale jus spirituale sit, & dependens a Sacramentorum administratione cujus laici sunt incapaces, ergo in nostro casu eodem modo laicus est incapax juris, & potestatis spiritualis, nec potest illam civiliter possidere, & ex consequenti nullo tempore præscribere, *cap. causam*, & *ibi* scribentes, *de præscriptionibus.* Joannes Andreas, & omnes *in cap.* 2. *de præbend. in* 6. Decius *in cap. decernimus, n.* 38. *de judiciis*: tum vel maximè, quia secundùm veriorem sententiam Ecclesiastici jure divino, & naturali sunt exempti à legibus civilibus Regum, ac Principum, ut notat Innocentius, & Hostient. *in cap.* 2. *de major. & obedientia.* Sequitur Bellet. *disquisit. clericalium, part.* 1. *titulo de favore Clericorum personali. §.* 1. *num.* 17. Sylvest. *verb. immunitas* 1. *quæst.* 4. *vers. secundum ad munera*, Angel. *eodem verb. num.* 33. *vers.* 11. Bellarmin. *lib.* 2 *de membris Ecclesiæ militantis, lib.* 1. *de clericis, cap.* 28. *prop.* 5. Molina *de justitia, tract.* 2. *disp.* 31. *conclus.* 1. *&* 3. Azor. *instit. moral. par.* 1. *l.* 5. *cap.* 12. *quæst.* 10. Garc. *de nobilit. gloss.* 9. *n.* 1.

Quod procedit in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis, tunc enim exemptio à jurisdictione sæculari inducta est de jure divino, glossa *in cap. si Imperator* 96. *distinct. & in cap. quamquam, de censibus, in* 6. Abbas *in cap si clerici n.* 23. *de judiciis.* Roland. *consil.* 12. *n.* 44. *volum.* 2. *& consil.* 23. *num.* 10. *eodem volum.* Diximus in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis, quia in rebus temporalibus, & criminalibus ad spiritualia non pertinentibus clerici sunt exempti, & eorum res non jure divino sed humano ex constitutionibus Summorum Pontificum, Covarr. *pract. q. c.* 31. *vers. prima concl. & vers. secundo concl.* Nec propterea consuetudine contraria hæc exemptio tolli potest. *c. clerici*, ubi glossa, & scribentes, *extrà de judic. cap. placuit, & cap. inolita* 21. *quæst.* 1. Roland. *dict. cons.* 23. *n* 9. *volum.* 2. Covarr. *pract. cap.* 31. *numer.* 5. Villalob. *in commun. opin. vers. clericus, numer.* 8. & Clar. *in pract. crimin. quæst.* 36. *versic. sed ea retenta.* Nec dici potest Summum Pontificem conscium talis consuetudinis eam aliquando

quando etiam involuntario permisisse, cùm in die Cœnæ Domini quotannis Bullam sciam solemniter publicari, in quo die abrogantur hujusmodi consuetudines, & privilegia quæcumque etiam Imperatoribus, & Regibus indulta revocantur.

Nec confert si urgeas sufficere consuetudinem in vim privilegii allegatam, ut laicus exerceat jurisdictionem in causis profanis clericorum, quia non sufficit, nisi probetur privilegium per scripturam, ut decrevit Rota in una Spoletana beneficiorum 31. Januar. 1594. coram Illustrissimo Mantica *dec.* 260. *num.* 6. Non enim est verisimile, similia privilegia dari contra Bullam in Cœna Domini, per quam singulis annis omnino revocantur. Quare non sunt audiendi, qui affirmant posse à magistratibus Ecclesiasticis per vim, sed licitè censuris affectos recurrere ad Magistratus sæculares, ut eos defendant, & obligent Judices Ecclesiasticos ab ea vi cessare, quia in primis judex sæcularis nequit ad se trahere causas Ecclesiasticas, etiamsi Episcopi, & his superiores fuerint negligentes in causis judicandi. Nec sequitur inde manere delicta impunita, nec innocentes ab hominibus iniquis vi, & injuria vexari: eo quia si Episcopi se in officio negligenter gesserint, ad Archiepiscopos datur recursus, & ab his ad Legatos, & Nuncios, & ab illis ad Summum Pontificem, apud quem justitia administrabitur. Quamobrem jure optimo recurrentes ad Curiam sæcularem in causis Ecclesiasticis excommunicantur in hoc decimo quarto Canone, Ugolinus *de censuris Pontifici reservatis hoc loco, part.* 2. §. 1. *numer.* 1. Graff. *lib.* 4. *decis. cap.* 18. *num.* 124 & Sayr. *lib.* 3. *de censuris, cap.* 17. *num.* 5. dummodo appellantes non prætexant frivolam quandam appellationem, ut constat ex eadem Bulla, ibi: *prætexentes frivolam quandam appellationem.* vide Azor. suprà, *c.* 14. *quæst.* 2.

Ex quo sequitur in casu violentiæ, & injuriæ manifestæ, ut diximus suprà *in hoc §.* 13. *vers. Porrò integrum est*, non incurri in hanc censuram, qui ad necessariam sui defensionem contra injuriam, sibi injuste illatam, & quam alia via non potest evitare, nisi ad Curias sæculares appellando, si appellet, quia in hoc canone excommunicantur prætexentes frivolam appellationem: atque ita non omnes excommunicantur, modò sub nomine appellationis non detur recursus ad Curias sæculares, Graff. Sayr. *ubi suprà, disp.* 74. *in principio.*

Secundò excusatur à censura hac, qui appellat ab Episcopis, & ab eorum Vicariis ad Judices laicos: non enim de his loquitur Bulla, sed de appellantibus a Romano Pontifice, seu Legatis, Nuntiis, Præsidentibus Palatii Romani Pontificis, & Cameræ Apostolicæ, &c. ergo secus de aliis, argumento capitis *nonne, de præsumptionibus*, ubi inclusio unius est exclusio alterius, Menoch. *de arbitr. casu* 37. *num.* 22. *& cons.* 106. *n. & cons.* 114. *à num.* 9.

Tertiò non incidit, qui appellaret, seu convolaret ad judicem Ecclesiasticum sed, qui ad judicem sæcularem. Quartò excusabitur pars contra quam emanata sunt hujusmodi rescripta Apostolica, vel prædictæ literæ citationis, & similia, si renuat his obtemperare, quamvis non impetraverit consensum Magistratuum, vel Principum. Ratio, quia renuentes ita obedire literis Apostolicis, non dicuntur propriè confugere ad Curias sæculares, quod interdicitur in hoc canone, quia aliud est impedire executionem literarum non permittendo illas publicari, & aliud est non obtemperare literis, vel mandatis Papæ. Quare à separatis non fit illatio. *l. Papinianus, ff. de minoribus*, Souta *suprà, disp.* 75. *num.* 15. Marius Alterius *de excommunic. Bullæ Cœnæ, disp.* 14. *cap.* 2. *fol.* 656. *col.* 2. *& sequenti.*

Quarta dubitatio, qui dicantur prætexere frivolam 259
appellationem à gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum? Responsio sit illos, qui frivolam appellationem prætexunt, hoc est, velant, seu causam aliquam non veram afferunt: at ne ita appellatio frivola dicitur appellatio vana, & inanis, ut vult Geminian. *in cap.* 5. *cum appellationibus, numer.* 5. *vers. quæro quid importet*, & Franch. *n.* 1. *de appellationibus, in* 6. Item dicitur frivola in qua nulla exprimitur causa, vel exprimitur minus legitima: idcirco appellatio frivola significat appellationem vanam, inanem, & sine justa causa interpositam. Quinimo judex admittens appellationem frivolam, peccat. Ang. Aret. *tract. de malef. in verb. præsente dicto. Caio. numer.* 19. Card. Alex. *in cap.* 31. *de priore, sub num.* 3. *de appell* Roland. *cons.* 73. *si vidissem, sub num.* 26. *lib.* 3. & Lancel. *tract. de attent. part.* 2. *c.* 12. *amplia.* 4. *princip. num.* 12. *fol.* 352. & debet puniri, Scaccia *de appell. quæst.* 11. *sub n.* 4. *sub illatione* 1. *& quæst.* 17. *limita.* 36. *n.* 3. & Judex à quo appellantem frivolè potest excommunicare tanquam contumacem. Abbas, Franch. Card. Alex. *in cap.* 54. *solicitudinem, not.* 1. *num.* 1. *de appell.* Ideo qui prætexunt frivolam appellationem à gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum, incurrunt in hunc Canonem. Quoniam appellatio fuit inventa ad patrocinium innocentiæ, non autem ad præsidium malitiosi appellantis. *cap. suggestum. & cap. ad nostram, de appellationibus*, Covarr. *pract. cap.* 23. *num.* 6. *col.* . Girond, *de privilegiat. seu exemptionum explic. n.* 743. Quare si quis sentit se gravatum ex literis Apostolicis, aut ex decreto Papæ, ad illum est recurrendum, *cap. meminimus, & cap. ad hæc, de appellationibus.*

Nomine autem appellationis hoc loco intelligitur quilibet modus, quo quis solet confugere ad Curias sæculares, & ad laicam potestatem, sive confugiat per appellationem, sive per recursum, sive per supplicationem, vel invocationem brachii sæcularis, vel quovis alio modo, ut constat ex Bulla, ibi: *Aut alias ad Curias sæculares & laicam potestatem recurrunt*; hoc est, alio casu, vel alio quocunque modo, Tiraquel. *de retract.* 1. *part. gloss* 7. §. 1. *verb. ou autrer, n.* 3. *v. sed & alias.* Et idcirco sensus illorum verborum erit, qui prætextu frivolæ appellationis, aut aliàs quocunque alio modo ad Curias seculares recurrunt, aut confugiunt.

Quinta dubitatio, quot sint species literarum Apostolicarum? Responsio sit hoc loco duas esse species, 260
quarum prima continet Bullas munitas sigillo plumbeo ad figuram Bullæ, quibus principaliter competit nomen literarum Apostolicarum, describiturque in membrana, seu pergameno ad differentiam signaturæ, quæ in papyro scribitur, requiriturque quòd Bulla sit plumbo decorata, glossa *in Clementina unica, in fine, de jur. jur. & cap. licet, de crimine falsi.* item, quòd plumbum sit appensum funibus, seu chordis sericis, si Bulla est gratiosa; si verò est Bulla justitiæ, sive executoria filo cannabis appensum sigillum, seu plumbum erit, *d. cap. licet, & c. quam gravi, de crimine falsi.* Item necesse est, quòd Bulla sit jure munita: quia si quis propria auctoritate plumbum apponat, Bulla erit falsa, *d. cap. licet, de crimine falsi*, Rebuff. *in praxi* 3. *part. signaturæ, tit. Bullæ novæ declaratio, ex n.* 11.

Secunda species continet Brevia Apostolica. Est autem Breve Apostolicum scriptura modica in parvis negotiis concessa, in papyro scripta sæpè, cera rubricata, annulo Piscatoris sigillata; ac Secretarii signo,

signo subscripta. De utraque specie literarum, Marius Alterius *de excommunicatio. Bullæ Cœnæ*, *in disp. 1. cap. 1. per totum*, post Rebuffum *ubi suprà*, *tit. de Brevi Apostolico*, ex *n.* 16. ubi *n.* 18. describit, rationem ob quam Breve Apostolicum dicatur ita nimirum, quia brevibus verbis fit, & in brevibus materiis soleat concedi, & summatim negotium contineatur, nimirum sine præfationibus; & ideo dicitur scriptura concessa in parvis negotiis: nam in arduis fit Bulla, dicitur in papyro descripta Brevis, ut distinguatur à Bulla, quæ non nisi in membrana describitur, quamvis aliquando Breve in membrana conscribatur, sed frequentiùs in papyro. Quare hoc loco prætexentes appellationem frivolam à gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum etiam in forma Brevis, tam gratiam, quàm justitiam concernentium, qui ad Curias sæculares, & laicam potestatem recurrunt, incidunt in hanc censuram, quia hoc modo impediunt, ne partes exequi possint literas Papæ, sive sint expeditæ per modum Bullarum, sive in forma Brevis.

Sexta dubitatio, utrùm licitum sit examinare literas Apostolicas priùs quàm executioni tradantur? Pars negans ex eo probatur ex verbis hujus canonis, quæ sic habent, ibi: *Quive illa simpliciter, vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine executioni demandari debeant.* quibus verbis excommunicantur quicunque Magistratus, seu Judices laici, vel Ecclesiastici impedierint, quacunque ratione, ne literæ, & alia prædicta executioni tradantur. Probatur ex illo verbo *simpliciter*, per quod incurritur excommunicatio à prohibente generaliter, ne literæ Apostolicæ habeant executionem, quia impediens hoc modo simpliciter dicitur impedire. *l. quotiens tutor. §. ultimo ff. de administr. tutor. cap. Reliosus*, *§. sanæ*, *verb. simpliciter.* At verò, qui prohibent, ne prædictæ literæ mandentur executioni, nisi priùs videantur, & examinentur à Magistratibus, sive sæcularibus, sive Ecclesiasticis, & de eorum consensu, aut beneplacito expresso fiat executio: tunc, qui hoc decernunt, dicuntur impedire non simpliciter, sed secundùm quid, & utrique incidunt in hunc Canonem. In quam partem inclinat Azor. *instit. moral.* 1. *part. lib.* 5. *cap.* 14. *vers. quartò quæritur*, ubi docet literas examinare, cùm sint dubiæ, & incertæ sint, an falsæ, necne, pertinere ad Ecclesiasticos: non verò ad profanos Judices, cùm secundum Canones, non verò secundùm leges judicandum sit, an hujusmodi literæ sint veræ, an subreptitiæ, an secus. Quoniam laici judices potestatem Ecclesiasticam jure non habent, nec habere possunt jure præscriptionis; eo quia juris, & potestatis spiritualis, & Ecclesiasticæ capaces non sunt; nec consuetudo jure Canonico vim obtinet, nisi fuerit præscripta, *in cap. non est*, *de consuetudine*, *in 6.* atque ita ex privilegio Papæ possunt laici id efficere, & tenentur si fecerint, privilegium exhibere.

Pars autem affirmans, in contrarium, videlicet integrum esse civilibus Magistratibus literas Apostolicas de causis spiritualibus, & Ecclesiasticis examinare falsæ necne sint; vel subreptitiæ, an legitimæ, docet Covarr. *practic. cap.* 35. *ex num.* 1. sequitur Vivald. *in explanatione Bullæ Cœnæ*, *à num.* 102. Zavalus *tom.* 4. *pract. quæst.* 897. *à num.* 292. & 329. & multo antè Driedo, quem ipsi referunt, ac sequuntur *lib.* 2. *de libertate Christiana*, *cap.* 2. dicentes id esse licitum ex usu, & consuetudine in multis Catholicorum Principum Tribunalibus observata, probatúrque ex *cap. si quando*, *de rescriptis*, ubi dicitur, quando præceptum Superioris est injustum, durum, aut asperum, nullo modo esse tradendum excutioni, & teneri impedientem illud secundam jussionem expectare, Padil. *in l. causas*, *num.* 4. *Cod. de transactionibus*, Bobadil. *in sua politica, lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 43. Valdez. *ad Suar. ad leges Regni*, *§. est alius casus, notab.* 12. *vers. aliud est evidenter, p.* 100. & Graff. *in dec. aure. part.* 1. *l.* 2. *c.* 10. *n.* 21. & Covar. *ubi suprà c.* 35. *n.* 6.

Favet *c. ad aures, de rescriptis*, *& c. cùm teneamur*, *de prabendis*, ubi decernitur gratiam Apostolicam cum scandalo non esse exequendam, ibi: *Aut si non potest ei sine scandalo provideri*, Azeved. *l.* 14. *n.* 29. *tit.* 3. *l.* 1. *novæ Recopil.* Juvat Graff. *dec. part.* 2. *l.* 3. *c.* 25. *n.* 8. textus *in c. si Dominus*, *& in c. qui resistit.* 11. *quæst.* 3. glossa *in c.* 2. *in verb. Principi*, *& in verb. Morte*, *de major. & obed.* quia quamvis mandatis Principis sit parendum, & non obediens pœna mortis puniatur, ut per Clar. *§. final. quæst.* 60. *vers. solet dubitari*, Menoch. *de arbitrar. casu* 365. *à n.* 1. *& cons.* 28. *n.* 3. *&* 4. Peres *gloss.* 1. *lib.* 13. *tit.* 19. *l.* 8. *ordinamenti*, & Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *quæst.* 9. *n.* 2. *id declaratur*, *dummodo præceptum sit justum*, *secus si injustum*, Marsil. *in lib.* 1. *n.* 121. *ff. ad l. Cornel. de sicar.*

Quare dicendum est non esse omnino negandum integrum esse discutere interdum cum debita reverentia, & humilitate literas Apostolicas, quando sequi possunt ex earum executione damna aliqua. ad Summum Pontificem instruendum de hujusmodi damnis, ita Cajet. *tom.* 1. *opuscul. tract.* 1. *cap.* 17. *§. ad secundam rationem*, Victoria *in relectione de auctor. Papæ*, *& Concilii*, *propositione* 22. *ratio*, qui Summus Pontifex potest aliquando propter importunitatem non concedenda concedere, ut ait gloss. *in d. cap. si quando*, *verb. qualitatem negotii*, ex quo deducitur rescripta ob importunas preces concessa, non executioni mandanda, quam intentionem voluisse habere concedentem notat Axeved. *l.* 14. *n.* 44. *t.* 3. *l.* 1. *novæ rec.* & præsumuntur rescripta subreptitia per nimiam importunitatem petentium obtenta, Sousa, *de cens. Bullæ Cœnæ cap.* 14. *disp.* 76. *n.* 3. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *c.* 13. *q.* 9. & Sanch. *de matrimonio l.* 4. *d. disp.* 7. *n.* 4. *vers. & melius.*

Suffragatur glossa, *in c. sunt qui opes*, *verb. non judicio* 12. *quæst.* 4. *& cap. tuæ*, *verb. importunitatem*, *de præbendis*, & *ibi* Imola *n.* 2. & Rebuff. *tit. de rescriptis art.* 2. *gloss.* 3. *versic. Item non valet electio*, dum volunt electionem factam ad importunum clamorem populi, non subsistere. Quinimo votum per importunitatem, & impulsum aliorum emissum non tenere, vult glossa *in c. sunt, qui opes*, *verb. non judicio* 12. *q.* 4 & Peralta *l. si quis, in princ. n.* 93. *ff. de legat.* 3. Sed verius est votum solum esse invalidum si fiat propter metum cadentem in constantem virum. Id tamen propterea asserunt, quia preces importunæ æquiparantur metui viri constantis. Quæ omnia quoad rem nostram, cùm rescripta per nimiam importunitatem aliquando extorqueantur, & ex consequenti non valeant, *cap. audact.* 8. *quæst.* 1. *c. unusq.* 22. *quæst.* 4. integrum erit literas Apostolicas examinare, ac diligenter contemplari, ut Summus Pontifex cum omni humilitate, atque obedientia de inconvenientibus fiat certior, arg. *c. si quando, de rescript. & l. si vendicari*, *C. de pœnis.*

Accedit Regum proprium esse occurrere violentiis, & excessibus vassalorum, *cap. Regum*, 23. *quæst.* 5. concordata *cap.* 26. Cabed. 1 *part. decis.* 76. *num.* 3. quando injustè à judicibus Ecclesiasticis ipsi opprimuntur, debent enim salva semper in omnibus Summi Pontificis auctoritate obviare violentiis à potestate Ecclesiastica illatis, ut resolvit Gregorius Lopez, quando injustè inferuntur, *l.* 13. *verb. Nin fuersa*, *tit.* 13. *part.* 2. Avendan. *de exequen. mand.* lib.

l. 1. c. 1. n. 32. versic. Nam cum. Joseph. de Sesse *de inhibit. c.* 8. §. 3. *n.* 25. & Morl. *in emporio juris, part. 1. tit. 2. quæst. 14. ex n. 5. cum sequentibus, & n. 9. cum duobus sequentibus*, ubi probat jure etiam posse defendi examen literarum Apostolicarum, quarum executio aliquando differtur, ut interim Summus Pontifex fiat certior de multis gravaminibus, quibus Hispani opprimuntur ex impetratione ipsarum literarum, quæ falsis precibus impetrantur. Quod fieri posse tradunt Covarr. *in practicis quæst. c. 35. n. 6.* Non enim est inconveniens differri executionem literarum, quando majus damnum timetur, aut scandalum ex earum executione sequitur, Navarr. *in c. inter verba. 11. quæst. 3. corol. 53.* Perez *in l. 2. tit. 6. l. 1. ordinamenti pag. 150. col. 1. in fine*, & Sotus *de tegendo secretum, memb. 3. quæst. 2. conclus. 1. & 2.* Adrianus *quolibeto 2. verb. pro solutione.* Nec obest mandari exequi ipsas literas sub censuris, quia non videtur superioris mandatum spernere, qui ex causa justa differt executionem, & ex consequenti non videtur incurrere censuram, juxta Cardinalem *in c. si quando, de rescriptis*, præsertim si interponatur supplicatio, quæ de jure canonico suspendit effectum, ut tradit Hostiens. *in c. pastoralis, de appellationibus*, & *ibi* Panormitanus *in §. verum, n.* 8. ubi Additionator, quod non puto verum, ex traditis *in c. ex literis, de in integrum restitutione*, ubi datur locus supplicationis ad Superiorem, sed pendente supplicatione mandatur sententia executioni præstita cautione, quòd omnia restituet, Afflict. *dec.* 341. Lancellot. *de attentat. part. 2. c. 19. n. 16. & 17.* Bander. *in tract. redditionum conclus. 20. n. 58.* Caldas Pereira *in l. si curatorem, verb. per quod, n. 32. de integ. restit.* & Velasc. *consult. 51. n. 28.*

Nihilominus interposita supplicatione, quando timetur scandalum, vel aliud grave damnum, differri potest executio literarum, quousque fiat certior Pontifex de præjudicio, quod sequitur ex literis impetratis, si mandentur executioni, & non retineantur à Regiis Tribunalibus, ut fit in Hispania, teste Covarr. *supra cap. 36. num.* 3. & apud Gallos, teste Rebuffo *in praxi beneficiali 3. part. signaturæ, verb. nec non jure patronatus, num. 12. & 36.* Cosm. *in pragmatic. sanct. in proœmio §. cæterùm, verb. enervantur fol.* 41. sicut etiam retinentur literæ contra decreta Concilii Tridentini, si quæ concedantur à Pontifice Maximo. Secus quando literæ Apostolicæ contra tertiam personam nullam continent violentiam, vel injustitiam; de qua non est opus Pontificem de novo informare: tunc enim, qui eas retinuerit, vel curaverit, ut non habeant executionem, nisi priùs approbentur, vel discutiantur, incidet in censuram hujus canonis, cùm sine ulla causa eas retineat, Sousa *cap. 14. disp. 76.* & patet ex verbis Bullæ.

262 Septima dubitatio, quid importent verba illa, *sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine?* Dic ad incurrendam hanc censuram non esse opus, ut hæc tria, beneplacitum, scilicet, consensus, & examen simul concurrant, sed sufficere, ut aliquid unum ex his tribus seorsum existat: cùm Bulla loquatur disjunctivè, & unumquodque eorum æquè Sedi Apostolicæ præjudicet, quamvis verba illa tria quasi idem sibi velint. Ubi nota non prohiberi hoc loco, ne Princeps, vel ejus Magistratus discutiant, aut examinent literas Apostolicas, sed solùm, ne prohibeant, vel impediant illarum executionem absque eorum consen-
263 su, vel beneplacito, aut examine. Quamobrem si petatur à Principe, vel ab ejus Magistratibus consensus, seu beneplacitum, debet apponi subscriptio: Placet, seu fiat, aut exequatur, quod si quis simpliciter determinet, ne literæ Apostolicæ habeant executionem, aut intendant omnes literas examinare etiamsi nihil contineant contra bonum commune, aut particulare, vel impediat, ne sine Principis, vel Magistratuum examine quasi ipsum ante executionem exigatur executioni tradantur, involvitur censura hujus canonis, Sousa *ubi suprà disp. 76. n.* 10. Marius Alterius *disput. 14. c. 2. verb. simpliciter fol. 656. & fol. 657. column. 1. versic. Respondeo, & primo dico, & versicul. Quartò dubitatur*, ubi vult mandantem alteri, ut 264
recurrat ad Curiam sæcularem ad impediendam executionem literarum, & aliorum decretorum ligari hoc canone; sicut & mandatarium ex verbis Bullæ: Qui per se, vel per alios publice, vel occultè prohibita commiserint; quamobrem non solùm mandantes, sed etiam rata habentes, quæ fuerint commissa nomine ipsius, incident in censuram saltem in foro conscientiæ, & in foro externo, si ratihabitio probari potest, argumento *c. cùm quis, de sentent. excommun. l. 6.*

---

§. XIV.

Excommunicatio decimaquarta contra impedientes literarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum executionem, & contra avocantes causas Ecclesiasticas ab Ecclesiasticis judicibus; sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui per se, vel alios authoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & literarum Apostolicarum prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliisque Judicibus Ecclesiasticis avocant, illorumve cursum & audientiam ac personas, Capitula, Conventus, Collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se de illarum cognitione tanquam judices interponunt. Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt ad revocandum, & revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolvi per statutum, vel alias compellunt, vel executionem literarum Apostolicarum, seu executorialium processuum, ac decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel suum ad id favorem, consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætentionum, seu etiam donec ipsi ad Nos informandos, ut dicunt, supplicaverint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes hujusmodi coram Nobis, & Sede Apostolica legitime prosequantur, etiamsi talia committentes fuerint Præsidentes Cancellariarum, Conciliorum, Parlamentorum, Cancellarii, Vicecancellarii, Consiliarii, Ordinarii, vel extraordinarii, quorumcunque Principum sæcularium, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, commendatarii, seu Vicarii fuerint.

EPITOME.

265 *Summa hujus canonis, & in quo differat à præcedenti.*

266 *Materia hujus canonis, quæ sit, & quot sint actiones principales prohibitæ, & quot accessoriæ?*

Causæ verò, quæ sint? ibid.

267 *Quot sint personæ contra quas fertur hæc censura.*
268 *Utrùm feratur hæc censura contra personas Ecclesiasticas & sæculares?*
269 *Sæculares Magistratus, & alii privati quomodo poterunt licitè se defendere, & causas suas contra Ecclesiasticos?*
270 *Advocare causas de uno Tribunali ad aliud quid sit, & quando fiat cum excommunicatione, & quando sine illa?*
271 *Compellentes actorem, aut reum, qui apud judices Romanæ Curiæ causas habent, ut acta facta revocent, utrùm incidant in hunc canonem? & quando non incidant?*
272 *Quæ causæ spirituales, vel Ecclesiasticæ possint tractari apud Magistratus sæculares sine excommunicatione?*
273 *An Magistratus laici cogentes judicem Ecclesiasticum, ut cesset à vi illata, vel inferenda, incurrant in hanc censuram?*
274 *Causæ mixtæ in quibus quæstio facti tractatur, sed additur aliquid juris spiritualis, an possint expediri sine metu excommunicationis à judice laico?*
275 *Non est integrum sæculari avocare causas Ecclesiasticas ob negligentiam judicis Ecclesiastici.*

265 HÆc excommunicatio est lata contra avocantes ad se spirituales causas à Summo Pontifice commissas virtute literarum Apostolicarum, & ita non obediunt mandatis illius prout debent, imò impediunt executionem tacitam literarum. In quo hæc censura præcedenti est similis, Suar. *hoc loco n.* 75. quoniam utraque fertur contra prohibentes, impedientes, & retardantes literarum Apostolicarum executionem. Differunt tamen ob diversos fines, quia in hoc canone propriè, & per se commendatur protectio, & defensio causarum beneficialium, decimarum, & aliarum causarum spiritualium, vel spiritualibus annexarum, ut judex, cui earum cognitio non competit, de illis nullo modo præsumat cognoscere, nec audeat se in illis expediendis intromittere.

Canon est universalis, cùm comprehendat omnes, & singulos, & neminem excludit, nam dictio *omnis*, & *singuli* includit omnes simul, & singulos separatim, & per se sumptos; & comprehenduntur tam sæculares, quàm Ecclesiastici cujuscunque Ordinis, status, & dignitatis fuerint, glossa *in c. ut circa, post medium, in verb. omnia, & singula, de electione l.* 6. & Rebuff. *super concord. in forma litera. executandat. Apost. In verb. omnia, & singula, pag.* 633.

Nec obest dicere hanc excommunicationem latam videri contra Principes, & Dominos sæculares se ipsos constituentes judices Ecclesiasticorum. Quia etiam extenditur ad personas Ecclesiasticas, si præsumpserint alia auctoritate, quàm Ecclesiastica se ipsas constituere judices personarum Ecclesiasticarum, Cajet. *in summa verb. excommunicatio cap.* 29. *in fine*, Navarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 70. *in principio*, ubi ait affici excommunicatione omnes committentes in hoc canone prohibita auctoritate judiciali laica.

Materia hujus canonis est sacrilegium contra Se-
266 dis Apostolicæ auctoritatem in causarum spiritualium, & spiritualibus annexarum cognitione, & in literarum Apostolicarum executione, ut inquit Cajet. *in summa verb. excommunicatio cap.* 30. Sayr. *lib.* 3. *de censuris cap.* 18. *num.* 2. Marius Alterius *excommunicatio* 14. *in principio, versic. materia.*

Actiones principales sunt numero quinque, quæ prohibentur, sive per se, sive per alium exerceantur. Prima, avocare causas spirituales, vel spiritualibus annexas, à quibuscunque Auditoribus, vel judicibus, Ecclesiasticis auctoritate propria & de facto prætextu quarumcunque exemptionum, gratiarum, vel literarum Apostolicarum. Secunda actio est impedire cursum, & Audientiam illarum causarum, vel impedire personas, Capitula, Conventus, Collegia volentia causas ipsas prosequi, ac se de illarum cognitione tanquam judices interponere. Tertia compellere partes actrices, quæ committi fecerunt prædictas causas ad revocandum citationes, inhibitiones, vel alias literas in eis decretas. Quarta compellere easdem partes actrices ad faciendum absolvi à censuris, & pœnis, contra quos inhibitiones emanarunt, aut ut consentiant eos absolvi. Quinta impedire quomodolibet executionem literarum Apostolicarum, seu processuum executorialium, & decretorum prædictorum, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel alia intentione, donec supplicaverint ad Summum Pontificem, aut supplicare fecerint ad ipsum informandum, nisi tales supplicationes prosequantur legitimè apud Sedem Apostolicam. Actiones autem accessoriæ prohibitæ, sunt tres. Prima præstare ad hæc enarrata favorem. Secunda consilium dare. Tertia præbere assensum. Hæc omnia patent ex tenore hujus canonis.

Causæ autem ad quas hujusmodi actiones interdicuntur, sunt tres, aut quatuor, beneficiales, videlicet Decimales, item causæ spirituales, aut spiritualibus annexæ. Quare, qui auctoritate propria ac de facto, id est, contra juris dispositionem ex propria voluntate, quia sic illis videtur, & placet, juxta illud cui pro ratione voluntas, aut prætextu exemptionum, vel aliarum gratiarum, & literarum Apostolicarum quarumcunque avocant ad se causas beneficiales, spirituales, nec non spiritualibus annexas, incidunt in hanc excommunicationem.

Ex quo sequitur non solùm ligari excommunicatione exercentes aliquam actionem ex prohibitis in hoc canone etiam sub prætextu quarumcunque exemptionum, sed etiam, qui absque illo prætextu, & ex mera voluntate, vel ex consuetudine sui officii, vel alio quocunque modo aliquid ex prohibitis exercent, ut deducitur ex verbis, *Auctoritate propria, & de facto.* quibus verbis ostenditur etiam incidere in hunc canonem, qui sine ullo omnino prætextu deliquunt. Et quamvis Pontifex dicat, auctoritate propria, & de facto, prætextu exemptionum facientes contra hunc canonem, ligari excommunicatione, & non meminerit illorum, qui sine ullo prætextu privilegiorum, & gratiarum avocant causas spirituales ab Auditoribus Sedis Apostolicæ; dicendum tamen est Summum Pontificem voluisse exprimere causam, quæ ut plurimum afferri solet ab avocantibus causas ad suum delictum tegendum, & cohonestandum; & ideo usus est verbis, *qui prætextu exemptionum, privilegium, & gratiarum prohibita committunt*, ut notum sit tales gratias, & literas Apostolicas, vel esse falsas, & re vera minime fuisse concessas, vel ut ostendatur nullius roboris esse, ac momenti. Adde verba illa, *Auctoritate propria, & de facto*, in principio hujus canonis posita, extendi ad illos, qui avocant causas sine ullo prætextu exemptionum, & ideo contra illos multo fortiùs excommunicatio locum habebit, ne ipsi sint melioris conditionis, cùm nullo prætextu se tueantur.

Porrò causæ spirituales coram Ecclesiastico judice tantùm cognosci, ac finiri possunt, ac debent: aliqua enim sunt spiritualia per essentiam; & eorum quædam sunt incorporalia, ut sunt virtutes, & dona Dei. Quædam corporalia, ut Reliquæ Sanctorum, *c.* 1. *&* 2. *de Reliquiis, & vener. Sanctorum.* Quædam sunt spiritualiá per causam, quia sunt causa gratiæ. Quædam dicuntur spiritualia, quæ dependent à potestate spirituali, ut absólutio à

censuris

censuris, *c. ad aures, de simonia*, & pretium recipere pro absolutione ab excommunicatione, materia est simoniæ, Suar. *de Religione tom.* 1. *l.* 4. *de simonia c.* 19. *n.* 6. *& c.* 50. *n.* 21. Reginal. *in praxi fori pœnitentialis l.* 23. *n.* 212. *in fine*, ubi idem docet de actu ferendi censuras, & quamvis glossa *in d. c. ad aures, verb. absolutionis*, opinetur posse excommunicatum pecunia redimere vexationem, ut absolutionem obtineat ab excommunicatione: oppositum tradit Innocentius *in d. c. ad aures*, quamvis Azor. *instit. moral. part.* 3. *l.* 12. *c.* 11. *versic. quæres*, putat esse probabilem opinionem glossæ, si excommunicato immineat aliquod præjudicium ex absolutione dilata, nimirum, quia speratur eligi, vel debet eligere: secus quando nullum sequitur præjudicium excommunicato; ex eo quòd absolutio differatur, sed de his alibi.

Ultra hæc, alia etiam sunt spiritualia ratione officii, qualia sunt ministeria Ecclesiastica, quæ ad divinum cultum feruntur, *c. ad nostram, de simonia*, ubi omnes actus procedentes à potestate ordinis sunt materia simoniæ, Suar. suprà *c.* 13. *n.* 2. *& c.* 9. *n.* 6. Denique reliqua, quæ cultui divino per benedictionem addicuntur, sunt spiritualia, quia benedictio à sola potestate supernaturali, & spirituali manat, Navarr. *in c. non liceat* 12. *quæst.* 2. §. 17. *n.* 7.

Annexa autem spiritualibus ea dicuntur, quæ connectuntur cum rebus spiritualibus, & ad illarum usum deputantur, puta jus patronatus. Quamobrem causæ omnes spirituales, & spiritualibus annexæ à judice Ecclesiastico judicari debent, quia annexorum, & connexorum idem est judicum. Gironda *de privilegiatorum, & exemptionum explicatione, n.* 750. & quamvis juris patronatus causa non est simpliciter spiritualis, sed spirituali tantùm juri conjuncta, non nisi à judice Ecclesiastico judicari debet, habetur *in l. Regia l.* 2. *tit.* 1. §. 7. & *ibi* Barbos. parens, & apud Hispanos *l.* 56. *tit.* 6. *part.* 2. Covarr. *practicarum c.* 36. Cabed. *de patronatibus Regiæ coronæ c.* 5. *n.* 5. *& c.* 49. *à n.* 1. *& decis.* 120. *n.* 3. *& aresti* 91. *part.* 2. & Caldas Pereira *in quæst. forensi. cons.* 5. *n.* 6. *&* 7. quibus probatur esse competens judex Ecclesiasticus in spiritualibus annexis, Marant. *de ordin. judic. part.* 4. *distinct.* 11. *num.* 8. & Carol. de Grass. *de effectib. clericalibus effectu* 1. *num.* 401. Atque ita quicumque præsumit avocare à judicibus commissariis Sedis Apostolicæ causam aliquam de decimis, de beneficiis, vel de jure eligendi, seu præsentandi, nec non conferendi, vel instituendi: similiter de jurisdictione Ecclesiastica, aut de Sacramentis, seu de censuris, vel de rebus rei spirituali annexis innodatur hac excommunicatione, etiamsi avocatio fiat sub prætextu quarumcumque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & aliarum literarum Apostolicarum.

Prætextus autem sub quibus avocantes se possunt excusare ab hac censura injustè, & ideo non excusantur ab illa, sunt sex. Primus est prætextus quarumcumque exemptionum. Secundus est prætextus gratiarum. Tertius prætextus literarum Apostolicarum. Quartus prætextus violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætensionum. Quintus prætextus informandi Summum Pontificem. Sextus prætextus supplicandi, aut supplicare faciendi, nisi supplicatione apud Summum Pontificem & Sedem Apostolicam legitime prosequantur, quæ omnia patent ex litera hujus canonis, Sayr. *c.* 18. *hoc loco n.* 2. *ad finem.*

267 Prima dubitatio contra quas personas feratur hæc censura? constat ex tenore illius, nimirum contra Præsidentes Cancellariam, Conciliorum, & Parlamentorum. Item contra Cancellarios, & Vicecancellarios. Similiter contra consiliarios tam Ordinarios, quàm extraordinarios quorumcumque Principum sæcularium, etiamsi Imperiali vel Regali dignitate præfulgeant. Fertur etiam contra Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, & vicarios, sive ipsi per se, sive per alios avocent causas spirituales, aut earum cursum impediant, & cæteras actiones tam principales, quam accessorias in hoc canone prohibitas exerceant.

Secunda dubitatio, an hæc censura feratur contra sæculares, & Ecclesiasticas personas? Responsio est affirmativa. Unde Ecclesiastici constituti à Principe sæculari jurisdictione laica, si causas Ecclesiasticas ad se avocaverint, incident in hanc censuram, (ajet. *in summa verb. excommunicatio c.* 29. quem sequitur Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 76. quod etiam tanquam probabile sentit Sayr. supra *n.* 5. quamvis cum Navarro *in manuali c.* 27. *n.* 71. §. *declaratio* 1. credat hanc censuram non extendi, nisi ad seculares tantùm, qui propria auctoritate judiciali, & laica exercent actiones hoc loco prohibitas, quæ sententia non omnino mihi satisfacit: quia hic canon indistinctè loquitur contra omnes avocantes causas Ecclesiasticas ad judicium sæculare. Confirmatur ex verbis ad finem canonis positis, quæ sic habent: *Archiepiscopi, & Episcopi.* Igitur non evadunt hanc censuram Ecclesiastici, qui causas Ecclesiasticas ab Ecclesiasticis judicibus avocant auctoritate sæculari ad se. 268

Non incidunt tamen in hanc censuram Ecclesiastici avocantes auctoritate etiam Ecclesiastica ad se causas Ecclesiasticas, eo quia avocatio, quæ hoc loco interdicitur, illa est, per quam libertas Ecclesiastica violatur: qualis non est per quam avocantur causæ Ecclesiasticæ ad Ecclesiasticum judicium: tunc enim non offenditur libertas Ecclesiastica, nisi quando alia, quàm Ecclesiastica auctoritate avocatio exercetur auctoritative, ut deducitur ex verbis illis hujus canonis ibi: *Auctoritate propria, ac prætextu quarumcunque gratiarum, excemptionum, ac literarum Apostolicarum*, Suar. suprà *n.* 75. Sayr. *num.* 5. citato.

Tertia dubitatio quomodo sæculares Magistratus, & alii privati poterunt licitè defendere, & causas suas contra Ecclesiasticos? Videtur respondendum de jure naturæ licitum esse protegere innocentes, præsertim Principibus, & Magistratibus contra potestatem Ecclesiasticam. Nihilominus hoc loco tollitur hic modus defendendi per verba hæc: *Etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliorum prætensionum.* Proinde talis prætextus non excusat ab hac excommunicatione, cùm ostendatur expressè in hoc canone alia via se defendendi, nimirùm per supplicationem, atque ita non est integrum Principibus, & Magistratibus impedire executionem quarumcumque literarum Apostolicarum, qui prætextu violentiæ prohibendæ, eo quòd in hoc casu per viam supplicationis violentia tolli potest. Sayr. *de censuris l.* 3. *c.* 18. *n.* 6. Nam quando violentia infertur à Magistratibus Ecclesiasticis, & ad illam tollendam sit eundum ad judices sæculares, illicitum est causam avocare, nisi priùs Ecclesiastici judices superiores requisiti, & rogati noluerint accurrere. Est enim in causis Ecclesiasticis gradatim ab inferioribus ad superiores eundum. *l. Imperatores* 21. *in principio, ff. de appellationibus*, Maranta *de ordine Judiciorum part.* 6. *c. de appellat. à n.* 368. Sigismund. Scaccia *de appellationibus quæst.* 7. *a principio*, ita nimirum, ut inter judices Ecclesiasticos ab Archidiaconis, & aliis inferioribus detur appellatio ad Episcopum, & ab Episcopo ad Archiepiscopum, *c. dilecti.* 66. *de appellat. & c. Romana, eodem titulo, in* 6. Azor. *instit. moral. l.* 5. *c.* 14. *part.* 1. *quæs.* 6. Atque ita si judex sæcularis prætermisso ordine hoc Ordinario 269

in tali causa se interponat, facit contra libertatem Ecclesiasticam, ad cujus judicem pertinet vim, & injuriam illatam tollere, & ideo ad judicem Ecclesiasticum per viam supplicationis recurrendum est, vel ad Sedem Apostolicam, ut patet ex verbis hujus canonis, ibi: *donec ad Nos informandos supplicaverint, aut supplicari fecerint.* quæ clausula posita fuit à Pio Quinto in Bulla Cœnæ edita anno de 1568. ad tollendum hunc prætextum satis communem. Itaque Magistratus sæcularis, qui hoc prætextu violentiæ prohibendæ literarume xecutionem impedierit, incidet in hanc censuram, si interrupto ordine servando in processu Ecclesiastico avocaverit ad se causam, Sayr. *de censuris d. c.* 18. *n.* 9. *&* 10.

Quòd si urget judex Ecclesiasticus, & sequitur injuria irreparabilis, vel quæ difficile reparari potest, & Summus Pontifex longe abest, & est periculum in mora, excusabitur à censura judex sæcularis, si causam Ecclesiasticam ad se avocet, Covar. *practicarum quæstionum c.* 35. *n.* 3. Gregorius Lopez *in l.* 13. *titul.* 13. *part.*... Parlador. *l.* 3. *diffic.* 9. §. 4. *n.* 24. & probatur ex *Clementina Pastoralis, de sententia, & re judicata, circa finem*, & deducitur ex *c. cùm contingat*, & *ibi* Abbas, *n.* 27. *de foro compet.* ubi licita est defensio, sequitur Sousa *disput.* 75. *de Bullæ Cœnæ n.* 5. *& sequentib. & disp.* 78. *n.* 3. *& n.* 5. ubi cum aliis vult quando judex Ecclesiasticus Regis supplicationem noluerit audire, nec violentiam voluerit auferre, licitum esse illum compellere per bonorum temporalium ablationem, quæ doctrina est etiam Covarruviæ *practicarum quæst. c.* 35. *n.* 3. §. *Adversus verò*, ubi pro hac parte refert Carolum de Graffis *l.* 2. *Regal.* & alios ab eodem Sousa relatos, dummodo causa sit magni momenti, quia in parvis, & in modicis non est conveniens, nec decet, cùm majus inde sequatur scandalum, quam commodum, nec modica sunt in consideratione. *l. si oleum*, §. *final. ff. de oleo legato*, *gloss.* 1. *in c. si proponente* 41. *de rescriptis.* Azor. suprà *l.* 6. *c.* 10. *quæst.* 3.

270 Quarta dubitatio avocare causas de uno Tribunali ad aliud, quid sit, & quando fiat cum excommunicatione, & quando sine illa? Hæc quæstio duas partes continet: quoad primam, avocare nihil aliud est, quàm trahere personas Ecclesiasticas, & eorum causas ad Tribunalia sæcularia, de quo loquitur tota ferè *causa* 11. *quæst.* 1. præsertim *c. inolita*, ubi Clericus, vel laicus, qui clericum convenerit, & traxerit coram judice sæculari est excommunicandus, & causam perdere debet, per textum *in c. si diligenti, de foro competenti*, Tusch. *lit. C. conclus.* 338. Marant. *de ordin. judic. part.* 4. *dist.* 11. *n.* 2. Carol. de Graffis *de effectib. clerical. effectu* 1. *n.* 413. & Erasm. à Cochier *de jurisd. ordin. in exemptos, part.* 4. *quæst.* 94. non tamen perdet causam ipso jure, sed per sententiam. Roland. *cons.* 23. *n.* 14. *l.* 2. Roman. *cons.* 369. *n.* 39. Villalob. *commun. opin. verb. clericus, n.* 97. Rebellus *de obligat. justit. part.* 1. *l.* 1. *sect.* 6. *quæst.* 6. *n.* 44. Nam verbum *amittat*, vel *perdat*, non intelligitur ipso jure, ut volunt Covarr. *in c. si hæredes, n.* 8. *de testamentis.* Tiraquell. *in l. si unquam, Cod. de revocand. donat. verb. revertatur, n.* 39. *&* 152. *&* 216.

Quod procedit quamvis actor, qui avocavit clericum, coram judice sæculari causam perdiderit: adhuc enim tantum solvere debet, quantum valebat ipsa causa, Socin. *in d. c. si diligenti, n.* 25. *versiculo, & prædicta, de foro competenti*, & ante illum Archid. *in c. placuit, n.* 1. & Turrecremata *ibidem* 11. *quæst.* 1. neque, qui traxit clericum coram judice laico, potest ampliùs pœnitere ad hoc, ut evadat pœnam jam incursam, ita Martin. Uran. *cons.* 32. *a n.* 28. *l.* 2. Carol. de Graff. *de effect. cleric. d. effectu* 1. *n.* 418. ubi *n.* 432. excusat actorem, qui nesciebat reum esse Clericum, dum illum traxit coram judice sæculari.

Avocare ergo causas spirituales, aut illi annexas à judicibus Romanæ Curiæ, non potest fieri sine excommunicatione hac, etiamsi prætextu quarumcunque exemptionum fiat avocatio, & quacunque alia ratione causæ Ecclesiasticæ avocentur sine dolo, sive metu, quia Bulla simpliciter excommunicat avocantes, nec modum præscribit: ideo afficit excommunicatio hæc omnes avocantes causas antequam deductæ sint, ut vult Navarr. *in rubr. de judic. n.* 68. *versic. Qua ratione, & n.* 69. Igitur multo magis afficiet avocantes causas postquam ad Tribunal Ecclesiasticum sunt deductæ, est communis.

Limitatur hæc resolutio in avocatibus de licentia Papæ, vel legitima alia ratione, secus, qui avocant auctoritate propria, ac de facto, contra quos lata est excommunicatio. Item non ligat avocantes à dictis judicibus causas non spirituales, sed temporales, & laicas, quia in hoc Canone est sermo de causis spiritualibus tantùm, & ubi aliqua exprimuntur tanquam interdicta, alia censentur concessa, si in prohibitis, & omissis non est eadem ratio, *l. maritus, Cod. de procuratorib. l. cùm Prætor, ff. de judiciis, c. nonne, de præsumptionibus*, ubi negationem unius esse affirmationem alterius habetur, & volunt D. Barbos. *in d. l. cùm Prætor, in principio, n.* 37. *&* 53. Perez per text. *ibi in l.* 9. *glossa* 2. *post principium tit.* 3. *l.* 4. *ordin. & l.* 1. *glossa* 5. *tit.* 15. *l.* 8. *ejusdem ordin.* Confert quod dicitur de reprobatione unius ex duobus propositis: tunc enim reprobans unum ex duobus, videtur includere approbationem alterius, ita Surd. *decis.* 195. *n.* 3. *& cons.* 2. *n.* 3. *& cons.* 56. *n.* 2. *& cons.* 151. *n.* 55. atque ita, cùm in hoc canone pœna feratur contra avocantes solùm causas spirituales; sequitur non ligare avocantes causas non spirituales, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, c.* 14. §. *tres regulas, n.* 1. *vers. item pœnam*, Marius Alterius *disp.* 15. *c.* 1. *fol.* 662. *col.* 2. *vers. hinc sequitur*, ubi addit, evadere hanc censuram Magistratum sæcularem, qui avocaret ab Auditoribus, & Commissariis Apostolicis per Papam, non ut Pontifex, sed uti dominus temporalis in suo dominio temporali virtute literarum Apostolicarum commissam causam, quia hoc loco veniunt causæ Ecclesiasticæ, aut spirituales, & spiritualibus conjunctæ, quas Papa committit ratione jurisdictionis spiritualis, quam habet.

Similiter excusantur ab hac censura avocantes causas supradictas à judicibus, qui non sunt Romanæ Curiæ, Ugolin. suprà *vers. tertio in excommunicatione*, neque, qui eas causas avocare intendit, sed non avocavit, quoniam verba cum effectu intelligenda sunt: non enim sufficiunt verba, ubi opus est facto. *l. qui decem*, §. 1. *vers. idem responsum, de solut.* glossa per illum textum *in c.* 1. *de eo qui mittit. in possess.* cum aliis, ut per Tiraquel. *in tract. de retract.* §. 1. *glossa* 16. *n.* 9. *circa finem*, & est commune dictum, ac proverbium: atque ita verba intelliguntur cum effectu. *l.* 1. §. *hæc verba ff. quod quisque juris, c. relatum, de Clericis non residentibus*, Tusch. *tom.* 8. *litera V. conclus.* 9. Cardos. *in praxi judicum, eodem verbo, n.* 5. & Thomas de Thomassetis *in floribus legum, regul.* 304. Et ideo si non avocavit, non incidit in hanc censuram, quio non sufficit, ut avocare conetur, nisi re ipsa avocet.

Sed quid si judices sæculares judicent debitores decimarum conventos apud ipsos? videtur hac in re judices gratiam præstare Ecclesiis: secus si recusent causas expedire. Quia maneret Ecclesia decimis privata, quod cederet in detrimentum Ecclesiarum, & clericorum. Nam si judex Ecclesiasticus impediatur cognos-

tur cognoscere de causa decimarum, & debitor parvi faciat censuras, patietur Ecclesia magnum detrimentum, si non sit integrum Ecclesiæ recurrere ad judices sæculares, & ab illis imploret auxilium ad cogendum debitorem. Navarrus tamen *cons. 1. quæst. 41 de constit.* putat posse clericum recurrere super decimis ad sæcularem Magistratum via possessorii, seu interdicti retinendæ, vel restituendæ possessionis, per ea, quæ priùs dixit in manuali *c. 27. n. 69.* Nihilominus negat licitum esse Clericis recurrere ad judices sæculares super decimis, & aliis spiritualibus causis directa via petitorii, per textum *in cap. decernimus*; ibi, *laicorum judicio, de judiciis*, per quem textum Clericus, nec de licentia Episcopi potest adire judices sæculares, nec illis se subjicere, Farinac. *in praxi crimin. quæst. 8. num. 4. vers. sublimita*, Surdus *decis. 26. n. 4. & cons. 122.* Nam quamvis Episcopus Romanus, id est, Summus Pontifex, negotia Ecclesiastica possit & alias causas laicis committere, ut notant Spino *in speculo testamentorum part. 11. rubr. n. 47.* & Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de favore clericorum personali §. 1. n. 34.* Quin etiam facultatem excommunicandi, Joannes Andreas *in c. 2.* ubi Gemin. *de præbendis in 6.* Episcopus autem nequit clericorum causas criminales sæculari delegare, Hostiens. *in d. cap. decernimus, n. 1.* Abbas *n. 4. & 5.* Decius *n. 25.* & Clarus §. *final. quæst. 41. vers. quarto.* imò nec clerico, & laico simul eas potest committere, Roland. *cons. 4. n. 4. vol. 1.* Scaccia *de judiciis lib. 1. c. 11. num. 39. & 41.* & alii, quibus accedit Barbosa *de officio, & potestate Episcopi, allegat. 108. n. 3.* Sicut non potest delegare causas spirituales laico simul conjuncto cum clerico, Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 32.* Ex quibus sequitur laicum ita conjunctum, nec etiam de causa criminali clerici posse cognoscere, Abbas *in c. significasti, de foro competenti*, Clarus & Farinac. *suprà*, Decian. *tract. crimin. tom. 1. l. 4. c. 9. n. 71.* & Segura Davalos *in director. judicum Eccles. part. 2. c. 11. n. 1.* igitur multo minus poterunt sæculares magistratus auctoritativè avocare eorum causas super decimis, & cæteris rebus Ecclesiasticis. quin per solam avocationem earum incurrant censuram, quoniam hæc est actio principalis prohibita sub pœna excommunicationis, ut vult Cajetan. *verb. excommunicatio c. 30.*

Non incurrunt tamen in censuram, qui patiuntur pro decimis pertrahi ad judices sæculares inviti; secus si trahantur voluntarii, & consentientes, ita Navarr. *dicto cons. 1. quæst. 42. de constit.* quia in canone sequenti excommunicantur trahentes, vel trahi facientes clericum, ut consentiat in suam jurisdictionem: ideo, si judex vi, vel metu, vel suasionibus, vel quovis alio modo petrahit clericum ad suum Tribunal locus est excommunicationi: quòd si judex nihil ad id cooperetur, & clericum sponte venientem recipiat ad suum Tribunal, non ligatur excommunicatione, Marius Alterius *de excommunicatione Bullæ Cœnæ disp. 16. cap. 1. fol. 681. column. 1. versicul. respondeo quando.*

271 Quinta dubitatio, utrùm compellentes actorem, aut reum, qui apud judices Romanæ Curiæ causas habent, ut acta facta revocent, incidant, vel non incidant in censuram? Pars affirmans incidere ostenditur in hoc canone, ex verbis sequentibus, quæ sic habent: *Quive partes actrices, quæ illas comitti fecerunt, & faciunt, ad revocandum & revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolvi, per statutum, vel alias compellunt.* quæ verba sunt accipienda ita, ut compellentes id faciant auctoritate publica, & judiciaria, non autem auctoritate privata. Quare privata persona, quæ per vim, & metum cogeret partes ad revocandum citationes, & inhibitiones, vel ad consentiendum, ut absolvatur adversarius, non incideret in hunc canonem.

Nec refert verbum, *per statutum, vel aliàs compellunt*, quæ dictio videtur extendi ad omnem modum, quo dicta actio fieri potest, sive publica, sive privata auctoritate ex vi, ac virtute dictionis *aliàs*, quæ diversimodè intelligi potest, & varias habet significationes, quarum illa una est, ut significet alium casum, & alium quemcumque modum. *l. qui testamento §. mulier, ff. de testamentis.* Nihilominus, cùm ibi dicatur *per statutum, vel aliàs compellunt partes actrices*, accipienda sunt verba de compellentibus per statutum, quòd sit publicâ; & judiciaria auctoritate, vel per alios similes modos compellendi eadem auctoritate judiciali; nimirum per decretum, vel præceptum, vel alios similes modos, quia dictio *aliàs* posita post statutum alios modos ultra statutum expressos auget, & ostendit, Achill. *decis. 1. de claus.* Caputaquen. *decis. 273. l. 1.* Flamin. *de resignatione l. 3. quæst. 6. n. 38.*

Idem dicendum est de compellentibus, vel facientibus partes actrices consentire, ut absolvantur contrarii, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis, auctoritate videlicet judiciali, vel saltem, ut consentiant illorum absolutioni, sive compellant directè, sive indirectè partes absolvi, aut ut absolutioni consentiant. Quapropter, si sæcularis occupet bona partium, vel partibus, aut consanguineis earum metum, aut gravamen inferat ad hunc finem, ut obliget, absolvi illos, contra quos emanarunt rescripta, aut ut faciat absolutioni consentire, incidet in hanc censuram, quia ex vi dictionis *aliàs*, intelligitur quicunque modus compellendi, ut deducitur ex *Clementina 2. versic. quomodolibet, de sentent. excommun.* nimirum realiter, vel personaliter, directè, vel indirectè.

Hæc autem compulsio, seu coactio potest fieri multis modis. Primò per metum cadentem in constantem virum: is est, quando aut mors ipsa, aut corporis cruciatus gravis, aut universorum bonorum, aut partis eorum amissio, aut magni emolumenti, aut lucri subtractio intentatur, Flaminius Parisius *de resignat. l. 13. quæst. 1. n. 54. & 56.* ubi ait timorem justum erga patrem esse periculum imminens filiis ob magnum amorem parentum erga filios, quod probatur ex Tiraquel. *in lege, si unquam, in præfat. n. 78. Cod. de revocand. donat.* Nam pater, & filius una, & eadem persona censentur. *l. ult. Cod. de impuber. & aliis substit.* Port. Imola *consil. 92.* sicut etiam justus metus est timor mortis consanguineorum, Bartol. *in l. de pupillo. §. si quis ipsi, n. 19. ff. de novi oper. nunciat.* qui metus directè incutitur filiis, & affinibus, indirectè autem patribus, & parti principali, cujus sunt affines, vel consanguinei, Flamin. suprà ex *n. 66. & n. 144. cum sequentib. usque ad n. 159.* & Francisc. Coriolan. Capucin. *de absolutione a casibus Bullæ in Cœna Domini n. 8. in fine*, Menoch. *de arbitrar. casu 135. in fine, & consi. 1. a n. 280.* Maricard. *de probationibus conclus. 1051. n. 54.* & Sanch. *de matrimonio l. 4. disp. 5. n. 20.* ubi volunt periculum amissionis omnium bonorum inducere justum metum. Quin etiam amissionem majoris partis bonorum, & de amissione magnæ rei, licèt non sit major bonorum pars, Covarr. *de spons. part. 2. §. 4. n. 18.* Aragonius *in 2. 2. quæst. 88. art. 3. §. pro explicat. hujus difficultatis.* Quare, qui partes actrices compelleret per statutum, vel aliàs, scilicet per decretum, mandatum, vel præceptum, vel per alios modos similes, quamvis non compelleret per metum justum, vel per vim absolutam, incurreret

reret in hanc censuram, prout constat ex hoc canone, & ex verbis, *quive partes actrices*, Marius Alterius *hoc loco*, *disp.* 15. *cap.* 2. *fol.* 663. *& sequenti.* Suar. *disp.* 23. *sect.* 4. *n.* 11. *&* 12.

Sed quid de non compellente partes, sed judicem ipsum Ecclesiasticum, ut revocet pœnas, quas imposuit, ut absolvat à censura, quam tulit? Marius Alterius negat incurrere compellentem in hanc censuram, quia textus loquitur contra compellentem partes, & nihil loquitur contra compellentem judices, igitur non debet extendi ad alios; *cap. nonne, de præsumptionibus, & l. cùm Prætor, in principio, ff. de judiciis*, & ibi Petrus Barbos. *num.* 37. *& n.* 53. Perez *in l.* 1. *glossa* 5. *tit* 15. *l.* 8. *ordinamenti*, Flamin. Paris. *l.* 5. *quæst.* 3. *n.* 202. post Felin. *in d. cap. nonne*, ex ea ratione, quia si voluisset comprehendere compellentem judices, illud expressisset: atqui non expressit; ergo noluit, argumento *legis unicæ*, §. *fin autem*, *Cod. de caducis, tollend.* Tiraquel. *in l. si unquam, verb. libertis, n.* 3. Menoch. *conf.* 1. *n.* 178. *& conf.* 140. *n.* 4. Surd. *decis.* 276. *n.* 10. *& decis.* 322. *n.* 22. Gonzal. *de mensibus, gl.* 9. §. 1. *n.* 33. ubi probat, quando legislator vult comprehendere aliqua, exprimit, sed non expressit; ergo noluit comprehendi, argum. *c. ad audientiam, de decimis. l. apud Labeonem* §. *ea enim, ff. de injuriis* Tiraquell. *de pœnis temperandis, caus.* 51. *n.* 87. Gutier. *pract. l.* 3. *quæst.* 22. *n.* 7.

Extat tamen censura contra compellentes per vim vel metum, judicem, & ab eo extorquent absolutionem censurarum, quas pronunciavit. Habetur in Concilio generali Lugdunensi à Gregorio Decimo lata, & refertur *in c. unico, de his, quæ vi, metusve causa fiunt, l.* 6. non est tamen reservata ejus absolutio; ut volunt Memoriale clericorum *c.* 9. *excommunic.* 46. & Barbos. *de offic. & potest. Episcopi. alleg* 50. *n.* 171. *vers. sexta*, post. Suar. *de censuris disp.* 23. *sect.* 4. *de excommunicationibus non reservatis in* 6. *n.* 11. *&* 12. ubi ait ad hanc censuram incurrendam satis esse qualemcunque metum illatum, quia lex non distinguit inter metum magnum, & parvum, ut docet Cajet. *c.* 41. quem sequitur Navarr. *in c.* 27. *n.* 125. dicens verum esse in foro conscientiæ: sed meliùs Suar. non distinguit inter forum conscientiæ, & externum, quamvis concludat tandem ibi sermonem esse de metu gravi: siquidem talis censura cadit in extorsionem absolutionis, quæ illam annullat ex vi illius capitis unici: atqui non nisi vis, aut metus gravis facit absolutionem nullam, quæ cadit in constantem virum: ergo de vi, aut metu gravi hoc est intelligendum, tam hoc loco, quàm suprà *vers. hæc autem compulsio.* Sed magis placet sententia Cajetani *d. c.* 41. dicentis de qualicunque metu id esse accipiendum, cùm lex non distinguat inter magnum, & parvum.

Non tamen sufficit ad censuram incurrendam, quòd metus inferatur, sed necesse est, ut absolutio cum effectu extorqueatur, quia textus non ligat inferentes metum ad hunc finem sed per metum extorquentes absolutionem. Non dicitur autem extorsio plena, nisi, ubi primum absolutio concedatur: quòd intelligitur tam de censura justa, quàm injusta, dummodo sit valida; quòd si censura simpliciter sit nulla, non ligabitur excommunicatione, qui revocationem illius censuræ extorqueret per vim, vel metum, cùm non fuerit censura vera, nec valida, Suar. *ubi suprà* Quemadmodum non erit locus excommunicationi, quando partes ex promissione alicujus commodi, aut præmii moventur ad consensum exhibendum sine ulla vi, aut metu, cùm nulla detur compulsio, aut coactio, quæ requiritur ad incurrendam hanc excommunicationem, Marius Alterius *ubi suprà fol.* 664. *col.* 1.

Sexta dubitatio, quæ causæ spirituales, vel Ecclesiasticæ possint tractari apud Magistratus sæculares excommunicatione? Ratio dubitandi est, quia laici jura Ecclesiastica usurpantes, & ipsis rebus Ecclesiasticis vim inferentes per judicem Ecclesiasticum sunt compellendi, Fusc. *de visitat. l.* 2. *c.* 21. *n.* 28. Boss. *in praxi crimin. tit. de sacrileg. n.* 7. Cardin. Tusch. *tom.* 4. *litera I. conclus.* 445. *n.* 19. *& conclus.* 446. *n.* 10. & probatur ex *cap. sicut in judiciis* 2. *de privilegiis*, ubi dicitur posse Ecclesiam laicos violentiam rebus Ecclesiasticis inferentes coërcere, quod extendunt ad invasores rerum mobilium, quæ in dominio sunt Ecclesiæ, ratione quarum Ecclesiasticus est competens judex, non tamen excludendo sæcularem, cùm sit casus mixti fori hujusmodi sacrilegium, & ideo inter eos sit locus præventioni, *cap. proposuisti, de foro competenti*, text. *in cap. cùm sit generale, de judiciis, & in cap. felicis, vers. per hoc, de pœnis, in* 6. Farinac. *in praxi crimin. quæst.* 8. *n.* 132. *& quæst.* 172. *n.* 16. Gutier. *practicar. l.* 3. *quæst.* 1. *n.* 13. Cardos. *in praxi judicum, verb. Sacrilegium, n.* 15. D. Barbos. *in l. Titia, n.* 51. *ff. solut. matrim.* & Bobadill. *in sua politica l.* 2. *c.* 18. *num.* 238. 272

Confert caput *si clericus, de foro competenti*, ex quo deducitur laicos invasores rerum clericorum coram Ecclesiastico judice conveniri posse, ut ab eo coërceantur, ut tradunt Abbas *in d. c. si clericus n.* 3. *& in d. cap. cùm sit generale n.* 4. Decius *in c. sicut, de privilegiis n.* 9. & incidat Ordinatio Lusitana *l.* 2. *tit.* 1. §. 5. *in principio*, Suar. *de pace in praxi tom.* 2. *prælud.* 2. *num.* 19. ex ea ratione, quia sicut laicus conventus super re, quam fatetur esse Ecclesiæ, convenitur coram Ecclesiastico: sic etiam conveniri debet coram eodem laicus, si fateatur rem esse clerici, & multo fortiùs procedet si conveniatur pro patrimonio, ad cujus titulum clericus fuit promotus. Quamvis non desint, qui fortioribus rationibus contendant minimè res clericorum gaudere privilegio rerum Ecclesiasticarum, Covarr. *l.* 1. *variar. c.* 4. *n.* 3. Decian. *in tract. crimin. l.* 6. *c.* 30. *n.* 23. & Caldas Pereira *in l. si curatorem, verb. implorandum, n.* 32. *in fine, C. de in integrum restitut.* Igitur sicut in aliquibus casibus judex Ecclesiasticus trahit coram se merè laicos, sic etiam apud judices, & Magistratus civiles causæ aliquæ Ecclesiasticæ tractari, & judicari possunt absque periculo hujus excommunicationis.

His positis, dicendum est non esse integrum apud Magistratus sæculares tractari de causis, quæ simpliciter sunt spirituales, neque principaliter, neque incidenter, ita Abbas *in cap. literas n.* 8. *de juram. calumn.* Ratio, quia principaliter tractatur de re spirituali, nimirum de ipso jure, ut habetur *in cap. causam, & cap. lator, qui filii sint legitimi, & c. tuam, de ord. cognit.* & *ibi* glossa *vers. ad forum Ecclesiasticum.* Id enim pertinet ad judicem Ecclesiasticum, cognoscere scilicet de omnibus, quæ propriè, ac verè spiritualia, & Ecclesiastica sunt, & de illis, quæ spiritualibus sunt conjuncta antecedenter, & consequenter; insuper de sacris observationibus, beneficiis, jure patronatus, decimis, & similibus: nec non de causis temporalibus Ecclesiarum, & clericorum, & de eorum criminibus, *c.* 2. *de foro competenti, c. decernimus, c. ac si clerici, de judiciis*, Covarr. *in practicis c.* 31. *n.* 2. ubi tradit exemptionem clericorum à potestate sæculari competere clericis de jure divino in causis verè spiritualibus: in causis autem temporalibus Ecclesiarum, & clericorum, & in criminalibus competere de jure positivo; atque ita cognitio rerum spiritualium nullo modo pertinet ad laicos Magistratus, nec rerum Ecclesiasticarum, & clericorum nisi ex delegatione Summi Pontificis, ex glossa *in d.*

c. decer-

c. *decernimus*; tunc enim per laicos censetur Summus Pontifex exercere suam jurisdictionem, argumento c. *qui per alium*, *de regul. jur. in 6.*

173 Septima dubitatio, an Magistratus laici cogentes judicem Ecclesiasticum, ut cesset à vi illata, vel inferenda, incurrant in censuram hujus canonis? Responde id adversari sacris constitutionibus, & ex consequenti judices civiles de causis spiritualibus, & Ecclesiasticis non posse judicare, neque Ecclesiasticos ad sua Tribunalia trahere pœnis propositis in judices Ecclesiasticos, & contrariam consuetudinem repugnare juri. Nam quando clericus, vel Episcopus aliquid commiserit, clericus ab Episcopo, & Episcopus ab Archiepiscopo puniri debet, & Archiepiscopus coram Primate conveniri potest, *c. ad reprimendam*, *de officio Ordinarii*, *& c. antiqua*, *de privilegiis*. atque ita cùm præter Episcopos adsit Archiepiscopus, nec non Nuntii Apostolici, vel Legati, si Episcopus jus non dixerit, datur locus recurrendi ad Superiores, servato ordine, ut vexationem tollant, & injuriam arceant. Quòd si contingat omnes in vi, & injuria propulsanda esse negligentes, recurratur ad Summum Pontificem, ut res Ecclesiarum negligenter administrantes coerceat. Nec propterea judex laicus in hoc casu de causa spirituali cognoscet, sed integrum erit illi causam ad Romanum Pontificem remittere.

Qua propter si ponamus Romanum Pontificem (quod nullo modo est credendum) fortè ex falsa informatione negligere canones sacros, & innocentes opprimere, & sæcularia jura usurpare, neque velle tueri populum ab his oppressionibus: adhuc sæculari judici non competit jus in Romanum Pontificem, qui omnium in terris est superior, & à solo Deo judicatur. *c. cuncta per mundum 9. quæst. 3. & c. si Papa dist. 40.* Decius *in c. significasti*, *n. 9. de elect.* Felin. *in c. nihil*, *n. 4. de præscriptionibus*, Bellarminus *de Romano Pontifice c. 26. in principio, & l. 2. de Concil. auctoritate c. 17.* Quin etiam *l. 2. de Romano Pontifice c. 30. prope finem*, cum aliis quos referens sequitur Illustrissimus Hispaniarum Primas *d. cap. si Papa*, si constiterit ipsum fuisse hæreticum, post mortem posse condemnari per successorem, non verò per Concilium: at verò, dum est in humanis à nemine judicari potest extra casum hæresis. Bellarm. *ubi proximè l. 2. c. 26. col. 805.*

Quid ergo remedii, si Pontifex deroget juri scripto civili, seu canonico? adhuc à laico non potest judicari, sed humiliter certior fieri debet, & rogandus cum debita reverentia, ut desistat ab incepto, & ne laicorum privilegia, ac jura velit negligere, aut abolere, Turrecrem. *in summa de Ecclesia l. 2. c. 106.* & Sylvest. *verb. Papa §. 4. ultra medium*, *vers. & idem.* Quòd si addas, Victoriam *de potestate Papæ, & Concilii*, *vicesima secunda propositione*, *n. 23.* existimasse resistendum esse Papæ, si vellet suis moribus Ecclesiam destruere; verbi gratia, si concederet beneficia pro pecunia; & sine causa abrogaret jus positivum, & alia simila in destructionem Ecclesiæ, ex eo, quia vim vi repelere licet jure naturali, licitum erit mandatis Papæ resistere, & executionem impedire, intercedente præsertim auctoritate publica Principis. Dicendum est verum esse vim vi repellere posse, quando aliquis, sive superior, sive privatus homo extra judicium violentiam infert auctoritate privata: secus cùm publica judicis auctoritate utitur, ut ait glossa *in lege, ut vim, ff. de just. verb. ut vim* ibi: *Ut vim scilicet injustè illatam ab aliquo privato*, *non illatam ab eo*, *cui subditi sumus.* per legem, *injuriarum*, §. 1. *ff. de injuriis*, *l. qui restituere ff. de rei vendicatione.* Sed quid, si à potestate, & injustè? Respondeo pati debemus secundùm M. &c. Sic ibi.

Idcirco si Summus Pontifex deroget sine causa humano juri scripto, & procedat publica auctoritate uti supremus judex, nullam vim infert, peccabit tamen, nec propterea injuria, quando fuerit illata vi, aut armis, aut simili modo repelli potest, sed debet tanquam pœna patienter sustineri.

Sed contra stat sententia Cajetani in ipso opere, in quo docet Pontificem esse super Concilio *c. 27.* dicentis resistendum esse in faciem Pontificis publicè lacerantis Ecclesiam, non quòd censeat posse aliquem esse supra Papam, aut habere auctoritatem in illum, sed per modum defensionis: secundùm quam cuilibet integrum est resistere injuriæ, & impedire mandata, & executionem illorum cum moderamine inculpatæ tutelæ, & cum debita reverentia, & obedientia Pontifici; sicut, si Princeps impatibiles injurias, ac violentias populo afferret, licitum esset resistere illi: ergo, & Summo Pontifici. Quare non est omnino damnanda praxis recurrendi ad Principes tanquam ad Conservatores boni communis, & ad defensores violentiarum suis vassallis illatarum injustè, ne vexantur iniquè, quòd in quibus casibus licitè fieri possit, diximus supra §. 13. *n. 218. vers. Porrò integrum erit ad Curiam sæcularem recurrere.*

Octava dubitatio, utrùm causæ mixtæ in quibus quæstio facti tractatur, possint expediri sine metu excommunicationis à judice laico etiam, quando aliquod jus spirituale adjungitur, v. g. quando Petrus ejectus fuit à possessione beneficii per vim, & agitur de recuperanda possessione, vel quando agitur judicio possessorio retinendi, & judex contra laicum procedit *Interdicto uti possidetis*, *vel interdicto unde vi*, & de his est tota controversia? Sunt, qui putent causas has esse spirituales, vel quasi spirituales, & ex consequenti avocantes ab Ecclesiastico judice illas; & se constituentes judices ad recognoscendum de illis, incidere in hanc excommunicationem, ex traditis *in Clementina 1. de caus. poss. & propriet. & Clement. 1. de sequestr. poss.* sequitur Butr. *c. final. de judiciis*, Beroius *in rubrica de judiciis n. 51.* & Covarr. *in practicis c. 35. n. 1.* ex ea ratione, quia causa possessoria rei spiritualis mixtam habens rationem proprietatis non nisi per judicem Ecclesiasticum est expedienda, cùm habeat admixtam cognitionem juris spiritualis, *c. tuam*, *de ordine cognitionis*, & Panormit. *in c. literas*, *de juramen. calumniæ*, teste Covar. *ubi proximè*, atque ita cùm in hoc casu requiratur summatim aliqua probatio alicujus tituli beneficii saltem apparentis, laicus judex non poterit cognoscere de causa possessoria beneficii Ecclesiastici, cùm nequeat justificare possessionem, per probationem tituli, & ideo judex sæcularis neque in interdicto *adipiscendæ*, nec *retinendæ*, nec *recuperandæ*, poterit cognoscere de causa possessoria, præsertim, quia controversia semper est inter clericos, qui ad judicem Ecclesiasticum debent recurrere, etiam quando causa possessoria non haberet quid spirituale, sed tota esse temporalis, & nihil haberet mixtum proprietatis. 174

E contrario autem alii opinantur hujusmodi causas competere judici laico, & ideo posse avocari à judice Ecclesiastico ad cognoscendum de illis sine periculo excommunicationis prætensis. Ratio, quia quando agitur super possessorio de re spirituali, non tractatur spiritualiter; ac propterea causa non est tractanda tanquam spiritualis; item, quia in causis spiritualibus non juratur calumnia, ut ait glossa *ibi*, *vers. Rebus spiritualibus*, ut in eodem textu statuitur; attamen si agatur possessorio pro re spirituali, juratur de calumnia: igitur tenet causam super possessorio non esse spiritualem. Consonat gloss. *in c. literas*, *de restitutione spoliatorum*, dicens jurari de calumnia in exceptionibus peremptoriis, seu dilatoriis, quæ in causa spirituali apponuntur: perinde, ac si non

tractetur in hoc eventu de re spirituali. Quam etiam sententiam tradit Archidiaconus *in c. frequens*, *de restit. spoliat. l. 6.* & *ibi* Joannes Andreas *super verb. in civilibus negotiis*, dicentes causam super possessorio de re spirituali non esse spiritualem, sed temporalem sequitur Barbat. *in c. cæterùm*, *de judiciis n.* 64. Unde infertur judicem sæcularem posse cognoscere de possessorio rei Ecclesiasticæ sine timore excommunicationis, cùm causa possessionis super re spirituali sit profana, quod etiam vult Innocentius *in d. c. cùm dilectus*, *de electione*, Ripa *in lege naturaliter §. nihil commune n.* 19. *ff. de acquirenda possessione*, *& l.* 3. *respons. c.* 36. *n.* 1. *&* 2. Aymon. Cravetta *cons.* 258. *n.* 1. *volum.* 2. & Mieres *de majoratu* 3. *part. quæst.* 11. *n.* 11. ubi refert in Regali Cancellaria ita fuisse decisum *l. Lusit.* & *ibi* Barbos. *l.* 2. *tit.* 1. §. 2.

Ex his duabus opinionibus secunda est probabilior in possessorio retinendæ, vel recuperandæ, non autem adipiscendæ. Ratio, quia quando agitur de adipiscenda possessione, exigitur saltem titulus coloratus, cujus cognitio competit judici Ecclesiastico, non autem sæculari; cùm sit quid spirituale, Navarr. *in c. cùm contingat*, *de rescriptis pag.* 154. & Corrasius *in paraphras. Sacerdot.* 1. *part. c.* 2. *n.* 8. Secundum quod fuit judicatum in Regali Cancellaria Pinciana. Concordat Covarr, *practicar. c.* 35. *n.* 1. *vers. ex quo patet*, ubi negat posse laicum cognoscere de causa possessoria beneficii, cùm necessaria sit probatio alicujus tituli apparentis ad justificandam possessionem, quod non cadit in potestatem laici judicis: secus si causa possessionis rei spiritualis, vel quasi spiritualis nihil proprietatis mixtum habuerit, quia tunc quæstio est facti, & non juris, ut declarant Bartol. Alexand. & Jas. *in l. quoties*, *Cod. de judiciis*, & Alexander *in l. Titia n.* 6. *ff. sol. matrim.* & alii, quos referens sequitur Menoch. *remed.* 15. *recuperandæ n.* 338. & Cevall. *commun. contra commun. q.* 504. quamvis Covarr. *ubi proximè*, non omnino huic sententiæ acquiescat, dicens etiam quando causa possessoria rei spiritualis nihil proprietatis mixtum habeat, non posse per judicem sæcularem judicari, quòd si judicetur, malè facere, ex regula *capitis secundi*, *de judiciis*, *& c. quanto*, *eodem titulo*, cui accedit Marius Alterius *de excommun. Bull. Cœnæ*, *disput.* 15. *c.* 3 *fol.* 667. *vers. secunda propositio*, ubi concludit etiam in hoc casu quando causa possessoria rei spiritualis nihil proprietatis mixtum habet, non posse judicari per sæcularem, quòd si judicet, ligari excommunicatione hujus canonis, præsertim quando agitur inter clericos. Nam causa possessoria rei spiritualis etiam simplex, dicitur Ecclesiastica, ut probari potest ex *Clement. unic. de caus. poss. & propriet.* *& Clement. unic. de sequest. possess. & fruct.*

Sed quid dicendum de consuetudine recepta? Covarr. *d. c.* 35. *n.* 3. ait posse ab his, qui à judicibus Ecclesiasticis vi, & censuris opprimuntur, Regios Auditores adiri, ut vim auferant, & cogant judices Ecclesiasticos ab inferenda vi desistere. Garcia *de beneficiis part.* 1. *c.* 2. *n.* 50. tradit judicem laicum cognoscere de possessorio beneficii retinendæ, vel recuperandæ, præsertim stante consuetudine; idque in Gallico Senatu observari. Nihilominus hanc sententiam & consuetudinem reprobant, Afflict. *l.* 1. *in constit. Neapol. rubr.* 67. *de judiciis*, *ex n.* 9. Rolandus *cons.* 23. *vol.* 2. idem Covarr. *d. c.* 35. *n.* 1. Gutier. *canon. quæst. l.* 1. *c.* 34. *ex n.* 16. Azor. *l.* 5. *c.* 24. *quæst.* 1. *part.* 1. *instit. moral.* & probatur, quia, ut dictum est, hæc causa est spiritualis, vel quasi spiritualis; ideo non potest trahi ad judices laicos, nec consuetudo opposita habet locum, nec vim, cùm ea, quæ sunt Ecclesiastici juris, laicus nequeat sibi vindicare, sive actor, & reus sint clerici, sive reus sit clericus; quia tunc debet conveniri coram judice Ecclesiastico, *c. qualiter*, *de judiciis*, & nullo modo ad sæculare forum trahi debet, etiam data Prælatorum negligentia, Mench. *de success. creat. l.* 3. §. 22. *limit.* 17. *n.* 68. Morla *in Emporio juris part.* 1. *tit.* 2. *de jurisdict. omn. judic. quæst.* 14. *n.* 3. Bellug. *in specul. Principum*, *rubr.* 11. §. *dubitatur*, *n.* 14. *& n.* 15. *vers. indifferenter*, *& rubr.* 18. *n.* 8. & plenè Carol. de Grassis *de effectibus clericalibus effectu* 1. *n.* 390. *cum sequentibus*.

Porrò, quando spoliator, seu turbator, & sic reus, vel uterque, tam actor, quàm reus, sint laici, difficultas est, an judex sæcularis possit cognoscere de causa spolii possessionis beneficialis? Negat Covarr. *d. c.* 35. *in* 2. *conclusione*, *vers. verùm*, *si diligenter*, posse coram judice sæculari hujusmodi causam tractari, ex ea regula, quæ tradit causas Ecclesiasticas apud judices Ecclesiasticos esse expediendas, *c. decernimus*, *de judiciis*; non tamen declarat etiamsi spoliator sit laicus. Nihilominus, quando laicus turbat, seu vexat clericum in possessione beneficii, illique violentiam infert, laicus judex est competens, potestque de hac causa possessoria beneficiali cognoscere, quia possessorium hoc non est verè beneficiale, sed temporale, Menoc. *de retinenda possessione*, *remed.* 3. *n.* 327. *& n.* 348. Cravet. *cons.* 258. *col.* 1. *&* 2. præsertim *n.* 4. quem sequitur Gutier. *l.* 1. *supra c.* 34. *ex n.* 42, dummodo cum possessione beneficii non sit cognoscendum de titulo principaliter: tunc enim non est competens judex laicus hujus causæ, quæ jam non est merè temporalis, sed habet mixtum spirituale, Covarr. *suprà in prima conclusione.* Menoch. *de retinenda remedio* 3. *n.* 328. Garcia *de beneficiis p.* 1. *c.* 2. *n.* 59.

Quando autem viget consuetudo, quod judices sæculares cognoscant etiam inter clericos de possessorio cujuslibet causæ spiritualis, & est alicujus Summi Pontificis literis comprobata, admitti debet, ut videre est apud Gallos, ubi hic usus Martini Quinti, & Leonis XI. literis confirmatus observatur, cujus meminit Francisc. Marc. *quæst.* 190. *& quæst.* 512. ubi testatur Curiam illam semper observasse usum illum; idem tradit Guillielm. *in c. Rainutius*, *de testamentis*, *verb. & uxorem*, *in secunda decis. n.* 331. & sic servasse curiam Neapoli, refert Afflict. *decis.* 2. *n.* 10. *&* 11. & & alii, quibus adhæret Gutier. suprà *ex n.* 22. ubi *n.* 46. addit laicum posse cognoscere de causa spirituali, cùm incidenter de ea agitur in causa sæculari, ex Bald. *in Authen. ei qui jurat. n.* 26. *vers. tu conjunge*, *Cod. de bon. auth. judic. possid*; quæ sententia est vera, quidquid contrà velit Covarr. *ubi supra*, vide Petr. Gregor. *de Republica*, *l.* 13. *c.* 1. *n.* 28. *vers. in Gallia remedium.*

Ultima dubitatio paucis expeditur, an quando ju- 275
dices Ecclesiastici sunt negligentes omnino in expediendis causis, integrum sit judici civili, & sæculari eas causas ad se avocare sine metu excommunicationis? Abbas *in c. qualiter*, *n.* 7. *de judiciis*, cum glossa *verb. Prohibemus*, omnino negat posse judicem sæcularem supplere negligentiam judicis Ecclesiastici, sed judicem Ecclesiasticum posse judicis secularis negligentiæ prospicere, ex eo fundamento, quia Ecclesia in temporalibus saltem in habitu habet potestatem, quàm in temporalibus potest exercere, & debet interveniente negligentia judicis sæcularis. Contrà verò judex sæcularis neque habitu, neque actu potest habere jurisdictionem in clericos, cùm sit hujus jurisdictionis incapax, argumento *c. causam*, *de præscriptionibus*, ubi laicus præscriptione nulla, etiam immemoriali, potest jus acquirere percipiendi decimas, cùm jus decimandi sit spirituale. Ideo non licet judici sæculari, negligentiam judicis Ecclesiastici supplere: non enim datum est minori emendare superiorem, Jason *in l. omnes populi*, *n.* 11. *ff. de just. & jur.* Hippol. *singul.* 182. Tiraquel. *de pœnis temperandis*,

temperandis, *in præfat. n.* 16. & inferior Superioris jura non potest tollere; Surdus *conf.* 58. *n.* 6. Brunor. à Sole *in locis communibus*, *verb. inferior* 4. & Azeved. *l.* 2. *n.* 56. *tit.* 14. *l.* 4. *nova recopil.* & honorem debent impendere minores majoribus, Cassaneus *in catalogo gloriæ mundi*, *part.* 2. *consid.* 10. Rebuff. *in tract. nominat. quæst.* 14. *n.* 49. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 284. Cùm ergo judex Ecclesiasticus sit major sæculari, non potest sæcularis corrigere Ecclesiasticum, nisi in casibus jure expressis, ut notat Innocentius *in c. diversitatem*, *de concessione præbendæ*; quare hæc sententia in praxi est admittenda; quam etiam tradit Abbas *in d. c. qualiter*, *de judiciis*, etiam judices Ecclesiastici in administranda justitia errent, non propterea ad judices civiles recurrendum est, ut dicitur ab Innocentio Tertio *in d. c. qualiter*, *de judiciis*, per hæc verba, *N. pro defectu justitiæ Clerici trahantur a laicis ad judicium sæculare*, *quod omnino fieri prohibemus.* Sic ibi, quo nihil clariùs dici potest.

Quòd si addas nullum aliud superesse remedium, nisi reccurrere ad Principes sæculares, ut injuriæ, & violentiæ repellantur? Respondeo nullam esse rationem ob quam existimemus diligentiores esse judices civiles Ecclesiasticis: atque ita nunquàm integrum erit sæculari Prætori causam spiritualem ad suum judicium avocare, cùm inferior in superiorem nullam habeat potestatem. Neque urget caput, *Administratores* 23. *quæst.* 5. dum ait his verbis. *Administratores sæcularium dignitatum*, *qui ad Ecclesiarum tuitionem*, *pupillorum*, *ac viduarum protectionem*, *rapaciumque refrænationem constituti esse procul dubio debent*, *quoties ab Episcopis*, *Ecclesiasticis viris conventi fuerint*, *eorum querimonias attentiùs audiant*, *& secundùm quod necessitas expetierit absque negligentia examinent*, *& diligenti studio corrigant.* Quoniam hoc solum ostendit Episcopo negligente, vel renuente, ad Regem posse recurri, ut moneat superiorem Ecclesiasticum, non autem, ut ipse rem judicet, ac definiat. Item cùm opus fuerit adjuvet Episcopum suum, juxta caput, *Principes*, 23. *quæst.* 5. ubi probatur officium Principis sæcularis esse adjuvare Episcopum suum sua jurisdictione temporali, ut superborum sæcularium, & inobedientium colla comprimantur per auxilium brachii sæcularis, ut habetur *in c.* 1. *de officio Ordinarii*, per textum *ibi*, *Publicum convocent auxilium*, *cùm opus fuerit*. quod possunt judices ordinarii implorare pro ultimo remedio, ut notant, Rolandus *consilio* 37. *n.* 5. *volumine* 2. Aviles *ad c.* 20. *Prætorum. gloss. usurpem*, *n.* 13. Suar. de Paz *in practica*, *tom.* 2. *c.* 3. *n.* 18. Franc. Molin. *de brachio sæculari Ecclesiastico præst. c.* 3. *per totum*, etiamsi addant Segur. *in Directorio Judicum Ecclesiast. part.* 2. *c.* 13. *n.* 37. & Salzed. ad Bernard. *in practica*, *c.* 154. *n.* 4. *in novissima editione*, posse quandocunque acclamare auxilium brachii sæcularis. Vide supra *vers. septima conclus. n.* 273.

---

§. XV.

Excommunicatio decimaquinta contra judices sæculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua Tribunalia, & libertatem Ecclesiasticam violant, vel interturbant, sic habet:

QUive ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcunque personas Ecclesiasticas, Capitula, Conventus, Collegia Ecclesiarum quarumcunque coram se ad suum tribunal, Audientiam, Cancellarium, Concilium, vel Parlamentum, præter juris Canonici dispositionem, trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quovis quæsito colore: nec non, qui statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quævis alia decreta in genere, vel in specie, ex quavis causa, & quovis quæsito colore, ac etiam prætextu cujusvis consuetudinis, aut privilegii, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint, vel factis, & ordinatis usi fuerint, unde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quovis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis, ac quarumcumque Ecclesiarum juribus, quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè præjudicatur.

EPITOME.

276 *Summa totius canonis, & in quot partes dividatur?*
277 *Materia hujus canonis, quæ sit? & quot sint actiones principales?*
278 *Judices sæculares trahentes personas Ecclesiasticas ad sua tribunalia incidunt in hanc censuram & qui veniant nomine personarum Ecclesiasticarum?*
279 *Judices laici in quibus casibus possint trahere licitè Ecclesiasticos ad sua tribunalia.*
280 *Personæ Ecclesiasticæ quo jure sint exemptæ à jurisdictione Principum sæcularium.*
281 *Decernentes aliquid contra libertatem Ecclesiasticam condendo statuta, constitutiones, & quævis decreta etiam prætextu consuetudinis, aut privilegii incidunt in excommunicationem.*
282 *Libertas Ecclesiastica quomodo dicatur violari directè, vel indirectè.*
283 *Ordinationes faciens contra libertatem Ecclesiasticam, quando non incidat in hanc excommunicationem? & quid de utentibus ordinationibus?*
284 *Consilium dantes, vel auxilium ad condenda statuta contra libertatem Ecclesiæ, quando incidant in hanc censuram.*
285 *Libertatem Ecclesiasticam violare facto ipso non ratione statutorum, an incurrant in hanc censuram?*
286 *Verba, fecerint statuta, ordinaverint, & publicaverint incidunt in hanc censuram, quomodo sint accipienda ostenditur?*
287 *Verba vel factis, & ordinatis usi fuerint sunt excommunicati ad quos extendatur.*
288 *Quæ statuta dicantur contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam.*

PRæsens canon est pars superioris, in quo agitur 276
de offensione libertatis Ecclesiasticæ, dum personæ Ecclesiasticæ trahuntur ad Tribunal sæculare, non quovis genere offensionis, sed per abusum officii, seu jurisdictionis temporalis, & ideo hæc censura solùm ligat eos, qui judiciaria auctoritate sæculari in personas Ecclesiasticas hoc modo abutuntur. Id enim significant illa verba, *ex eorum prætenso officio*; & extenditur ad statuta facientes, ex quibus libertati Ecclesiasticæ derogatur; contra quos extat similis prohibitio *in c. noverit*, *de sent. excomm.* ubi excommunicantur statutarii, & talium statutorum scriptores, non tamen ex communicatione reservata. An verò incidant in hanc excommunicationem, infrà dicemus. E quibus sequitur in duas partes canonem hunc principales dividi. Prima fertur contra offendentes personas, Ecclesias, communitates ex eisdem personis congregatas, ut Capitula, Collegia, & Conventus, non quovis genere offensionis, sed ex officio trahentes ea ad Tribunalia temporalia. Secunda ubi proceditur contra offendentes libertatem, & jura Ecclesiastica,

clesiastica, faciendo statuta, & ordinationes quovis modo libertati Ecclesiasticæ repugnantes, & quocunque colore, & prætextu etiam consuetudinis, ac privilegii.

277 Materia igitur hujus canonis est duplex sacrilegium. Primò offenditur libertas Ecclesiastica in personis quoad immunitatem fori, dum trahuntur ad tribunalia sæcularia. Secundò offenditur eadem libertas in quavis alia re per statuta, seu constitutiones, quod in secunda parte comprehenditur, & quoad personas canon est universalis, innodatque omnes, qui jurisdictione sæculari, vel ex officio, vel ad aliorum instantiam exercent aliquam actionem ex prohibitis hoc loco. Quia duobus modis solent Magistratus de aliqua causa cognoscere, vel ex officio, & motu proprio, nemine rogante, nec instante, vel ad instantiam partis, & utroque modo laicus vocans Ecclesiasticos ad suum tribunal ligatur excommunicatione.

Actiones principales prohibitæ sunt trahere, vel facere, ut trahantur, vel procurare ex prætenso officio directè, vel indirectè, ut veniant ad tribunalia sæcularia, ut patet ex tenore hujus canonis, ibi, *Trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quovis quæsito colore.* Ex quo verbo *indirectè* Navarr. *l. 5. de sent. excomm. concil.* 33. Prætor ad se accersiri fecit, consuluit Prætorem incidisse in censuram Bullæ Cœnæ, quod præceperit subdiacono, ne discederet ex quadam parte sui Palatii assignata parte illa pro carcere. Præterea quòd illum examinaverit tanquam principalem quoad se, & testem quoad alios, & illum constituerit tanquam reum. Facit quod tradit Graffis *c. 15. hoc loco, n. 127. verf. quæ ex eorum prætenso officio,* ubi ex Navarr. *ubi supra* tradit incidisse in hanc censuram Magistratum, qui traxit incolas Turris Severini ad suum Tribunal, illique imposuit obligationem quotannis solvendi cereum pro recognitione dominii; quia indirectè hanc obligationem solvendi posuit Abbati, & Monasterio, qui sunt personæ Ecclesiasticæ, Suar. *de censuris disp. 21. sect. 2. n.* 78. ex parte consonat, dum ait judices vocantes personas Ecclesiasticas non ad sua tribunalia, nec directè utentes officio, indirectè tamen videri eos traheres tanquam judices, si cogunt partes comparere, quæ non venirent, nisi vocarentur ab illis judicibus, & dum illos cogunt reddere rationem suarum actionum, quæ cùm sint Ecclesiasticæ, non competit earum cognitio, & indirectè illos puniunt, si eos detinent in tali, vel tali loco invitos, quæ omnia sub illis verbis indirectè, & quovis quæsito colore continentur.

278 His positis sit prima dubitatio, quando incidant in hanc censuram judices sæculares, qui personas Ecclesiasticas sive veras, sive fictas trahunt ad sua tribunalia? Responsio est affirmativa, quoties judices ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam partis Ecclesiastico trahunt. Ratio, quoniam Ecclesiastici gaudent privilegio, ut non conveniantur nisi coram judice Ecclesiastico, *c. si diligenti, de foro competenti.* Quin imò Ecclesiastici nec invitè, nec voluntarie possunt fori privilegio renunciare. *c. cùm non ab homine, & c. ac si clerici, in principio, de judiciis,* glossa *in c. cùm contingat interdum, & in c. perpendimus, in glossa penultima. de sent. excomm.* Unde nequit clericus sibi judicem laicum constituere. Covar. *in c. quamvis pactum, de pactis l. 6. part 2. in princip. n. 9. & pract. c. 33. n. 2.* Anast. Germ. *de sacror. immun. l. 3. c. 15. n. 51.* Doctor Barbosa *in l. alio §. eleganter n. 14. ff. soluto matrimonio,* Rolan. *conf. 4. n. 9. vol. 1. & conf. 12. n. 36. vol. 2.* etiamsi cum juramento consentiat. Alex. de Nevo *conf. 56. n. 1.* & Foller. *in pract. crimin. verb. audiantur excusatores n.* 38. non enim potest clericus fori privilegio renunciare, etiam de consensu Episcopi, secundùm glossam *in c. significasti, de foro competenti,* Roland. *d. conf. 4. n. 10. vol. 1. & conf. 12. n. 36. vol. 2.* etiamsi clericus sit primæ tonsuræ: is enim nec tacitè, nec expressè, nec cum juramento, nec de Episcopi consensu, nec etiam fatendo se laicum potest renunciare privilegio fori, ut probat cum aliis Far. *in praxi crim. p. 1. q. 8. ex n.* 10.

Diximus, etiamsi consentiat in judicem laicum cum juramento; adhuc enim nequit privilegio fori renunciare, quia quoties actus in favorem publicum prohibetur principaliter, non confirmatur juramento, Abbas *in d. c. si diligenti n. 22. verf. Octavus casus,* Covarr. *in d. c. quamvis pactum p. 2. §. 1. n. 1. & 5.* Gutier. *de juramento confirmatorio p. 1. c. 58. n. 15.* Matienso *l. 2. glossa 3. n. 15. & 17. tit. 2. l. 4.* Gomez *var. l. 2. c. 14. n. 24. & 27.* & alii quos referens sequitur Sanch. *de matrim. l. 1. disp. 32. n. 8. & 9.* dicens juramentum contra publicam utilitatem, non posse licitè observari, & subinde non opus esse relaxatione. Cùm ergo clerici, & Ecclesiasticæ personæ non possunt conveniri, nisi coram Ecclesiastico judici, neque possint huic privilegio renunciare, cùm sit introductum non in privatum favorem personæ, sed in favorem publicum totius ordinis clericalis, ut volunt Rolandus *d. consil. 4. n. 9. volum.* 1. Surd. *conf. 396. n. 14.* Scaccia *de judic. causar. crimin. l. 1. c. 11. n. 35. & 36.* Covarr. *in c. quamvis pactum. part. 2. in principio,* & alii quos referens sequitur Carol. de Graff. *de effectib. clerical. effect. 1. n. 43.* & Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de favore cleric. personali §. 2. n.* 21 non est dubium vexationem Ecclesiasticis afferri maximam, si traherentur coram judice laico: quare trahentes incidunt in censuram hujus canonis.

Quæstionis tamen est, quare privilegium, quo gaudent Ecclesiastici ne ad sæculare trahantur tribunal, dicatur juris publici, & toti ordini clericali censeatur concessum, cùm oppositum colligatur ex *l. si quis in conscribendo, Cod. de Episcopis, & clericis,* & ex *l. penult. Cod. de pactis,* ubi deciditur hoc privilegium renunciari posse, & de se esse renunciabile. Nam, ut patet ex *c. inolita, 11. quæst.* 1. in antiquis canonibus datum fuit privilegium clericis, ne ipsi clericos ad judicia publica pertraherent invitos, non autem volentes, teste Romano *consil. 197. n.* 5. Nihilominus quamvis à principio privilegium concessum fuerit clericis sub eo modo ne venire compellantur ad judicia sæcularia, ut videre est in Concilio Milevitano, cujus fit mentio *in d. c. inolita 11. quæst.* 1. ubi statuitur, quòd clericus, vel laicus, qui clericum convenit, & trahit coram judice sæculari, excommunicetur, & causam perdat. *c. si diligenti, de foro compet.* ubi Anchar. *n.* 20. & Butr. *n.* 20. per sequentes tamen Pontifices interdictum fuit, ut clerici etiam volentes nullo modo venire possent coram judice sæculari, ne id cederet in opprobrium, & in dedecus totius ordinis clericalis: quod redundaret, si clerici per tribunalia sæcularia traherentur: idcirco nequeunt privilegio fori renunciare, cùm hoc jus sit publicum, cui juri minimè derogatur pacto privatorum, ut expressè habetur *in d. c. si deligenti, de foro competenti.* Secus dicendum esset si jus fuisset privatum, quia tunc unicuique integrum esset juri suo renunciare, text. *in l. judex 42. ff. de minoribus l. ultim. §. penult. ff. ad Velleian,* & text. *in c. si de terra 6. de privilegiis,* ibi: *cùm liberum sit unicuique juri suo renunciare.*

Porrò hoc loco nomine Ecclesiasticorum, qui nequeunt trahi ad tribunalia sæcularia, sunt omnes, qui ratione Ecclesiæ gaudent privilegio fori, quales sunt clerici, Religiosi, seu Monachi Deo per professionem dicati, etiam conversi; quin etiam novitii ante professionem dicuntur Ecclesiastici, & gaudent privilegio fori, Graff. *decis. lib. 2. c. 49. num.* 27. Navarr. *conf. 5. de foro compet.* argum. capitis, *Religioso, § quamvis autem, de sentent. excommun. in 6.*

Sayr.

Sayr. *de censuris l.* 3. *c.* 19. *n.* 7. Et quoad clericos competit hoc privilegium illis de juri communi, ut patet ex *c.* 2. *de foro compet.* ubi ostenditur sæculares judices personas Ecclesiasticas condemnare, vel judicare non posse, quod procedit etiam quando clericus est delegatus Principis sæcularis: adhuc enim nequit judicare easdem personas Ecclesiasticas, aut clericos, Felin. *in cap. cum sit generale*, *n.* 44. *vers. & hinc est de foro compet.* Decian. *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 63. *&* 75. Bellet. *disquisit. cleric. part.* 1. *tit. de favore clericorum personali*, §. 3. *numero* 34. & Farin. *in praxi crimin. quæst.* 8. *num.* 46. *vers. Amplia* 22.

Hoc idem patet ex eodem *c.* 2. per textum ibi: *Aut clericum ullum*, hoc est, etiam primæ tonsuræ. Per quem textum clerici in minoribus etiam gaudent privilegio fori, & in civilibus, & in criminalibus sunt exempti à potestate sæculari. Decian. *supra d. c.* 9. *n.* 21. *&* 27. Alexand. de Nevo *cons.* 56. *n.* 1. Menoch. *de arbitr. casu* 246. *n.* 1. Covarr. *d. cap.* 31. *n.* 5. *in fine*, *& cap.* 32. *n.* 1. Guttier. *de juram. confirmat. part.* 1. *cap.* 17. *n.* 12. Humad. *l.* 23. *gloss.* 5. *n.* 3. *tit.* 6. *part.* 2. & Farin. *d. quæst.* 8. *n.* 1. Quare communiter peccare judices sæculares, & contra justitiam, si judicent de rebus spiritualibus, & de personis Ecclesiasticis, tradit Francisc. Coriolan. Capuccin. *in tract. de casib. reservatis.*

Hodie tamen secundùm Concil. Trident. clerici primæ tonsuræ, vel in minoribus tam in civilibus, quàm in criminalibus, non gaudent privilegio fori, nisi habeant beneficium Ecclesiasticum, aut deferant habitum clericalem, & Tonsuram, simulque de mandato Episcopi alicui Ecclesiæ inserviant, aut in aliqua Gymnasio quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versentur. Quòd si hujus modi clerici primæ tonsuræ, seu in minoribus habeant pensionem gaudere privilegio fori, volunt Mart. *de jurisdict. part.* 2. *c.* 32. *n.* 45. Crescent. *decis.* 14. *de sentent. & re judicata*, & Salzed. *in pract. c.* 67. *n.* 10. Sacra tamen Congregatio censuit non gaudere, si habens pensionem, ut clericus, non defert habitum, & tonsuram, sequitur Flaminus *de resignat. l.* 1. *quæst.* 11. *n.* 76. *& l.* 2. *quæst.* 15. *n.* 15. Azaved *l.* 1. *n.* 5. *vers. sed an pensio, tit.* 4. *l.* 1. *novæ recopil.* Garcia *de beneficiis part.* 1. *c.* 5. *n.* 70. & Gonzal. *de mensibus gloss.* 5. §. 5. *n.* 6. Aliter enim non sunt exempti à jurisdictione sæculari, & ex consequenti sine periculo excommunicationis possunt trahi ad tribunalia sæcularia; sicut etiam possunt recipientes clericatum, beneficium, vel servitium in aliqua Ecclesia post delictum commissum, si constet suscepisse in fraudem, ut se eximerent à jurisdictione sæculari.

Secus si constaret sine ulla fraude ac malitia post commissum delictum fuisse promotum ad clericatum: tunc enim hujusmodi ordo illum eximeret à jurisdictione sæculari, Gomez *tom.* 3. *variar. c.* 10. *num.* 5. Avendan. *l.* 1. *de exequen. mandat. c.* 22. *n.* 12. Covarr. *pract. c.* 32. *n.* 4. Menoch. *de præsumptionib. l.* 6. *quæst.* 76. *n.* 35. Azeved. *l.* 1. *n.* 3. *tit.* 4. *l.* 1. *novæ recopil.* Farin. *in praxi d. quæst.* 8. *a n.* 104. Nam regulariter receptio clericatus, vel servitii in aliqua Ecclesia post delictum commissum non liberat à judice sæculari, & ideo potest puniri non obstante privilegio fori, delinquens, nisi omnino constet de facto, quòd nulla fraus, aut malitia intervenerit. Idem dici potest de deputatis sine fraude ad aliquod hospitale auctoritate Prælati, si de ejus licentia fuit erectum. Gaudent enim exemptione à jurisdictione sæculari, Carol. de Graff. *de effectib. clericat. effectu* 1. *n.* 117. & Valasc. *cons.* 105. *n.* 32. Non tamen sufficit ad gaudendum fori privilegio quòd tonsuratus inserviat bis, vel ter Ecclesiæ, aut hospitali, quia verbum, *inserviat*, significat actum perseverativum in servitio

præstando, ut post alios decidit Cened. *pract. & canon. quæst. l.* 1. *quæst.* 4 *n.* 2.

Secunda dubitatio, seu limitatio primæ dubitatio- 279
nis, quando possint judices sæculares trahere ad suum judicium personas Ecclesiasticas sine metu excommunicationis, quod aliquando posse fieri ostenditur ex verbis hujus canonis, quæ sic habent: *Præter juris canonici dispositionem.* Per quæ verba non ligantur excommunicatione hac judices sæculares, qui in casibus jure permissis licitè personas Ecclesiasticas trahunt ad sua tribunalia, Navarr. *in manuali c.* 27. *n.* 70. *versic. Tertia, quod per verba illa.* Primus ergo casus est, quando persona Ecclesiastica post crimina commissa sicuti incorrigibilis traditur puniendus judici sæculari, *c. nec licuit, distinct.* 22. accepta tamen priùs licentia à superiore Ecclesiastico, cui competit judicare an sit incorrigibilis, nec ne? Sayr. *ubi supra d. c.* 19. *vers. secundus est.*

Secundus casus est in causa reconventionis, nam tunc si clericus laicum conveniat coram judice sæculari, integrum est laico clericum ipsum coram eodem judice reconveniri, glossa *in c.* 1. *in verb. super suis, de mutu. petit. & in c. ac si clerici; in verb. non tenet, de judiciis, & in c. multi, in verb. seculari* 2. *quæst.* 1. Bartol. *in Authent. & consequenter, col. final. Cod. de sententia, & interlocut. omni. judic.* Bald. *in l.* 2. §. *sed si agant. ff. de judiciis, & in c.* 1. *in tit. de controvers. investit. apud pares terminanda, in usibus feud.* Lapus *allegat.* 118. *quæritur non levi et col.* 2. *gloss. final.* Et quamvis Cardinalis *in Clement. sancimus, in* 5. *col. de electione*, & Gemin. *in c. cujus. in agendo*, 3. *quæst.* 8. doceant clericum non posse coram judice sæculari reconveniri; nihilominus contrarium est dicendum, Dueñas *regul.* 102. Felin. *in d. c. ac si clerici n.* 9. *vers. & ita tenet*, Curtius junior *in l. secundo*, *n.* 48. *ff. de jurisdictione omnium judicum*, Villalob. *commun. opin. verb. clericus n.* 72. & alii, quos referens sequitur Farin. *d. quæst.* 8. *n.* 99. & habetur *in l. Regia l.* 2. *tit.* 1. §. 1. *& in l.* 57. *tit.* 6. *part.* 1. ubi Gregor. *verb. sili deve, & l.* 4. *tit.* 3. *part.* 3. quod etiam servatur in tota ferme Europa; atque ita potest sæcularis judex pergere ad condemnationem, non tamen ex ea causa poterit clericum de persona astringere, quia hoc competit Ecclesiastico judici, ita Francisc. Vivi *decis.* 49. *n.* 4. *&* 5. & Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit.* 7. *de clericis, & sacerdotibus n.* 87.

Quod extenditur etiam quando reconventio fit nedum super eadem re, sed etiam super omnino diversa, Francisc. Vivi. *d. decis.* 49. *n.* 5. tunc enim clericus conveniens, & reconveniens coram judice laico sæcularibus etiam legibus tenetur, secundum Menchac. *Illustr. quæst c.* 5. *n.* 19. *&* 22. Non tamen in causa criminali, in qua clericus, nec etiam civiliter potest apud sæculare judicium reconveniri, Decian. *tract. crimin. l.* 4. *cap.* 9. *n.* 17. Camil. Borrel. *d. tit.* 7. *n.* 84. Barbosa *in l. qui prior. n.* 86. *ff. de judiciis.* Caldas tamen Pereira *quæst. forens. l.* 2. *quæst.* 51. opinatur posse clericum reconveniri civiliter pro crimine ex ordinatione Regia, *d.* §. 1. *ad finem. ibi, quando civelmente se demandarem*, sequitur Barbos. *in d. l. Regia* §. 1. *n.* 9. *ad finem.*

Tertius casus est in quo laicus potest cognoscere de causa clericorum interveniente licentia Summi Pontificis si forte cuipiam laico causam deleget, tunc enim excusatur judex à censura, argumento capitis *illud* 10. *quæst.* 3. Ugolin. *hoc loco* §. 1. *n.* 3. *vers. Primum igitur*, Sayr. *de censuris d. c.* 19. *n.* 5. & Marius Alterius *disp.* 16. *l.* 5. *cap.* 1. *vers. tertius casus*, ex Abbate *in c.* 2. *n.* 12. *de foro compet.*

Quartus casus est in causa feudi, ex *cap. transmissa, de foro compet.* ubi dominus feudi judex est com-

petens

petens in feudorum controversiis, Menoch. *cons.* 2. *n.* 20. & 21. aut ejus judex temporalis, quia ratione feudi Ecclesia, & clerici domino subditi manent, Clarus in §. *feudum, quæst.* 90. *vers. sed quid si vassalli*, Villalob. *commun. opin. verb. clericus n.* 27. Carol. de Graff. *de effectib. clerical. effectu* 1. *n.* 718. Duennas *regul.* 321. Perez *l.* 8. *tit.* 1. *lib.* 3. *ordinamenti pag.* 479. Azeved. *l.* 6. *tit.* 1. *lib.* 4. *novæ recopil.* Surd. *cons.* 193. *n.* 1. & *consil.* 396. *n.* 8. Farin. *d. quæst.* 8. *n.* 21. quod procedit, quando de proprietate agitur, & quando etiam de sola possessione est controversia, Carol. de Graff. *supra n.* 732. & Farin. *dicta quæst.* 8. *nu.* 22. *versic.* & *hoc sive addatur*, quibus accedit Sousa *disput.* 82. *vers. tertius casus est*, ubi addit hoc non procedere contra clericum, quando agitur de amissione feudi criminaliter, vel civiliter propter crimen, quia tunc casus pertinet ad Prælatum. Marta *de jurisdict.* 4. *part. cent.* 1. *casu* 16. *n.* 13. Similiter, si negetur feudum ad dominum pertinere, vassallus non poterit conveniri coram domino, nisi priùs jurisdictionis fundamentum terminetur, Menoch. *dict. consil.* 2. *num.* 95. & *consil.* 301. *num.* 54. & *consil.* 312. *num.* 16. & Carol. de Graff. *d. effectu* 1. *num.* 734.

Quintus casus est quando laicus fuit citatus coram judice laico, & postea factus est clericus, debet in civilibus tantùm respondere coram laico judice, per legem Regiam *l.* 2. *tit.* 1. §. 3. ibi, *quanto ao civil somente, emais nam.* Gama *de sacram. præstandis ultimo supplicio damnatis, quæst.* 5. *n.* 27. Valasc. *cons.* 48. *ex n.* 7. Similiter clerici succedentes in causam jam inchoatam coram judice laico, coram eodem eam prosequi tenentur, Ugolin *supra hoc loco* §. 1. *n.* 6. ubi testatur de magis communi.

Sextus casus liberat partes, quæ instanter urgent, ut trahantur: nam Bulla loquitur de judicibus, ut constat ex his verbis: Quive ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam partis. Quæ verba ostendunt de judicibus Bullam loqui, quia partes neque ex officio, neque ad instantiam partis trahunt coram se, sed coram judice ad suum tribunal: igitur non incidunt partes, quæ instant, ut trahantur, Ugolin. *d.* §. 2. *n.* 11. Marius Alterius *supra disput.* 16. *c.* 1. *fol.* 681. ubi tradit non ligari excommunicatione partes, aut earum procuratores instantes apud judicem sæcularem, ut clerici trahantur ad suum tribunal: neque judicem ipsum incidere in hunc canonem, si ex amicitia, & absque illa coactione, & nullo modo ex officio, vel ad instantiam partis induceret clericum ad comparendum coram se ad extinguendam controversiam; sicut non incurrit, si admittat clericum sponte accedentem ad suum tribunal; quia excommunicatur trahens, vel trahi faciens, vel procurans trahi, sed judex iste nihil ex prohibitis fecit: igitur non incurrit. Pro reliquis casibus, in quibus licitè possunt clerici conveniri coram judice laico, dixi *part.* 1. *de obligationibus moderatorum Reipublicæ l.* 2. *disp.* 4. §. 4. *ex n.* 342. *usque ad n.* 381.

Tertia dubitatio, quo jure à jurisdictione sæculari
280 personæ Ecclesiasticæ sint exemptæ? dixi 1. *p. de obligat. moderatorum Reipublicæ l.* 2. *disp.* 4. §. 3. *n.* 313. 315. & 319. Ideo paucis nunc accipe secundùm aliquos esse exemptos Ecclesiasticos à jurisdictione sæculari jure divino, & naturali, ita Innocentius, & Hostiensis *in c.* 2. *de major. & obed.* Joan. Andr. *in cap. quamquam verbo divino, de censibus*, & ibi *gloss. l.* 6 Probatur ex *Psalmo* 114. ibi, *nolite tangere Christos meos*, id est, unctos meos, hoc est, Clericos Deo dicatos. Non aliter, nisi, quia sunt liberi à potestate sæculari. Juvat Bonifacius Octavus *in d. c. quamquam, de censibus*, ubi exemit à potestate civili Clericos non solùm humano, sed etiam divino jure.

Secundùm verò alios, qui negant Ecclesiasticos esse exemptos à potestate civili in rebus ad gubernationem temporalem pertinentibus; asserunt autem esse exemptos jure Canonico, & non solo Civili, ita Medina *de restituendis, quæst.* 15. Sotus *in* 4. *dist.* 25. *quæst.* 2. *art.* 2. *conclus.* 3. 4. & 5. Bannes 2. 2. *quæst.* 67. *art.* 1. Covarr. *practicar. c.* 31. *n.* 2. *vers. prima conclusio*, & *l.* 2. *variar. c.* 20.

Inter hos ita discordes, concors est sententia, ante omnem humanam legem fuisse, & esse Clericos, & Ecclesiasticos exemptos à potestate sæculari in iis, quæ vere, ac propriè spiritualia, & Ecclesiastica sunt: in aliis autem temporalitatem quodammodo concernentibus, aut tangentibus, exemptionem clericorum, vel Ecclesiasticorum, multo veriùs est non esse juris divini, sed positivi. Utraque pars placet Cardin. Bellarmino *tom.* 1. *l.* 1. *de clericis, c.* 20. Molinæ *de justitia, tract.* 2. *disp.* 31. *conclusione* 1. & 3. Lessio *in simili tractatu, l.* 2. *c.* 33. *dub.* 4. Anastas. Germon. *de sacrorum immunit. l.* 3. *c.* 15. *a n.* 36. Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 739. *n.* 2. Probatur quoad primam partem, esse scilicet hanc exemptionem juris divini, ita ut eidem per humanam legem derogari non possint, volunt Navarrus *in c. novit, de judiciis, notabili* 6. *n.* 6. & 32. Perez *l.* 2. *vers. quæro utrùm l apa, tit.* 1. *l.* 3. *ordinamenti.* Anastas. Germon. *supra d. c.* 15. *n.* 15. *cum sequentibus*, Garcia Mastrill. *Siciliæ decis.* 159. Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 5. *c.* 12. *quæs.* 1. & Paul. Comit. *responsmoral. l.* 1. *quæst.* 92. Soar. *de defens. fidei, l.* 4. *c.* 2. *n.* 11. *fol.* 381. & *sequent.*

Confirmatur ex glossa *in c. si Imperator* 96. *distinct.* quæ vult clericos nunquam fuisse sub jurisdictione sæculari, & constitutiones, quæ de hoc loquuntur, potius delaratorias esse, quam de novo promulgatorias, Felinus *in c.* 2. *col.* 1. *de major. & obed.* Roch. de Curt. *in c. ult. de consuetudine*, & Covarr. *pract. quæst. c.* 31. *n.* 1. Quare si post Adventum Christi Domini judicandi Clericos potestas fuit penes sæculares, hoc fuit de facto, & ex usurpatione, ita Cataldus *de Imperat. quæst.* 50. *n.* 13. & Jodoc. Cocci. *in thesauro Catholico, part.* 1. *l.* 7. *de Hierarchia Ecclesiast. artic.* 22. En quia Ecclesia non erat potens viribus ad resistendum. Bald. *in c. si clericus, n.* 3. *de pace tenenda in usibus feud.*

Quoad secundam partem, exemptionem videlicet clericorum esse juris positivi in rebus temporalibus, quæ ad spiritualia non pertinent, docent in specie Covarr. *d. c.* 31. *num.* 2. Mench. *Illustr. c.* 22. *à n.* 8. & *de successionib.* §. 22. *n.* 58. Morla *in Emporio juris, part.* 1. *tit.* 2. *quæst.* 12. *n.* 3. Valasco *cons.* 100. *n.* 8. Mexia *ad pragmaticam Regiam, conclus.* 5. *n.* 55. per textum *in c. omnis anima, de censibus.* pro qua opinione consuluit Rolandus *cons.* 23. *vol.* 2. *n.* 6. & alii, quos referens sequitur Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 550. *vers. sed contrariam*, & Marius Alterius *d. disp.* 16. *l.* 5. *c.* 2. ubi de his latè.

Quarta dubitatio, an decernentes aliquid contra 281
libertatem Ecclesiasticam condendo statuta, & ordinationes etiam prætextu cujusvis consuetudinis, aut privilegii incidant in hunc Canonem? Placet affirmare, ut patet ex tenore ipsius canonis ubi excommunicantur facientes statuta, ordinantes, publicantes, vel factis, & ordinatis utentes; undes libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur. Res igitur hoc loco prohibitæ sunt statuta, pragmaticæ, constitutiones, & decreta tam in genere, quàm in specie.

Est ergo statutum jus quod unaquæque civitas sibi statuit, habetur *in* §. *jus autem civile, Instit. de jur. nat. gent. & civil.* Ordinationes autem sunt idem quod statutum, sed vocantur à fine, siquidem per ordinationes mores in iis, pro quibus fiunt, ordinantur. Consti-

tur. Constitutiones verò, quamvis propriè sint leges generales, hoc loco idem valent atque statuta, & pro legibus communibus alicujus Regni, & civitatis accipiuntur, & sumuntur, quoad præsens institutum pro eodem, quasi dicat, Canon hic: Qui leges aliquas fecerit, vel statuta, vel ordinationes, vel constitutiones, vel decreta contra libertatem Ecclesiasticam, incidet in hanc censuram, Ugolin. *hoc loc. vers. nec non, qui statuta, n. 2. & sequentib.* Graff. *d. cap.* 18. *n.* 129. 130. *& sequentib.* Sayr. *lib.* 3. *de censuris, cap* 19. *nu.* 8. S. Antoninus 3. *p. tit.* 25. *cap.* 17. Marius Alterius *de censuris, tom.* 1. *lib.* 5. *disp.* 26. *cap.* 4 ubi ponit discrimen inter excommunicationem hujus Canonis, & inter excommunicationem contentam *in cap. noverit* 49. *de sentent. excommunicationis*, ubi excommunicantur omnes, qui de cætero servari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem, de quibus Navarrus *in manuali, cap,* 27. *num.* 119. & Julius Clarus *in* §. *final. quæst.* 77 *num.* 28.

282 Quinta dubitatio, libertas Ecclesiastica quomodo dicatur violari directè, vel indirectè? Priùs tamen quid sit libertas Ecclesiastica dici oportet, quæ nihil aliud est, quàm jus quoddam inhærens generatim Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis utendi privilegiis concessis tam quoad se, quàm quoad res suas à Deo, aut ab hominibus. Ugolin. *hoc loco, d. vers. nec non, n.* 6. & deducitur ex *d. cap. noverit, de sententia excommunicationis*, & *ibi* Panormitanus *numer.* 2. Angelica *verb. excommunicatio* 7. *casu* 12. *numer.* . Cajet. *verb. excommunicatio, cap.* 31. *vers.* 5. *nota*, & Sylvester *verb. excommunicatio* 9. *num.* 31 *excommunicatione* 10. *vers.* 1. Atque ita consistere hanc libertatem, qua tota universalis Ecclesia gaudet, in privilegiis omnibus spiritualibus concessis à Deo, vel à Summo Pontifice, & in privilegiis concessis ab Imperatoribus in temporalibus, & à Summo Pontifice, volunt præcitati auctores, quorum meminit Sayr. *dict. cap.* 19. *num.* 9. *per totum*; ac de ejus prærogativis disputat Suar. *lib.* 4. *de immunitate Ecclesiastica, c.* 9. *ex fol.* 422. *usque ad folium* 424. *cap.* 10. *& cap.* 30. *num.* 18. *&* 19. ubi minui non posse immunitatem ab ulla potestate, ait, civili, *& cap.* 31. *num.* 10. *& sequentib.* ubi agit, an immunitas possit renunciari ab aliqua communitate, & ab omnibus simul Ecclesiasticis, & à Concilio generali completo cum Romano Pontifice approbante, & in partem negantem propendet.

Quibus positis certi juris est palàm, & apertè, hoc est, directè, non posse violari immunitatem, seu libertatem Ecclesiasticam sine excommunicatione hujus Canonis; ut constat ex tenore Bullæ, in qua ponitur contra libertatem Ecclesiæ esse illud omne, quo libertas ejus aut tollitur, aut minuitur, aut in aliquo læditur, deprimitur, aut quovis modo restringitur; quod non solùm intelligitur de libertate simpliciter Ecclesiastica, vel de libertate universalis Ecclesiæ, sed etiam de libertate cujuscumque Ecclesiæ particularis. Quare, qui etiam violaverit per statutum aliquod libertatem alicujus Ecclesiæ particularis statuendo contra privilegium particulare, & proprium illius, aut alicujus Religionis, incurrit Bullæ Cœnæ hujus censuram: ibi, *Seu nostris, & dictæ sedis, ac quarumcumque Ecclesiarum juribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè præjudicatur.* Per quæ verba ostenditur excommunicari, qui aliquid statuit contra privilegium proprium alicujus Ecclesiæ, aut Religionis particularis. Sousa *disp.* 84. *numer.* 5. Marius Alterius *disput.* 26. *cap.* 3. *fol.* 693. *col.* 1.

In eandem censuram incidet, qui statuerit aliquid indirectè, hoc est, per præstigias, & quasi ex insidiis contra libertatem universalem Ecclesiæ, aut contra privilegium proprium alicujus Ecclesiæ particularis, verbi gratia, quando laici statuunt, subditisque suis præcipiunt, ne clericis vendant, aut ab illis emant, aut aliqua similia obsequia Ecclesiasticis exhibeant, quod etiam habetur *in c. ultimo, de immun. Eccl. in* 6. & ratio ibi redditur per hæc verba: *Quia talia in derogationem Ecclesiasticæ libertatis præsumuntur.* Quo dicendi modo declaratur illam esse indirectam violationem libertatis Ecclesiasticæ, eo quia quamvis ordinationes, præcepta, vel statuta directè non ferantur contra clericos, quoad verba: quoad intentionem autem, & effectum fraudulenter, ut ait glossa *in d. cap. ultimo, de immun. Eccles.* transit de persona ad personam, loquendo cum laico, sed gravando clericum. Sicut etiam dicitur indirecta læsio libertatis Ecclesiasticæ illa omnino, quæ quamvis directè versetur circa personas laicas, ordinatur tamen ad gravandum Ecclesiasticos, veluti quando excommunicantur agentes cum Monachis, cum non possint excommunicare Monachos. *c. quanto, de privilegiis*, ibi: *Monachos quodammodo excommunicant, quando aliis prohibent, ne cum ipsis communicent.* Idcirco sive directè statuatur, sive indirectè aliquid contra universalis Ecclesiæ libertatem, aut contra libertatem cujuscumque Ecclesiæ, aut contra privilegium proprium, alicujus Ecclesiæ, aut Religionis, incurritur excommunicatio, atque ita non sunt audiendi Cajet. *in summa, verb. excommunicatio c.* 31. Navar. *in manuali, c.* 27. *n.* 119. *vers. Quinta, & vers. sexta*, & alii, quos referens sequitur Ugolinus *d. vers. Nec non, num.* 6. & Graffis *eodem vers. Nec non, n.* 134. *vers. tertium*, dicentes non incurrere censuram, qui ordinant contra hanc, vel illam Ecclesiam particularem, nisi illa pertineat ad hanc Ecclesiam universalem; cùm dicendum sit ligari facientes statuta contra privilegia particularia, & propria hujus, vel illius Ecclesiæ: sicut etiam ligantur condentes statutum derogans juri proprio cujuscumque Ecclesiæ particularis, vel ex præscriptione, vel ex privilegio, vel ex alio titulo sibi quæsito.

Sexta dubitatio, an facientes statutum contra libertatem Ecclesiasticam aliquando non incidant? 283 Responsio est affirmativa. Atque in primis Summus Pontifex non incurrit, si quid contra libertatem Ecclesiasticam statuat, Innocentius *in cap. quod in dubiis, de sentent. excommunic.* Abbas *in cap. universitatis, eodem titulo, in fine*, Ugolin. *in tractatu de censuris, cap.* 2. §. 8. *tabul.* 1. sive privilegia sint concessa Ecclesiæ ab ipso, sive à Deo. Nam quoad sua si contra ea statuat, non est dubium non ligari excommunicatione, cùm sit de jure positivo; cui præest ipse Pontifex, & in quo potest dispensare: sicut & in cæteris legibus, & statutis Conciliorum etiam generalium, Covarr. *lib.* 3. *variarum cap.* 6. *num.* 1. *vers. secundo*, Menoch. *consil.* 157. *nu* 11. Sayr. *in clavi. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 6. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 17. *n.* 21. Aloys. Ricc. *in collect.* 1367. & Flores *var. lib.* 1 *quæst.* 10. *num.* 50. Quoad privilegia verò à Deo concessa, Socin. senior *in cap. noverit, num.* 7. *vers. sed circa hoc dubitatur, de sentent. excommun.* dubitat, an incidat Pontifex, si contrà aliquid statuat, sed tandem in hoc casu non incurrere in excommunicationem censet: quod est verissimum, cùm ipse sit de jure positivo, cui Pontifex non subjicitur, & excommunicatio sit à lege à se condita, quam ipse tollere potest, glossa *in cap. major. de majoritate. & obedientia*; Ugolin. *hoc loco.* §. *Quartò, num.* 1.

Similiter non incurritur excommunicatio à facientibus statuta, seu ordinationes, & præcepta absque animo, & voluntate præjudicandi libertati Ecclesiasticæ, & abrogandi privilegiis Clericorum, etiamsi re vera contineant aliquid immunitati Ecclesiasticæ, & privilegiis Clericorum contrarium, dummodo

modo tamen in foro externo probent se nullo modo voluisse præjudicare immunitati Ecclesiasticæ, & ideo super statutis condendis se adiisse viros peritos, ac timoratos, ut judicarent an juri, & rationi essent consentanea: tunc enim in utroque foro statutarii erunt immunes à censura hujus canonis, ex traditis à Cajetano *in summa verb. excommunicatio, cap.* 31. Navarr. *in manuali, cap.* 27. *num.* 119. *vers. Quarta quod qui faciunt*, argumento eorum, quæ notantur *in c.* 1. *de constitutionibus*. Nam lex non obligat ignorantes, Aloys. Ricc. *in collectan. decis. part.* 5. *collect.* 1580. Ex ea ratione, quæ ait, non posse esse delictum, ubi culpa non est. *cap. cum voluntate, de sentent. excommunic.* Perett. *in Extravag. Ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alien. pag.* 94. *num.* 30. & per consequens nec pœna. *l. si putator. ff. ad legem Aquil cap. sine culpa, de regulis juris in* 6. & noster Aldrete *de religiosa disciplina tuenda, lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 8. quia pœna præsupponit culpam. D. Thomas 2. 2. *quæst.* 108. *art.* 4. *in solutione*, Sotus *de justitia, lib.* 1. *quæst.* 6. *art.* 5. *col.* 2. *vers. profectò, & vers veruntamen*, Gutier. *canon. lib.* 5. *cap.* 30. *num.* 12. & Surdus *decis.* 277. *num.* 19. Atqui statutarii in condendis statutis nihil deliquerunt; ergo pœnam non merentur, Campan. *in diversorio juris Canonici, rubric.* 11. *cap.* 33. *n.* 26. *vers. insuper*, & Flamin. *de confidentiis, quæst.* 5. *num.* 47. Graff. *d. cap.* 18. *num.* 136. *vers. Quintum est.*

Non est etiam locus excommunicationi contra eos, qui libertatem Ecclesiasticam offendunt facto ipso non ratione statutorum, putà si quis extorqueret gabellam à Clerico, quia Bulla hoc loco loquitur tantùm de violatione immunitatis propter statuta condita, & omnes dicuntur statuta facere, qui in alios habent jurisdictionem, & potestatem: unde excommunicantur in hoc canone facientes, ordinantes, & publicantes statuta, seu quævis alia decreta, quæ repugnent libertati Ecclesiasticæ, dicitur autem ordinare, qui componit statuta, & juxta voluntatem Principis disponit, verbis explicat mentem illius.

Quæstionis est, an communitates facientes statuta, & ordinationes, quæ promulgantur nomine communitatum, earundem incurrant excommunicationem, ut communitates sunt? Responsio est negativa, D. Thomas *in addit.* 3. *part. quæst.* 22. *art.* 5. Sylvest. *verb. excom.* 1. *n.* 9 Navarr. *in manuali, cap.* 27. *n.* 1?. *& tom.* 2. *cons.* 20. *n.* 8 *de sentent. excommunicationis*, Covarr. *lib.* 2. *variarum. cap.* 8. *n.* 9. *& in cap. Alma*, 1. *part.* §. *nono, num.* 3. *vers. hæc & alia multa, de sentent. excommun. in* 6. & Ugolin. *de Ecclesiasticis censuris, tab.* 2. *cap.* 26. ex ea ratione, quia excommunicatio non fertur, nisi propter peccatum mortale, quod in actu personali consistit: atqui actus, & passiones, ut consistunt in facto, & ad factum referuntur, non imputantur universitati, aut communitati, sed competunt singulis personis: ergò singuli de universitate, vel communitate ligari possunt excommunicatione, non autem ipsa universitas, vel communitas.

Nihilominus in nostro casu dicendum est excommunicationem, quamvis communitas nequeat excommunicari regulariter, validam esse, si feratur à Summo Pontifice: non tamen ligare omnes de illa communitate, sed solùm singulos, qui fuerunt culpabiles; quòd si omnes deliquerunt, omnes ligari. Quare si aliquis esset innocens, verè in conscientia non ligaretur, Covarr. *ubi suprà*, quòd si non apertè constet de innocentia alicujus, in foro externo excommunicatio est servanda ad evitandum saltem scandalum. Idem dicendum est de excommunicatione lata inferioribus Prælatis, quando constat omnes illius communitatis fuisse culpabiles; quam tamen partem esse valde dubiam opinatur Sayr. *de censuris, lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 8. & meritò addit peccare Prælatum, si communitatem collectivè, & simul excommunicaret; nam tunc mentem illius, & intentionem judicandum est in eo casu fuisse ligare singulos duntaxat de eo corpore, qui in eo casu fuerunt in culpa, ne innocentes condemnentur, ut habetur *in cap. Romana.* §. *in universitatem, de sentent. excommun. lib.* 6. ubi, & si prohibeatur ibi universitates excommunicari, non declaratur tamen, si feratur sententia, an sit valida, aut nulla. Contra verò quando statutum conditum est ab ipsa communitate, incurritur excommunicatio hujus canonis, & licèt communitas non possit regulariter excommunicari; valet tamen excommunicatio lata præsertim à Papa contra communiatem etiam collectivè sumptam, & ligantur duntaxat culposi, quo ad Deum ut notat Joann. Andr. *in d. cap. Romana, §. in universitatem* loquens de Collegio: *Possunt*, inquit, *excommunicari omnes, qui fuerunt mandato meo rebelles*; quam opinionem tanquam Divi Thomæ, & Innocentii Quarti verbis congruentem docet Tabien. *ver. excommunicatio* 2. *num.* 18. *vers. Vel. accipitur Collegium*, applicatis. Neque obstat dictum caput *Romana*, ex quo secundùm aliquos excommunicatio lata contra communitatem est nulla, quod est verum, quando pronunciatur contra communitatem tanquam personam fictam, tam nocentibus, quàm innocentibus comprehensis.

Difficultas est, an incurrant in hanc censuram qui statutis factis, & ordinatis utuntur?

Dico primò incurrere illos, qui utuntur statutis, quibus tollitur, aut minuitur libertas Ecclesiastica, quæ censura extenditur tam ad personas, quæ habent jurisdictionem, ut sunt Magistratus, quàm ab alios officiales, qui carent jurisdictione, eo quia universaliter, & indistinctè canon hic loquitur. Proinde si extet statutum, ut omnes indifferenter tam laici, quam Ecclesiastici ad introitum oppidi pendant certum quid pro rebus, quas asportant, & judex in eo loco pronunciet clericos huic tributo esse obnoxios, incidet non solùm ipse in excommunicationem, sed etiam custos oppidi, seu portæ. Dicuntur autem uti statutis factis, & ordinatis, qui illa servant, vel faciunt, ut serventur, eo quòd proprius usus legis est observantia illius, & ideo ad censuram incurrendam sufficit, ut aliquis prædicta statuta observari faciat, vel ea ad aliquem suum usum assumat: quare, qui assumit statutum ad aliquem usum suum contra Ecclesiæ libertatem, aut judicat secundùm illud, incidit in hunc Canonem; sicut ille, qui servari facit prædicta statuta, eodem canone constringitur, Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 19. *n.* 10. *vers. illud. demum.*

Dico secundò utentes sententiis usu receptis contra libertatem Ecclesiasticam incidunt in hunc Canonem, quia sententiæ, quæ transierunt in rem judicatam, in recepta acceptione juris sunt decreta quædam; ergo utentes sententiis, censentur uti decretis; ideo incurrunt in censuram, Sousa *disp.* 80. *num.* 5. Secus de utentibus consuetudine facti contra libertatem Ecclesiasticam, quia non sufficit usus illius, sed usus statutorum, ordinationum, constitutionum, pragmaticarum, & aliorum decretorum; inter quæ non habet locum pura consuetudo facti: idcirco utentes illa non ligantur excommunicatione ex vi hujus canonis. Contra verò utentes consuetudine juris contra Ecclesiasticam libertatem probabilius est ligari censura hujus canonis. Probatur, quia consuetudo habet vim cum lege parem, Guid. *sing.* 803. Bernard. Græveæ *ad practicam Cameræ. Imper. lib.* 1. *concl.* 36 & venit appellatione juris, Mench. *quæst. frequent. cap.* 3. *num.* 2. & habet vim pacti: quinimo est fortior illo, ut volunt Gonzal. *de mensib. gloss.*

gloss. 33. *num.* 4. & Farin. *in praxi crimin part.* 6. *quæst.* 175. ex principio; sed utentes lege contra libertatem Ecclesiasticam afficiuntur excommunicatione: igitur, & utentes consuetudine juris: quæ quando est contra libertatem Ecclesiæ, vel eidem onerosa, non valet, ut notat Duen. *regul.* 143. Joannes Lup. *in tract. de libertate Ecclesiastica, quæst.* 6. *n.* 4 *&* 5. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de exempt cleric. ab oneribus publicis,* §. *num.* 10. & iterum titulo *de favore clericorum personali,* §. 3. *num.* 13.

Item, quia nomine statuti, ordinationis, constitutionis, & decreto venit etiam lex, ut docet Panormit. *in. cap. final. de consuetudine,* Sylvest. *verb. consuetudo. num.* 3, & Armil. *eodem verbo, n.* 2. quinimo consuetudo ex vi, & efficacia sua potest legem abrogare, ut vult Caldas Pereira *in l. si curatorem, verb. contractum fecisti, num.* 24. *Cod. de in integrum restitut.* Gregor. Lopez *l.* 1. *tit.* 2. *partit.* 1. Spino *in speculo testam. part.* 14. *rubr. num.* 17. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 17. & Sayr. *in clavi, lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 12. Ergo sicut utentes statutis, ordinationibus, & legibus contra libertatem Ecclesiasticam ligantur hoc Canone: sic etiam utentes consuetudine, quæ habet vim legis, ac juris, Sousa *ubi suprà d. disp.* 80. *n.* 6. *&* 7. Est autem consuetudo species juris, ut habetur *Instit de jur. natur.* §. *constat,* & ex consequenti est verum jus, &, ut ait Abbas *in rubrica, de consuetudine,* consuetudo est quoddam jus moribus utentium acquisitum, Marius Alter. *disp.* 22. *de excom. Bull. Cœnæ, cap.* 5. *fol.* 193. *col.* 1. *vers. nec non consuetudinibus.* Igitur consuetudo sub statutis, & legibus continetur.

284 Septima dubitatio, an consilium præstantes ad facienda statuta, ordinationes, constitutiones, & decreta contra legem Ecclesiasticam incurrant in hanc censuram? Responsio est affirmativa, quando Consiliarii, quibus Rex leges facere, aut approbare, aut ordinare committit, easdem post consilium præstitum, & suffragium indictum, ipsi ordinant, aut approbant. Ratio, quia non est dubium illos concurrere ad faciendum similes leges suo modo ex commissione sibi data ab ipso legislatore: idcirco dicendum excommunicari. Probatur ex verbis hujus canonis, ibi: *vel alias quomodolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint;* qui enim præstiterunt consilium, & suffragium ad condenda statuta, quomodolibet fecerunt, & ordinarunt, Nam qui statutum litteris mandarunt, ordinare videntur, veluti qui disponunt, & in formam redigunt, quam sententiam, tanquam valde probabilem tradit Marius Alterius *hoc. loco, disp.* 16. *cap* 3. *fol.* 690. *col.* 1. & tanquam veram sequitur Sousa *disp.* 83. *conclus.* 1. *&* 2. ubi eximit Consiliarios nudum consilium præstantes ad condendas leges, hoc est, quando Consiliariorum, vel censorum vota non sunt decisiva, sed consultiva. Nihilominus si Princeps ductus rationibus, & suasionibus Consiliariorum leges tulit, suo modo Consiliarii legem faciunt contra libertatem Ecclesiasticam; & ideo incurrunt in sententiam hujus canonis. Et quamvis in jure non dicatur verè quempiam agere aliquid, nisi fecerit actionem eam propter quam lata est excommunicatio: attamen consulens dicitur agere interpretativè, quod sufficit hoc loco ad incurrendam excommunicationem, cùm Bulla excommunicet quomodolibet facientes, ordinantes, & publicantes leges, ibi, *vel alias quomodolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint.* Nisi consilium sit omnino nudum, quod dicitur tale, quando nihil adjicit ad peccandum, hoc est, sine quo Rex leges esset facturus, ex glossa *in cap. nuper.* 2. *in verb. consilium de sent. excommunic.* S. Antoninus 3. *part. tit.* 25. *cap.* 2. Sylvester *verb. excommunicatio* 7. *n.* 44. *excommunicatione* 15. *vers. primò* Secus si consilium sit fraudulentum, quod præstatur suadendo, rogando, impellendo, instruendo, vel utilitatem securam ostendendo, ut traditur *in cap. ad audientiam, de homicidio,* S. Antoninus, & Sylvest. *ubi proximè,* quia censentur consulentes cooperari. Sayr. *de censuris, cap* 15. *num.* 12.

Quinimò in dubio quando consulentes dubitant utrùm suis consiliis leges sancitæ fuerint, debent absolvi ab hac censura, quia in his, quæ spectant ad salutem animæ, tutior pars est eligenda, & ex consequenti petatur absolutio à Pontifice, vel ab ejus potestatem habente, Marius Alterius *de excommunic. Bulla Cœnæ, disp.* 2. *cap.* 6. *fol.* 471. *col.* 2. sicut qui consulit homicidium, tenetur se tanquam irregularem gerere, quando dubitat utrùm suo consilio aliquid sit operatum circa homicidium commissum ab illo cui datum est consilium, Mascard. *de probationibus, conclus.* 419. *num.* 8. Avila *de censuris, part.* 2. *cap.* 5. *num.* 3. *dubio* 3. Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 1. *cap.* 10. *num* 34. & Bonacin. *de censuris quæst.* 2. *puncto* 4. *num.* 7. Sicuti etiam censeri irregularem propinantem fœminæ prægnanti pharmacum ad abortiendum fœtum, si dubitat an fœtus esset animatus. F. Emman. *in summa. cap.* 175. *num.* 4. tradit, quem sequitur Sanchez *in d. cap.* 10. *num* 43. & Bonacin. *dict puncto, num.* 6. Eodem modo in nostro casu consulentes ad faciendum leges immunitati Ecclesiasticæ contrarias, quando dubitant de facto, an cooperati fuerint, & an leges suis suasionibus, & rationibus motus eas tulerit, in dubio debent à communione hominum, & à celebratione abstinere, Henriquez *lib.* 14. *cap.* 3. §. *quarto.* Sayr. *in clavi Regia, lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 23. quod intelligi debet de dubio practico: tunc enim non est consilium, sed verè præceptum, ut volunt Navarr. *in cap. si quis autem, de pœnitentiis, distinct.* 7. *num.* 42. Cordubens. *lib.* 2. *quæstionarii, quæst.* 3. *propositione* 3. Sylvest *verb dubium, quæst.* 1. §. 4 Azor. *instit. moral. part.* 1 *lib.* 2. *cap.* 18. *quæs* 4. *& cap.* 19. *quæs.* 10. *& lib.* 11 *cap.* 15. *quæs.* 2. Vasquez 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6 *disp.* 65. *cap.* 3. *& disp.* 66. *cap.* 1. ubi expressè decidit non solùm in dubio facti, nempe, quando dubitatur an res aliqua sit injusta in se aut justa, sed etiam in dubio juris, quando scilicet est dubium, an lex sit lata, nec ne, semper esse sequendum quod est tutius. Sequitur Salas 1. 2. *quæs.* 21. *sect.* 8. *disp. unica. sect.* 17. *n.* 152. atque etiam in dubio juris loquendo per se, & regulariter, necessariò esse partem tutiorem amplectendam: addit autem limitationem *n.* 154. nisi per accidens causa vitandi ingens incommodum, in quo eventu opinatur fas esse partem sequi minus tutam. Vide tamen Sanchez *de matrimonio, lib.* 2. *disputat.* 4. *n.* 9. *& in præcepta Decalogi, lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 10. *& n.* 50.

Ex dictis sequitur non ligari hac excommunicatione violantes immunitatem Ecclesiasticam facto ipso, & non ratione statutorum, ut dictum est suprà *num.* 283. *vers. non est etiam locus.* Non excusabitur autem statutum laicorum, quod abrogat aliud statutum etiam laicorum multo priùs factum, in quo privilegium Ecclesiis concessum erat, nimirum, ut singulis annis in Natalitiis Domini in pauperes dividerentur viginti aurei, eo quia secundùm statutum disponens, ne inter pauperes aurei prædicti dividantur, est nullum. Nam privilegium datum semel postquam acceptatum fuit, ab eo cui fuit indultum, transivit in jus; nec laicus, qui potuit tale privilegium à principio impartiri, post illud revocare, nec abrogare postquam semel collatum fuit Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, habetur *in cap. quæ in Ecclesiarum,* ubi Clerici, & Ecclesiæ non ligantur statutis laicorum, Molina *de primogen. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 78. Tiraquel, *de jure primogen quæst.* 43. *à principio,* Navarr. *in cap. novi. notab.* 3. *corol.* 17. & Menoch. *de* 285

interdictis, remed. 14. *recup. num.* 54. *cum sequentib.*

Octava dubitatio, quomodolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint, quomodo sint accipienda? Respondendum est verba illa comprehendere omnes facientes, ordinantes, & publicantes statuta, constitutiones ordinationes, & quamvis alia decreta, quæ libertati Ecclesiasticæ adversantur. Dicuntur autem statuta & constitutiones facere, qui ad hæc habent jurisdictionem in alios, & possunt illos ligare, Episcopus videlisset potest facere decretum, seu constitutiones in Synodo Diœcesana, ut tenent Duennas *regul.* 245. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *quæst. ultimo*, & habetur *in cap.* 1. *juncta gloss. verb. generaliter, de consecratione, dist.* 3. *cap.* 2. *de major. & obedie. ut animarum, de constit. in* 6. dummodo non contraveniant juri canonico, *cap. institutionis.* 25. *q.* 2. Abbas *in c. final. de consuetudine, num.* 7 *&* 8. & *ibi* Roch. de Curt. *sect.* 3. *num.* 7. 9. *&* 11.

Quin etiam Episcopus potest facere statuta contra Canones, & constitutiones Pontificias in aliquibus casibus. Primò ex causa urgenti, & non cogitata per Canones, modò exprimatur causa in statuto condito contra Canones, propter quam sancitum fuit. Abbas *in d. cap. final. nu.* 10. Felin. *in cap.* 1. *num.* 49. *de constitut.* Secundò, si conderet statuta contra jus solum in proprium præjudicium, respectu juris quærendi sibi, aut suæ Ecclesiæ, *cap. cùm dilectus, juncta glossa, verb. constitutum, de consuetudine*; eo quia valet statutum in quærendis in præjudicium Ecclesiæ, quando bono zelo conditur: nec est contra Ecclesiasticam libertatem lex civilis prohibens, ne Ecclesia emere possit bona immobilia, ut tenet Jacobus Butrigar. *in Authentica Cassa Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, & in l. assiduis, Cod. qui potio. in pign. habeantur*, Carolus de Grassalia *lib.* 2. *de Regalibus Franciæ privileg.* 20. & Pelaez *de Majoratu* 2. *part. quæst.* 3. *n.* 1. *vers. Quintò valet statutum.* Nam aliquid statui dicitur contra libertatem Ecclesiæ, quando ab Ecclesia tollitur, quod jam illi competit, & jam acquisivit; non autem quando prohibetur ex justa causa ne acquirat, Decius *in d. Authentica Cassa, num.* 17. & sequitur Baldus *in cap. Clerici. de judiciis*, Jason *in l. filius famil. tas. §. Divi lectura prima. ff. de leg.* 1. *col.* 9. *&* 10. *à n.* 45. propter rationem publici interesse, & propter bonum Reipublicæ.

Confert Decius *consil.* 295. *vers. circa primum*, dicens in acquirendis sustineri statutum laicorum conditum in præjudicium Ecclesiæ, sequitur Menchac. *lib.* 1. *quæst. forens. cap.* 6. *in principio.* Unde si fiat statutum, in quo decernatur omnia prædia esse tributaria in acquirendis, extenditur ad Ecclesiam, ut notat Bartol *in l. final. Cod. de exact. tributo. lib.* 10. Baldus *ibi, & conf.* 280. *vol.* 1. Aymon. Cravetta *de antiquit. temporis* 4. *part. vers. circa præmissa, num.* 10. *fol.* 179. ubi testatur de communi. Socin. *conf.* 12. ni fallor. *lib.* 4. Paul. Castren. *in l. final. Cod. sine censu, vel reliqu.* & Abbas *in cap. quod Clericis, de foro competenti, & in cap. non minus, de immunitate Ecclesiæ*; ex eo fundamento, quia sæculares privati de jure naturali, & civili possunt rebus suis quamcumque legem, conditionem, aut modum imponere, ut habetur *in l. legem, C. de pactis, & in cap. verum, de conditionibus appositis*, & *ibi* glossa *verb. debent revocari*, ubi notatur posse apponi in donatione facta Ecclesiæ eam legem à donante, ut non sit integrum Ecclesiæ alienare rem sibi datam, & si contrà factum fuerit, posse eandem rem a donante revocari: quin imò addit Tiraquel. *de retract. convent. ad fin. tit. n.* 15. imponi posse legem à privato, ut nec ob redemptionem quidem captivorum, aut aliam necessariam causam ea res possit alienari: quibus omnibus probatur in aliquibus casibus posse Episcopum condere statutum contra jus, cùm liceat etiam privatis id statuere in dispositione rerum suarum, per dictam legem, ut *in leg. legem, Cod. de pactis, & in lege final. Cod. de legat. & in l. quoties. Cod. de donationibus, quæ sub modo.*

Tertiò potest Episcopus statuere aliquid antequam Canon juris communis promulgatum fuerit: valebit enim statutum Episcopi, quamvis sit contrarium Canoni, per textum *in cap.* 1. *de constitutionibus, in* 6. Felin. *in cap. quod super his, num.* 7. *vers. fallit quintò, de major. & obed.* & Rochus de Curt. *dicta sect.* 3. *n.* 19. Quartò quando Episcopus statueret contra jus, & statutum non repugnaret consuetudini, sed esset concors illi, quæ in illa Diœcesi ab antiquo contra jus prævaluerat, Felin. *in d. cap. super his, n.* 10. *in fine*, & Curte *dicta sectione tertia, n.* 24. In quibus casibus Episcopus si quid statuat quod videatur adversari immunitati Ecclesiæ, in dubio excusabitur.

Non solum ergo facientes statuta, sed etiam ordinantes excommunicantur; verbi gratia, Princeps censetur facere, quando præcipit fieri statutum, & præcipit alii ut illud componat, & in ordinem redigat, & ordinans excommunicatione ligatur. Eodem modo, qui statutum publicat, incidit in hunc canonem, cùm ante promulgationem non obligat, Castro *lib.* 1. *de potestate legis pœnalis, cap.* 1. Sotus *lib.* 1. *de just. & jur. quæst.* 1. *art.* 4. & habetur *in Authentica, Ut factæ novæ constitutiones*, ibi: Tunc valere leges, cùm in communi factæ sunt manifestæ, idem colligitur *ex cap. cognoscentes, de constitutionibus.* & *ibi* glossa, *& in cap. ad hæc, de postulatione Prælatorum*, ibi: *publicè promulgavit*, & Innocentius *in eodem cap. num.* 6. Antonius 1. *part. tit.* 11. *c.* 2. §. 1. *in fine*, Antonius Cucch. *lib.* 1. *instit. major. tit.* 13. *num.* 16. Navarr. *in manu. cap.* 23. *n.* 44. Valentia *tom.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 5. Petr. Cened. *in Collectan.* 1. *part. Collect.* 1. *num.* 5. & alii. quos referens sequitur Sayr. *in Clavi, lib.* 3. *cap.* 5. *à num.* 1. *usque ad num.* 10. ubi concludunt neminem ligari legibus ante sufficientem promulgationem publicam, & solemnem: igitur, qui promulgant leges immunitati Ecclesiasticæ repugnantes, innodantur excommunicatione hujus canonis, Marius alterius *hoc loco, disp.* 16. *cap.* 3. ubi concludit, nec facientes statuta, neque ordinantes incurrere hanc sententiam antequam statuta promulgentur: quoniam ante legitimam promulgationem statuta non habent vim, nec leges; cùm promulgatio sit de essentia legum, ac constitutionum: igitur facientes statuta, & ordinantes, non ligantur excommunicatione, nisi postquam illa sunt perfecta per promulgationem: & facientes servari illa ita promulgata contra libertatem Ecclesiæ sunt excommunicati, etiam per caput *noverit, de sentent. excommunic.* 49. Navarr. *in manuali, cap.* 27. *num.* 118. & Julius Clarus *in.* §. *final. quæst.* 77. *n.* 28.

Extendè hanc censuram ad inferiores ministros, præcones scilicet, qui de mandato Magistratuum publicè denunciant similia statuta, si tenebant, & sciebant, illa continere aliquid contra libertatem Ecclesiæ propter verbum, *quomodolibet publicaverint*; secus probabiliter ignorabant illa nihil continere: quod libertati Ecclesiasticæ repugnaret, cùm requiratur peccatum mortale ad incurrendam excommunicationem: idcirco non incurritur, ubi datur legitima ignorantia, Covarr. *in cap. Alma mater. part.* 1. §. 7. *num.* 3. *&* §. 6. *num.* 6. *col.* 2. Navarr. *in cap. consideres, de pœnit. dist.* 1. *num.* 72. Reginal. *in praxi for. pœnit. lib.* 30. *num.* 181. *vers. quorum*, Aloys. Ricc. *part.* 2. *collect.* 429. & Cened. *ad decretal. collect.* 5. *num.* 4. ex qua etiam immunes erunt à censura Magistratus superiores faciendo, vel ordinando eadem statuta, seu leges bona fide, ignorantesque repugnare immunitati Ecclesiasticæ. Innocentius *in d. cap. noverit, de sentent. excommunic. in fine*, & in dubio fides bona est præsumenda, Mascard. de

de probat. conclus. 224. & conclus. 231. & consil. 1003. à num. 19.

Extende secundò ad scribentes hujusmodi statuta, & constitutiones in libris, quos ligari excommunicatione hujus Canonis deducitur ex dictione, *quomodolibet ordinantes*, quæ dictio comprehendit omnem modum ordinandi, & operatur ultra expressa, Angel. *in l. quod si nolit. §. si quid ita ff. de ædilit. edict.* gloss. *in Clement. 1. de re judicata*, & importat omnem modum, Flamin. Parisius *de resignatione, lib 9. quæst. 25. num. 48. & num. 50.* & ultra hanc excommunicationem incidunt in excommunicationem *d. cap. noverit, de sentent. excommunic.* quæ tamen non est reservata, ut notat Marius Alterius *d. disp. 16. cap. 4. fol. 695. vers. Differt*, ubi scriptores statutorum posse comprehendi sub publicantibus statuta, & ex consequenti ligari sub hac excommunicatione, quia publicum instrumentum facientes de statutis editis quomolibet publicant illa.

287 Nona dubitatio, quid sibi velint verba illa hujus Bullæ, ibi: *vel factis, & ordinatis, usi fuerint*. Respondetur prohiberi usum statutorum, quæ facta, & ordinata sunt, & quibus tollitur, aut minuitur immunita Ecclesiastica, in quam excommunicationem incidunt omnes, qui dictis statutis contra libertatem Ecclesiasticam utuntur, & ea assumunt ad aliquem suum usum, vel se defendunt contra illum, vel judicant secundùm illa, ita Ugolin. *hoc loco, §. 5. num. unico*. Sayr. *de censuris, d. cap. 19. n. 10.* & Marius Alterius *eodem tit. disp. 16. cap. 3. vers. vel factis, & ordinatis.*

288 Decima dubitatio, quæ statuta dicantur contra libertatem Ecclesiasticam? Responsio sit, illa statuta esse contra Ecclesiasticam immunitatem, seu libertatem, & exceptionem, quæ Ecclesiasticis personis aliquid prohibent, vel injungunt, quod illis, nec humano jure, nec divino interdictum est, vel præceptum; itémque illa statuta, quibus laici fiunt audaciores ad nocendum, & Ecclesiastici timidiores ad agendum. Unde si fiat statutum, quòd interficiens laicum graviter puniatur, interficiens verò Clericum, pœna pecuniaria, vel mitiori pœna plectatur. Similiter erunt statuta contra Ecclesiæ libertatem, quæ privilegia Ecclesiastica minuant, & exemptionibus detrahant, aut præjudicent, Felin. *in cap. noverit, de sententia excommunicationis*, Sylvester *verb. immunitas 2. n. 2.* Sayr. *de censuris lib. 3. cap. 19. num. 9. §. sic etiam*; ubi refert multa privilegia ab Imperatoribus concessa Ecclesiasticis personis, *l. 1. & l. final. Cod. de sacrosanctis Ecclesii*, in quibus non est integrum judicari personas Ecclesiasticas, nisi à suis Prælatis, quòd liceat liberè cuicumque donare Ecclesiæ, vel Ecclesiasticis. Nec non quòd statuta contra libertatem Ecclesiasticam sint nullius roboris, ac momenti. *Auth. Cassa. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis.* Quare statuentes contra hujusmodi privilegia concessa à Deo, vel à Pontifice ligantur excommunicatione, & contra concessa ab Imperatoribus, &, ut uno verbo dicam, illud certi juris est repugnare libertati Ecclesiasticæ, quicquid illi repugnat, aut quo illa læditur, aut quovis modo deprimitur, Sayr. *ubi suprà, d. n. 9. ad finem* Sousa *disp. 84. conclus. 1. num. 2. & 3.*

Quod intellige quando ex vi ipsius statuti, aut statutorum intentione libertas offenditur: longè aliter si per accidens libertas deprimatur, ita Cajetan. *in summa, verb. excommunicatio, cap. 31. §. Nota sextò*, quia quæ sunt per accidens, non violant legem, nec lædunt statutum, sed quæ sunt per se: atque ita ex materia statuti judicabitur, quando illud libertati Ecclesiasticæ contrariatur per se, sive statutum violet privilegia Ecclesiæ universali concessa, sive in communi, sive in particulari, sive cuicumque Ecclesiæ jura per verba Bullæ, quæ sic habent: *Ac quarumcumque Ecclesiarum juribus quomodolibet, directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè, præjudicatur*. Per quæ verba imponitur censura non solùm præjudicantibus libertati Ecclesiasticæ, sed etiam juribus particularium Ecclesiarum, & utrumque lædentibus, Sousa *d. disp. 84. n. 5. & 6.* post Sayr. *de censuris, d. c. 19. n. 9. ad finem*. Quamvis Marius Alterius *disp. 16. cap. 3. fol. 691.* opinetur statuentes contra privilegia particularia hujus, vel illius Ecclesiæ, aut Religionis, aut personæ directè non incurrere in hanc censuram, quod minus bene dictum puta: nam saltem indirectè, quia ex quadam consecutione hoc cedit in injuriam Ecclesiasticæ libertatis, quando læditur particularis immunitas hujus personæ, vel Ecclesiæ in contemptum concedentis, quasi non esset integrum illi illam concedere.

Sed quid dicendum si alicubi statuatur, quòd in funeribus, in primis Missis non fiant tot sumptus, nec expensæ, nec tot Religiones vocentur, & Cruces adsint? Responde non esse contra Ecclesiasticam libertatem, quod requiritur, ut incurratur excommunicatio. Statuitur ergo, ut moderati fiant sumptus, & ne immoderatis expensis familiæ fortè ob inanem gloriam se exhauriant, neque hoc fit ad honorem Dei minuendum, neque ad deprimendam libertatem Ecclesiasticam, ita Panorm. *in cap. final. de reb. Eccles. non alien.* Cajet. *d. cap. 31.* quem sequitur Graff. *d. cap. 18. num. 135.* & Ugolin *hoc loco. §. 4. num. 2. vers. Quare si statuto cautum sit.* Ratio, quia ex Cajet. *vers. sextò nota* dicitur statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, quando per se & ex intentione attingit libertatem Ecclesiasticam, eámque offendit. Non requiritur tamen, quòd statuentes habeant hanc formalem intentionem, dum condunt statuta, ut derogent immunitati Ecclesiasticæ, sed satis est, ut ipsum opus, & res, quæ est materia statuti per se, & ex vi sua feratur contra Ecclesiasticam libertatem.

Quamobrem quamvis legislator ex iniqua intentione directè procuret aliquod præjudicium venturum ex statutis conditis per accidens Ecclesiasticis personis, aut Ecclesiæ; non propterea involvitur hac excommunicatione, licèt peccet, eo quòd statutum non fertur per se contra Ecclesiasticam libertatem, & ea quæ sunt per accidens non sunt in consideratione, Cajet. *cap. 37.* Navarr. *27. num. 119. vers. septima.* Graff. *d. cap. 18. n. 135.* Secus quando tendunt per se, & fit mentio specialis de personis Ecclesiasticis; nimirum si feratur statutum, ut Clerici solvant gabellas de his, quæ emunt non ad negotiandum, sed pro suo usu; item ne Ecclesiis fiant donationes, aut ne decimæ dentur, Ugolinus *d. §. 4. vers. postremo.* Marius Alterius *d. cap. 3. fol. 691. vers. quod verò.*

Ad hæc, nota statuta laicorum impedientia aliquo modo aliquid, quod repugnet immunitati Ecclesiarum, aut Clericorum, esse omnino nulla. Non enim possunt laici statuta condere de rebus Ecclesiasticis, *cap. bene quidem dist. 86. cap. Ecclesia S. Mariæ de constit cap. cùm laicis, de reb. Eccles. non alien.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, in proœmio*, glos. *1. n. 58. cum sequent*, Azor. *instit. moral. lib. 8. part. 3. cap. 10. vers. decimumnonum*, ubi addit esse irrita, & inania, cùm nullam habeant laici statuendi facultatem in Ecclesias, vel in clericos. Dicuntur autem statuta contraria immunitati Ecclesiasticæ, quando directè, vel indirectè tendunt contra privilegia, aut prærogativas concessas Ecclesiis, Ecclesiasticis personis, aut piis causis à Papa, vel à Principe sæculari. Innoc. *in cap. noverit, num. 1. & 2.* Abbas *num. 2. in fine, de sent. excomm.* Tusch. *tom. 5. lit. L. conclus. 342. à n. 12.* & alii, quos referens sequitur Bellet. *disquisit. cleri-*

clerical. part. 1. tit. de exempt. clericor. à statutis secularium, §. 1. *n.* 9. quod procedit etiam, ut nequeant statuere laici super dominio directo feudi Ecclesiastici; secus super dominio utili, ut notat Ruin. *cons.* 70. *n.* 11. *vol.* 5. Surd. *cons.* 338. *num.* 18. *& sequent.*

Ex dictis infertur leges, & statuta laicorum non comprehendere Ecclesias, & earum bona, Rebuff. *ubi proximè, in proœmio, gloss.* 1. *num.* 55. *& à n.* 65. *& à num.* 71. Perez *in rubr. tit.* 2. *gloss.* 1. *vers. quæri potest. lib.* 8. *ordin.* Caldas Pareira *de nominat. emphyt. q.* 12. *num.* 21. quia dispositio Ecclesiarum, & clericorum Summo Pontifici duntaxat competit, text. *in cap. Ecclesia, de constit.* & ibi Felin. *nu.* 40. Archid. *in cap. decet, de immun. Eccles. lib.* 6. Moria *in Emporio juris p.* 1. *tit.* 1. *q.* 16. & Armendar. *in proœmio addit. ad recopilationem legum Navarræ n.* 94.

Infertur secundò leges civiles Imperiales tacitè, vel expressè clericorum facientes mentionem ad eos non extendi posse, nec contra illos habere vim aliquam, nisi quatenus jure Pontificio approbantur; quia Principes sæculares in clericos non habent jurisdictionem, neque eorum leges, ut est communis, nisi recipiantur à jure Pontificio, Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 6. *quæst.* 4. & pleniùs *part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 7. *quæst.* 9. Soar. *de legibus lib.* 3. *cap.* 34. Gutierr. *quæst. canon. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 82. minus bene innuit contrarium; sed Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 7. *cap.* 9. *num.* 4. dicens non esse integrum clericis, quando leges civiles de clericis specialiter faciunt mentionem, illis uti etiam in sibi favorabilibus; dum à Pontifice non approbantur; cùm deficiat in legibus sæcularibus potestas disponendi specialiter de bonis clericorum, juxta *cap. Ecclesia, de constit.* & tradunt Abbas *ibi num.* 10. Salycet. *Authent. Cassa numer.* 9. *Cod. de sacrosanct. Eccles.* Nec obstat Menchaca *in controversiis frequent. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 9. ubi videtur contradicere, sed revera non contradicit, quia expressè ait leges Imperiales contentas *Cod. de sacrosanct. Ecclesiis, & Cod. de Episcopis, & clericis*, quæ mentionem faciunt de clericis, non habere in illos jurisdictionem, nisi ex tacita, & ex interpretativa approbatione Summorum Pontificum, & Ecclesiæ, ut post plures ostendit Hond. d. *cons.* 20. *num.* 18. *volum.* 2. Caldas *de nominat. emphyteut. quæst.* 16. *n.* 28. Stephanus Gratian. *discept. forens. cap.* 164. *num.* 12. *& sequent.*

Infertur tertiò statuta laicorum, quæ imponunt condemnationem, & exactionem contra illos, qui suis animalibus damnum inferunt fructibus, vel messibus, non extendi ad clericos, & Ecclesiasticos, si fortè eorum pecora damnum intulerunt. Ratio, quia sæculares Magistratus personas Ecclesiasticas condemnare, vel judicare non debent, & secundùm communem peccant mortaliter, & contra justitiam judicando de rebus spiritualibus, & de personis Ecclesiasticis, ut tradit Franciscus Coriol. Capucin. *in tract. de casibus reservatis juxta regulam Decreti Clementis Octavi Regularibus traditam, part.* 2. *casu* 5. *num.* 11. *pag.* 529. ubi *num.* 12. ex Ruffino *lib.* 10. *Historia Ecclesiast. cap.* 2. id probat exemplo Imperatoris Constantini Magni dicentis in Concilio Nicæno, cùm illi Episcopi crimina aliorum Episcoporum in scriptis obtulissent, ut ab eo judicarentur post libellos non lectos igni traditos, Deus vos constituit Sacerdotes in potestate, ut nos judiceris, & ab hominibus laicis judicari non potestis. Cujus sententiæ meminit Augustinus *epistola* 66. *& caput, continua*, §. *Constantinus, & caput, Sacerdotibus* 11. *quæstio.* 1. *& cap.* 2. *nullus judicum, de foro competenti.*

Nec obest lex nostra *lib.* 2. *tit.* 1. §. 20. ubi dicitur posse clericum coram judice sæculari conveniri super calumniis vulgo *Coimas*, quod probat *lex Hispana* 12. *tit.* 3. *lib.* 1. *nova recopilationis*, & Gregor. Lopez *l.* 24. *verb. el ganado, tit.* 15. *partit.* 7. Covarr. *in regul. possess. part.* 2. §. 4. *num.* 8. Avendan. *de exequen. mand. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 30. *cap.* 13. *num.* 7. *& part.* 2. *cap.* 14. *num.* 13. Cevall. *commun. contra commun. tom.* 4. *quæstio.* 897. *num.* 620. & alii, quos referens sequitur Gutier. *pract. lib.* 1. *quæst.* 4. & Castil. *l.* 70. *Tauri, num.* 18. ex eo fundamento, quia quando obligatio est rei imposita, potest judex laicus præcipere fieri executionem in re, quæ subest jurisdictioni suæ, nulla habita ratione personæ, cujus res est, Bart. *in l. Imperator. ff. de publican.* Gutierr. *d. quæst.* 4. *num.* 2. & Azeved. *ad l.* 12. *num.* 2. *titul.* 3. *lib.* 1. *nova recopil.* Non enim hoc modo fit executio in persona clerici; sed exigitur onus reale injunctum rei à clerico.

Quam etiam partem observavi *part.* 1. *de obligationibus moderatorum Reipublicæ lib.* 2. *disp.* 4. §. 4. *membro* 2. *num.* 350. Non propter rationes hoc loco positas, sed ob concordiam celebratam cum Rege nostro Joanne Primo, bonæ memoriæ, *art.* 86. *n.* 259. & cum Rege Petro acroamate Crudo *art.* 16. *nu.* 156. de qua concordia sapientissimus Gabriel Pereira *in sua secunda parte manus Regiæ cap.* 39 *in principio.* Nam Summus Pontifex potest submittere cognitioni Principis sæcularis aliquas causas Ecclesiasticas, ejusque ministris, ut de illis cognoscant tanquam Delegati Pontificis, Marta *part.* 2. *de jurisdict. cap.* 6. *num.* 32. *& sequentibus*, sicut potest concedere laico potestatem conferendi beneficia.

Quare quoad leges nostras debent validæ censeri, & fuisse confirmatas in concordatis in Curia Romana inter clerum, & Regem Dionysium constat ex doctissimo Petro Barbosa *in privatis scholiis ad legem filiusfamilias ff. de legatis* 1. *vers. ad ordin.* Caldas Pareira *de emptione cap.* 8. *num.* 36. Benedict. Gillius *in l.* 1. *Cod. de sacrosanctis Ecclesiis part.* 5. §. 2. *num* 12. Juvat secundùm aliquos scientia, & patientia Summorum Pontificum supra hominum memoriam observata, quæ videtur continere vim privilegii, constitutionis, seu dispensationis, sicut & consuetudo immemorialis, *l.* 1. §. *denique, l.* 2. §. *apud. vers. planè si fossa ff. de aqua pluv. arcenda, l. hoc jure* §. *ductus aquæ ff. de aqua quotidiana, cap. super quibusdam.* §. *præterea*, ubi glossa *verb. non extat memoria, de verbor. signific.* Decius *cons.* 85. *numer.* 2. *& cons.* 117. *in fine*, Menoch. *cons.* 43. *numer.* 7. & Cravet. *cons.* 259. *vol.* 1. Atqui potest Pontifex privilegium concedere laico circa certas causas clericorum, & fori privilegio derogare, *cap. nos & si* 2. *quæstio.* 7. Abbas *in cap. literas, numero* 13. *&* 14. *de restitut. spol.* & Felin. *in cap.* 2. *numer.* 2. *&* 3. *de major. & obed.* igitur potest judex laicus ex scientia, & patientia Summorum Pontificum supra hominum memoriam, & ex consuetudine immemoriali in vim privilegii allegata cognoscere de ejusmodi clericorum causis. Nihilominus quoad hanc ultimam rationem consuetudinis, oppositum dixi 1. *part. de obligationibus moderatorum Reipublicæ lib* 2. *disp.* 4. §. 4 *membr.* 1. *n.* 349. per textum *in cap. final. de consuetudine.* Innocentius *in cap. postulasti, de foro competenti*; nec sufficit immemorialis præscriptio, cùm laicus sit incapax jurisdictionis spiritualis, & præscriptio tollitur per Bullam Cœnæ Domini, quæ singulo quoque anno legitur Romæ.

Nec refert, si dicas statuta generalia laicorum, si sint honesta, nec juri canonico repugnent, extendi ad Ecclesiasticas personas, easque ligare saltem vi directiva, ut notat Cotta *in memorabil. verb. clerici ligantur*, Mexia *in tractatu tassa panis conclus.* 5. *à n* 3. & Joann. Garcia *regul.* 292. & Matienl. *l.* 7. *gloss.* 2 *n.* 17. *tit.* 11. *& l.* 1. *gloss.* 1. *n.* 2. *tit.* 25. *lib.* 5. *nova recopil.* Unde si constituatur certum pretium à laicis rebus vendendis, nequeunt clerici frumentum, vinum, & oleum suum alio

alio pretio quàm taxato vendere, Sotus *lib. 1. de justitia quæst. 6. art. 7.* Bannes 2. 2. *q. 67. art. 1. dubio 2.* & Navarr. *in manuali c. 23. n. 88.* Molina, & Rebell. *infrà* citandi.

Quia quando leges civiles tendunt ad bonum commune tam laicorum, quàm clericorum, sunt servandæ à clericis, cùm sint membra, & partes totius Reipublicæ, & leges sint latæ pro bono publico, vide 1. *part. disp. 4. de legibus sæcularibus circa res spirituales. §. 4. membro 2. n. 352.* Adde teneri clericos vendere res suas pro pretio à laicis constituto, non ex vi statuti laicorum taxantis pretium, sed quia tenentur ex jure naturali, & divino res suas vendere justo pretio. Quare si vendentibus ultra taxam pœna imponatur, laicus excedens ligabitur quoad pœnam, non autem clericus, ita Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 12. quæst. 4.* Sed meliùs cum aliis Molina *tom. 2. de justitia disp. 364. §. dubium est.* Rebellus 2. *part. de obligationib. justitiæ lib. 9. quæst. 2. sect. 2. nu. 9. conclusio.* Nihilominus ubi volunt debere clericos servare leges civiles omnibus communes, dummodo non repugnent statui Ecclesiastico. Ideo excedentes taxam constitutam peccare mortaliter: non posse tamen propter transgressionem puniri à judice non suo, & tenentur restituere, quod ultra justum pretium lege taxatum acceptum fuit. Sayr. *in clavi lib. 3. c. 4. num. 16. & 17.* & notat Suar. *lib. 3. de legibus, cap. 34. ex num. 17. usque ad num. 10.* ut dixi *d. disp. 4. de legibus sæcularibus circa res spirituales, §. 4. membro 2. num. 354. ad finem, vers. quod si damnum, & num. 355. vers. dubium est, per totum.*

Hinc sequitur laicum peccantem in legem Principis, incidere in pœnas positas à Principe contra violatores legis: clericum autem delinquentem in legem Principis non ligari pœna à Principe statuta, sed puniendum esse ab Episcopo suo pœna arbitraria; nec cogetur Episcopus punire clericum eadem pœna, quam Princeps imposuit contra legis suæ violatores. Marius Alterius *hoc loco disp. 16. lib. 5. cap. 5. fol. 698. col. 2.* sed poterit punire pœna, vel arbitraria, deficiente tamen pœna Ecclesiastica.

Difficultatis etiam est, an valeat statutum laicorum, quo præcipitur, ne quis capiat possessionem beneficii, aut Ecclesiæ inconsulto Præside Populi, aut Rectore Provinciæ, & an sit contra immunitatem Ecclesiasticam? Esse validum ostendit Felin. *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, num. 123. de constit.* Negat tamen Abbas *cons. 83. Præsens dubium in effectu consistit, part. 1.* dicens esse contra libertatem Ecclesiasticam, & non obligare clericos, cùm præcepto, & mandato Pontificis obstet, præcipientis executori suarum literarum, ut mittat in possessionem provisum de beneficio. Ratio quia clerici ex vi statuti fiunt timidiores, & laici audaciores, & ideo statuentes, & exequentes statuta sunt excommunicati, ultra pœnas statutas *in Authentica, Cassa, Cod. de sacrosanct. Eccles.* Favet lex nostra *lib. 2. titul. 19.* ubi statuit ad vitanda mala quæ possunt contingere in capienda possessione beneficiorum, quando vacaverint, quòd nemo se mittat in possessionem sine licentia, & auctoritate Ordinarii loci ubi beneficium situm est. Non enim statuit lex, ut non mittatur in possessionem sine auctoritate Regis, sed sine auctoritate Ordinarii loci, in quo beneficium vacavit. Quinimò præcipit Præsidi Provinciæ, ut provisum de beneficio, si opus fuerit, mittat in possessionem, ibi: *Mas requereram ao Corregedor da comarca, que lhe de adita posse.* Ex quo sequitur posse scribas sæculares, & judices dare possessionem impetrantibus beneficia, Gabed. 2. *part. Arest. 54.* ubi refert sic fuisse judicatum Anno de 1581. & 1592. ubi Valasc. *consultatione 191. num. 24.* opinatur legem nostram non loqui de beneficiario legitimè beneficium impetrante, sed de eo, qui est omninò intrusus, quique sine titulo, & licentia Ordinarii possessionem vacantem invasit, ut patet ibi, *sem auctoridade do Ordinario*, & infrà, ibi, *coque se meteo na dita posse sem ter algum titulo*, qui propriè dicitur intrusus in beneficialibus, ex Innocentio *cap. nihil*, in gloss. magna, *circa medium, de electione.*

---

§. XVI.

Excommunicatio decimasexta de impedientibus Prælatos, ne sua jurisdictione Ecclesiastica utantur, sic loquitur:

Nec non, qui Archiepiscopos, Episcopos, aliósque superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscumque judices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet hac de causa directè, vel indirectè, carcerando, vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares; necnon consanguineos, & affines impediunt, quominus sua jurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque utantur, secundùm quod canones, & sacræ constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt; ac etiam eos, qui post ipsorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcumque sententias, & decreta, aut alias fori Ecclesiastici judicium eludentes ad Cancellarias, & alias Curias sæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia, Ordinariis, aut delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur, seu dant consilium, patrocinium, & favorem in eisdem.

EPITOME.

289 *Quæ sit materia hujus canonis, & quot actiones principales?*

290 *Personæ principales, quæ non debent impediri in sua juridictione, quæ sint?*

291 *Impedire jurisdictionem Ecclesiasticam, quot modis fieri possit?*

292 *Impediente Ecclesiasticos, ne utantur jurisdictione, quando non incidant in hanc excommunicationem?*

293 *Recurrentes à judicibus Ecclesiasticis ad sæculares quando incidant, & non incidant ostenditur?*

294 *Exequentes mandata à Magistratu laico contra Magistratus Ecclesiasticos incidunt in hanc censuram.*

295 *Discrimen inter hunc canonem, & inter decimumtertium, & decimum quartum.*

296 *Utrùm excommunicentur in hoc canone impedientes; ne Prælati Ecclesiastici utantur jurisdictione Ecclesiastica delegata?*

297 *Quid sibi velit secunda actio principalis, quæ sic habet*, Ac etiam eos, qui post ordinariorum, vel etiam ab his delegatorum quorumcumque sententias, & decreta ad Cancellarias sæculares recurrunt; *& quæ ibi prohibeantur?*

298 *Quot excommunicationes incurrantur ab eo, qui recurrit ad Curias sæculares, & procurat à Curiis, ut decernantur mandata in judices Ecclesiasticos, & curat, ut prædicta mandata dentur executioni contra eosdem?*

299 *Quomodo incurrat censuram dans auxilium, consilium, patrocinium, & favorem, ostenditur.*

300 *Quid si recurratur ad sæculares in causis mixti fori?*

ANtequam dicatur de materia hujus canonis, dividitur in duas partes principales hic canon. In prima excommunicantur impedientes Prælatos, vel judices Ecclesiasticos ordinarios, ne sua jurisdictione contra quoscumque utantur: similis prohibitio habetur *in cap. quoniam, de immunitate Ecclesiastica in 6.* quæ non est reservata: secus de hoc canone, seu excommunicatione. In secunda parte autem excommunicantur impedientes non solùm Ordinarios, sed etiam delegatos, recurrendo ad Curias sæculares, *&c.* atque ita secunda hæc excommunicatio in eo differt à prima, quòd lata fuerit non solùm ordinariorum sed etiam delegatorum favore, & prima pronunciata favore duntaxat judicum ordinarium Ecclesiasticorum. Item prima lata contra impedientes judices ordinarios, ne utantur sua jurisdictione generaliter in quacumque parte judicii, sive antequàm cœptum fuerit, sive in ipsa prosecutione, aut post sententiam: secunda verò contra impedientes, ne mandentur executioni mandata, aut decreta, aut sententiæ eorumdem judicum Ecclesiasticorum. Denique secunda excommunicatio ligat impedientes, qui recurrunt ad Cancellarias, & Curias sæculares, & ab illis obtinent mandata contra judices Ecclesiasticos, ut non ulteriùs progrediantur. Prima illos duntaxat innodat, qui quomodolibet impediunt, ne utantur juridictione sua, & immediatè fertur in favorem judicum ordinariorum contra omnes, qui eos impediunt in usu suæ jurisdictionis, Suar. *hoc loco num* 94.

289 Porrò materia hujus canonis est sacrilegium, quod committitur contra Ecclesiasticam libertatem in suis Prælatis, & judicibus, ne utantur jurisdictione sua, & quo recurritur ad Tribunalia sæcularia ad impetrandas prohibitiones, mandata, & præcepta contra eosdem Prælatos, Sayr. *de censuris lib. 3. cap. 20. num. 2.* Marius Alterius *disp. 17. in principio*, & Sousa *cap. 17. hoc loco num. 1.* Actiones verò principales sunt tres, quæ principaliter interdicuntur. Prima impedire quomodolibet Prælatos, seu judices ordinarios Ecclesiasticos, ne sua utantur jurisdictione Ecclesiastica secundùm canones, & decreta Conciliorum, præsertim Tridentini, statuunt *sess. 25. c. 3. de reformatione*, his verbis ibi, *Nefas autem sit sæculari cui libet Magistratui prohibere Ecclesiastico judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet.* Secunda actio principaliter prohibita est recurrere ad Cancellarias, & alias Curias sæculares post sententias, & decreta ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum, aut aliàs fori Ecclesiastici judicium eludere. Tertia actio interdicta est decernere, & exequi mandata, vel prohibitiones. Similis prohibitio sub excommunicatione latæ sententiæ habetur *in c. unico, de his, quæ vi metusve caus. fiunt, lib. 6.* ubi excommunicantur qui extorquent absolutionem à censura Ecclesiastica, aut vi excommunicationem revocant. Neque immeritò, quia parum, aut nihil refert, si sententia lata non fuerit tradita executioni, Abbas *in cap. pastoralis, §. quia verò, num. 2. 4 & 5. de offic. delegati, & in cap. universitatis num. 7. de sent. excommunic.* est enim judicare onus, ut per Boër *decis. 22. num. & 2.* idcirco meritò quicumque impedierit per aliquem actum hoc loco prohibitum jurisdictionem Ecclesiasticam, incurrit excommunicationem, & judex potest procedere contra delinquentem, argumento *dict. cap. pastoralis, §. cùm autem*, quo probatur, quando causa Delegato fuit commissa intra certum terminum expedienda, & per malitiam partis non expedivit, posse Delegatum punire malitiosè impedientem, & casum delegare alteri, ut illam intra terminum sibi præfixum finiat sine appellatione, Molina *de justitia tom. 6. tract. 5. disp. 27.* vel posse ei imponere mulctam, Perez *ad rubricam tit. 19. gloss. 1. col. 1. vers. utrùm onus, lib. 8. ordinamenti.*

Personæ verò quæ non debent impediri, sunt Archiepiscopi, Episcopi, & alii Prælati, & Ecclesiastici judices ordinarii, qui nec directè, nec indirectè 290 sunt impediendi in usu suæ jurisdictionis. Unde impedientes, ne judices delegati à Prælatis Ecclesiasticis utantur sua juridictione, non involvuntur excommunicatione per actionem primo loco prohibitam in favorem jurisdictionis ordinariæ duntaxat, ut notat Suar. *de censuris disp. 21. sect. 2. num. 91.* quia requiritur ad incurrendam censuram, quòd impediatur jurisdictio ordinaria.

Quoad personas impedientes, ligantur quicumque impedierint, per relativum illud *qui*, in principio positum, ibi: *nec non qui*, quod refertur ad antecedens illud caput, *Excommunicamus omnes*, &c. Ex quo enim omnes excommunicantur, nullus excluditur, argumento *l. Julianus, ff. de legatis 3.* juvat glossa *1. in Clement. 1. de sepult.* & ideo quicumque impedierint jurisdictionem Ecclesiasticam judicum ordinariorum, sive sint Ecclesiastici, sive sæculares, sive Imperator, sive Rex, sive domini inferiores, incidunt in hunc canonem, Ugolinus *de censuris, hoc loco cap. 16. §. 1. num. 1.* & Marius Alterius *disp. 17. in principio vers. quoad personas, & cap. 1. vers. Nec non qui*, quod habet vim referendi omnia præcedentia, Bartol. *in lege Plautius, ff. de auro, & argento legato*, Navarr. *in manuali cap. 27. num. 70.* Item, quia hic canon est veluti pars præcedentis canonis, in quo excommunicantur omnes personæ cujuscumque sint status, dignitatis & conditionis, sine ulla exceptione: ergo ad omnes censuras extenditur.

Nec obstat Concil. Trident. *sess. 25. cap. 20.* ubi Concilium gravissimis verbis admonet Imperatorem, Reges, ac Principes, ut Prælatos Ecclesiasticos venerentur, nec ab ullis Baronibus, Domicellis, aut officialibus, seu ministris quæ Ecclesiastici juris sunt, lædi patiantur, sed severè in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque jurisdictionem impediunt, animadvertant, Quia Reges, & Imperator sunt rerum Ecclesiasticarum protectores, ac defensores, & eos tanquam tales admonet, & hortatur Concilium: at verò hic canonaliter loquitur, indistinctèque comprehendit omnes etiam Imperiali, Regalique dignitate insignes: eo quia habet connexionem cum præcedente Canone, ut ostendit apertè dictio illa, *nec non qui*, sed in præcedenti comprehendebantur omnes: igitur in hoc continentur etiam ratione connexitatis: nam connexa dicuntur individua, & reputantur unum: & ideo quod de uno dicitur, necesse est ut de altero intelligatur, per textum *in cap. translato*, ibi: *quod de uno dicitur, de alio constit.* & ab uno connexorum fit extensio ad alterum, & ubi est eadem ratio, ibi dicitur esse eadem lex non extensivè, sed comprehensivè, *l. his solis. §. satis etiam cautè putamus, Cod. de revocandis donat.* Gutierr. *pract. lib. 3. quæst. 17. à num. 84. l. illud, Cod. de sacrosanct. Eccles.* Bald. *in l. data opera, ex num. 16. Cod qui accusare non possunt*, Paris. *cons 83. num. 25. lib. 3.* & Tiraquel. *in l. si unquam, in verb. libertis, num. 45. & 46. Cod. de revocandis donationibus* Scaccia *de appellationibus; quæst. 17. limit. 21. sub num. 25.* ubi vult connexa reputari unum, & esse individua, Surdus *decis. 159. num. 13.* & ideo idem est judicium, ex glossa *in cap. præterea*, ibi: *idem est in utroque annexorum, de offic. & potest. judic. delegat.* Cott. *in memorabil. verb. connexorum, pag. 166.* Surd. *de alimentis, tit. 9. quæst. 3. num. 16. & cons. 338. num. 3.* atque ita omnes etiam Principes, & Reges impedientes judices Ecclesiasticos, ne sua utentur jurisdictione per hunc Canonem comprehenduntur, Marius Alterius *hoc loco, cap. 1. fol. 710. col. 1.*

Prima dubitatio, quot modis dicatur quis hoc loco 291

eo impedire, ne ordinarii suam exerceant jurisdictionem? Responde primò, ut quis propriè, impediatur, requiri, ut impediens sit causa, ut alter involuntarius, & invitus desistat ab opere, quod intendit. Ugolin. *de censuris, hoc loco, in principio, n.* 2. & Marius Alterius *d. c.* 1. *fol.* 713. *col.* 1. Unde qui precibus, seu blanditiis, vel præmio, aut amore impedit Ordinarios Ecclesiasticos, ne faciant ea quæ ad jurisdictionem pertinent, non ligantur excommunicatione, quia hac ratione impediendo non dicitur quis propriè impedire, argum. *l. fin. Cod. si quis aliquem testari prohibuerit*; sicut incidit in pœnam, qui per vim, aut metum prohibet alicui, ne condat testamentum, aut illud mutet: sic etiam hoc loco incidit in hunc canonem, qui per vim, aut metum impedit judicem Ecclesiasticum ne sua utatur jurisdictione.

Secundò dicitur quis impedire adhibitis mediis ab ipso jure datis. Tunc enim cùm sit integrum unicuique recurrere ad superiores, quibus competit præcipere, ne injustè partes agant, impediens justè non ligatur hac excommunicatione, cùm obstet secundùm canones: secus si contra canones impedit, ne judex Ecclesiasticus suam exerceat jurisdictionem, putà, si incutiatur ei metus gravis, ut cesset ab eo quod intendit; similiter, si inferatur metus consangineis, & familiaribus ipsorum judicum, juxta textum *in c. quicumque, de sentent. excommun. lib.* 6. ibi: *licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis, vel suorum gravandi.* Ugol. & Marius Alter. *ubi suprà.*

Dices preces importunas æquiparari metui justo, ex *lege finali, C. de his quæ vi*, ibi, *venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extorsæ sunt, præcipimus infirmari.* Juvat *Extravagans Execrabilis, Joannis XXII. de præb. in principio*, his verbis: *Et improbitas importuna petentium à nobis, & prædecessoribus nostris, non tam obtinuisse, quàm extorsisse plerunque noscuntur.* Quibus probatur preces importunas continere violentiam, vexationem & oppresionem, ac proinde metum gravem incutere, sequitur Salicetus *in l. eum* 5. *C. de Apostatis, num. unico.* dicens, *quæ facta sunt per importunitatem, dicuntur fieri prope violenter*: facit Jason *in l.* 1. *n.* 1. *ff. de condict. indeb.* dum ait solutum ob preces importunas, posse repeti, perinde ac si fuerit solutum per errorem, & pro eadem sententia sunt Boërius *decis.* 101. *n.* 10. Romanus *in leg. si ob turpem, num.* 4. *ff. de condict. ob turpem causam*, Lucas de Penna *l.* 1. *n.* 11. *Cod. de petit. bonorum, lib.* 10. Menoch *de arbitrar. casu* 395. *n.* 41. *&* de *præsumpt. lib.* 4 *præsumpt.* 11. *ad finem*, Matiens. *lib.* 5. *recopil. tit.* 10. *l.* 17. *gloss.* 6. *num unico*, & Gutier. *l.* 1. *quæst. canon. c.* 37. *num.* 10. dum volunt pari passu procedere aliquid fieri violenter, & metu, ac precibus importunis.

Dicendum tamen est, quamvis preces importunæ metum inferant, non tamen æquiparari metui cadenti in constantem virum, ita Abbas *in c. cùm inter R. n.* 8. *de electione*, ubi vult preces etiam instantissimas Principum non esse pares metui justo ad rescindendum actum, nisi Principes consuescant sævitiam suam exercere in sibi non obsequentes, sequitur Roland. *cons.* 83. *n.* 27. *volum.* 2. dicens preces importunas non æquiparari metui, nisi in Tyranno, & soliro minas ducere ad effectum, adhæret Henriq. *lib.* 11. *de matrim. c.* 8. *n.* 5. & Ludovicus Lopez 2. *p. instructorii de matrimonio, c.* 40. *fol.* 1072. Quare quamvis preces contineant in se aliquid coactionis, non tamen probant metum cadentem in constantem virum, ut ostendit Salicetus *in d. l. eum, C. de apostatis*, dicens, quæ importunis fiunt precibus, dicuntur fieri quasi violenter; quibus verbis significatur non continere violentiam, quæ æquiparetur metui justo, nisi, ut dictum est, preces importunæ sint eorum, qui aut jubere possunt, aut potentes sunt. *l.* 1. §. 2. & *ibi* scribentes *ff. de servo corrupto.* Medices *de casibus fortuitis, p.* 1 *quæst.* 7. *n.* 7. *vers. vigesimo secundo arguitur*, Decian. *cons.* 65. *n.* 2. *lib.* 2. Tusch. *litera M. conclus.* 217. *n.* 22. *& lit. P, conclus.* 322. *& conclus.* 484. & Sanchez *de matrim. lib.* 4. *disp.* 7. *n.* 4. quod est valde probabile, etiamsi non sint Tyranni; & multo fortiùs hoc procedit propter minas illatas à persona potente, & assueta minus exequi; alias secus, Decian. *cons.* 18. *n.* 127. *lib.* 1. Medices *d. quæst.* 7. *num.* 67. Sanchez cum aliis *lib.* 4. *disput.* 1. *num.* 19. *&* 20.

Secunda dubitatio in quibus casibus impedientes 292
judices Ecclesiasticos ne sua utantur jurisdictione, non incidant in hanc censuram? Responsio sit primò, quando judices procedunt contra Canones, & non secundùm canones, argumento à contrario sensu, quod valet quando contrarium non est decisum in jure, ut colligitur ex *cap. à nobis, el* 2. *de sentent. excommunic* & *ibi* Abbas *n.* 4. & Felin. *n.* 2. *vers. nota quod argumentum.* Greg Lopez *l.* 17. *verb. descendiessen tit.* 1. *part.* 6. Mantica *de conjectur. ultim. volunt. lib.* 3. *tit.* 15. *num.* 13. Everar. *loco à contrario sensu num.* 8. Gutierr. 1 *pract. quæst.* 3. *num.* 14. Atqui hoc loco incidunt in censuram impedientes contra canones ne judices exerceant suam jurisdictionem: ergo impedientes secundùm canones non incidunt, procedentes contra canones impediendo. Et ideo si quis impediat judices, quòd sint notoriè excommunicati, aut denunciati, aut suspensi à jurisdictione, in quibus casibus carent usu jurisdictionis, & ab eisdem facta sunt irrita, ut habetur *in cap. ad probandum*, & *ibi* Scribentes, *de re judicata*, non incidit in hanc censuram, eo quia facta a judice excommunicato declarato, vel suspenso sunt nullius momenti, ex glossa *in d. cap. ad probandum*, & ex Bald. *ibi num.* 1. & Butrius *num.* 3. *de sentent. & re judicata*, Soar. *tom.* 5. *disp.* 16. *sect.* 1. *nume.* 6. Anton. Riccul. *de iure personarum extra gremium Eccles. existen. lib.* 4. *c.* 18. *num.* 1.

Propter quam rationem evadunt hanc censuram impedientes jurisdictionem judicis Ordinarii, quando constat, vel saltem dubitatur de jurisdictione non sua, per textum *in cap. ad nostram, de consuetudine.* ex quo patet esse nullam sententiam à non suo judice latam, Ugolin. *ubi proximè* §. 2. *vers. Quartò.* Marius Alterius *d. disp.* 17. *c.* 1. *fol.* 714 *column.* 2. addens non peccare impedientem, quando evidenter constaret judicem contra sacros canones jurisdictionem velle exercere, quin etiam peccare, qui vellet in dubio tentare impedire, quod procedit, quando sine ulla ratione dubitaret de jurisdictione judicis; secus si ratio daretur dubitandi justa. Vide Barbosam *ad Ordinationem Regiam lib.* 3. *tit* 75. *num.* 9.

Eodem modo non incidet in hunc canonem impediens Prælatos ne utantur jurisdictione profana, si fortè eam habeant ratione prælaturæ: eo quia pœnæ non extenduntur longius, quàm verba legis propriè accepta ostendunt, & verba interpretanda sunt secundum propriam significationem, Cardos. *in praxi eodem verbo, num.* 6. Phœbos *Lusit. decis.* 77. *num.* 14. *tom.* 1. D. Barbos. *in l. quia tale, num.* 37. *ff. solut. matrim.* & Tusch. *tom.* 8. *lit. V. conclusion.* 91. Sousa *in Bulla Cœnæ, hoc loco, cap.* 17. *num.* 5. super verba illa, *jurisdictione Ecclesiastica.*

Tertia dubitatio quando recurrentes à judicibus 293
Ecclesiasticis ad Curias sæculares post sententias latas per judices Ecclesiasticos, ut contra illos obtineant præcepta, vel mandata, incidant, aut non incidant in hanc censuram? Responde primò hanc excommunicationem habere vim ex verbis illis, ibi: Ac etiam eos, qui post ordinariorum, vel etiam ab his Delegatorum quorumcumque sententias, vel decreta, aut aliàs fori Ecclesiastici judicium eludentes: estque universalis censura, sicut præcedens posita in

prima

prima parte hujus canonis, & ligat omnes cujuscumque gradus, ac conditionis, quæ recurrunt ad Cancellarias, & Curias sæculares. Extenditur etiam non solùm ad judices ordinarios, sicut præcedens; sed etiam ad judices Delegatos, ut apparet ex tenore Bullæ, Atque ita incurritur à procurante per judices sæculares impedire, ne sententiæ, & decreta judicum Ecclesiasticorum, tam ordinariorum, quàm delegatorum sortiantur suum effectum, & mandentur executioni, Ugolin. *dict. versic. Ac etiam eos, numero* 1. Marius Alterius *dict. disp.* 17. *cap.* 2. *fol.* 715. *col.* 1.

Excusantur tamen, qui solùm recurrunt; sed nihil præterea faciunt, nec procurant contra sententias, decreta, & alia hujusmodi judicum Ecclesiasticorum præcepta. Nam verba cum effectu sunt accipienda, text. *in cap. relatum, de clericis non residentibus*, Galet. *in Margarita casuum conscientiæ, verb. verba.* Flamin. *de resignat lib.* 11. *quæst.* 7. *num* 83. Thom. de Thomassetis *in floribus legum. regul.* 304. Tusch. *tom.* 8. *lit. V. conclus.* 90. & alii, quos referens sequitur Barbos. *in libello de principiis utriusque juris, litera V. num.* 10. argument. *leg. prima §. hæc verba. ff. quod quisque juris*

Unde quamvis recurrant ad Cancellarias, & Curias sæculares, & quamvis curent expediri prohibitiones, nihilominus, si non curent illas mandari executioni, nec fieri admotiones ipsis judicibus, non ligantur excommunicatione, eo quia tria prohibentur in hac secunda parte censuræ, recurrere scilicet ad Curias sæculares: secundò procurare, ut prohibitiones, & mandata ab ipsis Curiis decernantur contra Ecclesiasticos magistratus: tertiò dare operam, & curare ut prædicta mandata contra eosdem Magistratus tradantur executioni Ugolin. *suprà d. vers. Ac etiam eos, n.* 2. *fol.* 370. sequitur Marius Alterius *d. cap.* 2. *fol.* 715. *col.* 2. *& sequent.* ubi concludit illa tria prohiberi per modum unius, & ideo omnia esse necessaria ad incurrendam excommunicationem, ex quo sequitur si quis recurrat, & instet apud Curiam sæcularem contra Prælatum suum, & alter eo involuntario, aut inscio mandatum procuret, vel exequi curet, exponentem querelas contra Prælatum suum, non ligari excommunicatione: sed ligari est verius. Marius Alterius *suprà*.

294 Quarta dubitatio, an exequentes mandata à Magistratu laico contra Magistratus Ecclesiasticos, incidant in hanc censuram? Placet affirmare propter verbum Bullæ, ibi: *qui hæc decernunt, & exequuntur.* Quare sicut judices sæculares decernentes aliquid contra Ecclesiasticos Magistratus censuram incurrunt statim atque decreverunt, quamvis decreta adhuc executione non sint tradita, sic etiam exequentes ipsa decreta, nimirum officiales, Ugolin. *versic. eos quoque qui hæc decernunt, & exequuntur.* Qui tamen ex ignorantia possunt excusari probabili, Ugolinus *suprà*, & Marius Alterius *dict. cap.* 2. *fol.* 716. *col.* 1. arg. *cap. Apostolicæ, de cleric. excomm.* in quibus, cùm sint ministri inferiores, aliquando ex conjecturis præsumi potest ignorantia probabilis, & invincibilis: quæ si esset facti, puta si exequerentur de mandato judicum mandatum aliquod in scriptis, & nescirent omnino, quid in eo contineretur, & simul ignorare judicem cui mandatum est intimandum, esse Ecclesiasticum, non ligarentur, per textum *in cap. si vir,* ibi: *ex ignorantia excusari videtur* Sanchez *lib.* 9. *de matr. disp.* 32. *num.* 47. & ex traditis à Tiraquel. *de pœnis temper causs.* 12. *num.* 1. *cum sequentibus*: alleganti tamen ignorantiam incumbit onus probandi, Sanchez *ubi proximè. n.* 4. & plenè probatur ignorantia juramento ipsius dicentis se ignorasse, Sayr. *in Clavi Regia, lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 4. ubi vult standum esse juramento in iis, quæ pendent à conscientia alicujus, quando alio modo veritas cognosci non potest, Mascard. *de probat. conclus.* 411.

Hinc sequitur probari plenè ignorantiam juramento illius, qui asserit se ignorasse; quoniam, quæ latent in animo, & in penetralibus cordis, non probantur aliter. Cov. *lib.* 2. *variar c.* 10. *n.* 1. *vers. Tertiò admittenda est* Mascard. *de probationibus conclus.* 881. *num.* 1. Gregor Lop. *l.* 12. *verb Que lo no supiera, tit.* 1. *part.* 3. Sanch. *d. lib.* 9. *disp.* 32. *num.* 5. & est textus *in cap. nulli, in fine, de elect. in* 6. *& in cap. cùm in tua, qui matrim. accus. possunt. & in cap. pastoralis, de exceptionibus*, & voluit gloss. *in cap. innotuit, de electione*, & ibi Abbas *num.* 2. quibus adde glossam *in cap. accedens. de crimine falsi*, & Salzed. ad Bernard. *regul.* 323.

Suprà dicta tamen intellige, quando probatio non apparet in contrarium, quia non obstante juramento, quo ignorantia, vel scientia probatur, admittitur probatio in contrarium, ut volunt Bartol. *in l. si cui §. iisdem, ff de accusat.* Jason *in leg. prima. §. si absens, ff. si ex noxal caus. agatur. num.* 5 Tiraquel. *de retract. tit.* 1. *§.* 4 *gloss.* 1. *num.* 4. & est gloss. ordin. *in cap.* 2. *in verb. affectata, de tempor. ordin. in* 6. Quæ regula limitatur, quando lex, vel statutum ait, quòd stetur juramento, vel dicto alicujus pro plenaria probatione, tunc enim non potest admitti probatio in contrarium; sed de his alibi.

Excusarentur etiam ministri executores ab hac excommunicatione, si nescirent latam esse excommunicationem in Bulla contra exequentes mandata sæcularia, quia tunc ignorantia esset facti simul, & juris, Abbas *in cap. referente, num.* 5. *qui filii sint legitimi* Similiter executores laicorum judicum contra Ecclesiasticos excusantur ab hac censura, si probabili metu compelluntur tradere executioni similia mandata, putà si jubeantur ea exequi sub pœna aliqua mali gravis, putà carceris, exilii, & similium malorum: tunc enim non obligat pœna, & excommunicatio cum tanto damno, quod aliter evitari non potest. Nam metus inducitur ubi agitur de perdendo magnum lucrum, vel de incurrendo grave damnum in rebus propriis: quare si Magistratus sæcularis inter ministris sibi subditis, ut tradant executioni mandatum aliquod sub pœna verberum, exilii, amissionis bonorum, vel alterius mali gravis non incident in excommunicationem, quia non transgrediuntur præceptum Ecclesiasticum cum contumacia, sine qua non incurritur excommunicatio, & obediunt coacti Curiæ sæculari ad vitandum imminens malum, quod aliter evitari non potest. *cap. si justus, vers. justus metus* 73. *de appellationibus.* Secus de magistratibus sæcularibus decernentibus talia mandata, & illa exequi mandantibus, qui sine dubio ligantur censura, eo quòd contra legem Summi Pontificis sponte procedunt; etiamsi postea non mandent executioni mandata jam decreta, quoniam ad incurrendam censuram satis est, vel decernere mandatum, vel illud exequi, & utrumque separatim acceptum principaliter sub hac censura interdicitur, ibi: *qui hac decernunt, & exequuntur*, Ugolin. *de censuris Pontifici reservatis, part.* 2. *in hoc canone, versic. eos quoque qui hæc decernunt, & exequuntur.* ubi vult decernere esse actum diversum ab executione, sequitur Marius Alterius *disput.* 17. *de excommunic. Bull. Cœn. cap.* 2. *ex medio ad finem.*

Quinta dubitatio circa discrimen, quod datur in- 295
ter hunc canonem, & inter canonem decimumtertium, & decimumquartum. Responsio sit distingui à canone decimotertio, quia in 13. ligantur excommunicatione, qui à futura executione literarum Apostolicarum appellant ad laicam potestatem: at verò in hoc excommunicantur appellantes ab ipsis Prælatis judicibus Ecclesiasticis ordinariis, & dele-

delegatis. Secundò ibi innodantur appellantes ea intentione, ut impediatur executio literarum: hoc autem in loco appellantes eo fine ut executio sententiarum retardetur. Tertiò in decimotertio excommunicantur appellantes ad finem eludendi literas, & scripturas: hoc loco ad eludendum judicium Ecclesiasticum. Denique in decimotertio comprehenduntur appellantes ab Apostolicorum judicum scripturis: in præsenti autem excommunicantur, qui appellant non solùm à sententiis ordinariorum, sed etiam à sententiis delegatorum Ecclesiasticorum, etiamsi non sint Delegati Apostolici.

Differt etiam hic canon à conone decimoquarto, in quo excommunicantur solùm judices, qui trahunt quasi motu proprio ad se causas spirituales. Item judices sæculares, qui tanquam judices se intromittunt in causis spiritualibus, & in illis procedunt, Similiter excommunicantur, qui cogunt partes actrices ad revocandum, vel ad faciendum, ut excommunicati absolvantur: at in hoc canone ligantur appellantes ad judices, & Curias sæculares. Item excommunicantur solùm, qui decernunt per mandata, & prohibitione, ne sententiæ suas habeant executiones; & denique excommunicantur decernentes prohibitiones, & mandata adversùs Prælatos, & Magistratus Ecclesiasticos, quæ omnia constant ex tenore ipsorum canonum.

296 Sexta dubitatio, utrùm incurrant in hanc censuram impedientes ne Prælati Ecclesiastici utantur jurisdictione Ecclesiastica delegata: itémque si Episcopus impediatur ne exerceat actus ad potestatem ordinis spectantes? Quoad primam partem hujus dubii videtur dicendum non ligari excommunicatione impedientes, qui obstant Prælatis Ecclesiasticis, ne utantur jurisdictione Ecclesiastica delegata; eo quia hic canon non loquitur, nisi de Episcopis, & judicibus Ecclesiasticis ordinariis. Unde sequitur impedientes, ne judices delegati suam jurisdictionem exerceant, non excommunicari, ut dictum est, cum Suario *de censuris, disp. 21. sect. 2. num. 19.* Marius Alterius *d. disputat. 17. cap. 1. fol. 712.* verba enim sunt accipienda in propria significatione, à qua non est recedendum. Rota apud Farin. *decis. 352 n. 1. part. 1. cap. 20. num. 7.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. verba 1.* & Cardin. Tusch. *tom. 8. lit. V. conclus. 91.* semper enim tenor verborum est attendendus, Francisc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 1. cap. 22. n. 7.* ideo cùm Canon in specie loquatur de Prælatis ordinariis, non debet trahi ad delegatos, quoniam verba posita in lege, strictè, & propriè capiuntur. *l. 1 §. si is, qui navem, ff. de exercit. l. quod constitutum, ff. de testam. milit. cap. ad Audientiam, de decimis,* Flamin. Paris. *de confidentiis, quæst. 29. n. 50.*

Confirmatur ex differentis posita inter primam, & secundam excommunicationem, quæ continentur in hoc Canone. Nam prima sic habet, *Qui Archiepiscopos, Episcopos, & omnes alios quoscunque judices Ecclesiasticos ordinarios impediunt.* per quæ verba ostenditur prior excommunicatio ferri contra impedientes ordinarios: secunda autem fertur contra eos, qui impediunt jurisdictionem Ecclesiasticam specialibus actibus, & particulari modo eludendi jurisdictionem Ecclesiasticam etiam delegatam, ac proinde quoad personas quarum mandata, & præcepta, & sententiæ defenduntur, est amplior: & ideo in priori continentur impedientes judices ordinarios; in posteriori autem, qui impediunt specialibus actibus tam ordinarios, quam delegatos.

Sed quid de impedientibus Episcopos tanquam Sedis Apostolicæ delegatos, quales constituuntur à Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 6. de reformat.* Responde illos, qui impediunt Episcopos in usu suæ juridictionis delegatæ in perpetuum illis concessæ, ligari hac excommunicatione, quia jurisdictio hujusmodi non concessa personis, sed officio, & dignitati, non ad tempus, sed in perpetuum, non est delegata, sed ordinaria, ex glossa *cap. irrefragabili, vers. super hoc delegatus, de offic. judicis ordinarii,* Bartol. *in l. ambitiosa, num. 34. ff. de decret. ab ord. fac.* Baldus *in cap. final. num. unico, de offic. ordin.* Covar. *lib. 3. variar. cap. 20. num. 6 in principio, & num 9. in fine, & num. 10. in principio.* Henriquez *lib. 13. de excommunic. cap. 24. num. 2.* Cùm ergo hæc potestas sit ordinaria, qui impediunt usum illius, includunt in hunc canonem. Confert apertissimè hic canon, ubi excommunicantur impedientes usum jurisdictionis Ecclesiasticæ, hic verbis: secundùm quod Canones, & sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præsertim Tridentini statutum. Ex quo loco involvuntur excommunicatione hac impedientes usum jurisdictionis Episcopalis, qua Episcopi utuntur tanquam Sedis Apostolicæ delegati. Quare impediens Episcopum, ne visitet Ecclesiam exemptam, ut Sedis Apostolicæ delegatus, prout disponit Concilium Tridentinum *sess. 22. cap. 8. sess. 24. cap. 9.* ligabitur excommunicatione, cùm habeat ex officio, aut dignitate jus visitandi, & possit illud delegare, Navarr. *in summa Hisp. ...*, *cap. 27. num. 42. & Latin. num. 45. & lib. 1. consiliorum in 2. edit. titul. de foro compet.* Covarr. *3. variar. cap. 10. n. 10. in principio,* & alii, quos referens sequitur Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 40 n. 14. & 15.*

Quoad Secundam partem dubii dicendum est pro parte negativa non ligari excommunicatione illum, qui impedit Episcopum, ne exerceat actus, qui spectant ad potestatem Ordinis; ex ea ratione, quia in hoc canone nulla fit mentio de potestate Ordinis; sed de jurisdictione solùm, ibi: *Quominus sua jurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque utantur.* Nihilominus placet asserere hanc excommunicationem latam esse contra impedientes, ne prælati exerceant ea, quæ illis competunt jure communi: sive ea spectent ad potestatem Ordinis, qualia sunt conferre sacramentum Confirmationis, sacrare oleum, consecrare Templa, conficere chrisma, creare Clericos, & similia; sive ad potestatem jurisdictionis. Ratio quia actus ordinis numerati pendent etiam ex potestate jurisdictionis; etiamsi primariò, & principaliter competant potestati Ordinis: atque ita appellatione jurisdictionis venit potestas, auctoritas, & officium Episcopale, prout comprehendit Ordinis, & jurisdictionis potestatem. Marius Alterius *d. 17. cap. 1. fol. 712.*

Septima dubitatio, quid sibi velit secunda actio principalis, quæ excommunicat eos, qui post ipsorum ordinariorum, vel etiam ab his delegatorum quorumcumque sententias, & decreta, recurrunt ad curias sæculares, & ab illis obtinent mandata, & prohibitiones, quibus Ecclesiastica decreta, & sententiæ ab Ecclesiasticis latæ impediantur, ne mandentur executioni? Responsio sit, nihil aliud velle, nisi, quod verba ipsa sonant, dum verba sunt clara, & debent intelligi eo respectu, quo sunt prolata Decius *cons. 283. col. 1* Cravet. *cons. 307. sub. num. 4.* Flamin. *de resignat. lib. 9. quæst. 17. num. 95.* atque ita excommunicatio incurritur per hanc actionem, quoties aliquis procurat sententias, id est diffinitiones judicum controversiis, & litibus imponentes finem non solùm ordinariorum, sed etiam delegatorum per judices sæculares impedire, quominus executioni mandentur; quæ omnia patent ex tenore Bullæ, Ugolin. *de censuris, suprà vers. ac etiam eos, num. 2. & 3.* Marius Alterius *suprà cap. 2. col. 1. & 2.* 297

Octava dubitatio ex dictis sic habet, quot ex- 298

com-

communicationes incurrat recurrens ad Curias sæculares. & procurans ab eisdem, ut decernantur mandata contra judices Ecclesiasticos, & simul curans, ut mandata dentur executioni? Responde, quamlibet ex his tribus actionibus sufficere ad incurrendam hanc excommunicationem: atque ita ubi primùm quis ad Cancellariam, vel ad Curiam sæcularem recurrit, & ibi exponit querimonias de suo superiore, & narrat gravamina, quæ ab eo sibi injustè inferuntur, & ab ipsa Curia contra illum implorat auxilium, eo ipso ligatur censura hujus Canonis, quamvis ibi sistat, & mandata à Curia sæculari obtenta superiori suo non intimentur. Ratio, quia actio recurrendi ad Curias sæculares, & actio procurandi ab eisdem Curiis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia ordinariis, aut delegatis prædictis decerni; & actio procurandi contra illos exequi sunt omnino diversæ; neque una est pars alterius, nec ab alia pendet, quod demonstratur à copula, *&*, ibi posita, quæ inter diversa solet poni *l. hujusmodi. §. si Titio, & Mævio. ff. de legatis* 1. Abbas *in cap. ex parte 2. de rescriptis, num. 6.* Gonzal. *de mensibus, gloss. 3. num. 14. & num. 16. l. 1. in principio*, ibi, *Boni, & æqui* cùm glossa *in verb. jus*, ubi propter dictionem, *&*, affirmatur aliud esse bonum & aliud æquum. *ff. de just. & jur.* idcirco quælibet illarum actionum per se separata est causa excommunicationis.

Non tamen inde infertur ligari tribus excommunicationibus, qui has tres actiones exercet, quia illa tria interdicuntur per modum unius, quod valescit ex illis tribus actionibus: sicut si Prælatus præciperet subditis, ne ludant aleis & taxillis, & ne intersint hujusmodi ludis sub pœna excommunicationis, non censetur prohibere hæc tria separatim, sed per modum unius; quia excommunicatio non iteratur, nisi delicta iterentur, unde transgressor fit majoris, ac minoris delicti reus, quo plures, vel pauciores conditiones, decreti, aut mandati transgreditur, & ita peccatum gravis, & minus grave ad incurrendam excommunicationem unicam ostenditur, cùm illa tria prohibeantur per modum unius, & solum delictum in eadem specie augetur, si illa tria prohibita committantur. Probatur exemplo præcipientis sub excommunicatione, ut certo quodam die utatur subditus cibis quadragesimalibus, & tantùm semel, & post meridianum tempus, si quis ante illud tempus admittat sæpiùs in cibatum carnes contra mandatum, non propterea pluribus excommunicationibus ligaretur, cum omnes illæ conditiones conveniant in eadem speci: fiet tamen majoris, aut minoris tantùm delicti reus, quo violaverit magis, aut minus præcepti impositi circumstantias, quamvis quæcumque ex illis violata sufficiat ad incurrendam excommunicationem. Confirmatur à simili argumento jejunantis in Quadragesima, vel in vigiliis, aut quatuor temporibus, qui non toties peccat mortaliter, quoties in die comederit, sed quando secundò comederit, quia sola secunda comestio peccatum est, & illa sola jejunium violat, Dur. *in 4. distinct. 16.* sequitur Sylvest. *in verb. jejunium, quæst. 8. dicto 4.* Nam quando tertia, vel quarta comestio sumitur, jam per secundam refectionem jejunium est violatum. Sic in nostro casu per actum recurrendi ad Curias sæculares eludendo sententias, ac decreta fori Ecclesiastici à personis nominatis, vel ab eis delegatis latas, incurritur excommunicatio: unde per actum procurandi à Curiis sæcularibus, ut mandatum Ordinariis, & delegatis decernantur, & per tertiam actionem excommunicatio non iteratur, cùm per priorem jam sit incursa, augetur tamen peccatum gravius ad inducendam excommunicationem.

299 Nona dubitatio ostendit, quomodo incurrat censuram hanc dans auxilium, consilium, patrocinium, & favorem in actionibus supradictis. In primis excommunicationi subjiciuntur omnes dantes auxilium, consilium, & favorem, sicut dictum est suprà in Canone secundo, septimo, undecimo, duodecimo, & decimo quarto, & hoc loco additur patrocinantes apud Cancellarias, & Curias sæculares: hi enim incurrunt in hunc canonem, qui causam suscipiunt defendendam in judicio sæculari pro ipsis recurrentibus, & urgent apud judicem, ut decernat prohibitionem, & mandatum contra Prælatos, Ugolin. *suprà vers. seu dant auxilium, num. 1.* Marius Alterius *d. cap. 2. fol. 717. col. 1.* præsertim si fuerint clerici, quia in foro sæculari non potest clericus in sacris, vel minoribus beneficiatus advocare, nisi pro se, vel pro sua Ecclesia, vel pro personis miserabilibus, ut desumitur *ex cap. 1. de postulando*, & habetur apud Hispanos *l. 48. tit. 6. part. 1. & l. 10. tit. 3. lib. 1. novæ recopil.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 65. de Advocatis. num. 126. cum sequentibus, & tit. 66. num. 69. & 70.* Gonzal. *ad reg. 8 gloss. 2. n. 16.* Ceval. *commun contra commun. quæst. 404. n. 2.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 57. à num. 22.*

Nec excusabantur Advocati ex textu *in cap. 1. de postulando*, ubi dicitur clericum non posse advocare in negotiis sæcularibus; ex quo loci in uno negotio sæculari posse advocare, & eo expedito posse aliud assumere, volunt Archidiaconus *in cap. pervenit 86. distinct.* Gregor. Lop. *l. 5. verb. otro si, tit. 5. partit. 3.* Farinac. *fragmen. crim. part. 7 verb Clericus, num. 192.* Camil Borrel. *in sum. omn. decis. tit. 66 de procurat. num. 77* & Christophorus de Pace *ad leges styli, l. 6. schol. un. num. 7.* quia in nostro casu neque in negotio uno sæculari potest quis advocare, & patrocinium suum adhibere sine excommunicatione, nisi ubi executio facta non esset: tunc enim, qui ad id auxilium dederunt, aut patrocinium, in censuram non incidunt, Ugolin. *ubi suprà*, cùm dare auxilium, consilium, & favorem sint actiones accessoriæ ad actiones principales: ideo non contrahitur excommunicatio ab his, qui dant auxilium, nisi sequatur actio aliqua principalis, & sufficit, si unica actio, seu unaquæque separatim sit mandata executioni, nec requiritur, quod omnes actiones principales damnatæ compleantur, Marius Alterius *d. cap. 2. ad finem.*

300 Ultima dubitatio circa recurrentes ad Curias sæculares in causis mixti fori nunquid incurrant in hunc canonem? De his causis lex nostra *lib. 2. tit. 9. per totum*, & dixi *1. part. de oblig. disp. 4. §. 4.* Resolutio ergo sit prævenire judicem Ecclesiasticum in causa mixti fori non sufficere ad incurrendam censuram hujus Canonis, eo quòd præveniens judicem Ecclesiasticum in causa mixti fori, non impedit injustè usum jurisdictionis Ecclesiasticæ; nam causa cùm sit communis, integrum est judici laico, & Ecclesiastico illam expedire. Ugolin. *hoc loco §. 2. vers. vel esto causæ*, & Graffis *lib. 4. cap. 18. num. 127.* & præventio secundùm jus commune licita est, ut colligitur ex *l. 1. ff. de officio præsidis.* Incurret tamen judex laicus in censuram, si impediat judicem Ecclesiasticum in causa mixti fori prævenientem, ne circa illam procedat recurrendo ad Curiam sæcularem, & procurando prohibitiones, seu decreta, vel præcepta pœnalia contra illum, ut colligitur ex tenore Bullæ in hoc loco: nam præveniens judicem laicum utitur jurisdictione sua Ecclesiastica, & idcirco impediens facit, ne jurisdictione sua Ecclesiastica utatur, Mart. *de jurisdict. 2. p. cap. 2. num. 2. & num. 4. & num. 40.*

§. XVII.

Excommunicatio decima septima contra usurpatores jurisdictionis Sedis Apostolicæ, & personarum quarumcumque Ecclesiasticarum, & contra fructus etiam earum sequestrantes, sic incipit:

QUive jurisdictiones, seu fructus, redditus, & proventus ad Nos, & Sedem Apostolicam, & qualcumque Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes usurpant, vel etiam quavis occasione, vel causa sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expressa licentia sequestrant.

EPITOME.

301 *Materia hujus canonis quæ sit? & quot actiones principales?*
302 *Quæ usurpari, sequestrari prohibeantur in hoc canone?*
Quid de oblatis. ibid.
303 *Quæ requirantur, ut incurratur excommunicatio decimaseptima.*
304 *Nomine jurisdictionis quid intelligatur hoc loco.*
305 *Utrum usurpans jurisdictionem sæcularem personæ Ecclesiasticæ ratione sui patrimonij competentem, incidat in hunc Canonem.*
306 *Usurpantes Ecclesiastica bona quando in excommunicationem non incidant?*
307 *Sequestrantes sine licentia legitima fructus Ecclesiasticos, quando incidant, & non incidant?*
308 *Utrùm usurpantes Ecclesiasticarum fructus, si sint Ecclesiastici, excusentur à censura.*

301 MAteria hujus canonis est sacrilegium, quo violatur Ecclesiastica libertas in jurisdictione, & fructibus, sive hæc duo pertineant ad Sedem Apostolicam, sive ad qualcumque personas Ecclesiasticas, de qua materia agitur *in cap. hoc consultissimo, de rebus Eccles. non alien. in 6. & in cap. si quis Presbyterorum, eodem titulo extra.* Canon, quoad personas est universalis, ut colligitur ex verb. *quæcumque.* Actiones tamen principales sunt duæ. Prima usurpare jurisdictionem, vel fructus, seu proventus, quæ competunt Sedi Apostolicæ, vel quibuscumque Ecclesiasticis personis ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, vel aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum. Secunda sequestrare hæc sine facultate legitima, & expressa Summi Pontificis, vel aliorum ad id facultatem habentium.

302 Porrò hoc loco prohibetur usurpatio, & sequestratio jurisdictionis, fructuum, redituum, & proventuum., quibus tribus verbis significantur universa, quæ percipiuntur ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum. Usurpare verò jurisdictionem est sibi assumere jus alicujus rei tanquam ad id habeat auctoritatem, ut vult Cajetanus *in summa, in verb. Excommunicatio, cap. 2. in secunda parte, vers. Quarta,* ibi. *Ex qua fortè,* & habetur *in Clementina prima, in verb. usurpare, de decimis, & in cap. generali, de electione, lib. 6.* Unde excommunicantur, qui in aliqua Ecclesia, seu Episcopatu, in quo non habent jus, nec jurisdictionem, censuras ferunt, beneficia conferunt, & capiunt jurisdictionis fructus, reditus, & proventus; ubi nomine *proventuum* comprehenduntur ex illis provenientia. Boër. *decis.* 224. *num.* 6. & quamvis proventuum appellatio sit ampla, & generalis, ut docent, Mandot. *in glossa facultatum, verb. proventus,* Gonzal. *ad regulam octavam Cancell.* §. 7. *proœm. num.* 197. quasi sub tali voce comprehendantur omnes fructus non solùm naturales, & industriales, sed etiam artificiales: hoc tamen loco veniunt appellatione proventuum Ecclesiasticorum quicumque reditus, qui ex bonis Ecclesiæ proveniunt, quicumque illi sint, juxta ea, quæ tradunt Franch. *in cap. Pastoralis* 53. *num.* 16. *de appellationibus,* Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 13. *sub num.* 8. Moneta *de distribut. quotidian. part.* 2. *cap.* 15. *num.* 18. Ant. Ricc. *de jure person. lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 7. & 8. cum aliis. Atque ita, qui fructus agrorum alicujus Ecclesiæ, vel ædium reditus usurpaverit, incidet in hanc censuram, sive fructus sint industriales, sive naturales, sive civiles, quia Bulla loquitur indistinctè, & generaliter: idcirco indistinctè, & generaliter accipienda est; & similiter non evadent hanc censuram, qui oblationes factas in Ecclesiis usurpaverint: nam ratione Ecclesiarum fiunt, & competunt personis Ecclesiasticis: *cap. hanc* 10. *quæst.* 1. Ferret. *cons.* 143. *num.* 4. Bellet. *disquisit. Cleric. part.* 1. *tit. de bonis clericorum,* §. 3. *n.* 4.

Nomine autem *oblationum* accipitur quicquid Deo, vel Ecclesiæ, aut ejus ministris voluntariè offertur Marian. Socin. *in tractatu de oblat. libell.* 1. Et Troyl. Malvat. *in simili tract. ferè per totum,* Moneta *de decimis, cap.* 2. *num.* 9. & *cap.* 3. *num.* 2. ubi vult oblationes, quæ fiunt Sacerdoti sacrificanti, successisse loco quarumdam decimarum legis veteris, quæ à quolibet de populo separabantur, & in horrea condebantur, ut eis vesceretur iter agens ad templum Hierosolymitanum, vocatis in vestibulo templi Sacerdotibus, & Levitis ad epulas convivales, ut habetur *Deuteronomij* 12. & 14. & 13. *quæst. . c. p. lis ita.*

Nihilominus hoc loco nomine oblationum intelligitur quidquid Deo, & Ecclesiis, vel ejus Ministris sponte exhibetur, quod extenditur ad oblationes, quæ sacris imaginibus deferuntur, sive in Ecclesia positæ sint, sive extra. Et quamvis glos. *in c. statuimus* 16. *quæst.* 1. & *c. omnis Christianus, de consecrat. dist.* 1. Hostiens. *rubr. de Parochiis, & in summa, tit. de Parochiis,* & Lapus *cons.* 58. *n.* 1. & 7. tradant dari præceptum de solvendis oblationibus, prout oblationes differunt à decimis, & primitiis; quod etiam innuit S. Ambr. *serm.* 58. *de Ascensione,* ubi inter opera boni Christiani ponit oblationes quasi debitas, his verbis: *Quòd quando ad Ecclesiam venit, oblationem, quæ altari debetur, exhibet.* Probabilius tamen est oblationes non esse debitas ex præcepto, sed esse spontaneas, quia in jure Canonico nusquam reperitur tale præceptum. Quare Concil. Cabilonense habitum sub Carolo Magno, *cap.* 6. apertè supponit oblationes esse voluntarias, ut tenent Azor. *part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæst.* 11. Less. *lib.* 2. *cap.* 39. *dubio* 6. *num.* 34. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 1.

Hoc tamen non tollit, quòd debeantur aliquibus in locis ex consuetudine legitima, vel quando Ministri Ecclesiæ non habent congruam sustentationem, Azor. & Suar. *ubi proximè.* Marius Anton. Genuens. *practicabilium Ecclesiasticorum, quæst.* 676. ubi consuetudinem solvendi oblationes esse laudabilem, & superiorem posse cogere ad eam servandam, juxta *cap. ad Apostolicam, de simon.* & tenent. Surd. *de alimentis. tit.* 1. *quæst.* 6. *num.* 6. & *tit.* 7. *quæst.* 9. *num.* 18. Ugolin. *de simon. in genere, tab.* 1. 9. 10. *num.* 3. *vers. item locum,* & *num.* 7. subdit datum vigore laudabilis consuetudinis esse perpetuò dandum, nec posse auferri contraria consuetudine, ut vult Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 110. *num.* 17. Quæ quidem consuetudo inducitur spatio decem annorum, Felin. *in d. cap. ad Apostolicam,*

*num.3.de simon.*Cassad.*decis.uni.num.5.de consuetudine*, & Covarr. *variar. lib.*1. *cap.*17.& Bellet.*disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de bonis clericorum*. §. 3. *n.* 24.

302 Ex quibus sequitur usurpantes fructus, vel reditus, vel proventus, sub quibus continentur oblationes, pertinentes ad Sedem Apostolicam, vel ad quascumque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, vel aliorum beneficiorum subjici huic excommunicationi. Dicuntur autem proventus, ut proventus usurpari, quando usurpatur jus, & proventus, aut quando eos quis accipit tanquam ad se pertinentes, ita Cajet. *verb. excommunicatio, cap.* 27. & Suar. *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 96. ubi excludit ab hac censura eos, qui rapiunt hos fructus non formaliter, ut fructus sunt, sed illos furantur, sicuti quæcumque alia bona. Nam censura hæc fertur contra usurpantes hujusmodi proventus, prout sunt proventus tales, & ut ad se pertinent: non autem fertur contra rapientes proventus tanquam aliena bona, sed contra usurpantes, quasi habeant dominium super illis, & quasi jure proprio utens, fructus præoccupat: & ideo non incurrit hanc censuram fur, qui triticum ex decimis, aut primitiis personæ Ecclesiasticæ furatur; sed qui usurpat Ecclesiasticos proventus. Ugolin. *hoc loco* §. 2. *num.* 2.

303 Quæstionis est, quid intelligatur hoc loco nomine *jurisdictionis*? Responde hoc loco hoc nomen pro utraque jurisdictione tam Ecclesiastica, quàm sæculari accipiendum esse. At Sylvest. *excommun.* 9. §. 12. *vers. Primo verò dubitatur*, & Cajet. *in summa, in fine cap.* 40. ubi docent hoc in loco sub appellatione jurisdictionis venire omne jus, & potestatem, quam habet Ecclesia super personis, vel rebus ratione Ecclesiarum & beneficiorum quæ possident, adduntque præsertim jurisdictionem temporalem, non autem spiritualem Prælatorum, illam videlicet, quam Ecclesiastici possident in temporalibus ratione suorum beneficiorum, quæ evacuari dicitur à dominis pure temporalibus, ut Prælati ferè solo titulo domini remaneant, quod ostenditur *in cap. non minus, de immun. Eccles.* his verbis, *jurisdictionem, & auctoritatem Prælatorum jam evacuant, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse.*

304 Quibus verbis probari potest hoc loco Bullam non loqui de jurisdictione spirituali, sed de temporali Prælatorum, eo quòd de perturbantibus jurisdictionem spiritualem, & de impedientibus illam sermo fuit *in Canone* 14. 15. *&* 16. Item, quia in hoc Canone agitur de fructibus, & proventibus Ecclesiasticis, qui sunt res temporales. Cæterùm dicendum est jurisdictionem spiritualem comprehendi etiam in hoc Canone; & ideo usurpantes jurisdictionem sive Ecclesiasticam, sive temporalem, si ratione Ecclesiæ, seu beneficij Ecclesiastici competat subjici excommunicationi; nam inter fructus, vel proventus beneficij Ecclesiastici jurisdictio computari potest; secus si persona Ecclesiastica aliàs habeat dominium, vel jurisdictionem titulo temporali. Tunc enim jurisdictio illa non protegitur ab hoc canone, cùm non competat ratione Ecclesiarum, Cajet. *verb. excommunicatio, cap.* 27. Navarr. *cons.* 2. *de immunitat. Eccles.* Suar. *supra sect.* 2. *num.* 95. & alij, quos referens sequitur Sousa *de Bulla Cœnæ cap.* 18. *disp.* 86. *num.* 2. *vers. hoc posito, sit prima conclusio, & num.* 3. *vers. secunda conclusio*, ubi excusat ab hac censura usurpantes, quæ ad Ecclesiasticos non ex Ecclesia, sed aliunde spectant, cùm non competant illis ratione Ecclesiæ, Toletus *in summa lib.* 1. *cap.* 28. Sayr. *supra cap.* 21. *num.* 4.

305 Similiter excusatur à censura usurpans dominium, aut jurisdictionem temporalem competentem Episcopo ratione patrimonij, vel alio titulo, Cajet. *in summa cap.* 27. ubi ait excludi proventus profanos, quos aliunde Ecclesiastici possident, sequitur Navar. *d. cons.* 2. *in tit. de immunit. Eccles.* Navarr. autem *d. cons.* 2. *num.* 2. *de immunit. Eccles.* opinatur, quando aliquis usurpat jurisdictionem sæcularem, quæ competit personæ Ecclesiasticæ, ratione sui patrimonij, vel ex aliquo alio titulo differenti ab Ecclesiastica dignitate, usurpantem non subjici excommunicationi: secus de usurpante jurisdictionem habitam ab Ecclesiastico, ratione bonorum Ecclesiasticorum, quæ à principio fuerunt sæcularia, sed titulo gratioso, vel oneroso fuerant postea bonis Ecclesiæ adjuncta, quibus bonis jurisdictio est annexa: tunc enim cùm Ecclesiasticus obtinuerit jus scilicet præsentandi ratione dignitatis suæ Ecclesiæ, censetur Patronus Clericus, quamvis jus præsentandi pertineat ad illam dignitatem respectu bonorum sæcularium, quæ postea Ecclesiæ titulo donationis fuerunt adjuncta. Longè aliter de jure patronatus Clerici, quod illi advenit ratione sui patrimonij, quia id æquiparatur laicali, ut notat Peres *l.* 2. *col.* 5. *vers. quod procedit, in fine tit* 6. *lib. ordin.* 1. Cabed. *de patronatu Regiæ Coronæ. cap.* 35. *num.* 3. Aloys Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiastici, resolut.* 152. *num.* 2. & tanquam laicus potest Clericus variare, non tamen Ecclesiasticus. Barbos. *de offic. & potest. Episcopi Allegat.* 72. *num.* 153. *& num.* 163.

Item si quis usurpet à Clerico suo debitore aliquos fructus adæquantes quantitatem sui crediti, 306
excusatur à censura eo quia non usurpat fructus, quatenus fructus rei Ecclesiasticæ, sed tanquam res sui debitoris, quæ transferri possunt licite per contractum in laicum. Navarr. *cons.* 31. *de sentent. excommun.* Cajet. tamen opinatur supra usurpantem proventus alicujus Ecclesiæ vacantis, non ligari excommunicatione ex eo fundamento, quia Bulla non loquitur, nisi de usurpante fructus, & reditus ad Ecclesiasticas personas pertinentes, sed Ecclesia vacans non est persona vera, sed igitur verba Bullæ non conveniunt, nec dispositio debet convenire; argumento *legis quartæ* §. *toties, ff. de damno infecto.*

Sed verius est ligari, cùm hæc prohibitio fiat in favorem, & defensionem immunitatis Ecclesiasticæ, ita Navarr. *in manuali, cap.* 7. *num.* 71. §. *sexta*, Ugolin. *hoc loco* §. 1. *vers. quintò afficit*, Sayr. *lib.* 3. *de censuris cap.* 21. *num.* 4. & Suar. *d. sect.* 2. *num.* 97. dicens sibi hoc videri moraliter improbabile, judicium scilicet Cajetani, quoniam ex hoc sequeretur excusari ab hac censura usurpantes Monasterij proventus, quia illi non spectant ad determinatam personam, sed ad hanc communitatem, ita usurpare fructus Ecclesiæ vacantis, quamvis de præsenti non existat possessor Ecclesiæ, paulo pòst existet: & prohibitio hæc, & censura non est imposita, præcipuè in utilatem personæ, sed in defensionem Ecclesiasticæ immunitatis: item, quia fructus Ecclesiæ vacantis pertinent ad successorem, & interim competunt quodammodo ad Commendatarium, vel Oeconomum, non quidem, ut eorum dominium consequatur, sed ut eos conservet, & vero domino venturo tradat. Quare usurpantes tales fructus in censuram hujus canonis incurrent. Suar. *supra num.* 97. & Sousa *disp.* 88. *num.* 2. *&* 3. post alios.

His adde sequestrantes fructus Ecclesiasticos sine 307
legitima licentia, prolabi in hanc censuram, etiam si illos non usurpet: sequestrare enim, non est sibi usurpare fructus, sed impedire, aut separatim reponere, ne ad Ecclesiasticas personas deveniant; & sequestrare propriè est actus jurisdictionis, quæ in usurpante per se non requiritur: atque ita non prohibetur hic actus sequestrandi quomodocumque,

que, sed quatenus est actus jurisdictionis usurpatæ; ac proinde additur limitatio, sine nostra expressa licentia, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium. Quæ verba propterea addita sunt, quòd sequestratio regulariter est prohibita, Jacob. de Arena *tract. de sequest. num.* 2. Caldas Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 21. *num.* 31. Marescot. *var. lib.* 2. *cap.* 77. *num.* 1. & Gonzal. *ad. Reg. octavam. Cancell.* §. 7. *proœmial. num.* 19. neque admittitur, nisi in casibus à jure expressis, Paris. *cons.* 41. *num.* 17. *lib.* 1. Gonzal. *ubi suprà*, Bernard. Grævæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *conclus.* 147. *num.* 1. & Didac. de Britto *in consilio in causa majoratus Regiæ coronæ quæst.* 5. *num.* 3. idcirco, cùm sequestratio sit prohibita, non erit talis, si fiat habita licentia Summi Pontificis, vel Ordinarij, quæ requiritur, ut hujusmodi fructus valeant sequestrari, & occupari, retinerique sine incursu excommunicationis, quod patet ex clausula in fine Bullæ posita quæ ad omnia præcedentia refertur, ut *in cap. secundò requiris*, per textum *ibi*, *Ad finem atque principium sæpe referri*, *de appellationibus*, & ibi Barbos. *num* 3. *& in remissionibus de clausulis*, *clausul.* 119. Non dicitur autem propriè, quis usurpare, neque sequestrare fructus, quos cum licentia superioris quis accipit.

Non sufficit tamen petere licentiam à Superiore ad evadendam censuram, sed requiritur licentia petita, & obtenta, ut patet ex textu ibi: *sine licentia expressa*. Nam particula, *sine*, denotat licentiam obtinendam esse, Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 5. *vers. At particula*, *sine*, Abb. *in cap. tuæ fraternitatis*, *num*, 3. *de Clericis non residentibus* quòd si absque rationabili causa negetur licentia, recurrendum est ad superiorem, ut compellatur inferior ad eam concedendam, idem Abbas *in cap. relatum*, *num.* 1. *de cleric. non. resid.* Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 3. *quæst.* 10. Hinc fit, si uxor neget censuram marito ad bona immobilia alienanda sine causa, posse maritum judicem adire, qui causam contradictionis expendat diligenter, quam si injustam invenerit, arbitrio suo poterit licentiam alienandi concedere, Azeved *l.* 4. *à num.* 1. *tit.* 3. *lib.* 5. *novæ recopil.* Tiraquel. *de jure mariti*, *glossa* 8. *num.* 127. *cum sequentibus*, Menoch. *de arbitrar. casu* 211. *num.* 6. Cald. Pereira *de extinct. emphyteut. cap.* 12. *num.* 11. & Gonzal. *dict. gloss.* 47. *num.* 37. per legem, *cùm non solùm*, §. *necessitatem*; *Cod. de bonis quæ liberis*, *cap. nullus* 17. *in fine*, *& ibi glossa finalis*, & ibi, *scribentes de jure patron. & l.* 57. Taurus disponit posse judicem cogere maritum ad præstandam licentiam uxori, quòd si renuat sine causa, posse judicem illam præstare.

Unde sequitur falsam esse regulam in causa jurisdictionis licentiam debitè petitam, & injustè negatam censeri concessam, vel à jure, vel à superiore Prælato, quia quamvis superior peccet gravissimè negando sine causa talem licentiam, nihilominus nemo potest confiteri alteri, nisi de licentia proprii Sacerdotis petita, & obtenta, ut habetur expressè *in cap. omnis utriusque sexus*, ibi: *nisi*, inquit, *prius licentiam postulet*, *& obtineat*. *de pœnit. & remiss.* Victor. *de confess. num.* 145. Alens. 3. *p. quæst.* 77. *memb.* 3. *art.* 1. *ad.* 1. Sotus *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 4. *art.* 2. *in fine*. Ratio, quia sacramentum pœnitentiæ non constat sine jurisdictione. hæc autem sive justè, sive injustè negetur à superiore, non potest validè ea uti, cum requiratur concessio jurisdictionis per actum positivum illius, qui habet ad hoc potestatem, atque ita licentia negata sive justè, sive injustè non habetur pro concessa, quia id, quod requirit actionem, & voluntatem, quamvis injustè negetur, infectum manet, nec datur signum per quod cognoscatur superioris absentis voluntas concedendi in simili eventu, saltem tacitam licentiam ad absolvendum pœnitentem, si licentia fuerit negata, Suar. *tom.* 4. *de pœnitentia*, *disput.* 27. *sect.* 4. *à num.* 11. *usque ad num.* 22. Sed de his alibi.

Quoad rem præsentem ex dictis collige licentiam Episcopi, vel alterius ad id habentis potestatem esse petendam, & impetrandam ante sequestrationem fructuum Ecclesiasticorum, ne incurratur censura; nec satis esse licentiam præsumptam, nec ratihabitionem, sed debere præcedere actum etiam, quando licitè licentia non potest negari, Abbas *in cap. tua nos*, *num.* 7. *de Ecclesiis ædificandis vel reparandis*. Cened. *pract. quæst.* 30. *num.* 38. Cassan. *in consuet. Burgund. rubric.* 13. §. 9. *verb. Sans licence*, *vers. sed quæro*, Barbos. *ad ordinat. Regiam Lusitan. lib.* 5. *tit.* 76. *num.* 7. Nec sufficit sequi licentiam, pro ut habetur *in Authen. licentia*, *Cod. de Episcopis. & clericis*, *cap. licet*, *de regularibus*, Bartol. *in leg. si autem plures. num.* 1. *ff. de aqua pluv. arcenda*, & alij, quibus accedit Gonzal. *gloss.* 47. *num.* 46. argumento transeuntis ad Religionem, qui necessariò debet petere licentiam transeundi antequam transeat, nec satisfacit petendo licentiam post transitum ad arctiorem Religionem, Abbas *in d. cap. licet*, *de regularibus*, *n.* 11. Azor. *lib.* 12. *c.* 14. *quæst.* 6. *in fine*. Barth. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum lib.* 5. *quæst.* 331.

Sequitur dicere, an Ecclesiastici usurpantes Eccle- 308
siasticorum fructus excusentur ab hac censura? Responsio est negativa, ex tenore Bullæ *in principio*, ibi *Quive jurisdictionis*, *seu fructus*; est enim censura universalis, quoad personas: atque ita sine ullo discrimine comprehendit omnes universaliter cujuscunque gradus, conditionis, & dignitatis fuerint, sive laici sint, sive Ecclesiastici, sive personæ publicæ, sive privatæ. Nam dictio relativa, *quive*, refertur ad Canonem decimumquartum, ubi omnes ligantur excommunicatione cujuscumque præeminentiæ existant.

Cæterùm oppositum vult sapientissimus Sousa *hoc loco*, *disputat.* 90. docens non comprehendi sub hac censura, nisi eos Ecclesiasticos, qui laica auctoritate fungentes fructus Ecclesiasticorum sequestrant, vel quasi sæculari titulo sibi debitos usurpant: quocirca non ligantur Ecclesiastici censura, qui auctoritate Ecclesiastica, vel fructus sequestrant, vel Ecclesiastico titulo sibi debitos usurpant. Ego tamen contrariam sententiam lubens amplector. Aliter enim diceretur eum, qui occuparet Ecclesiam, & beneficium usurparet, non incurrere in censuram, quod non est dicendum. Probatur: nam quamvis Bulla solùm loquatur de usurpantibus fructus, & proventus beneficiorum, non propterea ad occupantes Ecclesias, & beneficia non debet extendi, quoniam, si usurpatio fructuum subest excommunicationi; multo fortiùs occupans Ecclesias, & beneficia subjicietur excommunicationi, Marius Alterius *hoc loco. disp.* 18. *lib.* 5. *fol.* 720. *col.* 2. nec obest taciturnitas Ecclesiarum, & beneficiorum; & expressa mentio usurpationis fructuum, quia talis usurpatio fructuum frequentiùs solet contigere, ideo de solis fructibus meminit hic Canon: imò major ratio militat in Ecclesia, quàm in fructibus, quod satis puto esse probabile ac verosimile: nam argumentum à verosimile optimum est, & in qualibet materia receptum. Everard *in locis legalib. loco* 5. Andreas Gamar. *in Dialectica legali*, *lib.* 1. *loco* 23. Mantica *de tacitis*, *& ambig. convent. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 16. Menoch. *cons.* 122. *n.* 54. *cons.* 306. *n.* 6. Perez *l.* 2. *tit.* 7. *lib.* 5. *ord. p.* 184. Surd. *de alimentis*, *tit.* 9. *quæst.* 12. *n.* 25. Flamin. *de confident. benefic. quæst* 29. *num.* 24. Farin. *in praxi part.* 4. *decis.* 47. *num.* 2. *in fine* & Tuch. *tom.* 1. *lit. A. conclus.* 494. Quod tamen fallit in criminalibus;

nalibus, in quibus ad condemnandum non valet argumentum à verisimili, prout docet Surdus *cons.* 132. *numero* 57.

---

§. XVIII.

Excommunicatio contra imponentes decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus, sic habet:

QUive collectas, decimas, talleas, præstantias, & alia onera clericis, Prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis ac eorum, & Ecclesiarum Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus, & proventibus hujusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diversis etiam exquisitis modis exigunt, aut sit imposita, etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Nec non qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare non verentur, cujuscumque sint præeminentiæ, dignitatis, Ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alii potentatus quicumque etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus, & Terris quoquo modo Præsidentes, Consiliarij, & Senatores, aut quavis etiam Pontificiali dignitate insigniti. Innovantes decreta super his per sacros Canones, tam in Lateranensi, novissimè celebrato, quàm aliis Conciliis generalibus, edita etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

EPITOME.

309 *Quæ sit materia hujus Canonis, & quæ actiones principales?*
310 *Personæ Ecclesiasticæ ad quæ munera personalia, realia, & mixta obligari nequeant?*
311 *In quibus casibus integrum sit personis Ecclesiasticis tributum aliquod imponere?*
312 *Utrum recipientes tributum ab Ecclesiasticis involvantur excommunicatione?*
313 *Prima actio principalis est imponere collectas, decimas, talleas, præstantias, & alia onera Ecclesiasticis, vel bonis eorum, & ad quos, aut quæ se extendat?*
314 *Utrum nomine beneficiorum veniant præstimonia, Altaria, & Capellæ, & Oratoria?*
315 *Clericorum bona patrimonialia an gaudeant privilegia, quibus gaudent bona Ecclesiarum, ita ut incurratur excommunicatio si graventur collectis?*
316 *Utrùm necessaria sit licentia expressa Summi Pontificis ad effugiendam excommunicationem hujus Canonis?*
317 *Quomodo intelligantur secunda actio, & tertia, damnatæ in hoc canone?*
318 *Quando excusentur à censura exigentes collectas, & decimas, & alia onera à personis Ecclesiasticis?*
319 *Actiones accessoriæ, quæ sint, & quomodo utentes illis incurrant hanc excommunicationem, & quomodo intelligantur, verba Bullæ, quæ sic habent: nec non qui per se directè, vel indirectè, &c. usque ad finem Canonis?*
320 *Imponentes per alios dicta onera Ecclesiasticis, vel eorum colonis, & ea exequentes, seu procurantes, incidunt in excommunicationem.*
321 *Exigentes collectas, vel tributum ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis pro agris emptis, vel alio titulo acquisitis, an incidant in hanc censuram?*
322 *Exigentes collectas impositas super pane, vino, & similibus ad victum necessariis a clericis incidunt in excommunicationem.*
323 *Consules, & Gubernatores civitatis imponentes gabellas super rebus usualibus ad victum, & vestitum, ex quibus clerici gravantur, incidunt in hanc censuram.*
324 *Clericus quando non gaudet privilegio exemptionis à tributis.*
325 *Exigentes collectam à colonis prædiorum Ecclesiasticorum, quando non ligentur excommunicatione?*
326 *An consuetudo exigendi gabellas à clericis excuset ab hac censura?*

MAteria hujus Canonis est sacrilegium, quo 309 offenditur immunitas, & libertas Ecclesiastica in impositione onerum personis Ecclesiasticis, ac rebus eorum, & Ecclesiarum bonis. Colligitur ex Cajetano, *verb. excommunicatio, cap.* 40. ita Sayr. *de censuris, lib.* 3. *cap.* 22. quoad personas est universalis, & neminem excludit, ut constat ex tenore Bullæ, ibi: *Cujuscumque sint præeminentiæ, etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate.* Actiones principales sunt tres. Prima est imponere sine speciali, & expressa licentia Summi Pontificis quodcumque genus, aut onus tributi Clericis, & personis Ecclesiasticis, aut Ecclesiis, aut eorum bonis, seu beneficiis, vel eorum fructibus, & proventibus. Secunda actio est exigere suprà dicta onera, & tributa ab eisdem Ecclesiasticis, vel ab eorum rebus diversis exquisitis modis. Tertia actio est ita imposita exigere etiam ab sponte dantibus & concedentibus, eàque recipere.

Prima dubitatio ad quæ munera personalia scilicet, & realia, & mixta Ecclesiastici nequeant obligari? Responsio sit clericos in primis non posse 310 obligari ad munera sordida, neque eorum mancipia, aut aliquem ex familia eorum, *l.* 2. *Cod. de Episcop. & Cleric. & cap. Ecclesiarum servos* 12. *quæst.* 2. Item nequeunt obligari clerici ad munera personalia, quæ exercentur corporis labore, ac detrimento eorum. *l. omnis, & l. omnes, §. privilegiis, Cod. de Episcopis, & Clericis;* quin imò ex *cap. sacerdotibus* 2. *ne clerici, vel Monachi*, non possunt clerici in sacris, vel beneficiati servire alicui laico in domo, vel extra pro suis negotiis peragendis, Farin. *fragment. crimin. part.* 1. *lit. C. verb. Clericus, num.* 134. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 23. Bernard. *in pract. c.* 57. aliàs 60. *in noviss. edit.* & Marc. Anton. Genuens. *in pract. Archiep. Neapol. cap.* 62. *num.* 20. *in addit.* ubi vult non posse servire Clericos in officio majoris domus alicujus Principis.

Quæstionis esse potest, an clerici teneantur ad 311 ea onera, quibus utilitas publica juvatur, nimirum, ad reparanda mœnia, & alia opera & onera, quæ nisi reparentur, tam clericis, quàm laicis possunt esse nocumento? Responsio sit ubi de communi utilitate tractatur clericos obligari tempore necessitatis, neque excusari à custodia civitatis, nec à murorum vigiliis, ita, ut si fuerint in minoribus, possint cogi per judicem sæcularem ad hæc, & alia onera subeunda: Clerici autem in majoribus per Episcopum debent compelli. lex nostra *lib.* 2. *tit.* 1. §. 12. concinit *l. Hispana* 51. & 52. *tit.* 6. *partit.* Barbos. *ad ordinat. nostram,* ibi *d.* §. 12. ubi addit posse destrui domum Clerici per judicem sæcularem, si incendatur, ex Bobadil. *in sua politica, lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 133. ne aliis noceat.

Unde

Unde infertur clericos teneri ad vectigal; quod imponitur propter reparationem, seu refectionem viarum, & pontium quotiescunque datur necessitas Ecclesiasticis, & laicis communis, & concurrit utilitas, Burlat. *cons.* 16. *num. num.* 66. *vol.* 1. Vasquez *de success. lib.* 3. *limit.* 7. *num.* 180. Pechi. *de reparat. Eccles. cap.* 22. Aviles *ad cap.* 23. *Prætorum in gloss. den orden.* Girand. *de gabell. part.* 7. *in principio*, *num.* 32. Vivald. *part.* 2. *in explicat. Bull. Cœnæ, casu* 5. *num.* 45. Valasc. *de jure emphyt. quæst.* 17. *num.* 28. Gutier. *pract. lib.* 1. *quæst.* 3. *& allegat.* 10. *num.* 2. Molin. *de justitia, tom.* 3. *disputat.* 672. *num.* 4. *&* 5. Azor 1. *part. lib.* 5. *cap.* 13. *quæs.* 8. *& part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 7. *quæs.* 9. *vers. hinc solvitur.* Flores *variarum lib.* 2. *quæst.* 11. *num.* 213. *cum sequentibus*, & Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 415. *in principio*, ubi addit hanc partem esse magis veram, quam probat Sousa *de Bullæ Cœnæ, disp.* 92. *num.* 6. accedente tamen consensu Summi Pontificis, aut si is conveniri commodè non potest, monendus est Episcopus, ut Clericis jubeat contribuere, juxta id, quod habetur *in cap. adversus, de immunitate Ecclesiæ*, quod intellige quando laicorum facultates non suppetunt, Borreil. *cons.* 74. *num.* 32. Decian. *consil.* 51. *num.* 31. *lib.* 3. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *de exempt. cleric. & eorumdem bonorum*, §. 2. *num.* 3. Molin. *de justit. tract.* 2. *disp.* 672. Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 26. *num.* 15. quibus accedit Carol. de Grass. *de effect. clerical. effect.* 3. *num.* 244.

Neque ex consuetudine tribuitur laicis jus imponendi collectas & onera Ecclesiasticis, text. *in cap. quamquam, de censibus, lib.* 6. Filliuc. *tractat.* 16. *cap.* 11. *quæsito* 2. *num.* 393. Suar. *lib.* 4. *de immunitat. cap.* 32. Reginald. *in praxi fori pœnit. num.* 381. & Bellet. *d. tit. de exempt.* §. 6. *numer.* 1. Quare regulariter dicendum est clericos sicut non tenentur ad onera personalia, ad quæ tenentur laici, sic etiam non teneri ad onera realia, quæ sumptibus patrimonij expediuntur, & imponuntur rebus. *l.* 1. *vers. illud tenendum est*, *l. final. vers. patrimoniorum sunt munera*, *ff. de muneribus, & honoribus.* Similiter sunt exempti à muneribus mixtis, quæ partim sunt realia, & partim personalia, quæ propterea mixta dicuntur, quia habent sumptus aliquos patrimonij, & onus aliquod personæ. *l. ult.* §. *mixta, ff. de muneribus, & honoribus.*

311 Secunda dubitatio, an possit Episcopus Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis censum imponere? Responsio sit, censum perpetuum Ecclesiis à nullo, nisi à summo Pontifice imponi posse. *cap. scientes* 3. *cap. prohibemus* 7. *cum aliis, de censibus, Clement.* 1. *vers. eadem quoque, de supplend. negligentia Prælatorum*, sequitur Sot. *lib.* 9. *de justitia, quæst* 7. *art.* 2. *col.* 9. ubi vult neminem Summo Pontifice inferiorem posse imponere censum aut pensionem perpetuam, neque in simplicibus resignationibus, neque in beneficiorum permutationibus, *ex cap. ad quæstiones* 6. *de rerum permutatione, vers. vel sic ad æqualitatem*, per quem textum colligunt Ugolin. Philiarc. & Ludovic. Carbo, quos referens sequitur Garcia *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 345. sine auctoritate Papæ non posse imponi pensionem in beneficiorum permutatione ab Ordinario, quibus accedunt Suar. *de Religione, tract.* 3. *lib.* 4. *cap.* 34. *numer.* 16. & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *quæs.* 15. Gigas *de pensionibus, quæst.* 6. *num.* 1. *& a num.* 6.

Quòd si loquamur de censu personali ad vitam possessorum, vel ad brevius tempus, dicendum est licitè posse imponi personales census, ut habetur *in cap. de cætero. in fine, de transactionibus, & in cap. nisi essent* 21. *de præbendis*, Corras. *de Sacerdot. part.* 1. *cap.* 4. Mandos. *de signat. gratiæ, tit. pensiones, verb. Papa.* Ex eo, quia quando census est perpetuus, Ecclesia perpetuò gravatur, & oneratur in perpetuum, quod prohibitum fuit *in cap. prohibemus, de censibus*, a Concilio Lateranensi. Contrà verò quando census est temporalis, vel ad vitam possessoris ex causa potest imponi ab Ordinario; quia tunc non oneratur Ecclesia, sed obligatur persona, in quo eventu prohibitio non reperitur. Scribentes *in cap. cùm venissent*, per textum *ibi, de restitut. spoliat.* Felin. *in cap. ad Audientiam* 2. *numer.* 2. *de rescriptis.* Rebuff. *de pacificis possess. a numer.* 106. Corras. *ubi proximè, cap.* 4. & Covarr. *in cap. quamvis pactum, de pactis*, §. 6. *numer. ult.*

Ex dictis sequitur non posse Episcopum etiam ad sublevandas necessitates imponere Ecclesiis, neque Ecclesiasticis personis talleas, vel collectas indicere inconsulto Summo Pontifice, *cap. adversus* 7. *de immunitate Ecclesiæ, vers. propter*, & multo minus ea onera poterit imponere Episcopus in propriam utilitatem, quòd si Episcopo de novo necessitas superveniat, & constet de causa manifesta, ac rationabili, moderatum auxilium poterit postulare, ex *cap. cùm Apostolus, vers. sustinemus, de censibus*, & ibi scribentes.

Sequitur etiam non posse Episcopos imponere pensiones in beneficio, quæ transeant ad successores in beneficio, posse tamen imponere pensiones personæ provisæ de beneficio, quæ durent ad vitam consentientis, ita Staphil. *de literis justitiæ, tit. exceptio sola plus operatur, num.* 14. Navarr. *cons.* 8. *num.* 9. *de jure patronatus, & cons.* 43. *num.* 4. *de simonia.* Flamin. Paris. *de confidentiis, quæst.* 28. *num.* 120. Azor. 2. *part. instit. moral. lib.* 8. *cap.* 6. *quæs.* 1. *vers. extra omnem controversiam*, sed Suar. *de Religione, lib.* 4. *de simonia, cap.* 24. *num.* 36. *&* 37. ex Canonistarum opinione tradit posse Episcopum imponere temporalem pensionem personæ, cui confert beneficium, non autem in beneficio, quod ait non posse absolutè, sed in casibus in jure concessis, putà pro concordia inter litigantes, & in transactionibus, & quando quis propter senium renunciat beneficium, posse reservare pensionem ad vitam renunciantis, & *cap.* 51. *num.* 18. disputat dubium pro utraque parte, concludens pensionem impositam per transactionem juridicam sine Episcopi auctoritate non posse esse perpetuam, neque excedere vitam illius, qui solvit pensionem; accedente Episcopi auctoritate super beneficio imponi posse, & excedere vitam beneficiariis, transireque ad successorem: sed non placet, ex *cap. nisi essent, de præbend. ad finem*, per hæc verba, ibi *Ut ad præstationem* 40. *librarum non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat onerata: ne fortè circa proventus aliqua videatur facta sectio Prioratus. Ita quòd ipso Priore defuncto, successor ipsius ad præstationem* 40. *librarum minimè teneatur.* Sic ibi.

Confirmatur, quia jure cautum est, ne beneficia cùm diminutione conferantur. *cap. majoribus, & cap. vacante, & cap. cum causam, de præbendis*, ubi dicitur beneficia dividi non posse sequitur Bursat. *cons.* 185. *lib.* 2. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 247. *vers. Quarto*, & Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 6. *quæst.* 1. *num.* 4. *a numer.* 38. quibus accedit Garc. *de beneficiis, part.* 12, *cap.* 4. *a principio*, ubi meminit decisionum Rotæ in una Calaguritana beneficii de Ondategui 24. *Martij* 1583. coram Illustrissimo Cardinal. Lancelloto, & in alia Calaguritana beneficij de Ariola 18. *Junij* 1593. coram D. Gipsio. Quin Reginald. *suprà numer.* 247. addit Episcopum non posse uni conferre beneficium, & sibi, vel nepoti, vel famulo, vel alteri reservare pensionem, per textum *in cap. extirpandæ, de præbendis*, ibi: *Proventus ipsorum sibi penitus ven-*

dicantes. Quare non potest pensio ab Episcopo imponi ipsi beneficicio, sed beneficiario, cujus vitam non excedit, Azor. *d. cap. 6. quæst.* 1. sed de hoc infrà.

312 Tertia dubitatio de recipientibus tributa ab Ecclesiasticis, constat ligari excommunicatione hujus canonis. Ratio, quia gaudent Ecclesiastici exemptione à solvendis tributis, ita, ut imponens illis tributa, & exigens, vel imposita recipiens incurrant excommunicationem, etiamsi hujusmodi bona sint superflua Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, Tolet. *lib.* 1. *cap.* 29. Ugolin. *super canone* 18. §. 3. *num.* 3. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 26. *in principio*, Lessius *de justitia*, *lib.* 2. *cap.* 33. *dubio* 3. Molin. *eodem tractat.* 2. *disputat.* 670. *versic. adverte*. Reginald. *in praxi fori pœnitentialis*, *lib.* 4. *num.* 377. *&* 379. Suar. *de immunitat. lib.* 4. *cap.* 24. *num.* 4. Filliuc. *tractat.* 16. *cap.* 11. *quæsito* 3. *num.* 298. Marius Alterius *de censuris Bullæ Cœnæ*, *disput.* 19. *cap.* 2. *colum.* 6. ex eo fundamento, quia in Concilio Lateranensi sub Innocent. III. de quo fit mentio *in cap. adversùs*, *vers. verùm si quando fortè*, *de immunit. Ecclesi.* innovata est dispositio *cap. non minus*, *eodem titulo*, sub Alexand. III. & ablata est facultas imponendi tributa, & onera de consensu Episcopi, & clerici, nisi quando facultas laicorum non supersunt, Borrel. *cons.* 24. *num.* 32. Modern. *de jurisdict. part.* 4. *cent.* 1. *casu* 1. *num.* 51. & Suar. *lib.* 4. *de immunit. cap.* 26. *num.* 15.

Confirmatur esse exemptos Ecclesiasticos, & eorum bona à solvendis tributis ex sacra pagina *Genes. cap.* 47. per hæc verba. *Ex eo tempore usque in præsentem diem in universa Terra Ægypti Regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.* Et *in lib.* 7. *Esdræ*, *cap.* 7. sunt verba sequentia, *Vobis quoque loquitur Artaxerxes Persarum Rex, cùm Judæorum potietur Regno, notum facimus de universis Sacerdotibus, & Levitis, & Cantoribus Nathinæis, & Ministris Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos.* Ex quibus locis colligunt hanc immunitatem esse juris divini. Felin. *in cap.* 2. *de major. & obed.* Decius *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constit.* & Clarus *in practic. criminal.* §. *final. quæst.* 36. *in principio*.

313 Quarta dubitatio circa primam actionem principalem, quæ est imponere collectas, & alia onera Ecclesiasticis, vel bonis eorum, quomodo sit intelligenda? Responsio sit excommunicari imponentes decimas, & quæcumque alia onera personis Ecclesiasticis, & eorum bonis, & Ecclesiis, Monasteriis, & eorum bonis, ac fructibus, quæ resolutio est communis, quam ultra allegatos docent Joannes Salas *de legibus*, *disputat.* 14. *sect.* 11. *numer.* 114. Covarr. *practic. cap.* 31. *num.* 9. Medin. *in Cod. de restitut. quæst.* 15. Duard. *in Bullam Cœnæ*, *canon.* 18. *quæst.* 5. *num.* 4. & Marius Alterius *eodem titulo*, *disput.* 19. *cap.* 2. *colum.* 6.

Nomine autem *beneficiorum* veniunt præstimonia, quæ propriè sunt beneficia, nec possunt conferri nisi clerico, Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 1. *numer.* 124. *& lib.* 3. *quæst.* 1. *numer.* 129. *& numer.* 140. ubi loquitur de præstimoniis, quæ dantur in titulum, Garcia *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 117. ubi concludit omnia præstimonia, præsertim in Hispania, solis clericis conferri, & dari in titulum perpetuum, habereque annexum onus spirituale, recitandi scilicet horas canonicas. *cap. final. de concess. præbend. in* 6. & connumerantur inter beneficia, Oldrad. *consil.* 81. *numer.* 2. *&* 3. Abb. *consil.* 47. *numer.* 1. *part.* 2. & alij plures, quos ibi referens sequitur, quibus accedunt Azor. 2. *part. lib.* 10. *cap.* 10. *quæst.* 4. & Suarez *de censuris*, *disputat.* 33. *sect.* 1. *numer.* 7. sequitur Gonzal. *de mensib. gloss.* 5. §. 2. & Hoieda *de incompatib. benefic. part.* 2. *cap.* 8. *numer.* 15. & Barbos. *in cap. cùm adeò*, *num.* 7. *de rescriptis*.

An veniant hoc loco, & in hac materia sub nomine beneficiorum Capellæ, & Altaria, affirmat gloss. *in Clement.* 2. *versic. si beneficiorum*, *de decimis*, *in fine*, *versicul. Tu dic contra*, ubi ait quando Papa dat Regi in suo Regno decimam fructuum omnium beneficiorum, subintelligi pro beneficiis Altaria, & capellas si per Episcopum sunt ordinata, sequitur Felin. *in cap. ex parte*, *numer.* 2. *versic. Naturam verò istorum Altarium, sive capellarum collige*, &c. *de rescript.* Quod simpliciter ita prolatum non placet, quia si nomine capellæ intelligitur Capellania ad nutum amovibilis, non est beneficium, nec titulus beneficialis, sed est simplex salarium, seu stipendium, Calderin. *consil.* 9. *de rescript. num.* 2. Rebuff. *de nominatione*, *quæst.* 14. *num.* 62. Secus si capellania sit perpetua: hæc autem est beneficium, si fuit instituta auctoritate saltem Ordinarij, & obligat ad officium divinum recitandum. Selva *de benefic.* 1. *part. quæst.* 3. *n.* 101. Sarnen. *in regula de annali. quæst.* 20. Fuscus *de visitatione*, *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 2. Cevall. *quæst.* 193. *num.* 19. Azor. *lib.* 10. *cap.* 3. *quæst.* 5. & Gonzal. *gloss.* 5. & alij, quos referens sequitur Garcia *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *ex num.* 93. *ad* 97.

Quoad altaria, affirmat eadem glossa *in d. Clem.* 2. *de decimis*, esse beneficia, de quibus fit mentio 314
in hoc Canone 18. sed ambigi potest, quod sit beneficium, quia altare nihil aliud videtur, nisi alta res, vel alta ara. cujus inventio est antiquissima, & incepit à Noe *Genes. cap.* 8. teste Polyd. Virgil. *de inventoribus*, *lib.* 6. *cap.* 6. *ad medium*, Paul. Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 21. Henriq. *in summa*; *lib.* 9. *cap.* 28. Suar. *tom.* 3. *disp.* 81. *sect.* 3. *num.* 5. Nihilominus quoad præsens institutum, an incurratur excommunicatio ab imponente collectas, decimas, & alia quæcumque onera clericis, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum bonis, illorùmque fructibus, & proventibus hujusmodi, sine expressa licentia Pontificis, ligari excommunicatione non est dubium, qui ea onera imposuerit, sive proveniant hujusmodi reditus ex beneficiis perpetuis, sive ex capellaniis ad nutum amovibilibus, sive ex altaribus, dummodo hæc omnia sint erecta auctoritate saltem Ordinarij, cùm sint bona Clericorum, quæ sunt exempta ab omni onere, nec debent gravari aliquo onere in rebus suis, sicut nec in rebus Ecclesiæ. Sed ubi Ecclesiarum bona gravantur collectis, incurritur excommunicatio: ergo imponentes onera rebus Clericorum, & Ecclesiasticorum, eidem excommunicationi subjicientur, argumento *cap. final. de vit. & honest. clericor.* ibi: *Tu, quominus dum his se implicant de suis facultatibus*, &c. Ex quibus verbis gloss. *ibi*, *vers. suis facultatibus*, sic infert: Et nota, quòd dicit dum his se implicant; quasi dicat, si non implicant se his, privilegio Ecclesiastico gaudebunt in rebus suis, sicut in rebus Ecclesiæ. quam partem sequitur Bartol. *in l. rescripto. ff. de muner. & honor.* Confert textus *in cap. quamquam*, *de censibus*, *lib.* 6. ubi eximuntur bona Clericorum à pedagiis, & guidagiis, & aliis exactionibus, per hæc verba, ibi: *Cùm igitur Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ, ac res ipsarum*, &c. *sint immunes*, ubi gloss. *vers. ipsarum*, hoc modo exponit, *scilicet Ecclesiarum*, *& Ecclesiasticarum personarum. Nam Clericorum eodem privilegio gaudent, quo res Ecclesiarum.* Sic illa.

Amplia, esse exempta ab his oneribus bona pa- 315
trimo-

trimonialia Clericorum, sub quorum appellatione veniunt bona alia ab Ecclesiasticis empta, vel alio titulo acquisita, vel ab extraneis donata, Tolet. *lib.* 1. *summæ, cap.* 29. *vers. adverte non solùm*, Card. Tusch. *tom.* 1. *lit. B. conclus.* 114. Coriolan. *in explicatione Bullæ Canon.* 18. *limit.* 3. Barbos. *de offic. & potestat. Episcopi, part.* 2. *allegat.* 19. *num.* 91. Nam quamvis ex bona dum erant apud sæculares, essent obnoxia tributis permutationem, & translationes ad personas Ecclesiasticas gaudent privilegio immunitatis à tributis, & mutata fuit qualitas inhærens rei ratione clericatus, *l. locato*, §. *fiscus. ff. de publican. & vectigal. & l. per procuratorem* 89. *ff. de acquirenda hæreditate*, quod etiam habetur *in cap.* 1. *de immunit. Eccles. lib.* 6. ubi dicitur bona Ecclesiasticorum acquisita, & acquirenda esse libera à tributis; sequitur Gutier. *practicar. lib.* 1. *quæst.* 3. *num.* 2. & 3. & Suar. *de immunit. lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 3. & multo fortiùs dicendum est gaudere hac emptione à tributis bona, quæ Clericis sunt assignata tit. patrimonij loco beneficij, quæ sunt exempta, & gaudent privilegiis Ecclesiæ bonorum, etiam in casibus à jure non expressis, glossa *in cap. Episcopus, vers. subsidium*, & Decius *ibi, de præbendis, num.* 11. Aloys. Ricc. *in praxi*, quamvis contradicat *decis.* 605.

Limita nisi in bonis supradictis sint imposita aliqua onera antequam ad clericos, vel Ecclesias fuerint deducta, & sint certa, & invariabilia, & perpetua, non verò extraordinaria. Sic Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib.* 9. *num.* 380. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 13. *quæst.* 1. Flores de Mena *variat. lib.* 2. *quæst.* 21. *num.* 96. & *num.* 234. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *quæst.* 94. Cardos. *in praxi judicum, verb. Clericus num.* 75. Caldas Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 3. *num.* 23. Suar. *de defensione Fidei, lib.* 4. *cap.* 20. *à num.* 6. & 12. & Molin. *de justitia, tract.* 2. *disp.* 458. & *disp.* 682. *num.* 3. quibus accedit Cabed. 2. *part. decis.* 63. *num.* 4. Quare concludendum est excepta limitatione ligari excommunicatione omnes, qui præsumunt imponere collectas, vel aliqua onera cujuscumque generis clericis, vel personis Ecclesiasticis, vel Ecclesiis, aut bonis ipsorum Ecclesiasticorum, vel Ecclesiarum, nisi Romanus Pontifex priùs consulatur. Navarr. *in manuali, cap.* 17. *num.* 207. Duard. *in Bullam Cœnæ Domini, canon.* 18. *quæst.* 3. Carol. de Grass. *de effect. clerical. effect.* 3. *num.* 287. & Marius Alterius *de Bulla Cœnæ, lib.* 5. *disp.* 19. *cap.* 2. per textum *in d. cap. adversus, de immunit.* ibi: *Romanus Pontifex priùs consulatur.*

316 Ex quo textu infertur requiri expressam licentiam Pontificis ad imponendum similia onera, nec sufficere generalem: non enim genus derogat speciei, sed species generi, ut dicitur *in cap. in toto, de regul. jur. in* 6. patet ex Bulla ubi requiritur specialis licentia: ideo non sufficit generalis, argumento *l. Papinianus exuli. ff. de minoribus.* Atque ita esto Pontifex faciat facultatem imponendi tributa omnibus, non propterea imponi poterunt personis Ecclesiasticis, Ugolin. *hoc loco*, §. 2. *num.* 6. *vers. his præmissis.* Ut autem imponentes hæc onera excusentur à censura, requiritur licentia specialis, & expressa; quia verba generaliter dicta, in quacumque forma, non extenduntur ad ea, quorum specialis mentio facienda est. *cap. qui ad agendum*, & *ibi* Franch. *num.* 1. *de procurat. lib.* 6. & *cap.* 2. *de reb. Eccles. non alien. eodem lib.* quibus in locis agitur de speciali, & expressa licentia Papæ, & non sufficit generalis, eo quòd licentia, quando requiritur expressa, & specialis, debet præcedere actum, Bartol. *in l. si autem plura, versic. quandoque requiritur licentia, ff. de aqua pluvia arcend.* Bald. *in l.* 1. *ante num.* 46. *versic. idem est si fieret mentio de licentia*, *Cod. qui admitt. ad bonor. possess.* debet enim forma licentiæ requisitæ tradita servari ad unguem, ut non incurratur excommunicatio, hoc est, licentia debet esse specialis, & expressa. Nec tollitur excommunicatio per supervenientem postea ratihabitionem. *l. qui ea mente*, & *ibi* Bartol. *ff. de furtis.* Ad hæc formæ omissio etiam in minimis totum vitiat, Gutierr. *pract. lib.* 3. *quæst.* 15. *numer.* 5. *cum sequentib.* Azeved. *ad l.* 18. *numer.* 4. *tit.* 21. *lib.* 4. *novæ recopil.* Cardinal. Tusch. *tom.* 3. *lit. F. conclus.* 415. & Gonzal. *ad regulam* 8. *Cancell. gloss.* 4. *num.* 133. quin etiam non solùm forma, vel mandatum sunt servanda, sed etiam qualitas illius. Tiraquell. *in l. si unquam, verb. libertis, num.* 59. *Cod. de revocand. donat.* ubi tradit non solùm esse irrita, quæ fiunt ex defectu formæ mandati, quando expresse fiunt contra ipsam formam mandati, sed etiam quando fiunt citra, aut præter formam.

Quinta dubitatio circa secundam, & tertiam actionem in hoc canone damnatas, quæ sic habent, ibi: Et diversis exquisitis modis exigunt, aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Quoad exigentes diversis etiam, & exquisitis modis, dicendum est sub his verbis comprehendi omnes, qui quacumque ratione, titulo, occasione, & modo exigunt hujusmodi onera, & tributa. Dicitur autem fieri aliquid exquisitis modis, propter quod omnis industria, diligentia, & studium admovetur, ut ad exitum optatum, quod intenditur, trahatur. Quare hæc excommunicatio ligat omnes quacumque ratione exigentes decimas, & collectas, & similia onera imposita personis, aut bonis Ecclesiasticis. 317

Personis imponi solent pedagia, quæ dantur pro personæ transitu per aliqua loca. Guidagia imponuntur, ut transitus per aliqua loca fiat tutus, ut notat glossa *in cap. super quibusdam*, §. *præterea, in verb. pedagia, de verbor. signific. verb. pedagia*, ubi dicitur pedagiam à pede tributum, quod à transeuntibus solvitur, Cassan. *in consuetud. Burgund.* §. 4. *verb. Indire imposser elever aydes, n.* 6. *fol.* 30. & diximus suprà §. 5. *num.* 110. & *sequentib. usque ad num.* 121.

Bonis verò imponi solent talleæ, collectæ, & similia onera. Fructibus autem imponuntur decimæ, & vectigalia, quæ solvuntur, quando quis ex loco aliquo eos exportat, vel per aliquem locum cum ipsis transit, vel eos vendit. *l. inter publica. ff. de verbor. signific.* Quocumque igitur modo hæc onera exigantur, vel ob quamcumque causam, sive ea sint pedagia pro personis, sive guidagia, sive talleæ vel collectæ pro rebus, vel bonis, vel pro fructibus decimæ aut vectigalia, aut portoria exigentes, incurrunt in hunc decimum octavum canonem: id enim significant verba Bullæ, ibi: *Diversis etiam exquisitis modis exigunt.* per quæ verba comprehenditur omnis modus, quo hujusmodi exactiones cohonestari solent, si illa recipiant tanquam à Clericis debita.

Quamobrem, si variarum grassatores, & latrones capiant in itinere clericum, & ab eo pecunias pro talleis extorqueant, & vitæ parcunt, non ligantur hac censura. Ugolin. *hoc loco, vers. & diversis, n.* 6. Marius Alterius *cap.* 3. *fol.* 72. ubi addit hanc excommunicationem procedere quando exiguntur talleæ, & collectæ personis Ecclesiasticis impositæ per ministros publicos à Clericis, aut si extorqueantur præstantiæ, & gabellæ hujusmodi, qua laicis tantùm erant impositæ à Principe, ita Sylvester *excommunicatio* 9. §. 46. *vers. hodie tamen*; ex eo fundamento, quia voluit Pontifex, ne Ecclesiastici graventur exactionibus, & oneribus, à quibus sunt exempti non solùm jure divino, sed etiam humano, *cap. quamquam, de censibus, lib.* 6. ibi: *cùm igitur* 318

Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ ad res ipsarum non solùm jure humano, quinimo & divino a sæcularium personarum exactionibus sint immunes; idcirco exigentes hujusmodi onera à Clericis, incidunt in hanc censuram, sive ea sint imposita clericis, sive laicis.

Excusantur tamen custodes pontis, portus, aut fluminis, si pedagia, aut gabellas, aut alia onera petant ab Ecclesiasticis transeuntibus, vel sponte recipiant, quæ non sint Ecclesiasticis personis imposita, quia Bulla requirit, ut tributa Ecclesiasticis personis sint imposita, & imposita exigantur, ut incurratur excommunicatio: secus igitur si exigantur non imposita, ita Vivald. *part.* 2. *in explanatione Bullæ Cœnæ Domini, casu* 18. *num.* 117. & Ugolin. *hoc loco, vers. & diversis etiam exquisitis modis, nummer.* 8. *vers. Quarto*, ubi ait non incidere in hanc excommunicationem exigentes a personis Ecclesiasticis onera, non ipsis imposita, sed laicis, quæ resolutio est secundùm verba, ac sensum hujus canonis, & differt ab interpretatione Sylvestri *ubi proximè*, quamvis Marius Alterius Sylvestri sententiam tanquam magis communem amplectatur, dicens exigentes hujusmodi onera à Clericis, ligari excommunicatione, sive fuerint imposita clericis, sive laicis; nec aliter intelligenda esse verba Canonis hujus, quia si aliter exponantur, sequi absurdum, nimirum esse pejoris conditionis exigentes à personis Ecclesiasticis onera per Principem illis imposita, quam exigentes ab eisdem tributa debita solùm a laicis; quæ decisio est tutior. Sed mihi non videtur verior, cùm Bulla duo requirat, ut excommunicatio hæc incurratur. Primum, ut Ecclesiasticis personis hæc onera sint imposita: secundum, ut sic imposita exigantur: secus igitur si non imposita exigantur; quod est notandum pro custodibus suprà dictis. Qui tamen si personæ singulares sint, & non publicæ, ligantur excommunicatione capitis *quamquam, de censibus, lib.* 6. Ugolin. *ubi supra num.* 9.

Evadent etiam hanc censuram exactores, ratione ignorantiæ probabilis, putà famuli à dominis hujusmodi exactionibus præpositi, *cap. Apostolicæ, de Clerico excommunicato ministrante*, ubi Clericus excommunicatus celebrans excusatur ab irregularitate propter legitimam ignorantiam excommunicationis, Covarr. *in cap. Alma mater, part.* 1. *§.* 7. *num.* 3. *& §.* 6. *num.* 6. *colum.* 2. Cened. *ad Decretales collect.* 25. *num.* 4. Henriq. *in summa, lib.* 14. *cap.* 3. *§.* 6. Aloysc. Ricc. *part.* 2. *collect.* 429. & Valer. Reginal. *in praxi pœnit. lit.* 30. *num.* 181. *vers. quorum.* Præsumetur autem ignorantia probabilis in ministris; quia possunt præsumere Principem justè agere, quoties non constat injustas esse gabellas, quas ipsi conductores, & emptores conducunt, aut emunt. Difficile autem excusantur superiores, & Magistratus ab excommunicatione, qui gabellas debent examinare, an sint licitæ, & legitima auctoritate impositæ, & in casibus à jure permissis, neque eos excusabit ignorantia crassa, & affectata, quæ sicut non excusat à peccato; sic etiam non liberat à censura à jure, vel ab homine imposita, ut est communis *in gloss. cap. Apostolicæ, in verb. probabilis, num.* 3. *&* 4. *de cleric. excom. minist.* ibi Panormit. gloss. *in cap. si verò* 2. *in verb. ignoraverit, de sentent. excommunic.* Sotus *in* 3. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 2. *ferme ad finem*, Henriq. *lib.* 13. *cap.* 23. *§.* 1. & Ugolin. *de cens. Eccles. tabul.* 1. *cap.* 9. *§.* 8. *num.* 6. & Sanch. *de matrim. lib.* 10. *disp.* 32. *num.* 41.

Quoad alia verba hujus excommunicationis, quæ sic habent, ibi: *Aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt*, &c. faciunt hunc sensum recipientes à sponte dantibus ligari excommunicatione; quoniam verè non liberaliter offeruntur, neque donantur absoluta, & omnino libera voluntate: dicuntur tamen sponte oblata, & donata, cùm re vera non sit ita, quia dantur, seu solvuntur à clericis, ut evadant lites, & incommoda, quæ subire necesse est, si recusent solvere: & ideo volunt potius Clerici modicas collectas solvere, quàm retrahi ab incepto itinere. Ugolin. *d. vers. aut sit imposita*, & Sayr. *de censuris, hoc loco cap.* 22. *numer* 10. ubi exponit sensus illorum verborum, *sic imposita*, etiam à sponte dantibus, hoc est, qui exigunt: aut recipiunt tributa sic imposita clericis, hoc est, ita ut clericos comprehendant sub impositione, incurrant excommunicationem tam imponentes hujusmodi onera Clericis, quam ab illis exigentes, aut recipientes etiam ab eisdem ita imposita sponte solventibus, prout vult Tolet. *in expositione Bullæ Cœnæ §.* 3. *dub.* 5. *& §.* 8. *ad finem.*

Quamobrem Marius Alterius *supra c.* 3. *fol.* 735. *col.* 2. opinatur non habere locum hanc censuram, quando ministri publici qui custodiunt pontes, aut portas, aut transitum alicujus loci, recipiunt à Clericis sponte dantibus aliquod onus, si tale onus non erat particulariter impositum personis Ecclesiasticis, aut bonis ipsorum, eo quòd requiritur in hoc canone, quòd onera sic imposita à sponte dantibus, & concedentibus recipiantur. Quibus verbis ostenditur ad incurrendam censuram hanc opus esse, ut onera imponantur personis Ecclesiasticis, & ut sic imposita recipiantur à dantibus sponte sua; non enim est verisimile velle Ecclesiasticos sponte sua solvere gabellas, & alia onera, quæ laicis sunt imposita, quemadmodum poterunt ultrò offerre onera, quæ sciunt fuisse imposita Ecclesiasticis.

Secus quando hæc onera imponuntur absolutè, nulla facta mentione de Ecclesiasticis, nec ad illos obligandos, si Ecclesiastici ea, vel aliquod eorum non rogati solvant, recipiens evadit hanc censuram, ut notat Sayr. *d. num.* 10. & Suar. *de censuris, disp.* 21. *numer.* 99. & Sousa *disp.* 93. *numer.* 2. *vers. hoc posito, sit prima conclusio.* Contra verò quando tributum clericis, aut Ecclesiis imponitur etiam simul cum laicis, recipiens aliquod onus etiam à sponte dantibus ligatur hoc canone. Quinimò non potest exactor illud recipere etiam à sponte dante; etiamsi optime teneat clericus se ad illud onus solvendum non teneri. Ratio, quamvis tributum imponatur Ecclesiasticis simul cum laicis, hoc non impedit quominus etiam Ecclesiasticis impositum sit; nec valet tale statutum, ut colligitur ex *cap. bene quidem, distinct.* 96. & Ecclesiæ non ligantur, *cap.* 3. *dist.* 10. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 1. *in proœmio, numer.* 57. Gregor. Lopez *part.* 1. *titul.* 6. *lib.* 56. *gloss.* 10. & Suar. *de legibus, lib.* 3. *cap.* 34. *numer.* 15.

Sexta dubitatio circa actiones accessorias, quæ sunt numero sex, videlicet per se, vel per alios di- 319
rectè, vel indirectè prædicta facere. Secunda prædicta exequi. Tertia prædicta procurare. Quarta super eisdem dare auxilium. Quinta consilium. Sexta favorem præstare. Hi omnes excommunicantur, si per se, vel alios directè, aut indirectè non verentur hujusmodi onera imponere personnis Ecclesiasticis, vel sic imposita exequi, aut procurare, vel ad hæc consilium, auxilium, aut favorem præstare cujuscumque sint dignitatis.

Dicuntur autem directè imponi hæc onera etiam per alios, si Princeps præcipiat Magistratibus majoribus, ut imponant collectas, & talleas, aut officialibus minoribus, ut eas exigant: in quo eventu tam Princeps, quàm ejus officiales majores & minores subjiciuntur excommunicationi. Indirectè autem tunc imponuntur tributa, ubi non imponuntur personis Ecclesiasticis ipsis, atque eorum bonis, sed

aliis,

aliis, quorum damna, & detrimenta retorquentur in ipsos Ecclesiasticos, videlicet, si gravantur oneribus Ecclesiasticorum consanguinei, affines, aut coloni, & compelluntur solvere majora onera, & tributa, unde personis Ecclesiasticis inferatur damnum. Nam quamvis imponentes similia onera, non censeantur libertati Ecclesiasticæ officere, quia directè non gravant personas Ecclesiasticas, neque earum bona onerant: indirectè tamen Ecclesiasticos vexant & onerant, argumento capitis, *quicumque, de sentent. excommun. lib. 6.* & habetur *in cap. final. de immunitate Ecclesiæ, eodem libro*, Ugolin. *hoc loco vers. nec non, qui per se, vel alios, num. 2.* dicens ligari hac excommunicatione, qui legem tulerit, ut coloni Clericorum, aut eorum consanguinei, vel affines gravioribus oneribus, ac tributis afficiantur. Probatur ex *l. contra, ff. de legibus*, ubi dicitur in fraudem legis facere, qui salvis verbis legis sententiam, & sensum legis circunvenit.

Quare indirectè imponentes talleas modo supradicto personis Ecclesiasticis, aut eorum bonis non sunt excusandi ab hac censura, quia fraus, & dolus nemini debet patrocinari. *l. nec ex dolo, ff. de dolo, l. 3. ff. de transact. l. si ex dolo, ff. de judiciis. cap. intelleximus, de judiciis, cap. audivimus, de collus. deteg.* Covarruv. *variarum lib. 1. cap. 18. numer. 5.* Surd. *consil. 15. num. 13.* Menoch. *de arbitrar. casu 181. numer. 60. & consil. 121. numer. 5. & consil. 136. num. 8.* Bellet. *disquisit. Cleric. part. 1. titul. de Clerico debitore, §. 2. numer. 5.* & Farinac. *in praxi crimin. part. 1. quæst. 31. numer. 156.* ne videantur de sua malitia indirectè imponentes tributa, commodum reportare, Anton. Ricciul. *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium, lib. 4. cap. 32. numer. 28. vers. decimo.* Ugolinus in specie in hoc casu *vers. Nec non, qui per se, vel alios directè, vel indirectè, num. 2.* quo loci id exemplis probat.

320 Similiter in hanc excommunicationem prolabuntur, qui per alios hæc faciunt, ut patet ex Bulla ibi: *qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere.* Unde excommunicantur, qui aut per famulos, aut per conductores hæc tributa exigunt, & ipsi exigentes, & exequentes, & denique ipsi ea exequenda, aut exigenda mandantes in eandem pœnam incurrunt, neque famuli, ac ministri inferiores à censura excusantur, cùm in hoc non debeant obedire. Nam obedientiam alicui jurans non censetur se obligare ad res illicitas, quas dominus præciperet, ut per Suar. *tom. 2. de Religione, tract. de juramento, lib. 2. cap. 11. num. 3.* & *cap. 19. num. 11.* Reginal. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. num. 34. vers. Tertia*, argumento capitis *Julianus 11. quæst. 3.* nec juramentum trahi potest ad illicita, neque ad non cogitata, Tiraquel. *in leg. si unquam, in principio, num. 166. & num. 170. Cod. de revocan. donat.* Surdus *decis. 288. num. 11.* Mascard. *de probat. conclus. 1264. num 18.* Gonzal. *gloss. 9. §. 5. num. 28.* & Flamin. *de resignat benefic. lib. 1. quæst. 13. num. 46.* Quare excommunicatio hæc afficit omnes, qui per se ipsos, vel per alios directè, aut indirectè collectas, & similia onera imponunt, vel exigunt, aut prædicta exequuntur ex mandato superioris, aut procurant, vel sunt mediatores, ut ista onera imponantur, aut exigantur, & Notarii, qui edicta, & præcepta conscribunt, & reliqui ministri, & officiales, qui Ecclesiasticos retinent, aut citant, aut eorum bona sequestrant, simili excommunicatione ligantur, nisi illius probabili ignorantia excusentur, Ugolin. *suprà num. 4.* & Marius Alter. *disp. 19. cap. 4. fol. 734. col. 2.*

321 Septima dubitatio, an incidant in hanc censuram exigentes collectas, vel onera similia ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis pro agris emptis, vel alio titulo acquisitis? Pars affirmans ex eo potest probari, quia onera præfatis bonis imposita esto transeant ad Ecclesias, vel Ecclesiasticos, debent transire ad successores, ut colligitur *ex cap. ex literis. in fine, de pignoribus*, ubi onus adjectum rei facit transire rem cum illo. *l. is qui opus, ff. de novi operis nunc. l. final. §. final. ff. de contrahend. empt.* Menoch. *cons. 2. n. 31. & cons. 63. num. 11. & cons. 80. num. 79.* Caldas Pereria *de resolut. cap. 3. num. 33. & de emptione cap. 10. num. 10. & cap. 27. num. ultim.* ubi id insinuat; sed clariùs Bellacomba *tomo 1. commun. lib. 3. titulo, communia servitutum, num. 67. pag. 426.* & D. Barbos. *in l. post dotem, num. 5. ff. solut. matrim.* facit *cap. cùm non sit, in fine, de decimis*, per textum ibi, *Quoniam res cum suo onere transit*, ex quo textu sequitur decimam esse onus reale, & sequi fructuum possessorem, seu detentorem, Rebuff. *de decimis quæst. 9. num. ultim.* Camill. Borrell. *in summa omnium decisionum, tit. 19. num. 63.* atque ita potest Ecclesia novum emptorem, & possessorem ad decimas præteritas non solutas convenire, & obligare, Hostiens. *in cap. pastoral. num. 11.* & *ibi* Joannes Andreas *num. 6.* Zabarel. *num. 20. de decimis*; consonat jus civile, *l. alienatio 67. ff. de contrahen. empt.* ibi alienatio, cùm fit, cum sua causa dominium ad alium transferimus, quæ esset futura, si apud nos ea res mansisset; sequitur Baldus *cons. 148.* incipit, *Præmisso statuto*, ubi decidit rem ad Clericos transire cum sua causa, & cum suis vitiis.

Pars tamen negans ex eo patet, quia bona ab Ecclesiasticis empta, vel alio titulo acquisita tributis, & oneribus Principum sæcularium non sunt obnoxia, ex eo, quia per mutationem personæ mutatur qualitas inhærens rei, ratione personæ, *l. locato. §. fiscus, ff. de publican. & vectigal.* tum quia *in cap. 1. de immunit. Eccles. lib. 6.* habetur bona Ecclesiasticorum acquisita, & acquirenda gaudere privilegio Clericorum, Bobadil. *in sua politica lib. 2. cap. 18. à num. 259.* & Suar. *de immunit. Eccles. lib. 4. cap. 25. num. 3.* dicentes Ecclesiam, & Clericos non teneri pro rebus emptis solvere collectas, aut alia onera imposita à Principe sæculari, cùm non sint subditi. Est enim collecta onus, quod imponitur personis ratione subjectionis; sed Ecclesia, & Clerici non subjiciuntur laicis, ut tradit Bartol. *in l. uni. Cod. de mulier. quæ servis propr. se junx* igitur non debent gravari Ecclesiastici pro rebus emptis, aut alio titulo acquisitis.

Possunt ad concordiam reduci hæ opiniones, si dicamus res transeuntes ad Ecclesias teneri ad onera priùs imposita, & non soluta; non autem ad de novo imponenda, facit *l. Imperatores ff. de publ. & l. fiscus, ff. de jure fisci*; atque ita quando onera sunt certa, invariabilia, atque perpetua, & imposita bonis, antequam ad Ecclesiasticos devenirent, non est dubium ad illa teneri Ecclesiasticos, & Ecclesias; secus quando onera sunt incerta, & variabilia, quæ imponuntur personis, aut rebus: putà si Respublica faciat statutum, ut omnis possessio ad quemcumque devenerit, teneatur quotannis solvere pensionem, pro ut Consules & Rectores civitatis judicaverint: tunc possessiones ad clericos, vel Ecclesias translatæ, erunt immunes ab ejusmodi contributionibus, & collectis, quia non sunt certæ omnino, & invariabiles, ita Abb. *in cap. Eccles. Sanctæ Mariæ, de constit.* secundùm quod Clerici, & Ecclesiæ non ligantur statutis laicorum. Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 10. num. 78.* Morla *in Emporio juris, par. 1. tit. 1. quæst. 16.* Valasc. *de jure emphyt. quæst. 20. num. 6. col. 4.* Cavalcan. *par. 2. decis. 9. à num. 79.*

Azor.

Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 12. *quæst.* 3. *& cap.* 13. *quæst.* 1. *vers. est igitur*, & Comitol. *responsf. moralium lib.* 1. *quæst.* 94. Quare exigentes collectas variabiles, & non perpetuas ab Ecclesiis, & Clericis, & prorsus incertas pro agris, & possessionibus, incurrunt in hanc censuram: secus si exigant tributum aliquod immutabile, & perpetuò adhærens dictis possessionibus antequam translatæ essent ad Ecclesiasticos, vel ad Ecclesias, Abb. & Azor. *supra*, eo quia possessiones habentes onus perpetuum annexum, & invariabile, transeunt cum oneribus suis: longè aliter, quando onus possessionibus adhærens non est perpetuum, sed variabile.

322 Octava dubitatio contra exigentes collectas impositas in pane, & vino, & similibus ad vitam necessariis; dicendum est exigentes eas collectas, seu gabellas à Clericis, & personis Ecclesiasticis impositas super rebus ad victum, & vestitum necessariis, ligari excommunicatione; habetur *in Authen. Item nulla communitas, Cod. de Episcopis & Clericis*, per hæc verba *Item nulla communitas, vel persona publica, vel privata, collectas, vel exactiones, angarias, vel perangarias Ecclesiis, vel aliis piis locis, aut Ecclesiasticis personis imponunt.* Similiter incident in hanc censuram exigentes similia onera ab Ecclesiasticis pro vino, aut frumento ex agris, aut vineis beneficiorum, si illud vendant, Sylvest. *verb. immunitas* 1. §. 22. *vers. tertium Clerici.* Juvat lex *universa*, & *ibi* scribentes, *Cod. de vectigalib. l. final.* §. *quoties*, & *ibi* glossa, *verb. usu dia ff. de public.* Secundùm quas nemo tenetur solvere vectigal, pro rebus, quas portat sui usus causa, & Cajetanus *verb. vectigal.* damnat tanquam injusta vectigalia rebus ad proprium usus familiæ adductis imposita, sicut Sotus *de just. lib.* 3. *quæst. ultim. art. ultim.* arguit de injustitia tributum, quod solvitur ex venditione de rebus propriis ad sublevandam propriam necessitatem; neque immeritò dicendum est Ecclesiasticos vendentes aliquid etiam minutatim de reditibus suorum beneficiorum, vel prædiorum, quasi per modum negotiationis excusari à gabellis. *cap. Clericis* §. 1. *de immunitate Ecclesiæ, lib.* 6. *cap. quamquam, de censibus, eodem lib. & d. cap. non minus, de immunitate Ecclesiæ.* Quin etiam de jure nostro *in Extravagante* 12. *tit.* 3. *part.* 5. hæc exemptio extenditur ad bona patrimonialia Ecclesiasticorum, si ea vendant, quæ in nova recopilatione habetur *in lib.* 2. *ordin. tit.* 11. *in principio*, ubi Clerici in sacris, vel beneficiati habent immunitatem à tributis, & gabellis, ex Lazarte *de decim. vendit. cap.* 19. *a num.* 18. Azeved. *l.* 6. *num.* 5. *tit.* 18. *lib.* 5. *recopil.* & Flores *variar. lib.* 2. *quæst.* 21. *num.* 199. & Valasc. *consult.* 130. *num.* 9. contra jus commune, secundùm quod de patrimonialibus, si negotiantur Clerici, non excusantur à gabellis, atque ita jus Lusitanum concedit majorem exemptionem Clericis circa venditionem suarum rerum patrimonialium, quàm jus commune.

Unde sequitur excommunicari auxilium, consilium, vel favorem præstantes, ut tributa imponantur personis Ecclesiasticis, & consulentes publicanis, & officialibus, ad quos pertinet illa exigere, ut cogant Ecclesiasticos ad earum solutionem, aut ad eadem præstant auxilium, vel favorem. Dicuntur autem auxilium præstare ad ea tributa imponenda scribendo statuta, vel constitutiones hujusmodi, vel eas dictando, argumento capitis *noverit* 49. *de sentent. excommunic.* ubi incurrunt censuram facientes servari statuta, & consuetudines contra Ecclesiasticam libertatem. Navar. *in manuali cap.* 27. *num.* 118. Clar. *in* §. *final. quæst.* 77. *num.* 28. & Marius Alterius *de censuris tom.* 1. *lib.* 5. *disp.* 16. *c.* 4. Similiter dicuntur præstare auxilium, vel favorem ad exigenda ea tributa, si præstent milites, vel arma, vel equos, ad custodiendas vias, ne Ecclesiastici evadant immunes ab oneribus solvendis, Ugolin. *hoc loco, versic. aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare non verentur.*

Excusantur tamen ab hac censura officiales, & Consiliarii Reipublicæ, vel Principis, qui expressè contradixerunt, ne talia onera imponerentur Ecclesiasticis, aut ab illis exigerentur, ita Abbas *in cap.* 1. *num.* 13. *de his, quæ fiunt à major. part. capitul. & in cap. adversus, num.* 22. *vers in consiliariis, de immunit. Eccles.* & Sylvester *excommunic.* 9. §. 18. Quinimo officiales Consiliarii si rogati taceant, & non contradicant quantum potuerint, involvuntur excommunicatione simul cum aliis, qui assensum præstiterunt. Nam qui tacet, consentire videtur, Mascard. *de probat. conclus.* 1218. Aloys. Riccius *in colect. decis. part.* 4. *collect.* 104. Limita tamen non consentire, qui tacet, ubi quis contradicendo expressis verbis non potuisset actum impedire, ut per Surdum *decis.* 100. *num.* 8. *& decis.* 294. *n.* 13. *& decis.* 302. *num.* 2 Gratian. *discept. forens. cap.* 68. *n.* 16. Menoch. *cons.* 120. *num.* 10. atque ita in hoc casu tacens magis dissentire videtur, quàm consentire, *l. sæpe, ff. de re judic.* Bartol. *in l. Caius ff. de pig. act. & in lege Titia* §. *Lucia, ff. de legat.* 2. Caldas Pereira *de emptione cap.* 33. *num.* 81. *in medio.* Nam præsentia illius, qui contradicere non potest, non præjudicat, Tiraquel. *de retract. lign.* §. 1. *gloss* 9. *num.* 152. Ex quo sequitur non ligari excommunicatione Consiliarium, cui ideo tacet, quia contradicendo expressis verbis, nullo modo potuisset actum impedire.

Idem esto judicium de Consulibus, seu Rectoribus civitatis, qui dissentiunt, & repugnant, ne similia onera imponantur clericis. Quare non sunt audiendi. Innocent *in cap. noverit, de sentent. excommunic.* & Joann. Andr. *in cap. adversus, de immunit. Eccles.* dum aiunt hujusmodi gubernatores, quamvis non incidant in censuram Bullæ, incidere tamen in censuram *cap. non minus, & cap. adversus, de immunit. Eccles.* quamvis contradixerint, nisi dimittant officium; quod non placet, & oppositum est probabilius, cùm apertè dissentiant, nec favorem præstant, imò contradicunt, quantum possunt, Navarr. *in manuali c.* 27. *n.* 115. nec tenentur officio renunciare. 323

Quæstionis tamen est de novis Consulibus Reipublicæ, qui succedunt aliis, qui ea onera clericis imposuerunt? Responde successores in officio, si laborent pro viribus, ut onera imposita clericis, auferantur, & revocentur, quamvis non obtineant, non ligari excommunicatione, argumento *cap. Romana* §. *in universitatem, de sentent. excommunic. in* 6. ubi sententia excommunicationis pro delicto collegialiter commisso, culposos tantùm afficit, nec tenentur relinquere officium. Sylvester *excommunicatio* 9. §. 17. *vers. de successore*, & Abb. *in cap. adversus num.* 22. *de immunitate Ecclesiæ.* Secus, si præcipiant, ut tributa imposita à prædecessoribus exigantur, vel consentiant, in quo eventu censentur procurare, & præstare favorem. Similiter in eandem censuram incurrent, si nec præstent auxilium, nec suadeant, nec dissuadeant, sed merè negativè se habeant, eo quia, qui tenentur reclamare, & revocare imposita onera, & negligunt, consentire censentur; & ideo incurrunt censuram; nam patientia, vel tolerantia Superioris inducitur consensus, Hippol. *cons.* 46. *num.* 31. *& cons.* 107. *n.* 3. *&* Marius Alterius *hoc loco disp.* 19. *ib.* 4. *cap.* 5. *fol.* 735. *col.* 2.

Nona dubitatio in quibus casibus Ecclesiastici non gaudent privilegio exemptionis à tributis, & ex consequenti ea exigentes excusentur ab hac excommunicatione? De his aliqua prima parte de obligationibus moderatorum Reipublicæ, *disp.* 18. Quoad præsens institutum, clerici negotiatores, vel mercatores 324

non

non sunt exempti à gabellis, per legem nostram *lib.* 2. *tit.* 11. §. 1. & desumitur ex *cap. quamquam*, *de censibus lib.* 6. per textum ibi: *quas non causa negotiandi deferunt*, Lazarte de *decima vend. cap.* 19. *num.* 5. Garcia *de nobilitate*, *gloss.* 9. n. 53. Gutierres *de gabellis quæst.* 94. *num.* 7. Marta *de jurisdictione* 4. *part. casu* 3. *a num.* 2. Molina *de justitia disp.* 342. *vers. secundum est*, & *vers. Idem dicerem, cum sequentib.* quia negotiatio causa lucri est clericis prohibita, ex *cap. secundum instituta ne clerici, vel Monachi*, ibi: *Prohibemus ne Monachi, vel clerici causa lucri negotientur*: & est communis, Redoan. *de spol. quæst.* 2. *in principio n.* 1. Modern. *de jurisdictione part.* 4. *cent.* 1. *casu* 3. Farin. *fragmen. crimin. part.* 1. *lit. C. verb. clericus a num.* 147. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *num.* 325. Salas *de contract.* ubi de emptione, *dubio* 2. & Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de disciplina clericali*, §. 21.

Dicuntur autem clerici negotiari, quando aliquid emunt aut contractu oneroso acquirunt, ut ex illius venditione lucrum consequantur; non autem quando emunt ea intentione, ut domi consumant, aut, ut rem reducant ad aliquam formam, aut quando vendunt ea, quæ de suis reditibus colligunt, Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 810. *num.* 16. & *sequent.* Molin. *de justitia*, *disp.* 339. & 342. *conclus.* 4. Quarant. *in summa Bullarij verb. vectigal*, *vers. tertiò quatenus*, Carol. de Grassis *de effectibus clericalib. effectu* 3. Salas *suprà dubio* 2. *num.* 1. Bellet. *d. part.* 1. *tit. de exempt. cleric. a numer.* §. 4. Reginald. *dict. lib.* 25. *num.* 325. *versic. quartò*, & *num.* 379. & Bonacin. *de contractib. disp.* 2. *quæst.* 9. *punct.* 2. *num.* 2.

Ut autem clericus incurrat pœnas negotiatoribus impositas, necesse est in primis, ut plures negotiationes per se exerceat, *l.* 1. §. *licet*, & *ibi* glossa *in verb. omne*, *ff. de tributis*, & *in proœmio Instit.* §. *cumque hoc Deo l. semper* §. *Divus Adrianus, cum l. sequenti. ff. de jure immunit.* Bartol. *in proœmio ff. num.* 10. & *in l. maritum.* §. *qui quæstum*, *ff. de adult.* Gregor. Lopez *in l.* 1. *titul.* 7. *partit.* 5. *in verb. Mercadores*, nec sufficere unam, Tiraquell. *infra*.

Unde sequitur non esse clericum mercatorem qui semel emit, aut vendit rem aliquam, etiam negotiationis causa: neque qui vinum, aut frumentum vendit ex propriis fundis, ita Doctores communiter, Tiraquel. *de pœnis temper. causa* 51. *num.* 161. *per l.* 1. §. 1. & *ibi* gloss. & Bald. *ff. de tribut. actione.* Similiter non erit mercator, aut negotiator, & ex consequenti non debet gabellam, quamvis, quod superest de rebus emptis ad victum domesticum postea majori pretium revendat, Navarr. *in manuali c.* 25. *n.* 110.

Requiritur etiam, ut clericus negotiator amittat privilegia, trina monitio sui Episcopi, & quamvis Molin. *de justitia tract.* 2. *disp.* 242. *num.* 10. & Marius Alterius *de Bulla Cœnæ disput.* 19. *cap.* 6. *quæsito tertio*, afferunt clericum teneri solvere gabellas ex rebus, quas lucri gratia advehit, vel transmittit antequam ter moneatur, ut negotiationem dimittat; probabilius est non teneri vectigal, & similia onera solvere antequam præcedat trina monitio, ut desistat à negotiatione, textus *in cap. ex literis* 26. *de vit. & honest. cleric.* ibi: *si tales tertio à te moniti.* Et quo trina monitio debet præcedere, ut amittat privilegium exemptionis. Ita Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit.* 7. *de clericis, & Sacerdotibus, num.* 70. Carol. de Grassis *de effectib. clericalib. effect.* 1. *num* 847. Valerius Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 9. *num.* 379. *ad finem.* Ludovic. Lopez *in instruct. conscientiæ, part.* 2. *c.* 41. Emman. Rodr. *in summa cap.* 73. *num.* 1. & Antonius de Sousa *de censuris Bullæ Cœnæ*, *c.* 19. *disp.* 92. *num.* 3. Nec sufficere unam monitionem peremptoriam pro omnibus, docet Perez *ad l.* 13. *verb. por tres vezes, tit.* 3. *lib.* 1. *ordinamenti, pag.* 80.

Quare ante trinam monitionem, ut mercaturam non exerceant, non tenentur clerici tributa solvere, sed post illam, quæ requiritur, ut tanquam negotiatores puniri possint, ut per Solis *de censibus, lib.* 2. *cap. finali num.* 18. *in fine*, Modern. *de jurisdict. part.* 4. *cent.* 1. *casu* 3. *num.* 7. Salas *d. dub.* 2. & Cevall. *d. quæst.* 810. *num.* 20. ubi *n.* 17. tradit clericos non esse negotiatores, quando unam tantum negotiationem faciunt, sed quando plures. Ita etiam scribentes *in l. legatis servis*, *ff. de legatis* 3. Anchar *in cap. canonum statuta in* 14. *quæst. principal. vers. providetur quandoque per statuta, de consti.* & *in cap.* 1. & *ibi* Franch. *de vita, & honest. cleric.* Franc. Aret. *in l. cætera*, §. *sed, & si quis*, *ff. de legat.* 1.

Nec obest Gregor. Lopez *in l.* 49. *tit.* 6. *p.* 1. ubi opinatur hanc trinam monitionem hodie non esse necessariam, quia cùm clerici sint exempti jure divino, cujus interpretatio ad Romanum Pontificem potius pertinere videtur, ut *in cap. novit, de judiciis*, dicendum est illam requiri per *c. ex literis, vers. si tales tertio à te moniti*, ex quo loco patet ante trinam monitionem non perdidisse privilegia exemptionis, Farladorus *lib.* 1. *rerum quotidianarum c.* 3. *num.* 4 *fol.* 43; sed post illam, si non desistant à negotiatione, quam exercent, posse conveniri coram judice sæculari, & ab eo puniri in rebus negotiationis, sed non ad pœnam corporalem, Bertachin. *de Episcopo part.* 1. *lib.* 4. *num.* 96. & *de gabell. part.* 3. *num.* 3. Aufrer. *in tract. de potest. judicis laici super pers. n. s Ecclesiasticas, regul.* 1. *fallent.* 16. *n.* 24. non tamen in relictis ad ea pertinentibus; sed ad negotiationem tantùm, Cened. *ad decretal. Collect.* 37. *num.* . & Carol. de Graff. *de effectib. cleric. effectu* 1. *num.* 84. Salzed. *in praxi cap.* 55. *alias* 58. *in novissima editione, vers. sed an hoc*; quæ opinio in puncto juris est verior: contraria forte in praxi servabitur propter Gregorij auctoritatem, sed minus bene; cùm ex *cap. ultimo, de vita, & honestate clericorum*, clerici non teneantur in conscientia comparere coram judice laico, nisi post trinam monitionem, nisi desistant, Salzed. *cap.* 55. atque ita non debere gabellam, nisi post trinam monitionem in conscientia, Vega *lib.* 5. *casu* 656. & Ludovic. Lopez *citatus cap.* 10. *pag.* 52. Unde si ante trinam monitionem publicani gabellas à personis Ecclesiasticis exegerint, incurrunt in censuram latam, *in cap. quamquam, de censibus lib.* 6. & *Clemen. præsenti, eodem tit.* pro ut tradit Cardinalis *cons.* 12. & ex consequenti in hanc censuram Bullæ Cœnæ, Sousa *hoc loco disp.* 92. *num.* 3. *ad finem*, ubi concludit clericos ex negotiatione prohibita non teneri solvere tributa antequam petantur, & antequam præcedat trina monitio, ut desistant à negotiatione lucrativa. Quæ resolutio mihi placet, & priùs placuit Lopensi *in instruct. part.* 2. *cap.* 41. Emmanueli Roder. *in summa tom.* 2. *cap.* 73. *num.* 11. & Petro de Ledesma *in summa tom.* 2. *tract.* 7. *cap.* 2. *conclus.* 27. Reginald. suprà *lib* 9. *n.* 379. *ad finem*, Veg. *ubi suprà*, quod intelligitur de clericis in sacris, vel de Monachis, sive sint in sacris, sive non, quia peccare mortaliter hos omnes per se ipsos negotiationem exercentes, colligitur ex pœnis impositis, Navarr. *in manuali cap.* 25. *num.* 111. §. 34 Sylvest. *verb. clerici* 3. *quæst.* 3. Medina *de restitut. quæst.* 30. *ad finem art.* 1. Angel. *verb. clerici* 9. *num.* 3 quamvis contradicat Cajetan. *in summa verb. clericus*, dicens non esse mortale secluso scandalo, temeritate, contumacia, seu contemptu, nisi aliqua iniquitas misceatur, quod credunt probabile Vega, & Lopensis *suprà* 1. *lib. instruct. cap.* 10. quòd si clericus non sit in sacris; attamen sit beneficiatus? Sylvester dubitat peccare mortaliter, reliqui verò *ubi suprà* inclinant non peccare mortaliter negotiando, sequitur Molina *de justitia, tractatu* 2. *disp.* 342. *vers. pœna autem statuta, ad finem pag.* 537.

Nihilo-

Nihilominus Marius Alterius *in hoc canone disput.* 19. *cap.* 6. *fol.* 743. *col.* 1. autumat clericos negotiatores in his, quæ causa negotiationis deferunt, eo ipso absque ulla monitione non gaudere privilegio exemptionis à tributis; atque ita non requiri aliquam monitionem, sed statim puniri, in quo peccant. At verò, ut in aliis clerici negotiatores destituti sint privilegio clericali, necessariam esse trinam monitionem, ait text. *d. cap. final. de vita, & honestate clericorum*, cujus sententiæ sunt Anchar. *in cap. quamquam, num.* 2. & Franch. *num.* 5. *de censibus lib.* 6. Quocirca, quoad res ipsas quas deferunt ob lucrosam negotiationem, eo ipso absque ulla monitione subjacent oneri solvendi gabellas, neque exactores exigendo illas subjiciuntur huic excommunicationi. Quoad alia omnia bona sua, & personas non exuuntur simpliciter privilegio immunitatis, nisi post trinam monitionem, si desistere noluerint à negotiatione, ut colligitur ex *d. cap. ultimo, de vita, & honest. cleric.* Quin etiam additur post trinam monitionem non privari omni privilegio clericali, si nolint desistere a negotiatione lucrosa, dummodo deferant habitum, & tonsuram, eo quia gaudent privilegio canonis, & fori sed tantum privantur exemptione, & immunitate, quoad negotiationes, in quibus exercentur; & quoad facultates suas, prout vult Abbas *in d. cap. fin. num.* 7. *de vita, & honest. clericor.* Tu verò ne declines a contraria opinione in favorem clericorum, quorum exemptio secundùm graves Doctores est de jure divino: ideo trina monitio debet præcedere, secundùm *cap. ultimum, de vita, & honest. cleric.*

Quid si exigantur gabellæ a clericis pro reficiendo ponte, pro construendo puteo, universæ civitati necessario, & pro reparandis viis publicis, nunquid incurretur excommunicatio? Responde negativè, quia clerici ad rerum onera tenentur, quæ clericis, & laicis sunt communes, & ad communem utilitatem prosunt. Abb. *in c. non minus, n.* 18. *de immunit. Eccles.* Felin. *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, num.* 144. *de constit.* Sylvest. *verb. immunitat* 1. §. 19. *circa finem. vers. sunt tamen aliqua onera*, atque ita exigentes non incurrunt censuram, ut vult gloss. *in d. cap. non minus, verb. Relevandas*, ibi: *vel pontem ædificandum, vel reficiendum*, cùm teneantur clerici ad hæc onera imposita, quoties communis Ecclesiasticorum & laicorum urget necessitas, & concurrit utilitas. Confirmatur ex *l.* 20. *tit.* 32. *partit.* 3. ubi Gregorius Lopez *verb. Cavallerio*, ubi vult Ecclesiasticos teneri ad refectionem pontium, & viarum, quam opinionem uti veriorem, sequitur Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 415. *& quæst.* 896. *num.* 617. quod intelligitur in nostro casu ob bonum commune utile, & necessarium, non solùm in communi, sed etiam in particulari tam clericis, quàm laicis, consulto tamen Romano Pontifice, quando laicorum non suppetunt facultates, quæ resolutio est certa. Sousa *d. disp.* 92. *num.* 6. *&* 7.

Contraria sententia, videlicet posse collectari clericos sine licentia Pontificis, requisito tamen Episcopo, ut compellat clericos solvere, placet Lucæ de Pen. *in l. cùm ad felicissimam. C. de quibus muneribus, vel præstationibus nemini se liceat excusare, lib.* 10. *col.* 1. *vers. sed an hodie*, quem refert Gutier. *lib.* 1. *practicar. quæst.* 3. *num.* 5. quia causa ex natura sua directè concernit Rempublicam, & communem, tam clericis, quàm laicis, quod procedere potest quando est periculum in mora. Secus, si non sit aliquod periculum, & de utilitate, & necessitate dubitatur: tunc enim clerici collectari nequeunt, nisi consulto Romano Pontifice. Atque ita debent intelligi jura tam civilis, quàm juris canonici, præsertim dispositio *cap. non minus, & cap. adversùs, de immunitate Ecclesiarum*, quæ de exactionibus pro utilitatibus, & necessitatibus communibus expressè loquuntur, quorum forma servanda est: aliter enim excommunicationi, de qua *ibi*, est locus, & incurritur etiam in Bulla Cœnæ Domini ab exigentibus hujusmodi collectas, & alia onera sine auctoritate, & expressa licentia Summi Pontificis, quam partem tradunt Angel. *in summa vers. immunitas* §. 37. Sylvest. *eodem verbo, versic.* 1. *num.* 20. Rodrig. *in addit. ad explicationem Bullæ cruciatæ* §. 9. *num.* 72. Tolet. *in summa lib.* 1. *c.* 29. *in Romana editione*, Molin. *de justitia tom.* 3. *disp.* 672. *num.* 4. *&* 5. & ex antiquioribus, Hostiens. *in summa tit. de immunit.* §. *a quibus, vers. ad extraordinaria*, Abb. *in d. cap. non minus*, & *ibi* Joannes Andreas: atque hoc modo utraque opinio reducitur ad concordiam. Quatuor tamen Abbas *ibi num.* 5. conditiones requiri ait; prima, ut deliberatio fiat ab Episcopo cum clero. Secunda, ut fiat exactio, seu collecta propter utilitatem, vel necessitatem publicam. Tertia, quòd non suppetant laicorum. Quarta, ut consulatur Summus Pontifex. Quintam addit Felinus *in d. cap. Ecclesia sanctæ Mariæ num.* 144. non posse cogi clericos per sæculares potestates.

Ultima dubitatio an exigentes collectam ab emphyteutis, vel a colonis prædiorum Ecclesiasticorum, incurrant in hanc censuram? Responsio est negativa, ita Federicus de Senis *consil.* 109. quoad colonos partiarios, si exigantur ex portione fructuum debita ipsis colonis, sequitur Gemin. *in cap. quamquam, de censibus lib.* 6. *num.* 11. Flores de Mena *d. lib.* 1. *quæst.* 21. *num.* 65. *&* 207. post alios: secus, si sint coloni famuli, & familiares clericorum, Archidiaconus *in cap.* 2. 11. *quæst.* 1. & scribentes *in l.* 1. *Cod. de Episcopis, & clericis*, Bald. *in l.* 2. *eodem titulo*; hi enim collectari non possunt; sed coloni clerici, aut Ecclesiæ, etiamsi partiarij sint. Quare etiam emphyteutæ rerum Ecclesiæ possunt collectari pro utili dominio, quod est laicum, & collecta est onus non omnino reale, cùm imponatur personæ pro rebus, *l. rescripto.* §. *final.* & *ibi* Bartol. *ff. de muneribus, & honoribus*; sed persona emphyteutæ est laica, & utile dominium est laicum, & profanum; igitur collectari potest. Ancharan. *cap. ea quæ, col.* 17. *de regul. juris, & consil.* 125. *Visis, col. final. vers. & prædicta tollitur*, Menoch. *de arbitr. casu* 180. *num.* 8. *& casu* 562. *num.* 21. Valascus *de jure emphyteutico quæst.* 17. *num.* 11. Cald. Pereira *de nominatione emphyteut. quæst.* 7. *num.* 13. *quæst.* 12. *num.* 22. Avendan. *de exequend. mandat. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 33. & Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 11. *quæsito quarto, num.* 303. quibus accedit Marius Alterius *disp.* 19. *cap.* 6. *dub.* 5. ubi de colonis, *& dub.* 6. ubi de emphyteut. dicens non ligari excommunicatione exigentes collectam ab emphyteuta, si laicus est, eo quia bona Ecclesiæ, quæ transeunt ad laicos, manent subjecta publicis oneribus: sicut laici ipsi subduntur Principi sæculari, quoad personas, & quoad bona. 325

§. XIX.

Excommunicatio decimanona de judicibus sæcularibus, qui in casibus criminalibus Ecclesiasticorum se interponunt, sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, & judices, Notarios, scribas, executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, sine speciali, specifica,

specifica, & expressa hujus Sanctæ Sedis Apostolicæ licentia, etiamsi talia committentes fuerint Consiliarii, Senatores, Præsidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quovis alio nomine nuncupati.

EPITOME.

326 *Materia hujus Canonis est sacrilegium, quo offenditur libertas Ecclesiastica in cognitione causarum capitalium, seu criminalium Ecclesiasticorum.*

327 *Contra quas personas inferatur hæc censura, & quot actiones prohibeantur?*

328 *Appellatione personarum Ecclesiasticarum hoc loco, qui veniant?*

329 *An dentur aliqui casus, in quibus integrum sit sæculari potestati judicare Ecclesiasticos licite.*

330 *Judex sæcularis, si faciat informationem in causa criminali contra clericum, an incidat in excommunicationem?*

331 *Licentia, quæ requiritur, debet esse specialis, specifica, & expressa, non autem generalis.*

332 *An Episcopus possit laicis in causa criminali, aut capitali mandare jurisdictionem?*

333 *Summus Pontifex potest concedere Principi laico, ut in aliquibus casibus puniat Ecclesiasticos.*

334 *An, consuetudine possit introduci, ut laicus habeat jurisdictionem ad puniendos clericos?*

335 *Utrùm judex reperiens Ecclesiasticum cum uxore, vel sorore, possit illum capere, & retinere sine metu excommunicationis?*

326 Materia hujus canonis est sacrilegium, quo offenditur immunitas Ecclesiastica in cognitione causarum capitalium, seu criminalium contra Ecclesiasticas personas. Causæ autem capitales dicuntur in quibus agitur de crimine capitali, quod tribus modis vocari potest capitale, primò quòd pœna ultimi supplicii plecti solet. Secundò dicitur tale, quod plectitur libertatis amissione, quando scilicet damnatur quis ad metallum. Tertiò, quando ob delictum civitas amittitur, & deportatur, glossa *in l. transigere, verb. capitali. Cod. de transactionibus*, ubi Jason vocat causam capitalem, quoties agitur de diminutione capitis, hoc est, de morte, mutilatione, deportatione, atque exilio. Causa ergo capitalis hoc loco sumitur latè, & non propriè pro illa, in qua pœna sanguinis imponitur; sed pro quacumque causa criminali: quare causa capitalis continetur sub causis criminalibus, tanquam species sub genere; quasi dicat in causis capitalibus, hoc est, in criminalibus, excommunicantur omnes tanquam judices se interponentes; quasi dicat quoties dictio disjunctiva, seu, vel, aut ponitur inter genus, & speciem, habet eandem vim, quam habet dictio, *hoc est*, Felin. *in c. inter cæteras, n.* 30. *de rescriptis*, & Bartol. *in l. quantus, ff. de auro, & argumento legato.* Atque ita idem est hoc loco, in causis capitalibus, seu criminalibus se interponere, quod interponere se in causis capitalibus, hoc est, in criminalibus, prout Angelus Aret. differit. *Institut. super rubrica, de except.* ubi plenè de dictione alternativa, & aliquando dictio, *seu*, & *vel*, resolvitur in copulativa, *l. quantus, §. planè, ff. de auro, & arg. leg. l. ille, aut ille, ff. de leg.* 3. Bald. *conf.* 37. *n.* 9. *lib.* 5. Alexand. *in l.* 1. *num.* 8. *ff. de jurisdict. omni. judic.* secundùm quos verbum in capitalibus, seu criminalibus idem valet, quod in capitalibus, & in criminalibus.

327 Prima ergo dubitatio petit contra quas personas feratur hæc sententia? Constat ex Bulla contra omnes, & quoscumque Magistratus, & judices laicos, cujuscumque conditionis sint, habentes jurisdictionem laicam, & potestatem cognoscendi, & judicandi in capitalibus, seu criminalibus causis, si procedant contra personas Ecclesiasticas quomodolibet; nec non contra Notarios, scribas, executores, & alios ministros, qui quovis modo concurrant ad cognoscendum de causis Ecclesiasticorum, vel eas examinando, vel eos capiendo, aut exsicutioni tradendo, vel alio modo ad hæc, & similia cooperando. Non tamen extenditur censura hæc ad judices Ecclesiasticos habentes jurisdictionem in clericos si de causis criminalibus eorum cognoscant.

Nomine autem Magistratuum veniunt omnes personæ publicæ habentes jurisdictionem ordinariam, cujuscumque ordinis, & generis sint, ut patet ex particula *omnes, & quoscumque Magistratus, & judices*, & deducitur ex *Authentica, ut ab Illustribus, & qui supra eos sunt, §. sancimus.* Bartol. *in l.* 1. *ff. de officio ejus cui mandata est jurisdictio.* Per Notarios intelliguntur, qui acta in judicio literis excipiunt, quibus fides habetur: scribæ autem sunt, qui nomine Notariorum processus in causis, & sententias latas per judices scribunt, sed hoc loco Notarii, vel scribæ pro eodem accipiuntur. Nomine executorum, & subexecutorum veniunt omnes ministri Curiæ sæcularis, quibus incumbit de mandato judicum, & Magistratuum ligare, capere, & trahere ad Tribunalia sæcularia, & torquere delinquentes, & reliqua munia in causis criminalibus auctoritate laica exercere.

Non tamen incurrunt in hanc censuram accusatores, & testes contra Ecclesiasticos in causa criminali apud judicem sæcularem accusantes, & testimonia ferentes, quia in constitutione non fit mentio de illis, sed de judicibus, Notariis, scribis, executoribus, & subexecutoribus. Nam si voluisset comprehendere constitutio accusatores, & testes, illos expressisset, ut per Tiraquel. *in l. si unquam, verb. libertis, n.* 3. Surd. *decis.* 88. *n.* 4. Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. §. 1. *n.* 33. *& gloss.* 42. *n.* 11. Gutierr. *pract. l.* 3. *quæst.* 22. *n.* 7. ubi approbant illud juris principium, si lex aliud voluisset, expressisset, & illud aliud, quòd verba debent intelligi, prout propria eorum significatio clamat, *l. cum lege, ff. de testamentis*, D. Barbosa *in l. quia tale n.* 30. *ff. solut. matrim.*

Actiones hoc loco damnatæ sunt numero sex. Prima est, se interponere quomodolibet contra personas Ecclesiasticas in causis capitalibus, quæ vox *quomodolibet* intelligitur juridicè, vel auctoritativè. Secunda est processare, seu processum facere in judicio. Processus incipit à citatione in civilibus, Jason *in l. postquam litis n.* 10. *vers. veritas est, Cod. de pactis.* Hoc loco agitur de processu criminali, & processare est inquirere contra aliquem, & reliqua, quæ ad hoc conducunt agere, & exercere. Tertia est bannire, hoc est, ejicere aliquem ex aliquo loco, civitate, vel Regno, aut perpetuò, aut ad tempus. Quarta capere. Quinta sententias contra easdem personas pronunciare. Sexta exequi. Ex quibus sequitur exercentes aliquam ex supradictis actionibus prohibitis, vel omnes, ligari hac excommunicatione, Ugol. *hoc loco* §. 1. Sayr. *hoc loco, de censuris l.* 3. *c.* 23. *n.* 2. & est communis.

Secunda dubitatio, quinam veniant appellatione 328 nomineque personarum Ecclesiasticarum? Responde venire omnes clericos tam sæculares, quàm Regulares, & quacumque ratione ad forum Ecclesiæ pertinentes, quorum causas, si judex sæcularis cognoscere tentaverit, ipso facto in censuram hanc incurret sive criminaliter, sive civiliter causæ agantur, ob verbum illud *quomodolibet*, Ugolin. suprà *versic. tertiò afficit*, ubi loquitur de causis criminalibus, quæ criminaliter, vel civiliter tractantur: secus si causæ fuerint merè civiles, argumento *cap. nonne, de præsumpt.*

præsumpt. atque ita, si judex sæcularis capiat clericum debitorem fugientem, ut illum suo Prælato præsentet, non incurret hanc censuram, Navarr. *in manuali*, c. 27. n. 82. *vers. decimasexta*, & Vivaldus *ibidem n.* 123.

Extende ad oblatos alicui Religioni, vel Ecclesiæ, quando oblatio est perpetua, & cum obligatione serviendi in perpetuum; sunt enim personæ Ecclesiasticæ. Modernus *de jurisdict. part.* 4. *casu* 113. *n.* 37. Flores de Mena *l.* 2. *quæst.* 21. *n.* 194. Peregrin. *variar. l.* 6. *n.* 71. Fr. Paulin. Berti Lucen. *in praxi crimin. Regul. tit.* 1. *c.* 3. *n.* 3. & Cardin. Tusch. *tom.* 5. *lit. O. conclus.* 16. Idem dic de Religiosis conversis, qui sunt verè Religiosi, Garcia *de benefic. part.* 1. *c.* 4. *n.* 11. Peregrin. *d. l.* 6. *n.* 7. Flores *supra.* & praxis Episcopal. *part.* 2. *verb. oblati.* Similiter amplia ad fratres, & sorores Tertianas in communitate religiosè viventes, cùm sit verè Religiosi, Suar. *de censuris*, *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 20. Molina *de justitia*, *tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 50. *n.* 4. *in principio*, Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 1051. & Carol. de Grass. *de effectib. cleric. effectu* 1. *n.* 92. Nec sunt omittendi novitii, cùm gaudeant foro Ecclesiæ, nec possint coram judice sæculari conveniri, Modern. *de jurisdictione*, *part.* 4. *casu* 121. *num.* 24. Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 12. *c.* 2. *quæst.* 11. & gaudent privilegio canonis, ita ut eos percutiens incidat in excommunicationem, *c. si quis suadente* 17. *quæst.* 4. Azor. *d. l.* 12. *c.* 3. *quæst.* 2. Henriquez *in summa*, *l.* 13. *de excommunicatione*, *c.* 49. §. 1. *in commento*, *lit. G.* Ægid. *de Sacramentis*, & *censuris*, *tom.* 2. *disp.* 14. *dub.* 15. *n.* 174. Farinac. *in praxi criminal. quæst.* 8. *n.* 16.

Idem esto judicium de clericis sæcularibus, dummodo incedant in habitu, & tonsura clericali, quamvis sint minoribus, & serviant in divinis alicui Ecclesiæ, ex mandato Episcopi, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate versentur de licentia Episcopi, in quo eventu gaudent privilegio fori, ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *c.* 6. quod privilegium difficilius deperditur, quàm privilegium canonis: hoc enim est à jure positivo, privilegium autem fori indultum est à jure divino, *cap. quamquam*, *de censibus in* 6. *gloss. penultima in c. si Imperator dist.* 96. Roland. *cons.* 4. *n.* 30. *vol.* 1. & alii quos referens sequitur Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, §. 2. *n.* 34.

Sed quid de clericis conjugatis, an fruantur foro Ecclesiastico? Respondet Covarr. *pract. quæst. c.* 31. *n.* 6. *vers. hinc apparet affirmative*, si servetur in illis constitutio Bonifacii *in c. un. de clerico conjug. l.* 2. de quo in Concilio Tridentino *sess.* 23. *c.* 6. cum conditionibus ibi relatis. Quæ exemptio intelligitur concessa tantùm in causis criminalibus, de quibus, agimus *in hoc canone* 19. etiamsi pro crimine civiliter agatur. Nam in merè civilibus non sunt exempti à foro sæculari, sed ibi sunt conveniendi, etiamsi incedant in habitu, & tonsura, quia etiamsi hæc exemptio sit juris divini, potest Pontifex illud jus divinum ita interpretari, ut clericus conjugatus non aliter ea immunitate gaudeat, quàm si incedat in habitu, & tonsura clericali, Covarr. *ubi proximè.* De his supra *disp.* 2. *in c. si quis suadente*, *a n.* 22. §. 1. & 2. *ex n.* 37.

329 Excipiuntur aliqui casus, in quibus licitè possunt judices sæculares cognoscere contra personas Ecclesiasticas sine periculo excommunicationis. Primus quandocunque clericus privilegium amisit quoad forum Ecclesiasticum, videlicet, quando realiter degradatur, tunc enim amittuntur omnia privilegia, ex *c.* 2. *in fine*, *de pœnit. l.* 6. ubi forma degradationis ponitur, & *in c. novimus* 27. *de verbor. signific.* Similiter, quando clericis banniti facti sunt, ita ut impunè possint occidi, Sylvest. *in verb. Assassinus*, *n.* 3. *vers. tertio quæritur.* Secundus casus, quando, qui habet primam tonsuram, & non servat conditiones, quas jubet servare Concilium Tridentinum *sess.* 23. *c.* 6. *de reformatione*, Grassis *l.* 4. *in expositione Bullæ Cœnæ n.* 135. *cum sequentibus*, Ugolinus *d.* §. 2. *vers. quarto.* Tertius, quando clericus deprehenditur per laicos in flagranti delicto repertus: tunc enim capi potest, & carcerari à judice laico, ut ducatur ad suum judicem, Gomez *vari. tom.* 3. *c.* 4. *n.* 3. Azeved. *l.* 9. *n.* 4. *tit.* 3. *l.* 1. & *l.* 5. *n.* 9. & 11. *tit.* 3. *l.* 4. *novæ recopil.* Avendan. *de exequendis mandatis part.* 1. *c.* 22. *n.* 2. Mart. *de jurisdict. part.* 4. *casu* 42. Perez *l.* 17. *gloss.* 1. *col.* 2. *in fine*, *tit.* 8. *l.* 8. *Ordin.* Farinac. *in praxi crimin. part.* 1. *quæst.* 2. *n.* 141. *cum sequentib.* Navarr. *in c. non dicatis*, *à n.* 96. 12. *quæst.* 2. ubi de Monacho invento in ipso facinore. Dicitur autem deprehensus in flagranti, quando clericus nec fugere, nec potest negare, Anton. Monac. *Lucensi decis.* 38. *n.* 2. & Menoch. *cons.* 82. *n.* 179. Sayr. *de censuris l.* 3. *c.* 23. *n.* 3. post Vivald. *in explanatione Bullæ Cœnæ n.* 124.

Tertia dubitatio, an judex faciens informationem in causa criminali contra Ecclesiasticum? Vivald. *ubi* 330 *supra n.* 125. opinatur esse probabile non ligari excommunicatione judicem laicum, qui facit informationem in causa criminali alicujus Ecclesiastici, quando, qui de hoc crimine possunt esse testes, non reperientur ita facile, ut mittat informationem ad superiorem clerici. Grassis tamen alia via incedens *l.* 4. *c.* 18. *n.* 149. ait capere informationem pro aliquo delicto, in quo præsentes fuerunt aliqui clerici nominatim; non est processare clericos, neque inquirere contra illos, sed est facere informationem de toto facto, & ideo nullo incurritur excommunicatio, sicut non incurreret illam, qui faceret processum secretò contra clericum animo illum offerendi Episcopo.

Dicendum tamen est indistinctè interdictum esse judici laico processare, vel processum facere; vel informationem contra personas Ecclesiasticas judicialiter, ut constat ex tenore hujus constitutionis, etiamsi non sit aditus ad Prælatum, qui juridicè se informare possit. Ratio, quia constat de prohibitione imposita judici sæculari: ergo, qui facit processum, seu processat sine expressa licentia Summi Pontificis etiam animo præsentandi Prælato, involvitur excommunicatione: quia quomodolibet se ingerit in causa criminali contra clericum, quod prohibetur in hac constitutione, ibi: *quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, processando.* Neque excusat posse recedere testes in remotissimam Regionem; quia sive recedant; sive non, judex laicus in hoc casu est homo privatus; & ideo non potest recipere eorum testimonia, cùm careat jurisdictione, nec potest trahere ad suum judicium Ecclesiasticos, neque eorum bona. Socinus *cons.* 13. *n.* 12. & *n.* 30. *vol.* 4. per textum *in c. qualiter*, *de judiciis*, & *ibi* Joann. Andr. ubi clericus coram judice sæculari, non potest trahi, sive agatur reali, sive personali, cùm jura detestantur posse laicum exercere jurisdictionem aliquomodo in clericum, etiam de consensu Episcopi, ut *in Authen. ut cler. apud propr. con. coll.* 6. Roland. *cons.* 12. *per totum*, præsertim *a n.* 37. & alii, quos sequitur Mart. *de jurisdict.* 4. *part. cent.* 2. *casu* 101. *n.* 4. Quin etiam confessio clerici facta coram judice laico, non sufficit ad condemnandum, text. *in c. at si clerici*, *vers. ita nec facta confessio*, *de judiciis*, Bellet. *diquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore cleric. personali.* §. 14. *n.* 8. Valasc. *consult.* 65. *n.* 3. & Farin. *in praxi criminal. part.* 3. *quæst.* 81. *n.* 193. cum aliis. Facit ordinatio Lusitana *l.* 3. *tit.* 75. *in principio.*

Quarta

331 Quarta dubitatio circa licentiam, quæ requiritur à Summo Pontifice ad evadendam hanc censuram, facilè solvitur ex traditis suprà §. 18. *n.* 316. Ut autem hoc loco prosit licentia Summi Pontificis, debet esse specialis, & specifica, tam quoad personas, quàm quoad delicta, nec sufficit, si Papa indulgeat Regi, ut judices sæculares in suo Regno possint cognoscere de causis clericorum, quia est licentia generalis, cùm non explicet de quibus clericis loquatur, de clericisne in minoribus, an de clericis in sacris? item non declarat de quibus causis, de civilibus ne, an de criminalibus, & de quibus delictis, an de levibus, vel de gravibus. Quare licentia debet esse specialis, & specifica: nec non expressa ad censuram evadendam, nec sufficit simplex licentia inducta ex tolerantia Pontificis, quia multa per patientiam tolerantur: quæ si expendantur in judicio, tolerari non deberent. Nam quando actus requirit aliquid ultra patientiam, patientia nihil operatur, ita docet Bartol. *in l. item quæritur §. ultim. n.* 4. *ff. locati*, *& n.* 7. *in fine*, Menoch. *de præsumptionibus l.* 3. *præsumpt.* 85. *n.* 28. *& consil.* 121. *n.* 101.

332 Tertiò requiritur, ut licentia sit concessa à Summo Pontifice; atque ita non sufficit licentia inferiorum, etiamsi concedatur à Legato è latere Papæ ad censuram fugiendam, ut constat ex verbis Bullæ, ibi, *sine licentia hujus sanctæ Sedis Apostolicæ.* Neque enim potest Episcopus, vel alter Papa inferior Jurisdictionem committere laico in causa criminali, sed in causa civili. Nam delegare non posse Episcopum sæculari causas clericorum criminales, est communis, per textum *in c. decernimus, 2. verb. laicorum judicio, de judiciis*, & *ibi* Hostiens. *n.* 1. Abb. *n.* 4. *&* 5. Ripa *n.* 34. Julius Clar. §. *final. quæst.* 41. *vers. quæro.* Addit Abbas *in d. c. decernimus n.* 44. & Roland. *consil.* 4. *n.* 4. *vol.* 1. non posse Episcopum causas criminales suorum committere laico, & clerico simul, sequitur, Scaccia *de judiciis l.* 1. *c.* 11. *n.* 39. *&* 41. & alii quos sequitur Decianus *tract. crimin. tom.* 1. *l.* 4. *c.* 9. *n.* 70. *&* 73. Posse autem causas civiles clericorum Episcopum delegare laico, indicat glossa *in d. c. decernimus, in verb. non præsumat*, ubi Abb. *nu.* 5. Felin. *n.* 6. Vant. *de nullit. ex defectu jurisdictionis, n.* 69. Cucch. *in instit. major. l.* 2. *tit.* 6. *n.* 139. *&* 140. Segura Davalos *in Direct. judicum Eccls. part.* 2. *c.* 11. *n.* 2. Marcus Anton. Genuens. *in practicalibus Ecclesiast. quæst.* 730. ubi vult, hoc intelligendum, modò absint clerici idonei, & non fiat commissio generalis ad omnes causas civiles, nec committatur causa spiritualis aut criminalis.

Julius tamen Cæsar Imbrian. *in tractatu de judice Regni part. ultim. n.* 60. opinatur, minus bene, posse Episcopum criminales causas delegare, quando in partibus, ubi est facienda delegatio, non moretur clericus sufficiens, cui causæ criminales delegari possent: tunc enim poterit illas laico committere, quod non puto verum, cùm resistat hæc constitutio, & probatur, quia nequit Episcopus causam criminalem clerici, committere laico simul cum clerico, ut de causa cognoscant, ut bene notat Abbas *in cap. significasti, de foro competenti*, Roland. *consil.* 4. *n.* 4. *l.* 1. Farin. *in praxi crimin. quæst.* 8. *n.* 4. *vers. limita*, & Sbroz *de officio Vicarii l.* 2. *quæst.* 66. *n.* 20. ergo multo fortius nequibit delegare laico in defectum clerici sufficientis. Nec obest Abbas *in cap. significasti, de foro competenti*, & Rendina *in promptuario recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 17. *n.* 21. quos referens sequitur Barbos. *de officio, & potestate Episcopi alleg.* 108. dum volunt non posse regulariter Episcopum clericorum causas criminales laico committere, posse tamen in eisdem causis sibi assumere assessorem laicum, quia id etiam repugnat nostræ constitutioni, si ipse assessor quomodolibet se interponat in actionibus prohibitis in hoc canone; secus si Episcopus consilii gratia consulat assessorem, non autem, ut ipse assessor processet, banniat, capiat, seu sententiam proferat sine speciali, specifica, & expressa licentia Summi Pontificis. Tunc enim non evadet hanc censuram.

Quinta dubitatio facilè diluitur, posse scilicet Papam in aliquibus casibus concedere Principi laico potestatem puniendi Ecclesiasticos. Probatur quia Papa potest committere judicibus sæcularibus certas clericorum causas, & fori privilegio derogare. *cap. nos, & si* 2. *quæst.* 7. *c. illud* 10. *quæst.* 3. *c. verum* 22. *distinct.* Abbas *in c. literas, n.* 13. *&* 14. *de restit. spoliat.* Felin. *in c. Eccles. sanctæ Mariæ, n.* 6. *vers. & pro limitatione, de constit. & in c.* 2. *num.* 2. *&* 3. *de major. & obed.* Covarr. *c.* 31. *n.* 4. *&* 6. Clarus *in pract.* §. *final. quæst.* 41. *n.* 7. & quamvis Pontifex nequeat in totum privilegio fori derogare in causis clericorum, cùm sit privilegium de jure divino, & clerici jure divino, & naturali, ut verior tenet opinio, sint exempti a civilibus Principum legibus, Hostiens. *in c.* 2. *de majori, & obed.* gloss. *verb. dis. uti in c. si Imperator.* 96. *distinct. & in verb. divino, in c. quamquam, de censibus*, & *ibi* Scribentes, Bellarmin. *l.* 2. *de membris Ecclesiæ militantis, l.* 1. *de clericis c.* 28. *prop.* 5. Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 5. *cap.* 12. *quæst.* 1. Molin. *de justitia tract.* 2. *disp.* 31. *conclus.* 1. *&* 3. Potest tamen illud privilegium fori interpretari, & limitare in uno, vel pluribus casibus, Felin. *in c. quæ in Ecclesiarum, n.* 19. *de constit. & ampliare*, Abbas *in c. final. de sponsal. part.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 2. 3. *&* 4. Monet. *de decimis c.* 5. *a num.* 87. & Azor. suprà *part.* 2. *l.* 4. *c.* 18. 333

Sic in nostro casu potest Pontifex concedere Principi sæculari, ut in certis casibus puniat clericos, quia in illis non dat jus, ut Princeps propria auctoritate puniat, sed ut nomine, & auctoritate Pontificis faciat tanquam minister illius, & ex commissa auctoritate delegantis. *l.* 1. §. *qui non datam ff. de officio ejus, l. pater ex propria, ff. de manum. vind.* Innocent. *in c. quod sicut, de electione*, Decius *consil.* 82. *n.* 2. Aufrer. *in Clement.* 1. *n.* 93. *de officio ordinarii.* Unde ex consuetudine sæculares judices de hujusmodi causis nequeunt cognoscere, & quamvis sint qui dicant judices posse procedere ex antiqua consuetudine, & ex consensu tacito Romani Pontificis, quæ videtur habere vim legis: attamen hoc non habet locum in nostro casu, quia Pontifex nunquam assensum, nec consensum præstitit, sed quotidie reclamat, & prohibet pœnis propositis, & laicos censuris afficit, qui hæc audent præstare. Quin etiam clericos, qui habent recursum ad Curiam sæcularem pro obtinendis inhibitoriis, qui sunt ipso jure excommunicati, *c. noverit, c. quare, de sentent. excommunic. & in Bulla in Cœna Domini, Canon.* 13. Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, allegat.* 50. *n.* 70. *& allegat.* 79. *n.* 4. & apud Farin. *part.* 4. *consil.* 68. *& decis.* 212. idem Barbos *in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ n.* 23. *de constit.* Nec valet consuetudo, quæ est contra jus naturale, ut per Michaelem Graff. *tom.* 1. *commun. opin. l.* 1. *tit.* 17. *num.* 308. *pag.* 243. Petr. Rebuff. *in l. quæ jussit, notab.* 1. *n.* 38. *ff. de judiciis*, Joseph. Conzal. *l. uni. var. c.* 38. Martin. Monter. *decis.* 17. *n.* 40. Sayr. *in Clavi, l.* 3. *c.* 11. *n.* 4. & Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 5. *c.* 17. *quæst.* 2. *&* 3. Quare consuetudo, quòd Clerici conveniantur in criminalibus apud sæcularem, nihil valet, Covarr. *practicarum c.* 31. *n* 5. Clar. *in practicis, l.* 5. §. *ultim. quæst.* 36. *n.* 3. Barbos. *in l. Titia, n.* 32. *ff. solut. matrim.* Azor. *supra d. c.* 12. Item non est valida consuetudo, quæ est contra libertatem Ecclesiasticam, vel est illi onerosa, Duennas *regul.* 143. Joan. Lup. *in tract. de libert. Eccles. quæst.* 6. *n.* 4. *&* 5. & Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de exempt. Cleric. ab oneribus publicis*, §. 1. *n.* 10. nec non 334

non *tit. de favore Clericorum personali*, §. 3. *n.* 23. & Marius Alterius *hoc loco, disp.* 2. *l.* 5. *c.* 2. *fol.* 752. *col.* 2. *ex vers. Secundo dubitari potest*, ubi ex Concilio Generali Lateranensi sub Leone X. *sess.* 10. ubi probat cuicunque consuetudini derogatum, quæ haberet, laicis integrum esse capere, & detinere personas Ecclesiasticas, quod etiam reprobat Concilium Tridentinum *sess.* 25. *c.* 20. *vers. propptereaque admonet.*

335 Ultima dubitatio, an judex sæcularis reperiens Ecclesiasticum cum matre, vel uxore, vel sorore in actu turpi, incidat in hunc Canonem, si illum capiat, vel retineat tanquam judex sæcularis? Responsio sit negativa, argumento capitis, *si verò el* 1. per textum ibi: *Turpiter inventum cum matre, sorore, vel filia de sentent. excommun.* ubi excusatur à censura percutiens Clericum turpiter agentem cum aliqua ex supradictis, modò percutiat in continenti, & non ex intervallo, quamvis non liberetur à peccato auctoritate propria illum interficiens, ut notat Covarr. *de spons. part.* 2. *c.* 7. §. 7. *n.* 12. Navarr. *in manuali*, *c.* 27. *n.* 84. Saa *de excommunic. Papæ reservatis*, *n.* 2. Julius Clarus §. *homicidium*, *n.* 48. & *l.* 5. §. *final. quæst.* 77. *n.* 9. Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 833. *n.* 30. Henriquez *in summa*, *l.* 12. *c.* 12. §. 1. *lit.* E. Grassis *de effectibus clericalibus*, *effectu* 9. *n.* 186, Molin. *de justitia*, *tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 7. *n.* 3. & *disp.* 55. *n.* 6. Bonacin. *de censuris*, *disp.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 4. *n.* 5. & Ægid. *de censuris*, *tom.* 2. *disp.* 15. *n.* 195. ex ea ratione, quia Ecclesia in hoc casu non judicat hujusmodi percussionem esse factam suadente diabolo, sed ex vehementi passione oriri cùm sit difficillimum justum continere dolorem: igitur non excommunicabitur per hunc canonem, qui inventum turpiter cùm uxore, &c. retinuerit, & apprehenderit tanquam judex; etiamsi illum noluerit suo judici sistere, & præsentare: siquidem potuerit eundem occidere metu excommunicationis. *c. si quis suadente.* validum namque est argumentum ab æquiparatis, Menoch. *cons.* 32. *n.* 17. Gratian. *discept. forens. c.* 298. *n.* 70. quando scilicet in eo, in quo fit æquiparatio, est similitudo Surd. *decis.* 119. *n.* 16. & 21. Francisc. Molin. *de ritu nupt. l.* 3. *quæst.* 46. *n.* 24. & Cardin. Seraphin. *Rotæ Romanæ decis.* 288. *n.* 5. Ex quibus colligitur, quamvis judex sæcularis peccet in hoc casu detinendo Ecclesiasticum ita inventum ultra spatium viginti horarum, excusabitur à censura hujus canonis propter vehementem passionem, qua vehementer pertubatur sui vix compos, quæ est causa, quòd lex civilis sic inventum impune occidi permittat, *l. quod ait lex*, §. *quod ait. ff de adult.* & lex Lusitana *l.* 5. *tit.* 38. per textum ibi: *licitamente*, quamvis secundùm communem peccet mortaliter, Gomez *l.* 80. *Tauri*, *n.* 52. Decianus *tract. crimin. l.* 9. *c.* 15. *n.* 36. *in fine*; *vers. de jure autem Canonico*, *n.* 40. Farinac. *in praxi crimin. quæst.* 121. *n.* 55. *vers. pro concordia*, & *à n.* 122. & Sanchez *de matrimonio*, *l.* 10. *disp.* 8. *à n.* 38. quibus accedit Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 833. *n.* 30. ubi excusat occidentem à censura ex repentino animi motu: secus si ex deliberatione; sed meliùs illum excusat justus dolor, quia est impatibile, ita ut impossibile videatur tam justum dolorem compescere in flagranti delicto, & ideo justus dolor, & acerrimus eum excusat, quasi occidat provocatus, & videatur facere in suam defensionem, ut notat expressè Guilerm. de Cun. *in l.* 2. *ff. de statu hominis*, & *ibi* Bartol. *n.* 2. Albericus *col.* 2. *quæst. penult.* Baldus *in tertia lectura*, *in fine*, & alii, quos referens sequitur Gomez *in d. l.* 80. *Tauri*, *n.* 53.

---

§. XX.

Excommunicatio lata adversùs occupantes bona, & terras Ecclesiæ Romanæ, & illius jurisdictionem usurpantes, sic habet:

ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, seu alios directè, vel indirectè, sub quocunque titulo, vel colore invadere, destruere, occupare, & detinere præsumpserint in totum, vel in partem Almam Urbem, Regnum Siciliæ, insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras citra pharum, Patrimonium Beati Petri in Thuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venaysinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Provincias, illarumque Terras, & loca, ac Terras specialis commissionis, Arnulforum, civitatésque nostras Bononiam, Cæsenam, Ariminum, Beneventum, Perusium, Avinionem, civitatem Castelli, Tudertum, Ferrariam, Comaclum, & alias civitates, Terras, & loca, vel jura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictæque Romanæ Ecclesiæ, mediatè, vel immediatè subjecta; necnon supremam jurisdictionem in illis Nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem de facto usurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt, necnon adhærentes fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet præstantes.

EPITOME.

336 *Materia hujus canonis, quæ sit? Quot actiones principales? & quot accessoriæ? & quæ personæ, quibus excommunicatio minitatur.*
337 *Hic canon in tres partes partitur.*
338 *Loca, & jura, quæ habet Romana Ecclesia, quo jure ea habeat.*
339 *Cur in hoc canone fiat mentio specialis civitatum Bononiæ, Cæsenæ, Ariminі, & aliarum potius, & omittantur multa oppida, quæ etiam pertinent ad Ecclesiam Romanam?*
340 *Appellatione supremæ jurisdictionis, quid veniat?*
341 *Quot excommunicationibus feriatur invadens, occupans, detinens, & destruens aliquem locum aut oppidum Ecclesiæ Romanæ?*
342 *Cur aliquæ civitates dicantur esse patrimonium B. Petri, & quare quotannis hæc Bulla legatur?*

MAteria hujus canonis est sacrilegium, quo Sedes Apostolica in suis terris offenditur, & su- 336
prema jurisdictio in illis læditur, Cajetan. *in summa, verb. excommunicatio*, Sebast. Medice *in summa peccat. capital. tit.* 9. *quæst.* 78. *n.* 26. Sayr. *hoc loco*, *n.* 2. Est autem hæc excommunicatio lata ad defendendum contra omnes dominium temporale ad Sedem Apostolicam spectans, illósque afficit, qui directè, aut indirectè per se, vel per alios præsumpserint invadere, destruere, occupare, detinere, in totum, vel in parte Romanam urbem, & alias civitates, & loca, quæ ibi enumerantur. Unde constat actiones principales esse præsumptuosè invadere per se, vel alios, directè, vel indirectè Terras Ecclesiæ Romanæ, vel destruere, occupare, detinere in eisdem terris, & locis jurisdictionem usurpare, vel eam pertubare, retinere, & vexare, quæ omnia sunt actiones principales specialiter in hoc canone damnatæ: accessoriæ autem sunt ad supradicta

supradicta favorem, auxilium, & consilium præstare.

Personæ autem contra quos fertur censura, sunt omnes, qui præsumpserint has actiones principales, & accessorias exercere contra tenorem, & substantiam hujus canonis, sive id operentur facto proprio, & personaliter, sive per alios invadant, & occupent aliquam terram Sedis Apostolicæ. Excusabuntur tamen, qui bona fide & probabili titulo doctorum hominum judicio adhærentes aliquid egerint, tunc enim non est locus excommunicationi, Cajet. *verb. excommunicatio, in summa, c. 31. vers. Quartò nota*, his verbis, *Quia tunc operatur quis ex ignorantia plusquam probabili; & ideo neque apud Deum, neque apud Ecclesiam agit contra ejusdem Ecclesiæ jus, seu libertatem* sequitur Suar. *hoc loco, disp. 21. sect. 2. n. 105.*

Quin etiam ex Cajet. *ibi c. 17.* quem sequitur Navar. *suprà n. 73.* si contingat in civitatibus Pontificis esse factiones, & alteram esse extra civitatem, & invadere civitatem hostiliter, ut ibi obtineat Principatum, ligari hac excommunicatione, quamvis non procuret offendere jus Ecclesiæ, neque civitatem ex dominio Papæ eripere, quia in hoc canone prohibetur perturbare, retinere, & vexare, & invadere civitatem, quod sufficit ad incurrendam excommunicationem, præsertim, quia hoc non fit, quin civitas saltem in parte destruatur, Suar. *supra d. n. 105. ad finem.* nam destruere significat id quod structum est diruere, & vastare, Ugolin. *hoc loco, in principio, n. 4.* & in specie Marius Alterius *disp. 21. l. 5. c. 1. fol. 756. col. 2. vers. dubitari potest hoc loco.*

337 Dividitur in tres partes hic canon. In prima continentur omnes, qui terras, loca, & civitates Ecclesiæ offendunt. In secunda offendentes Ecclesiæ Romanæ jura. In tertia offendentes ejusdem Ecclesiæ Romanæ jurisdictionem supremam, Sayr. *de censuris hoc loco, n. 4.* Ugol. *in hoc canone, in principio.* Quatuor ergo modis hæc actio principalis prohibita, quoad jurisdictionem exerceri potest, & incurri excommunicatio. Primò usurpando jurisdictionem, quæ competit Summo Pontifici in locis enumeratis. Secundò perturbando. Tertiò retinendo. Quartò vexando eandem jurisdictionem, & denique quovis modo impediendo ne in illis locis officiales, ministrique Sedes Apostolicæ jurisdictionem exerceant. Et excommunicantur non solùm qui invadunt corporaliter loca ipsa, vel jura, vel occupant jurisdictionem, quam Ecclesia Romana in illis habet, sed etiam, qui perturbant, sive domestici sint cives, sive externi, sive perturbent potentia, & armis, sive fraude, & dolo, Sayr. *in hoc canone, n. 5.* dicens esse probabile dolo, & fraude perturbantes ligari hac excommunicatione.

Quin etiam laici usurpantes jura Ecclesiastica, aut rebus Ecclesiasticis injuriam, aut violentiam irrogantes, possunt tanquam sacrilegi puniri per judicem Ecclesiasticum de injuriis, & damnis Ecclesiæ illatis, & compelli ad satisfactionem, Fusch. *de visitat. l. 2. c. 21. n. 28.* Bossius *in praxi crimin. tit. de sacrileg. n. 7.* Decian. *tract. crimin. l. 6. c. 36. in principio*, Pilat. *in c. per vestras, de donationibus inter virum, & uxorem, notab. 2. §. 1. n. 3.* Ordinatio Lusitana *l. 2. tit. 1. §. 5.* & Cardinal. Tusch. *tom. 4. litera l. concl. 44*. *n. 19. & concl. 446. n. 16.* facit gloss. *in c. conquestus, versic. quasi possessione, de foro competenti, & c. si Clericus laicum, & c. cùm sit generale, eodem titulo*, & *ibi* scribentes.

338 Quæstionis est, quo jure Ecclesia Romana habeat ea loca de quibus in hoc canone fit specialis mentio? Constat *ex c. Constantinus, et 2. & ordine 14. distinct. 96.* amplissimam fecisse Constantinum Magnum donationem Beato Sylvestro Summo Pontifici, cui contulit Lateranense Palatium, Urbem Romanam, & cunctas Italiæ, & Occidentalium Regionum Provincias; nec non civitates, & oppida omnia simul cum plenaria administratione omnium jurium Imperialium, tam in Judæa, & Græcia, quam in Asia, Thracia, & Africa, Cujus donationis meminerunt in historia Imperator. *in vita Constantini, c. 3. §. de la donacion.* Mexia, Bellarm. *tom. 1. controver. 3. de Roman. Pontif. l. 2. c. 17. vers. hæc omnia, & l. 5. c. 19. vers. Quarto*, Cassald. *de Imperat. quæst. 51.* Baron. *Annal. tom. 3. anno 324.* Soar. *de legibus, l. 4. c. 6. n. 6.* Ceval. *commun. contra commun. quæst. 345.* & constat ex textu ibi: *Ut Pontificialis apex non vilescat, sed magis, quam terreni Imperii dignitas, gloria, & potentia decoretur, ecce tam Palatium nostrum quam Romanam urbem, & omnes Italiæ, sive Occidentalium Regionum Provincias, loca, civitates Beatissimo Pontifici, & universali Papæ Sylvestro concedimus, & relinquimus, & ab eo, & à successoribus ejus per pragmaticum constitutum decernimus disponenda.* Ita Constantinus, ibi: *Ex quibus verbis apparet, & in Italia, & in Occidentalibus partibus esse omnia loca sita, quæ in Bulla numerantur.* Nam sexdecim Regiones continet, & in his Regnum Siciliæ, quæ Italiæ Insula est, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinet, ut notat Clement. 2. *in versicul. ut illud tanquam notissimum, juncto versicul. Rursus, de re judic. & c. 2. vers. Præter Regnum Siciliæ*, quod est speciale patrimonium Beati Petri *eodem l. 6.* & *ibi* Geminianus, & vult Ugolin. *in hoc canone, in principio, n. 2.* & Alterius *hoc loco, disp. 21. l. 5. c. 2. fol. 761. col. 1. in principio*, ubi firmat Siciliam fuisse de patrimonio Beati Petri ex donatione facta à Carolo Magno Imperatore Adriano primo Pontifici Romano; quam donationem postea Ludovicus Pius ipsius Caroli filius confirmavit. Quæ postea deflexu temporis regnante Michaele Balbo Constantinopoli à Saracenis occupata eorum ditioni per annos 230. subjecta fuit, sed de hoc alii, inter quos Turrecrem. *in cap. 1. distinct. 94. num. 2.* & alii *in cap. ad Apostolicæ, §. præter. de sententia, & re judicata in 6.* vide reliqua apud Marium, & Mastrillum *in præludio de magistratibus n. 48.*

Illud non est omittendum Romanum Pontificem jurisdictionem, & dominium modis, & titulis legitimis obtinuisse non solùm in Urbe, sed etiam in aliis Regionibus, urbibus, & locis in hoc canone commemoratis, nec de hoc ambigi potest; nam tempore Gregorii Magni Ecclesia Romana Siciliam, Lucaniam, & Calabriam, & alias Provincias ut patrimonium suum possidebat, & obiit anno de 604. cujus patrimonii, qui curam gerebat, Rector patrimonii sancti Petri dicebatur; ut ex quibusdam ejusdem Gregoriis epistolis deducitur. Constitutum autem erat hujusmodi patrimonium in prædiis, agris, & aliis possessionibus, quæ Romano Pontifici dono datæ fuerunt, & postea Ecclesia Romana incepit paulatim consequi dominium, & ditionem illarum Provinciarum, & civitatum.

Quod attinet ad insulas Sardiniam, & Corsicam, illud etiam certum est fuisse in patrimonio B. Petri jam à Caroli Magni Imperatoris tempore, in quo datæ fuerunt Romanæ Ecclesiæ, ut patet ex constitutione Ludovici Pii Imperatoris filii ipsius Caroli, quæ ad verbum descripta asservatur apud Vaticanum in ejus monumentis, ubi confirmat donationem factam Carolo, & avo Pipino, Pontifici maximo. Cùm autem Sarraceni; ut testatur Sigonius *l. 3. de Regno Italiæ anno 720.* Sardiniam suo Imperio subjecissent, Joannes Nonus Pontifex *anno de 1004.* indulsit, ut qui Sardiniam, & Corsicam recuperarent, sibi possent retinere, modò à servitutis jugo Christianos in libertatem assererent: quo proposito præmio Pisani, & Genuenses excitati Corsicam, &

Sardiniam aggressi sunt, & utramque per annos sequentes expulsis Saracenis donarunt libertate. Inter se tamen de Sardiniæ jure possidendo bello diutissimè pugnarunt, non sine magno Insulæ detrimento, quo tempore Bonifacius Octavus Jocobum secundum Aragoniæ Regem filium Petri Tertii Aragoniorum Regis Romam vocavit, & eum Pontificio diplomate Sardiniæ Regem creavit; quo modo pervenit Sarnia ad Principatum Regnum Aragoniæ; ex quo tempore ad Regem Catholicum Ferdinandum, & ex eo adCarolumQuintum Imperatorem,& ad ejus filium Philippum cognomento Prudentem, & ad ejus posteros Sardinia insula pertinet omni censu libera, ut creditur verisimile, sic fuisse à Bonifacio Octavo concessam Jacobo secundo Aragoniæ Regi, eo quòd Genuensibus Lucius secundus remiserit censum annuum, quem quotannis ob Corsicam pendebant. Ex quibus patet Insulam Siciliæ, Sardaniæ, & Corsicæ in patrimonio Beati Petri fuisse ex donatione Ecclesiæ Romanæ à Carolo Magno facta, teste Sigonio *l.* 3. *de Regno Italiæ*. Cætera, quæ ad hunc locum pertinent, & ad hanc extremam Bullæ Cœnæ censuram, & ad oppida enumerata ibi, consule Marium Alterium *disput.* 21. *c.* 2. *per totum*, & Barbosam *in c. si diligenti.* 17. *num.* 2. *&* 3. *de præscriptionibus.*

339 Quo autem tempore cœperint reliquæ civitates in hoc canone memoratæ pertinere ad dominium Romanæ Ecclesiæ, non est enim eadem omnium sententia, eo quòd jus Bononiæ, & Perusii, & Ferrariæ ad dominium Romanæ Ecclesiæ pertinere exdonatione facta à Pipino Rege Francorum Caroloque Magno, & Ludovico Pio quidam autumant. Alii autem Beneventum, seu Ducatum Beneventanum censent à Carolo Magno fuisse confirmatam donationem Romanæ Ecclesiæ factam unà cum alii oppidis per patrem Pipinum, de quibus omnibus dubiis, & de rationibus dubitandi, consule dictum Marium Alterium *d. c.* 2. *ad finem.*

340 Nomine supremæ jurisdictionis venit hoc loco jurisdictio temporalis, & merum Imperium, quod habet Summus Pontifex in terris Ecclesiæ, cujus jurisdictionis quatuor sunt species. Prima dicitur merum Imperium, secundùm quòd dicitur habere gladii potestatem ad puniendum facinorosos homines, & hæc est suprema jurisdictio, glossa *in l. Imperium, verb. Mixtum, de jurisdict. omni. judic.* Mixtum autem Imperium exigit causæ cognitionem, glossa *ubi proximè*, & hæc jurisdictio est reservata Summo Pontifici, ut notat gloss. *in c. quod translationem, ver. reservata, de officio legati.* Quare quæ Apostolica Sedes specialiter reservavit, non veniunt in generali concessione, Perez *l.* 1. *gloss.* 2. *tit.* 1. *l.* 3. *ordinamenti pag.* 459. *col.* 2. *ante medium*; atque ita in generali Legati à latere commissione, non veniunt casus Papæ reservati, Boërius *in tractatu de potestate Legati à latere n.* 24. Erasm. à Cochier *de jurisdictione Ordinarii in exemptos part.* 1. *quæst.* 3. *n.* 13. *& part.* 4. *quæst.* 3. *n.* 1. quamvis frater Emmanuel. *tom.* 2. *Regularium quæst.* 62. *art.* 1. Parisius *cons.* 28. *n.* 31. *cum sequentibus part.* 4. Vivald. *in tractatu de Legato part.* 1. *quæst.* 8. existiment posse cognoscere contra exemptos, per glossam *in d. c. translationem*, ibi, *ergo credo quod potest cognoscere*, &c. Ratio, quia quamvis sit de reservatis Papæ cognoscere de causis exemptorum, est tamen Legati à latere habere exemptos jurisdictionem. *c. si Abbatem, de electione l.* 6. ideo non videtur Papa eximere exemptos à potestate Legati, Navarr. *de datis, & promissis pro justitia, notabili* 4. *num.* 10. *versic. secundo per ea quæ.* Non poterit tamen eximere aliquem à jurisdictione alicujus ordinarii, quia nequit facere Legatus, quod violet jus commune: at eximere à jurisdictione Ordinarii adversatur juri communi, *c. omnes Basilicæ* 16. *quæst.* 7. & plurimum præjudicat Ecclesiæ, Baron. *Annal. tom.* 8. *anno* 676. & ita resolvit Erasm. suprà *part.* 1. *quæst.* 3. *n.* 13. *de jurisdict. in exemptos*; est enim hoc valde consonum juri, & rationi, ut dicam infrà *disp. de Legato à latere*, §. 2. *n.* 20. *& n.* 38.

Quòd autem præjudicet juri communi eximendo à jurisdictione Ordinarii aliquem, docet Abbas *in c. final. n.* 2. *cum addit. de confirmat. utili*, Boër. *in tractatu de potestate Legati de latere n.* 44. & Villadieg. *in tractatu de Legato part.* 1. *quæst.* 9. *n.* 64. ex ea ratione, quæ deducitur ex *dict. c. omnes Basilicæ*, 16. *quæstio.* 7. ubi probatur omnes Basilias præsumi illius Episcopi, in cujus Diœcesi sunt extructæ, & eo ipso, quòd quis est Episcopus, habet fundatam intentionem super jurisdictione in omnibus Ecclesiis, & personis totius suæ Diœcesis, Rot. *decis.* 171. *n.* 2. *& decis.* 491. *n.* 1. apud Farinacium *part.* 1. *recent.* idcirco quidquid est intra fines Episcopatus, censetur etiam de Diœcesi. Rot. *decis.* 683. *n.* 1. *dict. p.* 1. *recent.* Unde quamvis Legatus possit cognoscere de exemptis non potest tamen eximere Ecclesias; nec personas à jurisdictione Ordinarii, quia eximere adversatur juri.

Dubitari potest, quot censuris feriatur, qui invadit locum aliquem Ecclesiæ Romanæ, & simul occupat, detinet, & destruit? Hac de re vide suprà §. 4. *n.* 106. *& sequent. &* §. 10. *n.* 220. Ad rem ergo dicit Marius Alterius *l.* 3. *de censuris disp.* 10. *c.* 8. si ex commissione plurimum actuum plura peccata emanant, & diversæ transgressiones constitutionis alicujus, procedunt etiam plures excommunicationes, à quibus delinquens necessariò est absolvendus. Ratio, quia excommunicatio fertur in transgredientes constitutionem; quare, si transgressio est multiplex, multiplex erit excommunicatio, secus si transgressio est una, excommunicatio erit etiam una, Nav. *in man. c.* 6. *n.* 17. *&* 18. 341

Dicetur autem actus esse unus, vel mutiplex in genere moris ad judicandum numerum excommunicationis ex continuatione, vel interruptione actus; atque ita, quando omnes actus interiores, & exteriores tendunt quasi præparationes ad unum effectum principalem perficiendum, quamvis illi actus in genere entis differant, & interrumpantur, unica tantùm est violatio, seu transgressio, & ex consequenti unica censura. Secus, quando actus inter se sunt diversi non solùm in genere entis, sed etiam in genere moris. Exemplum prioris sit, percutiens clericum ad quod crimen priùs accepit ensem, vocavit socium, arripuit iter, & alia egit semper cum eadem intentione vel actuali, vel virtuali, unica fuit transgressio, & unica quoque censura; etiamsi tres ictus uno impetu in clericum intulerit, quoniam tres illi ictus uno impetu illati, fuit unus actus in genere moris. Exemplum posterioris apparet in percutiente clericum semel, & postea per intervallum notabile, iterum percutiat, ligabitur duabus censuris, quia unaquæque actio in genere moris fuit integra, & separatim completa, sicut interficiens unico impetu unum clericum, & successivè alium, duo commisit homicidia, quia duo sunt objecta distincta in genere moris, & componunt duas actiones completas, Navarr. *in manuali cap.* 6. *num.* 18. Marius Alterius *d. l.* 3. *c.* 8. *vers. sed quamvis hæc regula.* Ex quo sequitur in casu nostro, si quis invasit civitatem Sedis Apostolicæ, & eam occupavit, & successivè destruxit, & eodem tempore solo æquavit, unam tantùm incurrere censuram: secus si invasit, & occupavit, & postea post aliquod tempus illam destruxit, & devastavit; tunc enim duabus involutus est censuris. Nam unus excommunicatus potest iterum excommunicari,

nicari, & data absolutione unius excommunicationis, adhuc restat alia excommunicatio, quæ incepit habere effectum, cùm absolvitur à prima, *c. Engeltrudam 3. quæst. 4. & gl. ibidem c. ita quorumdam*, & *ibi* gloss. *verb. excommunicatio, de Judæis*, & communiter omnes, sequitur Felin. *in c. postulasti n. 2. de rescriptis*, & alii, quibus adhæret Gonzal. *de mensib. gloss. 13. n. 81. & sequent.*

Ex dictis liquet, cur aliquæ civitates dicantur patrimonium Beati Petri. Item cur in hac constitutione fit mentio specialis Bononiæ, Cæsenæ, Arimini, & aliarum, quia scilicet fuerunt sæpiùs à Tyrannis occupatæ, & à dictione Romani Pontificis ereptæ, & tandem in ditionem Pontificis ejectis Tyrannis revocatæ; denique ea est potissima ratio ob quotannis hæc excommunicatio in die Cœnæ Domini promulgatur contra occupantes Ecclesiæ Romanæ Terras secundùm Felinum *in c. cùm non liceat, de præscript. col. ult.* opinantur nullam præscriptionem posse præjudicare Romanæ Ecclesiæ, quòd quolibet anno præscriptio interrumpatur per excommunicationem Bullæ Cœnæ die Jovis Sancti à Pontifice pronunciatam contra occupantes, & detinentes res Ecclesiæ Romanæ, quod procedit, quoad malæ fidei possessores, qui à Pontifice Romano excommunicatione ligantur.

Secus dicendum de bonæ fidei possessoribus, qui quamvis sint in possessione rerum Ecclesiæ Romanæ, opinantur tamen esse in possessione justa, & res esse proprias: & ideo non incurrere in excommunicationem, si bona fide possideant, ita Cajetan. *in summa verb. excommunicatio c. 31. vers. quarto*, & Suar. *de censuris disp. 21. sect. 2. n. 105.* dummodo diligentiam adhibeant, ut veritas deprehendatur, ut in simili tradit Victor. *de jure belli n. 25.* Covarr. *in regul. possessor. §. 12. n. 5. vers. Ego hanc sententiam falsam esse opinor*; eo, quia possessor bonæ fidei illius, qui credit jure, & legitimè possidere terras Ecclesiæ Romanæ, potest præscribere, si possessio duret bona fide sine ullo impedimento per centum annos, textus *in c. ad Audientiam, verb. contra quam non nisi centenaria, de præscriptionibus, & in c. cùm nobis, eodem titulo vers. non nisi centum annorum*, & *ibi* Scribentes, *l. 26. tit. 19. part. 3.* Pinel. *in Authent. Nisi, n. 57. Cod. de bonis maternis* Balb. *de præscript. 1. part. 5. à n. 16.* Molin, *de justitia tract. 2. disp. 72. vers. secunda, n. 4.* Neque obstat excommunicatio Bullæ in Cœna Domini singulis annis promulgata, nisi aliud occurrat impedimentum, quòd possit interrumpere præscriptionem; ex eo fundamento, quoniam excommunicatio non ligat, nisi ubi est culpa mortalis, quam non contrahit bonæ fidei possessor, Marius Alterius *in hoc canone c. 3. disp. 21. fol 763. col. 2.* nec tenetur bonæ fidei possessor restituere fructus consumptos, nisi quatenus ex illis locupletior evaserit, Antonius Gabriel *communium l. 5. tit. de acquirendo rerum dominio, conclus. 2. n. 3.* Menoch. *remed. 15. de recup. n. 598.* Tolet. *in summa l. 5. c. 17. n. 9. & 10.* Molin. *de justitia tract. 2. disp. 569. vers. quando aliquid, & disp. 718. n. 1, & disp. 719. n. 4.* Lessius *de justitia l. 2. c. 14. dub. 2. n. 9. & 10.* Rebellus *de obligationibus justitiæ part. 1. l. 2. quæst. 4. num. 10. & 11.* Sayr. *in clavi l. 10. tract. 2. cap. 2. n. 2.* & Sanch. *in præcepta Decalogi, l. 2. c. 23. à n. 77.*

Sed quid, si non constet post adhibitam diligentiam, an res possessa sit Ecclesiæ Romanæ, nec possessor conscientiam dubiam deponere potest, an incidat in excommunicationem, si rem non restituat? Respondet Sanchez *l. 2. de matrim. disp. 41. à n. 12.* Si incipiens bona fide possidere, accedente dubio postea, an res sit aliena, teneri diligentiam adhibere, ut de veritate constet, quòd si post diligentiam præmissam veritas adhuc non deprehendatur, posse possidentem rem retinere, & practice non dubitare, an res sit sua, & ex consequenti non ligatur excommunicatione. Idem repetit *l. 1. in præcepta Decalogi c. 10. n. 9.* nihilque teneri restituere, quod tanquam probabilius tradit cum Vasques *1. 2. q. 19. art. 6. disp. 66. c. 7. n. 44*, & cum Salas *1. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 23. n. 231.* Et quamvis *d. disp. 41. n. 19.* existimaverit Sanchez possidentem bona fide, si post præmissam debitam diligentiam, anceps sit, & magis propendeat in eam partem, quòd res illa sit aliena, teneri restituere partem pro ratione majoris illius propensionis, prout etiam vult Sotus *l. 4. de justitia, quæst. 5. art. ultim. ad finem*, & Ledesm. *2. part. 4. quæst. 18. art. 1. dub. 14. fol. 231. col.* attamen nihil possidentem in hoc casu teneri restituere probabilius censet *d. c. 19. in præcepta Decalogi, n. 9.* cujus sententia mihi probatur; & hæc sufficiant ad explanationem Bullæ Cœnæ, quæ viginti Canones complectitur; modò ad observationes ejusdem Bullæ Cœnæ, quæ post excommunicationes exponuntur, gradum faciamus.

Prima observatio sic habet:

Volentes præsentes nostros processus, ac omnia, 343
& quæcunque his literis contenta, quousque alii hujusmodi processus à nobis, aut Romano Pontifice pro tempore existente fiant, aut publicentur durare, suósque effectus omnino sortiri. In hac ergo observatione notandum est Bullam Cœnæ durare usque ad alterius à summo Pontifice pro tempore factionem, aut publicationem, atque ita post Pium Quintum anno Domini 1568. durat Bulla Cœnæ, quousque sequens Pontifex aliud disponat, ita Navarrus *in manuali, cap. 27. num. 73.* quem sequitur Henriq. *tom. 2. c. 18. lit. L. lib. 13. & n. 4.* Olim autem Bulla Cœnæ non habebat vim legis, sed præcepti, quod finitur cum præcipiente, Suar. *l. 5. de censuris, disp. 21. sect. 1.* sequitur Navarr. subdens ex se esse perpetuam, & naturam legis, seu statuti imitari: cessare tamen ubi primum Bulla ab alio successore promulgatur; idem docet Toled, *de casib. in Bullæ Cœnæ, excommunicatio ultim.* Differt tamen à lege, quia lex non cessat, nisi per posteriorem revocetur expresiè, aut ei aliquid contrarium statuatur, vide Suar. *suprà, & de legibus, l. 1. c. 10. n. 15. fol. 59.* An vero hujusmodi censuræ in Bulla Cœnæ censeantur ab homine, aut à jure, vide, quæ dixi suprà *disp. 3. à princ.*

---

§. XXI.

Secunda observatio de illis, qui possunt absolvere à censuris Bullæ Cœnæ.

EPITOME.

344 *Absolvere à censuris Bullæ Cœnæ nemo potest, excepto mortis articulo, nisi summus Pontifex.*
Articulus mortis, & periculum mortis æquiparantur. ibid.

345 *Absolutus in articulo mortis, quam cautionem præstare debeat?*

346 *Quam pœnam contrahant, & quam excommunicationem absolventes à censuris Bullæ Cœnæ, & an sit reservata?*

347 *Privilegia concessa, ne possint excommunicari à Sede Apostolica an sint valida?*

348 *Utrùm facultas concessa Episcopis à Concilio Tridentino, ut possint absolvere à contentis in cap. 6. sess. 24. auferatur per hanc secundam observationem, seu clausulam?*

UT autem hæc secunda observatio meliùs intelligatur, & quæ in ea reservantur pateſiant, tenor illius ſic habet: Cæterùm a prædictis ſententiis nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo cautione præſtita, abſolvi poſſit, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indultorum, quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumvis ordinum etiam mendicantium, ac militarum regularibus, etiam Epiſcopali, vel alia majori dignitate præditis, ipſiſque Ordinibus, & eorum Monaſteriis, Conventibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis piis, nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per nos, & dictam Sedem, ac cujuſvis Concilii decreta, verbo, literis, aut alia quacunque ſcriptura in genere, & in ſpecie conceſſorum, & innovatorum, ac concedendorum, & innovandorum.

Hoc poſito conſtat ex tenore Bullæ neminem poſ-
344 ſe à ſententiis Bullæ Cœnæ abſolvi, niſi per Romanum Pontificem, excepto mortis articulo, idque meritò, quia Romanus Pontifex abſolutionem ſibi reſervavit. Unde abſolvere ab his ſententiis non poteſt Collegium Cardinalium, cùm Collegium non ſit Romanus Pontifex, cui enim verba legis non conveniunt, nec diſpoſitio convenit, argum. *l. 4. §. toties, ff. de damno infecto.* item nec Vicarius Papæ, vel Legatus à latere, Patriarchæ, vel Archiepiſcopi poſſunt abſolvere, argumento capitis *nonne. de præſumptionibus*: denique nec Concilium generale, nam neque ipſum eſt Romanus Pontifex; ſed ejus auctoritate congregatur, & illi præeſt. Nam ſi Summus Pontifex hujuſmodi caſus Bullæ ſibi non reſervaſſet expreſſe, poteſtas abſolvendi pertineret ad omnes, qui poſſent ab excommunicatione juris abſolvere; ut deducitur *ex c. nuper, de ſententia excommunicationis*, ubi Innoc. III. de abſolutione ab excommunicatione juris, his verbis ait: *Quia tamen conditor canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi* ex quo ſequitur quòd quando jus quamvis non declaret per quem abſolutio danda eſt, declarat tamen, & abſolute ait abſolvendum fore, eo ipſo quòd denegat abſolutionem, aut diſpenſationem, videtur tacitè, & cenſetur facere facultatem abſolvendi, aut diſpenſandi Epiſcopis, aut aliis Prælatis, Henric. *in ſumma, l. 14. c. 19. §. 2. juncta lit. P.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. l. 3. c. 52. quæſ. 13.* Suar. *de legib. l. 6. c. 14. n. 8.* Sanchez *de matrimonio, l. 3. diſp. 52. n. 1.* Etenim, quæ Sedes Apoſtolica ſibi non reſervat, cenſetur conceſſiſſe. Specul. *tit. de legatis, §. nunc oſtendendum, n. 53.* Confert quòd Epiſcopus poteſt in ſua Diœceſi omnia, quæ poteſt Papa in univerſo Orbe, Perez *l. 5. in principio, tit. 15. l. 8. Ordin. pag. 314.* Rebuff. *in tract. nomin. quæſt. 5. n. 31.* niſi expreſsè interdictum ſit eidem à jure, ſic præcitati, & Henriq. *in ſumma, l. 12. c. 3. §. 2. in commento, lit. N.* cùm ergo in his cenſuris abſolutio ſit reſervata ſummo Pontifici expreſsè, non poteſt delinquens abſolvi per alium, quàm per illum.

Excipitur mortis articulo, eo enim caſu nullus eſt caſus reſervatus, quinimo quilibet ſimplex ſacerdos poteſt abſolvere in articulo mortis excommunicatos, & denunciatos, etiam propter hæreſim, & habentes quæcunque alia peccata reſervata quomodocunque, Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. de ſacrament. pœnit. c. 7. verſ. ut nulla ſit reſervatio*, ſecundùm quòd tradunt Covar. *in c. Alma mater, part. 1. §. 11. n. 8. verſ. quòd ſi mortuus.* Valent. *tom. 4. diſp. 7. quæſt. puncto 2.* Suar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 26. ſect. 4. & tom. 5. diſp. 11. ſect. 1. n. 14.* Paul. Comitol. *reſp. mor. l. 1. quæſt. 21. n. 1. quæſt. 22. n. 2. & l. 5. quæſt. 14. n. 3.* Ægid. *de Sacramentis, & cenſuris, tom. 1. diſp. 8. n. 90. cum ſequentib.* Avila *de cenſuris, part. 2. c. 6. dubio 3. diſp. 3. concl. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. l. 2. c. 13. n. 5.* Reginald. *in praxi fori pœnit. l. 1. à n. 58.* & noviſſime Pater Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta p. 2. l. 7. c. 1. à n. 716.* decidentes in hoc articulo nullam dari reſervationem.

Dicitur autem articulus mortis in caſu propoſito, non ſolùm quando quis vult agere animam, vel quando mors eſt in fieri, & ita proxima, & moraliter certa, & ferè inevitabilis, ſive hoc proveniat ex cauſa naturali, ut ex morbo, ſive ex cauſa violenta, nimirum quia eſt morte plectendus: ſed etiam quando eſt in periculo mortis, quod periculum imminet, quando quis eſt in aliquo caſu, in quo eſt probabile periculum de morte; quæ utplurimum in illo eventu contingere ſolet, nempe quando fœmina eſt partui proxima, & difficile conſueſcit parere, vel ubi primò parturit. Item dicitur eſſe in periculo mortis miles in bello, ubi hoſtes fortiter eſt aggreſſurus, & periculum eſt, ne ſine abſolutione moriatur: non tamen dicitur eſſe in mortis periculo omnis, qui transfretare vult, ita ut à quolibet Sacerdote poſſit abſolvi, ſed ille tantùm, qui credit, aut dubitat probabiliter ſe naufragaturum, aut aliàs de vita periclitaturum, Gambarupta *de caſib. reſervatis, c. 2. à n. 49.* Benevent. *in praxi de pœnitent. c. 15. quæſt. 7.* Bonacin. *de Sacrament. quæſt. 7. punct. 1. n. 10.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. l. 2. c. 13. n. 1.* ubi addit dari periculum mortis, quoties in mari oritur gravis tempeſtas, vel quando quis aggreditur navigationem periculoſam, aut iter prædonibus interficere ſolentibus plenum, aut qui incidit in morbum periculoſum, ex quo majori ex parte mors non evaditur, Suar. *tom. 4. in 3. partem. diſp. 26. ſect. 4. n. 2.* Sayr. *de cenſuris, l. 2. c. 20. n. 28.* & Barboſ. *de officio & poteſtate Epiſcopi allegat. 25. n. 52.* & Coriolan. *de caſibus reſervatis, part. 1. ſect. 2. art. 16. à n. 2.* quibus accedit Molfeſ. *in ſumma Theol. moral. tract. 7. c. 15. n. 77.* Franc. Molin. *de ritu nupt. l. 1. compar. 18. n. 18.*

Ambigi tamen poteſt, an in articulo mortis, ſi pœnitens habeat caſus reſervatos Romano Pontifici, & nequeat recurrere ad illum, teneatur adire Epiſcopum, ſi poſſit? Quidquid aliqui affirment, dicendum eſt cum Suario *tom. 4. in 3. partem, diſp. 30. ſect. 3. n. 4.* non eſſe neceſſarium recurrere ad Epiſcopum; ſequitur Molin. *tom. 4. de juſtitia, diſp. 63. n. 2.* ex eo fundamento, quia in mortis articulo omnis reſervatio tollitur, quando non patet aditus ad reſervantem, dummodo per aliam viam non fiat facultas Epiſcopo abſolvendi de aliquibus caſibus, ut de facto fit à Concilio Trident. *ſeſſ. 24. de reform. c. 6.* ubi datur poteſtas in foro conſcientiæ abſolvendi ſubditos ſuos in ſua diœceſi à quibuſcunque caſibus occultis, ne deductis ad forum contentioſum. Quare ſi caſus reſervati fuerint ex numeratis *in d. c. 6.* & ſint occulti, adeundus eſt Epiſcopus, ſi aditus eſt facilis ad illum, ſecus quando caſus non fuerit occultus: tunc enim in eo articulo omnis reſervatio ceſſat, & nulla eſt differentia inter Epiſcopum, & Parochum, & quemcunque alium Sacerdotem audiendis confeſſionibus expoſitum. Nec obſtat quòd deciditur in percuſſione clerici Papæ reſervata, ut habetur *in c. ea noſcitur, & in cap. de cætero, de ſentent. excom.* ubi ſit facultas Epiſcopo ad abſolvendum percuſſorem clerici abſolutè, ſi non detur recurſus ad Pontificem in mortis articulo, quia reſpondetur hoc ſpecialiter conceſſum in percuſſione clerici, ut adeatur Epiſcopus, ſi non detur aditus ad Pon-

ad Pontificem: ideo in cæteris casibus non oportet recurrere ad Episcopum, cùm hoc non sit jure cautum.

Quinimò secundùm *d. c. de cætero*, percussores Clerici absoluti ratione articuli, vel periculi mortis, tenentur cessante morbo, vel eo impedimento se præsentare superiori; qui extra illum casum poterat illum absolvere, quòd si non se præsentet, quando commodè potuerit, reincidet in eandem censuram, habetur *in c. eos, qui, de sentent. excommunic. in 6.* Quod intellige non in eandem numero, sed in aliam similem, propter novam illam inobedientiam. Abbas *c. de cætero, in fine, de sentent. excommunic.* dicitur autem eadem censura, quia similiter est reservata, sicut prior erat, Suar. *de censuris, disput.* 22. *sect.* 1. *n.* 62. & Sanchez *in præcepta Decalogi, l.* 2. *c.* 13. *n.* 28.

Item ex *d. c. de cætero*, constat excommunicatum propter clerici percussionem, si ob capitales inimicitias, aut ob aliud legitimum impedimentum non potuerit adire Sedem Apostolicam pro absolutione, posse absolvi ab Episcopo; idem volunt Molina *de justitia, tom.* 4. *disp.* 63. *n.* 2. Suar. *tom.* 4. *disp.* 30. *sect.* 3. *n.* 4. Henriquez *in summa, l.* 6. *de pœnit. c.* 11. *n.* 5. Sanchez *d. c.* 13. *n.* 9. Zambran. *de casib. in articulo mortis, c.* 4. *dub.* 4. *n.* 14. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore clericorum canonis*, §. 3. *n.* 12. *&* *n.* 18. Sayr. *de censuris, l.* 3. *c.* 28. *n.* 38. & Carol. de Grassis *de effectibus clericalibus effectu* 9. *n.* 158. Unde ratione hujus capitis *de cætero*, non potest absolvi percussor clerici in articulo mortis à Parocho, vel ab alio Sacerdote exposito, si detur aditus ad Episcopum, cui commissa est potestas absolvendi, quando percussor ob impedimentum nequit pro absolutionis beneficio recurrere ad Pontificem.

Idem dicendum est de numeratis *in c. ea noscitur de sentent. excommunicationis*, videlicet de mulieribus, senibus, valetudinariis, seu membris destitutis, & pauperibus, qui omnes ob clerici percussionem possunt absolvi ab Episcopo: atque ita in articulo, vel periculo mortis non ab alio, quàm ab Episcopo possunt absolvi: nam de mulieribus constat ex *cap. mulieres 6. de sentent. excommunicationis*, & docent Sayr. *de censuris, l.* 3. *c.* 28. *n.* 18. *vers. Tertius*, Bonacin. *eodem titulo, disp.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 5. *n.* 3. *vers. sextus* & Bellet. suprà *d.* §. 3. *n.* 17. De senibus etiam fortibus loquitur Sayr. *c.* 28. *n.* 25. Bellet. *d.* §. 3. *n.* 26. ubi *n.* 25. loquitur de infirmis, *&* *n.* 32. de membrorum destitutis; at *n.* 24. de pauperibus, quem sequitur Carol. de Grassis *de effectibus clericalibus, effectu* 19. *n.* 164. Secus si in eo periculo mortis non fiat aditus ad Episcopum: tunc enim possunt absolvi etiam à simplice Sacerdote, si non detur copia expositorum ad audiendas confessiones, ut est communis ex Concilio Tridentino; sicut etiam in aliis casibus reservatis Summo Pontifici, in quibus specialiter non est cautum, ut recurratur ad Episcopum, possunt omnes Sacerdotes etiam simplices absolvere, quando non adsunt expositi confessionibus excipiendis ab Episcopo etiam alterius diœcesis, eo quia, quamvis respectu diœcesis in qua sunt, sint simplices Sacerdotes, si tamen sunt alicubi approbati, potius habent jus, quàm Sacerdotes omnino simplices nullibi approbati, ita Zambran. suprà *in c.* 4. *dub.* 4. *n.* 16. Suarez *tom.* 4. *disp.* 26. *sect.* 4. *n.* 4. Sanch. *d. c.* 3. *n.* 10.

345 Prima dubitatio, cur absolutus in articulo mortis non teneatur præstare satisfactionem, sed cautionem? Ex Bulla Cœnæ non requiritur nisi cautio satisfactionis expressè, non autem satisfactio; unde non solùm in casu impotentiæ simpliciter, sed etiam, quandocunque moralis difficultas satisfaciendi datur, sufficit cautio, quia Bulla non plus exigit. Hæc autem cautio, ut putat Ugolin. *hoc loco*, quæ exigitur, debet esse juratoria, quæ requiritur ante absolutionem excommunicationis, quod deducit ex *cap. cùm desideres, vers. cùm cautio juratoria, de sentent. excommunicat.* Nihilominus cautio sufficiens debet esse, aut juratoria, aut pigneratitia, vel fidejussoria, Sanch. *de matrimonio, l.* 10. *disp.* 18. *n.* 35. Caldas Pereira *de potest. elig. c.* 16. *n.* 34. in nostro autem casu non sufficiet promissoria cautio in mortis articulo ab habente casum Bullæ Cœnæ, nisi quando pœnitens non potest aliam cautionem præstare: tunc enim cum illa potest absolvi; cùm ad impossibile nemo teneatur. *l. impossibilium. ff. de regul. jur.* & multo fortiùs, si dederit juratoriam: sufficit enim ea cautio per quam bono Ecclesiæ, & partis meliùs consulatur. Sayr. *de censuris, c.* 25. *n.* 4. post alios, quos ibi referens sequitur Sousa *disp.* 98.

Porrò juramentum ab excommunicato ante absolutionem de parendo mandatis Ecclesiæ exigendum est, Henriquez *in summa, l.* 13. *c.* 28. §. 4. Sayr. *de censuris, l.* 4. *c.* 17. *n.* 31. *&* 32. Suar. *eodem tit. disp.* 19. *sect.* 2. *n.* 10. Ægid. *de Sacramentis, & censuris, tom.* 2. *disp.* 14. *n.* 204. per textum *in c. ex tenore, de sentent. excommunic.* ibi, *Recepto ab eo juramento*, sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi, l.* 2. *c.* 13. *n.* 17. ubi ait in hac observatione, seu ultima clausula reservationis absolvendum à casibus Bullæ Cœnæ duplicem cautionem præstare teneri; alteram de stando mandatis Ecclesiæ, & hanc cautionem, nihil aliud esse, quàm juramentum; alteram verò de satisfaciendo parti, quod etiam tradit Covarr. *in cap. Alma* 1. *part.* §. 11. *n.* 11. & quamvis jam parti sit satisfactum, juramentum tamen de stando mandatis Ecclesiæ ante absolutionem exigendum est, juxta *cap. cùm desideres*, juncta gloss. *verb. ad cautelam, de sentent. excommunic.* eo quòd juramentum exigitur, ut absolvendus in posterum similia crimina horreat, & pareat mandatis Ecclesiæ, & judicis, ut notat gloss. *in d. cap. ex tenore, verb. debeat, de sentent. excommunic.* & ex *c. si quis, verb. consensu 7. quæst.* 1. Hostiens. *in summa, de sentent. excommunic. n.* 14. ubi vult juramentum esse exigendum in omni excommunicatione, & quamvis sit indistinctè dictum, non placeat, ob magna tamen crimina exigendum est, quando in illis est excommunicatio, Cajetan. *verb. absolutio, cap. penult.* Sylvest. *eodem verb.* 3. §. 3. & Suar. *de censuris, disp.* 19. *sect.* 2. *n.* 10. nec est omittendum dictum Cajetani *in c. penultimo*, & Tabienæ *verb. absolutio* 3. *in principio*, dicentium hujusmodi juramentum esse exigendum de parendo mandatis Ecclesiæ, aut ipsius absolventis; neque per tale juramentum inducitur onus servandi quæcunque mandata Ecclesiæ, sed illud duntaxat, quod absolvens præceperit servari, videlicet, ne iterum illud scelus committat, propter quod in excommunicationem prolapsus fuit, Sylvest. *verb. absolutio* 3. §. 4. Navarr. *in c.* 1. *n.* 54. *de pœnit. dist.* 6. & Suarez *tom.* 5. *de censuris, disp.* 19. *sect.* 2. *n.* 10.

Cæterùm quamvis hoc loco Bulla Cœnæ exigat à constituto in articulo mortis, ut possit absolvi, cautionem tantùm de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, non debet absolvi pœnitens cum sola cautione, si satisfactio commode fieri potest, ex ea ratione, quoniam cautio debet esse sufficiens, & idonea: hæc autem non est talis, quando realiter commodè potest fieri satisfactio. Nam satisfactio partis in absolutione ab excommunicatione est jure communi præcepta, *cap. ex parte 23. de sententia excommunicationis*, per textum *ibi*: *Absque congrua satisfactione*, & licèt per hunc textum Suar. *de censuris.*

disp. 5

disp. 5. *sect.* 7. *n.* 44. *& de legibus*, *l.* 5. *c.* 31. & Sayr. *de censuris*, *l.* 2. *c.* 18. *n.* 10. autument, quando satisfactio requiritur tanquam conditio necessaria limitans potestatem, esse invalidam absolutionem datam non satisfacta parte: attamen verius est in nostro casu non requiri satisfactionem veluti conditionem necessariam limitantem jurisdictionem, ut tenent meliùs Fr. Emmanuel *in summa*, *c.* 83. *n.* 4. Avila *de censuris*, *part.* 2. *c.* 7. *disp.* 3. *dub.* 9. *conclus.* 2. Bonacin. *de censuris*, *disp.* 1. *quæst.* 3. *puncto* 9. *n.* 3. post Sanchez *de matrimonio*, *l.* 3. *disp.* 33. *n.* 3. *ad medium*, ubi concludunt absolutionem ab excommunicatione virtute Bullæ datam, non satisfacta parte, esse injustam, non autem invalidam: eo quòd est forma jure communi necessaria, & de jure communi non annullatur propter omissionem satisfactionis, absolutio impensa, ex quo sequitur in articulo, vel periculo mortis in nostro casu, si re vera satisfactio commodè fieri possit, non esse pœnitentem absolvendum ante satisfactionem cum sola cautione, quòd si absolvatur cum cautione, valida erit absolutio, non tamen licitè impenditur Sanchez *ibi*, quin etiam si nec cautionem pœnitens in eo articulo positus juratoriam potuit dare, sine ea est absolvendus, Sayr. *de censuris*, *l.* 3. *c.* 25. *n.* 4. quia talis cautio solùm exigitur, prout est possibilis, & non aliter, Sousa *hoc loco*, *disp.* 98. *vers. tertia conclusio*, *n.* 4.

346 Secunda dubitatio in quas pœnas incurrant, & quam excommunicationem contrahant absolventes extra periculum mortis à censuris Bullæ Cœnæ, & an sit reservata? Quoad pœnas dicendum est posse plecti ad arbitrium contra tenorem Bullæ absolvere præsumentes. Præsumere autem hoc loco significat actum ausu temerario contra legem sine auctoritate Superioris gestum, & importat dolum, ac temeritatem, ut patet ex *c. decernimus*, *de judiciis*, *in verb. non præsumant*, hoc est, propria auctoritate, Rebuff. *in tractat. nominat. quæst.* 5. *num.* 29. Alexand. *cons.* 123. *n.* 9. *vol.* 4. Sanchez *de matrimonio*, *l.* 9. *disp.* 32. *n.* 38. post Abbatem *in d. cap. decernimus*, *n.* 6. cum glossa *in verb præsumatur*; idem Abbas *in c. cùm venissent*, *n.* 15. *in fine*, *de restit. in integrum*: ubi notat hoc verbum *præsumere* in malam partem sumi; & significare aliquid fieri de facto, non autem de jure. Quare qui scienter, dolo ac temeritate commoti sine auctoritate Romani Pontificis absolvunt à casibus Bullæ Cœnæ, puniri possunt ab eodem pro ratione delicti, ut magis expedire judicaverit.

In Bullis antiquioribus, ut Clementis Septimi, & Martini Quinti, de quo D. Antoninus 3. *part. summæ*, *tit.* 24. *c.* 72. absolvere præsumentibus à casibus Bullæ Cœnæ prohibebatur officium prædicandi, & facultas administrandi Sacramenta, & excipiendi confessiones potestas, his verbis: *Eisque prædicationis, lectionis, administrationis Sacramentorum, & audiendi confessiones officia interdicimus.*

Quoad censuram dicendum est præsumentes absolvere ligatos censuris Bullæ Cœnæ, scientes se non posse de jure absolvere taliter excommunicatos, incidere in excommunicationem, & absolutionem ab illis impensam esse omnino nullam, ut constat ex tenore Bullæ, his verbis, ibi. *Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserit, eos excommunicationis sententia innodamus, graviùs contra eos, spiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus, processuri.* sic ibi. Ex quo patet pœnas imponendas non esse certas, sed arbitrarias: excommunicationem autem contra præsumentes absolvere esse certissimam.

Ex dictis infertur absolventes ex ignorantia, non tamen crassa, & affectata, vel ex oblivione, vel incogitantia, vel inadvertentia, quia scilicet sunt homines simplices, & putant se posse absolvere, non ligari excommunicatione, quia non censentur de facto præsumentes absolvere, Ugolinus *hoc loco*, *vers. quod si fortè aliqui*, *n.* 3. Sayr. *de censuris*, *l.* 3. *c.* 25. *n.* 8. post Navarrum *in manuali*, *c.* 27. *n.* 73. *vers. declaratio prima*, Vivald. *in expositione Bullæ Cœnæ*, *n.* 138. & Sousa *c.* 24. *n.* 3. & Suar. *de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 3. *n.* 6. *circa finem.*

Similiter non incidunt in excommunicationem absolventes à casibus Bullæ Cœnæ, qui per vim, vel metum probabilem absolvunt, quia de facto non præsumunt absolvere, ut si pœnitens mortem Confessario minaretur nisi absolvat, Ugol. *supra d. n.* 3. *vers. Secundo*, *ex cap. unico*, *de iis*, *quæ vi*, *metusve causa fiunt*, *in* 6. Nam metus cadens in constantem virum excusat à transgressione præcepti humani, ad quod sufficit metus, vel timor etiam non justus, si fuit ille causa transgressionis. Navarr. *consil. l.* 1. *cons.* 8. *de renunciat. n.* 6. *& cons.* 4. *de emptione*, *& venditione*, *ex n.* 3. ubi vult metum minorem justo in foro poli excusare non autem in foro fori, in quo requiritur metus justus, Navarr. *cons.* 3. *n.* 4 *de conversione conjugatorum*, Graff. *l.* 4 *decis. c.* 13. *n.* 13. dicens per coactionem præcisam excusari ab excommunicatione, & per metum, & mortis periculum, Sylvest. *verb. excommunicatio.* 5. *quæst.* 4. Graff. *supra*, *n.* 14. ubi docet in foro conscientiæ etiam excusare ab excommunicatione metum non justum, dummodo fuerit causa sine qua non, Navarrus *c.* 27. *n.* 93.

An verò hæc excommunicatio, quam incurrunt præsumentes absolvere à casibus Bullæ Cœnæ, sit Pontifici reservata? Affirmat Sylvest. *verb. absolutio*, *n.* 10. Armilla *verb. excommunicatio*, *c.* 87. Cajetan. *eodem verbo*, *c.* 77. Ugol. *hoc loco*, *vers. quod si fortè aliqui*, Vivald. *in Candelabro in* 2. *p. in explanatione Bullæ*, § *quod si fortè*, *n.* 140. Rebuff. *in praxi benefic. in exposit. Bullæ Cœnæ*, *art.* 13. *vers. illos autem*, ibi: *prima est.* post Felinum *in c. pastoralis*, §. *præterea*, *col.* 3. *de officio ordinarii.* Confirmatur ex Sixto Quarto *in Extravagante*, *& si dominici*, *de pœniter. & remiss.* per hæc verba, ibi, *Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, à qua nisi in mortis articulo constituti, ab alio quam à Romano Pontifice absolvi non possint.* Juvant verba hujus canonis, quæ sic habent: *Gravius contra eos spiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus, processuri.* Unde, si Papa sibi reservat alias pœnas imponendas absolventibus à casibus Bullæ Cœnæ propria auctoritate: igitur etiam sibi reservavit absolutionem hujus excommunicationis, & ab eo petenda est absolutio, sicut petitur ad alias excommunicationes ejusdem Bullæ.

Porrò non esse reservatam absolutionem hujus excommunicationis Summo Pontifici, sed ab ea posse absolvi quemcumque habentem potestatem absolvendi à censuris non reservatis, est multo probabilius, ita Navarrus *in manuali*, *c.* 27. *n.* 74. *vers. secunda*, & illum secutus Sebast. Medices *in summa capital. peccatorum*, *tit.* 9. *quæst.* 78. *n.* 1. Sayr. *de censuris*, *d. l.* 3. *c.* 25. *n.* 7. Toletus *in summa*, *l.* 1. *c.* 30. Suar. *de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 3. *n.* 6. Sousa *supra disp.* 101. *vers. prima conclusio*, *nu.* 3. quibus accedit Marius Alterius *hoc loco*, *disp.* 22. *c.* 3. *fol.* 786. *col.* 1. *vers. quare si loquamur*, argumento capitis *nuper*, *de sentent. excommunic. verb. Quia tamen conditor canonis*: per quem textum fit facultas Parochis, & multo fortiùs Episcopis absolvendi à censuris, quando non exprimitur per quem debeant absolvi delinquentes: eo quia, quæ Sedes Apostolica sibi non reservat, videntur concessa, Specul. *tit. de legat.* §. *nunc ostendendum*,

tendendum, *n.* 53. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 28. *n.* 12. confert, quòd Parochus potest absolvere à sententia, quæ regulariter à jure indicitur, Navarr. *in c. alma. part.* 1. §. 12. *num.* 5. & Gutier. *canon. l.* 1. *c.* 6. *n.* 1. sequitur Henriquez *l.* 13. *c.* 28. §. 5. *lit. S.* ubi vult Parochum posse absolvere à majori excommunicatione juris nemini reservata per rationem dicti cap. *nuper*, fundatam in textu, ibi: *Vel a proprio Sacerdote poterit absolutionis*, &c. cujus textus ratio est universalis, & convenit tam majori, quàm minori Sacerdoti proprio. Suar. *tom.* 5. *disp.* 7. *sect.* 3. *& sect.* 4. *n.* 9. Avila *part.* 2. *c.* 5. *disp.* 1.

Et quamvis per hunc textum concedatur facultas absolvendi proprio Sacerdoti ab excommunicatione nemini reservata, ut etiam conceditur Parocho nondum Sacerdoti, Ugolin. *de censuris*, *tabul.* 3. *c.* 4. §. 2. *n.* 2. Sanchez *l.* 3. *de matrim. disp.* 20. *nu.* 3. & quamvis textus *in d. cap. nuper*, loquatur de proprio Sacerdote, hoc non obstat posse impendi absolutionem à proprio Parocho nondum Sacerdote; & sic respondet ad textum fuisse locutum, quia communiter Parochi sunt Sacerdotes, & ideo Sacerdotis textus meminit; non tamen proinde Parochum non Sacerdotem exclusit, qui potest exercere omnia, quæ à potestate Ordinis non dependent: ut deducitur ex *cap. suffraganeis*, & ex *c. transmissam*, *de electione*, ubi excommunicatum absolvere potest in foro judiciali, qui jurisdictionem habet, quamvis Sacerdos sit. Covarr. *in c. alma mater*, *part.* 1. §. 11. *n.* 10. Henriquez *l.* 13. *cap.* 2. *in principio*, *lit. C.* Soar. de Pace *in praxi*, *tom.* 2. *prælud.* 1. *n.* 6. & Azeved. *ad Curiam Pisanam*, *l.* 1. *c.* [illegible] *n.* 9. Quare hoc loco non solùm debet impendi à Parocho, & à proprio Sacerdote, sed etiam a quocumque Sacerdote approbato ab Ordinario absolutio hujus censuræ, quia non est reservata Pontifici, ut in simili tradunt Bonacin. *de censuris*, *disp.* 1. *quæst.* 3. *puncto* 1. *n.* 9. & Campanil. *in diversorio juris canonici*, *rubr.* 11. *c.* 15. *n.* 10.

Ad agumenta contrariæ partis dicendum est Sixtum Quartum *in sua Extravagante* solum fuisse locutum de Confessariis, qui absolverent à casibus Bullæ Cœnæ, & ab aliis virtute privilegiorum, & facultatum, quas ipsemet Sixtus concesserat, ita Sylvester *verb. excom nunicatio* 7. *n.* 7. Suar. *de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 3. *n.* 6. & Sayr. *d. c.* 25. Ad pœnas autem absolvendi imponendas à Pontifice graviores, dicendum est id procedere in foro judiciali, non autem in foro interiori, ut colligitur ex *verb. processuri*, Sousa *hoc loco*, *c.* 24. *n.* 5. *ad finem.* Marius Alterius *d. c.* 3. *fol.* 786.

347 Tertia dubitatio, utrùm privilegia concessa ne possint excommunicari à Sede Apostolica sint valida? Responde Summum Pontificem posse revocare privilegia per Sedem Apostolicam concessa, quibus indulgeretur ne delinquentes obstringerentur censuris in Bulla Cœnæ contentis, ratio quia omnes Christiani subjiciuntur Pontifici in spiritualibus, ut tradit Innocentius *in c. Inquisitioni*, *de sentent. excommunic.* & ideo potest revocare quæcumque privilegia, quæ conveniunt rebus spiritualibus, qualia sunt privilegia Bullæ Cœnæ, quæ ibi revocantur, ne scilicet possint absolvi à casibus Bullæ Cœnæ prætextu quarumvis facultatum, & indultorum, quibuscumque personis Ecclesiasticis, sæcularibus, &c. concessorum, ut constat ex textu Bullæ, & ex clausula revocatoria per verba, *cæterisque contrariis quibuscumque.* quibus ostenditur omnia privilegia fuisse penitus abrogata à Pontifice, quæ quovis modo repugnare viderentur contentis in Bulla Cœnæ, Petrus Rebuff. *in praxi beneficiali. in* 2. *part. in titulo de forma novæ provis. vers. solet interdum Papa.* Item, quia privilegium concernens jurisdictionem Pontificis, qualia sunt illa, quorum fit mentio in hac clausula Bullæ, ne quis per literas Apostolicas valeat excommunicari, nisi in litteris fiat expressa mentio de tali privilegio, revocari potest ad libitum; quia concernit jurisdictionem, & quamvis glossa *in cap. antiqua*, tradat posse Principem subditos sine culpa jure suo privare, *tit. de privilegiis*, ubi gloss. prosequitur causas, quæ movent Principem ad privandum subditos jure suo, ex quo colliges privilegia aliquando ex causa justa posse Principem revocare; tamen sine causa saltem cogente, & necessitatem inducente, ex gloss. *in regula decet*, *de regul. jur. in* 6. Gabriel *communium lib.* 3. *tit. de jure quæsito*, *conclus.* 7. & Suar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 37. *a principio*, *& n.* 4. *&* 10. & denique privilegia concernentia jurisdictionem, & quæ consistunt in mera facultate, vel licentia operandi aliquid præter jus commune, sine ulla causa a concedente possunt revocari, Marius Alterius *hoc loco*, *disp.* 22. *cap.* 5. *ad finem*, ex sententia Felin. *in cap. novit. num.* 24. *de judiciis*, etiam si Pontifex in illis conferendis addiderit, se nolle ea nunquam derogare, quoniam hoc non obstante semper majorem sibi reservaverit potestatem, quam concesserit.

Quarta dubitatio, utrùm facultas concessa Episcopis a Concilio Tridentino, ut possint absolvere a contentis *in cap.* 6. *sess.* 4. auferatur per hanc secundam observationem, seu clausulam? Pars negans placet multis, qui volunt non esse derogatam ab hæresi, nec à cæteris casibus Bullæ Cœnæ per hanc clausulam, & ea non obstante posse Episcopum ab omnibus occultis contentis *in d. cap.* 6. absolvere, & à reliquis Bullæ Cœnæ. Ducuntur, quia lex posterior generaliter, & absque ulla distinctione loquens, restringi debet per legem specialem antiquiorem, quando expressis verbis eidem non repugnet, etiam si in posteriore lege adsit clausula, *non obstante contraria lege*, quæ nequeat subsistere cum hac per aliquem limitationem, facit *l. sed & posteriores ff. de legibus*, ibi, *posteriores leges ad priores pertinent nisi contrariæ sint.* 348

Imò etiamsi lex anterior sublata sit, sunt juxta illam posteriores leges explicandæ. *l. non est novum*, *ff. de legibus*, Gomez *regul. de triennali*, *quæst.* 61. *vers. tertius intellectus*, & Burg. de Paz. *l.* 1. *Tauri num.* 570. & non solùm per legem specialem priorem, sed etiam per rationem illius; lex posterior est explicanda Baid. *l. de pretio*, *ff. de public. in rem actione*: atque ita cum clausula Bullæ Cœnæ reservat absolutionem casuum, qui in ea continentur, & tollit privilegia absolvendi priùs concessa, & possit intelligi per aliquam restrictionem ita, ut decreto anteriori Tridentini non repugnet, intelligendo scilicet revocari privilegia, & facultates, quæ faciunt potestatem absolvendi a casibus contentis *in cap.* 6. quando sunt publici, & non sunt occulti, ita clausula debet intelligi. Confirmatur, quia per clausulam Bullæ Cœnæ non aufertur facultas Bullæ Cruciatæ, per quam conceditur illam habenti, ut semel in vita, & semel in mortis articulo possit absolvi à casibus Bullæ Cœnæ: igitur idem dicendum est de facultate concessa Episcopis per Concilium Tridentinum.

Ob quas rationes tuentur hanc partem Auctores gravissimi, dicentes posse Episcopum virtute decreti Concilij Tridentini absolvere ab hæresi occulta, neque esse revocatum tale decretum, sic Navarr. *lib.* 1. *consil. tit. de constit. in* 1. *&* 2. *editione*, *cons.* 2. *quæst. ultima*, Bannes 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *&* 4. *dub.* 2. Vivald. *de absolutione*, *num.* 13. Cordub. *in summa*, *quæst.* 8. *puncto* 1. Gutier, *quæst. Canon. in posteriori editione*, *lib.* 1. *cap.* 13. *ad finem.* Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. c.* 14. *n.* 7. Sà *in summa*, *verb. Episcopus*, *num.* 37.

num. 37. Vega 2. *tom. summæ*, *cap.* 125. *casu* 11. Petrus de Ledesm. 2. *tom. summæ tract.* 1. *cap.* 6. *post* 20. *conclus. diffic.* 7. Bartholomæus à Ledesm. *summa sacra.* ubi *de excommunic. dub.* 13. *col. penult.* Gomez *in Bulla Cruciatæ*, *clausula* 10. *n.* 44. *ad finem*, & Fr. Emmanuel etiam *in Bulla*, §. 9. *nu.* 70. & *in summa*, *tom.* 1. *in* 2. *editione*, *cap.* 131. *n.* 3. & *tom.* 1. *regul. quæst.* 20. *art.* 10. Luis Lopez *tom.* 2. 2. *part. cap.* 8. Cevall. *commun. contra commun. tom.* 3. *quæst.* 802. *n.* 65. Llamas *in methodo curationis* 3. *part. cap.* 1. §. *ultimo*, quam fatetur Suar. esse probabilem *tom.* 5. *de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 3. *num.* 5. & alii quos refert Sanchez *lib.* 2. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 11. *n.* 26. & Garcia *de beneficiis*, *part.* 11. *num.* 116.

Pars tamen affirmans, quæ est omnino tenenda, docet per Bullam Cœnæ potestatem datam Episcopis circa casus occultos à Concilio Tridentino *in d. cap.* 6. esse prorsus revocatam, dummodo casus occulti contineantur in d. Bulla Cœnæ. Probatur ex verbis in secunda observatione, seu clausula contenta *in hoc* §. 21. ubi aufertur potestas absolvendi à censuris hujus Bullæ, ibi: *Cæterùm à prædictis sententiis nullus per alium quàm per Romanum Pontificem.* Et infra, ibi, *etiam Episcopali, vel majori dignitate prædítis.* Et rursus ibi, *Ac cujusvis Concilii decreta.* quibus verbis palàm colligitur jam non esse integrum Episcopis uti præfata illa facultate Concilii Tridentini; cui Summus Pontifex Gregor. XV. anno de 1622. expressis verbis derogavit, 9. Kalend. Aprilis, Pontificatus sui anno 2. & Pius Quintus, & Gregorius XII. prædecessores sui de hac re consulti idem responderunt, teste Guterrio *d. lib.* 1. *cap.* 13. *ad finem*, & Navarro *d. cap.* 27. *num.* 260. *vers. septimo dico*, & 275. *in novissima editione*, *alias* 27. & Garcia *de benefic. part.* 11. *c.* 10. *n.* 115. quibus accedit Philiarcus 2. *p. l.* 2. *c.* 25. ubi vult privilegium decreti Concilii, & alia privilegia, quoad casus Bullæ Cœnæ, esse abrogata per clausulas derogatorias ejusdem Bullæ, quod etiam fatetur Graffis *l.* 1. *decis. c.* 13. *à n.* 30. *ad* 34. Suar. 4. *tom. de pœnit. disp.* 30. *sect.* 2. *n.* 10. & 11. & *tom.* 5. *de censuris*, *disp.* 21. *sect.* 3. *n.* 3. Marc. Anton. Genuen. *in pract. Archiepiscopal. Curiæ Neapolitanæ c.* 66. *n.* 10. ubi ait ita declaratum fuisse à Gregorio XIII. & à Clemente VIII. & à Sacra Congregatione, sequitur Molina *de justitia*, *tract.* 3. *disp.* 64. *n.* 8. & *tract.* 5. *disp.* 18. *n.* 2. Sanch. *in d. cap.* 11. *n.* 27. *ad finem*, Marius Alterius *d. disp.* 22. *c.* 2. *vers. ex his duabus sententiis*, *fol.* 769. *colum.* 1. post Azor. *part.* 1. *instit. moral. l.* 8. *c.* 10. *quæst.* 10. *vers. secunda verò opinio.*

Observatio, seu clausula tertia circa absolutionem à censuris Bullæ Cœnæ, sic habet:

Declarantes, ac protestantes quamcumque absolutionem, etiam solemniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi priùs à præmissis, cum vero proposito ulteriùs similia non committendi, destiterint: ac quoad eos, qui contra Ecclesiasticam libertatem, ut præmittitur, statuta fecerint, nisi priùs statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, & decreta hujusmodi publicè revocaverint, & ex archivis, seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari, ac nos de revocatione hujusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscumque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostro, vel successorum nostrorum quantocumque tempore continuatam in præmissis omnibus, & singulis, ac quibuscumque juribus Sedis Apostolicæ undecumque, & quandocumque quæsitis: vel quærendis nullatenus præjudicari posse, aut debere.

Observatio, seu clausula quarta, in qua revocantur privilegia quæcumque, quibus quis se juvare potest, ne comprehendatur sub Bulla Cœnæ, sic habet:

Non obstantibus privilegiis, Indulgentiis, indultis, & literis Apostolicis, generalibus, vel specialibus supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus aliis cujuscumque Ordinis, status vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamsi, ut præmittitur, Pontificiali, Imperiali, Regali, seu quavis Ecclesiastica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Provinciis, civitatibus, seu locis, à prædicta Sede ex quavis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & sub quavis alia forma, & tenore, ac cum quibusvis clausulis, etiam derogatorium, derogatoriis concessis etiam continentibus, quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de privilegiis, indulgentiis, & indultis hujusmodi, ac de Ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum, mentionem, nec non consuetudinibus, etiam immemorialibus, ac præscriptionibus quantumcumque longissimis, & aliis quibuslibet observantiis, scriptis, vel non scriptis, per quæ contra hos nostros processus, ac sententias, quominus includantur in eis se juvare valeant, vel tueri. Quæ omnia quoad hoc, eorum omnium tenores, ac si ad verbum nihilo penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omnino revocamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Observatio, seu clausula quinta de forma servanda in solemni promulgatione Bullæ Cœnæ, ut ad omnium notitiam faciliùs veniat, sic habet:

Ut verò præsentes nostri processus ad publicam omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes, valvis Ecclesiæ S. Joan. Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe appendi faciemus, ut ii, quos processus hujusmodi concernunt, quòd ad ipsos non pervenerint, aut quòd ipsos ignoraverint, nullam possint excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare; cùm non sit verisimile id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Insuper, ut processus ipsi, & præsentes literæ, ac omnia, & singula in eis contenta eo fiant notiora, quo in plerisque civitatibus, & locis fuerint publicata, universis, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, & Prælatis ubilibet constitutis, per hæc scripta committimus, & in virtute sanctæ Obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, ut per se vel alium, seu alios, præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, ac si expedire viderint, etiam pluries in Ecclesiis suis dum in eis major populi multitudo ad divina convenerit, solemniter publicent, & ad Christi fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

Observatio,

Observatio, seu clausula ultima de personis, quæ apud se tenentur habere transsumptum hujus Bullæ Cœnæ, sic habet:

Cæterùm Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi aliique locorum Ordinarii, & Ecclesiarum Prælati, nec non Rectores, cæterique curam animarum exercentes, ac Presbyteri sæculares, & quorumvis Ordinum Regulares ad audiendas peccatorum confessiones, quavis auctoritate deputati transumptum præsentium literarum penes se habeant, easque diligenter legere, & percipere studeant. Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis, & sigillo judicis ordinarii Romanæ Curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem in judicio, & extra illud ubique locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innovationis, innodationis, declarationis, protestationis, sublationis, revocationis, commissionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei casu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo vigesimo quarto, pridie Nonas Aprilis, Pontificatus Nostri anno primo. Hactenus Bulla Sanctissimi D. N. Urbani VIII.

§. XXII.

EPITOME

349 *Absolutio excommunicationis solemniter, & non solemniter tribui potest.*

350 *Absolutio excommunicationis non prodest facientibus statuta nisi ea revocent, & deleant, & nisi de iis Pontificem moneant.*

351 *Tolerantia, & patientia Pontificis non præjudicant Juribus Sedis Apostolicæ.*

352 *Absolutio excommunicationis, ut possit quis testificari de re aliqua, vel impetrare rescriptum an valeat ad illos actus?*

353 *Per clausulam non obstantibus, tolluntur privilegia, quæ impediunt, ne quis incidat in excommunicationem hujus Bullæ, etiamsi concessa fuerint per contractum, aut causa remunerationis.*

354 *Pontifex revocat hoc loco quascunque consuetudines contrarias, & præscriptiones etiam longissimas, & observantias scriptas, vel non scriptas.*

355 *Verba,* cæterisque contrariis quibuscunque, *quid sibi velint?*

356 *Quæ forma servanda sit in promulgatione Bullæ Cœnæ ostenditur in verbis,* Ut verò præsentes nostri processus.

357 *Qualis sit finis promulgationis hujus Bullæ Cœnæ.*

358 *Onus publicandi Bullam imponitur omnibus Episcopis non tamen titularibus nec Parochis, & simplicibus Rectoribus animarum curam habentibus.*

359 *Publicatio Bullæ debet fieri ab Episcopis, & Prælatis in Ecclesiis suis, non tamen in omnibus.*

360 *De tempore quo est facienda hæc publicatio ab Episcopis, & Prælatis?*

361 *Quale peccatum sit si Episcopi, & Prælati negligant sine causa publicare solemniter hanc Bullam?*

362 *Principes impedientes publicare hanc Bullam, an teneantur de mortali, & quid de Prælatis?*

363 *Episcopi & reliqui curam animarum habentes, an teneantur penes se habere hanc Bullam?*

364 *Pœnas, quas contrahunt delinquentes in Bullam Cœnæ.*

365 *An necesse sit exprimere tempus, & locum constitutionis factæ ad validitatem illius in individuo, an sufficiat in genere?*

366 *Cur in hac Bulla non computetur annus à Natalitiis Domini, sed ab Incarnatione Dominica?*

367 *Quare non à consecratione, & coronatione, sed ab electione incipiat currere annus Pontificatus.*

Quibus modis excommunicationis absolutio impendi possit? Responsio sit duobus. Primò solemniter secundùm formam capitis *à nobis, de sententia excommunicationis.* Prima ergo solemnitas, ut absolvendus petat absolutionem, quia per petitionem declarat pœnitens separatum ad obediendum, & recedendum à contumacia. Colligitur ex *cap. per tuas, de sentent. excommunic.* per hæc verba, *Nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur.* Secunda solemnitas est, ut absolvendus priusquàm absolvatur, juramentum præstet de obediendo, & parendo mandatis Ecclesiæ, vel ipsius absolventis, Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 14. n. 17. & 20.* Henriquez *in summa lib. 13. cap. 28. §. 4.* Suar. *de censuris disp. 19. sect. 2. n. 10.* & Covarr. *in cap. alma, part. 1. §. 11. num. 11.* & patet ex *cap. ex tenore, verb. recepto ab eo juramento, de sententia excommunicationis,* & ex *cap. cum desideres, eodem titulo, verb. Nisi forma Ecclesiæ.* ex quo deducitur absolutionem necessariam esse, etiamsi lata fuit ad tempus tacitum, vel expressum, adhuc enim non tollitur excommunicatio sine solemni absolutione, ut per Covar. *in dict. cap. Alma mater, part. 1. § 11. numer. 5.* Gallef. *de obligat. Camer. quæst. 37 num. 18.* & Anton. Ricciul. *de jure person. extra gremium Ecclesiæ existentium, lib. 4. cap. 65. num. 7.* Navarr. *in manuali c. 26. n. 7. & de pænit. dist. 6. c. 1. in principio, n. 54.* 349

Non solemniter autem impendi potest, quando necessaria forma tantùm adhibetur, Ugolin. *hoc loco, verb. declarantes, ac protestantes* Marius Alterius *eodem verb.* ubi docet quomodocunque impendatur absolutio, nisi excommunicatus servet ea, quæ hoc loco servari præcipit Summus Pontifex, nullius esse roboris, & momenti: putà si non desistant à delinquentes ob quæ fuerunt excommunicati, nihil illis prodesse absolutionem, sive solemniter, sive non solemniter sint absoluti, Sousa suprà *cap. 25. num. 2.*

Similiter non prodest absolutio facientibus statuta contra libertatem Ecclesiæ, nisi ea priùs publicè revocent, ut dictum est §. 15. & ex libris deleant, & Summum Pontificem de tali revocatione fecerint certiorem. Quare si aliquid defuerit, absolutio tradita illis non suffragatur: quod procedit sive absolutio fuerit solemnis, sive non, sive in foro interno, sive in externo, sive generalis, sive specialis præmisso juramento se obligare debent in posterum ad servandam legem, ob cujus violationem fuerunt irretiti excommunicatione. Hæc autem revocatio publicè debet fieri, quando constiterit populo de statutis conditis, Sousa *in verb. declarantes, & protestantes.* 350

Et quamvis juramento medio transgressores mandatorum Bullæ Cœnæ debeant se obligare in posterum ad non reincidendum in similem transgressionem,

rem, & nunquam commissuros se actum sub excommunicatione interdictum, videatur procedere in foro duntaxat judiciali, non autem in absolutione, quæ impenditur in foro interiori, eo quòd in eo foro creditur ipsi pœnitenti se habere tale propositum, & voluntatem, Marius Alterius *disp.* 22. *c.* 4. verius est juramentum esse exigendum in foro conscientiæ de parendo mandatis Ecclesiæ, & excommunicantis, Sanchez *in præcepta Decalogi l.* 2. *cap.* 13. *n.* 17. ubi *n.* 18. addit exigendum esse, quamvis excommunicatus jam parti satisfecerit, ex Covarr. *cap. Alma mater.* 1. *part.* §. 11. *n.* 11. & *n.* 22. subdit ex vi juramenti non emergere novum onus servandi omnia præcepta Ecclesiæ, sed illud tantùm, ne iterum in illud crimen labatur, ut expressè habetur *in cap. de cætero, de sentent. excommunic.* Sylvest. *verb. absolutio* 3. §. 3. Suar. *de censuris disp.* 19. *sect.* 2. *num.* 10.

351 Nec obest tolerantia, & patientia Summi Pontificis erga illos, qui contra mandato hujus Bullæ insurgunt, & absolvunt, cùm Summus Pontifex declaret, & protestetur se nolle, ut per absolutionem, quæ ab ipso impenditur à censuris Cœnæ, vel per tolerantiam, ac patientiam suam, ac successorum suorum continuatam, fiat præjudicium aliquod juribus quæsitis, vel quærendis Sedis Apostolicæ. Quamobrem occupantes bona Sedis Apostolicæ, ac Romanæ Ecclesiæ ideo excommunicantur per hanc Bullam, quia quamvis absolvantur, non propterea aliquod præjudicium illatum juribus Ecclesiæ, eidem nocet ita, ut occupantes deobligentur à restitutione eorumdem bonorum, nec præscribere possunt contra Ecclesiam, *cap. si diligenti, de præscriptionibus, in glossa bona fides, cap. cùm nobis, eodem titulo, in verb. non nisi centum annorum.* Cùm ergo interrumpatur præscriptio singulo quoque anno publicata hac Bulla, & Pontifex protestetur de quibuscumque actibus tacitis, vel expressis, si qui fortè fiant ab ipso, vel successoribus, se nolle videlicet per tales actus præjudicari juribus Sedis Apostolicæ, nullum jus sibi acquirunt, qui occupant jura Ecclesiæ per hanc tolerentiam & patientiam Summi Pontificis, nec per illam creatur aliquod præjudicium Ecclesiæ Romanæ, quoniam contra illam non præscribitur deficiente bona fide, & justo titulo; & ideo possessor malæ fidei non præscribit ullo tempore, Balb. *part.* 3. *quæst.* 13. *à num.* 2. Molin. *de primog. l.* 2. *cap.* 6. *num.* 67. Molin *de justitia tract.* 2. *disp.* 63. Covarr. *in regula possessor part.* 2. §. 7. Escobar *de Ratiociniis cap.* 4. *n.* 26. Mascard. *de probationibus conclus.* 999. *num.* 1. & *conclus.* 1213. *num.* 20. quod procedit etiam in præscriptione immemoriali, quæ cum mala fide damnatur Covarr. *d. regula possessor part.* 2. §. 8. *num.* 4. Menoch. *Illustrium cap.* 81. *num* 40. Valasc. *consultatione* 8. *num.* 25. Pinel. *in Authentica nisi. à num.* 14. *C. de bonis maternis*, & Menoch. *de arbitr. casu* 225. *in principio.*

352 Quæstionis est, an valeat absolutio excommunicationis, ut possit quis testificari de re aliqua, vel impetrare rescriptum ad hos actus? Respondeo absolvente Summo Pontifice aliquem excommunicatum, ut testimonium ferat de aliquo, cujus veritas aliàs non potest sciri, ejus testimonium esse validum, quamvis absolutus à peccato non cesset, neque habeat propositum desistendi in futurum, quæ absolutio solùm prodest quoad prædictos actus, quibus absolutis iterum incidit in excommunicationem, sicut antea erat, quia absolutio non fuit impensa simpliciter; sed tantùm, ut posset testificari, vel rescriptum impetrare, cùm aliàs propter excommunicationem esset inhabilis ad illos actus in judicio. *cap. decernimus*, & *ibi* glossa *verb. testificando, de sentent. excommunic. lib.* 6. *cap. veniens* 2. *in fine*, & *ibi* Abbas *n.* 5. & 18. Felin. *n.* 38. *de test. cap. testimonium, de test. cap. licet, de sent. excommunic. in* 6. Sylv. *excommun.* 3. *n.* 1. *v.* 11. *interdictus est*, & alii, quos refert Gabriel *l.* 1. *commun. conclus. de testib. concl.* 19. *n.* 1. quod intelligitur de excommunicatione majori, non autem minori, glossa *in d. c. decernimus*, quam *ibi* scribentes amplectuntur.

Idem dicendum est de absolutione apponi solita in literis, quæ impetrantur à Summo Pontifice, cùm excommunicatus sit incapax ad impetrandum rescriptum Apostolicum, & impetratum ab excommunicato, & processus illius virtute habitus sint ipso jure nulli, præterquam super excommunicationis, vel appellationis articulo, ex *cap.* 1. *de rescriptis lib.* 6. ubi Gregorius Nonus sic ait ibi, *Ipso jure rescriptum, vel processus per ipsum habitus non valent, si ab excommunicato super alio, quàm excommunicationis, vel appellationis fuerit impetratum.*

Probatur & consuetudine, & stylo Curiæ, ubi in ipso rescripto inseritur absolutio sub his verbis, *Teque à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes.* Quæ absolutio prodest duntaxat, ut valeat rescriptum ab excommunicato obtentum: quoad reliquos effectus excommunicationis non suffragatur absolutio, & excommunicatus ante absolutionem nequit acceptare beneficium, quandiu excommunicatus fuerit, neque proderit hæc absolutio in sordescenti ultra annum in excommunicatione, quia præsumitur hæreticus, gloss. *in c. final. de pœnis*, nec suffragatur non parentibus rei judicatæ, incendiariis, violatoribus Ecclesiarum, & Ecclesiasticæ libertatis, nec deferentibus res prohibitas ad infideles, neque falsificatoribus literarum Apostolicarum, & illis utentibus. Quibus omnibus non favet d. absolutio etiam ad validitatem rescripti, si post hæc crimina patrata scienter spatio quatuor mensium passi fuerint excommunicationis sententiam, Ugolin. *hoc loco, verb. declarantes, ac protestantes, ex n.* 2. *usque ad quartum*, ubi *vers. excipitur*, addit clausulam, *Teque à quibusvis*, &c. non prodesse hæreticis, ex Rebuffo *in cap. postulasti* 2. *not. n.* 101. *de cler. excommun. ministrant.* & in praxi *in declaratione nov. provis. num.* 9. *vers. unde hæc absolutio*, & ex Mandos. *in tractatu de signat. gratiæ tit. de absolutione, & excommunicatione, prope finem*, & Marius Alterius *disp.* 22. *hoc loco c.* 4. *fol.* 789.

Nam hæreticus repellitur à testimonio, Rebuff. *tract. de probatione testium, num.* 226. Menoch. *cons.* 149. Farin. *in praxi de testibus quæst.* 56. *n.* 206. & est incapax beneficii Ecclesiastici; & illius beneficia vacant ipso jure, & possunt impetrari ante sententiam criminis declaratoriam, & alteri conferri, Rot. Romana *dec.* 707. *n.* 4. *part.* 3. *divers.* Bursat. *cons.* 14. *n.* 18. *l.* 1. Flamin. *de resignat. l.* 1. *quæst.* 3. *n.* 3. & *lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 23. Decian. *in tract. crimin. l.* 5. *c.* 44 *n.* 26. Sanctarel. *tract. de hæresi c.* 33. *n.* 8. Anton. Riccivil. *tract. de jure personarum l.* 5. *c.* 19. & *n.* 11. & Sanchez *in præcepta Decalogi cap.* 26. *n.* 12. Cùm ergo hæreticus non possit esse testis, neque quatenus talis impetrare, rescriptum ad obtinenda beneficia, quorum est incapax, non prodest illi absolutio ad ferendum testimonium de re aliqua, vel ad impetrandum rescriptum Apostolicum validè, vel ad alios actus, quibus completis alii excommunicati reincidunt in eandem excommunicationem.

Eodem modo dicendum est rescriptum impetratum ab excommunicato ad beneficium obtinendum nihil illi prodesse, & collationem illi factam esse nullam

nullam ipso jure. Gig. *de pensionibus*, *quæst.* 41. *n.* 1. Ugolin. *de censuris*, *tabul.* 2. *c.* 13. *§.* 1. Rebuff. *de pacificis possessoribus*, *n.* 280. Sayr. *de censuris*, *l.* 2. *c.* 5. *à principio*, Suar. *eodem tractatu*, *disp.* 13. *sect.* 1. Azor. *instit. moral. part.* 2. *l.* 6 *c.* 7. *quæst.* 2. Lessius *de justitia*, *l.* 2. *c.* 34. *dubio* 22. *ex n.* 118. & Garcia *de benefic. part.* 7. *c.* 13. sive excommunicatio sit lata à jure, sive ab homine. Covarr. *in cap. Alma mater*, *part.* 1. §. 7. *n.* 2. Suar. *d. disp.* 13. *sect.* 1. *n.* 30. Marius Alterius *de censuris*, *tom.* 1. *l.* 2. *disputat.* 6. *c.* 2. *vers. quare concludendum*, *pag.* 229. quod procedit etiamsi excommunicatio sit injusta, dummodò sit ritè lata, Covarr. *dict. §.* 7. *n.* 7. *in fine*, Sayr. *de censuris*, *l.* 2. *c.* 5. *n.* 10. Henriquez *in summa*, *lib.* 13. *cap.* 14. §. 1. *in commento lit. A. & cap.* 15. *§.* 2.

Sed quid si orator exponat summo Pontifici, se incidisse in casum Bullæ Cœnæ, deferendo scilicet arma infidelibus, à quo cùm non habeat propositum cessandi firmum, petit tamen absolutionem ad effectum duntaxat obtinendo beneficium, quo impetrato sperat in posterum factus clericus se non amplius delaturum vetita ad infideles? Responde primò à peccato neminem posse absolvi, nisi pœniteat, *reg. peccati*, *de regul. juris lib.* 6. *cap. legatur* 24. *quæst.* 3. à vinculo autem excommunicationis absolvi potest etiam non petens, *cap. ab excommunicato de rescriptis*, & absolutio impensa tenet, quamvis ab invito recipiatur, quando excommunicatio à judice lata fuit. Quòd si est à jure invitus, absolvi non potest, si vult manere in crimine, cui annexa est excommunicatio, nimirum si vult manere in hæresi, ab ea absolvi non potest, ita Alensis *in* 4. *part. summa q.* 22. *memb.* 1. *art.* 7. §. 1. Bonavent. *in* 4. *dist.* 18. *in ult. part. dist. quæst.* 6. Richar. 4. *dist.* 18. *art.* 10. *q.* 1. Gabriel. etiam *in* 4. *distinct.* 18. *q.* 3. *artic.* 3. *dub.* 7. & facit caput *damnationis sententiam.* 24. *quæst.* 2. ubi dicitur: Damnationis sententiam quicumque meretur accipere, si in suo sensu voluerit permanere, nullus relaxare potest, quod intelligitur regulariter, quia ex causa rationabili, nempe quando absolutio esset magis medicinalis animæ contumacis, quàm ejus excommunicatio, poterit judex excommunicatum etiam invitum absolvere, Panormit. *in cap. Apostolicæ*, *num.* 1. *de except.* D. Thom. *in addit.* 3. *p. quæst.* 24. *art.* 2. *ad* 2. Sylvest. *verb. absolutio* 3. *dub.* 6. Item quando per excommunicationem quis fit deterior, tunc potest tolli, & multo fortiùs quando est spes de correctione, Sayr. *de censuris*, *lib.* 2. *c.* 21. *n.* 9. Ex dictis colligitur in casu proposito posse Summum Pontificem concedere absolutionem Oratori in casu proposito, etiam non habenti animum desistendi à peccato, ut absolutus ab excommunicatione fiat capax beneficii dummodo non sit hæreticus, quia quatenus talis est incapax beneficii acquirendi, cùm per hæresim sit excommunicatus, & ea durante beneficium obtinere nequit, etiamsi post collationem sequatur absolutio, quoniam sequens absolutio non abolet incapacitatem præcedentem, cùm attendatur principium in istis, *cap. dudum*, *de electione*, Covarr. *in cap. Alma mater*, *part.* 1. §. 7. *sub num.* 2. *vers.* 7. Suar. *de censuris disp.* 13. *sect.* 1. *n.* 3. Nicolaus Garcia *de benefic. p.* 7. *cap.* 13. *num.* 8. Anton. Ricciul. *in tract. de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium*, *lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 32.

Quæres hoc loco quid operetur clausula, non obstantibus privilegiis, Indulgentiis, & literis Apostolicis generalibus, vel specialibus? Certi juris est per hanc clausulam tolli omnia privilegia, quibus quomodolibet posset quis se juvare contra hos processus, ac sententias hujus Bullæ Cœnæ, quo minus in eis comprehenderetur; etiamsi concessa fuerint per viam contractus, vel ob remunerationem: ex justa tamen causa, qualis apparet in casibus Bullæ Cœnæ, possunt revocari, Bald. *in l. final. ff. de senat.* Navarr. *in cap. non liceat* 12. *q* 2. *§.* 15. *n.* 2. *& in commento de indulg. notab.* 27. *n.* 7. *& not.* 33. *n.* 3. Sylvest. *verb. privilegium.* Jason. *in l. non amplius*, *§. si certum*, *n.* 14. *ff. de leg.* 1. Habetur ex textu ibi: *Ex quavis causa etiam per viam contractus, vel remunerationis, & sub quavis alia forma, & tenore, ac cum quibusvis clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, concessis*; quæ verba sufficiunt ad derogandum omnibus indultis, & privilegiis Apostolicis. Habet enim derogatio generalis privilegiorum vim specialis expressionis, præsertim cùm sit per viam legis etiam in casibus, ubi specifica derogatio requiritur, Gonzales *de mensib. gloss.* 9. §. 1. *n.* 56. *&* 57.

Dicitur etiam per viam contractus, vel remunerationis revocari concessa per clausulam, *non obstantibus*, sub quavis forma; quia integrum Principi sæculari est ex causa superveniente non solùm modificare donationes à se factas; sed etiam revocare, quamvis sint factæ per viam privilegii, Felin. *in cap. novit*, *de judiciis*, *col.* 10. & Aretin. *n.* 25. & & etiam per viam contractus, Roman. *cons.* 369. *n.* 27. Tiraquel. *de pæn. temp. in præfatione*, *n.* 41. Mariens. *l.* 11. *gloss.* 8. *n.* 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *novæ recopil.* Pinel. *ad l.* 1. *C. de bonis maternis. p.* 3. *n.* 62. *illat.* 16. *vers. ego*, Navar. *in cap. si quando, de rescriptis, except* 13. *vers. ad quartum*, Burg. de Pace *cons.* 25. *à n.* 48. Cabed. 2. *p. dec.* 19. *n.* 8. *& decis.* 75. *ex n.* 4. *usque ad n.* 10. ubi de concessis à Rege ob benemerita, quæ ex causa possunt revocari, vel modificari, quæ omnia fieri possunt per legem generalem, neque in hoc casu requiritur derogatio specialis, ut habetur *in l. final. C. si contra jus, vel utilitatem publicam, & in c. nonnulli*, *de rescriptis.* ergo multo fortiùs per clausulam, *non obstantibus, constitutionibus, statutis, privilegiis, & quibusvis aliis dispositionibus contrarium præcipientibus.*

Quare si concedantur privilegia à Sede Apostolica alicui Principi, ne quis excommunicari possit pro tali causa, vel absolutè per literas Apostolicas, non facta mentione de verbo ad verbum de hujusmodi privilegio, adhuc enim non liberaretur à censuris Bullæ Cœnæ, si aliquo modo contra Bullam delinqueret: tolluntur namque per hanc clausulam similia indulta. Quin etiam talia privilegia absolutè concessa, ne posset excommunicari, non valerent, ex Petro Rebuffo *in praxi beneficiorum*, *p.* 2. *in tit. de forma novæ provis. versicul. etiam si esset in indulto*; quia exemptio esset à ditione Summi Pontificis, quod nullo modo fieri potest, *c. cùm non liceat*, *de præscriptionibus*: per textum *ibi*: ex quo constat in iis, quæ concernunt obedientiam, superioritatem, præeminentiam, & subjectionem à privato nunquam præscribi adversùs Principem suum, ita Peregrin. *de jure fisci*, *l.* 6. *tit.* 8. *n.* 9 Nemo enim jus superioritatis præscribit contra Principem, ut per Flores de Mena *variar. l.* 2. *quæst.* 21. *num.* 135. quia suprema Principis potestas non potest præscribi, Cabed. *decis.* 40. *num.* 8. *p.* 2. & Mariens. *lege* 2. *gloss.* 10. *n.* 10. *tit.* 10. *l.* 5. *novæ recopil.*

Tolluntur item per hanc clausulam omnes consuetudines, etiam immemoriales, quantumcumque longissimæ, & observantiæ scriptæ, vel non scriptæ atque ita non liberabitur quis à censuris Bullæ Cœnæ, per consuetudinem etiam longissimam, neque per præscriptionem: quia prædicta verba Bullæ habent vim tollendi quæcumque contraria, Felin. *in cap. nonnulli*, *de rescriptis*, *n.* 26. Navarr. *in cap. si quando*, *except.* 1. *num.* 1. *de rescriptis*, Ugolin. *hoc loco*, *verb. non obstantibus*, *n.* 2. 3. *&* 4. ubi concludit neminem privilegio aliquo, vel consue-

tudine, vel præscriptione, vel denique observantiis scriptis, vel non scriptis se tueri posse, quominus non comprehendatur delinquens sub pœnis hujus
355 Bullæ; cùm omnia quibus se poterat defendere, sint penitus sublata per Summum Pontificem, quod etiam significatur per illa verba ad calcem hujus clausulæ subnexà, ibi *cæterisque contrariis quibuscumque*, quæ clausula, seu verba idem valent, ac si omnia contraria in individuo expressa fuissent, ut est communis, teste Mandosio *super regulis Cancellariæ, regul. 11. quæst. 9.* Marius Alterius *hoc loco disp. 22. c. 5. col. pen.*

356 Quæ autem forma servanda sit in promulgatione Bullæ Cœnæ, ostenditur per hæc verba Bullæ, ibi: *ut verò præsentes nostri processus ad publicam omnium notitiam faciliùs deducantur.* Fit autem hæc publicatio, ut nemini admittatur excusatio, si dicat se non habuisse notitiam hujus Bullæ: ideo appenditur Bulla Cœnæ ad valvas Ecclesiarum Principis Apostolorum, & Sancti Joannis Laterani, ut obligentur om-
357 nes, ac si singulis personaliter fuerit intimata: qui est finis propter quem præcipitur Bulla Cœnæ ibi affigi, ut scilicet nequeant excusari omnes, quòd non habuerint notitiam eorum, quæ in Bulla continentur. Quamobrem ab eo tempore post affixionem solemniter factam ad valvas ambarum Ecclesiarum Principis Apostolorum, & Sancti Joannis Laterani omnes obligat, nec opus est, ut fiat promulgatio in singulis quibusque angulis, & vicis civitatis, quod non est necesse, ut habetur *in cap. 1. de postulatione Prælatorum*, per textum ibi, *quæ ad ejus notitiam*, &c. ut non liceat cuiquam ignorare quod omnes sciunt, ex Surdo *dec. 223. n. 16.* & ex textu *in eod. c.* ibi, *aut publicè promulgatur.* Nam promulgatio necessaria est, ut lex vim obligandi habeat, à quo die ligare incipit, vel post duos menses; nam Baldus *in c. 2. n. 5. vers. ex prædictis, de constitutionibus*, Panormit. *ibi n. 7. vers. disceptatio*, Felin. *col. 4. n. 7.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 3. q. 8.* dicunt ante duorum mensium lapsum à die publicationis lege ligari subditos; ubi innuunt hoc de legibus sæcularibus, quamvis contrarium velint, Menoch. *de arbitr. casu 185. n. 10.* Navarr. *cons. 1. n. 8. de constitut.* quæ est communior, quamvis constitutiones Pontificiæ obligent, quàm primum in Curia Romana publicantur, & in acie Campi Floræ, & ad valvas Basilicæ Apostolorum affixa sunt, & in Cancellaria Apostolica habentur pro publicatis, Gomez *in proœmio Regul. cancell. q. 2. ante finem*, Azor. *d. c. 3. q. 3.* & Valent. *tom. 2. disp. 7. q. 5. puncto 5. dubio 2.*

Nihilominus, si aliquis inculpabiliter ignoret publicationes legum, & pœnas in eis contentas, in foro animæ excusabitur à peccato. Nam ubi culpa non est, non potest esse delictum, nec pœna, *cap. cùm voluntate, de sentent. excommunic. l. si putator, ff. ad legem Aquiliam, cap. sine culpa, de regul. jur. in 6.* Aldrete *de religiosa disciplina tuenda, l. 2. c. 10. n. 8.* non enim privatur quis suo jure sine culpa. *l. crimen, ff. de pœnis, l. sancimus, C. eodem titulo, c. 2. ad finem, de iis, quæ fiunt à majori parte capituli*, Sanchez *de matrimonio l. 9. disp. 32. n. 6.* Sousa *c. 27. de publicatione Bullæ Cœnæ, n. 2.* ubi addit in foro externo, qui voluerit probare ignorantiam, esse audiendum, ex *c. final. qui matrim. accus. poss. & in c. si quis incognitus, 17. q. 2.*

358 Porrò onus publicandi Bullam imponitur omnibus Episcopis, & Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis, non tamen Episcopis titularibus, seu Annularibus, qui non habent Ecclesias, nec exercent jurisdictionem ordinariam in ovibus, suis unde nomine *Ordinarii* comprehenditur Episcopus, & reliqui eo superiores, qui dicuntur Ordinarii generales, *c. cùm Episcopus, de officio Ordinarii, l. 6.* & Prælati inferiores, qui appellantur Ordinarii speciales, *cap. ordinarii, de offic. ordin. lib. 6.* & reliqui, qui habent jurisdictionem fori exterioris circumscriptam certis finibus, & potestatem exercent, quales sunt Prælati inferiores exempti, quique habent jurisdictionem quasi Episcopalem. Inter quos non computantur Parochi, nec Rectores curam animarum habentes, quamvis habeant jurisdictionem in foro interiori, non tamen sunt Prælati, cùm careant jurisdictione fori contentiosi, *cap. decernimus*, & gloss. *ibi verb.* 359
Ecclesiarum Prælati, & *ibi* Abbas *de judiciis.* idcirco isti non tenentur promulgare Bullam Cœnæ in Ecclesiis suis, sicut verè Prælati in suis Ecclesiis, non tamen in omnibus, sed in aliquibus, sufficitque fieri publicationem in Ecclesia tantùm Cathedrali, seu Matrice, & Majori, ubi primum post promulgationem in Urbe factam receperint literas præsentes Bullæ; aut earum transumptum habuerint Nota- 360
rii publici manu subscriptum, & sigillo judicis Ordinarii Curiæ Romanæ, vel alterius personæ in dignitate constitutæ munitum. Itémque tenentur has literas pœna peccati mortalis omnes Prælati publicare in Ecclesiis suis, saltem semel in anno, ut apertè constat ex hac Bulla *in verb. Præsentes Nostri processus, vers. per hæc scripta*, ibi: *Committimus, & in vir-* 361
tute sanctæ Obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, ut per se, vel alium præsentes literas solemniter publicent. quæ verba important præceptum sub mortali obligans, nisi à potestate laica impediatur, quominus Bulla publicetur, Sayr. *de censuris, l. 3. c. 25. n. 12.* Sousa *suprà n. 3. & 4.* Ugolin. *versicul. Ut verò præsentes, & versicul. insuper, ut processus, n. 1. vers. quoad primum igitur*, & Marius Alterius *disp. 22. l.* 362
5. c. 799. vers. his præmissis, ubi concludit esse mortale ex genere suo non publicare Bullam Cœnæ ad præscriptum hujus decreti, nisi Prælati ex legitima aliqua causa à publicatione excusentur, Marius *dict. cap. 6. ad finem.* Impedientésque graviter delinquent ex genere suo, de quibus omnibus dixi suprà *disput. 3. de censuris Bullæ Cœnæ, ex num. 8. usque ad n. 15.* ubi quæ huic desunt reperientur.

In hac ultima parte monentur omnes Prælati, & 363
reliqui curam animarum habentes, nec non Confessarii, ut penes se habeant transumptum harum literarum, sive sint sæculares, sive sint regulares, non tamen excusabantur à mortali, qui apud se retinebant hos processus tempore Pii Quinti: nec videtur hoc tempore excusari, non habens hanc Bullam penes se, si ignoret casus in ea contentos, ex ea potissimum ratione peccat mortaliter contra obligationem sui officii, ignorans ea sine quibus nequit ritè, ac legitimè fungi suo munere: juvat Ugolin *hoc loco*, dicens esse mortale non habere prædictas literas, eo quia Pontifex vult, ut Confessarii eas diligenter legant. Nihilominus probabilius est non obligari prædictos ad hoc sub mortali, cùm post Pium Quintum non fuerit hoc præceptum impositum sub mortali, cùm non colligatur Pontificis mens fuisse hanc obligationem imponere sub præcepto peccati mortalis; sed tantùm fuisse, ut monerentur omnes, ut casus Bullæ omnes tenerent; ne ex tali ignorantia contra sui officii obligationem laberentur, ita Sousa *cap. 28. hoc loco, numer. 3.* & Marius Alterius suprà *cap. 7.* ubi vult verba illa, *penes se habeant*, non esse præcepti, sed consilii: atque ita à proprietate verborum non est recedendum. *l. non aliter ff. de leg. 3.* & verba, *signa, & testimonium mentis nostræ sunt, & demonstrant voluntatem animi, l. 1. §. Divus, ff. ad leg. Cornel. de sicar. l. reprehendenda, C. de instit. & substit.* Menoch. *cons. 1. n. 262. & de præsumpt. l. 3. quæst. 1. n. 39. & de arbitr. lib. 1. quæst. 7. n. 75.* Surd.

Surd. *de aliment. tit.* 2. *quæst.* 2. *nu.* 1. Mantic. *de conjectur. lib.* 3. *tit.* 4. & Mascard. *de probat. conclus.* 1415. *n.* 24. Cùm ergo Summus Pontifex non imponat præceptum, ut habeant transumptum præsentium literarum penes se, sed tantùm dicat, ut Confessarii illas habeant apud se, & diligenter legere, & percipere studeant, non peccant mortaliter eo ipso quòd eas non habeant.

364 Quas autem pœnas contrahant violantes Bullam Cœnæ, vel aliquid ex contentis in ea non observantes, ostenditur ex verbis ipsius Bullæ, quæ sic habent. *Si quis autem hoc attentare præsumpserit, hoc est, ausu temerario contraire adversùs hanc Bullam, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.* quibus verbis ostendit Summus Pontifex transgressores immediatè contra Deum peccare, & ab ipso pro ratione criminis pœna arbitraria esse puniendos, Ugolin. *hoc loco, cap.* 8. *& ultimo, ex num.* 2. & Marius Alterius *disp.* 22. *cap. etiam* 8. ubi hac de re satis.

365 Ne autem aliquid intactum relinquatur, quæri potest, cur in constitutionibus Pontificiis fiat mentio loci; in quo lata fuit constitutio, & simul anni Incarnationis Dominicæ, & diei, & quare annus Pontificatus non incipiat à coronatione, sed ab electione? Quæstiones tres oportet decidere, quoad primam dicendum est, ut meliùs solutio intelligatur locum ubi fit contractus, necessariò esse exprimendum, textus, & glossa *verb. loca, in cap. quoniam contra, de probationibus*, Decius *in c.* 1. *de fide instrument. n.* 8. text. & glossa *in c. Abbate. de re judic. lib.* 6. *verb. censeretur*, & est communis, ex Covarr. *practicar. quæst. c.* 20. *ante n.* 4. *vers. quinto.* Quin etiam non solùm debet exprimi locus generaliter, ut Romæ, sed etiam singularis locus, id est, apud Sanctum Petrum, non tamen est necessarium, ut locus loci exprimatur, scilicet in domo Pontificis seu in sacro Palatio, in cubiculo ejusdem Pontificis, Bartol. & alii communiter *in l. de pupillo, §. qui nunciat, ff. de novi operis nunciatione.*

Unde infertur instrumenta esse nullius momenti, in quibus fit mentio loci contractus gesti in genere, seu indefinite, nimirum Romæ; nisi etiam exprimatur locus particularis Romæ. Quocirca dictum est, *Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1622. nono Kalend. Aprilis, Pontificatus Nostri anno secundo.* Quæ omnia debent necessariò exprimi secundùm omnes: sicut generale est, ut sit nullius momenti instrumenta publica, in quibus tempus, vel locus deficit, & dies, Bernard. Grævæ *ad practicam Cameræ Imperialis, l.* 1. *conclus.* 134. *n.* 10. ex glossa Magistra *in l. generali, C. de tabular. l.* 10. Covarr. *d. c.* 20. *n.* 3. Padil. *in l. si qua, n.* 4 *C. de diversis rescriptis.* Roland. *cons.* 38. *l.* 1. *n.* 7. ubi volunt nihil valere instrumenta in quibus desit annus, locus, & dies, non tamen requiritur hora, quamvis interdum utilis sit mentio illius.

Et quamvis Camil. Borrel. *in summa, tit.* 14. *de consuetudine, n.* 72. opinetur ex consuetudine induci posse, quòd valeat instrumentum sine anno, & die factum, hoc tamen non est probabile, eo quòd consuetudo in contrarium non valet, ut per Rochum *in cap. final. de consuetudine, fol.* 19. *ante n.* 27. *& fol.* 35. *post n.* 33. notat Caldas Pereira *de emptione, & venditione, cap.* 1. *num.* 9. Probatur ex *lege nostra, lib.* 1. *tit.* 80. § 7. ibi. *ponham sempre o mez, dia, & anno*, id est, ponant semper mensem, diem & annum, hoc est, in omni instrumento, ubi etiam injungitur onus ponendi locum, ibi, *Cidade, villa, ou logar*, hoc est, civitatem, villam, aut oppidum, quia hæ solemnitates fuerunt inductæ ad evitandas fraudes, quæ ex omissione mensis, diei, & anni poterant fabricari per antigrapha, seu antidatas: quare consuetudine hoc abrogari non potest, ita, ut nec contrahentes facere possent, ne dies in instrumento apponatur, eo quòd in rebus, quæ sunt de substantia contractus, partes nihil possunt, Alexand. *cons.* 166. *in principio, volum.* 2. Probus *in rubr. de consuetudine, ante num.* 26. Ex quibus manet decisa prima quæstio.

Quoad secundam, cur potiùs computetur annus 366 in hac Bulla Cœnæ ab Incarnatione Dominica, quàm à Natalitiis Domini? Ratio dubitandi, quia apud omnes Regiones communiter incipit annus à Natalitiis Domini, non autem à Kalendis Januarii gloss. *in Extravag.* 1. *in fine, vers. Datum, de censibus, inter communes*, quæ vult annum in Romana Curia incipere ab ipso die Nativitatis Domini, non autem à Kalendis Januarii. Sed oppositum est verius, à Kalendis scilicet Januarii, annum apud omnes gentes incipere, quod ostenditur, quoniam eo die officiales annales, qui Rempublicam gubernant, incipiunt suo munere fungi, & veteres desinunt suum officium obire, ut *in lege, item veniunt, §. pridie, & l. Publius, ff. de conditionibus, & demonstrationibus, & in Authentica, de consulibus*, quem morem commendat Covar. *lib.* 1. *var. c.* 12. *post num. primum.* Constat enim annus duodecim mensibus, quorum primus Januarius est. Alii autem anni exordium sumunt ab Incarnatione Christi Domini tribus mensibus post Nativitatem, hoc est, à vigesima quinta die Martii, quod apud Romanam Curiam omnino servatur, & ita probat Rota *decis.* 108. *in Novis*, scribens secundùm morem Romanæ Curiæ, annum Incarnationis incipere tribus mensibus post Nativitatem Christi,

Ex quibus patet quid dicendum sit ad secundam quæstionem, Summum scilicet Pontificem in hac Bulla Cœnæ descripsisse principium anni currentis quo Bullam promulgavit ab Incarnatione Domini, qui mos in Romana Curia semper observatur, & ideo in literis Apostolicis, numerus annorum ab Incarnatione Domini describitur, ex *cap.* 1. *In nomine Domini. distinct.* 23. & *ibi* sapientissimus, & Illustrissimus Hispaniarum Primas *n.* 4. & ita fecit Rex Alphonsus *in proœmio partitarum*, & *ibi* Gregorius Lopez *verb. de la Incarnacion.* Idem observant Galli, ut notat Garibay *in compendio Histor. Regum Aragoniæ, l.* 32. *cap.* 13. *ad finem*, textus *in Extravagante* 1. *de rebus Eccles.* Cassan. *in Catalogo gloriæ mundi* 12. *part. consider.* 39. differt autem computatio illorum à computatione Romanorum quia primi annum currentem, Romani verò jam elapsum significant, & completum, pro ut vult Cardinalis *in cap. juvenis, de sponsal.* Francolin *in tractatu de tempore horarum canon. cap.* 21. *n.* 4. & alii, quos sequitur Covarr. *d. l.* 1. *c.* 12. addit tamen Rota antiqua 813 hac in re adhærendum esse consuetudini cujusque Provinciæ, secundum caput certificari de sepulturis.

Quoad tertiam, & ultimam quæstionem, cur scilicet non à consecratione, & coronatione, sed ab 367 electione Summi Pontificis incipiat currere annus Pontificatus? ea est ratio, quia ante coronationem, est verus Pontifex per solam legitimam electionem, textus *in cap.* 1. *distinct.* 23 ibi, *electus tanquam Papa*; tunc enim habet auctoritatem regendi Ecclesiam Romanam. *cap. licet, de electione*, statim post electionem vocatur Pontifex, ibi, *Ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur.* Igitur ante coronationem, & consecrationem habet summam auctoritatem, & omnia potest facere validè, sicut quæ fecerit post coronationem; confirmatur per Extravagantem, *Quia nonnulli, de sententia excommunicat. inter communes ultim.* ubi damnantur his verbis

verbis illi qui asserere non verentur, quòd Summus Pontifex ante suæ coronationis insignia se non debet intromittere de provisionibus, reservationibus, &c. & excommunicantur etiam ibi his verbis, *Qui occasione hujusmodi aliquas literas nostras super negotiis quibuscumque confectas, quæ à nobis ante donationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare.* Unde ante coronationem vocatur Papa Episcopus servus servorum Dei, Felin. *in c. eam te, de rescriptis, num.* 11. Juvat Castaldus *in tractatu de Imperatore, quæst.* 46. ubi vult Imperatorem ex sola electione plenum jus fuisse assequutum, neque ex coronatione novum jus sibi quæsivisse; quamvis Felin. *in d. cap. eam te, n.* 4. repugnet: ergo Romanus Pontifex post legitimam electionem accipit immediatè ab ipso Deo omnia, quæ competunt suo muneri, sive spectent ad potestatem ordinis, sive jurisdictionis.

De consuetudine tamen ex glossa *in cap. super data, de regulis juris*, Romanus Pontifex electus ante consecrationem, & coronationem literis datis, non scribit Pontificatum, nec se vocat simpliciter Episcopum; sed solùm ita: *Data suscepti à nobis Apostolatus officio anno*; & post hæc adscribitur Annus, & locus; & subscribit nomen, *Electus Episcopus Romanus.* Postea verò post consecrationem, & coronationem datis literis scribit Pontificatum, & se nominat simpliciter Episcopum, & scribit, *Data Pontificatus Nostri anno*, &c. quæ omnia consuetudinis sunt, & non juris. Nam de jure per electionem consequitur plenam jurisdictionem, ut patet ex *c. ubi periculum, de electione, in 6.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 4. c. 5. quæst. vers. porrò in more positum est.* & Marius Alterius *disp. 22. de excommunic. Bullæ Cœnæ, l. 5. c. 8. colum. ultima.* Et hæc sufficiant pro explanatione hujus Bullæ sanctissimi Domini Nostri Urbani Octavi.

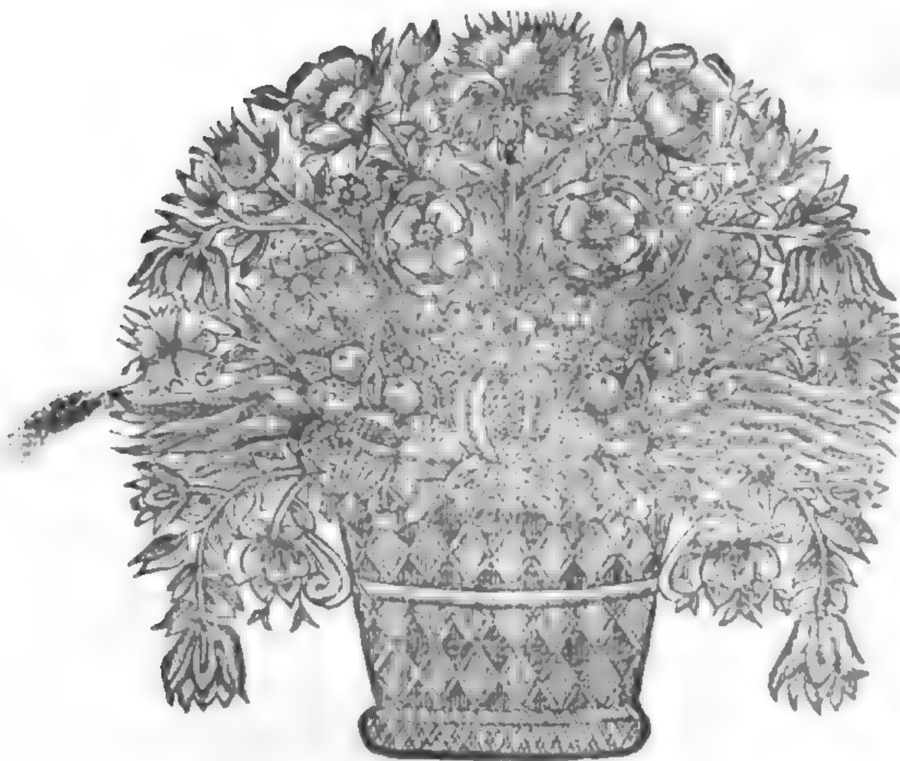

LIBER

LIBER SECUNDUS.

DE POTESTATE ROMANI PONTIFICIS, QUOAD THESAURUM INDULGENTIARUM,

Cujus Claves Ipse Habet.

DISPUTATIO IV.

De indulgentiis tam in specie, quàm in genere.

§. I.

Quid sit Indulgentia, & quotuplex, & unde procedant.

EPITOME.

1 *Quid sit indulgentia, & qui potest concedere Indulgentias?*
2 *Indulgentia alia est plenaria, alia plenissima, & an differant inter se?*
3 *Indulgentia temporalis potest concedi ab Episcopo non consecrato, dummodo sit electus.*
4 *Indulgentias concedendi potestas est penes Episcopos de jure communi, in Papa autem jure divino.*
5 *Thesaurus Indulgentiarum ex quibus constet, & quem effectum habeant Indulgentiæ, & quid de pœnitentiis injunctis, an remittantur per indulgentias?*
6 *Potestas concedendi Indulgentias est à Christo Domino data Ecclesiæ.*
7 *Qualis causa requiratur, ut Indulgentiæ sint validæ?*
8 *Indulgentia ut consequatur, requiritur duplex dispositio interna, & externa.*
9 *Indulgentia ad hoc, ut obtineatur exigitur, ut homo sit in statu gratiæ.*
10 *Qui sint capaces lucrandi, & concedendi Indulgentias?*
11 *Indulgentias an inferior Episcopo possit concedere jure, vel consuetudine?*
12 *Prælati Religionum an possint concedere indulgentias in sibi subditos?*
13 *Indulgentia nisi totum injunctum fiat, non quæritur nec in totum, nec in partem.*
14 *Indulgentiæ magnæ an parvis de causis acquirantur?*
15 *Pontifex potest concedere Indulgentias nullo opere requisito.*
16 *Non lucrantur Indulgentias plenarias omnes præscripta opera facientes.*
17 *Indulgentias an possit Episcopus concedere excedentes numerum taxatum in cap. cum ex eo, de pœnitentiis.*
18 *Episcopus an possit concedere Indulgentias pro mortuis, & pro exemptis?*
19 *Capitulum Sede vacante an possit Indulgentias concedere?*

PRIMA dubitatio, quid sit Indulgentia, & qui potest concedere Indulgentias? Partitæ dubitationi respondetur, indulgentiam esse remissionem pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus jam remissis concessa homini, qui existit in gratia, à Prælato per applicationem thesauri Ecclesiastici, Navarr. *in comment. de indulgentiis & Jubileis, notabil.* 20 *num.* 1. *cum sequentibus*, Valent. *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 20. *puncto* 1. *vers. Nos autem* Henriquez *in summa l.* 7. *de indulgentiis, c.* 1. sit autem hæc remissio extra Sacramentum, Francisc. Leo *in suo thesauro fori Ecclesiastici, part.* 1. *c.* 7. *n.* 2. Suar. *tom.* 4. *in* 3. *partem, disp.* 69. *sect.* 4. *n.* 1. Ægidius *disp.* 12. *de indulgentiis, dub.* 2. *n.* 13. *ad finem.* 1

Potest autem concedere Indulgentias, in primis Rom. Pontifex in tota Ecclesia, cùm habeat eam totam sibi subjectam, quam potestatem obtinet à divino jure, seu à Christo Domino, qui Petro oves suas commisit: neque aliunde ad Papam derivatur cùm non habeat in terra superiorem. An verò Concilium generale habeat potestatem concedendi indulgentias pro universa Ecclesia? Affirmat Panormitanus *in Clement.* 2. *de pœnitent. & remiss. & in tractatu super Concilium Basiliens.* quia Concilium generale repræsentat Ecclesiam universalem, teste Martin. V. *in Concilio Constantiensi*, Sotus *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 1. *art.* 4. *concl.* 1.

Dicendum tamen est Concilium generale non habere potestatem concedendi indulgentias ex jure divino, ut colligitur ex D. Thoma *in* 4. *dist.* 2. *quæst.* 1. *art.* 4. dicens solum Pontificem posse concedere universales indulgentias, sequitur Richar. *in* 4. *dist.* 20. *art.* 5. *quæst.* 3, & Paludan. *quæst.* 4. *art.* 3. ubi nullam facit mentionem Concilii generalis, & hanc potestatem faciunt soli Pontifici; non est tamen neganda hæc potestas Concilio generali cui præest Summus Pontifex, quia Concilium tunc habet potestatem conferendi indulgentias ratione Pontificis, cui præest Concilio, vel per se, vel Legatos, secus si sit Concilium Acephalum. Quin etiam Pontifex potest prohibere Concilio universali legitimè, & cum Legatis congregato, ne indulgentias conferat sine suo beneplacito. Unde sequitur non habere Concilium potestatem aliquam immediate à Christo conferandi indulgentias, quia si eam haberet etiam renuente Pontifice, posset illas concedere. Si autem Pontifex non renuat, potest Concilium generale legitimè congregatum concedere indulgentias, etiam plenarias, Abbas in

bas *in Clementina*, *Abusionibus*, *num.* 2. *de pœnitent. & remiss.* & Felin. *in sermone de indulgentiis*, *circa finem*. Quo jure usus est prædictum Concilium Basiliense, quando *in sess.* 24. indulgentiam plenariam concessit illis, qui certam pecuniæ quantitatem condonassent ad expensas faciendas pro Græcis, qui ad Concilium properassent, Navarr. *in comment. de Jubilæo*, *notab.* 31. *n.* 2 *vers. addo secundò*, quem sequitur Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici*, *de indulgentiis*, *c.* 7. *n.* 17.

2 Secunda dubitatio circa indulgentias plenarias an differant à plenioribus, & plenissimis? Pro resolutione sciendum est indulgentiam plenam esse quæ per se totam pœnitentiam pro peccatis confessis impositam, vel imponendam, vel totam pœnam pro cunctis confessis, & etiam mortalibus non confessis debitam, vel totam pro cunctis etiam non confessis etiam venialibus aufert. Breviùs tamen indulgentia plena est, quæ sub hoc nomine plenaria datur, vel sub his, aut similibus verbis ei, qui hoc, aut illud injunctum operatus fuerit, remissio omnium peccatorum conceditur. Hoc posito, quamvis aliqui putent esse discrimen reale inter has tres species supradictas, ut Paludanus *in* 4. *dist.* 20. *quæ* . 4. Navarr. *notabil.* 9. *num.* 4. & *notab.* 22. *num.* 50. & *num.* 51. dicentes indulgentiam plenam, & pleniorem, non esse totales absolutè, sed vel in ordine solum ad mortalia peccata, vel in ordine ad peccata confessa, vel ad pœnitentias injunctas, aut injungendas juxta ordinarium Ecclesiæ morem. Verius tamen est inter indulgentiam plenariam, pleniorem, & plenissimam nullum esse discrimen, ita colligitur ex Clement. VI. *in Extravagante Unigenitus*, *de pœnitent. & remission.* dicente thesauri Ecclesiastici dispensationem Petro esse commissam, nunc pro totali, nunc pro personali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ applicanda.

Quo loci solùm fit mentio totalis indulgentiæ, quæ totam pœnam remittit ei, cui applicatur: sub quo nomine indulgentia totalis, & quæ totam pœnam remittit, unica est, & maxima, nec patitur divisionem: quare nulla datur differentia inter illas indulgentias plenam, pleniorem, & plenissimam, quoad proprium, & per se effectum indulgentiæ, ita vult Sotus *in* 4. *distinct.* 21. *quæst.* 2. *art.* 1. Cordubens. *de indulgentiis*, *quæst.* 11. & Medina *in eodem tractatu*, Graffis *decisionum l.* 4. *c.* 14. *n.* 55. Suar. *disp.* 50. *de effectu indulgentiarum*, *sect.* 4. *n.* 7. Francisc. Leo *d. cap.* 7. *num.* 10. dicentes non esse majorem indulgentiam plenissimam, quàm plenariam, nec differre plenariam indulgentiam ab ea, quæ conceditur in Anno sancto, vel aliis temporibus virtute Jubilæi, quamvis in Jubilæo ultra remissionem plenam pœnæ, concedantur aliqua privilegia, nimirum facultas eligendi Confessorem, & potestas absolvendi à reservatis, & commutandi vota, quæ communiter per indulgentias non conceduntur, Sotus *d. quæst.* 2. *artic.* 1. *dist.* 21. Graff. suprà *d. cap.* 15. *numer.* 29. quos referens sequitur Franc. Leo *num.* 11. ubi ait modum concedendi indulgentiam plenariam, pleniorem, & plenissimam adhiberi solùm ad exaggerandum, seu potiùs explicandum indulgentiæ plenitudinem, qua nihil amplius desiderari possit.

Cur ergo si hoc ita est, ut de facto est, quòd indulgentia plenaria sit totalis, ita, ut nihil illi possit addi, cur aliquando ultra indulgentiam plenariam concedi solent aliqui dies indulgentiarum? Respondet Cordub. *de indulgentiis*, *ad finem quæstionis* 11. hoc fuisse introductum propter opiniones inter se dissidentes: addit etiam fortè, si causa non fuerit sufficiens ad plenariam indulgentiam consequendam, sufficere ad illos dies indulgentiæ impetrandos. Utraque tamen ratio non placet omnino; quare cùm hæc forma concedendi non reperiatur in jure, neque in aliqua Bulla authentica, non est cur fatigemur pro reddenda ratione horum verborum. Quæ si ea aliquando inveniantur, expendere oportet an illæ duæ concessiones ad diversa tempora referantur, quòd si ita fuerit, facilè intelliges priorem concessionem referri ad indulgentiam plenariam, posteriorem verò ad dies, & quadragenas indulgentiæ additas. Quòd si tam indulgentia plenaria, quàm additio aliquorum dierum sub ratione unius integræ concessionis reperiantur sub eadem conditione, & in eodem tempore concessa, dici potest, ut probabile, indulgentiam plenariam qui fuit consecutus, posse illos dies additos offerre pro aliquo per modum suffragii, quamvis in rescripto id non exprimatur, ne dicamus illos dies indulgentiarum in tali eventu inutiliter concedi, Suar. *disp.* 50. *sect.* 4. *n.* 9.

Tertia dubitatio, quæ sit indulgentia temporalis, 3
& an possit concedi ab Episcopo electo non consecrato? Quoad priorem partem dic indulgentiam temporalem esse partialem, qua non remittitur tota pœna, sed ejus tantùm pars relaxatur, quæ alio nomine dicitur indulgentia non plena, & quæ datur cum limitatione, vel ratione peccatorum, vel ratione pœnæ debitæ; atque ita respicit non totam pœnam temporalem debitam peccatis, sed partem illius tantùm, Navarr. *eodem commentario not.* 9. *nu.* 2. & 3. Franc. Leo *de indulgentiis*, *c.* 7. *n.* 3. Barb. *de offic. & potest. Episcopi*, *alleg.* 88. *n.* 3. & Suar. *d.* 50 *sect.* 4. *n.* 11.

Quoad secundam, dic posse concedi indulgentias ab Episcopo tantummodo electo, & confirmato, nondum consecrato, quia concessio indulgentiarum est actus jurisdictionis, qui potest exerceri ab Episcopo non consecrato. Suar. *disp.* 49. *sect.* 3. *num.* 3. & alii, quos referens sequitur Bonac. *de Sacramentis*, *disp.* 6. *q* 1. *punct.* 3. *n.* 6. per glossam communiter receptam *in c. transmissa*, *de electione*, *verb. confirmationem accepisti* Reginaldus *in praxi fori pœnitent. l.* 7. *n.* 123. Aloys. Ricc. *in praxi resolut.* 306. *n.* 5. Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 3 *c.* 55. *q.* 1. *in fine*, & *c.* 29. *q.* 8.

Quarta dubitatio circa potestatem concedendi in- 4
dulgentias? Responsio sit esse penes Papam jure divino à Deo immediatè acceptam: at verò penes Episcopos esse juri communi, & ordinario, non verò divino. Nam quamvis dignitas Episcopalis, quoad potestatem Ordinis, sit de jure divino, & ex Christi institutione, & quoad officium pastorale, quod postulat jurisdictionem ex mandato Christi Domini, loquendo in communi; in particulari tamen, quoad talem, & talem potestatem est ex dispositione Ecclesiæ, quamvis Michaël Medina *disp.* 6. *de indulgentiis*, & expresse Cordub. *eodem tract. quæst.* 12. *prop.* 2. dicant Episcopos habere hanc potestatem jure divino, sed subordinatam Papæ; sed meliùs docent, qui volunt hanc facultatem concedendi indulgentias competere Episcopis ex commissione Papæ, ac jure communi Canonico, & ordinario, non verò divino, ita Henriquez *de indulgentiis*, *l.* 7. *c.* 31. §. 3. Azor. suprà *lib.* 3. *c.* 54. *q.* 2. & Bonac. *de Sacramentis*, *disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 1. cum aliis.

Quinta dubitatio, ex quibus constet thesaurus in- 5
dulgentiarum, & quem effectum habeat? Quoad primum, dic in Ecclesia esse thesaurum ex meritis, & justis operibus, quæ habent virtutem, ac vim satisfaciendi, collectum, qui est necessarius simpliciter ad efficaciam indulgentiarum. Conflatur hic thesaurus spiritualis ex satisfactionibus Christi Domini, & Sanctorum, qui omnino est infinitus; nam Christi merita, & satisfactio propter infinitatem personæ continent valorem omnino infinitum. Atque ita absumi non potest.

Item

Item constat ex satisfactionibus Sanctorum sibi superfluarum simul in Dei acceptatione repositarum; multi enim viri sanctissimi, Joannes scilicet Baptista, Apostoli, alisque Martyres, gravissima passi sunt, & inter omnes, super omnes sanctissima Virgo, quæ nullum omnino peccatum admisit pro quo debuit satisfacere, & multorum aliorum opera, ut habent rationem meriti, fuerunt satis supérque remunerata, nihilominus quatenus habent rationem satisfactionis, multa illis supererant, quæ non fuerunt aliquibus applicata, & sicut thesaurus temporalis dicitur acervus bonorum, quæ in publico ærario asservantur, Navarr. *in manuali, cap.* 17. *num.* 172. & Cajetan. 2. *quæst.* 66. *art.* 5. sic etiam in Ecclesiastica Republica est thesaurus cœlestis, & spiritualis indulgentiarum, ex quo necessitatibus Ecclesiæ Militantis misericorditer à Summo Pontifice dispensante subvenitur.

An verò esse in Ecclesia hunc thesaurum constantem præcipuè ex Christi meritis, & satisfactione sit de fide? Respondet Suarius *tom.* 4. *in* 3. *partem disp.* 51. *sect.* 1. *num.* 3. quod videtur esse de fide, & contrariam sententiam saltem haberi à Theologis pro erronea, Cajetan. *in opusculo* 15. *de indulgentiis, c.* 1. 2 *&* 3. Sotus *dist.* 21. *quæst.* 1. *art.* 2. Medina *de indulgentiis, disp.* 8. *c.* 43. & alii, & Belanus *disp.* 12. *de indulgentiis, dub.* 1. *n.* 2. quæ veritas traditur, & declaratur a Clement. VI. *in Extravag. Unigenitus, de pœnitent. & remiss.*

Dispensator autem hujus thesauri est Summus Pontifex, Cajetan. *tract.* 16. *quæst.* 1. *tom.* 1. ubi vult Romanum Pontificem esse proprium, Primarium, & universalem dispensatorem hujusmodi ærarii Ecclesiastici, ex ea ratione, quia bona communia alicujus Reipublicæ debent distribui ab eo, qui ipsam Rempublicam gubernat, est enim Pontifex Rector Domus Dei, ut vocatur à D. Ambrosio *in* 1. *ad Timoth.* 3. Suares *disp.* 55. *sect.* 1. *n.* 3. ex D. Thom. *in* 4. *dist.* 20 *q.* 1. *art.* 4.

Quoad secundum, scilicet quem habeant effectum indulgentiæ? Responde, per indulgentias non solùm liberari hominem à pœnitentiis ipsi injunctis, sed etiam à pœnis, quæ in igne purgante solvendæ iis respondent. Ratio, quia Ecclesia habet potestatem remittendi has pœnas, & hoc per indulgentias facere intendit Suar. *suprà disp.* 50. *sect* 2. *n.* 4. *conclus.* 3. *vers. dico ergo tertio*. Belanus *disp.* 12. *dub.* 3. *n.* 18. *conclus.* 3. consentiunt Summistæ *verb. Indulgentia*, præsertim Sylvester, & Angelus. Relaxatur namque per indulgentias satisfactio sacramentalis, & Summus Pontifex potest auferre vinculum à Confessore impositum; quamvis potissima ratio sit, quia comparato effectu indulgentiæ, ipso facto cessat obligatio pœnitentiæ injunctæ, eo quòd indulgentiæ effectus est relaxatio pœnæ temporalis: igitur ablato debito pœnæ, tollitur debitum satisfaciendi pro illo; implicat enim pœnam remitti, & adhuc superesse debitum illius, atque ita per remissionem indulgentiæ, sicut debitum, sic etiam cessat præceptum satisfactionis, Suar. *suprà n.* 6.

Extra tamen sacramentum Pœnitentiæ nemo potest liberare aliquem directè à pœnitentiis injunctis, abrogando præceptum Confessarii, vel dispensando in illo, quia Confessarius fuit judex supremus sub Deo, dum excepit confessionem; & ideo ab ejus judicio nulla datur ad alium forum appellatio, & nullus purus homo in hoc foro est Confessario superior, audita tamen confessione eorumdem peccatorum ab alio Confessario, poterit ab iis absolvere, & pœnitentiam in minorem mutare, si ita sibi visum fuerit, Suar. *disp.* 38. *sect.* 10. & Belan. *disp.* 10. *de satisfactione, dub.* 11. *n.* 99. *& sequent.*

Porrò qui habet potestatem concedendi indulgentias immediatè nomine Dei, potest ex causa justa relaxare pœnitentias injunctas, Sylvest. *verb. Indulgentia n.* 23. Nam Ecclesia potest concedere indulgentiam, quæ relaxet, & remittat extra sacramentum reatum pœnæ temporalis apud Deum, non solùm post pœnitentiam in sacramento impositam, sed etiam antea. Prior pars est Suarii suprà *disp.* 50. *sect.* 2. *n.* 2. quam censet certam de fide post D. Thomam *dist.* 10. *quæst.* 1. *art.* 3. Sotus *dist.* 21. *quæst.* 1. *art.* 1. *&* 2. nititurque in testimonio Christi Domini, *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlo.* Posterior pars est ejusdem, quam putat esse certam, & quia Christus Dominus dum dixit eadem verba, *quodcumque solveris*, &c. non arctavit potestatem ad reatum pœnæ, pro qua sacramentalis pœnitentia fuit injuncta: ideo nec nos arctare debemus contra vim verborum, quæ generaliter prolata, generaliter debent intelligi, *l. in fraudem* & *ibi* Baldus, *ff. de testamento militis*, Afflict. *decis.* 319. *n.* 3. Surd. *decis.* 622. *n.* 1. *& cons.* 271. *n.* 28. Franc Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 2. *c.* 6. *n.* 70. Aloys. Ricc. *dec. Curiæ* 286. *n.* 5. *part.* 2. *& in praxi rerum for. Eccl. dec.* 419. *n.* 1. *& dec.* 605. *numer.* 2. *in* 1. *editione*, *& resol.* 356. *&* 529. *in* 2 *editione.*

Ad hæc limita, per indulgentias non remitti pœnam impositam in foro exteriori Ecclesiasticam, quamvis per Ecclesiasticam pœnam homo etiam satisfaciat, si sponte eam accipiat, & patienter sustineat in statu gratiæ, & tanta esse poterit, ut in foro sacramentali Confessarius nullam aliam injungat pœnitenti, contentus pœnitentia injuncta eidem in foro Ecclesiastico. Quare potestas concedendi indulgentias, & relaxandi pœnitentias publicas in foro externo per canones taxatas, vel arbitrio judicum injunctas, non est eadem, sed inter se diversæ, & per diversas actiones suos effectus operantur. Ratio autem hujus differentiæ inter utrasque pœnitentias injunctas in foro externo, & in sacramentali, ea esse potest, quia impositæ in foro externo tendunt ad satisfactionem Ecclesiæ; non autem ad relaxandas pœnas in igne purgante solvendas: at verò pœnitentia sacramentalis per se primò, & principaliter injungitur ad satisfaciendum Deo, & ad tollendum, seu minuendum saltem Purgatorii pœnas; & ideo per indulgentias illæ remittuntur; illæ verò minime: atque ita quando conceduntur indulgentiæ à Summo Pontifice, valent ad remissionem cujuscumque pœnæ pro quantitate concessionis, & extenduntur ad pœnas etiam peccatorum, quando sunt de injunctis pœnitentiis, etiamsi pro illis peccatis non dum pœnitentia est injuncta, ita D. Thomas *dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 3. ubi simpliciter vult indulgentias prodesse ad remissionem pœnarum, sive pœnitentiæ sint injunctæ, sive non, sequitur Thomas Elysius *in Clypeo piorum Catholicorum, quæst.* 44. *art.* 7. Medina *disp.* 4. *de indulgentiis, c.* 14. & alii quibus accedit Suarius *dict. disput.* 50. *sect.* 5. *n.* 14. *versic. dico tertio*, nam ad hæc omnia datur potestas Ecclesiæ à Christo Domino.

Non est tamen in Ecclesia potestas ad remissionem culpæ mortalis per indulgentias: nam indulgentiæ remissionem duntaxat pœnarum temporalium valere censentur; quia peccatum mortale non remittitur absque infusione gratiæ sanctificantis: sed gratia justificans per solam justificationem, seu remissionem aliquam nequit infundi extra Sacramentum, Suar. *disp.* 50. *de effectu indulgentiarum, sect.* 1. *num.* 2. *vers. dicendum est.* Primò, ubi addit non esse dubium, si de potentia absoluta sermo sit, posse Christum Dominum facere facultatem suo Vicario remittendi etiam mortalia per simplicem concessioné veniæ extra Sacramentum, data ex parte peccatoris sola attritione, Ægidius Belan. idem tradit *disp.* 12. *de indulgentiis*

gentiis dub. 3. n. 14. non valere scilicet indulgentias ad remissionem peccati mortalis, ex eo quòd post Baptismum nemo justificatur sine contritione, aut attritione conjuncta cum actuali susceptione Sacramenti, juxta quod traditur à Concilio Trident. *sess. 14. c. 4.* Nam eo ipso quòd aliquis est contritus, aut attritus recepit sacramentum Pœnitentiæ absque ullis indulgentiis, remittuntur illi peccata. Ex quo sequitur hunc effectum remittendi peccata mortalia non posse fieri per indulgentias, neque per illas remitti peccatum veniale; eo quia hoc in hac vita non remittitur sine infusione gratiæ, Suar. suprà *disp. 11. sect. 2. num.* 20. Ægidius *disp. 2. de effectu pœnitentiæ dub. 16. num. 133. & de indulgentiis disp. 12. dub. 3. num.* 14.

7 Sexta dubitatio quænam requirantur, ut indulgentiæ sint validæ? Ratio dubitandi, quia indulgentiæ si concedantur absque ulla causa, nullius sunt momenti, & nihil operantur, ut est communis opinio, teste Suario *disp. 54. sect. 2.* Navarr. *de Jubilæo notabil.* 15. argumento voti, & juramenti, quorum relaxatio sine justa causa facta est nulla. Nam de voto, quòd sit nulla ejus relaxatio, vult glossa singularis *c. non est, de voto*, & de juramento gloss. *in cap. quanto, de jurejurando*, ibi, *nisi subsit justa causa dispensandi.* Unde absque causa est irrita dispensatio cujuscumque etiam Summi Pontificis in voto, vel juramento concessa, Sanchez *de matrimonio l. 8. disp. 17. n. 3.* Fr. Emman. *q. regul. t. 3. q. 46. art. 5.* Valer. Reginal. *in praxi fori pœnitent. l. 18. n. 341.* Suar. *de Religione, t. 2. l. 2. de juram. promiss. c. 41. n. 14.* & Tiraquel. *de pœnis temper. in præfatione n. 48.* igitur indulgentiæ sine causa concessæ non valent, Henriquez *de indulgentiis, l. 7. c. 14. n. 3.* juvat Ægidius *de indulgentiis, disp. 12. dub. 6. n. 30.* ubi ait nullas indulgentias concedi sine dispensatione thesauri Ecclesiastici: atqui dispensatio facta sine causa non à Domino, sed à puro dispensatore, est invalida: igitur concessio indulgentiarum sine causa justa facta erit invalida.

Confirmatur, quia causa debet esse proportionata, ut volunt Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 20. p. 4. in principio*, Petrus Soto *lect. 2. de indulgentiis*, & Sotus *in 4. dist. 21. quæst. 1. art. 2. conclus. 1.* & Cajetan. *de indulgentiis, c.* 8. Unde sequitur quando causa tantùm est proportionata indulgentiis unius anni, & conceduntur indulgentiæ decem annorum, esse invalidas indulgentias concessas pro novem annis, & valere tantùm pro uno anno: quoniam utile per inutile non vitiatur in separabilibus, & in his, quæ sunt divisibilia. *l. certi condictio*, §. 1. *ff. si certum petatur l. 1. §. similiter l. 4. §. si is qui duplam. ff. de verbor. obligationibus*, Bartol. *in l. Græcè*, §. 1. *ff. de fidejussoribus.* Covarr. *l. 2. var. c. 16. n. 5. vers. non obstat*, & Caldas Pereira *quæst. forens. cons. 33. n. 47. & de empt. cap. 32. num.* 36. Cùm ergo anni sint separabiles, & indulgentiæ debeant habere causam proportionatam, corruunt si concedantur ultra causam, & esse ipso jure nullas, quoad excessum. *l. sancimus. C. de donat.* Soar. *d. disp. 55. sect. 3. n.* 11. Sanctarel. *in tract. de Jubilæo, c. 3. dubio 2. lit. G.*

Idem dicendum est de Episcopis concedentibus indulgentias ultra numerum dierum sibi præscriptum, quia quoad excessum, indulgentiæ non tenent, Azor. *instit. moral. part. 2. l. 3. c. 55. quæst. 6.* Bonacin. *de Sacramentis, disp. 6. quæst. 1. puncto 3. n. 4.* Jul. Lavor. *de Jubilæo, & indulgentiis, part. 2. c. 11. n. 41.* Valer. Reginald. *in praxi fori, pœnit. l. 7. n. 120.* per textum *in cap. final. de pœnit. & remiss. lib. 6.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastico, dec. 117. n. 5. in 1. edit. & resol. 102. n. 5. in 2. editione*, & alii, quos referens sequitur Barb. *in c. cùm ex eo 14. de pœnit. & remiss. n. 6. & de offic. & potest. Episcopi, alleg. 88. n. 22.*

Porrò causæ debent esse piæ, & ordinatæ ad honorem Dei, & exaltationem fidei, Franc. Leo *cap. 7. n.* 20. quæ sunt spectandæ ex fine, propter quem conceduntur, scilicet ob promotionem, ad cultum Dei, vel Sanctorum, ad propagationem fidei, vel ad conversionem Gentilium, vel reductionem hæreticorum, Suar. *de indulgentiis, disp. 54. sect. 1. n. 2.* Ægidius *disp. 12. dub. 6. n. 30. & 31.* & alii, quos referens sequitur Illustrissimus, & Sapientissimus Hispaniarum primas *in explicatione Jubilæi, c. 2.*

Aliqui tamen putant dispensationem Indulgentiarum factam ab eo, qui habet potestatem, valere, etiamsi fiat sine causa proportionata; exigi tamen causam, ut concedens non peccet, ita Paludan. *in 4. distinct.* 20. Durandus *ibidem, quæst.* 4. Anton. *1. p. tit.* 10. Turrecrem. *in c. si quis aliquando. §. item in Levit. de pœnitent. dist. 1. n.* 22. Tabien. *verb. indulgentia, §.* 10. & Medin. *de indulgentiis, disp. 9. c. 43. ad sextum.* Contrà verò alii docent quando generalem Papa confert indulgentiam etiam ex magna causa, à nemine illam acquiri; nisi secundùm facultatem, proportionem, & dispositionem propriam, Richard. *dist.* 29. Gabriel *in canone Missæ, lectione* 57. Gerson. *2. p. de indulgent. Alphab. 25. litera* 23. Sotus *in 4. dist. 21. quæst. 2. art. 2. concl.* 4. quæ secunda sententia procedit, quando in concessione aliquid indeterminatum Pontifex præscribit, putà, ut orationes unusquisque fundat juxta suam facultatem, & devotionem, prout tradit Navarr. *in d. §. in Levit. notab. 15. n.* 17. & Cordub. *l. 5. quæst.* 29. Quòd si concedens præscribit aliquod opus certum, efficiens illud integrè, totum effectum indulgentiæ consequitur, D. Thomas *in additionibus ad 3. partem, quæst. 25. art. 2. in corpore, & ad quartum*, Cajetan. *tom. 1. tract. 9. quæst.* 2. & Cordubens. *quæst. 2. opposit.* 4. quæ opinio est communior. Nam quæcumque causa causa indulgentiarum, dummodo pia sit, eo ipso quòd in concessione exprimitur, semper censetur rationabilis, nisi error manifestus appareat, etiamsi secundùm se considerata non videatur talis. Non enim exigitur causa æquiparans, sed sufficit, quòd sit sufficiens, Navarr. *in d. 5. in Levit. notabil. 15. num.* 8.

Septima dubitatio, ut indulgentia obtineatur, requiritur duplex dispositio, interna; & externa. 8
Interior est, per quam homo exuitur à peccato mortali; putà per contritionem, quæ est omnino necessaria in tempore, quo percipienda est indulgentia. Non enim remittitur pœna nisi exterminetur culpa, cùm Deus non auferat reatum pœnæ absque decoro justitiæ, quòd si perseverante culpa remitteretur pœna, esset ablatus pœnæ reatus absque decoro justitiæ: quoniam adhuc persisteret culpæ dedecus, & ita esset aliquid inordinatum, quod sapientia divina non patitur, Graff. *lib. 4. decis. cap. 15. num. 51. vers. secundò requiritur*, ubi ait requiri in recipiente indulgentias, ut sit in statu charitatis, id est, ut si verè pœnitens.

An verò requiratur confessio, quæ est dispositio externa ad effectum indulgentiæ? Responde non esse necessariam, quia non requiritur ad gratiam, & remissionem culpæ obtinendam, & ad lucrandam Indulgentiam, satis est status gratiæ, per quem jam est culpa remissa, & peccator jam est capax remissionis pœnæ: igitur confessio per se actualis non est necessaria dispositio. Probatur, quia ex usu videmus concedi sæpissimè indulgentias omnibus verè contritis, & aliquando sub disjunctione conceduntur contritis, aut confessis: atque ita regulariter non est necessaria confessio actualis, quando in tenore indulgentiæ confessio non postulatur, Paludan. *in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 2.* Abbas *in cap. omnis utriusque sexus, de pœnitent. & remiss. n.* 21. Cardin.

in

in Clement. 1. *de relig. & vener. Sanctorum*, Navar. *in comment. de jubil. notab.* 18. *n.* 11. Suar. *suprà disp.* 52. *sect.* 3. *n.* 1. Francisc. Leo *de indulgentiis, cap.* 7. *n.* 26. *vers. secundo*, Sà *in summa, verb. indulgentia, num* 3. & alii. Secus quando in forma indulgentiæ exigitur confessio in hunc modum: Indulgentiam omnium peccatorum, de quibus verè fuerit confessus, & contritus, consequetur. Tum enim sive confiteatur pro consequenda indulgentia, sive non illorum tamen peccatorum comparabit remissionem, quæ aliquando fuerit integrè confessus, ita Gabriel *in* 4. *distinct.* 45. *quæst.* 3. *art.* 3. & Cordub. *de indulgentiis, quæst.* 27. *proposit.* 3.

Quòd si concedatur indulgentia hac forma: Concedimus omnibus verè pœnitentibus, & confessis, necessariò prærequiritur actualis confessio ad indulgentiam consequendam. Durandus *in* 4. *dist.* 20. *q.* 4. Sylvest. *verb. indulgentia, quæst.* 8. Nihilominus D. Antonin. 1. *part. tit.* 10. *cap.* 3. §. *Quinto*, & Supplem. Gabriel *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 3. *art.* 3. *dub.* 1. dicunt sufficere, si debito tempore anni fiat confessio, dummodo habeatur contritio cum proposito confitendi debito tempore; eo quia in illis verbis non dicitur expressè, quòd fiat tunc confessio, sed generatim conceditur omnibus verè pœnitentibus, & confessis, hoc est, debito tempore, quia verba generalia cujuscumque privilegii explicanda sunt, cum non sunt clara secundùm jus commune, *c. cum dilectus, de consuetudine*, & secundùm intentionem proferentis, *l. si quis intentione, ff. de judiciis.*

Mihi tamen magis placet opinio dicentium, necessariò præmitendam esse ad indulgentiam lucrandam actualem confessionem in hoc casu; quamvis opposita sit probabilis, ex eo, quia Pontifex per illa verba non videtur exigere confessionem, tanquam opus necessarium in individuo ad lucrandam indulgentiam: sicut exigitur eleemosyna, aut jejunium, sed solùm, ut aliquis fiat capax indulgentiæ, Suar. *supra sect.* 3. *num.* 3. quam partem etiam ut probabilem tenet Ægidius *de indulgentiis, dubitatione* 12. *dubio* 7. *num.* 38. *vers. dubitant etiam auctores.* Sed verius est non solùm, sed etiam securius prærequiri actualem confessionem, quando conceditur indulgentia sub hac forma contritis, & confessis: tunc enim conscius sibi peccati mortalis tenetur actualiter de mortali confiteri. Adrianus *in* 4. *de indulgentiis*, & Cajetanus *suprà cap.* 20. Francisc. Leo *sup. à c.* 7. *n.* 26.

Quòd si quis non habeat conscientiam peccati mortalis, & exigitur confessio, duplex est opinio. Prima negat præmittendam confessionem, Suar. *de pœnit. disp.* 53. *sect.* 3. *num.* 5. *& sequent.* Henriquez *suprà lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 3. Villalob. *in summa, tract.* 26. *in summa, difficult.* 24. *nu.* 11. Ægidius *de Sacramentis, disp.* 12. *dub.* 7. *nu.* 38. *vers. nota quando*, quæ opinio est vera quando exigitur tanquam dispositio ad lucrandam indulgentiam, tunc enim si quis non est conscius alicujus peccati mortalis post præteritam confessionem, non exigitur necessariò confessio, nec nova contritio, venialia enim non sunt materia necessaria.

Secunda affirmat confessionem esse necessariam, quando indulgentias conceditur sub illa forma: verè pœnitentibus, & confessis, quæ sententia est verissima, quando confessio exigitur tanquam opus, aut pars operis; pro quo indulgentia conceditur, tunc enim debent venialia confiteri à volente consequi indulgentiam, & exequi opus injunctum. Sotus *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 3. *col.* 5. Villalob. *d. num.* 11. Sanchez *lib.* 8. *de matrimi disp.* 15. *numer.* 19. Vega *in summa* 2. *p. verb. indulgentias, cap.* 7. *casu* 13. Francisc. Leo *in suo thesauro fori Eccles. p.* 1. *cap.* 7. *num.* 27. Ratio, quia sicut Pontifex obligat senes, & pueros ad jejunium ad lucrandum Jubilæum, sic etiam potest obligare ad confessionem venialium, non quidem faciendo illa materiam necessariam confessionis; sed injungendo confessionem venialium, ut injungit alia opera supererogationis, quia materiam, vel formam Sacramentorum instituere ad Deum pertinet cujus est instituere Sacramentum, id est, ad Christum, Rutilius Bensonius *de anno Jubilæi, l.* 5. *dub.* 6. *post medium*, cum aliis.

Nec obest communis sententia Theologorum per sacramentalia, quæ Ecclesia potestate sibi divinitus data potest instituere, tolli culpas veniales, nisi obex ponatur, ut vult D. Thomas *part.* 3. *quæst.* 87. *art.* 3. Sotus *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 2. *art.* 3. Corduben. *lib.* 5. *quæstionarii, quæst.* 21. *corol.* 3. *in* 3. *propositione*, Palud. *dist.* 16. *quæst.* 1. *art.* 4. *conclus.* 4. Sylvest. *verb. aqua benedicta* §. 1. Petrus Sotus *tit. de pœnitentia, lect.* 18. & alii communiter, quia ex hoc non sequitur non posse injungi confessionem venialium a Summo Pontifice ad lucrandam indulgentiam, sicut injungit visitare tot Ecclesias, aut Altaria, & jejunia trium dierum ad consequendum Jubilæum, quæ si non adimpleantur integrè, Jubilæus non acquiritur, Navarr. *de indulgentiis, notab.* 19. *n.* 2. *& sequent.* Suar. *de pœnit. disp.* 52. *sect.* 6. *n.* 4. Henriquez *de indulgentiis lib.* 7. *cap.* 10. *n.* 3. Villalob. *in summ tract.* 26. *diffic.* 14. *n.* 1. *versic. advierto*, & Ægidius *de Sacramentis, disp.* 12. *dub.* 7. *n.* 58. ubi volunt nec totum, nec partem Jubilæi consequi, qui omnia in Jubilæo contenta non adimplevit plene, nec integrè: atque ita confessio de venialibus est facienda, quando confessio exigitur.

9 Requiritur etiam in eo, qui vult consequi indulgentias, dispositio sufficiens, hoc est, ut sit verè pœnitens, & in statu charitatis, & dispositus. Graffis *d. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 51. Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici* 1. *part. de indulgent. cap.* 7. *nu.* 24. argumento subjecti formam aliquam in se recipientis, quando ad illam præviis dispositionibus est bene præparatum; nam indulgentia non facit de attrito contritum, etiamsi sit plenissima, Navarr. *de Jubilæo notabil.* 10. *n.* 19. *& notab.* 23. *num.* 2. *&* 7. Cordub. *quæst.* 7. *art.* 1. Prodest enim indulgentia tantùm amicis Dei, juxta illud *Sapient.* 7. ibi, *Infinitus thesaurus est omnibus, quo qui usi sunt, participes sunt amicitiæ Dei.* Ex quibus verbis, nemo fit amicus Dei per indulgentiam: sed jam factus per eam citiùs consummatur, quia per illam tunc impedimenta removentur quæ homines à consummata Dei amicitia, ut Rutilius suprà *lib.* 4. *de anno Jubilæi, c.* 6. *in principio*, ait solent retrahere.

10 Octava dubitatio, qui sint capaces lucrandi, & concedendi indulgentias? Quoad primam partem, occurrit difficultas de Catechumenis, qui Ecclesiasticis constitutionibus non ligantur, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 28. *quæst.* 3. Menoch. *de arbitrar. casu* 29. *n.* 17. *& sequent.* Stephanus de Gaeta *in repetit capitis, ad limina*, §. 1. *num.* 205. 30. *quæst* 1. Marius Alterius *de censuris tom.* 1. *l.* 5. *cap.* 2. *lit. D. vers. sequitur sextò, pag.* 461. & Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib* 1. *c.* 12. *num.* 14. *in fine.* Item Catechumeni non tenentur satisfacere præcepto *cap. omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* ut ait idem Stephan. de Gaeta *dict.* §. 5. *n.* 209.

Quin etiam Catechumeni non ligantur excommunicationibus, Navarr. *in manuali c.* 17. *n.* 13. Ugolin. *de censuris tab.* 17. §. 5. *n.* 3. & de censuris Pontifici reservatis *part.* 1. *c.* 9. *n.* 3. & Marius Alterius *eodem titulo tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 398. *lit. A.* Non enim Catechumeni sunt fideles, D. Chrysostom. *in Joann. homil.* 24. & Gregorius Nazianzen. *in oratione in S. Laurentium*, dicentes Catechumenos esse alienos à fideli, nec posse vocari fideles.

Confir-

Confirmatur ex tradis à Symancha *de Catholic. institut. tit. 31. de haret. n. 6.* & Farinac. *de hæresi q. 117. n. 31.* & Anton. Ricciul. *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. l. 3. c. 4. n. 28.* dicentibus Catechumenum ad priorem sectam revertentem non posse damnari pœna Apostasiæ; ex ea ratione, quia propriè non sunt subditi Ecclesiæ, nec possunt gaudere suffragiis Ecclesiæ, quæ pro congregatione fidelium tantùm fiunt, cui corporaliter non utitur, nec aggregatur, nisi qui baptismalem suscipit characterem, D. Thomas 3. *part. quæst. 63. art. 3. & in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 3. quæstiuncula 3.* neque participant fructum, qui ex Missarum Sacrificiis ex opere operato emanant, teste eodem D. Thoma 3. *part. quæst. 79. art. 7. ad 2.* & D. Augustin. *l. 1. de anima, & ejus origine, cap. 9. & lib. 3. cap. 2.*

Ex quibus sequitur: quamvis Navarr. §. *in Levitico notab. 30. n. 13. & notab. 31. n. 47. & notab. 32. n. 9.* & Henriquez *lib. 7. cap. 18. n. 3.* fateantur Catechumenis indulgentias prodesse, probabilius esse non prodesse, eo quòd nulla est jurisdictio Ecclesiæ in Catechumenos, ita Suar. *tom. 4. in 3. part. disp. 53. sect. 4. n. 8.* Sanchez *in præcepta Decalog. lib. 4. c. 37. num. 37.* Augustinus de Ancona *de potestate Ecclesiæ quæst. 33. art. 2.* & Anton. Ricciul. *d. l. 3. c. 6. per totum.* Ratio, quia Catechumeni ante Baptismum in re susceptum, etiamsi in gratia, & charitate existant, non sunt capaces indulgentiarum, quæ conceduntur per modum absolutionis, seu de pœnitentiis injunctis; quoniam cùm non sint capaces aliorum sacramentorum, similiter non sunt participes eorum, quæ ab illis sacramentis, vel saltem à clavibus dependent. Est enim Baptismus janua omnium sacramentorum, ita ut alia sacramenta invalidè suscipiantur, nondum suscepto Baptismo, *cap. veniens, de presbytero non baptizato*, ibi, *ut cùm baptismus sit fundamentum omnium sacramentorum.* Cùm igitur indulgentiæ sint effectus clavium, & aliquo modo saltem per extensionem competant foro pœnitentiæ, ut vult Sotus *in 4. dist. 21. q. 1. art. 2.* post Magistrum *ibid.* qui est impotens ad sacramentum Pœnitentiæ recipiendum, est etiam impotens ad lucrandas indulgentias; quæ nequeunt communicari, nisi membris Ecclesiæ, quales non sunt Catechumeni ante Baptismi susceptionem: & ideo privantur beneficiis, & suffragiis Ecclesiæ, cùm adhuc non sint membra illius, & ex consequenti, absolutè loquendo, non sunt capaces indulgentiarum, quæ per modum absolutionis applicantur, Augustin. de Ancona suprà *q. 32. art. 3. & q. 33. art. 1. 2. & 3.*

Quid de Catechumenis, si Eucharistiam suscipiant, & de decedentibus in gratia, & in charitate? Responde receptionem Eucharistiæ illis prodesse, si bona fide putent, se baptizatos, gloss. *in cap. de hoc, dist. 32.* sed verius est non prodesse, ut docet D. Thomas 3. *part. quæst. 68. art. 6. ad 1.* ubi Cajetan. & alii, & colligitur ex Augustin. *tract. 11. & 96. in Joannem, & l. 2. de peccat. merit. cap. 20.* cùm non sint partes, nec membra Ecclesiæ, ut sentit D. Thomas 2. 2. *q. 1. art. 9. & 3.* Turrecremat. *in summa l. 1. c. 8. ad 8. argument.* & Canus *l. 4. de locis cap. 2. vers. at Papa.* Si autem decedant in charitate, & gratia ante actualem susceptionem Baptismi, & pœnas exolvendas non habeant, statim ad beatitudinem æternam evolabunt, ita Innocentius Tertius *in c. Apostolicam, de Presbytero non baptizato*, quod intellige, si baptizati sint Baptismo flaminis, qui nihil aliud est, quàm perfecta conversio interna ad Deum, contritionem, & charitatem, & desiderium Baptismi continens; quod etiam habetur *in c. debitum, de Baptismo*, ubi dicitur Judæum, qui se ipsum in articulo mortis baptizavit, & sine ullo alio sacramento vita migravit, statim in cœlestem patriam evolasse, non ratione Baptismi actualis, quia nemo potest se ipsum baptizare; sed quia per sacramentum in voto susceptum sine aquæ Baptismo in re salvatus est. Consonat Concilium Tridentinum *sess. 7. c. 4.* D. Augustin. *in l. 4. de Baptismo contra Donatistas, c. 22. & de consecratione dist. 4. c. Baptismi vicem*; ubi habetur Baptismum invisibiliter perfici, quando mysterium Baptismi non contemptus Religionis, sed articulus necessitatis excludit. Creditur enim habere contritionem cum proposito Baptismi, Henriquez *in summa l. 2. c. 3. §. 4. in principio*, & Ægidius *de sacramentis, & censuris tom. 1. q. 68. art. 2. n. 31.* dicentes voluisse Christum Dominum, ut quando adultus propter impotentiam, vel ob aliam causam non potest Baptismum suscipere in re, salutem consequatur per Baptismum in voto, hoc est, per actum positivum contritionis, aut dilectionis Dei, vel martyrii.

Nec obstat *Catechumenum, dist. 4. de consecratione*, ubi dicitur nullum Catechumenum, quamvis in bonis operibus deffunctum, vitam habere credendum est, excepto martyrio. Ex quo patet martyrii sacramenti perfectionem complere, D. Thomas *in 3. part. quæst. 66. art. 11. & 12.* Nam ad dictum cap. *Cathechumenum* Turrecrem. respondet ibi sermonem esse de Catechumeno non habente Baptismum, nec in re, nec in voto, aut de illo, qui fuit in mora percipiendi Baptismum, & noluit cùm posset, relinquens in futurum susceptionem illius: is enim si morte præventus non recipiat, præsumitur non salvari.

Porrò si Catechumenus in gratia moriatur, & habeat pœnas peccatorum exolvendas in Purgatorio, nunquid poterit gaudere indulgentiis, quæ mortuis per modum suffragii conceduntur? Negat August. de Ancona *l. de potestate Ecclesiæ, quæst. 32. art. 3. q. 33. art. 1. 2. & 3.* posse applicari indulgentias non baptizatis. Oppositum tamen dicendum videtur, posse scilicet applicari ab Ecclesia indulgentias per modum solutionis, & suffragii Catechumenis justis, non solùm dum sunt in humanis, sed etiam in Purgatorio. Probatur ex oratione Ecclesiæ in die Parasceves pro catechumenis: unde à communicatione justorum tam privata, quàm communi, debent non excludi, & suo modo orationum etiam publicarum, & suffragiorum Ecclesiæ capaces sunt, Henriquez *lib. 2. de baptismo c. 20. §. 2. versic. indulgentiæ*, dicens, indulgentias, quæ per claves Ecclesiæ applicantur, videri prodesse catechumenis per modum suffragii; non tamen applicari de justitia per modum absolutionis; eo quòd Ecclesiæ clavis limitatur, & coarctatur circa solos baptizatos, ut eos salvat per sacramentum Pœnitentiæ, aut per indulgentias quæ per modum absolutionis applicantur. Juvat Augustinus *de Eccles. dogmat. c. 3. & in Epistol. 107. ad Vital.* ubi vult ex Apostolorum traditione orationes posse fieri pro catechumenis. Quinimo Sacerdos potest applicare portionem suæ satisfactionis catechumenis, quæ sibi contingit in Missa ex opere operantis, Rutil. Benzon. *de anno Jubilæi lib. 5. dub. 28. ad finem*, post Henriquez *de indulgentiis lib. 7. cap. 18. §. 3. versic. indulgentia*, videtur prodesse etiam catechumenis: quoniam sunt membra viva Christi, & vocantur Christiani, non quidem numero, sed merito concluditque offerri posse pro illis Missæ, & suffragia Ecclesiæ, quæ proderunt illis ex opere operantis; quo etiam modo applicari possunt indulgentiæ non per modum absolutionis tanquam subditis Ecclesiæ, sed per modum suffragii, lege Henriquez. *lib. de Missa c. 15.* ubi de hac re; non tamen possunt catechumeni decedentes in Ecclesia, vel Cœmeterio Christianorum sepeliri, etiamsi in gratia, & cum voto decedant, sed prope Ecclesiam, vel cœmeterium humandi sunt. Vide etiam hac de re

re Suarium *tom. 4. in 3. partem de suffragiis disp.* 48. *sect. 6. n. 9. vers. Tertio ex dictis.*

Quid de excommunicatis, an possint concedere indulgentias? Responsio sit, Episcopum excommunicatum, denunciatum, aut vitandum non posse, quoniam caret usu jurisdictionis, & ideo omnis actus ad jurisdictionem pertinens est nullus, *c. tanta, de excess. Prælat.* & gloss. *verb. irritas, & inanes, ibi, conferre non potest.* Azor. *instit. moral. part. 2. l. 3. c.* 55. *quæs.* 7. Bonacin. *de censuris disp. 2. quæst. 2. punct.* 7. sicut non potest conferre beneficia, Covarr. *in c. Alma mater part. 1. §. 7. n. 9.* Anton. Ricciul. *in tract. de jure person. extra gremium Ecclesiæ existen. l. 4. c. 3. n. 1.* Barbos. *d. allegat.* 88. *n.* 12.

11 Nona dubitatio, an indulgentias possit inferior Episcopo jure, vel consuetudine concedere? Responsio sit negativa, ex *c. accedentibus, de excessibus Prælatorum*, ubi loquitur de Prælatis non habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem, quales sunt Prælati locales, ut Curati, Priores, Guardiani, qui non habent ex officio potestatem ordinariam tributam jure divino ad concedendas indulgentias; eo quòd hæc potestas competit habenti dignitatem, & jurisdictio-
12 nem verè Episcopalem. Et quamvis Fr. Emman. *quæst. regular. tom. 2. quæst. 86. art. 1. in versic. sesecundò dico*, tradat Provinciales Religionum, & Generales habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, posse concedere indulgentias jure proprio: oppositum est verius, & omnino certum, Henriq. *dict. l. 7. c. 31. §. 5.* Bonocin. *de Sacramentis disp. 6. quæst. 1. punct. 3. n.* 18. Barbos. *in dict. c. accedentibus, n. 4. & allegat.* 88. *n.* 19. sequitur Sanctarel. *in tract. de Jubilæo, c. 3. dub. 2. lit. E.* & est communis eorum, qui docent regulariter nullum Episcopo inferiorem concedere posse indulgentias, quos referens sequitur Erasm. à Cochier *de jurisdictione Ordinarii in exemptos part. 4. quæst.* 58. *n.* 1. Bellarm. *de indulgentiis l. 1. c. 11. quæst. 3.* & Azor. *instit. moral. part. 2. l. 3. c. 55. quæs.* 3. juvant tradita à Suario *de indulgentiis disp. 55. sect. 5. n.* 1. dicens jure ordinario, seu ex vi sui officii, nec Provinciales, nec Generales habere potestatem concedendi indulgentias.

An autem ex consuetudine possit inferior Episcopo concedere indulgentias? Innuit Suarius *supra sect. 4. n. 4. vers. nihilominus*, & expresse Henriquez *dict. c. 31. §. 4.* quem sequitur Barbos. *supra allegat.* 88. *n. 18. vers. quamvis sit Cardinalis*; tunc enim integrum erit illi dare indulgentias, quamvis non sit Presbyter, Pavin. *de potest. Cap. Sede vacante in 4. quæst. principal, in principio*, & Augustinus de Ancona *in tractatu de Ecclesia potestate quæst. 29. art.* 8. Quare ex consuetudine, & praxi concedi possunt indulgentiæ: nam consuetudo dat, seu potiùs arguit datam jurisdictionem, Navarr. *notab. 31. n.* 7. Sylvest. *verb. indulgentia §. 5. vers. 2.* Cordub. *de indulgentiis quæst. 12. conclus.* Non desunt tamen, qui negant ex consuetudine etiam præscripta posse acquiri hanc jurisdictionem. Nihilomius Sotus *in 4. dist. 21. quæst. 1. art.* 4. limitat in consuetudine immemoriali, ex qua præsumitur privilegium à Papa concessum. At satis est in hoc jure spirituali consuetudo præscripta quadraginta annorum, Henriq. *in comment. lit. P. supra d. c. 31. §. 4.*

Decima dubitatio, an indulgentia quæratur saltem
13 in partem, quando opus injunctum non fit totum, sed fit pars aliqua; nimirum si non jejunatur integrè, vel pensum aliquarum orationum non perficitur; sed imperfectum relinquitur? Sunt qui dicant quando opus injunctum non expletur integrè, sed deficit ad complementum dies unus jejunii, aut non visitatur aliqua Ecclesia ex oblivione, vel ex inadvertentia; tamen lucrari indulgentiam, ita Fr. Manuel Rodric. *in summa verb. Jubilæo c. 183. n. 3. §. de 3. versic.* verdades *n.* 5. & Vega *in summa tom. 2. c. 7. verb. indulgentias, casu 21. per l. cùm hæres §. Stichus, ff. de statu liberis, l. final. C. de condit. insertis*, ubi dicitur, servus si manumittatur ea lege, ac conditione, ut serviat duobus annis, posse consequi libertatem, etiamsi absque culpa sua opus injunctum non perficiat plenè.

Nihilominus certum est nec partem indulgentiæ, nec totum acquiri, quado non expletur opus integrum, Navarr. *de indulgentiis notab. 19. n.* 2. Henriquez *l. 7. de indulgentiis c. 10. §. 3. vers. dum præscribuntur*, ubi ait præstari omnia opera necessarium esse, quòd si aliquid omittatur, etiam ex impotentia, vel ignorantia, nihil indulgentiæ lucrari, sequitur Suar. *de pœnitentia disp. 52. sect. 6. n. 4. vers. confirmatur*, Villalob. *in summa tract. 26. difficult. 14. n. 1.* & Ægidius *de sacramentis disp. 12. dub. 7. n.* 38. quia indulgentiæ intelligendæ sunt ut sonant. Paludan. *in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 1. §. quantum ad tertium*, Durandus *ibidem quæst.* 4. Emmanuel Sà *verb. indulgentia*, & Bellarm. *l. 1. de indulg. c. 13. vers Quarta quæstio.*

Undecima dubitatio, an magnæ indulgentiæ par- 14
vis de causis concedantur, & acquirantur? Responsio est affirmativa. Ratio, quia opus injunctum non est dispositio solùm necessaria ad indulgentiam ex parte subjecti, sed ex parte etiam causæ finalis, cujus gratia conceditur, qualis est promotio cultus Dei, vel Sanctorum, propagatio fidei, hostium Ecclesiæ subactitio, vel conversio, major Ecclesiæ Apostolicæ reverentia, & aliæ quævis causæ piæ, & quamvis concedantur indulgentiæ alicui magnæ communitati, & singularibus personis ejusdem habentibus imaginem, aut Rosarium benedictum, quoties talia opera vel talia fecerint tantis indulgentiis imparia, ut homines ad fidem, reverentiamque Sedis Apostolicæ, & ad frequentanda Sacramenta excitentur: nihilominus, etsi opera singulorum videantur esse parum efficacia, omnia tamen opera, quæ propter hanc occasionem fiunt simul sumpta plurimum valent, ut quilibet eam indulgentiam consequatur, dummodo efficiat opus injunctum, ut saltem aliis conjunctum finem propositum promoveat, Suar. *dict. disp. 52. sect. 4. n. 3. & duobus sequentib.* Ægidius *disp. 12. dub. 6. n. 33. & sequentib.* ubi subdit cum Suario suprà *sect. 4. n.* 3. posse Summum Pontificem concedere indulgentiam absque novo opere injuncto, propter bonum finem, quando ipsa concessio indulgentiæ est per se medium sufficiens ad eundem promovendum; item; ex rationabili causa, vel ex occasione absque onere aliquo imposito solent Pontifices, ut in festis solemnioribus, indulgentias etiam plenarias concedere, nullum opus novum injungendo, quod etiam faciunt Episcopi benedicendo omnes, qui præsentes adsunt, concedendo illis indulgentiam quadraginta annorum, Reginald. *de indulgent. n.* 134.

Duodecima dubitatio, an semper omnes lucrentur 15
indulgentias plenarias faciendo in statu gratiæ omnia opera præscripta? Negat Brulefer. *in 4 dist. 20. quæst. 9. in fine*, ex eo fundamento, quia potest contingere, ut habeant tot pœnas exolvendas, & tam parva animi alacritate, ac devotione opera exerceant, ut illorum utilitas ad illarum finem prosequendum non sufficiat tantum, quantum satis sit ad remittendum tot pœnas, sequitur Ægidius *disp. 12. dubio 7. n. 34. vers. sequitur tertio.* Probatur Ex *Extravag. Antiquorum, de pænitent.* ubi Bonifacius Octavus postquam in Anno Jubilæi plenissimas indulgentias dedisset, addidit hæc verba: *unusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ampliùs, & devotiùs frequentabit.* Ex
quibus verbis dici potest non lucrari plenarias om- 16
nino indulgentias, qui indevotè, & frigide opera injuncta

juncta exercuerint: atque ita ut plenariæ indulgentiæ acquirantur, oportet ut opera præscripta ferventer exequantur, & sic omnium pœnarum remissionem consequentur.

Juvat quod dicitur indulgentiam, quæ excludit proportionatam causam, valere quantum ad effectum proportionatum. Nam voluntas concedendi remissionem indulgentiæ conditionata est, nimirum sub conditione talis operis: atque ita si conditio non adimpletur, nihil operatur. Sed ex hoc videtur sequi dicendum tepidè facientem omnia opera præscripta, non lucrari indulgentiam plenariam ex defectu operantis sine devotione aliqua: quia respondetur illa opera sic facta valere ad aliquem effectum indulgentiarum, si voluntas concedentis velit opera cum tam exigua devotione facta acceptare, & de facto, juxta tradita à d. Brulefer. acceptat, non tamen, ut facientes indevotè opera præscripta plenarias semper indulgentias etiam legitimè concessas integrè consequantur.
17 Sicut non lucrantur indulgentias concessas ab Episcopo quando excedunt numerum taxatum, *in d. c. cùm ex eo, de pœnit. & remiss.* quamvis ex diverso capite hoc procedat, hoc est, ex defectu potestatis in Episcopo, qui non potest nisi certum numerum indulgentiarum concedere, & ideo quoad numerum præscriptum valet communicatio, non tamen quoad excessum, text. *in c. indulgentiæ, de pœnitent. in 6.* Aloys.Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici. decis.* 117.*n.*5.*in* 1. *edit. & resolut.* 102. *n.* 5. *in* 2. *edit.* Navarr. *de indulgentiis notab.* 31.*n.* 16. & Reginald. *de indulgentiis l.* 7. *n.* 120.

18 Decimatertia dubitatio, quid possit Episcopus erga mortuos, & exemptos? Responsio sit, non posse concedere indulgentias, nisi subditis suis, Navarr. *cons.* 18. *n.* 12. *vers. Decimosextò, de pœnit.* Ugolin. *part.* 2. *de offic. & potest. Episcopi c.* 41. §. 2. *vers. tertia quæstio*, ex D. Thoma *in* 4. *dist.* 21. & est communis; cùm ergo mortui non sint subditi, non potest Episcopus illis concedere indulgentias; nam à Sede Apostolica facultas data limitatur Episcopo, quoad subditos degentes in hac vita, Navarr. *notab.* 22.*n.* 4. Bellarmin. *de indulgentiis l.* 1. *c.* 11. & Suarius *de indulgentiis disp.* 55. *sect.* 3. *n.* 17. & ex consequenti non potest etiam concedere indulgentias subditis alienis, nisi Episcopi speciatim faciant facultatem subditis, ut ab alieno Episcopo indulgentias concessas recipiant, text. *in c. quod autem, de pœnit. & remiss.* Navarr. *de Jubilæo notab.* 31. *n.* 13. & Jul. Lavor. *de Jubilæo, & indulgentiis part.* 2. *c.* 11. *n.* 29. ubi *n.* 32. cum Navarro proximè citato monet, ut peregrinantes obtineant facultatem à propriis Episcopis ad lucrandas indulgentias ab Episcopis alienis; alioqui eas non consequentur: quinimo peregrini in alienis Diœcesibus indulgentias non recipient, nisi habeant à propriis Episcopis facultatem ad quærendas eas, si ibi faciant opera meritoria, quod intellige de indulgentiis ab Ordinariis inferioribus concessis Lavor. *dicto c.* 11. *n.* 36. & 37.

Juxta hanc doctrinam videtur dicendum exemptos immediatè Summo Pontifici subjectos non posse gaudere indulgentiis Episcoporum, quibus gaudent eorum subditi, ita Anton. de Rosel. *in tractat. de indulgentiis, n.* 321. Ugolin. *de offic. & potestat. Episcopi, part.* 2. *c.* 41. §. 2. *vers. secundò excipiuntur.* Nihilominus opositum est probabilius, indulgentias scilicet ab Episcopis datas posse exemptos lucrari. Nam inventa in favorem exemptorum non debent illis obesse, neque inventa in augmentum debent eos ab augmento retrahere, nec operari diminutionem, text. *in l. si ex toto, in principio, ff. de legat.* 1. *l. si à milite*, §. 1. *ff. de militari testamento*, *l. si Rufinus*, *C. eodem titulo*, Surdus *de alimentis*, *titul.* 8. *privileg.* 22. *n.* 4. & *decis.* 195. *n.* 5. Item favore concessa non retorquentur in odium, *l. nulla juris ratio* 24. *ff. de legibus*, *c. quod ob gratiam* 61. *de regul. jur. l.* 6. Mantica *de tacitis, & ambiguis convent. l.* 2. *titul.* 12. *n.* 27. & Joannes Petrus Moner. *tractat. de adoption. c.* 3. *n.* 142. & Thomas de Thomassetis *regul.* 143.

Ex quibus infertur posse Episcopum dare indulgentias exemptis, prout docent Ludovicus Bolognin. *tractat. de indulgentiis*, *n.* 63. Navarr. *notabil.* 31. *n.* 12. *vers. addo septimo*, & Bellarmin. *de indulgentiis. l.* 1. *c.* 11. *quæst.* 3. *versicul. quare cùm jam*, & ex consequenti possunt Episcopi juxta suam facultatem concedere Religiosis indulgentias, Paludan. *in* 4. *distinct.* 20. *quæst.* 4. *artic.* 4. Reginald. suprà 1. *p. fori pœnitent. l.* 7. *c.* 10. *n.* 119. & alii, quos referens sequitur Bonacin. *disp.* 6. *de indulgentiis, quæst.* 1. *punct.* 3. *n.* 15.

Ultima dubitatio, an Capitulum Sede vacante possit concedere indulgentias? Ratio dubitandi, 19
quia Capitulum succedit Episcopo in potestate jurisdictionis ordinariæ, proinde Sylvester *verb. Capitulum*, *n.* 10. affirmat; sequitur praxis Episcopalis *p.* 1. *verb. indulgentia*, *n.* 2. Azor. *instit. moral. p.* 2. *l.* 3. *c.* 55. *quæst.* 4. & antè *c.* 37. *quæst.* 9. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea*, *resolut.* 222. Oppositum est probabilius, quia non succedit Capitulum in potestate jurisdictionis extraordinariæ, saltem in iis, quæ sunt reservata dignitati Episcopali, Reginald. *suprà n.* 122. Suar. *de indulgentiis*, *disput.* 55. *sect.* 4. *n.* 5. dicentes hanc potestatem concedendi indulgentias esse reservatam dignitati Episcopali, in qua non succedit Capitulum, quamvis succedat in jurisdictione; quod etiam docuit Calderin. *in c. nostro, de pœnitent. & remiss.* quem Navarr. Cordubens. & alii sequuntur, quibus accedit Bonacin. *d. disputat.* 6. *de indulgent. quæst.* 1. *punct.* 3. *n.* 23. Non improbarem tamen, quod monet Quaranta *in somma Bullarii*, *verb. Capitulum Sede vacante*, *versic. undecimo quæro*, posse scilicet Capitulum hoc committere alicui Episcopo, qui suo nomine concederet indulgentias.

---

§. II.

Quas Indulgentias, & quantas possit concedere Episcopus?

EPITOME.

20 *Quando, & quibus temporibus possint Episcopi concedere indulgentias, & quanti temporis? Et quid de Archiepiscopis? ibid.*

21 *Episcopus an possit concedere facultatem Vicario Generali ad dandas indulgentias, & clericis simplicibus?*

22 *Episcopi plures dum consecrant Ecclesiam, an quilibet possit concedere annum indulgentiæ?*

23 *Episcopi indulgentiis possunt gaudere, quas aliis indulgent.*

24 *Episcopi an possint concedere indulgentias de pœnitentiis injunctis, & qualis sit hæc indulgentia, & quomodo intelligenda?*

PRimo ergo Episcopi in suis diœcesibus cōcedunt indulgentias tēporarias quadraginta dierum duntaxat in anniversario, vel alias; & tēpus unius anni in dedicatione

tione Ecclesiæ, text. *in c. cùm ex eo*, ibi: *quadraginta dies*, Navarr. *de indulgentiis, notabil.* 31. *n.* 3. Azor. *institut. moral. part.* 2. *l.* 3. *c.* 54. *quæs.* 6. Ugolin. *de potestate Episcopi, c.* 41. §. 1. *in principio* Suar. *tomo* 4. *disputat.* 55. *sect.* 3. *n.* 5. Sanctarel. *in tractat. de Jubilæo, c.* 2. *dubio* 2. *litera C.* & Bonacin. *de Sacramentis, disputat.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *n.* 2. *ad finem*, sed de hoc infrà *n.* 22.

Quæstionis est de Archiepiscopo, an extra suum Archiepiscopatum possit indulgentias concedere? Videtur concedere, Navarr. *notabil.* 31. *n.* 3. intra suum Archiespicopatum tantùm, sed *n.* 13. infrà meliùs respondet per Provinciam suam posse indulgentias concedere, ex text. *in c. nostro, de pœnitentiis & remissionibus*, quæ sententia est communis, Quaranta *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi auctoritas, versicul.* 31. Marcus Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapolit. c.* 70. *n.* 15. Bonacin. *de Sacrament. disputat.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *n.* 2. *versicul. observa*. Cordubens. *quæst.* 14. Henriquez *eodem tractatu, c.* 32. §. 1. ex ea ratione, quia quamvis Archiepiscopus non sit judex ordinarius omnium de Provincia, nec potest causas inter subditos illorum Episcoporum tractare, ut per Covarr. *de sponsalib. part.* 2. *c.* 8. §. 12. *n.* 12. & 40. *& practicar. c.* 9. *n.* 2. nec citra appellationis articulum partibus etiam consentientibus aliquid cognoscere valet, Mohed. *decis.* 5. *de appellat.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 989. exceptis quibusdam casibus tantùm in jure expressis, ut ait Marc. Anton. Genuens. *in praxi supra, c.* 70. *n.* 6. *versicul. septimo*, ut constat ex *c. pastoralis, verb. compellere nequit, & verb. exceptis quibusdam articulis, de officio judicis ordinarii*; nihilominus potest concedere indulgentias, ex glossa *in d. c. nostro*, in tota sua Provincia, cùm illa concessio sit actus voluntariæ jurisdictionis, Franciscus Leo *de indulgentiis, c.* 7. *n.* 18. Suar. *tom.* 4. *disput.* 49. *sect.* 3. *n.* 9. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut.* 306. *n.* 5. Addit tamen Henriquez supra *dict. c.* 32. §. 1. quòd si Archiepiscopus indulgentiam quadraginta dierum in perpetuum communicet, nihil amplius posse concedere ejus successorem pro eadem causa; censentur enim ambo unus, & idem Prælatus: poterit tamen Archiepiscopus successor ex commissione Romani Pontificis, dum visitat Provinciam suffraganeorum dare 80. dies ultra quadraginta concessos ab Episcopo, quia totidem potest Archiespicopus in sua Diœcesi concedere, Barbos. *d. alleg.* 88. *n.* 16. *ad finem*, ex Henriq. *supra*.

21 Secundò, an Episcopus possit concedere Vicario suo generali facultatem dandi indulgentias? Responsio est affirmativa, quia hæc potestas competit Episcopo jure ordinario, & quæ ita competunt, possunt aliis delegari, nisi detur prohibitio in contrarium. Quare non solùm Vicario, sed etiam clericis poterit hanc facultatem committere, Navarr. *de Jubilæo notab.* 31. *n.* 6. Azor. *instit. moral. part.* 2. *l.* 3. *c.* 43. *quæs.* 13. Valent. *tom.* 4. *disput.* 7. *quæst.* 20. *punct.* 3. Sa *verb. indulgentia n.* 16. Suar. *disput.* 55. *sect.* 6. *n.* 8. Bellarm. *de indulgent. l.* 1. *c.* 11. Ugolin. *de potest. Episcopi c.* 41. *in principio*. Non tamen poterit Episcopus id demandare laico, cum sit inhabilis ad munera Ecclesiastica exercenda, per Suar. *supra*, & Reginald. *l.* 7. *n.* 116. & Bonacin. *de Sacramentis disput.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *n.* 12. cum aliis, quibus adhæret Jul. Lavor. *de Jubilæo, & indulg. part.* 2. *c.* 11. *n.* 15.

22 Tertiò dixi posse Episcopum circa immediatè subditos concedere quadraginta tantùm dies de injunctis: in die autem anniversario dedicationis Ecclesiæ, & in die consecrationis ejusdem Ecclesiæ, in die consecrationis ejusdem Ecclesiæ concedere unum annum. Quæri ergo potest, quando plures Episcopi eandem Ecclesiam simul consecrant, possit quilibet indulgere annum indulgentiæ? Videtur affirmandum, *quia in c. cùm ex eo, de pœnit. & remiss.* non fuit additum Decretum irritans, & quando non apponitur in mandato, quamvis fiat contra illud, tenet factum etiam contra tacitam Principis prohibitionem, ut ait Tiraquel. *de jure mariti, gloss.* 7. *n.* 68. per glossam *in c. dilectus* 27. *de præbendis*, ibi, *sed verum est, quòd hæc collatio tenuit*, quæ sententia est probabilis. Contrària tamen probabilior ex glossa *in d. c. cùm ex eo*; per verba expressa *ibi*, sive ab uno, sive à pluribus: atque ita unus duntaxat annus indulgentiarum concedi potest, ut notat Jul. Lavor. *d. c.* 11. *n.* 38. Emmanuel de Sa *verb. indulgentia n.* 16. dicens in Ecclesiæ dedicatione unum annum solum: nec etiamsi plures Episcopi tunc adsint, quicquam addere anno possunt pro ea causa. Vide Sylvestrum *quæstio.* 5. *num.* 15. *de indulgentiis*, & Sotus *in* 4. *dist.* 27. *quæstio.* 2. Nec obest, quod tradit Emman. de Sà supra *n.* 18. cùm duo Papæ pro opere aliquo concedunt indulgentiam viginti dierum, qui tale opus adimplet, consequi quadraginta dierum indulgentiam; quia Principis supremi privilegium ampliatur, Hippolytus *sing.* 483.

Quartò ex D. Thoma 3. *part. quæstio* 27. *artic.* 4. & ex Durando *in* 4. *dist.* 20. *quæstio.* 50. Episcopi gaudere possunt indulgentiis, quas aliis concedunt, nec debent esse deterioris conditionis aliis, sequitur Sotus *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 1. *articul.* 4. *sub fine*, Navarr. *notabil.* 20. *n.* 91. Sà *ubi proxime num.* 17. Azor. *instit. moral. part.* 2. *l.* 3. *c.* 55. *quæstio. ultima*, Reginald. *dict. l.* 7. *n.* 199. & Bonacin. *de Sacram. disput.* 6. *quæsti.* 1. *punct.* 3. *n.* 16. Suar. *disput.* 52. *sect.* 1. *n.* 14. *& sequent.* ubi de modis quibus id fieri possit. 23

Quintò denique, an Episcopus possit concedere indulgentias de injunctis? Responsio est affirmativa, ut dixi supra §. 3. posse scilicet Episcopum concedere quadraginta tantùm dies de injunctis, Henriquez *l.* 7. *de indulgentiis c.* 32. *in principio*. Indulgentia autem de injunctis pœnitentiis est illa, quæ potest delere pœnas, quæ respondent pœnitentiis injunctis à Confessariis. Unde quando conceditur pœnitenti indulgentia de injunctis, tanta indulgetur pœnæ relaxatio, & remissio, quanta respondet pœnitentiis taxatis à Confessario. Et particula *de injunctis*, non est restrictiva, sed ampliativa, & ideo quando indulgentia est de injunctis, valet ad remittendas pœnas peccatorum, si pro illis nullæ pœnitentiæ injunctæ sint, ita D. Thomas *dist.* 20. *quæstio.* 1. *art.* 3. *quæstio.* 1. dum ait simpliciter indulgentias delere pœnarum vim, sive pœnitentiæ sint injunctæ, sive non, sequitur Paludan. *in d. dist.* 20. *quæstio.* 4. *art.* 1. *n.* 18. tanquam valde probabile, & Antonin. 1. *part. tit.* 1. *c.* 3. §. 3. Ægid. *disput.* 12. *dub.* 3. *n.* 18. *conclus.* 3. 24

---

§. III.

De indulgentiis particularibus, & de variis modis concedendi, ac lucrandi illas.

EPITOME.

25 *Indulgentiarum conditiones eodem modo, ac formâ implendæ sunt, sicuti mandantur.*

26 *Indulgentias concedendi modi varii, & quid indulgentia culpæ, & pœnæ.*

27 *Indulgentiæ tempus quomodo applicetur remissioni pœnæ.*

28 *Indulgentia septem annorum, & totidem quadragenarum, quam habeant significationem.*

29 *Anni, & dies indulgentiæ quomodo intelligantur pro certo tempore concessa.*

30 *Indulgentia quando conceditur de peccatis actualiter confessis, an extendatur ad oblita?*

31 *Indulgentiæ certo diei festo concessæ, si transferatur dies, non propterea transferuntur indulgentiæ.*

32 *Indulgentiæ concessæ à Cardinali Episcopo, à Legato, & Pœnitentiario majori quantæ sint, & quandiu durent?*

33 *Indulgentia concessa morientibus in aliqua Religione, in quo instanti sortiatur suum effectum?*

Quid de concessa pro articulo mortis, si non moriatur. ibid.

34 *Indulgentia non habet effectum remota fictione, & an possit Ecclesia hoc concedere?*

Quid de indulgentia concessa à falso Prælato, ibid.

35 *Indulgentia major concessa omnibus facientibus eleemosynam, qui magis donat, magis lucratur.*

36 *Nemo potest alteri donare indulgentiam, lucrari tamen potest si in forma exprimatur.*

37 *Quæ necessaria sint ad lucrandas indulgentias locales, & an necesse sit locum ingredi si concedatur indulgentia plenaria pro ingressu, vel pro uno Pater, & Ave? an diruto loco indulgentia finiatur?*

38 *An possit quis per idem opus multas, & varias indulgentias lucrari?*

39 *An necesse sit opus injunctum facere in statu gratiæ, & quando lucratur indulgentias?*

40 *Opus indulgentiæ an possit impleri per alios?*

41 *Utrùm possit quis toties quoties indulgentiam lucracrari indefinitivè concessam visitanti tali die talem Ecclesiam, si sæpe illam visitet?*

42 *Indulgentia ex causa potest revocari à concedente, non tamen expirat per mortem illius, & quibus modis possit revocari?*

25 QUoad primum quæsitum cùm indulgentiæ procedant de thesauro Ecclesiæ, ut eas quis lucretur, conditiones illarum eo modo implendæ sunt, quo mandantur in forma data ad ipsas acquirendas: unde si præcipiatur, ut indulgentiæ acquirantur, quòd feria quarta, & sexta fundantur preces cum eleemosynis, & uno quis die tantum oret, quantum duobus diebus orare debebat, aut uno solo die largiatur tantam stipem, quantam tenebatur facere duobus illis diebus ad acquirendam indulgentiam, non propterea consecutus est indulgentiam, quia forma data non fuit in specie adimpleta, colligitur ex *Extravaganti Clementis Sexti*, quæ incipit, *Unigenitus*. Nam forma dat esse rei, *l. Mævius, ff. de conditionibus, & demonstrationib. l. qui per salutem, ff. de jurejurando, l. is qui quadraginta, §. quædam ff. ad leg. falcid.* Tiraquel. *de retract. lig. §. 2. gloss. 21. à n. 11. & §. 36. gloss. 2. n. 28.* Gomez *variar. tom. 1. c. 2. n. 7.* Quare mutata forma tota res mutatur, & censetur abrogata per *l. Julian. 9. §. si quis rem, ff. ad exhib. & l. Seia, ff. de aur. & argen. legat.* Confirmatur ex illo quod dicitur, actus corruere omissa forma legis, *l. cui hi §. si prætor, ff. de transactionibus, c. quia propter, de electione c. 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis l. 6.* Surdus *decis. 268. n. 8.* Caldas Pereira *de potest. eligen. c. 7. n. 13.* & Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici part. 2. c. 4. n. 21. & part. 4. c. n. 104.* quod intelligitur etiam quando forma non servatur in minimo, Tiraquel. *de retract. convent. §. 4. gloss. 6. n. 31.* Est enim forma de genere indivisibilium, Molina *de primogen. l. 1. c. 9. n. 17.* Caldas Pereira *dict. n. 13.* Gonzales *ad reg. 8. gloss. 18. ex n. 76.* & Flamin. *de resignat. l. 8. quæst. 8. n. 94.* Graff. *decis. l. 4. cap. 15. n. 32.* ubi respondet non acquiri indulgentias à non servante formam, quia tempus præscriptum faciendi eleemosynas, & orandi illis diebus adjectum fuit, ut diutiùs, & pluries bonis in operibus exercerentur, & ideo conditiones debent impleri in forma specifica, Suar. *de indulgentiis disput. 52. sect. 5. in principio*, cum aliis, eo quia concessio ex vi formæ est conditionata, ac proinde nihil operatur conditione non impleta, Graff. tamen suprà *n. 33.* excusat illos, qui propter probabilem ignorantiam, vel oblivionem omitterent orare, vel eleemosynam facere illis diebus, & postea in Sabbato magis orarent, & majores facerent eleemosynas, quam diebus illis præscriptis ex *c. de constitut.* ubi non meretur pœnam, qui in culpa non est. Nam pœna præsupponit culpam, D. Thomas *2. 2. quæst. 108. art. 4. in solut.* Sotus *de justitia l. 1. quæst. 6. art. 5. column. versic. profecto, & versic. veruntamen*, Covarr. *l. 2. variar. c. 8. in principio, & num. 1. versic. tertio.* Gutier. *canon. l. 2. c. 30. n. 12.* Quam ob causam in nostro casu putat Navarr. *in Miscell. 28. de oratione*, Papam si de hoc casu interrogatus esset, pro sua maxima pietate responsurum, hunc indulgentiam fuisse consequutum; sed ergo valde dubito, quia formæ nihil addi, vel detrahi potest, *l. 1. §. opus novum, ff. de nov. oper. nunt.* Gutier. *practicar. l. 3. quæstion. 15. n. 5.* Azeved. *ad l. 18. n. 4. titul. 2. l. 4. novæ recepil.* & Valasc. *consult. 133. n. 3. & consul. 149. n. 6. & consult. 183. n. 2.*

Quoad secundum quæsitum, ubi agitur de variis 26 modis concedendi indulgentias, quorum primus est, *Concedimus indulgentiam de culpa, & pœna*, qui modus concedendi non est verus, eo quòd in Ecclesia non est potestas ad remissionem culpæ mortalis per indulgentias. Nam peccatum mortale non remittitur sine infusione gratiæ sanctificantis, sed hæc non infunditur per solam indulgentiam, seu remissionem aliquam extra sacramentum factam; & utrumque patet ex doctrina Concilii Tridentini *sess. 6. c. 7. & eadem sess. 6. canon. 4. de sacramentis in genere*, Suar. *disput. 50. sect. 1. ex n. 2. usque ad 7.* quem omnino vide, sequitur Sotus *in 4. dist. 21. quæst. 2. art. 1.* ubi de variis modis concedendi indulgentias, atque concedere indulgentiam de culpa, & pœna non esse modum propriè verum; quoniam solus Deus auctoritativè culpas remittit, secundùm illud Isaiæ, *Ego solus deleo iniquitates tuas per memetipsum.* Verumtamen propterea dicitur, *Concedimus indulgentiam de culpa, & pœna*, eo quòd ibi remittitur culpa à Deo per contritionem, quæ prærequiritur, & pœna à Summo Pontifice per indulgentiam, quæ subsequitur, ita Sylvester *verb. indulgentia quæstio. 1. versic. in fine, n. 24. ad finem*, & Graffis suprà *dict. c. 15. n. 53.* vide Regin. *supra n. 105.*

Secundus modus concedendi indulgentias est, quando expressè fit concessio de pœnitentiis injunctis, qui modus olim erat in usu, & has indulgentias potest tantùm Episcopus concedere, & non nisi subditis suis: Pontifex autem dum concedit indulgentias, potest, & solet conferre etiam de non injunctis, sed injungendis. Nihilominus dum absolutè concedit, sunt qui putent ad indulgentias de injunctis concessionem esse limitandam, eo quia intentio Papæ debet interpretari juxta jus commune. Verius tamen est dum Papa absolutè concedit, non esse concessionem arctandam ad pœnitentias injunctas, Navarr. *de jubilæo, & indulgentiis, notabil. 11. n. 7.* dicens

dicens absolutè concessam sine mentione injunctionis, extendi ad pœnitentias etiam injungendas, h c est, debitas peccatis illius, qui lucratur indulgentiam; quamvis pœnitentiæ non sint injunctæ, & *n.* 12. addit per indulgentiam absolutè concessam condonari pœnitentiam tam injunctam, quàm injungendam; & Purgatorii pœnam quæ aboleri potuisset per talem pœnitentiam.

Secus si concedat indulgentiam expressè etiam plenam de pœnitentiis injunctis; tunc enim non comprehendit pœnitentias injungendas, quoniam indulgentiarum concessio strictè accipienda est, & verba dispositionis non in abstracto, sed in concreto intelligi debent, *l. si in rem, in principio, ff. de rei vendic.* & ubi sunt clara, non est opus conjecturis. Quinimo quando quis verbis aliquid non expressit, mente non videtur cogitasse. *c. tua, de sponsalibus*, ut per Cardin. Tusch. *tom.* 8. *lit. V. concl.* 89. *n.* 3. Quare non sunt audiendi, qui tradunt semper indulgentiam intelligi de pœnitentiis injungendis, quamvis Pontifex explicet de injunctis, ita Henriquez *de indulgentiis*, *c.* 6. §. 3. *ad finem.*

27 Quoad tertium quæsitum, quando sic dicitur; Concedimus indulgentias limitati temporis, puta quinque annorum, aut centum annorum? Responde tempus indulgentiæ applicandum esse remissioni pœnæ, ita ut remittantur tot pœnæ, lucranti indulgentiam, quot in quinque annis ille deberet pati, aut in centum annis, nisi indulgentiam fuisset consequutus. ita Graff. *l.* 4. *decis. c.* 15. *n.* 63. Sotus *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 1.

28 Hinc sequitur intelligentia illius modi concedendi indulgentias septem annorum, & totidem quadragenarum. Nam hæc indulgentia idem sonat, & significat, ac si diceret: Indulgemus tibi, perinde, ac si jejunasses septem annos, & totidem Quadragesimas, quod est tempus pœnitentiæ: deducitur ex Concilio Lateranensi, ubi limitatur facultas Episcopis concedendi indulgentias tantùm quadraginta dierum in anniversario, vel aliàs, *c. cùm ex eo, de pœnitentiis, & remissionibus*, Sotus *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 1. Triumph. *quæst.* 29. *art.* 6. *de indulgentiis*, & Cordubens. *eodem titulo*, *quæst.* 14. Bonacin. *de Sacramentis, disp.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *n.* 2. *ad finem*, & Azor. *instit. moral. p.* 2. *l.* 3. *c.* 54. *quæst.* 6.

Porrò quomodo accipiantur anni, & dies indulgentiæ, non inter omnes firma est regula; quia quamvis, ut dictum est, per quadragenam intelligantur quadraginta dies indulgentiæ, & per septenna indulgentiæ septem annorum de iis, qui in pœnitentiam ritè possunt injungi. Nihilominus secundùm alios hoc intelligitur de diebus Purgatorii, vel annis, hoc est, ut tot anni, vel tot dies ex pœna Purgatorii remittantur, quot in indulgentia explicantur; quæ sententia placet Viguerio *c.* 18. §. 6. *vers.* 22. in institutionibus; sed mihi non placet, quia sæpe conce-
29 duntur mille, aut decem mille anni indulgentiæ, & Purgatorii pœnæ non sunt, ut creditur tanto tempore duraturæ. Quare dies, vel anni in hujusmodi indulgentiis proximè significant durationem satisfactionis pœnitentialis, quæ in præsenti vita exibetur pro peccatis, & per indulgentiam illos remitti, hoc est, nedum satisfactionem pœnitentialem; sed etiam pœnas Purgatorii tot, quot per pœnitentiam unius diei, vel anni remitterentur, Sotus ita explicat *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 1. & Cordubens. *quæst.* 11. Consonat Ægidius *disp.* 12. *dub.* 5. *n.* 27. per indulgentias scilicet centum annorum, relaxari tantas pœnas in Purgatorio, quantæ abolerentur per pœnitentiam centum annorum secundùm canones antiquos exactam, quatenus hæc intelliguntur, ut punitio ab Ecclesia imposita absque ulla relatione ad dispositionem, vel fervorem suscipientis, vel patientis.

Illud tamen non est omittendum hìc quando conceditur indulgentia pro peccatis actualiter confessis, non extendi ad oblita, quæ quis oblitus fuit confiteri, etiam sine culpa sua. ita Gregor. de Valent. *in l. de indulgentiis*, *c.* 6. dummodo, nec generaliter pœnitens ea confessus fuerit; quòd si vel specialiter, vel generaliter complexus sit, indulgentia ad oblita extenditur, quia ad oblita sufficit confessio generalis, prout vult Sylvester cum Archid. *verb. indulgentia, n.* 33. & Rutil. Benzon. *l.* 4. *de anno Jubilæi, c.* 2. *in principio, vers. secundus modus est, fol.* 422. *& fol.* 424. *versic. secundo si detur*. Graff. *l.* 4. *c.* 15. *n.* 57. 30

Quoad quartum quæsitum? Responde indulgentias certo diei festo concessas, si transferatur festum, non propterea transferri indulgentias, sed solùm transfertur celebritas illius diei, & officium; non autem peccatorum condonationes, quas indulgentias vocamus, sicut cessatio operum servilium, & rei divinæ auditio non transferuntur. Nam hæc pertinent ad diem proprium illius festi, in quo ejus anniversaria celebritas incurrit, Azor. 2. *p. instit. moral. l.* 1. *c.* 28. *quæst.* 8. *fol.* 120. 31

Quoad quintum quæsitum, Cardinalis Episcopus quatenus Episcopus ex officio potest conferre indulgentias, quas alii possunt: at quatenus Cardinalis potest concedere centum indulgentiarum dies, quæ facultas an sit jure, non omnino video; forte vivæ vocis oraculo fuit data, vel ex consuetudine Romano Pontifice sciente; ac tolerante acquisita, ut vult Panormit. *in c. accedentibus, de excessibus Prælatorum*, Navarr. *de Jubilæo, notab.* 31. *n.* 17. Quamvis Suar. *disp.* 55. *sect.* 4. *n.* 2. tradat ex consuetudine non posse acquiri jurisdictionem; quæ debet ab ipso Christo Domino, vel immediatè, vel per ipsum vicarium emanare: esse tamen indicium fuisse concessam aliquando jurisdictionem ad prædictas indulgentias concedendas, cum hac consuetudine Cardinales per tantum tempus utantur. 32

Quoad Legatos Pontificis intra fines suæ legationis possunt concedere indulgentias ex commissione Pontificis, eósque vocat Navar. *notab.* 28. *n.* 19. Ordinarios extraordinariè; quia ea, quæ faciunt auctoritate ordinaria faciunt, concordat Azor. *instit. moral. p.* 2. *l.* 5. *c.* 32. *vers. septimò quæritur*, dicens posse Legatos extra Sacramentum concedere indulgentias, quia sunt Ordinarii in Provincia sibi delegata, non tamen excedent numerum quadraginta dierum, quia est numerus præscriptus in Concilio, *cap. cùm ex eo, de pœnit. & remiss. & cap. ultimo, eodem titulo, in* 6. ubi decisum est: ne quis excepto Romano Pontifice concedat indulgentias plurium dierum, quàm quadraginta. Ex speciali commissione Summus pœnitentiarius potest concedere indulgentias centum dierum, Navarr. *d. notab.* 31. *n.* 17. post Paludanum *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 4. *art.* 2. *conclus.* 3. ubi refert suis auribus audivisse à Summo Pœnitentiario verba sequentia: Auctoritate nostra ordinaria, damus vobis centum dies indulgentiæ, sequitur Suar. *disp.* 55. *sect.* 3. *n.* 22. Quare perperam Reginald. *de indulgentiis*, *n.* 121. ait Summo Pœnitentiario competere facultatem concedendi indulgentiam centum annorum: volebat enim dicere indulgentiam centum dierum.

Quoad sextum quæsitum ambigi potest, quando in aliqua Religione, ut in hac nostra, conceditur indulgentia plenaria morientibus, in quo instanti sortiatur suum effectum? Graff. *d. l.* 4. *c.* 15. *n.* 56. ait quando conceditur à Papa, ut in articulo mortis vigore indulti concedatur indulgentia plenaria absoluto, articulum mortis intelligi præsumptum, & non verum, hoc est, ut talis indulgentia detur illis, qui secundùm communem æstimationem morituri censentur. Quòd si evadunt ex morte, videntur us- 33

que ad illud tempus actum indulgentiæ comparare, quamvis illa postea in futurum extinguatur. Quod procedit nisi in concessione indulgentiæ exprimatur, quòd effectum indulgentiæ non obtineat, nisi morte sequuta: tunc enim indulgentia non extinguitur per illam absolutionem, neque deperit effectus, sed durat, donec rursus absolutio morienti impendatur, & postea moriatur. Quare Confessarius potest dicere, Absolvo te, indulgentiam concedo, si hac vice moriaris. vide Suarium *disput.* 52. *sect.* 2. *n.* 10. Regin. *n.* 156. *& seq.*

34 Quoad septimum, an indulgentia possit concedi, ut habeat effectum remota fictione, & accedente gratia, & ablato impedimento? Pars affirmans probari potest argumento Sacramentorum, quorum effectus applicati in acceptatione divina manent, dum recipiuntur indignè, & postea ablata fictione statim conferuntur, cùm Sacramentum non sit opus hominis recipientis illud, sed Dei per Ministrum suum conferentis; igitur recipiens indulgentiam sine gratia Dei, & indignè, non propterea illa carebit suo valore, & efficacia, ita ut ablato impedimento, statim suum habeat effectum ita videtur sentire Paludan. *in* 4. *distinct.* 20. *quæst.* 4. *art.* 3. *circa primam conclusionem*, quam sententiam probabilem sentit Henriquez *in summa*, *l.* 7. *c.* 9. §. 3. post alios, dum ait, in mortali si quis præstet opera injuncta, & non consequatur remissionem pœnæ temporalis, remoto obice peccati per pœnitentiam reviviscere effectum indulgentiæ: sicut reviviscit opus à Confessario impositum in pœnitentia; sequitur Reginal. *de indulgentiis*, *n.* 169. & Sylvester *de indulgentiis*, *n.* 32. *vers. Nonum qui.*

Nihilominus oppositum est certius, videlicet non reviviscere nisi Pontifex exprimat in indulto, ut post facta talia opera indulgentia suum habeat effectum, ubi primum fuerit in statu gratiæ; alioquin nihil consequetur; quia thesaurus amicis Dei aperitur, & injustis clauditur: est communi, Navar. *notabil.* 19. Suar. *d. sect.* 2. *n.* 14. ubi *n.* 15. addit non esse in Ecclesia potestatem ad concedendam indulgentiam, quæ recedente fictione conferat effectum suum; quæ videtur esse sententia Cajetani *in priori tractatu de indulgentiis*, *cap.* 9. *& in posteriori quæst.* 21. & probari potest non esse hæc potestas in Ecclesia ex ipso non usu, cùm non videamus Pontificem aliquem fuisse usum tali potestate conferendi effectum indulgentiæ recedente fictione: non erit tamen negandum esse in Ecclesia hanc potestatem omnino, si Pontifex expressè concedat indulgentiam præstanti tale opus, ut effectum illius obtineat, si est in gratia statim; vel cùm primum justus fuerit, tunc enim acceptabitur applicatio pro eo tempore, quo fuerit impedimentum ablatum: eo quia videtur jus acquisitum per inchoatam diligentiam ad effectum indulgentiæ necessariam, magis quàm propter specialem acceptationem, ut innuit Suarius *disputat.* 52. *sect.* 2. *ad finem.*

Sed quid dicendum de indulgentiis à falsis Prælatis, qui putabantur esse veri? Aliqui dicunt esse veras, & non minus operari, quàm si essent concessæ à veris Prælatis, gloss. *in c. dudum*, *de electione*, *in verb. Deceptæ.* per quam gesta sacramentaliter ab iis, qui veri Prælati non sunt, tales communiter reputantur, valida sunt in foro conscientiæ, secundùm Innocent. argumento ejusdem glossæ, *ibi*, *n.* 3. Joannes Andreas *n.* 42. Panorm. *n.* 20. & alios, quos refert Rendina *in promptuario recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 38. *n.* 23. ex eo fundamento, quia dum adest communis error, & titulus, valent gesta per inhabilem quando inhabilitas est de jure humano, veluti quando absolvit Sacerdos, qui communiter proprius ipsius pœnitentis Parochus putatur, validè confert absolutionem, cùm à parte rei non sit talis, sequitur Aviles *Prætorum c.* 1. *gloss.* 1. *verb. primeiramente*, *n.* 23. dicens in iis, quæ respiciunt salutem animarum, etiam valere indulgentias non minus, quam essent concessæ à Prælato vero; quod etiam asserunt Jason *l. præscriptione*, *numer.* 26. *Cod. si contra jus.* Felinum *sermone de indulgent. versicul. cæterùm*, *de indulgentiis Episcoporum*, & Borgasius *de irregularitate*, 3. *p. tit. de indulgentiis Episcopi*, *num.* 4. qui omnes hanc sententiam Ancharano abscribunt *in Clementina final. de pœnitent.* voluntque non exigi titulum, sed satis esse communem errorem: juvat Abbas *in Clementina*, *Dudum*, *de sepulturis*, *numer.* 25. dum ait, *Si quis electus ad confessiones audiendas in oppido certo, audiat confessiones in alio, bona fide accedens ad illum, & ab eo absolutus, quoad Deum bene esse.*

Nihilominus dicendum est indulgentias à falsis Prælatis pronunciatas nihil operari, quantum ad salutem animarum, neque habere ullum effectum. Oldrad. *cons.* 76. Decius *cons.* 276. *num.* 1. relati ab ipso Aviles *dict. c.* 1. *n.* 23. Cardinal. *in Clement.* 2. *de pœnitentiis*, *& remissionibus.* §. *ad hoc multiplici*, 6. *quæst. n.* 27. & alii, de quibus idem Aviles *Prætorum c.* 52. *gloss. no consentir*, *n.* 3. Jason sibi contrarius *l. si urbana*, *n.* 8. *vers. alibi tamen*, *ff. de condictio. indebiti*, & Ancharanus *in cap. quod autem*, *a n.* 9. *de pœnitent. & remiss. & in Clementina final. in principio*, *eodem titulo*, dicens indulgentias concessas a falsis omnino Prælatis, esse irritas defectu tituli, quamvis adsit communis, & publicus error. Quare falsò imponitur Ancharano contraria sententia, ut notat Sanchez *de matrimonio*, *l.* 3. *disputat.* 22. *n.* 54. ubi hanc partem amplectitur, quia, ut gesta valeant, non satis est communis error, sed requiritur titulus collatus à superiori, etiamsi invalidus sit propter aliquod vitium latens, & ideo licèt communis error facti accedat defectu tituli gesta per illum in utroque foro sunt invalida, neque oppositum est probabile, ut Sanchez cum multis sapientissimè de more probat *d. disp.* 22. *n.* 49. *in principio.*

Id autem multo fortiùs procedet, quando inhabilitas descendit à jure divino, aut naturalis tunc enim esto detur publicus error, & titulus, gesta per hunc ita inhabilem erunt omnino irrita; patet exemplo non baptizati, qui Ordines suscepit, & Presbyter putabatur, qui corpus Christi Domini non conficiebat, nec Ordines recepit, D. Thom. *in* 4. *sententiarum*, *dist.* 24. Abbas *in c.* 2. *in fine*, *de presbytero non baptizato*, Decius *in c. final. num.* 54. *de constitutionibus*, Ugolin. *de censuris tab.* 2. *c.* 3. §. 4. *per totum*, Cajet. *in summa verb. confessionis iteratio*, *c. confessio*, *quare ex parte confessoris iteranda*, & alii, quibus accedit Sanch. *supra*, *d. disp.* 22. *n.* 27. & Barbos. *in d. c. dudum*, *n.* 8. Quare non Sacerdos sacramentaliter absolvens, quamvis communiter reputetur Sacerdos, & Parochus, nihil faciet etiam in articulo mortis, cùm sit inhabilis de jure divino, quicquid contrarium opinetur Bonacos. *commun. opinionum tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 13. *n.* 9. *vers. sed si quis*, *pag.* 206. sed fallitur omnino.

Quoad octavum quæsitum quando conceditur indulgentia facientibus eleemosynas, utrùm si dives, 35
& pauper eandem quantitatem tribuerint, consequentur eandem indulgentiam? Responsio sit, si eleemosynæ conditio indifinitè proponatur, per quamlibet eleemosynam etiam minimam tam dives, quam pauper totum effectum indulgentiæ consequentur; quia conditio, quæ exigebatur ad indulgentiam consequendam, sufficienter adimpletur. Huic autem resolutioni obstat D. Thom. *in* 4. *dist.* 4. *dist.* 1. *art.* 3.

1. *art.* 3. *quæst.* 2. *ad* 3. per hæc verba: *Quando datur indulgentia indeterminatè, verbi gratiâ, qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium, quod sit conveniens ei, qui auxilium dat, & secundùm illud plus, vel minus de indulgentia consequetur. Unde etiam aliquis pauper dans unum denarium, consequetur totam indulgentiam, non autem dives, quem non decet ad opus tam pium, & fructuosum tam parum dare. Sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium dare, si ei obolum daret.* Hæc ille.

Nihilominus placet decisio D. Thomæ, quando imponitur dandum aliquid indeterminatum, ab illo solo quæri indulgentia, qui dat, vel facit prout personam suam decet. Unde pauper dando parum, dives autem abundanter, indulgentiam consequentur: attamen, qui minus quàm decet largitur, aliquid indulgentiæ assequitur; non tamen totam, Navar. *de Jubilæo notab.* 31. *n.* 34. *vers. vigesima secunda*; ubi loquitur de indulgentia certæ quantitatis; non verò de indulgentia plenaria. Henriquez *de indulgentiis c.* 10. *n.* 7. *& in commento lit. G.* Nam quamvis forma indulgentiæ in specie verborum appareat indefinita, & indeterminata; in sensu virtualiter est multiplex, & comprehendit plures quantitates inter se differentes, quæ respectu diversarum personarum non sunt discordes, cùm habeant proportionem. Unde si dives intra suam proportionem attingat saltem quantitatem minimam suo statui correspondentem, totam indulgentiam lucrabitur per eam eleemosynam, quam largitus est, neque alter æquè dives majorem faciens plus fructus consequetur. Non enim potest aliquid consequi ultra totam indulgentiam. Jam verò si dives tam minimam eleemosynam largiatur, ut non præveniat ad minimam summam, quæ potest convenire qualitati divitis, cùm non attingat conditionem taxatam diviti respectivè, nihil de indulgentia comparabit, non enim tam parva aleemosyna dicetur auxilium respectu dantis, putà obolus respectu Principis: quare cùm non impleat conditionem integrè postulatam, nec totam indulgentiam, nec partem illius lucrabitur, secus si dederit minimam quantitatem, quæ intra fines qualitatis, & conditionis largientis fuerit sufficiens, etiamsi sit minima, totam indulgentiam obtinebit, quicquid repugnet Suarius *disp.* 52. *sect.* 8. *n.* 6. dicens in hoc casu solùm consequi partem indulgentiæ, & non totam. Hoc tamen tempore indulgentiæ omnes pro porrigentibus manus adjutrices, & continentes quomodolibet facultatem quæstuandi sunt revocatæ: non enim hi cælestes Ecclesiæ thesauri ad quæstum, sed ad pietatem exercendam conceduntur, Concilium Tridentinum *sess.* 21. *c.* 9. ubi quæstores eleemosynarum abolendos præcipit, Pius Quintus in constitutione, de qua in Bull. Rom. *c.* 30. *sub* §. *nos qui Deo*, Bellarm. *de indulgen. l.* 2. *c.* 9. §. 4. *tom.* 3. & aliis, quos referens sequitur Franc. Leo *in suo thesauro part.* 4. *c.* 2. *n.* 120. *& sequent. de confraternitatibus.*

36 Quoad nonum quæsitum, an possit quis suam indulgentiam alteri donare sive vivo, sive defuncto? Responsio est negativa. Nam sicut non potest quis consequi indulgentiam, nisi per se ipsum impleat opus pro ea acquirenda injunctum, dummodo per alium impleri posse non sit expressum, prout notat Navarr. *in Miscel.* 14. *de Rosario Beatæ Virginis*; sic etiam privata persona non potest indulgentiam sibi concessam pro sola voluntate in alterum transferre, nisi Pontifex id expressè indulgeat, ut colligitur ex D. Thoma *addit. quæst.* 27. *art.* 3. *ad* 2. Soto *in* 5. *distinct.* 21. *quæst.* 2. *art.* 3. Henriquez *de indulgentiis c.* 8. *in principio.* Reginaldus *eodem titulo n.* 183. ex Navarro *notab.* 31. *n.* 33. ex Abulen. *Matth. c.* 16. *quæst.* 60. ubi ait imprudenter agere mittentes pro se alios ad loca ubi lucrandæ sunt indulgentiæ: quoniam nihil lucrantur, nisi id in concessione expressum sit; cùm requiratur ad indulgentiam lucrandam opus perfici per se ipsum, non verò per alium, Suar. *disp.* 52. *sect.* 7. *in principio, vers. in contrarium verò est*; ex ea ratione, quia opus impositum ad lucrandum fructum indulgentiæ, est onus personale: ergo non potest per alium implere. Item, quia quod conceditur alicui in favorem, non potest alteri prodesse, *c. privilegium, de regul. juris l.* 6.

Porrò si Pontifex concedat, ut quis possit lucrari indulgentiam pro amico, perficiendo opus ad indulgentiam necessarium; tunc qui peragit opus nomine mandantis tanquam minister illius, & nomine mandantis, non est dubium mandantem lucrari indulgentiam, puta si dominus, aut herus præcipiat famulo, aut servo, ut talem eleemosynam largiatur, in quo eventu talis eleemosyna tribuitur domino; seu hero, Henriquez *l.* 7. *c.* 10. *n.* 7. Suar. *de pœnitent. disp.* 52. *sect.* 7. *n.* 2. Est enim tale opus simpliciter, & absolutè ipsius domini, famuli autem non nisi secundùm quid: eodem modo, si quis postulet ab amico, ut pro se corroget eleemosynam tanquam suam, satis est ad indulgentiam consequendam: non tamen sufficiet hoc circa actiones merè personales, quales sunt jejunium, Orationes, & aliæ similes, nimirum confiteri, Eucharistiam sumere, & visitare Ecclesias, quæ nisi personaliter fiant, non prosunt alteri, quoniam privilegium non excedit personam, Menoch. *cons.* 136. *n.* 2. *& cons.* 1007. *a n.* 95. *vol.* 11. *& de præsumptionibus l.* 3. *quæst.* 103. *n.* 45. Suar. *de legib. l.* 8. *c.* 10. Joannes de Sales *eodem tractatu disp.* 17. *sect.* 6. *&* 8. & Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 5. *c.* 22. *quæs.* 6. Non possunt enim hæc, & alia similia alteri communicari, tribui, vel applicari ad effectum consequendi indulgentiam.

Quare non videtur tuta, nec firma sententia Soti *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 2. dicentis ad lucrandas indulgentias concessas largienti talem eleemosynam sufficere, ut unus eam eleemosynam corroget sponte sua pro altero, & pro illo Bullam capiat, etiam eo inscio, quoniam qui eo modo largitur eleemosynam non consequitur ipse indulgentiam quam alteri applicat; sed perficit tantum opus requisitum, ut alter à Pontifice assequatur indulgentiam: ad quod necesse est, ut ille pro quo id factum est, vel consentiat, vel aliquo modo concurrat, & opus factum suo nomine acceptet, & ratum habeat, ut bene notavit Cordubens. *de indulgentiis quæst.* 26. *in fine*, sequitur Suar. *d. quæst.* 52. *sect.* 7. *n.* 5. Reginald. *ubi supra l.* 7. *c. ultim. n.* 183. & Rutilius *de anno Jubilæi l.* 5. *c.* 25. *dub.* 21. *vers. an prosit illi, qui per se ipsum non accedit, sed mittit alium.*

Ex dictis sequitur attendendam esse formam indulgentiæ, ut notat D. Thomas *supra, & dist.* 45. *quæst.* 2. & illi standum esse ad ungem, *l. cùm hi*, §. *si Prætor, ff. de transact.* Farin. *decis.* 30. *n.* 3. *part.* 1. *tom.* 1. *& in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 76. *n.* 13. & Caldas Pareira *de empt. c.* 3. *n.* 15. Idcirco si forma indulgentiæ dicat, ut agens hoc; vel illud tantam indulgentiam suorum peccatorum obtinet, non potest indulgentia alteri applicari, cùm nequeat ultra personas expressas extendi, nisi hoc ipsum in concessione explicetur; quia est privilegium quasi personale. Denique quando in forma indulgentiæ expressum est, ut unus pro altero possit consequi indulgentiam, & sibi etiam; tunc alter pro altero non lucratur indulgentiam, nec illam alteri concedit, sed Romanus Pontifex utrique illorum illam concedit, si tale, vel tale opus pietatis operetur, Suar. *ubi proximè n.* 7. quia concedere indulgentiam est actus jurisdictionis.

17 Quoad decimum quæsitum de requisitis ad lucrandas indulgentias locales, utrùm necesse sit ingredi locum, & ibi orare? Responsio est affirmativa, nisi ex verbis concessionis aliud colligatur: undè si forma non expresiè declaret, quòd in Ecclesiam intretur, & præcipiat ibi aliqua opera fieri, quæ extra Ecclesiam fieri possunt; tunc si præ multitudine numerosa populi impediatur ingredi in Ecclesiam, ex ostio poterit consequi indulgentiam: secus; si ingressus expresiè in Ecclesiam requiratur, aut actio; quæ sine ejusmodi ingressu fieri non potest, puta si præcipiatur sacrificare in Ecclesia, aut orare in Capella majori ejusdem Ecclesiæ: in quo eventu non sufficit orare ab ostio Ecclesiæ, nec sacrificare juxta illam, neque in Cœmeterio, Suarez *dict. disp.* 52. *sect.* 1. *n.* 7. Ratio, quia qui non implet conditionem, quæ exigitur in ipsa concessione, quamvis ob impotentiam illam non adimpleat, non lucratur indulgentiam. Suar. *suprà num.* 5. Navarr. *l.* 5. *de pœnit. & remiss. cons.* 35. post Palud *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 4. *col. penult. in* 2. *edit.*

Ut autem hæc meliùs intelligatur, divide indulgentiam in localem, realem, & personalem. Localis est, quæ inhæret loco in ordine ad personas, & dicitur concessa loco, hoc est, hominibus in tali loco orantibus, vel sacrificantibus, aut sacram Eucharistiam ibi suscipientibus; vel aliud opus pium ibi exequentibus, ideóque censetur hic favor, seu hæc indulgentia quasi inhærere loco, eo quòd ibi, & non alibi talis gratia impetretur ab hominibus, nisi in eo loco adimpleto ibi opere pio in concessione injuncto. Realis indulgentia est illa, quæ non conceditur in gratiam alicujus loci immobilis, sed in gratiam alicujus rei mobilis, videlicet alicui Imagini, Altari, Agno Dei, Rosario Beatæ Virginis, & similibus rebus mobilibus, quibus dicitur inhærere talis indulgentia, seu gratia, & per eas hominibus conceduntur à Romano Pontifici: atque ita, qui coram tali imagine orant, vel in tali Altare sacrificant, vel per talia Rosaria, vel grana benedicta fundunt preces, hujusmodi gratiam, seu indulgentiam consequuntur. Personalis indulgentia dicitur, quæ conceditur personæ ita, ut illi quasi inhæreat talis favor, seu gratia, illíque directè fit, nimirum si Pontifex concedat, ut quoties sacrificet pro defuncto, liberet animam illius ab igne purgante. Ubi nota ad hanc indulgentiam impetrandam pro anima defuncti, sufficere quamlibet Missam tam de Sancto, quàm de feria, quàm de defunctis, ita Navarrus *de pœnit. & remiss. cons.* 37. *in* 2. *edit. num.* 1. quod extendit ad indulgentiam plenariam per modum suffragii animæ pro qua super tali Altare dicetur Missa, quia omnes Missæ sunt æqualis valoris quoad valorem, quem operantur ex opere operato, *cap. intra* 1. *quæst.* 1.

Porrò ad id quod dicitur, Summum Pontificem posse concedere Indulgentiam plenariam recitanti in tali loco unum Pater, & Ave, non est dubium posse ad impetrandum adversùs Ecclesiæ hostes divinum auxilium. Nam, etsi causa per se videatur exigua, habito tamen respectu ad Ecclesiæ utilitatem, & Dei gloriam, est causa sufficiens, & rationabilis ad tantam Ecclesiastici thesauri dispensationem. Quare immeritò Sotus *in* 4. *distinct.* 21. *quæst.* 2. *art.* 2. *vers. Nostris temporalibus*, videtur parvi facere indulgentias uni globulo benedicto, vel uni Altari affixas, quibus vel liberatio animæ ab igne purgante conceditur, vel plenaria indulgentia tribuitur, contra quem assurgit Vivald. 1. *p. candelabri*, *c. de indulgentiis*, *n.* 11. ex eo fundamento, quia Deus per actum contritionis quantumcumque modicum liberalissimè peccatori pœnam æternam indulget: ergo Roman. Pontifex Vicarius Christi poterit justificatis remittere pœnam peccatis jam remissis debitam, Reginald. *de indulgentiis*, *n.* 134. *ad finem.*

Petes, an finiatur indulgentia, si diruatur locus cui erat concessa? Affirmat Navarr. *de indulgentiis notabil.* 31. *n.* 27. secundùm Paludanum *in* 4. nec possunt concedi indulgentiæ Ecclesiæ, nec Altari nondum constructo, *c. ad audientiam* 2. *de Ecclesiis ædificandis, vel reparandis*, & *ibi* glossa *verb. non possumus*, facit quod ait Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell. gloss.* 5. §. 7. *n.* 71. & 83. ubi ait privilegium non posse concedi Collegio, quando scholares non adsunt, per textum *in d. c. ad audientiam* 2. his verbis: Licet enim nobis instantiùs supplicares, ut Ecclesiæ prædictæ confirmationis privilegium faceremus, tibi non possumus de jure deferre, cùm nulli Canonici adhuc ibidem existant, quibus privilegium concedatur.

Nihilominus posse concedi indulgentias Ecclesiæ nondum constructæ, est probabilius, ac verius, ut illis utatur, postquam fuerit erecta, ex *gloss. finali*, & ex Abbate *n.* 4. *in d. c. ad audientiam.* Nam qua tà vis privilegium non habeat vires antequam Ecclesia sit constructa: at verò postquam fuerit erecta, valebit effectualiter. Gonzal. *supra n.* 97. & *sequenti*, Barbos. *in d. c. ad adientiam n.* 4. & 5.

Quoad undecimum quæsitum, an possit quis per unum, & idem opus multas, & varias indulgentias lucrari? Verbi gratia, conceditur visitanti talem Ecclesiam, ut consequatur centum annos indulgentias, quas lucrantur, qui illo eodem die visitaverint quasdam Ecclesias Romæ, in quibus sunt aliæ indulgentiæ tam similes, quàm dissimiles. Responde quando diversis viis plures indulgentiæ concurrunt in una, & eadem persona, non comparari omnes per unum actum, sed per singulares actus, eo quòd unaquæque concessio exigit, ut singulus quisque actus applicetur ad talem finem, vel effectum: quare non omnes concessiones poterit quis uno actu comparare, nisi aliud constet ex tenore, vel ex forma concessionis, Suar. *de indulgentiis disp.* 52. *sect.* 8. *ex n.* 10. *cum sequentibus*, ubi addit esse probabile unum actum sufficere ad plures indulgentias lucrandas, quando actus non est iterabilis, jejunium videlicet unius diei, modò talis actus sit causa proportionata ratione, ac respectu tantæ remissionis, quæ conflatur ex pluribus illis concessionibus, seu indulgentiis, Ægid. *supr. dub* 9. 18

An verò necesse sit opus injunctum facere in statu gratiæ? Responsio fit ex Adriano *in* 4. *quæst. de Clavibus* §. *sed probabile dubium*, *col.* 3. *vers. tertia conclusio*, & ex Cajetano *de indulgentiis ad Julium c.* 9. requiri quòd opus, seu opera injuncta fiant in gratia, sequitur Navar. *de Jubilæo notab.* 19. *n.* 7. dicens quæsiturum indulgentiam debere esse vere pœnitentem, non solùm quando ipsa indulgentia acquiritur, sed etiam quando fit opus propter quod illa conceditur, quam opinionem uti veriorem probat Comitol. *l.* 1. *responsion. moral. quæstion.* 32. *n.* 1. Quæ sententia mihi placet, quando indulgentia conceditur pro unico actu, putà illi, qui jejunaverit tali die, aut visitaverit talem Ecclesiam, aut recitaverit quinquies Pater, & Ave. Tunc, ut consequatur indulgentiam, requiritur, quòd sit in statu gratiæ, quando jejunaverit, vel quando visitaverit Ecclesiam, vel quando recitaverit quinquies Pater, & Ave, quod fieri potest, si habuerit contritionem, Suar. *de pœnitentia disp.* 52. *sect.* 2. *n.* 7. *ad finem.* Reginald. *de indulgentiis n.* 180. 19

Secus quando ad consequendam indulgentiam, vel Jubilæum aliqua opera lucraturis injunguntur; non enim tunc opus est, ut ea omnia opera injuncta impleantur in gratia, sed requiritur ad effectum indulgentiæ, ut ultimum opus impositum in statu gratiæ perficiatur, ita D. Antonin. *in summa p.* 1. *tit.* 10. *c.* 3. §. 5. *vers. sextò quæritur*, Graff. *d. l.* 4. *c.* 15. *num.* 39.

n. 39. Cordub. *de indulgentiis quæst.* 25. Henriquez *l.* 7. *c.* 9. §. 1. *in principio*, Suar. *de pœnitentia disp.* 52 *sect.* 2. *n.* 6. Ægidius *de sacramentis disp.* 12. *dub.* 7. *n.* 37. & Reginald. *c. ultimo, de indulgentiis n.* 168. *&* 192. dicentes, quamvis non requiratur, quòd omnia opera injuncta fiant in gratia Dei, exigi tamen quòd in eo articulo in quo indulgentia confertur, & lucratur homo, sit in gratia; aliter enim non est capax remissionis pœnæ, quæ per indulgentiam aboletur, ut in specie volunt, Suar. *supra n.* 7. *vers. quod circa, & n.* 10. *vers. alter modus*, Navarr. *de indulgentiis notabil.* 16. *vers. decimo*, quibus adhærent Ægidius *d. dubio* 7. *n.* 7. *vers.* 2. Rutilius *de anno Jubilæi l.* 5. *c.* 15. *dub.* 4. *vers. quoad secundum, & vers. puto autem, ut meam etiam sententiam*, ubi ait sufficere, ut opus fini proximum impleatur in gratia; quasi antecedentia opera injuncta sint quasi dispositio quædam remota, & minus principalis præparans ad gratiam, & effectum indulgentiæ. Sic ille. Ex quo sequitur illum non consequi indulgentiam, qui prima opera injuncta egit in statu gratiæ, & ultimum in peccato mortali, ut docet Navarrus *de indulgentiis notab.* 32. *n.* 49. *vers. cui consequens est*, Henriquez *l.* 7. *c.* 12. §. 1. *& c.* 9. §. 5. ex ea ratione, quia agens non agit nisi in patiente bene disposito, ideo debet esse in statu charitatis, ut sit idoneus ad lucrandas indulgentias, Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiastici* 1. *p. c.* 7. *de indulgentiis n.* 24. Villalob. *in*
40 *summa tract.* 26. *difficult.* 13. *n.* 3. & simul *difficult.* 24. *n.* 17. Nec opera injuncta possunt per alios impleri, ut dixi *supra num.* 36. nisi aliud exprimatur in concessione, Navarr. de *pœnit. & remiss. cons.* 35. *n.* 1. *&* 2.

41 Quoad duodecimum quæsitum, an indulgentias alicui loco indefinitè concessas possit quis visitando illum locum consequi toties quoties visitaverit? Responsio sit, si determinetur tempus, nimirum à vespera usque in vesperam sequentis diei, vel usque ad tale tempus, intelligitur semel tantùm consequi indulgentiam, quamvis sæpe visitet, Graff. *d. l.* 4. *c.* 15. *n.* 42. Barbos. *in Extravag. unigenitus.* 2. *de pœnit. inter communes n.* 12. *p.* 193. post alios: si autem indulgentia fuerit perpetua, intelligitur toties, quoties, Joan. Calder. per textum *in c.* 1. *de fil. presbyt. l.* 6. & ita est in usu secundùm Scribentes *in c. final. de pœnit. & remiss. l.* 6. Emmanuel de Sà *in summa verb. indulgentia n.* 7. Angel. *verb. indulgentia n.* 4. & Rosell. *n.* 12. neque id omnino displicet Navarro *de indulgentiis notab.* 31. *n.* 37. post Felinum *tract. de indulgentiis, n. etian* 37. Surd. *d. disp.* 57. *sect.* 2. *n.* 7.

42 Quoad ultimum quæsitum, ubi de revocandis indulgentiis? Responsio est ex causa posse revocari indulgentiam etiam perennem à concedente, imò, & sine causa: pro certo tempore tacitè, vel expressè indulgentia concessa illo elapso expirat: quia non valet ultra intentionem concedentis. Non tamen expirant indulgentiæ in perpetuum, aut indefinitè sine temporis limitatione concessæ per mortem concedentis, gloss. *in c. ultimo, verb. statuta, de officio legati*, Innocent. *in c. quod translationem. n.* 2. *eodem titulo*, Navar. *de indulgentiis notab.* 31. *n.* 25. Comitol. *responsf. moral. l.* 1. *quæst.* 107. *n.* 2. ubi volunt indulgentias durare post mortem concedentis, Cordub. *de indulgentiis quæst.* 36. *propositione* 1. Suar. *de pœnitentia disp.* 57. *sect.* 2. *n.* 2. Ægidius *de indulgentiis disp.* 12. *dub.* 12. *n.* 49. *per totum*, & alii, quos referens sequitur Barbosa *in d. c. ultimo, de officio Legati n.* 4. *fol.* 263. *col.* 1. Sà *ubi supra n.* 9. ubi addit indulgentias non perire morte concedentis, nec ante notitiam revocationis, secundùm Geminianum *in c.* 1. §. *ex parte n.* 8. *de concessione præbendæ*, quem referens sequitur Sylvester *verb. indulgentia* §. 8. *n.* 12. Quare indulgentiæ durant, & quæri possunt, donec plena notitia revocationis habeatur, ut notant, Cordub. *de indulgentiis quæst.* 36. *proposit.* 3. Navarr. *supra notab.* 31. *n.* 28. & Suar. *supra tomo* 4. *de pœnit. disp.* 57. *sect. secunda, n.* 8. *&* 9. dicens id esse secundùm mentem Pontificis, & Covarr. *practic. c.* 9. *n.* 7. *vers. secunda conclusio*, ubi concludit scientiam revocationis semper esse necessariam, quem sequitur Barbos. *in c. sanè el* 1. *in verb. innotuerit, n.* 4. *de offic. & potest. judic. delegat.* Faciunt tradita per Sanchez *l.* 3. *de matrimonio disp.* 22. *n.* 59. *& disp.* 30. *n.* 4. *vers. operatur autem.* Flamin. *de resignatione l.* 7. *quæst.* 14. *n.* 33. Anastas. Germon. *de indultis*, §. 1. *ibi quoad vixeris, n.* 63. & alii, apud Sanchez.

---

§. IV.

De indulgentiis concessis pro defunctis.

EPITOME.

43 *Indulgentias pro defunctis quis possit concedere directe?*
44 *Quæ sint necessaria, ut indulgentiæ prosint defunctis?*
45 *Indulgentia concessa defunctis per existentes in peccato, an quæri possit?*
46 *Indulgentia pro defunctis concessa an extendatur ad vivos?*
47 *Utrum indulgentiæ, quæ valent per modum suffragii, quo jure prosint defunctis?*
48 *Utrum indulgentiæ concessæ per modum suffragii fundentur in justitia, an in misericordia?*
49 *Quid sit concedere indulgentias defunctis per modum suffragii, & quid per modum absolutionis?*
50 *Lucrans indulgentiam pro defunctis non est necesse quod sit in gratia.*
51 *Quando requiritur Missa in forma indulgentiæ pro defuncto, an requiratur oblatio Missæ pro illo?*
52 *An possint omitti suffragia pro defuncto cui quæsita fuit indulgentia?*
53 *Missa dicta in tali altari privilegiato pro defuncto an illum liberet? & an defunctus in Purgatorio possit juvare suis orationibus viventes?*
54 *Indulgentiæ erga defunctos an infallibiliter sortiantur suum effectum semper?*
55 *Quot sint discrimina inter indulgentiam vivorum, & mortuorum, & an sint ejusdem rationis?*

PRima dubitatio, quis possit concedere indulgentias pro defunctis, & quomodo? Certum est posse Summum Pontificem defunctis conferre indulgentias directè. Probatur, quoniam potest eas conferre privato, ut eas applicet defuncto; ergo potest eas immediatè applicare defunctis, ut constat ex praxi toties Ecclesiæ, quæ errare non potest; item, quia quilibet privatus potest juvare animas suis suffragiis in Purgatorio detentas, & illis prodesse, per opera satisfactoria pro iis satisfaciendo, & per modum interpretationis obtinendo remissionem pœnarum iis propter satisfactiones, ac merita Christi, ut volunt Cajetanus *tom.* 1. *opusc. tract.* 16. *quæst.* 5. Durand. *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 1. Bellarm. *l.* 2. *de purgatorio, c.* 16. dicentes nos nedum per modum satisfactionis, sed etiam per modum interpretationis posse iis animabus assequi remissionem pœnarum. Cur ergo non poterit Pontifex indulgentias eisdem conferre immediatè, cùm possit dispensare per se thesaurum Ecclesiæ? Ægidius *de indulgentiis, dub.* 16. 43

num. 44.

n. 44. post Valent. *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 20. *part.* 5. & priùs *disp.* 11. *dub.* 7. *n.* 51. 53. *& sequentib.* & est communis ex communi Catholicorum sensu, quem explicat Sylvester. *in verb. Papa, quæst.* 6. post B. Antoninum *p.* 3. *tit.* 22. *c.* 5. §. 6. posse nimirum peccatorum condonationes Papam mortuis concedere, quibus liberentur à pœnis solvendis in Purgatorio, Azor. *instit. moral. p.* 2. *l.* 4. *c.* 18. *vers. quintò quæritur, & l.* 5. *c.* 26. *vers. quartò quæritur.*

Nec obstat concedere indulgentias esse actum jurisdictionis; ut habetur *in c. quod autem, de pœnit. & remiss.* ubi dicitur indulgentias illis tantùm prodesse, qui subsunt Prælato indulgenti; sed Pontifex, vel Ecclesia in mortuos non habet jurisdictionem: ergo non potest defunctis conferre indulgentias, quia respondetur Papam vivis indulgentias largiri per modum absolutionis, absolvendo eos à pœnis peccato debitis, & satisfaciendo pro ipsis ex thesauro Ecclesiæ, qui constat ex meritis Christi, & Sanctorum, ut ex *Clementina Unigenitus, de pœnit. & remiss.* at verò mortuis non confert indulgentias in modum absolutionis, cùm sint extra jurisdictionem Ecclesiæ; sed per modum suffragii solvendo, & satisfaciendo pro illis ex thesauro Ecclesiæ, cujus administrationem, & dispensationem generalem habet ipse Romanus Pontifex, Azor. *d. c.* 26. *quæst.* 4. & constat ex Alexandro III. *in c. quod autem, extra de pœnit. & remiss.* Rutilius Benzon. *de anno Jubilæi, l.* 2. *c.* 49. *vers. dico igitur primò, fol.* 316. *& sequent. usque ad finem capitis.*

44 Secunda dubitatio, quæ sint necessaria, ut defuncti fruantur indulgentiis? Responsio sit, indulgentias esse concedendas expresse, ut possint applicari defunctis: aliter enim nisi ita expresse concedantur, nullus poterit eas defunctis lucrari, ita D. Thomas *in* 4. *dist.* 35. *quæst.* 2. *art.* 3. Ægidius *de indulgentiis. disp.* 12. *dubio* 11. *n.* 47. subdens hoc requiri præter potestatem in conferente, quam ex usu Ecclesiæ solus Romanus Pontifex habet. Unde Episcopi nequeunt concedere indulgentias pro defunctis, cùm non habeant in illos jurisdictionem, ut colligitur *ex c. cum ex eo, de pœnit. & remiss.* ubi conceditur illis facultas limitata quidem pro suis Diœcesibus; & ex *d. c. quod autem*, & *ibi* Innocentius, & Cardinalis §. *in Levitico, sub c. qui aliquando, d.* 1. Navarr. *ibidem notab.* 22. *n.* 4. Cordubens. *quæst.* 19. & Henriquez *de indulgent. l.* 7. *c.* 32. §. 2. quia re vera nullo jure conceditur Episcopo potestas pro defunctis, Quinimo Sixtus Quartus, ut ait Gabriel. *in appendice, lect.* 57. declaravit indulgentias prodesse animabus Purgatorii, per modum suffragii, quando Pontifex eas extendit ad illas, nulla facta mentione de Episcopo. Qui quamvis dum concedit aliis indulgentiam, possit ea frui, non tamen potest per indulgentiam sibi soli datam se absolvere ab injunctis, sed de thesauro Ecclesiæ sibi applicat solutionem sicut & aliis. Pontifex tamen potest ex causa sibi indulgentiam conferre absolvens se etiam ab injunctis, etiam si tutiùs esset Papam concedendi hanc facultatem sibi indulgentias, & absolvendi ipsum à pœnitentiis injunctis committere Confessario. Henriquez *suprà*.

Sed quid si indulgentiæ concedantur generaliter omnibus fidelibus? Responde, non posse applicari defunctis, sed solùm illis prodesse, quando in concessione expresse declaratur D. Thom. *suprà*, & Bonaventura *dist.* 20. & deducitur ex usu Ecclesiæ dicentis quoties indulgentiæ pertinent ad defunctos, ita, Fidelibus vivis, & defunctis, quia per hoc nomen *fideles*, nisi aliquid addatur, viventes duntaxat intelliguntur. Suar. *disp.* 53. *sect.* 1. *ad finem, n.* 7.

Requiritur etiam, ut indulgentiæ prosint defunctis, ut opera requisita fiant ea intentione à vivis, ut defunctis indulgentias lucrentur; nam nemo sibi, aut aliis consequitur indulgentias, nisi volens id saltem implicitè Suar. *disp.* 53. *sect.* 4. *n.* 3. ubi addit non esse necesse; ut satisfactio ejusdem operis pro defuncto offerrtur, eo quòd opus illus ita factum non necessariò exigitur, ut satisfactorium, sed ut pium solum, vel pertinens ad cultum Dei, sequitur Ægidius *d. dubio* 11. *vers. secundò, ut opus, & vers. Quintò aliqui requirunt.*

Tertia dubitatio, an ut quæratur indulgentia defunctis, requiratur quòd operans sit in statu gratiæ? Affirmat Emmanuel de Sà *in Summa, verb. indulgentia, n.* 2. *vers. ego puto illum*, qui pro defuncto lucratur indulgentiam, debere esse in statu charitatis, nisi opus faciat ex persona Ecclesiæ, ut Missam aut hujusmodi aliud. 45

Dicendum tamen est non requiri, quòd lucrans indulgentiam pro defuncto sit in gratia, ita Navar. *de indulgentiis. notab.* 17. *n.* 4. *& notab.* 22. *num.* 30. Cordubens. *quæst.* 17. §. *& si quæratur.* Adrian. *in* 4. *quæst. de indulgentiis*, §. *conclusio quarta*, Reginald. *de indulgentiis, l.* 7. *c. ultim. n.* 195. Ægidius *d. dubio* 11. *n.* 48. *ad finem, vers. quintò*, ex eo fundamento, quoniam indulgentiæ habent effectum ex indulto Summi Pontificis, neque opus injunctum pro defunctis requiritur ut meritum; sed ut conditio: igitur quamvis operans pro defuncto sit in peccato, non proinde tollitur effectus, dummodo conditio per quam Pontifex concedit indulgentiam, adimpleatur, & anima existat capax ad recipiendum effectum indulgentiæ. Unde non requiritur quòd operans sit in gratia, ut cum aliis ostendit Suarius *disp.* 53. *sect.* 4. *ex n.* 3. *usque ad* 6. Ratio illius, quia non requiritur gratia in eo, qui non est recepturus effectum indulgentiæ, sed in eo cui indulgentia procuratur; secus quando quis sibi procurat indulgentiam, tunc non potest eam recipere, si est in peccato. idem Navarr. *cons.* 36. *a n.* 2. *de pœnit. & remiss. in* 2. *edit.*

Quarta dubitatio de indulgentia pro defunctis concessa, an extendatur ad vivos? Responsio est negativa, quia non solet concedi cuiquam, ut facto suo quærat indulgentiam animæ hominis adhuc viventis, nisi Pontifex id expresse concedat. Nam indulgentiæ concessio est strictè intelligenda, argumento capitis, *porro, de privilegiis, verb. privilegiorum servare tenorem*, ubi notatur tenorem privilegii attendendum esse, nec de illo esse judicandum, nisi ipsius tenore inspecto, nam verba sunt mentis signa, & demonstrant voluntatem animi. *l. Labeo.* §. *idem Tubero. ff. de supellectili legata. l.* 1. §. *Divus, ff. ad leg. Cornel. de sicar.* Menoch. *cons.* 1. *n.* 262. Mascard. *de probat. conclus.* 1415. *n.* 24. Perez *tit.* 9. *vers. aut dictum, l.* 8. *ordinamenti, pag.* 216. Farin. *in praxi, p.* 5. *quæst.* 126. *n.* 158. & in specie Navarr. *cons.* 38. *&* 39. *de pœnit. & remiss.* ubi concludit indulgentiam concessam per Papam capellis pro mortuis, non respicere animas viventium, neque alios vivos in illis celebrantes. 46

Quinta dubitatio de indulgentiis, quæ valent per modum suffragii, quo jure prosunt defunctis? Responsio sit prodesse defunctis in modum suffragii ex certa, & firma lege, nam mortui in quos conferuntur, sunt in statu gratiæ, & Ecclesia conferens etiam habet gratiam Dei. Cùm ergo Summus Pontifex animas in igne purgante detentas nequeat juridicè absolvere, offert ex thesauro Ecclesiæ Christi, & Sanctorum satisfactiones pro illis, eo modo quo ab Ecclesia pro eisdem solent Missæ offerri, & alia satisfactoria opera, quæ suffragia dicuntur. Unde patet indulgentias hoc modo concessas qer modum suffragii, esse quædam suffragia, seu auxilia, quibus animæ fidelium existentes in Purgatorio juvantur. Et quamvis modus auxiliandi defunctis per pia opera triplex 47

triplex sit, Auctore Cajetano *tract. 2. de indulgentiis, quæst.* 5. Primus per viam meriti de congruo, secundus per viam impetrationis, tertius per viam satisfactionis satisfaciendo pro illis per operum pœnalium passionem: nihilominus hoc loco suffragium, vel auxilium indulgentiarum non est per modum suffragii meritorii, aut impetratorii, sed satisfactorii, Navar. *notab.* 22. *num.* 14. Azor. *d. lib.* 5. *cap.* 26. *vers. quarto quæritur*, Rutilius Benzon. *de anno Jubilæi, lib.* 2. *cap.* 49. *dubio* 1. *vers. quarta opinio*, & Costa *in Bulla Cruciatæ. quæst.* 18.

Non est tamen omittendum, quod ait Reginald. *d. lib.* 7. *de indulgentiis, cap. ultim. n.* 198. ob quæsitam defunctis indulgentiam non esse omittenda Ecclesiastica suffragia pro illis facienda, nam, ut notat Navarr. indulgentia etiam plenissima interdum non liberat plenissimè, nisi causa ob quam indulgentia conceditur, sit ad id sufficiens, sic ille *notabil.* 22. *n.* 50. ubi addit non obstante indulgentia plenissima esse facienda suffragia, sicut fiunt pro puero recens baptizato mortuo, non ad liberandum animam illius, sed ad gratias agendas, ut vult Alexand. 4. *p. quæst.* 42. *art. ultim.* & an gaudium accidentale defunctorum augendum, eo quia in cœlo animæ exultant lætitia, quod amici eorum tam pia suffragia pro eis agentes Deo gratiores fiant, & Deus in dies magis, ac magis honoretur, sequitur Rutilius Benzonius suprà *l.* 2. *c.* 51. *vers. verùm antequam*, secundùm Gabriel *super Canon. lect.* 57. & Cajet. quem refert, ac sequitur Navarr. *d. notab.* 22. *n.* 50. *& n.* 51.

48 Sexta dubitatio, an indulgentiæ concessæ per modum suffragii fundentur in justitia, an in misericordia? In hac re partita est quæstio. Cajetan. *tract.* 16. *quæst* 5. opinatur indulgentias non solùm, sed etiam quæcunque alia suffragia, non via justitiæ, sed via gratiæ, & misericordiæ ad animas separatas in Purgatorio devolvi; atque ita omnem fructum, & effectum illorum pendere ex mera Dei acceptatione. Nihilominus subdit non esse propterea hujusmodi suffragia incerta, sed certa, & infallibiliter a Deo acceptari, & animas in Purgatorio verè frui indulgentiis per modum suffragii, sicut vivi fruuntur per modum absolutionis. Ratio, quia, Auctore D. Thoma 3. *p. quæst.* 46. *art.* 6. pœnæ omnes hujus vitæ sunt multo minores, quàm minima pœna animarum in Purgatorio: igitur inter illas non potest fieri commutatio. Juvat usus Ecclesiæ, quæ in omnibus suis suffragiis enixè, & assiduè a Deo petit, ut per suam piissimam, & infinitam misericordiam ea velit acceptare in animarum separatarum commodum, sequitur Cano *de locis theologicis, c.* 13. *ad nonum*, §. *qui verò*, Cordubens. *quæst.* 13. *de indulgentiis*, §. 4. Henriquez *eodem titulo*, *c.* 7. §. 3. *&* 4.

Michael Medina novæ cujusdam opinionis inventor *disp.* 7. *c.* 32. *& tribus sequentibus*, autumat tria. Primum omnes indulgentias, sive pro vivis, sive pro mortuis, edem modo, ut plurimum fieri, nimirum interveniente potestate jurisdictionis simul, & accedente dispensatione ex thesauro Ecclesiæ. Secundum quòd fiunt interdum potestate sola jurisdictionis concurrente, absque ulla thesauri Ecclesiastici dispensatione, & è contrario fiunt aliquando ex thesauro duntaxat sine ullo respectu ad potestatem jurisdictionis. Tertium dicit Pontificem potestate jurisdictionis, & absolutionis utentem conferre indulgentias animabus separatis, quas existimat etiam super terram esse, & ad militantem Ecclesiam pertinere, & ex consequenti Pontifici subesse tanquam subditas. Unde sicut Christus Dominus est judex vivorum, & mortuorum: ita etiam ejus Vicarius, scilicet Pontifex Romanu. Tertium non esse novum Ecclesiæ datam esse potestatem in animas separatas, cùm illam habeat in Dæmones, cùm eos coerceat auctoritativè per virtutem Exorcismorum; pro quo juvat viventes ratione delictorum, quæ in vita patrarunt, post mortem adhuc quoad pœnam posse judicari ab Ecclesia. Nam delicti ratione sortitur quis forum in eo loco, in quo deliquit, ut est communis, Clar. *in* §. *ultimo*, *quæst.* 38. *& quæst.* 85. Covarr. *cap.* 11. *num.* 3. *in practic.* Gregor. Lop. *l.* 1. *gloss. ultim. tit.* 29. *partit.* 3. Aviles *ad cap.* 27. *Prætorum*, Azeved. *l.* 1. *a n.* 62. *cum sequent. tit.* 16. *l.* 8. *novæ recopil.* & Molla *in Emporio juris civilis*, *p.* 1. *tit.* 2. *quæst.* 20. *num.* 10. *vers. sed vera.* Quinimò delinquens remittendus est ad locum delicti, ut ibi puniatur ad aliorum exemplum, quamvis sit vagabundus, cùm fiat de jurisdictione illius ratione delicti, Franc. Molin. *de brachio sæculari*, *c.* 40. per textum *in c. postulasti* 14. *de foro competenti.* Igitur cùm viventes in mundo deliquerunt, possunt etiam mortui per Ecclesiam judicari, & à Papa solvi, & ligari. Additque tandem Medin. eos qui hanc potestatem in animas separatas Romano Pontifici subtraxerint, de Apostolica auctoritate indignissimè sentire.

Navarrus tamen *in tractat. de indulgentiis*, *notab.* 22. *ex n.* 16. *usque ad numerum* 22. tradit nullo modo esse admittendam sententiam Cajetani, quem sequitur Sotus *distinct.* 21. *quæst.* 2. *artic.* 3. *& distinct.* 25. *quæst. etiam* 2. *& artic.* 3. & ut Ledesma 2. 4. *quæst.* 29. *artic.* 3. qui tandem volunt non per viam gratiæ, & misericordiæ, sed per viam justitiæ suffragium indulgentiarum defunctis prodesse. Fundamentum est, quoniam sicut viventes pro viventibus ex justitia possunt satisfacere; sic etiam viventes pro mortuis, cùm in utroque si eadem ratio. Quod etiam vult Joan. Medin. *in Codice de satisfactione*, *quæst.* 5. Quòd autem viventes pro viventibus ex justitia, & de condigno possunt satisfacere, applicando illis sua opera satisfactoria, tradit D. Thomas 3. *p. in supplemento. quæst.* 13. *artic.* 2. Sotus *in* 4. *distinct.* 21. *quæst.* 2. *art.* 3. *& distinct.* 45. *quæst.* 2. *artic.* 3. *versus finem*, Navarr. *supra*, & Gregor. de Valent. *in l. de satisfactione*, *c.* 4. Cùm ergo omnia argumenta, quæ concludunt pro vivis posse satisfieri, probent etiam pro defunctis, qui sunt in Purgatorio, non est negandum indulgentias pro mortuis concessas viæ justitiæ ad defunctos deferri, & de condigno prodesse.

Item animæ illæ sunt membra Christi, & Ecclesiæ, in qua quasi in quodam corpore sub uno Christi capite continentur: idcirco sicut unum membrum alterum juvat, sic etiam viventes possunt defunctis subvenire pro eis satisfaciendo: imò tenentur ex debito, & justitia quadam viventes defunctis fidelibus auxilium præstare, quandiu sunt in Purgatorio: quia actu sunt membra Christi per opera satisfactoria: quod est officium membrorum in eodem corpore existentium, dum indigent, ut unum alteri ex justitia teneatur succurrere: nec non ex natura charitatis id patet, ex qua satisfactio virtutem suam assequitur, & ex charitate omnem satisfactionem procedentem acceptat Deus: unde sicut quis potest pro se opera satisfactoria offerre; sic etiam pro amicis fidelibus tam vivis, quàm defunctis, & a Deo acceptantur ad pœnarum remissionem. Ex quibus omnibus deducitur, si quis potest sibi, vel alteri ex justitia quadam vivo, Christi, & Sanctorum satisfactiones applicare, posse etiam mortuis. Sunt enim Christi satisfactiones infinitæ, & superant quascunque alias ad satisfaciendum, & à Patre Æterno plusquam omnes aliæ magni fiunt: quare de condigno si à potestatem habente applicentur, satisfacient de condigno pro animabus in igne purgante detentis: siquidem alia opera satisfactoria pro defunctis de condigno satisfaciunt facta ab existentibus in gratia.

Pro

Pro hac sententia facit Leo X. *in Epistola ad Cajetanum*, ubi vult indulgentias tam vivis, quàm defunctis prodesse quantum sonant. Juvat Petrus Sotus *lectione* 3. *de Purgatorio* & Covarr. 1. *p. in cap. Alma matei*. §. 5. *num.* 11. dum aiunt vivorum suffragia, si fiant pro defunctis in Purgatorio existentibus, ita illis prodesse, ut ex rigore justitiæ pro temporali pœna satisfaciant, quam in hoc sæculo plene non subierunt: ergo majori cum ratione indulgentiæ valebunt ad satisfaciendum, & ad liberandum a pœnis cùm habeant majorem vim satisfaciendi, & contineant immediate Christi passiones, & Sanctorum.

Nec obest si dicatur neminem posse pro altero promereri ex condigno, aut gratiæ augmentum, aut gloriam: ergo unus pro altero non poterit de condigno, aut ex justitia satisfacere. Nam hoc argumentum nihil facit ad quæsitum, quod est an indulgentiæ per modum suffragij fundentur in justitia, an solùm in misericordia. Nihilominus D. Thomas *in supplemento* 3. *p. quæst.* 13. *artic.* 2. *ad* 1. quem omnes sequuntur, rationem reddit hujus dissimilitudinis, dicens augmentum gratiæ, & præmium essentiale concedi homini à Deo secundùm propriam dispositionem, & secundùm ejus mensuram, neminémque alteri posse mereri de condigno hanc dispositionem, nec posse aliquem purum hominem ad illa disponi per alterius actionem, cùm talis dispositio debeat esse propria, & intrinseca: secus de remissione pœnæ temporalis, quæ non requirit in eo, cui fit, certos ac præscriptos gradus dispositionis, ad quorum mensuram hujusmodi pœnæ temporalis fiat remissio; quam remissionem per satisfactionem fieri nihil repugnat, ita D. Thomas, & multo fortiùs per indulgentias, in quibus datur æquivalens, & adæquata solutio pro defunctis: atque ita ex justitia, & de condigno fieri dicendum est, ita Navarr. Sotus, Ledesma, Gabriel *suprà*, quod etiam videntur supponere D. Thomas, & Richard. & alii *in* 4. *distinct.* 45. dum disputant, an summus Pontifex possit per indulgentias exhaurire Purgatorium, & omnes omnino animas in eo existentes liberare, de quo nemo dubitat posita sufficienti causa, & qui negant, ad insufficientiam causæ confugiunt.

Ad rationes Cajetani dicendum est, nihil concludere: nam quamvis pœnæ hujus vitæ in se minores sint, & nequeant æquiparari tormentis quæ patiuntur animæ existentes in Purgatorio: attamen quoad acceptationem divinam exigua pœna, ac satisfactio Christi non solùm æquiparatur, sed longè superat omnem pœnam etiam gravissimam ignis purgantis ad satisfaciendum. Est enim remissio pœnæ, quæ fit in Purgatorio effectus meritorum Christi, quando per indulgentias, vel satisfactiones vivorum, & per suffragia Ecclesiæ remittuntur Purgatorii pœna, ita post alios Rutil. Benson. *de Jubilæo, lib.* 2. *cap.* 37. *ad finem, vers. Decimoquinto.*

Ad Medinæ opinionem dicendum est non subsistere, & esse contra communem, quatenus asserit Pontificem habere jurisdictionem in Purgatorio, ut tradunt Bonaventura *in* 4. *distinct.* 20. *quæst. penult.* & Gabriel *in canone Missæ, lect.* 57. patet ex verbis Domini: *Quæcunque solveritis super terram* quorum sensus est super universum terrarum Orbem, hoc est, circa Ecclesiam per universum Orbem dispersam. Non enim dictum fuit Petro, *subtus terram*, sed *super terram* ut ex Chrysostomo *homil.* 45. *in Matthæum.* Atque ita *super terram* idem significat, atque super faciem terræ in hoc mundo sub cœlo; non autem quæ in Inferno, & Purgatorio sunt, nomine terræ comprehenduntur. Nec item Pontifex accepit potestatem judicandi vivos, & mortuos, hoc enim reservatum est Christo Domino, cui pater omne judicium dedit; sed tantùm Petro, & successoribus datum est mortales solvere, & ligare. Nec facit contrà posse Ecclesiam Dæmones expellere à corporibus humanis, & in illos per auctoritatem hanc potestatem exercere, dum in corporibus humanis existunt, eáque excruciant, ac vehementer vexant; quia ex hoc non sequitur posse ligare, vel absolvere animas Purgatorii, cùm non pertineant ad Ecclesiam militantem per se, & sint extra viam, & statum merendi, & in loco satisfaciendi detinentur, donec plenè solvant; quare potiùs videntur pertinere reductivè ad Ecclesiam triumphantem aliquo modo, & ad militantem per accidens, & indirectè. Cordubens. *in quæst.* 16. *de indulgentiis, in respons. ad quartam probationem.* non tamen propterea animæ illæ possunt judicari a Pontifice, cùm non subdantur quoad earum personas potestati clavium; at verò cùm sint membra Ecclesiæ, & in Purgatorio detineantur, ut solvant pœnas debitas, ex communi thesauro Ecclesiæ possunt, ac debent adjuvari.

Nec obest argumentum, quòd ait animas existentes in Purgatorio ratione delicti fieri de foro Ecclesiæ, quia hoc non est verum, cùm illa regula in foro exteriori tantùm habeat locum; non autem in foro secreto interno quoad Deum. Nam Parochus ubique potest absolvere à peccatis subditum suum extra fines suæ Parochiæ commissis, Sylvester *verb. confessor.* 1. §. 14. Sà *in summa, verb. absolutio, numer.* 9. ita potest quis sibi subditum absolvere ubique, & à peccatis, & ab excommunicatione. Graffis *decis. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 2.

Septima dubitatio, quid sit concedere indulgentias defunctis per modum suffragij, & per modum absolutionis? Responsio sit conferre indulgentias mortuis in modum suffragij, esse solvere, & satisfacere pro mortuis ex thesauro Ecclesiæ, non quia directò Papa ut judex eos solvat a pœnis Purgatorii; sed quia eis extra Papæ ditionem ad forum Dei deducti aliquid largitur ex thesauro ipsius Ecclesiæ veluti eleemosynæ subsidium, quod pro pœnis debitis impendant, sicuti pro aliquo reo amico tu solveres, quod ipse alibi alteri deberet, pro quo in carcere retineretur, donec solveret; & hoc est quod dici solet indulgentias prodesse defunctis per modum suffragii. Concedere autem indulgentias vivis in modum absolutionis, est absolvere eos à pœnis peccato debitis; tunc enim absolvendo Ecclesia, vel Papa solvit, & satisfacit pro ipsis ex thesauro Ecclesiæ, qui constat ex meritis Christi, & Sanctorum, ut habetur *in Clementina Unigenitus, de pænit. & remiss.* Unde non dimittit Ecclesia, vel Papa viventibus pœnas peccatorum gratis, sed relaxat partim pro ipsis satisfaciendo: idcirco dicuntur indulgentiæ prodesse vivis per modum absolutionis; quia Pontifex tanquam judex eos absolvit à pœnis culpæ debitis, Navarr. *de indulgentiis, notab.* 22. *ex num.* 10. *usque ad* 14. *& ex num.* 20. *usque ad finem capitis*, Azor. *instit. moral. lib.* 4. *cap.* 18. *quæst.* 5. *& lib.* 5. *cap.* 26. *quæst.* 4. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici, pag.* 1. *cap.* 7. *numer.* 29. ubi ait Romanum Pontificem concedendo indulgentias pro mortuis, semper addere per modum suffragij: quasi dicat se non directè absolvendo, sed indirectè solvendo pro illis eos juvare, cùm non habeat auctoritatem judiciariam, neque jurisdictionem directam in defunctos, Suar. *disp.* 53. *sect.* 2. *num.* 4 subdens Pontificem non posse concedere indulgentias defunctis per modum absolutionis; sed per modum suffragij, quod deducit ex D. Thom. dicente *dict. quæst.* 2. indulgentias non posse concedi directè, & principaliter defunctis, sed indirectè, & secundariò.

tiò. Quam etiam partem sequentur Alensis 4. *p. quæst.* 83. alias 23. Richard. *in* 4. *dist.* 20. *art* 3. *quæst.* 3. Bellarmin. *lib.* 2. *de Purgatorio*, *c.* 16. & Major *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 2. addens contrariam sententiam nullo modo esse populo prædicandam, eo quia concedere indulgentias modum absolutionis est auctoritate judiciaria, quæ solùm exercetur in subditos, remittere pœnas peccato debitas: atqui animæ existentes in Purgatorio non subsunt potestati Pontificis; igitur nequeunt ab ipso auctoritate judiciaria à pœnis Purgatorij absolvi; & ex consequenti non potest illis conferre indulgentias in modum absolutionis, sicuti concedit vivis, sed per modum suffragii; vide tamen Suarium *dict. disp.* 53. *sect.* 3. *ex num.* 7. *usque ad num* 12.

Ex dictis inferri potest indulgentiam per modum suffragii, & per modum absolutionis non differre inter se in quantitate effectus, vel in ejus infallibilitate, sed in modo causandi moraliter illum effectum. Ratio, quia utraque indulgentia tam per modum absolutionis, quàm per modum suffragii est vera, ac propria indulgentia. Nihilominus non est dubium formaliter, seu morali specie differre; nam Pontifex dum concedit indulgentiam per modum suffragij, non propriè remittit pœnam, sed offert summam, & quantitatem pretij propter quod Deus remittit, quæ oblatio dicitur etiam vera indulgentia data à Pontifice, cùm det id, quo remissio obtinetur; & ideo dicitur indulgentia per modum suffragii; quando autem Pontifex concedit indulgentiam per modum absolutionis, ipse eam concedit immediatè, & proximè, remittitque pœnam uti Minister Dei, & judex locum, ac vices ejus tenens; contrà verò quando confert indulgentiam in modum suffragii, offert Deo quantitatem æquivalentem, ut ipse remittat pœnas, & utroque modo justitia intervenit, quamvis in hoc posteriori intercedat justitia per modum æquivalentis commutationis, quæ fundatur in pacto, & promissione divina: ex quo patet indulgentiam defunctorum non esse omnino ejusdem rationis cum illa, quæ conceditur vivis, quia hæc tria continet, absolutionem scilicet à pœna injuncta, vel injungenda, distributionem thesauri, & solutionem ex illo pro pœna: illa autem, quæ datur defunctis, continet solùm duo, applicationem videlicet thesauri, & pœnæ solutionem, Cajetan. *de indulgent. tract.* 15. *cap.* 1. *&* 6. Sotus *dist.* 21. *quæst.* 1. *art.* 2. Cordubens. *quæst.* 1. & Henriquez *lib.* 7. *cap.* 4. *numer.* 3. *&* 4 & alij, quos referens sequitur Rutil. Benzon *de Anno Jubilæi lib.* 2. *cap.* 49.

50 *dubio* 1. *fol.* 316. *& sequenti.* Differunt etiam ex parte subjecti, quia acquirens indulgentias pro defunctis non est necesse, ut sit in statu gratiæ quando opera injuncta exequitur; secus verò quando indulgentiam sibi vult consequi per unicum opus, eo modo quo suprà dictum est §. 3. *numero* 39. *&* §. 4. *numer.* 4[illegible].

51 Octava dubitatio, an quando requiritur Missa in forma indulgentiæ pro defuncto, necesse sit illam offerre pro illo? Responsio est affirmativa quoad effectum satisfactionis ex opere operato, præsertim quando in forma indulgentiæ sunt hæc, aut similia verba. Dicendo, aut offerendo Missam pro defuncto, liberes ejus animam à Purgatorio. Quòd si dicatur tantùm, Dicendo Missam vel quoties Missam dixeris, toties liberes unam animam à Purgatorio. Tunc enim non requiritur, quòd applicetur Missa pro defuncto, sed sufficit, quòd applicetur solùm beneficium indulgentiæ. In dubio autem, quando non constat quibus verbis concessa fuerit indulgentia, tutius est Missam offerre pro defuncto, Suar *disput.* 53. *sect.* 4. *num.* 3.

52 Nona dubitatio, an possint omitti suffragia pro defuncto, cui quæsita fuit indulgentia? De hac re suprà *numer.* 37. ubi diximus non esse omittenda suffragia. Nihilominus possunt omitti ea suffragia, quæ ab Ecclesia solent offerri, ac etiam ea, quæ a privatis pro defunctis possunt offerri, quando moraliter constiterit indulgentiam plenariam fuisse obtentam defuncto; ut colligitur apertè ex traditis à Navarro *de indulgentiis notab.* 22. *numer.* 50. & ex Reginald. *de indulgentiis lib* 7. *cap. ultim. numer.* 198. quamvis de consilio addunt non esse omittenda suffragia, ob rationes suprà memoratas: quòd si contingat suffragia defunctis non prodesse, reponuntur in thesauro Ecclesiæ; sicut reponuntur suffragia oblata pro incapaci eorum, Suar *disput.* 48. *sect.* 8. *numer.* 26. *ad finem*; quod etiam procedit quando offeruntur pro animabus, quæ illis non indigent.

Decima dubitatio circa Missas in Altari privilegiato pro defunctis celebratas, an omnino liberentur, & an animæ separatæ, dum existunt in Purgatorio, orent pro viventibus? Quoad primam partem hujus dubii dicendum est quamvis Pontifex non habeat judiciariam auctoritatem, nec jurisdictionem directam in defunctos; nihilominus si concedat, ut per Missam celebratam in Altari privilegiato pro tali anima, liberetur a Purgatorio, liberabitur per indulgentiam concessam per modum suffragii, & per viam consolationis, & satisfactionis, D. Thoma *in supplemento* 3. *part. quæst.* 71. *art.* 12. Francisc. Leo in thesauro fori Ecclesiastici 1. *part. cap.* 7. *numer.* 31. Probatur argumento multorum Pontificum, qui multis Altaribus concesserunt per totum Orbem privilegia liberandi unam animam ab igne purgante in Missæ sacrificio per modum suffragii, Francisc. Leo *supra numer.* 29. quæ privilegia an sint perpetua, & in æternum duratura usque ad finem sæculi, ambigi potest, ex *regul.* 56. *Cancellariæ* Innocentii Octavi, quæ sic habet, ibi *Item voluit quòd in literis indulgentiarum solùm dentur festa per Cancellariam dari solita, & quòd durent per viginti annos, nisi petantur pro una die, & tunc durent perpetuò.* Ex qua regula constat non durare in perpetuum indulgentias concessas alicui Ecclesiæ in festis certis, quando sine termino conceduntur, sed durare per viginti annos duntaxat, cùm indulgentiæ sint odiosæ propter quæstores, qui non quærunt commodum animarum, sed potiùs pecuniarum, facit *cap. cùm ex eo, de pœnitent. & remiss. & Clement. cùm abusionibus, eodem tit.* At verò quando petitur indulgentia pro una die tantùm in anno, debet durare perpetuò, quousque finiatur Mundus, ita Glossator *in eadem regula.* 53

Quoad secundam partem, dicendum est animas defunctorum posse juvare suis orationibus viventes, ut patet ex *lib.* 2. *Machab. cap.* 15. ubi legitur Oniam, & Hieremiam mortuos jam dudum visos fuisse orare pro omni populo Judæorum; & infrà. *Respondentem verò Oniam dixisse: Hic fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate Hieremias Propheta Dei.* Esse namque à viris sanctis defunctis hominibus viventibus in hoc sæculo collata beneficia plurima, non est dubium, Auctore D. Augustino *lib.* 22. *cap.* 8. *de Civitat. Dei.* Nec difficile est creditu etiam animas in igne purgante morantes pro nobis orare, & impetrare, teste Sancto Gregorio *lib.* 4. *Dialog. cap.* 4. & Petro Damiano *in Epistola de miraculis sui temporis*, referentibus animas Paschasii, & Sancti Severini miracula edidisse, cùm essent in Purgatorio: quibus accedit Bellarmin. *lib.* 2. *de Purgatorio*, *cap.* 3. *ad finem*, dicens animas in Purgatorio si pro se, vel nobis orent, non mereri, sed solùm impetrare ex meritis præteritis; sicut

sicut nunc Sancti in cœlo orando pro nobis, quamvis non mereantur, impetrant tamen, *& cap. 15. vers. non secundum, & vers. praeterea anima Purgatorii.* Quia quamvis animæ existentes in Purgatorio ratione pœnarum sint nobis inferiores, ratione tamen gratiæ in qua sunt confirmatæ, sunt nobis superiores, & oratio ex charitate procedens impetrat. Item animæ ibi existentes orant pro se; ergo etiam pro nobis possunt orare, & dives in inferno orabat pro fratribus suis; ergo etiam animæ in Purgatorio *Luc. 16.* atque ita sicut vivi suis orationibus prosunt vivis, sic etiam proderunt mortui vivis.

54 Undecima dubitatio, an indulgentiæ erga defunctos infallibiliter suum sortiantur effectum? Responsio est affirmativa, quia mortui quibus per modum suffragii conceduntur indulgentiæ, sunt in gratia Dei, & in charitate: ideo ex certa, & firma lege prosunt illis, & nihil impedit quòd non prosint, quia conferre illis indulgen i is hoc modo, est solvere, & satisfacere pro illis ex thesauro Ecclesiæ. Probatur ex illo Christi Domini, *quidquid ligaveris, & solveris super terram, erit ligatum, & solutum in cælis.* Idcirco quemadmodum indulgentiæ pro vivis, prosunt illis in modum absolutionis certa, & firma lege Christi, sic etiam eadem Christi Domini lege certa, & firma indulgentiæ concessæ mortuis in modum suffragii, illos liberant.

Nec obest opinio Soti *in 4. distinction. 21. quaestion. 1. articul. 3.* autumantis indulgentias per modum suffragii non tam infallibili certitudine juvare defunctos, quàm vivos per modum absolutionis: quoniam Deus æqualem tribuit potestatem Ecclesiæ ad applicandum indulgentias defunctis per modum suffragii, & vivis per modum absolutionis, in quam etiam partem inclinat ipse Sotus, dum ait oppositum esse magis pium existimare, nimirum indulgentias per modum suffragii datas tam infallibili certitudine prodesse defunctis, quàm vivis, quando conceduntur per modum absolutionis, quæ opinio est Suarii *disputat. 53. sect. 3. numero 3.* ubi ait fuisse Sancti Thomæ *in 4. dist. 45. quaest. 2. art. 3. quaestiunc. 2.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 26. quaes. 5.* & Rutilius Benzon *de anno Jubilai lib. 2. cap. 51. in principio,* ubi concludit non modò indulgentias pro vivis, sed etiam pro defunctis infallibilem, ac certum habere effectum ex divina promissione, juxta verba Christi Domini, *erit solutum & in cælis.* Quare non sunt audiendi Cajetan. *tom. 1. tract. 16. de indulgentiis quaest. 5.* Cordubens. *quaest. 13. & 14.* & Henriquez *lib. 7. cap. 7. de indulgentiis, num. 3. & 4.* dum aiunt effectum indulgentiarum pro defunctis non esse certum ex aliqua lege, vel permissione divina, sed dependere ex mera Dei libertate: quorum sententia tanquam falsa displicet, eamque Gregor. de Valens. *in cap. ultim. de indulgentiis,* vocat incautè pronunciatam.

55 Duodecima dubitatio circa discrimina indulgentiarum vivorum, & mortuorum, quæ sunt, indulgentiam defunctorum non esse omnino ejusdem rationis cum illis, quæ dantur vivis; ita communiter Doctores. Item indulgentia defunctorum est ejusdem rationis cum illa, quæ confertur vivis quoad causam quidem, & effectum, quia per eandem auctoritatem clavium ipsa confertur, & operatur in effectu liberationem à pœna. Non est autem omnino ejusdem rationis, quoniam non datur defunctis per modum absolutionis, sed per modum suffragii, hoc est, datur illis spirituale subsidium per applicationem thesauri, ex quo pro illarum pœnis fiat Deo solutio: vivis autem datur per actum juridicè absolutionis, & potestatis; ex quo apparet discrimen cùm dentur vivis per absolutionem personarum, defunctis autem per solutionem pœnarum, & applicationem thesauri: non enim Ecclesia defunctorum animas à pœna cum auctoritate absolvit. Nihilominus non propterea indulgentia defunctorum desinit esse actus quidam jurisdictionis, quia verè est, quatenus auctoritate clavium à Pontifice erga illas thesaurus Ecclesiæ dispensatur, ita Gregor. de Valent. *lib. de indulgentiis, cap. ultim.* & ex Cajetan. colligitur *tractat. 16. de indulgentiis cap. 6.* & Rutilius *dict. lib. 2. cap. 49. dubio 1. fol. 317.* expressè.

DISPUTAITO V.

De Jubilæo sacro Anni sancti.

§. I.

EPITOME.

1 De natura, nomine, & origine Jubilai.
2 De necessitate Jubilai in genere, & in specie.
3 Ecclesia est potestas conferendi Jubilaeum, & est thesaurus ex quo Jubilaeus depromittur, idque latè ostenditur.
4 Quis sit hujus thesauri legitimus dipensator.
5 An Christi opera quoad satisfactionem sint valoris infiniti.
6 & quot sint satisfactiones quando nobis per opera nostra applicantur Christi satisfactiones.
7 An indulgentiæ prosint nobis ex opere operatò?
8 Quando indulgentia Jubilai primum fuerint instituta, & quando tempus mutatum?
9 Quo die Annus sanctus Jubilai incipiat, & quando finiatur?
10 & qua auctoritate fuerit institutus?
11 Quod discrimen sit inter indulgentias Anni sancti, & inter indulgentias alias plenarias.
12 An Jubilaeus sicut tollit pœnas, possit etiam augere gratiam, & gloriam?
13 An possit institui Jubilai Annus à Pontifice, ut quid sacramentale?
14 Quæ indulgentiæ in Anno sancto suspendantur tam extra Urbem, quàm intra?
15 Quæ caremoniæ serventur in Anno sancto ostenditur.
16 An Portam sanctam aperire necesse sit, & quis debeat eam aperire, & per eam ingredi?
17 Quæ fieri debeant Romæ, ut Jubilaeus obtineatur, & quoties debeant visitari Ecclesiæ, & quando.
18 Utrùm requiratur confessio ante, vel post visitationem Ecclesiarum?
19 Qui non habet conscientiam peccati mortalis, an debeat confiteri? & quid si peccet mortaliter post visitationes Ecclesiarum?
20 In quo articulo hujus anni fructus Jubilai acquiratur?
21 An possit indulgentia Anni sancti Monachis, & Religiosis, & aliis qui non possunt ire Romam sine licentia Superiorum?
22 Quinam sint incapaces consequendi Jubilai?
23 An prosit illi Jubilaeus, qui non potest ire, sed mittit aliquem pro se?
24 An possit obtineri Jubilaeus per opera ex voto, vel ex alia obligatione alias debita, & quoties acquiri potest?

25 *Proponuntur reliqua, quæ neceſſaria ſunt ad conſequendum fructus hujus ſancti Anni.*

1 OMiſſis aliis, quæ magis confuſionem pariunt, quamvis eruditionem magna oſtendant circa naturam Jubilæi, & originem, cùm nobis hoc loco ſit tantùm mens percurrendi prærogativas Jubilæi de Anno ſancto, qui eſt Eccleſiaſticus, hoc eſt, remiſſio pleniſſima totius pœnæ temporalis, peccatis jam condonatis debitæ, non virtute ſacramenti, ſed theſauri Eccleſiaſtici auctoritate Apoſtolica, ac diſpenſatione effuſi certis quibuſdam temporibus collata illis, qui præſcriptas Romæ Baſilicas confeſſi, & contriti devotè per ſe viſitaverint. Dicitur autem annus Jubilæi Annus ſanctus, Annus ſacer ille in quo largiſſima hæc pœnarum, & pœnitentiarum remiſſio debitorumque ſpiritualium relaxatio apud Chriſtianos celebratur.

Quando autem hæc ampliſſima, & pleniſſima remiſſio centenaria fuerit inſtituta, dicam infra *num.* 8. Nunc de nomine Jubilæi, quod deducitur ex verbo *Jubel*, quæ vox ſignificat libertatem, ut habet Paraphraſis Chaldaïca, *Levitic.* 25. Vocabiſque libertatem, quam ſequitur Gregor. Nazianz. *in oratione in ſanctam Pentecoſten.* Rupertus *lib.* 2. *comment. in Ezech. cap.* 11. *& lib.* 2. *in Levit. cap.* 41. & B. Theodoretus Ciri *quæſt.* 25. *in Leviticum*: ſeu, ſi mavis, deducitur ab Hebræa dictione *Jobal*, quod ſonat idem, quod remiſſio, vel dimiſſio, teſte Joſepho *lib.* 3. *antiquitatum cap.* 10. & utraque deductio placet, cùm fiat expreſſa mentio in textu *Levitici* 25. *numer.* 10. ibi, *ipſe eſt enim Jubilæus, ſanctificabiſque annum quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitantibus terram veſtram*; quam etiam & etymologiam probat Lyra *cap.* 25. *Levit.* & Alexandrinus *in ſumma, de pœnitent. diſput.* 7. Sabellicus *lib.* 3. *Enneadis* 1. Auctore Azeved. *lib.* 1. *recopilat. titul.* 10. *l.* 13. *num.* 12. Ex quo depromptum fuit nomen Anni ſacri, præſertim in quo Romæ conceduntur pleniſſimæ indulgentiæ; quæ olim non niſi à centum in centum annos ſolebant concedi, jam à primitiva Eccleſia, & à tempore Apoſtolorum, ut refert Boronius *tom.* 1. *Annal. Anno Chriſti* 58. *num.* 28. *&* 39. quem refert, ac ſequitur Illuſtriſſimus Hiſpaniarum Primas in ſuo libello *de Jubilæo, cap.* 1. *num.* 5. *&* 6.

2 Sequitur, dicatur de neceſſitate Jubilæi tam in genere, quàm in ſpecie: nam quamvis Jubilæi inſtitutio, vel conſecutio non ſit medium ſimpliciter neceſſarium ad eſſe ad ſalutem; eſt tamen ad bene eſſe ad illam; quod probatur ex neceſſitate convenientiæ, & congruentiæ, D. Thomas 1. *part. quæſt.* 19. *artic.* 3. *in corpore, & art.* 8. *ad primum*, Bellarminus *de Sacramentis in genere, lib.* 1. *cap.* 22. *verſic. rurſus neceſſitas, fol.* 78. Ex quibus ſequitur indulgentias ad bene eſſe requiri; quia ſunt utiles, ut hominibus auferatur obſtaculum perveniendi ſtatim ad æternam vitam, ſi decedant in gratia. Henriquez *de indulgentiis, lib.* 7. *cap.* 9. *in principio*, poſt alios, & Rutilium *de anno Jubilæi, lib.* 2. *cap.* 1. *& cap.* 41. *de neceſſitate ſacri Jubilæi ex parte cujuſcunque Chriſtiani, & cap.* 43. ubi de neceſſitate indulgentiarum reſpectu eorum, qui ſunt in Purgatorio, Suar. *de effectu indulgentiarum diſp.* 49. *ſect.* 5. *num.* 8. *ad finem*, ubi de utilitate indulgentiarum concludit cæteris paribus eſſe opus majoris charitatis lucrari indulgentias, quàm velle in Purgatorio pro pœna peccatis debita ſatisfacere.

3 Porrò eſſe in Eccleſia poteſtatem conferendi indulgentias, & Jubilæum, conſtat ex verbis *Matthæi* 16. ad Petrum, *tibi dabo claves Regni cælorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram*, &c. *& quodcunque ſolveris*, &c. Per quæ verba dedit Chriſtus Dominus Eccleſiæ ſuæ omnem poteſtatem tam in Sacramento; quàm extra Sacramentum ſolvendi peccata, quantum ad pœnam, quia cùm dicat, *quodcunque ſolveris ſuper terram*, indiſtincte conceſſit Eccleſiæ poteſtatem Clavium omnem ſacramentalem, quæ exercetur in ſacramento dimittendi peccata, & non ſacramentalem conferendi indulgentias, quibus remittuntur pœnæ peccatorum extra ſacramentum. Sed de his ſuprà *diſp.* 4. §. 1 *ex num.* 1. & ſub eiſdem verbis, *quæcunque ſolveris*, contineri poteſtatem ligandi, vel ſolvendi etiam extra ſacramentum; ut per excommunicationem, vel etiam per condonationes, & remiſſiones pœnarum, quæ pro peccatis ſolvi debent ex clariſſima ſanctorum Patrum doctrina de poteſtate ligandi, vel ſolvendi intelligendum eſt.

Confirmatur hæc poteſtas in illis verbis, eo quòd peccatum dicit duo, & culpam, & pœnam; cùm ergo Chriſtus Dominus fecerit facultatem remittendi culpas, fecit etiam facultatem ſolvendi pœnas, & ex conſequenti concedendi indulgentias extra Sacramentum, Suar. *diſp.* 49. *ſect.* 1. *num.* 1. *& ſequent. & num.* 5. ubi tradit eſſe de fide poteſtatem concedendi indulgentias, quibus remittantur fidelibus pœnæ debitæ pro peccatis Eccleſiam habere, quam accepit à Chriſto Domino, & quam ſupponit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 9. *de reformat.* ubi indulgentias vocat cæleſtes theſauros, & apertiùs *quæſt.* 25. de decreto indulgentiis. Ex quibus patet extare in Eccleſia theſaurum conſtantem ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum, qui eſt omnino infinitus, ex quo depromitur Jubilæus, qui ſine theſauro nullo modo poteſt conferri. Ratio, quia condonatio pœnæ, aut remiſſio, quæ per Jubilæum acquiritur, fit per virtutem meritorum paſſionis Chriſti, & Sanctorum; ergo omnis virtus Jubilæi, 4 & indulgentiarum manat ex theſauro, cujus diſpenſator legitimus eſt Summus Pontifex, qui eſt Rector Domus Dei, & primus Oeconomus, & gubernator Eccleſiæ Catholicæ, ita Cyprianus adversùs Novatianos *Epiſtol.* 26. Ambroſius *in prima ad Timotheum* 3. D. Thomas *in* 4. *diſt.* 20. *quæſtion.* 1. *articul.* Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici part.* 1. *cap.* 7. *numero* 1. & diximus ſuprà *diſputat.* 4. §. 1. *ex numero* 1. *uſque ad* 6.

Habuiſſe autem Chriſti merita, & ſatisfactiones 5 ſimpliciter, & abſolutè valorem infinitum, decidit Clemens Sextus *in Extravagante Unigenitus, de pœnit. & remiſſ.* expreſſis verbis dicens Chriſtum ſuis meritis, & ſatisfactionibus comparaſſe hominibus infinitum theſaurum, ſequitur D. Damaſc. *lib.* 3. *de fide cap.* 15. *&* 19. ubi ait Chriſti operationes eſſe ſalutiferas, nedum, quia humanæ ſunt, ſed etiam, quia ſunt divinæ, & Deitate perfuſæ, Dionyſius *epiſtol.* 4. *ad Caium*, actiones Chriſti ex dignitate perſonæ operantis ſunt divinæ, Deificatæ, & Dei viriles, quare non ſunt audiendi Scotus *in* 3. *diſt.* 19. *&* 20. *& in* 4. *diſt.* 15. *q.* 1. & Medina *Codice de pœnitentia tract.* 3. *quæſt.* 1. dum opinantur hujuſmodi Chriſti opera nullo modo habere valorem infinitum, neque à Deo acceptari, aut ab ipſo Chriſto Domino ad aliquid infinitum referri, eo quia non ſolùm opera Chriſti, ſed etiam ipſamet caro Chriſti, eo quòd eſſet caro Dei, infinitam habebat excellentiam, & dignitatem, ut notat D. Thomas 3. *part. quæſt.* 48. *art.* 2. *ad* 3. per hæc verba: *Dignitas*, ait, *carnis Chriſti non exiſtimanda ſolùm ſecundùm carnem naturalem, ſed ſecundùm perſonam aſſumentem, in quantum ſcilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.* quibus verbis oſtenditur opera Chriſti eſſe valoris infiniti.

Difficultatis tamen eſt, an quando per noſtra 6

opera applicatur nobis satisfactio Christi, sit una, vel duæ satisfactiones, altera nostra, altera Christi? Responsio sit esse duas satisfactiones, alteram ab altera dependentem: primam Christi, alteram nostram; & quamvis una satis esset, nihilominus ad majorem gloriam divinam, & bonum nostrum decrevit Christus Dominus, ut nostræ satisfactiones suis adhærerent, ut ex duplici capite ejus ad gloriam haberemus, tam ex meritis Christi nobis per gratiam communicatis, quàm ex meritis propriis, Cajetan. *tom. 3. Opusculorum tract. 11. cap. 11. & 12.* Quo posita rursus quæritur, quomodo & quando conceduntur indulgentiæ, concurrant satisfactiones Christi cum satisfactionibus Sanctorum ad effectum remissionis pœnarum? Henriquez *de indulgentiis lib. 7. cap. 5. §. 4.* tradit satisfactiones Christi concurrere uti causam universalem, satisfactiones verò Sanctorum concurrere uti causam particularem, quæ mota à Christo, atque in ejus virtute causat efficaciter, & immediatè totum etiam effectum indulgentiæ: neque est dubium posse Pontificem immediatè per indulgentias applicare duntaxat satisfactiones Christi, sine aliquo alio concursu alterius satisfactionis, ut notat Henriquez suprà *in glossa ultima dicti capitis, vers. in acceptatione Dei,* Rutilius *d. lib. 2. cap. 36.*

7 Consequens est dicere, an indulgentiæ prosint lucranti ex opere operato, quod etiam intellige de Jubilæo Anni sancti? Henriquez *de indulgentiis lib. 7. cap. 9. §. 3.* & alibi vult, si quis in mortali existens opera omnia injuncta per Jubilæum exequatur, non lucrari remissionem pœnæ temporalis statim, quia temporalis pœna non aufertur non sublata pœna æterna: remoto tamen impedimento peccati per pœnitentiam reviviscere effectum indulgentiæ, prout pendet ex opere operato Christi, & Sanctorum applicato per indulgentiam, quod videtur sentire Paludanus *in 4. dist. 2. quæst. 4. art. 3.* de quo dixi suprà *disput. 4. §. 3. num. 34.*

Ut autem hæc meliùs percipiantur, notandum est indulgentias posse dici valere ex opere operato quatuor modis. Primò ex operibus Christi, & Sanctorum, eo quòd indulgentiæ continent opus operatum Christi, & Sanctorum & ita applicatæ passiones Christi, & Sanctorum dicuntur opus operatum in indulgentiis, seu opus Christi, & Sanctorum. Secundò dicuntur indulgentiæ habere suum effectum ex opere operato; quia minister indulgentiarum per claves physicè, & effectivè remittit ex Christi institutione pœnas, etiamsi minister sit malus, ut deducitur ex D. Thoma *3. part. quæst. 64 art. 1. & 3. & art. 3. & quæst. 84. art. 3. & 5.* Sotus *dist. 1. quæst. 5. art. 1.* & Henriquez *lib. 1. cap. 28. num. 2.* & ita claves in conferendis indulgentiis activè ex Christi virtute absolutionem à pœnis conferunt, & principaliter Christus Dominus confert hunc effectum per claves indulgentiæ, quemadmodum principaliter operatur per Sacramenta, & eorum Ministros, quamvis mali sint: sicut principaliter absolvit à culpis, sic etiam principaliter in indulgentiis tollit pœnas.

Tertiò dicuntur indulgentiæ prodesse vivis, & defunctis ex opere operato, quatenus operantur suum effectum infallibiliter ex certa lege, & promissione Dei. Quartò, & ultimò dicitur opus operatum in indulgentia ipsa remissio pœnæ, hoc est, effectus ipsemet indulgentiæ, ut loquitur Henriquez *d. lib. 7. cap. 9. §. 5.* & quamvis valor indulgentiæ respectu Christi, qui principaliter aufert pœnas, & illas remittit, sit ex opere operantis, potest dici opus operatum, quoad rationem effectus ipsius indulgentiæ, cùm non dependeat à concedentis qualitate, & habeat efficaciam semper: ideo effectus indulgentiæ posito obice sopitus erit, eo tamen sublato reviviscet, ut volunt Paludan. *suprà,* Navarr. *de indulgentiis notab. 17. n. 2. vers. secundò infertur, & notab. 31. n. 29.* & Henriquez *lib. 7. cap. 9. §. 3.* Nam effectus ille dependet ex opere operato Christi, & Sanctorum, applitato per indulgentiam, & ita obice sublato semper suam habet vim. Cæterùm oppositum est certius, scilicet recedente fictione nihil operari, juxta caput *tunc valere, de consecrat. dist. 4.* quoniam acquisitio indulgentiæ non est sacramentum, neque sacramentale; & ideo sublato impedimento non reviviscet, ut notat Navarrus *dict. notab. 31. num. 92.* quod intellige nisi Pontifex exprimat in indulto, ut reviviscat indulgentiæ effectus, cùm primum recipiens fuerit justus, Henriquez *dict. cap. 9. §. 3. ad finem,* Rutilius *lib. 2. cap. 40. ad finem,* post alios, & dixi *suprà dict. §. 3. num. 34. versic. nihilominus.*

Quando autem primò usus Indulgentiarum, & institutio Jubilæi centesimi notissima inceperit, non omnino constat. Illud tamen certum est usum conferendi esse antiquissimum, & à Christiano populo auctoritate Conciliorum valde probatum, quem etiam probat Concilium Tridentinum *sess. ultima, in decreto de indulgentiis,* ubi anathemate damnat omnes qui aut indulgentias inutiles esse, aut potestatem eas concedendi non esse in Ecclesia volunt. Incepisse autem ab Apostolis, colligitur ex D. Paulo *2. ad Cor. 2.* ibi: *Nam & ergo, quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi;* ubi Patres Chrysost. Theodoret. Ambrosius, & alii Interpretes declarant Paulum usum fuisse verbo *donavi,* significante liberalem remissionem in incestuosum, quem priùs severè castigaverat, & ex illo verbo, *propter vos in persona Christi,* habetur indulgentiarum usum à Christo Domino fuisse inchoatum, Suarius *de indulgentiis disp. 49. sect. 2. num. 3.* Henriquez *de indulgentiis cap. 3. §. 2. vers. usus conferendi, & in commento lit. F.* Rotilius Benzon. *de anno Jubilæi lib. 3. cap. 5. ad finem,* idem Suar. *de defens. fidei lib 2. cap. 15. n. 25.* 8

Constat item de indulgentia Anni sancti, seu centesima Bonifacium Octavum anno Domini 1300. in sua Extravagante, incipit, *Antiquorum,* primum fuisse, qui de hac indulgentia centesima constitutionem ediderit; & quamvis Bonifacius in illa non utatur verbo *Jubilæi,* vel Anni sancti; nihilominus asseritur Bonifacium fuisse primum, qui Jubilæum constituit, & constitutione Jubilæum declamavit, ut D. Antonin. *3. p. tit. 20. cap. 7. §. 2.* Platina *in vita Bonifacii Octavi,* & Sotus *in 4. distinct. 21. quæst. 2. artic. 1.* Franciscus Leo *in suo thesauro fori Ecclesiastici, p. 1. cap. 7. num. 11. & sequent.* ubi vult Bonifacium Octavum motum antiquorum fida relatione, quòd ingentes remissiones, & indulgentiæ peccatorum collatæ erant venientibus ad Basilicam Principis Apostolorum de Urbe, easdem remissiones, & indulgentias omnes, & singulas ratas, & gratas habens ipsa auctoritate Apostolica confirmavit, approbavit, & etiam innovavit, & ut Sanctissimi Petrus, & Paulus Apostoli eo amplius honorarentur, & ipsorum Basilicæ de Urbe majori devotione à fidelibus, frequentarentur de fratrum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis omnibus eodem anno 1300. à festo Nativitatis JESU Christi, & quolibet anno centesimo sequuturo, ad Basilicas ipsas accedentibus reverenter verè pœnitentibus, & confessis, vel qui verè pœnitentes confiterentur in eodem, & quolibet centesimo sequuturo annis, non solùm plenam, & pleniorem, sed etiam plenissimam omnium suorum concessit veniam peccatorum, ita *in dicta Extravagante 1. de pœnitent. & remiss.*

Non tamen ex dictis colligas non fuisse ante tempora Bonifacii ingentes indulgentias Romam venientibus, & visitantibus Basilicas Principum Apos-

Apostolorum, quamvis non constet eandem centesimam indulgentiam habuisse olim ante Bonifacium plenissimam omnium peccatorum remissionem, sicut à tempore Bonifacii usque ad id tempus in forma Jubilæi habet. Ratio hujus asserti deducitur ex verbis Extravagantis citatæ, ubi Bonifacius asserit ex antiqua fama, & relatione à senioribus, & antiquioribus accepta magnas remissiones fuisse concessas venientibus ad Urbem ad honorabiles Basilicas Principum Apostolorum; atque ita videntur omnino aberrare, qui asserunt ante Bonifacium, nimirum Polydorus Virgilius *lib.* 8. *de inventorib. rerum*, *cap.* 1. & Navagerius, & alii, Jubilæum hujus anni non fuisse, quod est intelligendum eo modo ac forma, secundùm quàm Jubilæus solet concedi, & pro ut distinguitur ab indulgentiis etiam plenariis.

Quòd autem ante Bonifacium indulgentias visitantibus stationes Romæ fuisse institutas, referunt D. Thomas *addit. quæst.* 25. Altisiod. *lib.* 4. *fol.* 281. Cajetan. *de indulgentiis*, *ad Jul. cap.* 1. Archidiac. *tractat. de indulgentiis.* Genebr. *Chron. pag.* 259. ex Gregorio *lib.* 7. *Epist.* 63. nam Gregorius primus circa annum 600. Leo Tertius circa annum 800. Sergius secundus circa annum 844. & alii sequentes Pontifices indulgentias contulerunt, ut vult Bellarm. *lib.* 1. *de indulgentiis*, *cap.* 3. quos referens sequitur Ægidius *disputat.* 12. *de indulgent. dub.* 1. *numer.* 5. addens ob majorem rigorem Ecclesiæ quondam, & fervorem in peragendis pœnitentiis injunctis, non fuisse usum indulgentiarum olim crebriorem, aliquem tamen semper fuisse. Atque ita à tempore Bonifacii hic centesimus annus sanctissimi Jubilæi immutatus pluries fuit, & ad annum quinquagesimum reductus à Clemente VI. ut *in Extravagante Unigenitus*, *de pœnit. & remiss.* & tandem à Paulo II. institutum fuit, ut quolibet vigesimo quinto anno Annus sacer celebraretur, ut *in Extravagante Quemadmodum*, *eodem titulo.* Henriquez *de indulgentiis*, *cap.* 4 *num.* 2. *ad finem*, & *in commento lit. K.* Navar. *de Jubilæo*, *notab.* 7. addit Bonifacium potius fuisse hujus Jubilæi innovatorem, quàm inventorem, quod etiam volunt alii, quos referens sequitur Rutilius *de anno Jubilæi*, *lib.* 3. *cap.* 5. *per totum*, ubi id multis confirmat, & *cap.* 6. ubi diversa tempora statuta memorat pro Anni sancti celebritate.

Quo autem die Annus sanctus sacri Jubilæi incipiat? constat ex Extravagante Bonifacii VIII. à festo Nativitatis Christi Domini incœpisse, quod etiam decrevit Clemens Sextus *in sua Extravagante*, & in eodem die Nativitatis subsequentis anni expirare. Attamen Paulus secundus, & Sixtus Quartus in suis constitutionibus voluerunt, ut Jubilæus Anni sancti inciperet à vigilia Nativitatis Christi Domini, & finem faceret in vigilia ejusdem Nativitatis anni subsequentis. Nomine autem *vigiliæ* non venit integra dies vigiliæ Nativitatis, sed incipit vigilia à primis vesperis, hoc est, in ipsis primis vesperis inchoatur Jubilæus, atque ita non excluduntur, sed includuntur Vesperæ, & usque ad Vesperas Natalis Domini subsequentis acquiritur Jubilæus, & finitur, unde dies Natalis Domini subsequentis anni jam non est pars anni Jubilæi, ut notat Navarr. *de Jubilæo*, *notab.* 24. *numer.* 2. & in commentario super Bullam indictionis Jubilæi Gregorii XIII. *verb. à primis vesperis.*

10 Fueritne divina, vel humana auctoritate sacer Jubilæus institutus? constat non esse humanum inventum, nec ab homine, nec per hominem, sed à Deo ipso institutas fuisse indulgentias, & Jubilæum ortum habuisse. Probatur ex *Matthæi* 16. & 18. & *Joannis* 20. quibus in locis tam intra, quàm extra Sacramentum ostenditur data Ecclesiæ potestas solvendi à pœnis etiam conferendo indulgentias, quod etiam habetur *in Concilio Tridentino*, *sess.* 25. *in decreto de indulgentiis*, quod necessariò secundùm fidem Catholicam dicendum est. Vide Sotum *in* 4. *distinct.* 21. Cordubens. *quæst.* 7. *de indulgentiis*; fuisseque hanc potestatem conferendi indulgentias datam Ecclesiæ à Christo Domino, tradit Innocentius Tertius *in fine Concilii Lateranensis*, & Nicolaus Quartus, ut docet Henricus Gandavensis *quodlibet.* 15. *quæst.* 14. Confert fuisse datas claves Petro sine ulla restrictione ad solvendum etiam extra Sacramentum, *cap. quodcunque* 24. *quæst.* 1. & ita fuisse declaratum à Leone X. refert Cajetan. *opusculo de indulgentiis*, *quæst.* 4. & 3. *p. quæst.* 48. *artic.* 5. Unde sequitur Sanctum Jubilæum non fuisse inventum hominis, neque esse quid recens, ab homine excogitatum, ut testatur fidissima illa relatio veterum, ac seniorum, cujus fit mentio à Bonifacio in sua constitutione *Antiquorum.*

Neque ambigi potest de antiquitate Jubilæi, & indulgentiarum: nam ex oratione quæ dicitur à Romano Pontifice in principio hujus anni, id ostenditur, quæ sic habet conceptis verbis. *Deus qui per Moysen famulum tuum populo Israelitico annum Jubilæi, & remissionis instituisti, concede propitius nobis famulis tuis Jubilæi annum hunc tua auctoritate institutum, quo portam hanc populo tuo ad preces tuæ Majestatis porrigendas ingredienti solemniter aperiri voluisti, feliciter inchoare, ut in eo venia, atque indulgentia plenæ remissionis omnium delictorum obtenta, cùm dies nostræ advocationis advenerit, ad cœlestem gloriam perfruendam tua misericordiæ munere perducamur, per Christum Dominum nostrum, Amen.* In qua oratione indulgentiarum ac Jubilæi usus ostenditur non fuisse humanus, sed divinitùs institutus, & quanta sit Jubilæi antiquitas, significatur, & declaratur. Ad hæc testimonia sequentia conducunt, in primis Sergius Tertius, qui præfuit ante annos circiter 600. indulgentiam concessit Romæ visitantibus Ecclesiam S. Martini, in montibus, ut ostenditur in antiquissimo marmore ad Altare majus ejusdem Ecclesiæ erecto.

Quinimò Gregorius Magnus, qui sedit ante annos ferè mille, instituit indulgentias visitantibus stationes Romæ, ut dixi ex D. Thoma *in additionibus quæst.* 25. *art.* 2. vel certè eas in ordinem certum restituit, cùm jam antea essent institutæ, ut vult Onuphrius Pavinus. Item Paschalis I. ante annos ferè 700. plenariam indulgentiam concessit pro animabus Purgatorii, confirmatam postea ab undecim Pontificibus subsequentibus: cujus rei extat testimonium ad Portam Basilicæ sanctæ Praxedis de Urbe. Mitto cætera testimonia hac de re apud Suarium *de defensione fidei lib.* 5. *de Antichristo cap.* 21. *ex num.* 15. *cum sequenti*, ubi multis exemplis de indulgentiis à variis Pontificibus concessis nostrum institutum firmat, & auctoritate sapientissimi Baronii de tota antiquitate benemeriti confirmat. 11

Quæri etiam potest, quod discrimen reperiatur inter indulgentias hujus sancti Anni, & inter cæteras alias indulgentias. Responsio sit, hoc primum discrimen reperiri, quia Jubilæus hujus Anni sancti instituitur ad recolendum beneficium Nativitatis Christi Domini, & ideo incipit à vigilia Nativitatis ipsius, dantur hujusmodi indulgentiæ plenissimæ propter majorem causam; cæteræ autem indulgentiæ, quamvis plenissimæ, etiam ad instar & in forma Jubilæi conceduntur ex minori causa, putà propter particulares causas, nimirum propter bellum contra

contra infideles, pro bono alicujus Regni universali, & particulari, atque ita primum discrimen reperitur ex parte causæ propter quam conceditur, unde indulgentia Anni sancti conceditur ob causas gravissimas, & universalissimas: reliquæ verò ob particulares causas. Secundum discrimen datur secundùm eos, qui faciunt discrimen inter indulgentiam plenariam, pleniorem, & plenissimam, pro ut notat Navarr. *notabil. 9. ex num. 2. usque ad* 5. ubi vult esto indulgentia peccati, & remissio peccati idem sonet, non tamen idem esse omnium peccatorum remissionem, & plenariam indulgentiam. Existimat etiam non censeri concessam pleniorem indulgentiam, & multo minus plenissimam, quando simpliciter conceditur plena, quoniam concessio indulgentiæ strictè accipitur, teste eodem Navar. *de rescriptis cons.* 1. *num.* 1. *& de pœnit. & remiss. consil.* 35. *numero* 3. per glossam antiquam *Regul. Cancell.* 56. Palud. *in* 4. *dist.* 20. *quæstion.* 4. *column. ultim.*

Unde vult indulgentiam plenam esse illam, quæ aufert omnes pœnitentias injunctas, quæ debentur pro peccatis confessis, & multo fortiùs esse plenam, quæ tollit injunctas, & injungendas pro delictis, quæ pœnitens confessus est; pleniorem autem ait, per quam pœna tota omnibus peccatis mortalibus etiam non confessis debita tollitur: plenissimam denique censet illam, quæ omnium mortalium, & venialium, etiam illorum, quæ quis confessus non est, debitas pœnas delet, eo quia cùm duobus prioribus nihil possit addi, jure optimo plenissimam vocat, quæ secum affert condonationem pœnæ venialium per indulgentiam, puta plenissimam, & dicendam omnium peccatorum remissionem plenissimam, *in dict. notabil.* 9. *num.* 8. *&* 15. *& notabil.* 26. *num.* 1. ubi indulgentiam plenissimam vocat etiam plenariam instar Jubilæi, quem loquendi modum probat Henriquez *de indulgentiis lib.* 7. *cap.* 15. §. 7. *vers. indulgentia*, & ante omnes meminit hujus Joannes Major *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 2. *dub. ultimo*, de quo dixi suprà *disput.* 4. §. 1. *num.* 2. & de discrimine inter illas, quamvis si loquamur more humano, quod est plenum, etiamsi nihil ultrà capere possit, ab aliis, ut distinguatur, addi solet, *valde plenum*: attamen communis sententia recentiorum inter plenam, plenariam, & plenissimam nullum discrimen patitur, & in Jubilæo hoc sacro utitur verbo *plenissimæ indulgentiæ, & remissionis omnium peccatorum*, quæ differentia distinguit Jubilæum ab aliis gradibus indulgentiæ, sed non ab indulgentia plenissima, quæ secundùm suum esse intrinsecum, nullo modo differt ab indulgentia Jubilæi, quæ secundùm Sylvestr. *verb. indulgentia num.* 24. vocatur propriè indulgentia culpæ, & pœnæ; qui dicendi modus quamvis improprius, ut notat D. Antoninus 1. *part. tit.* 10. *cap.* 3. §. 4. est tamen Catholicus, & Apostolicus; & verificatur dum supponit remissionem culpæ per confessionem præcedentem, vel saltem per contritionem, quæ præexigitur, ut etiam notant D. Antonin. & Sylvestr. *suprà.* Et hoc modo verum est dicere indulgentias remittere culpas & pœnas.

Tertium discrimen inter indulgentias alias etiam, quæ dantur in cæteris Jubilæis, & inter indulgentias hujus Anni sancti in multis consistit. Primò quòd cæteri Jubilæi non excedunt duas hebdomadas, aut quindecim dies: hic autem per annum durat, & habet opus peregrinationis injunctum ad limina Apostolorum. Item habet injunctum visitare Basilicas Sanctorum Apostolorum, quod spectat ad latriam, & est opus Religionis, quæ est omnium virtutum moralium præstantissima. Cæteræ autem indulgentiæ, vel Jubilæi regulariter habent opera injuncta, quæ spectant ad misericordiam, eleemosynas scilicet largiri, vel ad temperantiam, jejunare videlicet, quæ sunt virtutes inferiores, Henriquez suprà *cap.* 14. §. 5. *versic. quare Jubilæum*, ubi addit Jubilæum Anni sancti cum onere peregrinandi Romam, & visitandi per quindecim dies saltem intermissos quatuor Ecclesias singulis diebus habere tutiorem, & proportionatam causam.

Secundò differt, quoniam cæteræ indulgentiæ, etiam datæ ad instar Jubilæi non excludunt quascunque alias indulgentias: in Anno autem hoc sancto omnes indulgentiæ, quæcunque illæ sint, etiam plenissimæ, & ad instar Jubilæi suspenduntur, hac sola in toto Orbe Anni sancti indulgentia regnante, & perseverante. Tertiò differt, quia in eo anno aperitur in principio illius quædam porta, quæ dicitur sancta, & aurea vocatur, cujus lapides, & cæmenta Pontificia benedictione sanctificantur, quando finito anno clauditur & condecoratur hæc actio præsentia Summi Pontificis, & Illustrissimo, ac Reverendissimo Cardinalium Senatu. Denique secundùm opinionem quam sequimur suprà *disp.* 4. *numero* 2. ubi non differunt inter se indulgentia plena, plenior, & plenissima essentialiter, dicendum est nec à plenaria differre Jubilæum essentialiter, ut etiam tenet D. Antonin. 1. *part. tit.* 10. *cap.* 3. §. 6. quod etiam ostenditur ex praxi Ecclesiæ hisce temporibus, & ex communi forma concedendi indulgentias, secundùm quam idem videtur sonare indulgentia plena, & plenissima.

In aliquibus tamen videntur convenire plenariæ indulgentiæ cum indulgentia sancti Jubilæi. Primò, quia sicut in indulgentia plenaria universa pœna pro actualibus peccatis jam remissis debita deletur ex thesauri applicatione: sic etiam condonatur, & relaxatur per Jubilæum hunc, & per utramque indulgentiam non remanet ampliùs qui fuit reus, debitor, & omnium peccatorum, hoc est, pœnarum pro peccatis debitarum remissionem integram consequitur. Secundò utraque indulgentia reducit hominem ad innocentiam baptismalem quoad effectum similem: unde si quis fuerit consecutus plenariam indulgentiam, vel Jubilæum, & statim decedat, pœnas purgantis ignis nullo modo patietur. Est communis, Sylvest. *verb. indulgentia num.* 33. quod tamen fallit, si detur indulgentia plenaria generalis de pœnis injunctis, & major pœnitentia debuisset injungi: quare pro illa, quæ debuerat pœnitenti imponi, punietur in Purgatorio, ita Augustinus de Ancon. *in lib. de potestate Ecclesiæ, quæst.* 32. *art.* 4. *versùs finem*: in quo sensu quidquid convenit plenariæ indulgentiæ, convenit Jubilæo, non tamen contrà. Fallit secundò, quando datur indulgentia de peccatis ore confessis, & aliqua ex oblivione, vel ignorantia non fuerunt confessa nec generaliter, nec specialiter, secundùm Archidiaconum, quoniam quoad oblita nisi culpa intercedat, confessio generalis satis est, ut dictum est suprà *disp.* 4. §. 3. *num.* 30.

His adde, an sicut Jubilæus delet pœnas peccatorum, possit etiam augere suscipienti gratiam, & gloriam, hoc est, an possit Pontifex applicare thesaurum Ecclesiæ continentem ne dum satisfactiones Christi Domini, & Sanctorum, quæ ipsis superfuerunt, sed etiam infinitum meritum ejusdem Christi Domini, & Sanctorum ad augmentum gratiæ, & gloriæ? ut in Jubilæo videatur plus aliquid concedi, quàm solius pœnæ remissio. Pars affirmans probatur ex D. Thoma *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 1. *ad* 4. *& in additionib. ad* 3. *part. quæst.* 25. *art.* 1. *ad* 4. dicente indulgentias dari accipienti, & per illas remedium ad peccata vitanda conferri, hominemque per illas præparari ad gratiam, sequitur Chartusian. *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 2. ubi vult beneficium indulgentiarum esse meritorium augmenti gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Item merita, pœnitentiæ, & jejunia Sanctorum 12

rum

rum præteritorum non minus possunt, quàm vivorum ad impetrandum augmentum gratiæ, sed Pontifex si applicet suffragia communia viventium, juvabunt ad hos, & similes effectus: igitur si applicaverit merita, & orationes Sanctorum præteritorum.

Resolutio sit, non potest Pontifex extra sacramentum applicare tantum gratiæ, & gloriæ, quantum remissionis pœnarum; hoc est, potest Pontifex communicare indulgentiam plenariam, & remissionem pœnarum pro peccatis debitarum visitantibus quinquies hanc, vel illam Ecclesiam, quam, qui opera injuncta plenè exequitur, statim consequitur; non tamen potest eodem modo extra sacramentum ex thesauro Ecclesiæ concedere facientibus tale, vel tale opus, tot gradus augmenti gratiæ, & gloriæ. Ratio, quia si hoc fieri posset, consequeretur quis majorem gratiam, & majorem gloriam essentialem in Cælo, quàm suis meritis, & sacramentis receptis debita esset, quemadmodum ob indulgentias major relaxatio pœnarum conceditur ex thesauro Ecclesiæ alicui, quàm respondeat suis operibus, & meritis, quod est alienum à doctrina Pauli *ad Romanos* 2. ibi, *Qui reddet unicuique secundùm opera sua*, & 2. *Corinth.* 5. *Unusquisque refert propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum.*

Quare non est dicendum per Jubilæum posse Pontificem augere gratiam, eo modo quo delet pœnas per indulgentias dispensando thesaurum; ad quod confirmandum bona est ratio, nunquam concessisse ad id usque tempus Pontificem tot gradus gratiæ facientibus hoc, vel illud, vel visitantibus hanc, vel illam Ecclesiam; quemadmodum solet concedere tot dies, vel tot annos, & quadragenas indulgentiæ. Accedit non posse Pontificem novam gratiam infundere extra Sacramentum: igitur neque alios gradus gratiæ, addere gratiæ; nam potestas excellentiæ per quam extra Sacramentum gratia produci potest, competit soli Christo Domino, ut notat D. Thomas 3. *p. quæst.* 64. *art.* 3. & 4. neque eam Ecclesiæ ministris communicavit propter fidelium utilitatem, ne in homine spem ponerent. D. Thomas *ibidem art* 4. *ad.* 1.

Addit tamen D. Thomas *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 5. *ad* 1. *quæst. in corpore*, posse Pontificem in Jubilæo hoc sancto magno per viam communicationis diffundere merita Sanctorum in illos, qui ad loca sancta Urbis profecti fuerint, eaque visitaverint, quia hæc bona spiritualia, quæ continentur ex communicatione bonorum, & proficiscuntur ex charitate Christiana, ex sui natura ad omnes in gratia existentes diffunduntur, & communicantur; igitur Pontifex in hoc Jubilæo, vel in quoque alio, auctoritate clavium poterit Sanctorum merita ultra plenariam indulgentiam communicare accipientibus illum, & visitantibus Basilicas Sanctorum Apostolorum, dicendo, quod solet dicere Sacerdos in absolutione peccatorum quotidiana, paucis mutatis, *Passio Domini Nostri* JESU *Christi, & merita B. Virgini, & omnium Sanctorum, præsertim Petri, & Pauli, & Joannis & devota peregrinatio, ac visitatio Basilicarum præscriptarum sit peregrinantibus, & visitantibus in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen.*

Possunt etiam applicari merita ex thesauro Ecclesiæ, ut valeant ad merendum auxilium divinæ gratiæ non solum ad augmentum gratiæ, & gloriæ, sed ad primam gratiam existentibus in mortali, Rutilius Benzon. *de anno Jubilæi lib.* 4. *c.* 5. *vers. secunda propositio*, ubi opinatur esse valde probabile in Jubilæis, præsertim in Jubilæo Anni sancti, fieri à Summo Pontifice applicationem hanc meritorum, quæ sunt in thesauro Ecclesiæ. Sicut aliquando facit participes meritorum totius Ecclesiæ aliquas Religiones, quia tunc refert merita Ecclesiæ speciali modo ad illas Religiones, ut sic mereantur auxilia divina, & qui fuerint in gratia in illis congregationibus per proprios actus excitantur ad augmentum gratiæ si verò aliqui non fuerint in gratia per proprios actus contritionis, vel per Sacramenta ad primam gratiam movebuntur, cùm merita Christi Domini de condigno, & Sanctorum de congruo hujusmodi auxilia mereantur. D. Thomas *ex tertia parte, quæst.* 19. *de merito Christi, &* 1. 2. *quæst.* 114. *art.* 6. ubi de meritis Sanctorum. Atque ita potest Pontifex dirigendo specialiter ea merita in aliquos, influere in illos ex thesauro Ecclesiæ auxilia gratiæ, quibus excitantur per proprios actus, vel ad procurandam primam gratiam, vel ad illam augendam. ita D. Thomas *in additionib. ad* 3. *p. quæst.* 27. *art.* 1 *in corpore*, his verbis: *Indulgentiæ non valent existentibus in peccato mortali, & ideo in omnibus indulgentiis fit mentio de verè contritis, & confessis. Si autem fieret communicatio per hunc modum: Facio te participem meritorum totius Ecclesiæ, vel unius congregationis, vel unius specialis personæ, sic posset valere ad merendum aliquid illi, qui est in peccato mortali.* Sic ille, ex cujus sententia sequitur posse Pontificem in Jubilæis facere hujusmodi applicationes meritorum; in quo sensu sunt accipiendi, qui dicunt per Jubilæum posse augeri gratiam, & gloriam, quatenus Summus Pontifex speciali modo refert in aliquos merita Christi, & Sanctorum, dirigitque, & influit ex thesauro Ecclesiæ multa auxilia gratiæ prævenientia, quæ excitant animos illorum per propria opera ad procurandam primam gratiam, vel ad illam augendam, Rutilius *suprà*.

An possit institui Jubilæi annus à Pontifice tanquam quid Sacramentale? Responsio sit affirmativa: unde potest instituere annum integrum Jubilæi. & opera pro illo consequendo injuncta ut quid Sacramentale, ad peccata venialia delenda, ut habent alia Sacramentalia, & ad fugandos dæmones, ut experientia compertum est multos à dæmonio vexatos liberatos esse in Urbe in Anno sancto; Rutilius Benzonius *suprà lib.* 4. *cap.* 7. atque ita dicendum est, quamvis Ecclesia nequeat Sacramenta instituere, quia conferunt gratiam; potest tamen hæc Sacramentalia, quia hujusmodi res non habent vim ex pacto Dei expresso; sicut habent Sacramenta, sed ex precibus Ecclesiæ, & ex devotione utentium, & ideo Sacramentalia non operantur omnes effectus infallibiliter: non enim semper liberantur à vexatione dæmonis, vel à morbo per aquam benedictam, neque alios effectus spirituales perficiunt, quos alia sacramentalia faciunt: quinimo remissio venialium, si obex ponatur, non acquiritur, Rutilius *suprà, lib.* 4. *cap* 7. Henriquez *lib.* 1. *de pœnit. cap.* 15. §. 8. Ægidius *de Sacramentis, quæst.* 71. *de cæremoniis Baptismi, art.* 3. *dubio unico, num.* 24. *conclus.* 2. & 3. *n.* 28. & *n.* 30 *conclus.* 4.

Quæstionis tamen est, an Jubilæus, & indulgentiæ remittere possint culpas veniales sicut Sacramentalia? Nam Sacramentalia, nisi obex ponatur ab Ecclesia instituta tollunt culpas veniales, ut notant. D. Thomas 3. *p. quæst.* 87. *artic.* 3. Paludan. *distinct.* 16. *quæst.* 1. *articul.* 4. *conclus.* 4. Sylvest. *verb. aqua benedicta*, Petrus Sotus *tit. de pœnitent. lect.* 18. non ratione impetrationis tantùm, aut quia excitant motum pœnitentiæ, aut charitatis, sed ex opere operato, Henriquez suprà *dict. cap.* 15. *n.* 8. quamvis oppositum doceat Suar. quem referens sequitur Ægidius *ubi proximè, n.* 28. *conclus.* 3. dicentes non habere Sacramentalia vi sua, & ex opere operato gratias prævenientes, & pios motus, sed tantùm per modum impetrationis, quæ non habet

effectum omnino infallibilem: attamen ex opere operato habere Sacramentalia vim remittendi venialia, voluit Sotus *in* 4. *distinct.* 15. *quæst.* 2. *artic.* 3. quatenus Sacramentalia vi propriæ consecrationis inclinant animum ad motum pœnitentiæ, sequitur Victoria *de pœnitent. quæst.* 109. Canisius *in suo Catechismo*, & Turrianus *lib.* 3. *pro Epistolis Pontificum, cap.* 6. Favent verba Alexandri I. qui fuit quintus à Petro *in cap. aquam, de consecratione, distinct.* 3. his verbis: *Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur.* Ex quo sequitur aquam benedictam ex opere operato habere vim sanctificandi. Confert Bellarmin. *in.* 7. *controversia* 1. *tom. lib.* 2. *cap.* 30. dum ait, signum crucis ex divina institutione, & ex opere operato habere virtutem ad fugandos dæmones; quia signo Crucis Judæi, & Pagani fugarunt dæmones, ut constat ex Gregorio *lib.* 3. *Dialog. cap.* 7. cùm nec Judæi, nec Pagani habeant fidem in Christum.

Nihilominus, quamvis hæc opinio sit probabilis, probabilior est, Sacramentalia non ex vi propria, nec ex opere operato remittere venialia, sed ratione impetrationis per orationem factam nomine totius Ecclesiæ, aut quia excitant actus devotionis in anima, vel pœnitentiæ ad modum operis operantis. ita D. Thomas 3. *p. quæst.* 87. *art.* 3. *in corpore, & ad* 1. Petrus Sotus *d. lect.* 18. §. *Ex his.* Palud. *in* 4. *dist.* 16. *quæst.* 1. *art.* 2. *conclus.* 4. Antonin. 1. *p. tit.* 10. *cap.* 1 §. 5. & Ægidius *d. dub. unico, ex numer.* 23. *ad numer.* 33. ubi hanc partem plenè probat.

His positis dicendum est Jubilæum, & indulgentias non habere vim tollendi culpas ad instar Sacramentalium, & eo modo quo Sacramentalia tollunt, quia de ratione Jubilæi, vel indulgentiarum, non est tollere directè maculas veniales, sed pœnas duntaxat pro culpis debitas, & ad hoc indulgentiæ immediatè sunt institutæ, ut volunt Sotus *in* 4. *dist. quæst.* 2. *art.* 1. & est D. Thomæ *in additionibus ad* 3. *p. quæst.* 25. *art.* 1. *ad* 3. D. Antonin. 1. *p. tit.* 10. *cap.* 3 §. 4. *&* 5. Cordubens. *lib.* 5. *quæst.* 8. Henriquez *lib.* 1. *de pœnitentia, cap.* 15. §. 1. *&* Valent. *lib. de indulgentiis, cap.* 6. dicentes per indulgentias pœnas duntaxat, non autem culpas etiam veniales remitti. Confirmatur, quia indulgentia ex natura sua non tollit nisi pœnas temporales; venialia autem peccata non sunt pœnæ, sed sunt priora ipsis pœnis: ergo non tolluntur per indulgentias; faciunt tradita à Navarro *de indul. notabil.* 10. *n.* 14. ubi ex Paludano *in* 4. *distinct.* 20. *quæst.* 4. intelligit culpam venialem remitti per indulgentiam indirectè, quatenus pœna culpis venialibus debita dum aufertur ipsa quoque venialia sublata præsupponuntur; at verò per indulgentias tolli directè peccata venialia, omnino negatur, ad instar Sacramentalium; quia Sacramentalia tollunt culpas veniales excitando actum devotionis, aut inclinando ad motum pœnitentiæ, vel charitatis, per quem tolluntur veniales culpæ cum tali actu incompatibiles. D. Thomas *in quæstionibus de malo quæst* 7. *art.* 12. ubi ait ita expelli ad modum operis operantis, *& in* 3. *p. quæst.* 87. *art.* 2. *&* 3. Richard. *in* 4. *dist.* 21. *art.* 3. *quæst.* 1. Turrecrem. *cap. tria sunt, de pœnit. dist.* 1. *& cap. aquam, de consecrat. dist.* 1. & Abul. 4. *Reg. cap.* 2. *q.* 39. Nec obstat Scot. *in* 4. *dist* 15. *q.* 2. *art.* 2. ubi vult indulgentiis tolli directè culpas, quia quamvis hoc ita fuerit, non est fatendum eas tolli ad instar Sacramentalium, quia Sacramentalia culpas veniales tollunt, ut dictum est, non ex opere operato, sed ad modum operis operantis, & ex consequenti abolent & expellunt reatum, & debitum, & obligationem ad pœnas temporales per propriam satisfactionem: contrà verò indulgentiæ applicando alienas, non autem proprias satisfactiones. Unde diverso modo se habent Sacramentalia, quæ per modum causæ efficientis concurrunt ad remissionem venialium indulgentiæ in opinione Scoti ratione materiæ solùm tollunt venialia. Nisi fortè dicas cum Paludano, sibi hac in re parum constante, *in* 4. *dist.* 20. *quæst. ultima*, ubi insinuat per indulgentiam tolli culpas veniales: quoniam ad id responderi potest hoc posse fieri non ratione indulgentiæ præcisè consideratæ, sed ratione conjuncti operis, putà, si sit actus contritionis, vel confessionis sacramentalis: tunc enim mortales culpæ remittuntur etiam. In quo sensu absolutè dici potest per indulgentias deberi venialia ratione conjuncti operis, & ratione Papalis absolutionis, quæ in indulgentiis plenissimis semper adjungitur; sicut tolluntur per benedictionem Episcopalem, Henriquez *d. lib.* 1. *de pœnit. cap.* 15. §. 8. ubi de Sacramentalibus, & Ægidius *quæst.* 71. *art.* 3. *dub. unico, conclus.* 2. *n.* 24. *& tribus sequentibus.*

Consequens est dicere, quæ indulgentiæ in Anno sancto suspendantur in toto Orbe terrarum? 14
Responsio sit in Anno sancto solas plenarias indulgentias suspendi, ut liquet ex constitutione Gregorii XIII. & notat Navar. *ibi in glossa verb. plenarias*, & ex Bulla Sixti Quarti, quæ incipit, *Quemadmodum*, & Navarrus *commentario de Jubilæo notab.* 28. *n.* 1. sive sint perpetuæ, sive temporariæ, sive concedantur pro articulo tantùm mortis, sive etiam pro alio tempore vitæ, sive datæ fuerint in favorem Hospitalium, sive in favorem Monasterii, Ecclesiæ, Ordinis, & confraternitatis, sive in gratiam cujuscumque personæ Ecclesiasticæ, aut sæcularis, cujuscumque gradus, conditionis, & dignitatis existat; sive concedantur per viam communicationis, aut extensionis, ibi, *Quibuscumque Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, & piis locis*, idem Navarrus *de pœnit. & remiss. cons.* 17. *n.* 4. *vers. quinto.*

Quinimò suspenduntur indulgentiæ Plenariæ concessæ Religiosis familiis, & universitatibus, quæ non sunt personæ veræ, sed fictæ, nec non concessæ singulis Religiosis, cùm sint personæ Ecclesiasticæ, patet ex constitutione Gregoriana, & ex Navarro *ibi in glossa verb. personis* Ad hæc Bullam Cruciatæ, & alia indulta personalia quæcumque illa sint, & quibuscumque concessa eo anno suspensa esse, & quoad effectum indulgentiæ plenariæ suspendi eo anno docet ratio, ex eo, quia potest Pontifex abrogare ea, quæ in Bulla Cruciatæ concessit; ergo potest suspendere Bullam, atque ita etiam indulgentia plenissima ad instar Jubilæi concessa censebitur suspensa, etiamsi concedatur ob remunerationem. Navar. *de Jubilæo notab.* 28. *n.* 7. & Rutilius Benzon. *de anno Jubilæi lib.* 4. *cap.* 8. *dub.* 2.

Nihilominus Clemens Octavus consultus, an suspenderetur Bulla Cruciatæ concessa Philippo Hispaniarum Regi paulo ante Annum sanctum Jubilæi, repondit in quodam Brevi dato Romæ sub Annulo Piscatoris die octavo Maii anno 1600. his verbis: *Nos, quibus præcipuè curanda sunt ea, quæ ad fidem Catholicam tuendam, & adjuvante Deo aliquando propagandam pertinent, quique eo animo, & ea voluntate nunquam fuimus, ut indulgentiæ, facultates, concessiones, & indulta quæcumque intuitu dictæ expeditionis in infideles concessa, & Cruciata ut dicitur, impedirentur, aut revocarentur, ac dictarum literarum omnium seriem, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis, & in certis habentes auctoritate præsentium declaramus suspensionem eandem ad indulgentias, facultates, concessiones, & indulta quæcumque occasione dictæ expeditionis, & Cruciatæ in Portugaliæ, & coronæ Regnorum ipsius subjectis concessa non extendi, eaque omnia, & singula sub dicta suspensione minimè comprehendi, atque propterea Commissario Generali & aliis, ab eo de-

deputatis, & pro tempore deputandis omnia, & singula sibi per prædictas literas demandatas facere, exequi, & plenariæ executioni demandare absque aliquo conscientiæ scrupulo sententiarum, aut pœnarum incursu, ut prius antequam suspensionis literæ à nobis emanassent, licere. Hactenus verba Clementis Octavi: quorum meminit Sebastianus à Costa *in explicatione Cruciatæ quæstione centesima prima.* & Sanchez asserit *lib.* 8. *de matrim. disp.* 33. *num.* 10. ubi concludit non suspendi Bullam Cruciatæ anno Jubilæi sancti, quod priùs voluit Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 21. *num.* 3. & Manuel *in expositione Cruciatæ* §. 12. *num.* 13. Ex eo fundamento, quia privilegia & indulta Bullæ hujus conferuntur per modum contractus, in hunc modum. *Porque dais tanta Esmola, vos concedo*, &c. Cùm ergo Pontifex non faciat mentionem in revocatoine indultorum per modum contractus concessorum, dicendum est Cruciatam non suspendi anno Jubilæi, qui centesimo quoque anno quondam, nunc autem vigesimo quoque quinto anno conceditur.

Non est tamen negandum posse Romanum Pontificem revocare privilegia, & indulta per modum contractus concessa, non tamen tunc sufficit revocatio generalis, sed requiritur, quòd fiat mentio saltem generalis quorumcumque indultorum concessorum per modum contractus, eo quòd non præsumitur voluntas revocandi in Principe, quando tollitur per revocationem jus tertio, nisi id exprimat, & declaret; aliter enim non fiet revocatio cùm damno tertii, quia ultra justam causam revocandi. quod transivit in contractum, requiritur etiam compensatio æquivalens, ut volunt Bolognetus *cons.* 3. *num.* 16. Martienzo *lib.* 5. *recop. tit.* 10. *l.* 6. *gloss.* 1. *num.* 13. quamvis videatur contradicere Ludovic. Lopez *tom.* 2. *instruct. in expositione Bullæ Cruciatæ cap.* 10. ubi de dispensatione irregul. *pag.* 850. *col.* 2. *vers.* 2. adde etiam & Navar. *de indulgentiis notab.* 33. *n.* 3. *vers. personis.* qui volunt omnino per Annum sanctum suspendi indulta Cruciatæ.

Ex dictis sequitur omnes plenarias indulgentias concessas Basilicis, & aliis Ecclesiis Urbis in Anno sancto non suspendi; quinimo nec concessas Ecclesiis sitis in suburbiis ejusdem Urbis, cùm nomine urbis veniant suburbia, Navarrus *suprà in Extravag. Gregorii notab.* 33. *in glossa verb.* Urbis, argumento *capitis, ex literis de sponsalibus*, ubi verba sunt intelligenda secundum vulgatum modum loquendi, qui est considerandus, & inspiciendus, ut per Cassan. *in consuetud Burgundiæ rubr.* 1. §. 8. *in principio, num.* 10. & *rubr.* 9. §. 17. *num.* 8 & Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 2. *num.* 3. & §. 2. *gloss.* 1. *num.* 5. *cum. seq.* & vulgaris appellatio censetur habere vim legis, Gonzal *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 11. *n.* 68. & *sequent.* & *gloss.* 13. *num.* 62. atque ita cùm dicatur non suspendi in Anno sancto indulgentias Ecclesiarum, quæ sunt in Urbe sitæ; similiter dicendum est, de indulgentiis Ecclesiarum, quæ de Urbe, hoc est, de suburbio, Navar. *de Jubilæo. notab.* 32. *in constitut. Gregorii*, incipit, *Dominus, ac Redemptor, in glossa, verb. de urbe*, & *notab.* 33. *in glossa verb. Urbis*; aliter enim Ecclesiæ Sanctorum Petri, & Pauli non gauderent indulgentiis, cùm Basilica Sancti Petri non sit in Urbe, sed in suburbio Urbis Romæ, & Basilica Sancti Pauli nec in Urbe nec in suburbio, sed longè ab ea circiter sesquimiliare, quod etiam dici potest de Ecclesiis Beatorum Sebastiani, & Laurentii, quæ non sunt in Urbe, neque in suburbiis, ut notat idem Navar. *d. notab.* 32. *n.* 3. *in verb. de Urbe*, constitutionis Gregorianæ, *Dominus ac Redemptor Noster*, & in altera ejusdem Pontificis, incipit. *Quoniam sancti Jubilæi*, *n.* 4. *verb. Urbis.*

Nam si verba sunt accipienda secundùm propriam significationem, ut est communis, & docent Franciscus Molina *de ritu nuptiarum. lib.* 1. *cap.* 20. *n.* 7. Barbos. *in l. quia tale, n.* 37. *ff. solut. matrim.* Mantic. *de con ecturis ultim. volunt. lib.* 8. *tit.* 18. *n.* 35. Phœbus *Lusit. decis.* 77. *n.* 14. *tom.* 1. nomine urbis non continentur ea, quæ sunt extra muros, unde privilegio civitati concesso non gaudent castra, nec villæ, ut ait Felinus *in cap. Rodulphus num.* 10. *de rescriptis.* Gironda *de privileg. explicatione, n.* 55. Nihilominus hoc loco dicendum est appellatione urbis non solùm venire Ecclesias, quæ sunt in urbe, sed etiam extra urbem sitas, quæ dicuntur esse urbis: alioquin redderetur dispositio, & nominatio elusoria, & vana; & ideo verba illa urbis, vel de urbe intelligenda sunt aliquanto largius, juxta *caput Rodulphus, de rescriptis*, & *cap. si civitas, de senten. excommunicationis in* 6.

Sed quid dicendum de indulgentiis plenariis, etiam perpetuis, quæ sunt concessæ privatis Ecclesiis, Monasteriis, Collegiis, Confraternitatibus, & quibuscumque aliis locis piis in urbe erectis? Respondeo ex constitutione Clementis Octavi durante Anno sancto omnino suspendi, excepta indulgentia concessa quatuor illis primariis Basilicis, quæ sola eo anno tam in urbe, quàm in toto Orbe permanet plenaria vel plenissima. Quod adeò verum est, ut si alicubi concessa fuerit in Orbe plenaria indulgentia, quæ non plenariam conjunctim contineat aut aliquas alias simul facultates, quæ concessæ sint earum causa, omnia omnino suspendi; ex ea ratione, quòd magis dignum trahit ad se minus dignum. *cap. quod in dubiis, de consecratione Ecclesiæ, vel Altaris*, Menoch. *cons.* 2. *n.* 227. Anton. Gomez *variar. tom.* 3. *cap.* 10. *n.* 6. Monet. *de decimis cap.* 9. *quæst.* 5. *n.* 258. Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp* 29. *num.* 8. Aloys. Ricc. *decis. Curiæ Archiep. decis.* 228. *p.* 2. præfertur enim dignum minus digno. *l.* 1. & 2. *ff. de alb. scrib. cap. solitæ, de maior.* & *obed.* Hinc fit, quòd si misceatur oleo consecrato oleum profanum, totum remanet consecratum. Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 1 . quod etiam dicendum est, si aquæ benedictæ misceatur aqua non benedicta, quod intellige quando miscetur non in majori, vel æquali quantitate, tunc enim non remanet totum benedictum, aut consecratum, ut meliùs vult Sylvester *in summo. verb. aqua num.* 3. sequitur Barbos. *in d. cap. in dubiis n.* 4. Cùm ergo indulgentia plenaria sit dignior & principalior, quàm aliæ facultates, plenaria cessante in Anno sancto, censentur etiam cessare cæteræ facultates concessæ propter illam, Navar. suprà *in glossa constitutionis, Quoniam Sancti Jubilæi, in verb. facultates, n.* 2.

Sequitur quæstio circa cæremonias, quæ servan- 15
tur in Anno sancto. Imprimis enim appropinquante jam anno sancti Jubilæi in gloriosissima Ascensionis die Christi Domini summo apparatu in Basilia Vaticana Principis Apostolorum à duobus suggestibus mirificè ornatis inter Missarum solemnia coram universo populo diplomata summi Pontificis, & Latino, & materno idiomate leguntur, sacerque Jubilæus in annum sequentem publicè indicitur, & confestim in quatuor Urbis partibus transumptus illius affigi solet, quo facto significatur à quatuor mundi partibus, ab Oriente scilicet, ab Occidente, ab Austro, & ab Aquilone Christianos ad celeberrimam Anni sancti Festivitatem Romæ celebrandam invitari, convocarique. His peractis literæ indictionis mittuntur ad omnes Prælatos, tam majores, quàm minores dignitate Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, Episcopali vel quasi fulgentes, ut omnibus & singulis notum sit hujus sancti Anni cæleste, & plenissimum subsidium.

Dein-

16 Deinde accedente prævigilio Nativitatis Christi Domini instituitur processio celeberrima, in quam conveniunt Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Cardinales omnium Regum, ac Principum oratores; omnes Urbis Magistratus, Prælatique in Urbe præsentes, & Pœnitentiarii apud Vaticanum residentes, ac tandem Summus Pontifex qui omnes processionaliter incedendo Cruce præeunte ad sacellum Palatii Apostolici accedunt, illudque ingrediuntur: tunc Summus Pontifex in genua procumbens coram sanctissimo Eucharistiæ Sacramento cum reliquis supplex orat, & incenso posito in thuribulo incensat Sacramentum. Præterea hymnum, *Veni Creator Spiritus*, præcinit, quem postea Cantores prosequuntur. Ex hoc loco ad Ecclesiam Sancti Petri omnes processionaliter gradiuntur, Pontifice in gestatoria sella delato ad Portam usque sanctam, quæ ad id usque tempus obstructa est, & reliquæ portæ hujus Ecclesiæ sunt clausæ. Cumque omnes ad hunc locum accesserunt, Papa è sella descendens, & accipiens candelam incensam ad aliam sellam ibi juxta Portam sanctam positam ascendens paulisper sedens conquiescit: & rursus è sella descendens ad Portam sanctam pergit, & malleo quodam Portam sanctam ter percutit, terque versus sequentes præcinit, cui cantores in singulis respondent:

Vers. *Aperite mihi portas justitiæ.*
Resp. *Ingressus in eas confitebor Domino.*
Vers. *Introibo in domum tuam Domine.*
Resp. *Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.*
Vers. *Aperite portas, quoniam nobiscum Deus.*
Resp. *Quia fecit virtutem in Israel.*

Tunc Papa ad Cathedram redeundo ait:

Vers. *Dominus vobiscum.*
Resp. *Et cum spiritu tuo.*
Oremus. Oratio.

Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni, & adjuvando prosequere: ut cuncta nostra oratio, & operatio à te semper incipiat, & per te cœpta finiatur.

Quibus finitis Cantores concinunt Psalmum *Jubilate Deo omnis terra*, & alios modos jubilationis, & exultationis: interim reliquias diruti muri Portæ sanctæ Populus quantumcumque minimas, devotionis causa colligit. Pœnitentiariique vestibus Presbyteralibus induti lavant aqua benedicta postes sanctæ Portæ, quibus lotis antequam Pontifex Portam sanctam apertam ingrediatur, dicit versus sequentes, quibus Cantores respondent in hunc modum.

Vers. *Hæc dies quam fecit Dominus.*
Resp. *Exultemus, & lætemur in ea.*
Vers. *Beatus populus tuus Domine.*
Resp. *Qui scit jubilationem.*
Vers. *Hæc est porta Domini.*
Resp. *Justi intrabunt per eam.*
Vers. *Domine exaudi orationem meam.*
Resp. *Et clamor meus ad te veniat.*
Vers. *Dominus vobiscum.*
Resp. *Et cum spiritu tuo.*
Oremus. Oratio.

Deus, qui per Moysen famulum tuum populo Israelitico annum Jubilæi, & remissionis instituisti: Concede propitius nobis famulis tuis Jubilæi annum hunc, tua auctoritate institutum, quo portam hanc populo tuo ad preces tuæ Majestati porrigendas ingredienti solemniter aperiri voluisti, fœliciter inchoare, ut in eo venia, atque indulgentia plena remissionis omnium delictorum obtenta, cùm dies nostra advocationis advenerit, ad cœlestem gloriam perfruendam, tua misericordia munere perducamur, per Christum Dominum nostrum, Amen.

Post hæc datur Crux Pontifici in manum, qui genu flexo ante Portam sanctam incipit cantare, *Te Deum laudamus*; & intrat Portam sanctam, & Cantores prosequuntur ulteriùs, *Te Dominum confitemur*, &c. Postquam autem ingressus est, in sua sella gestatoria positus deducitur à Parafrænariis indutis veste rubea usque ad Altare majus ipsius Ecclesiæ sancti Petri: quo loci ex sella descendens coram Altari fundit preces, quibus finitis in sella alia ibi parata in loco altiori sedet; ex qua surgens, & stans inchoat vesperas Nativitatis Christi Domini; & inde tres Cardinales Legatos mittit, ut aperiant reliquas Portas sanctas Ecclesiarum, videlicet Sancti Pauli, Sancti Joannis Lateranensis, & S. Mariæ Majoris, præcedentibus eisdem omnino cæremoniis, & precibus adhibitis à singulis in eorum reseratione: quæ portæ toto Anno sancto apertæ perseverant, omnibusque Christi fidelibus ad indulgentiam, & veniam suorum peccatorum consequendam assiduè, perpetuò patent, Navar. *de indulgentiis, ad finem fol. mihi* 190.

Sequitur principalis quæst. quæ fieri debeant Romæ, ut Jubilæus obtineatur, & quoties debeant visitari Ecclesiæ, & quando? Responsio sit, in primis opus esse Romam ire eos, qui ibi non fuerint, non ea intentione, ut admirandas Urbis substructiones superbasque pyramides, ingentes Obeliscos, & Amphitheatra operosa contemplentur, sed ut Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli limina, & Basilicas devotè, & studiosè visitent, & eorum corpora veneranda humiliter adorent, & reliqua Martyrum, Confessorum, ac Virginum ossa sanctitatem adhuc spirantia piissimè venerentur, remota omnino ambitionis, aut litium, ac negotiorum sæcularium cogitatione; quibus multi sub nomine consequendi Jubilæi implicari solent. Secundò, & ante omnia olim integrum erat post visitatas Ecclesias confiteri: hodie tamen actu, & de facto confessio præcedere debet, ut patet ex Extravagante Gregorii XIII. & vult Cajetanus *tom.* 1. *opuscul. tract.* 10. *quæst.* 2. ex ea ratione, quia opus est, ut ea opera, quæ faciunt ad Jubilæum consequendum, viva sint, & non mortua, qualia sunt opera extra gratiam patrata: idcirco verè pœnitentes, ac Sacramentali confessione abluti, & absoluti debent esse, qui Romam adeunt indulgentiarum intentione consequendarum: quare antequam fiant visitationes Ecclesiarum præscriptarum, debet præcedere actualis confessio, quia omnes illæ visitationes præscriptæ apponuntur tanquam principalis causa, & tanquam opus principaliter intentum ad comparandam indulgentiam. Armil. *verb. indulgentia, numer.* 14. Navar. *de Jubil. not.* 10. *num.* 7. 17

Hæc sententia est valdè probabilis, & saltem magis tuta, ut patet, quia indecens est, ut cupientes lucrari indulgentiam Anni sancti visitent Ecclesias per viginti novem vices in peccato mortali absque ulla contritione, addendo in ipsismet Ecclesiis peccata peccatis, & denique ante ultimam visitationem confiteantur ad consequendum fructum Jubilæi. Nec obstat quod dicitur de Jubilæis particularibus, in quibus jejunia, & eleemosynæ, ac visitationes Ecclesiarum fieri possunt in statu peccati mortalis, quia in illis Jubilæis jejunia, eleemosynæ, & visitationes Ecclesiarum non præcipiuntur, tanquam principalia opera ad lucrandum indulgentiam, sed ipsa sumptio corporis Domini Nostri JESU Christi, quod explicitè in illis declaratur, atque ita ante sumptionem Sacramenti, vel in ipsis tribus diebus satis est confiteri: secus in Jubilæo Anni sancti; ubi visitationes omnes à Pontifice scribuntur, tanquam opus principaliter intentum, Cordubens. *in quæst.* 24. *in fine primæ opinionis*, dum ait

ait omnes, ſingulas viſitationes eſſe principalem, & proximam cauſam illius indulgentiæ, ac proinde debere fieri in ſtatu gratiæ, & expreſſiùs Cajetanus *in quodlibeto de indulgentiis, cap. 9. quæſt.* 2. & Navar. *notabil.* 10. §. 16. *&* 19. dicentes omnia opera injuncta debere fieri in gratia, & præmiſſa confeſſione ſi quis oneretur peccato mortali.

Communior tamen opinio tradit ad indulgentiam conſequendam requiri, quòd homo ſit in gratia tempore operis principaliter injuncti, vel certè tempore ultimi operis, quo peracto, immediatè ſequitur indulgentia. Ex quo colligitur ante ultimum opus neceſſariò confeſſionem præcedere debere, quaſi antecedentia opera ante ultimum ſint injuncta veluti diſpoſitio quædam præparans remotè ad gratiam, & ad indulgentiam, ita Vival. *de indulgentiis, n.* 18. Tolet. *in ſumma, lib. 6. c. 26. n.* 1. *in fine*, poſt Felinum *de indulgentiis, verſ.* 7. & alii, quos referens ſequitur Hiſpaniarum Primas *in libello de Jubilæo c. 4. dubio* 2. *num.* 3. Sed omnes loquuntur in Jubilæo particulari, non autem de Jubilæo Anni ſancti, & nec in noſtro caſu, in quo quæſtio eſt, an debeant fieri viſitationes triginta, ſeu per triginta dies in Eccleſiis præſcriptis, quæ ſunt opera principaliter injuncta ad indulgentiam conſequendam non præmiſſa confeſſione.

Quare mea ſententia eſt omnes illas viſitationes in Jubilæo Anni ſancti per triginta dies debere fieri in ſtatu gratiæ, quoniam ſingulæ illæ viſitationes Eccleſiarum ſunt principalis, & veluti proxima cauſa illius indulgentiæ. Sequitur ex doctrina Cordubenſis *in quæſt.* 24. *in fine prima opinionis*, & deducitur ex verbis apponi ſolitis in diplomate Pontificio, quæ ſic habent: *Quo quidem anno durante, qui verè pœnitentes, & confeſſi Baſilicas per triginta dies devotè viſitaverint.* neque obeſt, quod ait Navarrus, partem negantem *in d. notabili* 19. *num.* 16. ſequendo, & in gloſſ. Bullæ Gregorii *verb. Durante*, ubi oppoſitum videtur ſentire, & hac in re confuſiſſimus, & diverſiſſimus eſt. Nec ſimiliter Henriquez ſuprà dum ait, quòd ſi in Jubilæo exprimeretur, ut quis ante omnia confiteatur, adhuc non eſſe opus præmittere confeſſionem ante reliqua opera Jubilæi; ſed ſatis eſſe poſt opera confiteri, quod non placet. Nam in hoc Jubilæo Anni ſancti confeſſionem eſſe Præmittendam, antequam fiant viſitationes, apertè oſtenditur, Rutilius Benzonius *de anno Jubilæi lib.* 5. *dub.* 4. *§. dico quintò, ad finem.* vide Barboſ. *in Extravag. unigenitus.* 2. *de pœnit. num.* 14.

18 Porrò Eccleſiæ illæ quatuor viſitari debent in anno Jubilæi triginta ad minus diebus continuis, ſeu interpolatis à Romanis: vel quindecim à peregrinis, aut externis. Habetur in prima conſtitutione Bonifacii Octavi, nec unquam hic numerus dierum à Romano aliquo Pontifice mutatus fuit: ſunt autem viſitandæ devotè, ac pio animo præſcriptæ Eccleſiæ. Ratio autem cur peregrinis, & externis ſtatuatur minor numerus dierum pro Eccleſiarum viſitatione illa ſe offert quia peregrini in itinere multa incommoda, pericula, impenſas, ac labores paſſi ſunt, & ideo viſitatione quindecim dierum pleniſſimum conſequuntur Jubilæum: Romani autem non niſi viſitatione triginta dierum illum adipiſcuntur; item quia exteri diutiùs in Urbe morando gravioribus impenſis afficientur; & ideo dimidiato viſitationum tempore ſacri Jubilæi fructu gaudebunt.

Sed petes, quinam veniant nomine Romani, & qui nomine peregrinorum, & exterorum? Reſponſio ſit, nomine Romanorum intelligi illos qui Urbem incolunt perpetuò, vel ſaltem per longum tempus Romæ habitant, & ibi habent domicilium, ſive ſint originarii, ſive advenæ, & ſive habeant intentionem perpetuò habitandi in Urbe, ſive non, & ad hunc effectum ſufficit ſpatium ſex menſium, ut quis dicatur Romanus incola, vel habitator, quamvis non habeat ibi domicilium, Navarr. *in Extravagante Gregoriana, Dominus, ac Redemptor noſter, in gloſſa verb. incolæ*, Rutilius *d. lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 2. ubi nomine peregrinorum intelligit omnes, qui Romam veniunt cauſa conſequendi Jubilæum, ſub quo etiam nomine veniunt forenſes, qui ſub nomine peregrinorum comprehenduntur: unde omnes viatores, qui ad Urbem accedunt receſſuri illico ſub appellatione lata peregrinorum veniunt, ſicut etiam vagi, ſeu vagabundi comprehenduntur, & differunt à Romanis: atque ita per quindecim dies viſitando Eccleſias præmiſſis cæteris requiſitis Jubilæum lucrantur, quamvis ad Urbem non venerint cauſa peregrinationis, ſed ibi commorantes per paucos dies videntes hanc indulgentiam, voluerunt illam conſequi.

Sed quid dicendum de Romanis originariis extra Urbem morantibus, & ad illam alia de cauſa venientibus quàm peregrinationis? Reſponſio ſit, ut lucrentur Jubilæum teneri per triginta dies viſitare Eccleſias; ratio, quia habentes domicilium habitationis, tenentur per triginta dies viſitare: ergo habentes domicilium originis, cùm hoc præferatur domicilio habitationis, argumento *l. cùm quædam puella, ff. de juriſdict. omn. judic.* & verè, ac propriè Romani cenſentur, qui ex Urbe originem ducunt. *l. cives quidem origo. C. de incolis lib.* 10. Quin etiam Boërius tradit *decis.* 13. *num.* 3. originis ſuæ domicilium nuper mille annorum abſentiam poſſe aliquem mutare, neque illi renunciare expreſſè, nec tacitè; prout vult Raphael Cuman. *conſ.* 177. *col.* 3. *verſ. noviſſimè probatur*, Bartol. *in l. quæſitum, in principio*, ubi ait abſentes ſemper ſuum retinere domicilium originis, & filium pariter retinere ſui patris originem, quam profectò mutare non poteſt. per *d. legem, aſſumptio*, §. *filius. ff. ad municipal.* & *ibi* gloſſ. Bartol. & Alber. Quare non eſt audiendus Navar. *in dicta conſtitutione Gregoriana, verb. Romani, & verb. peregrini*, ubi vult Romanum originarium, qui habet domicilium extra Urbem, & ad illam accedit alia de cauſa, quàm peregrinationis, per quindecim dies viſitando Eccleſias, lucrari Jubilæum, ſed requiritur triginta dierum viſitatio devotè, ac pro animo cum precibus ſolitis.

Ambigi etiam poteſt, an requiratur confeſſio 19 venialium, quando quis non eſt reus mortalis culpæ? Et quid ſi quis peccet mortaliter poſt viſitationes omnes Eccleſiarum? Non eſſe neceſſariam confeſſionem de venialibus, tradunt Henriquez *lib. 7. de indulgentiis cap.* 12. *n.* 2. Suar. *de pœnit. diſp.* 52. *ſect.* 3. *n.* 5 *& ſequent.* Ægidius *de Sacramentis diſp.* 12. *dub.* 1. *n.* 38. Villalob. *in ſumma tract.* 26. *difficul.* 24. *n.* 11. Beia *de caſibus conſcientiæ part.* 3. *caſu* 37. & Rutilius *de anno Jubilæi lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 6. *in principio.* Ratio, quia confeſſio ad lucrandas indulgentias non magis obligat, quàm confeſſio quadrageſimalis, ſed hæc non obligat pro eo tempore quando quis non habet niſi venialia; ergo non obligabit ad lucrandum Jubilæum cùm ſit in gratia.

Nihilominus dicendum eſt tutius eſſe pro Jubilæo conſequendo quando præcipitur confeſſio actualis, confiteri de aliquibus venialibus, ut ſupponit Sotus *diſt.* 21. *quæſt.* 2. *art.* 3. *col.* 5. Villalob. *ſuprà d. n.* 11. & eſt communis, teſte Sanch. *lib.* 8. *de matrimonio diſp.* 15. *n.* 19. Nec eſt dubium poſſe Pontificem obligare ad confitendum venialia pro Jubilæo obtinendo, ſicut obligat ſenes, & pueros ad jejunandum, qui præ ætate à jejunio excuſantur, Manuel Rodrig. *in ſumma verb. Jubilæo n.* 12. Vega *in ſumma* 2. *p. verb.*

verb. indulgentias c. 7. casu 13. & Rutilius citatus *dub. 6. ad medium*, & idem Henriquez *d.* §.2.*c.*12. *lit. E.* Indulgentiæ enim sunt explicandæ, ut sonant, & credendum est Papam velle obligare ad confessionem venialium, tanquam ad opus supererogationis; sicut injungit alia opera similia in acquisitione Jubilæi, ut eo remedio tutiori in gratia repositus impetret efficaciùs finem propter quem conceditur indulgentia.

Quòd si contingat aliquem peccare mortaliter post visitationes omnium Ecclesiarum? Responsio sit, si quis cœpit in statu gratiæ visitare Ecclesias, & post septimam, vel octavam visitationem aliquo mortali fuit irretitus, teneri iterum confiteri, & reliquas visitationes, quæ desunt, continuare, & perficere, nec teneri visitationes à principio inchoare; quia opera facta in gratia per peccatum superveniens jam mortificata per confessionem reviviscunt, nedum ad meritum, sed etiam ad satisfactionem, & ex consequenti ad dispositionem, quoad indulgentiam, ut est communis Theologorum, juxta illud *Ezechielis* ibi, *Quacumque enim hora ingemuerit peccator, ampliùs peccatorum suorum non recordabor*, D.Thomas *tom. 4. in 3. p. de pœnitentia, quæst.* 89. *art.* 4. *&* 5. ubi concludit opera peccati per pœnitentiam aboleri secundùm se: opera autem in charitate facta non aboleri à Deo in cujus acceptatione remanent, sed impedimentum accipere ex parte hominis operantis, atque ita sublato impedimento, quod est ex parte hominis operantis: Deus implet ex parte sua illud quod opera merebantur, Rutilius *d. lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 9. quare dicendum est reviviscere, Henriq. *de pœnit. l.* 1. *c.* 16. *n.* 5. *& cap.* 33. *& cap.* 34. ubi latè.

20 Rogabis in quo articulo hujus anni fructus Jubilæi acquiratur? Sunt, qui putent freti glossa in constitutione Gregoriana *verb. durante*, *& verb. consequenter*, posse visitari Ecclesias aliquem, & finitis visitationibus confiteri, & Sacram Eucharistiam suscipere, & tunc annum Jubilæum lucrari, quòd si in Urbe de peccatis non fuit fassus, nec suscipit sanctam Eucharistiam, sed tantùm præscriptas Ecclesias visitavit, post regressum in patriam habet annum integrum ad confitendum, & communicandum, adeò, ut si in extrema anni die fateatur, & communicet, tum temporis lucrabitur indulgentiam Anni sancti, quorum sententia quamvis supradictis placeat, & probet illam Zerola *in praxi* 2. *p. verb. Annus sanctus, ad octavum.* Dicendum est cum Navarro *in glossa verb. durante, num.* 39. *& verb. consequentur*, post completam ultimam visitationem immediatè post illam adhibitis cæteris necessariis fructus Jubilæi acquiri, ex eo fundamento, quia dispositio conditionalis adimpleta conditione suum effectum sortitur, *l. si quis sub conditione. ff. si quis omissa causa testam. l. cedere diem. ff. de verbor. signific.* & ideo actus conditionalis non valet nisi existente conditione, Afflictis *dec.* 355. *n.* 4. Surd. *de alimentis tit.* 9. *quæst.* 29. *n.* 13. *& consil.* 38. *n.* 24. *& consil.* 322. *num.* 26. Ex quibus infert Navarrus eum, qui in ultimo momento immediatè post ultimam visitationem non fuerit in gratia, non lucrari indulgentiam Jubilæi, quia hæc indulgentia conceditur formaliter, vel æquivalenter sub conditione, si visitaverit; idcirco dispositio non habet effectum nisi adimpleta conditione, atque ita, qui in ultimo momento visitationis non fuerit in gratia, nihil lucratus est, & perdidit fructum itineris sui, & laborem visitandi, nisi fortè cum eodem Navar. *in d. glossa* consequentur, & priùs in gloss. *verb. durante*, arbitreris pœnitentiam, & confessionem supervenientes post actus visitationum completos intra reliquam partem anni Jubilæi, satis esse in quo eventu præmissa confessione intra residuam anni partem post ultimum visitationum momentum, vel post illud antequam elabatur annus, fructus Jubilæi acquiretur. Attamen hæc resolutio magis videtur pia, quàm vera, & coincidit cum priori à qua recessimus, eo quia concessio Jubilæi est conditionalis, & data sub forma certa, qua omissa dispositio suo caret effectu, nec valet nisi existente conditione. Menchaq. *quæst. illustr. cap.* 55. *num.* 6. Surd. *decis.* 209. *numer* 1. Francisc. Molin. *de brachio sæculari cap.* 18. *num.* 14. Cardin. Tusch. *tom.* 2. *lit. C. conclus.* 593. & Rutil. *lib.* 5. *suprà cap.* 15. *dub.* 11.

Sed quid dicendum de illis, qui nequeunt Romam ire nisi de licentia superiorum suorum, an si absque illa ad Urbem accedant, lucrentur hunc Jubilæum? Responsio sit Religiosis prodesse, quamvis si accedant non petita licentia fortè peccent, ita Joannes de Anania *in tractatu suo de Jubilæo.* Rutilius *de anno Jubilæi d. lib.* 5. *dub.* 16. ubi ex Joann. Monacho *in glossa magna, ad finem*, sentit posse superiores Religiosorum licentiam peregrinandi Romam in Anno sancto suis subditis concedere, quod etiam integrum erit Episcopis, qui sine licentia Pontificis nequeunt regulariter peregrinari, *cap. magna, de voto, & cap. non oportet, de consecrat. dist.* 5. Possunt tamen ad Urbem in Anno sancto peregrinari, ita Joann. de Anania *loco citato.* Quin etiam extra hunc casum inconsulto Romano Pontifice Episcopi validè possunt emittere votum longæ peregrinationis, unde tenentur petere licentiam à Pontifice, ut votum adimpleant, qui si deneget, ad nihil obligabit votum, dum Pontifex voluntatem non revocaverit, quod intelligitur de voto magnæ peregrinationis, secus de modicis peregrinationibus, Sanchez post alios *lib.* 4. *in præcepta Decalogi, cap.* 25. *ex nume.* 39. *cum sequentibus.* 21

Adde Clericos habentes beneficia residentiam exigentia, non posse sine Episcopi facultate voto se obligare ad longam peregrinationem, ut per Valer. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *numer.* 9. Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 2. *cap.* 11. *num.* 11. Sayr. *in Clavi Regia lib.* 6. *cap.* 5. *numer.* 25. Suar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto lib.* 3 *cap.* 4. *num.* 10. Sanch. suprà *lib.* 4. *cap.* 25. *num* 44. & Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 16. *quæst.* 2. Nihilominus quamvis ad Urbem accedant sine licentia, & Romæ necessaria adimpleant, fructu Jubilæi gaudebunt, ut vult Joan. de Anan. quem sequitur Rutil. suprà *dubio* 15.

Superest dicamus, quinam sint incapaces consequendi Jubilæi? Atque in primis si quis injustè est excommunicatus, potest consequi Jubilæum per *cap. cùm æterni, de sententia, & re judicata, lib.* 6. quia injusta excommunicatio neminem privat suffragiis Ecclesiasticis, & ex consequenti nec fructu indulgentiæ. Contrà verò si quis est excommunicatus, justè non lucratur indulgentias, ut notat Adrianus *in* 4. *quæst.* 3. *de Clavi, in fine ad argumenta*, & ratio est, quia non supponi debet Summum Pontificem voluisse excommunicatis thesaurum Ecclesiæ aperire, quos omni fructu, & commodo suffragiorum & orationum communium privatos esse voluit, Marius Alterius *disp.* 10. *lib.* 1. *cap.* 5. *fol.* 117. Joan. de Ananias *in suo tract. de Jubilæo*; attamen si excommunicatus justificetur per contritionem, nec potest confiteri, voluit tamen si procurat consequi indulgentias, & illas fortasse lucrabitur, quia potest orare in Ecclesia, & recitare Officium divinum, quamvis nequeat interesse publicis Ecclesiæ officiis, nec recipere Sacramenta, Navarr. *de Jubilæo, notab.* 18. *num.* 14. Non enim privatur ab exercitio præstandi opera pro quibus conceditur indulgentia. Quare poterit peregrinationem, & alia opera gratiæ devotionis præstare. Hæc sententia est probabilis; sed contra magis placet ubi probabilior, quæ docet excommunicationem privare 22

directè,

directè, & per modum ratione sui formalem omni fructu, & participatione indulgentiarum, & quamvis excommunicatus per contritionem justificetur; adhuc tamen non lucrabitur indulgentias, donec ab excommunicatione absolvatur. Est enim ex vi excommunicationis privatus omni communione Ecclesiastica, maximè interna, cùm sit membrum ab Ecclesia præcisum, ita ut nec sacrificium pro eo offerri liceat, nec preces publicas ad Deum fundi, quòd si pœnitentiam agat, antequam absolvatur, est in Ecclesia animo, non tamen corpore, sive externa communicatione, quæ propriè facit de Ecclesia ista visibili hominem esse, ut notat Augustinus *lib. de vera Religione*, *cap. 6.*

Dixi excommunicationem privare omni fructu & participatione indulgentiarum directè, & per modum absolutionis, quoniam per modum suffragii in nostro casu poterit excommunicatus fortè gaudere fructu indulgentiarum, si ab aliquo indulgentia quæratur, & tanquam bonum privatum conferatur, vel applicetur excommunicato. Probatur à simili, nam sacerdoti interdictum est orare pro excommunicato oratione publica, non autem oratione privata, & secretò, ut Deus illi conferat gratiam detestandi peccatum, & ut pœnitentiam agat, quin etiam ex Navarro *in manuali cap. 27. n. 39.* potest Sacerdos applicare excommunicato fructum particularem illi ex sacrificio Missæ respondentem, cùm sit donum privatum, quod unus potest alteri cedere: ergo per modum suffragii poterit excommunicatus lucrari fructum indulgentiarum, si ab alio aliquo acquiratur, & excommunicato applicetur. Marius Alterius *d. disp. 5. lib. 1. cap. 6.* in specie, & deducitur ex Navarro *de oratione c. 19. num. 73.*

Quod attinet ad irregulares sive publicos, sive occultos, quamvis sint inhabiles ad Ordines sacros suscipiendos, & ad aliqua ministeria exercenda, possunt tamen consequi Jubilæum, atque ita possunt Ecclesias Urbis assignatas visitare, confiteri, & sacram Eucharistiam recipere. Idem dic de suspensis ab officio, & beneficio. De illo autem, qui ab ingressu Ecclesiæ est suspensus, respondet Sylvester *verb. suspensio quæst. 5.* si verò suspensio sit ab ingressu Ecclesiæ, posse hunc orandi causa in eam ingredi, quando ibi Divina non celebrantur, & visitare Altaria, & recipere Ecclesiastica Sacramenta secundùm communem opinionem, cùm extra Ecclesiam ita suspensus possit Sacrum facere, non tamen potest exercere in ipsa Ecclesia aliquem actum Ordinis, fietque irregularis, si aliquem actum peragat, neque in ea poterit interesse divinis: non tamen propterea erit irregularis, nisi celebret, nec privabitur potestate exercendi jurisdictionalia circa Ecclesiam, nec potestate celebrandi extra illa. Quare poterit adhibitis necessariis consequi Jubilæum Anni sancti. Idem esto judicium de suspenso à susceptione Sacramentorum, remoto impedimento, posse scilicet suscipere Jubilæum. Non est enim suspensio peccatum, sed illius pœna, Navarr. *in manuali cap. 27. num. 152.*

23 An probet Jubilæus illis, qui non possunt personaliter Romam ire; sed mittunt aliquem pro se? Responsio est negativa, nisi aliud à Summo Pontifice exprimatur. Nam opera injuncta ad lucrandum Jubilæum debent adimpleri à personis, quæ volunt illum consequi: unde quando præsentia alicujus requiritur, debet esse vera, & non ficta, Bald. *in l. 1. num. 54. C. qui admitti*, Bart. *in l. omnes populi, num. 62. ff. de justitia*, Gonzal. *de mensibus*, *regul. 43. num. 13. num. 22.* & dictio *eos* est restrictiva ad expressos, scilicet *l. ultim. & ibi Doctores., C. de hæredibus instit.* Cravert. *conf. 98. n. 8.* igitur non debent adimpleri opera injuncta per alios. Nec enim dispositio legis competit, ubi non competunt verba, Flamin. *de confidentiis quæst. 29. num. 47. & quæst. 54. num. 9.* Item quia industria personæ hoc loco quodammodo eligitur, ubi factum committitur, quod per unum, & non per alterum fiat, Menoch. *conf. 17. n. 7.* Similiter quando commissio his verbis facta est, *Per te*, vel *Per vos expediri mandamus.* Cùm ergo in constitutionibus Gregorianis mandentur fieri visitationes personaliter per triginta, vel per quindecim dies respectivè, & preces devotè fieri, & quòd sint verè pœnitentes, & non solùm proposito, sed etiam actu, & de facto confessi, satis ostenditur lucraturos Jubilæum non per alios, sed per se ipsos esse expedituros. Soar. *de pœnit. disp. 52. sect. 1.* Rutil. *sup. lib. 5. c. 15. dub. 21.*

Sequitur alia non vulgaris quæstio, An possit obtineri Jubilæus per opera aliàs debita ex voto, vel ex alia obligatione? Et quoties valeat acquiri? Quo ad primum, negat Sylvester *verb. indulgentia n. 18. in 6. quæstione, vers. Tertium*, dum ait indulgentiam non posse dari, vel acquiri per aliàs debitum, unde infert non posse dari pro remissione injuriarum, quia in illa datione debet attendi aliquid meræ voluntatis, & non necessitatis, sequitur Angelus *verb. Indulgentia*, *nu. 16.* Oppositum tamen est dicendum, unde sequitur habentes votum peregrinandi Romam, & visitandi præscriptas Ecclesias, ibi posse consequi Jubilæum, eo quòd indulgentia conceditur propter opera pia, quæ in gloriam Dei, & in utilitatem Ecclesiæ veniant: probatur usu, & praxi Ecclesiæ, quæ particulares indulgentias solet concedere jejunantibus in Quadragesima, & in quatuor temporibus, quæ jejunia sunt de præcepto, Cordubensis *de indulgentiis quæst. 18.* & Valentia *in lib. de indulgentiis cap. 7.*

Quoad secundum, responsio sit, Jubilæum Anni sancti posse bis, ter, vel pluries ab aliquo acquiri, si fiant omnia onera injuncta perfectè, & plenè, bis, vel ter, vel pluries, Barbos. *in Extravagante Unigenitus. 2. de pœnit. inter communes, num. 11. pag. 193.* & quamvis Navarrus *in gloss. in verb. devotè* commentarii super Bullam Gregorii XIII. *num. 46. vers. circa hoc interrogor*, neget posse bis, vel ter, lucrari Jubilæum; partem tamen affirmantem uti veriorem sequitur, & multis probat, cùm sit beneficium Principis latissimè interpretandum, quando non est nocivum tertio. *l. beneficium. ff. de constit. Princip. & cap. quamvis, in fine, de præbendis lib. 6.* Confert Navarrus *notab. 15. num. 19.* ubi ex Palud. ait indulgentiam in perpetuum concessam, vel in tempus aliquod certum datam visitantibus aliquam Ecclesiam, posse acquiri quolibet anno quolibet mense, & quolibet die: unde quemadmodum, si per decem annos omnibus Dominicis diebus datæ fuerint Indulgentiæ alicui Ecclesiæ, pluries gratia illa obtineri potest: sic etiam durante toto Anno sancto, cùm indulgentia sit proposita, & oblata, & poterit à singulo quoque homine pluries acquiri, imò quolibet mense repetitis visitationibus per quindecim, vel triginta dies, & adhibitis cæteris requisitis, consonat Cordubensis *in q. 33. de indulgentiis §. sed bis non obstantibus*, dicens posse quolibet die semel lucrari indulgentiam quando conceditur per decem dies, vel plures visitantibus talem Ecclesiam, vel in ea orantibus. Quinimo Angelus *verb. indulgentia §. 4.* & Rosell. §. 12. arbitrantur datam indulgentiam pro certo, & determinato tempore posse acquiri sæpiùs; imò toties quoties etiam in eadem die, ut consuetudo Ecclesiastica ostendit in multis indulgentiis, & præsertim in Ecclesia Sanctæ Mariæ de Angelis prope Assisium, ergo cùm gratia hujus Jubilæi de Anno sancto sit omnino favorabilis, non est intelligenda de primo actu, sed de

de pluribus, & ideo poteſt acquiri pluries in ſupradicto anno, ſi pluries viſitet Eccleſias.

25 Reſtat dicendum de reliquis, quæ neceſſaria ſunt ad conſequendum fructus hujus Anni ſancti, quæ cùm varia, & non vulgaria ſint, ſingulatim omnia debent exprimi *in* §. *ſequenti*, per duo de viginti dubia.

---

§. I I.

De reliquis quæ ſuperſunt expedienda ad conſecutionem hujus Sancti Jubilæi.

EPITOME.

26 *Indulgentiæ in Anno ſancto ſuſpenſæ, an eo elapſo reviviſcant?*

27 *An ſuſpendantur in Anno ſancto facultates eligendi Confeſſorem, vota commutandi, & diſpenſandi, & ſimilia.*

28 *Indulgentiæ Anni ſancti, an proſint mortuis?*

29 *Indulgentiæ durante Anno ſancto, an poſſint publicari in concionibus?*

30 *Orationes, & preces, & reliqua opera annexa Jubilæo majorem vim habent, quàm non annexa, & quæ fiunt in Templis, & in Eccleſiis, quàm extra illas.*

31 *An lucrentur Jubilæum hunc, qui morte præventi non potuerunt Romam venire.*

32 *Jubilæum Anni ſancti æqualiter vicini Romæ, & ab ea diſtantes longiſſimè veniendo conſequuntur.*

33 *Jubilæum æqualiter obtinent ſive veniant equis, ſive pedibus.*

34 *An ſimul, & eodem die omnes quatuor Eccleſiæ viſitari debeant, & an debeant viſitari tempore nocturno.*

35 *Moniales tam Romanæ, quàm non, an priventur Jubilæo Anni ſancti?*

36 *Peccantes ſpe veniæ indulgentiæ, vel alterius gratiæ, an poſſint ea frui?*

37 *An liceat pro delicto futuro accipere indulgentiam, & an poteſtas abſolvendi à peccatis includat futura?*

38 *Jubilæi tempore an debeant injungi pænitentiæ à Confeſſariis?*

39 *In quo differant ſatisfactiones per indulgentias à ſatisfactionibus ſacramentalibus, vel particularibus privatorum?*

40 *Quid utilius, irene Romam ad lucrandum Jubilæum, an expendere in uſus pauperum pecunias in itinere expendendas?*

41 *An ſit major charitas erga Deum lucrari indulgentias, an velle eſſe in Purgatorio, ut ſolvat pœnas pro peccatis contra Deum commiſſis?*

42 *Utrùm acquirat Jubilæum, qui non habet intentionem ſatisfaciendi Deo pro peccatis commiſſis?*

43 *An ſolemnitas Anni ſancti permanere debeat, uſque ad finem Mundi, & an proſit concedenti?*

26 PRima dubitatio, an indulgentiæ in Anno ſancto ſuſpenſæ, eo elapſo reviviſcant? Ratio dubitandi eſt, quia Paulus Secundus *Extravagante Quemadmodum, de pænit. & remiſſ.* omnes, & ſingulas plenarias indulgentias, & ad inſtar Jubilæi cum quibuſcunque facultatibus, & poteſtatibus à prædeceſſoribus datas ad ſuum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendit, ut conſtat ex §. ibi, *Nos qui univerſorum.* Poſtea verò Gregorius XIII. multorum Romanorum Pontificum morem ſequendo de plenitudine poteſtatis ad ſuum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum omnes, & quaſcumque indulgentias plenarias etiam ad inſtar Jubilæi, & earum cauſa facultates, conceſſiones, & indulta quæcunque ab ipſo, & ab ipſa Sede, ejuſque auctoritate, quibuſcumque Eccleſiis, & Monaſteriis utriuſque ſexus, ac Conventibus, Domibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & piis locis, nec non Ordinibus etiam Mendicantium, ac Militiarum, nec non confraternitatibus, & Univerſitatibus, earumque, & aliis cujuſque dignitatis, gradus, & conditionis, perſonis Eccleſiaſticis, & ſæcularibus per univerſum Orbem conſtitutis, etiam per modum communicationis, extenſionis, & aliàs quomodocumque perpetuò, vel ad tempus quibuſvis modis, & ex quibus cauſis conceſſas, & conceſſa quibuſcumque illa ſint concepta formulis ac reſtitutionibus, revocationibus, mentis atteſtationibus, aliiſque clauſulis, & decretis communita ſuſpendit, decernens interim illa, & literas deſuper confectas nulli proſus ſuffragari debere: nec non irritum, & inane quicquid ſecus per quoſcumque contigerit attentari; indulgentiis Baſilicarum, & aliarum Eccleſiarum Urbis, nihilominus in ſuo robore duraturis. quæ omnia conſtant ex Gregoriana conſtitutione, incipit, *Quoniam ſancti Jubilæi*, cujus meminit Navarr. *de Jubilæo notab.* 33. *in principio*, & Franc. Leo *in ſuo theſauro.p.* 1. *c.* 7. *n.* 13. & 14.

Quam ſuſpenſionem indulgentiarum plenariarum innovavit etiam ad ſuum, & ejuſdem Sedis Apoſtolicæ beneplacitum eodem modo, ac forma Clemens VIII. poſt Jubilæi indictionem, atque ita cùm hæc ſuſpenſio durat uſque ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, non revocatur morte Pontificis, & perſeverat in ſuo robore, donec à Pontifice pro tempore exiſtente revocetur, eo, quia non reſpicit perſonam Pontificis, ſed auctoritatem Pontificiam, quæ in omnibus ſucceſſoribus perſeverat donec revocetur, ſemper intelligitur in ſuo vigore perſiſtere. *cap. ſi gratioſè, de reſcriptis in* 6. & Navarr. *de Jubilæo notab*, 28. *num.* 7. *verſ. octavò ampliatur*, ubi vult beneplacitum Romani Pontificis ceſſare morte ipſius, quod etiam ſequitur Barboſ. *in d. c. ſi gratioſè*, & Franciſc. Leo *ſuprà*; beneplacitum tamen Sedis Apoſtolicæ morte Pontificis non ceſſat. Gonzal. ſuprà *reg.* 8. *gloſſ.* 12. *n.* 2. & 7.

Nihilominus, quia non deſunt, qui putent negata, vel conceſſa ad beneplacitum Papæ, vel Romani Pontificis, vel Regis expreſſo ſolo nomine dignitatis, non expirare obitu ita concedentis, vel negantis; quia ita facta, vel negata, vel ſuſpenſa fuerunt nomine dignitatis, quæ non moritur, & quia magis conſideratur dignitas, quàm perſona, & in dubio præſumitur beneplacitum appoſitum contemplatione dignitatis, ut vult Maſcard. *de probat. concluſ.* 186. *num.* 1. *cum ſequentib.* Valaſc. *de jure emphyteutico, quæſt.* 34. *num.* 7. ubi pro contraria parte multos etiam refert. Quare in caſu propoſito tranſacto anno Jubilæi requiritur expreſſa revocatio ſuſpenſionis indulgentiarum, quod etiam ſentit Navarrus *d. notab.* 33. *num.* 7. niſi ex conſuetudine, quam Pontifex ſcit, & tolerat, aliud appareat. Clemens tamen Octavus elapſo anno Jubilæi interrogatus, an duraret adhuc ſuſpenſio indulgentiarum, reſpondit durare, donec aliter, &c. Unde expirat ubi primum verbo, vel ſcripto Pontifex declarat ſuſpenſionem ceſſare, ita uſus, & praxis. Rutilius *lib.* 4. *cap.* 8. *dub.* 6. Franciſcus Leo *ſup. n.* 15.

Secunda dubitatio, An ſuſpendantur per Jubilæum Anni ſancti facultates eligendi Confeſſorem, 27
vota commutandi, diſpenſandi, & ſimilia? quas indulgentias ſuſpendi diximus ſuprà in Anno ſancto *num.* 14. ex Bulla Gregorii XIII. incipit, *Quoniam ſancti Jubilæi*, & antè ex Bulla Sixti Quarti, quæ

quæ incipit, *Quemadmodum*, cujus meminit Navarrus *de Jubilæo notab.* 28. *n.* 1. ubi eam interpretatur, quæ suspensio extenditur ad plenarias duntaxat indulgentias quocumque nomine vocentur, etiam pro articulo tantùm mortis concessæ, sive indulta sint personalia, prout est Bulla Cruciatæ concessa eo anno, quoad effectum plenariæ tantùm indulgentiæ consequendæ, ut dictum est suprà *n.* 4. *vers. quinimò*, nisi Pontifex expressè Cruciatam non suspendat, ut voluit Clemens Octavus suprà *vers. nihilominus Clemens*, sive indulta sint concessa in favorem Universitatum, aut Congregationum quarumcunque, & quorumcunque Ordinum. His positis.

Dico primò Sixtum Quartum in sua Extravagante, quæ incipit, *Et si Dominici*, suspendisse facultates commutandi vota etiam, & dispensandi in illis, nec non componendi super rebus malè ablatis, & deputandi Confessarios cum potestate absolvendi à reservatis, atque ita hæc omnia esse suspensa, constat ultra indulgentiam plenariam: idem ostenditur in Extravagante sua à Gregorio XIII. incipit, *Quoniam, verb. facultates*, ubi Pontifex ait se facere hanc suspensionem multorum Romanorum Pontificum morem sequutum de Apostolicæ potestatis plenitudine, his verbis: *Suspendimus omnes, & quascunque indulgentias plenarias, etiam ad instar Jubilæi, & earum causa facultates, concessiones, & indulta quæcumque à nobis, & dicta Sede ejusque auctoritate*, &c. ubi verbum, *facultates, earum causa concessas*, & verba, *indulta quæcunque*, includunt suspensionem etiam aliorum, quæ non sunt indulgentiæ plenariæ, qualia sunt facultates eligendi Confessorem, commutandi vota, & dispensandi in illis, & similia, Navarrus *de Jubilæo notab.* 33. *num.* 2. *verb. facultates, & antè notabil.* 28. *à num.* 1. *usque ad num.* 7. ubi *num.* 8. 9. & 10. notat non tolli per hujusmodi suspensionem facultatem remittendi, dispensandi, & componendi super rebus incertis restituendis, quæ non malè, neque illicitè fuerunt ablatæ. Nec item auferri potestatem deputandi Confessarios absque facultate absolvendi à reservatis Sedi Apostolicæ, Navarr. *in cap. sit, de Judæis notab.* 2. & *d. notab.* 28. *numero* 10. 11. & 12. ubi subdit non comprehendi facultatem deputandi Confessarios sine potestate absolvendi ab hujusmodi reservatis, nec etiam facultatem commutandi vota, dispensandi super ea, componendi circa malè ablata, & deputandi Confessarios cum facultate absolvendi à reservatis, dummodo hæc quatuor concessa sint ad consequendum alias indulgentias, quàm plenarias, Navarr. *d. notab.* 33. *in verb. facultates, vers. Secundò, & vers. Tertiò*, Rutilius *de anno Jubilæi lib.* 4. *cap.* 8. *dub.* 3. ubi concludit non suspendi in Anno sancto, nisi facultates concessas in ordine ad acquirendam indulgentiam plenariam, reliquas verò, quæ vel ab Episcopis, vel à Legatis Papæ conceduntur ad absolvendum à reservatis non suspendi, Navarr. *d. notab.* 28. *num.* 16. & 17.

Quinimò nec suspenduntur facultates concessæ à Nuntio Apostolico, vel Legato Papæ etiam de reservatis Papæ, quoniam Legatus has facultates concedit auctoritate ordinaria, cùm sit Ordinarius extraordinario modo factus, juxta gloss. Clemen. II. *de officio Ordinarii*, quamvis, quæ virtute specialium facultatum, quas Pontifex Legato concedit, & non aliter illi competunt, esse suspensa notat Navarrus suprà *notab.* 28. *n.* 9. & Rutil. *d. dub.* 3. *ad finem.*

Difficultas tamen est an privilegia commutandi vota, & in eis dispensandi, & absolvendi à reservatis concessa Mendicantibus erga sæculares suspendantur in Anno sancto? Pars affirmans ex eo patet, quia per Bullam Cruciatam videntur suspendi, per hæc verba: *Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres tantùm.* Ergo quoad Sæculares privilegia illa, sicut suspenduntur per Bullam Cruciatam in anno Jubilæi suspendentur. Quo ad Bullam, seu per Bullam suspendi hæc indulta sentiunt Ludovicus Lopez 2. *p. Instructorii*, ubi de Clavibus *cap.* 2. prope versiculum, quæritur deinde, Manuel in Bulla Cruciata §. 12. *numer.* 4. atque in Anno sancto etiam suspendi vult Navarrus *de Jubilæo notab.* 28. *num.* 32. & 33.

Dicendum tamen est in primis, non suspendi per Bullam Cruciatam quoad usum sæcularium supradicta privilegia, cùm veniant in commune bonum fidelium, atque ita per verba generalia non tolluntur, sed necessaria est, ut suspendantur, specifica mentio, ita Lessius *lib.* 2. *de justitia cap.* 42. *dub.* 12. *n.* 60. *vers. Responderi potest*, & expressè Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 16. *n.* 7. & *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 28. *n.* 7. cum aliis *in scholiis lit. Z.* relatis, & Manuel mutata sententia in additionibus ad Cruciatam §. 12. *n.* 4. & *de regularibus tom.* 1. *quæst.* 61. *art.* 14. idem voluit.

Imò neque in anno Jubilæi suspendi vult Henriquez *lib.* 7. *cap.* 21. *num.* 3. *in commento lit. R.* & *cap.* 28. *numer.* 7. & ait probabile idem Navarrus *d. notab.* 28. *ad finem*, teste Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 4. *cap.* 54. *ad finem num.* 62. quæ tamen in nova Bulla suspensionis indulgentiarum à Clemente Octavo publicata expressis verbis legi possunt, ubi omnes facultates, concessiones, & indulta quæcunque absolvendi etiam à casibus Papæ ac Sedi Apostolicæ reservatis, atque in literis die Cœnæ Domini legi solitis quibuscumque Ecclesiis, Ordinibus, &c. suspensa, & impedita durante Anno sancto censeantur, dummodo concessa fuerint causa indulgentiarum plenariarum. Ex quibus sequitur has omnes facultates etiam absolvendi à reservatis Sedi Apostolicæ non esse suspensas durante Anno sancto, quando non intuitu, vel contemplatione indulgentiarum plenariarum, & causa acquirendarum, sed aliter fuerint concessa tam Ordinibus, Communitatibus, Collegis, quàm quibuscunque aliis personis, etiam privatis, cujuscunque gradus, ac conditionis extiterint; tunc enim nullo modo censebuntur suspensæ, cùm non ad plenarias indulgentias consequendas, sed ad alios fines spirituales conferantur, Henriquez *suprà d. cap.* 21. *num.* 3. *lib.* 7. & Rutil. *ubi suprà lib.* 4. *cap.* 8. *dub.* 4. *fol.* 455.

Tertia dubitatio, an indulgentiæ Anni sancti prosint mortuis? Responsio est negativa circa indulgentiam plenariam Jubilæi sacri. Ratio, quia nulla indulgentia extenditur ad mortuos, nisi expressè eam concedens extendat ad illos. D. Thomas *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 2. *art.* 3. & colligit Navarrus *ex Extravagante Unigenitus, de pœnitent. notab.* 22. *de Jubilæo, num.* 1. *in verb. Quicumque voluerit*, hanc hujus anni Jubilæi indulgentiam non posse quæri mortuis, ex eo fundamento, quia ordinaria saltem potestate non possunt facere ea, quæ hîc dicuntur, sine quibus indulgentia non quæritur. Hæc hodie. Olim autem Alexander VI. Anno Domini 1500. in sua Bulla pro anno Jubilæi publicata, cujus meminit Stephanus Nottus, & Cyrillus Franch. *in suis libris de Jubilæo*, sic ait: *De divina misericordia, & potestatis Apostolicæ plenitudine, Volumus, & concedimus, ut si qui parentes, amici, aut cæteri Christi fideles, pietate commoti, pro ipsis animabus Purgatorii ignis, pro expiatione pœnarum ejusdem, secundùm divi-* 28

nam justitiam debitarum expositis, dicto anno Jubilæi durante pro reparatione dictæ Basilicæ Sancti Petri aliquam eleemosynam, juxta dictorum pœnitentiariorum, vel alicujus eorum ordinationem, dictas Basilicas, & Ecclesias modo præmisso devotè visitando in capsa in eadem Ecclesia, seu Basilica Sancti Petri deputata posuerint; ipsa plenissima indulgentia per modum suffragii, ipsis animabus in Purgatorio existentibus, pro quibus dictam eleemosynam piè erogaverint, pro plenissima pœnarum relaxatione suffragetur. Hæc ibi.

Quare dicendum est mortuis hodie indulgentiam hujus anni præcisè non prodesse: posse tamen eos per modum suffragii juvari per orationes, ac jejunia in Anno sancto. Similiter si quis in anno Jubilæi pro alio vivo ad Urbem accederet, & pro illo omnia opera injuncta perfectè adimpleret, indulgentiam tamen illi non acquirret, quod est communis, quia indulgentia tantum valet, quantum sonat, hoc est, nequeunt valere plus quàm sonant, & semper valent id quod sonant, quando non datur error in causæ sufficientia ob quam conceditur; & debemus intelligere nunquam subesse insufficientiam causæ, quando Summus Pontifex indulgentias concedit, Michael de Palatio hac de re *in 4. distinctione 10. disput. 3. concl. 10.* Manuel Rodr. *in explicatione Bullæ §. 1. n. 11. dub. 2.* & alii, quos referens sequitur Vega *in sua sylva, lib. 3. ca'u 278.* & Navarr. *de Jubilæo, notab. 11. n. 6.* & D. Thom. *in addit. q. 25. ad 2.*

29 Quarta dubitatio, an indulgentiæ durante Anno sancto possint publicari à Concionatoribus vel à Parochis? Responsio quoad plenarias indulgentias est negativa præter Jubilæi sacri plenissimam, ita Sixtus Quartus *in sua Extravagante Quemadmodum*, & Gregorius XIII. in sua *Quoniam Sancti, verb. Nullæ aliæ indulgentiæ*, ubi respondit non prohiberi publicationem, nec prædicationem etiam in hoc anno Jubilæi sancti ullius indulgentiæ non plenariæ. Quare non plenariæ publicari, & prædicari possunt durante anno, & p st illum. Plenarias autem publicare, & prædicare tam publicè, quàm privatim, & occultè est peccatum mortale, ut ostenditur *ex verb. præcipimus, & interdicimus*; & incurritur excommunicatio eo ipso, & insuper puniri possunt ab Ordinariis pro eorum arbitrio publicantes, Barbos. *in dicta Extravagante, Quemadmodum. 4. de pœnitent. n. 4. pag. 196.*

30 Quinta dubitatio petit, an opera conjuncta Jubilæo majorem vim habeant, quàm si conjuncta non essent? Ut autem hæc clariùs percipiantur, notandum est triplex genus operum Jubilæo annecti solere. Primum actus virtutum, nimirum visitare Ecclesias, jejunare, Eleemosynas erogare, & interesse processionibus. Secundum recitare orationes ab Ecclesia approbatas, easque Deo devotè, ac pio animo offerre Pater, & Ave, & Litanias, & introitu Ecclesiarum aqua benedicta aspergi. Tertium confiteri, & sacra Eucharistia animam pascere.

His positis non est dubium hæc tria ex eo quòd sunt conjuncta sancto Jubilæo regulariter magis disponere ad delendum pœnas temporarias, quàm si extra tempus Jubilæi fierent: unde Jubilæus ingerit, & inspirat in opera conjuncta virtutem quandam dispositivam multo fortiorem ad recipiendas Sanctorum satisfactiones, quæ communicantur in Jubilæo, quàm ea opera extra Jubilæum, vel non haberent, vel non tam efficacem, quàm vim novam per Jubilæum acquirunt opera conjuncta tanquam dispositiones per quas conquiruntur novi gradus remissionis pœnarum. Nec mirum, quia in Jubilæis, præsertim in hoc sancti Anni, injunguntur opera, cum solemni benedictione Papali præcedentibus variis orationibus, deprecationibus, & obsecrationibus totius Ecclesiæ, ob quas Deus plura auxilia interna recipientibus Jubilæum piissimè largitur, quibus homines ad bene operandum singulariter alliciuntur, & fructum tanti Jubilæi maxima cum utilitate consequuntur: item quia primum genus operum; nempe actus virtutum, visitare scilicet Ecclesias, jejunare, largiri Eleemosynas, & similia in Jubilæo injuncta, quæ secundùm se non sunt Sacramentalia, eo ipso, quòd sunt annexa Jubilæo per benedictionem Pontificis consecrata fieri Sacramentalia, est valde probabile, ex Cordubens. *lib. 5. quæst. 21. prop. 3.* Rutilius *de Anno Jubilæi, lib. 4. cap. 4.*

Juvat D. Thomas *in 4. dist. 20.* Gerson. *in 2. p. sum. tract. de indulgent. consideratione 12. Alphab. 34. lit. A.* & Angelus *in Moralibus, cap. 8.* quos refert Cordubens. *quæst. 40.* ubi volunt, cæteris paribus, magis utilem, & magis Deo gratam esse operationem bonam cum indulgentiis, vel Jubilæo, quàm alteram similem sine illis.

Ad hæc orationes in communi factæ in Jubilæo augent charitatem, & per talem orationem facilius, quod volumus, impetramus à Domino, & ideo Ecclesia in commune orat, in commune operatur, in commune gratias Deo agit, ut multorum orationibus, & precibus Deum magis propitium habeat. D. Ambrosius *lib. 1. officiorum cap. 29. sub finem*, & Leo Papa *sermone 4. de jejunio 7. mensis*, sic ait: *Tunc est efficacior, sanctiorque devotio, quando in operibus pietatis totius Ecclesiæ unus est animus, & unus sensus.* Hinc fit, ut in necessitatibus publicis processiones instituantur, & in Jubilæis, ut simul orantes, quasi in acie precibus dimicantes divinæ sententiæ iram à nobis avertamus. D. Thomas *quod lib. 7. art. 18.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 9. quæs. 3. & sequent.*

Quinimo orationes etiam privatæ in Ecclesia magis Deo placent, & hominibus utiliores sunt, quàm quæ alibi fiunt, prout habetur *Isai. 56.* ibi, *Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis*, & David Psalm. 67. *In Ecclesiis benedicam te Domine.* & 3. Reg. 8. *Cælum, & cæli cælorum non te capiunt, quanto magis domus ista, quam ædificavi: sed ad hoc tantùm facta est, ut respicias orationem servi tui, & obsecrationem ejus Domine Deus meus, & audias preces, quas fudit famulus tuus coram te, &c. & exaudias preces famuli tui, & populi tui Israel, quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de cœlis, & propitiare.* ita Rex.

Ratio autem ob quam orationes, præsertim in Ecclesiis fusæ, majorem vim habeant apud Deum, quàm privatim, illa esse potest quòd publicæ orationes in Ecclesia citiùs à Deo exaudiuntur, sic Deus pollicitus est Salomoni 3. *Reg. 9.* in erectione templi, quod etiam tradit S. Leo Magnus, eo quòd publicæ orationes ex obedientia, & præcepto Ecclesiæ fiunt, suprà *sermone 4. de jejunio*, ibi: *In operibus pietatis totius Ecclesiæ unus est animus, & unus sensus*; & infrà ibi, *Sacratius est, quod publica lege celebratur, quàm quod privata justificatione tenetur.* Unde Paludan. *in 4. distinctione 15. quæstione 5. concl. 1. & 2.* Major *in 4. distinctione 12. quæst. 6.* Navarr. *in manuali de oratione, cap. 17. nu. 24. & sequent.* meliùs putant recitari horas Canonicas in choro, & communitate, quàm solitariè; quod probatur ex illo Christi Domini, *Si duo*, Matth. 18. *ex vobis, aut tres convenient super terram in nomine meo, de omni re, quacumque petierint, fiet illis à Patre meo.* quæ omnia satis probant orationes, & visitationes Ecclesiarum, & processiones, & reliqua injuncta à Summoque Pontifice instituta magnam vim habere ad remissionem pœnæ temporalis, cùm ea Jubilæo annexa faciliùs, & efficaciùs ab homi-

hominibus soleant exerceri, quàm sine Jubilæo: nam concursus, & frequentia fidelium sancta quadam æmulatione se excitant, & incendunt ad conquirendum Jubilæum, & alia plura auxilia quibus omnes excitati devotiùs iis operibus se eo tempore addicunt, quàm extra illud. Vide Franciscum Leonem *p. 1. cap. 5. de consecratione Ecclesiarum, n. 2. per totum.*

31 Sexta dubitatio, an Jubilæum acquirant proficiscentes Romam, qui morte impediti non potuerunt Romam pervenire? Affirmat Barbos. cum aliis *in Extravagante Unigenitus 2. de pœnitent. num. 13. pag. 194.* quo privilegio non gaudent Romani, neque incolæ Urbis: & ideo isti si aliquo impedimento detenti visitationes inchoatas nequiverunt ad finem perducere, quamvis fuerint verè pœnitentes, Jubilæi indulgentiam non consequentur: secus de peregrinis, qui iter devotionis gratia ad Urbem suscipientes impediti infirmitate, vel morte non pervenerunt: ratio hujus discriminis illa esse potest, ut hoc privilegio exteri ad peregrinationem suscipiendam faciliùs invitentur, ut constat ex *dicta Extravag. vers. adjicientes*, ubi id privilegium indulget Romam venientibus, qui vel non pervenerunt, vel pervenientes visitationes Ecclesiarum perficere non potuerunt. Navarrus *de Jubilæo, notab. 19. n. 4. & in glossa verb. post iter, in constitutione* Gregorii *XIII. Dominus, ac Redemptor Noster*; nam in eo eventu votum pro facto reputatur, & à Pontifice pro facto acceptatur, sicut *Psalm. 9.* dicitur, *Desiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum auris tua.* Cùm ergo indulgentia Anni sancti non concedatur nisi adimpletis operibus injunctis, specialiter excipiuntur iter arripientes ad Urbem, qui quamvis nequeant efficere opus ad indulgentiam propositum infirmitate, vel morte impediti, eam tamen consequuntur, Navar. *d. notab. 19. num. 4.* Rutillus *de anno Jubilæi, lib. 5. cap. 15. dub. 10.*

32 Septima dubitatio, an æqualiter fiant participes hujus Jubilæi qui sunt Romæ, & qui à remotissimis Regionibus Romam veniunt? D. Thomas *in additionibus ad 3. part. quæst. 25. art. 2. ad 4.* ait ita, *Vicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ Sacerdotes, & Clerici consequuntur tantum indulgentiam, sicut illi qui venirent à mille dietis, quia remissio non proportionatur labori, sed meritis, quæ dispensantur.* Sic ille. Quare quantum ad essentiam indulgentiæ, & ad rationem satisfactionis cùm non attendatur quantitas operis, sed genus operis, æqualiter lucrantur Jubilæum Anni sancti, qui Romæ sunt, quemadmodum & illi, qui ex longissimis regionibus Romam veniunt, eo quia indulgentia consideratur, nec proportionatur labori operantis, sed meritis Christi, & Sanctorum, quæ communicantur, Henriq. *lib. 7. cap. 14. num. 4. vers. hi enim*, ubi notat non minus dignos esse consequi plenariam indulgentiam venientes ex proximis domibus, quàm venientes è longinquo cum magis expensis, & laboribus visitare templum Apostolorum, sequitur Barbos. *in Extravagante Antiquorum. 1. de pœnit. inter communes, num. 5.* cùm in utrisque æquè reperiatur causa principalis recognoscendi Sedem Apostolicam, & venerandi Summum Pontificem, quæ est una ex præcipuis causis Jubilæi hujus sancti instituti, ut scilicet Basilicæ Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli eo ampliùs honorentur, quo frequentiùs visitantur; & visitantes multo majoribus se spiritualium donorum muneribus recreatos experiantur; cujus rationis, ac causæ meminit Bonifacius Octavus *in sua Extravagante Antiquorum, de pœn. & remiss.* & postea à Clemente VI. in sua constit. de qua suprà, per hæc verba. *Pro Beatorum*, inquit, *Petri & Pauli memoria crebriùs recolenda, pro reverentia ipsis à cunctis fidelibus devotiùs exhibenda pro ipsorum patrocinio favorabiliùs impetrando, fuit hujusmodi indulgentia salubriter, & sanctissimè instituta.* Cùm ergo quoad effectum indulgentiæ tam Romani, quàm exteri opera injuncta adimpleant, æqualiter utrique illam acquirunt, quæ à Gregorio XIII. in sua constitutione indictionis Jubilæi memorantur.

Hinc sequitur solutio octavæ dubitationis, an prosit æqualiter illis, qui Romam eunt equites, sicut illis, qui pedibus suis iter agunt; nam quamvis quoad meritum magis mereatur, qui plus laborat, utrique æqualiter utilis est fructus Jubilæi, Joann. de Anania *in d. tractatu, dub. 10.* & Henriq. *lib. 7. de indulgentiis, cap. 14. num. 4. vers. subest ratio*; cùm in utrisque subsistat æquè principalis causa visitandi Basilicas Sanctorum Apostolorum, recognoscendi Sedem Apostolicam, & venerandi caput Ecclesiæ. 33

Nova dubitatio, an omnes quatuor Ecclesiæ sint in eadem die visitandæ? & an nocturno tempore visitari debeant? Quoad primam partem, responsio sit, omnes illas quatuor Ecclesias esse visitandas in quolibet die, ita ut si non visitentur eodem die, & una earum relinquatur, illa dies non prodest ad Jubilæum consequendum. Sic enim intelligenda sunt verba in Bulla apponi solita, ita: *Qui quatuor Ecclesias semel saltem in die visitaverit*, hoc est, quatuor Ecclesiæ in die uno semel saltem visitari debent; non enim dicitur in diebus, sed in die: verba enim in dubio accipienda sunt in propria significatione. *l. non aliter ff. de legat. 3.* Joan. Petr. Monet. *de distribut. quotid. p. 2. quæst. 11. numer. 100.* Henriq. *d. cap. 14. §. vers. quare Jubilæus anni centesimi*, dicens esse visitandas à peregrinis quindecim diebus saltem interpolatis quatuor Ecclesias, ita tamen, ut singulis diebus visitet omnes quatuor, ex Navarro *de Jubilæo notab. 32. num. 41.* quem referens sequitur. Henriq. *ibi in commento lit. D.* ubi idem Navarr. *in verb. semel saltem in die*, addit ex Joanne Monacho sufficere unam, vel alteram Ecclesiam visitare uno die, & altero aliam, vel alias; sed contrariam dixisse in sua constitutione, Dominus, ac Redemptor Noster, Gregorium XIII. interrogatum refert idem Navarrus, subdens, non satisfecisse illum oneri visitandi, qui bis eadem die visitaret omnes quatuor Ecclesias ad effectum adimplendi duorum dierum visitationes, & meritò; quia in Bulla dicitur semel saltem in die, hoc est, ut visitio, seu visitatio earum quatuor Ecclesiarum in die uno semel fiat, arg. *l. in delictis, §. si extraneus. ff. ad leg. Aquil.*

Quoad secundam partem Vivaldus *in tractatu de indulgentiis, num. 11.* vult posse visitari Ecclesias illas quatuor nocturno tempore ad effectum consequendi Jubilæum Anni sancti saltem ex consuetudine fidelium, qui eo tempore visitationes conficiebant in Jubilæo anni 1550. ut notat Henriquez *d. cap. 14. §. in commento liter. D.* & Rutilius *lib. 5. cap. 15 dub. 7.* in Jubilæo anni 1575. ex ea ratione, quia tempus tam nocturnum, quàm diurnum sunt partes integrales ejusdem Anni sancti. Hinc fit, ut Notarii rogati de contractu de nocte celebrato non apposita hora noctis, sed solùm die apposito, non reputentur falsi; ex quo sub die veniet nox, ut *in l. more Romano, ff. de feriis*, Gonzal. *super regul. 8. gloss. 11. num. 12.* Nox enim continetur appellatione diei, nisi materia subjecta repugnet, text. *in l. 1. & l. Medicus, ff. de oper. lib. l. 2. in fine, ff. de ann. legat.* Caldas Pereira *de emptione, cap. 4. num. 16.* Cùm igitur appellatione diei contineatur nox, bene possunt nocturno tempore visitari Ecclesiæ, & Altaria, quod etiam intelligitur quando conceditur indulgentia à primis vesperis usque ad secundas inclusivè; ut vult Mandos. *in praxi* 34

signat. gratiæ, ubi *verb. indulgentiæ, vers. in indulgentiis*, apponi consueverunt, quia nocturnum tempus, quod primas vesperas sequitur, etiam continetur, & durat usque ad serum alterius diei, hoc est, usque ad occasum alterius diei. Henriquez §. 4. suprà.

35 Decima dubitatio, an Moniales tam externæ, quàm Romanæ possint consequi in suis Monasteriis Jubilæum Anni sancti? Pars negans ex eo patet, quia onera imposita consecuturis Jubilæum, nequeunt adimplere, ut notum est. Pars affirmans placet Henriquez *d. lib. 7. cap. 14. n. 5. vers. Quare Jubilæus*, ubi tradit Moniales, & infirmos non teneri personaliter visitare præscriptas Ecclesias, sed domi suæ posse visitare, aut recitare coram quatuor Altaribus; quod privilegium omnibus fermè Religiosis concessum est postea, ut constat ex compendio nostræ Societatis *titul. de indulgentiis*, §. 1. *& 2. item* §. 11. *& sequentib.* quamvis ibi non sit specialis mentio Jubilæi hujus sancti Anni. Mandos. *de signat. gratiæ, titul. Indulgentia, vers. Monialibus*, addit consulendum esse Monialibus, & aliter impeditis, ut fiant participes indulgentiarum, quòd visitent Altaria, vel Ecclesias, ut ita consequantur indulgentias Romæ concessas visitantibus quatuor, aut septem Ecclesias, quæ sententia non omnino mihi probatur, nisi Summus Pontifex in hoc, aut in aliis Jubilæis tam Monialibus, quàm aliis aliter impeditis præscripta etiam alia opera, & visitationes, aut orationes assignet, ut etiam interdum præscribit Regi, & Reginæ opera quibus consequantur indulgentias, ac si Romam venissent, Mandos. *suprà, vers. aliquando concessum fuit.* & Rutil. *d. c.* 15. *dub.* 27.

36 Undecima dubitatio, an delinquentes spe consequendi veniam, consequantur Jubilæum? Pars negans deducitur ex *cap. sanè, ac pænitentiis, dist.* 3. ibi, *Nemini dedit Deus laxamentum peccandi, quamvis miserando deleat jam facta peccata.* Item juvat quod dicitur non gaudere immunitate Ecclesiæ, qui delinquit intra illam, Sylvester *verb. immunitas* 3. *n.* 3. Abbas *in cap. ultimo, de immunit. n.* 3. gloss. recepta *in cap. frater* 17. *quæst.* 4. lex nostra *lib.* 2. *Ordin. tit.* 5. §. 2. Anastas. Germon. *de sacrorum immun. lib.* 3. *cap.* 16. *à n.* 79. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 8. *&* 9. Camil. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 3. *de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, num.* 82. Mendez à Castro *in praxi Lusitan. lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 34. & Aloys. Ricc. *p.* 5. *collect.* 1792. quod intelligitur etiam de delinquente prope Ecclesiam sub spe, & fiducia confugiendi ad Ecclesiam, Decian. *tractat. criminal. lib.* 6. *cap.* 28. *n.* 5. *vers. Ex quo infero*, Gutier. suprà, *lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 15. *&* 16. Bobad. *in sua polit. lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 26. & Menoch. *de præsumpt. lib* 5. *quæst.* 10. *n.* 12. quibus argumentis, hæc pars satis probatur, eamque tenent Cardinalis sancti Sixti §. *in Levitico, numer.* 83. D. Antonin. 1. *p. tit.* 10. *cap.* 3. §. 5. Cordub. *in summa, quæst.* 22. dum asserunt, neque eorum peccatorum pœnam, quæ cum fiducia, & sub spe indulgentiarum commissa sunt, per illas remitti.

Nihilominus opposita pars, quæ affirmat, est probabilior, si pœnitens de vana illa spe confiteatur, & conteratur, nisi exprimatur in diplomate ne delinquentes spe indulgentiarum eo Jubilæo uti possint; quòd si peccantes spe Jubilæi non excipiantur, non debent rejici à consecutione indulgentiarum: eo quia, quando lex non distinguit, nulla est distinctio facienda. *l. de pretio. ff. de Publiciana in rem act. l.* 2. §. *convenire, ff. de judic. cap. solitæ, de major. & obed.* Surdus *consil.* 51. *numer.* 7. Joseph. Aldrete *de religiosa disciplina tuenda, lib.* 2. *cap.* 28. *numer.* 11. Cardinal. Tusch. *tom.* 3. *litt. D. conclus.* 508. & Joann. Petr. Monet. *tract. de distribut. quotid. pag.* 2. *quæst.* 2. *numer.* 37. & Pontifex si aliud voluisset, expressisset, *cap. ad audientiam* 2. *de decimis, cap.* 2. *de translat. Prælati.* Menoch. *consil.* 1. *num.* 178. *& consil.* 140. *num.* 4. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 22. & Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. §. 1. *num.* 33. *& gloss.* 42. *num.* 11. Cùm ergo in Jubilæo non excludantur ab eo consequendo peccantes spe indulgentiæ, neque exprimatur quicquam de illis non exterminantur ab eo acquirendo, ut in specie tradit Navarr. *de Jubilæo notab.* 34. *num.* 6. *versic. sed contrà videtur*, Sylvester. *verbi indulgentia, n.* 28. Ledesma 2. *p. quæst.* 29. *artic.* 1. Roderic. *in Bulla* §. 9. *n.* 99. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis, cap.* 9. §. 4. *& in commento lit. N*, ubi ait valere etiam pro peccato ex confidentia Bullæ, & alii, quos referens sequitur Acosta *in quæstione* 33. *Bullæ Cruciatæ, & versicul. ego tamen existimo*, & Rutil. *lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 24. *fol.* 585.

Duodecima dubitatio, an integrum sit acquirere indulgentiam pro delicto futuro, & an potestas absolvendi à reservatis extendatur ad futura delicta? 37
Quoad primum quæsitum hujus dubii, certi juris est indulgentias concessas à Pontifice extendi ad peccata etiam post concessionem suam commissa usque ad illud tempus, quo quisque acquisierit illas, nisi oppositum expressum sit in concessione; dummodo peccans verè pœniteat, & conteratur, ac confiteatur. Probatur *ex regula juris, lib.* 6. ibi, *peccati venia non datur, nisi correpto*, quæ est vera, quoad forum Dei, sequitur. Nav. *de Jubilæo notab.* 34. *n.* 3. *vers. ex quibus*, dicens indulgentiam concedi pro peccatis etiam post suam concessionem futuris. Juvat illud Psal. 50. *Cor contritum, & humiliatum, Deus non despicies*, ubi loquitur Vates Regius cum omnibus qui usque ad finem Mundi peccabunt; quibus omnibus veniam promittit, si verè conterantur, & humilientur coram Deo; nec obstat lex illa, *cùm lex, ff. de legib.* ubi sic, *Cùm lex præteritum indulget, futurum vetat*; quia secundùm glossam ipsius significat, quòd lex indulgens præterita, declarat præterita esse mala; & ex consequenti non facienda deinceps; non tamen prohibet veniam pro futuris, nec per hoc datur occasio peccandi, quamvis accipiatur minus rectè, & quamvis detur aliqua occasio in genere, negandum est dari inordinatè, vel minus rectè, quamvis malè accipiatur; sicut non datur occasio peccandi ex lege divina de condonando peccato sæpe sæpiùs pœnitenti, quamplurimi malè accipiunt divina misericordia, ac bonitate abutentes, & obliti beneficiorum à Deo acceptorum in eadem peccata, & in multo majora frequenter relabuntur, Navarrus suprà *n.* 5. *vers. quæ tamen omnia*, ubi id multis probat, sequitur Rutilius *d. lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 25. post Cordub. *quæst.* 27. *de indulgentiis*, & Rosell. *tit. de indulgentiis*, §. 16. asserentes hujusmodi indulgentiam extendi ad delicta tam commissa, quàm committenda usque ad horam in qua talis indulgentia acquiritur, non autem ad futura, quod potest procedere quando indulgentia semel tantùm potest acquiri: secus quando pluries in eodem anno suscipitur: tunc enim, ut in hoc sacro Anno potest etiam post primam, & secundam susceptionem delinquens mortaliter indulgentiam rursus ejusdem peccati remissionemque acquirere, sic Rutilius mentem Cordub. & Rosellæ exponit *ibi*.

Quoad secundum quæsitum hujus dubii dicendum est potestatem absolvendi à peccatis extendi etiam ad futura, quia concessio est generalis, & includit delinquentes post eam, & delinquentes anteà, & censetur concessum quicquid expressè prohibitum non reperitur, *l. necnon.* §. *quod ejus. ff. ex quibus caus. major.* Campanil. *in diversorio juris Canonici, rubric.* 7. *cap.* 5. *n.* 1. Unde interdicta, quæ non

repe-

reperiuntur, censentur per legem permissa. *l. 1. ff. de testibus. l. ab ea parte. ff. de probationibus. cap. cùm illorum 32. vers. 1. de sentent. excommunic.* Burg. de Paz *cons. 8. num. 3.* Bobadil. *in sua politica, lib. 3. cap. 4. num. 44.* & D. Barbos. *in l. cùm prætor. §. 1. ff. de jud. num. 95.* Nam in dubio facienda est interpretatio, ut censeatur permissus actus, quando non reperitur prohibitus, Mascardus *de probat. lib. 3. conclus. 1237. numer. 2.* Aymon *consil. 203. num. 2. lib. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. quæst. 16. num. 2.* & alii, quibus accedit Cavall. *commun. contra commun. quæst. 227. in principio, & in medio, vers. prima tamen opinio*, & in specie Navarr. de Jubilæo *notab. 34. n. 4. vers. sed contrà facit*, ubi id multis probat.

38 Decimatertia dubitatio, an tempore Jubilæi sint injungendæ à Confessariis aliquæ pœnitentiæ sacramentales? Responsio sit pœnitentias præservativas, & quæ dicuntur medicinales, necessariò esse injungendas tam in Jubilæo, quàm extra; tenerique pœnitentem sub peccato mortali acceptare hujusmodi pœnitentias, nisi fuerint indiscretæ, intolerabiles, & improportionatæ peccatori, vel peccato, similiter teneri acceptare pœnitentiam, per quam injungitur aliqua restitutio, & per quam præcipitur aliquod opus in remedium ad evitandum recidivum peccati. Est communis.

Non desunt tamen qui dicunt, ut Isidorus Valseranus *in tractatu suo de indulgentiis*, & alii recentiores tempore indulgentiæ plenariæ non esse à Confessario imponendas pœnitentibus Sacramentales satisfactiones; quæ sententia tanquam minus pia, & praxi Ecclesiasticæ contraria nullo modo debet admitti; eo quia etiam in Jubilæis à Summo Pontifice concessis admonentur Sacerdotes, ut injungant alia opera satisfactionis. Quare semper injungendæ sunt pœnitentiæ aliquæ mitiores. Navarr. *in summa, cap. 26. num. 21. & 33.* per textum *in cap. cùm ex eo, de pœnit. & remiss. & Extravag. 1. & 2. eodem titulo*, & Rutil. *lib. 2. de anno Jubilæi, cap. 41. fol. 255.* ubi concludit pœnitentias jam injunctas ante sacrum Jubilæum, exceptis præservativis, & restitutoriis, per indulgentias, & præsertim per sacrum Jubilæum, commutari, absolvi, & tolli posse, prout bene decidunt Cordub. *in 2. dicto lib. 5. de indulgentiis, quæst. 1.* & Martin. Vivald. *de satisfactione, numer. 34.* Henriquez *de pœnitentia, lib. 2. c. 21. & 22.* ubi de his latè, præsertim *n. 6.*

39 Decimaquarta dubitatio, in quo differant satisfactiones per indulgentias à satisfactionibus Sacramentalibus, & particularibus privatorum? Responsio sit, satisfactionem sacramentalem neminem posse sibi ipsi suppeditare, sed alteri per modum sententiæ in foro pœnitentiali; indulgentiam autem posse sibi concedentem non per modum absolutionis applicare, sed ex thesauro absolutionem applicando sibi, quemadmodum & aliis applicat; ita D. Thomas *in additionibus ad 3. partem quæst. 27. art. 4. ad primum.* Unde Papa, & Episcopus possunt uti hoc privilegio accipiendo sibi suffragia Ecclesiæ, quæ aliis dispensant, cum hoc tamen discrimine, quòd Papa possit sibi immediatè ex causa concedere indulgentias, & ab injunctis se absolvere, cùm sit caput Ecclesiæ, non tamen à peccatis. Henriquez *lib. 7. c. 32. §. 3.* at verò Episcopus, & alii Pontifice inferiores nequeunt sibi immediatè indulgentias concedere, nec ab injunctis se eximere, sed possunt id committere Confessariis per ipsos ad hæc deputatis, Sylvester *verb. votum 4. §. 3. vers. 11.* Angelus *eodem verb. votum 4. §. 7.* Henriq. *d. cap. 32. §. 3.* & antè *cap. 28. §. 1.*

Secundò differunt, quia sacramentalis satisfactio imponitur à Confessario in Sacramento, satisfactionem autem indulgentiarum non dari à Confessario, est multo verius, teste Abulens. *in cap. 16. Matthæi quæst. 80.* Navarr. *notab. 9. n. 4. & notab. 14. num. 1.* Cordub. *lib. 5. quæst. 12. in septima propositione.* Quare non sunt audiendi, qui putant integrum esse Confessariis dare indulgentias, ut minus bene censent Archid. & Panormitan. *in cap. quod autem, de pœnit. & remiss.*

Tertiò, quia in sacramentali satisfactione non assignatur quantitas pœnæ, quæ remittitur, quia hoc pendet ex necessaria dispositione ipsius pœnitentis. Contrà verò se res habet in indulgentia, cujus Pontifex certos annos concedit gratis, & aliquando pro parvo opere magnam indulgentiam, & rursus habenti magnam dispositionem parvam tribuit, nec secundùm dispositionem recipientis mensuratur indulgentia, Henriquez *de indulgentiis cap. 14. §. 3. vers. quare carpendus non est*, ut fecit Sotus *dist. 21. quæst. 2. art. 2.* & Ledesma *quæst. 27. art. 2. conclus. 2.*

Quartò differunt satisfactio, quæ fit per indulgentiam à satisfactione privati hominis, quia illa non applicatur absque jurisdictione, hæc autem utique: potest enim justus alteri opera futura applicare, & pro eo satisfacere de justitia sine thesauro præcedenti, nec tamen poterit ab homine privato pro peccatis futuris suis, aut aliorum fieri anticipata solutio, etiamsi eo tempore sibi habeat satisfactionem superabundantem: non propterea poterit sibi reservare satisfactionem superfluam; sicut nec Sacerdos satisfactionem Missarum, quas dixit, potest conservare, ut applicet illis, qui in futuro dabunt eleemosynam. Sotus *dist. 21. quæst. 1. art. 4. col. 5.* Ledesm. *2. part. quæst. 28. art. 3.* & Henriq. *cap. 2. §. 1.* quia solus Papa reservat, & conservat thesaurum tanquam Christi dispensator, qui habet clavem, & potestatem, qua applicat Christi, & Sanctorum satisfactiones, per Sacramentum scilicet absolutionis, & extra sacramentum per indulgentias, quod non cernitur in privatis satisfactionibus, quas privati, etiamsi illis indigeant, possunt aliis gratis conferre, Sotus *dist. 21. quæst. 1.* Imò possunt privati inter se fœdus inire, ut quod uni, vel duobus superabundaverit, aliis communicetur, Henriquez *lib. 7. cap. 2. n. 1.* nequeunt tamen satisfactiones superfluas defunctorum Sanctorum, aut vivorum privati conservare in thesauro, ut in futuro applicentur pro suis, aut aliorum peccatis.

Decimaquinta dubitatio, sitne utilius Romam accedere ad Jubilæum acquirendum, an expendere in usus pauperum omnes sumptus, qui in itinere tam eundo; quàm redeundo erant faciendi? Responsio sit eleemosynam esse magis satisfactoriam, quam peregrinationem, Armilla *verb. eleemosyna n. 18.* Vega *in sylva lib. 2. casu 76.* Unde colligi potest utilius esse stipem erogare pauperibus, quàm Romam peregrinando ire. Nihilominus si pauperes non sunt in extrema, vel saltem gravi necessitate, utilius erit accedere ad Urbem causa acquirendi Jubilæi; secus si fuerint in extrema, vel saltem gravi miseria. Nam tunc pauperum subventio, quàm peregrinatio, magis obligat, ita Vega suprà *lib. 4. casu 79.* Navarrus *de Jubilæo notab. 6. num. 4. ad finem, & sequent.* dicens tunc licitè posse peregrinum Romam ire, quando necessitas non est gravis, etiamsi fortè gratius sit Deo impensas itineris egenis eas postulantibus elargiri. 40

Decimasexta dubitatio, an sit major charitas erga Deum lucrari indulgentias, an velle esse in Purgatorio, ut solvat pœnas pro peccatis contra Deum commissis? Responsio sit, quamvis videatur procedere ex magno amore in Deum, velle potiùs pati in Purgatorio pœnas debitas peccatis: attamen multo majus amoris signum videri, velle uti remedio indul- 41

gentiarum, ut multo citiùs divino conspectu fruatur, ita Sotus *in* 4. *dist.* 21. *art.* 1. Manuel Rodr. *in Bulla Cruciata* §. 8. *dub.* 8. *ad finem*, Vega *in sylva lib.* 6. *casu* 174. ex eo fundamento, quia multo gravior est pœna damni, per quam anima caret conspectu divino, quàm pœna sensus, unde, cùm longè excellat carendi pœna visionis beatificæ pœnæ sensus, quæ toleratur in igne purgante per longum tempus, major amor ostenditur ab eo, qui vult per indulgentias interesse conspectui divino, & frui visione beatifica, quàm primum, & quàm citissimè, quàm post longos annos pœnarum in Purgatorio, qui, ut placet Soto *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 3. *art.* 3. *pag.* 861. ad summum possunt esse decem, cui videtur accedere Manuel Rodr. *dicto* §. 8. *dubio* 1. quamvis Cordubensis *de indulgentiis quæst.* 22. tamquam verius arbitretur posse quem per viginti annos, & eo amplius in Purgatorio commorari, quod non displicet Vegæ *lib.* 4. *casu* 242. *& casu* 163. *ad finem*, Rutil. suprà *lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 16. *vers. dico quintò.*

42 Decimaseptima dubitatio, an acquirat Jubilæum, qui non habet intentionem satisfaciendi Deo per se ipsum pro peccatis commissis? Pars negans videtur verior, eo quia indulgentia non prodest non habentibus propositum satisfaciendi Deo pro peccatis, quod colligitur ex traditis ab Armilla *verb. Indulgentia*, *num.* 13. & à Ludovico Beia *casu* 38. *pag.* 166. dicentibus pœnitentem, qui postulat à Confessario, ut sibi injungat graves pœnitentias pro peccatis ea intentione, ut statim consequatur aliquam indulgentiam de pœnitentiis injunctis, per quam ab illis liberetur, quasque pœnitentias non acceptaret extra illum casum: ac remedium indulgentiæ, nullo modo consequi indulgentiam ex defectu intentionis satisfaciendi Deo pro peccatis commissis per se ipsum. Mihi tamen magis placet opinio Paludani *in* 4. *dist.* 20. & Soti etiam *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 3. ubi affirmant pœnitentem etiam absque illo proposito satisfaciendi per se ipsum sibi acquirere indulgentiam, & Vega *in sylva lib.* 3. *casu* 284. post alios, ex ea ratione, quoniam Summus Pontifex omnibus concedit indulgentias, nulla facta differentia inter diligentes, & negligentes, sequitur Navarrus *de indulgentiis notab.* 1. *num.* 20. favet Rodrig. *in explicatione Bullæ* §. 2. *num.* 6. & alii, quos *ibi* referens sequitur Vega, *& lib.* 4. *casu* 89.

43 Decima octava dubitatio, an solemnitas Anni sancti debeat durare usque ad finem mundi? Responsio sit negativa, Rutilius *de anno Jubilæi lib.* 3. *cap.* 9. quem vide *fol.* 368. §. *illud vero agitabimus.* Quoad secundum, an Jubilæus prosit concedenti, affirmativa pars est certa, ut dictum est, & volunt excepto Cajetano *tom.* 1. *tract.* 15. *cap.* 5. qui negat concedentem indulgentiam aliis, posse eam sibi acquirere; sed alii affirmant cum Soto *in* 4. *distinctione* 21. *quæst.* 1. *art.* 4. *dub. ult.* & Cordub. *quæst.* 13. *de indulgentiis*, *dub.* 3. Durand. *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 5. Palud. *ibidem*, *quæst.* 4. & Sà post D. Thomam. 3. *p. quæst.* 27. *art.* 4. *in verb. indulgentia*, *n.* 17. Indulgentia utitur etiam, qui eam concessit, atque ita pars affirmans indulgentiam Jubilæi prodesse concedenti est indubiosa.

44 Quæstionis tamen est, quomodo concedens aliis Jubilæum possit ille uti faciendo ea opera aliis injuncta, cùm nemo possit in se jurisdictionem exercere cogendo se ipsum, sicut se excommunicare, se ipsum sacramentaliter absolvere, cui argumento respondet Sotus suprà *artic.* 4. posse concedentem per clavem jurisdictionis reserare, vel dispensare extra Sacramentum Ecclesiæ thesaurum, & eo uti pars Reipublicæ fru.. Quare absolutè dicendum est Prælatos tanquam membra corporis mystici Ecclesiæ posse esse participes bonorum, quæ omnibus fidelibus ex thesauro Ecclesiæ ab ipsis conceduntur. favet D. Thomas *in* 4. *distinct.* 20. *art.* 5. *quæst.* 4. dicens neminem posse sibi concedere indulgentias soli, sed posse uti illis, quas pro aliis dat. Non tamen liberabitur concedens ab onere adimplendi opera aliis præscripta pro consequendo Jubilæo, nisi rationabilis causa excuset, quæ si detur, ad commutationem recurrendum est, Ricardus *in* 4. *dist.* 20. *art.* 4. & Palud. *ibidem quæst.* 4. *art.* 3. ubi concludunt concedentem vi directiva legibus aliis latis obligari, & ex consequenti teneri opera aliis in concessione injuncta perfectè adimplere.

DISPUTATIO VI.

De Jubilæi à Summis Pontificibus concedi solitis, præsertim in principio suorum Pontificatuum.

ACTURUS de Jubilæo in specie, & de omnibus quæstionibus, ac difficultatibus quæ solent interrogari, operæ pretium duxi, in primis, & ante omnia transcribere exemplar Jubilæi anno Domini 1619. à bonæ memoriæ Paulo Quinto concessi, qui de verbo ad verbum sic habet, & aliis antea, & postea concessis similis est.

Paulus Episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

DOminus, ac Deus Noster excelsus, qui in omnibus operibus suis justus est, & misericors, 1
justo licèt judicio visitet in virga iniquitates nostras, & in verberibus peccata nostra, misericordiam tamen suam non amovet à nobis: temporalia enim immittens flagella, immensa benignitate, & charitate sua revocat nos ab iniquitatibus nostris, ut ad pœnitentiam adducamur. Id verò nos cogitantes, sicut pro nostra pastorali cura, maximo cordis dolore afficimur, cernentes tantis, ac tam gravibus procellis interdum, ac præcipuè hoc tempore, in inclyta Germania & vicinis Provinciis agitari Ecclesiam Dei, ita etiam speramus in Domino, quòd si eum pressuris, nos in vias suas revocantem audierimus, dignos fructus agentes pœnitentiæ de tribulationum procellis populum suum educet, & tranquillitatem Ecclesiæ suæ restituet. Hoc verò, ut impetrare valeamus in corde contrito, & humiliato orationibus ad Deum adeamus: scriptum est enim: *Orabitis me, & ego exaudiam vos: quæretis me, & invenietis, cùm quæsieritis in toto corde vestro:* nec desint, orationi jejunia, eleemosynæ, & alia pia opera, memores Danielis, cujus verba ex quo die apposuit cor suum, ut se affligeret in conspectu Dei, exaudita fuerunt: nam quod attinet ad eleemosynas, eas peccata purgare, ac facere, ut inveniatur misericordia, satis etiam divinis eloquiis admonemur. Quocirca, ut quantum cum Domino possumus fideles ad hæc alacriùs peragenda invitemus pro nostro pastoralis officii munere ex solemni Ecclesiæ Catholicæ more ejusdem Ecclesiæ thesauros, quorum licèt nullis nostris meritis, à Domino dispensatores constituti sumus, proferre, & largissimè erogare decrevimus. Itaque ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, omnes, & singulos utriusque sexus Christi fideles, tam in alma Urbe nostra, quàm alibi ubique locorum consti-

constitutos, Apostolica auctoritate paternè, enixèque requirimus, monemus, & in Domino adhortamur ad infrà scripta devotè peragendum, & adimplendum, ac ad Deum Patrem misericordiarum orandum, ut per viscera misericordiæ suæ fidem Catholicam protegere, ab hostium conatibus, & insidiis defendere, hæresim extirpare, Principibus Christianis pacem, & veram concordiam donare, ac præcipuè præsentibus Ecclesiæ necessitatibus subvenire dignetur. Quamobrem de Omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa ligandi, atque solvendi potestare, quam nobis Dominus, meritis minimè suffragantibus contulit, universis, & singulis Christi fidelibus in alma Urbe prædicta degentibus, qui solemnibus processionibus, quas ab Ecclesia sanctæ Mariæ Angelorum nuncupatam, ad Basilicam sanctæ Mariæ Majoris, & ab Ecclesia sanctæ Mariæ supra Minervam, ad Ecclesiam sanctæ Mariæ de Aninia pariter nuncupatam feria quarta, & sexta, Nos sequenti hebdomada, unà cum venerabilibus fratribus S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Christianorumque Regum, & Principum apud nos, & Apostolicam Sedem, Oratoribus, omnibusque Prælatis, & Proceribus, universoque Clero, & Populo, agemus, interfuerint, aut qui prædicta, vel illa sequenti hebdomada, easdem Ecclesias, vel duas illarum saltem semel visitaverint, ibique devotè, ut suprà, Deum oraverint, ac feria quarta, & sexta, & Sabbato, ejusdem, vel sequentis hebdomadæ jejunaverint, ac peccata sua confessi fuerint, atque in primo die Dominico, vel secundo, seu saltem alio dictarum hebdomadarum die, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum reverenter susceperint, & eleemosynas ad libitum, prout charitas singulis suggesserit fecerint. Cæteris verò omnibus, & singulis fidelibus, extra Urbem existentibus, in quibusvis civitatibus, terris, & locis, qui processioni ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, seu officialibus, vel de eorum mandato, & ipsis deficientibus per eos, qui ibi curam animarum exercent, prima, vel secunda hebdomada, postquam ad eorum notitiam hæ nostræ literæ devenerint indicendæ, & agendæ interfuerint, vel Ecclesiam, seu Ecclesias per eosdem designandas saltem semel visitaverint, ibique, ut suprà Deum oraverint, ac feria quarta, sexta, & Sabbato alterius, ex duabus hebdomadis ab eisdem deputandis jejunaverint; pariterque peccata confessi, ac sanctissima communione refecti fuerint, & eleemosynas similiter pro arbitrio suo fecerint, plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, sicut in anno Jubilæi visitantibus certas Ecclesias intra, & extra Urbem concedi consuevit, tenore præsentium concedimus, & elargimur. Navigantes verò, aut inter agentes, ut cùm primum ad sua sese domicilia receperint suprà scriptis omnibus peractis, ut suprà eandem indulgentiam consequi possint, & valeant. Regularibus autem personis utriusque sexus in claustris perpetuis degentibus, nec non aliis quibuscumque, tam laicis, quàm Religiosis sæcularibus, seu Regularibus in carcere, seu captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, qui suprà expressa, vel eorum aliqua, præstare nequiverint, ut Confessarius, quem (ut infrà) elegerint prædicta omnia, & singula; vel eorum aliqua, in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus, & indulgemus. Cupientes autem omnes Christi fideles participes fieri pretiosissimi thesauri, universis, & singulis utriusque sexus tam laicis, quàm Ecclesiasticis, sæcularibus, & Regularibus cujusvis Ordinis, congregationis, & instituti licentiam concedimus, & facultatem damus, ut sibi ad hunc effectum eligere possit quemcumque Presbyterum Confessarium, tam sæcularem, quàm cujusvis Ordinis Regularem, ex approbatis à locorum Ordinariis, qui eos ab omnibus excommunicationis, suspensionis, & aliis Ecclesiasticis sententiis, & censuris à jure, vel ab homine, quavis causa latis, seu inflictis, nec non ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis, quantumvis gravibus, & enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, & Sedi Apostolicæ etiam in literis die Cœnæ Domini legi solitis contentis, & aliàs per quascumque Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutiones, quarum tenores præsentibus haberi volumus, pro expressis, quomodocumque reservatis in foro conscientiæ, & hac vice tantùm absolvere, & liberare valeant. Et insuper vota quæcumque, (Religionis, & castitatis exceptis) in alia pia, & salutaria opera commutare; injuncta tamen eis, & eorum cuilibet in supradictis omnibus casibus, pœnitentia salutari, aliisque ejusdem Confessarii arbitrio injungendis. Quapropter tenore præsentium, in virtute sanctæ Obedientiæ districtè præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuscumque venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscumque Ordinariis locorum, eorumque Vicariis, & officialibus, vel iis deficientibus illis, qui curam animarum exercent, ut cum præsentium literarum transumpta, aut exempla acceperint, illa statim, absque ulla, retardatione vel impedimento per suas Ecclesias, & Diœcesis Provincias, civitates, oppida, terras, & loca, publicent, & publicari faciant, & cleris, ac populis sibi subjectis, solemnes processiones, & supplicationes indicant, & celebrent, Ecclesiamque, seu Ecclesias visitandas designent. Non intendimus autem per præsentes super aliqua irregularitate publica, vel occulta, nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate, quoquo modo contracta dispensare, vel aliquam facultatem tribuere dispensandi, seu habilitandi, & in pristinum statum restituendi, etiam in foro conscientiæ. Neque etiam iis, qui à nobis, & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu judice Ecclesiastico, excommunicati, suspensi, interdicti, seu aliàs in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publicè denunciati fuerint, nisi infra tempus celebrationis hujusmodi Jubilæi satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere. Non obstantibus constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsertim, quibus facultas absolvendi in certis tunc expressis casibus, ita Romano Pontifici pro tempore existenti reservatur, ut nec etiam similes, vel dissimiles Jubilæi, Indulgentiarum, ac facultatum hujusmodi concessiones nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant; nec non Regula nostra de non concedendis indulgentiis ad instar, ac quorumcumque Ordinum, & Congregationum, sive institutorum Regularium juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, aut expressio habenda, vel quævis alia exquisita forma ad hoc servanda foret: illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac forma eorum traditam, pro servata habentes, hac vice specialiter, & nominatim, & expresse, ad effectum præsentium derogamus,

gamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Ut autem præsentes nostræ, quæ ad singula loca deferri non possunt, ad omnium notitiam faciliùs deveniant. Volumus, ut earumdem præsentium transumptis, vel exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis ubique locorum, & gentium eadem prorsus fides habeatur, quæ haberetur ipsis literis, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Domini M. DC. XIX. Idibus Januar. Pontificatus nostri anno 15.

---

§. I.

De requisitis in quolibet Jubilæo.

EPITOME.

1. *Quæ sit causa motiva ob quam concedatur Jubilæus.*
2. *Ultra causam motivam, vel excitantem, requiritur opus aliquod proportionatum exequendum ab acquirente Jubilæum.*
3. *Opus injunctum debet habere proportionem cum causa motiva, vel cum fine.*
4. *Causa justa semper à subditis talis existimanda est, quando à Pontifice in concessione Jubilæi proponitur.*
5. *Causæ quibus motus fuit Pontifex ad concedendum hunc Jubilæum.*
5. *Quod sit discrimen inter Jubilæum, & indulgentiam plenariam.*
7. *An possit consequi aliquis Jubilæum antequam publicetur in sua Diœcesi.*
8. *& an morte concedentis expiret Jubilæus.*

1 EX communi sententia Jubilæus non debet concedi nisi ex sufficienti, & justa causa, quod etiam est dicendum de indulgentia, prout volunt Bonaventura *in 4. dist. 20. in 2. part. dist. 4. & quæstion. ultima*, D. Thomas *in addit. quæst. 25. articul.* 2. Cajetan. *in opusc. de causa indulgent. quæst. 1. & in opusc. de indulgent. cap.* 8. Navarr. *de Jubil. notab.* 15. *n.* 1. eo quia Pontifex Rom. est dispensator tantùm, & non Dominus thesauri Ecclesiæ. 1. ad Corinth. cap. 14. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*: & sine causa, si fortè concedatur Jubilæus, fortè non valebit: sicut non valet dispensatio ad contrahendum matrimonium, nec voti, aut juramenti sine ulla causa, Sanchez *de matrimonio lib. 8. disp. 17. n. 3.* Fr. Emmanuel *quæst. regul. tom. 3. quæst. 46. art. 5.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. num.* 341. & habetur in glossa *cap. non est, de voto*, ibi: *Nisi subsit justa causa dispensandi, & in cap. quanto, in verb. absolvi, de jurejurando*, Navarr. *d. notab. 15. n. 1. & 2.*

Requiritur ergo in omni Jubilæo concedendo causa motiva, aut excitans, quæ habetur veluti finis, propter quem indulgentia, seu Jubilæus conceditur: puta pro recuperatione Terræ sanctæ fuit olim ab Innocentio Tertio concessa indulgentia plenissima omnibus illis, qui proficiscebantur ad sacrum Bellum. Unde præcipuus finis fuit recuperatio Terræ sanctæ, & indulgentiæ assecutio fuit medium inducens ad talem finem: quia etiam opera alia injuncta habent se instar mediorum trahentium omnes ad eundem finem, qui finis, ut induat rationem causæ justæ in concedente, debet esse Deo charior, ac jucundior, quam satisfactio pœnarum, quæ per indulgentias remittuntur, vel saltem debet esse æquè charus, & gratus, ex eo fundamento, quia Pontifex est dispensator solùm thesauri Ecclesiæ; idcirco debet esse fidelis, & prudens, dum dispensat. Quòd si causæ, quibus ducitur ad concedendum Jubilæum, non magis, vel saltem æquè Deo gratæ sunt, quàm satisfactiones pœnitentiales, non erit quidem dispensator justus, nec justa talis dispensatio, nec Omnipotens Arbiter Deus dispensationem æquam habebit, si æqualitas saltem Geometrica inter illas res non reperiatur; tunc enim majus bonum minori bono adæquaretur, quod æquitati divinæ, & justitiæ longè adversatur. Hispaniarum Primas *de Jubilæo n. 1. 2. & 3.*

Hinc fit commutationem, quæ indiget auctoritate Prælati, ut fiat legitimè, egere quoque causa, eo quòd Prælatus commutando interpretatur consensum Dei, deficiente autem ratione, & libera sola voluntate accedente, non potest dari legitima causa interpretandam divinam voluntatem; quod intellige non procedere, quando commutatio fit in evidenter melius; secus quando fit in rem æqualem, tunc enim opus est aliqua causa ultra Prælati auctoritatem; nam hujusmodi commutatio retinet aliquid dispensationis, cùm dispensetur in rigore fidelitatis solvendo debitum in diversa specie, ac proinde aliqua causa requiritur, Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 50. num. 14. & sequentibus*; sic in nostro casu, ut teneat concessio Jubilæi, aut indulgentiæ, debet finis illius esse saltem æquè charus, ac gratus Deo, veluti satisfactio pœnitentialis, quæ extinguitur per indulgentias. Quapropter in omni Jubilæo à Pontifice concesso semper commune bonum Ecclesiæ consideratur, quod est magis Deo gratum, magisque illi placet, quàm multorum hominum satisfactiones pœnitentiales, ut vult D. Thomas *in 4. dist. 20. art. 3.* Soar. *de causa finali indulgentiæ disput. 54. sect. 4. num. 4. versicul. primò igitur*; & deducitur ex *cap. excommunicamus* 1. §. *Catholici, de hæreticis*, quod fit quando conceditur Jubilæus toti Ecclesiæ pro extirpanda hæresi, vel ad pugnandum contra hæreticos. 2

Ultra causam excitantem, & motivam, requiritur aliquod opus exequendum ab acquirentibus 3
Jubilæum impositum ab ipso concedente. Hoc autem opus non est dispositio necessaria ad indulgentiam consequendam ex parte subjecti, sed ex parte causæ finalis, cujus gratia conceditur, Suar. suprà *disput. 52. sect. 4. num. 6.* quòd si tale opus injunctum dici debeat dispositio requisita ad fructum indulgentiæ, id solum est ex voluntate concedentis indulgentiam, quæ non est necessitas simpliciter, [illegible] ex intentione conferentis indulgentiam, quæ solùm procedit, quando in ipsamet concessione talis conditio inseritur expressa. Atque ita opus injunctum debet esse tale, ut habeat proportionem cum fine ad quem indulgentia ordinatur, ita ut finis illi per tale opus comparari possit, moraliter loquendo. Quòd si finis sit sanctus, & per opus injunctum non possit acquiri probabiliter, non est proportionatum fini. verbi gratiâ, si finis est recuperatio Terræ sanctæ, & Jubilæus conceditur dantibus assem, vel ter untium, non videtur causa justa Jubilæi, eo quòd opus injunctum non est proportionatum, neque aptum, ut eo posito recuperetur Terra sancta.

In dubio autem semper causa censeri debet justa, & indulgentiæ proportionata, nec de hoc ambigendum est, quando indulgentia datur à Pontifice. Manuel de Sà *in summa verb. indulgentia n.* 1. nec requiritur, ut opus injunctum sit valde difficile, vel molestum, sed sufficit esse opus pium, & 4

aptum

aptum ad finem acquirendum, propter quem Jubilæus datur; & quamvis multæ causæ piæ secundùm se levissimæ existant, pro eo tamen tempore, quo ob illas datur indulgentia, satis sufficientes judicandæ sunt, & aptissimæ, ut à Summo Pontifice tanquam media satis apta proponantur, ut finis valde Deo charus acquiratur, Suar. *disput.* 54. *sect.* 3. *num.* 10. *&* 11. Cordub. *quæstio.* 6. *de indulgentiis*, *& quæst.* 22. post Sotum, & Cajetanum, quos referens sequitur Rutil. *de anno Jubilæi lib.* 5. *cap.* 14. *versic. quintò notandum est.*

5 Porrò causæ à Paulo Quinto in hoc Jubilæo concedendo expressæ fuerunt, fidem Catholicam protegere, ab hostium conatibus, & insidiis defendere, hæresim extirpare, Principibus Christianis pacem, & veram concordiam donare, ac præcipuè præsentibus Ecclesiæ necessitatibus subvenire: hoc est, invitavit Pontifex, monuit, & adhortatus est omnes, & singulos utriusque sexus Christi fideles ad Deum Patrem misericordiarum orandum, ut per viscera misericordiæ suæ dignaretur suprà dicta misericorditer concedere, quæ omnia, & singula efficiunt causam satis amplam, & valde proportionatam ad concedendum amplissimum Jubilæum hunc.

6 Quale tamen sit discrimen inter indulgentiam plenam, & Jubilæum plenarium, illud notum est, nimirum Jubilæum ultra indulgentiam in plenissima forma concessam, importare etiam favores, & privilegia quamplurima, & facultates, tam absolvendi, à censuris, & casibus etiam Sedi Apostolicæ reservatis, quàm commutandi vota omnia, paucis exceptis: quæ privilegia per indulgentiam plenariam solùm concessam non communicantur Confessariis, Suar. *de pœnitentia disput.* 50. *sect.* 4. *n.* 8. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 15. §. 6. *&* 7. Reginaldus *in praxi lib.* 7. *cap.* 13. *n.* 146. Vega *in summa tom.* 2. *cap.* 7. *verb. indulgentia, casu* 1. *vers. y nota*, Rutilius *de anno Jubilæi lib.* 4. *cap.* 2. *vers. ultimò, ut ad summam aliquam*, *fol.* 429.

Non tamen inde inferas Jubilæum differre ab aliis indulgentiis plenissimis intrinsecè, considerata ipsa indulgentiæ ratione: in utroque enim, Jubilæo scilicet, & indulgentia, datur remissio plenissima pœnarum in ea mensura, ac quantitate, ad quam clavium potestas extenditur, & ideo idem est plenissima, ac plenaria Jubilæi; nec differunt inter se essentialiter indulgentia plenaria, & Jubilæus, sed accidentaliter, Antoninus 1. *part. tit.* 10. *cap.* 3. §. 6. Sotus *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 1. & Cordubens. *quæst.* 9. & Gregor. de Valentia *de indulgentiis cap.* 6. in eo scilicet, quòd in Jubilæo fieri soleat facultas eligendi Confessarium cum potestate amplissima absolvendi à reservatis, & commutandi vota, ut dixi.

7 Quæstionis tamen est, an possit quis consequi Jubilæum in sua Parochia prius quàm publicetur ab Episcopo in Cathedrali? Pars affirmans ex eo probatur, quia in hoc Jubilæo Pauli Quinti sic habetur conceptis verbis: *Quapropter tenore præsentium in virtute sanctæ Obedientiæ districtè præcipimus, atque mandamus, omnibus, & quibuscumque Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscumque Ordinariis locorum, eorumque Vicariis, & officialibus, vel iis deficientibus, illis, qui curam animarum exercent, ut cùm præsentium literarum transumpta, aut exempla acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento, per suas Ecclesias, Diœceses, Provincias, civitates, oppida, terras, & loca, publicent, & publicare faciant.* Sic ibi: ergo potest Parochus, seu pastor animarum quilibet ubi primum accepit literas Jubilæi, illum publicare in sua Parœcia, vel Ecclesia absque auctoritate proprii Episcopi, & priusquam publicetur ab Episcopo in sua Cathedrali? Hæc sententia traditur ab Henrico *lib.* 7. *de indulgentiis, cap.* 20. §. 3. *versic. quædam requiruntur*, & sequitur illam Sapientissimus Hispaniarum Primas *in suo libello de Jubilæo cap.* 3. *n.* 2. *&* 3.

Contraria autem pars est omnino certa, & sequenda in praxi. Probatur ex consuetudine, quæ parem vim habet cum lege, *cap. final. de consuetudine, cap. consuetudo* 1. *dist. l. de quibus, ff. de legibus*, §. *ex non scripto, Instit. de jure natural. gent. & civil.* & venit appellatione juris, Mench. *quæst. frequent. cap.* 3. *n.* 2. Atqui consuetudo in nostro casu non habet locum, nec solet publicari Jubilæus in Parochiis alicujus diœcesis, nisi post publicationem factam auctoritate Episcopi in Cathedrali; ergo nullo modo potest fieri auctoritate habentium curam animarum in Ecclesiis particularibus, & præsertim in Ruralibus. Probatur ex supradictis verbis hujus constitutionis, ibi, *præcipimus quibuscumque Patriarchis*, &c. *ac quibuscumque Ordinariis locorum, eorumque Vicariis, & officialibus, vel iis deficientibus, illis, qui curam animarum exercent.* Unde apertè deducitur non esse integrum exercentibus curam animarum publicare Jubilæum in suis Ecclesiis particularibus, nisi quando deficiunt Ordinarii locorum, eorumque Vicarii, & officiales: id enim sonant verba, *iis deficientibus, illis, qui curam animarum exercent*: tunc enim possunt Jubilæum publicare in suis Ecclesiis: secus quando non deficiunt locorum Ordinarii, & eorum officiales, qui faciant publicari in Cathedrali. Confirmatur auctoritate Concilii Tridentini *sess.* 21. *cap.* 9. his verbis: *Indulgentias verò, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi fideles decet privari, deinceps per Ordinarios locorum adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit.* Juvat Illustrissimorum Cardinalium declaratio 33[?]. interdicens militibus Hierosolymitanis. Ne indulgentias impetratas à Sanctissimo Domino Papa, publicent absque ordinaria licentia: secus Ordinarius procedere potest contra eos, & eorum clericos, quod etiam extenditur ad omnes exemptos, & non exemptos, propter identitatem rationis, ita Zerola *in praxi* 1. *part. verb. indulgentia, versic. Ad tertium* Neque hoc est à ratione alienum, quinimò est consonum *Clementinæ fin. de pœnit. & remiss.* ubi Pontifex decernit indulgentias, quæ publicari debent, priùs esse examinandas ab Episcopo, quòd si contrà factum fuerit, publicantem ab Ordinario puniri debere, ne contingat indulgentias falsas publicari. Ex quibus ostenditur necessariam esse auctoritatem Episcopi, ut publicentur in singulis locis suæ Diœcesis, & hæc est praxis servari solita, & ideo omnino servanda; neque oppositum unquam vidi, nec audivi fieri licitè, nec validè.

Sed quid dicendum si publicato Romæ Jubilæo, quis Parochus missas literas Jubilæi ab Urbe sibi per Nuncium acceperit? Responsio sit, nullo modo posse publicari Jubilæum, nec validè, nec licitè, juxta tradita superiori numero, quia notitia nondum est publica, & requiritur publicatio priùs facta in Cathedrali, argumento Bullæ Cruciatæ, quæ ante publicationem in Cathedrali à nullo accipitur, Frater Emmanuel. Rodr. *in explicatione Cruciatæ* §. 5. *num.* 1. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 29. *n.* 1.

Majus dubium est quando post publicatum Romæ 8
Jubilæum Pontifex obiit, nunquid fideles poterunt consequi Jubilæum facta publicatione, & habita notitia de obitu illius? Negat Comitolus *respons. moral. q.* 108. *num.* 1. *lib.* 1. dicens sic fuisse resolutum Romæ à viris doctissimis super Jubilæo concesso ab Innocentio IX. qui fuit electus vigesimonono die Octobris anno 1591. & obiit 29. Decemb. ejusdem anni post publicatum suum Jubilæum. Funda-

mentum fuit, quoniam, ut acquiratur Jubilæus, requiritur, ut omnes conditiones, quæ in illo apponuntur, omnino serventur, & ex præcipuis, quæ in illo Jubilæo constituebantur, illa erat non omnino omittenda, videlicet ut omnes fideles enixè à Deo postularent, ut Pontifici vires tam spirituales, quàm corporales abundè concederet ad suum Pontificale munus utiliter, ac salutariter obeundum. Cùm ergo post publicationem Pontifex occubuisset, non poterat hæc conditio adimpleri; & ideo cum eodem Jubilæus expiravit, quæ sententia placuit Fratri Manueli Rodr. *in summa* 3. *tom. cap.* 211. *verb. indulgentia*, *num.* 8. quibus adhæret Sapientissimus Hispaniarum Primas *in libello suo de Jubilæo cap.* 3. *dubio* 7. *num.* 21.

Ego tamen eorum sequar vestigia, si in eo Jubilæo Innocentii Noni nullum aliud opus injungebatur, neque ob aliud motivum excitans Jubilæus concedebatur, nisi ut Deo supplicaretur pro felici regimine ipsius Pontificis, ut sibi, & rei Christianæ feliciter gubernatio evenisset; tunc enim cùm hæc potissima esset ratio concedendi Jubilæum, & illa per obitum Pontificis cessasset, non est dubium cessasse Jubilæum per obitum illius. Probatur, quia, si Pontifex non obiisset, & opus hoc injunctum non adimpleretur à multis, eo quia arbitrarentur illud opus minimè esse necessarium Pontifici, sine dubio fructum Jubilæi minimè accepissent, & respectu illorum nullus extitit Jubilæus: igitur etiam evanuit respectu omnium per obitum illius, quia non egebat opere à se injuncto, cùm jam non esset in Pontificatu post mortem.

Porrò si in eo Jubilæo aliæ causæ excitantes ad concedendum illum pariter inferebantur, nimirum, ut excitentur fideles ad orandum Deum pro defensione, & protectione Ecclesiæ Catholicæ; item pro exaltatione, & dilatione Fidei Orthodoxæ, & pro confundendis hæreticis; nec non pro pace, & concordia inter Principes catholicos, & pro bono regimine, & felici successu ipsius Summi Pontificis, ac denique pro bono Reipublicæ Christianæ, & animarum nostrarum salute, quamvis Pontifex post publicationem Jubilæi obiisset, cùm aliquot adhuc causæ ob quas Jubilæus fuit concessus, extent, non est dubium gratiam illius, & privilegia non expirasse. Probatur primò argumento causarum, quæ à principio fuerunt veræ, & erant impulsivæ, quamvis postea cessent, dispensatio sustinetur, gloss. *reg. decet*, *verb. decet*, *de regul. juris in* 6. & *ibi* Dynus *n.* 3. Ripa *l. ex facto num.* 15. *vers. & si replicaveris*, *ff. de vulgari*, Tiraquel. *Cessante causa*, *limit.* 1. *num.* 18. Henriquez *lib.* 14. *de irregul. cap.* 17. *in fine*, & Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 20. *num.* 5. *vers. His ita breviter*, ubi volunt quando causa dispensationis, quæ à principio erat vera, fuit impulsiva, esto postea cessaverit, non propterea cessasse dispensationem: sic in nostro casu.

Quòd si dicas causas Jubilæi concessi fuisse finales, quamvis aliqua, hoc est, ultima cessaverit per mortem Pontificis, cùm adhuc aliquot permanserint, non extinguitur Jubilæus; sicut non expirat dispensatio, quando causa finalis illius non omnino cessat, sed adhuc permanent aliquot reliquiæ causæ finalis, quia in moralibus non est necessaria eadem causa, ut primò opus aliquod fiat, & ut sustineatur postquam factum est. Atque ita dicendum est non cessasse hunc Jubilæum, quamvis cessaverit causa finalis, quæ ultimo loco posita fuit, cùm remansissent reliquæ causæ concessionis Jubilæi. Non enim lex cessare solet, quando non omnino cessavit ejus causa finalis, ut probat latè Tiraquel. *in suo tractatu*, *Cessante causa*, *limit.* 17. *ex num.* 1. & Rolandus *consil.* 52. *num.* 55. *vol.* 2. Juvat rescriptum copulans duo ad eundem effectum, satis esse probari unum ex copulatis, cùm alterum non est necessarium, idem Tiraquel *suprà in tractatu*, *Cessante causa*, *limit.* 22, *num.* 14. Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 21. *num.* 42. dicens quoties in rescripto plures narrantur causæ copulativè, quarum aliquæ non sunt veræ, spectandam esse causam, qui innititur rescriptum, quæ si vera sit, non obesse falsitatem cæterarum; ex ea ratione, quia cùm plura narrantur copulativè, quæ non sunt necessaria de jure, resolvitur copulativa in disjunctivam, & tunc satis est alteram esse veram, ne rescriptum pereat, per *cap. inter cæteras, de rescriptis, in verb. quodcumque istorum constiterit*, & tradit Rebuff. *in comment. ad l. ostenditur* 28. *ff. de verb. signific.* & Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 27. *per totum.*

Nec obstat hoc habere locum in rescriptis ad lites, non autem in gratiosis, in quibus omnes causæ allegatæ debent esse veræ, ut vult Mascard. *de probationibus conclus.* 325. *num.* 24. & Gutierrez *quæst. canon. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 68. aliter enim rescripta vana erunt. Sed oppositum docet Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio disp.* 21. *num.* 44. dicens etiam in gratiis id procedere, quando narrantur plures causæ copulativè, quæ non sunt necessariæ resolvi propositionem copulativam in disjunctivam. Cùm ergo in casu proposito, quamvis cessaverit illa causa, ut ab immortali Deo omnes precarentur, ut ipse Innocentius IX. Regimen Ecclesiæ, ad quod assumptus fuerat, qua opus erat ratione feliciter moderari posset; non propterea jus Jubilæi consequendi fidelibus fuit ereptum, quia constitutio illius multos habuit fines, ut ex ea constat, & probatum est, atque ita cessante uno, nimirum precari Deum pro eodem Innocentio, ut feliciter Ecclesiæ gubernacula tractaret, reliquæ causæ, seu fines non perierunt per mortem Pontificis; ergo nec Jubilæus. Et confirmatur argumento Bullæ Cruciatæ, cujus privilegia, & indulgentiæ morte Papæ concedentis re integra non expirant, ut bene tradit Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio disput.* 28. *n.* 93. ubi addit etiam non perire indulgentiam semel in vita, & semel in mortis articulo per Confessarium concedendam, quia hoc privilegium continet gratiam factam ipsis pœnitentibus, & Confessarius est exequutor necessarius, & electus virtute Bullæ tenetur concedere pœnitentibus omnia in Bulla concessa, Aragonius 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. & alii, quos *ibi* Sanchez referens sequitur, quod argumentum cùm sit à simili, valet in nostro casu.

Sed ponamus per obitum Pontificis expirasse Jubilæum omnino, nunquid fideles, qui in remotissimis degunt regionibus, & nesciunt de obitu Pontificis, poterunt consequi Jubilæum, & absolvi à casibus reservatis, & uti reliquis Bullæ privilegiis, quando bona fide publicatur? Responsio sit affirmativa, eo quia revocatio indulgentiarum non nocet etiam quando est expressa, nisi post notitiam revocationis, Geminianus *in cap.* 1. §. *ex parte*, *n.* 8. *de concessione præbendæ*, *lib.* 6. sequitur Sylvester *verb. indulgentia* §. 8. *num.* 17. ubi probat exemplo Calixti Secundi concedentis indulgentiam præstantibus subsidium Terræ sanctæ, quam successor in Pontificatu revocavit: nihilominus usque ad plenam notitiam hujus revocationis semper fideles fructu indulgentiæ usi sunt, Navarr. idem putat *in comment. Jubil. notab.* 31. *num.* 28. ubi ait non nocere revocationem indulgentiæ, donec sciatur, argumento *legis si procuratorem*, *ff. de procur. & l. sed si pupillus*, §. *de quo palàm*, *ff. de instit. actio.* Suar. *tom.* 4. *de pœnitentia disp.* 57. *n.* 8. & 9.

Suffragatur glossa *in cap. auditis*, *de procurat. verb. ad illum*, dicens non expirare jurisdictionem judicis, donec fiat certior de revocatione, Sanchez *lib.*

lib. 3. de matrimonio disp. 30. nu. 11. & 13. & antè disp. 22. nu. 13. ubi concludit gesta per Parochum communi errore talem existimatum, & habentem titulum putativum à legitimo superiore concessum, valere etiam in foro conscientiæ, atque ita confessiones Parocho factas non esse iterandas patefacto impedimento, quam partem tuentur Innocentius *in cap. dudum 2. nu. 3. de electione*, ubi Hostiensis *super verb. damnabiliter*, & *ibi* Cardin. *quæst.* 6. Palud. *in 4. dist.* 17. *quæst.* 6. *art.* 2. *à nu.* 21. *& toto art.* 3. & Cajetan. *in summa verb. confessionis iteratio. cap. confessio sacramentalis quare ex parte confessoris iteranda.* Igitur si post publicationem factam Pontifex moriatur, Jubilæus potest acquiri in aliis Regionibus, præsertim remotissimis, donec sciatur certò de obitu Pontificis, quia bona fide opera injuncta adimpleverunt, & absolutionem à reservatis, & censuris acceperunt; cùm secundùm communem indulgentiæ non expirant per mortem concedentis, glossa *in cap. ultimo, verb. statuta, de officio Legati*, & sint perpetuæ, ut per Angel. *verb. indulgentia*, §. 6. Sylvest. *eodem verb. num.* 16. Coriolan. *de casibus reservatis part.* 1. *sect.* 2. *art.* 8. *num.* 6. post Navarrum *ubi proximè, de Jubilæo, notab.* 31. *n.* 25.

Nec denique obstat ratio Comitoli *d. quæst.* 108. non posse acquiri Jubilæum post obitum concedentis, cùm non possit adimpleri opus, & onus precandi ab immortali Deo pro felici gubernatione illius in suo Pontificatu; quia non est necesse, ut causa tantum duret, quantum durat indulgentia, ut est communis, & sequitur Suarez *de pœnitentia disp.* 57. *sect.* 2. *num.* 14. item quia quamquam quæ per obitum Pontificis causa fuit facta omnino impossibilis, adhuc permanserunt, quæ poterant adimpleri, & impossibilis commutari poterat à Confessario in opus possibile secundùm facultatem Confessario datam ad commutandum in alia opera, prout eidem magis utile visum fuerit, quæ pœnitentes nequiverint exequi, Hispaniarum Primas *in suo libello cap.* 3. *dub.* 7. *num.* 26. *fine.*

---

§. II.

De operibus & oneribus, quæ à Summo Pontifice omnibus Jubilæum quæsituris injunguntur, atque in primis de supplicationibus faciendis.

EPITOME.

9 *Antiquitas processionum, & usus multiplex illarum.*
10 *Quando processiones primò inceperunt.*
11 *Quis instituit litanias Rogationum ad aliquas Ecclesias.*
12 *Quibus de causis possunt fieri in Ecclesia processiones.*
13 *Utrum possint consequi Jubilæum, qui non intersunt processionibus?*

9 DUrandus *lib.* 4. *divinorum officiorum cap.* 6. opinatur nostras processiones, & supplicationes imitari egressionem populi ex Ægypto, & in ejus exitu adumbrari; eo quia egrediebantur ad sacrificandum Deo in deserto filii Israël; nam sicut populum illum columna ignis precedebat processionaliter deambulantem, sic etiam faces cereæ incensæ apud nos in manibus in processionibus deferuntur; ante illos signa deferebantur, ante catholicos cruces, & vexilla præeunt. Prodigia fiebant in conspectu eorum: nunc apud nos miracula non
10 cessant. Ex quibus apparet antiquitas processionaliter progrediendi, & usus illius, quod etiam ostenditur ex illa processione, in qua Arca Dei in Tabernaculum à Rege David, & à Salomone in templum cum hymnis, & canticis fuit translata, & sub alis Cherubim collocata.

Ad hæc typus nostrarum processionum fuit ingressus Christi Domini in sanctam Civitatem turbis præcedentibus, & vestimenta sternentibus, ramósque de arboribus amputantibus, & dicentibus, *Osanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.* Unde usus habendi processiones vetustissimus in Ecclesia esse reperitur. Quin etiam S. Porphyrius anno Christi Domini 398. processionem instituit præeunte signo Crucis, teste Cardin. Baronio *tom.* 5. & alteram solemnem indixit, ut novam Ecclesiam in Marmio consecraret. Item anno Christi Domini 410. teste Orosio *lib.* 7. *cap.* 39. solemnis processio celebrata fuit à Gothis. Insuper Monachos ex usu, & consuetudine antiquæ Ecclesiæ Psalmos cantantes in solemni celebritate Machabæorum processionaliter fuisse egressos, refert D. Ambrosius *in Epistol.* 29. *ad Theodosium*, & Gregorium Acroamate Thaumaturgum sæpe sæpiùs processiones ob causas publicas indixisse, tradit D. Basilius *in Epistola* 63. *ad Neocæsarienses.* Similiter Beda *lib. de sex ætatibus mundi*, scribit à Summo Pontifice Sergio hujus nominis primo supplicationes in pluribus festivitatibus Beatæ Mariæ Virginis fuisse celebratas.

Litanias autem Leo Tertius ante Ascensionem Domini in anno Christi 793. eo ordine indixisse fertur 11
à Chronico Martiniano, ut feria secunda Pontifex cum clero, & populo ex Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis ad præsepe exiret, & ad Ecclesiam Salvatoris cognomento Constantinianam solemniter pergeret: feria autem tertia, ab Ecclesia S. Sabinæ ad Ecclesiam S. Pauli; feria autem quarta ab Ecclesia Hierusalem ad S. Laurentium extra muros pergeret; sequitur Anton. *secunda part. historiali, tit.* 16. *de Summis Pontificibus, cap.* 1. Non tamen ex dictis constat de principio, & origine harum litaniarum, quæ rogationes vocantur, quia in Concilio Gerundensi *c.* 3. Aurelianensi I. *can.* 29. Moguntino sub Carolo Magno *c.* 33. in Concilio Lugdunensi, *c.* 6. Toletano quinto *c.* 1. Toletano sexto *c.* 2. & Braccarensi II. *cap. litaniæ*, hoc est, invocationes Dei, & Sanctorum, fuerunt indictæ, quæ Concilia ferè omnia ante annos circiter mille fuerunt celebrata.

Nihilominus Covar. *variarum lib.* 4. *c.* 20. *n.* 16. ex Gregorio ex Avita Homilia, quæ extat in tomo septimo Sacræ Bibliothecæ, refert à Mamerco Viennense Episcopo primum has Litanias institutas fuisse ad expiranda prodigia, cùm eo tempore lupi, aliæque sylvestres animantes exeuntes ex antris, & sylvis per urbes, & oppida oberrantes mortalibus terrorem, & exitium afferebant, atque ita cùm nullum aliud remedium tanto malo adhiberi potuisset, ad Deum omnes territi confugiebant, & Mamercus Viennensis Episcopus invitavit cæteros Antistites, ut illius, exemplum sequerentur, ut etiam constat ex Adonis Archiepiscopi Viennensis Chronicis, qui originem illarum Mamerco tribuit anno Domini 452. Qua in re concordat Burchardus *lib.* 13. *cap.* 7. idemque refert ex Concilio Aurelianensi *cap.* 6. Majorem verò litaniam Beato Gregorio Pontifici Maximo pro ipsius temporis pestilentia Auctor Micrologi tribuit, ex testimonio ipsius Gregorii *in Epistola ad Joannem Ravennatam Episcopum*, & ex Ruperto Abb. *lib.* 9. *de divinis Officiis cap.* 5. vide etiam, si placet, Cenedum *in collectanea ad Decretum* 45. *fol.* 66. & Hispaniarum Primatem 1. *part. Decreti. dist.* 38. *cap. quando* 2. *num.* 4. *versic. at de origine litaniarum.*

12 Illud etiam notandum est processiones publicas, quæ fiunt in litaniis majoribus, ut in festo S. Marci, & in minoribus, ut in triduo ante Ascensionem Domini, cujus orationes dicuntur ab Ecclesia Rogationes, aut quæ fiunt pro bono publico, semper fieri solere pro imminente aliqua necessitate, nimirum pro occurrente peste, vel alio flagello impendente; item propter maris, & fluminis inundationes; ob siccitatem terræ, & aquarum penuriam: item propter aliqua alia pericula solent indici, ut efficaciùs preces fiant, & per eas faciliùs, quod volumus à Domino, impetremus, ut in hoc Jubilæo.

Hujusmodi autem processiones regulariter nemo potest indicere, nisi Ordinarius sit, prout volunt Campan. *in diversorio juris canonici, rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 118. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici decis.* 362. *in prima edit.* aliàs *resolut.* 308. *num.* 7. *in* 2. *edit.* addens competere Episcopo assignare Ecclesias, quæ adiri debeant cum consilio Capituli, ita Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiastici, part.* 4. *cap.* 2. *num.* 145. decisum à Sacra Congregatione, sequitur Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 1. *tit.* 14. *cap.* 28. §. 31. *de possessionibus n.* 1. & 2. Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol. decis.* 379. *n.* 4. *part.* 4. ubi subdit Episcopum solum sive consensu Capituli non posse indicere processiones publicas; absente tamen Episcopo Vicarium posse de consensu Capituli eas indicere, tradit Armendar. *ubi suprà n.* 4. Denique circa hanc materiam vide tertiam partem libri Sacerdotalis in quatuor tractatus divisi, in quorum primo agitur de processionibus ordinariis, & extraordinariis faciendis, & unde ortum habuerunt; quot processiones celebrentur per anni circulum; quibus de causis fiant, & qualis modus, & ritus observandus in earum celebratione secundùm D. Guillelm. Durantis *in suo divinorum Officiorum rationali fol. mihi* 225. *in forma parva.*

13 His positis sequitur vulgaris quæstio, an fideles tam in Urbe, quàm extra illam teneantur interesse processionibus, quæ in Jubilæo fieri jubentur? Responsio constat ex ipso textu per hæc verba: *Qui solemnibus processionibus, quas in Alma urbe ab Ecclesia sanctæ Mariæ Angelorum nuncupata ad Basilicam S. Mariæ Majoris, & ab Ecclesia S. Mariæ supra Minervam, ad Ecclesiam S. Mariæ de Anima pariter nuncupata, &c. agemus, interfuerint: aut qui prædicta, vel illam sequenti hebdomada, easdem Ecclesias, vel duas illarum saltem semel visitaverint.* Ex quibus verbis clarè patet omnes, qui voluerint Jubilæum lucrari, teneri ex duobus unum, nimirum interesse processionibus, vel visitare Ecclesias præscriptas; id enim docet dictio *aut*, quæ habet naturam alternativæ iterdum, & interdum disjunctivæ, in quibus non solùm affirmativè, sed etiam negativè conceptis sufficit alterum adimpleri, *cap. cùm illis, de prabendis in* 6. & *ibi* Barbos. *num.* 17. *pag.* 275. & *in regula in alternativis* 70. *de regulis juris, eodem libro, num.* 29. *pag.* 540. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disp.* 20. *num.* 3. Quare fideles pro consequendo Jubilæo tenentur vel interesse processionibus, vel Ecclesiam, seu Ecclesias deputatas saltem semel visitare, nec tenentur utrumque adimplere, Graffis *decis. lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 41. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 10. *n.* 3.

§. III.

De obligatione visitandi Ecclesias, ac jejunandi feria quarta, & sexta, ac Sabbatho.

EPITOME.

14 *Jubilæus potest consequi in duabus hebdomadis.*

15 *Hebdomada quando incipiat, & finiatur respectu Jubilæi?*

16 *Jubilæus an possit acquiri bis ab eodem in utraque hebdomada?*

17 *Jubilæus elapsa utraque hebdomada an possit acquiri in aliena Diœcesi, vel Parochia, vel in propria, quando non fuit præsens?*

18 *Utrùm possint opera visitandi, & jejunandi dividi ab uno, ita, ut partim fiant in una hebdomada, & partim in sequenti?*

19 *Utrùm Confessarius possit commutare hanc divisionem, ut non fiant omnia in eadem hebdomada?*

20 *Utrùm possint fideles auctoritate propria transferre jejunia ad alios dies non præscriptis à Summo Pontifice?*

21 *Utrùm pueri, & senes teneantur jejunare?*

22 *Quid si dies præscripti ad jejunandum incidant in quatuor tempora, in quibus de præcepto jejunatur?*

23 *Utrùm in his diebus possit quis jejunare comedendo carnem, ova, & lacticinia?*

24 *Quoties sunt visitandæ, & quoties ibi orandum?*

25 *An orandum sit intra Ecclesiam, & an sufficit ab ostio preces fundere, vel à campanili, vel ab odæo?*

26 *Quid si Parochus designet tres Ecclesias, an sufficiat visitare duas?*

27 *Religiosi possunt visitare Ecclesias proprias, si fuerunt deputatæ.*

28 *An consequantur Jubilæum visitantes Ecclesias sine actuali intentione consequendi illum: & quid de committentibus mortalia, aut venialia inter visitandum?*

DEputantur ad lucrandum Jubilæum duæ hebdomadæ, ut patet ex verbis Jubilæi: ibi, *prima, vel secunda hebdomada postquam ad eorum notitiam hæ nostræ literæ devenerint:* atque ita Jubilæus conceditur pro una ex duabus hebdomadis, & unaquæque ex duabus incipit quoad hunc effectum à feria 2. & Dominica dies sequens pertinet ad hebdomadam præteritam, ut docet usus, & consuetudo, sequitur Villalobos *in summa, tract.* 26. *difficult.* 11. *n.* 17. *in fine, & tract. eodem, difficult.* 24. *n.* 14. & Vega *in summa part.* 2. *verb. Indulgentias, cap.* 7. *casu* 5. 14 15

Hinc oritur quæstio, an acquirens Jubilæum in una hebdomada postquam semel fuit absolutus à reservatis, & censuris, si postea reincidat in alias, vel alias similes, antequam elabatur hebdomada, possit iterum absolvi? Ratio dubitandi, quia dicitur in literis Jubilæi, ibi, *Hac vice tantùm absolvere, & liberare valeant.* Nihilominus dicendum puto toties quoties posse pœnitentes, si reincidant, absolvi à reservatis tam peccatis, quàm censuris, Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. c.* 16. *n.* 3. & *lib.* 7. *c.* 10. *n.* 2. & *c.* 11. *n.* 1. & est de mente Sancii *lib.* 4. *in præcepta Decalogi, c.* 54. *n.* 26. Reginald. *in praxi lib.* 7. *cap.* 13. *n.* 155. nec obest sermo simpliciter prolatus intelligi 16

ligi de prima vice tantùm; quia verbum *una vice* intelligitur pro tempore illius hebdomadæ, sive sit prior, sive posterior, unde durante hebdomada poterit toties quoties eguerit, absolvi. Quare non est admittendus doctissimus Suar. *tom. 2. de Religione, tractatu de voto, lib. 7. cap. 16. num.* 17. dum ait, hæc verba, *hac vice tantùm*, habere hunc sensum, una vice in una, vel altera hebdomada, & in ordine ad unam indulgentiam.

Major difficultas est quando quis in priori hebdomada adimplevit omnia opera in Jubilæo injuncta, & ita Jubilæum acquisivit, possitne in sequenti hebdomada repetere eadem onera, & absolvi ab omnibus, in quæ postea incidit? Affirmat Henriquez suprà *lib.* 6. *c.* 16. §. 3. quem refert Reginaldus *lib.* 8. *de sacramentali absolutione, sect. 2. ad finem, n.* 64. *tom.* 1. *fol.* 379. sequitur Villalob. *in summa tract.* 26. *n. difficult.* 24. Vega *in summa, p. 2. cap. 7. verb. Indulgentias, casu* 19. *vers. finalmente nota.* Juvat Navarrus *de Jubil. notab.* 32. *n.* 47. & *notab.* 34. *n.* 7. *vers.* 3. ubi ait indulgentiam Anni sancti posse durante anno repetitis oneribus in injunctis comparari toties quoties.

Porrò hæc opinio non est tuta, nec in praxi admittenda: ideo opinio negans est certa, & patet ex verbis literarum Jubilæi, quæ non concedunt, ut Jubilæus comparetur copulativè in una, & altera hebdomada, nec indefinitè, pro illa duplici hebdomada; sed conceditur disjunctivè, ibi, *Qui prima hebdomada post publicationem, vel in sequenti post illam.* Quocirca non potest illum lucrari sibi unus, & idem in utraque hebdomada. ita Sanchez *dict. lib. 4. cap.* 54. *n.* 30. & Suarez *tom. 2. de Religione, tract. de voto, lib. 6. cap. 16. num. ultim.* dicens esse ferè certum. Nec refert doctrina Navarri *de indulgentia Anni sancti sæpiùs acquirenda.* Id enim pendet ex literis illius, nec possunt particulari Jubilæo accommodari. Sanchez *suprà.*

17 Quæritur, an elapsa utraque hebdomada possit acquiri Jubilæus in aliena Diœcesi, vel Parochia, si si non fuit præsens in publicatione? Dico primò hunc Jubilæum posse comparari in Diœcesi aliena ab exteris, qui tempore publicationis ibi fuerint commorati, si adimpleverint in eo loco omnia opera à Pontifice injuncta, & ita fert usus, & consuetudo; ostenditúrque ex verbis literarum hujus Jubilæi, ibi: *Cæteris verò omnibus, & singulis fidelibus extra Urbem existentibus in quibusvis civitatibus, terris, & locis, qui processioni ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, seu officialibus, vel de eorum mandatis, &c. prima, vel secunda hebdomada postquam ad eorum notitiam hæ nostræ literæ devenerint, indicendæ, & agendæ interfuerint.* Ex quibus notatur Romanum Pontificem concessisse cunctis fidelibus extra Urbem existentibus facultatem consequendi Jubilæum, adimpletis operibus injunctis ubicumque voluerint, ubique terrarum, & ubique locorum, neque illos obligare ad illum consequendum in propriis oppidis, & locis.

Dico secundò posse adhuc illum, qui in propria patria noluit consequi Jubilæum cùm posset, mutata voluntate illum consequi in parochia aliena dum ibi publicatur; dummodo in eadem parochia adimpleat omnia onera injuncta, quia dum perseverat voluntas concedentis Jubilæum, potest quis pœnitere, & mutata voluntate consequi Jubilæum, argumento *capitis, si tibi absenti, de præben. in 6.* ubi beneficium alteri collatum ab Episcopo ante dissensum illius, non potest alteri conferri, nisi Episcopus præfigat terminum certum, intra quem provisus teneatur declarare voluntatem, an velit illud acceptare, quo elapso antequam alteri conferatur, poterit provisus consentire. Confirmatur etiam argumento *capitis, licet, de procuratoribus*, etiam *eod. lib.* 6. ibi, *licet is, qui procurator constituitur ab absente, dixerit præsentatum sibi suscipere nolle mandatum.* hoc tamen nequaquam obstante, quandiu constituens in eadem perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit, quandocumque placebit. Quibus probat Archid. & Franch. per gloss. *ibidem in d. c. licet*, electum renuentem electioni posse mutata voluntate electioni acquiescere, quandiu electores in priori voluntate permanserint. Debet tamen confiteri cum Confessario approbato ejusdem loci, ubi acquirit Jubilæum, & visitare Ecclesias ibi: recipere autem in eodem loco Eucharistiam, quamvis non videatur obligari in loco certo, teneri illum in eadem parochia, ubi celebratur Jubilæus, illam recipere, magis inclino, quicquid aliquis repugnet.

Dico tertiò, qui non fuit præsens in propria patria in utraque hebdomada, posse cùm venerit, confiteri, & absolvi virtute Jubilæi, & frui omnibus favoribus, ac privilegiis illius, adimpletis omnibus requisitis integre in una hebdomada. Henriquez *lib.* 7. *c.* 11. & Fr. Manuel Rodrig. *in summa, verb. Jubilæus, c.* 184. *num.* 18. quos referens sequitur Hispaniarum Primas suprà *cap.* 3. *num.* 14. *ad finem.*

Utrum opera injuncta à Pontifice ad consequendum Jubilæum possint ab unoquoque dividi, ita ut in altera hebdomada quis jejunet, & stipem erroget, & in altera Ecclesias visitet præscriptas, & preces fundat pro intentione S. Jubilæi, & insuper confiteatur, & sacram Synaxim recipiat? Responsio est negativa, nisi aliud in literis Jubilæi exprimatur, eo quia omnia opera intra eandem hebdomadam expleri debent: unde si unum opus ex quacumque causa omittatur, ut ex impotentia, vel ignorantia, nihil indulgentiarum acquiritur, Henriq. *d. lib.* 7. *c.* 10. *n.* 2. & *c.* 11. *n.* etiam 2. Villalob. *in summa tract.* 26. *diffic.* 24. *n.* 3. Dixi, *nisi aliud exprimatur*, quia in hoc Jubilæo Pauli V. ita dicitur ibi in primo die Dominico, vel secundo, seu saltem alia dictarum hebdomadarum die, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum reverenter susceperint. Quo in loco integrum erat ad acquirendum Jubilæum recipere Eucharistiam in quolibet die duarum hebdomadarum. quod docuit Sanch. *lib.* 4. *in præcepta Decalogi, c.* 54. *n.* 28. *vers. similiter cùm lucrantibus*, ubi tradit concedere Jubilæum communionem impleri in priori hebdomada, vel quacumque die sequentis: proinde forma, ac tenor literarum diligenter est inspiciendus, & dividi non potest. Farin. *decis.* 30. *num.* 3. *part.* 1. *tom.* 1. 18

Huic affinis est quæstio, an onus visitandi, & jejunandi possint adimpleri partim in una hebdomada, & partim in alia, auctoritate Confessarii à pœnitente? Responsio sit, posse ex causa justa, verbi gratiâ, si quis in prima hebdomada non jejunavit feria quarta, poterit de consensu Confessoris jejunare feria quarta posterioris hebdomadæ, & sic de visitationibus Ecclesiarum. Probatur, quia jejunia possunt commutari in alia opera pia dissimilia intra eandem hebdomadam: ergo possunt transferri jejunia prioris hebdomadæ ad posteriorem hebdomadam. Quòd autem possint commutari in alia opera pia auctoritate Confessoris docet Vega *in summa 2. p. verb. indulgentias, cap.* 7. *casu* 34. *vers. à lo segundo*, & probat Navarr. *de oratione, miscel.* 98. *n.* 2. Graffis *decis. lib.* 4. *c.* 15. *n.* 38. dicentes, qui tribus diebus præscriptis non potuerunt jejunare, consequi indulgentiam, si adimpleverunt opera in quæ Confessarius illa jejunia commutavit, sequitur Henriquez *lib.* 7. *c.* 10. *num* 4. *ad finem.* Igitur poterunt jejunia, eleemosynæ, & visitationes ex causa dividi auctoritate Confessoris, ut partim fiant in priori, & partim in posteriori hebdomada. Juvat idem Henriquez 19

quez *lib. 7. cap. 10. num. 6.* dicens hæc verba ibi, *Satis tamen videtur si approbante Confessario, ultimo die suppleat hæc.* quare si hæc omnia in extremo die possunt omnia commutari, multo meliùs transferri possunt de uno tempore ad aliud.

20 Hinc sequitur non posse hæc opera injuncta dividi auctoritate propria, nec mutari jejunium unius diei ad alium diem, ac proinde non poterunt jejunare feria secunda, feria tertia, & feria quarta, eo quòd hæc jejunia fuerunt imposita tanquam onus ipsorum dierum, atque ita non possunt imponi aliis diebus, prout volunt Henriquez *lib. 7. cap. 10. num. 5.* Villalobos *in summa, tract. 26. difficult. 24. num. 5.* & Vega *in summa, part. 2. verb. indulgentias, cap. 7. casu 48. in fine.*

21 Quid de pueris, ac puellis non pervenientibus ad ætatem jejunandi, & senibus sexagenariis? Responsio sit ad consequendum Jubilæum teneri jejunare diebus præscriptis tam pueros, & puellas, quàm senes, si privilegiis in Jubilæo concessis potiri velint. ita Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. c. 2*. quæst. 3. fol.* 676. & Campanil. *in diversorio juris canonici, rubric. 7. cap. 6. num.* 650. Non enim hæc jejunia imperantur simpliciter, sed cum peccatorum remissiones, & alia plura privilegia Pontifex concedat, qui illis uti voluerit, debet præstare omnia opera injuncta, quod intellige nisi occurrant aliqua, quibus Confessarius moveatur ad commutandum pueris, & senibus jejunia in alia opera meritoria.

22 Quæstionis tamen est, quando hæc jejunia quis debuerit, vel ex voto, vel ex præcepto Ecclesiæ, an poterit lucrari Jubilæum per jejunia aliàs debita? Fidenter affirmandum est. ita colligitur ex Soto *in 4. 19. quæst. 2. art. 1. vers. medio*, & expressè volunt Henriquez *lib. 7. c. 10. n. 5. vers. propria auctoritate*, Fr. Manuel. Rodr. *in explicatione Bullæ, §. 7. n. 1. & 2.* & Villalob. *in summa, tract. 26. difficult. 8. num. 8. & difficult. 24. num. 6.* & probatur ex praxi, cùm videamus Jubilæum cum jejuniis publicari tam Romæ, quàm extra in Quadragesima, & in quatuor temporibus, in quibus de præcepto jejunatur: eo quia uno opere potest unus pluribus obligationibus satisfacere, Henriquez *ubi proximè*, Azor. *d. lib. 7. cap. 31. quæst. 6.* ubi ait duobus jejuniis ab Ecclesia indictis in eundem diem incidentibus, non deberi eorum alterum in alium diem transferri secundùm communem, & generalem Ecclesiæ consuetudinem, quæ habet, ut ubique duobus præceptis concurrentibus satisfaciamus unico jejunio, ita Archid. *in c. de jejunio, dist. 76.* & Joannes Andreas *in cap. cum in cunctis, §. 1. de electione.*

23 Consequens est dicere, an comedens carnem ex aliquo privilegio, possit ea uti in jejuniis Jubilæi sine facultate Confessoris? Pars affirmans sic jejunantes non consequi Jubilæum ex eo probatur, quia de essentia jejunii Ecclesiastici est abstinere à carnibus. D. Thomas. *2. 2. quæst. 147. art. 8.* Innocentius *in rubr. de observatione jejuniorum, n. 4.* Navarrus *in manuali, cap. 21. num. 15.* Covar. *lib. 4. variar. resol. cap. 20. n. 15.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. quæst. 3. vers. arbitror*, dicentes eos, quibus ex privilegio datum est in die jejunii carnibus vesci, eo ipso in totum lege, sive præcepto jejunii solutos: quibus accedunt Gabriel *in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 3. dub. 1. §. de secundo quo frangitur jejunium*, Medina *in sua instruct. confess. lib. 1. cap. 14 §. 10.* Cajetan. *2. 2. quæst. 147. art. 7. in responsione ad ultimum dubium, & art. 8.* Cordub. *in summa casuum, quæst. 142.* & Lessius *de justitia, lib. 4. cap. 2. num. 8. in principio, & num. 35.* eo præcipuè fundamento, quia subtractio carnium, & unica comestio pertinent ad naturam, & rationem jejunii: ergo, qui ex privilegio, vel ex Bulla vescitur carnibus, non satisfacit operibus jejunii in Jubilæo indicti; item, quia mens Pontificis, & intentio illa videtur, ut omnes adimpleant jejunia modo solito, & ordinario, non autem extraordinario, neque instituto ab Ecclesia.

Pars tamen contraria ex eo potest admitti, quia jejunantes etiamsi vescantur carnibus ex privilegio, non privantur fructu, & merito jejunii, ut dicitur in Bulla Cruciata, teste Fr. Emmanuele *in explicatione ejusdem Bullæ, §. 6. & in additionibus ad eundem §. sextum, num. etiam 1.* quem sequitur Villalob. *in summa, tract. 27. clausul. 6. n. 1.* & alii, quos referens sequitur Hispaniarum Primas *in suo libello Jubilæi, cap. 5. dub. 6. n. 14.* ubi concludit posse consequi Jubilæum edentes carnem, si in cæteris servent formam jejunii Ecclesiastici, ut disponitur in Bulla Cruciata, quæ anno Domini 1621. in hoc Regno fuit promulgata, & ante illum Acosta *in explicatione Cruciatæ, quæst. 80. in principio*, quoniam forma jejunii partim est ex præcepto, partim ex consuetudine Ecclesiæ inducta: atque ita Pontifex cùm possit ex causa justa modificare leges, & consuetudines Ecclesiasticas, potest concedere, ut de consilio utriusque medici, ii, quibus pisces nocent, utantur carnibus in diebus jejunii, & Ecclesiastico jejunio satisfaciant. Mihi tamen magis placet de consilio Confessoris mutari esum piscium in esum carnis, addito aliquo alio, quod videatur arbitrio boni viri, bene supplere vicem legitimæ commutationis, cùm jejunium nequeat consistere esu carnium, ut ait Angelus *in verb. jejunium, num. 5.* secundum communem, & Gabriel *in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 3. lit. G.* ubi ait in hoc omnes convenire Doctores, esu carnium violari jejunium; unde inquit, *jejunare non dicuntur, qui semel tantùm in die carnibus utuntur.* Concordat Sylvester *in verb. jejunium num. 15.* per hæc verba. *Esus carnium frangit jejunium secundùm omnes Doctores:* ideo in nostro casu bona erit commutatio pro esu carnium, etiamsi in cæteris servetur forma Christiani jejunii.

Poterunt tamen in diebus jejunii à Jubilæo in dictis admitti ova, & lacticinia extra Quadragesimam, ut volunt Sylvester *verb. jejunium §. 5. n. 15.* Angles floribus *1. p. quæst. 9. de jejunio, art. 1. post 9. diffic. dub. 5.* Medina *lib. 1. summæ, c. 14. §. 10. fol. 99.* Ludovicus Lopez *2. part. instruct. tract. de pœnitentia, c. 112. de jejunio, fol.* 714. Petrus de Ledesma *2. tom. summæ, tract. 27. c. 2. post tertiam conclusionem difficult. 3.* Sanchez *in summa lib. 4. cap. 11. num. 50. 52.* eo quia nec jure, nec consuetudine interdicuntur lacticinia extra Quadragesimam. At in Quadragesima jejunio satisfit cum Bulla edendo illa, Sanchez *suprà num. 49. vers. At omnino.* Ubi tamen ex consuetudine in Quadragesima est licitus usus ovorum, & lacticiniorum, possunt admitti utraque licitè, in cibum, etiam in jejuniis Jubilæi, Rutilius *de anno Jubilæi, lib. 5. c. 15. dub. 6.* Quòd si addas in jejuniis, quibus obligat Jubilæus, aut Quadragesima, posse omnes uti ovis, & lacticiniis, ut vult Sanchez *suprà num. 63.* hoc non tollit peccatum contra præceptum Ecclesiæ, non tamen peccant contra præceptum jejunii quadragesimalis, cùm sint duo præcepta inter se distincta, ut contendit probare *ibi, vers. ad præceptum jejunii, eodem num. 63.*

Quæri etiam potest, quoties in priori, aut posteriori hebdomada sint Ecclesiæ visitandæ, & quoties ibi orandum? Dico primò visitandas esse Ecclesias præscriptas saltem semel, ut patet ex tenore literarum: ibi, *vel duas illarum saltem semel visitaverint, ibique devotè Deum oraverint.* Ideo quamvis tres Ecclesiæ assignentur, satis est visitare duas saltem semel. Nam Romæ assignavit quatuor Ecclesias visitandas, addens insuper saltem semel duas visitari debere; unde quælibet ex duabus saltem semel visi- 24

visitanda est, sive visitet interdiu, sive noctu, nisi aliter expresse præcipiatur in literis Jubilæi, ita Vivaldus *part. 1. de confessione, tit. de indulgentiis, n. 11. vers. 2. ad finem*, Rutil. *de anno Jubilæi, lib. 5. c. 15. dub. 7.* ubi *dub.* 22. subdit satisfieri oneri visitandi, sive visitet pedes, sive eques, sive curru, sive lectica vectus.

25 Ut autem legitima sit visitatio, debent visitantes ingredi Ecclesias, quando Jubilæus expresse jubet ingredi, quòd si id non exprimatur, & præ multitudine numerosa visitantium non patet aditus omnibus ad ingrediendum, satisfit oneri visitandi, si quis ab ostio, seu ab atrio, vulgo *adro*, preces fundat, ita Suarius *de pœnitentia, tom. 4. disp. 52. sect. 1. n. 7.* & Henriquez *lib. 7. c. 10. nu. 6. in commento litera N. vers. sic gaudent indulgentiis, quæ conceduntur interessentibus.*

Dico secundò non satisfieri obligationi orandi in Ecclesia, qui oraverit è Sacristia, ut in simili vult Sanchez *de matrimonio, lib. 9. disp. 15. n. 31.* quod intellige, quando non est contigua Ecclesiæ, vel Sacello, seu Capellæ majori, tunc enim si orationes, & preces fundantur ab ostio sacristiæ à visitantibus, non est dubium prodesse lucrantibus Jubilæum, cùm non dividatur sacristia ab Ecclesia, nisi per parietem intermedium, in quo est ostium ad Ecclesiam, seu Sacellum majus illius; secus dicendum de turre Cymbalis deputata; quæ communiter non reputatur pro Ecclesia, nec gaudet immunitate Ecclesiæ nec est locus sacer, Ludovic. Lop. *1. p. instr. c. 82. §. At verò, de redditione.* Graff. *1. p. decis. lib. 2. c. 83. num. 10.* Vega *lib. 1. summa, c. 78. casu 1.* Suar. *3. part. quæst. 83. art. 3. disp. 81. sect. 4. §. tertiò violatur*, Cannedo *sum. Sacram. tract. de matrimonio, c. 8. n. 75.* & Henriquez *lib. 5. de pœnit. c. 6. nu. 5. in commento, lit. H.* quibus accedit Manuel *tom. 1. summæ, in 2. edit. c. 154. n. 10. concl. 9. & c. 243. n. 19.* Idem esto judicium de orantibus supra tectum Ecclesiarum, gloss. *in c. unico, verb. sanguinis, vers. si autem, de consecr. Ecclesiæ, in 6.* ab omnibus recepta, Suar. *suprà dicta sectione 4. post principium*, & Navar. *in manuali, c. 27. n. 256.* secus dicendum de Choro, vel Odæo intra ambitum Ecclesiæ constructo, & ab eisdem parietibus concluso: censetur enim pars Ecclesiæ, & sub eadem continetur, D. Antonin. *2. p. tit. 1. c. 21. §. 1. circa medium*, & Sanchez *de matrimonio, lib. 9. disp. 15. n. 33.*

Orandum est ergo in omnibus Ecclesiis, quæ visitantur devotè pro omnibus causis in literis Jubilæi contentis, & ob defectum hujus devotionis non acquiritur Jubilæus, Vega *in summa 2. p. verb. indulgentias, cap. 7. casu 44. vers. y tambien*; sufficitque sola oratio mentalis ad consequendam indulgentiam, quod procedit, quando sola oratio in literis Jubilæi injungi solet, neque ad vocalem se coarctat, juxta Hieronymum *in cap. cantantes, dist. 92.* ibi, *non voce, sed corde.* Rutilius *de anno Jubilæi, lib. 5. c. 13. ad finem, vers. quartò loco*, ubi ait accessum ad Ecclesias præscriptas non solùm devotè ac reverenter fieri debere, sed etiam requiri precationes ad Deum faciendas; & quando nulla forma precandi in literis indulgentiarum præscribitur, & preces ad arbitrium prudentis relinquuntur, pium erit in qualibet Ecclesia coram Altari majori quinquies Pater noster, & Ave Maria recitare; aut alias orationes pro cujusque devotione ad libitum secreto, ac submissa voce fundere.

Non sufficiet recitare preces aliquas, neque orare domi, & postea visitare Ecclesias absque aliqua precatione, seu oratione ad Deum illis facta, quia hoc modo non lucratur Jubilæus ex defectu orationis, quæ injungitur à Summo Pontifice, Hispaniarum Primas *in suo libello, c. 7. dub. 7.* post alios. Nec item acquirit Jubilæum, si quis in uno die recitat omnes preces; & oret pro aliis diebus: eo quia non servat formam præscriptam in Jubilæo, ubi præcipitur, quòd visitent Ecclesias, & ibi orent; quæ forma est servanda, & ea deficiente in minimo actus corruit, Guttierr. *practic. lib. 3. quæst. 15. nu. 5.* Flamin. *de resignat. lib. 5. quæst. 6. nu. 227.* Caldas Pereira *de empt. cap. 3. num. 15.* Navarr. *de oratione, miscell. 92. nu. 2. & 3. & consi. 38. de pœnit. & remiss. edit. 2.* Graff. *decis. part. 1. lib. 4. cap. 15. num. 32.* ubi negat acquiri Jubilæum ab eo, qui uno die tantum oravit, quantum tenebatur tribus diebus, non enim adimplevit formam scriptam, quæ voluit orationes fieri tribus diebus, ut diutiùs, & pluries bene operarentur, qui vellent indulgentiam lucrari.

Hinc sequitur decisio illius dubii, quando Jubi- 26
læus statuit, ut Ecclesiæ visitentur in certo quodam die, non acquiri si visitentur in alio diverso, quia conditio inducit formam, & si omittatur, non sortitur effectum. *l. Mævius. l. qui hæredi, ff. de condit. & demon.* Gironda *de privileg. seu exemption. explicat. n. 667.* Caldas Pereira *de potest. eligendi, c. 4. n. 30.* & Rota Romana apud Farin. *decis. 515. n. 3. tom. 2. part. 1.* nec sufficit conditionem impleri per æquipollens, Surd. *de aliment. tit. 5. quæst. 3. n. 16.* Idem dicendum est, si præcipiatur, ut in uno die tres Ecclesiæ visitentur, & unus visitet in uno die duas, & in altero diversso unam. Non enim potest quis deviare ab ordine in Jubilæi literis decreto, Navarrus *de Jubilæo, notab. 32. n. 41. vers. semel.* Quòd si Parochus præscribat tres Ecclesias, ut visitentur, easque assignet, possunt visitari duæ tantùm, ut ostenditur ex tenore Bullæ, ubi postquam Pontifex designavit quatuor Ecclesias, addidit sufficere visitare saltem duas.

Porrò, Religiosi non habentes clausulam perpe- 27
tuam, si velint uti Jubilæo, debent visitare Ecclesias præscriptas ab Ordinariis locorum, si non intersunt processionibus, cùm proponatur acquirendus sub certis conditionibus. Henriq. *lib. 7. c. 10. §. 2.* eo quòd liberalis donatio non sustinetur, nisi adimpleta conditione sub qua fit, & conditio debet impleri priusquam dispositio conditionalis effectum habeat; ut notat Bald. *in l. Arethusa, in 3. lectura num. 1. de statu hominis.* Hæc est enim ejus natura, ut priùs impleatur conditio, quàm quis emolumentum consequi possit, *l. quibus diebus. §. Termilius*, & *ibi* Bartol. *num. 6. de condit. & demon.* idem Bartol. *in lege, qui absenti, §. 1. n. 2. ff. de acquir. poss.* proinde conditio obest principio acquisitionis, quæ fieri non potest, donec ipsa impleatur. *l. 1.* & *ibi* Bald. *n. 7. vers. sed in conditione secus*, & Paulus Castro *nu. 6. de instit. & substit.* atque ita conditio posita in Jubilæo, quæ non impletur, defecta intelligitur, *l. unica, §. sin autem aliquid sub conditione, de cad. toll.* Decius *cons. 227. n. 3.* Alciat. *cons. 85. num. 7. lib. 9.* Unde cùm Jubilæus concedatur sub conditione visitandi Ecclesias ab Ordinariis locorum designatas, Regulares non eo fruentur, nisi visitent. Suarez *de pœnitentia, disp. 52. sect. 5. n. 1.* Manuel Rod. *summa, verb. Jubilæum, n. 5.* & favet Rutil. *de Anno sancto, lib. 5. cap. 15. dubio 27.*

Nequeunt tamen Regularium Prælati præscribere suis Religiosis Ecclesiam, aut Ecclesias tempore Jubilæi visitandas; ut deducitur ex literis Jubilæi, his verbis: *Cæteris verò omnibus, & singulis fidelibus extra Urbem existentibus, in quibusvis civitatibus, terris, & locis, qui processioni ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, seu officialibus, vel de eorum mandato, & ipsis deficientibus per eos, qui ibi curam animarum exercent, prima, vel secunda hebdomada postquam ad eorum notitiam hæ nostræ literæ devenerint, indicenda, & agenda, interfuerint, vel Ecclesiam, seu Ecclesias*

per eosdem designandas saltem semel visitaverint, &c. Ex quibus ostenditur non posse à Prælatis Regularibus designari Ecclesias, quæ visitentur à suis Religiosis, ut in specie tradit Fr. Manuel Rodr. *in summa, verb. Jubilæo, c.* 183. *vers. lo septimo, in fine.*

Quid ergo dicendum erit de Regularibus habentibus Monasteria in Eremo, in quibus non adest Parochia subdita Monasteriis habens Parochianos sæculares, quorum cura sit Regularibus commissa? Responsio sit, hujusmodi Regulares posse recurrere ad loci Ordinarium, vel ad ejus Vicarium pro deputandis Ecclesiis, quæ debent visitari. Quòd si longè distet Ordinarius, possunt Confessarii commutare onus visitandi in alia opera pia, quæ loco visitationum adimpleri possunt, siquidem Prælati Regularium nequeunt nominare Ecclesias, ut visitentur, ut visitentur, ut in specie tradit Manuel. Rodr. suprà *in summa, verb. Jubilæo, d. cap.* 183.

28 Huc accedit quæstiuncula, an visitantes Ecclesias sine ulla actuali intentione consequendi Jubilæum, consequatur illum? & quid de committentibus mortalia; aut venialia inter visitandum? Quod primam partem negat Fr. Manuel Rodr. *in explicatione Bullæ*, §. 8. *dub.* 4. *n.* 9. & Villalobos *in summa, tract.*26. *difficult.* 13. *n.*9. Est enim necessarium visitare cum intentione actuali, vel saltem virtuali lucrandi indulgentiam: quocirca, si quis visitat dum ingreditur Ecclesias absque animo lucrandi, & post ingressum mutat voluntatem, visitétque, & oret cum intentione lucrandi, poterit consequi Jubilæum, Villalabos *d. n.* 9.

Juvat, qui in die festo interest Sacro cum expressa intentione non satisfaciendi per illud præcepto, sed per aliud, is non tenetur postea aliud sacrum audire, nec opus est mutare animum, sed per illud satisfecit præcepto, nec peccavit mortaliter, si eodem die habuit intentionem audiendi aliud; ut volunt Valentia 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 2. *puncto ultimo*, Vasquez 1.2. *quæst.*110. *art.* 9. *in expositione literæ à n.*5. & Sanch. *tom.* 1. *Decalogi, lib.*1. *c.* 13. *ex n.* 13. 14. *&* 15. eo quia præcepta non obligant ad habendam intentionem satisfaciendi illis, & ideo non violantur ab eo per contrariam intentionem, nimirum non satisfaciendi. Item confirmatur, quia per leges tantùm præcipitur executio libera, & humana operis exterioris, & non imperatur, ut fiat ex intentione formali, vel virtuali: unde cùm sacrum audiens, intersit actu humano, & libero, non potest non satisfacere, quamvis nolit, cùm non sit in operantis potestate præcepta non adimplere, posito quòd voluerit opera illis injuncta exequi.

Suffragatur argumentum eorum, qui dicunt posse hominem interesse sacro, sed nolle per illud satisfacere præcepto, nec habeat intentionem audiendi postea aliud per quod satisfaciat, posse tamen mutata voluntate in tempore habili audiendi sacrum, adhuc satisfieri præcepto per sacrum antea auditum, intentione non satisfaciendi præcepto, sive intentionem habuerit audiendi aliud, sive non. Peccare autem mortaliter, & non satisfacere præcepto, si eo die intra tempus Missis audiendis deputatum voluntatem non mutaverit, Suarez ita *tom.* 3. *de Sacramentis, disp.* 88. *sect.*3. *col.*3. *lit. B. vers. circa posteriorem partem*, Lessius *lib.*2. *de justitia, c.*37. *n.* 59. *& cap.*46. *n.* 42. & Aragon. 2.2. *quæst.* 83. *art.*13. *fol.* 864. *vers. sed dubitabit aliquis.*

Ex hoc tamen argumento colligi potest visitantes Ecclesias absque intentione lucrandi Jubilæum, & ibi orantes sine voluntate satisfaciendi operibus injunctis, posse postea antequam elabatur hebdomada, mutare voluntatem, & ratas habere visitationes Ecclesiarum, & orationes ibi fusas, neque opus esse repetere visitationes, & orationes, quia in illis actibus præsentialiter, & corporaliter exhibitis solùm defuit intentio lucrandi indulgentiam: igitur si hæc intentio, & voluntas accedat intra tempus habile ad illam lucrandum, hoc est, intra hebdomadam, satis erit ad satisfaciendum præcepto visitandi Ecclesias, & orandi in illis.

Nihilominus oppositum est dicendum in hoc casu, eo quòd per visitationes, & orationes præteritas sine animo, & intentione lucrandi Jubilæum, non fuit satisfactum operi injuncto; atque ita nihil postea præstabit mutatio voluntatis, cùm nequeat facere, ut opus præteritum factum sine anima reviviscat per mutationem voluntatis, quia revera dum visitavit Ecclesias, & oravit absque intentione satisfaciendi; non adimplevit opus injunctum secundùm intentionem concedentis Jubilæum, & ideò cùm non adimpleverit conditionem sub qua indulgentia concedebatur, actus non dicitur perfectus; imò censetur infectus. Juvat voluntatem mutatam animo retentam nihil prodesse, *l. si repetendus. ff. de condict. ob causam*, quando voluntas sola non sufficit sine effectu, qui non erat in rerum natura, quando voluntas fuit mutata. Atque ita deficiente intentione lucrandi Jubilæum, & conditione orandi pro rebus in Jubilæo expressis, non potest acquiri indulgentia. Quoad committentes mortalia, vel venialia inter visitandum infrà.

---

§. IV.

An eleemosynæ sint necessariò eroganda, ut acquiratur Jubilæus, & quibus diebus sint facienda?

EPITOME.

29 *Olim de Jubilæis in tribus diebus fieri Eleemosynæ præcipiebantur, & non acquirebatur, si in uno die fiebant simul.*

30 *Hodie quando fieri debeant Eleemosynæ?*

31 *An satisfaciat, qui tribuit Eleemosynam de re non sua, aut furto ablata?*

32 *Utrùm pauperes possint operari diebus festis ut faciant Eleemosynas ad acquirendum Jubilæum?*

33 *Eleemosyna propter impotentiam non data cæteris Jubilæi adimpletis, non adimitur indulgentia.*

34 *Utrùm Eleemosynæ, qui fieri debent, possint fieri illis, quibus debentur ex præcepto charitatis?*

35 *An si famulus Eleemosynam, quam herus erogari præcipit, sibi abstulit, nec eam erogavit, herus non consecutus est indulgentiam?*

36 *Utrùm divites teneantur facere Eleemosynas majores, quam pauperes.*

37 *Regulares an debeant etiam facere Eleemosynam?*

38 *Utrùm in Jubilæo sit obligatio inquirendi pauperes, ut fiat Eleemosyna; & quid si non inveniantur?*

39 *Quid si pauperes nolint recipere Eleemosynas sibi oblatas?*

Olim in Jubilæis eleemosynæ fieri solebant 29 tribus diebus, & ideo si in uno duntaxat omnes simul erogabantur, indulgentia non acquirebatur. Nam concessio illius strictè accipienda est, & forma data ad illam acquirendam omnino servanda: quocirca nisi adimpleatur totum, non acquiritur, ut deducitur ex Extravagante Clementis VI. incipit, *Unigenitus*, Navarr. *cons.* 38. *de pœnit, & remission. in* 2. *editione, & de oratione, miscell.* 92. *num.* 2. Unde non sufficiebat facere eleemosynam tantum, quantum omnibus tribus die-

diebus erat facturus. Quinimo si duobus diebus præscriptis fecisset eleemosynam, & in tertio deesset, nihil acquireret, sequitur Graff. *decis. lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 32. eo quia non adimplevit onus in diebus præscriptis, sicut impleri mandatum erat in forma specifica, Vega *in summa* 2. *p. verb. indulgentias cap.* 7. *casu* 48. *vers. por loqual.* ubi concludit non satisfacere qui semel tantum eleemosynæ largitur pauperibus una vice, quantum divisim præcipiebatur tribui tribus diebus; eo quòd adjectum fuit eleemosynam fieri tribus diebus, ut diutius, & pluries bene operaretur. Quæ pars, ut ait Navarr. est verior de rigore juris *in d. cons.* 38. *num.* 4. argumento pœnitentis jussi dicere Psalmos pœnitentiales septies septem diebus, qui non satisfacit recitando illos septies in uno die, cùm tempus fuerit impositum, ut diutiùs pro peccatis cruciaretur recitando: quamquam ex quadam æquitate, & ex tacita concedentis mente opinatur idem Navarrus dici posse consequi Jubilæum illum, qui simul in uno die tantum dedisset, quantum divisim in tribus diebus daturus erat. Quod pium, sed non verum placet asserere. Nam conditiones cùm non servantur, actus habetur, ac si non esset factus. Cardin. Paris. *consil.* 5. *n.* 7. *vol.* 4. Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 14. *n.* 9. *& lib.* 10. *quæst.* 7. *n.* 22. debentque impleri in forma specifica, cùm conditio formam importet: proinde si in minimo deficiat, non dicitur illi satisfactum. gloss. *in l. res bona fide, ff. de contrahenda emptione, & ibi* Baldus, Dec. *cons.* 532. *n.* 4. Ruinus *cons.* 22. *n.* 5. *vol.* 2. Jason *cons.* 94. *n.* 2. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 35. *n.* 5. *& cons.* 60. *n.* 40. *vol.* 1. argumento conventionis, quæ censetur violata, si in aliquo minimo fuerit mutata. Flaminus *de resign. lib.* 1. *quæst.* 3. *ex n.* 5. *usque ad num.* 25.

30 Hodie tamen satis est fieri eleemosynas intra hebdomadam, quando occasio se obtulerit, etiam si fiant in ultima die, & post susceptam Eucharistiam. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis, cap.* 10. §. 6. Vega *in summa*, 2. *p. verb. indulgentias, cap.* 7. *casu* 48. *vers. lo dicho*, nisi in literis Jubilæi præscribantur dies in quibus debeant fieri eleemosynæ; tunc enim forma in literis constituta est servanda. Flamin. *lib. de resign. lib.* 9. *quæst.* 17. *nu.* 84. *& lib.* 11. *quæst.* 4. *num.* 71. post plures, & Everard. *in top c. legal. loco* 53.

31 Ambigi tamen potest an lucretur Jubilæum tribuens eleemosynam de re non sua, aut de pecunia furto ablata? Pars negans ex eo colligitur, quia non fit Eleemosyna de malè acquisitis, nisi extremè indigenti: in hoc enim eventu hoc est patibile; & extra illum non transfertur dominium data re aliena in illum, cui datur. Nam alienum suo domino debetur, non pauperi, item ex bonis contra legem acquisitis, negat D. Thomas 1. 2. *quæst.* 31. *art.* 7. Alex. *part.* 4. *quæst.* 33. *memb.* 2. *artic.* 1. *usque ad* 5. & Riccard. *in* 4. *dist.* 15. *artic.* 2. *quæst.* 5. posse fieri eleemosynam, puta ex acquisitis per simoniam, vel per ludum, vel per alios modos illicitos ex lege.

Dicendum tamen est, quando res aliena non est ex rebus, quæ in specie restitui debent, & retinens injuste, quamvis donet, tantumdem habet, quantum restituere tenetur, bene posse facere eleemosynam pro consequendo Jubilæo. Ratio, quia per furtum fecit suum, & tenetur tantumdem restituere, quantum furto acceperat: quod intelligitur de rebus usu consumptibilibus, quarum dominium transit in accipientem, quamvis cum obligatione tantumdem restituere, quantum sibi illicitè usurpavit: hoc tamen dici potest ex sententia eorum, qui volunt usurarium dominium sibi quæsivisse eorum, quæ per usuram comparavit, ut tradit gloss. *in cap. si quis usuram* 14. *quæst.* 4. Adrian. *de restitutione, in materia, de usura, quæst. ex his aliâ oritur quæstio*, & Paludan. *in* 4. *distinct.* 15. *quæst.* 2. *art.* 5. Navar. *in manuali, cap.* 17. *n.* 265. & Henriq. *quodlib.* 4. *quæst.* 27. ex eo fundamento, quia mutuatarius voluntariè tradit mutuanti lucrum usurarium, & mutuans dominium illius acquirit, per textum *in §. per traditionem, Instit. de rerum divisione*, ubi habetur per traditionem comparari rei dominium, his verbis: *Quoniam nihil tam conveniens est naturali æquitati, quam voluntatem domini, volentis rem suam in alium transferre, ratam habere.*

Quare non posse fieri eleemosinam etiam ex rebus alienis usu consumptibilibus est certissimum, quoniam quandiu consumptæ non sunt, nec taliter cum rebus propriis mixtæ, ut discerni nequeant, minimè transire in usurarium, neque in latronem, sed perseverare apud verum dominum, ita D. Thomas 22. *quæst.* 1. *art.* 4. Joannes Medina *de reb. per usur. acquisi. quæst.* 4. *ad* 3. *principale*, Covarr. 3. *variar. cap.* 3. *nu.* 6. quatenus volunt non comparari dominium in rebus per usuram acquisitis; ergo usurarius nequit facere eleemosynam de rebus obnoxiis restitutioni, Suarius *in specie triplici, tract.* 3. *disp.* 7. *n.* 6. *vers.* 3. *conclusio*, ubi sentit ex bonis illicitè acquisitis, & quæ sunt obnexia restitutioni, non posse eleemosynam dari, nisi extremè indigenti. Cùm ergo fur non sit harum rerum dominus, neutiquam transfert dominium in pauperem bona fide accipientem eleemosynam, ut ostenditur *in l. traditio* 20. *ff. de acquirendo rerum dominio*, ubi habetur non posse transferre dominium, qui dominus non est, ibi, *Traditio nihil amplius transferre debet, vel potest, ad eum, qui accepit, quam est apud eum, qui tradit.* Si igitur quis dominium in fundo habuerit, id tradendo transfert; si non habuit, ad eum, qui accipit, nihil transfert. Ergo idem dicendum est de fure faciente eleemosynam pauperi de re non sua; imò accipientem à fure teneri eleemosynam restituere, ratione rei acceptæ, quamvis fur non reddatur impotens ad restituendum, ita Covarr. *in reg. peccatum* 3. *p. initio, n.* 2. Sylvester *verb. restitutio* 3. *quæst.* 6. *dicto* 2. *vers. & sextò tenetur participans*, Petrus Navarra *lib.* 3. *de restit. cap.* 4. *in nova edit. part.* 3. *dub.* 6. *num.* 169. *dub.* 7. *n.* 163. *in principio*, Joann. Medina *de restit. quæst.* 10. *ante §. occurrit hic casus*, Molina *tom.* 2. *de justitia disp.* 330. *col.* 1. *vers. contrarium tamen, & tom.* 3. *part.* 2. *disp.* 723. *n.* 1. *ad finem*, & apertè ostenditur ex *l. nam, & si fur.* 13. *statim in principio, ff si certum petatur*, per hæc verba, ibi: *Nam, & si fur nummos credendi animo dedit, accipientis non facit.*

Ego tamen illud addam quando fur per accidens fit dominus pecuniæ, aut alterius rei usu consumptibilis, per commixtionem scilicet talem cum rebus propriis, ut discerni nequeant, secundùm legem *si alieni nummi, ff. de solut.* non teneri accipientem à fure restituere, si fur mansit potens ad restituendum, eo quòd per eam commixtionem fur factus est dominus earum rerum, cujus sententiæ sunt Gabril. *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 3. *art.* 3. *dub.* 5. *propositione* 3. *vers. ex illis*, Sylvester, ac Joannes Medina *ubi proximè*, & Petrus Navarra *d. dubio* 7. *n.* 173. & ex consequenti si fur habeat unde restituat res usu consumptibiles; quas furto substulit, quamvis per accidens per illam commixtionem inexplicabilem factus fuerit dominus; attamen dominium transfert in pauperem, nec censetur dare aliena, sed propria, cùm aliunde habeat, unde restituat, quam sententiam tradunt Gabriel. *in* 4. *dist.* 6. *quæst.* 4. Major. *dist.* 15. *quæst.* 3. quos referens sequitur Suar. *de triplici, d. disp.* 7. *sect.* 2. *n.* 9. in quo eventu non est dubium posse fieri eleemosynam à fure pro Jubilæo consequendo. Secus si fur non habet aliàs unde

unde restituat, quia tunc dat aliena, & non propria. Azor. *2. p. instit. lib. 12. cap. 12. vers. sexto.*

32 Alia controversia hoc loco proponi potest, utrùm pauperes possint operari diebus festis ad faciendam eleemosynam pro Jubilæo acquirendo? Responsio sit negativè, eo quia opifices nequeunt laborare in die festo, ut ex lucro stipem erogent pauperibus, cùm hæc necessitas possit alia via levari; & ideo necessitas pauperum pro Jubilæo consequendo sublevari potest per commutationem factam à Confessario in aliud opus pium, quod pauperes adimplere possint, & quamvis non desint, qui velint propter impotentiam faciendi eleemosynam non adimi indulgentiam Jubilæi, si cætera Jubilæi onera, & opera adimpleantur, etiam si à Confessario commutatio non fiat, ut in specie tradit Graffis *de-*
33 *cis. lib. 4. cap. 15. num. 4.* quod secus docet in jejuniis post Navarrum *in miscel. de oratione 60.* Nihilominus esse commutandam eleemosynam etiam pauperibus in aliud opus pium à Confessario, est certum; ut constat ex literis Jubilæi, his verbis: *Ut Confessarius quem, ut infrà, elegerint, prædicta omnia, & singula, vel eorum aliqua, in alia pietatis opera commutare, quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus, & indulgemus;* sic ibi. Ex quibus apertè patet non excusari pauperes, vel ab eleemosyna eroganda, vel si non possunt, à commutatione petenda. Nam, & pauperes teneri ex eleemosynis partiri pauperibus aliis in extrema, & gravi necessitate constitutis, nemo dubitat, dummodo dantibus non veniat periculum, ut ostenditur *in cap. in singulis, dist. 86. in fine in text. ibi, Dives, & pauper.*

34 Accedit præcedentibus illa quæstio, an eleemosynæ erogandæ pro Jubilæo lucrando possint fieri illis, quibus debentur ex justitia, aut ex charitate? Responsio est affirmativa, prout vult Henriquez *lib. 7. cap. 10. §. 6.* unde, satis est dari eleemosynam parenti, aut extremè indigenti, quibus debetur de præcepto. Probatur argumento illius cui committitur distributio bonorum facienda inter pauperes, qui potest eleemosynam facere propinquis, & consanguineis, & filiis, Suarez *de triplici, tract. 3. disp. 7. sect. 1. num. 9. vers. quæret.* Quinimo eleemosyna prius danda est consanguineis pauperibus, quàm aliis, Barbos. *cap. non satis, dist. 86. in glossa verb. Domesticos,* post Surdum *de alimentis tit. 1. quæst. 93. n. 2.* unde executor deputatus potest eligere pauperes consanguineos testatoris, Baldus, Angel. Imol. *in lege, illa institutio, ff. de hæred. instit.* Anchar. *in cap. cùm tibi de testam.* Alex. *in lege, Divi, ff. ad l. falcid.* & alii, quos referens sequitur Sapientissimus Hispaniarum Primas *in d. cap. non satis, n. 2.*

35 His adde si famulus eleemosynam, quam herus erogari præcepit, sibi abstulit, nec eam erogavit, herum non fuisse consequutum indulgentiam; quia dare eleemosynam est conditio sine qua non conceditur indulgentia, hæc autem non fuit adimpleta per dominum ob culpam famili, ergo dominus non acquisivit indulgentiam; deficiente enim conditione, omnia conditionaliter disposita corruunt. *l. item quia, §. 1.* ibi, *& in nuptiis non sequutis ipso jure evanescit stipulatio, ff. de pactis. l. qui hæredi. §. Plautius,* ubi Bartol. & Socin. sen. *ff. de condit. & demonst.* Menoch. *cons. 1. n. 410.* quam partem sequitur Cordub. *de indulgentiis quæst. 26. proposit. 3. vers. verum est,* & alii, quos tacito nomine refert Sà *in summa, verb. indulgentia n. 4. ad finem,* quamvis ipse illos non sequatur.

36 Controverti etiam potest, an divites teneantur facere eleemosynas multo majores quàm pauperes? Pars affirmans ex eo probatur, quia divites ex æquitate abundantius tenentur pauperibus elargiri, quàm pauperes, ut consulit Cordub. *de indulgentiis quæst. 29. vers. ad hoc.* Rodrig. *in summa, verb. Jubilæo n. 9.* Ledesm. *2. part. quæst. 27. art. 2. dub. 2. in fine.* Reginal. *in praxi lib. 7. cap. ultimo, n. 187.* Confert ad faciendam eleemosynam ex bonis superfluis, teneri divites præcepto misericordiæ, quæ obligatio ex genere suo est sub mortali, ut vult Soarez *de triplici, disp. 7. sect. 3. n. 4. vers. dico tamen primò:* pauperes autem ex bonis sibi necessariis non tenentur cæteris paribus facere eleemosynas, quia dilectio sui est prior dilectione alterius, Suar. *suprà sect. n. 11. vers. dico quartò:* & charitas bene ordinata incipit à se ipso, *l. præses. Cod. de servit. cap. nisi specialis,* ubi glossa *verb. Eligemus, de auctorit. & usu pallii. cap. dilecto, de præbendis,* Surd. *de alim. tit. 1. quæst. 94. n. 1. & titul. 7. quæst. 29. n. 1. & decis. 236. n. 21. & cons. 345. n. 28.* Flaminius *de resignat. lib. 9. quæst. 17. nu. 717.* Caldas Pereira *quæst. forens. in comment. ad tit. Instit. de inoffic. testam. in principio, n. 21.* & Gutierr. *de tutel. part. 3. cap. 12. n. 1. in fine,* & Barbosa *cap. licet, de supplen. negl. Prælator. n. 6.* Cùm ergo divites faciant eleemosynas de superfluis, & pauperes de sibi necessariis; ratio, & charitas petit, ut divites, qui abundantiùs habent, uberiores erogent eleemosynas, quàm pauperes, qui non tenentur se rebus necessariis privare, ut aliis subveniant.

Dicendum tamen est in nostro casu satisfacere obligationi faciendi eleemosynam, tam divites, quàm pauperes, si erogent non secundùm divitias, sed secundùm devotionem cujusque, prout volunt Henriquez *d. lib. 7. cap. 10. & in comment. litera R.* dicens satis videri ad consecutionem indulgentiæ dare parvam, si hæc de se sit causa sufficiens, & proportionata, quia per illam satisfit operi injuncto, sequitur Suarez *de pœnit. sect. 8. n. 5.* satis est enim facere eleemosynam, & adimplere conditionem secundùm devotionem cujusque, prout voluerint, ut disponitur in literis Jubilæi duobus in locis, ibi: *& eleemosynas ad libitum, prout charitas singulis suggesserit, fecerint.* Et ibi infrà ibi, *& eleemosynas similiter pro arbitrio suo fecerint, &c.* Unde non secundùm devotionem pro arbitrio suo eleemosynæ faciendæ sunt.

Nec est omittenda difficultas de Regularibus, an 37
debeant pro acquirendo sibi Jubilæo facere eleemosynas? Pars negans ex eo probatur, quia Regularis nihil habere, vel dare, vel accipere sine licentia debet, *cap. quanto 7.* per textum ibi, *Ut proprium in manibus Prælatorum, de officio Judicis ordinarii;* & probat textus *in cap. non dicatis 12. quæst. 1. cùm ad Monasterium. §. ultimo, de statu Monachorum,* & Concilium Tridentinum *sess. 25. de Regularib. cap. 2.* per quæ jura censuit sacra Congregatio Regulares utriusque sexus non posse sibi retinere aliqua tanquam propria, sed debere omnia tradere suis superioribus, Barbos. *in d. cap. quanto n. 4. & de potestate Episcopi, allegat. 103. n. 1. & 2.* Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiastici part. 2. cap. 1. num. 41.* Quin etiam Superior Regularis nequit concedere suis subditis facultatem retinendi aliquid ad usum irrevocabilem, Navarr. *cons. 47. num. 2. de Regularibus in 1. edit. & cons. 15. num. 2. de statu Monach. in 2. edit.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol. 194.* & alii, quos sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 17. num. 28.* quibus omnibus probatur non posse Regulares aliquid expendere etiam in usus licitos sine licentia superioris, & ex consequenti nequeunt facere eleemosynas nisi ex licentia saltem præsumpta pro consequendo Jubilæo, Pater Comitolus *lib. 4. respons. moral. quæst. 27. n. 1. vers. quarta propositio,* ex D. Thoma *in 4. dist.*

dist. 15. *quæst.* 2. *art.* 5. *quæstiunc.* 4. & *in* 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 8. paucis sic ait. *Si regularis non habet dispensationem aliquam, quia nihil proprium habet: tunc non potest facere eleemosinam sine licentia Abbatis, vel expressè habita, vel probabiliter præsumpta.*

His positis dico primò, Prælatum Regularium debere facere eleemosynam pro omnibus Religiosis sibi subditis intra claustrum degentibus, ut in more positum est, aut facere facultatem subditis, ut quilibet de portione sua ante se posita sibi aliquid subtrahat, ut det pauperibus.

Dico secundò, si Religiosus accedit ad scholas, vel aliàs pergit ad peregrinandum de superioris licentia, potest facere eleemosynas eo modo, quo solent sæculares suæ conditionis, gloss. notabilis *in Clementina* 2. *vers. convertendum, de vita, & honest. Clericor.* gloss. *in cap. alia causa* 16. *quæst.* 1. *cap. illa* 12. *distinct.* & Scribentes *in cap. ex parte, de accusat.* Nam eo ipso quòd Regularis de licentia superioris est extra Claustrum, videtur illi concessum, quod honestis scholaribus, & peregrinis integrum est, *cap. præterea, de officio delegati*, & argumento textus *in l. ad rem mobilem. ff. de procur. l.* 2. *ff. de jurejur.* concesso enim principali, censetur concessum accessorium veniens in necessariam consequentiam principalis, & alia sine quibus stare non potest. *l.* 2. *ff. de jurisdict. omn. judic.* Card. Tusch. *tom.* 1. *lit. A. concl.* 77. Menoch. *de interdictis remed.* 6. *recuperand. nu.* 45. Atque ita Regularis, qui ex præfata licentia degit extra Claustrum, potest facere eleemosynam pro consequendo Jubilæo de sibi datis ad alimenta. Pariter potest facere eleemosynam de eo quòd per parsimoniam aufert de illis, quæ sibi conceduntur pro impensis quotidianis, vel menstruis pro itinere agendo, vel negotio aliquo perficiendo, ita ut nihil ultrà teneatur petere à Monasterio, Graffis *dec. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 63. post Navarrum *de Regularibus*, quem ibi refert, ac sequitur. Ratio potissima est Divi Thomæ *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 2. *art.* 5. *quæstiunc.* 4. quia, inquit D. Thomas, cùm dantur ei expensæ, committitur ei earum dispensatio, sequitur Durandus *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 8. *n.* 6. & P. Comitolus *respons. moral. lib.* 4. *quæst.* 27. *vers. secunda propositio, & vers. tertia propositio.*

Dico tertiò pro Regularibus in Claustro degentibus, quamvis Superior faciat pro omnibus eleemosynam, satius est, & tutius petere à Confessario commutationem; fortè enim superior minorem stipem, quàm par est, erogavit pro universa communitate, etiam si commutatio in minori quantitate debeat fieri pro paupere, quàm pro divite, pluris enim fit à Deo eleemosyna à paupere facta, quàm à divite, juxta illud *Lucæ* 21. ubi eleemosyna viduæ exigua plus valuit apud Deum, quàm dona magna divitum.

38 Sequitur utilis dubitatio, in usu tamen non frequens, utrùm sit obligatio maximè in Jubilæo inquirendi pauperes, ut fiant eleemosynæ, & quid si pauperes non inveniantur? Quoad primum, negat Navarrus *in manuali cap.* 24. *n.* 9. favet Medina *Cod. de eleemosyna quæst.* 3. *in fine*, sequitur Reginaldus *lib.* 4. *n.* 246. ex eo fundamento: quoniam cognitio necessitatis proximorum non pertinet ad jus aliquod universale, ut eam quilibet inquirere debeat: proinde inquisitio ex officio competit Prælatis; seu patribus familias & aliis, qui habent curam pauperum proximorum, Suar. *de triplici, tract.* 3. *disp.* 7. *sect.* 1. *num.* 6. ubi docet gerentes Reipublicæ curam interdum teneri quærere quibus eleemosyna facienda sit ratione officii, cùm hoc necessarium sit ad convenientem Reipublicæ gubernationem; secus de personis omnino privatis: hæ autem non tenentur quærere quibus faciant eleemosynas, sed sufficit si præsentibus, & se offerentibus subveniant, D. Thomas *quodlibet* 8. *art.* 12. & aliis, & Suarez *ubi proximè.*

Nihilominus tempore Jubilæi cupientes illum lucrari eo ipso, quòd tenentur facere eleemosynas, & adimplere hanc conditionem, tenentur simul quærere, quibus dent eleemosynam: aliter enim non acquiritur Jubilæus. Illud autem nota pro præsenti Jubilæo Pauli Quinti Anno Domini 1619. Idibus Januarii, Pontificatus sui Anno 15. non fieri mentionem specialem pauperum, quibus eleemosynæ fiant, sed solùm dici, ut acquirentes Jubilæum eleemosynas ad libitum faciant; & infrà, eleemosynas similiter pro arbitrio suo. Ex quibus verbis colligitur posse fieri eleemosynas locis piis, qui egent, vel confraternitatibus, vel Hospitalibus, vel Regularibus qui emendicatis cibis vivunt. Quod etiam ostenditur in Jubilæo postea à Gregorio XV. edito Anno domini 1621. 16. Cal. Aprilis, Pontificatus sui Anno 1. ubi præcipit eleemosynas erogari, nulla facta mentione de pauperibus in specie, & ideo satisfacit, qui eleemosynam erogaverit, vel pauperibus, vel locis suprà dictis indigentibus, & hoc modo solvitur secunda pars hujus quæsiti, ubi petitur quid faciendum, cùm pauperes non inveniantur, quod est impossibile, juxta illud Christi Domini ad Discipulos: *pauperes autem semper habebitis vobiscum: me autem non semper habebitis*, Matthæi cap. 26.

Quid si pauperes eleemosynas sibi oblatas nolint recipere? Anton. de Rosell. *in tract. de indulgentiis n.* 309. ait quando indulgentiæ conferuntur erogantibus eleemosynam ad constructionem alicujus Ecclesiæ, acquiri fructum illarum à faciente eleemosynam; esto Parochus noluerit eleemosynam recipere. Mihi tamen magis placet se mandato Confessoris prorogari obligationem faciendi eleemosynam in tempus opportunum, sicut ex causa potest differre communionem in alium diem; ut vult Vega *in summa* 2. *part. cap.* 17. *verb. indulgentias, casu* 19. *vers. finalmente nota*, ubi pro hac parte refert Fr. Jaime de Rebulosa *in thesauro Ecclesiæ, discurs.* 11. Ergo idem dicendum est in nostro casu; vel, si magis placet, petatur à Confessario, ut onus erogandi eleemosynam commutet in aliud opus pium, etiam dissimilè, quod dirigatur ad eundem finem. 39

---

§. V.

Qualis debeat esse Confessarius eligendus à pænitente, & quantam habeat facultatem absolvendi à reservatis, & censuris etiam Bullæ Cænæ?

EPITOME.

40 *Confessarius eligendus debet esse approbatus ab Ordinario pænitentis.*

41 *Rejicitur opinio tradens posse eligi Confessarium approbatum ab uno Ordinario.*

42 *Braccarensis, qui reperitur Olysipone potest eligere virtute Jubilæi approbatum Braccaræ.*

43 *Regulares tenentur eligere confessarium approbatum ab Episcopo, non verò à suo Prælato ut possint absolvi à quibuscunque reservatis.*

44 *An possit eligi virtute Jubilæi, seu Bullæ approbatus ab Episcopo, si Episcopus renuat.*

45 *Parochus qui renunciavit beneficio, non potest eligi à pænitente.*

46 *Parochus an possit eligi extra Diæcesim ad audiendas confessiones.*

47 *Confessarius approbatus ad certum tempus, vel ad cer-*

certum genus personarum, an possit eligi ab alio genere personarum?
48 *Confessor eligendus an debeat esse unicus, vel multiplex?*
49 *Utrùm Confessarius professor, aut Doctor possit eligi vir tute Jubilæi?*
50 *Confessio an debeat præmitti ad Jubilæum consequendum?*
51 *Utrùm per confessionem informem acquiratur Jubilæus?*
52 *Privilegia non acquiruntur per confessionem irritam, & quid per informem?*
53 *Quæ potestas sit Confessario circa casus Bullæ Cœnæ.*
54 *An possit absolvi hæreticus externus?*
55 *Quid operetur clausula, ut absolvatur à casibus Bullæ Cœnæ quomodocumque reservatis?*
56 *An virtute Bullæ Cruciatæ possit absolvi hæreticus externus?*
57 *Schismatici, & fautores hæreticorum, qui non sunt hæretici, an possint absolvi virtute Bullæ?*
58 *Elapso tempore Jubilæi potest absolvi à reservatis in confessione oblitis.*
59 *Confessio inchoata tempore Jubilæi potest finiri post tempus illius.*
60 *Pœnitens cupiens lucrari Jubilæum absolutus manet à reservatis, quamvis postea non adimpleat cætera opera requisita.*
61 *Quid si confessio fuit invalida ex aliquo capite.*
62 *Confessio facta proprio Prælato, an prosit reservatis si fuit invalida?*
63 *Utrùm possit acquiri Jubilæus per confessionem, & communionem factam in Quadragesima, si tunc publicetur Jubilæus?*
64 *Potest confessor absolvere Excommunicatum virtute Jubilæi in foro tantùm interiori, & satisfacta parte, an censeatur absolutus in utroque foro?*
65 *Pœnitens impotens ad satisfaciendum realiter, potest absolvi data cautione saltem juratoria, quod si pars non detur, potest absolvi in utroque foro.*
66 *Absolutus ab excommunicatione cum obligatione comparendi, si postea absolvatur per Jubilæum non tenentur comparere.*
67 *Absolutio ab excommunicatione potest impendi extra confessionem.*
68 *Quibus in casibus possit confessor tempore Jubilæi differre absolutionem, & communionem pœnitentibus?*
69 *An Jubilæus possit acquiri sine Bulla Cruciata, & quid de indulgentiis concessis Monasteriis, aut Ecclesiis particularibus?*
70 *Navigantes, seu itinerantes, si velint in navigatione, seu itinere consequi Jubilæum, quem Confessarium debeant eligere?*
71 *Quid de vagis?*

Prima ergo difficultas est à quo Ordinario debet esse approbatus Confessarius eligendus à pœnitente virtute Jubilæi? Responsio sit, debere esse approbatum ab Ordinario pœnitentis. Non enim credibile est voluisse Pontificem, quòd eligeretur Confessarius approbatus à quocumque Ordinario; nam si voluisset, expressisset, juxta regulam *l. unic.* §. *sin autem ad deficientis. Cod. de caducis tol. l. si servus.* §. *Prætor ait, vers. non dixit. ff. de acquirenda hæred. cap. ad audientiam. 2. de decimis.* Gonzal. *ad regulam 8. cancell. gloss. 9.* §. *1. n. 33. & gloss. 42. n. 11.* Menoch. *conf. 30. num. 8.* & Tusch. *tom. 8. lit. V. conclus. 89. n. 5.* Proinde cùm Pontifex dicat Confessarium eligendum debere esse approbatum ab Ordinario loci, sequitur non esse eligendum approbatum à quocumque Ordinario, sed ab Ordinario loci, hoc est ipsius pœnitentis, ita Quaranta in summa Bullarii *verb. Confessor fol. 195.* Suar. *de pœnit. disp. 28. sect. 6. nu. 5. & 6. & sect. 7.* Ægidius *de Sacrament. & censur. tom 2. disp. 8. num. 52. & 57.* Beja *in responsione casu 4.* §. *casu 20.* sequitur Gutier. *lib. 1. Canonic. cap. 27. num. 6. & sequentib.* subdens *num. 29.* sic fuisse decisum in Academia Complutensi, & ita in praxi servari, Manuel. Rodr. tam in explicatione, quàm in additionibus *ad* §. *9. fol. 73.* dicens requiri, quòd ab Ordinario pœnitentis sit approbatus, quod etiam sequitur Frechilla primarius Professor juris Pontificii, atque ita fuisse resolutum refert Rodericus in Salmanticensi Academia: pro qua etiam parte Enriquez plures allegat *lib. de indulgent. cap. 12. in scholiis, lit. O. n. 4.* idem confirmavit congregatio Cardinalium respondens Illustrissimo Archiepiscopo Valentiæ Domino Joanni de Ribera, cujus meminit Gutier. *ad calcem dicti capitis 27.*

Unde rejicienda est opinio Medin. *1. 2. quæst. 94. art. 6. col. 17.* Vega *lib. 2. casu 208.* Enriq. *lib. 7. de indulg. c. 12. n. 4. & 5.* & Sà *in Summa verb. confessor, n. 6.* dicentium Confessarium eligendum virtute Jubilæi satis esse, quòd sit approbatus ab uno Ordinario, ut possit eligi ubique locorum; quia praxis hoc non fert, neque in re tam gravi utendum nobis est opinione parum tuta. Ita Doctores pro nostra opinione relati, videlicet Soares, Ægidius, Beia, & alii, quibus accedit Bellarmin. *de indulg. lib. 1. c. 10. vers. propter*; aliter enim approbatus in Italia poterit eligi in Hispania, quòd non admittitur in praxi, cùm in Jubilæo expressè dicatur, Confessarius sit approbatus ab Ordinario loci. 41

Ex dictis sequitur, si Braccarensis commoretur Olyssipone, ibique reperiat Sacerdotem Braccaræ approbatum ad excipiendas confessiones, posse eum eligere virtute Jubilæi, aut Bullæ ad indulgentias in Jubilæo contentas comparandas. Ita *in c. novit. de offic. legat.* Covar. *lib. 3. variar. c. 20. n. 8.* & est communis, ex eo fundamento, quòd jurisdictio contentiosa exerceri nequit à judice extra proprium territorium: at voluntaria jurisdictio, qualis est, quam habent Confessores etiam delegati, exerceri potest extra territorium, quia nulla fit injuria judici alieni territorii, cùm exerceatur jurisdictio Confessoris remoto strepitu judiciali, & in terminis tradunt Angles Florib. *1. p. quæst. 3. de confessione art. 8. dub. 4. conclus. 2. fol. 295.* Victor. *in summa de confess. n. 151.* Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 7. nu. 1.* Soarez *de pœnit. sect. 6. n. 13.* ut volunt Confessarios delegatos posse excipere confessiones subditorum illius Episcopatus extra illum, dummodo sint approbati ab illo Episcopo; sequitur Ripa *de remediis ad curandum pestem.* §. *sed quia usu videmus, n. 52. & 63.* Philiarc. *de officio Sacerdotis tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 2.* §. *nullus alius,* & Ledesma Conimbricensis *2. p. 4. quæst. 7. art. 5. dub. 9.* & Sanchez *de matrimonio lib. 3. disp. 34. n. 1. post medium.* 42

Probatur argumento Episcopi extra Diœcesim commorantis, ubi non potest erigere tribunal, nec ligare, & absolvere sedendo pro tribunali judicialiter: at verò non sedendo pro tribunali potest ligare, & absolvere, cùm in eo casu exerceat jurisdictionem voluntariam, & gratiosam, ita Sayro *de censuris lib. 1. cap. 14. n. 14.* Avil. *eodem tractatu de censuris part. 2. c. 3. disp. 2. dub. 1.* Bonacin. *eodem tractatu disp. 1. quæst. 1. punct. 11. n. 4.* Sanchez suprà *disp. 19. nu. 9.* & alii, quos referens sequitur Barbos. *in d. cap. novit, de officio legati n. 4.* ubi probat cum aliis posse Episcopum extra Diœcesim propriam suæ Diœcesis beneficia vacantia conferre, quia collatio beneficiorum est actus jurisdictionis voluntariæ. Gonzal. *ad regulam octavam* §. *4. præmial. num.*

n. 27. Cùm ergo Confessarius delegatus sit approbatus ab Episcopo alicujus loci, potest excipere confessiones subditorum illius extra Episcopatum, cùm exerceat jurisdictionem voluntariam.

43 Porrò Regulares cupientes consequi Jubilæum, vel volentes frui privilegiis Bullæ Cruciatæ, nequeunt eligere Confessarium approbatum à suo Prælato duntaxat ad audiendas confessiones, sed debent quærere approbatum ab Ordinario loci, id est, ab Episcopo pœnitentis, quia cùm sit privilegium concessum à Summo Pontifice, non indulgetur, nisi sub illa conditione, Suarius *de pœnitentia, disp.* 28. *sect.* 6. *n.* 11. Henriquez *de pœnitent. lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 3. *liter. R. in fine*, & *n.* 9. *vers. per Bullam*, Reginald. *in praxi fori, lib.* 1. *n.* 174. sed contrà videntur sentire gloss. *in cap. Ordinarii, locorum, lib.* 6. *de officio Ordinarii*, & deducitur *ex cap. cùm ab Ecclesiarum Prælatis, eodem titulo*: ubi nomine *Ordinarii* comprehenduntur Prælati Religiosorum, sequitur Zabarel. *in Clementina* 1. *quæst.* 8. *de supplen. negligen. Prælator.* ubi fert discrimen inter Diœcesanos, & Ordinarios, dicens Ordinarios esse inferiores Episcopo, Diœcesanos autem esse Episcopos tantum, & Episcopis superiores, favet Navarr. *lib.* 5. *de sponsal. consf.* 5, & *de filiis Presbyter. vol.* 1. *cons.* 3. *n.* 4. quatenus vult per Prælatos intelligi non solum Episcopos, sed etiam, qui præsunt Ecclesiis collegiatis sæcularibus, aut Regularibus.

Non est tamen recedendum à priori opinione, quia nomine Ordinarii, non intelligitur Prælatus Religionis, sed Episcopus, ut bene ait Henriq. cum aliis suprà *n.* 9. *fol.* 411. *vers. per Bullam, aut Jubilæum*, his verbis: *Regularis eligere potest, sed non nisi approbatum ab Episcopo, juxta Concilium Tridentinum, ut in Bulla exprimitur.* Item quia verba Concilii sunt generalia, & verba Jubilæi, aut Bullæ respectu omnium eandem habet significationem; atque ita generaliter prolata verba generalia, sine limitatione intelligenda sunt, *l. in fraudem*, & *ibi* Bald. *ff. de testam. milit. l. regula.* §. *ultimo, ff. de juris*, & *facti ignor. l. finali in fine, C. de dotis promiss.* Afflict. *dec.* 319. *n.* 3. Aloys. Ricc. *decis.* 286. *n.* 5. *part.* 2. *Curiæ Archiepisc. Neapol.* & *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 419. *n.* 1. & *dec.* 605. *in* 1. *edit.* & *resol.* 356. & 529. *in* 2. *edit.* Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiastici, p.* 2. *c.* 6. *n.* 70. & Caldas Pereira *de potest. eligendi, c.* 16. *n.* 18. Atque ita cùm Jubilæus loquatur generaliter, ut Confessarius eligendus debeat esse approbatus ab Ordinario loci, hoc est, ab Episcopo, nequeunt Regulares eligere Confessarium approbatum à suis superioribus; ut ultra præcitatos tradunt Vega 2. *p. verb. indulgentias, cap.* 7. *casu* 32. Ledesma *tom.* 1. *titulo, de Sacramento pœnitentiæ, c.* 13. *vers. sexta difficultas*, & *vers. la duda undecima.* Favet Acosta *in quæst.* 38. *ad explicationem Cruciatæ, vers. contrariam tamen*, ubi refert responsum datum Archiepiscopo Valentino ab Illustrissimis Cardinalibus per hæc verba: Congregatio Concilii respondet approbatum ab alio quàm à Valentino Episcopo in Diœcesi Valentina, non censeri aprobatum ab Ordinario, eo quia verba privilegiorum absolutè prolata accipienda sunt secundùm jus commune; sed Concilium Tridentinum per Ordinarium approbantem Confessarios intelligit Ordinarium loci: igitur Regulares cupientes consequi Jubilæum, debent eligere Confessarium approbatum ab Episcopis loci, in cujus Diœcesi sunt. Nam si Papa aliud voluisset, profectò diceret ut eligerent Confessarium approbatum à quocumque Ordinario. Cùm autem dicat ab Ordinario loci, voluit ut non possent eligere, nisi approbatum ab Episcopo, ut in specie etiam vult Sanchez *de matrimonio, lib.* 8. *disp.* 34. *n.* 13. cum aliis.

Quare in hoc Jubilæo Pauli Quinti, in quo per clausulam *non obstante*, derogatur privilegiis concessis quibuscumque Religiosis familiis per quæ datum est eisdem, ut Religiosi nequeant eligere Confessarios, nisi de consensu suorum superiorum, omnino constat posse Religiosos, ut fruantur Jubilæo pro hac vice eligere quemcumque Confessorem, sive regularem, sive sæcularem, ex approbatis ab Episcopo, quibus peccata sua confiteantur, ita Graffis *part.* 1. *dec. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 13. Fr. Emanuel *in summa, verb. Jubilæo, n.* 6. Navarr. *cons.* 13. *de privilegiis, in* 2. *edit.* Petrus de Ledesma *de sacrament. Pœnitentiæ, cap.* 13. *dub.* 11. & *dub.* 13. *vers. secunda sententia*, & alii, quos referens sequitur Sapientissimus Hispaniarum Primas *in suo libello, de Jubilæo, cap.* 10. *nu.* 2. *fol.* 166.

Sed contra hanc doctrinam obstant Xisti Quarti, Innocentii Octavi, Alexandri Sexti, Julii Secundi, Leonis Decimi, & Pii Quinti constitutiones, in quibus interdicebatur mendicantibus eligere Confessarios virtute Bullæ Cruciatæ pro reservatis, præter illos, qui ad hoc habent vices superioris reservantis sibi casus aliquos: & licèt Pius Quartus in aliquibus Bullis indulserit, ut mendicantes possent Confessarium eligere: Pius tamen Quintus & Gregorius XIII. hoc indultum revocarunt. Quin etiam idem Gregorius per specialem constitutionem datam Romæ anno de 1571. Pontificatus sui Anno sexto, Apostolica auctoritate ad perpetuam rei memoriam declaravit, non esse mentem Romani Pontificis Religiosos, & Religiosas Ordinis Prædicatorum, posse frui Cruciata pro eligendo Confessario pro reservatis; & ne in singulis Cruciatis posset venire singulo quoque anno nova ratio dubitandi, jussit apponi hæc verba: *Declaramus præsentes literas perpetuò valituras.* quo privilegio gaudent omnes Regulares, cùm omnes ad invicem participent privilegia superioribus Mendicantium indulta.

Suffragatur constitutio Clementis Octavi, cujus meminit Fr. Manuel Rodrig. *in suo Bullario, fol.* 502. quòd Bulla Cruciata non proficiat fratribus pro casibus reservatis, eámque transcribit Acosta *quæst.* 107. *fol.* 185. *verso*, & Quaranta *summa Bullarii, verb. casus reservati, num.* 2. & Fr. Hieronym. Flamas *in methodo morali, p.* 1. *c.* 5. de eadem aliqua non paucis. Sed quia valde Superiori doctrinæ obest, libuit illam de verbo ad verbum in hunc locum inserere.

Clemens Papa Octavus.

AD perpetuam rei memoriam Romani Pontificis circumspecta benignitas, honestis petentium votis, quæ personarum sub religionis jugo Altissimo famulantium, statum, & salubrem directionem respiciunt ad exauditionis gratiam libenter admittit, & favoribus prosequitur opportunis. Exponi nuper fecit dilectus filius Procurator Generalis Ordinis Fratrum Beatæ Mariæ de monte Carmelo, quòd cum in Bulla Cruciatæ sanctæ, & aliis privilegiis, quæ ab Apostolica Sede concedi solent, detur facultas eligendi Confessorem idoneum ab Ordinario approbatum, qui possit Christi fideles absolvere à casibus Ordinario reservatis, & à quibusdam etiam, quæ dictæ Sedi reservata sunt, Religiosi dicti Ordinis, seu eorum nonnulli etiam iis facultatibus uti præsumunt, & illorum eligunt Confessorem aliquando præter eos, qui à suis Prælatis eorum confessionibus deputati sunt, quod aliquando in speciale vergit religionis detrimentum. Quare prædictus Procurator generalis humiliter nobis supplicari fecit, quatenus in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati

talem

talem concessionem S. Cruciatæ, & aliorum indultorum particularium, quantum ad prædictum articulum eligendi Confessorem, & absolvendi à casibus reservatis, cum fratribus, & sororibus monialibus Ordinis prædicti, ac aliorum quorumcumque Ordinum, & congregationum cujusvis instituti Mendicantium, & non Mendicantium, tam Provinciæ Hispaniæ, quàm extra eam ubilibet locum minimè habere, nec censuri, sed nostræ intentionis existere, quod iidem fratres, & Moniales quantum ad sacramentum Pœnitentiæ, seu confessionis administrationem, dispositioni suorum Prælatorum subjecti sint, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuò declaramus; eisdem tamen Prælatis, ut in usu hujusmodi potestatis se cum subditis benignos, & faciles exhibeant præcipimus, & mandamus. Non obstantibus præmissis, & quibusdam constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ordinis prædicti, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam impressis manibus alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides adhibeatur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die vigesima tertia Novembris millesimo quingentesimo nonagesimo nono, Pontific. nostri anno octavo.

Responsio tamen sit prædictos Summos Pontifices, ideo præcepisse ne Regulares absolvi possent virtute Bullæ Cruciatæ, & Jubilæorum particularium à reservatis sine consensu Superiorum; quia Bulla est in Hispania quasi continua, & Jubilæi particulares quoad indulgentiam plenariam passim occurrunt, at verò Jubilæus plenissimus, qualis fuit Clementis Octavi, & Pauli Quinti, non ita frequenter indulgetur; & ideo per Jubilæos plenissimos derogatur omnibus privilegiis Mendicantium, & non Mendicantium, quoad eligendum Confessarium pro quibuscumque reservatis; secus autem per Jubilæos particulares, & per Bullam Cruciatam, quæ ferè est continua, & à multis retrò annis ad hæc tempora perseverat; ut apertè constat ex constitutione dicti Pauli Quinti, ex illis verbis, ibi *Regularibus cujusvis Ordinis licentiam concedimus, & facultatem damus, ut sibi ad hunc effectum eligere possint quemcumque presbyterum Confessarium, tam sæcularem, quàm cujusvis Ordinis regularem, ex approbatis à locorum ordinariis, qui eos ab omnibus excommunicationis*, &c. *nec non ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis, quantumvis gravibus, & enormibus*, &c. *quomodocumque reservatis in foro conscientiæ, & hac vice tantùm absolvere, & liberare valeant.* Hæc ibi, *non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis*, &c. Per quæ verba reliqua indulta Regularibus concessa, quòd nequeant eligere Confessarium pro absolutione reservatorum, omnino tolluntur, & abrogantur.

44 Huic dubitationi affinis est, an possit eligi virtute Bullæ, seu Jubilæi, quem Episcopus præmisso examine judicavit esse idoneum ad audiendas confessiones; sed non vult quòd audiat, quia habet plures Confessores; Respondeo posse, quia secundùm Conc. Trid. ut audiat confessiones, satis est habere approbationem. Ita in terminis Henriquez *de pœnit. lib. 3. c. 6. n. 3. in principio.* Petr. Ledesm. *tom. 1. tit. de Sacram. pœnit. cap. 13. dub. 7. vers. ad hanc difficultatem.* Rodriquez *in additionibus ad §. 9. fol. 46. pag. 2. vers. lo segundo digo*, ex Conc. Trident. *sess. 23. cap. 15. de reformat.* ibi, *Nisi habeat aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, at aliàs idoneus judicetur.* Ex quibus verbis apparet, ut possit eligi ab habente Bullam, vel aliud privilegium eligendi Confessorem, satis esse, quòd ab Episcopo idoneus judicetur, ut etiam docent Gutierr. *in quæst. canonicis, lib. 1. c. 27. n. 22.* & Cano, quem referens sequitur.

Idem dicendum putat Rodriguez *ibi fol. 47. pag. 2. vers. a esta duda*, de parocho habente beneficium, illudque cum simplici permutante, nihilominus adhuc posse eligi per Bullam, aut privilegium ad audiendum confessiones: sed non posse opinor verius, quia approbatus ad tempus certum, eo elapso eligi non potest: ergo dimisso beneficio parochiali, eo ipso non censetur approbatus, cùm jam non habeat beneficium, nec sufficit habuisse; sed requiritur, quòd actu habeat, Henriquez *lib. 3. de pœnitentia, cap. 6. n. 3.* Suar. *de pœnit. disp. 28. sect. 4. n. 20. fol.* 634. Hispaniarum Primas *suprà cap. 9. dub. 3. n. 8. ad finem*, & alii quos sequitur P. Fagundez *p. 2. lib. 7. cap. 2. n. 38.* 45

Non tamen inde colligas habentem beneficium parochiale posse ubique locorum eligi ad audiendas confessiones extra Diœcesim, ubi habet beneficium, quamvis id doceat P. Franciscus Suarius *de pœnitentia, disp. 28. sect. 4. n. 18. in 1. edit.* Vivaldus *in Candelabro, ubi de confess. n. 27. conclus. 1.* Henriquez *lib. 3. de pœnit. c. 6. n. 8. ad finem, & n. 7. in principio*, & Toletus *lib. 3. summæ, c. 13. n. 6.* Sed minus bene dictum puta; quia virtute Jubilæi debet eligi Confessarius approbatus ab Ordinario ipsius pœnitentis; igitur & Parochus non potest eligi extra Diœcesim, ubi non est approbatus, & ubi non habet Parochiam; ita Gutier. *lib. 1. Canon. cap. 27. num. 21.* probatur ex responsione Congregationis Cardinalium per hæc verba, ibi, *An obtinens Parochiale beneficium, ubique censendus sit idoneus absque alia Episcoporum approbatione; ita quod audire possit confessiones eorum, qui habent consensum suorum Parochorum? Congregatio respondit non posse.* Ex quo patet certum esse non posse Parochum eligi virtute Jubilæi extra Diœcesim, in qua est Parochus: sicut nequit audire oves alterius Episcopatus, qui non habet approbationem ab Episcopo illius, Gutier. suprà *dicto cap. 27. n. 21.* ut censuit Congregatio, cujus meminit ipse Suarius *d. disp. 28. sect. 4. n. 17.* 46

Sed dubium assurgit, an Confessor approbatus ad audiendas confessiones hominum possit eligi virtute Jubilæi à fœminis? Dico primò approbatum ad annum unum duntaxat, eo transacto non posse eligi, neque ab hominibus: censetur enim revocata facultas. Ita Ledesm. *de sacrament. Pœnit. cap. 13. vers. dub. 10.* Henriquez *lib. 6. cap. 6. n. 3. & 7. in fin.* Dico secundò approbatum ad audiendos homines, non posse eligi à fœminis virtute Bullæ, vel Jubilæi. Ita Rodrig. *in summa, verb. confessor, cap. 6. num. 4. ad fin.* quod etiam tanquam probabile defendit Ledesm. *tom. 1. de sacram. Pœnitent. cap. 13. vers. dubio 8.* & videntur tenere Soarez *de pœnitent. disp. 28. sect. 7. num. 3. & nu. 19. ad finem.* & Ægidius *de Sacrament. tom. 2. disput. 8. n. 56.* nec obstat si dicas cum Sanchez *lib. 8. de matrimon. disputat. 34. nu. 16.* hunc sic approbatum ad audiendos homines duntaxat, posse expedire dispensationes concessas tam hominibus, quàm fœminis, si sit Doctor in Theologia, vel in decreto Pontificio, quia est quid omnino diversum dispensare semel, aut bis in vita, aut audire quotidie confessiones fœminarum virtute Bullæ, aut privilegii. Unde non admittendus est Henriquez *lib. 6. cap. 6. n. 8.* dicens approbatum ad hominum confessiones audiendas duntaxat, esse eligibilem à fœminis virtute Bullæ, aut alterius privilegii concedentis ad eligendum. 47

Con-

Confessorem facultatem: & à fortiori est rejicienda opinio dicentium hunc ita limitatè approbatum, nec à fœminis, neque à masculis esse eligibilem virtute alicujus privilegii, referente Sanchez *d. n.*16.

An verò Confessor eligendus debeat esse unicus, an possint eligi plures, quorum alter absolvat à reservatis, alter verò vota commutet? Respondeo, durante tempore Bullæ, seu Jubilæi, posse pœnitentem absolvi ab uno à reservatis, agereque cum altero circa commutationem votorum, neque obstat hæc varietas Confessorum, quia omnes, qui ad hos effectus assumantur, efficiunt unum, integrumque confessionis ministrum, à quo directè omnia illa peccata absolvi, & vota commutari possunt, usque ad tempus Jubilæi inclusivè facta. Ita Henriquez *de indulgentiis cap.* 10. *n.* 7. Suarez *lib.* 4. *de pœnit. disp.* 31. *sect.* 4. *n.* 21. & Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 15. *n.* 17. *ad fin.* dicens eam distinctionem esse quasi materialem, compléreque unum ministrum formaliter.

49 Jam verò se offert illa quæstiuncula, an Professor publicus juris Canonici, aut Doctor Theologus possint eligi virtute Jubilæi ad audiendas confessiones absque aliquo alio examine? Pars affirmans ex eo apparet, quia Doctores non sunt iterum examinandi, & censentur idonei ad collationem beneficii, & ad recipiendos Ordines, quamvis non examinentur, gloss. *verb. ignota in cap. de Petro*, 47. *dist.* per quem textum idem docet Abbas *in cap. constitutus el 2. n.*4. *de appellat.* Petrus de Snaul. *in tract. de Doctoribus* 4. *p. quæst.* 28. & Bellamera *decis.* 667. Paulus Fuscus *de visitat. lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 15. & Cened. *ad Decretum*, *collect.* 15. *nu.* 3. ubi volunt, Doctores, & graduatos notoriè doctos promoveri posse absque examine, præsertim in famosa si fuerint Universitate graduati; ex quo majorem præsumuntur habere scientiam, sequitur Corduba *in suo quæst. q.* 14. fieret enim Doctoribus, & graduatis, & Universitati, quæ illos judicavit doctos, injuria. Unde quando Pontifex pro graduato scribit, nunquam jubet inquiri de idoneitate, neque examinari illum, secus quando scribit pro aliis, Rebuff. *in praxi tit. de rescriptis in forma pauper, pro graduat. nu.* 3. Staphil. *de literis gratiæ in* 10. *forma expect. n.* 8.

Pars tamen negans Doctores sine examine posse eligi virtute Jubilæi est certa, & vera. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 2. Suarez *de pœnitentia disp.* 28. *sect.* 4. *n.* 3. Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 34. *n.* 15. *vers. Atque meritò*, Cevall. *contra communem tom.* 1. *quæst.* 302. *n.* 17. *in fine.* Nam, ut possit audire confessiones, debent habere vel beneficium Parochiale, vel ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneos ab eisdem Dpiscopis judicari, secundùm Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 15. Probatur à simili, quia hujusmodi Doctores non possunt Parochiales Ecclesias consequi absque examine, Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 9. *n.* 8. & 9. Prosper de Augustino *in addit. ad Quarantam in summa Bullarii verb. Parochialium beneficiorum collatio. quæst.* 1. Gonzal. *ad regulam octavam Cancel. gloss.*4. *à n.* 86. *ad numerum.*90. Nicol. Garci. *de benefic. part.*9. *cap.*2. *n.*113. Lessius *de justitia lib.*1. *cap.*34. *n.*82. & Marcus Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. Curiæ Neapol. cap.* 65. *n.* 1. *ad finem*, ubi concludunt, Doctores tam in Theologia, quàm in jure Canonico, & Licentiatos in publica Universitate graduatos non excusari ab examine, dum petunt provideri de aliqua Ecclesia Parochiali; sicque decisum fuisse à Sacra Cardinalium Congregatione, refert Garcia supra à *n.* 103. Ergo in nostro casu idem dicendum est non posse eligi virtute Jubilæi absque approbatione Ordinarii, aut licentia ilius, ut etiam vult Sapientissimus Hispaniarum Primas *in suo libello de Jubilæo cap. de Petro*, *dist.* 37. *n.* 6. alias non poterunt confessiones audire.

Requiraturne confessio ad Jubilæum consequendum quando quis non est reus mortalis culpæ, dixi suprà *disp.* 5. *num.* 19. ideo nunc paucis dico rursus necessitatem esse confessionem in re, eo quia confessio in Jubilæo hoc præcipitur tanquam conditio, & opus ex præscriptis operibus injunctum, ita Bellarm. *de indulgentiis c.* 13. *vers. tertia quæstio*, Suar. *de pœnit. disp.* 52. *sect.* 3. *n.*4. & *sequent.* & Rutilius *de anno Jubilæi lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 4. §. *verùm*, qui loquuntur de pœnitente habente conscientiam mortalis alicujus, nec sufficere contritionem; præsertim cùm præcipiatur susceptio Eucharistiæ, quæ recipi non potest, nisi præmissa confessione secundùm Concilium Tridentinum *sess.* 13. *cap.* 7. & textum *in cap. quotidie*, *c. qui scelerati*, *cap. panem*, *de Consecratione dist.* 2. 50

Quinimo quamvis non habeat pœnitens nisi venialia; tutius, & verius est, teneri confessionem favore de venialibus, ut supponit Sotus *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 2. *art.* 3. *col.* 5. Villalob. *in summa tract.* 16. *diffic.* 24. *n.* 11. & Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio disp.* 15. *n.* 19. quòd si non fateatur omnino, quia non habet nisi venialia; esto probabile sit hunc lucrari Jubilæum; verius est non lucrari, Sanchez *suprà*, quoniam Pontifex in hoc casu potest obligare ad confessionem venalium, ut dixi *suprà*, & tradit Rutilius *de anno Jubilæi lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 6. *ad medium.* Sed de his infrà *n.* 72.

Sed quæres, an per confessionem informem acquiratur Jubilæus, seu indulgentia plenissima? Ut 51
autem res intelligatur, sciendum est præceptum divinum confessionis adimpleri per confessionem validam, non autem per invaldam; per confessionem autem informem, quam graves Auctores admittunt, validum quidem, non tamen formatam gratia, impleri præceptum divinum confessionis, quoad substantiam actus. Hoc posito est probabile pœnitentem per confessionem informem, sublato postea obice, consequi Jubilæum, Paludanus *dist.* 20. *quæst.* 4. Sylvest. *verb. indulgentia* §. 7. *vers.* 3. *nu.* 32. & alii, quibus accedit Henriquez *lib.* 7. *cap.* 9. *n.* 3. & *in commento litera H.*

Contrarium est probabilius, ex eo quòd Jubilæus non indulgetur, nisi verè contritis, & confessis, quæ est conditio requisita, sub qua conceditur indulgentia, & ex effectu illius non acquiritur, ita Suar. *de pœnitentia*, *disp.* 52. *sect.* 2. *n.* 12. Ægidius *disp.* 2. *n.* 37. *vers. putant*, & Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 7. *cap. ultim. n.* 168. & *sequent.* quod etiam priùs docuit Navarrus *de Jubilæo notab.* 17. *n.* 2. & 3. *notab.* 31. *n.* 29. *vers. decimaoctava*, *ad finem.* Illud tamen certum est quando adimpletur ultimum opus injunctum à concedendente, si cupiens lucrari fuerit in gratia, non privari indulgentia, ut suprà *de indulgentiis disp.*4. §. 3. *n.* 39. & *disp.* 5. *n.* 20.

Indubitable etiam est per confessionem irritam ex 52
aliquo capite non posse pœnitentes absolvi à reservatis, quia per illam reservatio non fuit sublata, ita Graffis *cons.* 13. *de pœnit. & remiss.* Ratio, quia reservatio non conceditur auferri, nisi per ordinem ad indulgentias: igitur manet reservatio, dummodo confessio invalida non fuerit facta apud Superiorem pœnitentis, prout volunt Rodericus *in explicatione Bullæ*, §. 9. *num.* 97. & Alcoc. *in summa cap.* 12. Secus si confessio facta fuit superiori: tunc enim, quamvis fuerit invalida, tollitur reservatio, Henriq. *de indulgentiis*, *lib.* 7. *cap.* 11. & *ante*

ante lib. 3. de pœnitentia, cap. 16. Cajetan. *verb. casus reservatus*, Sylvester *verb. confessio. 1. quæst.* 19. ibi, *etiam si confessio fuisset ficta*; & eodem modo loquitur Antoninus 3. *part. tit.* 14. *cap.* 19. §. 17. Fundamentum, quia ex quo subditus sæcularis comparuit coram Episcopo, & Regularis coram suo Prælato, illique aperiunt peccata reservata, & Superiores applicant remedia, censetur sublata reservatio à Superioribus per absolutionem etiam invalidam; modò nullus defectus detur circa confessionem ipsorum reservatorum, Suarius *lib.* 4. *de pœnitentia, disp.* 31. *sect.* 4. *n.* 9. atque ita quando defectus est in integritate alicujus reservati, non tollitur reservatio; quoniam pœnitens sufficienter non comparuit coram superiore.

Contrà verò quando confessio fuit informis, quamvis secundùm communiorem pœnitens non maneat in gratia per opera ita facta, nec sublato impedimento peccati lucretur indulgentias; nihilominus per eam confessionem pœnitens consequitur reliquos favores Jubilæi, hoc est, absolutionem à reservatis, & à censuris, & votorum commutationem, hæc enim sunt valida, Suarez *d. disp.* 52. *sect.* 3. *n.* 16. Ægidius *de Sacramentis, tom.* 2. *disp.* 8. *n.* 91. & 92. Reginaldus *lib.* 7. *cap. ult. n.* 182. Villalob. *in summa tract.* 26. *diffic.* 13. *n.* 8.

53 Quæ verò facultas sit Confessario virtute Jubilæi circa casus Bullæ Cœnæ, dicendum est constare ex literis hujus Jubilæi posse absolvere ab omnibus censuris, & casibus reservatis non solùm Episcopis, sed etiam Romano Pontifici tam in Bulla Cœnæ, quàm extra illam contentis, ibi, *quomodocumque reservatis*.

54 Ex qua dictione, *quomodocumque reservatis*, oritur nodosa quæstio, an possit absolvi hæreticus externus virtute Jubilæi hujus? Negant communiter Doctores, quia in facultate absolvendi ab omnibus in Bulla Cœnæ contentis non extenditur ad casum hæresis per regulam in concessione generali, *cap. in generali, de regul. jur. in* 6. ubi gloss. & habetur *in c. frater noster.* 19. *quæst.* 1. quam partem docent, Azor *tom.* 1. *instit. lib.* 3. *cap.* 10. *quæst.* 12. & *cap.* 19. *quæst.* 2. Cevall. *in commun. opin. tom.* 3. *q.* 802. *n.* 67. Gutier. *quæst. canon. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 26. Henriq. *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 16. *n.* 2. Covarr. *in cap. Alma mater, de sentent. excommun. in* 6 1. *part.* §. 11. *n.* 15. *vers. ego sanè contrariam*, Navar. *in manuali, cap.* 27. *n.* 274. §. *decimo quarto*, Florentinus 3. *part. tit.* 24. *cap.* 77. *n.* 1. Graffis *lib.* 4. *decis. cap.* 15. *n.* 25. Vivaldus *in Candelab. de absolutione Bullæ Cœnæ, n.* 17. §. *quarta sit conclusio. fol.* 138. *pag.* 1. & Sanch. *lib.* 2. *in præcepta Decalogi, cap.* 12. *n.* 10. Juvat stylus Curiæ non comprehendens casum hæresis sub amplissima potestate absolvendi.

Pars affirmans placet Soto *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *post quintam conclusionem, in primo casu Cœnæ, in fine*, dicenti posse hæreticum absolvi virtute Jubilæi, aut Bullæ Cruciatæ concedentis casus Cœnæ, etiamsi non fiat expressa mentio hæresis, sequitur Cordub. *in summa, quæst.* 8. *fine*, quando hæresis est occulta per accidens, Penna *in directorio Inquisitorum comment.* 25. Frechill. *de excommunicatione* 1. *art.* 4. *part. n.* 7. 1. *dubio*, Zerola *in praxi Episcopali, verb. absolutio, in* 1. *part.* §. 5. & *in* 2. *p. eodem verb.* §. 8. Lorca 2. 2. *disp.* 45. *n.* 13. Farinac. *de hæresi, quæst.* 192. *n.* 63. idem verum putat Reginaldus *in praxi, lib.* 8. *n.* 53. *in fine*, & Suarez *tom.* 5. *de censuris, disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 13. opinatur probabile, ex ea ratione, quia casus Bullæ Cœnæ omnes æqualiter sunt reservati: unde universalis facultas absolvendi omnes comprehendit, quando concedens nihil distinguit: favet Cardinal. Tusch. *tom.* 2. *lit. D. conclus.* 488. ubi vult dispositionem generalem generaliter etiam intelligendam, & comprehendere omnes casus, etiam si in uno sit major ratio, quàm in alio, *l.* 1. §. *quod autem. ff. de aleat. l. in fraudem, in fine*, & *ibi* Baldus *ff. de testam. milit.* Aymon *cons.* 92. *n.* 4. Quinetiam includit dispositio generalis casus quoque privilegiatos per dictam legem, *in fraudem*, §. *final.* Confert privilegium concedens facultatem absolvendi esse favorabile, neque obstare foro externo, cùm facultas absolvendi pro foro tantùm animæ indulgeatur, ideo debet extendi. Item quia in similibus concessionibus interdum aliqua excipiuntur præter hæresim, ut in nostro hoc Jubilæo excipiuntur, ne scilicet absolvantur ab aliqua irregularitate publica, vel occulta, nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate quoquo modo contracta; item ne liberentur à votis Religionis, & Castitatis: igitur potest extendi ad casum hæresis facultas absolvendi ad hæresi, & firmari respectu illius, & regula casus exceptus firmat regulam in contrarium, *l. nam quod liquidè*, §. *final. ff. de penis legat. cap.* 2. *de conjugio leprosor.* Valasc. *consult.* 45. *n.* 1. *in fine*, Farinac. *in praxi crimin. part.* 4. *cons.* 65. *n.* 74.

Ex his duabus opinionibus prior, absolutè loquendo, est omninò certa; posterior autem propter auctoritatem tot auctorum est probabilis, & propter verba quibus in hoc Jubilæo fit facultas à Pontifice, ut absolvatur ab omnibus quomodocumque reservatis, est vera. Verba autem sic se habent: *Universis, & singulis utriusque sexus tam laicis, quàm Ecclesiasticis, & Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, & instituti licentiam concedimus, & facultatem damus, ut sibi ad hunc effectum possint eligere Confessarium ex approbatis à locorum Ordinariis, qui eos ab omnibus excommunicationis, suspen-* 55 *sionis, & aliis Ecclesiasticis sententiis, &c. nec non ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis, quantumvis gravibus, & enormibus etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, & Sedi Apostolicæ etiam in literis die Cœna Domini legi solitis, contentis, &c. Quomodocumque reservatis in foro conscientiæ, & hac vice tantùm absolvere, & liberare valeant.*

Per quæ verba potest dici in præsenti Jubilæo fieri facultatem absolvendi hæreticum occultum in foro conscientiæ duntaxat, nam in primis conceditur facultas absolvendi ab omnibus casibus Bullæ Cœnæ, quæ dictio, *ab omnibus*, est universalis, & pronunciata ab homine non recipit restrictionem; sed omnia comprehendit, qui enim omne dicit, nihil excipit, per legem *Julianus, ff. de legat.* 3. *l hoc articulo, ff. de hæred. instit.* Bart. *in l. generali*, §. *uxori, ff. de usufructu legato.* Unde quamvis in legato generali res venales non contineantur, prout habetur *in d.* §. *uxori*, nihilominus si in legato dicatur de omnibus, res venales comprehenduntur, Decius *cons.* 299. *col.* 2. Ruinus *cons.* 78. *col. penult. vol.* 1. Roland. *tom.* 4. *cons.* 85. *n.* 49. & 50. & *tom.* 3. *cons.* 54. *n.* 39. dicens dictiones universales non posse restringi etiam in materia odiosa, cùm secundùm significatum suum sint ampliativæ, & in materia restringibili nunquam excluditur larga interpretatio, quæ ex proprietate verborum descendit, Aretinus *in l. cùm de lege, ff. de testamentis.* Socin. *cons.* 297. & alii, quos Rolandus ibi sequitur.

Juvat Tiraquel. *de retractu fol.* 78. *n.* 29. Benedictus *in c. Raynutius, de testam. in verb. cætera bona*, dicentes dispositiones universales positas in dispositione hominis, nihil excludere, sed omnia comprehendere; & ideo si quis donet omnia sua bona mobilia, & immobilia, censetur omnia jura, & actiones donare, ob dictionem, *omnia*, Rolandus *d. cons.* 54. à *n.* 39. Menoch. *cons.* 282. à *n.* 12. & *cons.* 312. *n.* 4. Cùm ergo in hoc Jubilæo adsit clau-[illegible] sula,

sula, ut possit absolvi ab omnibus casibus Bullæ Cœnæ, & sit dispositio ab homine, debet comprehendere etiam casum hæresis, cùm non excipiat Jubilæus, nisi dispensationem in irregularitate, & dispensationem in duobus votis, castitatis scilicet, & Religionis, argumento Principis reservantis sibi aliqua regalia jura in specie in aliqua concessione, censetur concessisse cætera reservata ita Paris. *cons.* 8. *num.* 7. *&* *cons.* 9. *num.* 11. *lib.* 1. Decius *cons.* 403. *n.* 6. Menoch. *cons.* 20. *nu.* 27. *& de præsumpt. lib.* 3. *quæst.* 97. *à num.* 35. Surd. *cons.* 210. *num.* 19. & alii, quos referens sequitur Mastril. *de Magistratibus, lib.* 1. *cap.* 14. *nu.* 10. *vers. limita modò, & cap.* 15. *num.* 5. *& cap.* 16. quibus in locis probat Principem dum sibi reservat aliqua de regalibus, ac reservatis in specie nominata, cætera ejusdem conditionis, ac reservationis voluisse transferre, ex ea ratione, quia exceptio facta à Principe non est superflua: sic etiam in nostro casu, cùm in hoc Jubilæo Pontifex omnes casus Bullæ Cœnæ quomodocumque reservatos concessisset absolvi, & sibi duntaxat irregularitates, inhabilitates, & vota castitatis, & Religionis reservasset; cætera reservata censetur concessisse, ut in specie ultra præcitatos tradunt Albetanus *de Sacramentis, p.* 3. *c.* 11. *n.* 9. *in fine*, & Graff. *decis. lib.* 4. *c.* 15. *n.* 25. quorum primus fuit Romanus, & Graff. Pœnitentiarius major Neapoli, quibus accedit Ægidius *de Sacramentis, disp.* 14. *dub.* 16. *nu.* 247. nec non Emmanuel de Sà *de Casibus Bullæ Cœnæ, nu.* 18. *verb. excommunicatio Bullæ*, per hæc verba: *Concessis casibus hujus Bullæ, an intelligatur concessus casus hæresis, probabiliter affirmant alii, alii negant: utrumque probabile.*

Jam verò si consideretur vis hujus dictionis, *quomodocumque reservatis*, non est dubium comprehendi sub illa dictione casum hæresis. Nam dictio illa *quomodocumque*, seu *quomodolibet*, in materia revocationis est adeò prægnans: ut importet omnem modum directè, vel indirectè revocandi, *Clementina, si summus, de sentent. excommunic.* Quocirca si adjungatur hæc dictio facultati absolvendi ab omnibus reservatis, potest absolvi pœnitens ab omnibus, nullo excepto, eo quòd, *quomodolibet*, operatur ultra expressa, ut bene notat Angelus *in l. quod si nolit, §. si quid ita, ff. de ædilitio edicto*, glossa *in Clementina* 1. *de re judicata*, Menochius 6. *remed. recuper. à num.* 12. ubi ait verbum *quomodolibet*, omnes casus comprehendere, probat glossa ex textu *in l. omnes, in verb. quaslibet, Cod. de quadr. præscriptione.* Cùm igitur dictio *quomodocumque*, idem, & aliquid amplius importet, quàm verbum *quomodolibet*, fatendum est Confessarium vigore hujus Jubilæi posse absolvere ab omnibus casibus sine ulla limitatione, faciunt tradita à Menochio *cons.* 282. *num.* 14. dicente verbum, *quomodocumque*, comprehendere omnia, & quæcumque, quæ alicui competere possunt, *& cons.* 348. *num.* 19. ubi quovis modo, seu quomodocumque, significare omnes modos, & includere multo majores modos expressis, ut habetur *in l. quidam §.* 1. *& ibi* gloss. *ff. de fideicomm. libert.* Ruinus *cons.* 123. *nu.* 10. gloss. *in Clementina* 1. *de elect.* & Menoch. *d. cons.* 348. *nu.* 19. Quare cùm in hoc Jubilæo fiat facultas absolvendi ab omnibus casibus Bullæ Cœnæ quomodocumque reservatis; sequitur extendi facultatem ad casum hæresis, eo quia indultum Principis latè est accipiendum, præsertim quando continet favorem animæ, *cap. quamvis plenissima, de præbendis, lib.* 6.

Item quia hæresis licèt sit gravissimum crimen, non habet specialem rationem reservationis diversam ab aliis casibus Bullæ, cùm eodem modo reservetur, sicut alia peccata; igitur qui potest absolvere ab aliis reservatis Bullæ Cœnæ, poterit etiam ab hæresi. Confirmatur, eo quòd percutiens Clericum in minoribus, potest absolvi virtute Jubilæi; sicut etiam potest absolvi percutiens Episcopum, & Patriarcham: igitur qui potest absolvi à cæteris casibus Bullæ, poterit etiam absolvi ab hæresi pro foro conscientiæ; longè enim percussio Episcopi excedit pravitatem, quæ reperitur in percusso Clerico in minoribus: proinde quamvis pravitas reperta in hæresi valde superet malitiam cæterorum, quæ continentur in Bulla; nihilominus quando expressè casus hæresis non excipitur, potest ab illa absolvere, qui potest à cæteris Bullæ; quando quidem, qui non excipit casum hæresis, videtur concedere, quia si vellet excipere, expressisset; sicut expressit postea Gregorius XV. in suo Jubilæo concesso anno Domini 1621. 19. Kal. Aprilis, Pontificatus sui Anno primo, his verbis: *Hæreticis, aut schismaticis specialiter declaratis, seu condemnatis nullo modo suffragari.* Ex quibus verbis planè deducitur cæteris hæreticis, & schismaticis specialiter non declaratis, nec condemnatis voluisse suffragari in foro conscientiæ tantùm; non autem in foro externo suffragari illum Jubilæum: at verò in nostro Jubilæo, cùm non excipiatur casus hæresis externæ, videtur concessus in foro tantùm conscientiæ; non autem in foro contentioso. Favet Concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 6. faciens Episcopo facultatem absolvendi subditos ab hæresi occulta per semetipsum: igitur quod semper est concessum Episcopis, nullum est inconveniens, quod semel in vita, seu rarò, ut est, quando Jubilæus conceditur, talis facultas Confessoribus indulgeatur.

Secus dicendum puto, quando quis absolvitur semel in vita virtute Bullæ Cruciatæ, quæ cùm sit quasi perpetua in Hispania, non potest hæreticus occultus absolvi virtute Bullæ, quia derogaretur integerrimo sancti Officii Prætorio, & fortè occasio oriretur faciliùs in hanc omnium pessimam foveam relabendi. Ita communiter Doctores negativè respondent, quando virtute Bullæ hæc quæstio excitatur in favorem fidei orthodoxæ, nisi expressè casus hæresis fortè concedatur. Henriq. *lib.* 3. *de pœnitentia, c.* 16. *n.* 2. Fr. Manuel Rodrig. *in explicatione Bullæ, §.* 9. *num.* 70. *& in additionibus ad eundem §. n.* 66. & Acosta Canonicus Eborensis *in explicatione Cruciatæ, q.* 59. *& q.* 60. ubi negat hanc potestatem virtute Bullæ, tam Confessariis, quàm pœnitentibus posse absolvi, & absolvere, sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 10. *vers. At tanquam certissimum tenendum est*, ubi meminit constitutionis Gregorii XIII. quam ad verbum refert Manuel *in additionibus ad Bullam, §.* 9. *num.* 66. quod insuper clariùs constat ex Bulla Cruciata, quæ publicata fuit in hoc Regno anno de 1620. in qua expressè decernitur, non posse Confessarios virtute Bullæ absolvere ab hæresi; quod etiam volunt Azor. *instit. moral. tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 10. *quæst.* 12. *& cap.* 19. *quæst.* 2. & Avila *de censuris* 2. *part. c.* 7. *disp.* 1. *dub.* 7. *conclus.* 2. cum aliis.

An verò schismatici, & fautores hæreticorum qui non sunt hæretici, possint absolvi virtute Cruciatæ? Negat Fr. Manuel *in expositione Bullæ, §.* 9. *n.* 66. *vers. excepto, fol.* 113. *& in additionibus ad §.* 9. *n.* 66. addens nec legentes libros prohibitos posse absolvi virtute Bullæ, neque eos retinentes. Ratio illius, quia sub hæresis casu comprehenduntur hi omnes: & in additionibus *ad §.* 9. *numero* 66. fatetur non comprehendi formaliter, sub hæresi; sed ideo non posse absolvi, quia per constitutionem quandam Summi Pontificis sunt hi casus censoribus fidei orthodoxæ reservati. At Henriquez *lib.* 3. *de pænit. cap.* 16. *numero* 2. solùm excipit casum hæresis non posse absolvi virtute Bullæ, nisi quando expressè declaratur; quoniam generalis commissio non 57

non extenditur ad illa, quæ non solent in speciali concedi; subditque ibi à cæteris casibus in Cœnæ Domini reservatis Bullam, & Jubilæum concedere absolutionem semel in vita. sic Henriquez *d. num.* 2. *& in comment. litera L.* adiungit sequentia verba: *Quare de se videtur absolvi posse etiam schismaticos, & fautores hæreticorum, qui non sunt hæretici.* Nam exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, *l. quæsitum. §. Idem respondit domo instructa. ff. de fund. instr. & instrum. legat. & l. nam quod liquidæ, §.ult. de penu legat.* Ergo excepto casu hæresis; cæteri reservati Summo Pontifici possunt virtute Bullæ absolvi, excepta conspiratione contra Summum Pontificem, & falsificatione literarum Apostolicarum, & exceptis aliis, de quibus fit mentio in Bulla Cruciatæ, quam oportet legere.

58 Illud etiam certum credo, transacto tempore Jubilæi posse Confessorem absolvere pœnitentem à censuris, & casibus reservatis oblitis in confessione. Ita Henriquez *de indulgentiis, cap.* 11. *n.* 4. *& de pœnit. cap.* 16. *n.* 5. Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 15. *n.* 16. quia generalis absolutio virtute privilegii facta extenditur ad oblita. Henriquez *lib.* 4. *de irregularitate, cap.* 17. *n.* 4. *ad finem.* Navarr. *in summa, c.* 29. *num.* 13. & Sayr. *in thesauro casuum, tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 14. *n.* 8. *&* 9. nam per eam absolutionem sublata fuit reservatio, quoad oblita.

59 Item Illud notatu est dignissimum quòd si intra tempus, quo Bulla, seu Jubilæus durat, causa incipit tractari, posse perduci ad finem etiam post elapsum tempus. Unde si quis durante Bulla, aut Jubilæo incipiat confiteri, nec confessio finiatur, nisi post tempus jam exactum, potest pœnitens absolvi perinde, ac si Jubilæus duraret, dummodo præstiterit præscripta in Jubilæo, quia est beneficium Principis, putat Henriquez *de indulgentiis, cap.* 11. *n.*3. *& cap.* 20. *n.* 2. Ex ea ratione, quòd jurisdictio semel inchoata, & re non integra, non cessat donec causa finiatur etiam post tempus exactum, Anton. Gabriel. *tom.* 2. *tit. de præbendis, conclus.* 1. §. 35. *&* 41. & alii, quos refert *ibi* Henriquez *d. cap.* 11. *literæ H*, & beneficium Principis debet extendi, textus *in cap. olim, de verbor. signific.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *quæst* 103. *n.* 31. Valascus *consult.* 58. *n.* 11. Burgos de Pace *cons.* 25. *num.* 7. & Sanchez *de matrimonio, lib.*8. *disp.*1. *n.*4. & Henriquez *d cap.* 20. *n.* 2. Cùm ergo in Jubilæo, cùm sit beneficium Principis, nec detur præjudicium tertij, latissima interpretatio meritò habeat locum, bene possunt inchoata post tempus elapsum ad finem perduci.

60 Quid dicendum de cupiente à principio lucrari Jubilæum, & ob id incipit à confessione in eo præscripta, fassusque est de peccatis; & censuris reservatis, & postea mutata voluntate, vel ex aliqua alia causa, non adimplevit cætera in Jubilæo contenta, ac consequenter non fuit lucratus Jubilæi fructum, nec indulgentiam? Responsio fit manere verè absolutum, neque reviviscere reservationes. Est communis contra Angles *in floribus* 1. *part.* ubi de confessione, *quæst.*3. *art.* 5. *diffic.* 4. Fr. Manuel *in explicatione Cruciatæ*, refert duas opiniones, primam negativam, secundam affirmativam, cui subscribit, quæ est Cordubæ *& in summa, quæst.*21. sequitur Henriq. *lib.*6. *de pœnit. cap.* 16. *num.* 6. *& lib.* 7. *de indulgentiis, cap.* 12. *n.* 4. Suarez *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 31. *sect.* 4. *num.* 5. *& tom.* 5. *de censuris, disp.* 7. *sect.* 5. *à num.* 30. *ad numerum* 34. idem Manuel *in summa, tom.* 1. *edit.* 2. *cap.* 184. *n.* 15. Sà *verb. absolutio, n.* 19. & clariùs *num.* 20. dicens ita: *Absolutio data per Jubilæum, etiam si postea non fiant per illud requisita, valida est.* quibus accedunt Ugolin. *de censuris, tab.* 1. *c.* 10. §. 4. *n.* 4. Bellarmin. *de indulgentiis, cap.* 10. *vers.* 3. Sanchez *de matrimonio, lib.*8. *disp.* 15. *num.* 20. idem Suarius *lib.* 6. *de voto, cap.* 16. *à num.*7. fundamentum, quia absolutio fuit data absolutè, & absque ulla conditione de futuro; item absolutio à censuris non fuit data ad reincidentiam: nam quando Pontifex id vult, solet exprimere. Quare sic absolutus verè est talis, & potest conquiescere, dummodo confessio fuerit valida, quòd si fuit invalida ex aliquo capite, 61
tunc non fuit sublata reservatio, ita Reginaldus *tom.* 1. *lib.*8. *n.*100. *fol.*385. Suarez *lib.*6. *de pœnit. disp.* 3. *sect.* 4. *n.* 4. dicentibus non tolli reservationem per confessionem invalidam. Secus si bona fide accedat, & fateatur integrè, & contritus animo perficiendi requisita ad consequendam gratiam. Suar. *de pœnit. disputat.* 3. *sect.* 4. *n.* 4.

Unde fit, ut hæreticus occultus, si accedat ad secretam confessionem fictè, ut absolvatur ab Inquisitore, non maneat absolutus ex defectu contritionis, absolutionémque esse nullam, tradit Suarez *de fide, disp.*21. *n.*19. ex intentione absolventis, cujus intentio est absolvere hominem fidelem, ac verè conversum; sequitur Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 15. *n.* 20. additque, si quando fuit absolutus à reservatis non intendebat lucrari Iubilæum, non manere liberum à reservatione, eo quia privilegia non conceduntur, nisi pro intendentibus lucrari Iubilæum. Sed de his suprà *n.* 52. & Hispaniarum Primas *in tract. de Jubilæo, cap.* 10. *n.* 6. *&* 7. *pag.* 170. *&* 172.

Quæstionis tamen est quando hæreticus comparuit fictè, & incontritè coram Inquisitore, & de hæresi 62
per secretam confessionem fassus est de illa apud eundem: quamvis fuerit nulla, an possit postea absolvi à quocumque approbato Confessario? Pars negans probatur à simili ex traditis à Suario *de fide d. disp.* 21. *n.* 19. Contraria pars ex suprà dictis *n.* 52. est sequenda, ubi dictum est, si tempore Jubilæi pœnitens fateatur Prælato suo incontritè; & sine debita dispositione de reservatis, & censuris, per eam confessionem tolli omnino reservationem, quoniam jam manifestavit Prælato reservata, ut volunt Cajetanus *verb. casus reservatus*, & Sylvester *verb. confessio* 1. *quæst.* 19. ibi; *etiamsi confessio fuisset ficta*, & eo ipso, quòd comparuit coram superiore, illique manifestavit peccata accipiendo ab eo pœnitentiam, censetur sublata reservatio à Superiore per absolutionem etiam invalidam dummodo non detur defectus circa integritatem peccati reservati, Suarez *lib.* 4. *de pœnitent. disp.* 31. *sect.* 4. *ex n.* 8. *ad* 10. Quare ad casum hæretici fictè accedentis ad secretam confessionem, ut absolvatur exteriùs, & ita à pœnis in externo foro liberetur, respondet ipse Suarius *d. numer.* 19. absolutionem esse invalidam, secundùm mentem absolventis, qui absolvit sub conditione, si ita est, & ideo non subsistente conditione, non est intentio absolvendi, & ex consequenti non sublata est reservatio. Non enim sufficienter comparuit faciens fictam confessionem pœnitens detrahendo, vel minuendo de integritate reservatorum. Reginaldus *lib.* 8. *de sacramentali absolutione, sect.* 2. *ex numer.* 60. *cum sequentibus, fol.* 378. *& sequent.* & Rodrig. *tom.* 1. *regul. quæst.* 21. *art.* 7. *in principio.* sed de his suprà *d. n.* 52.

Porrò si tempore Quadragesimæ promulgetur 63
Jubilæus, potest acquiri per confessionem aliàs eo tempore debitam, ita Comitolus *resp. moral. lib.* 1. *quæst.* 38. consultus ita respondit; argumento duorum præceptorum in eundem diem incidentium ad jejunandum, quibus unus & idem per unicum jejunium satisfacit, quamvis alterum sit jejunium de voto, & alterum pro pœnitentia sacramentali impositum: similiter obligatus ad horas Canonicas ratione Ordinis sacri, & beneficij satisfacit

eadem

eadem recitatione, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 1. cap. 14. n. 5.* nisi aliud exprimatur esse servandum in literis Jubilæi.

64 Quid ergo de pœnitente excommunicato, denunciato nominatim, poteritne is post satisfactionem partis, & justitiæ per Jubilæum absolvi in utroque foro absque licentia judicis excommunicantis; Affirmat Vega *lib. 5. casu 9.* post Medinam *in summa lib. 2. cap. 12.* sed Rodrig. *in additionibus ad Bullam, §. 9. n. 15. fol. 80.* non ita omnino concordat, sed cum servatis servandis. Et ideo simpliciter dici potest per hunc Jubilæum non prodesse absolutionem pœnitenti pro foro externo, in quo non obstante absolutione pro foro interno potest accusari, ac puniri in foro externo, per glossam *in cap. de iis 9. de accusationibus*, ibi: si autem pœnitentiam egisset occultè, quoad Deum absolutus est. Secundùm quam absolutus in foro pœnitentiali adhuc potest inquiri, & accusari, & puniri in foro fori, Julius Clarus §. *final. quæst. 16. n. 5. & quæst. 57. n. 10.* Perez *l. 1. glossa 1. pag. 207. in addit. tit. 8. lib. 8. ordin.* Covarr. *lib. 2. vari. cap. 10. num. 3. & in cap. Alma, part. 1. §. 11. num. 16. & in cap. Raynutius, in princip. num. de testamentis*, Gutier. *Canor. lib. 1. cap. 2. num. 13.* Comitol. *respons. moral. lib. 6. quæst. 6.* & Sayro *de censuris, lib. 2. cap. 20. num. 31.* quod etiam constat arguitivè ex literis hujus Jubilæi, ibi, *Neque etiam iis, qui à nobis & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu judice Ecclesiastico excommunicati, suspensi, interdicti, seu aliàs in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publicè denuntiati fuerint, nisi infra tempus celebrationis hujusmodi Jubilæi satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere.* Sic ibi.

Dixi *arguitivè*, quia in eisdem literis priùs fecit Pontifex facultatem Confessariis absolvendi ab omnibus censuris à jure, vel ab homine quamvis causa latis in foro conscientiæ: atque ita in eodem foro idem est intelligendum de excommunicatis denunciatis ad effectum consequendi Jubilæum, si intra tempus illius partibus satisfecerint, aut cum eisdem concordaverint. Nam clausula in fine posita, *vel in quacumque dispositionis parte*, censetur referri ad omnia, *cap. secundò requiris, de appellat.* quando omnium est eadem ratio; ut in nostro casu, ita cum multis tradit Menochius *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 181. num. 2.* quem sequitur Sanch. *lib. 8. de matrimonio, disp. 16. num. 11. & lib. 10. disp. 17. num. 15.* Idem habetur in motu Pij Quinti, concesso anno Domini 1568. per hæc verba, ibi: *Declarantes insuper tam præsentes, quam alias quascumque super concessione similium, vel dissimilium indulgentiarum à nobis, & à prædecessoribus nostris hactenus emanatas, & in futurum quomodolibet emanandas literas Christi fidelibus ipsis, nisi ad earum effectum in foro conscientiæ, & pœnitentiali consequendum duntaxat, non autem in foro fori, aut contentioso, nisi satisfecerint, nullatenus suffragari.* quam constitutionem refert Vega suprà.

Nihilominus dicendum est absolutionem impensam virtute hujus Jubilæi, similium prodesse in utroque foro, si fuerit partibus satisfactum, ibi: *Nisi infra tempus celebrationis hujusmodi Jubilæi satisfecerint, aut, cum partibus concordaverint.* Ex quibus verbis infertur posse excommunicatos absolvi in utroque foro, si partibus satisfecerint, ita Navarrus *consil. 51. de sentent. excommun.* ubi probat, quòd judices non tenentur arcere excommunicatos ita absolutos, sequitur Suarez *de censuris, disp. 7. sect. 5. num. 20.* & Clarius *num. 46.* ubi refert Jubilæum Pij Quinti. Idem sentit Henriquez *de pœnitent. lib. 1. c. 10. num. 1. fol. 422. pag. 2.* dicens absolutum ad reincidentiam, si satisfaciat parti antequam rursus incidat, non esse præsentandum judici, idem Henriquez *de indulgentiis, lib. 7. cap. 13. numer. 2. litera V.* post Cordubensem *in summa, quæst. 20. punct. 3.*

Nomine enim partis, cui satisfaciendum est, intelligitur creditor; non autem judex excommunicans, neque ejus officiales, & ideo quamvis judici non satisfiat, bene potest reus absolvi, ita Gutier. *in Canon. lib. 1. cap. 5. num. 29.* post alios Sotus *in 4. distinct. 22. quæst. 2. art 3. pag. 690.* & Vega *lib. 3. casu 30. & 178.* Nec obstat Covarru. *in dict. cap. Alma, part. 1. num. 15. fol. 735.* & alii oppositum sentientes, quia loquuntur, quando non satisfit partibus Rutil. *de anno Jubilæi, lib. 5. cap. 15. dub. 19.* Confert Concilium Tridentinum *session. 25. cap. 12. de reformatione*, ibi, *nisi plena restitutione sequuta.* quæ verba idem valent atque satisfacta parte; concordat Suarez *suprà, num. 20.* ex Motu Pii Quinti, in quo satisfacta parte extenditur absolutio ad forum fori. Quinimo quando absolutio fuit data in foro tantùm interiori, absolutè tamen, per illam manet excommunicatus liber in quocumque foro; aut saltem per accidens, non censebitur liber, nec absolutus in foro externo, quandiu non constiterit publicè de illa absolutione in eo foro; quod si constet valebit absolutio, nec erit necessaria altera pro foro externo, sive excommunicatio fuerit occulta, sive publica, ita Suarez *suprà num. 24.* addens ex vi illius absolutionis posse hominem se gerere in omnibus actibus sive occultis, sive publicis, perinde ac si nulla teneretur censura; deductus tamen post absolutionem ad forum contentiosum in illo ne compellatur petere aliam absolutionem, debet ostendere se fuisse absolutum; aliàs non poterit se gerere publicè deinceps tanquam absolutus, sed coram illis tantùm, quibus de absolutione constat sufficienter, Suar. *n. 28.*

Faciunt tradita per Henriquez *cap. 27. de excommunicatione, num. 5. per totum, litera S. T. V. & cap. 28. n. 2. litera O. & P.* ubi ait absolutum pro foro pœnitentiæ, non egere nova absolutione, nisi ad vitandum scandalum, posseque accipi illam absolutionem pro utroque foro satisfacta parte, si judex fuerit benignus. Quòd si pars, vel judex absint, & distent posita pecunia in manu alicujus, recurrat debitor ad Ordinarium præsentem, & per ejus directionem absolutus securus esto.

Nihilominus adhuc ambigi potest quoad consecu- 65
tionem Jubilæi, quomodo accipienda sint verba illa, *Nisi partibus satisfecerint, aut cum illis concordaverint*, quando quidem pœnitentes nequeunt absolvi, nisi adimpleta hac conditione satisfaciendi partibus? Dico primò posse absolvi, si partes verbo, aut scripto confiteantur sibi fuisse satisfactum, ita Ægidius *de Sacramentis disp. 14. dub. 16. n. 249.* Dico secundò, quando partes nequeunt satisfacere realiter creditoribus, satis est satisfacere data cautione pignoratitia, aut fidejussoria; sed cautio; seu pignus non sufficiunt ubi requiritur satisfactio realis, *cap. quoniam, de immunitate Ecclesiæ, & ibi* Barbos. *in 6. num. 4. pag. 347.* Attamen hoc loco in casu præsenti satis est dare pignus, vel fidejussorem idoneum, & sufficientem, textus *in lege, si mandato Titij 59. §. ultimo, ff. mandati*, Covarr. *lib. 3. variar. cap. 3. num. 6.* Quinimò si non possit pœnitens, eo quòd advena est, aut pauper, fidejussorem, aut pignora invenire, satisfacit præstita cautione juratoria, *Authentica Generaliter, Cod. de Episcopis, & clericis*, gloss. *in cap. final. de pœnis in 6. verb. & idoneè, & cap. quamquam, de usuris in 6. verb. idoneè, cap. per vestras, de donat. inter vir. & uxor. verb. Quam potest*, ubi Abb. *n. 5.* Jason *l. sancimus, num. final. Cod. de verbor. signific.* Angel. *verb. cautio, fin.* Sylvestr. ibi

ibi ad finem, Julis Clarus *l.5.receptarum.* §.*fin.quæst.* 47.*verf.sed quæro quomodo*, Rolandus *conf.43.num.21.* & *sequentib. vol.2.* Stabiturque juramento dicentis se non habere fidejussorem, *gloss.fin.l.1.ff. qui satisdare cogantur*, Bald. *conf.176.num.2.volum.1.* Anton. Gomez *l.3.var.cap.6.n.17.* & Barbos. cum aliis, *l.divortio 8.* §.*interdum*, *num. 26. ff.soluto matrimonio.* Tunc enim si Confessarius arbitretur pœnitentem adimpleturum juramentum, poterit absolvere illum, ita Cajetanus *in verf. absolutio excommunicationis, c. 1.* Navarr. *cap.26. num. 7. in fine*, Suar. *de censuris disp. 7. sect.2.num. 40.* & Avila *eodem tractatu part. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 8. conclus. 1.* Si autem Confessarius sufficientem diligentiam non adhibuerit, peccat mortaliter, prout vult Navarrus *supra.* Quando autem injuria non est liquida, aut dubitatur de damno illato, sufficit cautionem idoneam dare satisfaciendi postea, Sylvester *verb. absolutio 3. num. 3.* juvat Henriquez *in summa lib.7.cap.13. num. 2. post principium*, & Graffis *decis. lil. 4. cap. 17. ex num. 5.*

66 Addendum hoc loco est, si quis absolvatur ab excommunicatione cum obligatione comparendi coram Pontifice, si evaserit ex morte, si postea virtute Jubilæi sit absolutus, excusari à prædicta obligatione: ratio, quia absolutio impensa in articulo mortis tacitè secum fert obligationem comparendi coram Pontifice, quando excommunicatio à qua fuit absolutus, erat reservata Pontifici: at verò absolutio data virtute Jubilæi excludit obligationem comparendi, etiamsi excommunicatio sit reservata Pontifici, ita Henriquez *lib. 6. de pœnitentia cap. 10. num. 5. in commento littera G. in fine*, quem referens sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 13. num. 32.*

67 An verò absolutio ab excommunicatione possit impendi extra confessionem in foro conscientiæ, contentio est? sed affirmans pars est certà, eo, quia Jubilæus non præcipit, ut absolutio excommunicationis impendatur audita confessione: ergo potest impendi extra confessionem, argumento eorum, quæ vult Suarez *tom. 2. de Religione, tract. de voto lib.6. cap. 16. n. 4.* dicens quando in indulto non decernitur, quòd commutatio fiat in foro pœnitentiali, aut audita confessione satis esse fieri in foro conscientiæ; sequitur in specie Henriquez *lib. 7. de indulgentiis cap. 13. num. 2. versic. At quia*, ubi firmat ex praxi licitum esse absolvere extra confessionem in foro conscientiæ; quod etiam repetit infrà *c.30.n.6.vers. sicut de absolutione à censuris dictum est.*

Sed contrà tradit Navarrus *in summa cap. 26. n. 31.* & *lib. 1. conf. 26. ad 4. quæstion. de sentent. excommunic.* Cordubens. *in summa quæstion. 19.* & *187.* Manuel Rodr. *in Bulla* §. *9. num. 54. dicto 5.* ex ea ratione, quia in Bulla, vel in Jubilæo, & privilegiis dici solet pœnitentem posse eligere Confessorem approbatum ab Ordinario, qui audita diligenter confessione eum absolvat à peccatis, & censuris; ergo non extra confessionem, sed intra excommunicatus debet absolvi; quæ etiam sententia est Ludovici Lopez 2. *part. instruct.* ubi de clavibus, *cap. 9. col. 9.* & Vegæ 2. *tom. summæ cap. 129. casu 34.* existimandum absolutionem censurarum virtute Bullæ, seu Jubilæi concedi in ordine ab absolutionem peccatorum.

Nihilominus verius est posse absolvi à censura pœnitentem extra confessionem sacramentalem, esto dicatur in Bulla, Jubilæo, vel privilegio, quòd absolvatur pœnitens audita confessione, ita Manuel Rodrig. mutata sententia, *in tomo 1.regul.quæst. 61.art. 7.* Avil. *de censur. 2. part. cap. 3. dub. 13. fol.204. pag. 2.* §. *Secunda opinio*, post Victoriam, & Pennam, & alios gravissimos Magistros Salmanticenses, quos ibi refert, ac sequitur: accedit Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 15. num. 25.* & *disp. 16. num. ultimo*, posse scilicet dicens absolvi à censuris extra confessionem, quamvis dicatur auditis diligenter confessionibus, eo; quòd nulla est necessaria connexio inter absolutionem à censuris, & inter absolutionem à peccatis; & illud, *auditis confessionibus*, refertur ad absolutionem à peccatis, ad quam opus est confessione, Henriquez *lib.7. de indulgentiis cap. 30.num.6.* relatus ab eodem Sanchez *ubi proximè, num. ultimo.* Favet Navarrus *in summa cap. 26. num. 32.* dum ait mortuum cum signis contritionis absque absolutione sacramentali, posse post mortem absolvi à censura ab eo, qui in vita habebat facultatem absolvendi à reservatis Papæ, non autem ab illo, qui id poterat duntaxat in mortis articulo. Unde infert Reginaldus *tom. 1. lib. 8. de sacramentali absolutione sect. 2. num. 58. fol. 378.* bene posse impendi absolutionem ab excommunicatione extra confessionem homini non confesso, sine absolutione à peccatis, & posse unam absolutionem ab altera dividi.

Nec obstat, quòd facultas absolvendi à censuris videatur tribui, ut præludium quoddam necessarium ad absolutionem à peccatis; & hæc non datur nisi homini confesso, quia ex dictis supra, id non semper verum est, nisi quando absolutio à reservatis impenditur per modum indulgentiæ concessæ confitentibus, ut fit in Jubilæo, quia de mente concedentis requiritur confessio valida, nec sufficit invalida, nec propositum confitendi integrè, & in casu Jubilæi non tollitur reservatio sine vera confessione, ut ait Suarez, & alii *tom. 4. dist. 31. num. 22. sect. 4.* Reginald. *ubi suprà num. 63.* quia aliter non satisfactum est menti concedentis Jubilæum. Non tamen negat Suarez *tom. 5. de censuris disp. 7. sect. 5. n. 37. fol. 221.* §. *quo circa*, posse accidere, ut detur per Jubilæum absolutio à censura homini absque absolutione à peccatis, manereque liberum à censura pœnitentem, verbi gratia, si repentè moriatur pœnitens post absolutionem censuræ, & ante absolutionem à peccatis; vel quia voluntate mutata noluit absolvi pœnitens ulteriùs, vel Sacerdos noluit, vel non potuit formam perficere; in quibus casibus existimat Suarius *citatus*, absolutionem excommunicationis validam esse, & peccata illa jam non manere reservata, & posse absolvi à quocunque Confessario habente jurisdictionem absolvendi: quia etiamsi illa absolutio impendatur in ordine ad absolutionem à peccatis; nihilominus non impenditur sub conditione, sed absolutè, & simpliciter, & statim obtinuit suum effectum, ita Suar. concordat Rodriguez in eo qui habet reservata ob excommunicationem *dict. art. 7.* Secus dicendum quando pœnitens habet reservata duntaxat, quia tunc non tollitur reservatio per confessionem, & absolutionem nullam, cùm indulgentia non concedatur, nisi verè pœnitentibus, & verè confitentibus, & absolvitur pœnitens nulliter non à superiore, sed à delegato virtute Bullæ, aut Jubilæi, quæ sententia, quoad reservata duntaxat est communis Doctorum.

Quin etiam, si quis absolvatur virtute Jubilæi, aut Bullæ facientis potestatem absolvendi à reservatis habentibus adjunctas censuras, & absolutio sit nulla, vel ob defectum contritionis, attritionisve, vel quia malitiosè tacuit peccatum aliquod, censura fuit omnino ablata; ratio, quia Confessarius virtute privilegiorum Mendicantium, si ipse mendicans est, vel gaudeat illorum privilegiis, vel virtute Bullæ, aut Jubilæi potest absolvere à censuris extra sacramentalem confessionem ut tradunt Rodriguez *d. art. 7.* Sà *in summa verb. absolutio ab excommunicatione num. 1.* Avil. *de censuris 2. part. cap.3. dub. 13.* post alios, quos ibi allegat: igitur absolutio à censuris in nostro casu, quando confessio fuit nulla,

si

si non valuit ut absolutio sacramentalis, valebit uti absolutio extra confessionem, juxta regulam *cap. unic. de desponsat. impuber. lib. 6.* si non valet, quod ago, ut ago, valet, ut valere potest. Auferri autem tunc censuram volunt Roderic. *d. tom. 1. quæst. 21. art. 7. ad finem*, & Suarius *de censuris disput. 7. sect. 5. n. 37. versic. quocirca, fol. 221.* Item, quia multoties accidit casus, in quo necesse est absolvere à censuris statim, quia est dies festus solemnis, & pœnitens nondum est paratus ad confessionem incipiendam.

Denique, ut nihil intactum relinquatur, Parochus potest absolvere ab excommunicatione non reservata extra confessionem, quia ejus jurisdictio est ordinaria, Manuel Rodrig. *in Bulla Cruciata* §. 9. post Sylvestrum *verb. absolutio 3. in principio*, & Avila cum aliis *2. part. cap. 7. disput. 3. dub. 13. fol. 204.* Quinimo ex communi usu potest absolvi etiam extra confessionem ligatus minori excommunicatione, eo quòd frequenter incurritur, Avil. *suprà, & part. 2. cap. 6. disp. 12. dub. 3. §. tertiò post*, Armill. *verb. excommunicatio n. 20.* Sylvest. *excommunicatio 4. §. 1. & verb. absolutio 1. n. 3. casu 2.*

68 Quibus autem in casibus possit Confessarius tempore Jubilæi differre absolutionem, & communionem pœnitentibus? Dico primò, quando pœnitens accedit ad confitendum tempore Jubilæi, fortassis in exitu, & Confessarius nequeat audire integram confessionem ex aliqua causa justa, & rationabili, posse absolvere pœnitentem à reservatis tam peccatis, quàm censuris, antequam elabatur tempus Jubilæi, & pro reliquis peccatis differre absolutionem ad aliud tempus, in quo absolvatur ab omnibus, quandoquidem prædicta crimina jam non sunt reservata, Henriq. *lib. 7. cap. 11. §. si quis, n. 3.* & probatur, quia jurisdictio delegati perpetuatur per quemcunque actum cœptum, *cap. licet undique*, per textum ibi, *si jurisdictione. de officio, & potestate judicis delegati*. & ideo elapso tempore non expirat jurisdictio Confessarii re non integra, idem Henriquez *lib. 3. de pœnitentia cap. 16. n. 5.* id insinuat. Sed posse perfici confessionem post tempus elapsum, docent Fr. Manuel *in summa verb. Jubilæus cap. 183. n. 11. vers. y si uno*, & Vega *in summa tom. 2. cap. 7. verb. indulgentias, casu 5. ad finem*, & apertè constat ex *cap. gratum, & cap. relatum, de officio delegati*, ubi, quamvis sit sermo de jurisdictione delegata in foro externo, non cessare illam in re non integra; idem dicunt de jurisdictione fori interni; atque ita non cessare jurisdictionem Confessoris, quoad confessiones cœptas, ait Palud. *in 4. dist. 17. quæst. 4 art. 3. conclus. 7. n. 25.* D. Antonin. *3. part. tit. 17. cap. 9. in fine*, & alii, quos referens sequitur Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 13. n. 15.* & Emanuel de Sà *verb. indulg. n. 14. vers. si quis.*

Dico secundò, si pœnitens accedat ad confessionem in penultimo, sive ultimo die primæ, vel secundæ hebdomadæ, & Confessarius cognoscat, illum omnia in Jubilæo præscripta adimplevisse in peccato mortali, retenta videlicet domi concubina, posse in hoc casu prorogare Confessarium pœnitenti tempus absolutionis pro aliquo tempore, ut pœnitens à se eliminet ruinam cadendi, & ea eliminata, posse absolvi, & sacram Synaxim recipere ad effectum consequendum, ita respondisse fertur Pium Quintum, Gregorium XIII. & Sixtum Quintum, vivæ vocis Oraculo interrogatus à Cardinali Toleto Pœnitentiario Sedis Apostolicæ, teste Alphonso de Vega *2. part. cap. 7. verb. indulgentias*, quem referens sequitur Sapientissimus Hispaniarum Primas *in tractatu de Jubilæo cap. 10. n. 39.* ubi addit ejusdem sententiæ fuisse Fr. Jaime de Rebullosa *in thesauro Ecclesiæ discursu 11. pag. 124.*

69 Possene acquiri Jubilæum hunc, & similes plenissimos absque præsidio Bullæ Cruciatæ? Responsio est affirmativa, posseque sine illa consequi fructum Jubilæi, cùm sit concessus non uni, vel alteri loco; sed universaliter omnibus fidelibus totius Universi; & colligitur ex traditis à Sancio *in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 54. num. 62.* ubi cum Leonardo *lib. 2. de justitia, cap. 42. dub. 12. n. 60. vers. responderi potest*, opinatur privilegiis commutandi vota, & absolvendi à reservatis concessis Religiosis erga sæculares non derogari per Bullas Cruciatæ, nisi expressam, & specificam contineant derogationem. Quam etiam partem sequitur Henriquez *lib. 6. de pœnitentia cap. 16. n. 7. & lib. 7. de indulgentiis cap. 28. n. 7. & in commento litera Z.* Igitur Jubilæus plenissimus propter eandem rationem, quòd sit concessus omnibus fidelibus, non suspenditur per Bullam Cruciatæ, per quam suspenduntur uni, vel alteri monasterio, & aliis locis particularibus indulgentiæ datæ, quales sunt, qui visitaverit talem, vel talem Ecclesiam, vel tale, vel tale Monasterium, lucrabitur indulgentiam talem, vel talem, ad quam lucrandam sæculares egent Bullæ Cruciatæ, Sanchez *ubi proximè* post Manuel *tom. 1. de Regularibus quæst. 61. art. 14.*

Attamen multo fortiùs, & clariùs non esse necessariam Bullam Cruciatæ ad acquirendum Jubilæum hunc, & similes, testificantur verba ipsius, quæ sic habent: *Quibus omnibus, & singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, & specifica, & individua, non autem per clausulas generales, idem importantes, mentio, aut expressio habenda, vel quavis alia exquisita forma, ad hoc servanda foret, illorum tenores præsentibus, pro sufficienter expressis, ac formam illorum traditam, pro servata habentes: hac vice specialiter, & nominatim, & expressè ad effectum præsentium, derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque*, &c.

Ex quibus patet non suspendi per Bullam Cruciatam Jubilæos plenissimos in forma hujus præsentis concessos, sed indulgentias, & gratias particularibus Ecclesiis, & Monasteriis indultas: hæ autem suspenduntur per Bullas, non verò privilegia, & indulta, quæ Religionibus, & familiis regularibus impertiuntur, Sanchez cum aliis *dict. cap. 54. n. 62.* Unde privilegia commutandi vota, & in eis dispensandi, & absolvendi à reservatis concessa Regularibus erga sæculares, nequaquam suspenduntur, & sæculares carentes Bulla possunt accedere ad Religiosos, & Religiosi possunt eos absolvere à reservatis, & eorum vota commutare, quamvis sæculares non habeant Bullam, quia cùm hæc privilegia cadant in commune bonum fidelium, & universis Religionibus data sint, ut suspendantur, opus est specifica mentione, non autem sufficiunt verba generalia, ita Leonardus *lib. 2. de justitia cap. 42. dub. 12. n. 60. vers. responderi potest.* Manuel mutata sententia *in additionibus ad Cruciatam* §. 12. n. 4. & *tom. 1. regul. quæst. 61. art. 14.* & alii.

Quid de navigantibus, seu itinerantibus, si velint 70
in navigatione, seu in itinere consequi Jubilæum, quem debeant eligere Confessarium? Ratio dubitandi, quia Jubilæus loquitur de navigantibus, aut iter agentibus, ut cum primum ad sua sese domicilia receperint suprà scriptis omnibus peractis, ut suprà, eandem indulgentiam consequi possint, & valeant, hæc ibi. Nomine autem *navigantium*, non intelliguntur piscatores oppidorum qui eunt, & redeunt in domos suas singulis hebdomadis, neque alii per breves dies ex uno loco ad alium navigant: sicut nomine itinerantium non intelliguntur, qui extra domum propriam per aliquos dies; vel hebdomadas in aliquo loco commorantur, sed propriè dicuntur, qui iter agunt ex uno loco ad alium, & transeunt;

neque detinentur per dies aliquos, ut notat Brissonius *de verborum significatione lib.9. fol.319.* Quare, qui extra domum, & patriam suam cognovit de publicatione Jubilæi in eo loco, ubi moratur, potest, si voluerit, ibi eum lucrari peractis omnibus in Jubilæo præscriptis, aut potest expectare publicationem in propria fieri patria, ut in illa eum consequatur. ita Villalobos *in summa tract. 26. diffic.24. n.16.* post Fr. Manuel. Rodrig. *in summa verb. Jubil. cap. 183.*

Ad quæsitum ergo si contingat publicari Jubilæum Olysipone, & in principio hebdomadæ naves ad Indiam Orientalem, vel ad Brasilicam Regionem proficiscantur, bene possunt navigantes auctoritate Parochi quem secum deferunt, lucrari Jubilæum peractis omnibus, & adimpletis, quæ in Mari peragi, & adimpleri possunt; reliquis autem in alia opera pia à Parocho commutatis. Ita mihi videtur sine duce neque auctore, quem viderim, sed ductus auctoritate verborum præsentis Jubilæi, quæ sic habent, ibi: *Tam laicis, quàm Religiosis sæcularibus, seu Regularibus in carcere, seu captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu aliquo quocumque impedimento detentis, qui suprà expressa, vel eorum aliqua præstare nequiverint, ut confessarius, quem elegerint, prædicta omnia, & singula, vel eorum aliqua, in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus, & indulgemus*; sic ibi.

Quocirca in hoc eventu etiam puto Confessarium, seu Parochum, si unicus tantùm fuerit in navi, posse sibi prorogare tempus ad implendum ea, quæ tum temporis, non potuerit adimplere, verbi gratia, confessionem, vel communionem, ex illa regula tradita communiter, cujus meminit Sanch. *lib. 8. de matrimonio, tota disputatione 3. & præcepta Decalog. lib. 4. cap. 37. num. 45. & sequent.* dicens non solùm habentes jurisdictionem ordinariam: sed etiam delegatam dispensandi in universum cum aliqua communitate cujus ipsi sunt partes, posse secum dispensare in votis & ea commutare, & sic eam jurisdictionem in se ipsos exercere commutando propria vota, quæ facta à subditis possint commutare: si in nostro casu poterit Parochus navigantium commutare ea, quæ non potest adimplere in alia opera pia vel differre ad tempus, quia commutatio, & dilatio est actus jurisdictionis spiritualis, quæ potest ab eodem in se ipsum exerceri, sicut in alios potest. Sanch. *d. cap. 37. num. ultimo*, & priùs *d. lib. 8. disp. num. 9. & 11.*

Juvat etiam suscipientes navigationem longam posse hodie ex indulto Clementis Octavi, & Pauli V. audire sacrum, quod fieri potest sereno cœlo, & tranquillo mari cum magno proventu utilitate navigantium, præsertim in navibus onerariis amplissimis: atque ita introductum est ut in diebus festis solemnioribus navigantes suscipiant Eucharistiam, & de facto testificatur Pater Fagundez *in suo pentalogo, præcepto 1. lib. 3. cap. 10. num. 14. & 15.* Unde posse adimpleri etiam in mari præstantissimum opus in Jubilæo præscriptum, hoc est, susceptionem sanctissimæ Eucharistiæ, remoto omni periculo effusionis sanguinis; si adsit alius Sacerdos, qui consecratum Calicem manu sustentet, ne cadat.

71 Pro vagis, seu vagabundis hominibus, qui nullibi manentem sedem habent, ac domicilium, sed hinc inde vagantur per legem ejus, qui manumisit 27. §. *final. ff. ad municipal.* & Hostiensis *in summa de pœnitentiis, & remissionibus, §. cui confitendum, n. 14. vers. 4. cùm quis quærit*, Navarr. *cap. placuit, de pœnitent. dist. 6. num. 75. & 82.* D. Antonius *3. part. tit. 17. cap. 4. casu 4.* Sylvester *Confessor. 1. quæst. 6. vers. 4.* Tabien. *verb. absolutio 1. n. 41.* & alii. Dicendum est vagos posse cuicumque Parocho fateri, & in quacunque Parochia fuerint præsentes post publicationem Jubilæi, posse illo frui peractis ibi in eo præscriptis. Ratio, quia non est major ratio de uno, quàm de alio, cùm nulli certo Parocho subdantur; & ubique sortiuntur forum conscientiæ, Gosfredus *in summa tit. de pœnitentiis, & remissionibus num. 17.* Angelus *confessio 3. nu. 9.* Sylvest. *Confessor. 1. quæst. 1. & 6.* Cajetanus *summ. verb. absolutio ex parte absolventis, §. libertas*, Victoria *de confessione n. 155.* Henriquez *lib. 6. de pœnitentia cap. 8. n. 5.* & Manuel *in summa tom. 1. in 2. editione cap. 60. n. 7.* dicentes vagos ubique sortiri forum conscientiæ. Quod adeò verum est, ut vagi si hospitentur in aliqua Parochia obiter, in qua publicatus est Jubilæus, non teneantur in ea recipere Jubilæum, nec Sacramenta, ut minus bene ait Petrus de Soto *lectione 5. de confessione §. sed est in speciali casu*; sed possunt suscipere illum in alia Parochia diversa, si simul parochiani illius in eadem hebdomada Jubilæum lucrentur, ita Navarrus *suprà d. n. 80.* Victoria *suprà*, Margarita Confessorum *fol. 9.* Bartholomæus à Ledesma *dub. 23. de pœnitentiæ casu 2.* Palacios *4. dist. 17. disp. 7. fol. 266. in fine, & sequent.* & Henriquez *lib. 11. de matrimonio cap. 3. num. 3.* quatenus aiunt vagos posse fateri cuilibet Curato Diœcesis. Non enim major est ratio de uno, quàm de alio: nec hospitatio ab breve tempus facit parochianum, neque qui ad breve tempus hospitatur in aliqua Parochia, censetur habitare *l. 1. §. hæc autem verba, ff. de his, qui dejecerunt*, Sanchez *de matrimonio lib. 3. disp. 25. n. 4. & 5. & 7.* Igitur non obstante habitatione ad breve tempus, possunt vagi in alia Parochia consequi Jubilæum, & ibi peragere omnia requisita, & agere cum Parocho alterius Parochiæ, relicto Parocho Parochiæ, in qua hospitantur. Quòd si in aliqua civitate esset destinata Parochia pro vagis, ut dicitur esse in Compostella, ibi debent vagi suscipere Jubilæum, ubi primum publicatus fuerit Jubilæus in prima vel secunda hebdomada.

Quinimò, si vagi ad eam Parochiam vagis deputatam accedant transacto tempore publicationis possunt illum lucrari, ita Summus Pontifex, dum loquitur de iter agentibus, qui non fuerunt præsentes, quando publicatio facta est, ita Henriquez *lib. 7. de indulgentiis cap. 2.* & Fr. Manuel *in summa verb. Jubilæum cap. 184. num. 18.* & Hispaniarum primas *in tractatu de Jubilæo cap. 3. num. 14.* accedit transacto tempore consequendi Jubilæum posse acquiri in Episcopatu proprio extra Parochiam propriam; ut constat ex literis Jubilæi per hæc verba, *cæteris verò omnibus & singulis fidelibus extra Urbem existentibus, in quibuscumque civitatibus, terris, & locis*, &c. quæ verba ostendunt mentem Pontificis esse, ut acquiratur Jubilæus ubique terrarum ab omnibus, qui interfuerint, quando publicatio facta fuit, sive exteri, sive alienigenæ, sive indigenæ fuerint. Hispaniarum Primas *suprà dict. cap. 3. num. 8. & numer. 10. fol. 23. & fol. 24. & 25.*

---

§. VI.

Quæ sit potestas Confessariis electis pro votis commutandis tempore Jubilæi?

EPITOME.

72 *Confessor an possit commutare vota homini, qui tempore Jubilæi non fecit confessionem, quia non habebat, nisi venialia;*

73 *Pœnitens, qui non petivit à Confessario tempore Jubilæi*

72 QUando pœnitens nulla præmissa confessione, eo quia non erat Conscius culpæ mortalis, cùm re vera illius esset reus, non tamen erat memor, poteritne transacto Jubilæo eligere Confessarium pro illo reservato, si cætera opera Jubilæi durante eo peregisset? Negat Henriquez *de pœnit. lib. 6. cap. 16. n. 6.* ratio, quia jam tempus delegationis transactum est; nec causa intra aliud incepit: non enim lucratus est Jubilæum secundùm veriorem opinionem; quamvis ipse probabile oppositum censeat, adhuc tamen non posse absolvi transacto Jubilæo à reservatis oblitis, nec vota illius commutari, ita *ubi suprà, & lib. 7. de indulgentiis cap. 12. n. 2.*

Alii tamen, quorum meminit Henriquez *dict. cap. 16. numero 6. in commento litera H.* probabiliter opinantur hunc fuisse lucratum Jubilæum, qua opinione retenta volunt posse absolvi à reservatis oblitis, & illius vota commutari, sequitur Sanchez *de matrimonio lib. 15. numero 19.* quoniam Jubilæus semel acquisitus facit jus, & facultatem omni tempore eligendi Confessarium pro reservatis commissis usque ad tempus Jubilæi; quæ sententia tanquam probabilis admitti potest. Sed de his suprà *n.* 50.

73 Quin potiùs, si pœnitens voti memor durante Jubilæo noluit petere commutationem, adhuc potest exacto tempore mutata voluntate petere commutationem; quoniam privilegium Jubilæi est perpetuum, neque est ligatum tempori, ut probatur ex glossa *in cap. literis, de procuratoribus in 6.* & *ibi* Archid. & Anchar. *ad finem, oppositione penult.* dicentes electum ad beneficium posse illud repudiare, & postea mutato animo illud acceptare, si conferens in eadem parmaneat voluntate. Ita Loazes *de matrimonio Regis Angliæ, dub. 12. num. 28.* sicut ille, qui fictè consensit in matrimonio, satis est, ut matrimonium convalescat, quòd ipse de novo consentiat manente in virtute alterius conjugis priore consensu, ita Hostiensis *cap. dilectus, de sponsalibus, super verb. contrario*, Joannes Andreas *ibi n. 7.* Navarrus *in summa cap. 22. n. 8.* Ludovic. Lopez *1. part. instruct. c. 85. ad finem §. penult.* post Sylvestrum *verb. matrimonium octavum, quæst. 2.* & alii. Igitur quamvis pœnitens voti memor intra tempus debitum noluerit commutari, potest transacto tempore mutata voluntate commutationem virtute Jubilæi procurare, Sanchez *dict. disput. 15. n. 18 & disput. 32. n. 2. & in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 54. n. 41. per totum*, & alii apud Hispaniarum Primatem *in tr. Jubilæi cap. 8. num. 4. versic. A segunda.*

Possitne commutatio votorum extra confessionem sacramentalem fieri, anceps est quæstio? 74 Nam Manuel *in Bulla Cruciatæ §. 9. n. 113. vers. regula nova*, tradit intra confessionem commutationem esse faciendam; sequitur Ludovicus Lopez *2. part. Instructorii*, ubi de clavibus, *cap. 9. col. 9.* & Vega *tom. 2. summæ cap. 129. casu 34.* Sed oppositum est probabilius, quod sequitur idem Manuel tanquam probabile *in summa tom. 2. cap. 99. n. 6. de just. quæst. 4. art. 3. vers. post hæc, de privilegiis.* Attamen Henriquez *de indulgentiis lib. 7. cap. 30. n. 6.* absolute tradit hanc partem cùm dicat absolutionem ab excommunicatione posse impendi virtute Bullæ extra confessionem, & dispensationem voti non pertinere ad forum pœnitentiæ: imò addit Sancius *d. disp. 15. nu. ultimo*, adhuc non esse necessariam confessionem in commutandis votis; esto in privilegio, seu Bulla dicatur, *auditis diligenter confessionibus*, ut dicitur in Bulla Cruciatæ, & interdum in Jubilæo, & in privilegiis Religiosis concessis; quia hic ablativus absolutus non refertur, nisi ad absolutionem peccatorum, ad quam necessaria est confessio; Manuel de Sà *verb. absolutio ab excommunicatione, n. 1.* idem tenet, quoad censuras posse non in foro exteriori ab illis absolvi, sed in foro interiori extra confessionem; nisi expressè aliud caveatur in privilegio: quod etiam est dicendum de dispensatione, & commutatione, Avila *de censuris 2. part. cap. 3. dub. 13. fol. 204.* Sanch. *suprà disp. 15. n. 25. & disp. 16. n. ultim.* eo quia verba audita confessione referuntur duntaxat ad absolutionem à peccatis, non autem à censuris, & multo minus ad dispensationem, seu commutationem voti, vel irregularitatis; hæc enim omnia fieri possunt extra confessionem sacramentalem, in foro tamen interiori.

Probatur ex literis Jubilæi hujus, ubi non præcipitur, quòd fiat commutatio in sacramento Confessionis, sed quòd fieri possit à Confessario approbato: igitur non est necessarium quòd fiat in sacramento Confessionis, per tradita à Suario *tom. 2. tractatu de voto lib. 6. cap. 15. nu. 4.* dicente quando privilegium non præcipit fieri commutationem in foro pœnitentiali, satis esse fieri in foro conscientiæ, ut apparet ex præsenti Jubilæo: quinimo Henriquez *lib. 7. de indulgentiis cap. 30. n. 6. fol. 577. col. 1.* ait commutationem, si fiat per Ordinarium, prodesse pro utroque foro; si autem per privilegium, pro foro tantùm conscientiæ, & posse fieri extra confessionem, nec obest quòd commutatio fiat ab uno Confessore electo; & confessio fiat alteri, quia, ut dictum est, diversitas Confessorum secundùm Suarium *tom. 4.*

de pœnitentia disp. 31. *sect.* 4. *n.* 21. est tantùm materialis, & uterque electus ad hunc finem est unus integer Confessarius, Hispaniarum Primas *cap.* 11. *n.* 24. *& duobus sequentibus*, post Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 7. *n.* 17. ubi concludit, quando Confessario virtute Jubilæi datur facultas absolvendi à reservatis, & commutandi vota posse pœnitentem eligere Confessarium unum, ut absolvat à reservatis, & alium, ut vota commutet, quem referens sequitur etiam Fr. Laurentius Portelensis *in dubiis regularibus, verb. indulgentia, n.* 8. *ad finem*.

An verò commutatio votorum sit facienda in opera pia similia in ordine ad eundem finem? Responsio est negativa, atque ita si votum erat ad domandam carnem, bene potest commutari in votum frequentandi sacramentum Confessionis, quæ esto non habeant eundem finem, conducunt tamen ad puritatem animæ, si pœnitens commutationem acceptet animo, & intentione adimplendi, & frequentandi Sacramenta eadem. Ratio, quia in commutatione votorum non est opus, ut servetur unitas, aut similitudo, sed satis est votum reale in personale, & personale in reale commutari, constat ex *c. de voto*, ubi votum personale peregrinationis Hierosolymitanæ commutatur in eleemosynas; quæ sunt quid reale, ita Angelus *verb. votum.* 4. *n.* 10. contra Rosellam *verb. votum* 5. *n.* 6. dicentem votum necessariò commutandum in similem materiam, cui subscribit Sylvester *verb. votum* 4. *in fine*, & alii apud Barbosam *de voto cap.* 2. igitur non est necessarium servare unitatem, aut similitudinem in votis commutandis, Suarez *de Religione tom.* 2. *tract. de voto lib.* 6. *cap.* 19. *&* 17. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 56. *n.* 2. qui tradunt vota realia in personalia & personalia in realia commutari posse.

Illud tamen in commutationibus considerandum est, quòd magis competit bono spirituali pœnitentis, quamvis materia commutationis non sit æqualis, ut colligitur ex *dict. cap.* 1. *de voto, in verb. & causam commutationis.* per quem requiritur causa dum commutatio non fit in rem evidenter meliorem. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæst.* 3. Lessius *de Justitia lib.* 2. *cap.* 40. *dubio* 11. *numero* 96. Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 4. *numero* 14. & Suarez *suprà d. lib.* 6. *cap.* 18. *numer.* 9. & Sayr. *in clavi Regia lib.* 6 *cap.* 12. *numero* 25. Unde nunquam fiet bona commutatio in alia opera pia, quæ quamvis secundùm se sint multo præstantiora, & excellentiora, si ad eundem finem consequendum non fuerint accommodata, ita præcitati. Neque erit absre fieri commutationem voti in alia opera, quæ vovens sine voto exercere solet, ut si solet quotidie recitare Rosarium Beatæ Virginis, aut aliquibus diebus jejunare, aut menstruas confessiones frequentare; non tamen placet commutatio in opera aliàs debita de præcepto, Lessius *de Justitia lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 11. *n.* 87.

75 Porrò Confessarii virtute Jubilæi debent commutare vota in opera æqualia, prout volunt Cajetanus 2. 2. *quæstion.* 88. *articul.* 12. *& in summa verb. votum. cap. ultimo, vers. & quia.* Rosella *eodem verb.* 5. *numero* 6. Covarr. *de pactis* 1. *part.* §. 3. *numero* 4. *versic. illud verò*, Gregor. Lopez *l.* 5. *verb. contando tit.* 8. *partit.* 1. Suarez 2. *tom. de Religione tractatu de voto lib.* 6. *cap.* 12. *nu.* 6. *& cap.* 19. *n.* 7. *&* 8. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæst.* 6. & Alcozer *summa cap.* 16. ubi de commutatione votorum, *conclus.* 2. *fol.* 57. *pag.* 1. ex ea ratione, quia verbum *commutatio* docet esse faciendam in rem æqualem ad modum contractus; qui suapte naturâ petunt æqualitatem, quæ servari debet inter contrahentes. Unde si quid minuatur de vera æqualitate in votorum commutatione, jam non erit præcisa commutatio, sed accedat ad naturam donationis. Nec placet commutatio in minus, quando adest causa in vovente, ut placuit Angelo *in summa verb. votum* 3. *numero* 26. & Cordubæ *summa quæstion.* 149. *&* 150. *in fine*, dicentibus posse fieri in paulominus: aliàs potestas commutandi nullum habere effectum, cùm commutatio fieri possit ab ipso vovente auctoritate propria in bonum æquale; in quam partem inclinant absolutè Manuel *in Bulla Cruciata* §. 9. *numero* 107. *& in additionibus ad eundem* §. *numero* 107. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 30. *numero* 5. & Emmanuel Sà *in summa verb. votum*, ubi de votorum irritatione, *numer.* 10. his verbis: *Auctoritate ad commutandum sunt qui dicant solum opus esse, cùm est commutandum in minus, & quòd cum Papa dat potestatem commutandi, intelligitur in aliquid minus*, sequitur Leonardus *lib.* 2. *de justitia, cap.* 40. *dub.* 11. *numer.* 95. & Toletus *lib.* 4. *summæ, cap.* 18. *nu. penultim.* non ex ratione Angeli, & Cordubæ, si adsit causa justa; sed quia quod paulo minus in quod fit commutatio, censetur moraliter æquale.

Nihilominus cùm æqualitas materiæ subrogatæ per commutationem non sit accipienda mathematicè, sed moraliter, & arbitrio prudentis, ita, ut nullum discrimen, aut parvum reperiri credatur inter utrumque, dicendum est, ut commutatio sustineatur satis esse, si fiat in rem non notabiliter minorem; quia quamvis simile non sit idem, gloss. *in l. quod Nerva*, & *ibi* Bartol. *ff. depositi*, Menoch. *lib.* 2. *casu* 84. Gutierr. *pract. lib.* 2. *quæstion.* 176. *n.* 4. & Cardinal. Tusch. *tom.* 7. *litera S. conclusione* 247. ubi *nu.* 2. declarat de facili simile, licèt non sit idem, transire in idem, ergo parium est eadem juris dispositio, & judicium, *cap. inter corporalia, de translatione Episcopi*, & *ibi* Barbosa *verb. cùm de similibus*, ubi quamvis loquatur, quando per omnia sunt convenientia: attamen quando parum distant, nihil distare videntur, eo quòd parum, & nihil æquiparantur, glossa *in l. pupilius* §. *si ego, in verb. ex contrario, ff. ad leg. falcidiam*, *cap. coram dilecto* 34. *de officio delegati*, Tiraquel. *de judicio, in rebus exiguis, vers.* 8. *pag.* 53. & Surd. *cons.* 197. *n.* 2. *&* 21. Igitur valebit commutatio, si fiat in rem non multo minorem virtute Jubilæi, seu Bullæ, vel privilegii, quia æqualitas non consistit in puncto indivisibili, ex Sylvest. *ubi suprà*, & ex Ludovic Lop. 1. *part. instruct. cap.* 50. & ex Azor. 1. *part. instit. lib.* 11. *cap.* 18. *dub.* 13. *in fine*: atque ita commutari possunt in aliquid mitius, & parum minus: alioquin privilegia nihil operarentur, cùm absque illis possint vota sine causa in melius, & cum causa in æquale bonum auctoritate Prælati commutari, prout censent Medina *lib.* 1. *instruct. Sacerdot. cap.* 14. §. 7. Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *artic.* 12. & alii, quibus adhæret Sayr. *in Clavi Regia, lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 19. *versic. primo*, quid liceat, manente obligatione temporis, Suar. *dict. lib.* 6. *cap.* 19. *n.* 21.

Petes, quænam vota possint commutari per Jubilæum, & an extendatur hæc facultas ad vota jurata, & ad vota facta in favorem tertii? Quoad primum, omnia, & quæcunque vota, excepto perpetuæ castitatis, & Religionis possunt commutari virtute Jubilæi. Constat ex literis illius ibi, *Et insuper vota quæcunque, (Religionis, & castitatis exceptis,) in alia pia, & salutaria opera commutare.* Dixi, *castitatis perpetuæ*, quia Confessores virtute Jubilæi possunt commutare, vel dispensare votum ad tempus factum, puta ad septem, vel octo annos; sed de hoc infrà *num.* 87. Quoad vota jurata etiam per Jubilæum possunt commutari. Non enim vota jurata ob juramentum, desinunt esse vota. Hæc sententia non pla- 76

placet nostro Azorio 1. *part. instit. lib.* 11. *cap.* 10. *quæst.* 2. *& cap.*18.*quæst.*16.*& cap.*19. & Lessio *lib.* 2. *de justitia*, *cap.*40.*dub.*11.*numero* 94. dicentibus in votis juratis esse duo vincula expressa; & ideo nomine votorum non venire vota jurata, quæ apertè majora sunt voto simplici.

Nihilominus conclusio est certa, facultatem delegatam ad dispensandum in votis, vel ad commutandum comprehendere dispensationem, & commutationem juramentorum, quæ soli Deo fiunt, ex eo fundamento, quia vinculum voti, & juramenti in hoc conveniunt, quòd tota obligatio utriusque respiciat solum Deum, & ad ejus honorem tendat, & Deus solus sit creditor ejus obligationis. Ergo facultas circa vota, juramenta etiam comprehendit, ita Suarius *tom.* 2. *de Religione lib.* 6. *de voto cap.* 14. *ex numero* 14. *ad numero* 22. Et quamvis Sanchez *dict. lib.* 4. *cap.* 53. *num.* 18. opinetur tanquam verius, quando juramentum non est præstitum in voti confirmationem, sed independenter ab illo, & tantùm concomitantes, tunc privilegium circa votum non comprehendere votum, & juramentum simul concurrentia: nihilominus putat probabilem valde esse sententiam nostram, videlicet per illam facultatem ad vota posse extendi circa juramentum, & votum concurrentia, idem Sanchez *dict. lib.* 8. *disp* 2.*n.etiam* 18. post Sayro *in clavi lib.*5.*cap.*8.*n.*9.*vers.dixi*, ubi ait habentem potestatem dispensandi in votis, posse similiter in juramentis de eadem re dispensare, Hispaniarum Primas cum aliis *in tractatu de Jubilæo cap.* 11. *numer.* 6. addens ex Sancio *dict. lib.* 8. *disp.* 2. *ex num.* 18. *usque ad n.* 23. *& cap.* 53. *suprà n.* 8. quando Pontifex concedit facultatem commutandi vota, concessisse simul licentiam commutandi juramenta, quamvis sint separata à voto.

Quoad vota denique facta in favorem tertii, sive sint realia, videlicet maritandi orphanas, sive personalia, videlicet serviendi ægrotis in aliquo xenodochio; verbi gratia, si quis dicat, Promitto Deo dare talem, vel talem eleemosynam, tali homini, aut tali loco pio, poterit Confessarius virtute Jubilæi commutare similia vota absque ullo consensu, & absque licentia illius hominis, vel illis loci pii. Ratio, quia primariò, & principaliter vota illa fuerunt facta Deo, in ejus honorem; & ipse acquisivit sibi jus: & propriè est creditor: homini autem, aut loco pio nullum quæsitum est jus compellendi per modum actionis implorandi officium judicis ad compellendum. Sanchez *dict. lib.* 4. *cap.* 41. *numero* 7. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 30. *numer.* 5. *&* 6. Graff. *decision. lib.* 2. *cap.* 30. *numero* 11. Azor. *instit. moral.* 1.*part. lib.* 11. *cap.* 19. *quæsito* 12. Lessio *de Justitia lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 58. & Suarez *de voto lib.* 6. *cap.* 15. *n.* 3. *&* 11. Nullum enim jus acquiritur illis ex promissionibus, aut donationibus factis causis piis ante acceptationem: ac proinde similia vota Deus acceptat, quatenus cedunt in suum honorem, Sanchez *suprà n.* 11. post plures.

Quod procedit etiam, quando quis promittit Sancto Ignatio se daturum ejus Ecclesiæ calicem, adhuc enim promissio est revocabilis ad effectum commutandi, quia cùm votum sit promissio Deo facta, quamvis fiat Sancto, ita debet intelligi, ut soli Deo jus quæratur; eo quia voluntas illius Sancti est omnino conformis divinæ, ac proinde, votum eo modo emissum subjicit commutationi, vel dispensationi, Cajetanus *in suis quodlibetis. tom.* 2. *tract.* 11. qui est *de voto*, *quæst.* 3. *vers. nec oportet*, Suarius *tract. de voto lib.* 6. *cap.* 15. *numer.* 10. ubi hoc intelligit, sive hoc votum factum sit Deo in honorem illius Sancti, sive Deo, & Sancto simul.

Secus si votum fiat hoc modo. Promitto Deo me tibi daturum decem aureos, si pauper sit præsens, & acceptet, non poterit dari dispensatio, nec commutatio sine consensu tertii, ita Suarius *dict. cap.* 15.*n.*11. eo quòd tertio fuit jus quæsitum, quamvis Sanchez *dict.cap.*41.*n.*15. addat in hoc casu non repugnare fieri dispensationem considerato vinculo promissionis humanæ: attamen nisi hoc explicetur in concessione Jubilæi, non sunt commutanda similia vota in favorem tertii facta, cum præjudicio illius, cui facta fuerunt, ex traditis à Suario *d. cap.* 15. *n.* 7. *& n.* 11. & Hispaniarum Primas *cap.* 11. *n.* 10. *ad finem.*

Sequitur famigerata controversia, an pœnitens 77
immemor omnino voti, qui propterea noluit commutationem petere, an transacto tempore Jubilæi possit illum postulare? Sunt, qui negant, quia exigitur ad dispensandum, seu commutandum cognitio causæ sufficientis, & ex consequenti cognitio votorum, & qualitatum eorum, nec sufficit dicere: Dispenso tecum, seu commuto vota si quæ habes, in quantum ego possum, & tu indiges. Dicendum tamen est posse petere commutationem voti obliti, eo quòd ad petendum illam non est præscriptum tempus intra quod talis petitio esset requirenda; sed terminus tantùm fuit datus intra quem diligentiæ erant exequendæ ad Jubilæum comparandum, nimirum prima hebdomada, vel secunda à die publicationis. At verò quoad indulgentias concessas, & privilegia data, nullum tempus limitavit; per hæc verba: *Concedimus, ut possint hac vice tantùm idoneos Presbyteros approbatos eligere, qui eorum confessionibus diligenter auditis, licitè valeant ipsos absolvere, & vota commutare quæcumque in alia pia, & salutaria opera, exceptis Religionis, & castitatis.* Sic ibi summatim, ita Stunica *quæst.* 5. *de voto*, *n.* 39. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis*, *cap.* 11. *n.* 4. Emmanuel Sà *in summa verb. indulgentia n.* 14. ibi potest tunc absolvi à reservatis, & commutari in votis, etiam quæ oblitus est reservatis, ac in oblitis etiam dispensari; redditque rationem, quod cœpta causa manet delegati potestas, donec terminetur, hoc est, tam quoad absolutionem, quàm quoad dispensationem. Durat ergo potestas Confessario, quia jus acquisivit pœnitens per ipsum Jubilæum, ut posset eo transacto postea apud quemcumque Confessarium approbatum reservata oblita confiteri; & liberari à reservatione votorum, cùm tam vota reservata, quàm peccata concedantur. Ergo sicut potest pœnitens petere commutationem voti memor transacto tempore à quo noluit liberari durant eo, si immemor voti commutationem transacto Jubilæo poterit petere, Sanchez *lib.*8.*disp.*15.*n.*18. *& disp.*32.*n.*2. & diximus suprà *n.*73.

Multo fortiùs hæc procedunt, quando commutatio generalis præcessit, & in genere commutatio facta fuit, & si pœnitens non meminerit materiæ voti, etiamsi Confessarius tempore Jubilæi solùm dicat, Commuto tibi omnia vota ex tunc in eo opera, quæ mihi, vel aliis placuerint secundùm rectam rationem; quam formam probat Suarez *de Religione*, *tom.* 2. *tractatu de voto*, *lib.*6. *cap.* 16. *n.*15. & Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.* 4. *cap.* 54. *n.* 31. subdens Confessarium non teneri facere commutationem votorum intra tempus, quo comparatur Jubilæus, sed posse eam differre in aliud tempus, si velit maturiùs considerare commutationis modum, Beja *in suis responsis* 2. *p. casu* 9. & Sayr. *in Clavi*, *lib.*6.*cap.*12.*n.*18.

Vetus inter Theologos est ambiguitas, an vota 78
pœnalia, & conditionalia adimpleta conditione possint commutari per Jubilæum, si sint de exceptis, & re-

& reſervatis Summo Pontifici? Reſponſio ſit: probabile eſt ante incurſam pœnam, & ante conditionem impletam poſſe Epiſcopos diſpenſare in votis pœnalibus caſtitatis, & Religionis & cæteris reſervatis, ſecus poſt incurſam pœnam, & conditionem impletam; quia ſemel incurſa pœna, vota Religionis, & caſtitatis fiunt omnino abſoluta, & jam non dependent à futuro eventu: atque ita non manent quoad diſpenſationem ſeu commutationem ſub ditione, & poteſtate Epiſcoporum, nec ſub Confeſſario virtute Jubilæi electo, Ratio, quia in votis abſolutis tam Religionis; quàm caſtitatis omnino emiſſis nequeunt Epiſcopi, & Confeſſarii quicquam; ſed impleta conditione ea vota ita obligant perinde, ac ſi à principio facta eſſent abſolutè; ut habetur *in leg. potior* 11. *in fine principii*, *ff. qui in potiores habeantur*, ibi: Cùm enim ſemel conditio extiterit, perinde habetur, ac ſi illo tempore quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet. Igitur manent extra poteſtatem Epiſcoporum, & Confeſſarii electi adveniente conditione: obligant enim poſt impletam conditionem eodem modo quo vota abſoluta.

Probatur argumento ſponſalium, ſeu matrimonii ſub conditione initorum: quæ adveniente conditione fiunt legitima, non minus, quàm ſi ab initio abſoluta eſſent, *cap. unico*, *in fine in* 6. & argumentum ab æquiparatis valet in caſu æquiparato, *l. Stichus*, *ff. de manum. teſtam.* Surd. *de alimentis tit.* 9. *quæſt.* 1. *n.* 9. *& conſ.* 393. *n.* 36. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quæſt.* 46. *n.* 24. & Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 298. *n.* 70. & in caſu propoſito docent ex Theologis Sotus *de cavendo jur. am. abuſu* 1. *part. cap.* 9. *& lib.* 7. *de juſtitia quæſt.* 2. *artic.* 1. *ad* 4. *quæſtion.* 4. *artic.* 3. *column.* 5. *verſic. Cum verò*, Corduba *in ſumma quæſt.* 152. Angles Floribus 2. *part.* ubi de voto, *quæſt. unica art.* 8. *difficult.* 10. Manuel *in Bulla Cruciata* §. 9. *n.* 124. *dub.* 2. quod movet circa votum Religionis, & Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 10. *quæſt.* 3. *& cap.* 19. *quæſ.* 13. & ex Canoniſtis Gutier. *lib.* 2. *quæſt. canon. cap.* 22. *n.* 50. *& ſequent. & num. ultimo*, Covarru. *cap. quamvis pactum* 1. *part.* §. 3. *n.* 12. *de pactis in* 6. & Graffis *deciſ.* 1. *part. lib.* 2. *cap.* 28. *numero* 3. qui omnes loquuntur de votis pœnalibus caſtitatis, & Religionis, & cæteris reſervatis.

Quorum ſententia procedit etiam ſuo modo in votis conditionalibus, caſtitatis ſcilicet, & Religionis, poſſe nimirum ante impletam conditionem diſpenſari, ſecus poſt impletam: eo quia ante impletam conditionem ea vota non obligant, niſi ſecundùm quid adveniente tandem conditione, & ante eam non habeant perfectionem voti, nec reſervantur ſuperiori, donec condito impleatur; & hanc partem tradunt Manuel 2. *tom. ſumma cap.* 97. *n.* 2. Vega 2. *tom. ſummæ cap.* 129. *caſu* 10. & Leſſius *de juſtitia cap.* 40. *lib.* 2. *dub.* 13. *n.* 106. *caſu.* 7.

Probabilius tamen eſt in hujuſmodi votis conditionalibus, ſive ſint pœnalia, ſive non, ſi conditio erat de futuro, poſſe diſpenſari ante, & poſt impletam conditionem, ſive ab Epiſcopis, ſive à Confeſſoriis electis, virtute hujus Jubilæi, & ſimilium. Ex ea ratione, quia conſideranda eſt radix obligationis, quæ reperitur in hujuſmodi voti, quæque eſt imperfecta voluntas pendens à futuro eventu; atque ita cùm talis obligatio promanet ex voluntate quadam imperfecta, & ex conſenſu dependente à futura conditione, nunquam cenſebitur votum omnino reſervatum: ideo poterit ſuper his votis cadere diſpenſatio, aut commutatio; cùm obligatio eorum procedat ex voluntate imperfecta, & non omnino affecta ad caſtitatatem, aut Religionem; ſed ex amore rei poſitæ ſub conditione, quam voventes conſequi optabant: quemadmodum vota pœnalia non procedunt ex amore rei promiſſæ, quibus rationibus graviſſimi Patres hanc partem tuentur, nimirum Cardinalis Toletus *in ſumma lib.* 4. *cap.* 10. *numero* 11. ubi ait eſſe Victoriæ, item Antonius Gomez *in Bulla Cruciata*, *clauſula* 10. *n.* 99. Petrus Ledeſma *in ſumma* 2. *part. tract.* 10. *cap.* 8. *dub.* 4. §. *loquendo de votis*, & alii quos referens ſequitur Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *diſput.* 10. *n.* 13. *verſ. tertia ſententia*, *& lib.* 4. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 40. *n.* 99. *verſ. etiam tertia ſententia*, ubi de hâc re latiſſimè: quibus accedit Albetanus *in ſumma compendioſa Sacramentorum part.* 2. *cap.* 15. *n.* 9. relatus à ſapientiſſimo Hiſpanarum Primate *in ſuo tractatu de Jubilæo in addit. ad cap.* 61. *n.* 14. Ac proinde poſſe ea vota diſpenſari, & commutari etiam virtute Cruciatæ, aut Jubilæi per Confeſſarium electum. Eſt extra omnem controverſiam, quia non ſunt reſervata Summo Pontifici, Non enim, qui ſic vovent, intendunt vovere Religionem, neque caſtitatem, & ex conſequenti non ſunt vota Religionis, aut caſtitatis reſervata.

Confirmatur ex modo vovendi, voveo Religionem; ſi ex hoc naufragio, vel ſi ex hac ægritudine, aut ſi ex hoc periculo evaſero. Item, voveo caſtitatem, ſi rurſus in fornicationem incidero; item ſi iterum luſero, voveo vel Religionem, vel peregrinationem Hieroſolymitanam, quæ vota ſunt conditionalia alia, & alia conditionalia pœnalia, & utraque, adimpleta conditione; & pœna incurſa poſſunt diſpenſari, vel commutari tam ab Epiſcopo, quàm à Confeſſore virtute Jubilæi. Non enim habent rationem propriam voti Religionis, caſtitatis, aut peregrinationis, neque procedunt ex amore, aut ex devotione harum virtutum; ſed ſunt vota propriè; ac verè non ludendi, aut non peccandi, & imponuntur quando ſunt pœnalia ſibi, ut deterreantur ab his vitiis committendis; & ita cùm talis impoſitio pœnarum ſit odioſa, & pœnalis, non niſi ſtrictè accipienda eſt, & ex conſequenti non debent egredi proprios, & formales terminos votorum non ludendi, non fornicandi, & ſimilium quæ non ſunt reſervata, ac propterea poſſunt diſpenſari, ac commutari, ut in ſpecie volunt ultra præcitatos, Medina *lib.* 1. *inſtruct. cap.* 14. ubi ait eſſe opinionem hujus temporis, & hujus ætatis, Aragonius. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. affirmat eſſe ſententiam communem; ſequitur Vivaldus *in additionibus tract.* 14. *de voto*, docens ita Salmanticenſes de hac re interrogatos reſpondiſſe, & in praxi D. Hieronymum Manriquez Epiſcopum Salmanticenſem, & D. Alphonſum Velaſquez Archiepiſcopum Compoſtellanum viros ſapientiſſimos in hujuſmodi votis pœnalibus etiam adimpleta conditione ſæpe ſæpius diſpenſaſſe, Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *puncto* 7. & Sayr. *in clavi Regia lib.* 6. *cap.* 11. *de votorum diſpenſatione n.* 75. ubi *n.* 77. declarat eſſe intelligenda ſupradicta in votis pœnalibus, non autem in votis purè conditionalibus, qualia ſunt, quando quis vovet Religionem, vel ire in Hieruſalem, ſi Deus illum ab hoc, vel ab illo periculo liberet, quaſi ipſe ſentiat hæc non poſſe diſpenſari, niſi à ſolo Pontifice poſt adimpletam conditionem. Nihilominus quod diximus de pœnalibus, etiam dicendum eſt de votis conditionalibus, quam ſententiam tradit Sanchez *ſupra lib.* 8. *de matrimonio diſput.* 10. *n.* 13. & rurſus *dict. lib.* 4. *in cap.* 40. *num.* 99. eo quòd ſicut in votis pœnalibus non fertur directa voluntas in rem promiſſam, ſic etiam in conditionalibus, in quibus promiſſio non procedit ex Religionis, aut caſtitatis affectu, ſed ex amore rei optatæ poſitæ ſub conditione, quam

vovens

vovens optat consequi, nempe evadere ex periculo mortis, aut ex naufragio, & ut faciliùs hæc consequatur, vovit Deo ea vota:

79 Ex dictis supra deciditur præsens dubitatio, non esse necessarium, esse unicum, & eundem, qui absolvat à reservatis, & qui vota commutet, sed potest pœnitens ab uno absolvi à reservatis, & ab alio petere commutationem, eo quòd Jubilæus præsens id non præcipit, ut utrunque fiat apud eundem Confessarium; sed jubet, quòd eligatur Confessarius approbatus, qui absolvat à reservatis, & commutet vota reservata; & ideo jure suo qui utitur, nemini facit injuriam, *l.* 3. §. *is tamen*, *ff. de libero homine exhib.* Menoch. *de præsumptionibus lib.* 6. *quæstion.* 29. Mascard. *de probationibus conclus.* 1051. *nu.* 31. & Navarr. *lib.* 3. *de præbendis consil.* 32. *numero* 4. sequitur Henriquez in specie *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 20. *nu.* 8. dicens posse Confessarium electum pœnitenti commutare vota, & alia in Jubilæo contenta, etiamsi postea pœnitens apud alium diversum fateatur de peccatis, ita Sanchez *dict. lib.* 4. *cap.* 54. *numero* 39. cum Suario *tom.* 4. *disputat.* 31. *sect.* 4. *n.* 21. dicens eam Confessorum distinctionem esse quasi materialem, & omnes efficecere quasi unum integrum Confessarium; qui omnia illa privilegia pœnitenti communicet, & ab omnibus absolvat toties quoties ceciderit durante tempore Jubilæi, sive pœnitens illum lucratus fuerit in priori hebdomada, sive in posteriori, ut tenet Henriquez *de pœnitentia lib.* 6. *cap.* 16. *n.* 3. quem sequitur Sanchez *suprà n.* 26. *ad finem.*

80 Quid de eo, qui in principio fassus est de peccatis, intendens lucrari Jubilæum, & tandem illum non acquisivit, quia non adimplevit cætera opera in Jubilæo præscripta, poterit ne petere commutationem votorum aliquorum? Negat Vivaldus *in suo Candelabro* 3. *part. cap.* 14. *n.* 62. quatenus ait vota, & juramenta, quæ fuerunt commutata, huic pœnitenti adhuc subsistere, esseque invalidam talem commutationem, sequitur Vasquez *de pœnitentia quæst.* 91. *art.* 3. *dub.* 6. *n.* 1. & 7. ergo nullo modo poterit pœnitens petere commutationem votorum; quorum dum fassus est non petivit commutationem.

Nihilominus quoad vota commutata pœnitenti dum animo lucrandi Jubilæum accessit ad Sacerdotem, dicendum est validè esse commutata, quia absolutio à peccatis, & votorum commutatio absolutè à Sacerdote, fuerunt impensa sine ulla conditione: & sicut fuit extincta reservatio peccatorum, sic etiam votorum obligatio non comparato Jubilæo, etiamsi Confessarius non præscripserit tempore Jubilæi opera subrogata in quæ vota erant mutanda, sed generaliter commutaverit vota, remittens opera subrogata à se, vel ab alio postea præscribenda; vel differens commutationem in aliud tempus, quamvis illud lucrandi Jubilæi transeat, Sanchez cum aliis *dict. disputat.* 15. *nu.* 22. & *dict. lib.* 4. *cap.* 54. *n.* 31. 34. 39. Non tamen poterit Confessarius non obtento Jubilæo, commutare postea vota oblita, quoniam circa oblita intra tempus Jubilæi, nulla actio virtute illius fuit exercita, cùm Jubilæus non sit comparatus, idem Sanchez *dict. disputat.* 15. *n.* 23. & *dict. cap.* 54. *n.* 51.

81 Non erit etiam abs re è tenebris eruere decisionem quæstionis, quæ petit, an virtute Jubilæi possit fieri commutatio in subsidium omnino spirituale? Beza nostræ Societatis in publicis prælectionibus Compluti: loquendo de virtute Bullæ Cruciatæ, opinatur, quando virtute illius vota aliqua commutantur, posse commutari, vel in eleemosynas pecuniarias, quæ sunt subsidium temporale, aut in orationes, & alia opera pia pro felici belli exitu. Eo quòd in Bulla petatur aliquid conferri pro belli subsidio, nec minoris efficaciæ sunt orationes, & alia subsidia spiritualia, sed majoris; sequitur hanc partem Llamas *in methodo curationis* 3. *part. cap.* 4. §. 42. quando voventes sunt pauperes, & vota sunt personalia, quæ sententia placet Leonardo *lib.* 2. *de justitia cap.* 40. *dub.* 11. *n.* 95. tanquam probabilis, & Antonio Gomezio *in Bulla Cruciata clausul.* 10. *n.* 54. quando voventes pauperes sunt, quod etiam tanquam probabile tuetur Sanch. *in pauperibus lib.* 4. *suprà cap.* 54. *n.* 56.

Alii tamen multo probabiliùs sentiunt, in pauperibus non posse fieri commutationem votorum, nisi in subsidium temporale ad bellum. ita Manuel *in additionibus ad Cruciatam*, §. 9. *n.* 109. ex ea ratione, quòd in Bulla tantùm conceditur, ut fiat commutatio votorum in belli subsidium, nulla facta distinctione inter pauperes, & divites, cujus sententiæ sunt Navarr. *in summa Latina*, *cap.* 12. *n.* 80. *vers. admonemus*, Sotus *lib.* 7. *de Justitia*, *quæst.* 4. *art.* 3. *ad finem*, *vers. rursus circa eadem*, Cordub. *summa quæst.* 149 & 150. Ludovicus Lopez 1. *part. instructorii cap.* 50. *col.* 3. *vers. commutatio voti*, & 2. *part.* ubi de Clavibus, *in cap.* 9. *ad finem*, dicentes totam commutationem esse faciendam in belli subsidium.

Ex his duabus opinionibus, hæc posterior non est admittenda in pauperibus omnino egenis, & qui è mendicatis cibis ostiatim vivunt miserabiliter, quia illa conditio commutandi vota in belli subsidium debet intelligi morali modo, & prout possit fieri suaviter, ita Suarez *lib.* 6. *de voto*, *cap.* 19. *numer.* 18. & ante illum Vivaldus *in suo candelabro Sacramentorum*, 3. *part. cap.* 14. *nu.* 39. quamvis ipse dicat esse probabile, mihi tamen videtur certum. Alioqui nisi Bulla contenta sit orationibus pauperum, quæ multum valent apud Deum, juxta illud, *desiderium pauperum exaudivit Dominus*, & *præparationem cordis exaudivit auris tua*, carebit profectò subsidio orationum eorum tam spirituali; quàm temporali, cùm ipsi non sint solvendo illud. Quando autem pauperes non fuerint omnino miserabiles, possunt eorum vota commutari partim in temporale belli subsidium, & partim in orationes, vel in alia pia opera, ita Sanchez *suprà d. cap.* 54. *n.* 58. post Sayr. *lib.* 6. *cap.* 12. *de votorum commutatione*, *nu.* 17. *ad finem*, ubi ait, pauperem, cujus votum commutatur, debere dare eleemosynam aliquam parvam, suæ paupertati conformem, Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis*, *cap.* 30. *n.* 16. & Suarez *suprà dict. cap.* 19. *n.* 18. quæ omnia sunt accommodanda pauperibus, quorum vota commutantur virtute Jubilæi, cum eadem sit ratio utrobique: imò facilius hæc commutatio fieri potest in orationes, & alia pia opera virtute Jubilæi, quàm virtute Bullæ, cùm mens Pontificis sit, ut omnes capientes Bullam, illius privilegiis fruantur, data aliqua eleemosyna suis facultatibus respondente; & ideo in belli subsidium Confessarius cùm vota pauperum commutaverit, id attentis voti qualitate, & voventis facultatibus efficiet, quod etiam in commutatione votorum virtute Jubilæi plus minúsve servandum est.

Sequitur dubiolum, an vota emissa sub spe consequendi Jubilæum possint commutari? Responsio est affirmativa, argumento illius, qui commisit peccata reservata sub spe, ac fiducia obtinendi absolutionem ab illis in Jubilæo, quæ sententia, licèt displiceat D. Antonin. 1. *p. tit.* 10. *cap.* 3. & Joanni de Annia *in tractatu de Jubilæo*, *dub. ultimo*, negantibus posse hunc pœnitentem absolvi à reservatis; oppositum est probabilius, quod tradunt Cordubens. *de indulgentiis*, *qu.* 33. *proposit.* 3. Navarr. *de Jubilæo*, *notab.* 34. *n.* 4. & 6. & *cons.* 36. *de pœnitentiis*, *n.* 3. *in editione* 2. Graffis *decis. lib.* 1. *de potest.* 82

confessoris, *cap.* 13. *num.* 59. & *cap.* 20. *de circumstantiis*, *num.* 5. & *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 16. post Sylvestrum *in verb. indulgentia*, *quæst.* 10. *vers.* 5. Suarez *de Religione*, *lib.* 6. *de voto*, *cap.* 13. *num.* 6. Rutilius *de anno Jubilæi*, *lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 24. ubi concludunt peccantem sub spe, quòd possit absolvi à reservatis, non posse privari absolutione à reservatis. Igitur pari modo dicendum est de emittente vota sub spe ac fiducia consequendi commutationem tempore Jubilæi; valet enim argumentum à similibus, si per omnia sunt convenientia, aut saltem conveniunt in eo, de quo agitur *cap. inter cæteras* 4. *de rescriptis*, per textum ibi: *& idem in similibus judicandum est.* ita Thom. de Thomassetis *in floribus legum*, *regul.* 43. Surd. *cons.* 200. *nu.* 15. & *cons.* 259. *nu.* 27. & Bertaz. *in repet. l. si quis major. C. de transact. nu.* 761. Ergo poterit Confessarius commutare similia vota sub spe consequendi commutationem emissa.

83 Quin etiam poterit differre commutationem eorum in aliud tempus, si fortè voluerit considerare modum commutationis; potest enim differre, etiam si tempus lucrandi Jubilæum transierit, Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 54. *num.* 34. & *nu.* 39. & docet Suarez *d. tom.* 3. *de Religione*, *tractat. de voto*, *lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 15. inchoata enim causa, censetur commutatio concessa quodammodo pro tempore habili in ea opera ab eodem Confessario postea, aut à quodam viro docto eligenda; neque tunc viro literato datur facultas commutandi, sed Confessarius commutat, & viro illi committitur determinatio materiæ, quæ in voti

84 locum subrogatur; quod fieri potest etiam à laico, cùm non actus jurisdictionis sit, sed maturi consilii, item in specie Vivald. *Candelabr. Sacramentorum* 3. *p. cap.* 14. *n.* 40. Navarr. *in manuali*, *c.*26. *n.*13. quem referens sequitur Graff. *decis. lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 47. dicens posse Confessarium multis occupationibus præpeditum remittere alteri pœnitentem pro commutando voto, ut consulat virum peritum, & ejus consilio acquiescat: sequitur Sayr. *in Clavi*, *lib.* 6. *de voto*, *cap.* 12. *n.* 21. *ad finem*, & Barth. Medina *lib.* 1. *instruct. Confessor c.* 14. §. 7. addit Confessarium, si non adhibeat sufficientem diligentiam pro votis commutandis, peccare mortaliter. Quare satisfaciet suo muneri, si tempore, quo durat Bulla, seu Jubilæus dicat pœnitenti: Ex nunc commuto tibi vota; at verò de rebus in quas commutatio est facienda, consule Petrum virum peritum, & ejus sententiæ te obligo acquiescere.

85 Illud etiam non est prætereundum, per confessionem invalidam non prodesse quicquam absolutionem à reservatis, neque commutationem, Graffis *cons.* 13. *de pœnitent. & remiss.* Hispaniarum Primas *in tractatu de Jubilæo c.* 4. *n.* 10. post Sanch. *de matrimonio*, *lib.* 8. *disp.* 15. *num.* 20. quem referens sequitur, sed Sanch. ibi non loquitur de confessione invalida; loquitur tamen Suarius *de pœnitentia*, *disp.* 30. *sect.* 4. *nu.* 4. dicens non tolli reservationem per confessionem invalidam, cùm non concedatur facultas absolvendi à reservatis, & commutandi vota, nisi in ordine ad consequendam indulgentiam, idem repetit *eod. tom.* 4. *disp.* 52. *sect.* 3. *num.* 16. *vers. at verò*, ubi decidit per confessionem nullam neque indulgentiam, neque favores Jubilæi obtineri. vide etiam illum *de fide*, *disp.* 21. *num.* 19.

86 Non vulgaris disceptatio est, an per hunc Jubilæum possint commutari vota peregrinationis Hierosolymitanæ, Compostellanæ, & alia similia vota communiter reservata? Responsio est affirmativa. Constat ex literis Jubilæi, ibi: *Exceptis Religionis, & castitatis votis.* Ex quibus verbis sequitur hæc duo tantùm, cùm sunt absoluta, & perpetua, esse reservata Pontifici, & ab eo tantùm posse commutari, & dispensari propria, & vera dispensatione relaxante voti vinculum, quod ea sublata verè obligabat, ita Suar. *de Religione*, *tom.* 2. *de voto*, *lib.* 6. *c.* 9. *n.* 6. Vasq. 1. 2. *quæst.* 97. *art.* 4. *disp.* 178. *num.* 10. *cum sequent.* Lessius *de Justitia*, *lib.* 2. *cap.* 46. *dub.* 12. *n.* 98. & alii, quos referens sequitur Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 8. *disp.* 6. *n.* 1. & *in præcepta Decalogi*, *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 37. *à num.* 5. neque de hoc difficilis quæstio esse potest, cùm Pontifex verè, & propriè obligationem voti tollat, & in ea dispenset nomine ipsius Dei creditoris cui obligatio fuit quæsita: nam quemadmodum quilibet creditor humanus jus sibi quæsitum remittere potest, illique renunciare, *l. si quis in conscribendo. C. de Episcopis & clericis*, *c. si tetra*, *de privil. c. tuis*, *vers. nisi de testibus*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *c.* 22. *quæs.* 10. & Suar. *de legibus*, *lib.* 8. *cap.* 33. sic etiam Deus jus sibi quæsitum ex voto remittit, ac renuntiare potest. Cùm ergo hujus revelationem homines de lege ordinaria non assequantur, conveniens est, ut in terris sit aliquis, qui loco Dei, & ejus loco relaxet jus Deo ex voto quæsitum, & ex juramento, secundùm quam declarationem intelligitur Pontificem verè, & propriè dispensare in votis, & juramentis, Suar. *d. lib.* 6. *c.* 9. *n.* 15. & *duobus sequentibus*, & Lessius *d. c.* 46. *dub.* 12. *n.* 99. subsistente causa justa, sed quia hæc sunt de jure divino, quomodo Pontifex in illo possit dispensare, dixi *disp.* 1. §. 2. *num.* 13. & 14. & §. 8. *à n.* 123. *ad n.* 126. & *à n.* 172. *ad n.* 187. §. 9. Dixi *subsistente causa legitima* quia ea deficiente, dispensatio in voto est irrita, Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 8. *disp.* 17. *n.* 3. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *quæst.* 46. *art.* 5. & Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 18. *n.* 341.

Quomodo autem sint commutanda vota peregrinationis Terræ sanctæ, & similia, per hunc Jubilæum, illud est certum, habendam scilicet esse rationem expensarum in eundo, commorando, & redeundo, *cap. magnæ, de voto, & voti redemptione*, ubi Innocentius Tertius per hæc verba, ibi: *Ut expensæ quas vovens in eundo morando, & redeundo facturus erat*, alicui *Religioso committantur in necessarios usus Terræ sanctæ, sine diminutione qualibet transferendæ.* Et glossa *ibidem in verb. eundo*, idem docet; quamvis peregrinus non voveat redire, sed solùm ire, at intelligitur reversio à peregrinatione. Quare non est audiendus Aragonius 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. dicens non esse habendam rationem expensarum in redeundo, sed in eundo ita Sayr. *in Clavi Regia*, *lib.* 6. *c.* 12. *num.* 20. *vers. item considerando*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæs.* 12. Comitol. *respons. moral. lib.* 2. *quæst.* 13. *per totam.* Suarez *tom.* 2. *de Religione*, *tractatu de voto*, *lib.* 6. *cap.* 19. & Sanchez *suprà lib.* 9. *cap.* 56. *à num.* 11. post alios famigeratos. Quæ expensæ sunt computandæ juxta statum voventis, & moralem ipsius consuetudinem in simili itinere, quod non facit propter ostentationem.

Quòd si peregrinus ubi pervenit ad locum suæ peregrinationis, mutata voluntate nolit reverti, omittendæ sunt expensæ faciendæ in reversione, eo quia, cùm votum principale expleverit, & accessorium, hoc est, reditum explicitè non voverit, solùm tenebatur expensas reditus commutante ante voti executionem, & ideo ad illas non tenetur, voto principali jam expleto. Manuel *in additionibus ad Bullam Cruciatam*, §. 9. *n.* 108. quem referens sequitur Sanchez *dict. cap.* 56. *n.* 17.

Hodie autem vota peregrinationis Hierosolymitanæ, seu in subsidium Terræ sanctæ, non debent commutari, ut olim commutabantur in eleemosynam ejus loci subsidium mittendam; sed instar aliorum votorum commutatio fieri potest, cùm expeditio illam jam cessaverit, ita Suarez *in d. cap.* 19. *n.* 17.

Sanc-

Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 56. *nu.* 26. & Barbosa *in cap. magnæ, de voto, num.* 12. ubi *nu.* 13. subdit, in voto peregrinandi commutatione expensas esse commutandas, non ex præcepto, sed ex consilio, & ex congruentia in eleemosynas, quoniam inter similia datur æqualitas, & acceditur magis priori materiæ, & fini voti ejusdem, Angelus *verb. votum.* 4. *num.* 12. Suarez *suprà n.* 16. & 17. & Sanchez, *suprà nu.* 25.

Porrò labor itineris si peregrinatio est pedestris, commutari potest in jejunia, ita ut labor unius diei, & molestia commutetur in unius diei jejunium, & duorum dierum in duo jejunia, & sic deinceps: si autem peregrinatio fuerit equestris, ultra etiam expensas labor itineris quatuor dierum potest commutari in unius diei jejunium; ita docent Sayr. *in clavi Regia, lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 20. *vers. item considerandа.* Azor. 1. *p. instit. moral. lib.* 11. *c.*18. *quæst.* 13. & ita intelligi debet Angles Floribus 2. *p. quæst. unica, de voto, art.* 8. *difficult.* 6. *proposit.* 2. dum ait pro labore peregrinationis quatuor dierum unicum jejunium esse dandum, hoc est, pro peregrinatione equestri: secus pro peregrinatione pedestri, tunc enim dies itineris diei jejunii respondeat.

87 Rursus reditus fiat ad vota castitatis, & Religionis; quæ possunt commutari per Jubilæum hunc. Quoad vota castitatis, communis sententia est posse commutari, & dispensari, quando non sunt perpetuæ castitatis, sed vel sunt ad tempus, vel partialis castitatis; quia votum castitatis perpetuæ, est duntaxat reservatum Summo Pontifici, Sayr. *in Clavi, lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 48. & ex antiquioribus, Paludan. *in* 4. *distinct.* 38. *quæst.* 4. *artic.* 4. *conclus.* 5. S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 11. *cap.* 2. §. *penultimo, vers. nota quartò*, Angel. *verb. votum* 4. *quæst.* 9. & incidat D. Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. *ad* 2. & ex recentioribus Gutier. *quæst. canon lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 48. Aragonius 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. paulo ante solutionem ad primum, Valentia 2. 2. *disputat.* 6. *quæst.* 6. *puncto* 7. *col.* 10. *vers. ex quo sequitur*, Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis, cap.* 30. *num.* 6. Azor. *part.* 1. *instit moral. cap.* 19. *quæst.* 6. Lessius *de justitia, lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 13. *numero* 105. & Suarez *tom.* 2. *de Religione, tract. de voto, lib.* 6. *cap.* 22. *numero* 9. nisi votum fiat de servanda castitate centum annos, tunc enim cùm non præsumatur durare amplius vita hominis, censetur esse votum castitatis perpetuæ. ita Lessius *d. dub.* 13. *num.* 105. quem sequitur Sanchez *lib.* 2. *de matrimonio, disp.* 46. *numero* 1. & *in summa, lib.* 4. *cap.* 40. *numero* 48.

Hinc fit posse Confessarium per Jubilæum vota castitatis conjugalis commutare, cùm non sit votum integræ castitatis, Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis, cap.* 30. *num.* 6. Lessius *d. num.* 105. *vers. tertio*, Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 9. *num.* 7. & *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *cap.* 40. *nu.* 50. Similiter cadit commutatio, seu dispensatio in voto non nubendi, quia non est votum castitatis, quod ultra abstinentiam à nuptiis obligat etiam ad aliquid supererogationis, & consilii, ad quam non obligatur ex voto non nubendi, ita Antoninus 2. *p. tit.* 2. *cap.* 11. §. 1. Navar. *in summa Latina, cap.* 12. *num.* 7. & *cap.* 22. *n.* 85. Emmanuel de Saa *verb. votum*, ubi de voti irritatione, *n.* 11. *in fine*, Azor. *dict. lib.* 11. *cap.* 19. *quæst.* 5. Valentia 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 6. *punct.* 7. *colum.* 10. *vers. ex quo sequitur*, & Graffis 1. *p. decis. lib. cap.* 31. *nu.* 29. & 31. ubi idem ait de voto non tangendi mulierem, vel hominem libidinosè: nec non de voto non fornicandi, aut abstinendi à certo actu venereo, Sanchez *d. cap.* 40. *num.* 67. post Lessium *lib.* 2. *de justitia, d. cap.* 40. *num.* 105. Navar. *lib.* 3. *consil. tit. de voto, in priori edit. cons.* 22. *num. unico* : & *in posteriori, cons.* 42. *num. etiam unico.* Ratio est, quia non sunt vota integræ, nec omnimodæ castitatis. & in his omnibus potest Episcopus dispensare: ergo similiter, & Confessarius virtute Jubilæi hujus.

Quòd autem possit Episcopus in voto castitatis temporalis, est Navarri *in manuali, cap.* 12. *nu.* 76. Soti *de justitia, lib.* 7. *quæst.* 4. *art.* 3. *col.* 5. *vers. Ex his fit*, & *in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 2. *art.* 1. *col.* 4. *in fine* 1. *conclus.* Tolet. *lib.* 4. *summæ, cap.* 18. Anton. Gomez *in exposit. Cruciatæ clausula* 10. *num.* 109. & Manuel etiam *in exposit. Cruciatæ* §. 9. *num.* 120. item posse Episcopum dispensare in voto non nubendi, seu non ineundi matrimonium verius est, ex Sylvestro *verb. votum, in* 4. *quæst.* 4. Armilla *verb. dispensare, num.* 18. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis, cap.* 30. *num.* 6. & Lopez 1. *p. instruct. cap.* 49. *col.* 2. *vers. licèt Episcopus*, & 2. *p.* ubi de matrimonio, *cap.* 48. *colum.* 4. *vers. præterea, de voto* & ubi de clavibus, *cap.* 9. *col.* 10. *vers. adde quod.* Idem ait Henriquez *cap.* 30. *à num.* 6. *de voto castitatis conjugalis servandæ*, cùm deficiat à voto castitatis absoluto, & sic de cæteris votis, quæ non sunt omnimodæ castitatis, quæ excipiuntur in hoc Jubilæo, & reservantur Rom. Pontifici.

Quoad vota Religionis absoluta nihil potest Episcopus etiamsi sint vota ingrediendi Religionem Ordinis militaris Sancti Joannis Baptistæ, cùm sit vera Religio in qua fiunt tria vota solemnia, ita Luis Lopez 2. *p. instructorii*, ubi de clavib. *cap.* 9. *ad finem*, & Sanchez *lib.* 8. *disp.* 9. *num.* 16. & *lib.* 4. *in præcepta Decalogi, cap.* 40. *num.* 73. Secus de aliis Ordinibus militaribus, quia, vel non sunt propriè Religiones, vel controversum est, & sufficit id esse sub opinione, ut possit Episcopus dispensare secundùm regulam, quæ ait posse Episcopum dispensare, quoties de voti valore fuerit dubium morale, sive sit dubium juris, sive facti, & sive dubium sit negativum, sive ob conjecturas quæ non faciunt satis ad determinationem judicii, sive sit positivum ex opinionibus probabilibus contrariis; tunc enim tale votum quamvis materia sit reservata, non est reservatum, & ideo Episcopus potest in illo dispensare, eo quòd reservatio dispensationis, cùm sit odiosa, est restringenda ad casus certos; non autem ad dubios, qui non veniunt sub reservatione, ut in simili tradunt Suar. 5. *tom. in* 3. *partem disp.* 40. *sect.* 6. *nu.* 5. Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 26. *num.* 7. idem Suarez *tom.* 2. *de Religione tract. de voto lib.* 6. *cap.* 26. *n.* 6. quem referens sequitur Sanchez *lib.* 1. *in præcepta Decalogi cap.* 10. *n.* 74. & *lib.* 4. *cap.* 40. *n.* 26. & *n.* 73. & ex consequenti Confessarius poterit virtute Jubilæi commutare vota ingrediendi Religiones militares, quandiu controversum fuerit, an sint verè Religiones. 88

Similiter poterit commutare vota Religionis non approbatæ à Sede Apostolica, cùm non sit verè Religio, Lessius *lib.* 2. *de Justitia cap.* 40. *dubio* 13. *n.* 105. Sayr. *in Clavi lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 64. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 9. *n.* 15. Suarez *de voto d. lib.* 6. *cap.* 21. *n.* 8. Quinimo poterit Episcopus dispensare in qualitate adjuncta substantiæ voto Religionis, nempe si quis voveat ingredi Religionem strictiorem, ut ingrediatur laxiorem, non enim hoc est dispensare in voto reservato, sed in quadam voti circumstantia, qui non dispensatur in substantia Religionis, sed in eo excessu tantùm unius Religionis ad aliam, quia nullibi reperitur reservatus; & quamvis Navarrus *commentario* 4. *de Regularibus, nu.* 10. *in fine*, opinetur ingressum in Religionem alteram laxiorem, aut æqualem esse reservatum Pontifici. Nihilominus multo verius est non esse, cùm semper maneat obligatus ad Religionem, & quoad excessum solum commutatur per Episcopum, ita Sotus *de Justitia lib.* 7. *quæst.* 4. *art.* 3. *col.* 5. *vers. sequitur subinde*, Angles Floribus 2. *p.* ubi de voto,

voto, *quæst. unica art.* 8. *post.* 4. *difficult. dub.* 2. & *difficult.* 9. *conclus.* 5. Azor. *instit. moral.* 1. *p. cap.* 18. *quæst.* 8. Manuel de Sa, ubi de voti irritatione, *n.* 11. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 22. *nu.* 7. Lessius suprà *eodem dubio* 13. *num.* 105. *vers.* 6. & alii, quibus accedit Petrus de Ledesma 2. *tom. summæ tr.* 10. *cap.* 7. *dub. ultimo dicto* 1. *vers. la segunda parte*, & Sayr. *in Clavi lib.* 6. *cap.* 11. *nu.* 63. & Manuel 2. *tom. summæ c.* 89. *n.* 4. *quæst. regul. tom.* 1. *quæst.* 25. *art.* 6. ex quibus infero posse similia vota subjici Jubilæis amplissimis, & eorum privilegiis quoad commutationem, ut apparet ex literis hujus præsentis.

Extende ad promittentem non solùm Religionem, sed etiam perseverantiam in illa, quoniam etiamsi reservetur Papæ dispensatio, & commutatio circa ingressum, potest tamen Episcopus dispensare in voto perseverantiæ, quod est diversum à voto Religionis: atque ita intercedente causa justa ad non perseverandum, nempe non posse austeritate Religionis pati, poterit virtute Jubilæi votum perseverandi commutari, cùm non dispensetur in voto Religionis, sed in qualitate annexa, quæ nullibi reservatur; ex ea ratione, quia sub opinione est, an hoc votum obliget præcisè ad perseverantiam, an potiùs liceat exire ob justam causam tempore anni probationis; sicuti quando est votum solius Religionis; ergo sicuti Episcopus potest dispensare, ut vult Hostiensis *in summa tit. de voto num.* 16. *in fine*, cum hoc vovente ante ingressum, non quòd non ingrediatur, sed ne perseveret ex causa justa: ita etiam virtute Jubilæi poterit hoc fieri. Quin etiam cum vovente Religionem, & perseverantiam, ex causa tamen justa exeunte, potest Episcopus dispensare, ne rursus ingrediatur, Sanchez *in præcepta Decalogi lib. cap.* 40. *num.* 75.

89 Posse autem commutari vota, necne illius, qui non petivit commutationem, nec lucratus est Jubilæum post tempus illius exactum? ex dictis suprà *num.* 80. colligi potest negativa. Juvat præscribi ad opera Jubilæi exequenda tempus à Summo Pontifice: ergo qui non petivit commutationem, nec lucratus est Jubilæum, quia noluit opera præscripta exequi, non potest obtinere commutationem post tempus lapsum. Villalobos *in summa tract.* 26. *diffic.* 24. *n.* 5. dum ait Jubilæum lucraturum debere petere commutationem jejuniorum, antequam dies jejunio deputati elabantur, sed loquitur etiam in diverso casu à nostro, qui loquimur de non lucrante Jubilæum; atque ita post tempus elapsum nullo modo possunt vota commutari, ita in specie Sanchez *lib.* 8. *disp.* 15. *num.* 23. & *lib.* 4. *in præcepta Decalogi cap.* 54. *num.* 51.

90 Percunctari etiam potest quispiam, an integrum sit Confessario commutare vota sub conditione pœnitenti, si pœnitens lucratus fuerit Jubilæum? Fr. Manuel *in summa verb. Jubilæo cap.* 183. *n.* 15. *vers. de lo dicho.* Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.* 6. *de voto, c.* 16. *n.* 9. & 10. monent Confessarios, ne absolvant à reservatis, aut commutent vota sub conditione, si pœnitente præscripta in Jubilæo opera adimpleverit. Nec est tamen dubium quòd possit fieri commutatio votorum licitè sub conditione futuri eventus, si Jubilæus acquiratur, cùm commutatio non sit actus sacramentalis. Quocirca legitimè semel facta commutatione dicendum est vota fuisse commutata sine ulla conditione, etiam Jubilæo non comparato, conceditur enim, & absolutio à reservatis, & commutatio sine ulla conditione. Henriquez *lib.* 6. *de pœnitentia c.* 16. *n.* 6. & *de indul. lib.* 7. *c.* 12. *n.* 4. Vivald. *in Candelabro* 3. *c.* 14. *n.* 59. & 60. Emman. de Sà *in summa verb. absolutio*, & Sanchez *lib.* 8. *disp.* 15. *n.* 22. & *lib.* 4. *cap.* 54. *n.* 53.

§. VII.

Rursus de eadem facultate Confessariis concessa circa votorum commutationem, & circa reliqua, quæ in Jubilæo continentur.

EPITOME.

91 *An privilegia Jubilæi circa vota commutanda extendantur ad vota facta, & facienda, & an semper exigatur causa in hujusmodi commutationibus?*

92 *An Papa commutante votum sibi reservatum possit postea commutari virtute Jubilæi?*

93 *An votum castitatis temporalis commutatum virtute Jubilæi in summam certam pecuniæ pauperibus, ea data extinguatur omnino?*

94 *An si Papa commutet votum Religionis in aliud, teneatur ad id in quod votum est commutatum, & an vovens possit liberè primum votum adimplere, relicta commutatione?*

95 *An si quis liber à voto per commutationem, rursus idem votum emittat, teneatur ad commutationem, & ad prius votum complendum?*

96 *Quomodo sint commutanda vota de præcepto, quod obligat sub mortali servando sine voto?*

97 *Qualiter sint commutanda vota jejunandi omnibus feriis sextis, & recitandi omnibus sabbatis calculos virgineos?*

98 *Utrùm votum jejunandi certa die sit commutandum in aliquid adimplendum in eodem die?*

99 *Qualiter, sint commutanda vota virtute Jubilæi non contrahendi matrimonium, aut vota assumendi Ordines sacros?*

100 *Confessarius potest commutare pueris, qui non recipiunt Eucharistiam, hoc opus in aliud opus pium.*

101 *Pœnitens factus incapax ad implendum commutationem voti non tenetur redire ad votum jam commutatum.*

102 *De reliquis ad hanc materiam circa vota commutanda spectantibus.*

PRima difficultas, an concessa facultate ad commutanda vota virtute Jubilæi veniant sola facta ante illum, an etiam ad vota facienda post illum? Sunt qui docent facultatem solùm extendi ad præterita ante indulgentiam emissa, ita Corduba *in summa casuum conscientiæ, casu* 149. *in fine*, Angles *in floribus in* 4. *de senten. in quæst. de voto art.* 8. *diffic.* 7. *conclus.* 3. & Ludovicus Lopez 1. *p. instruct. cap.* 50. Graffis *decis. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 9. post Sotum *lib.* 7. *de justitia quæst.* 4. *art.* 3. *col.* 4. dicentem esse inconveniens facere alicui facultatem dispensandi in voto prius quàm votum emittatur: secus dicendum de facultate concessa absolvendi à quibuscunque peccatis; hanc enim fatetur extendi etiam ad peccata, quæ quisque post publicatum Jubilæum commiserit, quæ sententia est probabilis. 91

Probabilior est sententia quæ tradit facultatem Jubilæi extendi ad vota priùs facta, & ad ea, quæ postea fiunt tempore Jubilæi durante. Ratio, quia favores sunt ampliandi, *cap. cùm dilecti, de donat.* ubi donationes latissimè sunt interpretandæ. Tiraquel. *in lege, si unquam verb. donatione largitus, nu.* 48. Boer. *decis.* 172. *num.* 27. Cabeb. *Lusit. decis.* 95. *n.* 1. *p.* 2. Suar. *de Relig. tract. de voto lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 12. item quia beneficia Principis amplissimè intelliguntur *l.* 3. *ff. de constit. Principum.* Valasc. *cons.* 58. *num.* 11. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *quæst.* 103. *num.*

*n.*31. & Sanch. *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 1. *n.* 4. præsertim hoc loco, in quo non datur præjudicium tertii, Aldrete *in allegat. juris pro omnimoda Regularium exemptione, p.*3. *cap.*6. *n.*12. Quare cùm facultas commutandi vota ex Jubilæo sit data in favorem, non est restringenda, sed amplianda ad omnia vota, quæ ante, & post Jubilæum sunt facta Jubilæo durante, ita Cordub. mutata sententia *lib.*5.*de indulgentiis quæst.* 37. *proposit.* 2. Navarr. *in manuali cap.*12.*n.*80. Azor. 1. *part. instit. moral. lib.*11.*cap.* 18. *quæst.* 9. Emmanuel. Saa *in summa verb. votum* 2. *in fin.* & Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *articulo* 12.

Consonat glossa *in cap. quia circa*, 22. *in verb. sed futuri*, de privilegiis, ubi docet verba indefinitè, & generaliter prolata in privilegiis extendi ad futura, cùm nihil excipiat, qui potuerit excepisse, & non excepit, omnia venire intellexit, quæ venire possunt, & continentur in ampla verborum significatione, quod etiam indicat textus *in cap. ad audientiam* 12. *de decimis*, & textus *in lege, veteribus* 40. *ff. de pactis*, Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 4. *cap.* 53. *n.* 26. ubi in specie de nostro casu, quem probat absolutione à peccatis, & censuris, quæ extenditur in universum ad omnia crimina antè, & pòst contracta: igitur & facultas commutandi non solùm ad præterita, sed etiam ad futura extenditur, quibus accedit Hispaniarum Primas *in tractatu de Jubila. cap.* 11. *n.* 16.

Nec obest quod ait Ludovicus de Beia *in responsione casuum conscientiæ part.* 2. *casu* 9. non esse parem rationem in absolutione à censuris, & à casibus reservatis, & in commutatione votorum; quoniam reservatio casuum, & censurarum obstat consecutioni gratiæ, & indulgentiæ, & ideo, ut reddatur aptus ad consequendam gratiam, aufertur reservatio impensa absolutione, etiam peccatorum, de quibus non fecit mentionem in confessione, à quibus tamen postea potest absolvi à Confessario quolibet approbato, eodem modo quo durante Jubilæo potuisset absolvi, si illorum in confessione meminisset: vota autem non obsunt gratiæ, nec comparationi Jubilæi adversantur; & idcirco tantùm indulgetur potestas, ut valeant vota commutari durante tempore Jubilæi antea facta, non autem post publicationem Jubilæi. Quia esto non commutentur vota tempore Jubilæi, quorum non meminit petere commutationem pœnitens, cùm commutentur, nisi præmissa cognitione, atque adeò Confessarius verè illa commutet, tanta virtute Jubilæi fit facultas commutandi Confessario, ut non solùm comprehendat vota ante publicatum Jubilæum emissa, sed etiam post illius publicationem; sicut à casibus reservatis, quorum sine culpa non meminit, potest posteà absolvi, ita possunt commutari vota oblita, quæ fuerunt emissa ante tempus Jubilæi omnino exactum, post illud ex benigna Summi Pontificis intentione; Sanch. *d. cap.* 53. *nu.* 26. 27. & 28. cum aliis.

Nec ambigi potest ad commutandum virtute Jubilæi causam semper exigi; ex ea ratione, quia habens ordinariam potestatem nequit absque causa commutare: ergo multo minus poterit habens potestatem delegatam, Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.* 6. *de voto cap.* 19. *n.* 10. quod adeò verum est, ut quidam ex *cap.* 1. *de voto*, opinentur commutationem factam per Prælatum etiam in melius, indigere causa, per textum *ibi*, per hæc verba: *Consideret diligentiùs qualitatem personæ, & an peregrinatio, an recompensatio melior fuerit, & Deo magis accepta.* qui textus loquitur cum Prælato votum peregrinationis commutaturo, hujus opinionis est Innocent. *in d. cap.* 1. *de voto, n. unico, ad medium.*

Nihilominus certi juris est, quoties ad commutandum necessaria est auctoritas Prælati, ut fiat ritè, ac rectè, necessariam esse quoque causam, quoniam Prælatus quando commutat, interpretatur consensum Dei, quare ubi nulla est causa faciendi commutationem, nulla est ratio, & ex consequenti non datur legitima causa interpretandi divinam voluntatem. Ita gloss. *in d. cap.* 1. *verb. causam.* Abulens. *cap.* 30. *Num. quæst.* 103. *in fine, &* 104. *in principio, &* 105. *in principio, & in fine*, & videtur supponere D. Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *in corpore.* Limita in commutatione facta in rem meliorem evidenter; eo quòd ad hanc commutationem non est necessaria potestas aliqua spiritualis; neque opus est superioris auctoritate sed quicunque potest propria auctoritate ita commutare, textus *in cap. pervenit el* 2. *de jurejur.* ibi, *Promissum non infringit, qui illud in melius commutat.* Quocirca quando materia subrogata est manifestè melior perpensis cunctis circumstantiis, non est opus auctoritate superioris, Covarr. *in cap. quamvis pactum part.* 1. §. 3. *n.* 4. *vers. ego verò*, Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 6. *punct.* 7. *col.* 2. *vers. hac ipsa ratione*, Toletus *in summa lib.* 4. *cap.* 18. *num. penult.* Henriquez *in summa lib.* 5. *de pœnit. cap.* 20. §. 5. *& lib.* 7. *de indulgen. cap.* 30. §. 5. Antonius Gomez *in Bulla Cruciatæ clausula* 10. *nu.* 112. Sayr. *in clavi Regia lib.* 6. *cap.* 12. *nu.* 5. & Joann. Valer. *de different. inter utrumque forum, verb. Solutio, differ.* 1. quibus accedit Sanch. *suprà lib.* 4. *cap.* 49. *à principio.*

Quare causa exigitur, dum commutatio non fit in melius evidenter, Sayr. *d. cap.* 12. *n.* 25. Vivald. *in candelabro aureo, part.* 3. *cap.* 14. *nu.* 14. Beia *respons. casuum conscientiæ, part.* 1. *casu* 49. *vers. tum quia dispensatio, & part.* 2. *casu* 9. Lessius *d. lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 11. *num.*96. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæs.* 3. ubi omnes decidunt exigi causam, quoties commutatio non fit in rem evidenter meliorem, sequitur Sanchez *dict. cap.* 49. *n.* 14. ubi *nu.* 19. addit non exigi causam, quando superior commutat votum in rem æqualem, existimans probabiliter esse meliorem, ut referens sequitur Barbosa *in d. cap.* 1. *de voto, nu.* 5. An verò quando commutatio fit auctoritate Prælati in rem æqualem, aut in minus, deficiente tamen causa legitima, & qualiter peccent ita commutantes Prælati, tradit Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 51. *ex n.*7. *usque ad n.* 17.

Secunda difficultas, an possit virtute Jubilæi Con- 92
fessarius commutare votum castitatis absolutæ, quod jam Summus Pontifex commutaverat ex causa in alia opera pia, nempe in jejunia, preces, vel eleemosynas existente alia causa, ut jejunia, preces, & eleemosynæ in alia opera commutentur? Ratio dubitandi, quia res in alterius locum subrogatæ sapiunt naturam illius in cujus locum subrogantur, *l. si eum.* §. *qui injuriarum. ff. si quis caut.* ubi Bartol. *l.* 1. §. *hæc actio. ff. si quis testam. liber esse*; sed omnia in quæ Pontifex commutavit votum castitatis, substituuntur in locum ipsius voti: igitur manent reservata Pontifici sicut votum reservatum fuit à principio. Dicendum tamen est Episcopum, aut Confessarium virtute Jubilæi electum posse commutare illa omnia in quæ votum castitatis fuit commutatum, quia votum commutatum in aliam materiam desinit esse affectum Papæ, hoc est, materia in quam votum mutatum est, ita Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *dub.* 11. Emmanuel Sà *verb. votum* 2. *in fine n.* 24. Neque obstat argumentum pro contraria parte, solùm enim probat teneri eum, cujus erat votum in aliud commutatum adimplere jejunia, orationes, & eleemosynas, in quæ castitatis votum fuit mutatum.

Tertia difficultas, an extinguatur omnino votum 93
castitatis temporalis commutatum virtute Jubilæi in summam certam pecuniæ pauperibus dandam, ubi

ubi primum pecunia traditur. Respondeo per traditam pecuniam extingui priorem obligationem voti emissi, Sylvest. *verbi votum. 4. quæst. 3. vers. tertio*, Sotus *lib. 1. de justitia quæst. 7. art. 3. circa medium, vers. Ex quo fit*, & Panormit. *in cap. 1. num. 1. de voto*. Non enim obligatio semel extincta reviviscit; transivit enim obligatio voti commutati in traditionem pecuniæ subrogatæ, & ea tradita extinctum fuit vinculum voti, argumento creditoris accipientis debitum in aliam materiam, & eo ipso quod debitor commutationem acceptat, liberatur omnino à priori obligatione, & obligatur ad materiam subrogatam, Sylvestr. *suprà quæst. 1.* Cajetan. *2. 2. quæst. 88. art. 10. notab. 2. & art. 12. col. 2.* & Aragonius *ibidem art. 12. dicto 1. fol. 1041.* Suar. *suprà lib. 6. cap. 40. à num. 1. usque ad 12.* Cum ergo tradita fuerit pecunia loco materiæ subrogatæ extinctum fuit vinculum castitatis, ex traditis à Sanchez cum aliis *d. lib. 4. cap. 55. num. 2.*

94 Quarta difficultas, an si Papa commutet votum Religionis in aliud, teneatur vovens ad id, in quod votum est mutatum, & an possit relicta materia commutata, redire liberè ad primum votum postquam habuit ratam commutationem? Dico primò non obstante commutatione facta posse, si volet ligatus voto, votum primum servare; quia per commutationem non fuit extincta obligatio prioris voti; sed transiit in materiam subrogatam, si quis petivit commutationem, voluerit illa gratia uti: censetur enim facta commutatio in gratiam illius; atque ita semper ei liberum erit, vel votum primum servare, vel commutationem. Azor. *instit. moral. 1. part. lib. 11. cap. 18. dubio 10. & dubio 12.* Sanch. *de matrim lib. 9. disp. 4. n. 21.*

Dico secundò, licitum esse propria auctoritate reverti ad priorem materiam promissam, sive votum commutetur in æquale, sive in melius, eo quòd commutatio fit in favorem voventis: secus si acceptetur commutatio in melius bonum data opera ad majorem Dei honorem, & cultum augendum; & ob eam causam eligitur materia illa melior, loco prioris: tunc enim non poterit vovens ad prius votum redire, quoniam ea commutatio non fuit in gratiam voventis, sed in favorem Dei facta.

Dico tertiò, si quis noluerit commutatione uti, sed redire ad prius votum, postquam rediit, non posse amplecti commutationem, licèt aliqui teneant oppositum: quorum meminit Soarez *de voto, lib. 6. cap. 20. n. 3.* quod intelligendum est, si commutatio facta fuerit in minus bonum: ita Soarez *suprà*. vel materia subrogata fuerit æqualis in sententia eorum, qui existimant non posse fieri commutationem propria auctoritate in bonum evidenter æquale: secus si commutatio fiat in bonum evidenter melius; quia in eo eventu licitus est reditus ad eam commutatio-
95 nem, Sanchez post Suarium *cap. 25. num. 29.* ubi *num. 30.* subdit, qui post acceptationem commutationis factæ, rursus voveat prius votum, eo animo ut renunciet commutationi, non teneri commutationi adhærere. Quòd si mens fuit se iterum eo voto ligari, tunc tenebitur ad votum, & ad commutationem, & eodem modo, si dubius fuerit de intentione, quoniam cùm sit certus de obligatione commutationis obligante virtute prioris voti, & de voto rursus facto, & intentio, quæ potest excusare ab obligatione utriusque, est anceps, obligatio est in possessione, ut cum multis probat Sanchez *d. lib. 4. cap. 2. n. 52. & cap. 55. n. 30.*

96 Quinta difficultas, quomodo sint commutanda vota de præcepto servando, quod obligat sub mortali, absque voto? Responsio sit, votum non fornicandi non esse commutandum in rem valde difficilem, eo quòd per commutationem non tollitur obligatio præcepti de non fornicando; nec nova voti obligatio, cum ista in materiam subrogatam transvolet; sed solum facit, ne illa voti obligatio perseveret in eadem materia præcepti. Sanchez *lib. 4. in præcepta. cap. 56. num. 3.*

Sexta dubitatio, qualiter sint commutanda vota 97
jejunandi omnibus feriis sextis, aut omnibus sabbatis calculos Virgineos votum recitandi? Quoad primum, si votum sit jejunandi in honorem Sanctissimæ Passionis Christi Domini, mutari potest in Coronam Beatæ Mariæ Virginis sexaginta tres Ave & sex Pater continentem: si autem votum jejunandi fuerit pro domanda carne, potest commutari in flagellationem unius Psalmi *Miserere mei*, aut in Coronam Beatæ Virginis genibus flexis recitandam. Porro votum recitandi calculos virgineos, hoc est, tertiam partem Rosarii Beatæ Virginis, mutari potest in eleemosynam pauperi dandam, quæ sufficit ad emendum panem pro prandio illius diei. Quòd si dubitetur, an sit æquipollens voti commutatio, potest, qui petivit commutationem reduci ad pristinum statum, Navarr. *lib. 3. cons. 19. de voto n. 2.* ab habente potestatem. Sed verius est eosdem pœnitentes, si noluerint stare commutationi, posse priora vota servare. Sanchez *de matrimonio lib. 9. disp. 4. n. 21.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 18. vers. decimò quæritur*, Sayro *in Clavi lib. 6. cap. 12. n. 22.* Suar. *de Religione tom. 2. lib. 6. de voto cap. 20. in principio*, & dixi suprà *n. 84.*

Adde votum jejunandi certa die, vel recitandi 98
septem Psalmos pœnitentiales certa die, teneri eisdem diebus commutationes adimplere; nisi Confessarius aliud declaret, aut colligatur oppositum ex aliqua circumstantia: quoniam in illo voto duæ obligationes continentur; prima, ut adimpleatur in hac, vel in illa materia; secunda, ut adimpleatur in die certa: & ideo quando mutatur materia, non mutatur tempus, Suar. *d. lib. 6. cap. 19. n. 21.* Henriquez *lib. 7. de indulgentiis. cap. 10. n. 6.* Sanchez *lib. 4. in præcepta Decalogi, cap. 56. n. 28. & 29.*

Qualiter verò sint commutanda virtute Jubilæi 99
vota non contrahendi matrimonium, aut vota assumendi Ordines sacros? Responsio sit, vota non contrahendi matrimonium commutari in menstruam confessionem, & communionem per duos, vel tres annos duntaxat, & in obligationem præcipiendi, ut octo, vel decem sacra fiant pro defunctis. Vota autem assumendi Ordines sacros, cùm contineant annexam castitatem, & Officium divinum, & hæc omnia per totam vitam, & facere Sacrum aliquoties in anno, commutari possunt in confessionem, & communionem menstruam; & in jejunium semel in hebdomada per totam vitam, cum onere etiam faciendi, fieri sacrum singulis mensibus semel pro defunctis in igne purgante detentis. Quæ omnia adhuc non æquipollent commutationi, quæ fieri debet pro voto Religionis, cùm hoc votum multo plura onera secum portet, nempe officium divinum recitare, tenerique ad vigilias nocturnas, & ad obedientiam, paupertatem, & castitatem perpetuam: itemque ad jejunia Ordinis. Quare commutatio hæc est satis difficilis, cùm debeat fieri in rem perpetuam, atque ita debet imponi onus confitendi, & communicandi singulis mensibus saltem semel, & jejunandi singulis feriis sextis, & recitandi septem Psalmos pœnitentiales quotidie, & aliquas eleemosynas juxta statum suum. ita Aragonius *2. 2. quæst. 88. art. 12.* Barth. Medin. *lib. 1. instruct. confess. cap. 14. §. 7.* & Sayr. *in Clavi lib. 6. cap. 12. num. 23.* Quòd si voventibus hæc onera videantur impatibilia, servent omnino vota sua ad unguem. vide Sapientissimum Primatem *in suo Jubilæo cap. 12. n. 16.*

Sep-

100 Septima dubitatio solvitur in literis Jubilæi, ibi, *Regularibus autem personis*, &c. ubi Confessarius electus poterit prædicta omnia, & singula, vel eorum aliqua, in alia pietatis opera commutare. Quare pueris, qui præ ætate non recipiunt Eucharistiam, potest injungi aliud opus pium loco communionis, est probabilius. Henriquez *lib. 7. de indulgentiis cap. 10. num. 8.* Vega *in summa 2.p. verb. indulgentias cap. 7. casu 19. §. finalmente nota, ad finem.* Non tamen caret sua probabilitate, quod alii opinantur, videlicet nihil posse commutari à Confessario electo circa communionem puerorum; sicut potest infirmis commutare in aliquod opus pium, quando nequeunt ex causa recipere Eucharistiam: nam infirmi adulti tenentur Eucharistiam sumere; pueri autem, qui nequeunt illam recipere præ ætate, non est cur talis fiat commutatio; cùm non sint habiles, sicut infirmi, sed ex impedimento non recipiunt: nihilominus Confessario esse facultatem commutandi pueris communionem in aliud opus pium, est multo verius, ex Henriquez *ubi suprà n. 6.* dicente, si pœnitens etiam non jejunaverit, neque alia opera præscripta egerit ex impotentia in diebus assignatis, & accedat ad Confessarium die Dominica, & fateatur, posse ab illo ea opera in alia commutari, si voluerit Jubilæum lucrari, quæ sententia est Magistri Orellana, quem refert, ac sequitur Vega *in summa lib. 6. casu 158.*

101 Octava dubitatio, an pœnitens commutato voto, si fiat incapax ad implendam commutationem, an teneatur redire ad votum? Responsio est negativa. Quo circa si votum peregrinandi commutatum fuerit in eleemosynas erogandas, & vovens fiat pauper, ita ut nequeat eleemosynas largiri, excusatur à voto peregrinandi, & non tenetur ad illud redire, quamvis nequeat præ egestate erogare eleemosynas; & sic de cæteris votis, quia est inhabilis ad commutationes adimplendas, & priora vota per commutationem fuerunt extincta, ita Suarez *tom. 2. de Religione lib. 6. de voto cap. 29. n. 8. & 9.*

102 Pro reliquis vide Sapientissimum Hispaniarum Primatem *in tractatu de Jubilæo cap. 3. n. 18.* ubi vult, si aliquis æger sit gravi morbo oppressus, & in periculo probabili, posse Confessarium in una die, aut eo minus commutari illa omnia opera in Jubilæo præscripta in eleemosynas, quæ brevi tempore fieri possunt, & audire illum de confessione, eidemque Eucharistiam ministrare, & eo modo lucrari Jubilæum, ex traditis ab Henriquez *lib. 7. de indulgentiis cap. 10. n. 6.* & Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 58. n. 28.* dicentibus, ex causa justa posse acquiri Jubilæum breviori, aut longiori temporis spatio, quàm unius hebdomadæ, si Confessor commutet omnia opera, quæ pœnitens per se explere non potest, quibus expletis per commutationem pœnitens indulgentiam lucrabitur.

Quin etiam si æger voce emissa, retento tamen rationis usu ostendat signis apertissimis se velle de peccatis fateri, potest Confessarius illum absolvere à peccatis, illique concedere indulgentias Jubilæi, Cordub. *l. 5. de indulgentiis quæst. 36. vers. addo, & vers. secundum dictum est*, sequitur Vega *in summa 2. p. verb. indulgentias, cap. 7. casu 51. in principio.* Fr. Manuel. Rodriquez *de Regularibus tom. 2. quæst. 84. art. 11.* dicens hoc esse in praxi commune: ac proinde posse omnia opera in literis Jubilæi contenta commutare pœnitenti, ut pronunciet ter nomen JESUS corde, si voce nequeat, aut in aliam rem similem secundùm dispositionem, & capacitatem ægroti consideratis circumstantiis personæ, ac temporis, Suarez *tom. 2. de Religione lib. 6. de voto, c. 18. num. 8.*

DISPUTATIO VII.

De resolutionibus, quæ ex dubiis circa Bullam Cruciatam emergentibus oriuntur, & sunt numero quinquaginta.

EPITOME.

1 *Bullæ etymologia, & origo remissivè.*
2 *Bullæ privilegia strictè sunt accipienda.*
3 *Non tamen extinguuntur morte concedentis.*
4 *Bulla Cruciata valet ad consequendas indulgentias locis, & Ecclesiis particularibus concessas.*
5 *Revocata Bulla si ignorans virtute illius absolvatur à reservatis, valet absolutio.*
6 *In fine anni, qui incepit agere cum Confessario, potest prosequi, & absolvi post annum exactum.*
7 *Pœnitens electo Confessario approbato potest absolvi etiam à casibus Bullæ Cœnæ, paucis exceptis.*
8 *Posse absolvi virtute Bullæ toties quoties pœnitens, ostenditur.*
9 *Virtute Bullæ potest absolvi à casibus Papæ bis intra annum, sumpta secunda Bulla.*
10 *Confessarius debet esse approbatus ab Episcopo pœnitentis.*
11 *Absolvi virtute Bullæ ab excommunicatione deducta ad forum contentiosum posse est probabilius, non posse est probabile.*
12 *Episcopi possunt in delictis dispensare, & absolvere delinquentes postquam delictum est deductum ad forum externum, & ibi finitum judicium.*
13 *Indulgentia plenaria, non conceditur quando virtute Bullæ pœnitens absolvitur à casibus non Papalibus.*
14 *Pœnitens in articulo mortis præsente Parocho, per Bullam potest eligere Confessarium approbatum.*
15 *Confessarii quales nequeunt eligi virtute Bullæ?*
16 *Regulares an possint uti Bulla ut absolvantur à reservatis?*
17 *Hæresis casus virtute Bullæ non comprehenditur.*
88 & 19 *Fautores, receptatores, defensores, legentesque libros hæreticorum, si hæretici non sunt, absolvi possunt semel in vita, & semel in morte: creditores autem hæreticorum minimè in vita.*
20 *Schismatici possunt absolvi virtute Bullæ si non sunt hæretici.*
21 *Lusitani, & forenses ibi morantes, & inde exeuntes, possunt uti Bulla Cruciata.*
22 *Indulgentiæ Cruciatæ quomodo visitatis Ecclesiis, & Altaribus acquiri possint?*
23 *Privilegia Mendicantium absolvendi à reservatis, & commutandi vota non suspenduntur virtute Bullæ.*
24 & 25 *Minoritæ & reliqui Regulares possunt uti Cruciata ad indulgentias lucrandas, & ad comedendum ova, & lacticinia, non tamen ut absolvantur à reservatis.*
26 & 27 *Ubi latè de hac materia pro utraque parte, sed negans omnino tenenda. Confessarius an possit dispensare in irregularitate resultante ex mala administratione Sacramentorum? & quid de Mendicantibus ratione suorum privilegiorum, & Confessarii virtute Bullæ?*

28. *Vota quænam possint commutari virtute Bullæ, & quæ non?*
29 *& quoties durante anno.*
30 *Vota semel commutata possunt iterum commutari in subsidium temporale, non tamen semper, sed interdum in opera pia.*
31 *Juramenta homini facta per injuriam, vel metum an possint commutari virtute Bullæ?*
32 *Bulla tempore interdicti prodest capientibus, & eorum familiaribus.*
Illustres, & nobiles possunt celebrare si fuerint Sacerdotes, vel facere, ut celebretur in privatis Oratoriis tempore interdicti in sua, suorumque consanguineorum præsentia, ibid.
33 *Sacramenta tempore interdicti virtute Bullæ. & quæ alia recipi possunt?*
34 *& an teneantur interesse Sacro diebus festis? Bulla non prodest quando est cessatio à divinis, nec quando Ecclesia est violata, ibid.*
35 *Judices ordinarii, non autem delegati tenentur pœnas pecuniarias Cruciatæ applicare.*
36 *Commissarius Cruciatæ, quando, & quomodo possit dispensare in affinitate in primo, vel secundo gradu?*
& quid de Episcopis? ibid.
37 & 38 *Probabile est non posse fieri compositionem de rebus inventis, sed de rebus malè quæsitis.*
39 & 40 *Facta compositione post diligentem inquisitionem, domino comparenti nihil esse restituendum, est probabile, sed probabilius teneri nondum consumpta.*
41. 42 & 43 *Horas Canonicas non recitans an possint componi super fructibus beneficiorum omnibus, & quomodo, & an possit retinere aliquid pro reliquis oneribus beneficiorum?*
44 *Bona incerta pauperibus distribuenda habens, si verè pauper est, potest ea sibi retinere, vel pauperibus consanguineis dare.*
45 & 46. *Non residentes, & destributiones quotidianas malè recipientes nequeunt componi, & cur?*
Decipiens unum ex duobus, nesciens deceptum, debet dividere pretium inter utrumque, ibid.
47 *Suspensi, & excommunicati beneficiati possunt componi super fructibus malè perceptis. Similiter quando legatarii sunt incerti.*
48 & *quid si dominus est absens?*
49 & 50 *Judices ordinarii, aut delegati. quomodo, & quando possint componi super malè acceptis, & quando Advocati?*
51 & 52 *Officiales publici possunt componi, & ludentes super acquisitis ludo.*
53 *Meretrices publicæ, & fœminæ inhonestè viventes, an debeant componi?*

1 OMissis hoc loco, quæ præfari aliqui solent circa etymologiam hujus nominis Bullæ, & circa originem illius, pro quibus, si placet, possunt videri Nicephorus *lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ c. 46.* Illescas *in sua Pontificali historia in vita Urbani secundi*, qui Cruciatæ nomen primò dedisse fertur, & Laërtius Cherubinus *in sua collectione constitutionum Apostolicarum tom. 1. fol. 41. in fine, & fol. 42. in principio*, ubi hac de re plenè egit, operæ pretium erit ad singulas resolutiones singularum dubitationum descendere, quæ pauciores, quàm credi potest, & fieri solet, nunc erunt, cùm multa jam suprà tam in genere, quàm in specie in quæstione de indulgentiis, ac Jubilæis expedita reperiuntur.

2 Prima ergo resolutio sit. Privilegia Bullæ Cruciatæ strictè sunt intelligenda. Ratio, quia sunt privilegia personarum Bullam accipientium, Navarr. *lib. 1. consf. tit. de jurejur. in 1. edit. consf. 3. n. 6. & in 2. consf. 1. n. 6.* ubi loquitur de Jubilæo, vocatque ejus privilegia odiosa, ac restringenda. Sequitur Henr. *de indulgentiis, c. 30. n. 1.* ubi de privilegiis Cruciatæ meminit. Atque ita non est audiendus Lud. Lop. *2. p. instr.* ubi de clavibus, *c. 9. col. 6.* dicens facultates Cruciatæ esse favorabiles, & ex consequenti latè accipiendas; quod non probat Sanch. *de matrimonio, lib. 8. disp. 2. n. 7.* Ego tamen utrumque probo.

Secunda resolutio. Privilegia in Bulla Cruciata 3
lucrandi indulgentias concessa visitantibus Altaria, & facultates ad edendum ova, & lacticinia, non extinguuntur re integra morte concedentis, cùm contineant gratias jam factas, *cap. si cui, de præbendis in 6.* Navarr. *consf. 3. n. 1. tit. de privilegiis, in nova edit.* Gutier. *lib. 1. canon. qu. 11. n. 6. & lib. 2. pract. quæst. 74.* Gironda *de privilegior. explicat. n. 1070.* Mar. Antonin. *var. lib. 1. c. 74. n. 9.* & quamvis privilegia consequendi indulgentias semel in vita, & semel in mortis articulo, & facultates absolvendi à reservatis; nec non votorum commutationes per Confessarium præstandæ videantur continere gratiam faciendam, & ideo debeant perire morte concedentis, nihilominus dicendum est, hæc omnia non exipare, quia sunt gratiæ factæ non Confessario, sed pœnitenti, & Confessor electus virtute Bullæ tenetur concedere pœnitenti privilegia omnia, quæ Bulla concedit, Martin. Vivald. *in Candelabro Sacramentorum 3. par. cap. 14. nu. 58.* Stunica *de voto quæst. 5. n. 38.* Accedit Bullam principaliter præstari ad consequenda privilegia, & indulgentias, quæ sunt gratiæ factæ, quòd si dicas esse accessoria, quod negatur, adhuc accessoria sequuntur naturam gratiæ principalis, hoc est, Bullæ concessæ, ita expressè *in c. si super gratia, de officio delegati, In 6.* de potestate exequutori data ad exequendam gratiam à Sede Apostolica concessam, Sanch. *l. 8. disp. 28. n. 43.*

Tertia resolutio. Bulla Cruciata opus est cupienti 4
consequi indulgentias, quæ conceduntur particularibus Monasteriis: aut Ecclesiis, nimirum, qui visitaverit talem, vel talem Ecclesiam, consequetur hanc, aut illam indulgentiam. Sanch. *lib. 4. c. 54. n. 62.* Indulgentiæ autem, quæ in generali Jubilæo conceduntur, cùm non sint concessæ personis, aut locis particularibus, sed cunctis fidelibus, & in bonum commune Ecclesiæ, non suspenduntur per Bullam Cruciatam, Lessius *de Justitia c. 42. dub. 12. n. 60. vers. responderi potest*, & Sanchez *ubi proximè*, qui volunt privilegia concessa Religiosis circa reservata tam vota, quam delicta virtute Bullæ non abrogari, nisi expressam, & specificam Clausulam derogatoriam contineant; sequitur Henriquez *lib. 6. de pœnitentia c. 16. n. 7. & lib. 7. de indulgentiis c. 28. n. 7.* cum aliis *ibi, in commento litera Z.*

Quarta resolutio. Si ante tempus constitutum 5
revocetur Bulla Cruciata, & ignorans revocationem eligat Confessarium pro absolutione reservati, manet absolutus, Henriq. *lib. 7. c. 20. & in commento lit. F. n. 1. & 2.* nec censetur revocata ante annum completum; imò si anno elapso non promulgetur Bulla, quam constat paulo pòst promulgandam, fruetur quis prima Bulla ex pia Pontificis interpretatione, & Commissarii: potestque prodesse pro tempore Interdicti, si contigerit, & pro esu ovorum, & lacticiniorum, & pro reservatis potest eligi Confessarius, Henriquez *d. n. 2. & in commento litera O.* ubi cum multis ea de re consultis ita rem decidit.

Quinta resolutio, si quis intra annum, quo Bulla durat, incepit tractare causas suas cum Confessario, potest pergere post annum exactum, & absolvi, Henriq. *de indulgentiis lib. 7. c. 20. & c. 11. §. 3.* quia jurisdictio semel habita, & re non integra, non expirat donec causa finiatur, Antonius Gabriel tom.

tom. 2. titul. de prabendis conclus. 1. §. 35. & 41. Sylvest. *verb. Conservator* §. 7. Palacius *in cap. per vestras, de donationibus inter virum, & uxorem, notab. 2. nu.* 28. & in Bulla Cruciata exprimitur, ut causæ pendentes, quæ durante tempore tractari cœperant, ad exitum perducantur, Henriquez *de indulgentiis d. c.* 11. §. 3. *& in commento lit. H.* Hinc fit, ut accedens in ultima hora anni Cruciatæ facturus longam confessionem possit absolvi à reservatis, & postea elapso anno perficere, quia non expiravit jurisdictio, quam Confessor habebat ad absolvendum virtute Bullæ pœnitentem; qui tempore habili inchoavit confessionem. Henriq. *d.* §. 3. *lit. G.* Acosta *quæstione* 46. *in explicatione Bulla Cruciatæ.*

7 Sexta resolutio virtute Bullæ Cruciatæ potest pœnitens eligere Confessarium ab Ordinario approbatum, qui ejus confessione audita possit ipsum à quorumcunque Ecclesiæ mandatorum, necnon votorum transgressionibus, jejuniorum, & horarum Canonicarum omissionibus, cæterisque omnibus peccatis, criminibus, excessibus, & delictis quantumcunque gravibus, & enormibus, etiam talibus propter quæ Sedes Apostolica meritò consulenda foret, ac etiam in casibus, qui in literis die Cœnæ Domini publicari solitis continentur, (exceptis hæresis, conspirationis in personam, & statum Romani Pontificis, falsificationis literarum Apostolicarum, & supplicationum, cæterisque omnibus aliis casibus, qui undecimo, incipiente: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes*; necnon duodecimo, tertio decimo, & quarto decimo capitulis, sive articulis dictarum literarum Cœnæ Domini scripti sunt) semel in vita, & in mortis articulo: aliis verò eidem Sedi non reservatis casibus, quoties confitebuntur, absolvere, ac pro modo culpæ pœnitentiam salutarem injungere, plenamque omnium peccatorum suorum remissionem impendere, ac vota quæcumque (ultramarino castitatis, & Religionis votis duntaxat exceptis) in subventionem prædictam commutare licitè possit. Hactenus verba Bullæ.

Ex hac resolutione sequitur dubitatio, an liceat Confessario toties quoties absolvere à casibus occultis, à quibus potest Episcopus absolvere, juxta Tridentinum *sess.* 24. *c.* 6. ibi, *& in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcese sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere?* sic ibi: loquiturque cum Episcopis: atque ita cùm hæc videantur concessa eisdem propter personarum auctoritatem, nequeunt Confessarii virtutæ Bullæ absolvere ab hujusmodi casibus occultis, prout volunt Henriquez *lib.* 6. *de pœnitentia cap.* 14. *n.* 7. & Bannes 2. 2. *quæst.* 74. *art. ultimo, ad finem.*

8 Septima tamen sit resolutio. Probabilius est posse virtute Bullæ absolvi pœnitentem toties quoties ab his casibus occultis, quia in Bulla solùm excipiuntur Papæ reservati, quales non sunt hujusmodi occulti, cùm competant non jure delegato, sed jure Ordinario Episcopis, & eorum dignitati. Quare cùm absolutio à reservatis Episcopo toties quoties per Bullam concedatur, & crimina occulta ex Conc. Trident. non sint reservata Papæ, sed Episcopis, possunt absolvi virtute Bullæ, Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *c.* 54. *n.* 27.

9 Octava resolutio, percussor clerici potest absolvi virtute Bullæ; quòd si rursus durante anno reincidat, potest sumere secundam Bullam, & rursus absolvi. Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 16. *n.* 2. non poterit tamen sumere plures Bullas intra annum, sed duas duntaxat; Henriquez *de indulgentiis cap.* 20. *num.* 7. *fol.* 538. *& cap.* 11. §. 1. *ad finem.* Manuel *in additionibus ad* §. 9. *num.* 35. Quin etiam Gregorius Decimus tertius concessit, ut per secundam Bullam eodem anno fruatur eadem indulgentia plenaria, & valeat iterum absolvi à casibus reservatis Pontifici, sed de his suprà *disp.* 2. §. 4. *num.* 26.

Nona resolutio, Confessarius eligendus debet esse approbatus ab Episcopo, ubi audit confessiones. Ita Rodericus *in additionibus ad* §. 9. *num.* 13. *fol.* 55. *verso*, cum gravissimis auctoribus, quos ea de re consuluit. Quare non sunt audiendi, qui putant satis esse ut Confessarius sit semel approbatus ab aliquo Episcopo, ut possit eligi ubique gentium virtute Bullæ? inter quos est Henriquez *de indulgen. lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 4. & Sà *verb. confessor num.* 6. quorum sententia potest ut probabilis admitti pro Regularibus, quia Bulla Cruciatæ sic loquitur, his verbis: *Qui ab Ordinario, & quoad Regulares semel tantùm approbati fuerint, Confessorem eligere possint*, &c. Nihilominus Rodericus negat id sufficere, additque illam clausulam intelligendam esse de semel approbato ab eo Episcopo, ubi audit confessiones. quæ opinio est omnino tenenda secundùm suprà dicta *disp.* 6. §. 5. *n.* 40. & 41. 10

Decima resolutio. Probabile est virtute Bullæ non posse absolvi ab excommunicatione, & suspensione deductis ad forum contentiosum, Manuel *in expositione motus proprii Pii Quinti*, & Gregorii XIII. super ingredientes Monasteria virorum extra casus permissos fœminis, & contra Religiosos illas admittentes *num.* 34. & Sorbus *in compendio privilegiorum mendicantium, verb. ingressus Monasteriorum Monialium, in suis annot. n.* 11. *vers. Dicitur* 2. Ratio, quoniam potestas illa absolvendi est odiosa, & præjudicat Ordinariis, & ideo est restringenda, ut per Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vend. p.* 1. *c.* 2. *in principio*, & *n.* 8. & Molina *de primogenitis lib.* 1. *c.* 42. *n.* 24. Non enim conceditur talis facultas in alterius injuriam, *l. nec avus. C. de emancipat liber.* Item quia Concilium Tridentinum *sess.* 64. *c.* 6. esto concedat facultatem dispensandi in irregularitatibus, & censuris, limitat, dummodo non sint deducta ad forum contentiosum, ibi, *exceptis aliis deductis ad forum contentiosum.* 11

Quin etiam quamvis delictum sit in foro judiciali, & deductum, & judicio finito jam punitum, adhuc non posse absolvi ab Episcopo, volunt Gutierr. *canon. lib.* 1. *cap.* 3. *ad finem*, & Fr. Emman. *tom.* 1. *summæ, cap.* 168. *in fine, in* 2. *editione.* Juvat Sixtus Quartus *Extravag. & si Dominici. la* 2. *de pœnit. & remiss.* dicens, nec alicujus privilegii auctoritate, nec virtute Bullæ qui absolvatur denuntiatus, sententialiter condemnatus, vel publicè diffamatus: ergo delicta, & censuræ deductæ ad forum contentiosum non debent virtute Bullæ absolvi.

Probabilius tamen est posse excommunicatum, vel suspensum non obstante deductione ad forum contentiosum, absolvi virtute Bullæ Cruciatæ, & virtute privilegiorum, quibus fruuntur Religiosi, in foro tamen conscientiæ; etiamsi censuræ, seu delicta sint publica. Ratio, quia in Bulla Cruciata, & in privilegiis Religiosorum datur facultas absolvendi à censuris sine aliqua limitatione; & ideo non debet restringi: neque enim absolutio pro foro conscientiæ, prodest pro foro exteriori, & ex consequenti Ordinarius nihil damni indebitè patitur, quia ire potest in foro externo contra suspensum, vel excommunicatum, perinde ac si non esset absolutus in foro interiori: ex quo nullum sequitur inconveniens. quibus rationibus ducti sequuntur hanc sententiam, Sotus *in* 4. *dist.* 22. *art.* 3. *vers. primus ejus casus.* Angles Floribus 2. *p. quæst. unica, de excommunicatione, art.* 4. *diffic.* 2. Polanus *in Directorio, c.* 4. *fol.* 52. *v. si quis.* Man. Rodr. *mutatus in addit. ad Bullam, n.* 49. §. 9. *Henr. l.* 8. *de Eucharist. c.* 60. *n.* 4. & *l.* 7. *de*

de indulgentiis, *c.* 13. *n.*2. & alii, quos referens sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.* 6. *n.* 17. *n.* 43. ubi respondet Extravaganti, *& si Dominici*, citata, dicens non prohiberi ibi absolutionem; nisi hæresis deductæ ad forum externum: aliorum autem criminum minimè, eamque Extravagantem jam expirasse concludit. Nec refert negasse Concilium hanc facultatem Episcopis absolvendi, quando delicta sunt deducta ad forum externum, quia facultas Concilii, cùm sit perpetua, & nimis ampla in occultis, si extenderetur ad forum externum, & ad delicta ad ipsum deducta, comprehenderet omnes irregularitates fermè, & omnes casus reservatos Sedi Apostolicæ: & hoc modo sequerentur multa inconvenientia, quæ non sequuntur ex facultate privilegiorum, nec ex potestate Bullæ, quæ est limitata ad forum conscientiæ nec est quotidiana, nec ita perpetua, nec se extendit ad irregularitates.

12 Undecima resolutio pro Episcopis, quando delictum fuit deductum ad forum contentiosum, & ibi finitum judicium, ac punitum, possunt Episcopi in illo dispensare, & delinquentem absolvere quicquid contradicant, Gutter. *d.c.*3. & Manuel. *d.c.*168. *fine*. Ita Avila *de censuris p.*7. *disp.* 10 *dub.* 7. Valer. Reginal. *lib.* 30. *tract.* 2. *n.* 29. *vers. sextum est*, Henriquez *lib.*14. *de irregularitate*, *c.*7. *n.*5. ubi ait non posse Episcopum in delicto deducto ad forum contentiosum se intromittere, subdens hæc verba: *Quandiu manet deductum ad forum contentiosum*; ergo ubi desiit esse in foro contentioso, potest Episcopus se intromittere; quod probat Avila *suprà*, dicens, se vidisse in casu simili sæpe observatum, nempe finito jam judicio absolvi per Bullam ab excommunicatione deducta ad forum contentiosum, eo quòd mens Concilii est ne auctoritas judicis de delicto illo cognoscentis, minuatur, & ut scandalum caveatur publicum, noluit concedere delicta publica; quæ duo cessant delicto punito post judicium finitum, cùm satisfactum sit Reipublicæ postquam punitum est, nec detrahitur auctoritati judicis ferentis sententiam, Sanchez *suprà d. c.* 11. *n.*21. *vers. sed quid si delictum*, & alii præcitati, relatique à Barbosa *in remissionibus ad Concilium Tridentinum*, *sect.* 24. *c.*6. *n.* 15.

13 Duodecima resolutio sit, quando quis durante anno absolvitur virtute Bullæ ab aliis casibus reservatis, qui non sunt Sedi Apostolicæ reservati, non consequitur indulgentiam plenissimam. Nec obstant verba ipsius Bullæ quæ sic habent: Aliis verò eidem Sedi non reservatis casibus, quoties confitebuntur, absolvere ac pro modo culpæ pœnitentiam salutarem injungere, plenamque omnium peccatorum suorum remissionem impendere. Ratio, quia ista verba referuntur omnino ad casus in Bulla Cœnæ Domini, à quibus pœnitens virtute Bullæ non solùm poterit semel absolvi in vita sacramentaliter, necnon ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis; sed etiam plenissimam omnium peccatorum lucrari indulgentiam, & remissionem. Hæc enim est intentio, & voluntas Summi Pontificis: alioqui pœnitens qui haberet casus Sedi Apostolicæ non reservatos, quique ab illis sæpiùs absolveretur, esset melioris conditionis, quàm ille, qui paucissimos, aut nullus haberet; siquidem absolveretur pluries à reservatis, & insuper consequeretur plenissimam indulgentiam, & remissionem cæterorum peccatorum, quod non est rationi consonum. Juvat clausula posita in uno paragrapho, vel versiculo, quando fit divisio per paragraphum, vel versiculum; tunc enim per eam divisionem non refertur ad alium paragraphum, vel versiculum, juxta doctrinam glossæ *capitis unici*, *verb. sic scilicet*, *de postul. Prælat. in* 6. Cùm ergo in Cruciata fiat divisio inter casus reservatos Sedi Apostolicæ, & inter reservatos aliis, & de his toties quoties possit pœnitens absolvi: de illis autem non nisi semel in vita, & semel in morte, meritò conceditur his postremis ultra absolutionem à reservatis remissio omnium peccatorum.

Dubitationis tamen est, cur dicatur in Bulla semel in morte posse Confessorem virtute illius eligi, siquidem simplex Sacerdos in articulo mortis possit pœnitentem absolvere etiam à casibus omnino reservatis? Decima tertia resolutio sit. Potest pœnitens in articulo mortis etiam præsente Parocho virtute Bullæ eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario, à quo absolvatur à censuris reservatis, nec reincidet si non se præsentet superiori, si vivat: secus si absque Bulla excommunicatus in articulo mortis confiteatur apud quemlibet Sacerdotem, & absolvatur, quia in hoc eventu, si vixerit, reincidit in excommunicationem, quia fuit absolutus sine Bulla; & ideo si vixerit, reincidit, non autem virtute Bullæ absolutus: is enim quamvis non compareat coram Superiore, non reincidit, Rodericus *in expositione Bullæ*, §. 9. *n.* 36. *dub.*1. *& in additionibus*, *n.* 44. *fol.* 75. Medina *in summa* 2. *p. fol.* 304. Vivald. *verb. absolutio*, *n.* 69. Non tamen placet quod addit Rodrig. *d. n.* 44. *vers. acerca del mismo*, dicens in articulo mortis quemcumque Sacerdotem simplicem præsente Parocho posse absolvere pœnitentem à quibusvis peccatis, & censuris, juxta Conc. Trid. Nam cùm simplices Sacerdotes non habeant jurisdictionem, præferendus est illis Parochus, qui habet jurisdictionem, Suar. *tom.*4. *disp.*30. *sect.*3. *n.* 4. *&* 5. & approbatus non approbato, & expeditus impedito. Sanch. *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 7. 14

Decima quarta resolutio pro reliquis Confessariis, qui nequeunt eligi virtute Bullæ, diximus *disp.* 6. §. 5. *ex n.* 40. *usque ad n.*49. ubi, quæ hoc loco adjici poterant, reperientur. 15

Decima quinta resolutio pro Regularibus sit, non posse illos uti Bulla Cruciatæ, ut absolvantur à reservatis sine consensu superiorum, ut diximus *suprà disp.* 6. *de Jubilæis*, §. 5. *ex n.* 43. Henriquez *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 6. §. 9. *& cap.* 16. *n.* 3. *& n.* 7. *litera P. vers. præsertim*, *& de indulgentiis*, *cap.* 22. *n.* 4. Beja *part.*3. *casu* 16. *per totum*. 16

Decima sexta resolutio ex literis Bullæ Cruciatæ excipitur casus hæresis, qui nullo modo potest absolvi virtute Bullæ, ut declaravit Gregor. XIII. in forma Brevis, dat. Romæ die 22. Septembris Anno 1576. Pontificatus verò sui Anno quinto, motu proprio, ac ex certa scientia felicis recordationis Pii Quinti, prædecessoris sui, ac suæ intentionis nunquam fuisse, vel esse Confessariis virtute Cruciatæ aliquo modo concedere facultatem absolvendi ab incursu, & lapsu in hæresim. Ex quibus verbis liquidò constat absolutionem ab hæresi virtute Bullæ non posse impendi. Quare non sunt audiendi Sotus 4. *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 3. *post quintam conclusionem in* 1. *casu Cœnæ*, *ad finem*, & Corduba *summa*, *quæst.* 8. dicentes posse absolvi, quando conceduntur casus Bullæ Cœnæ; esto non fiat expressa mentio de hæresi: sed falluntur; ita Manuel. *addit. ad Bullam*, §. 9. *n.*66. Guttier. *quæst. canon. lib.* 1. *cap.* 13. *n.*26. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *inst. mor. c.* 10. *quæst.* 2. Avila *de censuris*, 2. *p. c.*7. *disp.* 1. *dub.*7. *concl.* 2. & alii, quos referens sequitur Cevall. *commun. contra commun. tom.* 3. *quæst.* 802. 17

Decima septima resolutio, quamvis non posse absolvi virtute Bullæ receptatores, fautores, defensores hæreticorum, legentes, tenentes, & imprimentes eorum libros aliqui arbitrentur: oppositum est verius, si hæretici non sint, & habentes libros tradendo illos Fidei censoribus, semel scilicet 18

licet in vita, & semel in mortis articulo virtute Bullæ, posse absolvi, cùm hi casus non ita reserventur in specie, sicut hæresis reservatur, quæ speciali mentione eget. Henriquez *lib. 6. de pœnitent. cap. 16. n. 2. in commento litera L.* & ideo excepta hæresi, cæteris casibus in Cœna Domini reservatis Bulla communiter concedit absolutionem semel in vita, quòd si postea reincidant, indigent nova Bulla. sic ille, sequitur Sanchez *d. lib. 2. in præcepta Decalogi, cap.12.n.12.*

19 Decimaoctava resolutio. Creditor hæreticorum sub hæretici nomine continetur, proinde beneficio Cruciatæ nequit absolvi, quia est hæreticus implicitus, quatenus præfert opinionem, & auctoritatem hæretici, cui credit fidem Petri, & Ecclesiæ Catholicæ; quia captivat in credendo suum intellectum in obsequium hæretici, cui credit, & ideo dubitat de fide Catholica, & eo consequenti infidelis est, quandiu pertinaciter ita insistit dubitationi, ut non sit paratus corrigi ad mandatum Superioris. Secus quando dubitatio contingit ex inopinata, aut diabolica illusione, & quis incipit indeliberatè dubitare circa fidem, & in se reversus captivat suum intellectum in obsequium Christi, & apud se statuit credere, quæ credit Ecclesia, Rojas *de hæreticis part.1. n. 272.& sing. 56. n. 5.* Julius Clarus §. *Hæresis, n. 2. in fine.* Graff. *decis. part. 1. lib.2.tit.de hæret. cap.8.n.10. & sequen.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap.17.vers.primo quando non dubitaretur*, & Bann. *2.2.quæst.11.art.1.vers. Ex his sequitur.* longè aliter, quando credit hæreticorum erroribus, & contra fidem illis assentitur; tunc enim implicitè credit, quod hæticus credit: cùm tamen nullum ejus errorem, aut hæresim in particulari credat; proinde censetur hæreticus, Simancas *de Catholicis, tit.15.n.2.* Ugol. *de censuris Papæ reservatis par.2.cap.1.verb.ac eorum credentes*, Sanctarel. *de hæresi cap.11 n.29.cum sequentib.* Sayro *de censuris lib.3.cap.5.n.1.* Carrer. *de hæreticis n.175.* Azor. *instit. moral.par.1.lib.8.cap.15 quæst.1.* Suar. *de censuris disp.21.sect.2.n.6.* & Sanchez *in præcept.Decal.lib.2. cap. 10.* Eo quia credentes hæreticorum implicitæ sunt hæretici simpliciter, Acosta *in expositione Bullæ quæst.63.vers.secunda conclusio.*

20 Decimanona resolutio. Schismatici possunt absolvi per Bullam, vel Jubilæum ab excommunicatione semel in vita, & semel in mortis articulo, Sanch. *lib. 2. in præcepta Decalogi cap. 36. nu. 17.* dummodo hæretici non sint: dicuntur autem schismatici à schismate, per quod quis se ab unitate Ecclesiæ separat in quantum Ecclesia est quoddam corpus mysticum ex universis fidelibus, & Romano Pontifice tanquam capite constans. Hæc igitur unitas scinditur per schisma quoties schismaticus non vult se habere uti membrum hujus corporis in aliqua, vel in aliquibus spiritualibus actionibus spectantibus ad hoc Ecclesiæ corpus, aut recusat subjici Pontifici. Quare non erit schismaticus, qui renuit subjici Pontifici, existimans illum non esse verum Pontificum, quia non recusat subjici Papæ, sed huic homini, quem non credit esse Pontificem, Cajetanus *in summa verb. schisma*, & Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 8. cap. 20. quæst. 4.* & Valentia *2. 2. disp.3.quæst.14.punct.1.proposit.3.*

21 Vigesima resolutio pro requisitis in usu, ac praxi Bullæ Cruciatæ sic habet. Bulla concessa Regno Lusitaniæ omnes illius Regni possunt ea uti acceptata, & acceptam secum portare quocumque velint ea uti, etiam extra fines Regni, cùm sit privilegium personale, quod personam sequitur, & cum ea extinguitur, quando est perpetuum, quòd si datum est ad tempus, per id tempus personam sequitur, *cap. privilegium*, & *ibi scribentes*, *de regul. jur. in 6.* Doctor Barbosa *in leg. quia tale, per totam. ff. solut. matrim.* Joannes de Sollas *tractatu de legibus disp. 17. sect. 6. & 8.* & Cardin. Tusch. *tom. 6. lit. P. conclus. 746.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 5. cap.22. quæst. 6.* & Cardos. *in praxi judicum, & Advocat.verb.privilegium n 4.*

Quin etiam peregrini in eodem Regno commorantes possunt uti eadem Bulla, si in ea dicatur, quod conceditur omnibus personis degentibus, & commorantibus in tali Regno; & inde proficiscentes in Castellam possunt uti eadem Bulla, dum ibi fuerint, & quamvis Bullam amiserit, non propterea privantur illa. Non enim Bulla aliud requirit, nisi ut detur eleemosyna designata, neque opus est, ut receptam secum portet, sed sufficit si domi habeat: potest item capi dato pignore, aut data obligatione, aut fide de solvendo: neque est simonia dare stipem pro subsidio temporali. Nec item requiritur, ut nomen proprium inscribatur in eadem Bulla. Item non sufficit intentio sumendi Bullam, ut quis fruatur privilegiis illius, nisi Bullam receperit priùs. Item si amicus mihi absenti Bullam mittat, & ego non acceptem, eo quòd jam aliam mihi suscepi; licitum est eam in alium transferre; quandiu enim non acceptavi applicationem, potest transferri in alium, Henriq. *de indulgentiis lib.7.cap.20.ex n.3. usque ad n. 6.* post alios, & in casu hoc juvat Sapientissimus Hispaniarum Primas cum aliis *in tract.de Jubilæo cap. 4.n.13.ad medium.* Denique de contentis in hac resolutione concordat Fr. Manuel *in expositione Cruciatæ §. 12. n. 16. vers. y recebistes, & n.17.& in additionibus ad utrumque locum §. 12. n. 9. per totum fol.143.* cum Henriquez *suprà.*

Vigesima prima resolutio. Ut quis consequatur indulgentias in Bulla Cruciata concessas, visitare debet quinque Ecclesias, vel quinque Altaria, quod expedit fiat cum aliquali corporis, & situs motu, si commodè fieri potest: at non oportet moveri loco, aut exire ab Ecclesia; & deinde redire, ut dicatur quinquies visitate Ecclesiam, sed sufficit, ut uno loco fixus faciat orationem, & preces fundat versus ad singula Altaria. Quòd si non sit in oppido, nisi unicum Altare, debet illud quinquies visitare interpolatis vicibus, & preces fundere coram illo. Si tamen fuerint quatuor Altaria, sufficit visitare unum bis, ut fiat visitatio quinquies, & quamvis in oppido sint quinque Ecclesiæ, satis est quòd visitentur quinque Altaria, quia Bulla loquitur quòd visitentur quinque Ecclesiæ, aut quinque Altaria, quæ etiam visitati possunt de nocte. Mendos. *tit. de indulgentiis fol. 69.* Fr. Manuel *in expositione Bullæ §. 8. n. 8. dub. 3. & in additionibus ad §. octavum n. 1. fol. 40.* ubi addit habentes Oratoria domi auctoritate Episcopi erecta, & ab eo visitari solita, in quibus fit Sacrum, posse ibi lucrari indulgentias, si visitent Oratoria quinquies, non exeundo, & ingrediendo, sed fixi eodem loco fundendo preces vocales ibi, quas debebant fundere coram quinque Altaribus. Henriquez *de indulgentiis cap. 10. in principio.* Oportetque, ut visitent cum intentione actuali, aut saltem virtuali consequendi indulgentias, non autem ob recreationem, aut ob negotia sæcularia peragenda, Navarrus *in c. quando, de consecratione dist. 1.* & alii quos sequitur Fr. Manuel *suprà §. 8. n. 9.* 22

Vigesime secunda resolutio. Privilegia, facultates, & indulta Mendicantium absolvendi à reservatis, & censuris, commutandi vota, & dispensandi in illis, non abrogantur per Bullam, neque in anno Jubilæi centesimi suspenduntur, Henriquez *de indulgentiis c. 28. n.7.& in commento litera Z*, ubi multos Doctores consultos Salmanticæ ita respondisse 23

refert,

refert, sequitur Lessius *lib.* 2. *de justitia c.* 42. *dub.* 12. *n.* 60. *vers. responderi potest.* Manuel mutatus à priori sententia in additionibus ad Cruciatam §. 12. *n.* 4. Navarr. *de Jubilao notab.* 28. ubi ait esse probabile, sed Henriquez absolutè loquitur *supra*, & Sanchez *in pracepta Decalogi lib.* 4. *c.* 54. *n.* 62. Nec obest Commissarius dum suspendit facultates omnes, & gratias, quas potest suspendere, quia id intelligitur de gratiis concessis locis particularibus, aut Monasteriis, quibus non fruuntur sæculares carentes Bulla, non autem suspendit privilegia, & indulta concessa Religionibus, quæ cedunt in bonum cummune fidelium; nam hæc egent speciali clausula derogatoria. Confirmatur ex dicto Pii Quinti specialiter consulti dicentis nunquam sibi fuisse in mente derogare per Cruciatam privilegiis, & facultatibus Religiosorum, quod etiam expressit in privilegiis Prædicatorum anno 71. teste Manuele *in explicatione ad finem*, Henriq. *in d. commentolit. Z.* & Clemens Octavus explicuit non fuisse intentionem suam suspendere Bullam Cruciatam, ut tradit Sanch. *de matrimonio*, *lib.* 8. *disp.* 33. *n.* 10. *vers. nihilominus defendi non suspendi*, quia privilegia Bullæ conceduntur per modum contractus, ex his verbis, *Por dais tanta limosna, os concedo.* Fr. Laurent. de Portel. *in tract. suo, Dubia Regularia, verb. Bulla Cruciatæ, vers. privilegia Cruciatæ*, ait non cessare Bullæ privilegia etiam per Jubilæum anni centesimi, quamvis in eo dicatur revocari omnes facultates concessas etiam ad instantiam Regum ex quibuscumque causis, neque expirant per mortem concedentis, cum sit gratia concessa per certum tempus, nisi post tempus elapsum, idem Sanchez *suprà disp.* 28. *num.* 51.

24 Religiosi tamen absque venia superiorum nequeunt Bulla uti quoad eligendum Confessarium, neque quoad absolutionem à reservatis, ut diximus suprà *disp.* 6. *de Jubilæis particularibus*, §. 5. *num.* 43. *vers. suffragatur constitutio Clementis Octavi*, & *vers. responsio tamen sit*, & *disp.* 7. *num.* 16. *vers. decimoquinto*, ubi id summatim, & remissivè tetigimus. Nihilominus cum dubitatio sit nodosa, non abs re videtur illam minutatim, & membratim partiri sequentibus resolutionibus.

Vigesima tertia resolutio Minoritæ possunt uti Bulla Cruciata de licentia suorum superiorum ad lucrandas indulgentias, & alia privilegia in Bulla concessa, non verò possunt eligere Confessarium, neque absolvi à reservatis, ita Fr. Laurent. de Portel *in suo tractatu, Dubia Regularia, verb. Bulla Cruciata*, dicens sic fuisse declaratum Minoritis in Hispania à suo Vicario Generali, Quinimò ad lucrandas indulgentias in Cruciata concessas non egent Religiosi Prælatorum venia, ex traditis à Navarro *cap.* 23. *n.* 38. post D. Thom. 2.2. *quæst.* 104. *art.* 1. nec peccant si ova, & lacticinia comedant tempore vetito virtute Bullæ, placet tamen etiam ad hæc petere licentiam à superiore, ita Perestrelius 3. *part. casu* 16. sequitur Acosta *in explicatione Bullæ*, *quæst.* 106. ubi ait esse omnino certum Regulares etiam Ordinis Minorum posse sumere Bullam, & consequi indulgentias, neque superiores habere jus aliquod ad interdicendum inferioribus susceptionem Bullæ ad lucrandas indulgentias, quæ conservationi Religionis non obsunt, & maximè prosunt, atque ita si Religiosus petita, & non obtenta licentia sumat Bullam, non peccabit, quia non habet superior jus ad negandum eam licentiam: fruetur enim indulgentiis Bullæ, ut deducitur ex D. Thom. *in* 4. *dist.* 20. & *in additionibus ad* 3. *partem*, *quæst.* 27. *art.* 3. duntaxat.

25 Vigesimaquarta resolutio. Sunt qui dicant se non audire damnare Regulares, qui utuntur Bulla Cruciata absque licentia suorum Superiorum quoad eligendum Confessarium, qui eos absolvat à reservatis, inter quos est Fr. Manuel *in expositione Bullæ*, §. 9. *n.* 24. *vers. lo sexto digo*, sequitur Fr. Jo. de la Cruz *lib.* 1. *de voto obedientiæ*, *cap.* 6. *fol.* 50. *pag.* 2. §. 3. *conclusio.* Ratio, quia in Conciliis Provincialibus Prælati Regulares id non publicant, necdum visitant Monasteria suæ Provinciæ, id non exponunt; audiunt enim, & dissimulant, & ex consequenti videntur consentire; quorum est tollere à subditis ignorantiam. Tertiò, quia leges revocantes privilegia, & gratias non obligant antequàm promulgentur nedum in Provincia, sed etiam in Diœcesi Sotus *lib.* 1. *de justitia*, *quæst.* 2. *art.* 4. *fol.* 116 Medina 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 4. Cum igitur facultas suscipiendi Cruciatam extendatur ad omnes fideles, & in Bulla fiat mentio omnium Regularium, revocatio quoad Regulares, ut habeat vim, debet omnibus innotescere, facta publicatione de mandato Prælati. Quartò, quia quando aliqua lex imponit aliquam censuram, vel pœnam, & ambigitur an sit usu recepta, ambigenti integrum est credere illam non esse usu receptam, ac proinde non obligare. ita Azor. *tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 19. *quæst.* 12. Salas 1. 2. *quæst.* 21. *tract.* 8. *disp. unica*, *sect.* 18. *n.* 169. & idem tradunt, quando est duplex opinio probabilis, altera negans, & altera affirmans, licitum scilicet esse putare non esse usu receptam, neque obligare talem legem. Consentit Sanchez *in pracepta Decalogi lib.* 1. *c.* 10. *n.* 35. quando res est sub opinione, legem non obligare, quamvis contraria opinio sit probabilior, quia sequens minus probabilem, non agit contra conscientiam.

Item, quia sequendo probabilem opinionem, non se exponit periculo peccandi formaliter, ita, ut illud peccatum illi imputetur, cum prudenter, & ratione probabili ductus operetur. Posse autem sequi probabilem relicta probabiliori, volunt Sanchez *sup. cap.* 9. *num.* 14. Suar. *tom.* 5. *disp.* 40. *sect.* 5. *num.* 6. Henriquez *lib.* 14. *de irregularitate*, *c.* 3. *num.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 16. *quæst.* 2. 3. & 4. & *cap.* 17. *quæst.* 7. & Lessius *lib.* 2. *de justitia*, *cap.* 29. *dub.* 8. *num.* 68. Atqui Rodericus suprà *d.* §. 9. *num.* 24. testatur esse viros doctos hujus sententiæ, ut non obstante Bulla, quæ prohibet, ne Religiosi ad hæc duo utantur Cruciata, ipsi tamen illa utuntur ad eligendum Confessarium, & ad absolutionem à reservatis: igitur illorum opinio saltem est probabilis, ac proinde placere potest.

Addo Bullam Clementis Octavi favere huic parti, quia quamvis dicat concessionem Bullæ Cruciatæ, quoad eligendum Confessorem non habere locum in Religiosis, ait, *Nostræ intentionis esse quòd Religiosi in prædictis tenore præsentium dispositioni suorum Prælatorum sint subjecti.* Ubi Jo. de la Cruz vult Papam declarasse suam mentem solùm pro Bullis à se concessis, & concedendis, non autem pro concedendis à suis successoribus sic ille suprà *fol.* 49. *pag.* 2. Attamen horum opinio olim poterat admitti: sed nostris temporibus nullo modo, & ideo non placet etiam tanquam probabilis.

Vigesima quinta resolutio omnino tenenda sic habet. Regulares virtute Bullæ nequeunt eligere Confessarium, neque absolvi à reservatis, Cordub. & Surdus, quos referens sequitur Beia 3. *p. respons. casu* 16, §. *hæc tamen opinio*, Vivald. *in Candel. verb. absolutio conclus.* 2. & 5. cum aliis. Probatur ex Bulla Clement. VIII. suprà *disp.* 6. §. 5. *n.* 43. *vers. suffragatur.* In forma Brevis, ubi id prohibetur Religiosis, & ex alia Urbani Domini Nostri Papæ Octavi, quæ sic habet.

Urbanus Papa Octavus, ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex ad ea solicitudinis suæ partes intendere debet, per quæ Religiosorum status in pace, & quiete tutiùs conservetur, sanè cùm ratio doceat, & experientia compertum sit Religionibus valde

valde perniciosum existere, ut eorum Religiosis licitum sit Confessarium sibi eligere, & licèt felicis recordationis Gregorius Decimus tertius, ac Clemens VIII. & Gregor. XV. Roman. Pontifices prædecessores nostri per suas in forma Brevis literas expresè prohibuerint, ne Religiosi Societatis Jesu, facultatibus Cruciatæ sanctæ uti absque Superiorem suorum licentia valerent, nihilominus, quia nonnulli existimant ex clausulis literarum dictæ Cruciatæ cujuscunque ipsius Societatis privilegio derogari, & propterea ipsis Religiosis hujusmodi facultatibus uti licitum esse, speciali ad hoc nostro, & Apostolicæ Sedis opportuno remedio necesse sit, Nos pro nostri Pastoralis muneris debito, ea, quæ ipsius Societatis quieto, & pacifico statui, ac debitæ superioribus obedientiæ conservandæ opportunè esse cognoscimus, salubriter providere volentes motu proprio, & ex certa scientia, maturâque deliberatione nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuò valitura constitutione sancimus, nulli Religiosorum ejusdem Societatis licere facultatibus Cruciatæ hujusmodi in quacunque mundi parte publicatæ, vel publicandæ, quoad eligendum Confessarium, & obtinendum absolutionem à casibus reservatis uti, nec eis quoad hanc eligendi Confessarium, & obtinendi absolutionem prædictam facultatem Cruciatæ hujus modi suffragari: minúsque præsentes literas sub quibuscunque ejusdem Cruciatæ concessionibus, extensionibus, prorogationibus, & confirmationibus factis, & pro tempore quomodolibet faciendis, comprehendi: sicque per quoscumque judices, Ordinarios, & delegatos sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac irritam & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contingerit decernimus. Non obstantibus præmissis à quibuscunque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, statutis quoque, & consuetudinibus etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam in præmissis manu Secretarii Societatis, vel Notarii publici subscriptis, & sigillo ejusdem Societatis, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides utique adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die ultima Martij 1626. Pontificatus Nostri Anno nono. Ex quibus apparet nullo modo apud nostros integrum esse uti Cruciata ad illa duo, hoc est, ad eligendum Confessarios à quibus absolvantur pro libito à reservatis.

26 Vigesima sexta resolutio. Virtute Bullæ Commissarius potestati dispensare super irregularitate contracta per eos, qui quibusvis Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis ligati Sacramenta administrant, Missas, & alia divina Officia, non tamen in contemptum clavium celebrant. Constat id ex literis ejusdem Bullæ. Non tamen quicquam potest in irregularitate, quæ contrahitur ex homicidio, seu mutilatione factis dolo, vel culpa: neque in irregularitate, quæ incurritur absque culpa, videlicet ob bigamiam, vel ob mortem justam, seu accelerationem ad illam, quæ dicitur ex defectu lenitatis sine peccato saltem gravi.

27 Difficultas est, an virtute Bullæ quando pœnitens absolvitur à quibuscumque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis ex illis resultantibus possit Confessarius dispensare, seu absolvere ab illis irregularitatibus, quæ resultant quando suspensus, vel excommunicatus sacros Ordines suscepit, vel Sacramenta administrat, sicut potest in illis Commissarius Bullæ dispensare? Negat Navar. *in summa c.* 27. *n.* 194. *vers.* 4. Ledesma 2. *p. q.* 26. *art. de irregularitate*, *fol.* 367. *col.* 4. *in fine*, Vivald. *de irregularitate*, *n.* 331. Jacob. de Graff. *decis. lib.* 4. *c.* 27. *n.* 81 Jo. Chapeauil. *in tract. de casibus reservatis, p.* 1. *c.* 4. *diffic.* 5. Mayolus expressè *lib.* 5. *de irregularitate, c.* 51. *n.* 7. Henriq. *de irregularitate, cap.* 14. §. 1. Toledo *lib.* 1. *inst. Sacerd. cap.* 31. Pluiarc. *lib.* 4. *cap.* 6. & Suarez *de censuris, disp.* 1. *sect.* 3. *n.* 3. *usque ad* 6. *fol.* 10. & 11.

Ratio hujus doctrinæ est, quia ex stylo Curiæ per facultatem absolvendi à peccatis, censuris, sententiis, & pœnis, non intelligitur facultas dispensandi in irregularitate. Item per regulam *c. ultimi*, *de officio Vicarij, in* 6. in generali concessione nequaquam illa veniunt, quæ non esset quis verosimiliter in specie concessurus, *l. obligatione generali, ff. de pign.* Item absolvere est quid diversum à verbo dispensare, & diversum est judicium. *l. inter stipulantem*, §. *sacram. ff. de verbor. oblig.* Steph. Grat. *Marchiæ*, *decis.* 32. *n.* 8. & *decis.* 42. *n.* 10. Bargaz. *de irregularitate* 6. *p. tit. de schismaticis*, *n.* 19. Cùm igitur in irregularitatem non cadat absolutio, sed dispensatio, & de jure eam sibi reservat Summus Pontifex, non poterit Confessarius virtute Bullæ, neque Mendicantes virtute suorum privilegiorum ab illa absolvere, neque dispensare: accedit Suarez suprà *n.* 6. eo quia facultas, quamvis concedatur ad absolvendum à censuris, & pœnis, non extenditur ad omnem pœnam. Nec obest Navar. suprà *n.* 152. *n.* 194. & *n.* 254. existimans posse absolvere Confessarium virtute Jubilæi, Bullæ, seu privilegiorum ab illis pœnis, quæ Sacramentorum usum, seu receptionem impedire possunt: irregularitas autem non est id generis, quòd impediat prædictum usum, quam etiam sententiam tuetur Molina *tract.* 3. *disp.* 80. nec est dubium illam esse multo probabiliorem.

Pars tamen affirmans, posse Confessarium virtute Bullæ, & Mendicantes virtute suorum privilegiorum, saltem propter Communicationem dispensare in illa irregularitate ob malam receptionem, seu administrationem, est valdè probabilis, & in praxi potest admitti. In primis enim Paulus Tertius inter privilegia Societati Nostræ concessa Anno Domini 1545. Pontificatus sui Anno undecimo, die tertia Junii, concessit Confessariis nostris facultatem absolvendi quoscunque Christi fideles à quibuscumque peccatis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & à quibuscumque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis ex illis resultantibus: quæ omnia conceduntur etiam Confessariis virtute Bullæ Cruciatæ electis, & ab Ordinario approbatis erga pœnitentes: ergo possunt dispensare utrique in irregularitate supradicta, & ab illa absolvere. Probatur, quia nomine censuræ à qua possunt Confessarii absolvere, venit irregularitas ista, ratione peccati contracta, quæ propriè dicitur effectus censuræ, & ab ea originem trahit, sive censura sit excommunicatio, sive suspensio.

Item, quia ut tradit Innocentius Tertius *in c. ultimo*, *de excessibus Prælatorum*, irregularitas suspensio quædam est; ergo includitur sub facultate absolvendi ab omni censura Ecclesiastica, & ab ea potest absolvi virtute Bullæ, aut privilegiorum, ita in hoc casu docet Gutier. *quæst. canon. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 6. *vers. nihilominus*, ubi hanc sententiam veriorem vocat, & tenendam cum aliis doctissimis viris Theologis, cum quibus hac de re egit, etiamsi in Bulla Cruciatæ non dicatur quòd possint absolvere Confessarii à pœna, sed tantùm ab omnibus peccatis, & censuris Ecclesiasticis, etiam reservatis. Eandem sententiam probat Sotus *in* 4. *sententiarum*, *dist.* 22. *quæst.* 3. *art.* 1. *pag.* 965. *col.* Medina 2. 2. *quæst.* 69. *art.* 4.

Emmanuel. de Sà *in summa*, ait esse probabilem, *verb. a solutio*, *n.* 21. cùm irregularitas sit pœna, & *verb: irregularitas*, *n.* 2. idem repetit Manuel. *in explicatione Bullæ* §.9.*n.*64. probabilem etiam fatetur. Idem tradit Henriquez *de indulgentiis*, *lib.* 7. *c.* 13. *n.* 6. *verf. ajunt verò*, dicens hanc sententiam propter auctoritatem gravium Doctorum, propter rationes probabiles admittendam esse in praxi tanquam probabilem. Vega autem *in summa*, *lib.* 1. *casu* 321. absolutè docet posse Confessarium absolvere virtute Bullæ ab hac irregularitate, de qua loquimur, dummodo sit secreta: idem repetit *lib.* 2. *casu* 162. ex ea ratione, quia hæc irregularitas est propriè censura, & *casu* 564. *lib.* 5. in eadem sententia perlistit, sequitur Michael Salon 2. 2. *quæst.* 64 *art.* 8. *controv.* 4. ubi ait etiam in hac sententia fuisse Canum; quare, cùm hæc irregularitas sit censura lato modo, &, ut alii loquuntur, absolutè sit censura, seu effectus censuræ, & ab illa primævam ducat originem, potest tolli à Confessario per verbum *absolvo*, seu *dispenso*.

Favent verba privilegiorum Societatis, ubi dicitur posse absolvi pœnitentes à quibuscumque peccatis, & à quibuscumque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis ex illis resultantibus. Unde non est dubium irregularitatem esse pœnam quamdam; Manuel. de Sà *verb. irregularitas*, *num.* 2. subdens secundùm graves auctores irregularitatem eam comprehendi, quæ pro delicto imponitur nomine absolutionis ab omnibus pœnis, atque ita ad irregularitatem debet extendi.

Ad Doctrinam contrariæ partis Navarri, scilicet *in summa*, *cap.* 27. *suprà*, & aliorum dicentium, non comprehendi virtute privilegiorum, seu Bullæ Cruciatæ facultatem dispensandi in irregularitate, nisi exprimatur, fatemur id esse verum si loquamur de irregularitatibus ortis ex homicidio, aut ex mutilatione, aut ex defectu lenitatis: secus de illis quæ resultant ex mala receptione, aut administratione Sacramentorum, de quibus est quæstio præsens. Nam aliæ, quæ non sunt censuræ, sed inhabilitates quædam, & indecentiæ, ut tollantur, egent dispensatione: ita Gutierr. *suprà*, & Bart. Medin. *in summa*, *instruct. confessor. lib.* 2. *c.* 12. in forma absolutionis ab irregularitate, *fol.* 305. *col.*2. Nec obstat stylus Curiæ, dum ait non posse absolvi ab hujusmodi irregularitatibus, de quibus est quæstio; quia loquitur de foro externo, nos verò loquimur de foro interno, cùm delictum est occultum. Faciunt tradita per Manuelem *in explicatione Bullæ*, §. 13. *n.* 1. ubi ait Commissarium Cruciatæ posse dispensare in hac irregularitate occulta extra confessionem in foro externo, etiamsi delinquens sit absens, igitur Confessarius potest in foro animæ absolvere ab eadem irregularitate.

Quinimo virtute Bullæ, vel privilegiorum hujusmodi irregularitate, ex censuris resultantes, possunt tolli à Confessario extra confessionem. Ratio, quia censuræ tolluntur à Confessariis extra confessionem: ergo & irregularitates emanentes ex censuris. Nec refert, quòd dicatur in Bulla, vel in privilegiis, quòd pœnitens absolvatur, audita priùs confessione, eo quòd hoc non obstante censuræ possunt auferri extra confessionem, ut volunt Avila 2. *p. de censuris*, *cap.* 7. *disp.* 3. *dub.* 13. *fol.* 204. *pag.* 2. §. *secunda opinio*, post alios, quos sequitur *ibi* Henriquez *de indulgentiis*, *lib.* 7. *c.* 13. *n.*2. Fr. Manuel. mutata priori sententia *tom.* 1. *regul. quæst.* 61. *art.* 7. Sanch. *lib.* 8. *de matrimonio*, *disput.* 15. *n.*25. & *disp.* 16. *n. ultimo*. Non enim est necessaria connexio inter absolutionem à censuris, & à peccatis; idem sentit Ledesma Conimbricensis *secunda quarti*, *quæst.* 29. *art.* 9. Armilla *verb. excommunicatio*, *n.*20. Sà *in summa*, *verb. absolutio ab excommunicatione*, *n.* 1. Cùm ergo irregularitates, de quibus est sermo, sint pœnæ, censuræ, seu effectus censuræ, etiam possunt tolli extra sacramentalem confessionem. Neque est eadem ratio, quia absolutio à peccatis, ut impedatur obligat ad confessionem, & absolutio à censuris communiter extra confessionem tribuitur, Armilla, & Avila *suprà*: pari modo irregularitas potest tolli extra confessionem, cùm sit pœna, aut censura, aut effectus censuræ.

Vigesimaseptima resolutio circa vota, & commutationem eorum sic habet: Possunt commutari virtute 28
Bullæ omnia vota etiam reservata, exceptis castitatis, Religionis, & peregrinationis Hierosolimitanæ votis. Potéstque fieri commutatio extra Sacramentum confessionis, ita videtur tenere Sotus *lib.* 7. *de justitia*, *quæst.* 4. *art.* 3. *col.* 9. *vers. post hæc*, *de privilegiis*, dicens dispensationem voti nihil facere ad forum pœnitentiæ. favet Suarez *de Religione*, *tom.* 2. *lib.* 6. *de voto*, *c.* 16. *n.*4. quatenus ait non esse necessariam confessionem, quando privilegium id non explicat, sed solùm petit, ut Confessarius, qui commutat, sit approbatus, & in foro conscientiæ commutet, sequitur expressè Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis*, *cap.* 30. *n.* 6. Sanchez *lib.* 4. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 54. *n.* 15. & *sequent.* quod extenditur non solùm ad vota jam emissa, sed etiam ad postea emittenda, seu futura, ex glossa *in cap. qua circa*, *verb. sed futuri*, *de privilegiis*, ubi dicitur verba indefinitè, & generaliter expressa in privilegiis extendi ad futura. Sanchez *suprà cap.* 53. *n.* 26. cum aliis, & duobus numeris sequentibus, & diximus *suprà*, *disp.* 6. §. 6. *n.*74. & §. 7. *n.* 91. quæ omnino vide.

Porrò, si Confessarius requisitus non commutet vota, sive ex oblivione, sive ex ignorantia, sive ex malitia, vota retinebunt suam obligandi vim, quamvis vovens acceperit Bullam animo commutandi, & ea intentione vota Confessario manifestaverit, Navarrus *in summa Latina*, *cap.*12. *n.*79. *vers.* 12. Sayr. *in Clavi*, *lib.* 6. *cap.*11. *n.*115. Beja *in suis responsis* 2.*p. casu. ordine* 9. & Suarez *suprà tract. de voto*, *lib.* 6. *cap.* 16. *n.* 2. Peccabit tamen Confessarius requisitus, ut commutet, si non commutaverit, si judicet causam esse justam; secus si sibi persuadeat pœnitentem nullam habere causam, ita Vivaldus *in Candelabro sacramentorum*. 3. *p. cap.* 14. *n.* 58, Sayr. *in Clavi*, *lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 18. *in fine*, qui loquuntur de Confessario requisito, per Bullam, aut Jubilæum, secus de Confessario requisito, ut commutet per privilegium sui Ordinis, quia tunc Regularis non peccat non commutando virtute suorum privilegiorum, cùm non teneatur uti suo privilegio.

Vigesimaoctava resolutio, durante anno Bullæ vota, quorum commutatio conceditur, possunt toties 29
quoties commutari à Confessario electo; quia Bulla loquitur absolutè de commutandis votis, neque limitat ad unam tantùm vicem; sicut in peccatis Pontifici reservatis limitat posse ab illis absolvi semel in vita, & semel in mortis articulo. Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 54. *n.*26. Quinimo commutatis votis, si pœnitens noluerit servare materiam subrogatam, in quam facta fuit commutatio, potest adimplere vota, ut antea, ita Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *versic. decimò quæritur*, Sayr. *in Clavi*, *lib.* 6. *c.* 12. *n.*22. Suar. *suprà lib.* 6. *de voto*, *c.* 20, *in principio*, & Sanch. *de matrimonio*, *lib.* 9. *disp.* 4. *n.*21. Et quamvis pœnitens relicta materia subrogata ad priora vota redeat, non propterea fit impotens ad implendum materiam subrogatam relicto priori voto: imò ad hanc postquam redierit ad primum votum, poterit postea uti commutatione sibi facta, nisi de novo se obstringat per novam promissionem, Suarez *dict. cap.* 20. *num.* 13.

Vigesimanona resolutio, votum semel commuta- 30
tum in aliquam materiam virtute Bullæ, potest iterum

rum commutari quoad illam materiam subrogatam, quia Bulla non restringit potestatem commutandi ad unicam tantum vicem, Cordubens. *in summa*, *quæst.* 150. ubi monet virtute Bullæ omnia vota esse commutanda in subsidium destinatum, & nominatum in eadem Bulla; & quamvis Sotus *lib.* 7. *de justitia*, *quæst.* 4. *art.* 3. ad finem corporis, *vers. rursus circa eadem*, & Aragonius 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. & alii arbitrentur totam commutationem esse faciendam in subsidium belli omnino temporale, probabilius est posse fieri partim in temporale subsidium, & partim in alia quævis opera pia, quod arguitur ex verbis Bullæ, ibi, *In aliquod subsidium hujus expeditionis commutari.* quasi dicat aliquam commutationis partem debere esse temporalem pro belli expeditione, ita Henriquez *lib.* 7. *cap.* 30. *num.* 6. & alii, quibus accedit Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 54. *num.* 58.

31 Trigesima resolutio. Virtute Bullæ non possunt commutari juramenta homini facta propter injuriam, vel metum; veluti si jurasti te soluturum in ludo nummos pecunia credita amissos, non enim hæc juramenta induunt rationem voti, & Bulla concedit solùm vota. At hujusmodi juramenta, cùm fiant homini, quamvis ille nullum jus acquirat, non habent tamen rationem voti, cùm non fiant Deo, nec propter intuitum pietatis: sed homini. Poterunt tamen hæc juramenta relaxari, vel commutari, si fortè in rescripto, vel diplomate Pontificio concedatur facultas relaxandi, vel commutandi juramenta præstita sine præjudicio tertii: eo quòd non acquiritur jus tertio per hæc juramenta: proinde ex illorum relaxatione nullum sequitur præjudicium. ita Petrus de Ledesma *de matrimonio*, *quæst.* 47. *art.* 3. *dubio* 3. quod movet circa tertium argumentum, §. *sed adhuc est advertendum.*

Quòd si dicas ex juramento similiter facto duplicem oriri obligationem: alteram expressam, factam homini, & ex hac parte juramentum turpiter exortum non obligare, quoniam per injustitiam nullum jus homini acquiritur: alteram Deo, qui in testem vocatur; quocirca teneri jurantem Deo, adimplere, quod per nomen suum promisit, si licitum est. Responde ex *cap. debitores*, *de jurejurando*, cogi reddere Domino juramentum, quia jus quæsitum fuit Deo, cùm verò nullum jus quæsitum sit tertio, posse peti relaxationem ab Episcopo, qui relaxare potest ratione doli incidentis in contractu, vel ab habente potestatem virtute alicujus diplomatis specialis, non autem virtute Bullæ, quæ non concedit relaxationem similium juramentorum; sed vota juramento firmata, ita Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 1. *disput.* 32. *num.* 17. ubi hanc partem tuetur contra aliquos affirmantes virtute Bullæ posse commutari juramenta hæc contractui adjecta, in quo versatur turpitudo, & injustitia in creditore, sed meliùs negat Sanchez *ibi*, & *lib.* 3. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 21. *num.* 16.

32 Trigesima prima resolutio Bullæ prodest capientibus illam tempore interdicti, ut admittantur ad divina, possuntque recipere omnia Sacramenta etiam Ordinis, dummodo non dederint causam culpabilem interdicto. Avila *de censuris* 5. *p. disp.* 4. *sect.* 1. *dub.* 8. *in fine*, & *sect.* 2. *dub.* 4. *conclus.* 2. Item possunt tempore interdicti secum ducere suos familiares ad audienda divina Officia, *ibidem dub.* 7. *conclus.* 3. *illat.* 2. & celebrare, & facere celebrare in Oratorio, *notab.* 2. modò eorum culpa, vel fraude non fuerit latum interdictum, nec suo consilio, auxilio, vel favore dederint causam delicti propter quod interdictum est impositum. Isti enim nullo modo fruguntur hoc privilegio, ita expressè *in c. nobis, de privilegiis*, *in* 6. Covar. *in c. Alma.* 2. *p.* §. 4. *n.* 5. *illat.* 11. Navarr. *c.* 21. *n.* 180. & Sotus *dist.* 22. *quæst.* 3. *art.* 1. *post.* 4. *conclus.*

Nomine autem *familiarium* intelliguntur, teste Navarro *d. n.* 181. illi duntaxat domestici, qui personam privilegiatam solent comitari, sequitur Henriquez *de indulgentiis*, *cap.* 13. *n.* 3. Manuel *in Bulla* §. 5. *n.* 5. quod extende ad familiares illos, seu famulos, qui non habitant domi, dummodo soleant comitari habentem Bullam, & non recipiantur in fraudem interdicti. Navarr. *suprà n.* 180. Emmanuel §. 5. *n.* 5. & ducitur ex *d. cap. finali*, *de verbor. signific. in* 6. ubi vocatur clericus alicujus, qui remota fraude ab eo suscipitur, & continuò in ejus familia assistit, alitúrque ejus sumptibus.

Non poterunt tamen hujusmodi familiares interesse sacro, ac divinis, nisi simul cum domino. Unde absente Domino, nequeunt audire aliam Missam, neque domino præsente si ipse jam audivit, possunt familiares aliam Missam audire, si fuerunt absentes, quando dominus audivit, si rursus ipse audiat aliam intuitu eorum, ut ipsi eam audiant: secus si dominus ob devotionem aliam audiat, Avila *de censuris*, 5. *p. disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 7. *vers. secunda conclusio.* Nomine autem *familiarium*, seu *familiæ*, hoc loco non intelliguntur uxor, filii, nepotes, servi & famuli eis subjectis qui ratione potestatis paternæ, vel dominii degunt cum domino domus, sed illi soli dicuntur familiares domestici, qui dominum comitantur, Navarr. *suprà n.* 181. Avila 5. *d. disp.* 4. *sect.* 2. *dub* 7. Similiter fœmina habens Bullam potest tempore interdicti secum ducere familiam suam, ipsam comitari solitam: dummodo non sit in illa aliquis excommunicatus, vel qui interdicto occasionem dederit.

Quinimo ex literis ejusdem Bullæ conceditur Illustribus, & aliis nobilibus etiam per horam, antequam illucescat, & per horam post meridiem excommunicatis, & interdictis prorsus exclusis, per se ipsos si Presbyteri fuerint, seu per alium, vel alios Sacerdotes in sua, ac familiarium, ac domesticorum, & consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia divina Officia celebrare, sequitur Acosta *in explicatione Bullæ*, *quæst.* 27. *fol.* 67. ubi ex tenore Bullæ id extendit ad omnes, qui illam habuerint; sed Bulla expressè non loquitur, nisi de Illustribus habentibus Oratorium ad divinum cultum duntaxat deputatum. Avila suprà *dub.* 7. *fol.* 275. *column.* 3.

Trigesima secunda resolutio. Tempore interdicti 33 ultra prædicta virtute Bullæ, possunt omnes divinis interesse: Eucharistiam, & alia Sacramenta recipere, & eorum decedentium corpora etiam cum moderata funerali pompa Ecclesiasticæ tradit sepulturæ, Henriquez *de indulgentiis lib.* 7. *cap.* 20. §. 8. ubi id extendit ad usu rationis carentes, quibus etiam Bulla prodest, ut tempore interdicti ministrentur illis sacramenta Extremæ unctionis; & his ac pueris prodest ut spoliantur in loco sacro, & ut adsint cum matribus in Missa tempore interdicti. Et quamvis Navarr. opinetur *cap.* 27. *n.* 176. parvulis defunctis tempore interdicti non posse dari sepulturam sacram, & dum vivunt, & lactant ubera esse expellendos ab Ecclesia interdicta, & reliquos etiam ante septennium; oppositum quoad appellendos ab Ecclesia tradunt, Sylvester *verb. interdictum* 2. *qu.* 18. Armilla *eodem verb. n.* 17. Covarr. *in cap. Alma* 2. *part.* §. 4. *n.* 5. *illatione* 12. & alii quos referens sequitur Cordubensis *in summa quæst.* 60. & Margallus *in rubric. de celebratione Missar.* facta distinctione inter pueros doli capaces, & non capaces, ubi doli capaces secundùm omnes sunt excludendi, si careant Bulla: secus autem dicendum de non capacibus doli. Quando verò homines, & non terra interdicuntur, tunc etiam doli non capaces, sunt expellendi, & in hoc eventu putat esse veram sen-

tentiam Navarri Vivaldus *de interdicto numero* 141. *fol.* 123. Ego tamen tempore interdicti opinior infantes usu rationis carentes, sicut non subjiciuntur legibus Ecclesiasticis, & humanis, & possunt interesse Officiis divinis; quia non sunt præsentes humano modo, posse sepeliri in loco sacro, eo modo quo extra illud tempus sepeliri solent cum Missa in gratiarum actione; sed probabilius est non esse speliendos in loco sacro sine Bulla, quam puer, vel amens censetur interpretativè petere, ita Henriquez *dict.* §. 8. *in commento litera P.* & Avila *de censuris* 5. *part. disp.* 5. *dub.* 5. *versic. sit conclusio fol.* 291. Potest etiam sumi Bulla pro defuncto excommunicato, aut tempore interdicti, ut absolvatur ab excommunicatione reservata, & sepeliatur in loco sacro, Manuel *in explicatione Bullæ* §. 13. quem referens sequitur Henriquez *dict. c.* 20. §. 8. *in commento litera Y. & Z.*

Trigesimatertia resolutio, habentes Bullam Cruciatæ tempore interdicti peccant mortaliter, si diebus festis sacrum non audierint, Medina *in summa lect.* 1. §. 4. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 1. *& dist.* 22. *quæst.* 3. *art.* 1. Navarr. *in manuali cap.* 21. *n.* 3. Ratio, quia privilegium non inducit obligationem, sed removet impedimentum: igitur eo sublato, urget præceptum audiendi sacrum. Hoc tamen privilegium audiendi sacrum concessum pro tempore interdicti virtute Bullæ non extenditur ad tempus cessationis à divinis, Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 179. & Covarr. *in cap. Alma mater* 2. *part.* §. 4. *n.* 7. *versic. ne tamen*, ubi quamvis jure communi æquiparetur cessatio à divinis interdicto: non tamen idem est de jure speciali; datur enim modò inter utrumque essentiale discrimen; atque ita cùm Bulla solùm loquatur de interdicto, non debet extendi extra casum, & Acosta ad explicationem Bullæ *quæstion.* 29. ubi *quæstion.* 39. negat privilegium Bullæ extendi ad Ecclesiam violatam. Quare facultas audiendi sacrum data pro tempore interdicti, non conceditur pro tempore, quo Ecclesia est violata. Non enim locus violatus est locus interdictus, nec violatio Ecclesiæ est interdictum, sed aliud genus impedimenti introducti jure Ecclesiastico ad celebrandum.

Probatur ex pœnis celebrantibus in loco interdicto impositis, & celebrantibus in loco violato: nam celebrantes in loco interdicto fiunt irregulares per quemcumque actum alicujus Ordinis violando interdictum, ut colligitur ex *cap.* 1. *de sententia, & re judicata, lib.* 6. Innocentius *in cap. final. de excess. Prælatorum.* Paludan. *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 8. *art.* 3. *& art.* 4. *principali*, §. *quantum ad decimum septimum*, Sotus 4. *dist.* 22. *quæst.* 3. *art.* 1. *concl.* 5. Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 244. Covarru. *in cap. Alma mater*, *part.* 2. §. 2. *n.* 3. *de sentent. excommunicationis in* 6. & alii quos referens sequitur Sayr. *de censuris lib.* 5. *cap.* 14. *ex n.* 18. *usque ad num.* 26. Qui verò celebrat in loco violato, peccat mortaliter, non tamen manet irregularis, Sylvester *verb. consecratio* 2. *quæst.* 9. Navarr. *cap.* 25. *n.* 33. *& cap.* 27. *n.* 250. & ostenditur in capite *is qui de sentent. excommunic. lib.* 6. & summa Astensis 2. *part. lib.* 7. *tit.* 9. *quæst.* 5. & Geminian. *in cap. unico, de consecrat. Ecclef. vel Altar. lib.* 6. *n.* 5. & Sayr. *de censuris lib.* 2. *cap.* 4. *nu.* 22. Quocirca cùm privilegium audiendi sacrum concedatur per Bullam pro tempore interdicti, non debet extendi ad violationem Ecclesiæ, cùm violatio non sit interdictum.

35 Trigesimaquarta resolutio. Omnes Judices verè, ac propriè Ordinarii tenentur sub pœnis in Bulla fulminatis omnes pœnas pecuniarias Cruciatæ applicare; ut patet ex literis Bullæ. Nomine autem Ordinariorum veniunt Capitula, & eorum Gubernatores Sede vacante. Nihilominus judices delegati nullo modo tenentur applicare pœnas pecuniarias Cruciatæ, eo quod Bulla non loquitur nisi de judicibus ordinariis, non autem de delegatis. Propter quam Episcopi, & eorum officiales tenentur sub mortali applicare pœnas pecuniarias in subsidium hujus expeditionis; cùm Roman. Pontifex id præcipiat in virtute sanctæ obedientiæ, nisi parvitas materiæ excuset. Quinimo ex verbis ejusdem Bullæ indicatur obligatio restituendi Episcopis, & eorum officialibus imposita, si pœnas suprà dictas sibi, vel aliis, & non in subsidium hujus expeditionis applicaverint, ita Fr. Manuel *in explicatione Cruciatæ* §. 13. *n.* 10.

Ex hac resolutione sequitur Commissarium Cruciatæ non teneri applicare eidem Bullæ pœnas pœcuniarias; cùm sit commissarius Judex Apostolicus delegatus, & Bulla non loquatur, nisi de ordinariis. Idem dicendum est de Conservatoribus datis à Romano Pontifice ad tuendum aliquos contra manifestas injurias, seu violentias judiciali non utentibus indagine; quia sunt judices delegati, & & illis competit jurisdictio non ratione officii, sed delegationis. gloss. *verb. Conservatores, in principio in cap.* 1. *& ultimo, de officio judicis delegati lib.* 6. & *ibi* Joann. Andre. *col.* 2. Sylvest. *in summa verb. conservator, n.* 1. Valascus *tom.* 2. *consult.* 152. *n.* 6. Campanil. *in diversor. juris canonici rubr.* 12. *cap.* 13. *n.* 24. *in fine*, Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 34. *quæst.* 2. & Molina *de justitia, tom.* 6. *disputat.* 29. *num.* 1. ubi concludit Conservatores esse judices delegatos; nisi in Bulla conservatores per illam eligendi sint judices ordinarii, prout notat idem Molina fuisse concessum nostræ Societati à Pio Quinto; & Gregorio XIII. hi enim cùm sint ordinarii, pœnas Cruciatæ debent applicare, sicut etiam Conservatores Ecclesiastici Eborensis Academiæ applicant, cùm sint Ordinarii, & habeant jurisdictionem eandem, quam olim habebat Archiepiscopus Eborensis in scholasticos, & personas Universitatis. Nunc autem est abdicata, & Religiosis Societatis tradita, & indulto Apostolico in forma Brevis dato à Pio Quinto 25. die Maji anno de 1568. Pontificatus verò sui anno tertio confirmata. Cùm autem Societati in foro judiciali nulla competat jurisdictio, Rector Collegii Eborensis virtute Bullæ eligit in Conservatorem, Dignitatem, aut Canonicum, qui tam in civilibus, quàm in criminalibus ordinariam exercet, & exequitur jurisdictionem Quare conservatoriæ Bullæ sunt inspiciendæ, cùm aliquando concedantur in ampliori forma aliquibus Religionibus, quàm aliis, Cabed. *divers. juris argum. lib.* 3. *cap.* 18. *numero* 3. Fr. Emmanuel *tom.* 1. *regul. quæst.* 65. *art.* 12. & Gutierr. *pract. lib.* 4. *quæst.* 63. *nu.* 6. *&* 7. & ex illis apparebit, quando ordinariam habeant Conservatores jurisdictionem, & quando delegatam, & ex consequenti delegati non tenentur, Ordinarii autem utique Cruciatæ operi pœnas applicare, & quamvis non desint Officiales Cruciatæ, qui putent Ordinarios locorum debere pœnas corporales mutare in pecuniarias in subsidium Cruciatæ, etiamsi opus fuerit compellendo censuris ad hanc mutationem officiales Ordinariorum; contrarium tamen est dicendum: non enim hoc est ferendum, quia si concederetur, ut pœnas corporales pecunis redimerentur, nunquam delinquentes sua crimina deferent, & ideo pœna exilii, carcerum, & verberum nullo modo pecuniis debent compensari, nisi data justa, & rationabili causa commutandi aliquam pœnam corporalem in pecuniariam, Acosta *in explicatione quæst.* 88. *per totum.*

Trigesimaquinta resolutio. Commissarius Bullæ 36
Cru-

Cruciatæ pro solo conscientiæ foro habet facultatem dispensandi in affinitate resultante ex concubitu fornicario in primo, vel secundo gradu: itemque potest prolem susceptam, & suscipiendam facere legitimam, aliquibus conditionibus interpositis. Prima, ut matrimonium illud sit initum jam, cum illo impedimento, servata forma, ac solemnitate, quam præscribit Concilium Tridentinum, dummodo impedimentum sit occultum. Dicitur autem occultum, ut distinguitur contra publicum; nec dicitur publicum, quamvis ab aliquibus sciatur, ac proinde probari possit: adhuc enim dicetur occultum, & tunc erit publicum, quando est publicum non solùm in civitate, sed etiam in majori parte, vel Parochiæ, vel Collegii, vel Coventus, vel viciniæ; modò saltem decem personæ reperiantur in ea Parochia, vel Collegio, vel Conventu, Sanchez cum aliis *d. lib.* 8. *disp.* 34. *num.* 55. & 56. & 57.

Secunda conditio, ut bona fides ex parte saltem unius contrahentis, qui impedimentum ignoravit tempore matrimonii, dita fuerit. Tertia, ut ignorans impedimentum postea certioretur de nullitate prioris consensus; esto illi non patescat nullitatis causa, ut removeatur scandalum, ita Fr. Emmanuel *in additionibus ad Bullam Cruciatæ* §. 13. *nu.* 16. *vers. dudase mas*; & antè *in explicatione dict.* §. 13. *num.* 6. *vers. puede*, & Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio disp.* 6. *num.* 23. ubi subdit, id procedere, quando prius matrimonium fuit initum coram Parocho, & testibus, & præmissis solitis denunciationibus. Quòd si denunciationes culpabiliter fuerunt omissæ, nequit Commissarius dispensare, quod etiam docuit *lib.* 2. *de matrimonio disput.* 40. *nu.* 4. ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 5. ibi: *Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis.* Secus quando denunciationes servavit. Tunc enim Commissarius Bullæ dispensare potest, etiamsi Papa sit præsens, quod non est integrum Episcopo, etiam in casu magnæ necessitatis, quoties est recursus ad Pontificem, aut ad habentem ab eo potestatem dispensandi, ut cum aliis probat Sanchez *dict. lib.* 2. *disp.* 40. *nu.* 8. ubi addit Commissarium Cruciatæ non posse dispensare in casibus, in quibus potest Episcopus in matrimonio, contracto cum impedimento dirimenti occulto, ut iterum celebrari possit, nisi detecta nullitate prioris matrimonii alteri conjungi: quapropter si nullitate non detecta necesse esset ob urgentem necessitatem contrahere matrimonium, cùm in hoc casu Commissarius careret facultate, posset Episcopus dispensare ratione urgentis necessitatis.

Illud tamen monuerim Episcopum posse aliquando in omnibus impedimentis dirimentibus post contractum matrimonium, & aliquando ante initum matrimonium, concurrentibus quibusdam circumstantiis, ut docet Sanch. *d. disp.* 40. *numero* 3. & 7. Commissarium autem in solo impedimento affinitatis ex congressu fornicario, posse dispensare; nunquam tamen ante matrimonium celebratum, sed postea, & altero conjuge facto certiori de nullitate prioris consensus. Insuper licitum est Commissario legitimare prolem ex eo matrimonio irrito natam pro foro tantùm conscientiæ ad Ordines etiam sacros, & ad quæcumque Beneficia, ita Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 13. *n.* 5. ubi addit etiam ad succedendum in bonis temporalibus; quod non Sanch. non enim credit posse succedere in bona temporalia, quoniam legitimatio hæc non procedit ex dispensatione facta in radice matrimonii, sic ille, *dict. disput.* 6. *nu.* 25. & *disp.* 7. *nu.* 23. & 24. quod etiam mihi probatur.

Trigesimasexta resolutio. Valde probabile est non posse fieri compositionem virtute Bullæ Cruciatæ de bonis simpliciter, & sine peccato inventis, cujus dominus ignoratur, ita Sayro *in Clavi lib.* 10. *tractatu* 5. *cap.* 2. *nu.* 30. & Petrus Navarra *lib.* 4. *de restit. cap.* 2. *dubio* 9. *num.* 75. asserentes nunquam emanasse Bullam aliquam compositionis circa bona simpliciter inventa; quinimo posse inventores harum rerum facta sufficienti diligentia non invento domino, eas sibi assumere, ita Sotus *lib.* 5. *de justitia quæst.* 3. *art.* 3. *ad* 2. Ledesma 2. 4. *quæst.* 18. *art.* 5. *fol.* 266. *column.* 1. Petrus Navarra *lib.* 4. *d. num.* 75. Ludovicus Lopez *instruct. conscientia, part.* 2. *cap.* 2. Emmanuel Sà *in summa verb thesaurus, n.* 4. Ratio, quia debita incerta non ex jure naturæ debentur pauperibus, nec Reipublicæ, aut animabus quorum sunt. Et quamvis de consilio simpliciter inventa pauperibus, aut publicis usibus erogari possint; id tamen non est in præcepto, sed inventor, sive dives, sive pauper, potest post sufficientem diligentiam non invento domino, ea sibi retinere, cùm nulla lex divina, neque civilis præcipiat ea destribui pauperibus; nec jus canonicum. Nam cap. illud, *si quid invenisti* 14. *quæst.* 5. solùm loquitur de illis, qui non fecerunt debitam diligentiam ad verum dominum inveniendum; hi enim censentur fures, qui ita inventa eo animo retinent, ut nolint restituere, etiamsi dominus appareat, quod intellige de bonis sæcularibus: secus si bona inventa sint alicujus Ecclesiæ, quamvis non appareat de quanam Ecclesia sint. Hæc autem non sunt inventoris, sed debent tradi Prælato, vel converti in usus Ecclesiæ, Salon. 2.2. *quæst.* 66. *art.* 5. *controversia prima*, ubi addit retinentem bona sæcularia post factam sufficientem diligentiam, teneri restituere domino comparenti intra tempus datum ad præscribendum: secus si compareat post tempus ad præscribendum constitutum; tunc enim bona non erunt domini, sed inventoris, ex legitimo titulo legitimæ præscriptionis. Favet D. Thomas 2.2. *quæst.* 66. *art.* 5. *ad* 2. ubi agens de hujusmodi inventis, non obligat ad restituendum, sed quòd inventor post diligentem inquisitionem factam pro vero domino inveniendo, bona fide illa pro derelictis habere possit; quibus rationibus non solùm tanquam valde probabile, sed tanquam verum sentiendum est, non esse faciendam compositionem virtute Bullæ super rebus deperditis, & simpliciter inventis, sed de malè acquisitis & injustè retentis, quarum dominus penitus ignoratur; nisi in Bulla fiat expressa mentio de rebus deperditis, & simpliciter inventis sine peccato.

Trigesimaseptima resolutio. Compositio virtute 38 Bullæ potest fieri de rebus malè quæsitis, injustè ablatis, ac retentis, quarum dominus ignoratur, post diligentem inquisitionem de eo inveniendo factam, solutis in hoc Regno duobus denariis cum dimidio, & hoc modo liberatur à Summa duodecim aureorum cum dimidio; ita ut facta tali compositione maneat debitor tutus in conscientia ab obligatione restituendi residuum sibi remissum, puta ad rationem unius pro quinquaginta, quæ compositio est valida, & satis pia maturo sanè consilio tamen facta. Ratio, quia cùm hæc bona incerta ex solo jure humano, ac dispositione Summi Pontificis debita sint pauperibus, ut vult Sotus *lib.* 4. *de Justitia, quæst.* 7. *art.* 1. *ad* 3. & Covarr. *in reg. peccatum, part.* 2. *in principio, num.* 6. & deducitur ex *cap. cùm tu, de usuris*, ubi Alexander Tertius præcipit, ut quæsita per usuram, quorum dominus ignoratur, pauperibus conferantur, & cum aliis favet Sayro *lib.* 10. *in Clavi tract.* 5. *cap.* 2. *ex num.* 10. *usque ad* 13. ubi cum aliis ostendit jam à tempore S. Augustini hoc observari, habuisseque initium ex illo verbo Salvatoris Lucæ 11. *Quod superest, date eleemosynam.* Quare Pontifex

fex ficut pater pauperum, & bonorum incertorum dispensator potest bona incerta malè quæsita, & injustè possessa pauperibus applicare, sic etiam potest eadem bona ex causa justa ad alios usus pios convertere, & aliqua remittere, ut reliqua faciliùs restituantur, atque ita omnes fatentur post compositionem tuta conscientia posse compositos bona illa residua postea retinere, cùm Pontifex ex rationabili causa bonorum incertorum compositionem facere possit, Antonin. 2. *part tit.* 2. *cap.*6. *in fine*, Sylvester *verb. restit.* 8. *quæstio.* 8. Navarr. *in manuali*, *cap.* 17. *n.* 93. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 6. *punct.* 7. Bannes 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 5. *dub.* 8. & Ludovic. Lopez *p.* 1. *instruct. cap.* 138. & 139. & alii quos refert, ac sequitur Sayr. *in Clavi d. lib.* 10. *tract.* 5. *cap.*2. *n.*23. sed de hoc infrà *trigesima nona resolutione*, *num.* 40.

Illud autem nota, data eleemosyna duorum denariorum cum dimidio vulgò *bum tostam*, manere liberos à restituendis duodecim aureis cum dimidio, vulgò *sinquo milas* ex moneta Lusitana, atque ita, ut liberentur à solutione ducentorum, & quinquaginta aureorum de bonis malè quæsitis, oportet, ut sumantur viginti Bullæ compositionis, data eleemosyna pro qualidet earum duorum denariorum cum dimidio, & insuper debet habere ultra has Bullas compositionis Bullam Cruciatæ, veluti fundamentum, quo nituntur Bullæ compositionis. Quòd si bona incerta super quibus facienda est compositio, excedant summam centum mille regalium monetæ Lusitanæ, recurrendum est ad Commissarium subdelegatum, apud quem fiat compositio usque ad quantitatem quingentorum aureorum duntaxat, ultra quam Summam recurrendum est ad Commissarium generalem ita in regimine Commissarii subdelegati, datis quinque denariis pro qualibet Bulla usque ad quingentos aureos.

39 Trigesima octava resolutio. Post factam compositionem præcedente diligenti inquisitione de domino inveniendo, si dominus compareat, non tenetur compositus restituere quicquam domino comparenti. Ratio, quia bona fides non patitur, ut semel exactum, iterum exigatur, argumento *reg.*83. *de reg.juris*, *in* 6. Probatur argumento restituentis de mandato Confessoris post factam diligentem inquisitionem pauperibus, qui non tenetur postea restituere comparenti domino, si jam inventa restituerat, ita Angelus *verb. restitutio* 2. §. 12. Aragonius 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 5. *ante finem*, Petrus Navarra *lib.* 3. *de restitutione cap.*2. *post. dubio* 7. *n.*56. *vers. Quinto*, Sotus *lib.* 4. *de Justitia quæst.* 7. *art.* 1. *vers.solutio tertii argumenti*, & Rodrig.*in summa part.* 2. *cap.* 41. *conclus.* 12. Secus si non præcedat sufficiens domini inquisitio: tunc enim non obstante distributione jam facta pauperibus, tenetur debitor tantumdem restituere domino postea comparenti. Nihilominus quamvis hæc procedant, quoad bona distributa pauperibus bona fide post debitam diligentiam pro domino inveniendo, oppositum est dicendum in casu compositionis circa bona incerta pro quibus fit sequens resolutio.

40 Trigesimanona resolutio. Facta compositione virtute Bullæ post diligentem inquisitionem veri domini, & non inventi, debitor bona illa postea tuta conscientia retinere potest absque obligatione restituendi residuum, si dominus omnino non compareat, illi tamen comparenti non obstante compositione facta tenentur compositi restituere, quæ habuerint nondum consumpta, & insuper ea, quæ fuerunt eisdem bonis lucrati, ita Cajetan. 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 6. Cordub. *lib.* 5. *quæstionarii quæst.* 4. & alii quos sequitur Fr. Manuel *in Bulla compositionis dub.* 6. *nu.* 8. ex quo infertur bona, quæ sunt collata pauperibus, aut locis piis, aut bona fide consumpta, non esse obnoxia restitutioni, nisi facti sint ditiores, ex ea ratione, quia compositio tamdiu conceditur, quamdiu dominus verus non comparet: & hæc videtur esse mens Pontificis, qui nemini vult præjudicare in jure cuiquam quæsito: atque ita creditor est verus dominus, comparensque potest in foro externo petere residuum bonorum, quod compositus adhuc retinuerit, non verò id, quod ratione compositionis Bullæ Cruciatæ fuit solutum, ita Fr. Manuel *d. num.* 8.

Nec obstat Acosta ad explicationem Cruciatæ *qu.* 93.*ver. sed salva*, dicens nec totum, nec partem post factam compositionem restituendum esse domino comparenti, argumento legis nostræ *lib.* 3. *tit.* 94. circa animalia inventa, quorum dominus ignoratur post quatuor menses continuos in locis publicis, certis diebus voce præconis animalia deperdita fuisse inventa, ut eo modo dominus ignotus certioretur de animalibus deperditis, qui si non compareat intra tempus prædictum, adjudicantur publicano inventi, aut illi, cui jus inventi convenerit, & quamvis post illud tempus transactum domini animalium compareant, & ea in judicio petierint, non audientur, ibi, *Nam seram orviedos, nem recebidos atal demanda.* Item habetur apud Hispanos, *l.* 6. *cum sequentibus tit.* 13. *lib.*6. *nova recopilationis.* Quia respondetur in prædictis legibus expressè denegari actionem dominis comparentibus ad repetendum animalia in judicio, quod fieri posse ex causa justa à Principe, & ob utilitatem publicam facilè conceditur, ut in lege tam Hispana, quàm Lusitana suprà dictis post ratam sententiam; ante illam verò domini comparentes etiam post præconia, & menses exactos, possunt petere rem propriam. At verò in Bulla compositionis nullo modo Pontifex declarat non esse faciendam restitutionem post factam compositionem dominis comparentibus, quare voluit, ut compositi tuti sint in conscientia ab obligatione restituendi, donec domini compareant.

Quinimo Covarru. *in regula*, *peccatum*, *part.* 3. §. 1. *n.* 5. dubitat de justitia harum legum, conceditque posse privari variis ex causis suarum rerum dominio à Principe, vel propter crimen commissum, vel propter utilitatem Reipublicæ, vel quando habentur à dominis pro derelictis: at in rebus istis inventis non elucet ratio ad privationem domini, atque ita non videtur rationi consonum, ut hæc bona inventa auferantur propriis dominis, qui nullum crimen commiserunt, nec Reipublicæ expedit res inventas magis huic, quàm illi competere. Quocirca justius videtur, quòd res inventæ potius in utilitatem domini expendantur, quàm quòd alieno domino, proprio neglecto, conferantur. Quibus permotus inclinat in foro conscientiæ etiam post sententiam jus non esse negandum repetendi, ne per judicem, vel per eum, cui harum rerum custodia demandata est, fraus aliqua creetur contra dominos illarum rerum.

Nihilominus quamvis de hujusmodi legibus etiam Cassanæus *in consuetudine Burgund. rubr.* 1. §. 1. dubitat, non ambigendi locus est in utroque foro, si ea, quæ ibi præcipiuntur in eisdem legibus, exactè serventur, & post prædicta præconia, & menses supradictos servato juris ordine proferatur sententia. Non tamen in casibus harum legum condemnarem furti, qui remoto scandalo, rem suam apud alium detentam recuperaret, quando difficulter res alia via haberi poterat; quod intellige antequam feratur sententia; vel post latam sententiam, non servato juris ordine, aut ob pecuniam; & quamvis in modo capiendi peccet, sive quòd occultè rem propriam privata authoritate accipiat apud alium existentem, sive quòd ex intentione damnificandi proximum, unde non tenebitur restituere, sed tan-

tantùm indicare, seu significare homini, apud quem res existebat, quòd liber existat ab onere restituendi. Ratio, quia res illa verè sibi debita erat, & nemo reddere tenetur, quod aliàs sibi restituendum est, ut colligitur ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 66. *art.* 5. *ad* 3. Alexander de Ales *p.* 4. *q.* 24. *membro* 5. *art.* 3. & Gabriel *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 3. *dub.* 3. *art.* 3.

41 Quadragesima resolutio. Ecclesiastici, qui horas canonicas non recitarunt post menses sex à possessione beneficiorum, possunt virtute Bullæ facere compositionem in forma suprà posita ad rationem unius pro quinquaginta, ita tamen, ut ultra summam datam pro qualibet Bulla compositionis teneatur tantumdem reddere fabricæ Ecclesiæ, cujus est beneficium: aliter enim non prodest homini compositio. Unde si illi opus sit assumere viginti Bullas compositionis, & pro omnibus solvere Cruciatæ quinque aureos nostræ monetæ; totidem reddere fabricæ Ecclesiæ, cujus est beneficium, & quamvis Ecclesia sit creditor certus, cùm ex Navarro *in summa cap.* 25. *numero* 122. & *numero* 123. controversum sit inter Doctores, an restitutio sit facienda ipsi Ecclesiæ, aut pauperibus illius; & utrique, alteri posse fieri per motum Pii Quinti, ab eo fuit decisum, ut Ecclesiis beneficiorum detur tanta eleemosyna, quanta datur pro Bulla compositionis: Non tamen sit compositio pro omissione horarum in prioribus sex mensibus à possessione beneficiorum, quamvis non excusentur à peccato qui in iis horas amittunt, Fr. Manuel *in Bulla compositionis*, §. *unico*, *num.* 15.

42 Quadragesima prima resolutio. Quamvis ex Fr. Manuele ubi proximè *dict. num.* 15. adhærente verbis constitutionis Pii Quinti dicentis, *non recitantes Officium divinum*, teneri restituere omnes fructus beneficiorum, vel facere compositionem virtute Bullæ, & id apertè videantur insinuare verba Pii in hunc modum: *Statuimus, ut qui horas omnes canonicas uno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui verò matutinum tantùm dimidium, qui cæteras omnes horas aliam dimidiam; qui harum singulas sextam partem fructuum ejusdem diei amittat.* Nihilominus cùm nomine officii non solùm veniat pensum recitandi Officium, sed etiam reliqua onera beneficiariis imposita, regendi videlicet Ecclesiam, & administrandi Sacramenta, & obligatio residendi, & Missas celebrandi, quæ omnia onerant beneficiarios, non tenentur restituere qui non recitant omnes fructus beneficiorum, sed eam partem fructuum, quæ respondet oneri, & labori dicendi Officium divinum. Reliquas verò partes, quæ respondent oneri residendi, regendi Ecclesiam, & administrandi Parochialis Sacramenta, possunt beneficiarii retinere, nec super his debent facere compositionem, cùm non teneantur hos fructus Ecclesiæ, aut pauperibus restituere, ita Medina *in instruct. confess. in expositione primi præcepti* §. 11. *fol.* 105. Lopius *in instruct.* 2. *part. c.* 95. cum Dominico de Cuevas suo præceptore, Aragonius 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 13. *fol.* 869. Henriq. *lib.* 13. *de excommunicatione*, *cap.* 13. Beia *in responsis casuum respons.* 55. & probatur ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 1. §. *si quis autem, de reformatione*, ubi de residentia Prælatorum, quibus animarum cura committitur: item oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, & in cætera munia pastoralia incumbere, quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt.

Ex quibus verbis Concilii patent munera, ac munia beneficiariorum, ob quorum onus fructus, ac reditus beneficiorum consequuntur. Quare motus Pii Quinti, quatenus ait teneri omittentes horas, restituere omnes fructus, intelligi debet de beneficiatis simplicibus, non autem de curatis, nec de habentibus obligationem residendi, nam hi propter absentiam privantur fructibus; sed dum absunt, possunt recitare: ergo si propter solum recitandi munus faciunt: dum absunt; fructus omnes suos, frustrà imponitur amittendi fructus pœna à Concilio, *dict.* §. *si quis autem pro rata tempore absentiæ*: si omnes fructus conceduntur tantùm ob officium, & omnes amittantur ex omissione horarum; ibi: *Eum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non sequuta illos sibi detinere posse.* Igitur si omnes fructus pro rata temporis absentiæ beneficiarius non facit suos, consequens est fructus non concedi solùm propter pensum horarum. Ex dictis sequitur resolutio pro quantitate restituenda pro omissione horarum à beneficiato habenti Curam animarum, sive sint Episcopi, sive Curati inferiores.

Resolutio quadragesimasecunda. Curam animarum habentes ex omissione horarum; si cætera munia suorum beneficiorum, ut par est, administrent, tenentur restituere quartam, vel tertiam partem fructuum suorum beneficiorum; reliquas verò duas, vel tres partes possunt sibi vendicare ob reliqua munera, quæ exercent, & parati sunt exercere, ita Medina, Lopius, Cuevas, Henriquez, & Beia præallegati. 43

Quadragesimatertia resolutio. Habens bona incerta pauperibus restituenda; potest ea sibi, si verè pauper est, retinere, vel suis consanguineis, & familiaribus pauperibus elargiri, omissa compositione. Probatur argumento Oeconomi, seu Commissarii ad faciendas eleemosynas deputati ad pauperes, quem posse, si pauper est, se ipsum computare in pauperum chirographo, volunt Cajetanus 2. 2. *quæstion.* 62. *articul.* 5. *ad* 3. Sotus *lib.* 4. *de justitia quæstion.* 7. *artic.* 1. *in solut.* 3. *argumenti*, Petrus Navarra *lib.* 4. *de restitut. cap.* 2. *post dubium.* 7. *numero* 5. Angles *in floribus* 4. *sentent. quæstion.* 1. *difficultat.* 6. Aragon. 2. 2. *quæst.* 62. *articul.* 5 *ad.* 3. & Lopez *parte* 1. *instruct. cap.* 104. Quòd si necessitas, & paupertas non sit omnino certa, de consilio Confessoris distributionem potest facere, & sibi aliquid retinere; vel consanguineis elargiri, & quoad forum conscientiæ tutus erit, Navarr. *in manuali cap.* 25. *numero* 123. & *de oratione cap.* 7. *numero* 34. pro qua resolutione refert Baldus *in l. id quod pauperib. quæstion.* 22. *Cod. de Episcopis*, & *Clericis*. Anchar. *consil.* 84. *D. Apollonia*. Melius tamen faciet, dum necessitas non est adeò certa, uti compositione virtute Bullæ in subsidium hujus expeditionis. Caveant tamen Confessarii, ne pœnitentibus, qui habent bona incerta omnino restituenda, se offerant accepta pecunia ab eisdem ad sacrificandum pro animabus eorum, quorum sunt bona; quia ex hoc creatur scandalum, & fortè magis se offerunt propter cupiditatem, & avaritiam, quàm ob devotionem celebrandi: unde cùm Pontifex tanquam pater pauperum, & qui curam habet spiritualem, applicaverit bona incerta pauperibus, nequit Confessarius ea auctoritate propria in alios usus commutare. Sayr. *in clavi lib.* 10. *tract.* 5. *cap.* 2. *num.* 21. *ad finem.* 44

Quadragesimaquarta resolutio. Qui non resident in suis beneficiis, nequeunt facere compositio- 45

nem pro fructibus malè ablatis, sed tenentur restituere omnes, juxta Concilium Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 1. & 2. & *sess.* 11. *cap.* 1. §. *si quis autem*, & *sect.* 21. *cap.* 1. cùm nequeant abesse Episcopi, nec cæteri curam animarum habentes; est enim residentia de jure divino, ac naturali, quia praecepto divino mandatum est omnibus curam animarum habentibus oves suas cognoscere, Concil. Trident. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 1. & ideo ita docent Cajetan. 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 5. Covarr. *variar. lib.* 3. *cap.* 13. *nu.* 9. Guerrer. *in specul. juris Pontif. cap.* 9. *vers. de residentia.* Læl. Zech. *de munere Episcop. cap.* 5. *n.* 3. & Barbos. *alleg.* 53. *num.* 2. quod adeò verum est, ut Roman. Pontifex nequeat in habentibus curam animarum justa causa dispensare, quia jure divino, ac naturali adesse debent. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *quæs.* 3. *versic. quinta causa.*

46 Quadragesimaquinta resolutio. Distributiones quotidianæ non sunt fructus, nec veniunt appellatione fructuum. Covarru. *lib.* 3. *variarum cap.* 13. *num.* 1. *circa principium*, Gutier. *cons.* 8. *n.* 2. Rebuff. *in tract. congruæ portionis n.* 86. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 7. *qu.* 2. Gonzal. *ad regulam* 8. *Cancell.* §. 7. *proœmial. nu.* 154. & Monet. *de distribut. quotid. part.* 1. *q.* 6. ubi *num.* 10. decidit privilegium concessum alicui de percipiendis fructibus in absentia; non extendi ad distributiones quotidianas, quia propriè non veniunt appellatione fructuum, nec redituum, & ideo sicut non potest fieri compositio de fructibus malè perceptis ob non residentiam, sic etiam ex alia ratione non potest fieri super distributionibus quotidianis injustè ablatis; quia distributiones habent dominum certum; hoc est, interessentes in Choro, quibus accrescunt. Fr. Manuel *in Bulla compositionis nu.* 16. *ex cap.* 1. *de clericis non residentibus in* 6. Bonifacius Octavus per hæc verba, *Statuimus*, inquit, *ut distributiones ipsæ, quoque quotidianæ, in quibuscumque rebus consistant, Canonicis, ac aliis beneficiatis, & clericis Ecclesiarum ipsarum, qui eisdem Ecclesiis adfuerint, tribuantur.* Cùm ergo distributiones habeant certos creditores, hinc fit, ut nequeat fieri compositio super illis; sed illas percipiens injustè tenetur restituere interessentibus.

Sed quid dicendum de illo, qui certò scit se unum ex duobus in vendendo decepisse, nunquid poterit facere compositionem? Responde negativè; & ideo pretium debet dividere inter illos duos post factam diligentiam, si æquè dubius maneat; cujusnam sit. Non enim in hoc casu creditor est incertus omnino, cùm si alter ex duobus, & neuter possideat: igitur inter illos dividenda res est, Cajetan. 2. 2. *quæst.* 61. *articul.* 5. *in solutione ad* 3. Sotus *lib.* 4. *de justitia quæst.* 7. *art.* 1. *ad* 3. *vers. de illo verò*, Petrus Navarr *lib.* 4. *de restit. cap.* 2. *in* 2. *edit. dub.* 8. *nu.* 50. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 35. *num.* 1. & Manuel *in Bulla compositionis* §. *unico n.* 9. & 2. *tom. summæ c.* 41. *n.* 8. & Sanctius *lib.* 2. *de matrimonio disp.* 41. *num.* 15. subdens, si dubium non sit æquale inter eos, fieri debet divisio juxta dubii proportionem.

47 Quadragesima sexta resolutio. Suspensi, & excommunicati à jure, vel ab homine possunt facere compositionem super fructibus malè perceptis, dum sunt in eo statu, ita patet ex litteris hujus Bullæ. Nam quamdiu sunt in mora petendi absolutionem, non faciunt fructus suos beneficiorum, Navarr. *in manuali cap.* 25. *n.* 124. Marius Alterius *de censuris disp.* 6. *lib.* 2. *cap.* 8. *fol.* 243. quod intellige, nisi excommunicatus, vel suspensus egeat his fructibus ad se suamque familiam alendum; neque habeant unde se alant; tunc enim non est necessaria compositio; sed sunt alendi de reditibus beneficiorum, ne fame pereant, & de excommunicatis tradunt Surd. *de alimen. titul.* 8. *privileg.* 83. *nu.* 14. Vivaldi. *consult.* 1. *num.* 3. Suarez *de censuris disp.* 13. *sect.* 2. *à num.* 12. Reginald. *lib.* 32. *num.* 39. *versic. verumtamen.* Idem dicendum est de suspensis clericis, ac depositis, si non habeant aliunde, quibus sustententur, Farinac. *in fragmen. crimin. part.* 1. *litera C. n.* 439. ubi adverte excommunicatum, & suspensum propter contumaciam à qua nolunt resipiscere, non esse alendos ex reditibus Ecclesiasticis, nisi sint in extrema necessitate, Anton. Ricciul. *de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 28.

Similiter quotiescumque legatarii sunt incerti, habet locum compositio, cùm de illis, ac de aliis debitis incertis eadem detur ratio. Quinimo si aliqua legata relinquantur ad exonerandam conscientiam ab usurario ad maritandas puellas, & ipsæ legatariæ fuerint negligentes in exigendis dotibus per annum integrum, posse fieri compositionem, tradit Acosta *ad explicationem Cruciatæ, quæst.* 96. ex eo fundamento, quia cùm dotes illæ relinquantur ad sublevandam conscientiam, jure restitutionis competunt Romano Pontifici; quare cùm puellæ maritandæ fuerint per annum negligentes in exigendis dotibus, poterit hæres usurarii elapso anno tradere dimidiam dotem cuilibet ex puellis, & super alteram dimidiam cum Cruciata componi, dummodo annalis negligentia non currat, nisi post scientiam hujusmodi legatorum, quia ignoranti, & simplici parcendum est, Palat. *in allegat. hæresis* §. 4. *column.* 4. Hoc tamen non procedit in legato relicto certo domino via restitutionis, à quo ablatum fuit furto, quod postea legatum fuit; quia hoc non est legatum, sed restitutio facta certo domino, cui est applicanda summa ab eo sublata.

Quadragesima septima resolutio. Quando dominus est absens, ita ut illi nequeat commodè fieri restitutio, nec tempus opportunum potest expectari, potest res restitui pauperibus: eo, quia res periinde se habet, ac si dominus illius esset incertus. Covarr. *in regul. peccatum part.* 2. §. 1. *n.* 3. Angles *in floribus* 4. *sentent. q.* 3. *de rest. articul.* 2. *diffi ultat.* 16. *conclus.* 2. Salon. 2. 2. *q.* 62. *art.* 5. *controvers.* 4. & Navarr. *in manuali c.* 17. *n.* 29. *versic. quarto.* Æquiparatur enim res creditoris longissimè distantis bonis incertis, & ex consequenti in hoc casu habet locum compositio, ut soluta certa portione, bona retinens liberetur à residuo, quod sibi potest retinere, quod intellige quando bona non possunt mitti ad creditorem, nisi magnis sumptibus, & fortè majoribus, quàm res ipsa æstimetur; quòd si debitum sit ita magnum, & per actum illicitum fuit quæsitum ex Navarro *in manuali cap.* 17. *numero* 42. & 43. teneatur propriis expensis debitum mittere domino quantumvis longissimè distanti; ex præsumpta dominorum voluntate non dividendum pauperibus, nec facienda compositio, sed servandum, donec domino restituatur per occasionem opportunam: quia hæc bona non sunt omnino incerti domini, sed domini certi absentis, qui quæsitus diligenter inveniri potest, ita Sotus *lib.* 4. *de justitia, quæst.* 7. *artic.* 1. Secus quando res, seu bona fuerint modici valoris, illicitè tamen quæsita; tunc enim possunt dari pauperibus, vel Cruciatæ, quoniam reputantur habere dominum incertum, cùm nequeant mitti ad illum sine magnis sumptibus, ita ex Scoti traditis *in* 4. *distinct.* 25. *quæstion.* 2. *articul.* 4. &

& ex Covarru. *in regul. peccatum* 3. *p.* §. 1. sed eo loco loquitur de rebus sine peccato inventis, de quibus diximus *suprà n.* 37. *vers. vigesima sexta resolutio.*

49 Quadragesima octava resolutio. Judices ordinarii, aut delegati possunt componi super acceptis pro sententia injusta, aut pro proroganda causa in præjudicium alterius partis, aut pro alio quocumque gravamine injuste illato. Quod intellige quando recipitur pecunia per contractum injustum, vel per aliquem alium actum injustum, & adimpletur conditio post acceptam pecuniam; nam tunc accipiens ob turpitudinem, non tenetur restituere danti, si causa turpis est subsequta, pro qua datum est pretium. Quinimo post delictum commissum pro quo data est pecunia, non esse restituendum quicquam ab accipiente, sed posse retinere, Navarr. *in manuali, cap.* 17. *n.* 30. Petrus Navarra *lib.* 4. *de restit. difficult.* 12. *concl.* 1. *&* 2. *& difficultat.* 13. docent, sequitur Valentia *tom.* 3. *difficult.* 5. *quæstion.* 6. *punct.* 4. Emmanuel Rodriguez *part.* 2. *cap.* 40. *conclus.* 2. & Toletus *lib.* 5. *de instruct. cap.* 21. *in fine*, dicentes ante sententiam judicis, vel saltem Confessoris accipientem ob delictum commissum non teneri restituere saltem ex præcepto, sed ex consilio.

Alii autem autumant Post delictum patratum accepta ante omnem sententiam esse danda pauperibus, ita S. Antonin. *part.* 2. *titul.* 2. *cap.* 5. §. 2. Aragonius 2. 2. *quæst.* 62. *artic.* 5. *in respons. ad* 2. *conclus.* 7. & Medina *quæst.* 2. *de restit. dub.* 2. *conclus.* 4. Contrà verò Gabriel. *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 2. *artic.* 3. *dub.* 3. Alensis *part.* 3. *quæst.* 40. *membr.* 6. *artic.* 3. §. 2. *ad finem*, & Cajetan. *in summa, verb. restitutio*, *cap.* 4. opinantur, accipientem teneri restituere damnificato, in cujus damnum sententia, aut testimonia prolata fuerunt, aut saltem pauperibus, restitutionem esse faciendam.

Inter hanc varietatem opinionum pensatis omnibus ad serenandas conscientias, censuit Commissarius Cruciatæ judices ordinarios, & delegatos posse componi super acceptis pro sententia injustè lata, aut pro gravamine prorogatæ causæ partibus illato & pro reliquis, quæ contra justitiam admittebant.

Secus dicendum de judice recipiente pecuniam, quæ illi fuit oblata, ac data, ut justè judicaret, quando data fuit ad redimendam vexationem: tunc enim, cùm redimens vexationem sit creditor certus, illi, & non pauperibus facienda est restitutio, cùm non voluntariè à se dominium rei datæ abdicaverit: imò potiùs ex ratione iniquæ acceptionis ante omnem sententiam, & repetitionem acceptum restituendum est; quia contra justitiam accipitur. Non enim aliter datum fuit, nisi ad redimendam vexationem, atque ita non solum repeti potest, sed etiam ante omnem repetitionem accipiens restituere debet, ut colligitur ex *l.* 3. 6. *&* 7. *Cod. de cond. ob turpem causam*, *& l.* 4. *ff. eodem*, & tradunt Bannes 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 4. *concl.* 2. Petr. Navarr. *lib.* 4. *de rest. c.* 2. *dubio* 12. *n.* 98. Medin. *Cod. de rest. q.* 25. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 6. *punct.* 5. §. *Quidnam sit restituendum*, *dub.* 4. & Molina *de justitia tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 88. Ex quibus patet in hoc casu non esse locum compositioni, sicut etiam judex recipiens pecuniam pro ferenda sententia injusta antequam eam ferat, tenetur restituere danti quòd accepit, cùm si dominus certus, qui non amisit dominium rei data, nisi post adimpletam conditionem, Fr. Manuel *in Bulla Compositionis* §. *unico*, *casu* 4. *n.* 21.

50 Quadragesimanona resolutio. Possunt componi Advocati recipientes aliquid pro tuenda causa injusta, sciente parte pro qua patrocinium fertur, causam esse injustam: ideo super acceptis à prædicta parte potest esse compositio, ultra satisfactionem faciendam alteri parti de damno eidem illato. In primis enim certum est Advocatos in similibus casibus peccare mortaliter, & facere contra conscientiam, scientes causam esse manifestè falsam, & nihilominus pro ea patrocinari non desistendo habebant onera restituendi, Salon. 2. 2. *q.* 71. *art.* 3. *controvers.* 2. non suis clientulis, qui sciunt causas esse injustas; sed partibus contrariis manifestam pro se ipsis justitiam habentibus. Quinimo tenentur monere clientes causas suas, esse minus probabiles; aliàs tenentur ad omnes sumptus, & expensas, & damna, quæ illis ex litibus proveniunt: neque super his expensis potest fieri compositio, cùm creditores sint certi. Dixi, sciente parte, pro qua patrocinium fertur, causam esse injustam, quia si nesciat, illi damna data sunt restituenda: siquidem ex parte illius nulla accidit turpido, Fr. Manuel *suprà n.* 24.

Ex dictis sequitur posse componi officiales publicos, Notarios scilicet, & Secretarios; qui aliquid receperant injustè pro suo munere obeundo, quod etiam intelligitur de judicibus laicis, & Ecclesiasticis in causis temporalibus pro acceptis super eo, quod ratione officii debebant partibus gratis administrare, quod procedit quando partes scienter dant, & animo deliberato, scientes ad id non teneri, sive datum, & acceptum sit ob turpem causam, sive ob causam aliàs debitam fieri ratione sui muneris, & officii: eo quia in hujusmodi casibus cùm dent partes deliberato animo, & sponte, non est facienda dantibus restitutio. Ideo componi possunt. Secus dicendum de dantibus ad redimendam vexationem, quia non censentur donare liberaliter, sed coactè. 51

Ultima resolutio. Potest fieri compositio de pecuniis ludo acquisitis, quando acquisita pauperibus sunt restituenda. At verò interveniente aliqua fraude aut adquisita ludo pecunia ab illis, qui alienari nequeunt, non est locus compositioni, si certi sint creditores: secus si incerti sint. Item poni possunt, qui damnum venando, aut aliquo alio actu inferunt messibus, aut fructibus alienis si ignorant illos, quibus nocuerunt. Similiter vendentes vinum aqua mixtum, & alias merces falsis, aut minoribus ponderibus si ignorent omnino, quibus debeant restituere. Nec non fœminæ, quæ non publicè in honestis usibus se exponunt super acceptis, quæ ob turpem causam sibi fuerunt data: quin etiam homines super iis, quæ à fœminis non maritatis acceperunt. Nam quamvis meretrices non teneantur restituere accepta pro actu turpi, ut est communis, & ex consequenti non egent compositione: ex dictis tamen sequitur posse componi fœminas, quæ non publicè vivunt ex turpi quæstu, præsertim si rem habeant cum illis, qui nequeunt alienare, neque transferre dominium rerum, quas administrant; nisi habuerint peculium castrense, vel quasi castrense, Fr. Manuel *in Bulla compositionis n.* 61. *vers. item todas las mugeres*, ubi ait posse componi, quæ non sunt publicè inhonestæ, nec palàm meretricium exercent. Sed contrà objici potest non posse fieri compositionem, quia meretrix, & non meretrix, inhonestè tamen vivens, possunt retinere quod acceperunt tanquam mercedem actus illius turpis. 52

Nam de meretrice publica quod possit accipere & retinere aliquid pro actu illo, volunt D. Thomas. 2. 2. *q.* 32. *art.* 7. *in corpore*, *& ad* 2. *& q.* 62. *art.* 5. *ad* 2. Cajet. *ibi.* Adrian. *in* 4. *de restitutione q.* 21. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 6. *punct.* 5. post dubium quintum, Molin. *tom.* 1. *de justitia disp.* 94. & alii plures, quos referens sequitur Sayr. *in clavi l.* 10. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 31. De fœmina autem inhonestè vivente posse etiam retinere tanquam pretium illius actus, quod accepit ab amasio postquam peccatum fuit commissum, ex 53

eo probatur, quia omnis conventio, & promissio, quæ jure naturæ est valida, nec interdicitur per aliquam legem humanam, potens est ad transferendum dominium etiam in conscientia, quamvis ab extrinseco sit illicita; sed talis est conventio, & promissio, quæ celebratur inter hos duos pro actu illo turpi: igitur transfertur dominium, & fœmina in conscientia potest retinere quod accepit pro re, & actu pretio æstimabili; ergo sicut publicæ meretrices nequeunt componi, sic etiam fœminæ inhonestè viventes, quamvis non exerceant publicum meretricium.

Respondetur fœminas inhonestè viventes posse componi virtute Bullæ, meretrices autem publicas non utique, ex ea ratione, quia regulariter inhonestè viventes excessivam quantitatem accipiunt, quæ nisi interveniat donatio, vix ex rigore justitiæ justificari potest, cùm non habeant pretium taxatum sicut meretrices, & ideo quamvis possint accipere tam viri, quàm fœminæ, pro locatione sui corporis, moderatè tamen, ut tradunt Sotus *lib. 4. de justitia q. 7. art. 1. ad 2.* Aragonius 2. 2. *q. 62. art. 5. in respons. ad 2. concl. 8.* & Bannez *ibidem dub. 5. conclus. 1. in fine.* Ledesma Conimbricensis 2. 4. *q. 18. art. 5. fol. 264. col. 4.* & Carbo *tract. de restit. quæst. 48. concl. 10.* Quia tamen interdum non tantùm blanditiis, sed etiam fraudibus plus justo extorquent ab amasiis, idcirco eisdem conceditur compositio pro remedio conscientiarum.

LIBER

LIBER TERTIUS

De variis gradibus dignitatum Eccleſiaſticarum, deque variis officiis, ac beneficiis, quæ olim, & nunc in Eccleſia reperiuntur.

DISPUTATIO OCTAVA.

An omnes dignitates Eccleſiaſticæ, Beneficia, & officia ſint jure divino inſtituta?

§. I.

Quæ ſint principaliores in Eccleſia Dignitates.

EPITOME.

1 *Papa de jure divino ſucceſſor Petri à Chriſto Principatum tenet.*
2 *Secundus gradus conſtatur ex Cardinalibus hodie, & hic eſt tripartitus.*
3 *Tertius gradus dignitatum ex quibus conficiatur, ex Legatiſne, an ex quatuor Patriarchis? & n. 4.*
5 *Quintus gradus fit ex Patriarchis inferioribus, & ex Primatibus, & an Patriarcha, & Primates differant?*
6 *Sextus gradus conſtituitur ex Archiepiſcopis, & Epiſcopis.*
7 *Metropolitanus, & Archiepiſcopus, an differant re?*
8 *Septimus gradus fit ex Abbatibus exemptis habentibus jura Epiſcopalia.*
9 *Abbates exempti an præferantur capitulis Eccleſiarum Cathedralium?*
10 *Abbates habent juriſdictionem ordinariam in ſuis Monaſteriis, & quomodo differant à capitulis Cathedralium?*
11 *Octavus gradus componitur ex Chorepiſcopis, & qui nam erant?*
12 *Nonus gradus erat ex ſimplicibus ſacerdotibus, & quæ ſunt eorum munera?*
13 *Sacerdotibus, quæ concedantur in ordinatione ſua?*
14 *Sacerdotes in quatuor caſibus poſſunt abſolvere etiamſi ſint ſimplices.*
15 *Sacerdotibus ex officio datum eſt offerre, Eucharistiam diſpenſare, infirmos ungere, & munus prædicandi exercere, Diaconis autem, & ſubdiaconis minimè.*

1 POST Romanum Pontificem, qui de jure divino eſt legitimus ſucceſſor Petri pari dignitate, ac poteſtate eidem, immediatè à Chriſto Domino Principatum tenet, Superiorque cæteris Apoſtolicis, ac Princeps eorum extra omnem controverſiam, quique per ſe ipſum conſtituit ſupremum Ordinem ſuper omnibus, ut teſtantur Concilia: Nam Nicænum I. *canon.* 39. his verbis: *Ille qui tenet Sedem Romæ, caput eſt, & Princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipſe eſt primus, ſicut Petrus, cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos, & omnes populos eorum, ut qui ſit Vicarius Chriſti Domini Noſtri ſuper cunctos populos, & univerſam Eccleſiam Chriſtianam, quicumque contradixerit à Synodo excommunicatur.* Sequitur nonum Concilium, ut cætera omittamus, à Græcis ſimul, & Latinis Florentiæ congregatum, *Definimus*, inquit, *ſanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum Orbem tenere Primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, ac Doctorem exiſtere, & ipſi in beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino Noſtro* JESUS CHRISTO *plenam poteſtatem traditam eſſe.*

Ex quibus patet Primatum conceſſum Petro in univerſos Chriſti fideles non fuiſſe perſonalem, ſed, ut in ſucceſſoribus ejus etiam inſtitutum, & hunc gradum eſſe, & fore ſupremum uſque ad conſummationem ſæculi duraturum, quaſi in petra fundatum, *Matth.*16. *& Joan.*21. Item *Matth.*28. *Ecce vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi;* & ſicut ſol præeſt cæteris, *cap. ſolitæ, de majoritate & obed.* Barboſa *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 3. *c.* 2. ubi de illius poteſtate ſuprema in univerſum Orbem.

Secundus gradus Ordine quoad poteſtatem juriſdictionis, & quoad Dignitates Eccleſiaſticas noſtri temporis fit ex Eminentiſſimo Cardinalium munere, qui habent juriſdictionem, & poteſtatem eligendi Romanum Pontificem, *cap. licet devitanda, de electione*, & præterea quod eidem Pontifici in univerſali Eccleſiæ regimine aſſident, uti Primarii ejus Conſiliarii; de quorum origine, poteſtate, & hodierna excellentia, ac præeminentia inter omnes Eccleſiæ Prælatos agunt Caſſanæus *in Catalogo gloriæ Mundi part.* 4. *conſiderat.* 10. Turrecremat. *in ſumma lib.* 1. *cap.* 80. & alii, quos refert Cened. *ad Decretales collect.* 115. & Gonzal. *ad regulam octavam Cancellariæ, gloſſ.*24. *n.* 4. ubi vocantur filii primi gradus Papæ, pars corporis illius fratres, columnæ Eccleſiæ, Reges, maximi Principes, Senatores, & poſt Papam majores, ac Patres ſpirituales, & Orbis terrarum cardines. 2

Olim uſque ad tempora Bonifacii Octavi nullus erat Epiſcopus, qui fieri Presbyter Cardinalis vellet, exiſtimabant enim non decere deſcendere à majori dignitate ad minorem, eo quòd in humilioribus charitatis officiis ſe exercebant. Gambarus *in lib.*2. *de offic. & poteſt. Legat. de Later. ex n.*97. Fuſc. *de viſitat. lib.*1. *cap.*4. *n.*6. & Pavin. *de viſitat.* 1. *p. quaſt.* 2. *n.* 18. dum aiunt officium eorum fuiſſe ſepelire

more

mortuos, & baptizare, & similia, nunc autem Patriarchis præferuntur, & sunt causa, ut Pontifex, quem eligunt, juxta *cap. licet, de electione, cap. ubi periculum, eodem titulo lib. 6.* potestatem habeat, sed ipsa à Christo Domino immediatè dimanat. Turrecremat. *de potest. Eccles. lib. 2. cap. 42.*

Cardinalium gradus est tripartitus, in Episcopos scilicet, Presbyteros, & Diaconos, habétque numerum præfinitum, nec possunt esse ullo tempore ultra septuaginta, secundùm constitutionem Sixti V. 50. incipit, *Postquam verus*, §. *de prædictorum fratrum*, instar Decreti septuaginta, senum, quibus Deus spiritum Moysis communicavit, ut eidem forent in regimine coadiutores collaterales. *Numer. cap. 11.* ibi: *descenditque Dominus per nubem, & locutus est ad eum auferens de spiritu, qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris.* Sex autem horum septuaginta Cardinalium sunt Episcopi. Ostiensis, qui primus est in ordine, & reliquos dignitate præcedit, & immediatè Papam sequitur ex privilegio Ecclesiæ Ostiensis, propter Papæ consecrationem. Episcopus Portuensis Episcopus Albanensis, Episcopus Sardinensis, Episcopus Palestrinus, & Episcopus Sanctæ Roffinæ Cassanæus *d. 4. p. considerat. 12. §. & adverte.* Presbyteri, numero ad Summum quinquaginta, ut in eadem constitutione 50. Diaconi ultra quatuordecim esse non possunt. Neque unquam ad id usque tempus numerus septuaginta Cardinalium fuit omnino expletus, nisi imperante Clemente Octavo sub die tertii Martii 1599. quo die numerum explevit. Singulis autem Cardinalibus singulæ Ecclesiæ pro titulo Cardinalatus conferuntur. Pro quinquaginta Presbyteris Ecclesiæ titulares assignantur totidem: & pro quartuordecim Diaconis totidem Ecclesiæ titulares deputantur, Franciscus Leo *de potestate Papæ cap. 2. ex numer. 4.* Cassanæus *d. 4. p. consideratione 12. vers. licet sit quidam, & sequentib.* Hæc sufficiant pro secundo dignitatum gradu, qui ex Cardinalibus creatur, de quorum obligationibus infrà.

3 Tertius gradus Dignitatum ex quibus conficitur ambigi potest? Nam Legati, & Nuntii Apostolici, de quibus agitur in titulis *de officio legati*, quoad potestatem jurisdictionis sunt ordinarii Provinciarum, & præcedunt in suis Provinciis omnes Episcopos, Archiepiscopos, & Partriarchas, & ideo ex illis efficitur tertius gradus: in quorum numero esse possunt Legati de latere, qui non sunt Cardinales. Nam esto legatus à latere communiter sit Cardinalis, ut notant Menoch. *cons.* 14. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 27. quæst. 2.* Villadieg. *tract. de Legato part. 1. quæst. 3.* Navar. *de datis, notab. 6. n. 1.* Flamin. *de resignat. lib. 8. quæst. 13. n. 5.* aliquando tamen non est Cardinalis, imò, & is cedit Legatos à latere, & concessio facta Cardinalibus Legatis à latere, non extenditur ad alios Legatos de latere non Cardinales, ut resolvit Erasm. à Cochier *de jurisdict. Ordinarii in exemptos p. 2. quæst. 2. num. 5. & num. 6.* cum Roch. de Curt. *tractatu de consuetudine, n. 323.* eo quia Papa interdum solet inferiores mittere cum clausula hac, *cum potestate Legati à latere*: quæ Clausula de stylo Curiæ adjici solet mandatis Legatorum, , qui fimbriam vestium Domini Papæ vel tetigerunt, vel ab eo receperunt tale mandatum vivæ vocis Oraculo, ut per Specul. *de legat. §. sequitur, in principio*, & Gom. *ad reg. Cancell. de infirmis resignant. quæst. 3.* Hæc pro Legatis sive Natis, sive Missis.

4 Contrà verò pro quatuor Patriarchis, scilicet Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, tertius gradus stare videtur, ne dicam secundus, quia hi post Apostolicum primas obtinent. Patriarcha enim idem sonat atque Princeps Patrum Græca lingua, Paul. Fusc. *de visit. lib. 1. cap. 2. à n. 9.* Petrus Gregor. *Syntagm. juris lib. 15. cap. 10.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione cap. 2. n. 43.* & Paul. Grysal. *in decis. Catholicæ fidei, in verb. Patriarcha, in principio.* Nec est dubium post Romanam Ecclesiam quatuor esse præcipuas, & veras Patriarchales sedes, Constantinopolitanam nimirum, Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam, quæ sententia est omnium, Hostiensis *in summa de auctoritate & usu pallii n. 4.* Pelag. *de planctu Ecclesiæ lib. 2. art. 11. & art. 17.* Cassanæus *in Catalogo gloriæ Mundi p. 4. consid. 9.* Anton. Cucchus *instit. major. lib. 2. tit. 7. num. 2.* S. Antoninus *in summa p. 3. tit. 20. cap. 4. in principio.* Selu. *de benefic. p. 1. quæst. 2. num. 40.* Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib. 3. cap. 1. num. 1.* Lancelot. Conrad. *in templo omnium judicum. lib. 2. cap. 2. §. 3. num. 2. & cap. 3. num. 4.* Flamin. Paris. *de resignat. lib. 2. quæst. 1. numer. 41.* & probatur ex *cap. antiqua, de privilegiis, cap. grave nimis, de præbendis, & ex cap. diffinimus, 22. dist.* ex quibus constat Patriarchales Sedes quatuor tantùm esse.

Juvat, hos quatuor Patriarchas repræsentare aliquo modo quatuor Evangelistas in Ecclesia Dei, text. *in cap. scriptum, de electione*, & dicuntur Mundi Cardinales, Cassanæus *d. 4. p. consid. 9. vers. & isti quatuor.* Item Patriarcharum nomine strictè, & propriè non continentur, nisi tantùm isti quatuor; non verò reliqui minus principales. Barbosa *in tractatu de appellativa verborum utriusque juris significat. verb. Patriarcha*, Franciscus Leo *in suo thesauro p. 1. cap. 2. num. 27.* ubi postquam Summum Pontificem vocat Patriarcham Patriarcharum, addit Constantinopolitanum post Papam primum locum obtinere, secundum tribuit Alexandrino, tertium Antiocheno, quartum Hierosolymitano, qui loci hoc ordine fuerunt definiti in Concilio Lateranensi *cap. 5. de ord. sed. Patriarch. cap. renovantes, & cap. final. eadem dist. 22.* & hic honor consistebat etiam in sedendo primò post Romanum Pontificem, & in respondendo Constantinopolitanus habebat secundam vocem, & in subscribendo; consonat Hispaniarum Primas *in historia Episcoporum Portugal. p. 1. cap. 6. & dist. 22. cap. Constantinopolitana 3.* Quare non immeritò tertius gradus adscribi potest his quatuor supremis Patriarchis, & quartus gradus Legatis, sive sint Legati Nati, qui habent legationis officium vigore dignitatum ex Apostolico privilegio indultum, nimirum Archiepiscopus Cantuariensis, & Eboracensis in Anglia, Remensis in Francia, & in Italiá Pisarum: sive Legati Missi, quales sunt quibus committitur legationis officium ad certas Provincias, & regulariter dicuntur Nuntii, nec habent de jure ordinariam jurisdictionem, ut notat Franciscus Leo *suprà p. 1. n. 19.*

Quintus gradus conflatur ex Patriarchis inferioribus, & ex Primatibus, quorum institutio meminit Papa Lucius *in cap. 1. & in cap. in illis 80. distinct.* per hæc verba: *In illis verò civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis Doctores, Episcoporum Primates, vel Patriarchas, Beatus Petrus poni præcepit, qui reliquorum causas Episcoporum, & majora negotia in fide agitarent. In illis autem, in quibus dudum apud prædictos Ethnicos erant eorum Archiflamines: quos tamen minores esse tenebant, quàm memoratos Primates: Archiepiscopos institui præcepit: in singulis verò civitatibus singulos, & non plures Episcopos constitui præcepit, qui Episcoporum tantùm vocabula sustinent*, &c. Ex quibus apparet ad imitationem 5

Gen-

Gentilium, & eorum flaminum, & Archiflaminum Principem Apostolorum instituisse Ecclesiasticorum Prælatorum gradus, teste Clemente Papa *ad Jacobum Epistola prima*, de quo *in cap. in illis, dist.* 80. quod etiam probatur à Gregorio *Syntagmat. juris, lib.* 15. *cap.* 11. *n.* 1. & ab Henriq. *in summa, lib.*10. *cap.*30. *in principio.*

Sed meliùs dicendum, si arbitremur gradus dignitatum Ecclesiasticarum fuisse institutos ad imitandum Cælestis Hierarchiæ compositionem. Sicut enim in triumphante Ecclesia reperiuntur Angeli, Archangeli, Troni, Principatus, & Potestates: ita consonum est pietati, & Religioni Christianæ, ut officia hæc in Ecclesia militante Ministrorum Ecclesiasticorum distinguantur per gradus Cardinalium, Patriarcharum supremorum per Legatos Natos, & Missos, per Patriarchas minores, Primates, & cæteras dignitates, earumque gradus, de quibus *in cap. Cleros, distinct.* 21. & comprobant Rosæ *in tractatu de præeminentia Archiepisc. Dignitatis, in præf. à principio*, Pygius *de Ecclesiastica Hierarchia, lib.* 3. *cap.* 1. Nec propterea Clementis auctoritas minuitur, si dicatur sanctum Petrum in illis locis, in quibus flamines idolis sacrificabant, decrevisse, ut constituerentur Sacerdotes sancti, qui vera sacrificia ibi peragerent ad exterminandam idololatriæ recordationem, eodem modo, quo Sedem Religionis Christianæ constituit Romæ, ubi impietas Sedem habebat, ut sic Pontificatus idololatriæ penitus aboleretur, ita D. Ambrosius relatus *in cap. beati* 2. *quæst.* 7. quem referens sequitur Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 7. *numer.* 3. 4. & 5.

Controverti tamen potest, an Patriarchæ, & Primates hoc loco differant re, & nomine? Respondeo primò, Primates a Patriarchis nomine differre; idem tamen officium habere: atque ita Provinciarum Præsides Primates, qui sunt, & qui Patriarchæ nullam habent inter se differentiam, quoad officium, text. *in c. duo simul, de officio Ordinarii*, & *ibi* Innocentius, & alii, Gigas *de resid. Episcop. c.* 18. *n.*5. Gonzal. *gloss.* 41. *n.* 15. Cassanæus 4. *p. consid.* 9. Azor. *instit. moral.* 2. *p. lib.* 3. *cap.* 35. *quæst.* 1. & alii, Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. c.*2. *n.* 29. dicentes dignitates Patriarcharum, & Primatum non distingui re, sed nomine, quamvis Barbosa *c. Provinciæ dist.* 99. etiam re differre autumat, *n.* 2. *& de pastorali solicitud. tit.* 1. *c.* 6. *à n.* 7. quod prius dixit Pavinus *de potestate, capit. prælud.* 6. *n.* 12. & Germon. *de sacror. immun. lib.* 2. *c.* 5. *n.*17. Quod intellige propriè de Patriachis illis quatuor majoribus, videlicet, Constantinopolitano, Antiocheno, Alexandrino, & Hierosolymitano, de quibus *cap. antiquæ, de privilegiis*, quia repræsentant quatuor Evangelistas in Ecclesia Dei, nos verò loquimur de Patriarchis minoribus, qui nihil differunt à Primatibus in officio, ut apparet ex Anacleto *in cap.* 1. 99. *dist.* his verbis: *De Primatibus autem quorum suprà mentionem fecimus, quæritur quem gradum in Ecclesia obtineant; an in aliquo à Patriarchis differant, quam obedientiam Archiepiscopi eis debeant?* Primates, & Patriarchæ diversorum sunt nominum, sed ejusdem officii. Quinimo Primates, & Patriarchæ etiam minores de jure debent præferri Presbyteris Cardinalibus, ut probatur *ex cap. constitutis, el primo, ex suscriptione, de appellat.* ubi Patriarcha Grandens. præfertur Presbytero Cardinali, quæ subscriptiones sunt considerandæ. Nihilominus hodie standum est consuetudini, quòd Cardinales præferuntur Patriarchis, & Primatibus, Cassanæus *in Catalogo gloriæ Mundi, p.* 4 *considerat.* 19.

Porrò apud Latinos sex inveniuntur minores Patriarchæ, Grandensis scilicet, Bituricensis, Cantuariensis, Pisanus, Aquilensis, Toletanus, seu Bracarensis, de quibus Gonzal. *reg.* 8. *Cancell. glossa* 41. *n.* 14. & de Grandensi fit mentio *in c. erubescant* 32. *distinct. & in cap. ex literis, de officio delegati.* Bituricensis meminit caput *conquestus* 9. *quæst.* 3. ubi vocatur à Nicolao secundo Primas, & Patriarcha, & Alberic. *in rubrica de statu hominum, col. ultima*, vocat Archiepiscopum Bituricensem Primatem in Provincia Burdigalensi. De Aquilense *cap. nunc verò* 9. *quæst.* 3. pro reliquis Nicolaus Boërius *additione ad tractatum, de auctoritate, & præeminentia magni Concilii, p.* 1. *num.* 14. De Cantuariense gloss. *verb. Archiepiscopus, in cap. cleros* 22. *dist.* De Pisano ait additio marginalis ad glossam *in cap. definimus* 22. *dist.* & Dominicus *in cap. cleros, n.* 20. *in glossa Primatibus, dist.* 22. Pro Bracarensi D. Sebastianus Cæsar 1. *p. de Ecclesiastica Hierarchia, disp.* 4. §. 5. *per totum.*

6 Sextus gradus dignitatum Ecclesiasticarum instituitur ex Archiepiscopis, & Episcopis, atque ita est bipartitus, *cap. Cleros*, §. *ordo verò* 21. *dist. cap. unico*, §. *final. de stat. Reg. in* 6. Concil. Trident. *in cap.* 1. *No verò, de reformat. sess.* 23. est enim Archiepiscopus Episcoporum Princeps, & judex Ordinarius illorum. Gonzal. *d. gloss.* 41. *n.* 15. & 16. Homobon. de Bonis *de humanæ vitæ statibus, p.* 1. *cap.* 6. *vers. hi dicuntur*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 33. *quæs.* 1. *in principio.* Galganet. *de jure publico, lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 1. & Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 6. *n.* 10. & *tit.* 4. *n.* 1. ubi latè. Episcopus autem Græcè, Latinè Speculator. Durandus *in ration. Divinorum, lib.* 2. *cap.* 11. *à n.* 1. Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 8. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *quæs.* 1. & Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *à n.* 1.

7 An verò differant Archiepiscopus, & Metropolitanus? Isidorus *lib.* 7. *Etymol. cap.* 12. supponit differre, dum constituit quatuor gradus Episcopalis ordinis, primum in Patriarchis, secundum in Archiepiscopis, tertium in Metropolitanis, & quartum denique in Episcopis. Omissa tamen Isidori opinione magis placet Episcopalem ordinem in tres duntaxat gradus partiri, prout vult Joan. Paulus Lancell. *in instit. canon. lib.* 1. *titul. de Episcopis, in principio, & in scholio, in verb. tripartitus* Quare Metropolitanus, & Archiepiscopus pro eodem sumitur, ut per Rebuffum *in praxi beneficiali, tit. de constit. verb. Metropolitanos, fol.* 522. & Bartol. *in l. unic. n.* 2. *C. de Metropoli Berito, lib.* 11. Petr. Gregor. *syntagm. juris. p.* 2. *lib.* 15. *c.* 11. *n.* 2. & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 33. *quæs.* 4. Raban. Maur. *de instit. cleric. lib.* 1. *cap.* 5. *de ordin. tripartita Episcoporum*, & patet ex *cap. referente, de præbendis*, ibi, *Ad Metropolitanum videlicet Remensem Archiepiscopum.* Nam natura illius dictionis *videlicet*, est declaratoria ejusdemmet rei, & personæ, ex textu *in l. videlicet, ff. de pactis, & in cap. transmissa, de eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ.* Marant. *de ordine judiciario, p.* 3. *tit. Judicii tela aggreditur, n.* 115. Menoch. *cons.* 21. *n.* 27. Cened. *pract. & canon. quæstionum, sing.* 66. *n.* 1. & Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 42. *n.* 100. dicentes dictionem *videlicet*, esse sui natura præcedentium declarativam, & simul restrictivam.

Unde autem Metropolitani ita dicantur? Isidorus, à mensura civitatem sic vocari contendit. Contrarium docet Covarr. *practicar. cap.* 19. *num.* 2. *post principium, vers. idcirco Metropolis.* Jason. *in l.* 1. *ff. de officio ejus, n.* 22. Gambar. *de officio Legati de latere, lib.* 2. *tit. de variis ordinariorum nomin. n.* 34. *& sequens.* dicentes Metropolitanum dici à Matrice civitate; non autem à mensura civitatum, quod etiam ait Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.* 1. *num.* 23.

Septimus gradus dignitatum Ecclesiasticarum fieri potest ex Abbatibus exemptis habentibus jura Episcopalia, qui reverentiam exihent Episcopo. Baldus *in l. final. Cod. de oper. liber.* Felin. *in cap. conquerente, de officio Ordinarii.* Et Abbates isti Regulares præferuntur inferioribus Episcopo omnibus constitutis in dignitatibus Ecclesiasticis sæcularibus: quod intellige quando Dignitates, & Canonici Cathedralis Ecclesiæ non incedunt collegialiter. Nam tunc cùm repræsentent Cathedralem Ecclesiam, debent præcedere Abbates Regulares, Felin. *in cap. postulasti, n. 4. vers. Fallit. 3. de rescriptis, & in cap. meminimus, in fine, col. 2. de accusationibus*; ubi volunt Canonicos Cathedrales in processionibus Abbates debere præcedere.

9 Nihilominus contrà: Abbates videntur præferri Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, ex *cap. final. de majoritate, & obedientia*, & Abbates dicuntur Prælati, *cap. 2. de judiciis, verb. & alii Ecclesiarum Prælati.* Quin etiam Abbates post Episcopos nominantur. *dict. cap. 2. de judiciis, & in cap. in nomine Domini, distinct. 23.* Cassanæus *dict. 4. part. consid. 32. versic. secundò sic probatur.* ubi tradit Abbates præferri Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, Archidiaconis, Decanis, & aliis, & esse de majoribus Ecclesiæ. His autem patet responsio ex Felino *in d. cap. 2. de judiciis*, dicentis Abbatiam potius videri officium, quàm dignitatem; sed hæc responsio nihil probat, quia verius est Abbatiam esse dignitatem, quàm officium; & ideo Abbates debent præcedere capitula Ecclesiarum Cathedralium extra processiones. Item obtinent dignitatem, *cap. ut Apostolicæ, de privileg. lib. 6.* ibi, *quibus non competit ex propria dignitate, cap. indemnitatibus, §. verum, de elect. lib. 6.* Canonici autem Cathedralium non sunt in dignitate constituti, textus *in cap. statutum, in principio, de rescriptis, lib. 6.* ibi, *habentes dignitatem, & habentes personatum*; & Canonici Ecclesiæ Cathedralis ponuntur, ut diversi, Innocentius *in cap. fraternitatem, de sepulturis*, & Barbat. *in cap. quæsitum, col. 1. de rer. permutat.* atque ita habentes dignitatem debent præcedere in sedendo, vel in subscribendo, & similibus, *l. 1. & 2. ff. de albo scribendo.*

10 Confirmatur eo, quia Abbates habent jurisdictionem ordinariam in suis Monasteriis, possunt suspendere, interdicere, & excommunicare, *cap. quanto, de officio judicis ordinariis, in glossa, si Prælati*: ex quo notatur quòd sint judices ordinarii suorum Monachorum, ut per Victorin. Mansum *de modo procedendi in causis Regul. cap. 2. n. 2.* Baptist. Confect. *in summar. privileg. tit. 11. cap. 1.* Aldrete *de Religios. disciplin. tuend.* Quin etiam Abbatissa habet jurisdictionem, *cap. dilecta, de majoritate, & obedientia*, & ratione sui muneris est capax jurisdictionis spiritualis, si accedat Summi Pontificis consensus, ac proinde potest beneficia conferre, Clericos instituere, & destituere, Vicarios nominare ad excommunicandum, & suspendendum, & ad exercendam dictam jurisdictionem, ut ex traditis à Lambertino *de jure patron. part. 1. lib. 2. quæst. 5. princip. artic. 5. n. 4.* colligitur, & ex Azor. *p. 1. lib. 13. cap. 10. quæst. 5.* Flores de Mena *variar. lib. 1. quæst. 10. n. 4.* & ex Manuele *tom. 1. Regularium, quæst. 17. artic. 2.* qui vult Abbatissam posse habere Clericos sæculares sibi subjectos si habeat Capellas ex præscriptione, vel ex privilegio pleno jure subditas, Rebuffus *in tractat. nominat. quæst. 8. num. 9.* docens fœminam ratione dignitatis posse habere collationem beneficiorum, & in eis instituere, non institutione per quam conferatur potestas exercendi curam animarum ligandi, atque solvendi, sed per quam detur possessio, & titulus. Fr. Ludovicus Miranda *in tractatu de sacris Monial. quæst. 6. artic. 5. concluf. 4. statim in principio*, & Fr. Manuel *d. tom. 1. quæst. 17. art. 12.*

His adde Abbates assumi ad Abbatiam per electionem suorum Regularium *cap. 2. & 3. 18. quæst. 2. cap. final. 16. quæst. 7.* Canonicatus autem, & Præbendæ, quæ vacant, providentur per collationem Episcopi, & capituli, vel per Summum Pontificem, Panormitan. post gloss. *in cap. cùm Ecclesia Vulterana, de electione.* Non sunt beneficia, & Præbendæ Ecclesiarum Cathedralium liberæ collationis Episcopi, sed potiùs simultaneæ cum Capitulo de jure communi, ita ut Episcopus simul, & Capitulum debeant illa conferre, Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gloss. 45.* cum aliis. Item Canonicatus, & Præbendæ absque Ordine sacro privantur voce capitulari, Abbates autem debent esse in sacris, & saltem debent habere ætatem legitimam, ut fiant Sacerdotes quando promoventur ad Abbatiam, *cap. 1. de ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum*, facit quòd Abbates, utplurimum ex privilegio utuntur, aut ex consuetudine, annulo, baculo, mitra, sandalibus, & benedictione solemni, quæ sunt insignia Pontificalia, quibus non utuntur Dignitates, nec Canonici Ecclesiarum Cathedralium, *cat. ut Apostolicæ, de privilegiis, lib. 6. & cap. Abbates, eodem titulo, & libro.* Quare Abbates debent præcedere cæteras dignitates sæculares inferiores Episcopo, nisi dum incedunt processionaliter.

Octavus gradus Ecclesiasticorum conflatur ex Chorepiscopis, qui olim erant in usu, de quibus meminit Damasus *Epistol. 3.* & verè fuerunt sicut Episcopi, cum Episcopali consecratione, sed sicut hodie Episcopi Titulares suffraganei Episcoporum, sic illi in aliena Diœcesi ministrabant. Ultra hos Chorepiscopos erant alii non consecrati superiores Presbyteris, de quibus meminit Gratianus *in cap. Ecclesiis, vers. inter Episcopos 68. dist.* nec erant Episcopi, ut cum aliis vult Henriquez *lib. 10. de ord. cap. 23. §. 2. juncta lit. E.* sed ex Ecclesia institutione Presbyteri, quibus commissa erat cura rerum temporalium, & cura pauperum, & eleemosynarum, quibusque ministeria Episcopalia aliqua competebant, nimirum conferre minores Ordines, inter quos Subdiaconatus illis primis temporibus numerabatur, *cap. erubescebant 32. dist.* qui postea crescente eorum ambitione non contenti suo munere majores Ordines conferebant, & reliqua Episcopalia officia exercebant: propter quæ eorum Ordo ab Ecclesia fuit damnatus, & sublatus. Ita post antiquiores Conradus Brunus *de cæremoniis, lib. 1. cap. 4.* Carranca *in summa Conciliorum in Damaso epistol. 4. pag. 77.* Petrus Bollus *in Oeconomia Canonica, classe 3. cap. 2. §. 4.* post alios dicuntur autem Chorepiscopi, ex χώρα Græcè, pagus Latinè, quasi in pagis, & in villis locum Episcoporum tenentes, & vices eorum Vicariorum gerentes, Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de clericis cap. 17.* Petr. Gregor. *syntagma juris, lib. 15. cap. 12. n. 46.* Filliuc. *tom. 2. tract. 9. de sacramento Ordinis, cap. 5. num. 103. & 104.* secundùm quos Chorepiscopi hodie quasi Parochi sunt, sequitur Joan. Filasac *in libello quem Paræcia inscripsit, cap. 2. pag. 28.* Hispaniarum Primas *cap. quamvis, & cap. Chorepiscopi, dist. 68.* Augustinus Barbosa *ibidem*, & D. Sebastianus Cæsar *in sua Hierarchia, disp. 7. §. 1. per totum, & §. 2.* ubi decidit, Chorepiscoporum alios non fuisse Episcopos; sed Presbyteros in oppidis loco Episcoporum exercentes curam animarum; alios autem veram consecrationem Episcopalem accipientes ab Episcopis per manus impositionem, & ut Episcopos consecrari solere. Non tamen poterant confirmare, neque Altaria consecrare, aut Virgines, nec similia, ut ex 11

præf.

præsè prohibetur *in dict. cap. quamvis 68. distinct.* nec conferre Ordinem sacerdotalem, neque Diaconatus.

12 Nonus gradus simplicibus Sacerdotibus de jure divino quadrat, exceptis, quæ Episcopis conveniunt, text. *in cap.* 1. §. *una*, *vers. & hoc*, *de summa Trinitate*, *& fide Catholica*, Concil. Trident. *Sess.* 23. *cap.* 15. & probatur, quia Sacerdotes plenam potestatem in ordinatione accipiunt consecrandi corpus Domini, vel conficiendi sacramentum Eucharistæ, quæ potestas essentialiter non distinguitur à charactere indelebiliter inhærente animæ, ita ut nequeat omnino separari ab ea D. Thomas; *p. quæst.* 63. *art.* 5. Sotus *in* 4. *dist.* 1. *quæst.* 4. §. 2. Candelabrum *de Sacramentis in genere*, *n.* 10. *& de Sacramento Ordinis*, *n.* 18. Unde Sacerdos ritè ordinatus etiam præcisus ab Ecclesia & hæreticis, aut excommunicatus validè conficit sacramentum Eucharistiæ. Quæ potestas dicitur ordinis sacramentalis per se sufficiens de jure divino ad conficiendum corpus Domini, & differt omnino à potestate jurisdictionis, & Clavium.

Et quamvis Abulensis *in lib.* quem appellat *Defensorium.* 2. *p. cap.* 62. arbitretur potestatem jurisdictionis fuisse omnibus Sacerdotibus immediatè à Christo collatam, quando ordinantur, non tamen posse illam exercere absolvendo, & ligando, eo quòd Ecclesia, ne daretur confusio, divisit populum in varias Diœceses, & unam uni, & alteram alteri Episcopo subjecit ad tollendam confusionem: atque ita usum hujus potestatis pendere à Superioribus Prælatis: meliùs tamen respondet Turrecremat. *lib.* 2. *summæ*, *cap.* 54. *& lib.* 1. *ante cap.* 96. potestatem jurisdictionis non conferri à Deo in ordinatione, sed ab homine, quæ sententia est multo probabilior, & communior, atque ita pendet non solùm quoad usum, sed etiam quoad habitum à Superioribus Prælatis, ita, ut possit inferior à superiore omnino illa potestate privari, vel limitari, quoad absolvendum. Ex quo sequitur cum charactere sacerdotali nullam jurisdictionem commutari Sacerdotibus ad absolvendum, Sotus *suprà in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 4. *artic.* 2. *ad* 3. *argument.* & Durand. *in* 4. *distinct.* 19. *quæst.* 2. & est communis. Esset enim contra accommodatum ordinem Ecclesiasticæ Hierarchiæ habere omnes Sacerdotes auctoritatem promiscuè exercendi sacramentale judicium, & non accipere jurisdictionem à Christi Vicario, cui dictum est, *pasce oves meas.* Quare dicendum Sacerdotes tam curatos, quàm simplices accipere jurisdictionem ab ipsomet Summo Pontifice, tanquam à capite, ex quo omnis jurisdictio manat, quia id postulat conveniens ordo gubernandi, ut à Summo Pontifice, qui est caput hujus corporis mystici Ecclesiæ reliqui Sacerdotes, qui sunt membra, ab eo accipiant motum gubernativum in utroque foro per necessariam jurisdictionem: sicut ab uno Rege omnes inferiores Magistratus jurisdictionem in politica gubernatione participant: aliter enim si Sacerdotes in sua ordinatione haberent jure divino ad absolvendum jurisdictionem, non posset Ecclesia eos privare ipsa jurisdictione, quod nullo modo est dicendum. D. Thom. *in additionibus ad* 3. *p. quæst.* 8. *art.* 6. *ad* 1. *can. de pænitent. fol.* 66. Sotus *ubi suprà*, *quæst.* 4. *art.* 5. *quæst.* 1.

13 Instas, verba illa Joan. 24. *Quorum remiseritis peccata*, &c. non solùm Apostolis, sed etiam Sacerdotibus à Christo in ipsis fuerunt dicta, & modò etiam dicuntur ab Episcopo ordinante, quando Sacerdotes consecrantur: ergo si per ea Christus Dominus jure divino communicavit jurisdictionem Apostolis ad ligandum, & solvendum in foro sacramentali: pari modo eandem jurisdictionem Sacerdotibus jure divino largitus est. Responsio sit, Christum Dominum in illis verbis Joannis communicasse Apostolis utramque potestatem, Ordinis videlicet, & jurisdictionis: Ordinis tamen communicandam omnibus futuris Sacerdotibus ad conficiendum corpus Christi independenter à quocunque, eo ipso, quòd consecrantur Sacerdotes: jurisdictionis verò potestatem tribuisse Apostolis ex privilegio, quasi speciali independenter à Petro; ac proinde hanc non posse transire ad futuros Sacerdotes, eo ipso quòd sint tales, sed debere communicari à Summo Pontifice, vel ab aliis Prælatis inferioribus, & communicatam posse tolli, vel suspendi, ita ut non teneat absolutio impensa à suspenso, cùm materia pœnitentiæ sit pœnitens, & in Sacramento pœnitentiæ usus jurisdictionis est essentia: hoc autem usu sublato per suspensionem, vel censuram subtrahitur materia necessaria sacramenti.

Quòd si dicas, in primitiva Ecclesia fas erat omnibus eligere Confessarium, quem vellent, hoc non aliter, nisi, quia competebat de jure divino jurisdictio Sacerdotibus indiscriminatim? Responde id fuisse concessum ex consensu Ecclesiæ propter penuriam Sacerdotum. juvat *c. si. Episcopus*, *de pœnit. & remiss. in* 6. ubi habet nulla consuetudine induci posse, ut quisque absque licentia sui superioris Confessarium sibi eligat, cùm verò Pontifices viderent subditos sibi promiscuè eligere Confessarios, & silerent, connivere censebantur, ita Sotus *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 4. *art.* 2. ob penuriam Sacerdotum.

Quæri ergo potest, undenam habeant Sacerdotes simplices potestatem absolvendi à venialibus peccatis? Imprimis posse omnes absolvere à venialibus conveniunt D. Thomas *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 3. *ad* 3. Adrianus *de confessione quæst.* 5. Medina *eodem titulo.* Paludan. *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 2. *art.* 3. *p* 2. Sotus *dist.* 10. *quæst.* 4. *art.* 2. *ad* 4. Cajetan. *in summa verb. absolutio cap.* 2. Navar. *cap.* 4. *num.* 5. & alii communiter. 14

Dissensio tamen est, quomodo conveniat illis ista jurisdictio? Sotus credit non requiri ad hoc jurisdictionem ullam, cùm peccata venialia non sint de necessitate confessionis, sed sufficere potestatem Ordinis, sed hoc est contra Concilium Tridentinum *quæst.* 23. *cap.* 15. ubi docetur ministrum Sacramenti pœnitentiæ sine jurisdictione, nihil facere: & ideo non satisfacit Cajetanus dicens jurisdictionem in hoc casu conferri à pœnitente Sacerdoti, dum se illi subjicit quoad materiam venialium non necessariam, in qua est liber ab onere confitendi: quare hæc sententia non cohæret cum Conciliis requirentibus jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, qualem nequit conferre pœnitens. Nec undique placet Navarrus *in cap. placuit, de pœnitentiis dist.* 6. *num.* 23. ubi vult tribui Sacerdoti jure divino, quando ordinatur, jurisdictionem quoad habitum: at verò quoad usum tribui ex tacita saltem licentia proprii Sacerdotis, quæ opinio videtur probabilis.

Nihilominus dicendum quoad venialia, quoad mortalia ritè confessa, requiri jurisdictionem, eam tamen non conferri immediatè à Christo Domino, sed quoad habitum, & usum delegari à Summo Pontifice cuilibet Sacerdoti, quod probat consuetudo, non quòd illa possit conferre jurisdictionem, quia, ut dictum est *in d. cap. si Episcopus*, *de pœnit. & remiss. in* 6. nulla consuetudine introducitur jurisdictio; sed ex eo quòd Romanus Pontifex scit aliquid fieri, & absolvi per simplicem Sacerdotem à venialibus, & à mortalibus jam confessis, neque impedit, censetur conferre jurisdictionem.

Quoad Summum Pontificem, cùm ipse non habeat in seipsum jurisdictionem, ut vult Canus citatus, ait tribui omnibus Sacerdotibus jure divino potestatem absolvendi illum sacramentaliter, cùm non sit major ratio de uno Sacerdote, quàm de alio, quæ sententia videtur probabilis Ledesmo Conimbricensi 2. 4. *quæst.* 7. *art.* 5. *dub.* 16. Sed probabilius est dum Pontifex vult confiteri Sacerdoti, conferre illi jurisdictionem in se ipsum, sicut Rex confert jurisdictoinem judici suarum causarum, constituendo se in hoc subditum judici, Joannes Medina *quæst. de alieno Sacerdote.* Turrecrem. *lib.* 1. *summæ c.* 98. Victor. *quæst.* 141. Sotus *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 4. *art.* 2. *ad* 3. & est communis sententia. Atque ita conclusio sit. Simplex Sacerdos in quatuor casibus potest absolvere sacramentaliter. Primò quando pœnitens non habet nisi venialia. Secundò quando confessio est de peccatis jam ritè confessis, & directè absolutis. Tertiò si audiat Summum Pontificem. Quartò in articulo mortis, quæ jurisdictio non tribuitur illi quando ordinatur, sed illi delegatur quoad habitum, & quoad usum à summo Pontifice, & in articulo mortis a Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 7. & à Summo Pontifice, D. Thomas *in* 4. *dist.* 28. *art.* 1. *quæstiunc.* 2. *ad* 1. Durand *dist.* 10. *quæst.* 2. Sotus *dist.* 18. *quæst.* 4. *art.* 4. Major *dist.* 19. *quæst.* 1. Victoria *quæst.* 143. Henriquez *lib.* 3. *de pænit c.* 11. *in principio, num.* 2. quia tota jurisdictio communicata fuit Petro sine exceptione, quoad totam gubernationem Ecclesiæ; quod probatur ex Concilio *d. sess.* 14. *cap.* 7. ibi: *In eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit*, &c. Ex quibus verbis hoc privilegium pro articulo mortis patet pendere ab Ecclesia, & à Summo Pontifice, posseque auferri Sacerdotibus eam auctoritatem pro eo articulo, quamquam Spiritus sanctus, ne id unquam fiat, providebit.

25 Pro officiis Presbyterorum, quæ sunt, teste Isidoro *lib.* 2. *de officiis Ecclesiasticis cap.* 7. offerre, præesse, prædicare, baptizare, jus divinum introduxit. Ratio, quoniam Sacerdotes sunt dispensatores mysteriorum Dei, quibus omnis cura salutis animarum tradita est: unde illis competit offerre, id est, sacrificare, & Missæ sacrificium facere, & soli dispensant tanquam proprii ministri Sacramentum, quod in Missæ sacrificio offertur, D. Thomas 3. *p. quæst.* 82. *art.* 3. *& in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 1. *art.* 3. Bellarmin. *de Eucharistia lib.* 1. *cap.* 17. Suar. *tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 72. & Vasquez *tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 219. *cap.* 1. & est communis, ubi volunt potestatem dispensandi corpus Christi, competere Sacerdotibus ex divino jure, & in casu necessitatis posse illam Diaconis committi ab eisdem, constat ex Concilio Carthag. IV. his verbis: *Diaconus præsente Presbytero, Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget.* Contrà verò contradicente Presbytero, nequit Diaconus: Sacerdos autem utique, qui in hoc Sacrificio gerit personam Christi; ideo ex jure divino competit illi potestas exercendi omnia, quæ Christus exercuit in hoc sacrificio, inter quæ primo loco est consecratio, deinde distributio, & dispensatio. An verò possit Sacerdos impeditus in casu necessitatis deficiente Diacono mittere Eucharistiam per inferiores ministros, & per laicos? Affirmant Suarez *suprà*, & Ægidius Belan. *in* 3. *p. quæst.* 82. *art.* 3. argumento apud Eusebium *lib.* 6 *histor. cap.* 36. ubi ait olim fecisse plures viros sanctos mittentes viaticum per laicos ad infirmos. Hodie tamen communior sententia negat ex usu Ecclesiæ, Vasquez *ubi suprà disp.* 219. *cap.* 1.

Quid de sacramento Extremæ unctionis? Certi juris est solis Presbyteris competere, ita ut à non Sacerdotibus nequeat confici ex verbis Jacobi, ibi: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ*, hoc est, Sacerdotes. De hoc Sacramento Gratianus post caput *Presbytero* 95. *dist.* Suarez *de pœnit. disp.* 43. *sect.* 1. Henriquez *lib.* 3. *summa cap. ultimo*, & Ægidius *suprà tom.* 2. *disp.* 19. *dub.* 9. extra tamen casum necessitatis solus Parochus, vel alius de ejus licentia licitè potest conferre hoc Sacramentum, quamvis à quocumque Sacerdote validè conferatur, cùm non sit actus jurisdictionis, sed Ordinis sacerdotalis, à quo quoad substantiam dependet.

Quoad munus prædicandi sacris tantùm Ordinibus esse annexum jure divino opinatur Cajetanus 3. *part. quæst.* 64. *art.* 6. *vers. hanc doctrinam*, eo quia hoc officium pertinet ad clavium potestatem; claves autem solis Sacerdotibus à Christo Domino traditæ sunt, & ob id Sacerdotibus officium prædicandi competit, & reliqua, quæ conducunt ad finem supernaturalem. Nec est dubium de utilitate Verbi Dei, *cap. inter cætera, de officio Ordinarii.*

Quare dicendum est solis Episcopis, & aliis Parochis, quibus cura animarum demandata est, integrum esse ex officio prædicare: unde officium prædicandi nemo potest sibi assumere auctoritate propria, sed convenit tantùm illis, qui à Prælatis jussi sunt, juxta illud Apostoli: *quomodo prædicabunt, nisi mittantur.* Neque ex officio Diaconis competit prædicare populo, quamvis id videatur colligi ex *cap. perlectis* 25. *distinct.* quia id intelligitur de licentia habentis ad illud jurisdictionem; non tamen absque illa, cùm non sit munus Diaconi prædicare, ut notat Navarrus *cons.* 7. *per totum, de officio, & potestate judicis delegati.* Lælius Zech. *in tract. de Sacramento Ordinis cap.* 1. *pag.* 668. *in principio*, & Moscon. *de Majest. milit. Ecclesiæ part.* 2. *lib.* 1. *de Ordine pag.* 384. *litera A. & B.* Nec obstat textus *in d. cap. perlectis*, ibi, *prædicare Evangelium, & cap. in Sancta*, ibi, *ad prædicationis officium* 92. *distinct.* ubi loquitur de Diaconis Quia hæc jura non loquuntur de prædicatione, seu de explicatione Evangelii, sed de ejus lectione à Diacono decantanda, ita Navarrus *d. cons.* 7. *num.* 3. & Moscon. *suprà*, gloss. *verb. Sacerdotes, in cap. adjicimus* 16. *quæst.* 1. Ex quibus ostenditur Diacono officium proprium esse, legere Evangelium populo, aut decantare: prædicare autem non nisi de licentia Episcopi, vel Prælati curam animarum habentis, vel si curam animarum habeat, tunc ex officio poterit prædicare, sicut alii curati in Ecclesiis propriis.

Juvat munus prædicandi non esse jure divino solis Presbyteris annexum, sed ad illos pertinere ratione officii sacerdotalis, Vasquez *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 236. *cap.* 9. *num.* 10. esseque actum proprium jurisdictionis, non autem Ordinis, ex illo Christi Domini, *prædicate Evangelium omni creaturæ*: quibus verbis concessit jurisdictionis potestatem, quæ exerceri potest licitè tempore interdicti, Fusch. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 13. Ugolin. *de censuris tab.* 5. *cap.* 8. *in principio, num.* 3. & Henriquez *in summa lib.* 13. *cap.* 44. §. 2. *vers. Quinto.* Denique usus, & praxis docet posse committi munus prædicandi Diaconis, & Subdiaconis, & aliis non Sacerdotibus ab Episcopis, Navarrus *cons.* 2. *de tempor. ordin. in antiquis*, Galett. *in Margarita casuum, verb. prædicare.* 2. & Rendina *in promptuario recept. sentent. tit.* 17. *n.* 24. Henriquez *in summa lib.* 6. *cap.* 28. §. 8. ubi meminit privilegii à Paulo III. nostris concessi, ut valeant prædicare, quamvis non sint in sacris. Hæc sufficiant pro gradibus dignitatum Ecclesiasticarum.

§. I I.

De gradibus dignitatum, & officiorum Ecclesiarum Cathedralium.

EPITOME.

16 *In Ecclesiis Cathedralibus caput est Archiepiscopus, aut Episcopus.*
17 *Decanus post Episcopum in Hispania est major.*
18 *Decanus, & Archipresbyter an differant re ipsa?*
19 *Archidiaconus est vicarius natus Episcopi, & ab eo appellatur ad Episcopum.*
20 *Archidiaconus nequit excommunicare de jure, sed ex consuetudine speciali.*
21 *Archidiaconi officium in quo consistat, & debet esse Doctor ex Concilio Tridentino.*
22 *Primicerii officium quale sit in Cathedrali?*
23 *Præpositus præest Collegio Canonicorum, & aliquando cum jurisdictione, & cura animarum.*
24 *Magistri scholæ quale officium, & an sit dignitas, & an debeat esse Doctor?*
25 *Sacristæ, seu thesaurii, seu custodis officium, quale sit?*
26 *Canonici Cathedralium an sint dignitates, & possint esse delegati Sedis Apostolicæ?*
27 *Canonicorum scientia qualis, & an gradus requiratur in Decano, seu Archipresbytero, & in pænitentiario, & quæ ætas?*
28 *Canonicorum officium consistit in duobus, & quæ sint?*
29 *Canonici quando peccent mortaliter, & non lucrentur distributiones?*
30 *Canonicis quando licet abesse à capitularibus congregationibus?*
31 *& quando abesse à Choro de jure, & ex causa?*
32 *Archidiaconi dum visitant, an lucrentur distributiones quotidianas?*
33 *Inquisitores Canonici non residentes lucrantur distributiones, & portiones etiam funerales.*

NUllus ordine Episcopali major est in Ecclesia Dei; ut ait glossa *verb. Episcopus, in proœm. lib. sexti*, gloss. *verb. de Episcopis, in cap. quia periculosum, de senten. excommun. eodem lib.* 6. Cassanæus in *catalogo gloriæ Mundi p.* 4. *consid.* 25. Anastasius Germon *de indultis Cardinalium, verb. Episcopus.* Unde debet præcedere quoscumque suæ Diœcesis, cùm sit culmen dignitatum: dicitur autem Episcopatus dignitas honorabilis, Zabarel. *in cap. Episcopatui, de privilegiis.* Et ideo cùm est in Ecclesia in consessu Presbyterorum, debet sedere in loco Eminentiori, Lancellot. *in templo omnium judicum lib.* 2. *cap.* 5. §. 3. *num.* 7. Gama 1. *p. decis.* 1. *num.* 5. Imò dicitur Serenissimus *in Clementina in plerisque, de electione*, & est caput in sua Diœcesi, quamvis adsint alii constituti in dignitate, ut notatur *in cap. cùm non liceat, de præscriptionibus*, & caput Capituli, *de verb. signific. c. cùm clerici*, cui præest tanquam membris, quæ regulantur à capite, & debent diligere caput, illique obsequi, & ab eo non discedere, Rebuff. *in praxi beneficiali, tit.* 1. *constitut. in glossa capiti, pag.* 522. Quocirca qui caput est, debet esse cæteris excellentior, Jacob. Valdes *de dignitate Regum Hispaniæ cap.* 4. *num* 1. atque ita cùm nullus sit major ordo in Ecclesia Dei, Papa se Episcopum vocat, ut dixit glossa *in proœmio Sexti, cap. si Episcopus* 2. *quæst.* 9. *cap. transmarinos cap. Apostolicos, dist.* 98. Gambarupta *de casibus reservatis cap.* 1. *num.* 7. & 8. vocatque Pontifex Episcopos fratres tanquam sibi æquales, Cardinales autem, & Reges filios, tex. *in c. quàm gravi*, 6. *de crimine falsi.* Decius *in cap. cùm venerabilis, num.* 2. *de except.* & Augustinus Barbosa *de offic. & potest. Episcopi p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 22. *num.* 11. quibus ostenditur sicut Papa dicitur Episcopus universalis Ecclesiæ, sic in sua Diœcesi, & Ecclesia Cathedrali est cæteris major, & caput respectu reliquarum dignitatum, quod idem est dicendum de Archiepiscopo ratione suæ Cathedralis Ecclesiæ.

Decanus in tota ferme Hispania in Cathedralibus 17 post Episcopum majorem dignitatem habet, præest toti Canonicorum Collegio in Choro in consessu, comitiis, & suffragiis ferendis. Nullus tamen est titulus de officio Decani in toto jure Canonico; ac proinde ejus officium, auctoritas, & potestas dependet ex consuetudine: diciturque Decanus in dignitate constitutus, Boer. *decis.* 286. *num.* 9. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 17. ubi addit habere jurisdictionem ex consuetudine in multis Ecclesiis, ut deducitur ex *c. dilectis, de appellat*, ubi poterat sacris interdicere, & *cap. dilecto, de senten. excommun. in* 6. Decanus de quo ibi, poterat excommunicare: ejus jurisdictio ubi eam habet, est ordinaria, & non delegata, ex glossa *in cap. cùm ob Ecclesiarum de officio judicis ordinarii*, quatenus ait jurisdictionem Prælatorum, qui sunt inferiores Episcopo, esse etiam ordinariam, & ideo Decani jurisdictio saltem ex consuetudine est ordinaria. Dicitur item Decanus, quia præest saltem decem viris, gloss. *in rubrica C. de Decanis lib.* 12. a perfectione denarii numeri, quare Decanus appellatur, qui in aliquo ordine primum obtinet locum, & ideo post Episcopum Decanus sequitur ex consuetudine, quæ in his prævalet, & curam animarum habet in Canonicos, & alios Clericos, ut ostenditur ex *cap. dudum* 2. *de præbendis*, Azor. *suprà d. cap.* 17. *vers. Quintò quæritur.* Quæ autem sint species Decanorum tractat Augustinus Barbosa *de offic. & potest. Episcopi p.* 1. *tit.* 3. *cap.* 3. *num.* 7. & 8.

An verò Denanus differat ab Archipresbytero? 18 Negant Petrus Gregorius *syntagm. juris lib.* 25. *cap.* 21. *n.* 12. Azor. *instit. moral. d. lib.* 3. *cap.* 15. & alii, quos referens sequitur D. Sebast. Cæsar *disp.* 12. §. 2. *n.* 9. & Hispaniarum Primas *in cap. perlectis, dist.* 25. *in vers. Archipresbyter*, qui ita dicitur, quasi Presbyterorum primus seu Princeps: ἀρχὸς enim Princeps dicitur. Dividitur autem Archipresbyter in urbanum, & ruralem. Quale sit officium Archipresbyteri de Urbe, Azor. d. c. 15. *quæst.* 4. & 5. Cæsar suprà *n.* 5. dicens illum curam agere animarum; absente Episcopo celebrare solemnia Missarum, benedictiones Presbyterales conferre, & loco Episcopi reliqua munia spiritualia peragere.

Nihilominus quidquid sit de jure de officio Archipresbyteri, ubi Archipresbyter est Archidiaconi jurisdictioni subjectus, ut per Boërium *de auctoritate magni Concilii num.* 72. *in fine*, & *n.* 83. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 111. *n.* 80. Azor. *suprà p.* 2. *lib.* 3. *c.* 15. *quæst.* 2. & 3. sed præcedit in divinis Archipresbyter Archidiaconum, Anton. de Pretis *in Clypeo pastoralis officii cap.* 637. dummodo Archidiaconus non sit Presbyter, quòd si fuerit, præcedit Archipresbyterum, cùm sit par illi in ordine, & major in administratione: atque ita præcedet Archidiaconus absente Episcopo in celebratione Missarum in diebus solemnibus, in delatione Sacramenti in ejus festo, in benedictione candelarum, cinerum, palmarum, & in cæteris functionibus sacerdotalibus. Hostiensis *in cap.* 1. *de officio Archipresbyteri*,

byteri, quem sequitur ibi Joann. Andr. & Abbes, & censuit Congregatio Sacra *in una Regien. 9. Decembris* 1600. quam refert Marc. Anton. Genuen. *in praxi Archiepisc. Neapol. cap.* 52. in novissima editione, & propterea Archipresbyter dicitur major dignitas post Pontificalem, Garcia *de beneficiis p. 7. cap. 7. n. 36.* vulgò Decanus, vel Archipresbyter urbanus; & subinde potest constitui judex delegatus, & conservator Apostolicus, Azor. *d. cap. 15. quæst. 7. & 8.* & Cæsar *d. disp. 12. §. 2. num. 11. num. 3.* Archipresbyter ruralis dicitur, qui degit rure, & curam gerit Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, & quorum vitam, & mores simul plebis observant, qui Lusitanè dicitur *Arcipreste.* Vide tamen Antonium Cucchum *instit. major. lib. 2. tit. de Archipresbytero num.* 3. ubi ait urbanum cæteris Presbyteris præesse, & in Cathedrali Ecclesia officio suo fungi, & cum Archidiacono de præiatione contendere, absenteque Episcopo pro eo solemnia celebrare: ruralem autem Archipresbyterum, & forensem esse, qui præest clericis rura incolentibus, qui ab illo, & non ab alio sumunt Sacramenta aliis ministranda.

19 Archidiaconus quasi Princeps Diaconorum est Episcopi Vicarius, ex *c. 1. de officio Archidiaconi*, ibi: *Archidiaconus post Episcopum sciat se Vicarium.* Maran. *de ordine judiciario dist. 5. princip. n. 7.* Anton. de Pretis *in Clypeo pastoralis officii cap. 6. n. 59.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 14. quæst. 2.* Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiastici p. 1. c. 10. n. 2. vers. sexta.* Moneta *de distribut. quotid. p. 2. quæst. 1. n. 26.* dicitur que Archidiaconus Vicarius legitimus, qui à lege ipsa constituitur. Unde absente Episcopo, & ejus officialibus ipso jure absque alio facto Vicarii munus exercet, ut post plures tradit Sbroz *de Vicario Episcopi lib. 1. quæst. 2. n. 15. & quæst. 36. n. 10.* Potest item dare literas dimissorias ad suscipiendos Ordines. Cucchus suprà *tit. 9. de officio Archidiaconi n. 7.* & monitoria concedere, Petrus Lazar. *de monitoriis sect. 1. quæst. 6. n. 11.* sed contrà *gloss. literas n. 8. hoc titulo.*

Ab Archidiacono tamen, qui est Vicarius natus, quamvis habet ordinariam jurisdictionem à lege ratione officii sibi tributam, ut vult glossa *verb. referant, in cap. ultimo. de officio Archipresbyteri*, per textum *in c. 3. de officio judicis ordinarii*, potest appellari ad Episcopum, text. *in cap. Romana §. ab Archidiaconis, de appellat.* Ratio, quia non habet eandem jurisdictionem, sed inferiorem, ut colligitur *ex d. c. Romana*, & Cucchus *lib. 2. instit. major. c. 8. de Vicariis. à n. 23.* & Narbona *de appellat. à Vicario ad Episcopum. part. 1. n. 3.*

20 Item ratione officii quatenus Archidiaconus nequit excommunicare, Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 14. quæst. 2. vers. atque hæc quidem.* Galganet. *de jure publico lib. 3. tit. 21. n. 6. vers. nec fine*, & probat textus *in cap. Archidiacono 5. de officio Archidiaconi*, secus ex consuetudine speciali. Suar. *de cens. disp. 2. sect. 2. n. 9.*

21 Ad Archidiaconum etiam pertinet examinatio clericorum, qui volunt promoveri ad Ordines, quive præficiebantur Ecclesiis, eosque Episcopo præsentare, Azor. *d. cap. 14 quæst. 2. vers. deinde.* Quarant. *in summa Bullarii, verb. Ordo, vers. subsequenter*, Galganet. *de jure publico lib. 3. tit. 21.* Augustinus Barbosa *de offic. & potest. Episcopi p. 2. allegat. 10. n. 21.* post alios. Quoad visitationis munus, ubi Archidiaconi legitimè consueverunt visitare Ecclesias sui Archidiaconatus, debent assumpto Notario de consensu Episcopi illas visitare, *cap. super eo, & cap. cùm Apostolus, de censibus*, Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformatione c. 3.* poterit tamen Episcopus præfigere terminum Archidiacono ad finiendam visitationem, & assignare comitatum, ne onerentur Ecclesiæ visitandæ, prout censuit Congregatio, cujus meminit praxis nova Episcop. *p. 2. c. de visitat. quorumvis exemptorum, n. 62. pag.* 213. Augustinus Barbosa *d. allegatione 73. n. 39.*

Item Archidiaconi est audire singulorum Presbyterorum causas, & jurgia. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 14. quæst. 2. vers. deinde*, Galganet. *de jure publico lib. 3. tit. 21. n. 6. vers. jurgia*, ita, ut in iis, quæ sunt jurisdictionis contentiosæ, sit superior Archipresbytero, quamvis in divinis, & in iis, quæ sunt Ordinis, Archipresbyter sit superior. Dicitur etiam Archidiaconus oculus Episcopi, quoniam loco illius Episcopatum prospicit, & quæ viderit corrigenda, corrigit, *cap. ad hæc, de officio Archidiaconi.* ibi: *Oculus Episcopi Archidiaconus appellatur*, Concil. Trident. *sess. 24. de reformatione cap.* 12. Aloys. Riccio *in collect. decis. p. 5. collect.* 1618. *vers. hinc est*, & Sbroz *de officio Vicarii lib. 1. quæst. 3. n. 17. & quæst. 36. n. 10.* Nec est dubium esse dignitatem, & ex consequenti posse fieri judicem delegatum, seu Conservatorem, Petr. Gregor. *syntag. juris lib. 25. cap. 20. n. 5.* Anton. Cucch. *lib. de Archidiacono 10. n. 5.* Cardinalis *in Clementina final. de præbendis.* Franch. *in cap. 1. n. 6. de consuetudine.* Sebastianus Cæsar *disp. 12. §. 1. n. 3. ex cap. 1. de officio Archidiaconi*, ibi: *post Episcopum.* Ex quo ostenditur esse principalem dignitatem Archidiaconi post Episcopum, & *n. 11. vers. unde non immeritò*, & Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 14. quæst. 5. vers. quintò quæritur*, debetque esse Doctor, aut Licentiatus saltem in jure Canonico, est Concil. Tr. *sess. 24. c. 12.*

Sequitur dicendum de officio Primicerii, siquidem sequitur ordine post officium Archipresbyteri. Dicitur enim Primicerius primus in qualibet arte, & Antesignanus. Unde olim in qualibet Ecclesia Cathedrali instituebatur Cantorum schola, quibus ex officio datum erat in Choro preces horarias devotè, & studiosè persolvere, quibus omnibus unus præerat ut cæteros cantores dirigeret: is autem Primicerius dicebatur, vulgo hodie *Chantre*, de quo *in cap. 1. de officio primicerii*, ubi his verbis: *Ut Primicerius sciat se esse sub Archidiacono, sicut & Archipresbyter; & ad ejus curam specialiter pertinere, ut præsit in docendo Diaconis, vel reliquis gradibus Ecclesiasticis in ordine positis: ut ipse disciplinæ, & custodia insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus, & ipse Diaconis donet lectiones, quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, ut in quacumque re capacem sensum habuerit, absque ulla vacet negligentia: aut à quo ipse jusserit instruantur.* Ita ibi. 22

Est ergo Primicerius in Lusitania, qui alio nomine Cantor, seu Præcentor dicitur, quique toti Cantorum Choro in duas partes diviso præest, & Antiphonas, ac Psalmos inchoat, de cujus officio, ac dignitate Puteus *p. 3. decis.* 87. Cassanæus *in Catalogo gloriæ Mundi p. 4. considerat.* 42. Azor. *d. cap. 16. vers. secundo quæritur, & vers. tertiò quæritur.* Flaminius *de resignat. lib. 1. quæst. 1. num. 87. & 89. 99.* ubi volunt Primicerium singulari dignitate fungi, & in Choro consessu, comitiis Canonicorum, & suffragiis ferendis gradum, & ordinem honorificum habere.

Porrò Præpositus apud Ecclesias Hispaniæ non est in usu, quoad nomen, in Ecclesiis tamen Germaniæ, Poloniæ, Flandriæ, & Angliæ præest Canonicorum Collegio, & alicubi jurisdictionem, ac curam animarum habet. Azor. *d. lib. 3. cap. 18.* esseque in illis partibus post Pontificalem Sedem Præpositi digniorem, censuit Rota apud Farin. *decis. 865. n. 8. & decis. 866. num. 1. in 1. collectione*, 23

Vide

Vide Antonium Cucchum *instit. major. tit.* 12. *de Præposito*, ubi de hoc latè, censetque esse dignitatem Petrus Gregorius *syntagm. juris libro* 11. *cap.* 18. Garcia *de beneficiis p.* 7. *cap.* 2. à *n.* 71. & Sebastianus Cæsar 3. *p. suæ Hierarchiæ disp.* 12. §. 5. *n.* 3. ubi Præpositos in Cathedralibus Ecclesiis tradit curam animarum habere cum jurisdictione, & toti Canonicorum Collegio præfici, succedereque in Archidiaconorum locum, aut Decanorum, prout consuetudo prædictarum Regionum, in collegiatis verò esse dignitatem principalem, ut de Decano, & Archidiacono in terminis juris communis prænotatur, Cassanæus *d.* 4. *p. consideratione* 41.

24 Quid de Magistro scholæ? Habere dignitatem, aut saltem personatum in Ecclesiis Cathedralibus vult Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 23. *vers. secundò quæritur*, de qua dignitate agit Duarenus *de beneficiis lib.* 10. *cap.* 15. Petrus Gregor. *lib.* 5. *syntagm. juris cap.* 19. & Sandoval *de officio Canonic.* 5. *p. c.* 3. diciturque Scholastria, debetque conferri Doctori, vel Magistro, aut Licentiato in Theologia, aut in jure Canonico, aliàs provisio est nulla, ex decreto Concilii Tridentini his verbis *sess.* 23. *de reformatione c.* 18. *De cætero, inquit, verò officia, vel dignitates illæ quæ Scholastriæ dicuntur, non nisi Doctoribus, vel Magistris, aut Licentiatis in sacra pagina, aut in jure Canonico, & aliis personis idoneis, & qui per se ipsos id munus explere possint, conferantur, & aliter facta provisio nulla sit, & invalida, non obstantibus quibusvis privilegiis, consuetudinibus, etiam immemorabilibus.* hæc ibi. Secus de Decanis, qui non debent esse Doctores nisi ex consuetudine, Barb. *alleg* 60. *n.* 51.

Quem gradum hodie esse obtinendum ab Scholiarcha, seu scholæ Magistro, declaravit sacra Congregatio in qualibet Universitate approbata, ut ait Garcia de beneficiis *p.* 7. *c.* 7. *n.* 15. Cæsar *dicta disp.* 12. §. 4. *n.* 7. *vers. circa necessitatem.* Huic autem incumbit Clericos omnes inferiores cantum Latino sermone, & alias artes, ac disciplinas docere, ut sciant latinè legere, scribere, loqui, & cantare, & intelligere ea, quæ de officiis divinis recitantur, & ideo vulgò dicitur *Mestrescola*, Latinè *Magister scholæ*, seu *Scholasticus* in nonnullis Ecclesiis, in aliis *Scholarchus*, id est, Scholæ Præpositus, sive præfectus; Azor. *dict. cap.* 23. estque dignitas de principalioribus in Cathedralibus, tam in sedendo, quàm in suffragiis ferendis ex statutis Ecclesiarum, & ex generali consuetudine, Fulvius Patian. *de probationibus lib.* 2. *cap.* 27. *n.* 107. *& sequentibus*, Petrus Gregorius *Syntagma juris lib.* 15. *cap.* 19. ubi ait ejus dignitatem metiendam esse ex consuetudine Ecclesiarum, in quibus est institutus.

25 De officio Sacristæ, seu Thesaurarii, consule Azor. *d. lib.* 3. *cap.* 16. *quæst.* 4. ubi *quæst.* 6. addit Thesaurarium dignitatem, vel personatum habere, & in Choro, consessu, comitiis, & suffragiis ferendis uti loco honorifico, quod intellige de consuetudine secundùm speciales Ecclesiarum erectiones, non autem de jure communi. Cæsar 3. *part. disp.* 12. §. 3. *n.* 12. & F. Hieron Roman. *de Republica Christiana lib.* 3. *cap.* 9. & Cardin. Tusch. *lit. D. conclus.* 419. *n.* 24. An autem nomine custodis, de quo est *titulus* 27. *lib.* 1. *Decretal. cap.* 1. *&* 2. veniat Sacrista, & Thesaurarius? Videtur respondendum affirmativè, cùm horum trium pro varietate Ecclesiarum eadem sint munera, ita Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 16. *quæst.* 8. sequitur Barbosa *in cap.* 2. *de officio custodis*, *num.* 5.

26 Quid de Canonicis Ecclesiarum Cathedralium? Gonzales *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 2. *n.* 39. respondet Canonicis his magnum inesse honorem & præeminentiam, *cap. quamvis*, §. *quamquam, de præbendis*, *lib.* 6. Rota *decis.* 26. *n.* 6. *de præbendis lib.* 6. Barbosa *in cap. cum te.* 18. *de officio*, *& potest. jud. deleg. n.* 3. ubi vult hos Canonicos Ecclesiæ Cathedralis esse constitutos in dignitate, illisque posse delegare. Sed verius est dignitatem non habere Ecclesiasticam, ut volunt Felinus *in cap. pastoralis, de officio delegati.* Dominicus per textum *ibi in cap. statutum, de rescript. lib.* 6. Azor *suprà lib.* 3. *cap.* 11. *quæst.* 16. ubi vult Canonicatum esse tantùm Beneficium simplex absque ulla jurisdictione, & illius institutionem consistere tantùm in stallo & Choro, & vocem in Capitulo. Sunt tamen Canonici in Cathedrali cæteris clericis, & Canonicis digniores: eo quia Ecclesia Cathedralis præfertur collegiatæ honore, & dignitate, Ber. *in tract. de ordin. grad. utri. for. in penult. n.* 24. *& sequent.* & propter hanc Papa causas illis solet delegare, sicut in aliis in dignitate constitutis, *cap. statutum, de rescriptis in* 6. ut Abbas *in cap. causam quæ, de judiciis*; etiamsi Archid. Anchar. & Domin. contrarium censeant *in cap. statutum, de rescriptis in* 6. Atque ita Canonici Ecclesiæ Cathedralis possunt esse delegati Papæ *in cap. statutum, de rescriptis, n.* 14. *in* 6. secundùm Barbos. *ibi pag.* 27. propter maximam præeminentiam, ut ipse ait *in Clementina* 2. *de rescriptis n.* 11. *pag.* 5. non tamen possunt esse Conservatores, teste *eodem c. hac constitutione, de officio delegati, in* 6. *n.* 25 *pag.* 146. *& allegatione* 106. *n.* 8. *&* 9. quia Conservatores de jure communi esse non possunt, nisi Dignitates, vel Personatus in Cathedralibus, vel in Collegiatis habentes, per text. *in cap. ultimo, de officio delegati lib.* 6. Delegati autem esse possunt Ecclesiarum Cathedralium Canonici, per dictum caput *statutum, de rescrip. in* 6. ut *ibi* tenet Gomez à *n.* 24. & alii, de quibus Gonzal. *gloss.* 2. *n.* 39. dummodo non sint Monachi, Duennas *regul.* 78. Stephanus Grattianus *discept. forens. cap.* 270. *n.* 6. *cum sequentibus.*

An verò Canonici, qui non habent præbendam, possint esse delegati Sedis Apostolicæ? Affirmant Scribentes *in cap. statutum, in principio, de rescriptis* 6. quia sine præbenda verè Canonici sunt, & habent honorem, & præeminentiam, Gomez *de expectativis num.* 33. Quinimò vox in Capitulo ad solos Canonicos, non verò ad Dignitates, si Canonicatem præbendam non habeant, pertinet. Abbas *in cap.* 1. *n.* 14. *de electione. & in cap. scriptum, n.* 4. *eodem titulo*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *quæst.* 19. sicut *quæst.* 20. non habet jus ferendi suffragium in Collegio Canonicorum, qui non est saltem Subdiaconus, ex Clementina *Ut ii, qui de ætate, & qualitate ordinand.* his verbis, *Ut ii, qui divinis in Cathedralibus, vel Collegiatis, sæcularibus, vel Regularibus sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in posterum, &c. statuimus, ut nullus de cætero in hujusmodi Ecclesiis vocem in Capitulo habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis liberè concedatur, nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus*; concordat Concil. Trident. *sess.* 22. *cap.* 4. Non erit tamen irritum statutum, seu decretum reliquorum Canonicorum ex suffragio illius Canonici, qui non est in sacris, sed suffragium illius non numeratur cum aliis, Joan. Andr. *in cap. quod gratiosè, de regul. jur. in* 6. & Abbas *in cap.* 1. *de procuratoribus*, Firmian. *de Episcopo part.* 3. *à numer.* 17. Nicolaus Garcia *part.* 3. *cap.* 4. *num.* 24. & alii, quos referens sequitur Barbosa *in cap. Ecclesia vestra* 48. *& cap. Cumana* 50. *de electione num.* 5. *& cap. ex ratione, de ætate, & qualitate num.* 8. & alii plures, quos referens sequitur idem Barbosa *de officio, & potest. Episcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 22.

Item Canonici in Cathedrali majori debent esse prædìti scientia, quàm obtinentes beneficium simplex, & residentia carens, cùm teneantur ad industriam, & consilium in Capitulo: proinde debent 27

Ff 4 habere

habere mediocrem scientiam, & eam saltem, quæ requiritur ad eorum munus bene peragendum. Menochius *de arbitrar. casu* 425. *numer.* 25. Concil. Trident. *seß.* 24. *de reformatione, c.* 12. ubi adhortatur Dignitates omnes, & saltem dimidiam partem Canonicatuum in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis insignibus, non nisi Doctoribus, & Licentiatis in Theologia, vel jure Canonico, esse conferendas; non tamen id præcipit, nisi in Archidiaconatu, *d. cap.* 12. *verf. Archidiaconi etiam*, Garcia *dict. cap.* 7. *num.* 36. Gonzales *gloß.* 4. *num.* 68. quod procedit in iis tantùm Archidiaconis, qui vel curam habent animarum, vel jurisdictionem, prout habetur in titulo *de officio Archidiaconi*; non autem de aliis, qui nomine tantùm sunt Archidiaconi, ita Sacra Congregatio, cujus meminit Garcia *part.* 7. *cap.* 7. *num.* 41. Aloys. Ricc. *in praxi decis.* 473. *in* 1. *edit. & resolut.* 497. *numer.* 3. *in* 2. *edit.* Anast. Germon *in tract. de indultis. Cardin.* §. *quibusvis*, *num.* 4. & Campanil. *in divers. juris. Canon. rub.* 7. *cap.* 6. *num.* 41. dicentes sacram Congregationem id censuisse, non de Archidiaconis minoribus sed de majoribus contentiosam jurisdictionem habentibus, debere esse Doctores in publico Gymnasio, aliàs gradus illis non profuisse, ex Bulla 63. Pii Quinti.

Gradus autem Doctoratus, seu Licentiati in Theologia non requiritur ex Decano, seu Archipresbytero, ex Concilio Tridentino, prout voluit Sacra Congregatio, referente Aloysio Riccio *resolut.* 238. *in fine*, & Garcia *de beneficiis*, *part.* 7. *cap.* 7. *n.* 43. Quare in hoc standum est consuetudini, per hæc verba: *Sacra Congregatio Archiepiscopo Hispalensi, Nullo Concilii Trident. decreto statutum est, ut qui Decanatum consequi velit, is necessariò sit Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure canonico*; sed de hoc suprà *verf. Quid de Magistro Schola, in fine.*

Canonicus autem Pœnitentiarius Ecclesiæ Cathedralis necesse est, ut sit Magister, vel Doctor, vel Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, seu aliàs pro qualitate loci, qui aptior reperiatur, Concil. Trident. *seß.* 24. *cap.* 8. *de reformatione*, & quòd sit quadraginta annorum, Hoieda *de beneficiis incompatib. cap.* 24. *num.* 18. Gutierrez *Canon. quæst. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 40. Declaravit tamen Sacra Congregatio defectum ætatis non obesse, quando in civitate, aut Diœcesi aptior non reperitur. Nihilominus extra Diœcesim, quando intra illam non reperitur cum prædictis qualitatibus, non debet eligi nisi qui habet dictas qualitates: non est tamen quærendus extra Diœcesim, nec potest eligi, qui non habeat qualitates necessarias, si talis ibi facilè reperiri possit. Ætas autem quadraginta annorum debet esse completa, ex glossa *in Clementina Generalem*, *de ætate, & qualitate*, quamvis Azor. *instit. moral. lib.* 6. *cap.* 5. *quæs.* 6. *in fine*, dicat sufficere annum quadragesimum inchoatum; quod ex æquitate quadam potest admitti.

28 Porrò officium canonicale in duobus maximè consistit, nimirum, in stallo in choro cum participatione divinorum, & in loco in Capitulo, ut probatur *in cap. relatum, cap. pro illorum, cap. dilecto, de præbendis.* Petr. Gregor. *synt. lib.* 15. *cap.* 23. *n.* 12. Zerola *in praxi verb. canonici.* §. 1. *n.* 4. Officium verò Chori, & participationis divinorum paucis apud Concilium Tridentinum *seß.* 24. *de reformatione cap.* 12. *verf. præterea obtinentibus*, *& infrà verf. omnes verò divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, assistere, & inservire, atque in Choro ad psallendum instituto, hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare*: sic ibi. Locus autem, quem Canonici habent in Capitulo, consistit in voce habenda in electionibus, & collationibus præbendarum; nec non in alienationibus, & in arduis Ecclesiæ negotiis consilium, aut consensum præstare, juxta notata *in cap. novit*, *de his, quæ fiunt à Prælatis sine consensu Capituli*, & per totum *de iis, quæ fiunt à majore parte Capituli.* Dicitur autem major pars illa, quæ majori ratione, & pietate nititur, ut per Vincent. de Franchis *decis.* 2. *à num.* 25. per textum *in cap. cùm in cunctis*, *de his quæ fiunt*, & gloss. *Rationabiliter*, ibi: *non statur semper majori parte*, quia major pars est, quæ majori ratione nititur, ita ut non possit appellari ab eo, quòd major pars Capituli fecit, Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ tract. de appellat. art.* 7. *gloß.* 2. *num.* 33. *verf.* 18. Sigismund. Scacc. *de appell. quæst.* 17. *limit.* 25. ubi *n.* 2. limitat, nisi ex rationabili causa, & *n.* 3. subdit hoc non procedere in Francia.

Ex dictis sequitur Canonicos teneri in Choro 29
psallere, seu canere reverenter, & devotè, nec satisfacere, si choro intersint, & domi, vel ibi horas recitent submissa voce; aliter enim distributiones suas non faceret, ita Navarr. *in tract. de oratione*, *cap.* 10. *n.* 47. *& cap.* 11. *num.* 41. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 11. *quæs.* 11. Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 184. Suarez *de Religione tom.* 2. *tit. de horis canonicis lib.* 4. *cap.* 12. *à n.* 10. Comitol. *Responsorum moralium lib.* 1. *quæst.* 62. *à n.* 2. ubi testatur sic censuisse Illustrissimos Cardinales, Lælius Zechius *de Republica Ecclesiastica, tit. de Canonicis n.* 6. & Ludovic. Beia *de casibus conscientiæ.* 1. *part. cap.* 55. & Ludovicus Lopez *in instruct.* 2. *part. cap.* 90. Ratio, quia Canonici ex jure communi tenentur canere in Choro; neque excusantur à mortali, si in hoc fuerint notabiliter negligentes, prout volunt Navarrus *de oratione cap.* 10. *n.* 47. Sotus *de justitia lib.* 10. *quæst.* 5. *art.* 4. *ad medium.* Beia *suprà*, Azor. *dict. lib.* 10. *cap.* 11. *quæs.* 5. *&* 7.

Contraria tamen sententia, quæ tradit ad lucrandos fructus, & distributiones sufficere solam assistentiam in Choro, etiam si Canonici non psallant, nec sint attenti, si privatim recitent, placet Cajetano *in summa verb. hora*, & Medinæ *in instructio. confess.* 1. *part. cap.* 14. §. 11. *ad finem*; ex usu, & consuetudine, quibus accedunt Petrus Navarra *de restit. lib.* 2. *cap.* 2. *ex n.* 217. & Moneta *de distributionibus quotidianis part.* 2. ex eo, quia quamvis malè faciant, non canendo, nec psallendo in Choro cum aliis, distributiones tamen cùm intersint, non amittunt, cùm non dentur ratione cantus, aut alterius obsequii, ut volunt Barth. Medina *in summa lib.* 1. *cap.* 14. & Lælius Zech. *de Republ. Ecclesiastica, titul. de Canonicis cap.* 24. *sub n.* 6. sed respectu interessentiæ, dummodo non scribant, aut confabulentur frequenter, quia tunc, qui de ordinario, & frequenter confabulantur in choro, ad totas, vel quasi totas distributiones restituendas tenentur, Vega *in summa* 1. *part. cap.* 128. *casu* 10. sequitur Manuel Rodriguez *in summa* 1. *tom. cap.* 145. *num.* 5. dum ait domi recitantes, & assistentes in Choro non recitando ibi, nec cantando, teneri ad restituendum distributiones quasi totas, ex quibus patet non esse omnino rejiciendam partem, quæ concedit distributiones interessentibus in Choro, non tamen psallentibus, nec canentibus.

Nihilominus prior sententia attento rigore juris est verior, & securior, quæ imponit onus restituendi illis, qui intersunt Choro, & ibi nec psallunt cum aliis, nec recitant more solito, & alia Ecclesiastica munera non obeunt: ac proinde, qui privatim recitant, quamvis satisfaciant obligationi dicendi Officium divinum, ita ut non teneantur iterum recitare, non tamen adimplent officium debitum in Choro, & ex consequenti non faciunt fru-

ctus

ctus suos, nec distributiones consequuntur, cùm non dentur nisi interessentibus, & simul cum aliis recitantibus, & psallentibus, Rodriguez *d. cap.* 145. & alii, quos referens sequitur novissimè Bonacin. *de horis Canonicis disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 1. *fol.* 804. *num.* 13. *vers. Ego verò arbitrior*, & Augustinus Barbosa *allegat.* 53. *num.* 131. *& duobus sequentibus*, Sebastianus Cæsar. 3. *part. Hierarchiæ disput.* 12. §. 6. *numer.* 9. cum aliis. Ratio est, quia distributiones non conferuntur propter solam corporalem, & materialem præsentiam, & assistentiam in Choro, sed propter formalem, & humanam præsentiam, & interessentiam: qui autem est in Choro, & ibi confabulatur, vel obdormit, dicitur solùm materialiter interesse. Bonacina suprà post Suarez addens *n.* 14. Canonicum qui interest divinis, frui distributionibus, etiamsi non sit in Choro in suo proprio stallo, neque sit indutus vestibus, quibus cæteri Canonici utuntur, quia distributiones conferuntur interessentibus formaliter, quales sunt, qui intersunt, & recitant, vel psallunt simul cum aliis; eo quòd non sufficit nuda præsentia, Bonacina *disputat.* 1. *suprà quæst.* 3. *punct.* 2. §. 1. *sub finem.* Non tenentur tamen Canonici canere cantu figurato, sed satis est assistere, & tacere, dum officium per cantores deputatos eo cantu psallitur. Idem dicendum de cantu firmo, dum in aliqua Ecclesia more receptum est, ut aliqua pars officii cantu firmo canatur per mansionarios, vel per alios clericos ad hoc deputatos, Comitol. *in respons. moral. quæst.* 61. *n.* 2. & Moneta 2. *p. de distribut. quæst.* 2. *n.* 5. *&* 8. & Petrus Navar. *lib.* 2. *de rest. cap.* 2. *dub.* 3. *n.* 205.

Non percipient Canonici etiam Ecclesiarum Cathedralium, quamvis habeant præbendas Doctorales, distributiones quotidianas, dum sunt in servitio Episcopi, Gonzales *ad regulam* 8. *gloss.* 6. *num.* 257. Garcia *de beneficiis part.* 3. *cap.* 2. *n.* 365. Monet. *distribut. part.* 2. *quæst.* 8. *n.* 5. Quaranta *in summa Bullarii verb. Residentia*, Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *quæst.* 3. *vers.* 6. *causa*, qui habentur pro præsentibus quoad fructus præbendarum suarum, non autem quoad distributiones, nisi canonicatus consistant in solis distributionibus quotidianis in quo eventu Canonici propter servitium Episcopi absentes distributiones consequentur excepta tertia parte quæ servientibus, & interessentibus dabitur, ne privilegium juris esset inutile. Ita decisum refert Galet. *in Margarita casuum conscientiæ, verb. Canonicus*, *pag.* 29. *in fine*, & Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 2. *tit.* 23. *de residentia, rubrica, An Canonici, vel alii habentes dignitatem teneantur residere in suis Ecclesiis, num.* 97. *& lib.* 1. *tit.* 6. *l.* 5. §. 2. *num.* 10. Moneta *dict. quæstion.* 8. *num.* 15. Garcia *dict. cap.* 2. *num.* 113. *& num.* 115. *&* 352. *& sequentibus*, quos referens sequitur Augustinus Barbosa *in cap. de cætero, de cleri. non resid.* 7. *num.* 8. *& de offic. & potest. Episcopi allegat* 53. *n.* 141. *&* 142.

30 Non item integrum est Canonicis toties quoties voluerint regulariter abesse à capitulis, seu congregationibus capitularibus. Nam quamvis officium particulare illorum sit, residere, servire Choro, & Altari: nihilominus non licet ordinariè abesse à Congregationibus capitularibus, quia etiam ad illos pertinet administratio, & gubernatio rerum Ecclesiæ; ita censuit Congregatio Concilii anno de 1602. teste Garcia 3. *p. cap.* 2. *num.* 424. *&* 532. *& sequent.* Atque ita regulariter non licet abesse, nisi stante legitimo impedimento, aut alia justa causa ad non assistendum capitularibus congregationibus: puta, si in capitulis tanta sit perversio, ut procedatur ex abrupto, sine nullo ordine, & modo cum violentia, & insolentia potentiorum, & cum periculo cadendi in magnam notam singularitatis, ac proterviæ, aut ignorantiæ: tunc enim frequenter abesse, & nolle assistere ordinariè excusabitur à culpa, cùm non teneatur ad assistendum capitulis cum tanto periculo opponendo se Capitularibus indoctis, qui non ratione, sed voluntate irrationabili ducuntur, præsertim si absint à Capitulis in diebus datis ob recreationem, tunc enim fas erit sumere suos dies absentiæ in diebus capituli, ita Garcia *d.* 3. *part. cap.* 2. *num.* 537. *& num.* 541. ubi sic fuisse declaratum à sacra Congregatione refert, cum oppositum non sit, neque statuto, aut consuetudine prohibitum, ne in diebus capituli suos dies absentiæ Canonici sumant.

Quantum verò tempus absentiæ concedatur Canonicis, disponit Concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 12. *de reformatione, vers. præterea obtinentibus*; ubi statuitur omnes teneri ad residentiam, ita ut non liceat vigore alicujus statuti, aut consuetudinis abesse ultra tres menses etiam continuos quolibet anno ab eisdem Ecclesiis, ut sacra Congregatio declaravit, quod extenditur ad dignitates principales, & capita Ecclesiarum collegiatarum. Garcia *d. cap.* 2. *ex num.* 180. quamvis habeant jurisdictionem in Canonicos, possunt cogi ad residentiam ab Episcopo, sub cujus Diœcesi sunt. Unde Priores Collegiatarum etiam insignium cùm habeant curam animarum in foro interiori, vel exteriori, tenentur residere, nec possunt abesse ultra tres menses. Ad absentiam autem horum trium mensium non opus est causam assignare, nec licentiam petere à Prælato, dummodo non absint omnes Canonici eodem tempore; & debent continere tres menses nonaginta dies, sive sint continui, sive interpolati, Garcia *dict. c.* 2. *n.* 306. Gonzalez *ad regulam octavam Cancell. gloss.* 11. *n.* 8. & Menoch. *de arbitrariis casu* 50. *a n.* 12. Nequeunt tamen Canonici pro illis tribus mensibus distributiones consequi, cùm sint distinctæ à præbendis. Gonzales *suprà* §. 7. *proœmial. n.* 101. Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 22. Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 10. *num.* 65. Aloys. Ricc. *in praxi fori regiut.* 305. *n.* 10. quod non procedit, quando distributiones quotidianæ dantur loco præbendæ: tunc enim absentes ob causam legitimam consequuntur distributiones, quæ habentur tanquam fructus, Ricc. *decis.* 499. *in prima editione*, *& resolut.* 390. *n.* 2. *in* 2. *edit.*

Episcopus ex legitima causa potest concedere Canonicis suis licentiam, ut possint abesse per quatuor menses, ita decisum tradit Comitolus *respons. moral. lib.* 1. *quæst.* 59. *n.* 2. Armendarius *ubi suprà lib.* 2. *tit.* 23. *de residentia*, *num.* 124. Archidiaconus cui incumbit cura visitandi, potest abesse ultra tres menses ratione visitationis, cui obligatur ratione suæ dignitatis, lucrabiturque fructus, si concedantur alias ex legitima causa: distributiones autem merè quotidianas non consequetur, Garcia *dict. cap.* 2. *n.* 332. ex declaratione sacræ Congregationis, nisi extet Ecclesiæ consuetudo, ut Archidiaconus visitans nihil fructuum percipiat, quam consuetudinem Congregatio censuit salvam manere.

Quòd si daretur consuetudo, quòd Archidiaconus pro tempore suæ visitationis lucraretur distributiones quotidianas, non videretur illa reprobari per *cap. primum, de clericis non residentibus in* 6. sed esset valida ex eo, quia, qui visitat, censetur servire Ecclesiæ, Monachus *dict. cap.* 1. *n.* 2. quem *ibi* sequuntur Joann. Andr. *num.* 2. & Probus *num.* 11. Nihilominus dicendum est adhuc non posse consequi ex tali consuetudine distributiones quotidianas, quia non censetur servire Ecclesiæ, sed suæ dignitati, etsi visitans ratione dignitatis lucrabitur fructus canonicatus annexi tanquam fructus ipsius

ipsius dignitatis, secus si visitans, aut exercens jurisdictionem suæ dignitati imminentem præsens sit in civitate, aut in loco, ubi est Ecclesia: fortè si ibi visitet, aut exerceat jurisdictionem imminentem suæ dignitati: tunc lucraretur distributiones, si hæc fieri oporteret tempore horarum, nec ante, vel post id fieri commodè potuerit, Garcia *d. c.* 2. *nu.* 336. *& n.* 357. ubi ex consuetudine legitima id admittit, ex Rebuffo *in praxi tit. de Vicario Episcoporum n.* 5. & ex Hoieda, & aliis ab eo ibi relatis, sed absque consuetudine ulla, tradit Moneta *p.* 2. *de distributionibus q.* 11. *n.* 63. visitantes Ecclesias, jura, vel reditus suarum præbendarum, lucrari distributiones quotidianas, cùm visitando prædicta jura, & loca serviant Ecclesiæ in re utili, Augustinus Barbosa *allegat.* 53. *n.* 163. ubi incumbentes curæ animarum imminenti suæ dignitati credit etiam habere pro præsentibus ex Concilio Tridentino *sess.* 22. *de reformatione cap.* 23. *vers. quod si alicui,* dum tamen sunt in actuali administratione Sacramentorum, vel in exercitio eorum, quæ spectant ad ipsam curam in illis Ecclesiis, ubi sunt Canonici, lucrantur distributiones quotidianas tanquam præsentes. Fran. Leo *in thesauro fori Eccles. p.* 3. *c.* 2. *n.* 24. Ricc. *de resol.* 389. *n.* 4. & Garcia *p.* 3. *c.* 2. *n.* 335.

33 Similiter Inquisitores contra hæreticam pravitatem habentes in Cathedralibus, seu Collegiatis dignitates, seu præbendas habentur pro præsentibus, & residentibus, lucranturque fructus & distributiones quotidianas ex indulto in favorem fidei illis concesso à Paulo III. & Pio Quinto, ita Armendariz *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. §. 2. *de residentia, vel absentia canon. n.* 71. Spino *in specul. testamenti gloss.* 3. *principal. num.* 78. ubi hoc extendit ad Inquisitores habentes beneficia curata: sed fallitur, quia officium Inquisitoris non excusat à residentia beneficii Curati, prout referunt decisum Gonzales *gloss.* 6. *num.* 265. *& gloss.* 43. *n.* 164. & Aloys. Ricc. *d. resolutione* 393. *num.* 4. sed solùm habet locum in beneficiis non Curatis, in quibus habentur pro præsentibus, recipiuntque fructus integros ex speciali favore fidei, simul cum distributionibus quotidianis. Rojas *de privilegiis Inquisitorum num.* 420. *& in tractatu de hæreticis sing.* 96. Cevallos *contra commun. quæst.* 585. *num.* 12. Quod etiam intellige de portionibus funeralibus, quæ vocantur Anniversaria, & dividuntur in singulos beneficiarios, qui intersunt officiis pro mortuis fieri solitis, & debentur illis, qui intersunt, & veniunt nomine distributionum, Azor. 2. *part. lib.* 7. *cap.* 7. *versicul. quartò quæritur.* Bonacin. *de horis canonicis disp.* 2. *quæst.* 2. *punct.* 2. *num.* 3. ubi concludit Anniversaria non esse propriè distributiones, sed privilegio illarum gaudere: ideo qui ex privilegio lucrantur distributiones dum absunt, lucrabuntur etiam prædictas portiones funerales. Pro reliquis dignitatibus non Cathedralibus, ac beneficiis, ac eorum divisione, vide D. Sebast. Cæs. *disp.* 13. *&* 14. ubi de his latè.

DISPUTATIO IX.

De obligationibus Romani Pontificis circa beneficia.

---

§. I.

Utrùm Papa habeat uti Dominus plenariam potestatem in beneficiis Ecclesiasticis?

EPITOME.

1 *Papa an habeat plenum dominium in rebus, & beneficiis Ecclesiasticis?*

2 3 *Prælati inferiores an habeant plenum dominium in bonis Ecclesiasticis?*

4 5 *Papa plenam habet potestatem in beneficiis, non tamen est Dominus illorum?*

6 *Papa si alicui adimat beneficium sine causa, tenetur compensare.*

7 8 *Papa de jure potest ex causa expressè derogare juri patronatus laicorum etiam Principum.*

9 10. *Nec conceduntur derogationes nisi ex causis urgentissimis.*

11 12 *Derogatur juri patronatus laici, si vacat beneficium in Curia, sed oppositum est verius.*

13 *Beneficia juris patronatus laici, quando validè conferantur à Summo Pontifice?*

14 15 16. *Expectativæ an sint in usu hodie, & à quo possint concedi?*

17 18 19 20 *Papa potest conferre beneficia vacantia in mensibus Ordinariorum.*

21 *Papa potest obligari ex promissione, & ex contractu. Ideo non potest privare Ordinarios jure conferendi, ibid.*

22 *Papa nequit ad libitum providere de beneficio electivo in præjudicium eligentium.*

23 24 *Papa si in eadem die cum Episcopo provideat, quæ collatio præferatur?*

25 26 27 *Papa solus potest dispensare super pluralitate dignitatum, personatuum & curatorum, & quid de Episcopo?*

28 29 *Consuetudine introduci potest ut quis habeat dignitatem cum canonicatu in eadem Ecclesia sine dispensatione; secus seclusa consuetudine.*

30 31 32 *Episcopus non dispensat, ut quis habeat duo beneficia uniformia in eadem Ecclesia, nec simplicia, si alterum sufficiat.*

33 34 35 36 *Episcopus beneficia difformia sub eodem tecto non potest conferre idem clerico, præsertim si requirant residentiam, & quid de stylo Curiæ?*

QUæstionis est, an Summus Pontifex habeat plenum dominium in rebus Ecclesiasticis, ita ut possit, prout voluerit, disponere de illis? 1
Respondent aliqui non habere verum dominium Papam in bonis temporalibus Ecclesiæ, neque esse dominum illorum, sed dispensatorem, gubernatorem, & administratorem, ac proinde non posse pro arbitrio, & sine causa ad libitum disponere de illis, quòd si illa donet absque rationabili causa, tenetur tam ipse, quàm donatarius restituere bona data Ecclesiæ illi, cujus erant bona. Nam quamvis bona Ecclesiæ dicantur bona egentium, sive clericorum, sive etiam laicorum, hoc intellige quoad usum, & sustentationem. gloss. *in cap. hoc consultissimo de rebus Eccles. non alien.* Redoanus *eodem tit. quæst.* 51. *cap.* 10. *n.* 4. *&* 5. at verò quoad dominium sunt Ecclesiæ, ad quam pertinent; per dict. gloss. *ubi proximè, de reb. Eccles. non alien. in* 6. quæ habet possessionem, & proprietatem, nec non gubernationem, & canonicam dispensationem, Cajet. 2. 2. *quæst.* 43. *art.* 8. & est communis, vide infrà *n.* 116.

Nec refert si dicas Prælatos habere liberam ad- 2
ministrationem, & dispositionem in fructibus, & rebus Ecclesiæ, ideo dicendum illos posse, donare, vel pro libito disponere, quia Abbas *in cap. cùm esset columnn.* 13. *sub. n.*29. *vers.* 5. *principaliter quæro, extrà de testamentis,* respondet. Prælatos habentes administrationem debere dispensare ad eum usum, secundùm quem res fuerunt institutæ, Idem dic de Summo Pon-

Pontifice: nam licèt in rebus Ecclesiarum liberam habeat potestatem, *cap. cuncta per mundum 9. quæst. 3. prima Clem. pastoral. in fine, de re judic.* Romanus *conl.* 298. *num.* 2. Paulo de Castro *consil.* 414. *post principium*, & 436. *n.* 14. & 15. *lib.* 1. Socin. sen. *consil.* 164. *num.* 14. *lib.* 2. Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, num. 6. de constitutionibus.* Non potest tamen pro libito de illis aliquid facere, Turrecremat. 2. *lib. summæ cap.* 133. *propositione* 6. Molin. *de Justitia tract.* 2. *disput.* 29. *vers. secunda conclusio pag.* 216. Ratio, quia quamvis sit caput Ecclesiæ universalis, & dispensator bonorum omnium, non solùm Ecclesiæ Romanæ, sed etiam quatenus est caput omnium; non est tamen eorum bonorum dominus, Molin. *suprà*, Less. *lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 7. ubi in specie censent non esse Pontificem dominum bonorum Ecclesiasticorum, sed administratorem: proinde leges fidelis dispensatoris debere servare, & ex consequenti sine causa non posse ad alios usus, & ad alias diœceses transferre, nec donare: quòd si contrarium faciat, talis dispensatio revocatur, *cap. si quis de servis* 12. *quæst.* 2. & *ibidem cap. monemus*, & *cap. Diaconi.* Atque ita quamvis permittatur quòd Prælatus bona hæc dispenset, ut conceditur *in cap. quatuor, & in cap. de reditibus cum similibus* 12. *quæst.* 2. Non tamen permittitur aliqua donatio: quoniam donari dicitur illud, quod conceditur nullo jure cogente, *l. filius familias, in principio, ff. de donation.* text. *in leg. contra juris, § final. ff. de pact.* Item quia donare est perdere, Decius *in cons.* 174. *vol.* 1. incip. & *pro tenui.*

3 Unde sequitur neminem habere dominium bonorum immobilium, vel mobilium, præsertim ad usus sacros pertinentium Ecclesiæ quam gubernat, & regit, sed dominium illorum bonorum esse penes cœtum, & conventum Ecclesiasticorum, sive Monachorum, Summum autem Pontificem veluti caput omnium Ecclesiarum habere supremam omnium administrationem, Navarr. *in cap. non liceat, de spoliis clericorum* §. 3. Less. *d. dubitatione* 7. *n.* 51. Molin. suprà scriptus. Ideo non placent qui tradunt Prælatos non habere dominium, & possessionem rerum Ecclesiæ, sed Christum Dominum: ac proinde quæcunque homines offerunt Ecclesiis, dicuntur offerre Deo, *cap. nulli liceat,* 12. *quæst.* 2. & *c. qui abstulerit, & cap. res, & cap. videntes* 12. *quæst* 1. sed multo probabilius est dominium esse penes congregationes Ecclesiasticas, quarum sunt ea bona; licèt Innoc. *in cap. cùm super, de causa, & poss.* dicat esse apud Christum.

4 Porrò Pontifex Max. in beneficiis Ecclesiasticis habet plenariam, & absolutam potestatem; adeò, ut ad libitum possit de illis disponere, ut ait Cravet *de Antiquitate temporis* 1. *part.* §. *non omitto, ex n.* 34. Selva *de beneficiis* 1. *part. quæst.* 4. *n.* 20. & *in tertia part. quæst.* 60. *à princip.* Gig. *de pensionibus quæst.* 10. *n.* 4. & *quæst.* 37. ubi vult dominium rerum Ecclesiasticarum, propriè loquendo, non esse apud aliquam Ecclesiam, sed apud Christum Dominum: sed hæc ratio non placet, sicut etiam diximus; sed ratio esse potest, quòd Papa possit absque aliqua causa aliquem privare suo beneficio Ecclesiastico, ut credunt Navarr. *in cap si quando, de rescriptis, exceptione tertia, ad finem, p.* 4. Quin etiam absque aliqua satisfactione posse Papam removere beneficiarium, & absque causa à suo beneficio, docent Jason *in l. quoties, n.* 13. *C. de rei vendicatione, & in l. Barbarius, n.* 43. *ff. de officio pretoris, & in l. final. ex n.* 17. *ff. de pactis.* Andreas Gambar. *de officio, & potest. legat. lib.* 10. ex *n.* 377. Joann. Lupus *in tract. de benef. vacant. in Curia Romana* §. 1. *col.* 3. ubi testatur de communi, Cevall. *communis contra communem q.* 528. quorum sententia multis aliis non displicet, quam Gambar. *ubi proximè* extendit ad privationem Episcopatus sine causa, ubi suprà *d. lib.* 10. *n.* 379. pro qua etiam plures refert Pinel. 1. *p. rubr. Cod. de rescindenda venditione, cap.* 2. *n.* 29. quibus libenter accedo. text. *in cap.* 2. *de præb. lib.* 6. & *in cap. final. ut lite pendente*, & est *ibi* text. singularis secundùm Ant. de Burgos *in rub. de empt. & vend. col. penult.*

Nihilominus alia sententia tenet non posse Pontificem ita ad libitum disponere, ut absolutus Dominus de re sua pro libito solet disponere, pro qua dicendum est in beneficiis plenissimam habere potestatem, non tamen esse absolutum dominum beneficiorum, sed dispensatorem, & ex consequenti sine causa non posse privare aliquem beneficio; quòd si privaverit, teneri ad recompensandum non ex justitia, sed ex æquitate, & benignitate, ita Barbat. *in cap. quod translationem, n.* 121. *de offic. legat. & in cons.* 13. *column.* 5. *lib.* 3. Joan. de Selua *in tract. de beneficiis part.* 3. *quæst* 60. Rebuffus *in tract. nominationum quæst.* 21. *n.* 55. Ripa *lib.* 1. *Responsionem cap.* 14. *column. penult.* Brunus *consil.* 8. *n.* 48. Menoch. *de præsumptionibus lib.* 2. *præsumptione* 10. *num.* 20. Soto *lib.* 3. *de justitia quæstion.* 6. *art.* 2. Pinel *ubi proximè* 1. *part. cap.* 2. *num.* 30. & Navarr. *de reditibus Ecclesiasticis, quæstion.* 1. *num.* 21. quibus accedunt Corrasius *de sacerdot.* 2. *part. cap.* 1. *num.* 2. & Salzed. *in additionibus ad Bernardum Dias regul.* 209. *column.* 5. Cevall. *dict. quæstion.* 528. *versic. sed contrariam partem.* Cervantes *ad legem quintam Tauri num* 53. & alii quibus subscribit Sarment. *lib.* 1. *select. cap.* 8. *num.* 25. ubi ait Pium Quintum dicere solitum Pontifices non esse Dominos beneficiorum, sed dispensatores; proinde beneficia non esse manualia, neque ad nutum amovibilia sine causa, cujus dictum si verum est viget, sed magis placet esse dominum. 5

6 Suffragatur si dicas cum Hostiensi, & aliis Papam libere posse de beneficiis statuere suo nutu, posseque beneficium, quo quis obtinet, adimere, & alteri conferre. Quia quamvis negari non possit Papam liberam habere beneficiorum administrationem Canonibus, & legibus scriptis minimè ligatam; sicut eam habent reliqui omnes Ecclesiarum Prælati: attamen non est negandum habere administrationem juris naturalis, vel divini legibus constrictam, quibus Pontifex est alligatus: atque ita jus naturale, vel divinum tradit neminem sine justa causa esse privandum jure suo jam quæsito; quod intelligitur ab eo, qui non est dominus; quare si Pontifex ea, quæ sunt juris naturalis vel divini, sine justa causa remittat, talis remissio apud Deum non subsistit, sicut si votum vel jusjurandum sine causa relaxet, cùm juris divini, vel naturalis legibus teneatur, sed in his est diversa ratio. Azor. *inst. moral.* 2. *p. lib.* 6. *c.* 12, *quæst.* 7. Carol. Tapia *in l. final. ff. de const. Princ. in* 2. *p. cap.* 9. *n.* 86. ex doctrina Innocentii *in cap. nisi de renunciatione*, & alii apud Cened. *q.* 22. *n.* 2. *vers. & idem.*

Quid de jure patronatus Regum, Ducum & cæterorum Dominorum? Responde Pontificem Max. de jure ex causa posse huic juri patronatus derogare, dummodo constet de voluntate Pontificis, ut inquit gloss. *in Clement.* 2. *in verb. Apostolicis, de præbendis*, & Arch. *in cap. piæ mentis*, 16. *quæst.* 7. Innocent. *in cap. cùm dilectus, de jure patr.* Franc. *in cap.* 2. *de præb. lib.* 6. Ancharr. *in cap. quoniam, de jure patronatus*, Lambert. *in tract. de jure patr. in lib.* 1. *in* 2. *part. quæst.* 9. *art.* 20. & Roch. de Curt. *in eodem tractatu in verb. honorificum quæst.* 3. Covarr. *in pract. cap.* 36. *n.* 1. ubi testatur de communi, dummodo expressè appareat in literis de hac derogatione juris patron. laicorum. Ratio, quia reservatio circa beneficia juris patronatus laicorum debet esse expressa: ergo derogatio non sufficit quæcunque, sed requiritur expressa mentio voluntatis Pontificiæ,

nec dicitur apparere, si in literis fiat mentio juris patronatus laicorum: nisi addatur expressis verbis, quòd jus illud pertineat ad Regem, vel Comitem, vel Ducem, vel Marchionem, ut docent Selua *de beneficiis 3. part. quæst.* 11. *num* 19. Felin. *in tractat. Quando literæ Apostolicæ noceant patrono, ampliat.* 8. Lambert. *in* 3. *part.* 2. *lib. in* 11. *art. quæst.* 9. *fol.* 205. & Covarr. *in d. cap.* 36. *n.* 1. *vers. imò si jus patronatus*, quare quamvis Papa possit derogare nunquam solet, imò semper favet.

8 Nec sufficiet ad derogandum, si dicatur in literis ad cujuscumque præsentationem, seu collationem beneficium pertineat. Nam per hanc clausulam non comprehenduntur beneficia ad laicorum præsentationem spectantia, teste Lapo *in allegat.* 84. *n.* 6. *& in allegat.* 96. *num.* 3. Joannes Andreas *in cap. dilectus, de officio delegati*, Felin. *ibi proximè*, & Anchar. & Franch. *in cap. cum illis, in* §. 1. *de præbendis lib.* 6. Ergo multo fortiùs requiritur, quòd exprimatur derogatio circa beneficia juris patronatus per expressam mentionem Regum, Ducum, Comitum, & Marchionum, Hojeda *de benefic. incompatib.* 1. *part. cap.* 24. *n.* 110. & Cened. *dict. quæst.* 22. *num.* 30. cùm beneficia de jure patronatus horum Principum sæpe excipiantur à generalibus regulis; juxta *cap. de multa, in fine*, ibi, *circa sublimes, de præb. & Extravag. Execrabilis, vers. nos itaque*, & ibi, *ac regere filios, qui propter sublimitatem eorum, etiam de præbendis.* Atque ita in materia arcta sub clausula generali non comprehenduntur personæ sublimes, ut ostenditur *in c. de rescriptis.*

9 In multis tamen Provinciis, præsertim in Hispania, non solent admitti hujusmodi derogationes juris patronatus laicorum, maximè Regnum, cùm sint valde odiosæ; proinde supremi Senatores derogationes similes avocant ad se, & illarum executionem suspendunt: quòd si impetrantes illis utantur antequam præsententur, & examinentur in supremo Regis Consistorio, puniuntur pœnis gravissimis, de quibus *in l.* 5. *tit.* 6. *lib.* 1. *ordinamenti novi, per l.* 25. *tit.* 3. *lib.* 6. *ejusd. recopil.* ut referunt Cenedus *dicta quæst.* 22. *num.* 30. Rebuffus *in praxi in* 3. *part. signat. verb. nec non, num.* 12. *&* 36. *& in tractat. de nomin. quæst.* 15. *n.* 2. qui loquitur de Gallia; sed de Hispania Spino *gloss.* 4. *principal, num.* 45. Covarr. *dict. cap.* 36. in practicis Joann. Lupus *in tractatu de benef. vacant. in Curia* §. 11. Salzedo *in addition.* ad Bernardum Diaz *in praxi cap.* 54. *num.* 11. Didacus Perez *lib.* 1. *titul.* 6. *leg.* 2. *pag.* 150. *versicul. in Hispania.*

10 Quin etiam Summus Pontifex non solet concedere derogationes juris patronatus laicorum inferiorum, nisi ob causas urgentissimas. Primò, quoties beneficia juris patronatus vacant in Curia: tunc enim solet Papa derogare, prout volunt Covarr. *d. cap.* 36. *in practicis, à n.* 4. Mandos. *tract. de signat. gratiæ, verb. derogationes juris patronatus*: quod fit ex reservatione illa generali à jure communi posita *in cap.* 2. *de præbendis in* 6. & vult Sarn. *de trien. possessione quæst.* 31. *num.* 19. & hoc non procedit in jure patronatus Regum, cui non derogatur, quamvis beneficia, & dignitates per obitum vacent in Curia, Felin. *in cap. nihil col.* 2. *de præscriptionibus* Joann. Andreas *in cap.* 2. *de præbend. lib.* 6. Staphilæus *super signat. de mod. & for. impetr. vers.* 3. an sit locus quamvis jus patronatus pertineat ad Regem ex privilegio, aut ex præscriptione. Mihi tamen magis placet jus patronatus spectans ad Reges non derogari, etiamsi beneficia vacent in Curia, quod habetur in regula Cancellariæ Alexandri Sexti *sub titul. de derogationibus*: secus quoad alias personas. Covarr. suprà *dict. cap.* 36. Flamin. Paris. *de resig. lib.* 2. *quæst.* 4. *n.* 44. juvat Less. *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 9. *n.* 35. *&* 36. *fol.* 423.

Secundò juri patronatus Ducum, Marchionum, 11 & Comitum derogatur, si vacet beneficium in Curia. Covarr. tamen oppositum sentit, *dict. n.* 4. *versic. quod imò, & idem erit*, sequitur Æneas à Falconib. ab eo relatus; sed meliùs negat Flamin. *dict. n.* 48. sicut derogatur juri patronatus mixto clericorum, scilicet & laicorum; quia in eo eventu datur derogatio, & censetur jus patronatus propriè Ecclesiasticum, gloss. *in cap. unico* §. *ultimo, de jure patronatus in* 6. Abbas *in cap. de quarta col.* 5. *de præscriptionibus*, Roch. de Curt. *in tract. de jure patronat. verb. jus, quæst.* 8. *princip. & q.* 1. *accessoria*, & alii quibus subscribit Flam. *d. lib.* 2. *q.* 4. *n.* 50.

Tertiò si jus patronatus est ex privilegio, aut 12 præscriptione, aut ex consuetudine laicum, tunc facile derogatur in totum, ex eo quòd valeat collatio absque derogatione, Alexander *cons.* 74. *& consil.* 75. *lib.* 4. Cassad. *decis.* 4. *de jure patronat. decis.* 4. *de probationibus.* Similiter potest Papa conferre beneficia inconsulto patrono, & sine concensu illius, si contingant esse litigiosa apud Curiam Romanam, & in ea vacant, Cassad. *decis.* 3. *ut lite pendente.* Gomez *in regul. de impet. benefic. per obitum famil. Card. q.* 8. *n.* 7. & Covarr. *in pract. quæst. c.* 36. *n.* 7. *&* 8.

Ex dictis sequitur beneficia juris patronatus si con- 13 ferantur à Papa, quando devoluta est collatio ad illum, ex eo quòd non præsentavit laicus patronus intra quadrimestre, validam esse collationem sine derogatione juris patronatus: quod intellige si Ordinarius non providit jure devoluto, prout habetur *in cap.* 2. *de concess. præbendæ, & in cap. unico, de jure patronatus in* 6. Rebuff. *in part.* 3. *signaturæ, verb. nec non juri patronatus*, ex *n.* 16. Cened. *d. q.* 22. *n.* 21.

Quid de expectativis? Responde hodie esse su- 14 blatas per Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformatione cap.* 19. quamvis fiant de consensu ordinariorum; Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 1. *Proœm. num.* 57. olim nullæ erant expectativæ, ut ait Mandos. *in praxi signaturæ gratiæ, tit. de expectativis, in principio*; possunt tamen concedi à Papa, si voluerit, prout aliquando, quamvis rarissimè, conceduntur: quia Papa est super generale Concilium, *cap. significasti* 4. *ante finem*, ibi, *Quasi* (inquit) *Romanæ Ecclesiæ legem Concilia præfixerunt ulla, cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis excipiatur auctoritas, de electione.* gloss. *verb. præsumit in cap. sicut sancti* 15. *dist.* Cassad. *decis.* 2. *n.* 4. *de præbendis*, & Geminian. *cons.* 44. *Dominus noster, n.* 1. *&* 2. Non capiunt tamen hujusmodi expectativæ beneficia vacatura in mensibus ordinariis; sed solùm vacantia in mensibus reservatis, Puteus *decis.* 53. *lib.* 2. *decis.* 48. *in una Calagurritana n.* 2. *&* 3. *lib.* 3. Gomez *in tract. de expectativis, n.* 21. *in fine*, ubi ait idem de mensibus alternativis datis Ordinario ratione alternativæ acceptatæ. Quod intelligitur etiam Sede vacante Episcopali. Nam tunc habentes expectativas non habent locum in quatuor mensibus concessis Ordinario. Mohed. *decis.* 29. *de præbendis.* Neque proderit expectanti, si dicatur in expectativa de mensibus ordinariis, adhuc enim expectans non capiet in mensibus ordinariis ex vigore alternativæ sibi datæ, nisi habeat expectativa verbum universale, *quomodolibet.* Puteus *decis.* 215. *&* 222. *lib.* 1. Vide Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 32. *vers. quartò quæritur*, & Flaminus *de resignatione lib.* 2. *quæst.* 10. *n* 4. *& quæst.* 9. *n.* 24. *&* 25. *& quæst.* 23. *n.* 14. *& lib.* 3. *quæst.* 6. *n.* 14.

Ab Ordinariis autem, & ab inferioribus Prælatis 15 beneficia antequam vacent, non possunt, nec debent promitti. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformatione cap.* 19. ne desiderare quis mortem proximi videatur, *cap.* 2. *de concessione præbendæ.* Poterunt

runt tamen concedi expectativæ ad Ecclesiastica beneficia in consequentiam provisionis de Canonicatu: etenim si aliquis recipiatur in Canonicum ex vigore generalis promissionis etiam à recipientibus consequenter factæ præbendam primò vacaturam, quæ aliàs non fuerit impedita, poterit consequi, quia prohibitio generalium expectativarum, de qua fit mentio *in d. cap. 2. de concessione præbendæ*, in hoc casu non procedit, cùm non habeat locum in expectativis, nisi factis ab homine, non verò à lege, qualis est hæc. Unde hæc promissio potius operatur ex vi legis, quam ex facto hominis in consequentiam receptionis in Canonicum, & sic receptus ex promissione, & necessitate ejusdem legis habet jus ad præbendam vacaturam, text. *in cap. cùm M. de const. & in cap. si postquam, de præbendis lib. 6.* Vaiale. *cons.* 72. *an.* 12. juvat text. *in c. relatum, de præbendis, in verb. & à te habuit in promissis de conferenda*, & *ibi* Augustinus Barbos. *n.* 2.

16 Secus dicendum est de expectativis, non in consequentiam provisionis de Canonicatu ad aliqua beneficia concessis sed principaliter ad præbendam primò vacaturam: hæ autem ab inferioribus Prælatis non conceduntur; sed à Summo Pontifice, non tamen semper sub eodem modo ac forma. Nam interdum concedit, ut quis creatus Episcopus, postea possit retinere beneficia quæcunque ad aliquot annos, si ea fortè habuerit. Interdum concedit literas Apostolicas, in quibus tribuit jus ad beneficia vacatura in Ecclesia cathedrali, vel collegiata, & in his Ecclesiis creat executorem quendam certum, ut expectanti primo vacantem præbendam conferat. Interdum dat literas Apostolicas Titio ad dignitatem promoto, ut possit beneficium incompatibile cum ea dignitate obtinere ad certos annos, verbi gratia, ad decem. Interdum denique facit facultatem per literas Apostolicas, ut Regularis unius familiæ professus possit obtinere beneficium regulare alterius Ordinis. Azor *inst. moral. p. 2. lib. 6. cap.* 32. *vers. quartò quæritur*, post Staphilæum *in tractatu de gratiis expectativis*, quem refert ac sequitur.

17 Id etiam in dubium venire potest, an Papa in mensibus Ordinariorum possit beneficia vacantia conferre? Responde posse. Joannes Selva *de beneficiis p. 3. quæst.* 67. Franc. de March. *quæst.* 196. *num.* 3. Ratio, quia Papa, dum concessit Ordinariis facultatem conferendi, id fecit non privativè, sed cumulativè, ita scribentes *in cap. si à Sede*, ex illo textu, *de præbendis in 6.* Cosmus Gumyer *in Pragm. sanct. tit. de collatio. §. neque etiam, in gloss. præventionem*, ubi ait præventionem habere locum. Unde si Papa confert, Ordinarius nihil habet, cùm proviso jam sit jus in re quæsitum, & manus Ordinarii sunt ligatæ facta collatione per Papam, pro ut est decisum in Rota, ut habetur *dec.* 1. *& dec.* 17. *de præbendis in novis.* Præveniendo ergo præjudicat Ordinariis in collatione, idem Franc. de March. *d. quæst.* 196. *n.* 3. *parte prima, & quæst.* 382. *nu.* 4. *&* 980. *eadem parte prima.* Nec requiritur aliqua derogatio, sed sufficit conferre, ut conferendo censeatur derogare facultati concessæ Ordinariis, ita Calder. *cons.* 7. *vers. & ad prædicta de præbendis*, Selva *de beneficiis p.* 3. *quæst. ultima num.* 3. Decius *cons.* 224. *num.*6. ubi apertè tradit Papam conferendo non teneri facere expressam mentionem de jure Ordinarii, quia sufficit ipsa collatio Papæ pro derogatione.

18 Quæ sententia confirmatur ex *cap. dudum. §. nos igitur, & ex cap. quamvis, de præbendis in 6.* ubi cavetur Papam posse liberè conferre beneficia quorum collatio concessa jam erat Legatis, nulla facta mentione de hac concessione facta Legatis; eo quod una cum ipsis Legatis cumulativè in collatione concurrebat cum illis Legatis, Franc. de March. *quæst.* 980. *p.* 1. & Joan. de Selva *de beneficiis, p. 3. quæst. ultima n.*3. quibus subscribit Menoch. *cons.*83. *n.*27. *& sequent.* Confirmatur quia collatio Papæ habet vim reservationis, Mandos. *reg. 3. Cancell. de reservat. quæst.* 13. solaque appositio manus Papæ habet vim derogationis. Rebuff. *in praxi tit. de reservat. nu.* 40. Rota *decis.* 14. *n.* 1. *ut lite pendent. in novis*, & alii.

Ex quibus patet posse Papam in præjudicium Ordinariorum conferre beneficia omnia, Joan. de Selva *ubi suprà*; qui addit *d. p. 3. quæst.* 67. posse Pontificem præjudicare ordinariis collatoribus, etiam quando ipsi conferre præpararunt, & ad actum conferendi devenerunt, quo facto Papam videntur prævenisse. Quin etiam, teste Staphilæo *de gratiis, & expectativis, in principio num.* 4. *&* 5. *& in §. post hæc num.* 4. potest Papa concedere expectativas in Ecclesiis Ordinariorum, quibus collationes ad illos spectantes impediantur; neque de hoc possunt conqueri Ordinarii, cum Pontifex circa hoc utatur suo jure, neque illis facit injuriam: quoniam etiam si Ordinariis tribuit facultatem conferendi in mensibus quibusdam, attamen multo ampliorem sibi potestatem reservavit. Cephal. *cons.* 539. *n.* 94. *lib.* 4. Caputaquen. *decis.*337. *n.* 6. *p.* 1. *& decis.* 61. *&* 409. *num.* 3. *p.* 2. Neque verisimile est Papam voluisse se privare auctoritate conferendi, ac potestate providendi de beneficiis, cùm ipse sit fons ipsius potestatis glossa *ad l. & quia, in verbo, nec ipsa lex. ff. de jurisdictione omni. judic.* Aloquin Papa ex sua liberalitate damnum reciperet, quod non est dicendum. *l. Divus, ff. de regulis juris.* 19

Suffragatur Princeps laicus transferens in vasallum jurisdictionem secularem, qui non dicitur eam omnino abdicasse: quinimo eandem jurisdictionem, si voluerit, poterit exercere, cùm non privativè, sed cumulativè indulserit. Afflictis *cap.* 1. *§. Potestas n.* 15. *quæ sint regalia*, & ad *cap. primum, §. item si quis* 3. *notabili. quibus mod. feud amittatur.* Ubi docet, concesso castro cum jurisdictione, non propterea censeri jurisdictionem prorsus ab ipso concedente removeri: imò, retineri eandem, quam ante concessionem habebat. Roland. *cons.* 1. *n.*135. *lib.* 2. ubi *num.* 145. refert, & sequitur Ripam *respons. lib.* 2. *cap.* 4. Igitur majori cum ratione, si hoc datur Principi seculari, dandum est Summo Pontifici totius Mundi Principi, & Ordinario Ordinariorum, *c. cuncta per Mundum*, 9. *quæst.* 3. Camill. Borrel. *in summa tit.* 4. *num.* 10. Atque ita vices suas aliis Ordinariis impertivit, & Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, *cap. multum stupeo* 3. *quæst.* 6. ibi: *vices enim nostras ita tuæ credimus potestati.* Gaspar. de Perusio *in tract. de reservationibus*, *n.*2. semperque penes concedentem remanet major potestas, *cap. per hoc, de heret. in* 6. Germonius *tractatu de indult. Cardinalium §. per quæ sublatis*, *n.*45. *& sequentibus*, & maximè *n.* 54. ubi vult Papam posse nedum ex certa sententia immutare vel limitare aliqua ex parte potestatem conferendi beneficia Episcopi concessam, vel ad certum tempus restringere, sed etiam de jure, ac nulla supposita Ordinariorum negligentia posse omnia beneficia Mundi cuilibet, & quandocumque libeat conferre, Abbas *ad cap. quia diversitatem: de concess. præbend. in* 5. *notabili*, per textum *ibi*. idem Gaspar. de Perusio suprà *loco citato.* quinimo posse Papam collationem omnium beneficiorum totius Orbis sibi reservare, testatur Gomesius *in suo tractatu expectativarum num.* 12. quem sequitur Germonius *ubi proximè*, *num.* 55. Augustinus Barbos. *de officio, & potestas Episcopi allegat.* 57. *num.* 6. *&* 9. præsertim ac 17. 20

Porro contra propositam doctrinam obstat *c.* 1. *de probationibus, & cap. posteaquam* 25. *quæst.* 2. per 21

quæ jura Papa potest obligari ex permissione, & contractu, siquidem Deus ipse promissis stetit, *Genesis cap.* 22. dum Abrahamo promisit multiplicare semen suum sicut stellas cæli. Cùm ergo Papa concessisset facultatem conferendi Ordinariis, non debet eam revocare prout censent Innocentius *in cap. novit. de judiciis*, & Romanus *cons.* 354. accedit nihil esse magis proximum juri naturali, quàm stare promissis, & fidem datam servare. *l.* 1. *ff. de const. pec.* juvat conventio, & concordata habere vim decreti propter quod non potest Papa privare Ordinarios jure conferendi, probat in speciali Geminianus *cons.* 56. inter Sanctissimum *col. ult. vers. item quod concordare.* Cui objectioni respondetur negando Papam sua concessione noluisse se obligare, ut non posset conferre, quia in signum suæ Excellentiæ apud se semper retinuit multo majorem potestatem conferendi, quàm contulerit Ordinariis, quia soli Papæ impartitus est Dominus plenitudinem potestatis. Episcopi autem, & alii inferiores in partem solicitudinis tantùm vocati sunt. *cap. decreto, cum sequenti.* 2. *quæst.* 6. *cap. ad honorem, de auctoritate, & usu pallii.* Quare, ut volunt Archid. *in tract. de reservat. benefic. in principio*, Episcopi in suis Ecclesiis vices Papæ dicuntur habere, & ab ipso potestatem quam habent, accipiunt, sicut Pontifex a Deo. Germonius *ad sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 74. & latiùs *num.* 109. ubi addit Romanum Pontificem accepisse à solo Deo potestatem, Episcopos verò ab homine, ideo Pontificem liberam in spiritualibus potestatem obtinuisse nullis circumclusam limitibus, Episcopos autem limitatam, & certis circumscriptam finibus.

22 Multo minus urget argumentum desumptum ex paritate, ac similitudine beneficiorum, & electivorum, quæ à pari procedere dicitur *in cap. cùm in cunctis* §. *clerici, de electione:* sed Papa nequit ad libitum providere de beneficio electivo in præjudicium juris eligentium eos præveniendo, ut docent Romanus *cons.* 433. & Anchar. *cons.* 339. ergo Papa nequit disponere de beneficiis vacantibus in mensibus Ordinariorum? Responde tamen paritatem inter hæc beneficia regulariter non procedere, nisi cùm par adest ratio; atque ita quando appellatione beneficiorum continentur beneficia, quæ ex præsentatione præcedente conferuntur, non continentur tamen electiva, cùm non detur par ratio in utrisque, eo quòd non videtur verosimile velle Papam derogare electioni factæ de beneficiis electivis à pluribus electoribus, sicut vult derogare in collativis facultati Ordinariorum, quia electio ad plures pertinet, & universitas in eligendo nititur juri communi, ideo nisi Papa expressè deroget facultati electorum, non præsumitur voluisse præjudicare, ita Joan. Monach. *in cap. generali, de electione in* 6. Cardin. *cons.* 103. *col.* 2. & Ripa *lib.* 2. *respons. cap.* 23. *n.* 1. *& cap.* 33. *n.* 2. Contrà verò res se habet in beneficiis collativis, nam ex ipso solo collationis facto censetur derogatum facultati Ordinario concessæ, ut ferunt Calderinus *cons.* 7. *vers. & ad prædicta, tit. de præbendis,* & Decius *cons.* 224. *n.* 6.

23 Nihilominus si Papa, & Ordinarius in eadem die, ille Romæ, hic autem in sua Diœcesi conferant idem beneficium, provisus ab Ordinario, si fuerit in possessione, præfertur proviso à Summo Pontifice. constat ex *cap. si à Sede Apostolica, de præbendis in* 6. ubi favetur possessori, & reo, §. *commodum, Instit. de interdicto.* Facit enim possessio, quod collatio præsumatur anterior, Caputaquens. *decis.* 47. *p.* 2. *& decis.* 236. *p.* 3. Mascardus de *probat. conclus.* 314. *n.* 4. & Rebuff. *de pacificis possessoribus n.* 297. Item, quia ex possessione beneficii, præsumitur dominium, Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 63. *ex n.* 11. quod intelligitur quando titulus incidenter deducitur. Bartol. *in leg. quidam in suo, n.* 4. *ff. de condit. institut.* Abbas *in cap. cùm ad Sedem, n.* 20. *de restit. spoliat.*

Quòd si quis sit provisus à Papa, & alter ab Ordinario, & non appareat de prioritate, neuterque sit in possessione, præfertur provisus à Pontifice, propter auctoritatem concedentis, ut scribentes *in d. cap. si à Sede Apostolica.* Cotta *in memoralibus, verb. hora.* Riccius *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1442. Mascard. *de probat. conclus.* 314. Contra verò si in collatione Pontificis posita fuerit hora, multo clariùs præferetur provisus à Papa, secus si non habuerit horam, & apposita fuerit in collatione Ordinarii, tunc præferetur Ordinarii collatio. Petrus Barbosa *in l.* 1. *parte* 2. *num.* 10. *ff. soluto matrimonio.* Gomez *l.* 45. *Tauri n.* 148. Rebuff. *in tract. de pacificis possessoribus nu.* 299. argumento testamenti, de cujus posteritate constat per horam, vel momentum, quia illud debet prævalere, gloss. singularis *in l. si ex pluribus ff. de solut.* ubi habetur, quòd quotiescunque privilegium considerari debet ex anterioritate, vel posterioritate temporis, satis est si probetur anterioritas, vel posteritas temporis per solam horam, vel momentum. Bartol. & alii communiter *in d. l. si ex pluribus*, & Baldus *in l. Imperatur la* 1. *ff. de statu hominis, col.* 3. Si autem non constat de posterioritate duorum testamentorum secundùm magis communem neutrum testamentum valet, & instituti in utroque testamento non admittentur, sed locus erit successioni ab intestato. Contrà verò in nostro casu in quo dicimus, si non appareat de prioritate inter utrumque provisum, præferendum esse impetrantem à Papa propter prærogativam concedentis, facit Tiraquel *de retractu lignag.* §. 11. *gloss.* 1. *nu.* 10. *& de jure primogen. quæst.* 17. *opin.* 11. *nu.* 3. ubi hac dere aliqua tangit. 24

Quod attinet ad dispensationem super pluralitate beneficiorum, dicendum est solum Pontificem dispensare posse super pluralitate dignitatum, personatuum, Canonicatuum, ac beneficiorum curatorum, gloss. *verb. per Sedem, in cap. de multa, de præbendis, & verb. absque dispensatione, in cap.* 1. *de consuetudine lib.* 6. Garcia *de beneficiis part.* 11. *cap.* 5. *nu.* 337. Mandos. *de signatur. gratiæ, tit. de disp. ad plura, vers. aut loquimur.* P. Ledesma *in summa* 2. *p. tract.* 7. *cap.* 1. 9. *&* 12. *conclusione*, & Doctores communiter, Augustinus Barbos. *de offic. & potest. Episcopi. allegat.* 62. *n.* 18. ubi addit ex sacra Congregatione Canonicum sine Apostolica dispensatione obtinentem dignitatem perdere Canonicatum, quam declarationem Sacræ Congregationis refert Garcia *d. cap.* 5. *nu.* 244. & tenuit Rota Romana apud Seraphin. *dec.* 1298. sequitur Armendar. *in additionibus ad recopil legum Navarræ lib.* 4. *tit.* 7. *de beneficiis incompatib. nu.* 24. 25

Posse tamen dispensare Episcopum, ut quis habeat in eadem Ecclesia cum Canonicatu, & præbenda dignitatem, officium, vel personatum, volunt Joan. Andreas *in cap. literas de concessione præbendæ*, & scribentes *in cap. cùm Ecclesia, de præbendis lib.* 6. *& in cap. si is cui, eodem titulo*, sequitur Rebuff. *in praxi tit. de dispensatione ratione ætatis, in vers. in Cathedralibus*, Gambarus *de officio Legati lib.* 5. *tit. an Legatus possit plura beneficia uni conferre, à nu.* 98. Duaren. *de benefic. lib.* 8. *c.* 4. & Hojeda 2. *p. cap. ultimo, à n.* 16. asserentes posse Episcopum ex causa necessitatis, seu utilitatis Ecclesiæ dispensare circa pluralitatem beneficiorum, curatorem, seu dignitatum, quod idem tribuunt Legato. Confirmatur, quia ex causa necessitatis, seu utilitatis magnæ potest Episcopus dispensare contra jus Canonicum, & contra Concilium; idem Abbas *in cap. at si Clerici* §. *de* 26

de adulteriis, *de judiciis*, Felin. *in cap.* 1. *de constitutionibus*, *n.*49. & *in cap.*1. *de sponsalibus n.*5. Tiraquel. *de pœnis*, *in præfat. n.* 31. Sanchez *de matrim. lib.* 2.*disp.*40. *n.*3. & *lib.*7. *disp.*7. *n.*6. & *lib.* 8. *disp.* 5. *num.* 1.

27 Contrarium tamen est certum, & in praxi sequendum, ex Dominic. *in c. Sanctorum* 70.*distinct.* docente nullum inferiorem à Papa posse dispensare non solùm in eadem Ecclesia, sed etiam neque in diversis super pluralitate præbendarum, quam partem testatur de communi, & servari in Curia, ex ea ratione, quia hæc ratio dignitatis; officii, vel personatuum cum Canonicatu, vel præbenda est prohibita per *c. quia nonnulli*, *de clericis non residentibus*, ubi fit mentio de Concilio Generali. Item est prohibita per jus commune, de quo *in d.cap. Sanctorum.* Atqui certi juris est nullum inferiorem, etiam si fuerit Legatus, vel Delegatus, posse dispensare contra Concilium Generale, nec contra jus commune, nisi de mandato speciali, ut *in cap. at si clerici* §. *de adulteriis*, *de judiciis*, & *in Clementina*, *Ne Romani*; ergo solus Papa dispensare potest in nostro casu proposito, quem sequitur glossa *in d.cap.Sanctorum* 60. *dist.* Imola *in d.cap. de multa*, *de præbendis.* Joan. de Lignano *in Clementina gratiæ*, *de rescriptis*, & alii quos sequitur Hojeda 1. *p. cap.* 11. *n.* 4. *vers. contrarium tamen*, & 2. *p. cap. ultimo*, *n.* 17.18. *cum sequentibus.*

28 Aliqui tamen hoc limitant ex consuetudine introduci posse, ut quis habeat dignitatem cum Canonicatu in eadem Ecclesia sine dispensatione, ut in una Valentina 1593. Congregatio censuit per hæc verba, ibi: *Consuetudini permittenti quòd in eadem Ecclesia dignitates cum præbendis*, *Canonicatibusve teneantur*, non est derogatum à Sacro Concilio Tridentino *sess.*24.*cap.*19. quod probat Azor. 2.*p.lib.*3. *c.*12. *quæs.* 18. & *lib.*6.*c.*11.*quæs.* 1. & *c.* 13. *quæs.* 6. Garcia *p.* 11. *c.* 5. *n.*246. & *sequentib.* ubi concludit posse id fieri ex consuetudine, ut decentiùs dignitates sustententur, quod non habet locum in Canonico pœnitentiaro, ex declaratione sacræ Congregationis, quam refert idem Garcia *numer.* 249.

29 Seclusa verò consuetudine non potest haberi dignitas etiam sine præbenda sub eodem tecto sine dispensatione, ut tenet Rota in una Lucana beneficii. 4. Novemb. 2579. coram Illustrissimo Cardinali Seraphino, quæ habetur in decisionibus illius impressis *decis.*420. ubi dicitur esse surreptitiam dispensationem de retinendo Archipresbyteratum, suppressa mentione cum Canonicatu de præbenda, si præbendæ sint incompatibiles. Requiritur enim fieri mentio de præbenda cùm retinetur Archipresbyteratus cum Canonicatu. Quòd si contingat haberi ab uno, & eodem duos simul Canonicatus sine dispensatione Apostolica per triennium, & ultra, utroque ipso jure est privatus, nec potest tueri possessionem per regulam de triennali, quia præsumpta dispensatio, in qua nititur regula de triennali, non habet locum contra decreta Concilii *sess.* 7. *c.* 4. & *sess.* 24. *cap.* 17. & *sess.* 25. *de reformat. c.* 15. Garcia *p.* 11. *cap.* 5. *n.* 379. & *nu.*381. ubi refert declarationem Sacræ Congregationis, quæ sic habet: *An is qui duos Canonicatus simul absque dispensatione Apostolica per triennium*, & *ultrà detinet*, *utroque ipso jure excidat in vim d. Decretorum Concilii Tridentini? Congregatio judicavit, si duos hujusmodi retinere perrexerit, utroque esse ipso jure privatum, ex decreto Concilii Tridentini. An utriusque Canonicatus possessionem tueri*, & *defendere valeat possessor. ex regul. de triennˀ? Congregatio respondit utique non posse.*

30 Episcopus autem non potest dispensare cum aliquo, ut habeat duo simplicia beneficia uniforma, vel similia in eadem Ecclesia, ex *gloss. ultima*, *in Clementina final. de præbendis*, Abbas *in c. literas numero* 3. & 6. *de concessione præbendæ*, Selva *de beneficiis*, 4.*p. quæst.* 7. *casu* 171. Quintana Duennas *lib.*4. *Ecclesiasticar. n.* 131. Azor. 2.*p.lib.*3.*cap.* 50. *quæs.*6. & *lib.*6.*cap.*11.*quæs.* 4. & *cap.* 12. *quæs.* 6. Flamin Paris. *de resignat.lib.*3. *quæst.* 1. *n.* 123. addens *n.* 124. non valere consuetudinem, ut quis obtineat plura beneficia in eadem Ecclesia, prout testatur Lambertinus *de jure patronatus lib.* 2.*in* 1.*p. art.* 15. *in* 6. *quæst. principali*, Hojeda *de incompat. benefic.p.* 1. *cap.* 20. *n.*3.

Et quamvis praxis Episcopal. *part.* 1. *verb. beneficia*, § 7. *conclus.* 6. cui videtur accedere Peres de Lara *de anniversf.* & *Capellan. lib.* 2. *cap.* 7.*n.*13. dicat ex decreto Concilii *sess.* 24.*cap.*17. *de reform.* hodie posse unum habere duo beneficia uniformia in eadem Ecclesia, modò sint simplicia, & non requirentia residentiam personalem, & non sufficientia, fallitur tamen, & sine fundamento loquitur, eo quòd Concilium nihil in eo loco innovat, nec disponit: unde dispensatus ad duo beneficia, non censetur dispensatus, ut illa habeat in eadem Ecclesia, etiam si sint simplicia, nisi in dispensatione expressè dicatur, quòd illa habeat in eadem Ecclesia. Nam jura abhorrent sub eodem tecto aliquem duo beneficia retinere, ut post alios Staphil. *de literis grat.tit.de dispensat. ratione ætatis*, §. *incompatibilia*, & §. *si sunt sub eodem tecto*, etiam si in dispensatione contineatur, clausul. *motu proprio*, ut latè disputat Hojeda *p.* 1. *c.*20. *nu.* 13. quoniam clausula *motu proprio*, non aufert defectum intentionis, at Papa cùm dispensat cum aliquo, ut possit habere duo beneficia, non dispensat, ut ea habere possit sub eodem tecto. Ergo clausula *motu proprio*, non tollit hunc defectum, nec supplet, cùm non operetur contra præsumptam, & verisimilem voluntatem concedentis. Ita Anton. de Butrio *in cap. cum nostris*, *col.* 6. & *ibi* Abbas *num.* 19. *de concess. præbendæ*, Felin. *in cap. ad aures. col.* 7. *vers. quintus casus*, *de rescriptis*, Joan. de Selva *in tract. de beneficiis in* 3. *p. quæst.* 12. *in vers. quintus casus*, Gigas *de pensionibus quæst.*29.*n.*5.& *qu.*9. *n.*6. quia si voluisset, ut dispensatus ad plura beneficia ea posset obtinere in eadem Ecclesia, id declararet, ut sæpe fieri mos est, sed quia non declaravit, ideo præsumitur noluisse dispensare, ut illa habeat in eadem Ecclesia, quia id expressisset, si voluisset. 31

Similiter Episcopus non potest conferre duo beneficia simplicia eidem clerico, si unum illorum sufficiat ad vitam illius commodè sustentandam, nec ultra duo beneficia, quamvis illa eidem non sufficiant ad sustentationem, quæ sententia est vera, neque posse Episcopum dispensare, ut quis habeat duo beneficia simplicia sufficientia, tradunt Quintana Duennas *d. lib.* 4. *num.* 131. Lessius *de justitia*, *lib.* 2. *cap.* 34. *n.*146. Azor. 2.*p.lib.*3.*cap.*7.*qu.*4. & *lib.*6.*cap.*2.*qu.*6. & constat ex declarationibus, de quibus meminit Garcia *de beneficiis*, *d. cap.* 5. *nu.* 310. quarum prima sic ait ad Episcopum Segoviensem. *Episcopus habenti unum simplex beneficium*, *quod non sufficiat ad ejus sustentationem*, *potest aliud simile conferre absque dispensatione Apostolica*, *Sed non potest plura simplicia usque ad sufficientem ejus sustentationem Apostolicam.* Secunda sic habet: *Episcopus potest conferre secundum beneficium*, *si primum non sufficit ad sustentationem*, *sed si duo non sufficerent*, *non posset conferre tertium abque dispensatione*, *Apostolica.* Tertia, *ultra duo beneficia Episcopus uni conferre non potest.* Augustinus Barbosa cum multis *in remissionibus ad Concilium Tridentinum sess.* 24. *c.* 17. *à num. primo usque ad numerum undecimum*; ubi in verbo, *neminem oportere in duabus* 32

Ecclesiis conscribi, adjungit ex Sacra Congregatione, hoc non habere locum in pensionibus; quia Episcopus potest conferre habenti pensiones Ecclesiasticas beneficium, quia pensiones non inducunt incompatibilitatem aliquam cum beneficiis, quamvis sufficiant ipsa ad commodam sustentationem. Imola *in Clementina gratiæ num.* 10. *de rescriptis*. Gigas *de pensionibus quæst.* 42. Gonzales *de mensibus gloss.* 5. §. 5. *n.* 14. Garcia *d. c.* 5. *part.* 11. *n.* 310. *in fine, vers. quarto*, & Hojeda *de incompatib.* 2. *p. cap.* 7. *n.* 1. per totum.

33 Sed quid dicendum de beneficiis difformibus sub eodem tecto. Responde ex sacra Congregatione, cujus meminit Garcia *d. p.* 11. *c.* 5. *n.* 243. duo beneficia difformia esse incompatibilia in eadem Ecclesia, quod videtur colligi *ex cap.* 4. *sess.* 7. *de reformatione*, ubi Concilium videtur absolutè prohibere retentionem beneficiorum, quomodolibet incompatibilium, per textum *ibi, plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica*. Quare Capellania cui adjunctum est onus serviendi in Choro, obtineri non potest cum Canonicatu per decretum Concilii *c.* 17. *sess.* 24. non autem si haberet solùm simpliciter onus celebrandi Missam, nisi essent sub eodem tecto, & tunc potest cum dispensatione Apostolica. Sic Sacra Congretatio *d. n.* 243. apud Garziam *part.* 11. *c.* 5.

34 Nihilominus oppositum censetur verius, quia Concilium *in d. c.* 4. solùm inducit beneficiorum vacationem quomodolibet incompatibilium; quando quis ea simul accipere, & retinere præsumpserit contra tenorem sacrorum Canonum, atque ita non absolutè prohibet retentionem beneficiorum incompatibilium in jure permissis, in quibus Episcopus de jure dispensare valet, nisi ex alio cap. impediatur. Et sic fuit resolutum in una Lucana beneficiorum coram D. Seraphino 4. Novembr. 1579. per hæc verba: *Archipresbyteratum, cùm sit dignitas etiam sine præbenda, esse incompatibilem sub eodem tecto cum Canonicatu*, &c. Et in una Telesina beneficii coram eodem ultima 1594. fuit dictum, dispensationem narratam ad retinendum plura sub eodem tecto, justificari etiam, quòd possint retineri ex dispensatione Ordinarii, si sunt difformia, quàm sententiam probat Navar. *cons.* 18. *n.* 1. *de præbendis*, & Azor. 2. *p. lib.* 3. *c.* 50. *quæs.* 6. *& lib.* 6. *c.* 11. *quæst.* 2. *&* 4. *& c.* 12. *quæst.* 6. *& cap.* 13. *quæst.* 6. quamvis *d. lib.* 3. *cap.* 7. *quæst.* 4. *c.* 8. *quæst.* 6. *cap.* 9. *quæst.* 3. *&* 6. *& cap.* 10. *quæst.* 4. asserat, non posse Episcopum dispensare. Sed contrarium est tenendum ex declaratione sacræ Congregationis, quam refert, ac sequitur Garcia *d. cap.* 5. *n.* 377. his verbis: *Congregatio Concilii censuit Episcopum ex causa posse dispensare, ut quis possit obtinere duo beneficia difformia sub eodem tecto, dummodo quodlibet per se non sit sufficiens ad sustentationem*, Augustinus Barbos. *allegat.* 62. *n.* 17. cum aliis, & tradit Azor. *d. cap.* 12. *quæs.* 6. *vers. quæres.*

35 Hoc tamen non procedit in requirentibus residentiam, nam hodie certum est ex Concilio Tridentin *cap.* 17. *sess.* 74. ibi, *dummodo utramque personalem residentiam non requirat*, contra quod Episcopi, seu Legati dispensare nequeunt, Felin. *in c.* 1. *de constit. n.* 49. ex gloss. communiter approbata *in c. dilectus*, 1. *verb. cum se facultas, de præbendis*, Duennas *regul.* 249. Zech. *de Republica Ecclesiastica cap. de beneficiatis, n.* 4. *vers. notandum tertiò*, & Azor. 2. *p. lib.* 3. *c.* 8. *quæst.* 6 *c.* 9. *quæst.* 3. *&* 6. *c.* 10. *quæst.* 4. *c.* 11. *quæs.* 23. Barbos. *in remissionibus ad Concilium sess.* 24. *c.* 17. *n.* 6. *& n.* 10. *vers. quod Episcopus.*

36 Notandum tamen est de stylo Curiæ, si duo beneficia non sint sufficientia ad sustentationem provisi, posse illum obtinere plura alia beneficia, quæ non requirant residentiam, ita Cened. *collect.* 150. *n.* 2. Peres de Lara *de Anniversar. & Capellaniis lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 12. Lap. *allegat.* 25. *& allegat.* 116. *&* 117. Navarrus *in manuali cap.* 25. *num.* 125. Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 3. *quæst.* 1. *num.* 141. quam opinionem tuetur Hojeda 2. *p. cap.* 1. *de incompatib. n.* 1. *& n.* 15. ubi *nu.* 36. addit esse communiter receptum de stylo etiam post publicationem Concilii Tridentini. Probatur, quia Pius Quartus, & Pius Quintus, & Gregorius decimus tertius, & Sixtus Quintus sæpe plura beneficia simplicia concesserunt uni residentiam non requirentia, teste Flaminio *ubi proximè d. num.* 141. Quin etiam dispensatio ad plura beneficia ex cursu saltem decem annorum in dubio præsumitur, quando allegatur ab eo pro quo dispensatio præsumitur, Flaminius *de resignatione lib.* 3. *quæst.* 6. *num.* 74. Aloys. Riccius *in praxi fori Ecclesiastici decis.* 701. *in* 1. *editione, & resolut.* 593. *in* 2. *editione*, ubi ait in sacra Rota ita fuisse decisum: confirmatur ex eo, quòd præsumptio dispensationis, & justitiæ tituli ex lapsu decennii præsumitur etiam in merè profanis *l. qui in aliena. ff. de acquir. hered. l. si filius familias C. de petit. hered.* cum aliis, ut per Tiraq. *de præscriptionibus, secunda illatione.* Quod procedit in pensionibus etiam in quibus dispensationem præsumi ex lapsu decennii tradit Rota in una Farsen. pensionis coram illustrissimo Cardin. Albobrandino anno de 1581. quæ dispensatio præsumitur etiam in omni materia exflexu decem annorum, Felin. *cons.* 2. *numer.* 32. Ancharanus *cons.* 117. & Sarn. *de triennali quæst.* 20.

---

§. II.

Quam habeat potestatem Pontif. Max. in beneficiis incompatibilibus, & quæ sint illa?

EPITOME.

37 38. *Beneficiorum incompatibilitas in una persona est reprobata, & quot modis inducatur?*

39 *Episcopus non potest plures dignitates, personatus, officia, vel beneficia curata uni conferre.*

40 41. *Papa an possit uni concedere sine causa plura beneficia est aliquorum: sed oppositum est probabilius.*

42 43. 44. *Causæ ob quas possit Papa pluralitatem beneficiorum concedere.*

45 *Dispensatum ad plura beneficia sine causa esse tutum in conscientia aliqui affirmant.*

46 47. & 48. *Sed oppositum est verius.*

49 *Papa potest dispensare in omnibus juris scripti, non tamen juris naturalis, & divini.*

50 *Papatus est beneficium institutum de jure divino: item Episcopatus.*

51 52. *Beneficia incompatibilia, quæ egent dispensatione, quænam sint?*

53 *Beneficium curatum habens, si secundum obtineat, an perdat ipso jure primum?*

54 55. 56. *Beneficium primum perditur per possessionem pacificam secundi, & quæ sit possessio pacifica?*

67 58. *Pœnæ, quas incurrunt obtinentes secundum beneficium curatum, non dimisso primo quot sint?*

69 60. *Episcopatum obtinens post adeptam possessionem, vel post tempus ad petendam consecrationem finitum, est ipso jure privatus, & beneficia possunt conferri.*

61 *Nec posse renunciare in favorem.*

62 *Beneficia Episcopi priora non vacant per permutationem unius Episcopatus cum altero.*

63 Pa-

93 *Papa per assumptionem ad eam dignitatem beneficia priora amittit.*
64 *Papa potest incompatibilia beneficia de jure sub eodem tecto uni Clerico conferre.*
65 *Beneficia incompatibilia sunt duæ Cathedrales, duæ Parochiales, duæ dignitates, duo Episcopatus.*
66. 67 *Incompatibiles sunt duæ Abbatiæ, duo Monasteria, & ideo beneficia promoti ad Abbatiam vacant post possessionem.*
68 *Vicariæ duæ habentes curam animarum, sunt incompatibiles, nisi sint ad invicem unitæ.*
69 *Unita beneficia convertuntur in naturam rei, cui uniuntur, nec requiritur mentio beneficii uniti.*
70. 71 *Decanatus, & Archidiaconatus, vel Archipresbyteratus sunt incompatibiles, item dignitas cum Canonicatu.*
72 *Personatus cum Canonicatu, sive in eadem Ecclesia, sive in diversis, sunt incompatibiles, & quid sit personatus?*
73 *Personatus est incompatibilis cum beneficio curato, & vacat per adeptionem curati.*
74. 75 *Incompatibiles ex Concilio Tridentino sunt omnes Canonicatus, & Portiones Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & reliqua beneficia requirentia residentiam.*

37 Antequam ad propositam tituli quæstionem respondeatur breviter, quoad præsens institutum, incompatibilitas est in una persona beneficiorum Ecclesiasticorum concursus à jure ex causa reprobatus: unde potest contingere concursus beneficiorum in aliqua persona, quæ sint compatibilia ex permissione ipsius juris. Atque ita incompatibilitas potest induci duplici modo. Primò quando beneficia ea sunt, quæ simul haberi non possunt: & primum beneficium per assecutionem secundi vacat ipso jure. Secundò quando beneficia ita se habent, ut simul retineri non possint licitè, quamvis primum beneficium primo loco assecutum, non vacat ipso jure per assecutionem secundi. Exemplum prioris incompatibilitatis cernitur in beneficiis curatis, & dignitatibus, ac personatibus: posterioris autem in aliis beneficiis incompatibilibus, nempe in beneficio curato cum Canonicatu, & in duobus simplicibus requirentibus residentiam: tunc enim per adeptionem secundi beneficii non vacat primum ipso jure, sed datur electio obtinenti, ut retineat quod voluerit, & alterum relinquat, Lapus *allegatione* 116. Abbas *in cap. final. n.* 6. *de clericis non residentibus*, Franch. *in c.* 1. *de consuetudine in* 6. *n.*7. Cosmas *in pragmat. sanction. tit. de collat.* §. *sequuntur qualificationes*, Gregorius Lopez *in l.* 3. *tit.* 16. *p.* 1. *verb. de servile*, Hojeda *de incompatibilitate. p.* 1. *c.* 17. *n.* 40. *vers. his tamen non obstantibus*, cum aliis, quos referens sequitur Flaminius *lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 132. *cum sequentibus*, & Garcia *de beneficiis*, *p.* 11. *cap.* 5. *n.* 65.

38 Inducitur item tertio modo incompatibilitas ex conditione, nimirum sub eodem tecto, hoc est, beneficia, quæ simul in eadem Ecclesia haberi non possunt. *cap. literas*, *de concessione prabendæ*. gloss. *ibi*, *& in Clement. gratiæ*, *de rescriptis*. Quarto modo inducitur incompatibilitatas beneficiorum ex parte personæ, quæ non potest habere plura beneficia simul, videlicet Monachus, vel Religiosus, constat ex *cap. cùm singula*, *de prabendis in* 6. Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 10. *vers. ac ut singula*, *ad finem*: sicut dicitur beneficium incompatibile in eo, qui caret scientia, quia illiteratus promoveri non potest ad Ordinem, seu beneficium, text. *in cap. final. de ætate*, *& qualitate*. Speculator. *in tit. de dispensat.* §. *juxta*, *in vers. quod.* Est enim indispensabilis, Innocent. *in cap. dilectus*, *de temporibus ordinationum*, quia literatura requiritur de jure divino, teste Turrecrem. *in cap. si in laicis dist.* 38. nec valet dispensatio, Felin. *in cap. inquisitionis*, *de senten. excommunicationis*, & Bernardus Diaz *in practic. criminali Canonica*, *in vers. illiterati*, *& in pract. Canonica*, *in verb. officialis in c.* 2. His positis,

Dico primò Episcopum non posse plures dignitates, personatus officia, vel beneficia curam animarum habentia uni, eidemque conferre, non solùm in eadem Ecclesia, sed neque in diversis; quia hanc facultatem sibi Pontifex Max. reservavit, prout habetur *in c. de multa*, *de præbendis*; neque contraria consuetudo permittitur, *c.* 1. *de consuetudine in* 6. Ratio, quia Episcopus nequit laxare jus commune, nisi ex causis ipsi à jure concessis, & constat ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 17. *c. singula dist.* 89. per textum *ibi*: Uniquamtumlibet exercitatæ personæ, quoniam vix dignè quis potest unum officium exercere, Archidiaconus *ibi*, & Cassanæus *in Catalogo gloriæ Mundi*, 1. *p. consideratione* 61. ubi tradit in civilibus officiis hominem contentum esse debere officio uno, nec duo posse tenere, text. *in l.* 1. *Cod. quemadmodum civilia munera inducuntur*, *lib.* 10 & habetur *in l. quisquis*, *C. de cohortalibus*, *& principibus lib.* 12. ubi Bartol. sentit duo etiam officia non posse haberi licitè, & Jacobus Rebuff. *in d. l.* 1. *C. quemadmodum civilia munera*, *& in l. æterna*, *C. de murilegulis*: sicut nec duas militias, *l. his quidam*, §. *in postremo. C. qui militare non possunt*, *lib.* 12. Lucas de Penna *in l.* 1. *C. de primicerio lib.* 12. & Azeved. *lib.* 4. *tit.* 25. *l.* 19. *novæ recop. n.* 3. Nec etiam duos honores. *l. libertus.* §. *præscriptus ad munera*, *& l. final. C. de assessoribus*, *& l. quisquis*, *C. de proximis sacrorum scriniorum lib.* 12. Atque ita quod non admittitur in officiis civilibus sine facultate Regis, multo minus est admittendum in Episcopis sine facultate Summi Pontificis, nisi in casibus à jure concessis, Panorm. *in d. cap. de multa*, *& in cap. literas*, *de concessione prabendæ*. Joann. Andr. Franch. & Gemin. *in cap.* 1. *de consuetudine in* 6. Azor. *d. lib.* 6. *cap.* 12. *quæst.* 6. 39

Quæres, an possit Summus Pontifex concedere pluralitatem beneficiorum? Innocentius *in cap. cùm ad monasterium*, *de statu Monach.* credit validam esse collationem factam uni à Pontifice de duobus beneficiis, etiam curam animarum habentibus sine causa, solo nutu, & voluntate sua. Ratio, quia putat beneficiorum pluralitatem esse duntaxat prohibitam jure Pontificio, quod etiam opinatur Hostiens. dum ait posse Papam solo nutu beneficium possessori auferre, & alteri conferre. Cæterum, quamvis jure communi clerico non liceat duo, aut plura beneficia pariter assequi, etiam simplicia, & quæ non postulant assiduam beneficiarii præsidentiam, vel residentiam, quando unum sufficit ad decentem sustentationem illius, ut vult gloss. *in cap. dudum.* 2. *in verb. retinere*, *de elect.* Hostiens. *in cap. super inordinat. de prabendis*, & Panor. *in cap. extirpandæ*. §. *qui vero*, *de prabendis*, *n.* 34. Sylvest. *beneficium* 4. *num.* 2. & alii. 40

Dicendum tamen est pluralitatem non solum esse prohibitam jure Canonico, ut probatum est, sed etiam jure naturali, ubi unum beneficium clerico sufficit: pugnat enim cum recta ratione, ut unus duplici stipendio cumuletur, & duorum alimenta, ac præmia consequatur; cùm beneficia fuerint instituta tamquam stipendia, & subsidia clericorum, & ad servitia Ecclesiarum, quæ defraudantur illis, quando unus, & idem præest in duabus Ecclesiis, quæ plures clericos ad cultum divinum exigit, & unus non sufficit in cultu divino, qui minuitur ob inopiam ministrorum. Ideo quando unum beneficium sufficiat uni Clerico commodè ad victum, jus 41

jus naturale prohibet, ne alterum simul eidem conferatur. Quare Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 17. *de reformatione*, decrevit, ut deinceps unum tantum beneficium Ecclesiasticum in singulos conferatur: quod si non sufficiat ad vitam Clerici honestè sustentandam, aliud sufficiens simplex conferatur, dummodo utriusque residentiam personalem non requirat, quia quando non sufficit, naturali jure beneficium non censetur, eo quòd tenue beneficium pro nihilo habetur. Secus jure canonico, quoniam exiguum beneficium pro beneficio reputatur, Azor. 2. *p. lib.* 6. *c.* 10. *pag.* 101. *vers. objicies*, & *c* 12. *in principio, vers.* 2. *quæritur*: & *pag.* 1037. *vers. certè negari non potest*, & *vers. ego tamen non video*: ubi probat jus naturale in his quoque beneficiis reprobare pluralitem, & ex consequenti non posse à Summo Pontifice plura beneficia sine causa concedi; ex causa tamen etiam, quæ juris sunt naturalis, & divini, & declarare, & relaxare potest, Azor. *d. c.* 12. *q.* 1. & *q.* 7.

42 Quotuplex autem sit causa, ob quam Pontifex possit uni plura conferre beneficia, ad duo capita præcipuè revocari potest, nimirum justa necessitas, aut utilitas Ecclesiæ, de quibus P. Comitolus *lib.* 1. *respons. moral. quæst.* 73. ultra quas numerantur aliæ causæ, quæ movent Pontificem ad faciliùs dispensandum in pluralitate beneficiorum, quarum meminit D. Antonin. *in* 3. *p. tit.* 14. *cap.* 1. §. 6. Sylvest. *in verb. beneficium* 4. *n.* 3. Sotus *de justitia*, & *jure quæst.* 5. *art.* 3. Adrian. *in* 4. *disp. de restitut. quæst. quia in præmissis*, §. *in hac quæstione*. Gabriel. *in* 4. *dist.* 5. *quæst.* 6. *art.* 3. *dub.* 2. *notab.* 3. *litera* O. Prima est conditio personæ, nobilitas, fama, literarum scientia, ut vult Innocentius, atque ita dispensari potest per Sedem Apostolicam cum Nobilibus circa pluralitatem beneficiorum. Aloys. Riccius *in praxi aurea resol.* 446. *n.* 7. Menoch. *cons.* 321. *n.* 20. quæ quidem nobilitas in materia beneficiali consideratur, quamvis solùm procedat ex parto matris Azeved. *l.* 19. *tit.* 3. *lib.* 1. *novæ recopil.* Cened. *ad Decretales collect.* 150. *n.* 7. Hojeda *de incomcompatib.* 1. *p. cap.* 19. *n.* 23. & 24. ubi vult ad considerandam beneficii sufficientiam rationem esse habendam nobilitatis, ut congrua sustentatio judicetur, per textum *in cap. non cogantur* 41. *dist.* & ita voluit Bald. *in l.* 2. *in principio*, *C. quod cum eo*, quia qualitas alimentorum debetur ex personæ qualitate, ex Panor. *in cap. cùm omnes*, *n.* 9. *de constit.* per textum *in l. cùm alimenta*, *ff. de aliment. & cibor. legat.* Hojeda suprà *n.* 32. Nobilis autem hoc loco, ut quis dicatur, satis est quòd communis hominum æstimatio illum nobilem reputet. Menoch. *de arbitrariis casu* 670. *nu.* 40. & *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 60. Gutier. *practic. lib.* 4. *quæst.* 17. *num.* 5. & Mascard. *de probat. præs. conclus.* 1094. *n.* 8.

43 Secunda causa quæ movet concedentem ad faciliùs dispensandum in beneficiis, est literarum scientia. Ratio, quia Ecclesia amat sapientes, *cap. Episcopus* 41. *dist.* Marcus Anton. Genuen. *in praxi quæst.* 621. sicut enim scientia est nutrix virtutum, *capite præsentium*, 1. *quæst.* 5. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *quæst.* 91. *num.* 20. ideo literati ratione scientiæ præsumuntur abhorrere vitia. *cap. cùm à juventute*, §. *quis præterea*, *de præsumptionibus*: & ignorantes præsumuntur vitiis addicti ex ignorantia, quæ est mater omnium errororum, *cap. ignorantia*, *capite si in laicis* 38. *dist. capite nisi cùm pridem*, §. *pro defectu*, *de renunciatione*. Cùm ergo sapientibus faveat Ecclesia, multaque privilegia illis indulgeat, Carol. de Graff. *in tract. de effect. cleric. in præludio num.* 89. jure optimo cum literatis dispensari debet per Sedem Apostolicam circa beneficiorum pluralitatem. Rebuff. *in praxi benef. tit. de dispensat*, *ad plura beneficia à num.* 43. & *de privileg. Schol. privileg.* 39. Aloys. Ricc. *d. resol.* 446. *num.* 1. Garbar. *de officio Legat. lib.* 5. an Legatus possit plura beneficia uni conferre, *n.* 137. Vasquius *Illustr. cap.* 25. *n.* 31. favet ignobili virtute prædito, illumque præfert nobili vitioso. Sed Gonzales *gloss.* 4. *de mensibus*, in specie ait cum viris literatis dispensandum esse ad beneficiorum pluralitatem, *num.* 26. & *num.* 27. quia literatæ personæ comparantur Nobilibus, & sublimibus. Abbas *in d. cap. de multa*, *de præbendis*, *n.* 5. Innoc. *in cap. jam dudum*, *ad finem*, *eodem tit.* sunt enim sicut stellæ Ecclesiæ, *cap. super specula*, *de Magist.* Ideo sunt extollendi ad pluralitatem beneficiorum, & honorandi non solùm verbo, sed etiam facto. Rolan. *cons.* 47. *num.* 77. *vol.* 1. neque Orbis regi potest sine literis, *Auth. Habita*, *ne fil. pro patre*, *cap. cùm ex eo*, *de elect. in* 6. ubi Ecclesia universalis valde eget viris literatis, ut illius regimen prosperè procedat.

Tertia causa est beneficium esse tenue, nec sumptus suppeditat suo possessori necessarios; tunc 44 enim potest conferri alterum beneficium, seu præbenda sufficiens. Concilium Trid. *sess.* 24. *cap.* 17. etiam si sit difformis, & sub eodem tectò: quòd autem beneficium dicatur sufficiens, consule Gonzales *gloss.* 15. *num.* 39. ubi consulit ad id judicandum opus esse considerare qualitates personarum, & locorum diversitates, & Flamin. *de resignat. lib.* 5. *quæst.* 6. *à num.* 131. *ad numerum* 149. addens judicis arbitrio relinquendum id quod non est diffinitum à jure, *l.* 1. *ff. de jur. delib.* Papalia post Bald. *in l.* 1. *n.* 45. *ff. solut. matr.* Decius *in cap. sedes*, *n.* 7. *de rescriptis*. Menoch. *de arbitr. judic. casu* 716. & *casu* 169. *n.* 14.

Difficultas tamen est, an dispensatus ad plura beneficia sine causa sit tutus in conscientia? Affirmat 45 Curt. Jun. *cons.* 75. quem refert & sequitur Joan. Baptista Villal. *tract. commun. opinion. litera D. n.* 74. Ratio, quia beneficia Ecclesiastica sunt instituta, & ordinata, non à jure divino, sed à jure positivo, ut probatur *in cap.* 1. juncta *gloss.* 1. 13. *quæst.* 1. ubi habes Dionysium Papam fuisse inventorem, & divisorem Ecclesiarum parochialium. Confert textus *in cap.* 2. *de præbendis*, *lib.* 6. ubi dicitur Papam habere plenissimam potestatem in beneficiis, quod etiam dicitur *in cap. proposui*, *de concessione præbendæ*. Abbas *in cap. constitutus*, *num.* 13. & *de relig. domib.* & *in cap. extirpandæ*, §. *qui vero*, *n.* 2. *de præb.* Selva *de benefic.* 1. *p. quæst.* 4. *n.* 22. & 23. Sed Papa potest dispensare in his quæ sunt juris positivi: ergo dispensatus ad plura beneficia simplicia, quorum unum est sufficiens, licitè potest ea retinere; sequitur Menoch. *de præsumpt. quæst.* 10. *n.* 21. *lib.* 2.

Nihilominus oppositum est verius, nempe non esse tutum in foro conscientiæ dispensatum ad plu- 46 ra beneficia, sine causa tamen rationabili, ita Hostien. *in capite dudum* 1. 2. *de elect.* quem sequitur Joann. Andreas *in cap. de multa*, *de præbendis*. Abbas *ibi n.* 20. & *in cap. extirpandæ citato*, *in* §. *qui vero*, *n.* 43, *de prabend.* & Anchor. *in cap. in causis in* 3. *notabili*, *de re judicata*, atque ita fuisse judicatum in Academia Parisiensi, solemniter tradit Bertach. *in repert. in verb. dispensatio*, *in versic. adde hic unum singularissimum*, sequitur Hojeda *de beneficiis*, 2. *p. c. ultimo n.* 39. *vers. contrariam tamen sententiam*, Covarr. *lib.* 4. *de sponsal.* 2. *p.* §. 6. *n.* 8. Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 5. *quæst.* 6. *n.* 129. & ex Theologis idem asserunt D. Thom. 1. 3. *quæst.* 97. & Cajet. *ibidem quæst.* 66. *artic.* 5. Sotus *lib.* 1. *de justit. & jur. quæst.* 7. *art.* 3. Angles *de restitut. quæst. de restitutione facienda propter negligent. Ecclesiasticor. art.* 1. 2. *difficultate*, *dubio* 3, Lessius *lib.* 2. *c.* 34. *num.*

nu. 151. & Azor. 2. *p. lib.* 6. *cap.* 12. *quæs.* 7. 8. & 11. & *lib.* 5 *c.* 3. *quæst* 2.

47 Ratio, quia beneficiorum pluralitas resistit naturali rationi, quando unum est sufficiens, ut constat ex *cap. ad hæc*, *de præbendis*, ibi, *Illud* (inquit) *est rationi contrarium, ut unus clericus in una, vel diversis Ecclesiis plures dignitates, vel personatus obtineat: cùm singulæ officia assiduitatem exigant personarum.* Probatur etiam ex *c. ratio nulla*, *de præbendis*, per hæc verba: *Ratio nulla permittit, ut quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur, propriis cujusque usibus applicetur;* ergo sine causa dispensatus à Summo Pontifice obtinendo plura beneficia non est tutus in conscientia, quamvis in foro externo liber evadet, non tamen excusabitur à sententia D. Bernardi, cujus meminit D. Thom. *in quodlibeto nono in art.* 15. quæ sic habet. *Qui*, inquit, *non unus, sed plures est in beneficiis, non unus, sed plures erit in suppliciis.* Quoniam quando unum beneficium sufficit ad congruam sustentationem, habere plura simplicia nedum repugnat juri humano positivo, sed etiam juri divino; ac naturali, ut tradit Panor. quem refert, & sequitur Sotus *lib.* 1. *de justitia quæst.* 7. *in art.* 3. *prope finem*, & ita tenendum est, non esse tutum in conscientia habentem plura beneficia sine causa, ut inquit etiam gloss. *in cap. non est*, *de voto, & voti redemptione*, & Manuel Soares *in lib. receptarum sententiarum*, *in verb. dispensatio*, *nu.* 31.

48 Nec obstat posse Papam dispensare in iis quæ sunt de jure positivo, quia hoc intelligitur in jure merè positivo, non tamen sine causa contra jus positivum lege divina, seu naturali ratione fundatum: tunc enim requiritur justa & rationabilis causa, ut volunt Manuel Soares *suprà n.* 81. & 32. & Ripa *in cap. secundum*, *nu.* 19. *de restit. spoliatorum*, ubi testatur de communi. Quando autem Papa dispensat contra jus merè humanum, & positivum sine causa, dispensatio tamen est valida, & omnes actus qui ex ea sequuntur valent, & in hoc eventu vera est sententia quæ tradit, quòd in Principe satis est pro ratione voluntas, ut declarat Bartol. *in l. relegati*, *ff. de pœnis*. Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum*, *de constit. nu.* 6. Abbas *in d. cap. non est*, *de voto, & voti redempt.* & *in cap. quæ in Ecclesiarum nu.* 17. dum probat in foro exteriori valere dispensationem, quamvis malè faciat dispensando contra jus humanum sine causa Princeps, & qui dispensatione utitur sine causa obtenta. Quare rejicitur sententia Fortunii Garciæ existimantis *in l. Gallus*, *in §. & quid si tantum*, *ff. de liberis*, & *posth. col.* 135. dispensationem concessam sine causa adversùs jus humanum in foro interiori esse irritam, & nullius momenti; quod non est dicendum, quia etiam si Princeps peccet absque causa dispensando in jure humano, valet tamen dispensatio, vide Covarr. *in lib.* 4. *de spons. in* 2. *p. c.* 6. §. 9. *n.* 10.

Habebit tamen locum sententia Fortunii, quando inferior à Principe habet facultatem dispensandi contra jus humanum, is enim si dispenset sine causa, dispensatio est nulla, tam in uno, quàm in altero foro. Ripa *lib.* 2. *responsorum cap.* 36. Baldus & Alexander *in l. filius à patre*, *ff. de liberis & posthumis.* Covarr. *in* 4. *de sponf. in* 2. *p. in cap.* 6. §. 9. *num.* 10.

49 Ad argumentum autem quod affirmat, Ecclesiastica beneficia esse instituta à jure positivo, & ab eo ordinata, & Summum Pontificem liberè posse ordinare ad nutum, & ad tempus, & sub conditione de illis disponere? Responde quod attinet ad ea quæ scripti, & Canonici juris sunt, bene posse decernere, prout voluerit, & beneficia conjungere, dividere, extinguere, augere, minuere, nova erigere, & ad nutum, hæc, aut illa reservare & mutare, & antequam vacent, dare: non tamen posse sine justa causa alimenta ministris jure naturali, & divino debita auferre, quia beneficium dicitur jus exigendi fructus ex rebus Ecclesiæ propter sacrum ministerium, quod jus percipiendi prout restringitur ad portionem fructuum simpliciter necessariam ad ministros Ecclesiæ decenter sustentandos, dicitur esse beneficium divini, & naturalis juris, juxta illud Christi Domini dicentis: *Dignus est operarius mercede sua;* & juxta illud Apostoli: *Qui Altari servit, ex Altari vivere debet.* Quando autem beneficium sumitur pro jure percipiendi fructus necessariam portionem ministrorum excedentes, & victum & alimenta superantes: hoc modo beneficium Canonico tantum jure est institutum, & de illo potest disponere Summus Pontifex, non tamen de portione jure naturali, & divino ministris debita, sine causa justa subtrahere, præsertim si non habent aliunde sufficientem sustentationem Azor 2. *p. lib.* 6. *c.* 1. *vers. primò quæritur*, *in principio*, & *in fine.*

Sunt tamen aliqua beneficia quæ quidem de jure divino sunt instituta, nam Papatus est beneficium Ecclesiasticum, Selva *in tract. de beneficiis p.* 1. *quæst.* 2. *n.* 5. Jacobatius *de Concilio lib.* 10. *c.* 1. *n.* 5. Hojeda *de incompat. p.* 1. *c.* 1. & tamen fuit à Deo institutus, *Matth.* 16. Apost. 1. *ad Corinth.* 6. Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst* 1. *n.* 5. & 24. idem Hojeda *in præfatione n.* 5. *vers. quæ conclusio*, subdens Cardinalatum esse etiam de jure divino, & non positivo, ut *in c. per venerabilem, qui filii sint legitimi in §. rationibus*, prout vult Jacobat. *de Concil. in lib.* 1. *art.* 12. post Barbat. *in tractatu*, *de præstantia Cardinalium in* 1. *p. in quæst.* 1. *in principio*, & *in n.* 35. sed de Cardinalatu disputatio de Cardinalibus infrà; esseque beneficium Ecclesiasticum Cardinalatum, referunt Selva *de beneficiis pag.* 1. *quæst.* 2. *num.* 35. Hojeda *pag.* 1. *in præfatione num.* 59. *vers.* 2. *declaratur*, & Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 1. *num.* 33. 50

Similiter Episcopatus est institutus de jure divino, quia successerunt Episcopi in locum Apostolorum, constat ex *cap. in novo*, ibi, *successerunt Episcopi*, *dist.* 21. & tradunt Gregorius Lopez *part.* 1. *tit.* 5. *l.* 1. *glossa* 3. & *l.* 17. *gloss.* 2. & Duenn. *regul.* 2. *vers. fallit in dignitate*, dicentes Episcopatum esse de jure divino. Et quamvis *in d. cap. in novo*, dicatur Episcopos esse successores Apostolorum, & est communis, teste Bellarm. *de confirmat. cap.* 12. & *lib.* 4. *de Roman. Pontifice cap.* 25. non tamen Episcopi succedunt in omni potestate, aut universali jurisdictione Apostolorum, quoniam ab Apostolis fuerunt multi Episcopi electi pro speciali diœcesi, ut ait Enriquez *de sacrament. lib.* 3. *cap.* 6. *litera E.* Papa autem in primordio Orientalis Ecclesiæ ordinavit, & instituit dignitates, & alia Ecclesiastica beneficia, *cap.* 1. & 2. 22. *dist.* & docet Selva *de beneficiis*, 2. *p. quæs.* 22. *n.* 3. Item concessit Archiepiscopis, & Episcopis potestatem conferendi beneficia, quæ essent in diœcesi sua, *cap. decreto* ibi, *qua vices suas ita aliis impertivit Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis*, *cap. qui se scit*, *in princip.* 2. *quæst.* 6. *cap. multum stupeo*, ibi, *vices enim nostras ita tuæ credimus potestati*, 3. *quæst.* 6. Gaspar. de Perusio *in tract. de reservationib. num.* 2. Hinc Episcopi in suis Ecclesiis censentur Papæ vicarii, Selva suprà 2. *p. quæs.* 1. *num.* 19. quia omnis conferendi potestas procedit ab ipso Papa, & omnis jurisdictio ab eo tanquam à fonte fluit, & refluit, neque aliter alicui conceditur, Afflictis *in constitutionibus Siciliæ*, *lib.* 1. *rubr.* 47. *num.* 6. Abbas *in cap. venerabilem*, *sub n.* 19. *ad medium. de electione.* Azevedus *in l.* 1. *n.* 70. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopil.* &

 Me-

Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *quæst.* 14. *num.* 4. Ex quibus Prælati totius Universi habent potestatem à Summo Pontifice, Pontifex autem à solo Deo, *cap. quamvis*, 21. *dist.* & Gomezius *in tract. de expectativis*, *num.* 10. & 11. Quare totum jus instituendi beneficia, & eligendi, & creandi dignitates Ecclesiasticas, pertinet ad Summum Pontificem, tanquam ad successorem Petri. Azor. *in summa tom.* 2. *lib.* 3. *capite* 28. Gonzales *in regula de mensibus, in proœmio*, §. 1. *num.* 2. & Hispaniarum Primas *in* 1. *part. decreti distinct.* 22. *in cap. omnes*, *num.* 2. & 3.

51 Quæ autem sint beneficia incompatibilia in quibus requiritur dispensatio, ut licitè retineri possint, sunt in duplici differentia. Quædam enim sunt hujus naturæ, ut nisi accedat dispensatio, ipso jure vacant per adeptionem alterius beneficii: alia autem non vacant ipso jure. Exemplum priorum est beneficium curatum, quod si quis habeat, & aliud curatum obtineat, privatus est ipso jure primo beneficio curato. textus *in cap. de multa*, *de præbendis*, & *in Clement. gratiæ*, *de rescriptis*, & *in Extravag. Execrabilis*, *Joan.* XXII. sequitur August. Bero. *in quæst. suis quæst.* 80. *nu.* 1. & *sequent.* Paulus Paris. *in cap. cùm Ecclesiæ*, *n.* 1. *de exceptionib.* Panorm. *in d. cap. de multa*, & Curiel. *de pluralitate beneficiorum*, *per totum.* Ratio, quia beneficium curatum habens, si aliud obtinuit curatum, censetur renunciasse priori, & habere illud pro derelicto, ut probatur ex *d. cap. de multa*, *de præbendis*, & docet Benedict. Capra *in tractat. regul. & fallent. in regul.* 90. *n.* 22.

52 Quæ resolutio procedit etiam in eo, qui ex dispensatione possidit plura beneficia curata: nam is, si aliud curatum acquirat, priora beneficia ex dispensatione Papali retenta, vacant ipso jure per assecutionem novi beneficii. Capra *in d. regul.* 90. *n.* 26. & habetur *in Clemen. si plures*, *de præbendis*, & *dignitatibus*. glossa *ibi*, *in verb. vacare.* Hojeda 1. *p. de benefic. cap.* 13. *n.* 15 quod extendit non solùm ad beneficia secularia, sed etiam ad regularia curata, quæ simul non possuntplura retineri, sed eo ipso vacat primum per adeptionem secundi. Capra *n.* 24. & probatur ex textu *in Clement. unica*, *de supplenda neglig. Prælat.*

53 Petes tamen, an confestim promotus ad secundum beneficium curatum possit retinere primum? Responde non sufficere collationem solam, & acceptationem beneficii secundi, sed requiri possessionem pacificam, vel saltem quòd per provisum steterit, quo minus possessionem pacificam habuerit, non solùm de facto, sed etiam de jure, hoc est, non litigiosam, sed sine controversia juris, & facti judiciali, & extrajudiciali, probatur ex *cap. de multa*, *de præben.* & *ex cap. licet Episcopus*, *de præbendis in* 6. gloss. *verb. pacificè*, *in Clement. gratiæ*, *de rescriptis.* Bursat. *conf.* 353. *lib.* 4. Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 129. ubi pro hac parte citat Rot. Romanum in una Florentina Canonicatus, & præbendæ, coram Card. sanctæ Crucis die 11. Martii 1558.

54 Beneficium namque primum non vacat nisi per possessionem pacificam secundi curati. Abbas *in d. cap. de multa*, & alii quos Flaminius refert ac sequitur suprà, & Hojeda *de incompatibilitate*, *p.* 1. *cap.* 13. *n.* 13. Unde quamdiu beneficia non vacant, ipso jure possunt retineri à proviso, & renunciari in favorem, quia non est ipso jure privatus, nisi cùm effectualiter censetur vacare: non censetur autem vacare, nisi post adeptam possessionem secundi beneficii pacificè: vel post moram capiendi illam, ut notat Abbas *in cap. cùm in cunctis*, §. *verò*, *de elect. in fine*, & scribentes communiter ibidem, ac proinde non ingreditur incompatibilitas antequam habeatur pacifica possessio Flamin. *d. n.* 129. & Garcia *de benefic. p.* 11. *cap.* 5. *n.* 110.

Quæ autem dicatur pacifica possessio, ut vacet primum beneficium per possessionem pacificam secundi? Responde non sufficere quòd sit provisus pacificè in possessione per horam, si illico movetur illi quæstio de facto, vel de jure; quia non dicitur fuisse, quòd non stetit: textus cum gloss. *in cap. commissa*, *de elect. in* 6. & *Clemen. Gratiæ*, & *ibi* per Paulum *de rescriptis.* Confert caput, *si quis jam translatus* 21. *quæst.* 2. non enim dici potest perfectè translatus, ex quo dubitatur de jure suo. 55

Attamen Gomez *in reg. de triennali*, *quæst.* 53. *fol.* 415. ait ad possessionem pacificam, quæ requiritur ex *d. cap. licèt canon. de elect. lib.* 6. sufficere habere exercitium curæ, quamvis major pars bonorum non possideatur, satisque esse, si statim non fuerit possessor turbatus de jure, vel de facto, prout vult Ægidius *decis.* 697. mihi tamen placet quo ad effectum vacandi sufficere possessionem pacificam per duos saltem menses, quod etiam ait gloss. *in cap. commissa*, *de elect. in* 6. *in verb. pacificam*, quam ita *ibi* Lapus, Archidiac. & Geminianus intelligunt. Probatur ex clausula quæ apponi solet ita ibi in literis, his verbis, *Volumus autem quòd tale beneficium in manibus nostris infra duos menses à die habita possessionis, vel pro qua per te steterit, quo minus illam assequaris, dimittere omnino tenearis: alioquin tam primum, quàm secundum beneficium vacet.* Quæ clausula solet poni in provisione secundi beneficii incompatibilis, ut liberè dimittatur primum, Flamin. *d. quæst.* 1. *n.* 64. Ex quibus deducitur satis esse, ut primum vacet quòd detur possessio saltem per duos menses pacifica sine aliquo litigio, vel de facto, vel de jure, ita Cassador. *decis.* 9. *n.* 2. *de causa possessionis.* Geminian. *conf.* 78. *In nomine Domini.* Lapus *in cap. commissa*, *de elect. in* 6. Joann. Andreas *in cap. ex parte Abbatissæ*, *de privilegiis.* Igitur si non detur possessio pacifica per duos menses, non dabitur locus pœnis in jure positis, nec provisus de secundo beneficio privabitur ipso jure beneficio priùs obtento, poteritque illud renunciare, Garcia *de beneficiis part.* 11. *cap.* 5. *à n.* 114. *cum sequentib.* 56

Pœnæ autem quas incurrit obtinens secundum beneficium curatum non dimittendo primum verbo, & facto, in manibus Ordinarii sunt hujusmodi. In primis est privatus utroque beneficio, & efficitur inhabilis ad sacros Ordines, & ad quæcunque Ecclesiastica beneficia. Constat ex extravaganti Joannis XXII. incipit, *Execrabilis.* §. *quæ verò*, cujus meminit gloss. *in Clementina si plures*, *de præbendis.* Ideo ut evadat pœnas, opus est: ut postquam consecutus fuerit possessionem pacificam secundi beneficii curati, statim sine ulla cunctatione renunciet priori beneficio in manibus Ordinarii sub testimonio publico: patet ex Extravaganti *Execrabilis*, paulo antè citata, Hojeda *de incompatibilit.* 1. *p. cap.* 13. *n.* 79. *vers. ex quo infertur.* 57

Limita tamen hanc doctrinam, ut non sit illi locus in omnibus beneficiis, sed in curatis duntaxat, & in dignitatibus, personatibus, & officiis: non autem in aliis beneficiis incompatibilibus. Atque ita si quis obtineat unum curatum beneficium, & postea assequatur beneficium simplex ex privilegio, vel ex aliquo alio modo præsentiam, vel residentiam exigens, per adeptionem hujus secundi beneficii, primum non vacat ipso jure, sed potest illo privari. Ratio, quia decisio Extravagantis *Execrabilis*, est pœnalis, & non debet extra suos terminos extrahi, neque extenditur de casu ad casum. Sanchez *in Decal. lib.* 2. *cap.* 28. *n.* 5. cum multis, 58

Sayro

Sayro *in clavi lib. 3. cap. 8. de lege pœnali n. 9.* Garcia *de beneficiis p. 11. cap. 16. §. 2. nu. 205. & sequenti*, ubi concludit in pœnalibus non dari extensionem etiam ex identitate, & majoritate rationis.

99 Ex dictis sequitur promotum ad Episcopatum post adeptam possessionem, & consecrationem sequutam, vel postquam præfixum tempus ad consecrationem petendam lapsum fuerit, ipso jure privatum esse beneficiis antea obtentis. Concil. Tridentinum *sess. 7. cap. 9. & sess. 23. de reformatione cap. 2.* textus *in cap. cum in cunctis. §. cùm verò, de elect.* & *in verb. ad quem*; & Innocent. Host. & Abbas. Oldrad. *cons. 14.* incipit, *Cùm quæritur.* Gigas *de pensionibus quæst. 56. n. 4.* ubi ait de jure quatuor ad hoc requiri, provisionem scilicet, confirmationem, consecrationem, & adeptionem possessionis, ut *in d. §. cùm verò*, quod notant etiam Rebuff. *in concordant. in tit. de mandat. Apostolico, §. statuimus, tit. Ecclesias Cathedrales*, & Romanus *cons. 335. col. 1.*

60 Nihilominus de stylo Curiæ ubi primum aliquis ad Episcopatum evehitur per Papam, beneficia illius possunt conferri tanquam vacantia ante consecrationem, ut volunt Joann. Andreas *in Clement. 1.* gloss. *in verb. collocato, ut lite pendente*, & Cassador. *decis. 2. de constitut.* & Abbas *in d. §. cùm verò, de elect.* & *ibi* Decius. Attamen quamvis hoc ita fieri possit, verè vacare non dicuntur beneficia promoti, nisi adepta possessione, ut fuit decisum in una Panormonitan. beneficiorum coram Domino Accorambono 9. Januarii 1548. ut testatur Mandos. *in regul. de beneficiis, vacantibus per promot. quæstio. 4. numero 4.* sequitur Anastas. Germon. *in tract. de indultis §. si verò n. 27. fol. 146.*

61 Ex quo etiam sequitur non posse promotum renunciare in favorem beneficia; quæ habebat antea. Rebuff. *ubi proximè. §. ultimo.* Hojeda *de incompatibilitate. p. 1. cap. 4. n. 11.* quia, qui caret jure in beneficiis, non potest illa renunciare: talis est promotus ad Episcopatum. Ergo nullum jus habet ad beneficia obtenta ante promotionem, cùm vacuerint ipso jure. Cald. *cons. 1. de transl. Prælat.* & Tiraquel. *in l. si unquam, verb. revertatur n. 446. C. de revocand. donat.* Quin etiam promoti ad Cardinalatum non possunt renunciare dignitates, nec beneficia curata ante promotionem obtenta, quia vacant ipso jure per promotionem. Hojeda *de incompat. p. 1. cap. 2. n. 15.* Flamin. *de resignat. lib. 3. quæst. 1. n. 66.* ubi *num. 67.* ait ferè in omnibus promotionibus ad Cardinalatum concedere Pontificem Cardinalibus retentionem beneficiorum, quæ antea habebant. Gambar. *in tract. de auctoritate Legati à latere lib. 5. numero 130.* ex ea ratione, quia Cardinales assident Summo Pontifici, & Ecclesiæ universali inserviunt, eorumque officium est consulere Romano Pontifici, illumque adjuvare in officio sacerdotali. Archid. *in cap. ubi periculum numero 4. de elect. lib. 6.* & Barbat. *de Cardin. p. 1. quæst. 12. n. 1.* quæ etiam retentio beneficiorum jam obtentorum solet concedi à Pontifice promotis ad Episcopatum, ut probat Gigas *de pensionibus quæst. 56. nu. 4. vers. nisi ei sit à Papa indultum.* Tunc enim promotus potest retinere simul cum Episcopatu quascunque annuas pensiones, antea obtentas super fructibus beneficiorum, Rebuff. *in sua praxi, tit. de dispens. de non resid. nu. 77.* & Anastas. Germon. *de indult. §. si verò illæ n. 36. fol. 496. pag. 2.* ex Puteo *decisione 327.* ubi addit pensiones non vacare ante apprehensionem possessionis: sed alii negant esse differentiam inter beneficia & pensiones.

62 Sed quid si permutetur Episcopatus cum altero Episcopatu? Responde non vacare priora beneficia, sed posse retineri, nec obligatur ad expeditionem literarum super ea retentione; quæ retentio extenditur ad beneficia obtenta tam de jure, quàm de facto, & è contra, Caputaquen. *decis. 251. lib. 6.* & refert Granut. ad Simon. *quæst. 27. n. 9.* Germon. *ubi suprà n. 136. & 137.* ubi movet, ne per promotionem ad Episcopatum vacent priora beneficia, necessarium esse dispensationem impetrare pro retentione, ut ait Mandos. *in praxi signat. gratiæ, vers. dispensatio super retentione*; sed etiam oportere literas expedire.

Illud etiam adverte per assumptionem ad summum Pontificatum beneficia vacare, ut vult Hieronym. Gabriel *cons. 200.* quod contingit quando Joannes Angelus Medices in Pontificem Max. fuit assumptus, & Pius Quartus vocatus, quòd evenisse traditur à Collectario ad *caput fin. col. 1. de concessione prebendæ.* Anastas. Germon *de indultis. §. si verò illa, n. 34.* Flamin. *lib. 3. quæst. 1. n. 4.* post alios. 63

Quid de promotis ad beneficia incompatibilia, quæ dicuntur jure talia? Responde Papam solum posse ea uni eidemque clerico conferre, cujusmodi sunt beneficia similia sub eodem tecto, duas itidem Cathedrales, duas Parochiales, vel duo beneficia habentia curam animarum, vel duas dignitates vel Præposituras vel administrationes, sive officia, vel eorum alterum simul cum Canonicatu habere similiter ea beneficia in quibus residere tenetur sive de jure, sive de consuetudine; hæc autem omnia dicuntur incompatibilia, & per possessionem pacificam unius vacat primum incompatibile antea obtentum, ita ut, si alterum non dimittat, utrumque vacet. *Extravag. Execrabilis. §. qui verò deinceps, de præbendis.* 64

Similiter sunt incompatibilia duo Episcopatus, illosque habere, quamvis aliquibus id videatur repugnare juri divino: attamen verè non est contra jus divinum, seu naturale habere duos Episcopatus simul, quoniam sæpe dispensatum fuit circa pluralitatem Episcopatuum in uno Episcopo; de quo est textus *in cap. relatio, & in c. illud, 21. quæst. 1.* Ratio, quia Pontifex habet plenitudinem potestatis in beneficialibus. Hojeda *in 1. p. c. 13. n. 58.* & beneficiorum pluralitas de jure positivo est interdicta, *cap. quia nonnulli, de cleric. non resid. & c. quia in tantum, de præbendis, & c. cùm non ignores, eodem tit.* Item quia beneficia de jure positivo sunt instituta, & ordinata. Hojeda *1. p. in præfat. n. 5.* Ideo de jure positivo pluralitas emanat: sed Pontifex est supra jus positivum ergo potest dispensare in pluralitate beneficiorum. Quòd si dicas esse de jure divino non habere plura beneficia? Responde Pontifici competere potestatem interpretandi, seu declarandi jus divinum, aut naturale, & hoc modo intelligenda est communis sententia, docens Papam non posse dispensare circa jus divinum, seu naturale, posse tamen illud declarare, seu interpretari, atque ita dispensatio refertur ad declarationem, seu interpretationem, in hoc scilicet, vel in illo casu non habere locum prohibitionem pluralitatis beneficiorum: proinde Papam posse ex causa concedere uni eidemque conferre duos Episcopatus, ut colligitur ex traditis ab Hojeda *p. 2. c. 12. n. 11. & 12.* quamvis sint incompatibiles, idem *1. p. c. 3. à n. 9. & c. 4. n. 1. cum sequentib.* 65

Sunt etiam incompatibiles duæ Abbatiæ sicut duo Episcopatus, quia Episcopatus, & Abbatiæ parificantur. Petrus Rebuff. *super concordat. in rubrica de mandato Apostolico in §. statuimus, verb. monasteria*, text. *in c. dilectus filius, in fine de concessione prebendæ:* atque ita duæ Abbatiæ sunt incompatibiles de jure communi, text. *in c. Monachum. 20. quæst. 4.* ubi ita 66

dic-

dicitur: *Abbati (inquit) singulas quoque, diversasque cellulas habere, aut plura Monasteria non liceat.* Confert *c. final. de religiosis domibus*, his verbis, *Illud etiam prohibemus ne quis in diversis Monasteriis locum Monachi habere præsumat, neque unus Abbas pluribus Monasteriis præsidere.* Ex quibus habes esse incompatibiles duas Abbatias, sive sint regulares, sive seculares, quia eædem rationes procedunt tam in regularibus, quàm in secularibus; quare idem est dicendum de utrisque Abbatiis, text. *in l. de quibus*, & *ibi* notat Angel. & declarat *in 6. notabili, ff. de legib.* text. *in l. Pomponius scribit, si negotium, & in verb. & quemadmodum*, & *ibi* etiam glossa, & scribentes, *ff. de negot. gest.* Bald. & Paul. de Castr. *in l. adversus. C. si adversus judicatam. rem* habentibus curam animarum in utroque foro, & quod etiam intelligitur in aliis Abbatiis inferioribus ideo non possunt simul retineri, neque obtineri. *in cap. de multa, de præbendis.*

67 Ex quibus beneficia promoti ad Abbatiam vacant ipso jure post possessionem pacificam, vel si per eum steterit quo minus possessionem capiat, etiam si non fuerit benedictus. Abbas *in c. quanto, de officio Ordinarii, & in cap. cùm in cunctis, §. cùm vero*, ubi Decius, *n. 2. de elect.* Rebuff. *in d. §. statuimus super concordant. de mandato Apostolico, vers. Monasteria.* Oldrad. *cons.* 14. Selva *de benefic.* 1. *p. quæst.* 2. *nu.* 49. Gigas *de pensionib. quæst.* 6. *n.* 5. Tusch. *conclus.* 71. *litera B. n.* 11. & 12. Hojeda 1. *p. c.* 6. *n.* 1. & *sequent.* Zechus *de benefic. & pensionibus Ecclesiasticis, cap.* 5. *nu.* 4. & Garcia *d. p.* 11. *de benefic. cap.* 7. *numer.* 1. & ex consequenti non potest renunciare assumptus ad Abbatiam beneficia antea obtenta, juxta Doctores citatos Flamin. *d. l.* 3. *qu.* 1. *n.* 96. Sicut habentes dignitates Ecclesiasticas, puta Decanatum, vel Archidiaconatum, vel alias similes, si obtineat possessionem pacificam alicujus alterius dignitatis non possunt renunciare priores dignitates in favorem, quia vacant ipso jure. *d. cap. de multa, de præbendis* Concil. Triden. *sess.* 7. *cap.* 4. Hojeda 1. *p. cap.* 7. *n.* 7. Flamin. *d. quæst.* 1. *n.* 105. ubi *n.* 106. addit habentem Canonicatum in Ecclesia Cathedrali si in eadem obtineat alium Canonicatum per adeptionem pacificam secundi, non posse renunciare primum, quia vacat ipso jure. Hojeda 1. *p. cap.* 12. *n.* 12.

68 Sunt etiam incompatibiles duæ vicariæ perpetuæ habentes curam animarum, & ita vacat prima per adeptionem pacificam secundæ, nec potest prima renunciari, *c.* 2. *de officio vicarii*, ubi gl. *in verb. plures*, Abbas *in c. ad hæc, de offic. ordin.* & Gambar. *de potest. Legati à latere lib.* 6. *tit. dispensat. n.* 10. ubi concludunt duas vicarias perpetuas esse incompatibiles, nec posse resignare in favorem text. *in Clement.* 2. *de officio vicarii*, ibi, *Quæ (inquit) de clericis curam animarum habentibus, per receptionem aliorum similium, & de ipsarum Rectoribus promovendis ad Sacerdotium ætate à jure statuta noscuntur, in perpetuis Ecclesiarum Parochialium vicariis, & assumptis ad eas volumus observari*; ex quo constat vicariam perpetuam beneficii curati non posse renunciari in favorem, quia vacat ipso jure per consecutionem pacificam secundæ, nisi sint ad invicem unitæ. Tunc

68 enim ratione unionis possunt plura beneficia etiam incompatibilia ab uno obtineri: quoniam annexum non facit incompatibile; ratio, quoniam per unionem beneficiorum amittit nomen beneficii. Hojeda *suprà. p.* 2. *c.* 3. *n.* 11. Flamin. *de resignat. lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 119. ex eo, quia beneficium unitum convertitur in naturam ejus rei cui fit unio, & accrescit, argumento *l. si ex toto, in principio ff. de legat.* 1. Hinc fit, ut non requiratur fieri mentio beneficii uniti, quia mediante unione beneficium unitum desinit esse beneficium. Rota *decis.* 11. *n.* 1. *de rebus Ecclesiæ, in antiquis.* Gomezius *in regula de infirmis quæst.* 15. *n.* 1. Federicus de Senis *in tr. de rerum permutatione quæst.* 33. Oldrald. *cons.* 257. *Factum tale est n.* 15. *vers. per unionem tamen prædictam desinit esse talis, & n.* 18. *vers. nec dubitandum est.* Proinde non causat incompatibilitatem, quamvis aliàs causaret, si non esset unitum, glossa *in summa* 21. *quæst.* 1. *c. cùm singula*, ibi, *nisi fortè unus ex eis ab alio dependeat, de præbendis lib.* 6. Flamin. *d. lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 120. & Gonzales *gloss.* 5. §. 7. *per totum*, præsertim à *n.* 2. *usque ad n.* 20. ubi probat unitum beneficium curatum alteri simplici transire in naturam simplicis, quando accessoriè est unitum, & illius cura per Vicarium ab Ordinario constitutum exerceatur. Quare unita simul plura beneficia de jure obtineri possunt, Hojeda *de benefic. p.* 2. *c.* 3. *nu.* 10. *vers. quibus præmissis*, & *num.* 12. ubi id cum multis probat.

Item duæ dignitates sunt incompatibiles, verbi gratia, Decanatus, & Archidiaconatus, vel Archipresbyteratus, sive habeant administrationem rerum Ecclesiasticarùm cum jurisdictione, sive non. Prior pars probatur *in cap. sicut, de excessibus Prælatorum, & in cap. de multa, de præbend. & in Clement. quia regulares, de supplen. negligen. prælat.* & est communis. Abbas *in cap. extirpanda §. qui verò n.* 30. *de præbendis.* Corras. *in tract. de Sacerdot. in.* 1. *p. in cap.* 10. *numero* 5. Posterior pars asserens id procedere tam in dignitatibus habentibus jurisdictionem, quàm in non habentibus, docent Felin. *in c. ex literis, col.* 3. *vers. & de illo dicto, de illo dicto, de constit.* & Abbas *in d. c. de multa, n.* 21. qui utuntur exemplis aliquorum Archidiaconatuum nullam habentium de consuetudine administrationem rerum Ecclesiasticarum, neque jurisdictionem; & tamen sunt dignitates saltem de consuetudine reputantur tales, censenturque incompatibiles, nec possunt haberi simul. Unde recipiens secundam dignitatem nisi post pacificam possessionem illius dimittat primam dignitatem in præsentia personarum publicarum, privatur ipso facto utraque dignitate, & fit inhabilis ad sacros Ordines recipiendum & ad obtinendum aliquod beneficium Ecclesiasticum, ut probatur in Concilio Trident. *sess.* 7. *de reformat. cap.* 4. ibi, *ipso jure etiam præsentis Canonis vigore privatus existat.* Gonzales *ad regulam* 8. *gloss.* 15. *n.* 15. *& tribus sequent.* 70

Similiter dignitas est incompatibilis cum Canonicatu. Ratio, quia dignitas personatus, & officium requirunt residentiam de per se, Canonicatus autem de jure habet residentiam, & vix unus potest uni beneficio dignè servire, *cap. quia non nulli, de clericis non residen. & in cap.* 1. *de consuetudine lib.* 6. quæ incompatibilitas procedit in una, & eadem Ecclesia, sive in diversis, per textum *in Clement. ultima, de præbendis, & in c.* 1. *de præbendis, in* 6. neque inferior à Papa potest dispensare, ut quis habeat in eadem Ecclesia dignitatem, officium, vel personatum cum Canonicatu, teste Dominico *in c. Sanctorum* 70. *dist.* sed neque in diversis, quæ est communis sententia; & servatur in Curia. Hojeda 1. *p. cap.* 11. *n.* 4. An vero ipso jure vacet dignitas, officium, vel personatus per adeptionem Canonicatus; sive in eadem Ecclesia, sive in diversa, anceps est quæstio, & Hojeda suprà *n.* 7. inclinat non vacare ipso jure dignitatem, neque officium per adeptionem Canonicatus; sed verba Concilii Tridentini *d. sess.* 7. *cap.* 4. urgent dum ait, *nullus plura incompatibilia beneficia recipiat, & qui retinere præsumpserit, ipso jure beneficii ipsius privatus existat.* Cùm ergo dignitates cum Canonicatu sint incompatibiles de jure communi, ut probat text. *in Clement. ultima, de præbendis*, & gloss. *in c. super eo, de rescriptis. lib.* 71

lib. 6. Cæsar. Lambert. *in tract. juris patronat. in* 1. *p. quæst.* 7. *art.* 15. *n.* 5. Duenn. *in tract. regul. & fallent. in reg.* 71. *in ampliat.* 5. non est negandum vacare ipso jure dignitatem per adeptionem Canonicatus, nec posse retineri sine Papali dispensatione.

72 Quid de personatu cum Canonicatu? Responde esse beneficia incompatibilia, sive in eadem Ecclesia, sive in diversis, constat ex juribus, & rationibus dubio præcedenti allegatis. Personatus autem, propriè loquendo, est honor, & præcedentia quædam in Ecclesia, quæ Canonicum aliis etiam antè receptis tam in choro, quàm in Capitulo præfert, ut notatur ab scribentibus *in cap.* 1. *de consuetudine lib.* 6. Differt personatus à dignitate, quia dignitas habet administrationem regulariter; personatus autem, minimè, Innocen. *in c. quia nonnulli, de judic.* & Cordin. *in Clement.* 2. *in verf.* 5. *notab. de judiciis*, sed habet personatus in choro stallum sine jurisdictione præ aliis. Hojeda 1. *p. c.* 7. *n.* 2. Nihilominus personatus duo sunt incompatibiles, textus expressus *in c. ad hæc, & in c. multa, de præbendis. Extravag. Execrabilis, eodem titulo, & in c.* 1. *de consuetudine lib.* 6. sive quis eos obtineat in diversis Ecclesiis, sive in una, & eadem, semper sunt incompatibiles, per textum *in d. c. ad hæc. & in d. cap. de multa*; eo quod singula officia in Ecclesiis exigunt personarum residentiam, per textum in *c. singula* 89. *dist. & cap. cùm ignores, de præbendis.* Ideo personatum habens priora renunciare non potest, si habet secundum pacificè, quia est privatus ipso jure, ut probatur *in c. de multa, verf. præsenti decreto, juncto verf. hoc idem in personatibus, de præbendis. Extravag. Execrabilis, de præbendis, inter communes. verf. qui verò deinceps.* Hojeda *p.* 1. *de incompati. c.* 9. & Fiamin. *de resignat. lib.* 3. *qu.* 1. *n.* 103.

73 Est item personatus incompatibilis cum beneficio curato text. *in cap.* 3. *de offic. Ordin. lib.* 6. & gloss. *in verb. personatum.* Idem reperitur *in Extravagant. Execrabilis, de præbendis*, & è contrario. Nam sicut vacant ipso jure dignitates per obtentionem beneficii curati, sic etiam personatus vacat per adeptionem curati. Hojeda post plures, 1. *p. c.* 16. *n.* 1. & 2. Atque ita pœnæ impositæ in *Extravagant. Execrabilis*, habent locum contra obtinentes dignitatem, personatum, seu officium cum beneficio curato, nisi dimittat primum beneficium in manibus Ordinarii, privatur utroque beneficio, & fit inhabilis ad sacros Ordines, & ad quæcunque Ecclesiastica beneficia. Beraclun. *in verb. benefic. in verf. beneficium curatum, seu dignitatem, personatum, & verb. beneficium curatum secundum recipiens, sive secundam dignitatem*, sic ait Staphil. *in tract. de litt. grat. & justit. in tit. de qualitate, & stat. benefic.* Potest tamen personatus compati cum aliis beneficiis non exigentibus residentiam, de jure communi quando fructus ipsius personatus, vel unius, vel omnium simplicium beneficiorum, non satis sunt ad decentem sustentationem ipsius clerici. Hojeda *p.* 2. *cap.* 2. *n.* 8.

74 Denique hodie post Concilium Trident. inducunt incompatibilitatem omnes Canonicatus, & portiones Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & omnia alia beneficia requirentia residentiam ita, ut vacent ipso jure per adeptionem pacificam secundi. Gonzal. *de mensibus*, gloss. 15. *n.* 16. *& duobus sequentibus.* Ad effectum autem inducendi incompatibilitatem beneficium dicitur sub eodem tecto illud quod consistit intra eandem Ecclesiam, & intra parietes, & muros. Sic Mandos. *in tract. de signatura gratiæ, tit. de dispensat. ad beneficia sub eodem tecto, verf. in jure civili, verb. sub eodem tecto.* Nihilominus, ut sit locus in compatibilitate ratione ejusdem tecti, requiritur quòd utrumque beneficium sit uniforme, & ejusdem nominis. Rebuff. *in praxi, tit. de non promotis infra annum n.* 75. Navarr. *conf* 18. *n.* 1. *sub tit. de præbendis.* Fiamin. *de resig. lib.* 2. *quæst* 1. *n.* 128. Vacabit ergo ipso jure una dignitas per alterius adeptionem in eadem Ecclesia, quando fuerint beneficia uniformia; hoc est, quando utrunque beneficium habuerit idem ministerium ad exercitium in eodem loco, ita ut beneficiati, seu capellani convenire debeant in unum, & eandem munera exerceant. Idcirco si fuerint plures Capellaniæ sub eadem Ecclesia, in diversis Capellis institutæ, faciantque separatam Congregationem, & ad diversos fines sint erectæ, non censet Navarr. *conf.* 16. *n.* 2. *tit. de præbendis*, dari incompatibilitatem, si unam habens, alteram obtineat, cùm non videantur beneficia uniformia. Quod non puto verum, si utrunque beneficium exigat personalem præsentiam, & non patiatur ponere Oeconomum, præsertim, si servitium utriusque in eodem tempore exerceatur.

Quare quando utrunque beneficium ex statuto vel ex consuetudine non exigit præcisam residentiam, & est difforme, veluti dignitas, aut Canonicatus, vel portio cum præstimonio, aut Capellania, aut una Capellania unius Capellæ, seu Congregationis, cum alia Capella diversi instituti, seu officii, aut cum alio simplici beneficio, nulla inducitur incompatibilitas, Gonzales *de mensibus gloss.* 10. *n.* 41. *& duobus sequent.* vide Garc. *p.* 11. *c.* 5. §. 2. *à n.* 230. *usque ad n.* 248. *& n.* 182. *& seq.* 75

§. III.

Quæ sint beneficia consistorialia, & quæ reservata, & ad quem collatio eorum spectet?

EPITOME.

76 77. *Beneficia consistorialia quæ sint, & cur ita dicantur?*
78 *Reservata beneficia Summo Pontifici quænam sint.*
79 *Reservatio quid sit, & quotuplex, & quæ reservatio debet exprimi.*
80 81. 82. *Beneficia reservata, & beneficia affecta differunt inter se, & quid sit affectio, & quomodo fiat, & quanti sit roboris.*
83 *Reservatum non est beneficium per privationem, si privandus ante illam mortuus est.*
84 *Papa providens de beneficio uti reservato, quod non erat, nulliter providet, nec beneficium manet affectum.*
85 *Papa apponendo manum in beneficio ad effectum provisionis, provisio, uti surreptitia non tenet, si postea alteri de illo provideat antequam absens acceptet.*
86 *Provisio Papæ beneficii, non tenet, si resignatio non valet ex aliqua causa, etiamsi apposuerit manum super beneficio.*
87 *Beneficium censetur vacare per obitum resignantis, non expresso vero valore beneficii.*
88 *Affectio, ex quibus inducatur, & fieri cognoscatur.*
89 *Affectio inducitur ex commenda facta à Papa, excludit expectantes, neque Ordinarius potest de illo providere.*
90 *Affectio inducitur imperante Papa Electoribus, ne eligant aliquem ad certam Ecclesiam.*
91 *Beneficium habens à Papa si postea egeat dispensatione, Ordinarius non potest concedere illam.*
92 *Ordinarius non potest beneficium conferre quoties Papa confert invalidè.*
93 *Beneficia quæ vacant in Curia, sunt omnino reservata.*
94 *Beneficia Curialium morientium, dum Curia trans-*

transfertur ad locum aliquem, sunt reservata, & quid nomine Curia intelligatur ad hunc effectum.

95 *Beneficia vacantia vel apud Sedem Apostolicam, quod idem est, sunt reservata.*

96 *Vacare apud Sedem beneficia, & vacare in Curia aliquando differunt.*

97 98. *Curia Romana an dicenda sit, esse ubi est Papa.*

99 *Curiam ad Romanam properantes, seu recedentes ab ea intra duas diætas, si moriantur eorum beneficia vacant in Curia, seu apud Sedem.*

100 *Beneficia in urbe vacantia Papa confert, etiamsi non sint reservata.*

101 102. *Beneficia quæ vacant in Curia Legati, vel Nuntii non censentur vacare in Curia, & qui dicantur Curiales ad effectum reservationis.*

103 104. *Episcopi proprii, si reperiantur in Curia, vel in urbe, an possint ibi recipere resignationes, vel confere beneficia.*

105 *Papa potest providere prælaturas, & beneficia, quæcunque juris patronatus laicorum sine consensu patronorum, sed non solet.*

106 *Papa beneficia juris patronatus, ex privilegio, vel ex præscriptione comprehendit in reservationibus.*

107 *Papa reservans beneficia patronata, non censentur in dubio reservare beneficia laicorum patronorum.*

108 *Beneficia patronata, si Romæ vacent, secundum aliquos sunt reservata: sed verius est non esse.*

109 *Beneficia patronatus clericorum, in generali reservatione continentur, & qualis sit patronatus Ecclesiasticus.*

110 *Jus patronatus laicorum quale sit, & quomodo acquiratur.*

111 *Beneficia juris patronatus, clericorum, & laicorum, non continentur sub reservationibus generalibus.*

112 *Beneficia juris patronatus mixtim ex aliquorum sententia, continentur sub reservationibus generalibus.*

112 *Beneficia mixtim clericorum, & laicorum, quæ habeant privilegia.*

114 *Jus patronatus est laicale, quando fuit institutum ex bonis patrimonialibus, sive clerici, sive laici, quamvis jus præsentandi competat clerico.*

115 *Patronorum si major pars est clericorum admittit derogationem.*

76 Beneficia consistorialia sic dicuntur, quia Papa de illis in Consistorio disponit coram Cardinalibus, Lapus *allegat.* 84. *col.* 2. Rebuff. *super concord. ad Præl. nomin. facien. verf. consistorialiter*, Petr. Gregor. *syntag. juris lib.* 15. *cap.* 4. *nu.* 15. & Mandos. *de annal. quæst.* 16. *num.* 2. Hæc autem sunt in duplici differentia: quædam appellantur consistorialia, quia inveniuntur scripta, & annotata in libris Cameræ inter consistorialia; hæc enim non providentur consistorialiter ex consuetudine, ut inquit Caputaquen. *decis.* 17. & *decis.* 19. *lib.* 1. *in manuscript.* & de his idem est judicium, quod de reliquis aliis beneficiis.

77 Alia verò sunt consistoria, de quibus Pontifex præsentibus Cardinalibus in Consistorio secreto disponit communiter, ut sunt Abbatiæ, & Monasteria, in quibus requiritur, ut formetur processus super conditionibus, & qualitatibus promovendi, ut decernit Concilium Lateranense sub Leone X. & patet ex *constitut.* 11. incipit, *Supremæ*, ejusdem Leonis; quæ meminit Abbatum, seu Monasteriorum. Et quamvis Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* mentionem non faciat, nisi de Episcopatibus, non vero de beneficiis consistorialibus: attamen ex ordine disponendi de Episcopatibus colligitur idem esse dicendum de consistorialibus, Atque ita omnia ferme necessaria in promotionibus ad Episcopatum per translationem, privationem, mortem, & cessionem requiruntur in promotionibus ad Consistorialia. Et ita praxis, & stylus obtinet: ideo eodem modo fit informatio, & expeditio, Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 6. *num.* 4. & 5. Staphil. *de literis gratiæ, & just.* §. *dicendum nu.* 67. cujus meminit *ibi* Flamin. *num.* 5. dicens beneficia consistorialia esse renuncianda in Consistorio, quod priùs tetigit *lib.* 2 *quæst.* 2. *num.* 2. & *sequent.* Ut plurimum tamen consistorialium horum, quæ solent, & debent provideri in Consistorio, quotiescumque Pontifex recipit renunciationes, disponit de illis sicùt de aliis beneficiis extra Consistorium, & de stylo fit provisio consistorialium extra Consistorium. Flamin. *d. quæst.* 2. *lib.* 2. *num. ultimo*, & *quæst.* 6. *lib.* 8. *n.* 8. Pro consistorialibus vide etiam Gonzal. *de mensib. gloss.* 9. *n.* 38. & 39. Anastasium Germon. *de indult. Cardin.* §. *Regularia n.* 82. & *sequentib.*

Ea autem beneficia dicuntur reservata, quæ Pontifex Maximus ita sibi retinuit, & aplicuit, ut cùm postea vacaverint, ea ipse solus conferat, & nemo alius de illis disponere possit. Olim Papa nulla beneficia sibi addicere solitus est, ut deducitur ex toto Decreto Gratiani, in quo nihil de beneficiis reservatis actum est, unde post Gratiani sæculum beneficia Pontifices sibi reservare cœperunt. Reservatio ergo sic definitur ab Ænea de Falconib. *in suo tractatu de reservat.* Reservatio est alicujus beneficii Ecclesiastici vacaturi, per habentem ad id potestatem, an se facta avocatio. Hæc tamen reservatio est duplex, altera generalis, altera specialis Generalis dicitur, per quam Pontifex sibi addicit, & reservat, plura beneficia unius generis, nimirum cùm sibi reservat omnes Ecclesias Metropolitanas Archiepiscopales, Patriarchales, Primatiales, Cathedrales, vel omnes Collegiatas, Abbatias, prioratus, & beneficia regularia, & Dignitates, quæ providentur per electionem de jure, vel de consuetudine. Reservatio autem specialis dicitur, quæ fit de beneficiis certi loci, vel Ecclesiæ, ut cùm certa Dignitas in hac, vel in illa Ecclesia reservatur certo generi personarum quo tempore vacaverit. 78

Propriè tamen loquendo; reservatio generalis, 79 de qua Jacob. Simon. *in tract. reservationum benef. qu.* 4. est illa, quæ provenit ex dispositione juris communis: specialis autem, quæ fit per regulas reservatorias: generales reservationes sunt perpetuæ, speciales tamen sunt temporales, & vitalitiæ, ad vitam scilicet Pontificis edentis regulas, Caputaquen. *dec.* 75. *n.* 3. & *sequentib. part.* 3. Sive ergo reservationes sint generales, sive speciales, semper debent exprimi, ut decisum fuit à Rota in una Florenti. Sanctæ Felicit. coram Fabro 23. Decembris 1547. Ideo habens facultatem conferendi omnia, & quæcunque beneficia, non potest conferre reservata, ratione familiaritatis, ut dictum fuit in una Valent. 16. Martii 1543. coram Joanne Paulo. Ratio, quia collatio beneficiorum reservatorum ex familiaritate semper placuit Summis Pontificibus. Anast. Germon. *de indultis*, §. *commendare n.* 31. & 32.

Quæstionis tamen est, an sit discrimen inter beneficia reservata, & inter beneficia affecta? Respondetur, reservationem prima facie, & affectionem non differre inter se, ut videtur judicare textus *in Extravag. Ad Romani, Pauli secundi, inter communes, sub titulo* 80

titulo de præbend. ubi in plerisque locis Pontifex utitur promiscuè istis terminis de reservatione, & affectione, concluditurque beneficia à prædecessore Papa reservata, seu affecta. Ex quibus sequitur idem esse beneficium reservatum, & beneficium affectum. Verius tamen est dari discrimen inter reservationem, & affectionem tamquam inter causam, & causatum, & inter expressum, & tacitum: reservatio namque est loco causæ, affectio verò loco causati. Rursus reservatio expressa supponitur; affectio autem tacita erit. Item colligitur differre ex gloss. *in cap. si eo tempore, in verb. provisionem, de electione lib. 6.* & ex illis, quæ tradit Gasp. de Perus. *in tract. de reservat. in 10. quæst.* ubi ait affectionem habere in se inhibitionem, & decretum, reservationem verò non utique. Confirmatur ex dictione, *vel*, posita *in d. Extravagan. Ad Romani*, quæ dictio, *vel*, inter diversa ponitur, Bartolus *in l. si is qui ducenta §. utrum in 6. oppos. ff. de rebus dub. §. filiæ*, & *ibi* Bald. *in 1. oppos. C. de collationib.* Ergo reservatio, & affectio inter se differunt. Affectio igitur est vinculum quoddam proveniens ex appositione manus Papæ, seu causatum, aliorum ab eo super beneficio, re, vel negotio super quibus manum apposuit, ne se intromittant exclusivum: deducitur hæc descriptio, & confirmatur ex *cap. multum stupeo. 3. quæstio. 6.* & ex *c. cùm venissent*, cùm gloss. *in fine vers. sed potest exponi, de judic.* Ex quibus constat affectionem omnem ex appositione manus Papæ oriri.

81 Unde sequitur Papam si in causa coram alio pendente manum apponat, ipsum deinceps, & non alium posse cognoscere, quia ex quo ad Sedem Apostolicam causa fuit semel devoluta, semper in ea debet remanere, & finiri. Bald. *in l. si ut proponis, col. 3. n. 16. vers. & sic nota C. quomod. & quan jud.* Ripa *in cap. cùm M.* Ferrarien. post *numerum 198. de constitut.* Felin. *in cap. consulta. in fine, de offic. deleg.* ex ea ratione, quia Papa apposuit manum, Proinde inferior se intromittere nequit, *cap. 1. & 2. de confirm. ut. util. vel inutil.*

82 Quinimo tanti roboris est appositio manus Papæ, ut quamvis inutiliter Papa provideat alicui, vel provideri mandet de aliquo beneficio, & provideatur nulliter, non proinde desinit beneficium remanere affectum propter defectam nullitatis; nec propterea Ordinarius potest providere, etiamsi alias non fuisset beneficium reservatum, Rebuff. *in praxi tit. de reservat. num. 30. & 34.* Granutius Coras. *2. part. cap. 1. num. 14.* Mandos. *in proœmio regul. quæst. 5. num. 9. & regul. 4. quæst. 4. num. 4. & regul. 9. quæst. 6. n. 6.* Paris. *de resignat. benefic. lib. 7 quæst. 11. num. 11. & lib. 12. quæst. 10. num 9.* ubi testatur de communi Henriquez *in summa lib. 13. cap. 14. §. 2.* Suarez *de censuris disp. 13. sect. 1. num. 34.* & alii apud Garciam *de beneficiis, p. 5. cap. 1. num. 138. & sequent.*

83 Temperatur tamen, hoc non procedere quando Papa manum apposuit ad beneficium vacaturum per privationem, quia si non vacavit per illam, eo quòd privandus antea mortuus est, non mansit beneficium affectum ullo modo, appositio enim Papæ eo modo, facta erat conditionalis, nimirum si possidens privatus esset, qui cùm mortuus esset ante privationem cum effectu, appositio manus Papæ non fuit sortita suum effectum. Simoneta *de reservat. quæs. 60. num. 2. 5. & 6.* Æneas de Falconib. *eodem tractatu 3. quæs. nu. 12. & 4. quæs. effectu 16.*

84 Similiter limitatur hæc doctrina quando Pontifex apponit manum super beneficio, & de illo disposuit uti reservato, quod nullo modo erat, tunc enim provisio non tenuit, & ideo non mansit affectum, neque extra potestatem Ordinarii, qui in eo casu potest de illo providere, Æneas de Falconibus *suprà quæs. 4. effectu 16. num. 2. & effectu 19. ad finem:* ex eo, quia manus appositio cum falsa narrativæ reservationis, non afficit beneficium, & cessat manus appositionis effectus; neque in dubio censetur Papa velle derogare Ordinariis, nec illos prævenire in suis Ordinariis collationibus, Rota *dec. 30. sub. n. 2. vers. Nec est virisimile quòd Papa collationem Ordinariorum velit impedire, de præbendis, in antiquis.* Selva *de benefic. 3. p. quæs. 60. sub. n. 1. vers. ad istud potest responderi*, & Cassador. *dec. 34. n. 3. super regulis Cancellariæ*, & in terminis Gomez *in tract. de expectativis n. 16. ad medium, vers. & ista quæ dicta sunt*, & alii quos referens sequitur Gonzales *de mensibus §. 4. Proœmial. num. 6. & num. 21. & 22.* ubi concludit, concessiones omnes Principis semper præsumi sine præjudicio, tertii, per *l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, cap. cùm dilectus, de consuetudine*, idem Gonzales *gloss. 52. num. 45.*

Limitatur tertiò, ut procedat doctrina hæc, 85
quando Papa apponit manum in beneficio ad effectum provisionis vacante: longè aliter si manum apponit in beneficio, non tamen ad effectum provisionis, puta, quia est datum alicui sive præsenti, sive absenti, qui nondum acceptavit; vel est alteri præsentatus. In quo eventu si Papa interim alter de illo provideat, talis provisio uti surreptitia non tenet, præsertim, si in provisione inferatur clausula, *dummodo non sit jus quæsitum alteri.* In hac ergo ambiguitate si provisus noluerit acceptare, vel renunciet juri quæsito, aut interim moriatur, collatio pertinet ad Ordinarium, non obstante appositione manuum Papæ. Franch. *in cap. si tibi absenti, de præbendis in 6.* & *ibi* Abbas *nu. 12. & 13.* & alii quos sequitur Gonzales *d. gloss. 52. num. 57. & 58.* Ex eo fundamento, quia in agendis causa, modus, & finis agendorum consideratur, & ultrà quod agitur non protrahitur, *cap. 1. in fine 15. quæs. 6.* sed causa, modus, & finis in collatione Papali, erat, ut valeret collatio de beneficio facti per Pontificem, si non esset jus quæsitum alteri; ergo non tenet collatio. Gonzales *d. gloss. 52. num. 58.*

Limitatur quartò quando Pontifex apponit manum 86
super beneficio, & resignatio non valet ex aliqua causa, veluti, quia per resignatarium verus valor beneficii non fuit narratus; ideo beneficium non censetur affectum, quia manus non fuit apposita, nisi ad resignationem faciendam: proinde potest provideri ab Ordinario per obitum resignantis. Flamin. Paris. *de resignatione lib. 10. quæs. 2.* Gonzal. *d. gloss. 52. n. 49.* ex ea ratione, quia per resignatarium debet exprimi valor annuus beneficii resignati. Cotta *decis. 357.* Puteus *decis. 270. lib. 1.* Caputaquen. *decis. 84. & decis. 91. part. 3.* Aliter enim non tenet resignatio, & ex consequenti jus non fuit abdicatum à resignante, ut fuit decisum in una Conchen. coram Thoma de Tan 27. Februarii 1542. ut testatur idem Thom. de Tan *decis. 39.* & Peregrin. *decis. 123. lib. 1.* in manuscript. Cùm ergo per resignationem nullam nullum jus resignatario detur, non abdicatur à resignante jus quod habebat. Flamin. *suprà lib. 1. quæs. 3. num. 47. & 48.* ubi probat cum multis resignanti non abdicari jus, nisi beneficium quæratur resignatario, quoniam resignatio censetur facta cum hac conditione, dummodo beneficium quæratur resignatario. *l. nec utile, ff. ex quibus causis major. l. qui absenti, ff. de acquir. poss.* quoniam abdicatur à resignante cùm acquiritur resignatario, ut etiam tradit Jas. *in l. si quis hæreditatem C. de inst. & subst.* Mohedan. *decis. 341.* in manuscript.

Quare beneficium censetur vacare per obitum re- 87
signantis, cùm in resignatione non exprimitur verus valor beneficii, & Ordinarius potest providere de beneficio vacante, ob non expressum annuum valorem, quia non est beneficium propter id dicendum

esse reservatum, Abbas *in c. inter dilectos, num.* 10. *de excess. Prælat.* & Papa non dicitur apposuisse manum nisi effectum, ut fiat expressio vera annui valoris, Gemin *in consilio* 136. *ad finem:* atque ita regula de valore importat, & infert solùm nullitatem gratiæ ubi verus valor non exprimitur, non autem vacationem beneficii: proinde, per expressionem valoris annui mendacem, seu fallacem non inducitur reservatio, Abbas, & Gemin. *suprà scripti.*

88 Ambigi etiam potest, ex quibus inducatur affectio, & cognoscatur fieri? Respondetur, induci ex decreto apposito à Pontifice alicui de beneficio dimittendo in manibus illius: in quo eventu solus Papa potest conferre pro illa vice, quamvis non dimittat beneficium. Rota *decis.* 14. *de rerum permutatione, in antiquis*, Simonett. *de reservat. quæst.* 26. *num.* 3. Similiter quando Papa confert beneficium Titio, & in ipsa collatione ponit decretum, quòd infra decem menses primum beneficium renunciet in manibus illius, aliter eo ipso vacet secundum: si non adimpleverit formam decreti; vacat ipso jure ultimum beneficium concessum, & collatum per virtutem hujus decreti, Rota *decis.* 12. *de re judicata, in novis*, Rota *decis.* 8. *num.* 1. *& decis.* 13. *de rerum permut. in novis*, Ægidius *decis.* 755. *in principio*, & fuit decisum in una Illerden. Canonicatus 1597. coram Illustrissimo D. Cardinali Pamphilio.

89 Rursus inducitur affectio ex commenda facta à Papa ita, ut nec expectans posset illud acceptare, neque Ordinarius de illo providere, quod intelligitur, sive commenda fuerit ad vitam, sive ad tempus. Nam ex quo semel manum apposuit super beneficio, resultavit affectio ita, ut quamvis aliàs non fuisset reservatum: Ordinarius nequeat de illo disponere commenda cessante, donec Pontifex plenè provideat, Æneas de Falconibus *de reservat. præludio* 3. *tit.* 4. *& quæst.* 3. *num.* 11. ubi testatur se vidisse rem decisam in Rota per tres sententias conformes quòd beneficia commendata ad vitam nullus daret, nec disponeret de illis, nisi Papa donec per ipsum sit plenè provisum, Flamin. *de resignat. lib.* 12. *quæst.*5. *num.* 34. dicens Ordinarios non posse conferre commendas, cùm sint beneficia reservata, Garcia *de benefic. part.* 4. *cap.* 4. *num.* 68. *& part.* 5. *cap.* 1. §. 2. *num.* 140. post Gonzales *gloss.* 52. *num.* 11. ubi tradit induci affectionem ex Commenda, vel unione ad vitam facta de aliquo beneficio, ex Petro Gregor. Tholos. *in novis institut. rei beneficiariæ cap.* 20. *nu.* 3. *ad medium.*

90 Insuper inducitur affectio si Papa imperet electoribus, ne ad certam Ecclesiam, sive Parochiam aliquem eligant, tunc enim ea Ecclesia, vel Parochia, censetur affecta, *cap. si eo tempore, de elect. lib.* 6. eodem modo si Papa per mandatum Apostolicum præcipiat ut conferatur beneficium proximè vacaturum Sempronio, tale beneficium censetur affectum, *Extravaganti ultima de præbendis, inter communes*, non ex alio quàm quòd ad illud beneficium nemo possit, nisi per Papam promoveri: per quam affectionem non adimitur Ordinariis potestas conferendi simpliciter, sed ad tempus: cùm reservatio simpliciter auferat Ordinariis jus, & potestatem providendi de beneficiis, Azor. 2. *p. lib.* 6. *c.* 34. *vers. Quintò quæritur, fol. mihi* 802.

91 Sed quid si quis habeat à Pontifice collatum beneficium, & postea indigeat dispensatione aliqua? Respondetur non posse Ordinarium cum illo dispensare, quamvis aliàs posset, Abbas *in cap. postulasti, num.* 10. *de clerico ordinato ministrante* Simonet. *de reservat. quæst.* 64. *num.* 6. Si autem quis obtineat collationem à Pontifice de aliqua præbenda, & postea eandem obtineat ab Episcopo, jus sibi priùs quæsitum ex Papali collatione perdit tanquam ingratus, & collatio ab Episcopo facta nihil profuit obtinenti. Gonzales *de mensibus gloss.* 52. *numero* 22. *&* 23.

Diximus de effectu affectionis, & quibus modis illa inducatur, sequitur dicamus de reservatione, & de ejus effectu: neque est prætereundum, quod ait Rota *decis.* 512. *num.* 5. *part.* 3. diversorum, nempe posse Ordinarium beneficium conferre quoties Papa conferat invalidè, etiamsi beneficium esset antea reservatum, quod est falsum, Sarnens. *in regul. de triennali, quæst.* 30. *num.* 2. sicut etiam Caputaquen. *decis.* 33. *in fine lib.* 1. in manuscriptis, perperam tradidit reservationem esse vanam si Pontifex conferat nulliter beneficium, quod non est dicendum, ut bene notat Probus ad Monachum *in cap.* 2. *de rescriptis in* 6. *num.* 37. quem sequitur Garcia *de beneficiis part.* 5. *cap.* 1. *num.* 145. *& sequenti.* 92

His positis dico reservationem beneficiorum quæ vacant in Curia esse maximam reservationum omnium, constat ex *cap.* 2. *de præbendis, lib.* 6. Rota *decis.* 4. *de præbendis, in novis.* Ratio, quia hæc reservatio non solùm est introducta de jure communi, sed etiam confirmatur per regulas; attamen Pontifex non confert beneficia, quæ vacant in Curia spectantia ratione indulti ad Cardinalem, nisi accedat consensus expressus ejusdem Cardinalis, quando est præsens, vel si est absens procuratoris ejusdem, Puteus *decis.* 31. *lib.* 2. 93

Extende esse reservata beneficia Curialium decedentium dum Romana Curia de loco ad locum transfertur eam sequendo, si contingat mori in quovis loco, etiam remotissimo à Curia habetur *in regul.* 5. *Cancellariæ*, quæ reservatio est ampliatio Extravagantis *Ad regimen, de præbendis*, & Extravagantis *De debito, de electione, inter communes*, ubi dicitur de reservatione beneficiorum in Curia vacantium. Nomine autem Curiæ Romanæ quoad effectum vacationis intelliguntur loca vicina, videlicet per duas diætas regales à Curia Romana distantia patet *ex c. præsenti, de præbendis in* 6. in quo Bonifacius VIII. ampliavit reservationem contentam *in d. cap.* 2. *de præbendis.* Deflexu deinde temporis edita est Extravagans *Ad regimen*, quæ ampliavit prædictam reservationem ad Curiales peregrinationis, aut recreationis, aut ægritudinis causa absentes, qui antequam reversi sint in Curiam in locis distantibus non ultra duas diætas ab eadem Curia mortui fuerint, dummodo eorum domicilia non sint in iisdem locis ubi obierunt. Denique hoc privilegium ex vigore regulæ 5. Cancellariæ, extenditur, & procedit ubicunque fuerit Curia, & quamvis Curialis ab ea longè absit, dummodo Curiam sequatur, teste Alphonso Soto Glossatore vetusto ejusdem regulæ 5. qui dicitur consuluisse reservationem non procedere quando Curialis non sequendo Curiam, sed alia de causa aliò iter agens ad partes ultra duas diætas mortuus est. Item intellige si decesserit Curialis extra duas diætas, si ipse causa solatii, vel mutationis aëris in aliquam partem se conferat extra Curiam, & ibi moriatur. Longè aliter, si intra duas diætas à loco ubi residet Curia, Franch. *in d. cap. præsenti, nu.* 2. *in fine, notabili* 3. *de præbendis in* 6. & Mandos. *in d. regul.* 5. *quæst.* 2. *num.* 4. *ante finem.* 94

Dicuntur etiam reservata beneficia quæ vacant apud Sedem Apostolicam, quia vacare in Curia, & apud Sedem parificantur, gloss. *ad cap. statutum; de præbendis in* 6. quam sequuntur omnes, ut docet Jacob. Simoneta *de reservationibus*, Anastas. Germon. *de indultis Cardinalium* §. *si verò illa, n.* 4. *&* 5. sive beneficia vacent per obitum, sive per adeptionem alterius beneficii, sive per promotionem, privationem, sive per decretum, semper censentur reservata, quamvis ibi Anas. subdat aliquod inesse discrimen 95

crimen inter beneficia vacantia apud Sedem, & inter reservata. Aliud est namque vacare apud Sedem Apostolicam, & aliud est reservatum Sedi Apostolicæ conferre, Rota *decis.* 4. *de præbendis in novis*; additque ibi habentem potestatem conferendi reservata, posse etiam conferre generaliter reservata, exceptis vacantibus per obitum apud Sedem duntaxat, Mandos. *in præfat.* 5. *regulæ n.* 1. vide Anastas. *suprà.*

96 Nihilominus vacare beneficium apud Sedem, aliud est, & aliud vacare in Curia, quia apud Sedem propriè vacare dicuntur beneficia duntaxat reservata, per *d. cap.* 2. *de præbendis in* 6. Reliqua autem beneficia vacantia in Urbe, & reservata ob alias causas, & ob capita suprà dicta, præterquam vigore reservationis, de qua *in suprà dicto cap.* 2. *de præbendis lib.* 6. Etiam si in Curia vacare dicantur, non propterea censentur vacare apud Sedem Apostolicam: quare beneficia vacantia apud Sedem censentur in Curia vacare, non tamen contra, beneficia vacantia dicentur vacare apud Sedem; quia minus est vacare in Curia, quàm vacare apud Sedem, ut notat Covar. *pract. quæst. cap.* 36. *n.* 4. §. *cæterùm*, *ad hanc reservationem*, ubi sic ait ibi, *non tamen vacant apud Sedem omnia illa beneficia, quæ dicuntur vacare in Curia*. Vacant enim apud Sedem, & in Curia beneficia illa reservata *in d. cap.* 2. *& in d. cap. statutum*, *& in cap. præsenti*, *eodem titulo*, *de præbendis*, nempe per obitum contingentem in ipsa Curia Romana, vel intra duas diætas. Vacant autem in Curia, & non apud Sedem beneficia, quorum resignatio fit in Curia Romana, licèt ille cujus nomine resignatio fit, longè sit à Curia remotus. Sic ille: Simonet. *de reservat. quæs.* 26. *nu.* 11. *& quæs.* 30. *nu.* 4. Quod multo priùs docuit Gomez *in regula de triennali quæs.* 31. *post princip. à nu.* 2. *ad* 5. subdens *num.* 4. impropriè loquendo, posse dici vacare apud Sedem, & in Curia idem esse; non tamen propriè; & ideo vulgariter dici solet, vacat in Curia ad dicendum quòd intrat reservatio, *cap. secundi de præbendis lib.* 6. Gonzales *de mensibus gloss.* 13. *n.* 51. *&* 52. quamvis communis usus loquendi accipiat vacationem in Curia, pro vacatione apud Sedem, qui usus debet semper attendi cùm præferatur propriæ significationi verborum, Bart. *in l. Labeo n.* 1. *&* 5. *ff. de supellectili legata*, Mantica *de conjecturis ultim. volunt. lib.* 3. *titul.* 8. *per totum*, post plures, & Covarr. *lib.* 3. *variarum cap.* 5. *n.* 1.

97 Peres, an sit dicenda Curia Romana ubi est Papa? Innocentius *in cap. Ego N. de jurejurando*, affirmat ibi esse Curiam Romanam, ubi est Pontifex, sequitur *ibi* Felin. *n.* 9. Franch. *in cap. ubi periculum*, *n.* 5. *de elect. & in cap.* 2. *num.* 2. *de præbendis in* 6. ubi loquuntur in specie reservationis, de qua ibi. Concinit Sarnen. *in regula de triennali quæs.* 31. *vers. sed antequam*, dicens ad effectum reservationis, de qua loquitur *cap.* 2. *& cap. præsenti*, *de præbendis*, Curiam esse ubi Papa moratur, & residet, idem sentit Mandos. *in gloss. facultatum*, *verb. in Romana Curia*, Gonzales *d. gloss.* 3. §. 1. *à n.* 1. *usque ad n.* 11.

98 Aliqui tamen intelligunt hos Doctores, dummodo Papa ibi degat cum Curia, sicut Curia Regia dicitur esse locus, ubi Rex est cum suis Consiliariis, & cum aliis assidentibus, & assistentibus lateri illius, ut Regem adjuvent in regimine totius regni, Covarr. *in pract. cap.* 4. *nu.* 10. *vers. Curiam verò*. Ego tamen arbitror Curiam esse Romanam, ubi adest Audientia causarum, & literarum Apostolicarum, quamvis ibi non resideat Pontifex Maximus; ita Mandos. *in gloss. facultatum*, *verb. in Romana Curia*, *& verb. Curiæ*, & deducitur ex Clementina, *Ne Romani*, §. *sanè*, *de elect.* & *ibi* Bonifac. *n.* 18. & ex *Clementina*, *Auditor. de rescriptis*, *in principio*, sequitur Navarr. *de datis*, *& promissis notab.* 17. *n.* 29. *ex* §. *sanè*, suprà relato; dicens non semper esse Curiam, ubi est Papa.

Probatur, quia ubi Pontifex habet tribunalia, & Cancellariam, ibi dicitur residere per se, ac præesse per suos Ministros. Similiter transfertur Curia de loco ad locum ad effectum reservationis, cùm mutatur Pontifex, & secum desert Cancellariam, & Tribunalia: secus quando mutatur sine audientia, & sine Cancellaria, & sine Tribunalibus, tunc enim non dicitur transferri Curiam, sed dicitur Papam pergere ad talem locum, & ex consequenti beneficia illorum, qui Papam sequentes ultra duas diætas mortui essent, non censerentur reservata. 99

Contrà verò ad effectum reservationis, dicendum est venientes ad Curiam Romanam, seu recedentes ab ea, si moriantur intra duas diætas, beneficia vacare in Curia, seu apud Sedem, & comprehendi, sive vacent, ubi est Cancellaria, & Audientia causarum & literarum Apostolicarum, sive ubi est Papa, quamvis ibi non sit Cancellaria, & Audientia, quia ubi est Papa, ibi est Sedes Apostolica. gloss. *in Extravaganti Execrabilis*, *verb. Romanæ*, *de præbendis*; quod idem est in proposito. Garcia *dict. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 395. *& sequenti*, post Toletum *in summa lib.* 1. *cap.* 25. & Gandelabrum *in Bulla Cœnæ n.* 82. & Anastas. *de indultis* §. *tam ratione*, *n.* 6. ubi docet quando beneficium vacat in Curia, Curiam ad effectum reservationis intelligi, ubi residet Papa, per *dict. cap.* 2. *de præbendis*.

Quid de beneficiis in Urbe vacantibus? Respondeo conferri à Papa, quamvis non sint reservata, quia est Episcopus urbis Romæ, & ordinarius Collator; unde Gomez *ad regulam de triennali quæs.* 31. *vers. sed antequam*, dicere solitus est non esse opus Papam sibi reservare beneficia, quæ vacant in Urbe, quia ad illum pertinet eorum collatio, veluti ad proprium collatorem, secus de beneficiis extra Urbem vacantibus, tunc enim datur reservatio super beneficiis, in quibus timet præveniri ab Ordinariis habentibus aliàs facultatem conferendi illa. Excipe vero beneficia Patriarchalium Ecclesiarum in Urbe, nempe Principis Apostolorum, S. Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris, quæ Pontifex expressè sibi reservat, ex eo, quia in illis Ecclesiis præficiuntur Cardinales, qui earum regimen tenent easque administrant; & ideo necessaria est reservatio, ne prætextu indultorum Cardinales beneficia earum conferant, Gomez *suprà*. 100

Illud etiam adverte vacare in Curia beneficia ad effectum reservationis, non dici ea, quæ vacant in Curia Legati, vel Nuntii Summi Pontificis, quia solus Papa, quoad hunc effectum habet Curiam, Rebuff. *in Concordatis titul. forma mandati Apostolici*, *in gloss. verb. extra Curiam Romanam*, *versicul. Ideo beneficia vacantia eo loco*, *ubi est Legatus*. 101

Curiales autem ad effectum reservationis dicuntur omnes familiares, & qui sunt in servitio Summi Pontificis, & Cardinalium: nec non omnes Notarii, Advocati, Procuratores, & causarum, & expeditionum solicitatores, & earundem causarum judices, & qui Curiis præsunt, vel in illis se exercent. Mandos. *in regula* 5. *quæs.* 1. *n.* 17. *&* 18. *& quæs.* 3. *n.* 5. 102

Quæstionis etiam erit, an sit reservatum Papæ beneficium resignatum in manibus proprii Episcopi, qui tunc in Curia Romana erat? Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 20. *n.* 9. affirmant *versic. illud profectò minimè*, ubi idem tenet de permutatione: unde si adsint duo Hispani clerici Segovienses in Curia Romana, ubi etiam est Episcopus Segoviensis, non poterunt sua beneficia permutare coram Segoviensi, quia vacarent in Curia. sic Gambar. *in cap.* 1. *de rerum permutatione in* 6. *nu.* 147. Sed contra obstat quod dicitur, Prælatos posse exercere jurisdictionem volun- 103

luntariam extra territorium: sed conferre beneficia, est actus jurisdictionis voluntariæ; ergo Romæ existentes possunt Episcopi accipere resignationes, & permutationes suorum subditorum, ut in specie tradunt Pavinus *in tract. de potestate, cap. sede vacante, quæst.* 1. 11. *part. column.* 111. Præposit. *in cap. qui in aliquo, col. ultima* 51. *dist.* Gomez *in regul. de non judican. secundùm formam supplicationis, quæst.* 111.

104 Nihilominus secundùm praxim ab eisdem probatam nequeunt Episcopi beneficia conferre etiam ea, quæ vacaverint extra Romanam Curiam, dum fuerint in Romana Curia præsente Summo Pontifice. Unde si voluerint ea beneficia conferre, debent exire extra Curiam, Æneas de Falconibus *in tract. reservat. quæst.* 4. *principali quæst.* 10. & alii quos referens sequitur Cova r. *dict. num.* 9. Confirmatur hæc praxis ex *l.* 11. *ff. de officio proconsulis*, ibi *omnes*, inquit, *Jurisconsulti, Proconsules statim quàm urbem egressi fuerint, habent jurisdictionem, non tamen contentiosam, sed voluntariam.* Ergo intra Urbem nec habent voluntariam. favet *l. final. ff. de officio proconsulis*, ubi Proconsules, ubi primum ingrediebantur Urbem imperii, signa deponebant, ex quibus Corrasius, & Fulgos. argumento hujus legis asserebant Episcopos in urbe, nec Sacerdotia posse conferre, & ex consequenti non esse integrum illis dum in Curia Romana resident admittere resignationes simplices, nec permutationes beneficiorum, quæ sint propriæ diœcesis, quia dicuntur vacare in Curia, & eorum collationes ad Papam pertinent. *cap.* 11. *de præbendis in* 6.

105 Porrò pro beneficiis juris patronatus, quamvis Papa possit, si voluerit, providere Prælaturas, & beneficia vacantia sine consensu, & præsentatione patronorum laicorum, ut vult gloss. *in Clement.* 2. *in verb. Apostolicis, de præbendis*, Abbas *in cap. quoniam, num.* 2. *& in cap. illud, in fin. verb. de jure patronatus*, Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 4. *ex num.* 32. Nihilominus in reservationibus generalibus factis à Summo Pontifice, tam in corpore juris clausis, quàm in regulis Cancellariæ non continentur beneficia juris patronatus laicorum, nec in aliis quibuscunque dispositionibus, ut docent Abbas *in cap. dilectus num.* 4. *de officio legati.* Andreas de Falcon. *de reservat. quæst.* 3. *numer.* 6. Hojed. *de benef.* 1. *part. cap. ultimo num.* 109. Covar. *in pract. quæst. cap.* 36. *num.* 2. *vers. hic accedit.* Perez *lib.* 1. *tit.* 6. *l.* 2. *pag.* 150. *vers. dubium etiam*; atque ita nisi fiat de illis specialis mentio, non includuntur, Lambert. *de jur. patron.* 1. *part.* 2. *lib.* 22. *art.* 6. *quæst. principalis num.* 4. *& in* 3. *part.* 2. *lib. in* 3. *articul.* 9. *quæst.* 15. *pag.* 203. & Flamin *de resignat. lib.* 2. *quæstion.* 4. *n.* 35. & ideo non præsumitur hæc beneficia contineri sub reservatione nisi id expressè constiterit.

106 Quod intellige si jus patronatus competit laicis ex fundatione, dotatione, vel constructione, seu constitutione: longè aliter, si jus patronatus competit ex privilegio, vel ex præscriptione, nam tunc beneficia juris patronatus hujus generis includuntur in reservationibus Pontificis, nec requiritur aliqua specialis derogatio eorum, Felin. *in tract. quando liter. Apost. limit.* 111. Cassadoro *decis.* 7. *de jure patron.* Andr. Gambar. *de officio, & potest. legat. lib.* 3. ex *n.* 243. Selva *de benefic.* 3. *part. quæst.* 11 *ex num.* 23. *versic. fallit undecimò*, Aym. Crau. *cons.* 63. *num.* 6. Roland. *cons.* 66. *vol.* 2. *num.* 10. *& cons.* 46. *vol.* 1. & alii, quos referens sequitur Flamin. *d. lib.* 2. *quæst.* 4. *n.* 51. *& sequent.* Quare non est admittendus Decius *in cons.* 126. *num.* 3. dum ait in Curia Romana nullum dari discrimen inter jus patronatus quæsitum ex fundatione, vel ex præscriptione. Quia contrarium probat stylus signaturæ in literis Papæ, in quo excipiuntur beneficia ex fundatione, & dotatione patronata, non tamen ex privilegio, consuetudine, vel præscriptione; ex ea ratione, quoniam cessat præjudicium fundantis, vel dotantis, vel construentis Ecclesiam, seu beneficium, ne aliqui retrahantur à fundatione, vel constructione Ecclesiarum.

Hinc fit, ut in dubio, Papa reservans generaliter 107
beneficia patronata, non censeatur reservare beneficia patronatus laicorum, Felin. *in d. tract. limit.* 2. Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ cap.* 35. *n.* 6. *in fine.* Sicut non solet jus patronatus venire in donatione generali facta à Rege, nisi de eo expressa fiat mentio, quod procedit de jure Lusitano: secus de jure communi, Cabed. 2. *p. decis.* 27. *n.* 10. quia apud Lusitanos patronatus Regii regulantur tanquam bona alia Regiæ Coronæ *ordon. lib.* 2. *tit.* 35. §. 5. *&* §. 6. *&* §. 24. quo loco patronatus isti æquiparantur aliis bonis, & juribus Coronæ Regiæ, Cabed. *part. decis.* 65. *num.* 3. *& de patronatibus cap.* 4. *n.* 6. *pag.* 18. *& c.* 12. *n.* 6. *pag.* 47.

Si autem contingat beneficia in quibus patronus 108
habet jus, vacare Romæ, aut in mensibus Papæ, gloss. *in cap.* 2. *de præbendis in* 6. vult in præjudicium patroni laici reservari dispositioni Pontificis Max. quam sequitur Barbat. *cons.* 74. *Viso, col. penult. versic. ex alio cap. lib.* 1. Oppositum est verius non reservari. ut scribentes *in cap.* 2. *de præbendis in* 6. & Alexander *cons.* 75. incipit, *Visis ponderatis*, & notat Lapus *in sua allegat.* 105. incipit, *Beneficia vacantia*, & scribentes, præsertim Imol. *in cap. ult. de præbendis, & in cap. dilectus, de officio legat.* Cùm non sit verisimile Pontificem in generali reservatione voluisse comprehendere beneficia juris patronatus laicorum, ne retrahentur laici à fundatione, seu dotatione Ecclesiarum, secundùm *cap. cùm dilectus*, juxta glossam *in verb. quempiam præsentare, de jure patronatus*, Cabed. *de patronat, cap.* 35. *num.* 8. Secus si fiat provisio etiam absque derogatione juris patronatus quando patronus laicus non præsentavit intra menses quatuor à jure præfixos, & Ordinarius non providit ex jure devoluto, tunc enim potest Papa providere sine derogatione patronatus, prout habetur *in c.* 2. *de concess. præbendæ*, Rebuff. *in* 3. *part. signat. verb. nec non juris patronatus, ex n.* 16.

Comprehenduntur tamen beneficia juris patrona- 109
tus clericorum in generali reservatione, facta à Pontifice, nec de hoc jure necessaria est mentio in reservatione neque in literis Apostolicis. Proinde huic juri patronatus facilè derogatur per simplicem collationem, Cessador. *decis.* 4. *tit. de probat. n.* 2. Ang. *in l. sed si hac*, §. *patronum. ff. de in jus vocan.* Hojeda *in d. cap. ultimo numero* 112. Flamin. Paris. *lib.* 2. *de resignat. quæst.* 4. *n.* 38. Dicitur autem patronatus Ecclesiasticus qui acquiritur quoties ex bonis Ecclesiæ construitur, fundatur, vel dotatur Ecclesia aliqua, vel capella, vel Altare, & dignitati, vel Monasterio, vel Ecclesiæ adjungitur, & competit præbendam, vel dignitatem habenti. Rebuff. *in tract. Nominat. quæst.* 8. *num.* 22. *& in praxi.* 3. *p. tit. de signat. gratiæ, verb. nec. non juris patronatus*, ex *n.* 7. Felin. *in tract. Quando lit. Apost. n.* 5. Perez *lib.* 1. *tit.* 6. *l.* 2. *pag.* 150. *vers. secus tamen est, & in vers. distinguitur autem*, Cæsar Lambertin. *de jur. patron. lib.* 1. *part.* 1. *in* 5. *art.* 1. *quæst. ex num.* 2. *fol.* 5. Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 4. *n.* 39. & Spino *in specul. gloss.* 4. *principali ex n.* 15.

Nihilominus quamvis jus patronatus laicorum quod 110
dicitur tale, quia acquiritur ex fundatione, vel dotatione facta alicui Ecclesiæ, vel capellæ propriis bonis patrimonialibus extructæ, vel dotatæ, si transeat in aliquem clericum, non propterea fit Ecclesiasticum, sed semper est laicum: secus si transferatur in Ecclesiam perpetuò, quia cùm sit acquisitum illud

jus

jus ex propriis, & patrimonialibus rebus, sive à laico, sive à clerico, fundetur, vel dotetur Ecclesia, semper dicitur laicorum jus patronatus, & ex consequenti etiamsi transeat in clericum, semper dicitur jus patronatus laicorum, seu seculare, non verò Ecclesiasticum, cùm solùm illa qualitas, quòd sit Ecclesiasticum, adhæreat ipsi rei, hoc est, dignitati, vel Ecclesiæ, cui annexa est talis præsentatio. Spino conceptis verbis *gloss.* 4. *n.* 17. & ex consequenti non includuntur beneficia bonis patrimonialibus sive laicorum, sive clericorum, ita extructa, vel dotata in reservatione generali facta à Summo Pontifice.

111 Similiter beneficia juris patronatus mixtim, clericorum scilicet, & laicorum, non sunt sub reservationibus generalibus propter favorem laici patroni, ne privetur suo indulto propter clericum sibi in ea re socium. Abbas *in cap. final. in fine, de jure patronatus, & in cap. dilectus, n.* 5. *de officio Legati*. Felin. *in cap. multorum, num.* 3. *de Judæis*. Selva *de benefic.* 3. *part. quæst.* 11. *n.* 11. *&* 12. *in fine*. Simonet. *de reservat. quæst.* 9. *num.* 3. Rebuff. *in concordat. tit. de mand. Apost.* §. 1. *in gloss. verb. unum collatorem, vers. & idem ex pag.* 498. Gambar. *lib.* 3. *de officio, & potestate legati, ex num.* 363. ubi vult non esse integrum ex socio clerico laicum damnum pati. *cap. sacros de sepult.* sed æquius esse ex privilegio laici socium clericum sentire commodum per *l. si communem, ff. quemadmodum servit. amittantur.*

112 Cæterùm non desunt, sed minus bene, qui teneant hujusmodi patronatum esse mensurandum tanquam patronatum Ecclesiasticum, illique concedendum sex menses ad præsentandum, gloss. *in verb. Ecclesiasticus, in cap. uni. de jure patronatus in* 6. Ex eo fundamento, quia magis dignum trahit ad se minus dignum. Item, quia quando unus est clericus, & alius laicus, & debet interponi appellatio, non ad laicum judicem, sed ad Ecclesiasticum debet ferri, quamvis clericus, & laicus sint socii in eodem delicto, Cardin. *in cap. super quæstionum* §. *si verò duo, vers.* 4. *oppono, de officio legati.* juvat Covarr. *in pract. cap.* 34. *ex principio*, & Menoch. *de arbitr. casu* 371. *ex n.* 12. Ideo esse hujusmodi patronatum, vel Ecclesiasticum, vel saltem regulandum juxta naturam patronatus Ecclesiastici arbitrantur Staphil. *de literis grat. in* §. *de modo, & forma impetrand. n.*14. Æneas de Falcon. *in quæst.*4. *in effectu* 14. *in principio*. Mandos. *in tract. de signat. gratiæ, verb. derogationes juris patronatus col.* 2. *in fine*, quia clericorum potius, quàm laicorum sapit naturam.

113 Non tamen displicent, Federic. de Sen. *cons.* 66. Abbas *in cap. ultimo, de jur. patron.* Mandos. *in* 1. *regul. Cancell. quæst.*8.*n.*8. & Covar. *in practicis cap.*36. *n.*4. dum aiunt hoc jus patronatus, Ecclesiasticum vocari quoad privilegia, & commoda juris patronatus; quo verò ad derogationem vocari laicale: atque ita secundùm hos Doctores ubi resultat utilitas Ecclesiæ, vel Ecclesiasticorum, tunc in casu mixto sumitur denominatio, non à qualitate laicali, sed à conditione clericali: contrà verò quando resultat detrimentum, vel Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ, ex denominatione qualitatis clericalis: tunc attendatur potiùs prædominatio qualitatis laicalis; cui distinctioni adhæret Roch. de Curt. *de jure patron. in verb. jus, n.*15. & Lambert. *in* 6. *art.*1. *quæst.*1. *part.*1. *fol.*204. neque hanc partem reprobat Flamin. Paris. *de resignat. lib.*2. *quæst.* 4. *n.* 50. *post medium.*

114 Mihi tamen simpliciter videtur dicendum jus patronatus esse laicale, quoties beneficium fuit institutum ex bonis patrimonialibus sive laici, sive clerici, quamvis jus præsentandi spectet ad clericum, non tamen ratione Ecclesiæ, sed ratione institutionis factæ ex bonis clerici patrimonialibus. Quòd si hoc jus competat clerico, ex bonorum Ecclesiasticorum institutione, dicetur esse Ecclesiasticum. Ex quo eventu tale beneficium continebitur in generali reservatione, cùm sit Ecclesiasticum, institutumque ex bonis Ecclesiasticis: secus quando fuit institutum ex bonis patrimonialibus, sive laici, sive clerici; quia dicitur laicale. Si autem non appareat institutio beneficii, sed jus præsentandi mixtim competere, scilicet clerico, & laico, censebitur jus illud laicale, ne laicus patronus suo jure privetur, propter clericum, quoniam in favorabilibus consideratur laicalis conditio ita Rota *decis.*574. *n.*10. 1. *part. in novissimis*, dicens hujusmodi beneficium, si contingat vacare in mense reservato, non cadere sub reservatione, eo quòd consideratur facultas laicalis. Idem decisum fuit à Rota, quam refert Achilles de Grassis *in decis.*316. *aliàs* 3. *de jure patronat.* in una Faventina Sancti Severini ubi die 13. Octobris anno 1548. tenuerunt Auditores Rotæ non cadere sub reservationibus beneficia juris patronatus mixtim, clericorum, & laicorum. Nisi, ut notant Covar. *in d. cap.* 36. *num.* 5. *vers. Quòd si jus patronatus*, & 115
Andr. Gambar. *de offic. & potest. Legat. de latere lib.* 3. *ex num.* 369. *versic. fallit tamen*: major pars patronorum jus patronatus Ecclesiasticum assequetur: tunc enim admitti poterit derogatio, nimirum, si jus patronatus ad unum duntaxat laicum, & ad duos clericos, ratione Ecclesiæ spectaret, admitteretur in hoc casu derogatio hujus patronatus, quoniam major pars, quæ jura potiora habet in præsentando, eam habet vim ut cogat admitti derogationem, ita Covar. *suprà d. n.* 5. ubi ea de re exemplum proponit.

---

§. IV.

Quam potestatem habeat Papa in rebus, ac bonis Ecclesiæ.

EPITOME.

116 *Papa habet in bonis Ecclesiasticis amplissimam potestatem, & quomodo id intelligatur?*
117 *Papa in rebus Ecclesiæ potest disponere pro arbitrio suo, & quomodo hoc explicandum sit.*
118 *Papa ex causa potest alienare bona Ecclesiæ Romanæ, & particularium Ecclesiarum, & vendere necessitate urgente.*
119 *Papa bona Ecclesiæ alienando dicitur disponere in præjudicium Ecclesiarum super usu potius, quàm super dominio.*

Quæstionis fit quam habeat potestatem Pontifex Max. in bonis & rebus Ecclesiæ? de hoc 116
diximus suprà *disp.* 2. §. 1. *num.* 1. *vers. quæstionis est, & vers. nec refert*, cùm Cajet. 2. 2. *quæst.* 43. *art.* 8. Turrecremat. *in summa lib.* 2. *cap.* 113. Less. *lib.* 2. *cap.* 4. *dubio* 7. Nec obest opinio aliquorum scribentium *in cap. licet, de præbendis in* 6. qui putant Pontificem Max. habere dominium horum bonorum, plenamque liberam potestatem in illis, posseque suo nutu, & arbitratu ea alienare, & in omnes usus impendere, quod est proprium veri domini, penes quem est dominium bonorum quæ habent Ecclesiæ. Hæc tamen opinio meritò excluditur à Turrecremata suprà, ob auctoritatem D. Thomæ 2.2. *quæst.* 100. *art.* 1. *ad septimum*, ubi his verbis concludit. *Quamvis enim res Ecclesiæ sint ejus* (hoc est, Papæ) *ut principalis dispensatoris, non tamen sunt ejus, ut domini, & possessoris.* Idem docet *ibidem* Cajetanus tradens Papam non esse dominum rerum Ecclesiasticarum, sed dispensatorem,

nec de plenitudine potestatis posse ad libitum dare bona Ecclesiæ, cui voluerit, sed teneri fideliter dispensare, ut recta ratio suadet, juxta Illud, *Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* sic Cajetanus, sequitur Sanch. *in Decalog. lib. 7. cap. 29. n. 96.*

Nec etiam refert sententia Majoris *in 4. dist. 24. quæstion. 18. conclusion. 1. & 2.* & Navarr. *in Apolog. de reditibus Eccles. quæstion. 1. monit. 24. & sequentibus*, dicentium bonorum Ecclesiasticorum dominium, & proprietatem esse penes Christum Dominum, quam probat gloss. *in cap. Salvator 1. quæst. 3. & cap. cùm verior. 23. quæst. 8.* Innoc. *in c. cum super eo, de causa possess. & propriet.* & Abbas *in c. cùm esses, de testam. n. 29.* Quia respondetur omnia bona esse Dei, & generali, & peculiari quadam ratione, ipsumque dominum omnium rerum, sed hoc loco dicendum est Summum Pontificem non esse proprium dominum bonorum Ecclesiasticorum, sed dominium eorum esse penes communitates Ecclesiasticas, non verò penes Prælatos Ecclesiarum. Unde Romanæ Ecclesiæ bona sunt penes Romanam Ecclesiam, quæ habet dominium eorum, & sic de reliquis Ecclesiis, eo quòd res Ecclesiæ Romanæ donatæ, non Romano Pontifici, sed Romanæ Ecclesiæ datæ sunt.

Nec obstat posse ex causa Papam alienare, donare, & vendere res Ecclesiæ, quia ex hoc non sequitur dominium earum esse penes Pontifices, sed ostenditur esse dispensatores, & administratores, non verò dominos earum. Sicut pupillus dicitur sui patrimonii dominus esse: attamen nihil potest de suo patrimonio disponere pro suo arbitratu; ita Ecclesiasticæ communitates non disponunt, neque possunt alienare; nisi juxta decreta Canonum, & cum auctoritate Romani Pontificis, prout est procurator, & administrator talium bonorum. Azor 2. *p. lib. 6. c. 1. vers. quod autem dicitur pag. 057.* & est communis.

117 Quòd si urgeas cum Butrio *in c. constitutus*, ubi Abbas *n. 15. de relig. dom.* & cum Gemin. *in c. si gratiosè, de rescriptis lib. 6.* Alex. *cons. 81. n. 8. lib. 4.* & cum Corn. *cons. 348. n. 18. lib. 1. & cons. 90. in. 6. lib. 4.* Papam in rebus Ecclesiæ posse disponere pro libito, & arbitrio suo? Responde illos fuisse loquutos juxta opinionem, quæ tenet Papam esse Dominum bonorum Ecclesiasticorum, quod negamus cum Theologis. Probatur, quia quamvis Papa sit Dominus absolutus beneficiorum secundùm aliquos, maximè Canonistas, non potest tamen secundùm veriorem privare clericum suo beneficio sine causa, ut volunt Card. & Felin. *in c. quæ in Ecclesiarum, de constit. n. 42.* Covarr. *de benef. 2. part. cap. 1.* & alii apud Garciam *de benefic. p. 5. c. 1. n. 7.* dicentes non posse disponere contra legem Principem licitè sine causa; ergo etiamsi demus Papam posse pro arbitratu suo disponere de rebus Ecclesiarum; id est intelligendum, non uti Dominum, sed uti fidelem dispensatorem, & ex consequenti ex causa justa.

118 Ex quo sequitur ex causa justa, & ex necessitate cogente posse Pontificem alienare bona Ecclesiæ Romanæ, & particularium Ecclesiarum, ita Bald. *in l. pen. C. de bonis quæ liberis*, ubi loquitur de bonis Ecclesiæ Romanæ, *& in c. 1. in princ. n. 5. qui feud. dar. poss.* ubi est sermo de rebus etiam particularium Ecclesiarum, sequitur Probus *in addit. ad Joan. Monach. c. si eo tempore, de electione in 6.* Paul. de Castr. *in cons. 414* Paris. *cons. 103. lib. 4.* Barb. *cons. 63. n. 17. lib. 1.* Quare alienando absque causa rem Ecclesiæ Papa dicitur peccare, Archid. *in c. non liceat 12. q. 2.* Item quia non dicitur dominus rerum particularium Ecclesiarum, & beneficiorum, *d. c. non liceat 12. q. 2.* proinde non potest sine causa jus alicui Ecclesiæ auferre, & alteri concedere, text. & gloss. *in c. 1. 21. dist.* Quin etiam Papa non potest auferre bona temporalia clericorum, quæ sint de patrimonialibus, etiam de plenitudine potestatis, secundum Anton. de Butrio *in c. constitutus; de relig. domib.* & Abbat. *in c. cum dilectus, de jure patronatus*, quos refert, ac sequitur Franc. Marc. *tom. 1. dec. 455. n. 28.* quod intellige sine causa urgenti, tunc enim poterit, facto tamen bono cambio nisi clerici sponte cedant juri suo.

Nihilominus penes Pontificem Max. est auctoritas concedendi privilegia Ecclesiis, quæ potest rursus auferre in totum, vel in partem, argumento *capitis, frater noster 16. q. 1.* Imò potest concedere privilegium in spiritualibus, quòd sit in præjudicium alterius, & de jure alterius. Joann. de Turrecremat. *in c. conquestus 10. q. 3. n. 4. & sequent. fol. mihi 168.* Nec non potest dispensare, ut bona clericorum, sive Ecclesiarum injustè acquisita, & retenta non restituantur, si viderit hoc utile esse Ecclesiæ, etiam extra casum necessitatis, dummodo appareat Ecclesiæ utilitas: ratio, quia Pontifex est generalis dispensator, & administrator illorum bonorum Ecclesiasticorum, Turrecremat. *in cap. 1. 14. quæst. 6. n. 5. fol. 24.* Quod extendit ibi ad bona injustè habita; quæ fuerunt laicorum, qui immediatè jurisdictioni Ecclesiæ subduntur: secus si bona sunt de bonis laicorum, qui sunt de jurisdictione Principum secularium; nisi in casu necessitatis Ecclesiæ: tunc enim poterit Papa dispensare ad subveniendum tali necessitati Ecclesiæ. quoniam fideles in casu necessitatis tenentur magis succurrere Ecclesiæ, quàm necessitati privatæ personæ. Turrecremat. *ibidem.* post Paludanum. Asserenti tamen Papæ casum necessitatis esse, credendum est, per Abbatem *in cap. cùm venissent, de judiciis*, & Alex. *cons. 1. lib. 2.*

119 His adde Papam dum bona Ecclesiæ alienat, dici disponere super usu potius, quàm super dominio Ecclesiarum; Paulus de Castro *cons. 114. col. 2. lib. 1.* Præsumitur tamen alienatio facta ex causa à Pontifice rationabili, etiam si ea non appareat, per ea, quæ tradit Cynus *in l. final. C. si contra jus, vel util. publ. & in l. rescripta. C. de precibus Imper. offer.* & per Abb *in c. quanto col. 3. n. 8. vers. si autem Papa, de jurejur. & in cap. causis 2. notabili, de re judicata*, & Felin. *in c. quæ in Ecclesiarum col. 2. vers. quinta conclus.* Præsumitur etiam causa in Papa quando disponit motu proprio de rebus Ecclesiæ; secus si disponat ad petitionem partis, quoniam in illis quæ sunt de prohibitis, ut alienatio magni momenti, non præsumitur causa. Raman. *cons. 436.* & Felin. *in c. quæ in Ecclesiarum, de constitut. vers. limita quintò 23. col.* & quamvis præsumatur Papa alienare ex causa, id intellige nisi de contrario constet, & probetur causa expressa esse falsa Hostiens. *in c. illud, de præsumptionibus*, Felin. *in cap. sicut, vers. tertiò adverte, de re judicata*, & Gemin. *in c. ordinarius, §. 1. de officio ordinarii lib. 6.*

EPITOME.

125 *Papa potest majoratum de bonis patrimonialibus, vel ex bonis non acquisitis ex Papali dignitate instituere.*

126 *Prælati inferiores utrùm possint ex bonis acquisitis, & Ecclesia majoratum instituere, sive dum vivunt, sive per testamentum.*

127 *Prælati habentes facultatem ad testandum bonis Ecclesiæ, non possunt ex testamento instituere primogenium.*

128 *Prælati Braccarenses an possint instituere aliquod opus pium extra Diœcesim suam, illique administrandum consanguineis tradere.*

Quæritur primò, an possit Papa ex bonis patrimonialibus, vel ex aliis, non tamen ex Papali

pali dignitate quæsitis primogenium creare? Responde posse sive ex contractu, sive ex ultima voluntate, prout voluerit. Probatur ex Authentica *Licentiam*, *Cod. de Episcop. & Cleric. & ex cap. sint manifestæ*, ibi, *sicut voluerit* 12. *quæstion.* 1. *& ex cap. fixum* 12. *quæst.* 5. *& ex cap. quia nos, de testam.* Covarr. *in cap.* 1. *de testam. num.* 3. ubi vult Episcopum in bonis patrimonialibus, & in aliis, quæ ab Ecclesia non quæsivit testamentum posse facere, & hæredem quem voluerit instituere, nec teneri Ecclesiam hæredem facere, sed Papa est Episcopus Episcoporum, & se per excellentiam Episcopum vocat, Anast. Germon *de indultis* §. *Episcopus*, *n.* 23. & *n.* 24. addit Papam Orbis totius vocari Episcopum, & habetur *in c. in illis*, *in fine distinct.* 4. *c. ultimo dist.* 21. *c.* 1. *de constitut. in C.* & totum Orbem habet pro Diœcesi, *cap. cuncta per mundum* 9. *q.* 3. Felin. *in c. grave*, *col.* 2. *de officio Ordinarii*, Flamin. *de resignat. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 11. *lib.* 8. *q.* 7. *n.* 5. *& n.* 110. post plures quos ibi refert, ac sequitur; quibus in locis Papa dicitur Episcopus universalis Ecclesiæ, Episcoporum Episcopus, & urbis Romæ, ex *c. si quis Episcopus* 7. *q.* 1. Flamin. rursus *lib.* 2. *q.* 16. Ergo potest instituere majoratum ex prædictis bonis patrimonialibus, sive ex propria industria quæsitis, sicut cæteri Episcopi. Covar. suprà etiam, *n.* 11. Julius Clarus *lib.* 3. *de sent.* §. *testamentum q.* 27. *n.* 2. *vers. circa bona patrimonialia*, ubi concludunt hanc partem, quam testantur de communi, sequitur Navarr. *in cap. final.* 16. *quæst.* 1. *in* 1. *quæst. principal. n.* 7. *&* 8.

Refragatur tamen textus *in c. Episcopus*, *qui filios* 12. *q.* 2. ibi, *alium quàm Ecclesiam non relinquat hæredem.* Quo loci videtur insinuari non posse Prælatos instituere hæredes etiam de bonis suis patrimonialibus, vel ex sua industria quæsitis extraneos, sed ipsam Ecclesiam solùm. Nihilominus dicendum textum illum loqui de consilio potius, quam de præcepto, ut vult gloss. *ibi*, atque ita textu illo non obstante possunt Prælati in prædictis bonis instituere hæredes prout voluerint, sive consanguineos, sive extraneos, Ecclesia relicta, quæ decisio est communis, teste Barbatia *de præstantia Cardin. in* 3. *quæst. basilicæ primæ partis post n.* 40. *vers. Nunc venio.* Estque valde rationi consentaneum, ut unusquisque de bonis suis liberè disponat.

Limita tamen in Prælato Monacho professo, quia is neque ex patrimonialibus, neque ex aliis, sua industria quæsitis, & multo minus ex bonis Ecclesiæ suæ sine facultate Pontificis poterit testari, ex ea ratione, quia Monachus paupertatis voto, quoad hoc per Episcopatum non liberatur. Probatur ex traditis ab Abbate, & ab scribentib. *in c.* 1. *de testamentis*, & à Covarr. *in d. cap.* 1. *num.* 18. *ad finem*, post alios quos ibi sequitur, & Molin. *lib.* 2. *de primogen. c.* 10. *n.* 28. ubi pro hac parte referunt Jason. *in Auth. Ingressi. Cod. de sacros. Ecclef. n.* 7. *cum sequent.* dicentes repugnare paupertatis voto liberras testandi; ideo requiri ad testandum licentiam Papæ secundùm magis communem.

126 Tota ergo, controversia est, an Prælati ex bonis Ecclesiasticis sive in vita, sive per testamentum possint Majoratum instituere sine licentia Papæ? Responde, si Episcopus, vel Prælatus, dum sanus vivit instituat primogenium ex contractu de bonis intuitu Ecclesiæ quæsitis, valere primogenii institutionem dummodo irrevocabilis fiat, ex ea ratione, quia similis institutio inter vivos facta æquiparatur donationis factæ inter vivos irrevocabiliter. Cùm ergo non interdicatur Episcopo ex bonis suæ Ecclesiæ donare inter vivos ut vult gloss. ordin. *in c. præsenti*, *verb. reservari*, *de offic. ord. lib.* 6. quæ placet Abbati *ibi*, & aliis *in c. cæterùm*, *de donationibus*, ubi Imol. *n.* 4. tradit posse Prælatos donare fructus suorum beneficiorum, cùm illos faciant suos. Garcia *de benefic. p.* 2. *c.* 1. *à n.* 5. *usque ad n.* 10. Igitur integrum erit Prælatis de bonis Ecclesiæ in vita quæsitis, modo suprà dicto majoratum constituere, sicuti fas est donationes inter vivos efficere, Molin. *d. c.* 10. *n.* 34.

Confirmatur, quia Prælati Ecclesiastici comparantur usufructuariis saltem, & faciunt fructus suos, & ex generali consuetudine disponunt prout volunt, dum vivunt, ut testatur Butrius *in c.* 1. *de caus. poss. & propriet.* & ita communiter servatur, & tenetur, Julius Clarus §. *testamentum q.* 27. *n.* 8. ubi loquitur de potestate testandi, & disponendi tam in vita, quàm in morte, sequitur Philip. Corn. *consil.* 314. *n.* 2. *lib.* 3. ubi loquitur de Prælato cui fatetur fas esse donare fructus sui beneficii: neque quoad forum exterius jure aliquo prohibitum est facere donationes, nisi ex ultima voluntate, ut concludit Molin. *de primogeniis lib.* 2. *c.* 10. *ex n.* 32. *cum sequent.*

Secus si instituatur primogenium de eisdem bonis 127
in testamento ex eo, quia Episcopi nequeunt ex bonis intuitu Ecclesiæ quæsitis disponere per ultimam voluntatem absque licentia Papæ, ut habetur *in c.* 1. *de testam. & in c. quia nos, eodem titulo.* Quin etiam quamvis Episcopus habeat à Summo Pontifice facultatem testandi, non poterit primogenium creare, quoniam facultas testandi intelligitur concessa ad pia, non autem ad profanos usus. Quòd si expressè concedatur licentia testandi ad profanas causas in hoc eventu, sicut potest testari Episcopus ad profana, & secularia, de reditibus Ecclesiæ, sic etiam primogenium instituere poterit dummodo intercedat causa justa, alioquin quamvis in foro externo licentia sine causa justa concessa valeat in eo foro; in foro autem conscientiæ non censetur dispensatus esse tutus sine legitima causa, Covar. 4. *Decret.* 2. *p. c.* 6. §. 9. *n.* 7. ait petentem dispensationem dum cognoscit causam deficere peccare venialiter, & forsan mortaliter; quia est in culpa petendo à Principe rem illicitam. At Petrus de Ledesma *in summa Sacram. c.* 27. *post* 4. *conclus. dub.* 1. credit hunc mortaliter delinquere.

Mihi tamen placet asserere tam petentem, quàm concedentem licentiam testandi ad profanos usus eadem culpa ligari, nisi justa ignorantia excusentur. Quare quando dispensans peccavit mortaliter, petens ejusdem culpæ reus erit, dum cooperatur peccato dispensantis sine causa legitima, & ad illud inducit Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 18. *à. n.* 7. *usque ad* 11. *&* 12. Molin. *de primogen. d. cap.* 10. *n.* 30.

Diximus primogenium irrevocabile à Prælato in bona valetudine existente posse creari. Ex quo primogenium revocabile non potest institui validè etiam ex contractu, cùm tale primogenium non contractus, sed potiùs ultimæ voluntatis rationem sortitur. Unde sicut nequit testari Episcopus, sic etiam non poterit Majoratum instituere revocabilem. Nam primogenia revocabilia ex contractu creata, æquipollent contractui, quoad ordinationem: quoad effectus autem accedunt ad ultimam voluntatem, prout in simili docet gloss. loquens in donatione causa mortis *in l.* 2. *in prin. verb. legatum*, *ff. de dote prælegata*, quæ est communiter recepta, teste Jason. *in l.* 2. *n.* 11. *ff. de legatis* 1. ubi Ripa *n.* 15. Segura *in repet. l. Imperator. ff. ad Trebel. col.* 36. & Covarr. *in rubric. de testam.* 3. *p. n.* 1. *cum sequentib.*

Quòd si contingat primogenium creari irrevocabile à Prælato ægrotante si decedat ab ea ægritudine, Sunt, qui putent validum esse quasi factum ex donatione inter vivos irrevocabili, nec posse rescindi eo quòd fuerit in eo morbo institutum, si constet nullam fraudem ibi subesse. Inter quos est Molin. *de primogen. d. cap.* 10. *ex n.* 40. ubi hanc partem multis rationibus confirmat. Contraria tamen pars apud me est verior, primò ex gloss. *in c. præsenti*, *de offic. Ordin.* ubi

ubi dicitur clericos in bona valetudine costitutos esse usufructuarios: in ægritudine verò, à qua decedunt, usuarios, quam glossam vocat singularem Barbat. *in c. requisiti, de testam. num.* 34. idem habet gloss. *in c.* 3. *de probationibus*: sed usuarii nihil præter usum instante morte de jure communi habent, ad testandum; ergo in ægritudine constituti nihil habent, & solum sibi necessaria ex fructibus possunt assumere, textus *in c. ad hæc, de testam.* ubi statuitur clericos detentos in infirmitate non posse donare etiam ratione eleemosynæ, nisi pauca, & moderatè. his verbis, viventes tamen, & sui compotes moderatè valent aliqua de bonis ipsis: non ratione testamenti, eleemosynæ intuitu erogari in ægritudine constituti. Proinde, si non possunt nisi aliqua viventes moderatè de bonis erogare non ratione testamenti, facilè ex his apparet non posse nisi in fraudem dum ægrotant primogenium institui ex donatione irrevocabili, & ideo validum non esse.

Confirmatur non valere, ex textu *in l. filia mea emancipata, & ægra, ff. soluto matrim.* ubi casus fraudulentus deciditur, nimirum si pater stipulatus fuit dotem à filia in casum mortis, & non in casum repudii, maritusque filiæ in ægritudine constitutæ dedit libellum repudii, ut patrem falleret: mortua tamen filia ex morbo, pater dotem consequetur, quasi matrimonium per mortem non verò per repudium fuisset solutum. quo textu in simili usus est Bald. *in Auth. Nisi rogati, n.* 24. *C. ad Trebel.* Semper enim in hujusmodi dispositionibus censetur fraus inesse quoties interdicta est aliqua dispositio, & loco illius alia, quæ fieri potest, introducitur, juvat gloss, *in cap. Rainutius, verb. deducendas, de testamentis.* Boër. *decisione* 287. *num.* 8. ubi ait non valere renuntiationem in fraudem factam, argumento *d. l. filia mea*, probatur ex *l. Sulpitius, ff. de donat. inter virum, & uxorem, & ex l. cùm ratio, §. fraudis autem, ff. de jure fisci.* quibus rationibus concludit Sarmiemus *de redditibus Ecclesiasticis* 4.*p.c.*4.*n.*6. donationem inter vivos factam à clerico graviter ægrotante esse invalidam, quia censebatur fecisse in fraudem testamenti.

128 Quid de Prælatis qui extruunt aliquod opus pium extra proprium districtum, illudque administrandum relinquunt consanguineis cum onere etiam pio, non tamen sine fœnore? Responde prælatos postquam in pauperes partem de fructibus sui Episcopatus erogant, ex residuo bene posse consanguineis aliquid largiri, moderatè tamen, secundùm eorum dignitatem, quod etiam Papa potest efficere, etiam si illud relinquatur in perpetuum. Ita Sotus *de just. lib.*10. *quæst.* 4. *art.* 4. quod intellige si quod relinquitur, ex causa pia principaliter relinquatur, non tamen si pro conservatione familiæ primariò, & principaliter factum sit.

Responde secundò posse Prælatos fundare, vel erigere Ecclesiam, seu Xenodochium, & pro jure patronatus atque pro onere administrandi, & curandi ea, quæ ab institutore, seu fundatore hujus operis imposita sunt, aliquid annuum consanguineo, vel alteri administratori relinquere, quod jure primogenii devolvatur à consanguineo, vel ab altero, cui primo commendatum fuit ad ejus filios ac descendentes, Molin. *de primogeniis d. c.* 10. *n.* 48. & 49. vbi *n.* 50. subdit posse Prælatum Majoratum instituere in utroque foro liberè de fructibus sui beneficii, seu Episcopatus, quos ex sua propria sustentatione coacervavit, nec voluit consumere cùm posset: imò genium suum fraudavit, & ad Majoratum instituendum paulatim conservavit, D. Thom. 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7. *in corpore, vers. De iis autem, quæ sunt specialiter suo usui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de propriis bonis. Atqui de propriis bonis possunt Episcopi majoratum instituere, ut dictum est; ergo de illis etiam, quæ sunt specialiter suo usui deputata, si abstineant ab eorum usu, & se defraudent, & necessariis sumptibus parcant, sibique subtrahant, ut consanguineis, vel aliis largiantur, ne indigeant. Non enim omnia bona Ecclesiarum sunt pauperibus largienda, nisi fortè in articulo necessitatis, tunc enim superflua cura est, ut aliquis in futurum conservet, quod prohibetur Matthæi,* 6. Nolite, inquit, soliciti esse in crastinum. *Vnde bona Ecclesiarum non solùm sunt expendenda in usus pauperum, sed etiam in alios usus.* Sic D. Thom. *suprà & ad secundum, & tertium.* Ideo de iis quæ sibi Episcopi subtrahunt necessariis pro sustententatione propria, & conservant, possunt primogenium, creare, juxta tradita à D. Thom. quem sequitur Major. *in* 4. *dist.* 24. *quæst.* 12. Navarr. *in manuali c.* 25. *n.* 127. Sotus *de just. ubi proximè d.q.*4. *art.*3. quorum sententia admitti potest tanquam vera; quamvis Abb. *in cap. cùm esses, de testam. n.* 27. opinetur verius esse non posse Prælatos uti bonis, quæ sibi ex necessaria portione subtraxerunt tam liberè, sicut utuntur bonis patrimonialibus pro suo arbitrio, quod quamvis sit tutius, non tamen puto verius.

---

§. V.

De potestate, & obligatione Summi Pontificis erga Religiosos.

EPITOME.

129 *Papæ solius est sacros Ordines regularium approbare, & cur?*
130 *Papa duplici nomine vocatur regularium superior.*
131 *Papæ & Prælato regularium contraria præcipientibus, obediendum est Papæ.*
132 *Papa quando possit præcipere religiosis, ut pergant ad Indos, seu hæreticos, & quando Prælati idem possint imperare.*
133 *Prælati an possint obligare ad ea quæ sunt super regula regularium, & quid de Religiosis nostræ Societatis?*
234 *Religiosi Societatis ex peculiari voto obligantur Summo Pontifici circa missiones.*
135 *Papa potest dispensare in solenni castitatis voto regularium, quamvis alii negent.*
136 *Papa non potest dispensare cum Monacho, ut matrimonium ad tempus contrahat.*
137 *Religiosus dispensatus ad matrimonium contrahendum, an maneat liber voto paupertatis, & obedientiæ.*
138 *Papa an possit dispensare ut persistente Monachatu habeat proprium propriè dictum, & quale vitium sit proprietatis, &* n. 144.
139. 140 *Regularium vitæ annexa est castitas, & paupertas, ita ut non possit Papa dispensare secundùm aliquos, sed verius est posse.*
141. 142 *Religiosi Societatis post vota emissa ante professionem possunt retinere dominium suorum bonorum, non tamen usum.*
143 *Votum paupertatis simplex & solenne, quomodo differunt.*
145. 146 *Papa potest concedere religiosis, ut faciant testamentum, factum autem sine licentia Pontificis non tenet.*
147 *Testamentum Religiosi si non valet ex aliquo cap. non juvatur clausula codicillari.*
148 *Religioso data licentia ad testandum intelligitur ad usus pios.*
149 *Religiosi Societatis quomodo possint, & quando validè testari.*
150. 151. 152. *Religiosi testamentum sine licentia factum, an convalescat adveniente licentia.*

129 EST in primis solius Papæ sacros Ordines Regularium hominum, & instituta approbare, ut deducitur ex *cap. ultimo, de religiosis domibus*, ubi Innocent. III. in Consilio Generali Lateranensi decrevit, ne quis in posterum Religionem instituat novam. Idem Gregorius decimus. in Generali Concilio Lugdunensi constituit, ut habetur *in cap. 1. eodem tit. in 6.* Ratio ergo ob quam Papa sibi reservavit facultatem approbandi novum Ordinem Religiosorum ea est, ne ab Episcopis approbaretur Religiosorum Ordinum frequens multitudo. Azor. *2. p. lib. 5. cap. 7. in principio*, Suarez *de Religione tom. 4. lib. 3. cap. 4. num. 7. pag. 459.* ubi hac de re aliqua: addens Papam non posse errare in approbatione alicujus Religionis in particulari, quidquid Canus *de locis Theol. lib. 5. cap. 5. prope finem, vers. Nunc. illud breviter dici potest, nescio, quo fundamento asserat, in hoc errare posse Papam, ex eo ipso quo Papa approbat particularem ordinem, publicè declarat Ecclesiæ, & proponit illum veluti tanquam rectæ vitæ institutum, quod quisque sponte sua possit amplecti, & in eo profiteri.* qua in re si Pontifex erraverit, fatendum esset in moribus graviter posse errare quod non est dicendum, Azor. *suprà vers. secundò quæritur.* Suarius suprà scriptis *d. num. 7. vers. Nam ob hanc causam, pag. 459.* de quo dictum est suprà *disp. 1. §. 3. n. 29.*

130 Dicitur autem Romanus Pontifex duplici nomine Regularium superior, altero, ut omnium fidelium, eo quòd est supremum caput totius Ecclesiæ: altero autem, quia specialiter obligantur obedire Romano Pontifici circa regulares observantias eodem modo, quo obligantur obedire propriis Prælatis regularibus. Quin etiam Religiosi si Papa, & Prælatus regularis contraria, licita tamen, præcipiant, semper Pontificis præcepto potius quàm Prælati parendum est, ut docet D. Thom. *in 2. dist. 44.* in ex-
131 positione literæ, ex ea ratione, quia potestas Prælatorum inferiorum in suos subditos regulares derivatur à Summo Pontifice, & multo fortiùs in eo residet potestas jurisdictionis, quàm in illis. Similiter potestas dominativa, quam habent Prælati in eosdem subditos ex vi voti obedientiæ, eadem etiam principaliùs reperitur penes Pontificem, tamquam penes omnium regularium generalissimum. Sanch. *Decalogo lib. 6. cap. 1. n. 8. & 10.*

Hinc excitari potest quæstiuncula, utrùm possit Papa præcipere Religiosis, & Clericis, ut ad Indos seu hæreticos pergant, causa eorum conversionis procurandæ? Responde posse compellere clericos in solo casu, quo necessitas boni communis id exigeret, Ribadeneira *de instit. Societatis cap. 20.* quod extenditur ad reliquos Religiosos urgente eadem boni communis necessitate, etiam si præscriptum regulæ superet mandatum, Manuel Rodriguez *quæst. regular. tom. 3. quæst. 19. art. ultimo.* Prælati verò inferiores Summo Pontifice, Generales nempe aliorum Religionum, nequeunt cogere subditos, ut ad Indos causa conversionis proficiscantur, eo quia id excedit præscriptum regulæ, Manuel Rodriguez *2. tom. summ. cap. 9. n. 5. & tom. 3. regular. quæst. 19. art. 7.* & Lopez *1. part instructorii cap. 50. col. 1. vers. & an Prælati Ordinum*, quod extenditur quando mittuntur ad loca ubi periculo vitæ exponuntur, Lessius *lib. 2. de justitia cap. 41. dub. 9. num. 74. & 75.* cùm sit supra regulam, ut ostendit Corduba *in expositione regulæ D. Francisci cap. 10. quæst. 2.* Imò D. Franciscus *in sua regula cap. 12.* loquens de missione suorum ad infideles, id reliquit arbitrio fratrum cum licentia superioris, consonat D. Bernardus *lib. 1. de præcepto, & dispensat. col. 4.* per hæc verba. *Prælati*, inquit, *jussio, vel prohibitio, non prætereat terminos professionis, nec ultrà extendi potest, nec contrahi citra. Nihil me Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quàm promisi, vota mea nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine certa necessitate* & paulo infrà, *Monentes eos, non cogentes, ad celsiora condescendentes eis cùm necesse fuerit ad remissiora.* Quibus verbis monet Bernardus Prælatos inferiores, ne præcipiant aliquid contra regulam, nec supra regulam, nec infra regulam, ex eo quia superiores sunt custodes regulæ, & non auctores: illique datur potestas, non ut ad majora obligent, sed, ut quod quisque promisit secundum regulam perfectè adimpleat juxta proprium institutum D. Thom. *quod lib. 10. art. 10.* & alii.

At verò Religiosos nostræ Societatis, qui speciali voto se obligant Summo Pontifici, non solùm Pontifex potest mittere ad omnes mundi partes, quantumvis remotas ad enunciandum Evangelium, sed etiam Generalis, non solùm professos quatuor votorum, sed etiam non professos, eo quòd præceptum hoc non est supra, nec contra nostrum institutum, sed illi valde consonum; ut videre est in nostris constitutionibus *part. 3. cap. 2. lit. G.* ibi, *& quamvis nostræ vocationis sit diversa loca peregrare, & vitam agere in quavis Mundi plaga, ubi majus Dei obsequium, & animarum auxilium speratur, & part. 6. cap. 3. §. 5.* per hæc verba, ibi: *Cùm homines itidem hujus Societatis semper parati esse debeant ad discurrendum per quasvis mundi partes, quo fuerint à Summo Pontifice, vel à suis superioribus missi.* Ex quibus locis constat has missiones ad partes etiam remotissimas esse secundùm institutum Societatis, neque illud excedere, ut etiam continetur in constitutione, *Ascendente*, Gregorii XIII. edita anno 1584. octavo Kal. Iunii, quæ ait sic: *vocatio Religiosorum omnium hujus Societatis est, quocunque ex directione Romani Pontificis, aut Generalis peragrare, ac in quavis mundi parte vitam agere, ubi salvandarum suâ operâ, animarum copiosior proventus speratur ad Dei gloriam*, Ribadeneira *lib. de instituto Societatis cap. 20.*

Quæ omnia etiam expressè continentur in constitutione Julii tertii, his verbis; *Et quamvis Evangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter teneamus omnes Christi fideles Romano Pontifici* 134

tan-

tanquam capiti, ac JESU-CHRITI *Vicario subesse: ob devotionem tamen majorem ad obedientiam Sedis Apostolicæ, & majorem voluntatum nostrarum abnegationem, & certiorem sancti Spiritus directionem summopere conducere judicavimus, singulos nos, & quicunque eandem imposterum professionem emiserint, ultra illud commune trium votorum vinculum, speciali ad hoc voto astringi, ut quidquid modernus, & alii Romani Pontifices pro tempore existentes jusserint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens, & ad quascumque Provincias nos mittere voluerint, sine ulla tergiversatione, aut excusatione illico quantum in nobis fuerit (sive nos ad Turcas, sive ad quoscumque alios infideles etiam in partibus, quas Indias vocant, sive ad quoscumque Hæreticos, & Schismaticos, sive etiam quosvis fideles mittendos censuerint) exequi teneamur.* Quæ Bulla edita fuit Anno Incarnationis Dominicæ 1550. duodecimo Kalen. August. Ex quo quanta sit in specie obedientia Summo Pontifici, ac Generali Societatis satis ostenditur.

135 Quid dicendum de Pontifice Max. circa vota Religiosorum? Responde posse Pontificem dispensare in solemni castitatis voto emisso à Professis; ratio, quia hoc non repugnat rationi naturali; ergo potest Pontifex cùm habeat tamquam supremum Ecclesiæ caput, jurisdictionem spiritualem in vota Religiosorum, ut ea relaxare possit per dispensationem quoties judicaverit expedire id communi bono Ecclesiæ. Nec est negandum hòc esse dubium, cùm multi negent posse Pontificem dispensare in solemni castitatis voto Monachorum, quoniam semel Deo consecratum non potest amplius ab homine profanis usibus reputari. Quo argumento multi permoti testantur non posse statum religiosi Deo consecratum à Papa immutari dispensando in ejus votis, ut tenet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. Albert. Mag. *in* 4. *dist.* 38. *art.* 16. *&* 18. Quod quamvis mihi non sit dubium de potestate illius, in dubio tamen secundùm alios pro Pontifice standum est posse, quoniam in universali Ecclesiæ gubernatione specialiter per Spiritum sanctum ducitur. Ergo dispensare posse testandum est. Cajet. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. *& in opuscul. tom.* 1. *tit.* 27. *& dispensatione matrimonii in Occidentali Ecclesia quæst. unica vers. videtur autem mihi, ad finem*, Cordub. *in quæstionar. lib.* 1. *quæst.* 24. *opinio.* 2. Palacios *disp.* 3. *quadruplici col. ante finem*, Valent. 2. 2. *disp.* 6. *quæst.* 6. *punct.* 7. *col.* 3. Navarra *lib.* 3. *de restitut. cap.* 1. *part.* 5. *dub.* 1. *in nova editione n.*166. *vers. ex his colligitur*, Sà *in summa verb. votum*, ubi de voti irritatione, & dispensatione. Azor. *lib.* 12. *cap.* 7. *quæs.* 1. Tolet. *lib.* 4. *in summa cap.* 18. *n.* 5. & Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 5. *n.* 7. Borgasius *de irregul. part.* 6. *tit. de sponsal. n.* 9. *&* 64. *in* 7. *ratione.* Villalob. *in antinom. juris lit. P. n.* 34. Sanch. cum pluribus *lib.* 8. *disput.* 8. *num.* 7. qui omnes unanimes sentiunt posse sine dubio dispensare, quam partem tuetur Sanch. *de matrim. tamquam veriorem, lib.* 8. *disp.* 8. *num.* 7. & Augustinus Barbos. *lib.* 3. *Decret. in c. cùm ad Monasterium, de statu Monachor. nu.* 13. ubi multis exemplis ostendit sæpe sæpiùs à Pontifice fuisse dispensatum, de quo diximus suprà disp.

136 Illud tamen docet Sanch. *lib.* 5. *in Decalogo cap.* 2. *nu.* 6. non esse integrum Pontifici dispensare cum Monacho professo, ut matrimonium temporale contrahat ea conditione, ut suscepta sobole regrediatur ad Monasterium, & uxor teneatur consentire, ut redeat manente vinculo matrimonii in perpetuum, quod fieri non posse demonstrat *lib.* 8. *n.* 9. & quamvis in partem contrariam inclinet Joan. Andreas *reg. Actus legitimi, de regul. juris in* 6. & absolutè illam sequantur Baldus *in l. si tibi filius, in fine, ff. de adoptionibus*, & Præpos. *in cap. sicut ex literis, n.* 11. *de spons.* Nihilominus ab illis dissentit cum Abbate *in c. ex publico num.* 11. *de conversione conjugatorum*, ex ea unica ratione, quia matrimonium secundùm suam substantiam debet esse perpetuum, ac proinde non potest subsistere cum illa conditione, ut prole suscepta professus revertatur ad religionem subsistente vinculo matrimonii innodabili, quia ea conditio est contra matrimonii substantiam, hoc est, contra mutuam corporum ad copulam traditionem, si ambo, vel alter ea conditione matrimonium inirent, ut ambo, vel alter tenerentur ingredi religionem ante, vel post matrimonium consummatum, Sanch. *lib.* 5. *de consensu conditionato disp.* 10. *num.* 6. *ad finem, & disp.* 9. *num.* 4. Non tamen erit conditio inutilis, nec contra substantiam matrimonii, si Pontifex dispenset cum Professo ea lege ad matrim. ut regrediatur ad Monasterium post sobolem susceptam uxore liberè, & spontè ad hoc consentiente, vide tamen suprà *disp.* 1. §... *num.* ...

Quæstionis tamen est, utrùm eo ipso quòd Pontifex dispensat cum Religioso professo ad ducendam uxorem contracto matrimonio, censeatur liber à voto paupertatis, & obedientiæ? Affirmat Manuel Rodriquez *tom.* 3. *regularium quæst.* 26. *art.* 6. dum ait Religiosum ex quo desinit esse talis per dispensationem ad contrahendum habere relaxationem votorum, quæ sunt annexa statui religionis; sequitur Garcia *de benefic. p.* 7. *cap.* 10. *num.* 90. Ego tamen existimo non esse dispensatum ad contrahendum matrimonium, liberum omnino à voto paupertatis, & obedientiæ, sed habere causam justam, ut dispensetur ab utroque voto, ne affectu proprietatis, & sumptibus superfluis illaqueetur peccato contra votum, quamvis Navarr. *in comment.* 2. *de regul. n.* 17. arbitretur non posse reperiri causam justam, ut dispensetur in voto paupertatis, quia satis est, ut habeat administrationem plenam absque dominio, ut in statu matrimoniali possit tamquam administrator donare, acquirere, contrahere, & concedere testamentum, sed meliùs puto esse, si in voto pauperpatis dispensetur ille, cum quo dispensatum est ad contrahendum matrimonium, quia rationi consentaneum est, & statui conjugali conveniens, ut vir suorum bonorum liberam habeat dispositionem, quæ requiritur ad bonum regimen totius familiæ; quod non poterit plenè, nec rectè, ligatus voto paupertatis exequi in statu conjugali. Ita Azor. *lib.* 12. *primæ partis, cap.* 7. *vers. secundò quæritur, per totum, à verbo præsertim mihi itaque.* Vasquez 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 165. *cap.* 9. *num.* 104. Ribadeneira *in lib. de instituto nostræ Societatis, cap.* 18. §. *Peto pera respondet. in solut. ad primum*, Sanch. *lib.* 5. *Decalogi, cap.* 2. *num.* 9. Neque omnino discrepat Less. *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 19. *nu.* 142. *vers. contrariam tamen*, ubi loquitur de Monacho per dispensationem uxorem ducente habentéque causam sufficientem, ut voto paupertatis liberetur prorsus; ac etiam voto obedientiæ. Imò videri illud cessare, cùm Religiosus desiverit esse per matrimonium, quoniam intelligitur obedientia emissa de iis, quæ in regula continentur, vel ad regulam observandam tendunt. Ita ille. 137

Major difficultas, est utrùm Pontifex possit dispensare cum Religiosis in particulari in hoc, quòd persistente, & perseverante Monachatu simul etiam habeant proprium propriè, & strictè dictum? Responde primò vitium proprietatis esse peccatum mortale de se, nisi ex parvitate materiæ fiat veniale, Navar. *sub. tit. de regular. cons.* 75. *n.* 18. *in* 1. *edit. & in* 2. *cons.* 3. *n.* 18. *de statu Monach.* Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *qu.* 6. & Rebel. *de justit. part.* 1. *lib.* 3. *qu.* 15. *sect.* 3. *n.* 22. *vers. quarta propositio*, ubi ait reum esse 138

esse mortalis Religiosum, qui non per minima, sed simul quantitatem furetur tres, vel quatuor argenteos regales excedentem.

Responde secundò non posse Papam dispensare cum Religiosis, ut perseverante Monachatu habeant proprium propriè dictum, quoad dominium eodem modo, quo illud seculares habent. Sotus *de just. lib.* 10. *quæst.* 5. *art.* 10. Cordub. *in suo quæstion. lib.* 1. *quæst.* 24. Navar. *in cap. non dicatis* 12. *quæst.* 1. *num.* 17. & Cajet. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. Sed ibi non loquitur nisi de voto castitatis; potest tamen ad nostrum casum ejus mens referri quatenus ait ex parte observationis non esse in potestate hominis facere, ut votum, & jus stent in suo robore, etiam respectu ejusdem, & quòd idem non teneatur observare legem, seu votum. Unde quamvis Papa queat legem positivam auferre totaliter, vel quoad istum hominem, non potest tamen facere, quòd stante lege etiam respectu istius; iste non teneatur illam observare, quia perseverante lege, perseverat obligatio ad observandum, quæ est de jure naturæ, & non positivo. Quocirca quando dicitur votum paupertatis, & castitatis adeò adhærere statui monastico, & religioso, ut nec Summus Pontifex possit dispensare, intelligendum est manente ipso voto: non enim potest Papa, ut quis existens Monachus uxorem ducat, & proprium habeat: sed eximit illum à votis, & à Religione; & de Monacho factus non Monachus uxorem ducit, & proprium habet, Graff. *lib.* 2. *decisionum, c.* 31. *n.* 19. *& n.* 23. Proinde quando D. Thom. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. matura deliberatione dixit Papam non posse propriè dispensare in voto continentiæ, ex argumento *cap. cùm ad Monasterium, de statu Monachorum*, ubi dicitur non posse Papam contra vota castitatis, & paupertatis licentiam dare, dicendum est verba illius *cap. cùm ad Monasterium*, procedere manentibus eisdem votis, ut ait Covar. *in rubric. de testam. cap.* 2. *num.* 11. *ad finem*, Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 1. *quæst.* 28. *art.* 3. & Barthol. à S. Fausto *in Thesauro Religiosorum, lib.* 8. *quæst.* 25. & alii, quos referens sequitur Augustinus Barbos. *in d. c. cùm ad Monasterium, de statu Monachorum, n.* 11. secus quoad usum pro necessitatibus.

139 Ex dictis sequitur Religiosos manente statu suo, & perseverante esse incapaces temporalium rerum, ex *d. cap. cùm ad Monasterium, in fine*, ubi dicitur, ibi, *quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeò est annexa regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex posset licentiam indulgere.* Quo argumento ductus Corrasius 3. *p. cap.* 5. *n.* 15. credidit Religiosos etiam ex dispensatione Papæ esse incapaces bonorum temporalium: imò non posse dispensare opinatur Sylvest. *verb. votum.* 4. *quæst.* 5. Armilla *n.* 12. *eodem verb.* Lopez *instruct. tom.* 2. *p.* 2. *cap.* 48. Petrus Ledesma 2. *p. summæ., tract.* 10. *c.* 8. & Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. ubi hanc partem dicit pobabiliorem.

140 Sed oppositum verius est tenendum, nimirum ex Papæ dispensatione fieri capaces bonorum temporalium non solùm quoad administrationem, sed etiam quoad dominium, & proprietatem; ex ea ratione, quia Papa potest dispensare in voto solemni religionis. Vasq. 1. 2. *tom.* 2. *disp.* 165. *num.* 104. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 7. *quæst.* 1. *& duobus sequentib.* Sanch. *lib.* 8. *disp.* 8. *n.* 7. Henriquez *in summa, cap.* 8. *lib.* 11. §. 11. *& lib.* 12. *c.* 5. §. 3. Less. *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. & Valentia 3. *tom. disput.* 6. *quæst.* 6. *punct.* 7. & in specie in voto paupertatis potest Papa dispensare, cùm sola Ecclesiastica constitutione Monachus sit incapax dominii: ideo potest illum facere habilem, & capacem dominii Monachum manentem, dummodo, quoad usum, servet paupertatem, eo quòd voto paupertatis magis repugnat usus, quàm dominium, ut videtur in Sacra religione nostræ Societatis, ubi ante professionem, & ante coadjutorum formatorum statum possunt Religiosi suorum bonorum dominium retinere, ut constat *ex tertia parte constitutionum Societatis, cap.* 1. *& ex p.* 4. *cap.* 4. *lit.* E. & ex Bulla Gregor. XIII. §. 22. & 24. Manuel Rodriquez *tom.* 1. *regul. quæst.* 1. *art.* 4. Solis *de censib.* 2. *tom. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 22. quos sequitur Garcia *de benefic. p.* 7. *cap.* 10. *num.* 61. *& sequent. & num.* 87. *& sequent.* consonat Sanch. *in Decalogo lib.* 5. *c.* 1. *nu.* 9. ubi vult solo jure Ecclesiastico reddi Professum inhabilem ad acquirendum rei alicujus dominium, & ad illud in alium transferendum per votum solemne paupertatis, cujus hæc est illa vis.

Quare etiamsi solemne paupertatis votum naturaliter obliget ad non habendum, vel non utendum re aliqua uti propria, & reddat voventem perpetuò incapacem dominii acquirendi, & inhabilem ad proprietatem bonorum temporalium. Dicendum est priorem effectum esse inseparabilem à voto manente ipso, cùm sit quasi effectus illius formalis, posteriorem autem effectum, quo redditur persona inhabilis ad dominium, & proprietatem, separari posse per Ecclesiam manente ipsius voti substantia, quoniam hic effectus magis est à lege, quàm à voto; Suar. *tom.* 4. *lib.* 3. *de Religione, cap.* 15. *nu.* 10. Probatur ex votis scholasticorum Societatis de paupertate, quæ non statim privant illos dominio, & proprietate suorum bonorum, ut constat ex constitutione Gregor. XIII. quæ incipit, *Ascendente Domino*, dicentis ibi, *Licèt qui ad gradus professorum, & coadjutorum formatorum nondum pervenerunt, bonorum suorum jus, atque dominium, tum alias ob justas causas, tum etiam, ut majorem Societas habeat libertatem illos, si opus fuerit, cum minori offensione dimittendi ad tempus Generalis Præpositi judicio præscribendum valeant retinere.* Quibus verbis ostenditur non obstare voto paupertatis, quo minus proprietas, & dominium talium bonorum per aliquod tempus retineatur juxta constitutionem Societatis. Suar. *suprà lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 2. & 3. quia votum non obligat ultra intentionem voventium. 141

Concesso ergo secundùm veriorem sententiam, quòd possit Papa dispensare in voto solemni paupertatis, ut volunt Ribadeneira *in lib. de instituto Societatis cap.* 18. §. *porò.* Vasquez 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 165. *cap.* 9. *n.* 104. & Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap. qu.* 2. Nihilominus etiam si nulla præcedente causa dispenset, valebit dispensatio, & fiet capax professus dominii acquirendi, transferendique; cùm solo jure Ecclesiastico votum solemne paupertatis habeat vim reddendi incapacem ad dominium acquirendum rei alicujus dominium Sanch. *in Decalogo d. lib.* 5. *c.* 1. *n.* 9. & confirmatur ex traditis ab eodem *lib.* 7. *de matrim. disp.* 16. *num.* 2. *& num.* 6. Secus dicendum est secundùm asserentes votum jure divino naturali habere vim faciendi incapacem, acquirendi dominium Monachum; tunc enim non valebit dispensatio sine causa, quoad votum jure divino naturali obligans. Proinde professus sive acquirat, sive transferat alicujus rei dominium, sive ea utatur, semper peccabit mortaliter: secus retenta nostra opinione dicente votum paupertatis solemne solo jure Ecclesiastico efficere professum inhabilem tam ad acquirendum alicujus rei dominium, quàm ad illud in alium transferendum. Azor. *suprà c.* 6. *quæst.* 4. Garcia *suprà num.* 64. 142

Hoc autem est discrimen inter habentes votum paupertatis simplex, & inter habentes idem votum solemne, quia habentes solemne sunt in particulari omnino inhabiles ad dominium rerum temporalium, & incapaces ususfructus, & possessionis rerum tam mobilium, quàm immobilium; habentes autem 143

autem votum simplex paupertatis possunt retinere dominium; non autem usumfructum sine Superioris consensu, ex ea ratione, quia non est de essentia paupertatis religiosæ reddi hominem inhabilem ad habendum dominium, sed tantùm, ut privetur facultate utendi: ideo irrequisito superiore non potest de re illa disponere, neque illa uti. Quin etiam teneatur professus volente superiore, seu mandante ejus dominium à se removere. Less. *lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 5. *n.* 22. *&* 23.

144 An verò habenti votum solemne paupertatis possit Papa concedere dominium rei alicujus? Responde, ut suprà responsum est, non posse in sensu composito, hoc est, dispensare cum Monacho manente Monacho, ut proprium habeat; sed in sensu diviso, id est, ut habeat dominium postquam desinit esse Monachus. Navarr. *comment.* 2. *de regul. n.* 15. *ad* 3. ubi declarat non posse Pontificem efficere, ut Religiosus verus dominus fiat alicujus rei manente voto paupertatis solemni, quoniam ea est virtus, ac natura talis voti, ut obliget omnino ad non habendum proprium, & ad reddendum inhabilem professum ad proprium. In quo sensu verum est quod dicitur *in d. cap. cùm ad Monasterium, de statu Monachorum*, in textu illis verbis: *Ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere?* Responde secundò proprium generatim acceptum prout continet etiam dominium, quod in se, & in sui usu à superioris voluntate dependet posse Papam concedere tale proprium, seu dominium, quia essentia religionis non repugnat tali proprio, nec tale proprium cum essentia religionis pugnat, sed potest retinere quandiu superiori videbitur, etiam si nequeant habere usum sine superioris auctoritate, quandiu in eo statu sunt: neque etiam Pontifex potest dispensare cum Religioso, ut habeat usum alicujus rei independenter à voluntate saltem ipsius Summi Pontificis, ita ut possit disponere de re illa prout voluerit, eamque alienare, seu consumere liberè, ac plenè absque arbitratu etiam Summi Pontificis, qua etiam ratione ait D. Thom. 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 8. *ad* 3. non posse Papam in voto obedientiæ dispensare cum Religioso, ut nulli Prælato obedire teneatur in iis quæ ad perfectionem vitæ spectant. Non enim potest Religiosum à sua obedientia eximere, sed potest illum ab inferioris Prælati subjectione subtrahere quod non est in voto obedientiæ dispensare. Suarius *tom.* 4. *de religione lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 16. *fol.* 495. *verf. secundò addo.* Augustin. Barbos. *in d. cap. cùm ad monasterium, de statu Monachorum, n.* 11.

145 Quæri etiam potest, an Papa possit facere facultatem testandi Religiosis professis? Ratio dubitandi est, quia per professionem privatus est omni dominio, & inhabilis factus est ad acquirendum, & quidquid acquirit, monasterio acquirit: ideo nihil habere potest de quo testetur validè, ut habetur expressè *in cap. quia ingredientibus* 19. *quæst.* 3. *& Authent. de monachis*, §. *illud quoque*, text. *in Authent. ingressi. C. de sacros. Eccles.* eo quòd ingressi monasteria se suaque dicant Deo, nec ergo de his testantur, Jul. Clar. §. *testamentum, quæst.* 28. *n.* 7.

Cæterùm de licentia Papæ potest Religiosus de aliquibus rebus, quarum habet usum, & administrationem, testari, Navar. *comment.* 2. *de regul. n.* 57. *&* 58. accedente tamen ad hoc Prælati religiosi consensu, ut vult Staphil. *de literis gratiæ, & justitiæ, fol.* 188. *col.* 1. Posse autem hanc facultatem testandi facere Religioso, docet Socin. *cons.* 13. *vol.* 1. Franch. *in rubrica de testam. col.* 6. Bald. *in l. si quando, in princip. C. de in officioso testam.* & Baptista de Sancto Severino *in tract. de pensionibus quæst.* 19. *in fine*, & alii quos sequitur Covar. *cap.* 2. *de testamentis, n.* 10.

Unde testamentum factum à Monacho sine licentia Summi Pontificis est nullum, ut constat ex juribus citatis, etiam si velint testari ad pios usus, quia jura citata indistinctè loquuntur. Abbas *in rubrica de testam. ad finem.* Navarr. *d. commento* 2. *de regul. n.* 22. *coroll.* 10. Peregrin. *cons.* 53. Sylvest. *verb. testamentum* 1. *quæst.* 4. *ad finem*, Peregrin. *cons.* 53. *n.* 10. *vol.* 2. Graff. *lib.* 2. *decis. cap.* 31. *n.* 24. & Sanch. *in Decalogo lib.* 7. *cap.* 8. *num.* 3. post plures. 146

Contrà verò obtenta licentia ad testandum si ex aliquo capite, vel ex omissione alicujus solemnitatis testamentum corruat, dato quòd in eo testamento clausula codicillaris inserta sit, & apposita, non sustinebitur testamentum ratione clausulæ codicillaris, ex quo solùm habuit potestatem testandi, non obstante regula legis *conficiuntur, ff. de jure codicill.* quæ habet illum qui potest testari, posse codicillari, quia hæc regula procedit in favorem illorum qui possunt testari de jure communi: contrà verò qui ex privilegio testantur, non gaudent hac prærogativa, Angel. & post illum *in l. servus communis Mævii ff. de stipul. servorum.* 147

Quin etiam licentia data ad testandum Religioso professo non extenditur ad testandum ad usus profanos, sed ad pios, nisi id expressè concedatur. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 67. *& cap.* 10. *n.* 30. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 9. *quæst. ultim.* Less. *lib* 2. *cap.* 19. *dub.* 4. *n.* 40. Navar. *Apologia ad librum de reditibus quæst.* 3. *monito* 6. & alii, quibus accedit Sanch. *d. cap.* 8. *n.* 51. 148

Quid dicendum de nostris Religiosis ante professionem? Dic posse validè testari sine consensu superioris: irritari tamen posse à superiore non solùm vivente testatore, sed etiam post ejus mortem. Non tamen erit grave peccatum, sic testari inconsulto superiore, si eo animo fiat, ut tempore mortis declaretur superiori, & manifestetur factum, eique subjiciatur, præsertim si bona fide testatus est superiore absente, à quo per distantiam non potuit facultatem petere, quod ut optimè fiat sive præsente, sive absente superiore, debet exprimi (ut excusetur tam à violatione voti paupertatis, si qua in hoc casu inest fortè; quàm à violatione obedientiæ, quæ aliqualis datur) ut eo modo testatur dummodo voluntati superioris placeat, cui se totum subjicit, Suar. *tom.* 4. *n.* 13. *vers. ex quo infero.* 149

Longè aliter de professis testamentum facientibus, qui ita nulliter testantur, ut licentia testandi superveniens nequeat facere valere prius testamentum absque illa factum à Religioso, ex eo, quia quando habilitas personæ, aut facultas requiritur ad substantiam actus, non sufficit supervenire, sed debet præcedere actum faciendum. Cùm ergo testamentum factum à professo sine licentia fuerit irritum, non potest fieri firmum per licentiam subsequentem. Probatur ex testamento impuberis, aut furiosi, quod non convalescit per ætatem, vel sanitatem supervenientem, ut habetur *in* §. *præterea, Instit. quibus non est permissum facere testamentum.* Ratio, impubes, & furiosus sunt incapaces testandi, quandiu durat impedimentum, ut notat Bartol. *in l. filio præterito, in fine, ff. de injust. rupt. test.* & Jason *in l. si arrogator num.* 36. *in fine ff. de adoptionibus*, proinde cùm ab initio sit irritum, non potest confirmari, nisi de novo fiat, cessante inhabilitate personæ. Ita Simon de Prætis *de interpretatione ult. volunt. lib.* 2. *interpret.* 1. *dub.* 1. *solut.* 4. *num.* 51. Socin. *in l. si jam facta num.* 5. *&* 11. *ff. de condit. & demonstr.* Hæc opinio est satis probabilis, cùm dispensatio ad testamentum faciendum sit odiosa, & 150

ex consequenti restringi potius, quàm ampliari debet, ut vult Jason *in l. ut militibus ff. de testam. militis*, & *ibi* Additionator ad Alexandrum *n. 2. verb. Antea.*

151 Nihilominus probabilius est testamentum factum à professo sine licentia Papæ convalescere per licentiam subsequentem, quia secundùm terminos juris satis est in testamento adesse facultatem tempore mortis, per *l. si quis filio exhæredato*, §. *irritum. ff. de injust. rupt. test.* Paul. de Cast. *in l. fidei meæ*, §. *si sit ff. de condit. & demonstr.* volentis, si Papa concedat Episcopo vel Cardinali, ut possit testari, testamentum antea factum reconvalescere, censerique factum post dispensationem, & habuisse principium non omnino inhabile.

152 Confirmatur exemplo habentis duo beneficia curata incompatibilia sine licentia Papæ, qui si postea impetret licentiam, valet dispensatio. Jason *in l. quominus ff. de flumin. 21. quæst. numer.* 128. Item nemo potest facere molendinum in flumine navigabili, sine facultate Principis: attamen si faciat, & obtineat postea licentiam, confirmabitur molendinum antea extructum. Retrotrahitur enim facultas Principis ad tempus præteritum, ut volunt Bartol. *in l. si quis filio*, §. *irritum, in fine. ff. de injusto, rupto.* Navar. *comment. 2. numer. 57. de regul.* Gomez *in l. 42. Tauri, num. 2. vers. sed advertendum, & vers. secundò infertur.* Matienzo *lib. 5. recopilat. tit. 4. l. 3. gloss. 3. n. 4.* Molin. *de just. tract. 2. disp. 141. in fine.*

153 Quòd si contingat Monachum fieri Episcopum, & obtineat dispensationem ad testandum, tenebitur in precibus exprimere se Religiosum esse, & Episcopum, etiamsi licentiam testandi petat ad usus pios: aliàs non erit legitima dispensatio, cùm ex duplici obice impediatur. Enriquez *lib. 10. de Sacram. ordin. cap. 33. numer. 3. ad finem.* quod intelligitur si velit testari de fructibus, aut de rebus intuitu Ecclesiæ quæsitis, quia de his solùm non possunt testari Episcopi seculares. Porrò si mens illi sit testari de bonis patrimonialibus, aut de acquisitis per propriam industriam, sufficit explicare se esse Religiosum, quia ad testandum de his Episcopalis status non repugnat, sed professio religiosa.

154 Quin adde Episcopum, sive Monachus sit, sive non, sive invitus, sive voluntarius, ex causa tamen justa si transferatur ad alium Episcopatum, non posse de rigore juris ornamenta, & paramenta, & argentaria, nec non libros, & reliqua pretiosa, secum deferre, si ea emerit de reditibus prioris Episcopatus: sed debet illa relinquere Episcopa sui prioris Episcopatus, Barbat. *cons. 20. num. 11. vers. & vidi hoc anno, vol. 3.* ubi ait ea de re sic respondisse, fuisseque tale responsum à doctissimis viris approbatum: fructus tamen jam perceptos, & mobilia non pretiosa fructibus primi Episcopatus acquisita posse Episcopum de uno Episcopatu ad alium translatum secum asportare, docet Nicolaus de Ubald. *tractatu de successione ab intestato 2. p. §. finita, num. 11.* & Pavin. *tract. de potestate capituli 2. p. quæst. 8. n. 28. vers. & adde.* Ideo ferre fructus pendentes nequibit Sarmiento *de reditibus Ecclesiasticis 2. p. quæst. 4.*

155 Et quamvis Calderin. *cons. 2.* de rebus Ecclesiæ consulat posse fructus ferre perceptos, & res mobiles ex fructibus primi Episcopatus, eo quia beneficiarius assimilatur fructuario, qui potest disponere arbitratu suo de fructibus collectis per legem *defuncta, ff. de usufructu*, & per glossam *cap. final. verb. reservari, de offic. ordin. in 6.* Cardinalis tamen *in cap. final. col. penult. ad finem, de pecul. clericor.* Anchar. *cons. 189. ex narratis, num. 1.* & Alciat. *responso 1. num. 49. lib. 1.* credunt nec fructus primi Episcopatus, neque res ex illis quæsitas posse Episcopum secum deferre, quod intellige de jure, secus de consuetudine, secundùm quam prædicta bona mobilia licitè secum transferre potest, pro ut vult Bellamera *cap. si quis translatus, 21. quæst. 2 num. 10. vers. sed quid si prædictus, & cap. cùm venerabilis num. 47. de exceptionibus.* Petrus Barbos. *2. p. l. divortio ff. solut. matrim. num. 53. & 55.* Quare magis placet opinari fructus jam perceptos, & pariter res mobiles ex fructibus primi Episcopatus emptas, sive quæsitas, posse Episcopum translatum ad aliam Ecclesiam secum deferre, ut etiam notat Augustinus Barbosa *in cap. cùm ex illo, de translatione Episcopi, n. 3. & sequenti.*

His quæstionibus affinis quæstiuncula adjici potest, utrùm Religiosus habentes facultatem testandi à Summo Pontifice possit Majoratum instituere? Dico primò facultatem testandi concessam, nisi aliud exprimatur, intelligi debere ad pias causas, & ex illis bonis non posse institui majoratum, quòd si facultas se extendat, factum tenebit majoratu instituto. Molin. *tom. 1. de justit. tract. 2. disp. 141. vers. dubium est an perfectè*, ubi concludit posse Religiosis validè, & licitè facere facultatem testandi, interveniente tamen causa rationabili, & de majoratibus, *disput. 604. num. 5.* additque multa esse consideranda, ut talis majoratus licitè instituatur, quod intellige post professionem: nam post illam, & in nostra Societate post vota coadjutorum nullus potest instituere majoratum neque ex contractu, neque ex ultima voluntate: excepto patre, aut matre, qui filios in seculo reliquit, & postea religionem professus est ante divisionem bonorum inter filios. Tunc enim *ex Authent. si qua mulier, C. de sacrosanctis Ecclesiis*, & ex *Authent. nunc autem, C. de Episcopis, & clericis*, potest instituere majoratum de suo tertio in aliquo ex filiis, Molin. *ubi proximè.* 156

Quæres, an possit regularis habere beneficium seculare sine dispensatione Summi Pontificis? Responde hodie non posse regularem, etiam si sit Canonicus, habere sine dispensatione Apostolica beneficium curatum neque perpetuò, neque ad tempus, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii Tridentini per hæc verba: *Sanctissimus D. N. Gregor. XIII. voluit licere Canonicis Regularibus Congregationis Lateranen. etiam de licentia sui Generalis, absque permissu Summi Pontif. assumere curam animarum, etiam ad tempus, multoque minus beneficium curatum ad tempus.* Ex qua declaratione constat Regularibus non esse licitum sine licentia Apostolica. Quin etiam ex constitutione Pauli quarti, incipit, *Postquam divina bonitas*, sub datum 13. Calend. Augusti anni 1558 privatur Regularis quibuscunque beneficiis qui sine permissu Apostolico beneficium obtinuerit, unde collatio facta Regulari de beneficio sæculari sine expressa mentione sæcularitatis non tenet, Ægidius Bellamer. *decis. 171.* incipit, *collatio facta Canonico*, Felin. *in cap. in nostra, num. 44. de rescriptis.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. censur. 3. casu 201. n. 86. & 87.* sicut regularia beneficia Regularibus sunt conferenda, non verò secularibus, ut habetur in Concilio Tridentino *sess. 14. cap. 10. & sess. 25. c. 21. de regularibus*, quod est etiam de jure communi, *cap. cùm singula, de præbendis, lib. 6. Clement. 1. de electione. Clement. 1. de supplend. negligent. Prælat.* Rot. *decis. 772. numer. 5. p. 1. diversorum*, & *in regula 42. Cancellariæ* disponitur, quòd habet locum etiam in commenda, Hoieda *de incompatibilitate beneficiorum 1. part. cap. 24. num. 93.* 157

158 Possunt tamen praeter Papam Ordinarii collatores regularia beneficia solita provideri Regularibus professis, conferre clericis secularibus, qui illis Ordinis habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur. habetur expressè *in d. Concilio Tridentino, sess.* 14. *cap.* 10. incipit, *Regularia.* Et quamvis Concilium ubi non loquatur de ordinariis collatoribus, & loquatur absolutè, & indistinctè, Sacra Congregatio die 12. Decembris 1585. id declaravit his verbis. *Censuit Congregatio posse etiam ordinarios collatores, portiones Monachales, & Canonicales provideri consuetas, conferre, ne dum ejus Ordinis professis, sed etiam saecularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere, omnino teneantur. Abbatias tamen, & beneficia administrationem habentia, non nisi professis, juxta canones, per Ordinarios inferiores conferri posse*; Gonzales sequitur *de mensibus gloss.* 8. *num.* 77. & 78. Augustinus Barbosa *in remissionibus ad Concil. Trident. sess.* 14. *cap.* 10. in text. ibi, *vel iis, qui habitum omnium suscipere*, Garcia *de benef. p.* 7. *cap.* 10. *num.* 8.

159 Quid de novitiis? Responde regularia beneficia non posse conferri novitiis ejusdem Ordinis, sed expressè professis, *cap. nullus, de electione in* 6. *Clement.* 1. *de supplend. negligen. Praelator, & Clement.* 1. §. *fanè* 2. *de statu Monachorum.* Beneficia verò secularia possunt conferri novitiis, quia cùm non sint verè Religiosi, & possint ad seculum redire, & sint sui juris, sunt capaces beneficiorum secularium, & possunt habere proprium, Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 3. *post alios vers. primò quaeritur*, & Garcia *de benefic. p.* 7. *cap.* 10. *num.* 4. Barbos. *in remissionibus ad Concilium, sess.* 14. *cap.* 10. *in text.* ibi, *Regularibus professis*, quibus accedit Sanchez *in Decalogo lib.* 7. *c.* 4. *n.* 22. subdens novitiumacceptando beneficium seculare non censeri religioni renunciare, ut minus bene opinatur Tiraquel. *retract. lignagier glossa* 8. §. 1. *num.* 37. quia beneficium dum est novitius, retinere potest. Quin etiam ex suprà dicta Congregationis declaratione potest illi conferri beneficium regulare: siquidem potest dari secularibus nondum habitum suscipientibus, modò habitum omnino suscipere, & professionem emitterre teneantur, pro ut expressè decernitur à Concilio *sess.* 14. *de reformatione cap.* 10. *vers. regularia beneficia.*

160 Adde posse Papam justè conferre beneficium simplex ex causa justa regulari: imò sine justa causa, collatio tenebit, quamvis sit injusta, argumento *capitis, cuncta per mundum* 9. *quaest.* 3. & *cap. proposuit, de concessione praebendae*, quia cùm id jure humano sit interdictum, & Papa sit supra illud, factum tenebit. Navar. *conf. lib.* 3. *conf.* 71. *de regularibus.*

161 Illud etiam nota, Papam tantùm posse concedere licentiam dimittendi habitum ex causa, ut Regularis vivat extra monasterium, secundùm scribentes *in cap.* 2. *ne clerici, vel Monachi lib.* 6. & *cap. clerici, de vita & honestate clericorum*, proinde ut dimittat habitum, est solius Papae. Nam quoties fit haec licentia, semper intelligitur habitu retento. Navar. *d. lib.* 3. *conf.* 71. *n.* 1. & *conf.* 72. *num.* 2. & 3. ubi *num.* 4. vult, nec Congregationem Concilii Tridentini posse ob aliquam causam dare licentiam vivendi extra Monasterium dimisso habitu, quod adeò verum est, ut Religiosus creatus Episcopus teneatur gestare habitum regularem debito legali, nec posse super habitum vestibus Episcopalibus uti, ut habetur *in c. penult. de vita, & honestate clericorum*, ubi agitur de vestibus E-
162 piscopalibus, quibus Episcopus debet indui, ibi, *Nisi Monachi fueritis, quos oportet ferre habitum Monachalem* gloss. *cap. in nova, fin.* & *cap. de Monachis* 16. *quaest.* 1. *in verb. discedere* D. Thom. 2. 2. *quaest.* 185. *art.* 8. *corpore*, Henriquez *lib.* 10. *de sacramento Ordin. cap.* 32. *numer.* 5. & *cap.* 33. *fin.* Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 7. *quaest.* 4. & Sà *verb. Episcopus num.* 11. ubi ad finem docet Episcopum factum ex Monacho, vel ex Religioso, si relinquat Episcopatum, non teneri redire ad religionem. Quin etiam si relinquat habitum, & induat Rochetum album quod exterius ab Episcopis deferri solet, excommunicationem contra Monachos exeuntes incurret, *c.* 2. *ne clerici, vel monachi in* 6. Ita Cardin. *in Clement.* 6. *de statu monachorum, in princip. n.* 9. *quaest.* 6. Cucch. *lib.* 3. *institut. major. tit.* 1. *n.* 157. Surd. *de alimentis, tit.* 7. *privil.* 19. *n.* 10.

Nihilominus cùm haec excommunicatio non sit in- 163
dicta nisi Monacho, seu Religioso simplici, non verò Monacho creato Episcopo, qui praetextu Episcopalis dignitatis non relicto habitu monachali assumit rochetum, seu candidam vestem illam quae ab Episcopis exteriùs induitur, non est cur asseratur Episcopum Monachum incurrisse excommunicationem, quia text. apertè facit mentionem de monacho vivente sub obedientia Abbatis, & secundùm constitutiones ac regulas. Item quoniam textus mens, & intellectus est, ut tollatur occasio Regularibus vagandi relicto habitu: quae omnia non habent locum in religioso Episcopo, cùm non sit sub obedientia Abbatis, nec sub regula; proinde hanc partem tradit Manuel *tom.* 2. *quaes. regul. quaes.* 58. *art.* 3. Azor. *lib.* 12. *cap.* 7. *quaes.* 4. Tapia *Authent. ingressi verb. sua c.* 6. *n.* 61. *C. de sacrosanctis Ecclesiis*, & alii quos referens sequitur Sanch. *in Decalogo lib.* 6. *c.* 6. *n.* 24.

Ad Pontificem etiam Maximum spectat concede- 164
re licentiam ad transeundum ad laxiorem religionem, nulla legitima causa existente, ita Gratian. *discept. forens. cap.* 434. *num.* 6. Fr. Ludovic. Mirand. *in manuali Praelatorum tom.* 1. *quaes.* 31. *art.* 5. *conclus.* 2. Anton. Ricciul. *in tract. de jure personarum extra gremium Ecclesiae existentium lib.* 8. *cap.* 4. *n.* 3. Sanch. *suprà lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 67. non tamen excusabitur in foro conscientiae, neque in eo valebit, gloss. *in cap. non est, de voto*, ubi Abbas *n.* 9. Navar. *conf.* 88. *num.* 2. *de regular.* & Gratian. *d. cap.* 434. *num.* 17. dicentes per talem licentiam transeundi ad laxiorem Religionem sine causa non esse Religiosum tutum in foro poli; sed solùm in foro externo, ne in eo molestetur dispensatus. Ratio, quia votum religionis strictioris commutatur in quid minus; proinde ejus dispensatio sine causa legitima est nullius momenti, utpote quae est ex obligatione juris divini consurgente ex voto. Ita Abbas *in cap. non est, num.* 6. *de regularibus*, Sylvest. *verb. Religio* 4. *quaest.* 2. Navar. *lib.* 3. *consilior. in* 1. *edit. tit. de Regular. conf.* 56. *n.* 2. & *in* 2. *edit. conf.* 88. *n.* 2. & *commentar.* 4. *de regular. n.* 10. Less. *lib.* 2. *de just. cap.* 41. *dub.* 13. *n.* 102. & Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 14. *quaes.* 8. *ad finem*, qui unanimes conveniunt non valere in foro conscientiae hujusmodi licentiam sine causa legitima. Unde Papa non solet facere facultatem transeundi ad laxiorem, nisi ex causa justa, ut meminit Anton. Ricciul. *suprà n.* 4. & cum derogatione decreti Concilii Trident. *sess.* 25. *de Regularibus, cap.* 19. *vers. nemo*, quae exigitur, ut per Navar. *conf.* 62. *aliàs* 65. *in fine, de Regular.* & Stephan. Gratian. *d. cap.* 434. *num.* 20.

Competere autem Romano Pontifici solùm po- 165
testatem dispensandi cum Religioso, ut ex causa justa ex strictiori religione ad laxiorem transferatur, docent Abbas *conf.* 96. *n.* 5. *vol.* 1. Anchar. *in cap. cùm singula numer.* 2. *in* 6. *de praebendis.* Imola *in* ... *Clement.*

Clement. 1. *num.* 11. *de regular.* Veriùs tamen est interveniente causa legitima posse Prælatum inferiorem Pontifice facere hanc facultatem transeundi ad laxiorem, etiam si ad Pontificem facilis sit aditus: ita in specie volunt Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum lib.* 5. *quæst.* 345. Manuel *quæst. regular. tom.* 3. *quæst.* 52. *art.* 9. Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 7. *num.* 68. Augustinus Barbosa *in cap. licet.* 18. *de regular. n.* 13. Nec refert decretum Concil. Trident. *sess.* 25. *de regular. cap.* 19. ibi, *Nemo regularis cujuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem.* Quia hoc decretum intelligitur absque justa causa, nec prætermissa causæ cognitione, ut olim interdum fiebat quibusvis Prælatis concedentibus id suo arbitratu. Ita exponunt hoc decretum Manuel *in summa tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 8. Navar. *lib.* 3. *consiliorum tit. de regular. cons.* 36. *num.* 3. Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 15. *quæst.* 1. Less. *de just. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *num.* 103. Sà *in summa verb. Religio, num.* 39. ubi ait Generalem posse dare hanc licentiam ex causa justa, nec talem facultatem juridicam tolli per Concilium Trid. vide Suarium *tom.* 4. *de religione lib.* 3. *cap.* 11. *à n.* 13. *usque ad num.* 20. & Augustinum Barbosam *in d. cap. licèt, de regularibus num.* 13. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 68. *vers. quòd si iterum*, ubi etiam ait non obesse Extravagant. *Viam ambitiosæ, de regularibus*, ubi dicitur ne Mendicantes possint ad aliam religionem præter Carthusianam transire absque licentia Pontificis. Quia huic respondetur vel non esse receptam quoad excommunicationem, quam indicit contra recipientes, & receptos, vel esse intelligendam de transeuntibus absque legitima causa. Ita Less. *suprà dub.* 13. *numer.* 104. Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 7. *numer.* 68. Augustinus Barbosa *suprà num.* 13.

166 Quid dicendum de nostra Societate? Responde Præpositum Generalem ex causis justis quemlibet professum posse ejicere à Societate, vel facultatem concedere, ut ad aliam Religionem etiam laxiorem transeat, ut constat ex speciali Bulla Gregor. XIII. concessa mense Septembri Anni 1582. quæ incipit: *Cùm aliàs, vers. Nos re perpensa atque diligenter examinata, Societatis ipsius puritati, atque incremento, emissorumque pro tempore saluti consulere volentes; Statuimus, ut deinceps in perpetuum liceat Præposito, quos judicaverit ab ipsa Societate emittere, eosque de ipsius Præpositi licentia, non tantùm ad Carthusiensium, sed ad quemvis alium Mendicantium, vel non Mendicantium paris, laxioris, aut arctioris observantiæ ordinem, per ipsum Præpositum illis præscribendum, de consensu tamen Superiorum loci illius quo destinabuntur, demigrare.* Suarius *suprà lib.* 11. *c.* 1. *num.* 6. & *c.* 2. *num.* 2. addit non solùm posse Generalem dare hanc licentiam transeundi ad aliam Religionem illis, quos posset emittere, sed etiam quibuscumque aliis professis ex justa causa volentibus transire ad aliam Religionem, etiam si non sint in aliquo crimine culposi.

167 Sed petes quænam sint causæ legitimæ transeundi ad Religionem laxiorem, cùm translatus indebitè sine causa non sit tutus in conscientia? Dic causas justas, & excusantes esse, si Religiosus odio habeatur à cæteris religiosis, aut indignè, & malè tractetur. Item si sint infirma, aut incommoda valetudine, aut fragili, aut tenui natura, ita ut Religionis strictioris austeritates subire non possit, aut si habeat parentes graviter indigentes, quibus in Religione strictiore nequeat commodè consulere; at in laxiori poterit, ita Manuel *quæst. Regul. tom.* 3. *quæst.* 52. *art.* 9. Anton. Cucch. *instit. major. lib.* 3. *tit.* 1. *de regular. num.* 135. Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 14. *quæst.* 8. *vers. quæres*, Sanch. *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 72. & ex antiquioribus, Abbas *c. non est, num.* 6. *de regular.* Dominicus *cap. cùm singula*, §. *prohibemus, n.* 6. *de præbendis*, *in* 6. & *ibi* Franch. *num.* 4. ubi fermè has causas referunt.

Ad strictiorem religionem facere transitum licitum est cuilibet religioso bono zelo sanctioris vitæ, petita tamen priùs licentia, quòd si fiat transitus non petita licentia, ad prius Monasterium reduci potest. gloss. *in verb. Monachus*, *in c.* 2. 19. *quæst.* 13. & altera *in c. intelleximus*, *de ætate, & qualitate, verb. curam, in fine*, ubi Abbas *num.* 1. *opposit.* 1. Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *num.* 101. Sanch. *lib.* 6. *c.* 7. *num.* 95. Barthol. à S. Fausto *d. lib.* 5. *quæst.* 341. Et peccat mortaliter transeundo ad strictiorem Religionem non petita licentia. Navar. *tit. de regular. cons.* 59. *num.* 4. & Barthol. à S. Fausto *d. lib.* 5. *quæst.* 336. ubi addit per hunc transitum non incurrere in crimen Apostasiæ, quia non deserit absolutè religionem, neque incurrit excommunicationem, quoniam non dimittit habitum religionis, sed potius commutat. Lessius *d. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *n.* 102. Proinde quod ait Navar. *c.* 27. *in manuali n.* 131. & Suarius *de censuris disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 4. dicentes transeuntem hoc modo incidere in excommunicationem non probo. 168

Petita autem licentia priùs à suo Prælato, quamvis non concedatur, licitus est transitus ad strictiorem religionem. D. Thom. 2. 2. *quæst.* 89 *art.* 4. Navar. *commento* 4. *de Regularibus n.* 10. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *c.* 14. Anton. Ricciul. *in d. tract. de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium, lib.* 8. *c.* 4. *à num.* 19. Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib.* 18. *n.* 412. *cum sequentibus*, & Fr. Ludov. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *quæst.* 31. *art.* 2. & Erasmus Cochier *de jurisdict. Ordinarii in exemptos par.* 4. *quæst.* 12. *in principio*, ubi notat hodie, & laudabiliter, & tutiùs facere, qui petierit à Summo Pontifice, vel à sacra Congregatione ad negotia reregularia deputata facultatem ad strictiorem transeundi religionem. Quòd si petatur licentia transeundi ad strictiorem religionem à suo Prælato, non statim debet transire, sed debet pro aliquo tempore expectare superioris responsum, Barthol. à S. Fausto *d. lib.* 5. *quæst.* 329. Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 14. *quæst.* 5. *vers. quæres an postquam*, Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 7. *n.* 35. ubi *num.* 36. subdit superiorem debere interrogare subditum de causa movente ad transitum, tenerique subditum illam superiori patefacere, qui potest ex causa justa denegare licentiam, ex *cap. licet, de regularibus, vers. talis ergo*, ubi tantùm datur transitus petenti licentia non obtenta quando Prælatus indiscretè, & injustè illam negat, ut constat ex *eodem c. licet*, ibi *Nonobstante proterva indiscreti contradictione Prælati.* 169

Quare peccabit mortaliter Prælatus, si deneget licentiam transeundi ad strictiorem religionem sine legitima causa, Miranda *in manuali Prælatorum d. quæst.* 31. *art.* 6. *concl.* 1. & Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum lib.* 5. *quæst.* 342. In quo eventu poterit subditus quærere à Prælato causam propter quam illi deneget licentiam, qui si non exprimat, licebit subdito transire. Eodem modo quando Prælatus judicat causam esse justam, & non respondet, vel proponit causam injustam pro justa, tunc licet etiam petenti transire, quoniam in his casibus apparet de proterva, & indiscreta negatione licentiæ, ita Innocentius *in d. c. licet, de regularibus n.* 2. & 4. Hostien. *n.* 15. & 16. Joan. Andr. *ibidem n.* 7. & *duobus sequentibus.* Quòd si rationabilis, & justa responsio feratur à superiore denegandi licentiam ad hunc transitum, non licebit petenti transire: sed ad alium superiorem majorem appellare fas erit; ita 170

Innocentius *in d. c. licet num.* 2. Joan. Andr. *n.* 7. *&* 8. Sylvest. *verb. Religio* 4. *quæst.* 1. *notabil.* 2. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *c.* 14. *quæs.* 5. Nec oberit, si dicatur interdictum esse religioso appellare, quia id intelligitur in pertinentibus ad correctionem, ut in specie tradit Aldret. *lib.* 2. *de religiosa disciplina tuenda cap.* 28. *num.* 6. *&* 8. *& num.* 30. post plures *ibi* relatos.

171 Quid dicendum de Prælato conventuali à quo subditus petit licentiam transeundi de religione æquali, ad aliam æqualem? Non est dubium Prælatum conventualem Monasterii posse dare licentiam transeundi ad strictiorem religionem. Ita Monachus *in c. cùm singula, n.* 1. *de præbendis in* 6. & *ibi* Franch. §. *probibemus num.* 3. Nomine autem Prælati non est intelligendus Provincialis, ut vult Fr. Manuel *de regular. tom.* 3. *quæst.* 52. *art.* 3. sed, ut meliùs alii sentiunt, nomine Prælati in hoc casu intelligi Prælatum immediatum ipsius Monasterii, ut Ludov. Mirand. *in manuali Prælat. tom.* 1. *quæst.* 31. *art.* 5. *conclus.* 1. Sanch. *in Decalogo lib.* 6. *c.* 7. *num.* 59. ubi ait post Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 14. *quæst.* 7. 8. *&* 9. & apertè *quæst.* 7. sufficere ad hanc licentiam concedendam Prælatum immediatum ipsius Conventus: & si iste eam sit petiturus, eam tenetur petere ad transitum à Provinciali: Provincialis autem si velit transire, petiturus est à Generali, & Generalis à Summo Pontifice. Neque ad hanc licentiam requiritur consensus ipsius Conventus. Sanch *sup. n.* 62. ubi *n.* 63. credit non posse immediatum Prælatum concedere transitum petenti, si cognoscat petentem ex levitate aut ex subita animi perturbatione, non autem ex zelo suæ majoris perfectionis moveri.

172 Responde secundò, solius Pontificis esse ad æqualem religionem ab altera æquali posse fieri transitum, quando nulla adest causa legitima, ut fiat transitus, ita Angelus *verb. Religiosus n.* 34. Abbas *c. non est n.* 6. *de regular.* Sylvest. *verb. Religio*, 4. *quæst.* 4. Anton. Cuch. *lib.* 3. *instit. major. tit.* 1. *n.* 132. & Azor. *d. lib.* 12. *c.* 14. *quæst.* 9. Nec licentia Pontificis liberabit transeuntem in foro poli, ut vult Franch. *in c. cùm singula* §. *prohibemus*, *n.* 4. *de præbendis. in* 6. Sanch. *d. c.* 7. *num.* 64. ubi credit non valere licentiam transeundi etiam in foro externo, quamvis præsumatur Pontificem dispensare ex causa ne molestia inferatur sic transeunti; sed quia constat jus quæsitum esse priori monasterio per professionem illius Monachi, non potest tali jure privari sine causa.

173 Existente autem causa legitima de religione æquali ad alteram æqualem posse Prælatum conventualem indulgere licentiam ad hunc transitum de consensu sui Conventus, volunt Fr. Ludoc. *in manuali Prælat. tom.* 1. *quæst.* 31. *art.* 5. *conclus.* 2. Barthol. à S. Fausto *suprà d. lib.* 5. *quæst.* 346. quibus accedit Augustinus Barbosa *in d. c. licet, de regular. n.* 11. *vers. secunda.* Probabilius tamen est hanc licentiam non posse indulgere religiosis exemptis Prælatum conventualem; sed vel Generalem, vel Provincialem, nisi constitutiones peculiares religionis aliter disponant. Sanchez *in Decalogo lib.* 6. *c.* 7. *n.* 65. addens non requiri licentiam Episcopi, ut minus bene credunt Monachus *c. cùm singula n.* 4. *de præbendis in* 6. Archid. *c. si religiosus*, *in fine*, *de elect. in* 6. Innoc. *c. final. n.* 1. *de renunciatione*, & Imola *Clement.* 1. *num.* 11. *de regular.* sed credit exigi consensum Conventus ipsius, in quo moratur Monachus, seu Religiosus, qui petit transitum; ex eo fundamento, quia transitus est suo modo alienatio de qua agitur, & negotium magni momenti: atqui quando agitur de alienatione rei, aut de negotio aliquo ponderoso Monasterii, exigitur consensus Conventus, ut volunt Navar. *lib.* 1. *consiliorum in* 2. *editione tit. de constit. cons.* 9. *à n.* 19. & Rodrigez *de regular. tom.* 3. *quæst.* 17. *art.* 17. & hunc esse usum ac praxim testatur Sanch. *suprà lib.* 5. *c.* 4. *num.* 65. post gloss. *in c. final. verb. pertineat, de regular. in* 6. & alios quos ibi referens sequitur: ergo exigendus est consensus Conventus ad hunc transitum. Proinde in cæteris Religionibus (excepta Societate,) non sufficit solius generalis licentia sine consensu Conventus ad hunc transitum.

Quæstionis est, an quod dictum est de Religiosis, quibus licitus est transitus ad aliam Religionem perfectiorem, idem dicendum sit de Monialibus? Responde licitum esse transitum illis ex suo Ordine ad alium perfectiorem transire. Ratio, quia rationes, quæ asseruntur *in c. licèt, de regular.* æquè conveniunt viris, ac fœminis regularibus, idcirco hanc partem pro Monialibus tradunt, Mandos. *de signatura gratiæ*, *verb. licentiæ*, *colum.* 9. *vers. quæ dicta sunt*, Manuel Rodrigues *tom.* 2. *summæ*, *c.* 6. *n.* 7. *in fine*, *& tom.* 3. *de regular. quæst.* 52. *art.* 8. Tapia *Auth. Ingressi*, *verb. ingressu*, *c.* 9. *num.* 37. *C. de sacros. sanct. Ecclesiis*, & Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 7. *num.* 6. ubi respondet ad argumenta contraria; ex eo quia olim licitus erat transitus Monialibus de una Religione ad aliam perfectiorem, ut habetur *in cap. unico, in principio*, *verb. perpetua*, *de statu regularium in* 6. *& ibi* Archid. *num.* 1. *eod. verb. perpetua*, Sylvest. *verb. Religio.* 4. *quæst.* 16. *dicto secundo*, Abb. *in d. cap. final. ult. notab. de statu Monach.* qui allegat textum cum glossa *in cap. Monachis* 20. *quæst.* 4. & docet *ibi* glossa *verb. virgines*, quibus accedit Gregor. Lopez *part.* 1. *tit.* 7. *l.* 9. *verb. Religiosos*, *vers. Quid autem in Monialibus.* 174

Nec refert Concil. Trident. *sess.* 25. *de regular. c.* 5. ibi: *Nemini autem sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque prætextu*, quia non loquitur in nostro casu, quando exitus est ad transitum in Religionem perfectiorem. Nec etiam obest motus Pii Quinti editus anno 1569. quia loquitur de causis extra quas non est licitum Monialibus exire post professionem à Monasterio, nisi ex aliqua legitima causa, nimirum magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, aut epidemiæ, de quibus Navar. *comment.* 4. *de Regularibus, num.* 48. *& in c. statuimus.* 19. *quæst.* 3. *num.* 49. Guitier. *Canon. lib.* 1. *c.* 14. *à num.* 7. & Fr. Jon. de la Cruz. *de statu Relig. lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 4. *vers. an verò liceat*, ubi concludit licitum esse Monialibus exire à Monasterio in causis prædictis, & in similibus; putà si hostes invadent Monasterium, & in casu ruinæ domus, & aliorum similium, & in aliis infirmitatibus contagiosis, & nocivis communitati. Item quando infirmitas soli Moniali est nociva, sed exeundo à Monasterio remedium inveniet, si aliàs periculum vitæ, aut gravis, & diuturnæ ægritudinis probabiliter timeatur, quæ sententia, quoad hoc ultimum est Navarri *in d. c. statuimus*, *suprà numer.* 4. quam Fr. Jon. de la Cruz satis piam, & probabilem reputat. Nos verò loquimur de Monialibus exeuntibus ad strictiorem Religionem; qui exitus sicut licet viris religiosis, sic etiam fœminis, ut dictum est, quamvis non esse licitum Monialibus hunc transitum hisce temporibus doceat Azor. 1. *p. lib.* 13. *c.* 8. *quæst.* 1. paulo post principium; sed, meo judicio, præfata priùs venia fallitur. 175

Nomine autem hoc loco perfectioris religionis ad quam jure conceditur transitus, opinatur D. Thom. 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 8. & Nav. *commento* 4. *de Regular. num.* 2. *&* 3. intelligi illam, quæ habet finem perfectiorem, & fructuosiorem, per textum 176

in

in d. c. licet, de regularibus, ibi: *sanctioris vitæ*; sed verius est non concedi transitum ratione perfectioris finis, sed ratione asperioris, arctioris, & durioris vitæ. Confirmatur ex *eodem c. licet, in fine*, ubi declarat, quam Religionem vocaverit sanctiorem, ad quam transitus sit de jure licitus, sic dicens, ut apud eos vitam duceret arctiorem. Ita Sanch. *in d. c. 7. num.* 21. Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 14. *qu.* 2. Lessius *de justit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *num.* 100. Ant. Ricc. *in tract. de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium, lib.* 8. *c.* 6. *à n.* 4. Fr. Manuël *de regular. tom.* 3. *qu.* 52. *art.* 4. & Fr. Ludov. Miranda *in manuali Prælator. tom.* 1. *quæst.* 31. *art* 3.

178 Quæritur denique, an Summus Pontifex possit ultra Prælatos Religionis irritare vota religiosorum? Responde affirmativè, ratio, quia ille est qui principaliter professionem acceptat, & reliqui acceptant in virtute concessionis, & approbationis ejus, Cajet. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. Navar. *c.* 12. *num.* 66. & alii, quos referens sequitur Suar. *tom.* 2. *de religione, lib.* 6. *c.* 7. *num.* 18. etiamsi sit votum transeundi ad arctiorem religionem; quando scilicet Pontifex prohibet transitum ad Religionem strictiorem, quia vix judicari potest religio esse perfectior, ad quam transitus est interdictus, Suar. *ubi suprà lib.* 3. *c.* 6. *num.* 24. Sanch. *in Decalogum, lib.* 4. *c.* 33. *n.* 3. *&* 13. Cùm ergo Summus Pontifex non possit unius religiosi votum irritare, pro ut est supremus Prælatus omnium Religionum, sed pro ut est Prælatus suæ, cui religiosus se dedicavit in specie, non potest obligare religiosum hunc propter votum ad institutum alterius Religionis, sed solius suæ, in qua professus fuit: proinde transiens ad Religionem arctiorem non manet sub obedientia Pontificis, quatenus erat Prælatus prioris religionis; & ex consequenti non potest irritare votum transeundi ad religionem strictiorem, nisi quando prohibuit transitum fieri sine sua licentia Sanch. *d. lib.* 4. *c.* 33. *n.* 3. *&* 13. Ex quibus constat multo minus posse à Prælatis inferioribus irritari vota religiosi transeundi ad arctiorem Religionem, cùm id concedatur à jure Canonico, *in c. licet, de regularibus*, licentia petita, etsi non obtenta, est communis, teste Sanch. post plures *ibi* relatos *d. c.* 33. *n.* 2.

Quid de Episcoporum votis? constat non posse 179 vota emittere, renunciare Episcopatui, aut Religionem ingredi inconsulto Romano Pontifice, *c. nisi cùm pridem, in fine, de renunciatione, & c. licet, de regularib. vers. Archiepiscopis, & Episcopis.* Non tamen hujusmodi vota sunt omnino irrita, quia habent conditionem affirmativam, si placuerit Pontifici: proinde tenentur aperire votum Pontifici, vel saltem consensum petere tacito voto, nisi ad illud declarandum se obligaverint: liberi tamen erunt à voto, negato consensu, est communis: Sylvest. *verb. votum.* 3. *quæst.* 1. Tabien. *eodem verb. quæst.* 1. *n.* 2. Sayro *in clavi, lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 24. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 16. *quæst.* 1. *&* 2. *& cap.* 21. *quæst.* 13. Manuel Rodriguez *p.* 2. *summæ, c.* 88. Suar. *tom.* 2. *de Religione, de voto, lib.* 3. *c.* 4. *num.* 8. Sanchez *suprà lib.* 4. *cap.* 25. *n.* 36. post alios ibi relatos. Idem dic de voto magnæ peregrinationis emisso ab Episcopo, quod est validum de se ratione conditionis inclusæ, si Papæ placuerit, ita expressè Tabiena *verb. votum* 5. *quæst.* 2. *num.* 1. Suarius *suprà lib.* 3. *cap.* 4. *à numer.* 4. *usque ad* 7. Erit tamen irritum quando consideratis considerandis judicaretur majus Dei obsequium, & bonum ovium non abesse, sed residere. Sanch. *d. cap.* 25. *num.* 40. ubi *n.* 41. addit satis esse petere licentiam à Pontifice, si fortè votum est validum, ut illud adimpleat, quòd si neget, manet solutus voto; concessa autem licentia obligatur: si nequeat exequi, vel nolit, eget commutatione, aut dispensatione. Quòd si votum sit irritum tanquam majori bono resistens, non tenetur ad expensas, quia sublato principali, cessant accessoria, *regula, cùm principalis, ff. de regulis juris*, Sanch. *disp.* 41.

LIBER QUARTUS.
De Obligationibus Legatorum à latere, & Delegatorum Sedis Apostolicæ.

DISPUTATIO DECIMA.
De Obligatione Legati à latere.

§. I.

Quis sit Legatus à latere, & quale sit ejus munus?

EPITOME.

1 *Legatorum species triplex est.*
2 *Legatus à latere communiter est Cardinalis.*
3 *Legatus à latere quibus insigniis utatur.*
4 *Legati à latere quomodo loca ingrediantur, & oppida.*
5 *Officium Legati de latere quale sit, & an æquiparetur Proconsuli.*
6 *Legati habent ordinariam jurisdictionem, & possunt omnia in sua Provincia, sicut Primates, Episcopi, & reliqui Ordinarii possunt.*
7 *Legatus minor coram Legato de latere suo non fungitur munere, nec censetur revocatus per creationem secundi Legati de latere.*
8 *Legatus de latere an teneatur ostendere literas suæ legationis, illique an sit credendum? & Nunciis.*
9 *Legato de latere credendum est super iis, quæ dicit se accepisse à Papa vivæ vocis oraculo.*
10 *Cardinali an sit credendum super his, quæ tertio præjudicant?*
11 *Legatus quid facere debeat, quando vult ingredi Provinciam suam, & quomodo debeat ingredi, ac recipi à clero, & populo.*
12 *Legati minores, & Archiepiscopi non debent gestare Cruces suas in ingressu Legati de latere, neque præsente illo.*
13 *Legatus de latere ejusque familia quibus virtutibus debeat florere, & à quibus vitiis debeat cavere?*

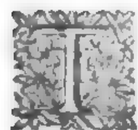

1 TRIPLEX est Legatorum species, alii vocantur Legati à latere, sic dicti, quòd quasi à latere Romani Pontificis emittantur. Alii dicuntur Legati nati, quibus est annexus perpetuus legationis honor, cùm inhæreat dignitati, quæ perpetua est; *c. quoniam Abbas*, & *ibi* Scribentes, *de offic. deleg.* Quales sunt Archiepiscopi Cantuariensis, & Eboracensis; eo, quia ubi primum ad Archiepiscopalem eminentiam promoti sunt, Legati esse dicuntur. *c.1. de offic. Legat.* proinde eorum potestas, & honor mortuo Papa non expirat. *c. præsenti. §. finitur, de officio Legati lib.6.* Alii denique vocantur Legati missi, sive Nuncii, quia à Sede Apostolica mittuntur specialiter, non tamen Cardinalatus dignitate, & honore fulgent; sed sunt Prælati satis experti, & multis animi dotibus insignes. Quales videmus in Hispania, Gallia, Polonia, Venetiis, & in similibus Regnis. De his omnibus latè Andr. Barbat. *in particul. tractat.* Zechius *de Republica Ecclesiastica, tit. de statu Illustrissimi Legati.* Erasm. à Cochier *de jurisdict. Ordinarii in exemptos part. 2, quæst.* 2. Flamin. *de resignat. lib. 7. quæst. 13. ex n. 1.* Azor. *2.p. lib.2. cap.27.* & Henriquez *in summa part. 2. lib.14. cap.24.§.2.* ubi meminit Principem Monarchiæ Siciliæ dici Legatum natum, eo ipso quòd Regnum obtinet.

Legatus tamen à latere Cardinalis est, & quamvis alii Ecclesiarum Prælati eadem dignitate & eodem quoque munere fungi possint, receptum est Legatum de latere regulariter Cardinalem fore, Menoch. *cons.190. n.14.* Flamin. *d. lib. 7. quæst. 13. n. 5.* Anastas. Germon. *in lib. 5. Decretal. tit. de offic. Legati, in princip.* quoniam auctoritas, & munus Legati de latere id videtur exigere, gloss. *in d. c. 1. de officio Legati, in verb. legationes,* ait Cardinales dici, Legatos à latere: gloss. tamen ultima vult eos, qui à latere Papæ mittuntur, etiamsi Cardinales non sint, Legatos à latere vocari. Cæterùm *in cap. excommunicatis, eodem titulo,* variis de hac quæstione sententiis ventilatis, statuit glossa *ibi* Cardinales duntaxat dici Legatos à latere, cùm à Romano Pontifice mittuntur. Proinde Legati de latere dicuntur pars corporis Papæ cùm sint Cardinales, quia eorum officium est assistere Papæ, Flamin. *de resignat. lib.2. quæst.1. n.34. & lib. 7. quæst. 12. n. 14.* dicunturque hujusmodi Legati majores omnium in Provincia post Romanum Pontificem, Franch. *in c. si Abbatem, de electione, lib. 6.* & Jacob. de Graffis *in decis. lib. 2. c.49. n. 58.* siquidem Proconsulibus æquiparantur, *c.2. de officio Legati, in 6.* & ubi primum exeunt ab Urbe, insignia Apostolicæ dignitatis habent: præ se ferunt Crucem, & utuntur voluntaria jurisdictione, non autem contentiosa, exemplo Proconsulis. *l. 1. & l. 2. de officio Proconsulis.* Anastas. *suprà de officio Legati.* Quod intellige extra suam Provinciam, sicut Proconsul; atque ita potest Legatus de latere absolvere ab excommunicatione, cùm sit casus jurisdictionis voluntariæ, *cap. post translationem, de officio Legati, cap. ad eminentiam, de sent. excommun.* 2

Item Legati de latere utuntur insigniis Apostolicæ dignitatis, *cap. antiqua, de privilegiis,* hoc est, albo Palafreno, seu candido Asturcone, & freno, & calcaribus deauratis, ita scribentes *in d. cap. antiqua,* Hostiensis *ibi n. 12.* & Antonius de Butrio *n. 10.* dicens hæc esse insignia Romani Pontificis: sequitur Jacob. *de Concilio, lib. 1. art. 1. n.184.* Gundisal. *in eodem tractatu, c.5. n.1.* subdens Legatos processionaliter ingredi loca, & oppida sub pallio, seu umbella serica: & quamvis Hostiensis *ubi suprà,* & Abbas *in d. cap. antiquæ, n. 4.* velint Legatos posse uti insigniis Pontificalibus, quando mare transmittuntur, & transeunt, hodie tamen, etiamsi non transeant, nihilominus illis utuntur, quamvis Legatus esset Monachus, Gambarus *hoc tit. §. illud nosse, n.24.* si mittatur trans mare, Flaminius *lib. 7. quæst. 13. n. 8.* 3 4

Quid

5 Quid de officio Legati? Responde ita haberi *cap. Legatus, de officio Legati*, *in 6.* Legatos quibus in certis Provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant, & dissipent, ædificent, & plantent Provinciarum sibi commissarum ad instar Proconsulum, cæterumque Præsidum, quibus certæ sunt decretæ Provinciæ moderandæ Ordinarios reputantes. Ita ibi. Ex quo loco patet Legatos habere ordinariam jurisdictionem, & æquiparari Proconsuli, & Præsidi, qui olim erant Ordinarii: atque ita possunt omnia illa, quæ possunt Primates, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & reliqui totius Provinciæ
6 Ordinarii, *c. Legatos, hoc titulo*, Bald. *in l. si, ff. de officio Proconsulis*, §. *cùm plenissimam*, per textum *ibi in d. l. si in aliquam*, sequitur Gambar. *lib.2. de officio Legati*, *n.4.* ubi tradit majorem auctoritatem habere Legatos in sua Provincia, quàm habeant ipsi Episcopi. Unde valere argumentum ait, hoc potest Episcopus, Archiepiscopus, & Patriarcha; ergo & Legatus, *c. cùm in cunctis, de electione.* Nec obstat, quòd dicatur Provincia Legato committi? Quia respondetur verbum *committi* aliquando idem valere, quod verbum *decernere, deputare, & destinare.* Azor. *p.2. lib. 5. c.27. vers. Quintò quæritur.* Est enim Legatus ordinarius, ut cum aliis ait Flam. *de confid. q. 28. n. 18.*

7 Adde tantam esse Legati de latere dignitatem, ut ubicumque sit, minor Legatus suo nequeat fungi munere, *c. 8. de officio delegati*, *& c. antiqua, de privilegiis.* Nec per creationem secundi Legati censetur primus revocatus, Boër. *decis. 347. n. 5.* Antequam ingrediatur Provinciam sibi decretam potest omnia quæ poterant Proconsules ante ingressum in suas Provincias, per legem verò *1. ff. de officio Proconsulis*, quæ sic habet: *Proconsul ubique proconsularia insignia habet, statim atque urbem egressus est: potestatem autem non exercet, nisi in ea Provincia solùm, quæ ei decreta est.* Sic ibi, *& in l. proximè seq.* ita habetur *Omnes Proconsules statim quàm urbem egressi fuerint, habent jurisdictionem, non tamen contentiosam, sed voluntariam. Ut ecce manumitti apud eos possunt tam liberi, quàm servi, & adoptiones fieri.* hæc ibi, quæ omnia potest exercere similiter Legatus de latere antequam Provinciam sibi deputatam intret.

8 Quæstionis est, an Legatus de latere ingressus in Provinciam teneatur ostendere antequam potestatem suam exerceat, literas publicè suæ legationis? Responde Cardinali asserenti se Legatum esse a Papa plenè credi, etiamsi literas suæ legationis non ostendat. Ratio, quia ferè nunquam solent egredi Urbem alio titulo, quàm legationis, glossa *in cap. nobilissimus 97. distinct. cap. sicut, de sententia excommunicationis*, & glossa *ibi*, *& in c. cùm olim, in verb. sine reprehensione, de privilegiis*, Abbas *in cap. quod super his n.5. vers. unde aut Cardinalis*, & ibi Felin. *n.8. de fide instrumentorum.* Mascard. *de probationibus conclus. 84. n.2. & conclus. 160. à n. 1.* & alii, quos referens sequitur Farinac. *de testibus lib. 2. tit.6. quæst.63. c.2. n.55.* & Illustrissimus Primas *1. p. Decreti, cap. nobilissimus n.2. dist. 97.* Similiter credendum est Cardinali Legato plenè in iis quæ exponit nomine Papæ illi ad quem missus est, glossa *in cap. ad Apostolicæ, in verb. proponit, de re judic.* Felin. *suprà n.8. in fine, de fide instrumentorum*, Farinac. *d. cap. 2. num. 59.* Azor. *d. lib. 5. cap.27. vers. octavò quæritur, ad finem*; non tamen credendum est Cardinali Legato in iis quæ naturam legationis excedunt, & sunt Papæ specialiter reservata, nisi de iis literas ostendat. Aret. *in d. cap. cùm à nobis n.15. extrà de testibus.* Felin. *in d. cap. quod super his, n. 9.* Mascard. *conclus.269. n. 15.* Farin. *suprà n. 74.* Azor. *d. vers. octavò quæritur, & vers. Quæres an sit legato Cardinali credendum.* Et à fortiori non sit credendum Nunciis, sive Legatis aliis sine literis suæ legationis, Bart. *in l. Palatinos, C. de coll. fund. lib. 11. & in l. siquis Decurio. C. de Decurionibus, lib. 10.* Mascard. *de probat. conclus. 84. n. 1.* Gambar. *de offic. & potest. Legati de latere, lib. 1. §. Ingressus verò Provinciæ, n. 1. & §. hanc Rubricellam, n. 1. fol. 13. vers. sexto.* 9

Patet ergo credendum esse Cardinali affirmanti se Legatum, Lap. *allegat.* 33. incip. *An frater, in vers. an credatur*, quando dicit illi credendum super his, quæ asserit se habuisse vivæ vocis oraculo. Nam gesta per Cardinalem, qui pro Legato de latere se pronunciavit, valent, etiamsi verè non esset Legatus, vel quia non habebat plenam legationem, vel quia jam esset revocatus. Lap. *alleg.* 89. Specul. *in §. superest.* Quia satis est aliquem haberi pro Legato, ut sustineantur acta per illum, quamvis non sit. *l. Barbarius, ff. de offic. præfecti.* Hoc tamen non procedit nisi in iis, quæ de jure communi competunt Legato Cardinali & in consuetis: in cæteris autem non consuetis minimè: nisi quando Cardinalis Legatus hæc non consueta, & specialia exercuisset: tunc enim plenè creditur in iis assertioni illius. Bald. *in l. exemplo, in fine, C. de probat.* Decius *in l. 1. n.19. C. de mandato Principis.* Calder. *conf. 2. tit. de officio deleg.* Aufrer. *in addit ad Capell. Tholos. decis. 464.* & sentit Rota coram Seraphino *decisione 133. n. 2. & 3. p. 1.* inter diversas in novissimis, & Mascard. *conclus. 140. post num. 12. vers. quidam tamen censent, & concl. 269. n. 14. & n. 19.*

Attamen quamvis aliqui credant credendum esse Cardinali Legato quando non agitur de præjudicio tertii etiam super iis, quæ in generali concessione non continentur, sed sunt specialiter reservata Pontifici, inter quos est Angel. *in l. quæcumque, §. final. ff. de publican.* Abbas *in c. cùm à nobis n.2. col.2. ad finem*, & alii relati per Mascardum *conclus. 130. n.6. & 7. & n.12. ad finem.* Alii tamen dicunt in reservatis Summo Pontifici non esse credendum Cardinali, etiam quòd de alterius præjudicio non agatur quando Cardinalis id asserit in loco ubi Pontifex non residet, sic Felinus *in c. quod super his n. 9. ad medium, de fide instrum.* Anchar. *in Clement. 1. n. 2. vers. quandoque emanat*, usque ad versiculum, *ista procedunt, de probat.* Aret. *in cap. cùm à nobis post n. 15. & 16. per totum de testibus*, & Crot. *de testibus n. 210. in 3. concl. vers. ab ista tamen opinione*; secus si Cardinalis hoc asserat in loco ubi Pontifex commoratur. Juvat quod traditur ab Azor. *p. 2. lib. c. 27. vers. octavò quæritur, & vers. nonò quæritur*, & Farinac. *suprà n. 78. quæst. 63. de testibus.* 10

Petes per quam partem Provinciæ suæ debeat Legatus ingredi? Responde debere diem sui adventus per literas significare Provincialibus, ne illos imparatos inveniat, & ne ipse honore sibi debito privetur. *l. observare §. antequam, ff. de offic. Proconf.* Debet item ingredi Provinciam per loca, & vias consuetas, ne per vias insolitas sit occasio malum suspicandi. Bald. *in d. l. observare.* deinde antequam civitatem ingrediatur, debet populus, & clerus ingredienti occurrere, in ingressu se illis hilarem exibeat, vultuque paterno, & grato excipiat panegyricas commendationes sibi factas libenter, & consuetas ceremonias observet. *l. si in aliqua*, ubi Bald. *ff. de offic. Proconsulis, & Legat.* facit *c. Ecclesiæ dist. 97.* ubi commendatur Principalibus secularibus, ut Ecclesiam conservent, & Legatos Sedis Apostolicæ honorificè recipiant, quod notat Hispaniarum Primas *in d. c. Ecclesiæ, n. 1.* Denique Archiepiscopi, Episcopi, & Legati minores non debent gestare Cruces suas in ingressu Legati, neque præsente illo, qui antequam sese ad hospitium recipiat, debet Ecclesiam loci primariam adire, si non adest Cathedralis; argumento *in l. 1. ff. de alb. scrib. cap. statuimus, de major. & obedientia*, populumque bene- 11 12

benedicet secundùm consuetudinem. Anton. Cucch. *lib.* 2. *de Legatis Apostolicis*, *n.* 45. & 46. ubi docet Legatos esse honorandos à Prælatis locorum, ad quos accedunt, ex vi juramenti capitis, *Ego enim*, *de jurejurando*, Gambarus *lib.* 1. §. *Debet autem Legatus*, *n.* 6. & *duobus sequentibus*.

13 Illud etiam pro auctoritate Legati notandum est, quòd non solùm ipse cavere debet ab omni vitiorum labe, sed etiam ejus familia, eo quia talis præsumitur vita domini, quales habet contubernales, & familiares, ideo debet arcere ab ejus familiaritate, ac familia omne id quod redoleat avaritiam. Nam avaritia ministrorum imputatur dominis, proinde decet omni vitæ sanctitate Legatum pollere, ut legatione sua cum laude fungatur; ita, ut duros fortirer redarguat, malignantes compescat, & reddat retributionem superbis. Caveat etiam, ne simul in ambitionis vitium incurrat, ne secundis etiam rebus fiat insolentior, ut quondam Antonius Legatus Reverendissimus Bononiæ, qui anno de 1507. ob hæc, & alia vitia multo his pejora à Julio secundo carceri mancipatus vitam infeliciter finivit. Gambarus *de potest. Legati, lib.* 2. §. *illud nosse*, *n.* 22.

§. II.

De potestate Legati à latere in specie.

EPITOME.

14 *Legatus de latere non venit appellatione Papæ, nisi in his, quæ illi specialiter committuntur.*

15 *Legatus per generalem commissionem nihil potest in reservatis Papæ, & quæ sint Papæ reservata?*

16 *Papæ solius est Pallium Archiepiscopis concedere, & cur dicatur susceptum à corpore beati Petri?*

17 *Pallium conceditur Episcopis aliquibus ex speciali privilegio.*

18 *Papæ reservatur concedere Religiosis privilegium non solvendi procurationes Legatis Apostolicis.*

19 *Legatus de latere potest, quidquid non est reservatum Sedi Apostolicæ in signum specialis privilegii.*

20 *Legatus de latere habet jurisdictionem in exemptos, quamvis reservatum sit Papæ, non tamen potest eximere aliquem à jurisdictione Ordinariorum quod intellige ut infrà.*

21 *Legatus à latere non potest facere, quod violet jus commune, nec quod præjudicet illi.*

22 *Legatus à latere an possit absolvere percussores Clericorum? pars affirmans est verior, etiamsi percussio sit enormis, & extra suam Provinciam.*

23 *Legati missi possunt absolvere percussorem Clericorum in sua Provincia, Legati autem nati nihil habent nisi illis committatur.*

24 25 & 26. *Legatus de latere unde habeat potestatem absolvendi ab excommunicatione Canonis si quis suadente?*
Sententia auctoris, num. eodem.

27 *Privilegium concessum gratis à Principe potest ab eo, & à successoribus sine causa revocari, secus si concedatur propter servitium.*

28 *Legatus de latere non potest absolvere se percutientem, nec percutientes Cardinalem.*
Sed contra. num. 29. & 30.

31 *Legatus de latere non potest absolvere injuriantes, vel percutientes Episcopum.*

32 *Legati de latere non possunt absolvere à casibus Bullæ Cœnæ.*

33 *Legati de latere non veniunt sub nomine Sedis Apostolicæ in rebus arduis.*
sed in levibus, num. eodem.

34 & 35. *Legatus de latere missus ad aliquod Regnum, habet potestatem in omnibus Provinciis subditis eidem Regi, & quomodo?*

36 *Legatus missus ad duas Provincias connexas ratione terminorum potest cognoscere de casibus unius Provinciæ in alia.*

37 *Legatus duarum Provinciarum sive sint distinctæ, sive unitæ, quando sit Judex amborum, & possit punire delicta utriusque.*

38 *Legatus non potest se immiscere in causis delegatis alteri à Papa.*

39 *Legatus de latere, potest cognoscere de appellatione interposita ab inferiore ad Papam, ut eum instruat, maximè si partes consentiant.*

40 & 41. *Legatus à latere potest cognoscere de causa matrimoniali, non tamen dispensare in gradibus prohibitis; quidquid asserat Goffredus.*
Nisi sit in partibus remotissimis. n. 42.

43 *Legatus non potest validè dispensare in lege superioris sine causa.*

44 *Commissarius habens facultatem dispensandi, non potest dispensare sine causa, aliàs dispensatio est nulla in utroque foro.*

45 *Legatus ad Ordines sacros non potest dispensare cum illegitimis, nisi ex speciali commissione.*

46 47 & 48. *Legatus quando possit dispensare cum illegitimis ad Ordines sacros, & ad beneficia.*

49 *Legato quando datur jus legitimandi spurios ex quibus deprehendatur?*

50 *Illegitimus dispensatus à Legato ad aliquod, si velit aliquid iterum impetrare, tenetur explicare primum impetratum.*

51 *Legatus potens legitimare, an possit dispensare.*

52 *Legatus non potest dispensare cum minore annis 14. ut faciat professionem, & testamentum.*

53 *Legatus ex causa necessitatis quando possit dispensare cum minoribus viginti quinque annis, ut ascendant ad sacerdotium & ad beneficia.*

QUæres primò, quid possit Legatus à latere in sua Provincia circa reservata Summo Pontifici? 14
Responde primò appellatione Romani Pontificis non venire Legatum de latere, nisi in his quæ speciali commissione Papæ Legatus exercet, ut cum aliis tradit Gondisal. Villadiego *in tract. de Legatis*, *quæst.* 9. *num.* 9. & Gutierres *de juram. confirmat. part.* 1. *c.* 52. *n.* 6. Nam in generali Legati commissione non veniunt casus Papæ reservati. Erasm. à Cochier *de jurisd. ordinarii in exemptos. p.* 1. *q.* 3. *n.* 13. & *p.* 4. *quæst.* 3. *n.* 1. Sicut in generali commis- 15
sione non continentur reservata Principi, ut notat Boër. *in tract. de potest. Legati à latere, n.* 24. & Peregrin. *de jure fisci l.* 1. *tit. de iis, qui jura fiscalia habent.*

Quæres secundò quæ sint Papæ reservata ita, ut non possint concedi à Legato de latere? Dic imprimis solius Pontificis esse Pallium Archiepiscopis concedere, *c. nisi*, *de auctoritate*, & *usu Pallii*, quod ab alio dari non potest, cùm sit signum plenitudinis potestatis, *c. antiqua* 23. *de privilegiis*, & ideo dicitur 16
suscipi Pallium à corpore tantùm beati Petri; quia solùm à Romano Pontifice Petri successore concedi solet, text. *in c. significasti. de electione.* & *ibi* Abbas *num.* 9. & Lælius Zechius *de Repub. Eccles. tit. de statu Reverendiss. Patriarch. num.* 5. *vers. traditur.* Quamvis gloss. *in d. cap. significasti*, velit, ideo dici Pallium susceptum à Beati Petri corpore, quia Pallium consecratum deducitur ad Altare sacrum in memoriam corporis beatissimi Petri, & inde traditur Archiepiscopis, si adsint, vel eorum procuratoribus, si non adsint, juxta caput, *quoniam*, *dist.* 100. quam glossam sequuntur omnes *ibi*, & eam expli- 17
cant Stephanus Durantes *de ritibus Eccles. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 43. Fr. Hieron. Roman. *lib.* 3. *de Repub. Christ. cap.* 6. Dictum est Pallium esse insigne proprium Archiepiscoporum, quod extende ad Patriarchas, &

Prima-

Primates. Non est tamen insigne proprium Episcoporum nisi ex speciali privilegio Papæ, ut conceditur Episcopo Ostiensi in ostiis Tiberis fluminis degenti, qui Romanum Pontificem consecrat, & eo utitur ex institutione Marci Papæ. Et quo etiam indulto, ac privilegio gaudent Episcopus Bambergensis in Germania, Quinqueecclesiensis in Ungaria, Lucensis in Tuscia, Papiensis in Longobardia, de quibus, & de aliis circa usum Pallii multa luculenter Illustrissimus Hispaniarum Primas *c. quoniam, c. prisca, c. novit, c. optatum, c. in ea, & sequentibus per totam distinctionem* 100. & Augustinus Barbos. *de off. & potest. Episcopi allegat.* 50. *n.* 3. *& sequentibus.*

18 Est etiam de reservatis Papæ concedere privilegium Ecclesiis Religiosorum, ut eximantur ab onere solvendi procurationes Legatis Apostolicis, & jura Episcopalia, *Clement.* 1. *de censibus.* Item eidem soli competit restituere aliquos legitimis natalibus quoad spiritualia, *c. per venerabilem, qui filii sint legitimi.* Similiter potest solus concedere, ut professi regulares egressi Monasterium ad audiendum jus civile, vel medicam artem, ad Ordines possint promoveri, *c. non magnopere, ne clerici vel Monachi,* sed de his, & similibus Pontifico summo reservatis dixi suprà *disp.* 1. §. 11. *ex n.* 241. *& disp.* 2. *ex n.* 78.

19 Potest ergo Legatus à latere quicquid non est reservatum Sedi Apostolicæ in signum specialis privilegii, Antonius Monach. *Bononien. decis.* 28. *n.* 11. per glossam *in c. quod translationem, verb. reservata, de officio Legati.* Quod procedit nisi ex aliquo jure speciali concedatur Legato a latere, ut habetur
20 *in c. veniens, de verborum signifi. in* 6. *& in c. si Abbatem, de electione, eodem libro,* per quæ jura singulare est, & speciale, quòd Legatus à latere jurisdictionem in exemptos habeat, quamvis reservatum sit Pontifici cognoscere de causis exemptorum, Gondisal. Villad. *in tract. de Legato p.* 1. *quæst.* 8. *n.* 20. Erasm. à Cochier. *de jurisdict. ordin. in exemptos p.* 2. *quæst.* 2. *n.* 7. Nec refert Papam eximere aliquos à jurisdictione cujuslibet Ordinarii; ergo etiam jurisdictione Legati à latere; quia id negat Navar. *de datis, & promissis pro justitia, notabil.* 4. *n.* 10. *vers. secundò per ea quæ.* Non tamen poterit Legatus exime-
21 re aliquem à jurisdictione Ordinariorum, sicut Pontifex eximere potest: eo quòd non potest efficere quicquam, quod violet jus commune, Boër. *in tract. de potest. Legati de latere n.* 44. Villadieg. *d. tract. p.* 1. *quæst.* 9. *n.* 64. Eximere verò à potestate Ordinariorum non est dubium quòd præjudicet juri communi, Baron. *annal. tom.* 8. *ann.* 676. Pontifice Adeodato, sequitur Erasm. à Cochier *p.* 1. *quæst.* 3. *n.* 13.

22 Quid dicendum de excommunicatione contracta propter manus violentas in clericum, an possit absolvi à Legato de latere? pars negans ex eo probatur, quia Episcopus non potest absolvere, quando injuria est atrox: secus quando est levis, cùm sit reservatum Summo Pontifici, text. & *ibi* omnes, *in c. pervenit, de sententia excommunicationis,* Gutier. *l.* 1. *canon. cap.* 5. à *n.* 11. Attamen quamvis injuria sit atrox, posse absolvi hanc excommunicationem à Legato de latere etiamsi percussio fuerit in loco publico, vel Ecclesia, sit læsus, aut clericus occisus, volunt Villadiego *in tract. de Legatis quæst.* 13. Azor. 2. *part. lib.* 5. *cap.* 32 *quæs.* 6. Gambar. *in tract. de officio Legati à latere lib.* 8. §. 3. *n.* 1. ubi volunt Legatum posse absolvere à quibuslibet excommunicationibus Pontifici Romano reservatis, dummodo non sit excommunicatio ita reservata, ut dicatur in ipsa constitutione, quòd à nullo alio possit absolvi, quàm ab ipso Papa, tunc enim nec ab ipso Legato potest absolvi, Gambar. *suprà* §. *de potest. Legati lib.* 8. *n.* 8. *vers. fallit* 2. sicut etiam non potest absolvi, quando Legatus ipse læsus fuisset, *c. felicis, de pœnis in* 6. nisi læsio esset levis. gloss. *in c. siquis autem* 94. *distinct.*

Quin adde posse absolvi percutientem enormiter 23
clericos à Legato extra Provinciam, traditur *in c. penultimo, de Legatis,* etiam si non sit subditus, cùm Legati missi possint absolvere tantùm in Provincia, & suos subditos, Gambar. *suprà n.* 4. quare ut clariùs procedatur dic, Legatos Sedis Apostolicæ, sive sint Legati à latere, sive sint Legati missi tanquam Provinciarum Præsides, sive sint Legati nati, non posse absolvere ab excommunicatione Pontifici reservata, nisi ab excommunicatione ob clerici percussionem incursa, non tamen hæc potestas competit æquè omnibus. Nam Legati de latere possunt absolvere ubique ab hac censura quoscunque tam in Provincia, ad quam sunt deputati, quàm in aliis Provinciis non solùm subditos, sed etiam extraneos. Quoniam beneficium absolutionis ab articulo temporis sui discessus ab Urbe donec Romam redierint, possunt quibuscumque impendere, & hunc esse usum docet glos. *in c. excommunicatis, in verb. commissum de officio Legati,* quod tradit etiam Abbas *ibi.* Aliis verò Legatis, sive Nunciis missis à Papa competit potestas absolvendi præcussores clericorum non simpliciter, sed secundum decisionem capitis *excommunicatis, de officio Legati* videlicet, ut possint absolvere duntaxat intra fines propriæ Provinciæ ad quam mittuntur, & eos tantùm, qui ibi deliquerunt. Legati autem nati nihil habent quatenus tales, nisi quantum illis à Sede Apostolica specialiter fuerit commissum, in quo eventu subditos duntaxat absolvent, & quandiu in Provincia eis decreta commorati fuerint, ut habetur *in d. cap. excommunicatis,* Marius Alterius *de censuris tom.* 1. *disp.* 12. *lib.* 5. *c.* 7. *vers. hæc potestas,* concinit, confusè tamen. Sayr. *de censuris lib.* 2. *c.* 19. *n.* 9. *&* 10. & expressò Graff. *in decis. lib.* 2. *c.* 49. *n.* 58. *&* 59. ubi agit de triplici Legatorum specie, & de eorum potestate.

Quæres tertiò qua auctoritate habeat Legatus po- 24
testatem absolvendi ab hac excommunicatione Canonis absque ulla limitatione? Responderi potest, primò ex *cap. ad eminentiam, de sententia excommunicationis,* ubi Clemens Tertius declarat simpliciter Legatos à latere posse absolvere percutientem clericos sine ulla reservatione, nec mentione enormis, & atrocis læsionis. Confirmatur ex *cap. quod translationem, de officio Legati,* ubi Innocentius Tertius ait Legato de latere fas esse ex illis, quæ speciali concessione fuerunt Legatis pluries indulta, absolvere hos excommunicatos; sic enim loquitur ibi: *Et si quædam ex his, quæ de speciali concessione sæpe fuere Legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manuum injectiones in Clericos incidunt in Canonem promulgatæ sententiæ, videantur ex ipso legationis officio tam licere Legatis.* Concordat glossa *in c. excommunicatis, verb. mittuntur, de officio Legati,* ubi vult Legatum à latere posse ubique absque ulla limitatione absolvere omnes propter violentam manuum injectionem in Ecclesiasticos, Graffis *in decis. lib.* 2. *cap.* 49. *n.* 58. & Azor. *part.* 2. *d. lib.* 5. *cap.* 32. *quæs.* 6.

Porrò Speculator *in tit. de Legato,* §. *superest vi-* 25
dere, n. 21. *vers. de consuetudine,* opinatur Legatum de latere ex consuetudine diuturna habuisse, & obtinuisse hanc potestatem absolvendi ab excommunicatione, *c. si quis suadente,* quod probare videtur ex *d. cap. quod translationem,* ubi Papa, ex eo quòd pluries indulgere Sedes Apostolica consueverat hanc potestatem Legatis, resolvit jam Legatis ex officio integrum esse uti hac potestate absolvendi à censura ob violentam manuum injectionem in Clericos. Quæ consuetudo, seu privilegium acquiri potest per tempus immemoriale. text. *in c. super quibusdam, de verbor. significatione, & in l. si publicanus,* §. *in omnib. ff. de publ.*

unde

unde cùm reservata Principi duobus modis per inferiorem acquiri possint, privilegio nempe, vel consuetudine, ut vult Abbas *in d. 1. quod translationem, n. 2.* bene potest defendi Legatum de latere habere ex consuetudine legitimè præscripta facultatem absolvendi ab excommunicatione Canonis *si quis suadente.*

26 Mihi tamen magis arridet non induci consuetudine Legatos posse absolvere à censura, *cap. si quis suadente*, quia quæ pendent ex libera Papæ, & gratuita voluntate, & quæ pro arbitratu suo possunt indulgeri, & negari, non firmantur consuetudine, nec possunt obligare concedentem ita, ut nequeat sine causa concessa revocare. Quare existimo hanc potestatem absolvendi communem esse Legatis ex approbatione Summi Pontificis. ita Innocentius *in d. c. quod translationem*, non autem ex speciali concessione sæpe sæpiùs iterata. Accedit gratuitè permissum, & quod est meræ voluntatis, non acquiri consuetudine, ut docet Innoc. *in cap. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propriet.* neque ex eo obligationem contrahi ut semper idem concedere obligeris, Bart. *in l. cùm de in rem verso. ff. de usuris.* Atque ita quamvis sæpe Pontifex concesserit hanc potestatem absolvendi, non proinde obligabitur ad non revocandum, Barbos. *in l. quia tale, ff. soluto matr. n. 87. vers. quinimo*, ubi ait à concedente alicui jurisdictionem posse ad libitum revocari, post Bald. *in l. rescripta, n. 12. C. de precibus Imper. offer.* Afflict. *c. 1. verb. potestas*, à *n. 14. quæ sint regalia*, Felin. *in c. novit. n. 9. de judiciis*, quod procedit etiam in jurisdictione ordinaria concessa per modum officii, vel commissionis. Nam, & concedens, vel ejus successor potest revocare, Andr. de Isern. *lib. 1. rubr. 47.* & *ibi* Afflict. *n. 2.* idem Afflict. *decis. 128. n. 12.* dicens gratias concessas per Principem eo mortuo non expirare secundum *cap. gratiose, de rescriptis, in 6.* posse tamen à successore revocari, maximè si agatur de revocanda jurisdictione. Et quia officium jurisdictionale à prædecessore concessum à successore revocari potest. *l. judicium solvitur, ff. de judiciis.*

27 Idem dicitur de privilegio concesso gratis à Principe quod potest ab eo, ejusque successore sine causa revocari; quoniam talis concessio pendet à mera Principis voluntate, Felin. *in d. cap. novit, de judiciis, n. 8. quæst. 10.* Matienzo *lib. 5. recop. tit. 10. l. 6. glossa 1.* secus si privilegium concedatur ob pretium receptum, vel propter obsequium jam exhibitum, vel exhibendum, tunc sine causa non potest revocari, quod transivit in contractum, qui non dissolvitur sine causa, Matienzo *ubi suprà, n. 9. & 10.* cum multis *ibi* Alexand. *consf. 101. n. 5. vol. 1.* & alii, quibus accedit Sanch. *de matr. lib. 8. disp. 33. conclus. 2. n. 4.* quocirca concludit in nostro casu non ex consuetudine, neque ex iterata sæpèque concessa actione obtinuisse Legatos facultatem absolvendi ab hac censura Canonis irrevocabiliter, sed revocabiliter, sempèrque dependentem ex libera Summi Pontificis voluntate, qui pro arbitratu suo poterit eam tollere, vel restringere, prout maluerit: juvat Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 36. n. 9. ad finem*, dicens jurisdictionem, aut licentiam semel concessam ad libitum revocari, quia est merè gratuita, & omnino pendens à voluntate concedentis.

28 Quæritur quartò, an Cardinalis Legatus de latere possit absolvere ab excommunicatione contracta contra percutientes Cardinalem, de qua *in c. felicis, de pœnis, in 6.* Responde primò Cardinalem Legatum non posse absolvere illum à quo percussus, vel injuria fuit affectus, & multo minus absolvere ab excommunicatione Bullæ Cœnæ. Quoad primum, nempe non posse absolvere illum à quo est percussus, ex eo probatur, quia non decet quòd sit judex injuriæ sibi illatæ. Item quia Legatus de latere non potest absolvere ab excommunicatione, quam sibi Papa reservavit expressis verbis, ut habetur *in d. cap. felicis, versùs medium*, per hæc verba, ibi: *Nec ab alio quàm à Romano Pontifice possent absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constituti.* Igitur per hanc reservationem non potest Legatus percussus absolvere se percutientem, ita Speculator *in tit. de Legato, §. nunc dicamus, n. 10. vers. sed quæritur, utrùm Legatus*, Franch. *in d. cap. felicis, n. 5* Felin. *in cap. ad eminentiam, n. 5. vers. limita tertiò, de sententia excommunicationis*, & Imola *in cap. excommunicatis, de officio Legati.*

Sed contrà dici potest Clementem tertium *in d. cap. ad eminentiam*, quærenti à se utrùm excommunicati propter manus violentas in Clericos, & à censura absoluti à Cardinalibus, qua de latere Papæ destinantur sine speciali mandato ad absolvendum percussores Clericorum verè absoluti censeri debere; sic respondit ibi: *Super quo id à te volumus observari, ut eos habeas absque omni hæsitationis scrupulo absolutos, quos constiterit à talibus absolutionis beneficium adeptos.* Sic Pontifex. Ex qua responsione deducitur Legatos de latere ratione officii legationis sine speciali etiam mandato posse absolvere ab excommunicatione contracta propter violentas manus in Clericos, quæ excommunicatio est Papæ reservata, quando injuria est atrox vel in se, vel ratione personæ offensæ. Ergo potest Legatus absolvere ab excommunicatione contenta *in d. cap. felicis*, cùm utraque sit reservata Sedi Apostolicæ, ut constat ex *d. cap. si quis suadente 17. quæst. 4.* de qua hoc modo loquitur, *cap. cùm illorum, in principio, de sentent. excommunicationis*, his verbis: *Cùm illorum absolutio, qui pro violenta manuum injectione in Clericos labem excommunicationis incurrunt, quibusdam casibus à prædecessore nostro exceptis, Sedi duntaxat Apostolicæ reservetur.* Atque ita siquidem datum est Legatis de latere, ut possint sine limitatione absolvere percussores clericorum, cur ergo non habebunt potestatem absolvendi percussores Cardinalium, de quibus agitur *in d. cap. felicis.* 29

Nihilominus responde secundò Legatum à latere non posse absolvere percutientem se, nec percutientem aliquem alium Cardinalium; quamvis possit absolvere percussores Clericorum ob quamcunque injuriam. Quamvis enim utraque censura excommunicationis sit Romano Pontifici, Sedique Apostolicæ reservata: attamen potestas absolvendi percussores Clericorum reperitur concessa Legatis de latere *in cap. ad eminentiam, de sententia excommunicationis*; contra verò absolutionis impertiendæ facultas nullibi legitur concessa Legatis, ut possint absolvere illos, qui manus injecerint in Clericos, Antonius Cucch. *lib. 2. de Legatis Apostolicis tit. 5. n. 108.* ubi de inviolabili privilegio Legatis concesso ad absolvendum ab excommunicatione Canonis *si quis suadente*: secus de excommunicatione *dict. cap. felicis*, à qua Legatus de latere non potest absolvere; ideo remanet reservata soli Romano Pontifici, eo quòd multo magis grave sacrilegium est percutere, vel injuria afficere Cardinalem, quàm simplices clericos: ac proinde rationi magis convenit, ut majora, & ardua reserventur Sedi Apostolicæ, & à Romano Pontifice expediantur, ut habetur *cap. Frater noster, propè medium 16. quæst. 7. cap. in Galliarum 25. quæst. 2. cap. majores, in principio, de Baptismo.* Idem probat Speculator *in tit. de Legato, §. nunc ostendendum n. 54. vers. illa autem quæ sunt*, quem sequitur Mar. Alter. *disp. 12. de excommun. Bull. Cœnæ lib. 5. cap. 7. vers. itaque negari non debet, fol. 637.* affirmans non posse Legatum de latere absolvere ab excommunicatione contracta ob manus violentas in Cardinales, de qua *in d. c. felicis, de pœnis in 6.* 30

Simili-

31 Similiter Legatus de latere non poterit absolvere ex defectu jurisdictionis percutientes, vel injuria afficientes Episcopum, cùm sit hæc excommunicatio reservata soli Pontifici expressè, sicut excommunicatio, *cap. felicis, de pœnis in 6.* ut habetur *in Clement. 1. de pœnis*, nisi speciali mandato Legato fuerit hoc indultum, & multo minus poterit absolvere ab aliis casibus contentis in Bulla Cœnæ, Petr. Rebuff. *super Bulla Cœnæ; in explicatione illius*, eo quia sunt casus Bullæ Cœnæ reservati Summo Pontifici in ea, quæ dicit per hæc verba, ibi: *A prædictis sententiis nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, &c.* ubi censentur Legati etiam de latere exploti, ut illis non sit licitum à casibus Bullæ Cœnæ aliquem absolvere.

32 Nec obstat appellatione Sedis Apostolicæ venire quoque Legatos à latere Papæ, ut notat glossa *in cap. si Abbatem, verb. transeundi, de elect. lib. 6.* & *ibi* Franch. *num. 4.* ex sententia Joannis Andreæ: quia respondetur, quamvis sub nomine Sedis Apostolicæ intelligantur Legati de latere, non tamen inde inferri Legatos posse absolvere à casibus Bullæ Cœnæ, cùm ibi dicatur: *A prædictis sententiis nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem*, præsertim si apponatur signum universale negativum, nullus, quod excludit omnino Legatum de latere, qui non venit sub nomine Romani Pontificis, text. *in Clementina gravi, de sent. excommunicationis.* Felin. *in cap. ad eminentiam n. 4. de senten. excommunicationis*, glossa *in cap. 1. verb. Tantummodo, de*
33 *clerico ægrotante lib. 6.* Et ut procedat Legatus de latere (ut dici solet) venire sub nomine Sedis Apostolicæ, id intelligi potest quando non agitur de re ardua, & negotio gravi, quod regulariter non solet demandari Legatis: cæterùm casus Bullæ Cœnæ sunt gravissimi; proinde soli Romano Pontifici competit eorum expeditio, glossa *in Clement. quia contingit, verb. Apostolicæ Sedis, de relig. domib.* Franch. *in cap. si Abbatem n. 4. de elect. lib. 6.* Atque ita bene potest negari Legatos de latere non comprehendi simpliciter sub nomine Sedis Apostolicæ, sed quoad aliquos speciales casus Sedi Apostolicæ reservatos, putà, ut possit absolvere ab excommunicatione propter percussionem clerici, ut notatur ab Anchar. *in cap. eos, qui n. 4. vers. secundò quæro*, & sententia Joann. Andr. *de sentent. excommunicationis.* Juvat glossa *in cap. auctoritate, de præbendis lib. 6.* ubi venit Legatus sub appellationne Sedis Apostolicæ in materiis non majoribus, sed levibus, Gambar. *de offic. & potest. Legati de latere, §. Illud nosse operæ pretium est, n. 311.* & Cucch. *de Legatis Apostolicis, suprà tit. 5. n. 81.* ubi addit quando Pontifex sibi reservat aliquod jus non posse Legatum ex generali potestate delegationis se intromittere nisi specialem ad hoc habuerit auctoritatem.

34 Quæritur quintò, an quando Legatus de latere ad aliquod Regnum proficiscitur, eo ipso habeat potestatem in omnibus Provinciis subditis Regi? Responde affirmanter, si in literis Pontificiis Legato datis apponantur verba sequentia, *Destinamus te Legatum ad Regnum Lusitaniæ, & ad Provincias Regno illi adjacentes, quæ & Regi parent.* per quæ verba continentur Provinciæ, & Insulæ Regno vicinæ, & illi adhærentes, quæque legibus Lusitanis reguntur, & institutis gubernantur. Quare Legatus missus ad Regnum Lusitaniæ nihil potestatis habebit in Regno Castellæ, neque in aliis Regnis circumcirca adjacentibus, quæ legibus Lusitanis non reguntur, Gambar. *de offic. Legati lib. 1. cap. 1. n. 25.* ubi ait legationem extendi ad insulas adjacentes, etiam noviter repertas. *l. Insulæ*, ubi Angelus, *ff. de judic.* nisi illis insulis esset vicinior alia Provincia in qua Christiani viverent.

Similiter si Pontifex faciat aliquem Legatum Bononiæ, & in aliis civitatibus, erit quoque Legatus Parmæ, & Placentiæ, & Mutinæ, quia una est omnium Provincia, nec divisio à potestate seculari facta præjudicat Romanæ Ecclesiæ, & Legatis ejus, *cap. lege. 10. dist.* Azor. *2. p. lib. 5. cap. 27. §. quartò quæritur, vers. sed quid si Legatus ad unam Provinciam mittatur*, ubi probat si postea auctoritate Regis, vel Principis dividatur in duas, non propterea minus Pontificiam potestatem datam Legato, Gambar. *suprà num. 26.* 35

Quæritur sextò, an Legatus missus ad duas Provincias propter connexionem finium, ac terminorum viciniam possit cognoscere de casibus unius Provinciæ in alia? Azor. *ubi proximè dict. cap. 27. quæst. 4. vers. quæres an Legatus ad multas Provincias*, negat ex sententia Barbatii, quando causæ sunt jurisdictionis contentiosæ: ex eo fundamento, quia non possunt expediri contentiosæ causæ extra Provinciam, per legem secundam, *ff. de offic. Proconsulis*, qui causas voluntariæ jurisdictionis extra Provinciam expedire solebat: secus in contentiosis, *cap. neminem, 3. quæst. 6.* Oppositum tamen in casu nostro credit verius ipse Azor. *ibi*: quia illæ duæ Provinciæ, in quibus unus, & idem Legatus constituitur, censentur una Provincia, non solùm quoad voluntariam; sed etiam, quoad contentiosam jurisdictionem, ratione connexitatis finium, & terminorum. Probatur ex *c. novit. 7. de offic. Legati*, ita Daniel Venator. *in Analysi methodica juris Pontificii lib. 1. tit. 30. axiomate 5.* Capic. *decis. 151. n. 8. & 9.* Argumento Episcopi in duabus Diœcesibus etiam æquè principaliter unitis, quæ respectu Episcopi censentur una Diœcesis, & potest residendo in una expedire causas alterius, Rebuff. *in praxi tit. de unionibus benefic. n. 16.* & Jacob. Rebuff. *in l. uni. Cod. de Metropol. Beryto, lib. 11.* Navarr. *consil. 2. de offic. Ordin. n. 1. in 2. editione.* 36

Sic etiam in nostro casu Legatus duarum Provinciarum, quoad ipsum censetur Legatus unius Provinciæ, Innoc. *in cap. novit. de offic. Legati, in fine*, & *ibi*, Hostiens. *n. 13.* Joann. Andr. *n. 5. vers. & nota.* quod idem sentit Bartol. non solùm in Provinciis aliàs distinctis, quoad limites, sed etiam in duabus Provinciis unitis sub uno Præside *in dicta l. uni C. de Metropol. Beryto n. 11.* & Jason *in l. ultima n. 9. ff. de jurisdict. omni. judic.* Is enim cùm sit competens judex, potest existendo in una, in qua delictum non fuit commissum, cognoscere de illo in Provincia, seu territorio diverso, dummodo sit ex illis duabus Provinciis, vel territoriis sibi subordinatis, ita Azevedo *l. 1. num. 110 titul. 16. lib. 8. novæ recop.* ubi subdit oportere, ut fiat executio delicti in ea Provincia, vel territorio, in qua, seu in quo delictum fuit patratum. August. Barbos. *de officio, & potestate Episcopi Allegat. 54. ex n. 129. & duobus sequentib. & in d. c. novit. de officio Legati n. 2.* 37

Septimò quæritur an Legatus possit se immiscere in causa, quæ à Papa est alteri delegata? Negatur ex textu *in cap. studuisti, de officio Legati*, nisi, ut sententiam latam justè à delegato confirmet, aut exequatur; ex ea ratione, quia ubi Romanus Pontifex manum apposuit, non est locus Legato de latere, nec potest se ingerere causæ delegatæ specialiter à Papa alteri. Ita Daniel Venatorius *in Analysi methodica juris Pontificii lib. 1. tit. 1. axiomate 1.* Lælius Zechius *de Republica Ecclesiastica tit. de statu Illustriss. Legati, n. 4. ad finem vers. undecimo*, & Antonius Cucch. *de Legatis Apostolicis tit. 5. numer. 148.* Similiter non habet jurisdictionem Legatus de latere in exemptos, nisi ex speciali commissione, ita Cochier *de jurisdictione Ordinarii in exemptos part. 2. quæst. 2. n. 15. & 16.* post Felin. *in cap. grave, de offic. judicis* 38

judicis Ordinarii, n. 3. contra Abbatem, qui ibi minus bene ſentit Legatum Papæ habere juriſdictionem in exemptos, quod non placet, niſi ad hoc habeat ſpecialem commiſſionem, eo modo quo dictum eſt ſuprà *n.* 20. *&* 21. *d.* §. 2.

39 Octavò quæritur, an Legatus de latere, ſive Cardinalis Legatus, poſſit cognoſcere de appellatione interpoſita ab Ordinario inferiore, ad Romanum Pontificem, ut ad eum mittat cauſam inſtructiorem? Reſpondet Gambarus poſſe *lib.* 8. *quæſt.* 28. *num.* 102. ſequitur Villadiego *eodem tractatu quæſt.* 10. *numer.* 83. Sigiſmund. Scaccia *de appellationibus quæſt.* 7. *num.* 61. cum eodem Gambaro *lib.* 8. *num.* 102. *&* 103. ubi ait poſſe, conſentientibus tamen partibus, ſecus ſi non conſentiant, Gloſſa, Abbas, & Franch. *in cap. conſtitutus, de appellationibus*, gloſſa *in cap. cupientes, in principio, de electione in* 6. Speculator *in* §. *nunc oſtendendum, verſic.* 33. Nihilominus dicendum eſt etiam partibus renuentibus poſſe Legatum ſe intromittere de appellatione interpoſita ab Ordinario, ad Papam, quando vellet tantùm cauſam inſtruere, & ad Romanum Pontificem remittere, ſic Gambar. Villadiego, & Sigiſmundo *ubi ſuprà*, alias non poterit Legatus ſe intromittere de appellatione interpoſita ad Papam, niſi partibus conſentientibus, Gambarus *d. lib.* 8. *n.* 103. *&* 104. Tunc enim de conſenſu partium poterit cognoſcere de appellatione, ſequitur Navarr. *de foro competenti conſ.* 2. *in* 2. *editione*, ubi *n.* 6. addit *verſ. ad ſecundum*, ex doctrina Joannis Monachi inſtructionem, quam in præfato *cap. conſtitutus*, fecit Legatus de latere, fuiſſe factam de facto, & non de jure, vel de conſenſu partium. Non poterit tamen regulariter Legatus quando appellatio eſt interpoſita ad Papam expreſſo nomine proprio committere cauſam. Valaſcus *conſult.* 62. ex gloſſ. *verb. delegavit, n.* 2. ubi hoc firmat, niſi partibus conſentientibus, vide illum *n.* 7.

40 Quid dicendum de Legato de latere in cauſa matrimoniali? Reſponde primò poſſe cognoſcere de cauſa matrimoniali, ex *cap. ad noſtram, de conjugio ſervorum. verb. Apoſtolicæ Sedis Legatus*, Corſet. *in ſingulari, matrimonium de jure.* Reſponde ſecundò Legatum non poſſe diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis lege Canonica interdictis tantùm, quia id ſolum eſt Summi Pontificis, in cujus lege inferiores nequeunt diſpenſare, *cap. inferior, diſtin.* 21. *Clement. ne Romani, de elect.* Hoſtienſis *in cap. quod dilectio, paulo poſt principium, & cap. quia circa, paulo poſt principium, de conſanguinitate* D. Antonin. 3. *part. titul.* 1. *cap.* 15. §. 3. *ad finem*, Paulus Borgaſius *de irregul. part.* 6. *tit. de ſponſal n.* 1. Anaſtaſ. Germon. *lib.* 3. *de ſacrorum immunit. cap.* 11. *n.* 105. Quare diſpenſatio in impedimentis jure ſolùm Pontificio matrimonium dirimentibus non competit Legato de latere: cùm in ſua Provincia, quoad diſpenſationes ſolùm id poteſt, quod Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu. gloſſa *cap. quia circa, verb. A ſede, de conſanguinitate*, Abbas *in cap. quod dilectio n.* 5. Alex. de Nevo *n.* 4. Præpoſitus *n.* 8. *de conſanguinitate* Innoc. *in cap. ex parte, num. unico, de tranſactionib.* Covar. 4. *Decretal.* 2. *p. cap.* 6. §. 10. *n.* 11. Henriq. *de matrim. cap.* 3. *n.* 313. *&* 314. Azor. 2. *part. lib.* 5. *cap.* 30. *quæſ.* 15. Ludov. Lopez 2. *p. inſtructori*, ubi *de matrim. cap. ultimo. tit. de diſpenſat. petenda.*

41 Quocirca non eſt audiendus Gambar. *de officio Legati lib.* 7. *n.* 379. ubi exiſtimat poſt Goffredum, quem refert, Legatum poſſe diſpenſare in ſupradictis impedimentis, ſi ſit Legatus in remotiſſimis partibus, & ex cauſa vitandi præſertim ſcandali, & pacis inducendæ. Quod puto verum non generaliter eſſe integrum hoc Legato, ſed quando Legatus eſt in
42 Provincia valde remota, & cauſa urget vehementer, & impedimentum eſt occultum, nec datur recurſus ad Pontificem. Tunc enim ſicut poteſt Epiſcopus in caſu ſpeciali diſpenſare in ſimilibus impedimentis, ut probat Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 40. *per totum*, præſertim à *num.* 5. *& lib.* 8. *de diſpenſat. diſp.* 6. *num.* 20. & tenet Henriquez loquens de Legato à latere, *lib.* 12. *de matrim. cap.* 3. *num* 2. addens ſimilem diſpenſationem in foro tantùm conſcientiæ prodeſſe diſpenſatis. Vide Covar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 6. §. 10. *num.* 11.

Sed quid ſi Regatus diſpenſet ſine cauſa? Reſpon 43
de tertiò, diſpenſationem in lege ſuperioris ſine cauſa eſſe irritam, eo quia inferiores ſic ſe habent ad legem ſuperioris, ſicut ſe habet Papa ad legem Dei. Item quia quotieſcumque demandatur facultas diſpenſandi alicui cum aliquo, intelligitur exiſtente cauſa juſta Hoſtienſ. *in cap. cùm ad Monaſterium, n.* 32. *de ſtatu Monachorum*, Baldus *in leg. Barbarius, n.* 7. *ff. de offic. Præſid.* Felin. *in cap. fin. n.* 8. *verſ. ſecundò limita, de ſimonia*, Aretin. *l.* 2. *in principio ff. de verbor. obligationibus*, Sotus *de juſtitia quæſt.* 4. *art.* 3. *col.* 9. *verſ. Rurſus circa eadem*, Gutier. *Canon. lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 5. Niſi in facultate diſpenſandi declarentur nomina eorum cum quibus eſt diſpenſandum; tunc enim, ſi nulla commiſſionis cauſæ diſpenſandi fiat mentio, committitur cauſa Commiſſario, uti mero executori, Gambar. *de auctoritate Legati, lib.* 10. *n.* 209. *& n.* 296.

Quod extende a fortiori ſi Commiſſarius habeat 44
diſpenſandi plenariam poteſtatem: adhuc enim non poterit diſpenſare ſine cauſa, etiamſi fuerit Nuntius, vel Legatus Apoſtolicus; eo quoniam plenaria poteſtas regulanda eſt ſecundùm juris normam: ideo diſpenſatio conceſſa à Legato, vel Nuntio ſine cauſa legitima, erit nulla, tam in foro civili, quàm in pœnitentiali, Abbas *in cap. dudum el.* 2. *de elect. in fine, cap. de multa, de præbendis*, Innoc. *in d. cap. dudum, ad finem*, quem refert, ac ſequitur Felin. *in cap. poſtulaſti, col.* 16. *verſ. Quartus caſus, de reſcriptis.* Ex quamvis concedens dicat, ſe in diſpenſando uti plenitudine poteſtatis, ſi diſpenſans eſt inferior Principe, ſemper quærendum eſt, an detur cauſa legitima. Gambar. *de poteſt. Legati lib.* 10. *n.* 206. *& ſequenti, & n.* 293. *& duobus ſequentibus.* Non enim illa plenitudo poteſtatis accipienda eſt ad diſſipationem, ſed ad ædificationem, ita Borgaſ. *de irregular. part.* 7. *cap. ult. n.* 21. Navarr. *in ſumma Latina, præludio* 9. *n.* 15. & Azor. 2. *part. lib.* 5. *cap.* 15. *ad fin.*

Quæri poteſt, an Legatus poſſit diſpenſare cum 45
illegitimis ad ſacros Ordines? gloſſa *in cap.* 1. *de filiis Presbyterorum in* 6. negat poſſe illegitimos defectumque natalium patientes fieri à Legato capaces beneficiorum, & ſacrorum Ordinum, niſi ſpeciali commiſſione circa hoc detur facultas, Antonius Cucch. *tit.* 5. *de Legatis Apoſtolicis n.* 146. Ad Ordines autem minores de jure communi poteſt Legatus legitimare ſpurios, ut promoveantur ad minores Ordines, & ut aſſequantur beneficia ſimplicia, Joannes Andr. Cardinalis, & alii, *in cap. per venerabilem, qui filii ſint legitimi.* Speculator *tit. de poteſt. Legati* §. *final. verſ. ſed illud quæritur*, & Oldradus *conſ.* 215. Gambar. *ſuprà lib.* 7. *n.* 159. *& ſequenti, & n.* 168. *verſ.* 10. *quæro*, ubi oſtendit diſpenſatum per Legatum ſufficienti auctoritate munitum poſſe conſequi beneficia, perſonatus, dignitates, cum cura, & ſine cura, & dignitates in Eccleſia Cathedrali, ex Rota *deciſione* 408. Ergo ſine ſufficienti auctoritate non poteſt Legatus legitimare ſpurios, niſi ad Ordines minores, & ad beneficia ſimplicia.

Quin adde quamvis gloſſa, & ſcribentes *in d. cap.* 46
1. *de fil. presbyt. in* 6. neget Legatum poſſe habilitare ſpurium ad perſonatus, & dignitates, per textum *in cap. final. eodem titulo, & libro*, ex ea ratione, quia manda-

mandatum de providendo, de quo ibi agitur, de beneficio simplici non comprehendit dignitatem, vel personatum. Non desunt tamen, qui putent posse Legatum, & Episcopum efficere spurium capacem personatuum, & dignitatum, Gambar *lib. 7. n. 172. & sequentib.* per textum *in d. cap. 1.* ubi conceditur generaliter dispositio hæc Episcopo in beneficiis non curatis. Sed quoad Ordines minores, & beneficia simplicia, Episcopus, & Legatus æquiparantur: ergo Legatus poterit dispensare cum spurio ad personatus, & dignitates, quia hæc potestas prout residet in Episcopo, & Legato, est favorabilis. Igitur, &c.

47 Difficultas tamen est, an Legatus de jure communi possit in Provincia sibi demandata ex urgente necessitate gravique absque ulla distinctione facere habiles spurios ad omnes Ordines sacros, & ad beneficia? Sunt, qui negent, inter quos est Joann. Fant. & Domin. qui eum refert *in d. cap. 1. de filius presbyteror. in 6.* & favet praxis Curiæ, ut docent Anton. & Joann. Andr. *in d. cap. final de filiis presbyt. in 6.* qui seclusa praxi asserunt posse Legatum data necessitate, & utilitate habilitare illegitimos ad Ordines omnes sacros, & ad beneficia, tam Legatum, quam Episcopum. Quod etiam voluerunt Hostiensis *in cap. ex tua, eodem titulo*, & Archid. *in cap. licèt canon. de elect. in 6.* Ratio, quia necessitas non curat de juris vinculo, nec de ordine, *cap. 2. de observat. jejunii, cap. quanto, de consuetudine*, glossa *in cap. discipulos, de consecratione dist. 5.* glossa *in cap. unico, in verb. utilitas, de clericis non residentibus in 6.* Suspendit enim juris auctoritatem causa necessitatis, cùm non obstringatur, lege, nec jure, *l. 1. C. de oper. libert. & l. casus. C. de testamentis.* Idem dicendum est utilitate exigente, quia necessitas, & utilitas æquiparantur. *cap. non habenti 12. qu. 2.* Abbas *in cap. ut super, de rebus Ecclesiæ non alienandis.*

48 Confirmatur, quia Legati Apostolici propterea ad Provincias destinantur, ut necessitatibus Provinciarum subveniant, & utilitatibus consulant: igitur necessitate urgente, vel utilitate suadente poterit Legatus missus de latere Romani Pontificis dispensare ratione divini cultus amplificandi cum illegitimo ad omnes sacros Ordines, & beneficia, quoniam in omni juris dispositione semper intelligitur, nisi necessitas urgeat, vel publica utilitas aliud suadeat. *l. si quis in gravi ff. ad Syllan.* Salicet. *in l. 2. C. de noxal.* & Baldus *in l. jubemus, C. de sacrosanct. Eccles.* Ergo quamvis de jure non sit integrum Legatis, & Episcopis dispensare cum spurio ad omnes Ordines sacros, & ad beneficia, ex causa tamen urgente, & utilitate suadente possunt. Gambar. *de potestate Legati lib. 7. n. 189. cum sequentibus*, Azor. *2. p. lib. 5. c. 30. num. & vers. Decimò quæritur.*

49 Quæres tamen ex quibus verbis deprehendatur Legato datum esse jus restituendi legitimis natalibus spurios? Responde deprehendi ex tenore privilegii, quod est considerandum, *cap. porrò, de privilegiis.* Si namque concessio facta Legatis per hæc verba se habeat: *Concedimus tibi, & largimur, ut possis naturales, bastardos, & spurios incestuosos, & quoscumque alios genitos ex complexu damnato restituere legitimis natalibus:* nec non procreatos ex adulterio, vel incestu simul, vel ex incestu, & sacrilegio, vel ex quacumque alia damnata, & illicita copula natos, procreatos, seu procreandos, existentibus, vel non aliis, liberis legitimis viventibus, vel etiam defunctis eorum parentibus legitimare, & illos ad omnia jura legitima reducere tam communia, quàm specialia locorum, etiamsi statuta de filiis tantùm legitimè natis loquantur; non obstantibus statutis aliquibus, nec legibus quibus interdicitur, naturales spurii, & incestuosi copulativè, vel dejunctivè, vel alii quicumque illicito complexu procreati, vel procreandi nequeant, vel debeant legitimari liberis naturalibus legitimis existentibus, vel sine consensu & voluntate filiorum naturalium, & legitimorum, & specialiter in Authenticis, *Quibus modis naturales efficiantur legitimi*, & *Quibus modis naturales efficiantur sui, quibus legibus, & cuilibet ipsarum volumus expressè, & ex certa scientia derogari: & etiam non obstantibus in prædictis aliquibus aliis legibus, etiam si tales essent, quæ deberent exprimi, & de eis fieri mentio specialis: quibus obstantibus, vel obstare valentibus in hoc casu duntaxat, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis totaliter derogamus, & derogatum esse volumus per præsentes.*

Posita forma hac facultatis legitimandi facta Legato constat, quid ipse possit, & facultas data intelligenda est amplè. Spurius tamen, seu illegitimus, cum quo Legatus semel dispensaverit ad hoc, vel ad illud habendum, si voluerit aliquid aliud iterum impetrare, tenetur mentionem facere de privilegio jam impetrato; puta si obtinuit beneficium, & velit aliud consequi, & primum simul retinere; debet in precibus mentionem facere de primo; quoniam non fuit à Legato dispensatus, nisi ut primum tantùm retineret; non verò ut duo, vel plura simul haberet, prout vult Joann. Andr. *in cap. ultimo, de filiis presbyterorum*; vide tenorem facultatis Legati apud Gambar. *lib. 7. n. 350.* Azor. *suprà d. cap. 30.* 50

Quæstionis tamen est, an ex vi hujus facultatis possit dispensare cum illegitimis? videtur negandum, quia dispensatio est odiosa, *cap. 1. & 2. de filiis presbyterorum*, legitimatio verò est favorabilis. Nec est dubium aliud esse legitimationem, & aliud dispensationem, sunt enim diversa, Anchar. *cons. 242. in principio, & in cons. 428. circa primum*, Corneus *cons. 9. col. ultima, vol. 4.* & Paul. de Castro *cons. 221. in antiquis*, in novis autem *cons. 30. in penult. col.* Dicendum tamen est Legatum, qui potest legitimare hoc modo, posse etiam dispensare ad ea omnia, quæ potest legitimare: imò omnis legitimatio, præter illam, quæ resultat ex consequentia matrimonii, dicitur dispensatio. Probatur, quia dispensatio est relaxatio rigoris juris communis, quæ fit ab habente potestatem cum causa legitima, prout notatur *in cap. ut constitueretur. 50. dist.* & Speculator. *tit. de dispensatione.* Item quia Legati facultas quatenus spectat ad Legatum, dicitur favorabilis, & amplianda est, ex quo concernit præjudicium solius Romani Pontificis, *cap. olim, de verbor. significatione.* Sic Anchar. & Imola *in d. c. 1. de filiis presbyterorum:* adduntque potestatem dispensandi indultam uni, cujus effectus in tertium si derivetur, latissimè interpretari, & favorabilem censeri, prout volunt Abbas *in cap. & si Clerici, §. de adulter. de judiciis*, & Joann. Andr. *in cap. final. de verbor. significatione, in 6.* concordat Azor. *2. p. lib. 5. cap. 30. vers. Decimotertiò quæritur.* concludens ex literis Pontificiis, quibus integrum est Legato dispensare cum spuriis, eo ipso intelligi concessum, ut eos possit legitimis natalibus restituere; quidquid repugnat Gambarus *dict. lib. 7. n. 205.* 51

Quid respondendum circa defectum ætatis? Responde Legatum non dispensare cum minore annis quatuordecim, ut professionem faciat, aut ut testamentum conficiat, quia ad hæc duo requiritur plenitudo judicii, & discretionis, quæ non supplentur per Legatum, *§. sed naturalia, Instit. de jur. nat. gent. & civil.* maximè, quia profiteri ante tempus completum, hoc est, ante perfectum decimum sextum annum, & in præjudicium profitentis, tolliturque illi beneficium, quod illi non debet auferri. Quinimo testamentum facere ante legitimum tempus ætatis præjudicat venientibus ab intestato, atque ita nec hæc facultas posse videtur à Papa concedi, nisi in casibus ubi sup- 52

suppleret ætatem malitia. Nihilominus utrumque posse concedi à Summo Pontifice, non est dubium apud me, quia quoad professionem constat, cùm sit contra jus positivum, & quoad testamentum in terris suis, idem est dicendum, ut probavi 1. *part. lib.* 3. *disput.* 5. §. 4. *n.* 40. & 41. de materia autem legitimandi dixi 1. *part. lib.* 3. *disput.* 6. §. 1. 2. 3. 4. & 5.

53 Item potest Legatus ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ dispensare, ut minor 25. annis habeat beneficium, aut duas dignitates in eadem Ecclesia, Rota *decis.* 29. *in antiquis*, Archidiaconus *cap.* 1. *de consuetudine in* 6. Non poterit tamen dispensare cum minore vigintique annis regulariter, ut promoveatur ad presbyterium post completum vigesimum annum, neque ut fiat Diaconus completo decimo octavo anno, *Clement. generalem, de ætate, & qualitate*, nisi urgeat necessitas, cui subveniri nequeat: tunc Legatus poterit dispensare dummodo non sint adeò juvenes dispensandi, ut contemnantur, *cap. vel non est, de temp. ordin.* Ratio, quia necessitas, & utilitas æquè procedunt, & faciunt de illicito licitum, Innoc. *in cap. cùm omnes, de constitutionibus.* Felin. *cap. querelam, in fine, de jurejurando, & in cap. cum accessissent, col.* 9. & 10. *de constitutionibus.*

---

§. III.

Quæ potestas sit Legato à latere circa beneficia?

EPITOME.

54 *Legatus de latere non potest Episcopum deponere sine speciali mandato.*

55 *Etiam in causa hæresis neque Inquisitores possunt cognoscere de Episcopo.*

56 *Legatus non potest conferre beneficia devoluta ex negligentia prælati exempti.*

57 *Legatus de latere non potest beneficia conferre ante devolutionem factam ad Episcopum, vel post devolutionem ad Papam propter negligentiam Episcopi.*

58 *Legatus à latere potest ex causa unire beneficia suæ Provinciæ.*

59. 60 *Legati conferunt beneficia jure ordinario, & jure legationis, non autem ex privilegio, sed contra ex aliquorum sententia.*

61 *Legatus à latere potest conferre beneficia de jure patronatus Ecclesiastici.*

62 *Legatus de latere potest conferre beneficia exemptorum, cum sit Ordinarius illorum.*

63 *Legatus potest reservare suæ collationi beneficia vacatura, non tamen jus tribuit aliquod in re, nec ad rem.*

64. 65 *Legatus potest conferre beneficia devoluta ad Sedem Apostolicam, non tamen illi currit tempus semestre ad conferendum, quidquid Lapus contradicat.*

66 *Legatus potest commendare beneficia ad Papam devoluta, non tamen ultra sex menses.*

67. 68 *Legatus an finito semestri possit prorogare aliud semestre in commenda Ecclesiæ Parochialis, & quid dicendum pro Ordinariis.*

69 *Legatus de latere non potest commendare beneficium in perpetuum habens curam in foro externo.*

70 *Legatus non potest commendare beneficia reservata collationi Papæ, sed tantum custodire per œconomum.*

71 *Legatus potest commendare Ecclesiam Collegiatam quando non est electiva, non tamen beneficia regularia secularibus, nec secularia regularibus.*

72 *Legatus ex causa potest unire Parochiales mensæ Episcopali, & Monasterio; nec non regularia, si non fuerint electiva.*

73. 74. 75 *Legati non possunt recipere renunciationes, nisi sint de latere, neque hi possunt in favorem, vel cum pensione.*

76 *Legatus de latere non potest committere alicui, ut recipiat resignationem beneficii, & postea, ut illud conferat, sed oppositum est verius.*

77 *Legatus de latere non potest conferre beneficia vacantia in Curia.*

78. 79. 80 *Legatus de latere non potest conferre beneficia juris patronatus secularis, & cur nemo possit excepto Summo Pontifice.*

81 *Patrono laico consentiente potest legatus conferre beneficium, quamvis Prælatus contradicat.*

82 *Collatio facta ab Ordinario de Ecclesia patronata durante quadrimestri est nulla.*

83 *Convalescet tamen, si patronus non reclamet.*

84. 85. 86 *Jus quando nominandi est laicorum, & jus præsentandi est Canonicorum, censetur esse jus patronatus laicale, & non posse conferre Legatum.*

87 *Laicus, si præsentet de consensu Ecclesiastici, vel Ecclesiasticus de consensu laici, non mutatur natura juris patronatus.*

88 *Legatus durante anno novitiatus non potest conferre beneficium novitii.*

89 *Ingressus Religionis, fit per professionem, & ante illam, non datur verus ingressus.*

90 *Episcopus est patronus Ecclesiasticus, quando habet ex donatione fidelium ducatum aliquem.*

91. 92 *Legatus in quibus casibus non possit conferre beneficia.*

93 *Legatus Apostolicus urbis absente Papa, non potest conferre beneficia sine speciali mandato.*

94 *Legatus de latere, an possit concedere regressus, & an omnes hodie sint sublati.*

95. 96 *Regressus ut habeat locum contra non solventem pensionem, eget sententia Judicis recipiendo tamen pensionem censetur regressus pœna remissa, nisi protestetur, n.* 97.

INprimis Legatus de latere absque speciali Papæ mandato non potest Episcopum deponere, 54
Geminianus *in cap. Primates* 2. *quæst.* 1. & *in cap. renovantur* 22. *distinct.* ubi id declarat. *cap. quia suspecti* 3. *quæst.* 5. Ratio, quia Episcopi, & eorum causæ per specialem reservationem immediatè subjiciuntur Romano Pontifici, per textum *in cap. quamvis.* 3. *quæst.* 6. *cap. frater* 16. *quæst.* 1. Borgas. *de irregularitate. & dispens. part.* 6. *tit. quis possit excommunicare, in fine*, adeò, ut à Provinciali Concilio nequeat Episcopus deponi, nec privari, nec deponendum pronuntiari, Antonius Butrius *in cap. de translat. Episcopi n.* 2. *in* 4. *notab.* Abbas *n.* 3. August. Bero. *nu.* 4. Quare hujusmodi causæ tamquam majores Romano Pontifici reservantur, Abbas *cap. majores n.* 1. & 3. *de baptismo, & in cap. ut debitus n.* 9. & 37. *de appellationibus, & in cap.* 2. *de accusationibus*, ubi cum Felin. *num.* 2. *notabil, ultimo.* notat Primates posse cognoscere de criminali causa Episcopi, etiamsi credatur non posse deponi ab iisdem Primatibus, posse tamen pronunciari dignum depositione, & sententiam ad Pontificem remitti. Concinit Turrecremata *in cap. ubique* 15. *quæst.* 7. *num.* 5. 6. & 7. dum ait causam Episcopi in qua agitur de eo privando, aut de eo deponendo, competere Summo Pontifici, quam decidet adhibito consilio Cardinalium, quæ causa dicitur non esse delegabilis per glossam magnam *in cap. Inquisitores, de hæreticis in* 6. hoc est, si eam Papa deleget, vel vicario suo, vel alteri judici, non posse delegatum causam alteri delegare, Felin. *in c. non potest n.* 4. *de re judicata.* Quod si in

in partibus, vel extra Curiam crimen Episcopi alteri deleget, requiritur specialis commissio manu Papæ signata, & ut intersint sententiæ duodecim Episcopi cum Metropolitano reservata eidem Pontifici sententia diffinitiva. secundùm Concilium Tridentinum *sess.13. cap.8. & sess.24. cap.5.* Gonzal. *de mensibus gloss. 41. n. 21.*

55 Quod procedit etiam in causa hæresis, adhuc enim reservatur Papæ, ut habetur *in cap. Inquisitores, de hæreticis in 6.* Navarr. *cons. 1. num. 5. de foro competenti*, Penna 3. *part. Director. Inquisitor, commento 77. fol. 557.* Manuel. Rodrig. *quæst. regul. tom.2. quæst. 81. art.1.vers. advertendum tamen*, neque Inquisitores de hæresi Episcopi possunt cognoscere, Joan. Monach. & Prob.*in additionibus ad illum in d. c. Inquisitores*, & constat ex Conc. Trid. *sess. 24. c.5.* incipit, *causæ criminales graviores contra Episcopos, etiam hæresis (quod absit) quæ depositione, aut privatione dignæ sunt ab ipso tantùm Summo Romano Pontifice cognoscantur & terminentur*, & infrà, *Minores vero criminales causæ Episcoporum in Concilio tantum Provinc. cognoscantur, & terminentur, vel à deputandis per Concilium Provinciale.* Hæc ibi Henriquez *in summa lib. 13. §. 2. lit. P. in cap.55.* & refert Armendar. *in additionibus ad recopilationem legum Navarræ lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis n. 80.* sic fuisse declaratum in sacra Congregatione, ubi quoque ait causas has minores Episcoporum posse in Conciliis Provincialibus tractari, & terminari etiam non existentibus duodecim Episcopis, qui numerus requiritur, cum causa digna depositione ab ordine, vel ab Episcopatu contra Episcopum cognoscitur extra Curiam, ex gloss. *verb. quod autem in fine, in summa, 3. quæst. 8.* vide Concil. *d.cap.5. & declarationes super illo.*

56 Quæritur, an Legatus à latere possit beneficia conferre ad Episcopum devoluta propter negligentiam Prælati regularis omnino exempti? Negatur *in cap. singula, de præbendis in 6.* quia fit devolutio ad Episcopum qui confert auctoritate propriè Apostolica ex vi *Clementinæ primæ de supplenda negligentia Prælatorum*, Cosmas *in pragmatica sanctione, titulo de collat. §. item circa, verb. Legatorum, circa finem*, Selva 3. *part. quæst. 66.* & Rebuff. *tit. devolutio, n. 37.* Ratio, quia cùm in eo casu Episcopus conferat veluti delegatus Papæ, non poterit Legatus conferre, quia ab exemptis devolvitur collatio ad Episcopum, Erasm. Cochier *de jurisdictione ordinaria in exemptos, part. 4. quæst.30. n.8.* ubi declarat hoc procedere nisi Prælatus regularis habeat alium Prælatum cui immediatè subjiciatur, quia in hoc casu ad illum devolutio efficietur, Cardinalis *in Clementina unica quæst.3. de supplenda negligentia Prælatorum*, secus quando non subjicitur immediatè alteri Prælato, quia tunc pertinet ad Episcopum, & Legatus non potest se intromittere, ex *cap. studuisti, de officio Legati*: facit textus *in cap. dudum, & in cap. quamvis 2. de præ-*

57 *bendis in 6.* Ante autem devolutionem factam ad Episcopum, vel post devolutionem factam ad Papam propter negligentiam Episcopi, bene potest Legatus illa beneficia conferre, ita Selva *de beneficiis 3.p. q. 66. n. 2.* & Rebuff. *in repetione cap.2.vers. Decimoquartò quæritur, de concess. præbenda.*

58 Legatus etiam de latere, qui est major Episcopo, & potest omnia in Provincia sibi demandata, quæ Episcopus in sua Diœcesi, potest beneficia, de quibus fas est illi disponere, ex causa legitima unire, Abbas *in cap. final. de confirmatio. utili, & c. sicut unire n.5. & 6. de excess. Prælator.* Cucch. *institut. major. lib.2. tit.5. à n.87.* Ægidius *decis. 512.* & Hojeda *de beneficiis part.2. cap. 3.n.7.* secus si non sit Legatus à Latere, quia eo ipso, quòd non potest conferre beneficia in sua Provincia, *cap.1. de officio Legati in 6.* non potest illa unire, Caccialupus *art.3. n.12. & n.14.* & Petr. Gregor. *de beneficiis c. 20. à n. 2.* Legatus autem à latere cùm possit conferre, potest unire, Rebuff. *de unionibus n.24.* Azor. *part. 2. lib.5. cap.29. quæst.14.* & Aloys. Riccius *in praxi fori Ecclesiast.decis. 492. in 1. editione, & resol. 383. n.2. in 2. editione*, & Sanch. *in Decalogo lib. 7. c. 29 n. 158.*

Petes tamen, an Legati de latere conferant bene- 59
ficia jure ordinario, an ex privilegio? Responde illos ex *cap. 2.de officio Legati in 6.* esse Ordinarios, atque ita jure ordinario conferre: glossa tamen *in Clementina 2. de officio ordinarii, verb. volumus*, vult illos conferre auctoritate Apostolica, & ex consequenti non esse ordinarios collatores: consentit Abbas *ibi n. 4.* dum ait Legatos etiamsi eorum jurisdictio secundùm se sit ordinaria, ut *in d. cap. 2. de officio Legati in 6.* respectu collationis beneficiorum habere jurisdictionem extraordinariam, quoniam non promanat potestas conferendi ex proprio munere legationis Probatur, quia Legati non Cardinales carent potestate conferendi, Cardinales autem habent potestatem ex speciali privilegio, ut docent Selva *de beneficiis 2. p.n.34. & 3.p. q.66.n.4. & 4.p. q.9. n.3.* & Probus ad Monachum *in c. final. de constit. n.39. & in d.c.2.*per textum *ibi, de officio Legati in 6. n. 3.* quibus accedit Cosmas *in pragmatica sanctione tit. de collationibus, §. item circa, verb.Legatorum, circa finem, & §.item quod omnia, verb. Ordinarios*; asserentes Legato de latere competere jus beneficia conferendi ex speciali privilegio, non verò ex jure legationis.

Ego tamen opinior hoc privilegium conferendi 60
spectare ad Legatos de latere jure ordinario, & de jure legationis talis à latere in specie, non autem jure legationis in genere, quia Legati non Cardinales carent jure conferendi, nec illis competit jure legationis in genere, atque ita Legati, qui non sunt à latere, sed mittuntur, non habent hanc prærogativam. Legati autem à latere sunt Ordinarii, non tamen naturales, dicunturque Ordinarii superinducti, & quasi accidenter quoad effectum conferendi beneficia, glossa *verb.volumus*, per textum *ibi in Clement. 2. de officio Ordinarii.* Proinde absolutè dicendum est quoad effectum conferendi esse Ordinarios extraordinariè, non tamen dici posse impropriè Ordinarios, ut minus bene eos vocat Gonzal. *de mensib. gloss. 21. n. 38.* quoad cætera autem munia suæ legationis sunt propriè Ordinarii, ut *in c.2. de officio Legati, & ibi gloss. verb. reputantes.* Germon. *de indultis §. commendare n. 13. vers. sed an id locum.*

Possunt ergo Legati de latere conferre beneficia 61
suæ Provinciæ, quod extende ad beneficia etiam de jure patronatus Ecclesiastici, seu clericorum. Gigas *de pensionibus q. 24. n. 1. ex cap.cum dilectus, de jure patron.* Cucch.*d.lib.2.tit.5. n.68.* Rocch. *in tract.suo de jure patron.in verb.honorificum quæst.1.vers. nono limita.*Lambert.*1.p.1.lib q.1.art.6.n.4.& 3.p.2.lib.q.8. art.1.& q.9.art.1.n.2.*& Rebuff.*in praxi 3.p.signaturæ, verb.nec non juris patronatus n.6.* Nec requiritur fieri mentio de derogatione juris patron. quod sit de jurepatronatus Ecclesiastico, Felin. *in tract. suo, quando literæ Apostolicæ præjud. patrono Eccl.col.6.vers. limitatur tertiò*, & habetur *in d.c.cùm dilectus, de jure patronatus*, Rebuff.Gigas, & Lambert. *suprascripti.* facit textus *in cap. dilectus, de officio Legati, in principio*, ubi habetur posse conferre Legatum à latere beneficia juris patronatus clericorum, Covar. *pract.c.36.n. 2.col.3.*Azor.*instit.moral.part.2.lib.5.cap.28.quæst.2.*

Extende secundò posse conferre Legatum benefi- 62
cia quorum collatio competit exemptis cùm sit Ordinarius exemptorum, Cucch. *sup. d. tit.5. n. 68. & 94.* ex gloss. *in c. 1. ver. latere, de verborum significatione in 6.text.in c.si Abbatem,in principio,de electione in 6.*& Spec.*in hoc tit.vers.sequitur videre*, Gambar. lib.

lib.3. de potest. Legati n. 11. *& n.* 94. Quare poterit conferre, etiamsi beneficia sint exempta, per *c. auctoritate, de privilegiis in* 6. Quin etiam Legatus institutiones, & confirmationes non solùm inferiorum, sed & Episcoporum, & Abbatum, approbat, & confirmat, *c. si Abbatem, de electione in* 6. *cap. cùm venerabilis, de consuetudine*, secundùm veriorem intellectum, Gambar. *suprà n.* 7.

63 Extende tertiò posse Legatum reservare suæ collationi beneficia vacatura, *c. præsenti, de off. Legati in* 6. quæ enim beneficia potest conferre, potest etiam reservare, quia cùm reservatio fiat ad effectum collationis futuræ, ubi non datur collatio, non est reservatio: ideo potest reservare beneficia vacatura, Æneas de Falcon *de reservat.* 2. *part.* Zechus *de Republica Ecclesiastica de benef. & pens. cap.* 2. *vers. Legati*, & Petr. Gregor. *de benef. cap.* 24. *num.* 24. asserentes illi competere reservationes cum modificatione, *d. c. præsenti.* quod etiam vult *gloss. pen. circa finem, in c.* 2. *de concessione prabendæ in* 6. dummodo pendente una reservatione in aliqua Diœcesi, aliam non faciat, *c. de liberatione, de off. Legati.* Quòd si Legatus reservet beneficium vacaturum pro contemplatione alicujus personæ determinatæ, ut *in c. cùm dilectus, de jure patron.* non propterea tribuit illi jus aliquod in re, nec ad rem, Speculator *in §. Nunc ostendendum*, & Abbas *in cap. dilectus, el* 1. *de præbendis.* Zechus *d. vers. Legati*, ubi volunt licitum esse Legato adhuc in eo casu variare, & conferre alteri beneficium vacaturum, cùm solius Pontificis sit dare jus ad vacatura. Æneas de Falcon. 2. *p. præludio* 6. Duaren. *de benefic. lib.* 3. *cap.* 3. & constat ex *cap. detestandæ, & cap. nec captandæ. de præbendis*, Gambar. *d. lib.* 4. *n.* 3. *& sequenti.*

64 Extende quartò posse Legatum conferre beneficia devoluta ad Sedem Apostolicam, *c. venerabilis, de præbendis.* Imola *in Clement.* 2. *de offic. Ordinarii*, Ægidius *decis.* 106. Capel. Tolos. *dec.* 435. Puteus *dec.* 266. *lib.* 2. Gambar. *lib.* 3. *n.* 13. *& n.* 624. additque Legato non currere tempus sex mensium ad conferendum, sicut currit aliis Ordinariis, ut *in c.* 2. *de concessione præbendæ.* vide Gambarum suprà *n.* 14. & 622. Sed contra illum loquitur Lap. *in d. Clementina, si de beneficio, de præbendis*, dicens, tempus ad conferendum currere Legato, sicut cæteris Ordinariis, quoniam est Ordinarius Provinciæ Legatus, ut habetur *in cap.* 2. *de officio Legati, in* 6. sequitur Bonifac. *in d. Clement. si de beneficio, nu.* 53. *& sequenti*, ubi vult, si fuerit negligens in aliquo conferendo post devolutam ad Papam collationem, non posse Legatum conferre.

65 Mihi tamen magis placet sententia Gambari *d. n.* 14. *& n.* 622. dicentis non currere tempus Legato, cùm ipse possit conferre beneficia devoluta ad Papam. Est enim potestas conferendi Legato libera, adinstar collationis Romani Pontificis, Nam si potestas Legati regularetur per potestatem cœterorum Ordinariorum, non conferret devoluta ad Papam beneficia. Item quia Legati jurisdictio in conferendo non est restringenda, sed extendenda magis, quàm Episcopi, cùm respiciat Romanum Pontificem dantem. Ideo interpretatio amplè est facienda. *c. olim. de verb. significatione, c. in his, de privilegiis*, quia jurisdictio Legati, est portio Papalis jurisdictionis, de cujus amplitudine in conferendis beneficiis nemo hæsitat, *c.* 2. *de præbendis in* 6. *c. proposuit, de concess. præbendæ.* Nec obstat si dicas in collationibus Papæ, vel Legati strictè faciendam esse interpretationem, quia ex hoc non sequitur, potestatem Papæ, & Legati arctandam esse; sed ideo fieri, quia præsumitur factum impetrantis surreptitium, *cap. quamvis, de præbendis in* 6.

66 Cùm ergo Legatus possit conferre beneficia devoluta ad Sedem Apostolicam, non est dicendum currere tempus semestre illi ad conferendum. Quinimo poterit commendare beneficia ad Papam devoluta, Rebuff. *in praxi p.* 1. *tit. de commenda, n.* 56. Azor. *p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 29. *vers. Decimotertiò quæritur.* nec commendatio morte Legati finitur, glossa, & Archid. *in c. nemo, de electione, in* 6. Collectan. *in c. dudum* 2. *de electione*, nisi Commenda esset ad beneplacitum suum, argumento *capitis, litigiosa, de rescriptis*: non tamen poterit Legatus ultra sex menses commendare Parochialem Ecclesiam, quia constitutio in præcitato *cap. nemo*, est generalis Concilii, & Legatus nequit jus commune solvere, Jo. Andr. & Domin. *in d. c. nemo*, Gambar. *lib.* 4. *de potestate Legati in commendando beneficia, nu.* 144. *& sequenti.* Secundùm autem Jo. Monach. *in c.* 1. *de schism. in* 6. dispositio *c. nemo*, non ligat Cardinales, nisi exprimatur. Ideo Legatus Cardinalis poterit commendare Ecclesiam ultra sex menses; sed oppositum est verius.

Finito tamen semestri ad quod Legatus commendavit Ecclesiam, glossa *in c. prædicto, nemo, in verb. Durare*, & Rebuff. *in praxi, part.* 1. *tit. de commenda, num.* 63. & Gambar. *suprà nu.* 164. volunt non posse Legatum prorogare commendam Ecclesiæ Parochialis ad aliud semestre, ne fiat fraus, *c. nemo ad hoc, c. commissa, de electione, c. quanto, de divort.* quæ sententia est valde probabilis, Azor tamen *dict. cap.* 29. *versiculo, septimò quæritur, ad medium*, inclinat, ex quorundam sententia, quorum nomina tacet, in partem affirmantem, posse nimirum Legatum per aliud semestre Commendam prorogare, seclusa omni fraude, puta donec reperiatur Sacerdos idoneus, cui Parochialis Ecclesia conferatur, vel ob aliquam aliam causam justam, tunc enim aiunt posse commendari per alios sex menses in gratiam, & utilitatem ipsius Ecclesiæ, ut provideatur de pastore digno. Nam temporalis commenda fit ad utilitatem Ecclesiæ, ut patet ex *c. deinceps, de elect. in* 6. ubi disponitur, quòd commenda fiat per unum semestre, & ex evidenti necessitate, vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente, Gonzal. *de mensibus glossa* 5. §. 8. addens *num.* 35. si finito semestri adhuc duret eadem necessitas, vel utilitas, posse commendari per aliud semestre, ut glossa *in d. cap. deinceps, in verb. durare*, quod etiam vult Rebuff. *d. nu.* 63. quoniam non additur aliud semestre in favorem Commendatarii, sed in bonum Ecclesiæ; ergo in nostro casu poterit etiam Legatus prorogare aliud semestre, ex glossa *in d. c. nemo*, cùm fiat prorogatio in bonum Ecclesiæ. Monet tamen Azor in ejusmodi casibus committi debere Ecclesiam parochialem visitatori, vel administratori, quandiu non confertur in titulum, non autem Commendatario, quæ est sententia Rebuff. *suprà tit. de commenda, nu.* 65.

Ex hac resolutione circa Commendam Parochialium vult glossa *in d. cap. nemo, verb. Parochialem*, quam approbat ibi Dominicus *num.* 7. alia beneficia posse commendari per Ordinarios ultra sex menses etiam ad vitam, *c. qui plures,* 21. *quæst.* 1. *& c. dudum, de electione*, Franch. *in prædicto c. nemo, n.* 3. *de elect. in* 6. dummodo id procedat in commendis ex quarum fructibus Commendatarius non disponit liberè pro arbitratu suo, sed in commendis factis pro utilitate Ecclesiæ. Nihilominus raro dabitur beneficium in perpetua commenda, poterit tamen esse perpetua, si non revocetur, sed secundùm se erit revocabilis. Nullus tamen inferior Papa potest perpetuò commendare secundum, Sarnen. *in regul. de triennali, q.* 5. *& ex c. nemo deinceps.* ex quo Corras. *de benef. p.* 1. *c.* 6. *n.* 4. docet per legem dicti capitis ad semestre tantum licitum esse commendare; consentiunt Zechus *de beneficiis, & pensionibus Ecclesiasticis, c.* 7. *n.* 2. & Cucchus *inst. major. tit.* 6. *lib.* 3. *n.* 4. & Æneas de Falconis

conibus *de reservat. quæst.* 3. *nu.* 11. dicentes, commendare irrevocabiliter alicui ad vitam, vel in perpetuum, solius Romani Pontificis esse, aut ejus Legati, qui videntur loqui de commenda Parochialium. Longè aliter de Episcopis, quibus integrum erat ex *d. c. nemo*, deinceps commendare ad sex menses in Ecclesiis curatis: hodie autem ex sacro Concilio Tridentino dispositio illius capitis est correcta, ut Sacra Congregatio, cujus meminit Joannes Soteallus *de declarationibus Cardinalium, fol.* 683. *de confirmatione c.* 3. *verb. Commenda perpetua*, his verbis: *Commendæ, quæ ad sex menses in Ecclesiis Curatis fieri poterant ab Ordinariis, c. nemo, de elect. in* 6. *amplius post Concilium locum non habent, cùm debeat in eis deputari Vicarius ad formam capitis* 18. *sess.* 24. Quam etiam refert Garcia *de beneficiis* 4. *p. c.* 4. *nu.* 15. & conducunt relata ab eodem *part.* 9. *c.* 2. *nu.* 21. *cum sequentib.*

69 Ambigi etiam potest, an Legatus de latere possit commendare beneficium quodcumque illud sit, in perpetuum, seu ad vitam, dummodo non sit parochiale, sed habeat curam animarum in foro externo? Responde non posse, quia commendare in perpetuum repugnat significationi verbi *commendari*, quæ æquipollet deposito ad tempus; cùm ergo commendatur, intelligatur depositum ad tempus, beneficium eo ipso quòd dicitur commendatum, intelligitur non esse in perpetuum, Azor *d. cap.* 29. *vers.* 8. *quæritur*, & est communis opinio, teste Gambaro *lib.* 4. *de potest. Legati in commendando beneficio, n.* 145. *cum sequentib.*

70 Similiter non potest Legatus commendare beneficia, quæ Romanus Pontifex reservavit suæ collationi, sed tantùm custodire per Oeconomum, donec de Rectore provideatur, Gambar. *suprà lib.* 4. *n.* 173. *& sequenti.* Item poterit commendare Ecclesiam Collegiatam ex causa quando non fuerit electiva, qu a *cap.*
71 *nemo*, cùm sit exorbitans, debet arctari. Ratio, quia potest de Ecclesia collegiata Parochiali disponere. Ergo, &c. Ita volunt, Joann. Andr. & Archidiaconus *in d. cap. nemo deinceps.* Regularia autem beneficia non poterit Legatus commendare ad sex menses clericis secularibus, nec secularia regularibus, nisi in literis suæ legationis id habeat expresè, ita Alexander *in cap. si quis* 58. *distinct.* Gambarus autem *d. lib.* 4. §. *de potest. Legati*, in commendando beneficia credit posse quando commenda fit ad effectum, ut faciliùs provideat is, ad quem pertinet providere, quia Episcopus etiam devoluta commendat, & Legatus confert; ergo multo meliùs commendabit, quòd si ob aliam aliquam causam fiat commenda, pars negans est verior, quam servat Rota, ut ait Gambarus.

72 Quid de unionibus? Diximus suprà posse Legatum de latere unire ex causa, etiamsi sit Ecclesia Parochialis, quam poterit unire mensæ Episcopali, vel alteri Dignitati. Bellarmer. *in dec.* 513. textus *in cap. sicut unire. de excess. Prælator.* quam unionem potest efficere Rectore ad hoc non vocato, Rota *de officio Legati, in novis, dec.* 2. Riccius *p.* 5. *collect.* 1974. *vers. secundò potest*, similiter poterit unire Ecclesiam secularem Monasterio, ita ut gubernetur deinceps per Regularem, intercedente tamen causa magna, & vocatis quorum interest. Nam Episcopus hoc idem potest, & per hoc inducitur dispensatio cum Religioso, Felin. *in cap. in nostra, de rescriptis.* Non tamen eximetur Ecclesia secularis Monasterio ita unita, ab Episcopi visitatione, procuratione, & ab aliis obsequiis de jure Episcopo præstandis, & præstari solitis; ita Miles *in verb. Legatus, vers.* 3. Gambar. *lib.* 5. §. *de potestate Legati in uniendo num.* 105. quod extende etiamsi Ecclesia unienda sit alterius diœcesis diversæ ab ea, ubi est Ecclesia cui debet uniri, sine præjudicio tamen Episcopi, Ecclesiæ unitæ, ita ut illi non auferantur jura, quæ illi debita erant. Quinimo poterit Legatus unire beneficia Regularia, dummodo non sint electiva, ut per Bonifacium *in Clem.* 1. §. *ad hæc, de statu Monachorum*, Gambar. *suprà n.* 107. Azor *d. c.* 29. ex causa tamen justa, & legitima. Denique potest Legatus dissolvere uniones Ecclesiarum ex causa justa, & debita. Abbas *in cap.* 1. *ne Sede vacant.* Petrus Perus. *tract. de unionibus c.* 1. Causa autem justa dissolvendi uniones poterit esse cessatio causæ propter quam facta est unio, verbi gratia, si duæ Parochiales uniantur à Legato propter paupertatem, si postea pinguescant, & sufficiant ad alendum Presbyterum & ad reliqua onera Ecclesiæ, possunt dissolvi, argum. *c. vacante, de præbendis*, Gambar. *d. lib.* 5. *n.* 153. Azor. *d. c.* 29. *vers. vigesimo tertiò quæritur.*

Controverti potest, an Legatus de latere possit recipere renunciationes? Responde primò non posse fieri renunciationes beneficiorum coram Legatis natis, vel missis, secundùm communem, quia non habent potestatem instituendi, & destituendi, text. *in c.* 1. *de offi io Legati, lib.* 6. ubi sic dicitur, *Proinde præsenti decreto statuimus, ut Ecclesiæ Romanæ Legati quandocumque plenam legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sive suarum prætextu Ecclesiarum legationis sibi vendicent dignitatem ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum.* hæc ibi. Ex quo argumento probatur non habere hos Legatos natos, vel missos potestatem recipiendi renunciationes. 73

Confirmatur auctoritate Nunciorum Hispaniæ, qui quamvis mittantur cum potestate Legati de latere, tamen circa beneficia conferenda solùm sit eisdem facultas conferendi beneficia, quæ non excedunt valorem vigintiquatuor ducatorum, ut videre est in eorum literis patentibus, quæ sunt producendæ in actis, quoties agitur de aliquo beneficio à Nunciis proviso. Rota *in dec.* 73. *lib.* 3. *part.* 3. *divers.* Quare nisi habeant facultatem specialem, non poterunt recipere renunciationes, nec providere de beneficiis per resignationem vacantibus, Riccius *p.* 5. *collect.* 1667. *in c.* 1. *de officio Legati, fol.* 114. & horum possunt recipere resignationes, & conferre illa, Flamin. *lib.* 7. *q.* 13. *n.* 11. 74

Legati de latere possunt recipere renunciationes absolutè, & simpliciter factas, Abbas *in c. ultimo nu.* 4. *de renunciatione*, & probatur ex *c.* 1. *de officio Legati, lib.* 6. ubi postquam dixit Legatos natos, & missos non posse conferre, addit, *quod confratribus nostris legatione fungentibus volumus observari, quia sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos auctoritate volumus fungi ampliori.* Ex quibus verbis cùm fungantur Legati de latere ampliori auctoritate, & conferre valeant, possunt recipere resignationes simpliciter, non autem in favorem, vel cum pensione. Rebuff. *de resig. cond. n.* 5. Gamb. *lib.* 6 *de pensionibus n.* 165. Flamin. *de resign. lib.* 7. *quæst.* 13. *n.* 17. *& n.* 18. ait non posse Legatum de latere committere receptionem resignationis, & collationis ipsius, per *cap. penultimum, de officio Legati.* quod etiam tradit glossa *in Clement. literis, verb. commisisse, de probationibus*, & *ibi* Card. Zabarel. *n.* 8. Et ostenditur ex *cap. deliberatione*, §. *prohibemus, de officio Legati, lib.* 6. in quo habetur non posse Legatum committere alicui, ut recipiat resignationem beneficii, & postea illud conferat, ne aperiatur via adversùs Concilium Lateranense ad beneficia vacatura: glossa tamen *in c. deliberatione*, §. *prohibemus, verb. cuicumque, vers. puto tamen, de offic. Legati lib.* 6. declarat inferiores à Papa posse committere receptionem resignationis tantùm; qua recepta cùm beneficium vacat, posse committere collationem, quæ glossa est communiter recepta, illamque sequitur Joan. Andr. Gemin. *n.* 6. & Franch. *n.* 2. *in d. c. deliberatione*, Flam. *d. lib.* 7. *q.* 29. *n.* 2. quod est verius. 75 76

77 Quid dicendum de beneficiis vacantibus apud Sedem Apostolicam? Responde non posse Legatum de latere conferre beneficia vacantia in Curia. *glossa fin. in cap. 1. de officio Legati in 6.* Gonzal. *de mensibus, glossa 13. n. 40.* Sunt enim reservata, quæ Legatus de latere non potest conferre, etiamsi sint Cardinales, Gamb. *in tract. de officio, & potestate Legati lib. 3. nu. 116.* & expressè tradunt Crescentius *decis. 20. n. 5. de præbendis.* Achilles *decis. 1. n. 5. in fine, de officio Ordinarii.* Etiam quando sunt in Provincia propria, Vitalin. *in Clement. 1. n. 67. de rerum permutatione*, & tenet in specie Rota *in una Regien. canonicatus 17. Novemb. 1595.* coram Illustriss. Card. Pamphilio, Gonzal. *gloss. 24. n. 21. & sequenti, & nu. 44.* Quòd si dicas Legatos de latere, vel Nuncios vigore suarum facultatum conferre beneficia vacantia in mense reservato; poteris respondere illos non conferre tanquam Ordinarios, sed ut delegatos, ita respondet Rota *decis. 145. incipit, Eadem die, n. 2. lib. 3. p. 3. diversor.* Gonzal *suprà glossa 24. n. 45.*

78 Quid dicendum de Legato à latere circa beneficia juris patronatus secularis? Responde non posse derogari juri seculari, tenerique perquirere consensum patroni, secus quando est Ecclesiasticum, Rebuff. *in praxi tit. de unionibus n. 28.* Lambert. *in tract. de jure patron. lib. 1. quæst. 6. art. 1. n. 4. vers. & idem dicerem, art. 2. n. penult.* Gambar. *de offic. Legati lib. 5. tit. de potest. illius, qui ad unionem benefic.* ubi volunt in unione facienda necessarium esse consensum patroni secularis, sequitur Azor *2. part. lib. 6. cap. 25. quæst 12 ex c. cùm dilectus, de jure patronatus, & ex cap. dilectus, de officio Legati*, Sanch. *in Decal. lib. 7. cap. 29. n. 169.* secus si patronus sit Ecclesiasticus. Longè aliter quando jus patronatus est mixtum, partim seculare, & partim Ecclesiasticum in gratiam patroni laici, ne laici retrahantur à dotatione, vel à fundatione Ecclesiarum, Azor *d. qu. 12.* & Gambar. *dict. lib. 5. ubi proximè*, additque Sanch. quando patronus est laicus non jure fundationis, vel dotationis Ecclesiæ, sed consuetudine, vel præscriptione, vel privilegio posse à Legato de latere derogari huic patronatui, Augustinus Barbosa *in cap. cùm dilectus, de jure patronatus, in verb nos igitur n. 3. & sequenti.*

79 Sequitur ex dictis jus patronatus laicale non cadere sub reservationibus generalibus, glossa *verb. Collatio in cap. 2. de probendis in 6.* ubi Franch. *n. 8.* favet Concilium Tridentinum *sess. 25. c. 9. de reformatione, in principio.* Patronorum, inquit, jura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare: æquum non est, Gonzal. *de mensibus gloss. 18. n. 2. & 3. & n. 18. & 19.* Nomine autem juris patronatus laicalis, venit jus patronatus clerici fundatum ex bonis sui patrimonii, Perez *l. 2. col. 5. vers. quod procedit, in fine tit. 6. lib. 1. ordinamenti pag 150.* Cabedo *de patronatu Regiæ Coronæ cap. 35. n. 3.* Aloysius Riccius *in praxi rerum fori Eccles. resolut. 152. n. 2.* quia jus patronatus clerici procedens ex suo patrimonio æquipollet laicali, atque ita gaudet privilegio patroni laici, qui intra quadrimestre ante Episcopi institutionem variare potest, & plures successivè præsentare, quod non potest patronus Ecclesiasticus, ut dicitur *in cap. cùm autem & in cap. pastoralis, de jure patron.* Lambert. *part. 2. lib. 2. quæst. 7.* Flamin. *de resignat. lib. 2. quæst. 23. n. 13.* Garcia *de benefic. part. 5. cap. 9. n. 211.* Spino *in specul. gloss. 4. principali à n. 73.* Cevall. *communium contra commun. quæst. 265. in principio*, & Gutierr. *de juramento confirmatorio part. 3. cap. 13.* ubi non posse variare patronum Ecclesiasticum, sed laicum, quamvis sit clericus, & præsentat, ut laicus ratione sui patrimonii factus patronus, *cap. cùm dilectus, de jure patronatus*, Gutier. *d. cap. 13. n. 14.* Perez. Cabedo: Aloysius suprà scripti.

80 Sequitur secundò, repugnante patrono laico, aut eo inconsulto non posse inferiorem Romano Pontif. sive sit Episcopus, sive Nuncius, sive Legatus, conferre Ecclesias patronatas laicorum, quamvis in literis habeat licentiam, ut conferat Ecclesias patronatas, glossâ *in cap. illud, de jure patronatus*, ubi Abbas *n. 8.* declarat licentiam conferendi invitis patronis, intelligendam esse de beneficiis pertinentibus ad jus patronatus Ecclesiasticum, non verò de laicis, vel etiam de clericis habentibus jus patronatus ratione sui patrimonii, per *glossam final. in d. cap. cùm dilectus, de jure patron.* Cabedo *d. cap. 35. n. 1. & 2.* Quinimo nec Legatus Papæ poterit pensiones imponere super Ecclesia patronata laicorum, Anton. de Olibano *in commentar. de jure fisci cap. 13. n. 35.* Nec valebit collatio beneficii patronati facta à Summo Pontifice, tacito quòd sit de patronatu laicali, quia non solet fieri sine mentione patroni laici, glossa, & scribentes *in cap. per literas, de præbendis*, Abbas *in d. cap. cùm dilectus*, & in dubio nisi id declaret, non præsumitur velle conferre Ecclesiam patroni laici eo inconsulto. Contrà verò si id exprimat, bene potest repugnante patrono laico conferre Ecclesiam patronatam, ut tradit Felin. *in tract. Quando literæ Apostolicæ, col. 1. ver. solutio*, & Archidiaconus *in cap. hortamur in fine 81. dist.*

Quid si patronus laicus consentiat? Dicendum est posse Legatum conferre beneficium, quamvis Prælatus contradicat, Lap. *in cap. unico, in fine, hoc titulo*, & Barb. *in d. cap. dilectus, ante medium, col. 7.* Probatur, quia etiam Episcopus potest conferre Ecclesiam juris patronatus laicalis patrono inconsulto, si posteà patronus expressè, vel tacitè consentiat, Lambert. *de jure patron. 3. part. 2. lib. 2. articulo 8. qu. principal. n. 3.* Nec refert contradictio Prælati, ut *ibidem* notat Lambert. Adverte tamen provisionem, & collationem factam ab Ordinario de Ecclesia patronata durante quadrimestri, esse nullius momenti, Baldus *cons. 17. in 2. dub. vol. 5.* & Corne. *cons. 47. n. 9. vol. 3.* quos refert Campanil. *in diversor. juris canonici, rubrica 11. cap. 13. n. 478.* addens saltem irritari debere secundùm Paris. *cons. 144. n. 5. vol. 4.* Federicus *de rerum permutatione quæst. 3.* Felin. *in cap. cùm Bertoldus, de re judicata col. 5. & in cap. cùm accessissent, n. 19. de constitut.* Covarr. *in practicis c. 36. n. 9.* & alii, quos referens sequitur Spino *in suo speculo, gloss. 4. principal. ex n. 99. usque ad n. 101.* Atque ita censebitur collatio facta ab Ordinario reconvalescere, non reclemante patrono intra quadrimestre, vel intra semestre. Ratio, quia cùm ea provisio, seu collatio, vel institutio potuisset irritari intra illud tempus per patronum reclamantem, & agentem de contemptu, & patronus nihil contra egisset, sed tacuisset, censebitur expressè consensisse, Puteus *dec. 412. lib. 1.* Franc. Marc. *dec. 493. n. 3. p. 2.* juxta regulam *in l. 1. C. 6. in integrum restit.* glossa *in l. si ego, de negotiis gestis*, & Baldus *in Authen. C. de usuris.* 81 82

Atque ita dicendum est institutionem, seu collationem factam ab Ordinario sine consensu patroni infra tempus datum ad præsentandum esse nullam ipso jure, dummodo patronus reclamet infra datum tempus ad præsentandum; aliàs tenebit Ordinarii provisio, Cardin. *in Clementina 1. de supplenda negligentia Prælatorum n. 11.* & alii, quos sequitur Garcia *de benefic. part. 5. cap. 9. n. 231.* Ratio potissima hujus nullitatis est in favorem ipsius patroni; & ideo est nulla quando placuerit patrono quod sit talis: argum. alienationis rei Ecclesiasticæ factæ sine solemnitate, quæ est nulla, si Ecclesia voluerit, Sarmientus *de redditibus Ecclesiasticis part. 1. c. 3. n. 20. & n. 21.* Navarr. *in simili in summa c. 23. n. 104.* Garcia *suprà dict. c. 9. ex n. 240. usque ad nu. 251.* ubi firmat satis esse, ut nulla collatio, seu institutio, contradictionem patroni infra 83

qua-

quadrimestre, vel semestre datum ad præsentandum. Confirmatur ex eo, quia ubi actus annullatur in gratiam unius, & in odium alterius, subintelligitur conditio, si voluerit ille in cujus favorem actus irritatur. *l. filio praterito, cum glossa final. ff. de injusto, rupto*, ut apparet in emphyteuta non solvente per biennium canonem, qui propterea cadit à jure suo, si domino placuerit, & declaraverit, per *legem 2. C. de jure emphyt.* Cumanus *cons. 164. col. 3.* Cassadorus *decis. 3. de locato n. 5.* & Bald. *in l. final. n. 4. C. de revocan. donat.* Sic in nostro casu institutio, seu collatio facta ab Episcopo est nulla in favorem patroni, si ipse contradicat intra tempus legitimum.

84 Denique quid juris, quando vacante Ecclesia laicis est jus nominandi Rectorem, & Collegio Canonicorum est jus præsentandi, nunquid jus patronatus est laicale, an Ecclesiasticum? Responde videri Ecclesiasticum ex doctrina Dominici *in cap. cùm in illis, §. si verò, de præbendis in 6.* dicentis, quando jus nominandi competit Plebano, & jus præsentandi Abbati, & est mandatum Apostolicum de providende beneficio spectante ad præsentationem Plebani, non comprehendi tale beneficium, quia necesse erat exprimi Abbas tanquam præsentator, non verò Plebanus. Atque ita dicendum est jus patronatus judicandum esse Ecclesiasticum, quando jus præsentandi competit clericis etiamsi jus nominandi sit penes laicos, & ex consequenti potest Legatus conferre beneficium in hoc casu inconsulto Collegio Canonicorum, & sine consensu laicorum, quoniam jus præsentandi penes clericos facit beneficium juris patronatus Ecclesiastici, & jus nominandi nihil facere videtur, ut insinuatur *ex cap. cùm de terra, de elect. & ex c. nobis, de jure patron.* pro qua parte est, Joann. Andr. *in d. cap. cùm in illis.*

85 Pars tamen contraria est verior, secundùm quam dicendum est, non posse conferre Legatum in hoc casu, quia Plebanus videtur patronus, & Abbas magis censetur procurator, quàm præsentator, sicque fuisse judicatum, Collect. *in c. 1. de regul. juris in 6. versic. sed quid prior*, contra Joann Andr. *in Rota*, sequitur Gambar. *de officio Legati lib. 3. n. 398.* idem Collect. *in c. cùm dilectus, in fine, de jure patron.* ubi ait, tale jus esse apud eos, qui nominant, non verò apud eos, qui præsentant, sed laici in hoc casu habent jus nominandi Rectorem & Canonicorum Collegium, quod est Ecclesiasticum, habet jus præsentandi; ergo Legatus potest conferre, confert gloss. *in cap. Ad audientiam, de Eccles. ædif.* dicens actum præsentandi nominatos ab alio non esse liberum, nec voluntarium, sed necessarium, quod est contra naturam patronatus, quæ vult, ut Patronus habeat jus liberum præsentandi clericum idoneum, quem maluerit, *c. piæ mentis, c. filiis 16. qu. 7. c. quoniam, de jure patronatus.*

86 Quòd si replices in hoc casu partim jus esse penes Parochianos nominantes, & partim penes Collegium Canonicorum, quod habet jus præsentandi? Dici potest esse æqualiter apud utramque partem, & ex consequenti mixtum jus esse, cùm laici nominant, vel eligunt, & Collegium cogitur præsentare à laicis electum, atque ita Legatus non potest conferre beneficia, quæ mixtim sunt de jure patronatus laicorum, & clericorum, Gambar. *lib. 3. de potest. Legati n. 403.* nisi Legato esset facultas derogandi in casu mixto. Vel quando Laicis est integrum nominare plures, & Collegium Ecclesiasticum teneretur unum ex illis, quem eligeret, præsentare, in quo eventu censeretur jus præsentandi competere Collegio, seu Capitulo, quia non dicitur ablata eligendi libertas illis, qui ex certo genere debent eligere: imò id non solum statuto, sed etiam consuetudine induci potest, Abbas *in d. cap. cum de terra, col. final. de elect.* Gambar. *d. lib. 3. n. 407.*

Naturam non mutabit beneficium juris patronatus 87 Ecclesiastici, si laicus præsentet de consensu Ecclesiastici, vel si Ecclesiasticus præsentet de consensu laici, quia jus patronus esse Ecclesiasticum, vel seculare judicatur non ex qualitate, & conditione illius, qui consentit, sed ex qualitate illius, qui præsentat; quoniam consentiens nihil facit, *l. aliud, ff. de regul. juris.* Imò quotiescumque jus patronatus veniat ad Ecclesiam, quamvis à secularibus initium habeat, censebitur deinceps Ecclesiasticum; *Clement. 2. de jure patron.* quoad effectum, ut derogetur. Similiter si laicus patronus ex fundatione, vel dotatione fiat Monachus, tale jus fiet Ecclesiasticum; quoniam per ingressum religionis, hoc est, per professionem omnia bona Monasterio fuerunt quæsita, *Auth. Ingressi, C. de sacros. Eccles.* & tradit Dominicus *in cap. 2. de præbendis lib. 6.* & Marian. *repet. cap. de Monachis, de præbendis.*

Durante tamen anno novitiatus novitius ha- 88 bens jus patronatus censetur patronus Laicus, & ex consequenti non poterit Legatus derogare, neque disponere de beneficio inconsulto patrono, quia Monachus intra annum probationis tamquam Laicus censendus est quoad suorum bonorum dispositionem, nec dicitur Monasterium ingressus, is, qui nondum fecit professionem, Bart. *in Auth. si qua mulier. n. 20. C. de sacros. Eccles.* ubi Scribentes, Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. n. 53.* 89 Vera enim receptio ad Monasterium intelligitur de ea, quæ fit per professionem; id namque est potissimum receptionis significatum, Surd. *decis. 103. n. 3.* Bero. *cons. 28. n. 1. & 12. vol. 1.* ubi ait conditionem ingressus Religionis non vereficari nisi tempore professionis. Sequitur Clarus §. *testamentum quæst. 28. nu. 6.* dum ait improprium vocari ingressum in Religionem, qui fit ante professionem. Riminal. *cons. 477. ex n. 9. & sequentibus*, Tiraquel. *de retract. lignag. §. 1. glossa 8. n. 34. cum sequentibus*, ergo si novitius præsentet durante tempore novitiatus non potest Legatus de latere eo inconsulto derogare, secus post professionem, quia jus patron. fit Ecclesiasticum, per *d. Clement. 2. de jure patron.* tunc enim potest Legatus derogare & conferre.

Ad effectum etiam derogandi per Legatum de latere quæri potest, an sit judicandum jus patron. secu- 90 lare quando Episcopus ex donatione fidelium obtinuit Ducatum, & in illo exercet jura meri, ac mixti Imperii tanquam dominus temporalis, & jus patron. habet? Responde esse Ecclesiasticum, quia competit Episcopo in quantum Episcopus, eo quia cùm sit Prælatus Ecclesiæ, censetur administrator omnium, quæ sunt unita, & annexa Ecclesiæ; ergo est Ecclesiasticum, quamvis ortum habuerit à secularibus. Sicut dicitur causas laicorum vocari posse Ecclesiasticas etiam quando sunt de rebus prophanis quando subjiciuntur temporali dominio Ecclesiæ. Gambar, *de offic. & potest. Legati, lib. 3. n. 420. & sequentib.* ubi concludit quando Ducatus est Ecclesiæ, jus patronatus esse Ducatus ipsius: igitur jus patronatus est Ecclesiæ. *l. de accessionibus, ff. de diver. & temp. præscript.* confert quòd in terris Ecclesiæ omnes causæ laicorum dicuntur pertinere ad Ecclesiasticum forum. *cap. conquestum, cap. licet, de foro competenti*, ubi in septem carminibus concluduntur causæ ad forum Ecclesiasticum pertinentes, de quibus Gambar. *suprà lib. 8. n. 155.* cum igitur jus patronatus Ducatus habeat causam à Ducatu, qui est Ecclesiæ ex largitione fidelium: non est dubium transiisse in Ecclesiasticum.

Petes, in quibus casibus nihil possit Legatus circa 91 collationes beneficiorum? In primis non potest Legatus conferre unum beneficium duobus ea lege, ac conditione, ut si primus non consentiat, secundus illud habeat. Ratio, quia beneficium debet conferri

simpliciter, & purè, Abbas *in cap. tua, de præbend.* & scribentes *in cap. 2. de elect. in 6.* Poterit tamen conferre beneficium sub conditione, quæ à jure tacitè subintelligitur, qualis est dare beneficium alicui, si reliquerit quòd habet, Collect. *in cap. significasti, de elect. c. item conditione si beneficium vacet*, Hostiens. *in cap. ad Audientiam, de rescriptis*, Lapus *alleg. 6.* Similiter non potest conferre beneficium alicui, qui aliud beneficium habebat, de quo nullam mentionem fecit, nec valet collatio talis beneficii, Cucch. *de Legat. Apostolicis*, *lib. 2. tit. 6. n. 150.* quamvis Ordinarii alii gaudentes beneficio conferendi, possint conferre beneficium habenti alterum; quamvis nulla de eo fiat mentio, *Clementina final. de officio Ordin.* Ratio, quia Ordinarius præsumitur scire de beneficio jam habito à suo subdito, & conferendo alterum præsumitur voluisse, ut possideat utrunque in casibus permissis. Legatus autem ignorare creditur. Item Legati potestas tamquam odiosa, & Ordinariis præjudicans, arctanda est, *glossa ult. in Clement. ultima, de officio Ordinarii*, Dec. *in cons. 128.* & Ordinarii potestas intelligitur cum favore, Cucch. *n. 153.* eodem modo non est integrum Legato conferre beneficia ad tempus, *cap. presens, dist. 50.* cùm beneficia debeant esse perpetua; & ad tempus conferre solius Romani Pontificis est. *cap. postoralis 11. quæst. 7.*

92 Secundò non potest Legatus conferre beneficia manualia ex eodem fundamento, quia non sunt propriè beneficia, cùm non sint perpetua, sed ad nutum superioris possunt auferri, & possidentes retinent ea uti custodes, non uti beneficiarii jure tituli, ita Gambar. *lib. 4. de potest. Legat. in reservando beneficia, n. 9.* Nec perpetuum debet judicari beneficium, quod de facili removeri potest. Nihilominus dicendum est manualia esse beneficia propriè, quia non dantur ad certum tempus, & possunt esse perpetua, si non adimantur, ut in specie tradit Rebuff. *de nominandis, qu. 9. n. 27.* Bonifac. de Vital. *in Clement. 1. §. in quibus n. 5. de supplen. Prælat. negl.* Flamin. *de resignat. lib. 11. quæst. 3. n. 91.* ubi loquitur de beneficiis regul. quòd possunt esse perpetua, eo quòd Prælatus forsan non removebit eorum possessores, & *de confidentiis, quæst. 8. n. 16. & 18.* comprehenduntur que sub constitutione Pii Quarti, & Pii Quinti, nec requiritur, ut sit de essentia beneficii, quòd sit perpetuum actu; sed satis est, quòd sit perpetuum aptitudine, quale est beneficium manuale, Garcia *de benefic. 1. part. cap. 2. §. 1. ex n. 56. usque ad nu. 80.* ubi probat tam beneficia regularia, quæ de se sunt manualia, quàm beneficia secularia, quæ de sui natura sunt perpetua, & ex constitutione possunt fieri temporalia, esse verè beneficia. ex quibus sequitur Legato integrum esse conferre beneficia manualia.

93 Tertiò non potest Legatus Apostolicus Urbis etiam Cardinalis factus Romano Pontifice absente conferre beneficia sine speciali mandato, ex eo, quia quamvis Pontifex sit ordinarius pastor totius mundi, & ubique habeat jurisdictionem, Hostiens. *in cap. cùm dilecti filii, n. 5. de foro competente, & in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 1. ut lite non contest. & in cap. cùm in Ecclesia, n. 4. de appellat.* & sit Episcopus universalis Ecclesiæ Cardinal. Alex. *in cap. suspectus, & in cap. sicut, n. 3, 2. quæst. 1. in cap. cùm redemptor 12. quæst. 2.* Flamin. *de resignat. lib. 8. quæst. 7. n. 4. & sequenti:* est tamen specialis Episcopus Urbis, *cap. si quis Episcopus. 7. quæst. 1. & cap. si quis Episcopus 2. quæst. 7.* Unde sicut Episcopus non censetur concedere Vicario suo generali potestatem conferendi beneficia, *cap. 1. & 2. de officio Vicarii, in 6*, Eodem modo, si Romanus Pontifex constituat in Urbe Legatum tantummodo; non dicitur concedere illi potestatem conferendi beneficia. Juvat beneficia omnia vacantia Urbe esse generaliter reservata Summo Pontifici, *cap. 2. de præbendis, in 6.* ubi Joann. Monach. Archidiacon. & Geminian. id volunt, text. *in cap. præsenti, de præbendis, etiam in 6.* Flamin. *supra lib. 2. quæst. 16. n. 18.* Gambar. *de potest. Legati in beneficiis conferendis, lib. 3. n. 706. & sequentib.* Azor. *part. 2. lib. 5. c. 28. vers. vigissimo primò quæritur.*

Quartò Legati de latere non possunt concedere 94
regressus, Gambar. *in tractat. de potestat, Legati*, *lib. 6. de pensionibus, n. 195.* Nam quamvis resignanti ultra pensionem, & fructus possit concedi regressus, ut tradit cum communi Flamin. *de resignat. lib. 6 quæst. 3. in principio.* Attamen hodie Papa duntaxat concedit regressus, & sunt introducti ex plenaria illius potestate, qua utitur in beneficialibus, Rebuff. *in praxi titul. de regressibus, colum. 2. vers. verùm ut ad rem veniam.* Idcirco Legato de latere non de facili permittitur concessio regressus, nisi ex literis Apostolicis aliud appareat. Sunt enim revocati regressus à Concilio Tridentino sub Pio IV. *sess. 25. cap. 7. de reformat.* incipit, *Cùm in beneficiis*, Azor. *2. part. lib. 9. cap. 21. colum. 883.* & Flamin. *suprà dict. lib. 6. quæst. 5. n. 96.* eos etiam revocavit Leo X. per suam regulam 5. præterquam ex causa onerosa, ut testatur Puteus *decis. 374. num. 2. lib. 1.* Idem Pius IV. *in constitut. sua in ordine 36.* quæ incipit, *Ad Romani Pontificis*, *anno 3.* ubi regressus, & accessus Cardinalibus datos ad plures Ecclesias Cathedrales, & Metropolitanas excepta unica tantum Ecclesia, ad quam possent regressus habere, & unum tantùm retinere habentes ad plures, postea verò Pius Quintus per constitutionem 136. Romani Pontificis providentia revocavit omnes regressus, accessus, & ingressus sub quibuscumque formis, & quibuscumque personis, & quomodocumque concessis. cujus constitutionis meminit Flamin. *d. num. 96. & sequentibus*, refertque rationes cur prohibeantur regressus. Ex quibus omnibus constat regressus tantùm à Papa hodie posse concedi, ut etiam firmat Mandos. *tit. regressus, col. 7. vers. non tamen. tract. de signat. gratiæ*, & Redoan. *de simonia, part. 2. c. 18.* cùm censeatur dominus beneficiorum.

Non tamen sublati sunt regressus, qui ob non solutionem pensionis conceduntur, & hi, qui reperti sunt 95
à jure, quia adhuc subsistunt, quorum fit mentio *in cap. si beneficia, de præbendis lib. 6.* ibi, *Ad beneficia sua priora liberè revertantur.* Non tamen ubicumque, & quando non solvitur pensio post certum tempus, est locus regressui resignanti, sed necessaria est sententia, quæ id declaret, ex traditis ab Abbate *in cap. cùm Bertoldus, de re judic.* & ab scribentibus *in cap. potuit, de locato.* Peregrin. *decis. 264. lib. 3.* ubi etiam refert fuisse decisum in una Segoviense pensionis Flamin. *de resignat. lib. 3. quæst. 3. n. 7. & lib. 6. quæst. 2. n. 140.* utrobique subdens requiri sententiam judicis, qui non debet canonizare hunc regressum reservatum propter pensionem non solutam, nisi fiat priùs citatio principali, & literarum intimatio, nec sufficit notitia, quia privatio est odiosa.

Porrò si resignatarius non solvat resignanti pen- 96
sionem post lapsum tempus positum in literis, & postquam pensionarius declaraverit se velle uti regressu, si postea recipiat pensionem, censetur renunciasse regressui, ita Cassador. *decis. 2. n. 3. vers. patet locat.* Gambar. *de auctoritate Legati tit. de pens. n. 488.* sicut si dominus recipiat canonem temporis præteriti, censetur remissa caducitas per ea, quæ tradunt communiter scribentes *in l. 2. C. de jure emphyt.* & est communis, teste Gigant. *de pens. quæst. 73.* Clarus *lib. 5. §. Emphyteusis quæst. 10. vers. sed hic occurrit, in fine*, quod habet locum in utraque emphyteusi tam Ecclesiastica, quàm privata, vel seculari, Ruin. *consil. 70. num.*

*n.*14. *lib.*5. Decius *conf.*329. *n.*3. & Alex. *conf.*105. *n.* 15. *lib.* 3.

97 Nisi recipiendo pensionem præteritam pensionarius protestatus fuerit: tunc enim non censetur remisisse regressum, Cassador. *decis.*2. *n.* 3. *loc. & in simili*, Clarus §. *Emphyteusis quæst.* 10. *col.* 2. Flamin. *lib.* 6. *quæs.* 3. *n.*31. *& sequenti*, & Gambar. *de pensionibus lib.* 6. *n.*482. ubi *n. sequent.* agit quando recipiendo pensionem absque protestatione non renunciet regressui, puta quando pensionarius agit in judicio super pensione, & super regressu, & judex pronunciet super utroque, aut super altero, quod idem est, cùm unum veniat in consequentiam alterius: tunc si recipiat pensionem. etiam sine protestatione, non privatur regressu, Gambar. *ibi.*

---

§. IV.

De reliquis, quæ subsunt jurisdictioni Legatorum circa materiam beneficialem.

98 *Legatus de latere potest dispensare cum Religiosis in quibus Prælatus eorum potest, non tamen potest illos efficere capaces delegationis ad literas Pontificias exequendas.*

99 *Superior Prælato inferior non potest esse Delegatus Papæ, secus de Priori Conventuali.*

100 *Legatus non potest concedere, ut res Ecclesiasticæ alienentur.*

101. 102 *Legatus non potest supprimere beneficia, nec minuere, nec augere in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, & cur?*

103 *Legatus, & ordinarius possunt conferre beneficia, & datur locus præventioni.*

104 *Legatus non potest conferre beneficia, quæ sunt de collatione Cardinalium.*

105. 106 *Legatus ex causa potest erigere Ecclesias, & beneficia, de novo creare, non tamen Episcopatum, nisi in partibus remotissimis.*

107 *Coadjutores an possint concedi à Legato in perpetuum.*

*Et an possint dari Episcopis. n.*108.

109 *Coadjutor à quibus sit alendus, & an debeat residere.*

110 *Parochus habens vicarium perpetuum, an teneatur residere.*

111. 112 *Coadjutores cum futura concessione non possunt poni à Legato, possuntque renunciare sine consensu Coadjuti, & tales Coadjutoria hodie sunt prohibita.*

113. 114. 115 *Episcopo solus Papa dare adjutorem potest, & quæ possit talis Coadjutor?*

116 *Coadjutores in quo loco debent sedere, & quæ habent privilegia.*

Et quid de Coadjutore alicujus dignitatis habentis certam sedem, & locum in Choro? n. 117.

118 *Coadjutores an habeant dies recreationis, sicut cæteri canonici?*

119. 120. 121. 122 *Coadjutores ad quid teneantur, si non inserviant, nec intersint divinis, & quid quando coadjutus est excommunicatus.*

123 *Coadjutor an possit ordinari ad titulum coadjutoriæ, & debeat recitare officium divinum?*

124 *Excommunicatus secundum aliquos non privatur ipso jure fructibus beneficii, sed oppositum est certum: secus si fuerit suspensus ab officio.*

125 *Excommunicatus an lucretur fructus, ubi pœnitet, & procurat absolutionem.*

126 *Coadjutor in minoribus, an gaudeat privilegio fori, & an teneatur uti veste clericali.*

127. 128. 129 *Coadjutores an sint visitandi ab Episcopo, sicut Canonici cum adjunctis?*

Cum ea, quæ materiæ beneficiali competunt, 98
sint satis diffusa, neque in pauciora possint redigi absque confusione, perstringam, quæ ad hanc materiam pertinent, confusa tamen, & ordine non servato, ut paucis absolvam, quæ potestati Legatorum subjiciuntur. Potest ergo Legatus à latere dispensare cum Religiosis in Claustro degentibus in omnibus, in quibus Prælatus eorum potest, exceptis tribus regulæ substantialibus: itemque eorum regulas relaxare, Specul. *in tit. de Legato* §. *sunt quoque.* Gomez *in hoc tract. quæst.* 14. *n.*45. Cucch. *instit. major. lib.* 2. *de Legat. Apostol. tit.* 5. *n.* 105.

Non potest tamen Legatus Pontificis facere Religiosos simplices capaces delegationis ad literas Pontificias exequendas. Ratio, quia non potest dispensare in lege Pontificia, quæ hoc prohibet, ut vult *glossa fin. in clem.*2. *de rescriptis*, Abbas *ibi ad finem*, Imola *n.*35. & Bonifac. *n.*45. Nomine Religiosi simplicis est ille, qui non est Prælatus major in Monasterio: is autem non potest esse delegatus literarum Pontificis, aut ejus Legati, nisi ex certa scientia à Pontifice deputetur *c. statutum, in principio, de rescriptis in* 6. per quod decernitur non posse literas Pontificias, vel literas Legati executioni mandari nisi à persona in dignitate constituta patet ex *Clement.* 2. *de rescriptis*, & volunt, *glossa citata ibi*, Imola *suprà d. n.* 35.

Quin etiam superior Monasterii, qui in eo habet 99
alium superiorem, non potest esse delegatus, quia non est in dignitate constitutus, ut videre est *in d. Clement.* 2. *de rescriptis*, dicente superiorem claustralem, cùm non sit principalis superior, sed præficitur tantum Claustro, non posse esse delegatum: secus de Priori Conventuali, Abbas *n.* 6. & Anchar. *n.* 9. *in d. Clementina*, Sylvest. *verb. delegatus quæst.*2. *n.*3. & Rosell. *eodem verbo n.*11. quare non potest Legatus facere Religiosos simplices capaces hujus delegationis; superiores verò majores Monasterii, qui in illo non habent alium superiorem, maximè cùm sint in dignitate constituti, *cap. nisi essent, de præbendis*, & habeant præeminentiam, & jurisdictionem, in suo Conventu in utroque foro, ita Abbas *in c. cùm olim, statim in principio, de major. & obed.* Felin. *ibi n.*1. *& in cap. insuper, infra principium, de testibus*, Rosell. *verb. delegare num.* 11. Angel. *verb. delegatus num.* 3. Sylvest. *ibi quæst.* 2. *num.* 3. *& verb. Religio* 6. *quæst.* 11.

Quæstio esse potest, an Legatus possit interpone- 100
re suam auctoritatem alienationi rerum Ecclesiasticarum? Responde non posse, præsertim quando Prælatus jure jurando promisisset res Ecclesiasticas inconsulto Romano Pontifice non alienare: imò hodie alienationes propriis constitutionibus à Summo Pontifice latis sunt interdictæ, pœnis etiam propositis contra alienantes, *Extravag. cum detestabile, de simon. & Extravagan. Ambitiosæ de rebus Ecclesiæ non alien.* Gondisal. *de auctoritate Legati quæst.* 12. *num.* 8. *&* 9. Cucch. *eodem tit. de* Legatis *Apostolicis n.* 118. *&* 145. Gambar. *de potest. Legati verb. de dismembratione lib.* 5. *à nu.* 26. *usque ad num.* 31. ubi ait quòd quando necessitas urgeret in alienando, & Pontifex non posset consuli, valere alienationem auctorizatam à Legato, imò & ab Episcopo, ut tenet etiam Cardin. *in Clement.* 1. *de reb. Eccles. non alien.* glossa *in cap. placuit* 12. *quæst.* 2. quam resolutionem probat Gondisal. *ubi suprà quæst.* 11. *n.* 8. *&* 9. ex Speculat. *in tit. de Legato* §. *consequenter, vers. cæterùm:* ubi excusant alienantes à pœnis quando fortè alienatio propter celeritatem fuerit auctorizata à Legato, quod colligitur ex traditis à Joanne Andr. *in cap.* 2. *de feud.* Cucch. *suprà num.* 120.

Quid de potestate Legati ad beneficia supprimen- 101
da?

da? Responde de consensu Capituli posse supprimere dignitates in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, & minuere aliquas, vel etiam augere numerum Canonicorum: ex ea ratione, quia hoc potest Episcopus, ex *cap. cùm accessissent*, *de constit.* & Oldrad. *cons.* 182. Speculator *in tit. de dispens. Episcopi vers.* 125. Ergo si Episcopus potest unire Ecclesias, & auferre bona unius, & indulgere alteri, supprimereque dignitates de consensu Capituli, ut vult etiam Abbas *in cap. unico*, *ad finem*, *ut Ecclesiast. benefic.* non est dubium posse id Legatum ex causa. Debet tamen Episcopus servare solemnitatem quando aufert uni Ecclesiæ bona, & alteri concedit, Abbas *in c.* 1. *de rebus Ecclesiæ non alienandis.*

102 Nec refert ex hoc facto Legati creari præjudicium Episcopis, quia respondetur Legatum non posse præjudicare Ordinariis de alio præjudicio, quàm de præjudicio collationis; eo quia hoc præjudicium non venit in consideratione, ut probatur *in cap.* 2. *de religiosis domibus*, & Legatus quotidie præjudicat Ordinariis conferendo, & reservando; non tamen propriè dicitur præjudicare, qui utitur jure suo. Gambar. *de potest. Legati in uniendo*, *lib.* 5. *n.* 47. & *sequenti*, quia in sua Provincia Legatus concurrit, sicut & Papa in conferendo beneficia cum quolibet Ordinario, & inter illos datur locus præventioni, *cap. si à Sede Apostolica*, *de præbendis*, *in* 6. & *ibi glossa* 1. & *glossa final. in c.* 1. *de officio Legati in* 6. &
103 *ibi* Franch. *nu.* 8. etiam in mensibus Ordinario concessis, Gomes. *de expectativis nu.* 16. Azor. 2. *part. lib.* 5. *cap.* 28. §. *ultimo.* Ita ut si Ordinarius loci præveniat conferendo, teneat collatio: quòd si Legatus priùs conferat, vim habeat collatio facta ab eo; nisi Ordinarius loci privilegium habeat, ut nullus possit conferre beneficium in mensibus sibi concessis, Gambar. *d. lib.* 3. *suprà num.* 77. & *sequenti*, *vers. ad contraria*; & Franc. Marq. 1. *part. decis.* 159. *n.* 2. *fol.* 54. ubi fatetur Legatum de latere prævenire posse Ordinarios in conferendo; secus tamen in causarum cognitione: sed an Legatus hoc possit omisso medio in causa ad forum Ecclesiasticum, dicemus §. *sequenti*, cum egerimus de potestate Legati in judicialibus.

104 Legatus tamen de latere non potest conferre beneficia, quæ sunt de collatione Eminentissimorum Cardinalium, qui utplurimum gaudent indulto, ut nullus se possit ingerere in collatione, præsentatione, institutione, vel quacumque alia provisione beneficiorum ad illos spectantium: est communis, Gambar, *d. lib.* 3. *num.* 211. & *sequenti*; nisi id expressum habeat in literis Pontificiis: ubi Legatis potestas datur, ut quæcunque, & quotcumque, & qualiacumque beneficia habentibus idoneis personis conferre possint quæ verba quamvis sint amplissima, non derogant indulto Eminentissimorum Cardinalium, quoniam disputatio generalis non ligat Cardinales, secundum Io. Mon. *in cap. de schism. in* 6. *nisi exprimantur.*

105 Poterit autem Legatus erigere Ecclesias, & beneficia de novo creare ex causa, quia non reperitur hoc reservatum Pontifici, & redundat aliàs in honorem cultus divini, facit *cap. final. de rescriptis.* Neque hoc reperitur ademptum Episcopo. Quin etiam potest Legatus erigere Ecclesiam subditam Conventui Religiosorum extra suam Provinciam sito in Conventualem, dummodo Ecclesia erecta sit suæ Provinciæ, quia est Episcopus exemptorum. Cucch. *lib.* 1. *inst. major de privil. tit.* 6. *n.* 37. Gambar. *de potest. Legati in erigendo lib.* 5. *n.* 5. Franch. Marq. 1. *part. dec.* 344. *n.* 1. *fol.* 126. *ex cap. si Abbatem*, *de elect. lib.* 6. & *ex cap.* 1. *de verbor. signif. eodem libro*, & ex glossa & Doctoribus *in cap.* 1. *de officio Legati*, ex quibus specialiter conceditur Legato de latere hodie jurisdictio super exemptos. Cùm ergo Legatus de latere in Provincia sibi decreta cum omni Ordinario immediatè concurrat, *cap.* 2. *de offic. Legati*, *lib.* 6. & sit Ordinarius in illa, possitque omnia, quæ potest Episcopus, multo fortiùs manet Ordinarius in exemptos speciales, quoad erectionem Ecclesiæ Religiosorum in Conventualem, cùm sit eorum Ordinarius, & possit omnia, quæ sibi Pontifex non reservat, quia vices ejus gerit. *cap. cùm venerabilis*, *de consuetudine*, *cap.* 1. *de offic. Legati*, Speculat. *in* §. *nunc ostendendum*, *vers. Legatus*, *de Legato*, Germon. *tract. de indult. Cardinalium* §. *Nos itaque numer.* 29.

Ex dictis assurgit nodus non vulgaris, an Legatus 106
de latere possit erigere Episcopatum. Pars negans ex eo probatur, quia non potest esse tanta necessitas in erigendo, ut intercludatur aditus ad Summum Pontificem. Cùm igitur Pontifex possit consuli, non est ratio ob quam hæc potestas erigendi tribuatur Legato. Pars affirmans posse erigi Episcopatum à Legato, ex eo potest defendi, quia Legatus potest omnia etiam quando sunt ex majoribus, quæ in specie non sunt reservata, ut dicitur *in cap. si Abbatem*, & *in glossa ibi de elect. in* 6. sed erigere hanc dignitatem non est specialiter reservatum Pontifici: ergo integrum erit Legato eam erigere in partibus saltem remotissimis, à quibus non tam facile potest consuli Summus Pontifex, & plebs ipsa id postulat à Legato habente amplissima privilegia ad dispensandum in negotiis, & casibus Papæ reservatis. Ex his duabus partibus affirmativa placet Hostiensi, ut refert Gambar. *d.* 1. *lib.* 5. *de potest. Legati in erigendo*, *n.* 23. & *sequenti*, ubi ait posse admitti in partibus à quibus non potest tam facile Papa consuli: secus si potest adiri, & consuli.

Ambigi etiam potest de potestate Legati circa Co- 106
adjutores in beneficiis deputandos? Responde in primis hos Coadjutores non posse à Legato concedi perpetuos, sed temporales, proinde eorum officium morte ipsius cui dati fuerunt extinguitur, per not. *in c. grande*, *de supplenda negligentia Prælatorum in* 6. Eos etiam possunt Episcopi deputare quando Rectores præ senio, vel morbo facti inutiles, nec possunt ministrare, data ex reditibus congrua portione Coadjutori exercenti suum officium. Quod etiam decretum est à Concilio Tridentino *sess.* 21. *de reformat. cap.* 6. ubi illiteratis, & imperitis Parochialium Rectoribus præcipit deputari ab Episcopis Coadjutores, aut Vicarios cum portione fructuum sufficienti. Ex vi autem hujus decreti non possunt Episcopi constituere in Parochialibus Vicarios perpetuos, nec Parochi habentes Coadjutores possunt abesse à residentia. Sic sacra Congregatio, teste August. Barbos. *in remissionibus ad Concil. Trid. d. cap.* 6. & Garcia 4. *part. cap.* 5. *n.* 7. & 8. Dabitur tamen Coadjutor perpetuus per Episcopum, vel Legatum infirmo consentienti, cui infirmo per Episcopum constituentur alimenta ex bonis beneficii. Abbas *in c. tua nos*, *in fine*, *de clerico ægrotante.* Gambar. *de potest. Legati*, *tit. de Coadjutoribus lib.* 5. *n.* 15.

Episcopis non potest dari Coadjutor nisi à solo Pa- 108
pa, ut *in cap. unico* §. *si autem de clerico ægrotante lib.* 6. Cardinal. Jacob *de Conc. lib.* 4. *art.* 3. *nu.* 16. Archidiacon. *in cap. scripsit. n.* 1. Abbas *in cap. final. nu.* 5. *de clerico ægrotante*, Gambar. *d. tit. de coadjutoribus*, *nu.* 5. quia dari Coadjutorem Episcopo, est de majoribus, & soli Papæ reservatur, sequitur Gonzal *de mensibus*, *glossa* 5. §. 9. *nu.* 3. Aliis autem inferioribus possunt Coadjutores constitui à Legatis, Nunciis, & Episcopis, ex eo, quia, qui potest instituere, & destituere, multo meliùs poterit collocare Coadjutores. Jo. Andr. *in d. cap. unico*, & *in cap. final. n.* 7. per textum *ibi*, & *in cap.* 3. *de clerico ægrotante*, Butrius *ibi n.* 10. Gambar. *suprà n.* 3.

Quæstio-

109 Quæstionis tamen erit, unde nam detrahenda sint alimenta Coadjutori, si fortè reditus Ecclesiæ non sufficiant beneficiario ægrotanti, & Coadjutori? Dic in primis portionem Coadjutori auctoritate Episcopali assignandam, deducendam esse ex ipsis Ecclesiæ facultatibus. Azor. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *quæst.* 9. Aloyf. Ricci. *in praxi rerum fori Eccles. dec.* 564. *in prima edit.* aliàs *resol.* 494. *nu.* 11. *in* 2. *edit.* Dic secundò quando reditus Ecclesiæ non sufficiunt ad alendum Coadjutorem, & beneficiarium infirmum, alendum esse potius Coadjutorem, quàm beneficiarium, ita Azor *suprà d. qu.* 9. Non tamen puto bene pronunciatum. Idcirco priùs ministranda sunt alimenta Parocho ægrotanti, & postea in subsidium Parochiani ad alendum Coadjutorem concurrere teneantur. Aloyf. *suprà d. nu.* 12. *in* 2. *edit.* quem referens sequitur August. Barbos. *de officio, & potest. Episcopi, allegat.* 63. *n. ult. vers. sed meliùs.* Dic tertiò nullum clericum propter morbum privandum esse beneficio, sed Coadjutore juvandum, juxta Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 6. & deducitur ex eodem Concilio *sess.* 25. *de reformat. cap.* 7. *vers. quod si docent*, & probat text. *in c. de Rectoribus, cap. ex parte, & cap. final. de clerico ægrotante.* Bald. tamen *in l. post susceptum, ff. de excusat. tutorum*, quatenus opinatur Clericum ægrotum esse privandum suo beneficio, non est audiendus. Nec obest textus *in cap. tua nos, de Clerico ægrotante*, ubi dicitur quòd debeat removeri ab officio administrationis ægrotus, quia intelligitur, quòd removeatur ab exercitio, ut intelligit glossa ibi, *v rb. administrationis*, quam probant Abbas *nu.* 4. & Navar. *conf.* 1. *tit. de clerico ægrotante.*

110 Illud etiam pro onere residendi constat Coadjutorem Rectoris Parochialis auctoritate Apostolica constitutum teneri ad personalem residentiam, sicut Rector ipse, ut censuit Congregatio sacra super explicatione *c.* 1. *sess.* 23. ut notat Gonzalez *gloss.* 5. §. 9. *nu.* 17. Aloyf. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiastici, dec.* 564. *in* 1. *edit*, aliàs *resol.* 494. *nu.* 14. *in* 2. *edit.* & iterum *dec.* 502. *in* 1. *edit.* aliàs *resol.* 393. *ampliatione* 5. Campanil. *in diversorio juris Canonici rubr.* 7. *cap.* 6. *nu.* 104. Galet. *in Margarita casuum conscientiæ verb. residentia*, & Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarr. lib.* 2. *tit.* 23. *de resident. nu.* 171. Secus dicendum est de habente Parochialem, in qua auctoritate Apostolica habet vicarium perpetuum legitimè institutum: is enim dum vivit etiam non impeditus morbo residere non tenetur, ut Sacra Congregatio declaravit per hæc verba. *Habens Parochialem, in qua Vicarium perpetuum legitimè institui obtinuit, eo vivente residere non tenetur.* Gonzal. *de mensibus, glossa* 6. *num.* 99 *ad finem.* Ratio, quia Vicarius perpetuus est Rector curæ animarum, quamvis propriè non sit Rector Ecclesiæ. Vitalinus *in Clement.* 1. *de officio Vicarii.* Et cura actualis Rectori adimitur, & traditur Vicario perpetuo, Navar. *conf.* 21. *nu.* 7. *de clericis non residentibus*, secundùm editionem Romanam: ubi addit *nu.* 8. curam in habitu residere penes Rectorem Ecclesiæ; actu verò penes Vicarium perpetuum, & ideo iste, & non ille residere tenetur. Quinimo Azor. 2. *part. lib.* 3. *cap.* 6. subdit posito Vicario perpetuo in Parochiali auctoritate Canonica, nec ipsum Episcopum posse removere illum, neque illi administrationem adimere, nisi justis de causis condemnetur. Est enim cura animarum penes vicarium; atque ita Rector Sacramenta conferre nec debet, nec potest, Azor *suprà, fol.* 266. §. *secundò quæritur, vers. quærat aliquis.*

111 Quid de Coadjutoribus, qui hisce temporibus conceduntur ad petitionem cum successione? Responde Legatum de latere nihil posse, Gambar. *tit. de Coadjutoribus, lib.* 5. *nu.* 3. ubi carpit tales Coadjutores non esse Coadjutores, sed hæredes plerumque Coadjuti, cùm sint pueri, qui non solùm puerili præ ætate Coadjutore, sed etiam pædagogo egent, & quòd sub isto colore intrat fœda successio in Ecclesiam Dei. Sic ille, quod etiam flet Gonzal. tacitè *de mensibus glossa* 5. §. 9. *n.* 40. & arguit Mandos. *in regul.* 32. *quæst.* 30. *n.* 1. Posse autem Coadjutorem cedere Coadjutoriæ etiam invito Coadjuto, & repugnante, negat Garcia *de benefic.* 4. *p. cap.* 5. *nu.* 124. nisi auctoritate Papæ: Coadjuto autem consentiente auctoritate Ordinarii. At verò futuræ successioni cùm sit in favorem Coadjutoris bene potest Coadjutor renuntiare sine auctoritate Superioris, & sine consensu Coadjuti, sicut potest quis renunriare literis ad beneficia expeditis, & juri ad rem sine superioris auctoritate, ut *in cap. ad Audientiam* 2. *de rescriptis, & cap. sanè, de renunciatione*, glossa, & scribentes *cap. si electio, de electione, in* 6. Navarr. *in c. si quando, de rescriptis, exceptione* 6. *n.* 3. & Flaminius *de resignat.* post plures *lib.* 7. *quæst.* 1. *ex n.* 74. *ad n.* 99. *& lib.* 2. *quæst.* 23. *nu.* 17. Garcia *suprà dict. cap.* 5. *n.* 125. *& part.* 11. *cap.* 3. *nu.* 247.

Attamen quamvis tales Coadjutores cum futura successione interdicantur à Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 7. *de reformat.* ut nemini in quibuscumque beneficiis Ecclesiasticis permittantur, nisi priùs causa diligenter à Romano Pontifice sit cognita, ut ibi videre est. Hodie tamen post Concilium Tridentinum passim conceduntur à Sede Apostolica tales Coadjutoriæ perpetuæ cum futura successione, dummodo offerantur literæ commendatitiæ Episcoporum per modum Epistolæ missæ, asserentes Ecclesiæ futuram successionem Coadjutoriæ utilem esse, Quòd si petatur Coadjutoria ad aliquam præbendam in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, de stylo sufficiunt literæ missivæ, vel Epistola majoris saltem partis Capituli. Raro tamen ad beneficia curata conceduntur, Gonzal. *gloss.* 5. §. 9. *n.* 147. *& sequenti.* 112

Diximus præter Papam neminem posse dare Coadjutorem Episcopo, *cap.* 1. *de elect. in* 6. non tamen talis Coadjutor Episcopi poterit Ecclesiam unitam dismembrare, nec erigere in ea jus patronatus, Mandos. *in regul.* 11. *quæst.* 5. *num.* 7. *&* 8. Poterit verò talis Coadjutor, seu administrator datus Episcopo per Papam, vel Ecclesiæ Cathedrali vacanti, exigere à subditis illius Ecclesiæ subsidium charitativum, text. *in cap.* 15. *cui, de elect. lib.* 6. *& in cap. ultimo, in fine, de supplen. negl. Prælat.* Bellencinus *tract. de charitativo subsidio, quæst.* 8. August. Barbos. *de offic. & potest. Episc. all.* 87. *nu.* 10. *pag.* 556. Item Coadjutor datus Episcopo dementi potest recipere liberas renunciationes beneficiorum, si detur in spiritualibus, & temporalibus generalem, & liberam potestatem, *c.* 1. *c. quamvis c. petisti, cap. quia frater.* 7. *quæst.* 1. *c. grande, de supplen. Prælat. negligen. in* 6. *cap. dilectus, de officio Ordinarii:* itemque conferre potest omnia beneficia in eo Episcopatu vacantia, Card. Alex. *in d. cap. scripsit, num.* 3. 7. *quæst.* 1. Oldrad. *conf.* 44. *nu.* 3. *vers. propterea*, & ex consequenti potest recipere resignationes. 113

Cæterùm si detur Episcopo seni, vel infirmo Coadjutor, tunc poterit conferre beneficia de consensu Episcopi Cardinal. Alex. *in c. quia nu.* 4. 2. *quæst.* 1. Corras. *de benefic. cap.* 4. *n.* 9. Pavin. *de offic. & potest. Capituli Sede vacante, part.* 2. *qu.* 1. *n.* 8. & ex consequenti potest recipere resignationes; longè aliter si detur Coadjutor propter temporalia duntaxat; tunc enim nec beneficia potest conferre, nec resignationes recipere, Flamin. *de resignat. lib.* 7. *qu.* 20. *n.* 21. *&* 22. Augustinus Barbos. *allegat.* 69. *nu.* 6.

Porrò Gambarus *de potest. Legati, lib.* 5. *tit. de Coadjutoribus, nu.* 12. vult posse dari à Capitulo Coadjutores Episcopis insanis, & extra mentem, per ea, quæ 114

tradun-

traduntur *in cap. unico, de clerico ægrotante, in 6. §. si verò Episcopus*: non tamen declarat qua auctoritate, propria ne, an Apostolica Capitulum id facere possit? Quare dicendum est Episcopis etiam ad tempus non posse dari Coadjutores, nisi à Romano Pontifice, *cap. pastoralis, de clerico ægrotante, in 6.* Sive ergo Episcopus ætate, sive infirmitate affectus, & confectus ita sit, ut officio suo fungi non possit, tunc major saltem pars Capituli ex auctoritate Apostolica ipsi potest assignare unum, vel duos Coadjutores, ut loco ipsius munus Episcopale obeant: quod intellige quando Episcopus factus est ita amens, ut nequeat scire, quid sibi, vel muneri suo omnino conveniat. Similiter si ipse non est amens, sed sui compos omnino, sed præ ætate, aut morbo valde oppressus perpetuò; tunc de consilio majoris saltem partis Capituli, & assensu ex auctoritate Apostolica unum, vel duos potest sibi assumere, ut de consensu Episcopi, tam in temporalibus, quam in spiritualibus gubernent. Coadjutor verò quocumque modo datus sit, Episcopo non habet jus succedendi, nisi ex speciali Romani Pontificis auctoritate, *glossa in cap. licet, in verb. vacaturis, de præbendis*, eo quòd Coadjurores cum potestate succedendi sustulit, Concilium Trident. *session. 25. cap. 7. de reformatione*, ne detur occasio optandi, vel captandi, vel procurandi, mortem beneficiario, cui datus est adjutor, ideo jure communi similes successiones semper fuerunt reprobatæ, *cap. qui Petrus, cap. Episcopo. 2. & 2. cap. plerique, cap. Apostolica 8. quæst. 1.* Ex hoc autem non sequitur Pontifici Romano illicitum esse dare hujusmodi Coadjutores, cum possit, & sæpe cum jure succedendi, Azor. *2. p. lib. 5. cap. 2. §. secundo quæritur, vers. Porro Episcopis, & quæst. 8.* concludit Religiosum Episcopum posse dari Coadjutorem Episcopo, sequitur Augustin. Barbos. *in cap. ex parte, n. 2. de clerico ægrotante*, Garcia *de beneficiis part. 4. c. 5. ubi nu. 18.* absolutè negat Legato potestatem dandi Coadjutores, quamvis Lambertinus *de jure patron. 1. p. 2. lib. quæst. 6. art. 20.* dubitet de potestate Legati, de Summo autem Pontifice nemo dubitat posse dare Coadjutorem cum futura successione, Garcia *n. 19. & 20.* ubi de hac materia fusè, & Gonzal. *glossa 5. §. 9. per totum.*

115 Quæres denique quas habeant obligationes, & quæ privilegia adjutores? Responde Coadjutorem Episcopi in spiritualibus posse dare benedictionem, & sedere in Cathedra, sicut ipse Episcopus, & teneri personaliter residere. De benedictione Navarr. *cons. 3. de Clerico ægrotante. n. 3. & 4.* De residentia deducitur ex obligatione Episcopi, seu Rectorum Parochialium, quibus dati sunt adjutores, Gonzal. *d. §. 9. n. 17. & 122.* ubi ex Sacra Congregatione ostendit personaliter residere. Item, quia in modernis gratiis Coadjutoriæ non solùm ponitur verbum *possis*, sed etiam additur verbum, *teneatur*, & sic inservire, & interesse tenetur. Aloys. Ricci. *in praxi decis. 564. in 1. edit.* aliàs *resol. 494.* & alii, quos referens sequitur August. Barbos. *in cap. consultationibus, de clerico ægrotante n. 3. & allegat. 53. n. 78.*

116 Item Coadjutores, qui succedunt in Canonicatu, sedent in ultimo loco post Canonicos. Ratio, quia quamvis adjutores repræsentent personam eorum, quibus dati sunt Coadjutores, & subrogati sapiant naturam subrogatorum, id procedit respectu aliorum inferiorum, quibus debent præferri, non autem respectu aliorum Canonicorum, qui sunt pares ipsis coadjutis, quos nequeunt Coadjutores præcedere. Item quia coadjutores Canonici cum futura successione non sunt verè Canonici, sed ficti, ideo sicut fictum non præfertur vero, *cap. fraternitatis, de frigid. & malefic. cap. cùm venerabilis, de religios. domib.* sic Canonici ficti veris non sunt præferendi. Rebuff. *in praxi beneficiali tit. de rescriptis etiam perinde valere, n. 3.* Ergo coadjutor Canonici cum futura successione non sedebit in loco Coadjuti. Navarr, *cons. 8. de majoritate, & obedientia*, ubi probat Procuratorem Abbatis in Synodo non habere locum ejusdem Abbatis inter alios Abbates, quem Abbas esset habiturus, si interesset, nec illi tantum honorem deberi, quantum Abbati, cujus vices gerit. Similiter dicas de Coadjutore portionarii, cui debetur ultima sedes post portionarios, quamvis repræsentet personam portionarii, ex eadem ratione contra Coadjutorem Canonici. Non est enim verus, & proprius portionarius, sed fictus, & improprius, & veri radiis fulgens; ergo non debet præcedere in loco veros, & proprios portionarios, Garcia *de benefic. p. 4. cap. 5. n. 71. & sequentib.*

Quid de Coadjutore alicujus dignitatis habentis certam sedem, & locum in choro, & in Ecclesia? 117
Respondet Garcia *ubi proximè n. 65.* deberi Coadjutori eandem sedem, quæ debetur Dignitati, cùm eam repræsentet absente Dignitate. Proinde poterit inconsulta dignitate sedere in choro, dare vocem in Capitulo, incedere in processionibus, & interesse actis celebratis à Capitulo: sicut intersunt alii Capitulares, etiam nolente dignitate, cujus est Coadjutor. Navarr. *cons. 2. de clerico ægrotante in 2. edit. n. 5.* ubi addit, Coadjutorem posse supra dicta munera obire; non tamen in regimine, administratione, & fructuum perceptione se intromittere, nisi volente Coadjuto, & de consensu illius. Gonzales tamen *in d. §. 9. n. 117.* non probat cons. Navarri satis tutum, ubi loquitur de Archidiacono, placet tamen Garciæ *d. cap. 5. pag. 4. n. 65.* in eo, quod asserit de loco, non tamen in eo, quod ait in aliis, nempe principali absente, seu ægrotante, integrum esse Coadjutori pro eo deservire, & sedere in Choro, & dare vocem in Capitulo absque consensu, aut eo repugnante, quia verba per quæ Navarrus asserit *d. num. 5.* non posse Coadjutorem in regimine, administratione, & fructuum perceptione se intromittere, nisi Coadjuto volente, & consentiente, non solùm interdicunt fructuum perceptionem, & administrationem temporalium; sed etiam servitium, & assistentiam in Choro, & in aliis capitularibus actionibus, nisi volente principali: nam hæc omnia sub regimine, & sub administratione Canonicatus, seu dignitatis continentur. Quare concludit Garcia *d. cap. 5. n. 59. & 60.* non posse Coadjutorem principali etiam absente, seu ægrotante pro eo interesse, & deservire, nisi de ejus consensu, quia Pontifex concedendo Coadjutorem non obligat principalem ut eo utatur, nec prohibet Coadjutum uti jure suo competente ei aliàs, & insuper nullo jure id prohibetur, Navarrus *d. cons. 2. nu. 3.*

His adde Coadjutorem posse causa recreationis 118
uti mensibus datis, & illos consumere, sicut principalis secundùm Concil. Triden. *sess. 24. cap. 12. §. præterea*, Navarrus *d. cons. 2. num. 6. vers. octavò.* Tunc enim Coadjutus absens in tribus illis mensibus lucrabitur fructus, sive Coadjutor resideat, sive non: quoniam in illis nec per se, nec per alium tenetur interesse divinis, ut fuit decisum in Rota in una Salmantina Coadjutoriæ 25. de Junho 1593. Gonzalez *d. §. 9. glossa 5. num. 13.* Garcia *de benef. 4. pars. c. 5. num. 64.* Dummodo Coadjutor, & Coadjutus non possint habere plusquam illos tres menses inter se, & ita spatium trium mensium inter utrumque simul non excedatur. Non enim æquum est, ut quisque eorum tres menses integros pro quiete habeat.

Eodem modo Coadjutus ex legitima causa, puta in- 119
firmitatis impeditus lucrabitur omnia emolumenta sui

sui beneficii, quamvis non intersit divinis, etiamsi Coadjutor non resideat, neque intersit, quoniam non debet esse deterioris conditionis, ex eo, quòd habeat Coadjutorem: sicut, si non haberet illum lucraretur, ex traditis per Covar. *lib. 3. variar. cap. 13. per totum*, Duennas *regul.* 206. Navarrus *conf.* 11. *de clericis non resident.* Item, quia privilegium suum non debet illi præjudicare, *cap. ad Apostolicam*, *de regularibus*, *cap. quod ob gratiam* 61. *de regulis juris in 6.* Gutier. *Canon.* 1. *ex n.* 138. *lib.* 1.

120 Quinimò adde Coadjutorem, si non inserviat quando debet, & tenetur, & est causa Coadjuto, ut emolumenta sui beneficii non percipiat, teneri ad resarciendum omne damnum, & interesse, ut expressè continetur in literis Coadjutoriæ, in quibus regulariter inseruntur; quòd Coadjutor inservire, & interesse teneatur, prout partes à principio convenerunt, & in precibus expresserunt: per quæ verba Coadjutor obligatur solvere proprietario fructus deperditos propter non residentiam.

121 Excipitur tamen casus quando Coadjutus esset culpa sua excommunicatus, tunc enim, quamvis Coadjutor inserviat, & resideat, nihil lucrabitur Coadjutus: sicut nihil acquirit proprietarius justè excommunicatus in serviendo, & residendo; ergo neque per suum adjutorem sui ipsius personam repræsentantem, glossa *verb. ipsius*, *ad finem in cap.* 1. *de officio vicarii*, *lib.* 6. & Probus *ibi n.* 2. Ex eo, quòd sicut non admittitur per se justè excommunicatus; sic nec per suum Procuratorem admitti debet, *cap. intelleximus*, *de judiciis*, & *ibi* Decius *n.* 12. Rebuff. *in concordatis tit. de excommunicatis non vitand. glossa* 1. *verb. collatio etiam facta* Secus si fuerit injustè excommunicatus, vel suspensus, quia nec fructibus, nec distributionibus quotidianus privabitur, quas perciperet si tempore ipso excommunicationis ipse, vel ejus Coadjutor præsens fuerit ubi beneficium habet, eratque solitus divinis Officiis interesse in sua Ecclesia antequam excommunicaretur, ita Felinus *in cap. Apostolica*, *numer.* 12. *de except.* quem refert ac sequitur Covarruvias *suprà*, & Gutierrez *d. lib.* 1. *c.* 1. *Canon. n.* 157. post alios.

122 Ex dictis non infertur principali excommunicato non posse adjutorem inservire Ecclesiæ, quia non obstante excommunicatione Coadjuti, potest inservire, & interesse divinis, quia inservit nomine proprio, neque agit nomine excommunicati, ut probat Oldradus *conf.* 44. *n.* 2. & deducitur ex traditis per Innocent. *in cap. final. de procurator.* non posse tamen lucrari pro Coadjuto excommunicato, cùm non faciat fructus suos durante excommunicatione, per textum *in cap. Pastoralis* 53. §. *verum*, *de sentent excommun.* Baldus *in cap.* 1. *in* 2. *lectura*, *num.* 12. *in fine*, *de judiciis*, dicens inimicum Christi non debere vivere de ejus patrimonio. Nihilominus si adjutori pro congrua, seu pro stipendio aliquid de fructibus, seu distributionibus tribuatur, id totum poterit lucrari, nihil impediente censura Coadjuti, quæ non debet nocere nisi sibi, non verò adjutori per regulam, *non debet aliquis alterius odio prægravari*, *in* 6. & per regulam, *non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri*, *ff. de regul. juris.* Atque ita pro sua congrua, & sufficienti portione in serviendo lucrabitur quidquid sibi assignatum est.

123 Quinimò talis Coadjutor poterit ordinari ad titulum illius congruæ perpetuæ cum futura successione non tanquam ad titulum beneficii, sed illius juris percipiendi congruam, vel portionem sufficientem sibi datam, uti ad titulum pensionis, Navarr. *de oratione cap.* 20. *n.* 7. Garcia 2. *p. de benefic cap.* 5. *n.* 132. post alios, & Gonzalez *gloss.* 5. §. 9. *n.* 8. post Salzedum *in additione ad praxim.* Bernardi Diaz *cap.* 18. *n.* 7. Et ex consequenti tenebitur solvere officium divinum, quod intelligitur quando fuit assumptus in totum ad onera, & munia beneficii, vel saltem ad horas recitandas: tunc enim tenebitur recitare, & explere omnia, ad quæ fuit assumptus. Quare, si assumatur ad explenda omnia in Choro loco Coadjuti, tenebitur in Choro cantare, & horas publicè recitare, non verò extra Chorum recitare privatim; nisi aliud inter se convenerint, & in literis fuerit expressum. Ratio, quia Coadjutoria perpetua etiam cum congrua non est beneficium, regulariter loquendo, sed est quid adjunctum beneficio; ideo cùm adjutor non habeat titulum beneficii non tenebitur ratione Coadjutoriæ præcisè recitare; ita Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 22. *n.* 19. Malder. *de virtutibus, tract.* 10. *cap.* 2 *dub.* 3. *quæst.* 2. Azor. *part.* 1. *lib.* 10. *cap* 4. *quæst.* 1. Reginald. *in praxi lib.* 3. *n.* 41. Garcia *de beneficiis*, *part.* 3. *c.* 1. *n.* 109. Bonacina *in tract. de horis Canonicis*, *disp.* 1. *quæst.* 2. *puncto* 3. *n.* 13 & 15. ubi concludunt non teneri ad horas privatim, neque in Choro, nisi Coadjutoria habeat rationem beneficii, quia tunc tam in Choro, quam extra tenebitur recitare, vel quando fuerit assumptus ad omnia onera explenda in Choro loco Coadjuti: in quo eventu tenebitur in Choro recitare, non tamen extra privatim. Imò neque in Choro tenebitur recitare, neque divinis interesse, quando Coadjutus est justè excommunicatus, cùm non faciat fructus suos, nec lucretur quidquam, ut diximus *suprà*, & est communis.

Cæterùm glossa *in cap. pastoralis*, *in* §. *verum*, 124
verb. subtrahuntur, *de appellationibus*, opinatur excommunicatum non privari ipso jure fructibus, nisi hoc exprimatur, & declaretur in sententia quod etiam vult Petrus Navarr. *de restitut. lib.* 2. *cap* 2. *n.* 243. Avila *de censuris*, 2. *p. cap.* 6. *disp.* 6. *dubio* 1. ubi volunt rationem censuræ non esse privatum redditibus beneficiatum excommunicatum, vel suspensum ab officio, dummodo præstet officium, & exequatur suum munus, quamvis cum peccato, nec teneri eos restituere ante sententiam, quam partem tanquam satis probabilem, ait Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disp.* 51. *n.* 12. *vers. satis enim*, post Henriquez *lib.* 13. *de excommunic. cap.* 3. *n.* 3. & *cap.* 14. *num.* 3. *in fine* & *cap.* 32. *n.* 3. *in commento litera X.* admitti posse ex eo fundamento, quia quamvis in foro externo posset fructibus privari, non tamen glossa *in d.* §. *verum*, ait excommunicatum esse privatum ipso jure reditibus, neque hoc alibi in jure reperitur expressum: sed tantùm, quòd meritò auferuntur. Ergo si Coadjutor inserviat pro Coadjuto debito loco, & tempore, lucrabitur pro illo; sicut Coadjutus lucraretur, si interesset, etiam distributiones, non obstante peccato, quod contraheret, ut suprà docent Navar. Avila, Henriquez, Sanchez, & Garcia *p.* 7. *cap.* 13. *n.* 91

Nihilominus oppositum est certum in excommunicato secundùm communem sententiam, ut volunt 125
Suarez *tom.* 5. *disp.* 13. *sect.* 2. *n.* 4. & 5. & Ugolinus *de censuris tabula* 2. *cap* 1. *n.* 1 Secus si fuerit suspensus ab officio, quia is nullibi ipso facto privatur fructibus, & quamvis peccet in tali administratione, & servitio, propter quod in foro externo privari posset fructibus: attamen illud ministerium est utile Ecclesiæ, perinde ac si exhiberetur à non suspenso: igitur mercedem ministerii potest, ac debet recipere, glossa *in cap. presbyter si à pl* [illegible] 2. *quæst.* 4. *verb. suspendatur*, el 1. Sanchez *de matrim disp.* 51 *n.* 12. *ad finem*, *lib.* 3. Longè aliter in excommunicato justè si maneat in contumacia, & culpa sua non requirat absolutionem; tunc enim ab eo tempore, hoc est, dum desiit esse contumax, & procuravit absolutionem, nec per ipsum stetit, ut non absolveretur, non perdidit fructus suos in foro conscientiæ: in foro autem externo post sententiam declaratoriam privabitur fructibus, quia præsumitur contumax, ita

expressè Cardinalis, & Joannes de Lignano, quos referens sequitur Decius *in cap. Pastoralis, de appellationibus*, §. *verùm*, *n*.7. Henriquez *lib*. 13. *de excommunicatione*, *cap*.13.§.4. Lopez 2.*tom.part*.2.*cap*. 18. Sylvester *verb.clericus* 4.*quæst*.25.*& verb.excommunicatio* 3. *n*.1.*vers*.9. Sayrus *de censuris*, *lib*.2.*cap*. 5. *n*.29. Nec refert sententia Toleti *in summa*, *lib*.1. *cap*.13. *ultimo effectu*, in novissimis additionibus Petri de Ledesma *in summa* 1.*p. de excommunicatione*, *cap*. 6. & Suarii *d. sect*.2.*n*.4. *&* 5. dicentium privari fructibus excommunicatum, quamvis non perseveret in contumacia, nec sit in mora petendæ absolutionis, quia hæc pœna non irrogatur propter moram, & durationem contumaciæ: sed, quia est effectus excommunicationis latæ propter culpam, & contumaciam; quia hoc non procedit in foro conscientiæ ubi standum est veritati; sed in foro fori ubi præsumitur contumacia, & mora petendæ absolutionis.

126 Quid dicendum de Coadjutore per Pontificem posito, qui est in minoribus, vel prima tonsura? Respondet Armendar. *in additionibus ad recopil. legum Navarræ lib*. 2. *tit*. 19. *de foro competenti*, *n*. 26. gaudere privilegio fori; concinit Garcia *de benefic. part*.4. *cap*. 5. *n*.95. Si Ecclesiæ inserviat, uti Coadjutor cum clericali habitu; sicut gaudet inserviens Ecclesiæ de mandato Episcopi. Secus si non inserviat, quia Coadjutoria non est beneficium Ecclesiasticum, non enim inservitur Ecclesiæ nisi cum habitu decenti, & competenti. Quin etiam tenetur veste decenti uti Coadjutor, quamvis non inserviat secundùm constitutionem Sixti V. quæ est ordine trigesimo de habitu, & tonsura per clericos, seu milites beneficia, vel pensiones obtinentes, quam ponit, & exponit Vivald. *in fine Candelabri aurei*, ex qua non solùm clerici in minoribus habentes beneficia, sed etiam jus in illo, vel ad illud obtinentes, tenentur incedere in habitu, & tonsura sub pœna privationis ipso facto, & quamvis Coadjutor perpetuus cum futura successione non habeat beneficium, habet tamen jus ad illud. Navarrus *in cap. si quando*, *de rescriptis*. *præludio* 5. *& exceptione* 11. *n*. 7. quod jus est considerabile etiam quando est ad rem, Flamin. *de resignat. lib*. 2. *quæst*. 23. *n*. 2. Garcia 4. *p*. *cap*. 3. *n*. 56. ubi de Coadjutoria, & innuit apertè Gonzalez *glossa* 5. §. 9. *n*. 78. *&* 79. post alios.

127 Sequitur denique, an Coadjutores cum futura successione possint puniri ab Episcopo sine adjunctis? Pars affirmativa ex eo probatur, quia Canonici in delictis tam gravibus, quàm levibus necessariò per Episcopum cum adjunctis puniri solent, & sine illis non proceditur. Rota *in una Carthaginensi jurisdictionis* 27. *Novembris* 1585. coram Illustrissimo Seraphino, ut habetur *in ejus decis*. 710. quam refert Aloys. Ricci. *resolutione* 488. *n*. 4. ubi addit *n*. 5. idem esse dicendum in levibus, in quibus non requiritur ordo judiciarius: atque ita censuisse refert Sacram Congregationem *in una Gadicen. Statutorum* 17. *Junii* 1580.

128 Nihilominus dicendum est Episcopum posse procedere absque adjunctis adversùs Coadjutores, nisi aliud ex forma Coadjutoriæ in favorem adjutoris, seu Coadjutoris concessum videatur, Garcia *de beneficiis part*. 4. *cap*. 5. *n*. 96. quem refert, ac sequitur Augustinus Barbosa *de officio*, *& potest. Episcopi*, *allegatione* 73. *n*. 11. ubi tradit ex eodem Garcia, sic censuisse Sacram Congregationem. Confirmatur, quia Coadjutores non sunt verè Canonici, ideo ad eorum correctionem sine adjunctis procedi debet. Sicut procedit sine illis capitularibus ad correctionem, & punitionem portionariorum, nisi de consuetudine, vel statuto reperiatur, ut contra illos Episcopus non procedat sine adjunctis; quia non dicuntur de Capitulo, ut fuit resolutum *in Rota in una Caleiaten*. 25. *Februarii* 1611. teste eodem Augustino *suprà n*. 10. Ergo quod de portionariis dicitur posse procedi ab Episcopo sine adjunctis nisi oppositum de consuetudine, vel statuto reperiatur sic etiam de Coadjutoribus dicendum est posse sine illis procedi, nisi ex forma Coadjutoriæ concedatur, ut habeant scilicet omnes prærogativas, & gaudeant privilegiis, quibus gaudent Canonici.

Idem Garcia *supra n*. 91. *& sequentib*. aliter respondet per verbum *videtur*, dicens si contra Coadjutores, quoad correctionem, seu punitionem procedatur, ipsi sint in servitio Ecclesiæ, procedendum esse cum adjunctis, præsertim, si adest clausula quòd Coadjutores gaudeant omnibus, & singulis prærogativis, quibus gaudent Coadjuti. Secus si non sint in servitio Ecclesiæ quando proceditur: tunc enim censetur clericus privatus, nec reputatur uti Canonicus, quandiu non est in servitio Ecclesiæ, sed extra illud: proinde sine adjunctis contra illum procedendum videtur. Ut autem censeatur servire Ecclesiæ, ut gaudeat privilegio Canonicorum, quoad hunc effectum, ut procedatur contra eum cum adjunctis sufficit esse in servitio Ecclesiæ, vel quando processum fuit ad capturam, vel ad præceptum capturæ, vel ad faciendam informationem summariam, vel denique saltem ad efficiendum contra illum processus caput. Nam quamvis postea abstineat à servitio Ecclesiæ, seu ab actu serviendi, cum adjunctis procedendum est in causa, sicut fuit inchoata, quia videtur causa præventa, & præoccupata respectu Episcopi ab adjunctis, qui cum illis incepit procedere. 129

§. V.

De modo & forma procedendi in actibus judicialibus, qui exercentur à Legato.

EPITOME

130 *Legatus de latere est Judex omnium exemptorum in Provincia sua, & potest etiam per viam querelæ cognoscere de causis omnium.*

131 *Metropolitanus non potest nisi per appellationem, non verò per querelam adiri.*

132 *Legatus de latere ex speciali jure habet jurisdictionem in exemptos.*

133 *Legatus legatione durante non potest in judicium vocari, potest tamen recusari ut suspectus.*

134 *Legatus à latere potest causas in parte, vel in totum delegare, non tamen, ut procedatur simpliciter, & de plano nisi ex causa necessaria.*

135 *Legatus in expediendis causis, quas habeat facultates.*

& quæ sint causæ spectantes ad forum Ecclesiasticum, *n*. 136.

137 *&* 138 *Legatus antequam Provinciam intret, potest causas committere, nisi sint ex reservatis.*

139 *Legatus an possit delegare causas in partibus, sive in prima, sive in secunda instantia?*

140 *Legatus potest subditos judicare, corrigere, punire, excommunicare, suspendere, & interdicere.*

Non tamen poterit avocare causas ceptas coram Ordinario, *n*. 141.

142 *Legati locum tenens habet idem tribunal cum Legato, & similem potestatem, & jus conferendi.*

143 *Legatus causam si avocet ab uno, cui summariè commissa erat, & alteri deleget, censetur sub eadem clausula committere.*

144 Dele-

130 IN primis Legatus de latere est judex ordinarius omnium exemptorum in Provincia sibi demandata: & potest cognoscere de causis omnium, etiam per viam querelae, *c.1. de potest. Legati, cap. veniens, de verb. signific. in 6.* Speculator *in §. superest. vers. sed quid dicis.* ubi addit posse Legatum de latere per modum querelae de causis omnium subditorum Provinciae adiri, quod etiam docet Archidiaconus *in c. pervenit 11. quaest. 1.* Metropolitanus autem non potest per querelam adiri, cùm sit judex tantùm ex appellationis causa, Covar. *pract. cap.9.n.2.* nisi quando sublatum
131 esset remedium appellationis: tunc enim potest adiri Metropolitanus per viam querelae, ut ait Marant. *de ordine judiciario part.6.tit. de appellat. n.115.cum sequentib.& tit. de sententia excommun. num. ultimo*, quicquid dicat Covar. *pract. d. c. 9. n.2.* Atque ita, ut causa devolvatur ad Legatum, non requiritur appellatio, sicut requiritur, ut devolvatur ad Metropolitanum: ex eo, quia ex quo Legatus est omnium Ordinarius, potest ab omnibus adiri, & ideo quòd sit exemptorum Ordinarius, potest cognoscere de causis contra illos. Parif. *consl. 28. n. 31. cum sequentib. part. 4.* Villad. *in tract. de Legato part. 1.quaest. 8. n. 20.* Fr. Manuel *quaest. Regular.tom.2. quaest.62. art.1.* & Erasm. à Cochier *de jurisdict. Ordinarii in exemptos part. 2. n.7.* Proinde in sua Provincia de omni causa Eccles. etiam omisso medio potest cognoscere. Fran. Marq. *tom. 1. quaest. 350. n. 4.*

132 Nec refert quòd sit de reservatis Papae cognitio de causis exemptorum: quia respondetur singulare esse, & speciale, quòd Legatus jurisdictionem in exemptos habeat, per textum *in cap. veniens, de verbor. signific. in 6. & in cap. si Abbatem, de electione,* eodem libro: & quamvis Felin. *in cap. grave, de officio judicis Ordinarii n. 3.* reprehendat Abbatem existimantem simpliciter Legatum Papae habere jurisdictionem in exemptos, non videtur bene arguisse, etiam si jurisdictio non absolutè, sed ex speciali commissione in exemptos fuerit Legato concessa, per jura supradicta, quia post commissionem specialem, verum est Legato competere jurisdictionem in exemptos; esseque Ordinarium judicem omnium exemptorum, Gambarus *de potest. Legati in judicialibus lib. 8. n.6.* vide tamen Cochier *suprà part.2. quaest. 2. n.15. & 16.* Vide etiam suprà *disp. hac §. 2. n. 20. & 38.* & ideo dicitur hodie habere jurisdictionem in exemptos. Fran. Marq. *1. p. quaest. 344. n. 1.*

Quaestionis est, an durante legatione possit Legatus de latere in judicium vocari? Videtur negandum ex textu *in l. 2. §. Legatis, ff. de judiciis*, ubi Praeceptor Petrus Barbosa à *n.49. & n 76.* hoc negat in Legatis Regum; concordat ordinatio Regia Lusitanorum *lib. 3. tit. 4.* & apud Hispanos *l. 4. tit. 3. partit. 3. & l. 9. tit. 26. partit. 7.* ubi Gregorius Lopez, & Augustinus Barbosa *in c. cùm parati. n. 2. de appellationibus.* Ergo multo fortiùs hoc indultum debet tribui Legato Cardinali. 133

An verò possit recusari ut suspectus? Gambarus affirmat, quia non omnis (inquit *suprà n.125.*) Cardinalis est sanctus, & ideo potest recusari. Innocentius *in c. super his, de accusationibus*, sed ibi loquitur de Episcopo. Mihi tamen magis placet non posse Legatum de latere recusari, quia saltem de jure civili Ordinarii non recusantur. *l. final. C. de jurisdictione omni. judic. l. Curiale. C. de Decurionib. lib. 10.* Barbosa *in remissionibus ad legem Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 21. n. 3. & duobus sequentib.* ubi ait, nec Summum Pontificem, nec Imperatorem, nec Principes non recognoscentes superiorem, nec Legatum de latere posse recusari. Nihilominus Navarrus *consl. 3. de appellat. in 2. edit. n. unico*, tradit, quoad forum exterius posse recusari, licet reverenter recusatio interponi debeat ex ratione vehementi, quae constat ex *c. quod suspecti. 3. quaest. 5.* in quo totum Concilium fuit recusatum; item per *c. novit. de appellat.* ex quo Panorm. & Decius colligunt Legatum, & Cardinalem posse recusari.

Quinimò Legatus à latere potest delegare causas 134
in partem, vel in totum, sicuti caeteri Ordinarii, *c. statutum, de rescriptis, in 6. c. cùm Bertoldus.* ubi id notat Abbas *de re judicata, c. final. de officio Legati.* committere autem causas, ut summariè, simpliciter, & de plano expediantur, non potest, nisi necessaria, & evidens causa intercedat. Alexander de Imola *in l. nemo potest. ff. de legat. 1.* Ant. de Butri. & Joan. de Imola *c. final de transactionibus*, Baldus *in l.omnes populi, ff. de justitia, & jur.* absque verò evidenti, & necessaria causa nequit Legatus committere causam tractandam summariè, simpliciter, & de plano, ita Baldus *in l. ne quidquam. §. final. ff. de offic. Proconsulis, & Legati*, ubi aufert Legato posse uti clausula procedendi sine strepitu, & figura judicii, nisi ex evidenti, & necessaria causa, sequitur Fr. Marq *tom. 1. quaest.617. n.5.* ubi loquitur de potestate committendi causas summariè, simpliciter, & de plano; quibus verbis tollitur ordo judicii, qui aliàs omissus vitiaret processum *l. prolatum C. de sententiis, & interrogat. omni. judic.* Joannes Andr. *in Clement. saepe, de verbor. signific.* dicens verba haec simpliciter, & de plano, ac summariè simul conjuncta idem significare, quod illa sine strepitu, & figura judicii.

Ut autem paucis deprehendatur, quas habeat facultates Legatus in causis judicialibus cognoscendis, & expediendis, ex sequentibus verbis constabit, quae in literis legationis solent inseri, & sunt hujusmodi conceptis verbis. *Ac etiam matrimoniales, beneficia-* 135

les, & alias Ecclesiasticas, & spirituales, ac profanas causas quaslibet ad Ecclesiasticum forum pertinentes, tam primò, quàm appellationum quarumlibet, à quibuscumque judicibus Ordinariis, Legatis, & Delegatis etiam per nos, & sedem prædictam deputatis, ad nos, & sedem eandem, seu quoscumque alios judices interpositas pro tempore, & durante dicta legatione interponenda etiam simpliciter, & de plano, & summariè, sine strepitu, & figura judicii, sola facti veritate inspecta per te, vel alium, seu alios, etiam circa unam, vel duas diætas, dummodo non ultra tres, audiendi, cognoscendi, & tractandi, ac alii, vel aliis taliter audiendas, cognoscendas, & fine debito terminandas delegandi, illasque etiamsi per nos, aut aliàs auctoritate nostra delegatæ forent, seu aliàs, coram quocumque penderent, etiam cùm tibi placuerit, ad te advocandi, & aliis committendi. Hæc ibi.

136 Causæ autem ad forum Ecclesiasticum pertinentes sunt illæ, quæ ex jure Canonico solùm, vel simul cum jure divino, vel naturali secundùm regulas illius cognoscuntur, & expediuntur, & ex consequenti crimina illa, quorum prohibitio habet principium ex jure Canonico solo, vel simul cum jure divino, aut naturali, sed absque civili cognoscuntur, & puniuntur ex præscripto juris Canonici. Hæc autem secundùm communem sunt hæresis, simonia, & usura, item matrimonium initum in gradibus jure Pontificio vetitis, vel celebrare nuptias temporibus ab Ecclesia prohibitis, vel cum impedimento, vel contra præceptum aliquod juris Canonici, Goffreb. & Abbas *in c. cum sit generale, de foro competenti, n. 30.* Similiter violatio alicujus ex quinque præceptis Ecclesiæ, & violatio votorum factorum Deo, & alicujus censuræ Ecclesiasticæ violatio, aut contemptus, & sacrilegium circa Sacramenta patratum, de quibus omnibus potest cognoscere Legatus, nisi aliunde impeditur, quia pertinent hæc crimina ad forum Ecclesiasticum, & judicari non possunt, nisi ex sacris literis, vel Ecclesiasticis Canonibus. Vide tamen Concilium Tridentinum *sess. 24. c. 20. in verb. causæ omnes, & in verb. Legati quoque etiam de latere*, cui Legatus à latere non potest derogare, neque adversùs illud dispensare, Cucchus *de Legatis Apostolicis tit. 5. n. 147.* nisi specialiter Legato datum sit. Similiter nequit contra Romanæ Ecclesiæ leges dispensare, aut quicquam facere, *c. significasti de electione. Clementina, Ne Romani, eodem titulo.*

137 Potest etiam causas committere antequam ingrediatur Provinciam sibi decretam, glossa *in c. novit, de officio Legati*, quoniam commissio causæ cognitionem non requirit; quin etiam Commissarius Legati potest suo officio fungi antequam Legatus intret in Provinciam, ut colligitur ex *l. observat §. penultimo, ff. de officio Proconsulis*, Ægid. *decis. 650.* & Gamb. *de potestate Legati lib. 8. n. 56.* Azor. *part. 2. lib. 5. c. 31. vers. secundò quæritur, ad finem, fol. 627.* Non poterit tamen antequam Provinciam ingrediatur: cogere judicem, ut suscipiat, glossa *in c. novit*; committere verò potest antequam ingrediatur Provinciam, cùm possit uti jam officio legationis, Franc. Marq. *tom. 1. quæst. 976. n. 7.*

138 Non tamen poterit Legatus à latere Papæ specialiter reservata explicare, nisi specialiter committantur, *c. nisi. c. quod translationem de officio, delegati*, nec etiam potest subdelegare reservata specialiter sibi commissa, Ant. de Butrio, Joan. de Imola *in c. quod sedem, de officio ordinarii.* Alex. de Imol. & Jas. *in l. 1. ff. de officio ejus cui mand. est juridict.* & Baldus *in rubr. de offic. & potest. judic. deleg. in l. gesta, in principio, de re judicata*, idem Jason. *in l. à judice. C. de judic. ad finem, in fallentia 13.* Franc. Marq. *tom. 1. qu. 817. n. 30.* ubi ponit exemplum in Comite Palatino, qui non potest subdelegare potestatem legitimandi, & sic de similibus.

Porrò dubitari potest, an Legatus possit delegare causas in partibus, sive in prima instantia, sive in causis appellationum? glossa *in tit. de causis. §. 1. super verb. finiantur, circa finem*, affirmat, quia existens in partibus est Ordinarius, *c. 1. de officio Legati lib. 6.* & est judex idoneus, habetque de jure communi cognitionem, quia habet jurisdictionem universalem à lege, vel à Principe, *l. quia ff. de jurisdictione omnium judicum.* Delegatus tamen non habet jurisdictionem universalem, ac proinde cùm illius jurisdictio sit delegata, nequit saltem quoad personas prorogari, *c. P. & G. de officio delegati.* Legatus autem in Provincia sibi demandata habet ordinariam jurisdictionem *d. c. 2. de officio Legati in 6.* & concurrit cum omni Ordinario immediatè, sive sit Patriarcha, seu Primas, Archiepiscopus, Episcopus, vel alii Ordinarii in his, quæ possunt de jure, aut consuetudine, Spec. *in tit. delegat. §. nunc ostendendum, vers. Legatus.* Idcirco quando Legatus est extra Provinciam, poterit delegare causam partibus pro prima instantia, & ab eo appellari potest ad ipsum Legatum immediatè, omisso medio in Provincia sibi decreta, secundùm glossam, & communiter scribentes *in d. c. 1. de officio Legati*, quia est Ordinarius in Provincia *d. c. 2.* & concurrit immediatè super illos de sua Provincia cum diœcesanis, & aliis Prælatis. glossa *in d. c. 1. §. sub umbra, super versiculo, quemcumque, de officio delegati.* Ex quo sequitur Legatum de latere posse in partibus cognoscere de causis appellationum, nec in hoc Metropolitani, vel Primates poterunt prætendere interesse propter jus Primatiæ. Si autem Legatus de latere non fuerit in partibus, & ad ipsum fuerit appellatum, poterit delegare in partibus appellationum causas, argumento *cap. 1. §. si verò, de causis.* 139

Quamvis enim Legatus habeat merum, & mixtum imperium in omnes subditos suæ Provinciæ, 140 possitque illos judicare, corrigere, punire, in carcerem mittere, excommunicare, degradare, suspendere, & interdicere, *c. perlectis 25. dist. c. sententia pastoris 11. qu. 3. c. Legatos, de potestate Legati, c. at si clerici, de judiciis, c. conquestus, de foro competenti*, Gambarus *de potestate Legati lib. 8. n. 20. & sequentib.* Non tamen poterit avocare causas inchoatas coram 141 Ordinario, Abbas *in cap. 1. de officio Legati*, Speculator *in §. superest. vers. sed quid dicis*: quoniam præventio ipsum excludit, *c. proposuisti, de foro competenti, c. ut debitus, de appellationibus*, nec se impedit Legatus de causis pendentibus coram aliis nisi per viam appellationis, Dominicus *in c. Romana, de foro compet.* ex ea ratione, quia quando quis habet multos judices, datur actori optio, ut notat glossa *in l. final. C. ubi in rem actio exerceri deb. & in c. statutum. §. cùm verò, de rescriptis*; quare non potest advocare causam motam, seu movendam coram judice inferiore competenti, ad se: nec potest pariter compellere actorem ad litigandum coram se. *c. pervenit, 11. qu. 1.* sequitur Panor. *in d. cap. 1. §. superest, in principio*, Franc. Marq. *tom. 1. qu. 351. n. 4.*

Quid dicendum de locum tenente Legati de latere? Responde locum tenentem habere idem tribunal, & similem potestatem, & prærogativam cum Legato secundùm constitutionem, seu Bullam Pontificis concessam Legato, dicitque Ordinarium, & beneficia conferre posse. Item habet facultatem ad conferendum, ex *c. 1. de officio Legati lib. 6.* & jus præveniendi, *cap. si à Sede, de præbendis lib. 6.* etiam, secundùm pragmaticam sanctionem, *c. 1. de collationibus. §. neque*, sicut habet illam Legatus ipse: nec non facultatem utendi clausula decreti irritantis, *c. si Apostolicæ, de præbendis lib. 6.* & ibi Joann. Andr. *in Novella*, glossa *in c. 1. de concessione præbendæ lib. 6. in verb. irritum*, & Lap. *allegat. 14.* Franc. Marq. *tom. 1. quæst. 1180. n. 7. & 8.* 142

Quid

143 Quid si Legatus avocet causam ab uno cui erat commissa summariè, & committat illam alteri, an censeatur sub eadem clausula commissa? Responde affirmativè, ita Ægidius *decis.*41. quam etiam servat Rota. Idem potest restituere adversùs suas sententias sicut cæteri Ordinarii, Abbas *in c. cùm Bertolus, de re judicata*, non tamen tenetur recitare suam sententiam per se, sed satis est si recitetur per alium, cùm sit ex genere Illustrium, & plusquam Illustris. *l.2.C. de sentent.ex periculo recit.* Gambar. *suprà n.*188.

144 Non est omittenda quœstiuncula, an delegatus à Legato possit alium Delegatum constituere; negat Archidiaconus *in c. de officio judic. delegat. in* 6. & *ibi* Franch. gloss. *in c.cùm causam, de appellationibus*, quia id est privilegium Delegati Principis. Pars tamen affirmans est vera, & in praxi sequenda. Ita Bald. *in l. à judice.C.de judiciis*, Angel. *in l. cùm pretor, ff.de judiciis*, Abbas *in d.cap.cum Bertoldus*, ex eo, quia Legati habent Regiam dignitatem instar Principis, & auctoritatem, ut tradit Gambarus *de potest. Legati, lib.2.ex n.*13. *usque ad finem*, nam in Delegatis dandis parificantur Papa, & Legatus, *c.statutum, de rescriptis, in* 6. Item, quia est collateralis Papæ. *l.quisquis, C. ad leg.Jul.Majest.* & in Provincia tenet locum Regis, gerentis vicem Papæ: & qui molitur in ipsum consequenter, molitur in Papam, Gambarus *ubi proximè.*

145 Delegatus autem à Legato, si aliquas causas à Legato commissas habet, & partes jam citavit, potest procedere etiam finita legatione, Speculator *in tit. de Legat.*§.1. modò commissio facta fuerit antequam Legatus ex Provincia discederet, & Delegatus ad judicium jam partes vocasset. Causæ tamen à Legato, vel ab ejus Auditore cœptæ non possunt perfici, neque ab ipso, neque ab ejus Auditore post finitam legationem. Cucch. *lib.2.inst.major.tit.*5.*de Legatis Apostolicis n.*181.& 182. Similiter durante le-
146 gatione potest causas committere Canonico supernumerario, Franc. *in c.statutum, de rescriptis in* 6.*col.*2. Gambarus *d.lib.*8.*n.*53. Non tamen poterit causas committere Canonico minori 25. annis, glossa *in c. statutum, in verb.Canonicis, de rescriptis*, quia hoc est privilegium solius Pontificis, *c.cùm viginti, de officio judicis delegati*, & nemo potest jura mutare,
147 nisi solus Princeps. Dicitur autem Canonicus supernumerarius ille, qui ultra numerum recipitur spe futuræ præbendæ, neque habet jus aliquod, sed tantùm nomine est Canonicus secundùm veriorem: consuetudini tamen, aut statutis Ecclesiarum in hac parte standum, & Azor. *part.*2.*lib.*3.*cap.*11.*vers.tertiò, quartò, & quintò quæritur, & sequentib.*

148 Dubitabis, an Legatus possit mutare ordinem judicii, & incipere ab executione? Responde negativè, *l.*1. *C. de execut. rei jud. l. si cùm nulla ff. de re judica*, per quæ jura non potest judex incipere à præcepto, eo quòd præcepta sine causæ cognitione sunt prorsus nulla, Alex. *in l.filiusfam.* §. *Divi ff de leg.*1. Jason latè *in l.ne quicquam, ff. de offic. procons.* Absurdum enim, est ut ait Felinus *in c.Ecclesia S.Mariæ, col.* 12. *de constit.* ambulare retrorsum, & præcipitare sententias: ideo Legatus non potest cognoscere, nec committere causam cognoscendam ordine juris non servato, nisi ex causa satis legitima, Barbatia *in* 5. *quæst.de Legatis n.*6. Cucch. *suprà à n.*130.*cum sequentibus*, & Gambarus *d.lib.*8.*n.* 40.

149 Valebit tamen præceptum judicis, si dicat in monitorio, si senseris te gravatum, compareas, quia præceptum justificatur ex clausula, si senseris te gravatum; & ideo si reus compareat, præceptum resolvitur in simplicem citationem: reo autem non comparente præceptum subsistit, capitque vires ex contu-
150 macia rei, Abbas *in c.* 1. *de caus.possess.& propr.* Joan. Andr. *in c. nostra, de cohabit. Cler. & mulier.* Nec discordat Bartol. *in l.* 1. *C. de execut. rei judic.* dum vult tale præceptum non valere uti præceptum, sed ut citationem. Vel si magis placet, dic in causis in quibus summariè procedendum est, vel quia causæ de se tales sunt, vel ex facultate judicis pro faciliori expeditione, posse incipi à præcepto assumpta via executiva, cum clausula justificativa, ex ea ratione, quia reo datur optio, ut compareat, & resolvat præceptum. Quòd si noluerit comparere, incipit justificari præceptum; & ideo magis, ac magis vires capiet actore comparente, & contumaciam rei accusante, qui videtur tacitè consentire non comparendo. Contrà verò quando causæ fuerint ex his, in quibus modo ordinario procedi debet, tale præceptum est nullum, habet tamen vim simplicis citationis, sive actor compareat, sive non: eo quòd non est in manu judicis invertere ordinem judiciarium, quia infertur reo injuria, & jus tollitur prævertendo ordinem juris, Bald. *in c.*1. §.*injuria, de pace jur. firm. n.*4.

Quid dicendum de Legato de latere, si commit- 151
tat, vel deleget aliquid cum clausula, *appellatione remota?* Respondet Speculator *tit.de Legato*, §.*nunc ostendendum, vers.*14. nihil fecisse, quod intellige, nisi expressè sit ei concessum, sequitur glossa *in c.super quæst. de officio delegati, & in c. quoad consultationem, de officio Legati*, Alex. *cons.* 106. 2. *part.* Bertachin. *in repertorio verb. Legatus de latere vers.* 5. Si autem causa committatur Cardinali appellatione remota, censetur non solùm frivola, sed quæcumque appellatio interdicta, sive justa, sive injusta, Pavin. *in tract. de potestate Capituli Sede vacan. fol. penult. col.*3. Bald. *in l.*1. *col.*2. *ff. de offic. præfect.præt.* Rom. *in sing.incip. Appellatione remota.* Miles *in verb. appellari non potest à sent. Cardinalis*, quos referens sequitur Cucch. *de Cardinalibus, n.*103.*fol.*102.*col.*2.

Petes cur nequeat Legatus de latere committere 152
causam appellatione remota? Responsio est in promptu, quia est casus reservatus soli Principi. Franch. *in rubrica num.* 23. *vers. adverte tamen, & in cap.* 36. *postremò, sub. n.*5.*vers. tertiò, & ultimò, versùs finem, & in cap.* 53. *pastoralis n.* 15.16. & 18. *vers.secundò quæritur, & ibidem* Decius *n.* 10. *de appellationibus*, Lancellotus *tract. de attent. part.* 2. *cap.*12. *limitatione* 8. *princip.n.*15.16. & 17. & probatur expressè ex *l.* 1. §. *interdum, ff. à quibus appellari non liceat.* Item, quia inferior nequit præjudicare jurisdictioni superioris, Franc. *in d. c. pastoralis, n.*18. *vers. secunda fuit opinio, de appellationibus*, & Bartolus *in d. lege* 1. §. *interdum n.* 2. *ff. à quibus appell. non liceat.* Quin etiam Legatus de latere cui concessa est legatio cum clausula, *omni appellatione remota*, non potest concedere suo Delegato, ut procedat remota appellatione, Franc. *in c.*36.*postremò. n.*5.*vers.tertio, & ultimo, in fine, de appellationibus, & in d. c. pastoralis n.*17. *eodem titulo.* quod intellige prout dixi suprà *in hoc* §. *vers. Quinimò*; ipse tamen Legatus, quoad sententias ferendas per eum poterit procedere omni appellatione remota quando legatio ei fuit data cum ea clausula, remota omni appellatione.

Quid dicendum quando Summus Pontifex apponit 153
manum in aliqua causa, & postea eam delegat alteri specialiter? Responde non posse Legatum etiam de latere se intromittere de causa delegata, quia censetur privativè commissa, per textum *in c.studuisti, de officio Legati.* Cabed. Lusitan. 2. *part. decis.*13. *n.*6. Quòd autem Legatus non posset se intromittere post appositionem manuum Pontificis, docent Gigas *cons.* 86.*n.*2. & alii, quos refert, & sequitur Anton. Monach. *Bonon.decis.*19.*n.*40. Quia mandatum speciale detrahit generali, ob id Legatus ex generali commissione nequit se ingerere causæ alteri delegatæ per Pontificem, & in ea Delegatus est major Legato. Nat bona *de appellationibus à Vicario ad Episcopum part.* 2 num.

num. 152. Et quamvis Delegatus in hoc casu possit mandare, ut sententiam suam exequatur, non potest tamen illum compellere, si noluerit Legatus, per textum, & glossam *ibi in c. studuisti, de officio Legati*, ibi, *Sed nunquid Legatus tenetur ei obedire, ut ipsam sententiam mandet executioni?* Non videtur. Ex qui-
154 bus verbis notat non posse Legatum à Delegato compelli, ut suam sententiam exequatur, si repugnet, quamvis Delegatus sit eo major in causa sibi specialiter commissa, Narbona *suprà n.* 102. Ex quo concludit Erasm. à Cochier *de jurisdictione Ordinarii, part.* 2. *n* 22. non posse Legatum disponere de beneficiis speciali jure, sive Delegato ad Episcopi collationem pertinentibus, quia in eo casu Episcopus est major Legato. favet Cabedo *d. decis.* 13. *n.* 8. & 9.

155 Consequens est dicere de modis quibus officium Legati finitur, & revocatur? In primis non finitur per mortem Pontificis, *c.* 2. *Legatos de officio Legati in* 6. Ex eo, quia jurisdictio ordinaria non expirat per mortem committentis, nec per mortem superioris, qui eum constituit etiam re integra, Gambarus *de potestate Legati lib.* 9. *n.* 29. ubi ait idem esse intelligendum de cæteris Legatis generaliter, quia sunt Ordinarii, *d. c. Legatos.* Scacc. *de appellationibus quæst.* 8. *n.* 158. & notat Franchus *in d. c.* 2. *Legatos, de officio Legati in* 6. *n.* 2. *vers. ultimo nota.* Secundò expirat revocatione, vel tempore præfixo elapso, *c. novit*, & *c. final. extrà eodem titulo. l. judicium solvitur, ff. de judiciis*, Cucchus *de Legatis Apostolicis, titulo* 5 *n.* 179. Tertiò quando ipse moritur. Quartò quando egreditur legationem animo non revertendi, glossa *in cap. præsenti, de potestate Legati in* 6. Hostiens. *in summa tit. de Legati potestate* §. *finitur.* Quintò denique finitur legatio, finita causa, nimirum, si Legatus specialiter mittatur ad aliquam causam, ea finita, legatio finietur. Unde si missus fuit ad visitandam Provinciam aliquam, aut ad alia negotia apud Principem aliquem tractandum, eis peractis legatio expiravit, Non tamen negotiis finitis debet Legatus proficisci inde, nisi priùs impetrata licentia discedendi à Romano Pontifice, Cucchus *d. tit.* 5. *de Legatis Apostolicis*, ubi ex *n.* 179. *usque* 194. enumerat causas, quibus officium Legati finitur, revocationis scilicet tempore, causa mortis, quarum etiam meminit Gambar. *de potest. Legati lib.* 9. *n.* 3.

156 Quæstionis tamen est, an Legatus revocetur eo ipso, quo alius mittitur Legatus? Pars negans probatur ex *l.* 2. *C. de test. tut.* ubi per dationem secundi tutoris non revocatur primus. Ergo nec primus Legatus revocatur, si alius eò mittatur. Confirmatur exemplo Legati nati, cujus auctoritas non expirat per adventum Legati de latere, quæ opinio est glossæ *in c. non autem* 7. *qu.* 1. Domin. & Philip. *in. c. licet*, *de officio Ordin. Vic. in* 6.

157 Pars tamen affirmativa, cui adhæreo, magis placet ex eo, quia pluralitas Principatuum est mala, teste Philosopho 12. *Metaphys.* Item quia Legati sunt onerosi Episcopis, *Clemen.* 2. *de offic. Ordin.* Quare non est credendum Pontificem velle duplici onere duorum Legatorum Episcopis molestiam inferre, ita *in c. sua, de officio Vicarii, per legem, si quis cum,* §. *ultimo, ff. de procuratoribus*; sequitur Andreas Siculus *in c. volentes, hoc titulo*, ubi expendit textum *in l. meminisse, ff. de officio Procons.* In quantum dicitur unus proconsulatus. Nam, si duo essent, per mutuum concursum se impedirent, & utilitas Ecclesiæ minus procuraretur, & alter super altero requiesceret, & utilitati Ecclesiæ non attenderet. Quin etiam si ambo concurrerent, & dissentirent, multo minus suo officio satisfacerent discordando, *l. cùm pater* §. *dulcissimis, ff. de legatis* 3. ubi communio est mater discordiæ. Nec refert per dationem secundi tutoris, non revocari primum, quia præstat pupillum plures habere tutores propter fidejussores quos præstant: proinde hanc partem docent Gambarus *d. lib.* 9. *suprà n.* 14. & Cucch. *n.* 185. quod intellige si Legatus secundus jam est ingressus Provinciam, secundùm legem, *meminisse, ff de officio Proconsulis.*

Porrò quando Legatus revocatur, validè procedi, 158
& gesta ab eo tenent etiam post revocationem, antequam revocatio sit illi denunciata, seu aliter scientiam revocationis habuerit: in dubio tamen præsumitur ignorantia revocationis, quamvis in publico Consistorio facta fuerit revocatio, consonat *l. si forte. ff. de officio præsidis*, ubi dicitur tenere gesta prius quàm Præses sciat adventum secundi: ergo sufficit scientia quovis modo suæ revocationis, glossa *in Clement. causam, de electione, verb. plena*, Felinus *in c. cæterùm n.* 11. *de rescriptis*, Archid. *in c. cupientes verb. notitiam n.* 3. *de elect. in* 6. Sbrozius *de Vicario Episcopi lib.* 3. *quæst.* 33. *n.* 10. ubi volunt satis esse, ut non valeant gesta per Vicarium Episcopi postquam à fide digno cognovit casu revocationem factam ab Episcopo, Cucch. idem tradit in specie de Legato revocato sciente tamen revocationem antequam revocatio sit illi denunciata, ut videre est *in d. tit.* 5. *de Legatis Apostolicis, num.* 187.

Verius tamen est requiri scientiam revocationis 159
per Nuncium Summi Pontificis, aut per alium nomine ejus, vel de mandato ejus ad id deputatum, vel per epistolam ipsius, ita Boërius *decis.* 347. *à n.* 14. *usque ad* 18. Rebuff. *in praxi titulo de forma Vicariatus n.* 212. Cucchus *lib.* 2. *instit. major. tit.* 8. *n.* 147. Requiritur enim denunciatio, quia per easdem causas res nascitur, & dissolvitur. *c.* 1. *de reg. jur.* Igitur sicut Legatus acceptavit legationem per epistolam, vel Nuncium Pontificis, sic etiam quoad revocationem debet habere scientiam; & notitiam per Nuncium, vel per epistolam ejusdem Pontificis, ut deducitur ex traditis per Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disp.* 40. *n.* 11. & clariùs *n.* 13. Flamin. Paris. *de resignat lib.* 7. *quæst.* 24. *n.* 34. dum ait valere gesta Legati revocati expressè in Consistorio, antequam certioretur. Ergo debet certiorari, Cald. *cons.* 4. *de officio Legati.* Juvat exemplum Delegati revocati, cui revocatio intimari debet, alioquin valent gesta per ipsum, donec ipsi revocatio intimetur, per *l. si fortè ff. de officio præsidis*, per hæc verba ibi, *si fortè Præses Provinciæ manumiserit, vel tutorem dederit, priusquam cognoverit, successorem advenisse, erunt & hæc rata.* Vbi glossa *verb. Cognoverit*, ait usque ad cujus adventum durat ejus jurisdictio. Quæ intimatio in revocatione Delegati per Nuncium, vel per epistolam debet fieri, sicut & constitutio Delegati facta fuit.

Quando ergo per mortem Pontificis non censetur re 160
vocatus Legatus, poterit vacante Sede Apostolica, uti facultatibus suis (nisi fuerit deputatus ad beneplacitum Pontificis, *c. si gratiosè, de rescriptis, in* 6.) quia tunc censetur datus ab beneplacitum Sedis Apostolicæ, quæ semper vivit mortuo Papa. *d. cap. Legatos, de potest. Legati, lib.* 6. Ambigitur tamen, an per mortem Papæ censeantur expirare facultates, 161
quæ conceduntur Legato ultra potestatem ordinariam? Ratio dubitandi ob quam Legatus non expirat per obitum Papæ est quoniam jurisdictio Ordinariorum non expirat, sed durat eorum officium, Maranta *in suo speculo, p.* 4. *dist.* 5. *n.* 61. *differ.* 28. & Pavinus *de visitatione, quæst.* 2. *p.* 1. *n.* 29. *tom.* 14. *fol* 180. Scaccia *de appell. quæst.* 8. *n.* 157. & *sequentib. vers. prima conclusio*; sed Legatus in competentibus illi ex speciali concessione non est Ordinarius, sed Delegatus, ut volunt, Felin. *in cap. licet, de officio Ordinarii, col.* 3. & Archidiaconus *in cap.* 1. *de officio Ordinarii in* 6. igitur expirant morte delegantis facultates Legato datæ ex speciali commissione, quia quamvis habeat ordinariam cognitionem; non habet tamen circa eas ordi-

ordinariam jurisdictionem, sed delegatam, & ideo mortuo Papa causas etiam cœptas non audit, Speculator *in simili tit. de officio Ordinarii, in principiò, n. 3. versùs finem*, ibi, Auditores autem *lib. 1. fol.* 39. ubi loquitur de Auditoribus sacri Palatii. Idem vult Bertach. *in tract. de Episcopis, lib. 4. part. 7. qu. 6. n. 6. in fine, tom. 13. part. 2. fol.* 357. & Joannes Fab. *in* §. *Item adhuc, n. 4. vers. quid ergo, Institut. de mandatis.* Quod etiam extenditur in Delegato ad universitatem causarum, qui quamvis æquipararetur in quibusdam Ordinario quatenus potest subdelegare, Scacc. *d. quæst.* 8. *n* 30. *vers. contra istam.* In aliquibus autem non æquiparatur Ordinario, sed Delegato. Joannes Fab. & Maranta *suprà*, quos sequitur Scaccia *lib. 1. de judic. c. 66. n. 7. in fine*, & ideo expirat morte delegantis re integra: secus in causis jam inceptis, ut habetur *in c. licèt, c. gratum, de offic. Delegati.* Gamb. *lib. 9. de potest. Legat. n.* 69. accedit glossa *in c. literis, de rescriptis, & in c. dilectus, de fil. presbyter.* ubi dicitur gesta à Legato ex speciali commissione, vel mandato, dici facta per Pontificem, quod non dicitur in his, quæ Legatus efficit jure legationis, glossa *in cap. si quis vestrûm, 2. quæst. 6.* & ideo non posse.

162 Verius tamen est posse Legatum mortuo Pontifice exercere omnia, quæ sibi competunt, ne dum jure legationis, sed etiam, quæ habet ex speciali mandato, quia literæ conferunt jurisdictionem universalem, eo ipso quo Legatus incepit uti sua jurisdictione in uno: tunc enim censetur perpetuata jurisdictio in omnibus in literis contentis, per tradita *in c. pastoralis. vers. ac jurisdictionem priorem judicum revocare, de offic. & potest. jud. Delegati.* Confert Antonius *in c. ex tua, vers. quæro an concessa, de filiis presbyt.* dum vult facultates concessas Titio per modum gratiæ, durare mortuo Pontifice concedente, sequitur Domin. *in c. 2. col. 2. de præbendis.* Favet delegatio facta alicui expresso nomine ejus proprio: nam tunc est personalis, & cum persona cui fit hæc gratia extinguitur, quod intellige quando concedens primò personam expressit, eo quod non officium, sed persona contemplata censetur; & quamvis postea addantur aliæ expressiones, censentur factæ demonstrationis gratia, Barbosa *in l. quia tali, num. 2. ff. soluto matrim.* Item probatur exemplo Vicarii Episcopi, qui dicitur Ordinarius: attamen omnia sibi commissa per Episcopum etiam quando sunt de illis, quæ exigunt specialem commissionem, dicitur facere jure Ordinario, Dominicus *in cap. licet. col. 3. de officio Vicarii*, ubi hac ratione utitur, & Speculator *in* §. *finitur.* loquendo de Delegato ad universitatem causarum, quatenus ait non expirare jurisdictionem postquam incepit ea uti in aliquo ex contentis in literis suæ delegationis. Nec obest quòd Delegatus videatur operari in specialiter commissis, quia hoc habet locum quando aliquid specialiter seorsum committitur, non verò quando conjunctim, Gambarus *de potest. Legati, lib. 9. num.* 37.

163 Non extinguitur legatio per furorem supervenientem Legato, neque expirat jurisdictio. Quinetiam non expirant concessa, ad concedentis voluntatem per concedentis furorem, quamvis cessare affirmet, Bartol. *l. centesimis, §. si ita stipulatus, num. 12. ff. de verbor. oblig.* Sed meliùs negat Covar. 3. *variar. c. 15. n. 4. vers.* 3. quod probatur ex *c. majores. §. final. de Baptismo*, & ex *l. si is qui animo ff. de acquir. possess.* ubi inter mortem, & furorem illud est discrimen, ut furore voluntas non cesset, morte autem utique. Poterit tamen revocari legatio propter furorem supervenientem.

164 Insuper mortuo Papa, si Legatus redeat in urbem, ut possit interesse electioni Pontificis, non expirat legatio, eo quia redit animo redeundi. *l. final. ff. de officio Proconsulis*: secus, si in Urbe deposuisset insignia animo non revertendi in suam Provinciam, scribentes *in cap. præsenti, de offi io Legati, in 6.* Si tamen assumatur ad Papatum, expirat legatio, cùm requiratur discrimen inter missum, & inter mittentem, argumento *capitis, per vestras, de jure patronatus*, ubi patronus potest alios præsentare, non tamen se ipsum; nec obstat, si dicas Legatum semel Provincia excedentem non posse redire, quia id intelligitur vivente Pontifice, sed morte Summi Pontificis, tamen audita redire exoptat Cucch. *de Legatis Apostolicis, tit. 5. n.* 200.

Possit ne Legatus revocari à Collegio Cardinalium 165 data Sede vacante controvertitur, sed regulariter dicendum est non posse, *glossa final. in d. c. Legatos*, scribentes *in c. tum ex literis, de in integr. restitutione.* Joan. Andr. *in cap. 1. de schismate, in 6.* dicens *in addit. ad Speculatorem, in §. finitur*, neque ex causa urgenti posse revocari: consentit Gondis. *in tract. de potest. Cardin. quæst. 6. col. 3. in principio.*

Sed verius est posse revocari ex magna causa, Cucchus *d. tit. 5. de Legatis Apostolicis, num. 183. vers. verum Sede Apostolica*, quando imminet urgens necessitas, quia possunt Cardinales ex magna necessitate cogere invitum, ut suscipiat legationem, ut volunt scribentes *in Clementina ne Romani*, Gambarus *suprà lib. 9. n. 44.* dicens posse illos se ingerere, & immiscere aliis, quæ non faciunt ad electionem, *cap. ubi periculum, de electione, in 6.* Item, quia vacante Sede possunt creare Legatos; & conferre illis jurisdictionem: igitur poterunt revocare ex causa urgenti, & ea durante cogere ad legationem suscipiendam pro bono universali Sedis Apostolicæ, si tamen omnes unanimiter in hoc consentiant. Aliter enim valdè dubitat Gambarus suprà *num.* 45. ex eo, quòd omnes debent interesse electioni faciendæ, & quia par in parem non habet imperium *cap. cùm expediat, de elect. lib. 6.*

---

§. VI.

Utrùm Legatus de latere possit ferre censuras, concedere Indulgentias, & condere statuta?

EPITOME.

166 *Legatus de latere à quibus excommunicationibus possit absolvere, & à quibus non.*

167 *Legatus à latere, & Nuncius possunt concedere monitoria pro rebus deperditis, non tamen inferiores Ordinarii.*

168 *Exempti possunt excommunicari à Legato, & absolvi, si abierint ad partes ultramarinas.*

169. & 170 *Legatus omnes sibi subditos potest absolvere ab excommunicatione juris, & ab aliis censuris, & concurrere cum quocumque Ordinario.*

171 *Legatus de latere non potest absolvere incendiarios publicatos, neque excommunicatos ab inferioribus, si reservent sibi absolutiones, nisi de licentia Episcopi.*

172 *Legatus de latere non potest absolvere in alterius Provincia excommunicatos in foro contentioso, secus in foro pœnitentiali, sicut Episcopus potest.*

173. & 174 *Legatus pro debito pecuniario non potest interdicere, nisi de speciali Papa licentia, pro aliis delictis potest.*

175 *Legatus potest suspendere interdictum, & concedere privilegium celebrandi tempore illius, durabitque, donec à successore revocetur.*

176 *Verius est inferiores Romano Pontifice non posse contra naturam ipsius interdicti aliquid facere, donec tollatur.*

177 *Legatus potest concedere indulgentias perpetuas, quæ durent post legationem finitam, non tamen plenarias.*

178 *Cardinalis sub communi appellatione, non veniunt Compostellani, & similes, sed solum sanctæ Romanæ Ecclesiæ.*

179 *Legatus ex causa potest revocare indulgentias à se concessas.*

180 *Legatus concedendo indulgentias ultra quantitatem sibi datam non valent, quoad excessum.*

181 *Indulgentias plenarias solus Pontifex Romanus potest concedere.*

182 *Legatus potest concedere statuta perpetua in sua Provincia, quæ durent etiam finita legatione.*

183 *Legati non possunt statuere contra jus commune, sed præter jus commune, & addere pœnas juri communi.*

184 *Legatus potest statuere, ut casus dispensati per inferiores reserventur Sedi Apostolicæ.*

185 *Legati durante legatione possunt interpretari sua statuta, finita legatione interpretatio pertinet ad Summum Pontificem.*

186 *Legati ex causa possunt statuere in præjudicium subditorum, sed non ligantur extra Provinciam delinquentes, quamvis judex exprimat comprehendi. sed oppositum est verius.*

187 *Subditi alieni delinquentes in alieno territorio, ratione delecti, possunt ibi judicari. secus, si in loco statuti, n.* 188.

166 QUæritur primò, quid possit Legatus de latere circa censuras? Diximus suprà §. *nu.* 22. & 23. posse absolvere Legatum percussoris clericorum, tam in sua Provincia, quàm extra, & *n.* 24. & *duobus sequentib.* non posse tamen absolvere percussorem sui, nec percussorem Cardinalium, nec Episcoporum, *n.* 30. 31. & 32. ubi excepimus casus Bullæ Cœnæ etiam. His positis conclusio sit affirmativa ex eo, quia Legatus à latere habeat ordinariam jurisdictionem in Provincia sibi commissa: & ibi possit evellere, & dissipare, ædificare, atque plantare, sicut quilibet Ordinarius suæ Provinciæ gerens vices Domini Papæ, *c. cùm venerabilis, de consuetudine, c.* 1. *de offic. Legati*, & ibi Abbas *in ult. notabili*, Specul. *in tit. de legat.* §. *nunc ostendendum, in vers. Legatus*, per quæ conceduntur Legato, quæ Papa sibi specialiter non reservat: ergo potest ferre censuras, tam in specie, quàm generales, & ab illis absolvere, etiamsi Pontifici sint reservatæ, nisi in ipsa constitutione dicatur, ut à nullo alio, nisi à Papa possit absolvi, Gondisal. *in tract. de Legatis, quæst.* 13. Gambarus *in tract. de offic. & potest. Legati à latere, lib.* 8. §. 3. *nu.* 1. & *sequent.* Carol. de Graffis *de effectibus clericalib. effectu* 9. *nu.* 185. Azor. *part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 32. *quæst.* 6. *vers. item Legatus*, faciunt tradita à Gutierr. *lib.* 1. *canonicorum, cap.* 11. *ex n.* 4.

167 Extende ad Monitoria pro rebus deperditis, quæ etiam Legatus à latere, & Nuncius Apostolicus potest concedere, ut volunt, Lazar. *de Monitor. sect.* 1. *quæst.* 5. Ugolin *de potest. Episcopi, cap.* 45. *in principio, vers. excipiuntur*, Gutier. *d. c.* 11. *à num.* 5. Riccius *resolut.* 235. *num.* 2. Non tamen inferiores ordinarii etiam exempti, & immediatè Sedi Apostolicæ subjecti, ac nullius Diœcesis, possunt ea decernere pro rebus deperditis, neque Prælati regulares in subditos pro eisdem rebus dirigere valent excommunicationes in suos subditos. Ugolinus *in d. c.* 45. *in principio, vers. excipiuntur*, & Campanil. *in diversorio juris Canonici, rubrica* 11. *cap.* 15. *n.* 107. & Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici, part.* 3. *c.* 7. *n.* 18. qui de inferioribus Ordinariis etiam exemptis loquuntur. At verò de regularibus Prælatis Fr. Emman, *tom.* 2. *regular. quæst.* 59. *art.* 4.

Quæritur secundò, an exempti possint excommunicari à Legato de latere? Responde affirmativè, quia ipse est judex exemptorum, *cap. si Abbatem, de elect. in* 6. Gambar. *de offic. & potest. Legati de latere, lib.* 8. *num.* 78. Quin etiam censetur Prælatus omnium exemptorum, ac superior, ex *d. c. si Abbatem.* Ideo poterit absolvere ab excommunicatione Religiosum, quam contraxit, quòd iverit ad partes ultramarinas sine licentia Prælati, de qua *in Extravag. Ad nostrum, Joan. XXII.* ubi excommunicantur Religiosi euntes ad partes ultramarinas sine consensu Prælati; excusabitur tamen ab ea censura Religiosus, qui de licentia Legati eò profectus fuit, Gambarus *suprà à num.* 71. 168

Confirmatur, quia Legatus ab excommunicatione juris subjectos sibi absolvere potest, quod habet locum, sive Legatus à latere, qualis est Cardinalis, qui Papæ assistit à latere, & mittitur ad Respublicas regendas; sive sit Legatus missus tamquam Præses Provinciarum; sive denique sit Legatus natus, qualis est, qui confestim, ut dignitatem adeptus est, nempe Archiepiscopatum, legationem pariter consequitur, ut Cantuariens. & Eboracensis in Anglia *cap.* 1. & *ibi* Panor. *de offic. Legati.* glossa *in cap. dilectus, in verb. in concessione, in fine, de offic. Legati*, & sicut Rhemensis in Francia, & in Italia Archiepiscopus Pisanus, ex additionibus ad Panor. *in cap.* 1. *de offic. Legati, litera A.* Qui omnes utuntur Episcopali jurisdictione, & concurrunt cum quolibet Præsule suæ Provinciæ, Gondisal. *in tractat. de Legato, quæst.* 13. 169

Posse autem Legatum à latere, seu Nuncium Apostolicum cum quovis suæ Provinciæ concurrere, & quoscumque excommunicare, & aliis censuris compescere, ex eo probatur, quia est judex ordinarius, pro ut habetur *in c. Legatos* & *ibi* gloss. *in verb. Legatos, de officio Legati, lib.* 6. Sayro *de censuris, lib.* 1. *c.* 6. *n.* 5. Henriquez *lib.* 3. *de pœnitentia, c.* 7. §. 3. & *lib.* 13. *de excommun. cap.* 24. §. 2. & idem Sayro *suprà lib.* 2. *c.* 19. *n.* 9. & ab illis absolvere, nisi earum absolutio sit Papæ reservata; excepta absolutione excommunicationis propter Clerici percussionem, *c. tua, de sentent. excommun.* & *cap. quod translationem*, & *c. excommunicatis, de officio Legati*, quæ concessio in una excommunicatione facta ad aliam non extenditur; quamvis major ratio sit. Proinde non poterit absolvere Legatus de latere incendiarios publicatos, D. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *cap.* 11. Tabiena *verb. excommun.* 5. *casu* 7. Quin adde non posse absolvere de excommunicatione juris per statuta aliorum inferiorum. Licèt enim Legatus de latere sit omnibus Ordinariis superior, non tamen potest impedire illorum jurisdictionem, neque absolvere excommunicatos eorundem inferiorum, si inferiores absolutiones sibi reservarunt, Sayrus *d. lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 10. 170 171

Similiter excommunicatum à se Legatus de latere non poterit absolvere in alterius Provincia in foro contentioso, nisi de licentia Episcopi Diœcesani, *c. excommunicatis, de officio Legati*, & *ibi* glossa. Secus autem in foro pœnitentiali, ibi enim potest: sicut Episcopus potest subditum suum in alieno Episcopatu absolvere ab excommunicatione, quam tulit, quoniam fieri potest absque strepitu judiciali, & absque offensione alterius Episcopi, Innocentius, & Panor. *in c. novit. num.* 3. *de officio legati.* Sylvest. *verb. absolutio.* 1. *n.* 11. *dub.* 2. Longè aliter dicendum est pro foro contentioso, nam in his, quæ causæ cognitionem exigunt in aliena Diœcesi, nequeunt expediri, neque sedere pro tribunali potest Episcopus, nisi de licentia proprii Diœcesani, glossa *in d. c. novit, in verb. terminos.* D. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *cap.* 37. Sayrus *d. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 28. 172

Circa interdictum Legatus Papæ pro debito pecuniario non potest ferre interdictum in locum, aut civitatem 173

tatem aliquam suæ legationis, nisi de speciali Papæ licentia in literis patentibus: quod intelligit Sayrus *de censuris, lib. 5. c. 11. n. 18.* de interdicto generali loci, quia in Extravag. *Providè attendentes*, Bonifacii Octavi secundùm ibi scribentes, solùm fit mentio de interdicto generali loci, quòd ferri non possit interdictum generale loci. Secundùm quos videtur dicendum posse ferri interdictum pro debito pecuniario speciale loci, verbi gratià, in aliqua Ecclesia unius oppidi, aut civitatis; non obstante d. Extravagante *Providè de sentent. excommun.* Quare verius est non posse ferri interdictum speciale loci in Ecclesia aliqua civitatis, seu oppidi pro debito pecuniario, quia in d. Extravagante *Providè*, omne interdictum generale prohibetur, & irritatur: interdictum tamen Parochiæ generale est, si sumatur Parochia cum suo ambitu. Sayr. *de censuris, lib. 5. c. 11. nu. 19. & 20.* Navar. *c. 27. in manuali, n. 168.* ubi ponit exemplum in interdicto totius Parochiæ, quæ apud illum est generale. Atque ita in d. Extravagante *Providè*, non solùm prohibetur interdictum propter debitum pecuniarium generale, sed etiam speciale, quia nomine loci comprehenditur æqualiter locus, & territorium generale, atque etiam speciale. Sed de his alibi; vide tamen Avilam *part. 5. disp. 3. dubio 3. fol. 256.* Suarium *de censuris, disp. 36. sect. 3. n. 7. fol. 921.* Sa *verb. interdictum, n. 8.* Covarr. *in c. Alma mater. part. 2. §. 1. n. 5. de sentent. excommunicationis, lib. 6.* & alios apud Ugolinum *tabul. 5. cap. 1. §. 1. n. 2.* Ratio, quia cùm debitum pecuniarium alia via possit recuperari, si petatur apud tribunalia secularia, & Regia, non est cur recurratur ad interdictum cum damno innocentium.

174 Nihilominus, quamvis Legatus à látere non possit pro debito pecuniario interdicere locum, aut civitatem, potest tamen pro delictis aliis interdicere personas, & loca tantùm suæ legationis, *c. novit. de officio Legati*, Antonin. *3. parte, tit. 28. de interdicto, c. 2. in fine*, Henriquez *l. 13. de excommun. & interd. c. 51. §. 1. vers. 3.* Vivald. *tit. de interdicto, n. 126.* quod procedit, sive id exprimatur in literis suæ legationis, sive habeat clausulam, *Contradictores per censuram Ecclesiasticam compellendo, seu compescendo:* sive denique simpliciter constituatur Legatus, vel Nuncius Sedis Apostolicæ, nulla apposita clausula supradicta, quia simplex constitutio sufficit, ut possit interdicere, ita D. Antonin. *3. part. tit. 27. d. cap. 2. in fine*, Tabiena *verb. interdictum. 2. n. 3. §. secundo*, & Henriquez *ubi suprà* juvat Vivaldus *nu. 128.* ubi jus interdicendi tribuit subdelegato; ergo multo meliùs tribuet Legato.

175 Non est tamen negandum Legato posse concedere privilegium celebrandi tempore interdicti, illúdque suspendere; sive ab eo, sive ab antecessoribus ejus latum sit, vel ab Episcopis, & ab aliis Prælatis suæ legationis. Summa Astensis *part. 2. lib. 7. titulo decimosexto, art. 9. in fine*, Vivaldus *tit. de interdicto, n. 195.* Sylvest. *verb. interdictum, n. 10.* & Henriquez *lib. 13. de excommunicatione, & interd. c. 48. §. tertio.* Porrò hoc privilegium suspendendi interdictum, si fortè alicui concedatur, & privilegium celebrandi durabit etiam post finitam legationem, nisi specialiter à successore privilegiatis auferatur. An verò Legatus possit suspendere interdicta à Sede Apostolica lata? argumento capitis *dilectus filius. 2. de rescriptis*, aliqui putant, Sylvester *in summa verb. interdictum 3. n. 10.* & Henriquez *lib. 13. cap. 48. vers. tertio*, sed textus id non videtur probare.

176 Verius tamen est inferiores Romano Pontifice id efficere non posse contra naturam ipsius interdicti, & contra prohibitionem juris, ut dum subsistit, & per absolutionem non tollitur; nec relaxatur, non sortiatur suos effectus. Probatur ex generali conclusione communiter recepta, quæ tradit Legatos etiam de latere nihil posse adversus jus commune, nisi quatenus in specie eisdem, vel jus, vel Pontifex indulget. ita scribentes *in cap. quod translationem, de officio Legati*, & volunt Tusch. *tom. 5. litera L. concl. 162. nu. 3. & 23.* Lælius Zechius *de Repub. Ecclesiastica, tit. de statu Illustrissimi Legati, n. 4. vers. non potest tamen*, & Sayro *de censuris, lib. 5. c. 13. num. 26. ad finem*, quibus accedit Barbosa *in c. dilectis, de appellationibus, n. 10.* ubi multis probat Legatum Papæ non posse ad tempus suspendere interdictum.

Quoad potestatem concedendi indulgentias, certum est posse Legatum illas concedere, eiséque perpetuas. Sylvest. *verb. indulgentia, n. 16.* Angelus *eodem verb. c. si* P. Comitol. *resp. moral. lib. 1. q. 107. n. 2.* subdens durare illas post mortem concedentis, pro quo allegat Navarr. *in tract. de Jubilæo & indulgent. notab. 31. n. 25.* & post finitam legationem, Gambar. *de officio, & potest. Legati, lib. 8 tit. quid possit Legatus circa indulgentias, n. 20.* ubi *n. 7.* ait posse conferre Legatum ex consuetudine indulgentiam centum dierum, si est Cardinalis; quamvis *ex c. cùm ex eo, de pœnit. & remiss. & ex c. final. eodem tit. in 6.* sit taxatus numerus quadraginta dierum omnibus inferioribus à Papa, neque Concilium generale potest concedere indulgentias ultra numerum quadraginta dierum, ut docent Speculator *tit. de Legato. §. superest, vers. sed num. quid jure legationis.* & Cald. *in c. postulasti. de pœnit. & remiss.* ubi consulunt honestum esse, ut propter honestem debitum Concilio non excedat Legatus quadraginta dierum numerum. Nihilominus Concilium etiamsi distributionem Episcopis restrinxerit, & cæteris Prælatis inferioribus, ne ultra quadraginta dies indulgentias concederent, Legatis non restrinxit numerum ad quadraginta dies solùm, cùm Cardinales sint pars immediata Sedis Apostolicæ, & firmum illius patrocinium, & subsidium, *cap. 1. 94. dist.* 177

Confert, quia quando indulta, & privilegia restringuntur, non veniunt Cardinales sub communi appellatione, ex deductis *in l. Decurionibus, in principio, C. de silent. l. 12.* Gambar. *suprà n. 15.* Sunt enim Illustrissimi, adeò ut appellatione Cardinalium non veniant Cardinales Compostellani, Ravennates, Pisani, & similes, sed tantùm Illustrissimi S. R. E. Cardinales, glossa *verb. Mundo, in cap. 1. 32. quæst. 2.* Abbas *in c. accedentes, n. 2. de præscript.* Stephan. de Gaeta *in repetitione cap. ad limina 30. qu. 1. in proœmio, n. 13.* Vaseus *in Chronico Hispaniæ, cap. 21. vers. Compostellanus*, Gambarus *in Extravagante Julii Secundi, de simonica Papæ electione, n. 70.* & Ans. Germon. *de Sacrorum immun. lib. 3. cap. 16. n. 13.* propter excellentiam non comprehenduntur in quacumque generali dispositione, nisi de ipsis mentio specialis fiat, qua demonstretur clarè voluisse etiam ipsos Cardinales comprehendere, nisi in favorabilibus, tunc enim includuntur: secus in lege revocante gratias, & privilegia. *cap. final. de concess. præbendæ, in 6.* Cucchus *instit. major. lib. 2. tit. 4. n. 71. 72. & sequentib.* 178

Sed quid dicendum de potestate revocandi? Responde ex causa posse Legatum Indulgentias à se datas revocare, per ea, quæ tradit An. Sic. *in c. quod translationem, de officio Legati*, Gambarus *n. 16. suprà ubi n. 20.* addit quando Legatus concedit Indulgentias ultra numerum taxatum, valere in numero quo potuit, glossa *in cap. final. de pœnit. & remiss.* argumento *l. sancimus*, conjuncta *l. penultima ad finem. Cod. de donationibus*, ubi licèt prohibeatur donatio supra quingentos aureos, sine insinuatione: tamen intra legitimam summam valet, quia in summa legitima non est necessaria insinuatio; quod etiam procedit de jure Lusitano *lib. 4. ord. tit. 62. in principio*, per tex-

textum *ibi*, salvo à te adita contra, Cevall. *in communi contra communem*, *quæst.* 222. *num* 3. dicens donationem excedentem irritari non in totum, sed solùm in quantitate excedente, hoc est, in excessu, Rebello *de oblig. instit part.* 2. *lib.* 18. *quæst.* 6. *num.* 6. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 5. *tit.* 5. *n.* 23.

180 Confirmatur ex regula vulgari *in l.*1.§. *sed si mihi*, *ff. de verbor. oblig.* quæ habet, in separabilibus utile per inutile non vitiari, Mandos. *in regul. Cancell.* 27. *quæst. final. n.* 10. Romanus *conf.*66. *in principio*, *not. in regul. utile*, *de regulis juris*, *in* 6. Sed in summis tam quantitatis, quàm temporis facilis est separatio licitæ atque excedentis summæ; ergo sicut donatio excedens non est irrita, nisi in eo, quòd transgreditur legitimam summam, sic indulgentia excedens taxam, non valebit in excessu. Confert exemplum electionis factæ pro tribus annis, decernente statuto, quod solùm fiat pro uno anno cum decreto irritante, quæ non valet nisi pro tempore permisso, Romanus *dist. conf.* 66. nisi statutum præcipiat id esse inductum pro forma: tunc enim electio erit nulla, si secus fiat, ut vult Baldus *in l. quicumque*, *col.* 1. *Cod. de bon. quæ liber.* ubi concludit locationem rei Ecclesiasticæ esse nullam etiam pro tempore permisso, si constet Ecclesiam aliter non esse locaturam, nisi pro tempore excedente tempus permissum; quòd si simpliciter locet ultra tempus permissum, valebit intra illud legitimum, sicut emphyteusis concessa in quartam generationem reducitur ad tertiam, & sustinetur, Bald. *in Authent. si quas ruinas*, *C. de sacrosanctis Eccles. & in l. si pupillorum*, *in fine*, *ff. de rebus eorum.* Sic in casu indulgentiarum ultra taxatum tempus concessarum.

181 Porrò indulgentias plenarias solus Pontifex Rom. potest concedere, scribentes *in c. cùm ex eo*, *de privilegiis*, Cucchus *inst. major. lib.* 2. *de Summo Pontifice tit.* 2. *num.* 45. Ratio, quia hæc potestas est jurisdictionis, non autem ordinis, *cap. quod autem*, *de pœnit. & remiss.* quatenus ibi dicitur indulgentiæ concessionem esse actum absolvendi, & judicialem. D. Thomas *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 3. *art.* 3. Gambar. *de officio Legati*, *lib.* 8. *tit. quid possit Legatus circa indulgentias*, *n.* 1. Azor. 2. *p. lib.* 3. *cap.* 34. *quæs.* 2. Aloys. Ricc. *resolut.*306. *n.* 4. *& resol.* 222. *n.* 1. Hujusmodi autem potestas tribuendi indulgentias plenarias potest concedi à Pontifice Legatis, & Episcopis. Aloys. Ricc. *d. resolut.* 306. *n.*2. Quinetiam Prælatis Religionum habentibus quasi Episcopalem auctoritatem in sibi subditos concedit Papa, ut finita visitatione in qualibet domo, seu Conventu tribuant indulgentiam, plenariam, qui ipso jure nequeunt indulgentias concedere, Henriquez *de indulgentiis lib.* 7. *cap.* 21. §. 5. Bonacina *de Sacramentis*, *disp.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *num.* 18. & Solus Episcopus jure proprio indulgentias potest concedere, Navar. *in tract. de indulgentiis*, *notab.*31. Bellarm. *eodem titulo*, *lib.* 1. *cap.* 11. *quæst.* 3. Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici*, *part.* 1. *cap.* 7. *n.* 19. Cochier. *de jurisdict. ordin. in exemptos part.* 4. *quæst.* 54. Quare nemo Episcopo inferior jure proprio potest tribuere indulgentias, quamvis sit Cardinalis, nisi ex consuetudine, & praxi concedere soleat. Henriquez *suprà lib.* 7. *c.* 21. §. 4. Nam tunc, quamvis non sit Sacerdos, eas dare poterit. Pavin. *de potest. c. Sede vacante*, *in* 4. *q. principali*, August. de Ancona *in tract. de Ecclesia potest. quæst.*29. *art.*8. & Gambar. *d. tit. quid possit. Legatus circa indulgentias*, *n.*2. & Augustinus Barbosa *in cap. accedentibus*, *n.* 4. *de excessibus Prælatorum*, *per totum.*

182 Quod verò attinet ad statuta, probatur ex *cap. memini*, *de officio Legati*, per textum *ibi*, posse Legatos statuta perpetua condere, Fr. Emmanuel. *tom.* 2. *regular. quæst.*97. *art.* 1. *vers. circa primam*, ex vulgari regula, quæ habet, Legatum de latere tantum posse in sua Provincia, quantum ordinarius in sua Diœcesi, Gonzal. *de mensibus glossa* 25. *n.*15. & ex illa alia, Legatus de latere potest omnia, quæ non sunt reservata Sedi Apostolicæ in signum specialis privilegii, sed Episcopus potest facere in Synodo Diœcesana ordinationes perpetuas, quæ non expirant morte conditoris, ut volunt glossa *verb. statuto*, *in cap. ut animarum*, *de constitut lib.* 6. praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. edita*, §. 3. Ergo legatus poterit facere statuta etiam perpetua in Provincia sibi decreta, quæ durent etiam finita legatione. Nam de se statuta ducunt perpetuitatem, *cap. ex parte el* 3. *de verbor. significatione.* Item secundùm Innocentium *in cap. cùm accessissent*, *de constit.* omnes, qui habent jurisdictionem, possunt ordinationes constituere, sive ad tempus, sive in perpetuum in omnibus, quæ spectant ad suam jurisdictionem, Bartol. *in l. omnes populi*, *ff. de just. & jur.* Possunt ergo statuere circa excessus corrigendos, & circa mores componendos, *cap. quoniam quidem*, *distinct.* 18. siquidem circa hæc duo possunt Episcopi, Gratianus *ibi* docens Concilia Episcoporum esse invalida ad definiendum, non autem ad corrigendum. Igitur, quod datum est Episcopis, Archiepiscopis. & Primatibus, non est negandum Legatis Summi Pontificis, secundùm *cap. ultimum de officio Legati*, ubi Panormit. & alii, Sylvest. *verb. lex n.* 4. quos referens sequitur Suarius *de legib. lib.* 4. *cap.* 5. *n.* 4. *ad finem.*

Non possunt tamen Legati quidquam statuere con- 183
tra jus commune ex toto, vel ex parte glossa *in cap. ultimo*, *de iis*, *quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, *cap. quod super his*, *de major. & obed* Felin. & alii *ibi*, glossa *in Clement. ne Romani*, *de elect.* Gambar. *de potest. legati lib.* 8. *tit. de potest leg. in legibus*, *& statutis condendis.* Poterunt tamen Urgente necessitate, vel causa à Canone verisimiliter non prævisa contra canones statuere, teste Baldo *in l. omnes populi*. *ff. de just. & jur.* Abb. *in cap. at si clerici*, §. *de adulteriis*, *de judic.* Similiter possunt statuere præter jus commune, & addere pœnas juri communi, Gambar. *suprà n.* 15. ut scilicet jus commune magis timeatur, & servetur. Innocent, & Hostiens. *in cap. cùm inhibitio*, *de clandest. desponsat.* Azor. *part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 32. *versic. secundò quæritur.*

Eodem modo poterunt statuere, ut casus dispensa- 184
sati per inferiores reserventur Sedi Apostolicæ, Hostiens. & Joann. Andr. *in d. cap. cùm inhibitio.* Item possunt aliorum Legatorum statuta tollere statuendo, ex ea ratione, quia neque pares neque inferiores possunt legem imponere, *cap. cùm inferior*, *de major. & obedientia.* Nam par in parem non habet imperium, & inferiores nequeunt dispensare in legibus superiorum, *cap. inferior*, *dist.* 21. Suarius *in defensione fidei lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 15. *& lib.* 6. *de legibus c.* 14. *n.* 4. Covarr. 4. *Decret. cap.* 6. *n.* 15. *in* 2. *part. in principio*, Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 7. *n.*6. & alii ubi probant non posse Prælatos inferiores jurisdictionem acquirere erga superiorem, & ex consequenti non posse dispensare in legibus illorum, neque in pœnis earum, Ancharan. *in cap. ultimo*, *de consuetudine n.* 5. *versic. octavo*, & Suarius *de censuris disp.* 5. *sect.* 4. *n.* 7. *& disp.* 7. *sect.* 4. *n.* 1. *& disp.* 29. *sect.* 1. *n.* 21.

Interpretari sua statuta Legati debent durante le- 185
gatione, si quid occurrat obscurum, & ambiguum, quia interpretatio legum, & statutorum ad conditorem pertinet, *cap. inter. alia*, *de sententia excommunicationis.* Finita autem legatione interpretatio pertinet ad Summum Pontificem, qui à Legato exquirat quomodo intelligat verba legum, & statutorum, quæ condidit, glossa *in cap. ex parte el tercero*, *de verbor. signif.* Gambar. *suprà n.*24. Azor. *d. c.* 32. *vers. quintò quæritur.*

Denique Legati ex causa possunt statuere in præ- 186
judicium subditorum, dummodo illos citent, sicut Episcopus, Gondisal. *de legato quæst.* 10. Non tamen liga-

bunt

bunt subditos delinquentes extra Provinciam, neque incurrent pœnas statutorum, Jason *in l. final. in 1. col. ff. de jurisdict. omni. judic.* Ratio, quia delictum, quod oritur ab statuto, non censetur delictum, nisi in Provincia. Et quamvis Legati declarent se velle ligare subditos per statutum extra Provinciam suam, delinquentes sunt, qui putent secundùm tale statutum in foro domicilii, posse judicari, ita Bartol. *in l. cunctos n. 47. C. de summa Trinit.* ubi vult generalem sententiam ligare non subditos, si judex id expresserit, & statutum domicilii ligare subditos extra territorium delinquentes, quæ sententia placet Socino *in cap. postulasti, n. 16. de foro compet. & in cons. 302. n. 4. in fine lib. 2.* Alex. *cons. 111. n. 1. lib. 1.* ubi testatur esse communem, sequitur Alciatus *in dict. l. cunctos n. 1.* & Julius Clarus *in pract. quæst. 85. n. 4.* post Bossium *in titulo de pœnis, numero 19.*

187 Nihilominus mihi magis placet contrarium, videlicet nunquam statutum ligare delinquentes extra Provinciam, vel extra territorium, statuentis quamvis id expresserit, ex eo fundamento, quia judex ex defectu potestatis non potest cognoscere de crimine commisso extra suum territorium, quando delictum punitur solo statuto domicilii, glossa notabilis ab omnibus probata, & recepta *verb. omnimodam, in Clement. unica, ad finem, de foro competenti.* ubi tradit non posse judicare, nec punire subditos de actibus commissis extra Diœcesim *de constit. cap. 2. lib. 6.* quam sequitur Felin. *in cap. à nobis 21. de sentent. excommunicationis n. 6.* licet *ibi* confundat, & involvat opinionem Abbatis cum opinione Bartoli, quæ sunt inter se contrariæ, sequitur Roch. *de consuetudine sect. 9. n. 27.* quæ opinio est multo crebrior, ut testatur Paritius *cons. 157. n. 8. & 9. lib. 4.* Ruin. *cons. 84. in fine lib. 4.* Marsil *sing. 576. & in l. ultima n. 140. ff. de jurisdict. omnium judicum*, qui hanc partem tam quam veriorem affirmat, multis relatis aliter sentientibus, quibus accedit Menoch. *cons. 2. n. 130.* Quare ex sententia

188 horum non potest Legatus subditos delinquentes extra suam Provinciam judicare ex delicto in suo statuto contento, si extra Provinciam fuit commissum, secus, si in loco statuti deliquerunt: tunc enim etiam alienos subditos poterit judicare, quia ratione delicti sortiuntur forum, ne dum, ut ibidem judicentur, sed etiam, ut puniantur secundùm leges, & pœnas illius loci, Zabarel. *in d. cap. à nobis 21. n. 2. de sent. excomm.* & Felin. *ibi n. 5.* & Bartol. communiter receptus *in d. leg. cunctos n. 21. Cod. de summa Trinitate.*

DISPUTATIO XI.

De obligationibus Delegatorum Summi Pontificis?

§. I.

EPITOME.

1 *Delegatus Principis potest punire impedientes suam jurisdictionem.*
2 *Delegatus an possit subdelegare cum potestate subdelegandi instar Ordinarii.*
Et quid de Delegato ad universitatem causarum?
3 *Delegatus Pontificis, vel ejus Legati, an possit esse, qui non est in dignitate constitutus.*
4 *Delegatus Principis non solùm conjunctim, sed etiam devisim potest subdelegare causam sibi commissam.*
5 *Delegatus Pontificis est præstantior, & major Ordinario, quoad causam sibi delegatam.*
6 *Delegatus Pontificis potest inquirere absque diffamatione.*
7 *Delegatus Pontificis potest excommunicare eos, in quos habet delegatam jurisdictionem.*
8 *Delegatus Principis ad unam causam, non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ.*
9 *Delegatus, qui judicavit contra formam mandati, potest iterum judicare.*
10 *Delegatus, qui nulliter judicavit per errorem facti, an possit cognoscere de nullitate suæ sententiæ?*
11 *Delegatus à Principe potest restitutionem in integrum concedere contra suam sententiam.*
12 *Delegationem causæ, qui impetravit à Pontifice, re integra potest renunciare illi, & prosequi causam coram primo judice.*
13 *Delegatus Papæ potest intra annum suam sententiam exequi, non tamen annullare.*
14 *Delegatus potest revocari à suo principali etiam re non integra.*

Certi juris est posse Delegatum Principis punire eos, qui suam voluerint jurisdictionem impedire, textus *in cap. 3. de officio, & potest. judicis Deleg.* quod habet locum etiam attento jure communi, & ex vi delegationis, per quam causa committitur: neque requiritur clausula *Contradictores Ecclesiæ censura compescendos*, cujus meminit *cap. pro illorum, in principio, de præbend. & cap. ut officii, verbo compescendi, de hæret. lib 6.* & in specie præceptor, Barbosa *in l. si quis ex aliena, n. 102. ff. de judic.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de favore cleric. reali §. 5. n. 22.* Flamin. *de resignat. lib. 8. quæst. 2. n. 161.* quod extendit Abbas, & Decius *in d. cap. 1. de officio Legati*, non solùm ad privatos, sed etiam ad Magistratus, quos omnes Delegatus poterit coërcere, si utrosque impedientes invenerit, & hoc non solùm in foro Ecclesiastico, sed etiam in seculari, ex textu *in d. cap. 1.* Jason *in l. 1. in principio, n. 20.* & *ibi* Alex. *n. 14. ff. si quis jus dicenti*, posita etiam pœna pecuniaria, Farin. *part. 5. quæst. 114. n. 26.*

Quod procedit etiam in Delegato inferioris à Principe, cui etiam sit facultas puniendi impedientes, turbantes, & turbari mandantes suam jurisdictionem, Menoch. *de arbitrar. casu 438. ex num. tertio*, Farinac. *in praxi crimin. part 5. quæst. 114. n. 61. n. 63. & n. 66.* ubi concludit pari pœna esse puniendos potestates, & Magistratus, qui ad instantiam rei conventi compellunt minis, vi, ac metu actorem desistere à lite incepta, quod demonstratur ex *d. cap. 1. de officio Delegati*, per hæc verba, *sicut agentes, & consentientes pari pœna*, quod intelligitur, quando consentientes cum agentibus concurrunt positivè dando causam efficacem, & proximam auctori, & actori delinquenti, Molina *de justitia tract. 2. disp. 732. n. 1.* Covarr. *in regul. peccatum part. 2. §. 12. à n. 1.* Flamin. *de Confidentiis quæst. 22. n. 5. ex cap. notum, 2. quæst. 1. & ex cap. facientes dist. 86.* Julius Clarus *in practica §. final. quæst. 90. n. 1.* Mascard. *de probat. conclus. 159. n. 18.* & Bonacos. *commun. crimin. par. 1. verb. agentes fol. 9.* ubi concludunt agentes, ac consentientes, auxiliumque præstantes in delicto puniri eadem pœna, qua punitur ipse delinquens.

Illud tamen datur discrimen inter Delegatum Pontificis Rom. & inter Delegatum inferioris à Principe, quòd ille potest coërcere quoscumque impedientes & contradictores ubicumque reperti fuerint absque ulla restrictione territorii, cùm Delegans ubique jurisdictionem exercere possit, *cap. cuncta 9. quæst. 3.* & notant Decius, & alii *in dict. cap. 1. de officio Delegati n. 14.* hic autem cùm sit Delegatus inferioris, nempe

nempe Episcopi, vel alterius, potest alienæ jurisdictionis, & territorii subditos punire, eatenus, quatenus ipse Episcopus, vel inferior alius Delegans ratione delicti eosdem potuisset punire, secundùm regulam *c. postulasti*, & *c. ultimi*, *de foro compet.*

Debet tamen constare judici Delegato manifestè, hoc est, per modos legitimos de impedimento, quo impedientes volunt uti ad impediendum suam jurisdictionem, ut colligitur ex *d. cap.* 1. *de officio*, & *potest. judicis delegati*, ibi, *si manifestè cognoveris eos justitiam impedire.* quæ verba non respiciunt, nec qualificant verbum *impedire*, quasi exigatur manifestum impedimentum, sed respiciunt, & qualificant commissionem judicis. Proinde, si judex cognoverit per modos legitimos, & per probationes, poterit impedientes coërcere; quamvis impedimentum non sit publicum, vel notorium, nec notoria impedimenti probatio; sed sufficit cognitio, & indagatio facienda per probationes legitimas, & jure probatas: aliter enim si notorium requireretur impedimentum, nunquam Delegatus posset coërcere impedientes, cùm minæ, & terrores, quibus conquerentes compelluntur desistere à negotio, & lite non in loco publico, sed in occulto inferuntur de more.

Potest ergo Delegatus, juxta *d. cap.* 1. compescere impedientes majori excommunicatione, id enim significat verbum *districtio Ecclesiastica*; juvat Concil. Trident. *sess.* 25. *de regular. cap.* 5. *in fine*, ibi: *impedientes, vel inobedientes per censuras*, & constat ex *cap. præterea*, & ex *cap. sanè* 2. *de officio Delegati*, & ex *cap. cùm literis*, ibi: *excommunicantes solemniter*, *de testibus*. Quòd si Delegatus nequeat excommunicatione majori, & aliis censuris inobedientes, & impedientes compescere, recurrere debet ad auxilium brachii secularis, secundùm regulam *capitis primi, in fine de officio Ordinarii*, textus *in c. ut officium*, §. *compescendi*, *vers. denique*, *de hæreticis in* 6. Covarr. *practicarum cap.* 10. *n.* 5. Mandos. *regul.* 41. *Cancellar. quæst.* 2. *n.* 12. Menochius *remedio* 3. *retinendæ. n.* 360.

Atque ita posse Delegatum Papæ implorare auxilium brachii secularis, est communis, Panor. Imol. Decius, ita per *cap. administratores*, 23. *quæst.* 5. Innoc. *in cap. significasti n.* 3. *de offic. Delegati.* Quæ procedit etiam quando judex secularis est requisitus à judice delegato Sedis Apostolicæ absque speciali clausula, quòd possit implorare auxilium brachii secularis, quia etiamsi in rescripto interdum apponatur clausula, *Invocato ad hoc auxilio brachii secularis, si opus fuerit*; illud est ex superabundanti cautela, & de stylo Curiæ quandoque exprimuntur clausulæ, quæ suapte natura intelliguntur, & insunt, ut docet Imola *in d. cap. significasti*, *col.* 2. *de officio Delegati.* Ideo esto in rescripto non sit clausula specialis, quòd possit invocare tale auxilium, nihilominus potest contra laicos inobedientes, & contra clericos resistentes, per textum *cap. petimus*, *cap. istud*, 11. *quæst.* 1. *cap. postulasti* 21. *de homicidio*: nisi quando à judice Ecclesiastico est appellatum: tunc nequit invocare auxilium brachii secularis pendente appellatione, ut volunt Alberic. *in l. Episcopale*, *versic. Sed circa hoc quæro*, Paul. Castrens. *ibi in fin. C. de Episcop. audien.* & Oldrad. *cons.* 89. ex vi regulæ, quæ habet, *pendente appellatione nihil innovandum. l.* 1. *in princ. ff. nil. innovar. appell. pendent.* & Decius *in d. cap. significasti col.* 2. *de offic. delegat.* quod intellige quando appellatur à definitiva, vel interloquutoria, cum causa probabili, quam esse falsam non constaret, & appellatur servata forma de Jure, & in tempore debito.

Sed quid dicendum quando impedientes aliquando impedierunt revera, & postea destiterunt à contumacia? Responde non posse Delegatum eos excommunicare, quia cessavit inobedientia, & contumacia, *glossa* 1. *in cap. Episcopi* 11. *quæst.* 3. recepta ex Cardinal. Sancti Sixti *ibi n.* 3. Spino *in rubr. part.* 11. *n.* 24. Navarr. *in cap. cùm contingat quinta causa nullitatis*, *de rescriptis*, *n.* 5. confert *cap. nemo*, *in fine*, 11. *quæst.* 3. ibi, & *quia aliter non poterat corrigi*; quibus verbis ostenditur debere persistere impedientes, & impedimentum. Similiter nequit Delegatus procedere per excommunicationem nulla præcedente contumacia, vel inobedientia, vel contemptu, quæ est materia excommunicationis, quia non valebit excommunicatio. Quin etiam non debet procedere, ubi ex conjecturis verisimiliter, & probabiliter consequutus fuerit impedientes nullo modo cessaturos, sed magis, ac magis ulteriùs obstinatos progressuros, Covar. *in cap. Alma mater, in principio, num. ultimo*, Tiraquel. *l.* 9. *connubialium*, *glossa* 1. *part.* 9. *n.* 226. *vers. hactenus*, ex *cap prodest*, *ad finem*, 25. *quæst.* 5. ubi Ecclesia abstinet à censuris, quando videt se nullatenus proficere, & *ex cap. allegant.* 26. *quæst.* 7. ubi nulla imponitur pœnitentia illi, qui futurus est deterior. Quod considerantes, Joannes Andr. & Franch. *in cap.* 1. *de sentent. excommunicationis in* 6. tradiderunt quando excommunicatus ex diuturno tempore sit pejor, ac deterior, debere judicem ex officio remittere excommunicationem. Quamobrem Hostiens. *in cap.* 1. *verb. cognoveris*, & *ibi* quoque Anton. *col. penult.* & Imol. *in fine*, *de offic. deleg.* cum Prælatis loquendo admonent, ne ferant excommunicationem, ubi, & quando provident futuram esse inutilem, & contemptibilem. Conducit opinio Archid. *in cap. si peccaverit in te frater tuus*, *column.* 3. *quæst.* 1. dicentis, quamvis prima correctio fraterna sit in præcepto, non obligare ubi probabiliter timetur, ne monitus fiat deterior, quod multis probat Felin. *in cap. scribam*, *in principio*, *de præsumptionibus.*

Sequitur illa dubitatio, an Delegatus possit subdelegare cum potestate subdelegandi instar Ordinarii? Jason *in l. à judice*, *n.* 9. *C. de judiciis*, ait forsitan posse Delegatum Principis, sed communiter reprobatur. Ideo negativè responde non posse scilicet subdelegare cum potestate subdelegandi, Marant. *de ordine judic. part.* 4. *dist.* 5. *princ. an judicium sit ordinarium*, *n.* 63. glossa *cap. super quæstionum*, §. *Porrò*, *verb. transfert*, *de officio delegati*, ubi Abbas *eodem* §. *n.* 2. Caccialupus *in leg. more n.* 18. *ff. de jurisd omnium judic.* Bolognet. *l.* 1. *n.* 137. *ad finem*, *vers.* 5. *potest. ff de officio ejus*, Covar. *lib.* 3. *variar. cap.* 2. *n.* 11. D. Barbos. *in l. cùm Prætor.* §. 1. *n.* 154. Peregr. *lib.* 1. *ad rubricam hujus tituli n.* 12. & 13. Azevedo *lib.* 3. *recop. ad tit.* 9. *n.* 11. & est communis.

Nec obstat Ordinarium posse delegare cum potestate subdelegandi, quando delegans concedit illi subdelegandi potestatem; quia in primis sunt, qui negent hanc potestatem Ordinario, cùm id habeat ex privilegio à lege: proinde non potest privilegium in Delegatum transferre, *l.* 1. *in principio*, *ff. de offic. ejus.* Quòd autem non habeat Ordinarius potestatem delegandi ex officio, sed ex privilegio, deducitur ex *d. leg. more*, *ff. de jurisd. omnium judicum*; igitur nequit delegare cum potestate subdelegandi, quam partem uti veriorem tradit Imol. *in d. cap. super quæstionum*, §. *porrò*, *verb. transfert*, *de offic. Delegati*, *n.* 12. & videtur tenere *ibi* glossa, & expressè Cardinalis *Clement.* 1. *quæst.* 12. *de officio Delegati*, & Franch. *in cap. is cui*, *ad finem*, *de officio Delegati in* 6. dicentes non esse integrum Ordinario de potestate ordinaria delegare, cum potestate subdelegandi: ergo nec Delegatus Principis subdelegabit cum potestate subdelegandi.

Dicendum tamen est posse Ordinarium delegare cum potestate subdelegandi, ita, ut Delegatus subdeleget nomine ipsius delegantis, non verò nomine suo proprio, ita Felin. *in cap. super quæstionum*, §. *si verò*, *n.* 18. *vers. limita*, *nisi daret*, *de officio Delegati*. & probatur *in l. unum ex familia*, §. *si de falcidia*, *ff. de leg.* 2. ubi eligens de mandato testatoris, nihil confert,

sed testator, qui jubet eligere: ita Delegatus Ordinarii potest subdelegare nomine delegantis jussu illius, Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 31. *nu.* 6. ubi *n.* 7. subdit sufficere ad hoc licentiam tacitam Ordinarii, quæ censetur concessa, quando Delegatus Ordinario sciente, & patiente delegat, Jason *l.* 1. *judice, n.* 9. *C. de judiciis*, Alex. *conf.* 157. *vol.* 2. Maranta 4. *part. dist.* 5. *principali*, an judicium sit ordinarium, ex *n.* 63. Ratio, quia ubi requiritur licentia in actu, sufficit tacita, & præsumpta ex ratihabitione de præsenti, ut docent, Corsetus *in suis singularibus litera L. verb. licentia*, & Joannes Lopus *rubrica de donationibus*, §. 68. *n.* 27. Sanchez *de matrim. disp.* 35. *nu.* 20.

Ex dictis sequitur Delegatum ab inferiore Principe non posse subdelegare, *l. à judice, Cod. de judiciis, & cap. final. per locum à speciali, de officio Delegati*, neque Delegatum Pontificis nudum ministerium sibi commissum, §. *final. ejusdem capitis*. Inferiorem autem Episcopo posse delegare, committereque ea, quæ illi competunt jure proprio; quamvis competant ex privilegio, vel ex consuetudine, text. & *ibi* glossa solemnis, & *ibi* Panorm. *de officiis Ordinarii*, Navar. *de privilegiis conf.* 9. *n.* 1. Hoc autem non tollit, quominus valeat Delegatus Papæ in totum subdelegare, text. *in cap. si pro debilitate, & c. super quæstionum, in fine principii, de officio Delegati*, Morla *in Emporio part.* 1. *tit.* 2. *quæst.* 15. *num.* 10. Sa *in summa verb. Delegatus nu.* 1. D. Barbos. *in l. quia tale, nu.* 47. *ff. soluto matrim. & in l. cùm Prætor.* §. 1. *nu.* 385. *cum sequentib. ff. de judiciis*, & alii, quos referens sequitur Augustin. Barbosa *allegatione* 106. *de officio, & potestate Episcopi, nu.* 44.

2 Quid dicendum de Delegato ad universitatem causarum? Responde, Delegatum hunc esse instar Ordinarii, & subinde delegare posse. Dicitur autem Delegatus ad universitatem causarum ille, cui committitur certum genus causarum sub uno nomine collectivo, etiamsi non sit generalissimum, sed subalternum, quamvis sit limitatum, vel quoad locum, puta causæ talis oppidi, seu civitatis, vel restrictum quoad tempus, nimirum, si committantur causæ per annum, vel per biennium talis territorii, vel quoad quantitatem, nempe causæ decem aureorum Bartol. *in l. legatus, nu.* 4. *ff. de officio Proconsulis*, & Azevedus *lib.* 3. *recopil. titul.* 9. *l.* 1. *nu.* 5.

Est ergo delegatio universalis quando indefinitè committuntur, & delegantur omnes causæ talis territorii, ut notat Salicetus *in l. à judice n.* 3. *C. de judiciis*. Similiter delegatio erit universalis, quoad personas, quamvis non quoad causas, & multo fortiùs quando est universalis, quoad causas, & personas. Sanchez cum multis *ibi* relatis, *de matrim. lib.* 3. *disp.* 31. *num.* 4. Atque ita commissio facta Inquisitoribus super certum territorium in causa hæresis, est delegatio ad universitatem causarum, ut ait Decius *in c. causarum matrim. de officio delegati, num.* 42. contra Franchum *in cap. cùm causam, de appellat.* dicentem Inquisitores non esse delegatos ad universitatem causarum; sed ad hoc sufficit, ut sint delegati, quòd commendentur omnes causæ hæresis certi territorii, vel castri, Baldus *in l. solet. n.* 1. *ff. de jurisdictione omnium judic.* Alex. *ibi nu.* 8. dicens esse communiter receptum, Socin. *in l. more majorum, ff. eodem*, Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 1. *n.* 361. Nec oportet ut commissio sit generalissima, sed satis est, ut sit generalis quoad causas hæresis, seu usurarum, Sanchez *suprà n.* 4.

Dicitur autem Delegatus ad universitatem causarum quasi Ordinarius cùm possit subdelegare, *l.* 1. §. *ab eo, ff. quis, & à quo*, ubi dicitur, cùm delegatus subdelegat, esse appellandum ad primum delegantem, per quod supponitur posse delegatum subdelegare: quod de delegato, ad universitatem causarum exponit glossa *ibi verb. non ipse, & verb. ab eo*, Bartol. *in d. l. more majorum, ff. de jurisdict.* Abbas *in d. cap. cùm causam, n.* 12. *de appellationibus*, Anton. *d. c. super quæstionum*, §. *si verò. n.* 17. *de officio deleg.* Felin. *ibi n. etiam* 17. Covar. post alios 3. *variar. c.* 20. *n.* 11.

Negant autem posse delegatum ad universitatem causarum subdelegare aliquid, Decius *in l. cùm causam n.* 7. *de appellationibus*, & Curtius *in d. l. more majorum, ff. de jurisdict. omnium judicum nu.* 67. eo, quia non habet jurisdictionem jure proprio, sed jurisdictio remanet in Ordinario, quam à se abdicare non potest. *l. Legatus, ff. de officio Præsidis*; ac proinde in delegato non persistit, nisi usus jurisdictionis, per textum *in l.* 1. §. *qui mandatum, ff de officio ejus*, ubi habetur delegatum non habere proprium, sed uti jurisdictione mandantis: confirmatur, quia usuarius usuarium non creat, §. 1. *Institut. de usu, & habitat.* ita nec delegatus potest constituere delegatum; idem tradit Imol. *in l. si uni, ff. de re judicata.*

His tamen non obstantibus verius est delegatum ad universitatem posse subdelegare per supradicta, & probat Jason *in l. à judice C. de judiciis nu.* 8. Sbrosius *lib.* 2. *quæst.* 55. *n.* 34. Rosel. *verb. delegare, in principio*, Angel. *verb. delegatus, n.* 6. Sylvest. *ibi quæst.* 8. Henriquez *lib.* 6. *de pœnitentia cap.* 7. *n.* 3. *in commento litera N.* Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 8. *nu.* 35. Non poterit tamen inconsulto Principe delegare totam suam delegationem, sed unam, vel alteram causam, ita Hostiens. *in tit. de officio delegati*, §. *quis possit*, sequitur Alex. *in l. à judice, C. de judiciis.* Sylvester, & Rosel. *ubi proximè*: sicut Ordinarius non potest totam suam jurisdictionem delegare inconsulto Principe, *l. penultima, & ibi notat. ff. de officio Præsidis*, Felin. *in c. super quæstionum*, §. *si verò, n.* 17. *de officio delegati*, Azeved. *lib.* 3. *recopilat. tit.* 9. *rubr. n.* 14. quemadmodum nec Parochus potest in perpetuum alteri curam demandare sine consensu Episcopi, cùm debeat servire per se ipsum, *c. extirpandæ* §. *qui verò, de præbend. & c. cùm ex eo, de elect. in* 6. Azor *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 6. *quæst. decimò quæritur, & quæst. ultimò quæritur*, & Regin. *tom.* 1. *lib.* 1. *nu.* 51. ubi tradunt, ex justa causa per breve tempus posse Parochum curam suæ Ecclesiæ alteri committere: ergo similiter delegatus poterit unam, vel alteram causam delegare, quando fuerit delegatus ad universitatem causarum. Secus si fuerit delegatus ad generalitatem causarum omnium, quæ controvertuntur inter Petrum, & Paulum; tunc enim non poterit unam causam subdelegare, quia non est delegatus ad universitatem, sed ad generalitatem, Angelus *in l. solet, nu.* 1. *ff. de jurisdict. omn. judicum*, & Salicet. *l. à judice n.* 4. *Cod. de judiciis*, contra Bartol. *in d. l. more, nu.* 11. *ff. de jurisdict. omnium judicum*, asserentem delegatum ad unam causam posse subdelegare quendam articulum illius causæ, sed communiter reprobatur, Sanchez *d. lib.* 3. *disp.* 31. *n.* 4. *ad finem*, nisi intelligatur de articulo non continente jurisdictionem, Sanchez *suprà n.* 10. *in principio, & in fine*, ubi addit nec etiam articulum non continentem jurisdictionem posse subdelegari. Sed de his 1. *part. lib.* 4. *disputat.* 10. §. 1. *ex n.* 128. *usque ad n.* 141.

Porrò pro Vicariis foraneis vulgò, *vigarios das Comarcas*, dicendum est illos esse, qui constituuntur ab Episcopo, vel ab Archiepiscopo in una parte suæ diœcesis, vel in certo causarum genere, vel etiam ad universitatem causarum in certa diœcesis parte: hi autem nullo modo sunt Ordinarii, quidquid Sylv. *verb. Vicarius, quæst.* 4. & D. Anton. 3. *p. tit.* 19. *c.* 10. §. 2. affirment contra communem; sed sunt delegati constituti ab Episcopo, vel Archiepiscopo. Ita glossa communiter recepta *in Clementina* 2. *verb. foraneo, de rescript.* Felin. *in rubric. de officio deleg. col. fin.* Alexand. *in rubric. de officio ejus cui mandat. est jurisdict.* Angelus *in l. præcipimus C. de appellat*, Sanchez *lib.* 3.

*de clandestin.consens.disp.*29.*n.*10.*conclus.*2. Marant. *ubi suprà part.*4.*d.*5.*an judicium ordinarium*, & *delegatum n.* 14. Paz *in sua praxi tom.* 2. *prælud.* 3. *num.* 5. Garcia *de benefic.part.*5.*cap.*8. *numero* 29. & *numero* 34. Azor 2. *part.institut. moral. lib.*3. *cap.*45. *quæstion.* 15. ratio est, quia Episcopus, ut suprà dictum est, non potest concedere ordinariam jurisdictionem, ut ait Sanchez *ibi*, & Vicarius foraneus non habet jurisdictionem, nisi commissam sibi ab Episcopo, ut omnes fatentur. Item quia Vicarius iste non facit unum tribunal, nec Consistorium cum Episcopo, imò ab illo appellatur ad Episcopum, seu ad Vicarium Generalem ipsius, *dicta gloss.in verb. foraneo*, & *ibi* Felin. *limitatione prima*, & habetur *in d.c.Romana*, & *ibi* Gemin. *de appellationibus*, *lib.* 6. Marant. & Paz *ubi suprà*, ille *n.* 14. iste *eodem n.* 5. Sanchez *n.* 10. Sbrozius *lib.*1. *quæst.* 13.*lib.* 2.*quæst.* 55. *n.* 33. Garcia *n.* 29. & à Vicario Generali non appellatur ad Episcopum, cùm habeat idem Consistorium, & tribunal cum eodem, ut notum est. Secus de foraneo cùm sit delegatus Episcopi, ab eo ad suum delegantem fit appellatio, per text. *in cap. super quæstionum*, *de officio delegati*, & *in cap. dilecti* 3.& *ibi gloss.*2. *de officio delegat.* & constat gloss. *in cap.*2. *verb. officiali*, *de consuetudine in* 6. Nec potest esse delegatus Apostolicus per *Clementinam*, & *si principales*, & *ibi* glossa, & Doctores, *de rescriptis*, Sbrozius *lib.* 2. *quæst.* 23. Azor *d. quæst.* 15. *ubi suprà*, *ad finem*. Secus dicendum de Vicario Generali Episcopi: is enim tamquam dignitate functus potest esse delegatus Apostolicus, per *d. Clementinam*, & *si principalis*, & *ibi* glossa, & Scribentes, & Sbrozius *lib.* 2. *qu.* 23. & Flores *variar. qu.*4.*n.*6. modò sit Vicarius verè & absolutè generalis constitutus ad totam Diœcesim, quòd si sit positus in una civitate, esto sit Metropolis, non est Generalis, & ideo ab eo appellari potest ad Episcopum. Ita Doctores communiter, sequitur Garcia *ubi suprà n.*30.contra Sbrozium malè asserentem non posse appellari ab hoc Vicario civitatis ad Episcopum, *lib.*3.*qu.*2.*n.* 5. & Calderin. *cons.*2.*de appellat.* Azor *d.quæst.*15.

Quinimò licèt Vicarius foraneus sit Vicarius ad universitatem causarum, adhuc erit delegatus, quia non consideratur generalitas loci, sed generalitas commissionis causarum, & ita nunquam constituit cum Episcopo unum tribunal, nec idem Consistorium, ac propterea semper est delegatus: quia non habet jurisdictionem à jure, sed ab Episcopo, Felinus *in cap. super quæstionum*, §. *si verò*, *n.* 17. *de officio delegati*, Cardinalis *Clement.* 2. *de rescriptis*, Rebuff. *in praxi benefic. de vicar. Episcopi n.*6. Alexand. de Nevo *c.dilecti el* 3.*n.*28.*de appellat.* Abbas *in c.relatum*, *n.*8.*de offic.deleg.* Sbrozius *lib.*1. *de Vicar. Episcopi*, *qu.* 22. *n.* 7. Bartolus *in l. unica*, *in fin.ff.quis.* & *à quo appell.* glossa optima *in Clementina* 2. *de rescriptis*, *verb. foraneo*, ubi tradit differentiam Vicarii Generalis Episcopi, & alii, quos referens sequitur Sanchez *d.lib.*3.*disp.*29. *n.* 10. & Garcia *de beneficiis*, *d.part.* 5.*c.*8.*n.*34.

3 Sequitur dicamus, quæ requirantur, ut aliquis sit Delegatus Summi Pontificis? Responde in primis requiri, ut sit in dignitate aliqua constitutus tempore commissionis sibi factæ. Ita glossa per textum *ibi in cap. statutum*, *in principio*. *de rescriptis*, *in* 6.& *verb.Canonicis*,*in fine*,quam glossam probant, Archidiaconus *in eodem cap. statutum*, *num.* 3.*vers. quid*, *si causa*. Franchus *ibidem n.*8.Baldus *in l. generaliter.n.*7.*C.de Episcop.& cler*, quia capacitas. & habilitas à principio actus desideratur in qualibet dispositione, *cap.si eo tempore*, *de rescriptis in* 6. *cap. dudum*, *de electione*.*l.fœminæ*, *de Senatoribus l.si procurator*, *ff. mandati* Cevall. *in communi contra commun. quæst.* 666. & Flamin. *de resignatione lib.* 1. *qu.* 11. *n.* 6. Ratio enim finalis est, quia constituti in dignitate præsumuntur sapientes, & honestæ vitæ, argument. *cap.cùm in cunctis*, *de electione*; ideo requiritur, quòd tempore commissionis dignitas subsistat, quoniam qualitas verbo adjuncta est intelligenda secundùm tempus verbi text. *in l. in delictis*, §. *extraneus*, *ff. de noxalibus*. *l. Titius*, *ff. de testamento militis*, quæ omnia probantur ex *d.c.statutum*, §.*sancimus*. ibi: *Sancimus igitur*, *ut nullis*, *nisi dignitate præditis*, *aut personatum obtinentibus*, *seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis causæ auctoritate literarum Sedis Apostolicæ*, *vel Legatorum ejusdem de cætero committantur*; *nec audiantur alibi*, *quàm in civitatibus vel locis insignibus*, *ubi possit commodè copia peritorum haberi*. Sic ibi.

Ex dictis sequitur Delegatum, sive sit in dignitate constitutus, sive sit Canonicus, post factam renunciationem posse cognoscere de causa sibi commissa, si tempore commissionis erat Canonicus, vel dignitate præditus, glossa *in d.c.statutum*, *in verb.Canonicis*, *ver.& si tempore datæ*, *de rescriptis lib.*6.Anchar. *n.*5. *versic.*4.*quæro*, Gemin.*n.*9.& *in c.licèt Canon*, *in principio*, *col.* 3. *de electione*, *lib.*6. Paul. de Castro *cons.* 327.*ad primum in tertio dubio*: sicque fuisse judicatum à sacra Congregatione Concilii die 21.Maii 1587.refert Flamin.suprà *n.*14.& Cevall.*q.*666.*n.*10. dicens fuisse decisum,posse resignantem de causa cognoscere post resignationem etiam, quæ opinio est tenenda.

Nihilominus doctrina glossæ procedit quando commissio est personalis, neque per cessationem dignitatis commissio vitianda est, ut docet Tabien. *verb.delegare quæst.*12. *n.*19. Flamin *d.nu.* 6. & Felin. *in cap.quoniam*, Abbas *n.*5.*de officio delegati*. Quod patet, quia quando commissio est realis, non requiritur, nec sufficit, quòd tempore impetrationis rescripti dignitas adsit, sed satis est, quòd quando offertur rescriptum, persona sit prædita dignitate, quamvis non fuerit in dignitate tempore impetrationis, requiritur tamen, ut in ea perseveret toto tempore delegationis, quia eo ipso, quòd dignitas cessaverit, commissio devolvitur ad successorem in dignitate, cùm facta fuerit contemplatione dignitatis, ut notatur *in d.cap.statutum*. *de rescriptis in* 6. atque ita commissio sequitur dignitatem in quacumque persona inveniatur, Innocent. *in d. cap. quoniam Abbas*, *in principio*, *de officio delegati*, & *ibi* Abbas *n.*8. Cardinalis *n.*4.*quæst.*4. Joann. Andr. *c. quamvis*, *n.*2.*de officio delegati in* 6. & *ibi* Anchar. *ad finem*, qui loquuntur in casu in quo causa erat commissa Titio constituto in dignitate quadam, & ab ea fuit translatus ad aliam, traduntque non posse Titium de ea cognoscere ulterius, cessasseque commissionem, & transiisse ad successorem Titii in dignitate, quia commissio erat realis, ut pote dignitati facta: secus quando est personalis; tunc enim etiamsi resignet dignitati, adhuc potest cognoscere secundùm glossam *in d.c.statutum*, quia per commissionem personalem factam illi, qui tempore impetrationis rescripti erat positus in dignitate, commissio, quoad actum delegandi, suum sortita est effectum, ut dictum est, & ut semel acquisivit Delegatus, non obest dignitatem cessasse retentionem commissionis personalis, Sanch. *lib.*8. *de matrim.disp.* 27. *n.* 12. & 28. modò cœpisset de causa cognoscere, Barbosa *de potest. Episc allegat.*54.*n.*155.

Ex dictis habes duplicem esse delegationem, alteram personalem, alteram realem; personalis est illa, quando nomen duntaxat personæ Delegati exprimitur, vel ex verbis ipsis colligitur delegantem habuisse respectum ad personam Delegati, nisi Delegatus sit incognitus deleganti: tunc enim censebitur commissio realis, & facta dignitati, si fortè Delegatus eam habeat, per *legem penultimam*: *ff. de*

ff. de rebus dubiis, ita Jason *in l. more*, *nu. 56. limitat. 6. de jurisdict. omnium judic.* Sed hæc limitatio quatenus dicit commissionem esse realem, quando Delegatus est incognitus deleganti, non est admittenda. Quare dicendum est delegationem esse personalem quando fit expresso solo Delegati nomine, vel quando ex verbis, vel ex aliquo alio colligi potest delegantem habuisse respectum ad personam Delegati, ita Decius *in c. quoniam Abbas, de officio Delegati, in verb. successivè Abbas egreditur*, & Bero. *ibidem n.82.& n.86.* Similiter erit personalis, si dicatur, Committimus Archiepiscopo Granatensi Petro, seu committimus Petro Granatensi Archiepiscopo, quia parum refert, an dignitas præcedat, vel postponatur: proinde, cùm exprimatur nomen proprium, & expressio nominis proprii semper debeat aliquid operari, ne superflua videantur, nihil aliud operari debet, nisi, ut commissio sit personalis, & ex consequenti extingui morte delegati, nec transire ad successorem, glossa *in Clement. 2. verb. principalis, de rescriptis*, ubi vult commissionem factam Vicario Episcopi esse personalem quoties committens ait, committimus Vicario Episcopi Petro, eo quòd præsumitur commissio personalis ex nominis proprii expressione, quam sententiam tradunt, Joannes Andreas *in cap. statutum, n. 17. versic. & ibi possis, de rescriptis in 6.* Imola *in d. cap. quoniam Abbas n. 8. ad finem*, & Bero. *ibi nu. 22.* Alex. *cons. 175. col. penult. lib. 5.* Flamin. *de resignat. lib. 1. quæst. 11. n. 12.* ubi concludit, quoties in commissione exprimitur nomen proprium, & dignitatis, sive præcedat nomen proprium, sive subsequatur, delegationem videri personalem, non autem realem, Sanchez *lib. 8. disp. 27. n. 20. ad finem.*

Erit autem commissio realis quando facta fuerit alicui expresso solum nomine dignitatis, & tacito nomine proprio, tunc enim transiit commissio ad successorem, diciturque realis, cum dignitas illa, seu officium sint perpetua; neque expirabit morte delegati, propterea in successorem in officio seu dignitate, transibit. Diximus dignitatem, seu officium debere esse perpetua, neque debere extingui cum morte possessoris, unde commissiones factæ Legato etiam à latere sub nomine dignitatis videntur personales, quia expirant mortuo Legato, vel eo ab officio amoto, nec transeunt ad successorem, eo quòd Legati dignitas non est perpetuum officium in Ecclesia, sed ad nutum Pontificis removibile, & per ipsum de novo quoties sibi visum fuerit, creatur, Abbas *in d. cap. quoniam Abbas, n. 11.* Felin. *nu. 8. de officio, delegati*, Imola *in Clement. 2. n. 12. de rescriptis*, Bartol. *in l. more majorum, in fine, ff. de jurisdict. omnium judicum*, & alii apud Sanchez, quos *ibi* sequitur *d. disp. 27. n. 11.*

Decius tamen *in d. c. quoniam Abbas, column. 4. versic. sed in hoc ultimo dicto occurrit, de officio delegati*, limitat dicens ex dispositione *cap. statutum*, §. 1. *de rescriptis in 6.* causas debere committi existentibus in dignitate, vel Canonicis Ecclesiæ Cathedralis. Atque ita si Pontifex committat causam Canonico, significare videtur delegationem factam fuisse dignitati, id est, Canonico illi Cathedralis Ecclesiæ, nihilominus ait commissionem non transire in successorem illius Canonici, ex eo, quia commissio non fuit facta dignitati in abstracto, sed in concreto, videlicet prout fuit annexa illi tali certæ personæ Canonici electi. Ex quo sequitur commissionem factam dignitati illo modo, esse potius personalem, quàm realem, sequitur Menoch. *consil. 340. num. 17.* subdens, *num. 19.* commissionem factam uni canonico Cathedralis Ecclesiæ habentis certum numerum Canonicorum, esse personalem, neque ad successorem transire, quæ fuit opinio Abbatis *in d. cap. quoniam Abbas*: eo quia Canonicus sua natura non habet successorem in dignitate, & ex consequenti per obitum Canonici extinguitur delegatio.

Alii addunt, si Delegatus etiam in dignitate constitutus, contingat, ut conjunctus esset, vel sanguine, vel amicitiæ vinculo cum delegante, talem delegationem extingui per obitum delegati, nec transire ad successorem, ita Jason. *in dict. l. more majorum, ff. de jurisd. omnium judic. n.65.* & glossa *in cap. Religiosus, verb. expresserit, de testam. in 6.* Sed oppositum tradit Sanchez *ubi suprà nu. 15. ex regul. c. statutum, de rescriptis in 6.* dicentis delegationem sub nomine dignitatis factam esse realem, & transire ad successorem, cùm sit facta principaliter contemplatione dignitatis, non verò contemplatione personæ, nec glossa loquitur in nostro casu, sed in executione testamenti, quæ communiter committi solet amicis, aut consanguineis, qui per accidens erant in dignitate constituti. Mihi tamen magis placet sententia Jasonis *in d. l. more, num. 65. versic. 4. limitat.* quia non est dubium in delegatione facta amico, vel consanguineo delegantem magis attendisse consanguinitati, aut amicitiæ potius, quàm dignitati: atque ita propter confidentiam habitam de eo illi causam delegavit, Menoch. *de arbitrar. judic. lib. 1. quæst. 68. n. 25.* ex traditis à Covar. *in cap. requisisti, n.8. de testamentis, vers. Quibus exactè perpensis*, & ob id non est mirum, si non transeat in successorem.

Ambigi potest, an Religiosi possint esse delegati Roman. Pontificis? Responde negativè, quando fuerint religiosi simplices, per textum *in d. cap. statutum, de rescriptis lib. 6.* ubi deciditur neminem posse esse delegatum, nisi sit constitutus in dignitate, quam non habet simplex Religiosus. Idem constat ex *Clement. 2. de rescriptis*, & *ibi* Abbas *n. 12.* Poterit tamen esse Delegatus Prior conventualis, *d. Clement. final. de rescriptis*, ubi Abbas *nu. 6.* & Anchar. *n. 9.* & reliqui superiores Religionum, qui in Monasteriis nullum habent superiorem majorem; quia sunt in dignitate constituti, ex *cap. nisi essent, de præbendis*, ibi: *Non dignitas Prioratus, sed persona prioris maneat onerata.* Nam Prælati hujusmodi habent præeminentiam, cum administratione, & jurisdictione in utroque foro in suis domibus, & quisque eorum est caput Monasterii, & nulli intra illud subditum, glossa *in d. Clement. 2. de rescriptis, verb. per electionem*, & *ibi* Abbas *num. 6.* Franchus *in dict. cap. statutum, in principio, n. 4. & in cap. nullus n. 2. de elect. in 6.* Sylvest. *verb. Delegatus, quæst. 2. n. 3.* etiamsi hi Prælati ad tempus constituantur, & possint ad nutum revocari, constat ex *d. Clementina 2.* Abbas *in cap. causam quæ, nu. 9. de judiciis*, Angelus *verb. delegatus n. 3.* & Sylvester *eodem verb. quæst. 2. n. 3.*

Possunt tamen Religiosi simplices esse delegati Episcoporum de licentia suorum Prælatorum, quia caput *statutum* prædictum solùm loquitur de delegatis Papæ, vel ejus Legati, ut sint in dignitate aliqua constituti. Quare poterunt esse vicarii Episcopi, quia nullibi id interdicitur, Cardin. *in d. Clement. 2. n. 17. quæst. 16. de rescriptis*, & *ibi* Imola *n. 25.* Anchar. *n. 9.* Rebuff. *in praxi beneficiorum titul. de Vicariis Episcoporum n. 30.* Anton. Cucch. *lib. 2. instit. major. tit. 8. num. 88.* Sà *in summa, verb. Religio num. 60.* Azor. *2. part. lib. 3. cap. 43. quæst. 10.* dicentes posse esse Vicarios Episcoporum, quorum argumento probant posse esse delegatos, cùm Vicarii habeant jurisdictionem ordinariam, ut tenet glossa *verb. officialem in cap. 2. de officio vicarii, lib. 6. & verb. generaliter in cap. Romana, de appellat. eodem libro, & verb. jurgia, in cap. perlectis, dist. 25.* & tradunt, Covarr. *practic. cap. 4. n. 8. & lib. 3. variar. cap. 20. n. 4.* Gambar. *de potest legati, lib. 9. n. 33.* Salzedo *ad Bernardum cap. 76. in glossa verb. dispenset.*

pag. 305. *in novissima editione*, Lælius Zech. *de Repub. Ecclesiast.cap.*23.*de Vicario Episcopi*, §.2.*n.* 1. Suarez de Paz *in practica tom.*1.*temp.* 1.*n.* 6. & 7.& *tom.*2.*prel.*3.*n.*3. Sayro *de censuris lib.* 1. *cap.*6.*n.*8. Gutier. *Canonicar.lib.*2.*cap.*17.*n.*17.& *de matrim. c.* 69. *n.*7. Azor 2.*part.lib.*3.*cap.*43. Barbosa *in l. quia tale n.* 92. *ff. solut. matrim.* Aloyf. Riccius *in collect. decis. part.* 5. *collect.* 1609. & *in praxi aurea resolut.* 99. quamvis multi opinentur Vicarii generalis jurisdictionem non esse ordinariam, sed delegatam: attamen oppositum est verius; ergo Religiosi simplices, si possunt esse Vicarii generales Episcoporum, ut probatum est, exceptis minoribus de quibus alibi, Sbrosius *de Vicario Episcopi lib.* 1. *quæst.* 38. multo fortiùs possunt esse delegati Episcoporum, ut in specie volunt, Cardinalis *in d. Clementina* 2. *quæst.* 18. *juncta quæst.* 16. & ibi Anchar. *n.*9. Sanchez *lib.*6. *in Decalog. c.*13. *n.*77. Religiosi autem nostræ Societatis non possunt assumi ad officium Vicarii Episcoporum, nisi de licentia Generalis, Sanchez *lib.* 6.*cap.*13.*n.*86. & *n.* 95. est enim vicariatus dignitas Ecclesiastica cùm sit administratio rerum Ecclesiasticarum cum jurisdictione, *cap. non putamus, cum glossa in verb. videatur,* ubi Franchus *de consuetudine*, *lib.* 6. Ideo Vicarius Episcopi, quia est constitutus in dignitate, potest esse Papæ delegatus, ut ait glossa *verb. delegatus, in Clementina* 2. *de rescriptis*, Zabarel. *ibi n.* 12. & Imola *num.*18. & plenè cum aliis Augustinus Barbosa *suprà Allegat.* 54. *num.* 132. & *sequent.* Propterea Religiosus Societatis non potest esse Vicarius Generalis, quia ex voto non potest illam procurare, neque intra, neque extra Societatem neque acceptare, nisi jussu illius qui potest eum obligare sub peccato.

4 Porrò, ut ad potestatem subdelegandi redeamus, Delegatus à Principe non solùm conjunctim, sed etiam divisim causam sibi commissam subdelegare potest, ut per Marant. *de ordin. judiciario part.* 4. *dist.* 5.*num.*26. Morla *in Empor. juris, part.*1.*tit.*2.*quæst.*15. *num.*10. Aloyf. Riccius *in collect.decision.part.*4.*collect.*1047. Sanchez *de matrimon lib.*3.*disput.* 31. *num.* 1. *versic. tertia autem pars.* D. Barbosa *in l. quia tale num.* 47. *ff. solut. matrimon.* & *in l. cùm Prætor* §. 1. *num.*385. *cum sequentibus. ff. de judiciis*, & Augustinus Barbosa *in cap. super quæstionum, in verb. delegatus à nobis, num.*3. & *in cap. pastoralis, nu.*2. *in verb. quod cum delegato, de offic. & potest. judic. delegati*, ubi *num.* 9. addit quando Princeps alicui speciali delegato causam committit, videri tollere ordinariis inferioribus potestatem cognoscendi de causa illa, etiamsi aliàs poterant de illa cognoscere: quæ est sententia Rebuff. *tom.*1. *ad leges Galliæ tit. de evocat. artic.* 1. *num.* 101. *pag.*270. & Marant. *de ordin. judiciario part.* 4. *distinct.* 16. *num.* 58. *pag.* 204. & *disput.* 1. incipit, *Plerumque, num.* 3.

5 Delegatus namque Papæ in causa sibi delegata est major, & dignior Ordinario, Gutier *de matrimon.cap.* 63. *num.* 29. Francisc. Molin. *de brachio seculari c.* 6. *num.*12. Aldret. *de religiosa disciplina tuenda lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 33. quamvis ordinaria sit favorabilior, quia Delegatus mandantis vice fungitur, *cap. sanè el* 2. *de officio delegati*, *cap.* 2. *de officio legati*, Bobadil. *in sua politica lib.* 2. *cap.* 2. *numero* 59. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 111. *ex numero* 65. & Molin. *de justitia tract.* 5. *disput.* 26. *n.* 1. ubi subdit, non posse absolvi ab Ordinario loci excommunicatum à Delegato Romani Pontificis, quamvis Delegatus jam sit mortuus, aut aliqua alia ratione jurisdictio illius esset extincta.

6 Confirmatur, quia Delegatus à Principe sicut ipse Princeps potest inquirere non præcedente diffamatione Duenn. *regul.* 298. *limit.* 7. Menochius *de arbitrario judicum lib.* 1. *quæst.* 78. *num.* 4. Julius Clarus *lib.* 5. §. *final. quæst.* 6. *num.* 8. *versic. præterea scias*, & Farin. *in praxi part.* 1. *quæst.* 9. *n.* 13. ubi concludunt in inquisitione formata de Principis mandato, & scientia posse ejus Delegatum, sicut ipse Princeps, inquirere non præcedente diffamatione, quæ fuit sententia Innocent. *in cap. cùm oporteat, post num.* 5. *de accusationibus*, Felin. *in cap. sicut Romana, de rescriptis, num.* 5. Alciat. *in cap. pernitiosam nu.* 46. *de officio Ordin.* Angel. *de maleficiis in verb. quod fama publica, num.* 5. Bald. *in l. nullus. per illum textum num.* 1. *Cod. ad legem Jul. Majest.* & alii, quos referens sequitur Carer. *in pract. crimin. in princ. super legem, observare curabis, nu.* 84. & Farin. *ubi suprà d. n.* 13. cùm regulariter infamatio inquisitionem præcedere debeat, sive judex procedat ad partis querelam, sive etiam ex officio secundùm communem, de qua Rolandus *cons.* 24. *n.* 21. & *cons.* 3. *n.* 14. *vol.* 3. & *cons.* 57. *n.* 20. *vol.* 4. Bonacos. *in commun. opin.* 1. *part. versic. inquisitio est nulla.* Farinac. *dict. quæst.* 9. *numero* 4. Barbos. *in cap. qualiter, & quando, num.* 9. *de accusat. & inquis.*

Quinimo Delegatus Pontificis potest excommunicare illos, in quos habet jurisdictionem, Covarr. *in c. alma mater part.* 2. §. 2. *nu.* 7. *de sentent. excommunic. lib.* 6. & adversùs Ordinarium censuris agere potest, ut notat Francisc. Molin. *de brachio seculari c.* 6. *num.* 12. nec potest Ordinarius resistere violenter Delegato Principis volenti suam exequi sententiam, sed debet precibus instare apud illum, ut certioretur Princeps de sententia lata, si fortè censeatur injusta, Marant. *disputat.* 1. incipit, *Plerumque, num.* 15. Augustinus Barbosa *in cap. sanè, el secundo, de officio judicis delegati numero* 5. ubi *de potest. excommunicandi*, & *in cap. significasti, eodem titulo numero* 3. ubi de censuris contra Ordinarium, & *in cap. si quando, eodem titulo numero* 5. ubi *de potest. delegati exequendi suam sententiam*, & diximus *suprà num.* 1. *per totum*: quod etiam sequitur Miranda *in manuali Prælatorum tom.*2. *quæst.* 35. *art.* 8. *conclus.*1. *in fine*, & Navarr. *in manuali cap.* 27. *num* 5. *prope finem*, dicentes indistinctè delegatos excommunicare posse illos, in quos habent delegatam jurisdictionem. 7

Neutiquam tamen potest delegatus prorogare suam jurisdictionem ad personas in rescripto saltem per generalem clausulam non comprehensas, quamvis illæ consentiant, Morla *in Emporio juris part.* 1. *tit.* 2. *quæst.* 21. *num.* 2. Navarr. *in cap. cùm contingat.* 7. *causa nullitatis, in principio, de rescriptis*, Peregrin. *variarum lib.* 1. *ad rubr. hujus tituli num.* 38. & *ad rubricam titul. de officio judicis ordinarii numer.* 32. Molina *de just. tom.* 6. *tract.* 5. *disp.* 25. *num.* 2. & Menochius *cons.* 340. *num.* 54. Ex eo, quia prorogationem delegata jurisdictio non recipit. Barbosa *in d. l.* 1. *art.* 1. *n.*204. *ff. de judiciis.* Confert rescripta delegatoria esse stricti juris, Mar. Antonin. *variar. resolutionum lib.* 1. *resol.* 8. *num.*4. & *resol.* 39. *num.* 11.

Hinc sequitur Delegatum ad unam causam non posse cognoscere de nullitate suæ sententiæ, quia Delegati jurisdictio expirat lata sententia, *gloss. ultima in l. si ut proponis, C. quomodo, & quando judex*, & Bart. Innocent. *in cap. in literis*, ubi cæteri omnes *de officio delegati*, Vantius *de nullitatibus, titul. coram quo nullitas proponi possit*, *n.*14. & Tiraquel. *in lege boves*, §. *hoc sermone, limitatione* 1. *n.* 40. *de verbor. signific.* Fernandez de Ottero *Rom. lucubrat. qu.* 5. Secus de delegato ad universitatem causarum: nam is potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ. Aloyf. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici decis.*620. *in edit.* & *resol.* 418. *in* 2. *edit.* ubi *numero* 2. ponit hoc discrimen inter Delegatum ad universitatem causarum, & inter Delegatum ad unam causam duntaxat, 8

sed

sed an hoc sit dicendum de delegato Principis, vide infra *num.* 57.

9 Cæterùm Delegatus, qui pronunciavit contra formam mandati, potest iterum pronunciare, quia data jurisdictio non fuit extincta, *cap. cùm dilecta, de rescriptis*, scribentes *in cap. in literis, de officio delegati*, Riminaldus *in rubr. ff. de officio ejus, num.* 5. Capella Tolos. *quæst.* 38. glossa *in cap. gratia, in verb. eligas*, quæ est ultima, *de rescriptis lib.* 6. Tiraquel. *in d. lege boves*, §. *hoc sermone, limit.* 1. *n.* 51. argum. eligentis ad unum beneficium semel, qui non potest ad aliud eligere propter consumptam electionem, sed hi omnes loquuntur de delegato inferiore: propterea delegatus Principis iterum judicare potest, si semel nulliter judicavit, sicut Ordinarius iterum cognoscere potest, Angelus *in l. judex postea quam, ff. de re judicata*, Decius *in cap. in literis num.* 5. *de officio delegati*, eo quòd delegatus Principis Ordinario assimilatur, *cap. pastoralis, de officio delegati*, quo loci Ordinario major dicitur Delegatus in causa sibi commissa: igitur, si datur Ordinario nulliter pronuncianti, pronunciare iterum, sic etiam dabitur Delegato Principis, ita Menochius *d. quæst.* 67. *de arbitrar. num.* 28. ubi *n.* 31. concedit idem privilegium Delegato ad causarum universitatem, quia Ordinario æquiparatur, & pro Ordinario reputatur, *glossa ultima in l. à judice C. de judic.* ubi Jason *num.* 8. *vers. secundò fallit.* Dummodo judex ordinarius nulliter judicare noluerit per sordes, hoc est, per injuriam; tunc enim non judicabit iterum si de nullitate reus, seu actor conquerantur. Ratio, quia iste Ordinarius non erit justus judex suæ iniquitatis, juxta *l. eos, in principio, C. de appellationibus*, Menochius *ubi supra d. quæst.* 67. *nu.* 15. & in terminis respondit Baldus *cons.* 298. *Præmittendum est ad evidentiam, in fine, lib.* 3. ex ea ratione, quia cùm sententia sit nulla ex instantia jam perempta, judex per sordes nulliter pronuncians non dicitur ampliùs judex.

10 Delegatus tamen, qui per errorem facti judicavit, potest iterum judicare, arg. *l. errore, C. de jur. & fact. ignor.* Bartol. *in d. l. judex postea quam in* 1. *oppos. ff. de re judicata*, Anchar. *in Clement.* 1. *column.* 2. *Venio ad quæstionem, eodem titulo*: secus si judex malè judicaverit per errorem juris, tunc non posse iterum judicare, ita nonnulli ex Innocentio *in cap.* 1. *de re judicata*, quam distinctionem non admittit Baldus *in d. l. si ut proponis, C. quomodo, & quando, col.* 3. *vers. opponitur, & videtur.* Quare sive Delegatus erret in jure, sive in facto, potest iterum pronunciare; & actum extrajudicialem nulliter factum iterare, quod procedit, sive ille, qui fecit sit Ordinarius, sive delegatus, tunc enim sive erretur in facto, sive in jure, in actibus extrajudicialibus, si non tenet, quod fecit, vel si non bene fecit, potest ille actus iterari, si non fuit sortitus suum effectum. Id de Ordinario colligitur ex *cap. cùm in terra, de electione.* At verò de delegato constat ex *cap. significasti, de officio delegati.* Tiraquel. *d. limit.* 1. *num.* 47. & 48. & Menoch. *d. quæst.* 67. *de arbitrar. num.* 33. sed ita confusè, ut vix pes figi possit.

Nihilominus per dictam legem, *si ut proponis, & l. si præses, C. quomodo, & quando judex*, Tiraquel. vult non posse iterum facere, quamvis nulliter, & inutiliter primum actum fecerit, id procedere in eo, qui aliquid facit jure alieno in judicialibus, ex eo fundamento, quia talis statim desinit esse judex post pronunciationem sui facti. *l. quale, in fine, ff. de arbitris*, secus in actibus extra judicialibus, ex *c. in literis, de officio delegati*, cùm sit functus suo officio, nisi Delegatus per justum errorem facti nulliter pronunciaverit, puta, si executor, cui mandatum fuit, ut conferret beneficium Paulo, & contulit illi beneficium Petri, qui habebatur pro defuncto, cùm adhuc superstes viveret, poterit de alio beneficio providere Paulo, ita Innocentius, Hostiensis & Joannes Andreas *in cap.* 1. *in verb. fortè, de re judicata*, Bartol. *in l. judex posteaquam, in* 4. *oppos. ff. eodem*, Anchar. *in Clement.* 1. *col.* 2. *in* 1. *quæst. de re judicata.* Confirmatur exemplo eligentis jure proprio, si nulliter eligat, potest denuo eligere, nisi scienter indignum eligat. *C. ut circa, &c. si compromissarius, de electione, lib.* 6. juvat, quod dictum est de actu primo inutili ex defectu formæ, vel solemnitatis: tunc enim iterari potest, si defuit peccatum, secus si peccatum mixtum fuit in materia: nam tunc iterari non potest, argumento *l, non distinguimus*, §. *de officio, eodem titulo, & l. à Divo Pio, in principio, ff. de re judicata.*

In hac ergo varietate dici potest Delegatum, si per errorem juris inutiliter, seu malè judicaverit, non posse iterum judicare, ex Innocentio, uti illum aliqui allegant, *in cap.* 1. *de re judicata*, secus, si per errorem justum facti nulliter gessit, ita Innocentius, Hostiensis, & Joannes Andr. *in d. cap.* 1. *verb. fortè, de re judicata*, Alexand. *in l. judex, num.* 55. *ff. eodem*, Tiraquel. *in d. l. boves, limita* 1. *num.* 41. & *limita* 21. *num.* 4. *vers. & hoc quoque*, & Menochius *de arbitrariis, quæst.* 67. *n.* 32. *vers quoque*, & Menochius *de arbitrariis, quæst.* 67. *num.* 32. *vers. declaratur quartò.* Vide tamen Gutier. *in Canonicis, lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 30. ubi loquitur in Delegato, qui nulliter judicavit per errorem facti, atque ex Innocentio *in dict. cap.* 1. *de re judicata*, posse cognoscere de nullitate suæ sententiæ, atque eam revocare, & postea *vers. hæc tamen limitatio, num. eodem*, concludit limitationem non esse veram, quia, sive bene, sive malè pronunciaverit, etiam per errorem functus est officio suo. Excepto in delegato dato, ut executor ad conferendum beneficium, qui si nulliter contulit, potest iterum conferre, cùm sit exequutor, non verò proprie Delegatus

Ad hæc finitima dubitatio, an possit Delegatus concedere restitutionem in integrum contra suam sententiam definitivam, si constet de læsione minoris, vel Ecclesiæ, vel alterius communitatis, quæ gaudeat hoc beneficio? Negativa pars est vera, quando Delegatus etiam à Principe datus est ad unam causam, nisi specialiter delegatus id habeat in sua delegatione; ratio, quia postquam pronunciavit definitivè, finitum est officium, & ipse deinceps censetur privatus, per *l. Judex posteaquam, ff. de re judicata*: licèt lex de judice ordinario loquatur. Item quia quando sententia est nulla, delegatus deinceps non cognoscit per legem, *si ut proponis, Cod. quomodo, & quando judex*: si autem judicavit validè, multo meliùs functus est suo munere, atque ita solus Princeps potest restituere contra sententiam sui delegati, quam sententiam tradunt Bartolus *in L. adversùs, in fine, Cod. si adversùs rem judicatam*, ibi: *Nam adversùs ejus sententiam, qui vice Principis cognovit, solus Princeps restituet.* Idem habetur *in l. minor autem*, ibi: *sed, & si ab Imperatore judex datus cognoscat, restitutio ab alio, nisi à Principe, qui judicem destinavit, non fiet, ff. de minoribus*, Abbas *in cap. causa restitutionis, numero* 7. *de in integrum restit.* idem Bartol. *in l.* 1. *in fine, ff. de quæstionibus*, & Baldus *in d. l. adversùs, numero* 2. & Salicet, *num. etiam.* 2. 11

Nec refert text. *in cap. querenti, de officio delegati*, ubi dicitur jurisdictionem delegati à Principe non cessare per definitivam, sed durare post sententiam intra annum; quia hoc intelligitur de exequutione ipsius sententiæ, non autem de destructione, Paulus de Castro *in d. l. adversus, num.* 1. *C. si adversùs rem judicatam.* Poterit tamen concedere restitutionem delegatus adversùs suam sententiam interlocutoriam, si non habuerit vim definitivæ, per legem

legem final C. ubi, & apud quem, Gutier *in canonicis quæst. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 37. *& sequentib.*

12 Sed quid respondebis impetranti à Pontifice delegationem causæ, & re integra vult renunciare illi? Respondeo posse renunciare, & agere causam coram primo judice, quia commissio facta fuit in favorem impetrantis, & ideo juxta regulam, *quod ob gratiam, lib.* 6. *& l. quod favore, Cod. de legibus*, potest renunciari illi, quod habet locum etiam in rescriptis: proinde impetrans priùs potest, si voluerit renunciare illi, Navarr. *de officio judicis delegati, cons.* 1. *n.* 2. Quin etiam causa alicui delegata à Pontifice, si re integra expiret commissio, primus judex, sive ordinarius, sive delegatus, potest prosequi causam, & pergere ulteriùs sine nova commissione facta, ex ea ratione, quia non impedit, quòd de jure non habuit effectum, ex *reg. non præstat impedimentum, de reg. juris in* 6. *& cap. ex tenore*, cum glossa *de rescriptis.* confert casus *in cap. ut debitus honor, de appellationibus*, in quo habetur posse Ordinarium procedere ad instantiam unius partis, quamvis altera pars super eadem causa procuraverit impetrare literas à Sede Apostolica, Navar. *suprà num.* 1.

13 Ex dictis sequitur jurisdictionem judicis delegati à Principe durare post sententiam intra annum, quoad executionem ipsius sententiæ, non verò, quoad restitutionem contra eam concedendam, praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. delegatus*, §. 7. per textum *in cap. quærenti, de officio, & potestate judicis delegati*, ibi, sed usque ad integrum annum, ubi decidit, elapso anno Ordinarium debere exequi sententiam delegati, non verò ipsum delegatum: quod intellige de delegato ad causam principaliter, non verò de executore gratiæ. Nam hujus potestas tamquam accessoria durare debet, sicut ipsa gratia, *ad regulam accessorium in* 6. Garcia *de benefic. part.*6. *cap.*2.*n.*148. Nihilominus, quamvis Delegatus post latam sententiam functus sit officio suo, maximè, si eam semel exequatur statim; attamen si victus post executionem illico rem iterum occupet, & in possessionem se immittat, poterit rursus delegatus de hoc cognoscere, & suam sententiam exequi, mandare,& conservare in possessione victorem, ut voluit glossa *in dict. cap. quærenti, in verb. ad integrum annum, de officio delegati*, ex eo, quia non videtur (inquit) possessionem adeptus, qui eam statim amisit. text. *in l. non videtur, ff. de acquirend. possess.* quam glossam probant Joannes Andreas, & Panormit. *ibi*, dicentes non videri judicem dedisse executioni suam sententiam, ex quo incontinenti executio fuit perturbata, argum. *cap. divortium, de pœnit. dist.* 1.

Insuper intra annum Delegatus completa delegatione potest absolvere excommunicatum à se, si voluerit obedire, non tamen anno elapso, Suarez *tom.* 5. *de censuris, disput.* 7. *sect.* 2. *num.* 7. Jul. Lavor. *de Jubilæo, & indulgent. part.* 2. *cap.* 21. *num.* 7. & Bonacina *de censuris, disput.* 1. *quæst.* 3. *puncto* 1. *n.* 2. *vers. addo.* Quod etiam procedit in Delegato dato uti mixto executore, qui excommunicat de mandato Papæ cum causæ cognitione; is enim potest absolvere intra annum, secus post annum omnino exactum. Navarr. *in manuali, cap.* 27. *n.* 40. *&* 44. Henriquez *in summa lib.*13. *cap.*16. §. 4. & Tolet *in summa, lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11.

14 Peti etiam potest, an delegans possit revocare Delegatum re jam non integra? Bartolus affirmat *in lege, ubi cæptum est, ff. de judiciis*, probatur exemplo Vicarii Generalis, qui potest tolli, & mutari, ad libitum constituentis, argumento *cap.* 1. *de officio Vicarii, lib.* 6. *& cap. si delegatus, & cap. quamvis, de officio delegati, etiam in* 6. Navar. *de electione, consil.* 10. *lib.* 1. *n.* 1. *vers. ad priorem, & num.* 6. *in* 2. *editione.*

§. II.

Judex delegatus quid possit circa suas sententias, & an possit trahere ultra duas diætas?

EPITOME.

15 *Judex delegatus an possit ex nova delegatione de eadem re judicare.*

16 *Judex delegatus an possit declarare suam sententiam.*

17 *Judici delegato non creditur, nisi ostendat rescriptum in his, quæ tendunt in præjudicium tertii.*

18 *Delegato creditur, dum ait se ob causam delegasse.*

19 *& potest subdelegare ob debilitatem.*

20. 21 *Delegatus ad universitatem causarum quid possit circa suas sententias, & an possit cognoscere, & diffinire.*

Auditores sacri Palatii in cognoscendo sunt Ordinarii, in pronunciando sunt delegati. ibid.

22 *Delegatus an acquirat jurisdictionem rescripto præsentato?*

23 *Res integra, aut non integra, quando censetur ad effectum expirandi morte delegantis jurisdictio.*

24. 25 26 *Literæ justitiæ an expirent parte nondum citata realiter, vel personaliter, vel per citationem nullam.*

27 *Literarum præsentatione facta judici, an res desinat esse integra, si judex acceptet?*

28. 29 *Res an desinat esse integra per actum citationi æquipollentem, vel per solam commissionem de citando?*

30 *Res an desinat esse integra in literis justitiæ per citationem anomalam, quæ fit à creditore sine auctoritate judicis?*

31 *Res desinit esse integra in rescriptis gratiæ per primum actum jurisdictionis post præsentationem literarum.*

32 *Rescripta gratiæ & justitiæ regulariter differunt, gratiæ re integra non expirant: secus rescripta justitiæ morte concedentis.*

33 *Gratiæ per quas committitur delegato reservatio pensionis non expirant re integra per obitum concedentis.*

34 *Commissiones factæ ordinariis, ut dispensent morte Papæ non extinguuntur.*

35. 36 *Licentia ad eligendum Confessarium pœnitenti data non expirat morte concedentis, quamvis aliqui contradicant.*

37. 38 *Rescripta justitiæ, & gratiæ in pluribus etiam differunt.*

39. 40 *Delegatus potest cognoscere de exceptionibus oppositis contra rescriptum justitiæ, & contra suam jurisdictionem.*

41 *Delegatus autem non poterat ultra duas diætas; hodie nec ultra unam trahere ad judicium partes.*

42 *Secus de ordinariis, & de Episcopis circa suos subditos.*

43 *Partes possunt trahi ultra terminos jure præfixos à judice delegato, quando rescriptum impetratur de consensu utriusque partis.*

44 *Delegatus non potest trahere partes ultra terminos præfixos etiam per modicum spatium.*

45. 46 *Diæta altera legalis, altera vulgaris, & quot leucas unaquæque contineat?*

47. 48 49 50 *Rescriptum ad lites posterius, quando deroget, vel non deroget priori, nisi fiat mentio illius.*

51 *Rescripta justitiæ durant per annum: rescripta autem gratiæ sunt perpetua, nisi ex dolo impetrans nolit illis uti.*

52.

52. 53 54 *Rescriptum copulans duo ad eundem effectum est validum, si unum probetur, quod aliqui volunt in rescripto ad lites; secus de rescripto gratioso, quod non probo.*
55 *Falsitas solius causæ finalis, & sine qua non vitiat rescriptum, non autem falsitas causæ impulsivæ.*
56 *Rescriptum multa continens sub disjunctione, seu alternativæ, ut sit verum satis est, ut probetur unum.*

15 QUæritur primò, an delegatus ex nova delegatione possit de eadem re judicare? Negat glossa *in l. 1. C. de sententiis ex periculo recitandis*, & *ibi* Baldus; Glossa tamen *in l. eos, C. de appellationibus*, affirmat posse, quod etiam docet Ripa *in l. quod jussit, num. 63. ff. de re judicata*. Utraque tamen glossa conciliari potest, si, quæ negat, intelligatur ex nova delegatione inferioris à Principe, in quo eventu loquitur Baldus *in dict. l. 1.* quem sequitur Felin. *in cap. ad hæc, col. 1. in fine, de appellationibus* Glossa autem, quæ affirmat, loquitur de delegatione supremi Principis, qui potest delegare causam judici etiam à quo.

16 Quæritur secundò, an delegatus possit declarare suam sententiam? Responde in primis, non posse etiam nulliter prolatam revocare, neque reformare, Ripa *in l. quod jussit, num. 63. ff. de re judicata*, Cassador. *decis. 5. de rescriptis*. Vantius *in tract. de nullitate, in tit. coram quo nullitas proponi possit, n. 15.* Similiter non posse declarare eam, sed solùm delegantem, ex verbis tamen delegati, ita scribentes *in cap. ex parte 3. de verborum significatione*, & expressè Alciat. *responso 439. in fine*, & Menochius *de arbitrariis, lib. 1. quæst. 67. n. 26.* Quinetiam, ut tradunt Marant. *de ordin. judic. p. 4. dist. 5. nu. 49.* & Roman. *singul.* 129. delegatus non potest revocare sententiam interlocutoriam: secus dicendum de Ordinario qui potest suam interlocutoriam toties, quoties voluerit revocare, Caldas Pereira *quæst. forens. lib. 1. quæst. 9. per totam*, Gratian. *discept. forens. cap. 147. n. 11. & c. 155. à num. 16.* Aloys. Ricci. *in collect. decis. part. 5. collect. 1474. limit. 4.*

17 Quæritur tertiò, an teneatur Delegatus antequam incipiat cognoscere exhibere literas suæ commissionis? Responde Delegato non credi, nisi ostendat literas suæ commissionis in his, quæ sunt in præjudicium alterius. Longè aliter in illis, quæ non cedunt in præjudicium alicujus, quia in his creditur, puta in potestate ad absolvendum, seu dispensandum, aut tribuendum indulgentias, & ad alia hujusmodi, Felin. *in cap. cùm in jure peritus, num. 6. de officio delegati*, Gutier. *Canonicar. quæst. lib. 2. c. 17. n. 31. fol.* 748. Nihilominus judici delegato dicenti se habere mandatum delegationis, regulariter non habetur fides, nisi præsentatis literis. Aloys. Ricci. *in collect. decisionum, part. collectan. 532, ex c. cùm in jure, de officio delegati*, ibi: exequi non cogeris, ex ea ratione, quoniam cùm sit quid facti, non præsumitur, Mascardus *de probat. conclus. 949. n. 18. & concl. 1405. n. 7.* Menochius *de arbitrar. lib. 1. quæst. 76. num. 8. & c. 2. casu 112. num. 8. & de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 15. num. 4.* Sanchez *de matrimon. lib. 8. disput. 17. num. 17.* ubi ex Anton. *in cap. ad eminentiam, num. 4. & 5. de sentent. excommunicationis*, & ex Abbate *in cap. quod super, n. 5. de fide instrumentorum.* limitat nisi sit Cardinalis is, qui id asserit.

Sed verius putat, neque huic esse credendum in iis, quæ exigunt specialem delegationem, nisi literis præsentatis, prout volunt Abbas *conf. 94. num. 3. lib. 2.* & Franchus *in cap. 1. num. 4. de officio Legati, in 6.* Felinus *in cap. quod super num. 10. & 11. de fide instrument.* Henriquez *lib. 10. de Sacramento ordinis, cap. 28. n. 2.* idem Menochius *conf. 100. ex n. 77.* Etiamsi Azor. *part. 2. lib. 4. cap. 3. quæst. 19. vers. quintum, & lib. 5. cap. 27. quæst. 8.* censeat credendum esse Cardinali asserenti extra curiam se Romani Pontificis Legatum esse. Porrò, si Delegatus ferat sententiam excommunicationis in aliquem, & ipse petat ab ipso delegato copiam suæ delegationis, & Delegatus noluerit ostendere, excommunicatio est nulla, Navarr. *conf. 9. in 1. edit. aliàs 5. in 2. de sentent. excommunicationis*, Sayro *in floribus decis. sub eodem titulo decis.* 10.

Hinc sequitur quòd executor Apostolicus, seu delegatus nequit exercere suam jurisdictionem nisi præsentatis literis, ut pluries censuit Rota, & tradit Cassador. *decis. ultima, num. 12. de restitut. spoliat.* Cardinal. Paris. *conf. 12. num. 18. vol. 4.* Cravett. *conf. 134. num. 2.* & alii, quos referens sequitur, Flamin. Paris. *de resignat. lib. 7. quæst. 21. num. 16. & 17.* Nec oberit citatio ab executore, nisi post literas præsentatas, & insertas in citatione, quia non tenetur comparere nisi inserta copia commissionis, vel mandati. *in dict. citatione*, prout volunt D. Barbosa *in l. si quis ex aliena, lib. 9. ff. de judiciis*, Aloys. Ricci. *in collectan. decis. ubi supra, collect. 532. vers. infertur tertiò*, Menoch. *conf. 790. n. 6. & de præsumptionibus, lib. 2. præsumptione 15. num. 2.* Camil. Borrel. *conf. 68.* & Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 4. num. 166. in præfatione*, ubi aiunt in judice delegato non sufficere, quòd ab illo sit decreta, & etiam executa citatio, nisi præsentatio commissionis sibi factæ præcessisset, quoniam regulariter non dicitur habere jurisdictionem Delegatus ante præsentationem suarum facultatum. Confert Molina *de justitia, tom. 6. tractat. 5. disp. 24. num. 1.*

Aloysius tamen autumat suprà *nu. 2. in praxi aurea resolut. 414.* satis esse, ut in citatione delegati inferatur tenor rescripti, & commissionis, & non requiri transmissionem originalis, & *num. 3.* id declarat, quoad comparendum, non verò, quoad respondendum. Nam postea comparendo coram Delegato potest requirere, ut exhibeatur rescriptum originale, & tunc antequam exhibeantur literæ, citatus, nisi compareat, non fit contumax, Aloys. *dicta collect. 532. vers. infertur secundò:* ad probandam autem commissionem, & illius præsentationem, si credendum est Ægidio *decis.* 323. litera Auditoris, non satis est, quòd inveniatur inserta, & incorporata in literis citatoris, etiamsi reperiantur ab ipso Auditore subscriptæ, & sigillo illius munitæ.

Quæritur quartò, an credatur Delegato dicenti se ex causa delegasse? Responde affirmativè, etiam si Delegatus sit inferioris, puta, si asserat, se ob causam absentiæ subdelegasse, vel si alleget, & asserat fecisse ex aliqua alia causa justa, Decius *in cap. 3. n. 6.* ubi communem testatur de officio delegati, Jason *in l. si donatione, col. ultima, vers. ego ultra, C. de collat. & in conf. 227. col. 7. vers. Decimò ad idem, lib. 2. & conf. 101. col. 4. vers. Tertiò*, & adhuc *lib. 4.* Admittitur tamen probatio contra illius assertionem, si pars vellet probare causam illam non esse justam, ut post glossam *in l. 2. §. si absens, ff. si ex noxali causa agatur*, & ibi Alex. Bartol. *in l. 2. §. si à pupillo, in fine, ff. de usucap. pro emptore.* Tiraquel. *de retract. consang. §. 4. glossa 1. num. 1. & 2 & num.* 11. 18

Quinimo Delegatus potest subdelegare propter debilitatem vices suas, textus *in cap. si pro debilitate, de officio judicis delegati*; nam debilitatus excusatur à muneribus, quæ corpore implenda sunt. *l. 2. §. corporis debilitas, ff. de vacat. numer.* quod intelligitur de ea debilitate, quæ impediat executionem muneris, ita Jason *in l. 1. numer. 83. de officio ejus cui mandata est jurisdict.* & Gaspar Vallascus Lusitan. 19

Mm 4 in

in l. imperium, nu. 14. ff. de jurisdictione omnium judicum, & Riminaldus in dict. l. 1. num. 26. ff. de epic. ejus, cui mand. est jurisdict. Hoc autem procedit nisi causa, quæ delegatur, sit magni momenti: tunc enim ob debilitatem non poterit vices suas subdelegare sine justa causa Delegatus, quia quando delegantur causæ ponderosæ, arduæ, præsumitur electa industria personæ, cap. is cui, de officio delegati in 6. & electa industria ubi est, subdelegari causa nequit, cap. ultimo, §. is autem, ff. de officio delegati, Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 54. num. 7. & 11. & casu 205. & lib. 2. de præsumptionibus, quæst. 21. num. 4. Suarez in thesauro receptar. litera D. numero 39. & Surdus cons. 433. num. 15. & 16. D. Barbosa in l. cùm Prætor, §. 1. num. 396. ff. de judiciis, ubi omnes conveniunt causas graves non posse subdelegari sine justa causa, eo quòd censeatur plerumque electa industria personæ, & ideo non potest mandare alteri vices suas, Augustinus Barbosa in d. c. si pro debilitate, n. 2. & alleg. 84. n. 11.

20 Quæritur quintò, quid possit Delegatus ad universitatem causarum circa suas etiam sententias? Responde primò posse cognoscere de nullitate suæ sententiæ: secus in delegato ad unam causam, de quo suprà num. 2. Tiraquel. in l. boves, §. hoc sermone limit. 1. num. 4. & Fernandez de Otrero Rom. Lucubrat. quæst. 5. nu. 2. Ratio, quia cùm post latam sententiam maneat adhuc judex quoad universas causas, quæ contingunt suboriri, adhuc remanet judex in causa nullitatis, si fortè postea proponatur. Item quia delegatus ad universitatem concurrit cum Ordinario, & æquiparatur illi, glossa in cap. causam, verb. delegatus, de appellationibus. Confirmatur argumento, Auditoris Cameræ Apostolicæ Generalis, & Vicarii urbis, seu Gubernatoris, & Auditoris, contradictarum, qui in Romana Curia censentur Ordinarii, ex quo sunt constituti ad universitatem causarum, qui omnes tanquam Ordinarii sententias suas nulliter prolatas revocare, & reformare, & ex integro pronunciare virtute generalis delegationis possunt: secus quando illis committitur aliqua specialis causa speciali rescripto, Gutier. Canonicarum quæstionum, lib. 2. cap. 2. n. 24. 25. & 26. Quare quando dicitur delegatum non posse cognoscere de nullitate suæ sententiæ, & ex consequenti non posse revocare sententias suas diffinitivas ex defectu jurisdictionis, quæ per prolationem sententiæ definitivæ fuit extincta, hoc non habet locum in delegatis ad universitatem causarum, qui æquiparantur Ordinariis.

21 Auditores tamen sacri Palatii Rotæ etiamsi habeant in cognoscendo potestatem ordinariam, non tamen habent illam in pronunciando, & diffiniendo, sed delegatam duntaxat: proinde, si contingat nulliter pronunciare, nequeunt sententias suas reformare, nec possunt revocare, Cassadorus decis. 5. de de rescriptis, num. 3. & alii, quos sequitur Gutier. lib. 2. canoear cap. 2. nu. 15. Non enim quoad hoc æquiparantur delegatis ad universitatem causarum, quibus integrum est iterum judicare, si semel, sed nulliter judicaverunt, Felin. in c. qualiter, & quando, el 1. num. 40. Jason. in d. l. more major. num. 9. Decius in l. solet, in fine, ff. de jurisdiction. omnium judicum, Menoch. de arbitrar. quæst. 67. versicul. declaratur tertiò, num. 31. & quæst. 37. num. 40. non posse recusari, sicut & Ordinarii, post Jason. in l. apertissimi num. 3. Cod. de judiciis, quamvis referat multos aliter censuisse, & scripsisse.

22 Quæritur sextò, an delegatus ad Universitatem causarum habeat cognitionem, & diffinitionem? Responde ex dictis affirmativè ex eo, quia eo ipso, quòd illi fuerit mandata cognitio causæ, censebitur mandata diffinitio, Angel. in l. qui procuratorem, ff. de procuratoribus, quia, ut inquit Angelus hîc, Ordinarii instar est: sequitur Felin. in dict. cap. super quæstionum, num. 3. Menoch. de arbitrar. quæst. 37. num. 39. & 40. Probatur, quia quando concessum est à Principe, ut mittatur in possessionem Titius ab ea dejectus, dicendo, tibi committimus, ut si res ita se habeat, illum ad possessionem restituas: eo ipso, quòd commissum fuit arbitrium ad spoliatum restituendum, si preces veritate nituntur, etiam cognitio causæ censetur mandata, Bartol. in l. præscriptione, num. 2. vers. secundo modo, Cod. si contra jus, vel util. publ. Ratio, quia, ut inquit Bartol. hæc commissio continet duo, unum expressè, hoc est, missionem in possessionem, seu restitutionem: alterum cognitionem de re, an ita se habeat. Ergo ubi præcipitur executio præmissa cognitione, non potest fieri ultimum, prius, quàm cognoscatur de veritate, hoc est, de precibus, & querimoniis: Bartolum sequitur Decius in cap. 2. nu. 3. vers. ad hoc, de rescriptis.

Quæritur septimò, an judex per præsentationem rescripti acquirat jurisdictionem? Affirmat Garc. Giron. de privileg. seu exempt. explicat. num. 1137. ex quo sequitur delegatum nullius causæ habere potestatem, aut exercitium ante literarum præsentationem, cap. pastoralis, in fine, de rescriptis, cap. super eo. 2. de appellat. Flamin. de resignatione, lib. 7. quæst. 21. num 13. Menoch. remed. 4. adipiscendæ, num. 410. quos sequitur Barbosa de appellationibus, cap. super eo. 2. num. 3. ubi volunt non dari jurisdictionem in actu ante literarum præsentationem, quam opinionem probarunt Felinus in cap. cæterùm, num. 8. de rescriptis. Vantius tractat. nullitatum, titulo de nullitate ex defectu jurisdictionis delegat. n. 34. Confirmatur exemplo judicis executionis, qui sine literis remissoriis nihil agere potest, nisi requisitus, l. cùm quædam puella, ff. de jurisdict. omnium judicum, atque ita exequi non potest, nisi literis receptis, Baldus in Authent. Et qui, numero 13. Cod. de bon. auct. jud. possid. & Aret. in l. qui absenti, numero 7. ff. de acquirend. possess. quibus probatur non esse integrum delegato causæ uti aliqua potestate, [illegible] exercitio ante literarum præsentationem. 23

Octavò quæritur, quando censeatur res esse integra, aut non integra ad hoc, ut dicatur delegata jurisdictio finiri morte delegantis? Ratio dubitandi est, quia jurisdictio delegata re integra morte delegantis expirat. l. eum, qui l. solet, l. Prætor, ff. de jurisdict. omnium judicum, Narbona de appellationibus à Vicario ad Episcopum, part. 1. num. 72. Sanchez de matrimonio, lib. 8. disputat. 28. num. 72. Gonzalez de mensibus, glossa 12. num. 51. Garcia de beneficiis, 6. part. cap. 2. num. 324. quod procedit in jurisdictione fori contentiosi, quæ non datur in favorem judicis ipsius, nec habet rationem gratiæ, sed tantùm justitiæ; quare rescriptum justitiæ expirat morte Pontificis concedentis illud, & mandatum morte mandantis re etiam integra, Navarr. in cap. final. num. 161. de pænitentiis, distinct. 6. & alii, quibus relatis accedit Augustin. Barbosa in cap. relatum, de potestat. judic. delegati, numero 2. Secus de gratia, quæ morte concedentis re etiam integra non expirat, Navarr. cons. 3. num. 1. tit. de privilegiis in novis, Mar. Antonin. variar. lib. 1. cap. 74. numero 9. Atque ita, si quis habeat gratiam, seu mandatum de providendo in forma Dignum, nullo modo expirat per obitum concedentis re integra, sed potest executor procedere ad executionem, quia dicitur gratia facta illi, ex quo habuit jus ad beneficium illud, quamvis non habuerit jus in re, per text. in cap. si super gratia, de officio delegati in 6. Rota dec. 12. de offic. delegati, 24

aliâs

alias 349. *in novis.* Gigas *de pensionibus, quæst.* 61. *n.* 4. Gutier. *Canon. quæst. lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 5. Azeved. *in l.* 2. *n.* 4. & 5. *tit.* 7. *lib.* 5. *recopil.* & Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 28. *n.* 87.

24 Ut autem certa ab incertis separentur circa literas justitiæ Delegato commissas, quando dicantur non expirasse re integra; prima opinio tradit non requiri partis citationem, sed satis esse, ut dicatur res jam cœpta, & non integra, quando judex qualitercumque inchoaverit jurisdictionem suam exercere per quemcumque actum judicialem; quod expressè dicitur *in cap. licèt undique* 30. *de officio judicis delegati*, ibi: *Si jurisdictione à suo sibi collega delegata uti non cœperit.* Quia mandatum hujusmodi morte mandatoris re integra expiravit. Ex quo textu deducitur non esse rem integram, sed jam inchoatam qualitercumque judex cœperit uti jurisdictione exercendo quemcunque actum judicialem, vel jurisdictionalem, etiam sine citatione partis, cùm ante citationem sint alii actus jurisdictionis. Hujus sententiæ est glossa *in cap. ne aliqui, verbo, incœpta, de hæreticis, in* 6. Hostiens. *in summa, titulo, de officio delegati*, §. *quibus modis finitur*, *n.* 10. *versic. Quid si mortuus, in fine*, Bald. *in l. more, in* 1. *lectura ad finem, ff. de jurisdict. omnium judic.* & *ibi* Paulus *n.* 9. & Anchar. *in d. cap. licèt undique, quæst.* 1. quæ pars est valde probabilis.

25 Probabilior tamen est, quæ docet utroque jure necessariam esse citationem partis, ut dicatur res non esse integra, & ut censeatur perpetua jurisdictio delegata. Ratio, quia primus actus omnium ex substantialibus judicii est citatio, *cap. quoniam contra, de probationibus*, quam sententiam tradunt Speculator *tit. de legato*, §. *finitur autem, statim. in principio*, Bartolus *in l. more, n.* 13. *ff. de jurisdict. omni. judic.* Bald. *in d. cap. licèt undique, de officio delegati n.* 3. Abbas *n.* 4. Felin. *in cap. relatum n.* 12. *eodem titulo*, & *in cap. pastoralis* §. *quoniam n.* 2. *in fine, de rescriptis*, Gregorius Lopez *l.* 21. *in fine, titul.* 4. *part.* 3. ubi respondet dicentibus necessariam esse litis contestationem, ut res desinat esse integra, addendum esse, vel citationem, ut expressè habetur *in l.* 3. *tit.* 18. *eadem part.* 3.

26 Limitanda tamen est, dummodo citatio sit valida: quia per citationem nullam non perpetuatur jurisdictio, sicut nec præventio, glossa *in cap. cùm plures, in fine, de potest. judic. deleg. in* 6. ubi Joannes Andreas *in fine*, Anchar. *n.* 6. *quæst.* 3. Et quamvis Hostiens. *in cap. licèt, undique, n.* 2. *de officio delegati*, & Romanus *in d. l. more n.* 14. *ff. de jurisdict. omni. judic.* opinentur per citationem etiam nullam desinere rem esse integram, & judicem verè dici cœpisse jurisdictione uti; contrarium est omnino sequendum, eo quòd citatio nulla, nullum potest effectum operari, Anchar. *in d. cap. licet undique, quæst.* 2. *de officio delegati*, & *ibi* Imola *n.* 2. Vitalis *tract. clausularum, clausula, quòd non sit melior conditio occupantis n.* 7. Jason, *in d. l. more n.* 60. Felin. *in cap. gratum. n.* 4. *de officio delegati.* Rota in una Milevitana jurisdictionis 12. Decembris 1552. coram Accorambono, cujus meminit Aloys. Riccius *collect.* 975. *vers. limitat*; nisi post citationem illam defectu alicujus requisiti nullam, sequuta sit spontanea citati comparitio, & perseverantia in judicio. Felin. *ubi proximè n.* 4.

27 Nonò quæritur, quod dicendum per præsentationem literarum factam judici, nunquid præventa est jurisdictio, aut res desinit esse integra saltem quando judex literas acceptavit? Affirmat Antonius *in cap. pastoralis* §. *quoniam, num. penultimo, de rescriptis*, Sylvest. *verb. delegatus quæst.* 6. *n.* 8. Existimantes per actus citationis prævios, quos potest exercere judex ante citationem, rem desinere esse integram. Dicendum tamen est per actus præparatorios, ut per acceptationem rescripti præsentati, & per alios similes non desinere rem esse integram, quia aliud est præstò esse, & paratum esse ad utendum mandato sibi commisso; & aliud est incipere uti de jurisdictione delegata. Unde acceptare rescriptum, non est uti jurisdictione, quamvis per præsentationem intimetur Delegato jurisdictio, non tamen per illam præsentationem inducitur usus jurisdictionis, ita Abbas *in cap. cùm venisset, n.* 2. *ad finem, de testibus*, Felin. *in d. cap. relatum, de officio delegati n.* 12. *vers. item nemo, in fine*, Jason. *in d. l. more n.* 58. *ff. de jurisdictione omnium judicum*, Mascardus *de probat. conclus.* 1226. *n.* 11. Caldas Pereira *de potest. elegendi cap.* 10. *n.* 15. & Augustinus Barbosa *in cap. gratum, de potest. judic. delegat. n.* 6. ubi concludit per præsentationem literarum non desinere rem esse integram, sed per citationem.

Sed quid de actu citationi æquipollenti, puta, si 28 fiat quicumque actus citra citationem præsente utraque parte, aut quid simile? Responde affirmativè, quia cùm pars contraria interest, habet vim citationis ille actus: ita Cardinalis *in c. licèt undique, quæst.* 6. *de officio deleg.* & *ibi* Felinus *n.* 13. *fallent.* 1. Similiter si Delegatus præsenti utraque parte committat alteri vices suas, sive in totum, sive in partem, is, actus æquivalet citationi, & per illum res desinit esse integra, Franchus *in c. penultimo*, & *in cap. quamvis*, & *ibi* Dominicus *n.* 7. *de officio delegati*, ex eo quòd illa subdelegatio est actus jurisdictionis, facta præsentibus ambabus partibus, & induit rationem citationis, & incepit uti jurisdictione: ideo res censetur non integra. Sanchez *d. disp.* 28. *n.* 11. & *nu.* 18. *ad finem.* Secus quando partibus absentibus Delegatus alteri vices suas mandavit, tunc enim per illum actum res non desinit esse integra. Nam quamvis sit actus jurisdictionis illa subdelegatio facta partibus absentibus, cùm fiat sine cognitione causæ, non est actus judicialis, atque ita verum est dicere illum non exercuisse suam jurisdictionem in aliquo actu judicii, probatur manifestè *ex c. penultimo, de offic. delegati in* 6. ubi habes, si Delegatus vices suas alteri committat, & præmoriatur delegans quàm Delegatus, vel ejus subdelegatus in aliquo processissent, expirasse jurisdictionem. Quod est evidens signum per solam commissionem subdelegationis non desinere rem esse integram, imò integram, remanere, & ideo expirasse subdelegationem, quia res mansit adhuc integra, ita Felinus *in d. cap. relatum, num.* 12. *ad finem, de potest. delegati*, Jason. *in d. l. more n.* 58. *in fine ff. de jurisdict. omnium judicum*, Imola *in cap. licèt undique, n.* 2. *de officio delegati.*

Decimò quæritur, an res desinat esse integra per 29 solam commissionem de citando, quamvis citatio nondum sit intimata parti? Glossa *verb. ad partem, in Clement.* 2. *ut lite pendente* affirmat; ratio quia proposito citationis edicto, jurisdictio continuatur; sequitur Abbas *in d. cap. gratum, num.* 3. Felin. *num.* 5. *de officio judicis delegati*, Sylvest. *verb. delegatus, quæst.* 6. *nu.* 8. D. Barbosa *in l. si quis postea quam, num.* 34. *ff. de judiciis.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 975. *vers. amplia primò.* Etiamsi citatio duntaxat reproducta sit, non autem exequuta, ut vult Gratian. *Marchiæ dec.* 205. Ex eo fundamento, quia judex incœpit uti jurisdictione per mandatum de parte citanda. Quod mandatum fuit actus perfectus, & per illum protulit judex sententiam inter loquutoriam, ut habet glossa *in l. cùm clericus, verb. sententiarum, C. de Episcop. & cleric.* Unde satis est, ut desinat res esse integra, ut fiat mandatum de citando, quod est actus jurisdictionis judicis, ac proin-

proinde hic actus, cùm sit jurisdictionis judicis, sufficit ut dicatur judex cœpisse uti jurisdione, ne res dicatur, integra, ut glossa *in Clement. 2. verb. Ad partem, ut lite pendente*, & *ibi* Abbas *in fine*, Joannes Andreas *cap. final. n. 6. de officio Legati*. Speculator *tit. de legato*, §. *finitur autem statim, in principio*, Bartol. *in d. l. more, n. 13. ff. de jurisdict. omnium judicum*, Abbas *in d. cap. fin. n. 11. de officio Legati*, ubi vult id procedere de jure, tam Canonico, quàm civili, sequitur Hostiens. *in d. cap. licet undique, n. 2. de officio delegati*, Curtius Junior *in d. l. more, n. 8.* & Sylvest. *verb. delegatus, quæst. 6. n. 8.*

30 Undecimò quæritur, an requiratur ad hunc effectum, ut res desinat esse integra, citatio anomala qualis est, quæ fit a creditore, debitori fugitivo sine auctoritate judicis? Ratio dubitandi, quia hæc citatio præmittitur à lege, ut vult Bartol. *in l. neminem, C. de exhibendis reis*, per textum *in l. ait Prætor*, §. *si debitorem, ff. de his, quæ in fraudem*. Nihilominus dicendum est requiri citationem legitimam auctoritate judicis factam: ideo non sat est citatio anomala, ita Abbas *n. 33. in cap. 1. de judic.* & Felin. *in cap. gratum. n. 5. de officio delegati*, & ex consequenti dicendum est per talem citationem non induci jurisdictionis perpetuitatem, quemadmodum nec præventionem, quia censetur citatio anomala quoad hunc effectum nulla quæ jurisdictionem non perpetuat, gloss. *in cap. cùm plures, in fine, de officio delegati, lib. 6.* ubi Joannes Andreas *in fine*, & Anchar. *n. 6.* Sanchez *lib. 8. disp. 28. n. 16.* & Aloys. Ricci. *collect. 975.*

31 Duodecimò quæritur quoad effectum, ut res desinat esse integra in rescriptis gratiæ, puta in delegationibus, seu commissionibus ad dispensandum, quid sufficiat? Responde rem desinere esse integram per primum actum judicialem factum post rescripti præsentationem, utpote, si judex mandet fieri informationem veritatis precum; item si judex vocari jubeat partem cum qua debet dispensare, vel aliquem alium actum jurisdictionis exerceat, ut ex traditis docet Marant. ab aliis *de ordine judic. 4. part. dist. 9.* an sit super petitorio, & *part. 6. menbr. 10. judicii, de litis contestatione, in principio, num. 2.* quem sequitur Sanchez *d. disp. 28. n. 20.*

32 Decimotertiò quæritur, in quo differant rescripta gratiæ, & justitiæ? Responde rescriptum justitiæ, cujus meminit text. *in l. & si legibus, C. si contra jus, vel utilitatem publicam*, ubi Bart. *& c. pastoralis, & c. super literis, de rescriptis*, est ad lites. Rescriptum autem gratiæ est ad beneficia, & his similia, de hoc dicitur *in cap. gratia, de rescriptis in 6. & in Clementina gratiæ, eodem*, & Rebuff. *in praxi beneficiali, in titulo de divisione rescriptorum*. Item rescripta justitiæ sunt annalia de jure Canonico, Menoch. *de arbitrar. casu 204. n. 1. & cons. 100. ex nu. 33.* Rebuff. *ad leges Galliæ in proœm. glossa 5. num. 44.* ubi tradit rescripta justitiæ durare per annum, & eo lapso perire; secus de rescriptis gratiæ, quæ sunt perpetua, Perez *l. 6. vers. quarto 36. tit. 12. lib. 3. ordinam. pag. 701.* Item rescriptum justitiæ re integra morte Papæ illud concedentis extinguitur, Garcia post alios *de benefic. part. 6. cap. 2. n. 324. ex cap. gratum, & ex cap. relatum, & ex cap. licèt, de offic. delegat*, quæ jura loquuntur de jurisdictione fori contentiosi, & habent rationem non gratiæ, sed justitiæ, Gonzales *de mensib. glossa 12. n. 51. vers. in rescriptis autem justitiæ*. Rescripta autem gratiæ non expirant morte concedentis etiam re integra, quamvis literæ non sint expeditæ, sed sola supplicatio signata, quia sola signatura perficitur, & solo verbo conficitur absque aliqua scriptura, Cassador. *decis. 2. de pensionibus, n. 10. & decis. 8. n. 9. de restit. spoliat*, Felin. *in rubr. de constit. n. 5. post medium*, Gomezius *in regul. de infirmis, quæst. 18. sub n. 5. vers. non est dubium*, Mandos. *in regul. Cancellariæ 27. n. 14. ad finem*. Afflictis *decis. 253. n. 1. & 6. per totam*. Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 7. sub n. 56. vers. nam si perfectionem essentiæ*: quoniam gratia solo verbo confecta est ita potens, ut per solam verbalem collationem jus acquiratur perfectum in re, quamvis traditio non sit subsequuta, Mohedan. *decis. 9. ante n. 1. & sub n. 1. ut lite pendente*, & Rebuff. *in concordatis, in rubrica de mandatis Apost.* §. 1. *in gloss. verb. sui Pontificatus in parva forma, fol. 488.* atque ita in lingua Principis sine scriptura stat gratia, requiritur tamen scriptura, ut testimonium, & traditio, seu executio ad commodum, Azevedus post alios *in l. 2. n. 13. tit. 7. lib. 5. recopilat.* & Gonzales *d. glossa 12. ex n. 45.*

Hinc fit, ut non expirent morte Papæ concedentis re integra gratiæ per quas committitur assignatio certarum pensionum alicui in partibus; nam hujusmodi gratiæ durant re integra post obitum concedentis, atque ita executor poterit procedere ad executionem, Gigas *de pensionib. quæst. 91. num. 3. & 4* quidquid aliqui ibi repugnent. Ratio, quia gratia est jam facta per Papam de pensionibus, quamvis Delegato; seu executori in partibus reservationem committat, in quo eventu mandantis morte facultas non extinguitur, text. *in cap. si super gratia, de officio delegati in 6.* Gutier. *Canonicar. lib. 2. cap. 17. n. 5.* & Sanchez *lib. 8. disp. 28. n. 88.* §. *ex his deducitur*, ubi concludit non expirare morte Papæ re integra literas per quas committitur constitutio pensionum, nec literas gratiæ, sive sint puræ, sive in diem, sive conditionales, eo quia in his executor non est voluntarius, sed requisitus tenetur exequi. Confirmatur, quia si Pontifex alicui conferat Canonicatum, & mandet executori, ut illi provideat de præbenda, talis gratia, & potestas executoris per mortem Papæ non expirat; imò potest adhuc illi providere, & præbendam postea vacantem eidem constituere, etiamsi quoad ipsam præbendam, quæ nondum vacavit, videatur gratia non facta, sed facienda: textus notapilis *in c. penultimo, de concef. præben. in 6.* sequitur glossa *in cap. si cui nulla, in fine*, & ibi Franch. *de præben. in 6.* idem docuit Hieronymus Paulus Hispanus in Romana Curia satis practicus, in libello suo vocato ab aliquibus Practica Cancellariæ *fol. 49. in vers. incip. Præstantissime Doctor*, ubi dixit in isto casu gratiam esse jam factam, & ex consequenti re integra non extingui executoris officium, ac proinde deputationem executoris fuisse accessoriam ad ipsam gratiam. Cùm ergo accessorium accipiat à principali perpetuationem, ut ait text. *in cap. si super gratia*, ubi Franchus *in ultim. notabili, de offic. delegati, in 6.* & principale sit gratia jam facta, sequitur nec gratiam, neque auctoritatem executoris morte Pontificis expirasse. 33

Similiter commissiones Ordinariis in partibus factæ secundùm Concil. Trident. *sess. 22. cap. 5. de reformatione*, circa dispensationes, ut dispensent, si preces reperiantur veræ, non extinguuntur morte Papæ concedentis re integra. Etiamsi mandatum de dispensando, etiam ubi non est necessaria causæ cognitio, non habeat vim dispensationis, Achilles *decis. 78.* Mohedan. *11. de filiis Presbyterorum*, & alii, quos referens sequitur Garcia *de benefic. part. 6. cap. 2. n. 311. & sequentib.* Sanchez *lib. 8. disp. 28. num. 86. vers. at quamvis*. Ex ea ratione, quia quando executor est necessarius, qui jubetur exequi precibus veris repertis, tunc est gratia facta, ac proinde re integra non extinguitur per mortem concedentis. Secus quando in literis gratiæ, quæ in alicujus favorem conceditur, minister executurus est voluntarius, non tamen illi præcipitur, ut mandet literas 34

executioni, sed indulgetur sola licentia exequendi, non in favorem ipsius, sed in favorem illius cui gratia fieri debet; in hoc eventu gratia non dicitur facta, sed facienda: & ex consequenti re integra perit morte concedentis, quia per illam nullum est jus quæsitum illi in cujus favorem gratia fuit concessa, secus in priori casu in quo jam est jus quæsitum ad rem personæ, in cujus favorem gratia fuit concessa, Sanchez *d. disp.* 28. *num.* 87. eo quia per ipsum Papam gratia dispensationis censetur facta, cujus executio committitur; & mandatur Ordinariis, ut censet Hieronymus Paulus *suprà*, Henriquez *in summa lib.* 7. *cap.* 21. §.7. *& lib.*13. *cap.*3.§. 10. *& l.b.* 14. *cap.* 17. §. 7. P. Ledesma *in summa de matrim. cap.*27. 2. *conclus.* & Suarez *de censuris disp.* 41. *sect.* 2. *ad finem.*

35 Eodem modo censetur gratia jam facta, quæ non expirat morte concedentis re integra, licentia data à Summo Pontifice, vel ab Episcopo, vel à Parocho ad eligendum Confessarium pœnitenti. Salzedo *in praxi crimen.* Bernard. Diaz *cap.* 26. *litera C. vers. post quam verò, ad finem*, Suarez *de pœnitent. disp.* 26. *sect.* 3. *num.* 7. Navarr. *in cap. placuit, de pœnit. n.* 161. *dist.* 6. Henriquez *lib.*7. *cap.* 21. §. 6. Gonzal. *de mensib. gloss.* 12. *num.* 39. & Sanchez *d. disp.* 28. *n.* 75. *&* 93. Sà *verb. gratia, n.* 4. Sayro *tractat. de Sacram. pœnit. cap.*22. *n.* 3. Graffis 1. *p. decis. lib.* 1. *cap.* 13. *n.*49. Humada *lib.*21. *tit.*4.*p.nt.* 1. *glossa* 1. *n.* 2.

36 Et quamvis licentia data per Episcopum, vel per alium Papa inferiorem ad hunc effectum eligendi Confessarium pereat per mortem concedentis, secundùm Abb. *in cap. ultimo, de officio Legati, n.* 9. & Sylvestr. *in summa, verb. confessor.*1. *quæst.* 7. *& verb. indulgentia, n.*16. quoniam talis licentia videatur præjudicare regimini Ecclesiastico, hoc non tollit, quin possit concedi, eo quòd talis licentia potest revocari à successore, & durare donec revocetur; & quamvis Suarius *suprà disp.* 26. *de pœnit. sect.* 3. *num.* 5. affirmet de hac licentia data per Papam, & de data per Episcopum, *n.* 9. dicat id esse satis probabile, non audetque id omnino asserere *ibidem, n.* 12. de facultate hac à Parocho concessa. Sed dicendum est casu quo Parochus potest concedere, hanc licentiam non extingui morte concedentis. Sanch. *suprà disp.* 28. *n.* 72. *ad finem, vers. sed ego existimo*, quia est gratia facta directè pœnitenti, & per quandam consequentiam Confessori ab eo electo. Navarr. *in d. cap. placuit, n.* 162. *& sequent. de pœnitent. dist.* 6. Manuel. *de regular. tom.* 2. *quæst.*46. *art.* 8. Gaet. *cap. ad limina* 30. *quæst.* 1. *&* §. 5. *quæst.* 106. *n.* 312. absolutè loquendo de licentia eligendi Confessoris ab Episcopo, sive à quovis Ordinario; qui eam dare potest. Vide Sanchez suprà *disp.*28. *n.*75. *ad finem.*

37 Decimoquartò quæritur, an in pluribus differant rescripta justitiæ, & gratiæ? Responde maximè; ut ex sequentibus patebit. In primis enim rescripta justitiæ faciliùs conceduntur, quàm rescripta gratiæ, ita Gomez *in rubr. de rescriptis, in 6. n.* 16. *& super regula Cancellariæ, de annali possessore, quæst.* 10. *in fine*, Ripa *in rubrica de rescriptis extra, n.*17. & Gemin. *in cap. si cui nulla, col.* 2. *de præben. in* 6. Deinde rescripta gratiæ multo faciliùs irritantur, quàm justitiæ. Nam justitiæ rescripta propter vitium sive surreptionis, sive obreptionis non ipso jure, sed ope exceptionis irritantur, Vantius *tract. nullitatum, tit. de nullitate ex defectu jurisdict. delegat. n.*63. Paris. *cons.* 51. *n.*27. *lib.* 4. Jason. *in l. præscriptione, n.* 3. *C. si contra jus, vel util. public.* Quare si quis impetret rescriptum justitiæ, validum erit donec adversarius contra quem impetratum fuit, excipiat allegans illud esse surreptitium.

Rescripta autem gratiæ obtenta per surreptionem 38 sunt ipso jure nulla, Menoch. *de arbitrar. casu* 201. *n.*3.*&* 17. Tiraquel. *de pœnis legum, causa* 44. *n.*41. Flamin. *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 2. *n* 43. *&* 44. post alios Tusch. *pract. conclus. tom.* 7. *conclus.* 722. *cum sequentib.* Perez *l.*4. *vers. quæro* 9. *tit.* 12. *lib.*3.*ordin. pag.* 690. Valasc. Lusit. *con ult.*72.*n.*9. & Alex Trentacinq. *variar. resol. lib.*1. *tit. de rescript. resol.* 5. *n.*2. Idcircò quando rescripta gratiæ sunt ipso jure nulla, quidquid virtute eorum factum fuerit, est nullius momenti. Menoch. *cons.* 1. *n.*392. Bernard. Græveæ. *ad practicam Cameræ Imperialis, lib.* 1. *conclus.* 14. & Baptista Leonel. *tract. de surreptione rescripti, quæst.* 1. *art.*3. Quod extende etiam ad dispensationes, seu gratias concessas ab Ordinariis inferioribus, ita ut sint ex surreptione prorsus irritæ. quamobrem necesse est, ut omnia contenta in literis gratiæ verificentur; alioquin gratia corruit, & est nulla, quia omnia narrata habent vim conditionis, veris existentibus prænarratis, & nisi verificentur, gratia corruit. *l. universa C. de diversis rescriptis, cap.*2. *& cap. super literis, & c. postulasti, de rescriptis*, Felin. *in cap. quoniam* [illegible] *n.*3. *& n.*4. *de fid. instrument.* Puteus [illegible] *lib.*6. & Cæsar. Graff. *decis.* 1. *n.*3. *de rescript.* [illegible] *decis.* 20. *n.* 1. *de probationibus.*

Decimoquintò quæritur, quis nam debeat cognoscere de exceptionibus oppositis contra rescriptum justitiæ? Responde, judicem delegatum posse cognoscere de exceptionibus, & de validitate literarum vocatis partibus, Felin. *in cap. super literis à num.* 18. Decius *num.* 12. & Beroi. *lect.* 1. *à num.* 19. *& lect.* 2. *num.* 2. *&* à *num.* 79. *de rescriptis*, Jason, & Scribentes *in l.* 2. *ff. si quis in jus vocatus*, & Perez *ad l.*2. *vers. item tit.* 1. *lib.* 3. *ordinamen.* Sicut etiam potest delegatus pronunciare super exceptionibus oppositis ad impediendum executionem Bullarum Apostolicarum, Bartol. *in l. à Divo Pio, ff. de re judicata*, §. 1. quem sequitur Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *quæst.* 38. *n.* 16. Abb. *in cap. pastoralis*, §. *quia verò, n.*3. *in fine, de officio deleg.* & Mynsing. *cent.*4. *observ.* 93. *n.* 3.

Quin etiam quando opponitur aliquid contra jurisdictionem judicis, potest cognoscere ipse, utrum sua sit jurisdictio, Abb. *in cap. si clericus, n.* 8. *&* 9. *de foro competente*, & ibi Socin. *n.* 11. *vers. prima opinio, & n.*13. Petrus Barbosa Lusitan. *in l. si quis ex aliena, n.*111. *ff. de judiciis*, & Bel.et. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore clericorum* [illegible] *n.*7. Quinimo quando est disceptatio jurisdictionis contra judicem, inter ipsas partes potest cognoscere Delegatus, an sua sit jurisdictio. Longe aliter, si concertatio sit inter ipsum judicem, & partem, Corset. *singular.* 149. *n.* 2. 40

Decimosextò quæritur, an Delegatus possit aliquem ultra duas diætas ad judicium vocare? Responde negativè, ex *cap. nonnulli, de rescriptis*, ibi: *Ultra duas diætas*, per quem textum constat nulli esse integrum impetrare rescriptum, quo trahat aliquem ad judicium ultra illas. Sed hodie correctus est textus iste in hac parte, per *cap. statutum*, §. [illegible] *verò, &* §. *cùm autem, eodem titulo lib.*6. ubi constituitur una diæta duntaxat loco duarum. Sed quia reus potest habere duo, & interdum tria domicilia, unum ratione originis, & alterum ratione habitationis, & tertium ratione beneficii, ut probatur *in cap. nullus. de temp. ordinat. in* 6. & volunt Rebuff. *in praxi, tit. de Clericis, & à quibus, ex n.* 19. & Jacobus Bayner. *in Enchirid. judic. Eccles. notabil.*136. intelligendum est nomine domicilii non originis, sed habitationis, prout vult Cened. *ad Decretales*, *quæst. in d. nonnulli, de rescriptis n.*1. *in collectan.* [illegible] Non habet tamen hoc locum in causis in Romana Curia commissis, Marchesan. *de commissionibus part.* 1. 41

num.

n.219. pap.271. in noviss. Rom. impress. Quamvis autem ante d. capitis tempora reus ex quocumque loco, quantumvis per plures diætas, remoto à domicilio suo, vel diœcesi potuisset per literas Apostolicas ad judicium pertrahi, novissimè decretum est, ut patet ex *verb. statuimus*, reum per hujusmodi literas trahi non posse à finibus suæ diœcesis ultra duas diætas; quod etiam probat text. *in cap. dilectus, de rescriptis: in verb. à diœcesi, & in cap. ex parte, de foro competent.* 15. Marant. *de ordin. judic. part. 6. memb. 1. n. ult.* Rebuff. *de privil. schol. privil.* 161. accedit Fernandez de Ottero *Romanarum lucubrat. disp.* 33. & Galganet. *de jure publico lib.2. tit.17. n.46.* ubi addit citatum ultra duas diætas non teneri comparere, quod intelligo quando vigore literarum Apostolicarum citatus fuerit, ut veniat, & compareat intra terminos duarum diætarum, cùm per dictum *cap. statutum. d. §. cum verò, & §. cùm autem, de rescriptis lib.* 6. una diæta sola loco duarum subrogatur. Flamin. *de confidentiis quæst.7. n.91.* ibi, *nullus autem eorum ultra unam diætam à fine suæ diœcesis valeat conveniri*, quæ verba sunt ejusdem capitis *statutum, de rescriptis lib.6.* & glossæ *ibidem* magnæ, *in verb. unam.* Atque ita Abb. *in d. cap. nonnulli n.3.* concludit dispositionem illius capitis de duabus diætis esse restrinctam ad unam duntaxat, per dictum *cap. statutum, de rescriptis lib.6.* & *ibi* scribentes.

42 Decimoseptimò quæritur, utrùm quando certæ diætæ præfiguntur reo ad comparendum, habeat id locum in Episcopis, & Ordinariis circa suos subditos? Respondetur negativè, quia Ordinarii in quocunque loco suæ diœcesis possunt per se ipsos, vel per suos Delegatos causas spectantes ad forum Ecclesiasticum audire, & expedire, & à quocumque loco intra terminos suæ jurisdictionis trahere quemcunque ad suum, & suorum delegatorum judicium, ut deducitur manifestè ex *c. cùm Episcopus, de offic. Ordin. in 6.* Non enim circa hos habet locum computatio diætarum, ut notat glossa *in Clement. 1. de rescriptis, verb. Legatorum*, & *ibi* Innocent. *n.4.* & Marant. *de ordin. judic. part. 6. memb. 1. n.* 131.

43 Quin etiam præfinitio diætarum non habet locum, quando literæ Apostolicæ impetrantur de consensu utriusque partis. Tunc enim possunt trahi ultra duas diætas, ut olim, & ultra unam, ut hodie Innocent. *in d. cap. nonnulli, nu. 2. de rescriptis*, & *ibi* Abb. *num.4.* ad quod post literas impetratas satis est expressus consensus, Paris. *in d. cap. statutum, num.* 19. Franch. *ibi §. cùm verò, de rescriptis, in 6.* & ex consequenti sustinebitur processus contra reum expressè consentientem, qui per literas Apostolicas traditur ultra præfixum spatium, quamvis contradicat Felin. *in cap. olim, de except. num. 3. & in cap. nonnulli, num. 30. de rescriptis*, & Cardin. *cons. 73. in principio.* Non tamen sufficiet consensus præsumptus, sive tacitus, ut patet ex *d. cap. statutum, de rescriptis in 6. §. in nullo quoque casuum prædictorum*, ibi: *Judex extra civitatem, seu diœcesim in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem assensus*: ubi glossa *verb. expressus*, excludit tacitum consensum, & meritò, quia ubi dispositio requirit consensum expressum, non sufficit tacitus, sive præsumptus; argument. *l. cùm prætor, ff. de judic.* Sicque fuisse judicatam tradit Bald. *in additio. ad Speculum, tit. de reo, in fine additionis*, Mascard. *de probat. 1. pag. conclus. 2. num. 10. & 3. p. conclus.* 1219. *nu.* 34. & alii, quibus accedit Petrus Barbosa *in l. 2. §. final. nu. 30. ff. solut. matrim.*

44 Decimooctavò quæritur, an si reus trahatur per modicum spatium ultra duas diætas, puta per milliare, juxta *cap. nonnulli, de rescriptis*, aut ultra unam diætam, juxta hodiernum jus, secundùm dictum *cap. statutum. de rescriptis in 6.* à fine diœcesis? Respondetur non posse ibi reum conveniri, glossa *ibi §. cùm autem, in verb. remotus*, ubi Doctores, Ximenes *in concordantiis utriusque juris, cum legibus Castellæ p.* 2. quod verificatur in quocumque spatio etiam exiguo. *glossa 1. in cap. cùm causa, de emptione.* Atque ita sive agatur actione personali, sive reali, non poterit reus trahi ultra duas, ut olim, diætas, neque ultra unam, ut hodie à fine suæ diœcesis, quia in utraque actione verba textus *in d. cap. statutum, §. cùm verò*, ibi: *nullus tamen eorum ultra unam diætam à fine suæ diœcesis valeat conveniri*, in qua reus habitat, domiciliumque habet: quamvis res super qua litigatur, alibi existat, ita Rebuff. *in concord. tit. de frivolis appellat. §. si quis verò, versiculo secundo*, gloss. *in verb. personalis, in cap. dispendia, de rescriptis lib.6.* Fernandez de Ottero *Romanarum lucubrat. disp. 33. à n. 7.* ubi *n. 10. & 11.* respondet contrariis.

Quæstionis tamen est, nomine diætæ quænam sit intelligenda, legalis ne, an vulgaris? Legalis dicitur, quæ continet viginti milliaria in singulis diebus, *l. 1. ff. de verbor. signific.* vulgaris diæta est illa, quæ secundùm locorum consuetudinem vulgariter existimatur, facit glossa *in d. cap. nonnulli*, & *ibi*, Abb. *de rescriptis*, ubi testatur de communi, Menoch. *de arbitrar. casu 106. n.3. & sequent.* id arbitrio judicis decidendum relinquit, cùm jure diffinitum non fuerit. Quare dicendum est vulgarem appellationem pro lege habendam esse, & secundùm communem usum loquendi rem esse decidendam, qui verborum proprietati præfertur. *l. cùm delegationis* 18. *§. optimum ergo esse, ff. de fundo instructo, vel instrumento legato*, Bald. *cons.* 183. *Statuto civitatis Veronæ, n. 2. lib. 2.* ubi vulgaris appellatio habetur pro lege. 45

Non displicet tamen, imò valde placet quamlibet diætam continere sex leucas, quia hoc concurrit cum vulgari diæta, *cap. ex parte B.* ubi *ultra duodecim leucas de foro compet.* Farlad. *lib. 2. rerum quotid. cap.* 9. *n.9.* vel ad summum septem, Fr. Ludovic. Miranda *in manuali Prælatorum tom. 2. quæst. 39. art. 8. conc. 3.* Enriquez *in summa lib.9. cap.27. §.6. in fine litera E. in comm. & lib.13. cap.51. §.7.* Mandos. *ad reg. 30. cancell quæst. 2. n.2.* Eo, quia censetur plus minusve hæc diæta vulgaris, ideo potius de illa, quàm de legali intelligi debet, Jas. *in l.1. ff. si quis caution.* Ottero *d. disp.33. n.3.* quia nomina ex communi usu sunt intelligenda, & verba in lege posita secundùm communem usum loquendi interpretanda. *l. librorum, §. quod autem Cassius*, ubi Bartolus, *ff. de legatis 3.* Suar. *cons.* 313. *n.87.* Sanch. *de matrim. lib. 6. disp. 23. n. 3.* quamvis Bartol. *in d. l. 1. ff. si quis cautio.* & *ibi* Bald. aliter destinguat de diæta legali, & vulgari, quæ sine dubio computari debet à fine diœcesis, ut ultra alios *in d. c. nonnulli*, cum aliis tradit Menoch. *casu* 206. quem sequitur Escobar *de ratiocin. comput. 12. n. 12.* per viam scilicet usitatam, & frequentiorem, non verò per obliquam, Mascard, *de probation. conclus.* 1056. Cabed *part. 1. decis. 3. n.4.* Vide pro complemento hujus quæstionis Cevall. *in commun. contra commun. quæst.* 897. *n.* 732. Bobadill. *in sua politica, lib.4. cap. 5. nu.* 53. Covarr *lib. 2. variar. cap. 20. n. 5.* & Escobar. *suprà à n.7.* ubi de hac re fusè. 46

Decimononò quæritur, an rescriptum ad lites posterius deroget priori super eadem causa impetratum ad alios judices, in quo illius mentio non fit? Respondetur negativè? Ratio, quia tenetur narrare illud primum, quod jam fuit obtentum, ita Doctores *in c. cæterum*, in textu. Nec secundæ literæ de 47

rescriptis,

rescriptis, ex eo, quoniam impetrans suppressit verum necessariò exprimendum, quòd si Princeps cognovisset, vel nullatenus, vel saltem notabiliter, difficiliùs posterius rescriptum concessisset, *glossa* 1. *in c. pastoralis* 14. *eodem titulo*, Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 2. *de rescriptis*, *in præfat. à n.* 91. Menoch. *de arbitr. casu* 202. *à n.* 64. addens, si Princeps sciret jam esse concessum aliud rescriptum, novum non esse concessurum: sed dixisse, sufficiat tibi rescriptum primum, juxta *cap. secundum, de filiis presbyterorum*. Fit enim præjudicium priori impetranti, qui frustratur suo rescripto labore, & sumptibus impetrato, & trahitur ad alios judices injustè. Quòd extende, quamvis res sit integra, & lis non fuit cœpta per rescriptum primum, per text. *in cap. duobus*, ibi: *si non appareat*, & per text. *in cap. tibi qui*, ibi: *licèt prius*, ubi gloss. *verb. receptus, de rescriptis in* 6. adhuc enim posterius non derogat priori super eadem causa ad alios judices impetratum, in quo prioris non fit mentio, Barbosa *in cap. cæterùm*, *de rescriptis*, *n.* 3. ubi *n.* 4. addit ut rescriptum ad lites posterius deroget priori, necesse esse, ut fiat mentio in posteriori omnium clausularum notabilium, quæ in eo continebantur, Menoch. *de arbitrar. casu* 202. *à n.* 69. Molin. *de primogen. lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 31. ubi pro hac parte affert, Antonium *in cap. ut debitus, col.* 4. *de appellationibus*, quem sequitur Abb. per textum *ibi*, *in cap. ex conquestione*, *n.* 4. *de restit. spoliat.* & Felin. *in cap. cæterùm*, *n.* 4. *de rescriptis*, ubi censent arbitrio judicis remittendum esse, quæ nam clausula sit dicenda notabilis.

48 Non erit tamen invalidum posterius rescriptum non facta prioris mentione, quando primum fuit surreptitium. ita respondit Barbat. *cons.* 42. *col. penult. & cons.* 64. *col.* 2. *lib.* 3. Felin. *in cap. ex tenore*, *n.* 2. & 3. & *ibi* Decius *n.* 5. *de rescriptis*. Quod procedit quando primum rescriptum nullum, impetratum est ab uno ex litigantibus, & secundum ab altero, longè aliter si rescriptum utrunque impetratur ab uno solo. Nam tunc in impetratione secundi, debet fieri mentio de primo. Ita Geminian. *cons.* 141. *Casus talis est, Vacavit. col.* 3. *vers. in contrarium*, qui quamvis ibi agat de rescripto gratiæ, ex rationibus illius idem de rescripto justitiæ dicendum est. Vide Sanchez *lib.* 8. *disp.* 22. *n.* 21. & 22.

49 Similiter non est necesse fieri mentionem de primo rescripto, quando impetratur secundum, si judex primus datus ex rescripto causam remittit, eo quia in ea nequit procedere, Felin. *in dict. cap. cæterùm*, *n.* 5. *in fine*, *vers. tertia restrictio*, *de rescriptis*. post Bellamer. *dec.* 599. *Si delegatus*.

50 Eodem modo rescriptum posterius prævalebit non facta mentione prioris, si impetrans ex malitia, vel ex negligentia sua non fuit eo usus intra annum, qui præfixus est tanquam terminus, *in cap. plerunque* 23. *de rescriptis*; eo quia jure Canonico rescripta justitiæ sunt annalia, atque ita pereunt anno exacto, Menoch. *de arbitrar. casu* 204. *n.* 1. per textum *in dict. cap. plerunque*, ibi, *infra annum*. Ex quo constat impetrantem uti debere suo rescripto intra annum; aliàs post annum ab adversario rescriptum novum impetrari licitum est. idem Menoch. *cons.* 100. *n.* 33. & Rebuff. *ad leges Galliæ, in proœmio*, *glossa* 5. *n.* 44. Dictum est ex malitia, vel ex negligentia, quoniam malitiis hominum non est indulgendum, ex *cap. plerumque*, *in verb. non sit malitiis hominum*. Escobar *de ratiociniis*, *cap.* 15. *n.* 3. & Flamin. *de confidentiis*, *quæst.* 35. *n.* 70.

51 Rescripta tamen gratiæ non extinguuntur anno, sed post illum, impetrans adhuc potest uti rescripto gratiæ, quod est perpetuum. Perez *l.* 6. *vers. quæro* 36. *tit.* 12. *lib.* 3. *ordin. pag.* 701. Et quamvis aliquando rescriptum gratiæ ad beneficium Ecclesiasticum extendatur, quando impetrans ex dolo, vel ex negligentia illo non utitur, ut videre est *in cap. si clericus*, *vers. cum facta*, *de præben. in* 6. & posterior impetrando gratiam præferatur priori, qui per malitiam, vel negligentiam voluit uti sua gratia; ea malitia, vel negligentia, non præcluditur anno, nec eo elapso perit rescriptum gratiæ, sicut rescriptum justitiæ, & relinquitur punienda arbitrio judicis, glossa *verb. negligentia*, *in d. c. si clericus*, & est communis ex Abbate *ibi n.* 6.

Vigesimò quæritur quid faciet delegatus quando accipit rescriptum copulans duo ad eundem effectum, & unum tantùm reperit probatum? Responde illud unum sufficere probari propter cujus probationem obtineri potuit; nam quotiescumque in aliquo rescripto narrantur plures causæ copulativè, quæ de jure non sunt necessariæ, resolvitur illa copulativa in disjunctivam, & sufficit unum ex copulatis probari, ut habetur *in cap. inter cæteras*, *de rescriptis*, gloss. *in cap.* 2. *verb. & perpetuò*, *de rescriptis*, & *ibi* Antonius *n.* 5. Felin. *n.* 23. *fallentia tertia*, Bald. *in l. præscriptione*, *n.* 28. *vers. Item infero*, *C. si contra jus*, Navar. *lib.* 5. *cons. in prima edit. tit. de pænit. & remiss. cons.* 20. *num. unico*, & *in* 2. *edit. lib.* 1. *tit. de præscript. cons.* 7. *num. etiam unico*, Mascard. *de probat. concl.* 325. *n.* 8. Gutier. *Canon. quæst. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 56. Pelaez *de majorat. in* 1. *p. in prima editione, quæst.* 8. *n.* 2. & Menoch. *vol.* 4. *cons.* 385. *ex n.* 1. dicentes, quando disjunctivè etiam narrantur causæ, sufficere alteram esse veram ne rescriptum corruat. 52

Quod intellige de rescripto ad lites de quo loquimur, secus de rescripto gratioso, in quo omnes causæ allegatæ debent esse veræ; ne surreptitium sit. ita Mascardus *de probationib. concl.* 325. *n.* 24. Gutier. *quæst. canon. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 68. Ducuntur, quia in dispensationibus solet adjici hæc clausula, *super his te diligenter informes*, & *si repereris, quòd preces veritate nitantur, super quo tuam conscientiam oneramus, dispensa*: ergo existente aliqua causa ex pluribus allegatis sufficientibus falsa, rescriptum erit nullum. Eo quia Princeps non vult aliter dispensare, nisi in dispensatione prædictæ causæ omnes existentes reperiantur veræ: ideo, si aliqua sit falsa, non possunt dici omnes veræ, nam forma in individuo servanda est, Gutier. *suprà n.* 108. & *n.* 129. & 130. ubi declarat hanc doctrinam sustineri, quando omnes causæ sunt æquè principales: longè aliter, si causa falsa non sit tam principalis, sicut aliæ, quæ sunt veræ, nec adhæreat substantiæ dispensationis, neque circunstantiis notabiliter necessariis. 53

Nihilominus mihi non placet hoc intelligi duntaxat in rescripto ad lites; sed etiam in rescriptis gratiæ, puta in dispensationibus ad matrimonium, & similibus gratiosis, in quibus satis est verificari causam, in qua innititur dispensatio, & qua duntaxat posita Princeps consuevit dispensare. Ducor, quia quando in rescripto quocumque plura narrantur copulativè, quorum aliquod est falsum, & reliqua vera, consideranda est causa principalis qua innititur rescriptum, quæ si est vera, parum refert, quòd reliqua sint falsa, §. *si plures*, *Institut. de excusat. tutor.* Item, quia sola falsitas causæ finalis, quæ si exprimetur, non daretur dispensatio illam reddere surreptitiam. Secus quando concessisset, sed multo majori difficultate; quia tunc non datur falsitas in causa finali, sed in causa impulsiva. Quare clausula in literis posita, *si preces veritate nituntur*, intelligitur in substantialibus, hoc est, in iis, ex quibus gratia pendet; ita, ut aliàs non concederetur: atque ita ex causa falsa impulsiva, non est irrita; sed tantùm, ubi falsitas contingit in causa finali, Adrian. *in* 4. *tract. de restitut. quæst.* incipit, *Consequenter quæro, utrum indistinctè*. Metina *C. de restit. quæst.* 54

24. *in solut. ad* 4. *&* 5. Navar. *in summa c.*17. *n.*107. & videntur accedere ad hanc sententiam Speculat. *tit. de dispensat.* §. *dicendum restat. n.* 10. *vers. quid si* Innoc. *in c. dudum* 2.*n.*15.*vers. invalidum, de elect.* quatenus tradunt expressionem falsi tunc vitiare dispensationem, quando versatur in iis, quæ consistunt circa ea, quibus expressis dispensatio non concederetur, glossa *c. ex parte* 2. *verb. falsa, de convers. conjug.* Sylvest. *verb. rescriptum quæst.* 6. *& quæst.* 7. *in principio*, Covar. *lib.* 1. *variar. cap.* 20. *n.* 5. *vers. falsitas*, & Enriquez *lib.*12. *de matrim. c.* 3. *n.* 7.

55 Ex dictis sequitur solius causæ finalis, & sine qua non, falsitatem vitiare rescriptum, tacitis aliis causis falsis. Unde, si causa finalis, quæ narratur, est vera, quamvis aliæ causæ non finales non sint veræ, dispensatio valet. Quin etiamsi allegetur pro causa sola copula cum consanguinea, quæ nondum est habita, dispensatio erit surreptitia, quia allegatur unica causa, & ea falsa. Pontifex autem committit facultatem Ordinario, ut dispenset, si veritate nituntur preces: sed tunc non nituntur, quando unica, & ea falsa ponitur causa. Quòd si allegetur copula pro causa, & ea non sit adhuc habita, non est dubium dispensationem esse nullam. Corduba *in summa quæst.* 45. *opinio.* 2, *punct.* 1. Vega 1. *tom. summa cap.* 88. Gutier. *canon. quæst. lib.*2. *cap.*15. *n.*133. & Enriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 3. *n.* 7. Si autem addatur copulæ fœminam, nisi nubat, jacturam famæ subituram, & magna inde scandala futura; quamvis copula sit falsa, si tamen infamia, & scandala verificantur, dispensatio valebit, eo quia Princeps simpliciter ad dispensandum faciliùs movetur, & simpliciter propter infamiam subsequutam, & ob scandala subsequenda potius, quàm propter copulam, quæ dicitur falsò habita, quæ nondum fuerit habita. Ratio, quia Pontifex propter solam jacturam famæ mulieris, & propter timorem, ne ob id maneat innupta, dispensare solet. Imò faciliùs dispensat, quando narratur verè inter consanguineos copulam non fuisse habitam. Gaita *c. ad limina* 30. *quæst.* 1. §. 4. *quæst.* 134. *& n.* 365.

56 Sequitur deinde ex suprà traditis, quando in rescripto, vel dispositione aliqua proponuntur sub disjunctione, seu alternativè, satis esse quodcumque ex illis verificari. Lambert. *in tract. de jure patron. lib.* 1. *p.* 1. *quæst.* 3. *principali.* Menoch. *lib.* 3. *præsumpt. quæst.* 90. *n.* 5. quia in dictione disjunctiva, ad verificationem illius satis est partem alteram esse veram, *glossa* 2. *in cap. ex parte*, & *ibi* Scribentes, *de rescriptis*, & *ibi* Barbosa cum aliis *n.* 11. & Sanchez *lib.* 8. *disp.* 20. *n.*42. Azor. *p.* 1. *lib.* 5. *cap.*27. sive hoc contingat in disjunctione alternativa affirmante, sive, si disjunctio ponatur inter duas, vel plures negationes, nempe si dicatur, si illud, aut illud factum non fuerit. Quoniam in proposito nulla datur differentia in has alternativas, quamvis aliqui contrà sentiant: sed oppositum est verius, nullum videlicet esse discrimen inter eas, volunt Felin. & Decius *in cap. inter cæteras, de rescriptis, num.* 6. Dyn. & Franch. *in regul. in alternativis, de regul. juris lib.* 6. Bart *in l. si quis ita* 129. *ff. de verbor. obligat.* Puteus *lib.* 3. *decis.* 47. dicentes ad veritatem alternativæ affirmantis, ut verificetur dispositio, quæ continetur sub illa, sufficere unum fieri, etiamsi alterum non fiat: verum est enim dicere hoc, aut hoc factum esse, ubi alterum ex his gestum est. Eodem modo ad veritatem alternativæ negantis, ut verificetur dispositio, quæ sub ea concipitur; satis est alterum non fieri; licèt alterum factum sit. text. *in l. si quis ita. ff. de verbor. obligat. & in l. si is qui* §. 1. *vers. utrum, ff. de rebus dubiis*, quæ nullum discrimen constituunt tam in alternativa affirmante, quàm in negante, & in utraque dicunt satis esse verificari unum fuisse, vel non fuisse factum.

§. III.

Quomodo differant inter se Delegati à Principe, à Delegatis ab inferioribus?

EPITOME.

57 *Delegati à Principe in multis differunt à delegatis ab inferiore.*

58 *Delegatus Summi Pontificis potest intra annum suam exequi sententiam, non tamen potest eam annullare, & multo minus delegatus inferioris.*

59 *Delegatus inferioris non potest suam exequi sententiam diffinitivam, sed oppositum est valde probabile, nisi delegans executionem sibi reservet.*

60 *Delegatus inferioris de jure civili non potest exequi suam sententiam, sed Ordinarius delegans.*

61 & 62 *Delegatus Principis de utroque jure potest exequi suam sententiam secundùm communiorem.*

63 *Delegatus ab inferiore non potest subdelegare, delegatus autem Principis potest.*

64 & 65 *Episcopo quæ competunt ratione imminentis necessitatis, an possit delegari? alii negant, sed oppositum est verius.*

66 *Episcopis potestas concessa in Concilio Tridentino circa executionem testamentorum, & circa alia est delegata.*

67 *Delegatus Principis potest punire deponentem falsum coram se, non autem delegatus inferioris.*

68 *Delegatus à Principe quando possit delegare causa meri imperii, & procedere usque ad ultimum supplicium.*

69 *Delegatus potest omnia sine quibus negotium sibi mandatum expedire non potest, non tamen ea per quæ faciliùs expeditur.*

70 *Delegatus potest cognoscere de causa principali, & de aliis incidenter advenientibus.*

71 *Delegatus potest compellere, si recusetur litigantes ad arbitros eligendos, coram quibus decidatur causa recusationis.*

72 *Delegatus probata causa recusationis potest causam principalem remittere ad delegantem, vel ad alium de consensu recusatoris, secus si sit delegatus Principis.*

73 *Judex recusatus, si fuerit subdelegatus delegati Pontificis, non coram arbitris, sed coram delegato, causa recusationis est examinanda.*

74 & 75 *Delegato uno decedente extinguitur delegatio quoad alios de utroque jure, & quomodo id intelligatur.*

76 *Delegatus Principis potest pœnam minuere, vel commutare. non tamen delegatus inferioris.*

77 *Delegatus impeditus à condelegato, an possit illum punire? pars negans quomodo intelligatur.*

78 *Delegatum impediens, ne sua utatur jurisdictione, qua pœna sit puniendus.*

79 *Delegatus non potest instituere, potest tamen pronunciare, aliquem esse instituendum.*

EX supra traditis apertè constat, in multis differre delegatum à Principe, à Delegato ab inferiore: ideo summatim addam ea, in quibus etiam differunt, & in quibus conveniunt. In primis enim delegatus à Summo Pontifice potest intra annum exequi suam sententiam, non tamen eam annullare, ut *in c. querenti, de officio delegati.* Paulus de Castro, qui ita intelligit dictum *c. querenti, in l. adversus n.* 1. *C. si adversùs sententiam*, & ex eo.

consequenti non potest se intromittere ad cognoscendum de nullitate suæ sententiæ diffinitivæ; quod procedit in delegato Principis ad unam tantùm causam dato ex defectu, scilicet jurisdictionis, quæ expiravit per prolationem sententiæ, quod multo fortiùs dicendum est de delegato ab inferiore. Gutier. *in quæst. canon. lib. 2. cap. 2. n. 15.*

59 Differunt tamen, quia delegatus ab inferiore, quamvis glossa *in c. quisquis 2. quæst. 6.* asserat delegatum ab inferiori posse exequi suam sententiam per modos congruentes suæ jurisdictioni, ut vult Innoc. *in c. cùm ab Ecclesiarum n.7. de officio Ordinarii*, puta per mulctam, & per excommunicationem. Nihilominus verius est, quod tradit Bartol. *in l. à Divo Pio, ff. de re judicata, n.14. & n.19.* posse interlocutoriam exequi, non autem diffinitivam, cujus executio competit deleganti: ex eo, quia postquam pronunciavit, functus est suo officio; quod procedit tam de jure canonico, quàm civili, cùm delegatio sit stricti juris, ut *in c. cùm dilecta, de rescriptis*, ac proinde non potest delegatus ab inferiore se ingerere ultra contenta in sua delegatione, secundùm *c. cùm olim, & c. de causis, de officio delegati.* Poterit tamen condemnare in expensis victum, Baldus *in l. sancimus n. 15. C. de*
60 *judic.* Cevall. *in commun. contra commun. quæst. 632. n.6. & n. 11. cum sequentib.* Attamen valde est probabile delegatum ab Ordinario posse suam sententiam exequi. Panor. *in c. si quis, de foro compet. n.28.* Alex. *in rubr. ff. de officio ejus, n.9.* Bernard. Diaz *regul.178.* Fernand. de Ottero *Roman. lucubrat. quæst. 5. per totam*, ubi contrariis respondet. Quinimo Bellet. *disquisit. cleric. p.1. de favore clericorum reali §. 5. n.27.* vult posse exequi manu militari. Ego tamen cum Panormit. *in d. cap. si quis contra clericum, de foro compet. n.82.* dico delegatum ab inferiore à Principe posse exequi suam sententiam de jure canonico, nisi delegans executionem sibi reservat. Secus de jure civili: tunc enim executio competit judici Ordinario deleganti. Molin. *de justit. tract. 5. disp.21. & disp. 26. n. 5. & 6.* quia quæ meri, aut mixti sunt imperii, de jure civili non delegantur. Molin. *d. disp. 21. cum aliis.*

Contra tamen delegatum à Principe stat glossa *in d. l. à Divo Pio*, quam probant Cynus, & Fulgos. *in l. jubere cavere, ff. de jurisdict. omn. judic.* & alii, quos refert Menoch. *de arbitrar. quæst. 74. n. 54.* dicentes non posse delegatum à Principe, etiam de jure Canonico exequi suam sententiam diffinitivam, & confirmatur ex verbis *in d. l. à Divo Pio*, ibi: *Ut judicum à se datorum sententiam exequantur*, quæ quidem verba, *à se datorum*, de ipso Principe videntur loqui, ut in simili dixit Bartol. *in l. cùm in testamento, in fine, ff. de auro, & argent. legat.*

61 His tamen non obstantibus verius est delegatum Principis posse exequi suam sententiam tam jure Pontificio, quàm civili. Nam jure Pontificio constat ex *cap. in literis, & cap. pastoralis, §. præterea, de officio delegati.* Nam quando causa absolutè, & sine limitatione alicui demandatur, censentur omnia commissa, quæ consequenter necessaria sunt ad finem causæ, *cap. præterea. cap. ex literis, de officio delegati.* atque executio valde pertinet ad finem causæ; ergo debet exequi sententiam. Francisc. Marc. *tom. 1. quæst. 72. & quæst. 284. & tom. 2. quæst. 534.* Zerola *1. p. praxis, verb. delegatus, §. 6.* Est enim delegatus à Principe instar Ordinarii, *l. à judice C. de judiciis.* ordinarius autem potest suam exequi sententiam, & mittere in possessionem; ergo etiam delegatus à Principe, quod potest facere per se, vel per subdelegatum, *cap. ex literis, cap. quærenti, cap. sanè, cap. præterea, de officio delegati.* Innoc. *in d. cap. significasti, de officio delegati*, ait posse delegatum Papæ mittere in possessionem. Idem Rebuff. *in praxi de missione in possessionem, n.12.* Bertachin. *in repertor. verb. delegatus ad causam unam, n.15. & verb. delegatus Principis, num. etiam 15. & n. 22.* ubi volunt delegatum Principis posse dare tenutam, & corporalem possessionem infra annum. glossa *in l. si quis missum, post principium, ff. ne vis fiat ei.*

Idem dicendum est de jure civili, per textum *in* 62
l. final. C. de judiciis, §. si verò, in Authen. de exhibendis reis, coll. 5. secundùm Bart. & Alex. *in d. l. à Divo Pio, ff. de re judicata.* Fransc. Marc. *tom. 1. quæst. 284.* eo quòd executio sententiæ est pars jurisdictionis ipsius causæ, ut *in cap. si delegatus, §. final. de officio delegati in 6.* Franch. *in disputatione petitorii n. 7.* quia per solam sententiam diffinitivam non dicitur delegatus à Principe fungi suo officio, neque ejus jurisdictio expirat ante executionem sententiæ. text. *in cap. in literis, de officio delegati*, Barbos. *in c. significasti, n.2. de officio judicis delegat.* ubi pro hac parte plures refert, ac sequitur, *& in c. in literis, n. etiam 2. eodem titulo.*

Differunt etiam, quia delegatus ab inferiore Prin- 63
cipe non potest subdelegare, *l. à judice. C. de jud. & c. final. per locum à speciali, de officio judicis delegati*, nec delegatus Papæ nudum ministerium sibi commissum, §. *final. ejusdem c.* ut per Aloys. Ricc. *in collectan. decisionum. p.4. collect. 1264.* Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. Neapol. c. 69. n. 6. in novissima editione.* Delegatus autem Principis potest subdelegare, Aloys. Ricc. *in collect. decisionum p.4. collect. 1047.* Petrus Barbosa *in l. quia tale n.47. ff. solut. matrim* Bobadil. *in sua politica lib. 2. cap. 20. n. 34.* Sanch. *de matrim. lib.3 disp. 31. n.1. ad finem, & n.10.* ubi addit hunc delegatum inferioris Principe ad unam causam posse subdelegare unum articulum, qui contineat nudum ministerium, non autem articulum jurisdictionem continentem: secus de delegato à Principe, qui non solùm divisim, sed etiam conjunctim potest causam sibi commissam subdelegare, ut diximus *disp. 4. n. 4*

Obstare tamen potest, si dicatur Episcopum esse 64
delegatum Papæ in casibus, qui competunt Episcopo non simpliciter, sed ratione imminentis necessitatis, quando non est ad Pontificem recursus, qui casus secundùm jus Pontifici reservantur; & ideo ex Principis privilegio ex causa urgente Episcopo conceduntur: hos autem Episcopus cùm sit delegatus subdelegare solet, ut videmus, quando delegat facultatem dispensandi in impedimentis matrimonium dirimentibus, quam facultatem illi negant. Bald. *in l. 3. n. 6. C. quando provocare non est necess.* & Felin. *c. quod Sedem, de officio Ordinarii*, dicentes jurisdictionem voluntariam communicatam ex Principis privilegio, non posse delegari, quod urget maximè ex *c. final. §. si. de officio delegati*, his verbis: Nulli, cui commissum fuerit excommunicare, vel absolvere aliquos, dispensare cum irregularibus, liceat hæc aliis demandare; quia non sibi jurisdictio, sed certum ministerium potiùs committitur. Per quem textum notatur non esse commissum Episcopis potestatem delegandi, confirmatur ex Concilio Tridentino *sess. 24. c. 6.* concedente Episcopis casus occultos Pontifici reservatos, addente tamen, ut per se, vel per Vicarium illos expediat: ergo non potest eos delegare.

Verius tamen est Episcopum posse delegare alteri 65
facultatem dispensandi, vices suas committendo illi; ex ea ratione, quia jurisdictio communicata ex Principis privilegio non personæ, sed dignitati in perpetuum, vel officio, est ordinaria, non autem delegata, qualis est facultas concessa Episcopis à Concilio Tridentino *ubi proximè d. c.6. de reformat.* ad adsolvendum, & dispensandum circa casus occultos, nec deductos ad forum contentiosum. Est enim jurisdictio competens per jus speciale ordinarium, & novum Episcopis, per illudque prorogatur eorum potestas

ordinaria, quam antea non habebant. patet *ex d. c. 6.* ibi: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto prævenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario*, &c. *dispensare*, & infrà, *absolvere*, quibus probatur hanc potestatem competere Episcopis jure ordinario novo. Quod etiam est dicendum in nostro casu ex regula, quæ habet esse jurisdictionem ordinariam, quando aliqua potestas competit non personæ, sed dignitati in perpetuum, vel officio, Bartol. *in l. ambitiosa. n. 34. ff. de decret. ab Ord. fac.* Bald. *in c. finali, n. unico, de officio Ordinarii.* Covar. 3. *variar. c. 20. n. 6. in principio. & n. 9. in fine, & n. 10. in principio*, Enriquez *lib. 13. de excommunicat. c. 24. n. 2.* Confert. Felin. *in c. licet. n. 4. de officio Ordinarii*, dicens commissionem perpetuam reddere Ordinarium. Atque ita cùm hæc potestas sit ordinaria penes Episcopos, potest delegari.

66 Longè aliter si concederetur Episcopis, ut de facto conceditur in Concilio Trid. *sess. 22. c. 8. de reformat.* tamquam Sedis Apostolicæ delegatis circa executionem testamentorum. Nam etiamsi illa potestas perpetuò comitetur dignitatem, seu officium Episcopale, censebitur semper delegata, non verò ordinaria. Ita Cosmas *pragmat. sanct. tom. 1. tit. de collat. §. item circa in legat.* Abbas *in c. ad abolendum, de hæreticis, n. 15. & ibi* glossa Similiter erit delegata quoties dicitur Prælatis, ut auctoritate Apostolica dispensent, vel absolvant. Abbas *in c. licet, de offic. Ordin.* Franchus *in cap. cum aliquibus, §. 4. de rescriptis*, & Marant. *4. p. judicium ordinarium, n. 4.* vide Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 40. ex n. 13. usque ad finem, & lib. 8. disp. 2. ex n. 10.* Augustinus Barbos. *in cap. quoniam, de officio delegati, §. cæterùm, in verb. Liceat. n. 15. & in verb. dispensare, n. 16* per quæ jura colligitur habentem potestatem absolvendi, seu dispensandi ex officio, & privilegio perpetuo suæ dignitatis posse delegare, Quin etiam quando committitur Episcopo dispensatio, quæ exigat causæ cognitionem, vel habent eam illi annexam. posse aliis dispensationes committere, eo quòd non censetur nudus minister, neque constat electam esse personæ industriam: proinde potest per alium deservire, Rota *decis. 8. incipit, Episcopus constituit, ad finem, in tit. ultimo, de officio Vicarii*, sequitur Sbroz *de officio Vicarii, quæst. 34. n. 3. & 5.*

67 Sequitur altera differentia inter delegatum à Principe, & inter delegatum inferioris: delegatus à Principe potest punire deponentem testem falsò coram eo, pœna tamen extraordinaria: delegatus autem inferioris à Principe nullatenus potest proferentem falsum testimonium punire, sed poterit illum remittere, ut puniatur, ad judicem competentem; qua distinctione usi sunt, Felin. *in c. præterea, de officio delegati*, Jason. *in l. 1. §. qui mandatam, ff. de officio ejus, cui est mandat. jurisdict. col. penult.* quamvis non ita expressè eam expedierit. Nihilominus, Panor. & Anania *in c. 1. de crimin. falsi, col. penult.* manifestè loquuntur, quibus accedit Covar. *in practicis c. 19. n. 8. vers. quamobrem sunt.*

68 Quæstionis tamen est, an delegatus à Principe possit delegare causas meri Imperii? Negat Decius *in c. si pro debilitate, col. 3. de officio delegati, & ibi* Felin. Affirmat tamen glossa *in l. 1. C. qui pro sua jurisdictione.* & ibi Bart. & Angelus. Idem Bart. *in l. 1. n. 10. ff. de officio ejus cui mandata est jurisdictio*, eamque vocat communem Riminald. *col. 21.* & Boërius *communiorem decis. 6. n. 8.* Marant. etiam *de ordine judiciario 4. p. 5. distinct. n. 63.* dicit magis communem, & Covar. *lib. 3. variar. c. 20.* ut veriorem tradit, & Julius Clar. *lib. 5. recept. § final. quæst. 41. n. 3. vers. in delegato autem*, ubi *n. 4. vers. sed nunquid*, ex aliquorum sententia refert, posse delegatum in casibus, in quibus fas est merum imperium delegari, procedere ad ultimum usque supplicium, ipse tamen hoc non admittit, nisi, vel quando id deduceretur ex tenore ipsius delegationis, aut quando esset periculum in mora, nempe si reus esset latro insignis, in quo eventu poterit delegatus, ut ille ait, latronem pœna mortis punire: at verò extra hunc, & extra alios casus similes tutius facturum delegatum autumat, si Princeps prius de casu certioretur.

69 Ad hæc delegatus potest ea sine quibus negotium sibi demandatum expediri non potest, non tamen potest ea quæ negotium facilius expediretur, *cap. præterea. 5. de officio delegat.* per textum ibi: Qui ex eo quòd causa. Concesso enim principali, præsumitur concessum accessorium, quòd venit in consequentiam principalis necessariam *l. 2. ff. de jurisdict. omn. judic.* Thusc. *tom. 1. litera A. conclus. 77.* Sicut etiam quando aliquid prohibetur, censetur omne id prohibitum per quod pervenitur ad illud. Mascard. *de probat. conclus. 102.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p. 1. cap. 15. n. 20.* & Surd. *cons. 301. n. 74.* Quod procedit de his per quæ ad rem vetitam necessariò pervenitur: non autem de his per quæ contingenter, vel possibiliter pervenire potest ad illam, ut intelligitur ex traditis à Bart. *in l. 2. ad finem, ff. de jurisdict. omn. judic.* & ab aliis apud Petrum Barbosam *in l. 2. p. 1. c. 3. n. 57. ff. soluto matrim.* Quo etiam modo accipitur accessorium, quando à suo principali est inseparabile, etiam si accessorium sit magis dignum, & Pretiosum, quàm ipsum principale. Petr. Barbos. *in l. cùm Prætor. §. final. n. 211. ff. de judic.* & Menoch. *de recuper. remed. 6. n. 45.* in quo conveniunt delegatus ab Ordinario, & delegatus à Principe.

70 Hinc fit ut delegatus judex non solùm de causa sibi nominatim commissa, sed de aliis quoque incidenter advenientibus possit cognoscere, Tiraquel *in tract. res inter alios acta, vers. ea quæ procedunt, pag. 10.* Similiter delegatus ad causam matrimonii potest pronunciare super restitutione dotis, quod est verum quando incidenter agetur de causa dotis, & principaliter de causa matrimonii, text. *in cap. ex literis, de pignor.* Innoc. *in cap. de prudentia, de donat. inter vir. & uxor.* facit text. *in cap. tuam de ord. cogn. & in l. quoties C. de judic.* Novel. *de dote p. 9. privil. 16.* Anton. Gomez *l. 50. Tauri n. 53.* Molin. *de justit. tract. 2. disp. 443.* Cabed. *Lusit. decis. 125. n. 3. p. 1.* Molin, *de primogen. lib. 2. cap. 15. n. 76.* Azeved *l. 10. n. 44. & sequent. tit. 1. lib. 4. novæ recopil.* secus quando principaliter ageretur pro dote: tunc enim cùm causa sit merè secularis, non potest cognoscere judex delegatus Ecclesiasticus, sed laicus, glossa *in d. c. de prudentia, de donat. inter vir. & uxor.* Gomez *ubi proximè.*

71 Ratio, quare possit delegatus pronunciare super restitutione dotis, est, quia causa dotis est adeò conjuncta, & connexa matrimonio, ut sine illo non possit subsistere, *l. 3. ff. de jure dotium.* Ergo non alia ratione, quàm incidentiæ de dote delegatus cognoscit, Molin. *d. cap. 15. num. 66.* Petrus Barbosa *l. 1. p. 1. num. 46. ff. solut. matrim.* Proinde judex judicando matrimonium esse irritum, consequenter debet pronunciare restituendam esse dotem, Augustinus Barbosa *in cap. de prudentia, de donat. inter vir. & uxor. n. 2. & 3. & de officio Episcopi, allegat. 84. n. 30. in principio*, & clarius *vers. cujus reservationis.*

Conveniunt etiam judices delegati in eo quòd recusari possunt compellere litigantes ad arbitros eligendos, coram quibus probetur, & decidatur causa recusationis, Molin. *de justit. tract. 5. disp. 23. n. 12. & 13.* & Suarez de Paz *1. p. secundi tomi, cap. 6. n. 11.* Quòd si arbitri sint discordes, possunt compelli à delegato, ut advocent sibi tertium, ut Probatur *in cap. suspicionis, de officio delegati, & in c. secundò requiris, de appellationibus*, §. 1. Delegati item recusati possunt procedere in negotio principali, quando arbitri de causa

causa recusationis cognoscentes intra tempus præfixum illam non terminaverint, text. *in cap. legitima, vers. alioquin, de appellat. lib.* 6. Secus si intra terminum causam recusationis legitimam pronunciaverint, tunc arbitri non possunt procedere secundùm Joannem Andream, Ancharanum, & Perusinum *in d. c. legitima, de appellat.* quamvis Hostiens. sentiat contrarium: cujus opinio de jure civili intelligitur per text. *in l. appertissimi, C. de judic.*

72 Differunt tamen probata legitimè causa recusationis coram arbitris, si judex delegatus fuerit inferioris à Principe, bene poterit causam principalem ad delegantem remittere, vel de consensu recusatoris eam alteri comittere, text. *in c. cum speciali, de appellat.* & est communis. Posse tamen hanc commissionem fieri sine consensu recusatoris; opinatur Panorm. *in cap. si quis contra clericum, de foro competenti, n.* 14. sequitur Decius *d. c. cum speciali*, ubi ait *n.* 8. hanc partem esse defensibilem. Contrà verò si judex recusatus est delegatus Pontificis, & probetur causa recusationis, non potest negotium alteri committere etiam volente, & consentiente recusatore, sed debet negotium ad superiorem remittere, text. *in c. judex, de offic. delegati in* 6.

73 Illud etiam non est omittendum, si recusatus judex fuerit subdelegatus delegati Pontificis, causa recusationis non est excutienda coram arbitris; sed coram delegato Papæ. text. *in cap. super quæstionum*, §. *quem verò, de officio delegati.* Similiter si recusatus sit delegatus Episcopi, vel ejus Vicarii generalis remotis arbitris, causa recusationis coram Episcopo examinanda est, per text. *in cap. si contra unum, de officio delegati in* 6. per quem etiam non sunt eligendi arbitri ad cognoscendum de causa recusationis, quando delegatus à Pontifice constituitur cum clausula, *Quod si non omnes, procedat aliter;* tunc enim causa est examinanda coram collega conjudice non recusato, Covarr. *in practicis, cap.* 26. *num.* 5. *vers. & si causa fuerit delegata pluribus judicibus, cum clausula, quod si non omnes.*

74 Item conveniunt judices delegati in hoc quòd delegatorum uno decedente, extinguatur delegatio etiam quoad alios, non solùm jure Pontificio, ut *in c. uno delegatorum, de officio delegati*; sed etiam de jure civili, ita Innoc. Joannes Andreas, & alii *in d. c. uno*, non distinguentes inter jus canonicum, & civile, concordant absolutè Castrensis *in l. cùm Prætor, in principio, in l. proponebatur, n.* 4. *ff. de judic.* Jason *in l. duo ex tribus, ff. de re judicata, n.* 3. Alex. *ibidem, n.* 2. Juvat hoc jure Pontificio esse manifestè expeditum, nec reperiri jure civili aliter statutum: atque ita in dubio standum est in foro etiam Cæsareo juri Pontificio, quia jus civile dignatur sequi sacros Canones *c.* 1. *de operis novi nuntiat.* Quod intellige secundùm textum *d. c. uno delegatorum*, Perez *l.* 1. *glossa* 1. *pag.* 491. *col.* 1. *tit.* 2. *lib.* 3. *ordin.* Molin. *de justitia tom.* 6. *tract.* 5. *disp.* 24. *n.* 1. *vers.* 1. *quia ergo.* ubi vult quando multi absque ulla declaratione ad aliquod negotium delegantur, & unus eorum decedit, priusquàm super causa pronuncietur, extingui eo ipso totam delegationem, quod procedit quando delegatio facta fuit nominatis personis; neque jurisdictio ad prosequendum negotium, & ad illud finiendum in cæteris conjudicibus permansit: ideo ad delegantem remeandum est.

75 Confirmatur argumento multorum arbitrorum, qui si unus ex pluribus arbitris, vel judicibus impediatur, alii non possunt procedere, ut docet Cosmas *in pragmat. Sanct. tit. de collat.* §. *statuit. verb. spectat. fol.* 251. Idem si alter è vita discedat antequam sententia feratur, vel infamis efficiatur, quoniam vita, & fama æquiparantur. Est enim fama bona thesaurus inæstimabilis, Bald. *in l.* 1 *col.* 4. *C. de confessis*, Flamin. *de resignat. lib.* 5. *quæst.* 3. *n.* 92. & est maximum bonum, ita ut melius sit habere nomen bonum, quàm divitias multas, Proverb. 22. Mascard. *de probat. conclus.* 244. *cum sequent.* & *conclus.* 1219. *num.* 9. & 10. Sayro *in clavi Regia lib.* 11. *c.* 3. *n.* 1. Perez *l.* 1. *glossa* 1. *pag.* 223. *col.* 1. *ad medium tit.* 9. *lib.* 8. *ordin.* & *ibi lib.* 2. *gloss.* 3. *pag.* 296. *col.* 1. *ante medium*, & *l.* 1. *gloss.* 2. *pag.* 323. *col.* 2. *in fine tit.* 16. *eodem lib.* 8. ubi concludit vitam, & famam æquiparari. Ergo sicut uno delegatorum decedente extinguitur delegatio, quoad alios: sic etiam extinguetur uno delegatorum facto infami quoad alios. Quod intellige cùm fama est delegatio nominatis personis; secus quando fit dignitati, text. *in cap. quoniam Abbas, de offic. judic. deleg.*

Quid de pœnis impositis, & imponendis? Respon- 76
de delegatum Principis posse pœnam minuere; vel commutare, ex causa tamen. Censetur enim Magistratus major jure; ideo potest sicut cæteri Magistratus majores, Innoc. *in cap.* 1. *de constitut.* & *ibi* Felin. *num.* 49. *fallen.* 7. Decius *in cap. de causis n.* 19. *in fine, de officio delegati*, quod procedit multo magis quando delegato Principis datum est arbitrium, & à lege, vel à consuetudine non imponitur pœna: tunc enim delegatus pro more suo potest pœnam indicere, & ab ea relevare, Specul. *tit. de legato*, §. *generaliter*, & Archidic. *in cap. omnis* 45 *distinctio.*

Contrà autem dicendum est in delegato inferioris Magistratus quamvis posse pœnam remittere, vel mutare, visum sit Decio *in d. cap. de causis, num. decimooctavo, de offic. & potest. judic. delegati*, & Berojo *ibidem, n.* 80. oppositum est tenendum, nisi delegans sit ex magistratibus majoribus, & delegato ad id concedat arbitrium, Menoch. *de arbitrariis quæst.* 96. *n.* 21. atque ita non posse pœnam minuere vel mutare, sicut delegatus Principis potest. Et multo minus delegatus inferioris habet facultatem indicendi mulctam pro executione sententiæ de jure civili. Ita *l. à Divo Pio, in principio n.* 6. Alexand. *ff. de re judicata*, ex *l. aliud. est fraus*, §. *inter mulctam, ff. de verbor. significatione*, ex ea ratione, quia mulctæ indictio solis magistratum habentibus tribuitur *l. aliud.* §. *inter mulctam, ubi proximè*, sed delegatus non dicitur magistratum obtinere, cum non fuerit solemni more majorum promotus ad jus dicendum, & ad imperandi munus assumptus. Corasius *in l.* 2. §. *eo tempore, ff. de origine juris*, & *in l. si aliquam*, §. *ultimo, ff. de officio proconsulis*, ubi tradit non habere magistratum illos, qui extra ordinem jus dicunt, quales sunt delegati. Confert illud quod mulctæ indictio, est meri imperii, ut notat Valascus olim primarius juris civilis Professor, *in l. Imperium, ff. de jurisdict. omn. judicum, num.* 182. & Purpur. *ibi n.* 269. post Bartolum *n.* 12.

Quid si collega Delegati impediat condelegatum, 77
nunquid poterit puniri? Responde non posse procedere adversùs condelegatum; Bartol. *in l.* 1. §. *is videtur, in fine, ff. si quis jus dic. non obtemp.* & *ibidem* Jason *in fine.* Ratio, quoniam par in parem non habet imperium, *l. ille à quo.* §. *respectivum, ff. ad Trebell.* Bartol. *in l. ultima, ff. de rerum divis.* Alexand. *in l. receptum, n.* 2. *ff. de jurisdict. omnium judicum*, Ruinus *in consilio* 37. *n.* 1. *lib.* 1. & *in consilio* 130. *n.* 4. *lib.* 5. Hoc tamen non procedit quando ad eandem causam dantur duo delegati cum clausula quòd si ambo non potuerint procedere, & exequi, alter faciat. Nam tunc si alter recuset prosequi, & collegam impediat, alter potest prosequi & in impedientem invehi: quia recusans, & impediens suum condelegatum, censetur persona privata, & jurisdictione destitutus. Gemin. *in c. si contra unum, de officio delegati in* 6. Riminald. *in l.* 1. §. *is videtur num.* 8. *ff. si quis jus dic. non obtemp.* qui vult, quòd ubi peturbat suum collegam in jurisdictione sua, manet inferior.

l. ultim. C. ubi senat. vel clariss. Confert idem Riminald. *ubi proximè*, dicens quando duo delegati constituuntur cum clausula, *Vos, vel alter vestrûm*, &c. & unus eorum jurisdictionem praeoccupat, posse impedientem punire. Similiter quando periculum esset in mora, & res peritura esset, priusquam collega impeditus Principem adire posset, impedientem punire poterit impeditus, Jason *in l. 1. §. is videtur, in fine, ff. si quis jus dic. non obtemp.* ex sententia Baldi *in cap. 1. in fine, qual. vasall. jurare deb. fidel. dom.*

78 Qua ergo poena impediens debeat puniri? Felin. *in cap. 1. n. 16. & ibi* Decius *n. 14. vers. quam autem, de officio delegati*, arbitrantur sententia excommunicationis, ex *cap. 1. de officio delegati*, ibi, *districtione Ecclesiastica.* Nihilominus districtio Ecclesiastica poenam etiam temporalem significat, Abb. *in c. 1. de officio delegati, & in cap. Nuntios, de decimis.* secundùm quam impediens potest mulctari. glossa *in cap. pastoralis, §. ultimo in verb. puniat, de officio delegati l. 2. C. de sportulis.* Verius tamen est impedientem delegatum uti sua jurisdictione, posse puniri poena arbitraria ipsi judici impedito. Abb. *in cap. cùm clerici, n. 4. de pactis, & in cap. quaerenti, de verbor. signific.* Rebuff. *in praxi beneficiorum tit. de missione in possessionem n. 18.* docens judicis arbitrio esse puniendum, qui impedit delegatum executorem; ne mittatur victor in possessionem. Secundùm quam sententiam judex impeditus pro qualitate personarum punire poterit delegatum sibi obstantem, ne utatur jurisdictione delegata, quod faciet per censuras, ut docent Felin. & Decius *suprà*, vel per mulctam indictam *in d. l. C. de sportulis.*

79 Delegati denique non possunt instituere. Aloys. Ricc. *in collectaneis decis. collect. 1593. p. 5.* Possunt tamen pronuntiare aliquem esse instituendum. Seraphin, *decis. 159. p. 1.* Non enim intendit Pontifex inferre praejudicium juri Ordinariorum, per textum singularem *in cap. super eo 15. de officio delegati*, proinde si causam super jure praesentandi delegaverit sub hac forma, ut si constiterit praesentationem competere alterutri parti, ex illis provideat Ecclesiam de persona idonea, neque delegatus sine consensu Ordinarii instituere praesentatum; aut illum mittere in possessionem potest. Flaminus *de resignat. lib. 7. quaest. 22. num. 5.* ubi ait executorem datum ad executionem mandati de providendo, non posse beneficia conferre, nisi ad hoc fuerit nominatus specialiter; quod multo priùs voluit Abb. *in d. cap. super eo, & in cap. ultimo, de praesumptionibus*, & est communis, Selva *de benefic. p. 2. quaest. 18. n. 1.* cum sequent.

DISPUTATIO XII.

De judice Conservatore, & de ejus qualitatibus.

§. I.

EPITOME.

1 *Conservatores qui dicantur, & à quo possint constitui?*
2 *Conservator an judex sit delegatus, aut Ordinarius?*
3 *Conservator ut constituatur quas debeat habere qualitates?*
& quid de visitatore, & Doctore. ibid.
4 *Conservator ratione officii, quam habeat potestatem, & an possit tueri partes de injuriis inferendis?*
5 *Conservator qualiter procedere possit ad cognoscendam injuriam manifestam?*
6 *Conservator quando dubitat de notorii qualitate, quid faciet, & quotuplex sit notorium?*
7 *Conservator non debet praemittere examen notorii, cùm reus id fatetur.*
8 *Conservatores ad officium suum exequendum possunt uti censuris, & aliis remediis contra contumaces.*
& an possint cogere brachium seculare? ibid.
9 *Conservatores quomodo se habere debeant procedendo contra Episcopos?*
10 *Conservatores an possint subdelegare?*
11 *Conservatores quas poenas incurrant, si aberrent ab ordine, & modo sibi dato in procedendo?*
12 *Conservatoribus suadentes ne sua utantur jurisdictione, excommunicationem incurrunt.*
13 *Conservatores uti suspecti recusari possunt.*
14 *Conservatores officium quandiu duret, & quomodo extinguatur?*
15 *Officium Conservatorum in ordinibus & religionibus est perpetuum, neque extinguitur morte concedentis.*
16 *Constitutiones conservatoriae Religionibus concessae multa continent in favorem earum.*
17. 18 *Literae conservatoriae concessae ad certum tempus expirant quoad omnia negotia, si tempus labatur ante mortem concedentis, nisi de consensu partium detur prorogatio.*
19 *Literae conservatoriae ad certum tempus datae non expirant, quoad potestatem exequendi, tempore elapso.*
20 *Tempus judici praefixum ad diffiniendum, quando incipiat currere.*
21. 22 *Litera conservatoriae ad tempus praefixum non jurisdictioni, sed judici quando expirent: & si dentur per annum, an duret post illum?*

Conservator est judex à Romano Pontifice datus ad defendendos aliquos contra manifestas injurias, seu violentias judiciali non utens indagine, *cap. 1. & ultimo, de offic. judic. delegat.* Perez *l. 1. versic. quaeri potest. tit. 7. lib. 1. ordin.* Sayro *in floribus decis. sub tit. de officio delegati decis. 1.* Cochier *de jurisdict. ordin. in exemptos, p. 1. qu. 39. n. 1.* Fr. Joann. de la Cruz *de statu Relig. lib. 2. cap. 10.* & Azor *part. 2. lib. 5. cap. 34. quaest. 1.* 1

Est ergo Conservator judex delegatus, non autem ordinarius, ita Archid. & Joann. Andr. *in cap. 1. de officio judicis delegati in 6.* nisi in Bulla conservatoria expressè declaretur, ut Conservator per Bullam electus sit ordinarius, ut habetur in Bulla Gregor. XIII. edita anno Domini 1572. octavo Kal. Junii, ubi sic ait, *Societati, ut in quibuscunque causis tam civilibus, quàm criminalibus omnes, & singulos Archiepiscopos, & Episcopos, nec non alias personas in dignitate Ecclesiastica constitutas, &c. & Vicarios Episcoporum in spiritualibus, & officiales generales ubilibet constitutos, in suos possent assumere Conservatores, & judices Ordinarios indulsit.* Quod etiam notat Molin. *de just. tom. 6. disp. 29. n. 1.* atque ita nisi expressè concedatur, quòd Conservator sit judex ordinarius, ex vi jurisdictionis, vel delegationis tributae est delegatus. Nam jurisdictionem non ratione officii, sed delegationis sibi assumit. Navarr. *cons. 4. de officio judicis delegati, n. 3. 1. part. fol. 234. vers. quarto quod antequam.* ubi vult probabile esse Conservatores esse ordinarios, sed probabilius est esse delegatos, ut bene Vaiasc. *consultatione 152. n. 6.* dicens esse delegatos, & ut tales regulari circa multa, Fusc. *de visit. lib. 2. c. 23. n. 3.* Azor *p. 2. lib. 5. cap. 34. quaest. 2.* & 2

Cam-

Campan. *in diversor. juris Canonici rubr.* 12. *cap.* 13. *n.* 24. *in fine.* Conservatores autem Academiæ Eborensis, & Conimbricensis sunt judices ordinarii, ut benè Molin. *d. disp.* 29. *n.* 7. ubi vult jurisdictionem illam quoad Scholasticos merè seculares à Rege Conservatoribus fuisse ad universitatem causarum immediatè collatam, quæ in dubio, ut ipse ait, ordinaria censenda est, idemque sentit de Ecclesiastico Conservatore Eborensis Academiæ virtute literarum Apostolicarum creato, & quamvis non sint propriè ordinarii, satis est, quòd sint instar ordinariorum, dum constituuntur judices ad universitatem causarum.

3 Porro ut aliquis possit esse Conservator, requiritur quòd sit in dignitate aliqua Ecclesiastica constitutus, ut Episcopi, Archiepiscopi, aut Abbates, aut Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum Canonici, ac eorundem Archiepiscoporum Vicarii in spiritualibus, & officiales generales ubilibet constituti: item habentes dignitates, vel personatus in Ecclesiis Collegiatis, hæc tamen ita accepta egent distinctione, quia de jure communi Conservatores debent esse Episcopi, aut eorum superiores, vel Abbates, seu dignitates, aut personatus in Cathedralibus, aut in Collegiatis Ecclesiis habentes, ut habetur *in cap. ultimo, de officio deleg. lib.* 6. ibi: *de cætero deputari non possint, nisi Episcopi*, quæ decisio est etiam Petri Gregorii *syntagm. juris lib.* 47. *cap.* 22. *n.* 28. Azor *d.* 34. *quæst.* 4. *vers. quartò quæritur.* Sylvest. *verb. conservat. n.* 2. & Alexandr. Moneta *in tract. de conservatoribus, c.* 5. Molin. *de jurisdict. tract.* 5. *disp.* 29. *n.* 3. Fr. Joan. de la Cruz *de statu Relig. lib.* 2. *c.* 10. *vers. prima conclusio*, ubi concludit etiam ex constitutione 45. Leonis X. edita in Conc. Later. Conservatores Religiosorum debere esse viros in dignitate constitutos, revocarique contraria privilegia.

Nihilominus Canonici Cethedralium attentis particularibus privilegiis Religionum, & Vicarii Episcoporum in spiritualibus, & eorum officiales generales ubilibet constituti in Conservatores eligi possunt, prout concessit Xistus IV. Pius V. & Gregorius XIII. teste etiam Aloys. Ricc. *in praxi resolut.* 90. *n. ultim. & resolut.* 349. Molin. *ubi suprà dict. num.* 3. Fr. Manuel *de regul. tom.* 1. *quæst.* 65. *art.* 3. Augustin. Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, allegat.* 106. *n.* 11. *& n.* 13. *ad finem*, ubi de Conservatoribus plenè, & planè dixit, quamvis non sint in dignitate constituti, ut aliqui de Vicariis Episcoporum opinantur contrà.

Ex dictis sequitur posse esse Conservatores Priores Mendicantium, & Guardianos Minorum, qui per Geminianum, *in cap. nullus, de elect. lib.* 6. sunt in dignitate constituti. Nam dignitas Ecclesiastica est administratio rerum Ecclesiasticarum cum jurisdictione etiam in modicis causis, Anchar. *in Clement. si dignitatem*, Armill. *verb. dignitas, & verb. Conservator*, Sylvest. *verb. dignitas*, & Sanchez *in Decal. lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 79. *& sequent.* Augustin. Barbos. *de potest. Episcopi allegat.* 106. *n.* 15. ubi addit hoc procedere de jure communi: secus ex sacræ Congregationis responsione dicentis Priores, Guardianos, vel quosvis alios quavis dignitate regulari fulgentes, non posse eligi in Conservatores, sicque respondisse Romæ 6. Octob. 1617. Anton. Maria. Cardin. Gall. V. Theat. Secret. Hinc quæri potest, an Visitator generalis alicujus diœcesis possit esse Conservator non quòd habeat dignitatem, sed quòd sit officialis generalis Episcopi? Pars affirmans probatur ex Bulla Gregorii XIII. concessa Societati, ut patet ex literis Apostolicis *fol.* 122. dicentis ibi ultra Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates posse esse Conservatores personas in dignitate constitutas Canonicos Cathredralium, & Episcoporum Vicarios in spiritualibus, & officiales generales ubilibet constitutos, sed Visitator generalis talis est, & potest excommunicare: ergo poterit esse Conservator saltem Religiosorum.

Nec obstat, si dicas Visitatorem generalem non esse perpetuum officialem, cum possit revocari à constituente, quia etiam Vicarius generalis potest revocari ab Episcopo, & priores biennales in Religionibus non sunt perpetui, & possunt esse Conservatores Fr. Manuel. Rodriguez *de regular. tom.* 1. *quæst.* 65. *art.* 9. quod etiam asserit, de Prioribus Divi benedicti non habentibus Abbatem in eodem Conventu, cùm habeant dignitatem Ecclesiasticam, prout tradit Sylvester *verb. delegatus, n.* 3 post glossam *in cap. nullus, de electione lib.* 6. & Panormit. *in cap. causam, de judiciis, & in cap. cùm olim, de major. & obedientia.* Nisi hoc munus aliàs sit illis interdictum ex regula, ita Rodriguez *dict. art.* 3. *ad finem*, quamvis id asserat dubius de Guardianis Minorum, & tamen non sunt hæc officia perpetua, sufficit tamen quod sint in potentia talia, text. *in cap. clericos, juncta glossa in verb perpetuam, de cohabitatione clericorum, & mulierum.*

Tota difficultas est de Doctore Theologo, aut in jure canonico, an possit esse Conservator? Videtur posse, ex Bartolo *in l. hæc quæ necessariò, C. de novo Codice faciendo, n.* 10. ubi ait esse dignitatem Doctoratum. Casus est *extrà de magistris, in cap. quanto*, quia Doctor habet jurisdictionem ordinariam in scholares, Jason *in l. si quis in conscribendo, C. de pactis n.* 4. *fol.* 75. qui vult Doctoratum esse dignitatem, sequitur post alios Antonius Corsetus *in suo repertorio in Abbatem: verb. doctoratus*, ubi id probat per intellectum quendam *in d. cap. quanto, de magistris*, eo quia habent præeminentiam, & prorogativam in processionibus, & Conventis Doctorum. Confirmat Cappella Tholosana, *quæst.* 13. dicens habentem personatum posse esse Conservatorem, qui personatus consistit in prærogativa sedis, & aliorum sine jurisdictione, & sic ut Cancellarius Tholosanus potest esse Conservator Apostolicus ob præeminentiam quam habet in processionibus, & Capitulo, & in aliis locis, sic etiam Doctores Theologi, & juris Pontificii, si fuerint in sacris constituti, Tabiena *verb. Conservator n.* 3. favet, dum ait personatum habentem præeminentiam quandam, nempe stallum in choro præ aliis, vel simile officium in cathedralibus, vel Collegiatis posse esse Conservatorem; ergo etiam Doctores. Nihilominus magis placet negare; cùm prærogativæ, seu præeminentiæ quibus gaudent Doctores, non sunt dignitates Ecclesiasticæ, sed habent quid seculare ac profanum, nec habent propriè jurisdictionem in scholares ratione Doctoratus.

Conservatorum munus est defendere eos, quibus dantur à manifestis tantùm injuriis, ac violentiis, & quamvis literæ conservatoriæ habeant hæc verba, *in quibuscumque causis*, non censentur prorogatæ ad cognoscendum de omnibus causis, sed debent restringi ad clausulam *pro manifestis injuriis, & violentiis*, ne recedatur à jure communi, *cap.* 1. *& cap. final. de officio delegati lib.* 6. ubi habetur Conservatorem datum à Papa in favorem certarum personarum, vel alicujus Religionis, non posse procedere nisi contra manifestas violentias, vel injurias, vel spolia inferentes Molin. *d. disp.* 29. *n.* 2. Valasc. *consult.* 152. *n.* 8. Azor *part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 34. *vers. septimò quæritur*, Fr. Ludovic. Miranda *in manuali Prælatorum tom.* 2. *quæst.* 47. *art.* 8. *conclus.* 2. Cochier *de jurisdict. ordin. in exemptos part.* 1. *quæst.* 39. *à n.* 6. Atque ita restringitur potestas Conservatoribus circa injurias manifestas duntaxat, ut si de aliis quàm de illis cognoscant, processus, & sententia est ipso jure nulla, Azor *d. c.* 34. *quæst.* 13. Suarez *tom.* 5. *de cens. disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 17. & Molina *d. disp.* 29. *n.* 2. *& 6 in fine.* 4

Utrùm autem potestas Conservatoris extendatur etiam ad injurias inferendas? Responsio est affirmativa, quia defensio propriè magis consistit in inferendis, ne inferantur, quam in repellendis illatis, glossa *verb. defendere, in dict. cap.* 1. *de officio judicis delegati in* 6. ubi Franch. *n.* 7. Domin. *num.* 13. Azor. *quæst.* 7. *citata vers. si iterum quæras*, Cochier. *d. quæst.* 39. *n.* 13. & Molina *d. disp.* 29. *num.* 2. *vers. potest. tamen, in fine.* Quin etiam potest Conservator violentiis, seu injuriis probabiliter irrogandis per alios modos suæ jurisdictioni convenientes occurrere, vel obviare, sed etiam per generalem excommunicationis sententiam contra eos, qui tale, vel tale fecerint, vel commiserint, ex traditis a Gutier. *lib.* 1. *canonicar. cap.* 4. *n.* 10. *vers. causa autem justa*, Suarez *de censuris disp.* 3. *sect.* 4. à *n.* 4. & *disp.* 20. *sect.* 1. *n.* 3. *cum sequent.* August. Barbos. *de alleg.* 106. *n.* 34. & 35. & Azor. *d. quæst.* 7. *vers. si iterum.*

5 Qualiter ergo Conservator procedere possit ad cognoscendum quando injuria est manifesta; dic in primis, sicut potest cognoscere de injuriis, & violentiis solùm manifestis, *c.* 1. & *ultimo, de officio judic. deleg. in* 6. sic etiam de injuriis dubiis non posse cognoscere: hæ enim sine indagine, hoc est, cognitione judicari non possunt: & Conservator indagine non utitur, *cap.* 1. *de officio delegat. in* 6. Quòd si in principio ambigat, sit ne injuria manifesta, & ad suam jurisdictionem pertineat; tunc poterit inquirere, ut cognoscat, an violentia fuerit notoria, & an spectet ad suam jurisdictionem. Quia aliter non potest procedere nisi eidem constet de violentia manifesta, & notoria, glossa *verb. Conservatores, in dict. cap.* 1. ubi Franch. *n.* 4. Sylvest. *verb. Conservator*

6 *n.* 3. Molina *d. disp.* 29. *n.* 2. Ideo cùm jurisdictio competat Conservatori ratione certæ qualitatis, & ille dubitet de illa notorii qualitate, vel eam non bene percipiat, potest ante omnia summatim inquirere, an violentia, seu injuria, de qua est sermo, fuerit manifesta, & ob id, ut fundet suam jurisdictionem, potest testes recipere; ita ut procedat si ex testibus inveniat violentiam, seu injuriam esse notoriam: si autem non apparuerit fuisse notoria, abstineat, & se incompetentem pronunciet, Azor. *suprà dict. quæst.* 7. *vers. quid si initio*, neque hujusmodi judicialis inquisitio Conservatori interdicitur ad hunc effectum, ut sciat an sua sit jurisdictio; proinde potest inquirere etiam in forma judicii, per regulam *in cap. præterea, de offic. judicis delegati, vers. quia ex eo quod causa*; ubi concesso principali, censetur concessum accessorium veniens in necessariam consequentiam principalis, & alia sine quibus stare non potest, *l.* 2. *ff. de jurisdict. omni. judicum*, Tusch. *tom.* 1. *litera A. conclus.* 77. & in terminis tradunt, Dominicus *in d. cap.* 1. *de judic. deleg. in* 6. *n.* 6. & 7. & Anchar. *ibi n.* 5. Azor. *d. q.* 7. & Molina *d. disp.* 29. *n.* 2. *vers. potest tamen.*

Porrò sciendum est vix reperi posse tam notorium quòd non possit aliqua excusatione obtenebricari, & offuscari, & habere aliquas circumstantias occultas excusantes, ut per Innoc. Hostiens. & alios citatos per Capram *in tract. de notorio* 4. *membro n.* 70. Est tamen notorium illud quod resultat ex actis, quia acta faciunt rem notoriam, *cap. cùm olim*, & *ibi* Abbas *num.* 3. *de verbor. signific. cap. penultimo, in principio, de causa possess. & propriet. l. Divus, ff. de officio præsidis*, Aret. *consil.* 42. *n.* 5. Decius *in cap. ex insinuatione, n.* 19. *de appellat.* Menoch. *de recuperanda, remedio* 1. *n.* 232. & *de arbitrar. lib.* 2. *casu* 166. quod procedit etiam ante conclusionem in causa, Farinac. *in praxi lib.* 1. *quæst.* 21. *n.* 14. & 15. licèt allegentur circumstantiæ notorium crimen excusantes, non per hoc notorium obtenebricatur, quod minus super eo probari debeat, etsi circumstantias, qui allegat affuscantes ad probandum admitti debeant, Capra *in tractat. de notorio, membro*, 4. *n.* 59. & 69. & Anton. *in cap. vestra, de cohabit. cleric.*

Notorium autem evidens est illud quod omnibus, vel pluribus civitatis, seu viciniæ manifestum est, *cap. cum dilectus* 15. *vers. dicitur, de purgatione Canonica, cap. quæ Lotharius*, ibi *oculis omnium, cap. de manifestis*, ibi, *nota plurimis causa*, & ibi, *omnes enim*, & *cap. ultimo*, ibi, *omnibus* 2. *quæst.* Menoch. *de arbitr. casu* 195. *n.* 8. Mascard. *conclus.* 1106. *n.* 4. & 16. dicentes, quando factum sui natura tale est, ut omnes vel illud sciant, vel possint verisimiliter scire reputari à judice notorium, Bartolus *in leg. scriptus, n.* 2. *vers. alii remittuntur, ff. de religios. & sumptibus funer.*

Nihilominus quoad præsens institutum, Conservator non tenetur notorii examinationem permittere 7
quando reus factum confitetur; & illius qualitatem notoriam fuisse, sufficit enim partis confessio, ut factum dicatur notorium, quamvis aliter non probetur factum, text. *in cap. vestra, & in cap. tua nos, & in cap. final. de cohab. cleric. & mulier.* Baldus *in l. à procedente, Cod. de dilat.* Decius *in cap. at si clerici, num.* 141. *de judic.* Afflict. *decis.* 178. *n.* 3. & *decis.* 372. *in fine* Mascard. *conclus.* 1102. *n.* 2. & Menoch. *in* 1. *remedio recuperan. possessio. num.* 22. & *in* 1. *respons. causæ Finariens. num.* 139. tunc cùm per hanc confessionem notorium dicatur, semper processus validus erit, etiamsi reus, qui fatetur rem notoriam pro se, alleget se jure suo fecisse: tenebitur tamen Conservator illum admittere ad excusationes suas probandum, nec propterea desistet à procedendo, quando factum est notorium vel in se, vel per confessionem rei.

Quando verò reus non fatetur, nec etiam negat, neque opponit contra jurisdictonem judicis, sed tacet, & Conservator est anceps, & res in se non apparet notoria, nec manifesta, ut possit juridicè procedere, potest inquirere an res fuerit notoria, & manifesta, & facere probationes Constito ergo de notorio, poterit procedere, Capra *dict. membro* 4. *ex n.* 56. *cum sequentib.* Mascard. *conclus.* 1103. *n.* 32. ex eo fundamento, quia semper est probanda qualitas ante omnia, quæ jurisdictionem tribuit, antequam exerceatur jurisdictio, *l.* 2. §. *sed si dubitatur, ff. de judiciis, l. si quis ex aliena, ff. eodem*, Carrer. *in pract. in tract. de homicidio*, §. *circa igitur tertiam, n.* 18. Atque ita, ut probetur factum aliquod fuisse manifestum, vel notorium, sufficiunt duo testes legitimè deponentes, nec est necesse, ut omnes deponant, qui alioqui necessarii sunt ad notorium faciendum; sed satis sunt duo. argum. text. *in cap. in omni negotio, extra de testibus*, Speculator *in titulo de notor. crim.* §. *jam de notoriis, ad finem*, Salicet. *in l. ea quidem, n.* 88. *C. de accusationibus*, Conrad. *in practica tit. de notor. crimin. sub. n.* 14. *ad finem, pag.* 241. Julius Clarus *in practica*, §. *final. quæst.* 8. *vers. quæro nunc.* Anton. Gomez *tit. de delictis cap.* 1. *n.* 44. & Mascard. *conclus.* 1105. proinde satis erit Conservatori constare per duos testes integros de illa de notorietate, cùm hæc probatio sit necessaria eidem ad fundandam suam jurisdictionem, Franch. *in d. cap.* 1. *de potest. judic. delegat. in* 6. *n.* 4. & 5. & Dominic. *n.* 7. & 9. juvat Azor. *part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 34. *vers. octavò quæritur*, & Augustin. Barbos. *dict. allegatione* 96. *n.* 29.

His adde Conservatores posse uti censuris, & aliis 8
juris remediis ad suum munus obeundum, & officium exequendum contra rebelles, & contumaces, secundùm quod illis conceditur in omnibus literis conservatoriis, & constat ex conservatoria Societatis nostræ à Gregorio XIII. concessa *fol.* 123. ibi, *Occupatores, seu detentores, præsumptores, & injuriatores bus,*

hujusmodi, nec non contradictores quoslibet, & rebelles, etiamsi alias qualificati existerent auctoritate Apostolica per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiastic. aliaque opportuna juris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, &c.

Quinimò Conservator potest per censuras Ecclesiasticas cogere magistratum civilem, quod dicitur brachium seculare ad suffragandum contra prædictas injurias ac violentias inferentes, Azor *d. cap.* 34. *quæs.*10. Cevall. *tom.*4. *quæst.*897. *à* 718. & Fr. Ludovicus Miranda *d. quæst.*47. *art.*8. *conclus.* 7. Quemadmodum judex Ecclesiasticus etiam delegatus potest brachium seculare à seculari judice implorare, & ipse tenetur impartiri, Innoc. & post eum omnes, *in cap. significasti, de officio delegati*, Joann. Andr. *in cap.* 1. *n.*8. *verb. convocent. de officio Ordinarii*, Covarr. *pract. qu. cap.*10. *n.*1. *vers. ex quo tamen*, Aviles *ad cap.* 20. *Prætor. gloss. usurpan. n.* 27. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 320. *n.* 2. *& resolut.* 278. *num.* 2. Ex ea ratione, quia si hoc potest Ordinarius Ecclesiasticus, multo fortiùs poterit delegatus, qui Ordinario major est in causa sibi demandata, *cap. sanè, el secundo, de officio delegati*, Navarr. *in cap. cùm contingat, remedio* 1. *nu.* 1. *de rescriptis*. Nec refert, quòd interdum in rescripto ponatur clausula, *invocato ad hoc auxilio brachii secularis, si opus fuerit*; quia talis clausula apponitur ex stylo Curiæ, non autem quòd sit necessaria, Navarr. *suprà num.* 3. & 4. Salzedo *in addit. ad Bernard. Diaz in pract. crimin. Canon. cap.*154. *n.*8. quid si recuset secularis brachium suum præstare, cogi potest sub pœna excommunicationis, text. *in cap.*2. *in fine, in verb. coactione, de maled.* gloss. *in cap.*1. *in verb. publicum, de officio Ordinarii*. Franc. Marq *decis.* 269. *n.* 1. *part.*1. Salzed. *in pract. d. cap.* 154. *n.* 20. & *n.* 29. subdens si judex secularis Ecclesiastico petenti suum auxilium adhuc recuset, & deneget, posse ab eodem Ecclesiastico judice arbitraria pœna pro modo culpæ puniri.

9 Quoad modum procedendi contra Episcopos, consule *cap. quia Pontificiali, de officio judicis delegati in* 6. ubi statuitur Conservatoribus forma procedendi, utpote, ut Conservator, aut judex delegatus in procedendo contra Episcopos utatur modestia, ac honore tantæ dignitati debito: atque in primis interdicatur eisdem in Ecclesiam ingressus, vel officium sacerdotale. Secundò, ut suspendantur ab officio. Tertiò contra eos Ecclesiastica censura aggravetur, nisi fortè aliud fieri suaserit nimiæ contumaciæ protervitas, Sylvest. *verb. Conservator, n.*4. *vers. dico*, Azor. *d. cap.* 34. *versic. duodecimò quæritur*. Dicitur autem protervitas nimiæ contumaciæ, quando Episcopi proferunt in judicem injurias, & verba contumeliosa, glossa *in d. cap. quia Pontificiali*, Ludovic. Miranda *in manuali Prælat. tom.*2. *quæst.*47. *art.*8. *conclus.* 5. ubi *in vers. adverto*, notat non teneri Episcopos obedire Conservatoribus, nisi suarum literarum vires ostendant, hoc est, conservatoriam originalem; alioquin jurisdictionem ordinariam declinare non poterunt, *cap. cùm jure, de officio judicis delegati*. ubi habetur non esse fidem habendam delegato judici asserenti se habere mandatum delegationis, nisi eo præsentato, Aloys. Ricc. *in collectan. decis. part.* 3. *collect.*532. Menoch. *de arbitrar. lib.*1. *q.*76. *n.*8. & *lib.* 2. *casu* 112. *n.*8. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disputat.*17. *numer.* 17. Valascus *dicta consultat.* 152. *n.* 7. etiamsi vir excelsus atque illustris sit.

10 Non posse autem Conservatores subdelegare, nisi quoad citationes, & sententiarum promulgationes, vel quando fuerit hoc eisdem concessum, gloss. *in cap. ultimo, de officio delegati, lib.* 6. Atque tunc subdelegare non possunt vices suas, nisi personis in eisdem oppidis, & civitatibus constitutis, in quibus ipsi Conservatores degunt, Azor *dict. cap.* 34. *quæs.*9. Molin. *d. disp.* 29. *n.* 5. Fr. Manuel *de regular. tom.*1. *quæst.*65. *art.* 10. & Cochier *de jurisdict. ordin. in exemptos, part.*1. *quæst.*39. *n.*20. Aliquibus tamen Religionibus conceduntur Conservatores, ac judices facultate subdelegandi, etiam extra loca, ubi tales Conservatores sunt constituti, ut apparet ex Bulla Pii Quinti, & Gregorii XIII. Societati nostræ concessa, per quas nostri Conservatores sunt judices ordinarii.

Petes tamen rationem, quare regulariter considerato jure non possint Conservatores subdelegare? gloss. *in Clement.*2. *de hæreticis*, ait ex eo procedere, quia industria Conservatorum est electa, in quo eventu à persona electa recedi non potest, etiamsi delegatus sit à Principe, Rota in una Perusinæ concordiæ 10. Jun. 1603. coram Illustrissimo Pamphilio apud Farin. *decis.*462. *n.*3. *part.*2. *recent.* & relatum à Cochier *in comment. ad reg.* 47. Cancell. *n.* 7. Unde sequitur per industriam personæ electam cessare subdelegationem, ita Suar. *in thesauro receptarum sentent. litera D. numero* 39. Sbroz *de officio Vicarii, lib.* 2. *quæst.* 34. *nu.* 2. Perez *l.*2. *gloss.* 1. *ante finem*, per textum *ibi tit.*12. *lib.*2. *ordinamenti*, & *l.*10. *gloss.* 1. *tit.*16. *eodem lib.*2. & Menoch. *præsumptionum lib.* 2. *præsumpt.* 21. *num.* 2. & *præsumpt.*54. *num.* 8. quæ faciunt hanc partem probabilem, sed probabilius est quod sentit glossa *verb. nulli, in d. cap. ultimo, de officio delegati lib.* 6. intendens textum ibi jus particulare constituere in proposito circa Conservatores ad eorum potestatem coarctandam, ut quantum fieri possit minus præjudicetur ordinariæ jurisdictioni. Quamobrem etiam quando Conservatores ex privilegio possunt committere vices suas, non poterunt nisi illis, qui aliàs in Conservatores assumi possunt, per textum *in d. cap. ultimo, vers. sed nec tunc*, Molin. *d. disp.* 29. *n.* 5. quod servatur in reliquis delegatis, generaliter text. *in cap. statutum*, §. *in nullo, vers. & personis, de rescriptis, lib.*6. ubi glossa *verb. legatorum, in fine*. Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.*622 *in* 1. *editione*, & *resol.*420. *in* 2. *edit.* & Fr. Manuel *d. quæst.*65. *art.* 10. *vers. advertant. tom.* 1. *regular.* Joann. de la Cruz *lib.* 2. *cap.* 10. *fol.* 143. *verso*, *vers. secunda conclus.*

Quæri tamen potest quibus pœnis subjaceant Conservatores, si excedant formam, & modum suæ potestatis? Responde incurri per annum pœnam suspensionis ab officio eo ipso: habetur *in d. cap. ultimo, vers. ut autem, de officio delegati in* 6. & esse irritum, & inane quod faciunt, *ibidem*, quod intellige si scienter de aliis, quàm manifestis injuriis cognoscant, Azor *d. lib.* 5. *cap.* 34. *versic. decimotertio quæritur.* Requiritur enim scientia ad excludendum quamcumque ignorantiam: ideo quælibet ignorantia excusat etiam crassa à pœna, quamvis non à culpa, quoties lex pœnam imponens utitur verbo *scienter*, ut ait Navarr. post alios *in manuali cap.* 27. *num.* 141. Suarez *de censuris disp.* 31. *sect.*3. *n.*17. pœna autem hæc suspensionis ab officio per annum eò ipso incursa involvit etiam suspensionem non solùm ab officio Conservatoris, sed etiam ab officio clericali, ut post alios docet Soarez *d. tom.* 5. *de censuris disput.* 26. *sect.* 1. *à n.* 3. non tamen infert suspensionem à beneficio, Suarez *dict. disp.* 31. *n.* 17. *in fine*, nisi simul in simili pœna addatur aliquid per quod declaretur suspensionem extendi ab officio ad beneficii suspensionem, ita Henriquez *lib.* 13. *cap.*32. §.3. *in summa*, & Suarez *d. disp.*26. *sect.*3. *n.*4. & *sequent.* quamvis Valascus *d. consult.* 152. *n.* 2. opinetur Conservatorem si contra alias personas quàm contra inferentes injurias, & violentias processerit, esse ipso facto suspensum per annum ab officio, & beneficio, quod etiam malè infert glossa *verb. officio in d. cap. ultimo, de officio delegati in* 6.

Intu-

Insuper quicumque suaserit Conservatoribus ut excedant vires suæ potestatis, sententiam excommunicationis incurrit, à qua non potest absolvi nisi priùs parti integrè satisfecerit, & impensas legitimè propter hoc factas compensaverit, prout cavetur *in d. cap. ultimo*, ibi: *Pars verò, quæ hoc fieri procurabit*. Ex quo constat non intelligi sub sententia excommunicationis quemcumque comprehendi, nisi sit ex litigantibus, non autem alius proinde si alius cui non est datus Conservator, suadeat Conservatori, ut ad alia jurisdictionem suam extendat, non incurrit in excommunicationem, nisi communicet cum litigante, postquam excommunicatus: nam tunc uti participans in crimine criminoso excommunicationem incurret, non autem in eam *in d. cap. ultimo*, impositam, quæ etiam non incurritur ex sola procuratione, vel suasione, nisi effectus sequatur, Navarr. *suprà c.* 27. *n.* 125. Suarez *tom.* 5. *de censuris disp.* 23. *sect.* 4. *n.* 10. & Fr Ludovic. Mirand. *in manu. Prælat. tom.* 2. *q.* 47. *art.* 9. *conclus.* 2.

Diximus non posse absolvi ab hac excommunicatione partem suadentem Conservatori, ut suam transgrediatur potestatem, nisi realiter, & integraliter alteri parti sumptus, & expensas reficiat, ut loquitur text. *in d. c. ultimo*: quare non sufficiet præstare cautionem, ut volunt Dominicus *ibi, num.* 3. & Franch. *n.* 2. *ad finem gloss. verb. manifesta, in cap.* 2. *de sentent. excommunicationis lib.* 6. quod intellige, quando pars manifestè incurrit excommunicationem, & suasio, seu procuratio fuit per testes legitimè probata: tunc non debet absolvi ante realem satisfactionem, nisi quando satisfactio sit ejus conditionis, ut ab excommunicato præstari nequeat: tunc priùs excommunicatus cum sufficienti cautione absolvendus, quàm impendatur satisfactio. Covarr. 1. *part. relectionis*, §. 11. *n.* 11. *vers. sed, & si excommunicatus, in cap. alma, de sentent. excommun. in* 6. & Henriquez *in summa lib.* 13. *cap.* 28. absolutio denique potest ab hac excommunicatione impendi ab Episcopo, prout volunt Joannes Monachus, & Joannes Andreas *in d. cap. ultimo, de officio delegati in* 6. quos referens sequitur Azor. *d. cap.* 34. *quæst.* 13. *in fine*; ex ea ratione, quia auctor illius Canonis illam sibi non reservavit, sequitur August. Barb. *d. allegatione* 106. *n.* 49. *in fine.*

Ex traditis sequitur Conservatorum jurisdictionem non posse prorogari, nisi sit taliter concessa, quæ præstet jurisdictionem ordinariam in causis omnibus illarum personarum, quibus conceditur; ratio, quia jurisdictio ista non conceditur absolutè, sed limitatè: ideo prorogari non potest, *l. solemus*, §. *latrunculator, ff. de judic.* & *l.* 2. §. *final. ff. de pœnis*, Bald. *l. final. n.* 3. *Cod. de except.* Hippol. *l. final, n.* 197. *ff. de jurisdict.* Marant. *de ordine judiciario, part.* 4. *dist.* 12. *n.* 18. Est enim jurisdictio hæc limitata ad certam speciem causarum, videlicet pro violentiis, & injuriis manifestis, ac proinde non potest fieri prorogatio ad aliam speciem, prout vult Jason *in l. per errorem, n.* 5. *ff. de jurisdict. omn. judic. col.* 1. post multos, & habetur per Abbatem *in cap. P. G. de offic. delegati*, per textum *ibi, Cùm hujusmodi delegata jurisdictio*; ubi notatur delegatam jurisdictionem non posse extendi, nisi ad personas in rescripto contentas; etiamsi alii consentiant. Molin. *tom.* 6. *de justitia tract.* 5. *disp.* 25. *n.* 2. Menoch. *conf.* 340. *n.* 54. Peregrin. *variar. lib.* 1. *ad rubricam, de offic. judic. deleg. n.* 38. & *ad rubricam tit. de officio judicis ordinarii n.* 32. Barbos. *in l.* 1. *art.* 1. *n.* 204. *ff. de judiciis*, dicens jurisdictionem delegatam prorogationem rejicere, secus si in Conservatoria non restringatur potestas ad certas violentias, & injurias, qualis est Conservatoria judicum Ordinum militarium in Lusitania, & in aliis Conservatoriis, quæ tribuunt jurisdictionem ordinariam in causis illarum personarum, quibus conceduntur, Valascus *consult.* 152. *n.* 4. *ad finem.* Quales etiam sunt Conservatores Eborensis, & Conimbricensis, Academiæ, qui sunt judices ordinarii, ut dixi suprà *in hoc.* §. ac proinde non sunt de numero Conservatorum, de quibus agitur *in d. cap.* 1. & *ultimo, de officio delegati in* 6. quaque judicant de rebus universitatis, & scholasticorum, Molin. *d. disp.* 29. *num.* 7. ubi de scholasticis clericis, ac beneficiariis Eborensis Academiæ addit esse per literas Apostolicas exemptos à jurisdictione ordinaria Eborensis Archiepiscopi subditosque Rectori illius Academiæ.

Illud etiam supradictis adjice, Conservatores, qui non cognoscunt nisi de notoriis, non posse recusari. 13
neque ab illis posse appellari ad judicem superiorem; quoniam in notoriis appellatio non admittitur, Azor. 2. *part. lib.* 5. *cap.* 34. *quæst.* 11. quia recusatio, & appellatio à pari procedunt, Franch. *in cap.* 43. *novit, n.* 4. *in fine, de appellat.* Sigismundum *de appellat. quæst.* 16. *limitat.* 1. *num.* 8. & tamen in notoriis non datur appellatio suspensiva saltem, ex *cap.* 5. *cùm sit Romana, in fine, cap.* 13. *perveni, cap.* 14. *consuluit cap.* 61 *cum speciali*, §. *porrò*, & *ibi* Hostiens. Joann. Andr. & Franch. *de appellat.* Ergo neque datur recusatio in notoriis.

Porrò Conservatoris officium per mortem Summi 14
Pontificis ipso jure extinguitur quoad negotia nondum cœpta, secus quoad jam cœpta, prout dicitur *in cap. ultimò*, §. *officium, de officio delegati in* 6. Mandos. *de signat gratiæ, tit. de conservatoria, versic. addi debere, ad finem*, Miranda *in manu. Prælat. quæst.* 47. *art.* 6. *in principio*, Molin. *tract.* 5. *disp.* 29 *n.* 6. & Azor. *ubi proximè cap.* 34. *quæst.* 14. Dicetur autem negotium jam cœptum post citationem, vel post aliquem alium actum judicialem inchoatum: hoc autem negotium jam cœptum durat post obitum Pontificis, ut sentit glossa *in d. cap. ultimo.* Quinimo quando conceduntur duo, vel tres Conservatores, ut defendant aliquem conventum, vel Ecclesiam, vel Universitatem, vel Prælatum, si ex illis unus negotium inchoavit, non extinguitur per obitum concedentis jurisdictio cæterorum, glossa *in cap. cùm plures, de offic. judic. deleg. in* 6. Azor. *d. quæst.* 14. *ad finem.* Multis tamen conceditur, ut Conservatores non expirent per mortem concedentis, quod apparet quando apponitur clausula in literis conservatoriis, per quam conceditur jurisdictio ad negotia nondum incœpta tempore mortis Pontificis concedentis, ut habetur in Bulla conservatoria suprà citata nostræ Societatis, in qua conceditur facultas eligendi in Conservatores, 15
& judices ordinarios, unum, vel plures quos ipsa voluerit, qui habeant perpetuam jurisdictionem tam quoad non cœpta; quàm quoad cœpta, & tamquam ad præsentia, quàm quoad futura; & quoad omnia non expirat eorum jurisdictio per obitum concedentis, Molin. *ubi suprà, n.* 6. Quo etiam privilegio gaudent plures etiam Religiones, teste Cabed. *diversf. juris. argum lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 3. Gutierrio *practicarum lib.* 4. *quæst.* 63. *n.* 6. & 7. & constat ex nova collectione Constitutionum Apostolicarum auctore Laertio Cherubino de Nursia *variis in locis*, ubi refert varias Religiones, quæ habent Conservatores cum amplissima auctoritate, & jurisdictione, quarum etiam meminit P. Augustinus Barbosa *alleg.* 106. *n.* 52. & Fr. Manuel. *de Regular. tom.* 1. *quæst.* 65. *art.* 12. *vers. & certè.*

Neque ambigi potest per literas conservatorias am- 16
pla privilegia concedi Religionibus à Summo Pontifice: attamen quamvis in conservatoriis amplissimæ clausulæ adjiciantur, illis tamen non obstantibus commissiones debent intelligi secundum subjectam materiam & retenta natura delegatorum, nec mutant substantiam jurisdictionis delegatæ, Valasc. consul-

consultatione 152. *n.* 8. ubi ait quamvis literæ conservatoriæ habeant verba amplissima, nimirum, *in quibuscumque causis* non extendi ad cognoscendum de omnibus causis, sed de manifestis injuriis, & violentiis: sicque refert se vidisse practicari in literis conservatoriis Fratrum Prædicatorum, qui habent verba amplissima, sequitur doctissimus, ac integerrimus Senator Regius Gabriel Pereira *decis.* 118. *num.* 16. & *n.* 22.

17 Sed quid dicendum de facultate eligendi Conservatorem, à quònam possit illa revocari? Responde concessas literas conservatorias ad certum tempus, hoc est, ad quinquennium, aut aliud simile, quod labatur ante obitum concedentis, extingui quo ad omnia negotia tam cœpta per hujusmodi lapsum, textus *in cap. de causis, in principio, de officio delegati*, ubi Alexan. III. de causis, quæ intra tempus certum finiendæ committuntur, voluit, quòd nisi dies præfixus de communi consensu partium prorogetur, eo elapso mandatum expirare. Idem habetur *in l. cum non eo die, C. quando prov. non est necesse*, ubi si judex delegatus pronunciet post tempus sibi limitatum, ab ea sententia tamquam nulla non est appellandum, ex quibus juribus constat permissum ad tempus, post illud censeri interdictum, quoad omnia negotia, ita in nostris terminis Joan. And. *in addit. ad Specul. tit. de judic. deleg. §. final. sub. n.* 24. *verb. Conservatoribus*, Eman. Rodrig. *tom.* 1. *regul. quæst.* 65. *art.* 9. Quare elapso termino præfixo, intra quem erant decidendæ causæ nihil potest Conservator, quia conservatoriæ cùm præjudicent jurisdictioni ordinariæ, sunt restringendæ tanquam odiosæ, *cap. odia, juncto capite, quæ à jure, de regulis juris in* 6. Navarr. *cons.* 3. *n.* 3. *de officio delegati*, Joan. Petr. Monet. *de conservatoribus*, *cap.* 3. *n.* 20. argumento de Procuratoribus ad certum tempus datis, ut tradunt scribentes *in Clement. final. de procuratoribus*, & Specul. *in tit. de procur.* §. 3. *qui est de form. procur. vers. quid si mandatum*, *n.* 12.

18 Limitatur tamen primò, ut non procedat, quando tempus certum prorogatur de communi consensu partium, quod fieri potest *d. cap. de causis in principio, de officio delegati.* Prorogatio autem facienda est antequam elabatur terminus, quia illa, quæ fit post terminum, non est propriè prorogatio, Felin. *in cap. causam, quæ n. final. in fine de judic.* Tiraquel. *de retractu tit.* 2. §. 1. *gloss.* 7. *num.* 24. nam de consensu partium solemnitates juris remitti possunt, Xuarez *in l. post. rem, super leges Regni, in principio*, *n.* 13. Vantius *de nullitatibus ex defectu processus* 2. *n.* 73. & Marant. *de ordine judiciorum, in principio, num.* 42. Cevall. *in commun. contra commun. quæst.* 586. *vers. sed contrariam sententiam*: quamvis de jure Castellæ addat id relinqui judicis arbitrio, non autem voluntati partium.

19 Limitatur secundo, in eo, quod dicitur de Conservatore, qui potest suam sententiam intra terminum latam, post illum exequi instar delegati ad certum tempus dati, qui potest sententiam exequi, ex *d. cap. de causis*, & glossa *ibi in verb. transacto*, eo quia, inquit, potestas cognoscendi expiravit, non autem potestas exequendi. Juvat, quod dicitur *in c. in literis* 9. ibi, Vel per alium sententiam executioni mandavit, per quæ verba verius est etiam jure Canonico delegatum posse suam sententiam exequi, quod defendit gloss. *in cap. quisquis* 2. *quæst.* 6. Decius *in cap. significasti, notab.* 2. *de offic. judic. deleg.* & Longoval. *in repetit. l. imperium, num.* 70. & 73. *ff. de jurisd. omn. judic.* Eodem modo sicut delegatus dicitur functus suo officio, ejúsque jurisdictio expirare, cùm per se, vel alium suam sententiam est executus: sic etiam Conservator poterit post lapsum terminum suam sententiam mandare executioni, si eam tulit intra terminum.

Ne autem detur locus ambigendi, tempus præfixum, intra quod negotium est decidendum, incipit currere à die in qua literæ conservatoriæ fuerunt præsentatæ, ita *gloss.* 1. ab aliis recepta, *in dict. cap. de causis* 4. *de offic. judic. delegat.* & Decius *ibi*, *n.* 5. ubi restringit, nisi ante præsentationem literarum de consensu partium procedatur: nam tunc à die processus incipiet currere tempus præfixum judici. Decius *d. n.* 5. *in dict. cap. de causis*, & Abb. *ibi*, *n.* 6. Confirmatur *ex cap. super eo* 12. *de appellationibus*, per text. *ibi*, *cum judices contingerit literas recepisse*, quatenus insinuatur per præsentationem rescripti, aut privilegii jurisdictio fuisse judici acquisita. Gironda *de privil. seu exempt. explicat. numer.* 1137. Menoch. *remed.* 4. *adipiscendæ. num.* 410. ubi vult delegatum non habere potestatem, aut exercitium in causa sibi commissa ante literas præsentatas Joan. Petr. Monet. *de conservatoribus*, *cap.* 10. *numer.* 338. ubi ad finem subdit, *si dolo partis causa non fuit decisa intra terminum præfixum, adhuc extingui jurisdictionem; dari tamen actionem de dolo contra dolosum.* 20

Conservatoriæ item concessæ ad tempus certum non jurisdictioni, sed judici, non pereunt per ejus lapsum judex tamen est puniendus, Bartol. *in l. properandum, in principio, n.* 6. *Cod. de judiciis*, Abb. *in d. cap. de causis* 4. *n* 9. & Decius *eodem n.* ubi declarant, quando terminus etiam præfixus est judici, si tribuatur jurisdictio non habenti terminum, processum esse nullum factum ab illo, post lapsum dicti termini, qui datus fuit pro forma, per glossam singularem *in Clementina* 1. *de jure patron.* quam sequitur Decius *in d. cap. de causis*, *n.* 9. 21

Similiter literæ conservatoriæ contra aliquem certum post annum, pereunt parte opponente, si illis non utatur intra annum, text. *in cap. plerumque, de rescriptis.* Moneta *de Conservatoribus*, *cap.* 10. *num.* 400. & 401. ideo opponente parte impetrans non potest illis uti, secus, si non opponat; quoniam hoc fuit in favorem partis introductum, ut elapso anno non audiatur primus impetrans ob negligentiam: denique literæ conservatoriæ post annum durant, si pars adversa posteriores non impetret, quia sunt ex sua natura perpetuæ, Abbas, Felin. & alii *in cap. si autem, de rescriptis*, idem Abbas, & Innocent. *in cap. plerumque, eodem. tit.* per text. *in l. falso. Cod. de diversis rescriptis*, quæ *d. cap. plerumque*, limitat, & ab eo ita limitatur, ut si per posteriores literas priores non revocentur, permaneant saltem usque ad triginta annos, aliàs si de iis fiat mentio in posterioribus, illico extinguantur: nulla autem facta mentione expirent post annum, si reperiatur negligentia, vel malitia, seu dolus in primo impetrante, Bart. *in d. l. falso*, & Castro *C. de diversis rescriptis.* Ex quibus infertur posteriores literas, in quibus non fit mentio de prioribus, non esse ipso jure nullas; quia si forent, nullo unquam tempore convalescerent post annum: siquidem quod nullum est, tractu temporis non convalescit. *cap. non firmatur, de regul. juris in* 6. & notat Abb. *in d. cap. plerumque, & in dict. cap. si autem*, ubi etiam Decius. 22

§. II.

De quibus causis ultra prædictas possunt cognoscere Conservatores.

EPITOME.

23 *Conservatores de violentiis manifestis cognoscunt, non verò de causis civilibus indaginem exigentibus.*

24

24. 25 *Conservatores non procedunt in omnibus causis eorum, qui eos impetrarunt, neque procedunt in causis civilibus.*
26 *Debitores non solvendo faciunt injuriam in genere, non tamen in specie.*
27. 28. 29 *Conservatores ex lege Hispana, & ex Concilio Tridentino, & ex jure communi non possunt procedere in causis civilibus contra aliquem, exceptis conservatoriis, Salmantina, Complutensi, & Vallisoletana.*
30 *Religiosi pro debitis civilibus coram quo judice debeant conveniri?*
Exempti ratione delicti sive contractus, sive rei de qua agitur, possunt coram Ordinariis conveniri. ibid.
31 *Regulares, & exempti, etsi judicem habeant, possunt conveniri coram ordinario in causis mercedum, & miserabilium personarum.*
32 *Regulares extra Monasterium degentes conveniri possunt coram ordinario, si non habeant aliàs judicem.*
33 *Causa civilis, & criminalis quomodo distinguantur, & cognoscantur.*
34 *Causa mixta dicitur, quæ partim ad publicam, partim ad privatam utilitatem dirigitur.*
35 *Conservatores non possunt cognoscere de causis criminalibus, aut mixtis.*
36 *Conservatores nequeunt corporalem pœnam imponere, & cur? quia sunt judices civiles.*
37 *Criminalis causa principaliter tendit ad publicam utilitatem, civilis autem ad privatam, mixta ex utroque participat.*
38 *Conservatores ex speciali mandato cognoscunt de causis criminalibus, aut mixtis, excepta causa hæresis.*
39 *Conservatores non possunt procedere ultra unam diætam.*
Et quid de jure Hispano. ibid.
40 *Reali in actione consideratur locus ubi res est, non autem domicilium ubi reus habitat.*
41 *Diæta intelligitur vulgaris, non autem legalis, & quando agitur de lucris, intelligitur de vulgaribus.*
42 *Controversia orta inter Conservatorem, & Ordinarium super jurisdictione quid faciendum?*
43 *Conservator certus de sua jurisdictione potest inhibere Ordinario cùm sit illo major, quoad illam causam.*
44 *Conservator potest inhibere conservatori alteri, & delegato Apostolico impedienti suam jurisdictionem.*
45 *Conservator quamvis par Conservatori, in illum habet imperium, ratione delegationis per quam est major illo.*
Ordinarius loci non potest absolvere excommunicatum à delegato Papæ. ibid.
46 *Conservator excedens fines mandati Apostolici fit subditus Ordinarii loci.*
47 *Ordinarius super nullitate actus delegati potest cognoscere, ex quo delegatus nulliter processit.*

23 EX *d. cap. statuimus, de officio delegati in 6.* Conservatores possunt defendere à manifestis injuriis, & violentiis sibi commissos: nec ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, suam possunt extendere potestatem. Ex textu sequitur Religiosos non posse suos debitores convenire coram suis Conservatoribus ob causam civilem, cùm debitores ipsi negent debitum, vel allegent alias exceptiones legitimas: quia negatione fit res dubia, *l. 3. C. quibus ad libert. proclam. non licet*, Felin. *in cap. si clericus laicum, num. 2. de foro compet. & in cap. coram, n. 3. de officio delegati*, Jason *in l. 1. circa finem, ff. de transact.* & ex consequenti judicialis indago requiritur, ut ostendant Conservatores suam jurisdictionem. Atqui dictum *cap. statuimus* hanc indaginem prohibet; ergo contra debitores ex causa civili judices Conservatores nequeunt procedere: aliàs si ad dubia negotia eorum jurisdictio extenderetur, essent judices generales in omnibus causis eorum, qui eos impetrarent: quod repugnat *capiti ad* 24 *hæc 10. de rescriptis, & cap. ultimo, vers. decernimus, eodem tit. de offic. deleg. in 6.* per hæc verba decernimus, ut si de aliis, quàm de manifestis injuriis, & violentiis scienter se intromiserint, seu ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem, eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi, quam partem uti veram tradunt Alciatus *de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 23.* Fusch. *de Visitatione, lib. 2. cap. 23. n. 5.* Cabed. *diversi. jur. argum. lib. 3. cap. 18. n. 4.* Cevall. *commun. contra commun. tom. 4. quæst. 897. à n. 711.* Campanil. *in diversorio juris Canonici rubr. 12 cap. 13. n. 20.* Franc. Leo *in thesauro fori Eccles. cap. 18. sub n. 101.* ex ea ratione, quia non solvere debitum non importat violentiam, vel manifestam injuriam in eo sensu, in quo loquitur *cap. 1. & ultimum, de offic. deleg. in 6.* quare Conservatores adversùs debitores non possunt procedere ex causa civili, cùm talis processus judicialem exigat indaginem. Ita Doctores citati.

Quod procedit etiamsi ex forma literarum suarum 25 regulares habeant Conservatores ad cognoscendum de quibuscumque causis, vel in quibuscumque causis, tam civilibus, quam criminalibus, vel mixtis; quia hæc ampliatio concessionis referenda est ad injurias, & violentias manifestas, tam in civilibus, quàm criminalibus, vel mixtis, ita ut sentit gloss. *in d. c. 1. de offic. jud. deleg.* ita doctissimus Gabr. Pereira *d. dec. 118. n. 16. & n. 22.* quamvis Bullæ Conservatoriæ concedant jurisdictionem ordinariam, quæ, ut ipse ait debent intelligi super eisdem violentiis notoriis, ut de illis audiant partes ordinariè, non verò de aliis causis.

Nec obstat si dicatur debitorem inferre violentiam 26 non solvendo, & creditori saltem damnum irrogare, quia respondetur debitorem non solvendo facere injuriam in genere, non verò injuriam in specie, quæ requiritur, ut Conservator possit procedere, & in rescriptis verba accipiuntur in specie, prout habetur *in cap. Rodolphus, de rescriptis.* unde cave à Guidone Papæ *quæst. 18. n. 3. ad finem*, cui adhæret Perez *in l. 1. tit. 7. lib. 1. Ordin. col. 269. vers. Conservatores*, dum asserunt violentiam inferri à non solvente debitum, & ex consequenti posse creditores, maximè regulares, per censuras contra laicos coram judicibus Conservatoribus debitum exigere, quod quidem asserit in praxi receptum Gutier. *lib. 3. practicarum quæst. 9.* quæ praxis non est juri consona, & aberrat à jure, & à ratione; proinde admittenda est sententia communis, quàm sequitur idem Gutierr. *suprà à num. 8.* quoniam de jure communi actor debet sequi forum rei *dict. cap. si clericus*, & per conservatorias literas non derogatur juri communi; non enim dicitur, non obstante jure communi.

Confirmatur ex legibus Regiis, *prima & secunda, tit. 15. lib. 2. novæ collect. Regiæ*, per hæc verba: 27 *Los Conservadores dados, y deputados por nuestro mui santo Padre no sean osados depertubar nuestra jurisdicion Seglar, ni se entremetan a conocer, salvo de injurias y offensas manifestas, y notorias, que suelen ser hechas a las Iglesias ò Monasterios, y personas Ecclesiasticas, segun que los derechos comunes disponen, y los santos Padres, que los ordenaren, y no mas, ni aliende, no embargante qualesquier comissiones, ò poderes, que les sean è son dados: y si los tales conservadores lo contrario hizieren por esse mismo hecho pierdan las temporalidades*

polidades, y naturaleza, que en nuestros Reynos tienen, y sean avidos por agenos, y estrannos de nuestros Reynos. Ex quibus legibus manifestè apparet non posse Conservatores cognoscere contra debitores ex causa civili, neque regulares debitores convenire coram suis Conservatoribus, sub pœnis à jure statutis, de quibus *in dict. cap. statuimus, de officio delegati in 6.*

28 Idem habetur in Concilio Tridentino, *sess.* 14. *cap.* 5. quod incipit, *Cùm nonnulli*, ibi, *in civilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos Conservatores judices in judicium trahere minimè liceat.* Sic ibi. Quamvis ante Concilium habuissent amplissimam jurisdictionem ex Bullis, & Apostolicis constitutionibus, quia per Concilium ipsum omnia fuerunt *sess. 7. cap. 14. ad finem*, abrogata ibi: *privilegiis, & exemptionibus, Conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus adversùs præmissa nequaquam valituris.* Atque ita tam ex jure communi, quod *in 1. & ult. cap. de offic. delegat. in 6.* continetur, quàm ex Concilio Tridentino *sess. 7. c. 14. & sess. 14. cap.* 5. & ex jure Hispano manifestè patet, non posse Conservatores procedere in civilibus contra Ecclesiasticas personas, vel seculares sub gravibus pœnis. Quin etiam regulares adeuntes judices Conservatores in aliis causis ultra violentias manifestas incidunt in pœnas spirituales, & in pœnas temporales, quod in praxi malè servari tradit Cevall. *commun. contra commun. tom.* 4. *quæst.* 897. *n.* 706. addens se nunquam vidisse adversùs judices, nec adversùs actores prædictas pœnas executioni mandari.

29 Limitatur hæc doctrina in Conservatoria Salmantina, & Complutensi, & Vallisoletana, quarum concessiones sunt amplissimæ, ex *lege* 8. *tit.* 7. *lib.* 1. *recopil.* ultra casus notoriæ violentiæ, his verbis, *Que el Maestre Scuela ò su lugarteniente pueda conocer, y conozca de todas las causas tocantes ala dicha universidad, y alas personas del dicho studio, aunque no sean injurias, ni fuercas notorias, ni manifiestas*, ubi de jure Regio, non verò de jure communi Conservatores earum Universitatum cognoscunt de omnibus causis contra personas Ecclesiasticas, & seculares. Quod etiam est extendendum ad Conservatores Universitatis Eborensis, & Conimbricensis, quorum jurisdictio quoad seculares scholasticos est immediatè à Rege data, & quoad scholasticos clericos jurisdictio in illos, ac in beneficiarios Eborensis Academiæ immediatè à Sede Apostolica confertur Conservatori à Rectore electo, Molin *tract.* 5. *disp.* 29. *n.* 7.

30 Difficilis aliquando fuit dubitatio, coram quo judice, Ordinario ne Religiosi, an coram suis Conservatoribus conveniri debeant pro debitis civilibus? Nam Concil. Tridentinum *sess.* 7. *cap.* 14. loquendo de causis civilibus exemptorum, clericorum secularium, & Regularium, sic ait: *In aliis verò, si ipsum judicem non habuerint, coram locorum Ordinariis, tanquam ad hoc ab ipsa Sede delegatis conveniri, & jure medio ad solvendum debitum cogi, & compelli possint, privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus adversùs præmissa nequaquam valituris.* Ex quibus verbis Flaminius *de resignat. lib. 3. qu.* 11. arguit *n.* 8. *vers. tertiò subduntur*, in causis civilibus mercedum, & miserabilium personarum, quamvis Religiosi certum judicem deputatum habeant à Sede Apostolica, & in aliis casibus, & causis, si certum judicem deputatum non habeant, posse conveniri coram Ordinariis locorum, qui habent de jure ordinariam jurisdictionem, & Apostolicam, ex *d. decreto Concilii proximè citato, ibi: tanquam ad hoc ab ipsa Sede delegatis.*

Confirmatur ex *d. cap.* 1. *& ultimo, de officio, & potest. judic. delegat. in* 6. per quæ Religiosi ex causa civili nequeunt coram suis Conservatoribus alios convenire: ergo nec ipsi possunt conveniri coram dictis judicibus pro debitis civilibus; ratio, quoniam quod quisque juris in alterum statuit, eo jure ipse utatur, ut habetur *in l. 1. ff. quod quisque juris.* Item quia Conservatoribus duntaxat est integrum defendere sibi commissos ab injuriis, & violentiis manifestis, non verò in aliis causis possunt ipsi tanquam rei uti suis Conservatoriis, sed debent recurrere ad Ordinarium, qui in aliis causis est judex delegatus Sedis Apostolicæ, per Concilium Trident. sicut in aliis casibus, in quibus exempti subjiciuntur jurisdictioni Ordinariorum, quos refert Flamin. *dict. qu.* 11. *à n.* 8. *usque num.* 18. & Cevall. suprà ex *numer.* 796. juvat text. *in cap.* 1. *de privilegiis*, per quem ostenditur posse conveniri exemptos in civilibus coram Ordinariis locorum, per hæc verba ibi: *Nihilominus tamen ratione delicti, sive contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rectè possunt coram locorum Ordinariis conveniri.*

His tamen rationibus nihil impedientibus dicendum est Religiosos, vel exemptos habentes judicem Conservatorem pro debitis civilibus coram eo, non autem coram Ordinario, seu Episcopo esse conveniendos; probatur ex Concilio Tridentino *dict. cap.* 14. *sess.* 7. ibi: *in aliis verò, si ipsi judicem non habuerint.* Ergo, si habuerint religiosi vel exempti judicem Conservatorem, coram illo pro debitis civilibus debent conveniri, non autem coram Episcopo, vel Ordinario, coram quo actio civilis proponi debet quando exempti judicem non habuerint Conservatorem, vel quia illum non habent, vel quia nolunt nominare, tunc enim coram Ordinario locorum agendum est, ita Flamin. *d. quæst.* 11. *n.* 9. *vers. & in aliis casibus*, si certum judicem deputatum non habeant, Gutierr. *practicar. lib.* 3. *qu.* 10. *num.* 2. *in fine*, *vers. ecce ego*, Cevall. *tom.* 4. *quæst.* 897. *n.* 813. Augustinus Barbosa *de offic. & potest. Episcopi*, *allegat.* 106. *n.* 43. Quare quando exempti possunt habere judicem Conservatorem, & non habent aliquem nominatum, proponatur libellus coram Vicario generali contra reos exemptos, qui si forum declinent, seriò moneantur, ut intra breve tempus ipso loco, & civitate nominent Conservatorem, coram quo actio civilis proponatur; alias termino præfixo elapso agitabitur coram ipso Ordinario, apud quem ex facultate Concilii causa potest expediri, Gutier. *dict. quæst.* 10. *numer.* 4. & Cevall. suprà *n.* 815. Andret. pro omnimoda, 1. *p. cap.* 7. *n.* 4. *fol.* 73.

Excipe ab hac decisione causas mercedum, & miserabilium personarum, in quibus regulares, quoquo modo exempti, conveniendi sunt coram locorum Ordinariis, etiamsi judicem aliàs habeant deputatum à Sede Apostolica. Constat ex Concil. Tridentino *sess.* 7. *cap.* 14. *vers. addendo insuper*, ubi ait in causis civilibus mercedum, & miserabilium personarum conveniri debere coram Ordinario regulares extra monasterium degentes quomodolibet exemptos, & clericos seculares, etiamsi certum judicem à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant. Qui duo casus sunt excepti, quod etiam confirmatur ab eodem Concilio *sess. 14. cap. 4. ad finem* ibi: *in causis verò mercedum, aut miserabilium personarum, hujus sanctæ Synodi super hoc decretum in suo robore permaneat*, Gutier. *sup. d. quæst.* 10. *n.* 3. Cevall. *d. n.* 813. *& sequenti*, Fr. Joann. de la Cruz *lib.* 2. *de statu religionis*, *cap.* 10. *dub.* 6. *vers. si objicias*, *fol.* 147. subjungens Concilium *d. sess.* 7. *c.* 14. loqui de regularibus extra Monasterium degentibus, quales sunt, qui ex privilegio, vel speciali licentia habent domicilium extra sua Monasteria: additque eisdem sic degentibus extra Monasteria concedi simul cum licentia judices delegatos pro omnibus causis, coram quibus sunt con-

conveniendi pro debitis civilibus, sicut debuissent conveniri apud Prælatos sui Ordinis, si intra claustra Monasterii viverent. Quòd si non habeant extra Monasterium judices delegatos pro civilibus, conveniri debent coram Ordinariis locorum, à quibus cogi possunt ad debita solvendum. Vide Fratrem Emmanuel. *tom. 1. regular. quæst. 65. art. 13.*

33 Quid de causis criminalibus, vel mixtis dicendum? Responde primò causam civilem esse, in qua principaliter agitur ad privatam utilitatem sive ex delicto, sive ex contractu, text. *in leg. infamem, ff. de publicis judiciis*, Anton. de Butr. *in rubr. de judiciis, col. 1. post medium, vers. causa civilis*, Marant. *de ordine judiciorum, part. 4. in principio dist. 1. n. 2.* Barbat. *in tract. de testib. part. 3. n. 1. in fine.* Responde secundò causam dici criminalem quando agitur de pœna corporali, gloss. *in l. si qua per calumniam, in principio, in verbo auri, C. de Episcopis, & clericis, & in l. qui sepulchra, in verb. videtur, vers. alias C. de sepulc. violat. & in l. observare §. proficisci, in fine, gloss. magna vers. tu dic tutius, ff. de offic. Proconf. & legat.* Nec de hoc est aliqua controversia, sicut dicitur criminalis causa, quando agitur ad publicam vindictam, & non civilis, Anton. de Butr. *ubi proximè col. 1. post medium, vers. causa criminalis*, & ibi etiam Aret. *n. 21.* Marant. *d. part. 4. in principio, dist. 1. n. 2. vers. causa verò criminalis, & n. 24. post medium*, Jul. Clar. *in practica §. final. quæst. 1. vers. ex quorum omnium dictis*, ubi de communi, *& vers. ego tamen*, in quibus agitur ad publicam vindictam, sequitur Mascard. *de probat. conclus. 463. n. 3. lib. 1.* quamvis alii contrà, ut videtur *in cap. per tuas, de simonia, in fine.* In quo non ad commodum privatum, sed ad publicum potiùs agitur, & tamen dicitur agi civiliter, prout vult Bero. *in rubric. de judic. n. 62. vers. item omnes opiniones.*

34 Responde tertiò causam mixtam dici, quæ partim ad publicam, partim ad privatam utilitatem dirigitur, æquè tamen principaliter. Ratio, quia mixtum illud est, quod participat de utroque, & partim capit ab uno, partim ab alio, ex Bart. *in l. imperium, col. 4. vers. expeditus de mero, ff. de jurisdict. omn. judic.* eodem modo causa dicitur mixta quando agitur ad commodum partis, & interesse privatum civiliter insimul & ad interesse publicum, & ad publicam vindictam criminaliter, Anton. de Butr. *in rubric. de judic. col. 1. post medium vers. causa mixta*, Abbas *ibidem vers. causa mixta, post n. 5.* Dictum est æquè principaliter, quia non dicitur mixtum judicium, per id, quod venit in consequentiam, puta, si fisco aliquid veniat applicatum non principaliter, sed in consequentiam ejus, quod parti principaliter applicatur, & debetur, tunc totum judicium videtur civile, non autem criminale: è contrario autem, si commodum partis, & interesse illius, & id quod parti applicatur, in consequentiam ejus veniat quod fisco debetur principaliter, & applicatur, tunc judicium totum non civile, sed criminale censetur, ex eo proloquio, quòd in mixtis denominatio habeat fieri à potentiori, & ab eo quod agitur principaliter, non autem ab eo, quod venit in consequentiam, *l. mixtum, §. qui furtum, ff. de furtis*, Boss. *in tit. de appell. n. 9.* Joan. Petr. Monet. *de Conservator. cap. 7. n. 242. fol. 323.*

35 His positis dicendum est Conservatores regulariter non posse cognoscere de causis criminalibus, aut mixtis eorum, quorum causas defensionis ergò susceperunt, quia officium Conservatoris non est punire commissa delicta ad publicam vindictam, sed id competit Ordinariis locorum, vel habentibus jurisdictionem ordinariam, *cap. placuit 6. quæst. 3. l. præses Provinciæ, ff. de offic. Præsid.* ubi dicitur ad Præsidem pertinere ex Provincia perditos homines ejicere: juvat Autn. *quæ in Provincia, C. ubi de crim. agi oport.* At Conservator, etiamsi instar in aliquibus sit Ordinarii, & illi æquiparetur, absolutè loquendo est delegatus ad universitatem causarum, & illius materia continetur sub rubric. *de offic. delegat.* jurisdictioque est simpliciter, & absolutè delegata, ut vult gloss. *in cap. 1. & ibi* Archid. *num. 1.* Joann. Andr. *n. 2.* Franch. *n. 3.* & Gemin. *n. 5. de offic. judic. deleg. in 6.* Mandos. *in praxi sign. grat. verb. Conservatoria, vers. Conservatores dicuntur*, Fusch. *de visit. & regim. Eccles. lib. 2. cap. 23. n. 3.* Navarr. *cons. 3. n. 1. de offic. deleg.* & Azor. *2. part. lib. 5. cap. 34. circa principium.* Item, quia ad Conservatorem non pertinet, nisi jurisdictio simplex, non autem mixtum, aut merum imperium; quamvis jurisdictio in genere sumpta contineat sub se tam jurisdictionem simplicem, quàm etiam merum, & mixtum imperium: nihilominus quando datur alicui jurisdictio simpliciter, non censetur concessa, nisi jurisdictio simplex, ita Angel. *in d. l. imperium, col. 3.* & Jason. *ibi col. 6. ff. de jurisdict. omn. judicum.*

Idcirco Conservatores non possunt ullam corporalem pœnam infligere, cùm hoc, & similia sint meri imperii, nec etiam per viam Inquisitionis punire possunt delicta, sed civiliter tantum, & accessoriè indagare, an delictum sit notorium, ut tradit Innoc. quem ibi *in cap. 1. num. 6. de officio deleg. in 6.* multi sequuntur, *& in cap. final. de foro competenti, in 6.* ex ea ratione, quia ea Inquisitio competit habentibus merum imperium; propterea Conservatores, cùm sint judices civiles, nec possint corrigere, nec punire, inquirendi potestatem non habent, Bartol. *in l. inter convenientes, ff. ad municipal.* Vantius *de nullit. ex defectu jurisdict. n. 45.* Specul. *in tit. de Inquis. §. item opponitur*, & Conrad. *in pract. in tit. de Inquisit. n. 6.* & Farinac. *1. p. lib. 1. quæst. 1. num. 56.* 36

Confert ad idem probandum Conservatores dari ad privatam utilitatem, & ad eam duntaxat deferri hujus officio exercitium, per textum *in d. cap. 1. de officio deleg. in 6.* dum ibi dicitur Conservatoribus committi aliquos defendendos, & ex Concil. Trident. *sess. 14. cap. 5. de reformat.* quatenus supponitur certos judices dari per literas conservatorias, ut à molestiis, & injuriis, quæ inferuntur, eas obtinentes defendantur, & in possessione, seu quasi possessione suarum rerum, ac bonorum, vel jurium suorum conserventur. Atque ita cum criminalis causa principaliter ad publicam utilitatem tendat, & mixta, ut æquè principaliter ad eandem agatur, sequitur si principaliter tantùm ad privatam utilitatem dirigatur actio, eam duntaxat esse civilem, & competere Conservatori: causa autem criminalis nullo modo, nisi ex speciali mandato, sicuti Vicarius Episcopi non potest sine speciali mandato criminales causas cognoscere. *c. 2. de offic. Vicarii, in 6.* ubi scribentes, ita Monet. *de Conservatoribus, cap. 7. n. 265. pag. 335.* ubi fatetur ex speciali commissione posse Conservatores cognoscere de causis criminalibus, aut mixtis, si de voluntate Principis à quo dantur, expressè constet, in quibus tamen non venient causæ fidei, & si quæ aliæ sunt individualem expressionem exigentes: neque de hoc potest dubitari, quia non obstante decreto potest Pontifex ampliare jurisdictionem judicum Conservatorum ad alios casus, ultra contentos *in d. c. 1. & ultimo, de officio, & potest judicis deleg. lib. 6.* Cevall. *commun. contra commun. quæst. 897. n. 723.* 37 38

At verò possint Conservatores dum de violentiis, & injuriis notoriis cognoscunt, procedere ultra unam diætam à fine diœcesum eorum? Negat. text. *in d. c. final. §. conservatores*, ibi, *conservatores autem hujusmodi extra civitates, seu diœceses, in quibus fuerunt deputati contra quoscunque procedere, aut aliquos ul-* 39

ultra unam diatam à fine diœcesim eorundem trahere non præsumant. Quod servandum est de jure communi, secus si in literis Conservatoriis plures concedantur diætæ, ut de facto indulgentur à *lege* 18. *tit.* 7. *lib.* 1. *novæ recopilationis*, ubi sermo est de Salmanna Conservatoria, per hæc verba, *Ordenamos, y mandamos, que el dicho Maestre Escuela por virtud dela dicha Conservatoria, no pueda llevar ante si persona alguna de mas de quatro dietas contandolas desde la Ciudad de Samalamanca hasta fin dela Diocesi delque fuere conveniendo y que estas dietas sean de diez leguas, y no mas sin embargo de qualquier costumbre que hasta aqui aya tenido* In lege verò 20. reducuntur ad duas diætas, contandolas, ibi, *no conoscan allende dos dietas dela Bulla, no embargante qualquier carta, o, cartas que ayamos dado, para que los dichos Maestre Scuela o, Vice scholastico pudiesen conocer allende delas dichas dos dietas.* Quarum meminit Concilium Tridentinum *sess.* 13. *c.* 2. *de reformatione*, ibi, *vel ultra duas legales diatas distet.* Sed de diætis diximus suprà *disp.* 4. *de delegatis, n.* 41. *usque ad n.* 46. ubi de diæta legali, & vulgari, quarum prima continet viginti milliaria, secunda autem, quæ dicitur vulgaris, determinatur per usum vulgi, & hominum loci, ut traditur *in c. statutum*, §. *cum autem, de rescriptis, lib.* 6.

40 In Hispania autem in actione reali considerandus est locus, ubi res sita est, & non domicilium, ubi reus habitat, ut probat *lex* 18. *n.* 7. *lib.* 1. *recopil.* cujus decisioni standum est in Hispania, Mieres *de majoribus.* 1. *part. quæst.* 58. *n.* 1. extra Hispaniam juri communi statur: at verò quando in jure fit mentio de diæta, intelligitur de vulgari, non autem de legali, seu de leucis civilibus, Bartol. *in tract. testimoniorum*, §. *vicena, n.* 55. *per cap. præsenti, vers. locа, de præbend. lib.* 6. Felin. *in c. nonnulli, de rescriptis.* Quin etiam quando fit mentio de leucis, in-

41 telligitur de vulgaribus, & in re dubia standum est vulgari mensuræ itinerum, g oss. *in cap. nonnulli, de rescriptis*, Gregorius Lopez *in l.* 4. *tit.* 16. *part.* 2. *verb. Jornadas*, Pariadonus *lib.* 2. *rerum quotidianarum, cap.* 19 *numero* 9. & Escopar. *de ratiociniis computatione* 12. *à numer.* 7. vide suprà *disp.* 4. *ex dict. n.* 42. *usque ad n.* 46.

Sed quid dicendum quando aliquis fuerit reus,

42 & elegerit Conservatorem, quem actor suspectum sibi esse dixerit: aut si qua inter ipsos judices, Conservatorem, & Ordinarium controversia excitetur super competentia jurisdictionis? Ex Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 5. *vers. quòd si in iis causis, deciditur, nequaquam in causa procedendum, donec per arbitros in formam juris electos super suspicione, aut jurisdictionis competentia fuerit judicatum.* Quod si ad ulteriora procedatur à Conservatore, non obstante recusatione, vel incompetentia jurisdictionis recurrendum est ad Regiam Curiam per viam violentiæ, ubi Rex tamquam defensor Concilii partibus auditis præcipiet mandari executioni decretum Concilii, Cevall. *commun. contra commun. tom.* 4. *quæst.* 897. *n.* 742. *& sequent.*

Porrò si oriatur controversia inter Conservatorem aliquem, & inter Judicem ordinarium super causæ cognitione, & mandatum inhibitionis mittat, ut Ordinarius non procedat, nec cognoscat in causa si non constet de jurisdictione: imò si controversia super jurisdictione est, in hoc eventu nequit Conservator inhibere judici ordinario, donec causa juxta Concilium fuerit expedita, quòd si de facto, antequam terminetur causa competentiæ, inhibeat, non est obediendum Conservatori, cùm in hoc dubio Ordinarius habeat melius suam jurisdictionem fundatam, quàm Conservator, ita Surdus *conf.* 424. *n.* 35. *lib.* 3. Berojus *conf.* 117. *vol.* 3. *n.* 1. Roland. *conf.* 77. *n.* 26. *vol.* 2. & Covar. *practicar. cap.* 24. *nu.* 3. Vantius *de nullit. ex defectu jurisdictionis, n.* 142.

Probatur, quia, ut inhibitio sortiatur suum effectum, debet esse canonicè facta, ut *in c. non solùm, de appellat. lib.* 6. non est autem Canonicè facta, quando non constat de jurisdictione inhibentis, ideo non est ei parendum, sed Ordinario, Corneus *conf.* 25. *lib.* 3. Mandos. *in tractatu de inhibitionibus, qu.* 28. *n.* 2. Marta *de jurisdict.* 2. *part. cap.* 4. ubi exponit, an quilibet judex possit cognoscere, an sua sit jurisdictio, & an possit ab altero inhiberi.

Cæterùm, quando constat de jurisdictione Conservatoris, neque de ea est controversia, Conservator à Sede Apostolica deputatus inhibere potest judici Ecclesiastico qui Ordinarius sit, data justa causa inhibendi; prout patet ex *cap.* 2. *de officio delegati in* 6. ubi Conservatoribus mandatur, ut in concionibus, & pœnis Pontificali deferant dignitati; nam delegatus Principis est major quocumque ordinario, *cap. sanè el secundo, de officio delegati, & c. pastoralis.* §. *præterea, de officio Ordinarii*, Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 17. *nu.* 5. quod est intelligendum quoad illam causam, in qua est delegatus, seu Conservator, Stephanus Gratian. *disceptat. forens. cap.* 111. *n.* 67. & respectu dignitatis, quia respectu firmitatis firmior est Ordinario jurisdictio, Marant. *disp.* 1. incip. *Plerumque, n.* 1. Corras. *lib.* 3. *Miscel. cap.* 19. *n.* 3. *&* 4. 43

Posse autem Conservatorem Apostolicum inhibere Ordinario, satis patet ex Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.* 14. ibi, *privilegiis, & exemptionibus. Conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valituris*, Gutier. *lib.* 3. *practicar. quæst. cap.* 10. quem refert, ac sequitur Moneta *de Conservatoribus, cap.* 8. *n.* 162. *ad finem fol.* 591. subdens etiam posse inhibere Legato Sedis Apostolicæ, ex Anchar. *conf.* 132. *n.* 2. quatenus ait posse Conservatores, & Subconservatores procedere etiam contra Legatos de latere, eosque mulctare, si velint se intromittere in causis ad ipsos Conservatores spectantibus, sequitur Mandos. *in praxi signat. gratiæ, verb. Conservatoria, circa initium*, Cardin. Tusch. *in suis conclus. juris, verb. Conservatores.* Ex ea vulgari ratione, qua traditur delegatum in causa sibi commissa esse majorem quocumque Ordinario. Sed Legatum Sedis Apostolicæ etiam de latere habere ordinariam jurisdictionem, & inter judices Ordinarios recenseri, ex *cap.* 2. *de officio Legati in* 6. his verbis exprimitur: *Legatos Provinciarum sibi commissarum Ordinarios reputantes.* Satisque colligitur ex *cap. studuisti*, ubi Scribentes, *de officio Legati*, per quem ductus fuit id asserere in specie, Mandos. *ubi proximè*, & Speculator. *tit. de Legat.* §. *superest, n.* 48.

Rursus, & insuper dici merito potest Conservatores Apostolicos posse inhibere Conservatoribus alteris, & delegatis Apostolicis impedientibus suam jurisdictionem, ex *cap. præterea*, & ex *cap. significasti*, & ex *cap. sanè el* 2. & ex *cap. ex literis, de officio delegati*, per quæ Delegatus Apostolicus indistinctè potest coërcere suam impedientes jurisdictionem. Nam commissa jurisdictione, censentur concessa omnia sine quibus illa explicari nequit, *l.* 2. *ff. de jurisdict. omni. judic.* Juvat jurisdictionem sine coërtione nullam esse, *l. ult. ff. de officio ejus, cui mandata est jurisdictio.* 44

Nec refert quod dicitur non habere imperium par in parem, *l. nam Magistratus, ff. de arbitr. l. ille, à quo*, §. *tempestivum, ff. ad Trebell. cap. inferior, distinct.* 21. *& cap innotuit, de electione, cum suis concord.* Quia per virtutem delegationis in causa, cui datus est judex, fit major illo, cui est par, aut etiam inferior. Confirmatur ex traditis *in dict. cap. sanè* 2. 45

per text. *ibi*: unde in causa illa superior est. Per quem Delegatus Papæ est major, & dignior, quoad causam sibi delegatam Ordinario, Gutier. *de matrim. cap.* 63. *n.* 29. Molin. *de just. tom.* 6. *tractat.* 5. *disput.* 26. *num.* 1. ubi concludit Ordinarium loci non posse absolvere excommunicatum à delegato Papæ, quamvis delegatus jam defunctus esset, aut alia ratione illius jurisdictio esset extincta. Igitur Conservator in causa sibi commissa habet in parem imperium ratione delegationis. Quinimo potest unus esse inferior uno respectu, & Superior altero, *l. Pomponius*, *ff. de negot.* Bald. *in cap. cùm inferior*, *in principio*, *de major. & obedientia*, dicens posse esse unum superiorem, & altero inferiorem diversis respectibus, *l. sed si hac* §. *si liberta*, *ff. de in jus vocan. l. ejus*, *qui in Provincia*, *in fine*, *ff. si cert. petatur*, Tiraquel. *de nobilit. cap.* 28. *n.* 15. atque ita Conservator quamvis sit par alteri Conservatori, potest esse major ratione delegationis sibi datæ, quocumque sibi pari, ut sentit Ludovic. Gomez *in cap. statutum*, *n.* 88. *de rescriptis in* 6. quatenus ait plus esse Conservatorem, quam delegatum.

46 Sed quid dicendum de jure communi quando judex Apostolicus, & Conservator excedunt fines suæ jurisdictionis? Responde de jure communi competere causæ cognitionem Ordinario contra illos, ut in specie tradit Gigas *de pensionibus quæstion.* 70. *versic. contrarium puto verius contra executorem deputatum in Bullis reservationis pensionis.* Nam si executor modum excedat, & gravet debitorem pensionis, non servata forma juris, & suæ commissionis, potest dari recursus ad Ordinarium, seu Legatum, qui super nullitate actus poterit cognoscere, ac providere, ex quo delegatus nulliter processit, ut vult Dominicus *in cap. statutum*, §. *final. in fine*, *de rescriptis lib.* 6. Butrius *in cap. studuisti*, *n.* 6. *de officio delegati*, *in ultimo notabili*, ubi resolvit quòd etiamsi de factis à superiore non possit judex inferior se intromittere, hoc procedere quando facta per superiorem sunt valida, servata forma suæ commissionis: contra verò si nulla sunt. Idem tenent Cardinalis, & Anchar. *in Clementina* 1. *de officio Ordinarii*, Jason. *in l.* 2. *n.* 2. *ff. de in jus vocan. versic. adde*, Bald. *in l. adversus rem judicatam*, ubi dixit quando constat de nullitate patenter, tunc adiri posse quemlibet judicem inferiorem. Idem tenet Archidiaconus, & Joannes Andreas, *in cap. si eo tempore*, *de elect. in* 6. dum volunt posse Ordinarium repugnare delegato Papæ, si nulliter procedat in negotio, quod non continetur in ejus literis, Gigas *de pensionibus quæst.* 70. *ex medio*, *ad finem*.

47 Quòd si replices inferiorem per *l. & est receptum*, *ff. de receptis arbitris*, minorem nihil posse in majorem? Respondetur id esse verum, quando major procedit validè, & servata forma commissionis: secus quando nulliter procedunt, tunc enim inferior potest cognoscere, & examinare, Aviles *in cap. Pretorum*, *cap.* 1. *num.* 33. gloss. *ver. la mande*, Montalvus *in l.* 4. *tit.* 7. *lib.* 1. *fori leg. glossa final.* ubi ait indistinctè posse puniri delegatum Principis delinquentem in causa processus ab Ordinario, per textum *in Authent. ut judices sine quoque suffragio*, §. *volumus collat.* 2. Jason. *in l.* 2. *n.* 2. *ff. de in jus vocando*, Bald. *in Auth. qua in Provincia n.* 10. *C. ubi de crimine agi oporteat*, dicens delegatum Principis delinquentem in causa sibi commissa, & abutentem sua jurisdictione, posse conveniri ratione delicti in loco ubi delinquit; ratio, quia etsi in causa sibi delegata sit major quocumque Ordinario: attamen ratione delicti subditur Ordinario. Item, quia dum excedit Conservator formam suæ jurisdictionis, agit tamquam privatus, ac proinde jurisdictio delegata cessat, Decius *consil.* 143. *n.* 3. Abb. *in cap. significavit*, *n.* 3. *de offic. ordin.* Lucas de Penna *in l. prohibitum C. de jure fisci*, *lib.* 10. ubi vult, quòd Ordinarii possint resistere delegato, & debent illud facere, aliàs puniri debent, per *legem unicam*, *C. si quis jus dicenti.*

---

§. III.

In quibus casibus appelletur à Conservatore, & ad quem ab eo appelletur?

EPITOME.

48 *Appellatur à Conservatore in causis plenariis, & facta pendente appellatione revocantur tamquam attentata.*

49 *Appellatur a Conservatore etiam ab interlocutoria habente vim diffinitiva.*

50 *Appellari non potest à Conservatore aliquando etiam in plenariis.*

51 *Appellare quando nunc licitum sit de jure Canonico in quavis instantia, & quid de jure civili.*

52 *Appellatur à Conservatore in causis summariis.*

53 *Appellatio regulariter non recipitur in notoriis, & quando fallit.*

54 *Appellatur à declaratione, delictum esse notorium.*

55 *Appellatio in causis summariis quando est reicienda.*

56 *Appellatur à declaratoria commissi delicti propter quod contrahitur censura.*
& quando hoc fallat. ibid.

57 *Appellatur à declaratoria incursus excommunicationis.*

58 *Appellatur ad Papam à Conservatore Apostolico.*

59 *Appellatur ad Papam à Conservatore laico deputato ab eo.*

60 *Appellatur ad Papam à Subconservatore non in totum dato, ubi Conservator ligetur excommunicatione, vel decidat, & in aliis casibus.*

61 *Appellatur ad Papam à juris arbitris in recusationis casu, vel competentiæ jurisdictionis Conservatoris Apostolici cum altero Conservatore, vel delegato.*

62 *Appellatur ad Regem à Conservatore etiam clerico quando ab eo est deputatus.*

63 *Appellari ad Legatum etiam de latere non potest à Conservatore Apostolico, nec in hoc habet locum consuetudo.*

64 *Appellatio à Subconservatore Apostolico in totum deputato in una causa est ad Papam.*

65 *Appellatio à Subconservatore in totum deputato à Conservatore qui datus fuit à Rege, vel ab alio Principe seculari sit ad committentem Conservatorem.*

Quæritur primò, an detur appellatio à Conservatore? Respondetur affirmativè, non solum in causis de quibus plenariè cognoscit, sed etiam in causis sine figura judicii illi delegatis, ita ut ejus jurisdictio per appellationem suspendatur, quod procedit regulariter, sive appellatio sit à diffinitiva, sive ab habente vim diffinitivæ, *l.* 1. *ff. de appellat. cap. venientes*, *de jurejurando*, *capite* 1. *de re judicata*, Lancellotus *de attentatis* 2. *part. cap.* 12. *præfat. num.* 108. *limitatione* 1. *à num.* 51. *usque ad n.* 56. Prior pars hujus responsionis probatur: quia in plenariis causis regulariter appellatur tam à diffinitiva, quàm ab habente rationem diffinitivæ, ita ut facta appellatione pendente censeantur attentata, & veniant revocanda, ut est communis. Quia interlocutoria habens vim diffi- 48 49
niti-

nitivæ, regularum secundùm naturam diffinitivæ, ut post alios Alex. *in conf.* 182. *in principio*, *lib.* 6. & post Socinum *in Regul.* 21. tradit Lancell. Corrad. *de Prætor.* §. 2. *de offic. Prætor. in cauſ. civil. in cap. de appell. ſub nu.* 21. *verſ. vigeſimò quando*, quos referens ſequitur Lancell. *de attent. d. cap.* 12. *limitat.* 1. *nu.* 58. ſecus de mera interlocutoria: nam appellatione pendente ab ea ſi judex procedat, non attentat regulariter, nec geſta veniunt revocanda per modum attentati, ut habetur expreſsè *in cap. non ſolùm, de appellationibus in* 6. & eſt communis Canoniſtarum *in cap. eum qui de dolo & contumacia in* 6. ut docet Baldus *in l. arbitro*, *nu.* 6. *ff. qui ſatiſd. cog.*

Poſterior pars colligitur ex *Clement. ſæpe, de verbor. ſignificatione*, excludente ſolùm appellationem fruſtratoriam in cauſis ſummariis; ergo debet appellatio admitti quando non eſt fruſtratoria, quod etiam intellige de appellatione non dilatoria. Nam in eadem Clementina *in principio, verb. dilatorias*, repelluntur exceptiones, appellationes dilatoriæ, & fruſtratoriæ, quæ magis fruſtrantur, & differunt judicium, quàm concernant veritatem, Moneta *de Conſervatoribus, cap.* 8. *quæſt.* 2. *concluſ.* 9. *nu.* 121. *ad* 124. ubi *num.* 125. addit in judicio ſummario appellationem tamquam dilatoriam ac fruſtratoriam eſſe rejiciendam ab interlocutoria mera, quæ non habet vim diffinitivæ, & cujus gravamen reparari poteſt per appellationem ab ipſa diffinitiva, & quamvis de jure canonico antiquo à quolibet gravamine daretur appellatio, *cap. ſuper eo, el* 1. & 2. *de appellat.* hodie tamen ſublata eſt per Concilium Tridentinum, *ſeſſ.* 24. *c.* 20. *de reformatione quoad primam inſtantiam, & reg.* 36. *Cancellariæ*, etiam quoad cæteras. & diximus 1. *p. diſp.* 24. *de appellationibus, diſp.* 24. §. 10. *à nu.* 171. *uſque ad* 174. attamen appellatio ab interlocutoria eximit à judice, non tamen facit attentata, niſi poſt inhibitionem, cum poſſit judex antequam inhibeatur procedere regulariter, Lancell. *de attent.* 2. *part. cap.* 12. *limitat.* 1. *n.* 2. & 3. Quòd autem eximat appellantem à juriſdictione judicis, conſtat ex *cap. ad Audientiam*, & ex *cap. dilectus, extrà de appellationibus*, & ex *cap. per tuas, de ſentent. excommunicationis*, & ex *cap. licèt, eodem titul. lib.* 6. Cravet. *conſ.* 103. *Viſis*, *nu.* 6. *lib.* 1.

At verò quòd non faciat attentata judex à quo, donec fuerit inhibitus per judicem ad quem, probat textus *in c. non ſolùm*, §. *illa verò, de appellationib. in* 6. & tradit Decius *in cap. bonæ. nu.* 2. *de confirm. util. vel inutil.* prout illum refert Joann. Bapt. de Aſin. *in ſua praxi judic.* §. 31. *cap.* 2. *in* 2. *limit. princ. n.* 4. quod etiam voluit Socin. *in conſ.* 45. *Viſa*, *n.* 8. *lib.* 1. eo quia inhibitio facit illicitum, & impedit fieri quod antè licuiſſet, ut multis probat exemplis Lancell. *dict.* 2. *part. cap.* 20. *de attent. poſt inhibitionem, in* 1. *ampliatione.* Unde pendente appellatione proceſſus valet, & poteſt poſt appellationem à ſua interlocutoria, revocare illam, donec fuerit inhibitus legitimè; aliàs judex etiam poſt inhibitionem poteſt ſententiam interlocutoriam revocare, ut docet Marant. *in ſpeculo ſuo, in tertia parte ſextæ partis principalis quæſt.* 2. *nu.* 196. Lancellot. *d. c.* 12. *de attent.* 1. *n.* 25. & 26. & *infrà cap.* 20. *ampliatione* 1.

Quæritur ſecundò, an aliquando etiam in plena-
50 riis interdicatur appellatio à Conſervatore? Reſponde non poſſe appellari à Conſervatore in mera interlocutoria, vel gravamine reparabili: quòd ſi appelletur, non ſuſpenditur juriſdictio Conſervatoris, niſi Conſervator tali appellationi detuliſſet: tunc enim manet ſuſpenſa juriſdictio Conſervatoris, ut patet *in cap. cum appellationibus frivolis, de appellat. in* 6. quia per delationem cenſetur abdicare à ſe omnem juriſdictionem, & illam transfundere in ſuperiorem, ut tradit Joan. Andr. *in c. cùm ceſſante*, & alii *ibi* relati per Franch. *num.* 14. *verſ. quintò limitat. de appellationibus.* Ante verò delationem appellationi non ſuſpenditur juriſdictio Conſervatoris in mera interlocutoria, & gravamine reparabili, Moneta *de Conſervatoribus, cap.* 9. *num.* 180. *ad finem*, & *nu.* 181. *in principio.*

Conſonat quod dicitur de jure canonico novo, appellationes non eſſe interponendas, aut à ſuperioribus recipiendas, niſi à diffinitivis, vel à diffinitivarum vim habentibus, & quarum gravamen per appellationem à diffinitiva reparari nequit, ut diſponitur à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 20. *de reformat.* quo ad cauſas primæ inſtantiæ: quo ad omnes autem inſtantias *in reg.* 36. *Cancellariæ* ſtatuitur, & ordinatur à Summo Pontifice in cauſis pendentibus, & quæ impoſterum ſunt agitandæ, nulli ante diffinitivam ſententiam liceat appellare, neque debere admitti appellationem, niſi ab interlocutoria vim diffinitivæ habente, vel à gravamine quod nequeat reparari per ſententiam diffinitivam, vel per appellationem a diffinitiva. Quibus in deciſionibus tam Concilium, quàm Summus Pontifex ſequuti ſunt leges civiles decernentes ante ſententiam non admitti appellationes debere ab interlocutoria, niſi in caſibus præcitatis, ut deducitur apertè ex *l. liberis, ff. de liberal. cauſ.* & patet ex *l. ante ſententiæ tempus. C. quorum appell. non recip.* & ex *l. eos qui*, §. *ſuper his. C. de appellat.* juncta *lege* 3 *ff. de appellationibus recipiendis.* Unde parvi facienda eſt gloſſa *in l. ante ſententiæ tempus*, ſuprà, quatenus videtur ſentire ſecundùm leges civiles appellari poſſe ab interlocutoria, cùm oppoſitum per leges has hoc loco citatas demonſtretur, niſi quando interlocutoria habeat vim diffinitivæ, vel contineat gravamen irreparabile per appellationem à diffinitiva, quale fortè erit tortura, text. *in d. l.* 3. *ff. de appell. recip.* Lancell. *de attent.* 2. *p. c.* 12. *limit.* 1. *nu.* 100. *cum ſequentibus*, & Blanc. *tract. de compromiſſ. quæſt.* 5. *princ. n.* 8.

Quæritur tertiò quando integrum ſit de jure Canonico appellare in quavis inſtantia? Reſponſio ex 51
reſolutione proximè data conſtabit, nempe à diffinitiva, vel à diffinitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem à diffinitiva reparari non poteſt, quod etiam conceditur à jure civili ex juribus *nu. præcedenti* numeratis, quibus addi poteſt *l. intra, ff. de minor.* & *l. arbitro, ff. qui ſatiſd. cog. l. final. ff. à quibus appell. non licet.*

An verò appellandum ſit à Conſervatoribus in cau- 52
ſis ſummariis, diximus ſuprà *num.* 49. *verſ. poſterior pars*, vide illa, & *Clemen. ſæpe, de verbor. ſignific.* in qua excluduntur in cauſis ſummariis ſolùm fruſtratoriæ, & dilatoriæ appellationes, cæteræ autem appellationes non excluduntur, de his obiter infrà *num.* 55.

Quæritur quartò, an in notoriis recipiatur ap- 53
pellatio? Reſponde regulariter non admitti, text. *in c. cùm ſit Romana*, §. *ſin autem, c. pervenit, cap. conſuluit, el* 2. *c. cum ſpeciali*, §. *porrò, de appellat.* & *cap. Romana, de appellat. in* 6. quod procedit tam in civilibus, quàm in criminalibus, in quibus judex nihil appellatione impediente poteſt procedere ad executionem ſuæ ſententiæ, & in noſtro caſu, ac materia Conſervator non debet admittere appellationem dum cognoſcit de notoriis injuriis, & violentiis, ita Abbas *conſ.* 100. *num.* 3. & 4. *vol.* 1. quem referens ſequitur Cardin. Tuſch. *in ſuis concluſionibus, verb. Conſervatores n.* 6. Sylveſt. *verb. Conſervator nu.* 3. *circa finem.* Quod intelligitur ne dum in notorio facti, ſed etiam in notorio juris, quando ſcilicet notorium reſultat ex confeſſione judiciali, vel de illo apparet per alios legitimos modos, de quibus plenè Moneta *de Conſervatoribus, c.* 7. *quæſt.* 3. *concl.* 10. 11. & 12. *n.* 150. & 164. & 195. quibus in locis

loquitur de notorio juris, quod resultat ex judiciali confessione, vel ex probationibus legitimis, vel ex sententia, & condemnatione, prout probatur *in cap. vestra, de cohabit. cler. & mul. & cap. final. eodem tit.* Moneta *de Conservatorib. cap. 7. num.* 193. 194. *cum sequentib.*

Hoc tamen fallit primò quando in appellatione exprimeretur causa aliqua offuscans notorium, nempe in confessione, quòd ea fuerit erronea, vel metu tormentorum emanata: tunc enim datur appellatio in notoriis, & judicis à quo jurisdictio ita suspenditur, ut nequeat suam exequi sententiam, gloss. *in d. c. Romana, §. si autem, in verb. mandetur*, & ibi Scribentes, maximè Joan. Monach, *num.* 13. *de appellat. in 6.* Mil. *in repert. vers. notorium*, licèt regulariter impediat, Bald. *in cap. cum speciali, num.* 19. *de appel.* ubi docet appellantem debere dicere, Appello à judicis sententia non obstante confessione mea, quia per errorem, vel per metum confessus fui, quem curabo coram judice appellationis ad oculum probare, sequitur Lancell. *de attent.* 2. *p. c.* 12. *limit.* 9. *num.* 4. Nam notorium non operatur suos effectus, si contra illud aliquid allegatur, per quod notorium offuscatur, quia perdit vires suas stante offuscatione, Farin. 1. *p. lib.* 1. *quæst.* 21. *num.* 181.

Fallit secundò quando notorium habet aliquam excusationem, & defensionem, ut in specie vult Contard. *in l. 1. C. si de momentanea possessione, nu.* 38. & est etiam Clari, *§. final. quæst.* 94. *vers. solet etiam dici.* Moneta *de conservatorib. c.* 9. *n.* 174. Similiter fallit tertiò, ut non procedat in notorio probationis, teste Mil. *in d. verb. notorium, vers. in notorio autem probationis.* Tunc enim certi juris est, quòd appellans est audiendus, & appellatio operabitur suos effectus, ut bene Specul. *in tit. de appellat. §. in quibus, sub num.* 13. *vers. decimò in delictis notoriis*, dicens in notorio per famam posse appellari, sequitur Petr. Rebuff. *super const. Regul. tom.* 3. *in tract. de appellat. art.* 7. *glossa* 2. *nu.* 22. Lancellot. *de limit.* 9. 12. & Farinac. *d. quæst.* 21. *num.* 124.

Fallit quartò quando judex ad quem inhibuisset judici à quo: tunc recurendum est ad judicem ad quem, ut tollat inhibitionem, quia judex à quo etiam quando sumus in notorio, inhibitus nequit suam exequi sententiam, quamvis casus non sit appellabilis, secundùm *cap. Romana, §. si autem, de appellat. in 6.* Lancell. *d. limit.* 9. *num.* 9. Stephan. Aufrer. *in additionibus ad decis. Tholos.* 500. quæ est ultim. *in ultimis verbis*, & Gomez *de delictis cap.* 1. *num.* 47.

Fallit denique in sententia declaratoria, à qua po-
54 test appellari etiam quando non datur appellatio à sententia deffinitiva super notorio, datur tamen in declaratione notorii, Specul. *in tit. de recusat. §. final. vers. hoc etiam nota*, & Abbas *cons.* 100. *col. penult. vers. & si etiam lib.* 1. Lancellot. *de attent. d. cap.* 12. *limit.* 9. *num.* 13. ubi subdit stante appellatione à declaratione super notorio, si procedatur ad executionem, non minus esse attentata, quàm si essemus in aliquo alio casu appellabili, ex quo data appellatione resultat regulariter effectus suspensivus, qui solet attentata causare, prout tradit Jason *co.*187. *col.* 6. *vers. facio aliam conclusionem lib.* 2. Lancellot. *d. cap.* 12. *limit.* 19. *n.* 13. *vers. sextò potest limitari.* Addit Foller. *in practica crimin. in verb. Item, quòd est notorius delinquens, n.* 14. *prope finem, & n.* 22. quòd quamvis non detur appellatio super ipso crimine notorio à sententia deffinitiva condemnatoria, si tamen appelletur ante sententiam, quia non admittuntur exceptiones quibus reus tueri se vult contra notorium, talem appellationem valere, & admitti debere quoad omnem effectum tam devolutivum, quàm suspensivum sequitur Farin. *d. quæst.* 21. *num.* 127. *ad finem.*

Quando detur in causis summariis appellatio, teti- 55
gimus suprà *num.* 49. ex ea regula, quòd appellatio censeatur permissa in omni casu, nisi reperiatur expressè prohibita, ut scribit Franch. *in rubr. num.* 18. *vers. tertiò præmitte, quòd regulariter de appel.* & rursus *in rubr. num.* 2. *vers. tertiò præmitte, eodem titulo in 6.* Surdus *cons.* 163. *Arbitror sub. n.* 3. *vers. secundò fundatur, & n.* 4. *lib.* 2. *tract. de attent. p.* 2. *cap.* 12. *ampliat.* 5. *num.* 8. *& p.* 3. *cap.* 30. *n.* 108. & in specie in causis summariis tradit Contard. *in l. unica in* 1. *opposit. num.* 1. *&* 2. *C. si de momentanea possessione*, & Luc. Pet. *in pract. Capitol. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 16. etiamsi præjudicium sit reparabile in alio judicio; prout docet Rugin. *tract. de appellat §.* 2. *cap.* 3. *n.* 897. quod intellige juxta ea, quæ diximus suprà *d. num.* 49. *& num.* 52.

Quæritur quintò an detur appellatio à declarato- 56
ria commissi delicti propter quod incurritur censura ipso jure? Affirmat Ugolin. *de censuris tab.* 1. *cap.* 21. §. 1. *num.* 8. ostendens ad eandem declarationem *nu.* 9. necessariam esse partis citationem, dummodo delictum non sit ita notorium, ut nulla competat reo defensio. Dari autem appellationem ab ea declaratoria, tradunt Abb. & Decius *in cap. pervenit el primo, de appellationibus*, & idem Ugolin. *in d. §.* 2. *n.* 19. & Anton. Gabr. *commun. concl. lib.* 6. *tit. de regul. juris. conclus.* 3. *num.* 59. Quod procedit etiam quando ab eo, quod declaratur, non daretur appellatio. Confirmatur, quia à declaratione notorii datur appellatio, etiamsi non detur à notorio. Franch. *in cap. pervenit.* 13. *num.* 13. *in ultimis verbis, & num.* 14. *de appellat.* Nicel. *tract. de concord. gloss. concord.* 6. *fallen.* 2. *num.* 10. *tom.* 18. *fol.* 191. Scacc. *de appellat. quæst.* 17. *limit.* 22. *n.* 36. ubi post plures concludit quando declaratur aliquem incidisse in excommunicationem, dari appellationem ab ista declaratoria, quæ suspendit declaratoriam. Non datur tamen à declaratoria censurarum ob non paritionem rei judicatæ, quia talis declaratoria censetur pars exquutionis rei judicatæ, & ideo non datur appellatio. Contard. *in l. unica limit.* 19. *n.* 19. *& seq. C. si de momentanea possess.* & Lancel. *de attent. p.* 2. *c.* 12. *limit.* 12. *n.* 27. Similiter non datur appellatio à declaratoria incursus in censuras contra obligatum in forma Cameræ, quia appellatio à declaratoria in hoc eventu non suspendit denunciationem, & publicationem faciendam, Galles. *ad formul. Camer. obligat. in* 2. *part.* 3. *princip. in cap. reliqua, de process. n.* 43. junctis his, quæ scribit *num.* 38. *& seq. fol.* 363. quem referens sequitur Lancel. *de attentat. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 21. *n.* 26. *fol.* 371. *mihi.* Quare in his duobus casibus nihil impe- 57
diente appellatione potest denunciari. Joannes Petrus Monet. *de Conservatorib. judicib. cap.* 10. *ex num.* 244. In aliis verò appellatur à declaratoria incursus excommunicationis à jure, vel ab homine latæ, nisi factum sit notorium, Lancellot. *d. limit.* 21. *num.* 25. Monet. *d. n.* 245.

Quæritur sextò ad quem sit appellandum à Con- 58
servatore Apostolico? Respondeo appellandum esse ad Pontificem delegantem, non autem ad alium etiam Legatum de latere. Ratio desumitur ex *l.* 1. *in principio, ff. quis, & à quo appell.* ubi appellans à delegato Principis, ad Principem delegantem appellat. Sed *d. l.* 1. id non probat omnino, nisi quatenus supponit pro regula, esse appellandum ad eum, qui dedit, quod satis probat Abb. post alios *in cap.* 2. *de officio Legati*, & patet ex *cap. super quæstionum, de officio delegati*, & clariùs demonstratur *in cap. si duo, de appellat. in 6.* & *ibi* glossa, ubi dicitur à delegato Papæ ad Papam appellandum; non verò ad Legatum de latere, quamvis vices Papæ habeat, sic Marches. *tract. de commiss. p.* 1. *de commiss. super divers. c.* 28. *num.* 61. ibi, *propterea, fol.* 305. in secunda impressione. Juvat quòd

quòd à delegato Principis appelletur ad Principem, non obstante, quòd delegatus fungatur auctoritate Principis, vult Breder. *tract. de appell. p.1. tit. 15. col. 138. litera A. vers. à delegato, & vers. si verò*, Scacc. *de appellat. quæst. 8. n. 15. & 16.*

59 Extende responsionem ad Conservatorem laicum, qui deputatus sit à Papa, à quo etiam appellatur ad Papam, quia consideratur fons, & origo jurisdictionis, ut bene notat Anastas. Germon. *tract. de sacror. immun. lib. 3. cap. 19. num. 86. & tribus sequent.* & apertè deducitur *ex cap. si duobus. §. denique, de appellationib. cap. novit, de judic.* Contrà verò, si Conservator fuerit Clericus deputatus à Principe seculari, appellandum est ad Principem deputantem, per regulam generalem, quæ tradit appellandum esse ad eum, qui dedit judicem, per *d. legem 1. ff. quis, & à quo, l. Imperatores, ff. de appell. & l. præcipimus, §. hac si, & l. final. C. de judic.*

60 Sed quid dicendum de subconservatore non in totum dato? Responde, si contingat excommunicari, vel mori delegatum, qui subdelegavit non in totum, tunc appellari à subconservatore ad Papam, ne delegati absolutio expectata diu præjudicet partibus litigantibus, habetur *in cap. si is, qui causa, de officio delegati in 6.* Quòd si appelletur à subdelegato, non in totum, eo quia non recipit exceptionem per quam denegatur, etiam jurisdictionem habere delegatam: in eo casu appellatio fertur ad primum delegantem, non ad delegatum, nam si appellatio esset ad delegatum, ipse appellans esset sibi ipsi contrarius, ut colligitur ex *c. si à subdelegato*, quod est penult. *de officio delegati in 6.*

Secus quando simpliciter est subconservator, seu subdelegatus Papæ, seu Principis; tunc enim ab eo appellatur ad delegatum subdelegantem. *c. 7. si delegatus, in fine*, & ibi Joan. Andr. *de offic. & potest. judic. deleg. in 6.* Specul. *tit. de appellat. §. nunc tractemus, num. 7. vers. cæterùm, lib. 2. fol.* 188. Bartol. *in d. l. 1. §. ab eo, num. 2. vers. item oppono*, ibi: *aut appell. ff. quis, & à quo appell.* & Rebuff. *tract. de appellat. in præfat. sub. nu. 33. tom. 3. fol.* 478. Ex eo fundamento, quia delegatus Principis refert, & repræsentat Principem; ergo non est appellandum ad Principem, sed ad ipsum delegatum. *c. 27. super qu. §. porrò, de officio, & potest. deleg.* & notat Abb. *in c. 66. delicti, el 3. nu. 11. de appellat.* & idem est appellare ad ipsum delegatum, vel ad Principem, quod procedit quando delegatus, qui subdelegavit, sibi aliquid causæ subdelegatæ reservavit, neque integram causam subdelegavit, *d. cap. 27. super quæstionum, §. porrò*, & ibi Abb. & Felin. *in principio, num. 12. de offic. & potest. jud. deleg.* Scacc. *de appellat. quæst. 7. num. 63.* De subconservatore in totum dicemus infrà *num. 64. & 65.*

61 Quæritur septimò ad quem appelletur ab arbitris juris in casu recusationis, & controversiæ de competentia jurisdictionis Conservatoris Apostolici cum alio Conservatore, vel delegato? Responde ad Papam, quia in eo casu arbitri electi censentur delegati Papæ, *c. 11. ab arbitris, de offic. & potest. judic. deleg. in 6.* Abb. *in cap. 66. delicti, el 3. vers. 7. casus, num. 14. de appellat.* Marant. *in suo Specul. p. 6. act. 2. principal. in verb. & quandoque appellatur, limit. 7. num. 376. fol. 512.* & Felin. *in cap. 27. super quæstionum, §. porrò, sub. num. 14. vers. item fallit in arbitris, de offic. & potest. judicis delegati.* Nam à sententia illorum, qui sunt delegati à lege, appellatur ad Principem tamquam ad delegantem, Breder. *tract. de appell. part. 1. tit. 15. col. 139. lit. B. vers. appellatio à sententia.* Quod non solùm habet locum quando est recusatus delegatus Papæ, prout loquitur *d. c. 11. ab arbitris:* sed etiam quando est recusatus Ordinarius, à cujus sententia appellandum esset ad Papam: longè aliter quando, cui recusatur, est delegatus inferior, vel est talis Ordinarius, de cujus sententia non appelletur ad Romanum Pontificem, nempe quando recusatus est delegatus Regis, vel alterius Rege inferioris: tunc enim ab arbitris appellandum est ad Regem, vel ad Dominum illum Rege inferiorem, Scacc. *de appellat. quæst. 7. nu. 109. & 110.* Vide Monetam *de conservatoribus, cap. 6. numero 183. & 184.*

Ex dictis sequitur à Conservatore etiam clerico dato à Principe seculari appellandum esse ad Principem secularem, ex eo, quòd generale est appellari ad eum, qui judicem deputavit, ut probat Anastas. Germon. *tract. de sacror. immunit. lib. 3. cap. 19. nu. 86. & sequent.* post Abb. *in rubr. num. 13. vers. sed quatenus*, & Franch. *sub. num. 37. vers. tertiò infertur, de appellationibus.* Gregor. Tolos. *tractat. de appellat. lib. 4. cap. 5. num. 3. vers. potest.* Breder. *tract. de appellat. part. 1. tit. 15. in verb. à Clerico col. 132.* dicentes appellandum esse ad Principem secularem, qui clericum judicem constituit. Nisi de jure Regio in particularibus regnis aliud constituatur, ut in regno Franciæ, ubi in temporalibus appellatur ad Dominos à quibus habentur bona illa temporalia, & in Hispania, ubi à Prælatis Ecclesiasticis civilem, & secularem jurisdictionem habentibus appellatur ad Regem, prout vult Covarr. *pract. quæst. cap. 4. num. 2. vers. hinc factum est*, & Gregor. Tolos. *de appellat. lib. 4. cap. 4. num. 4.* juncto versiculo præcedenti, & Scacc. suprà *quæst. 8. num. 93. & duobus sequentib.* 62

Quæritur octavò, an à Conservatore Apostolico detur appellatio ad Legatum de latere saltem ex consuetudine? Negat Anchar. *cons. 132.* & Ruin. *cons. 3. lib. 4.* & Tusch. *verb. conservatores, num. 6.* ubi volunt non solùm à Conservatore appellari non posse ad Legatum etiam de latere, sed nec consuetudinem valere, ut à Conservatore ad Legatum detur appellatio, quod etiam tradit Apost. ad Specul. *tit. de judic. deleg. §. ultimo, num. 25. litera B.* ratio, quia in causa Conservatori commissa, Conservator est major Legato etiam de latere, sed potest Conservator Apostolicus inhibere Legato Sedis Apostolicæ, & procedere contra illum, si suam jurisdictionem impedire velit. Ergo non obtinebit consuetudo, ut appelletur ad minorem, Mandos. *tract. de inhibit. quæst. 4. num. 10.* Moneta *de Conservatorib. cap. 8. nu. 163. vers. secunda conclusio, fol. 591. per totum, & cap. 9. fol. 721. num. 135. & num. 186.* Scacc. *de appellat. quæst. 8. art. 2. num. 16.* post Marches. *tract. de commiss. p. 1. de commiss. super divers. cap. 28. nu. 67. in 2. editione.* 63

Quæritur nonò, ad quem sit appellandum à subconservatore Apostolico in totum ad unam causam deputato? Responde, ad Papam, ut probatur ex *cap. super quæstionum. §. porrò, de officio deleg.* ibi, *cùm delegatus à nobis jurisdictionem suam in alium transfert totam, si fuerit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debebit*, Covarr. *in practicis, cap. 4. num. 8.* Franc. Marc. *quæst. 73. numer. 2. & quæst. 345. num. 4. tom. 1. & quæst. 535. nu. 9. tom. 2.* Molin. *de justit. tract. 5. disput. 21. numero. 6. & disp. 22. num. 1.* Barbosa *in l. cùm Prætor. §. 1. num. 218. ff. de judiciis.* Narbona *de appellat. à Vicario ad Episcopum, part. 1. num. 34.* Cæsar Barzius *in Bononien. decis. 155. Præsupposita, sub. num. 2.* & Scacc. *de appell. quæst. 8. limit. 2. numer. 34.* Quando autem Conservator sit deputatus à Principe seculari, & ipse subdeleget, & transferat in totum in subconservatorem vices suas, non ad Principem, sed ad committentem, vel subdelegantem appellandum est, quia id decretum est de jure civili in delegato tum generaliter *in l. præcimus, §. hac si,* 64 65

C. de appellat. l. final. C. de judiciis, l. 1. in principio, ff. quis, & à quo appell. tum etiam in specie appellationis à subdelegato *in l. unica, C. qui pro sua jurisdict.* ubi habetur absolutè appellandum esse ad illum, qui causam commisit, non autem ad primum delegantem, Moneta *de Conservatoribus, cap. 9. n. 188.*

---

§. IV.

De potestate Subconservatoris.

EPITOME

66 *Subconservator non potest subdelegare aliquam causam, quamvis habeat facultatam subdelegandi à Conservatore.*
67 *Subconservator potest subdelegare articulum non jurisdictionalem.*
68 *Subconservator censuras ferre potest.*
69 *Subconservator non potest neque tacite subdelegationem rejicere, vel acceptatam absque causa justa dimittere.*
Et à quo sit puniendus, si renuat acceptare? ibid.
70 *Subconservator justa causa cessante debet retinere subdelegationem.*
71 *Subconservator debet habere qualitates requisitas in Conservatore.*
Et an de consensu partium possit constitui subconservator sine requisitis qualitatibus. n. 72.
73 *Subconservator an incurrat suspensionem capitis final. de officio deleg. in 6.*
74. 75. 76. 77 *Subconservatoris officium, & jurisdictio quando expiret.*
78 *Subdelegare debet Conservator intra civitates, & oppida in quibus deputatus est.*

66 QUæstionis, est quidnam potestatis sit subconservatori? cui interrogationi responderi potest non posse subconservatorem subdelegare causam aliquam, ita Abb. & Franch. & alii *in c. cùm causam, de appellationibus*, per textum *cùm non nisi delegatus à Principe*, Covar. *lib. 3. variar. c. 20. num. 10. vers. superest, & in vers. & profectò asserit*, quamvis Conservator commiserit subconservatori facultatem subdelegandi: adhuc enim delegato à Principe non est integrum eam facultatem committere subdelegato, glossa *in c. super quæstionum, §. porrò, verb. transfert, de officio delegati.* Archid. *in c. quamvis, initio, de officio delegati*, Marant. *4. p. dist. 5. principali, an judicium sit ordinarium, nu. 63.* Mandos. *regul. 4. Cancellariæ, quæst. 3. n. 7.* Bolognet. *l. 1. n. 137. ad finem, vers. quintò potest, de officio ejus*, Villalobos *in communibus, lit. D. n. 55.* & Sanchez post alios, *de matrimonio lib. 3. disp. 31. n. 9.* Nec refert si dicas Conservatorem esse instar Ordinarii, sed Ordinarius potest committere suo delegato potestatem subdelegandi, ut ait Sanchez suprà *n. 6.* Ergo Conservator potest suo subconservatori concedere potestatem subdelegandi saltem causam unam.

67 Respondetur tamen delegatum ad universitatem causarum ita esse verè delegatum, ut non sit in pluribus instar Ordinarii: atque ita delegatus inferioris Principe, qualis est subconservator, nequit subdelegare, ut in specie etiam probat Decius *in d. c. cùm causam, n. 8.* nisi fortè fuerit articulus aliquis jurisdictionem minimè continens; secus si articulus fuerit nudi ministerii, ut bene tradit Sanchez *d. disput. 31. n. 10.* & Petrus Joan. Monet. *de Conservatorib. judicib. c. 7. n. 72.* Probatur ex *c. ultimo, §. vices quoque, de officio delegati in 6.* ubi prohibetur regulariter Conservatori committere vices suas, dum ibi ait Bonifacius octavus vices quoque suas citationibus, & sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere,) nulli committere possint.

Ex quibus verbis patet ante dispositionem ejusdem capitis final. potuisse Conservatorem aliis committere vices suas in eo, quo jurisdictionem habebat: nunc autem posse committere citationes, & sententiarum denunciationes, aut intimationes ex eo, quia articuli non continentes jurisdictionem à quolibet judice possunt delegari, per textum *in c. super quæstionum, citato, & ibi* Abb. & Hostiens. & Sanchez *d. lib. 3. de matrim. disp. 31. num. 10.* nisi Conservator ultra citationes, & sententiarum denunciationes in literis habeat posse committere vices suas, ut constat ex eodem *cap. finali, in d. vers. vices quoque, propè finem*, quæ verba debent intelligi, ut possint Conservatores alteri vices suas committere intra civitates, seu Diœceses, in quibus fuerint deputati. Quin etiam hujusmodi actus commissionis, seu subdelegationis non poterit exerceri nisi in locis in quibus deputati fuerint Conservatores, atque ita tradit Joan. Petr. Monet. *de Conservatorib. judicib.* quamvis subobscurè, *cap. 7. n. 59. & sequent.*

Ad hæc subconservator potest excommunicatio- 68
nem, & aliam quamlibet censuram pronunciare prout de subdelegato liquet quoad interdictum, ex *c. ex literis, de officio delegati*, & generaliter quoad censuras vult gol. *tract. de censuris tab. 1. c. 8. num. 1.* & in specie gloss. communiter probata *in Clementina unica, verb. permittunt, de excessibus Prælatorum.*

Quin adde Conservatores non posse subdelegatio- 69
nes in se factas à Conservatoribus etiam tacitè rejicere, neque semel susceptas absque justa causa deponere. Probatur ex *cap. prudentiam, §. adjicimus, de offic. & potest. judic. deleg.* ubi si aliquis non exequatur Papæ rescriptum, quod sibi mandatum est, venit graviter puniendus, Tiraquel. *de privilegiis scholar. privilegio 81.* Ex causa tamen justa tam Conservatores, quàm subconservatores commissiones sibi factas possunt non acceptare, & acceptatas dimittere, textus *in cap. pastoralis*, ibi, *dummodo se malitiosè exonerare non quærat, de offic. & potest. judic. deleg.* Ergo interveniente causa justa, & exclusa malitiosa excusatione, possunt subconservatores se eximere ab eo onere judicandi. Neque est dubium esse onus judicare, Boërius *deci. 222. n. 1. & 2.* Barbos. *in d. c. pastoralis, n. 3. verb. exonerare.*

Sed petes, à quo subconservator veniet puniendus si malitiosè se exoneret à delegatione sibi mandata? Responde non posse argui ab inferiore, ut colligitur ex glossa *in d. cap. prudentiam adjicimus, in verb. arguendus*, ibi *§. sed quis arguet eum, aut puniet?* Sequitur Abbas *in cap. final. 7. rescriptis, col. ult. n. 17.* dicens delegatum delinquentem in non procedendo, quia in hoc casu solùm delinquit contra Principem, vel Pontificem, non obediendo mandatis illius, puniendum esse à superiore, non verò per inferiorem. Quòd si contingat delinquere injustè agendo: tunc puniendum esse per Ordinarium loci, quia non punitur, nec convenitur tanquam delegatus, sed tanquam criminosus, idem tradit Montal. *in l. 4. tit. 7. foro legum lib. 1. in glos. fin. in fine*, concludens sine distinctione delegatum Principis delinquentem in processu esse puniendum ab Ordinario, ut *in Auth. Ut judices sine quoquo suffragio, §. volumus, collat. 2.* favet Jason. *in l. 2. ff. de in jus vocand. n. 2. versicul.* adde quatenus tradit delegatum Papæ si delinquat, posse accusari coram Ordinario, & puniri postea finito officio Joan. de Platea *in l. sive expræto-*

ria-

rian., C. de exetutor. & exactor. lib. 12. ubi asserit quamvis delegatus aliàs censeatur major Ordinario, si tamen delinquat in Provincia sibi mandata Ordinarium, sive Præsidem posse contra eum cognoscere, quòd abusus fuerit sua jurisdictione in processu causæ. Secus quando renuit delegationem sine causa excusante acceptare, tunc enim nisi acceptet, punietur à superiore, non verò ab Ordinario.

Hæc autem resolutio placet Francisco de Aviles c. 1. Prætor. verb. mandato, n. 33. fol. 27. & est certa quoad regularum Conservatores, eo quia in literis Conservatoriis præcipitur iisdem, quando à Regularibus fuerint requisiti, & electi, ut teneantur sub excommunicationis, & suspensionis pœna ipso facto incurrenda officium acceptare, ita Joan. Bapt. Confess. in collect. literarum Apost. & privileg. regular. Mendican. tit. 4. cap. 6. ad finem, & tradit Emanuel Rodriquez regul. quæstionum, tom. 1. quæst. 65. art. 4. dicens Conservatores eligendos à Regularibus teneri obsequi acceptando sub pœna peccati mortalis, nisi causam justam habeant quod etiam præcepit Leo X. & Innoc. VIII. in virtute sanctæ obedientiæ, quæ omnia ostendunt Conservatores, qui detrectant acceptare hoc munus non ab alio, nisi à Principe imperante, puniri debere, si mandatum Apostolicum exequi renuant, aut contemnant, d. glossa in cap. prudentiam, suprà allegato, in verb. arguendus, & text. in cap. sciscitatus, de rescriptis. Cessante

70 autem causa justa non acceptandi, potest subdelegatus cogi ad suscipiendam subdelegationem: probatur, quia si tenetur acceptare subdelegationem, tenetur etiam justa causa cessante prosequi ad sententiam usque inclusivè, quoniam verba sunt accipienda cum effectu, l. 1. §. hæc autem verba, ff. quod quisque juris. cap. relatum, de clericis non resid. Joan. Monet. de Conservatorib. judicib. cap. 10. ex num. 344. ad 347. Fr. Joan. de la Crux lib. 2. cap. 10. in principio concl. 3. fol. 142.

71 Porrò subconservator debet habere qualitates requisitas in Conservatore, atque ita de jure communi, per cap. final. de officio delegati, potest esse, vel Episcopus, vel Abbas, vel constitutus in dignitate Ecclesiastica, tam in Ecclesia Cathedrali, quàm in Collegiata; proinde quando vigore literarum potest Conservator subdelegare alteri vices suas, id tamen debet facere personis duntaxat qualitates necessaria habentibus, quales sunt, quæ in Conservatore ex dispositione c. fin. de officio deleg. in 6. requiruntur; quarum meminit Joan. Petr. Monet. de Conservatoribus judicibus cap. 5. nu. 119. & duobus sequentibus, & n. 168. & cap. 7. num. 65. etiamsi in literis, quæ concedunt subdelegationem, & judicialem indaginem permittunt, adsit clausula illa derogatoria, Non obstantibus juribus, quæ disponunt de Conservatoribus, adhuc enim subconservator debet habere qualitates requisitas in Conservatore, sequitur Felinus in c. si pro debilitate, col. 2. de officio delegati, & dixi suprà nu. 3.

Quinimò si Pontifex ex certa scientia deputet aliquem Conservatorem non habentem qualitates requisitas, ut concedit Regularibus, & aliquibus Religionibus facultatem eligendi Conservatorem sine qualitatibus requisitis in d. cap. final. & Conservatores sic electi facultatem subdelegandi habeant, & subconservatorem deputent, subconservator debet habere qualitates, quas petit d. cap. ult. quamvis Decius id non opus esse tradat in cap. statutum, de

72 rescriptis, n. 28. ut meliùs asserit Felin. suprà, quoniam illa concessio facta non habenti qualitates requisitas à Romano Pontifice, est privilegium personale, quod non communicatur alteri, neque egreditur illum, cui est concessum, cap. privilegium, de regul. jur. in 6. & ideo non debet extendi ad alias personas, neque subconservator sine qualitatibus requisitus de consensu partium, potest aliquid operari, quia si Pontifex voluisset de consensu partium jurisdictionem prorogari posse, id declarasset, sicut fecit in delegato, quoad hoc, ut posset procedere extra locum delegationis, in d. cap. statutum §. in nullo, de rescriptis in 6. qua ratione utitur glossa in d. cap. final. quo ad Conservatores, in verb. præsumant, & in simili utitur Pontifex in cap. ad audentiam, de decimis. Monet. d. cap. 7. num. 414. Item quoniam in d. cap final. in fine, de offic. deleg. in 6. insertum est decretum irritans, quicquid secus actum fuerit tam ad hoc, quàm quo ad alia singula, omnino decernimus irritum, & inane. quibus verbis judicatur decretum irritans, quod inficit, & annullat omnia, quæ in contrarium fiunt, & tollit omnes juris effectus, ita ut nec aliquod juris fomentum habeant, cap. si eo tempore, de elect. lib. 6. Gomezius in reg. de triennali quæst. 49. nu. 3. Cassador. dec. 1. sub nu. 7. de restitut. spoliator. Rebuff. ad concordata, in rubrica de firma, & irrevocabili concordatorum stabilitate, vers. ult. notanda est clausula decreti, Gonzal. glossa ultim. n. 1. 12. 16. & sequent.

An verò subconservator incurrat suspensionem 73 contentam in cap. final. de officio delegati in 6. Responde, si abutatur sua jurisdictione ultra fines, ad alia quàm manifestas injurias, & violentias scienter, & sine speciali potestate se immisceat in iis, quæ exigunt judicialem indaginem, manere suspensum ab officio, sicut Conservator incurrisset, si suam potestatem excederet, & eam extenderet scienter, & sine speciali facultate ad alia, quàm manifestas injurias, & violentias. Joan. Petr. Moneta de conservatoribus judicibus, cap. 7. num. 575. vers. quarta conclusio.

Nec obstat quòd in pœnalibus subrogatus non sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur, ut notat Bartol. in l. mulcta, ff. de condit. & demonstrat. Jason in l. si eum, §. qui injuriarum nu. 24. ff. si quis caut. & Farin. de pœnis lib. 1. tit. 3. quæst. 24. post n. 67. pro quo juvat textus in cap. 1. de officio Vicarii in 6. dum ait gerentem vices officialis, contra quem pronunciata est excommunicatio, non ligari propterea sententia excommunicationis, juxta interpretationem illorum, qui caput illud exponunt de delegato ab ipso officiali, prout notat Ugolinus de censuris tabula 1. cap. 17. §. 8. n. 2. in fine. Quia hoc intelligendum est ubi non est eadem ratio, sed diversa: proinde non incurritur eadem pœna. At in nostro casu eadem ratio urget, nec mutatur casus, quia subconservator delinquit in eodem, in quo Conservator si deliquisset, eadem pœna puniretur: igitur subconservator excedens fines suæ potestatis incurrit prædictam suspensionem ab officio, sicut incurrit Conservator dum abutitur sua jurisdictione extendendo potestatem suam sine speciali facultate ad ea, quæ exigunt judicialem indaginem scienter: quia sub nomine delegati continetur etiam subdelegatus, ut colligitur ex c. si à subdelegato, de officio delegati, in 6. & ex cap. ex literis, extra eodem titulum, & ex l. more majorum, ff. de jurisdict. omn. judic. Monet. sup. d. cap. 7. nu. 177. fol. 490.

Quæri etiam potest quando cesset jurisdictio, & 74 officium subconservatoris? Responde in primis jurisdictionem subconservatoris ad beneplacitum concessam à Conservatore expirare etiam, quoad negotia incœpta morte Conservatoris constat ex cap. si gratiosè, de rescriptis in 6. Nam voluntas personæ morte perit, quamvis res non sit integra, ex ratione tradita in eo c. ibi, per obitum, per quem ipsius beneplacitum extinguitur omnino. glossa ibidem, verb. Morte, in fine, & ibi Franch. nu. 10. Covar. lib. 3. variar. cap. 15. n. 14. vers. 2. & ostenditur in c. si delegatus,

gatus, *de offic. deleg. in 6.* Quare ita concessa ad beneplacitum suæ voluntatis non sunt perpetua, sed expirant, & extinguuntur morte concedentis, sive concedens sit Rex, sive Pontifex, sive Ordinarius, Enriquez *in summa lib. 7. c. 21. n. 5.* Valasc. *de jure emphyt. quæst. 34. n. 7.* Gutierr. *pract. lib. 3. quæst. 11. n. 19.* & Gonzal. *de mensib. §. 1. proœm. n. 9. cum sequentibus.* & Sanchez *lib. 8. de matrim. n. 49.* Secus si concedantur ad beneplacitum dignitatis: tunc enim sunt perpetua, donec à successore, vel ab eodem revocentur, habetur expressè *in d. cap. si gratiosè, de rescriptis in 6* D. D. præcitati, quos sequitur August. Barbos. *alleg. 57. n. 190.*

Hæc autem non procedunt quando jurisdictio concessa ad beneplacitum personæ cencedentis, est ordinaria: tunc enim non extinguitur, etsi re integra moriatur concedens, eo quia est favor publicus, & publica utilitas, quæ versantur in conservanda jurisdictione ordinaria. Bald. *in l. meminisse n. 2. quæst. 4. ff. de offic. Proconsulis,* Anton. Gabriel. *tom. 3. communium lib. 6. tit. de prabend. conclus. 1. n. 32.* & Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæst. 69. n. 9.* Quod claudicat in jurisdictione Vicarii Episcopi, quæ est ordinaria, & extinguitur morte Episcopi concedentis, ex ea ratione, quia jurisdictio Vicarii cohæret jurisdictioni Episcopi tanquam accessoria: ideo extincta jurisdictione principali, morte Episcopi, expirat accessoria Vicarii, Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 29. num. 13.*

75 Similiter sicut expirat concessio morte concedentis facta ad ejus beneplacitum, ita extinguitur finito ejus officio, quia similia verba concessionis intelliguntur, quamdiu concedens perseveraverit in officio, & sicut morte perit voluntas concedentis ad beneplacitum, sic extinguitur voluntas officio finito, nec potest voluntas ulteriùs protrahi, eo quia revocare est actus jurisdictionis, sicut & protrahere jurisdictionem est actus jurisdictionis; & ideo cùm finito officio concedens destituatur jurisdictione, non potest ad id tempus voluntas illius extendi. Bartol. *in l. centesimis, §. si ita stipulatus n. 11. ff. de verbor. oblig.* & *ibi* Jason *n. 5.* Curt. junior. *in l. more, n. 88. ff. de jurisd. omnium judicùm.*

Non extinguitur tamen jurisdictio subconservatoris concessa ad voluntatem Conservatoris illo excommunicato postea, vel in dementiam, vel furorem incidente. Prior pars probatur, quia quamvis Conservator prout est excommunicatus, non potest officii sui partes agere, ejus tamen voluntas adhuc substat, & perseverat, Franch. *in cap. si gratiosè n. 12. de rescriptis in 6.* ubi vult non cessare concessa ad concedentis voluntatem per concedentis suspensionem. Confirmatur argumento jurisdictionis delegatæ, quæ perit delegantis morte, non tamen delegante excommunicato. Bartol. *in d. l. centesimis 46. §. si ita stipulatus n. 12. ff. de verbor. obligationibus,* & *ibi* Jason. *n. 16.* Posterior pars est Corruviæ *in 3. variarum c. 15. n. 4. vers. 3.* ubi vult per furorem non cessare voluntatem, sed per obitum, quæ differentia apparet ex *cap. majores, §. final. de baptismo,* & ex *l. si is, qui animo, ff. de acquirenda possessione,* ubi ostenditur morte expirare voluntatem, non autem dementia, vel furore.

76 Porrò subconservatoris jurisdictio morte etiam civili Conservatoris non extinguitur, nec suspenditur, quoad negotia cœpta. Probatur, quia quoad negotia cœpta non expirat, subconservatoris jurisdictio mortuo Conservatore, hebetur *in cap. licet undique, vers. si jurisdictione, & vers. morte mandatoris, de officio, & potest. judic. deleg.* Sanchez *de matrimonio disp. 28. n. 30.* ubi loquitur an potestas delegata ad literas justitiæ exequendas expiret morte concedentis, firmatque expirare, quando moritur concedens re integra, hoc est, priusquam delegatus incipiat jurisdictione uti. Contrà verò si res non est integra, sed ipsa uti cæptum est, Joan. Petr. Moneta *in specie d. cap. 10, n. 259.* per text. *in d. c. licet undique, de officio judicis delegati,* ubi habetur, si collega subdelegatus à suo collega incipiat uti vivo adhuc subdelegante, jurisdictione sibi commissa posse adimplere vices, & partes suas, & alterius. Confirmatur ex *d. cap. si delegatus, de officio delegati in 6.* ubi dicitur, si delegatus absit, & alicui vices suas committat, posse subdelegatum post mortem delegati ulterius progredi, si vivente delegato jurisdictionis exercitium inchoavit. Eodem modo poterit negotium expedire, ac finire, si subdelegato delegatus partes suas committat sub hac forma, donec duxero vices meas revocandas. Tunc enim talis subdelegatio non expirabit morte committentis, ex quo res non integra, nisi ante mortem committentis ab eodem fuerit revocata, prout conceptis verbis ibi Romanus Pontifex statuit, quoniam perpetuatur in subconservatore jurisdictio, ubi jurisdictione uti cœpit.

Sed quid dicendum quando Conservator, qui subdelegavit, eo tempore erat excommunicatus, nominatimque denunciatus, vel suspensus, vel notorius clerici percussor? Responde primò subdelegationem esse omnino nullam? ex *cap. exceptionem, ad finem, de exceptionibus,* quod loquitur generaliter de quocunque judice excommunicato statuendo ejus judicium esse omnino repellendum, quamvis partes non opponant ibi *excommunicatus autem publicè, & si hujusmodi exceptio non opponitur, nihilominus est officio judicis repellendus.* Ex quo textu constat actus ab excommunicato isto factos ad jurisdictionem pertinentes esse irritos, quod etiam ostenditur ex *cap. licet, de sententia excommunicationis in 6.* ubi repellitur excommunicatus ab omnibus actibus legitimis, & ex *cap. 1. de officio Vicarii in 6.* his verbis, ibi, *ea, quæ ipsi gerendo hujusmodi vices, agunt, eo taliter excommunicato manente, si jurisdictionem tantum recipiunt ab eodem, non possunt obtinere vigorem.* Ex quo itidem liquet subdelegationem factam per Vicarium excommunicatum esse irritam; eo quia nemo potest committere jurisdictionem, qua caret, committere: sequitur *ibi* Hostiensis *verb gerunt,* & Franch. *num. 7.* adduntque jurisdictionem in hujusmodi excommunicato esse mortuam penes illum, juvat textus *in cap. adversùs, de immunitat. Ecclesia. vers. quia verò,* per hæc verba *ibi, adjicimus, ut constitutiones, & sententiæ, quæ à talibus fuerint promulgatæ, inanes, & irritæ habeantur, nullo unquam tempore valituræ.* Moneta *d. cap. 10. n. 222.* cum aliis.

Responde secundò delegatum suspensum, ut amittat jurisdictionis usum, seu exercitium saltem, quoad actum validitatem debere esse denunciatum, vel notorium clerici percussorem, quod notat Suar. *de censuris disp. 26. sect. 2. n. 2.* Sayro *de censuris lib. 2. cap. 12. n. 21.* & alii, quos referens sequitur Monet. *de Conservatoribus c. 10. n. 227. & sequent.*

Responde tertiò per excommunicationem Conservatoris, qui subdelegavit, non extingui, sed suspendi duntaxat jurisdictionem, & officium in subconservatore, quoad causas nondum inceptas priusquam excommunicatio supervenerat: secus autem ubi delegans, aut subdelegans excommunicatus sit re integra. Prior pars probatur, quia per excommunicationem supervenientem jurisdictio delegantis, aut subdelegantis non tollitur, quando res integra esse desiit. Posterior ex eo constat, quia subrogatus antequam incipiat uti jurisdictione, non censetur habere jurisdictionem efficacem, sed simplicem utique: at verò cùm est excommunicatus, jurisdictio non po-

potest in illum transire, ut colligitur ex *cap. licet undique*, & *ibi* glossa *in verb. re integra*, *de officio judicis delegati*, Joan. Andreas *in cap.* 1. *de officio Vicarii lib.* 6. Ugolinus *de censuris cap.* 2. *cap.* 11. §. 4. *nu.* 2. Sayro *eodem tit. lib.* 2. *cap.* 6. *nu.* 20. Moneta *de Conservatoribus cap.* 10. *à nu.* 270. *usque ad num.* 275.

Idem dicendum est quando Conservator est suspensus, vel simpliciter, vel à jurisdictione, vel ab officio: tunc enim etiamsi non extinguatur jurisdictio in subconservatore, suspenditur tamen, quoad negotia non cœpta usque ad sublationem suspensionis, prout in delegato post Franchum *in cap. si gratiosè, num.* 12. *de rescriptis in* 6. vult inter alios Sanchez *de matrim. d. disp.* 28. *num.* 57. quoad suspensionem delegantis, & Moneta *d. cap.* 10. *num.* 223. dummodo Conservator sit denunciatus respectu suspensionis, *& num.* 274. ubi limitat hanc resolutionem, ut non suspendatur jurisdictio in Vicario Episcopi subconservatore deputato ab illo tanquam Episcopus fuerit, & ipse Conservator à Romano Pontifice deputatus, & virtute literarum poterat constituere subconservatorem etiam Vicarium Episcopi. Etenim in hoc eventu, si Episcopus denuntietur suspensus, vel excommunicatus, integrum est Vicario progredi ulteriùs, quoad negotia incœpta in causis sibi ab eo commissis, nec non quoad negotia non cœpta in causis sibi ab alio demandatis; ratio, quia quamvis Vicarius destituatur per excommunicationem, & suspensionem Episcopi jurisdictione ab Episcopo sibi tradita, etiam quoad negotia cœpta, prout habetur expressè de excommunicatione *caput* 1. *de officio Vicarii. in* 6. & de suspensione, & interdicto tradunt Bertachinus *tract. de Episcopo lib.* 4. *pag.* 5 *num.* 69. Cucch. *lib.* 2. *institut. major. tit.* 8. *num.* 134. & Rebuff. *in praxi beneficiorum tit. de forma vicariatus, num.* 217. quos sequitur Sanchez *lib.* 3. *disp.* 30. *num.* 8. Hoc tamen intelligitur de jurisdictione, quam Vicarius recipit ab Episcopo: secus quando Vicarius habet jurisdictionem subdelegatam non solùm ab Episcopo, sed etiam à Romano Pontifice mediante persona Episcopi, qui eo tempore, quo subdelegationem fecit, non erat censura aliqua irretitus, nec notorius Clerici percussor; quare Vicarius in hoc casu est subdelegatus, vel subconservator Apostolicus.

77 Breviter ergo quæres, quibus aliis modis expiret jurisdictio subconservatoris, aut suspendatur? Responde subconservatorem amittere exercitium jurisdictionis, quoad negotia non cœpta per servitutem, aut bannum Conservatoris, quòdsi Conservator jura sua jure postliminii recuperet, aut aliàs ad ea regrediatur, ex tunc subconservator poterit jurisdictionem suam exercere, quoad negotia non cœpta, nisi alter Conservator loco illius deputatus esset. Idem dicendum est, si Conservator officio privetur: tunc enim non expirat in subconservatore jurisdictio, quoad cœpta, sed quoad non cœpta. Quod extende ad officium Conservatoris quando expirat per lapsum temporis præfixi, aut per renunciationem officii factam à Conservatore, vel per revocationem talis electionis; in quibus omnibus, quoad non cœpta expirat in subconservatore jurisdictio; secus quoad incœpta excepto casu lapsus temporis præstituti, in quo per hujusmodi lapsum expirant literæ conservatoriæ datæ ad certum tempus quoad negotia cœpta, & non cœpta, ita in terminis Joan. Andr. *in additionibus ad Specul. tit. de judicib. deleg.* §. *final. sub num.* 74. *verb. Conservatoribus, seu litera A. vers. est secundum dubium*, quem refert, ac sequitur Fr. Eman. Rodr. *to.* 1. *quæst. regul.* 65. *art.* 9.

Probatur ex traditis à Baldo *in l. edita, col.* 13. *vers. sed hic quæritur nunquid sufficiat, C. de eden.* ubi vult quòd affirmativa ad tempus certum limitata inducit, & importat negationem post illud; sequitur Bartol. *cons.* 100. *A. Domino Cyn. de Bononia in* 2. *dubio*, dicens, si statutum permittat, vel disponat intra certum tempus, censeri eo elapso prohibere, atque ita inquisitionem postea factam esse ipso jure nullam, favet idem Bartol. *in l.* 1. §. *ultimo, ff. de procuratoribus*, quatenus ait, Procuratorem ad certum tempus datum expirare post illud tempus, neque admitti ad prosequendum, quamvis litem fuerit contestatus, quamvis adversarius voluerit, Paulus de Castro *consil.* 104. *Visis, & ponderatis, col.* 1. *lib.* 1. & Baldus *in l. si plures, col. ultim. vers. quæritur ulterius. C. de condit. insert. & in l. cum anterioribus col.* 2. *vers. nota quòd ille, C. de temp. appel.* ubi docet illum, qui errat in calculo temporis, debere sibi imputare. Favet Matthæus de Afflict. *decis.* 73. *Emptor. cujusdam servæ, numero* 3. dicens conditionem implendam in tempus, non posse impleri post tempus expressum, facit bene ad hoc *in l. Thais.* §. *intra certa tempora, ff. de fideicom. liber.* ubi non admittitur ad implendum conditionem post tempus, ut habeatur ac si esset impleta in tempore: atque ita quando tempus est taxatum, non potest implere post tempus expressum, per dictum §. *intra*; quod procedit tam in conditionibus momentaneis, quàm successivis, arg. *l. statu liberum*, §. *scriptum, ff. de legat.* 2. Unde si præfigatur tempus ad pronunciandum, laudum post diem compromissi latum per horam unam, non valet, Bald. *in* 2. *vol. cons.* 372. incip. *Proponitur, quòd dictum compromissum*, & Afflict. *suprà nu.* 8. sicut è contrario vetitum ad tempus censetur post illud tempus permissum, *l. Imperator, & ibi* Baldus, *ff. de postul. l. pater filium*, §. *fundum*, & *ibi* Bart. & Alberic. *ff. de leg.* 3.

Quoad reliqua contenta *in* §. *breviter ergo*; *nu.* probantur ex traditis à Joan. Petr. Moneta *cap.* 10. *de Conservator.* 117. *& sequentib. fol.* 798. *& sequentib. & num.* 263. *cum sequentib. fol.* 861. ubi in specie confirmat nostram doctrinam post Sanchez, & alios ab eo citatos *lib.* 8. *de matrim. disp.* 28. *nu.* 32. *& sequentib.* Quoad negotia verò cœpta absque ulla distinctione dicendum est posse subconservatorem procedere, non obstante quacunque morte civili, quæ adveniat Conservatori; quia non debet plus operari mors civilis, quàm naturalis; sed Conservator, si decedat naturaliter, subconservator potest procedere quoad negotia cœpta: ergo poterit operari subconservator, si Conservator morte civili pereat quoad negotia cœpta, Moneta *suprà* ex *n.* 265. *fol.* 861.

Subconservator, si fiat servus, illius servitute suspenditur jurisdictio in eo, donec ad libertatem revocetur, quia quamvis servus non possit esse judex, per *l. cùm Prætor*, §. *non autem, ff. de judicis, & l. servus, juncta glossa C. eodem titulo, cap.* 1. *vers. moribus*, 3. *quæst.* 7. *& cap. sciscitatus, de rescriptis*, id intelligitur, si à principio fiat judex, non autem superveniente postea servitute: tunc enim non expirat ipso jure ejus jurisdictio, sed suspenditur, donec revocetur ad libertatem: atque ita liber factus subconservator jura recuperabit, Moneta *d. cap.* 10. *n.* 278. *cum sequentib.* quæ conclusio habet locum in Episcopo servo facto, ubi fuerit deputatus subconservator, vel Conservator. Non transibit tamen usus, vel exercitium talis jurisdictionis durante servitute in Capitulum, quia in Capitulum non transit jurisdictio delegata, sed ordinaria duntaxat. Fran. Papin. *tract. de potest. Capit. sede vacante*

patt.

par. 1. *quæst.* 19. Feder. *sen. conclus.* 30. Quarant. *in compendio Bullar. verb. Capitulum Sede vacante*, *in principio*, Moneta *d. cap.* 10. *nu.* 166. & Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 2. *nu.* 10. *vers. id tamen est verùm de iis, quæ competunt jure speciali delegato, seu ex commissione Episcopo: secus si de jure Ordinario speciali. Atqui in nostro casu competit jurisdictio Conservatoris Episcopo ex commissione, vel jure speciali delegato: ergo eo mortuo non transibit jurisdictio in Capitulum.* idem Moneta *d. cap.* 10. *numer.* 279. *fol.* 865.

Denique subconservatoris morte naturali, vel civili regulariter non expirat, aut suspenditur jurisdictio in Conservatore. Ratio, quia jurisdictio ex quo ipse usus non extitit, non censetur in subconservatorem efficaciter transiisse. Quòd si subconservator cœpit uti jurisdictione, & subdelegatio in totum non fuit facta, sed aliquid jurisdictionis est reservatum Conservatori, potest Conservator commissionem ad se revocare, prout in delegato cavetur *in cap. super quæstionum*, §. *porrò*, & §. *ejus ergo, de officio delegati*, Moneta *d. cap.* 10. *de Conservatoribus judicibus*, *nu.* 249. *fol.* 855. ubi ait causam posse resumi à Conservatore, si subconservator datus etiam in totum moriatur re integra, & non utatur jurisdictione: quinetiam posse Conservatorem ad se reducere subdelegationem quotiescunque subconservator non incœpit uti jurisdictione. Vel quotiescunque delegatus in subdelegatione, etiam in totum concessa, adjicit clausulam, donec vices suas ad se duxerit revocandas: secus si fiat subdelegatio in totum sine clausula prædicta, donec vices suas ad se duxerit revocandas. Tunc enim, si subconservator incipiat uti jurisdictione, evanuit omnino Conservatoris jurisdictio; censetur enim translata cum effectu Conservatoris jurisdictio in subconservatorem, text. *in d. cap. super quæstionum*, §. *porrò*, facit *cap. si delegatus, de officio delegati in* 6. quatenus ibi dicitur, quòd à subdelegato in totum non datur appellatio ad subdelegantem, hoc est, delegatum; sed ad delegantem, quia jurisdictio delegati cessavit, ut optimè probatur *in cap. venerabili*, per textum his verbis, *commisit in hujusmodi negotio vices suas*, &c. ubi apparet delegationem finiri, si delegatus in totum subdelegaverit causam ipsam nulla parte sibi retenta, prout etiam vult Peregrin. *var. lib.* 1. *super rubrica de offic. & potest. judic. deleg. num.* 35. *vers. quarto*, & Augustinus Barbosa *in d. cap. venerabili nu.* 5.

78 Ultimò adverte non posse Conservatorem subdelegare extra civitates, & Diœceses in quibus deputatus est, etiam quando facultas in literis Conservatoriis datur, ut possit aliis committere vices suas, prout cavetur *in d. cap. final.* §. *vices quoque*, *de officio delegati in* 6. *prope finem*. Quæ verba secundùm aliquos sunt intelligenda, quòd actus hujusmodi commissionis non possint exerceri à subconservatore, nisi in loco in quo deputatus fuit Conservator, atque ita ibi debeat fieri talis subdelegatio, ubi Conservator fuit deputatus: quòd verò de solo actu ipso commissionis, seu subdelegationis intelligenda sint, colligitur ex ipsis verbis, §. *vices quoque*, ubi postquam Pontifex decrevit, ut Conservatores nulli potuissent vices suas committere, nisi id habuerint ex beneficio literarum, adjecit tunc, *nisi intra civitates, seu Diœceses, in quibus deputati fuerint.* Quare non aliter possunt intelligi, nisi de actu commissionis, cujus statim meminerat.

Meliùs tamen dicitur Conservatores procedere non posse extra civitates, seu Diœceses, in quibus fuerint deputati, non tamen necesse esse illos facere actum subdelegationis, dum existunt in loco suæ commissionis, sed sufficere, quòd fiat subdelegatio ibi existenti, & moranti, ut in specie tradit in delegato. Gemin. *in cap. si is, cui, nu.* 4. *de officio delegati in* 6. dicens indistinctè delegatum extra locum suæ delegationis morantem subdelegare posse, dummodo subdelegatus existat intra illum locum, & quamvis subdelegatio sit pars processus, seu de actis judicii, non dicitur tamen Conservator contra aliquem rectè procedere, quando subdelegat. Joan. Petr. Moneta *de Conservatorib. judicib. cap.* 7. *nu.* 61. post alios, quos *ibi* referens sequitur.

---

§. V.

De ordine servando in judicio Conservatorum.

EPITOME.

79 *Ordo ubi deficit, nihil boni emergi.*
80 *Conservatori debet constare de notorii qualitate, ut fundet suam jurisdictionem.*
81 *Conservator in causis non summariis de consensu partium quem ordinem debet sequi?*
82 *Ordo in summariis non servatur in notoriis, quia valde differt.*
83 *In notoriis non requiritur litis contestatio, nec juramentum calumniæ.*
84 *Causis in summariis in quibus proceditur simpliciter, & de plano, non tollitur citatio.*
85 & 86. *Citatio etiam requiritur quando supremus Princeps profert sententiam de potestate ordinaria, secus de potestatis plenitudine inter subditos, secus inter non subditos.*
87 *Conservatoribus fas est cognoscere tantùm de causis, quæ non exigunt juris indaginem, & examinationem judicialem.*
88 89. *Conservatori debet offerri aliqualis petitio, seu libellus, non tamen solemnis dum procedit summariè.*
90 *Conclusio in notoriis non est necessaria, quæ requiritur in libello formali.*
91 *Libellus formalis, & solemnis, quæ debeat continere, & an detur copia illius reo.*
92 *Libellum solemnem offerens in causa summaria debet protestari, quod offerat illum instar petitionis aliqualis.*
93 *Conservator nequit de consensu partium uti in plenariis eo ordine, qui proprius est summariarum quoad omnes actus.*
94 *Conservator in summariis procedere potest tempore feriato ob necessitates hominum, secus de feriis in honorem Dei, vel Sanctorum, nisi necessitas, vel pietas suadeat.*
95 *Conservator potest aliquas breves dilationes concedere.*
96 *Conservator potest testes recipere, & examinare, & omnia sine quibus illius jurisdictio non potest expediri, facere.*
97 *Testes in judicio summario debent esse jurati parte citata, vel præsente.*
98 *Conservator regularium potest procedere in eorum causis sola facti veritate inspecta.*
99 *Conservator in causis commissis sine figura judicii potest omittere substantialia de jure civili, non autem de jure naturali.*
100 101 102. *Conservator datus ad terminos juris debet ferre sententiam super notoria injuria.*
103 *Sententia in notoriis, sicut, & in summariis potest ferri conclusione non facta, & stando, vel sedendo.*
104 *Judex procedens simpliciter, & de plano, non tenetur omnem judiciarium ordinem adimplere.*

105 *Con-*

105 *Conservator quomodocumque procedat, debet ferre sententiam in termino citationis ultimo emanatæ, ad sententiam.*
106 *Conservator non potest habere terminum ultimæ citationis pro servato.*
107. 108. 109 *Conservator an possit habere terminum pro servato ex consuetudine in aliquo loco contra juris dispositionem.*
110 *Consuetudo legitime inducta potest facere, ut habeatur terminus pro servato.*
111 *Conservator non potest habere tribunal erectum, sicut habet Ordinarius, potest tamen jus dicere in loco aliquo honesto.*

79 NIhil boni emergit, ubi ordo deficit, cùm ordo sit modus agendi, sine quo nihil boni rectè agitur; teste Bald. *tract. schismatis, colum.* 3. Requiritur ergo in judicio conservatorio ordo, ut omnia honeste & ritè, & rectè fiant, aliqualis juris: ut igitur Conservator procedere valeat, ante omnia debet apparere de injuria, seu violentia manifesta, & notoria, debetque constare de qualitate notorii, per textum *in capite 1. & ultimo, de officio delegati in 6.* gloss. *in d. capite 1. in verb. Conservatores*, ubi Joan. Andr. *colum.* 3. & 4. Anchar. *num.* 5. Fr. Manuel. Rodrig. *tom.* 1. *de Regular. quæst.* 65. *art.* 11. *vers. advertendum.* Fr. Ludovic. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 2. *quæst.* 47. *art.* 8. *conclus.* 2. & Azor. 2. *p. lib.* 5. *cap.* 34. *quæst.* 7. ex eo fundamento, quia quando jurisdictio ad aliquem pertinet ratione alicujus certæ qualitatis, debet ante omnia illi constare de ea qualitate, Bartol. *in l. multum interest, num.* 2. & 5. *ff. de conditionib. & demonstrat.* D. Barbosa *in l. si quis ex aliena num.* 148. *ff. de judiciis.*

80 Porrò dubitanti Conservatori de illa notorii qualitate fas est eidem examinare summatim an talis injuria, seu violentia fuerit notoria, & ut fundet suam jurisdictionem, probationes recipere, quòd si non inveniat illam esse notoriam, abstineat, & se pronunciet incompetentem, secus si reperiat rem esse notoriam, ita glossa, & Doctores ferè omnes suprà scripti. Et quamvis Conservator deputatus ad terminos dicti *cap.* 1. *& ult. de officio deleg. in* 6. non possit cognoscere de requirentibus indaginem judicialem, potest tamen in causis suprà dictis aliqualem indaginem adhibere. Innoc. *in d. cap.* 1. quem sequitur glossa post Host. & Archid. *ibi n.* 3. *in principio, & circa finem*, Gemin. *n.* 2. *prope finem*, Franch. *n.* 3. ex eo fundamento, quia quando conceditur Conservatoribus jurisdictio in notoriis, seu manifestis injuriis, censentur concessa omnia sine quibus jurisdictionem non possunt expedire. *l.* 2. *ff. de jurisdict. omni judic. cap. præterea, cap. prudentiam*, §. *penult. de officio delegati.*

81 Quoad causas autem non summarias Conservator deputatus juxta *d. cap.* 1. *& ult.* quamvis non teneatur servare illum juris ordinem, qui in summariis servatur, potest tamen illum servare de consensu utriusque partis. Prior pars probatur ex glossa, & ex Innoc. *in d. cap.* 1. *& ult.* & apertè colligitur *ibi*, dum Papa interdicit Conservatori ne suam jurisdictionem extendat ad ea, quæ judicialem requirunt indaginem: nam judicialis indago, teste *d. gloss.* communiter recepta *d. cap.* 1. *verb. indaginem*, in eo posita est, ut judicialis ordo servetur. Posterior pars ex eo probatur, quia in summariis potest judex de consensu partium plenum juris ordinem servare. *Clement. sæpe, de verbor. signific.* & deducitur ex *cap. ad nostram el* 3. *de jurejurando, & ex cap. super eo, de test. cog.* ubi habetur judicem in notoriis, etiam quando habet juramentum de observando juris ordine in omnibus casibus, non teneri adhærere juris ordini in notoriis: eo, quia notoria excludunt ordinem judiciarium. Ex quo sequitur non esse quidem necesse in notoriis sequi juris ordinem, posse tamen sequi consentiente parte, ea tamen contradicente non posse: & ideo fas esse illi appellare, ut colligitur ex glossa *in d. cap. ad nostram* 3. *verb. requirit, de jurejur.* quatenus ait illum, qui juravit servare judicarium ordinem in omnibus causis, non teneri stare juramento in notoriis; quoniam in omni notorio, si servatur juris ordo, præjudicaretur juri actoris, & retardaretur causarum cursus, cogereturque actor probare, à quo onere liberatur per notorietatem: accedunt quoque dispendia litis in longum protrahendæ, & sumptus immodici, quibus jura attendunt, *cap. finem litibus, de dolo, & contumacia, c. dispendiis, ut lite pendente in* 6. Ergo sicut in summariis consentiente parte potest plenus juris ordo servari, qui in plenariis causis est servandus, sic etiam in non summariis causis, juxta terminos *d. cap.* 1. *& ultimi*, poterit procedi, sicut in summariis maximè partibus consentientibus: siquidem in summariis potest judex, si vult, de consensu partium hujusmodi juris plenum ordinem servare, ut disponitur *in d. Clemen. sæpe.*

Sed petes, an idem ordo sit servandus à Conservatore in summariis, qui servatur in notoriis? Responde negativè, quia processus in notoriis, & in summariis valde differunt, & juris ordo, qui in summariis causis adhibetur, cujus meminit *Clement. sæpe*, est medius inter causas plenarias, & notorias; atque ita Conservator factus secundùm terminos dicti *cap. ultimi, de officio deleg. in* 6. non tenetur servare ordinem illum, qui competit causis summariis, eo quòd in notoriis nullus ferè ordo servatur; at verò in summariis ordo juris aliqualis servandus est. 82

Nam in notoriis ordinem juris non servari constat ex *cap. pervenit, extra de testibus*, & ex *cap. consuluit, extra de appellationib.* Bald. *in l. presbyteri, col. penult. C. de Episcopis, & clericis*, Menoch. *de recuperanda possessione, remed.* 14. *nu.* 260. Julius Clarus *in practica quæst.* 9. *in princip.* Conrad. *in pract. titulo de notor. crimine, num.* 1. *in principio, & in fine, pag.* 242. Anton Gomez *de delictis cap.* 1. *sub n.* 42. *prope finem*, quibus accedit Farinac. *lib.* 1. *de delictis tit.* 3. *quæst.* 21. *n.* 61. subdens tamen hoc procedere in criminalibus. Sed meliùs in subjecta materia dicendum est habere locum tam in criminalibus, quàm in civilibus, quia jura quæ volunt in notoriis non esse sequendum ordinem juris, indistinctè loquuntur, non verò in specie in criminalibus, ut videre est præsertim *in d. cap. ad nostram el* 3. *de jurejurando, & in cap. super eo, de test. cogen.* Item in notoriis non requiritur citatio quando certum est reo nullam competere defensionem, secundùm communem, Bald. *in l. à procedente, C. de dilat.* Marsil. *in l. de unoquoque n.* 77. *ff. de re judicata*, Conrad. *n.* 3. & Clarus *d. quæst.* 9. *vers. quæro, ubi proximè.* Frustrà enim citatur, qui nihil habet opponere relevans, *cap. cùm sit Romana, & cap. consuluit, de appellat.* Item in notoriis non requiritur libellus, nec accusatio, quia judex procedit ex officio, & nemine accusante, non solùm de jure civili, *l. ea quidem, C. de accusationibus, l. congruit, ff. de officio Præsidis*; sed etiam de jure Canonico, *cap. tua nos, de cohabitatione cleric. & mulier. cap. ad nostram el* 2. *de jurejurando.* & Anton de Butrio *in tract. de notorio art.* 4. *in princip.* & Benedict. Capra *in tract. de notor.* 4. *membr. num.* 4. *usque ad num.* 15.

Accedit in notoriis non esse necessariam litis contestationem, nec juramentum calumniæ, seu quamvis 83

vis aliam solemnitatem respicientem ordinationem judicii, neque indigere probatione, Bellacomb. *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 265. pag. 505.* Surd. *decis. 259. n. 14. & decis. 326. num. 82.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana lib. 3. cap. 3. n. 33.* & alii, quos sequitur Augustin. Barbos. *in d. cap. ad nostram el 3. de jurejurando, n. 3. & n. 6.* requiritur tamen in notoriis citatio ad sententiam, aliàs actus erit nullus, glossa *in cap. ad nostram el 3.* ubi Baldus *de jurejurando*, Andr. Barbat. *cons. 24. n. 16. vol. 1.* Roman. *in singular. 775.* incip. *Communis opinio*, Camil. Borrel. *2. p. tit. 28. de citatione n. 27. & 28.* sicut requiritur in notoriis, quando proceditur contra absentem: quia tunc etiam, quamvis simus in notoriis, necessaria est citatio, tam in sententia, quàm in processu. Farinac. *d. quæst. 21. n. 68.* post alios.

84 In summariis autem causis, in quibus proceditur vel de jure, vel de præcepto Principis simpliciter, & de plano, non dicitur sublata partis citatio, quæ deservit pro defensione, sic Francisc. de Claperiis *in decis. fiscal. causa 35. quæst. 2. num. 2.* Item ad sententiam est necessaria in summariis *d. Clemen. sæpe, in verb. sententia, de verbor. signific.* ubi glossa, & eadem glossa *in cap. consuluit, de officio delegati.* Bartol. *in l. 3. §. Stichus, ff. de statulib.* Camil. Borrel. *suprà n. 3.* quod procedit, etiamsi citationem statutum prohibeat, Baldus *in l. 1. col. 2. C. quomodo, & quando judex*, Joan. de Imol. *in Clemen. pastoralis, de re judic.* Curt. Jun. *in consilio 170. n. 21.* Felin. *in cap. ex parte, el 2. n. 5. de officio delegati*, Camil. Borrell. *1. p. tit. 44. de citatione, num. 123. & n. 235.* ubi id extendit, dicens requiri citationem etiam in sententia, quæ profertur per Romanum Pontificem, vel alium supremum Principem, ut post glossam, Baldum, & Castrensem *l. final. C. de legib.* voluit Alex. *in consilio 77. in fine vol. 2.* De-

85 cius *in cons. 603. col. final.* Boër. *decis. Burdegal. 247. n. 6.* quorum meminit idem Camill. *de præstan. Regis Cathol. cap. 47. n. 189.* Quamvis Natta *in d. Clemen. sæpe, §. & quia, col. 27. de verbor. signific.* & Hippolyt. de Marsil. *in leg. de unoquoque, n. 20. de re judicata*, putent in horum Principum sententia non requiri citationem, quod declarat Ludovic. Roman. *in cons. 369. num. 29.* & Alexand. *cons. 62. col. final. vol. 1. & in cons. 87. in fine, vol. 2.* intelligi de potestatis plenitudine. Tunc enim aiunt valere sententiam sine citatione: secus de ordinaria potestate.

86 Sed quicquid sit de supremo Principe proferente sententiam sine citatione, verius puto necessariam esse citationem, quando pronunciat inter non subditos, vel in causa concernente bona in alieno principatu existentia. Quin etiam quamvis pronunciet inter subditos, tutius est requiri citationem, & verius, ut volunt Capic. *in decis. Neapol. 69.* & Hippol. de Marsil. *in singul. 75.* incip. *Citatio*, ubi con-concludunt contra plenitudinem potestatis in Principe, qui non potest tollere citationem cùm respiciat defensionem, sitque juris naturalis, *Clement. pastoralis, §. cæterùm*, ubi omnes scribentes *de re judicata*, Bald. *in l. si quandò, C. de testib.* Bapt. Asin. *in pract. civil. §. 1. cap. 1. n. 28.* & Camil. *d. tit. 44. de citatione, à n. 118. usque ad n. 121. & nu. 504.* post alios.

Quare in nostro casu absolutè requiritur citatio etiam in causis summariis, & quoties proceditur omisso juris ordine, & absque figura judicii, Marian. Socin. senior *in cons. 12. col. 1. vol. 1.* argumento textus *in Clemen. sæpe, in verb. sententiam*, ubi glossa *in verb. ad id, de verbor. signific.* & volunt Cacheran. *in decis. Pedemon. 79. sub n. 19.* Flamin. Chartar. *in decis. Genuen. 21. n. 34. & 36.* Stephan. Gratian. *in decis. Marchiæ 231. n. 2. & 4.*

His positis integrum est Conservatoribus cognoscere solùm juxta terminos *capitis 1. & ult. de officio deleg. in 6.* de injuriis, seu violentiis, quæ fuerint manifestæ, & notoriæ, quæque non exigunt juris indaginem, & examinationem judicialem: atque ita debent servare illum juris ordinem, qui aliàs juxta ejusdem juris regulas in notoriis servatur, gloss. *in cap. ad nostram el 3. verb. observandus, de jurejurando.* Franch. *in d. cap. n. 3.* & *ibi* Anchar. *n. 6.* Juvat clausula in literis conservatoriis apponi solita, ut procedant ipsi simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta, sine strepitu, & figura judicii. Qui juris ordo in notoriis à jure requisitus, & cui Conservatores adhærere debent, petit citationem, per textum *in d. cap. ultimo, vers. vices, de officio delegati lib. 6.* & sententiam, text. *in d. cap. cùm dilectus 15. vers. cùm nimirum, de purgat. canon.* non tamen cum solemnitatibus illis à jure præscriptis, quas petit text. *in cap. ultimo, & ibi* Scribentes, *de re judicata lib. 6.* sed qualem qualem satis esse, Farinac. *d. quæst. 21. n. 15. vers. secunda autem opinio*, Navar. *tit. de hæreticis cons. 12. n. 3.* 87

Cùm ergo Conservator deputatus juxta *cap. 1. & ultimum, de officio deleg. in 6.* debeat aliqualem juris ordinem sequi, ut vult Innoc. *in d. cap. 1. n. 4. & 6.* & Moneta *de conservatoribus cap. 7. quæst. 3. conclus. 1.* coram eo debet offerri aliqua petitio, seu aliqualis libellus, dum procedit summariè, quamvis non ita solemnis, ut *in cap. 1. de libell. oblat.* Ratio, quia in notoriis, in quibus civiliter agitur, aliqua petitio est necessaria; eo quòd regulariter judex in civilibus non impertitur suum officium, nisi petenti, nec supplet de facto, sed de jure solum, *l. unica, C. ut quæ des. advoc. & l. 4. §. hoc autem judicium, ff. de dam. infect.* Ergo coram Conservatore aliqualis libellus est offerendus, vel aliqua petitio est facienda in causa summaria, sequitur Papien. *in form. libell. act. real. verb. summariè, n. 4.* 88

Non requiri autem libellum solemnem in summariis, sicut neque in notoriis, sed qualem qualem petitionem sufficere, probat satis Butrio *tract. de notorio, art. 4. n. 19.* & Farinac. *d. quæst. 21. num. 64.* ubi loquuntur in notoriis, & idem in summariis, quòd non requiratur solemnis libellus, ostenditur ex *d. Clemen. sæpe, in principio*, ibi, *libellum non exigat, & §. verum*, quia dum ibi dicitur petitionem posse fieri sive in scriptis, sive verbo, cùm libellus debeat fieri in scriptis, ut constat ex *cap. 1. de libell. oblat.* & concludit Capra *in tract. de notor. 4. membro, num. 13. & 14. num. 31. cum sequentib.* non requiri libellum solemnem, sed sufficere qualem qualem petitionem, ex quibus sequitur non esse necessariam conclusionem, quæ requiritur in libello formali, dummodo conclusio ex facti narratione deprehendatur; quod de causa summaria tradit Papien. suprà *d. verb. summariè, num. 4. & ibi Addit. lit. A.* Moneta *d. cap. 8. nu. 9. & 15. & num. 109.* ubi ex Natta *d. Clement. sæpe, de verbor. signific. in principio*, ad gloss. *in verb. necessario, ex numero 30.* constituit discrimen inter libellum solemnem, & inter petitionem, de qua hoc loco agitur, quòd libellus debeat continere quædam respicientia formam ejus, & respicientia intentionem, cùm sit scriptura continens rem, quæ petitur, causam petendi, & nomen actoris, & rei, & coram quo petitur, *l. 1. ff. de eden. Authen. offeratur, C. de litis contestatione.* Item solemnis libellus offertur judici, & ejus copia datur reo ad deliberandum, *cap. quoniam contra, de probationibus*, & in principio litis, ut dicitur *in d. Authen. offeratur.* Contra verò aliqualis illa petitio etiamsi in principio litis fieri soleat, ac debeat, ex *eadem Clementina sæpe, §. verùm quia.* ibi, *est in ipso litis exordio petitio facienda:* potest tamen verbo 89 90 91

verbo fieri, quamvis confestim debet in actis inscribi,, interseri, ut habetur *in d.* §. *verùm quia*, nec danda est copia parti contrariæ. Rebuff. *tom. 1. in commentar. in constit. Gall. tit. de sent. executor. art. 9. gloss. 2. num.* 33. post Lanfranc. *in d. Clemen. sæpe*, Paul. & Card. *ibidem*, ubi addunt hi duo tertiam differentiam, quia in petitione abbreviatur processus litis. Item quia petitioni non tenetur reus respondere, secus dicitur de libello, cui reus debet necessariò respondere, Natta *in d. Clemen. sæpe, nu.* 31. Moneta *suprà d. cap. 8. num.* 110. ubi vult in hac petitione non esse necessariam conclusionem, quæ requiritur in causis plenariis, ut colligitur ex *d. Authent. offeratur.*

92 Quid si offeratur libellus solemnis in causa summaria? Responde producentem sic libellum debere protestari, quòd non producit illum instar solemnis libelli, sed instar qualis qualis petitionis; aliàs non protestando videbitur renunciare summario judicio, & adhærere Ordinario, per glossam *in d. Clementina sæpe*, §. *fin.* Unde sequitur posse Conservatorem deputatum servare ordinem juris, qui in plenariis causis servatur partibus consentientibus, ut dicitur *in d. Clement. sæpe, in fine*, & colligitur ex *d. cap. ad nostrum el 3. de jurejurando*, & *ex d. cap. super eo, de test. cog.* sive partes consentiant tacitè, sive expressè, non tamen potest Conservator de hujusmodi consensu in plenariis eo uti ordine, qui proprius est summariarum, quod patet *in d. Clement. sæpe, in fine*, his verbis: *si quis tamen in præmissis casibus solemnis ordo judiciarius in toto, vel in parte non contradicentibus partibus observetur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus*, qui textus loquitur indistinctè de omnibus casibus, in quibus proceditur sine figura judicii. Nihilominus partes possunt pœnitere de consensu, nisi fuerit expressus: secus si tacitè consentiant; tunc enim poterunt contradicere, & Conservator deinceps tenebitur procedere secundùm juris ordinem minus solemnem, qui competit propriè causæ summariæ, glossa *in d. Clement. sæpe, in verb. partibus*, Moneta *in d. cap. 8. numero* 140. & *sequent.* ubi *numero* 150. subdit ordinem juris, qui competit propriè causis summariis, non posse adhiberi prorsus in plenariis causis etiam de partium

93 consensu: secus si Conservator tanquam arbitrator procedat, per glossam *in cap. ultimo, de re judicata in 6.* & per *glossam final. in d. Clement. sæpe*, & *ibi* Natta *num.* 14.

Diximus non posse omnino etiam de consensu partium in plenariis adhiberi ordinem juris proprium summariæ causæ, quia hoc procedit, quoad omnes actus: secus, quoad aliquos, nempe in productione instrumentorum, in positionibus, & aliis similibus, quibus partes possunt renuntiare, Moneta *ubi suprà d. cap. 8. numero* 151. & *sequentib.*

94 Item Conservator in causis summariis potest procedere tempore feriato propter hominum necessitatem, ut habetur *in d. Clementina sæpe, in principio*, ibi, *in tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à jure procedere valeat.* Puta, quæ conceduntur tempore messium æstivo, & vindemiarum tempore autumnali, *c. final. de feriis, l. 1.* & *l. Præsides, ff. eodem tit.* Secus quoad ferias indultas in honorem Dei, & Sanctorum: in his enim non potest procedere *c. final. de feriis*, glos. *in d. Clementina sæpe, verb. necessitates*, quam sequitur Bartol. *in Extravag. Ad reprimendum, in verb. & figura, num.* 9. & Sigism. Scacc. *pract. de judiciis, p. 1. c. 53. n.* 23. nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat. Tunc namque in causis summariis potest procedi etiam tempore feriato in honorem Dei, & Sanctorum concurrente nimirum necessitate urgente, vel pietate suadente, quarum glossa meminit *in d. Clementina*, his carminibus,

Hæc faciunt causas festis tractare diebus,
Pax, scelus admissum, manumissio, res peritura,
Terminus expirans, mora testis abesse volentis,
Cumque potestatis patriæ jus filius exit.

Adverte tamen diebus feriatis posse partes renunciare quando fuerunt introductæ propter necessitates hominum, secus dicendum de feriis introductis in honorem Dei, vel Sanctorum: quare processus habitus in his diebus, & sententia lata etiam de consensu partium, nullius est momenti, ut dicitur *in c. final. in fine, de feriis.* 95

Similiter Conservator deputatus cum clausula *simpliciter, de plano, & sine strepitu, ac figura judicii*, aut etiam cum ea solùm, sine figura judicii, quamvis debeat esse brevis in concessione dilationum; nihilominus aliquas dilationes potest, & debet indulgere. Quòd debeat esse brevis in dilationibus concedendis, patet ex *d. Clementina sæpe, in principio, seu vers. nos autem*, ubi monetur judex, ut faciat causam breviorem, repellatque exceptiones, appellationes, & amputet dilatorias, & frustratorias, rejiciatque partium, & Advocatorum concertationes, & jurgia, testiumque multitudinem refrænet; & quamvis hæc omnia etiam in plenariis causis conveniant, ut deducitur ex *c. finem litibus, de dolo, & contumacia*, & ex *c. significaverunt, cum sequent. de testibus.* hoc multo magis debet observare judex in causis summariis, quàm in aliis, ut indicat eadem glossa communiter recepta *in d. Clementina sæpe, in verb. amputet*, & *ibi* Natta quod etiam tradit Marant. *de ordin. judiciario, p. 4. dist. 9. num.* 21. Quòd autem debeat in summariis aliquas dilationes concedere, vult inter alios Bartol. *suprà in verbo, & figura, n.* 12. *in Extravag. Ad reprimendum*, ex eo quòd *in d. Clemen. sæpe*, ubi *vers. non sic tamen*, dicitur judicem causæ summariæ non ita debere facere litem brevem, quin probationes recipiantur necessariæ. Quare cùm probationes debeant fieri, & defensiones admitti, debent expediri intra certum tempus ad litem decurtandam. Quod etiam cavetur *in d. Clement. sæpe*, dum ibi decernitur, ut judex præfigat terminum, ad dandum articulos, & præscribat diem post articulorum dationem, in quo exhibeantur omnia instrumenta, & acta, quibus litigantes uti volunt.

Quod attinet ad testes, ut dictum est suprà §. 1. 69
n. 7. Conservator deputatus potest illos recipere, & examinare, text. *in c. final.* §. *circa munera, de offic. deleg. in 6.* ubi Bonifacius octavus disponit, quòdcirca testes coram Conservatore vocandos serventur omnia, quæ in delegatis judicibus constitutio ab eodem edita observari mandat, quæ secundùm omnes *in c. statutum, de rescriptis in 6.* continentur; ubi *in* §. *pro ferendo, ad finem*, posito, decernitur, ut delegatus Sedis Apostolicæ neminem ad ferendum testimonium convocet, nisi conditione, & statu causæ id requirentibus: sed nec tunc, nisi à producente expensæ testibus ministrentur dum veniunt, morantur, & redeunt, confirmatur ex traditis à Sylvest. *in verb. Conservator num.* 3. & *ibidem* ab Angelo, & à Joan. Bapt. Confetto *in summar. privil. Ord. Mendic. tit. 4. c. 3.* dicentibus, si negetur factum, quod dicitur notorium, procedere posse Conservatorem, ut pateat qualitas notorietatis etiam per testes, quæ probatio est legitima. *c. 2. de probat. c. super eo, de test. cogen.* Item quia Conservator in notoriis jurisdictionem habet: quare censentur eisdem concessa omnia sine quibus jurisdictio illius non potest expediri *l. 2. ff. de jurisd. omn. judic. c. præterea, de offic. deleg.*, per text. ibi, *Quia ex eo quòd causa*, &c. concesso enim principali, censetur concessum accessorium veniens in necessariam consequentiam principalis, & alia sine qui-

quibus stare non potest. Card. Tusch. *tom.* 1. *litera A. conclus.* 77.

Nec refert decisio *in d. c. super eo, de test. cog.* ubi dicitur factum notorium non egere, quòd testium depositionibus declaretur, quia quamvis notorium testibus non egeat, supponitur tamen posse illud declarari per depositiones testium, dummodo notorium sit facti permanentis; non autem transeuntis, aut saltem momentanei, quod etiam habet locum in probatione non notorietatis, sed ipsius facti notorii, quæ regulariter non est necessaria, debent tamen testes rei notoriæ esse tot, ut contrà nequeant esse totidem: unde dimidia, vel minor pars multitudinis non satis est ad notorium, sed requiritur omnino major, ut post alios tradit Butrius *tract. de notorio art.* 2. *n.* 2. Polid. Rip. *tract. de nocturno temp. cap.* 68. *num.* 26.

Similiter testes in hoc judicio summario non debent admitti à Conservatore citra partis consensum, nisi jurati: atque ita debent jurare coram parte, vel ea citata. Primum traditur à Felino *in c. constitutus n.* 16. *de rescriptis* Bartol. *in d. Extravag. Ad reprimendum, in verb. & figura n.*13. Natta *in d. Clementina sæpe, §. quæ omnia, q.* 5. *princip. vers. nonò quæritur.* Jurare autem testes parte præsente, vel citata, est Bartoli suprà *num.* 15. dicentis aliàs auferri parti defensiones, quæ competunt illi ex æquitate naturali. Non requiritur tamen in causa summaria, quòd sint testes citati, dummodo sint requisiti, & producti à parte; quòd si voluntarii se offerant, eorum testimonia fiunt suspecta, & ipsi non probant examinati, text. *in §. si verò ignoti,* ibi, veritatem corrumpere festinantes, & *ibi glossa in verb. festinantes, in Authen. de testibus,* Felinus *in cap.* 2. *num.* 23. *eodem titulo,* & alii, quos referens sequitur Farinac. *de testibus quæst.* 80. *num.* 1. *&* 6. & prius *quæst.* 43. *n.* 189. *ad finem, & quæst.* 46. *num.*94. atque ita per spontaneam oblationem efficiuntur prorsus non integri testes. & Bossius *in tit. de oppositione contra testes, n.*29. Grammat. *consil.* 21. *n.* 6. *& consil.* 35. *n.*21. Menoch, *de arbitrar. lib.*2. *casu* 434. *n.*57. *& de præsumptio. lib.*2. *quæst.*55. *n.*2. Mascard. *de probationibus, lib.* 3. *conclus.*1311. *n.*44.

98 Sed quæres, an Conservator regularium possit procedere in causis illorum sola facti veritate inspecta? Responde affirmanter, si constet ex literis conservatoriis eos tali privilegio gaudere: secus si in illis non sit apposita talis clausula, cujus vis est, ac virtus, ut per eam omittantur solemnitates, & subtilitates negotii non tangentes veritatem, Bartol. *in l. fidejussor, §. quædam, ff. mand.* quem referens sequitur Roderic. *tom.*1. *regular. quæst.*65. *art.*18. *in fine.* Per quam etiam clausulam juramentum calumniæ remittitur, & omittitur, Natta *in d. Clem. sæpe, & §. non sic tamen, vers. visis, n.*35. *de verbor. signific.* unde procedit potest absque ulla juris positivi solemnitate, teste eodem, Natta *ibi, n.* 36. quæ non habent locum in causis summariis, quæ expediuntur sine strepitu, ac figura judicii, & constat liquido ex *d. Clement. sæpe contingit,* Marant. *d. p.*4. *dist.*9. *n.*32. *& sequent.*

99 Adverte tamen Conservatorem in causis summariis, & in causis commissis sine figura judicii posse omittere aliqua substantialia à jure civili introducta, Bartol. *in d. Extravag. Ad reprimendum, verb. & figura,* Menoch. *de arbitrar. lib.*1. *quæstion.*9. *n.*2. *& qu.* 13. *n.*4. Scacc. *de judic. caus. civil. cap.* 53. *nu.* 20. Dixi *introducta à jure civili,* non autem substantialia judicii inducta à jure naturali, vel gentium, quia hæc pertinent ad defensionem naturalem: ac proinde omitti non possunt, Bartol. Menoch. & Scacc. *suprà scripti,* Oldrad. *consil.* 115.

100 Quod attinet ad sententiam, Conservator ad terminos juris datus ferre potest, ac debet super notoria injuria sententiam, glossa *in cap. ab excommunicato, de rescriptis, in cap. super eo, de testib. cogen. in cap. cùm sit Romana, de appellationib.* Bald. *in l.* 1. *Cod. ne ex delict. defunct.* Abb. *in c. vestra, n.*18. *de cohabitatione cleric. & mulier. & in cap. final.* pariter *n.*18. *de confessis.* Clarus *in pract. qu.*9. *vers. præterea quæro, in principio,* & Gomez *tit. de delictis, cap.* 1. *n.* 45. & videtur probari ex *cap. porrò, de divort.*

Sed his obstat *l. ictus fustium,* & *ibi* glossa, *de iis qui notantur infamia,* per quem textum probatur in notoriis juris ordinem non servari, nec sententiam requiri, Innocent. *in cap. ex parte, el* 1. *de verbo. signific.* Decius *in cap. at si clerici, n.* 142. de judiciis, & Bossius *in titulo, quomodo procedendum in crimine notorio, nu* 16. dicens quando crimen est notorium; posse Principem sine sententia bona delinquentis alteri donare, donatariumque posse illis uti, etiamsi non doceat de sententia, dummodo possit probare crimen fuisse notoriè patratum; quoniam notorium ita habet vim sententiæ, & illi æquipollet, gloss. *in d. l. ictus fustium, l. emptorem, in principio, ff. de action. empti, &* Bossius *ubi proximè, n.*18. *&* 19. 101

Nihilominus ne discedas à sententia glossæ *in d. cap. ab excommunicato,* quæ procedit quoad aliqualem sententiam, & declarationem, seu quoad sententiam non solemnem. Talis enim requiritur in notoriis, ita Jann. Andr. *in cap. ex parte, de verbor. signific. & in addit. ad Specul. in tit. de notor. crimin.* 9. *notorium, vers. id autem.* Joann. Calder *in cap. vestra, de cohabit. cleric. & mulier.* & alii quos sequitur Capra *in tract. de notorio, membro* 4. *n.*85. *& sequent.* At verò sententia solemnis, & cum requisitis diffinitiva, de quibus *in cap. final. de re judicata,* non requiritur, ut probat Farinac. *d. quæst.* 21. *nu.*115. post Archidiaconum *in cap. quæ Lotharius* 2. *quæst.* 1. & Joann. Petrus Monet. *de Conservatoribus, cap.* 8. *ex n.* 75. *usque ad numerum* 78. 102

Ex quibus sequitur sententiam in notoriis, sicut & in summariis, posse ferri conclusione non facta, & stando, vel sedendo, prout probatur generaliter de judice, cui causa est commissa sine figura judicii, & cavetur *in d. Clement. sæpe, §. sententiam verò,* ibi, *sententiam verò diffinitivam in scriptis, & prout magis sibi placuerit, stans, vel sedens proferat:* ratio, quia debet sententia esse deliberata, & non subita, per *l.*2. *Cod. de sentent. ex peric. recit.* Ideo esse debet etiam in scriptis definitiva, glossa *in d. Clement. sæpe, vers. in scriptis,* addit propterea in scriptis proferendam, ne aliter contingat occultari veritatem propalatam, & in judicio diffinitam. Non debet tamen judex in sententia causæ summariæ necessariò sedere, quoniam hæc solemnitas est mera juris civilis, &, ut diximus paulo suprà, substantialia omnia judicii, vel saltem aliqua à jure civili inducta omittere potest Conservator, cui causa committitur sine figura judicii, non tamen poterit substantialia judicii remittere: hæc autem sunt servanda etiam in quolibet judicio summario, ut post Rot. *decis.* 445. *num.* 6. *part.* 1. *in noviss. divers.* tradit Pegn. *in comment. ad director. Inquis. part.* 3. *comment.* 103. & Scacc. *d. cap.* 53. *n.* 20. vide *suprà in hoc §. vers. adverte tamen, n.* 103

Judex namque, qui potest procedere simpliciter, & de plano, non tenetur omnem judicarium ordinem adimplere: quia similia verba hoc habent indultum, ut si quid relinquatur ex requisitis in ordine juris, non propterea processus erit irritus, ex glossa *in cap. statuta, de hæret. lib.*6. *verb. figura,* dummodo substantialia causæ, & judicii non desint: quòd si defuerint, processus etiam in causa hæresis erit nullus. Dicuntur autem substantialia ea, sine quibus non potest expediri justè, nempe citatio, juramenti præstatio de veritate dicenda: item probationes legitimæ, excep- 104

ceptiones utiles, appellationes necessariæ, & alia, quæ ad substantiam causæ spectant, Pegna *in d. commentario* 103. *versic. est autem magnum, & comment.* 104. *per totum.*

105 Potest item Conservator sive summariè procedat, sive plenariè, sive etiam de notoriis injuriis, & violentiis tantùm agat, pronunciare sententiam in termino citationis ultimo emanatæ ad sententiam; nec integrum est illi, habere terminum pro servato, quia debet pronunciare sententiam in termino peremptorii, seu in termino ultimæ citationis præfixo ad ip-
106 sam sententiam audiendam, prout patet ex *d. Clement. sæpe*, §. *sententiam verò* 7. *de verbor. signific.* & ex *l. ad edictum, ff. de judiciis*, & ex scribentibus *in cap. consuluit, de officio delegati*, per textum ibi, vel sententiam proferendam, & infrà per textum ibi, *Ea hora, qua congruè possis procedere.* Ex quibus locis notatur citationem ad sententiam audiendam ita esse necessariam, ut omissio illius reddat ipso jure sententiam nullam, textus *in d. Clement. sæpe*, §. *sententiam verò*, *l. unoquoque* 47. *ff. de re judicata*, Cæsar de Graffis *decis.* 11. *num.* 2. *de re judicata*, Bernard. Diaz *in regul.* 773. incipit, *Sententia omnis*, & Azev. *in l. finali, tit.* 17. *lib.* 4. *recopil. ex num.* 39. *usque ad num.* 52. Item notatur quòd quando judex præfinit diem termini certum, non tamen horam, teneri citatum comparere ad horam, in qua solet judex sedere pro Tribunali, & jus dicere, Azeved. *l.* 1. *nu.* 4. *tit.* 3. *lib.* 4. *novæ recopil.* Breder. *in tract. de appellat. part.* 2. *tit.* 72. *col.* 740. *vers. item quæritur*, & Schrader *de feudis, part.* 9. *cap.* 7. *sub. num.* 39. *versic. & confirmatur ex eo.*

107 An verò possit Conservator habere terminum pro servato saltem ex consuetudine legitimè introducta? Videtur negandum ex constitutione Gregorii XIII. sub die 4. Junii 1580. quæ incipit, Romanum decet Pontificem ad id, & alia pleraque impetrata à S. Carolo Boromæo eo tempore Archiepiscopo Mediolanensi, quam Conservatores, & reliqui judices delegati à Sede Apostolica in ea Provincia tenentur observare, cujus constitutionis meminit Joann. Petr. Monet. *de Conservatorib. cap.* 8. *num.* 243. *vers. nec non per conservatores regularium*, ibi: *statuens siquidem, & ordinans quòd judices præfati non pronuncient prout in cedula, neque habeant terminum pro servato, sed sententias suas liberè proferant, & de scripto, in die termini, ut statim publicent, easque recitent, vel recitari jubeant*, &c. quæ omnia in eadem constitutione confirmata sunt ab eodem Pontifice, his verbis, *Nos in præmissis opportunè etiam providere volentes, motu proprio, & ex mera voluntate, & deliberatione, ac ex certa scientia nostra, & de Apostolicæ potestatis plenitudine omnes, & singulas ordinationes, & taxas hujusmodi per ipsum Carolum Cardinalem, & Archiepiscopum, seu Præsulem sic ut præmittitur, factas prædicta Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuò confirmamus, & approbamus, ac etiam innovamus, & etiam de novo perpetuò facimus, nec non illis plenariæ, inviolabilis, & perpetuæ firmitatis Apostolicæ robur adjicimus*, &c. rursus sic continuat ibi: *Nec non à judicibus Synodalibus, & Conservatoribus, ac etiam Ordinariis & delegatis ac Notariis cæterisque supradictis, ac aliis omnibus, & singulis dictæ Provinciæ ad quos spectat, & spectabit inviolabiliter perpetuò observari*, &c. addens decretum irritans ad finem, quod annullat omnia, quæ in contrarium fiunt, ac omnes juris effectus destruit, Cassador. *decisio* 1. *num.* 7. *de restitut. spoliator*, Gomezius *in reg. de triennali*, *qu.* 49. *n.* 3. Rebuff. *ad concordata, in rubrica, de firma, & irrevocabili concordatorum stabilitate, vers. ultimò notanda est clausula decreti*, & Menoch. *de recuper. possess. remed.* 16. *n.* 444. & alii, quos referens sequitur Gonzal. *de men-* *sib. glossa* 67. *à n.*12. *cum sequentib.* atque ita in Provincia Mediolanensi non est dubium Conservatorem non posse habere terminum pro servato; sed debere ferre sententiam in termino citationis ultimo ad eum emanatæ, juxta decisionem constitutionis Gregorianæ *ubi proximè.*

Extra verò si alicubi fuerit consuetudo contra juris 108
dispositionem legitimè introducta, quòd ordinarii, & alii judices delegati possint in sententiis etiam diffinitivis habere terminum pro servato, potest admitti, dummodo terminus non repugnet juri naturali, aut divino, ut regulariter non repugnat. Dicitur autem in hoc casu legitimè præscripta spatio quadraginta annorum, per textum *in c. finali, de consuet.* debet tamen esse rationabilis, ut valeat consuetudo, Mazol. *cons.* 118. *num.* 52. Card. Tusch. *litera C. conc.* 795. *n.* 14. quod intellige de jure Canonico ac contra Ecclesiam, & circa prædictum tempus testes debent esse contestes, & non singulares. Vasquez 1.2. *quæst.* 97. *art.* 3. *disp.* 177. *cap.*5. & Valent. *tom.*2. *disp.* 7. *qu.* 7. *punct.* 2. Suar. *tom.* 1. *de religione lib.*1. *de divino cultu cap.* 13. *& de legib. lib.* 7. *cap.* 5. *& cap.* 18. *num.* 11.

Si autem sit consuetudo non contra jus, sed præ- 109
ter jus etiam de jure Canonico solùm decem annorum spacium exigitur, Sayro *in clavi Regia lib.* 3. *c.* 11. *num.* 8. Cevall. *commun contra commun. quæst.* 357. *num.* 10. & Suar. *in thesaur. recept. sentent. lit. C. nu.* 257. & Monet. *de distribut. quotid. part.* 2. *qu.* 12. *nu.* 9. ubi *num.* 10. addit hoc non habere locum quando talis consuetudo præter jus fertur ad derogandum juri alicujus Ecclesiæ: in hoc enim eventu debet esse quadragenaria, Valasquez *consul.* 162. *n.* 14. & Menoch. *cons.* 187. *n.* 57. & Augustinus Barbos. *in cap. ultimo, de consuetudine, n.*13. *& sequent.* Porrò de jure civili, & in temporalibus decem annorum spacium sufficit, ut dicatur legitimè præscripta. Mascard. *de probationibus, conclus.* 424. *num.* 24. *& num.* 29. *& nu.* 34. Menoch. *de arbitrariis casu* 63. *num.* 7. Rebuff. *ad leges Galliæ, in proœmio, gloss.* 15. *num.* 13. *&* 14. Borrel. *in summa omnium decis. titul.* 14. *num.*24. & Rebell. *de obligat. justitiæ part.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 5. *num.* 2.

In nostro autem casu ubi fuerit consuetudo legi- 110
timè inducta, quòd in sententiis diffinitivis judices habeant terminum pro servato, admitti debet, quamvis sit contra jus positivum, ex vulgata ratione qua utitur Soc. & alii communiter *in cap. quod clericis* 9. *de foro competenti*, ubi dicitur consuetudinem loci servandam esse in concernentibus processum, & ita illius tribunalis, vel judicis coram quo proceditur, Duen. *regul.* 147. Bernard. *regul.* 144. quibus accedit Augustinus Barbos. *in d. cap. quod clericis*, *numero* 9. & Monet. *de conservatorib. cap.* 8. *numero* 210.

Illud non est omittendum, videlicet Conservatori 111
non esse licitum habere Tribunal erectum, sicut habet Ordinarius in quo jus dicat, ac sententias ferat, & actus judiciales exerceat. Illud autem potest eligere, vel in loco in quo vel erectum est ab ordinario, vel in domo sua, aut in alio honesto loco. Probatur ex Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 5. *de reformatione*, his verbis: *Non liceat quoque Conservatoribus judicibus ullum habere Tribunal erectum*, per quæ verba distinguitur etiam ab Ordinario, cui datum est habere Tribunal erectum in loco certo, & deputato ad jus reddendum, ut deducitur ex *l. penultim. ff. de just. & jur.* & ex *l.* 2. *ff. de re judicata*, Baldus in *l.* 1. *ff. de judiciis*, post glossam *ibi*: Alber. *in suo Dictionario verb. Tribunal*, & Marant. *in speculo partis* 6. *principio. num.*72. *& sequent.* Poterit tamen Conservator locum à se electum ad jus reddendum ex causa justa, vel de consensu partium mutare, ut vult Marant.

rant. *suprà num. 79. & num. 83.* dummodo non exerceat ultra fines diœcesis, aut civitatis, in qua est constitutus, text. *in cap. statuimus, de officio deleg. in 6. & Clement. 2. de foro competenti.* Extra enim hos fines neque de partium consensu potest jus reddere, Monet *dict. cap. 8. num. 214.*

§. VI.

Utrum literæ conservatoriæ cum amplissimis facultatibus concessæ revocentur per constitutiones Clementis VIII. & Gregor. XV.

EPITOME.

112 *Hodie conservatoriæ suos habent limites ex constitutionibus Clementis VIII. & Gregorii XV.*
113 *Revocantur conservatores non habentes qualitates cap. statutum, de rescriptis in 6.*
114 *Revocantur Conservatores non electi in Conciliis Provincialibus juxta formam Concilii Tridentini.*
115 *Restrictio declarans non procedere quoad negotia jam cœpta, vel quoad ea in quibus conservatoriæ suum effectum sunt sortita.*
116 *Clementis VIII. constitutio quando fuit edita, & quæ causa illius.*
117 *Conservatoriæ concedendæ debent habere qualitates requisitas in dict. cap. statutum, & quas præsupponunt prædicta Concilia, aliàs nihil valent.*
118 *Gregorii XV. constitutio circa Conservatorum qualitates.*
119 *Revocat conservatorias non habentes qualitates cap. statutum, & Conciliorum.*
120 *Eligentes Conservatores aliter quàm juxta formam præscriptam, quas pœnas incurrant.*
121 *Regulares in Italia, & extra illam intra quantum tempus debent eligere Conservatores.*
122 *Regulares debent conveniri coram suis conservatoribus, sed convenire alios non possunt, & quomodo hoc sit intelligendum declaratur.*
123 *Controversia super competentia jurisdictionis per arbitros finiatur.*
124 *Conservatores suos limites excedentes quomodo puniantur.*
125 *Regulares in quibus casibus possunt petere judicem non suspectum à Principibus secularibus.*
126 *Editio & publicatio hujus constitutionis quo tempore fuerit facta.*

QUoniam de jure communi *cap. 1. & ultim. de officio delegati in 6.* literæ conservatoriæ suos habent limites, inspiciendæ sunt, quæ conceduntur in ampliori forma, præsertim Religionibus, ut videre est in earum Bullis suo cuique ipsa-
112 rum loco indicatis. Cùm ergo anceps sit quæstio literæ an hodie hujusmodi conservatoriæ, cum amplissima jurisdictione datæ in favorem, sint in suo robore pristino, ad literam, & de verbo ad verbum, operæ pretium duxi hoc loco referre literas utriusque Summi Pontificis, ut ex earum tenore cognoscatur, utrùm integrum sit suis uti literis etiam hisce temporibus post prædictas literas; Clementis scilicet VIII. & Gregorii XV. editas, & publicatas.

Non esse integrum nec licitum Religionibus suis uti literis conservatoriis cum facultatibus amplissimis, sed standum esse, & omnino parendum constitutionibus tam Clementis VIII. quàm Gregorii XV. videtur apertissimè ostendi ex earum tenore. Nam edita à Clemente anno 1592. verbatim sic habet.

113 Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Clemens divina providentia Papa VIII. ne ob malitiosam petentium suggestionem, & ex eo, quòd ob locorum distantiam personarum, quibus causæ mandantur, certa notitia, aut ita facilè haberi potest per judices aliquos minus interdum idoneos in Conservatores deputatos causas ipsas cognosci contingat, cupiens salubriter providere, revocavit, ac declaravit nullas, invalidas, & surreptitias omnes, & quascunque judicum deputationes in literis conservatoriis, juxta formam in quinterno Cancellariæ descriptam, seu aliàs quomodolibet expeditis hactenus per Sedem Apostolicam perpetuò, vel ad tempus, nondum elapsum concessas, directas iis Conservatoribus, & judicibus, qui qualitates non habent requisitas, & descriptas in constitutione felicis recordat. Bonifacii Papæ VIII. præde- 114
cessoris sui, quæ incipit, *Statutum*, quique etiam in Conciliis Provincialibus, aut diœcesanis. juxta decretum Concilii Tridentini electi, & designati non sunt ad instantiam quorumcunque Conventuum, Capitulorum, militiarum, Universitatum, Collegiorum, Ordinum, ac in favorem quorumcunque Monasteriorum, Hospitalium, & aliorum quorumvis piorum tam secularium, quàm cujusvis, Ordinis, aut instituti Regularium locorum, quatumvis exemptorum obtentas, cum quibusvis præservativis, restitutis, mentis attestativis, derogatoriarum derogatoriis, efficacioribus, & insolitis clausulis, & decretis, quorum omnium tenores Sanctitas sua haberi voluit pro expressis, non tamen quoad negotia jam cœpta, vel 115
quoad ea, in quibus illæ suum sunt sortitæ effectum, seu exequutionem habuerunt: ac etiam insuper voluit, & ordinavit, quòd omnes deinceps literæ conservatoriæ hujusmodi per Sedem Apostolicam concedendæ ad Conservatores, & judices duntaxat dirigantur, qui qualitates juxta dicti Bonifacii constitutionem habeant, quique in præfatis Conciliis electi, & designati sint, & non aliis, aliter verò expeditæ literæ præfatæ nullius sint roboris, & momenti, decernens, &c.

Quæ revocatio supradicta fuit lecta, & publicata Romæ in Cancellaria Apostolica anno 1592. die verò Jovis, 19. Martii Pontificatus sui anno 1. Ex qua 116
patet revocatio quarumcunque deputationum judicum Conservatorum à Sede Apostolica concessarum non habentium qualitates, quæ exiguntur *in cap. statutum 11. de rescriptis in 6.* Causa verò hujus revocationis fuit malitiosa petentium suggestio, & electio judicum minus idoneorum in Conservatores, qui de causis inutiliter sibi commissis cognoscere non sine partium detrimento audebant: quare meritissimò 117
decrevit non posse esse Conservatores judices, qui qualitates *in d. cap. statutum*, requisitas non haberent; quique in præfatis Conciliis electi, & designati non sint, quæ omnia decreto irritante, si aliter fierent, infirmavit omnino.

Confirmatur prædictas literas conservatorias esse omnino irritas quoad ea omnia, quæ non continentur in constitutione superiore, & in constitutione Sanctissim. Domini Gregorii Papæ decimiquinti de Conservatoribus, quæ sic habet expressis verbis;

Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster, 118
D. Gregorius divina providentia Papa XV. ex certis rationabilibus causis animum suum moven. & de voto venerabilium fratrum suorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, partim fel. rec. Clement. Papæ VIII. prædecessoris sui vestigiis inhærendo revocavit, ac nullas, & invalidas decrevit omnes, & quascumque judicum Conservatorum electiones, nominationes, seu deputationes, tam in literarum conservatoriarum, juxta formam in quinterno Cancellariæ descriptam, quàm in vim quorumcumque privilegiorum, perpetuò, vel ad tempus nondum elapsum Apostolica auc-

auctoritate concessorum, seu alias quocunque jure, vel titulo hactenus factas pro quibuscumque Conventibus, Capitulis, Militiis, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Congregationibus, Collegiis, Ordinibus, Monasteriis, Hospitalibus, aut aliis quibusvis piis, tam secularibus, quam cujusvis Ordinis, etiam Mendicantium, seu instituti, vel Societatis regularibus locis, quantumvis exemptis, etiam de necessitate exprimendis, seu illorum personis cujusvis qualitatis, seu conditionis existant. In futurum verò Sanctitas sua hac generali, & perpetuò valitura constitutione statuit, & decrevit, ut judices Conservatores hujusmodi, sive principales, sive subrogati eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solùm
119 habeat qualitates requisitas, & descriptas in constitutione similis rec. Bonifacii Papæ VIII. etiam prædecessoris sui, quæ incipit, *Statutum*, ita ut vel dignitate Ecclesiastica præditi, vel personatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant; sed etiam Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis; juxta decretum Concilii prædicti, judices electi, seu designati sint. Quodque deinceps literæ conservatoriæ per Sedem Apostolicam concedendæ suprascriptis tantùm dirigantur, & si quæ literæ aliter expedientur, illæ, ac deputationes hujusmodi, omniaque exinde sequenda nullius sint roboris, vel momenti; & nihilominus, qui secus, quàm juxta for-
120 mam superiùs præscriptam, Conservatores hujusmodi cum effectu eligere, nominare, seu deputare, aut electis nominatis, seu deputatis uti ausi fuerint, Regulares quidem voce activa, & passiva sint ipso jure privati, adeò, ut habilitationem à nemine, præterquam à Romano Pontifice, consequi valeant, reliqui verò aliis pœnis arbitrio Sanctitatis suæ coërceantur, & prædictorum omnium Coventus, Monasteria ac loca hujusmodi, eorumque personæ, ac bona careant Conservatore ad annum, ita ut illorum causæ interea, coram locorum ordinariis duntaxat cognosci, ac deffiniri debeant. Cæterùm ut latiùs pateat Conservatorum hujusmodi delegandorum facultas, Sanctitas sua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, ut in Synodis Provincialibus, aut Diœcesanis, quamplures personas exhibentibus qualitates in prædicta constitutione ejusdem Bonifacii prædecessoris contentas, & alioquin ad id aptas designari procurent, & si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci cum Concilio Capituli alium in ejus locum, usque ad futuram Provincialem, au Diœcesanam Synodum, insuper Sanctitas sua, inhærendo hac in parte decreto similis recordationis Gregorii Papæ XIII. etiam prædecessoris sui, statuit, & ordinavit, ut Regulares, ac perso-
121 næ hujusmodi in Italia infra duos, extra Italiam verò infra sex menses, à die publicationis in Urbe præsentis constitutionis inchoandos debeant sibi eligere, seu assumere Conservatores juxta formam superiùs propositam, ejusque electionis, seu assumptionis documentum infra tempus hujusmodi penes acta Curiæ Ordinariorum exhibere, & dimittere teneantur; alioquin eo termino elapso, quandiu Conservatores secundùm formam præsentis constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinariis conveniantur: quodque Conservatores hujusmodi semel legitimè deputati, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout iisdem Regularibus, & aliis supradictis libuerit, approbanda durante quinquennio, à die deputationis, amoveri, aut mutari nullatenus possint, aut va-
122 leant. Ad hæc statuit Sanctitas sua, ut coram ipsis Conservatoribus regulares, ac personæ suprascriptæ, conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire, aut trahere non possint, ita ut memorati Conservatores in causis, in quibus Regulares, & alii auctores fuerint, nullam prorsus jurisdictionem habeant, sed in iis tantùm, in quibus rei extiterint; neque extra civitates, seu Diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscumque procedere præsumant. Si qua verò inter judices Conservatores hujusmodi, & locorum Ordinarios controversia super competentia jurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma juris electos super juridictionis competentia fuerit judicatum. Quòdsi qui Conserva- 123
tores, sive in hac parte, sive aliàs quomodolibet suos limites excesserint, per annum ab officio Conservatoris hujusmodi suspensi sint, & pars quæ hoc 124
fieri procuraverit, sententiam excommunicationis incurrat juxta formam alterius constitutionis ejusdem Bonifacii prædecessoris, *cap. final. de offic. deleg. in 6.* quæ incipit, *Hac constitutione quam sanctitas sua in his omnibus, quæ præsenti constitutioni non adversantur, innovavit, & innovat.* Per hoc 125
tamen non intendit Sanctitas sua prohibere, quominus Regulares, & alii supradicti in casibus à jure permissis petant judicem non suspectum à Principibus, seu Magistratibus secularibus; dum tamen hæc tria copulativè concurrant, videlicet, ut Regulares, & alii prædicti sint actores, non autem rei, utque agant contra laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel aliàs à jurisdictione seculari exemptum, atque ut causa, in qua judex deputatur, fuerit prophana, non autem Ecclesiastica, & in ea juxta sacrorum Canonum dispositionem laicus, ut præfertur, eligendus judex, non competens existat. Quæ omnia & singula in præsenti constitutione contenta Sanctitas sua voluit inviolabiliter observari, decernens sic in iis, cæterisque omnibus præmissis per quoscumque, &c. etiam sacri Palatii Apostolici Auditores, necnon sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sublata, &c. judicari, &c. nec non irritum, & inane, &c. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac literis conservatoriis, quas omnes ad formam præsentis constitutionis reduxit in favorem quorumcumque Ordinum, tam mendicantium, quàm non mendicantium, Militiarum etiam S. Joannis Hierosolymitani Congregationum, Societatum, aut cujusvis alterius instituti, etiam necessariò exprimendi Collegiorum, Capitulorum, Ecclesiarum, Monasteriorum ac piorum quorumcumque, tam secularium, quàm Regularium locorum, nec non illorum etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus privilegiis quoque etiam ex causa, & titulo oneroso, indultis, & literis Apostolicis etiam Mari magno, seu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque tenoribus, & formis specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alias expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda esset, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihilo penitus omisso, & forma in illis tradita observata inserti forent, præsentibus pro expressis habens, quibus quoad ea, quæ præsentibus adversantur, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice, duntaxat specialiter, & expressè derogavit, cæterisque contrariis quibuscumque. Cæterùm ut præsens constitutio facilius omnibus innotescat, Sanctitas sua voluit, & mandavit,

davit, ut non solum in Cancellaria Apostolica, sed etiam ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, & in acie campi Flore publicetur illiusque exempla in iisdem locis affixa dimittantur, ac in Quinterno Cancellariæ inter constitutiones perpetuas describatur, & annotetur, quæ constitutio fuit lecta, & publicata in Cancellaria Apostolca die 20, mensis Septembris Anno Incarnationis Dominicæ 1621. Pontificatus verò Prælati Sanctissimi Domini Nostri Gregorii Papæ decimiquinti Anno primo; Vide etiam hac de re Franciscum Leo. *in thesauro fori Ecclesiastici, part. 2. c. 3. n. 191. & duobus sequentibus, & part. 3. cap. 8. num. 57. & 58.* & Augustin. Barbos. *in cap. 2. de officio delegati in 6. pag. 119. & sequentibus.*

---

§. VII.

Quinam possint esse Conservatores Societatis JESU, *præsertim in Academia Eborensi, & quas vires habeant contra impedientes suam jurisdictionem?*

EPITOME.

126 *Societas potest eligere ultra personas in dignitate constitutas, Canonicos Cathedralium, & Vicarios generales Episcoporum in Conservatores.*

127 *Dignitas Ecclesiastica in quo consistat ad hunc effectum, ut possit esse Conservator.*

128 *Rectores simplices Ecclesiarum non possunt esse Conservatores.*

129 *Habens personatum an possit esse Conservator?*

130 *Conservatores Societatis per se, & per alios possunt defendere illam, ne in rebus ad illam pertinentibus à quoquam molestentur.*

131 *Conservatores quando non datur accessus ad loca, ubi sunt molestantes, possunt procedere per edicta publica, eosque inhibere per censuras, & alias pœnas*

132 *Conservator potest prosequi articulum per alium inceptum.*

133 *Societas potest eligere Conservatores contra quascumque personas sive sæculares, sive Ecclesiasticas, qui excommunicationis, suspensionisve sententiam incurrent eo ipso, qui neglexerint acceptare hoc munus.*

134 *Collega purificationis sunt exempti à jurisdictione Ordinarii, & subditi Rectoris Eborensis.*

135 *Rector Eborensis habet jurisdictionem ordinariam in Scholares, & Collegas privativè.*

136 *Archiepiscopus, & Capitulum Sede vacante nihil potest contra Clericos scholasticos neque Collegiales etiam per censuras, quæ nullius sunt firmitatis.*

137 *Collegium purificationis est unitum Collegio Eborensi.*

138 *Archiepiscopus, & ejus officiales nullam habent jurisdictionem contra officiales Academiæ Eborensis.*

139 *Conservator Eborensis Academiæ potest procedere contra officiales Archiepiscopi si impediant jurisdictionem Academiæ, & officialium ipsius.*

140 *Apparitor scholarium potest capere arma Apparitori clericorum, si de nocte eum inveniat ad libitum vaganti sine virga, nec insigni sui officii.*

141 *Vicarius generalis nequit procedere per censuras contra Apparitorem Universitatis Eborensis, neque eum incarcerare.*

142 *Conservator Eborensis Academiæ potest inhibere Vicario Archiepiscopi, & causam Apparitoris ad suum Tribunal duci facere.*

143 *Vicarius Generalis nequit procedere contra Conservatorem Academiæ in casu proposito.*

144 *Archiepiscopus, & eorum officiales nequeunt capere, neque in vinculis detinere Conservatorem Academiæ Eborensis.*

145 *In quas pœnas incurrerint Archiepiscopus Eborensis, & ejus Vicarius, quod non obedierint sententiis Illustrissimi judicis Bulla exemptionis prædicta Universitatis.*

QUæsito primo literæ Conservatoriæ satisfaciunt per hæc verba: Societati singulisque illus personis, ac eorum familiaribus, clericali charactere tamen insignitis, ut in quibuscumque causis tam civilibus, quàm criminalibus, ac mixtis, etiam in eis in quibus actores, vel conventi rei forent, ipsis contra quascumque communitates, & Collegia hujusmodi, omnes & singulos Archiepiscopos, Episcopos, ac Abbates, nec non alias personas in dignitate Ecclesiastica constitutas, ac Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum Canonicos, ac eorundem Archiepiscoporum & Episcoporum Vicarios in spiritualibus, & officiales generales ubilibet constitutos, in suos possent assumere Conservatores, & judices ordinarios indulsit. Sic. Gregor. XIII. in sua constitutione Anno de 1573. Datum Romæ Octavo Kalendas Junii, Pontificatus sui Anno primo, ut habetur in literis Apostolicis nostræ Societatis. fol. 122. 126

Circa hanc clausulam notandum est primò hoc privilegium extendi ad familiares Societatis, clericali charactere tamen insignitos, quod privilegium ab Alexandro Quarto fuit concessum Fratribus Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani, ut nemo sine speciali mandato Romani Pontificis servientes Societati etiam laicos, donec in servitio domus fuerint, excommunicationi, vel interdicto possit subjicere; & aliter lata, irrita est sententia, & inanis. Refertur *in compendio Minor, verb. familiaris, §. 11.* Familiares autem propriè dicuntur, qui expensis alicujus continuè domestici commensales existant, *cap. si ut nobis, de verbar. signific. lib. 6.* ubi Franch. *num. 4. vers. sextò nota,* Oldrado *cons. 198. in principio,* Anchar. *consil. 398.* August. Barbos. *in d. cap. sicut nobis, n. 2. pag. 466.* Unde qui non insistunt circa servitia, nec habent expensas, non sunt verè familiares, nec gaudent privilegio familiarum: quia, ut sint tales, debent insimul hæc duo concurrere, inservire scilicet actu, & vivere expensis domini, Gomez *in regula de impetrandis beneficiis per obitum familiarium Cardinalium, quæst. 13. n. 2.* & Anchar. *in dict. cap. sicut nobis, n. 4.* Cardin. Tusch. *tom. 3. litera F. concl. 72.* & Mascardus *conclus. 775.* & alii, quos referens sequitur Hispaniarum Primas *cap. decenter. 6. distinct. 99. n. 6. & 7.* & August. Barbos. *cap. licet, de privilegiis, n. 4. lib. 6. pag. 418.*

Notandum est secundò Canonicos Ecclesiarum Cathedralium posse constitui delegatos Sedis Apostolicæ, non autem Ecclesiasticos Conservatores attenta dispositione *capitis ultimi, de officio delegati lib. 6.* ibi, *de cætero deputari non possint, nisi Episcopi, aut eorum superiores, vel Abbates, seu dignitates, vel personatus in Cathedralibus, vel in Collegiatis Ecclesiis obtinentes,* Sylvester *verb. Conservator, n. 2.* Petr. Gregor. *Syntagm. juris lib. 47. cap. 22. n. 28.* & Monet. *in tractat. de Conservatoribus, c. 5.*

Nihilominus ex Conservatoria Societatis possunt Canonici Cathedralium Ecclesiarum esse Conservatores, & Episcoporum Vicarii in spiritualibus, & officiales generales ubilibet constituti, est non habeant

beant dignitatem, ut constat ex eadem. Quare secundùm aliquos potest etiam eligi in Conservatorem Visitator generalis, quia est officialis generalis in spiritualibus, sicut Vicarius generalis saltem Religiosorum poterit esse Conservator, sed de hoc *suprà disputat.* 12. §. 1. *n.* 3.

127 Quæsito secundo responde dignitatem Ecclesiasticam esse beneficium habens administrationem rerum Ecclesiasticarum cum jurisdictione, Innocentius *in cap. cùm accessissent, de constit.* Cardinalis *in Clementina 2. de jud. & in Clementina 2. vers. quid est dignitas, de preben.* Flamin. *de resignat. lib.2. quæst.* 1. *à n.*79. sequuntur Armil. *verb. dignitas, & verb. Conservator,* & Tabien. *eodem verbo.* Unde habere dignitatem secundùm Abbatem *in d. cap. de multa, de prabendis,* est habere jurisdictionem etiam in modicis causis in foro contentioso, hoc est, posse ex-

128 communicare, suspendere, & absolvere. Quocirca Rectores simplices Ecclesiarum nequeunt esse Conservatores, quia quamvis aliquando habeant jurisdictionem aliquam non tamen habent dignitatem. Fr. Manuel. *de Regularibus, tom.* 1. *quæstion.* 65. *articul.* 2. ex Abbate *in cap. cùm contingat. nu.* 31. *de foro competent.*

129 Quæsito tertio dicitur posse esse Conservatorem, qui habet personatum in Cathedralibus, vel Collegiatis, Azor. *part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 34. ubi loquitur de jure, juxta *cap. hac constitutione. de officio delegati, lib.* 6. Fr. Manuel. *suprà art.* 3. Dicitur autem personatus quædam prærogativa, seu præeminentia in Ecclesia sine jurisdictione, ut quia habet stallum in Choro præ aliis, vel simile officium, secundùm Archidiaconum *in c.*1. *de consuetudine. lib.*6. Innoc, *in d.cap. multa,* ubi vult personatum esse dignitatem, & secundùm Coras. *de beneficiis, part.* 4. *cap.* 3. *n.* 7. & Stafil. *in tract.de modo & forma impetr.* §. *transeo nunc ad dignitates. n.*4. personatus est honor, & præeminentia in Ecclesia absque administratione, & ideo posse esse Conservatorem, qui habet personatum secundùm communem, Tabien. *verb. conservator, n.*3. Azor. *d. cap.* 34. & alii.

130 Quæsito quarto responsio sit Conservatorem electum unum, vel duos per se, vel alium, etiamsi sint extra loca, habere potestatem defendendi Societatem & bona illius, ac privilegia, & res omnes ad eandem pertinentes à quibuscumque personis tam sæcularibus, quàm Ecclesiastis indebitè Societatem, & bona illius molestantibus, prout habetur in literis conservatoriis ejusdem Societatis.

131 Quinimò quando non datur Conservatoribus tutus accessus ad loca, in quibus morantur illi, qui moneri debent, aut inhiberi, possunt hæc per publica edicta officere locis publicis edicta affigendo, de quibus esset verisimilis conjectura, quoad ipsorum monitorum, citatorum, & inhibitorum notitiam valerent pervenire, *ibidem* in eisdem literis, *pag.* 124. Confirmatur, quia Conservatoris est tueri eos, quorum est Conservator contra manifestas injurias illatas, vel inferendas, *cap.* 1. & *ibi* Barbos. *de officio delegati, nu.* 13. *& sequentibus, in 6. ex*

132 *pag.* 118. Ad hæc quilibet Conservatorum, & judicum præfatorum potest prosequi articulum per alium inchoatum, etiamsi idem inchoans nullus sit Canonico impedimento detentus. Sic in literis conservatoriis *pag.* 126.

133 Item cùm Conservatores possint ad munus, & officium suum exequendum id repetente, uti censuris, aliisque juris remediis contra inobedientes, & contumaces, prout illis conceditur in omnibus literis conservatoriis, Fr. Ludovic. Mirand. *in manuali Prælatorum, tom.*2. *quæst.*47. *art.*8. *concl.*5. usque ad auxilii brachii sæcularis invocationem, nihilominus si Conservatores electi neglexerint hujusmodi officium acceptare, ac debitè, & plenariè exequi excommunicationis, seu suspensionis latæ sententiæ pœnam incurrent, per Bullam Pii Quinti concessam Ordini Prædicatorum 23. Septembris anno 1571. & impressam Romæ 1572.

Quinto quæsito dicitur Collegium Beatæ Mariæ 134
Purificationis esse unitum Collegio Spiritus sancti tanquam capiti suo membrum tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, ut constat ex Bulla unionis, & ex statutis specialibus ejusdem Collegii Purificationis, & ex sententia, seu ex sententiis latis contra Archiepiscopum Eborensem Olysiponæ ab Illustrissimis Collectoribus, in quibus ostenditur scholasticos Eborenses esse exemptos in spiritualibus, & in temporalibus ab Archiepiscopo Eborensi, & ab ejus Capitulo Sede Vacante eosque scholares, seu Collegas esse subditos Rectoris Collegii sancti Spiritus Societatis, his verbis: *ex nunc perpetuò eximimus Collegialesque. & scholares pro tempore degentes in spiritualibus, & temporalibus regere,* &c. juxta ordinationem per ipsum Regem Henricum desuper factam, Diœcesani loci, seu prædictorum Capituli, vel cujusvis alterius licentia, vel consensu desuper minimè requisitis. Atque ita Rector Eborensis Academiæ, & ejus Conservator potest procedere contra scholares, & eorum causas audire privativè, & Archiepiscopus nullam habet jurisdictionem, nec potest cognoscere de illorum causis, cùm non sit eorum Ordinarius, eo modo quo jurisdictio concessa à Summo Pontifice Episcopis, Archiepiscopis, & similibus Prælatis inferioribus est privativa, ita ut unus nequeat cognoscere de causis subditorum alterius, prout volunt Covarru. *in practicis, cap.* 31. *nu.* 1. Victoria *in relectione de potestate Ecclesiastica, in fine,* & Rolandus *consil.* 4. *n.*5. *vol.* 1. *& consil.*23. *n.* 10. *volum.* 2.

Porrò jurisdictio, quam habet Rector Eborensis 135
in scholaribus, est ordinaria, non autem delegata: quoniam, quæ competit ex privilegio Principis non personæ, sed dignitati perpetuò, aut officio Rectoris Universitatis, & Collegii Spiritus sancti, jurisdictio est ordinaria, Bartol. *in l. ambitiosa, nu.* 34. *ff. de decret. ab Ordin. faciend.* Joan. Andreas *addit. ad Speculat. titul. de legat.* §. *ultim. ad finem, vers. incipienti, Legatus est Ordinarius,* Baldus *cap. final. n. unico, de officio Ordinarii,* & *ibi* Imola *ad finem,* Covarru. 3. *variarum, cap.* 20. *n.* 6. *&* 9. ubi volunt commissionem perpetuam facere Ordinariam, Felin. *c. licèt, n.* 4. *de officio Ordinarii,* Bald. *l.* 1. *ff. de officio Consulis*: ergo cùm jurisdictio Rectoris, Eborensis Academiæ sit ordinaria, & privativè concessa, nequit Archiepiscopus se intromittere in causis scholarium, nec contra illos procedere, nec compellere censuris, *capite quanto, & cap. cùm capella, de privilegiis,* Abbas, Innocent. & alii *ibidem,* ubi dicitur neminem posse procedere censuris contra exemptos, aut contra alios eorum causa directè, vel indirectè sine speciali mandatò Sedis Apostolicæ: Quod etiam clariùs ostenditur ex privilegio Pauli III. Societati concesso *fol.* 35. in literis ejusdem Societatis, his verbis: *Nec ullis Prælatis contra aliquem de prædicta Societate, vel contra alios eorum causa, aliquem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiam contra ejusdem Societatis privilegia per nos concessa ferre liceat, & si tulerint eo ipso irrita, nulliusque roboris, vel momenti sit, & esse censeatur.*

Juvat Bulla unionis edita à Gregorio XIII. per 136
quam Collegium Purificationis tamquam membrum unitur Collegio Eborensi Societatis, illique illud subjicit in omnibus, & in singulis, ibi: *Et emolumenta prædicta cum omnibus, & singulis suis pertinen-*

nentiis eidem Collegio sancti Spiritus, seu Universitati, quòd liceat Rectoribus, & Collegiales, & scholares in spiritualibus, & temporalibus regere, & gubernare, & circa ea quomodolibet necessaria juxta ordinationem per ipsum Regem Henricum desuper factam, seu faciendam, gerere, & exercere, &c. Confert maximè Bulla jurisdictionis concessæ Academiæ Eborensi a Pio Quinto, ubi eximit omnino ab Archiepiscopo Eborensi, etiam ab ejus Capitulo scholares, ita ut nequeant visitari, corrigi, emendari, aut puniri nisi à Rectore Universitatis Eborensis, ut videre est in tertia pagina ejusdem Bullæ à linea undecima usquead finem totius Bullæ. Ex quibus patet nihil posse Archiepiscopum neque ejus Capitulum contra Universitatem exemptam, nec contra scholares, cùm sit judex incompetens, & ex consequenti deficit
137 ejus judicium. Baldus *in l. clarum. ff. de author. præstan.* & probat latè Menochius *quinto remedio recuperandæ possess. à num. 12. & sequent.* Quod etiam probatur ex decreto irritante Bullæ jurisdictionis Universitatis Eborensis, quod annullat, & declarat esse nullos omnes actus factos à judicibus, quibus non competit jurisdictio. Nam decretum irritans inducere solet formam. Baldus *in l. 1. versic. quæro ergo, ff. de liber. & posthum.* Bart. *in l. de his, Cod. de transact.* & Decius *consil.* 528. *n.* 11. Unde forma decreti est servanda, ut ait Decius *consil.* 531. *nu.* 2. & *cons.* 532. *numer.* 3. Cardinal. Paris. *consil.* 12. *numer.* 47. & *consil.* 15. *numer.* 25. *volum.* 2. aliàs actus est nullus, *l. cùm hi, §. præter. ff. de transact.* & habetur pro infecto, Oldrad. *consil.* 319. Abbas *in cap. dictus, num.* 14. *de præbend.* Cassad. *decis.* 12. à *n.* 4. *super regulas Cancellariæ*, quæ nullitas infertur ipso jure, *cap. penultim. de præbendis, lib.* 6. Ruin. *cons.* 70. *lib.* 3. & est communis, teste Flamin. *de resignat. lib.* 5. *qu. ultima, ad finem, n.* 226. Atque ita quicquid Archiepiscopus Eborensis, & ejus Capitulum machinati fuerint contra exemptionem Universitatis, aut contra scholares, & contra eorum privilegia, nullius est momenti ac firmitatis tanquam factum à judice imcompetente.

138 Sextum quæsitum meliùs enodabitur si facti species narretur, quæ anno præterito contingit inter officialem Eborensis univesitatis, & inter officialem Archiepiscopi Eborensis, quæ sic habet. Apparitor Eborensis universitatis, vulgò *Meirinho*, dum noctu custodiæ civitatis invigilaret, invenit horis prohibitis cum armis Apparitorem clericorum sine ullo satellitio, interrogavitque hominem, an fortè de mandato Domini Archiepiscopi, aut ejus Vicarii; aliquid ageret? respondit Apparitor clericorum, se nihil agere de mandato Superioris, sed ad libitum pro gusto suo incedere, quo audito, Apparitor Universitatis Apparitori Clericorum arma abstulit, ensem videlicet, & pugionem, quæ Prætor civitatis illi adjudicavit tamquam perdita.

Quæritur ergo, an Vicarius generalis Domini Archiepiscopi Eborensis potuisset procedere censuris contra Apparitorem Universitatis, ut restitueret arma prædicta Clericorum Apparitori, & coram se promitteret cum juramento, non illum ampliùs armis spoliaturum? Responsio est negativa: ratio, quia Vicarius generalis processit contra Apparitorem Universitatis sine jurisdictione, cùm sit exemptus a jurisdictione ordinaria Archiepiscopi per Bullam Summi Pontificis, cujus meminit Sebastianus Acosta in explicatione Bullæ Cruciatæ *quæstione* 86. editam à Pio Quinto 25. die Maii Anno 1568. Pontificatus verò sui Anno tertio. Item processit Vicarius nulliter, quia Apparitor Universitatis non peccavit capiendo arma Apparitori clericorum incedenti ad libitum pro gustu suo per civitatem cum armis horis vetitis, nec agenti aliquid de mandato superioris, ut ipse interrogatus respondit: igitur Apparitor Universitatis in nihilo peccavit, & ex consequenti non poterat procedere Vicarius cum censuris contra officialem Universitatis nullo dato, peccato, ut est communis, D. Thomas *in addition.* 3. *part. quæstion.* 21. *articul.* 3. Alexander de Ales, 4. *part. summæ quæstio.* 2. *membr.* 1. *articul.* 3. Bonaventura *in* 4. *distinct.* 18. *in ultim. part. distinct. quæstion.* 2. S. Antonin. 3. *part. titul.* 24. *cap.* 73. & alii plures, quos refert, ac sequitur Sayr. *de censuris lib.* 1. *cap.* 9. *numero* 28. ubi tradit excommunicationem ferri non posse nisi propter peccatum mortale contumaciæ, & inobedientiæ, quo quis Ecclesiæ obedire recusat. Quare cùm Apparitor Universitatis non peccaverit in armis capiendis officiali clericorum eo modo invento, non poterat Vicarius agere censuris contra illum.

Confirmatur, quia quilibet Apparitor sæcularis potest spoliare clericos etiam in sacris, armis, si horis vetitis eos invenerit cum illis, ut patet ex ordinatione Regia *lib.* 2. *titul.* 1. §. 26. ubi per judicem sæcularem possunt spoliari armis, si ea deferant vetita, vel horis vetitis: ergo multo fortiùs Apparitor clericorum spoliabitur armis, si inveniatur cum illis horis vetitis tamquam quilibet privatus, siquidem clerici nullo gaudent privilegio, ut portent arma vetita, , vel tempore non permissi, *lib.* 5. *titul.* 80. §. 11. *Ordinationis Regiæ*, ibi: *Eporque aos Clerigos de ordens sacras, & beneficiados he defezo per direito, que nam tragam armas, nos assi mandamos que se cumpra, & se forem achados com ellas, que lhe sejam coutadas, eperdidas, E se as nam quizerem logo dar seiam lhe tomadas pel eos Merinhos, ou Alcaides seus homens quando lhas assi acharem.* id est, quia clericis in sacris à jure interdictum est, ne deferant arma, nos ita mandamus impleri, quòd si illis capiantur dum cum illis fuerint reperti deperdita judicentur, quòd si noluerint arma tradere, per Apparitores, aut eorum satellites eisdem auferantur: proinde quod fieri potest clericis licitè dum cum armis horis vetitis inveniuntur per ministros laicæ jurisdictionis ex ordinatione *lib.* 5. *titul.* 80. §. 11. & ex *lib.* 2. *titul.* 1. §. 26. quid ni auferentur Apparitori clericorum, dum invenitur de nocte incedens per urbem non ratione sui officii, nec de mandato sui Superioris, sed pro gustu suo illicito, & inhonesto post symbolum decursum.

Nec obstat quod dicitur *dict. lib.* 2. *Ordin. titul.* 1. §. 26. his verbis, *E quanto aos Merinhos dos Prelados mandamos que lhennao tomen as armas, se com ellas nam fizerem o que nam devem, nem as trouxerem a boras defesas, porem constando que vam fazer alguma deligencia per mandado de seus superiores as poderam trazer atrdo tempo:* quia per hunc locum ostenditur Apparitorem clericorum non gaudere privilegio portandi arma horis vetitis, nisi quando constiterit fuisse jussum aliquid exequi de mandato sui Superioris: cùm ergo Apparitor apertè fassus fuerit se per gustum incedere proprium, neque de mandato superioris aliquam diligentiam acturum esse, jure optimo spoliatus fuit armis, cùm concessio portandi arma Apparitori clericorum fuerit data pro certo tempore cum ceris circumstantiis, & concessum ad certum tempus, post illud censetur prohibitum, *l. si unus, §.* 1. *ff. de pactis.* Tiraquel. *de retract. lig. §.* 2. *gloss.* 2. *numer.* 46. & *de retract. convent. §.* 1. *gloss.* 2. *numero* 44. Surd. *de alimentis titul.* 5. *quæst.* 3. *numer.* 9. & 10. & *decis.* 189. *n.* 9. & *decis.* 244. *numero* 10. Gonzal. *ad regulam* 8. *Cancell. §.* 1. *procemial. numero* 4. & D. Barbos. *in l. cùm Prætor, in principio, n* 45. *ff. de*

ff. de judiciis. quare cum Apparitor clericorum non possit horis vetitis deferre arma, nisi cum peragit aliquid ratione sui officii, aut de mandato sui superioris, delatio armorum post illud tempus est illi prohibita, ex traditis à Menochio *consf. 68. num.* 10. & *consil.* 151. *num.* 46. ubi limitatum ad tempus non extenditur ultra illud, sicut prohibitum ad tempus post illud censetur permissum. Gonzal. *glossa* 65. *nu.* 8. & Barbos. *dict. numero* 45. & Surdus *decisione* 75. *numero* 1.

Nec oberit Vicarius generalis, si dicat Apparitorem Universitatis non habere potestatem capiendi arma, nisi scholasticis de nocte horis insolitis. Quia hæc objectio tollitur per verba statutorum dictæ Universitatis, dum loquuntur de creatione Apparitoris, quæ sic habent: *Paraque o Meirinho da Universidade possa mais livremente fazer seu officio & vigiar, que os estudantes nam andem adesboras cum armas, ou trajos deflezos, epessoas quenam forem da jurisdicam da Universidade, nam tenham occasiam de resistir, ou desobedecer ao dito Meirinho, podera odito Meirinho da Universidade correr denoite a cidade, & prender os que achar embucados, ecom armas defesas, ou atempo defeso ou fazendo oque nam decem, posto que nam seiam da jurisdicam do Conservador, de modo, emanerra que faz o Meirinho da Universidade de Coimbra, eprezos os levara ao Conservador, ou ao Juiz aque pertencerem, elhes demandara as armas, epenas dellas, que lhe seram julgadas conforme a ordenaçam epostura da Cidade.* Hoc est, ut Apparitor Universitatis sui officii partes liberiùs præstare valeat, & vigilare, ne scholastici insolitis horis cum armis, & vestibus vetitis liberè vagentur, & ne personæ quæ non fuerint de corpore, nec de jurisdictione Universitatis, habeant occasionem resistendi, aut non parendi prædicto Apparitori, dictus Apparitor Universitatis poterit de nocte percurrere civitatem, & capere, & comprehendere quoscumque invenerit habentes ora pallio obvoluta, & cum armis vetitis horis prohibitis, aut vetita facientes, quamvis non sint de jurisdictione Conservatoris Universitatis, eo modo quo solet uti Apparitor Universitatis Conimbricensis, eosque deducet captos ad Conservatorem, aut ad judicem competentem, apud quos arma ut deperdita postulabit, & pœnas gestantibus à lege positas sibi adjudicari juxta ordinationem, & statuta civitatis, quæ omnia patent ex statutis Universitatis Eborensis ordinatis per Serenissimum Cardinalem Henricum postea Regem Lusitaniæ confirmatis per Regem Sebastianum, ejusque successores, & ex statutis Universitatis Conimbricensis, *lib.* 2. *tit.* 47. *num.* 10.

Ex quibus patet Archiepiscopum, & ejus Vicarium nihil posse contra Apparitorem Universitatis propter capturam armorum factam Apparitori clericorum, quæ Apparitori Universitatis per Prætorem judicem competentem fuerunt adjudicata legitimè, cùm Prætor sit Conservator sæcularis ejusdem Universitatis, & coram illo, & non coram Vicario quæstio super captura armorum, cùm sit quæstio facti, & non juris, tractanda erat, ut ex Bobadilla resolvit Pereira *de manu Regia part.* 2. *cap.* 43. *num.* 5. §. *apud nos autem*; & Prætor poterat cognoscere in prima instantia de causa dicti Apparitoris clericorum, quatenus est persona potens & officialis, seu Apparitor, ut habetur *in l. nostra lib.* 1. *ordin. tit.* 58. *nu.* 22. ibi: *o Corregedor nam conhecera per aucam nova nam avocarà feito algum Crime, nec Civil salvo os feitos & causas dos Juzes, Alcaides, Procuradores, Taballiaens, Fidalgos, Abbades*, &c. *Eban assi de outras quaisquer perssoas poderosas nas casas emque direitamente pertenecem a nos.* Dicitur autem potens hoc loco, qui adversarium ratione officii terrere potest, nec est dubium Apparitores terrere posse adversarios. Atque ita potest Prætor de illius causa cognoscere, cùm sit Conservator sæcularis ejusdem Universitatis, ad quem Apparitor Universitatis de nocte inventos cum armis horis prohibitis quotidie deferre solet. Juvat eadem lex nostra suprà §. 34. ibi, *Meirindos, Alciades*, & Cabed. 1. *part. decis.* 102. ubi dicitur decisum, non posse prætorem inquirere de officialibus Prælatorum, si delinquant in officio, quod etiam notat Barbos. *in Remissionibus ad d.* §. 34. ergo potest cognoscere de causis officialium Prælatorum, quando delinquunt aliàs extra suum officium, & sunt laici, & ratione delicti sunt etiam de jurisdictione regia; ut est communis.

Nec refragatur, si quis opponat familiam Episcopi gaudere privilegio fori, ut volunt Clar. § *final. quæst.* 35. *nu.* 18. *versic. quare nunquid familiares*, Bellug. *in Speculo Principum rubr.* 11. §. *videndum*, *nu.* 9. *in fine*, *vers. de existentibus*. Capell. Tholos. *dec.* 378. Marant. *de ordin. judic. part.* 4. *dist.* 11. *n.* 4. Capic. *dec.* 12. Thezaur. *dec.* 22. *nu.* 6. Farinac. *in praxi crimin. part.* 1. *quæst.* 8. *num.* 46. Villalobos *in ærario commun. opin. lit. F. nu.* 33. & Beliet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de favore clericorum reali*, §. 1. *nu.* 13. Item familiam armatam Episcopi gaudere privilegio fori, latè disputat Francisc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiastici part.* 1. *cap.* 9. *num.* 16. & 17. & *cap.* 11. *nu.* 18.

Quia in primis dici potest nomine familiarium Episcopi non venire, nisi domesticos, & commensales. Barbos. *in cap. sicut nobis, de verbor. signific. n.* 2. *in* 6. *pag.* 466. Abbas *in cap. cùm dilectus, nu.* 2. *de cleric. non resident.* Felin. *num.* 1. *c. in literis*, ubi gloss. *de testibus.* Quare dictus Apparitor clericorum, cùm non sit commensalis, nec domesticus Archiepiscopi, & vivat in domo propria, & de suis bonis, ac de suo officio, non gaudet privilegio fori, cùm sit laicus. Item dicendum est de rigore juris hodie familiam Episcopi non gaudere privilegio fori, nisi constet ex clericis in sacris constitutis: non autem si constet ex laicis, quod etiam procedit ex consuetudine Hispaniæ, & Lusitaniæ, ubi familiares Episcopi non gaudent privilegio fori, teste Gabriel. Pereira *de Manu Regia* 1. *part. cap.* 10. *nu.* 13. Suarez *lib.* 4. *contra errores Angliæ cap.* 29. *num.* 9. & constat ex praxi quotidiana, per quam famuli Episcoporum tam in civilibus quàm in criminalibus conveniuntur, apud judices sæculares, quamvis sint Clerici in minoribus, si non habeant requisita in Concilio Tridentino *quæst.* 23. *cap.* 6. *de reformatione.* Barbos. *ibi dict. cap.* 6. *in remissionibus, nu.* 3. & *nu.* 9. & *nu.* 13. & *sequentibus.* Consonat Ordin Lusit. *lib.* 2. *titul.* 1. §. 27. ubi declarantur conditiones, quas habere debent, qui volunt declinare jurisdictionem regiam, & confugere ad Ecclesiasticam; quales non habebat Apparitor clericorum Eborensium. Imò apud Prætorem, seu Conservatorem Universitatis ipse Apparitor ostendere debuit rationes, aut privilegia, seu exemptionem à jurisdictione regia, ut dicitur *in d.* §. 27. ibi, *quando declinarem nossa jurisdiçam, alegando, que nam clerigos, offereçam suas cartas*: unde sæcularis judex cognoscet, an reus gaudeat privilegio fori, Covarr. *pract. cap.* 33. *n.* 1. quod procedit ex concordia facta inter Regem, & clerum, de qua affirmat Caldas Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *quæstion.* 25. *num.* 19. *in fine*, & Gama *de sacram. præstan. ultimo supplicio damnatis*, *quæst.* 5. *nu.* 29.

Sequitur illa controversia, an Conservator Academiæ Eboren. possit procedere contra officiales 139
Archiepiscopi si impediant jurisdictionem illius, & officia-

officialium ipsius Academiæ? Responsio est affirmativa, juxta regulam capitis 2. *de officio Legati*, si eos impediant in suis conservatoriis. Anchar. *consil.* 132. *nu.* 3. Cardin. Tusch. *lit. C. conclusion.* 760. *nu.* 1. & 2. præsertim quando officiales Archiepiscopi procedunt sine jurisdictione, & non servato juris ordine contra exemptos, quales sunt scholares tam in civilibus, quàm in criminalibus, & officiales ejusdem Universitatis. Quinimo orta dubitatione inter Conservatorem, & inter Vicarium, ad quem eorum spectet jurisdictio super crimine officialium Universitatis, non ad Vicarium, sed ad Conservatorem spectat, & ipse cognoscet; an sua sit jurisdictio ob majorem auctoritatem jurisdictionis Apostolicæ, quam exercet, ex traditis à Decio *in cap. pastoralis, in principio*. Butr. *in c. cæterùm, columna* 3. *de jud.* Covarr. *pract. cap.* 33. *nu.* 1. *in principio*, argum. dubii excitati circa jurisdictionem inter judicem delegatum, & Ordinarium, in quo eventu cognitio non delegato, sed Ordinario competit, ut per Marant. *de ordin. judic. part.* 4. *dist.* 16 *nu.* 58. *pag.* 204. & *disp.* 1. incip. *Plerumque*, *nu.* 3. & Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ*, *tit. de Evocat. art.* 1. *num.* 101. *pag.* 270. qui volunt quando Princeps delegat causam alicui speciali delegato, censeri tollere omnem jurisdictionem, & omnem potestatem inferioribus Ordinariis, qui aliàs poterant de illa causa cognoscere. Cùm ergo in nostro casu similis orta sit dubitatio super jurisdictione inter judicem Conservatorem, & inter Vicarium generalem, non illi, sed Conservatori, qui habet majorem jurisdictionem, competit cognitio, Jason *in l.* 2. *nu.* 19. *ff. si quis in jus voc.* Lancellot *de attentat.* 2. *part. cap.* 20. *num.* 73. dicens Delegatum Principis esse majorem quolibet Ordinario, *cap. sanè, de officio delegati*, inhibereque posse omnibus inferioribus.

140 Atque ita cùm fuerit controversia, an Apparitor Universitatis potuerit armis spoliare Apparitorem de nocte per urbem vagantem cum armis inventum pro libito absque negotio ratione sui officii peragendo, ut ipse interrogatus coram Scriba, quem secum afferebat Apparitor scholarium, fassus est, & Conservator arma ut deperdita Apparitori scholarium adjudicaverit, servato in hoc casu ordine solito jure optimo Conservator Universitatis potuit procedere contra Vicarium Archiepiscopi tamquam contra perturbatorem suæ jurisdictionis.

Ex dictis sequitur Vicarium generalem non posse agere censuris contra Apparitorem scholarium, & multo minus ipsum in carcerem detrudere propter capturam armorum, quibus spoliatus est Apparitor clericorum, quia, ut apparet ex Bulla, prædicti officiales Universitatis sunt exempti à jurisdictione Archiepiscopi, eo quòd Summus Pontifex abstulit omnem jurisdictionem, quam habere poterat Archiepiscopus in scholares, & officiales Universitatis, & eam transtulit in Conservatorem, ibi, *perpetuò eximimus, & liberamus*, &c. *à correctione, visitatione, jurisdictione*, &c. & ibi ratione cujusvis delicti ubicumque fuerit commissum. Acosta *in d. quæst.* 86. in explicatione Cruciatæ, sicut Rex abstulit jurisdictionem Judicibus Ordinariis civitatum Eboræ, & Conimbriæ circa sæculares exemptos, & eam concessit Conservatoribus sæcularibus earundem civitatum: atque ita Conservatores possunt contra Diœcesanos Metropolitanos, & Legatos procedere, & eos punire, si eos turbare præsumpserint in jurisdictionis exercitio, Anchar. *cons.* 132. *nu.* 9. & multo minus poterit Vicarius capere, & in carcerem conjicere Apparitorem Universitatis, ex ea ratione, quia Apparitor Universitatis non impedivit Apparitorem clericorum in ministerio sui officii, dum illum invenit armis de nocte vagantem per urbem pro gustu suo, imò se obtulit illi opem ferre, si fortè pergeret ad aliquid faciendum in suo munere, ut patet ex fide scribæ Apparitoris Universitatis.

Quare cùm nihil ageret contra jurisdictionem Archiepiscopi, sed solùm arma Apparitori clericorum abstulerit, & illum detulerit Prætori ratione obligationis sui officii, qui arma deperdita adjudicavit juxta legem regiam, nullo modo integrum est Vicario procedere ad capturam, & mittere in Carcerem Apparitorem Universitatis, cùm non haberet jurisdictionem in illum nec ratione personæ, cùm esset laicus exemptus à jurisdictione ordinaria, & haberet judicem competentem, nimirum Conservatorem, qui est judex Ordinarius Universitatis, Scholarium ministrorum, & officialium illius. Quin etiamsi commisisset fortè aliquod crimen, cognitio illius competebat respectivè Conservatori, non autem Vicario, Acosta *in d. quæst.* 86. *fol.* 160. *versu*, & *fol.* 161. Quòd si dicatur crimen commissum esse fori Ecclesiastici, adhuc cognitio illius competebat non Vicario, sed Conservatori Ecclesiastico Universitatis, quia Summus Pontifex abstulit omnem jurisdictionem erga scholares, & officiales Universitatis Ordinario Archiepiscopo, & eam tradidit Conservatori, ut liquet ex eodem Brevi, his verbis ibi: *Perpetuò eximimus, & liberamus à correctione, visitatione, jurisdictione*, &c. & *ibi* ratione cujusvis delicti ubicumque fuerit commissum. Per quæ verba, quamvis delinquens ratione delicti efficiatur de jurisdictione alterius, ut per Covarr. *practic. cap.* 11. *n.* 3. Clar. *in* §. *ultim. quæst.* 38. *cum sequent.* & *quæst* 85. Greg. Lopez *l.* 1. *gloss. ultima, tit.* 29. *part.* 7. Aviles *ad cap.* 27. *Prætorum.* Cabed. *Lusit. dec.* 26. *p.* 1. D. Barbos. *in lege hæres absens*, §. *proinde in art. de foro delicti*, & Caldas Pereira *quæst. forens. cons.* 23. *n.* 5. nihilominus hoc non procedit in exemptis omnino, ut hoc loco dicitur, scilicet, Perpetuò eximimus, & liberamus ratione cujusvis delicti ubicumque fuerit commissum.

Nec confert Apparitorem clericorum posse portare arma noctu, quia id intelligitur cum moderamine nostræ legis *d.* §. 26. nimirum quando Apparitor aliquod negotium exequitur ratione sui muneris, vel de mandato sui superioris, secus si tanquam homo privatus incedat pro suo gustu ad libitum: tunc enim potest spoliari armis, quia non sunt Ecclesiastica, atque ita cùm Apparitor Universitatis non sit de jurisdictione Vicarii, nec ratione personæ, nec ratione delicti, cùm nullum commiserit, nec ratione rei sitæ, quia arma non erant Ecclesiastica, non potuit Vicarius procedere ad capturam contra Apparitorem Universitatis, *cap. ultimo*, *de foro compet.*

Possit ne Conservator Universitatis inhibere Vicario generali, & causam prædicti Apparitoris Universitatis avocare ad suum judicium? Responsio est affirmativa: ratio, quia Conservator inhibendo Vicario non agit de defensione officialis Universitatis, sed vult, ut ad suum judicium remittantur acta, & culpæ, si fortè aliquas haberet, ut casu, quo pertineant ad suam jurisdictionem veluti judex competens puniat. Quòd autem possit Conservator inhibere Ordinario, patet ex *c.* 2. *de officio delegati in* 6. cùm sit major illo, *c. sanè el.* 2. *de officio delegati*. Menoch. *de præsumptione lib.* 2. *præsumptione* 17. *n.* 5. ubi delegatum Principis esse digniorem ipso Ordinario vult, & ideo ea, quæ digniora sunt, præferuntur, *l.* 2. *de albo scribendo*, Monet. *de Conservatoribus*, *c.* 8. *nu.* 162. *ad finem fol.* 595. subdens Conservatores posse inhibere Legato Sedis Apostolicæ, ex Anchar. *consil.* 132. *nu.* 2. Imò posse procedere contra Legatos de latere, illosque mulctare, si voluerint expedire causas ad ipsos Conservatores pertinentes, Tuschus *in suis conclusionibus verb. Conservatores.* Sed 142

de.

de his suprà *disp. 12. de judice Conservatore*, §. 2. *ex n. 42. usque ad numerum* 45.

Confirmatur ex literis conservatoriis Societatis *fol.* 123. ibi: *Occupatores, seu detentores, præsumptores, & injuriatores, nec non contradictores quoslibet, & rebelles, quandocumque expedisset auctoritate Apostolica per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo.* & infrà, *Nec non eisdem occupatoribus, detentoribus, molestatoribus, injuriatoribus, contradictoribus, & rebellibus, etiam sub censuris, & pœnis Ecclesiasticis, ac etiam pecuniariis eorum arbitrio moderandis, inhibendi, ac quibusvis inhibitionibus, eis pro tempore, etiam prætextu quarumcumque literarum conservatoriarum, seu privilegiorum Apostolicorum, quibuslibet concessorum, & concedendorum, pro tempore factis, non obstantibus, eorum jurisdictionem liberè exercendi, loca ad quæ eos declinare contigerit, & in quibus scienter stare præmissi forent, Ecclesiastico interdicto subjiciendi plenam, & liberam facultatem concessit.*

Ex quibus patet Papam concessisse Conservatori Ecclesiastico potestatem, & jurisdictionem circa laicos in casibus alias pertinentibus ad jurisdictionem ordinariam Archiepiscopi, in quibus poterat judicare laicum. Marta *de jurisdictione, part. 2. cap. 1. num.* 3. ac etiam in casibus mixti fori, juxta ordinationem *lib. 2. titul. 9. per totum*, & orta contentione inter Conservatorem, & Vicarium cuinam ex duobus competat jurisdictio super crimine officialis Universitatis, Conservator propter majorem auctoritatem cognoscit, an sua sit jurisdictio, & potest procedere contra Vicarium generalem, tanquam contra perturbatorem privilegiorum Apostolicorum quæ Universitas habet, si illum impediat in suis conservatoriis. Barbosa *de officio, & potestate, allegat.* 106. *numer.* 5. & 36. Atque ita bene potuit inhibere Vicario, cùm sit judex major in illa causa, in qua inhibuit, & inhibere potuit omnibus inferioribus. *l. judicium solvitur*, ibi, *vel eo vetante, qui majus imperium in eadem jurisdictione habet, ff. de judiciis*, Lancellotus *de attentatis, parte 2. cap. 20. in præfat. n.* 71. & 72. ubi *n.* 80. concludit, quando est dubium ad quem spectet cognitio, major debet cognoscere, sed Conservator est judex major, cùm sit Apostolicus: ergo poterat cognoscere, & avocare causam ad suum judicium, & inhibitoria intimata Vicarius nullo modo potuit procedere, cùm haberet manus ligatas, *cap. non solùm 7. de appellationibus in 6.* Maranta *de ordine judiciario, p. 6. 2. actu, seu titulo*, & quandoque appellatur, *nu.* 207. quia inhibitio æquiparatur decreto irritanti, Mandos. *de inhibit. quæst. 41. n. 2.* & facta post inhibitionem sunt nulla regulariter ipso jure, Ægidius *decis.* 623. *Processus, cap. per tuas, de sentent. excommunic. cap. licet, eod. titulo in 6.* Lancellot. *d. cap. 20. n. 15. & n. 17. & ampliatione 10. n. 1.* nec requiritur clausula annullatoria, sed sufficit sola inhibitio: quoniam qui inhibet, eo ipso videtur velle, quòd si contra fiat, actus non valeat, Paul. de Castr. *cons.* 267. *In facto illorum de Gozadinis, n. 2. in fine, vers. ult. videtur, lib.* 1. sequitur Aret. *in cons.* 75. *Diligenter, col. 1. in principio*, dicens, quòd ubicumque judex facit contra prohibitionem hominis inhibentis, aut aliquid mandantis, actum esse ipso jure nullum, Roland. *in cons. 77. Viso, n. 8. lib. 2.* Quibus probatur posse Conservatorem inhibere Vicario generali, & ipsum inhibitum non posse procedere validè, tenerique remittere acta ad judicem inhibentem. Nam inhibitio sive justa, sive injusta, est timenda, Rota *decis.* 26. aliàs 307. *Nota quòd audientia, in fine, de appellationibus*, Lancellot, *de attentatis, d. p. 2. cap. 20. ampliatione 10. & 11. in principio.*

Sequitur etiam ex traditis non posse Vicarium generalem in casu proposito agere censuris contra Conservatorem universitatis; quia Conservator nullam intulit violentiam jurisdictioni ordinariæ, cùm uteretur jurisdictione Ecclesiastica Sedis Apostolicæ, quæ non impedit ordinariam, argument. *l. cælicolarum, C. de Judæis.* Quin etiam excommunicatio lata à Conservatore ob jurisdictionem Apostolicam ligat non solùm Vicarium, sed etiam omnes Vicario favorem impertientes, veluti impedientes Apostolicam jurisdictionem, ut habetur *in Bulla Cœnæ excommunicatio.* 16. Cabed. *diversorum juris, lib. 1. cap. 5. numer. 12. ad finem.* Secundò ostenditur ex exemptione Conservatoris Ecclesiastici universitatis, & illius officialium à jurisdictione ordinaria in omnibus suis causis, ut constat ex Bulla Conservatoriæ, & in casu simili pro exemptione Conservatoris à jurisdictione ordinaria fuit judicatum annis præteritis Romæ inter Doctorem Sebastianum Tinoco Conservatorem, & Franciscum Martins Monteiro Vicarium generalem Archiepiscopi. Casus autem sic se habuit: 143

Matthias Gallus dum esset Apparitor Clericorum Eborensium 9. die Augusti Anno de 1618. cepit Subdiaconum scholarem in Universitate Eborensi nomine Emmanuelem Albuquercium, eumque sic captum detulit ad carcerem Clericis deputatum; captus per Procuratorem requisivit à Conservatore Universitatis, qui eo tempore erat Doctor Sebastianus Tinoco Canonicus Eborensis, literas precatorias ad Licentiatum Franciscum Martins Monteiro eo tempore Vicarium generalem Archiepiscopi Eborensis, quæ literæ fuerunt 13. die ejusdem mensis Vicario intimatæ: qui sibi exhiberi à dicto Conservatore jussit literas, & privilegia Universitatis, & Conservatoriæ. Conservator cùm omnibus esset notorium de suo officio, & de privilegiis Universitatis, non paruit mandato Vicarii, imò tulit monitorium contra dictum Vicarium, quòd illi notificatum fuit decimoquarto die ejusdem mensis; & quia Vicarius non paruit intra tempus præfixum, Conservator eundem Vicarium excommunicatum pronunciavit, & declarari jussit: publicatusque fuit Vicarius 17. die ejusdem mensis, & die sequenti actum fuit contra participantes.

Ad instantiam prædicti Vicarii recursus habitus est ad judicium Legatiæ. Julius Andrioli Auditor Illustrissimi Domini Doctoris Octavii Accoramboni tunc Collectoris inhibitoriam chartam tulit 21. die ejusdem, quæ fuit notificata prædicto Conservatori 25. die ipsiusmet mensis, tunc Conservator inhibitioni obedivit vigesimo septimo ejusdem mensis, deductisque actis ad judicium Legatiæ prædictus Julius Andrioli Auditor tulit sententiam pro Conservatore, in qua pronunciavit illum, & illius officiales esse exemptos a jurisdictione Archiepiscopi, declaravitque censuras à Vicario generali contra Conservatorem latas esse nullius roboris, his verbis: Bene judicatum fuit per Reverendum Conservatorem judicem, à quo in proferendo monitorio contra Vicarium Franciscum Martins, de quo agitur, & per dictum Vicarium malè appellatum.

Tandem in tertia instantia deducta fuit causa ad Romanam Curiam, ubi ab Illustrissimis Cardinalibus ad causas Episcoporum decidendas deputatis pronunciatum fuit pro Universitate Eborensi, quæ sententia transivit in rem judicatam, & fuit confirmata motu proprio per Breve Gregorii XV. Datum Romæ 22. Novembris 1621. Fueruntque judices executores ejusdem, Illustrissimus Dominus Archiepiscopus Braccarensis Hispaniarum Primas, & Olisiponensis, qui delegavit executionem Domino Jacobo Lobo Scholastico eo tempore Mirandensis Sedis,

dis, qui Breve, & inhibitionem illius fecit notificari, & intimari Domino Archiepiscopo Don Joseph de Melo, eo tempore Matriti commoranti, & ipse obedivit inhibitioni 19. die Octobris Anno de 1622. & suis Vicario generali Francisco Martins, aliisque causarum expeditoribus Eboræ commorantibus, inter quos unus erat dictus Licentiatus Franciscus Noguirra nunc Vicarius, qui omnes inhibitos se declaraverunt 25. die ejusdem mensis, & dictus Franciscus Martins solvit expensas.

Ex qua constat Conservatorem per sententiam, quæ transivit in rem judicatam, esse exemptum à jurisdictione Archiepiscopi, de quo non est dubitandum cùm sit judex Apostolicus, qui est major Ordinario, & dignior, Franc. Molina *de brachio sæculari, c. 6. n. 12.* Gratian. *discept. forens. c. 111. n. 65.* Sbroz *de officio Vicarii, lib. 2. cap. 62.* Bobadil. *in sua politica, lib. 2. cap. 21. n. 59.* & Molin. *de justitia tom. 6. tract. 5. disp. 26. nu. 1.* ubi addit excommunicatum a delegato Summi Pontificis non posse absolvi ab Ordinario loci, quamvis delegatus sit defunctus, aut ab officio remotus, quia Apostolicus est major Ordinario, *cap. studuisti, cap. sanè, de officio delegati,* Mandoi. *de inhibit. quæst. 5. 6. & 7.* ubi tradit Ordinarium non posse inhibere delegato, Marta *de jurisdictione 3. part. cap. 4. nu. 28.* Menochius *cons. 92. n. 8.* Moneta *de conservat. cap. 8. n. 162. &* Sayr. *de censuris, l. 1. cap. 6. n. 35. & 36.* ubi concludit, nec superiorem delinquentem in territorio inferioris ab eo excommunicari posse, nec exemptum simpliciter à jurisdictione alicujus ob delictum puniri; facit gloss. *in cap. placuit 5. quæst. 3.* & Panorm. *in cap. tuarum, n. 8. de privilegiis.*

Quod procedit, quamvis Conservator excedat, & procedat injustè. *cap. si quando, de officio delegati,* ubi Alexander Tertius jubet, ut Ordinarius mandato delegati non resistat violenter; sed, ut apud eum instet, donec Sedi Apostolicæ veritas innotescat, sic ibi; & Augustinus Barbosa *in verb. resistere violenter, n. 4.* per Dueun. per *regul. 192. in fine*, & Hippol. *in l. 1. n. 25. ff. de quæstionibus*; quibus accedit Marant. *in disp. 1.* incipit, *Plerunque, n. 15.* ex verbis prædicti *cap. si quando,* sed apud eum instare, ubi notat Ordinarium non posse resistere delegato Principis violenter, si velit exequi sententiam, sed debere precibus apud eum instare, ut rescribatur Principi, si sententia apparet injusta. Confert Innocent. *in d. cap. si quando,* ubi docet non esse resistendum delegato, quamvis malè agat, & de hoc constet, nisi per appellationem: atque ita nullo modo potest Ordinarius procedere contra judicem Apostolicum, qui est exemptus, quamvis sit negligens: non enim Ordinarius ejus negligentiam corrigere potest, Gratian. *discept. forens. cap. 154. nu. 42.* Abbas *in cap. fin. de rescriptis, n. 17.* per hæc verba: *Et conclusio sit quod aut delegatus deliquit in procedendo, & tunc quia solùm excessit contra Papam in non parendo mandatis ipsius, non potest per alium inferiorem puniri: aut deliquit perversè agendo, & tunc potest puniri per Ordinarium loci: quia non convenitur, ut delegatus, sed ut criminosus.* Sed dicit Joannes Andreas se non credere, quòd pendente causa coram eo, possit conveniri saltem, ubi impediretur procedere in causa sibi delegata, glossa optima *verb. privilegii, ad finem in c. tuarum, de privilegiis.* verba sunt Abbatis.

Quòd si dicas Conservatorem deliquisse, & ideo ratione delicti posse conveniri coram Ordinario, non obstante exemptionis privilegio, per textum *in d. cap. tuarum & ibi* glossa, & Augustinus Barbosa *n.* 27. ubi concludit idem esse dicendum de illis, quibus datum est privilegium, ut non nisi coram certo judice possint conveniri, quæ Decretalis nunc ampliatur à Concilio Tridentino *sess. 7. de reformatione cap. 14.* & est communis sententia, ex Abbate *in cap. ultimo, n. 11.* & *ibi* Felin. *n. 5. de foro competenti.* Responde negando Conservatorem, & ejus officialem deliquisse, neque Vicarium processisse contra Conservatorem ratione criminis commissi, sed quia usus est sua jurisdictione Apostolica in favorem Apparitoris Universitatis, ut expressè declaravit idem Archiepiscopus, & ejus Vicarius, palam dicentes non processisse contra illum, ut est Canonicus, sed ut est Conservator, quod nullo modo poterant, cùm esset exemptus per privilegium concessum personis etiam quoad delicta, nec privilegium est certo loco circumscriptum. Barbos. *in d. cap. tuarum*, cum aliis. Atque ita quamvis Conservator deliquisset, aut ejus officiales, non poterant Archiepiscopus, & ejus Vicarius de delictis eorum cognoscere, ubicumque fuerint commissa, cùm id sit illis prohibitum per supradictum Breve, juxta quod nequeunt cognoscere de delictis scholarium & officialium Universitatis, quod est privilegium exemptionis simpliciter datum personis, & Universitati.

Nec obest quando acta judicis delegati Apostolici sunt evidenter nulla, & ex illis oriuntur damna irreparabilia, posse Ordinarium declarare esse nulla, per textum *in cap. solicitudinem*, §. *quia verò*, ubi Decius, *de appellationib.* & per id quod notat Cardinalis *in Clement. 2. in fine principii, de pœnit. & remiss.* dicens inferiorem posse declarare factum superioris judicis quando constat de ejus injustitia, & nullitate, ut refert Marant. *in quæst. legal. disp. 1. n. 24.* Quia ad hoc respondetur ex actis Conservatoris non emanasse damna irreparabilia, cùm facilis esset appellatio ad Tribunal Domini Collectoris Illustrissimi. Nec acta per Conservatorem sunt omnino nulla evidenter, in quo eventu cùm facta superioris non sint notoriè nulla, ita quòd non sit aliquatenus hæsitandum, ut ait textus *in cap. cùm contingat,* & *ibi* Navarrus per textum, his verbis: *Quòd si super hoc fuerit dubitandum, ad exequendum te procedere non oportet, ideo Vicarius nihil poterit contra.*

Sequitur denique non posse Archiepiscopum ejusque Vicarium Conservatorem capere, & carceri addicere cum dedecore tanquam infamem latronem, cùm non sit illius subditus, sed omnino exemptus, & privilegiatus privilegio Papæ, *cap. cùm Episcopus, de officio Ordinarii in 6.* Marta *de jurisdict.* 144 *3. part. cap. 1. n. 8.* notat Imola *in Clementina unica, de excess. Prælat. n. 10.* per hæc verba: Exempti eo ipso quòd eximuntur, desinunt esse in personis, & bonis sub potestate Ordinariorum, & habentur instar extraneorum, *cap. luminoso 18. quæst. 2.* Nec valet caput, *ut famæ 35. de sentent. excommunic.* secundùm quod possunt capi clerici, quia id intelligitur ibi de clericis subditis, & non de exemptis, his verbis: *de mandato Prælatorum, quorum illi sunt jurisdictioni subjecti.* & ibidem, *excessus corrigere subditorum, & in cap. si clericos, de sentent. excommunic. in 6.* ibi, *Clericos tuæ jurisdictioni subjectos*, Covarr. *practicar. cap. 10. n. 1. vers. quartò non est prætermittendum*, & Conservator, ut dictum est, & ejus officiales, quamvis habeant in Urbe domicilium respectu Archiepiscopi, & illius Vicarii, sunt instar extraneorum, & tanquam privatæ personæ.

LIBER QUINTUS.

De Obligationibus, Officio, & potestate Inquisitorum contra hæreticam pravitatem.

DISPUTATIO XIII.

De origine, progressu, & modo procedendi Sancti Officii, ac de reliquis ad illud rectè agendum necessariis.

§. I.

De origine, dignitate, & auctoritate Sancti Officii in lege naturæ.

EPITOME.

1 *Officium Sanctæ Inquisitionis institutum est à Deo in principio nascentis Ecclesiæ.*
2 *Primus Inquisitor in lege naturæ fuit Deus ipse, & primi inquisiti fuerunt primores pares*
3 *Primi parentes an fuerint infideles formaliter?*
4 *Idololatriæ crimen à primis parentibus an ortum habuerit?*
5 *Deus dicens, Adam Adam ubi es, scribit formam inquirendi.*
6 *Deus non semel, sed sæpius hæreticos delevit in lege naturæ, & in lege scripta.*
7 *Peccata primorum parentum non fuisse infidelitatis ostenditur: sed probabilius fuisse traditur.*
8 *Cur Deus de crimine serpentis non inquisierit?*
9 *Quid significet mansisse nudos primos parentes, & postea pelliceis vestibus indutos?*
10 *Cur Deus non punierit primos parentes statim morte?*
11 *Quare Deus Caim vetuit interfici?*
13 *& an fuerit hæreticus dum incidit in desperationem?*

1 Officium Sanctæ Inquisitionis à Deo Optimo Maximo institutum fuit in Ecclesia Catholica, & hoc Tribunale sancto Ecclesiam tanquam muro Adamantino circumcinxit ad defensionem, ac propagationem fidei, & hæresum in posterum pullulantium extirpationem, & ipse primò functus est officio Supremi Inquisitoris, & se ad instructionem processus contra primos parentes accinxit, ut ostenderet primos parentes fidem serpenti habendo, fidem amisisse, ut colligitur ex verbis, quæ protulit matri Evæ, ita, *scit enim Deus, quòd si comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii, scientes bonum, & malum.* quibus verbis crediderunt dicto serpentis nullo modo se morituros, cùm Dominus dixisset, *in quocumque enim die comederis, ex eo morte morieris.* Genes. 2. *ad finem*, & 3. in principio, atque ita Deum esse mendacem crediderunt, credendo verbis serpentis, *nequaquam morte moriemini*, quasi diceret, non est verum, quod dixit vobis Deus, *si comederitis, morte moriemini.* Fidem ergo amiserunt, ut refert Suar. *de opere 6. dier. lib. 4. cap. 4. num. 4.*

Quinimo Eva infidelis fuit in recitando divino præcepto, quia de suo addidit, ne tangeremus illud, cùm Deus dixisset *de fructu ligni scientiæ boni, & mali, non comedetis*; atque ita in præcepto Dei, nullum erat vitium, sed vitium fuit repertum in recitatione mandati, Ambros. *lib. de Adam, & Eva, cap.* 12. ubi notat mandato Dei contradici, addendo, diminuendo, & mutando. Sicut fecit mulier addendo, quando dixit, *ne tangeremus*; diminuendo, *ne fortè moriamur*, mutando, cùm inquit: *Ex ligno scientiæ boni, & mali*: quæ omnia quasi murmurans de Deo, serpenti aperuit, & illum de avaritia arguebat, & Adamus æstuans cupiditate prohibi credidit primam veritatem mendacii, & summam bonitatem invidiæ posse insimulari: mendacii quidem, quòd sentiret, ac crederet posse vitam durare in æternum gustato fructu vetito: cùm contrà ex ore Dei audiverit mortis supplicium sibi illico imminere, si mandatum sibi impositum non servaret. Invidiæ autem, quasi odio permotus Deus viam obstruxisset qua ad Dei similitudinem simillimam perduceretur si pomum ligni interdicti prælibaret 2

Quare D. Augustinus 14. *de Civitate Dei c.* 17. & *in Enchirid. cap.* 45. in primo peccato Adami secundo loco infidelitatem constituit, & primo loco ponit superbiam. Sacrilegium, inquit, illic est, quia Deo non credidisti. Juvat Prosper *in Repub. ad Capitula Genuens. dub.* 3. his verbis. *Quid est*, inquit, *quòd eidem naturæ solam fidem non vult esse præceptam, quam nisi primum Adam amisisset, cæteris bonis omnibus non careret? Credendo enim Adam diabolo, non credidit Deo.* Idem *in libro contra Collatorem cap.* 19. per hæc verba sic loquitur: *Perdidit Adam fidem, perdidit continentiam, perdidit charitatem.* Confert Tertull. *in secundo libro adversùs Marcionem cap.* 2. dicens Adamum electione sua in delictum hæresis fuisse prolapsum, quod causæ fuit, ut notat Ambrosius *in Epistola* 33. *lib.* 5. ad Marcellianam, quòd agnoverit se esse nudum, quoniam bona indumenta fidei perdiderit: itaque tam Adam, quàm Eva æstuantes cupiditate rei prohibitæ perdiderunt fidem, ac charitatem, sine quibus in errores varios inciderunt. Quinimo Eva videns quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, tulit de illo, & comedit, & judicem se constituit de illis, quæ à Deo audierat, videlicet, *in quocumque die comederitis, ex eo morte moriemini*; dicente serpente è contrario, *nequaquam moriemini.* quo facto cùm debuisset firmiter credere Deo, & illius præcepto obedire, judicavit Deum sibi repugnantia, & non vera præcipere, & ideo magis serpenti, quàm Deo aures dedit, cupiens esse sicut Deus, & sibi, quæ Deo propria sunt, usurpavit: quæ inter blasphemiæ crimina Doctores tradunt, D. Thomas 3

mas 2. 2. *quæst.* 13. Sotus *de justitia*, *lib.* 8. *quæst.* 2. *art.* 3. Rojas *de hæret. p.* 2. *n.* 170. Carrerius *eodem titulo*, §. *circa secundum*, & Bartol. *in l. apud Labeonem.* §. *ait Pretor. ff. de injuriis.*

4 Ex dictis Justinus Martyr in admonitione ad gentes colligit idololatriæ crimen ortum habuisse à primis parentibus, existimans propterea ejectos esse à Paradiso, quòd crederent esse Deos, qui non erant, & quos venerarentur in Dei contemptum sibi eos constituentes, quos colerent: itaque ita non longè abfuit Adam ab hoc crimine, putans se hominem, futurum esse Deum, credens magis sibi utile, quod diabolus suasit, quam quod Deus præcepit, cupivitque pro Deo coli, ut ex aliis ait Suar. *d. cap.* 4. *n.* 22. *ad finem.*

Unde Adam per Evam à diabolo seductus experimenti cupidus deliquit, & præferens promissa serpentis iis, quæ divino Oraculo pronuntiata erant ejusdem culpæ cum muliere, ac perfidiæ accusatus est, sicut credens hæretico, hæreticus est, & credens infideli, infidelis est, textus *in cap. si adversus, de hæreticis*, & scribentes *in cap. quicumque*, §. 1. & §. *hæreticus autem*, *de hæreticis lib.* 6. Joann. Andr. *in cap. in fidei favorem*, *de hæreticis. lib.* 6. Imò gravius deliquit Adam, quàm mulier, cùm longè illi præstaret sapientia, ac intelligentia, qua posset detegere insidias serpentis, & illius technas deprehendere: erat enim Adam sapientia multo excellentior, & animi robore fortior, & multo majoribus beneficiis, quàm mulier circumvallatus: ideo dignior, quòd duriori pœna plecteretur, cùm esset caput mulieris, & Deum ipsum interdicentem sibi pomi illius esum audierit; mulier verò ab ipso Adamo legem promulgatam acceperit. Quamobrem Adamo sententiam soli Deus declaravit in hunc modum, *Pulvis es*, *& in pulverem reverteris*, seu terra es, & in terram ibis.

5 Habemus ergo primum, & supremum Inquisitorem hæreticæ pravitatis fuisse Deum, & volens inquirere de delicto primorum parentum ad auram post meridiem per se ipsum accedit ad Paradisum illos citando, & in jus vocando tanquam reos. Genes. 3. *Adam*, *Adam ubi es?* quibus verbis modum, & formam judicibus cunctis præscribit, ut neminem condemnent nisi priùs in jus vocentur, & convincantur exemplo Adami vocati, ut se defenderet, cùm citatio sit defensio de jure naturali, *l. ut vim*, *ff. de just. & jur. l. defensionis*, *C. de jure fisci*, *lib.* 10. Angel. *in l. Princeps*, *ff. de legib. num.* 2. Panorm. *in cap. in causis*, *de sentent. & re judicata.* Hac igitur de causa Deus vocavit Adam, dicens: *Ubi es?* & sciebat ubinam esset, quamvis delitesceret: effectus autem citationis est comparere in judicio. Hinc fit quòd statutum disponens sententiam latam contra non citatum valere, esse nullum, quia tolli non potest nullitas quæ procedit ex defectu citationis, Baldus *in l.* 1. *C. quomodo*, *& quando judex.* Sed de citatione diximus 1. *p. de obligat. moderat. Reipublicæ*, *disp.* 12. §. 1. *n.* 7, ubi *num.* 8. & 9. tanquam probabilius sequuti sumus non posse Principes tollere citationem.

6 Nec semel tantùm Deus officio supremi Inquisitoris functus est, sed iterum atque iterum contra Israëlitas in hæreses, & idololatrias ruentes. Nam, ut ex Exodo, & Numerorum libris patet, in primo biennio ab exitu Ægypti, Israëlitæ decies tentaverunt Deum, & in hæreses inciderunt, *Numerorum* 14. *vers.* 22. ibi, *attamen omnes homines*, *qui viderunt Majestatem*, *& signa*, *quæ feci in Ægypto*, *& in solitudine*, *& tentaverunt me per decem vices*, *nec obedierunt voci meæ.*

Quinimo *Genesis* 6. Deus delevit hæreticos, quòd Noe non crediderunt, diluvioque aquarum immisso fuerunt homines extincti, eo quia non potuit Noë illis persuadere, ut à carnali via ad meliorem reducerentur, & nullo modo aures darent hominibus peccata carnis non esse peccata prædicantibus: quod ex verbis Pauli *ad Ephes.* 5 roboratur, dum ait, diluvium fuisse immissum in homines carnales, per hæc verba: *Nemo*, inquit, *vos seducat inanibus verbis*, *propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.* quæ verba D. Thomas sic exponit, homines, ut se traderent concupiscentiis, excogitarunt rationes, quibus probarent, & persuaderent usum venereum non esse peccatum, & quia homines primi sæculi huic errori crediderunt, venit in eos ira Dei, hoc est, diluvium; in quo omnes perierunt, qui manserunt extra Arcam Noë, hoc est, Ecclesiam Dei, in qua manet Christi fides, quam hæretici impudenter deserunt, Rupert. *lib.* 4. *comment. in Genes. cap.* 71. & August. *lib.* 12. *contra Faustum*, *cap.* 12.

Defluxu etiam temporis Deus etiam egit Inquisitorem semel, & iterum primum, *Genes.* 18. in Sodomas descendens, *Clamor*, inquit, *Sodomorum*, *& Gomorrhæorum venit ad me.* Suadebant enim alter alteri nullum usum Veneris esse peccatum, & ideo absumpti sunt sulphure, & igne; quia peccabant contra naturam, & persuadebant nullum genus libidinis esse peccatum, ut probat D. Thomas ex illis verbis Pauli ad Ephes. 5, *propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ.*

Porrò quamquam certum est asserentes fornicationem, & reliquos usus venereos contra naturam 7
non esse peccatum hæreticos esse, Albertin. *in rubrica*, *de hæreticis in* 6. *quæst.* 1. *n.* 11. *in fine*, *vers. Hinc est*, *quòd quicumque dicit.* & *quæst.* 13. *post.* 8. & & est communis, teste Farinacio *de hæresi*, *quæst.* 178. §. 3. *n.* 83. cum aliis, & propterea meritissimò tam per diluvium aquarum, quam per ignem fuisse deletos suadentes peccata carnis licita esse, cùm sit hæresis manifesta id asserere: nihilominus peccatum primorum parentum, nec fuisse hæresim, neque peccatum infidelitatis, ex eo manifestè ostenditur, per verba D. Pauli 1. *ad Tim.* 2. ibi, *Adam non est seductus*, *mulier autem seducta in prævaricatione fuit.* quasi dicat, Adam non fuisse seductum deceptione fidei contraria, neque infidelitatem commisisse: aliàs nulla esset differentia inter ipsum, & Evam, quam Paulus inter utrumque constituit; & consequenter per infidelitatem Adam non peccavit. Juvat Augustinus *lib.* 11. *Genes. ad lit. c.* 42. ubi quærit, si jam spiritualis erat Adam, quamvis mente, non corpore, quomodo credere potuerit, quod per serpentem dictum est: sic *ibi* August. Et infra: Ideo Apostolum dixisse mulierem seductam esse, non virum. Accedit tenor verborum Pauli *suprà* ibi: *Adam non est seductus*: *mulier autem seducta in prævaricatione fuit.* Ergo Adam per infidelitatem non peccavit. Confirmatur ex responsione Evæ, quæ interrogata à Deo, *Quare hoc fecisti?* respondit, *serpens decepit me*: *Adam* autem sicut Eva, non est confessus deceptionem; sed solùm dixit, *Mulier dedit mihi*, *& comedi*; quare signum est Adam non fuisse deceptum, neque in errorem incidisse infidelitatis. Unde quamvis in superbiam inciderit appetendo esse, ut Deus; bene potuit habere hunc appetitum sine deceptione, aut positivo errore, quasi speculativo, ut dicitur de Eva, ideo non infertur ex superbia, quòd præcesserit error, neque quòd fuerit subsecutus. Non enim ex omni superbia sequitur decepti fidei contraria, neque ita postea potuit comedere, ut complaceret uxori, cùm videret Evam post esum adhuc vivere comedendo fructum; & potuit cogitare in aliquo forte sensu sibi incognito Deum pœnam mortis illis simul fuisse comminatum.

Quod attinet ad peccatum Evæ, quamvis post superbiam illa incidisset in infidelitatem, credidisset

que

que aliquid dictis Dei, & veræ fidei contrarium, & colligitur ex verbis Pauli 1. ad Tim. 2. *Mulier seducta est*, ubi Patres omnes intelligunt Evam credidisse vera esse, quæ serpens proferebat, & volunt D. Thomas 1. *p. quæst.* 24. *art.* 4. *ad* 1. & 2. 2. *quæst.* 163. *art.* 1. *ad* 4. & *art.* 4. *in corpore*, & *ad* 1. post Augustinum *lib.* 11. *Gen. ad literam*, *cap.* 30. & 42. & Chrysost. *homil.* 16. *in Genesim*; nihilominus dici potest Evam credidisse serpenti, non tamen credendo propterea Deum mentiri, sed credendo, vel non interdixisse comedere de ligno scientiæ, eo modo quo ipsa perceperat, vel non fuisse comminatum pœnam mortis, ut pœnam irrevocabilem, ut vult idem Augustin. *d. lib.* 11. *Gen. ad literam cap.* 30. ubi loquitur de Eva, his verbis: *Non credens, posse inde se mori, arbitror, quod putaverit, Deum alicujus significationis causa dixisse: Si manducaveritis, morte moriemini.* Igitur quamvis falsò existimaverit verba Dei esse intelligenda hoc, vel illo modo, & in hoc erraverit, non inde infertur, quòd infidelis fuerit, maximè cùm D. Thomas *d. quæst.* 163. *art.* 3. dicat maximum Evæ peccatum fuisse superbiam, quod non dixisset, si Eva laberetur in infidelitatem, quæ est majus peccatum, quàm superbia. Item excusari potest ab infidelitate si dicatur Evam non incidisse in infidelitatem cum pertinacia, & formali hæresi, quasi crederet per simplicem serpentis testationem Deum fuisse mentitum, & propter invidiam præceptum posuisse, quia hoc difficile est creditu. Juvat D. Thomas *in* 2. *dist.*22. *qu.*1. *art.*1. *ad.* 1. ubi de primis parentibus ait illos non credidisse, Deum dixisse falsum, sed credidisse in alio fortè modo verba Dei esse accipienda: atque ita cum pertinacia non erravit, quia non intellexit technas illas dœmonis continere aliquid contrarium verbo Dei, & testimonio.

Et quamvis his rationibus probabile satis videatur primos parentes non incidisse in infidelitatem formaliter, & cum pertinacia, probabilius magis est incidisse simpliciter; ut dictum est de Adamo suprà ab omnibus, qui simpliciter docent Adam fuisse seductum deceptione fidei contraria, ultra quos *in principio hujus* §. citatos, idem sentiunt Ignatius *Epistol.* 5. *ad Trallianos*, dicens ita, *Excogitate artes serpentis illius, qui omnis mali primus auctor est, qui per mulierem decepit primum generis nostri parentem Adam.* quo in loco priùs admonuit, ut ab hæresi tanquam à facie colubri fugerent, in hunc modum, *Fugite omnes hæreses*, & ideo non de alia deceptione, nisi de hæretica loquebatur; sequitur Irenæus *lib.* 3. *cap.* 37. dum ait Adam fuisse seductum sub occasione immortalitatis. Idem Prosper *lib.* 2. *de vita contemplat. cap.* 19. ubi de primis hominibus repetit, quod se fieri posse, quod Deus est, crediderunt, & Ambros. *lib. de Elia*, & *jejunio cap.* 4. exponens verba illa, *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis*, ait, *Irridens utique Deus approbans dicit, hoc est, putabas te similem fore nostri, quo verbo, putabas, deceptum esse Adam ostendit.* Consentire videtur August. *Psalm.* 68. super illis verbis, *Quæ non rapui tunc exolvebam*, ait, *Quis rapuit primò. Ille, qui seduxit Adam*, & lib. 14. de civit. cap. 17. *Utrique parenti infidelitatem, & inobedientiam tribuit*, & lib. 11. Gen. ad liter. cap. 34. & 39. dicit, utrimque divinitatem appetivisse.

Multo minus de Eva ambigi potest, quòd inciderit in infidelitatem, ut vult Ambrosius *lib. de Paradiso cap.* 12. dicens, *mulierem priùs errasse. Viro enim mulier, non mulieri vir auctor erroris est.* Sic ille, & ex illo Apostoli 1. ad Tim. 2. *Mulier seducta in prævaricatione fuit.* Quæ seductio in rebus ad fidem spectantibus fuit, videlicet, quia serpenti dicenti, nequaquam moriemini plus credidit, quàm dicenti Deo, *morte moriemini*; & sic decepta prolapsa est in infidelitatem. Item, quia credidit promissioni à serpente factæ, *eritis sicut Dii*, quæ promissio errorem in fide involvebat. Atque ita incidit Eva in peccatum superbiæ, primò statim post suasionem serpentis invasit mentem illius elatio, ex qua consecutum est, ut crederet esse verum, quod se pens dicebat, & ita secundùm Patres multos Eva credidit formaliter, & cum pertinacia Deum ex invidia sibi interdixisse esum fructus ligni, ac subinde mentitum esse, quando dixit eos fuisse morituros, si de ligno gustarent. Et hoc modo fuisse deceptam Evam, significat Augustinus *lib.* 11. *Gen. ad literam*, *c. ult.* & Chrysost. *homilia* 16. *in Gen.* & Cyrill. Alexandr. *lib.* 3. *contra Julian.* §. *ubi autem*, his verbis: *sed mentitum potiùs, & per invidiam prohibuisse, ne comederent, utpote Deos fore scientes, si comederent.* Quare si hoc credidit Eva, nulla excogitari potest clarior hæresis. Ex quibus Patres colligunt perdidisse Evam fidem, quia non amittitur, nisi per infidelitatem formalem; quod etiam vult Tertull. *lib.* 2. *contra Marcionem cap.* 12.

Sequitur, cur Deus non inquisierit serpentem? 8
Responsio fit ex Augustino *lib.* 2. *contra Manich.* diabolum non posse fateri peccatum suum utiliter, & salubriter, nec esse in via pœnitentiæ, neque ad pœnitentiam reverti posse. Cum ergo serpens esset impœnitens, nec haberet excusationem qua se defenderet, non erat causæ ad inquirendum; item quia dæmon est obstinatus, immutabiliterque adhæsit pravo fini in quem se retulit in ultimo instanti viæ: & ob id non potest resipiscere, ut vult Durandus *in* 2. *dist.* 7. *quæst.* 1. neque flecti in bonum, sicut Angeli beati non possunt in malum declinare, & sunt in justitia confirmati. D. Thomas *quæst.* 16. *de malo art.* 5. Alens. 3. *p. quæst.* 1. *membr.* 2. sequitur Molina *in* 1. *part D. Thom. quæst.* 63. *art.* 6. *conclus.* 5. dum ait Angelos non potuisse recuperare gratiam per peccatum semel deperditam, cùm habeant inflexibile liberum arbitrium post adhæsionem; ac propterea serpentem Deus non inquisivit, cùm post primum peccatum factus inadoptivus pœnitentiæ, nec potuerit evadere damnationem æternam, Cassian. *coll.* 4. *c.* 14. Fulgent. *de fide ad Petrum*, *cap.* 3. & Isidorus *lib.* 1. *de summo bono*, *c.* 21. *sent.* 11. post lapsum enim non est pœnitentiæ locus dæmoni: sicut non est homini post mortem.

Sed quæres quid significet mansisse nudos primores parentes post peccatum? Et postea pelliceis indui? 9
Responsio fit utrumque fuisse nudum ante peccatum, neque hoc primis parentibus erat ignominiæ argumentum, sed honoris; quòd nudi erant non erat insipientiæ, sed securitatis, quòd nuditatem suam non erubescebant: nam nuditas secundum se non est turpis, verecundia autem est de turpi: atque ita in primævo statu innocentiæ nullam verecundiam nuditas inferebat, quemadmodum non afferret post resurrectionem corporum. Bene igitur nudus erat uterque in principio, & non erubescebant, quia quod erubescerent, non habebant. Post peccatum autem erubescebant, quia justitia, & innocentia spoliati erant. Lippoman. *in Genes.* ex aliis *cap.* 2. *fol.* 76. & *fol.* 84. ubi de origine hujus erubescentiæ, & ex causa illius, & *fol.* 85. ex Ambrosio per hæc verba, ibi: *& antè quidem nudi erant protoplasti, sed non sine virtutum integumentis.* Nudi erant propter morum simplicitatem, & quòd amictum fraudis natura nesciret. Nunc autem multis simulationum involucris, mens humana velatur, nudus enim non est, nisi quem culpa nudaverit; & ideo jaciunt super se folia, qui culpam velare desiderant. Lippoman. suprà.

Induuntur ergo vestibus pelliceis à Deo, quia bona indumenta fidei perdiderunt in signum confusionis, ac perpetuæ ignominiæ, sicut hodie hæretici secun-

reconciliari indui solent ab Inquisitoribus vestibus, sive saccis benedictis, crucibus transversis appositis, vulgò *Sambenitos*. Et quia olim in primitiva Ecclesia hujusmodi sacci benedicebantur, proinde sacci benedicti vocabantur, & portabantur in signum publicæ pœnitentiæ à peccatoribus; quarum vestium meminit Hieronymus Romanus *lib. 5. de Repub. Christiana, cap. 20. fol. 264. vers. el Sambenito*, Vivaldus *in Candel. tit. de pœnit. n. 14.* Pegn. *in 3. p. direct. schol. 58. vers. provideat etiam*, & Simancha *de Cathol. tit. 47. ex n. 9.* ubi *n. 13.* tradit saccum hæreticorum damnatorum, qui comburuntur, longè diversum à veste reconciliatorum suspendendum esse in ea Ecclesia, in cujus Parochia damnati habitarunt in memoriam impietatis eorum sempiternam; quod hodie non servatur in Lusitania, sed affiguntur, & suspenduntur in oppidis ubi comburuntur, Olisipone scilicet in Cœnobio, seu in Ecclesia Sancti Dominici; Eboræ in templo Divi Antonii, quod est in foro ejusdem urbis, Conimbricæ in celeberrimo, ac Regio templo Sanctæ Crucis.

10 Quæres etiam, quare Deus supremus Inquisitor non punierit morte statim primores parentes? Responsio sit primos parentes vestitu pelliceo indutos in signum pœnitentiæ, ut faciliùs divinam justitiam ad misericordiam flecterent a Paradiso voluptatis omnibus spoliatos à Deo, durisque, ac perpetuis laboribus addictos fuisse in confesso est,& ut mortis subeundæ admonerentur, pellibus animalium fuerunt induti, viventesque continuò morerentur, & tam serpentem, quàm parentes primores in iram suam incurrisse, his verbis ostendit, dicens serpenti; *quia hoc fecisti, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ: super pectus tuum gradieris, & terram comedes.* Deinde fœminæ: *In dolore paries: multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Denique Adamo ait: *quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, spinas,& tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ; in sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Ad quas pœnas cùm à Deo Adam, & Eva damnati essent, cùm illos jam erratı pœnituisset, & resipuissent mortem in eas pœnas commutatam distulit Deus. Ad cujus exemplum Inquisitores hæreticos ad meliorem frugem se recipientes & hæresim abjurantes non tradunt brachio sæculari, neque flammis devovent, ut quotidie videtur.

11 Similiter dici potest Deum vetuisse occidi Caim, ut diutiùs pressus laboribus, & anxietatibus undique obrutus vitam ageret, prout ait D. Hieronymus *Epistola 115. ad Damasum*,& Ambrosius *lib. de Caim, & Abel, cap. 10.* his verbis: *Longævitas vitæ Caim vindicta est, eo quòd vixit in metu: qua pœna nihil gravius est, quàm ut quis sibi majorum causa pœnarum sit.* Neque esse dubium quòd fuerit Caim hæreticus,

12 cùm dixit, *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear*, ex communi sententia Patrum colligitur, quasi diceret, Deus non est potens remittere mihi fratricidium, quibus verbis negavit providentiam, & misericordiam Dei, & refert paraphrasis Hierosolymitanæ Auctor ad id confirmandum, dixisse Caim dum vidit oblationem Abelis cum beneplacito à Deo suscipi, suam autem non esse susceptam, *Egrediamur in agrum*, subdens contra Abelem: *Non est judicium, nec judex, nec sæculum aliud, nec merces bona pro justis, nec pœna pro impiis, nec Dei misericordia: creatus est mundus, nec Dei misericordiâ regitur, eo quòd suscepta est oblatio tua cum beneplacito, mea autem non est suscepta cum beneplacito.* Quæ omnia, quamvis in sacra pagina non reperiantur expressa, colligi possunt ex verbis Caim ad Dominum, *major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear*, cùm sint verba, ut ait Rupertus, desperati, & de Dei clementia malè sentientis; sed mentitus est, major enim est Dei pietas, quàm quævis iniquitas, quæ in eo tanta fuit, ut se morte damnaverit dicendo: *Omnis qui invenit me, occidet me.* Albinus, desperando dixit, velut compendio mortis cruciatus evaderet præsentes, & Ambrosius, nihil gravius, quàm errantem à Deo deseri, ut se revocare non possit. Mors peccatoris finem peccandi affert, vita autem gubernaculo destituta præcipitatur, & in graviora prolabitur, ubi de Caim.

---

§. II.

Utrùm in lege naturæ fuerint Inquisitores delegati contra hæreticos, & idololatras?

EPITOME.

13 *Nemrod an fuerit parens Idololatriæ, & an fuerit pater Nini?*

14 *Nemrod suasit ædificare Turrim, cujus culmen pertingeret ad cœlum.*

15 *Nemrod quomodo fuit punitus à Deo dum suaderet colere ignem quasi Deum?*

16 *Abraham Inquisitor Idololatriam Chaldæorum arguit.*

17 *Sara uxor Abraham functa est officio Inquisitoris, & quomodo?*

18 *Sara suasit viro, ut ejiceret Agar de domo, & cur?*

19 *Jacob inquisivit in domo sua, ut Dii alieni ab eâ ejicerentur.*

20 *Esau, an fuerit Idololatra, aut hæreticus, & quomodo perdiderit bona sua?*

Circa primam quæstionem, an Nemrod fuerit 13
parens, & origo idololatriæ, Benedict. Pererius *in Genes. cap. 10. disp. 5. nu. 80.* ex Hieronymo, & Cyrillo tradit, Nemrod filium Chus nepotem Cham, pronepotem Noë fuisse primam originem idololatriæ, fuisseque virum potentem in terra, & Regnum, vel tyrannidem comparauisse, & in longinquas regiones ditionem suam protulisse, nec non primum Babylonis conditorem, & in ea urbe primordia sui Regni constituisse, quem alii appellant Belum patrem Nini, eo quia omnia, quæ de Nemrod traduntur, conveniunt Belo ad unum, cùm utrumque inveniamus annos post diluvium circiter ducentos Babylonem regere, & Babylonis ejusdem vocari primum conditorem. Insuper uterque primus idololatriæ parens fuit, ita Pererius *d. cap. 10. disp. 3.* multis probat ex *n. 66. & n. 67.* Nemrod fuisse Belum, quem alii vocant patrem Nini.

Is autem Nemrod, teste Josepho, suasit homini- 14
bus sui temporis se Deo nihil debere, sed suis viribus quicquid possedisset felicem, ac beatum fuisse consequutum, & eò dementiæ deventum est illius tumens cor, ut suaserit hominibus ædificare Turrim, de qua *Genes. 11.* cujus culmen cœlum tangeret, in qua se à Dei potentia tueretur, & Deo resisteret, quod etiam vult August. 16. *de civitate Dei cap. 4.* his verbis: *Gigas ille Nemrod civitatem, quæ postea dicta est Babylon, ædificare egressus est, ut ea cæterarum civitatum gereret principatum, ubi esse tanquam in Metropoli habitaculum Regni: quamvis perfecta non fuerit usque in tantum modum, quantum superba cogitabat impietas: nimia quippe disponebatur ejus altitudo, quæ idcirco dicta est, usque ad cœlum pertingere. Sed quid nocent Deo quantacumque vel spiritalis, vel corporalis altitudo? tutam veramque in*

Cœlum

Cœlum viam molitur humilitas, sursum levans cor ad Dominum, non contra Dominum, sic Augustinus.

Fuisse autem Nemrod, qui alio nomine dicitur Belus, auctorem idololatriæ, ex eo deducitur quod tradit Joseph *lib.* 1. *antiquitatum,* his verbis: *Superbiam,* inquit, *Deique contemptum excitavit in hominibus Nemrod, nepos Cham vir audax, & manu promptus, subinde jactans non Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat, ratus fore, ut homines ad se deficerent à Deo, si se illis Ducem præberet.* Consonat Hugo de Sancto Victore in suis annotationibus in Genes. *Nemrod,* ait, *mole corporis, & virtute superans alios homines, dominium cœpit exercere per violentiam: & induxit eos ad idololatriam, ut ignem quasi Deum colerent, quia utilitates maximas beneficio Solis, qui igneus est, contingere videbat: quem errorem postea Chaldæi secuti sunt,* sic ibi: unde maximam, & multiplicem injuriam, & Deo, & homini intulit. Quia Deus solus debet præesse homini, quod Nemrod Deo abstulit, cùm se illi interposuit; simulque debitum cultum Deo sustulit: homini autem injuriam irrogavit, quoniam dominio, & imperio injusto illum subjugavit, & in errorem pertraxit.

15 Quomodo autem insana suasio ædificandi turrim, & persuasio colendi ignem tanquam Deum à Nemrod inventa fuerit per Deum punita, ex confusione linguarum, in quas divisi sunt ejus sectatores, ostenditur Genes. 11. *confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.* Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, & cessaverunt ædificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen ejus *Babel,* quia ibi confusum est labium universæ terræ, & dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum. Quare Cassianus *collat.* 4. *c.* 12. sic loquitur: *Linguarum igitur oborta repente confusio sacrilegos ausus hominum, nefandosque compescuit.*

Nec longè abest à superioribus quod tradit Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *de superstitione dub.* 3. *nu.* 12. *de origine idololatriæ,* ubi vult Ninum statuisse parenti suo Belo, alio nomine Nemrod, idolum, ut pro Deo coleretur, quia opinatur nec sine fundamento fuisse primum, qui publicè erexit idolum, & ædificato templo, & potestate regia homines ad illius cultum excitavit, ut præsens haberetur semper memoria Nemrod.

16 An verò Abraham reprehenderit Chaldæorum idololatriam, qui in igne divinum aliquod venerabantur? Responsio est affirmans, quia Chaldæos vehementer objurgabat, & ea de causa, ut de illo Chaldæi pœnas sumerent, Abrahamum in ignem comburendum projecerunt, à quo divino auxilio protectus evasit incolumis. Rupertus Abb. 5. *lib. de Trinitate in Genes.* 2. Multas enim afflictiones sustinuisse Abrahamum è Chaldæis, eo quòd nollet colere ignem, tradit Augustinus *lib.* 16. *de civitate Dei cap.* 13. & ex traditione Hebræorum Abrahamum propriè in ignem à Chaldæis injectum, habetur *lib.* 2. *Esdræ cap.* 9. *vers.* 7. his verbis. *Deus qui elegisti Abraham, & eduxisti eum de igne Chaldæorum,* quam traditionem etiamsi in principio Hieronymus suggillet, illam tamen postea approbat, sicut & Ecclesia probat, dum pro moribundis orat, ut Deus eos liberet ab angustiis mortis, & ab igne gehennæ, sicut liberavit Abraham de Ur, hoc est, de igne Chaldæorum.

Quinimo putant aliqui cum Chrysost. Thare in Chaldæa initio fuisse idololatram, sed à filio suo Abrahamo conversum deseruisse idola, idque probant ex Judith 5. *vers.* 8. & ex Josue 24. 2. sed verius est Thare in Chaldæa non adorasse idola, sed cum Abraham filio suo Deum verum coluisse, & inde, quia à Chaldæis vexabatur, secessit, & migravit in Chanaam suasu Abrahami, & præ senio defessus substitit in Mesopotamiæ urbe Haran, ubi lapsus est Thare in idololatriam, & Nachor ejus filius ob discessum, & absentiam ipsius Abrahæ in Chanaam, *Gen.* 31. 30. & patet *Josue* 24. 2. ubi sic dicitur: *Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio Thare Pater Abrahæ, & Nachor, servieruntque Diis alienis trans fluvium,* nimirum Euphratem in Mesopotamia: non autem in Chaldæa. ita ex Augustino, Abulens. & ex Pererio, Cornelius *in Genesim cap.* 11. *vers.* 31. *& sequent.*

Quæri potest, an Abraham antequam à Deo vocaretur, idololatria fuerit? Philo colligit *libro de Abraham.* Verius tamen est nunquam coluisse idola, ut constat ex *Josue* 24. *vers.* 2. ubi dicitur non Abraham, sed Thare patrem, & Nachor fratrem illius servisse Diis alienis; futurus enim erat quasi pater credentium, & exemplar fidei proponendus: idcirco nunquam fuit infidelis, ita Josephus, Suidas, Pererius, & alii, quos sequitur Cornelius *d. c.* 11. *vers.* 31. Item, quia, ut ait Joseph. *lib.* 1. *antiquitatum c.* 16. Abraham omnibus virtute prudentiæ excelluit, his verbis: *Abraham,* inquit, *virtute prudentiæ major aliis fuit, & opinionem quam de Deo tunc cuncti habebant, innovare, & immutare prævaluit. Primus itaque præsumpsit prænuntiare Deum creatorem unum esse cunctorum,* &c. cui soli bonum est honorem, & gratiarum actionem tribuere. Propter quæ Chaldæis, & aliis Mesopotamiis in eum consurgentibus migrationem eligens sequi, per voluntatem Dei terram Chananæam possedit, ubi Altare Deo ædificavit, & hostias immolavit. Concordat Suidas, hoc modo cultus idolorum, inquit, cœpit a Sarug, sive Saruch, & viguit usque ad tempora Thare patris Abraham, Abrahamus annos natus 14. Dei cognitione illustratus Patrem his verbis commonuit, *Quid seducis homines ob perniciosum lucrum simulacrorum? Non est alius Deus nisi cœlestis ille totius mundi Opifex. Tandem sumptis patris idolis, iisque partim confractis, partim exustis, cum eo terra Chaldæorum excessit.* Ex quibus liquidò constat Abrahamum fuisse Infractorem diligentissimum inter Chaldæos, & apud parentes suos, & ob eam causam fuisse à Deo servatum a tabe, ac peste idololatriæ, ut acrius, ac vehementius in eam exterminandam inveheretur, argumento Christi Domini ad Judæos dicentis, *Qui vestrum sine peccato est, primus in eam lapidem mittat.*

Nihilominus quamvis argumenta, quibus probatur Abrahamum semper fuisse ab idolorum cultu longè alienum, valde urgeant; pro contraria parte ostenditur multos fuisse, ac graves viros, qui tradunt Abrahamum primum idolis servisse in puerili ætate, postea verò rejecto idolorum cultu divina luce perfusum renunciasse superstitioni idolorum, & se ita ad Deum colendum convertisse, ut Pater credentium dici, & esse mereretur. Hujus sententiæ est Cyrillus *tom.* 3. *contra Julianum lib.* 3. *ad finem. Abraham,* inquit, *radix factus est omnium, qui per legem, & Prophetas eruditi sunt ad pietatem, quem advocatum dicimus, quasi ex idololatria ad certiorem veri Dei cognitionem.* Sic ille.

Sequitur Andreas Masius *in commentariis super vers.* 2. *capitis* 24. *Josue,* per hæc verba: *Trans fluvium habitaverunt Patres vestri, & servierunt Diis alienis;* & infra: *Quod porrò,* ait, *majores ipsorum trans fluvium coluisse Deos alienos, non ad Sem, & Noë aliosque remotiores, sed ad proximos majores pertinet. Hoc enim solum agitur, ut constet, gratuitò ipsos esse à Deo adoptatos pro populo: neque gratis solum, verùm cùm etiam hostes essent, & divinum cultum, atque honorem, non Deo vero, cui debebatur, sed alienis falsisque Diis adhiberent. Nominatim*

 autem

autem ponitur ante oculos Thare, & duo ejus filii Abraham, & Nachor, quòd ex his universa Hebræorum stirps esset prognata. Neque enim eos audire possum qui magno conatu Abrahamum ab hoc turpissimo idololatriæ scelere vendicare, nescio quibus argutiis, student. Ita ille.

Ad hos Lindanus *in Panoplia Evangelicæ lib. 1. cap. 11. ad finem*, sic ait. *Ille credentium omnium Pater Chaldæus, id est, Abraham, cùm esset idololatra ex idololatria ad veram veri Dei latriam est conversus.* Confert Georgius Cedrenus Græcus auctor, qui hoc ipsum in sua Historia apertè tradit. Cui accedit Philo Judæus *in libro*, cujus titulus est, *Abraham, Chaldæi*, inquit, *mundum ipsum existimabant esse Deum prophana sanè opinione, creaturam facientes Creatoris similem. Huic innutritus dogmati Abraham, & per longum tempus Chaldaico imbutus delirio tanquam post altum somnum aperto mentis oculo, postquam puram lucem pro densis tenebris cœpit intueri, secutus ejus splendorem animadvertit, quod prius non viderat præesse mundo quendam aurigam, gubernatoremque, qui sui operis soluti provideat, nec totius modò, sed ejus quoque partium omnium curator, tutorque sit*, &c.

Favet etiam huic opinioni D. Augustinus *lib. 10. de civitate Dei cap. ultimo*, his verbis: *Abraham divinum accepit Oraculum. In semine tuo benedicentur omnes gentes, qui fuit gente Chaldæus: sed, ut talia promissa perciperet, quòd ex illo propagaretur semen dispositum per Angelos in manu mediatoris, in quo esset illa liberandæ animæ universalis via, hoc est, omnibus gentibus data: jussus est discedere de terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui. Tunc ipse primus à Chaldæorum superstitionibus liberatus, unum verum Deum sequendo coluit, cui hoc etiam promittenti fideliter credit*, &c. Cui suffragatur glossa Interlinear. *Genes.* 12. super illa verba, *Qui ædificavit ibi Altare Domino*, addit: *quippe qui, videlicet Abraham, renuntians idololatriæ Altare Domino ædificavit contempto igne Chaldæorum.*

Propter quæ argumenta aliqui putant Abraham idololatriæ superstitione fuisse notatum, & ab ea, duce Deo, evocatum, sicut Doctor gentium Paulus fuit à Judaismo, & Matthæus ad Apostolatum, à telonio traducti. Nihilominus cùm Abraham non dicatur in sacra pagina idololatriæ crimine infectus, non est recedendum à parte contraria, ut etiam vult Abulensis *quæst. 6. cap. 24. Josue*, credens illum esse excipiendum de numero Patrum Judæorum, qui servierunt idolis.

Officium autem arguendi idololatriam ad Saram Abrahæ uxorem concessum fuit Deo id permittente, *Genes.* 21. cùm absolutè dixerit Abrahamo: *Ejice ancillam, & filium ejus: non enim erit hæres filius ancillæ, cum filio meo Isaac.* Quod protulit Sara cùm vidisset filium Agar Ægyptiæ ludentem cum filio suo. Quo in loco lusus ille Ismaelis cum Isaac ab Hebræis dupliciter exponitur: primò significat *ludere* lascivè jocari, ac venereum actum exercere, secundò accipitur *ludere*, pro idololatrare, *Exod.* 32. cùm ergo vidisset Sara ludere Ismaelem, hoc est, lascivè, & obscœnè cum filio suo jocari, aut, quod verius videtur, facientem aliqua per ludum, & jocum quæ pertinebant ad idololatriam, prorupit in hæc verba: *Ejice ancillam, & filium ejus*, quasi functa officio Inquisitoris nullo modo passa est commorari domi suæ, etiam per jocum virum docentem servire idolis. Quam partem innuit Hieronymus *in traditionibus Hebraicis in Genesim*, juxta illud *Exodi 32. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.* Verita igitur ne domestica consuetudine Ismaelis Isaac moribus, & vitiis illius imbueretur, filii sui saluti, & moribus consulens longè à domo sua voluit abscedere Ismaelem: cujus sententiam Deus comprobans jussit Abrahamo, ut Saræ voluntatem exequeretur, & filium, & matrem è domo ejiceret. Nam si mater domi retineretur, daretur occasio redeundi domum, ut videret matrem, & inficiendi animum pueri Isaac, quæ Ismaelis petulantiam non compescebat, Cornelius *in Genesim cap. 21. vers.* 9.

Ad hæc Jacob Patriarcha *Genesis* 35. familiam 19 suam idolis expurgat, Aram Deo ædificat, & convocata omni domo sua, ait: *Abjicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt, mundamini ac mutate vestimenta vestra.* Unde patet in familia Jacob fuisse idola, & idololatras: habitavit enim in domo Laban idololatriæ per viginti annos, & inde uxores, & famulos assumpserat, & multam familiam abduxerat. Abducta ergo idola infodit Jacob subter Terebinthum, quæ est post urbem Sichem, & quamvis Cajetanus credat idola fuisse integra sub terra defossa, & abscondita, his verbis: *Rationabile est, ut accelerans discessum caverit Jacob commoditate comburendi simulacra igne: & ideo absconderit ea sub terra, ubi erat quercus. Verùm ne materia ærea, vel argentea, vel aurea idolorum, & ornamentorum, quæ in illis erant, remaneret apud domesticos Jacob, demisit ea sub terra defossa, & abscondita.* Sic ille.

Abulensis autem aliter sentit: fecit, inquit, Jacob magnam, & profundam fossam, & omnem idolorum metallicam materiam priùs liquefactam, dejecit in illam fossam, quæ penetravit in profundum per viscera terræ, ut inde à nemine posset accipi. Noluit autem argentum, & aurum illud transfiguratum in aliam formam penes se, suosque haberi, ne quod semel fuerat dicatum cultui dœmonum, aliquando id ad usus hominum applicaretur.

Illud autem non est omittendum, Jacobum *d. cap.* 35. anxium, & mœstum fuisse, expectareque incursum Chananæorum propter cædem Sichimitarum, mox Deum illi metum ademisse dicendo, Abjicite Deos alienos, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra; quasi diceret, cognoscite esse unum Deum verum, & ad eum confugite, & pro vestibus induite saccum, sive cilicium in signum pœnitentiæ: quibus factis nolite timere, quod accidit Jacobo, & filiis illius postquam defossa sunt idola subter Terebinthum: tunc enim profecti sunt, terrorque Dei invasit omnes per circuitum civitatis, & non sunt ausi persequi recedentes. Vide, ait Chrysost. quid mereatur timor Isaac, & Jacob, quod ipse timuit Deum, scilicet, ut vicissim Deus faciat cum omnibus terribilem.

Sequitur tandem, an Esau fuerit hæreticus, aut 20 idololatra, & quomodo primogenium perdiderit? Responde primò peccatum Esau in rigore posse excusari à simonia dum vendidit primogenium: peccavit enim per excessum gulæ, ut est communis inter Doctores. Sic Gregorius 2. *moral. cap.* 27. & Augustinus *de civitate Dei* 16. *cap.* 37. ubi ait Esau peccasse per immoderantiam cupiditatis, & *in Psalmo* 46. ait per gulam amisisse primogenita: idem tradit Chrysost. *homilia* 31. *ad Hebræos*, & *ibi* Theophil. & D. Thomas *ibi* vocat illum gulosum, considerans potius causam venditionis, quàm proprietatem vocis. Item dici potest Esau peccasse instar prodigi, qui rem nobilissimam, id est, primogenituram, cum Sacerdotium erat adjunctum pro re vilissima cupiditate victus permutavit, ut notat Lippom. cum aliis *in Genesim.* Peccavit ergo Esau tanquam profanus etiam carens spiritu Religionis, & affectu, & contemnens jus primogenituræ vendendo illud, non prout erat spirituale, & ideo dictus est profanus, quia illud contempsit, ut colligitur ex verbis *Genesis* 25. dum

dum ita concluditur: *Abiit parvipendens quod primogenita vendidiſſet*; ubi Lippoman. legit, vilipendit primogenitum, ſecundùm Septuaginta, & Chaldaicum in quo exaggeratum eſt peccatum Eſau, quòd eſſet vir profanus, helluo, vorax, mundanus ſpiritualia parvi faciens, & conculcans. Theophil. *ibi.*

Nihilominus ſunt non contemnendi Auctores, qui dicunt reperiri ſimoniam in venditione primogenituræ, cui erat adjunctum Sacerdotium, ſecundùm communem, ita D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 110. *art.* 4. *ad* 3. ubi accuſat Eſau tanquam ſimoniacum, ſequitur Cajetanus, & probatur ex Paulo *ad Hebræos* 12. ubi vocat Eſau profanum, hoc eſt, irreligioſum, res ſacras non curantem: ex quo ſequitur dum vendidit primogenituram, vitio ſimoniæ fuiſſe irretitum, quod probat Auguſtinus *dicto Pſal.* dicens ita, *Eſau per gulam perdidit primogenita ſua, nam plus amavit, quod corporaliter concupierat, quàm quod ſpiritualiter priùs naſcendo meruerat.* Quare dum Auguſtinus ait *ſpiritualiter*, oſtenditur rem illam fuiſſe ſpiritualem, & venditionem illius fuiſſe ſimoniacam: ſequitur Chryſoſt. *dicta homilia* 31. ubi vocat Eſau mundanum, vendentem ſpiritualia: quibus rationibus hæc ſententia fit probabilis, nec inde ſequitur Jacob incurriſſe ſimoniam dùm emerit ab Eſau jus primogenituræ. Non enim Jacob emit: neque acquiſivit jus aliquod ſpirituale per illam emptionem, ſed abſtulit impedimentum, quod Eſau ſibi poterat opponere, quòd priùs natus eſſet, cùm re vera jus primogenituræ competeret Jacobo ordinatione, & donatione divina; ita D. Thomas, & Cajetanus *ubi ſuprà art.* 4. & quamvis verba Jacob ſonarent venditionem, mens illius non fuit petendi veram venditionem, ſed traditionem rei ſibi debitæ divinitus, & ideo obtulit Eſau eſcas, ut moveretur ſibi reddere primogenita, quæ aliter ab illo non poterat conſequi.

Porrò ſi qua fuit ſimonia ab Eſau contracta in venditione primogenituræ, in cujus erat poſſeſſione à nativitate ſua de conſenſu patris Iſaac, non propterea poteſt dici hæreticus formaliter, eſto ſimoniæ crimen dicatur hæreſis, *cap. quoties*, *de ſimonia*, vel ſaltem æquipararetur ipſi hæreſis ſceleri. *gloſſa ultim. in cap.* 1. *de teſtibus in* 6. Rebuff. *in praxi benef. tit. de ſimonia*, *in reſignat. num.* 12. & Flamin. *de reſignat. lib.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 6. *& lib.* 14. *quæſt.* 2. *num.* 10. *& quæſt.* 8. *num.* 8. nec conſequenter Eſau poteſt vocari idololatra, quamvis ſimonia comparetur idololatriæ, *cap. cito*, & *cap. eos* 1. *quæſt.* 1. Flaminius *de reſignat. lib.* 14. *quæſt.* 8. *n.* 5. propter immanitatem criminis: non tamen dicuntur ſimoniaci hæretici, aut idololatræ ſtricto, ſed largo modo, Menochius *de præſumptionibus lib.* 5. *præſ.* 6. *n.* 30. *& præſumpt.* 8. *n.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1305. *num. ultimo.* Flamin. *de confid. quæſt.* 8. *n.* 22. Suar. *de Religione, tom.* 1. *tract. de ſimonia*, *lib.* 4. *cap.* 1. *nu.* 5. Henriq. *in ſumma*, *lib.* 14. *cap.* 6. *num.* 7. *lit. K.* & Emman. de Valle *de enſalmis*, *& incantat. ſect.* 3. *cap.* 3. *num.* 22. ubi vult veriſimile eſſe illum malè ſentire de ſanctitate Eccleſiæ, qui committit crimen ſimoniæ eo ipſo, quòd impretiabile licetur, quaſi credat Eccleſiam velle ſpiritualia licere, vel ſpirituale non eſſe impartiabile. Ob quam cauſam ſimoniaci dicuntur deteſtabiliores omni peccatore, Redoan. *de ſimonia, part.* 4. *cap.* 12. *n.* 14. Flamin. *de confiden. quæſt.* 8. *num.* 27. & ob id ſimonia dicitur hæreſis propter immanitatem criminis. Ubert. *verb. ſimonia*, & Lorin *act.* 6. *verſ.* 18. §. *ſimonia*

§. III.

De Hæreticorum & Idololatrarum judicibus, qui fuerunt in fine legis naturæ, & in decurſu legis ſcriptæ uſque ad Nativitatem Chriſti Domini.

EPITOME.

21 *Moyſes an fuerit Judex & Princeps temporalis, & ſpiritualis Pontifex;*

22 *Moyſes in Ægypto vexando Pharaonem exercuit officium Judicis in ipſum, & in illius Magos.*

23 *Pharao obdurato animo pœnas luit acerbiſſimas.*

24 *Idololatris difficile eſt Deum cognoſcere ſunt enim fatui.*

25 *Elias contra Jezabel & Achab apoſtaſiam, ad Baal Sacerdotes judex deſtinatus eſt.*

26 *Judices fuerunt filii Levi contra Idololatras.*

27 *Quinam fuerint judices contra Chore, Dathan & Abiron, & contra Ophini, & Phinees filios Heli?*

28 *Abimelech urbem Sichem diruit, & complures ſimul cum Baal igne abſumpſit.*

29 *Saul, & David fuerunt Judices acerrimi contra Infideles*

30 *Nabuchodonoſor ſæpe functus eſt officio judicis. Quid de Dario? ibid.*

31 *Gentiles præſertim Romani fuerunt Judices contra violatores ſuæ falſæ Religionis.*

32 *Judices fuerunt Jehu contra Achab Regem Joſias templum, & Judæam ab Idolis mundans.*

33 *Jonathas Azotum, & templum Dagon ſuccendit.*

34 *Judices fuerunt Eſdras, Mathathias Sacerdos, & Judas Machabæus.*

35 *Cyrus Perſarum Rex ſuo modo, fuit etiam Judex; fecitque facultatem Judæis redeundi in Hieruſalem.*

FUISSE Moyſen Pontificem temporalem & 21 ſummum Pontificem ſpiritualem ex ſacra pagina conſtat Exodi 18. ibi: *ſedit Moyſes, ut judicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè uſque ad veſperam.* & infrà, *Moyſes reſpondit Jethro ſocero ſuo: Venit ad me populus quærens ſententiam Dei.* Ex quo patet Moyſen eſſe Principem, & Pontificem in ſpiritualibus: ibi textus, *Veniunt ad me, ut judicem inter eos, & oſtendam præcepta Dei, & leges ejus.* Auguſt. *ſuper Exod. quæſt.* 67. cùm lex Dei adhuc conſcripta non eſſet, ex hoc deducit legem Dei eſſe ſempiternam; quam conſulunt omnes piæ mentes. Veniebat ergo populus ad Moyſen ad quærendum Deum juxta Hebræum. Cajetan. *ibi, fuit item Moyſes Sacerdos ſimul, & Dux, Pſalm.* 98. *Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus.* item *Levitic.* 8. conſecravit Moyſes Aaronem in Sacerdotem, ſanctificavit tabernaculum, & Altare; obtulit Sacrificia, & holocauſta, quæ exequi non poterat, niſi Sacerdos, fuit denique Inquiſitor cum poteſtate occidendi idololatras, quia deſcendens de monte tabulas legis fregit, & ſancto zelo adversùs publicam impietatem incitatus mandavit Levitis, ut interficerent idololatras, cecideruntque in die illa quaſi viginti tria millia hominum; vitulumque quem fecerant combuſſit, & contrivit, redactùſque in pulverem datus fuit in aqua filiis Iſraël in potum, Abulenſ. *Exodi cap.* 32. *quæſt.* 30. tradit Moyſen coëgiſſe Iſraëlitas bibere aquas, in quibus fuerat aſperſus cinis vituli combuſti, ut cognoſceret qui in vitulo conficiendo peccarunt, vel qui magis peccarunt, & ut ita ſciretur modus punitionis in illis exercen-

cendæ, & in delinquentibus dum bibebant signum sceleris, ex potu illo apparebat; quòd neque in Aaron, neque in Levitis apparuit, quia si apparuisset, sine dubio occiderentur, tam ipse, quàm Levitæ: neque Aaron fuisset assumptus ad summum Sacerdotium, in quo requirebatur homo mundissimus. Alensis *suprà quæst.* 31. *& quæst.* 32. neque repertus est, qui mandato Moysis resisteret, cùm præesset populo Israël tanquam Rex, tanquam Judex, tanquam pater, & pædagogus. Abulens. *Exod. tom.* 2. *fol.* 246. Sed verius est Aaron peccasse in faciendo vitulo, quia debuisset potius mori, quàm vitulum fabricare, propter quod Deus ei iratus est, & voluit eum delere, nisi Moyses rogaret pro eo. Alens. *suprà quæst.* 33. & patet ex *Deut. c.* 9.

22 Functus est etiam Moyses in Ægypto officio Judicis, dum Pharaonem frequenter monuerit, ut dimitteret populum ad sacrificandum. *Exod.* 9. ibi, *dixitque ad Moysen: Mane consurge, & sta coram Pharaone, & dices ad eum: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. Quòd si adhuc renuis, & retines eos, erit super agros tuos manus mea, & super equos & asinos; & camelos, & boves, & oves pestis valde gravis.* Qua peste percussa sunt animalia, quæ erant in agris oves, & boves; quæ animalia pro Diis colebant Ægyptii, & in illis puniebantur, ut admonerentur dementiæ suæ, cùm viderent Deos suos interire. Origenes hoc loco, & Cornelius *vers.* 3. quæ omnia facta sunt, ut dimitteret populum Pharao, & ut ipse Pharao, & populus ejus cognoscerent divinam potestatem, & ut darent gloriam Deo illi, quibus antea uerat incognitus. Dixerat enim Pharao: Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus? Dominum nescio, & Israël non dimittam: in tantam elatus est superbiam.

In maleficos etiam invectus est Moyses, eosque vexavit, ac superavit. Primò cùm ejus serpens devoravit serpentes eorum. Secundò, cùm produxit ciniphes, quos Magi efficere non potuerunt. Tertiò ulceribus cruciando eosdem omnino expugnavit. Repertus *ibi.*

23 Sed petes, cur dicatur cor Pharaonis indurari? Dic ita dici, primò quòd tantis signis visis, quæ Deus solus producere poterat, non assentiebat mandato Dei, nec petitioni Moysis; vel si ad modicum angustiis undique vexatus assentiebat, mox resumptis viribus dissentiebat, ita ut nullo modo petitis annueret redeunte pertinacia. Alens. *Exod. cap.* 4. *quæst.* 12. ubi addit quòd Deus dicatur cor Pharaonis indurare, non apponendo quidem malitiam, sed non apponendo suam gratiam, aut appositam non conservando. Cornelius *cap.* 7. *Exod. quæst.* 2. *fol.* 378. *col.* 2. ubi agit de modis, quibus induratum est cor Pharaonis; idque ex multis probat argumentis.

24 Quæstionis tamen est, cur difficile sit idololatris Deum cognoscere? Damascenus *in historia Barlaam, & Josaphat,* respondet idololatras esse fatuos, & intellectu, ac ratione penitus destitutos. *Erubesce,* inquit, *stulte, & manum super os tuum, fatue, pone, qui colis idolum, quod homo fecit, quod paulo antè vidisti ferro cæsum, & igne conflatum, & malleis productum. Quòd de terra elevas, & in alto collocas. Deum corruens in terram, miserum lapidem miserior illo adoras: & non Deum. Evigila infelicissime, & intellige, quod antiquior es tu Deo à te facto. Hæc plurimæ sunt insaniæ. Amentiæ quippe, non pietatis sunt opera vestra.* Ex quibus patet quàm stulti sint, qui idolis serviunt, cùm aberrent omnino à veritate. Juvat Franciscus Petrarcha *in* 3. *libro invectivarum,* credens nullum de Philosophis, & Poëtis coluisse idola, cùm veritatem cognoscerent, Alens. *Levit. fol.* 436. *liter. D.*

25 Porrò in lege scripta non defuerunt judices contra Apostatas. Nam fuit Elias Propheta zelo justitiæ accensus contra Achab, & uxorem ipsius Jezabet filiam Regis Sidonis, & Tyri à qua dementatus ultra vitulos aureos ædificavit Altare Baal Deo Tyriorum, Sacerdotesque illi, ac falsos Prophetas assignans Baal coluit, & adoravit; quæ fuit causa, ut Elias Dominum oraret, ne plueret super terram annis tribus, & mensibus sex; & morte turpissima Achab, & Jezabelem ictı sunt à Deo 3. *Regum* 22. *& Parap.* 18. Quinetiam Elias occidit Prophetas Baal 3. *Regum c.* 28. & 29. & duos quinquagenarios Regis Ochosiæ 3. *Regum c.* 1. *c. quod Christus & c. ea vindicta* 23. *quæst.* 4. in quibus omnibus Elias functus est officio Inquisitoris contra idololatriam, & contra impios Sacerdotes Baal, non verbo, sed ferro usus est, juxta illud *Ecclesiastici* 48. *n.* 1. ibi, *surrexit Elias Propheta, quasi ignis, & verbum ipsius, quasi facula ardebat.* Convocat etiam ad se in monte Carmeli universum Israëlem, 3. *Regum cap.* 18. oblatoque sacrificio invocat Deum, & cecidit ignis Domini, & voravit holocaustum, & lapides, pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu lambens, & infrà, ibi, *dixit Elias, Apprehendite Prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis, quos cùm apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem Cison, & interfecit eos ibi.*

Similiter contra idololatras Judex fuit Deus per 26
manus filiorum Levi, quinimo Chore, Dathan, & Abiron alienati à consortio Moysis cum omnibus rebus suis vivi à terra hiante absorpti sunt, non tam 27
Moysis principatum ambientes, quàm Aaronis Sacerdotio invidentes, ideo veluti schismatici tam acri supplicio puniti sunt. Item contra Ophni, & Phinees filios Heli Deus fuit Inquisitor, 1. *Regum,* 2. eosque uti de hæresi suspectos una die in bello cæsi perierunt, quia cum mulieribus excusantibus ad ostium Tabernaculi rem habuerint, & quòd abstulerint per vim ab immolantibus carnes, & denique quòd averterint à Dei cultu mulieres, quæ ad ostium Tabernaculi vigilabant.

Adde, Abimelech filius Gedeonis spurius, qui ju- 28
dicis officio usus est, quando septuaginta fratres suos super lapidem unum jugulavit, urbem Sichem diruit, & Baal cum mille hominibus combussit, *Judic. cap.* 9. Quid de Saule Rege? Nonne exercuit 29
munus Judicis quando abstulit maleficos, & hariolos, eosque interfecit, qui Pythones habebant in ventre, hoc est, qui dæmones in ventre loquentes gestabant, 1. *Regum* 28. *num.* 3. Quid de Da- 30
vide, qui combussit Philisthinorum Deos, 1. *Paralip. cap.* 14. postquam eos expugnavit. Inter quos locum habere potest Nabuchodonosor Rex Babyloniæ, qui exercuit officium Judicis contra Eliachim hæreticum, & contra Judæos idolis servientes, Joseph. *de antiquitatibus lib.* 10. *cap.* 11. Jeremias *cap.* 43. 44. & 52. ubi narrantur multa incommoda, quæ populus Israël propter hæresim, & idololatriam. Quin etiam in trasmigratione Babylonis, quæ per annos septuaginta duravit, idem Nabuchodonosor postquam vidit in fornace tres pueros illæsos, & intactos deambulare, & inter eos similem filio Dei ambulantem Judex, ac prædicator omnipotentis Dei factus est, *Daniel.* 3. *Benedictus,* inquit, *Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago, qui misit Angelum suum, & eruit servos suos, qui crediderunt in eum; & verbum Regis immutaverunt, & tradiderunt corpora sua, ne servirent, & ne adorarent omnem Deum, excepto Deo suo.* Ex quibus verbis videmus apertè Nabuchodonosorem Dei hostem, ejusdem fieri prædicatorem: nec non & Inquisitorem, & acrem vindicem eorum, qui verum Deum blasphemarent; ut videre est ex decreto publico illius, per hæc verba, ibi *n.* 66. *A me,* ait, *positum est hoc decretum, ut omnis populus,*

Tribus,

Tribus, & lingua, quæcumque loquuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, dispereat, & domus ejus vastetur. Neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare. sic ibi. Quod decretum non verbis tantùm, sed etiam scriptis consignat, missis ad omnes Provincias literis in hanc formam: *Nabuchodonosor Rex omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in universa terra, pax vobis multiplicetur. Signa, & mirabilia fecit apud me Deus Excelsus. Placuit ergo mihi prædicare signa ejus, quia magna sunt, & mirabilia ejus, quia fortia, & Regnum ejus, Regnum sempiternum, & potestas ejus in generatione, & generationem.* Hæc Daniel suprà *nu.* 98.

31 Quid de Dario Persarum Rege? Constat Tyrannum fuisse, & Dei inimicum, & à Religione a vero Deo omnino alienum. Nihilominus Judicis officio functus decretum constituit, ut Deus verus ab omnibus laudaretur, in hunc modum, *Daniel. 6. à numer. 26. A me*, inquit Darius, *constitutum est decretum, ut in universo Imperio, & Regno meo tremiscant, & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, & æternus in sæcula, & Regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in æternum. Ipse liberator, atque Salvator, faciens signa, & mirabilia in cœlo, & in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.* Ex quo ostenditur competivisse Dario munus Inquisitoris, & laudatoris potentiæ Dei, neque audebit quis potentiam eam negare, quam inimicus fatetur.

Nec minus hanc partem probat Cyrus Persarum Rex, qui primo anno sui Imperii 1. *Esdræ* 1. *nu.* 2. 3. sic ait: *Omnia Regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipse præcepit mihi, ut ædificarem ei Domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. Ipse est Deus qui est in Jerusalem.* quo loci Doctor ex nostris ita ait. Quis suspectum encomiastem esse diceret, quem inimicum esse agnosceret? Quis ambigeret de veritate illius Numinis, cui vel ipse adversarius tam honorificum testimonium perhiberet. Confert Chrysost. *homilia 57. in Genes.* dicens semper infidelium, & adversantium Religioni testimonia majorem habere fidem. Et hoc est ex Omnipotenti sapientia Dei, ut inimici veritatis fiant testes veritatis, & lingua sua prædicent. Sic etiam infideles Judæi, si verè abjurata hæresi convicti ad veritatem nostram redeunt, multo fortiùs suos in fide nutantes ad fidem convertunt, & in fide confirmant, quàm alii fideles. Probatur argumento Magorum Pharaonis, qui signorum magnitudine convicti tandem Regi dixerunt: *Digitus Dei est hic, Exod. 8. n.* 19. ut Rex qui Moysis, & Aaronis amicorum Dei Oraculis fidem non habuerat, saltem inimicorum testimoniis flecti se, & convinci pateretur. quo argumento usus est Tertullianus *in Apologetico cap.* 12. de anima infideli loquutus.

Hinc factum est, ut Gentiles, qui fuerunt Judices contra violatores suæ falsæ Religionis, postea veritate comperta multos infideles suis testimoniis ad cognitionem veri Dei traducerent, ut passim veterum monumenta prædicant. Fuisse autem Gentiles pro sua falsa Religione tuenda Inquisitores diligentissimos in investigandis, castigandisque hominum excessibus contra Deorum suorum ritus, Titus Livius *decadis tertiæ lib.* 5. ita ostendit, Quo, inquit, diutius trahebatur bellum, & variabant secundæ, adversæque res, non fortunam magis quàm animos hominum tanta religio, & ea magna ex parte externa civitatem incessit, ut aut homines, aut dii, repentè alii viderentur facti. Nec jam in secreto modo, atque intra parietes, ac postes contemnebantur Romani ritus: sed in publico etiam, ac foro Capitolioque mulierum turba erat, nec sacrificantium, nec precantium deos patrio more. Sacrificuli ac vates ceperant hominum mentes: quorum numerum auxit rustica plebs ex incultis diutino bello, infestisque agris egestate, & metu in urbem compulsa. & quæstus ex alieno errore facilis, quem velut ex concessæ artis usu, exercebant. Primò secretæ bonorum indignationes exaudiebantur. Deinde ad patres etiam, & ad publicam querimoniam excessit res. Incusati graviter ab Senatu ædiles Triumvirique capitales, quòd non prohiberent, cùm emoveri eam multitudinem è foro, ac disjicere apparatus sacrorum conati essent, haud procul absuit quin violarentur. Ubi potentius jam esse id malum apparuit, quam, ut minores per magistratus sedaretur, M. Æmilio Prætori urbis negotium ab Senatu datum est, ut & his religionibus populum liberaret. Is, & in concione Senatusconsultum recitavit, & edixit, ut quicumque libros vaticinos, precationesve, aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes literasque ad se ante Calend. Apriles deferret: neu quis in publico sacrove loco novo, aut externo ritu sacrificaret, & aliquot publici Sacerdotes mortui eo anno sunt.

Si hæc inter Gentiles à vera doctrina aberrantes accidebat, quid de sectatoribus Catholicis expectandum est ad fidei orthodoxæ puritatem conservandam, nisi ut succrescentibus erroribus excubatores creentur, qui circa veniam Domini vigilias custodiant, & non patiantur vivere hæreses, & multo minus hæresum auctores. Hi sunt de quibus *Exod.* 22. 32 *vers.* 18. *Maleficos non patieris vivere*, & intrà, *Qui immolat Diis, occidetur, præterquam Domino soli.* Item Jehu unctus in Regem Israël jussu Elisæi, Achab Domini sui domum delevit, 4. *Reg.* 9. & 2. *Paralip.* 22. vindictam sumpsit de injuriis Deo irrogatis: nec non Joram Regem Israel, & Ochoziam Regem Juda idolis servientes de medio sustulit, & filius ejus Joachaz idololatra traditus est à Domino in manus Azael Regis Syriæ, 4. *Reg.* 13. gravissimeque opprimitur.

Quid de Josia filio Amon? Constat regnasse triginta & uno annis, & octavo anno sui Imperii quæsivisse Deum Patris sui David; anno verò duodecimo mundasse templum Jerusalem, & à Juda idola exterminasse, evertisseque Altaria, & simulacra Baal, & excelsa abstulisse, penitusque extinxisse, 4. *Reg.* 2. 22. & 23. & 2. *Paralip.* Quare inter justos Hebræorum Reges recensetur. Mendoça *tom.* 1. *annot.* 4. *proœminal sect.* 7. *n.* 11. & *in lib.* 1. *Regum cap.* 2. *annot.* 21. *n.* 11. *fol.* 866. dicens Josiam non tam ferro, quàm flammâ usum fuisse in extirpanda idololatria.

His accedit Jonathas functus etiam officio Judicis 33 dum Azotum, & templum Dagon succendit, 1. *Machab.* 10. Successit Jonathas fratri suo Judæ electus à populo Princeps, Dux, ac Pontifex, & præfuit decem, & novem annis, & pro inflammato Templo ab Alexandro Ægypti Rege accepit in præmium fibulam auream, & urbem Accaron cum omnibus possessionibus suis, ac finibus. Similiter ante Jonatham Judas Machabæus, & ante Judam Mathathias pater Judices fuerunt eximii, 1. *Machabæorum* 2. & 34 2. *Machab.* 5. ubi Judæum sacrificantem, & Regium Ducem compellantem interfecit, aram evertit, & cum filiis, & amicis in desertum abiit. Denique Ducibus Antiochi, & exercitui fortiter restitit, idololatriam exterminavit. Judas autem loco patris post mortem illius Principatum simul, & Pontificatum assumens, impios omnes gladio confecit, Jerosolymam cepit, illam ad felicitatem pristinam reducit, templum mundat à sordibus idolorum, & utrumque Altare tam holocausti, quàm thymiamatis de novo erigit, tabernaculi, & templi vasa, & instrumenta omnia instaurat, ac renovat. Denique Esdras in numero Inquisitorum locum habere potuit, qui audiens multos ex Judæis duxisse uxores idololatras, scidit vestimenta sua, & populum ad pœniten-

nitentiam induxit, 1. *Esdræ* 10. ubi dicitur constituisse judices, qui separent externas uxores cum natis earum à populo Israëlis, easque præcipit repudiari.

35 Quis autem fuerit Cyrus Persarum Rex, qui fuit suo modo Judex, & fecit facultatem Judæis reducendi in Judæam; atque impensis regiis ædificandi ibi templum Deo Israël? Dubitari potest, quia Cyrus successit Dario Medo, qui successit annos natus sexaginta duos Balthazari interfecto. Cumque varii fuerint Darii, ut constat ex Pererio *in Daniel. in libro* 10. *c.* 9. *fol.* 273. *& sequent.* & de Cyro variè existimetur circa ejus parentes, teste eodem Pererio *lib.* 9. *fol.* 255. *ex litera B.* satis est quoad præsens institutum, asserere fuisse Cyrum successorem Darii Medi, qui regnavit annis viginti duobus 1. *Esdræ* 1. *&* 2. *lib. c.* 7. Pererius *suprà.*

---

§. IV.

Quinam fuerint Inquisitores à tempore legis gratiæ usque ad hæc tempora, & quantis oppressi malis, qui Catholicæ fidei restiterunt.

EPITOME.

36 *Inquisitor maximus, & primus legis gratiæ fuit Christus Dominus, ubi primum natus est in Bethleem.*

37 *Christus Dominus damnavit Pharisæorum errores, & Sadducæorum, & Herodianorum.*

38 *Christus Dominus privavit Judæos Regno propter eorum infidelitatem.*

39 *Apostoli post Christum Dominum fuerunt Inquisitores generales.*

40 *Summi Pontifices omnes sunt Inquisitores ordinarii, & creant Inquisitores plene.*

41 *Episcopali dignitati accedit potestas inquirendi contra infideles, & hæreticos.*

42 *Quando incepit Inquisitio delegata contra hæreticam pravitatem?*

36 CHristus Dominus eadem nocte, qua fuit editus in lucem exercuit officium Inquisitoris contra omnes Sodomitas in mundo eo tempore existentes, eosque de medio tollens, inter quos fuit Vergilius, ut probat Manuel de Valle *de Ensalmis sect.* 3. *cap.* 4. *n.* 12. *ad finem*, cum aliis. Ratio verò cur subitò ita perierunt, deducitur ex illo Pauli *ad Ephes.* 5. ibi, *Propterea venit ira Dei in filios diffidentiæ.* quasi eo ipso quòd hoc crimine aliquis implicetur de Dei existentia, vel providentia dubitare præsumatur. Fuit item Inquisitor legis Evangelicæ evocans stella duce è tenebris Reges Magos ad stabulum ubi natus fuit, coegitque Judæos ipsos Herode Rege interrogante fateri filium Dei nasciturum fore in Bethleem Judæ. Quos quidem pœnituisse Nativitatis Filii Dei, ostenditur ex illo Matthæi, *Turbatus est Herodes, & omnis Hierosolyma cum illo.* Quam denique Christus Dominus in puerili adhuc ætate, sexto scilicet ætatis sui anno, morbo diutino, & corrosione vermium scatentium vexatum Dominum, eumque exulare fecerit in Ægyptum, & Innocentes à bimatu, & infrà in Bethleem, & in omnibus finibus ejus occiderit.

37 Item Christus Dominus Pharisæorum errores damnavit personaliter. Dicebant enim fas esse uxorem dimittere etiam non ratione fornicationis, & libellum repudii dare. Similiter asserebant externam corporis immunditiam necessariò inducere mentis immunditiam: nec non licitum esse uxorem alterius ita dimissam, in uxorem suam vivente adhuc marito suscipere. Item dicebant sicut licitum est amicos diligere, sic etiam fas esse inimicos odio prosequi, qui errores *Marci* 10. damnati sunt. His addebant meliùs, & sanctiùs esse temporalia offerre Sacerdotibus, quàm parentibus indigentibus alimenta suppeditare: traditiones hominum, & ordinationes, decretis legis divinæ præponendas, & præ illis observandas. Denique lotiones, & munditias manuum, & corporum exteriùs importare necessariò ablutionem à peccatis, & munditiam mentis inducere. Hos errores eorumque doctrinam, & mores Christus sæpe acriter arguit, & reprobavit Matth. 15. ubi Dominus Pharisæos cœcos appellat, & cœcorum duces, *finite illos*, inquit, *cæci sunt, & duces cæcorum*, ubi ostenditur Pharisæos à vera Messiæ cognitione propter invidiam, atque odium aberrasse.

Damnavit etiam errores Sadducæorum, qui negabant resurrectionem mortuorum futuram esse, & animæ immortalitatem, & spiritum, ut docet Lucas *Act.* 23. *Sadducæi* (inquit) *dicunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum.* Christus Dominus ex Scriptura probat, & animam esse immortalem, & resurrectionem fore, ex solius Moysis testimonio, ratio, quia Sadducæi libros Moysis quinque tantùm recipiebant, & ideo ex Moyse Dominus testimonium ducit, *Exod. cap.* 3. Quamobem D. Hieronym. *Matth.* 22. ad comprobandam hanc veritatem resurrectionis, multo aliis clarioribus exemplis usus est, ex quibus dicit illud Isaiæ 26. ibi, *Suscitabuntur mortui, & resurgent, qui in sepulchris sunt*, & Dan. 12. ibi, *Multi qui dormierunt de terræ pulvere consurgent.* Quia ergo Sadducæi Prophetarum vaticinia contemnebant, & quinque tantùm libros Moysis venerabantur, supervacaneum erat ex Prophetis argumenta educi, quorum auctoritatem respuebant: atque ita confutavit Christus Dominus Sadducæos verbis Angeli, *Exod.* 3. gerentis personam Dei, dum apparuit Moysi in rubo, & dixit: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.* quibus verbis argumentatur Christus, & probat resurrectionem futuram. *De resurrectione*, inquit, *mortuorum non legistis, quod dictum est à Deo, dicente vobis: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed vivorum.* Apud Marcum ait Dominus: *Non legistis in libro Moysi super rubum, quomodo dixerit illi Deus*, &c. Unde cùm Deus dicat, *non est Deus mortuorum, sed vivorum*, & dicat Abraham, Isaac, & Jacob se esse Deum: ergo Abraham, Isaac, & Jacob vivi sunt. Atqui non sunt vivi corpore: ergo animo, ergo animi hominum vivunt, & sunt immortales, & resurgent, quia vos negatis resurrectionem, eo quòd animos simul cum corpore putatis mori: igitur resument rursus corpora, eritque resurrectio mortuorum. Confert Hieronymus *Matth.* 22. dicens non posse fieri, ut eorum esset Deus, qui nequaquam subsisterent. Item, quia Deus dicitur Deus Abraham, Isaac, & Jacob propter cultum: igitur Deum colunt, & venerantur, nec sunt mortui omnino. Sed colere Deum non est mortuorum, sed vivorum; ergo isti Patriarchæ vivunt, non corpore. ergo animo. Fuit igitur Christus Dominus Inquisitor non solùm Pharisæorum, sed etiam Sadducæorum, & utrorumque errores confutavit.

Reprobavit etiam errores Herodianorum, qui putabant *Matth.* 14. licitum esse uxorem alterius etiam eo vivente sibi assumere in uxorem, ut fecit Herodes, qui uxorem fratris sui viventis sibi accepit in uxorem. Quem errorem personaliter damnavit D. Joannes Baptista, propter quod in carcere decapitatus est. Qui verò fuerint Herodiani, & eorum hæresis, non satis constat, cùm aliqui putent illos dici Herodianos, quod crediderint Herodem primum

Re-

Regem, Messiam esse, quæ opinio tanquam ridicula rejicitur à D. Hieronymo *Matth. 22. & in decalogo adversus Lucif. versus finem*, ait Herodem Regem ab Herodianis fuisse susceptum pro Christo. Sequitur Epiphanius *hæresi 20.* dicens hæresim Herodianorum fuisse, qui Herodem Messiam putarunt in lege promissum, & ut Christum approbant. Idem refert Tertullianus *lib. de præscriptionibus cap. 45.* Herodiani, inquit, Herodem Regem dixerunt esse Christum ex illo loco *Genesis 49.* ibi, Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat, qui mittendus est. Juvat Damascenus *in libro de hæresibus: Herodiani*, ait, *omni ex parte erant Judæi.* Herodem autem, ut Christum approbabant, eumque Christi id est, Messiæ, & honore afficiebant, & appellabant nomine. Suffragatur Euthymius *Matth. 12.* his verbis. *Herodiani genere quidem erant Judæi; vehementer autem Herodem colebant, & ipsum esse dicebant Christum à Prophetis promissum. Ex ea ratione, quia à Prophetis prædictum erat, tunc venturum esse Christum, quando deficeret, qui ex Judæis regnaret: sed quia in diebus Herodis, qui infantes occiderat, defecerat, ex Judæis, qui imperaret, & hic erat. alienigena, & primus Judæis imperavit, propterea suspicabantur, Herodem esse Messiam, qui venturus expectabatur.* Concordat Philastrius *in libro de hæresibus*, per hæc verba: *Herodiani sunt ab Herode Judæorum Rege sic appellati. Resurrectionem confitentur: legem, & Prophetas accipiunt. Herodem autem Regem Judæorum percussum ab Angelo, ipsum, ut Christum sperantes, expectant.* Alii denique Herodianos dici putant ab aliqua alia secta, quam Herodes sectabatur, de qua Christus Dominus Marci 8. *Cavete*, ait, *à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis*, hoc est, Pharisæorum improbam doctrinam fugite, & Herodis; sive fuerit ea quam Herodiani tenebant, quòd Herodem primum Regem Messiam esse putabant, sive aliqua alia; quam Christus Dominus damnavit, dicens, *Cavete à fermento Herodis.* Vide Isidorum *lib. 8. Etymolog. cap.* & Antoninum *in summa, part. 4. tit. 11. cap. 6.*

38 Insuper Christus Dominus privavit Regno hæreticos Judæos, & urbem Hierusalem prædixit, igne, & ferro evertendam, ut ostenditur ex parabolis vineæ locatæ agricolis, & nuptialis convivii invitatis jam parati, qui noluerunt venire. Nec non privavit eos non solùm Regno, sed etiam Sacerdotio, Templum dirutum est, & combustum, ipsique traditi perpetuæ captivitati propter infidelitatem: & propter mortem Christi, prout etiam observat Josephus *de bello Judaico, lib 7. cap. 24.* his verbis: Titum ingressum civitatem Hierusalem intuitum fuisse civitatis propugnacula, munitiones, ac turres inexpugnabiles dixisse. Deus erat, qui detraxit ab istis monumentis Judæos non hominum manus. Quare non esse adscribendam Judæorum vastationem Tito, sed Deo iracundiam contra Judæos ostendenti in confesso est, *Isaias 5. Auferam sepem ejus. & erit in direptionem: diruam maceriem ejus, & erit in conculcationem.* Non alia ratione, nisi quia Christum Dominum ejecerunt extra vineam, hoc est, extra civitatem Hierusalem, & in monte Calvariæ crucifixerunt. D. Hieronym. Quid faciet ergo illis Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Item malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. Quæ sententia lata fuit ab ipsis Judæis adversùs semetipsos, & suo se gladio damnarunt. Ex quibus demonstratur adversùs Judæos Inquisitorem Maximum fuisse Christum, illisque prædixisse omnia mala futura, privationem scilicet Regni confiscationem bonorum, exilia, & captivitatem. Juvat D. Hieronymus super verbis illis: *Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur*, hoc est, qui peccator est, & tamen credit in Christum, cadit quidem super lapidem, & confringitur, sed non conteritur animo, quia reservatur per pœnitentiam ad salutem. Super quem verò ille ceciderit, id est, cui lapis irruerit, & qui Christum negaverit, omnino sic conteretur, ut nihil quidem ex illo supersit.

39 Sequitur Apostolos post Christum fuisse Inquisitores, ac fidei propugnatores generales, & dicuntur Duces Judæ, qui præpositi sunt credentibus, & patres credentium merito appellantur, juxta illud *Zachar. cap. 12. Dicent Duces Judæ, quoniam sunt ex illo populo Judæorum, in medio hostium non trepidabunt, & perdent omnem infidelitatem, Marci ult.* ibi, *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ, qui verò non crediderit. condemnabitur.* & D. Petrus in Hierusalem functus est officio, Inquisitoris, adversùs Ananiam, & ejus uxorem, mentientes Spiritui sancto, *Actorum 5.* & Romæ contra Simonem arte dæmonum ad Cœlum volare cupientem ex aëre verbo suo dejecit universa Roma spectante. Et Joannes Apostolus, & Evangelista rediens Ephesum Ebionem, Corinthum & Marcionem negantes Christum Dominum non fuisse ante Mariam, neque esse Deum, Evangelio suo ostendit illos esse hæreticos, & sic ut tales fuerunt damnati à celeberrima Synodo ab Apostolis coacta in Hierusalem, de qua *Actorum 15.* his verbis: *Cùm autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Evangelii, & credere*, &c. ex cujus verbis deducitur Ecclesiam accepisse jus inquirendi adversùs hæreticos.

His adde D. Paulum *Actor. 13.* in Insula Papho Elymam Magum Pseudoprophetam Judæum contradicentem sibi obcæcasse ad tempus; & *1. Cor. 16.* scribit sic: *Si quis non amat Dominum Jesum Christum, anathema sit*, & Galat. 1. *Si quis vobis evangelizaverit aliud, præter id, quod accepistis, anathema sit.* Chrysost. *in homilia de anathem.* Ita Apostoli admodum diligentes fuere, hæreticos quidem redarguendo, & ejiciendo, & patet ex illo *Titi ultimo*: ibi, *hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem devita, sciens, quia subversus, qui ejusmodi est, & delinquit, cùm proprio judicio condemnatus sit.* Accedit Bellarminus *tom. 2. lib. 3. c. 2. de pœnitentia*, dicens Apostolos, & eorum successores judices esse à Domino in Ecclesia constitutos in causis pœnitentium, ubi id copiosè probat.

40 Esse autem Summos Pontifices Inquisitores supremos, & habere plenissimam potestatem creandi censores fidei, nemo est, qui ambigit. Nam à quocumque Inquisitores hæreticæ pravitatis delegentur, semper sunt Delegati Papæ, & ab eo accipiunt jurisdictionem. Illi autem quibus Pontifex Roman. committit, tantùm habent ab eo ministerium eligendi, aut nominandi Inquisitores; glossa *in verb. committi.* & *in verb. amovere, Clem. 2. de hæret.* & ideo dicuntur instituti a Sede Apostolica, quia omnia nostra facimus, quibus nostram auctoritatem impertimur, *l. 1. §. Sed neque, Cod. de vet. jur. enucl.* Lapus *alleg. t. 32.* incipit, *An fratre minor.* & Repert. Inquisit. §. *item an Inquisitores judiciarii, fol. mihi 475.* Quare Papa non solùm est Judex in crimine hæresis, sed etiam est supra omnes alios judices. & universa aliorum judicum jurisdictio à jurisdictione Papæ originem habet. Læl. Zecch. *in summa part. 1. tit. de fide, rubr. de hæresi cap. 11. n. 13. in principio*, post Pegnam *in additionib. ad Eymeric. in Director. Inquisitor. part. 3. quæst. 1. comment. 50. vers. 1. fol. mihi 545.*

41 Porrò Episcopi in crimine hæresis sunt judices ordinarii, & eo ipso quòd ordinantur, seu consecrantur jure divino in hæreticos accipiunt potestatem, Conrad. Brun, *lib. 4. de hæreticis c. 1.* Umbert. Lo-

cat. *de judicial. Inquisitor, in verb. Inquisitor, n. 6. in fine*. Simanc. *de Cathol. instit. titul.25.n.3. & tit. 34.* Albertin. *tract. de agnosc, assertio. quæst.11.n.11.* Zanchin. *in tract. de haeret. cap.8.n.3.* Clar. *in pract. §. hæresis, n.5.* Decian. *in tract. crimin. lib.5.cap.21.n.4. in principio*, & Carrer. *in tract. de hæreticis, n.65. in principio.* Quæ jurisdictio extenditur etiam in exemptos in crimine hæresis, ita ut possit procedere Episcopus contra illos tamquam Ordinarius, prout tradit Hostiensis *in cap. ad abolendam, n. 13. extrà de hæreticis.* Nec videtur dissentire Marian, Socin. *in dict. cap. ad abolendam, n.14 & 15. & n. 32. & sequentib.* quamvis *n.40.* utramque opinionem posse defendi tradit. Nihilominus Episcopos in crimine hæresis etiam contra exemptos esse Ordinarios, ex eo ostenditur, quia Episcopo concessa est generaliter, & universaliter delegatio, ac propterea censenda est ordinaria jurisdictio, & non delegata. textus *l. cùm Prætor, ff. de judiciis*: procedunt enim Episcopi quoad effectum jure suo. Hostiens. *suprà.*

Nihilominus verius est quoad exemptos, Episcopos in hoc crimine esse potius delegatos, quàm Ordinarios, ut ostendit textus *in d. cap. ad abolendam, in fine §. si qui vero, extrà de hæreticis*, his verbis: *Si qui verò fuerint, qui à lege diœcesanæ jurisdictionis exempti soli subjaceant Sedis Apostolicæ potestati, nihilominus in iis, quæ sunt contra hæreticos instituta, Episcoporum subeant judicium, & eis in hac parte tanquam à Sede Apostolica Delegatis, non obstantibus libertatis suæ privilegiis obsequantur.* gl. *in c. per hoc, in figur. casus in fine vers. Nota, ut dicitur, de hæreticis in 6.* & ibi Geminian. *in §. sive, n.2.* Repertor. Inquisitor. *in verb. Delegatus, vers. Nota quòd Episcopus, & in verb. Episcopus, vers. secundò,* Carrer. *suprà de hæreticis n.65.* Zanchin. *in tract. de hæreticis cap. 8.n.3.* Simanc. *de Cathol. tit.25. rubr. de Episcopis, n. 6. vers. item Episcopis*, Umbert. Locat. *in judicial. Inquisitor. in verb Inquisitor. n.6. in fine, & n. 11. ad finem, vers. adverte tamen.* Gundisal. *in tract. de hæreticis, quæst. 7. n. 14.*

Illud etiam accipe, quamvis Episcopus sit Ordinarius in crimine hæresis, posse tamen delegari à Papa in una, vel pluribus causis specialibus; tunc enim habebit delegatam jurisdictionem, nisi fortè moneatur à Pontifice, & ab eo excitetur ad peragendum suum officium. Nam tum temporis censebitur Ordinarius, non verò delegatus, prout vult glossa *in cap. per hoc, in verb. Delegata, de hæreticis in 6.* Juvat Gundizal. *suprà de hæreticis quæst. 7. n. 12. in fine, vers. idem si sit delegatus à Papa.* Quinimò quando Episcopus in crimine hæresis est judex competens, non propterea Vicarius ejus generalis in hæresi competens judex est, ita Joann. de Imola *in Clementina 1. n.19. vers. Nunquid autem Vicarius generalis*, & ibi etiam Cardinal. Zabarel. *in §. Duro, n.9. in 12. quæst.* in crimine hæresis, nisi habeat speciale mandatum, Umbert. Locat. *in judicial. Inquisitor. in verb. Episcopus.* Gundizal. *in tract de hæreticis, quæst.7.n. 14.* & Decian. *suprà lib. 5. cap. 21. n. 7.*

Cùm ergo Episcopi successerint Apostolis, qui jure divino Ordinarii fuerint Inquisitores contra hæreticos, Episcopis, quorum est oves sibi commissas ab hæresi illæsas custodire, jure divino hoc negotium à conditu legis gratiæ incumbit in hæreticos inquirere, adeò, ut si neglігentes fuerint in extirpandis hæresibus à sua Diœcesi removeri debeant ab Episcopali dignitate, ut probatur ex Concilio. Milevitan. *cap. 25.* & Lateran. *cap. 3.* & in specie *in cap. excommunicamus 1. §. volumus, de hæreticis.* Pegna *in 2. part. Director. comment. 2. §. Episcopi*, & deducitur *ex cap. penultimo, de regulis juris*, per hæc verba: *Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit.* Quare cùm hæc causa de extirpandis hæresibus sit penes Episcopos, ad ipsos officium Inquisitorum à principio legis gratiæ spectat, cùm ipsi sint successores Apostolorum.

Sequitur dicendum quando Inquisitio primò delegata fuerit instituta à Summo Pontifice? Prateolus opinatur *lib. 4. suæ historiæ*, Valchum hæreticum tempore Henrici Quinti Imperatoris, & Paschalis Papæ secundi anno de 1117. fuisse damnatum ab Episcopo Gerundensi, & ab Ernoldo Burgensi Inquisitore, secundùm quem anno Domini 1100. jam Inquisitorum officium erat institutum, & judices delegati eo fungebantur præter Episcopos. Nihilominns Hieronymus Romanus *lib. 5. historiæ de Repub. Chr.* innuit officium Inquisitoris traditum fuisse Inquisitoribus anno Domini 1243. imperante Summo Pontifice Innocentio Quarto, in quo anno Pontifex creatus, fuit teste Jacobo Castellano *in suo Catalogo Pontificum*, & probari potest ex constitutione edita ab eodem anno de 1254. cùm negotium, ubi fidei Catholicæ adversùs hæreticæ pravitatis errores curam committit fratribus Ordinis Prædicatorum, quæ constitutio ordine est 15. Patet etiam ex constitutione 16. in qua idem negotium committit dilectis filiis Ministro, Custodibus, Guardianis Conventualibus, vel eorum Vicariis Sancti Francisci, ut videre est apud Laërtium Cherubinum *in sua collectione Pontificum tom. 1. à fol. 77. ad folium* 80.

Verumtamen multo verius est Tribunal Sanctæ Inquisitionis cœpisse Ecclesiam Dei gubernante Innocentio Tertio Pontifice Maximo, qui creatus fuit anno Domini 1598. & vixit in Pontificatu annis 18. mensibus 7. diebus 16. & Albigentium errores, & hæreses occasio fuerunt, ut tantùm Tribunal adversùs hæreticos erigeretur ineunte anno Domini 1200. in quo Petrus Monachus Legatus mittitur ab Innocentio Tertio ad Albigenses, à quibus multis vulneribus confossus vitam finivit de mandato Comitis Raimundi Quarti, cujus potentia, & temeritate, & insolentia Albigenses freti in magnam dementiam elati sunt. Primus autem cui officium Sanctæ Inquisitionis fuit commissum à Summo Pontifice, fuit Beatus Dominicus, ut constat ex literis quas accepit ab Innocen. Tertio Anno de 1201. quarum inscriptio sic habebat: *Magistro fratri Dominico, & ejus sociis Prædicatoribus*, ex quo vides officium delegatæ Inquisitionis in Provincia Provinciæ, sive in Gallia Narbonensi, primum Beato Dominico fuisse commissum: & ab eo incœpisse, ut observat Pegna *commentar. 32. 2. part. directorii, versic. quo verò tempore.* Petrus Matthæus V. I. Doctor, his verbis in annotationibus ad summam constitut. Pont. tit. Pii Quinti §. 26. ibi: *Favit. B. Dominici votis, & operi Summus Pontifex muneri ei censuræ, seu, ut vocant, Inquisitionis, hæreseos munere, quo quidem ipse B. Pater primus omnium ornatus est.* sequitur Fr. Antonius de Sena dec. 1. f. 13. Fr. Stephanus de Senhalac. *cap. 2. de gl. nom. prædic.* Fr. Leand. Albert. *in vita Sancti Dominici, lib. 1.* Juvat Lucius Marinus Sicul. *in sua historia Hispaniæ*, dum sic ait: *Procurante Innocentio Tertio Pontifice Max. hæresim apud Tolosam nuper chortam mira celeritate, atque virtute compescuit S. Dominicus*, &c. & Fr. Joan. Marieta *part. 2. lib. 7. cap. 11.* & alii, quos referens sequitur solertissimus antiquitatum vindex Fr. Ludovicus de Sousa *in histor. S. Patriarchæ Dominici, cap. 3. fol. 8. col. 3. & 4.* unde luce meridiana clariùs B. Dominicum fuisse primum Inquisitorem ostenditur ex constitutione edita à Sixto Quinto, cujus verba sic habent. Imò vero imitatione (loquitur enim de Sancto Petro de Verona ejusdem Ordinis) accensus Beati Patris Dominici, ut ille perpetuis, & concionibus, & disputationum congressibus, officióque Inquisitionis, quod ei primum prædecessores nostri Inno-

innocentius Tertius, & Honorius Tertius, commiserant contra hæreticos mirabiliter se gessit, & infra. Quamobrem S. Petrus de Verona post Beatum Dominicum non immeritè Princeps appellari debet Sacrosancti officii Inquisitionis, cùm ipse primus illud suo sanguine consecravit. Hæc Sixtus Quintus decimoquinto die Aprilis anno Domini 1586. anno 1. sui Pontificatus, incipit, *Invictorum Christi militum numerus ingens*, ubi probatur testimonio tanti Pontificis munus sancti Officii ab Innocentio III. & Honorio III. Beato Dominico, & fratribus illius, fuisse commissum, quod postea ab Innocentio IV. eisdem fratribus anno 1254. incipit, *Cùm negotium*, & rursus, Malitia hujus temporis fuit demandatum in Provincia Lombardiæ.

§. V.

Quo tempore fuerit erectum Tribunal sancti Officii tam in Hispania, quam in Lusitania?

EPITOME.

43 *Dominicani in Hispania Religiosi præfecti fuerunt officio sanctæ Inquisitionis.*
44 *Officium sanctæ Inquisitionis Catholicis Regibus postulantibus fuit instauratum.*
45 *Thomas de Torquemada fuit primus Inquisitor generalis Hispaniæ.*
46 *Inquisitores generales in Hispania non fuerunt ante Catholicos Reges.*
47 *Inquisitores Regnorum Aragoniæ Sixtus IV. subjecit supremo Inquisitori Castellæ.*
48 *Inquisitores generales in Regno Aragoniæ, qui fuerint, & in Regno Castellæ?*
49 *Inquisitio quando fuerit introducta in Lusitaniam?*
50 *Inquisitores generales quinam fuerint ad id usque tempus in Lusitania?*

43 ANte tempora Catholicorum Regum Tribunal sanctæ Inquisitionis in Castella, & Legione fuit erectum, ut constat ex literis asservatis in Archivo sanctæ Catharinæ Martyris Barcinone missis à Clemente Papa IV. datis Viterbii Kalend. Februarii anno Dominicæ Incarnationis 1267. anno secundo sui Pontificatus, ad Provincialem Ordinis Prædicatorum in Hispania cum facultate, & potestate nominandi duos, ex Ordine suo, fratres, qui officio inquirendi contra hæreticam pravitatem fungerentur. Quo etiam in archivo asservatur constitutio altera edita à Clemente Sexto, quarto Idus Aprilis Anno Domini 1350. Pontificatus sui anno 9. missa ad Patrem Nicolaum Rosellis Aragoniæ Provincialem, in qua Pontifex præcipit, ut Inquisitores, quos ipse in sua Provincia nominaverit, electis a Provinciali Castellæ nullatenus essent subjecti.

Quin etiam Bonifacius Papa Nonus, qui creatus fuit anno 1389. optavit in Regnis Castellæ, Legionis, & Lusitaniæ Tribunal Inquisitionis instituere, in quibus tunc Regnis familia Dominicana ad unum Provincialem spectabat. Regnabat enim in Castella, ac Legione Henricus Tertius, & in nostra Lusitania Joannes felicis recordationis hujus nominis Primus: Bonifacius, inquam, prima die Februarii 1394. fecit potestatem Magistro Vincentio de Lisboa, qui eo tempore Provincialis erat, & ejus successoribus creandi Inquisitores per Breve Apostolicum, quod hodie in Lusitania in præclaro ejusdem Ordinis Monasterio Beatæ Mariæ de Prælio vocato custoditur.

Nihilominus cùm eo tempore Ecclesia laborabat schismate, & Castellæ, & Legionis Rex Clementi, non autem Bonifacio præstabat obedientiam, diploma Bonifacii non habuit effectum, ex quibus satis constat Patres Ordinis Prædicatorum in Hispania post obitum sui Patriarchæ, singulari doctrina, ac vitæ sanctitate multum profuisse, & eidem Inquisitionis officio contra hæreticam pravitatem Apostolica auctoritate præfuisse.

Constat item ante tempora Regum Catholicorum raro fuisse creatum Inquisitorem generalem, qui alios per Provincias disponeret, & Summis Pontificibus id curæ fuisse, & ideo sæpius Sanctum officium in Provinciis defuisse, eo quia Episcopis ex officio incumbebat hæreses extirpare, cùm autem in Hispania paulatim cœpissent hæreses serpere, ut facilius tanto malo obviaretur, officium Sanctæ Inquisitionis intermissum, instaurari à Regibus Catholicis postulatum est anno primo Pontificatus Innocentii Octavi anno Domini 1484. ut apparet ex prima Hispalensi instructione, in quo anno celeberrimus virorum doctissimorum in omni genere literarum conventus Hispali coactus fuit auctoritate Apostolica Catholicis Regibus id postulantibus, cui præfuit sapientissimus Prior Monasterii Sanctæ Crucis Segoviensis Fr. Thomas de Torquemada Ordinis Prædicatorum. In quo actum fuit de Ordine servando contra hæreticos satis super hoc negotio statutis, & ordinationibus valde salutaribus, quibus in Hispania ad hæc usque tempora Sancti Officii Tribunal utitur. 44 45

Fuit ergo Regum Catholicorum temporibus idem officium de novo introductum, seu instauratum, ut notat Albertinus *in repetitione cap. 1. de hæreticis, lib. 6. quæst. 12. n. 4.* & eorum industria, ac jussu ordo judicialis in eo Tribunali servari solitus magna ex parte institutus, Simancas *de Catholicis instit. rubr. de Inquisitor. Apostol. tit. 34. n. 5.* Pegna *d. comment. 32. versic. hoc igitur officium.* Fr. autem Thomas de Torquemada fuit primus Inquisitor generalis in Regnis Hispaniæ, & ante Catholicos Reges, generalis Inquisitor nullus extitit, Paramus *de origine officii tit. 2. cap. 2. n. 10.* Eorum tamen tempore reformatio Sanctæ Inquisitionis demandata fuit viro clarissimo D. Petro Gonzal. de Mendoça, Archiepiscopo Hispal. & Fratri Thomæ de Torquemada primario Inquisitori, qui ex decreto Catholicorum Regum Inquisitores Cordubæ, Gieniique, & Hispali degentes ad prædictam Hispalensem urbem cum aliis viris doctissimis convocavit; ubi de statu Sanctæ Inquisitionis sapienter, maturè, & utiliter actum est, Paramus *ubi suprà d. cap. 2. n. 16.* 46

Porrò Inquisitores Regnorum Aragoniæ Sixtus Quartus subjecit supremo Inquisitori Castellæ, Bulla propria anno 1483. quam postea Innocentius Octavus ejus successor Apostolica auctoritate confirmavit quoad Castellam ad Legionem anno 1485. tertio Nonar. Febr. Pontificatus sui anno 5. & anno proximo sequenti, quoad Aragoniam, Valentiam, & Cathaloniam idem extendit. Bulla autem Innocentii Octavi, ubi de hac subjectione sic incipit: Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, Dilecto filio Thomæ de Turrecremata, Ordinis fratrum Prædicatorum, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Domini 1484. tertio Idus Februarii, Pontificatus nostri anno 2. 47

Neque abs re videtur hoc loco recensere, Inquisitores quinam fuerint generales in Regno Aragoniæ, & qui in Regno Castellæ per aliquot annos, non autem perpetua serie. Primus ergo generalis Inquisitor Aragoniæ fuit Fr. Joannes de à Longares anno 1307. ad annum 1320. postea Cardinalis frater Nicolaus Rosel, eique proximus Nicolaus Eymericus ab anno 1358. usque ad 1393. Nec non 48

frater Joannes de Lorgerio: aliquandiu verò unus Aragoniæ præsidebat, Cathaloniæ alter, alius Balearibus, ac Comitatibus Rossilionis, & Cæritaniæ, quæ Cathaloniæ pars est. Vide reliqua apud Paramum *lib. 2. de origine officii tit. 2. cap. 8. n. 11.* ubi observat non semper in Regno Aragoniæ Inquisitores generales, sed interdum: imò *n. 14.* ostendit Inquisitores Regni Aragoniæ subjectos esse Inquisitori generali Castellæ, & Joannem Episcopum Vicenensem in Corona Aragoniæ anno de 1507. Inquisitorem generalem constitui à Julio II. & Leonem X. duos in Regnis Aragoniæ, atque Navarræ, Ludovicum scilicet Episcopum Dertusanum, & fratrem Joannem Polo Ordinis Prædicatorum creasse Inquisitores generales, ut ostenditur in ejus Bulla data 15. Julii anno 1513. postea verò Ferdinando Catholico defuncto Adrianus Episcopus mortuo Episcopo Dertusano in Regnis Aragoniæ, & Navarræ Inquisitor generalis creatur per Leonem Decimum, ut continetur in ejus Bulla, data decimoquarto Novembris anno de 1516. Pontificatus sui Quarto.

Series Inquisitorum generalium in Regno Castellæ primo loco memorat Fratrem Thomam de Torquemada anno Domini 1483. in Castella, Legione, & Aragoniæ creatum à Syxto Quarto die 17. Octobris ejusdem anni, qui postea fuit confirmatus ab Innocentio Octavo anno 1485. die tertio Februarii anno sui Pontificatus secundo. Huic accessit Fr. Didacus Deza Taurinus, ex Prædicatorum Ordine, præceptor Principis Joannis Catholicorum Regum filii ab Alexandro Sexto Primarius Inquisitor creatus Kalend: Decembris anno Domini 1498. in Castella & Legione, & Kalend. Septembris sequentis anni 1499. in omnibus Castellæ Regnis evectus fuit ad generalis Inquisitoris primariam dignitatem. Post Didacum Deza Frater. Franciscus Nimenius Cisneiros in Castellæ, & Legionis Corona eandem primariam dignitatem Inquisitoris generalis fuit adeptus, & propter eximia virtutis, ac Sanctitatis documenta à Regina Elizabetha Confessarius electus est, ac denique creatus Archiepiscopus Toletanus, deinde Cardinalis Sanctæ Balbinæ à Julio II anno 1507. adeò paupertatis D. Francisci de cujus familia erat, amotor, ut nunquam nisi pedibus incederet, vel ad summum asello humili uteretur. Huic proximus fuit in generali Inquisitoris officio Ludovicus Dertusensis Episcopus, ex Dominicana familia in Aragoniæ Corona priùs Inquisitor generalis, deinde secutus est Adrianus in eandem dignitatem elatus à Leone X. postridie Idus Novembris anno Domini 1516. antea Episcopus Detrusensis Aragoniæ, Valentiæ, & Siciliæ Regnis Inquisitor generalis præponitur, & anno de 1518. ab eodem Pontifice Leone X. Regnis Castellæ, & Legionis delegatur. Post hunc Alphonsus Manriques, Archiepiscopus Hispalensis, ab Adriano Papa VI. Generalis Inquisitor fuit constitutus anno de 1523. 4. Idus Septembris.

Illo autem vitâ functo, Joannes Taveira Toletanus Antistes creatus fuit in ditionibus Hispaniæ Inquisitor generalis à Paulo III. anno 1539. 7. Idus Novembris. Anno autem Domini 1546. 12. Kalend. Martii D. Garcia de Loaysa Generalis Inquisitor factus fuit ab eodem Paulo III. cui accessit D. Ferdinandus de Valdes anno Domini 1547. 13. Kalend. Februarii à Paulo III. ad eandem dignitatem in Regnis Hispaniæ ductus. Post hunc evocatus D. Petrus de Espinosa, Episcopus Seguntinus, à Pio Quinto ad idem officium anno salutis 1566. sexto Idus Semptembris, datus ab eodem Coadjutor, & futurus successor eidem Ferdinando. Sequitur D. Petrus Pontius de Leone, creatus Inquisitor generalis in Corona Hispaniæ per Gregorium XIII. anno 1572. postridie Kalend. Decembris, morte tamen præventus officium non exercuit.

His adde D. Gasparem Quiroga, Cardinalem Archiepiscopum Toletanum, qui anno 1573. possessionem succepit hujus Officii supremi auctoritate Gregorii XIII. & a Rege Philippo secundo ad supremum Concilium, vulgò *do Estado*, evectus, & anno 1577. ad Archiepiscopatum Toletanum electus, & anno sequenti ab eodem Gregorio XIII. ad Cardinalium dignitatem assumptus fuit. Huic proximus fuit D. Hieronymus Manriques Abulensis Episcopus, qui priùs Murciæ Inquisitoris officio functus est, & postea ad supremum Inquisitionis apicem à Clement. VIII. postridie Nonas Maii anno 1595. evectus, & Kalend. Septembris ejusdem anni extremum clausit diem. Post hunc D. Petrus Portocarrerio supremi Inquisitoris onus, & decus, & officium laudabiliter obivit, & possessionem adeptus est septimo Idus Junii anno Domini 1596. cùm esset Episcopus Conchensis. Mitto cœteros pro quibus vide recentiores, ne multus sim.

Quæstionis tamen est, quando fuerit inductum in Lusitaniam Inquisitionis Tribunal? Illescas *in historia Pontificali 2. part. lib. 6.* & ex illo frater Alphonsus Fernandez *in concertatione contra hæreticos anno 1541. fol. 260.* Fr. Ant. de Sotomajor *in historia Orientali lib. 4. c. 28.* Figueroa *en la plança univers. discursu 69.* Param. *de origine Inquisitionis lib. 2. cap. 15. n. 6. vers. compendiosa de Sahavedra narratio*, Cevallos *lib. 4. de violentiis quæst. 1.* aliàs 897. *n. 359.* opinantur in hoc Regnum Lusitaniæ fuisse inductum officium Sanctæ Inquisitionis sagacitate, & industria cujusdam Cordubensis nomine Sahavedræ, qui confictis Bullis Apostolicis rem ad exitum perduxit; quæ narratio, seu nugatio mera fabula est, ita ut ipse Param. *d. n. 6. ad finem* asserat, se adduci non posse ut credat, & probatur esse falsam hanc novellam, primò, quia anno 1539. adhuc Sahavedra non introduxerat in Lusitaniam Coronam Inquisitionis officium, prout apparet ex ipsa schedula relata per Param. *dict. cap. 15. n. 6. col. 3.* & tamen jam eo anno in Lusitania erat Inquisitor secundus generalis Cardinalis Henricus, ut ostenditur ex diplomate Summi Pontificis, & virtute illius ab eo anno 1539. usque ad annum 1579. officium supremi Inquisitoris diligentissimè peregit; & confirmatur esse falsam narrationem Sahavedræ ex traditis concluditur à fratre Seraphin de Freitas Lusitano Juris Pontificii Professore in additionibus ad tractatum Illustrissimi Hispaniarum Primatis *de sollicitantibus, quæstion. 22. n. 38. versic. his sic constitutis, & sequentibus.* 49

Conclusio ergo sit, Tribunal Sanctæ Inquisitionis fuit introductum in Lusitaniam anno Domini 1533. mense Aprili, gubernante Ecclesiam Dei Clemente Septimo, ad instantiam, & petitionem Serenissimi Regis Portugaliæ Joannis hujus nominis Tertii, quod Pontifex eidem Regi concessit per Bullam specialem, in qua Inquisitori supremo, & universo Tribunali, & cunctis Inquisitoribus, & officialibus Sancti Officii indulsit ampla privilegia, immunitates, exemptiones, & libertates, quibus omnes ad id usque tempus perfruuntur, & perfruentur; ut videre est in eandem Bulla, ita Franciscus de Andrada *in Chronico ejusdem Regis p. 2. cap. 82. in principio*, & Dom. Fr. Amator Arraiz, Episcopus Portalegrensis *in tertio Dialogo cap. 3. fol. 60. col. 1.* ac idem Fr. Seraphin. de Freitas *n. 34. ubi supra*, ubi concludit anno 1533. per Serenissimum Regem Joannem Tertium officium Sanctæ Inquisitionis fuisse petitum, & obtentum à Clemente Septimo, quibus refellitur fabula Sahavedræ.

His positis consequens est dicere de Supremis Inquisitoribus eo ordine, quo fuerunt in Lusitania electi, & constituti. Primus igitur Inquisitor generalis fuit Fr. Didacus da Sylva, ex Decalceatis Ordinis Sancti 50

Fran-

Francisci, ejusdem Joannis Regis Tertii Confessarius, Episcopus Ceutensis, vel potiùs Effilissensis anno 1536. Param. *d. cap.* 15. *n.*8. Fr. Seraphin. de Freitas *dicta quæst.* 22. *n.*35. quo officio per tres circiter annos functus ad Braccarensem Archiepiscopatum evectus se abdicavit.

Secundus Generalis Inquisitor fuit Infans Henricus Cardinalis tituli Sanctorum quatuor Coronatorum, Fr. Germanus Joannis Tertii Portugaliæ Regis, eo tempore Archiepiscopus Eborensis, ac postea Braccarensis Hispaniarum Primas, qui tandem demortuo Sebastiano Rege ad Regale culmen evocatus est. Non tamen Inquisitoris generalis officio unquam renunciavit: imò in causis fidei sic subscribebat: Rex Henricus tanquam Inquisitor generalis, &c. quo officio ab anno 1539. usque ad annum 1579. id est, per quadraginta annos functus fuit. Quinimò in nostrum Collegium Eborense, cujus ipse fuit fundator, dum aliquoties per tempus moraretur, ac resideret, Inquisitores inferiores frequenter vocare in causis fidei solebat, & de illis in domo ad hoc munus deputata agebatur, quibus Cardinalis præsidebat, vel ejus loco Pater Leo Henriquez, nostræ Societatis Confessarius illius pro eo Præsens erat.

Tertius Inquisitor generalis Coadjutor ejusdem Cardinalis cum futura successione datus fuit Dominus Emmanuel de Meneses, Conimbricensis Episcopus, Arganili Comes ex Bulla Gregorii XIII. anno 1578. die 24. Februarii, qui in prælio Regis Sebastiani animosè dimicans occubuit, & ideo successio futura non obtinuit locum. Quartus Inquisitor generalis Henrico Cardinali proximus fuit Dominus Georgius de Almeida Archiepiscopus Olisyponensis, qui per Bullam Gregorii XIII. die 27. Decembris anno 1579. creatus fuit: quod officium exercuit usque ad mensem Martii anni 1585. in quo ultimum conclusit diem. Anno tamen 1581. de mandato illius editus est in lucem Index librorum prohibitorum, cum regulis confectis per Patres à Tridentina Synodo delectos, auctoritate Pii Quarti Pontificis Maximi comprobatus, cui alter Index jussu ejusdem Inquisitoris supremi additus est, in quo continentur in his Portugaliæ Regnis libri prohibiti, cum aliis multis ad eandem librorum prohibitionem spectantibus tam Latinè, quàm Lusitanè. Quintus Inquisitor generalis in Lusitania fuit Ordine Cardinalis Albertus tituli sanctæ Crucis in Hierusalem, Archidux Austriæ, pro eo tempore quo loco Philippi secundi acroamate Prudentis Lusitaniam moderabatur ex Bulla Sixti Quinti anno 1586. 25. die Januarii, qui postea Comes Flandriæ, & Dux Burgundiæ fato concessit.

Cui successit Dominus Antonius Matos de Noronña, Episcopus Elvensis, ex Bulla Clementis Octavi data Romæ anno 1596. qui priùs Inquisitor Cordubæ fuit constitutus, & illinc cum eodem officio Toletum translatus, quibus in locis præclarè se gessit, & inde à Phillippo Secundo in Lusitaniam cum delegatione missus negotia sibi tradita mirabiliter composuit, quibus peractis in supremum Consilium Sanctæ Inquisitionis generalis cooptatus, & inde ad officium Inquisitoris generalis factus Episcopus evocatus fuit. Post hunc idem munus adeptus est Dominus Alexander, Joannis Brigantiæ Ducis filius, Archiepiscopus Eborensis, ex Bulla Clementis Octavi die 29. Julii anno 1602. Huic proximus Dominus Petrus de Castillo, Episcopus Leiriensis Regiæ ante Cameræ, seu Referendariorum sacri Palatii Præses, nec non Portugaliæ Prorex integerrimus, ex Bulla Clementis Octavi anno 1604. 23. Augusti.

Nonus Inquisitor generalis Dominus Ferdinandus Martinz Mascaregnas, Episcopus ex Algarbio Lusitaniæ anno 1616. ex Pauli Quinti Brevi. Rector antea Universitatis Conimbricensis, omnibus titulis dignissimus, in quo, an nobilitas, an ingenium universale ad omnem doctrinam, & literarum eruditionem, an morum integritas, ac immensa liberalitas maximè in pauperes Principem, sibi locum vendicet, ambigi meritò potest.

Decimus Inquisitor generalis tanto muneri præfectus est Dominus Franciscus de Castro ex antiqua familia, clarissimaque castrorum nobilitate; Episcopus Egitaniensis ex Bulla Urbani Octavi, cujus mores integri, & sanctissimi, virtutesque excellentes, & singulares omnibus sunt in confesso, jam ab eo tempore, quo in Collegium Divi Petri fuit cooptatus, & inde ad Universitatem Conimbricensem Rector dignissimus promotus, quæ omnia, & alia munia publica tanto successu perfecit, ut tandem ad hanc Inquisitoris generalis nomenclaturam, ac dignitatem, veluti propugnaculum fidei inexpugnabile, & defensor unius avocatus est.

---

§. VI.

De Inquisitoris generalis potestate, & obligationibus tam in genere, quam in specie.

EPITOME.

51 *Inquisitor generalis à Rege solet creari, & à Romano Pontifice confirmari.*

52 *Inquisitoris generalis qualitates circa suum officium peragendum.*

53 *Inquisitor generalis nominat Inquisitores, & Papa delegat ab eo nominatos.*

54 *Inquisitor generalis exhibet nudum ministerium, dum nominat Inquisitores.*

55 *Inquisitor generalis eligit ministris visitatores & nominat Consiliarios Senatus supremi, quibus datur expedire causas appellationum, & res arduas componere cum generali Inquisitore.*

56 *Inquisitoris generalis in Hispania est removere Inquisitores, ex causa tamen justa.*

57 *Causæ præcipuæ removendi ab officio Inquisitores quæ sint?*

58 *Inquisitores oportet esse peritos, firmæ valetudinis non negligentes, senes potius quam juvenes.*

59 *Magistri generales minorum fratrum, & Prædicatorum possunt removere subditos ab officio Inquisitorum, ex causa tamen justa.*

60 *Inquisitoris generalis est mutare de uno ad alium locum Inquisitores nominatos, aut removere.*

61 *Jurisdictio Inquisitorum sit ne ordinaria, an delegata, & an sit restringenda, vel amplianda? ostenditur.*

62 *Inquisitor generalis potest avocare ab Episcopis omnes causas hæresim sapientes.*

63 *Inquisitor generalis an possit dispensare in depositione sacci benedicti duntaxat, & quid de Inquisitoribus inferioribus?*

64 *Ætas necessaria Inquisitoribus, quænam sit de jure?*

65 *Delegati ab Episcopo in causa fidei quam ætatem habere debeant?*

66 *Inquisitores deputati à Papa possunt esse, esto non sint 40. annorum.*

67 *Episcopi cur possint esse triginta annorum, non autem Inquisitores?*

68 *Inquisitores in Hispania possunt esse, qui attingunt trigesimum ætatis annum absque dispensatione, & quid de Commissariis?*

INquisitor generalis ubique regulariter à Rege solet creari, & à Summo Pontifice confirmari 51

cum amplissima potestate in causis fidei contra hæreticos apostatas, eorumque complices, receptores, fautores, ac defensores. Ad hanc dignitatem semper assumitur aliquis Antistes ex præcipuis Lusitaniæ, vir immaculatæ vitæ, mansuetus benignus, ac misericors, quique cum mansuetudine rigorem dum opus fuerit, & cum misericordia judicium misceat, & cum lenitate severitatem adhibeat, textus *in cap. licet, dist.* 45. *& cap. judicat.* 3. *quæst.* 7. *& cap.* 123. *quæst.* 5. ubi D. Augustin. judicem al-
52 loquens, inquit, Imple Christiane judex pii patris officium, sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris, nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatoribus curandi adhibeas voluntatem. Noli atrocius vindicare, quod leniùs invenisti; inquirendi, quàm puniendi major necessitas est. Ad hoc enim, & mitissimi homines facinus occultatum diligenter atque instanter examinant, ut quibus percant, inveniant. Et quamvis hæc ita sint, Inquisitor generalis aliter se debet habere cum illis, qui misericordia sancti Officii abutuntur, quique sunt incorrigibiles, & obstinati in suo moriuntur peccato, *cap. est injusta* 23. *quæstion.* 4. Tunc enim misericordia non est sequenda, *l. aut facta*, §. *final. ff. de pœnis*, & tradit Præpos. *in cap. jana*, *n.* 5. *dist.* 10.

53 Tanta item est Inquisitori generali à Summo Pontifice potestas concessa, ut possit deputare, seu nominare omnes Inquisitores, eosque nominatos, seu deputatos Papa delegat, argumento textus *in l. pater, ff. de manumiss. vindict.* ubi habetur, si pater scripsit filio, ut aliquem ex servis suis manumittat, & ille manumiserit Stichum, Stichus ille erit liber: solùm enim filio concessit electionem, ipse verò pater manumisit. Confert Bartol. *in l. item eorum*, §. *si decuriones, ff. quod cujusque univers.* dum observat ordinata ab habentibus auctoritatem à Concilio, ab ipso Concilio censeri disposita. Atque ita Inquisitores inferiores nominati, deputati, electi, aut delegati per generalem Inquisitorem ex potestate eidem à Papa tributa, sunt electi, deputati, seu subdelegati, aut nominati ab eodem Pontifice, & ab eo accipiunt jurisdictionem, & potestatem. Inquisitor autem generalis super eorum deputatione, seu nominatione solum exhibet nudum ministerium ad instar
54 Nunciorum, Baldus *in l. qui autem*, §. *constituere, ff. de constit. pecun.* & est veluti organum quoddam, quo mediante vox Papæ transit ad Inquisitores sic delegatos *l. qui autem suprà*, §. *fin.* & dicit gloss. & Bart. *in l. multum interest, Cod. si quis alteri, vel sibi*, & ab eo eorum jurisdictio immediatè dependet, gloss. *in verb. committi, & in verb. amovere Clement.* 2. *de hæreticis*, Panormit. *in cap. sanè quia, de officio delegati, in principio*, & Repertorium Inquisitor. *in verb. Inquisitores, vers. item an Inquisitores judiciarii habeant jurisdictionem à Ministro generali*, Eymericus 3. *part. quæst.* 3. ubi Pegna *comment.* 52. & Lapus *allegat.* 32. incipit, *An fratre minor.*

55 Item ad Inquisitorem generalem non solùm spectat Inquisitores, & alios ministros eligere, Visitatores ad Inquisitorum Provincias mittere, sed etiam nominare Consiliarios sanctæ, ac generalis Inquisitionis, quibus competit summa cognitio, ac jurisdictio, Quorum etiam est officium causas appellationum expedire, discordias inter Inquisitores excitatas componere, delicta ministrorum castigare, & de rebus difficilibus cum generali Inquisitore tractare; textus *in d. Clement.* 2. *de hæreticis*, Eymeric. 3. *part. Director. quæst.* 10. & Simancas *de Catholicis, titul.* 34. *n.* 6. *&* 7.

56 In Hispania autem committuntur appellationes dicendæ Inquisitori generali ex Bulla Clementis Septimi, cujus meminit Paramus *de ordine judicario S. Officii lib.* 3. *quæst.* 4. *ex n.* 102. ad quem etiam pertinet potestas removendi Inquisitores ab officio, quamvis jurisdictio Inquisitorum non pendeat ab ipso Inquisitore generali; sed actus solus constituendi, seu removendi, gloss. *in d. Clement.* 2. §. *Notorii, in verb. amovere*, quam Abbas, Cardinalis, & Bonifacius sequuntur ex facultate, aut ex commissione Papæ; non tamen hæc remotio fieri debet nisi causa legitima, ac justa id exigente. Præcipuæ causæ possunt esse impotentia, negligentia, iniquitas, dolus, seu fraus commissa prætextu officii, Eymeric. 3. 57
part. quæstion. 10. *&* 12. *& ibi* Pegna *comment.* 61. *versic. Ac de causis quidem removendi judices*, per legem, *si quos, Cod. de officio præfecti Prætor. Orient.* his verbis: *Si quos judices, vel propter adversam, & longinquam corporis valetudinem, vel propter negligentiam, aut furtum, vel simile aliquod vitium sublimitas tua inutiles esse reperit.* hæc ibi.

Ex quibus prima causa est impotentia ad exercendum officium Inquisitoris, sub illa infirmitas, ignorantia, & senectus continetur. Infirmitas debet esse 58
perpetua, quòdsi est temporalis, non removetur Inquisitor, sed potest ipse infirmitate durante sibi Vicarium, seu commissarium instituere, cui committat vices suas; est enim Principis delegatus, qui propter causam justam subdelegare potest, cùm voluerit, Lucerna Inquisitor. *verb. Inquisitor*, *n.* 2. & ideo Inquisitor hæreticæ pravitatis vices suas potest committere, & eas revocare cum voluerit, Pegna *ubi proximè*, *vers. sed jam percurramus.* Ignorantia, aut imperitia causa est sufficiens ut Inquisitor amoveatur; oportet enim judices esse peritos, text. *in cap. ex literis*, §. *cæterùm, de consanguinitate, & affinitate, verb. si statuta Canonum non ignorent.* Menoch. *cons.* 100. *n.* 240. *& n.* 258. & text. *in Authent. de judicibus*, §. 1. Item de senectute, quia morbo comparatur. quod intellige de senibus mente, & judicio invalidis, & memoria infirmis: secus de illis, qui valent memoria, & judicio, & prudentia, & experientia: hi enim ad regendum, & gubernandum sunt aptissimi. De quibus dicitur, senectus ætate fit doctior, usu tutior, processu temporis sapientior, secundùm D. Hieron. quem refert Phœbus Lusitanus *decis.* 66. *n.* 7. *&* 8. traditque optimè Archidiaconus *in cap. tanta, distinct.* 86.

Propter negligentiam in officio removeri potest officialis, præsertim Inquisitor, *cap. si qui Episcopi* 1. *quæst.* 1. glossa *in cap. excommunicamus* 1. §. *ultimo, de hæreticis*, æquiparatur negligentia dolo. Specul. *titul. de restit. in integrum* §. 1. *vers. ut autem.* Dicitur autem negligens, qui non procedit adversùs hæreticos, vel, qui procedit extra tempus, cùm potuerit tempore debito. Barbos. *in prælud. ad l. si mora*, *n.* 9. *ff. solut. matrim.* & ostenditur *in c. ad falsariorum*, & glossa *ibi*, *de crimine falsi*, Augustinus Barbos. *ibi n.* 17. Iniquitas denique causa est satis, superque, ut removeatur Inquisitor, sub quo nomine intelligitur extorsio pecuniarum illicita prætextu sancti Officii, Comensis *in lucerna verb. Inquisitor.* §. 10. Franciscus Squillacensis *tract. de fide Cathol. cap.* 53. textus *in d. Clementina* 2. §. 1. *de hæreticis*, & Simancas *de Cathol. tit.* 44. *n.* 34. & alii, quos referens sequitur Param. *d. lib.* 3. *quæst.* 2. *ex n.* 58. *usque ad n.* 70. & Farinac. *de hæresi*, *quæst.* 186. §. 2. *n.* 34.

Sed quid dicendum de Inquisitoribus electis à 59
Prælatis Provincialibus, aut ministris eorum Ordinum, quibus à Sede Apostolica indultum est deputare tales Inquisitores? Responde ubi deputatio, seu electio Inquisitorum commissa est Magistro generali Ordinis Minorum, aut Magistro generali Ordinis Prædicatorum, posse removeri à suis superioribus, à quibus fuerunt electi, auctoritate tamen Apostolica; ita patet ex Bulla Innocentii Quarti edita anno

anno 1254, incipit, *Licèt ex omnibus*, cujus meminit Pegna inter literas Apostolicas *fol.* 20. & ex alia Clementis IV. anno 1265. incipit, *Licet ex omnibus*, relata ab eodem suprà *fol.* 56. Pegna *in Directorio*, *part.* 3. *quæst.* 9. *comment.* 58. *fol.* 402. *col.* 2. & 3. Quod intelligitur ex justa, & rationabili causa, non autem ad libitum, Eymeric. *dict. part.* 3. *quæst.* 10. & *ibi* Pegna *comment.* 59. *fol.* 583. Umbert. Locat. *in judicial. Inquisitor. n.* 38. *vers. Nota tamen*, & *n.* 40. *vers. Nec etiam*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 8. *c.* 18. *quæst.* 9. *vers. si quæras*, & Læl. Zech. *in summa*, *p.* 1. *tit. de fide*, *rubr. de hæresi*, *cap.* 11. *n.* 3. *vers. & Inquisitores possunt removeri.*

60 Inquisitoris etiam generalis est sicut & deputare Inquisitores, ita etiam removere re maturè cognita, ac mutare, & de uno cùm opus fuerit ad alium locum transferre, Farinac. *ubi suprà n.* 36. post Pegnam 3. *part. Directorii, comment.* 58. *vers. hodie*, ubi observat hisce temporibus non competere magistris generalibus removere Inquisitores, sed Inquisitori generali, ad quem etiam pertinet, cùm expedit mutare, ac de uno ad alium locum transferre

61 Quam jurisdictionem habeat generalis Inquisitor, & reliqui inferiores, ordinariamne, aut delegatam, quæstio anceps est? Archidiacon. *in cap. ne aliqui*, *in fine*, *versic. vel dic*, *de hæreticis in* 6. & Bonifacius de Vitalinis *in Clementina* 1. *n.* 21. *eodem titulo*, *de hæret.* Opinantur habere jurisdictionem ordinariam, eo ipso quòd Inquisitores sunt delegati ad universitatem causarum.

Alii contrà putant, Inquisitores contra hæreticam pravitatem esse judices delegatos, & non ordinarios, ita scribentes *in cap. per hoc*, per textum *ibi*, *de hæreticis in* 6. Joannes Andreas *in principio*, Geminian. *vers. Nota textum expressum*, *num.* 1. *ibidem*, Joannes de Imola *in Clementina* 2. *sub nu.* 5. *vers. nota bene de hæreticis*, Sylvester. *in verb. hæreticus*, §. 2. *n.* 2. *vers. auctoritas autem eorum*, Comensis *in Lucerna*, *verb. Inquisitores*, *num.* 16. Lapus *allegat.* 32. incipit, *An frater minor.* Federicus de Senis *conf.* 145. incipit, *Joannes Episcopus*, *num.* 1: Gondissal. *tract. de hæreticis quæst.* 23. *num.* 6. Joann. Rojas *in singularibus fidei* 44. & 97. quæ sententia est communior. Ratio, quia Inquisitores non sunt dati à Principe ad universitatem causarum, & ideo non possunt dici Ordinarii, cùm sint deputati ad specialem hæresis causam tractandam, & ita non habent universalem jurisdictionem in omnes personas, cùm non procedant contra omnes contra fidem delinquentes, ut infrà ostendetur. Quare Inquisitores esse delegatos, non autem ordinarios, multo verius est, ita Eymericus 3. *part. director. quæst.* 4. ex ea ratione, quia nullam habent jurisdictionem, nec in personis, nec in delictis, nec in causis, nisi ubi quantum, & circa quos ei confert Romanus Pontifex, sic ille. sequitur Sigismund. Scaccia *in tractatu de judicis causar. civil. criminal. & hæretical. cap.* 67. *n.* 5. ubi testatur de communi, quam etiam amplectitur Azor. *dict. part.* 1. *libro* 8. *capite* 18. *rubric. de sacris Apostolicis Inquisitoribus*, *quæst.* 6.

Dici etiam potest Inquisitores esse Ordinarios, quoad utilitates jurisdictionis ordinariæ. & esse delegatos, quoad utilitates delegatæ, ita Molina *de jurisdictione*, *tractat.* 5. *disput.* 29. §. *illa vero ratione*; ubi concludit hisce temporibus consideratis multis privilegiis in fidei favorem huic officio sanctæ Inquisitionis concessis, jurisdictionem hanc, etsi hodie delegatam appellemus, valde tamen accedere ad ordinariam; non solum quia est jurisdictio ad universalitatem causarum fidei, & ad illa, quæ ad illas extirpandas conducunt; sed etiam, quia est perpetua, nec finitur per obitum, vel per depositionem, vel per promotionem & ascensum ad alia, & provisus in tali munere etiam re integra non perdit jurisdictionem per mortem creantis illum, perinde, acsi jurisdictio illa esset ordinaria, & officium illud, ut ostenditur. *in dict. cap. ne aliqui*, *de hæreticis in* 6. ibi; *Ne aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium revocent, an officium inquisitionis hæreticæ pravitatis, solicitudini vestræ intra certos limites ab Apostolica Sede commissum expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit; præsertim declaramus edicto ipsum officium, non solùm quoad negotia vivente mandatore incæpta, imo etiam quoad integrà, & nondum cæpta, & quod plus est, quantum ad ea, quæ tunc nequaquam emerserant, in favorem fidei post committentis obitum perdurare.* Hactenus caput *ne aliqui.* Ex quo clarè patet quantum accedit ad jurisdictionem ordinariam, cujus proprium est morte concedentis non expirare. Molina *suprà*, quem sequitur Emmanuel de Valle *de Ensselmis sect.* 3. *cap.* 1. ubi addit jurisdictionem Inquisitorum & ordinariæ, & delegatæ habere utilitates. & esse adeo privilegiatam eo, quia tam de praxi, quam de jure habet, ut Episcopi non se intromittant de causis fidei, etiam cumulativè, nisi assistendo Inquisitoribus. Quo fit, ut jurisdictio Inquisitorum sit delegata quoad ea, quæ supra ordinariam jurisdictionem inferiorum Summo Pontifice sunt majoris perfectionis, & excellentiæ, quatenus Inquisitores repræsentant ipsum Papam, & vices illius tenent in iis, quæ ad illos pertinent, & sic excellunt cunctis Ordinariis Summo Pontifice inferioribus, & non habent imperfectionem jurisdictionis delegatæ, cum non sit odiosa, & ex consequenti restringenda, sed favorabilis, & in favorem fidei amplianda, quod est proprium ordinariæ jurisdictionis, & repugnat delegatæ. Molina *ubi suprà*, *dict.* §. *illa*, *ad finem*, Param. *dict. quæst.* 2. *cum aliis*, *n.* 20. *fol. mihi* 522. Et quamvis *n.* 101. disputandi gratia probet jurisdictionem Inquisitorum non esse extendendam, sed restringendam, contrariam sequitur ex *n.* 107. *usque ad n.* 111. ubi ostendit Inquisitores deputatos à Sede Apostolica in causa hæresis esse majores quolibet Ordinario, habereque auctoritatem ab illo Pontifice à quo destinati sunt, & majori ac fortiori jurisdictione stabiliri, quàm Episcopos, textus *in cap. sanè* 2. & *cap. studuisti*, *de officio delegati*, Molina *suprà disp.* 26. *num.* 1. Sbroz *de officio Vicarii lib.* 2. *quæst.* 62. *num.* 10. Francisc. Molina *de brachio sæculari cap.* 6. *n.* 12. & Aldrete *de religiosa discipl. tuend. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 33.

Quæres, an Inquisitor generalis possit liberè in 62
hoc Regno avocare omnes causas criminum tam hæresis, quàm hæresim sapientium ab Episcopis, & eorum officialibus etiam per censuras? Responsio est affirmativa, ex traditis à Valle *de Ensalmis sect.* 3. *n.* 11. & à Primate Hispaniarum *in libello de solicitantibus quæst.* 2. *fol.* 14. ubi refert diploma Pii IV. concessum Serenissimo Henrico Cardinali Inquisitori supremo: datum Romæ die 14. Aprilis 1561. ut possit quascunque causas hæresis, & illius pravitatem hujusmodi sapientes coram Ordinariis Regnorum, Provinciarum, & locorum præfatorum nunc, & in futurum in quibuscunque statu, ac terminis pendentes quandocunque tibi expediens visum fuerit ab ipsis Ordinariis ad te advocandi, ac illis, eorùmque judicibus, & personis, ne in eis ulteriùs procedant sub censuris, & pœnis Ecclesiasticis inhibendi, easque causas cum omnibus, & singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, &c. per te, vel alium, seu alios audiendi, & fine debito terminandi, cæteràque in præmissis, & circa ea necessaria, & opportuna faciendi, & exequendi plenam, & liberam aucto-

auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus facultatem. hæc ibi: Ex quo patet quanta sit potestas supremo Inquisitori à Sede Apostolica concessa.

63 Ambigi etiam potest, an Inquisitores inferiores possint dispensare cum gestantibus saccum benedictum, seu habitellum, ut non deferant illum per tempus ab Inquisitoribus præfixum? Responde de jure communi posse, textus *in cap. ut commissi*, §. *illorum*, *de hæreticis lib.* 6. In Regnis tamen Hispaniæ nequeunt dispensare in depositione habitelli, aut sacci benedicti, eo quòd prolata sententia illico functi sunt suo officio; nec ampliùs possunt se intromittere: & ideo dispensare in hoc casu reservatur Inquisitori generali, & supremo Sanctæ Inquisitionis Senatui, textus *in l. judex*, *ff. de re judicata.* Neque sine causa solet dispensare in depositione saccorum benedictorum, eo quia gravissima delicta gravissima pœna, ac pœnitentia plecti debent. Interest enim Reipublicæ, ut crimina non maneant impunita, ut per Thomas de Thomasset. *in floribus legum regular.* 103. Azeved. *leg.* 14. *n.* 1. *tit.* 9. *lib.* 3. *novæ recopil.* & *l.* 1. *num.* 63. *tit.* 1. *lib.* 8. Cabed. *dec.* 75. *num.* 1. *p.* 1. Perez *l.* 4. *gloss.* 1. *pag.* 312. *tit.* 12. *lib.* 2. *ordin.* & *l.* 1. *gloss.* 3. *pag.* 148. *in principio*, *tit.* 1. *lib.* 8.

64 Quoad ætatem necessariam ad tantum munus pro virili obeundum, illud certi juris est, eligi non posse, nisi qui quadragesimum annum attigerit, habetur *in Clementina* 2. *de hæreticis*, his verbis: *Statuimus nullis ex tunc, nisi quadragesimum ætatis annum attigerunt, officium Inquisitionis prædictæ committi Inquisitoribus*, Calderin. *in tractat. de hæreticis*, *rubr.* 1. *n.* 3. Umbert. Locat. *in judicial. Inquisitor. in verb. Inquisitor*, *n.* 4. Rojas *singul.* 106. *nu.* 7. Decian. *in tractat. criminal. lib.* 5. *cap.* 22. *n.* 3. Pegna *in additionibus ad Director. part.* 3. *quæst.* 12. *comment* 51. Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 8. *c.* 17. *rubr. de sacris Inquisitoribus Apostolicis*, *quæst.* 4.

Hæc autem resolutio procedit de jure, & ideo eligentes Inquisitorem minoris ætatis, puniri debent, tanquam juris violatores, glossa *in dict. Clementina* 2. *in verb. committi*, *vers. sed quid si contra*, *de hæreticis*, & *ibidem*, *in verb. in his.* Non tamen punientur excommunicationis & privationis officii gladio, de quibus fit mentio in illo textu. Zabarel. *ibi nu.* 3. *vers. Tertiò quæro*, *in principio*, & *in* §. *Inquisitoribus*, *n.* 5. *vers. Nonò quæro*, sequitur Bonifac. de Vitalinis *in d. Clementina* 2. *num.* 27. & *sequent.* & Joann. de Imol. *nu.* 5. Unde ex defectu ætatis quadragesimæ electio erit nulla tanquam facta contra sacros Canones, prout vult glossa *in d. Clement.* 2. *in verb. committi*, *vers.* & *licet hic non apponatur*, *de hæreticis*, & Bonifac. de Vitalinis *nu.* 27. & *sequent.*

65 Fallit tamen in Delegatis ab Episcopo, vel a Capitulo Sede vacante, in quibus non requiritur ætas quadraginta annorum, prout vult Bonifac. de Vitalinis *in dict. Clement.* 2. *de hæreticis*, *nu.* 38. & 39. Sed, bona venia, meliùs ait glossa *in d. Clementina* 2. *in verb. committi*, *in principio*, *versic. idem puto*, debere esse Delegatos in causa fidei ab Episcopo, vel à Capitulo Sede vacante quadragenarios; sequitur Paul. de Leazzar *in dicto verb. committi*, & Joann. de Imol. *nu.* 5. *vers. juxta hoc quærit glossa.* Imò quoad Commissarios Inquisitorum attinet, Eymeric. *lib.* 3. *direct. quæst.* 2. & *quæst.* 16. refert ex Joanne Andrea debere esse sicut & Inquisitores quadraginta annorum, quod etiam tradit Umbert. Locat. *in praxi verb. Inquisitor*, *vers. Inquisitoris ætas*: sed Eymericus *in d. quæst.* 16. id non probat, quoniam, inquit, non cautum est in jure. Pegna *comm.* 62. & 65. meminit literarum Clem. VII. qui post tempora illa Eymerici, quæ sic habent; *Decernimus insuper, ut vestros Vicarios, seu commissarios instituere valeatis, viros vestra sententia providos, aptos, & idoneos, dummodo ætatis trigesimum annum attigerint.* Hæc ibi juvat Simancas *suprà tit.* 34. *n.* 12. per hæc verba: *sed quia nonnunquam scientia, & prudentia defectum ætatis supplet, Pontificis maximi generali decreto constitutum est, ut trigesimum annum attigerit, Inquisitor Apostolicus esse queat in Hispania.* sic ille: eo quòd ætas triginta annorum perfectissima est, Pegna autem suprà, *dict. comment.* 75. *vers. verumtamen approbat*, *dict.* §. *decernimus*, quo loco & commissariorum qualitas, & eorum triginta annorum ætas luculenter præscribitur.

Suprà dicta temperari possunt si dicas Inquisitores deputatos à Papa sive sciat, sive ignoret eorum ætatem, non esse necesse quòd habeant quadraginta annos, ita Bonifac de Vitalinis *in d. Clementina* 2. *nu.* 4. *vers. Unde si Papa*, *de hæreticis.* Probatur ex praxi quotidiana, secundùm quam Domini Cardinales Eminentissimi præfecti Sancto Inquisitionis Generalis Officio, eligunt Inquisitores, & de eorum ætate parum curatur, si attingunt trigesimum annum, sequitur Umbert. Locat. *suprà verb. Inquisitor*, *nu.* 4. *in fine*, ex concessione Clementis VII. *in Brevi*, incipit, *Cùm sicut*, quod refert Pegna inter literas Apostolicas *fol. mihi* 138. confert Chrysost. *in Evangelium Marci homilia ultima*, dicens: *hominibus perfecta ætas triginta anni sunt.* Nec obstat quod cavetur *in dict. Clementina* 2. quia in Episcopis, qui Ordinarii Inquisitores sunt, ætas duntaxat triginta annorum exigitur: igitur Inquisitores creari possunt, si trigesimum annum attigerint, & habuerint maturum judicium, canamque prudentiam, Rojas *singular.* 106. *n.* 7. & 8. 66

Sed argumento de Episcopo respondet Panor. *in cap. cùm in cunctis*, *de electione num.* 6. id propterea contingere, quoniam promovendi ad Episcopatum, transeunt cum magna inquisitione, receptis priùs testibus, & re discussa in Consistorio Papæ cum Collegio Cardinalium. Item, quia evectus ad Episcopatum creditur ex omni parte esse idoneus: at verò non tanta fit inquisitio, nec tantum discutitur in officio Inquisitionis committendo, & ideo Canones, & jura voluerunt, ut Inquisitores sint ætate maturiores. hæc ille: Quamobrem secundùm jus commune Inquisitores hæreticæ pravitatis debent attingere quadragesimum annum, *Clement. Nolentes*, *in principio*, *de hæreticis*, *cap. sanctimoniales*, 20. *quæst.* 1. & *in director. Inquisitor. part.* 3. *quæst.* 2. & *quæst.* 16. ubi *in d. quæst.* 2. dicitur, quòd eadem ætas exigitur in eorum commissariis, Felin. *in cap. cùm vigesimum annum*, *de officio delegati*, Ludovic. Carrer. *de hæret.* §. *de cujus officio*, *in principio*, Azor 1. *p. instit. moral. lib.* 8. *cap.* 18. *vers. quarto quæritur.* 67

In Hispania autem auctoritate Summi Pontificis possunt eligi Inquisitores, qui trigesimum ætatis annum attigerint, Simancas *dict. tit.* 34. *n.* 12. Molina *dict. disput.* 28. *num.* 22. Azor *ubi proximè*, ubi idem volunt de Commissariis Inquisitorum, dicentes hanc dubitationem esse sublatam per rescriptum prædictum Clementis VII. ubi statuit Commissarios posse institui, seu Vicarios, si attigerint trigesimum annum, absque dispensatione. Addit Molina Archiducem Albertum tunc Cardinalem ante quadragesimum annum fuisse creatum generalem Inquisitorem in Lusitania, quod etiam contigit Domino Alexandro, Joannis Ducis Brigantiæ filio, qui postea Archiepiscopus Eborensis mortuus est, & ita discordia tota hæc componitur. 68

§. VII.

§. VII.

De Inquisitoribus, & de potestate, auctoritate, & dignitate eorum.

EPITOME.

69 INquisitores contra hæreticam pravitatem sive sint generales, & supremi, sive inferiores, suam jurisdictionem immediatè habent à Summo Pontifice. Est certa & communis, Locat. *in opere judiciali, verb. Inquisitor num.* 5. Repertor. Inquisitor. *verb. Inquisitor* §. *item an Inquisitores*, & est decisa in rescripto Clementis IV. incip. *Catholicæ fidei*, cujus meminit Eymericus 3. *part. director. quæst.* 6. Molin. *de justitia tract.* 5. *disputat.* 28. *numer.* 5. Azor *dict. lib.* 8. *cap.* 18. *vers. Quintò quæritur*, Param. *d. quæst.* 2. *num.* 37. & 46.

Similiter Senatores supremi Tribunalis in universa Hispania, quamvis videantur esse subdelegati à supremo Inquisitore, quasi ab illo capiant jurisdictionem, immediatè tamen à Summo Pontifice habent suam jurisdictionem, atque ita non sunt subdelegati, sed delegati Sedis Apostolicæ, Molina *suprà num.* 7. Summus enim Pontifex in hoc fidei negotio tradit Inquisitoribus eandem potestatem, & jurisdictionem, quam ipse habet, cujus sunt delegati, ut ostenditur *in cap. per hoc, de hæreticis in* 6. & *ibi* Geminianus, & tenet gloss. *in Clementina Nolentes, verb. ipsorum, de hæreticis*: ideo non sunt subdelegati Inquisitoris supremi eos nominantis, sed delegati Papæ, à quo recipiunt jurisdictionem, Param. *de potestate delegat. Inquisit. lib.* 3. *quæst.* 2. *num.* 37. & ex consequenti possunt subdelegare vices suas, cùm sint delegati Principis in fidei favorem. Est enim amplianda jurisdictio delegata Papæ in causis fidei, prout volunt Dominicus, & Joann. Andr. *in cap. ne aliqui* 2. *de hæret. lib.* 6. & in specie quòd possint Inquisitores subdelegare, ex eo probatur, quia jure Pontificio jurisdictionem plenam habent contra omnes hæreticos, & Apostatas, atque ita immediatè censentur delegati à Papa, & non subdelegati ab Inquisitore generali, à quo non accipiunt jurisdictionem, sed à Summo Pontifice, & ideo possunt subdelegare, sive subsit causa justa, sive non; Abbas *in cap. si pro debilitate, de officio delegati.* Paramus *suprà d. quæst.* 2. *num.* 24. Farinac. *de hæresi quæst.* 186. *num.* 171. Possunt enim committere aliis quoscumque actus judiciales, secundùm Geminianum *in c. ut commissi, num.* 3. *versic. Quæro an Inquisitores isti*, per illum text. & *ibi* etiam Franch. *num.* 1. *in* 1. *notabili, de hæreticis in* 6. & Farinac. cum multis *dict. quæst.* 186. *num.* 29.

Nec de hoc ambigi potest, posse scilicet Inquisitores eorum hoc loco alios substituere, illisque mandare vices suas, latè probat. Anchar. *in Clementina* 1. §. *sanè num.* 8. *de hæreticis*, subdens ne dum Inquisitores posse facere delegatos, sed etiam tota die facere suos Vicarios, sequitur *ibi* Joannes de Imola *num.* 19. *vers. tractat hic Paul.* est etiam glossa *in Clementina* 2. *in verb. ipsorum, de hæreticis*, ubi in utramque partem nodum enodat, & in hanc partem inclinat, dicens ita servari posse, scilicet Inquisitores facere substitutos, seu Commissarios, quibus committant vices suas propter valetudinem, vel absentiam, vel propter aliam causam, Gonçalvus *de hæretica pravitate, quæst.* 7. Zanchin. *cap.* 30. Simancas *de Catholic. institut. titul.* 34. *num.* 29. Eymericus *in Director. part.* 3. *qu.* 13. & *ibi* Pegna *in commento* 62. & Azor *d. lib.* 8. *cap.* 18. *vers. decimò quæritur*, ubi firmat id olim controversum fuisse; sed hodie non posse ambigi ea de re, cùm apertè colligatur hoc ex *cap. ne aliqui, de hæreticis*, §. *Inquisit.* & §. *Notarii*, & extant in Directorio *dict. part* 3. *quæst.* 3. *in commento* 62. ea de re constitutione Pii Secundi, incipit, *Cùm jam dudum*, & Clementis septimi, incipit, *Cùm sicut*, ubi resolutio habetur clara. 70

Nequeunt tamen Commissarii ab Inquisitore constituti sibi alium Commissarium substituere, gloss. *in cap. super quæst.* §. *porrò, verb. transfert, de officio delegati*, gloss. *in cap. cùm causam, verb. delegatus, de appel.* Marant. *de ordine judiciario, part.* 4. *distinct.* 5. *princip.* an judicium sit ordinarium, *nu.* 63. Mandos. *reg.* 4. *Cancell. quæst.* 3. *n.* 7. Covar. *lib.* 3. *variar. cap.* 20. *num.* 11. Sanch. *de matrimonio, lib.* 3. *disp.* 31. *num.* 5. & 9. ubi tradunt nullum delegatum etiam Principis posse subdelegare cum facultate subdelegandi; idem vult Barbos. *in l. cùm prætor*, §. 1. *n.* 154. *ff. de judiciis*, quia alioquin daretur progressus in infinitum. Item Inquisitor cùm sit Delegatus, non potest alteri suas vices delegare cum facultate subrogandi alium loco sui, cùm hoc sit personæ privilegium, quod extinguitur cum persona, & in alterum non transmittitur, *cap. privilegium, de regulis in* 6. *capit. sanè, de privilegiis*, eo quia privilegium certæ personæ concessum ipsam sequitur, & ad alias non extenditur *l. in omnibus causis* 69. *l. privilegia* 157. *ff. de regulis juris.* textus optimus *in lib. sordidorum, Cod. de excusatione mun. lib.* 10. ex quibus desumpta est *dictione reg. privilegium, lib.* 6. 71

Quæ

72 Quas verò qualitates debeant habere Vicarii, seu Delegati, vel Commissarii Inquisitorum in crimine hæresis, vel in causis fidei, consule Eymericum *in director. Inquisitor. part.* 3. *quæst.* 16. ubi vult debere esse literatum, constantem, firmum, circumspectum, fideique zelatorem, & scientem discernere inter lepram, & lepram, hæresim, & hæresim, Catholicam veritatem, & hæreticam pravitatem, & in summa debet habere omnes qualitates requisitas in quolibet Inquisitore, Farinac. *d. quæst.* 86. *numero* 55. post Pegnam ad Eymericum *part.* 3. *quæst.* 14. *comment.* 63. *vers. creabit verò*, ubi ait creandum esse Commissarium virum prodentem, negotio aptum, pium, literatum, fidei zelo ardentem, & Christianum veterem: hi autem gaudent privilegiis, quibus & Inquisitores. nam Vicerector gaudet immunitate Rectoris.

Hæc autem ita indistinctè sumpta non procedunt, nisi in Commissariis à Summo Pontifice creatis: nam hi sine dubio gaudent privilegiis illis, quibus utuntur Principes, quorum sunt Vicarii, seu Commissarii, *l. final. C. ut dignit. ordo servet. lib.* 12. Alexand, *in rubric. ff. de officio ejus, cui mandat. est jurisdict. num.* 14. Bart. *in l. filius, ff. de legationibus.* Secus quando Vicarii, seu Commissarii, constituti sunt ab ipsismet judicibus inferioribus, seu delegatis: tunc enim non fruuntur ea immunitate, nec privilegiis, quibus gaudent illi, quorum sunt Vicarii, *dict. l. filius, & l. vicarius, ff. de legatio.* sic in nostro casu. Quòd, si Delegatus dicat in commissione, seu in delegatione, quòd Delegatus valeat alteri delegare, Delegatus non delegat, sed ipse delegans. Bart. *in l. more majorum, col.* 4. *vers. quæro quid si in delegatione, ff. de jurisdict. omn. judic.* & est communis, Abbas *in cap. cùm Bertholdus, colum.* 8. *vers. & hæc faciunt, de re judicata.* Sed de his diximus suprà *disp.* 11. *num.* 2. *cum sequentibus, & n.* 57. *&* 63.

73 Ex dictis sequitur, si Delegatus à Delegato nequit subdelegare, non posse suam sententiam mandare executioni, sed recurrendum esse ad superiorem, qui ipsum delegavit, Bart. *in l. à D. Pio, num.* 14. Jason. *num.* 13. *ff. de re judicata*, Alciat. *lib.* 2. *Paradox. cap.* 2. *num.* 3. eo quia non propria, sed mandata jurisdictione utitur, illius scilicet, qui illum delegavit. *l.* 1. §. *qui mandatum, ff. de officio ejus.* Item, quia executio sententiæ est meri Imperii, *l. imperium, l. jubere cavere, ff. de jurisdict. omn. judic.* hoc autem non transit in delegatos. *l.* 1. *ff. de officio ejus.* Quare recurrendum est ad Delegatum pro executione sententiæ, ut videtur tenere textus *in l. à D. Pio*, citata, dum ait judicum à se datorum sententias exequentur ij, qui eos dederunt. Quoniam delegatus, qui tulit sententiam. functus est officio suo, *l. si ut proponis, Cod. quomodo, & quando jud. l. Paulus. l. judex. ff. de re judicata.*

Nihilominus quamvis hæc pars tantis juribus, & rationibus fulcita videatur, dicendum est delegatum posse suam exequi sententiam, etiam quando est delegatus ab inferiore, *capite significasti*, *cap. in literis, de officio delegati*, ut per Menochium *de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 74. *num.* 48. *cum sequent.* Steph. Grat. *discept. forens. cap.* 66. *num.* 6. *&* 7. Galganet. *de jure publico, lib.* 2. *tit.* 51. *nu.* 7. Bellamer. *decis* 13. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 1076. ubi loquuntur de Delegato Principis: idem absolutè dicendum est de quolibet delegato ab Ordinario, posse scilicet suam exequi sententiam (quamvis aliqui contradicant) quia id est verius, etiam de jure Canonico, ut defendit glossa *in cap. quisquis* 2. *quæst.* 6. Decius *cap. significasti, notab.* 2. *de officio delegati*, Panormitan. *in c. si quis contra, de foro competent. num.* 28. Alexand. *in rubric. ff. de officio ejus, num.* 9. *& in l.* 2. *ff. de jurisdict. omnium judicum, n.* 10. Longoval. *in l. imperium, num.* 170. *ff. de jurisdict. omn. judic.* Bernard. Diaz *regul.* 178. Bebet. *disquisit. cleric. part.* 1. *tit. de favore clericorum reali*, §. 5. *num.* 27. ubi ait posse exequi sententiam manu militari, sequitur Hieronym. Fernandez de Ottero *Romanarum lucubrat. quæst.* 5. *per totum*, ubi contrariis bene respondet.

Neque discordat jus civile, per quod delegatus ab inferiore sententiam suam exequitur. *l. final. Cod. de judiciis, l. si reus paratus*, juncta gloss. *verb. Præses, ff. de procuratoribus, l. si soluturus, ff. de solut. Authent. de exibend. reis*, §. *si verò, collat.* 5. quia leges civiles non dedignantur sacros Canones imitari, *cap.* 1. *&* 2. *de novi operis nunciatione*, & leges, & Canones adjuvantur inter se, ut per Rebuff. *in tractat. nominat. quæst.* 15. *num.* 14. & Torreblanca Villalpando *lib.* 3. *de criminis cognitione, cap.* 5. *de jurisdictione delegata Inquisitorum*, ex *n.* 15. *usque ad n.* 23.

Quid de potestate Inquisitorum contra judices 74
sæculares, & officiales laicos? Certum est posse cogere magistratus, ut revocent statuta, quæ obstant officio Inquisitionis, *cap. statutum, de hæreticis, lib.* 6. ubi dicitur nullius esse roboris statuta cujuscumque loci per quæ negotium inquirendi contra hæreticam pravitatem directè, vel indirectè impeditur, quia sunt contra Ecclesiæ Catholicæ libertatem. Eymericus *part.* 3. *quæst.* 34. Pegna *ibi comment.* 83. *vers. illud tamen obiter dixerim, fol. mihi* 562. Tabien. *in summa, verb. Inquisitor, nu.* 10. Dicuntur autem impedire directè officium sanctæ Inquisitionis, qui captos ob hæresim solvunt de carcere, testes in causa fidei pro eo, quòd testificati sunt, percutiunt, & impediunt processum, vel sententiam in causa fidei, vel ad hæc agenda auxilium, favorem, aut consilium exhibent. Quin etiam dicitur impedire, qui minis terrent familiares Inquisitionis, argumento *cap.* 1. *in principio, de officio delegati*, & vult Comensis *in sua lucerna, verb. impedientes*, §. 2. Indirectè autem dicitur impedire Sanctum Officium, qui statuerit, quòd nullus deferat arma nisi fuerit de familia Domini temporalis, vel, qui statuerit, quòd nullus capiatur, nisi à Domino ipso. Ex quibus impediuntur sancti Officii familiares, ne arma deferant, neque delinquentes capiant, vel faciant capi, Pegna 2. *p. ad quæst.* 44. *ex num.* 1. Eymeric. *comment.* 79. *vers. quidam namque sunt.*

Item Inquisitores auxilium invocare possunt quo- 75
rumcumque Principum, Magistratuum, Simanc. *dict. tit.* 34. *n.* 24. & Magistratus compellere, ut sibi præstent brachium sæculare per censuras, quoties fuerint requisiti, *cap. ad abolendam, de hæreticis*, quamvis id non haberint in mandatis, Federicus de Senis *consilio* 163. incipit, *Super invocatione, & petitione*, eo quia cùm res aliqua conceditur, censentur omnia concessa, sine quibus ea res expediri non potest. Atque ita Inquisitores possunt brachium sæculare invocare, etiamsi id sibi expressè non concederetur: quæ sententia valdè placet Pegnæ contra Eymericum *comment.* 106. *ad finem.*

His adde: posse Inquisitores cogere judices lai- 76
cos, ut exequantur sententias à se ipsis latas, & contra impedientes eorum officium procedere; nec tenentur processum à se factum ostendere judicibus laicis, quòd si recusent executioni mandare, compelli possunt ad exequendum per censuram Ecclesiasticam,

sticam, per ea quæ notantur *in gloss. in verbo præjudic. cap. 1. de officio Ordinarii, & gloss. in verbo contra eum 2. de maledictis,* quibus adhæret Comensis *in Lucerna Inquisitorum, in verb. executio contra damnatos, de hæresi num. 7. vers. imo Inquisitor.* Quin etiam possunt advocare quoslibet viros etiam Religiosos, & alios Theologos, & utriusque juris Doctores, & omnibus, & singulis injungere, ut sibi in mandatis obediant in virtute sanctæ obedientiæ, & si secretum patefecerint, possunt eos excommunicare, Comensis *verb. Inquisitor hæreticæ pravitatis, num.* 21. Similiter possunt compellere clericos & Regulares, & alias personas idoneas, ut exerceant officium Notariorum, & quamvis id olim Inquisitoribus esset prohibitum, ut non possent sibi creare Notarios, nec Tabelliones, ut observat Pegna *comment. 20. ad directorium, vers. tertia persona, fol. mihi* 426. *col. 2. & comment. 67. fol.* 550. §. *cæterum hodie.* Nihilominus hodie ex indulto Pii VI. datum est, ut Inquisitores valeant, & eorum Commissarii in causis fidei auctoritate Apostolica creare unum: vel plures, etiam clericos sæculares, vel Regulares, Notarios, seu Tabilliones, quorum creatio debet fieri coram alio Notario, & testibus, tradito illis de more calamo, & attramentario, præstitoque juramento, nempe: Esto Notarius, & fidelis, Pegna *dict. comment. 67. ad finem, & commentar.* 68. post Comensem, & Locatum, *verb. Notarius,* & Simancas *de Catholicis, titulo 41. numero* 7. & 8.

77 Illud etiam adverte de jure communi quando multi creantur Inquisitores in eadem Provincia, seu districto eodem, pariter, ac divisim posse suo fungi officio contra illos, ad quos jurisdictio ipsorum protrahitur, *cap. ut officium. de hæreticis lib. 6.* Simancas *dict. tit. 34. numer,* 25. nisi aliud Inquisitoribus præscribatur, Pegna *comment. 95. ad 3. part. direct.* & Eymericus *quæst.* 66. Molina *tract. 5. disputat. 28. num.* 9. Non tamen Inquisitores, quamvis simul & separatim procedere queant, poterunt punire omnes eundem reum, sed unus duntaxat, quia abs re erit punire pro eodem delicto quempiam eisdem, aut diversis pœnis; quando sufficienter ab uno judice competente est punitus, Carrerius *in tract. de hæreticis numer. 94. in fine* Angelus *in l. si pluribus, in principio, versic. propterea dixit, ff. de legatis* 1. & Guido de Suzaria *in l. si quis postea ff. de judic.* Similiter quando alicui tributus est à Summo Pontifice particularis Inquisitor, ut contra illum inquirat, non possunt Inquisitores Provinciarum, esto sint judices generales, & videantur habere universalem jurisdictionem quoad personas, inquirere contra illum, quoniam in eo casu censetur causam illius ad se advocare eo ipso, quod causam illius delinquentis remisit ad specialem judicem, & censetur interdicere aliis Inquisitoribus Ordinariis causæ cognitionem, Carrerius *de hæreticis, num. 83. versic. item non potest procedere.* Decius *cons. 137. in principio,* confert *cap. ut nostrum 56. de appellationibus,* & *ibi* Barbosa, *nu. 5. & 6.* ubi tradit Principem, ubi primum ad se advocavit causam, & illam delegavit, censeri supra illam abstulisse jurisdictionem cuicumque inferiori, post Marant. *disp. 6. num.* 21. & Rebuff. *tom. 3. ad leges Galliæ, tractatu de advocationibus n.* 110.

78 Quæri tamen potest, quando expiret potestas Inquisitorum, nunquid per mortem Summi Pontificis, qui eam concessit? Responsio negativa placet propter Fidei, & Religionis favorem, quamvis sit jurisdictio delegata, placet ex *cap. ne aliqui, de hæreticis in 6. Ne,* inquit, *aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium revocent. An officium Inquisitionis hæreticæ pravitatis solicitudini vestræ intra certos limites ab Apostolica Sede commissos expirat per mortem Romani Pontificis, qui commisit, præsenti declaramus edicto, ipsum officium post committentis obitum perdurare.* Sic Pontifex. Atque ita non expirat jurisdictio Inquisitoris per mortem concedentis, sive causæ sint cœptæ, sive non, ut ostenditur *in dict. cap. ne aliqui.* Simanc. *suprà n. 14. & in Enchiridion. viol. Religion. titul. 7. eadem rubrica, de Inquisitoribus, n.* 5. Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 22. n. 5. & n.* 29. Azor. 1. *part. lib. 8. cap. 18. versic. septimo quæritur, fol.* 789. sive Inquisitores sint electi immediate à Papa, sive electi à Cardinalibus, Episcopis, sive à Magistris Ordinum generalibus, sive Provincialibus, Azor. *ubi proximè d. quæst.* 7.

Sed quid dicendum de Inquisitore ad beneplacitum electo? Videtur expirare morte delegantis, 79 Joannes Andreas *in dict. cap. ne aliqui, n. 2. vers. in glossa prima,* Decian. *in tractatu crimin. lib. 5. cap. 20. n. 8. vers. fallit tamen, & cap. 22. n.* 19. Verius tamen est non expirare jurisdictionem Inquisitoris electi ad beneplacitum Summi Pontificis per obitum illius, donec aut expressè & nominatim fuerit revocata, aut quando in literis creationis, seu delegationis expressè de revocatione fiat mentio, & hoc in favorem fidei, Azor. *dict. cap. 18. vers. septimò quæritur,* ubi testatur de veriori opinione, Pegna *in addit. ad Eymeric. in director. Inquisitorum part. 3. quæst. 7. comment. 56. vers. sed ut verum fatear. fol. mihi* 540.

Insuper Inquisitores possunt uti familia armata 80 ad tuendam suam jurisdictionem, textus *in Clementina, Nolentes, §. porrò, de hæreticis,* Repertor. Inquisitor. Comensis, Rojas & alii quos referens sequitur Farinac. *de hæresi quæst. 182. num.* 9. Eymeric. *in director. Inquisitor. part. 3. quæst. 56.* & *ibi* Pegna *comment. 105. vers. primo & sequentib.* quo privilegio possunt uti Inquisitores ipsi, quoties opus fuerit ad suam defensionem, aut ad capiendos hæreticos. Clemens Quintus idem privilegium confirmavit *in Concilio Viennensi, circa annos Domini* 1310. Illud revocavit Joann. XXII. rescripto quodam incipiente: *Exigi Ordinis vestri,* quod edidit Avenione Anno Domini 1321. Posse autem uti Inquisitores familia armata, tradit etiam Gundisal. *tract. de hæreticis quæst. 11. num.* 15. Simanc. *de Cathol. instit. tit. 41. num.* 15. Idem repertor. Inquisit. *verb. arma, §. sed utrùm Inquisitores,* Comensis *in lucerna, verb. Inquisitor. §.* 14. & Rojas *de hæreticis part. 2. titul. de privilegiis Inquisitorum, n. 422. vers. item Inquisitores,* quibus omnibus permissum est arma portare etiam in tempore prohibito, noctuque pulsato etiam cymbalo; idem Rojas *singular. 21. n.* 8. ubi *n.* 9. addit usum armorum quoad familiares sancti Officii esse limitatum propter eorum multitudinem.

Nihilominus oppositum est verius, licitum scilicet esse usum armorum officialibus Inquisitorum impunè maximè de licentia ipsorum Inquisitorum, textus optimus *in Clementina. 2. §. final. de hæreticis, & ibi* glossa *in verb. confessione,* & *ibi* Zabarell. *§. porrò num. 1. in secundo notabili,* Marsil. *in practic. criminal. in §. pro complemento, nu.* 5. Simancas *suprà cap. 34. num. 23. & cap. 41. per totum,* ubi in specie numerat omnes officiales, & Ministros sancti Officii, & Campegius *in additionibus ad Zanchin. in tract. de hæreticis cap. 9. litera A. vers. item quia jura civilia.* quæ immunitas deferendi arma extenditur etiam Advocatis, Notariis, Consultoribus, custodibus, & illis etiam, qui contra hæreticos publicè scribunt; dummodo non sint viri scelesti, improbi, aut alienigenæ, ita Pegna ad Eymericum *part. 3. quæst. 56. comment. 105. versic. rursus arma*

deferre, dummodo prædicti officiales deferendo arma, & Inquisitores licentiam concedendo, delatione & concessione armorum non abutantur, ut dicitur *in dict. Clementin. 2. in fine*. his verbis: *Porrò Inquisitoribus ipsis districtiùs inhibemus, ut nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum*, & ibi Zabarel. *in §. porrò, in summario, & in primo notabili.*

81 Dicuntur tamen Inquisitores abuti concessione delationis armorum, quando faciunt facultatem deferendi arma officialibus, qui non sunt necessarii, Sylvester, *in summa verb. hæreticus 2. n. 13. vers. item ne abutantur.* Similiter dicuntur abuti, quando tribuunt facultatem deferendi arma aliquibus, qui actu non inserviunt Sanctæ Inquisitioni, ut colligitur ex verbis *dicta Clementina 2. in fine, de hæreticis*, quæ sic habent: *Tales, qui se conferant ad sua cum Inquisitoribus ipsis officia exequenda.* ex quo loco qui actu non habent officia exequenda, non possunt uti concessione portationis armorum.

Non tamen ex abusu concedendi licentiam deferendi arma Inquisitor privatur privilegio concedendi licentia armorum, Bonifac. de Vitalinis *in dict. Clementina 2. ante numerum primum, in summario, & num. 125.* quamvis regulariter privilegium amittat, qui eo abusus est, per textum *in cap. tuarum, de privilegiis, verb. privilegium meretur amittere:* textus *in cap. ubi, 74. distinct. & in cap. ut privilegia, in principio, eodem titulo, & in cap. contigerit. 2. de sententia excommunicationis.* Quia abusus dicitur, quando privilegiatus metas privilegii sui excedit, ut *in dict. cap. ut privilegia*; secus tamen de abusu Inquisitorum in concedenda portatione armorum. Farinac. *d. quæst. 82. n. 92.* & ideo non perdit privilegium abutens illo, Bonifac. de Vital. *suprà*.

82 Quæstio esse potest, an Inquisitorum jurisdictioni censeatur derogatum per generales Concilii Tridentini commissiones super delictis factas Ordinariis? Responsio est negativa: colligitur ex eodem Concilio *sess. 24. cap. 6. de reformatione*, ubi conceditur Episcopis, ut pro foro tantùm interno valeant absolvere ab hæresi occulta per accidens. Ex quibus apertè supponitur, Episcopos non posse se intromittere de causis fidei pro foro externo etiam cumulativè. An autem hoc decretum revocatum sit quoad eam facultatem, diximus *disput. 3. de censuris Bullæ Cœnæ §. 21. num. 348.* atque ita omnes causæ hæresis hodie spectant ad Inquisitores privativè ad omnes alios judices, non excluso judicio Ordinarii coassistentis Inquisitoribus in causa propriæ ovis, ita Paulus Quintus adhibitis pœnis gravibus contra superiores Regularium intromittentes se ulteriùs in causis suorum subditorum, neque eos deferentes confestim ad judicium sancti Officii anno 1606. Kalend. Septembris anno 2. sui Pontificatus. Per quam constitutionem revocantur omnia privilegia, & facultates concessæ superioribus quorumcunque Ordinum, ut nequeant cognoscere de causis suorum subditorum spectantibus ad officium Sanctæ Inquisitionis. per quæ verba prædicta constitutio extenditur saltem ad omne delictum, quod secum affert aliquam hæresis suspicionem, & ad eam astringitur, eo quia in prœmio illius fit mentio solius hæresis, quare ex vi illius nequeunt Inquisitores cognoscere de Regulari sodomita, privativè ad suos Ordinarios, nisi aliunde constaret de potestate circa hoc crimen concessa Inquisitoribus à Summo Pontifice.

Quid dicendum de Inquisitoribus, quando ingre-
83 diuntur aliquam Provinciam ad inquirendum contra hæreticos, & contra delicta, quæ sapiunt hæresim? Responde debere in primis literas delegationis suæ ostendere Capitulo Ecclesiæ Majoris, & Cameræ, seu Consistorio civitatis, per quas constet illos esse judices causarum fidei. Deinde certo die festo populus convocari debet, & clerus ad Ecclesiam, ubi concio est habenda de fide Catholica, & coram stantibus jurisdictio Inquisitorum declaranda publicè, quam ob causam missi sunt. Post hæc concione absoluta Inquisitores præcipiant, ut omnes jurent coram elata Cruce ac libro Evangeliorum se favorem, & auxilium sanctæ Inquisitioni daturos, & illius officialibus neque unquam per se, vel per alios eisdem fore impedimento, sed adjumento, ut in omnibus negotium fidei sanctè præstetur. Sufficiet juramentum præstari sæcularibus judicibus, & eorum officialibus: de quibus omnibus Notarii Inquisitorum in actis fidem præstent. Præterea coram Universo populo contra inobedientes, & rebelles literæ monitoriæ sunt legendæ, & edictum publicè cum termino præfixo triginta, vel quadraginta dierum proponatur, intra quem omnes qui errores suos apud Inquisitores plenè confessi fuerint, & alios delinquentes in edicto contentos manifestaverint, admittendi sunt ad pœnitentiam, & reconciliandi Ecclesiæ Catholicæ, ita Repertor. Inquisitor. *verb. Inquisitio, vers. Quando Inquisitores incipiunt*, Eymeric. *in 3. partem direct. in tit. de generali sermone habendo, & ibi* Pegna *comment. 12. fol. mihi 410. & sequent.* ubi de hac materia plenè, & Simancas *de Catholicis tit. 44. in rubr. de ordine procedendi, n. 1. & sequentib.* ubi latè, *& in Enchiridion. violat. Religion. tit. 22. rubr. de Inquisitionis ordine num. 1. & sequentib.* quibus accedit Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 27. num. 1. & sequent.* & Paramus *de origine sancta Inquisitionis lib. 3. quæst. 4. rubr. de forma, & ordine judicario sancti Officii, n. 1. & sequentib. & n. 18.*

Qui autem dicantur sponte venire ad manifestandum errores suos coram Inquisitoribus, illi censentur, qui infra tempus gratiæ redeunt præfixum omnibus, quamvis sint generaliter admoniti; non enim propterea videntur venire coacti, cùm non veniant nominatim admoniti, sed generaliter, textus *in l. final. vers. Domini, Cod. de his qui latron. occult.* Pegna *dict. commentar. 12.* ubi *n. 56.* negat sponte venientes vitare omnem pœnam, sed pro qualitate personarum, & criminum arbitrio Inquisitorum benignè tractandos, aut pœnam aliquam pecuniariam imponendam, aut aliqua charitatis opera injungenda. 84

Item cum sponte confessis mitiùs est agendum, quàm cum convictis, gloss. *in cap. de hoc, verb. confessi, de simonia*, quam communiter tradit receptam Pegna *3. p. director. comment. 11. litera G. cap. ultimo, & ibi gloss. de furtis*, Tiraquel. *de pœnis temporandis caus. 30. num. 1.* nisi confiteatur timore probationis: tunc enim nihil differt à convicto, quoad pœnæ impositionem, gloss. *verb. confessi in d. cap. de hoc, vers. sed non parcitur*, Tiraquel. *suprà de causa 30. num. 9.* Similiter si relapsi à nemine 85 deprehensi sponte veniant, & planè confiteantur reincidentiam, & veniam petant errati, pœna mortis non sunt puniendi. Non enim videntur incorrigibiles, nec dici possunt propriè relapsi: cùm non sint judicialiter bis damnati publicè, quæ sententia, quia benignior est admittenda, & placet. Hostiensis *in cap. ad abolendam, in verb. sine ulla audientia, & verb. audientia, de hæreticis*, sequitur Albertinus *de agnoscendis assertionib. quæst. 25. n. 25. vers. & per hoc forsan*, & Alphonsus Castro *lib. 2. c. 2. de justa hæret. punit.* quod procedit quando reincidentia hujus relapsi sponte venientis sit occulta.

Venientes denique non sponte, vel venientes post tempus gratiæ jam elapsum carceri perpetuo sunt manci-

cipandi, si hæretici, aut credentes fuerint, ut vult Concilium Narbonens. *cap.* 9. Arnal. Albertin. *in cap. quoniam, de hæreticis lib.* 6. *quæst.* 12. & Simancas *de Catholicis tit.* 47. *n.* 27. ait occultum hæreticum a nemine indicatum, si se ipsum ad Inquisitores deferat, & errores suos fateatur, non esse puniendum publica pœnitentia, sed clam absolvendum, neque damnandum ad carcerem perpetuum, si fateatur errores priusquam testibus publicatis convincatur. Simanc. *idem n.* 35.

---

§. VIII.

An Episcopus, & Inquisitor in crimine hæresis debeant simul procedere, & quando alter sine altero id possit?

EPITOME.

85 *Episcopi sine Inquisitoribus, & Inquisitores sine Episcopo de jure communi possunt procedere contra hæreticos, eos inquirendo, & in jus vocando.*

87 *Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo nequeunt procedere ad concludendum reum in carcere tetriori, seu duriori; aptiori potius ad pœnam, quam a custodiam.*

88 *Inquisitores, & Episcopi, quo pacto se gerere debeant apud Hispanos in causis hæreticorum.*

89 *Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore possunt citare; capere, & detrudere in carcerem inquisitos de hæresi.*

90 *Episcopus an sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo possit absolvere hæreticum per sententiam diffinitivam?*

91 *Inquisitor, & Episcopus, si uterque simul citent inquisitum de hæresi, coram quo debeat comparere?*

92 *Episcopus an possit torquere sine Inquisitore inquisitos de hæresi?*

93 *Episcopus sine Inquisitore an possit in causa hæresis privare reum beneficiis obtentis?*

94 *Inquisitor, & Episcopus divisim procedentes super eodem facto de hæresi, an possint divisim sententias ferre?*

95 *Episcopo, & Inquisitore inter se discordibus circa sententiam, quid agere debeant?*

86 De jure communi Inquisitores, & Episcopi possunt simul & divisim procedere in crimine hæresis, & in eadem causa, vel conjunctim. Constat ex constitutione Urbani IV. edita anno 1261. incipit, *Licet ex omnibus*, cujus meminit Pegna *in director. Inquisitor. p.* 3. *comment.* 96. Repertor. Inquisitor. *verb. Inquisitor.* §. *in quibus possit.* sequitur Calder. *in tractatu de hæreticis, rubr. de processibus Inquisitorum ante numerum primum.* textus optimus *in cap. per hoc*, §. *verum, de hæreticis in* 6. his verbis, *Concedimus, quòd per Episcopos, & per Inquisitores de facto eadem inquiri valeat communiter, vel divisim*, concordias Roias *singular.* 44. *nu.* 2. ubi notat singulare esse in crimine hæresis quòd super eodem delicto valeat quis vocari eodem tempore coram diversis judicibus, nempe coram Ordinario, & coram Inquisitoribus, Ludovicus Gomez *in cap. dispendia, de rescriptis lib.* 6. & Jac. Septim. *in instit. Cathol. c.* 45. *n.* 20.

Nec obstat *cap. final de rescriptis*, nec *l.* 1. §. *final. C. de assert. tollen.* ubi dicitur super eodem delicto coram diversis judicibus non esse quempiam conveniendum, ne judicium dividatur, & ne alter judex condemnet, & alter absolvat, quia hoc singulare est in causa fidei, ut possit quis trahi ad diversos judices, *d. cap. per hoc*, ubi Franch. & alii, *in principio, de hæreticis, lib.* 6. *Clementina* 1. *de hæret. & Extravag Benedicti, eodem titulo*, incipit, *Ex eo*, & Ponzibinius *de lamiis n.* 74.

Quare Episcopus, & Inquisitor possunt procedere de jure communi contra hæreticos, cùm habeant jurisdictionem in solidum, Ancharanus *in Clementina* 1. *num.* 1. *in principio, in* 1. *notabili, de hæreticis, & num.* 2. *in* 2. *notabili.* Eo quia quando plures habent jurisdictionem in solidum, non est locus præventioni, & quilibet potest uti sua jurisdictione, Cardinal. Zabarel. *in d. Clementina* 1. §. *propter, n.* 3. *in* 6. *notabili.*

Quæritur tamen, an Inquisitor sine Episcopo, & 87
Episcopus sine Inquisitore valeant ponere reum in carcere duriori, non ad custodiam, sed ad pœnam? Responsio est negativa: secus quando ponitur ad custodiam, videlicet, quia alibi nequit custodiri cautè, ita Bonifac. de Vitalinis *in Clement.* 1 *de hæreticis, n.* 32. Zabarel. *in* §. *duro, ante n.* 1. Eymeric *in Directorio* 3. *p. quæst.* 47. *nu.* 2. *vers. duo tamen*, Petr. Gregor. *syntagm. juris, lib.* 33. *cap.* 7. *num.* 5. *vers. primum*, & Decian. *in tract. criminal. lib.* 3. *cap.* 22. *numer.* 6. Molin. *tractat.* 5. *disputat.* 28. *num.* 12.

Quæritur deinde, quid dicendum in crimine hæ- 88
resis in Hispania? Responde Episcopum non procedere simul cum Inquisitore, sed causam ad Inquisitorem remittere, Simancas *de Catholicis, tit. de Episcopis* 25. *num.* 5. Molina *d. disp.* 28. *num.* 13. ubi ait, in Hispaniis extare literas Apostolicas, quibus præcipitur, ut Episcopi, & alii Ordinarii in negotiis fidei non se intromittant, sed totum Inquisitoribus relinquant. Quòd si aliqui Ordinarii reperiant aliquid notatu dignum, his de rebus summariam informationem ad Inquisitores transmittant, neque est dubium officium sanctæ Inquisitionis in Hispania, & Lusitania majori auctoritate, ac potentia pollere, quam in aliis Regnis, & Inquisitores diligentiùs in hæreticos inquirere, & efficaciùs hæreses eradicare; & ideo Inquisitoribus datum fuit munus inquirendi contra hæreticos à Summo Pontifice, ut ex officio sanctum Officium exercerent in solidum, *cap. per hoc, & cap. ne aliqui, de hæreticis lib.* 6. dummodo ipsi Episcopi, aut eorum Vicarii interessent cum Inquisitoribus in sententiis proferendis contra delinquentes, & eos eorumque fautores, defensores, & receptatores punirent, innocentes absolverent, & resipiscentes ad Ecclesiæ gremium, & unitatem reciperent, *cap. ad abolendam, extrà de hæreticis, cap. ut commissi*, §. *privandi, de hæreticis, lib* 6. Quòd si aliter fiat, ipso jure nihil valet, textus *in Clementina* 1. §. *duro, de hæriticis*, & ibi Cardin.

Insuper Inquisitor de jure communi sine Episco- 89
po, & Episcopus sine Inquisitore possunt inquisitos de hæresi citare, capere, in carcerem detrudere, tormentis tamen subjicere non potest unus sine altero, ut dicetur infrà *n.* 92. textus *in Clementina* 1. §. *propter, de hæreticis*, his verbis: *Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare, sive capere ac tutæ custodiæ mancipare ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, si ei visum fuerit faciendum: nec non inquirere contra illos, de quibus pro hujusmodi negotio secundùm Deum, & justitiam viderit expedire: duro tamen tradere carceri, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Episcopo Diœcesano, aut ejus officiali non valebit*, hæc ibi. Anchar *num.* 1. & 5. *ad finem*, & Bonifac. de Vitalin. *nu.* 18. Nihilominus in Hispania Episcopi nequeunt comprehendere hæreticos, nisi quando

casus accidat, ut ipsi aufugiant, nisi comprehendantur: tunc enim comprehendere possunt, ut ad Inquisitores transmittantur, aut illos faciant certiores, ut captos ad suum carcerem deferant, Simancas *de Episcopis d. titulo* 25. *n.* 5. & Molina *tract.* 5. *de justitia disp.* 28. *n.* 13.

90 Ambigi etiam potest, an Inquisitor sine Episcopo possit reos absolvere inquisitos? Glossa *in d. Clement* 1. affirmat, quam ibi sequitur Bonifac. de Vitalin. Carrerius *de hæreticis num.* 72. ubi testatur de communiori opinione; quamvis postea multa suggerat contra illam, sequitur Petrus Gregorius *Syntagma juris lib.* 33. *cap.* 7. *num.* 5. *vers. notat tamen.* Ratio, quia absolutio magis favore digna est, quàm condemnatio. *l. cùm quidam, ff. de liber. & posthum. l. præcipimus, C. de appellationibus*, Eymericus *in director. Inquisitor. p.* 3. *quæst.* 48. *num.* 1. sequitur & *ibi* Pegna *comment.* 97. ubi multis hinc inde adductis hanc partem vocat veriorem, quamvis contrariam securiorem putet; adhæret Azor. *Instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18. *rubr. de sacris Apostolis Inquisitoribus quæst.* 16.

Verior tamen est sententia negans posse unum sine altero sententiam absolutoriam ferre? Ratio, quia absolutio, & condemnatio sunt correlativa, & correlativorum idem est judicium, *l. final. C. de indicta viduit. tollen. l. final. ff. de acceptil.* Joan. Andr. & Imola *in d. Clementina* 1. Item quia sententia est firmior, quando plurium judicio est comprobata, & lata, *c. prudentiam, de officio delegati, l. athletas* 4. *in principio*, ibi: *& generaliter ita omnes opinantur, ff. de his, qui notantur infamia.* Molin. *tract.* 5. *de justitia disp.* 28. *n.* 15. *& n.* 16. Simancas *de Catholicis tit.* 3. *rubr. de absolutione n.* 8 *&* 9. ubi alios refert, & testatur de veriori consuetudine Hispaniarum recepta sententia, & *in Enchirid. violat. Religion. tit.* 51. *eadem rubrica de absolutione, n.* 2. sequitur Rojas *singular.* 27. *n.* 7. ubi hanc sententiam vocat maturiorem, & integriorem, & veriorem, & Azor. *suprà*, ubi eam putet veriorem, quamvis primam magis conformem juri arbitretur.

91 His accedit dubitatio quando Inquisitor, & Episcopus insimul citant inquisitum de hæresi, coram quo debeat comparare? Responde ex Bonifacio de Vitalinis *in Clementina* 1. *n.* 188. *de hæreticis*, in hoc casu posse comparere coram quo voluerit. Quòd si Episcopus præveniat in citando debere comparere coram eo, qui prævenit, Bonifac. *ibi d. n.* 188. per textum *in lege, qui prior.*

Sed melius responde citatum eodem tempore ab Inquisitore, & ab Episcopo teneri comparere coram Inquisitore, non autem coram Episcopo, eo quòd Inquisitor tanquam delegatus Papæ est major Ordinario, Joannes de Anania *in cap. excommunicamus primò, §. volumus, n.* 2. & *ibi* Felin. *sub n.* 4. *vers. nota, ex fide, extrà de hæreticis*, Simancas *de Catholicis institutionib. tit.* 43. *rubr. de modo procedendi, n.* 13. Pegna *in directorio, part.* 3. *quæst.* 5. *n.* 4. *& n.* 5. *vers. sed ponetur, commentario* 34. *litera A. vers. primo, & sequent.* nec discordat Paramus *de origine S. Inquisitionis lib.* 3. *quæst.* 4. *rubr. de forma, & ordine judiciario sancti Officii, n.* 69. & Azor. *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18. *quæst.* 8. Neque Episcopus in hoc casu potest impedire processum Inquisitoris, cùm sit minor Inquisitore, ex traditis ab Umbert. Locat. *in judicial. Inquisitorum, in verb. Inquisitor, n.* 7. *vers.* 5. & Campeg. *in additionib. ad Zanchinum in tract. de hæreticis cap.* 8. *litera G. in verb. Episcopus*, Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 22. *num.* 10. *& cap.* 32. *n.* 9. & alii.

Quin etiam id procedit non solùm, quando ambo citant eodem tempore simul, sed etiam quando Episcopus, & Inquisitor citant aliquem responsurum de fide pro eadem die, & hora, quamvis ad diversa loca, debet citatus comparere coram Inquisitore: si autem citetur aliquis ab utroque diverso tempore ad comparendum, tunc coram utroque comparere debet, Franch. *in cap. per hoc, n.* 9. *vers. & intellige prædicta, de hæreticis, in* 6. Confert Eymeric. *in director. p.* 3. *quæst.* 5. *n.* 5. *vers. sed quid si Episcopus*, & *ibi* Pegna *comment.* 54. *vers. Tertium est*, & Azor. *suprà d. cap.* 18. *quæst.* 8. *vers. unde si Episcopus.* Denique si est citatus, ut compareat eadem die, & hora coram utroque, poterit comparere etiam coram quo maluerit, & coram alio debet protestari, se jam comparuisse coram alio judice, & ideo non potuisse eodem tempore, & eadem hora comparere coram utroque, Eymericus *suprà p.* 3. *quæst.* 5. *n.* 2. *& sequent.* Azor. *suprà d. quæst.* 8. quod intelligitur quando Episcopus procedit ut Ordinarius, secus quando procedit ut delegatus, tunc enim sunt pares, cùm ab eodem, & ad idem sunt delegati, putà, quando Episcopus, & Inquisitor procedunt contra exemptos, tunc enim pares sunt, nec unus major alio est, Eymericus *suprà n.* 1. Tunc enim potest comparere coram quo maluerit.

Similiter Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo nequeunt inquisitos de hæresi tormentis subjicere, text. *in Clement.* 1. *§. propter, de hæreticis*, ibi, *duro tamen tradere carceri*, &c. vel tormentis exponere illos Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Episcopo Diœcesano, aut ejus officiali non valebit, gloss. *verb. duro*, text. *in cap. per hoc, sub §. verum, de hæreticis in* 6 Pegna *ad Eymericum, d. p.* 3. *comment.* 39. *litera B. vers. in tali casu*, ubi loquitur de decreto torturæ proferendo ab Inquisitore, ab Episcopo simul, ac etiam de illius exequutione quòd non debeat fieri executio, nisi ab Episcopo simul, & ab Inquisitore, idem Pegna *comment.* 110. *col.* 1. *in fol. mihi* 641. Quintò ad eruendam veritatem Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo nequit imponere jejunia inquisito de hæresi, ut observat gloss. *in d. Clement.* 1. *de hæreticis*, & *ibi* Joannes de Imola *n.* 6. *vers. juxta prædicta.*

Juvat Constitutio Urbani IV. edita anno 1161. incipit, *Licèt ex omnibus*, relata à Pegna post Director. Inquisitor. inter literas Apostolicas *fol. mihi* 52. ubi Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore nequit hæresi infectos morti adjudicare, aut perpetuo carceri condemnare, Rosell. *in summa, in verb. hæreticus, n.* 49. Eodem modo nequit alter sine altero privare hæreticum beneficiis obtentis, & dignitatibus Ecclesiasticis, textus *in cap. ut commissi, vers. privandi, de hæreticis in* 6. dum *ibi* dicitur Inquisitores quando voluerint privare hæreticos dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis, debere requirere consilium Episcoporum, aut eorum Vicariorum, dum Episcopi absunt, & Geminianus *ibi in verb. privandi, n.* 2. *&* 5. *& sequent.* Rosell. *in verb. hæreticus, n.* 44. *vers. item privandi*, Simancas *de Catholicis, tit.* 46. *rubr. de pœnis, n.* 71. pro quo extat Bulla Alexandri IV. edita anno 1258. incipit, *Quod super, vers. frequenter*, relata à Pegna *fol. mihi* 30. inter literas Apostolicas. Longè aliter, quando hæreticus privandus est honoribus, dignitatibus, & officiis sæcularibus: tunc enim Inquisitores non debent consilium Episcoporum, vel eorum Vicariorum requirere, ut habetur *in d. cap. ut commissi, de hæreticis in* 6. & *ibi* gloss. declarat *vers. Nota, quòd cum inquisitor, & in verb. honoribus*, & Decian. *in tractatu criminal. lib.* 5. *cap.* 21. *n.* 19. Pegna *in director.* 3. *p. comment.* 162. *vers. circa primam assertionem*, ubi vult, quando hæretici privandi sunt beneficiis Ecclesiasticis, consilium Episcoporum requirendum esse ab Inquisitore, non tamen teneri expectare consensum, ut deducitur

ex

ex textu *in d. cap. ut commissi*: secus quando privatio est facienda de officiis sæcularibus, quia ad hoc sufficit Inquisitor, ex glossa *in d. c. ut commissi, verb. honoribus*, & ex Lambertino *de jure patronatus, lib. 2. p. 1. art. 6.* nonæ quæstionis principalis.

94 Sed quid dicendum de Inquisitore, & Episcopo divisim procedentibus super eodem facto de hæresi, an possint divisim sententias ferre? Responde ante prolationem sententiæ, quando nihil superest agendum, nisi ferre sententiam, debere inter se simul communicare processus, & per utrumque simul sententiam esse proferendam, *c. per hoc, de hæreticis, lib. 6.* Rojas *singular. 27. n. 5. vers. Nam quando divisim*, Repertor. Inquisitor. *in verb. communicare, vers. sed quomodo*, Umbert. Locat. *in judicial. Inquisitor. in verb. Episcopus, n. 3.* Carrer. *in tract. de hæreticis, n. 70.* Calder. *in tract. de hæreticis, rubr. de processibus, n. 1.* & Simanc. *de Catholicis, tit. 25. de Episcopis, n. 4.* quod procedit quando Episcopus, & Inquisitor divisim procedunt. Secus quando alter tantùm procederet, quia in hoc eventu procedens solùm non procedenti non tenetur acta judicialia alteri communicare, ita Franchus *in d. cap. per hoc, de hæreticis in 6. ad finem*, & Campeg. *in additionibus ad Zanchin. in tract. de hæreticis, cap. 8. litera F. in verb. processum, post principium.*

95 Quandò verò ambo procedentes divisim inter se discordent in sententia proferenda? tunc de jure communi causa ab Inquisitoribus, & ab Episcopo benè instructa remittenda est ad Sedem Apostolicam, *Clementina 1. de hæreticis*, & habetur *in d. cap. per hoc, de hæreticis, lib. 6.* Eymeric. *3. p. direct. quæst. 50.* Simanc. *suprà d. n. 4. vers. sed hodie munus hoc*, Pegna *comment. 99.* Molina *de justitia, tractat. 5. disp. 28. nu. 14. fol. mihi 2894.* & alii communiter. Hodie tamen in Hispania, ut causæ breviùs expediantur, dum est aliqua discordia inter Inquisitores, & Ordinarios in pronunciando, remittitur causa instructa ad Senatum supremum, seu mensam magnam sanctæ Inquisitionis, Simancas *ubi proximè d. tit. 25. de Episcopis, n. 5. vers. sed hæc ferè omnia in Hispania hodie longè aliter fiunt*, & Molina *d. disp. 28. n. 14. ad finem, fol. 2895.* ubi refert ea de re instructionem de Madrid latinè donatam, his verbis: *In omnibus casibus, in quibus contigerit suffragiorum discrepantia inter Inquisitores, & Ordinarium, vel aliquem ipsorum in definitione causæ, vel in quocumque alio actu, vel sententia interloquutoria, debet causa ad Senatum supremum Inquisitionis remitti, quòd si Episcopus, & Inquisitores concordaverint, quamvis periti, seu consultores dissentiant, & si numero sint plures, sententia Episcopi, & Inquisitorum exequutioni mandetur. Verumtamen in causis gravissimis non debent vota Inquisitorum, Ordinarii, & consultorum exequutioni mandari, etiam si fuerint conformia inconsulto Senatu, sicut solutum est, & jussum fieri.* hæc ibi, cujus instructionis Madrilianæ factæ anno 1561. c. 66. meminit Pegna *comment. 99. vers. jam illud ulteriùs addo*: quæ ubique instructio videtur observanda, non solùm in causis gravissimis, sed etiam in aliis non ita gravibus, in quibus vota fuerint discrepantia, ut monet Rojas *tractatu de hæreticis, p. 1. n. 437.*

§. IX.

Inquisitores quousque nequeant procedere contra officiales aliquos Sedes Apostolicæ, vel contra Episcopos, aut exemptos.

EPITOME.

96 *Inquisitores non possunt procedere contra officialem Sedis Apostolicæ, & qui veniant nomine officialem?*

97 *Inquisitores an possint inquirere contra Nuntios, seu Legatos Sedis Apostolicæ?*

98 *Inquisitores an possint inquirere contra Episcopum suspectum de hæresi?*

99 *Inquisitores an possint carcerare Episcopum suspectum de fuga?*

100 *Inquisitores quid agent, quando Episcopus est hæreticus manifestus, aut quando hæreses prædicat?*

101 *Episcopi an possint procedere contra Inquisitores suspectos de hæresi?*

102 *Inquisitores delinquentes in suo officio à quibus sunt puniendi?*

103 *Officiales Inquisitorum an sint exempti ab Ordinario, & an possint ab eo excommunicari tam in genere, quàm nominatim, & an incurrant excommunicationes latas à jure, vel à constitutionibus Synodalibus?*

104 *Inquisitores contra Inquisitores an procedere possint?*

105 *Inquisitores contra exemptos quando possint procedere etiamsi sint Religiosi?*

106 *Inquisitores an possint procedere contra mortuos?*

107 *Inquisitores procedere possunt contra omnes in jure non exceptos?*

Prima resolutio, Inquisitores nequeunt procedere contra officiales Romani Pontificis si deferantur de hæretica pravitate, *cap. cùm Matthæus*, inter Extravagantes communes, Sylvestr. *in verb. hæreticus, §. 2. num. 5. in fine*, Umbert. Locat. *in judicial. Inquisitor. in verb. exempti*, Eymeric. *in director. Inquisitor. p. 3. quæst. 26.* & *ibi* Pegna *comment. 75.* ubi nomine officialium Sedis Apostolicæ intelligit constitutos ab eadem circa ea, quæ concernunt honorem, & dignitatem Sedis Apostolicæ, & ideo hoc privilegio gaudebunt omnes, qui agent de negotiis immediatè ad Sedem Apostolicam pertinentibus, inter quos numerantur etiam Notarii Summi Pontificis, *d. cap. cùm Matthæus*, & reliqui ab eo constituti, contra quos propter reverentiam sanctæ Sedis non est procedendum. 96

Secunda resolutio. Propter eandem reverentiam, & dignitatem Apostolicam Inquisitores nequeunt procedere contra Nuncios, vel Legatos Curiæ Romanæ, ita præcitati *in 1. resolutione*. Nomine autem Nuntii, seu Officialis Sedis Apostolicæ is dicitur, qui Nuncium illius sive mandatum profert, qui & Legatus vocatur, *cap. nobilissimus, dist. 97.* ubi dicitur viro nobilissimo legatione fungenti credendum esse, quamvis literas non ostendat. Molina *tract. 5. disp. 28. num. 20.* nisi de licentia Papæ.

Tertia resolutio. Adversùs Episcopum Inquisitor nequit inquirere, & multo minus judicare de hæresi, quia solus Pontifex hodie potest procedere contra illum ex constitutione Pii IV. edita anno 1563. incipit, *Romanus Pontifex*, etiam quando Episcopus prætenditur hæreticus, adhuc enim à solo Papa judicatur. *c. accusatus, & c. quamvis, 3. quæst. 6.* Abbas *in c. excommunicamus, el primo n. 13. extrà de hæreticis.* Simancas *de Episcopis, tit. 25. num. 10.* dicens consulendum esse omnino Summum Ponticem ad quem spectant de jure Episcoporum causæ, & *tit. 34. n. 36.* ubi ostendit, nec in Episcopos, nec in superiores Prælatos esse inquirendum, nisi de licentia expressa Summi Pontificis. *c. Inquisitores, de hæreticis in 6.* cujus sunt hæc verba: *Inquisitores hæreticæ pravitatis ab Apostolica sede seu alio, vel aliis cujuslibet deputati de hujusmodi crimine in-* 97

quirere contra Episcopos nequeunt, *aut ejus prætextu procedere contra eos*, & glossa *ibi in verb. Apostolicæ, in fine*. Carrer. *de hæreticis n.* 74. Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 21. *nu.* 5. & *cap.* 23. *n.* 2. Molina *tract.* 5. *disp.* 28. *n.* 19.

98 Quarta resolutio. Inquisitores nequeunt inquirere contra Episcopum suspectum de hæresi sub prætextu instruendi Summum Pontificem de statu Episcopi, ita gloss. *dicto cap. Inquisitores, in verb. Apostolicæ, in fine vers. & isti Inquisitores, de hæreticis in* 6. & *ibi* Archid. *in principio*, *in verb. inquirere.* juvat Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformatione, c.* 5. ibi, *etiam hæresis*; quare causa hæresis, & suspicio illius reservatur Summo Pontifici. Navarr. *consi.* 1. *de foro competent. n.* 5. & Pegna *p.* 3. *Inquisit. director. comment.* 76. *vers. cæterùm, fol. mibi* 556. & Fr. Emman. *de Regularibus tom.* 2. *qu.* 81. *art.* 1. *vers. advertendum tamen.*

Verius tamen est sub prætextu informandi Summum Pontificem, posse Inquisitores cognoscere de hæresi Episcopi ea intentione, ut informatio mittatur circa hoc negotium ad Summum Pontificem, & ex consequenti possunt recipere dicta testium, ut de illius hæresi nuncietur Sedi Apostolicæ, Decian. *in tractatu criminal. lib.* 5. *cap.* 23. *num* 2. Simanc. *in Enchiridion. violatæ Religion. tit.* 8. *n.* 2. & *de Catholicis, tit.* 25. *rubr. de Episcopis nu.* 8. aliter enim sciri non poterit Episcopum crimine hæresis esse infectum. Probatur, quia etiam non judex potest contra reum testes accipere, ut mittat ad suum judicem instructionem, *l.* 1. *C. de exhibendis reis, cap. Inquisitores, de hæreticis lib.* 6. *Extravagan. cùm Matthæus, de hæreticis, in fine*, Lælius Zecch. *in summa p.* 1. *tit. de fide, rubr. de hæresi cap.* 11. *n.* 13. *vers. Nec etiam contra Episcopum*, ubi concludit posse Inquisitorem adversùs Episcopum suspectum recipere testimonia, ut negotium instructum ad Papam referatur.

99 Quinta resolutio. Quando Episcopus est hæreticus, & suspectus de fuga, potest carcerari ab Inquisitore, & carceratus Romam mitti, Gundisal. *in tract. de hæreticis quæst* 7. *nu.* 15. *vers. crederem tamen*, ubi essent suspecti de fuga, sequitur Pegna *in additionibus ad Eymericum in director. Inquisitor. p.* 3. *quæst.* 27. *comment.* 76. *vers. rursus si Episcopus*, & *vers. cæterùm, fol. mibi* 556. *col.* 2. post Repertorium Inquisitorum *in verb. carcer. vers. item an Inquisitor possit incarcerare Episcopum*, & *in verb. Episcopus*, *vers. ad secundum.*

100 Item quando Episcopus est hæreticus manifestus, Inquisitor potest informationes facere, & mittere Romam ad Summum Pontificem, Pegna *suprà*, §. *quod si verum*, subdens, multo magis id procedere, quando Episcopus aliquid molitur in manifestum fidei detrimentum vergens, putà si hæreses prædicet, vel fideles inducat in errores: tunc enim addit integrum esse Inquisitoribus Episcopum capere, & carcerare donec Romano Pontifici Papæ deferatur negotium. Cardinales tamen ex constitutione Pii Quinti ab eo tempore cùm sint generales Inquisitores in universa Christiana Republica, possunt procedere contra Episcopos hæreticos, & contra alios Prælatos ibi nominatos, & ex consequenti possunt illos monere, citare, & requirere ad effectum, ut negotio perfecto, & actis delinquenter excusis: causa Romano Pontifici præsentetur, ac denique sententia contra illos pronuncietur, ita Pegna *dicto comment.* 76. ubi meminit constitutionis *in* §. *illud postremò*, incipit, *Romanus Pontifex*, editæ anno Domini 1563.

101 Sexta resolutio, Episcopus potest contra Inquisitorem de hæresi suspectum, quamvis nequeat, procedere, non tamen prohibetur secretò facere informationem, eamque mittere Summo Pontifici, Eymericus 3. *part. directorii. quæst.* 30. *vers. crederem tamen*, & ibi Pegna *comment.* 79. *vers. nos in hac controversia*, & Molina *tractat.* 5. *disp.* 28. *nu.* 21. *vers. quoad Inquisitores*; adduntque, procedere ad realem capturam, non esse tutum, nisi essent Inquisitores manifesti hæretici, nec Summus Pontifex facilè consuli possit, & fides periclitaretur, tunc enim per Epikeiam possent carcerari ad majora mala vitanda. Molina *ibi* subdit in Hispaniis, ubi Inquisitores particulares sunt amovibiles ad nutum, ab eo munere per Inquisitorem generalem recurrendum esse ad illum, & comprehendi, ac puniri ab eo posse.

Septima resolutio. Inquisitores in officio suo delinquentes, putà extorquendo pecunias prætextu officii, vel alias res illicitè, excommunicationis pœnam ipso jure incurrunt, à qua nequeunt absolvi præterquam in mortis articulo, nisi priùs satisfecerint illis, à quibus pecunias, aut similia extorserunt. Habetur *in Clementina* 2. *de hæreticis, vers. Ne prætextu officii Inquisitionis, quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant, quòd si secus fecerint, excommunicationis sententiam eos subjacere decernimus ipso facto, à qua non possunt absolvi, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta.* gloss. *ibi vers. nota quod Inquisitor*, Bonifacius de Vitalinis antè *num.* 1. *in summario*, & *n.* 90. Sylvest. *in summa, in verb. hæreticus* §. 2. *n.* 13. 102

Dictum est, modis illicitis prætextu officii pecunia extorta: quare secus si licitè extorqueatur, aut, si sponte pecunia, aut aliquid aliud per viam muneris offeratur: tunc enim non incurritur excommunicatio, Armilla *verb. excommunicatio*, inter casus excommunicationis, *casu* 20. *num. unico*, Suarez *de censuris*, *disp.* 23. *sect.* 5. *nu.* 25. quod extendit, non esse locum excommunicationi, quamvis Inquisitor, aut Commissarius cognoscat sibi offerre pecuniam, aut similia prætextu officii: similiter excusatur ab ea, quando propter metum vexationis, aut rigoris Inquisitoris offeretur: eo quia requiritur, ut incurratur censura, crimen concussionis, quod committitur, juxta Sylvest. *verb. concussio*, *quæst.* 1. *num.* 2. quando quis constitutus in officio extorquet pecunias, vel similia à subditis illato metu, aut recusando officium debitum præstare, nisi detur pecunia, aut quid simile, ita Cardinalis *in Clementina* 2. *verb. Inquisitoribus*, *n.* 1. *in* 2. *oppositione*, & Ancharanus *num.* 5. *notabili* 3. Et quamvis ibi fiat mentio extorsionis pecuniæ, nomine pecuniæ clauditur quodcunque pecunia æstimabile, Cajetanus *in summa*, *verb. excommunicatio*, *cap.* 4. Navarrus *in summa*, *cap.* 27. Hispania *n.* 143. & Latina *num.* 142. D. Antoninus 3. *p. tit.* 24. *cap.* 8. Angelus *verb. excommunicatio* 7. *casu* 42. *num. unico*, Suarez *de censuris*, *disp.* 23. *sect.* 5. *n.* 25. Nec similiter excommunicatio incurritur, si extorqueatur pecunia alio prætextu, quàm officii Inquisitionis, quia hæc conditio expressè petitur *in d. Clementina* 2. & gloss. ibi *verb. prætextu*, & Cardinal. *verb. Inquisitoribus*, statim *in principio, notabili* 1. Sylvester *verb. excommunicatio* 9. *casu* 42. *n.* 81. Angelus & Tabiena *ubi proximè.*

Item non incurritur hæc excommunicatio, si prætextu, seu occasione officii Inquisitionis extorqueatur mutuum, eo quòd illud non est pecunia æstimabile, nec pecunia simpliciter extorquetur, utpote quæ est reddenda: incurretur tamen postea, si non restituatur, sed omnino usurpetur, quasi re vera data esset: ex tunc enim censetur vera extorsio pecuniæ, Suar. *d. disp.* 25. *sect.* 5. *num.* 25. Nec incurrent hanc censuram Episcopi in causis fidei sub prætextu officii illicitè facientes extorsiones, sicut Inquisitores incurrunt, gloss. *in d. Clement.* 2. *in verb.*

com-

commissariis, de hæreticis, & *ibi* Cardinal, Zabarel. *in §. Inquisitoribus, num.1. vers. oppono, quia hîc non dicit, & in §. notarii, n. 4.* Repertor. Inquisitor. *in verb. extorquere, sub vers. primo*, quia Episcopi propter eminentem dignitatem non veniunt sub quacumque etiam generali dispositione, nisi de illis fiat mentio, *cap. quia periculosum, de sententia excommunicationis, lib. 6. cap. si compromissarius, §. hujusmodi quoque pœna, de electione, eodem libro.* Quare minus bene Guillelmus relatus à Bonifacio *in d. Clementina 2. à num. 41. usque ad num. 46.* dixit Episcopos includi sub eadem excommunicatione; neque Prælatos jurisdictione quasi Episcopali fungentes in propria Diœcesi; neque ipsorum Vicarios, seu commissarios ad negotia Inquisitionis in sua Diœcesi expedienda, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 20. num. 5. & 6.* ubi docet contineri Vicarios Inquisitorum, & Episcoporum, sive sint Vicarii, sive eorum substituti, seu commissarii; non autem includi Episcopos, nec Capitulum Sede vacante sub ea dispositione, & excommunicatione, Farinacius *de hæresi, quæst. 86. §. 7. numer. 141.* sed eorum Vicarios, cùm textus meminerit Vicariorum jurisdictionis Episcopalis.

Possunt item Inquisitores delinquentes in officio modis illicitis pecunias extorquendo removeri ab officio, *Clementina 1. §. 1. de hæreticis*, textus *in l. illicitas, ff. de officio Præsidis, & in cap. in tantum, & in cap. audimus, de simonia*, Comensis *in Lucerna verb. Inquisitor, §. 10.* In Hispania Præses Inquisitionis, seu Inquisitor generalis Inquisitores delinquentes punire potest, per textum *in d. Clement. 2. de hæreticis*, Eymericus *3. p. directorii, quæst. 10.* & Pegna *comment. 61. vers. in Hispania Præses*, ubi etiam tradit hanc potestatem Inquisitori majori datam esse à Leone Decimo, Pontifice maximo. Lælius Zecchius tamen *in summa, p. 1. tit. de fide, rubr. de hæresi, cap. 11. n. 13. vers. hodie tamen Cardinales indistinctè*, tradit Inquisitores indebitè extorquentes pecunias, non posse puniri, nisi ab Illustrissimis Dominis Cardinalibus, qui præsunt Generali officio sanctæ Inquisitionis. Cùm ergo in Hispaniis Inquisitor Generalis Præpositus sit sanctæ Inquisitionis officio, ab eo delinquentes puniendi sunt, ex Farinac *suprà nu. 144. vers. limita quintò*, & ex Pegna *dict. comment. 61. vers. & in Hispania*, ubi *versic. quibus tamen*, concludit posse Summum Pontificem quoslibet Inquisitores quorumcunque Regnorum ad Romanam Curiam vocare, citare, & coërcere, cùm sit omnium judex. Et ideo non est audiendus Rojas *de hæreticis, part. 2. titul. de privilegiis Inquisitorum, num. 417. versicul. item Inquisitores*, dum ait, non posse illos ad Romanam Curiam vocare id enim simpliciter est falsum, si intelligatur à Romano Pontifice: erat tamen verum, si id asseratur à quibusvis judicibus, & pro quibusvis causis, sicut alii quilibet ad Romanam Curiam evocantur: secus si vocentur à Romano Pontifice.

Quæstionis est, à quo, & quomodo debent absolvi Inquisitores, & reliqui incurrentes Excommunicationem propter illicitas extorsiones factas prætextu sacri Officii? Responsio sit, absolutionem non esse omnino reservatam Summo Pontifici, sed permittit, ut impendi possit ab inferioribus Summo Pontifice præmissa plena restitutione rerum acceptarum, ita Bonifacius *in ea Clementina 2. num. 90.* & Suarez *tom. 5. in 3. p. disp. 23. sect. 5. numer. 27.* Neque censebitur parti satisfactum, nisi cum effectu restitutio fiat usque ad ultimum denarium: cùm Clementina ipsa plenam petat satisfactionem. Plenè tamen satisfaciet absolvendus, si creditore absente, longeque distante pœnitens tradat viro fideli de mandato Confessarii pecuniam restituendam. Henriquez *lib. 13. de excommunicatione cap. 28. num. 4.*

Porrò si extorquentes non sint satisfaciendo propter paupertatem, possunt absolvi absque reali satisfactione ab inferioribus, tradita sibi possibili cautione restituendi, præsertim in articulo mortis: nam extra illum absolutio non tenebit, si torquentes possunt realiter satisfacere. Imola *in d. Clementina 2. n. 7.* Bonifacius *nu. 99.* Sylvester *verb. excommunicatio 9. casu 42. n. 81.* Navarrus *in summa cap. 27. n. 142.* & Antonin. *3. p. tit. 24. cap. 8.* Juvat Henriquez *eo c. 28. n. 4. in principio*, dicens datam delegato potestatem absolvendi cum conditione, ne absolvat, nisi priùs integra, & realis satisfactio fiat, posse absolvi quando reus non est satisfaciendo. Confirmatur ex constitutione Gregorii XIII. *de datis, & acceptis pro justitia, vel gratia*, his verbis: *Ne quisquam admittatur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus, quantum ille dedisset, vel recepisset.* ubi Navarrus *in commento illius num. 38.* vult his non obstantibus posse absolvi illos, quando impotentia restituendi excusat, sequitur Molina *de justitia disp. 82. col. 3. vers. pæ a*, in eadem constitutione, docens, quando per reum stat quominus restituatur non esse absolvendum: secus si per illum non stet.

Octava resolutio involvit nodosam quæstionem 103
priùs expediendam, an scilicet officiales Inquisitorum sint exempti ab Ordinario, & an possint ab eo excommunicari tam in genere, quàm nominatim, & an incurrant excommunicationes latas à jure, vel à constitutionibus Synodalibus? Responde primò ex constitutione Urbani, quæ incipit, *Delictis filiis fratribus*, edita anno Domini 1261. privilegium in favorem fidei fuisse concessum, ne causæ Religionis propter excommunicationem Inquisitorum, aut aliorum Sancti officii ministrorum impediantur: per quod neque Inquisitores, neque ejus Notarii ab Apostolicæ Sedis Delegati possunt excommunicari, vel suspendi, aut Interdicti sententia innodari absque speciali mandato Summi Pontificis de hac Indulgentia expressam mentionem faciente, de qua meminit Eymericus *in directorio Inquisitor. p. 2. fol. 132. & p. 3. fol. 552. quæst. 21.* ubi Pegna *commentario 70.* privilegium hoc de non excommunicandis Inquisitoribus, vel eorum Notariis extendit ad alios Inquisitorum, & Sancti Officii Ministros, vel officiales, quia favores sunt ampliandi præsertim in causa fidei, quamdiu ipsi hoc officio, ac munere intenti fuerint. Secus si ab eo fuerint amoti, quoniam cessante causa privilegii, cessare debet privilegium, *cap. cùm cessante 60. de appellationibus*, Sanch. *de matrimonio lib. 8. disp. 30. n. 12. & in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 2. n. 41.* Tiraquel. *d. tract. Cessante causa p. 1. n. 18. & n. 226. l. adigere, §. quamvis, ff. de jure patron.* quod procedit etiamsi Inquisitores, & eorum officiales renuncient huic privilegio: adhuc enim eo gaudebunt, cùm sit beneficium datum huic Ordini potius, quàm privatis personis ejusdem corporis; & ideo renunciari non potest, cùm detur in favorem publicum, hoc est, fidei. *cap. si diligenti, de for. compet.* Covar. *in c. quamvis pactum p. 2. in principio, n. 9.* Roland. *cons. 4. n. 9. vol. 1.* Gales. *de Camer. oblig. qu. 2. n. 1.* Scacc. *de judicis causar. civil. & crimin. lib. 1. c. 11. n. 35. & sequent.* Surd. *cons. 396. nu. 14.* & Bellet. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de favore cleric. personali, §. 7. n. 21.*

Non tamen inde colligas officiales Inquisitorum esse exemptos ab Ordinario, nec posse excommunicari tam in genere, quàm nominatim propter casus aliquos, qui non pertinet ad munera, seu officia Sanctæ Inquisitionis, & consequenter incurrunt excommunicationes a jure latas, vel à constitu-

tionibus Synodalibus; ratio, quia nullum est privilegium eos excipiens ab hujusmodi excommunicationibus: quinimò privilegium ab Urbano Quarto concessum de non excommunicandis Inquisitoribus, vel eorum Notariis, non est omnino certum competere aliis Sancti Officii ministris, nimirum Advocatis, promotori fiscali, consultoribus, carcerum custodibus, & similibus, sed est valde probabile propter eandem rationem, quæ reperitur in Notariis, quos non posse excommunicari sine Sedis Apostolicæ facultate, concessit dictus Urbanus Quartus, Pegna 3. *p. comment.* 70. & Eymericus *ibi quæst.* 21. *fol.* 552.

104 Nona resolutio. Inquisitor non potest procedere contra Inquisitorem hæreticum, aut de hæresi suspectum. Ratio, quia par in parem non habet dominium, 21. *distinct. inferior.* Item, quia Inquisitor est officialis Summi Pontificis, cùm sit delegatus ejusdem, vel saltem Nuncius, *cap. ne aliqui, de hæreticis lib.* 6. contra autem officiales, seu Nuncios nequeunt Episcopi, & Inquisitores procedere, *c. cùm Matthæus, Extravagans Joannis XXII. de hæreticis* cujus meminit Eymericus 2. *p. directorii, fol.* 125. *tit. de hæreticis c.*2. & 3. *p. qu.* 30. & *ibi* Pegna *comment.* 79. ubi tradit non posse procedere Inquisitorem contra Inquisitorem, sed posse alterum contra alterum informationes recipere, & eas Summo Pontifici denuntiare.

105 Decima resolutio. Inquisitores hisce temporibus, præsertim Cardinales, qui sunt Inquisitores generales, possunt procedere contra Episcopos, & contra quoscumque alios Prælatos exemptos, quos monere, citare, & requirere valent, ut compareant intra præfixum terminum personaliter; nec non processus factus ad Summum Pontificem mittatur, ut contra tales post latam sententiam justè procedatur. Habetur in Extravagante *Romanus Pontifex*, edita à Pio Quinto anno Domini 1563. Refertur inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ Inquisitionis à Pegna 3. *p. comment.* 76. *vers. illud postremò, fol.* 556. *col.*2. Item Inquisitores possunt procedere contra Religiosos exemptos, etiam si sint mendicantes, habetur *in cap. ut officium, §. denique, de hæret. lib.* 6. non obstantibus aliquibus privilegiis, quibuscumque personis cujusvis conditionis, seu communitatibus, vel universitatibus specialiter, & generaliter sub quacumque verborum forma concessis, vel concedendis. Eymericus 3. *p. quæst.* 28. & *ibi* Pegna *comment.* 77. *vers. justissimè fol.* 558.

106 Undecima resolutio. Inquisitores possunt procedere contra hæreticos mortuos, qui etiam post mortem de hæresi ad Inquisitores delati sunt, patet ex *c. filii, de hæreticis lib* 6. ita Simancas *de Cathol. instit. tit.* 18. *n.*14. dicens secundùm veriorem sententiam, posse accusari, atque damnari hæreticum defunctum etiam post quadraginta annos. Nam, quando Inquisitores procedunt ad effectum, & finem damnandi memoriam hæreticorum defunctorum, quocumque tempore reperiatur eos fuisse hæreticos, & in hæresi decessisse possunt pronuntiari si legitimè constet de eorum hæresi, nec non declarari excommunicatos decessisse, esseque indignos suffragiis Ecclesiæ, neminemque posse pro illis orare, quin imò eorum ossa exhumanda ex loco sacro, & comburenda, si fieri possit separatio, Pegna 3. *p. fol.* 571. *comment.* 92. *vers. in qua difficultate.*

Hæc tamen actio procedendi contra hæreticos defunctos non extenditur contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, & ideo post mortem non possunt accusari, si personas defenderunt, & non hæreses, *c. accusatus. §. porrò*, ubi Archidiaconus, & Joan. Andr. *de hæreticis, lib.* 6. Gundissal. de Villad. *de hæreticis, quæst.*22. *n.*8. Rojas *in singularibus fidei singulari* 34. Simanc. *de Cathol. institut. tit.* 4. *de accusat. n.*5. Secus de credentibus, qui cùm hæreticis adæquentur, non est dubium posse adversùs eos defunctos procedi; modò sint verè, & propriè credentes hæreticorum, Pegna *d. comment.*92. *vers. cæterùm, & vers. mihi hæc sententia.*

Duodecima resolutio. Inquisitores procedere possunt contra omnes in jure non exceptos, etiam si sint privilegiati, & habeant indultum revocandi forum, ut non conveniantur, nisi coram certis judicibus in privilegio contentis, *cap. excommunicamus,* 1. *§. credentes, c. ad abolendam, §. final. de hæreticis.* Roja *singular.* 163. *n.*2. & *de privilegiis. n.*430, Pegna 3. *p. comm.* 94.

---

§. X.

De privilegiis Inquisitorum.

EPITOME.

1 & 2 *Inquisitores in vita & in morte consequuntur Indulgentiam plenariam, & consiltarii, & officiales eodem privilegio gaudent.*
& quid de temporali Indulgentia? ibidem.

3 *Inquisitores sunt exempti à jurisdictione Ordinariorum, & quid de Religiosis, an sint exempti à suis Prælatis? & infrà num.* 16.

4 *Inquisitores, quando possunt communicare cum dominis temporalibus excommunicatis?*

5 *Inquisitores possunt mutuo se absolvere ab excommunicatione, & secum dispensare in irregularitate.*

6 *Regulares Inquisitores pro negotio sancti Officii possunt sine licentia Prælatorum Romam ire.*

7 *Inquisitores possunt revocare statuta, quæ impediunt officium sanctæ Inquisitionis.*

8 *Inquisitores possunt vocare testes, & delatos ab uno territorio ad aliud.*

9 *Inquisitores, & eorum officiales, qui percusserint à quibus debent puniri? & quibus pœnis?*

10 *Inquisitores, & eorum officiales possunt uti armis.*

11 *Inquisitores habentur pro præsentibus in suis beneficiis non curatis.*

12 *Prælati regulares subditis Inquisitoribus nihil possunt præcipere in pertinentibus ad suum officium.*

13 *Inquisitores possunt procedere summariè, simpliciter, & sine figura Judicii.*

14 *Inquisitores tam in civilibus, quàm in criminalibus sunt judices reconciliatorum Ecclesiæ, & quomodo?*

15 *Inquisitores excepto uno, vel altero crimine possunt cognoscere de aliis suorum familiarium, & officialium.*

16 *Inquisitores regulares sunt exempti à suis superioribus in spectantibus ad suum officium.*

17 & 18 *Inquisitores possunt præcipere clericis, & laicis, & ut intersint concionibus, & ut publicent quascumque monitorias literas.*

19 *Inquisitores in crimine hæresis possunt procedere nulla procedente infamia.*

20 *Gubernatores civitatum ad præstandum juramentum de defendenda Ecclesia possunt cogi ab Inquisitoribus.*

21 *Inquisitores in spectantibus ad suum officium possunt compellere regulares etiam ad exequendum officium tabellionis.*

22 *Inquisitores non habentes stipendium possunt exigere expensas ab his contra quos procedunt.*

23 *Inquisitores an recusari possint ostenditur, & posse verius videtur.*

24 *Inquisitores procedunt contra prædicantes scandalosas propositiones, vel fidei contrarias.*

25 Inqui-

25 *Inquisitores non tenetur publicare dicta testium contra hæreticos, nec reddere rationem de processibus nisi summo Pontifici, vel Inquisitoribus Almæ Urbis.*

26 *Inquisitores possunt procedere contra Sacerdotes in actu confessionis mulieres ad inhonesta solicitantes*

1 DE privilegiis agendum, ab illis sit exordium, quæ animæ prosunt: ac proinde Inquisitores in vita pro exercendo suo munere plenariam assequuntur Indulgentiam, & remissionem omnium peccatorum. In morte autem similem indulgentiam obtinent, si adhuc in exequendo eodem officio detinentur, habetur *in Repertorio Inquisitorum. verb. Indulgentia*, Tabien. *in summa verb. Inquisitor*, *n.* 59. Utrumque ostenditur in literis Apostolicis Clementis. Alexandri, & Urbani Quarti, quarum meminit Eymericus *in director. Inquisitor. 2. p. fol.* 129. *cum sequentibus, & 3. p. quæst.* 130. & *ibi* Pegna *comment.* 179. ubi addit quoties in vita contra hæreticos in favorem fidei exercent aliquem actum reconciliationis per se ipsos, toties Indulgentiam plenariam consequi, quod priùs asserit Repertorium Inquisitorum *verb. Indulgentia, vers. Item Inquisitores*, his verbis: *Exercendo Inquisitores officium gaudent in quolibet actu Inquisitionis, quando fit aliquis actus reconciliationis, vel aliqua executio durante tempore officii, in quolibet actu, Indulgentia plenaria omnium peccatorum.* Quod latiùs habetur in prædictis literis Summorum Pontificum, ubi Inquisitoribus pro suo officio administrando conceditur, illa Indulgentia, quæ auxiliantibus, & succurrentibus Terræ sanctæ in Concilio generali fuit indulta, id est, peccatorum venia.

2 Similiter eodem privilegio fruuntur Consiliarii, & reliqui sacri Officii officiales, & ministri, qui personaliter adsunt in executione aliqua, si in officio moriantur, plenariam omnium peccatorum remissionem consequuntur. *c. excommunicamus.* 1. §. *Catholic. de hæreticis.* Insuper Summus Pontifex concedit Consiliariis, & omnibus aliis, qui Inquisitoribus assistunt personaliter, & existunt in executione sui officii, vel auxilium, favorem, vel consilium præstant, tres annos de Indulgentia, & plenariam, cùm in prosecutione negotii moriuntur. Quin etiam ex rescripto Urbani Quarti probatur eodem privilegio trium annorum gaudere quoscumque alios, qui ubi oportuerit assistunt Inquisitoribus, & clariùs id ostenditur ex Constitutione Gregorii Noni, incip. *Ille humani generis*, his verbis, ibi, *Ad hæc ut super præmissis omnibus officium sibi commissum liberiùs possint, & efficaciùs exercere, omnibus, qui ad prædicationem eorum* (scilicet Inquisitorum) *accesserint, in singulis stationibus viginti dies: illis verò, qui ad impugnandum hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum in munitionibus, vel Castellis, vel aliàs contra Ecclesiam rebellantes ipsis ex animo auxilium, consilium præstiterint, vel favorem de omnipotentis Dei misericordia tres annos de injuncta sibi pœnitentia relaxamus, & si qui ex his in prosecutione hujusmodi negotii fortè decesserint, eis omnium peccatorum, de quibus corde contriti, & ore confessi sunt, plenam veniam indulgemus*, hæc ibi, quo privilegio gaudent etiam familiares sacri Officii, qui ad nutum Inquisitor. præstò sunt, & ea exequuntur, quæ ad hoc sanctum Tribunal, & ad fidei propagationem spectant. Pegna *d. comment*, 178. *ad finem.* Rojas *de privilegiis Inquisitorum*, *n.* 413. & Bernard. Comensis *in lucerna Inquisitorum, verb. Indulgentia eorum, qui favent sanctæ Inquisitioni*, ubi refert privilegia varia Summorum Pontificum, addens ex Urbano Quarto socios, & Notarios Inquisitorum, & reliquos officiales sancto Officio faventes, auxiliumque præstantes pro singulis vicibus consequi quindecim annos de Indulgentia, & si in prosecutione talis auxilii decesserint, contritos corde, & ore confessos consequi omnium peccatorum plenariam Indulgentiam.

Secundum privilegium. Inquisitores sunt exempti à jurisdictione Ordinariorum, quòd si fuerint Religiosi, suis superioribus, & Provincialibus obedire non tenentur. Rojas *de privilegiis Inquisitorum num.* 417. & 418. sed de hoc infrà *privileg.* 15. Tertium privilegium. Inquisitores absque incursu excommunicationis possunt requirere dominos temporales excommunicatos ad eis auxilium præstandum, Eymericus 3. *p. directorii, quæst.* 22. & patet ex *c. Præsidentes, de hæreticis, lib.* 6. nec propterea incurrunt excommunicationem minorem participantes cum excommunicatis, quæ incurritur. *c. nuper, & cap. siquidem, de sentent. excommun. cap. quoniam multos* 11. *qu.* 3. quam censuram evadunt Inquisitores favore fidei. Hujus privilegii meminit Rojas *singul.* 59. incip. *Excommunicatus est*, & *singul.* 72. incip. *Gesta per Regem.* Arelatanus *tract. de hæret. notab.* 40. incipit. *Quamvis Tyrannus.* ubi nota favore fidei, si de mandato Inquisitorum Tyrannus aliquid efficiat in hæreticos, validum esse, cùm gesta per Tyrannum ipso jure sint irrita, *c. fundamenta*, §. *quòd si secus, de electione in* 6. *l. decernimus, C. de sacros. Ecclesiis, & Clement. Pastoralis, de re judicata.* 3 4

Quartum privilegium. Inquisitores mutuò se absolvere possunt ab excommunicatione, & quamvis facilè, & sine fidei, & sacri Officii detrimento possint adire superiores à quibus mutuò absolvantur: nihilominus favore fidei ipsi mutuo se possunt absolvere, Campegius apud Zanchinum *c.* 31. *in principio*, Jo. Rojas 2. *p. de hæreticis, n.* 423. & Pegna 3. *directorii comment.* 72. ubi hanc partem sequitur, quia benignior, & favorabilis; quod privilegium extendit ad Commissarios Inquisitorum. Potest etiam Inquisitor super irregularitate cum socio dispensare ex rescripto Urbani Quarti anno Domini 1261. & Repertor. Inquisit. *verb. irregularitas, vers. si tamen*, & Campegius *ubi proximè.* 5

Quintum privilegium. Inquisitores Religiosi ad Romanam Curiam ire possunt cum socio sine licentia Prælatorum Ordinis. Constat ex literis Gregorii Undecimi, non obstantibus quibuscumque prohibitionibus, seu constitutionibus eorundem Prælatorum, seu Capitulorum generalium, seu Provincialium. Non tamen possunt Inquisitores ad libitum socios sui Ordinis fratres assumere, quia de jure communi, vel privato id non reperitur expressum, invenitur tamen, quòd Prælati, & præsidentes debent illis concedere socios, de quibus meritò consolentur, ut eant, & exequantur negotia sacri Officii. Inquisitores tamen privati non tenentur ad Romanam Curiam personaliter accedere, Pegna 3. *p. comment.* 32. 6

Sextum privilegium. Inquisitores possunt revocare statuta sæcularia, per quæ officium sanctæ Inquisitionis, vel impediatur, vel retardetur, patet ex *c. statutum, de hæreticis lib.* 6. & cavit Innocentius Quartus ante Urbanum Quartum in rescripto incipit, *Ad extirpanda.* §. *cæterùm teneatur*, ut refertur inter literas Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis, Repertorium Inquisitorum *verb. statutum, vers. nota, quòd nullum statutum.* Nomine autem statuti intelligitur etiam hoc loco quæcumque consuetudo etiam immemorialis, per quam negotium sacri Officii impediretur. Hanc Inquisitores poterunt abrogare, & de medio tollere, cùm non sit consuetudo, sed prava corruptela, & multo fortiùs poterunt delere leges municipales, cùm fidei negotium impediant, aut illi directè, vel indirectè se opponant, sunt 7

enim ipso jure nullæ tanquam editæ contra libertatem Ecclesiæ Catholicæ, Tabiena *in summa, verb. Inquisitor, n.10.* Juvat *Authent. Cassa, & irrita, C. de sacros. Eccles.* ubi gloss. & Doctores communiter.

8 Septimum privilegium. Inquisitores non obstante Constitutione de duabus dietis edita in Concilio generali favore fidei, possunt evocare testes extra suam Diœcesim, & Provinciam, patet *in c. ut officium, §. compescendi, de haeret. lib.6.* Repert. Inquisitor. *verb. Dieta,* Simanc. *de Cathol. inst. tit. 34. n. 24.* & Rojas *singulari 95. n.1.* incipit, *Inquisitores favore fidei.* Insuper possunt delatos, seu accusatos pertrahere de una Diœcesi ad aliam, habetur *in d. c. ut officium, §. denique, de haereticis lib.6.* Pegna 3. *p. directorii comment. 91. comment. 123.* Quinimo possunt citare hæreticum absentem etiam extra suum territorium, text. *in cap. ut commissi, vers. & contra illos, de haereticis in 6.* ubi, & contra illos, quos in Provincia, in qua vobis Inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen constiterit commisisse, licèt ad alias partes se transferendos duxerint procedendi, & *ibi* glossa *in figuratione casus, vers. sed ponamus.* Archidiacon. *n. 3. vers quod si citati,* & alii, quos referens sequitur Farinac. *de haeresi, qu.185. n. 104. & qu. 197.* ubi addit hæreticum ubique puniri posse, nec teneri Inquisitores remittere hæreticum Inquisitoribus domicilii illius, Umbert. Loc. *in judic. Inqui. in verb. Inquisitor, n. 14.* dicens sic fuisse statutum per Clementem Quartum in quadam constitutione, quæ incipit, *Quoniam illis, §. quo autem.* Vide tamen hac de re apud Farinac. varietatem opinionum, & concordiam *ibi, n. 10. 11. & 12.*

9 Octavum privilegium. Qui percusserint Inquisitorum familiares, vel offenderint, vel aliquo modo intulerint eisdem injuriam, aut Inquisitoribus, judicari, ac puniri ab eisdem Inquisitoribus possunt, ita Simancas *ibi suprà tit. 34. n.38. & in Enchiridion. violat. Religion. tit.7. rubr. de Inquisitoribus, n.13.* Zanchin. *in tractatu de haereticis c. 32. n. 1.* ubi respondet contrariis, qui loquuntur de injuriis contra Inquisitores factis. De vulnerantibus autem, seu occidentibus officiales sancti Officii, quòd possint puniri per Inquisitores, & tradi curiæ sæculari, si crimen fuerit capitale, & dignum pœna mortis, habetur in constitutione Leonis Decimi Simancas *de Catholicis instit. tit.41. n.41.* ubi meminit constitutionis Pii Quinti anno 1579. incipit, *si de protegendis,* relatæ à Pegna *post director. Inquisitor. inter literas Apostolicas, fol. mihi 174.* qua cavetur percutientes, perterrefacientes Advocatos, Procuratores, Notarios aliosque ministros sacri Officii, puniendos esse pœna capitis, & aliis pœnis, quibus puniuntur admittentes crimina læsæ Majestatis, quod intelligitur, quando hoc faciunt in odium, & in contemptum sancti Officii: secus si ex alia causa constet delinquentes hæc fecisse, probentque, tunc enim excusantur; sicut receptatores, fautores, & defensores hæreticorum excusantur, quando non ex causa hæresis, neque ex contemplatione illis, sed causa carnalis amoris, vel alia hujusmodi occasione hæreticos receptant defenduntve illos, aut illis favent: tunc enim quemadmodum receptatores, & cæteri non puniuntur, ut hæretici, sed mitiori pœna, Navar. *de censuris c.27. n.55. vers. quarta, quòd fautores,* Tolet. *in summa lib. 1. c. 18.* eodem modo in nostro casu, quando officiales sacri Officii non verberantur, neque alia injuria afficiuntur in contemptum, seu in odium sacri Officii, sed ex alia causa, authores non incurrent pœnas constitutionis Pii Quinti, sed alia mitiori punientur.

10 Nonum privilegium. Inquisitores possunt tenere familiam armatam, propter defensionem suæ jurisdictionis, ac personæ, ac familiæ suæ, & ad capiendum hæreticos, text. *in Clementina Nolentes, §. porrò, de haereticis,* Pegna. *p. 3. Director. comment. 105. vers. 1.* & Eymeric. *ibi qu. 56.* officiales tamen Inquisitorum gaudent hoc privilegio, præsertim de licentia ipsorum Inquisitorum, text. *in Clementina 2. §. final. de haereticis,* & *ibi* Anchar. *n. 11.* Villadiego *in tract. de haereticis, qu. 11. n. 16.* Repert. Inquisit. *in verb. arma, vers. Sed utrùm Inquisitores,* & Simanc. *de Cathol. instit. c.34. n.34. & c. 41. per totum,* ubi nominatim refert omnes officiales sacri Officii, sed de his suprà in hac disputatione §. 7. *n. 80. & 81.*

Decimum privilegium. Inquisitores habentur in omnibus suis beneficiis non curatis pro præsentibus, & residentibus, & percipiunt omnia emolumenta eorum, quæ præsentes recipiunt, Rojas *singular. 69. & de privilegiis Inquisit. n. 420.* quamvis Spino *in speculo testam. gloss. 3. n. 78.* dicat privilegium esse extendum ad habentes beneficia esse incurata, sed contrarium esse verius, tradit Cevall. *commun contra commun. quaest. 585. n. 12.* ut etiam diximus sup. *lib. 3. disp. 8. § n. 33.* ubi de hac re cum aliis. 11

Undecimum privilegium. Prælati Ordinum Prædicatorum Inquisitoribus suorum Ordinum nihil possunt injungere in spectantibus ad suum officium, ita Locatus *in opere judiciali, verb. Inquisitor. §. nota quòd n.39.* ex rescripto Alexandri Quarti, & Urbani Quarti, de quibus Eymericus *2. p. directorii, fol. 136. & 3. p. qu. 11.* & *ibi* Pegna *comment. 60.* ubi concludit non teneri regulares Inquisitores obedire suis Prælatis in iis, quæ spectant ad sacrum officium, cùm sint ipsius Pontificis, & nullius alterius delegati, secus in concernentibus Religionem suam, sequitur Rojas *tract. de haeret. p. 2. n. 418.* & Campegius apud Zanchinum *cap. 31.* 12

Duodecimum privilegium. Inquisitores in causis hæreticorum, si velint, possunt procedere summariè, simpliciter, & sine strepitu, ac figura judicii, non tamen cogi possunt, habetur *in c. statutum, in principio, de haereticis in 6.* per hæc verba: *Concedimus, quòd in Inquisitionis haereticae pravitatis negotio procedi possit simpliciter, & de plano, & absque judiciorum strepitu, & figura.* Per quam clausulam non exigitur libellus, nec litis contestatio, item potest procedi tempore feriarum, & amputari dilationes frustratorias, & repellere exceptiones, & appellationes dilatorias, frustratorias. In quo etiam judicio non est necessaria conclusio, Umbert. Locat. *sup n. 6. & 7. in verb. procedere,* Repertor. Inquisitor. *in verb. conclusio accedit.* Pegna *in additionibus ad Eymeric. p. 3. quaest. 54. comment. 103.* ubi decidit per hanc clausulam non posse cogi adimplere omnem ordinem judiciarium, ita ut processus propterea fiat nullus, eo ordine non servato. Non tamen virtute hujus clausulæ possunt tolli probationes necessariæ, nec citationes, & juramenta de calumnia, Pegna *sup. comment. 104.* Locat. *sup. in verb. procedere, n.7. & verb. de plano,* quod sequitur Carrer. *in tract. de haereticis num. 108. vers. in contrarium,* quia non tolluntur solemnitates juris gentium, vel divini, sed juris civilis. 13

Decimumtertium privilegium. Inquisitores in causis tam civilibus, quàm in criminalibus sunt judices competentes omnium, qui Ecclesiæ reconciliati ferunt habitum publicæ pœnitentiæ, text. singularis *in c. aliud. 11. qu. 1. & in c. aliud. de pœnit. distinct.* ubi Leo Papa dicit, si quis pœnitens causam habeat quam negligere fortè non debeat, melius est illi, ut expectet Ecclesiasticum, quàm forense judicium; ita gloss. & Interpretes *ibi.* & Hostiens. *in summa, de for. compet. §. ex praemissis patet. n. 11.* Alciat. *in praxi utriusque juris tit. de compet. jud. ade. vers. 6.* & Repertor. Inquisitor. *verb. pœnitentia, vers. nota quòd publicè pœnitentes,* quod procedit sive pœnitens sit actor, sive reus; gloss. *in verb. Ecclesiasticum. in d. c. aliud,* Rojas tamen hoc intelligit, quando pœnitentes 14

inter

inter ſe leviter rixati ſunt dum in perpetuo, vel temporali carcere ſacri Officii detinentur, vel propter habitum pœnitentiæ mutuis ſe convitiis lacerant. Extra verò hos caſus, aut alios ſimiles non credit Inquiſitos eſſe illorum judices competentes, ſequitur Simancas *de Cathol. inſt. tit.* 47. *rubr. de pœnitentibus & converſis n.* 18.

Et quamvis utraque ſententia ſit probabilis, & in caſibus levibus à Joanne Rojas memoratis, pars affirmativa ſit vera, abſolutè tamen in caſibus atrocioribus, quando datur vulneratio, aut occiſio, negativa eſt ſequenda. Non enim tunc eximuntur à juriſdictione regia, nec illos lex aliqua à judicio ſæculari liberat; atque ita hujuſmodi pœnitentes tam in civilibus, quàm in criminalibus extra caſus numeratos, foro ſæculari ſunt ſubjecti, Pegna *in additionibus ad Eymericum, in Director. Inquiſitor. p.* 3. *quæſt.* 97. *commentar.* 146. *verſ. in altera ergo quæſtionis parte*, negativam ſententiam amplectitur, dum pœnitentes pœnitentiam peragunt extra carcerem. Nihilominus propter authoritatem Hoſtienſis *in ſumma tit. de foro compet.* Auguſtin. Bero. *in c. his, extrà de accuſatione*, Repertor. Inquiſitor. *verb. pœnitentia*, §. *nota, quòd publicè pœnitentes*, Antonii Butrii *in cap.* 2. *de for. compet.* & aliorum indiſtinctè aſſerentium hos publicè pœnitentes laicos non eſſe exemptos à juriſdictione Inquiſitorum, tam in civilibus, quàm in criminalibus, pars affirmans indiſtinctè eſt valde probabilis.

15 Decimumquartum privilegium. De quibuſcumque cauſis criminalibus familiarium ſuorum, & officialium ſacræ Inquiſitionis, Inquiſitores in favorem fidei poſſunt cognoſcere, excepto crimine læſæ Majeſtatis, & nefando contra naturam, & rebellionis, vel ſeditionis publicæ, Simancas *ſuprà tit.* 41. *de miniſtris, & eorum officiis, n.* 19. quamvis familiares, & officiales ſint laici. Item, quia privilegium conceſſum Inquiſitoribus extenditur ad eorum familiares, & domeſticos, *Authentica, Habita. in princ. C. ne filius pro patre. l.* 2. §. 1. *ff. de uſu, & habit. c. licet, de privileg. lib.* 6. exceptis autem prædictis criminibus, nequeunt familiares, & officiales Inquiſitorum ab aliis judicibus inquiri, & puniri; poterunt tamen capi, & ad Inquiſitores remitti cum probatione ſummaria delictorum. Simancas *ubi ſuprà nu.* 20. Paramus *de origine Sanctæ Inquiſitionis, lib.* 3. *qu.* 6. *n.* 27. *cum ſequentibus*, ubi id ſatis probat.

16 Decimumquintum privilegium. In rebus ſpectantibus ad ſacrum Officium Inquiſitores regulares ſunt exempti à juriſdictione ſuorum Prælatorum, nec debent reddere rationem de his, quæ pertinent ad officium Sanctæ Inquiſitionis. Item nequeunt Prælati eos inhibere neque directè, aut indirectè impedire, Umbert. Locat. *in judiciali opere Inquiſitor.* §. *nota quod, n.* 39. *&* §. *reddere autem rationem n.* 40. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 22. *n.* 33. patetque ex conſtitutione Alexandri Quarti edita anno 1260. incipit, *Catholicæ fidei negotium*, cujus meminit Pegna *inter literas Apoſtolicas, folio mihi* 50. ſequitur Campeg. *in additionibus ad Zanchin. in tract. de hæreticis, c.* 31. *verſ. ſecundum quod ad ſuperiores attinet*, idem voluit Eymeric. *in Directorio Inquiſit. p.* 3. *qu.* 11. *& qu.* 12. *ex n.* 2. & Pegna *in additionibus ibi, comment.* 60. *per totum, & comment.* 61. *in principio*, poſt Joannem Rojas *tract. de hæret. p.* 2. *n.* 418.

17 Decimumſextum privilegium. Inquiſitores poſſunt præcipere ſub pœna excommunicationis, ut clerici, & laici interſint ſermonibus eorum. *c. ut commiſſi, de hæreticis lib.* 6. & ita ſervatur de conſuedine, ut teſtatur Repertor. Inquiſitor. *verb. prædicare, verſ. an Inquiſitores.* Quare minus bene Angel. *in ſumma, in verb. Inquiſitor*, tradit contrarium; Rojas *de privilegiis, n.* 425. quinimò Inquiſitores, cùm viderint expedire, poſſunt præcipere in virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, ne alii prædicent eo tempore, & in eodem loco, quando ipſi pro facto fidei prædicare velint, ſic Comenſis *in lucerna, verb. Inquiſitores, n.* 11. *verſ. poſſunt Inquiſitores, & verb. Prædicatores.*

Decimumſeptimum privilegium. Poſſunt præcipere cuilibet Sacerdoti etiam curato, ut literas monitorias publicet, & denunciet coram populo excommunicatos ab eiſdem: quòd ſi recuſet publicare, vel denunciare, poſſunt hominem cenſuris, & aliis pœnis compeſcere, cùm ſint delegati Summi Pontificis, quibus integrum eſt quoſcumque clericos cogere ad exequendum ea, quæ pertinent ad negotium ſibi commiſſum, patet ex privilegio Urbani Quarti incipit: *Licèt ex omnibus mundi partibus*, Panormitan. *in c. paſtoralis, col.* 1. *in verb. compellere renitentem, & in* §. *quia verò, de officio delegati.* Nam delegatus poſt compellere omnes, quos potuiſſet compellere delegans cùm habeat vices delegantis. 18

Decimumoctavuum privilegium. Inquiſitores in crimine hæreſis poſſunt procedere nulla præcedente infamia de eo delicto, text. notabilis *in c. excommunicamus* 1. §. *adjicimus, de hæreticis*, ut per Duenas *regul.* 298. *verſ. limita nonò*, Aldret. *de religioſa diſciplina tuenda lib.* 1. *c.* 7. *n.* 13. Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib.* 5. *quæſt.* 7. *pag. mihi* 444. *concl.* 1. quod privilegium ibi extendit ad crimen læſæ majeſtatis, de quo Menoch. *conſ.* 100. *n.* 64. Decian. *tract. crimin. lib.* 7. *c.* 43. *n.* 8. Gigas *de crimin. læſæ Majeſt. qu.* 9. *n.* 4. *lib.* 2. *in titulo, qualiter in crimine læſæ Majeſtatis procedatur*: ubi hoc idem ampliat procere in omnibus aliis enormibus delictis. At in crimine hæreſis certi juris eſt procedi poſſe ad inquiſitionem nulla præcedente diffamatione, ut patet ex eodem *c. excommunicamus*, ubi Cardin. & Joan. de Anna, Cardinalis idem *in Clementina* 1. §. *penultimo, & in Clementina* 2. *in* 2. *quæſtione, de hæret.* Carrer. *in pract. crimin. in tract. de hæret. n.* 100. Roland. *conſ.* 8. *n.* 6. *vol.* 3. & alii, quos ſequitur Farinac. 1. *p. de Inquiſitione quæſt.* 9. *nu.* 14. *&* 15. & Barboſ. *in d. c. excommunicamus*, §. *adjicimus, n.* 45. 19

Decimumnonum privilegium. Inquiſitores compellere poſſunt Gubernatores, & Rectores civitatum, & oppidorum ad præſtandum juramentum de tuenda Eccleſia contra hæreticos, Simancas *de Catholicis inſtit. tit.* 23. *n.* 8. *&* 9. ſi ſecus fecerint, in ſententiam excommunicationis incurrent, *c. ut officium*, §. *ult. c. ut inquiſitionis, in principio*, poſſuntque cogi ſub excommunicatione latæ ſententiæ, idem tradit Repert. Inquiſitor. *verb. juramentum, verſ. omnes poteſtates, & verſ. Item omnes Rectores*, Eymeric. 3. *p. director. qu.* 32. & *ibi* Pegna *comment.* 81. 20

Vigeſimum privilegium. Inquiſitores poſſunt perſonas religioſas cogere ad exequendum officium tabellionis, quoad ea quæ ſpectant ad officium Inquiſitionis. *c. ut officium, de hæret. lib.* 6. §. *ad conſcribendas*, Campegius apud Zanchinum *c.* 9. *verſ. omnia faciet*, Comenſis *verb. Inquiſitores*, §. 22. Quin imò poſſunt, ſi neceſſitas urgeat, creare alios Notarios, eiſque ſalarium conſtituere juſtum. Simancas *d. tit.* 41. *de Cathol. inſtit. n.* 8. quod oſtenditur ex reſcripto Pii Quarti, incipit, *Paſtoralis officii cura*, cujus meminit Pegna 3 *p. directorii comment.* 20. *verſ. his omnibus privilegiis*, addens, *ibi verſ. rurſus.* ad hanc provinciam ſuſcipiendam poſſe cogi viros idoneos ab Inquiſitoribus, ex traditis per Baldum *in rub. C. de fide inſtrumentorum*, & creati tabelliones prius quàm aliquid conſcribant, debent jurare ſe non revelaturos aliquid de rebus, quas ſcripſerint: nec non ſe fideliter, & abſque fraude omnia excepturos, Abbas, & Baldus *in c. quoniam contra, de probationibus*, quos refert idem Decius *n.* 199. 21

Vige-

22 Vigesimum primum. Inquisitores, si alicubi non habeant sufficiens stipendium, possunt exigere expensas ab illis, contra quos procedunt, & eos in expensas condemnare. Sunt enim judices delegati, & ideo possunt eas petere, ut notat Raymundus *in summa p. 2. de judicibus*; quia nemo cogitur suis stipendiis militare, 1. *ad Corinth.* 9. Campegius apud Zanchinum *c.* 19. *vers. consequenter nunc peti potest*, ubi tradit Inquisitores, & expensas, & sportulas, seu salarium posse recipere; quod autem dicit de sportulis, non omnino probatur, ut vult Romanus *singulari* 183. incipit *Tu scis*, per textum *in c. cùm ab omni, de vit. & honest. clericor.* Atque ita ubi pauperes fuerint Inquisitores, debent ali à communitatibus, in quibus degunt, ut commendatur in rescripto Innocentii Quarti *Ad extirpanda*, ubi cavetur à communi civitatis provideatur ministris Sancti officii, & quamvis de jure civili Romano esculenta, & poculenta possint recipi, quae intra paucos dies consumantur, *l. solent, ff. de officio proconsul.* neque hoc jus Canonicum interdicat potestatibus delegatis, *c. statutum*, §. *insuper*, *de rescriptis lib.* 6. Nihilominus multo melius est nihil accipere à reis, neque ab eorum consanguineis, vel amicis, ut bene notat Simancas *de Catholicis institutionibus, tit.* 34. *n.* 41. *& sequent.* ubi *n.* 45. addit Inquisitores dona accipientes ligari excommunicatione, & officio privari, aliisque pœnis puniri ex prima instructione Hispalensi, *cap.* 25. & ex 2. *instructione cap.* 1. *& ex* 4. *instructione c.* 15. in quibus etiam prohibetur, ne ministri omnes munera, nec poculenta, aut esculenta capiant, qui secus fecerint, & convicti fuerint, praeter privationem officiorum, & excommunicationem duplum reddant, idem Simanc. suprà *tit.* 41. *n.* 37. eisdem pœnis subjiciantur, qui ex ministris id sciverint, & Inquisitoribus non retexerint.

23 Vigesimumsecundum privilegium. Inquisitores nequeunt recusari, Archid. & Dominicus *in c. quia plerique, de offic. ordin. in* 6. Ripa *in tract. de peste lib.* 3. *n.* 140. Menoch. *lib.* 1. *de arbitrariis judicum, qu.* 37. *n.* 40. Joannes Rojas *in singularibus fidei, singulari* 100. *& de privilegiis, n.* 435. quibus accedit Comensis *in lucerna Inquisitor. verb. recusatio*, §. 1. dicens in causa haeresis recusationem Inquisitoris rarò, aut nunquam ferè contingere. Nihilominus hoc privilegium non caret contradictoribus, posseque recusari volunt Simancas *de Catholicis instit. tit.* 17. *n.* 51. *&* 52. ubi de modo, quando Inquisitor recusatur servando agit, & Tabien. *in summa verb. Inquisitio*. §. 4. *n.* 5. & alii, posse hoc ipsum asserentes, quae sententia de rigore juris non est rejicienda, quia fortè verior est, & illam tradit Eymericus 3. *p. director. Inquisitor. fol.* 451. *& sequenti, & ibi* Pegna *comment.* 30. ubi posse recusari tutiùs credit *vers. Demus ergo, & infra vers. hanc verò sententiam*, & ordinem in recusatione reservandum omnino existimo, concluditque non esse eligendos arbitros, qui cognoscant de recusatione, sed causam remittendam ad supremum Senatum, ut ipse decernet quid fieri debeat visis, & examinatis causis suspicionis secundùm formam Madrilianae *instructionis editae anno Domini* 1561. *c.* 52.

24 Vigesimumtertium privilegium. Inquisitores procedunt contra Praedicatores praedicantes, aut proponentes scandalosas propositiones, vel à fide discrepantes, patet ex constitutione trigesima Paul. III. *tom.* 1. *Bullarii*, à Laertio collecti, *fol.* 659. etiamsi Praedicatores sint regulares, & privilegiati, dummodo non sint Episcopi.

25 Vigesimumquartum privilegium. Inquisitores non tenentur publicare dicta testium contra haereticos, & examinatorum, vel rationem reddere de processibus alteri, quam Romano Pontifici, aut Inquisitoribus Almae urbis, habetur *in constitutione Pii Quarti* 40. edita anno Domini 1561. *tom.* 2. *fol.* 54. *col.* 2. ubi §. 3. inhibet Summus Pontifex universis, & singulis Archiepiscopis, Episcopis, & eorum Vicariis, & singulis judicibus tam Ecclesiasticis, quàm saecularibus, cujuscumque dignitatis, vel conditionis existant, ne Inquisitores quovis praetextu molestare audeant, vel praesumant ad nominum, & cognominum dictorum testium revelationem, & publicationem.

Vigesimumquintum privilegium. Inquisitores 26
procedunt contra Confessarios, qui mulieres in actu confessionis ad actus inhonestos solicitant. Pius Quartus *in Bulla* 4. *Cùm nuper*. & Paulus Quintus *in Bulla, Dilecti fili*, edita 16. Septembris 1608. ubi praecipiunt, ut inquiratur contra solicitantes tanquam de haeresi suspectos, sed generaliter non loquuntur. Ideo Gregor. XV. *in Bull. Universi Dominici gregis, edita* 30. *Augusti* 1622. ipsorum constitutiones confirmavit, ampliavit, & extendit ad omnes ubique locorum existentes.

---

§. XI.

Utrùm pro officiis sanctae Inquisitionis possit pecunis, vel aliquid temporale dari?

EPITOME

1 *Sacrum Inquisitoris Tribunal est institutum à Sede Apostolica.*
2 *Inquisitores instituuntur proximè interdum à Romano Pontifice, interdum à Cardinalibus, vel ab Inquisitore generali.*
3 *Equites ad sacrorum militum Ordines pro pretio admittere est simonia.*
4 *Simonia non est dare munus, vel donum cum spe gratitudinis per spirituale donum ex pura gratitudine obtinendum.*
5 *Non est licitum deducere in pactum antidoralem obligationem cum speciali promissione implendi illam.*
6 *Simonia est vendere, vel emere officia Inquisitorum interventu rei temporalis.*
7 *Inquisitores habent potestatem absolvendi ab haeresi in utroque foro, & possunt hanc potestatem delegare, & ideo est simoniacus, qui officium emit.*
8 *Consultores an sint simoniaci, & assessores si emant haec officia?*
& quale sit officium consultorum?
9 *Consultores Sancti officii non incurrunt irregularitatem.*
10 *Dare, vel accipere aliquid praecedente promissione dandi, sive vocetur alvicaras, sive quocumque alio vocabulo est simonia.*
11 *Postulare post factum beneficium liberaliter, promissionem aliquid dandi, an sit simonia?*
& quid dicatur fieri incontinenti, ibid.
12 *Quae simonia sit dare, & accipere pecuniam pro officio Inquisitoris?*
13 *An incurratur excommunicatio ab hujusmodi contrahentibus, vel aliqua alia pœna, & quid in reliquis officiis Ecclesiasticis temporalibus?*
14 *Inquisitori an liceat dare aliquid, vel deputato ad redimendam vexationem, ut alteri praeferatur.*
15 *Inquisitores, seu Deputati simoniacè haec officia obtinentes, an teneantur illa dimittere, & non dimittendo, an teneantur restituere salaria, & an validè procedant?*
16 *Mediatores in his officiis pro pecunia consequendis an teneantur restituere, & quibus, & an incurrant excommunicationem?*

Ante

1 ANtequam singulis quæstiunculis fiat satis, sciendum est sacrum Inquisitionis Tribunal institutum esse à Romano Pontifice, Simanc. *de Cath. instit. tit.* 34. *ex nu.* 4. *usque ad nu.* 14. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 18. §. *quintò quæritur*, post Eymeric. 3. *p. quæst.* 3. *fol.* 536. & *ibi* Pegna *comment.* 52. ubi refert Umbertum Locatum *in opere judiciali, verb. Inquisitor*, *n.* 5. Repertor. Inquisitor. *verb. Inquisitor.* §. *item an Inquisitores*, quod est apertissimè definitum per rescriptum Apostolicum Clementis Quarti, incip. *Catholicæ fidei*, cujus meminit Eymericus 2. *p.* §. *Nam si prædicta Sede.*
2 Hodie tamen in Italia Inquisitores non eliguntur à Prioribus Provincialibus familiæ Dominicanæ, & Franciscanæ, sed à Reverendissimis Cardinalibus Inquisitoribus generalibus in universa Republica Christiana. In Hispania autem, & in Lusitania authoritate Romani Pontificis generalis Inquisitor creatur, nominatus priùs à Rege à Pontifice approbatur, & confirmatur cum amplissima potestate inquirendi in omnes hæreticos. Huic sic electo, & confirmato competit Inquisitores inferiores eligere, & alios ministros creare, quorum jurisdictio, non expirat per mortem Pontificis, sive causæ sint jam cœptæ, sive non; text. *in cap. ne aliquis*, *de hæreticis in* 6. ex quibus patet officia Inquisitionis esse Ecclesiastica, & ex consequenti sapere simoniam, si pecunia, aut pretio aliquo quo dato emantur, aut vendantur.

3 Sed contrà objici potest, non esse simoniam, quia admittere aliquem ad ordines militares, vel ad habitum illorum suscipiendum pretio dato, & accepto, non est simonia, cùm Ordines militares non sint absolutè, & simpliciter Religiones. Deinde, quia annui fructus, seu reditus Commendarum, seu præceptoriarum, qui militibus conceduntur, sunt potius stipendia militaria, quàm beneficia Ecclesiastica: igitur nulla contrahitur simonia, quamvis pretio conferantur, vel permutentur.

Verius tamen est incurrere simoniam, qui pretio dato, & accepto admittunt Equites ad prædictos Ordines, vel ad habitum suscipiendum, quamvis propriè, & simpliciter non censeantur Religiones: nihilominus simonia committitur dato pretio, vel accepto, eo quòd per ingressum in aliquem horum Ordinum, vel per susceptionem habitus datur jus ad multa privilegia Ecclesiastica, quibus gaudent milites illorum Ordinum, Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 6. *quæs.* 3. & Garcia *de beneficiis*, *p.* 1. *c.* 4. *n.* 6. ubi dicitur esse simoniam dare pecuniam pro commenda. Igitur, si magister Ordinis interventu pecuniæ aliquem recipiat, afficitur labe simoniæ, sicut afficitur pecuniam accipiens Commendatarius, quòd commutet reditus suos, hoc est, commendam cum reditibus alterius militis. Probatur, quia simonia consistit in venditione alicujus temporalis pro aliquo spirituali, quod cernitur in nostro casu, sicut reperitur, quando datur aliquid pro ingressu ad Monasterium, quasi pretium, Soarez *de Religione, tom.* 1. *lib.* 4. *de simonia, cap.* 17. *n.* 13. Barbos. *cap. de Regularibus*, *n.* 2. *de simonia.* Quinimo non caret simonia miles commendatarius authoritate propria, si absque consensu Magistri commutet reditus sibi commendatos cum reditibus alterius militis, argumento illorum, qui faciunt commutationes in provisionibus beneficiorum, qui committunt simoniam contra jus positivum, ut per Soarez *suprà de simonia*, *cap.* 31. *n.* 14. & *cap.* 60. *n.* 5. quem referens sequitur Barbos. *cap. de hoc* 11. *vers. præstarent, n.* 6. *de simonia.*

4 Non erit tamen simonia dare aliquod donum, vel præstare obsequium cum spe gratitudinis, & intuitu remunerationis per spirituale donum, vel officium Ecclesiasticum ex mera gratitudine consequendum, & ex hac intentione in animo retenta externum aliquod donum imperare remota, & seclusa omni obligatione externa licitum est, & nullo modo simoniacum. Hinc fit licitum esse beneficium Ecclesiasticum concedere ex gratitudine præstanti obsequium temporale, & ad compensandam obligationem antidoralem, ita Cajetan. *verb. simonia*, Navarr. *in manuali*, *cap.* 23. *n.* 106. *ad quartum*, ex regula dicente, dare spirituale ad referendam, vel ineundam gratiam, non esse simoniam, dummodo liberaliter donetur Soarez *suprà n.* 6. Non enim est intrinsecè malum, per se loquendo, petere animum gratum in recipiente donum, vel obsequium, quando aliquid gratis donatur ante receptum donum spirituale. Probatur ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 2. *ad* 3. ibi, *si munus*, inquit, *ab obsequio, vel à lingua non quasi ex obligatione rei exhibetur, sed ex benevolentia, quæ sub æstimatione pecuniæ non cadit, licet hoc accipere, & exigere, & expetere.* quo in loco agit de usura. Sicut ergo licet hoc debitum exigere quod persolvitur ex gratitudine, & ex benevolentia; ita in materia simoniæ hoc licebit peti sine aliquo vitio, cùm teneatur ex naturali obligatione facere, quod petitur, hoc est recognoscere naturalem obligationem gratitudinis.

Non licebit tamen deducere in pactum antidoralem obligationem, novamque addere promissionem ad illam implendam, Felin. *in cap. ad audientiam* 2. *de rescriptis nu.* 10. his verbis: *deducere in pactum obligatorium obligationem antidoralem est simonia: secus ubi sola obligatio naturalis deducitur in pactum, eo modo, quo debitor est obligatus, quia non videtur illicitum.* Ita Felin. quia hoc secundum pactum non est aliud, quàm pactum ostendendi se gratum, quod licet, neque est pactum novum, sed est memoria, seu recordatio beneficii accepti, quæ inest accipienti beneficium. Primum autem pactum cum speciali promissione adimplendi antidoralem obligationem, ideo reprobatur, quòd novam obligationem inducat præter naturalem, & hæc pactio in spiritualibus non est licita, & cùm sit pretio æstimabilis, & non insit antidorali obligationi, est illicita, & simoniaca, Soarez *suprà lib.* 4. *cap.* 45. *n.* 9. 5

His positis manifestum est simoniam commiti, si emantur, vel vendantur officia Inquisitorum, aut deputatorum, vel concedantur interventu alicujus rei temporalis, cùm sint officia Ecclesiastica à Romano Pontifice instituta, ad causas fidei orthodoxæ decidendas, & Inquisitores, sint judices Ecclesiastici à Sede Apostolica delegati, & habeant potestatem non solùm absolvendi in foro externo Inquisitores ab hæresi; sed etiam in foro animæ, & quamvis aliqui censeant hanc potestatem competere solùm Consistorio universo, non verò cuilibet Inquisitorum, ut Henriquez *lib.* 6. *de pœnitentia cap.* 7. *n.* 3. & *in commento littera T.* & Vivald. *in suo candelabro Sacramentorum*, *in noviori editione anni* 1602. 1. *part. titul.* 11. *de absolutione sacramentali.* Verius tamen est multo non solùm potestatem absolvendi esse in toto consessu Inquisitorum, sed in quolibet eorum qui independenter à consensu sociorum poterit in foro etiam conscientiæ absolvere, ut deducitur ex constitutione Clementis septimi, incipit, *cùm sicut*, *vers. Vobis etiam*, cujus meminit Pegna *in Directorio Inquisitor. in fine*, inter Bullas Apostolicas pro officio Inquisitorum, ubi hæc potestas conceditur Inquisitoribus, & eorum Commissariis; sed Commissarii non habent Consistorium: ergo cuilibet Inquisitorum integrum erit absolvere ab hæresi, tam in foro externo, quàm interno. 6

Imò potiùs potest quilibet Inquisitorum hanc potestatem delegare privato Confessori, cùm sit potestas perpetuò annexa officio Inquisitoris, ac propterea delegabilis, Sanchez *lib.* 2. *de matrimonio, disp.* 40. *n.* 17. Unde consequi officium Inquisitorum, vel depu- 7

deputatorum pecunia data, vel accepta, est simonia; cùm sit officium Ecclesiasticum habens potestatem absolvendi etiam in foro conscientiæ ab hæresi, quæ sunt munera spiritualia annexa eorum officio, Paramus *lib.* 3. *quæst.* 9. *num.* 190. *vers. in foro tamen interiori*, post Eymericum 3. *p. directorii, tit. de sponte venientibus in tempore gratiæ, vers. attendant tamen Inquisitores*, *n.* 59. *fol. mihi* 430. & Pegna *ibi comment.* 12. *vers. attendant*, *& sequenti fol.* 442. *pag.* 2. Nec consultores Inquisitorum possunt sine simonia in Castella, seu in alio loco, ubi Consultores extant, emere pecunia, vel re æquivalente locum consultorum, aut Assessorum, quia quamvis non habeant votum decisivum, ut notat Simancas *de Catholicis instit. rubr. de ministris, & eorum officiis, tit.* 41. *n.* 11. nihilominus ab Inquisitoribus Assessores periti, quos Consultores nominare solemus, vocandi sunt, ut in causis fidei consilium eis præbeant, & Inquisitores nihil definire possunt sine illis; & infrà idem Simancas *n.* 12. addit non esse procedendum ad sententias, nisi eorum audito consilio, visis priùs, & examinatis, & communicatis causarum actis, neque Inquisitores absque illis deliberare debent, & suam singulis sententiam dicant, & illa sequenda est, quæ majori, & saniori parti melior, & justior visa fuerit: etiamsi Inquisitores non teneantur necessariò adhærere consilio Consultorum, ut volunt Albert. *in c.*1. *de hæreticis, lib.*6. *qu.*10. *& lib. de agnosc. assertio. Cathol. qu.* 26. Abb. Decius, & reliqui *in cap. si pro debilitate, de officio delegati*.

8 Confirmatur ex regula, quæ tradit facientem cum consilio, teneri exigere, non tamen obligari ad sequendum. Covarr. 2. *p. Epitome*, *cap.*3. §. 8. *n.* 3. Paul. de Castro *consil.* 300. *vol.* 1. Alex. *in l. turpia*, §. 1. *ff. de legat.* 1. regulariter consilium non præsumitur esse de substantia. Menoch. *de præsumptionibus, lib.* 6. *præsumptione* 34. *n.* 23. Sanchez *lib.*1. *de sponsalibus, disp.* 34. *nu.* 24. *conclus.* 8. secus si res non debet fieri nisi cum consensu, quoniam facere jussus cum consensu, tenetur sequi illum, aliàs actus erit nullus. *c. cùm in veteri*, & *ibi* glossa *verb. expectatum, ad medium, de electione*, glossa *verb. assensus*, per textum *ibi in cap.*1. §. *cùm verò, ne Sede vacante in* 6. Abbas *in cap. quanto, nu.* 4. *de his, quæ fiunt à Prælato*, Lambertin. *de jure patron. lib.*2 *p.* 1. *quæst.* 2. *art.* 12. *n.* 6. Nam consensus quando requiritur, præsumitur esse de substantia actus. Bald. *in l. final.* §. *necessitate, n.*16. *C. de bonis, quæ liberis*, *& in l.* 1. *n.* 45. *C. qui admitti*, & alii apud Menochium *de præsumpt. lib.*6. *præsumpt.* 34. *n.*12. *&* 13.

9 Porrò Consultores Sancti Officii non incurrunt irregularitatem, ut ostenditur ex Constitutione Pauli Quarti edita anno 1557. die 29. Aprilis, quàm postea confirmavit Pius Quintus, ut testatur Umbert. Locatus *in opere judiciali Inquisitorum*, Pegna 2. *p. directorii*, *cap.* 27. *Novimus*, *de verborum significatione*, & *ibi* Pegna *fol.* 124. *col.* 1. *&* 2. Ex quibus quamvis non incurrant irregularitatem Consultores ex prædicta constitutione Pauli Quarti, non propterea desinunt esse officiales Ecclesiastici necessariò electi ad consulendum in causis fidei, & consequenter si eligantur ad hoc officium, mediante pecunia incidunt in crimen simoniæ.

10 Insuper erit simonia si quid detur, vel accipiatur præcedente promissione dandi aliquid pro bono nuncio, seu bono successu, vulgò *alvicaras*. Quia quamvis dare aliquid intuitu gratitudinis, & ob remunerationem per spirituale donum ex pura gratitudine consequendum absque ulla obligatione externa non sit simonia, eo quòd gratitudo non est voluntaria accipienti bonum opus, sed est necessaria, quia unum ex alio necessariò sequitur, & ideo nullum in hoc est peccatum: attamen, quia non est licitum deducere in pactum antidoralem obligationem cum speciali promissione implendi illam, idcirco pactum obligatorium facere cum speciali promissione erit simonia, ex sententia multorum, quos refert Felin. *in cap. ad audientiam* 2. *de rescriptis*, Suarez *d. lib.*4. *de simonia*, *c.* 45. *n.* 9. *fol.* 965. *col.* 1. cùm sit pactum novum novam aliquam obligationem inducens ultra naturalem: secus quando sola obligatio naturalis deducitur in pactum, ita ut ab honestate & gratitudine emanat: tunc enim qui promittit, non vult ad aliquid ampliùs se obligare, nisi ad id cui jam erat obligatus, atque ita non est simoniacus, si se obligat per pactum præstare id quod sine pacto præstare tenebatur, *gloss. penult. & final. in cap. si fænerabilis* 14. *quæst.* 3. Covar. 1. *variar. c.* 20. *n.* 4. *ad finem*. Cùm ergo promittitur dare aliquid pro bono nuncio officii obtenti sit pactum, quod non inest ex natura rei, & inducit novam obligationem positivam præter naturalem, & sit quid onorosum, & pretio æstimabile, propterea est conditio simoniaca. D. Thomas 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 2. *ad secundum*, *& tertium*, ex ea ratione, quia ex beneficentia sequitur antidoralis obligatio, ex pacto autem pro bono nuncio, seu bono successu officii, seu beneficii consecuti, oritur obligatio civilis, etiam in foro externo, si de tali pacto constet per scripturam sufficientem, aut per alium modum secundùm leges, & multo fortius erit simonia si postuletur aliquid ante præstitum obsequium, sine quo non fiet obsequium, quamvis dicatur solùm liberaliter postulari.

Sequitur an sit licita promissio post beneficium obtentum facta dandi aliquid? Respondetur negativè, si est receptum purè, & sine conditione donum, aut obsequium, ex quo secuta est obligatio ad antidora detur spirituale, quamvis detur animo, & intentione satisfaciendi hujusmodi obligationi, Navarr. *in manuali cap.* 23. *n.* 106. & Soarez *lib.* 4. *de simonia*, post alios, quos *ibi* refert *cap.* 45. *n.*13. subdens non esse simoniam, etiamsi verbis explicet illam intentionem, quia ex beneficio naturaliter sequitur antidoralis obligatio, & exprimere, & declarare obligationem, quæ inest, non facit simoniam. Et ante hos Joannes Andr. Abb. & alii *in cap. veniens* 1. *de testibus*, ubi concludunt simoniam non committi, si post actum liberum intervenit promissio, Decius *in cons.* 118. *Viso instrumento, num.* 4. ubi hoc limitat, nisi facta fuerit promissio incontinenti post provisionem officii, seu beneficii Ecclesiastici: secus, si ex intervallo, Bellamer. *decis.* 12. ratio, quia, quæ incontinenti fiunt, censentur inesse, *l. lecta*, *versic. dicebam*, & *ibi* omnes, *ff. si certum petatur*, *l. si quis*, §. *quia ita*, *ff. de incend. ruin. naufrag. gloss. ultim. in l. penultima, Cod. de instit. & substit.* Baldus *in l. petens*, *columm. penultim. versic. dicunt tamen*, & *ibi* Decius *in* 2. *notab. Cod. de pactis*, unde dicitur paria esse aliquid fieri antè, vel post incontinenti, vel in ipso actu. Jason *in l. non solùm* §. *morte col.* 5. *vers. & ista glossa*, *ff. de novi operis nunc.* & Felinus *in cap. cùm oporteat, col.* 6. *de accusat.* 11

Dicitur autem promissio, seu pactum fieri incontinenti, si fiat eodem die, quo facta fuit provisio, & multo fortiùs, si fiat eodem die, loco, & testibus, & Notario, ut notat Baldus *in d. l. petens*, Corneus *cons.* 349. *vol.* 1. Item si fiat antequam divertatur ad actus extraneos, dicitur pactum incontinenti. *l. duos reos* §. *final. de duobus reis l. cùm antiquitas, Cod. de testam.* idem Baldus *suprà* dicens si appareant duo contractus facti eodem die, loco & testibus, censeri correspectivos, & sic primum factum esse propter secundum, & secundum propter primum; secus quando fiunt ex intervallo, ut in nostro casu.

Simonia, quæ committitur ex pacto dandi, & acci- 12

accipiendi pecuniam pro officio Inquiſitoris, vel aliquid æquivalens tamquam pretium, ſi compleatur pactio ex utraque parte ſaltem quoad aliquam partem, cenſetur realis, redditurque collatio nulla, & ſimoniaci tenentur reddere, ſic accœpta *cap. Inquiſitionis, in principio. de accuſat.* Capua *lib. 2. deciſ. cap. 96. n. 27.* poſt Navarrum *in manuali cap. 23. n. 105.* An verò incurratur excommunicatio à contra-
13 hentibus circa officia Inquiſitorum, ſeu deputatorum? Videtur negandum, ex Navarro *in ſumma cap. 23. n. 111. verſic. ſeptimo*, dicente nullum ſimoniacum præterquam in ordine, & beneficio eſſe ipſo jure excommunicatum. quod etiam vult Sylveſter *verb. ſimonia, quæſ. 19.* neque ex jure antiquo contra ſimoniacum repiritur excommunicatio. Extravagans autem 2. *de ſimonia*, excommunicat duntaxat ipſo jure ſimoniacos in ordine, & beneficio, incipit, *Cum deteſtabile.* conſonat Extravagans Martini Quinti in Concilio Conſtantienſi, incipit, *Sacro*, & altera ejuſdem edita Mantuæ anno ſecundo ſui Pontificatus, incipit, *Damnabilis*: quarum meminit Sylveſt. *ſupra*; ſecus de aliis ſimoniacis.

Nec obſtant *cap. reperiuntur, & cap. quicumque, & cap. placuit. 1. quæſ. 1.* quæ ſimoniam ſub anathemate prohibent, quia loquuntur de ſimonia ſolùm in ordine, & beneficio, & ſic de aliis juribus. Quin imò dicta Extravagans 2. *de ſimonia*, quando mentionem facit officiorum Eccleſiaſticorum, id intelligit de officiis, quæ ſunt beneficia Eccleſiaſtica, ut *in cap. de multa, de præbendis*, & *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtit.* Navarr. *d. cap. 23. verſ. ſeptimo, citato*, & hi egent abſolutione Papali, Sayro *de cenſuris lib. 3. cap. 30. n. 6.* ubi *n. 7.* tradit nomine beneficii venire etiam electiones, poſtulationes, confirmationes, & quaſvis alias proviſiones Eccleſiarum, Monaſteriorum, Dignitatum, Perſonatuum, & officiorum, item Prioratus, Guardianatus, & ſimilia, quæ ſunt Prælationes, & officia paſtoralia apud Mendicantes, in quibus concludit tam dantes, quàm accipientes, necnon mediatores incidere in excommunicationem, à qua non excuſantur dantes, aut accipientes aliquid temporale pro ingreſſu Religionis, patet *in Extravagante 1.* incipit, *Sanè*, ſeu, *Ne in vinea*, Urbani Quinti, *de ſimonia*, ſequitur Suarius *de ſimonia, lib. 4. cap. 55. n. 5. verſ. nihilominus, fol. 1029. col. 1.* Graff. *deciſ. lib. 2. cap. 97. n. 3.*

Unde deducitur dantes, & accipientes pecuniam propter aliquod officium Eccleſiaſticum, quod non eſt beneficium propriè, non incurrere excommunicationem ex dicta Extravagante, quæ ſententia in praxi eſt ſequenda, quia benigior in materia pœnali, & quia conſideratis verbis Extravagantis ſemper videtur loqui de officiis ordinariis Eccleſiarum. Quare officium Inquiſitoris cùm ſit delegatio quædam, & non ſit beneficium, non comprehenditur ſub excommunicatione contra dantes, & accipientes aliquid pro beneficio conſequendo, Suarius poſt alios *lib. 4. de ſimonia c. 55. n. 49. & 50.* & multo minus incurretur excommunicatio, ſi detur aliquid pro conſequendo Auditoratu, vel clericatu Cameræ Apoſtolicæ; aut pro officio temporali Oeconomi, & Advocati, quæ non videntur eſſe officia Eccleſiaſtica.

14 Sequitur illa dubitatio, an licitum ſit petenti officium Inquiſitoris dare aliquid, ne alter inferior illo meritis, ac doctrina præferatur? Reſpondetur non carere labe ſimoniæ, qui plurium electorum ſuffragio electus ad Inquiſitoris officium dederit alicui pecuniam electioni contradicenti, ne impediat electionem repugnando, Azor *inſtit. moral. pag. 3. lib. 12. cap. 7. quæſ. 1. verſ. quæres.* Nam jus eligendi ad aliquod Eccleſiaſticum officium vendi non poteſt, Soarez *lib. 4. cap. 20. numero 7. de ſimonia.* Poſt jus verò quæſitum, ſeu obtentum officium, aut aliud ſpirituale donum, non eſt ſimonia redimere vexationem, quæ pro jure tollendo infertur injuſtè, vel probabiliter timetur, Redoan. *de ſimonia, p. 2. cap. 31. n. 48. & p. 3. cap. 2. n. 5.* Cened. *ad Decretal. collect. 164. n. 1.* Cardinal. Tuſch. *tom. 8. litera V. concl. 174. n. 1.* Suar. *d. lib. 4. de ſimonia, cap. 19. n. 7. & cap. 50. à principio*, Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 12. cap. 11. quæſ. 4.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſ. 80. n. 2.* Leſſius *de juſtit. lib. 2. cap. 35. dub. 18. n. 107.* & Menoch. *conſ. 67. ex n. 17.* Ut ergo excuſetur à ſimonia redemptor ſuæ vexationis, debet habere plenum jus Soarez *ſuprà cap. 50. n. 8.* atque ita ſi quis tantùm ſit electus, & nondum confirmatus, non habet vexatio locum in illo jure, quod electus à majori parte acquiſivit plenum, ſed tantùm in confirmatione ejuſdem juris. quæ ad electionem accedere debuit, Reginal. *in praxi fori pœnitentiali, lib. 22. n. 124.* Quare pro jure ſpirituali quærendo illicitum eſt dare aliquid, Abb. *in cap. dilectus, de ſimonia*, quia videtur ambitioſus dando pecuniam, ut faciliùs illud adquirat; quòd ſi habeat jus quæſitum, & vexetur in illo injuſtè, poteſt dare pecuniam vexanti, ut ſic redimat vexationem facti. Quin imò quamvis habeat jus in re pro poſſeſſione acquirenda, non licet aliquid dare, ut notat Innocentius *in cap. ad aures, de ſimonia*, & Abbas *in d. cap. dilectus*, eſt enim poſſeſſio quid ſpirituale, vel annexum ſpirituali propter adminiſtrationem ſaltem rei ſpiritualis, quæ inde ſequitur. *1. quæſt. 3. cap. ſi quis objecerit*, & ideo dans pecuniam, qui non habet poſſeſſionem, quia fortè eſt ſpoliatus, non ſolùm redimit vexationem, ſed poſſeſſionem, quod non licet, ut ait Abbas ex ſententia Innocentii *in cap. ad aures, de ſimonia.*

Ambigi etiam poteſt an Inquiſitores, ſeu Deputa- 15
ti ſimoniacè ſua officia obtinentes, teneantur illa dimittere, quòd ſi non dimittant, an juſtè ſalaria recipiant, & an validè in ſuis officiis procedant? Suarius *lib. 4. de ſimonia c. 57. n. 30.* inſinuat ſicut obtinentes non incurrunt in excommunicationem, ſic delegationem, ſeu commiſſionem eiſdem, non eſſe nullam ipſo jure, teneri tamen delegantem revocare illam, ſi cognoſcat interventu pretii fuiſſe datam, & ob id conſervari, argumento licentiæ, quam dedit Parochus ad eligendum Confeſſorem pro pecunia, quæ non eſt irrita ipſo facto, quoniam nullo jure cavetur talis irritatio. Unde conſequenter aſſerendum eſt delegationem eſſe validam, donec revocetur; interim poſſunt Inquiſitores ſalarium percipere; pretium tamen datum eſt reſtituendum, Suarius *ſupra*; reſtitutio autem facienda eſt danti, ex *cap. de hoc, & cap. final. de ſimonia*; ſed textus illi loquuntur de pretio temporali recepto, nondum dato ſpirituali, quia intentio dantis eſt non transferre dominium niſi ſecuto effectu, Capua *lib. 2. deciſ. cap. 96. n. 25.*

Sed contra; datio pecuniæ fuit turpis in noſtro caſu, tam ex parte dantis, quàm accipientis: ergo turpe lucrum non eſt reſtituendum danti, quia turpiter dedit, ita *l. 1. 2. & 3. & l. ſi ob turpem, ff. de condict. ob turpem cauſam*; ſed facilis eſt reſponſio ſi dicas habere locum poſt ſententiam judicis qui in pœnam poteſt privare dantem pecunia ſua, & præcipi, ut detur pauperibus, vel Eccleſiæ: at verò ante ſententiam ex jure naturæ etiam reſtituendum eſt domino proprio, quæ ſententia cenſetur D. Thomæ 2. 2. *quæſt. 100. art. 6.* ubi oſtenditur venditionem rei ſpiritualis fieri contra voluntatem domini, & ideo pretium acceptum eſſe reſtituendum, cùm datum ſit pro ſpiritualibus, quæ nullam habent æſtimationem. Navarr. *cap. 17. n. 32.* & Covarr. *in regula peccatum 2. p. §. 2. n. 7.* proinde, qui vendit rem, quæ non eſt pretio æſtimabilis, non ſuam, contra voluntatem domini, non poteſt pretium retinere, cùm

venditio fiat cum injustitia, ex qua oritur obligatio restituendi danti in foro conscientiæ ante sententiam. Suar. *suprà c.* 59. post Cajetanum *in summa verb. simonia*, Victoria 2. *p. relect. n.* 6. & alios, lege illum suprà ex *n.* 11. *usque ad n.* 14. *& cap.* 60. *ex n.* 3.

26 An verò mediatores in his officiis consequendis in aliquas pænas incurrant, & teneantur restituere pretium? & an ligentur excommunicatione? Dico primò mediatores criminum censeri committere crimen, & mediatores simoniæ esse simoniacos. Flamin. *de confidentiis, quæst.* 22. Unde mediator confidentiæ incidit in excommunicationem, *cap. si quis Episcopus* 1. *quæst.* 1. committit enim confidentiam mediator confidentiæ, ut in specie affirmant Majol. *de irregular. lib.* 5. *cap.* 45. *vers. suprà dictis omnibus*, & Mascard. *de probationib. conclus.* 1306. *n.* 32. Nihilominus in nostro casu mediator recipiens pretium pro consequendo officio, tenetur restituere ante sententiam, ex traditis à Suario *lib.* 4. *de simonia cap.* 60. *n.* 3. *& n.* 4. quia non potest apud se retinere rem alienam, cujus non est factus dominus. Sed hi Auctores loquuntur de sola materia beneficiali, unde pretium receptum in aliis materiis simoniæ etiam in ordine non est restituendum in conscientia ante sententiam, quia non reperitur jus ad restitutionem obligans, ita Suarius *d. cap.* 60. *n.* 13. *vers. dico tertio, per totum.* Sed oppositum est verius ex suprà traditis *nu. præcedenti*, quia dominium pretii semper mansit apud dantem, Bannes 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 7. *dub.* 2. Non erunt tamen mediatores excommunicati per ea, quæ diximus de contrahentibus, quia excommunicatio non reperitur ipso facto, nisi contra simoniacos in beneficio, vel in ordine, vel in ingressu Religionis, Suarius *lib.* 4. *de simonia c.* 56. *n.* 2. *cum sequentibus*, Flaminus *de confidentiis quæst.* 23. *n.* 44. post Cajetanum *in verb. excommunicatio cap.* 72. Navarrus *cap.* 27. *n.* 106. ubi concludunt excommunicationem ipso jure non incurri in simonia commissa super aliis rebus spiritualibus, vel annexis eis, exceptis tribus casibus.

DISPUTATIO XIV.

De Confessariis in actu Confessionis ad actus inhonestos solicitantibus.

1 HAc de re extant tres constitutiones. Prima Pii Quarti, incipit, *Dilecte fili*, edita die 14. April. 1561. Pontificatus sui anno secundo. Secunda Pauli Quinti, incipit etiam, *Dilecte fili salutem*, edita die 16. Septembris 1618. Pontificatus sui anno quarto. Tertia Gregor. XV. incipit, *Universi Dominici gregis*, edita 30. Augusti 1622. Priores duæ missæ Inquisitori Generali Portugaliæ, & Algarbiorum Regnis hæreticæ pravitatis, quas Gregorius XV. confirmavit, ampliavit, & extendit ad omnes ubique locorum existentes. Tenor Constitutionis Pii Quarti est sequens.

Dilecto filio Henrico tituli Sanctorum quatuor Coronatorum Presbytero Cardinali Infanti Portugaliæ nuncupato, Pius Papa Quartus.

2 DIlecte fili noster, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cùm audiamus quosdam locorum Ordinarios istarum partium, gratia, odio, vel timore causas hæresis inconsultò, ac præcipitanter expedire, seu in longissimum tempus protrahere, Nos huic malo, quo nullum aliud in religione periculosius conspicitur, ea, qua possumus providentiâ, occurrere volentes, tibi cujus prudentiæ officium Inquisitionis hujus pravitatis primò, & deinde legationis munus in istis regnis, cæterisque Provinciis, & locis Serenissimo Regi Portugaliæ subjectis, quoad causas fidei demandata sunt quascumque causas hæresis, & illius pravitatem hujusmodi sapientes coram Ordinariis Regnorum, Provinciarum, & locorum præfatorum, nunc & in futurum in quibuscunque statu, ac terminis pendentes, quandocumque tibi expediens visum fuerit ab ipsis Ordinariis ad te advocandi, ac illis, eorumque judicibus, & personis, ne in eis ulterius procedant sub censuris, & pœnis Ecclesiasticis inhibendi, easque causas cum omnibus, & singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, juxta facultates tibi traditas per te, vel alium, seu alios audiendi, & fine debito terminandi, cæteraque in præmissis, & circa ea necessaria, & opportuna faciendi, & exequendi plenam, & liberam auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque, aut si Ordinariis judicibus, & personis præfatis, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscat. die 14. April. 1561. Pontificatus nostri Anno secundo. Tenor autem Bullæ Pauli Quinti,

Dilecto filio in Portugaliæ, & Algarbiorum Regnis hæreticæ pravitatis Inquisitori generali, nunc, & pro tempore existenti Paulus Papa Quintus.

DIlecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Cùm sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, diversi Sacerdotes in Regnis Portugaliæ, & Algarbiorum, ac eorum civitatibus, & Diœcesibus, ac dominiis curam animarum habentes, sive eam pro aliis exercentes, aut aliàs audiendis confessionibus pœnitentium deputati, in tantam proruperunt iniquitatem, ut sacramento Pœnitentiæ in sacramentali confessione abutantur: nec illi, & qui id instituit, Domino Deo, & Salvatori nostro JESU CHRISTO injuriam facere vereantur, mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciendo, & provocando, seu allicere, & provocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum hujusmodi Creatori nostro reconciliationis graviorum peccatorum mole eas onerando, & in manus diaboli tradendo, in divinæ Majestatis offensam, & animarum perniciem, ac Christi fidelium non modicum damnum. Nos in animum inducere nequeuntes, quòd qui de fide Catholica rectè senserint Sacramentis à Christo institutis abutantur, aut illis injuriam faciant: tibi per præsentes committimus, & mandamus quatenus, prout in aliis causis sancti Officii fieri solet per te, vel alium, seu alios à te deputandum, seu deputandos contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum civitatum, & Diœcesum de præmissis quomodolibet diffamatos, tam sæculares, quàm quorum Ordinum etiam exemptorum, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectorum regulares, cujuscumque dignitatis, status gradus, Ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant, tam super præmissis, quàm super Fide Catholica, & quicquid de ea sentiant diligenter inquiras, & juxta facultatum ibi contra hæreticos, aut de hæresi quovis modo suspec-

suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos juxta excessuum suorum qualitatem, prout juris fuerit, punias, eos etiam, si & prout de jure fuerit faciendum debita præcedente degradatione, sæcularis judicis arbitrio puniendos tradendo, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & Monasteriorum, nec non Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerunt, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & literis Apostolicis sub quibuscumque tenoribus & formis, ac quibuscumque clausulis, & decretis etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus, approbatis, & innovatis, quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die 16. Septembris M. DC. VIII. Pontificatus nostri anno IV. *Scipio Cobellutius.*

GREGORIUS PAPA XV.
ad perpetuam rei memoriam.

4 UNiversi Dominici gregis curam, quamquam immeriti, cælesti dispositione gerentes, sedulò invigilare tenemur, ut ab omnibus pravis contagiis conservetur immunis, multóque majori studio providere, ut omnis pestis ab iis avertatur, quibus alios sanandi officium est commissum, ne quod Evangelica scripta nos admonent sale infatuato non sit, in quo saliatur, & ad nihilum prosit ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Quoniam autem à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris quibusdam in locis provisum fuit, ut impium, ac nefandum scelus, quod non solùm inter Christi fideles non esse, sed nec etiam nominari debet, procul ab iis arceatur, videlicet, ut aliquis Sacerdos ad sacras audiendas confessiones deputatus, sacrosancto Pœnitentiæ Sacramento solicitando pœnitentes ad turpia abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & cælesti medico infernalis veneficus, ex parte spirituali proditor execrabilis animarum reddatur. Idcirco Nos ea, quæ his perniciosissimis diaboli insidiis arcendis certis locis salubriter constituta sunt, nullibi desideretur, quantum ex alto conceditur providendum duximus. Aliàs siquidem à felicissimæ recordationis Pio Papa Quarto Prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequentis, videlicet.

Pius Papa Quartus venerabili fratri Archiepiscopo Hispal. in Regnis Hispaniarum hæreticæ pravitatis Inquisitori generali. Cùm sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, diversi Sacerdotes in Regnis Hispaniarum, atque etiam in eorum Civitatibus, & Diœcesibus curam animarum habentes, sive eam pro aliis exercentes, aut aliàs audiendis confessionibus pœnitentum deputati, in tantam proruperint iniquitatem, ut Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confessiones abutantur, nec illi, & qui id instituit Domino Deo, & Salvatori nostro JESU Christo injuriam facere vereantur: mulieres videlicet, pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciendo, & provocando, seu allicere, & provocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum hujusmodi Creatori nostro reconciliationis, graviori peccatorum mole eos onerando, & in manibus diaboli tradendo in divinæ Majestatis offensam, & animarum perniciem, Christi fidelium scandalum non modicum. Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè sentiunt, Sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis injuriam faciant, fraternitati tuæ, de cujus eximia pietate, virtute atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præsentes committimus, & mandamus quatenus per te, vel per alium, seu alios à te deputandum, seu deputandos, contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum Civitatum, & Diœcesum de præmissis quomodolibet diffamatos tam sæculares, quàm quorumvis etiam exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjectorum Ordinum Regulares cujuscumque dignitatis, status, ordinis, conditionis, præeminentiæ, existant, tam super præmissis, quàm super Catholica, & quid de ea sentiant diligenter inquiras, & juxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi quovis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, & culpabiles repertos juxta excessuum suorum qualitates prout juris fuerit, punias, eos etiam si, & prout de jure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, sæcularis judicis arbitrio puniendos tradendo. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & Monasteriorum, nec non Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alio roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis etiam motu proprio, aut aliàs quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datæ Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 16. Aprilis mill. sexc. sexagesimo primo. Pontificatus nostri anno secundo.

Igitur, ut literæ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & ubique locorum inviolabiliter observentur, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum, præ insertas literas hujusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, illasque non solùm in prædictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusvis Christiani Orbis partibus, firmiter, & inviolabiliter observari præcipimus, & mandamus, ac præterea, ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quòd omnes, & singuli Sacerdotes, tam sæculares, quàm quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjectorum, Ordinum, institutorum, Societatum, & congregationum Regulares cujuscumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis confessionis, sive ante, vel post immediatè, seu occasione, vel prætextu confessionis hujusmodi, etiam ipsa confessione non secuta, sive extra occasionem Confessionis, in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones sacramentales audiantur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes, ibidem confessiones audire, solicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint, in officio sanctæ Inquisitionis severissimè, ut infrà, puniantur, & Inquisitores, & locorum Ordi-

Ordinarios omnium Regnorum, Provinciarum, civitatum, dominiorum, & locorum universi Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & territoriis per has nostras literas etiam privativè, quoad omnes alios specialiter, ac perpetuò judices delegamus, ut super his contra prædictos simul, vel separatim in omnibus prout in causis fidei juxta sacrorum Canonum formam, nec non officii Inquisitionis hujusmodi constitutiones, privilegia, consuetudines, & decreta diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & cum circumstantiis suspensionis ab executione ordinis, privationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & passivæ, si regulares fuerint; exilii damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eosque si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint debita præcedente degradatione Curiæ sæculari puniendos tradant. Dantes etiam facultatem venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum remaneat ob probationum defectum impunitum, cùm difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus concurrentibus, præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, & Curiæ sæculari, ut præfertur, reum tradendum esse pronunciandi. Non obstantibus omnibus, quæ dictus prædecessor in suis literis prædictis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Mandantes omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes quos noverint fuisse ab aliis, ut suprà solicitatos, maneant de obligatione denunciandi solicitantes, seu ut præfertur tractantes, Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis prædictis: quòd si hoc officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint, non teneri ad denunciandum Confessarios solicitantes, seu tractantes, ut suprà iidem locorum Ordinarii, & Inquisitores illos pro modo culpæ punire non negligant. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ, quodque eadem præsentes literæ, seu illarum exempla ad valvas Basilicarum sancti Joannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum de Urbe, & in acie Campi Floræ affixæ omnes ita arctent, & afficiant, ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, sub annulo Piscatoris, die 30. Augusti M. D. C. XXII. Pontificatus nostri anno secundo.

Dilecto filio nostro Henrico tituli Sanctorum quatuor Coronatorum Presbytero Cardinali Infanti Portugaliæ nostro, & Apostolicæ Sedis de latere Legato.

GREGOR. PAPA XIII.

Dilecte fili noster, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis nuper curavit charissimus in Christo filius noster Sebastianus Portugaliæ, & Algarbiorum Rex Illustris, quòd cùm aliàs accepisset in Regnis atque dominiis suis propter diversarum undique gentium concursum ad illa, horrendum, detestabileque sodomiæ crimen inter aliquos diffidentiæ filios serpere cœpisse, ut effrænata pestiferorum hominum hujusmodi libido reprimeretur, & ne syncera pars in putredinem prolaberetur, ejusque criminis rei faciliùs investigari, corrigi, punirique valerent, felicis recordationis Pio Papæ Quarto prædecessori nostro supplicari fecerat humiliter, ut dilectis filiis generali, & aliis Inquisitoribus hæreticæ pravitatis in Regnis, & dominiis suis Apostolica auctoritate deputatis contra prædicti criminis reos procedendi, exequendi licentiam, & facultatem concedere dignaretur, ipsèque prædecessor an id tunc expediret certam notitiam non habens, tibi dederat in mandatis, ut in eo negotio, vel juxta ipsius Regis petitionem, 3 vel aliàs si, & prout tibi videretur expedire, tuam conscientiam onerando provideres, ratum haberi, & inviolabiliter observari debere volens quicquid circa id statuendum duceres, & ordinandum, prout ipsius Pii prædecessoris literis in forma brevis desuper expeditis pleniùs continebatur, & sicut eadem subjungebat expositio, cùm ante obitum prædicti prædecessoris, tu nihil in negotio ipso ordinaveras, dubiteturque propterea facultatem tibi attributam concedentis morte expiravisse, cupiebat nunc in præmissis de opportuno, celerique remedio auctoritate nostra provideri, ac propterea nobis humiliter supplicari fecit, quatenus tibi, qui etiam genaralis Inquitor hæreticæ pravitatis in Regnis, & dominiis prædictis Apostolica auctoritate deputatus existis, ac pro tempore existenti Generali, & dilectis filiis Inquisitoribus ejusdem hæreticæ pravitatis, in ipsis Regnis, & dominiis præsentibus, & futuris, & eorum cuilibet, ut contra omnes, & singulas personas sæcularis, vel cujuscumque etiam exempti, & Apostolicæ Sedi immediatè subjecti, etiam militaris Ordinis regulares, aut Clericos etiam in sacris, etiam presbyteratus Ordinibus constitutos, cujuscumque status, ordinis, gradus, vel conditionis existant, quod hujus horrendi criminis reos, etiàm forsan de præterito, aut si carcerati reperiantur, sive per denunciationem, accusationem, aut ex mero officio, seu Procuratoris fiscalis, quem ad id duxerunt deputandum, aut cujuscumque alterius instantia eis esse constiterit eisdem modo, & forma servatis, quibus in causa hæresis procedi consuevit procedere, eosdemque reos convictos, aut confessos debita animadversione etiam juxta leges sæculares ipsorum regnorum punire, & castigare, seu Curiæ tradere sæculari, testes quoque, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel favore subtraxerint, per censuram Ecclesiasticam, & opportuna juris remedia ad veritatis testimonium perhibendum compellere, omniaque alia, & singula in præmissis necessaria, seu quomodolibet opportuna facere, & exequi, liberè, & licitè valeant licentiam, & facultatem concedere dignaremur. Nos igitur cupientes nefandum hoc scelus propter quod ira Dei in filios venit diffidentiæ, non solùm cohibere, & extirpare; sed ab hominum memoria penitus abolere, dictique Pii prædecessoris literarum tenores pro expressis habentes, & illius vestigiis inhærentes, cùm ait præmissa fieri expediat certò nesciamus circumspectioni tuæ de cujus summa prudentia maximam in Domino fiduciam habemus, per præsentes committimus, & facultatem concedimus quatenus consideratis diligenter circumstantiis, universisque circa hoc fuerint attendendæ, super quo conscientiam tuam oneramus in præmissis, vel juxta prædicti Sebastiani Regis nobis porrectam supplicationem prædictam, vel aliàs, si & prout tibi videbitur expedire, provideas, ratum, & gratum habituri, quidquid in eisdem præmissis, aut circa ea statuendum duxeris, & ordinandum quod & observare debere volumus, atque decernimus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, privilegiis quoque indultis, & literis personis, & ordinibus prædictis quomodolibet concessis, confirmatis, & invocatis

novatis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia robaratis, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Marcum, sub annulo Piscatoris, die decima tertia Augusti millesimo, quingentesimo septuagesimoquarto. Pontificatus nostri anno tertio. *Cæsar. Glorierius.*

4 Extat etiam Constitutio Pii Quinti edita anno Domini 1568. tertio Kalendas Septembris, incip. *Horrendum illud contra Sodomitas exercentes hoc vitium*. Ut autem Constitutioni sit locus huic contra clericos crimen illud exercentes requiritur frequentia, ut vult Navar. *in manuali*, *c.* 27. *num.* 249. dicens ita respondisse Gregor. XIII. & ejus Datarium Manuel. *tom.* 1. *de Regular. quæst.* 30, *art.* 19. Henriq. *lib.* 13. *c.* 36. *litera N. & lib.* 14. *c.* 5. §. 1. *litera F.* Suar. *de censuris, disp.* 31. *sect.* 4. *n.* 21. & alii quos refert Garcia *de beneficiis*, & sequitur *p.* 11. *c.* 10. §. 2. *n.* 198. Sed hæc constitutio Pii Quinti non habet locum in laicis, sed in Clericis. Navarr. *d. n.* 249. & Garcia *n.* 202. Et quamvis Aldrete *lib.* 2. *de relig. disciplina tuenda*, *c.* 15. *à n.* 27. & Farinac. *tom.* 4. *quæs.* 148. *n.* 30. dicant crimen hoc pro prima vice puniendum, non tamen eo casu probant Clericum relaxandum, quia requiritur frequentia ex *verb. exercentes*. Freitas *de solicitandis*, *quæst.* 2. *n.* 37. *&* 38. ubi ait ad relexandum Curiæ sæculari requiri incorrigibilitatem, quæ datur quando non est spes emendæ. Vide Ordinationem Lusitanam *lib.* 5. *tit.* 13. *in principio*, *& ibi* Barbos. qui meminit constitutionis Pii Quinti, dicens habere locum in eo, qui hoc crimen usu continuato exercet, & Barbos. filius *in cap. clerici*, *de excess. Prælat. n.* 4. *cum sequentibus*, *& de potest. Episcopi*, *alleg.* 46. *n.* 25. *&* 27.

---

§. I.

Quomodo sint intelligendæ constitutiones contra solicitantes ad actus inhonestos in confessione sacramentali?

EPITOME

1 *Solicitare in hoc casu de quo agimus, quid significet?*
2 *In dubio an Confessarius voluerit solicitare, quid dicendum sit?*
3 *Solicitare ad alia peccata etiam gravissima, an tineatur sub his constitutionibus?*
4 *Laicus simulans se Sacerdotem solicitando, non punitur pœnis constitutionum.*
5 *Quas personas comprehendant hæ constitutiones?*
6 *Fraterna correctio an sit præmittenda antequam fiat denunciatio, si detur spes emendæ?*
7 *Quibus signis deprehendatur spes emendæ?*
8 *An sint deferendi, qui sunt jam emendati?*
9 *Crimen quando est occultum, an sit deferendum, si probari non potest.*
10 *Utrùm denunciatio possit fieri de hoc crimine nulla præcedente infamia?*
11 *Si sub secreto hoc crimen sciatur, denunciari an debeat?*

1 Solicitare ad actus inhonestos est provocare, seu allicere, seu invitare, seu precibus rogare ad turpia, etiam si actus inhonesti non sint completi. Sanctarel. *de hæresi*, *quæstion.* 44. Barthol. Gyptius *in tract. de cas. reserv. c.* 14. *numero* 5. Seraph. de Freitas *quæst.* 1. *num.* 14. ubi vocat solicitationem prohibitam, quæ fit actibus, vel verbis, vel nutibus, aut ictu oculorum, aut alio signo ad libidinem provocante, & multo fortiùs, si Confessarius obsculetur pœnitentem in Confessionali, aut amplexetur, aut manus vel aliam partem pœnitentis attrectet, Bonacina *tom.* 1. *tractatione de obligatione denunciandi Confessarium solicitantem pœnitentes ad turpia*, *ex fol.* 1111. ubi probat veram esse, & propriam solicitationem, quæ aliquo ex hujusmodi modis exercetur, Param. *in explicatione quæstionis* 10. *n.* 116. *&* 118. *de origine Inquisitionis.*

In dubio autem, an Confessarius aliqua verba protulerit, sive signum aliquod ex memoratis fecerit animo provocandi pœnitentem fœminam? Affirmat Sanctarel. *c.* 44. sed oppositum est verius, quia dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Aldret. *de religiosa disciplina tuenda*, *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 23. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 220. ubi multis exemplis id confirmat, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 17. *n.* 2. & Farin. *in praxi crim. p.* 3. *q.* 85. *à n.* 27. Item quia in dubio benignior interpretatio est facienda, Thom. de Thomas. *in floribus legum regul.* 154. Bonac. *in specie ubi suprà* 2. *propos.* 2

Sequitur illa difficultas, an sit denunciandus Confessarius, qui solicitat in confessione pœnitentem ad alia graviora peccata, non tamen turpia? Responde ex vi harum Constitutionum, negativè, Cunha *eod. tract. quæst.* 8. *n.* 6. Bonacin. *suprà n.* 7. Sanctarel. *cap.* 46. idem Bonacin. *n.* 13. & Param. *de origine Inquisitionis*, *quæst.* 10. *fol.* 881. dicens ex decreto à Clemente Octavo pronunciatio solicitantes mulieres comprehendi dum eas provocant ad impudicitiam, & peccata carnis: igitur solicitantes ad diversa à carne crimina omnino excluduntur à pœnis constitutis in sacris constitutionibus. 3

Includuntur tamen solicitantes pœnitentem ad nefandam libidinem, vel ad mollitiem, dummodo solicitans sit Sacerdos. Unde, si fuerit Diaconus, vel laicus, simultantes se esse Sacerdotes, non puniuntur ex vi harum constitutionum, præsertim, per constitutionem Gregorii XV. ubi requiritur, quòd solicitatio fiat à Sacerdote. Idem constat ex constitutione Pauli V. his verbis, ibi: *Diversi Sacerdotes in Regnis Portugaliæ, & Algarbiorum, ac eorum civitatibus, & Diœcesibus, ac dominiis curam animarum habentes, si eam pro aliis exercentes, aut alias audiendis confessionibus pœnitentium deputati*; & infrà, *contra omnes Sacerdotes dictorum Regnorum.* quæ verba ostendunt solicitantes debere esse Sacerdotes deputatos ad audiendas confessiones. Ex quo videtur sequi Sacerdotes, qui non sunt deputati excipiendis confessionibus, non puniri per has constitutiones, si forsitè audiant pœnitentes, & solicitent. Sed meliùs dices posse puniri cùm sint Sacerdotes simplices, qui non omnino excluduntur à Confessionibus audiendis in aliquibus casibus. 4

Quæri potest, an Constitutiones extendantur ad Episcopos hujus criminis reos? Et videtur affirmandum, ex traditis à Cunha *quæst.* 12. *n.* 2. quia constitutiones loquuntur generaliter. Nam Paulus Quintus sic ait, ibi, *contra omnes, & singulos Sacerdotes de præmissis quomodolibet diffamatos, tam sæculares quam quorumvis Ordinum etiam exemptorum, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectorum, regulares cujuscunque dignitatis, status, gradus, Ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant*: ergo extenduntur ad Episcopos, si in confessione solicitent. Dicendum tamen est non posse procedere Inquisitores contra Episcopos, esto sint rei hujus criminis. Ratio, quia nequeunt contra Episcopos inquirere de hæresi, *c. Inquisitores, de hæreticis lib.* 6. Ergo multo minus contra solicitantes, qui de hæresi sunt suspecti. Item quia Episcopi sunt excepti, nec comprehenduntur in pœnis suspensionis, & interdicti, nisi de illis fiat specialis mentio, *c. periculosum, de excommunicat. lib.* 6. fas tamen erit excipere testes, & eorum testimonia servare, & Apostolicæ Sedi denunciare, ex *d. c. Inquisitores*, ibi, *scive-* 5

sciverint, vel invenerint. Villad. *de haretica pravitate, q.7.n.15.* Simanc. *de Catholicis inst.c.25.n.8. & in praxi c.8.n.2.* Favet, quod traditur de eo, qui non est judex, qui potest testes excipere, & eorum dicta ad proprium judicem mittere. *l.1.C. de exhibendis reis, & l.1. in principio, ff. de re militari.* Hoc tamen privilegium non prodest Episcopis electis, antequam approbati, confirmati, & consecrati sint, Simanc. *d. c.25. ex n. 11.*

6 An fraterna correctio sit præmittenda antequam solicitantes deferantur? Aliqui affirmant, si detur spes emendæ. Est enim correctio fraterna de jure naturali, & divino; ideo si speretur emenda, non est omittenda: nam jus naturæ dictat, quòd alter alterum instruat, & moneat; errantem ab errore abducat, & adjuvet, & famæ illius conservandæ quantum fieri potest, studeat; ita D. Thomas 2. 2. *quæst. 33. art. 7. in corpore, & art. 8. ad 1.* Unde non solum ipsa correctio fraterna, sed etiam ipse ordo correctionis est in præcepto tam naturali; quàm divino: patet ex verbis Domini, Matthæi 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum*, ubi explicatur præceptum naturale, modusque in eo servandus: cumque hoc præceptum bonum spirituale respiciat ratione proximi, & bono conscientiæ consulat, ita studere debemus conscientiæ proximi, ut quantum fieri potest, famæ bonus odor non pereat, quod fiet, si præcedat correctio fraterna, quæ nullo modo est omittenda, quando datur spes emendæ. D. Thomas *suprà art. 7.* ubi id extendit ad hæreticum, qui non est denunciandus omissa correctione, si spes emendationis concipitur; sequitur Cajetanus *ibidem*, Sotus *de tegendo secreto. memb. 2. quæst. 1. concl. 1. & 5. de justitia, quæst. 1. art. 1. vers. his tamen non obstantibus.* Cano *de locis Theol. cap. 9. versùs finem*, Abulens. *in Matth. 18. quæst. 97. ad 7. argument.* Castro *lib. 2. de just. hæret. cap. 25. conclus. 1.* Navarr. *cap. 18. n. 59.* & communiter scribentes *in cap. novit, de judiciis.*

Ergo in nostro casu, si detur spes emendæ, non sunt denunciandi solicitantes, nisi præmissa correctione fraterna, Sayr. *in clavi, lib. 11. cap. 3. n. 6.* ubi loquitur de vitio Sodomiæ, dicens peccare mortaliter, qui denunciat omissa correctione. Constat *cap. si peccaverit 2. quæst. 1.* & ex traditis à D. Thoma suprà *art. 7. ad 5. & quodlib. 11. art. 3.* Gutier. *in canon. lib. 1. cap. 11. à n. 20. usque ad 27.* post alios, quos sequitur, qui tradunt quoties Prælati, vel Superiores præcipiunt sub excommunicatione latæ sententiæ, ut denuncietur de delinquentibus, id esse subintelligendum servata forma juris naturalis, & divini, hoc est, præmissa correctione fraterna, si detur spes emendæ, secus, si nulla existat; tunc correctio omitti potest.

7 Dari autem spem emendæ, ut aliquis liberetur à prædicta denunciatione, deprehendi potest ex efficaci modo petendi veniam à fœmina solicitata, & ex rubore & animi humilitate, & submissione, quando corripitur, & ex aliis indiciis æquivalentibus. Item si jam elapsum est multum temporis post actum solicitandi, ita Paludan. *in 4. dist. 19. qu. 4.* & Graff. *decis. lib. 2. cap. 69. n. 18.* ubi loquitur de hæretico, de quo probabiliter præsumi potest, quòd corrigatur per admonitionem secretam, tunc enim erit contra charitatem, seu contra justitiam, teste Petro Navarra *lib. 2. cap. 4. part. 2. dub. 11. n. 131.* deferre delinquentem ad judices, ut publicè postea puniatur, & infametur apud alios, cùm publicandum sit ejus peccatum: atque ita nemo negabit delato fieri injuriam, si deferatur nulla prævia correctione. Quare minus bene Sapientissimus Cunha contrarium concludit *de solicitantibus, quæst. 18. n. 11.* post alios, cùm opposita sententia sit multo probabilior, Bonacin. *in tractatione de obligatione denunciandi solicitantes, n. 9.* Contraria tamen sententia tenenda est, quæ negat præmittendam esse correctionem fraternam in eo crimine, quod cùm reddat Autorem suspectum de hæresi, regulandum est quoad denunciationem instar hæresis.

Nec sunt deferendi solicitantes omnino emendati; ex traditis à Michaële Salon. *2. 2. q. 68. art. 1. controv. 2.* sequitur Sayr. *in clavi lib. 12. 14. c. 14. n. 24 & 27.* Bonac. *suprà n. 9.* Henriq. *tom. 2. lib. 13. c. 18. n. 3.* & est D. Thom. *2. 2. q. 33. art. 7. ad 3.* & Sotus *de justitia, lib. 5. q. 5. art. 1. ad finem.* Quæstionis tamen est, quando crimen ita est occultum, nec potest ab eo probari, & præcipitur sub excommunicatione generali, ut denuncietur, an debeat deferri? Navarrus *lib. 1. consiliorum cons. 11. titul. de officio judicis Ordinarii, nu. 4. & 5.* tradit neminem debere denunciare, nisi quòd probari potest, & peccare, qui contrà fecerit, *cap. placuit 6. quæst. 2.* & observatur *in cap. qualiter, & quando 1. de accusat.* Felin. *in cap. de cætero, de re judicata*, sequitur Cenedo *collect. 101. ad Decretales n. 3. fol. 254.* quod intelligitur, quando delinquens nullo modo est diffamatus, tunc enim non debet manifestari, si crimen est omnino secretum, sed de hoc infrà *n. sequent.* 8 9

Aliqui dicunt non posse fieri denunciationem hujus criminis, nulla de eo infamia præcedente, minor tamen, quàm ea, quæ necessaria est in aliis delictis. Ratio, quia in constitutione Pauli Quinti contra solicitantes dicitur, quòd denunciandus de hoc crimine debet esse quomodolibet diffamatus. Infamatus enim, seu diffamatus de aliquo crimine ille dicitur absolutè, qui est notatus de illo apud bonos, & graves, seu cujus fama, & opinio læsa est apud bonos viros super eo crimine, & de illa apud illos malè audit, Felin. idem dicit *in cap. testimonium, de testibus, n. 14.* Ugolin. *de irregularitate cap. 60. n. 4.* Sylvest. *verb. infamia n. 2.* Henriq. *lib. 14. cap. 1.* Divulgatur enim vilitas quædam, quæ oritur ex illo vitio apud bonos viros, dum exit in lucem, Garcia *de beneficiis part. 7. cap. 8. n. 12.* Tolet. *in summa lib. 5. cap. 63.* ubi volunt famam esse notitiam, quam habent homines de aliquo, quòd si bona est, dicitur bona fama; si verò mala, dicitur infamia. 10

Dicunt non requiri tantam infamiam, quanta opus est in aliis criminibus, quod probant ex verbis hujus constitutionis, ibi, *de præmissis quomodolibet diffamatos.* igitur satis est, ut de ipsis criminosis possit fieri denunciatio, quòd sint quomodolibet diffamati, hoc est, ut patiantur jam aliqualem infamiam super crimine solicitandi. Et confirmatur, quia constitutio est pœnalis, propterea non debet extendi ad solicitantes, qui nunquam de hoc crimine notati sunt; Odia *lib. 6.* quamobrem nulla præcedente infamia nefas est denunciare, quamvis præcipiatur denunciatio sub gladio excommunicationis; quoniam excommunicatio est actus jurisdictionis exterioris; proinde non extenditur, nisi ad delicta, quæ in tali foro sunt probata, aut probanda, qualia non sunt occulta omnino, ex *Climentina Nolentes, de hæret.* cum glossa, ubi excommunicatio fertur contra Inquisitores in eo officio pecunias extorquentes, & additur, quòd scientes hoc factum Inquisitores redarguant, servato ordine Evangelicæ correctionis: nihilominus, si cognoscant crimen esse commissum ab Inquisitoribus, eo modo, ut possit probari, in eo casu denunciatio fiat Prælatis. Unde inferes non esse denunciandos solicitantes, quoties à tali vitio non fuerint quomodolibet diffamati, cùm id probari non possit, *cap. plerunque 12, quæst. 7.* gloss. *in cap. si Sacerdos, de pœnit. & remiss. dist. 7.* ubi Navarr. *& in cap. inter verba, conclus. 6. n. 259.* & notant scribentes *in dicta Clementina, Nolentes,*

His

His tamen non obstantibus regula, nemo obligatur ad denunciandum, quod probare nequit, non habet locum in hoc casu solicitandi, in quo tenetur denunciare solicitata ex D. Thoma 2.2. *quæst.*70.*art.* 1. & 2. sive denunciatio non sit judicialis, nec in criminis vindictam, sed in emendam, sive sit judicialis, ut est verius, cùm debeat judicialiter puniri, quamvis delator probare non possit, Sanctarel. *cap.*44. *suprà n.* 12. Bonacina *citatus n.* 11. *vers. objicias quarto*, & concludunt ex Suario hac de re consulto Illustrissimus Cunhà *de solicitantibus quæst.* 10. *n.* 7. & Freitas *ibi nu.* 13. ubi addit, quamvis fœmina solicitata sciat se unicam esse, quæ fuerit solicitata, teneri tamen denunciare, quia in hoc crimine sapiente hæresim datur obligatio denunciandi, non tamen datur obligatio procandi, Eymericus *in Director. Inquisitor. part.* 3. *rubr. de secundo modo procedendi in causa fidei per denunciationem, nu.* 68. *in principio*, ubi vult in denunciatione non esse opus, quòd denuncians offerat se ad probandum, sed satis esse, quòd dicat se denunciare ob zelum fidei, vel ob timorem pœnæ contra non denunciantes impositæ. Nam quamvis de jure denuncians teneatur probare ea, quæ detulit per legem *ab accusatione, ff. ad Senat. Consul. Turpillan.* praxis tamen hodierna contrarium servat, ita Angelus *in tractatu de malefic. vers. nec ad denunciationem n.* 20. Marian. Soc. *in cap. qualiter, & quando el* 2. *n.* 72. *vers. & licèt secundùm jura, extrà de accusationibus*, Salicetus *in l. ea quidem, C. de accusationibus, n.*23. quibus accedit Julius Clarus *in pract. crimin.* §. *final. quæst.*7. *versic. quæro nunc, quæ sit forma*: nec discordat Sigismundus *in tract. de judicio causar. civil. crimin. & hæretical. cap.*72.*n.*4. & Paramus *de origine S. Inquisitionis lib.* 3. *quæst.*8. *n.*21. & 22. ubi ait denunciantem non teneri probare suam denunciationem, nec puniendum esse si non verificet: posse tamen ex calumnia condemnari in expressis. Aperitur tamen via post factam denunciationem Inquisitori procedendi ex officio, & non ad instantiam partis, nec punitur denuncians, si desistit. Decian. *in tract. crimin. in l.* 5. *cap.*30.*n.*5. Eymericus *suprà dict. n.* 68. Pegna *ibi comment.* 15. *vers. his peractis*.

11 Quòd si crimen solicitandi sciatur sub secreto commisso non est denunciandum, quia sicut judex non potest obligari ut illi denuncietur reus, de quo nulla est infamia, nec indicia sufficientia, quòd commisisset tale, vel tale delictum, quoniam hoc esset infamare illum contra legem divinam cum onere restituendi: sic etiam cùm delictum scitur sub secreto, nec ab alio, quàm ab uno scitur, non potest manifestari judici inquirenti generaliter, nec specialiter, cùm secreta non subsint punitioni judicis, sed divinæ vindictæ, D. Thom. 2.2. *quæst.* 70. *art.* 1. Navarr. *in manuali cap.* 18. *in fine*, & alia via illi delicto obviari potest, D. Thomas *suprà quæst.*69. *art.* 2. Navarr. *cit. n.*60. & 61. nisi criminosus is esset hujusmodi solicitationibus assuetus, & ad eadem crimina iteranda præparatus: tunc præmissa correctione fraterna, si post illam non speretur emenda, denuncietur. D. Thomas *dict. quæst.* 70. *art.*1. & Sot. *lib.*5. *de just. quæst.* 7. *art.* 1. & Navarr. *ubi proximè n.*60. ubi quando alia via excusari non potest, id solum detegatur, quod remedio est necessarium, & loquitur de delicto vergente in perniciem tertii, cui alia via obviari non potest. Ergo nullo modo solicitantes sunt detegendi, si sub secreto commisso crimen sciatur, & possit huic malo alia via occurri, maximè per correctionem Evangelicam, aut per alia remedia, quæ charitas, & zelus animarum docere solet.

§. II.

De reliquis causis, quæ excusare possint à denunciandis solicitantibus.

EPITOME.

1 *Qui dicantur emendati, qui non sunt denunciandi?*
2 *Damnum grave denuncianti inferendum, an excuset à denunciatione, vel aliquod malum, vel metus gravis?*
3 *Honoris jactura, & amissio famæ, an excuset fœminam à denunciando.*
4 *Fœmina honesta, quæ est sub potestate patris, an excusetur à denunciando, & quid, si longè distent Inquisitores? an teneretur suis sumptibus ire?*
5 *Fœmina, quæ præbuit consensum Confessario solicitanti, an teneatur illum manifestare?*
6 *Sacerdos solicitans ad actus turpes dum assistit matrimonio, vel dum baptizat, non debet denunciari.*
7 *Fœmina solicitans Confessarium non tenetur denunciare illum, quamvis Confessarius inde occasionem sumpserit exercendi cum ea actum turpem.*
8 *Confessarius solicitatus non tenetur deferre fœminas solicitantes.*
9 *Filia spiritualis ratione Baptismi, aut Confirmationis, vel sacramenti Pœnitentiæ non debet denunciare patrem spiritualem, si alia occasione quam confessionis ab eo fuit solicitata.*
10 *Fœmina an debeat denunciare Confessarium; qui pro crimine fuit punitus.*
11 *Solicitata non potest absolvi, nisi denunciet, & quando possit, & à quo possit?*

Dicitur quis esse emendatus, & nullo modo deferendus, quando cessavit per triennium à delicto commisso, cessat enim præsumptio, quæ habetur de homine semel malo, tunc non præsumitur iterum malus, si per spatium triennale bene, & honestè vixit, habetur *in* §. *sancimus, verb. nequaquam*, & *ibi* Angel. *in Authent. de Monach.* ibi, *triennalis temporis testimonium, collat.* 1. Corset. *singular. in verb. præsumptio* 1. Cassan. *consil.* 60. incipit, *Quidam prior, num.* 4. Alciat. *regul.* 2. *præsumpt.* 7. *n.* 3. Blanch. *in practic. criminal. in fine, in cautela* 14. Roland. *cons.* 63. *num.* 12. *lib.* 3. Mascard. *de probat. conclus.* 222. *n.* 22. post alios, & *conclus.*465. *num.* 10. & *conclus.* 1003. *nu.* 41. & Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *quæst.* 89. *num.* 105. & *lib.* 5. *quæst.* 32. *n.* 30. quibus accedit Gomez *in regul. Cancellar. in reg. de triennali, in fine, vers. nec mirandum*, dicens per lapsum triennii præsumi malum de malo fieri bonum, si laudabiliter vixit, & ex consequenti emendatum de crimine censeri. 1

Illud etiam adverte ab hac denunciatione excusari fœminam solicitatam, si ex delatione timeat sibi grave damnum inferendum à delato. Suarius *de censuris disputat.* 14. *sect.* 3. *num.* 13. & *disput.* 20. *sect.* 3. *num.* 9. & *tom.* 2. *de Religione, lib.* 4. *de hor. canon. cap.* 27. *num.* 30. tradit excusari, sequitur Sanchez *lib.* 4. *de matrim. disp.* 4. *ex num.* 3. *usque ad* 8. & *disput.* 5. *num.* 4. & *sequentibus*, ubi loquitur de metu cadente in virum constantem, per text. *in cap.* 2. §. *cùm autem*, & §. *præterea, de observatione jejunii*, consonat Sotus *lib.* 5. *de justitia qu.*6. *art.*4. & Henriquez *lib.*13. *cap.*18. *n.*3. sive hoc dam- 2

damnum grave sit inferendum fœminæ denuncianti, aut parentibus, aut filiis ejusdem, aut consanguineis, aut affinibus, quod intellige in gradibus propinquioribus, quia naturalis affectio obligat, & facit, ut quando damnum, aut metus gravis imminet, aut infertur consanguineis, & affinibus, censeatur imminere, aut inferri ipsi denuncianti, Sanchez *d. disp.* 4. & *n.* 5. *usque ad n.* 12.

Idem dicendum est, quando timetur ex denunciatione probabiliter magnum scandalum: tunc enim, quamvis probare possit, & mandatum denunciandi latum sit sub excommunicatione, non tenetur denunciare. Adrian. 4. *de confessione quæst.* 5. *dub.* 7. §. *de secundo, vel tertio dico*, Navarr. *in summa cap.* 22. *n.* 83. & alii, quos referens sequitur Gutier. *lib.* 1. *quæst. canon. cap.* 11. *n.* 29. & Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 13. *n.* 4. & Sà *verb. matrimonio, n.* 23.

3 Similiter excusantur à denunciando fœminæ, si notabilem aliquam valde timeant honoris jacturam, & famæ amissionem, vel infamiam gravem, quia honoris jactura fœminæ honestæ gravior est morte ipsa: ita videtur sentire gloss. *in cap. cùm dilectus, verb. metum, de his, quæ vi.* & Sanchez *dict. lib.* 4. *disputat.* 5. *num.* 11. Aragonius 2. 2. *quæstion.* 88. *articul.* 3. Henriquez *de matrimonio capite* 9. *num.* 4. Idem judicabis, quando ex revelatione fœmina se constitueret in aliquo scandalo, & infamia, quibus facilè occurri non possit, Gutierrez *dict. lib.* 1. *Canon. cap.* 11. *num.* 24. & *sequenti*, post Cordub. & Navar. quos *ibi* refert, ac sequitur. Nam metus infamiæ facti, cui non facilè occurritur, cadit in virum constantem; secus quando facilè occurritur, probatur ex *cap.* 22. *Proverbiorum*, ibi, *meliùs est bonum nomen, quàm divitiæ multæ.* Atqui metus amittendi amplum patrimonium, est metus cadens in virum constantem, ex *cap.* 1. *de restitutione spoliatorum*, & æquiparatur metui mortis; ergo si metus mortis excusat, excusabit metus amittendi amplum patrimonium, & multo fortiùs timor infamiæ, qui æquiparatur metui mortis, *l. justa. ff. de manumissis vindict.* ubi gloss. *verb. infamia*, tradit, quod simile est periculo vitæ, ita Paludan. *in* 4. *distinct.* 29. *quæst. unica, artic.* 2. *conclus.* 2. *n.* 13. Aragonius 2. 2. *quæst.* 82. *artic.* 3. §. *pro explicatione hujus difficultatis advertendum est*, Frater Manuel. *tom.* 1. *summa, in* 2. *editione, cap.* 231. *conclus.* 3. *n.* 3. & Sotus *in* 4. *distinct.* 29. *quæst.* 1. *artic.* 2. *in fine.* Hæc autem procedunt quando infamia est gravis: secus si sit levis, & ita docent Sotus *lib.* 7. *de justitia, quæst.* 2. *art.* 1. *ad* 2. *vers. haud. tamen hic placabitur*, Matienzo *lib.* 5. *recopil. tit.* 1. *rubr. gloss. n.* 189. & Martin. Vival. *in suo Candelabro*, 1. *p. de matrim. n.* 59.

4 Idem esto judicium de fœmina honesta sub potestate patris constituta, quæ non potest exire domo, neque adire Episcopum, neque ejus Vicarium, & multo fortiùs excusabitur, si oporteat ire ad Vicarium Episcopi, vel Romam, vel ad alium, qui commoretur in partibus remotis, quem adire non potest sine expensis propriis, ut cum Rosella, in Sylva nuptiali, vult Gutierr. *d. cap.* 11. *n.* 23. *ad finem.*

5 Ambigi tamen potest, an fœmina solicitata, quæ præbuit consensum solicitanti, teneatur denunciare? & videtur negandum, quia nemo tenetur prodere se ipsum, quando non legitimè interrogatur, ex traditis à Navarro *de hæreticis, cons.* 5. *n.* 3. per *cap. quis aliquando*, §. *his authoritatibus*, ibi, *non tibi dico, ut te prodas, de pœnit. distinct.* 1. Dicendum tamen est pœnitentem non teneri se detegere, nec se prodere, sed solùm manifestare Confessarii turpitudinem, quòd si interrogetur de consensu cum Confessario posse negare amphibologicè se dedisse consilium. Sic Sanctarel. *de hæresi, cap.* 44. *n.* 12. Illustrissimus Cunha *de solicitantibus, quæst.* 10. *n.* 5. *vers. dico tamen*, & *n.* 6. *vers. ulterius*, & *n.* 10. *vers. ad argumentum*, addens si fœmina casu de proprio crimine loquatur, nullam sibi inde oriri infamiam, neque ab Inquisitoribus ob id puniri posse, sequitur Bonacin. *tom.* 1. *tract. de obligat. denunciandi, n.* 10. *vers. addo primò.*

Excusatur item Sacerdos solicitans ad inhonesta dum exercet sacramentum Baptismi, seu dum assistit matrimonio, vel dum aliud Sacramentum administrat; quia constitutiones solùm loquuntur de Sacramento confessionis, & quamvis liceat extendere legem ex identitate rationis ad cætera Sacramenta, ut per Villag. *in tractatu de extensione legum. prel.* 22. Gutier. *practic. lib.* 3. *quæst.* 17. *à n.* 75. Surd. *cons.* 302. *num.* 14. & 22. Rebell. *de obligat. justitiæ, part.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 6. *sect.* 3. *nu.* 12. & Caldas Pereira *in l. si curatorem, verb. vel adversarii dolo, n.* 33. *ad finem*, & *de emptione*, & *venditione, cap.* 1. *n.* 7. Nihilominus cùm constitutiones sint pœnales, non debent extendi ad alia Sacramenta non expressa, quia si voluissent Pontifices comprehendi alia Sacramenta, expressissent. *l. unic.* §. *sin autem ad deficientis, Cod. de caducis tollendis, l. si servus*, §. *prætor. ait, vers. non dixit, ff. de acquirend. hæred.* Menoch. *cons.* 1. *n.* 178. & *cons.* 140. *n.* 4. Gutierr. *dict. lib.* 3. *qu.* 22. *n.* 7. Cardidal. Tusch. *tom.* 8. *litera V. conclus.* 89. *num.* 5. Censetur enim lex id noluisse, cùm facilè id exprimere potuisset, nec expressit. Menoch. *consil.* 30. *num.* 8. Armendar. *in proœmio additionum ac recopil. legum Navarræ, num.* 150. Nam casus omissus à lege, vel à Canone, pro omisso habetur. Item, quia lex prohibitiva loquens de aliquo tantùm, in aliis non habet locum, etiam data similitudine rationis, Abbas, & Anan. *num.* 2. *in cap. quod quibusdam* 4. *de fidejussor.* cum aliis citatis à Suar. *de legibus, lib.* 6. *cap.* 3. *n.* 12. *in fine.* 6

Excusantur etiam à denuntiando fœminæ solicitantes Confessarium, quem solicitarunt pœnitentes ipsæ, quamvis Confessarius ex ea occasione arripuerit consensum paccandi; cum enim Confessarius fuerit solicitatus, & non solicitans, & pœnitens solicitaverit, non obligatur denunciare solicitatum. Sanctarel. *de hæresi, cap.* 46. *n.* 2. & Bonacin. *suprà num.* 17. Secus, si fœmina animo confitendi accessit ad Confessarium, illique confessa est aliqua inhonesta, & turpia, & Confessarius ex peccatis auditis occasionem accepit implendi aliquem actum turpem, Bonacin. *ubi proximè numerum* 17. Contra verò si fœmina adivit Confessarium, non animo confitendi, sed manifestandi duntaxat homini affectionem turpem erga illum, tunc enim, cùm fœmina fuerit solicitans, & ipse solicitatus, non est denunciandus, Sanctarel. & Bonacina *suprà.* 7

Tenebitur tamen fœmina denuntiare Confessarium solicitantem ad peccandum cum aliis, ut ostenditur ex Constitutione Gregorii XV. his verbis, *sive inter se, sive cum aliis*, ut tradit Bonacina *tract. de obligatione denunciandi suprà, ampliat.* 3. *num.* 5. & 18. addens *num.* 19. esse etiam deferendum Confessarium, qui induxerit fœminas ad ferendum sibi alias ad peccandum secum, vel cum aliis.

Controverti tamen potest, an teneatur Confessarius solicitus deferre fœminas solicitantes; Pars negans ex eo probatur; quia constitutiones procedunt contra omnes, & singulos Sacerdotes, tam sæculares, quàm quorumvis Ordinum, etiam exemptorum solicitantes, & nec verbum quidem de Sacer- 8

cerdotibus solicitatis: ergo solicitatus non tenetur deferre fœminas solicitantes. Item, quia lex præceptiva in hoc differt à pœnali, quia præceptiva aliquid faciendum jubet, aut prohibet, nulla facta mentione pœnæ; pœnalis autem apponit pœnam alicui infligendam propter culpam commissam. Castro *lib.* 1. *de potest. leg. pænalis*, *capite* 3. *ante finem*. Ex quo sequitur constitutiones contra solicitantes esse pœnales, atque ita non esse extendendas ad personas in illis non expressas. Cùm ergo non fiat mentio, nisi de Sacerdotibus solicitantibus, non debent extendi ultra crimen, aut personas per legem expressas, nec valet argumentum à simili, aut à contrario sensu; nisi fortè talis extensio per alias juris regulas apertè, & evidenter probari possit. Sic. Afflict. *decis.* 21. *num.* 7. Hyppolytus *cons.* 71. *n.* 19. *& cons.* 52. *n.* 36. Franciscus Coscius *in cap. translato*, *n.* 50. *de constitut.* & Castro *lib.* 1. *de potest. leg. pæn. cap.* 71. *documento* 3. quæ doctrina in praxi est sequenda, contra Panor. & Decium *in cap. translato*, *n.* 7. *de constit.* minus bene sentientes legem pœnalem extendi posse ab uno casu ad alium casum similem, quibus obstat *cap. pœna*, *de pœnit. dist.* 1. ubi dicitur, *pœnæ legum interpretatione molliendæ sunt potius*, *quàm nimis exasperandæ*; *atque ideo proprium casum non excedunt*. sic ibi. Igitur solicitatus non tenetur deferre fœminam solicitantem, Sanctarel *de hæresi*, *cap.* 46. *num.* 4. & Bonacina *suprà num.* 2.

Sed quid si Confessarius solicitatus à fœmina consentiat, & aliquem actum inhonestum peragat? Affirmat Graphis *cons.* 7. *à num.* 8. *de pænit. & remiss.* quem sequitur Seraphin. de Freitas *in annotationibus in libello de solicitantibus ad cap.* 9. *num.* 8. subdens excusari ex eodem Graph. *dict. cons.* 7. *n.* 1. Confessarium solicitatum ab hac constitutione, quando fuit vocatus ad excipiendam confessionem fœminæ ægrotantis, & ab ipsa fuit solicitatus minitante, nisi in actum turpem consentiat, se vociferaturam vim ab illo esse passam, & ille, ne illam infamiam incurrat, deveniat ad actum turpem: tunc enim quamvis metus infamiæ culpam extenuet, & ab ordinaria criminis pœna excusetur, ab extraordinaria tamen non debet absolvi, ut per Tiraquel *de pœnis temperandis*, *caus.* 36. *num.* 3. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæstion.* 97. *numero* 23. per textum *in cap. sacris*, & *ibi* Baldus *de iis*, *quæ vi met. caus.* ibi, *licèt metus attenuet culpam*, *non tamen eam prorsus excludit*.

9 Non tenetur item denunciare filia spiritualis ratione Baptismi, vel Confirmationis, vel confessionis patrem spiritualem, qui eam solicitavit alio prætextu, vel occasione, quàm confessionis etiam simulatæ, nimirum si extra confessionem, vel confessionale post transactam confessionem, & post tempus notabile fœminam ipsam visitavit domi suæ, aut eam per literas, vel per fœminas, vel internuncios ad suam procacem affectionem solicitavit. Ratio, quoniam constitutiones solùm obligant ad deferendum solicitantes sub prætextu, & sub occasione confessionis, Sanctarel. *de hæresi cap.* 44. *num.* 15. & Bonacin. *suprà num.* 21. post Illustrissimum Cunham *de solicitantibus quæstion.* 5. *num.* 15. *vers. similiter*; quoniam Confessionis sacramentum non fuit acceptum, ut medium ad hoc peccatum perpetrandum: tunc enim, quamvis gravis injuria irrogetur Sacramento, & per tale peccatum contrahatur specialis sacrilegii malitia de necessitate confessionis detegenda, non solùm tanquam circumstantia notabiliter aggravans; sed etiam tanquam mutans speciem, prout vult Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disput.* 55. *num.* 3. *&* 4. post plures *ibi*. Nihilominus cùm solicitatio contigerit, & copulam habuerit, multo post tempore post confessionem exceptam, non constringitur pœnis constitutionum, nec cognoscent censores fidei de hoc crimine. Sanchez *ibi num.* 1.

Sequitur difficultas de fœmina solicitata, quæ 10
non denunciavit de Sacerdote solicitante, qui ab aliis fœminis fuit delatus, & convictus, & ab Inquisitoribus punitus, nunquid debet deferri ab ea, quæ tacuit? Negativè responde, quia ex quo pro eodem crimine fuit jam punitus, non debet rursus puniri, nisi de novo reincidat, text. *in cap. quanto* 3. *de translatione Episcopi*, ibi, *ut in eo puniantur*, *in quo peccaverunt*, ita Perett. *in Extravag. Ambitiosæ*, *de reb. Eccles. non alienan. verb. illis exceptis num.* 8. quem refert Barbos. *dict. cap. quanto num.* 4. censetur enim Confessor condemnatus jam emendatus, & ideo cessat obligatio deferendi. Probatur ex *lege nostra lib.* 5. *Ordinationum tit.* 113. *in principio*, ibi; Nam *Seia dahi emdiante mais accusado*, hoc est, sive ab eodem accusatore, sive à diverso, Julius Clarus *in pract.* §. *ultim. quæst.* 57. *num.* 1. *& num.* 12. & expressè habetur *in l.* 12. *tit.* 1. *partit.* 7. ibi, Nolo *podria accusar otro ninguno*, quod procedit, quando reus fuit punitus ea pœna, quam qualitas delicti exigebat: tunc enim non potest ampliùs procedi contra delinquentem, per Bald. *cons.* 31. *lib.* 4. *& cons.* 292. *eodem volumine*, *& cons.* 124. *vol.* 5. & Paul. de Castro *cons.* 118. *lib.* 1. & alii apud Julium *d. num.* 12. *& sequent.* Marant. *de ordine judiciario part.* 6. *tit. de Inquisitione*, *num.* 49. Covarr. 2. *resolut. cap* 1. *in principio*, & Decian. *tract. crimin. lib.* 3. *cap.* 30. *per totum*, prætertim *n.* 5. Idem intelligitur quando per indulgentiam legitimi superioris veniam reus fuit consequutus, Decianus *suprà num.* 7. Covarr. *num.* 2. & Clarus *nu.* 9. ubi concludunt post absolutionem non admitti aliam accusationem, quando absolutio impensa fuit per viam non solùm meræ justitiæ, sed etiam per viam Indulgentiæ, vel dispensationis concessæ à legitimo superiore, secundùm glossam *in cap. de his*, *de accusationib.* quæ communiter recipitur à Scribentibus, prout notat Decius *cons.* 137. *circà principium*, subdens quòd crimina semel dimissa iterum in ultionem venire divina clementia non patitur.

Quinimò Inquisitio formari nequit contra illum, qui per absolutionem à judice liberatus fuit, ut per Farinac. *in praxi criminali quæst.* 6. *nu.* 1. latè probatur, & antè *quæst.* 4. *ex num.* 4. ubi de hac re plenè. Absolutus autem in foro pœnitentiali adhuc potest inquiri, & accusari in foro judiciali, non obstante illa absolutione, Julius Clarus §. *final. quæst.* 16. *num.* 5. *& quæst.* 57. *num.* 10. Tiraquel. *de pœnis temperandis*, *cap.* 25. *num.* 4. Parladoro *part.* 3. *differentia* 12. §. 2. *nu.* 12. Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 34. *num.* 26. Sayr. *de censuris lib.* 2. *c.* 20. *num.* 31. Comitol. *respons. moral. lib.* 6. *quæst.* 6. & apertè gloss. *in cap. qui crimen.* 6. *quæst.* 1. *& in cap. penultimo*, *de pænit. dist.* 1. *& in regula peccati venia*, *lib.* 6. *& in cap. gaudemus*, *de divortiis*. Covarr. *dict. lib.* 2. *cap.* 10. *nu.* 3. & alii, quos referens sequitur Farinac. *dict. quæst.* 4. *nu.* 5. *&* 6. dicens absolutum in foro pœnitentiæ, sive pœnitentia fuerit secreta, sive publica, posse iterum molestari in foro judiciali. Sic in nostro casu.

An verò possint absolvi fœminæ solicitatæ, quin 11
priùs solicitatores denuncient? P. Fagundez *in secundo præcepto lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 31. tradit Sacerdotes solicitantes posse absolvi à Confessariis ordinariis; fœminas autem prætextum confessionis etiam semel solicitatas, non posse absolvi, nisi priùs deferant solicitantes, modò sint hac de re aliquali infamia infamati; quia hoc onus imponitur, fœmi-

nis solicitatis, non autem viris solicitantibus: hæc verò denunciatio fieri non potest, ut dictum est, nisi præcedente aliqua infamia, minori tamen, quàm quæ requiritur in aliis delictis ob turpitudinem criminis: denunciationem omittens cùm denunciare tenetur, solum peccat in religionem debitam sacramento Pœnitentiæ, & ideo absolvi non potest in foro conscientiæ, nisi satisfaciat præcepto de deferendo solicitantem; nec ab excommunicatione per Cruciatam, vel per quodvis aliud Jubilæum, ita Rodriguez *tom. 2. regul. quæst. 27. art. 10. in principio, & in summa part. 1. cap. 207. conclus. 1.* Henriquez *lib. 5. de pœnit. cap. 10. §. 11. litera T.* Sed meliùs Lucius *in summa cap. 24. num. 11.* tenet posse absolvi ab excommunicatione lata ab Inquisitoribus, quæ perpetuò durat, cùm Inquisitores perpetuò visitent, & idcirco illorum excommunicatio est perpetua, & obligatio denunciandi durat perpetuò. Nec refert quòd in publicis fidei actibus feratur edictum, ut intra triginta dierum tempus denuncientur crimina in eo edicto, quia terminus triginta dierum incipit à die notitiæ criminis, & excommunicationis. Subdit tamen Lucius sic absolutus fœminas virtute Bullæ, vel Jubilæi cogendas esse denunciare Inquisitoribus solicitantes cùm primum commodè potuerint, quod si recusent, non posse absolvi.

Sed quid si de facto fœmina solicitata absolvatur, nec ad denunciandum fuit monita? Manuel Rodriguez *in summa 1. part. cap. 204.* aliàs *207. num. 1.* opinatur in hoc casu Confessarium esse puniendum, quod puto verum in foro conscientiæ dum de ea omissione confessus fuerit apud suum Confessarium; in foro autem externo neque ab Inquisitoribus, neque ab Ordinario puniri potest, cùm apud ipsos probari nequeat, ex traditis à Graffis *in decis. lib. 1. cap. 23. num. 22.* Henriquez *in summa lib. 6. cap. 19.* Soarez *tom. 4. disp. 33. in fine*, Mascard. *conclus.* 1286. Menoch. *de arbitr. casu* 414. & Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiep. Neap. part. 1. dec. 190.* Non enim præsumitur malum de Sacerdote sine probatione, & in dubio in favorem Confessarii standum est. Poterit etiam absolvi solicitata virtute Bullæ, si Confessarius deferendus mortuus est, quia per mortem cessavit obligatio denunciandi, & delictum regulariter morte extinguitur cum pœna, *l. defuncto. ff. de publicis judiciis. l. 1. cum aliis, Cod. si reus, vel accusator mortuus fuerit. l. pupillum, §. in hæredem, ff. de regulis juris, l. 1. Cod. ne ex delicto defuncti*, Bartol. *in dict. l. defuncto*, Angel. *in §. publica autem, num. 3.* & ibi Scribentes *Instit. de public. judic.* Decius *in dict. l. pupillum, suprà*, Gig. *de crimine læsæ Majest. lib. 1. tit. qualiter in crimine læsæ Majest. proced. quæst. 20. num. 1.*

Nec obstat ab hac regula, delicta morte delinquentium unà cùm pœna extinguuntur, excipi crimen hæresis, de quo etiam post mortem delinquens potest accusari, per textum *in cap. filii, de hæreticis lib. 6. l. Manichæos, C. de hæreticis*, Marsil. *in l. qui sine, vers. Item hæreticus mortuus, ff. de quæstionib. & l. qui falsam, §. accusatio, num. 17. ff. ad l. Cornel. de falsis*, Carrer. *in pract. crimin. tract. de hæret. §. expedito processu hæreticorum, nu. 11. pag. mihi 239.* Gomez *variar. resolut. tom. 3. de delictis cap. 1. num. 80.* Roland. *consil. 8. nu. 8. lib. 3.* Clarus *in practica quæst. 51. vers. sunt tamen aliqua crimina, & in §. hæresis, vers. item de crimine*, & Mascard. *de probationib. lib. 1. conclus. 348. nu. 35. vers. amplia etiam.* Quia hæc regula, de qua suprà, excipit crimen hæresis in odium, & detestationem hæreticorum, non tamen excludit fautores & receptatores hæreticorum mortuos, si non sint hæretici, per *cap. accusatus §. porrò, extrà de hæreticis*, & notat Gondizal. *in tract. de hæreticis quæst. 22. nu. 8.* & multo fortiùs non excludit suspectos de hæresi, *dict. cap. accusatus, §. porrò, extrà de hæreticis*, ut per Zanchin. *in tract. de hæreticis cap. 24. num. 2. & cap. 25.* ubi tradit non habere locum, nisi contra verè hæreticum etiam defunctum, non autem contra suspectum de hæresi. Cùm ergo solicitantes sint tantùm suspecti de hæresi, nec eorum bona sunt confiscanda etiamsi vivant, multo minus sunt accusandi post mortem, nec denunciandi, & ideo fœmina omittens denunciare solicitantem jam mortuum, potest absolvi virtute Bullæ ab excommunicatione, quam incurrit, propter omissam denunciationem, nisi ex aliqua causa justa excusetur.

Quin etiam poterit absolvi à mendicantibus in foro conscientiæ. Nam eorum privilegia pro foro animæ tantùm valent. Similiter fœminæ, si detur causa legitima differendi denunciationem, possunt absolvi virtute Bullæ, cum obligatione denunciandi, ubi primum sese occasio obtulerit, ut post multos tradit Sayr. *de censuris lib. 2. cap. 18. ex nu. 11.* & clariùs Soarez *de censuris, disput. 20. sect. 2. num. 14.* & colligitur ex *cap. eos, de sentent. excommunicationis in 6.* Quòd si cessan, legitimo impedimento, non fiat denunciatio, fœmina reincidit in eandem censuram, idem Sayr. *lib. 3. de censuris cap. 28. num. 36. versic. secundò, si illi quibus injungitur.*

---

§. III.

Utrùm per constitutiones contra solicitantes ablata fuerit jurisdictio cognoscendi de hoc crimine Episcopis?

EPITOME.

1 *Jurisdictio privativa quæ sit, & quæ accumulativa?*
2 *Jurisdictio, quæ conceditur per dictionem taxativam, an dicenda sit cumulativa, vel privativa?*
3 *Verba constitutionum, contra solicitantes procedas, & inquiras, non tollunt jurisdictionem Episcopis.*
4 *Episcopi possunt cognoscere de solicitantibus fœminas.*
5 *In quibus casibus possint Inquisitores cognoscere privativè de solicitantibus?*
6 *Utrùm in casibus contra solicitantes detur præventio?*

AMbigi hoc loco potest, an jurisdictio concessa in constitutione Pauli Quinti censoribus 1
fidei sit privativa, an accumulativa respectu Episcoporum? Respondeo non esse privativam, quia privativa conceditur cum inhibitione, ne alii de illis causis, seu causa possint cognoscere, seu inquirere: quæ inhibitio non reperitur cum hac restrictione in constitutione hac; sed solùm conceditur, ut Inquisitores possint inquirere: ergo non aufertur jurisdictio Episcopis, quæ illis competit de jure ordinario, sed solùm extenditur, ut alii cognoscant ex præventione. Item, quia jurisdictio, ut sit privativa, debet concedi in favorem personæ: quòd si concedatur in favorem causæ, est cumulativa. Sic *lex prima tit. 2. lib. 9. recopil. Castellæ*, Afflict. *decis. 41. num. 1. & 2. & 3.* Azeved. *in rubrica tit. 13. recopil. num. 11.* quos refert, ac sequitur Curia Philip. *part. 1. §. 4. num. 13. & 14.*

ut

ut patet ex his constitutionibus, quæ sunt in favorem Sacramentorum, & in defensionem illorum, ut major puritas, & synceritas in eorum administratione reluceat; non autem in favorem Inquisitorum, & probatur, quia etiam in dubio, quando non apparet, fuerit ne concessa jurisdictio in favorem personarum alicui Tribunali, sed in specie certa causa apparet fuisse concessa in favorem publicum, quæ de jure competebat Ordinariis, præsumitur concessa non privativè, sed cumulativè. Sic Bartol. *in l. 1. C. de officio Præfecti Urbis*, Aretin. *in l. quod in rerum*, §. *si quis post*, *col. 2. ff. de legibus*, & *ibi* Jason *n.* 8. Felin. *in c. Pastoralis*, *col. 1. de officio Ordin.* Angel. *in l. testamenta*, *ad finem*, *vers. idem est*, *si dubitatur C. de testam.* Anchar. *cons.* 164. *nu.* 6. *vers. neque ex eo*, quatenus ait jurisdictionem de novo concessam quibusdam officialibus, non præjudicare jurisdictioni Ordinarii, quoniam præsumitur cumulativè concessa. Ergo quamvis concedatur Inquisitoribus posse cognoscere de hoc crimine contra solicitantes, hoc non tollit ab Ordinario jurisdictionem, quam de jure habet; sequitur Decius *in cons.* 3. *n.* 3. Ripa *tract. de peste tit. de præservativis*, & alii.

Adde *cap.* 17. *de hæreticis in* 6. ibi, *per hoc quod negotium hæreticæ pravitatis alicui, vel aliquibus ab Apostolica Sede generaliter in aliqua Provincia, civitate, vel Diœcesi delegatur, Diœcesanis Episcopis, quin & ipsi authoritate ordinaria, vel delegata, si habent, in eodem procedere valeant, nolumus derogari.* Favet Concilium Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 4. *& sess.* 25. *c.* 6. *de reformatione*, ubi conceditur Episcopis, ut possint visitare omnia capitula, & illorum personas: quæ visitatio intelligitur cumulativè, non verò privativè ad Abbates, vel Decanos, seu alias personas, quibus ante Concilium competebat visitatio. Gonzales *ad regul.* 8. §. 2 *proœmii num.* 21. ex sacra Congregatione, ubi constat facultatem visitandi non esse privativam ad eos, quibus competebat visitare. Cùm ergo Episcopi possunt de hoc crimine contra solicitantes inquirere, & cognoscere, quamvis postea eadem facultas concedatur Inquisitoribus, non propterea Episcopis aufertur facultas cognoscendi de eisdem, ut bene probat Cabed. *part.* 2. *decis.* 13. *ex nu.* 1. *usque ad num.* 11.

Ex dictis sequitur jurisdictionem concessam Episcopis à Summo Pontifice, de se esse privativam; jurisdictionem autem Inquisitorum esse accumulativam ad Episcopum, qui est judex Ordinarius in causa hæresis, non autem privativam, *c. per hoc*, *de hæreticis in* 6. quia jurisdictio semper præsumitur concessa à principio absque præjudicio tertii,
2 Rolandus *cons.* 80. *à nu.* 5. *vol.* 2. Nec refert si dicas jurisdictionem, quæ conceditur alicui per dictionem taxativam, videlicet ille solus procedat, esse privativam. Nam adhuc censebitur jurisdictio cumulativa, & non privativa, *l. viros spectabiles C. de diversis officiis lib.* 12. & Bartol. *ibi num.* notat, quod si statuto caveatur scholares debere conveniri tantum sub Episcopo, & de consuetudine. Rector etiam cognoscit per tale statutum non derogari consuetudini, Roman. *cons.* 393. *num.* 3. Bald. *cons.* 233. *num.* 2. *lib.* 3. Decius *cons.* 3. *nu.* 1. *vol.* 1. addit Thomas Grammaticus *cons.* 2. *n.* 9. dictionem taxativam positam in concessione jurisdictionis excludere alios judices pares illi, cui tribuitur jurisdictio, non autem majorem generalem, & Ordinarium, sequitur Rolandus *d. cons.* 80. *ex nu.* 5. *cum sequentibus*, Gonzales §. 2. *proœmii n.* 27. *&* 28. *cum sequentib.*

3 Nec facit pro Inquisitoribus dicere Summum Pontificem in sua constitutione contra solicitantes, Inquisitoribus, Procedas, & inquiras, quia per hæc verba noluit concedere jurisdictionem privativam Tribunali Inquisitionis ad Episcopos, nec voluit derogare jurisdictioni Ordinariorum, sed tantùm concessit sacro Tribunali facultatem cognoscendi etiam de hoc crimine, *l.* 2. §. *quod si à Principe*, *ff. ne quid in locis publicis*; patet ex *cap. suggestum*, *de decimis*, *c. cum dilectus*, *de consuetudine*, *cap. dudum*, *de privilegiis.* Faciunt tradita à Flaminio *de confidentiis quæst.* 79. *à num.* 41. dicente ab omnibus receptum per jurisdictionem in particulari concessam à Principe alicui, non censeri derogatum Ordinarii jurisdictioni; sed eam accumulativè traditam judicari, Roland. *cons.* 48. *n.* 25. *col.* 2. Covarr. *in c. Alma* 1. *part.* 1. §. *ultimo num.* 3. *de sent. excommunic.* Etiam si concedatur per verbum taxativum, puta, ille solus, vel ille duntaxat, possit procedere, vel inquirere; adhuc censebitur concessio cumulativa, & non privativa, *d. l. viros spectabiles. C. de diversis officiis lib.* 12. & *ibi* Bartol. *n.* 1. Dictio namque taxativa non excludit majores judices, neque Ordinarios. Proinde cùm de jure datum sit Episcopis inquirere de hoc crimine, & procedere contra solicitantes, opus erat in constitutione Pontificia contra solicitantes, ut fieret expressa derogatio, ne Episcopi deinceps se intromitterent in hoc crimine inquirendo, cognoscendo, seu puniendo. Cùm ergo constitutio hac de re nihil loquatur, possunt Episcopi sicut antea de hoc crimine inquirere, cognoscere, & punire, quoniam jurisdictio Inquisitorum est accumulativa, & delegata ad jurisdictionem ordinariam, cui favendum est, ex Vantio *de nullitate sententiæ ex defectu jurisdictionis num.* 26. post Alexand. *in l. Titiæ textores*, *ff. de legat.* 1. Ex quibus constat posse in hoc casu procedere Episcopos divisim, & condemnare. Item denunciantes apud Episcopos non teneri denunciare apud fidei censores, si Episcopi acceptent denunciationem. Imò quamvis sint negligentes in acceptando, seu in inquirendo delatores, in conscientia non tenentur adire prætorium sacræ Inquisitionis, cùm jam satisfecerit præcepto imposito denunciandi. Vide Jul. Clar. *in praxi*, §. *hæresis n.* 6. & Molinam *de justit. tract.* 5. *disp.* 28. ubi agunt de modo procedendi, quo utuntur Episcopi, & fidei censores in casu hæresis.

Ex quibus concluditur cum potestas cognoscendi non sit in favorem Inquisitorum, non esse privativam, sed cumulativam, & Episcopos in solicitantes habere ordinariam potestatem, posseque procedere divisim, & condemnare: & idem posse Inquisitores in hoc casu, quod non possunt in casu hæresis; in quo & ipsi, & Episcopi possunt agere simul, & divisim: non tamen possunt condemnare, nisi utrique simul interveniant. Secus dicendum est de jurisdictione concessa Prælatis regularium in suos religiosos, quæ est privativa ad Episcopos, cùm sit jurisdictio concessa in favorem personarum. Confert Concilium Trident. *sess.* 25. *tit. de regularibus*, *c.* 14. Abbas *in cap. Pastoralis*, *de officio ordinar. & in c. caterùm col.* 2. *vers. Fateor tamen*, *de judiciis*, Felin. *nu.* 4. *vers. limita septimò*, *in d. cap. Pastoral.* cùm iis Prælatis fiat potestas corrigendi excessus suorum subditorum, & sint exempti à jurisdictione Episcopali, & declarat Rota Romana, teste Puteo *decis.* 239. *lib.* 3. & censuit Congregatio die nono Julii 1573. super dicto *cap.* 14. Menoch. *lib.* 2. *præsumpt.* 18. *casu* 11. *&* 12. *& num.* 22. *&* 23. post plures ibi allegatos. Confirmatur ex Bullis Apostolicis Pauli Tertii *fol.* 34. & Clement. VII. & ex aliis Summorum Pontificum. Unde patet Regulares eorúmque bona quæcumque ab omni jurisdictione, & correctione Ordinariorum esse 4

exempta;

exempta, & suscepta sub protectione immediata Sedis Apostolicæ, ita, ut neque Prælati, neque eorum subditi Regulares subjiciantur etiam ratione delicti Ordinariorum jurisdictioni, exceptis iis casibus, in quibus Tridentina Synodus eos Episcopis subjecit. Atque ita certum est jurisdictionem Prælatis regularibus concessam erga subditos suos esse privativam ad quoscumque Ordinarios Summo Pontifice inferiores. Idem dicitur, quando jurisdictio est concessa per contractum: tunc enim intelligitur privativè concessa, Menoch. *lib. 2. de præsumptionib. præsumpt.* 18. *numer.* 23. Sed in casu nostro non est concessa jurisdictio, neque in favorem Inquisitorum, neque per contractum, sed in favorem causæ; ergo non est privativè, sed cumulativè concessa.

5 In hoc tamen casu contra solicitantes ex decreto Clementis Octavi, cujus meminit Param. *de origine Inquisitionis quæst.* 10. *n.* 168. *fol.* 881. ibi privativè etiam quoad superiores regularium, Inquisitores duntaxat habent privativam jurisdictionem quoad superiores Regularium, ita ut Prælati Regularium nequeant cognoscere de Regularibus si fortè Regularis aliquis solicitet, & ideo quoad Regulares duntaxat est privativa, quoad alios autem est cumulativa, nec per eam potestatem inquirendi erepta fuit Episcopis jurisdictio ordinaria in istum casum, & ita possunt nunc de hoc casu cognoscere Episcopi, sicut antea poterant, ita Pater Fagundez *præcepto secundo lib.* 4. *c.* 3. *n.* 31. *vers. per hanc verò Bullam*, *fol. mihi* 382. *col.* 1. *ad finem*, ubi addit sic respondisse gravissimos, ac doctissimos nostræ Societatis viros hac de re consultos. Hinc fit, si denunciatio fiat apud Episcopum, & ille acceptet, eam, non teneri denunciari solicitantes ad sacrum Inquisitionis Tribunal; datur enim præventio: ut constat ex Bulla Gregorii Decimiquinti *vers. omnes hæreticæ pravitatis Inquisitores. & locorum Ordinarios*, & ideo utrique possunt cognoscere de solicitantibus, eosque punire. Bonacin. *suprà n.* 22. *&* 23. Regulariter autem adeundum est Tribunal, quod est magis idoneum ad procedendum in hujusmodi casibus.

---

§. IV.

Quomodo sint intelligenda verba constitutionum, quæ dicunt, Dum earum confessiones audiunt?

EPITOME.

1 *Utrùm fœmina solicitata in actu confessionis, sive antè, sive post immediatè teneatur denunciare? pars negans ostenditur; pars affirmans est sequenda.*

2 *Confessio ex parte pœnitentis bona fide facta, ex parte Confessarii malo animo accepta, an sit vera confessio, de qua hoc loco, & quid de confessione invalida?*

3 *Solicitans in confessionali absque animo confitendi, an sit deferendus?*

4 *Sacerdos solicitans in actu confessionis antecedenti, si confessio non sequatur, neque absolutio impendatur, an comprehendatur sub Brevi?*

5 *Solicitare fœminam ad actum nefandum, vel ad mollitiem, an sit casus Bullæ! & quid de solicitantibus pueros.*

5 *Constitutiones hac de re, an extendantur ad actus præteritos ante promulgationem.*

PRima difficultas, an fœmina solicitata paulo 1 ante, vel paulo post confessionem, teneatur denunciare ad fidei arbitros? Ratio dubitandi, quia constitutio Pauli Quinti ait ibi, *dum earum audiunt confessiones.* Ergo si paulo ante, vel paulo post Confessarius solicitet fœminam ad actus inhonestos, non poterit deferri. Probatur, quia cùm lex sit pœnalis, non est extendenda ultra crimen, casum, aut personam, quamvis eadem ratio inveniatur in aliis criminibus, aut casibus, ita Felin. *in prœmio Decretal.* Castro *lib.* 1. *de lege pœnali. c.* 71. *documento* 3. Hippolit. *cons.* 71. *n.* 19. *cons.* 52. *nu.* 36. Afflict. *decis.* 21. *à nu.* 5. ubi dicit hoc esse de mente Joannis Andr. *in Mercu. in regul. odia*, *in sexto*, & Cyn. *in l.* 2. *C. quæ sit longa consuetudo.* facit *cap. pœnæ*, *de pœnit dist.* 1. ubi dicitur pœnas legum interpretatione molliendas esse potius, quàm nimis exasperandas, & consequenter proprium casum non excedere, unde gloss. *in regul. odia*, *præcitata*, ait argumentum à simili non valere in pœnis, item, quia lex pœnalis pendet à ratione, & à voluntate legislatoris, nimirum puniri hoc, aut illo modo, pendet ex sola voluntate ferentis legem, lex autem non pœnalis pendet à sola ratione. Atqui constitutio præsens solùm loquitur de solicitantibus, dum audiunt confessiones fœminarum; ergo si solicitet Confessarius ad actum impudicum fœminam extra actum confessionis, non est deferendus. Sayr. *in clavi lib.* 3. *de lege pœnali cap.* 8. *n.* 9. Garcia *de beneficiis*, *part.* 11. *cap.* 10. §. 2. *n.* 196. *cum sequentibus*, & Sanchez *lib.* 2. *in præcepta Decalogi c.* 28. *num.* 4. *&* 5. ubi volunt ex identitate, seu majoritate rationis non fieri extensionem in pœnalibus extra casum, seu crimen in lege contentum. Cùm ergo dicta constitutio, seu constitutiones non loquantur, nisi contra solicitantes, dum audiunt confessiones, non sunt extendendæ ad solicitantes ante, vel post confessionem.

Cæterùm dicendum est non solùm solicitantes dum audiunt confessiones comprehendi, sed etiam paulo ante, vel post confessionem, si solicitent. Ratio, quia, quæ fiunt ante actum, vel post illum statim, vel propè, vel circiter, censentur fieri in eodem actu, *l. in operis*, & *ibi* gloss. & Bartol. *ff. locati.* Bald. *in cap.* 1. *col.* 2. *in verb. pacem. tit. de pace tenenda*, Tiraquel. *de retract. conventio.* §. 1. *gloss.* 5. *num.* 1. *fol. mihi* 339. *& fol.* 340. *num.* 6. *& in l. si unquam*, *verb. donatione largitus*, *num.* 101. *& sequent.* ubi probant fieri in eodem actu, quæ fiunt incontinenti, sive antè, sive post. Censetur, enim unicus actus, quia quod uni inest, alteri quoque inesse creditur, & propter vicinitatem utriusque, & propter propinquitatem temporis. Idcirco bini illi actus judicari debent, ac si unus tantùm esset, per *l. cùm antiquitas*, *C. de testament. & l. hæredes palam*, §. *& uno contexu ff. eodem titulo*; argumento testium, qui debent jurare antequam deponant, ut habetur *in l. jurisjurandi*, *C. de testibus*, *& cap. nuper*, *eodem titulo.* Verumtamen satisfaciunt, si jurent confestim postquam deposuerunt: censetur namque jurare in ipso actu, & in eodem tempore, ita Hostiensis *in summa*, *tit. de testibus*, §. *super quibus*, *vers. sed quid si testis.* Baldus & Castro *in d. l. jurisjurandi*, idem Bald. *in l. ultima col.* 2. *vers. secundo incidenter quæro*, *ff. deferi.* ubi ait post terminum probationibus assignatum, posse admitti ad probandum, qui in continenti vult probare, sive per testes, sive per scripturam, quia videtur probare intra terminum, qui probat post terminum incontinenti, quod etiam laudat Jason *in l. non solùm*, §. *morte*, *ff. de oper. nou. nunciatione.* Ergo Sacerdos solicitans, etiam ante, vel paulo post confessionem

nem, dicitur solicitare in ipso actu confessionis, ac proinde est deferendus ad Inquisitores, ut in specie Enriquez *lib. 6. de pœnitentia cap. 17. nu. 4. litera L. & cap. 22. ad finem, num. 6.* & Rodriquez *de Regularib. tom. 2. quæst. 27. art. 2. ad medium, & art. 3. ad principium*, quod etiam vult Gregorius Decimusquintus *in sua Bulla*, Bonacina *tom. 1. tract. de obligatione denunciandi 2. propos. num. 6.*

2 Secunda difficultas, an confessio ex parte pœnitentis bona fide incœpta, & ex parte Confessarii malo animo comprehendatur sub hac constitutione, & quid de confessione invalida? Responde quoad priorem partem solicitatam teneri deferre Sacerdotem, si solicitet ad turpia, cùm fœminæ mens fuerit se accusandi, & quamvis confessio non perficiatur, non proinde excusat fœminam à denunciatione, Bonacin. *ubi suprà d. 2. propos. nu. 6.* ex dicta Bulla Gregorii XV. ubi tradit cumprehendi sub Brevi solicitantem occasione, vel prætextu confessionis, sive confessio, vel absolutio sequuta fuerit, sive non, sive provocatio fiat extra occasionem confessionis in Confessionali, aut in loco deputato, aut electo ad confessiones audiendas, & Confessarius fingat se velle confessionem audire. Eadem responsio posteriori parti competit, non obstante quòd confessio sit invalida. Quin imò dicitur vera solicitatio secundùm mentem constitutionis Gregorianæ, nulla existente sacramentali confessione, videlicet si fœmina solicitetur ante accusationem, & ipsa ob id nolit se accusare, vel si Confessarius contritus nolit illam audire jam præcedens solicitatio, sufficit ob injuriam sacramento illatam, Grassis *cons. 1. de cognat. spirit. à num. 25.*

3 Et quamvis Illustrissimus Cunha *de solicitantibus quæst. 14. numer. 11.* opinetur non esse deferendum Confessarium à fœmina solicitata, quando ipsa non prætextu confessionis, sed diversæ rei prætextu accessit ad Confessarium publicè audientem alias fœminas in Confessionali, quia non solicitavit pœnitentem, nec volentem confiteri, nihilominus, quia solicitatio fuit in loco Confessionalis, idcirco Confessarius incidit in pœnas constitutionis Gregorii XV. contra solicitantes, Bonacina *suprà secunda propos. num. 6.*

4 Sicut etiam incidit solicitans in actu confessionis antecedente, sive confessio, vel absolutio sequatur, sive non. Unde minus bene tradit Benedictus Ægidius *in tract. de jure, & privilegio honestatis art. 11. num. 19.* dum ait non incidere in pœnas solicitantis Confessarium non paratum ad excipiendas confessiones fœminæ, quæ rejecta solicitatione confessionem petivit, & Confessor audivit relicta solicitatione, cujus sententia potest procedere, quando solicitatio fuit extra locum deputatum, seu electum ad confessiones audiendas, Gregorius XV. *in sua Bulla*, & Bonacin. *ibi num. 6. suprà.*

5 Tertia difficultas, an solicitans fœminam ad mollitiem, seu actum nefandum, seu pueros provocans ad libidinem, comprehendatur sub constitutionibus? Responsio quoad fœminas sit affirmativa, quia quamvis in specie non fiat mentio de mollitie, neque de actibus contra naturam, satis est quòd fiat mentio de solicitatione ad turpia, & constitutiones loquuntur de inhonestis actibus, & turpibus generaliter, & sub genere comprehenduntur omnes species, & terminus indefinitè positus in hujusmodi legibus adæquat decretum universale, juvat Paramus *de origine sancti Officii, quæst. 10. fol. 881.* ex constitutione Clementis VIII. per hæc verba, ibi, *Solicitantes mulieres ad impudicitiam, & peccata carnis:* atque ita quamvis non exprimantur actus nefandi in specie; ratio tamen, & intentio legislatoris satis ostenditur per verba ad impudicitiam, & per verba ad peccata carnis.

Quoad solicitatores puerorum etiam comprehendi manifestum est, si provocentur ad nefandos actus. Ita Salzedus *in practica cap. 82. vers. deponantur, in fine*, ubi ait sic fuisse judicatum in casu, Ludovicus Lopez *1. par. instructorii c. 35. vers. ad hic jam, in fine.* Manuel. Rodriquez *de Regularibus tom. 2. quæst. 27. art. 3.* & alii, quos referens sequitur Illustrissimus Cunha *de solicitantibus quæst. 6. num. 6.* ubi *num. 11.* addit idem esse dicendum de solicitante pueros in confessione, vel paulo antè, vel paulo pòst ad mollitiem, post Franciscum Suarium.

Nec refert dicere constitutionem non extendi ad solicitantem masculos, nec loqui de illis: quia quamvis non loquatur, nisi de fœminis solicitatis, id propterea factum est, quia ipsæ frequentiùs solicitari solent, & sub eis masculi intelliguntur, Cunha *d. quæst. 6. nu. 12.* ex ea ratione, quòd etiam pœnales leges ad similia frequentissimè extenduntur, argumento *c. 1. de maledicis*, quod loquitur in clericis, & pœna illius laicos etiam constringit, secundùm Hostiensem *in summa eodem titulo, §. alii maledicunt Principem Ecclesiasticum, post principium, vers. idem credo de laico*, Henric. Boic. *in d. c. 1. num. 5. vers. idem credo de laico, & num. 6. vers. maximè inter laicos, extra de maledicis.* Confert leges pœnales editas in bonum publicum, & utilitatem uti favorabiles extendi posse, ut notat Bart. *in l. quemadmodum num. 4. C. de agricolis lib. 1.* sequitur Jason. *in l. quod Servius n. 2. ff. de condictione causa data.*

Quarta difficultas an constitutiones extendantur ad actus præteritos ante promulgationem factos? 6
Videtur dicendum non extendi ad præterita, sed solùm ad futura, post promulgationem commissa, quia leges novæ, seu noviter editæ respiciunt absolutè casus futuros, non verò præteritos, *c. ultimo, de constitutionibus, l. leges C. de jurejurando.* Navarr. *in manuali c. 23. n. 109. & 111. & de simonia cons. 18.* ubi ait confidentiarios non subdi pœnis ante promulgationem Pii Quarti, sequitur Flaminius *de confident. quæst. 12.* cùm lex regulariter futura respiciat, non tamen præterita, sic etiam Bartol. *in l. omnes populi num. 39. ff. de just. & jur.* Hostiensis *in summa tit. de constitutionibus, §. quando constitutio*, quod procedit, si ratio constitutionis antecesserit constitutionem, quoniam per hoc prohibitio constitutionis ipsius non trahitur retrò ad tempus antecedens, sed ad futurum, Bald. & Salicet. *in l. testium. C. de testibus.* Imò quamvis lex loquatur per verbum subjunctivi modi, quæ posset importare præteritum, semper respiciet futurum, Abbas *in dict. cap. ultimo, de constitut.* & *ibi* Felinus *nu. 1.* gloss. *in l. cùm tale, §. ultimo, ff. de condit. & demonstr.*

Nec refragatur, si quis dicat hanc constitutionem novam coincidere cum jure antiquo Summi Pontificis Pauli Quarti, ac proinde ad præterita esse trahendam, quoniam hæc constitutio respectu nostri regni est nova, & quoties constitutio est nova, vel habet inductionem juris novi in aliquo regno, nunquam trahitur ad casus præteritos. *l. jus civile, ff. de legibus*, Imola *cap. quoniam, de constitut.* & tradit esse commune Benedict. Capra *in regula sexta n. 43.* & valet etiam quando constitutio est antiqui juris declaratoria, si habet verbum promulgatorium juris novi, vel quando lex est nova in aliquo Regno, vel Provincia respectu pœnæ, ita gloss. *in cap. unico, de clericis non residentibus in 6.* & *ibi* Geminian. & alii, Felin. *in d. cap. ultimo, de constitut.* & in simili probat Flaminius *de confident. quæst.*

12.

12. à n. 8. Igitur non est extendenda, nisi ad futura hæc constitutio, non autem ad præterita, nisi in lege id exprimatur. Gama *decis.* 313. *n.*9. per *d.l. leges, C. de jurejurando.*

Nihilominus dicendum est constitutionem Pauli Quinti extendendam esse ad præterita, cùm sit favorabilis, & in favorem fidei, ac Religionis, quod colligitur ex verbis constitutionis, quomodolibet diffamatos, & ex verbis *ibi*, *super præmissis diligenter inquiras.* quæ verba comprehendunt diffamatos ante promulgationem constitutionis: ergo extenditur ad præterita, Illustrissimus Cunha *de solicitantibus*, *quæst.* 3. *n.* 7. & *n.* 20. 21. & 22. cum multis, quos ibi referens sequitur, cui accedit Bonacin. *d. propos.* 2. ubi tradit Bullam Gregorii Decimiquinti extendi ad actus præteritos. Quando verò lex nova juris antiqui declaratoria extendatur ad præterita, tradit Morla *in emporio juris, part.* 1. *tit.* 1. *quæst.* 6. *n.* 11. *cum sequentibus*, Armend. *in procemio additionis ad recop. legum Navarræ*, *nu.* 45. Caldas Pereira *de potestate eligendi*, *cap.* 11. *n.* 30. & Don Christophorus de Pace *in scholiis ad leges styli*, *l.* 200. *n.* 2. & 29. *vers. oritur*, & P. Ribadan. *in lib. pro defensione Societatis* JESU *cap.* 15.

---

§. V.

Quibus pœnis puniendi sint Confessarii solicitantes, & quot testes sufficiant ad probandum hoc crimen.

EPITOME.

1 *Solicitans in confessione incurrit pœnas, quas incurrunt suspecti de hæresi.*
2 *Crimen solicitationis incestum, & sacrilegium continet, & quæ sit pœna incestus, ac sacrilegii?*
3 *Confessarii solicitantes possunt suspendi beneficiis, ac officiis, & aliis pœnis puniri.*
4 *Solicitans in confessione etiam privari debet à confessionibus fœminarum audiendis.*
5 *Solicitans quando sit tradendus, & relaxandus Curiæ sæculari?*
6 *Solicitans an debeat adjuvare de levi, aut de violenta, seu vehementi.*
Et an sit degradandus? ibid.
7 *Quot testes requirantur ad convincendum solicitantes, & an singulares probent?*
8 *Testes in hoc crimine probando, an possint esse fœminæ?*
9 *Testium qualitas, quæ, & qualis requiritur in crimine solicitandi;*

1 QUæstionis est, an solicitatio in confessione præseferat hæresis suspicionem? Responsio est affirmativa, ut patet ex procemio constitutionis, per hæc verba, ibi: *Nos in animum inducere nequeuntes, quòd qui de fide Catholica rectè sentiunt, Sacramentis à Christo institutis abutantur, aut illis injuriam faciant.* Item, quia Inquisitorum jurisdictionis quasi ordinariæ fundamenta sunt crimina, quæ de hæresi suspicionem ferunt, ut notat Paramus *de origine Sancti Officii*, *quæst.* 10. *nu.* 97. post Albertin. *de agnoscendis assertionibus Cathol.* ubi tradit, quando suspicio dicatur levis, quando vehemens, quando violenta. Cùm ergo Inquisitores procedant contra solicitantes virtute prædictæ Paulinæ, ibi, *juxta facultatem contra hæreticos à Sede Apostolica concessam*, &c. satis ostenditur solicitantes præseferre suspicionem de hæresi. sic Farinac. *in praxi crimin. part.* 4. *de delictis carnis*, *quæst.* 137. *n.* 28. & Illustrissimus Cunha *de solicitantibus*, *quæst.* 2. *n.* 7. & *nu.* 15. & 17. ubi concludit suspectos de fide haberi illos, qui in confessione ad turpia pœnitentes solicitant. Quare cognitio de hoc crimine pertinet ad Inquisitores ex officio, ut patet ex decreto Clementis Octavi à Paramo, relato *ad finem quæstionis* 10. *de origine Sancti officii*, his verbis: *sicut in aliis ad Sanctæ Inquisitionis officium pertinentibus*, Ubi nota dictionem, *aliis*, per quam demonstratur casum solicitandi pertinere ad Inquisitores ex officio: secus de peccato Sodomiæ, quod pertinet ad Inquisitores ex commissione, non quòd faciat suspicionem hæresis, nec peccantes de hæresi abjurant. Longè aliter de solicitantibus, qui abjurant, uti suspecti de levi, ut *infrà*.

Incurrunt ergo solicitantes in pœnas quibus afficiuntur suspecti de hæresi, ut notat Paramus *suprà d. quæst.* 10. *n.*90. & 97. & Pegna 2. *part. directorii, comment.* 81. *fol.* 383. *col.* 2. *vers. ille quoque graviter peccat*, nec levem contrahit malæ credentiæ suspicionem, qui in confessione ad Venerem, vel ad alia flagitia solicitat pœnitentem. Pœnæ autem contra suspectos de hæresi sunt arbitrariæ, & ideo juxta facti, & personarum qualitatem Episcopus, & Inquisitor possunt imponere pœnam arbitrariam. gloss. *in cap. ut commissi*, *vers. & illorum*, *de hæreticis in* 6. & *ibi* scribentes; ubi volunt quando agitur de puniendis suspectis de hæresi pœnam esse arbitrariam, quæ regula, seu conclusio habet locum in omnibus pœnis imponendis suspectis de hæresi, Joannes de Imola *in Clementina Ad nostram*, *n.*23. & *ibi* Zabarell. §. *porrò*, *n.* 2. *tit. de hæreticis*, & Calderin. *in tractat. de hæreticis*, *rubr. de hæreticis redeuntibus*, & *conversis*, *n.* 1. ubi advertit in pœnis imponendis aliter procedendum contra simplices, aliter contra prudentes, aliter contra laicos, & aliter contra Ecclesiasticos, Rosell. *in summa in verb. hæreticus*, *n.* 44. & Tabiena *eodem verb. hæreticus*, *n.* 23. & 24.

Porrò crimen solicitandi continet incestum, & sacrilegium. Incestum, quia solicitat filiam spiritualem, Decian. *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 23. *n.*1. & *sequentib.* Ægidius *de privileg. honest. art.* 11. *n.*18. & Farin. *de delictis carnis*, *part.*4. *qu.* 149. Sacrilegium autem ex eo reperitur, quia solicitatio fit in sacramento Pœnitentiæ, & ex injuria illata Sacramento, & loco sacro sacrilegium est manifestum, Azor. *instit. moral. par.* 1. *lib.*9. *c.*28. Graff. *decis. lib.* 2. *c.* 48. Less. *de justitia lib.* 2. *c.*45. Suar. *de Religione tom.* 1. *tract. de sacrileg. lib.* 3. *c.* 1. & 5. Pœna verò sacrilegii ordinaria de jure civili capitalis est. *l. sacrilegii*, *ff. ad legem Juliam pec. l. aut facta*, §. *locus*, *ff. de pœnis*, quod esse receptum testantur graves auctores sacrilegos olim, vel ex saxo præcipitari, vel pœna parricidis debita puniri. 2

Quoad incestus pœnam advertendum est, actum solicitandi, nisi compleatur, non reputari pro actu perfecto, Boërius *decis.*316. *n.* 2. Nam affectus non punitur pœna incestus ordinaria, nisi sequatur effectus, Duennas *regul.* 35. Aloys. Ricc. *in collect. decisionum part.* 5. *collect.* 1895. Thomas de Thomas. *in floribus legum*, *regul.* 18. Franc. Galet. *in margarita casuum conscientiæ*, *verb. affectus*, Cardinal. Tusch. *littra C. conclus.* 544. & Benedictus Ægidius *in lege ex hoc jure*, *ff. de just.* & *jur. part.* 1. *c.* 7. *num.* 32. quorum aliqui limitant in delictis atrocissimis, nimirum in crimine læsæ Majestatis, simoniæ, veneficii, & in propinante venenum. Atqui solicitatio in confessione ad alliciendum filiam spiritualem ad turpia, est incestus inchoatus, & per solicitantem non stat pervenire ad actum completum in crimine atrocissimo: ergo debet puniri incestus uti actus perfectus, præsertim, si Confessarius non multo post libidinem perfecit. Quòd si solicitatio non habuit effectum, arbitrio Inquisitorum puniendus est. Idem erit

erit si post longum temporis terminum accedat ad solicitatam non ex vi solicitationis præteritæ, sed accedente nova solicitatione: tunc enim cùm videatur crimen incestus solicitatio non egredi, non videtur locus Inquisitoribus, ut inquirant, ex traditis à Navarro *cons.* 2. *de hæreticis*, incipit *utrùm Inquisitores, per totum*, & Paramus *de origine sancti Officii, quæst.* 10. *n.* 91.

3 Insuper Confessarii solicitantes possunt suspendi, & privari officio, ac beneficio, & aliis pœnis puniri, Paramus *de origine sancti Officii, quæst.* 10. *n.* 166. *post medium.* Quin imò pecuniariæ pœnæ eisdem imponi possunt piis operibus, ex traditis à Pegna 3. *par. Directorii, comment.* 1. *vers. hæ verò pœnæ.* Nam quamvis pœna pecuniaria respectu alterius sit commodum; attamen propter ipsius delinquentis culpam vera pœna censetur, cùm prætextu inopiæ aliquando in corporalem mutatur, Covarr. *lib.* 2. *variar. c.* 1. *n.* 8. & Boër. *decis.* 349. *n.* 11. Quòd autem possint suspendi ab officio, & beneficio, ex eo patet, quia suspecti de hæresi pœna arbitraria puniri possunt ultra suspensionem: sicut puniuntur Sacerdotes secundis nuptiis benedictionem impertientes in casu non permisso, ut docent Menoch. *casu* 417. *nu.* 8. Cevallos *commun. contra commun. quæst.* 604. *n.* 136. Perez *lib.* 5. *ordinam. vers. intelligas, pag.* 52. *l.* 5. *col.* 5. & Salzed. *in praxi, c.* 77. *litera F. vers. in hoc delinquens.*

4 Præterea solicitantes in confessione debent suspendi à confessionibus, præsertim fœminarum, excipiendis, sic Cantera *in quæstionib. criminalib. c.* 1. *n.* 65. *ad finem, de hæreticis fol.* 426. Lucius *in summa summarum c.* 24. *nu.* 11. & Graff. *conf.* 1. *nu.* 30. *de cognat. spirit.* Vide Riccium *in praxi fori Ecclesiastici dec.* 369. *n.* 1. dicentem Neapoli Parochum privatum fuisse propter hoc crimen à causa animarum per annum integrum duntaxat; additque sic fuisse punitum, quia delatus in tortura non confessus est, sed negavit, & ob id fuit ad tempus suspensus: cùm si de crimine esset legitima probatio, in perpetuum debuisset à confessionibus audiendis suspendi, Cantera *ubi suprà.*

5 Controverti tamen potest, an impurus Confessarius sit tradendus Curiæ sæculari, ut hæreticus? Responde negativè, quia suspectus de hæresi ratione delicti nunquam de hæresi formaliter convinci potest, etiam si frequenter committat delictum idem, quod secum fert suspicionem hæresis, quia ratione hujus delicti non dicitur relapsus in hæresim, & ex consequenti, ut hæreticus tradi non potest Curiæ sæculari. Nihilominus in nostro casu, si clericus fuerit incorrigibilis, & redierit ad eadem delicta, post aliquam monitionem perseveraverit, poterit tradi Curiæ sæculari puniendus, ut constat ex verbis constitutionis Paulinæ, ibi, *procedas, ac culpabiles repertos juxta excessuum suorum qualitatem, prout juris fuerit punies eos, etiam si, & prout de jure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione sæculari judicis arbitrio puniendos tradendo.* Ex quibus verbis id ostenditur, textus etiam *in cap. cùm non ab homine, de judiciis, verb. incorrigibilis.* Sed hic textus loquitur in casu diverso, nimirum, quando in gravi crimine deprehensus deponitur, deinde propter contumaciam excommunicatur, & postea anathematizatur, & si adhuc in contumacia perseverat, nec judici Ecclesiastico obedit, poterit talis incorrigibilis comprimi per potestatem sæcularem, Covarr. *pract. c.* 23. *n.* 2. *vers. secundò est notandum.* Clar. §. *final. quæst.* 36. *vers. sed quæritur*, Menoch. *de arbitrar. casu* 415. *n. ultim.* & Barbos. *de offic. & potest. Episcop. allegat.* 110. *num.* 14. & 16.

Longè aliter in casu solicitationis, in quo, ut degradetur, non est opus procedere per gradus incorrigibilitatis attento jure, cùm Inquisitoribus permittat, ut possint, si, & prout de jure fuerit talis peccati, reos degradatos relinquere Curiæ sæculari, præmissa videlicet judicis Ecclesiastici sententia, ut solicitans ex suo misero statu ad Curiam sæcularem solemniter transferatur; atque ita solemnis degradatio debet præcedere antequam potestati sæculari tradatur. Nam clericus actualiter degradatus punitur à judice sæculari, cùm per degradationem fiat de Curia sæculari, & ideo punitur per illam, *c.* 2. *de pœnis.* Mil. *in practica pag. mihi* 93. *n.* 25. Boss. *in titulo de for. compet. num.* 140. Diaz *in pract. crimin. Canon. c.* 133. & nisi clericus sit à judice Ecclesiastico degradatus, & potestati sæculari traditus, non potest pro quocumque etiam gravissimo crimine ab eadem sæculari potestate puniri, ut est communis, teste Covar. *pract. c.* 32. *n.* 2. *vers. primum etenim illud constat.* Clarus *in pract. quæst.* 36. *vers. scias autem*, & Roland. *cons.* 4. *nu.* 22. *vol.* 1.

Illud etiam dubium expedire expedit, an solicitans suspectus de fide abjuret de levi? Placet affirmare; quia id onus imponitur suspectis in fide, Simancas *de Catholicis instit. titul.* 1. *nu.* 18. & *nu.* 21. ubi reddit rationem, quare suspecti de hæresi cogantur errores suos abjurare, sequitur Menoch. *de arbitr. casu* 372. & Paramus *de origine sancti Officii quæst.* 10. *n.* 166. qui *n.* 165. *verb. actuato,* tradit hanc abjurationem esse faciendam in secreta aula sacri Officii coram Episcopo loci, & aliis viris Religiosis, sequitur Cantera *in quæstionibus criminalibus, c.* 1. *de hæreticis n.* 65. *ad finem,* ubi subdit solicitantes non esse publicè puniendos, propter scandalum. 6

Quot autem testes requirantur ad convincendum solicitantem? Bonacin. *suprà n.* 24. negat puniri posse solicitantem, nisi constet per legitimam probationem ipsum solicitasse. Posse tamen probari crimen per testes singulares, quæ asserant se fuisse solicitatas seorsim à tali Confessario, quæ scilicet deponant de diversis actibus solicitationem inferentibus, ut latè probat Farinac. *de testib. quæst.* 64. *n.* 223. ubi agitur de probando inhonestam vitam in genere, nempe, quòd sit adulter, quòd stuprator, sodomita, aut quid simile, tunc enim testes singulares optimè probant, quamvis deponant de diversis solicitantibus, sicut fractio sigilli probatur per testes singulares, Suarius *de pœnit. disp.* 33. *sect.* 8. *n.* 3. Enriquez *lib.* 6. *c.* 19. *n.* 10. Sed contrà, ipsemet Farinac. ait *nu.* 226. testes singulares tunc demum probare adulterium, stuprum, & alia ejusdem rationis, quamvis deponat de diversis actibus, quando super quolibet actu reperiuntur duo testes: manet enim in hoc casu integra probatio: secus si unus testis deposuit de uno actu, & alius de alio, tunc enim non probant, atque ita Confessarius non est puniendus pœna ordinaria, ut in specie de fractione sigilli tradunt Salzedo *in practica c.* 109. Bernard. *n.* 4. Mascard. *conclus.* 1287. *n. ultim.* & Enriquez *lib.* 5. *de pœnit. c.* 19. *lit. K.* quod intellige, quando testes sunt verè singulares. 7

Nec refert quod aiunt Speculator *in titulo de testibus*, §. *jam de interrogatoriis n.* 16. *vers. quid si unus testis dixit actum*, Aymo *cons.* 72. *nu.* 33. *ad medium*, Mascard. *conclus.* 65. *n.* 1. & priùs *conclus.* 59. *n.* 19. & alii, quos refert Farinac. *d. quæst.* 64. *nu.* 226. videlicet testes singulares probare simpliciter adulterium, vel stuprum, quia quamvis simpliciter dicant testes singulares probare adulterium, seu stuprum, hoc est intelligendum probare in genere, non autem in specie, nisi super quolibet actu sint duo testes, quia tunc est legitima probatio: secùs quando testis unus de uno actu deponat, & alter de alio, tunc enim non probatur adulterium, nec stuprum. Mascardus *d. conclus.* 65. *nu.* 7. *in fine,*

ne, vers. distingue. Atque ita ad effectum puniendi testes singulares in nostro casu non plenè probant ad puniendum pœna ordinaria, sed arbitraria, Simancas *in tract. de hereticis tit.* 64. *nu.* 37. Clarus *in pract. quæst.* 53. *vers. dixi etiam*, ubi testatur de veriori opinione, quibus accedit Pegna *in direct. Inquisit. part.* 3. *comment.* 121. *vers. postremo*, & Farin. *sup. n.* 228. & *duobus sequentib.*

Ex traditis à Bonacin. *suprà tom.* 1. *tractatione de obligatione denunciandi Confessarium num.* 26. hoc delictum non plenè probatur per testimonium duarum fœminarum, quoniam fœminæ sunt leves, & fraudulentæ: atque ita relinquitur arbitrio Inquisitorum quot fœminæ sufficiant ad probandum hoc delictum, si Sacerdos solicitans sit relaxandus potestati sæculari, ut observat Sanctarel. *de heresi cap.* 44. *num.* 6. & Bonacin. *suprà num.* 26. *contra Paramum de origine Inquisit. lib.* 3. *quæst.* 10. *num.* 158. minus bene opinantem, solicitationem duabus fœminis singularibus plenè probari. Et quamvis testes duo sufficiant ad probandum crimen hæresis, id intelligitur de testibus masculis, & omni exceptione majoribus, si fortè inveniantur. Quare duobus testibus addendus est, vel numerus, vel qualitas aliqua, & indicia, ut integra omnino probatio in casu hæresis suppleatur, Eymeric. *in direct.* 3. *p. quæst.* 71. *nu.* 5. Rojas 2. *part. assert.* 4. *nu.* 102. & 103. Albertin. *de agnoscendis quæst.* 34. *num.* 3. Antonius 3. *par. tit.* 18. *c.* 2. §. 5. Tabien. *verb. Inquisit. num.* 37. & Mascard. *de probationibus conclus.* 1221. *n.* 79. Ergo in nostro casu duarum mulierum etiam bonæ famæ testimonia non sufficient, ut integra hujus criminis fiat probatio. Quinimò neque, ut delinquens mittatur in carcerem, si Confessario solicitanti obtemperarunt, ut vult Illustrissimus Cunha *de solicitantibus quæst.* 23. *num.* 9. Sed contra videtur, cùm testes singulares, socii criminis duo faciunt indicium ad torturam, quando deponunt, Paul. Granut. *theorem.* 23. *n.* 14. faciunt scripta per Clarum *in practica, quæst.* 21. *vers. sed pone, quòd non unus*, ubi ex Bossio per eum allegato *in titul. de indiciis, concludit. nu.* 159. sed hoc procedit, quando testes sunt integri, ut vult Farinac. *in praxi quæst.* 37. *num.* 35. at vero in nostro casu fœminæ admissæ in testes non sunt omni exceptione majores, & multo minus faciunt fidem, quando solicitatæ consenserunt, ut volunt scribentes *in c.* 1. *de confessis*, & Paramus suprà in specie *d. quæst.* 10. *à n.* 161. Nihilominus socii criminis in delictis occultis, & difficilis probationis, faciunt indicium ad torturam, si coadjuventur aliis adminiculis, Farinac. *suprà quæst.* 43. *n.* 75. & 76. & ex consequenti reus capi potest, & captura concedi ex qualibet informatione, ex Baldo *in suo repert. in verb. judex. in secunda col. in vers. Judex in criminalibus*, Monticel. *in sua pract. crimin. regul.* 12. *n.* 7. Conrad. *in pract. tit. de captura n.* 2. *vers. sit secundùm eum*, & Foller. *in practica criminal. verb. studeat se ornare. n.* 58. *vers.* & *ita intelligitur*, quod est verum, quando delictum est grave, ut in nostro casu: atque ita sufficit ad capturam quale quale indicium & aliqualis informatio summaria, ita Brunus *in tract. de indiciis*, & *tortur. part.* 2. *quæst.* 9. *n.* 6. & Monticel. *suprà regul.* 12. *num.* 7. *vers.* & *in hac re*, & alii apud Farinac. *d. quæst.* 27. *num.* 123. *ad* 128. *cum sequentib.* Mihi tamen placet ad carcerandum, & torquendum duarum, ad condemnandum quatuor fœminarum testimonia sufficere, si fide dignæ sint.

R. P. J. BAPT. FRAGOSI

R. P.
JOANNIS BAPTISTÆ

FRAGOSI,

SOCIETATIS JESU,

REGIMINIS

CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ

Tomi Secundi

ALTERA PARS.

LIBER SEXTUS

DE EXCELLENTIA, POTESTATE ATQUE OFFICIO EMINENTISSIMORUM CARDINILIUM.

DISPUTATIO DECIMAQUINTA

DE ORIGINE, ET ANTIQUITATE, AC DE RE- liquis quæ spectant ad Illustrissimos Dominos Cardinales.

Quando inceperit olim Cardinalitia dignitas.

§. I.

EPITOME.

1 *Cardinales unde sic vocentur, & de eorum origine.*
2 *De excellentia, & dignitate antiqua, & hodierna.*
3 *De officio multipli Cardinalium.*
4 *Cardinalium insignia, quæ sint, & à quo fuerint inducta.*
5 *Cardinalium dignitas an possit extingui à Romano Pontifice.*
6 *Cardinales an possint renunciare Cardinalatui?*
7 *Cardinalium Collegium an possit præscribere jurisdictionem, & authoritatem Romani Pontificis?*
8 *Cardinalium potestas tota oritur à Romano Pontifice.*
9 *Cardinalium gradus, & ordo quotuplex?*
10 *Tituli Presbyterorum viginti octo specialiter nominati sunt.*
11 *Cardinalium Diaconorum tituli olim erant decem & octo.*
12 *Cardinalium Episcoporum tituli hodie sunt sex, olim septem, vel octo.*
13 *Cardinales an sint instituti de jure divino?*
14 *Cardinalium creatio usque ad quem numerum ascendere debeat?*
15 *Cardinalium Collegium quid possit Sede vacante?*

1 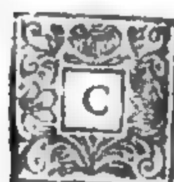ARDINALES dicuntur à cardine, cardo autem ex ferro construitur, in quo fores vertuntur, sic in Cardinalibus Romano Pontifici assidentibus totius Ecclesiæ pondus vertitur, ac volvitur, & quemadmodum venti principales, qui ex quatuor mundi partibus perflant, dicuntur Cardinales, sic etiam Diaconi Præfecti præcipuis civitatis partibus, quæ Cardines vocabantur, jure optimo dicti sunt Cardinales, Barbat. *de præstantia Cardinalium quæst.* 1. *n.*23. post alios Vasquez *de ordine disp.* 242. Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiastici*, *c.* 2. & Cæsar *in sua Hierarchia Eccles. disp.* 2.§.1. *n.* 5. Azor *instit. moral. par.*2. *lib.*4. *c.*1. *in principio*, & est communis.

De origine autem Cardinalatus Hieronymus Platus *de dignitate Cardinalis c.*2. tradit, qui nunc Cardinales dicuntur, Presbyteros quondam, vel Diaconos Urbis Romæ appellari solitos, Beatumque Petrum, cùm Romæ posuisset Sedem ex omnibus Christianis quosdam elegisse, ordinasseque per manuum impositionem partim Presbyteros, partim Diaconos, quibus sua munera impertivit. Numerus verò illorum quantus fuerit à Cleto Romano Pontifice tertio à Sancto petro ad quinque, & viginti ascendisse memoratur. Postea verò Evaristus Papa anno Domini 96. hujusmodi Presbyteris singulas Parochias distribuit, ut suas quisque oves cognovisset, & earum curam diligenter administrasset. Porrò non est negandum ab eodem Evaristo ad septenarium numerum in Ecclesia Romana Diaconos fuisse redactos, & Titulos in Urbe Presbyteris divisos, ut unusquisque suæ Parochiæ terminis distinctæ curam haberet. Quando autem Presbyterorum Cardinalium nomen effluxerit, ut is videlicet diceretur Presbyter Cardinalis, qui cæteris ejusdem tituli Presbyteris præficeretur ac præesset, non omnino constat: quidam opinantur Cardinales ita dictos originem habuisse à tempore Gregorii Primi, alii verò à tempore Silvestri Primi, alii à tempore Marcelli, alii denique à Pontiani; sed verius à Beato Sylvestro in Synodo generali anno 330. vel circiter.

Illud certum est Cardinalitiæ dignitatis nomen non fuisse impositum illis in principio nascentis Ecclesiæ, ut refert Eugenius Quartus *in Epistola ad Episcopum Cantuarensem*, cujus meminit Jacobatius *in lib. Concil* 1. *n.*252. dicens Apostolos Christo Domino assidentes repræsentare Cardinales, qui Romano Pontifici assistunt, additque Cardinalium nomen non fuisse in principio nascentis Ecclesiæ expressum, Petrus tamen Gregorius *in libro* 15. *de personis c.* 4. *de Cardinalibus n.* 4. vult Cardinalium dignitatem non eandem quondam fuisse cum hodierna. Quin imò Cardinales Episcopi ordine, & dignitate inferiores extitisse usque ad tempora Clementis Quinti, & Joannis XXII. & *num.* 10. refert Pontianum in cathedra Summi Pontificatus anno Domini 235. fuisse collocatum, quo tempore nomen Cardinalium non erat in usu, quod cœpit usurpari si credendum est Volaterrano *in Anthropologia*, sub Benedicto Nono, qui Summi Pontificatus Sedem fuit adeptus circa annum Domini 1031. Sed multo ante jam esse in usu nomen Cardinalium refert Luithprandus Ticinensis *lib.*6. *de rebus per Europ. gestis*, dum ait circa annum 930. in Synodo contra Joannem Undecimum celebrata fuisse ibi Cardinales Diaconos, Cardinales Presbyteros, & Cardinales Pontifices, qui erant sub Othone magno. Vide Petr. Gregor. *supra n.* 11. & 12.

Differt excellentia antiqua, & dignitas ab excellentia, & dignitate hodierna. Nam hodie Cardinales authoritate honoris Episcopis præstant, & sunt vocati in partem solicitudinis, *c. ad honorem, extra de usu pallii* 11. *quæst* 1. *c. de cætero*, & Cardinalium consilio Romanus Pontifex agenda ordinat, & disponit, *cap fundamenta*, §. *docet. de electione in* 6. & repræsentant personas Apostolorum, & sunt pars corporis, & membra Romani Pontificis, ac Consiliarii, & coadjutores, *c. per venerabilem, ante finem, vers. sunt autem Sacerdotes, qui filii sint legitimi*, & regulariter sine Cardinalibus ardua Summus Pontifex expedire non sole- 2

let: olim autem tempore Innocentii Primi, qui fuit Auctor hujus capitis, Cardinalium dignitas non erat cognita, ut latè comprobat Virg. Polydor. *de inventione rerum lib. 4. cap. 9.* & munera, quæ antea gerebant Episcopi in consiliis Summorum Pontificum, deinde post tempora Innocentii Quarti, gerere cœperunt Cardinales, ut probat textus *in d. c. fundamenta, §. decet, de electione in 1.* sequitur Tuschus *tom. 1. littera, C. conclus.* 95. ubi à principio habuisse Summum Pontificem Sacerdotes, & Episcopos ostendit, qui sibi assisterent, quamvis non essent Cardinales, neque eo nomine appellarentur; quod etiam probant Jacobat. *de Concil. lib. 1. art. 12. pag. 26. & vers. similiter pag. 41.* & Garcia *de nobilitate glos.48. §.3. n.35.* At verum olim sunt, qui dicant officium illorum esse & mortuos sepelire, & catechumenos baptizare, ut *infrà vers. quotuplex.*

3 Sequitur dicendum de officio Cardinalium, atque in primis discuti potest, an nomen Cardinalis sonet dignitatem, vel officium? Aliqui putant Cardinalis nomen jure communi non esse nomen dignitatis, sed officii. Sic Cardinalis Albanus *de Cardinalib. quæst. 6.* Sed oppositum est probabilius, esse videlicet nomen dignitatis, vel jure, vel consuetudine. Nam Cardinales idem sonat atque principales, nec est dubium illos honore, & dignitate cæteris excellere. Juvat Cardinales habere jus, & potestatem eligendi Summum Pontificem, & in Ecclesiis quibus præficiuntur, habent Episcopalem, *c. his, de majoritate, & obedientia.* Villadieg. *de orig. Cardin. num. 7.* Leon. *in Thesaur. for. Ecclesiast. par. 2. d. 1. n.7.* Azor *part. 2. lib. 4. c. 1. quæst. 8. prope finem.* Falcon. *de reserv. quæst.2. n. 10.* & ideo possunt excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiam ferre, & Pontificiis insignibus uti, & solemniter benedicere, uti Episcopi, quamvis Episcopi non sint, Hostiensis, & Joannes Andreas *c. 1. de supplen neglig. Prælat.* Item habent jus conferendi beneficia in suis Ecclesiis titularibus, Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloss.3. n.18.* & Joan. à Cochier. *in regul 1. Cancell. n.23. vers. secunda*; modò sint in Urbe: quæ omnia præ se ferunt, & ostendunt Cardinales dignitatem habere.

Quotuplex autem Cardinales munus habeant, est in promptu, triplex scilicet, quorum primum competit Cardinalibus Episcopis, secundum Cardinalibus Presbyteris: tertium Cardinalibus Diaconis. Sed meliùs primum officium ad singulos Cardinales spectat ratione Ordinis, in quo quisque est; reliqua autem duo omnibus sunt communia: alterum in Pontifice eligendo, alterum in eo adjuvando, Hieronym. Plat. *de Cardinalis dignitate c.4. in principio, & c.5. etiam in principio, & c.6. per totum*: quorum officium olim consistebat in mortuis sepeliendis, & in infantibus baptizandis, ut tradit Arch. *in c. ubi periculum, n.4. de electione lib. 6.* dicens Marcellum Pontificem, qui fuit anno Domini 304. Cardinales quindecim Romæ constituisse ad hunc effectum, sequitur Franciscus de Padua Cardinalis Florentinus *in Clementina Ne Romani, §. porrò, de electione,* Barbatia *de præstantia Cardinalium quæst. 1. num. 5.* ubi addit Cardinales hodie non exercere hujusmodi officia, Flaminius *de resignatione lib.2. quæst. 1. n.34. & sequent.* Cened. *ad Decretales collect.115. n.2.* post plures *ibi* relatos.

Consistere autem secundum officium Cardinalium in eligendo Summo Pontifice, habetur *in c. oportebat distinct. 79. & c. in nomine Domini, dist.23.* ibi, *Cardinales adhibeant, c. ubi periculum, §. 1. de electione in 6. c. licet, extrà de electione,* Antonius Cucch. *lib.2. de Cardinalibus tit. 4. n. 29. vers. Cardinalium potestas, & officium,* & aliæ constitutiones de Romani Pontificis electione agentes, quarum meminit Barbos. *in d. c. licet de vitanda, n.2. & n.5.* Azor. *d. lib.4. c.2. vers. decimoquartò quæritur.* Tertium officium Cardinalium est assistere, & consulere Romano Pontifici, eumque adjuvare in officio Sacerdotali, Archid, *in d. c. ubi periculum num.4. de electione lib. 6.* Cardinalis *in Clement. ne Romani, §. porrò n. 2. de electione,* Hostiensis *in c. bonæ memoriæ n.5. de postul. Prælat.* Præpos. *in c. quamquam n.12.2. quæst. 7.* Barbat. *de Card. quæst.12. n.1.* & ob id tenentur residere in Curia, ubi Papa residet. Abb. *in c.2. num.2. vers. nota primò, de clericis non residentibus*, Hojeda *de incompati. par. 1. c. 2.* & est communis. Propterea dicuntur fratres ipsius Papæ, Hostiensis *in c. ad liberandam, n. 3. de jud.* & faciunt unum corpus cum eodem, Archid. *in c. cùm redemptor, & in c. Abbatibus 12. quæst. 7.* sicuti Canonici cum Episcopo, Hostiens. *in c. antiqua, de privilegiis,* & Roman. *cons. 418.*

Insuper, quia coadjuvant Pontificem, dicuntur Cardinales pars corporis Papæ, Corras. *de benefic. par.4. c.2. n.13.* Bellencin. *tit. de chari. subsid. c.66. n. 5.* Gigas *de pens. quæst.59. n.12.* & Jacobat. *de Concil. lib.7. art.55.* & Cardines Orbis, Manfred. *de Card. decis. 45.* Item columnæ Ecclesiæ, Mant. *de Concil. n.69.* Senatores Ecclesiæ, Marsil. *de Eccles. redd. c. 13. n. 17.* Nec non dicuntur Reges lumine Ecclesiæ, & Principes, Manfred. *decis.49. & 69. & 70.* & Petr. Gregor. *par.2. Syntagm. juris de Cardinalib. lib. 15. cap. 4. n. 2* & Cæsar. *1. par. de Ecclesiastica Hierarch. disp.2. §.4. de officio Cardinalium, num. 8. & 9.*

Cardinalium quæ sint insignia, & à quo fuerint inducti? Quoad primum, insignia Cardinalitiæ dignitatis sunt galerus, seu pileus rubricatus & purpura, non ad pompam, sed in symbolum, quibus utuntur tanquam existentes parati effundere pro Christi nomine, ac fide, cui destinantur, sanguinem proprium, Petr. Gregor. *de Republica lib. 4. c.11. de vestitu. n.7. vers. purpurati,* Onufrius. *in Chron anno 1250.* Baron. *tom. 10. anno 882 §. quod autem,* Manfred. *de Cardinal. c. 5.* Cardinalis autem decoratus bireto rubro, si intra annum ad Curiam Romanam non se contulerit, eo ipso privatur dignitate. Item antequam biretum, quod à Romano Pontifice de more benedici, ac per certum nuncium mitti solet, ei tradatur, illiusve capiti imponatur, jurat coram viro in dignitate Ecclesiastica constituto, se intra annum à die præstiti juramenti omni mora postposita, & impedimento remoto ad Urbem, vel aliò, ubi Romana Curia eo tempore fuerit, personaliter adventurum, Xistus Quintus *in constitutione 50.* cujus meminit Laërtius Cherubinus *tom. 2. Bullarii fol. 560. & sequent. §.19.* ubi addit, si fortè id juramentum præstare recusaverit, vel non comparuerit post præstitum juramentum ipso facto absque alia declaratione Cardinalatus honore privatus existat, & quibuscunque illius insigniis, facultatibus, privilegiis aut authoritatibus careat eoipso, & perpetuò privatus sit, & esse censeatur, & biretum deponere omnino teneatur. 4

Quoad secundum, Innocentius Quartus in Pervigilio Natalis Domini anno 1244. à partu Virginis Lugduni in Concilio generali tredecim Cardinales Excellentissimos litteris, ac sanctitate viros creavit, eisque insigne pileum rubrum dedit, ut habetur *in vita hujus Pontificis.* Paulus autem secundus præcepit sub gravi pœna, ne quisquam pileo rubro præter Cardinales uteretur. quibus addidit pannos coccinei coloris, quibus equi, vel mulæ dum equitarent, ornarentur, quibus etiam ornamentis uti non poterant, nisi Legati de latere, ut notant

notant Gambarus *lib.* 2 *de potest. Legat. c.* 1. *de variis ordinariorum nominibus*, Pancirola *variar. lib.* 1. *c.* 19. ubi etiam de insigniis ipsius Papæ multa tradit, & refert Barbos. *c. antiqua*, *de privilegiis* 23. *n.* 18. & Azor. *instit. moral. par.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *quæst.* 18. ubi subdit ipsum Paulum secundum decrevisse ut galeri Cardinalium ex serico coccineo fierent, & alia insignia ad ornamentum addidisse, de quibus Manfred. *suprà c.* 5.

5 Sequitur difficultas, an Cardinalium dignitas possit extingui à Summo Pontifice? Pars negans ex eo probatur, quia est amplissima; eorumque officium à Principe Apostolorum fuisse institutum, vult in Eugenii Quarti *constitutione* 15. diligentissimus Laertius Cherubinus *tom.* 1. *Bullarii pag.* 282. §. 4. ubi ait, quamvis nomen hujus dignitatis, quod modò est in usu, ab initio primitivæ Ecclesiæ non ita fuerit expressum; officium tamen ipsum à beato Petro, & ab ejus successoribus fuisse institutum. Ergo non potest Summus Pontifex Cardinalatus dignitatem extinguere, ut probat Ant. Cucc. *de Cardinalibus tit.* 4. *n.* 52. Quin imò Innocentius Tertius ex veteri Testamento jussu Dei traxisse originem tradit ex illo *Deuteron.* 17. ubi dicitur, ut pro difficultate, & ambiguitate judicii accedatur ad Sacerdotes Levitici generis, & judicem, qui fuerit eo tempore, & ipsarum judicio obtemperetur, qui locus intelligitur de Summo Pontifice, & de Cardinalibus, qui sunt fratres illius, & coadjutores eisdemque ab exordio Ecclesiæ, sicut & hodie in gubernatione totius Ecclesiæ assident, Azor *lib.* 4. *suprà c.* 1. *vers. tertiò quæritur*, dum dicit Cardinales in Levitici generis Secerdotibus fuisse adumbratos, quod dixit Innocentius idem *in c. per venerabilem*, *qui filii sint legitimi*, *verb. in executione sacerdotalis officii coadjutores*; ex quo deducitur Pontificem semper Sacerdotes, & Episcopos habuisse sibi assistentes; quamvis Cardinales non appellarentur, sed alio nomine.

Quin imò ex Concilio Stephani Papæ colligitur in rigimine universalis Ecclesiæ Summis Pontificibus assedisse, qui officio, ac ministerio horum, qui nunc Cardinales dicuntur fungerentur: oportebat, inquit, ut hæc sacrosancta Domina Romana Ecclesia, juxta quod à Beato Petro, & ejus successoribus institutum est, ritè ordinaretur, & in Apostolatus culmine unus de Cardinalibus Presbyteris, aut Diaconis consecratur ex quo colligitur fratres, qui inter Cardinales numerantur, tempore Beati Petri extitisse. Nulla ergo ratione poterit tanta dignitas extingui à Romano Pontifice, cum Cardinales pro honoris, ac dignitatis eminentia partem sui corporis Summi Pontifices appellent, ita Andreas Siculus *de Cardinalibus quæst.* 1. & à Corrado probatus tradit, quem sequitur Cucch. *ubi suprà d. n.* 52.

6 An verò Cardinalatus possit renunciari? Posse fieri renunciationem in Consistorio non est dubium, ut fuit servatum tempore Alexandri Sexti, Franch. *in cap.* 1. *sub. n.* 3. *de renunc. in* 6. Bursat. *cons.* 341. *n.* 20. *lib.* 5. & Bertachin *in tractatu de Episcopis par.* 1. *lib.* 2. *n.* 52. cùm sit beneficium Ecclesiasticum, Hojed. cum aliis *in tract. de incomp. benefic. par.* 1. *in proœmio n.* 9. Ratio, quia Pontifex in Consistorio solet creare Cardinales, ut constat; nec potest renunciari nisi coram Papa, Franc. *ubi suprà*, & videtur sentire Bursatus *cons.* 342. *n.* 20. *vol.* 4. quoniam Pontifex habet potestatem privandi Cardinales: idcirco ad illum pertinet potestas recipiendi renunciationem. Rot. *decis.* 5 *de renunc. in antiquis*, & *decis.* 13. *num.* 2. *eodem titulo*, & *lib.* Debere autem renunciationem fieri in Consistorio, quoniam ardua in Consistorio expediuntur, & hæc nunciatio est de arduis, Franc March. *in* 1. *par decis.* 456. *n.* 61. & 1112. *n.* 28. & 1297. *n.* 5. Item potest fieri à Cardinali renunciatio per Procuratorem ut fecit Dux Etruriæ anno 1588. teste Flaminio *lib.* 8 *quæst.* 4. *per totum.* & *lib.* 7. *quæst.* 11. *n.* 12. & *lib.* 9. *quæst.* 2. ubi ostendit etiam Papatum posse renunciari.

Non posse autem Collegium Cardinalium præscribere jurisdictionem authoritatem Romani Pontificis, certi juris est. Hoc autem non cuivis ex Cardinalibus, sed universo Collegio Cardinalium competit, id est, auctoritas, & minor est Sede vacante, quàm cæterorum Collegiorum jurisdictio, Antonius Cucc. *sup. n.* 52. & 53. Tota tamen potestas Cardinalium à Summo Pontifice manat, Azor. *par.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. *vers. tertiò quæritur*, *ad finem*, ubi ait Cardinalium potestatem à Romanis Pontificibus fluxisse, videlicet, quòd Pontificem eligant, quòd negotia Ecclesiæ exequantur, quòd suffragia ferant, quòd comitiis Pontificiis intersint, quòd sententiam dicant, & consilia suggerant, & alia similia conficiant. Barbatia *de præstantia Cardinalium*, *quæst.* 1. *n.* 10. & *n.* 12. ex Archidiacono *in c. ubi periculum*, *de electione lib.* 6. 7 8

Quotuplex etiam sit gradus, & ordo Cardinalium, est in confesso; sicut non sine divino afflatu fuisse institutum ad Summum Pontificem adjuvandum constat, nam sicut in corpore humano membra omnia mirabiliter à divina sapientia fuerunt disposita & sua oculis, manibus, auribus, ac reliquis omnibus specialis functio impertita, ut quælibet pars corporis perfectioni inserviret; ita Christus Dominus in corpore suæ Ecclesiæ status multiplicis, & officia pro temporum ratione, ac varietate creavit, ut Ecclesiæ officiis invigilarent, & capiti Ecclesiæ supremo, hoc est, Pontifici servirent. Cardinales igitur in tres ordines sunt distincti Episcopos, Presbyteros, & Diaconos. Unde sequitur triplicem Cardinalium gradum, & ordinem in sacro Collegio. Tituli Episcoporum Cardinalium olim fuerunt septem, vel octo, Hostiensis, Velitrensis, Portuensis, & Sanctæ Rufinæ, Sabiniensis, Tusculanensis, Prænestinensis, Albanensis. Tituli Presbyterorum Cardinalium sanctæ Crucis in Hierusalem, Sanctorum Marcellini, & Petri, quatuor Coronatorum, Joannis, & Pauli, Sanctæ Anastasiæ. Tituli, & Ecclesiæ Diaconorum, ut Sanctæ Luciæ in septisoliis, Sanctæ Mariæ in Aquiro, Sancti Thedori, S. Mariæ in Cosmedin. Ita Onufrius Panuinus Veronensis *lib. de Episcopatibus*, & Damasius Bibliothecarius *lib. Cameræ Apostolicæ.* Addo tamen Titulos Cardinalium aliquando plures, aliquando pauciores extitisse: possunt enim augeri numero, vel minui, ad libitum Summi Pontificis, Petrus Gregorius *suprà de Cardinalibus lib.* 15. *c.* 4. *num.* 8. Azor. *d. lib.* 4. *cap.* 1. *vers. sextò quæritur per totum*; ubi meminit titulorum antiquorum, recentiorumque, qui à Summis Pontificibus fuerunt adjecti. Antonius Cucc. *suprà ex n.* 11. & *sequentib.* ubi addit Cardinalem non habere vocem, ni saltem sit Diaconus, nam Cardinalatus ipse non est ordo, sed dignitas, & officium, nec fieri solet Cardinalis sine Diaconi saltem titulo, Hostiensis *in cap.* 2. *de offic. Archid. Clem. ut hi*, *qui*, §. *illi verò* ubi Cardin. *de ætate* & *qualitate.* Denique Cardinalium qui numerus esse debeat, & qua scientia prædití, decrevit Sixtus Quintus *constitut.* 50. quæ habetur *tom.* 2. *Bullarii*, à Laertio collecti, *fol.* 560. & *constitut.* 55. *fol.* 573. *eod. tomo*, ubi idem Sixtus Cardinalium Titulos Presbyterales, ac Diaconales certos, ac invariabiles designavit, Flamin. *de resignat. lib.* 7. *c.* 12. *n.* 3. & 4. 9

Olim tamen Presbyterorum tituli numerabantur octo, & viginti: Diaconorum octodecim, 10

Specul. *in titulo de Legat.* §. *sequitur*, quamvis Cassa-
11 næus. *in catalogo par.4. considerat.* 12. *vers. Diaconi*, dicat Diaconos Cardinales numero esse sexdecim. Inter Cardinales, Hostiensis aliis excellit ex privilegio Ecclesiæ Hostiensis, eo, quia Papam coronat & ungit Imperatorem, & præcedit omnes Patriarchas, & immediatè post Summum Pontificem sedet, Cassanæus *d. par.* 4. *consideratione* 12. *§. & advertæ, & vers. Diaconi*, Anton. Cucch. *sup. n.* 14. Eorum
12 institutio non est de jure divino, ut minus bene docet Panormitanus *in c. per venerabilem, qui filii sint legitimi*, Turrecremat. *in summa lib.* 1. *c.* 8. &
13 83. Antonin 3. *par. tit.* 21. *c.* 1. & 2. sequitur Barbat. *de præstantia Cardinalis, quæst.* 1. & Albanus *quæst.* 5. ex ea ratione, quia videntur Cardinales successisse septuaginta duobus Christi Domini discipulis, qui ut coadjutores duodecim Apostolorum erant. Sed meliùs alii negant Cardinales esse de jure divino sed de jure positivo tantùm, sic Sotus *in* 4. *distinct.* 24. *quæst.* 2. *art.* 4. Azor. *sup. d. c.* 1. *vers. tertio quæritur*, sed Barbosa *in d. cap. per venerabilem n.* 46. affirmativam partem nullo fundamento probat. Quare Cardinalatum esse de jure positivo, & Pontificio, non est dubium, ut plenè probat Cæsar *de Cardinalibus disp.* 2. *§.* 1. *n.* 15.

14 Ex dictis sequitur posse augeri Cardinalium numerum à Summis Pontificibus, & non habere numerum præfixum si quidem hoc collegium de jure positivo est institutum. Nihilominus ex Concilio Basilien. *in §. statuit de numero Cardinalium*, colligitur moderatum debere esse numerum illorum; cujus interpres gloss. *in d. §. statuit, in verb. moderatus*, refert gubernante Pontiano Dei Ecclesiam, Cardinales attigisse numerum ducentorum trigiota sex, quod videtur falsum, cùm Pontificatum adeptus fuit Pontianus anno Domini 235. ut notat Eusebius *lib.* 6. *cap.* 22. quo tempore nomen Cardinalium adhuc non erat in usu.

Cæterùm hodie numerus Cardinalium creandorum, qui Apostolorum personas referunt, & sunt Pontificis Consiliarii, & coadiutores, à Sixto Quinto præfinitus est constitutione 50. edita anno Domiui 1586. & constitutione 55. edita anno Domini 1587. Ex quibus patet Cardinales non posse esse plures, quam septuaginta, ex quibus sex sint Episcopi, Presbyteri quinquaginta, Diaconi quatuordecim. Quòd si unum vel plures, inquit Romanus Pontifex, à nobis, vel pro tempore existente Romano Pontifice in futurum ultra dictum numerum eligi in Cardinalem, aut creari, aut pronunciari contigerit, decernimus hui usmodi electionem, creationem, & pronunciationem nullam, irritam, & inanem fore, & censendam esse, nullumque jus, seu titulum re, aut nomine sic electo, seu electis acquiri, neque eorum quemquam, pro Cardinali haberi, aut reputari posse, aut debere, sic *in d. constitutione* 50. quod reperitur ab eodem Pontifice *in constitutione* 55. §. 2. *vers. habita igitur*, & §. 3. *vers. ex Diaconiis*, & §. 4. *vers. ita ut computatis*. Et quamvis hoc ita sit cùm totum negotium pendeat ab arbitrio Pontificis, qui potest & plures, & pauciores creare Caredinales, ut Laudensis *in tractatu* 2. *de Cardinalibus, quæst.* 2. Corradus *lib.* 11. *c.* 2. §. 1. *vers. institutionem n.* 15. *in temp. jud.* rectè tamen illum facturum tradit Cucchus, si Cardinales non excedant numerum septuaginta duorum, qui fuit numerus dispulorum Domini.

15 Quæri potest, quæ sit potestas, ac jurisdictio Collegii Cardinalium Sede vacante? Responde interim dum vacat Sedes, Cardinalium Collegium Rempublicam Christianam regere, rerumque difficultatibus consulere, donec Pontifex à Cardinalibus alius eligatur, ita Petr. Gregor. *supra lib.* 15. *cap.* 4. *n.* 16. Constat item Collegii Cardinalium potestatem per interregnum minorem esse, quam cæterorum Collegiorum Sede vacante, Antonius Cucchus *supra de Cardinalibus n.* 53. Atque ita nequit Collegium ea præstare, quæ Romano Pontifici sunt reservata, ut *in Clementina ne Romani §. irritum, de electione*. Et quamvis Canonicorum Collegia post mortem Episcopi sui habeant jurisdictionem Episcopalem; *cap. his, qua, de major. & obed. & c. olim, eodem titulo in* 6. Capic. *decis.* 114. *n.* Barbos. *in d. c. his n.* 4. ubi volunt Collegia Sede vacante succedere in potestate, & jurisdictione Prælati.

Nihilominus hoc non procedit in Collegio Cardinalium mortuo Pontifice, non enim potest Collegium constitutiones, aut leges condere, nec antea authoritate Pontificis confirmatas infirmare, vel in aliquo mutare; nec etiam Cardinalem aliquem creare, ut minus bene dixit Præpositus *in c. nullus unquam, in principio*, post Hugon. *dist.* 79. quos meritò carpit glossa. *verb. potestatis in Clement.* 1. *in principio, de electione*, cùm solus Papa Cardinales creet, sic Hippol. *singulari* 669. Padilla *in l. ultima n.* 11. *C. de diversis rescriptis*, Suarez *de legib. lib.* 4. *c.* 4. *n.* 6. & Azor. 2. *part. lib.* 4. *c.* 3. *quæst.* 1. Pontificem tamen potest creare reservatis legibus, si quæ sint aliquid de Romano Pontifice creando statuentes. Similiter nequeunt Cardinales mortuo Pontifice extra Curiam Legatum mittere, præsertim invitum, nec revocare à Pontifice missum, cùm hæc, & alia sint de reservatis Summo Pontifici, Cardin. Alexan. *in Clem. ne Romani de elect.* 2. Ex eo fundamento, quia si, quæ sunt potestatis, & jurisdictionis Pontificiæ, omnia Sede Apostolica vacante Collegio Cardinalium concederentur; sicut Canonicorum Collegiis, quæ Episcopalis jurisdictionis sunt, concessa videmus forte Collegium Cardinalium non tam citò de Pontifice eligendo tractaret; idcirco Collegio prædicto tot, & tanta denegantur, Azor. *supra d. quæst.* 1. *ad finem*.

Hinc fit, ut Sede vacante penes Collegium Cardinalium non sit potestas conferendi beneficia, *Clementin. ne Romani, §.* 1. *de electione*, quia collatio beneficiorum est jurisdictionis, at quæ sunt Pontificiæ jurisdictionis, ad Collegium Cardinalium, dum vacat Sedes Apostolica, non pertinent, poteri tamen sacrum Collegium Sede vacante omnibus beneficiariis generale subsidium imponere, si gravis, & evidens causa existat videlicet si Ecclesiæ periculum immineat, dummodo tale subsidium omnium Cardinalium calculo, ac suffragio imponatur, sic Bellencus *in suo tractatu quæst.* 7. quem referens sequitur Azor 2. *part. lib.* 9. *cap.* 14. *de subsidio charitativo quæst.* 5. *vers. item Collegium Canonicorum.*

De Cardinalium jurisdictione, ac potestate in Ecclesiis, quarum sunt Titulares

§. II.

EPITOME

1. *Cardinales in Ecclesiis quarum sunt titulares, habent jurisdictionem Episcopalem, tenenturque eas visitare semel in anno.*
2. *Cardinales possunt beneficia in suis Ecclesiis vacantia conferre, & resignationes recipere, & censuras ferre.*
3. *Cardinales dum absunt ab Urbe, nequeunt conferre beneficia vacantia, & non possunt abesse à Sum-*

Summo Pontifice sine licentia illius.

4. *Cardinales, qui habent Episcopatum tenentur residere in Curia secundum alios; at teneri residere in suo Episcopatu est certum post Concilium Trid.*

5. *Cardinales in suis titulis habent potestatem Ordinis, & ideo Presbyteri, & Diaconi possunt conferre primam tonsuram, & omnes Ordines minores.*

6. *Cardinales, qui non sunt Episcopi, in Concilio habent idem jus definindi ea de quibus ibi agitur, sicut Cardinales Episcopi.*

7. *Papam non posse ardua expedire sine Cardinalibus est aliquorum, sed posse est probabilius.*

8. *Cardinalis factus Legatus Apostolicus Urbis, non potest beneficia vacantia conferre, absente Pontifice.*

9. *Episcopi, & Prælati exempti possunt sibi eligere confessorem ex approbatis.*

10. *Cardinales debent confiteri apud Confessarios à proprio Episcopo approbatos, & quis censeatur Confessarius approbatus post Concilium Tridentinum?*

11. *Cardinales possunt exigere charitativum subsidium ex causa justa ab Ecclesiis suorum Titulorum.*

1 N primis Cardinales in prædictis Ecclesiis habent jurisdictionem Episcopalem. Sic Jacobat. *de Concil. lib.* 2. *art.* 2. *num.* 11. Villadieg. *de orig. Card. num.* 7. Manfred. *de Card. decis.* 106. Æneas de Falcon. *de reser. benefic. quæst.* 2. *princip. n.* 10. & ideo habent correctionem, & possunt visitare personas subjectas ratione Titulorum Pavin. *de visit. part.* 1. *quæst.* 2. *n.* 16. Manfred. *de Cardin. quæst.* 106. ubi addit Vicarium Urbis non posse sumere cognitionem de causis sub Titulis Cardinalium, ac propterea residere in Urbe tenentur, Cardin. Alex. *in cap. filium vestrum*, & constat ex constitutione septima Leonis decimi edita an Domini 1514. ibi, *Tituli sui loca, si præsentes in Curia fuerint personaliter; si verò absente, per Vicarium idoneum semel saltem singulis annis visitent. Clericos, & populos Ecclesiarum Titulo suo subjectarum cum diligentia inquirant, vigiléntque circa cultum divinum, & bona dictarum Eccesiarum, moresque in primis & vitam clericorum, & Parochianorum solerter explorent, eosque omnes, & singulos ad recte, honestéqui vivendum paterno moneant affectu.* sic ibi.

2 Insuper possunt conferre beneficia vacantia in his Ecclesiis, & recipere resignationes Flaminius *d. resignat. lib.* 7. *quæst.* 12. *num.* 5. ubi loquitur de Cardinalibus Episcopis, quia ibi in suis Diœcesibus possunt conferre beneficia vacantia non solum de jure ordinario, sed etiam ex confessione facta per Pontificem in adeptione illius Ecclesiæ, & ex consequenti habent jus destituendi, & jus admittendi resignationes illorum beneficiorum, ex regula vulgari, *Qui habet jus instituendi, & destituendi, potest admittere resignationes.* quæ regula extenditur ad Cardinales, Presbyteros, & Diaconos, qui possunt beneficia existentia in suis Titulis, & destituere beneficatos Abbas *in cap. bis quæ, de major & obed.* quod jus illis competit ratione Titulorum, Zabarel. *in Clementia ne Romani, de electione num.* 4. Mandos. *in regula* 7. *Cancell. quæst.* 2. *num.* 5. nec non possunt resignationes illorum beneficiorum recipere.

Præterea possunt excommunicare in Ecclesiis Titularibus, & suspensionem, & Interdictum ponere, & benedicere solenniter instar Episcoporum, quamvis Episcopi non sint, Hostiesis, & Joannes Andreas *in cap.* 1. *de suppl. negl. Prælat.* Azor. *d. lib.* 4. *cap.* 3. *quæst.* 2. *in fine*, ubi tradit Cardinales, Presbyteros & Diaconos haberes jurisdictionem Episcopalem forensem in Ecclesias, quarum sunt Titulares & in Capellas, ac reliquas Ecclesias ipsorum Titulis subjectas, Roman. *cons.* 498. Mandos. *in d. regula* 7. *Cancell. quæst.* 2. & Anastas. Germon. *de indultis Cardin.* §. *tam ratione*, *num.* 20. *cum sequent.* Nequeunt tamen Cardinales quando non sunt in Urbe, conferre beneficia existentia in suis Ecclesiis Titularibus, quandiu absentia durat: tunc enim solus Papa disponet de illis tamquam reservata ratione dictæ absentiæ, ita habetur *in dicta regula* 7. *Cancellaria*, & Gonzal. *sup. reg.* 8. *gloss.* 13. *num.* 13. *num.* 13. *vers. diximus*, & *vers. quod tamen.* 3

Quinimò Cardinales nequeunt abesse à Summo Pontifice absque expressa licentia, Hostiensis *in cap. Ecclesia el* 2. *in ordine* 57 *de electione*, *sub num* 5. *vers. tum*, quia Cardinalis magis habet alas ligatas, quàm Episcopus, cùm sine licentia non consueverit exire Curiam, quia ex officio tenentur residere in Curia apud Summum Pontificem, quia eorum officium est assistere Papæ: ideo non possunt abesse, Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 10. *n.* 9. Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 10 *num.* 8. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 24 *num.* 123. ubi addit ex *cap.* 2. *de clericis, non resident.* fuisse depositum Cardinalem in suo Titulo non residentem & expresse vult Caputaq. *decis.* 8. *num.* 2. *par.* 2. allegans ad hoc *cap. final. de rescriptis lib.* 6. 4

Quæstionis tamen est Cardinalis habens Episcopatum, teneatur residere in Curia, & in conspectu Papæ? Abbas *in d. cap bona el* 1. *tertio notabili num.* 6. *de postul. Prælat.* affi mat & à Curia non posse discedere sine licentia Papæ, docet Gonzal. *ubi proximè num.* 128. etiamsi habeat Episcopatum, & ex antiquioribus Oldrad. *cons.* 48. Hostiens. Butrius *in cap. Ecclesia vestra* 2. *de electione*, Innocentius *in cap. jam dudum, de præbendis*, & Joannes Andreas *ind cap. Ecclesia vestra.* Ex ea ratione, quia qui Romano Pontifici assistunt, & inserviunt, non videntur abesse à suis Ecclesiis, & Episcopatibus, cùm utilitas publica privato commodo sit præferenda, Surd. *decis.* 255. *num.* 11. Aviles *ad cap.* 1. *Prætor. num.* 6. Cabed. 1. *p. decis.* 74. *num.* 5. & Gironda *de privilegiorum, seu exemptionum explicat. num* 902.

Dicendum tamen est Cardinales in Ecclesiis quarum habent curam in utroque foro, & in quibus sunt Episcopi teneri residere, ita Felin. *in cap. nonnulli num.* 65. *de rescriptis*, & Joan. Imol. *in d. cap. Ecclesia vestra, de electione*, Cajetan. 2. *quæst.* 185. *art....* & Sotus *lib.* 10. *de justitia quæst.* 3. *art.* 4. quam sententiam post Concilium Tridentinum esse tenendam, tradit Azor *d. lib.* 4. *cap.* 3. *quæst.* 3. *vers. altera opinio*, ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 1. *de reformatione*, his verbis: *Declarat sacrosancta Synodus omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque, quocumque nomine, & titulo Præfectos, etiamsi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia residentiam, ubi injuncto sibi officio defungi teneantur: neque abesse posse, nisi ex causis, & modis infrà scriptis.* Hæc ibi. Idem repetit Azor. *d. par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 6. *quæst.* 7. & *cap.* 6. *quæst.* 1. ubi concludit Cardinales Episcopos Eccclesiarum, quæ procul ab Urbe distant, non posse abesse ab eisdem Ecclesiis, neque habere legitimam causam, ut in Romana Curia commorentur, quia Cardinales alii non desunt, quorum consilio, sapientia, & industria Romanus Pontifex juvari possit, sequitur Barbos. *in cap ex gestis in ordine* 2. *num.* 2. *ad finem. de clericis non residentibus.* Gonzal. *dict. gloss.* 24. *num.* 138.

Controverti etiam potest, àn Cardinales habeant potestatem Ordinis in suis Ecclesiis? Dic primò Cardinales posse conferre omnes Ordines minores in 5

in propriis Titulis, & ſuis ſubditis; ac familiaribus, Hoſtienſis *in cap.* 1. *de ſupplen. negli. Prælat.* Jacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 12. *verſ. item Cardinalibus*, & alii, quos referens ſequitur Flamin. *de reſignat. lib.* 4. *quæſt.* 2. *num.* 88. Quod ſecundùm aliquos extendunt ad Cardinales Presbyteros, & Diaconos, etiamſi Epiſcopi non ſint; Anaſtaſius tamen Germon. *in tract. de indult. Cardinal.* §. *tam ratione num.* 20. poſt alios volunt non poſſe ea, quæ ſunt Ordinnis, poſſe tamen, quæ ſunt juriſdictionis, quod de jure videtur verius. De conſuetudine autem non eſt dubium poſſe conferre Ordines minores, ut ultra citatos docet Bertach. *in tract. de Epiſc. in* 3. *part. princ. in principio num.* 11. *lib.* 3. Antonius Cucch. *ſuprà num.* 66. Henriquez *de ſacramento Ordinis cap.* 23. §. 3. Ceſar *diſp.* 2. *de Cardinalibus* §. 5. *num.* 8. poſt Gemin. *in cap. Abbates de privilegiis lib.* 6. & alii.

6 Sit ne di crimen inter Cardinales, qui non ſunt Epiſcopi, & Concilio interſunt, & inter eos, qui ſunt Epiſcopi, in definiendo ea, de quibus ibi agitur circa res fidei, & morum? Reſponde eos jus, & authoritatem habere definiendi non minus, quàm Epiſcopi Cardinales habent, ita Turrecremat. *in ſumma de Eccleſia lib.* 3. *cap.* 14. *in reſponſione ad Sextum*, & Jacobat. *de concil. lib.* 1. *art.* 7. *verſ. & idem reperio teneri.* Ideo non Epiſcopi ſimul cum Epiſcopis Pontificalibus veſtibus induti, & mitrati in definiendis hujuſmodi rebus interſunt; ſunt enim quaſi corpus unum cum Summo Pontifice, imò pars corporis ipſius dicuntur, per jextum *in cap. felicis, de pœnis lib.* 6. juvat *cap. per venerabilem, verſ. Rationibus, qui filii ſint legitimi*; ubi Pontifex vdetur dicere Cardinales unà cum Romano Pontifice eſſe conjudices, ſicut in Deuteronomio Sacerdotes Levitici erant cum ſupremo judice, atque ita regulariter Pontificem ardua negotia Eccleſiæ expedire non ſolere ſine illis. Quocirca vocantur filii primi gradus Papæ Conſiliarii ejus, poſt Papam majores Patres ſpirituales præferuntur Patriarchis, Collegium illorum eſt ſacrum, & ſacer Senatus.

7 Dixi regulariter ſolere negotia Eccleſiæ expedire cum Cardinalibus, ut per Rebuffum *in concordatis, titulo, de approbat. convent.* gloſſ. *de eorum conſilio pag.* 519 *in fine*, & quamvis non deſint, qui aſſerant Benedictum XI. ſuſpendiſſe ſtatuta, quæ Bonifacius ſine Cardinalibus Marchianis confirmaverat: dicendum eſt, juxta veriorem poſſe Pontificem ſine Cardinalibus etiam ardua expedire, ut per Cardinalem Alba. *in tract. de Cardin. cap* 39. Franciſc. Marc. *deciſ.* 456. *num.* 62. *& deciſ* 1122. *num.* 28. *&* 1297. *num.* 5. 1. *part.* Merch. *Illuſtr. cap.* 23. Cardin. Paleoth. *de conſuit. ſacri Palatii part.* 1. *quæſt.* 3. Garcia *de nobilitate gloſſ.* 48. *d.* §. 3. *num.* 53. & Flamin. *de reſignat. lib.* 3. *quæſt.* 18. *num.* 124. ex civilitate tamen in arduis debere communicare cum Cardinalibus, Barboſ. *in d. cap. per venerabilem, num.* 45. ſed de his dixi ſuprà *diſp.* 1. §. *num.* 12.

8 Difficultas etiam eſt, ſi Cardinalis fiat Urbis Legatus Apoſtolicus, poſſit ne conferre beneficia Papa ab Urbe abſente ſine ſpeciali mandato illius? Reſponſio eſt negativa; quia ſpecialis eſt Epiſcopus Urbis, & Legatus Urbis habet vicem Vicarii generalis, & ideo ſicut Vicarius Epiſcopi abſque ſpeciali mandato, non poteſt, conferre beneficia, *cap.* 1. *de offic. Vicarii in* 6. ſic etiam Legatus Apoſtolicus Urbis non poteſt, quoniam beneficia Urbis ſunt reſervata Papæ, vel Cardinalibus, ſic Gamb. *lib.* 3. *num.* 702. *& ſequentib.*

9 Quid de poteſtate eligendi ſibi Confeſſarium? Reſponde Epiſcopos, & Prælatos exemptos poſſe ſibi eligere Confeſſorem. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſtici deciſ.* 548. *num.* 1. *in prima edit. & reſolut.* 470. *in* 2. *edit.* Anton. Gomez *in expoſit. Bullæ Cruciatæ clauſul.* 10. *num.* 85. Henriquez *in ſumma lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 3. *in commento littera I. & cap.* 7. *num.* 5. *in comment. littera B. & cap.* 13. §. 3. *& lib.* 14. *de irregul. cap.* 18. §. 3. & Soar. *tom.* 5. *diſp.* 41. *ſect.* 2. *num* 9. quod privilegium extende ad Cardinales, ut per Henriquez. *d. cap.* 13. §. 3. Paul Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 101. *num.* 4. & Azor *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *quæſt.* 16. ubi addit poſt Concilium Tridentinum Cardinales, qui nec ſunt Epiſcopi, nec Legati, confiteri debere uni ex approbatis Confeſſariis ab Epiſcopo proprio; aliter enim non cenſetur Confeſſarius idoneus ad excipiendas confeſſiones. 10

Cæterùm Cardinales Epiſcopi, & qui legationis cauſa ab Urbe ſunt abſentes, nequeunt ſibi eligere Confeſſarium, qui ab Epiſcopo proprio non ſit approbatus, ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *de reformatione*, ubi non reputatur idoneus, niſi qui aut parochiale beneficium habeat, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur: igitur Cardinales poſt Concilium debent fateri apud Confeſſarium ab Epiſcopis approbatum, non obſtante *capite ultimo, de pœnitentiis, & remiſſionibus* ubi fiebat facultas Prælatis exemptis, ut poſſint eligere ſibi Confeſſarium, quem maluerint, quia id procedebat ante Concilium Tridentinum, non autem poſt illud, ut cenſuit Congregatio, prout referunt Gallet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verb. Epiſcopus*, Proſper. de Auguſt. *in addit. ad Quarant. verb. Archiepiſcopi authoritas, verſ.* 17 *in addit litera A.* Aloyſ. Ricc. *d reſol.* 870. & Azor. *d. quæſ.* 16. *verſic. quæres an Cardinales.*

11 Huc accedit dubiolum, an poſſint Cardinales ab Eccleſiis ſuorum Titulorum, in quibus habent juriſdictionem Epiſcopalem, & jura Epiſcopalia, exigere charitativum, allo nomine ſubſidium? Reſponſio ſit affirmativa ex eo fundamento, quia in Eccleſiis prædictis habent jura Epiſcopalia, ut volunt Joannes Andreas, & Dominicus *in cap.* 1. *de majorit. & obed in.* 6. Cardinal. *in Clementina ne Romani* §. *irritum quæſt.* 2. *de electione.* Item, quia inter hujuſmodi jura Epiſcopalia numeratur poſſe tale ſubſidium petere: ergo illud habet. Probatur ex *cap. cùm Apoſtolus, de cenſibus, verb. cum charitate moderatum*, ubi dicitur poſſe Epiſcopos pro multis neceſſitatibus ex cauſa manifeſta obvenientibus moderatum à clericis ſubſidium poſtulare, ut per Duen. *regul.* 89. *&* 253. Grammat. *deciſ.* 88. Purpur. *conſ.* 329. *num.* 2. *volum.* 1. & Bellet *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore.* §. 12. *num.* 2. nec non charitativum ſubſidium exigere poteſt, *cap. Sede vacante*, Bartholomæ. Bellencin. *de ſubſidio charitativo quæſt.* 7. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 14. *quæſ.* 5. *verſ. item Collegium*; non alia ratione, niſi quia habent juriſdictionem Epiſcopalem & jura Epiſcopalia: atqui Cardinales in ſuis Eccleſiis quarum ſunt titulares, habent juriſdictionem Epiſcopalem, ut per Villadiego *de origine Cardinalium num.* 7. & per Flamin. *de reſignation. lib.* 7. *quæſt.* 12. *num.* 10. Leon. *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 7. & Azor. *d. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 8. *prope finem.* Ergo poſſunt Cardinales ex cauſa rationabili hujuſmodi ſubſidium petere.

Confert eoſdem poſſe viſitare Eccleſias ſuorum titulorum, & ab illis procurationes recipere, *cap. cùm Apoſtolus, de cenſibus.* igitur ſubſidium poſſunt petere, Bellencinus ita *in ſuo tractatu quæſt.* 3. quem ſequitur Azor *ſuprà lib.* 9. *cap.* 14. *quæſt.* 5. *verſ. quæres, an Cardinales col.* 1042.

De indultis, & privilegiis Cardinalium.
§. III.

EPITOME.

1 *Cardinales post Papam sunt digniores omnibus in Ecclesia.*

2 *Papa potest solus creare Cardinales.*

3 *Cardinales cum Romano Pontifice judicant omnes nec possunt judicari, nisi ab ipso.*

4 *Cardinalem offendens punitus à judice Ecclesiastico, adhuc puniri potest à sæculari.*

5 *Percussores Cardinalium incidunt in Bullam Cœnæ, & in crimen læsæ Majestatis, & civitas privatur Episcopali dignitate propter offensam illatam Cardinalibus.*

6 *Cardinalibus aliquid asserentibus plenè creditur, licet litteras non exhibeant suæ legationis.*

7 *Cardinalibus Legatis creditur, quando asserunt, & exponunt nomine Pontificis omnia eidem ad quem mittuntur.*

8 *Cardinali creditur in præjudicium tertii, Papa in loco præsente, quia non præsumitur mentiri.*

9 *Cardinalibus asserentibus se Legatos de jure non creditur, nisi litteras ostendant.*
secus de consuetudine Romanæ Curiæ. ibid.

10 *Cardinalibus attestantibus de factis per se, vel coram se uti Legatis creditur: secus de factis coram se uti coram judicibus ordinariis.*

11 *Sententia Autoris in hac differentia, & discrimine.*

12 *Cardinales non subjiciuntur regulis Cancellariæ, nisi de illis fiat mentio.*

13 *Generalis dispositio odiosa non includit Cardinales præsentes, secus verò absentes, si contineat verba cujuscumque dignitatis, & gradus*

14 *Filiusfamilias absolvitur à patria potestata per Cardinalatum, vel per Episcopalem dignitatem.*

15 *Cardinales non tenentur personaliter comparere in judicio.*
etiam in casu hæresis, sed satis est per Procuratorem, n. 16.

17 *Vicarius Papæ non habet jurisdictionem in Cardinales, neque in subditos, & familiares eorum.*

18 *Beneficia familiarium Cardinalium non conferuntur à Pontifice sine assensu Cardinalium.*

19 *Beneficia plura incompatibilia ex facili dispensatione Cardinales habent, & beneficia suarum Ecclesiarum conferunt, nisi vacent in Curia.*

20 *Palatia Cardinalium gaudent immunitate erga delinquentes, sicut Ecclesia.*

21 *Damnatus ad patibulum à Cardinali obvio liberatur, nisi crimen sit valde atrox.*

22 *Cardinales possunt habere carcerem privatum, nequeunt tamen puniri pro delictis ante Cardinalatum commissis.*

23 *Familiares Cardinalium puniendi sunt à Vicariis suorum Cardinalium.*

24 25 26 & 27 *Cardinales quando testari possint sine licentia Pontificis, & an Religiosi de licentia Prælatorum possint testari.*

28 *Cardinalis, qui habet facultatem testandi, quoties poterit testari?*

ARDINALES post Papam sunt digniores omnibus in Ecclesia, Castro *consil.* 420. *n.* 4. & *cons.* 421. *n.* 2. *lib.* 1. & Pontifex maximus creat Cardinales, & non alius, Joannes Andreas, & Abbas *in cap. sanè, de convers. conjug.* Mart. Laud. *in* 1. *tractatu quæst.* 20. Decius, & Felin.
in cap. 1. *de constitut.* Nec dum creat eos, tenetur as- 2
sensum exquirere à Collegio Cardinalium, sed so-
lus hoc facere potest. Anton. Cucch. *de Cardin. lib.*
2. *tit.* 4. *n.* 21. *cum sequentib.* Quòd autem Cardinalatus
excellat omnibus dignitatibus, quæ sunt in univer-
so Orbe, Ecclesiasticis post Papam, volunt Ro-
man. *consil.* 498. *n.* 11. & Germon. *de indultis Card.*
inscript. §. *Episcopus, n.* 7. cùm Cardinales unà cùm 3
Romano Pontifice judicent omnes, nec possunt ju-
dicari nisi ab ipso Pontifice, & Collegio, quod ab
eo expressam habuerit judicandi potestatem, Ho-
stiensis *ad cap. dilectus* 1. *de præbendis*, Felin. *in rubr.*
de major. & obed. num. 20. & Rebuff. *ad* §. *si quis*
verò, in verb. Cardinalis, rubr. de collat. in concord. Nec
deponi, nisi à solo Papa, & hoc ex causa justissi-
ma, per textum *in cap.* 2. *de clericis non residentibus*,
debentque convinci Cardinales Episcopi per testes
septuaginta duos, Presbyteri per testes sexaginta
quatuor, & Diaconi per septuaginta duos, text. sic
intelligendus *in cap. Præsul.* 2. *quæst.* 4. quamvis Ab-
bas dicat *in cap. licèt universi, de testibus*, hoc jam non
esse in usu.

Item Cardinalium personam offendentes post- 4
quam puniti fuerint à judice Ecclesiastico, puni-
ri possunt etiam à sæculari, Bonifac. Octavus *in*
cap. final. de pœnis lib. 6. Anastas. Germon. *de sacror.*
immunita. lib. 3. *cap.* 12. *num.* 73. Quin imò hodie 5
percussores Cardinalium in Cœna Domini excom-
municantur, & incidunt in pœnam læsæ Majesta-
tis, *cap. felicis*, & *ibi* Auchar. *in* 4. *notab. num.* 2. *de*
pœn. in 6. Martin. Lauden. *quæst.* 48. Gigas *de crimin.*
læsæ Majest. parte prima quæst. 5. *per totam.* Civitas
offendens Cardinalem privatur Episcopali dignitate.
Eandem incurrit pœnam, si offendentes adjuvet,
vel illis præstet favorem, vel Consilium, Tusch.
verb. Cardinalis conclus. 102. *num.* 2. dummodo non
fiat defensionis causa offensio, quia defensio est de
jure naturali, & tolli non potest, Bald. *consil.* 107.
Qui mortem aliter, lib. 4. *per totum.*

Quanta verò fides sit habenda Cardinalibus 6
dum aliquid asserunt, ex eo ostenditur, quia asse-
renti se Legatum creditur plenè, quamvis litteras
suæ legationis non exhibeat, cum nunquam ferè
extra Curiam exeat sine titulo legationis, gloss. *in*
cap. sicut, de sententia excommunicationis, Aret. *in cap.*
cùm à nobis, num. 13. *extra de testibus*, Nell. *de testibus*
num. 85. *in* 19. *casu.* Campeg. *de testibus regul.* 197.
in 14. *fallent. post principium.* Gabriel. *tit. de probat.*
conclus. 1. *num.* 1. 2. & 3. *lib.* 1. & Mascard. *de probat.*
lib. 1. *conclus.* 140. & est communis, ut in omnibus
quæ veniunt jure ordinario legationis, omnino fi-
des habeatur Cardinalibus. Quod extende ad om-
nia ea, quæ veniunt jure ordinario sub generali
commissione, siquidem creditur in principali, quòd
sint Legati, Felin. *in cap. quod super his, num.* 8. & 9.
de fide instrument. & Mascard. *d. conclus.* 140. *num.* 1. &
num. 5. & 8. ubi ampliat ad ea, quæ de consuetudi-
ne conceduntur Legato, licèt in generali commis-
sione non veniant de sui natura, idem Mascard.
post alios *in conclusion.* 269 *n.* 11. & Gabriel. *titul. de*
probat. lib. 1. *conclusion.* 3. *n.* 12.

Quinimò Cardinalibus Legatis creditur, quan- 7
do asserunt, & exponunt nomine Pontificis ea ei-
dem ad quem mittuntur, gloss. *in cap. ad Apostolica,*
in verb. proposit. de re judicata in 6. Mascard. *d. con-*
clus. 140. *post n.* 7. *vers. qua ampliatio, & conclus.* 269.
num. 9. Idem dicendum est, quando asserunt se
Legatos Papæ, seu delegatos in aliqua causa particu-
lari, vel in aliquo, specialiter sibi commisso vivæ
vocis oraculo, quamvis etiam si aliunde non doceat
de commissione sibi facta, Baldus, & Salyc. *in l. ju-*
risjurandi, C. de testibus, Abbas *in cap. super his num.* 5.
vers.

vers. aut asserit, de fide instrument. & in cons. 10. *videtur primò, num.*2. *& 4. lib.* 2. Alciat. *de præsumpt. lib.*3.*regul.* 1.*præsumpt.*48.*vers.unde etiam propter magnam nobilitatem,* Mascard. *d. concl.* 140. *n.*20.

8 Creditur item Cardinali asserenti de ordine Papæ Papa præsente etiam in præjudicium tertii, quia non præsumitur mentiri cùm Pontifex sit in loco ubi tale asseritur, & facilè sit recursus ad illum, Mascard. *in d. conclus.*140. *num.* 16. & pleniùs *conclus.* 269. *num.* 22. *cum sequentibus*, & Anton. Gabriel. *suprà d. conclus.* 3. *num.*20. De jure tamen
9 non creditur Cardinalibus asserentibus se Legatos, ubi agitur de præjudicio tertii, nisi suarum legationum litteras ostendant, secundùm *glossam final. in cap. sicut nobis, de sententia excommunicationis.* Alciat. *de præsumpt. reg.*3. *præsumpt.* 2. *num.* 3. Abbas *in cap. cùm à nobis num.*1. *vers. ex quo infertur*, & *ibi* Aretin. *n.* 15. *de testibus*, Crot. *de testibus, n.* 210. *in* 1. *conclusione,* Campeg. *eodem titulo regul.* 197.*in fallent.*21. Menoch. *cons.*100. *n.*73. *& num.*78. & Mascard. *de probat. lib.*1.*conclus.* 140. *num.* 10. & pleniùs *conclus.* 269. *num.*21.*& lib.*2. *conclus.* 1004. *n.*59. Et quamvis de consuetudine Romanæ Curiæ credatur Cardinalibus asserentibus aliquid in præjudicium tertii, ut volunt Decius *in cap. constitutus el.* 1. *in* 4. *notabili, n.* 9.*de appell.* Corrad. *in pract.* §.2. *de officio Prætor.in caus. civil. rubr. de testibus dicta testium assumen. in princip. n.* 4. *ad finem fol.* 114. & Mascard. *dict. conclus.* 140. *num.*17. *& conclus.* 269. *num.* 12. Nihilominus hoc
10 procedit, quando Cardinales voluerint attestari de factis, vel per se, vel coram se uti Legatis de latere: secus si voluerint attestari de factis coram se uti coram judicibus ordinariis aliter, vel de factis aliter, quàm ex virtute legationum: tunc enim, nisi probetur consuetudo in eo casu in specie non est admittenda, ut probat Marcardus *de probat. lib.*1. *conclus.* 140. *num.* 17. *& conclus.*269. *num.*12. quia præjudicat tertio graviter, ita Abbas *in cap. quod super his, in fide, de fide instrumentorum*, per hac verba ibi, *Ego tamen non crederem hoc procedere in*
11 *grave alterius præjudicium.* ex quibus verbis colliges neque ex consuetudine credendum esse plenè Cardinalibus asserentibus, quando agitur de tertii præjudicio: secus in aliis commissis à Papa Cardinalibus, quoniam tunc ex consuetudine creditur illis, non tamen in aliis, Bellamer. *cons.*12. relatus à Soc. *in cons.*99. *num.* 13. *in fine vers.*2. *quia, lib.* 3. quem Soc. *ibi* sequitur, & Mascard. *d. conclus.* 269. *num.* 15. Denique Cardinali Legato non creditur circa demandatam sibi jurisdictionem in rebus exigentibus speciale mandatum,& quæ non pertinent ad illum de jure communi: secus si pertineant de jure communi, Tuschus post alios *verb. Cardinalis*, *conclus.* 103. *n.* 18.
12 Illud etiam non est omittendum, Cardinales non subjici regulis Cancellariæ, nisi illis nominatim includantur propter reverentiam quæ ipsis haberi solet, in tradit Gomez *in proæmio ad regul. quæst.* 4. *& ad regulam de impetr. benefic. vac per obitum famil.* unde est opus indulti mentione, aliàs indulto Cardinalis non derogatur, nisi per expressam mentionem, Paris. *cons.* 79. *lib.* 4. Puteus *decis.* 141. *lib.* 2. Caputaquens. *decis.* 82. *part.* 2. Non tamen opus est fieri mentionem ipsius Cardinalis nominatim in derogatione indulti, sed satis est dicere conferendo beneficium in Diœcesi Cardinalis alicujus, non obstante indulto Præsulis, etiam Cardinalis, ita Puteus *decis.* 190.*in principio, lib.* 3. Germon. *de indultis* §. *alioquin, n.*34. *& sequent.*
13 Item generalis dispositio odiosa non includit Cardinales: sunt enim digni speciali mentione, Anchar. *cons.*195. *Pro clariori, num.* 5. & est communis, ut vult Gomez *in reg. de valore quæst.* 1.*in principio*, & Bellenc. *in tract. de charit. subsid. q.* 66. & ideo non comprehenduntur in excommunicatione generaliter lata, nisi de illis fiat specialis mentio, per *cap. quia periculosum*, *de sentent. excommunicationis lib.* 6. Sed quid, si dispositio generalis contineat verba cujuscumquæ dignitatis, & gradus? Responde non comprehendere præsentes in Curia; secus verò absentes, Gomez *in regula de valore quæst.*1. *n.* 3. *in fine*, nihilominus idem Gomez *in proæmio regulæ indistinctè quæst.*4. *num.*2. ait comprehendi Cardinales quando dispositio habet verba cujuscumque dignitatis, & gradus, ex ea ratione, quia generalis dispositio etiam privilegiatos includit, & ita fuisse judicatum fert Tuschus *suprà d. concl.* 100. *n.* 27. *usque ad numerum* 36. refertque concordantes.

Quid de patria potestate, & de comparendo in 14
judicio? Quoad primum Martin. Lauden. *quæst.* 80. *de Cardinalibus*, tradit per Cardinalatum filiumfamilias absolvi à patria potestate, *in Authent. sed Episcopalis dignitas, Cod. de Episcopis, & clericis, & in cap. indecorum, de ætat. & qualit.* non tamen perdit jura suitatis, argum. *l.quod favore*, *Cod. de legib.* gloss. *in dict. cap. indecorum, verb. se ipsos*, ibi, *qui enim in Prælatum eligitur, etsi minor sit, non debet esse sub patris potestate.* Ex qua regula sequitur per Episcopalem dignitatem solvi à patria potestate, Cotta *in memorab.verb. Episcopalis dignitas*, Molin. *de justitia tract.* 2. *disp.* 229. *vers.*6. Rebellus *de obligat. justitiæ part.*2. *lib.*1.*quæst.*8. *num.*60. *vers. octavo*, & Gutierr. *in* §. *sui. num.* 10. *& sequent. Instit. de hæredum qualitate, & differentia;* ergo multo magis per Cardinalatus dignitatem liberabitur à patria potestate, Antonius Cucch. *de Cardinalibus, num.* 87

Quoad secundum de comparendo in judicio dic 15
non teneri Cardinales personaliter comparere, sed satis esse, si compareant per Procuratorem, secundùm Specul. *in titulo de acto.* §. *unico vers. item Illustris, & in l. penult. & in Authent. quod jus C. de procurat.* Laudensis *suprà quæst.* 76. Non enim subjiciuntur communibus legibus, & regulis Cardinales, textus singularis *in bene à Zenone, in vers. dignam sua prærogativa fortunam*, *Cod. de quadri. præscript.* Barbat. *de præst. Cardin. quæst.* 7. 1. *part. numero* 8.
Non est tamen negandum quòd Pontifex si volue- 16
rit in crimine hæresis, vel schismatis condemnare Cardinalem cum minori numero testium, quàm exprimitur *in dict. cap. præsul.* quod possit, ut est gloss. *in Clement. ne Romani, de electione, & in cap.* 2. *de schismaticis*, in quibus casibus etiam potest comparere per Procuratorem, ut ait Specul. *suprà*, & deducitur ex *l.penult. cum Authent. sua, C. de procur.* quæ decernit Illustres debere constituere Procuratorem in judicio, nec debere citari verbaliter, sed requiri scripturam ad citandum Cardinalem, ut notatur. *in l. quoties, Cod. de dignit. lib.* 12.
Quin etiam nec Vicarius Papæ hebet jurisdictio- 17
nem in Cardinalem, per *cap. primum, de offic. Ordin. lib.*6. ubi, quando dicitur in aliqua dispositione Vicarios habere eandem jurisdictionem, quam habent ipsi Ordinarii, non intelligitur contra Illustres in aliquo gradu dignitatis constitutos. Ex quo sequitur Vicarium Papæ non habere jurisdictionem in Cardinalibus, neque in subditis, & familiaribus ipsorum, & ideo remittuntur ad eorum Vicarios, Cardin. *in dict. Clement. ne Romani, de electione*, Tusch. *suprà concl.*100. *num* 52.

Item Cardinales ex privilegio habent, quòd be- 18
neficia suorum familiarium nequeunt conferri per Romanum Pontificem absque consensu Cardinalis patroni, Bellamer. *cons.* 19. *num.* 2. *vers. quintò quia* ubi ait Cardinalem Legatum etiamsi habeat amplissimam potestatem conferendi beneficia, non posse disponere

disponere de beneficiis vacantibus per obitum familiarium Papæ, vel Cardinalium, Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 51. num. 63.* ubi ait, si familiaris obeat, & Cardinalis sit præsens in Curia, requiri consensum illius duntaxat, ut Papa conferat, non verò collationem esse reservatam Cardinali.

19 Item possunt Cardinales plura beneficia incompatibilia ex dispensatione obtinere facilè, juxta *Extravag. de præbendis*, & liberè conferre beneficia Ecclesiarum, quarum sunt titulares, seu commendatarii, non obstantibus quibuscumque reservationibus, nisi fortè in Curia vacaverint. Cæsar. *de Cardinalibus disp. 2. §. 5. n. 13.* & in Ecclesiis quarum sunt titulares, si sunt Ecclesiæ Patriarchales, habent eandem jurisdictionem, quam habent Patriarchæ, & alii superiores, videlicet Archiepiscopi, & Episcopi, Tusch. *de Cardinalibus conclus.* 100. *n.* 51.

20 Domus, seu Palatia Cardinalium conferunt immunitatum omnibus delinquentibus ad ea confugientibus, sicut ad Ecclesiam, nec possunt extrahi ab illis per judicem sæcularem, ita Manfred. *in tract. de Cardinalibus cap. 8. privileg. 14.* quod de consuetudine tradit Jul. Clar. *lib. 5. §. final. quæst. 30. num. 26.* &

21 Tusch. *ubi proximè d. concl. 100. num. 53.* Quo etiam privilegio gaudet damnatus ad patibulum, si obviam fiat Cardinalis eidem in itinere, & ab eo veste, aut pileo protegatur, Felinus *in cap. quærenti, de officio delegati*, Cened. *part. 2. collectan. 139. num. 10.* ubi addit hoc non habere locum, quando ducitur ad supplicium ratione falsitatis: tunc enim non poterit liberari à Cardinali, ut tradit Joseph. Ludovic. *decis. 15. Lucen. num. 35.* Plaça *de delictis cap. 34. num. 3.* Tiraquel. *de pœnis temperandis, caus. 31. num. 24.* Menoch. *de arbitrar. casu 306. num. 12.* & Petr. Rebuff. *in concord. tit. de collation. ℘. si quis verò, in gloss. Cardinalatus, in vers. hodie Curia Romana, pag. 340.* Anton. Cucch. *de Cardinalibus. numero 85.* addit ductum ad supplicium mortis liberari à Cardinali obvio suo pileo capiti ejus imposito, dummodo crimen deliquentis non sit falsi, læsæ Majestatis, hæresis, proditionis in patriam, alteriusve delicti atrocis, & horrendi, quod privilegium ex consuetudine fuisse inductum, tradunt Baldus, Salicetus, Castr. *Cod. de appellat.* Barbat. *suprà quæst. 10. col. 1.* Lauden. *in 2. tractatu quæst. 47.* Petr. Duennas cum aliis, *in regul. 80. verb. Cardinalis.* Non potest tamen hoc indultum per substitutum exerceri, Laudensis *in 6. q. prioris tractatus*, & Duennas *regul. 81.*

22 Similiter Cardinales privatum carcerem habere re possunt ad puniendos domesticos, & familiares suos ex usu, & consuetudine, ut vult Manfred. *in tract. de Cardinal. cap. 8. privileg. 18.* non obstante *l. 1. Cod. de privatis carceribus*, decernente pœnam capitis exercenti privatum carcerem, sequitur Clarus *§. final. quæst. 68. num. 32. vers. privatum carcerem.* Item nequeunt conveniri, nec puniri pro delictis ante Cardinalatum commissis, ex ea ratione quia non præsumitur Cardinalis evectus ad tantam dignitatem, nisi facta diligentissima ejus morum, & vitæ priùs examinatione, juxta *cap. Præsul. 11. quæst. 5.* Manfred. *decis.* 286. Anton. Cucchus

23 *suprà num. 94.* & alii communiter. Eorum familiares delinquentes à Vicariis suorum Cardinalium, seu Auditoribus ex consuetudine puniendi sunt, Pavin. *de potestate capituli Sede vacante, q. 10. p. 2. princ.* Lauden. *suprà in 2. tractatu q. 75.* ubi citat Zabarel. *in Clem. ne Romani, ubi proximè, q. 35. vers. excipiuntur*, Cucchus *de Cardinalib. n. 114.*

24 Quæri potest, an Cardinalis testari possit sine licentia Summi Pontificis? Negat Hostiensis *in summa, in titulo de pœnit. §. cui confitendum, vers. cui Cardinalis*, quod est verum, si fuerit Religiosus professus, tunc enim necessaria est licentia. Laudensis *de Cardinalibus, quæst. 57.* post Baldum *in Authentica licet, C. de Episcopis, & clericis*, Azor. *2. part. lib. 4. cap. 3. vers. sextò quæritur*; secus, si non fuerit Religiosus: tunc enim testari potest de his, quæ sua industria, & virtute acquisivit, & de bonis patrimonialibus, sicut alii clerici. Nam Religiosi professi tacitè, vel expressè testari nequeunt, textus *in cap. quia ingredientibus 19. quæst. ultim. Authentica Ingressi, & Authent. si qua mulier. G. de sacros. Eccles.* eo quia professi Religionem transeunt in potestatem monasterii, cum suis omnibus bonis. Item, quoniam, qui sui juris non sunt, testari prohibentur, Navarr. *in manuali cap. 27. num.* 270. Molina *de primogen. lib. 2. cap. 9. num. 54.* Spino *in speculo testamenti in rub. gloss. 6.* Gama *decis.* 309. *numero* 2. Valasc. *consult.* 108. *numero* 7. Molina *de justitia tract. 2. disp.* 141. & latiùs Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. à principio*, ubi probant Religiosos professos non posse testari non solùm de bonis, quæ illis competunt ratione suæ Religionis, sed nec etiam de patrimonialibus.

Extende etiam ad pias causas Religiosos testari non posse de Prælatorum suorum licentia, ita Bartholomæ. à S. Fausto *in thesauro religiosorum lib. 8. quæst. 65.* Navarr. *commento 4. de regular. num. 44. & num. 22. corol. 10.* Graffis *decis. part. 1. lib. 3. cap. 5. num. 59.* Molina *de just. tract. 2. disp. 145. vers. dubium est*, Lessius *de justitia lib. 2. cap. 41. dub. 8. num. 73.* Azor *part. 1. lib. 12. cap. 9. quæst. ult.* & Sanchez *d. cap. 8. num. 5.* post plures, asserens nec Prælatum cum Conventu, nec Capitulum generale posse facere facultatem testandi. Quinimò nec ex superioris licentia posse professum facere codicillos. Tapia *in Authent. Ingressi C. de sacros. Ecclesiis, verb. ideoque nec de his, cap. 1. num. 64.* Barthol. à S. Fausto *suprà d. lib. 8. quæst. 71.* nec donationem causa mortis, Navarr. *d. cap. 27. num. 270. & cons. 6. num. 3. de præsumpt. in 1. edit. & cons. 2. num. 3. de præsumpt. in 2. edit.* Graff. *decis. part. 1. lib. 3. cap. 5. num. 58.* nisi quid moderatum donet, Tapia *d. cap. 1. num. 4.* Garc. Falcon. *regul. 456. num. 4.* Sanchez *d. cap. 8. num. 11.* cum aliis *ibi*, & Xuar. *allegat. 20. num. 27. in fine.* Accedente ergo Pontificis licentia posse professum testari, concludunt Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 9. num. 67.* Menoch. *Illustr. cap. 102. num. 2.* Redoan. *de spoliis Eccles. quæst. 7. ℘. 1. præsuppositis, num. 10.* Sim. de Prætis *de interpretat. ultim. voluntatum lib. 2. interpretation. dub. 15. solut. 4. num. 73.* Benedict. Ægid. *in l. 1. Cod. de Sacross. Eccles. part. 1. §. 1. num. 6. in fine, & §. 7. num. 7.* Sanchez *d. cap. 8. num. 45.* & Barthol. à S. Fausto *lib. 8. quæst. 66.* Ergo in nostro casu cùm Cardinalis Religiosus quicquid acquirat videatur transire in rem ipsius Ecclesiæ, ut docet Abbas *in cap. 1. de testamentis.* idcirco testari non potest nisi de consensu Romani Pontificis. 25

Porrò Cardinalis clericus duntaxat potest testari de bonis sui patrimonii, & de bonis suo labore quæsitis, aut propria pecunia emptis, aut ratione alicujus muneris comparatis, quod alioqui sæculares obire consueverunt, aut denique de bonis, quæ quatenus clericus sua opera, & industria fuit consecutus, argumento Episcopi, qui potest de bonis patrimonialibus, aut propria industria quæsitis testari, non autem de rebus Ecclesiæ, aut ejus intuitu quæsitis, Molina *de primog. lib. 2. cap. 10. num. 27.* Henriq. *in summa lib. 10. cap. 33. n. 3. littera L.* & de Cardinalibus in specie Azor *part. 2. lib. 4. cap. 3. quæst. 6.* & sicut Episcopus de his bonis intuitu Ecclesiæ quæsitis non potest testari sine assensu Romani Pontificis; sic etiam Cardinalis nequit de eisdem bonis, 26

bonis, quæ ratione dignitatis, vel Ecclesiæ, cujus est titularis. ita Joann. Andr. Abbas, & Anchar. *in cap. cùm in officiis, de testamentis* atque ita requiritur facultas Summi Pontificis, ut de fructibus beneficiorum, & de acquisitis ex beneficiorum reditibus testetur, Hostiens. *in summa de pænit. & remiss. §. cui confitentur, vers. cui Cardinales*, & alii, quos referens sequitur Anton. Cucch. *de Cardinalibus, n.*89. & 90. Nihilominus testari potest de bonis, quæ illi obveniunt ratione pilei, seu galeri Cardinalitii, hoc est, ratione muneris, quo fungitur assistens Romano Pontifici, quia non ea consequitur ratione beneficii Ecclesiastici, Albanus *suprà quæst.* 15.

27 Similiter Cardinalis filiusfamilias testari potest de bonis quæsitis ante Cardinalatum, & de illis, quæ habuit à consanguineis, Anton. Cucch. *suprà num.* 88. post Clarum *§. testamentum quæst.* 27. *num.* 2. & probatur ex *Authentica Presbyteros C. de Episcopis, & clericis*, ibi: *Presbyteros, & Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, lectores, quos omnes clericos appellamus, res quomodolibet ad eorum dominium venientes habere in sua potestate præcipimus, ad similitudinem castrensium, & donare cui volunt secundùm leges, & testari in his, licèt sub parentum sint potestate*, sic Thomas Vaz *allegat.* 29. *à num* 100. *usque ad num.* 142. sequitur Valasc. *consult.* 108. *num.* 12. *& duobus sequentibus.* Quando verò Cardinalis testatur, debet servare ea, quæ à jure canonico, non verò, quæ à jure civili præscribuntur: atque ita testamentum Cardinalis firmum erit, si fiat cum duobus, aut tribus, testibus, quamvis de jure civili requirantur septem.

28 Quæstionis tamen est, quando Cardinalis habet facultatem testandi à Pontifice, possit toties quoties voluerit testamentum condere? Pars negans ex eo probatur, quia facultas concessa Bertæ, ut ingrediatur in Monasterium Monialium, extinguitur prima vice, nec potest ampliùs introire, ita Covarr. *in cap. cum in officiis, de testamentis, num.* 8. Redoan. *tract. de spoliis Ecclesiasticis quæst.* 7. *vers. & ista gratia*, post Decium *cons.* 402. *& cons.* 512. Requiritur tamen, ut hæc licentia ad testandum expressè concedatur, ut per Navarrum *consil.* 71. *in fine, de Regular. in* 1. *edit. & cons.* 7. *in fine, de donat. in* 2. *edit.* Barthol. à S. Fausto *dict. lib.* 8. *quæst.* 70. & Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *cap.*8. *num.*55. Posse nihilominus toties quoties voluerit testari usque ad mortem, & testamentum priùs factum revocare, qui habuerit facultatem testandi, est certum, neque extingui primo actu, docent Navarr. *de reditibus, quæst.* 3. *monitu* 9. Gutierr. *pract. lib.*3. *quæst.* 48. *n.* 7. Fr. Emmanuel *tom.* 3. *regul. q.* 68. *art.* 5. Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum d. lib.* 8. *q* 79. Gonz. *ad regulam* 8. *Cancell. gloss.* 11. *n.* 97. post Paulum Granutium *theoremate* 13. *num.*4. & Covar. *in noviori impressione* suprà mutata sententia hanc partem sequitur, accedit Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.*1. *n.* 17. Tapia *in Authent. Ingressi, verb. ideoque nec de his, c.* 1. *n.*31. & Azor 2. *p. lib.*4. *c.*3. *vers. decimò quæritur*, ubi hanc sententiam veriorem dicit.

In quæstionem tamen venit, an expiret hæc licentia re integra morte concedentis? Negat Sanchez *de matrimonio disp.* 28. *n.* 82. ad quem locum se remittit *tom.*2. *lib.*7. *in præcepta Decalogi d. cap.* 8. *n.* 57. *in fine*, Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. glossa* 12. *n.*35. post Mandosium *de signatura gratiæ, tit. de licentia testandi*, & Nattam *consil.*647. *lib.*4. *per totum*, quæ sententia placet Petro Barbosæ *in l. divortio, §. quod in anno, n.* 20. *ff. soluto matrimonio.*

An verò licentia testandi debeat præcedere, an sufficiat supervenire ut testamentum sustineatur? Partita est quæstio. Socin. *in l. si quis filio §. irritum, ff. de injust. testam.* tradit facultatem debere præcedere testamentum, nec sufficere, quòd subsequatur. Paulus de Castro, quem citat Albanus *de Cardinalibus, quæst.* 48. tradit testamentum priùs factum per licentiam subsequentem subsistere. Ratio, quia testamentum, cùm sit actus successivus, & deambulatorius usque ad mortem, non dicitur esse perfectum, nisi tempore mortis à quo capit robur. Ita Matienzo *l.*3. *gloss.*3. *num.*4. *tit.*4. *lib.* 5. *novæ recopil.* Navarr. *commento* 2. *de Regularibus, à num.* 256. Molina *de justitia tom.*1. *tract.*2. *disp.* 141. *in fine*, Sanchez. *in præcepta Decalogi lib.*7. *cap.* 8. *numero* 60. & confirmatur ex *d. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum, vers. qua ratione, ff. de injusto rupto*, ubi disponitur, quòd si inhabilis ad testandum habuerit licentiam testandi à Principe, posse non solùm testari, sed etiam testamentum tempore inhabili factum confirmare per licentiam supervenientem, Anton. Gomez *in l* 42. *Tauri num.*2. ubi multis exemplis id confirmat: quamvis contrarium tamquam verius teneant Alexander *cons.*17. *num.*4. & 5. *volum.*4. Caputaquen. *decis.* 258. *num.* 1. *part.*3. & alii, quos referens sequitur Gonzal. *ad regul.*8. *gloss.* 47. *n.*48. ubi *num.*49. addit testamentum unius Cardinalis ante licentiam confectum, non fuisse validatum per licentiam subsequutam; & ideo huic opinioni adhærent ultra præcitatos Mandosius *regul.* 18. *Cancell. quæst.*12. *num*18. & Flamin. *de resignat. lib.* 11. *quæst.* 7. *num.* 90. & 91. & Azor *d. cap.*3. *quæst.*8.

Nihilominus, quamvis hæc sententia sit tutior, non tamen est verior, argumento à simili, quoniam quamvis emphyteuta alienet rem inconconsulto domino, & ideo incidat in pœnam commissi, si postea dominus concedat facultatem alienatio antea facta sine consensu illius, convalescit, & emphyteuta excusatur à pœna. Item nemo potest facere molendinum sine licentia Principis in fluvio navigabili: attamen si quis faciat, & postea obtineat licentiam, confirmatur molendinum antea factum, ita, Gomez *d. l.* 42. *num.* 2. quod etiam roboratur argumento beneficiorum incompatibilium, quæ si quis habeat sine licentia Pontificis, & postea impetret facultatem, valet dispensatio, ut possit illa retinere, ut in specie Paulus de Castro *in d. §. irritum, & ibi* Imola, & Jason *in l. quo minus, de flumin. quæst.*21. *num.*128. ergo in nostro casu satis est, ut testamentum convalescat, quod subsequatur licentia, ut volunt Navarr. Gomez. Matien. Molina, & Sanchez *citati.*

EPITOME.

29 *An Pontifex possit concedere inhabili, ut testetur simpliciter in quoslibet usus?*

30 *An consuetudo faciat facultatem testandi Cardinalibus?*

31 *Consuetudo an valeat, ut Monachi testentur?*

32 *Monachos, & Cardinales non posse testari sine expressa licentia est verius.*

33 *Licentia ad testandum non habet affectum, nisi sit in Camera Apostolica registrata, & solvitur compositio viginti quinque pro centenario.*

34 *Licentia Monacho data non extenditur ad primogenium instituendum, nisi exprimatur?*

35 *Professis ex solo jure humano prohibitum est testari.*

36 *Monachus Episcopus non liberatur à voto paupertatis.*

37 *Religiosus factus Cardinalis, quas obligationes suæ religionis retineat?*

Ratio

29 RATIO dubitandi est, quia licentia concessa à Summo Pontifice Religiosis ad testandum, intelligitur ad usus pios, ut alioquin licentia consentiat cum jure communi, ac proinde nequeunt ad profanos, sed ad pios duntaxat usu testari Molina *tract. 2. disp. 141. vers. facultas Religioso, & disp. 604. num. 3.* Sanchez *in praecepta Decalogi lib. 7. c. 8. num. 51.* Azor *1. p. lib. 12. c. 9. quaest. ult.* & Lessius *de just. lib. 2. c. 19. dub. 4. numero 40.* Molina *de primog. lib. 2. c. 9. numero 67. & c. 10. numero 30.* Tapia *in d. Authent. Ingressi, c. 1. numero 24.* & alii. Hoc posito docet Barbatia *de praestantia Cardinalium p. 1. q. 4.* non posse Pontificem facere facultatem testandi Cardinalibus simpliciter in quoslibet usus, quos voluerint, argumento *cap. relatum el. 2. de testamentis*, atque ita potestas testandi restringi ad pias causas, seu eleemosynas, arg. *c. cùm dilectus, de consuetudine, & c. ex parte, de verborum significatione.* Nihilominus probabilius est posse Pontificem concedere licentiam testandi in quoslibet usus, licitos tamen, & honestos, ut patet ex forma licentiae, quae sic habet: Damus tibi licentiam testandi in quoscumque usus, quos tu ipse malueris, Azor *2. p. lib. 4. c. 3. quaest. 12.*

Et quamvis Germon. *de indult. Cardin. §. quod tu Romanam*, tradat *n. 25.* licentiam testandi restringi ad pios usus, & non aliter; meliùs opinatur Azor *ubi suprà*, & Covarr. *in c. cùm in officiis, de testamentis, num. 7.* asserit hujusmodi licentiam valere sine ulla omnino causa; etiamsi Alexander *cons. 101. num. 8. volum. 7.* credat in Papae licentia semper praesumi causam subesse.

30 An autem possint Cardinales ex consuetudine testari ambigitur? Nam Manfred. *in tract. de Card. dec. 126.* vult Cardinales posse sine licentia Pontificis testari consuetudine hujusmodi praescripta; Anastas. tamen Germon. putat Manfredum somniasse, quia *ex cap. cùm in officiis, & ex cap. relatum, de testamentis,* quibus id probat, contrarium probatur: neque testari solent Cardinales sine expressa facultate. Contrà verò Innocentius *in cap. cùm in officiis, de test.* concedit hanc consuetudinem in clericis beneficiariis posse reperiri, cùm non repugnet juri divino, aut naturali, sed solùm juri canonico, quod consuetudine praescripta abrogari potest: sequitur Sanchez *lib. 7. in praecepta Decalogi c. 8. n. 61. & 62.* quatenus ait posse Monachos per Pontificis privilegium testari, posse etiam per consuetudinem legitimè praescriptam, ex traditis à Fel. *in c. quae in Ecclesiarum. n. 27. de constit.* quippe consuetudo praescripta habet vim concedendi jus novum, & antiquum abolendi, *c. final. de consuetudine.* Item prohibitio testandi est de jure humano inducta, & Monachi secundùm veriorem sententiam solo jure humano fiunt inhabiles ad dominium habendum, Sanchez *d. cap. 8. in principio, n. 4.* at jus humanum per consuetudinem aboletur. Quare per consuetudinem, sicut & per privilegium possunt inhabiles ad testandum, testamentum condere, ita Navarrus *comment. 2. n. 44. de regular.* Tapia *in Authen. Ingressi, vers. ideoque nec de his, cap. 1. num. 6. Cod. de sacross. Eccles.* & Sanchez *d. cap. 8. num. 62. ad finem,* ubi subdit consuetudinem sufficere, quae sufficit ad derogandum juri humano; nec esse necessariam consuetudinem immemorialem. An verò Cardinales sint in consuetudine testandi, ipsi noverint. Quoad Religiosos multi negant valere hanc consuetudinem, etiam praescriptam, inter quos Baldus *in Authentica Ingressi. num. 5. C. de sacros. Eccles.* & ibi Jason. *num. 8.* Henricus *cap. si quis fanè, num. 10. de peculio Clericorum,* & Graff. *decis. lib. 3. cap. 5. n. 59.* Caeterùm cum haec prohibitio solùm de jure humano repugnet regulae Monasticae, non est negandum posse tolli per consuetudinem legitimè inductam, ut tradit Sanchez cum aliis *d. cap. 8. num. 62.*

Verius tamen puto, sine expressa licentia nec Monachos, nec Dominos Cardinales posse testari, & ita fieri solet, eo quia facultas ab eisdem impetrata ad testandum non suum effectum sortitur, nisi in Camera Apostolica fuerit registrata. Quinimo quando fit facultas testandi de certa summa, solvitur compositio ad rationem viginti quinque pro centenario, quae compositio hisce temporibus reduci solet ad viginti, & ad duo de viginti, 32
ita Germon. *d. §. quod tu Romanam, num. 29. fol. 403. col. 1.* Accedente igitur Summi Pontificis licentia posse professum in quacumque Religione testari, volunt Greg. Lop. *verb. descendentes, tit. 1. p. 6. l. 17.* & ex antiquis Bald. *in Auth. nisi rogati, n. 23. C. ad Trebel.* Covarr. *c. 2. de testam. n. 10.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. n. 67.* ea tamen licentia non exten- 33
ditur ad primogenium instituendum ex bonis suis, & intelligitur, ut testetur ad pias causas, non autem ad profanas; idem Molina *ibid. & c. 10. n. 30.* nisi in licentia id exprimatur, Covar. *in c. cùm in officiis, de testamentis, n. 7.* Sanchez *d. lib. 7. c. 8. n. 54.* 34

Posse autem professum ex licentia Pontificis testari nemo dubitat, quia testari illi est prohibitum ex solo jure humano, quod non ligat Pontificem, & in eo potest dispensare, Bald. *in l. si quando 35. in fine principis. C. de inofficioso testamento,* Decius *in d. Authent. Ingressi, num. 12.* Bertrandus *cons. 12. num. 8. & cons. 16. num. 1. vol. 3.* Avendan. *de exequen. mandat. part. 1. cap. 4. vers. tertiò requiritur,* Simon. de Praet. *de interpretat. ultimae volunt. lib. 2. interpretatione 1. dub. 1. solut. 4. num. 73.* Gregor. Lop. *l. 53. verb. que los ganen. tit. 6. part. 1.* Graff. *1. part. decis. lib. 3. c. 5. n. 57. & 59.* Burg. de Paz. *l. 3. Tauri, n. 689.* & Azor. *1. part. lib. 12. c. 9. quaest. ultima,* & loquentes de Monacho Episcopo, quamvis eum non liberent à voto paupertatis, negentque posse testari, non tamen negant id posse de licentia Papae, D. 35
Thomas *2. quaest. 185. art. 8 ad 3.* D. Antoninus *3. part. tit. 20. c. 2. §. 7.* Sotus *lib. ult. de justitia, quaest. ult. art. ult. ad ult.* & Azor. *tom. 1. lib. 3. c. 7. quaest. 2. fin.* 36

In quaestionem potest venire, quae obligationes maneant in Religioso facto Cardinali? Responde Religiosum Cardinalem factum verè Religiosum manere, & ex consequenti retinere vinculum paupertatis, & esse incapacem proprii dominii, ac proinde sine dispensatione non posse testari, ut dixit Baldus etiam *in Authent. Licentiam, de Episcopis, & clericis.* atque ita omnia post talem dignitatem quaesita, acquirit Ecclesiae suae, cujus titulum, ac regimen habet: aliàs Ecclesiae Romanae, aut Sedi Apostolicae acquiret. Denique obedientiam retinet immediatèque soli Pontifici subest. Habitum etiam deferre debet, & ita observat usus Ecclesiae, Suar. *de Religione, tom. 4. lib. 3. cap. 18. n. 4.* 37

De praerogativis, & praeeminentiis, quae competunt Collegio Cardinalium tam vivente, quàm mortuo Summo Pontifice.

§. IV.

EPITOME.

1 *Collegium Cardinalium, & Pontifex Summus, sunt unum corpus.*

2 *Collegium Cardinalium est gremium Romanae Ecclesiae.*

3 *Cardinales sunt Capitulum universalis Ecclesiæ.*
4 *Pontifex dum alienat res Ecclesiæ, debet facere, ut interveniat assensus Cardinalium.*
5 *Papa non deponit de consuetudine Cardinalem sine consensu aliorum.*
6 *Papa mortuo jurisdictio an remaneat in Collegio Cardinalium, duplex est opinio, altera affirmans, altera negans.*
7 *Capitulum Sede Episcopali vacante habet jurisdictionem, quæ de jure ordinario ad Episcopum pertinet.*
8 *Apostolica Sede vacante jurisdictio remanet penes Christum Dominum.*
9 *Cardinales eligunt Summum Pontificem, & Christus Dominus confert jurisdictionem.*
10 *Cardinales mortuo Papa habent omnia, quæ non sunt Papæ reservata.*
11 *Cardinales Sede vacante possunt restituere famæ.*
12 *Cardinalium collegium vivente Papa restituit famæ.*
13 *Cardinalium Collegium non potest statuere, ut liceat Pontifici eligere successorem.*
14 *Papa cum Cardinalibus licet facere constitutionem super modum eligendi Pontificem.*
15 *Papa non potest alteri concedere, ut successorem in ipsius locum deligat.*
16 *Papa potest facere constitutionem super electione sui successoris.*
17 *Ecclesia si Papæ conferret jurisdictionem, posset illam limitare, & augere.*
18 *Eligendi Pontificem modus non fuit à Christo præscriptus, sed Ecclesiæ commissus.*
19 *Electio Papæ debet habere duarum partium suffragia.*
20 *Electio Papæ ad quem pertineret, si omnes Cardinales perirent?*
21 *Constitutio Greg. X. super electione Papæ.*
22 *Cardinales nequeunt deponere, sed eligere Pontificem.*
23 *Cardinales in casibus moram non patientibus, quam habent jurisdictionem.*
24 *Papa propter ætatem, vel morbum facto inutili ad gubernandum, quis providebit?*
25 *Schismate orto Concilium congregare possunt Cardinales, & vivente Papa, si neglexerit, cogere.*
26 *Cardinales eligi à generali Concilio necessitate, & usu aliqui volunt, sed oppositum magis placet.*
27 *Sede vacante Collegium Cardinalium nihil potest in iis, quæ competunt Pontifici viventi.*
28 *Cardinales in generali Concilio habent jus definiendi, & subscribendi in decretis illius.*
29 *Jus definiendi, & subscribendi in Conciliis est actus jurisdictionis, non vero potestatis ordinis.*
30 *Appellari posse ad Collegium Cardinalium est Bartoli, sed oppositum est dicendum.*
31 *Apellari potest à sententia Cardinalium, non tamen à sententia totius Collegii.*
32 33 & 34 *Concilium generale an possit statuere, ut alii à Cardinalibus possint eligere Summum Pontificem?*
35 & 36 *Vacante Sede Apostolica tempore, quo celebratur Concilium generale, electio pertinebit ad Cardinales; secus si Concilium deponat Papam.*
37 *Cardinalium nomine veniunt non Ravennates, nec Compostellani, sed Cardinales Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.*

1 COLLEGIUM Cardinalium, & Pontifex sunt unum corpus. Roman. *consil.* 498. *numero* 10. & *latiùs* 11. Felinus *in cap. ad audientiam, in fine, de præscriptionibus*;
2 diciturque Collegium Cardinalium gremium Romanæ Ecclesiæ, *cap. in nomine Domini, distinct.* 23. Roman. *consil.* 498. *n.* 10. Cardinales sunt Capitulum universalis Ecclesiæ, proinde in rebus maximis alienandis Pontifex debet facere, ut interveniat consensus Cardinalium, Bald. *in l. cùm multa, Cod. de bonis quæ liberis*, & de consuetudine Papa non deponit Cardinalem sine consensu aliorum, Joann. Andr. *cap.* 1. *de supplen. negligen. Prælator.* & notant Doctores *in cap. clerici, de vita, & honestate clericorum*, Martin. Lauden. *de Cardinalibus, tract.* 1. *quæst.* 33. 3 4 5

Quæri potest, an mortuo Papa remaneat jurisdictio in cœtu Cardinalium? Responde glossam *verb. Sede vacante, in cap.* 1. *de schismat.* 3. *lib.*6. opinari, remanere in Collegio Cardinalium Sede Apostolica vacante, sequitur Bart. *in l. ubi absunt, num.* 2. per textum *ibi, ff. de tutor. & curator*, argumento capitis, *his quæ de major. & obed. verb. quando autem Ecclesia ipsa vacavit*, ubi Collegia Sede vacante succedunt in potestate, & jurisdictione Prælati, quod etiam habetur *in cap. cùm olim, eodem titulo*, & *ibi* Barbos. *num.* 3. ubi probat post Riccium *in collect. decis. part.* 3. *collect.* 610. & *part.* 4. *collect.* 880. Capitulum Sede vacante succedere in omni jurisdictione, quæ jure ordinario spectabat ad Episcopum tam in spiritualibus, quàm in temporalibus: Azor autem ex communi sententia 2. *p. lib.* 4. *c.*3. *in principio*, tradit Collegium Cardinalium in jurisdictionalibus non posse ea, quæ sunt Romano Pontifici reservata, ex *Clem. ne Romani, in principió, verf. irritum*, Cæterùm Capistran. *de authoritate Papæ, & Concilii part.* 3. *secundæ principalis pag.* 132. vult potestatem, & jurisdictionem Papalem defuncto Pontifice manere in Ecclesia universali: at verò Turrecremat *lib.* 2. *in summ. cap.* 79. *versicul.* 3. in Sede Apostolica, & in ipsa dignitate Papali, quæ non moritur, perseverare arbitratur. 6 7

Dicendum tamen est vacante Sede Apostolica plenitudinem jurisdictionis, & potestatis in se sumptam penes Christum Dominum remanere, qui est caput præcipuum, & principale totius Ecclesiæ; atque ita Cardinales eligunt Summum Pontificem, sed potestatem Pontificiam Christus confert, Christus enim eo ipso, quo Petrum, & successorem ejus constituit in terra, suum Vicarium, pollicetur se potestatem illi daturum, qui in Pontificem fuerit electus. Quare Cardinales eligunt, non tamen conferunt illi potestatem, sed Christus, & eo mortuo, remanet penes Christum. Neque inde infertur Cardinales cum Pontifice non efficere unum corpus, sed magis cum Ecclesia universali, sed satis est, ut dicatur unum corpus cum Papa, quòd possit eo defuncto facere omnia, quæ non sunt Papæ reservata. Nec etiam est inconveniens per interregnum manere Ecclesiam in aliquibus sine exercitio illius potestatis, quia ex hoc non sequitur notabile detrimentum, cùm satis provisum sit per sacros Canones, & per cœtum Cardinalium, & per inferiores Prælatos; in quibus sufficiens jurisdictio, ac potestas remanet. 8 9 10

Possunt item Cardinales vacante Sede Apostolica simul restituere famæ. Sic Cardinalis Florent *in Clem. Ne Romani, de electione, verb. irritum.* Quin etiam vivente Papa Collegium Cardinalium restituit famæ, ut notant Doctores *in c. cùm te, de re judicata.* Non tamen potest Collegium Cardinalium statuere, ut liceat Pontifici eligere successores, quia electio Papæ non competit Papæ, sed Dominis Cardinalibus, ut *in c. licet, de electione, & in c. ubi periculum, de electione in* 6. integrum tamen erit Papæ cum Cardinalibus facere constitutionem super modum electionis, *dist.* 23. *In nomine Domini*, non autem sibi successorem nominare, Azor *suprà d. lib.*4.*cap.*5.*vers.* 11 12 13 14

tertio quæritur, ad finem. Nec item potest Pontifex alteri concedere licentiam, ut successorem in ipsius locum deligat, ita Cardinalis Albanus *de Card. quæst.* 83. secundum communem, quoniam ex tali facultate maxima orientur incommoda in detrimentum totius Ecclesiæ, Azor *supra quæst. 4. vers. sed communis.* Non enim poterit Pontifex disponere in tempus in quo non est futurus Papa in re tam gravi, quæ esset occasio vexandi Ecclesiam, & sicut Papa non potest sibi eligere successorem, ut est communis & vult Cajetanus *de authoritate Papæ tract. 1. cap. 13. & tract. 2. cap. 21.* Turrecremat. *lib. 2. summæ cap. 51. cum glossa in cap. cùm Apostolica, §. qui omnibus 8. quæst. 1.* sic etiam non poterit facere facultatem alteri, ut in ipsius locum successorem deligere possit, quoniam electio competit Cardinalibus. Flaminius tamen *de*
16 *resignat. lib. 2. quæst. 1. num. 12.* addit Papam non posse sibi eligere successorem, posse tamen facere constitutionem, super electione sui successoris, ut Scribentes *in c. licet de vitanda, de electione*, honestumque erit si hoc faciat Pontifex de consilio Cardinalium & Concilio generali, ut notat Abbas *in d. cap. licet. n. 2. notab. 2.*

Porrò electio Pontificis, ut dixit, spectat ad Cardinales qui personam designant, potestatem autem, & dignitatem solus Christus immediatè confert suo Vicario, & ab ipso creatur, sicut Prorex immediatè ab ipso Rege instituitur, Cajet. *opusc. 1. de authoritate Papæ,*
17 *cap. 13.* Torres *de fide. disp. 15. dub. 3.* Nam si Ecclesia hanc jurisdictionem, & potestatem præberet Pontifici, posset illam, vel augere, vel limitare, vel mo-
18 dum ponere, quod non est dicendum. Modus eligendi Pontificem non fuit à Christo Domino præscriptus sed Ecclesiæ commissus, ut notat Suar. *de fide disp.* 10.
19 *sect. 4. n. 6.* sufficitque ad electionem, ut si valida quòd duarum partium suffragia concurrant, Azor *suprà part. 2. lib. 4. cap. 5. quæst. 7.* & Camil. Borrel. *decis. in sum-*
20 *ma tit. 4. n. 6.* Quòd si Collegium Cardinalium Sede vacante omnino fuisset extinctum, & nullus Cardinalis superesset, electio pertineret ad Patriarchas, ut volunt Bald. *in l. ubi adsunt, ff. de tutor. & curator.* & Conrad. *in templo omnium judicum, lib. 2. cap. 1. §. 2. in principio, num. 6.* Sed meliùs Dionysius paulus *de vera Patriarchalium Sedium erectione, cap. 16. num. 33.*
21 respondet cum Sylvestro Aldobr. *in scholiis ad Decium ad cap. licet de vitanda, num. 52. super titulo, de electione,* in hoc eventu competere electionem Pontificis Canonicis Ecclesiæ Lateranensis. Vide constitutionem Gregorii XV. incipit, *Æterni Patris*, editam anno Domini 1621. ubi decernit electionem esse faciendam per secreta suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclavi præsentium.

22 Ex quibus deducitur, quæ juridictio competat Collegio Cardinalium Sede vacante circa electionem Pontificis, non autem competit circa depositionem illius, & quamvis *in cap. ubi periculum. de electione in 6. §. idem*, dicatur, Collegium Cardinalium habere jurisdictionem in arduis occurrentibus; & sic videatur habere potestatem ad deponendum Pontificem, si, quod absit, fiat hæreticus, aut Ecclesiæ sit quasi vacans. *c. illud*, ubi periculum non loqui-
23 tur de his, quæ pertinent ad Summum Pontificem neque ad provisionem Pontificalis Cathedræ, sed de aliis, in quibus conceditur Cardinalibus jurisdictio, quando periculum grave satis imminet. Quare nequeunt Cardinales cognoscere de hæretico Papa, nec declarare an ille perdidisset Pontificiam dignitatem, nec similiter judicare, an illius electio sit irrita: hæc enim pertinent ad Concilium *cap. si Papa 40. dist. 79. dist. si quis pecunia*,
24 & Cardinales extra casum eligendi Pontificem nihil habent jurisdictionis in Pontificem, nec potestatem de Papatu: unde si fiat Pontifex mente captus, vel inutilis præ ætate decrepita, vel alio simili impedimento perpetuò affectus, ut nequeat attendere gubernationi Ecclesiæ, Concilium debet coadjutore providere, per *cap. 1. de clerico ægrotante lib. 6.* non verò Cardinales se possunt intromittere. In aliis autem casibus Sede vacante Cardinales haberent jurisdictionem urgente aliqua causa gravi, & moram non patiente, extra quam, si quid velint operari, irritum erit, ut *in Clementina, ne Romani, de electione, verb. irritum.*

Orto tamen schismate, & contentione data 25
Concilium congregare possunt Cardinales, Manfred. *d. Cardinali. c. 31.* cùm illis totius Ecclesiæ cura commissa sit: non tamen Cardinales, ut singuli, sed ut Collegium convocat Concilium, Bald. *in cap. olim. ex litteris, de rescriptis*, & Lauden. *tract. 2. de Cardinalibus quæst. 38.* patet quia Collegium Cardinalium vivente Papa, negligente tamen, potest facere Concilium universale, ut jam dixi; ergo Sedes vacante: sicut etiam potest dum vacat Se- 26
des Cardinalem cogere, ut suscipiat officium legationis, Anton. Cucch. *de Cardinalibus n. 40.* Posse tamen eligi à generali Concilio Cardinales necessitate id exigente, volunt Jacobat. *tract. de Concilio lib. 6. art. 7. quæst. 1.* & usu stante, Manfred. *in decis. 86. supra tercentesimam, tract. de Cardinalibus*, quos sequitur Cucchus *eodem tractatu num 24.* Sed magis placet, quod tradunt Azor. *2. par. instit moral. lib. 4. c. 1. quæst. 7* & Tuschus *verb. Cardinal. concl. 104. num. 13.* nimirum Collegium Cardinalium Sede vacante non posse creare Cardinales, licet possit eligere Pontificem, nec posse concedere statuta, quia creatio Cardinalium Summo Pontifici reservatur, Barbos. *Clem. 2. de elect. n. 5. pag. 11. & n. 10.*

Probatur ex constitutione Pii Quartii edita anno 27
1562. septimo Idus Octobris, Pontificatus sui anno tertio, ubi decernit, quæ sint facienda durante Sede vacante, his verbis: *Sedis autem vacatione durante Collegium Cardinalium in iis, quæ ad Pontificem maximum, dum viveret, pertinebant, nullam omnino potestatem, aut jurisdictionem habeat, neque gratiam, neque justitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum executioni demandandi, sed ea omninò futuro Pontifici reservare teneatur.* sic ibi, ex quibus verbis apertè constat nihil posse in reservatis Pontifici, ut est creatio Cardinalium. Vide reliqua apud Cherubinum *tom. 2. fol. 91. ff. 6.* Barbos. *sup. n. 1. pag. 11.*

Non levis se offert ambiguitas circa Cardinales 28
in generalibus Ecclesiæ Conciliis, quam vocem scilicet habeant in definiendis rebus fidei, & morum? Conclusio sit habere jus definiendi in Conciliis, & subscribendis in Decretis illorum non solùm jure sibi commisso, sed etiam jure ordinario ita Turrecremat *in summa lib. 3. c. 14. ad 6.* eo quia jus in Conciliis definiendi, & subscribendi, est actus jurisdictionis, non verò potestatis Ordinis at- 29
que ita non solùm est Episcoporum ut ostenditur in Conciliis antiquis, in quibus, & Episcopi, & Abbates, & Generalis Religiosarum familiarum, definiebant, & subscribebant.

Quid de appellatione? Quamvis Bartol. *in l. 19. ubi ab sunt, n. 3.* dicat posse appellari ad Collegi- 30
um Cardinalium: oppositum est dicendum, Gamb. *tract. de authoritate Legati de lat. lib. 9. quæst. 15. num. 55. & 56. tom. 13. par. 2. fol. 219.* quem refert, ac sequitur Sigismundus *de appellat. quæst. 8. n. 169* non enim Cardinales Sede vacante sunt judices appellationum. Addit. ad Bart. *in d. l. 19.* ubi absunt, *in verb. Collegium Cardinalium, ff. de tutor. & curator.*

Et quamvis possit appellari à sententia Cardinalis, ut vult Baldus *in l. 1. ff. de officio præfecti Prætor.* quem sequitur Cucchus *sup. n.* 16. attamen *n.* 62. à sententia totius Collegii Cardinalium non posse interponi appellationem ait, sicut à sententia Senatus non est licita appellatio: accedit Albanus *q.* 42. *vers. tertio*, dicens à sententia Collegii Cardinalium non esse integrum appellare in cujus opinionem itum est ab Anast. Germ. *de sacrorum immunit. lib.* 3. *c.* 6. *num.* 37. *& sequentibus.*

32 Quæri item potest, an Concilium generale possit statuere, ut alii à Cardinalibus possint eligere Summum Pontificem? Conclusio sit Cardinalium officium esse ubi Ecclesia vacat per obitum Pontificis, vel per resignationem, eligere Romanum Pontificem, *cap.* 1. & 2. *dist.* 79. *cap. in nomine Domini, dist.* 23. *cap. licet de vitanda, de electione extrà*; deque electione extant constitutiones, ut in Concilio Lateranensi ab Alexandro Tertio anno salutis 1180. Secundùm quam à duabus partibus Romanus Pontifex eligi debet. Rursus alia constitutio Gregorii X. in Cõcilio Lugdunensi edita anno 1274. relata *in c. ubi periculum, de electione lib.* 6. per quam locus, & tempus electioni præscribuntur, conclavis etiam usus præfigitur. Emanavit etiam post hanc constitutio Clementis VI. incipit, *licet in constitutione*, *edita anno Domini* 1351. ubi multa de conclavis usu. Deinde exiit Bulla Pauli Quarti, incipit, *Cum secundum*, anno Domini 1558. contra tractantes de electione Romani Pontificiis viventis, eoque inconsulto: huic successit Bulla Pii Quarti, incipit, *In eligendis*, anno 1562. in qua agitur de potestate sacri Collegii Cardinalium, & officialium Romanæ Curiæ Apostolica Sede vacante. Ultimo prodiit Bulla Gregorii XV. incipit, *Æterni*, anno salutis 1621. ubi tres tantùm formæ electionis approbantur, & scrutinium per secreta suffragia faciendum decernitur; de qua suprà *hoc eodem §. vers. porrò electio.*

33 Hæc tamen conclusio non habet locum, quando Papa dejicitur ex Pontificia dignitate ex causa justissima, & quando electio est irrita, & inanis declarata tunc enim ad Concilium generale pertinebit jus Pontificem creandi, eo quia constitutio in casu mortis electionem decernens non debet extendi, nec potest ad modum alium Sedis vacantis, ut habetur *in cap. susceptum, de rescriptis in* 6. & deducitur ex *cap. si duo dist.* 79. dicitur in discordia duorum electorum in Pontificatu congregandum esse Concilium generale, & illum remanere Papam, quem Concilium approbaverit: sit Abb. *in cap. licet, de vitanda, n.* 8. *vers. item nota, quod, de electione*, qui textus fuit allegatus Pisis & Constantiæ, quando fuit Concilium congregatum contra illos contendentes de Papatu, ut ait Illustrissimus Cunha *in c. si duo, num.* 3. *dist.* 79.

34 Alii verò absolutè negant hoc jus competere Concilio, sed Cardinalibus, quibus jus eligendi Pontificem conceditur authoritate Romani Pontificis, & approbatione generalis Concilii, ut constat ex *c. licet de vitanda, de electione*, per textum *ibi*, & à duabus partibus concordantibus, & *ibi* scribentes, & ostenditur ex novissima Gregorii XV. constitutione; incipit, *Æterni, in §.* 1. ubi cavetur, ne in posterum electio Romani Pontificis fiat, quàm per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclavi præsentium, præterquam, si omnes, & singuli in conclavi præsentes unanimi voluntate aliquibus ex eorundem Collegio Cardinalium committerent potestatem eligendi, ut vice omnium Ecclesiæ Catholicæ providerent de pastore; ergo sola Concilii authoritate absque Romani Pontificis decreto non potest auferri potestas eligendi Pontificem Cardinalibus. Non est tamen negandum cum Cardinali Albano *de Cardinalibus, quæst.* 35. cui adhæret Azor. *d. lib.* 4. *cap.* 2. *quæst.* 13. *vers. cæterùm*, posse Concilium eripere id juris Cardinalibus, non tamen sine justa causa nimirum si propter crimen hæresis Pontifex fuisset depositus, & Cardinales ob aliquam causam suspecti crederentur.

Hinc sequitur, si vacaverit Sedes Apostolica tempore quo generale Concilium fuerit legitime congregatum, adhuc ad solos Cardinales eorumque Collegium, non autem ad ipsum Concilium pertinere, ut de facto servatum fuit in electione Leonis X. tempore ultimi Lateranensis Concilii, ubi electio à Cardinalibus, non autem à Concilio facta fuit. Olim tamen Nicolaus II. statuit, ut Summi Pontificis electio fieret præcipuè à Cardinalibus; deinde Clerus, & populus accederet ad eam comprobandam, *c. in nomine Domini, dist.* 23. per textum, sicque reliquus Clerus, & Populus, postea ad solum Collegium Cardinalium electio fuit reducta, *cap. licet, de electione, cap. ubi periculum, eodem titulo, Clementina ne Romani, eodem titulo*, Bellarm. *tom.* 1. *de clericis, lib.* 1. *cap.* 9. *cum sequentibus*, Paleoth. *de consult sacri Palatii, part.* 3. *quæst.* 4. *vers. & eo magis*, & Bursat. *tom.* 2. *cons.* 126. *num.* 6. & 7. & *cons.* 118. *à principio, & omnino à num.* 18.

Hæc autem resolutio limitatur ab Abbate *in d. cap. licet, in ultimo notabili, vers. sed adverte, de electione* dicente, ubi Papa deponitur à Concilio generali, tunc ab eo deponente electionem esse peragendam & non pertinere ad Collegium Cardinalium, sequitur Barbat. *in d. Clementina, ne Romani, §. sanè, de electione* & apertè *in consilio* 82. *sub num.* 10. *vers. & ulterius ad prædicta*, nec ab illis recedit omnino Marian. sen. *in cap. ad petitionem, n.* 7. *de accusat.*

Illud etiam pro complemento nota, appellatione Cardinalium non venire Cardinales Ravennates, nec Compostellanos, & similes, sunt enim Cardinales impropriè, Gonzal. *ad regulam* 8. *gloss.* 24. *n.* 162. Azor. *suprà cap.* 1. *quæst.* 1. Veniunt ergo S. R. E. Cardinales, Abbas *in c. accedentes*, & *ibi* add. *in verb. Cardinales, de præscript.* Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 1. & Vasæus *in Chron. Hispania, c.* 21. *vers. Compostellanus.*

LIBER

LIBER SEPTIMUS
DE PATRIARCHIS, ET PRIMATIBUS.
DE PATRIARCHIS, ET DE OFFICIO EORUM.

DISPUTATIO XVI.

De eorum dignitate, ac potestate, & officio?

§. I.

EPITOME.

1 *Patriarchæ, & Primates habent Episcopalem ordinem communem utrisque ex institutione Christi, & regimen prælationis ex Apostolorum institutione.*
2 *Patriarchæ, & Primates sunt juris divini, quoad Episcopalem ordinem, quoad potestatem jurisdictionis, sunt juris Ecclesiastici.*
3 *Decimæ debentur de jure divino, quoad quotam de jure Ecclesiastico.*
4 *Patriarcha, & Primas idem sunt, quoad dignitatem & officium, nomine autem differunt.*
5 *Patriarcha dicitur Princeps patrum. Primas, qui Primas sedes habet in Provinciis, & idem sunt lato modo.*
6 *Patriarchæ propriè sunt Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus, & de eorum origine.*
7 *Ecclesia Romana est omnium mater, & Regina, ac Magistra, & Primatum habet super omnes.*
8 *Patriarchæ etiam Primarii subsunt Romano Pontifici, illique præstant juramentum obedientiæ.*
9 *Papa non solùm ratione loci habet veram prælationem, sed absolutè est super omnes Patriarchas.*
10 *Papa est patriarcha universalis, licet propter humilitatem prohibeat sic vocari.*
11 *Dignitas, & potestas, quæ est in omnibus simul Patriarchis, in Romano Pontifice residet.*
12 *Patriarcharum nomine intelliguntur quatuor Patriarchæ principaliores.*
13 *Patriarchæ à solo Romano Pontifice pallium accipiunt & Archiepiscopi; Episcopi autem non, nisi ex privilegio.*
14 *Ecclesiastica jurisdictio à Papa tanquam à capite in alios Prælatos descendit.*
15 *Beatus Petrus super omnes alios Apostolos Primatum obtinuit, & ipse solus à Christo fuit ordinatus Episcopus.*
16 *Apostoli à Beato Petro fuerunt ordinati Episcopi.*
17 *Episcopi non sunt pares potestate Summo Pontifici, nec dignitate.*
18 *Patriarchales Ecclesiæ quot sint Romæ, & quæ Regina?*
19 *Patriarchæ majores an tribuant pallium Archiepiscopis suffraganteis?*
20 *Patriarchæ quibus in locis, ac coram quibus personis nequeunt ante se crucem elatatam deferre?*
21 *Appellari ad Patriarchas in omnibus causis suarum Provinciarum licet, & an omisso medio?*
22 *Patriarchæ majores, an possint deponere Episcopos? pars negans est verior.*
23 *Patriarchæ majores ex privilegio habent plus, quam alii Episcopi, non tamen possunt transferre Episcopos.*
24 *Patriarcharum majorum nullus debet appellari Patriarcha universalis.*
25 *Patriarchæ olim præcedebant Cardinales, nunc autem Cardinales præcedunt.*
26 *Patriarchæ inferiores, qui sint in Europa, & in Asia?*

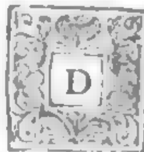

DE Patriarchis, & Primatibus illud in primis observari potest, duo in illis 1
distincta reperiri, Episcopalem scilicet ordinem omnibus communem ex institutione Christi Domini, & regimen prælationis ex Apostolorum ordinatione atque ita Prælatos istos quoad Episcopalem Ordinem, qui apud omnes unius est, juris divini esse non est dubium, quoad potestatem tamen jurisdictionis, juris esse humani, tradit Bursat. *cons.* 125. *num.* 45. *vol.* 1. Azor 2. *part. instit. moral. lib.* 3. *cap.* 35. *quæst.* 1. neque novum est idem nomen Patriar- 2
chæ, seu Primatis ex eadem oratione posse accipi diversimodè secundùm diversos respectus, nimirum respectu legis divinæ quoad ordinem Episcopalem, respectu legis Ecclesiasticæ, quoad prælationem, argumento capitis *in aliquibus*. §. *illæ quippe*, *de decim.* ubi in verbo, *ex lege divina*, ostenditur decimam deberi. Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 26. *quæst* 5. *vers. cæterum jure divino*; non autem prout 3
est certa & diffinita pars fructuum, hoc est, respectu quotæ, circa quam portionem, & quantitatem decimæ valet consuetudo, ut patet ex *eodem cap. in aliquibus*, *in verbo*, *Vel loci consuetudine approbata*, Rebuff. *de decimis*, *quæst.* 13. *numero* 46. & 54. Azor *d. cap.* 26. *quæst.* 2. Perez *l.* 3. *tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 133. Cened. *ad decetum collect. ultim. à numer.* 4. & Suar. *de Religione tom.* 1. *tract.* 2 *lib.* 1. *cap.* 12. quibus accedit Monet. *tract. de decimis cap.* 5. *num.* 87.

Idem Primas, quod Patriarcha; quamvis diver- 4
sorum sint nominum, ejusdem tamen sunt officii. Patriarcha Græcum verbum est, significans idem, 5
quod Princeps Patrum. *cap. cleros* 21. *distinct.* Zech. *in Repub. Ecclesiastica*, *tit. de statu Reverendissimi Patriarchæ*, *in principio*, Cassan. *in catalogo* 4. *part. considerat.* 9. *in principio.* Et valet idem, quod inter Latinos sonat Primas, Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 35. *quæst.* 2. & Gambar. *de officio Legati lib.* 1. *tit. de variis Ordinum nominibus*, *n.* 11. Anastasius Germon. *de sacror. immunit. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 17. & *num.* 21. quod intellige lato sumpto vocabulo: tunc enim nulla est inter eos realis differentia, quoad officium, sed solùm quoad nomen: eo quòd in Occidenti vocantur Primates, in Orienti autem Patriarchæ dicuntur, text. *in cap. duo simul. in ordine* 9. *de officio Ordinarii*, Barbos. *tract. de officio, & potestate Episcopi*, *p.* 1. *tit.* 1. *c.*

1. c. 6. n. 7. & 8. Idem *d. cap. duo simul, n. 5. in gloss. Patriarchas*, ibi, *diversitas est in nomine, dignitas est eadem* Primas tamen de jure civili dicitur, qui alios authoritate, & dignitate, vel officio praecedit, per textum *in l. sciendum, vers. sed si*, ibi, *Primatibus, ff. de legationibus, l. ult. C. de officio diversorum judicum. c. 1. de pace juram. firmand.* ibi, *Primatibus*, & Tiraquel. *de nobilitate c. 37. num.* 36. De jure verò Canonico dicitur, qui primum locum tenet in aliqua Provincia, vel Regno, textus *in c. coram, de integrum restitutione.*

Primates igitur idcirco vocantur, qui primas Sedes in Provinciis tenent, suntque majores Archiepiscopis, quia hi primas non habent, & ob hanc causam Anicetus *canon.* 2. *dist.* 99. prohibuit ne Archiepiscopi dicerentur Primates, ibi, *Nulli*, inquit, *Archiepiscopi Primates vocentur, nisi illi qui primas sedes tenent, quarum Episcopos, Apostoli, eorumque successores regulariter Patriarchas, vel Primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit pro multitudine Primatem constitui: reliqui Metropolitani nominentur, qui reliquas Metropoles tenent.* sic *ibi*, ex quo patet idem esse Patriarcha, & Primas.

Diximus idem esse Patriarcha, & Primas lato modo, quia strictò, quatuor simpliciter, & absolutè vocantur, & sunt per antonomasiam Patriarchae, utique Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus, ut ex Justiniani novellis, & Concilio Lateranensi *c.* 23. quod generale dicunt non obscurè demonstratur, ut notant Doctores *dist.* 22. *c.* 7. Cassanaeus *in catalogo 4. part. consid.* 9. Antiochenus Cucchus *de Patriarchis num.* 2. ubi addit Constantinopolitanum Episcopum habere Primatus honorem post Romanum Episcopum, deinde Alexandrinum Sedem beati Petri nomine à Marco ejus discipulo atque Evangelista fuisse consecratum, & ideo Alexandrinum Patriarcham secundum locum obtinuisse. Post hunc Antiochena Sedes ab eodem Petro prinsquam in Urbe universi Orbis dominatrice Cathedram fixisset, erecta fuit, & ideo tertio loco nominatur Patriarcha Antiochenus: at verò Hierosolymitanus ultimo loco sedet, & quatuor isti repraesentant quatuor Evangelistas in Ecclesia Dei, per textum *in c. scriptum est, de electione.* Ordo tamen praecedenti habetur *in cap. antiqua, de privilegiis, verb. Constantinopolitana primum, & verb. Alexandrina secundum, & verb. Antiochena tertium, & verb. Hierosolimitana quartum.* Ex quibus verbis ostenditur origo horum Patriarchatuum, & dignitas, & quando inceperint, de quibus Dionysius Paulus in speciali tractatu *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, ac earundem propriè inter se aequalitate, cap.* 10. ubi de Patriarcha Constantinopolitano, *& c.* 8. ubi de Alexandrino, *& c. 7. n.* 7. ubi de Antiocheno *& c.* 9. ubi de Patriarcha Hierosolymitano, quem refert, ac sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcopi par* 1. *sub tit.* 3. *de vera Patriarchalium sedium erectione c.* 3. *& c.* 4. 5. *& 6. & in d. cap. antiqua, de privilegiis*, & dicemus infrà *§. 7. per totum.*

Porrò Romana Ecclesia cùm sit mater omnium aliarum, & magistra super omnes Primatum obtinet, ut per Cordubam *in quaestionario lib. 4. quaest.* 1. *art.* 2. Can. *de locis theologicis lib. 2. c.* 4. Bann. *in 2. 2. quaest.* 1. *art.* 12. *conclus.* 5. Card. Bellarm. *tom.* 1. *de Romano Pontifice cap.* 12. *cum sequent.* Cardin. Tusch. *tom.* 7. *littera R. conclus.* 363. Reginald. *in praxi fori poenitent. lib.* 1 *num.* 22. & Barbos. *de offic. & potest. Episcop par.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. *num.* 14. & ideo Patriarchae supradicti immediatè subsunt Romano Pontifici, illique tenentur praestare juramentum obedientiae secundùm formam capitis *Ego N. de jurejurando*, sicuti Episcopi suo Archiepiscopo, & Archiepiscopus suo Patriarchae, gloss. *in cap. antiqua, de privilegiis, verb. obedientia*, & *ibi* Butrios *n.* 9. Zabarel. *n.* 5. & Abbas. *n.* 6. *vers. in gloss.* quod intelligit Lancellotus Conrad. *in templo omnium judicum lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 8. quando Episcopi non subsunt immediatè Papae juxta textum, & *ibi* notata *in cap. dilecti filii, de majoritate, & obedientia*, & tradit Cosmas *in pragmat. Sanct. in gloss. verb. juramentum, in cap. licet, §. nihilominus, de electione*, Rodoan. *de reb. Eccles. non alien. pag.* 51. *n.* 51. ex quibus infertur, quòd hodie suffraganei Episcopi quando consecrantur, praestant juramentum Sedi Apostolicae de fidelitate, & obedientia, prout praecipitur *in d. cap. Ego N. Episcopus, de jurejurando*, & alterum ipsi Metropolitano in recognitionem majoritatis, prout habetur *in d. c. dilecti filii, de majoritate, & obedientia.*

Caeterum Summus Pontifex non solùm habet praelationem ratione loci aliorum Patriarcharum, sed etiam veram majoritatem, supremamque potestatem, atque ita haereticum erit asserere Papam non esse Praelatum, ac superiorem caeterorum Patriarcharum, ut bene notat contra errores Graecorum Paul. Gryfal. *in decisionibus. Catholicae fidei, verb. Papa num.* 4. *&* 10. Raymundus Ruffus contra molinaeum pro Pontifice maximo *sub num.* 8. *pag.* 19. *in versiculo Primatum.* Nam reliqui Patriarchae sic se habent ad Romanum Pontificem sicut radii ad solem, & fluvii ad fontem, ut ex Beato Cypriano *in cap. loquitur* 24. *quaest.* 1. habemus. Quinimò Cassanaeus *in Catalogo par.* 4. *consideratione* 7. *vers. sed tamen dic*, ex D. Thoma *in tractatu contra errores etiam Graecorum, cap.* 66. *& c.* 67. vocat Papam primum, & maximum omnium Episcoporum, & Patriarcharum Patriarcham, qui habet universalem praelationem in universa Ecclesia, & vocat illum universalem Patrem omnium fidelium, per haec verba, *Pasce oves meas*; quod etiam tradit Turrecremat. *in c. cùm ad verum.* 96. *dist.* & quamvis pontifex prohibeat ob humilitatem se vocari universalem Episcopum, aut Patriarcham: universalis tamen Episcopus, & Patriarcha est, Turrecremat. *in c. nullus dist.* 99. proinde omnis dignitas, ac potestas, quae in omnibus Patriarchis simul reperitur, in ipso solo Domino Papa, ut in fonte residet. Confert canon 36. Nicaeni Concilii ibi, *ille, qui tenet Sedem Romae, caput est, & Princeps omnium Patriarcharum: quandoquidem ipse est primus omnium Patriarcharum, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes Principes Christianos, & omnes populos eorum, ut qui sit Vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos, & universam Ecclesiam Christianam, & qui contradixerit, à Synodo excommunicetur.* sic ibi, & refert Alphonsus Pisanus *lib.* 3. *in Nicaenum Concilium*, & invenies *in tom.* 1. *Concil pag.* 554. & rursus *pag.* 584.

Post igitur Romanam Ecclesiam, nunc quatuor sunt praecipua, & vera Patriarchales Sedes, secundùm communem tam antiquorum, quam recentiorum sententiam, quam amplectuntur Hostiens. *in summa de authoritate, & usu pallii* Zabarel. *in Clementina In plerisque, de electione quaest.* 8. *num.* 9. Antonius *in summ. par.* 3. *tit.* 20. *cap.* 4. *in principio* Cassanaeus *par* 4. *consideratione* 9. Gaspar Valasc. *in l. imperium num.* 100. *ff. de jurisdict. omni. judic.* Cucchus *in instit. major. lib* 2. *tit.* 7. *num.* 2. Gigas *in tract. de residentia Episcopi, cap. ultimo n.* 8. Raymund. Rub *contra Molinaeum pro Pontifice maximo num.* 14. *pag* 75. Lancellot. Conrad. *in templo omnium judicum lib.* 2. *c.* 2. *§.* 3. *num.* 2. *& c.* 3. *num.* 4. Anastas Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 1. & Filliuc. *de benefic. tract.* 41. *cap.* 2. *num.* 35. & patet ex *Extravagant. Sancta*

cla Romana, de electione, inter communes, & ex cap. renovantes, 22. *dist. & ex c. grave nimis, de prabendis*, ubi habetur quatuor tantum esse Patriarchales Sedes, adeò, ut quando in jure fit mentio de Patriarchis, solùm intelligatur de his quatuor principalibus, Barbos. *in tract. de appellatione verb. utriusque juris signific. verb. Patriarcha*, Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiasti part.* 1. *c.* 2. *n.* 27. *&* 28. Cassanæus *d. consideratione* 9.

13 A Romano Pontifice Patriarchæ solummodo pallium accipiunt, patet ex *c. antiqua, de privilegiis*, per textum ibi, *A Romano Pontifice receperint pallium & Archiepiscopi, nisi ex antiqua consuetudine, vel speciali privilegio alicui Epicopo specialiter concedatur.* Hostien sis *in summa sub titulo de authorita te, & usu pallii, n.* 3. Durand. *in rationali Divino rum, lib.* 3. *cap.* 17. Ruzæus *de præeminentia Archiepiscopalis dignitatis privileg.* 21. & Guido Pancirola *variarum lectionum, lib.* 1. *cap.* 20. Daturque à solo Summo Pontifice universaliter, per textum *in cap. nisi specialis, de authoritate, & usu pallii*, quia Pontificalis plenitudo confertur per pallium, nec ab alio dari potest, nisi ab Apostolica Sede, ejusque Præside Romano Pontifice Petri successore; & quamvis Archiepiscopi, & Patriarchæ consecrati sint ante pallium acceptum non sortiuntur nomen Patriarchæ aut Achiepiscopi, ut per Quarantam *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi authoritas, vers.* 32.

Neque immeritò, quia à Romano Pontifice tan-
14 quam à capite in alios Prælatos descendit omnis Ecclesiastica jurisdictio. Licèt enim Apostoli parem cum Beato Petro acceperint potestatem in universum Orbem, Ecclesiasticam immediatè à Christo Domino, ut ostenditur ex illo Matthæi ultimo, *Data est mihi omnis potestas*, & ex illo, *Euntes ergo docete omnes gentes*, & tradit Victor. *relect.* 2. *sect.* 2. *quæst.* 2. *num.* 9. & Bellarm. *de Roman. Pontifice, lib.* 4. *cap.* 23. nihilominus certi juris est sanctum
15 Petrum super reliquos Apostolos primatum, & principatum obtinuisse, aliorumque potestatem fuisse subordinatam authoritati Petri. Nec obstat textus *in cap. in novo, dist.* 21. ibi, *à Petro sacerdotalis cæpit ordo*; dum constet Apostolos in ultima Cœna simul omnes ordinatos Sacerdotes; quia textus ibi loquitur de ordine Episcoporum, qui sunt majores Sacerdotes, & hic ordo à Beato Petro dicitur cœpisse, qui solus à Christo Domino fuit ordinatus Episcopus, & reliqui Apostoli consecrationem
16 Episcopalem habuerunt à Petro, ut vult Turrecremat. *lib.* 2. *summa de Ecclesia, cap.* 32. & Bellarmin. *lib.* 1. *de Romano Pontifice, cap.* 23. *vers. quid. est ergo*, & Henriquez *de Sacramento Ordinis, lib.* 10. *cap.* 4. §. 2. quamvis contrarium verius existimet Sotus *dist.* 24. *quæst.* 2. *art.* 2. *conclus.* 2. *vers. unum tamen*, post Augustinum *quæst.* 97. *novi, & veteris Testamenti*, ubi vult Christum Dominum Apostolos ordinasse Episcopos, imponendo eis manus priusquam in cœlos ascenderet.

Sive ergo Apostoli fuerint ordinati Episcopi à
17 Christo Domino, sive à Petro, semper Petrus mansit eorum Princeps, ut constat ex *d. cap. in novo*, ibi, *ipsumque Principem eorum esse voluerunt*, & notat Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, cap.* 17. *n.* 34. Quinimò inter omnes Apostolos Petrus fuit authoritate Princeps cum summa potestate super universam Ecclesiam, duratque hæc potestas data Petro per successionem perpetuò in Ecclesia; cæteris verò Apostolis data cum eisdem finiebatur, Suar. *de legibus, lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 8 *&* 9 dicens posse Petrum suis legibus, vel præceptis alios Apostolos obligare, illos autem Petrum minimè, & ex consequenti dicendum est Episcopos non esse pares potestate cum Papa, ut inconsideratè dixit Stephan. à Gaeta *in repetitione capitis, ad limina*, 30. *quæst.* 1. *num.* 62 ut refert Dionysius Paulus *d. cap.* 17. *num.* 54. Constat enim Episcopos in suis Diœcesibus habere plenissimam potestatem, exceptis tamen nonnullis, quæ Pontifex sibi reservat, atque ita non succedunt in omni potestate, aut univesali jurisdictione data Apostolis, Sotus *de justitia, lib.* 10. *quæst.* 1. *art.* 3 *conclus.* 1. Henriquez *d. lib.* 10. *cap.* 32. §. 2. *littera B.* & Reginald. *in praxi fori pœnitentialis lib.* 32. *tract.* 3. *num.* 239. confert textus *in cap. ad honorem, de authoritate, & usu pallii*, ibi, *Quoniam vocati sunt nimirum Episcopi in partem solicitudinis*, ex quo textu constat Episcopos de omnibus Ecclesiis in ipsorum territorio constitutis habere authoritatem disponendi, non absolutam, sed tanquam vocatos à Summo Pontifice in partem solicitudinis, Barbos. *in d. cap. ad honorem, n.* 3.

Non desunt in Urbe totius Orbis dominatrice Ecclesiæ Patriarchales quinque, videlicet sancti Jo- 18
annis Lateranensis, sancti Petri in Vaticano, sancti Pauli, sanctæ Mariæ Majoris, & sancti Laurentii extra muros, ut notat Albericus *in rubrica de statu hominum, num.* 6. Inter has Ecclesias sancti Joannis, quæ est aliarum Ecclesiarum Regina, & caput, primum locum obtinet, ex eo quòd Papa est Princeps Patriarcharum, Ecclesia sancti Joannis est Princeps ac Regina inter cæteras Patriarchales Romanæ Urbis, cùm ejus sponsus, & Episcopus sit Papa; fuit enim prius fundata in Urbe, & in ea capita sanctorum Petri, & Pauli Apostolorum Principum collocata sunt, Gonzalez *ad regul.* 8. *gloss.* 41. *num.* 16. *&* 17.

Quid de Patriarchis Orientalibus? Anastasius Germon. *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 9. vult illos 19
non largiri suis suffraganeis pallium, nisi priùs Pontifici Romano fidelitatis, & obedientiæ juramentum præstiterint, juxta *cap. antiqua, de privilegiis, in ordine* 23. per textum ibi: *& ipsi suis suffraganeis pallium largiantur.* Nihilominus huic textui refragatur *cap. significasti* 4. *ad finem, de electione*, ubi dicitur de corpore Beati Petri pallium esse recipiendum, hoc est, à solo Romano Pontifice Petri successore, ut volunt Zechius *de Republica Ecclesiastica, tit. de statu Illustrissimorum Patriarcharum, num.* 5. Vasconcell. *in harmonio rubricarum sub. titulo de autoritate, & usu pallii*: ergo à solo Romano Pontifice pallium sumi debet, ut post Hostiensem. notat Abbas *in d. cap. significasti, de electione*: attamen Henriquez *in summa d. lib.* 10. *cap.* 31. *in principio*, cum aliis docent hoc privilegium concessum esse supradictis Patriarchis à summo Pontifice, ut suis suffraganeis Archiepiscopis pallium largiantur, & hac ratione dici posse, non ab alio, quàm à Romano Pontifice, & à corpore ipsius Beati Petri assumi. Dicitur enim assumi à corpore Beatri Petri pallia, quia cōsecrata deferūtur ad Altare sacrum in memoriam corporis Beatri Petri, & inde Archiepiscopis, si adsunt, vel eorum Procuratoribus, si non adsunt, traduntur. Rusæus *de præeminentia Archiepiscopalis dignitatis privileg* 21. *vers. & sciendum*, & Guid. Pancir. *in thesauro variarum, lib.* 1. *cap.* 20. & Stephanus Durant. *de ritibus Ecclesiæ, lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 43.

Patriarchæ Romæ, vel ubi Romanus Pontifex fuerit, Crucem præse ferre non possunt; in aliis autem locis in quibus non est præsens Papa, etiam extra 20
Provincias suis Patriarchatus, possunt Crucem deferre, quicquid minus bene Pancirol. *dict. lib.* 1. *cap.* 20. §. *habeant*, contradicat, & colligitur *ex cap. antiqua, de privilegiis*, & ibi Barbos. per textum: *Nisi in Urbe Romana*, post Rusæum *de prærogativis Archiepiscopalis dignitatis privileg.* 21 *vers.* 3. *intelligite.* Nam ibi est Romana Curia extra Urbem, ubi est Romanus

Pontifex, ut docet gloss. *verb. Romana, in Extravagan. Execrabilis, de praben.* Joan. XXII. Covarr. *practicar. c. 4. num. 10.* Garcia *de beneficiis par. 5. cap. 1. num. 387.* & tradunt Joannes Monachus *in c. ubi periculum num. 3. de electione lib. 6.* Bald. *in l. 2. §. miles num. 2. ff. de his, qui notantur infamia,* & Abbas *in cap. Ego N. num. 6. vers. ex hoc nota, de jurejurando,* & ideo nequeunt Patriarchæ in Romana Urbe, vel ubi est Romanus Pontifex, ante se crucem deferre, neque ubi Legatus Papæ præsens est, ut notat Quarāta *in summa Bullarii verb. Archiepiscopi authoritas, vers. 28. authoritas est,* ub addit idem esse dicendum, quando præsens esset Cardinalis; quamvis non esset Legatus, vel quando præsens est Nuncius cum potestate Legati de latere, ut habatur *in Cæremoniali Episcoporum,* sequitur Gonzal. *ad regulam octavam gloss. 41. num. 25.* Extra verò hæc loca, & extra præsentiam prædictorum ubique jure communi possunt Patriarchæ præferre crucem, Cassanæus suprà *par. 1. consid. 38. conclus. 4.* Petr. Greg. *Syntagmatum juris lib. 15. cap. 9. n. 6.* Enriq. *d. lib. 10. cap. 29. §. 3.* Narbona *de appellat. à Vicario ad Episcopum par. 2. fund. 1. num. 12.* ubi *num. 13.* subdit Crucem Patriarchalem constare duplici ligno transverso, quorum superius transversum brevius est, & inferius longius; & sic distinguitur à Cruce Archiepiscopali, quæ non constat, nisi ligno unico transverso, & eam Archiepiscopus in tota sua Provincia, & non extrà ante se latam deferre potest, etiam, in locis exemptis, ut habetur *in constitutione edita in Consilio generali Viennensi in Clementina Archiepiscopo, de privilegiis,* Anastasius Germon. *de sacror. immunit. lib. 3. c. 7. n. 29.* & Barbos. *in d. Clementina Archiepiscopo 2. de privilegiis n. 1. & 2. pag. 123.*

21 Quæri potest, an possit appellari ad Patriarchas in omnibus causis suarum Provinciarum? Responsio est affirmativa, & in primis ab Archiepiscopo appellatur ad Primatem, Jacobat. *tract. de Concil. lib. 1. art. 1. n. 255. versus finem tom. 13. part. 1. fol. 204.* & Greg. Tolos. *tract. de appell. lib. 4 cap. 2. num. 2. vers. ab Episcopis.* Item ab Archiepiscopo ad patriarcham, qui est gradatim supra Archiepiscopum, Cardinal. Alex. *in rubrica n. 20. in finan, de appellat.* & est communis resolutio quòd Patriarcha sit supra Archiepiscopum, Sigismundus *de appellationibus quæst. 7. n. 97. & 99 vers. quòd si velimus.*

An verò datur appellatio ad Patriarcham omisso medio? certi juris est dari omisso medio ad Patriarcham Constantinopolitanum, Alexandrinumque, Speculator *tit. de appellat. §. nunc tractemus, num. 15. in fine,* & Maran. *in suo spec. par. 6. verb. & quandoque appellatur, num. 371.* & loquendo generaliter in quolibet Patriarcha docent Felinus *in cap. 27. super quæstionum, §. porrò num. 14. de offic. & potest. jud. deleg.* & Gambar. *tract. de auth. legat. de lat. lib. 8. quæst 22. num. 156.* ubi *de commun. opin. tom. 13. part. 2. fol. 212.* & Franc. *in cap. 7. si duobus, §. denique notab. 2. num. 8. & in cap. 66. dilecti, limit. 9. num. 24. de appellat.* Denique Patriarchæ ad quos appellatur à senteneia Archiepiscopi, & ad quos potest appellari omisso medio, sunt quatuor Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus. Quare alii Patriarchæ inferiores, qui sunt Archiepiscopi Primate non comprehenduntur in terminis hujus resolutionis, Sigismundus *d quæst. 8. num. 98. declar. 1. & num. 99. vers. quod si velimus.* Ratio potissima, quia si gradatim ad Patriarchas esset appellandum in Provinciis sibi subjectis, nihil Patriarchis majoribus specialiter esset tributum, proinde eisdem jure communi hoc privilegium indulgetur, ut omisso medio ad illos in omnibus causis suarum Provinciarum licita sit appellatio, sic Hostiensis, & Abbas *in d. cap. antiqua num. 7. & 8.* Petrus Gregorius *d. lib. 15. cap. 9. num. 6.* & Dionysius Paulus *de vera quatuor Patriarchalium sedium erectione c. 17. n. 27.*

Nec refert contraria opinio, quam sequitur Zabarel. *in d. c. antiqua num. 3. vers. nota quoad quatuor,* & Henriq. *d. lib. 10. c. 29. §. 3.* quia illorum opinio habet locum in Patriarchis inferioribus, & in Primatibus, qui minus proprie Patriarchæ dicuntur; nos autem loquimur de quatuor Patriarchis, qua distinctione utitur Scaccia *suprà de appellationib. quæst. 8. num. 98. vers. declara secundo, & num. 99. vers. quod si velimus, in fine.* Quòd si replices obstare textum *in d. c. antiqua,* ibi, *Salvis appellationibus ad Sedem Apostolicam,* per quem videtur concedi appellationem omisso medio soli Romano Pontifici; quia respondetur textum non loqui taxativè, & ideo non impediri, ut ad quatuor Patriarchas etiam omisso medio appelletur, ut vult Abbas *d. num. 7. & 8.* quæ sententia est verior, & receptior, placetque Anastasio Germon. *de sacror. immunit lib. 3. num. 11.* ubi concludit post Hostensem, Abbatem, & alios ad ipsos Patriarchas non aliter atque ad Romanum Pontificem omissis omnibus mediis, appellari posse quia ut ipse ait, honestum visum est, & decens, ut qui tanta præeminentia, & excellentia præstant, aliqua etiam super, alios gauderent prærogativa. sic ille.

Hinc sequitur an possint Patriarchæ majores Episcopos sibi subditos deponere? Affirmant gloss. *1. in c. renovantes 22. dist. c. suspecti 7. quæst. 5.* Cardinalis *in Clementina In plerisque, in principio n. 16. de electione,* quod sequitur Anast. Germon. *suprà n. 15.* dicens Athanasium Perrhenorum Episcopum fuisse depositum à Constantinopolitano, testaturque Nicolaus Primus *Can. 14. 3. quæst. 5.* quia vocatus ad Concilium non venit. Hodie tamen tale privilegium non est in usu; quin imò nec probatur à Gambaro *in tract. de Legato lib. 2. n. 16. & 18.* & post Concilium Tridentinum *sess. 13. de reformat. c. 8. & sess. 24. c. 5.* caret difficultate, quia solus Papa Episcopos deponere potest, Gonzal *in regula 8. gloss. 41. num. 20 & 21.* & Germon. *suprà num. 21.* 22

Possunt tamen Orientales Patriarchæ omnia, quæ possunt Archiepiscopi in suis Provinciis, & nisi specialiter eis traditum sit, nihil privilegii plus habent, quàm alii Episcopi, vel, quod recepta consuetudine eis concessum est, ut habetur *in c. duo simul, de officio judicis Ordinarii, verb. Primates, vel Patriarchas nihil juris, & verb. vel prisca illis consuetudo contulit ab antiquo,* &c. Barbos. *de offic. & potest. Episcop. par. 1. tit. 3. c. 1.* ubi latè *de prærogtiavis, & privilegiis Patriarcharum.* Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib. 3. c. 7. num. 23.* Non tamen possunt ipsi Patriarchæ majores transferre Episcopos de uno ad alium Episcopatum, eo quòd translatio Episcoporum ad solum Romanum Pontificem pertinet, quoniam sicut nequeunt carnale conjugium dissolvere, sic nec transferre Episcopos & ideo translatio ad Summum Pontificem spectat, Anastasius *suprà ex num. 21. usque ad 23.* ubi id exemplis probat.

Porrò nullus ex quatuor Patriarchis universalis appellari debet, sed sunt omnes pares dignitate, & potestate, nam Pelagius secundus decrevit *can. 4. & 5. dist. 91.* neminem Patriarcharum universalis nomine uti debere, quoniam, ait, si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur, Anasta Germon. teste *suprà lib. 3. cap. 5. n. 84. pag. 164.* omnes Cardinales etiam non Episcopi, quamvis Presbyteri, & Diaconi sint, 23

præ-

præcedunt omnes Patriarchas: decrescit enim dignitas Patriarcharum, & Cardinalium crescit, postquam dictæ quatuor Sedes Patriarchales existunt in manibus infidelium, & hæreticorum, ut refert Clementina *sancta Romana Ecclesia*, *vers. super hoc*, *de electione*, *inter communes*, Gambarus *ubi supra num.* 19. & alii, quos referens sequitur Gonzales *gloss.* 41. *numer.* 22. & 23.

Alii ultra hos Patriarchæ dicuntur, inferiores tamen alio nomine Primates, ut Gradensis, Aquilegiensis, Bituriensis, Venetiarum, de quibus Jacobat. *tract. de Concil. lib.* 1. *art.* 1. *num.* 257. & Pavin. *tract. de officio, & potestate Capit. Sede vacante, prælud.* 6. *num.* 12. *tom.* 13. *par.* 2. *fol.* 412. qui dicuntur Illustres tantùm, habentque minorem dignitatem, quàm illi quatuor, Jacobat. *eodem art.* 1. *num.* 256. *versus finem*, & ad hos non appellatur omisso medio, Jacobat. *d. art.* 1. *num.* 259. *fol.* 204. & hi Primates, seu Patriarchæ sunt Archiepiscopi, & dum subscribunt, dicunt *Archiepiscopi Primas.* In Italia, ut refert Sigismundus Scaccia *de appellationibus quæst.* 8. *num.* 99. *ver. quod si est.* Primas Archiepiscopus Pisanus, in Ungaria Archiepiscopus Strigonius, in Alemania Archiepiscopus Magdeburgensis, in Francia Viennensis, de quibus Pavin. *d. prælud.* 6. *num.* 13. *in verb. sunt etiam Primates*, & Jacobat. *d. lib.* 1. *art.* 1. *num.* 256. *fol.* 304. & in Hispania de jure est Archiepiscopus Braccarensis, & Toletanus, non de jure, sed ex privilegio, ut ostendetur infra cum de Primatu Braccarensi sermo fuerit, & optime Reverendissimus D. Rodericus à Cunha *in suo tractatu de Primatu Braccarensi*, luce meredi ana clariùs patefecit.

Sunt etiam Patriarchæ minores tres in Armenia, quorum unus residet in Cilicia, & Armenia minore: secundus Sedem habet in Armenia majore: tertius in Russia, Provincia Polonorum præsidet. Maronitæ quoque suum habent Patriarcham, qui in Syria in monte Libano commoratur, Æthiopes item Patriarcham nostræ Societatis Reverendissimum Dominum Alphonsum Mendezium natione Lusitanum, nunc habent, qui Sedem suam habet in Curia magni Imperatoris Presbyteri Joannis, & vocatur Patriarcha Abyssinorum, qui in ordine est tertius Patriarcha. Joannes autem Nonnius Barretus Portuensis fuit primus: cui in itinere defuncto successit Andreas de Oviedo Castellanus, qui Æthiopiam ingressus fuit, ibique per multos annos commoratus est, & tandem magna sanctitatis opinione extremum clausit diem.

De jurisdictione, electione, & confirmatione Patriarcharum.

§. II.

EPITOME.

1 *Patriarchæ in prima instantia sunt judices Ordinarii Metropolitanorum suæ Provinciæ.*
2 *Patriarchæ sunt jurisdictione superiores, quamvis jure divino minimè differant ab Episcopis.*
3 *Patriarchæ præsunt omnibus Archiepiscopis, & Episcopis sui Patriarchatus.*
4 *Patriarcha ardua debent expedire consulto Metropolitano.*
5 *Patriarcha an possit benedicere solemniter subditos proprios, & alienos.*
6 *Quæ requirantur ad creationem Patriarchæ.*
7 *Quæ sint necessaria ad electionem, & confirmationes Patriarcharum.*
8 *Archiepiscopus potest sibi acquirere jus Primatiale in Provincia alterius Episcopi.*
9 *Primates in quibusnam urbibus debeant constitui. & Archiepiscopi non dicuntur Primates, ibid.*
10 *Hæretici omnes Patriarchales Sedes occuparunt, Romana excepta.*
11 *Patriarcha an possit conferre Parochialem Ecclesiam sui suffraganei alteri, quàm ei quem suffraganeus examinaverit.*
12 *Patriarchæ de jure communi habent fundatam intentionem in collatione beneficiorum.*
13 *Patriarchæ non residentes quibus pœnis plectantur; residentes autem gaudent privilegiis.*

ERTI juris est Primates, seu Patriarchas judices esse Ordinarios in prima instantia in omnibus causis Metropolitanorum, seu Archiepiscoporum suæ Provinciæ, quæ moventur contra ipsos, sive ab Episcopis, sive ab aliis, ut habetur *in cap. si clericus* 2. *quæst.* 1. ubi id statuit Concil. Chalcedonense, & declarat Cardinalis Bellarminus *lib.* 2. *de Romano Pontifice cap.* 22. Cæsar. *disp.* 4. *§.* 4. *num.* 3. & *num.* 6. 1

Item Patriarcha Archiepiscopo superior est jurisdictione, ut patet, quia sicut Episcopus uni tantum civitati præesse solet, ejusque Diœcesi, & Archiepiscopus uni Provinciæ multas civitates complectenti, quarum singuli Episcopi existunt: ita etiam Patriarcha multis Provinciis præest: atque ita non solùm in Archiepiscopos, sed etiam in Episcopos jus, jurisdictionemque, ac potestatem habet. Azor 2. *par. instit. moral. lib.* 3. *c.* 35. *quæst.* 1. Præesse autem Patriarchas Archiepiscopis, & Episcopis sui Patriarchatus, non est dubium. Non tamen eodem modo, quoniam in Episcopos, & in ejus subditos non habet amplam, nec absolutam jurisdictionem, sed in casibus certis, prout habetur *in cap. duo simul, de officio judicis ordinarii*, cum sint immediatè subjecti Archiepiscopis tanquam Ordinariis, per textum *in c. Pastoralis, eodem titulo*, & Archiepiscopus est Ordinarius judex omnium Episcoporum suæ Provinciæ, Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 42. *num* 16. Soar. de Paca *prælud.* 1. *num.* 17. *in praxi*, Quaranta *in summa Bullarii verb. Archiepiscopi authoritas*, *num* 10. *vers. decima sexta* & Marc. Anton. *in praxi Archiepi. Neapol. cap.* 70. *num.* 7. Super Archiepiscopos autem, ut dictum est, Patriarchæ habent ordinariam jurisdictionem, & illorum suffraganei dicuntur, sicut Episcopi dicuntur Archiepiscoporum suffraganei, Abbas *in cap. antiqua n.* 3. *de privilegiis.* 2 3

Proinde Patriarchæ, seu Primati supplere defectus Archiepiscopi, seu metropolitani, si in officio fuerit negligens, *cap. cùm simus* 9. *quæst.* 3. atque ita semper est consulendus Patriarcha à Metropolitano de rebus arduis, quæ non possunt expediri in Provinciali Synodo, *c. si inter* 6. *quæst.* 4. & ideo non est integrum Metropolitano inconsulto Primate suffraganeum consecrare, juxta *cap. persona.* aliàs *de persona* 4. *dist.* 65. Quin imò Patriarcha Sede vacante Metropolitana de rebus Ecclesiæ disponebat, ut tres Ecclesiæ ipsius fideliter custodirentur, argumento *cap. præsenti, de officio Ordinarii in* 6. 4 5

An verò possit Patriarcha extra suum territorium benedictionem immittere solenniter? Negatur absolutè, cùm sit actus jurisdictionis, per quem delentur peccata venialia, ex *glossa final. in proœmio sexti*, & *ex c. aquam, de consecrat. dist.* 3. & probatur, quia Prælatus alienis subditis indulgentias concedere nequit, nisi consentiat Episcopus proprius: Navarr. *de Jubilæo notab.* 31. *num.* 13. & Lavor. *de Jubilæo*,

Jubilæo, & indulgentiis, par 2. *cap.* 11. *à n.* 28. *& n.* 29. Quamvis Enriquez. *in summa lib.* 10. *cap.* 29. §. 4. opinetur Patriarcham, & alium eo inferiorem posse benedicere etiam extra territorium, sed minus benè dictum puta. Posse autem benedicere Patriarcham subditos extra territorium occurrentes, ex eo probatur, quia Prælatus suis subditis indulgentias in alieno territorio existentibus concedit. Suar. *tom.* 4. *disp.* 55. *sect.* 3. *n.* 17. & Lavor. *d. cap.* 11. *num.* 37. sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. par.* 3. *allegat.* 88. *n.* 25. & 26. ubi concludit ex Lavor. *d. num.* 37. posse Episcopum impertire subditis indulgentiam quadraginta dierum visitantibus talem, vel talem Ecclesiam, esto sit in alieno territorio: ergo subditos in aliena Diœcesi existentes potest suos Patriarcha benedicere.

Quæri item potest, quæ requirantur ad creationem Patriarchæ? Responde, si Patriarcha electus erat jam Episcopus consecratus, non requiri novam consecrationem, sed satis esse consecrationem fieri solitam Episcopis, esse tamen necessariam nominationem, postulationem, electionem, & confirmationem tantùm. Quòd si nondum erat Episcopus consecratus, requiritur ultra electionem, & confirmationem à Summo Pontifice, consecratio, Petr. Gregor. *Syntagm. juris par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *de Patriarchatu in genere, num.* 2. juxta quem electio Patriarchalium Ecclesiarum, dummodo Patriarchales civitates non sint in potestate infidelium, & Canonici pauci ibi reperiantur; in quo eventu ad Summum Pontificem defertur electio, *cap. sancta Romana, de electione, in Extravagant. inter communes, & cap. scriptum in ordine* 40. *de electione*, per textum *ibi*, & si partes consenserint; ubi notatur posse Canonicos admittere clericos Ecclesiarum inferiorum, vel alios extraneos ad coëligendum vacante Ecclesia pro illa tantùm vice, & ut per Abbatum *in d. cap scriptum. num.* 3. Lambertin. *de jure patron. par.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 3. *princip. art.* 17. *à n.* 3. & alii, quos refert Barbos. *de offic. & potest. Episcopi par* 1. *tit.* 1. *c.* 3. *n.* 24. Confirmatio autem Patriarcharum electorum, & Primatum spectat ad summum Pontificem, vel Legatum de latere, Petr. Gregor. *suprà n.* 3 *littera L.* Azor. *d. cap.* 35. *vers. tertio quæritur*, ubi de necessariis ad Patriarchæ erectionem, seu creationem, concluditque potestatem Ordinis conferri per consecrationem, jurisdictionis tamen faculatem extra consecrationem accipi ex D. Thoma 22. *quæst.* 39. *art.* 3.

Deinde venit in quæstionem, an Archiepiscopus possit sibi acquirere jus Primatiale in Archiepiscopatu alieno? Affirmat Petrus Gregorius *suprà c.* 10. *de Primatibus n.* 2. post Panor. *in cap. exposuit, de dilationibus*, per textum *ibi, ut super jure Primatiæ*, Barbos. *de offic. & potest. Epis. par.* 1. *tit.* 3. *c.* 8. *n.* 9. Sed petes, in quibusnam urbibus Primates debeant constitui? Audi Clementis Epistolam primam ad Jacobum fratrem Domini, cujus partem refert Gratianus *canon.* 2. *dist.* 80. his verbis: *In illis verò civitatibus, in quibus olim, Ethnicos primi Flamines eorum, atque primi legis Doctores erãt, Episcoporũ Primates, vel Patriarchas B. Petrus poni præcepit, qui reliquorum causas Episcoporum, & majora negotia in fide agitarẽt. In illis autem in quibus dudum apud prædictos Ethnicos erant eorũ Archiflamines, quos tamen minores esse tenebãt, quàm memoratos Primates, Archiepiscopos institui præcepit. In singulis verò civitatibus singulos, & non plures Episcopos constitui præcepit, qui Episcoporum tantùm vocabula sortirentur: quoniam nec inter ipsosmet Apostolos par fuit institutio, sed unus præfuit omnibus.*

Anacletus etiam Papa, & successor Clementis *in Epistola secunda ad Episcopos Italiæ*, vel, ut Contius mavult, ex vita S. Gregorii Papæ, quam refert Gratianus *in c.* 1. *dist.* 99. sic ait. *Provinciæ multo ante Christi adventũ tempore divisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & B. Clemente prædecessore nostro ipsa divisio est renovata in cap. Provinciarũ, ubi dudũ Primates erant legis sæculi, ac prima indiciaria potestas: ad quos, qui per reliquas civitates comorabantur (quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat,) confugiebãt pro oppressionibus, vel injustitiis suis, ipsosque appellabant, quoties opus erat, sicut in lege eorũ præceptũ erat: ipsis quoque in civitatibus, vel locis nostros Patriarchas, vel Primates, qui unã formam tenent, licèt diversa sint nomina, leges divinæ, & Ecclesiasticæ poni, & esse jusserunt, ad quos Episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent: & ipsi nomine Primatum fruerentur, & non alii. Reliquæ verò Metropolitanæ civitates, quæ minores judices habebant (licèt majores Comitibus essent) haberent Metropolitanos suos, qui prædictis justè obedirent Primatibus, sicut in legibus sæculi olim ordinatum erat, qui non primatum, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruerentur.* sic ibi.

Ex quibus aperte constat Præsides Ecclesiarum per diversa nomina fuisse dictos, nimirum Patriarchæ, & Primates, qui etiam Patriarchæ dicuntur, & è contra: Archiepiscopi, Metropolitani, & Episcopi, ut vult Gratianus *d cap.* 1. *dist.* 99. licet per excellentiam nomen Patriarcharum quatuor illis competãt, qui omnium sunt maximi, quibus, & primates obediunt. Prohibitũ tamen est Archiepiscopis se vocare Primates, Anicetus *Canone* 2. *dist.* 99. *Nulli*, inquit, *Archiepiscopi Primates vocentur, nisi illi, qui primas Sedes tenent, quarum Episcopos Apostoli, eorumque successores regulariter Patriarchas, vel Primates esse constituerunt. nisi aliqua gens de inceps ad fidem convertatur, cui necesse sit præ multitudine Primatem constitui: reliqui Metropolitani nominentur, qui reliquas metropoles tenent.* sic ibi. Unde patet idem esse Primas, quod Patriacha, & idem habere officium, Gratianus *in summa dist.* 99. & idem Archiepiscopus, quod Metropolitanus, ut probat apertè textus *in c.* 1. 69. *dist.*

Porrò omnes Patriarchales Sedes hæretici occoparunt, Romana excepta. Nam in Constantinopolitano Macedonius Hæresiarcha, Nestorius, & Sergius sederunt: in Alexandria Gregorius Arianus: in Antiochena Ecclesia Paulus Samosatenus Hæresiarcha, in Hierosolymitana Joannes Origenista, 10

& alii,

& alii, sic Bellarmin *lib. 4. de Romano Pontifice c. 3.* & Henriq. *de Sacramento Ordinis lib. 10. c. 29. §. fin.*

11 Non est omittenda quæstiuncula, an Patriarcha possit conferre Ecclesiam Parochialem sitam in Diœcesi sui suffraganei alteri, quàm illi, quem suffraganeus examinaverit? Congregatio interrogata respondit Patriarcham non posse similes Ecclesias conferre, nisi approbatis ab examinatoribus deputatis per Episcopum illius Diœcesis, in qua sitæ sunt, & interim dum vacant Parocho, Episcopus Diœcesis in qua sunt, habet jus instituendi in illis Vicarium cum portione debita, donec de Rectoribus provideantur; atque ita dicendum est nec Capellanos posse Patriarcham ponere in aliena Diœcesi, quamvis suo suffraganeo sit subjecta, nisi de consensu ejusdem Episcopi præmisso examine, quod per eum, aut per ejus examinatores agendum est, Anastas. Germon. *de indultis Cardinalium, §. quibusvis n. 15. & 16. cum sequentibus fol.* 483.

12 Nec refert omnes Partriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos habere de jure communi fundatam intentionem in jure conferendi omnia beneficia Ecclesiastica, quæ in suis Diœcesibus consistunt, *cap. regenda 10. quæst. 1. cap. nemo, de consecratione dist. 1. c. conquerente, de officio Ordinarii, & c. cùm personæ, vers. & si in privilegium, de privilegiis.* Quia objectio procedit in beneficiis reservatis Patriarchæ, non autem in beneficiis Ecclesiarum, quæ sunt propria Episcoporum suffraganeorum, qui etiam habent fundatam suam intentionem in jure conferendi beneficia; aliter enim ordo Ecclesiasticus confundetur, nisi sua jurisdictio unicuique Episcopo conservetur, *cap. pervenit 11. quæst. 1.* Abbas *in c. mandatum n. 2. vers. ex quo infertur, de rescriptis*, ubi vult hodie posse Ordinarios conqueri, quòd per reservationes sit jus conferendi, quasi abdicatum ab Ordinariis.

13 Residere Patriarchas est maximè necessarium, & sicut non residentibus in Concilio Tridentino *sess. 6. c. 1. de reformat. & sess. 24. de reservatione c. 1.* & in constitutione Pii Quarti, quæ in Bullario est 17. incipit, *De salute gregis Dominici*, sub pridie Non. Septembris anno 1560. graves imponuntur pœnæ, de quibus Flaminius *lib. 1. de resignat. quæst. 10. n. 32. & lib. 2. quæst. 1. n. 40.* sic etiam residentibus plura privilegia indulgentur per constitutionem ejusdem Pii Quarti, ubi pro nullo delicto citari possunt ad personaliter comparendum, nec pro causa etiam gravissima, nisi ad hoc commissio specialis manu propria Papæ subscripta interveniat, Gonzales *super regul. 8. gloss. 41. à num. 1.*

Quinam fuerint Patriarchæ Antiocheni secundùm Onuphrium, & Genebrardum in Chronologio, & alios post sanctum Petrum Apostolorum Principem, hujus Ecclesiæ fundatorem, Anno Domini 39.

§. III.

1\. SANCTUS Evodius anno Domini 45. creatus fuit Patriarcha Antiochenus à Beato Petro Apostolo, & martyrio coronatus anno Christi 71.

2\. Huic successit S. Ignatius Joannis Evangelistæ discipulus secundus post Petrum, qui in persequutione Trajani damnatus ad bestias anno undecimo Trajani obiit.

3\. Sanct. Hero post Ignatium magistrum palmæ martyrii decoratus migravit ad superos anno Christi 131.

4\. Cornelius post hunc eodem ipso anno Antiochenam Ecclesiam ingressus usque ad an. 143.

5\. Hero secundus successit, qui Antiochenam Ecclesiam rexit per annos ferme viginti sex.

6\. Sanctus Theophilus vir litterarum lumine insignis.

7\. Maximinus anno Domini 191. hunc successit in Cathedra Patriarchali.

8\. Sanctus Serapion doctissimus post hunc sedit in Antiochena Cathedra, sed de annis quibus eam gubernavit, non constat.

9\. Asclepiades post Serapion Ecclesiam gubernavit usque ad annum 219. Philetus usque ad annum 230.

10\. Zebenus, secundùm alios Zebinus, extremum clausit diem anno Christi 241.

11\. Sanctus Babylas per annos duodecim Ecclesiam administravit, & in carcere præduro inclusus mortuus est anno Domini 253.

12\. 13. Huic successit, qui rexit Ecclesiam per annum, & eo amplius, & obiit anno Christi 255. Mazabbanes, & Fabius, teste Eusebio Cæsar. in Chronico fol. 178.

14\. Demetrianus sedit in Cathedrali Ecclesia usque ad annum.

15\. Paulus Samosatenus Hæresiarcha Cathedram tenuit usque ad annum 272. in quo à Concilio Antiocheno depositus est cum dedecore.

16\. Dominus, qui anno. 227. mortuus fuit. Timæus sedit usque ad ann. 283.

17\. 18. 19. 20. Sanctus Cyrillus, qui in cœlum migravit an. 299. Tyrannus Sancti Cyrilli successor è vita discedit anno 312. cui successit Vitalis, qui Concilio Ancyrano, & Neocæsariensi interfuit. Post hunc Sanctus Philogonius extremum clausit diem ann. 319.

21\. Paulinus successor Ecclesiam gubernavit ad annum usque 324. in quo finivit vitam.

22\. 23. Hujus successor Sanctus Eustathius eodem an. 324 defunctus. Post hunc Eulalius, Eusebius, & Stephanus, omnes Ariana hæresi infecti.

24\. Laontius, qui sedem occupabat anno 356. Eufronius, Flacidus, Flavianus 1. pestilens, & maledictus homo.

25\. Porphyrius usurpavit impiè Antiochenam sedem an Christi 408.

26\. Alexander obiit anno 411.

27\. Theodorus vir optimus obiit an. Dom. 427.

28\. Joannes hæreticus vir pessimus anno Christi 436. in suum locum abiit.

29\. Domnus, qui sedit in Cathedra Patriarchali usque ad annum 451. condemnatus expulsusque à Dioscoro.

30\. Maximus, qui anno 456. obivit.

31\. Basilius admodum Catholicus sedit usque ad annum 458.

32\. Acacius.

33\. Martyrius, qui suo se Episcopatu abdicavit anno 471.

34\. Petrus Fullo, à Zenone Imperatore revocatus.

35\. Sanctus Stephanus II. martyrii coronam adeptus est anno 479.

36\. Stephanus III. qui anno 482. vitam deseruit.

37\. Calendion Catholicus.

38\. Palladius Eutychianus, moritur ann. 495.

39\. Flavianus II. Orthodoxus, qui ad annum usque 512. sedem tenuit.

40\. Severus Acephalorum dux, qui anno 519. ad vitandas pœnas sibi adjudicatas aufugit.

41\. Paulus

41. Paulus II. vir Catholicus, sed moribus depravatus, se ipsemet abdicavit anno 522.

42. Euphrasius Hierosolymis Antiochiam appulsus, quo tempore ipsa Antiochena civitas, ingenti terræmotu atque incendio subversa est, & concremata; post diuturnam hereticæ pestilentiæ infectionem.

43. Ephræm Comes Orientis divina providentia de voluntate Imperatoris factus est Episcopus Antiochenus, quo regimine functus est ad annum usque 546.

44. Sanctus Anastasius Sinaita relegatus an. 572.

45. Gregorius Antiochena dignitate decoratus usque ad annum 594.

46. S. Anastasius Sinaita rursus obiit anno 599.

47. S. Anastasius secundus sedit usque ad an. 609.

48. Gregorius secundus sedit in Cathedra Antiochena usque ad annum 629.

49. Anastasius tertius Jacobita obiit anno 649.

50. Macedonius de cujus successore nullibi ulla extat memoria.

51. Macarius hæresi maculatus ex Monothelitis in Concilio sexto generali depositus obiit an. 681.

52. Theophanes objit anno Domini 685. quo tempore Antiochena Cathedra venit in potestatem infidelium pastore viduatua.

53. Stephanus IV. Monachus Patriarcha electus fuit an. Domini 741. & moritur 744.

54. Theophylactus vir egregia virtute, multisque divinæ gratiæ donis insignis mortuus est an. 751.

55. Theodorus secundus Arabum odio exulavit ann. 756 nescitur post Theodorum, qui fuerit Patriarcha usque ad recuperationem Antiochiæ per Gallos. Scitur tamen Theodoretum Patriarcham fuisse anno 787.

56. Joannes gubernavit ex anno 1090. usque ad annum 1097.

57. Petrus postea à Leone Pontifice nono confirmatus annno 1150.

58. Theodorus Balsamon functus est hoc munere ad annos 1186.

59. 60. Præter hos Patriarchas septem Latinos refert Genebrardus, qui propter bellum Terræ sanctæ sub Gofredo Bullonio in sede Antiochensi sunt constituti. Bernardus nimirum, Valentinus Episcopus Arelatensis, qui sedit ab an. 1100. usque ad annum 1136.

61. Rodulphus Mamistanus, qui renuit obedire Ecclesiæ Romanæ, quam ob causam à Legato Apostolico Innocentii secundi depositus est, obiit anno 1143.

62. Aimericus primus Ordinis Carmelitarum promotor, qui an. 1187. litteras lamentabiles scripsit ad Henricum Angliæ Regem, subsidium inclamans.

63. Rodulphus Secundus Lemovicensis, qui sedem occupavit ad annum 1220.

64. Elias Regiensis Ordinis Prædicatorum usque ad an. 1250. Aquo tempore quis Latinorum successerit non constat. Et ante Eliam præfuit Raynerius Lucensis usque ad ann. 1240.

Patriarchæ Alexandrini secundùm Eusebium Cæsariensem, & Chronicam trium Illustrium Auctorum, Divo Hieronymo interprete.

§. IV.

Patriarchalis sedes Alexandrina præest omnibus Episcopis Ægypti, Libyæ, & Pentapolis fundata fuit à D. Marco Evangelista nomine Beati Petri anno Domini 45.

1. 2. Post Marcum Evangelistam primus Alexandrinæ Ecclesiæ ordinatur Episcopus Annianus Anni Domini 65. præfuit an. 22. huic Abilius successit an. Domini 86. & præfuit annis 13.

3. Alexandrinæ Ecclesiæ tertius fuit Episcopus Cerdo anno Domini 99. & præfuit annis 11.

4. Alexandrinæ Ecclesiæ quartus Episcopus eligitur nomine Primus, anno Domini 110. & præfuit annis 12.

5. Alexandrinæ Ecclesiæ quintus constituitur Episcopus an. Domini 121. nomine Justus, & rexit Ecclesiam annis 11.

6. Sextus Episcopus Alexandrinæ Ecclesiæ Eumenes constituitur an. Dom. 132. & præfuit an. 13.

7. Marcus septimus Alexandriæ sedem Cathedralem suscepit anno Domini 144. eamque gubernavit per decem annos.

8. Celadion Octavus Alexandrinæ Ecclesiæ ordinatur Episcopus, anno Domini 151. & præfuit annis 14.

9. Agrippinus nonus Alexandrinæ Ecclesiæ creatur Episcopus ann. Dom. 168. & præfuit ann. 12.

10. Julianus X. Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatum sortitur anno Domini 181. & præfuit annis decem.

11. Alexandriæ undecimus constituitur Episcopus Demetrius anno Domini 198. & præfuit annis 43.

12. Alexandrinæ Ecclesiæ duodecimo loco creatur Episcopus Heracleas anno Domini 233. præfuit Ecclesiæ annis 16.

13. Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus decimus tertius fuit creatus Dionysius anno Domini 250. & præfuit annis 17.

14. Alexandrinæ Ecclesiæ decimus quartus Episcopus ordinatur Maximus anno Domini 267. & tenuit Sedem annis 18.

15. Alexandrinæ Ecclesiæ decimus quintus Episcopus præfuit Theonas annis 19. & creatus fuit 285. anni Domini.

16. Alexandrinæ Ecclesiæ decimus sextus Episcopus eligitur Petrus, qui postea gloriosè martyrium subivit, & creatus fuit anno Domini 304.

17. Alexandrinæ Ecclesiæ decimo septimo loco creatus est Episcopus Achillas anno Domini 316.

18. Alexandrinæ Ecclesiæ decimo octavo loco ordinatur Episcopus Alexander, à quo Arius Presbyter de Ecclesia ejectus, multos suæ impietati sociat, ad quorum perfidiam coarguendam Synodus 318. Episcoporum in Nicæa urbe Bithyniæ congregata omnes hæreticorum machinas homousii oppositione dejecit. Fuit ergo ordinatus anno Domini 322. & Synodus congregata 323.

19. Alexandrinæ Ecclesiæ decimus nonus Episcopus ordinatus Athanasius anno Domini 333. qui ab Arianis persecutus ad Constantinum refugit.

20. Alexandriæ vigesimus ordinatur Episcopus Petrus anno Domini 377. qui post Valentis interitum, tam facilis in recipiendis hæreticis fuit, ut non nullis suspicionem acceptæ pecuniæ intulerit.

21. 22. Alexandrinæ Ecclesiæ Timotheus vigesimus primus Episcopos creatus fuit, præfuit annis 7. & huic Theophilus, qui fuit creatus anno Christi 403. & præfuit annis 27. secundùm Genebradum.

23. 24. 25. 26. 27. Post hunc Cyrillus administravit Alexandrinam Ecclesiam secundùm Genebrar. annis 34. cui successit Dioscorus Arianus annis quatuor. Proterius deinde annis sex, Timotheus

motheus 2. hæresiarcha annis quatuor. Timotheus tertius annis 22. Auctore Genebrard. in forma parva lib. 3. fol. 604.

28. 29. Alexandrinæ Ecclesiæ post Timotheum tertium præficitur Joannes, anno Domini 485. & rexit mense uno, cujus successor fuit Athanasius secundus, & præfuit annis decem Geneb.

30. 31. Ecclesiæ Alexandrinæ ordinatur Episcopus post Athanasium 2. Joannes etiam 2. anno Domini 498. & præfuit annis 9. post Joannem secundum constitutus est Joannes 3 in sede Alexandrina, in qua sedit per annos 11. Geneb. fol. 125.

32. 33. Alexandria creatus fuit post Joannem 3. Dioscorus 2. annis 7. cui successit Timotheus Quartus, & præfuit annis 17. Geneb.

34. 35. 36. 37. Alexandrinæ Ecclesiæ post Timotheum 4. ordinatus est Galanicus anno Domini 555. vixitque anno uno. Deinde successit Paulus, vixit menses 4. deinde Zoilus annis 7. & Apollinaris annis 19. Geneb.

38. Post Apolinarem eligitur Joannes 4. & præfuit Ecclesiæ Alexandrinæ per novem annos, incepitque regere anno Christi 567. Geneb.

39. Eulogius ordinatur Episcopus Alexandriæ anno Domini 580. vixit annos 27. Geneb.

40. Theodosius, sive Theodorus anno Domini 608. ordinatur Episcopus Alexandrinæ Ecclesiæ, & vixit annos quinque. Geneb.

41. Joannes Quintus Eleemosynarius Alexandrinæ Ecclesiæ ordinatur Episcopus anno Domini 615. & præfuit Ecclesiæ an. 10. Deinde successit Georgius anno Domini 623. & sedit in Cathedra annos 10. Geneb.

43. Alexandrinæ Ecclesiæ Cyrus Monothelita sedem obtinuit anno Domini 637. & præfuit annos decem. Genebrar. Qui Cyrus fuit ultimus Alexandriæ Patriarcha, & multum turbavit Ecclesias suo Monoth. errore, donec per Saracenos concessus fuit Religionis usus liber. Solvit quotannis 200000. denariorum summam pro Ægypti libertate, eamque per triennium sic retinuit integram. Postea vero Heraclio conditionem detrectante tota Ægyptus in hostium manus devenit. Geneb. lib. 3. fol. 677.

Alexandriæ Petro à Marco Evangelista ista quinquagesimo, & ultimo. Geneb. lib. 3. fol. 683.

Quinam fuerint Constantinopolitani Patriarchæ, juxta Genebrar.

§. V.

1. Alexander fuit primus Patriarcha an. Domini 315. & præfuit annis 23.

2. Paulus vir sanctitate insignis ordinatur Episcopus Constantinopoli anno Domini 341. & præfuit annis novem, martyrio coronatus fuit.

3. Eusebius præficitur anno Domini 356. & præfuit, anno unico ex Arianis, este Genebr. fol. 565. lib. 3.

4. 5. 6. 7. Macedonius Hæresiarcha quarto loco ordinatur, & præfuit annis octo, tandem depositus. Post hunc Eudoxius Arianus anno Domini 368. & præfuit annis decem. Mox Evagrius Catholicus, & postea Demophilus annis decem in Cathedra sedit, qui fuit hæreticus.

8. 9. 10. Sanctus Gregorius Nazianzenus ordinatur Episcopus, & præfuit annis quatuor, & sponte Patriarchatum deseruit. Post hunc Nectarius minimè malus, natura bonus, rerum Ecclesiasticarum inscius moritur anno 397. S. Joannes cognomento Chrysostomus creatur Episcopus Constantinopoli anno 400. præfuit annis 6. men. 3. di. 26.

11. 12. Arsacius successit, & præfuit ann. 1. mens. 4. di. 15. postea ordinatur Atticus, qui præfuit annis 19. mens. 7. di. 10.

13. 14. 15. Sissinius ordinatur anno Christi 433. præfuit an. 1. mens. 9. di. 25. cui successit Nestorius Hæresiarcha, & præfuit annos 3. di. 19. tandem condemnatus à Concilio Ephesino primo, post hunc Maximianus Monachus, qui præfuit an 2. mens. 5. dies 19.

16. Sanctus Proclus ordinatur Constinopoli anno Domini 442. & præfuit annis 12.

17. 18. 19. S. Flavianus creatur Episcopus Constinopoli, & præfuit annis 3. post hunc Annatolius & præfuit annis novem, ejus successor Gennadius, qui præfuit annis 13.

20. Acacius ordinatur Episcopus, & fuit hæreticus, vixitque in Patriarchatu an. 14.

21. 22. Flavitas Arianus sequitur, & præfuit mens. 3. post Flavitatam succedit Euchemius, seu ut aliis placet, Ephemius, qui vixit an. decem.

23. Macedonius 2 Orthodoxus creatur ann. Domini 498. & præfuit usque annum 16. id est 508.

24. 25. 26. Timotheus deinde Theopaschitas hæreticus præfuit annis septem, & repetina morte de medio sublatus. Huic successit Joannes 2. Orthodoxus, qui vixit annis duobus, deinde Epiphanius, qui præfuit annis 14.

27. 28. Anthemius Eutychianus ordinatur Episcopus, & præfuit mens. 19. condemnatus tamen per Agapetum Summum Pontificem. Mox Menas, qui præfuit annis 17.

29. Eutychius deinde divinè electus relegatus fuit ab Imperatore Justiniano, & præfuit Ecclesiæ annis 13. seditque in Cathedra anno Christi 555.

30. Joannes III. cognomento Scholasticus ordinatur Episcopus anno Domini 662. & præfuit Ecclesiæ annis 11.

31. 32. Eutychius rursus præfuit Constantinopolitanæ Ecclesiæ annis 4. & huic successit Joannes 4. cognomento Jejunator superbus, & hypocrita, præfuit annis 16.

33. Cyriacus anni Domini 604. electus est vir boni nominis, præfuit annis decem.

34. 35. 36. Thomas, qui præfuit annis 2. Cyriaci successor, post hunc Segius Monothelita vir pessimus, post hos Pyrrhus etiam Monothelita, qui præfuit annis 11. & Sergius annis 23.

37. 38. 39. 40. 41. Paulus II. etiam Monothelita, qui interiit secundùm aliquos an. 651. post quem Petrus etiam Monothelita, qui præfuit annos 2. & menses 3. cujus successor Thomas 2. eadem hæresi infectus, qua Petrus; deinde Joannes Quintus, qui præfuit anno quatuor, & obiit secundùm aliquos anno 664. postea Constantinus, qui præfuit Constantinopoli annis 2.

42. 43. Theodorus post hunc vir flagitiosissimus hæreticus præfuit annis duobus, & depositus fuit, post quem Georgius Catholicus, qui præfuit annis duobus, & vitam finivit anno 682.

44. 45. Theodorus iterum ordinatur Episcopus fidem Catholicam se simulans amplecti, reassumptum tenuit clavum per annos duos, deinde Paulus tertius per annos septem, & mortuus est anno Christi 691.

46. Gallinicus Romanam exosus Ecclesiam erutis oculis Romam relegatus fuit anno Christi 703. & præfuit annis 12.

47. Cyrus Monachus præfuit annis sex ab Imperatore

peratore Philippico hæretico in exilium reportatus.

48. 49. Joannes Sextus hæreticus Monothelita, & Iconomachus anno Christi fuit depositus 714. Successor illius S. Germanus confessor, præfuit annis 14. mens. 5. di. 7. obiit 730.

50. 51. Anastasius deinde Iconomachus eligitur Constantinopoli, præfuit annis 23. obiit anno Christi 553. post hunc sedit Constantinus 2. etiam Iconomachus, præfuit annis 12. capite truncatus à Constantino Copronymo obiit an. 767.

52. 53. 54. Niceta eadem hæresi vulneratus, id est Iconomachus, præfuit tamen an. 13. mens. 2. di. 22. obiit an. 780. Paulus Quartus post hunc præfuit an. 4. mens. 6. di 13. Monasticam vitam agens sanctè obiit, an. 784. cui successit Tarasius, & præfuit an. 21. obiit tandem magna sanctitatis opinione.

55. 56. 57 58. Nicephorus laicus, sed nobilissimus præfuit annis 9. & mortuus est anno Christi 828. post illum Theodorus successit hæreticus, præfuit annis 7. obiit ann. 835. secutus est Joannes 7. etiam Iconomachus, & expulsus an. 842. sed ante Joannem, qui præfuit an. 6. nonnuli ponunt Antonium, qui præfuit annis 13. prout vult Geneb. lib. 4. fol. 767.

59. 60. 61. Methodius vir sanctitate egregius, Confessor insignis præfuit an. 4. obiit an 847. deinde electus est S. Ignatius, qui præfuit an. 16. & obiit an. 858. postea Photius hæreticus laicus, & Eunuchus, qui præfuit an. 7.

62. 63. S. Ignatius post illos præfuit ann. 7. iterum clausit diem ann. 708. deinde Photius iterum an. 9.

64. 65. Stephanus Imperatoris Basilii filius præfuit an. 7. Constantinopoli, & magna sanctitatis significatione decessit an. 888. sequitur Antonius 2. cognomento Cauleus, vir sanctus anno Domini migravit in cœlum 890. postquam præfuit Constantinopoli an. 8.

66. Nicolaus Constantinopoli creatur Episcopus, cognomento dicebatur Mysticus, præfuit annis 2. depositus à Leone sexto Imperatore anno 901.

67. Euthymius deinde Sycellus ann. quinqui postea missus est in exilium ab Alexandro Imperatore, ubi vita functus est anno 912.

68. 69. 70. 71. 72. Nicolaus idem Mysticus rursus collocatus in Cathedra præfuit annis 13. & mortuus est an. 930. Deinde Stephanus 2. præfuit ann. 3. Postea Tryphon. ann. 6. sequitur Theophylactus Imperatoris filius, qui obiit ann. Christi 956. post quem Polyeuctus, qui præfuit Constantinopoli annis 17. & fuit vitam Monasticam professus, & mortem oppetiit ann. 970.

73. Basilius etiam Monachus, qui Ecclesiam quatuor annis rexit, tandem à Cathedra fuit ejectus ann. 975.

74. 75. Antonius tertius præfuit ann. 6. & sponte onus Cathedræ deseruit, post hunc successit Nicolaus 2. cognomento Chrisoberge annis 13. & obiit ann. 995.

76. 77. Sisinius 2. præfuit ann. 3. & obiit ann. 999. post illum sedit Eulogius, sive Sergius per annos viginti.

78. 79. Eustratius, sive Eustatius præfuit ann. 16. obiit anno 1025. post hunc recepit Sedem Alexius per annos totidem, & mortuus est ann. 1043.

80. Michael Cerularius præfuit ann. 8. postea à sede expulsus fuit ann. 1058.

81. Constantinus cognomento Licudex præfuit Constantinopoli annos quatuor, menses sex, & obivit ann. 1066.

82. Joannes Octavus præfuit ann. 11. & mortuus est ann. 1080.

83. Cosmas Hierosolymitanus vixit ann. 5. mens. 9. vitam finivit ann. 1086.

84. Eusta ius sive Eustratius sedit in Cathedra an 3. & mortuus est ann. 1089.

85. Nicolaus tertius gubernavit sedem Constantinopolitanam, ann. 27. & obiit ann. 1117.

86. Michael junior sedit ann. 4. mens. 6. & ann. 1146. Sedem deseruit sponte.

87. 88. Cosmus 2. Sedem tenuit mens. 9. Theodosius 2. ann. 2.

89. 90 Constantinus IV. præfuit ann. 2. Deinde Lucas Chrisoberges, qui Constantinopoli præfuit ann. 12. & Synodum congregavit ann. 1166.

91. 92. 93. Michael 3. Sedem tenuit ann. 9. Chariton. ann. 1. mens. 2. Theodosius ann. 6. eandem Ecclesiam gubernarunt.

94. Basilius Cameterus Sedem tenuit ann. 3. mens. 6. & per Imperatorem Isaac remotus anno 1186.

95. Nicolaus V. aliàs Nicetas Mundanus præfuit ann. 6. mens. 6. & amotus ab eodem Imperatore ann. 1192.

96. 97. 98. Leontius Sedem tenuit per annum integrum post illum Dositius per annum etiam, à Clero amotus, ab Imperatore postea restitutus, post hos Georgius Xiphilinus rexit Ecclesiam an. 7.

99. 100. Joannes IX. cognomento Camaterus Sedem tenuit per ann. 5. successit Michael 4. per annos etiam quinque, & per mens. 6. qui contra Thomam 1. è Latinis sedit.

101. 102. Theodorus III. Ecclesiam rexit ann. 2. & Maximus Secundus mens. 7. Sedem tenuit.

103. 104. 105. Constantinopoli Emmanuel primus præfuit ann. 4. mens. 7. Deinde Germanus Secundus præfuit mens. tribus.

106. Emmanuel Secundus præfuit Ecclesiæ ann. 14.

107. 108. 109. 110. Nicephorus, qui munus non adiit, mox Arcedius, sive Arcenius rexit Ecclesiam per ann. 4. & Germanus tertius per annum integrum, postea Josephus per ann. 13. qui cognomento Becus dicus est.

111. 112. 113. Joannes X. præfuit Ecclesiæ per ann. 10. deinde Josephus iterum per mens. unum: post quem Georgius, sive Gregorius clavo assedit ann. 6. mens. 6.

114. Athanasius præfuit ann. 4. & Joannes 11. ann. 6.

115. Athanasius iterum ann. 8. contra quem ann. 1305.

116. Hugulinus Latinus sedit.

117. Niphon Sedem tenuit ann. 3. mens. 10.

118. 119. Deinde Joannes XII. ann. 4. & Gerasinus ann. 1.

120. Isaias Sedem tenuit ann. 18.

121. Joannes Decimus tertius ann. 16.

122. 123. Callistus præfuit ann. 2. Philetus ann. 13. mens. 6.

124. 125. Macarius præfuit ann. 2. mens. 7. di. 6. Nilus ann. 20.

126. 127. Antonius IV. sedit ann. quatuor, contra quem sedit Latinorum Quartus Angelus Corarius.

128. 129. 130. Callistus II. præfuit ann. 13. deinde Euthymus secundus ann. 5. mens. 5. & Josephus ann. 15.

131. Gra-

131. Gregorius tertius præfuit ann. 13.

132. Generius, alias Gennadius post captam Constantinopolim præfuit ann. 8. fuit enim capta ann. Domini 1452.

133. 134. Simeon præfuit ann. & postea Maximus sedem tenuit ann. 10.

135. Sophronius præfuit ann. 11. Deinde Simeon, deinde Maximus, de quibus suprà.

136. 137. Post maximum Niphon præfuit annos 10. deinde Pachomus an. 10. & præfinitè sedit an. 1500.

138. Theolyptus præfuit ann. 10. regnante in Portugalia serenissimo Emmanuele.

139. Hieremias ann. 15. præfuit usque ad ann. 1546.

140. Dionysius præfuit ann. 20. mox Joasph. qui moritur ann. 1563.

141. Metrophanes, qui sedem tenuit an. 1566.

142. Jeremias, cui ministri Germaniæ suam Augustanam confessionem ann. 1577. miserunt, quorum doctrina Jeremiæ displicuit, & ob id apud Turcas accusatus tandem in exilium missus.

Hactenus Genebrardus in sua Chronographia ad nostra usque tempora, hoc est, ad annum 1581. à quo tempore usque ad tempus Pauli Quinti duodecim Patriarchæ Sedem Constantinopolim tenuerunt, quorum nomina sunt sequentia:

Macarius, Matthæus, Gabriel, Theophanes, Meletius, Matthæus. Neophitus Matthæus idem, qui tertio sedit in eadem Cathedra, & ibi vitam finivit. Deinde Raphael, mox Neophitus verè Catholicus, deinde Cyrillus, denique Timothæus Patrensis Archiepiscopus.

Patriarchæ Hierosolymitani secundùm Chronicam trium Illustrium Auctorum, & secundùm Genebrardum.

§. VI.

1. PEtrus Apostolus natione Galilæus primus Ecclesiæ Pontifex Hierosolymis sedit an. 5. ab anno Christi Domini 32.

2. Ecclesiæ Hierosolymorum primus Episcopus ab Apostolis ordinatus Jacobus frater Domini, & ibi sedit ann. 30. justus ab omnibus dicebatur, à Judæis lapidibus opprimitur anno Domini 63.

3. Simeon, qui & Simon Cleophæ secundus assumitur in thronum Hierosolymitanum, & præfuit ann. 46 & cruci affigitur anno ætatis suæ 120. & anno Christi 109.

4. 5. Simeoni Martyri successit Justus: deinde per ordinem Zacharias ann. 1. qui alio nomine dicitur Zachæus, & ordinatus est ann. Dom. 113.

6. Tobias post hunc tenuit Sedem ann. 2.

7. Benjamin Hierosolymis præfuit an. 2.

8. 9 10. Joannes annos totidem, & Matthias sedem tenuit per annum unicum, quibus successit Benjamin. 2. & annos duos Ecclesiam rexit.

11. 12. Hierosolymis Philippus ann. 3. tenuit Sedem. deinde Seneca ann. 2.

13. 14. Mox Justus ordine secundus, & præfuit 38. ann. 1. & Levi ann. 2.

15. 16. Ephraim, sive Ephræm Hierosolymis præfuit ann. 3. Josephus ann. 1. & Judas ann. 2. usque ad mutationem status quæ sub Adriano Hierosolymis contigit, cujus Imperii ann. 19. expulsi sunt Judæi, & Episcopi ex Judaico sanguine defecerunt.

17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. Marcus fuit primus Episcopus Hierosolymis creatus ex gentibus: deinde Cassianus, qui præfuit ann. 4. & Publius ann. 1. cui successit Maximus, postea Julianus; post hunc Gajanus: deinde Symmachus, statim Gaius, & tandem Julianus 2. qui ultimus præfuit an. 5.

24. 25. Capito Hierosolymis præfuit ann. 3. & totidem Maximus anno, Christi 186. creatus Episcopus.

26. 27. 28. Antoninus, sive Antonius, qui præfuit ann. 4. Valens ann. 1. postquam successit Dulithius, qui sedem tenuit annis duobus.

29. 30. 31. 32. 33. Narcisus miraculosus propter calumnias impiorum Anachoreta factus in Eremum se recepit, & ideo successerunt successivè, Dius, quo mortuo Germanius, qui præfuit ann. 4. Gordius ann. 5. rursum Narcisus diu latens, postea coactus redit in publicum, & præfuit an. 20.

34. 35. Alexander Hierosolymis præfuit annos 39. divinitus institutus; cui successit Mezabennes anno Domini 253. & præfuit annis ferme 14.

36. Hymenæus creatus Episcopus Hierosolymis ann. 266. & tenuit Sedem ann. 31. interfuit Concilio Antiocheno.

37. S. Zambdas ordinatur ann. Domini 296. à quo baptizati sunt milites Legionis Thæbeorum 6666. pro fide sub Diocletiano interfecti.

38. 39. Hermon præfuit secundùm Genebradum fol. 546. ann. 14. secundum Hieronymum ann. 39. & creatus est ann. 298. sed magis placet Geneb. secundùm quem Macarius successor Hermonis creatus est ann. Domini 312. & præfuit ann. 20.

40. Maximus quadragesimus post Macarium Hierosolymorum Episcopus moritur; post quem Ecclesiam Ariani invadunt adeo, ut turbata fuerit successio: primum Cyrillus Eutychius, rursum Cyrillus Irenæus, tertio Cyrillus Hilarius, quarto Cyrillus, quorum Cyrillus cùm à Maximo fuisset Presbyter ordinatus, & post mortem ei ab Acassio Episcopo Cæsariensi, & cæteris Arianis Eiscopis Episcopatus promitteretur, si ordinationem Maximi repudiasset Diaconus in Ecclesia ministravit: ob quam impietatem Sacerdotii mercede pensatus in Heraclium, quem moriens Maximus in suum locum substituerat, varia fraude solicitans de Episcopo in Presbyterum regradavit. sic Hieronymus in Chronico Trium fol. 189. Præfuit autem Maximus annis 16. creatus ann. 331.

41. 42. Sanctus Cyrillus ergo præfuit ann. 39. & obiit ann. 386. Post illum Joannes 2. qui præfuit ann. 29. & obiit ann. Domini 416.

43. Parahilius Hierosolymis præfuit ann. 7. usque ad annos Christi 429.

44. Juvenalis præfuit ann. 39. obiit ann. 457.

45. 46. Anastasius obiit ann. Domini 477. sed secundùm Genebrar. post Juvenalem sequitur Theodosius, Schismaticus, & præfuit an. & Anastasius qui præfuit ann. 6.

47. Martyrius præfuit ann. 2. & Sallustius annos 8. & moritur 492. anno à partu Virginis.

48. Elias Arabs in exilium missus an. 513. & præfuit Hierosolymis ann. 23.

49. Joannes 3. hæreticus Eutychianus: postea ad fidem reversus protector fidei factus est, præfuit ann. 13. decessit, ann. 525.

50. Petrus deinde successit, qui sedem tenuit per annos 20. & obiit ann. 546.

51. Macarius Secundus præfuit ann. 31. suspectus tamen de Origenistarum errore dejectus est de Throno.

52 Eustochius moritur ann. 56[illegible]

53. Joannes Quartus præfuit ann. 16.

54. Amos sedit. ann. 8. & obiit ann. 602.

55. Isaacius sive Isiicius, quem Sanctus Gregorius Papa approbavit, præfuit ann. 8. moritur ann. 610.

56. Zacharias qui in Persidem captivus deductus, postea ab Eraclio Imperatore liberatur, præfuit ann. 20.

57. 58. 59. Sophronius præfuit ann. 2. Modestus annos totidem. Sopronius iterum ann. 2. præ tristitia obiit videns Hierosolymam in potestate Sarracenorum, & ideo incognita: deinceps Patriarcharum series, teste Genebrardo ex fol. 674. usque ad fol. 739. ubi ait septies Sarracenos à Constantino Hierosolymis expulso, denuo Saraceni eam adroriuntur, & capiunt, & Joannem Patriarcham ejiciunt, qui recuperata Urbe restituitur.

60. 61. 62. Theodorus deinde sedit. ann. 759. Elias præfuit ab eo tempore ad annum 787. Joannes sedit anno 795.

63. 64. Thomas sedit ann. 802. & Orestes sedit anno 1006.

65. Simeon præfuit anno 1088. usque ad recuperatam terram Sanctam per Gallos ann. 1100.

66. 67. Dalbertus Patriarcha ex Latinis primus per invidiam depositus, cui successit Ebremarus, qui depositus fuit à Gibelino Legato Apostolico anno 1107.

68. Gibelinus decrepitus, & invitus præfuit annis quinque.

69. Arnulphus perditus moribus præfuit annis 6. & obiit anno 1118.

70. Guarimundus virtute, & sanctitate insignis, præfuit Hierosolymis annis 10. & clausit vitam anno 1128.

71. Stephanus Abbas Sancti Joannis Carnotensis vir in utroque homine clarus, præfuit annis 2. mortuus est anno 1130.

72. Gullielmus Belga præfuit annis 16. obivit anno 1146.

73. Fulcherus præfuit ann. 13. decessit an. 1159.

74. 75. 76. 77. Amalricus præfuit annis 21. & clausit diem anno 1180. cui successit Heraclius, deinde Albertus; post illos Thomas, qui officium non adiit, deinde Robertus qui in ordine est 78.

79. Thomas, sed nescitur quis latinorum præcesserit in Throno, ille vero sedit ann. 1240.

Quam habeant potestatem in suffraganeos.

§. I.

EPITOME.

1 *Archiepiscoporum nominis etymologia.*
2 *Archiepiscopi an differant à Metropolitanis?*
3 *Archiepiscopi non possunt conjungere in matrimonium subditos suorum suffraganeorum, nisi dum actu visitant.*
4 *Archiepiscopi nequeunt remittere denunciationes in alieno Episcopatu.*
5 *Archiepiscopus dum visitat potest omnia in suffraganeis, quæ potest in subditis.*
6 *Archiepiscopus non potest dispensare in votis, & juramentis subditorum sui suffraganei.*
7 *Archiepiscopus invalidè dispensat sine causa in Decretis Synodi Provincialis.*
8 *Archiepiscopus in constitutionibus suæ Diœcesanæ Synodi, validè dispensat.*
9 *Archiepiscopus extra Provinciam crucem præferre non potest.*
10 *Archiepiscopus per appellationem habet jurisdictionem in causis subditorum suffraganei, & potest eas delegare cuicumque subdito suffraganei sui, & quid sit illi ademptum?*
11 *Archiepiscopus an possit cognoscere de causis subditorum suffraganei devolutis per simplicem querelam?*
12 *Archiepiscopus in quibus casibus præter appellationem possit cognoscere de subditis suffraganeorum?*
13 *Archiepiscopus quid possit agere in casu injustæ excommunicationis inter subditos suffraganei?*
14 *Archiepiscopus potest vocare suffraganeos pro consecratione alterius suffraganei.*
15 *Archiepiscopus est Ordinarius Judex omnium Episcoporum suæ Provinciæ.*
16 *Archiepiscopus potest cogere Episcopum, ut constituat sibi Vicarium, quando est impotens ad regendum.*
17 *Archiepiscopus potest corrigere subditos suffraganeorum recedentes à consuetudine in divinis Ecclesiæ Metropolitanæ.*
18 *Archiepiscopus ex Concilio Tridentino potest visitare Provinciam, & interrogare de delictis quamvis non constet de negligentia, neque de incuria suffraganeorum.*
19 *Archiepiscopus potest visitare Provinciam, & procurationem à subditis suffraganeorum exigere.*
& potest Episcopos suffraganeis suspendere, interdicere, & excommunicare. ibid.
20 *Archiepiscopus nequit conjungere Ecclesias Episcopis suffraganeis subjectas.*

ARCHIEPISCOPUS Græcè dicitur Princeps Episcoporum, hoc est, Primarius Episcopus. Et is est Episcopus, qui primariæ civitati alicujus Provinciæ, quæ est aliarum Mater, & caput, præest, Azor. 2. *part. instit. moral. lib.* 3. *cap.* 33. *quæst.* 1. Ἀρχὴ enim dicitur Princeps, text. *in cap. cleros* 21. *distinct. verb. à mensura*, & Budæus *in prioribus annotationibus ad Pandectas in l. observare. ff. de officio Proconsulis*, & sic passim jura testantur, *c. de his* 12. *dist.* Unde colliges nullum esse discrimen inter Archiepiscopum & Metropolitanum, ut minus bene posuit Isidorus *in d. cleros*, cùm Archiepiscopus, & Metropolitanus idem sint, & solùm nomine differant, ut notari potest ex textu *in c. pastoralis, in principio, de offic. ordin. & Extravag. Salvator, de præb. inter communes.* Ubi etiam habetur, quod Metropolitana Ecclesia est excellentioris honoris, & tituli suffraganea, quæ est sub jurisdictione, potestate, & subjectione Archiepiscopi, Capituli, & Ecclesiæ Metropolitanæ, Imola, Zabarel. & Vital. *in Clementina Archiepiscopo, de privil.* Quòd si contingat aliquem Archiepiscopum non habere suffraganeos, ut Rosanens. & Lancianens. non erit Metropolitanus, nec Metropolitanicam exercebit jurisdictionem, sed tantùm Episcopalem in propria Diœcesi, Læl. Zech. *tit. de statu Reverendissimorum Archiepiscoporum.* 1 2

Quæri potest, an Archiepiscopus possit assistere matrimonio subditorum suorum suffraganeorum, vel facere facultatem ad assistendum? Videtur posse, cùm sit judex ordinarius totius Provinciæ, ex gloss. *c. per singulas, verb. totius* 9. *quæst.* 3. Item, quia Archiepiscopus habet jurisdictionem saltem habitualem, quamvis respectu Diœcesi suffraganei habeat usum impeditum, sed Parochus excommunicatus non toleratus est impeditus, & tamen potest assistere validè, ut volunt Navarrus *lib.* 4. *consiliorum* 3

in 1. edit. tit. de sponsal. cons. 52. *ad finem*, & *in* 2. *tit. de clandest. despons.* 4. *ad finem*, Henriquez *lib.* 11. *de matrim. cap.* 3. *n.* 4. & 5. & Petrus de Ledesma *de matrimonio, quæst.* 45. *art.* 5. *punct.* 3. *dub.* 3. *in fine, fol.* 192. Ergo Archiepiscopus potest assistere, licèt habeat usum ligatum respectu Diœcesis suffraganei, per glossam *in d. c. pastoralis, in d. c. pastoralis, in principio, verb. exceptis, de officio Ordinarii.*

Dicendum tamen est non posse assistere matrimoniis subditorum suorum suffraganeorum, nec dare licentiam eos conjungendi, nisi dum actu visitat, cùm non sit Ordinarius in territoriis suffraganeorum, nisi in causis per appellationem devolutis ad ipsum, Quarant. *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi authoritas num.* 13. Mar. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. c.* 70. *num.* 7. Nam citra appellationis articulum, nec partibus consentientibus aliquid potest cognoscere. Mohed. *decis.* 15. *de appellat.* & Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 989. & in casibus jure expressis, ut per Mar. Anton. *suprà d. c.* 70. *num.* 6. *vers. septimo*, ubi viginti & octo colligit casus, & Quarant. *d. verb. Archiepiscopi authoritas*, ubi quadraginta refert. Dum tamen actu visitat in Diœcesibus suorum suffraganeorum posse Archiepiscopum conjungere matrimonio subditos suffraganeorum, & facere facultatem assistendi, est communis, prout volunt scribentes *in c. Joannes, de testamentis*, Henriquez *lib.* 10. *c.* 3. *num.* 3. Corinch *disp.* 27. *num.* 17. Soarez *tom.* 4. *disp.* 25. *sect.* 1. *num.* 14. & Gutier. *Canon. lib.* 1. *c.* 66. *n.* 7. Ad glossas autem propositas responde procedere in Archiepiscopo, quando causæ devolvuntur ad ipsum per appellationem. Unde si Episcopo nolente facere facultatem conjungendi in matrimonium, & causa devolvatur per appellationem ad Archiepiscopum, poterit ipse causa cognita, vel assistere matrimonio, vel cuicumque Sacerdoti facere facultatem assistendi, prout volunt Suarius *tom.* 4. *disp.* 25. *sect.* 1. *n.* 14. Henriquez *lib.* 10. *c.* 3. *n.* 3. & Gutierrez *suprà* 66. *n.* 7.

4 Secundo quæritur, an possit Archiepiscopus remittere denunciationes in alieno Episcopatu? Responde negativè, nisi in causis appellationum, cùm jurisdictionem in suffraganeos non habeat, nisi per appellationem, & in aliis paucis casibus jure expressis, ita Franciscus Molina *differ.* 11. *num.* 86. An autem, si Episcopus existente causa justa remittendi denunciationes, nolit dispensare, appellari possit ad Archiepiscopum? gloss. *in c.* 1. *de confessis, in* 6. affirmat, idem *in c. super his, verb. arbitrium, de accusat.* Franch. *in c.* 2. *de juram. calum. in* 6. *n.* 3.

Dicendum tamen est, quando jus ex aliqua causa decernit dispensandum, nolente judice remittere denunciationes, appellandum esse, quoad devolutivum & suspensivũ effectum, quoniam dispensandus habet pro se præceptum legis. Felin. *in c. exceptionem, n* 6 *de exceptionibus*, In quo eventu Archiepiscopus, sicut tenetur inferiorem corrigere, sic potest dispensare in denunciationibus, vel inferiorem cogere, ut dispenset. Porrò quando jus non præcipit dispensationem, sed negotium committit conscientiæ Ordinarii, ut in Concilio Tridentino *sess.* 24. *de matrimonio, c.* 1. ubi dispensatio relinquitur prudentiæ, & judicio Episcopi, concurrente causa justa, ut teneatur dispensare, verbi gratia, quando sequitur scandalum, vel est suspicio malitiosi impedimenti, vel quando dispensatio exigitur à subditis ad bonum animæ, aut corporis, nimirum, quando fœmina est jam deflorata, & vir est in periculo mutandi voluntatem: vel denique quando contrahentes vivunt in concubinatu, aut sunt morti vicini, & eo modo volunt recedere à peccato, & legitimare filios, quia in supradictis casibus Episcopus tenetur dispensare, si neget, dabitur appellatio, quoad effectum devolutivum, & causa devolvitur ad superiorem, qui ex officio poterit compellere inferiorem, ut dispenset, argumento glossæ *in c. Domino sancto, verb. necesse, dist.* 50. Anton. *in cap. at si clerici, §. de adulteriis, num.* 12. *in fine, de judiciis*, Cardinalis *ibi num.* 2. Anchar. *n.* 9. *quæst.* 2. *vers. nunquid ergo possit Episcopus*, quod sequitur Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio. disp.* 10. *n.* 6. 16. & 11.

Contrà verò quando non est causa debita dispensandi, sed conceditur ex gratia, non datur appellatio, si noluerit dispensare, debet enim pars gravari, ut detur locus appellationi, Baldus *in l. quicunque, num.* 17. *vers. quarto casu, C. de servis fugitivis*, & Felin. *c. super his, de accusationibus, num.* 12. *vers. quinto limita*, & *num.* 13. *vers. sexto limita.* & Marant. *de ordine judiciario*, 6. *part. tit.* & *quandoque appellatur, num* 365. Attamen in hoc casu adhuc potest recurri ad Superiorem, & implorari ejus officium, ut dispenset ex misericordia, aut faciat, ut inferior dispenset, prout docet Bart. *in l.* 1. *num.* 11. *ff. de jurisdictionem omnium judicum*, & Jason. §. *superest, num.* 65. & 66. *Instit. de actionibus*, dicentes posse officium judicis misericorditer implorari, quia quamvis quod petitur non debeatur, judex tamen potest facere ex officio, quod concedatur.

Tertio quæritur, an Episcopus dum actu visitat, possit dispensare, & absolvere à censuris subditos suffraganeorum, & ipsos suffraganeos? Responde in primis posse irregularitate occulta dispensare virtute Concilii Tridentini *sess.* 14. *de reformatione, cap.* 6. cum subditis suffraganeorum, quoniam dum actu visitat, habet potestatem absolvendi ordinariam ratione officii. ita Soares *tom.* 4. *disp.* 30. *sect.* 2 *num.* 8. Avila *de censuris, p.* 2. *cap.* 7. *disp.* 1. *dubio* 10. *concl.* 3. & *p.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. *notab.* 2. *circa primam conclusionem*, Henriquez *lib.* 14. *cap.* 18. *num.* 3. Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. & *lib.* 4. *cap.* 38. *num* 13. & 14. eo quod tunc est legitimus illius diœcesis superior. Soarez tamen *supra sect.* 2. *num.* 8. & *disp.* 41. *tom.* 5. *sect.* 2. *num.* 12 addit, hoc procedere in foro pœnitentiæ, & quoad casus reservatos, secus quoad dispensationem in irregularitate; quia dispensatio non ordinatur ad forum sacramentale, & nullibi conceditur Archiepiscopo dispensatio, sed absolutio à peccatis; ut constat ex *cap. finali, de censibus in* 6. ibi, *Potest etiam idem Archiepiscopus dum visitat, subditorum suffraganeorum confessiones audire, ac absolvere confitentes, & ipsis pœnitentias injungere.* Cùm ergo potestas dispensandi non sit conjuncta cum potestate absolvendi, poterit Archiepiscopus absolvere reservatis, non tamen dispensare in irregularitate: sicut nequit concedere subditis suffraganei litteras dimissorias ad Ordines, dum visitat, ut vult Franch. *in d. cap. final. de censibus, n. ultim.* nec dispensare in denunciationibus prævis matrimonio.

Nihilominus posse Archiepiscopum dispensare in irregularitate occulta dum actu visitat, tenendum est, ita Henriquez *lib.* 14. *p.* 18. *numero* 3. Avila *supra*, & Bonacina *de censuris, disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. *numero* 7. *vers. tertio.* Similiter in actu visitationis poterit dispensare cum subditis Episcoporum suffraganeorum: quinimò cum ipsismet Episcopis suffraganeis, ut contra Soarez volunt Henriquez *in d. cap.* 18. *num.* 4. Avila *p.* 7. *disp.* 6. *sect.* 5. *dubio* 5. & Bonacina *de censuris, disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 1. *n.* 2. *in fine.*

Quarto quæritur, an possit Archiepiscopus dispensare in votis & juramentis subditorum sui suffraganei? Responde Archiepiscopum in foro contentioso esse judicem ordinarium appellationum, quas subditi à propriis Episcopis ad ipsum interponunt, *cap. pastoralis, verb. compellere, de officio judicis*

judicis ordinarii: & ideo si Episcopus dispensationem petitam in voto negaverit quando datur causa justa dispensandi, aut Episcopus dispensare debet, potest Archiepiscopus proposita appellatione, vel implorato officio illius, dispensare cum subditis suffraganeorum. Alii addunt posse Archiepiscopum dispensare etiam extra tempus, quo suffraganeam Diœcesim visitat, & tenere factum, quamvis dispensare non debeat; ita Paludanus *in 4. dist.* 38. *quæst.* 4. *art.* 4. *concl.* 8. *num.* 46. & D. Antonin. 2. *p. tit.* 11. *cap.* 2. §. 9. *vers. item non potest*, qui duo priùs videntur negare, & statim in partem affirmantem propendent; expresse tamen asserunt Manuel 2. *tom. summa*, *cap.* 100. *num.* 3. & Emmanuel Sa *verb. votum*, ubi de voti irritatione, *num.* 12. & loquuntur absolutè, nec distinguunt intra tempus visitationis, neque extra illud Quare quamvis negativam partem sequantur Sylvester *verb. votum*, *quæst.* 3. *dicto* 4. & Sotus *de justitia*, *lib.* 7. *quæst.* 4. *art.* 3. *col.* 4. *vers. præter*, & Suar. *tom.* 2. *de Religione*, *tract. de voto*, *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 8. affirmativa probari potest, & admitti ut probabilis, quia Archiepiscopus potest Indulgentias concedere in toto suo Archiepiscopatu, *cap. nostro*, *de pænit. & remiss.* ut per Navarrum *de Jubilæo*, *notab.* 31. *num.* 13. Quaranta *in summa Bullarii*, *verb. Archiepiscopi authoritas*, *vers.* 31. Bonacin. *de Sacramentis*, *disp.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *num.* 2. *vers. observa*, quos refert ac sequitur Barbosa *de officio*, & *potestate Episcopi*, *part.* 3. *alleg.* 88. *num.* 15. Ergo & poterit dispensare cum subditis suffraganeorum, cùm utrumque sit actus jurisdictionis spiritualis, & postulet subjectionem spiritualem, & faciunt, quæ diximus suprà paulo antè *vers. nihilominus*.

Probabilius tamen est in votis subditorum suffraganei sui non posse Archiepiscopum dispensare, ita Sylvester *verb. votum* 4. *quæst.* 3. *vers. quartum*. Sotus *lib.* 7. *de justitia*, *quæst.* 4. *art.* 3. Angl. *in floribus* 4. *sent. in quæst. de voto*, *art. difficult.* 9. *concl.* 7. & 8. Sà *in summa*, *verb. votum*, *num.* 2. & Aragon. 2. *quæst.* 88. *artic.* 12. quibus accedit Satyr. *in clavi*, *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 79. & *num.* 80. Ex ea ratione, quia Archiepiscopus in cura animarum subditorum suffraganei non habet jurisdictionem spiritualem respectu illorum: & ideo quamvis dum visitat, possit absolvere subditos suffraganei à lapsu contra votum commisso, non potest tamen dispensare in voto eorum, quod adhuc manet, neque illud commutare, sequitur Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 9. & *lib.* 4. *cap.* 38. *num.* 11. & *ibi* deducitur ex potestate concedendi indulgentias, quam habet Archiepiscopus in Diœcesi suffraganea. Ergo argumentum est in aliis non specialiter concessis nihil posse omnino. Et ex consequenti non poterit cum subditis suffraganei illegitimis dispensare, prout negant, subobscurè tamen, Joan. Andr. *cap. ad extirpandas*, *num.* 3. *de filiis presbyt.* & *ibi* Abbas *num.* 7.

Quoad vota autem Episcoporum suffraganeorũ dictũ est *suprà n.* 5. §. *nihilominus*, *ad finem*, posse scilicet Archiepiscopũ cũ ipsis dispensare, cùm sint Episcopi suffraganei Archiepiscopo immediatè subjecti. Sic Paludanus *suprà distinct.* 38. *quæst.* 4. *artic.* 4. *conclus.* 8. *n.* 46. Satyr. *suprà dict. cap.* 11. Avila *de censuris* 2. *part. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 10. *conclus.* 3. & *part.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. *notab.* 2. *circa primam conclusionem*: utroque tamen loco addit hoc procedere, dum actu visitat: attamen Paludanus, & Satyr. *citati*, & Henriquez *lib.* 14. *de irregularitate*, *cap.* 18. *n.* 3. indistinctè loquuntur, ex eo, quia Archiepiscopus fortius jus habet in Episcopos suffraganeos, quàm in eorum subditos: atque ita poterit cum illis dispensare etiam extra tempus visitationis, quæ resolutio est satis probabilis, & tutò admitti potest in praxi.

7 Quintò quæritur, an Archiepiscopus validè dispenset sine causa in decretis Synodi Provincialis. Pars affirmans ex eo probari potest, quòd Archiepiscopus videtur esse caput Concilii, & non subest Episcopis Concilii, cùm caput non subest membris suis, *cap. cum non liceat*, *à capite membra recedere*, *de præscript.* Ergo potest dispensare. Item, quia ad illum pertinet convocare Concilium, & habere primam Sedem, & præesse in Concilio Provinciali, ut caput. Ergo. Pars tamen negativa est verior, quæ tradit dispensationem Archiepiscopi in decretis Synodi Provincialis sine causa factam, nihil operari. Probatur, quia quamvis Archiepiscopo competat vocatio, & congregatio Concilii, & prima Sedes illi debeatur, non tamen est superior Concilii, aut major illo jam congregato; neque habet eandem jurisdictionem, quam habet Concilium; sed habet se veluti conjudex, & collega cæterorum Episcoporum: idcirco irrita est talis dispensatio facta ab Archiepiscopo, qui est inferior Synodo Provinciali leges ferente, & tradit Navarrus *lib.* 1. *consiliorum*, *in priori edit. de officio Ordinarii*, *consil.* 7. & *in posteriori*, *cons.* 6. *de major. & obed.*

Quinimò Synodus Provincialis potest excommunicare Archiepiscopum, teste Navarr. *suprà*, & Archiepiscopo datur appellatio ad ipsam Synodum, tanquam ab inferiori ad superiorem, Hostiensis *cap. grave*, *in fine*, *de præbendis*. Cardinal. *in Clement.* 1. §. *quod etiam in interdictis*, *n.* 1. *notab.* 1. *de sentent. excommunic.* & *ibi* Anchar. *n.* 4. *notab.* 5. Non operabitur ergo dispensatio Archiepiscopi in illis decretis tanquam facta ab inferiori in lege superioris. Item, quia decreta Synodi Provincialis obligant totam Provinciam, & & Archiepiscopus solus non habet potestatem faciendi statuta, quæ obligent totam Provinciam, ut habetur *in cap. sicut olim*, *de accusationibus*, & *ibi* Barbos. *in verb. canonicas regulas*, *num.* 3. post Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 17. *num.* 36. ergo à solo Archiepiscopo non promanant hujusmodi decreta; & ex consequenti non poterit absque causa in illis dispensare. Quin etiam Archiepiscopus tanquam inferior, & Episcopi suffraganei subsunt hujusmodi decretis, quoad vim coactivam, nec possunt in illis dispensare, nisi urgẽte causa aliqua, quando non datur recursus ad Summum Pontificem, nec coacta Synodus Provincialis jam perseverat, ut ad illam recurratur, tunc enim potest dari, sicut in lege Pontificia, dispensatio. Non tamen ab Archiepiscopo, ut putat Sanchez *suprà num.* 37. cùm non habeat majorem in hoc potestatem, quàm suffraganei, & in Diœcesi suffraganea non est superior, nisi in causa appellationis: nec etiam dabitur à suffraganeis Episcopis simul cum Archiepiscopo, nisi in Synodo Provinciali sint legitimè congregati; in quo eventu Synodus ipsa, vel alia Provincialis poterit dispensare validè absque causa; tanquam, qui dispensat in lege propria, vel in lege facta à prædecessore. Urgente denique aliquo casu necessitatis, non dato recursu ad Pontificem, poterit Archiepiscopus non solum, sed etiam Episcopi suffraganei non dato recursu ad Archiepiscopum, vel quando est periculum in mora, in illis decretis dispensare, ut probatur à simili per Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *n.* 1. & *sequentibus*, & *n.* 7.

8 Sextò quæritur, quid possit Archiepiscopus in constitutionibus suæ Diœcesanæ Synodi? Certi juris est dispensationem factam ab inferiore in lege superioris esse irritam, si causa legitima non intercedat, ut diximus *num.* 7. requiritur enim causa justa tanquam conditio sine qua non, ut si Episcopus dispenset in lege jejunii, quia quoties committitur inferiori, ut dispenset in lege superioris, intelligitur causa

causa justa existente: & mandatum superioris per jus regulatur, *cap. de multa, de prabend.* nec (inferior constituitur dominus voluntatis Superioris, ut ad libitum possit de ea quemadmodum de propria validè disponere, ita Angelus *verb. dispensatio num.* 3. & *ibi* Sylvester *quæst.* 3. *num.* 5. Navarr. *in cap. final. num.* 4. *de simonia*, Covar. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 6. §. 7. *num.* 11. Stunica *quæst.* 5. *de voto*, & Sà *in summa verb. dispensatio, num.* 3.

In dispensatione Episcoporum in propriis constitutionibus facta non requiritur causa, ut valida sit gratia, quia Episcopus in suo Episcopatu habet potestatem, sicut Romanus Pontifex in toto Orbe, exceptis specialiter reservatis, argum. text. *in cap. ad honorem, de authoritate, & usu pallii, & in cap. novit, ad finem, de judiciis*, & post Sot. *de justitia lib.* 10. *quæst.* 1. *art.* 3 *concl.* 1. Henriquez *lib.* 10. *c.* 35. §. 4. *in comment. litt. D.* Suar. *tom* 4. *de pœnitentia, disp.* 25. *sect.* 1. & *de legibus lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 6. & Sanchez *de matrimonio lib.* 1. *disp.* 61. *num.* 3. *vers. de Episcopo*, ubi post plures addit posse Episcopum in omnibus casibns dispensare, qui sibi specialiter non reservantur: idem repetit *lib.* 8. *disp.* 9. *num.* 3. Quare potest Episcopus in propriis constitutionibus sine causa validè dispensare, cùm ab ejus voluntate pendeat constitutiones vim habere, & ideo sua potestate ordinaria utens potest illas abrogare, Antonius *in cap. ac si clerici* §. *de adulteriis, de judic. num.* 17. Abbas *num.* 10. Felin. *num.* 6. & *in cap. postulasti num.* 13. *in* 4. *casu, de rescriptis.* Covarr. *in cap. Alma mater* 1. *part.* §. 1. *num.* 7. *de sentent. excommunic. in* 6. sive Episcopus peccet, sive non; Cardinalis *in cap. perpendimus num.* 6. *de sentent. excommunic.* Navarr. *in summa Latina*, *c.* 25. *num.* 74. & *in cap. final. num.* 4. *de simonia.* Peccabit tamen, si dispenset absque justa causa, quia facit contra jus commune, imò & divinum naturale, quod dictat, à lege generali neminem esse eximendum sine justa causa, prout observat *cap. cùm omnes, de constitut.* & docent Azor. 1. *part. lib.* 5. *cap.* 15. *quæst.* 3. Sanchez *dict. lib.* 8. *disput.* 17. *num.* 27. *versic. Cæterùm absque dubio*, quos referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg.* 34. *num.* 4.

Nullo tamen dato scandalo, nec secuto damno notabili aliis, Emanuel Roderic. *in summa c.* 237. *num.* 1. & Valentia 1. 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 9. *ad finem*, opinantur Episcopum sic dispensantem peccare venialiter, sequitur Barbos. *suprà.* Probabile tamen est, si lex fuerit gravis admodum, dispensare sine justa causa esse mortale, ita Cajetanus *in summa verb. dispensatio, in principio*, & *ibi* Armil. *num.* 13. dicentes esse veniale in materia parva: ergo credunt ex suo genere esse mortale. Concordat Covarr. 4. *Decretal.* 2. *part. cap.* 6. §. 9. *num.* 7. ubi dicit fortassis & frequentissimè esse mortale, quod etiam tradit Petrus de Ledesma *in summ. Sacramenti*, ubi de matrim. *cap.* 27. *post.* 4. *concl. dub.* 1. & Vega 2. *tomo summa cap.* 23. *casu* 14. quod puto satis probabile considerata legis gravitate, & attento damno secuto, vel scandalo.

Deficiente tamen scandalo, aut damno, nec concurrente legum gravitate notabili, dispensare absolutè, vel in aliquibus absque causa erit peccatum veniale, quia lex, seu constitutio illa à voluntate conditoris pendet. ita Valentia ubi suprà, dicens hoc peccatum communiter esse veniale, & ita docent Navarr. *in summa Latina præludio* 9. *num.* 14. & *cap.* 25. *num.* 5. Philiarchus *de officio Sacerdotis tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 4 *vers. altera difficultas*, & Sanch. post alios *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 18. *num.* 7.

Quæstionis tamen est, an detur casus in quo Episcopus nequeat dispensare in suis constitutionibus? Responde primò non posse, si fortè constitutiones firmavit juramento, quia cùm non possit secum dispensare in juramento, non poterit dispensare in illis constitutionibus, ut probat Azor 1. *p. d. lib.* 5. *cap.* 15. *quæst.* 7. *vers. in præsenti*, & Satyr. *de censuris lib.* 6. *c.* 11. *num.* 11. & ex antiquioribus volunt Anton. *in c. at si clerici*, §. *de adulteriis num* 17. *de judiciis*, & *ibi* Abbas *num.* 10. Sylvest. *verb. beneficium* 3. *q* 9. *n.* 13. & *verb. dispensatio quæst.* 13. *n.* 19. & *ibi* Tabien. *quæst.* 14. *num.* 15. & *verb. beneficium* 2 *quæst.* 15. *num.* 17.

Probabilius tamen est adhuc Episcopum non obstante juramento posse dispensare in suis constitutionibus. Quoniam juramentum Magistratus intelligitur ex æquitate servandum, & nisi justa causa superveniat: tunc enim dispensare poterit prout vult, Baldus *in l. etsi feverior num.* 10. *Cod. ex quibus causis infamia irrogetur*: juvat posse Episcopum quoties cum subditis potest in juramento dispensare, secum etiam dispensare, ut docet Sanchez *d. lib.* 8. *disp.* 3. *num.* 6. & clariùs *num.* 8. si quidem concedimus Episcopo, quòd est Ordinarius in suà Diœcesi, & in ea potest omne, quod Pontifex valet in toto Orbe, nisi Pontifex sibi reservet: sed nullibi reperitur interdictum Episcopo secum dispensare in juramento, siquidem Summus Pontifex secum potest dispensare: ergo potest Episcopus, Sanch. *disp.* 17. *num.* 31. post Aretinum *d.* §. *de adulteriis num.* 26. & *num.* 27. & Gambar. *de authoritate Legati lib.* 10. *num.* 447. Imò valebit dispensatio in hujusmodi constitutionibus juratis absque causa justa facta, veluti si non essent juratæ; quidquid sit de perjurio, argumento illius, qui juravit, se non prodacturum pecunias, quia quamvis peccaret prodigendo pecunias, actus prodigendi valeret, ita Gambar. *eodem lib.* 10. & Bottæus *de Synodo Episcopi part.* 2. *art.* 4. *num.* 12.

Responde secundò non posse Episcopum dispensare, si constitutiones sint confirmatæ authoritate Romani Pontificis. Nam per confirmationem Papalem censentur leges Pontificis. & ideo cùm Episcopus nequeat abrogare confirmationem, nequit dispensare in illis, Bottæus *de Synodo Episcopi in d. art.* 4. *num.* 12. Sylvest. *verb. beneficium tertio, quæst.* 9 *num.* 13. Tabien. *verb. beneficium* 2. *quæst.* 15. *num.* 17. & Azor 1. *part. instit. moral. lib.* 5. *cap.* 15. *quæst.* 7. & Barbos. *allegat* 34. *num.* 7. post Sanchez *d. lib.* 8. *disp.* 17. *num.* 30. Similiter nequibit dispensare, si constitutiones transierint in contractum in utilitatem alterius; puta si constitutio fiat, ut omnes properantes ad Urbem, assequantur hoc, vel illud privilegium, non poterit Episcopus abrogare constitutiones respectu illorum, qui jam properarunt, eo quia ex contractu jam habent jus quæsitum, qui in Urbem venerunt, Sylvester *verb. dispensatio quæst.* 13. *num.* 19 Gambar. *d. lib.* 10. *n.* 444. Barbos. *d. allegat.* 34. *n.* 6. post Sanchez *d. disp.* 17. *num.* 29. subdens hoc non obstante posse Episcopum ex legitima causa superveniente, contravenire, quod probat ex traditis ab Aretino *in cap. at si clerici.* §. *de adulteriis, num.* 34. *de judiciis.*

9 Septimò quæritur, an Archiepiscopus extra suam Provinciam possit crucem ante se elatam deferre? Responde Patriarchas crucem elatam præ se ferre ubique, præterquam in urbe Romana, aut ubicunque Summus Pontifex, aut ejus Legatus fuerit: deducitur ex *cap. antiqua num* 23. *de privilegiis*, & *ibi* Anton. & Abbas *in principio*, & diximus *disp.* 16. §. 1. *num.* 20. ubi videbis contrarium, limitatum tamen, Barbos. *de vera patriarchialium sedium erectione, tit.* 3. *cap.* 1. *num.* 23. ubi *num.* 24. tradit Archiepiscopos intra Provinciam posse præferre crucem, juxta textum *in Clementina Archiepiscopo, de privilegiis*, & Læli Zech. *de Republica Ecclesiastica tit. de statu Illustrissimorum Patriarcha.* Extra Provinciam autem Archiepiscopus nequit præeunte Cruce incedere, nisi ex speciali

speciali Sedis Apostolicæ privilegio concessum illi sit. Crux verò Archiepiscopi unius duntaxat transversi ligni permittitur, Cujac. *in paralip. ad tit. de foro compet. in cap. sanè 3. in fine.* Just. Lipsi. *in notis ad suos de Cruce liberos*, & Hieron. Roman. *part. 3. de Repub. Christian. lib. 2. cap. 6. ad finem, & lib. 3. cap. 6. etiam ad finem.*

10 Octovo quæritur, an Archiepiscopus possit subdelegare causas subditorum suffraganei ad se devolutas per appellationem cuicumque subdito suffraganei, & quæ sint Archiepiscopo adempta? Ex dictis *in cap. pastoralis, de officio Ordinarii*, constat Archiepiscopum non posse tractare causas inter subditos Episcoporum, qui ad ejus Metropolim pertinent, prout notat Covarr. *de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 12. n. 32.* Similiter non posse causas delegatas subditis sui suffraganei repugnantibus committere, Quarant. *in summa Bullarii verb. Archiepiscopi authoritas, num. 12.* habere tamen jurisdictionem in subditos suffraganei per appellationem. Idem Quarant. *num. 13. vers. decimaoctava, ubi proximè*, & Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap. 70. num. 7.* quæ jurisdictio non censetur ordinaria respectu subditorum suffraganeorum, sed in ipsos suffraganeos Episcopos suæ Provinciæ, Bottæus *de Synodo part. 3. art. 2. sub num. 27.* Quarant. *suprà num. 10. vers. decimasexta.* Marc. Anton. Genuens. *d. cap. 7. num. 7.* & Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 42. n. 16.* sed tantùm in quibusdam casibus.

Primus ergo casus est, quando subditorum causæ devolvuntur ad Archiepiscopum per appellationem: tunc enim Archiepiscopus habet jurisdictionem, per textum *in d. cap. Pastoralis, & in cap. 1. de officio Ordinarii, lib. 6.* Covar. *practicar. cap. 9. n. 2.* in quo eventu Archipiepiscopus causas ad se devolutas per se potest expedire, aut eas delegare cuicumque subdito suffraganei sui in ejus Diœcesi, per *cap. 1. de officio Ordinarii in 6.* non tamen poterit compellere, si noluerit, ut delegationem acceptet, per text. *in d. cap. pastoralis, verb. compellere nequit*, & per *c. 1. §. 1. de foro compet. in 6.* Quod si renuat subditus suffraganei sui causam sibi commissam ab Archiepiscopo tractare, Episcopus potest cogere suffraganeum, ut illam acceptet. gloss. *in d. c. pastoralis, verb. nullam*, & Henriquez *lib. 10. c. 30. §. 3.* quia per subditum fieri potest coactio, quando superiori Archiepiscopo aufertur potestas compellendi subditum sui subditi.

Nec refert si dicas delegationem factam extra Provinciam delegatis non subdito, fieri non posse, nisi partibus consentientibus, & judice illius loci consulto: ex ea ratione, quia nullus extra suam Provinciam potest face judicium inconsulto judice loci, & partibus repugnantibus, ut habetur *in lege prima ff. de officio Proconsulis*, & docet glossa 1. *in cap. ut, litigantes, de officio Ordinarii, in 6.* secundùm quam videtur dicendum neque Archiepiscopum posse causam delegare in territorio suffraganei sine illius consensu. Quia responderi potest Diœceses suffragraganeorum contineri sub termino Provinciæ Metropolitani tanquam partes illius; & tanquam tales subesse Archiepiscopo, qui præest in illis, quæ ad eum de jure spectant in pertinentibus ad totam Provinciam; atque ita cùm inter hos casus habeat locum casus per appellationem, bene potest delegari in territorio Suffraganei, eo minimè requisito, juxta textum *in cap. 1. de officio Ordinarii, in 6.* Non est tamen negandum post caput, *ut litigantes, de officio Ordinarii, in 6.* fuisse decisum non esse integrum Episcopis causas ad illos appellationem, vel alio modo devolutas aliis committere extra suam Diœcesim, aut illius à quo appellatum fuit, nisi partibus, & Episcopis locorum consentientibus, aut de consuetudine id sit introductum, ut tradit gloss. *ibi.*

Nono quæritur, an Archiepiscopus possit cognoscere de causis subditorum suffraganei devolutis per simplicem querelam? Pars affirmans videtur probari ex *cap. reprimandam, de officio Ordinarii*, quando scilicet excommunicatus non appellavit intra decem dies, & dempto absolutionis effectu non auditur per appellationis viam, sed per simplicem querelam, ita Abbas *in d. cap. ad reprimendam, sub num. 6. vers. sed quoad alios effectus, & in cap. consanguinei, n. 9.* ubi Felin. *n. 2. de sentent. & re judic.* Et hinc deducunt aliqui posse Metropolitanum adiri per viam querelæ, quando tollitur appellationis via, sic Marant. *de ordine judic. p. 6. de appetitat. n. 115. cum sequentibus, & tit. de sentent. excommunic. n. ult.* 11

Nec obstat Covarr. *practicar. cap. 9 n. 2.* negans posse Metropolitanum adiri per viam simplicis querelæ; quia loquitur, si per viam appellationis possit cognoscere; tunc enim non potest adiri aliter: secus, si suffraganeus non faciat jus in causa, vel sententia sublato remedio appellationis, potest adiri Archiepiscopus per simplicem querelam. Praxis Episcop. *verb. appellatio*, §. 17. *pag. 24. part. 1.* & de injustitia poterit cognoscere, si fortè excommunicatio fuerit injusta, & subditum absolvere poterit.

Verius tamen est Metropolitanum non posse per querelam adiri, cùm tantùm sit judex ex causa appellationis, ut per Covarr. *d. cap. 9. num. 2.* Barbos. *in cap. cùm non ignoretis, de officio Legati, verb. vel querimoniam perveniunt*, Quarant *verb. Archiepiscopi authoritas, num. 13. verb. decimaoctava.* Nec juvat causa injustæ excommunicationis, quia non versatur inter subditos alicujus suffraganei, nimirum, quando fuit lata excommunicatio in favorem unius, in quo eventu non potest Archiepiscopus de illa cognoscere, nisi per appellationem, secus, si sit inter ipsum Episcopum suffraganeum, & suum subditum, nam in hoc eventu Metropolitanus poterit cognoscere ante omnem appellationem, cùm sit judex Ordinarius causarum Episcoporum suæ Provinciæ, Gonzal. *d. gloss. 42. num. 16.* cum aliis, & Covarr. *pract. quæst. cap. 9. numero 2.*

Decimo quæritur, in quibus casibus nulla data appellatione possit Archiepiscopus cognoscere de subditis suffraganeorum. Dic in concernentibus totam Provinciam, videlicet in tollendo pravam consuetudinem ab illa. Ita Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. Neapol. cap. 70. num. 10.* Barbos. *in cap. in tantum 36. verb. de tua Provincia studeas abolere, n. 2. de simonia.* 12

Deinde Archiepiscopus potest authoritate propria dispensare cum subditis suorum suffraganeorum, quando suffraganeus culpa sua perdidit jus dispensandi, Borgas. *de irregularitate, part. 3. titulo de dispensat. Archiep. fol. 76.* quem refert, ac sequitur Prosper de Augustin. *in addit. ad Quarant. verb. Archiepiscopi authoritas*, dicens in hoc casu posse Archiepiscopum se intromittere authoritate Metropolitani de subditis suorum suffraganeorum. Item quando Episcopus est suspensus ad tempus, & dispensatio non patitur moram pro magno scandalo vitando, aut pro magno bono præstando: tunc enim devolvitur dispensatio ad Archiepiscopum Metropolitanum. Similiter quando sunt discordes inter se Episcopi suffraganei super perceptione jurium Episcopalium in Ecclesia quæ sedet in confinibus duarum diœcesum, potest Metropolitanus compellere illos, ut ad concordiam deducantur, prout tradit Bellencinus *de charitativo subsidio, quæst. 52.*

Insuper potest Metropolitanus cognoscere de subditis suffraganei per viam nullitatis, etiam absque appellatione, ex eo fundamento quod nititur autho-

authoritate Bartoli *in l. si expressim*, *ff. de appellat. col. penult.* dicentis causam nullitatis tractari posse coram judice à quo sententiam pronunciante, & coram judice ad quem. *l. absentem*, *ff. de appellat.* Quod etiam vult Abbas *in cap. in litteris, de officio Delegati.* Oppositum tamen est dicendum, quia quando judex nequit adiri per querelam, non potest etiam absque appellatione cognoscere de nullitate; sed Archiepiscopo occlusus est aditus per querelam, ut paulo antè diximus: igitur via nullitatis ad illum est interclusa, ita Felin. *in d. cap. in litteris*, *de officio delegati*, & *ibi* Decius *col. ultim.* quibus accedit Franc. *in cap. dilecto*, *de appellationibus*, *quæst.* 27. quos sequitur Covarr. *pract. quæst. cap.* 9. *num.* 2. post Archidiaconum, & Domin. *in cap. concertationi*, *super gloss. verb. debitum*, *de appellat. in* 6. resolvens, qui non potest adiri per querelam, non equidem posse nullitate agere principaliter absque appellatione. Atqui Metropolitanus nequit per querelam adiri, *de officio Legati*, & *ibi* Barbos. *num.* 3. Ergo nequibit absque appellatione nullitatis causam expendere. Querella autem datur quoties causa defertur ad judicem absque appellatione, gloss. Panor & alii *in cap. querelam*, *de procurat.* Corsetus *in singularibus verb. querela*, sequitur Sigismund. *de appell. quæst.* 17. *num.* 57.

Ad authoritatem Bartoli, & Abbatis dicentium posse Metropolitanum agere de nullitatis causa inter subditos suffraganeorum principaliter sine appellatione, responde hoc esse verum in superiore, qui potest adiri absque appellatione, non tamen in illo, qui est judex duntaxat ex causa appellationis, ut probatur *in cap.* 1. *de officio Legati*, Covarr. *ubi proximè.*

Ad hæc addi potest posse Metropolitanum cognoscere de causis subditorum suffraganei, quando ipsi subditi se submiserint Metropolitani judicio: in quo eventu Metropolitanus inter illos erit judex, quia integrum est unicuique homini privato alieni judicis jurisdictionem prorogare, per textum *in cap. duo simul*, *de officio Ordinarii*, ibi: *Quando clerici tui coram te voluerint*, &c. Quasi à contrario sensu, si renuant, possint coram Archiepiscopo suum jus requirere. Nihilominus contrarium est sequendum, videlicet non posse subditos suffraganeorum subjicere se Metropolitani judicio, sine consensu suorum Episcoporum. Probatur ex *cap. si quis clericus*, *de foro compet. verb. non deserat proprium Episcopum*, hoc est, debent conveniri coram suo Episcopo, neque ad alienum ex vi formalis consensus adire, ut notant scribentes *in cap. significasti*, *eodem titulo*, Roland. *conf.* 4. *à num.* 8. *lib.* 1. & *consil.* 23. *num.* 10. *lib.* 2. Petrus Barbos. *in l.* 1. *ff. de judic. art.* 3. *num.* 179. post Covarr. *practicar. cap.* 10. *num.* 5. *vers. octavo.* Sigismundus *de appellat. quæst.* 17. *limit.* 47. *membr.* 3. *num.* 11. dicens Metropolitanum in subditos sui suffraganei nisi suffraganei consensus accedat, nullam habere jurisdictionem etiam ipsis subditis volentibus. Nec sufficit consensus partium, quia agitur etiam de interesse judicis à quo, ne ab eo sine causa recedatur, Decius *in cap. ut debitus*, *num.* 80. *vers. secunda conclusio*, *in fine*, *de appell.*

Confirmatur ex traditis *in cap. significasti*, *de for. compet.* per textum ibi: & *Episcopis Diœcesani voluntas accedat.* Ergo sine voluntate Diœcesani non potest clericus consentire in jurisdictionem Metropolitani, omisso articulo appellationis, ita Perez *l.* 2. *vers. quid autem tit.* 1. *lib.* 3. *ordin. pag.* 467. Azeved. *l.* 7. *à num.* 13. *tit.* 18. *lib. novæ recopil.* Surd. *de alimentis tit.* 7. *quæst.* 37. *num.* 49. & Carol. de Graff. *de effect. lib. clerical. effectu* 1. *num.* 35. Nec refert juris civilis dispositio, secundùm quam laici possunt consentire in judicem non suum, quia clerici magis subditi sunt Episcopis, quàm laici judicibus suis, & ideo clerici juramentum fidelitatis præstant Episcopo: non tamen laici. *cap. Ego enim*, *de jurejurando*, *cap. quamquam*, 23. *dist.* Abbas *in d. cap. significasti num.* 7. Felin. *num.* 2. Socin. *num.* 44. quos refert D. Barbos. *in l.* 1. *art.* 3. *num.* 190. & *num.* 199. *de judic.* atque ita Alexander *in l.* 1. §. & *post operis*, *num.* 19. *ff. de novi operis nunciat.* concludit germanam rationem, & differentiam hujus decisionis inter clericos, & laicos ponendam esse in speciali sacrorum Canonum prohibitione. Quare si clericus prorogет jurisdictionem judicis non sui, præsente suo Episcopo, & non contradicente, videtur Episcopus consentire, ita Barbos. *suprà in dict. l.* 1. *art.* 3 *num.* 180. *de judic.* & Mascard. *de probat. conclus.* 1218. *num.* 20. contra glossam *in d. cap. significasti*, *verb. clerici*, dicentem non posse clericum consentire in judicem non suum sine expresso consensu sui Episcopi: sed fallitur, quia sufficit tacita voluntas Episcopi, videntis scilicet, nec contradicentis.

Sed quid dicendum de casibus consuetudine introductis, de quibus Archiepiscopi attenta consuetudine volunt cognoscere in 1. instantia? Responde non posse cognoscere, nec judicare, quia talis consuetudo præjudicat regulis Sanctorum Patrum, & canonum antiquorum, de quibus *in cap. nullus* 9. *quæst.* 2. *cap. per singulas* 1. & 2. ibi, secundùm antiquum nostrorum Patrum, *cap. conquestus*, ibi, *authoritas sacrorum Canonum*, & *cap. Archiepiscopus*, ibi, *juxta statuta Apostolorum*, cum aliis, 9. *quæst.* 3. & ideo nullo modo observabitur tanquam irrationabilis. Debet enim cõsuetudo, ut valeat, esse rationabilis, *cap. cum tanto*, *de consuetudine.* Dicitur rationabilis, & rationi congruens, quando de ea re, de qua est consuetudo justa esset lex denuo edita, priori mutata, si qua esset, vel minime mutata, si nulla existebat, Sylvest. *in summa verb. consuetudo*, *quæst.* 1. & Sotus *de justitia lib.* 1. *quæst.* 7. *art.* 2. *vers. Quàm vero longum*, & Moneta *de distribut. quotid. part.* 2. *quæst.* 12. *num.* 8. ubi vult esse rationabilem, quæ Religioni convenit, congruit disciplinæ, & saluti prospicit, & à contrario sensu est irrationabilis, quæ peccatum nutrit, quæ scandalum parit, quæ aliquem indebit gravat, vel denique quæ bono communi, aut libertati Ecclesiasticæ adversatur. Cùm ergo Archiepiscopus, si voluerit se intromittere de consuetudine in prima instantia suffraganeorum causas examinare offendat regulas sacrorum Canonum, & gravet judices inferiores vehementer; & bono communi & libertati Ecclesiasticæ adversetur, nullo modo est ferendum, cùm de jure similes causæ ad Archiepiscopum non pertineant.

Atque ita in illis causis, quæ considerato jure communi ad Archiepiscopos non pertinent in prima instantia, non poterunt illi eas judicare prætextu consuetudinis, secundùm dispositionem *cap. duo simul, in fine, de officio Ordinarii*, & secundùm *cap.* 1. *de for. compet.* Contra verò in causis, quæ de jure competunt Archiepiscopis, nimirum appellationis, & aliis, si quæ fuerint, consuetudo poterit aliquid operari, ut Archiepiscopus habeat jurisdictionem in nonnullis casibus extra illos, in quibus de jure cautum invenitur, & quamvis hoc etiam interdictum reperiatur per regulas juris; nihilominus quasi in consequentiam permissum erit, secundùm quod disponitur *in cap. præterea, de officio Delegati*, ubi principali concesso, censetur concessum veniens in necessariam consequentiam principalis, & hanc partem in propriis terminis docent, Petrus *num.* 2. & Prob. *ad finem in cap.* 1. §. 1. *de for. compet. lib.* 6. Idque probant ex *cap.*

cap. duo simul de officio judicis ordinarii, per textum, qui sic loquitur, ibi: *Vel prisca illis consuetudo contulit ab antiquo*. quæ verba suffragantur huic sententiæ, præsertim, quia consuetudo, & privilegium æquiparantur, ut per Felin. *in cap. accedentes n. 6. de rescriptis*, Balb. *de præscript. 1. part. 5. princip. quæst.* 17. *n.* 55. & Jason. *in l. more majorum n. 42. cum sequent. ff. de jurisdict. omni. judic.* Atqui per privilegium potest Archiepiscopus cognoscere de aliis causis ultra casus appellationis: ergo idem poterit per consuetudinem; si quidem consuetudo parificatur privilegio, prout volunt Perez *l. 1. gloss. 1. pag. 137. tit. 6. lib. 3. ordin. & l. 1. gloss. 4. tit. 1. eodem lib.* Kirchov. *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 4. n. 1. pag. 167.* Menoch. *cons. 32. numero 44. vers. tertio accedit, & cons. 181. numero 31.* ubi concludit ea, quæ possunt induci privilegio, posse & consuetudine, cùm à pari procedant consuetudo, & privilegium, & vice versa, *cap. duo sunt, de officio Ordinarii, & cap. cùm contingat, de jurejurando*, & respondet Oldradus *in cons. 162. Quia omnes*, & docuit Felin. *suprà in d. cap. accedentes*. Igitur potest Archiepiscopus in subditos suffraganeorum exercere jurisdictionem ex consuetudine, ut per Palat. *in cap. vestras, de donat. inter virum, notab. 2. §. 1. n. 27.* & Roch. *ad cap. final. de consuetud. sect. 1. n. 25.* & habetur *in cap. cum contingat, de for. compet.* per textum *ibi, vel consuetudine*.

Illud etiam est extra controversiam, posse Metropolitanum ob negligentiam Episcopi in rebus sui officii supplere, quia propter defectus devolvitur potestas ad superiorem, Quarant. *suprà in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi authoritas, n. 2. vers. decimanona*, & Mar. Anton. Genuen. *in praxi, d. cap. 70. n. 3.* nimirum, quando Episcopus est negligens in exequutione ultimarum voluntatum, sic Lancellot. Corrad. *in templo omnium Judicum, lib. 2. cap. 4. sub n. 22.* Item si fuit negligens in conferendo beneficio intra semestre: nam eo elapso, collatio pertinet ad Archiepiscopum, *c. 2. de concessione præbendæ*, Garcia *de beneficiis, part. 10. cap. 3. numero, 10.* & praxis Episcopalis, *part. 1. verb. beneficia, §. 2. in principio*.

Porro hæc negligentia in judice, vel Prælato in his, quæ facere tenetur ratione officii, ex suo genere est peccatum mortale. Navar. *in cap. contrarium, num. 18. de pœnit. dist. 5.* Cosm. *in pragmat Sanctionum, in proœmio, verb. neglecta, fol. 35.* & Perez. *in l. 1. prope finem, tit. 1. lib. 8. ordin. pag. 4.* Et regulariter judex Ecclesiasticus negligens in administratione rerum Ecclesiæ, deponendus est, *cap. ea, de officio Archidiaconi*, & ibi Abbas. *& in cap. ea, quæ, in principio, de statu Monachorum.* Felin. *in cap. edoceri, in fine, de rescriptis*, quo referens sequitur Bellet. *disquisit. Clerical part. 1. tit. de exemtionibus Clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis, §. 9. num. 4.*

Undecimò quæritur, quid possit Archiepiscopus agere in casu injustæ excommunicationis inter subditos suffraganei, & ipsum suffraganeum? Dic Archiepiscopum, sive per simplicem querelam, sive per appellationem posse cognoscere, de hoc casu text. *in cap. venerabilibus, vers. attamen, de sentent. excommunic. in 6.* eo quia in causis suffraganeorum, qualis est ista, Archiepiscopus est judex competens, sive adeatur per simplicem querelam, sive per appellationem, & deducitur ex *cap. sacro, de sentent. excommunic.* per textum ibi, *Excommunicator condemnetur*. Atque ita excommunicans injustè tenetur satisfacere parti damnum illatum, & interesse, ut per Perez. *tit. 5. lib. 8. Ordin. pag. 181.* Farinac. *fragment. criminal. part. 1. littera E. a n. 42.* Sayr. *lib. de censuris, cap. 13. n. 16.* & Monet. *de distribut. quotid. p. 2. quæst. 15. n. 45.*

Contra vero si causa excommunicationis est inter ipsos subditos suffraganei, & alter eorum fuit excommunicatus pro damno aliquo illato, tunc Metropolitanus de hoc casu cognoscere non potest, nisi per appellationem. Sayr *de censuris, lib. 2. cap. 21. n. 17. c. Romana & cap. venerabilibus, de sentent. excommunic. lib. 6.* tunc enim non potest ad arbitrium suum excommunicatos ab Episcopis suis suffraganeis, aut ab eorum Vicariis absolvere, nisi causa per appelationem ad eum delata sit Hostiens. *in summa, lib. 5. tit. de sentent. excommunic. n. 12. §. quis possit absolvere, vers. est & alia regula*, Ugol. *tabul. 1. cap. 4. §. 1. n. 11.* Zerola *1. part. verb. Archiepiscopus, n. 1.* Non enim aliter inter subditos suffraganei Archiepiscopus judex est, quàm per appellationem, ex *d. cap. pastoralis.* Quinimo si excommunicatus voluerit contra suffraganeum requirere ex tali excommunicatione interesse amissum, poterit per querelam simplicem ducere causam ad Archiepiscopum, per textum *in c. venerabilibus, vers. sed si excommunicatus, de sentent. excommunic. in 6.*

Porro si excommunicatio lata à suffraganeo appareat justè imposita, Archiepiscopus non absolvet ab excomunicatione, sed causam remittet ad suffraganeum, ut de ea cognoscat post absolutionem, *cap. sacro, §. sanè, de sentent. excommunicat.* per textum *ibi* ad excommunicatorem remittat. Fieret enim injuria Episcopo excommunicanti, si excommunicatus per alium absolvatur, quando constat justè fuisse excommunicatum, quoniam regulariter ab excommunicatione ab homine lata, is solum potest absolvere, qui eam tulit, vel ejus superior, ubi superioris, ac judicis partes exercere potest, non vero alius; nisi ex ejus commissione. Unde à sententia lata ab Archiepiscopo Episcopus non absolvit: à sententia autem Episcopi absolvet Episcopus si eam tulit; non tamen Archiepiscopus, nisi in casibus, in quibus potest exercere jurisdictionem suam inter subditos suffraganeorum; argumento *cap. per tuas, & cap. sacro, de sent. excommunic. & cap. venerabilibus, eodem titulo, lib. 6.* & scribentes *ibi*, & D. Thomas *in addit. 3. p. quæst. 24. art. 1.*

E contrario autem, Archiepiscopus examinata excommunicationis causa, intelligat fuisse injustè latam, poterit absolvere subditum, nec tenetur remittere ad judicem à quo, & de causa integrum est illi cognoscere, textus *in d. cap. sacro, §. sanè vers. si vero constet.* Quamvis enim superior reum absolvendum regulariter ad judicem remittere debeat, qui tulit sententiam, *c. ad reprimendam, de officio Ordinarii*; sunt tamen aliqui casus in quibus superior sententiam inferioris licitè possit relaxare, videlicet, quando inferior sine solennitate requisita à *cap. cùm medicinalis, de sentent. excommunic. lib. 6.* protulit sententiam: in eo eventu reus ad superiorem judicem reccurrens potest, & debet statim ab illo absolvi. Similiter si superior remittat cognita causa per appellationem, reum ad judicem, qui tulit sententiam, ut reus ab illo absolvatur, & Episcopus renuat absolvere, potest judex appellationis illum statim absolvere, juxta ea, quæ habentur *in cap. ad reprimendam, de offic. ordin.* Panor. *in cap. cum ab excommunicatio. num. 14. de rescriptis.* Quod si constet Superiori manifestè excommunicationem esse nullam, statim nullam esse declaret; argumento *capitis, venerabilibus, de sentent. excommunic. §. sanè, si certum est, lib. 6.* Si autem de justitia excommunicationis non appareat, sed debitetur statim præstita cautione ad cautelam reus absolvatur ab Archiepiscopo, ut *in d. cap. venerabilibus, sed, si ex causa, & §. potest quoque, de sentent. excommunic. lib. 6. & in cap. per tuas, de sentent. excommunic. extra eodem titulo*, aut prius fuerit ne censura nulla cognoscat, & tunc post cognitionem, aut declaret excommunicationem fuisse nullam,

nullam, aut reum absolvat, juxta *cap. contingat. de officio delegat.* Quod si superior, quando remittere debet reum ad Episcopum suffraganeum, ut reus ab eo absolvatur, reum ipse omissa remissione absolverit, peccat quidem communiter sic absolvendo, absolutio tamen tenet ex gloss. *in cap. cum ab Ecclesiarum, in verb. non relaxes, de officio Ordinarii*, ut per Romanum *cons.* 354. *sub num.* 3. *vers. veritas est*, Butrius *in cap. qua fronte, de appellat.* & ibi Abbas *num.* 6. *vers. nunc quaero*, & Franch. *num.* 31. Anton. Ricciul. *de jure personarum lib.* 4. *cap.* 70. *num.* 12. ubi *num.* 14. limitat ne procedat, quando absolutio datur ab eo, qui nequit impendere, nisi in gradu appellationis, sequitur Barbos. *in dict. cap. cùm ab Ecclesiarum, num.* 6. Nihilominus absolutio tributa à judice appellationis valebit in hoc casu, quia per appellationem jurisdictio illi concessa est, & ad illum causa translata, argumento *cap. non solum, de appellat. in* 6. & Panor. *in cap. pastoralis, §. vero, num.* 2. *de appell.* quamvis malè faciat non remittendo, absolutio autem tenet ab habente jurisdictionem per appellationem. Ugol. *de censuris tab.* 1. *cap.* 4. *§.* 2. *n.* 5.

14 Duodecimo quaeritur, an Archiepiscopus possit vocare suffraganeos pro consecratione alterius suffraganei? Placet affirmare, & vocati ab Archiepiscopo tenentur accedere, ut per Cardinal. Alexand. *in cap. si Episcopus* 19. *dist.* Quaranta *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi authoritas num.* 4. *vers. septima.* Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. Neapol. cap.* 70. *num.* 27. qui etiam docent ibi consecrari debere, ubi vult Metropolitanus. Ad consecrationem Metropolitani debent omnes Episcopi Comprovinciales venire, Quarant. & Marc. Anton. *ubi suprà*, ille *num.* 4. *vers. sexta*, & hic *n.* 26. & habetur *in cap. si Archiepiscopus, de tempor. ordinationum, verb. omnes Episcopi.* Consecratio autem Episcoporum à minori numero quàm trium Episcoporum fieri minimè potest. *cap. ne Episcopi, verb. sine tribus, eodem titulo*, Henriquez *in summa lib.* 10. *c.* 24. §. 1. Paul Comitol. *responsor. moralium lib.* 1. *quaest.* 48. *n.* 13. & aliis, quos referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, alleg.* 1. *n.* 45.

15 Decimotertio quaeritur, quomodo debeat intelligi, quod dicitur, Archiepiscopus est Ordinarius judex omnium Episcoporum suae Provinciae? Quarant, *in summa verb. Archiepiscopi authoritas, author.* 16. *numero* 10. indistinctè tradit Archiepiscopum esse Ordinarium judicem omnium Episcoporum suae Provinciae, qui in tota Provincia habet jurisdictionem, juxta textum *in cap per singulas* 1. *&* 2. 9. *quaest.* 3. *cap. cleros*, ibi, *totius Provinciae solicitudo, distinct.* 21. Haec autem jurisdictio vocatur Metropolitanum jus: consistit primo in eo, quod Archiepiscopus habet ordinariam jurisdictionem in omnes Episcopos ejusdem Provinciae, *cap.* 1. *&* 2. 99. *distinct.* & ad illum pertinet civiles causas Episcoporum suffraganeorum expedire: criminales autem in Concilio Provinciali, si fuerint minores, tractandae, & definiendae sunt, non existentibus duodecim Episcopis jure antiquo requisitis, quia patet Concilium Provinciale consistere ex minori numero Episcoporum. Nam olim si contra Episcopum criminaliter agebatur, & crimen de quo convictus est, dignum erat depositione à duodecim Episcopis, & à Metropolitano deponi poterat; hodie tamen Summo Pontifici reservatur, habetur in Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformatione, cap.* 5. his verbis: *Tam cognitio causarum criminalium graviorum contra Episcopos quàm earum conclusio Summo Pontifici reservatur.* Henriquez *lib.* 13. *cap.* 55. *§.* 2.

Quae autem dicantur causae graviores, tradit Julius Clarus *in pract. crimin. in principio, num.* 9. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centuria* 3. *casu* 266. & Laelius Jordanes *in lib. de majoribus Ecclesiae causis cap.* 1. *&* 2. & in specie de illis fit mentio in Concilio Tridentino *suprà cap.* 5. incipit, *Causae criminales graviores contra Episcopos etiam haeresis (quod absit) quae depositione, aut privatione dignae sunt ab ipso tantùm Summo Romano Pontifice cognoscantur, & terminentur.* Quod si hujusmodi sit causa, quae necessario extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis, à Beatissimo Papa eligendis. Haec vero commissio, & specialis sit, & manu ipsius S. Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quàm ut solam facti instructionem sumant, cessumque conficiant quem statim ad Romanum Pontificem transmittant: reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva. Et infra *in eodem cap.* 5. *Minores vero criminales causae Episcoporum in Concilio tantum Provinciali cognoscantur, & terminentur, vel à deputandis per Concilium Provinciale* Hactenus Concilium. Ex quibus patet quanta sit jurisdictio Archiepiscopi in causas civiles suorum Episcoporum suffraganeorum, & nihil competere in criminalibus.

Decimoquarto quaeritur, an possit Archiepiscopus 16
compellere Episcopum, ut constituat sibi Vicarium, quando ex aliquo casu factus est impotens ad regendum? Affirmat Abbas *in cap. quoniam, de officio judicis Ordinarii, verb. constituat sibi Vicarium*, Sbroz *de officio Vicarii lib.* 1. *q.* 57. Quinimo potest cogere Episcopum, ut constituat OEconomum, *c. in nova* 16. *q.* 7. *c. cum simus* 9. *q.* 3. Item potest compellere, ut constituat Archipresbyterum ruralem, juxta *c. fin. de officio Archipresbyteri*, Azor *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 29. *quaest.* 3. *vers. quo loco.*

Decimoquinto quaeritur, an possit Archiepiscopus 17
cogere subditos suffraganeorum in aliquibus casibus? Responde, posse in primis cogere subditos suffraganeorum recedentes à consuetudine Ecclesiae Metropolitanae in divinis Officiis, Quar. *d. verb. Archiepiscopi authoritas, vers. vigesimo secundo*, ubi addit hodie super hoc extare constitutionem Pii Quinti super recitatione Romani Breviarii, & de Missalis Romani ex decreto Conc. Trid. restituti approbatione. Item potest injungere suis suffraganeis, ut faciant servari, quod servatur in Metropolitana, ut per Mar. Anton Gen. *in praxi curiae Archiep. Neap. c.* 70. *n.* 21. quod intelligitur in illis, quae de iure servanda sunt, ut deducitur ex *c. dilectus* 2. *de simonia, verbo, ut hanc formam per suas Dioeceses.*

Decimosexto quaeritur quid possit Archiepiscopus 18
ex Conc. Trid. Responde ex *sess.* 23. *de reform. c.* 3 posse visitare Provinciam, & inquirere de criminibus, quamvis nō appareat de negligentia suffraganeorum; sequitur Cab *p.* 1. *decis.* 78. *n.* 2. per text. *in c. sicut olim, de accus.* ubi Panor. *notab.* 3. *n.* 4. Duen. *regul.* 298. *limit.* 17. & Barbos. *in remiss. ad Conc. Trid. sess.* 24. *cap.* 3. *n* 4. Quod procedit etiamsi non constet de negligentia suffraganeorum.

Decimoseptimo quaeri potest, an Archiepiscopus, 19
dum visitat Provinciam, possit exigere procurationem à subditis suffraganeorum, & Episcopos suffraganeos excommunicare? Quoad primam partem constat ex *cap. cum nuper, de censibus*, Archiepiscopum posse visitare Provinciam, & procurationem à subditis suffraganeorum suorum exigere, ut per Quaranta *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi authoritas, auth.* 33. *in principio.* Bellet. *disquisit clericalium, part.* 1. *tit. de bonis clericorum. §.* 11. *num.* 5. *&* 6. Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 42. *per totum.* ubi *ad finem vers. decimotertio quaeritur*, addit, si procuratio nunquam petatur à Praelato visitante, non propterea eam remisisse, ut docet Panorm. unà cum aliis *in c. cum*

ex officii, de præſcriptionibus, contra Vincentii antiqui Doctoris ſententiam.

Quoad ſecundam partem dicendum eſt, Archiepiſcopum poſſe ſuſpendere, interdicere, & excommunicare Epiſcopos, ut per Decium *in cap. 1. de judiciis num. 29 in 2. lectura* Lancell. Corradus *in templo omnium judicum lib. 2. cap. 4. num.* 18. Botæus *de Synodo part. 1. num. 45. cum ſequent.* & Quarant. *in ſumma Bullarii verb. Archiepiſcopi authoritas num.* 8. & habetur *in cap. venerabili 52. verb. in præfatum Epiſcopum ab eodem Archiepiſcopo, de ſentent. excommunic.*

20 Decimooctavo quæritur, an Archiepiſcopus poſſit
conjungere Eccleſias ſuis ſuffraganeis ſujectas? Rebuff. *in praxi beneficiali part. 1. tit. de union. benefic. num.* 30. negat, quia poteſtas conjungendi, & uniendi eſt juriſdictionis ordinariæ, quam non habet Archiepiſcopus in Eccleſiis ſuorum ſuffraganeorum: Eccleſias autem ſuæ ditioni ſubjectas bene poteſt conjungere, per *cap. ſicut unire, de exceſſibus Prælatorum*, & *ibi* Abbas *num.* 4. Azor 2. *part. inſtit. moral. lib. 6. cap. 28. quæſt.* 6. Sanchez *tom. 2. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. numero* 156.

EPITOME.

21 *Archiepiſcopus, quam habet faculatem reſpectu ſuorum ſuffraganeorum in caſu hæreſis, & reſpectu ſubditorum eorundem Epiſcoporum, & an poſſit abſolvere.*

22 *Archiepiſcopus habet facultatem concedendi indulgentias per totam ſuam Provinciam, & Archiepiſcopatum.*

23 *Archiepiſcopus poteſt ſolenniter benedicere in locis exemptis, & excecere Pontificalia.*

24 *Archiepiſcopus conſecratus nondum recepto pallio poteſt facere facultatem novitiis diſponendi diſponendi de bonis temporalibus.*

25 *Archiepiſcopus poſt confirmatam ſententiam in favorem matrimonii, an poſſit adiri à ſubditis ſuffraganei, ut retractet ſententiam comperto errore?*

26 *Archiepiſcopus an poſſit relaxare interdictum latum à ſuis ſuffraganeis.*

27 *Archiepiſcopus delinquens in territorio inferioris, an poſſit ab eo excommunicari:*

28 *Archiepiſcopus tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus poteſt punire Canonicos ſui ſuffraganei ad querelam ipſius.*

29 *Archiepiſcopus poteſt delinquentes in ſua Diœceſi cogere, ut exeant à tota Provincia.*

30 *Archiepiſcopus in ſua Provincia inventis delinquentibus exteris, quid facere debeat?*

31 *Archiepiſcopus eſt judex Vicariorum Generalium ſuorum ſuffraganeorum, & quando?*

32 *Archiepiſcopus, quando poteſt ſupplere negligentiam Capituli Eccleſiæ ſuffraganeæ Sede vacante?*

33 *Archiepiſcopus omnia crimina notoria in ſua Provincia punit.*

34 *Archiepiſcopus in tota ſua Provincia poteſt monere Regulares vagabundos, ut ſe recipiant ad ſua Monaſteria.*

DECIMONONO quæritur de Archiepiſcopo dum viſitat Diœceſim ſuffraganei, an poſſit abſolvere ſubditos ſufraganei, ab hæreſi, & à reliquis caſibus conceſſis à Concilio Trident. Epiſcopis *ſeſſ. 24. c. 6. de reformat*? Reſponde, quamvis Archiepiſcopus non habeat juriſdictionem ordinariam in ſubditos ſuffraganei, ſed in ſolos ſuæ Diœceſis ſubditos: dum tamen viſitat Diœceſes ſuorum ſuffraganeorum poſſe ſubditos ſuffraganeorum abſolvere ab hæreſi, & à caſibus conceſſis Epiſcopo, in eo decreto Tridentini? donec conſtet eam poteſtatem abſolvendi, Epiſcopis eſſe ademptam; quia dum actu viſitat, cenſetur illa Diœceſis tanquam ſua, & habet illa juriſdictionem Epiſcopalē Epiſcopo ſuperiorem, ita Suar. *tom. 4. in 3. part. diſp. 30. ſect. 2. num. 8. & tom. 5. diſp. 41. ſect. 2. num.* 12. quo in numero addit hoc procedere quoad forum pœnitentiæ, & quoad abſolutionem à reſervatis; ſequitur Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 11. num.* 6. An verò poſſit Archiepiſcopus abſolvere ab hæreſi Epiſcopos ſibi ſuffraganeos? Negat Suar. *de Religione tract. de voto lib. 6. c. 11. num.* 3. dicens ex jure non conſtare hanc poteſtatem competere Archiepiſcopo, neque Epiſcopos ſuffraganeos eſſe ſubjectos Archiepiſcopo in ſpirituali gubernatione ſuarum perſonarum; ſed in aliquibus duntaxat actibus ad externum Eccleſiæ regimen ſpectantibus; & ideo ſtandum eſſe diſpoſitioni capitis *paſtoralis, de officio Ordinarii*, niſi circa hoc conſuetudo prævaleat.

Dicendum tamen eſt poſſe Archiepiſcopum eos abſolvere, & cum ipſis diſpenſare tamquam cum ſubditis ſibi ſubjectis, ita Paludan. 4. *diſt. 38. quæſt. 4. art. 4. concl. 8. num.* 46. D. Antonin. 2. *p. tit. 11. c. 2. §. 9. verſ. item non poteſt.* Sayr. *in clavi lib. 6. cap. 11. n.* 9. Avila *de cenſuris 2. p. c. 7. diſp. 1. dub. 10. concluſ.* 3. ubi limitat pro tempore viſitationis: cæteri autem loquuntur abſolutè, & ſine ulla limitatione, quibus accedit Sylveſter *in ſumma verb. Archiepiſcopus, in principio*, dicens cum Hoſtienſi, uberiorem poteſtatem competere Archiepiſcopo in Epiſcopos ſuffraganeos, quàm in ſubditos eorum, quibus rationibus motus Sanch. *ſupra lib. 4. cap. 38. num.* 16. hanc partem uti probabilem amplectitur tuto, non ſolùm dum Archiepiſcopus actu viſitat, ſed etiam extra tempus viſitationis.

Vigeſimo quæritur, an Archiepiſcopus habeat facul- 22
tatem concedendi indulgentias per totam ſuam Provinciam, & Archiepiſcopatum? Reſponſio eſt affirmativa, *c. noſtro, de pænit. & remiſſ. c. 1. eodem tit. in* 6. Etiamſi non ſit in actu viſitationis, dummodo ſtatutum Generalis Concilii non excedat, Cordub. *q.* 14. Quarant. *verb. Archiepiſcopi authoritas, verſ.* 31. Franc. Leo *in theſauro fori p. 1. cap. 7. num.* 18. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiepiſcop. cap. 70. num.* 15. Henriquez *lib. 7. de indulgentiis cap. 32.* §. 1. & Bonacin. *de Sacramentis diſp. 6. quæſt. 1. punct. 3. num. 2. verſ. obſerva.* Nec refert Archiepiſcopum non eſſe judicem ordinarium omnium de Provincia, *cap. paſtoralis, de officio Ordinarii*, nec extra ſuam Diœceſim habere contentioſam juriſdictionem, quoniam concedere indulgentias eſt actus juriſdictionis voluntariæ, prout volunt Suarius *tom. 4. diſp. 49. ſect.* 3. & Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſolutio. 306. n.* 5. & ideo indulgentias poteſt concedere, ut per gloſſ. *in d. cap. noſtro.*

Vigeſimoprimo quæritur, utrum Archiepiſcopus 23
poſſit ſolenniter benedictionem in locis exemptis impendere; & in illis Pontificalia exercere? Affirmat Franch. *in cap. Abbates, n. 1. verſ. in gloſſ. de privilegiis in* 6. Franc. Pavin. *in tract. de viſitatione. quæſt 3. 2. partis, n. 9. Clement. Archiepiſcopo, de privilegiis*, Cochier. *de juriſdictione Ordinarii in exemptis, diſp. 45. n. 34. & 35.*

Vigeſimoſecundo, an poſſit Archiepiſcopus non- 24
dum recepto pallio facere facultatem novitiis diſponendi de bonis temporalibus, quamvis ſit conſecratus? Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 65. & num.* 66. affirmat, ex ea ratione, quia Archiepiſcopo ante receptum pallium interdicitur ſolùm cogere Concilium, & ea, quæ ad ordinem Epiſcopalem pertinent exercere, non vero, quæ ſunt juriſdictions, quæ facta confirmatione ante receptum pallium exercere poteſt, ut conſtat ex *cap. quod ſicut, §. ſuper eo, de electione*, & ob hanc rationem *in cap. ſuffraganeis, de electione*, habetur Epiſcopum

poſtquam

postquam fuerit in Archiepiscopum promotus, nondum recepto pallio posse committere alicui Episcopo consecrationem sui suffraganei; quasi ea commissio sit actus jurisdictionis, & per confirmationem conceditur Archiepiscopo nondum recepto pallio exequi jurisdictionalia, Hostiens. *in d cap. suffraganeis*, *num.* 3. & 9. Joannes Andreas *ibidem num* 8. Abbas *num.* 1. & Baldus *num. etiam* 1. *in fine*: secus de iis, quae pertinent ad potestatem ordinis, quia ea non potest exercere ante receptum pallium, & ideo non potest consecrare virgines, Chrisma conficere, nec clericos ordinare, Sanchez *ubi suprà n.* 66. & prius *lib.* 4. *cap.* 38. *num.* 9. vbi concludit non posse ante receptum pallium exercere ea, quae ad ordinem Episcopalem spectat, sequitur Barbos. *in d. cap. suffraganeis*, *in gloss. pallium*, *num.* 3. Quaranta *in summa Bullarii*, *Archiepiscopi authoritas*, *authoritate* 32. ubi Prosper de Augustino *in addit.* id dicit verum in suo Archiepiscopatu tanquam Archiepiscopus, ut etiam notat ea, quae sunt Ordinis ante receptum pallium alteri posse committere.

25 Vigesimotertiò quaeritur, an possit Archiepiscopus post cofirmatam sententiam in favorem matrimonii adiri à subditis suffraganei, ut retractet sententiam comperto errore? Respondeo sententiam hanc etiam bis confirmatam, aut transacto termino ad appellandum nunquam transire in rem judicatam, sed comperto errore posse retractari. Probatur ex *cap. lator*, *de sententia*, & *re judicata*, & *ibi* Butrius *num.* 8. Imola *num.* 7. *vers. item videtur.* Dec. *num.* 5. *declarat.* 4. Covarr. *de sponsal. p.* 2. *c.* 8. §. 12. *n.* 12. Sigismund. *de appellat. quaest.* 17. *limit.* 34. *num.* 6. Marc. Anton. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 39. *n.* 6. & Sanchez *de matrimonio lib.* 7 *disp.* 100. *ex num.* 1. *usque ad decimum.* Idem decernitur *in c. tenor*, *eodem titulo*, &c. *fraternitatis*, *de frigidis*, & *maleficiatis.* Non transire hanc sententiam in rem judicatam etiam quando bis confirmantur, aut quando non appellatur post lapsum terminum, atque ita rescindi posse, ea eo probatur, quia transiens in rem judicatam favet peccato separando veros conjuges, vel uniendo non veros; declarandoque matrimonium esse validum cum impedimento dirimenti initum; & ita sententia ratione peccati non transit in rem judicatum, Abbas *in c. novi*, *n.* 21. *de judiciis*, Bonacos. *communium crimin. part.* 1. *verb. sententia fol.* 250. *versa*, & Tiraquel. *de retract tit.* 2. §. 1. *gloss.* 2. *n* 37. & alii, quos referens sequitur Barbos. *in d. cap. lator*, *num.* 3. neque aliquod vinculum quamtumcunque multiplicatum habet vim sustinendi actum ex quo pullulat peccatum, & ideo retractatur comperto errore.

Quinimò judex ex officio parte repugnante potest revocare sententiam matrimonii, quando constiterit de errore, ut deducitur ex *cap. porrò*, *ad finem*, *de divortiis*, per textum, *ibi*, *tui officii interest matrimonia illa adhibita gravitate dissolvi*, *quia illicitè contracta noscuntur.* Barbos. *ibi num.* 6. Competit enim judici peccata abolere. Nec dici potest execusari à peccato illegitimè copulatos perseverare in matrimonio, aut legitimè conjunctos separari. Contraveniens autem sententiae bis confirmatae, vel propter lapsum terminum appellandi non debet audiri indiscriminatim, sed expedit allegare aliquam injustitiam coram judice, ut docent Innocentius *in d. cap. tenor*, *de sentent.* & *re judicata*, *num. uno*, Joannes Andreas *num.* 1. *in fine*, & Anchar. *num.* 4. Quamobrem judex debet praemittere summariam causae cognitionem, & ea justa apparenti, debet audiri, qui vult impugnare sententiam: aliter non audiatur: ita Hostiensis, Anchar. & Baldus *ubi suprà in d. cap. tenor.*

Porrò, ut haec sententia revocetur, debet condemnatus, proponere novam querelam, novumque libellum in quo petat causam conjugalem jam definitam rursus deferri, ad judicium, ut sententia rescindatur propter errorem detectum: non tamen proponi potest à subditis suffraganei haec querela nova coram Archiepiscopo, eo quia inter subditos suffraganei est judex in causa appellationis; non verò in causa querelae, *cap.* 1. *de offitio Legati*, *cap. venerabilibus*, *in principio*, *de sentent. excommunic.* sed coram judice, qui primam sententiam tulit: is enim per viam querelae adiri potest, Covarr. 4. *Decret.* 2 *part cap.* 8 §. 22. *num.* 12. *vers. tertiò*, & Sanchez *lib.* 7 *disp.* 100. *num.* 9. idem Covarr. *practicar. cap.* 9 *num.* 2. quem referens sequitur Barbos. *in* 1. *de officio Legati*, *num.* 3.

Vigesimoquartò quaeritur, an possit Archiepiscopus relaxare interdictum latum à suis suffraganeis? Sylvester. *verb. interdictum* 3. §. 17. negat fas esse Archiepiscopo, vel ejus officiali relaxare interdictum, neque suspensionem, aut excommunicationem latam à suis suffraganeis ipsis irrequisitis, nisi ex cousuetudine inveterata, & praescripta Archiepiscopo id competat. Probatur *cap. Romana*, *de sentent. excommunic. lib.* 6. ibi, *Caeterùm interdicti suspensionis*, *vel excommunicationis sententias latas*, *scilicet à subditis suorum suffraganeorum*, *de meritis Archiepiscopus*, & *ejus officiales omissis ipsis excommunicatoribus*, *non relaxent salva contraria super hoc consuetudine*, *si quam habent.* Sic ibi. 26

Quòd si Archiepiscopus de facto interdictum relaxet irrequisitis suis suffraganeis, valere relaxationem vult Sylvester *suprà*, quamvis relaxando malè egerit, nisi consuetudo aliqua obesset. gloss. tamen contrarium *in dict. cap. Romana*, *verb. non relaxent*, sentire videtur, eo quia Archiepiscopus non est judex ipsorum excommunicatorum, neque ipsorum excommunicantium.

Dicendum tamen est, non propterea, quòd Archiepiscopus possit in casibus in quibus Episcopi tenentur ipsi obedire, illos excommunicare, suspendere, interdicere, *cap.* 1. §. *final. de officio Ordinarii in* 6. posse absolvere simpliciter subditos suffraganeorum, quoniam in eos non habet jurisdictionem, nisi in tribus casibus, ut declarat gloss. *in cap. venerabilibus*, *de sentent. excommun. lib.* 6. Primus est, quando suffraganeo, vel ab ejus officialibus ad Archiepiscopum fuit appellatum. Secundus, quando suffraganeus excommunicavit aliquem subditum, & iis de injustitia excommunicantis conqueritur apud Archiepiscopum, ut Archiepiscopus illum puniat, juxta *cap. sacro* 48. *de sentent. excommunic.* ubi excommunicans, vel suspendens aliquem injustè, tenetur ei resarcire damnum, & interesse, & expensas litis, & alia similia, Moneta *de distributionibus quotidianis part.* 2. *quaest.* 15. *num.* 45. & alii apud Barbosam *in d. cap. sacro num.* 9. Tertius casus est quando subditus suffraganei ex officio judicis est excommunicatus, non autem ad instantiam partis, ita Henriquez *in summa lib.* 13. *cap.* 51. *num.* 4.

Quare quando dicitur absolutio interdicti esse danda ab eo, qui interdixit, non excluditur superior Praelatus interdicentis, ut notat S. Thomas 4. *sententiarum distinct.* 18. *quaest* 2. *articul.* 5. Paludan. *quaestion.* 5. Sotus *dist.* 22. *quaest.* 3. *articul.* 1. *conclus.* 3. *vers. Atqui illud.* Intelligunt enim nomine superioris, qui est major non dignitate, sed iurisdictione in ea causa, & persona, in quibus habet locum interdictum. Hoc autem non potest nec debet fieri absque subordinatione illius, qui tulit sententiam ad alium, quae ostenditur, quando superior causam ab altero inceptam per appellationem legitimam ad se vocat, & hoc modo potest Metropolitanus absol-

absolvere ab interdicto lato per suffraganeorum Episcopum, *cap. per tuas*, 40. *de sentent. excommunic.* ubi dicitur judicem appellationis absolvere posse à censura lata per judicem à quo appellatur, si constet sententiam esse injustam. Barbos. *ibi*, cum aliis *num.* 2. *ad finem.* Item quando per appellationem interdicti sententia deducitur ad Metropolitanum, priusquam impendatur absolutio, ab illo servetur forma *cap. ad reprimendum*, *de officio Ordinarii.* Forma autem est, ut absolvatur præstita cautione de satisfaciendo, & sub promissione de parendo mandatis. Nihilominus, quamvis non satisfaciat, nec pareat, non propterea incidit in priorem censuram, sed requiritur, quod iterum excommunicetur, Covar. *in cap. Alma mater part.* 1. §. 11. *n.* 6. *de sentent. excommun.* Decius *cons.* 145. *sub. num.* 1.

27 Vigesimoquintò quæritur, an Archiepiscopus delinquens in territorio inferioris possit ab eo excommunicari? Pars affirmativa ex eo probatur, quia ratione delicti in suo territorio patrati, acquiritur jurisdictio excommunicandi delinquentem, *cap. postulasti*, *de for. compet.* & sortitur quis forum eo loci, quo deliquit, Afflictis *lib.* 1. *constit rubr.* 41. *num.* 12. Clar. *in* §. *ultimo*, *quæst.* 38. *cum sequent. & quæst.* 85. Gregor. Lopez *l.* 1. *gloss. ultim. tit.* 29. *partit.* 7. Perez. *l.* 1. *titulo* 17. *lib.* 8. *ordinamenti*, Azeved. *l.* 1. *à num.* 62. *cum sequent tit.* 16. *lib.* 8. *novæ recopil.* Covarr. *practicar. cap.* 11. *num.* 3. Caldas Pereira *quæst. forens. cons.* 23. *num.* 5. D. Barbosa *in l. hæres absens*, §. *proinde*, *in art. de foro delicti*, & Cabed. *par.* 1. *decis.* 26. idem habetur *in cap. ultimo*, & gloss. *in verb. ratione delicti*, & ibi Panorm. *n.* 78. *& sequent. de for. compet.*

Nec refert delinquentem non esse subditum alioquin ipsius excommunicantis: nam si ibi delinquat, ejus fori efficitur, & excommunicari ab eo potest, prout vult. Gabriel. *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art* 2. *conclus.* 5. dummodo tamen aut ibi sit, aut antequam inde exierit, legitimè citatus fuerit. Panorm. *suprà num.* 7. Quinimò judex delicti privare potest delinquentem beneficio quod habet extra territorium, quamvis executio debeat fieri per judicem loci, in cujus territorio situm est beneficium. Barbos. *in l. hæres, absens* §. 1. *in art. de foro delicti num.* 5. *&* 6. & potest excommunicari, nisi relinquat beneficium.

Limitatur hæc resolutio, nisi delinquens in territorio inferioris sit superior ipsius: is enim excommunicari non potest ab inferiore, quamvis delictum committat in territorio illius, & ideo Episcopus Provinciæ nequit excommunicare Archiepiscopum, qui est omnino exemptus à jurisdictione Episcopi, atque ita etiam si habitet in suo territorio, vel ibi delinquat, excommunicari nequit. glossa *in cap. placuit.* 6. *quæst.* 3. Panormit. *in cap. tuarum*, *num.* 8. *de privilegiis.* Ex quibus patet partem negativam esse sequendam, nempe non posse Archiepiscopum delinquentem in territorio Episcopi ab eo excommunicari, cùm sit ejus superior exemptus à jurisdictione ipsius, idem Panormit. *in cap. cum inferior*, *de major. & obed.* Sayr. *de censuris*, *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 25. cum aliis. Unde, si in Diœcesi Episcopi ob aliquod delictum lata sit excommunicatio contra committentem illud, non propterea Archiepiscopus ligabitur censura delinquens: quia in ea Provincia semper Episcopi Archiepiscopus superior esse censetur, & ex defectu jurisdictionis Episcopus in Metropolitanum sententiam excommunicationis ferre nequit, Panor. *in d. c. cùm inferior*, *de major. & obed. & in cap. final. de rapt.* & Ugol. *de censuris*, *tab.* 1. *cap.* 2. §. 11. *n.* 11.

Jam verò, si Archiepiscopus aliquis aliena in Diœcesi, quam suus suffraganeus habet in provincia alterius Archiepiscopi, & in ea parte delinquat, potest excommunicari ab Episcopo suffraganeo, prout volunt Panormitanus, & Felinus *in c. penult.* 16. *de major. & obed.* quos sequitur Ugol. *supra tabul.* 1. *cap.* 2. §. 14. Eo, quia Archiepiscopus in alterius Provincia, quæ sua non est, delinquens habetur pro privato, ut per Azeved. *l.* 1. *num.* 87. *cum sequentib. tit.* 16. *lib.* 8. *novæ recopil.* & non censetur in alio Episcopatu extra illam Provinciam tanquam suffraganeus, sed tanquam alius Episcopus, qui potest punire Archiepiscopum: cessat enim superioritas Archiepiscopi in aliena Provincia, quoad jurisdictionem, prout vult Anchar. *in Clementina* 1. *de for. compet.* Atque ita Archiepiscopus delinquens in Diœcesi alterius Archiepiscopi, ab Episcopo loci puniri valet, & excommunicari, ut tradit gloss. *in cap. si quis Episcopi*, *in verb. dignitate* 92. *dist.* Quinetiam ipsummet Patriarcham non suum in hoc eventu delinquentem posse excommunicari ab Episcopo, censet Anchar. *in d. Clementina* 1. *n.* 2. *de for. compet.* quem sequitur Ugolinus *ubi proximè tabul.* 1. *c.* 2. §. 14. *n.* 4.

Vigesimosextò quæritur, an possit Archiepiscopus tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus punire Canonicos sui suffraganei ad querelam ipsius? Placet affirmare Marc. Anton. Genuens. *in praxi c.* 71. *de de potestate Archiepiscopi*, *n.* 13. *vers. decimaquarta authoritas est*; puta si cessent Canonici à divinis, habetur *in cap. irrefragibili*, §. *de offic. Ordin. &* §. *& Metropolitanus ad querelam ipsius*, & ibi Barbos. *n.* 14.

Vigesimoseptimò quæritur, an possit Archiepiscopus exules facere à tota sua Provincia in sua Diœcesi delinquentes? Responde primò exemptos, si delinquant extra locum exemptum ab Ordinariis puniri posse, non obstante exemptionis privilegio, habetur *in d. c. tuarum* 11. *in verb. nullo prorsus privilegii deneficio.* Consonat textus *in Auth. qua in Provincia.* ibi, *omni privilegio cessante*, *C. ubi de criminibus agi oporteat*, text. notabilis, ac difficilis *in cap.* 1. *in principio*, *de privilegiis*, *etiam in* 6. dum generaliter decidit exemptos ratione delicti non obstante exemptionis privilegio posse conveniri coram Ordinariis. Quæ Decretalis ampliatur per Concilium Tridentinum *sess.* 7. *de reformatione*, *cap.* 14. quod privilegium intelligitur, quando conceditur certo loco; ideo si privilegiatus extra locum illum delinquit, privilegio juvari non potest, ut ritè probat Covarr. *practicar. cap.* 11. Secus, si privilegium exemptionis detur simpliciter personis, quod prodest etiam quoad delicta; sed de his alibi.

Responde secundò Archiepiscopum posse facere exules à tota sua provincia delinquentes in sua diœcesi, *dict. cap. tuarum*, *& cap.* 2. *de arbitris*, *verb. extra Provinciam exulans*, & ibi Barbos. post Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapol. cap.* 70. *num.* 10. Baldus tamen *in l. exequutorem*, *C. de exequution. rei judic.* docet de jure non posse quem relegari in locum non subditum, *l. relegatorum.* §. *hoc genus*, & *ibi* Bart. *ff. de interd. & releg.* Sed consuetudo generalis aliter se habet, & est servanda.

Vigesimooctavò quæritur, quid faciendum Archiepiscopo, aliisque superioribus Provincias suas visitantibus, invenientibusque forenses, & exteros malo nomine laborantes? Dic ex *cap. Romana*, §. *sanè*, *de censibus in* 6. Archiepiscopum posse renunciare Ordinariis eorum, ut super his solenniter inquirant, si viderit expedire; ipsos verò Ordinarios habita eorum notitia debere de hujusmodi diligentem inquisitionem facere, & reos punire. Si autem in iis puniendis fuerint desides, Archiepiscopus negligentiam vel supplebit, aut saltem Episcopos, ut illos compescant, compellere potest, ut habetur *in cap. auditum & cap. omnibus* 2. *quæst.* 5. Anton. Cucch. *lib.* 4. *de visitat. tit.* 8. *numero* 106. Per negligentiam enim Episcopi circa id quod debet facere, devo-

devolvitur jurisdictio ad Archiepiscopum, *cap. cum simus 9. quaest. 3. cap. 1. §. notoria, de censibus in 6.* Sed hic textus loquitur de Episcopo suffraganeo, de quo non est dubium cùm Archiepiscopus non solum sit judex Ordinarius suorum suffraganeorum Episcoporum, ut diximus post Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib. 3. cap. 7. num. 33. & 34.* Sed etiam est judex Vicariorum generalium suorum suffraganeorum, quando delinquunt in officio, nimirum si sententiam per sordes, vel per munera pronuncient; aut si ferant sententiam excommunicationis sine scriptis, vel sine trina monitione,
31 prout dicitur *in cap. sacro de sentent. excommunic. & in cap. 1. eodem titulo in 6.* secus si non delinquant in officio, Franc. *in cap. 1. §. final. de for. compet. in 6.* Sed nostra quaestio laquitur indistinctè de inventis in visitatione mala fama loborantibus, nulla facta mentione subditorum suffraganeorum.

32 Vigesimononò quaeritur, an Archiepiscopus suppleat negligentiam Capituli Sede vacante? Responde affirmative, si non eligat Vicarium infra octo dies, vel non idoneum, Marc. Anton. Genuens. *in praxi cap. 70. num. 6.* is enim Vicarius à Capitulo electus intra annum litteras dimissorias concedere potest arctatis beneficiis de mandato Capituli. Zerol. *in praxi Episc. part. 1. verb. capitulum, in principio, vers. secundum*, Quaranta *in summa Bullarii, verb. capitulum Sede vacante, vers. decimoquarto, in fine*, & Aloys. Ricc. *in decis. Curiae Archiepiscop. Neapol.* Quid si capitulum recuset concedere dimissorias litteras, delata re per appelationem ad Archiepiscopum providebit, quia potest propter negligentiam Episcopi suffraganei illius subditos ordinare, aliaqua ad ipsum pertinentia exercere, etiam Episcopo invito, ita Quarant. *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi authoritas, n. 21. in medio*, quem referens sequitur Barbos. *in remiss. ad Conlium Tridentinum, sess. 23. c. 10. num. 5. fol. 71. verso.*

33 Trigesimò quaeritur, quid poterit Archiepiscopus circa crimina notoria suae Provinciae? Certi juris est posse punire omnia notoria subditorum suffraganeorum, *cap. 1. §. notoria, de censibus in 6.* Et quamvis hic textus loquatur de tempore visitationis; indistinctè tamen, ac communiter intelligitur, ut procedat etiam extra tempus visitationis in omni tempore, Abbas *in cap. ex frequentibus, de institutionibus, num. 10.* ubi testatur de communi, quod intellige, dummodo Episcopus non praeveniat in puniendo, Marc. Anton. Cucch. *de visitat. d. titulo 8. num. 107.* ubi autem ambigitur, an notoria sint crimina, Archiepiscopus abstinebit, cùm notorium dici non potest, de quo dubitatur, an notorium sit: quoniam in notoriis criminibus puniendis duntaxat habet jurisdictionem, Cucch. *num. 108.* Marc. Anton. Genuens. *ubi proximè numer. 11. & 12.*

Trigesimoprimò quaeritur, quam habeat potestatem Archiepiscopus in regulares Apostatas, seu vagabundos extra clausuram? Posse eos admonere, ut redeant ad sua Monasteria, monitis prius Episcopis suffraganeis suae Provinciae, ut id exequantur, deinde Regularium superioribus, ut eos reducant, quibus negligentibus compellet ipse Regulares, & superiores etiam, Marc. Anton. Genuens. *in praxi d. cap. 71. num. 20.* Secundùm autem dispositionem Concil. Trident. *sess. 6. de reformatione, cap. 3.* Regulares extra monasterium degentes, etiam praetextu privilegii sui Ordinis, tuti non sunt, quominus, si delinquant ab Ordinario loci, tanquam super hoc à Sede Apostolica Delegato, juxta canonicas sanctiones visitari, puniti, & corrigi valeant, Barbosa post alios *de offic. & potest. Episcop. allegat. 105. num. 14. & in dict. cap. quanto, de officio Ordinarii num. 5.* Azor. *institut. moral. part. 1. lib. 13. cap. 4. quaest. 3.* & Fr. Emman. *de regularib. tom. 2. quaest. 2. art. 7. & quaest. 63. art. 7. vers. quinto.*

De Archiepiscoprum potestate, & officio secundùm se ante, & post susceptionem pallii.

§. II.

EPITOME.

1 *Archiepiscopi officium, & dignitas ante pallium susceptum qualis sit?*

2 *Pallium ante susceptum nequit Archiepiscopus consecrare, cogere Consilium, Chrisma conficere, Ecclesiam dedicare, aut Clericos ordinare.*

3 *Pallio accepto in sua Ecclesia Dioecesi, Provincia, & in locis exemptis Archiepiscopus uti potest, non tamen in aliena.*

4 *Archiepiscopus nequit uti pallio in Provincia, nisi certis diebus, & quales sint, & an in processionibus, & in Missis defunctorum?*

5 *Archiepiscopus exercens, quae proveniunt ex pallio, sine illo an faciat validè, & an incurrat aliquam poenam?*

6 *Archiepiscopus, quae possit exercere ante pallium susceptum, & quae non?*

7 *Pallium à quo sit petendum, intra quot menses, & an sit praestandum juramentum? & quae sit forma tradendi pallium?*

8 9 10 *Pallium novum requiritur translato ab uno ad alium Archiepiscopatum, & cum quo debeat sepeliri, & quid si pallium perdatur? & numero 11.*

12 *Pallii materia, forma, & figura qualis sit?*

13 *Archiepiscopus ante susceptum pallium non potest ante se Crucem elatam gestare.*

14 *Archiepiscopus renuncians nequit exercere Pontificalia in Dioecesi renunciata cum pallio, etiam de consensu successoris.*

15. & 16. *Differentia inter Episcopum, & Archiepiscopum, & quantum praestet Archiepiscopus Episcopis.*

17 *Archiepiscopus, seu Episcopus, an possint sibi eligere Confessorios?*

18 *Archiepiscopus potest suspendere, interdicere, & excommunicare Episcopos.*

19 & 20 *Excommunicato Episcopo cessat jurisdictio Vicarii, & nisi cesset, potest excommunicari, non tamen devolvitur jurisdictio ad Archiepiscopum, nisi in casu negligentiae.*

21 *Archiepiscopus, si absit à sua Ecclesia, an faciat fructus suos, & quid si sit contumax negligat interesse?*

22 & 23 *Arhiepiscopo, quando liceat exigere subsidium charitativum, & an possit cogi ad illud dandum?*

24 *Episcopus potest esse judex in causa propria existente causa, quae spectet ad Ecclesiae honorem.*

25 *Archiepiscopi nequeunt exigere subsidium charitativum extra suam provinciam etiam de consilio Capituli.*

26 *Episcopo negligente in erectione seminarii, Archiepiscopus supplere debet.*

27 *Archiepiscopus confirmatus gaudet 16. Bulla Coenae contra impedientes Praelatos ne sua utantur jurisdictione.*

1 PRIMO quæritur de Archiepiscopo, quodnam sit ejus officium, & dignitas ante pallium susceptum? Constat, quamvis sit consecratus, non sortiri nomen Archiepiscopi ante susceptum pallium, *cap. 3. de authoritate, & usu pallii*, Quaranta *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi authoritas, vers. 32. authoritas.* Nam Pon-
2 tificalis officii plenitudo confertur per pallium. Absque susceptione nequit consecrare, nec cogere Concilium, nec chrisma conficere, Ecclesiam dedicare, aut clericos ordinare, quamvis in alio Archiepiscopatu jam pallium habuisset; quia requiritur novum pallium peti, Marc. Anton. Genuens. *in praxi Curiæ. Archiep. Neapol. cap. 71. num. 19.* Cujus rei traditio, & ratio est, quia quamvis sint, ut alii Episcopi, confirmati, & consecrati; non tamen se gerunt ut Episcopi, sed ut Archiepiscopi, *cap. 28. §. super, de electione, & electi potestate*, Durand. *in rationali divinorum lib. 3. cap. 17. n. 11.* Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib. 3. cap. 7. num. 24.*

3 Pallio autem accepto non solùm in sua Ecclesia, & Diœcesi diebus consuetis uti possunt Archiepiscopi; sed etiam in Provincia, & in locis exemptis, non tamen in aliena Provincia possunt uti pallio, nisi de consensu illius, ad cujus Provinciam declinant, secundùm textum *in cap. ex tuarum, in fine, de authoritate, & usu pallii*, & hoc ex sententia aliquorum, *in cap. cùm sis, vers. ubicunque fueris, de usu, & authoritate pallii.* Nihilominus verba *ubicunque fueris*, cùm sint generalia, restringuntur ad terminos habiles, hoc est, intra Provinciam, juxta doctrinam *glossæ 1. in l. 1. Cod. de sacros. Eccles. ad glossam ultimam, in cap. 1. de constitutionibus*, nisi supposito speciali privilegio ad utendum pallio in aliena Provincia, quod aliquando conceditur; tunc enim poterit pallium inducere, Episcopi illius Ecclesiæ accedente consensu Cucch. *lib. 4. tit. 6. de pallio, ejusque authoritate num. 14.* neque ex consuetudine induci potest, ut etiam extra Provinciam pallio quis utatur, *d. cap. ex tuarum eodem titulo*, Marc. Anton. Genuens. *ubi suprà d. cap. 71. n. 19.* Cucch. *ubi suprà n. 12*

4 Quin etiam Archiepiscopi nequeunt in Provincia omni tempore uti pallio, sed solùm in diebus solemnioribus, quæ numerantur in cæremoniali: quales sunt Nativitas Domini, dies Circuncisionis, dies sacra Sancto Stephano, S. Joannis Evangelistæ, Epiphaniæ, dies Palmarum, Cœna Domini, Octava Pentecostes, Nativitas S. Joannis Baptistæ, dies festi omnium Apostolorum. Item cùm Ecclesias dicant, clericos ordinant, Episcopos sacrant: nec non in diebus Ecclesiæ solemnibus, & die anniversario Dedicationes Ecclesiæ suæ; ita Cucch. *suprà num. 15.* ex glossa *in cap. ad honorem, de authoritate, & usu pallii.* Durand. *in Rationali divinorum lib. 3. cap. 17. num. 13.* Azor *instit. moral. part. 2. cap. 34. quæst. 2. vers. quæres qui.* Non tamen in processionibus, ne-
5 que in Missis defunctorum utendum est pallio, Marc. Anton. Genuens. *ubi proximè num. 19.*

Secundò quæritur, an Archiepiscopus exercens illa, quæ proveniunt ex pallio, absque illo valida sint: Responde, si exerceat non dum consecratus, esse inania, & frustratoria; Azor 2 *part. instit. moral. lib. 3. cap. 34. littera E. vers. 6.* Si autem ante acceptum pallium erat Episcopus consecratus, firma manere, quæ fecit circa potestatem Ordinis, Chrismatis, &c. peccabit tamen contra canones & jura, Anastas. Germon. *suprà lib. 3. cap. 7. num. 26.* & Illustrissimus Cunha *cap. non solùm 7. dist. 100. num. 2.* Sed nulla pœna à jure statuta est: at per sententiam potest ab officio, & ministerio removeri, aut alia arbitraria pœna mulctari, Azor suprà *lib. 3. cap. 34. vers. sextò quæritur ad finem.*

Tertiò quæritur, quæ possit Archiepiscopus ante 6
pallium susceptum, si quidem nequit omnia? Responde, interdictum esse Archiepiscopo cogere Concilium & exercere ea, quæ sunt Ordinis Epicopalis, ut constat ex *cap. quod sicut, super eo, de electione*: integrum tamen illi est post confirmationem nondum recepto pallio exercere ea, quæ sunt jurisdictionis, & ideo potest committere alicui Episcopo consecrationem sui suffraganei, quasi ea commissio sit actus jurisdictionis, sicut potest concedere licentiam in reliquis ad jurisdictionem pertinentibus, ut sunt omnes dispensationes, & absolutiones, & similia, ita Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 38. nullum. 9. & lib. 7. cap. 5. num. 66.* ubi loquitur de Archiepiscopo consecrato ante receptum pallium.

Quartò quæritur à quonam Archiepiscopus pal- 7
lium petere debeat, & intra quot menses, & quæ sit formula, qua pallium Archiepiscopi confertur? Dic primò hodie non dari pallium, nisi instantissimè petenti per hæc verba Ego N. Electus N. Ecclesiæ, instanter, instantiùs, & instantissimè peto mihi tradi & assignari pallium de corpore S. Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis officii. Debet ergo peti à summo Pontifice, & non ab alio, & illi competit illud conferre, Azor. *instit. moral. part. 2. cap. 34. vers. quartò quæritur, ad finem*, Cunha *cap. prisca 2. dist. 100. num. 4.* de hoc diximus suprà *disp. 16. Patriarchis, §. 1. num. 13.*

Dic secundò petendum esse pallium intra menses tres à consecrationis die, vel confirmationis, ubi consecratio nulla exigatur Anton. Cucch. *de pallio, tit. 6. num. 16.* aliàs dignitate privatur, *cap. quoniam, dist. 100.* Azor. *suprà vers. tertiò quæritur, cap. 34. littera E. vers. tertiò quæritur*, Moscon. *de Majest. milit. Ecclesia, lib. 1. cap. 8. pag. 236. littera C.* Durant. *de ritibus Ecclesiæ cap. 9. lib. 2. num. 41.* Silvester *verb. pallium, ad finem*, & Cæsar. *disp. 5. de Patriarchis, §. 2. n. 6. vers. tenentur autem.* Et debet prius præstare fidei, & fidelitatis juramentum, *cap. optatum, dist. 100. & cap. significasti. 3. de electione.* Non enim potest pallium accipi à Prælato quin priùs præstet juramentum de servandis licitis, & iis quæ continentur in Cæremonialibus, *c. de pallio*, Præstito autem juramento traditur ab Episcopo Archiepiscopo, & traditio debet fieri ab Episcopo Pontificalibus induto, & post celebratam Missam. Describitur hæc forma in cæremonialibus suprà, Ant Cucch. *d. tit. 6. num. 16. & sequentib.* ubi de pallii tradendi forma, ac de juramento pallium accepturi, ubi *num. 24* monet eos quibus ab ipsa Apostolica Sede pallium fuerit collatum, ut inde egredientes ejus rei litteras testimoniales deferant secum. Si autem non deduxerint, privabuntur omnibus emolumentis & proventibus, nec illis permissum erit exercere actus ad suum officium pertinentes per *Extravag. injuncta electione.*

Quintò quæritur, an sufficiat idem pallium Ar- 8
chiepiscopo translato ab uno Archiepiscopatu ad alium, & cum quo pallio sit sepeliendus, & an si perdatur pallium, possit exercere sine pallio, quæ pertinent ad munia sua? Dic primò pallii privilegium, seu usum illius esse personale & inhærere personæ, ac proinde non posse Archiepiscopum pallium suum alteri commodare ad utendum illo, sicut non potest quis alieno pallio uti in defectum proprii, Cucch. *suprà, num. 25.* Azor *suprà d. cap. 34. vers. Octavo quæritur*, Sylvester *verb. pallium*, Quarant. *in summa Bullarii, verb. Archiepiscopi auctoritas, vers. 32.* authoritas quamvis commodari possit, videatur, ut notat Lancell. *institut. Canon. lib. 1. tit. de pallii ratione, vers. commodari.*

Dic

9 Dic secundò translatum ab Archiepiscopatu ad alium, novo pallio in nova Sede exornandum esse, quo utetur, antiquo pallio relicto; etiam si poterit antiquum retinere, si voluerit. Cucch. *ubi suprà num.* 26. Idem dicas de Archiepiscopo, qui renunciavit si iterum eligatur; puta si renunciavit Braccarensi,& eligitur ad Olisiponensem Archiepiscopatum; opus est novum juramentum præstare, & nova pallii petitione, & collatione nova decorari. Quinimò Archiepiscopus translatus ad alium Archiepiscopatum si inde rediens ad eundem, an egeat novo pallio, & teneatur novum juramentum præstare, est valde probabile indigere novo pallio, & debere de novo juramentum iterare: sicut eget novis litteris, & ideo non poterit antiquo pallio uti.

10 Dic tertiò Archiepiscopum cum suo pallio esse sepeliendum, quòd si ad secundam Ecclesiam sit translatus, & ibi moriatur, debere speliri cum pallio secundæ Ecclesiæ, vel cum utroque, teste Panormitano *in cap. ad hoc, de authoritate, & usu pallii* quem sequitur Azor. *d. cap.* 34. *vers. octavò quæritur, & ibi* Barbos. *num.* 3.

11 Dic quartò si fortè pallium comburatur, vel amittatur, posse Archiepiscopum sine illo Pontificalia exequi, ex eo, quia per susceptionem pallii collata fuit Archiepiscopo Pontificalis officii plenitudo: igitur per conbustionem, seu amissionem pallii, non destituitur potestate exequendi Pontificalia: favet *cap. nisi, de authoritate, & usu pallii*, ubi dicitur ante pallium acceptum non sortiri Archiepiscopum nomen Archiepiscopi, licèt sit consecratus, Quaranta *verb. Archiepiscopi authoritas.* Cùm ergo sit Archiepiscopus, validè operabitur; quoniam pallii acceptio requiritur, ut quæ sint potestatis ordinis, vel jurisdictionis, Archiepiscopus exerceat; quare qui semel accepit pallium, adhuc potest eo deperdito, vel combusto Pontificalia munia exercere. Azor. *lib.* 3. *instit moral.* 2 *part. cap.* 34. *vers. quintò quæritur, & sequent.* & Cunha *in cap. pallium num.* 5. *dist.* 100. Cucch. *d. titulo* 6. *num* 3. *& duobus sequentibus*, non obscurè idem innuit.

12 Sextò quæritur de materia, & forma & figura pallii? Dic pallium ex natura sua nihil aliud esse, quàm ornamentum Archiepiscoporum, Crucibus nigris intextum humeros, vel uti corona, pectusque ambiens, adaptatur humeris Præsulis tribus acubus infixum, & ad humerum sinistrum pars duplex manet: quæ omnia mira continent Sacramenta, Durandus *in Rationali divinorum, lib.* 3.*cap.* 17. *à num.* 3. & Durant. *de Ritibus Ecclesiæ. lib.* 2. *cap.* 9. *à num.* 44. & Lancellot. *in institutionibus canonicis, cap.* 11. *in principio.* Conficitur autem pallium ex lana, quæ tondetur ex duobus agnis albis, qui quotannis offeruntur super Altare sanctæ Agnetis in die festivitatis ejusdem Sanctæ, dum in Missa solenni cantatur *Agnus Dei.* Qui autem Agni recipiuntur à duobus Canonicis Ecclesiæ Lateranensis, & mittuntur in pascua, donec veniat tempus illos tondendi, ex lana eorum mixta cum alia alba, & pariter munda reducta in filum pallia contexuntur, latitudine digitorum trium, Moscon. *part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 236. *littera C. ad finem.* & Cucch. *de pallio tit.* 6. *num.* 5. *vers. est autem*, ubi dicit pallium non autem paleum esse appellandum, ornamentum Patriarcharum, Archiepiscoporum, & quandoque Episcoporum etiam de corpore B. Petri sumptum continens plenitudinem potestatis Pontificalis, humeros, pectusque circundans sacerdotalis stolæ more pendens ante pectus, cruces nigras intextas habere, supertegens alia ornamenta, Azor. *d. cap.* 34.

13 Septimò quæritur, an possit Archiepiscopus crucem ante se elatam gestare per totam Provinciam ante susceptum pallium? Responsio est negativa, ita Marc. Anton. Genuens. *de potest. Archiep. in praxi, c.* 71. *n.* 19. poterit tamen ante pallii susceptionem Clericos ordinare, & exercere Pontificalia in aliena Diœcesi nomine & ad instantiam aliorum Episcoporum. Innoc. *in cap. suffraganei, de electione*, & Jo. Baptista Ferret. *cons.* 90. & qui renunciavit Archiepiscopatui, poterit exercere Pontificalia in Provincia, & alibi Episcopis permittentibus, non autem potest uti pallio etiam de licentia Episcoporum, *cap. ad supplicationem, de renunciatione*, & Parisius *lib.* 1. *de resignat. quæst.* 17. Majol. *de irregularitate lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 8. *vers. hinc fit*, & alii apud Barbos. *in d. cap. ad supplicationem n.* 3. Ratio, quia solus Summus Pontifex semper, & ubique Pallio uti potest, *c. ad honorem, de usu, & auth. pallii*; Archiepiscopus autem intra terminos tantùm suæ jurisdictionis, non alibi, etiam ex consensu Ordinarii eo uti potest gloss. *Clementina Archiepiscopo, de privilegiis*, late Majol. *de irregul. lib.* 2 *cap. num.* 7. & Flamin. *suprà ex n.* 21.

Sed quid dicendum de Archiepiscopo, qui renunciavit loco, non autem dignitati? Dic non posse 14
Pontificalia exercere in Diœcesi, & Provincia renunciata cum pallio etiam de consensu Archiepiscopi successoris, & suffraganeorum, sed tantùm exercere Pontificalia sine pallio, cum consensu prædictorum, sicut in aliis Diœcesibus de consensu Diœcesanorum, quoniam illo pallio amplius uti non potest, sed debet retinere penes se, & cum eo sepeliri, text. *in cap. ad supplicationem fit.* Paris. *ubi proximè.* Et multo fortiùs non poterit exercere alia Episcopalia nomine suo, sed alieno, ut simplex Episcopus, ut dictum est, invitatus ab aliis Episcopis. Quarant *in addit. ad vers.* 32. *authoritas est.*

Octavò quæritur, quæ differentia inter Episcopum, & Archiepiscopum? Dic respectu ordinis, 15
& respectu characteris in substantia esse pares Episcopum, & Archiepiscopum, & nihil plus habere unum, quàm alterum: respectu tamen executionis, & exercitii majorem solicitudinem habere Archiepiscopum, Cardin. Zabar. *in Clementina Archiepiscopo, de privileg.* Sotus *in quarto dist.* 24. *quæst.* 2. *art.* 4. ideo propter primum in dispositione loquentes de Episcopis comprehenditur Archiepiscopus, gloss. *in cap. quia periculosum, de senten. excommunic. in* 6. & *ibi* Gemin. *in fine*, ubi etiam Franc. & communiter. Quare nihil habet Archiepiscopus plus quàm Episcopus, nisi reperiatur in jure expressum. *c. conquestus* 9. *quæst.* 3. Propter secundum Archiepiscopus est Summus Episcoporum, Hostiens. *in cap. cùm inferior, num.* 12. *de major. & obed. in summa in tit de officio Archid. §. & quia*, præest omnibus Episcopis de sua Provincia, *cap. cleros, dist.* 21. Zechius *de Republica Ecclesiastica fol.* 114. *n.* 4. Cassan. *in Catalogo gloriæ mundi par.* 5. *consideratio.* 44. *ad finem, &* 4 *part. considerat.* 20. Paris. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 1. *n.* 52. *& lib.* 8. *quæst.* 5. *n.* 48.

Idem dicitur Archiepiscopus pater, & Episcopus animarum suffraganeorum, Quarant. *in summa Nonum Metropoliticum n.* 6. habetque authoritatem 16
pastoralem super Episcopos suffraganeos, *c.* 1. *dist.* 34. Gemin. *in cap.* 1. *de supplen. negl. Prælat. in* 6. *col.* 4. *in fine*: suffraganeique debent Archiepiscopo suo obedientiam, & reverentiam præstare, *cap. ad supplicationem, de renunciatione*, gloss. *in c. antiqua, in verb. obedientiæ, de privilegiis, & verb. præstito sibi fidelitatis*, & *ibi* Barbos. *num.* 9. Constat idem ex litteris Apostolicis missis ad suffraganeos, quæ sic habent: *Mandantes quatenus eidem Archiepiscopo tanquam membrum capiti obsequentes exhibeatis ei obedientiam, & reverentiam*, &c. Quocirca suffraganei debent Archiepiscopo honorem debitum exhibere, eumque

eumque diligere, & revereri, cùm solicitudo totius Provinciæ Archiepiscopo sit commissa, *cap. cleros* 21. *dist.*

17 Hinc deducitur ab Archiepiscopo esse exigendam rationem de anima Episcopi. Hostiens. *summa, de pœnit. & remiss. num.* 18. *in fine*, ubi subdit teneri suffraganeum confiteri Archiepiscopo, Abbas sequitur, *in d. cap. cum inferior, de major. & obed.* Nihilominus contrarium est dicendum, posse scilicet Episcopum etiam non exemptum eligere sibi Confessarium non solùm in suo Diœcesi, sed etiam extra, ex aprobatis tamen à Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 15. per suum Ordinarium, ut ait Aloys. Ricc. *decis.* 548. *in* 1. *edit.* & alii quos sequitur Barbos. *alleg.* 25. *n.* 9.

18 Item archiepiscopus potest Episcopum suspendere, interdicere, & excommunicare, *cap.* 2. *§. final. de officio Ordinarii in* 6. & *cap. venerabili* 52. *de senten. excommunic.* Lancell. Conrad. *in templo omnium judicum lib.* 2. *c.* 4. *sub num.* 18. & Quarant *in summa Bullarii, verb. authoritas, num.* 8. post alios, & dixi, *§. præcedente, n.* 19. post Bottæum *de Synodo par.* 1. *num.* 45. 46. & 47. ubi tradit Episcopum, qui omisit congregare Synodum esse suspendendum ab excecutione officii per Archiepiscopum, cui subest.

19 Item si excommunicatur Episcopus, cessat jurisdictio Vicarii, & ejus officialis, & potest suspendi, & excommunicari, si non cesset ab audiendis partibus, Hostiens. *in cap.* 1. *de officio Vicarii*, non tamen devolvitur jurisdictio Episcopi excommunicati ad Archiepiscopum, *cap.* 1. *de suppl. neglig. Prælator. in* 6. sed ad Papam, ut *ibi* per Geminianum, & scribentes, quamquam in casu negligentiæ succedit Archiepiscopus, ex ea ratione, quia negligens peccat in jurisdictionem, propterea ad proximum superiorem devolvitur; non sic ex alia causa, sed propter negligentiam, sequitur Afflictis *in cap. imperialem, §. præterea, num.* 33. *de prohib. feud alie. per Feder*, & propter negligentiam solam non devolvitur jurisdictio ad Archiepiscopum; nisi post terminum præfixum per Archiepiscopum, quando tamen crimina non sunt notoria, Paulin. *de visitat. par.* 2.

20 *quæst.* 5. quamvis Abbas *in c si quis contra clericum num.* 7. *de for. compet* minus bene, & contra communem tueatur propter negligentiam suffraganeorum non devolvi jurisdictionem ad Archiepiscopum: sed Felin. optimè *in cap. pastoralis, de officio Ordinarii*, dixit opinionem Abbatis esse novam. Quibus addit ex noviori dispositione Concilii Tridentini *sess.* 24. *de reformatione cap.* 3. posse Archiepiscopum visitare Provinciam, & inquirere de criminibus, quamvis non appareat de negligentia suffraganeorum, Cabed. 1. *p. decis.* 78. *n.* 3. *vers. hinc etiam*, & Barbos. *in c. sicut olim* 25. *n.* 4. *vers. per singulas Diœceses, de accusationibus.*

21 Nemò quæritur de Archiepiscopo, qui voluntarius recessit ab Archiepiscopatu, & post quadriennium rediit jam non expectatus? Ex *cap. qualiter* 9. *de clericis non residentibus*, censetur privatus Archiepiscopatu. Nihilominus ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformatione cap.* 1. *vers. siquis autem*, ultra mortalis peccati culpam, quam incurrit pro rata temporis, quo abest, non facit fructus suos, sed tenetur eos reddere fabricæ Ecclesiæ aut pauperibus largiri. Quòd si absque ullo legitimo impedimento per menses sex continuos abfuerit ipso facto quarta parte fructuum illius anni privabitur, & per superiorem Ecclesiæ fabricæ, & pauperibus loci applicabuntur. Quòd, si per alios sex absens perseveret, privabitur eodem modo alia quarta parte expendenda etiam in fabricam Ecclesiæ, vel in pauperes loci. Deinde crescente contumacia, & durante absentia Archiepiscopus Primas per litteras, vel per Nuncium certiorem faciet Romanum Pontificem de absentia Archiepiscopi; alioquin transactis prædictis tribus mensibus ipso facto Primas ingressu Ecclesiæ est privatus, in quam pœnam etiam incurret Archiepiscopus, si de absentia suffraganei Romanum Pontificem non certioret, ut habetur in eodem Concilio Tridentino *sess.* 6. *de reformat. c.* 1. *vers. si quis autem*, Barbos. *de officio, & potestate Episcopi alleg.* 53. *num.* 21. & *in d. c. qualiter, de clericis non residentibus.*

Decimò quæritur, an Archiepiscopis, seu Primatibus liceat subsidium charitativum exigere à clericis? Responsi est affirmativa, data manifesta, & rationabili causa. *cap. cùm Apostolis §. prohibemus, de censibus*, ex Concilio Lateranensi ita decretum est: *prohibemus, etiam, ne subditos suos talliis, & exactionibus gravare præsumant. Sustinemus autem pro multis necessitatibus quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta, ac rationalis causa extiterit, cum charitate moderatum, ab eis valeant auxilium postulare.* Hæc ibi. 22

Charitativum autem subsidium secundùm Hostiensem, & alios *in c. conquerente, de officio Ordinarii* dicitur auxilium charitatis; eo quia à principio non vim exigebatur, sed ex charitate petebatur, & ideo exigitur, quando reditus propriæ Ecclesiæ non sufficiunt pro oneribus occurrentibus, Bellencinus *d. tractatu charitativi subsidii quæst.* 14. Posse autem exigi constat etiam ex *Clementina prima, de excess. Prælat. §. exigendo*, gloss. *in verb. exigendo*: Episcopus, inquit, potest exigere charitativum, dummodo sit moderatum: idem habetur *in cap. conquerente, de officio Ordinarii*, ubi prohibetur exigi ab Ecclesiis suæ Diœcesis, nisi jura Episcopalia, præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateranensis Concilii si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cum charitate postulent. 23

Quæri tamen potest, an possint cogi subditi Episcoporum ad dandum subsidium, cùm datur causa justa petendi? Et videtur negandum, quia quod petitur ex charitate, non debetur ex justitia. Innocent. tamen *in cap. cùm Apostolus*, opinionibus hinc inde in propositis, *de censibus*, concludit subsistente manifesta, & rationabili causa posse Episcopum cogere clericos ad præstandum hujusmodi subsidium. Idem volunt Hostiens. & Abbas *in d. cap. cùm Apostolus, de censib.* Quin posse Episcopum clericos excommunicare, nisi solvant subsidium, docet Lapus *allegat.* 20. quæ incipit, *si vacante*. Nec refert subsidium, ortum esse ex charitate: quia officio judicis possunt compelli divites, urgente magna fame ad largiendum eleemosynam pauperibus, Azor. *instit. moral. par.* 2. *lib.* 12. *cap.* 13. *quæs.* 3. Enriquez. *in summa lib.* 13. *c.* 17 *§.* 5. *in fine.* Surd. *de aliment. tit.* 3. *quæst.* 3. *num.* 27. & alii, quos refert, & sequitur Rendina *in promtuario recept. sent. tit.* 38. *n.* 12. Nec obstat, quòd Episcopus excommunicando non solventes subsidium intra certum tempus, videatur esse judex in causa propria, quod interdicitur *in l.* 1. *C. ne quis in sua causa*, quia judex in causa propria existente manifesta, & rationabili causa, quæ spectet ad dignitatem, & honorem Ecclesiæ, ut dicitur *in cap. Romana, de pœnis*, potest Episcopus, sequitur Alexand. Trentacinq. *vari. resolut. lib.* 2. *tit. de judic. resolut.* 5. *n.* 7. Surd. *cons.* 50. & Marta *in votis noviss. decis. voto* 57. Quare Archiepiscopi, & Episcopi possunt in civitatibus, & Diœcesibus suis cogere subditos ad charitativum subsidium, etiam si nondum sint consecrati; dummodo sint confirmati Bellencin. *quæst.* 9. Azor. *d. quæs.* 5. *in fine*, ex ea ratione, quia exigere subsidium est jurisdictionis, non autem ordinis, ut dicitur *in cap. conquerente, in fine, de officio Ordinarii.* 24 25

Dixi,

25 Dixi, *in civitatibus, & Diœcesibus suis*, quia extra diœcesim suam jure tale subsidium non possunt exigere, quanquam consuetudine alicubi introducta, & communiter recepta id fortasse possunt, Bellencin. *d. tractatu, quæst.* 2. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 24. *d. quæst.* 5. *vers. sed dubiæ quæstionis est.* Porrò quando Archiepiscopus, vel Episcopus voluerit à clero suo charitativum subsidium exigere, oportet, ut id faciat cum consilio Capituli sui, & etiam ipsorum clericorum, per textum *in cap. movit, & in c. quanto, de his quæ fiunt à Prælato*, docent Innocent. Butr. *in d. cùm Apostolus, de censibus*, & Bellencin. *suprà quæst.* 10.

26 Undecimò quæritur, quando Episcopus fuerit negligens in erectione Seminarii, quid faciendum? Responde ex Concilio Tridentino *sess.* 83. *cap.* 18. Episcopum teneri Collegium puerorum erigere; & ideo si in ejus erectione negligens fuerit, vel suam portionem denegaverit, Archiepiscopus supplere debet ejus negligentiam. Archiepiscopum autem negligentem Sydodus Provincialis increpet in erectione, & in ejus conservatione dormientem. Sic Concilium Tridentinum *in d. cap.* 18. *vers. quod si Cathedralium.* Qui denique debeant contribuere, tradit Barbos. *in d. cap.* 18. *fol.* 75. *& 76. & allegat.* 77. *per totam*, & de unionibus faciendis Seminario, Gonzal. *de mensibus gloss.* 5. *§.* 7. *n.* 67.

27 Duodecimò quæritur, an Archiepiscopus electus, & confirmatus, non tamen consecratus, gaudeat privilegio Canonis decimi, sextæ Bullæ Cœnæ contra impedientes Prælatos, ne sua jurisdictione utantur? Pars negativa ex eo probatur, quia ante consecrationem Archiepiscopus propriè, & simpliciter non vocatur talis. Ergo impedientes illum, non incidunt in hanc excommunicationem. Dicendum tamen est in hoc canone nomine Archiepiscopi, & Episcopi intelligi omnes post electionem, & confirmationem, etiam ante consecrationem. Quare impediens Archiepiscopum ne sua ordinaria jurisdictione utatur post electionem, & confirmationem, manet excommunicatus per hanc censuram, quoniam Summus Pontifex in canone 16. excommunicat omnes, qui impediunt Prælatos, ne sua utantur jurisdictione contra quoscunque, sed Archiepiscopus ante consecrationem habet omnia, quæ sunt jurisdictionis, & potest excommunicare, suspendere, interdicere, visitare, corrigere, beneficia conferre, Ecclesias minores conjungere, & dividere: voti, & juramenti vincula solvere, causas audire, & cognoscere, & sibi reservare quorundam peccatorum absolutiones, ut habetur. *in cap. transmissam, cap. nosti, c. qualiter, & cap. nihil, de electione*, & *ibi* Barbos. post multos. Igitur si Archiepiscopus impediatur post confirmationem, ne utatur hac jurisdictione, impediens ligatur hac excommunicatione: quamvis in ordine sacerdotali non sit constitutus, Mar. Alter. in specie *tom.* 1. *de censuris disp.* 17. *de excomm. Bull. Cœnæ lib.* 5. *cap.* 1. *fol.* 711. *col.* 1.

Utrùm Archiepiscopus possit extra suam diœcesim extruere opus aliquod pium ex reditibus sui Episcopatus?

§. III.

EPITOME.

1 *Beneficiarii sunt veri domini fructuum.*
2 *Non tenentur de justitia dare eleemosynam*
3 *Quæ vivendo parcè congerunt, possunt quibus voluerint largiri.*
4 *& ea quæ acquirunt pro officiis divinis.*
5 *Episcopi non possunt extruere opus extra suam diœcesim.*
6 *Oppositum est verius.*
7 *Episcopus potest inter vivos disponere.*
8 *Item non tenetur expendere, quod superest in pauperes suæ Diœcesis.*
9 *Episcopus tenetur superflua largiri egenis, & piis operibus.*
10 *Relicta pro pauperibus, intelligitur illius loci, ubi testator mortuus est.*
11 *Relictum Fratribus Tertiariis, an possit applicari Monalibus ejusdem Ordinis.*

PRo decisione hujus quæstionis præmitto primò Beneficiarios sive non, habere verè dominum fructuum suorum beneficiorum, peccareque, si in profanos usus illos expendant vanè, non tamen teneri ad restitutionem, ita Sot. *lib.* 10. *de justitia quæst.* 4. *art.* 3. Sylvestr. *restitutio.* 3. *quæst.* 5. Covar. *de testam. in c. cum in officii, num.* 3. Adrian. *in* 4. *sent. cap. incipiens, pro clariori, conclus.* 4. Driedo *de libertate Christiana pag.* 199. & in praxi, & de consuetudine hoc præmittendum receptum est communiter, sequitur Ledesma *secunda quarti quæst.* 18. *art.* 5. *dubio ultim.* Molin. *Theolog. tom.* 1. *de justitia tract.* 2. *disp.* 143. post D. Thom. & Cajet. 22. *q.* 185. *art.* 7. & post. D. Thom. *quodlibeto* 6. *art.* 12. & probatur ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* dicente, ut provisi de beneficiis fidei professionem faciant à die professionis intra duos menses, aliàs non faciant fructus suos; unde sequitur beneficiarios acquirere dominium fructuum. 1

Præmito secundò beneficiarios non teneri dare pauperibus, quod superest de sua congrua sustentatione ex lege justitiæ, sed ex lege, seu præcepto charitatis, legeque imposita per canones ab Ecclesia non rebus, aut reditibus beneficiorum, sed personis beneficia possidentibus, quod præmittendum est contra Navar. *de reditibus Ecclesiasticis, per totum, & in Apologia*, & alios sentientes beneficiarios non esse dominos suorum fructuum, neque usufructuarios, sed usuarios duntaxat, ac proinde nihil posse sibi reservare ultra competentem sustentationem quòd si quod supersit impenderint in usus non pios, peccare cum onere restituendi, quæ opinio Navarri quamvis pro se habeat graves satis Doctores, nihilominus tanquam rigida repellitur, & Soti tanquam suavior sequenda est, & nobis probatur, Navarri tamen non negamus valde probabilem, sic Less. *lib.* 1. *c.* 4. *dubio* 6. *n.* 42. 2

Præmitto tertiò Episcopos, & cæteros beneficiarios, quo ad eam portionem fructuum, quæ necessaria est ad eorum congruam sustentationem, esse verè dominos, ita ut eodem modo teneantur, vel non teneantur ex iis erogare ad opera pia; sicut ex propriis patrimoniis. Cùm hæc portio induat rationem justæ mercedis debitæ suo officio, & labori: unde si aliquid auferat ex ea, potest id totum impendere, perinde ac si essent bona sæcularia. Ita Navar. *de redibus q.* 1. *monito* 30. Covar. *in c. cùm in officiis, de testam. n.* 2. *§. tertio ex eadem ratione*, Sotus *de just. lib.* 10 *quæst.* 4. *art.* 3. *conclus.* 6. ratio, quia hos fructus poterant impendere liberè in usus proprios; igitur si parciùs vivendo, & suum defraudando statum eos reservavit, poterit eos vel donare alteri, vel in alios usus convertere. Idem tradit Covar. *cit.* de iis, quæ beneficiarius

justo labore promeritus comparavit, cùm non sint fructus beneficii, sed proprii laboris, & industriæ ipsius qui Ecclesiæ curam gerit. Ita Bologninus *in Annania cons.* 87. Sicut pastor, & lector Capituli Scholasticus, & alii, cùm sit justa laboris merces, & justum stipendium laboris impensi in gubernatione Ecclesiæ.

4 Præmitto quartò, eorum, quæ clerici, vel beneficiarii acquirunt pro re sacra facienda, pro concione, pro confessionibus audiendis, & pro cantu, & similibus, fieri verè dominos; quia illis conceduntur hæc veluti merces respectu operis impensi; ideo possunt de iis disponere pro libito: unde sequitur, quòd si de iis vivant, vel ad pia accommodent, posse tantundem usurpare ex fructibus beneficiorum, & de illis pro arbitrio disponere, cùm totam suam decentem sustentationem possint sibi applicare, & secum expendere, nec tenentur vivere ex aliis suis bonis; ideo si de aliis suis bonis erogent pauperibus, possunt uti compensatione ex fructibus beneficii. Ita Navar. *q.* 1. *de reditibus*, *monito* 32. Lessius *d. lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 6. *n.* 38. *§. unde sequitur.* Reginal. *tom.* 2. *lib.* 30. *tractatu tertio, de ratione judicandi de peccatis, n.*98. *cum sequent. fol.* 218. *§. sextum dubium*, ubi citat pro hac parte Angel. *verb. clericus* 13. *num.* 9. Sylvest. *eodem verbo* 4. *quæst.* 12. & confirmatur ex *cap. si Episcopus*, 12. *quæst.* 5. ubi datum est Episcopis, quòd possint decedentes tantum relinquere, quibus maluerint, de bonis, hoc est de fructibus suarum Eclesiarum, quantum de bonis patrimonialibus Ecclesiis sui contulerint, dummodo dum has expensas fecerint, non gratis & libertè donaverint, quia tunc non possunt uti compensatione, quòd si quando expendunt, vel Eleemosinas de bonis patrimonialibus fecerunt, vel aliqua alia pia extruxerunt nihil cogitarunt de expendendo gratis, vel non, bene poterunt habere voluntatem utendi compensatione, & tantumdem expendere de reditibus beneficii pro suo arbitrio, in quosvis usus, Navar. *de reditibus quæst.* 3. *monito* 4. *n.* 3.

5 His præmissis videtur dicendum non posse Episcopum extruere opus pium, de quo est quæstio extra suam Diœcesim. Moveor primò authoritate Costæ Lusitani *in cap. si pater, de testam. in* 6. *verb. pauperes, num.* 11. ubi ait legatum relictum pauperibus indistinctè, esse dividendum inter pauperes ejusdem civitatis testatoris, arg. *l. quæ conditio*, *§. final. ff. de conditio & demonstr.* Gloss. *in dict. cap. si pater in verb. pauperes.* Bart. *in l.* 2. *numer.* 2. *Cod. de annon. civilib. lib.* 10. Tiraquel. *in tractat. de privileg. piæ causæ, privileg.* 56. Gomez. 1. *variar. cap.* 12. *num.* 48. *& in l.* 31. *Tauri, num.* 4. Idem confirmat dicens testatore mandante executoribus testamentariis, quòd bona sua dividant inter pauperes, vel pias causas illius loci in quo testator habeat domicilium habitationis per text. *in l. si quis ad declinandum*, *Cod. de Episcop. & Cleric.* & *ibi* Bartol. Bald. & communiter scribentes. Igitur cùm Episcopus habeat onus expendendi in usus pios, quod superest de necessariis, ad vitam, & sustentationem, tenetur expendere intra limites sui Episcopatus.

Moveor secundò ex traditis à Covarr. *in cap. cùm tibi de testam. num.* 4. affirmante posse pauperes in genere hæredes institui; requiri tamen, quòd sint pauperes illius civitatis, in qua conditum est testamentum. quod Covar. intelligit, si testamentum fiat in loco domicilii testantis; alioqui pauperes domicilii testantis sunt admittendi, ex glossa *in cap. si pater*, *de testament. in* 6. *verb. pauperes*, & idem probatur ex *l. nulli*, *Cod. de Episcopis & Cleri.* modò testator non committat executori liberam electionem pauperum: nam tunc eligere poterit, quos voluerit pauperes, sive sint ex domicilio, sive ex loco testatoris, sive non. Concordat Molin. *ibi tom.* 1. *de justitia*, *tractat.* 2. *disputat.* 157. *colum.* 6. *§. quando testator*, *fol.* 901. ubi concludit distributionem, sive fiat per Episcopum, sive per alium, quem testator assignaverit, esse faciendam inter pauperes loci, ubi defunctus domicilium habeat, aut ubi mortuus est, si ignoretur locus domicilii, aut multum distet, & in eidem locis, quando testator non expressit aliter, sunt extruenda, seu facienda alia opera pia ab ipso relicta, per *dictam l. nulli*, *& l. si quis ad declinandum*, *Cod. de Episcop. & Clericis.* pari ratione dicendum est omnia opera pia extruenda esse ab Episcopis, vel Archiepiscopis intra fines suarum Diœcesum.

Moveor ultimò ex resolutione *capitis*, *Apostolicæ*, *de donat.* deciditur posse Episcopum in sua Diœcesi construere Monasterium, vel aliquam Ecclesiam, quamvis exemptam à sua jurisdictione, magnificare pro sua sepultura de quadam parte sui reditus; secus si extra diœcesim hoc vellet, ita Abbas *ibi*, *num.* 3. *&* 4. *§. nota tertiò*, ibi, *sua videlicet Diœcesi*, sequitur Francisc. Marquez *quæst. p.* 1013. *per totam*; sicque intelligunt *cap. bonæ rei* 12. *quæst.* 1. *& cap. si Episcopus*, *eadem quæst.* 2. Igitur nullo modo Archiepiscopus absque licentia summi Pontificis potest expendere reditus suos etiam pro construenda Ecclesia extra suam Diœcesim, ubi sepeliatur.

6 Contrarium mihi semper verius visum est, posse Archiepiscopum ex reditibus, qui supersunt ex sua congrua sustentatione pro qualitate, & conditione tanti status mensurata, expendere in quodcumque opus pium extra suam Diœcesim, dummodo pauperes Diœcesis non destituantur. Probatur, quia Archiepiscopo interdicitur testari; at donationes facere, dum vivit, licet, & de fructibus suæ dignitatis disponere valet ad pia absolutè, Glossa ordinaria *in cap. præsenti*, *verb. reservari*, *de officio Ordinarii*, *lib.* 6. Confirmatur secundò ex traditis à Molina Jurisconsulto *lib.* 2. *de primogen. cap.* 10. *num.* 48. *§. hoc autem primò temperandum*, ubi ait posse Prælatum dum vivit instituere Majoratum ex causa religiosa, seu pia principaliter, verbi gratia, si ædificet Capellam, vel Ecclesiam, vel Hospitale, & pro cura, seu pro jure patronatus consanguineo, seu ejus filio jure majoratus aliquam annuam pensionem relinquere, vel Monasterio pro reparatione, seu fabrica illius. Idem tradit Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 596. ubi vult posse Episcopos de bonis ex Episcopatu acquisitis fundare, seu dotare aliquam Capellam inter vivos, & illius jus patronatus suis consanguineis relinquere, absque eo quòd Ecclesia, seu successor in Episcopatu, vel Camera Apostolica in eo succedat, aut se intromittat. Quin imò istud jus patronatus consanguineis laicis relictum, laicale censendum est, quatenus relinquitur laicis, ut præsentent, & succedant. Nam, ut vult Mohedan. *decision.* 9. *in fine*, jus patronatus laicale dicitur ubi præsentat laicus. Garcia *supra.*

Item, quia Archiepiscopus est Dominus omnium fructuum sui Archiepiscopatus; igitur potest valide inter vivos disponere de illis, quod etiam procedit, quando ipse in morbo constitutus ex quo è vita discessit, aliquas donationes fecit inter vivos, quæ in utroque foro sunt validæ, & licitæ, quoniam dum vivit habet dispositionem, & administrationem omnium redituum suæ dignitatis, cum hac limitatione, ut superflua, quæ remanent ex portione illi deputata, in opera pia insumat. Corrobatur ex decreto *cap. ad hæc*, *de testament.* 7

ubi

ubi deciditur ab Alexand. III. non posse Clericos de quæsitis intuitu Ecclesiæ testari: posse tamen eleemosynas erogare etiam, dum ægritudine torquentur, ita Navar. *de reditibus in Apolog. quæst.* 1. *monito* 81. *&* 82. Molin. Jurisconsult. *lib.* 2. *de primog. cap.* 10. *num.* 24. *& num.* 35. & Molin. *Theolog. disputat.* 148. *conclus.* 4. *fol.* 837. nullusque ex Doctoribus, qui hac de re agunt, ait Episcopos non posse extra suam Diœcesim facere eleemosynas, nec suos fructus expendere in aliquod opus pium: sed omnes concordes tradunt Episcopos, excepta sua, suæque familiæ decenti sustentatione, teneri erogare in pauperes, & in usus pios residuum, ut videre est apud Cavalcan. 2. *p. decis.* 35. *n.* 32. Cordub. *lib.* 1. *quæst. q.* 18. Sotus *lib.* 10. *de justitia, quæst.* 4. *artic.* 3. *vers. sexta conclus.* Redoan. *de spoliis quæst.* 9. *ex num.* 7. Gutier. *in pract. lib.* 2. *quæst.* 114. Lælius de Zinchis *de privilegiis Eccles.* 78. *privileg. à numer.* 5. & alii asserentes Episcopos, & Ecclesiasticos Dominos esse redituum suorum beneficiorum, posseque ad libitum de illis disponere ad pia, quibus accedit doctissimus Gabriel Pereira *decis.* 95. *numer.* 25. *versic. ex quo etiam provenit*, post D. Barbosam *in l. divort. à numer.* 59. *ff. solut. matrim.*

Accedit ratio valde urgens, quòd si Archiepiscopus, seu Episcopus non posset opus aliquod pium extruere extra suam Diœcesim, non posset etiam in consanguineos viventes, & domicilium habentes extra suam Provinciam eleemosinas erogare; quod est falsum, & constat ex consuetudine recepta, & ex Doctoribus communiter asserentibus posse Episcopos suis consanguineis ubicumque sint, extra suum Episcopatum eleemosynas elargiri. sic molina *lib.* 2. *de primog. cap.* 10. *num.* 49. ex Soto *de justitia, lib.* 10. *quæst.* 4. *art.* 4. imò cæteris paribus potius consanguineis, quàm extraneis subvenire debent, ita Reginald. *tom.* 3. *lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 101. *& n.* 103. *fol.* 218.

Adde beneficiarios satisfacere oneri faciendi eleemosinas egenis, si expendant residua in alios usus pios, quàm egenorum. Vnde bene possunt expendere in ædificium alicujus Ecclesiæ, vel Hospitalis, vel extruere opus aliquod pium. Navar. *de reditibus quæst.* 1. *monito* 26. *& in Apologia quæst* 1. *monito* 28. ubi nomine pauperum intelliguntur etiam Monasteria tam secularia, quam regularia, & alia omnia opera, & loca pia. Adrian. *in* 4. *de restitut. quæst.* 12. *col.* 7. consentit D Thom. *quodlib.* 6. *art.* 12. *& cap. duo* 12. *quæst* 1. *& cap. quatuor.* 12. *quæst.* 2. post Valerium *suprà n.* 60.

8 Ad hæc beneficiarius non tenetur expendere quod sibi superest in usu pauperum illius loci, ubi est beneficium, sed sufficit expendere in usus pauperum cujusvis loci, Navar. *de reditibus d. quæst.* 1. *monito* 27. ex eo quòd nullus est textus, qui obliget Episcopum largiri pauperibus illius loci, ubi habet beneficium, & consuetudo contraria quæ vicem habet legis, observatur, ex ea ratione, quòd Mater Ecclesia omnes pauperes, ubicumque sint, filios suos reputat, & accidere potest magis gratum Deo his potius, quàm illis subvenire, si pauperiores sint, & virtutibus præstantiores, quàm alii ejusdem loci, ita Navar. *ubi proximè* sequitur Valerius *num.* 195. secundùm *c. non satis, dist.* 86.

Imò si tenerentur expendere residuum in pauperes illius loci, ubi situm est beneficium, sequeretur Episcopos, seu beneficiarios de uno Episcopatu, vel beneficio ad alia translato, non posse secum deferre, quæ sibi supersunt de sua, suæque familiæ decenti sustentatione, sed teneri ea elargiri pauperibus illius loci, cum consuetudo opposita tanquam lex observetur, *cap. cùm dilectus de consuetudine, verb. Quæ optima est legum interpres*, Sylv. *consil.* 880. *num.* 27. Menoch. *cons.* 31. *num.* 44. *& cons.* 390. *num.* 21. Mascard. *de probat. concl.* 1415. *n.* 10. & Camill. Borell. *in summa omnium decis. tit.* 14. *num.* 88. Habet enim consuetudo vim parem cum lege, & venit appellatione juris, Bernard. Græveæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *conclus.* 36. Menchac. *quæst. frequent. cap.* 3. *n.* 2. & facit licitum, quod aliàs erat illicitum, ut per Roland. *cons.* 58. *num.* 19. *lib.* 4. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 29. *num.* 22. & Mexia *in tract. tassæ panis concl.* 3. *num.* 25. Cùm ergo consuetudo declaret satis esse elargiri residuum pauperibus, quamvis non sint loci illius in quo est beneficium, sequitur non teneri oppositum facere. Nec refert sententia Pauli Castrensis *cons.* 337 *num.* 7. *lib.* 1. & Alciati *respons.* 1. *à num.* 3. *& num.* 43. negantium posse beneficiarios translatos de uno ad aliud beneficium secum deferre fructus, & reditus prioris beneficii, quia contrarium ex consuetudine antiqua resolvitur, & sic posse Episcopum secum deducere prædictos fructus, & res ex fructibus emptas, Bellamer. *cap. si quis translatus* 21. *quæst.* 2. *num.* 10. *vers. sed quid si prædictus*, & D. Barbos. *in* 2. *par. l. divortio, in principio, n.* 54. *&* 55. Quia postquam percepti sunt fructus, Episcopus acquisivit dominium, secundum id, quod Canones disponunt, nimirum, ut ex fructibus illis, sibi, & suis accipiat necessaria, & residua distribuat in pauperes & alia pia opera, *cap. Episcopus, & c. penult.* 12. *quæst.* 1. Panor. *in cap. cùm esses num.* 25. *de testam*, & Innocent. *in cap. indecorum ad finem, de ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.*

Confert pro nostra sententia quòd Episcopus nedum possit superflua ministrare pauperibus, & in pia opera expendere; sed etiam ad id teneri, *cap.* 1. 16. *quæst.* 1 & patet ex *cap. Apostolica* 12 *quæst.* 2. de his reditibus agente, ubi decernitur reditus Ecclesiasticos esse ad commodum Ministrorum, & ad sustentationem pauperum, ac peregrinorum, consonat Navar. *de reditibus d. quæst.* 1. & colligitur ex *cap. decimas, eadem causa, & quæst.* ibi, *Omnes, quod superest in causis piis, ac religiosis erogandum est.* Qui Canones obligant Ecclesiasticos ad opera pia exequenda, nec distinguunt inter pauperes, nec inter opera pia proprii loci, & inter pia extra locum proprii domicilii. Ergo etiam extra propriam Diœcesim potest Episcopus opera pia, vel Capellam, aut Ecclesiam construere, per *l. de pretio, ff. de publicia. in rem actio. & cap. solitæ sub finem, de major. & obed.* ubi dicitur legem generaliter disponentem, generaliter esse accipiendam, Surd. *cons.* 51. *n.* 7. *& cons.* 182. *numer.* 15. *& cons.* 301. *n.* 50. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *littera D conclus.* 508. & Armend. *in proœmio addit. ad recopil legum Navarræ. n.* 27.

Ad argumenta pro contraria parte respondetur, *l. quæ conditio, §. cum ita, ff. de condit. & demonstr.* locum habere duntaxat in testatore, qui pro amore & utilitate suorum cohabitatorum proprii loci tanquam homo privatus sic est interpretandus voluisse: at verò Ecclesia cum sit Mater omnium fidelium, omnes pauperes cujuscunque loci habet loco filiorum, ut patet ex *cap. alma Mater, de sent. excommunic. in* 6. *& Clement.* 1. *in principio, de summa Trinitate*; ideo omnibus pauperibus ubicumque existant eleemosyna, potest erogari: secus quando non constat de voluntate etiam interpretativa testatoris, quia cùm ipse natura sua, & ingenio semper inclinet in pauperes proprii loci, seu in concives suos, bene sequitur ab eo relicta, ut dividantur inter pauperes, ad pauperes sui loci, seu domicilii esse duntaxat proroganda: quod etiam indicat *l. si quis ad declinandum C. de Episcop. & cleric.* dum determinat relictum Hospitali, dandum esse

Hospita-

Hospitali loci testatoris, quam decisionem non esse extendendam ad Episcopos, neque ad reliquos beneficiarios vult, ut obligentur distribuere superflua pauperibus sui Episcopatus, seu sui loci, cùm nulla lex, nec cap. nec textus in jure reperiatur, qui compellat eos dividere decimas, seu reditus pauperibus loci, ubi solvuntur. Imo D. Clemens *in lib. de constitutionibus Apostolicis lib. 2. c. 29. & lib. 8. c. 36.* præcipit eas dividi, etiam inter peregrinos, & alienigenas, sequitur Navar. *de reditibus d. quæst. 1. monito. 27.*

Ad *cap. Apostolicæ, & cap. bonæ,* dicendum est, ibi loqui de bonis, seu de rebus Ecclesiæ, non verò de fructibus, aut reditibus Ecclesiasticis: ii enim possunt, & debent expendi ab Episcopo, & erogari orphanis, viduis, afflictis, & peregrinis, ut decernit Clemens Papa, & Martyr. *lib. 2. cap. 29. de constitut. Apostolicis* & latissimè Navar. *in Apolog. quæst. de reditibus, monito* 27. Nomine autem egenorum, quibus residua sunt impertienda, non solùm intelliguntur inopes homines, aut fœminæ; sed etiam Ecclesiæ, seu Monasteria tam sæcularia, quàm regularia, & cætera pia opera. Unde sequitur residuum non solùm deberi pauperibus, sed etiam piis operibus, & fabricis, ut tradit Adrianus *in 4. de restitut, quæst. 12. col. 7.* Navar. citatus *monito* 28.

10 Secus verò responde de relictis à testatore, ut distribuuntur inter pauperes absolutè, tunc enim nomine pauperum intelliguntur pauperes loci, ubi testator habebat domicilium propter majorem affectionem, quam creditur habuisse ad illum locum *d. l. si quis ad declinandum, §. ubi autem, & l. nulli, §. fin. autem persona. C. de Episcop. & cleric.* Mantica *de conjecturis ultim. volunt. lib. 8. tit. 5. à n. 2. cum sequentibus.*

Quòd si testator relinquat religiosis Tertiariis, non potest distribui Monialibus ejusdem Ordinis, 11 quia quamvis nomine fratrum veniant etiam sorores propter sanguinis conjunctionem; hæc ratio cessat in Monialibus: ita Alberic. *in l. tres fratres, ff. de pact.* & Baldus *in 2. lectura, in principio, ibi: idem sentit Jason.* Ego tamen valde dubito, eo quia quando testator præcipit, ut fiat distributio Monasteriis; in dubio facienda est Monasterio Monialium potius, quàm virorum: quia viri studiosius acquirunt, quàm fœminæ, *l. quisquis, §. ad filias, C. ad l. Jul. Majest.* Baldus *in l. cum multa, num. 3. C. de donat. ante nupt.* ubi tenet post Cin. quòd relictum Monasterio in dubio intelligitur de Monialibus, cùm Moniales magis indigeant. Nihilominus cùm legatur expresse fratribus Tertiariis, non satisfit voluntati testatoris, si relictum tradatur Monialibus, cùm constet de intentione testantis, cui standum est, *l. ult. C. de fideicommissis.*

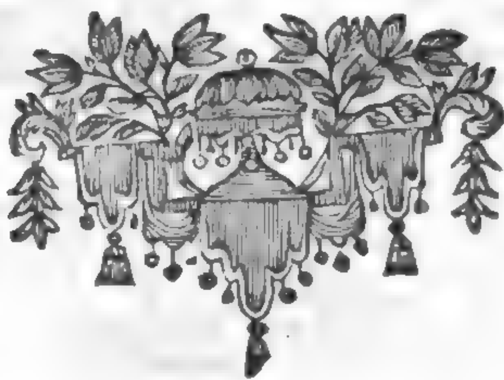

LIBER

LIBER OCTAVUS

DE OBLIGATIONIBUS, POTESTATE, ET OFFICIO EPISCOPORUM, ET RELIQUORUM HABENTIUM JURISDICTIONEM, QUASI EPISCOPALEM.

DE EPISCOPIS.

DISPUTATIO XVIII.

De conditionibus, & qualitatibus eligendi in Episcopum, & de requisitis in consecratione illius.

§. I.

EPITOME.

1 *Episcopus gracè, latinè dicitur speculator, seu superintendens.*
2 *Episcopus dicitur custos, & præfectus, subditorum mores speculatur, & vitam.*
3 *Episcopus in Ecclesia in loco editiori sedere solet & cur?*
4. & 5. *Summus Pontifex interdum vocatur Episcopus, & habet pro Diœcesi totum Orbem.*
6 *Episcopali ordine nullus major est in Ecclesia Dei.*
7 *Summus Pontifex vocat Episcopos, fratres, Cardinales verò, & Reges vocat filios.*
8 *Ætas triginta annorum completa requiritur in Episcopo.*
9 *Episcopus debet esse legitimus, saltem per subsequens matrimonium, secus de Cardinali.*
10 *Scientiam, & Doctrinam quantam debeat habere Episcopus?*
11 *Theologus ne, an Canonista debeat esse Episcopus, & qui est præferendus?*
12 *Episcopi dicuntur pastores, habentque baculum pastoralem curvatum, & cur Papa non utatur baculo?*
13 *Consecratio quando fit, & à quot Episcopis?*
14 *Insignia Episcopi, quæ traduntur illi dum consecratur, & eorum significata?*
15 *Episcopi tres assistunt consecrationi, sed unus tantum consecrat novum Episcopum.*
16 *Episcopus consecrandus, an debeat esse in ordine sacro, & an possit consecrari in die, qua fit Presbyter?*
17. 18. & 19. *Consecratio Episcopi, an jure divino prærequirat ordinem sacerdotalem?*
20 *Pedes Episcopi cur calceentur, & interioribus tunicis cur induatur, & quas virtutes debeat habere?*
21 *Consecrari Episcopi sine qualitatibus requisitis, in quas pœnas incidant?*
22 *Episcopus electus poterit renunciare sine Papa licentia, non autem confirmatus.*

1 EPISCOPI nomen Græcum est. Episcopus gracè, latine dicitur speculator, *cap. cleros*, §. *Episcopus* 21. *dist.* vel superintendens, *cap. qui Episcopatum*, 8. *quæst.* 1. ita Gigas *in tractatu de residentia Episcoporum c.* 1. *à n.* 1. Anastas. Germon *de sacror. immunit. lib.* 3. *cap.* 8. Azor. *instit. moral. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *quæst.* 1. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 42. *num.* 18. D. Augustin. *lib.* 1. *de civitate Dei cap.* 9. vocat Episcopum observatorem, custodem, & præfectum, qui speculatur subditorum mores, & vitam, & D. Ambrosius dicit *de dignitate Sacerdotali cap.* 6. Episcopum esse quasi superinspectorem, ac proindre ipsum in loco editiori sedere in Ecclesia, ut ipse cunctos ex alto respiciat, & ab omnium oculis videatur.

Ideo Summus Pontifex dicitur interdum Summus Episcopus, *c. Pontifices* 7. *quæst.* 1. & *in c. Messana, de electione.* Est enim Episcopus universalis Ecclesiæ. Flamin. *de resignat. lib.* 11. *quæst.* 13. *num.* 132. Praxi Episcop. *par.* 1. *verb. pragmatica*, §. 3. *pag.* 278. Cæsar. Baron. *annalium Ecclesia tom.* 8. *anno Christ.* 595. *pag.* 74. & 68. habetque pro propria Diœcesi totum Orbem, Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell.* §. 1. *proæm. num.* 44. Camill. Borrell. *in summa omnium decision. tit.* 4. *num.* 10. Interdum Papa se ipsum Episcopum Urbis Romæ, aliquando Catholicæ Ecclesiæ vocat Episcopum, *c. si Episcopus* 2. *quæst.* 9. *c. transmarinos, c. Apostolicos, dist.* 98. Gambarupta *de casibus reservatis cap. num.* 7. & 8. Nec immeritò, quia nullus ordine Episcopali major est ordo in Ecclesia Dei, ut asserit gloss. *verb. Episcopus, in proæmio lib.* 6. gloss. *verb. de Episcopis, in cap. quia periculosum, de sentent. excommunic. eodem lib.* 6. Cassan. *in Catalogo gloria mundi par.* 4. *considerat.* 25. & Anastas. Germon. *de indultis Cardinalium verb. Episcopus.* Ut autem magis ostendatur Episcopalis dignitas, Summus Pontifex vocat Episcopos fratres, quasi sibi æquales, Cardinales verò, & Reges filios, text. *in cap. quùm gravi* 6. *de crimine falsi*, Decius *in cap. cùm venerabilis num.* 2. *de except.* Cosm. *in pragmatica tit. de num. Cardinalium, gloss. Cardinales.*

Porrò Episcopalem ad dignitatem promovendus debet esse ætatis triginta annorum, & ante trigesimum annum completum promoveri nequit, ut voluit Gregorius XIV. *in constitutione sua publica* 15. *Maii*, 1591. expressis verbis ibi, *annum vigesimum explevisse*, Menoch. *de arbitr. casu* 427. *num.* 24. Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici cap.* 3. *num.* 7. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ ad librum* 1. *tit.* 2. *l.* 1. *de ætatibus, n.* 18. Gutier. *Canon. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 36. Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 34. *dubio* 20. *num.* 103. Azor. *instit moral. par.* 2. *lib.* 6. *cap.* 5. & Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 3. *tractatu* 3. *num.* 163. *vers.* 1. Quare hodie rejicitur gloss. *verb. compleverint, cap. uni. de ætate, & qualitate*, asserens Episcopum esse posse, qui trigesimum ingressus est annum Et eandem ætatem requiri in promovendo ad Cardinalatum; docet Henriq. *in summa lib.* 10. *cap.* 19. *propè finem*, §. 3. & *lib.* 14. *cap.* 9. *ad finem.*

Item

9 Item promovendus ad dignitatem Episcopalem debet esse natus de legitimo matrimonio, Francisc. Leo *suprà par.* 1. *c.* 3. *n.* 8. Et satis est quòd sit legitimatus per subsequens matrimonium, cùm juris fictione à tempore nativitatis reputetur legitimus, Covar. *de sponsalibus par.* 2. *c.* 8. §. 2. *n.* 30. Menoch. *conf.* 16 *num.* 5. *&* 17. *& consil.* 799. *num.* 12. Azor. *instit. moral. par* 3. *lib.* 2. *cap.* 14. *quæst.* 14. Soarez. *tom.* 5. *de censuris disp.* 50. *sect.* 5. *à num.* 10. & Bellet. *disquisit. clerical. par.* 1. *tit. de disciplina clericali*, §. 2. *num.* 18. Non tamen legitimatus per subsequens matrimonium potest ascendere ad dignitatem Cardinalatus, prout statuit Sixtus Quintus *in sua constitutione* 50. incip. *Postquam*. Sayr. *de censuris lib.* 6. *c.* 10 *n.* 13. *&* 14.

10 Requiritur item quòd Episcopus sit in Universitate aliqua vel Magister, vel Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel jure Canonico, aut saltem publico alicujus Academiæ testimonio approbatus ad alios instruendos appareat, ut ita muneri sibi injuncto queat satisfacere, ut per Concilium Tridentinum *sess.* 22. *de reformatione c.* 2. & *ibi* Barbos. *in remissionibus*. Ex constitutione tamen Gregorii XIV. incip. *Onus Apostolicæ*, cujus meminit Quaranta *verb. electio*, nec sufficit privilegium Doctoris, Licentiati, sed debet fieri de doctrina promovendi diligens inquisitio, nisi aliunde constet ex aliqua publica functione Hinc Chrysostom. *homil.* 15. sic ait, Cur Apostolus ait: Oportet Episcopum esse Doctorem, nisi ut doceat? Nec satis est quòd doceat exemplo vitæ; imò oportet eum laborare in verbo, & doctrina. Quare Episcopus omnium sacrarum interpretationum, atque factorum, scientia debet esse præditus. In provisione ergo Episcopatus Theologus præferri debet juris Pontificii Professori, præsertim ubi hæresum

11 venenum serpit. Henriquez *in summa lib.* 10. *c.* 30. §. 2. *littera E.* Azor. *instit moral. lib.* 3. *cap.* 28. *quæst.* 10. *par.* 2. & Bobadil. *in sua policita lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 14. In spectantibus ad forum judiciale, & censuras, & pœna Ecclesiasticas præferendos esse Theologis Canonistas, volunt Fr. Emmanuel *quæst. regular. tom.* 1. *quæst.* 11. *art.* 4. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 71. *n.* 49. & Azor. *instit. moral. par.* 1. *lib.* 2. *c.* 17. *quæst.* 3. *& par.* 3. *lib.* 1. *c.* 3. *quæst* 4.

12 Addi potest non impropriè Episcopos dici pastores, & subditos eorum oves appellari, cùm sint speculatores vigilantes super gregem suum, in cujus officii pastoralis signum baculum pastorale traditur Episcopis, textus *in cap. unico, in fine, de sacra unctione*, Durand. *in ration. divin. lib.* 3. *c.* 15. Guido Pancirola *in thesauro variarum lectionum lib.* 1. *cap.* 19. Est tamen baculus curvatus Episcopis limitatam potestatem significans, & inde Papa non utitur baculo, cùm potestatem habet universalem, & non limitatam: item baculus est authoritatis scilicet, & disciplinæ insigne, sustentaculum imbecillitatis humanæ, ut Episcopus in corripiendis vitiis piè sæviat, & judicium sine ira teneat. Item ut in tranquilitate severitatis censuram non deserat; quin imò revocet errantes, justos regat, pungat, & stimulet ignavos, & inertes, juxta Ezechiel. cap. 34. *attrahat vagum, sustentet languidum, stimulet pigrum.* Fit autem Episcopi consecratio die Dominica ad minus tribus Episcopis congregatis; unus super eundem benedictionis munus infundit: reliqui, qui adsunt, caput illius suis manibus tangunt, & illud sacro Chrismate unà cum manibus inungunt. Deinde in manibus ungitur propter officium, & ministerium Episcopale, & ut cognoscat se suscepisse dignitatem propter negotium, ut portet pondus diei, & æstum: insuper ut in illis manibus appareat virtus Spiritus sancti, & illis laboret, & operetur bonum ad omnes quidem, sed maximè ad domesticos fidei, & quidquid benedixerit, benedicatur, & quidquid sanctificaverit, sanctificetur.

Præterea imponitur novo Præsuli sacra Cydaris in capite, bicornisque galea cum Patris omnipotentis invocatione, vulgò *Mitra* quæ scientiam utriusque Testamenti in eo residere Testatur. Duo mitræ cornua, duo designat testamenta: anterius novum, posterius vetus, quæ duo Episcopus scire debet. *c. Episcopus* 23. *quæst.* 1. quibus fidei inimicos terrere, ferire, ac lacerare potest. His cornibus armatus Ambrosius 14
Theodosio, Basilius Valētino, & Chrysostomus Arcadio fortiter se opposuerunt, & terribiles apparuerunt.

Quæri potest, an sit de substantia consecrationis Episcopi ponere librum super caput illius? Sylvestr. *in verb. consecratio n.* 1. affirmat; negat tamen gloss. *in c. Episcopus, dist.* 23. quia juris est Canonici præceptum; & ideo ex communi sententia non pertinet ad consecrationis substantiam poni ab Episcopis consecratoribus super caput Episcopi codicem Evangelii, ita Azor. 2. *p. instit. moral. lib.* 3. *cap.* 30. *quæst.* 3. *vers. deinde quæres.*

Ambigi etiam potest, an quilibet trium Episcopo- 15
rum, qui manus imponunt super caput Episcopi, & tenent Codicem Evangelii, consecret Episcopum? Negant alicui nullum ex tribus per se solum consecrare, sed omnes tres simul, & conjunctim. Ita gloss. & Hugo *in c. Episcopus dist.* 23. Sylvester tamen *in verb. consecratio, primo, n.* 1. multò meliùs, ac verius tradit post Hostiensem, & Gofredum unum totam consecrationem peragere, alios verò adjutores esse. Requiritur tamen, quòd assistant consecrationi, & adjuvent saltem tres Episcopi, *cap. ne Episcopi*, per textum, *sine tribus, de temporibus ordinationum*, Henriquez *in summa lib.* 10. *cap.* 24. §. 1. Paul. Comitol. *responsorum moralium lib.* 1. *quæst.* 48. *n.* 13. aliàs non esse consecratus, per glossam *in d. c. ne Episcopi.* Locus autem idoneus consecrationi est Ecclesia, quæ placuerit Metropolitano, *c. final.* 51. *dist.* Consilium Tridentinum *sess.* 22. *c.* 2. *de reformatione*, nisi aliud ex consuetudine sit introductum, Sylvestr. *verb. consecratio.* 1. *n.* 3. Enriquez *in summa lib.* 10. *cap.* 23. §. 5. *in principio*, & Lessius *de iustit lib.* 2. *c.* 34. *n.* 103.

Ad hæc consecrandus ad Episcopatum debet in sacro Ordine antea per sex menses constitui, ex Concilio Tridentino *sess.* 22. *de reformat. c* 2. & volunt Francisc. Leo *in suo Thesauro fori Eccles. p.* 1. *c.* 3. *n.* 9 & Campan. *in divers. jur. Canon. rubr.* 7. *c.* 6. *n.* 45. Ex Bulla tamen Gregorii XIV. publicata 15. Maii 1590. requiritur, quòd sit promotus ad omnes Ordines sacros ante sex menses; sicut ante Concilium decreverat textus *in c. Osius* 61. *dist.* ita Campanil. *rubr.* 11. *c.* 7. *num.* 8.

Porrò promotus ex dispensatione Summi Pontifi- 16
cis ad Presbyteratum in die Dominico, nequit eadem die consecrari Episcopus, sic innocentius *in c. litteras, de temporibus ordinarium*, rejecta glossæ sententia opposita verbo *Sabbati, in fine in c. quod à patribus* 75. *dist.* Campanil. *in diversorio juris Canonici rub.* 6. *c.* 4. *n.* 5.

Quæri potest, an substantia consecrationis Pontificiæ requirat per se jure divino Ordinem sacerdotalem? 17
Partita est quæstio, prima tradit Ordinem sacerdotalē ex præcepto Ecclesiæ tantummodo requiri: ac proinde si quis nondum presbyteratu initiatus Episcopus sacretur, verè Epicopū esse, ita scribentes *in c.* 1 *de clerico per saltum promoto*, ubi Ordinem sacrum bene quis recepit, etiam si nullum habeat de minoribus. gloss. *ibi* gloss. alia *in c. solicitudo* 52. *dist.* D. Thomas & omnes Theologi *in* 4. *senten. dist.* 24. Sylv. *in summa verb. ordo.* 5. *quæst.* 5. quos refert, ac sequitur Salzedo *ad Bernard. cap.* 24. *littera B.* Confirmatur, quia si quis ordinatur per saltum omisso subdiaconatu, Sacerdos, & Episcopus consecratur, suscipit characterum Ordinis, sed

non

non ejus executionem, quia Ordines illos non poterit conferre quos non accepit, sic ex D. Thoma tenet Salzed. *ad Bernard. d. c.* 24. *addit* 1. *littera A. vers. inter promotos* Campanil. *in diversor. juris Canonici, rub.* 10. *c. uni. n.* 3. juvat. *c. ex litteris, de excess. Prælat.* ex eo, quia, qui consecratur Sacerdos ante acceptum Diaconatum, fit verè Sacerdos, & sacerdotalem consequitur potestatem; sunt enim Ordines Ecclesiastici inter se distincti, & superiores inferiorem non suaprè natura, sed ex ordine, & præcepto Ecclesiæ expostulant.

18 Secunda negat Episcopum fieri posse, qui nondum Sacerdos creatus, consecratur Episcopus, *c. tua, unic. de clerico per saltum promoto*, & *ibi gloss. ad finem*, ibi *præter Episcopalem scilicet Ordinem quem nemo recipere potest, nisi sit saltem Sacerdos.* Sequuntur Hostiens. *in eodem capite post num.* 2. Majol. *de irregul. lib.* 4. *c.* 12. *num.* 3. Sylvest. *verb. Ordo* 2. *n.* 1. Borgas *tract. de irregul. par* 5. *sub. hac rub.* Sà *verb. Ordo num* 25. & Enriquez *lib.* 10. *cap.* 7. *§.* 1. & videtur communis omnium Theologorum. Ducuntur, quia Episcopus est Sacerdos, & præfectus summus: non erit ergo summus, si non fuerit Sacerdos. Item, quia si non sit Sacerdos dum consecratur Episcopus, nullus erit Sacerdos ab eo consecratus, quamvis illum consecret.

19 Ex his duabus opinionibus dicendum est, quamvis sacerdotium non præcedat, validam tamen esse collationem Ordinis Episcopalis, quia præposteratio in collatione Ordinum non vitiat, quamvis executionem impediat, ita secundùm Interpretes juris Canonici: ait verò secundùm Theologos, & fortè verius Episcopalem Ordinem non suscipere, qui Sacerdotio caruit, arbitrare; ita secundæ sententiæ Doctores cum Scoto, Richardo, Paludano, Soto, & aliis *in* 4. *dist.* 24. quos referens sequitur Azor *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *quæs.* 9. *vers. secunda opinio.*

20 Peti etiam potest, quare Episcopi pedes calceentur, & interioribus quibusdam tunicis induantur? Certi juris est calceari pedes ad annunciandum Evangelium pacis, ut eat, & redeat, laboret, & non quiescat, nec delitescat otiosus. Interioribus quibusdam tunicis utitur, quæ puritatem, & innocentiam, & integritatem vitæ denotant, quarum virtutum interiorum solus Deus animarum sponsus est verus speculator. Induitur item Dalmatica latas manus habente, significanteque quanta debeat esse in pauperes Episcopi liberalitas, & hospitalitas. Decet enim, & oportet Episcopum sicut Dei dispensatorem hospitalem esse, benignum, liberalem, *Ad Titum.* 1. ut inquit Apostolus. Traditur item annulus sacer novo Præsuli, ut sanctam Ecclesiam sponsam suam intemerata fide custodiat, Durand. *in rationali divinorum lib.* 3. *cap.* 14. Insuper chirothecis manus operit, ut nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua; non tamen chirothecis semper utitur, sed interdum chirothecas exuit, oportet enim ad ædificandum, opera bona exhibere, & exemplo omnibus prælucere, Durand. *lib.* 3. *cap.* 12.

21 In quas pœnas incidant Episcopi sine qualitatibus requisitis consecrati ambigitur? Inprimis electus, si intra tres menses confirmationem non petat, jus, quod ex electione consecutus est, amisit, ut notat gloss. per textum *ibi in c. quàm sit, de electione lib.* 6. & electio omnino est inanis, quamvis postea electus consensum præstet. Sufficiet tamen, si amicus Episcopi electi nomine ejus postulet confirmationem sine mandato, modò electus intra illas tres menses ratum habeat, textus *in d. cap. quàm sit,* Tiraquel. *de pœnis temperandis caus.* 22. *n.* 37. Azor. *instit. moral. par.* 2. *lib.* 3. *c.* 29. *quæst.* 11. alioqui, si confirmationem petat transacto trimestri, & impetret, confirmatio est inutilis, quia non convalescit lapsu temporis, quod ab initio irritum fuit, Azor *suprà.* Similiter consecratio facta ab uno tantùm Episcopo authoritate privata irrita erit, neque consecratus hoc modo Episcopalem Ordinis potestatem acciperet, quia consecratus non est, nisi à tribus Episcopis consecretur, juxta Apostolicum decretum. Quare rejicitur Paludanus dum vult, illum esse, consecratum in libro de potestate Papæ, credens ternarium Episcoporum numerum ad substantiam consecrationis non pertinere; sed fallitur, quia Apostoli constituerunt, ut Episcopus à tribus Episcopis consecretur, Azor *suprà c.* 30. *vers. quaro item, & vers. sed quid dicendum.* Denique, si Episcopus consecretur ante annum trigesimum completum, non erit irregularis, ex traditis per Soarez *tom.* 5. *disp.* 81. *sect.* 1. *n.* 29. & per Campanil. *in diversorio juris Canonici rub.* 7. *cap.* 4. *n.* 17. quos referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcopi alleg.* 1. *n.* 29.

Quid dicendum de Episcopo electo ante confirmationem, poteritne renunciare sine Papæ licentia? Responde affirmativè in manibus eligentium. Rot. *decis.* 8. *n.* 3. *de jure patron. in novis*, & videtur tenere gloss. *in c.* 2. *verb. confirmatus, de translat. Episc.* & gloss. *in c. cùm inter de electione, verb. quasi.* quod procedit etiam post consensum præstitum. Nam electus ante acceptationem non potest renunciare, quia nullum jus habet, sed sufficit non consentire electioni; post acceptationem & consensum, potest renunciare inconsulto superiore: post confirmationem verò cum superioris authoritate, Flaminius *de resignat. lib.* 7. *quæst.* 1. *num.* 79. *& duobus sequentibus*, Reginal. *lib.* 30. *tract* 3. *num.* 331. Rendina *in promptuario recept. sentent tom.* 1. *tit.* 36. *num.* 28. Barbos. *in cap. inter. de translat. Episcop. num.* 8. *&* 26. 22

De excellentia, ac dignitate Episcopali, déque virtutibus Episcoporum, & à quibus abstinere debeant?

§. II.

EPITOME

1 *Episcopus habet nomen non officii tantùm, sed etiam dignitatis, & potestatis.*
2 *Episcopatus non solùm est dignitas, sed culmen dignitatis.*
3 *Episcopalis dignitas uti ordinaria, & in generali est constituta à Christo Domino, & de jure divino; in particulari, in hoc, aut illo pendet à Romano Pontifice.*
4 *Romanus Pontifex potest creare Episcopus, & transferre invitos, Diœceses dividere, minuere, aut supprimere.*
5 *Pontifex nequit ex toto, vel ex parte, mutare, vel abrogare, quæ Apostolis tradita sunt tanquam præcepta Domini circa sacramenta.*
6 *Pontifex non potest mutare quæ sunt juris divini, poterit tamen hunc, aut illum eximere ex rigore juris divini.*
7 *Ecclesia ipsa non potest mutare modum regiminis per Dominum institutum, secus de jurisdictione Episcopali in particulari prout in hoc, vel illo subjecto reperitur.*
8 *Episcopalis dignitas quando possit appeti sine peccato, & quando appetatur cum peccato?*
9 & 10 *Episcopatus an sit ordo distinctus à Sacerdotio?*
11 & 12 *Ordines singuli, an sint sacramenta, & quid de prima tonsura?*
13 *Vita Episcoporum qualis esse debeat, & quanta eorum virtus, ac doctrina, ostenditur.*

1 EPISCOPATUS dignitas est, Episcopus non officii tantùm, sed dignitatis, & potestatis habet nomen, text. *in c. 2. de officio delegati lib. 6.* ibi, *Pontificali dignitate*, & *in Clementina in plerisque*, ibi, *Pontificalis dignitas, de electione.* Nec refert textus *in c. qui Episcopalem*, ubi dicitur nomen Episcopi esse nomen operis, & non honoris, & *c. 8. quæst. 1.* ex quibus hæreticis colligunt Episcopi nomen solum esse muneris, & officii, non autem potestatis, seu dignitatis, quia aperte decipiuntur, Bellarmin. *de controvers. Christianæ fidei tom. 1. lib. 3. de Romano Pontifice c. 24.* & Azor. *instit. moral. lib. 3. c. 27. quæst. 2.* Enriquez *in summa lib. 10. de*
2 *ordinis Sacramento c. 32.* Quin imò Episcopatus non solùm dignitas, sed culmen dignitatum probatur esse, ut probat textus *in cap. penultimo, de præbendis*, ibi, *ad culmina dignitatum*, quem ad hoc notat glos. *verb. dignitatum, in cap. 2.* etiam *de præbendis lib. 6.* Consonat gloss. *verb. Episcopus, in proœmio, libri sexti*, ubi dicitur majorem esse ordinem, quàm sit in Ecclesia Dei, atque ita Episcopatus non solùm est officii nomen, sed est dignitas maxima.

3 An verò Episcopatus sit de jure divino, controverti potest? Nihilominus ut longa altercatio intersecatur, dic Episcopalem dignitatem ejusque jurisdictionem uti ordinariam, & ex officio consideratam saltem in generali esse institutam à Christo Domino ad effectum, ut Summus Pontifex Ecclesiam ipsius regeret, juxta illud Pauli *ad Ephes. 4.* & *1. ad Corinth. cap. 12.* ibi posuit Christus in Ecclesia Pastores, hoc est, Episcopos, & juxta Actorum 20. *posuit vos Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam*, sequuntur Bellarmin. *lib. 4. de Romano Pontifice cap. 25.* & Soar. *tom. 4. de pœnit par. 2. disp. 25. sect. 1. à num. 7.* ubi concludunt Episcopalem dignitatem saltem in generali esse institutam à Christo Domino. Si autem sumatur hæc dignitas in particulari, prout videlicet in hoc, vel illo subjecto reperitur collocata non esse de jure divino, neque ab eo accipere certos gradus jurisdictionis immutabiles; sed totam pendere à Romano Pontifice, à quo jurisdictio immediatè conceditur, & derivatur, prout tradunt Covarr. *in regul. peccatum par. 2. §. 9. n. 6.* Bellarmin. *lib. 4. de Romano Pontifice, cap. 24.* Valent. *tom. 4. disp. 7. quæst. 10. puncto 2. pag. 2. col. 1.* & Suarez *d. disp. 25. sect. 1. ex n. 10.*

4 Probatur, quia Romanus Pontifex per se, vel per alios sua authoritate potest creare, & transferre Episcopos, text. *in c. cùm ex illo, verb. translationis Episcoporum, de translat. Episc.* Valerius Reginald. *in praxi lib. 30. tract. 3. num. 257.* & habetur *in c. inter corporalia. de translat. Episc.* & ibi Barbos. *n. 7.* ubi addit posse Episcopum etiam invitum ex causa transferri de una Eclesia ad aliam, ut per Flaminium *de resignat. lib. 3. quæst. 10. n. 14.* Item potest Summus Pontifex Diœceses dividere, erigere, minuere, augere, aut deprimere. Similiter extendere, vel limitare ipsam jurisdictionem, quæ Episcopali muneri intrinsecè cohæret, ut ordinaria potest Papa dum scilicet ipsum pastoris animarum officium eam intrinsecè petit, ad quod munus Episcopus creatur respectu eorum, propter quos assumitur in spiritualibus. Non potest tamen Summus Pontifex ex toto, vel ex parte aliqua mutare, vel abrogare quæ Apostolis tradita sunt tanquam jussa, & præcepta Domini, quæ pertinent ad naturam, & substantiam 5
Sacramentorum, & ad eorum materias, formas & ordinarios ministros. Pari modo secundùm communem Theologorum *in tertio dist. 37.* & Covar. *de matrimonio p. 2. c. 6. §. 9. n. 4.* quam etiam tradit S. Thomas *1. 2. quæst. 100. art. 9.* nequit Summus Pontifex aliquid eorum, quæ sunt juris divini ex toto, vel ex parte abrogare, aut mutare, 6
etiam si ex justa causa queat hunc, aut illum eximere à rigore juris divini. Non enim idem est aliquem à juris divini rigore solvere, & jus divinum ex toto, vel ex parte tollere. Azor *2. p. lib. 4. c. 18. quæs. 1.* & *2.* & ex consequenti Episcopali Monarchia in Ecclesia per Dominum instituta, ut eam gubernaret, non poterit tota ipsa Ecclesia modum regiminis mutare, ita Suar. *tom. 4. de pœnit. p. 2. disp. 25. sect. 1. n. 7.* & *sequent.* ex authoritate plurimorum probat, quod etiam post alios observat Covarr. *in regula peccatum p. 2. §. 9. n. 6.* Secus de jurisdictione Episcopali, & de ipso munere Episcopali sumpto in particulari, prout in hoc, vel illo subjecto respectu horum, vel illorum subditorum collocatur, non enim est de jure divino, nec ab eo habet certos gradus jurisdictionis immutabiles, sed totum pendet à Summo Pontifice, per quem munus immediatè in particulari habetur, & à quo jurisdictio immediatè manat, Covar. *suprà*, & Suar. *ubi proximè n. 10.* P. Fagundez *p. 2. lib. 7. c. 1. n. 25.*

Ambigi potest, an Episcopalis dignitas possit 8
appeti? Respondet Chrysost. *homil. 35.* his verbis: *Opus quidem desiderare bonum, bonum est: Primatum autem honoris concupiscere vanitas est; Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se horret.* Hæc ille. Unde Episcopatum desiderare propter annexum laborem, qui ordinatur ad honorem Dei, & proximi salutem, bonum opus desiderat, in quo sensu loquitur Apostolus *1. ad Timotheum 3.* & tradit D. Thomas *2. quæst. 185. art. 1.* Alvarez Guerrero *in speculo juris Pontificii c. 4. post. principium*, & Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. c. 28. quæs. 2.* Atque ita Episcopatus potest appeti sine ullo peccato ab illo, qui eo dignus est, dummodo principaliter appetatur, ut prosit, quamvis secundariò appetatur propter honorem, & divitias, non erit ob hoc mortale, quamvis Cajetanus aliter senserit ex verbis D. Thomæ. *2. 2. quæst. 135. art. 1.* sed fallitur, quia talis appetentia sola nullam continet injustitiam, neque irreverentiam Dei, item quia bene possumus appetere, & petere minus principaliter honorem, & temporalia à Deo ipso, & spiritualia principaliter, Navar. *miscel. 42.* & *de senten. excommunicatione cons. 17. n. 7.*

Præterea in quæstionem venire potest, an Episcopus sit ordo à sacerdotio distinctus? Negant Theolo- 9
gi, dicentes septem in Ecclesia tantùm esse Ordines, quatuor videlicet minores, & tres majores, & sic excludunt Episcopatum ex numero Ordinum, ita D. Thomas *3 p. quæst. 40. art. 5.* Henriquez *in summa lib. 10. c. 2. in principio*, & Bonacina *de Sacramentis disp. 8. quæst. unica, punct. 1. n. 3.*

Verius

10 Veritus tamen est judicium Canonistarum dicentium Episcopatum esse Ordinem à Sacerdotio disjunctum, id probatur ex Concil. Triden. *sess.* 23. *de sacramento Ordinis cap.* 4. ibi, *Episcopos, qui in Apostolorum locis successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipuè pertinere*, textus *in c.* 1. *juncta glossa verb. à cap.* 32. *dist.* Confirmatur fortiùs est eo, quia Episcopi multo magis ordinantur ad Eucharistiæ Sacramentum, quàm alii inferiores, cùm conferant Sacerdotium, & consecrant Altaria &, vasa ad usum ejusdem Sacramenti, quibus pensatis rationibus hanc partem tuentur Emmanuel Sà *verb. Ordo num.* 7. Bellarmin. *de Sacr. Ordinis cap.* 1. Valent. *tom.* 4. *disp.* 9. *quæst.* 1. *punct.* 4. Vasquez *p.* 3. *tom.* 2. *disp.* 240. *cap.* 3. Coninch *de Sacr. tom.* 2. *disp.* 2. *dub.* 2. *n.* 9. Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici p.* 1. *cap.* 4. *num.* 17. & Campanil. *in diversor. juris Canonici rub.* 2. *num.* 7. dicentes Episcopatum esse Sacramentum, & Ordinem distinctum à Sacerdotio. Esse autem ordinationem Episcopalem verè, & propriè Sacramentum, tenet receptior opinio, prout defendit Cardin. Bellarmin. *de Sacramentis. lib.* 1. *cap.* 5. & Valent. *tom.* 4. *disp.* 9. *quæst.* 1. *punct.* 4. *vers. secundò controversiam.* quos referens sequitur Campanil, *suprà rubr.* 2. *num.* 7. *ante vers. Episcopatum.*

11 Porrò, an singuli Ordines sint Sacramenta, variant inter se Doctores. Nonnulli opinantur solùm sacerdotalem Ordinem esse Sacramentum, ita Durand. *in* 4. *sentent. distinct.* 24. *quæst.* 2. *num.* 6. quam partem de Sacramento Ordinis Victoria *n.* 22. 7. putat probabilissimam. Alii credunt minores Ordines non esse Sacramenta, sed sacramentalia: majores tamen solùm esse Sacramenta, ita Sotus *in* 4. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 2. *& art.* 4. *vers. dubium ergo*, & Vasquez 3. *disp.* 237. *cap.* 2. *in principio.* Alii denique verius censent tam majores, quàm minores Ordines esse Sacramentum, & conferre gratiam, sic Bonaventura *in* 4. *sent. dist.* 24. *art.* 2. *q.* 4. Cardin. Bellarmin. *lib.* 1. *de Sacramento Ordinis, cap.* 8. Valent. *tom.* 4. *disp.* 9. *q.* 1. *punct.* 4. Enriquez *in summa lib.* 10. *cap.* 2. *§.* 2. Emman. Sà. *verb. Ordo num.* 21. Enriquez. *in summa lib.* 10. *cap.* 2. *§.* 2. & Coninch *de Sacramentis tom.* 2. *disp.* 28. *dub.* 6. quos sequitur Bonacin. *de Sacramentis disp.* 8. *q. unica, punct.* 2. *num.* 2.

12 Prima tamen tonsura non semper venit appellatione Ordinis propriè, sed habet se tanquam præambulum, seu dispositio ad Ordines, sicut Novitiatus ad Religionem, in quo sensu videntur veriùs loqui Theologi asserentes indistinctè primam tonsuram non esse Ordinem propriè, sed impropriè ratione quorumdam actionum, vide Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 31. *num.* 17.

13 Quanta autem debeat esse virtus, & quàm excellens vivendi modus Episcoporum, tradit Dionysius Areopagita *de cælesti Hierarchia cap.* 1. dicens Episcopum esse virum divinum, divino numine afflatum, qui sit præditus omni sacra disciplina, perficiens ea, quæ perficiuntur, omnemque sacerdotalem doctrinam complexus. Dicitur etiam Episcopus minister, & adjutor Dei, ac dispensator ministeriorum ejus. Apost. *ad Corinth.* 4. Sapientibus, & incipientibus debitor. Item sal terræ, *Matth.* 5. ut condiat aliorum mores sapientissimis institutis, ac moribus incorruptis, imaginem Dei referens, prout vult Ignatius Joannis discipulus *in Epist. ad Smirnenses*, & ut tradit Basilius *in Epistol.* 61. Episcopus vocatur Angelus Dei, Illustris animarum custos, Sacerdos incruenta sacrificia offerens. Ex quibus ostenditur, quàm magna sit Episcoporum dignitas, quanta potestas, & jurisdictio, quàm excellens vitæ sanctitas, si quidem sunt Dei imagines, Angeli Dei, sal terræ, & animarum custodes. Anastas. Germon. *de indult Cardinal. §. Episcopus. fol.* 369. *per totum*

Est item Episcopo officium non tam honor; quàm labor, cùm sit servus suorum subditorum; quam servitutem etiam cognovit Rex Antigonus Macedonum dicere filio solitus: Scito fili Regnum nostrum esse splendidam servitutem. Labori igitur, & servituti inservire debet Episcopus, teste Bernado *in Epistola ad Roman. homilia* 11. dicente, *In omnibus exemplo Apostoli honorificabitis ministerium vestrum, ministerium, inquam, non dominium; ipsum quidem honorificabitis, non vos, nam, qui quærit, quæ sua sunt, se cupit honorri, non ministerium.* sic ille. Ratio quia Episcopi vocati sunt pro Dei gloria ad labores, non autem commoda propria, & ad charitatem in animas ovium infundendam; quantum enim quisque habet charitatis, tantum habet & virtutis. Contrà verò, qui malè vivit in conspectu eorum quibus præpositus est, quantum in ipso est, occidit, nec solùm vitia contrahunt Principes, sed exemplo suo subditos præcipitant, & plus exemplo, quàm peccato nocent, res enim perniciosa exemplum; facit illud Augustini ad pastores, *Episcopus honestè, & ut Christianum Antistitem decet, vivat, caveatque, ne suo exemplo subditis noceat* Et D. Gregorius *lib.* 24. *moral. cap.* 30. sic loquitur: *Unde necesse est, ut is, qui præest, quæ exempla subditis præbeat, solerter attendat, & tantis se sciat vivere, quantis præest, quia, ut ait Plinius, non tam imperio nobis opus est, quàm exemplo.* Joann. Lecrier *in tract. de primog. lib.* 1. *quæst.* 9. quia Prælatorum factum de facili trahitur in exemplum à subditis, *cap. magna, de voto*, & ideo subditorum peccata Prælatis imputantur, *cap. irrefragabili, de officio Ordinarii.* 14

Ex officio ergo, & ex obligatione Episcoporum, & ex eorum perfectione, ac titulo ostenditur quantum debeant invigilare, ac sudare in suo munere rectè obeundo. Sunt enim speculatores Episcopi, & ex Ordinibus major est Episcopalis dignitas, & præcipuus Ordo in Ecclesia, & ratione Ordinis major Presbytero, vel Diacono Cardinali, ut vult Barbatius *in tractatu de præstantia Cardinalis, quæst.* 1. *partis primæ*, Felin. *ad rubr. de major. & obed. num.* 20. *ad cap. quod super. in fine, de fide instrument.* Decius *ad cap. cùm venerabilis, in principio, de except.* quamvis hodie Cardinalatus sit major omnibus dignitatibus, cùm Cardinales unà cum Romano Pontifice omnes judicent, nec ab alio, quàm ab ipso Pontifice, & Collegiis, quæ ab eodem expressam habeant jurisdictionem, possunt judicari, Joan. Andr. *in cap. dilectus* 1. *de præbendis*, Rebuff. *ad §. si quis vero, in verb. Cardinalis, rub. de collat. in concord.* ad Felin. *ad rubr. de major. & obed. n.* 20. Quinimò Christus Dominus Episcopus dictus est, ipso Principe Apostolorum attestante *Epist.* 2. *cap.* 2. per hæc verba: *Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, & Episcopum animarum vestrarum.* 16

Jam verò si consideretur Episcopalis gubernationis finis, apertè reperietur esse populos commissos 17
doctrina, & exemplo ad Deum dirigere, argum. Moysis à tenebris Ægypti ad cælestem promissionis terram filios Israël traducentis. Juvat Episcopum Canonum esse custodem, & magistrum, *cap. cum quibus, & sequent.* 24. *quæst.* 3. & interdum Episcopum Patrem patriæ vocari, Anast. Germon, *suprà d. §. Episcopus, num.* 18. Quin etiam Theodorus Balsamon Antiochenus Patriarcha, & Photii Nomocanonis interpres, *in Canone* 58. *Apost. Episcopus*, inquit, *ideo constituitur, ut quæ sui sunt populi attendat & ideo etiam Populus est appellatus* Arcadius denique Jurisconsultus Episcopos dixit illos olim, qui pani cæterisque venalibus rebus præerant, quæ populis quotidianum victum suppeditabant, *l. ultim. ff. de muner. & honor* hinc Episcopi nostri dici possunt qui

qui cælesti præsunt pani, rebusque aliis, quibus egent Christiani ad æternum alimentum, & salutem consequendam. Anastas. Germon. *in Parasitlis, tit. de temporibus ordinat.*

18 Etra controversiam sunt, quæ nocere possunt consequentibus Episcopatum. In primis, qui appetunt hanc dignitatem propter honorem, & abundantiam rerum temporalium illicitè faciunt instar Pharisæorum ambientium primos accubitus in cœnis, & primas Cathedras in synagogis. Item graviter peccant Episcopi ad Episcopalem dignitatem aspirantes principaliter, ut possint suis cognatis, & familiaribus de beneficiis providere. Navar. *de Orat. miscel.* 42. *num.* 2. Vocantur enim Episcopi dum in Sede Episcopali collocantur ad labores, & solicitudines pro Dei gloria, & ut fiant servi Christi, & ministri omnium propter Christum Chrysost. *lib.* 3. & 6. *de Sacerdot.* vocat onus Episcopalis officii, pelagus laborum, & abyssum ærumnarum. Augustinus autem *in cap. ante omnia* 40. *dist. Nihil.* inquit, *est miserius, tristius & damnabilius apud Deum Episcopatus officio si perfunctoriè agatur, & si, ut decet, nihil periculosius.* Nam in Actibus Apostolorum *c.*20. dicitur, *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* & paulò pòst, *Propter quod vigilate*, &c. & Apostolus 2. ad Timoth. 4. *Tu verò vigila, in omnibus labora, ministerium tuum imple.* Quibus verbis ostenditur quanta debeat esse vigilantia, & solicitudo ab Episcopis in omnibus ad suum munus pertinentibus impendenda.

19 Oportet item quòd Episcopus sit sicut Melchisedech sine patre, & sine matre, & sine genealogia, compescendo naturales affectus, & teneros effectus erga consanguineos, per quos, & per cognatos solet substantia, ac reditus Ecclesiarum plerunque periclitari, *c. de Syracusanæ* 28. *dist.* & Episcopi nonnulli videntur cæci circa suos nepotes, teste glossa *in c. pervenit.* 1. *quæst.* 3. Baldus *in Authentica Quicumque, C. de sacros. Eccles.* & Jason *in usibus feudorum, tit. cui feudum dare possunt, n.* 14. Quamobrem *in Authent. Quomodo oportet Episcopos,* §. 1. *collat.* 1. statuitur ne quis, qui habuerit filios, vel nepotes, etiam legitimos; creetur Episcopus. Ubi pro nepotibus intelliguntur filiorum filii, prout Abbas vult *in c.*1. *de testamentis, num.* 3. Requiritur ergo dispensatio de jure communi, ut habens filios, vel nepotes, eligatur in Episcopum. Sic Innocentius, & Abbas *in principio, d. c.* 1. *de testam.* quos sequitur Navar. *de spoliis clericorum*, §. 19. *num.* 2. Quamvis oppositum constituatur *in c. Episcopus* 12. *quæst.* 2. cui favet contraria consuetudo. Remota tandem fraude, & temperata amore Dei consanguineorum affectione bene possunt Episcopi benefacere consanguinis egenis, moderatè tamen pro ratione status, ac conditionis, cùm majorem charitatem, & pietatem in suos, quàm in extraneos exercere queant, textus *in c. in Canonibus* 16. *quæst.* 1. & in illos alienare bona Ecclesiæ emphyteuticari solita. Menoch. *cons.* 18. *n.* 19. *vers. non obstat, & cons.* 79. *n.* 1. & 4. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 92. *num.* 2. Cald. Pereir. *de potest. eligendi cap.* 13. *numer.* 2. 8. & 11. & Flamin. *de resignat. lib* 9. *quæst.* 17. *n.*124. Barbos. *in cap. dilecto, n.* 2. *de præben.*

20 Sed quid dicendum de Prælato, qui quod sibi ultra congruam sustantationem ex reditibus Episcopatus superest, consumit in profanos usus. D. Thomas & Cajetanus 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. tradunt peccare mortaliter, idem D. Thomas *quodlibet* 6. *art* 12. Covar. *in cap. cùm in officiis, de testam. num.* 3. & Sotus *de justitia, lib.* 10. *quæst.* 5. *art.* 3. & 4. quos referens sequitur Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 46. debent enim superflua in usus pios converti, & inter pauperes distribui: in quo eventu possunt dari illis qui sunt de sanguine. Menoch. *cons.* 321. *num.* 3. *de præsumpt. lib.* 4. *quæst.* 125. *num.* 13.

Non potest autem Episcopus sine licentia Papæ de superfluis fabricæ unius Ecclesiæ, fabricæ alterius assignare; cùm hoc nullo jure concessum reperiatur. Navarr. *cons.* 2. *in antiquis, aliàs* 15. *in novis, de rebus Ecclesiæ non alienand.* Nec refert gloss. *in cap. constitutus, de Relig. domib.* & *in cap.* 1. *de reb. Eccles. non alienand.* per quam Burg. *in cap. quæ in Ecclesiarum, de constitut. num.* 271. affirmat posse Episcopum inconsulto Romano Pontifice: idem sequitur Marc. Anton. Genuens. *in man. Pastorum, cap.* 36. *num.* 8. sed magis placet sententia Navarri negantis, quia tam de jure antiquo *in cap.* 1. 12. *quæst.* 1. quàm de jure novo Concilii Tridentini *sess.* 7. *cap. ultimo, de reformat.* & *sess.* 25. *cap.* 8. applicari nequit, sine Papæ authoritate aliquid unius Ecclesiæ alteri. 21

De iis, quæ possunt Episcopi circa sacramentum Ordinis, tam in suis Diœcesibus, quàm extra illas.

§. VI.

EPITOME

1 *Episcopus consecratus nihil potest quoad Sacramentum ordinis, sed solùm, quæ pertinent ad jurisdictionem, & ideo potest indulgentias concedere.*

2 *Episcopus consecratus est minister Sacramenti ordinis, quamvis sit hæreticus excommunicatus, suspensus, vel interdictus.*

3 *Episcopus etiam hæreticus, occultus tamen validè confert Ordines, & ordinatus non caret executione.*

4 *Episcopo competit examen ordinandorum, non solùm de vita, & moribus, sed etiam de aliis defectibus.*

5 *Descendentes ex Judæis, vel Mauris, an excludantur ab ordinibus de jure?*

6 *& quid ex constitutionibus Summorum Pontificum Clementis Octavi, & Pauli Quinti circa beneficia? n.* 6.

7 *Testes quomodo jurare possunt descendentes ex Judæis esse ex veteranis Christianis?*

8 9 10 & 11 *Neophyti qui sint, & quomodo ordinandi, & qualis inquisitio debeat fieri de illis antequam ordinentur?*

12 *Ordines minores suscipiens, an debeat habere intentionem ascendendi ad majores?*

13 *Tonsuram clericalem, aut minores suscipiens tantum, ut forum declinet, an peccet mortaliter?*

14 *Religiosi ordinandi debent examinari circa doctrinam.*

15 *Illiterati omnino sunt irregulares, nec possunt ordinari, & qui dicantur omnino illiterati?*

16 *Ordinatus sine examine, & sine inquisitione aliqua an sit suspensus?*

17 *Episcopus prohibens sub excommunicatione ne quis ordinetur sine approbatione, quam mentem habeat contra ordinatum sine requisitis?*

18 *Episcopo ordinante, dicentéque non habere mentem ordinandi, nisi approbatos, non approbati non manent ordinati.*

19 *Examinati, & approbati à suo Episcopo possunt iterum examinari ab ordinante.*

20 & 21 *Episcopus, an possit ordinare in aliena Diœcesi, & quas pœnas incurret?*

22 *Episcopus ordinans suos in aliena Diœcesi, quas pœnas incurrat.*

23 & 24

23 & 24. *Episcopi titulares nequeunt ordinare in loco exempto, neque in aliena Diœcesi, & quas pœnas incurrant, & quando excusentur, si ordinent?*

1

PISCOPUS electus antequam sit confirmatus, nihil potest administrare ex iis quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis: post confirmationem poterit ea, quæ sunt jurisdictionis, etiam antequam sit consecratus, non autem quæ sunt Ordinis, Cosm. *in pragmat. sanct. titul. de elect. verb. benedictionis num.* 2. *pag.* 149. Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 16. *num.* 6. Flamin. *de resignat.lib.* 10.*quæst.* 6. *num.* 30. & Azor *instit. moral.part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæst.* 5. Quare confirmatus potest indulgentias concedere, cùm sit actus jurisdictionis, D. Thomas *in* 4. *dist.* 20.*quæst.* 1. *art.* 4. *quæstiunc.* 2. Azor *dict. cap.* 29. *quæst.* 8. & Reginald. *fori pœnitentialis lib.* 7. *num.* 123. & dimissorias ad Ordines concedere, Flores de Mena *variar.lib.*3.*quæst.*24.*num.* 11.

2 Minister igitur Ordinis Sacramenti Episcopus est propriè; est de fide juxta Concilium Tridentinum *quæst.* 23. *de sacramento Ordinis, canon.* 4. & probat D. Thomas 3. *part. quæst.* 65. *art.* 3. *arg.* 2. Victoria *de Sacramento Ordinis num.* 2.*num.*3 & 4. Henriquez *lib.* 10. *cap.* 21. Vasquez *in* 3 *part. D Thomæ tom.*3 *disp.*243. & 245. & Bonacina *de sacram. disp.*8. *quæst. unica punct.* 5. *num.* 1. & ideo ad Episcopum conferendi Ordines potestas pertinet, & penes illum moratur, quamvis sit hæreticus, excommunicatus, suspensus, vel interdictus, semper enim retinet characterem & potestatem

3 conferendi Ordines validè, Henriquez *dict.lib.* 10.*cap.* 21. *in principio*, Valent. *ad D. Thomam disput.*9.*quæst.*3. *punct.* 2. *vers. penult. tom.* 4. Coninch *de Sacramentis, tom.* 2. *disp.* 20. *dub.* 9. & Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit de disciplina clericali* §. 1. *num.* 25. Ordinatus tamen executione caret. Attamen si hujusmodi Episcopus hæreticus, schismaticus, & qualitercumque excommunicatus occultus sit, validè confert Ordi. & veram Ordinis executionem habet absque ulla suspensione, ita Panorm. *in cap. veritatis, num.* 46. *de dolo.* Covarr. *in cap. Alma mater, part.* 1. §. 6. *num.* 7. Gutierr. *Canon. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 81. & 89. & testatur communem Mascard. *de probat. conclus.* 649. *num.* 45. & alii quos referens sequitur Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio, disp.* 22. *sub num.* 35.*vers. verius tamen est.* Adest enim communis error facti, cum titulo, & æquitas postulat, ut omnino valeat quidquid gerit: quia dignitas potius quàm persona agit. Nec refert axioma illud, *Nemo dat, quod non habet*, quoniam intelligitur de causa principali; non autem de instrumento, quale est Sacerdos Sacramentum conferens: & ideo, quamvis impius sit, gratiam, quam non habet, largitur. Abbas *in d. cap. veritatis, num.* 46. *de dolo* Palud. *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 4. *num.* 6. *vers. quartus effectus*, & Castro *lib.* 2. *de lege pœnali, cap. ult. conclus.* 2. *ad finem, ante si alii sunt actus civiles.*

4 Quæres item, quale sit munus Episcopi circa examen ordinandorum? Constat ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformatione cap.* 5. & *cap.*7. esse inquirendum de genere, de Natalitiis, de persona, de institutione, de patria, de vita, & moribus eorum. Patria namque est investiganda, ut inde deprehendatur quibus ordinandi moribus sint imbuti, Tiraquel. *ad l.* 7. *connub, gloss.* 1. *part.* 7.*n.*17. Genus etiam ad Ordines inquirendum est, an ordinandus sit filius ancillæ, vel servus, aut filius, aut nepos hæreticorum, fautorum, defensorum, vel receptatorum: eo quòd jus illos à suscipiendis Ordinibus ejicit usque ad secundum gradum per viam masculinam, ita Henriquez *in summa, lib.* 10. *c.* 17. *n.* 2. *in comment. litt. G* vel usque ad primum per viam fœmininam, idem Henriq. Avil. *de censuris, p.* 7. *disp.* 4. *dub.* 4. Fr. Emman. *in summa, tom.* 1. *cap.* 160. *num.* 2. & *quæst. regul. tom.* 1. *quæst.* 24. *art.* 7. Item inquirendum, quòd sint legitimi: nec ordinandorum genus in Concilio Tridentino refertur ad descendentes ex genere Hebræorum, prout docet Cened. *ad Decretales, collectan.* 77. *num.* 2. *vers. ego tamen.* Unde non repeti- 5
tur jure cautum, quòd conversi ex Judæis ab Ordinibus suscipiendis excludantur, nam caput *constituit.* 17. *quæst.* 4. ex Concilio Tol. IV. *can.* 65. desumptum, quatenus decernit Hebræos, aut eorum descendentes inhabiles esse ad obeunda munia publica, loquitur de Judæis nuper ex Judaismo ad fidem vocatis; non autem de illis, qui ex infantiæ tempore baptizati ex Judæis originem ducunt.

Hodie tamen ex constitutione Clementis Octavi edita anno Domini 1600. sub die 18. Octobris, quam 6
postea Paulus Quintus confirmavit, non omnino excluduntur Hebræorum decentes ab Ordinibus suscipiendis; sed ordinavit, ut ex tunc Canonicatus, & Præbendæ, ac dignitates in Cathedralibus, & dignitates pricipales in Collegiatis Ecclesiis, nec non parochiales, & earum perpetuæ vicariæ, cæteraque curam animarum habentia in prædictis Regnis Hebræis, & eorum descendentibus usque ad septimum gradum inclusivè, à tempore conversionis illorum originem trahentibus nullo modo conferantur, constitutio autem Pauli Quinti edita fuit anno 1612. die 10. Januarii, ex quibus constat Hebræos ad hæc supra dicta beneficia esse omnino inhabiles.

Quæres, quando fit inquisitio de promovendo 7
ad Ordines, qualiter possint testes jurare ordinandum esse ex veteranis Christianis; quamvis à Judæis, vel Mauris oriatur? Soares *tom.* 5. *disp.* 43. *sect.* 3. *num.* 9. & Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 16. videntur asserere, posse jurare illum esse Christianum veterem, nec descendere ex Maurorum, aut Judæorum sanguine, si non est Neophytus ex Judæis vel Mauris, sed ab infantia baptizatus, & quando non est filius, vel nepos per viam masculinam, vel filius per viam fœmininam hæretici defensoris, receptatoris, vel fautoris hæreticorum, quia constitutiones Pontificiæ, quæ prohibent admitti ad aliquam dignitatem, vel ad aliqua beneficia originem trahentes ex Mauris, vel Judæis, aut hæreticis, sunt intelligendæ ex juris æquitate, nec habent locum in descendentibus ex illis, qui sponte sua, & voluntate propria conversi sunt. ita Navarrus *cons.* 1. *sub titulo de Judæis, in* 1. *edit.* & *cons.* 22 *sub titulo, de hæreticis, in* 2. *edit.* & Avila *de censuris, part.* 7. *disp.* 4. *dub.* 3. Sanchez *d. lib.*2. *cap.*27. *num.*3.

Porrò Neophytus, qui recenter, & de novo in- 8
duit habitum Ecclesiasticum, non debet ordinari. Dicitur autem propriè Neophytus, qui ex Hebræa lege, aut Mahometica, nuper legem Christi professus est, non verò qui ab ipsa nativitate nomen dedit Christo, quamvis originem ducat à Judæorum gente Felin. *in cap. eam te, n.* 12. *de rescript.* & ibi Decius *num.* 6. Navarr. *in manuali, cap.* 27. *num.* 205. *post. principium*, Covarr. *in Clement. si furiosus* 1. *part.* §. 2. *num.* 6. *de homicidio*, & Tolet. *in summa lib.* 1. *cap.* 64. *num.* 14. Nam Neophytus impeditur, ne possit ordinari irregularitate procedente ex defectu animæ, Trotius *de vero clerico, lib.* 2. *cap.* 12. Fr. Emman. *in summa cap.* 159. *n.* 2. & Roman. *sing.* 416.

Similiter Neophytus, seu nuper plantatus in fide, nequit in Episcopum ordinari, text. *in cap. quoniam* 9
1. 48. *dist.* ne elatus in superbiam in judicium incidat diaboli. Apostolus 1. *ad Timoth. cap.* 3. Quòd, si Neophytus sit humilis opere, & exemplo, bene potest eligi, quia cessante ratione constitutionis, cessat constitutio. Tiraquel. *in tract. Cessante causa, num.* 55. & *num.* 130. & 215. Navar. *in manuali suprà*, &

Barboſ. *de officio Epiſcopi, p.* 1. *titul.* 2. *gloſſ.* 17. & deducitur ex *cap. Neophytus* 9. *diſt.* 61. In minoribus poterunt ordinari Neophyti, non tamen dicendi ſunt tales, filii converſorum, qui in infantia fuerunt baptizati, & ideo poſſunt ordinari, cùm jam non reputentur Neophyti, ſicut non reputantur, quià multo tempore, veluti decem annorum, ad fidem ſunt converſi.

10 In Caſtellæ Regno Neophyti, & cæteri novi Chriſtiani non prohibentur aſcendere ad omnia publica officia, ſed ſolùm ad certa, & deſtinata, nimirum ad officium judicis in ſupremis conſiliis Regni, neque ad officia Cancellariæ, Ignat, del Villar *in ſylva reſponſor. lib.* 1. *reſponſ.* 12. *à num.* 40. *&* 41. ubi addit eos removeri ab officiis domus Regiæ, *& num.* 42. ab officiis ſanctæ Inquiſitionis, & à Collegiis ſcholarium. In regno etiam Portugaliæ Neophyti, & originem trahentes à Mauris, & Judæis non admittuntur ad ulla officia publica ex regio diplomate. Barboſ. *in c. ex ſpeciali* 18. *ex num* 2. *ad* 6. *de Judæis, & Sarracenis, & tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 1. *tit.* 3. *gloſſ.* 17. *num.* 30.

11 Qui igitur Neophytos ordinare voluerit, debet diligenter rimari multa circa illorum vitam, atque ea præſertim, quibus ante converſationem invigilabant ipſi, ut notat Eymeric. *in* 3. *part. directorii num.* 114. & Pegna *in commento num.* 25. Nec licèt, ut qui heri, & nudius tertius erat Catechumenus, hodie fiat Sacerdos, & miniſtret in Altari. Indignum namque eſt, ut qui nondum exemplum vitæ ſuæ exhibuerit, aliorum fiat Magiſter. Quapropter non debent promoveri ad ſacros. Ripa *in cap. eam te, de reſcriptis. num.* 31. *verſ. tertiò reſpondet*, Majol. *de irregularitate, lib.* 1. *c.* 31. Hojeda *de incompatib. benefic. part.* 1. *c.* 24. *n.* 3. & Campanil. *in diverſor. jur. Canon. rubr.* 11. *c.* 7. *à n.* 1. ubi *n.* 5. decidit Neophytum promovendum ad Ordines etiam minores à converſione ſua debuiſſe habere jam biennium tranſactum.

12 Quid de intentione ordinandorum, an requiratur intentio aſcendendi ad ſuperiores Ordines? Henriquez *in ſumma, lib.* 10. *c.* 17. *§.* 2. tradit non eſſe ordinandum, qui caruerit ea intentione, quia aliter faciendo peccaret ordinans, Bannes 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. *in* 2. *difficultate, concl. fin.* An verò peccet ordinatus abſque intentione ſuſcipiendi majores Ordines, quæſtio eſt anceps? Sanchez tradit Initiatum minoribus Ordinibus non teneri habere animum ſuſcipiendi majores Ordines; quia nullo jure talis intentio requiritur, nec de ea fit mentio in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *de reformatione, cap.* 4. imo, ſi ſuſcipiens Ordines minores ambigat, an ulteriùs progrediatur, an potiùs reſiliat, nullo modo peccat, ſequitur Coninch *de Sacramentis, tom.* 2. *diſp.* 20. *à num.* 104. & Bonacin. *de Sacramentis, diſp.* 8. *quæſt. unica, p. ult. in fine.*

13 Major hæſitatio eſt, quando quis primam tonſuram, aut minores Ordines ſuſcipit animo duntaxat declinandi forum ſæculare? Petrus de Ledeſm. *de Sacramento Ordinis, cap.* 7. *poſt tertiam concluſionem*, Aragon. 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. *dub.* 1. & Manuel 2. *tom. ſummæ, in* 2. *edit. cap.* 17. *n.* 2. *concluſ.* 2. credunt peccare mortaliter, cùm decipiat Eccleſiam in re gravi; & ſimiliter Epiſcopum peccare mortaliter, ſi conſcius illius intentionis illum ordinet: conſonat Victoria *de Sacramento ordinis num.* 240. dum vult Epiſcopum peccare plus quàm venialiter, ſi contulit primam tonſuram homini, quem ſcit habere intentionem inſerviendi Choro. Sanchez autem *in libro ſeptimo diſp.* 31. *num.* 17. non videt culpam mortalem in hoc caſu, cùm finis non ſit mortalis, præſertim in Ordinibus minoribus quos eſt valdè probabile ne ceſſe Sacramenta, nec gratiam conferre. Sancium ſequuntur Coninch *de Sacramentis, tom.* 2. *diſp.* 2. *n.* 104. *&* 105. & Bonacin. *eodem tractatu diſp.* 8. *quæſt. unica, punct. ultimo in fine.* Mihi tamen placet eſſe mortale ſuſcipere Ordines minores animo ulciſcendi liberè injurias, aliòsque offendendi ſine timore judicii ſæcularis ſubeundi, & ut vectigalia, & tributa ſæcularibus impoſita excuſentur. Sic Bannes 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. *in* 2. *difficult. concl. final.* quem referens ſequitur Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 11. *num.* 12. & Navar. *cap quando Latinè, cap.* 7. *num.* 15. ubi ait peccatum mortale ſuſcipere Ordines minores, quando intentio eſt mortalis.

Religioſi ſunt etiam examinandi circa doctrinam, quæ cùm ſit quid extrinſecum, non præſumitur homini ineſſe; ideo non debet probari per teſtes, vel per famam, ſed ex actuali examine probari debet, atque ita nec Regulares excuſentur, quominus poſſunt examinari de doctrina, ut habetur *in Concilio Tridentino ſeſſ.* 23. *cap.* 12. ibi *Regulares quoque, nec in minori ætate, ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcumque, quo ad hoc, penitus excluſis.* Ita ibi. Nihilominus tuta conſcientia Religioſi, & ſi deficiant aliquo modo in Latina lingua, ab Epiſcopis poſſunt ordinari, quia regulariter non ſuſcipiunt Ordines ad curam animarum exercendam, ſed ad inſerviendum Choro, & aſſiſtendum Altari, & rebus ſacris, & per uſum, & exercitium continuum acquirunt, quæ neceſſaria ſunt ad ſuum munus peragendum, ita Sylveſter *verb. clericus* 2. *num.* 1. Graffis *deciſ. p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 24. Henriq. *de ſacrament. Ordinis, lib.* 10. *cap.* 16. *in fine*, Mayol, *de irregul. lib.* 1. *cap.* 31. *num.* 5. & Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 2. *quæſt.* 8. *art.* 77. Coninch 1. Nec refert *cap. præcipimus* 34. *diſtinct. & cap. illiteratos, & ibi gloſſa* 1. 38. *diſtinct.* ubi dicitur illiteratos non poſſe fieri clericos, quod etiam volunt Navarr. *in cap. ſi quando except.* 11. *num.* 45. *&* 50. *de reſcript.* Fulvius Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 79. Henriquez. *in ſumma part.* 2. *lib.* 14. *c.* 8. *num.* 11. Flamin. *de reſignat. lib.* 4. *quæſt.* 4. *num.* 2. *& lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 70. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloſſ.* 4. *num.* 41. *cum ſequentibus.* 14

Quis loquuntur de illiteratis omnino, qui prima Grammaticæ rudimenta non attigerunt, nec à limine, ut aiunt eam ſalutarunt. Ii enim comparantur cœco, *cap. poſt tranſlationem.* *§. item ſi quis, de renunciatione*, nec veniunt appellatione hominum; ſed animalium intellectu carentium, Gomez *in regula de annali, quæſt.* 47. *in fine*, & ſunt irregulares ex defectu litteraturæ, Avila *de cenſuris, part.* 7. *diſp.* 4. *dubio* 1. Tolet. *in ſumma cap.* 58. *verſic irregulares ex defectu animæ*, Garcia *de benefic. part.* 7. *c.* 7. *num.* 19. Flamin. *de reſignat. d. lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 89. & Gonzal *ad regul.* 8. *gloſſ.* 4. *num.* 41. & ſunt indiſpenſabiles, prout volunt Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num.* 264. & Flamin. *de reſignat. lib.* 4. *quæſt.* 4. *num.* 2. eo quia litteratura videtur neceſſaria de jure divino, ex Oſeæ *cap.* 34. ibi, *conticuit populus, eo quòd non habuerit ſcientiam, quia ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi*, ita Vivald. *in Candelabro, part.* 2. *tit. de irregul. num.* 97. Flamin. *lib.* 4. *quæſt.* 4. *num.* 7. Azor *inſtit. moral. part.* 2 *lib.* 6. *quæſt.* 4. *columm.* 685. Quare ſi quis principium Grammaticæ habuerit, & oſtenderit in futurum addiſcendi ſpem, poteſt ordinari ab epiſcopo, ita Henriquez *ſuprà dict. lib.* 14. 8. *§.* 11. *propè finem*, Mar. Alterius *de cenſuris tom.* 2. *diſp.* 16. *de ſuſpenſ. cap.* 1. *verſ. ſecundo, in fine*, & Gonzal. *d. gloſſ.* 4. *num.* 80. *cum ſequentibus.* 15

Si aliquis nullo præmiſſo examine, nullâque præmiſſa inquiſitione fuerit ordinatus, ſi ignotus eſt, quamvis dignus, deponendus eſt, ex Sylveſtro, vel ſi cognitus, ſed inhabilis extiterit, etiamſi impedimentum ordinans deprehenderit, nec expreſsè diſpenſaverit, *c. ſi qui ſine examinatione* 81. *diſt.* 16

Hen-

Henriquez *d. lib.* 10 *cap.* 18. *§.* 1. & Campanil. *indiversor. juris Canonici, rub.* 3. *num.* 6. facit *c. nullus, dist.* 24. ubi dicitur ante examinationem, & approbationem nullum clericum esse ordinandum, ut constet, an habeat scientiam ad Ecclesiasticos Ordines requisitam, juxta tradita per Sotum *in* 4. *distinct.* 25. *quæst* 1. *art.* 4. *vers. tertia conclusio.* Rebuff. *in praxi tit. de clerico ad sacros Ordines malè promoto, gloss.* 4. *ex num.* 10. Illustrissimus Cunha *in d. cap. nullus, post alios, dist.* 24. *& in cap. si quis fine, dist.* 81.

Veruntamen Gregorius Lopez *partit.* 3. *tit.* 19. *l.* 4. *gloss.* 1. qui loquitur quando quis creatur absque examinatione, sit ne deponendus, quamvis sit idoneus, & allegat glossam, & deponendum esse sentit Henriquez *in summa, lib.* 10. *c.* 18. §. 1. Ast dicendum est, si esset cognitus, & dignus, nec peccare, nec deponendum esse, si fuerit ordinatus sine præcedenti scrutinio, ut probat text. *in cap. nullus*, & gloss. *ibi* 24. *dist.* & Sylvester *verb. Ordo* 2. *num.* 2. sequitur Mayol. *de irregularit. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 6. Adde notoriè litteratos non esse examinandos an Ordinum receptionem, Felin. plura cumulans *num.* 28. *de præsumptionibus*, Decius *in cap. constitutis* 46. *num.* 3. *notab.* 4. *de appellat.* Cevall. *commun. contra commun. p.* 1. *quæst.* 302. *num.* 14. Hinc fit, semel examinatum, & approbatum ad unum beneficium simplex, non esse ampliùs examinandum ad aliud, simile etiam in alia Ecclesia tam Cathedrali, quàm Collegiata; nisi examen sit pro forma assignatum: tunc enim nullo modo potest omitti, quamvis promotus sit persona valde litterata, & famosa, Lambertin. *de jure patronatus, lib.* 2. *part. prima, quæst.* 11. *art.* 3. *num.* 1. *post principium, & num.* 2. Staphileus *de litteris gratiæ in ultima expectativa, num.* 5. & Rebuff *de privilegiis scholarium privileg.* 86. *vers. ego verò contrarium servari*, subdens non posse omitti examen, quamvis examinandus sit notoriè dignus, & doctus, quando in Universitatibus requiritur pro forma examen ad consequendum gradum.

17 Quando verò Epicospus ante ordinationem incœptam verbo, vel scripto inhibuit, ne quis non examinatus, nec approbatus, veniat ad ordinationem sub excommunicationis pœna; ordinatus contra prohibitionem hujusmodi non potest in Ordine sic susceptio ministrare, vel ad superiorem ascendere sine Papæ dispensatione. Episcopum autem posse dispensare, si excommunicatio lata non erat, vult Soarez *tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 54. *cum sequentib.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 71. & Bernard. *in pract. cap.* 25. *num.* 2. Item poterit dispensare Episcopus cum excommunicatio accipienti Ordines, si Religionem ingrediatur, ut ministret in susceptis. ita Reginal. *suprà lib.* 30. *num.* 27. *in principio*; aliter enim non nisi Papa dispensabit, juxta *c.* 1. *&* 3. *de eo, qui furtivè ordines suscipit.*

Hostiensis *in summa titulo de scrutinio in ordine faciendo, in fine*, hortatur, ut Episcopi ab hujusmodi excommunicationibus caveant, ne conscientiæ illaqueentur, & ad alias pœnas potiùs recurrant, Salzed. tamen *in addit. Bernardum, cap.* 25. *num.* 2. *litera B.* notat Episcopos hodie de more consuevisse in Ordinibus conferendis interdicere sub excommunicatione latæ sententiæ, ne quis audeat accedere, qui non fuerit approbatus, alias sic ordinatum non posse ministrare in ordine sic suscepto; nec ascendere ad superiores inconsulto Romano Pontifice, & dispensante, nisi crimen hoc fuerit occultum, & non deductum ad forum contentiosum, juxta Concilium Tridentinum *sess* 24. *de reformat. cap.* 6. sequitur Bonacin. *de censuris disp.* 7. *quæst* 3. *punct.* 4. *num* 5 *in fine.* Henriquez *lib.* 14 *cap.* 6. *§.* 5. Ugolim *tract. de offic. & potest. Episcop. cap.* 57. *§.* 2. *num.* 4. *vers. quarto*, & Suarez *de censuris disp.* 41. *sect.* 3. *num.* 5.

Quòd si Episcopus eo tempore, quo confert Ordines, his verbis utatur, Non intendimus conferre Ordines non examinatis, & approbatis, accedentes sine examine, & approbatione non manent ordinati: ideo oportet de novo ordinari, ita Salzed. *suprà*, & Rebuff. *in praxi beneficiali tit. de clericis ad sacros ordines malè promotis.* Quinimò excommunicatio ab Episcopo contra accedentes latam contra ipsius prohibitionem extenditur nedum ad subditos ipsius Episcopi, sed etiam ad exemptos, ut cum aliis docet Bonacina *de Sacramentis disp.* 8. *quæst. unica puncto* 4. *num.* 32. Potest enim Episcopus statuendo adjuvare jus commune, apponendo videlicet pœnam à jure non impositam, vel aggravando pœnam à jure positam, ut per Duenn. *regul.* 251. 18

Sed quid si examinatus, & approbatus ordinandus accedat ad Episcopum non suum, poterit ne illum iterum examinare? Negativè videtur respondendum cum glossa *in cap. Episcopo* 9. *quæst.* 2. quam probat Præpos. *ibi num.* 3. Post verò Concilium Tridentinum *sess.* 7. *de reformat. cap.* 11. tutiùs puto Episcopum facere, si de novo illum examinet, propter verba ejusdem capitis disponentis neminem ab extraneo Episcopo esse ordinandum, nisi diligenti examine præmisso, favet *sess.* 23. *cap.* 3. dicens non esse concedendas litteras dimissorias, nisi examinatis, & approbatis: ex quibus apparet ordinandum à non suo tam ab illo, quàm à proprio debere examinari, ita Campanil. *in diversor. juris Canonici rub.* 9 *cap.* 8. *num.* 31. *vers. sed ne*, & Bonacin. *de Sacramentis disputat.* 8. *quæst. unica punct.* 4. *num.* 33. & decidit praxis nova Episcopalis in propriis terminis *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 12. his verbis. *Concedendæ sunt dimissoriæ ex justa causa, & prius examinari debet super habilitate ad suscipiendum ordines ille, qui petit dimitti*, Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 3. *de reform.* idque in litteris exprimi debet, nihil tamen obstat quominus dimissus iterum examinari possit ab ordinatore, si ipse examinare voluerit, idem Concilium *sess.* 7. *c.* 11. *de reform.* ita praxis. 19

Quid de Episcopo ordinante in aliena Diœcesi? In primis requiritur licentia proprii Episcopi, & illa obtenta potest non solùm ibi, subditos illius Episcopi, in cujus est Diœcesi, sed etiam Clericos, & Religiosos aliarum Diœcesum dimissorias, vel licentias legitimas habentes ordinare; prout volunt Miranda *in manuali Prælatorum, tomo* 1. *quæst.* 38. *art.* 38. *art.* 3. *conclus. unica, in fine*, & Fr. Emmanuel *in summa, part.* 2. *cap.* 14. *num.* 7. sic Concilii verba *sess.* 6. *de reformat. cap.* 5 intelligentes, dum ait posse alienum Episcopum dum confert Ordines de licentia proprii ordinare tantùm eidem Ordinario subditos subjectos, non excludere alios non subjectos, qui à suis propriis Ordinariis litteras dimissorias exhibent ad recipiendos Ordines, & eas ostendunt coram Episcopo Ordinario. 20

Porrò Episcopus in aliena Diœcesi sine expressa licentia Ordinarii loci ordinans, suspenditur à Pontificalibus, & in eandem pœnam incurrit, si ordinet de licentia Episcopi personas non subditas, habetur in Concilio Tridentino *sess.* 14. *de reformat. cap.* 2. Henriquez *in summa, lib.* 13. *de excommunicatione cap.* 38. *§. primo*, Campanil. *in diversf. jus Canon. rubrica* 6. *cap.* 1. *num.* 2. *& rubr* 9. *cap.* 4 *per totum*. Thom. Vaz *allegat. juris tomo* 1. *alleg.* 43. *num.* 18. Tolet. *in summa lib.* 1. *cap.* 89. *versic.* 3. Unde si Episcopus alienus voluerit ordinare in loco exempto, requiritur licentia superioris loci exempti, & insuper licentia illius Episcopi, intra cujus fines locus exemptus est, sic Galet. *in margarita casuum conscientiæ*, 21

verb. Episcopus. pag. 100. *concl.* 2. Armendar. *in addit. ad recopilat. legum Navarræ in lib.* 1. *titul.* 18. *l.* 7. *de Episcopis, num.* 35. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici post resolut.* 495. *in notabilibus de materia Episcop.* ita fuisse judicatum ibi refert.

Non desunt tamen qui doceant posse Episcopos in aliena Diœcesi suis subditis primam tonsuram conferre sine licentia Ordinarii loci, inter quos est Rebuff. *in tract. nominat. quæst.* 14. *num.* 29. *& num.* 65. *& in praxi beneficiali rubr. de Ecclesiasticis, & à quibus, & quomodo credentur, num.* 13. Henriquez *in summa lib.* 4. *cap.* 6. §. 6. & Bonacin. *de Sacramentis disp.* 30. *quæst. unica num.* 13. Nihilominus oppositum est dicendum, cùm hæc resolutio non conveniat cum supradictis, videlicet Episcopum, qui habet Diœcesim extra illam, munus suum exercere non posse, favet Concilium Tridentinum *sess.* 6. *de reformat. cap.* 5. & expressè Navarr. *cons.* 69. *de sentent. excommunic.* Salzed. *ad Bernard in pract. cap.* 26. *littera A.* Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 17. *num.* 17. Praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. Archiepiscopus num.* 2. *pag.* 16. *& p.* 2. *verb. Episcopus, pag.* 45. Quare posse Episcopos clericalem tonsuram suis subditis in aliena Diœcesi ministrare, non est admittendum. Campanil. *in diversor. juri, Canonici, rubr.* 6. *cap.* 1. *num.* 2. ubi asserit sibi maximè displicere sententiam id asserentem.

De Episcopis Titularibus, seu Annularibus, quorum Ecclesiæ consistunt in terris infidelium quocumque in loco etiam exempto, si quem ordinent etiam in prima tonsura sub prætextu cujuscunque privilegii etiam familiaritatis absque licentia ipsius proprii Ordinarii dic, illos esse per annum suspensos ab exercitio Pontificalium, ut vult Concil. Trident. *sess.* 14. *de reformat. cap.* 2. & tradunt Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 48. *quæst.* 6. Henriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 17. §. 3. *in fine, litera A.* & Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici resolut.* 495. *in notabilibus de materia Episcoporum, num.* 1. *in* 2. *editione.* Quapropter sic suspensus a Pontificalibus potest privatim facere sacrum, ut docet Henriquez *lib.* 13. *cap.* 32. *num.* 2. Avila *de censuris part.* 3. *disput.* 2. *dubio secundo, conclus.* 10. & facere alia, quæ competunt illi ratione sacerdotalis officii, non tamen poterit Missam celebrare cum baculo, & Mitra, & cum aliis Pontificalibus insigniis, ita Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. dec.* 467. *n....* *in* 1. *edit. & resol* 440. *in* 2. *edit.* non tamen per hanc suspensionem excluditur Episcopus ab exercitio jurisdictionis Episcopalis Aloys. *suprà num.* 3. post Ugolin. *de censuris, tabul.* 4. *cap.* 6. §. 6. *num.* 5.

Non erit tamen Episcopus suspensus si per ignorantiam ordinaverit Clericum alterius Diœcesis, ita Navar. *cons.* 40. *de tempor. ordinat.* & Aloys. Ricc. *suprà decis.* 297 *in prima edit. & resolut.* 256. *num.* 4. *in secunda edit.* Secus si ordinet tam scienter, quàm per affectatam ignorantiam sine expresso consensu, seu litteris dimissoriis sui proprii Episcopi, tunc enim est suspensus per annum à collatione Ordinum, ut tradit Anchar. *in c. eos, de tempor. ordinat in* 6. & ostenditur ex Concil. Trid. *sess* 23. *cap.* 8. ibi *Ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire sit suspensus.* Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tractat.* 2. *num.* 69. & Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 26. §. 22. *num.* 2. Quòd si Clericalis tonsura tantùm conferatur, à collatione illius duntaxat suspensus erit, *cap. fin. de tempor. ordin. in* 6. Ugolin. *dict.* §. 22. *num.* 1. & Bonacin. *de Sacrament. disput.* 8. *quæst. unica punct.* 4. *num.* 29. Contrà verò Episcopus si conferat extraneo Ordines bona fide sub ratihabitione proprii Episcopi, nullam incurrit suspensionem. Maylous *de irregularitate lib.* 4. *cap.* 2. *num* 3. Reginaldus *suprà dict. tractat.* 2. *vers. sunt autem,* & alii, quos refert Soar. *de censuris, disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 17.

De dimissoriis, & de litteris testimonialibus, & interstitiis.

§. IV.

EPITOME.

1 *Usus dimissoriarum est antiquissimus, quæ dicantur, & qui differant?*
2 *Episcopi olim dum concedebant demissorias, non examinabant illum cui eas dabant, sed qui ordinabat. Dimissoriæ causam debent continere. ibid.*
3 *Dimissorias ad Ordines, qui possunt concedere.*
4 *Dimissoriæ litteræ concessæ ab Epicopo non expirant mortuo concedente, neque concessæ à Capitulo per ingressum moderni Episcopi.*
5 *Dimissorias petens est priùs examinandus, & à quocumque Episcopo ordinari potest.*
6 *Dimissoriæ datæ ab Episcopo excommunicato, vel suspenso declarato non valent, & subditi possunt recurrere ad viciniorem Episcopum.*
7 *Dimissorias possunt Episcopi extra suam Diœcesim concedere subditis.*
8 *Vicarii Episcopi, quando possint concedere litteras dimissorias, & testimoniales ad Ordines. & quæ pœna ordinatis sine dimissoriis, ibidem vers. quæ pœna.*
9 *Interstitia temporum inter unum, & alterum ordinem minorum, quæ debeant concurrere.*
10 *Interstitiis temporum transactis Ordines debent conferri.*
11 *Interstitiis non servatis, qui ordinantur, in quam pœnam incurrant?*
12 *Episcopus in quibus casibus cum ordinandis possit dispensare interstitiis non servatis, & in quam pœnam incurrat Episcopus conferens, & ordinandus recipiens Ordines interstitiis non servatis.*
13 *Abbates, qui possunt conferre Ordines minores, possunt dispensare interstitiis cum suis subditis.*
15 *Cum Religiosis quis debeat dispensare in interstitiis?*
15 *Ordinans sciens non esse transactum tempus debitum interstitiis censetur dispensare cum illo.*
16 *Episcopus cum suo familiari trienniali aliàs non subdito, non potest dispensare in interstitiis. potest familiares ordinare, ibid. & num.* 17.
18. *Episcopi titulares an habeant familiares?*

1 Usum dimissoriarum fuisse antiquissimum, testatur Augustinus *in Epistola ad Clerum Hipponensem* 137. *vers. cum istamet causa,* & tempore Concilii Nicæni *in cap.* 1. *dist.* 72. *& ibi* Illustrissimus Cunha *num.* 1. *ad finem.* Præfatæ autem literæ dimissoriæ vocantur à Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformat. cap.* 10. *& sess.* 7. *de reformat. cap.* 10. ubi etiam *Reverende* dicuntur litteræ dimissoriæ, sic vocantur à verbo *dimitto*, quando scilicet proprius Episcopus non confert Ordines, & Clericis subditis facit facultatem liberam, ut ab alio Episcopo ordinentur, ad quem illos dimittit cum litteris dimissoriis. Differunt inter se dimissoriæ, seu Reverendæ à litteris commendatitiis; siquidem hæ dantur clerico peregrinanti, ut possit in aliena Diœcesi facere sacrum, ut ostenditur ex *cap.* 1. *de clericis peregrinis*, qui possunt admitti ad celebrandum, dum faciant fi-

dem

dem justam de sua ordinatione; ut per Navarrum *cons.* 1. *num.* 1. *in fine*, *sub titulo de celebratione Missarum in antiquis*; aliàs *cons. unico num.* 1. *in fine*, *sub hoc titulo*, *in novis*, Aloys. Ricc. *in decisionibus Curiæ Archiep. Neapol. part.* 1. *decis.* 150.

Clericatus enim solet probari per litteras commendatitias proprii Episcopi faciente mentionem de ordine Presbyteratus, Rebuff. *in praxi tit. de form. lit. cons. num.* 22. Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 7. *num.* 18. nec sine litteris testimonialibus proprii Episcopi sunt admittendi ad divina celebranda in aliena Diœcesi peregrini, Concil. Trident. *sess.* 23. *de reform. cap.* 16. Concil. Braccarense Quartum *actu* 2. *cap.* 12. Azor *instit. moral. part.* 2. *lib* 3. *cap.* 49. *quæst.* 1. & Marc Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap.* 41. *num.* 1. Nihilominus non habens litteras testimoniales sui Episcopi, nullo jure est suspensus: ideo secluso scandalo bene potest celebrare ubique, Henriquez *in summa lib.* 10. *cap.* 34. §. 6. *in commento littera l.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 29. *n.* 42. *vers. tantopere*, Navar. *cons.* 5. *titul. de celebratione Missarum*, & *consil.* 4. *de foro competente in antiquis*, & Sayr. *decis. unica de celebratione Missarum*, quibus accedit Campanil. *in diversorio juris Canonici rubr.* 9. *cap.* 6. *num.* 7.

2 Olim cùm Episcopus concedebat litteras dimissorias alicui, non illum examinabat, sed dimittebat examinandum Ordinario, qui Ordines daturus erat. Postea verò in Concilio Tertio Carthaginensi statutum fuit, ne ordinandus dimittatur, nisi examinatus, & approbatus, quod decretum innovavit, & confirmavit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 3. ibi, Episcopus quoscumque suos clericos, præsertim in sacris constitutos absque suo præcedent examine, & commendatitiis litters quacumque authoritate promotos & *sess.* 23. *de reformat cap.* 3. præcipit Episcopis, ut per semetipsos Ordines conferant, quòd si præ ægritudine nequeant ordinare, non nisi subditos approbatos, & examinatos ad alium Episcopum ordinandos mittant. In litteris dimissoriis debet causa exprimi rationabilis, ob quam Episcopus proprius noluerit, vel nequiverit dimisso Ordines conferre, juxta *cap.* 1. *de temporibus ordinandor. lib.* 6. In aliquibus Provinciis ex consuetudine recepta nulla fit mentio causæ, Rebuff. *in praxi titulo de litteris dimissoriis num.* 28. & Salzed. *ad pract. Bernard. Diaz cap.* 26. *verb. sine licentia*, *vers. oportet.*

Hodie tamen Concil. Trident. *sess.* 7. *de reformatione*, *cap.* 11. his verbis loquitur, *Facultates de promovendo à quocumque non suffragentur*, *nisi habentibus legitimam causam*, *ob quam à propriis Episcopis ordinari non possint in litteris exprimendam*, & *tunc non ordinentur*, *nisi ab Episcopo in sua Diœcesi residente*, *aut pro eo Pontificalia exercente diligenti prævio examine.* Hæc ibi. Nisi velis textum istum habere locum in impetrante litteras, ut à quocumque Episcopo posset ordinari: tunc enim oportet, quòd in dimissoriis fiat expressa mentio, quare non possit à proprio overi Episcopo non autem loqui in proprio Episcopo, qui dimisit ordinandos subditos, ut ab aliis Episcopis Ordines capiant, in quibus terminis servabitur dispositio *cap.* 1. *de tempor. ordin. lib.* 6. præcipientis in litteris dimissoriis esse exprimendam causam rationabilem, ob quam Episcopus proprius noluit, aut non potuit dimissos ordinare, exceptis Provinciis in quibus de consuetudine contrarium servatur.

Dimissorias possunt concedere soli Episcopi qui possunt ordinare, Campanil. *in diversorio juris Ca-*
3 *nonici*, *rubr.* 6. *cap.* 3. *num.* 13. Seraph. *decis.* 985. *num.* 3. & colligitur *ex cap. cùm nullus*, *de tempor. ordinat. in* 6. Nisi sint excommunicati, vel suspensi declarati. Inferiores Prælati nequeunt dimissorias darè, nisi ex speciali facultate à Sede Apostolica ad id illis concessa, ex *dict. cap. cùm nullus*, *de tempor. ordinat. in* 6. §. *inferiores*, aut nisi aliquo speciali jure potestatem dandi eas comparavissent, per ea, quæ tradit Panormit. *in cap. accedentibus*, *num.* 2. *de excess. Prælator.* maximè ex consuetudine præscripta, ita Petr. Gregor. *Syntagma juris universi*, *lib.* 40. *cap.* 2. *num.* 19. & Campanil. *in diversor. juris Canonici*, *rubr.* 9. *cap.* 8. *num.* 2.

Hodie attento jure Concilii Tridentini *sess.* 23. *cap.* 10. neque Abbates ipsi, neque alii etiam exempti, neque Collegia, neque Capitula quæcumque Ecclesiarum etiam Cathedralium litteras dimissorias clericis sæcularibus, ut ab aliis Ordines suscipiant, dare possunt. incipit *cap.* 10. *Abbatibus*, & *aliis quibuscumque*, *quantumvis exemptis*, *non liceat in posterum*, &c. Unde Henriquez *in summa lib.* 10. *cap.* 22. §. 3. tradit personas quaslibet, excepto Præsule, etiam habentes jurisdictionem quasi Episcopalem contentiosam, & voluntariam, non posse prædictam concedere potestatem, & *in commento littera T.* affirmat ita Romæ obtinuisse Episcopum Salmanticensem anno Domini 1581. contra Capitulum suæ Ecclesiæ.

His adde dimissorias concessas ab Episcopo non 4
expirare per mortem concedentis, Navarr. *in cap. placuit*, *num.* 163. *de pœnit. dist.* 6. & *cons.* 49. *de tempor. ordin. in antiquis*, Henriquez *in summa lib.* 10. *de Sacramento Ordinis cap.* 22. Quaranta *in summa Bullarii verb. Capitulum Sede vacante*, *versic. secundò dubitatur.* Neque concessæ à Capitulo Sede vacante expirant per ingressum moderni Episcopi. Ledesma *in summa part.* 1. *de Sacramento Ordinis*, *cap.* 8. *conclus.* 4. Molin. *de justitia tract.* 5. *disp.* 11. *num.* 4. Quaranta *ubi suprà dict. vers. secundò dubitatur*, Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 28. *num.* 83. ex ea ratione, quia cùm contineant facultatem ordinando concessam, ut ad Ordines promoveatur, sunt gratia facta; & ideo non expirant finita Capituli potestate per adventum novi Episcopi, Gutierrez *quæst. Canon. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. Fr. Emman. *tom.* 2. *summæ cap.* 14. *num.* 5. *conclus.* 5. Quod intelligitur de dimissoriis concessis post elapsum annum à die obitus Præsulis. Nam ante annum non nisi arctatis beneficiis, ex Concilio Tridentino *sess.* 7. *de reformat. cap.* 10. Quaranta *in summa Bullarii*, *verb. Capitulum Sede vacante*, *versicul. decimoquarto*, *in fine*, Aloys. Ricc. *in decision. Curiæ Archiepiscop. Neapolit. decis.* 30. & Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Capitulum*, *in principio*, *vers. secundum*, aliàs Capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto, & promoti si in minoribus Ordinibus fuerint constituti, nullo privilegio clericali fruantur, præsertim in criminalibus; in majoribus autem sint ipso jure suspensi ab Ordinum executione, ita Fornar. *de Sacrament. Ordinis*, *cap.* 4. *numer.* 4. Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici*, *part.* 3. *cap.* 8. *à numer.* 47 Rendina *in promptuario receptar. sentent. tom.* 1. *titulo* 10. *à numero* 1. Sayr. *decis.* 65. *de tempor. ordinat.* Soarrez *tomo* 5. *de censuris disputat.* 31. *sect.* 1. *numero* 20. Bonacin. *de Sacramento*, *disput.* 8. *quæst. unica punct* 4. *num.* 22. & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 9. *cap.* 8. *num.* 5.

Capitulum tamen Sede vacante, quamvis nequeat concedere litteras dimissorias, potest autem concedere litteras testimoniales; quia non sunt dimissoriæ, Navarrus *consil.* 27. *de tempor. ordinatio.* quem refert Bonacina *de Sacrament. disputation.* 8. *quæstion. unica*, *puncto* 4. *numero* 24. Quin etiam Episcopo extero poterit concedere exercitium Pontificalium, & ordinationem propriorum subditorum, non

non verò subditorum vacantis Sedis, ita Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapol. cap.* 87. *numero* 33. quem referens sequitur Praxis Episcopalis 9. *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 13. *versic. Capitulum*, & Quaranta *verb. Capitulum Sede vacante*, *quaest.* 11.

5 Item dimissorias petens debet priùs examinari ab eo à quo illas petit, & potest ordinari à quocumque Episcopo, Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 3. *de reformat.* idque in litteris exprimi debet; hoc tamen non obstat, quin possit ab ordinatore rursus examinari, Praxis Episcopalis *suprà*

6 *dict. cap.* 1. *num.* 12. Non valent autem dimissoriæ hujusmodi concessæ ab Episcopo excommunicato, vel suspenso declarato, sed tunc possunt subditi se facere ordinari à viciniori Episcopo; incumbit enim subditis probare Episcopum proprium fuisse excommunicatum, *cap.* 2. *de tempor. ordin. in* 6. Rebuff. *de dimissoriis*, *num.* 19. & sequitur praxis nova *dict. cap.* 1. *num.* 13.

7 Cæterùm Episcopi possunt concedere dimissorias subditis extra suam Diœcesim, si absentes eas petierint, ut ordinari possint ab alio. Item possunt examen eorum demandare Episcopo loci in, quo resident, ita decisum refert Armendar. *in addit ad recopilat. legum Navarræ, lib.* 1. *titul.* 18. *l.* 7. *de Episcopis*, *numer.* 59. Pro Regularibus ordinandis dicendum est dimissorias illis esse concedendas à suis Superioribus juxta modum, & formam traditam in hac ordinatione Clementis Papæ VIII. ut sequitur.

De mandato S. D. N. Clementis divina providentia Papæ Octavi tenore præsentium mandatur omnibus, & singulis quorumcumque Regularium superioribus, ut de cætero observent, & observari faciant, ea quæ in decreto sacræ Congreg. Concil. Trid. continentur, cujus tenor est talis.

Congregatio Concil. censuit superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere; ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia ab iis ad quos pertinet is Regularis positus fuerit, & si Diœcesanus absfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam, & dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus vel absfuturus, vel nullas habiturus esset ordinationes. Verùm cùm à Superioribus Regularibus Episcopo Diœcesano absente, vel ordinationes non habente litteræ dimissoriæ dabuntur, in eis utique hujusmodi causam absentiæ Diœcesani Episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, seu administrationis, ac vocis activæ, & passivæ privationis, ac alias arbitrio ejusdem S. D. N. Papæ reservatas pœnas incurrent. In quorum, &c. Datum Romæ die 15. Martii Anno 1586. Cujus mandati meminit Praxis Episcopalis *p.* 1. *c.* 1. *num.* 14. *fol.* 30.

Fuit hæc declaratio concessa ad instantiam Regii Monasterii Alcobacensis Regni Portugaliæ, ubi præcipitur, ut litteræ dimissoriæ Abbatis prædicti Monasterii à quibuscumque Episcopis admittantur, Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 1. *quæst.* 39. *art.* 3. ubi *art.* 4. tradit per Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 12. Regulares patentes litteras dimissorias exhibentes à propriis Prælatis concessas, posse de doctrina examinari, non obstante quocumque privilegio post Concilium Regularibus concesso, ut possint ordinari nullo præmisso Episcoporum examine, ut dicitur fuisse quondam concessum à Gregorio XIII. pro Religiosis nostræ Societatis, quia hujusmodi privilegium fuit postea revocatum à Sixto Quinto per constitutionem ab eo editam contra malè promotos Illustrissimus Cunha *in cap si quis* 8. *distinct.* 77. *ex num.* 6. ubi de hac re latè.

Portò Vicarios Episcopi sine speciali mandato hujusmodi dimissorias concedere non posse, decidit *cap. cùm nullus, de tempor. ordinat. in* 6. cùm ad hoc Vicariatus officium non se extendat, nisi Episcopo in remotis agente, gloss. *ibi verb. remotis*, Mandos. *ad reg.* 25. *Cancell. quæst* 6. *num.* 9. *& sequent* Gutierrez *Canon. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 20. Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. cap.* 4. §. 7. *vers. quintò dimissorias.* Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 45. *quæst.* 7. & Praxis nova Episcopalis *dict. part.* 1. *num.* 13. subdens ibi in casu etiam *d. cap. cùm nullus*, ubi, de Episcopo in remotis agente, tutius esse, ut habeat expressum ad hoc mandatum, post Sbroz *de Vicario Episcopi*, *lib.* 2. *quæst.* 41. 8

Quæ pœna ordinatis sine litteris dimissoriis proprii Episcopi, sed cum ejus licentia? Respondetur non esse suspensos saltem in foro conscientiæ. Ratio, quia Concilium Tridentinum *sess.* 7. *de reformat. cap.* 10. vult, ut quis ordinetur cum litteris dimissoriis, vel de licentia proprii Episcopi & Prælati, Sayr. *de censuris*, *lib.* 7. *cap.* 10. *numer.* 34. Ordinatus autem ab alieno Episcopo sine litteris dimissoriis, vel sine licentia proprii Episcopi ab alieno Episcopo peccat mortaliter, quia facit contra sacros Canones, & contra Concilium Tridentinum in re gravi, hoc est, in receptione Sacramenti, negligitque jurisdictionem, & authoritatem sui superioris, & eo ipso contraxit impedimentum ne possit exequi susceptum Ordinem.

An verò sic ordinatus incurrat ipso jure hanc suspensionem, seu impedimentum, an solùm postquam per sententiam hominis fuerit declaratus talis, est quæstio. Nam *in cap. Episcopus in Diœcesim* 7. *quæst.* 1. *de Clericis ab alieno Episcopo ordinatis*, dicitur quòd amoveantur ab eorum ministerio: ergo ipso jure non sunt suspensi sed, suspendendi per sententiam. Verba textus sunt, *Quòd si fecerit, scilicet ordinaverit alienos subditos amotis his, quos ordinavit.* Similem sensum facit *cap. quod translationem, de tempor. ordinat.* ubi dicitur Græco subjecto Episcopo Latino interdicendam esse executionem, qui absque facultate sui Episcopi fuerit promotus à Græco Episcopo: igitur requiritur sententia hominis, ut sit suspensus, & non est suspensus ipso jure. Constat ex verbis hujus textus, quæ sic habent: *Nisi de mandato sui Episcopi fiat, interdicenda est ei Ordinis executio sic suscepti, tanquam ab alieno Pontifice sine mandato, vel licentia sui Episcopi ordinato. Atque ita secundùm hanc partem, qui ita ordinatus celebraverit ante sententiam, non erit irregularis; sed tantùm erit in culpa, & graviter peccabit ministrando in Ordine hoc modo suscepto priusquam Episcopus proprius ratam habeat talem ordinationem, & super ea dispenset, quamvis non sit vera censura.*

Glossa tamen *in cap. neminem*, *distinct.* 70. & 71. innuit ordinatum ita incurrere suspensionem ipso jure, non tamen talem, quæ secum ferat irregularitatem, sed postquam per sententiam hominis fuerit pronunciatum incurrisse sic ordinatum suspensionem, si illam violet, fiet irregularis: glossa autem non declarat cujus speciei hæc suspensio sit, Abbas tamen *in dict. cap. quod translationem*, *num* 2. vult ordinatum ita ab Episcopo alieno esse suspensum, ipso jure; eo quia non habet executionem quoad se, sed quoad alios non remanere sus-

suspensum: ac propterea, si celebret, non contrahere irregularitatem; posse tamen ei interdici executionem quoad se, & quoad alios, & ita esse suspensum quoad omnes, & hoc modo interdictum si non abstineat à re sacra facienda, posse excommunicari, & incurrere irregularitatem.

Resolutio tamen sit. Ordinatus ab alieno Episcopo sine litteris dimissoriis sui Episcopi, suspensus est ad arbitrium proprii Episcopi tam per antiquos Canones *dist.* 71. *cap.* 1. *juncto cap. Salonitana dist.* 63. quàm per Concilium Tridentinum *sess.* 6. *de reformatione, num.* 5. *& sess.* 23. *de reformat. cap.* 8. Majol. *lib.* 4. *de irregul. cap.* 15. Angel. *verb. irregularitas §.* 32. Vivaldus *de suspensione, num.* 126. & Henriquez *de censuris lib.* 13. *cap.* 38. *§.* 1. Paludanus tamen *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 7. *art.* 2. *casu* 9. unum casum excipit, nimirum si quis ordinetur ab alieno Episcopo sub ratihabitione, putans suum Prælatum, ratum habiturum, per textum *in dict. cap.* 1. *distinct.* 71. quod probat Suarez *de censuris disput.* 31. *sect.* 1. *à num.* 15. Reginaldus *in praxi lib.* 32. *tract.* 2. *cap.* 24. *sect.* 3. *num.* 69. *§. sunt autem*; quamvis Sayr. *de censuris lib.* 4. *cap.* 14. non audeat *numero* 10. post Concilium Tridentinum hanc ratihabitionem admittere, sed puto minus bene, & nimis scrupulosè id audere, cùm eam admittant, Paludan. Soarez & Reginaldus citati & Illustrissimus Cunha *suprà n.* 3. *post c. sæpe contingit, de tempor. ordinat. in* 6.

Nihilominus Pius II. qui sedit in Pontificatu annos quinque menses 11. dies 27 ab anno Incarnationis Dominicæ 1458. usque ad 1464. Bullam edidit quæ est sexta illius, & incipit, *Cùm ex Sacrorum*, cujus meminit Villadiego *in tract. de irregul. cap. de suspensione.* Navarrus *in manuali cap. numero* 270. *& cap. accepta, de restitution. spoliat. opposit* 8. *num.* 34. Majol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 9. Sayr. *de censuris lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 11. ubi Pius II. voluit promotum ante legitimam ætatem, aut ab alienis Episcopis absque litteris dimissoriis, vel extra tempora ipso jure supensum esse, & si in eisdem Ordinibus ministraverit, fieri irregularem, cum quo solus Papa dispensat, nisi delictum fuerit occultum, quia tunc potest Episcopus dispensare ex Concilio Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6.

Hæc eadem Etravagans fuit confirmata per regulas Cancellariæ Innocentii VIII. Alexand. VI. Clementis VII. & Pii V. *regula* 22. Eandem Sixtus V. *in Bulla sua*, incipit, *Sanctum, & salutare*, anno 1588. Nonis Januarii, & Clement VIII. in Bulla quæ incipit, *Romanum Pontificem decet, anno* 1595. pridie Kalendas Martii innovarunt. Attamen cùm Pius II. loquatur tantùm de promotis ad sacros Ordines, adhuc excipiuntur ordinati in minoribus, ut bene vult Soarez *de censuris disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 18. Concil. autem Trident. loquitur etiam de ordinatis in minoribus ab alieno Episcopo, eosque suspendit ad arbitrium proprii Episcopi. Vide Suar. *suprà num.* 19. Atque ita nunc ubi viget Concil. Trident. omnes ipso jure suspenduntur, sive in minoribus, sive in majoribus Ordinibus initiati sint ab alieno Episcopo sine licentia proprii; secus de ordinatis prima tonsura, quia ipsa non est ordo, sed præambulum, ut diximus *suprà art.* 2. *num.* 11. *&* 12. & Soarez *ubi proximè, num.* 16. Ut autem præfata Pii II. constitutio veniat in notitiam omnium, liceat eam ad verbum apponere, quæ sic habet.

PIUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Cùm ex sacrorum Ordinum collatione Character invisibilis animæ imprimatur, sacra mysteria dispensentur, & ipsarum cura tribuatur animarum; in eorum suceptione excessus graves tantùm magis plectendi sunt, quanto ex illis majora in mensibus fidelium scandala generantur. Cùm itaque, sicut dignorum relatione non nisi molestè accepimus, nonnulli clerici extra tempora à jure statuta, quidam ante ætatem legitimam; aliqui verò sine dimissoriis litteris contra sanctiones se faciunt ad sacros Ordines promoveri, nos eorundem temeritatem tali castigatione reprimentes, ut aliis in posterum committendi similia aditus præcludatur, authoritate Apostolica, hac constitutione valitura statuimus, & ordinamus, quòd omnes, & singuli, qui absque dispensatione Canonica, aut legitima licentia, sive extra tempora à jure statuta, sive ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis litteris etiam citramontanis (præterquam si in hoc ultimo, casu per Cameram Apostolicam juxta illius stylum ordinati fuerint.) Qui stylus non est hodie in Camera Apostolica, ut D. Laërtius Cherubinus de Nursia *in dictæ Bullæ annotationibus* testatur. Et ad aliquem ex sacris Ordinibus se fecerint promoveri à suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; & si hujusmodi supensione durante in eisdem Ordinibus ministrare præsumserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea ultra alias pœnas talibus generaliter à jure inflictas, beneficiis Ecclesiasticis possint jure privari. Volumus autem quòd præsens nostra constitutio in Romana Curia existentes post quindecim dies, absentes verò Italicos post duos menses, alios verò Vitramontenos post sex menses ab ipsius in Audientia Contradictatum, & Cancellaria Apostolica publicatione, & affixione ligare incipiat. Nulli ergo omninuo hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temeratio contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno ab Incarnatione Dominica millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, quintodecimo Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno quarto. Hactenus verba, & tenor Bullæ.

Sequitur dubitatio, an hæc suspensio incurratur ab illo, qui bona fide, & sine culpa ordinatus fuit ab alieno Episcopo, & sine litteris dimissoriis, credens ex ignorantia inculpabili talem Episcopum esse suum proprium, eo quia pater ipsius ordinandi, seu ordinati mutavit domum in alium Episcopatum, & filius existimavit bona fide patrem mutasse domicilium animo permanendi in eo Episcopatu, in quo jam morabatur cum tota domo, & familia per aliquot annos? Navarr. *in manuali, c.* 27. *n.* 155. *& in c. accepta, de restitut. spoliat. oppos.* 8. *num.* 32. excusat à suspensione eum, qui bona fide, & sine culpa sic ordinatur, quoniam Pius Secundus in præfata constitutione, *Cùm ex sacrorum*, suspendit tantùm illos, qui sine litteris dimissoriis præsumunt Ordinem suscipere: præsumptio verò supponit dolum juxta Cardinalem *in Clementina* 1. *quæst.* 38. *de privilegiis.* ergo ita ordinatus bona fide celebrans non fit irregularis, cùm non sit suspensus, Item quia suspensio hæc imponitur à jure in pœnam ei, qui hoc modo gromovetur ad Ordines; attamen si bona fide ordinatur, credens illum Episcopum esse suum, vel litteras dimissorias, quas habet, esse sufficientes, non est reus alicujus culpæ: igitur non est dignus pœna aliqua.

Quinimò quamvis dolosè quis suscipit Ordinem ab alieno Episcopo, sed postea peracta pœnitentia imposita pro illa susceptione Ordinis, bona fide ministrat in suscepto Ordine, existimans sine

dolo aliquo id eſſe licitum, non incurrit irregularitatem, Navarr. *in cap. accepta oppoſit.* 8. *num.* 35. *de reſtit. ſpoliat.* quia pœna irregularitatis propter hanc culpam infligitur præſumenti miniſtrare, ut conſtat ex prædicta Pii ſecundi Extravag. idcirco non comprehendit miniſtrantem bona fide. Ceſſat enim præſumptio, & non adeſt contemptus, Mar. Alt. *de cenſur. diſp.* 9. *de ſuſpenſione cap.* 6. *fol.* 155. *col.* 1. *in fine*, *& col.* 2. *in principio.*

His adde collationem beneficii factam promoto ab alieno Epiſcopo ad primam tonſuram ſine proprii authoritate antequam proprius ratam habeat promotionem, eſſe irritam, ita Flaminius *de reſignat. lib.* 4. *quæſt.* 2. *num.* 58. *verſ. His tamen non obſtantibus*, Rebuff. *conſ.* 1. Garcia *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 151. cum aliis, quia talis ſuſpenſus eſt, & ex conſequenti, collatio non tenet, nec poteſt illi reſervari penſio, ut facta ſuſpenſo, *cap. cùm dilectus, verſ. quia nobis, de conſuetudine*, ubi ſuſpenſus ab officio nec eligere, ne eligi poteſt, & ideo eligi non poteſt, quia nequit exercere officium ad quod teneretur electus, neque eligere, quia is actus eſt officii, ut per Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 18, & Barboſ. *in dict. cap. cùm dilectus, num* 12. idem Flaminius *de reſignat. lib.* 5. *quæſt.* 6. *num.* 84. poſt alios, Leſſius *de juſtitia lib* 2. *cap.* 34. *num.* 116. & Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæſt.* 2. & Garcia *ſuprà part.* 7. *cap.* 5. *num.* 4. aſſerentes collationem factam ſuſpenſo non valere.

Secundò adde ordinatum in prima tonſura, vel in minoribus ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis, poſſe illi excipi non gaudere privilegio clericali, Rebuff. *de nominat. quæſt.* 14. *num.* 42. *& conſil.* 1. *verſic. nec. etiam valet*, Salzed. *ad Bernard. in pract. crimin cap* 26. gloſſa Ordinis executio *verſ. & non ſolùm*, Francisc. Mar. 1. *part. deciſ.* 175, & Caſſanæus *in conſuetud. rubr. de juſtices, gloſſ. ſon creu, in fine*, ubi refert ſic fuiſſe judicatum, & alii quos referens ſequitur Thom. Vaz *alleg.* 45. *n.* 13 *& n.* 16. Flam. *lib* 4. *q.* 2. *n.* 85.

Tertiò adde ordinatum ab alieno Epiſcopo ſine proprii facultate teneri in impetratione beneficii ſe ita fuiſſe promotum narrare, & explicare, aliter enim impetratio eſt nulla. Salzed. *ſuprà c.* 26. Gloſſa Ordinis xecutio, Rebuff. *de nominat. quæſt.* 14 *n.* 42 Borrel. *conſ.* 15, *n.* 22. & Tom. Vaz *alleg.* 45. *num.* 17.

9 Quod attinet ad interſtitia temporum inter unum, & alterum Ordinem minorem, ſciendum eſt, Ordines minores bene poſſe uno, & eodem die conferri, juxta gloſſam *verb. minores in cap.* 2. *de eo qui furtivè ordines ſuſcepit*, Navarr. *in manuali, cap.* 25 *num.* 71 *verſ.* 8 ſequitur Campanil. *in diverſor. jur. Canon. rubr.* 5 *cap.* 2. *num.* 20. quatenus concurrat conſuetudo, aut diſpenſatio. Nihilominus Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 11. præcipit minores Ordines eſſe per temporum interſtitia conferendos, ſubdens, *niſi aliter Epiſcopo magis expedire videatur*, &c. ergo concedit diſpenſationem poſſe intercedere Epiſcopalem. Laudabilius erit Epiſcopo abſtinere ab hujuſmodi diſpenſationibus, niſi neceſſitas, vel alia urgens cauſa Epiſcopo exponatur. Nam poſſe omnes minores ſimul conferri, eſt in confeſſo, Mandoſ. *ſuper regulam Cancellariæ* 24. *de male promotis*, *quæſt.* 1. *num.* 9. Gutierr. *lib.* 1. *Canon. cap.* 26. *num* 31. *&* 32. Henriquez *lib.* 10 *cap.* 11. *num.* 4. & Bonacin. *de Sacram diſp.* 8. *q. unica punct.* 5. *num.* 36.

Attamen multo meliùs per interſtitia temporum debent conferri arbitrio Epicoporum, Ugol. *de offic. & poteſt. Epiſcop. cap.* 26. *§.* 27 *num.* 4. & Majol. *de irregul. lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 13. ubi volunt tutius eſſe intervallum de uno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud interponi. Item poteſt inter unum, & alterum Ordinem minorem eſſe intervallum, quod datur de uno die feſto ad alium proximum, cùm ſingulis diebus feſtis poſſit promoveri ad minores. Sorbus *in compendio Mendicantium*, *verb. Ordo*, *verſ & ſic bene*, & Campanil. *d. rubr.* 6. *num.* 13. ubi tamen fuit conſuetudo promovendi ad minores, & primam tonſuram eodem die, poteſt ſervari, Henriquez *d. cap.* 11. *num.* 4. Campanil. *ſuprà cap.* 2. *num* 20. & Armendat. *ad recop. legum. Navarræ lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 1. *n.* 57.

Nec peccat, nec eſt ſupenſus, qui eodem die promovetur ad omnes Ordines minores, imò poteſt accipere illos, & ſubdiaconatum, ubi fuit talis conſuetudo, ita Soarez *tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 41. Valerius Reginald *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 70. *verſ. ad hanc*, Thoman Vaz *allegat.* 4. *num.* 2. Gutierr. *Canon. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 31. *&* 32. Menochius tamen *de arbitr. caſu* 564. *num.* 8 putat Concilium Trident. *in præſenti* omnem conſuetudinem in contrarium abſtuliſſe; ſed meliùs Sà *verb. ordo num.* 17. dicit omnes minores diſpenſante Epiſcopo poſſe dari eodem die, & ſi eſt conſuetudo, ſimul cum prima tonſura, & cum ſubdiaconatu, non enim Concilium tollit conſuetudinem receptam. Sic ille, quia nullo jure prohibetur, Thomas autem Vaz adhæret Menochio *dict. numero* 2. *ad finem*, mihi tamen magis placet Sà.

Nec obſtat Concilium *dict. ſeſſ.* 23. *de reformatio. cap.* 8. dum vult quòd ſacri Ordines confetantur ſtatutis temporibus, quia tantùm diſpoſuit de majoribus Ordinibus ſacris, & nihil immutavit de minoribus, de quibus loquitur, & diſpoſuit *in dict. cap.* 11. Nam quod non mutatur perſeverat, *l.* 1. *Cod. de inoffic. dotibus*, *& l. præcipimus*, *C. appellat.* nec indicenda eſt legum correctio, *cap. cùm expediat, de elect. lib.* 6. Qualis verò ſit conſuetudo Epiſcoporum circa collationem minorumt, Ordinum tradit Henriq. *lib.* 10. *de Sacrament. ord. cap.* 12. *§.* 2.

Debent ergo Ordines ſacri conferri interſtitiis temporum ſervatis, hoc eſt, uno anno tranſacto poſt ſuceptum ultimum gradum minorum, ſi quis promoveatur ad ſubdiaconatum, rurſus à ſubdiaconatu, ad diaconatum annus debet elabi, & inde ad Presbyteratum alter annus debet tranſigi, ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 11. 13. *&* 14. Annus, qui debet intercedere inter unum; & alterum Ordinem, non debet eſſe Mathematicus, ſed ſufficit, ſi computetur à quatuor temporibus Quadrageſimæ ad tempora eadem ſequentis Quandrageſimæ, quamvis annus naturalis nondum completus fuerit, ita cenſuit ſacra Cardinalium Congregatio, ut refert Proſper. de Auguſtino *in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarii*, *verb. ordo*, *prope finem*, *pag* 395. 10

Ratio, quia annus inter unum, & alterum Ordinem ſumitur moraliter, & juxta ritum Eccleſiæ, nimirum ab una Quadrageſima ad aliam, à Pentecoſte ad Pentecoſtem, quamvis inter primam, & ſecundam Pentecoſtes ſolennitatem non ſint tranſacti duodecim menſes, ita Praxis Epiſcopalis *part.* 1. *verb. Ordo*, *verſicul. ad quartum*, *circa medium.* Fornar. *de Sacramento Ordin. cap.* 3. *num.* 4. Bonacina *de Sacramentis*, *diſp.* 8. *quæſt. unica*, *punct.* 5. *num.* 33. Campanil. *in diverſ. jur Canon. rubr.* 6. *cap.* 3. *num.* 12. & Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſ. poſt reſolutionem* 276. *in notab. de materia Sacram. Ordinis*, *verſ. quoad.* Aſſignatur annus inter Ordinem, & Ordinem, ut ordinandi melius edoceantur in officio Ordinis; quem ſuſcipiunt, & ut conſideretur dignitas ad quam evecti ſunt, & ita cum ætate meritum vitæ accreſcat, & doctrina magis augeatur, Ugolin. *de poteſt. Epiſcop. cap.* 26. §. 27. *num.* 2. & Carol. de Graſſis *de effectib. Cleric. in prælud. num.* 326. *cum ſeqq.*

Inter-

11 Interstitiis non servatis Ordines recipiens peccat, si faciat absque licentia Episcopi, quamvis contrarium teneat Henriquez *in summa lib. 6. cap. 10. §. 3.* nullam tamen incurrit censuram, vel irregularitatem, ita Praxis Episcopalis *p. 1. verb. Ordo, §. 8. & part. 2. eodem verbo, versic. ad quintum*, Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 3. collect.* 576. Sayr. *decis. 56. sub titul. de tempor ordinat.* & Soarez *de censuris, disputat. 31. sect. 1. num. 43.* & Bonacin. *de Sacrament. disp. 8. quæst. unica, d. punct. 5. num. 35. & de censuris disp. 3. quæst. 6. punct. 5. num. 7.* ubi resolvit peccare, nulla tamen censura, aut pœna ligari.

12 Episcopus ad Ordines promovens subditum non servatis interstitiis, nullam pœnam incurrit, prout vult Navarr. *consil. 4. numer. 1. in novis, de tempor. ordinat.* & Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. resolut. 483. num. 7. in 2. edit.* Oportet tamen, ut Episcopus clarè dispenset super interstitiis, vel sciens nondum annum esse elapsum à suscipiente Ordines, illum assumat, & admittat ad sequentes Non enim censetur tacitè dispensare, si ignorans ad Ordines admittat, juxta tradita à Panormitan. *in cap. veniens, num. 2. & 3. de filiis presbyterorum*, Felin. *in cap. præterea, num. 7. cum sequentibus, de testib. cogendis*; & in specie tradunt Mayol. *de irregularit. lib 3. cap. 24. num. 14.* Menoch. *de arbitrar. casu 563. numer 10.* & Salzed. *ad Bernard. in practic. cap. 25. versicul opportund.*

Posse Episcopum proprium dispensare cum ordinandis super interstitiis data aliqua causa, habetur in Concilio Tridentino *session. 23. de refort. cap. 14.* ibi, *nisi ob Ecclesiæ utilitatem aliud Episcopo videretur*; ita Navarr. *consil. 12. de tempor. ordinat* Bonacin. *de Sacramentis, disp. 8. quæst. unica; punct. 6. num. 1. versicul. graviorem*, ubi vult majorem causam requiri in dispensatione interstitiorum, inter Diaconatum, & Sacerdotium, quàm inter cæteros Ordines. Quare dispensare in interstitiis inter majores Ordines, non competit Episcopo ad ejus libitum atque arbitrium non regulatum, quia semper requiritur causa. Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. quæst. 38. artic. 8. conclus. 3. & 4.* Ugolin. *de offic. & potestat. Episcop. cap. 26. §. 27. numer. 3.* & Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis. 561. in 1. edit. & resolut. 483. num. 2. in 2 edit.* Nam Concilium in dispensatione interstitiorum inter minores Ordines exigit solum arbitrium Episcopi: in dispensationibus autem interstitiorum inter minores, & majores Ordines requirit necessitatem, aut utilitatem Ecclesiæ. Denique in dispensationibus interstitiornm inter Diaconatum, & Presbyterarum exigit utilitatem Ecclesiæ, & necessitatem simul, quasi verò non satis sit Ecclesiæ utilitas, sed quòd etiam requiratur necessitas, ut deducitur ex *dict. cap. 14.* ibi, *& hi sint, qui non modò in Diaconatu ad minus annum integrum nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint.* ita *in eo cap.* ubi Trident. remittit dispensationem arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, posita utilitate Ecclesiæ, & necessitate bene visa, & considerata ab Episcopis secundùm rationem loci, & temporis, & secundùm qualitatem personæ. Sic Menoch. *de arbitrar. casu 427. num. 30.* Carol. de Graffis *de effectib. cler. in præludio, num. 334.* & Fr. Emman. *regul. tom. 3. quæst. 24. art. 6. & 7.*

13 Quid, de Abbatibus, qui possunt conferre Ordines minores? Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. quæst. 38. art. 7. concl. 3.* Respondet dum Abbates subditos suos per se ipsos ordinant in minoribus, posse cum eisdem dispensare in interstitiis, & hoc deducitur ex Concilio *session. 23. cap. 10.* ibi *cuique Regularis subditus sibi non sit.* ita Sorbus *in compendio privileg. mendicant. verb. Ordines sacri, vers. quanod vero Abbates.* non possunt tamen promovere personas sæculares habentes litteras dimissorias suorum Episcoporum; ut decidit Rota apud Seraphin. *decis. 985. part. 1.* Quare non sunt audiendi, Quaranta *in summa Bullarii, verb. ordo, vers. Abbatibus: pag. mihi 501.* Azor *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 20. quæst. 7.* dum volunt ipsam sacram Congregationem censuisse hujusmodi Abbates regulares mitra, & baculo utentes post benedictionem, & Ordinem sacerdotalem susceptum, posse tonsuram clericalem, ac minores Ordines sæcularibus non subditis conferre, accedente suorum Episcoporum consensu, aut concedentibus litteras dimissorias, ut ab Abbatibus promoveantur; quia hoc repugnat *dict. cap. 10.* Concilii, ibi, *Non liceat*, & ibi, *cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit.* Ex quibus verbis apparet ad regulares sibi subditos solùm extendi, non autem ad alios etiam sibi subditos extendi debet, & multo minus ad subditos alterius, etiam si habeant litteras dimissorias ad recipiendos Ordines etiam ab ipsis Abbatibus: sicut non extenditur ad regulares sibi non subditos, etiam si dimissorias habeant speciales suorum superiorum, & specialem consensum Episcopi loci. Atque ita non est admittenda sententia Quarantæ, & Azorii tanquam longè à veritate aliena. Quin imò ipsi regulares subditi ab Abbatibus ordinandi, non ab Episcopis examinandi sunt, sed ab eisdem Abbatibus, quia Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformat. cap. 12.* de solis Ordinibus sacris intelligendum est, ita Navarr. *cons. 13. aliàs 14. in novis num. 5. sub titulo de privilegiis.* Vide tamen Barbos. *de offic. & potest Episcop. allegat. 3. ex num. 10. usque ad num. 14. & in cap. cum contingat 11. de ætate, & qualitate n. 2. & duobus sequentibus.*

Cum Religiosis autem in interstitiis dispensare potest Episcopus ex causa sibi manifesta per affirmationem suorum Superiorum, nec superioribus licet in hoc casu dispensare, sic Petr. de Ledesm. *in summa part. 1. de sacramento Ordinis cap. 8. vers. la difficultad.* & praxis nova Episcop. *part. 1. cap. 1. num. 50. pag. 58.* ubi refert sic fuisse decisum à sacra Congregatione his verbis, *Congregat. Conc. censuit Superiores regulares non posse dispensare super interstitiis regularium ordinandorum, sed id pertinere ad Episcopum ordinantem, qui tamen quoad causam dispensationis judicium formare debet ex attestatione superiorum regularium.* Ejusdem decisionis meminit Quaranta *in summa Bullarii verb. ordo*, Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapol. decis. 81. num. 1 & in praxi fori Episcopalis decis. 561. in 1. edit. & resolut. 483. num. 5. in 2. edit.* subdens, faciendam esse mentionem in litteris dimissorialibus suorum superiorum petentium ab Episcopo, ut super interstitiis dispensare dignetur, attenta necessitate, vel utilitate Ecclesiæ seu Religionis, Prosper. de Augustino *in addit. ad Quarant. in summa Bullarii verb. ordo, prope finem pag. 395.* quem referens sequitur Barbos. *in remiss. sess. 23. de reformat. c. 11. n. 5.* 14

Episcopus insuper dispensare censetur super interstitiis temporum cum ordinando, si illum ad Ordines admittat, sciens nondum esse lapsum tempus ab Ordine antea suscepto, Felin. *in cap. præterea num. 7. cum sequent. de testibus cogend.* Bartol. *in l. Barbarius num. 12. ff. de offic. Prætor* & Menoch. *de præsumpt. lib. 2. quæst. 20. num. 7. & de arbitrar. casu 563. n. 10.* 15

Quid de Episcopo cum suo familiari triennali alias non subdito, poterit ne cum eo dispensare in interstitiis? Responde familiares ad effectum, ut possint ab Episcopo ordinari, dici eos, qui cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes servierint, non tamen, si absentes fuerint, quamvis sumptibus Epis- 16

qui cælesti præsunt pani, rebusque aliis, quibus egent Christiani ad æternum alimentum, & salutem consequendam. Anastas. Germon. *in Paratitlis*, *tit. de temporibus ordinat.*

18 Extra controversiam sunt, quæ nocere possunt consequentibus Episcopatum. In primis, qui appetunt hanc dignitatem propter honorem, & abundantiam rerum temporalium illicitè faciunt instar Pharisæorum ambientium primos accubitus in cœnis, & primas Cathedras in synagogis. Item graviter peccant Episcopi ad Episcopalem dignitatem aspirantes principaliter, ut possint suis cognatis, & familiaribus de beneficiis providere. Navar. *de Orat. miscel.* 42. *num.* 2. Vocantur enim Episcopi dum in Sede Episcopali collocantur ad labores, & solicitudines pro Dei gloria, & ut fiant servi Christi, & ministri omnium propter Christum Chrysost. *lib.* 3. *& 6. de Sacerdot.* vocat onus Episcopalis officii, pelagus laborum, & abyssum ærumnarum. Augustinus autem *in cap. ante omnia* 40. *dist. Nihil.* inquit, *est miserius, tristius & damnabilius apud Deum Episcopatus officio si perfunctoriè agatur, & si, ut decet, nihil periculosius.* Nam in Actibus Apostolorum *c.*20. dicitur, *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* & paulò pòst, *Propter quod vigilate*, &c. & Apostolus 2. ad Timoth. 4. *Tu vero vigila, in omnibus labora, ministerium tuum imple.* Quibus verbis ostenditur quanta debeat esse vigilantia, & solicitudo ab Episcopis in omnibus ad suum munus pertinentibus impendenda.

19 Oportet item quòd Episcopus sit sicut Melchisedech sine patre, & sine matre, & sine genealogia, compescendo naturales affectus, & teneros effectus erga consanguineos, per quos, & per cognatos solet substantia, ac reditus Ecclesiarum plerunque periclitari, *c. de Syracusanæ* 28. *dist.* & Episcopi nonnulli videntur cæci circa suos nepotes, teste glossa *in c. pervenit.* 1. *quæst.* 3. Baldus *in Authentica Quicumque, C. de sacros. Eccles.* & Jason *in usibus feudorum, tit. cui feudum dare possunt, n.* 14. Quamobrem *in Authent. Quomodo oportet Episcopos*, §. 1. *collat.* 1. statuitur ne quis, qui habuerit filios, vel nepotes, etiam legitimos: creetur Episcopus. Ubi pro nepotibus intelliguntur filiorum filii, prout Abbas vult *in c.* 1. *de testamentis, num.* 3. Requiritur ergo dispensatio de jure communi, ut habens filios, vel nepotes, eligatur in Episcopum. Sic Innocentius, & Abbas *in principio, d. c.* 1. *de testam.* quos sequitur Navar. *de spoliis clericorum*, §. 19. *num.* 2. Quamvis oppositum constituatur *in c. Episcopus* 12. *quæst.* 2. cui favet contraria consuetudo. Remota tandem fraude, & temperata amore Dei consanguineorum affectione bene possunt Episcopi benefacere consanguinis egenis, moderatè tamen pro ratione status, ac conditionis, cùm majorem charitatem, & pietatem in suos, quàm in extraneos exercere queant, textus *in c. in Canonibus* 16. *quæst.* 1. & in illos alienare bona Ecclesiæ emphyteuticari solita. Menoch. *cons.* 18. *n.* 19. *vers. non obstat, & cons.* 79. *n.* 1. & 4. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 92. *num.* 2. Cald. Pereir. *de potest. eligendi cap.* 13. *numer.* 2. 8. & 11. & Flamin. *de resignat. lib.* 9. *quæst.* 17. *n.* 124. Barbos. *in cap. dilecto, n.* 2. *de præben.*

20 Sed quid dicendum de Prælato, qui quod sibi ultra congruam sustantationem ex reditibus Episcopatus superest, consumit in profanos usus. D. Thomas & Cajetanus 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. tradunt peccare mortaliter, idem D. Thomas *quodlibet* 6. *art* 12. Covar. *in cap. cùm in officiis, de testam. num.* 3. & Sotus *de justitia, lib.* 10. *quæst.* 5. *art.* 3. & 4. quos referens sequitur Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 46. debent enim superflua in usus pios converti, & inter pauperes distribui: in quo eventu possunt dari illis qui sunt de sanguine. Menoch. *cons.* 321. *num.* 3. *de præsumpt. lib.* 4. *quæst.* 125. *num.* 13.

Non potest autem Episcopus sine licentia Papæ de superfluis fabricæ unius Ecclesiæ, fabricæ alterius assignare; cùm hoc nullo jure concessum reperiatur. Navarr. *cons.* 2. *in antiquis*, *aliàs* 15. *in novis*, *de rebus Ecclesiæ non alienand.* Nec refert gloss. *in cap. constitutus, de Relig. domib. & in cap.* 1. *de reb. Eccles. non alienand.* per quam Burg. *in cap. quæ in Ecclesiarum, de constitut. num.* 271. affirmat posse Episcopum inconsulto Romano Pontifice: idem sequitur Marc. Anton. Genuens. *in man. Pastorum, cap.* 36. *num.* 8. sed magis placet sententia Navarri negantis, quia tam de jure antiquo *in cap.* 1. 12. *quæst.* 1. quàm de jure novo Concilii Tridentini *sess.* 7. *cap. ultimo, de reformat. & sess.* 25. *cap.* 8. applicari nequit, sine Papæ authoritate aliquid unius Ecclesiæ alteri. 21

De iis, quæ possunt Episcopi circa sacramentum Ordinis, tam in suis Diœcesibus, quàm extra illas.

§. VI.

EPITOME

1 *Episcopus consecratus nihil potest quoad Sacramentum ordinis, sed solùm, quæ pertinent ad jurisdictionem, & ideo potest indulgentias concedere.*

2 *Episcopus consecratus est minister Sacramenti ordinis, quamvis sit hæreticus excommunicatus, suspensus, vel interdictus.*

3 *Episcopus etiam hæreticus, occultus tamen validè confert Ordines, & ordinatus non caret executione.*

4 *Episcopo competit examen ordinandorum, non solùm de vita, & moribus, sed etiam de aliis defectibus.*

5 *Descendentes ex Judæis, vel Mauris, an excludantur ab ordinibus de jure?*

& quid ex constitutionibus Summorum Pontificum Clementis Octavi, & Pauli Quinti circa beneficia? n. 6.

7 *Testes quomodo jurare possunt descendentes ex Judæis esse ex veteranis Christianis?*

8 9 10 & 11 *Neophyti qui sint, & quomodo ordinandi, & qualis inquisitio debeat fieri de illis antequam ordinentur?*

12 *Ordines minores suscipiens, an debeat habere intentionem ascendendi ad majores?*

13 *Tonsuram clericalem, aut minores suscipiens tantum, ut forum declinet, an peccet mortaliter?*

14 *Religiosi ordinandi debent examinari circa doctrinam.*

15 *Illiterati omnino sunt irregulares, nec possunt ordinari, & qui dicantur omnino illiterati?*

16 *Ordinatus sine examine, & sine inquisitione aliqua an sit suspensus?*

17 *Episcopus prohibens sub excommunicatione ne quis ordinetur sine approbatione, quam mentem habeat contra ordinatum sine requisitis?*

18 *Episcopo ordinante, dicentéque non habere mentem ordinandi, nisi approbatos, non approbati non manent ordinati.*

19 *Examinati, & approbati à suo Episcopo possunt iterum examinari ab ordinante.*

20 & 21 *Episcopus, an possit ordinare in aliena Diœcesi, & quas pœnas incurret?*

22 *Episcopus ordinans suos in aliena Diœcesi, quas pœnas incurrat.*

23 & 24

23 & 24. *Episcopi titulares nequeunt ordinare in loco exempto, neque in aliena Diœcesi, & quas pœnas incurrant, & quando excusentur, si ordinent?*

1

EPISCOPUS electus antequam sit confirmatus, nihil potest administrare ex iis quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis: post confirmationem poterit ea, quæ sunt jurisdictionis, etiam antequam sit consecratus, non autem quæ sunt Ordinis, Cosm. *in pragmat. sanct. titul. de elect. verb. benedictionis num. 2. pag.* 149. Covarr. *lib. 3. variar. cap. 16. num. 6.* Flamin. *de resignat. lib. 10. quæst. 6. num. 30.* & Azor *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 29. quæst. 5.* Quare confirmatus potest indulgentias concedere, cùm sit actus jurisdictionis, D. Thomas *in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 4. quæstiunc. 2.* Azor *dict. cap. 29. quæst. 8.* & Reginald. *fori pœnitentialis lib. 7. num. 123.* & dimissorias ad Ordines concedere, Flores de Mena *variar. lib. 3. quæst. 24. num. 11.*

2 Minister igitur Ordinis Sacramenti Episcopus est propriè; est de fide juxta Concilium Tridentinum *quæst. 23. de sacramento Ordinis, canon. 4.* & probat D. Thomas *3. part. quæst. 65. art. 3. arg. 2.* Victoria *de Sacramento Ordinis num. 2. num. 3 & 4.* Henriquez *lib. 10. cap. 21.* Vasquez *in 3 part. D. Thomæ tom. 3 disp. 243. & 245.* & Bonacina *de sacram. disp. 8. quæst. unica punct. 5. num. 1.* & ideo ad Episcopum conferendi Ordines potestas pertinet, & penes illum moratur, quamvis sit hæreticus, excommunicatus, suspensus, vel interdictus, semper enim retinet characterem & potestatem
3 conferendi Ordines validè, Henriquez *dict. lib. 10. cap. 21. in principio*, Valent. *ad D. Thomam disput. 9. quæst. 3. punct. 2. vers. penult. tom. 4.* Coninch *de Sacramentis, tom. 2. disp. 20. dub. 9.* & Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 1. num. 25.* Ordinatus tamen executione caret. Attamen si hujusmodi Episcopus hæreticus, schismaticus, & qualitercumque excommunicatus occultus sit, validè confert Ordi. & veram Ordinis executionem habet absque ulla suspensione, ita Panorm. *in cap. veritatis, num. 46. de dolo.* Covarr. *in cap. Alma mater, part. 1. §. 6. num. 7.* Gutierr. *Canon. lib. 1. cap. 1 num. 81. & 89.* & testatur communem Mascard. *de probat. conclus. 649. num. 45.* & alii quos referens sequitur Sanchez *lib. 3. de matrimonio, disp. 22. sub num. 35. vers. verius tamen est.* Adest enim communis error facti, cum titulo, & æquitas postulat, ut omnino valeat quidquid gerit: quia dignitas potius quàm persona agit. Nec refert axioma illud, *Nemo dat, quod non habet*, quoniam intelligitur de causa principali; non autem de instrumento, quale est Sacerdos Sacramentum conferens: & ideo, quamvis impius sit, gratiam, quam non habet, largitur. Abbas *in d. cap. veritatis, num. 46. de dolo* Palud. *in 4. dist. 18. quæst. 4. num. 6. vers. quartus effectus*, & Castro *lib. 2. de lege pœnali, cap. ult. conclus. 2. ad finem, ante §. alii sunt actus civiles.*

4 Quæres item, quale sit munus Episcopi circà examen ordinandorum? Constat ex Concilio Tridentino *sess. 23. de reformatione cap. 5. & cap. 7.* esse inquirendum de genere, de Natalitiis, de persona, de institutione, de patria, de vita, & moribus eorum. Patria namque est investiganda, ut inde deprehendatur quibus ordinandi moribus sint imbuti, Tiraquel. *ad l. 7. connub. gloss. 1. part. 7. n. 17.* Genus etiam ad Ordines inquirendum est, an ordinandus sit filius ancillæ, vel servus, aut filius, aut nepos hæreticorum, fautorum, defensorum, vel receptatorum; eo quòd jus illos à suscipiendis Ordinibus ejicit usque ad secundum gradum per viam masculinam, ita Henriquez *in summa, lib. 10. c. 17. n. 2. in comment. litt. G* vel usque ad primum per viam fœmininam, idem Henriq. Avil. *de censuris, p. 7. disp. 4. dub. 4.* Fr. Emman. *in summa, tom. 1. cap. 160. num. 2. & quæst. regul. tom. 1. quæst. 24. art. 7.* Item inquirendum, quòd sint legitimi: nec ordinandorum genus in Concilio Tridentino refertur ad descendentes ex genere
Hebræorum, prout docet Cened. *ad Decretales, collec-* 5
tan. 77. num. 2. vers. ego tamen. Unde non reperitur jure cautum, quòd conversi ex Judæis ab Ordinibus suscipiendis excludantur, nam caput *constituit. 17. quæst. 4.* ex Concilio Tol. IV. *can. 65.* desumptum, quatenus decernit Hebræos, aut eorum descendentes inhabiles esse ad obeunda munia publica, loquitur de Judæis nuper ex Judaismo ad fidem vocatis; non autem de illis, qui ex infantiæ tempore baptizati ex Judæis originem ducunt.

Hodie tamen ex constitutione Clementis Octavi edita anno Domini 1600. sub die 18. Octobris, quam 6 postea Paulus Quintus confirmavit, non omnino excluduntur Hebræorum decentes ab Ordinibus suscipiendis; sed ordinavit, ut ex tunc Canonicatus, & Præbendæ, ac dignitates in Cathedralibus, & dignitates pricipales in Collegiatis Ecclesiis, nec non parochiales, & earum perpetuæ vicariæ, cæteraque curam animarum habentia in prædictis Regnis Hebræis, & eorum descendentibus usque ad septimum gradum inclusivè, à tempore conversionis illorum originem trahentibus nullo modo conferantur, constitutio autem Pauli Quinti edita fuit anno 1612. die 10. Januarii, ex quibus constat Hebræos ad hæc supra dicta beneficia esse omnino inhabiles.

Quæres, quando fit inquisitio de promovendo ad Ordines, qualiter possint testes jurare ordi- 7 nandum esse ex veteranis Christianis; quamvis à Judæis, vel Mauris oriatur? Soares *tom. 5. disp. 43. sect. 3. num. 9.* & Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 28. num. 16.* videntur asserere, posse jurare illum esse Christianum veterem, nec descendere ex Maurorum, aut Judæorum sanguine, si non est Neophytus ex Judæis vel Mauris, sed ab infantia baptizatus, & quando non est filius, vel nepos per viam masculinam, vel filius per viam fœmininam hæretici defensoris, receptatoris, vel fautoris hæreticorum, quia constitutiones Pontificiæ, quæ prohibent admitti ad aliquam dignitatem, vel ad aliqua beneficia originem trahentes ex Mauris, vel Judæis, aut hæreticis, sunt intelligendæ ex juris æquitate, nec habent locum in descendentibus ex illis, qui sponte sua, & voluntate propria conversi sunt. ita Navarrus *cons. 1. sub titulo de Judæis, in 1. edit. & cons. 22 sub titulo, de hæreticis, in 2. edit.* & Avila *de censuris, part. 7. disp. 4. dub. 3.* Sanchez *d. lib. 2. cap. 27. num. 3.*

Porrò Neophytus, qui recenter, & de novo in- 8 duit habitum Ecclesiasticum, non debet ordinari. Dicitur autem propriè Neophytus, qui ex Hebræa lege, aut Mahometica, nuper legem Christi professus est, non verò qui ab ipsa nativitate nomen dedit Christo, quamvis originem ducat à Judæorum gente Felin. *in cap. eam te, n. 12. de rescript.* & ibi Decius *num. 6.* Navarr. *in manuali, cap. 27. num. 205. post. principium*, Covarr. *in Clement. si furiosus 1. part. §. 2. num. 6. de homicidio*, & Tolet. *in summa lib. 1. cap. 64. num. 14.* Nam Neophytus impeditur, ne possit ordinari irregularitate procedente ex defectu animæ, Trotius *de vero clerico, lib. 2. cap. 12.* Fr. Emman. *in summa cap. 159. n. 2.* & Roman. *sing. 416.*

Similiter Neophytus, seu nuper plantatus in fide, nequit in Episcopum ordinari, text. *in cap. quoniam*
1. 48. dist. ne elatus in superbiam in judicium inci- 9
dat diaboli. Apostolus *1. ad Timoth. cap. 3.* Quòd, si Neophytus sit humilis opere, & exemplo, bene potest eligi, quia cessante ratione constitutionis, cessat constitutio. Tiraquel. *in tract. Cessante causa, num. 55. & num. 130. & 215.* Navar. *in manuali suprà*, &

Barbos. *de officio Episcopi, p.* 1. *titul.* 2. *gloss.* 17. & deducitur ex *cap. Neophytus* 9. *dist.* 61. In minoribus poterunt ordinari Neophyti, non tamen dicendi sunt tales, filii conversorum, qui in infantia fuerunt baptizati, & ideo possunt ordinari, cùm jam non reputentur Neophyti, sicut non reputantur, quià multo tempore, veluti decem annorum, ad fidem sunt conversi.

10 In Castellæ Regno Neophyti, & cæteri novi Christiani non prohibentur ascendere ad omnia publica officia, sed solùm ad certa, & destinata, nimirum ad officium judicis in supremis consiliis Regni, neque ad officia Cancellariæ, Ignat, del Viliar *in sylva responsor. lib.* 1. *respons.* 12. *a num.* 40. *&* 41. ubi addit eos removeri ab officiis domus Regiæ, *& num.* 42. ab officiis sanctæ Inquisitionis, & à Collegiis scholarium. In regno etiam Portugaliæ Neophyti, & originem trahentes à Mauris, & Judæis non admittuntur ad ulla officia publica ex regio diplomate. Barbos. *in c. ex speciali* 18. *ex num* 2. *ad* 6. *de Judæis, & Sarracenis, & tract. de offic. & potest. Episcop. part.* 1. *tit.* 3. *gloss.* 17. *num.* 30.

11 Qui igitur Neophytos ordinare voluerit, debet diligenter rimari multa circa illorum vitam, atque ea præsertim, quibus ante conversationem invigilabant ipsi, ut notat Eymeric. *in* 3. *part. directorii num.* 114. & Pegna *in commento num.* 25. Nec licèt, ut qui heri, & nudius tertius erat Catechumenus, hodie fiat Sacerdos, & ministret in Altari. Indignum namque est, ut qui nondum exemplum vitæ suæ exhibuerit, aliorum fiat Magister. Quapropter non debent promoveri ad sacros. Ripa *in cap. eam te, de rescriptis. num.* 31. *vers. tertiò respondeo,* Majol. *de irregularitate, lib.* 1. *c.* 31. Hojeda *de incompatib. benefic. part.* 1. *c.* 24. *n.* 3. & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 11. *c.* 7. *an.* 1. ubi *n.* 5. decidit Neophytum promovendum ad Ordines etiam minores à conversione sua debuisse habere jam biennium transactum.

12 Quid de intentione ordinandorum, an requiratur intentio ascendendi ad superiores Ordines? Henriquez *in summa, lib.* 10. *c.* 17. *§.* 2. tradit non esse ordinandum, qui caruerit ea intentione, quia aliter faciendo peccaret ordinans, Bannes 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. *in* 2. *difficultate, concl. fin.* An verò peccet ordinatus absque intentione suscipiendi majores Ordines, quæstio est anceps? Sanchez tradit Initiatum minoribus Ordinibus non teneri habere animum suscipiendi majores Ordines; quia nullo jure talis intentio requiritur, nec de ea fit mentio in Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformatione, cap.* 4. imo, si suscipiens Ordines minores ambigat, an ulteriùs progrediatur, an potiùs resiliat, nullo modo peccat, sequitur Coninch *de Sacramentis, tom.* 2. *disp.* 20. *à num.* 104. & Bonacin. *de Sacramentis, disp.* 8. *quæst. unica, p. ult. in fine.*

13 Major hæsitatio est, quando quis primam tonsuram, aut minores Ordines suscipit animo duntaxat declinandi forum sæculare? Petrus de Ledesma *de Sacramento Ordinis, cap.* 7. *post tertiam conclusionem,* Aragon. 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. *dub.* 1. & Manuel 2. *tom. summa, in* 2. *edit. cap.* 17. *n.* 2. *conclus.* 2. credunt peccare mortaliter, cùm decipiat Ecclesiam in re gravi; & similiter Episcopum peccare mortaliter, si conscius illius intentionis illum ordinet: consonat Victoria *de Sacramento ordinis num.* 240. dum vult Episcopum peccare plus quàm venialiter, si contulit primam tonsuram homini, quem scit habere intentionem inserviendi Choro. Sanchez autem *in libro septimo disp.* 31. *num.* 17. non videt culpam mortalem in hoc casu, cùm finis non sit mortalis, præsertim in Ordinibus minoribus quos est valdè probabile ne esse Sacramenta, nec gratiam conferre. Sancium sequuntur Coninch *de Sacramentis, tom.* 2. *disp.* 2. *n.* 104. *&* 105. & Bonacin. *eodem tractatu disp.* 8. *quæst. unica, punct. ultimo in fine.* Mihi tamen placet esse mortale suscipere Ordines minores animo ulciscendi liberè injurias, aliòsque offendendi sine timore judicii sæcularis subeundi, & ut vectigalia, & tributa sæcularibus imposita excusentur. Sic Bannes 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. *in* 2. *difficult. concl. final.* quem referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 11. *num.* 12. & Navar. *cap quando Latinè, cap.* 7. *num.* 15. ubi ait peccatum mortale suscipere Ordines minores, quando intentio est mortalis.

Religiosi sunt etiam examinandi circa doctrinam, quæ cùm sit quid extrinsecum, non præsumitur homini inesse; ideo non debet probari per testes, vel per famam, sed ex actuali examine probari debet, atque ita nec Regulares excusentur, quominus possint examinari de doctrina, ut habetur *in Concilio Tridentino sess.* 23. *cap.* 12. ibi *Regulares quoque, nec in minori ætate, sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscumque, quo ad hoc, penitus exclusis.* Ita ibi. Nihilominus tuta conscientia Religiosi, & si deficiant aliquo modo in Latina lingua, ab Episcopis possunt ordinari, quia regulariter non suscipiunt Ordines ad curam animarum exercendam, sed ad inserviendum Choro, & assistendum Altari, & rebus sacris, & per usum, & exercitium continuum acquirunt, quæ necessaria sunt ad suum munus peragendum, ita Sylvester *verb. clericus* 2. *num.* 1. Graffis *decis. p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 24. Henriq. *de sacrament. Ordinis, lib.* 10. *cap.* 16. *in fine,* Mayol, *de irregul. lib.* 1. *cap.* 31. *num.* 5. & Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 2. *quæst.* 8. *art.* 77. Coninch 1. Nec refert *cap. præcipimus* 34. *distinct. & cap. illiteratos, & ibi glossa* 1. 38. *distinct.* ubi dicitur illiteratos non posse fieri clericos, quod etiam volunt Navarr. *in cap. si quando except.* 11. *num.* 45. *&* 50. *de rescript.* Fulvius Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 79. Henriquez. *in summa part.* 2. *lib.* 14. *c.* 8. *num.* 11. Flamin. *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 4. *num.* 2. *& lib.* 5. *quæst.* 3. *num.* 70. Gonzal. *ad regul.* 8 *gloss.* 4. *num.* 41. *cum sequentibus.* 14

Quia loquuntur de illiteratis omnino, qui prima Grammaticæ rudimenta non attigerunt, nec à limine, ut aiunt eam salutarunt, Ii enim comparantur cœco, *cap. post translationem. §. item si quis, de renunciatione,* nec veniunt appellatione hominum; sed animalium intellectu carentium, Gomez *in regula de annali, quæst.* 47. *in fine,* & sunt irregulares ex defectu litteraturæ, Avila *de censuris, part.* 7. *disp.* 4. *dubio* 1. Tolet. *in summa cap.* 58. *versic irregulares ex defectu animæ,* Garcia *de benefic. part.* 7. *c.* 7. *num.* 19. Flamin. *de resignat. d. lib.* 5. *quæst.* 3. *num.* 89. & Gonzal *ad regul.* 8. *gloss.* 4. *num.* 41. & sunt indispensabiles, prout volunt Rebuff. *de pacificis possess. num.* 264. & Flamin. *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 4. *num.* 2. eo quia litteratura videtur necessaria de jure divino, ex Oseæ *cap.* 34. ibi, *conticuit populus, eo quòd non habuerit scientiam, quia scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi,* ita Vivald. *in Candelabro, part.* 2. *tit. de irregul. num.* 97. Flamin. *lib.* 4. *quæst.* 4. *num.* 7. Azor *instit. moral. part.* 2 *lib.* 6. *quæst.* 4. *column.* 685. Quare si quis principium Grammaticæ habuerit, & ostenderit in futurum addiscendi spem, potest ordinari ab episcopo, ita Henriquez *suprà dict. lib.* 14. 8. *§.* 11 *propè finem,* Mar. Alterius *de censuris tom.* 2. *disp.* 16. *de suspens. cap.* 1. *vers secundo, in fine,* & Gonzal. *d. gloss.* 4. *num.* 80. *cum sequentibus.* 15

Si aliquis nullo præmisso examine, nullàque præmissa inquisitione fuerit ordinatus, si ignotus est, quamvis dignus, deponendus est, ex Sylvestro, vel si cognitus, sed inhabilis extiterit, etiamsi impedimentum ordinans deprehenderit, nec expressè dispensaverit, *c. si qui sine examinatione* 81. *dist.* 16

Hen-

Henriquez *d. lib.* 10 *cap.* 18. §. 1. & Campanil. *in diversor. juris Canonici, rub.* 3. *num.* 6. facit *c. nullus, dist.* 24. ubi dicitur ante examinationem, & approbationem nullum clericum esse ordinandum, ut constet, an habeat scientiam ad Ecclesiasticos Ordines requisitam, juxta tradita per Sotum *in* 4. *distinct.* 25. *quæst* 1. *art.* 4. *vers. tertia conclusio.* Rebuff. *in praxi tit. de clerico ad sacros Ordines malè promoto, gloss.* 4. *ex num.* 10. Illustrissimus Cunha *in d. cap. nullus, post alios. dist.* 24. *& in cap. si quis sine, dist.* 81.

Veruntamen Gregorius Lopez *partit.* 3. *tit.* 19. *l.* 4. *gloss.* 1. qui loquitur quando quis creatur absque examinatione, sit ne deponendus, quamvis sit idoneus, & allegat glossam, & deponendum esse sentit Henriqnez *in summa, lib.* 10. *c.* 18. §. 1. Ast dicendum est, si esset cognitus, & dignus, nec peccare, nec deponendum esse, si fuerit ordinatus sine præcedenti scrutinio, ut probat text. *in cap. nullus,* & gloss. *ibi* 24. *dist.* & Sylvester *verb. Ordo* 2. *num.* 2. sequitur Mayol. *de irregularit. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 6. Adde notoriè litteratos non esse examinandos an Ordinum receptionem, Felin. plura cumulans *num.* 28. *de præsumptionibus,* Decius *in cap. constitutis* 46. *num.* 3. *notab.* 4. *de appellat.* Cevall. *commun. contra commun. p.* 1. *quæst.* 302. *num.* 14. Hinc fit, semel examinatum, & approbatum ad unum beneficium simplex, non esse ampliùs examinandum ad aliud, simile etiam in alia Ecclesia tam Cathedrali, quàm Collegiata; nisi examen sit pro forma assignatum: tunc enim nullo modo potest omitti, quamvis promotus sit persona valde litterata, & famosa, Lambertin. *de jure patronatus, lib.* 2. *part. prima, quæst.* 11. *art.* 3. *num.* 1. *post pricipium, & num* 2. Staphilæus *de litteris gratiæ in ultima expectativa, num.* 5. & Rebuff *de privilegiis scholarium privileg.* 86. *vers. ego verò contrarium servari,* subdens non posse omitti examen, quamvis examinandus sit notoriè dignus, & doctus, quando in Universitatibus requiritur pro forma examen ad consequendum gradum.

17 Quando verò Epicospus ante ordinationem inceptam verbo, vel scripto inhibuit, ne quis non examinatus, nec approbatus, veniat ad ordinationem sub excommunicationis pœna; ordinatus contra prohibitionem hujusmodi non potest in Ordine sic susceptto ministrare, vel ad superiorem ascendere sine Papæ dispensatione. Episcopum autem posse dispensare, si excommunicatio lata non erat, vult Soarez *tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 54. *cum sequentib.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 71. & Bernard. *in pract. cap.* 25. *num.* 2. Item poterit dispensare Episcopus cum excommunicatio accipienti Ordines, si Religionem ingrediatur, ut ministret in susceptis. ita Reginal. *suprà lib.* 30. *num.* 27. *in principio;* aliter enim non nisi Papa dispensabit, juxta *c.* 1. *&* 3. *de eo, qui furtivè ordines suscipit.*

Hostiensis *in summâ titulo de scrutinio in ordine faciendo, in fine,* hortatur, ut Episcopi ab hujusmodi excommunicationibus caveant, ne conscientiæ illaqueentur, & ad alias pœnas potiùs recurrant, Salzed. tamen *in addit. Bernardum, cap.* 25. *num.* 2. *litera B.* notat Episcopos hodie de more consuevisse in Ordinibus conferendis interdicere sub excommunicatione latæ sententiæ, ne quis audeat accedere, qui non fuerit approbatus, aliàs sic ordinatum non posse ministrare in ordine sic suscepto; nec ascendere ad superiores inconsultò Romano Pontifice, & dipensante, nisi crimen hoc fuerit occultum, & non deductum ad forum contentiosum, juxta Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. sequitur Bonacin. *de censuris disp.* 7. *quæst* 3. *punct.* 4. *num* 5 *in fine.* Henriquez *lib.* 14 *cap.* 6. §. 5. Ugolin *tract. de offic, & potest. Episcop. cap.* 57. §. 2. *num.* 4. *vers. quarto,* & Soarez *de censuris disp.* 41. *sect.* 3. *num.* 5.

Quòd si Episcopus eo tempore, quo confert Ordines, his verbis utatur, Non intendimus conferre Ordines non examinatis, & approbatis, accedentes sine examine, & approbatione non manent ordinati: ideo oportet de novo ordinari, ita Salzed. *suprà,* & Rebuff. *in praxi beneficiali tit. de clericis ad sacros ordines malè promotis.* Quinimò excommunicatio ab Episcopo contra accedentes latam contra ipsius prohibitionem extenditur nedum ad subditos ipsius Episcopi, sed etiam ad exemptos, ut cum aliis docet Bonacina *de Sacramentis disp.* 8. *quæst. unica puncto* 4. *num.* 32. Potest enim Episcopus statuendo adjuvare jus commune, apponendo videlicet pœnam à jure non impositam, vel aggravando pœnam à jure positam, ut per Diann. *regul.* 251. 18

Sed quid si examinatus, & approbatus ordinandus accedat ad Episcopum non suum, poterit ne illum iterum examinare? Negativè videtur respondendum cum glossa *in cap. Episcopo* 9. *quæst.* 2. quam probat Præpos. *ibi num.* 3. Post verò Concilium Tridentinum *sess.* 7. *de reformat. cap.* 11. tutiùs puto Episcopum facere, si de novo illum examinet, propter verba ejusdem capitis disponentis neminem ab extraneo Episcopo esse ordinandum, nisi diligenti examine præmisso, favet *sess.* 23. *cap.* 3. dicens non esse concedendas litteras dimissorias, nisi examinatis, & approbatis: ex quibus apparet ordinandum à non suo tam ab illo, quàm à proprio debere examinari, ita Campanil. *in diversor. juris Canonici rub.* 9 *cap.* 8. *num.* 31. *vers. sed ne,* & Bonacin. *de Sacramentis disputat.* 8. *quæst. unica punct.* 4. *num.* 33. & decidit praxis nova Episcopalis in propriis terminis *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 12. his verbis. *Concedendæ sunt dimissoriæ ex justa causa, & prius examinari debet super habilitate ad suscipiendum ordines ille, qui petit dimitti,* Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 3. *de reform.* idque in litteris exprimi debet, nihil tamen obstat quominus dimissus iterum examinari possit ab ordinatore, si ipse examinare voluerit, idem Concilium *sess.* 7. *c.* 11. *de reform.* ita praxis. 19

Quid de Episcopo ordinante in aliena Diœcesi? In primis requiritur licentia proprii Episcopi, & illa obtenta potest non solùm ibi, subditos illius Episcopi, in cujus est Diœcesi, sed etiam Clericos, & Religiosos aliarum Diœcesum dimissorias, vel licentias legitimas habentes ordinare; prout volunt Miranda *in manuali Prælatorum, tomo* 1. *quæst.* 38. *art.* 38. *art.* 3. *conclus. unica, in fine,* & Fr. Emmanuel *in summa, part.* 2. *cap.* 14. *num.* 7. sic Concilii verba *sess.* 6. *de reformat. cap.* 5. intelligentes, dum ait posse alienum Episcopum dum confert Ordines de licentia proprii ordinare tantùm eidem Ordinario subditos subjectos, non excludere alios non subjectos, qui à suis propriis Ordinariis litteras dimissorias exhibent ad recipiendos Ordines, & eas ostendunt coram Episcopo Ordinario. 20

Porrò Episcopus in aliena Diœcesi sine expressa licentia Ordinarii loci ordinans, suspenditur à Pontificalibus, & in eandem pœnam incurrit, si ordinet de licentia Episcopi personas non subditas, habetur in Concilio Tridentino *sess.* 14. *de reformat. cap.* 2. Henriquez *in summa, lib.* 13. *de excommunicatione cap.* 38. §. *primo,* Campanil. *in divers. jus Canon. rubrica* 6. *cap.* 1. *num.* 2. *& rubr* 9. *cap.* 4. *per totum.* Thom. Vaz *allegat. juris tomo* 1. *alleg.* 43. *num.* 18. Tolet. *in summa lib.* 1. *cap.* 89. *versic.* 3. Unde si Episcopus alienus voluerit ordinare in loco exempto, requiritur licentia superioris loci exempti, & insuper licentia illius Episcopi, intra cujus fines locus exemptus est, sic Galet. *in margarita casuum conscientiæ,* 21

verb. Episcopus. pag. 100. *concl.* 2. Armendar. *in addit. ad recopilat. legum Navarræ in lib.* 1. *titul.* 18. *l.* 7. *de Episcopis, num.* 35. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici post resolut.* 495. *in notabilibus de materia Episcop.* ita fuisse judicatum ibi refert.

Non desunt tamen qui doceant posse Episcopos in aliena Diœcesi suis subditis primam tonsuram conferre sine licentia Ordinarii loci, inter quos est Rebuff. *in tract. nominat. quæst.* 14. *num.* 29. *& num.* 65. *& in praxi beneficiali rubr. de Ecclesiasticis, & à quibus, & quomodo credentur, num.* 13. Henriquez *in summa lib.* 4. *cap.* 6. §. 6. & Bonac n. *de Sacramentis disp.* 30. *quæst. unica num.* 13. Nihilominus oppositum est dicendum, cùm hæc resolutio non conveniat cum supradictis, videlicet Episcopum, qui habet Diœcesim extra illam, munus suum exercere non posse, favet Concilium Tridentinum *sess.* 6. *de reformat. cap.* 5. & expressè Navarr. *cons.* 69. *de sentent. excommunic.* Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 26. *littera A.* Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 17. *num.* 17. Praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. Archiepiscopus num.* 2. *pag.* 16. *& p.* 2. *verb. Episcopus, pag.* 45. Quare posse Episcopos clericalem tonsuram suis subditis in aliena Diœcesi ministrare, non est admittendum. Campanil. *in diversor. juri, Canonici, rubr.* 6. *cap.* 1. *num.* 2. ubi asserit sibi maximè displicere sententiam id asserentem.

De Episcopis Titularibus, seu Annularibus, quorum Ecclesiæ consistunt in terris infidelium quocumque in loco etiam exempto, si quem ordinent etiam in prima tonsura sub prætextu cujuscunque privilegii etiam familiaritatis absque licentia ipsius proprii Ordinarii dic, illos esse per annum suspensos ab exercitio Pontificalium, ut vult Concil. Trident. *sess.* 14. *de reformat. cap.* 2. & tradunt Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 48. *quæst.* 6. Henriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 17. §. 3. *in fine, litera A.* & Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici resolut.* 495. *in notabilibus de materia Episcoporum, num.* 1. *in* 2. *editione.* Quapropter sic suspensus a Pontificalibus potest privatim facere sacrum, ut docet Henriquez *lib.* 13. *cap.* 32. *num.* 2. Avila *de censuris part.* 3. *disput.* 2. *dubio secundo, conclus.* 10. & facere alia, quæ competunt illi ratione sacerdotalis officii, non tamen poterit Missam celebrare cum baculo, & Mitra, & cum aliis Pontificalibus insigniis, ita Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. dec.* 467. *n....* *in* 1. *edit. & resol* 440. *in* 2. *edit.* non tamen per hanc suspensionem excluditur Episcopus ab exercitio jurisdictionis Episcopalis Aloys. *suprà num.* 3. post Ugolin. *de censuris, tabul.* 4. *cap.* 6. §. 6. *num.* 5.

Non erit tamen Episcopus suspensus si per ignorantiam ordinaverit Clericum alterius Diœcesis, ita Navar. *cons.* 40. *de tempor. ordinat.* & Aloys. Ricc. *suprà decis.* 297 *in prima edit. & resolut.* 256. *num.* 4. *in secunda edit.* Secus si ordinet tam scienter, quàm per affectatam ignorantiam sine expresso consensu, seu litteris dimissoriis sui proprii Episcopi, tunc enim est suspensus per annum à collatione Ordinum, ut tradit Anchar. *in c. eos, de tempor. ordinat in* 6. & ostenditur ex Concil. Trid. *sess.* 23. *cap.* 8. ubi *Ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.* Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tractat.* 2. *num.* 69. & Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 26. §. 22. *num.* 2. Quòd si Clericalis tonsura tantùm conferatur, à collatione illius duntaxat suspensus erit, *cap. fin. de tempor. ordin. in* 6. Ugolin. *dict.* §. 22. *num.* 1. & Bonacin. *de Sacrament. disput.* 8. *quæst. unica punct.* 4. *num.* 29. Contrà verò Episcopus si conferat extraneo Ordines bona fide sub ratihabitione proprii Episcopi, nullam incurrit suspensionem. Moylous *de irregularitate lib.* 4. *cap.* 2. *num* 3. Reginaldus *suprà dict. tractat.* 2. *vers. sunt autem,* & alii, quos refert Soar. *de censuris, disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 17.

De dimissoriis, & de litteris testimonialibus, & interstitiis.

§. IV.

EPITOME.

1 *Usus dimissoriorum est antiquissimus, quæ dicantur, & qui differant?*

2 *Episcopi olim dum concedebant demissorias, non examinabant illum cui eas dabant, sed qui ordinabat. Dimissoriæ causam debent continere. ibid.*

3 *Dimissorias ad Ordines, qui possunt concedere.*

4 *Dimissoriæ litteræ concessæ ab Epicopo non expirant mortuo concedente, neque concessæ à Capitulo per ingressum moderni Episcopi.*

5 *Dimissorias petens est priùs examinandus, & à quocumque Episcopo ordinari potest.*

6 *Dimissoriæ datæ ab Episcopo excommunicato, vel suspenso declarato non valent, & subditi possunt recurrere ad viciniorem Episcopum.*

7 *Dimissorias possunt Episcopi extra suam Diœcesim concedere subditis.*

8 *Vicarii Episcopi, quando possint concedere litteras dimissorias, & testimoniales ad Ordines. & quæ pœna ordinatis sine dimissoriis, ibidem vers. quæ pœna.*

9 *Interstitia temporum inter unum, & alterum ordinem minorum, quæ debeant concurrere.*

10 *Interstitiis temporum transactis Ordines debent conferri.*

11 *Interstitiis non servatis, qui ordinantur, in quam pœnam incurrant?*

12 *Episcopus in quibus casibus cum ordinandis possit dispensare interstitiis non servatis, & in quam pœnam incurrat Episcopus conferens, & ordinandus recipiens Ordines interstitiis non servatis.*

13 *Abbates, qui possunt conferre Ordines minores, possunt dispensare interstitiis cum suis subditis.*

15 *Cum Religiosis quis debeat dispensare in interstitiis?*

15 *Ordinans sciens non esse transactum tempus debitum interstitiis censetur dispensare cum illo.*

16 *Episcopus cum suo familiari trienniali aliàs non subdito, non potest dispensare in interstitiis. potest familiares ordinare, ibid. & num.* 17.

18. *Episcopi titulares an habeant familiares?*

Usum dimissoriarum fuisse antiquissimum, testatur Augustinus *in Epistola ad Clerum Hipponensem* 137. *vers. cum istamet causa,* & tempore Concilii Nicæni *in cap.* 1. *dist.* 72. & *ibi* Illustrissimus Cunha *num.* 1. *ad finem.* Præfatæ autem literæ dimissoriæ vocantur à Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformat. cap.* 10. *& sess.* 7. *de reformat. cap.* 10. ubi etiam *Reverendæ* dicuntur litteræ dimissoriæ, sic vocantur à verbo *dimitto,* quando scilicet proprius Episcopus non confert Ordines, & Clericis subditis facit facultatem liberam, ut ab alio Episcopo ordinentur, ad quem illos dimittit cum litteris dimissoriis. Differunt inter se dimissoriæ, seu Reverendæ à litteris commendatitiis; siquidem hæ dantur clerico peregrinanti, ut possit in aliena Diœcesi facere sacrum, ut ostenditur ex *cap.* 1. *de clericis peregrinis,* qui possunt admitti ad celebrandum, dum faciunt fidem 1

dem justam de sua ordinatione; ut per Navarrum *cons. 1. num. 1. in fine, sub titulo de celebratione Missarum in antiquis*; aliàs *cons. unico num. 1. in fine, sub hoc titulo, in novis*, Aloys. Ricc. *in decisionibus Curiæ Archiep. Neapol. part. 1. decis.* 150.

Clericatus enim solet probari per litteras commendatitias proprii Episcopi faciente mentionem de ordine Presbyteratus, Rebuff. *in praxi tit. de form. lit. cons. num.* 22. Camill. Borrell. *in summa omium decis. tit. 7. num.* 18. nec sine litteris testimonialibus proprii Episcopi sunt admittendi ad divina celebranda in aliena Diœcesi peregrini, Concil. Trident. *sess. 23. de reform. cap.* 16. Concil. Braccarense Quartum *actu 2. cap.* 12. Azor *instit. moral. part. 2. lib 3. cap. 49. quæs.* 1. & Marc Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap. 41. num.* 1. Nihilominus non habens litteras testimoniales sui Episcopi, nullo jure est suspensus: ideo secluso scandalo bene potest celebrare ubique, Henriquez *in summa lib. 10. cap. 34. §. 6. in commento littera I.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. n. 42. vers. tantopere*, Navar. *cons. 5. titul. de celebratione Missarum, & consil. 4. de foro competente in antiquis*, & Sayr. *decis. unica de celebratione Missarum*, quibus accedit Campanil. *in diversorio juris Canonici rubr. 9. cap. 6. num.* 7.

2 Olim cùm Episcopus concedebat litteras dimissorias alicui, non illum examinabat, sed dimittebat examinandum Ordinario, qui Ordines daturus erat. Postea verò in Concilio Tertio Carthaginensi statutum fuit, ne ordinandus dimittatur, nisi examinatus, & approbatus, quod decretum innovavit, & confirmavit Concilium Tridentinum *sess. 14. cap.* 3. ibi, Episcopus quoscumque suos clericos, præsertim in sacris constitutos absque suo præcedent examine, & commendatitiis litters quacumque authoritate promotos *& sess. 23. de reformat cap.* 3. præcipit Episcopis, ut per semetipsos Ordines conferant, quòd si præ ægritudine nequeant ordinare, non nisi subditos approbatos, & examinatos ad alium Episcopum ordinandos mittant. In litteris dimissoriis debet causa exprimi rationabilis, ob quam Episcopus proprius noluerit, vel nequiverit dimisso Ordines conferre, juxta *cap. 1. de temporibus ordinandor. lib.* 6. In aliquibus Provinciis ex consuetudine recepta nulla fit mentio causæ, Rebuff. *in praxi titulo de litteris dimissoriis num.* 28. & Salzed. *ad pract. Bernard. Diaz cap. 26. verb. sine licentia, vers. oportet.*

Hodie tamen Concil. Trident. *sess. 7. de reformatione, cap.* 11. his verbis loquitur, *Facultates de promovendo à quocumque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à propriis Episcopis ordinari non possint in litteris exprimendam, & tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua Diœcesi residente, aut pro eo Pontificalia exercente diligenti prævio examine.* Hæc ibi. Nisi velis textum istum habere locum in impetrante litteras, ut à quocumque Episcopo posset ordinari: tunc enim oportet, quòd in dimissoriis fiat expressa mentio, quare non possit à proprio overi Episcopo non autem loqui in proprio Episcopo, qui dimisit ordinandos subditos, ut ab aliis Episcopis Ordines capiant, in quibus terminis servabitur dispositio *cap. 1. de tempor. ordin. lib.* 6. præcipientis in litteris dimissoriis esse exprimendam causam rationabilem, ob quam Episcopus proprius noluit, aut non potuit dimissos ordinare, exceptis Provinciis in quibus de consuetudine contrarium servatur.

3 Dimissorias possunt concedere soli Episcopi qui possunt ordinare, Campanil. *in diversorio juris Canonici, rubr. 6. cap. 3. num.* 13. Seraph. *decis.* 985. *num.* 3. & colligitur *ex cap. cùm nullus, de tempor. ordinat. in* 6. Nisi sint excommunicati, vel suspensi declarati. Inferiores Prælati nequeunt dimissorias darè, nisi ex speciali facultate à Sede Apostolica ad id illis concessa, ex *dict. cap. cùm nullus, de tempor. ordinat. in 6. §. inferiores*, aut nisi aliquo speciali jure potestatem dandi eas comparavissent, per ea, quæ tradit Panormit. *in cap. accedentibus, num. 2. de excess. Prælator.* maximè ex consuetudine præscripta, ita Petr. Gregor. *Syntagma juris universi, lib. 40. cap. 2. num.* 19. & Campanil. *in diversor. juris Canonici, rubr. 9. cap. 8. num.* 2.

Hodie attento jure Concilii Tridentini *sess. 23. cap.* 10. neque Abbates ipsi, neque alii etiam exempti, neque Collegia, neque Capitula quæcumque Ecclesiarum etiam Cathedralium litteras dimissorias clericis sæcularibus, ut ab aliis Ordines suscipiant, dare possunt. incipit *cap.* 10. *Abbatibus, & aliis quibuscumque, quantumvis exemptis, non liceat in posterum*, &c. Unde Henriquez *in summa lib. 10. cap. 22. §. 3.* tradit personas quaslibet, excepto Præsule, etiam habentes jurisdictionem quasi Episcopalem contentiosam, & voluntariam, non posse prædictam concedere potestatem, & *in commento littera T.* affirmat ita Romæ obtinuisse Episcopum Salmanticensem anno Domini 1581. contra Capitulum suæ Ecclesiæ.

His adde dimissorias concessas ab Episcopo non expirare per mortem concedentis, Navarr. *in cap. placuit, num. 163. de pœnit. dist. 6. & cons* 49. *de tempor. ordin. in antiquis*, Henriquez *in summa lib. 10. de Sacramento Ordinis cap.* 22. Quaranta *in summa Bullarii verb. Capitulum Sede vacante, versic. secundò dubitatur.* Neque concessæ à Capitulo Sede vacante expirant per ingressum moderni Episcopi. Ledesma *in summa part. 1 de Sacramento Ordinis, cap. 8. conclus.* 4. Molin. *de justitia tract. 5. disp. 11. num.* 4. Quaranta *ubi suprà dict. vers. secundo dubitatur*, Sanchez *de matrimonio lib. 8. disp. 28. num.* 83. ex ea ratione, quia cùm contineant facultatem ordinando concessam, ut ad Ordines promoveatur, sunt gratia facta; & ideo non expirant finita Capituli potestate per adventum novi Episcopi, Gutierrez *quæst. Canon. lib. 2. cap. 17. num.* 2. Fr. Emman. *tom. 2. summa cap. 14. num. 5. conclus.* 5. Quod intelligitur de dimissoriis concessis post elapsum annum à die obitus Præsulis. Nam ante annum non nisi arctatis beneficiis, ex Concilio Tridentino *sess. 7. de reformat. cap.* 10. Quaranta *in summa Bullarii, verb. Capitulum Sede vacante, versicul. decimoquarto, in fine*, Aloys. Ricc. *in decision. Curiæ Archiepiscop. Neapolit. decis.* 30. & Zerol. *in praxi Episcop. part. 1. verb. Capitulum, in principio, vers. secundum*, aliàs Capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto, & promoti si in minoribus Ordinibus fuerint constituti, nullo privilegio clericali fruantur, præsertim in criminalibus; in majoribus autem sint ipso jure suspensi ab Ordinum executione, ita Fornar. *de Sacrament. Ordinis, cap. 4. numer.* 4. Francisc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici, part. 3. cap. 8. à numer.* 47 Rendina *in promptuario receptar. sentent. tom. 1. titulo 10. à numero* 1. Sayr. *decis. 65. de tempor. ordinat.* Soarrez *tomo 5. de censuris disputat. 31. sect. 1. numero* 20. Bonacin. *de Sacramento, disput. 8. quæst. unica punct 4. num.* 22. & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 9. cap. 8. num.* 5.

Capitulum tamen Sede vacante, quamvis nequeat concedere litteras dimissorias, potest autem concedere litteras testimoniales; quia non sunt dimissoriæ, Navarrus *consil. 27. de tempor. ordinatio.* quem refert Bonacina *de Sacrament. disputation. 8. quæstion. unica, puncto 4. numero* 24. Quin etiam Episcopo extero poterit concedere exercitium Pontificalium, & ordinationem propriorum subditorum non

non verò subditorum vacantis Sedis, ita Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapol. cap.* 87. *numero* 33. quem referens sequitur Praxis Episcopalis 9. *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 13. *versic. Capitulum*, & Quaranta *verb. Capitulum Sede vacante*, *quaest.* 11.

5 Item dimissorias petens debet prius examinari ab eo à quo illas petit, & potest ordinari à quocumque Episcopo, Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 3. *de reformat.* idque in litteris exprimi debet; hoc tamen non obstat, quin possit ab ordinatore rursus examinari, Praxis Episcopalis *suprà*
6 *dict. cap.* 1. *num.* 12. Non valent autem dimissoriae hujusmodi concessae ab Episcopo excommunicato, vel suspenso declarato, sed tunc possunt subditi se facere ordinari à viciniori Episcopo; incumbit enim subditis probare Episcopum proprium fuisse excommunicatum, *cap.* 2. *de tempor. ordin. in* 6. Rebuff. *de dimissoriis*, *num.* 19. & sequitur praxis nova *dict. cap.* 1. *num.* 13.

7 Caeterùm Episcopi possunt concedere dimissorias subditis extra suam Dioecesim, si absentes eas petierint, ut ordinari possint ab alio. Item possunt examen eorum demandare Episcopo loci in, quo resident, ita decisum refert Armendar. *in addit ad recopilat. legum Navarrae, lib.* 1. *titul.* 18. *l.* 7. *de Episcopis*, *numer.* 59. Pro Regularibus ordinandis dicendum est dimissorias illis esse concedendas à suis Superioribus juxta modum, & formam traditam in hac ordinatione Clementis Papae VIII. ut sequitur.

De mandato S. D. N. Clementis divina providentia Papae Octavi tenore praesentium mandatur omnibus, & singulis quorumcumque Regularium superioribus, ut de caetero observent, & observari faciant, ea quae in decreto sacrae Congreg. Concil. Trid. continentur, cujus tenor est talis.

Congregatio Concil. censuit superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui praeditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere; ad Episcopum tamen Dioecesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia ab iis ad quos pertinet is Regularis positus fuerit, & si Dioecesanus absfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam, & dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Dioecesanus vel absfuturus, vel nullas habiturus esset ordinationes. Verùm cùm à Superioribus Regularibus Episcopo Dioecesano absente, vel ordinationes non habente litterae dimissoriae dabuntur, in eis utique hujusmodi causam absentiae Dioecesani Episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, seu administrationis, ac vocis activae, & passivae privationis, ac alias arbitrio ejusdem S. D. N. Papae reservatas poenas incurrent. In quorum, &c. Datum Romae die 15. Martii Anno 1586. Cujus mandati meminit Praxis Episcopalis *p.* 1. *c.* 1. *num.* 14. *fol.* 30.

Fuit haec declaratio concessa ad instantiam Regii Monasterii Alcobacensis Regni Portugaliae, ubi praecipitur, ut litterae dimissoriae Abbatis praedicti Monasterii à quibuscumque Episcopis admittantur, Miranda *in manuali Praelatorum, tom.* 1. *quaest.* 39. *art.* 3. ubi *art.* 4. tradit per Concil. Tridem. *sess.* 23 *cap.* 12. Regulares patentes litteras dimissorias exhibentes à propriis Praelatis concessas, posse de doctrina examinari, non obstante quocumque privilegio post Concilium Regularibus concesso, ut possint ordinari nullo praemisso Episcoporum examine, ut dicitur fuisse quondam concessum à Gregorio XIII. pro Religiosis nostrae Societatis, quia hujusmodi privilegium fuit postea revocatum à Sixto Quinto per constitutionem ab eo editam contra malè promotos Illustrissimus Cunha *in cap si quis* 8. *distinct.* 77. *ex num.* 6. ubi de hac re latè.

Portò Vicarios Episcopi sine speciali mandato 8
hujusmodi dimissorias concedere non posse, decidit *cap. cùm nullus, de tempor. ordinat. in* 6. cùm ad hoc Vicariatus officium non se extendat, nisi Episcopo in remotis agente, gloss. *ibi verb. remotis*, Mandos. *ad reg.* 25. *Cancell. quaest* 6. *num.* 9. *& sequent* Gutierrez *Canon. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 20. Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. cap.* 4. *§.* 7. *vers. quintò dimissorias.* Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 45. *quaest.* 7. & Praxis nova Episcopalis *dict. part.* 1. *num.* 13. subdens ibi in casu etiam *d. cap. cùm nullus*, ubi, de Episcopo in remotis agente, tutius esse, ut habeat expressum ad hoc mandatum, post Sbroz *de Vicario Episcopi*, *lib.* 2. *quaest.* 41.

Quae poena ordinatis sine litteris dimissoriis proprii Episcopi, sed cum ejus licentia? Respondetur non esse suspensos saltem in foro conscientiae. Ratio, quia Concilium Tridentinum *sess.* 7. *de reformat. cap.* 10. vult, ut quis ordinetur cum litteris dimissoriis, vel de licentia proprii Episcopi & Praelati, Sayr. *de censuris*, *lib.* 7. *cap.* 10. *numer.* 34. Ordinatus autem ab alieno Episcopo sine litteris dimissoriis, vel sine licentia proprii Episcopi ab alieno Episcopo peccat mortaliter, quia facit contra sacros Canones, & contra Concilium Tridentinum in re gravi, hoc est, in receptione Sacramenti, negligitque jurisdictionem, & authoritatem sui superioris, & eo ipso contraxit impedimentum ne possit exequi susceptum Ordinem.

An verò sic ordinatus incurrat ipso jure hanc suspensionem, seu impedimentum, an solùm postquam per sententiam hominis fuerit declaratus talis, est quaestio. Nam *in cap. Episcopus in Dioecesim* 7. *quaest.* 1. *de Clericis ab alieno Episcopo ordinatis*, dicitur quòd amoveantur ab eorum ministerio: ergo ipso jure non sunt suspensi sed, suspendendi per sententiam. Verba textus sunt, *Quòd si fecerit, scilicet ordinaverit alienos subditos amotis his, quos ordinavit.* Similem sensum facit *cap. quod translationem*, *de tempor. ordinat.* ubi dicitur Graeco subjecto Episcopo Latino interdicendam esse executionem, qui absque facultate sui Episcopi fuerit promotus à Graeco Episcopo: igitur requiritur sententia hominis, ut sit suspensus, & non est suspensus ipso jure. Constat ex verbis hujus textus, quae sic habent: *Nisi de mandato sui Episcopi fiat, interdicenda est ei Ordinis executio sic suscepti, tanquam ab alieno Pontifice sine mandato, vel licentia sui Episcopi ordinato. Atque ita secundùm hanc partem, qui ita ordinatus celebraverit ante sententiam, non erit irregularis; sed tantùm erit in culpa, & graviter peccabit ministrando in Ordine hoc modo suscepto priusquam Episcopus proprius ratam habeat talem ordinationem, & super ea dispenset, quamvis non sit vera censura.*

Glossa tamen *in cap. neminem*, *distinct.* 70. & 71. innuit ordinatum ita incurrere suspensionem ipso jure, non tamen talem, quae secum ferat irregularitatem, sed postquam per sententiam hominis fuerit pronunciatum incurrisse sic ordinatum suspensionem, si illam violet, fiet irregularis: glossa autem non declarat cujus speciei haec suspensio sit, Abbas tamen *in dict. cap. quod translationem*, *num* 2. vult ordinatum ita ab Episcopo alieno esse suspensum, ipso jure; eo quia non habet executionem quoad se, sed quoad alios non remanere

sus-

suspensum: ac propterea, si celebret, non contrahere irregularitatem; posse tamen ei interdici executionem quoad se, & quoad alios, & ita esse suspensum quoad omnes, & hoc modo interdictum si non abstineat à re sacra facienda, posse excommunicari, & incurrere irregularitatem.

Resolutio tamen sit. Ordinatus ab alieno Episcopo sine litteris dimissoriis sui Episcopi, suspensus est ad arbitrium proprii Episcopi tam per antiquos Canones *dist.* 71. *cap.* 1. *juncto cap. Salonitana dist.* 63. quàm per Concilium Tridentinum *sess.* 6. *de reformatione, num.* 5. *& sess.* 23. *de reformat. cap.* 8. Majol. *lib.* 4. *de irregul. cap.* 15. Angel. *verb. irregularitas §.* 32. Vivaldus *de suspensione, num.* 126. & Henriquez *de censuris lib.* 13. *cap.* 38. *§.* 1. Paludanus tamen *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 7. *art.* 2. *casu* 9. unum casum excipit, nimirum si quis ordinetur ab alieno Episcopo sub ratihabitione, putans suum Prælatum, ratum habiturum, per textum *in dict. cap.* 1. *distinct.* 71. quod probat Suarez *de censuris disput.* 31. *sect.* 1. *à num.* 15. Reginaldus *in praxi lib.* 32. *tract.* 2. *cap.* 24. *sect.* 3. *num.* 69. *§. sunt autem*; quamvis Sayr. *de censuris lib.* 4. *cap.* 14. non audeat *numero* 10. post Concilium Tridentinum hanc ratihabitionem admittere, sed puto minus bene, & nimis scrupulosè id audere, cùm eam admittant, Paludan. Soarez & Reginaldus citati & Illustrissimus Cunha *suprà n.* 3. *post c. sæpe contingit, de tempor. ordinat. in* 6.

Nihilominus Pius II. qui sedit in Pontificatu annos quinque menses 11. dies 27 ab anno Incarnationis Dominicæ 1458. usque ad 1464. Bullam edidit quæ est sexta illius, & incipit, *Cùm ex Sacrorum*, cujus meminit Villadiego *in tract. de irregul. cap. de suspensione.* Navarrus *in manuali cap. numero* 270. *& cap. accepta, de restitution. spoliat. opposit* 8. *num.* 34. Majol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 9. Sayr. *de censuris lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 11. ubi Pius II. voluit promotum ante legitimam ætatem, aut ab alienis Episcopis absque litteris dimissoriis, vel extra tempora ipso jure suspensum esse, & si in eisdem Ordinibus ministraverit, fieri irregularem, cum quo solus Papa dispensat, nisi delictum fuerit occultum, quia tunc potest Episcopus dispensare ex Concilio Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6.

Hæc eadem Etravagans fuit confirmata per regulas Cancellariæ Innocentii VIII. Alexand. VI. Clementis VII. & Pii V. *regula* 22. Eandem Sixtus V. *in Bulla sua*, incipit, *Sanctum, & salutare*, anno 1588. Nonis Januarii, & Clement VIII. in Bulla quæ incipit, *Romanum Pontificem decet, anno* 1595. pridie Kalendas Martii innovarunt. Attamen cùm Pius II. loquatur tantùm de promotis ad sacros Ordines, adhuc excipiuntur ordinati in minoribus, ut bene vult Soarez *de censuris disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 18. Concil. autem Trident. loquitur etiam de ordinatis in minoribus ab alieno Episcopo, eosque suspendit ad arbitrium proprii Episcopi. Vide Suar. *suprà num.* 19. Atque ita nunc ubi viget Concil. Trident. omnes ipso jure suspenduntur, sive in minoribus, sive in majoribus Ordinibus initiati sint ab alieno Episcopo sine licentia proprii; secus de ordinatis prima tonsura, quia ipsa non est ordo, sed præambulum, ut diximus *suprà art.* 2. *num.* 11. *&* 12. & Soarez *ubi proximè, num.* 16. Ut autem præfata Pii II. constitutio veniat in notitiam omnium, liceat eam ad verbum apponere, quæ sic habet.

PIUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Cùm ex sacrorum Ordinum collatione Character invisibilis animæ imprimatur, sacra mysteria dispensentur, & ipsarum cura tribuatur animarum; in eorum suceptione excessus graves tantùm magis plectendi sunt, quanto ex illis majora in mensibus fidelium scandala generantur. Cùm itaque, sicut dignorum relatione non nisi molestè accepimus, nonnulli clerici extra tempora à jure statuta, quidam ante ætatem legitimam; aliqui verò sine dimissoriis litteris contra sanctiones se faciunt ad sacros Ordines promoveri, nos eorundem temeritatem tali castigatione reprimentes, ut aliis in posterum committendi similia aditus præcludatur, authoritate Apostolica, hac constitutione valitura statuimus, & ordinamus, quòd omnes, & singuli, qui absque dispensatione Canonica, aut legitima licentia, sive extra tempora à jure statuta, sive ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis litteris etiam citramontanis (præterquam si in hoc ultimo, casu per Cameram Apostolicam juxta illius stylum ordinati fuerint.) Qui stylus non est hodie in Camera Apostolica, ut D. Laërtius Cherubinus de Nursia *in dictæ Bulla annotationibus* testatur. Et ad aliquem ex sacris Ordinibus se fecerint promoveri à suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; & si hujusmodi supensione durante in eisdem Ordinibus ministrare præsumserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea ultra alias pœnas talibus generaliter à jure inflictas, beneficiis Ecclesiasticis possint jure privari. Volumus autem quòd præsens nostra constitutio in Romana Curia existentes post quindecim dies, absentes verò Italicos post duos menses, alios verò Vitramontenos post sex menses ab ipsius in Audientia Contradictatum, & Cancellaria Apostolica publicatione, & affixione ligare incipiat. Nulli ergo omninuo hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temeratio contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno ab Incarnatione Dominica millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, quintodecimo Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno quarto. Hactenus verba, & tenor Bullæ.

Sequitur dubitatio, an hæc suspensio incurratur ab illo, qui bona fide, & sine culpa ordinatus fuit ab alieno Episcopo, & sine litteris dimissoriis, credens ex ignorantia inculpabili talem Episcopum esse suum proprium, eo quia pater ipsius ordinandi, seu ordinati mutavit domum in alium Episcopatum, & filius existimavit bona fide patrem mutasse domicilium animo permanendi in eo Episcopatu, in quo jam morabatur cum tota domo, & familia per aliquot annos? Navarr. *in manuali, c.* 27. *n.* 155. *& in c. accepta, de restitut. spoliat. oppos.* 8. *num.* 32. excusat à suspensione eum, qui bona fide, & sine culpa sic ordinatur, quoniam Pius Secundus in præfata constitutione, *Cùm ex sacrorum*, suspendit tantùm illos, qui sine litteris dimissoriis præsumunt Ordinem suscipere: præsumptio verò supponit dolum juxta Cardinalem *in Clementina* 1. *quæst.* 38. *de privilegiis.* ergo ita ordinatus bona fide celebrans non fit irregularis, cùm non sit suspensus, Item quia suspensio hæc imponitur à jure in pœnam ei, qui hoc modo gromovetur ad Ordines; attamen si bona fide ordinatur, credens illum Episcopum esse suum, vel litteras dimissorias, quas habet, esse sufficientes, non est reus alicujus culpæ: igitur non est dignus pœna aliqua.

Quinimò quamvis dolosè quis suscipit Ordinem ab alieno Episcopo, sed postea peracta pœnitentia imposita pro illa susceptione Ordinis, bona fide ministrat in suscepto Ordine, existimans sine dolo

dolo aliquo id esse licitum, non incurrit irregularitatem, Navarr. *in cap. accepta opposit.* 8. *num.* 35. *de restit. spoliat.* quia pœna irregularitatis propter hanc culpam infligitur præsumenti ministrare, ut constat ex prædicta Pii secundi Extravag. idcirco non comprehendit ministrantem bona fide. Cessat enim præsumptio, & non adest contemptus, Mar. Alt. *de censur. disp.* 9. *de suspensione cap.* 6. *fol.* 155. *col.* 1. *in fine*, *& col.* 2. *in principio.*

His adde collationem beneficii factam promoto ab alieno Episcopo ad primam tonsuram sine proprii authoritate antequam proprius ratam habeat promotionem, esse irritam, ita Flaminius *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 2. *num.* 58. *vers. His tamen non obstantibus*, Rebuff. *cons.* 1. Garcia *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 151. cum aliis, quia talis suspensus est, & ex consequenti, collatio non tenet, nec potest illi reservari pensio, ut facta suspenso, *cap. cùm dilectus, vers. quia nobis, de consuetudine*, ubi suspensus ab officio nec eligere, ne eligi potest, & ideo eligi non potest, quia nequit exercere officium ad quod teneretur electus, neque eligere, quia is actus est officii, ut per Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 18, & Barbos. *in dict. cap. cùm dilectus, num* 12. idem Flaminius *de resignat. lib.* 5. *quæst.* 6. *num.* 84. post alios, Lessius *de justitia lib* 2. *cap.* 34. *num.* 116. & Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæst.* 2. & Garcia *suprà part.* 7. *cap.* 5. *num.* 4. asserentes collationem factam suspenso non valere.

Secundò adde ordinatum in prima tonsura, vel in minoribus ab alieno Episcopo sine dimissoriis, posse illi excipi non gaudere privilegio clericali, Rebuff. *de nominat. quæst.* 14. *num.* 42. *& consil.* 1. *versic. nec etiam valet*, Salzed. *ad Bernard. in pract. crimin cap.* 26. glossa Ordinis executio *vers. & non solùm*, Francisc. Mar. 1. *part. decis.* 175. & Cassanæus *in consuetud. rubr. de justices, gloss. son creu, in fine*, ubi refert sic fuisse judicatum, & alii quos referens sequitur Thom. Vaz *alleg.* 45. *n.* 13 *& n.* 16. Flam. *lib* 4. *q.* 2. *n.* 85.

Tertiò adde ordinatum ab alieno Episcopo sine proprii facultate teneri in impetratione beneficii se ita fuisse promotum narrare, & explicare, aliter enim impetratio est nulla. Salzed. *suprà c.* 26. Glossa Ordinis xecutio, Rebuff. *de nominat. quæst.* 14 *n.* 42 Borrel. *cons.* 15, *n.* 22. & Tom. Vaz *alleg.* 45. *num.* 17.

9 Quod attinet ad interstitia temporum inter unum, & alterum Ordinem minorem, sciendum est, Ordines minores bene posse uno, & eodem die conferri, juxta glossam *verb. minores in cap.* 2. *de eo qui furtivè ordines suscepit*, Navarr. *in manuali, cap.* 25 *num.* 71 *vers.* 8 sequitur Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 5 *cap.* 2. *num.* 20. quatenus concurrat consuetudo, aut dispensatio. Nihilominus Concilium Tridentinum *sess.* 23. *de reformat. cap.* 11. præcipit minores Ordines esse per temporum interstitia conferendos, subdens, *nisi aliter Episcopo magis expedire videatur*, &c. ergo concedit dispensationem posse intercedere Episcopalem. Laudabilius erit Episcopo abstinere ab hujusmodi dispensationibus, nisi necessitas, vel alia urgens causa Episcopo exponatur. Nam posse omnes minores simul conferri, est in confesso, Mandos. *super regulam Cancellariæ* 24. *de malè promotis*, *quæst.* 1. *num.* 9. Gutierr. *lib.* 1. *Canon. cap.* 26. *num* 31. *&* 32. Henriquez *lib.* 10 *cap.* 11. *num.* 4. & Bonacin. *de Sacram disp.* 8. *q. unica punct.* 5. *num.* 36.

Attamen multo melius per interstitia temporum debent conferri arbitrio Epicoporum, Ugol. *do offic. & potest. Episcop. cap.* 26. *§.* 27 *num.* 4. & Majol. *de irregul. lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 13. ubi volunt tutius esse intervallum de uno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud interponi. Item potest inter unum, & alterum Ordinem minorem esse intervallum, quod datur de uno die festo ad alium proximum, cùm singulis diebus festis possit promoveri ad minores. Sorbus *in compendio Mendicantium*, *verb. Ordo*, *vers & sic bene*, & Campanil. *d. rubr.* 6. *num.* 13. ubi tamen fuit consuetudo promovendi ad minores, & primam tonsuram eodem die, potest servari, Henriquez *d. cap.* 11. *num.* 4. Campanil. *suprà cap.* 2. *num* 20. & Armendat. *ad recop. legum. Navarræ lib.* 1. *tit.* 18 *l.* 1. *n.* 57.

Nec peccat, nec est suspensus, qui eodem die promovetur ad omnes Ordines minores, imò potest accipere illos, & subdiaconatum, ubi fuit talis consuetudo, ita Soarez *tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 41. Valerius Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 70. *vers. ad hanc*, Thoman Vaz *allegat.* 4. *num.* 2. Gutierr. *Canon. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 31. *&* 32. Menochius tamen *de arbitr. casu* 564. *num.* 8 putat Concilium Trident. *in præsenti* omnem consuetudinem in contrarium abstulisse; sed meliùs Sà *verb. ordo num.* 17. dicit omnes minores dispensante Episcopo posse dari eodem die, & si est consuetudo, simul cum prima tonsura, & cum subdiaconatu, non enim Concilium tollit consuetudinem receptam. Sic ille, quia nullo jure prohibetur, Thomas autem Vaz adhæret Menochio *dict. numero* 2. *ad finem*, mihi tamen magis placet Sà.

Nec obstat Concilium *dict. sess.* 23. *de reformatio. cap.* 8. dum vult quòd sacri Ordines conferantur statutis temporibus, quia tantùm disposuit de majoribus Ordinibus sacris, & nihil immutavit de minoribus, de quibus loquitur, & disposuit *in dict. cap.* 11. Nam quod non mutatur perseverat, *l.* 1. *Cod. de inoffic. dotibus*, *& l. præcipimus*, *C. appellat.* nec indicenda est legum correctio, *cap. cùm expediat, de elect. lib.* 6. Qualis verò sit consuetudo Episcoporum circa collationem minorumt, Ordinum tradit Henriq. *lib.* 10. *de Sacrament. ord. cap.* 12. *§.* 2.

Debent ergo Ordines sacri conferri interstitiis temporum servatis, hoc est, uno anno transacto post susceptum ultimum gradum minorum, si quis promoveatur ad subdiaconatum, rursus à subdiaconatu, ad diaconatum annus debet elabi, & inde ad Presbyteratum alter annus debet transigi, ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reform. c.* 11. 13. *&* 14. Annus, qui debet intercedere inter unum; & alterum Ordinem, non debet esse Mathematicus, sed sufficit, si computetur à quatuor temporibus Quadragesimæ ad tempora eadem sequentis Quandragesimæ, quamvis annus naturalis nondum completus fuerit, ita censuit sacra Cardinalium Congregatio, ut refert Prosper. de Augustino *in addit. ad Quarant. in summa Bullarii*, *verb. ordo*, *prope finem*, *pag* 395. 10

Ratio, quia annus inter unum, & alterum Ordinem sumitur moraliter, & juxta ritum Ecclesiæ, nimirum ab una Quadragesima ad aliam, à Pentecoste ad Pentecostem, quamvis inter primam, & secundam Pentecostes solennitatem non sint transacti duodecim menses, ita Praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. Ordo*, *versicul. ad quartum*, *circa medium.* Fornar. *de Sacramento Ordin. cap.* 3. *num.* 4. Bonacina *de Sacramentis*, *disp.* 8. *quæst. unica*, *punct.* 5. *num.* 33. Campanil. *in divers. jur Canon. rubr.* 6. *cap.* 3. *num.* 12. & Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. post resolutionem* 276. *in notab. de materia Sacram. Ordinis*, *vers. quoad.* Assignatur annus inter Ordinem, & Ordinem, ut ordinandi melius edoceantur in officio Ordinis; quem suscipiunt, & ut consideretur dignitas ad quam evecti sunt, & ita cum ætate meritum vitæ accrescat, & doctrina magis augeatur, Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 26. §. 27. *num.* 2. & Carol. de Grassis *de effectib. Cleric. in prælud. num.* 326. *cum seqq.*

Inter-

11 Interstitiis non servatis Ordines recipiens peccat, si faciat absque licentia Episcopi, quamvis contrarium teneat Henriquez *in summa lib. 6. cap. 10. §. 3.* nullam tamen incurrit censuram, vel irregularitatem, ita Praxis Episcopalis *p. 1. verb. Ordo, §. 8. & part. 2. eodem verbo, versic. ad quintum*, Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 3. collect.* 576. Sayr. *decis.* 56. *sub titul. de tempor ordinat.* & Soarez *de censuris, disputat.* 31. *sect.* 1. *num.* 43. & Bonacin. *de Sacrament. disp.* 8. *quæst. unica, d. punct.* 5. *num.* 35. *& de censuris disp.* 3. *quæst.* 6. *punct.* 5. *num.* 7. ubi resolvit peccare, nulla tamen censura, aut pœna ligari.

12 Episcopus ad Ordines promovens subditum non servatis interstitiis, nullam pœnam incurrit, prout vult Navarr. *consil.* 4. *numer.* 1. *in novis, de tempor. ordinat.* & Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. resolut.* 483. *num.* 7. *in 2. edit.* Oportet tamen, ut Episcopus clarè dispenset super interstitiis, vel sciens nondum annum esse elapsum à suscipiente Ordines, illum assumat, & admittat ad sequentes Non enim censetur tacitè dispensare, si ignorans ad Ordines admittat, juxta tradita à Panormitan. *in cap. veniens, num.* 2. *&* 3. *de filiis presbyterorum*, Felin. *in cap. præterea, num.* 7. *cum sequentibus, de testib. cogendis*; & in specie tradunt Mayol. *de irregularit. lib* 3. *cap.* 24. *num.* 14. Menoch. *de arbitrar. casu* 563. *numer* 10. & Salzed. *ad Bernard. in practic. cap.* 25. *versicul opportunè.*

Posse Episcopum proprium dispensare cum ordinendis super interstitiis data aliqua causa, habetur in Concilio Tridentino *session.* 23. *de reform. cap.* 14. ibi, *nisi ob Ecclesiæ utilitatem aliud Episcopo videretur*; ita Navarr. *consil.* 12. *de tempor. ordinat.* Bonacin. *de Sacramentis, disp.* 8. *quæst. unica; punct.* 6. *num.* 1. *versicul. graviorem*, ubi vult majorem causam requiri in dispensatione interstitiorum, inter Diaconatum, & Sacerdotium, quàm inter cæteros Ordines. Quare dispensare in interstitiis inter majores Ordines, non competit Episcopo ad ejus libitum atque arbitrium non regulatum, quia semper requiritur causa. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 1. *quæst.* 38. *artic.* 8. *conclus.* 3. *&* 4. Ugolin. *de offic. & potestat. Episcop. cap.* 26. §. 27. *numer.* 3. & Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 561. *in* 1. *edit. & resolut.* 483. *num.* 2. *in* 2 *edit.* Nam Concilium in dispensatione interstitiorum inter minores Ordines exigit solum arbitrium Episcopi: in dispensationibus autem interstitiorum inter minores, & majores Ordines requirit necessitatem, aut utilitatem Ecclesiæ. Denique in dispensationibus interstitiornm inter Diaconatum & Presbyteratum exigit utilitatem Ecclesiæ, & necessitatem simul, quasi verò non satis sit Ecclesiæ utilitas, sed quòd etiam requiratur necessitas, ut deducitur ex *dict. cap.* 14. ibi, *& hi sint, qui non modò in Diaconatu ad minus annum integrum nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint.* ita *in eo cap.* ubi Trident. remittit dispensationem arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, posita utilitate Ecclesiæ, & necessitate bene visa, & considerata ab Episcopis secundùm rationem loci, & temporis, & secundùm qualitatem personæ. Sic Menoch. *de arbitrar. casu* 427. *num.* 30. Carol. de Grassis *de effectib. cler. in præludio, num.* 334. & Fr. Emman. *regul. tom.* 3. *quæst.* 24. *art.* 6. *&* 7.

13 Quid, de Abbatibus, qui possunt conferre Ordines minores? Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *quæst.* 38. *art.* 7. *concl.* 3. Respondet dum Abbates subditos suos per se ipsos ordinant in minoribus, posse cum eisdem dispensare in interstitiis, & hoc deducitur ex Concilio *session.* 23. *cap.* 10. ibi *cuique Regularis subditus sibi non sit.* ita Sorbus *in compendio privileg. mendican. verb. Ordines sacri, vers. quamod vero Abbates.* non possunt tamen promovere personas sæculares habentes litteras dimissorias suorum Episcoporum; ut decidit Rota apud Seraphin. *decis.* 985. *part.* 1. Quare non sunt audiendi, Quaranta *in summa Bullarii, verb. ordo, vers. Abbatibus: pag. mihi* 501. Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *quæst.* 7. dum volunt ipsam sacram Congregationem censuisse hujusmodi Abbates regulares mitra, & baculo utentes post benedictionem, & Ordinem sacerdotalem susceptum, posse tonsuram clericalem, ac minores Ordines sæcularibus non subditis conferre, accedente suorum Episcoporum consensu, aut concedentibus litteras dimissorias, ut ab Abbatibus promoveantur; quia hoc repugnat *dict. cap.* 10. *Concilii*, ibi, *Non liceat*, & ibi, *cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit.* Ex quibus verbis apparet ad regulares sibi subditos solùm extendi, non autem ad alios etiam sibi subditos extendi debet, & multo minus ad subditos alterius, etiam si habeant litteras dimissorias ad recipiendos Ordines etiam ab ipsis Abbatibus: sicut non extenditur ad regulares sibi non subditos, etiam si dimissorias habeant speciales suorum superiorum, & specialem consensum Episcopi loci. Atque ita non est admittenda sententia Quarantæ, & Azorii tanquam longè à veritate aliena. Quin imò ipsi regulares subditi ab Abbatibus ordinandi, non ab Episcopis examinandi sunt, sed ab eisdem Abbatibus, quia Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. de solis Ordinibus sacris intelligendum est, ita Navarr. *cons.* 13. *aliàs* 14. *in novis num.* 5. *sub titulo de privilegiis.* Vide tamen Barbos. *de offic. & potest Episcop. allegat.* 3. ex *num.* 10. *usque ad num.* 14. *& in cap. cum contingat* 11. *de ætate, & qualitate n.* 2. *& duobus sequentibus.*

Cum Religiosis autem in interstitiis dispensare potest Episcopus ex causa sibi manifesta per affirmationem suorum Superiorum, nec superioribus licet in hoc casu dispensare, sic Petr. de Ledesm. *in summa part.* 1. *de sacramento Ordinis cap.* 8. *vers. la difficultad.* & praxis nova Episcop. *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 50. *pag.* 58. ubi refert sic fuisse decisum à sacra Congregatione his verbis, *Congregat. Conc. censuit Superiores regulares non posse dispensare super interstitiis regularium ordinandorum, sed id pertinere ad Episcopum ordinantem, qui tamen quoad causam dispensationis judicium formare debet ex attestatione superiorum regularium.* Ejusdem decisionis meminit Quaranta *in summa Bullarii verb. ordo*, Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapol. decis.* 81. *num.* 1 *& in praxi fori Episcopalis decis.* 561. *in* 1. *edit. & resolut.* 483. *num.* 5. *in* 2. *edit.* subdens, faciendam esse mentionem in litteris dimissorialibus suorum superiorum petentium ab Episcopo, ut super interstitiis dispensare dignetur, attenta necessitate, vel utilitate Ecclesiæ seu Religionis, Prosper. de Augustino *in addit. ad Quarant. in summa Bullarii verb. ordo, prope finem pag.* 395. quem referens sequitur Barbos. *in remiss. sess.* 23. *de reformat. c.* 11. *n.* 5. 14

Episcopus insuper dispensare censetur super interstitiis temporum cum ordinando, si illum ad Ordines admittat, sciens nondum esse lapsum tempus ab Ordine antea suscepto, Falin. *in cap. præterea num.* 7. *cum sequent. de testibus cogend.* Bartol. *in l. Barbarius num.* 12. *ff. de offic. Prætor* & Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *quæst.* 20. *num.* 7. *& de arbitrar. casu* 563. *n.* 10. 15

Quid de Episcopo cum suo familiari triennali alias non subdito, poterit ne cum eo dispensare in interstitiis? Responde familiares ad effectum, ut possint ab Episcopo ordinari, dici eos, qui cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes servierint, non tamen, si absentes fuerint, quamvis sumptibus Episcopi 16

copi vixerint. ita Majol. *de irregularitate lib.* 4. *cap.* 2. *num* 5. Burg. *eodem titulo quæst* 27. *num.* 13. praxis Episcop. nova *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 15. *pag* 31. Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles.* 307. *in* 1. *edit.* & *resolut.* 266. *num.* 2. & *resol.* 167. *num.* 2. *in fine*, *in* 2. *edit.* & Bonacin. *de Sacramen. disp.* 8. *quæst. unica punct.* 4. *num.* 18. Requiritur tamen quòd tempus trienniale sit continuum, Campanil *in diversor. juris canonici rubr.* 9. *num.* 12. Aloys. Ricc. *d. resol.* 267. *in* 2. *edit.* ubi *n.* 2. tradit non credi verbis Episcopi dicentis quem esse familiarem suum, & allegat Paris. *cons* 136. *n.* 31. *vol.* 4. Barbos. *in remiss. ad cap. novi, Trid. sess.* 23.

Hunc familiarem tiennalem potest Episcopus ordinare, & beneficium cessante fraude illi conferre statim, Concilium Trident. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 9. Henriquez *in summa lib* 10. *cap.* 12. §. 1. Majol. *de irregular lib.* 4 *cap* 2. *num.* 5. Praxis nova Epicop. *part.* 1. *verb. dimissoria pag.* 106. & *part.* 2. *verb. Ordo versic.* 5 *pag.* 72. Marc Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap. cap.* 81. *num.* 3 Francisc Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 23. Garcia *de benefic. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 80 Thom. Vaz *allegat.* 5. *num.* 2. post alios, quibus accedunt Mart. Fornar. *de Sacramento ordinis cap.* 5. *ad finem*, Campanil. *suprà rubr.* 9. *cap.* 9. & Bonacin. *de Sacrament. disp* 8. *quæst. unica punct.* 4 *n.* 15. Ideo alere familiarem pro beneficio non sufficit.

Hujusmodi triennium sufficit inchoari antequam fuisset Episcopus, ita Garcia *de benefic p.* 1. *cap.* 5. *num.* 83. Fornar. *de Sacramento ordinis cap* 5. Aloys. Ricc. *in collect dec. p.* 3. *collect.* 596 *vers. amplia quinto* & in praxi fori Eclef. *decis.* 309. *in* 1. *edit.* & *resolut.* 268 *in* 2. *edit.* Mens Concilii Tridentini est, ut familiares cognoscantur ab Episcopo, & eorum mores, ac vita per id tempus pateat; dum cum illo intra domum vivunt, Henriquez *lib.* 10. *cap.* 22. *num.* 2. Soarez *de censuris tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 15. & praxis nova Episcopalis *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 15. quae *verb. dimissoria ad Ordines. num.* 1. & *verb. ordo, vers. quinto dubitatur*, *pag.* 2 d cisum refert, Episcopum debere statim re ipsa familiari suo beneficium conferre; sequitur Garcia *de beneficiis part.* 2. *cap.* 5. *num.* 85. quod habet locum etiam in minoribus, & prima to sura, Navarr. *cons* 1. *de temporibus ordinat* Sayr. *de is.* 26. *sub eodem titulo*, Fr. Manuel *part* 2. *summa cap.* 14. *num.* 10. & Cened. *Canon lib.* 1. *quæst.* 38. *num.* 30. *vers quod decretum.* Adde Episcopum in casibus, in quibus potest ordinare familiarem, posse & illi dimissorias concedere, ut ab alio suscipiat Ordines, ita Campanil. *suprà rubr.* 9. *cap.* 9. *num.* 6.

17 Nihilominus non potest Episcopus dispensare cum suo familiari trienniali aliàs non subdito super illegitimitate etiam ad minores Ordines, nec super interstitiis, ita Sayr. *decis.* 28. & 29 *sub titulo de tempor. ordinat.* Navarr. *cons.* 12. & 13. *sub eodem titulo*, Praxis Episcop. nova *part.* 2. *verb. ordo*, *versic. quintò dubitatur*, & *vers.* 6. & Garcia *de beneficiis part.* 1. *cap.* 5. *num.* 86. ubi sic resolutum tradit, sequitur Armendar. *in addit. ad recopi. legum Navarræ in lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Episcopis*, *num.* 48. & Aloys. Ricc. *in præfata resolut.* 266. *in fine*, & rursus Praxis nova Episcopalis *d. cap.* 1. *num.* 15. *vers. sublimitari tamen debet hæc limitatio*, *fol.* 31. ubi vult quòd si familiari jam ordinato collatum est statim beneficium, posse Episcopum postea dispensare quoad interstitia, eo, quia ratione beneficii fit subditus; concordat Campanil. *in divers. juris. Conan. rubr.* 9. *cap.* 9 *num.* 3. & *num.* 4. & Armendar. *surprà num.* 50. & Barbos. id extendit etiam posse fieri cum suo familiari, aliàs non subdito super illegitimitate, & super interstitiis pro Ecclesiæ suæ utilitate; sic fuisse decisum à Sacra Congregat. refert *in remiss. ad sess.* 23. *de reform. c.* 9. *fol.* 71. *col.* 1.

Similiter Episcopi titulares ratione familiaritatis 18 neminem ordinare possunt sine expresso consensu Prælati, Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 2. *de refor.* in illis verbis, *etiam pretextu familiaritatis continuæ commensalitatis suæ*, quia non habent Diœcesim in qua familiaris fiat domiciliarius, neque habent beneficia de quibus provideant ordinatis. Aloys. Ricc. *in collect. dec. p.* 3. *collect.* 596 & *in prædicta resolut.* 266. *n.* 2. *vers. limita secundò*, Campan. *in diversor. juris Canonici rubr.* 9. *cap.* 9. *cap.* 9. *num* 6. & Praxis nova Episcop. *p.* 1. *cap.* 1. *n.* 15. *in fine pag* 31. Barbos. post alios *in remissionibus ad sess.* 14. *c.* 2. Concil. Trid. & contra faciens ab exercitio Pontificalium per annum, & promoti ab executione Ordinum sic susceptorum ipso jure sunt suspensi, donec suo Prælato visum fuerit, Thomas Vaz *alleg.* 45. *n.* 18. post alios, & Mar. Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 9. *cap.* 6. *fol.* 157. *col.* 2.

Quid possit Episcopus circa malè ordinatos.

§. V.

EPITOME

1. *Episcopus dispensare nequit, nisi quando tacitè, vel expressè habet facultatem.*
2. *Episcopus dispensare potest cum ordinato excommunicato ignoranter.*
3. *Episcopus potest dispensare cum excommunicato, ut retineat beneficium receptum tempore excommunicationis.*
4. *Episcopus potest dispensare ad ordines minores cum pœnitentibus solenniter, data necessitate, vel utilitate.*
5. *Episcopus potest dispensare cum sacerdotibus contrahentibus nuptias post peractam pœnitentiam.*
6. *Episcopus clerico à se ordinato sine patrimonio de necessariis providet.*
7. *Episcopus potest dispensare cum Diacono Missæ Sacrificium facienti, ut perseveret in suo officio, & retineat beneficium.*
9. *Episcopus cum promotis per saltum scienter potest dispensare, si non ministrent in suscepto Ordine.*
8. *Episcopus cum excommunicato ordinato, ut ministret in suscepto Ordine, si Religionem ingrediatur, dispensat.*
10. *Ordinatus ad præsentationem beneficii cum pacto mihi petendi à præsentante, non potest ascendere ad superiores Ordines nec in susc epto ministrare.*
11. *Ordinari potest in sacris beneficium habens insufficiens accedente Episcopi dispensatione.*
12. *Ordinandus conveniens cum ordinante non molestare illum quas pœnas incurrat utraque?*
13. *Ordinatus ante legitimam ætatem in quas pœnas incurrat, & quis possit dispensare cum illo, & in possit resignare beneficium.*
14. *Ordinatus sine titulo, vel cum pacto de restituendo post ordinationem, quas pœnas incurrat & à quo possit dispensari?*
15. *Ordinatus furtivè quis dicatur, & an possit in ordine ministrare & quis dispensabit?*
16. *Episcopus an, & quando cum ordinato ab Episcopo præciso possit dispensare, si scienter ordinetur?*
17. *Episcopus an possit dispensare cum ordinato ab alieno Episcopo sine licentia, ut habeat beneficium?*

CERTI juris est Episcopum dispensare non 1 posse, nisi quando tacitè, vel expressè illi conceditur facultas dispensandi, ut per Cardinal. *in cap. dilectus*, *de tempor*, *ordinationum.*

num. Abbas *in cap. at si clerici*, *§. de adulteriis*, ubi Decius etiam *num.* 6. Emanuel Soarez *communi opinionem verbo Episcopus num.* 134. Mandos. *regul.* 13. *Cancellaria q.6.num* 6. Azeved.*l.2. num.39.tit.1.lib.2. novæ recopil.* Rebuff. *in praxi titulo de dispensat. ad plura*, *num.* 27. Ugolin. *de Episcop. cap.* 57. §. 1. Borgas *de irregular. p. tit. titulo de dispensat.* & Mar. Alter. *de censuris tom.* 2. *disp.* 8. *cap.* 3. *vers. sed controversia*, & resolut gloss. *verb. suspensos in cap. cupientes*, *de electione in* 6. Juvat textus *in c. dilectus*, ibi, *dispensatio à Canone minimè sit permissa*, *de tempor. ordin.* Per quæ verba ostenditur Episcopum tantummodo dispensare posse in casibus, in quibus illis permittitur à Canone dispensatio. Hæc sententia hodie est magis communis, & magis recepta, pro qua pugnat *c. cùm inferior*, *de major. & obed.* ubi dicitur minorem in majorem non habere potestatem, Jason *in l. omnes populi num.* 11. *ff. de justitia*, *& jure* Hippol. *sing.* 182. & Tiraquel. *de pœnis temperandis in præfat. num.* 26. Neque inferiorem superioris jure posse subvertere, volunt Surd. *cons.* 58. *n.* 6. Thom. de Thomassetis *regul.* 147. Azeved. *l.* 2. *n.* 56. *tit.* 14. *lib.* 4. *novæ recopil.* & Cravet. *cons.* 238. *num.* 5. ubi addit eadem ratione, qua nequit juri communi inferius præjudicare, eadem non posse abrogare jus consuetudinis, sequitur Menoch. *illustrium quæstionum c.* 25. *n.* 10. *cumsequentib.*

Nihilominus non est negandum commune axioma, Episcopum in his quæ sunt de genere permissorum ex rei natura & ex ipso jure divino intra propriam Diœcesim posse omnia, quæ Summus Pontifex potest in tota Ecclesia, nisi per sacros Canones, aut per Summum Pontificem Epicopo interdicantur, textus *in c. nuper*, & *ibi* gloss. *verb. non retinuit*, *de sentent. excommunic.* Nam, quando jus, quamvis non ex primat per quem dispensatio concedenda est, exprimit tamen, & absolutè ait dispensandum esse, eo ipso, quòd negat dispensationem, censetur facere facultatem dispensandi tacitè Episcopis, Ugolinus ita *de censuris tabul.* 2. *c.* 13. *§.* 1. *num.* 7. Azor. *instit. moral.p.* 2 *lib.* 3. 52. *quæs.* 13. Enriquez *in summa lib.* 14. *c.* 19. *§.* 2. *juncta litt. P.* Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 52 *à num.* 1. quia quæ Sedes Apostolica sibi non reservavit, videtur concessisse. Specul. *tit. de legatis*, *§. nunc ostendendum*, *num* 55. & Episcopus potest omnia in sua Diœcesi, nisi expresè prohibita à jure sint, Perez *l.* 5. *in principio*, *tit.* 15. *lib.* 8. *ordin. pag.* 315. Rebuff. *in tract. nomin. quæst.* 5. *num* 31. & Enriquez *in summa lib.* 12. *c.* 3. *§.* 2. *in commento litt N.* Atque ita exceptis tantùm à Summo Pontifice sibi reservatis, in reliquis potest Episcopus dispensare, Sanchez *lib.* 1. *disp.* 61. *num.* 3. & Soarez *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 25. *sect.* 1. *num.* 13. *& de legibus lib.* 6. *c.* 14. *sub num.* 3. & Ludovicus Miranda *in manuali Prælator tom* 2. *quæst.* 30 *art.* 10. *conclus.* 2. quia quoties conditor Canonis absolutionem sibi non reservavit censurarum, videtur concessisse potestatem absolverdi Episcopis, Gutier. *Canon. lib.* 1. *c.* 5. *à principio*, Soarez *tom. disp.* 6. *sect.* 4. & Sayr. *de censuris lib.* 2. *c* 19 *à num* 2. idem confi mat gloss. *verb. dispensatum*, *in c. postulasti*, *de clerico excommunicato*, & *in c. clerici*, *verb. moniti*, *eodem titulo*, tanquam indubitatum docet Victoria *de matrimonio. p.* 1. *num.* 7. & Pelagius *de planctu Ecclesiæ lib.* 1. *cap.* 50. *vers. in his*, ubi testatur de communi post alios.

2 Porrò Episcopus cum ordinato ignoranter ab excommunicato dispensat, ita Bernard. *in pract. Canon. c.* 20. *num.* 3. in novissima impressione, quia ignorantia excusat. Recipiens enim & probabiliter ignorans Episcopum esse excommunicatum, aut suspensum, Ordines suscipit, & executionem, neque est reus culpæ supposita probabili ignorantia, nec ministrando manet irregularis. Postquam tamen habuerit sufficientem notitiam, quòd Episcopus, qui ordinavit, erat excommunicatus, debet abstinere ab executione Ordinum quousque impetret dispensationem ab Episcopo, qui cognita causa dispensabit post dignam pœnitentiam. Mascard. *de probationibus conclus.* 648. *num.* 46. Comitol. *responsor. moral. lib.* 6. *quæst.* 58. *n.* 11. Enriquez *in summa lib.* 14. *c.* 6. & Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 28. *quæst.* 10.

Quòd si ordinatus cognoscebat scienter, aut ex ignorantia crassa Episcopum, à quo erat ordinandus, esse suspensum, vel excommunicatum, solus Romanus Pontifex dispensare poterit in suspensione, quam contraxit ordinatus scienter, sive ex ignorantia crassa ab Episcopo excommunicato, Bernardus *in pract. c.* 28. *num.* 3. & probatur à simili ex *cap.* 1. *de ordinatis ab Episcopo*, *qui renunciavit Episcopatui*, ubi sciens vel ex crassa ignorantia ab hoc Episcopo ordinatur, non potest nisi à Romano Pontifice tali suspensione liberari, Navar. *in manuali cap.* 27. *num.* 241. Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 17. *num.* 5. Ugolin. *de censuris c.*40. Bonacin. *eodem tractatu disp.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 4. *n.* 8. ergo similiter in nostro casu Barbos. *de offic. & potest. Episcop alleg.* 48. *n.* 7. *& n.* 10 *in principio*, *& in c. cum clericis* 2. *de ordin. ab Episcop n.* 2.

Quæri potest, an Episcopus dispensare possit, ut 3 recipiens beneficium cùm esset excommunicatus, post absolutionem illud retineat? Affirmat Ugol. *de censuris tabul.* 1. *c.* 13. §. 1. *num.* 2. Azor. *p.* 2. *lib* 6. *c.* 7. *quæs.*2. Anton. Ricciul. *in tract. de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium*, *lib.*4. *cap.* 12. *à principio*, quæ quidem dispensatio habet vim collationis: atque ita secuta dispensatione non est necessaria nova collatio; & ideo poterit dispensatus retinere beneficium, Ricciul. *d. cap.* 12. *num.* 2. Sayr *de censuris lib.* 2. *c.* 5. *num.* 21. & Soarez *eodem tract. tom.* 5. *disp.* 13. *sect* 1. *sub num.* 34. *vers. Ratio*, ex ea regula paulo antè à nobis proposita, & recepta, quòd omnis dispensatio, quæ in jure non reservatur Papæ, potest tribui ab Episcopo, argumento *c nuper*, *de sentent. excommunic.* Unde cùm dispensatio non reservetur in hoc casu Papæ, censetur concessa Episcopo, ut in specie tradit Abbas *in d. c. postulasti*, *de clerico excommunicato ministrante n.* 8. Covar. *in c. alma mater*, *p.* 1. *§.*7. *num* 8. Duennas *regul.* 248. *n.*2. *vers. contra quam*, Azor. *p.*2. *lib.*6. *c.* 7. *quæs.*2. Gomez *in expositione Bullæ cruciatæ*, *clausul.* 10. *num.*57. Anton. Ricciul. *d. cap.* 12. *num.* 5. Anriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 19. *§.* 2. & Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 5. *num* 1. post alios.

Quæ doctrina per textum *in d. c. postulasti*, ibi, *dispensatum*, extenditur ad eundem Episcopum, qui contulit excommunicato ignorante, & bona fide beneficium existimans non esse ligatum excommunicatione illum qui beneficium recepit. Sic Abbas *in d. c. postulasti num.* 9. Soarez *de censuris disp.* 13. *sect.* 1. *sub num.* 36. Ricciul. *d. c.* 12. Quinimò poterit Episcopus dispensare, quamvis collatio non competat Episcopo, sed inferiori, adhuc poterit dispensare, dummodo inferior consentiat non aliter; ut vult Cov. *in c. alma mater* 1. *p.* *§.* 7. *n.* 8 *vers. ego verò non admitterem*, quem sequitur Soarez *d. n.* 36. *vers. addit Panormitanus.*

Non habebit tamen locum, quando collatio facta fuit per Papam, tunc enim non potest inferior etiam dispensando se ingerere, ut tradit Sayr. *de censuris lib.* 2. *cap* 5 *num* 22. Covar. *in d. c. alma*, *§.* 7. *sub. n.* 8. *vers. quòd si Romanus Pontifex*, & Garcia *de beneficiis p.* 7. *c.* 13. *n.* 78. Quibus adde ex eodem *à num.* 84. *usque ad num.* 88. & ex Soarez *d. disp.* 13. *sect.* 1. *num* 36. posse Episcopum, qui scienter contulit beneficium excommunicato, dispensare cum eodem: quod non placet, & ideo contrarium est dicendum cum Abbate *in d. cap. postulasti*, *num.* 9. & cum Sayr. *de censuris*, *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 22. & Ricciul. *d. cap.* 12. *num.* 70. *cum seqq.* & idem dicendum est non procedere, nec posse dispensare

sare Episcopum, quando pariter concurrit cum excommunicatione scienter intrusio in beneficio, ut volunt Garcia *p.7.cap.13.n.88.* & Anton. Ricciul.*supra de jure personarum,lib.4.cap.12.num.13.vers.tertiò declaratur.*

Poterit item Episcopus dispensare ad Ordines mi-
4 nores cum pœnitentibus solenniter ex necessitate, vel ex utilitate, per Syluest. *verb. pœnitentia, num.* 3. Mayol. *de irregularitate, cap.* 3. *sub num.* 6. *vers. hac qua.* Campanil. *in diversor. juris Canonici, in rubrica* 11. *cap.* 21. *num.* 7. Marius Alter. *de censuris, tom.* 2. *disp.* 16. *de suspens. cap.* 1. *vers. quartus casus.* Dicitur ex necessitate, vel utilitate, quia sine illa, vel ista pœnitentes solenniter nequeunt ordinari, etiam post peractam solennem pœnitentiam, ut per Mayol. *de irregularitate, lib.* 3. *cap.* 2. *sub num.* 4. *vers. quæ omnia*; laborant enim infamia, & ideo ordinari nequeunt, Bernard. *in pract.cap.*19. *num.* 1. aliàs 23. *in noviss. edit.* Marius Alterius, & Campanil. *ubi proximè*; & ideo ex necessitate, vel utilitate ad suscipiendos Ordines minores dispensari possunt, aliter minimè ordinari queunt, ex *cap. ex pœnitentibus*, 50. *dist.* & ex *cap. si ille, eadem distinctione*, adeò ut solennem pœnitentiam agens adhuc illa peracta prohibeatur ordinari. Mayol. *supra d. vers. quæ omnia*: secus, si publicam pœnitentiam egerit, quia post illam ordinari potest, Mayol. *d. lib.* 3 *c.* 3. *post num.* 2. *vers. & licet*; sed Mar. Alter. *de censuris, tom.*2.*disp.*16. *de suspensione,cap.*1.*vers.quarto casu, fol.*260.*col.*1. post D. Thomam *in* 4. *sent. dist.* 14. *quæst.* 1. *art.*5. *quæstiuncula* 1.*ad tertium*, docet peccatorem post publicam pœnitentiam non posse assumi ad clericatum, & Episcopum talem ordinantem privari potestate ordinandi, habetur in Concilio Carthaginensi IV *canone* 68. quod intelligitur quando ordinavit scienter absque dispensatione, vel cùm indiscretè dispensavit, prout notat Bernard. *in practica, c.* 23. *verb. post peractam pœnitentiam, num.* 2. Illustrissimus Cunha *cap. penultimo dist.* 50. *num.* 1. nisi fortè necessitas Ecclesiæ id exigeret aut consuetudo floreret; in quo eventu post publicam pœnitentiam cum dispensatione ad minores Ordines pœnitens assumi potest, non autem ad sacros.

Rationes quatuor assignat D. Thomas suprà hujus prohibitionis, prima est propter dignitatem Ordinum; secunda propter timorem recidivi; tertia propter scandalum ex memoria scelerum præteritorum: quarta demum propter ruborem anteactæ vitæ & verecundiam, ob quam non audebit subditos peccatores libere increpare, sequitur Paludan. *in* 4. *dist.* 14. *quæst.*6.& Antonio.3.*p.tit.*14.*cap.*17.§.*ultimo.* Non tamen pœnitens ab Ordine excluditur ratione pœnitentiæ publicæ, sed quia factus est infamis propter crimen diffamatum, quod intelligit Host. *in cap.* 2. *de officio Archipresb.* ubi publica, & solennis pœnitentia imponitur per judicis sententiam, non autem si quis propter devotionem sponte sua pœnitentiam egisset.

5 Similiter poterit Episcopus dispensare cum Sacerdotibus contrahentibus nuptias post peractam pœnitentiam, quod intellige, si cum unica, & virgine contraxerint; secus si cum vidua, vel corrupta, vel quando clericus duplex contraxit matrimonium text. *in cap. ex litterarum, qui clerici, vel voventes.* Et quamvis textus *ibi, & in cap.* 1. *eodem titulo*, non declarent, quando cum virgine, & quando unicum matrimonium est contractum, ita debent intelligi, ne duplici textui adversentur in his casibus neganti dispensationem; nimirum *cap. nuper, & cap. ultimo, de bigamia.* ita Covar.*in Clement. si furiosus p.*1.§. 2.*n.*2.*vers.*7. Aloys.Ricc. *in praxi aurea resolut.*220. Petrus de Ledesma *de matrimonio quæst.*66.*art.*5.*in fine.* Valent.*p.*4.*disp.* 7.*quæst.*18.*punct.* 3.*in prima specie irregularitatis in fine*,& Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 86. *n.* 20. quos referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcopi, allegat.* 49.*n.*26. ubi *num.* 27. addit, si ex delicto occulto proveniat irregularitas hæc similitudinariæ bigamiæ, posse Episcopum dispensare, quamvis clericus in sacris constitutus, aut professus viduam duxerit post sacrum Ordinem, si professus est exemptus, & de licentia sui superioris Episcopo subiiciatur, Aloys. Ricc. *in praxi resolut.* 220. Sanch. *d.disp.* 86. *num.* 22. & 23. Posse autem Prælatum Religionis cum suis subditis dispensare in eisdem casibus, quibus Episcopus dispensat, ait Miranda *in manuali Prælatorum tom.* 2. *quæst.* 8. *art.* 2. & Henriquez *lib.* 12.*c.*6.*n.*11.*prope finem.*

Sed quid de Episcopo ordinante clericum pauperem 6
sine patrimonio, nunquid ipsemet tenebitur illi providere de alimentis? Antequam fiat satis quæstioni, sciendum est neminem posse ordinari in sacris sine titulo, ut est communis, ne clerici mendicent in vituperium totius militiæ clericalis. Titulus autem duplex est, beneficii, & patrimonii, Navar. *cons.* 14. *in principio, de tempor. ordin. & num.*4. *per cap. Sanctorum dist.* 70. debetque esse sufficiens ad victum, Concil. Triden. *sess.* 21. *cap.* 1. *de reform.* ibi, *Statuit sancta Synodus, ne quis deinceps clericus sæcularis, quamvis aliàs sit idoneus moribus, scientia, & ætate ad sacros Ordines, promoveatur, nisi prius constet eum, beneficium Ecclesiasticum, quod sibi honestè sufficiat, pacificè possidere*, &c. Ecce de beneficio. Patrimonium item ad quod quis promovetur, debet etiam esse sufficiens, Navar. *cons.* 18. *de tempor. ordin.* quantitas illius non taxatur, sed remittitur ad arbitrium Episcopi, arg. *l.*1. *ff. de jur. delib.* Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 6. *per totum*, ubi *num.* 20. addit ordinatos ad titulum patrimonii esse verè clericos, & fieri de foro Ecclesiæ, quamvis non habeant Ecclesiam, nec Episcopum sic ordinatis tenere conferre beneficia, aut victualia, *c. Episcopus, de præbendis.*

His positis, Episcopus, qui ordinavit clericum pauperem ad sacros Ordines sine titulo, tenetur ei providere de suo, donec aliquem titulum fuerit assecutus, textus *in cap. cùm secundum* 16. *de præbendis* ibi, *Tandiu ei vita necessaria.* quæ obligatio alendi est punitio delicti Episcopi ordinantis in sacris carentem patrimonio, Sanchez *de matrimonio lib.*6. *disp.*32 *num.* 8. Quin imo mortuo promovente, obligatio alendi transit ad successorem, ita ut Sede vacante debeat alimenta præstare Capitulum, si tali promotioni non repugnavit, ita Enriquez *in summa lib.* 10 *c.* 17. §. 4. *in commento littera F.* Bonacin. *de Sacramentis disp.* 8. *quæst.unica punct.* 5. *num.* 17. *vers. responde secundò*, & melius Campanil. *in diversor. juris Canonici rubr.* 8. *c.*5. *num.*21. ubi vult Episcopum loco renunciantem, vel translatum ad alteram Ecclesiam teneri alimenta præstare tali promoto, non verò ejus successorem, ita Innocentius *in d. c. cùm secundum n.* 1. *de præbendis.* Henriquez *d.c.*17.§.4 & Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. c.* 26. §. 15. *vers. sextò excipitur.*

Hoc autem procedit contra ordinantem scientem vel debentem scire clericum non habere titulum, & similiter, quando ordinandus dixit se habere patrimonium sufficiens, quia Episcopus tenebatur diligenter inquirere, an haberet patrimonium, Navar *cons.* 1. *quæst.* 16. & *cons.* 14. & *ult. de tempor. ordinan.* Surd. *de alimentis, tit.* 1. *quæst.* 60. *à num.* 12. & *tit.* 7. *quæst.* 37. *n.*40. & Garcia *de beneficiis, p.* 2. *cap.*5.*num.* 32. Secus si Episcopus non fuit in culpa, quoniam diligenter investigavit de patrimonio, & fuit deceptus per fraudem, & per falsos testes, seu probationes, Quaranta *in summa Bullarii, verb. ordo, post secundam conclusionem, vers. tertius casus*, & Ugolinus *de offic. & potest. Episcop. cap.* 26. §. 8. *num.* 5. & §. 15. *vers. tertiò non tenetur.*

Data ergo scientia, vel negligentia in ordinante de patrimonio, tenetur providere ordinato de sufficienti

cienti beneficio, & interim necessaria vitæ suppeditare, juxta qualitatem personæ, loci consuetudinem & juxta Ecclesiæ reditus, per glossam *in cap. Episcopus, de præbendis, verb. necessaria*, Ripa *lib.* 1. *resp. cap.* 14. *num.* 7. Ugolin. *suprà d. c.* 26. § 15. *num.* 1. & Menoch. *de arbitrar. casu* 169 *num.* 14. *& casu* 520. *num.* 10. quamvis ordinatus patrem haberet divitem, qui posset justa filio ex causa alimenta denegare ob commissum in patrem delictum. Idem dicendum de Episcopo concedente beneficium pro patrimonio: & ad illius titulum fuit promotus, si postea beneficium fuit homini ablatum, eo quia non poterat illud conferre. Similiter si pro titulo Episcopus providit ordinatum de beneficio, sed non sufficienti; tenetur enim supplere defectum, *glossa final. in cap. tuis quæstionibus*, ubi Imol. *num.* 8: *vers. in glossa finali, de præbendis*, Vivaldus super Bullam Sixti Quinti contra clericos malè promotos, *num.* 11. *vers. quare*, Graff. *in decis. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 19. & Henriquez *in summa, lib.* 10. *cap.* 17. §. 3. *littera Q. & R.* ubi tradit beneficium tenue efficere pro domicilio acquirendo, non autem pro titulo. quia is debet esse sufficiens. Navarr. *cons.* 18. *de tempor. ordin.* & Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 6. *num.* 13. quibus accedit Barbos. *in d. cap. tuis quæstio-*
7 *nibus - num.* 7. *de præbendis*, *pag.* 740.

Episcopus item dispensare potest cum Diacono celebranti Missæ Sacrificium, ut in suo officio permaneat, & retineat beneficium, quod habebat. Azor *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 50. *in fine*, *vers. dispensat prætereà*, per glossam *in cap. ex litteris, de clerico non ordinato ministrante, verb. misericordiam*, ubi ad id posse Episcopum dispensare, ut ad Sacerdotium promoveatur. Sed in irregularitate, quam Diaconus contraxit dum exercuit Ordinem, quem non habebat solus Papa dispensat, ut ad altiorem promoveatur Ordinem, ita Bonacin. *de censuris, disp.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 6. *num.* 10. post alios, & Reginal. *in praxi fori pœnitential. lib.* 30. *vers. tertius. n.* 26. Si delictum sit occultum, Episcopus dispensare potest, ut alios suscipiat per Concilium Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. Ugolinus *de offic. & potest. Episcop. cap.* 57. §. 3. *num.* 1. *vers. si etiam*, & Bonacin. *de censuris, disp.* 7. *sess.* 3. *punct.* 6. *num.* 10. *in fine*, quos referens sequitur Barbos. *alleg.* 39. *num.* 43.

Adverte obiter dicentes se esse Clericos, & ingerentes se actibus clericorum, cùm non sint, esse falsarios, & ut tales puniendos, Aviles *glossa ultima, num.* 21. *ad cap.* 51. *Prætorum*, Petr. Gregor. *lib.* 4 *partit. juris, tit.* 4. *cap.* 1. & Bernard. *in practica, c.* 12. *num.* 2. Pœna autem contra Missarum celebrationem usurpantes, cùm non sint promoti ad sacrum Presbyteratus Ordinem, constituta fuit à Clemente octavo per suam constitutionem editam anno 1601. sub die quarto Decembris, incipit, *Et si alias*; ubi nefarios hos, ac deperditos homines jubet à judicibus S. Inquisitionis, vel locorum Ordinariis, tanquam Ecclesiæ misericordia indignos à foro Ecclesiastico abiiciendos, & ab Ordinibus Ecclesiasticis, si quos habuerint, ritè degradatos, & statim Curiæ seculari tradendos per judices sæculares debitis pœnis plectendos. Quam constitutionem refert Quaranta *in summa Bullarii, verb. ordo, in fine.* Ex quibus consequenter deducitur Clericum nondum initiatum Sacerdotio, qui seriò, & sacramentaliter aliquem absolvit, esse irregularem, prout volunt Navarr. Sotus, Ugol. & Avila, quos refert, & sequitur Bonacin. *de censuris, disp.* 7. *quæst.* 3 *punct* 6. *num.* 4. post Henriquez *in summa, lib.* 6. *de pœnit. cap.* 2. §. 7. *litter. H.* & post Aldret. *de religiosa disciplina tuenda, lib* 2. *cap.* 19. Quin etiam Fr. Emmanuel *quæst. regul. tom.* 2. *quæst.* 27. *art.* 2. advertit esse casum sanctæ Inquisitioni commissum, quando non Sacerdos audit confessiones, & serio absolvit, & colligitur ex eadem constitutione Clement. VIII. citata; incipit; *Et si aliàs* ubi dixit sacramentalem confessionem audientes ad sacrum presbyteratus Ordinem nondum promotos à Judicibus Sancti officii, vel locorum ordinarius esse puniendos, & ritè degradatos Curiæ sæculari esse tradendos, ut debitis pœnis plectantur.

Lubet hoc loco adnotare Episcopum ex legitima causa posse dispensare cum promotis per saltum, 8
si non ministraverint in Ordine sic suscepto, ratio, quia sic ordinatus est ipso facto suspensus secundùm probabiliorem, quam sequitur Host. *in summa, in titulo, de Cleri. per saltum promoto*, §. 1. Navar. *in manuali cap.* 25. *num.* 71. *& cap.* 27. *n.* 242. Ejusdem opinionis est Sotus *in* 4. *dist.* 25. *quæst.* 1. *art.* 3. *vers. Tertius suspensionis casus*, & idem tenet Sylvester *verb. irregularitas* §. 13. *quæst.* 11. Cùm ergo sit suspensus ipso facto, non potest Ordinem omissum recipere sine dispensatione, neque in suscepto ministrare; quòd si ministret in Ordine suscepto, vel recipiat novum Ordinem, efficitur irregularis, ut etiam sentiunt Auctores contrariæ partis; & ideo Episcopus non potest dispensare, ut videtur probari ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 14. dum ait posse Episcopum dispensare cum promoto per saltum, si non ministraverit; ergo insinuat à contrario sensu, si ministraverit, non posse Episcopum dispensare: atque ita per talem administrationem contrahi irregularitatem indicat ab hujusmodi ordinato; & ex consequenti significat non esse irregularem; sed solùm suspensum ante administrationem, ita Mar. Alter. post alios *tom.* 2. *de censuris, disp.* 10. *de suspensione, cap.* 5. *fol.* 111. *col.* 1. *vers. hoc in loco?* sive scienter, sive ignoranter ordinatus fuerit, quia Concilium suprà *cap.* 14. non distinguit de promoto scienter, & ex superbia, vel ignoranter, sed simpliciter loquitur. Et eadem ratione non est locus dispensationi ab Episcopo, cum ita ordinato, etiamsi fuerit ordinatus per crassam ignorantiam, ut vult Mayol. *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 2. *de irregularitate*, & Bernard. Dias *in pract. canon. cap.* 24. *num.* 3. Semper enim eget dispensatione Apostolica promotus per saltum, si ministret ad hoc, ut ad majores ascendat, nisi in occultis, & non deductis ad forum contentiosum, ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. quod adhuc limitat Navar. *in manuali*, *c.* 27. *num.* 142. *vers. sexto dico*, ubi tradit Papam solùm posse dispensare cum eo, qui ante dispensationem scienter Ordine omisso, vel accepto utatur ad hoc, ut ad majorem Ordinem promoveatur, non autem, quando ignoranter ministravit ut tamen in suscepto ministret, omnes credunt Episcopum dispensare posse sive ignoranter, sive scienter ante dispensationem usus fuerit suscepto Ordine; at verò ex Mayol. *lib.* 4. *de irregul. cap.* 12. *num.* 2. requiritur dispensatio Papæ, si ante dispensationem Ordine suscepto utatur, & hoc sive scienter, sive ignoranter ministraverit, ad hoc, ut ad majores ascendat, quæ opinio est magis conformis verbis Concilii *sess.* 23. *cap.* 14. Sayr. *de censuris, lib.* 4. *c.* 14. *num.* 27. & clariùs *lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 40. *vers. circa dispensationem*, quamvis delictum esset publicum, cùm Concilium *d. cap.* 14. non distinguat inter publicum, & occultum, sed absolutè faciat facultatem Episcopo, ut cum eo dispenset, qui non ministraverit in Ordine superiori saltuatim suscepto, favet Sylvester *verb. dispensatio quæst.* 10. *vers.* 7. Si autem sine dispensatione in suscepto majori, sive in inferiori omisso ministraverit, solus Papa dispensat ad majorem Ordinem recipiendum, quia factus est irregularis ministrando suspensus, *cap cum medicinalis, de sentent. excommunic. lib.* 6 Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 47. *num.* 8. *& in cap. tua, de clerico per saltum promoto. num.* 5.

9 Quin etiam dispensare potest Episcopus cum excommunicato accipiente Ordinem, si religionem ingrediatur, ut ministret in suscepto, ita Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib. 30. num. 27. in principio.* Barbos. *cap. innotuit, de eo, qui furtivè Ordines suscepit, num.* 4. ex ea ratione, quia potest dispensare in casibus non reservatis, gloss. *in cap. in quibusdam, verb. dispensatum*, de pœn explicans verba textus *in fine*, *Nisi cùm eis fuerit misericorditer dispensatum*; inquit, *quòd potestas dispensandi intelligitur concessa Epicopo; si illam Papa sibi expressè non reservavit*, & confirmat gloss. *in cap. postulastis. verb. dispensatum, de cleric. excommun. ministr.* ergo quando non reservat Papa, aliis indulgere videtur; & *in cap. nuper, de sentent. excommun.* Marius Alterius *de censuris, disp.* 8 *de relax. & absol. cap.* 3. *fol.* 131. *littera D.*

10 Ambigi item potest, an Ordinatus ad præsentationem beneficii, cum pacto nihil petendi à præsentante, possit ascendere ad Ordines superiores, vel in suscepto ministrare? Responsio est negativa, ita Navarr. *tit. de tempor. ordinat. cons.* 17. *num.* 1. *in novis*, Avila *de censuris, part.* 3. *disp.* 2. *dub.* 5. *concl* 1. *ad* 1. *argument.* & Bonacin. *eadem tractatu disp.* 3. *quæst.*

11 6. *punct.* 5. *num.* 4. *vers. eadem suspensione.* Nihilominus ordinari potest in sacris, si beneficium Ecclesiasticum non habet sufficiens, si tamen habeat patrimonium idoneum, accedente Episcopi dispensatione, ex Concilio Tridentino *sess.* 21 *de reform. cap.* 2. Ratio, quia beneficium Ecclesiasticum sufficiens non habens, patrimonium saltem idoneum habere debet, ad cujus titulum non omnis ordinandus est, nisi præcedat Epicopalis dispensatio, ut colligitur ex *d. cap.* 2. his verbis, *Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes, ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum.* sic ibi. Quocirca cùm Concilium permittat Episcopis potestatem dispensandi interveniente aliqua causa necessitatis, vel commoditatis Ecclesiarum suarum; deficiente causa, tollitur Episcopis facultas, per regulam *cap. cùm cessante, de appellat.* & in specie tradit Navar. *cons.* 14 *num.* 2. *de tempor. ordinat. in novis*, ubi narrat se vidisse negatam licentiam Pintæ suscipiendi subdiaconatum propter defectum tituli beneficialis, non obstante patrimonio trium millium scutorum.

12 Sed quid si ordinandus conveniat cum ordinante non molestare illum post susceptos Ordines super beneficio, aut alimentis; Responde ordinatum esse suspensum ab Ordine sic suscepto, & ordinantem à collatione per triennium, ut per Henriquez *in summa lib.* 13. *de excommunic. cap* 37. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *n.* 199. *& lib.* 32. *tract.* 2. *n.* 72. *in fine*, & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rub.* 8. *c.* 5. *num.* 31. *vers. ideo*; sequitur Sayr. *de censuris lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 22. *vers. quartus est*, ubi ita ordinatum, cum pacto, ut ab Episcopo victum, alimenta, aut provisionem non petat, ait esse suspensum ab Ordine, donec à Sede Apostolica dispensetur. Item de illo, qui simile egit pactum cum patrono beneficii, cui promisit se nihil ab eo petiturum, si ei concedat beneficium ad cujus titulum ordinetur, ita Navarr. *in manuali c.* 27. *num.* 158. Majol. *lib.* 4. *de irregul. c.* 3. *n.* 7. Toletus *lib.* 1. *summa c.* 15. & Henriq. *lib.* 13. *de excommunic. cap.* 37. §. 1. & colligitur apertè ex *c. penult. de simonia.*

13 Ordinatus autem ante legitimam ætatem attenta Bulla Pii Secundi est suspensus perpetuò, donec absolutionis beneficium consequatur, nec sufficit accedere ad legitimam ætatem, ut cesset impedimentum, prout colligit Covar. *in Clement. si furiosus, p.* 1. §. 1 *num* 4. & Salzed. *ad Bernard. in cap.* 26. *littera D. vers. is vero*; sed perpetuò est suspensus, etiam si superveniat ætas legitima, ut olim, per *cap. vel non est compos, de tempor. ordinat.* quod suspendebat promotos ante legitimam ætatem, donec ad legitimam deveniebant, Flamin. *de resignat. lib.* 4. *quæst* 2. *num.* 105. Nunc verò per constitutionem Pii Secundi perpetuò sunt suspensi, & si ministrare præsumpserint, sunt irregulares, privantur omnibus beneficiis obtentis, & fiunt incapaces, & inhabiles ad alia similia, vel dissimilia beneficia in perpetuum obtinenda, Quaranta *in summa Bullarii verb. Ordo, in principio*, Azor. *instit. moral. par.* 2. *lib.* 7. *c.* 17. *quæst.* 18. Covar. *in cap. alma mater par.* 2. §. 3. *num.* 5. *vers.* 9. & Bonacin *de Sacramen. disp.* 8. *quæst. unica, punct.* 5. *num.* 13.

Limita in ordinato ignoranter ante legitimam ætatem, is enim cùm promoveatur incolpabiliter, non incurrit suspensionem, Salzed. *ad Bernard. cap.* 26. Navar. *in man. cap,* 27. *n.* 156. Enriquez *in summa lib.* 14. *c.* 38. §. 1. Tolet. *in summa lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 4. Reginal. *in praxi lib.* 32. *tract.* 2 *num.* 70. & Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 30. *prope finem.* Nec item incurret suspensionem ordinatus ante legitimam ætatem, qui bona fide, & testimonio suorum parentum ordinatus est ante legitimam ætatem, Quaranta *in summa Bularii verb. Ordo*, Bellet. *disquisit. cleric. par.* 1. *tit. de discipl. cleric.* §. 5. *n.* 60. Illustrissimus Cunha *c. presbyter dist.* 78. Barbos. *in c. vel non est. compos, de tempor. ordinat. num.* 8. Cum ordinato tamen ante legitimam ætatem antequam ministret, potest Episcopus dispensare secundùm superiorem doctrinam; sed meliùs dicendum est primò ordinatum ante legitimam ætatem non posse ante illam sine dispensatione Papali in Ordine ita suscepto ministrare, ut vult glossa *in Clementina generalem, verb. generalem, de ætate, & qualitate.* Covarr. *in Clementina si furiosus, par.* 1. §. 1. *numer.* 8. & Tabiena *verb. Ordo num.* 17. Salzed. *ad Bernard. Dias d. cap.* 26. *vers. is verò*, quamvis absolutus sit à suspensione.

Nec adsolutio carebit effectu, imò habebit duos. Primus enim est hic, quòd completa ætate continuò poterit ministrare in illo Ordine. Secundus liberabit administrantem ab irregularitate, quamvis peccet mortaliter administrando, quia jam non est suspensus. Secundò si loquamur de suspensione contractata propter recepionem Ordinis sacri ante legitimam ætatem, posse Episcopum ab ea absolvere, ita Sylvester *verb. suspensio*, §. *dicto tertio*, nec Pius Secundus suspensionis absolutionem Papæ reservavit; quia reservatio posita in his verbis, *& si in eisdem Ordinibus ministraverit, fit irregularis*; cum quo solus Papa dispensat, non refertur ad suspensionem, sed ad irregularitatem. Quin imò verba illa non sunt Pii Secundi, sed tribuuntur Navarro.

Si autem sermo fiat de irregularitate, ab ea Summus Pontifex potest dispensare secundum constitutionem Pii Secundi, ut notat Covarr *in Clementina si furiosus p.* 1. §. 1. *num.* 4. *vers. hodie tamen extat, de homicid.* Nihilominus hodie, si delictum ignoretur taliter ordinatum fuisse, videlicet ante legitimam ætatem, qui ministravit in Ordine suscepto, potest tolli hujusmodi irregularitas à proprio Episcopo, prout deciditur in Concilio Tridentino *sess.* 24. *c.* 6. Atque ita, quamvis, quis promoveatur in sacris ante legitimam ætatem, & incurrat suspensionem, & postea irregularitatem ministrando publicè; adhuc delictum, si ignoratur, est occultum ad eum finem, ut decretum Concilii habeat locum; occultum enim hoc loco reputatur, quod non est publicum, Navarr. *in manuali c.* 27. *n.* 255. ubi vult idem valere occultum, quod non publicum; nec vocaritdelictum publicum, quia actio in qua delinquitur, est publica, non propterea delictum est publicum, sed

sed occultum, quia nescitur publicè ante legitimam ætatem Ordinem fuisse susceptum.

14 Quid de ordinato sine titulo, vel cum pacto de restituendo eo post ordinationem, quas pœnas incurrat & à quo possit dispensari? dico primò secundùm aliquos contra ordinatos sine legitimo titulo, Concilium Tridentinum *sess.* 21 *c.* 2. voluisse innovare pœnas, *c. cùm secundùm*, *de præbendis*, non autem imposuisse pœnam suspensionis latam *in cap. neminem*, *& c. Sanctorum*, *distinct.* 70. adversùs ordinatum sine titulo, sic inter alios vult Henriquez *in summa lib.* 13. *de excommunicatione*, *& suspensione c.* 31. *num.* 2. dicens peccare quidem mortaliter promotum absque titulo, vel ementito partrimonio, non tamen jure fieri suspensum, cùm nullo jure id interdicatur, nisi intercedat pactum simoniacum, & Concilium Trident. suprà intendisse tantùm fugare pactum simoniacum, neque voluisse pœnas juris antiqui innovare, quod per *cap. cùm secundùm*, *de præbendis*, fuerat abrogatum, sed voluisse corroborare pœnas prædicti *c. cùm secundùm*, contra ipsos ordinantes inflictas. Favet responsio sacræ Congregationis Cardinalium super Concilio, cujus meminit Navar. *consf.* 1. *quæst*, 16 *de constit.* & infrà citandi, quæ sic habent. *Concilium renovat tantùm pœnas*, *cap. cùm secundùm*, *extra de de præbendis*, *in hoc c.* Item dixit Congregatio, ordinatus contra formam hujus decreti, sine beneficio, aut patrimonio, non est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit, sed cogendus est Ordinarius ei providere, juxta *cap. cùm secundùm*, *extrà de præbendis*, & hic solus Canon, non alii, à Concilio renovatus est. Ita Congregatio, ut refert Gonzalez *super reg.* 8. *gloss.* 5. *§.* 10. *num.* 24. ubi subdit sic ordinatum post prædictas declarationes dici non posse ex jure communi, vel ex Concilio Tridentino esse suspensum, & ministrando irregularem, maximè cùm *cap. neminem*, *& c. Sanctorum*, *dist.* 70. sint abrogata per *c. cùm secundùm*, *vers. licèt*, per quem textum pœna ipsorum capitum reducta fuit ad terminos duntaxat illius, sequitur Gutier. *pract. lib.* 2. *quæst.* 65. *num* 11. *vers. nec opinio*, & Garcia *de beneficiis par.* 2. *c.* 5. *num.* 24. *cum seqq.* Barbos. *in remiss. ad sess.* 21. *de reform. c.* 2. *n.* 23. & Sà *verb. suspensi ipso jure n.* 20.

Dico secundò ordinatum sine legitimo titulo esse suspensum juxta dispositionem juris antiqui *in cap. neminem*, *& in c. Sanctorum*, *dist.* 70. quorum Canonum pœnam confirmatam esse vult Majolus *lib* 4. *c.* 15. *de irregularitate*, per Concilium Tridentinum *sess.* 21. *c.* 2. *in fine*, cùm inquit, *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando.* Idem confirmat Bernard. Diaz *in sua prædicta Canonica c.* 18 *in principio*, & Navarr. idem docet *consf.* 1. *quæst.* 16 *num.* 45. *de constitut.* & sic fuisse decisum *in c.* 1. *dist.* 70. ostenditur per hæc verba. *Eos autem*, *qui absolutè ordinantur*, *decrevit S. Synodus vacuam habere manus impositionem*, *& nullum tale factum valere, ad injuriam ipsius, qui eum ordinavit.* Hæc ibi. Ille tamen dicitur absolutè ordinari, qui sine titulo ordinatur, ut notat gloss. *in d. c.* 1. *verb absolutè*, Et multo clariùs apparet ex *c. Sanctorum*, *eadem distinct.* in hunc modum: *Sanctorum Canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur.* Per quæ verba significatur suspensio imposita ipso jure, cùm dicat textus, *irrita habeatur*, & non dicat, irritanda, quam partem fusiùs explicat Navarr. *consf.* 14. *& consf.* 46. *de temporibus ordinationum.*

Dico tertiò ex his duabus opinionibus posteriorem esse falsam, quia secundùm communiorem sententiam, & secundùm declarationes Congregationis Concilii, & usum Pœnitentiariæ ordinati sine titulo, vel cum titulo ficto, non sunt suspnesi; neque enim. Concil. Trident innovavit pœnam illam suspensionis in supradictis *c. neminem*, *& c. Sanctorum*, *dist.* 70. jure antiquo pronunciatam adversùs ordinatos sine titulo. Nam hæc pœna suspensionis jam ante Concilium Trident *per c. Episcopus*, *& per c. cùm secundùm Apostol. de praben.* fuit abrogata, & de medio sublata. Innovavit ergo Concil. Triden. pœnas horum duorum Canonum, *Episcopus* scilicet, & *cùm secundùm Apostolum*, ut dicunt contra ordinantes, ut eos quos sine titulo, aut beneficio in sacris ordinaverint, suis sumptibus alere teneantur, donec de beneficio illis providerint, ut disponitur *in d. c. Episcopus*, *& c. cùm secundùm*, *extrà de præbendis*, *& in c. accepimus*, *de ætate*, *& qualitate*, prout volunt Vivaldus *tit. de suspensione n.* 28. Majolus *lib.* 4. *de irregularitate c.* 3. *num.* 8. Enriquez *lib.* 13. *de excommunic. c.* 37. *§.* 2. post alios pro hac parte. Nec obest Bulla Pii quinti edita anno 1568. quæ incipit, *Romanus Pontifex*, ubi videtur supposuisse clericos sæculares per Concil. Trident. *sess.* 21. *de refor. c.* 2. esse suspensos, si ordinentur sine titulo eo, quia eandem pœnam ad Religiosos ante professionem in sacris ordinatos ampliavit: ex quo inferunt eundem Pontificem ita Concilium intellexisse, & ob id illud ad clericos religiosos postea extendisse.

Quia respondetur primò neque per hanc constitutionem Pii quinti ordinatos sine titulo esse suspensos, quoniam quamvis ita intellexisset Concilium, non tamen propterea esse suspensos, quandoquidem non ex Cathedra declaravit, sic Concilium esse intelligendum, sed solùm tanquam Doctor privatus suam mentem, & opinionem declaravit, Syr. *de censuris lib.* 4. *c.* 64. *n.* 17. ubi addit non adhuc certum esse Pium Quintum ita intellexisse Concilium Tridentinum, eo quòd ibi disposuit, ut Regulares ante professionem in sacris ordinati contraherent pœnam suspensionis, cùm ante professionem non habeant titulum beneficii regularis, & postea in eadem constitutione subjungit, ut incurrant in alias pœnas in Concilio Tridentino impositas contra clericos sæculares, per quæ verba ostendit clericos sæculares sine titulo promotos ad sacros non esse suspensos.

Hodie tamen Regulares ordinantur ad titulum professionis, quæ habet vicem beneficii regularis, de quo Panorm. *in c. super ordinata*, *de præbendis*, Cardinalis *in Clementina* 2. *de judiciis quæst.* 12. Selva *de benefic.* 1. *p. quæst.* 2. *num.* 40. Sylvest. *verb. religio* 5. *§.* 1. & Henriquez *lib.* 10. *de Ordine c.* 17. *n.* 3. *littera S.* subdens eo ipso, quo quis promovetur ad Monasterii titulum, censeri facere professionem implicitè, præterquam in nostra Societate, ubi alias refert in commentario *littera V.* pro se etiam *c. Sanctorum dist.* 70. & Navarr. *consf.* 44. *num.* 3. *lib.* 3. *de regul. & lib.* 14. *de excommunic. c.* 37. *n.* 1. *littera C.* multos allegat. Quare Regulares non professi per Bullam Pii Quinti editam anno 1568. 14. Octobris Pontificatus sui anno 3. incurrunt suspensionem, Ordinem sacrum sine titulo suscipientes eo modo, quo titulum requirit, Trident. *sess.* 21. *de refor. c.* 2. à qua eximuntur Patres Societatis, qui solent ordinari ante professionem solennem post tria vota simplicia ex Bulla Gregorii XIII. & XIV. Patres Congregationis sancti Joannis Evangelistæ, Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 6. *n.* 18. *& duobus sequentib.* quibus accedit Miranda *in manuali Prælatorum quæst.* 29. *art.* 5. *conclus.* 1. *tom.* 1. & Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg. n.* 34.

Dico quartò ordinatum cum pacto, & conditione de reddendo patrimonio sibi donato, nullam incurrit pœnam, vel suspensionem, quia per illam donationem translatum fuit dominium in donatarium, quamvis cum illo pacto, seu modo, ita Tolet.

in summa lib. 1. *c.* 48. *vers.* 5. Petrus de Ledesma *in summa par.* 1. *de sacramento Ordinis c.* 7. *concl.* 6. *difficul.* 3. Fr. Emmanuel *in summa cap.* 15. *num.* 3. *tom.* 2. & Garcia *de beneficiis par.* 2. *cap.* 5. *à n.* 161. Quantumcumque enim donatarius promittat se non usurum ea donatione, sed restituturum statim post Ordines susceptos, non tenetur, nec potest restituere donec beneficium sufficiens, vel aliunde necessario alimenta obtineat. Probatur ex Concilio Tridentino *sess.* 12. *c.* 2. *de reform.* ibi, *Patrimonium, vel pensionem obtinentes,* &c. illa deinceps, sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint. Quocirca consideranda est dictio, *nullatenus*, quæ nullitatem actus ipso jure importat, ut dicitur *in Clementina unica, verb. nullatenus, de sequestrat* Corset. *in singular. verb. nullatenus*, Tiraquel. alios referens *in l. si unquam. verb. revertatur num.* 95. *C. de revoc. donat.* Mandos. *regul.* 15. *Cancellariæ quæst.* 5. *num.* 8. Roland. *cons.* 57. *num.* 51. *lib.* 2. & Menoch. *cons.* 383. *num.* 14. *vol.* 4. Accedit renunciationem patrimonii, ad cujus titulum Titius fuit promotus, esse nullam, donec renuncians obtineat unde sufficienter se possit alere, ita Molina *tom.* 1. *de justitia tractatu* 2. *disp.* 238. *ad finem*, Flaminius *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 6. *num.* 16. & 17. quia renunciatio est nulla: ergo promissio illa de restituendo patrimonio ad Ordines dato etiam est nulla, donec beneficium, aut patrimonium habeat sufficiens. ita Fr. Emmanuel 2. *tom. summa cap.* 15. *num.* 5. & Enriquez *lib.* 13. *de excommunicatione c.* 37. *num.* 2.

Quare non tenetur restituere patrimonium receptum, ut ad Ordines promoveretur data fide illud reddendi, cùm ordinatus fuerit, contra Sanchez *lib.* 6. *de matrim. disp.* 32. *num.* 8. dicentem teneri restituere, quia sine patrimonio ordinatus est, sed fallitur; quoniam non fuit patrimonium verè fictum, sed datum re vera cum illo pacto, seu modo, juxta titulum *de donationibus, quæ sub. modo*, per quem transfertur dominium, nec Episcopus in hoc casu tenebitur ordinatum alere, Navar. *lib.* 1. *consil. de tempor. ordinat. tit.* 11. *in* 1. *editione cons.* 13. & 46. *in* 2. *cons. ultimo.* Quòd si ponamus non esse verum titulum quando fuit donatum eo pacto interposito, quo promittat se post ordinationem non petiturum, quòd sic fuit donatum, vel promissum; & si traditum fuit, remissurum, talis censetur sine titulo promoveri, & ideo pœnam suspensionis incurri, juxta Navarrum *in manuali cap.* 27. *num.* 158. & Marius Alter. *tom.* 2. *de censuris cap.* 3. *fol.* 172. & Barbos. *alleg.* 19. *n.* 57. quam tamen suspensionem non incurret, si remoto ullo pacto promotus fuerit, esto jus patrimonii dimittat, *gloss. ultima in cap. tuis, de prabendis.* & *in cap. si Episcopus, verb. Titulum etiam, de prabendis in* 6. quam sequitur Navar. *c.* 27. *num.* 158. & Spino *in suo speculo gloss.* 18. *num.* 74. *fol.* 448. ubi concludit ordinatum cum titulo ficto ipso jure esse suspensum, etsi ministret prædictum Ordinem manere irregularem, secundùm Borgas. *de irregul.* 1. *p. quæst.* 5. *n.* 24. Navar. *d c.* 27. *n.* 158. sed quid sequendum sit, diximus non obstante explicatione Pii Quinti.

Sequitur quis dicatur ordinatus furtivè, & an possit in ordine ministrare, & quis dispensabit? Ad pri-
15 mum quæsitum dico furtivè ordinatum esse, qui ignorante, nec examinante Episcopo, aut approbante se ordinationi ingerit, & Ordinem accipit gloss. *in c.* 1. *in verb. furtivè, de eo qui furtivè ordines suscepit*, ubi quis dicitur furtivè Ordinem recipere, quando sine ordinatione, & sententia superioris, & sine examinatione, quis se ingerit cum multitudine ordinandorum, ignorante ordinatore, & sic Ordines recipit, ut per Bernardum *in practica cap.* 25. *num.* 1. & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 3. *num.* 6. Sayr. *de censuris lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 37. ubi ait hunc esse irregularem, seu potiùs suspensum, post summam Confessorum *lib.* 3. *titulo* 22. *quæst.* 15. Majol. *lib.* 4. *c.* 8. & *c.* 9. & Henriquez *in summa lib.* 17. *c.* 6. *§.* 5.

Ad secundum quæsitum dic non posse ordinatum ita Ordinibus priùs acceptis, aut eo ordine sic accepto uti, nec permitti ad superiores ascendere, arg. *cap. innotuit, de eo qui furt. ord. suscep.* summa Confessoris *de ætate ordin. quæst.* 13. & *sequent.* & Majol. *ubi proximè.* Quinimo cum distinctiuncula nonnulli loquuntur ita, Si Episcopus priùs ante ordinationem in generali dicat, si quis furtivè se ingerat inter approbatos, aut fortè mutato nomine alicujus approbationem, nomenque accipiat, sit excommunicatus, nec intendo illum ordinare, accedens verè ordinatur, quia adest materia, & forma, nec deest intentio sufficiens, dum ignorat in particulari facto, applicat se ad hunc ordinandum, & recedit à conditione posita in generali, quæ intentio satis est ad characterem imprimendum, & ad Ordinem; mansisse tamen excommunicatum, nec posse in Ordine sic suscepto ministrare, nec ad superiorem ascendere sine Papæ dispensatione. Suar. *tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 54. *cum seqq.* Valer. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *num.* 71. Bernard. *in pract. cap.* 25. *num.* 2. quo loci Salzed. *in addit. littera B.* subjungit Episcopos dum Ordines conferunt, prohibere sub excommunicatione latæ sententiæ, ne quis furtivè Ordines suscipiat, in quo eventu ordinatus non poterit ministrare, si furtivè accessit, nec ad superiorem ascendere sine dispensatione Papæ, nisi crimen sit occultum, & nec deductum ad forum contentiosum, tunc vigore privilegii Concilii Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. dispensabit Episcopus quòd si Episcopus eo tempore, quo confert Ordines, his verbis utatur, non intendimus ordinare, qui furtivè se ingerunt sine examine, sine approbatione, & sine aliis requisitis, tunc non manebunt ordinati furtivè accedentes, & ideo de novo ordinandi sunt præhabita diligenti inquisitione.

Ad tertium quæsitum, quisnam dispensabit cum his ordinatis? Dico si lata fuit excommunicatio contra furtivè ordinandos, non posse in Ordine ita suscepto ministrare, nec ad superiorem promoveri: si excommunicatio autem lata non fuit, posse Episcopum dispensare, Soarez, Reginaldus, & Bernard. *ubi proximè*, dummodo sit occultum Enriquez *lib.* 14. *c.* 6. *§.* 5. Coninch, *disp.* 18. *dub.* 5. *num.* 43. Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. c.* 57. *§.* 2. *num.* 4. *vers. quarto*, & Bonacin. *de Sacramentis disp.* 8. *quæst. unica, punct.* 4. *num.* 25. ubi loquitur de recipiente Ordines sine litteris dimissoriis, & Auctor Catechesis Neapol. *lib.* 4. *cap.* 12. *vers. tertiò* Majol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 9. & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 7. *cap.* 5. *num.* 2. qui loquuntur de irregularitate occulta proveniente ex administratione in Ordinibus malè susceptis; subduntque hoc procedere, quando Episcopus non fuerit etiam scienter particeps ejusdem culpæ.

Episcopus an, & quando cum ordinato ab Epis-
copo præciso possit dispensare si scienter ordinetur? 16
Responde primò, si hæreticus, & ab Ecclesia præcisus Episcopus Ordines conferant, vera quidem Sacramenta conferre hujusmodi ordinatis, non gratiam; censentur quidem gratiæ incapaces, qui à præciso promoventur propter peccatum admissum contra prohibitionem Ecclesiæ suscipiendo Ordines; & ideo non habent functionem Ordinum sic acceptorum, neque in illis ministrare possunt arg. *c. requisisti, de ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui*: ubi

ubi renuntians loco, & dignitati non potest Ordines conferre, etiam ex licentia alicujus Episcopi. Ordinati verò ab illo recipiunt characterem, non tamen habent executionem suscepti Ordinis, ut per Fusc. *de visitat. lib.* 2. *c.* 28. *num.* 10. Majol. *de irregul. lib.* 3. *c* 6. *n.*8. quod refert, & sequitur Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 17. *n.* 19.

Responde secundò solum Romanum Pontificem dispensare in suspensione, quam contraxit ordinatus scienter, sive ex ignorantia crassa ab Episcopo excommunicato, hæretico, vel schismatico, ut in simili probatur ex *d. c.* 1. *requisivit*, & sicut excommunicatus ministrans à solo Papa est dispensandus, gloss. *verb. penes ipsos, in c. presbyteros* 50. *dist.* sic etiam ordinatus ab hæretico, vel schismatico servata forma Ecclesiæ: secus de ordinato non servata forma Ecclesiæ; is enim nec executionem habet Ordinis, neque characterem recipit, ut probatur ex *c. qui perfectionem*, juncta glossa, *verb. plenitudinem* 1. *quæst.* 1. Bernard. *in pract. c.* 29. *in fine, in noviss. edit.* Sotus *in* 4. *dist.* 25. *quæst.* 1. *art.* 1. Majol. *de irregularitate lib.* 4. *c.* 22. & Barbos. *alleg.* 48. *n.* 7.

Contrà verò ordinatus ab Episcopo hæretico, vel præciso ignoranter, ubi primum cognoverit, se fuisse ordinatum ab illo, cavere debet ab usu Ordinum ante dispensationem ab Episcopo obtentam, Mascard. *de probat. conclus.* 648. *num.* 46. Henriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 6. §. 6. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 28. *quæst.* 10. & Comitol. *respons. moral. lib.* 6. *quæst.* 58. *num.* 11. Nam cum hoc ordinato potest dispensare Episcopus quoad executionem tantum, cùm non indigeat alia dispensatione; debet tamen probare ignorantiam, qui illam opponit, ex *cap. ordinationes*, ibi, *nisi probare valuerint, se cùm ordinarentur eos nescisse damnatos*, scilicet Episcopos, 9. *quæst.* 1. ubi glossa *verb. probare*, ostendit pertinere ad illum, qui allegat ignorantiam probare illam per juramentum, & signa, ac conjecturas.

Similiter, qui suscipit Ordines sacros scienter ab eo, qui loco simul, & dignitati Episcopali renunciavit, executionem Ordinis non habet, & tunc à solo Papa dispensatur. Secus si ignoranter, nisi crassa, & supina fuerit ignorantia, Navarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 24. *vers. tertiò.* Soarez *tom.* 3. *disp.* 31. *sect.* 1. *in principio*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3 *cap.* 48. *quæst.* 13. Sayr. *de censuris lib.* 7. *c.* 10. *num.* 27. Franc. Leo *in thesaur. for. Eccles. p.* 3. *cap.* 8. *num.* 39. & Mar. Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 9. *cap.* 1. *vers. dubitari*, & Bonacin. *eodem titulo disp.* 7. *q.* 3. *puncto* 4. *num.* 8. Dispensat enim cum ordinato ignoranter ac excommunicato Episcopus, Bernardus *in pract. Canon. c.* 28. *num.* 3. *in noviss. impress.* per textum *in c.* 2. *& ultimo, de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiavit Episcopatui*, quia non est reus culpæ supposita probabili ignorantia, nec incurrit irregularitatem administrando: habita verò notitia, quòd erat excommunicatus Episcopus, à quo fuit ordinatus, debet abstinere ab usu Ordinum, donec dispensationem consequatur, Barbos. *in d. c. secundo, & ultimo.*

17 Emergit denique quæstiuncula, an possit dispensare Episcopus cum ordinato ab alieno Episcopo sine licentia, ut habeat beneficium? Respondet Anton. Cucc. *instit. major. lib.* 4. *tit.* 12. *de his, quiad ordines, fol.* 400. *col.* 2. *num.* 51. ita promotum esse suspensum ab executione, & incapacem beneficiorum, quandiu ab Ordinario suo non fuerit dispensatus. Quin etiam si aliquod beneficium à Summo Pontifice impetraverit, nulla erit impetratio subreptione impediente, Oldrad. *cons.* 215. *col pen.* & Rebuff. *in pract. for. de missio. num.* 23, *& sequent.* Sunt enim malè ordinati incapaces beneficiorum: idcirco non potest ordinato ab Episcopo hæretico beneficium resignari, si hoc sciebat. Sylvest. *in verb. irregularitas quæst.* 7. Majol. *de irregul. lib.* 4. *c.* 22. Idem de ordinato ab Episcopo schismatico, Majol. *ibi c.* 13. & ab Episcopo suspenso, & excommunicato, idem Majol. *cap.* 24. *&* 25. sunt enim inhabiles ad beneficia.

Similiter sunt incapaces beneficiorum ordinati per saltum, ordinati ante legitimam ætatem, vel extra tempora promoti, Flamin. *de resignat. lib.* 4. *q.* 2. *ex num.* 95. *usque ad num.* 108. ubi latè probat hanc quæstionem: item delicta quæ important privationem, excommunicationem, & infamiam, reddunt indignos ad beneficia, Lambertin. *tract. juris patron.* 1. *p.* 2. *lib. quæst.* 9. *art.* 23.

De pœnis, quas incurrunt Episcopi malè ordinantes, tam subditos, quàm non subditos.

§. VI.

EPITOME.

1 *Episcopus ordinans sine litteris dimissoriis proprii Ordinarii, est suspensus per annum.*

2 *Episcopus ordinans illiteratum, bigamum, solenniter pœnitentem, & indignum, suspenditur per annum, & n.* 17.

3 *Ordinans in aliena Diœcesi sine licentia, suspenditur à Pontificalibus.*

4 *Tonsuram conferens alienis sine consensu proprii Episcopi, suspensus est à collatione illius.*

5 *Ordinans uno die ad duos Ordines sacros, suspenditur à collatione eorundem ordinum.*

6 & 7 *Ordinans Religiosos non professos, in quas pœnas incurrat?*

8 *Ordinans Monachum exemtum sine licentia proprii est alienus à communione cæterorum Episcoporum.*

9 *Ordinans prima tonsura conjugatum per annum suspenditur à collatione illius, nisi ingrediatur Religionem, aut ad sacros Ordines promoveatur.*

10 *Ordinans aliquem simoniacè pro pretio suspenditur à Pontificalibus, & interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, nec potest accipere, nisi tantùm cereum.*

11 *Ordinans non subjectos illius Diœcesis, in qua ordines confert, suspenditur per annum à Pontificalibus.*

12 *Ordinans extra tempora quibus pœnis plectatur?*

13 *Episcopi non contrahunt suspensionem per mandata generalia, nisi de illis fiat expressa mentio. Secus de excommunicatione, ibidem.*

14 & 15 *Ordinantes invitum sunt ipso jure suspensi à celebratione Missæ, & quomodo intelligatur.*

16 *Ordinans infantem in prima tonsura suspenditur à collatione illius per annum, & qui dicatur infans?*

17 *Ordinans in Sacerdotio indignos quibus pœnis puniatur?*

18 *Ordinans malè ad aliquem Ordinem, an debeat suspendi ab omnibus Ordinibus conferendis, an solum à malè collatis?*

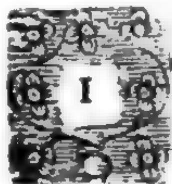

IN primis Episcopus, qui ordinat sine litteris dimissoriis proprii Ordinarii, suspenditur à collatione eorum Ordinum per annum, Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 8. *de reformat.* Excusatur tamen multipliciter à Soario *tom.* 3. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 15. & à Riginal. *in praxi for. lib.* 32. *tract.* 2. *n.* 69. *vers. sunt autem*, ubi vult excusari Episcopum, qui ordinat subditum alterius sub spe rationabili ratihabitationis, ex *cap. final.* 9. *quæst.* 2. 1

Epis-

2 Episcopus si odinet illiteratum bigamum, solenniter pœnitentem, infantem aut judignum, suspenditur per annum ab Ordinum collatione, in quibus peccavit, *cap. final. de tempor. ordinat. in 6. cap. si qui Episcopi 1. quæst. 1. cap. nullus 55. distinct.* Nam illiteratus est irregularis, Avila *de censuris, part. 7. disputat. 4. dub. 1.* Gonzal. *in regula 8. gloss. 4. num. 41.* Garcia *de beneficiis, part. 7. cap. 7 num. 19.* & Toletus *in summa, cap. 58. vers irregulares ex defectu animæ*, & Flamin. *de resignat. lib. 4. quæst. 4. num. 2.* dicens defectum litteraturæ esse omnino indispensabilem, quod priùs dixit Rebuff. *de pacificis possess.* Bigamus excluditur à Clericatu, *cap. 1. & per totam 26. distinct. cap. maritum 33. distinct. cap. præcipimus, & cap. cognoscamus 34. distinct. cap. à multis, de ætate, & qualitate, cap. 1. de bigamis*, & est incapax beneficii, Rebuff. *in tract. de pacificis, possessor. num 193.* Sayr. *de censuris lib. 6. cap. 5. n. 9.* & Avila *part. 7. disp. 8. dub. 1.* & ideo collatio beneficii facta bigamo est invalida, Navarr. *consil. 3. num. 1. de bigamis*, & Azor. *2. p. lib. 6. cap. 4. q. 11.*

3 Episcopus ordinans in alia Diœcesi absque licentia expressa Ordinarii loci suspenditur à Pontificalibus Concil. Trident. *sess. 14. reformat. cap. 2.* Salzed. *ad Bernard. in practic. cap. 26.* gloss. *fine licentia sui Præsulis, vers. tertius casus est.* Henriquez *in summa, lib. 13. de excommunicat. cap. 38. §. 1. vers. 1. Episcopus.* Bonacin. *de censuris, disp. 3. quæst. 6. punct. 5. num 21.* & Campanil. *in divers. juris Canonici rubr. 6. cap. 1. num. 2. & rubr. 9. cap. 4. per totum.* Quin imò Epicopus qui contra prohibitionem aliquem ad Ordines promoveat, validè Ordines confert, potest tamen puniri, ut notant Ugolin. *de potestate Episcopi, cap. 4. §. 14. num. 2.* & Henriquez *lib. 11. cap. 3. §. 2. in fine, littera S.*

4 Episcopus tonsuram conferens alieno clerico absque consensu sui Episcopi, à collatione illius tantùm suspensus est, *cap. final. de tempor. ordinat. in 6.* Bonacin. *de Sacrament. disputat 8. quæst. unica, punct. 4. n. 29.* Campanil. *suprà rubr. 9. cap. 1. num. 16.* & Ugolin. *de potest Episcop c. 26. §. 22. n. 2.*

5 Item ordinans aliquem uno die ad duos sacros Ordines, vel die Sabbati ad unum, sequenti verò Dominica ad alterum, licèt continuato jejunio suspenditur à collatione eorumdem Ordinum quousque dispensetur à Papa, *cap. litteras. de tempor. ordin.* Marius Alter. *de censuris, tom. 2. disp. 16. de suspensione, cap. 1. vers. tertius casus*, & ex Concilio Tridentino *sess. 23. c. 13.* Barbos. *alleg. 111. n. 12. & in d. c. litteras 13. n. 4.*

6 Ordinans Religiosum non professum sine titulo, seu provisione, suspenditur à collatione eorumdem Ordinum per Bullam Pii Quinti, de qua *suprà §. præcedente, 74 in ordine*, incipit, *Romanus Pontifex, anno* 1568. idem dicendum est de illis, qui intra claustra Monasteriorum, sive domorum more Regularium in communi vivunt, & nunquam, aut non nisi ad certum tempus professionem faciunt, & ex claustro exire, vel dimitti ad sæculum liberè, & licitè possunt, si ordinentur absque titulo beneficii Ecclesiastici, seu patrimonii, per annum à collatione illorum Ordinum, quos contulit, ordinans est suspensus, à qua constitutione per aliam Gregorius XIII. excepit anno 1582. Clericos, & Religiosos Societatis JESU, non emissa professione, declaravitque non includi sub Bulla Pii Quinti, si ordinarentur, ad titulum sufficientis litteraturæ, refert Mar. Alter. *suprà tom. 2. disp. 16. de suspensione, cap. 1. vers. sextus casus*, Sayr. *de censuris, lib. 4. cap. 12. n. 21. vers. decimus est*, & Paulus Tertius *anno 49.* antea Religiosis Societatis JESU simile privilegium concessit, & ex Henriquez *lib. 10. de Sacramento Ordinis cap. 17. §. tertiò in annotat. littera F & lib. 13. cap. 37. §. primo* & Fr. Hieronymus à Sorbo *in compendio privileg. in verb. ordines sacri, in fine*, Memor. Clericorum *tit. de suspens. Episcop. num. 22.* ubi addit hanc suspensionem finito anno finiri, absque alias absolutione.

Regulares tamen, seu Canonici, qui more Regularium in communi vivunt, & nunquam professionem emittunt, & exire, vel dimitti licitè possunt, si prætextu Religionis ante professionem se faciant promoveri ad Ordines sacros sine titulo beneficii, vel patrimonii, sunt suspensi ipso jure ab executione Ordinum, & eo ipso irregulares, si ministrent, ut statuit Pius Quintus *in prædicta sua constitutione*, de qua etiam testatur Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit de disciplina clericali, §. 5 num. 65.* Semper tamen excipiuntur Religiosi Societatis JESU, etiam scholares, & primam tantummodo facientes professionem, qui absque ullo titulo possunt promoveri, prout declaravit Gregor. XIII. in prædicta sua constitutione *anno 1582.* 7

Episcopus promovens Monachum exemptum absque licentia proprii Abbatis ipso jure manet alienus à communione cæterorum Episcoporum, & contentus debet esse communione suæ Diœcesis, quæ pœna ad suspensionis speciem quandam referri potest, Mar. Alter. *suprà dict. cap. 1. vers. Octavus*, & bonacin. *de censuris, disp. 3. quæst. 6. punct 5. num. 22. in fine.* Henriquez *lib. 13. de excommunic. cap. 38. num. 1. & in commento littera K.* & Sayr. *in thesauro lib. 4. cap. 6. num. 24.* Vivald. *tit de suspensione, num. 79.* ubi volunt hunc modum loquendi, nullus cum eo comunicet, seu suæ tantummodo plebis communione, de quo *cap. ultimo dist. 58.* videri hanc pœnam pertinere ad quandam suspensionem, sequitur *ibi* Illustrissimus Cunha *num. 12.* 8

Episcopus item suspenditur per annum à collatione primæ tonsuræ illam conferens conjugato, nisi velit ingredi Religionem, aut ad sacros Ordines promoveri, Mar. Alterius *de censuris, tom. 2. disp. 16. de suspensione, cap. 1. vers. quarto*, per *cap. ultimum, de tempor. ordinat. lib. 6.* & similiter suspenditur per annum à celebratione, qui ordinavit scienter illum, quem scit peregisse solennem pœnitentiam, Henriq. *suprà d. c. 38. lib. 13. §. 3. vers. tertio*, Bonac. *de censuris; disp. 3 q. 6. punct. 5. num. 22.* Mar. Alter. *d. cap. 1. vers. quartus casus.* 9

Episcopus ordinnans aliquem, vel primam tonsuram conferens simoniacè accepto aliquo pretio, vel præmio, suspenditur à Pontificalibus, & interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, Sixtus V. in Bulla quæ incipit, *Sanctum, & salutare*, quæ non fuit revocata à Clemente Octavo in hoc, prout vult Sayr. *de censuris lib. 4. cap. 12. n. 32. vers. & licèt ea omnia*, per verba, *Et licèt ea omnia, quæ in hac Bulla Sixti Quinti noviter statuta sunt, per aliam Clementis VIII. constitutionem revocata sint hoc tamen, quod contra simoniacos decretum est, in suo robore manet.* Unde si quis Antistes, vel Abbas tonsuram, aut Ordines conferat personis alioquin idoneis recepta pecunia, aut pretio, aut præmio simoniacè à collatione quorumcumque Ordinum, atque adeò ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium, eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus est. Et si spreta hujusmodi suspensione, & interdicto parvi habito in præmissis se audacter ingerat, suspensus est eo ipso à gubernatione, & ab administratione suæ Ecclesiæ, seu Monasterii, & insuper à perceptione fructuum mensæ ejusdem, ac quorumcumque beneficiorum obtentorum, Sayr. *d. lib 4. ad finem constitutionis Clementis Octavi fol. 386.* Memor cleric. *tit. de suspensione Episcopum, n. 9.* ubi tradit hanc suspensionem esse reservatam soli Papæ, quem 10

quem sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* III. *n.* 19. Quæ autem possit accipere ordinator, exponit praxis Episcopalis *p.* 1. *c.* 1. *n.* 55. ex declaratione sacræ Congregationis, ubi habetur non posse accipere ab ordinato aliquam mercedem, munera, nec quidem forsices, mappas, pectines, vel similia, sed tantùm cereum, *n.* 59. refert ad verbum constitutionem Clementis Octavi, incipit, *Romanum Pontificem*, & finitur, *Dat. Romæ apud S. Petrum Ann. Incarn. Dom.* 1595. *prid. Kal. Mart. Pont. Nostri, Ann. Quinto.*

11 Ordinans Episcopus etiam in aliena Diœcesi de licentia ordinarii loci personas eidem ordinario non subiectas, per annum ab exercitio Pontificalium suspenditur, ex Concilio Tridentino *sess.* 6. *de reformat. c.* 5. *& sess.* 14. *de reformat. c.* 2. Idem ex eodem Concilio *sess.* 14. *c.* 2. dicitur de Episcopis titularibus ordinantibus etiam prima consura sine licentia ordinarii loci, nimirum per annum esse suspensos ab exercitio Pontificalium. Enriquez *lib.* 13. *de excommunicatione c.* 38. §. 2. Navar. *in manuali c.* 22. *n.* 18. *vers.* 3. & Majol. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 9.

12 Episcopus conferens Ordines extra tempora, gravi pœna plectitur. Salzed. *ad Bernard. in practica cap.* 26. *littera A.* §. *& licet, in fine.* Privatur enim potestate Ordines conferendi, donec à Papa restituatur, *c. sané, de tempor. ordinat.* Quare non placet resolutio Salzedi *ubi proximè*, asserentis hunc esse suspensum per annum ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformat. cap.* 8. eo quia pœna illa refertur ad illum, qui ordinatus est absque testimonio sui Ordinarii, prout vult Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. c.* 26. §. 25. *num.* 2. quem sequitur Bonacina *de censuris disp.* 3. *quæst.* 6. *punct.* 5. *num.* 5. Sixtus tamen Quintus in sua constitutione contra Ecclesiasticos malè promotos non solùm suspendit ipso jure promotos extra tempora, sed etiam ordinantes illo in sacris, ut *in* §. *ut igitur*, cum duobus sequentibus prædictæ suæ constitutionis continetur: nihilominus quia postea promanavit constitutio Clementis Octavi constitutionem Sixti Quinti temperans, ac modificans, & ad terminos juris communis reducens, inquirendum est, quæ pœnæ contra promoventem, & promotum ad sacros Ordines extra tempora statuta sint. Atque in primis de jure communi ordinans, & ordinatus extra tempora, sunt suspendendi, prout vult *glossa penult. in Clementina final. de ætate, & qualitate.* Verùm, & fortè meliùs existimant Hostiensis, Joannes Andreas, & Butr. *in cap. cùm quidam, de tempor. ordinat.* promoventem ad sacros suspendendum esse; promotum autem esse suspensum ipso jure, quorum sententia reperitur *in c. litteras, eodem titulo*, ubi Joannes Andreas *num.* 7. Butr. *num.* 15. & Hostiensis *in ultimis verbis*, dicunt promotum esse ipso jure suspensum, promoventem autem suspendendum; non enim Pii Secundi constitutio pœnam contra ordinatorem indixit, sed contra ordinatum pœnam suspensionis ipso jure; Concilium autem Tridentinum nullam adversùs eos infligit pœnam, ut legenti patebit, & Pii Secundi constitutionem, de qua suprà §. 4. *num.* 8. *vers. nihilominus Pius Secundus*, & infrà *Pius Episcopus.*

13 Juvat Episcopos nullam contrahere suspensionem, nisi eorum specialis, & expressa fiat mentio, ut habetur *in cap. quia periculosum, de senten. excommunic. lib.* 6. ubi gloss. *verb. constitutionis, & verbo sententia, & in cap. si compromissarius*, §. *hujusmodi quoque pœna, de electione eodem lib.* 6. & ibi gloss. *verb. de jure.* Enriquez *in summa lib* 13. *c.* 34. §. 2. *littera V. & cap.* 43. §. 5. *littera I.* Sayr. *de censuris, lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 25. Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *titulo, de discipl. cleric* §. 2. *num.* 47. Datur enim Episcopis hoc privilegium nunquam ipso jure incurrendi supensionem ob aliquam constitutionem generalem, aut mandatum, nisi eorum, fiat specialis mentio, propter maximam Episcoporum dignitatem, Navar. *in manuali cap.* 27. *n.* 161. *vers. Quintò dico*, Mar. Alter *de censur. tom.* 1. *disp.* 10. *lib.* 3. *cap.* 5. *vers. sed quæri potest.* & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 211. *num.* 1. Cùm ergo ordinanti extra tempora non sit suspensio ipso jure imposita specialiter, debet ab illa excusari, potest tamen suspendi. Secus de sententia ex communic. lata generaliter. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 32. *quæst.* 8. docetque Episcopos comprehendi sub excommunicatione, *cap. si quis suadente* 17. *quæst.* 4. *& sub c. pro humani, de homicidio in* 6.

Denique sunt ipso jure suspensi Episcopi à celebratione Missæ per annum, qui invito conferunt tonsuram, *c. Episcopus*, 1. *dist.* 74. Angel. *verb. suspensio num.* 4. *& verb. Ordo* 1. *num.* 24. Sylvester *eodem verb. suspensio.* §. 6. *vers. tertio suspenditur.* Bonacin. *de censuris disp.* 3. *quæst* 6. *puncto* 5. *n.* 23. & Mar. Alter. *eodem titulo tom.* 2. *disp.* 16. *de suspensione c.* 1. *vers. quintus casus.* 14

Nec obest *cap. si qui clerici & cap. placuit, dist.* 74. in quibus permittitur Episcopis, ut possint ordinare clericos in vitas in sacris: ergo non incurrent hanc pœnam, si promoveant invitos ad superiores Ordines, quia textus illi loquuntur de habentibus beneficium, aut dignitatem cui annexus est Ordo, nimirum, si quis sit Abbas Archipresbyter, Præpositus, quæ Dignitates exigunt sacerdotium, & hujusmodi clerici possunt cogi ad recipiendum Ordinem Presbyteralem. Nos autem loquimur de non habentibus beneficium Ecclesiasticum, aut dignitatem & hi cogi nequeunt ad suscipiendos Ordines: in quo eventu Episcopus ordinans invitum, à celebratione Missæ suspenditur per annum: quod etiam procedit etiamsi possideat beneficium, vel dignitatem, cui non est Ordo sacer annexus; nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiæ id postularet: tunc enim cogi posset interpositis aliquibus distinctionibus, de quibus Abbas *in c. quæris n.* 9. *& seq. de ætate, & qualitate*, & Turrecrem. *in c. dist.* 74. *ad* 1. *quæst.* 15

Suspenditur insuper per annum à collatione clericalis tonsuræ duntaxat Episcopus, qui præsumit illam infanti conferre, *c. ultimo, de tempor. ordin. lib.* 6. Infantis nomine intelligitur quicumque non pervenit ad septimum annum, ut notat *ibi* glossa *in verb. infanti*, ac proinde non dicitur infringere hanc legem; neque incurrit suspensionem, qui contulit tonsuram puero septenni, ut inquit glossa *c. de his, dist.* 28. *& c. in singulis, dist.* 77. Additur autem limitatio textui prædicti capitis, quæ sic habet. Nisi fortè Religionem intraret, scilicet infans; sed hæc limitatio nihil ad rem; quia infans nondum septennis non potest ingredi Religionem: quin imò nec septennis, cui objectioni respondet Marius Alterius *d. c.* 1. *in principio*, *vers.* sed responderi potest prioribus illis temporibus solere infantes à parentibus ante il am ætatem Religioni offerri, & de his loquitur Summus Pontifex, præsertim, si in ea ætate habitum Religionis induissent, quamvis ante completam ætatem legitimam non facerent professionem. Voluit ergo Summus Pontifex in gratiam Religionis, ut infans posset prima tonsura initiari, si habitum Religiosum indueret, & extra hunc casum ordinans infantem suspenderetur per annum à collatione clericalis tonsuræ duntaxat, ita Enriquez *in summa lib.* 13. *c.* 38. §. 2. *littera O.* Bonacin. *de censuris disp.* 3. *quæst.* 6. *punct.* 5. *n.* 25. *in fine*, Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *n.* 66. & Mar. Alter. *d. c.* 1. *in principio.* 16

Præterea suspenditur à collatione Ordinis presbyteralis promovens indignum, & minimè idoneum 17
ad

ad Sacerdotium, ex *c. si qui Episcopi*, 1. *quæst.* 1. ubi si ait. *Si qui Episcopi talem consecraverint, Sacerdotem, qualem non liceat.*, &c. Ordinationis tamen in jus ulteriùs non habebunt. Ubi gloss. *in verb. illi*, observat hanc pœnam duplici modo posse intelligi. Primò, quòd nequeat Episcopus illum eundem Ordinem conferre; sed bene majorem, vel minorem, juxta *c. litteras, de tempor. ordinat.* ubi Episcopus ordinans aliquem eadem die, vel duobus continuato jejunio ad duos Ordines sacros est suspensus à collatione utriusque, quousque à Sede Apostolica absolutionem, & dispensationem impetraverit; ut per Mar. Alter. *d.c.* 1. *vers. tertius casus* & Memor. cleric. *tit. de suspens. cleric. n.* 8. Secundò vel secundùm alios, quibus est probabilius, Episcopus promovens indignum ad Sacerdotium suspenditur simpliciter à collatione omnium Ordinum; quæ suspensio incurritus, si conferatur Ordo sacerdotalis, ut demonstrat verba hæc; *Talem consecraverint Sacerdotem.* Igitur non est locus in consecratione Diaconi, vel Subdiaconi, vel in promotione ad Ordines minores; sed solùm, quando consecravit Sacerdotem, suspenditur simpliciter ab ordinatione omnium Ordinum, ita Mar. Alter. *in d. c.* 1. *vers. secundus casus*; *fol.* 259. Sed oppositum est verius, solùm scilicet suspendi à collatione Ordinis sacerdotalis indigno conferens illum Ordinem, ex glossa *in d. c. si qui Episcopi, in verb. illi*, Sayr. ita *de censuris lib.* 4. *c.* 12. *n.* 17. *vers. sextus est*, Soar. *tom.* 5. *de censuris disp.* 31. *sect.* 5. *n.* 2. Bonacin. *d. puncto quint. n* 24 quos refert, ac sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 111. *n.* 11. qui omnes loquuntur de ordinante solùm Sacerdotem; unde si Diaconum, vel Subdiaconum ordinaret, non haberet locum ipsa suspensio.

18 Suffragatur *c. qui Ecclesiasticis*, in ordine secundus, *dist.* 36. per textum, ibi *careant eo ordine.* Ergo promovens malè ad aliquem Ordinem, non debat suspendi nisi ab Ordine, quem malè contulit, ut vult Joan. Monach. *in c. eos, de tempor. ordinat. num.* 6. & post Vincentium, & Archidiaconum appellat hanc sententiam veriorem Præpositus *in d. c. qui Ecclesiasticis, n.*3. & *ibidem* Turremata *n* 2. *vers. secunda*, quoniam hoc cap. est pœnale, & non debet extendi ad alia. Juvat textus *in cap. nullus de tempor. ordin. in* 6. ubi tantùm plectitur Episcopus in Ordine malè collato, quæ sententia est æquior, quia benignior, nec pœna debet esse, nisi in illo in quo peccatum est, ut insinuat gloss. *in c. vel non est compos. de tempor. ordinat. verb. suspendentes.* Contraria tamen sententia post Ugonem placet Hostiensi *in d. c. vel non est compos, vers. punitur, de tempor. ordinat.* ubi Episcopus à collatione omnium Ordinum suspenditur, qui tamen non peccavit, nisi in Diaconatu: ideo quia mitior, & æquior est opinio, quæ docet ordinantem esse puniendum in Ordine duntaxat, quem malè contulit, sequenda videtur omnino.

Quid possit Episcopus in sacramento Confirmationis, & quæ requirantur ad illud recipiendum?

§. VII.

EPITOME

1 *Confirmationis Sacramenti minister quis sit?*
2 *Sacramenti confirmationis definitio; & an sit de necessitate præcepti hoc sacramentum?*
3 *Sacramenti confirmationis materia, an possit consecrari à Sacerdote ex commissione Summi Pontificis.*
4 *Materia remota Sacramenti confirmationi est chrisma ex oleo, & balsamo singulis annis consecrato.*
5 *Forma confirmationis Sacramenti qualis? Materia proxima quæ?*
6 *Unctio in Confirmatione debet fieri pollice Episcopi, & est de necessitate præcepti, an sit de essentia dubitatur?*
7 *Effectus Sacramenti confimationis quot, & quales sint?*
8 *Patrini in confirmatione, an possint esse duo?*
9 *Patrini in confirmatione contrahunt cognationem spiritualem, & cum quibus?*
10 *Patrini non omnes possunt esse tam in Baptismo, quàm in Confirmatione, ut religiosi.*
11 *Pueri habentes usum rationis possunt esse patrini, & quid de non habentibus?*
12 *Suscepteres non sunt de essentia Sacramenti, & an debeant tangere, ut contrahatur cognatio?*
13 & 14 *Cognatio spiritualis an contrahatur per procuratorem, aut per constituentem?*
15 *Juramentum per procuratorem, & matrimonium fieri potest.*
16 & 17 *Procurator suscipiens infantem nomine alterius secundùm veriorem non contrahit cognationem spiritualem.*
18 *Patrinos plures adhibens ultra permissos peccat mortaliter.*
19 *Episcopus negligens multo tempore non confirmans peccat graviter.*
20 *Quo in loco, & quibus diebus, & quibus ornamentis debeat Episcopus confirmare?*
21 *Interdicti tempore potest Episcopus confirmare etiam in Ecclesia interdicta.*
22 *Cum pluviali, mitra, stola, & baculo debet confirmare Episcopus, & sine conscientia peccati mortalis & an excusetur confirmans subditos alienos in sua Diœcesi, à suspensione?*
23. 24. 25. 26. 27. *Episcopus in aliena Diœcesi nequit confirmare proprios subditos, & confirmans quas pœnas incurrat?*

FRONTIS chrismationem, seu confirmationem, ut vocatur *cap. unico, §. per frontis, de sacra. Unct.* pertinere ad solum Episcopum, dicitur *in cap. presbyteris, de consecratione, dist.* 4. & *c. quanto, de consuetudine*, ibi, *ut est Sacramentum confirmationis*, Covarr. *lib.* 1. *variarum c.* 10. *num.* 4. & 6. Navar. *in manuali, cap.* 22. *dum.* 8. *vers. dixi, Episcopus*, Alphon. Alvar. Guerrero *in speculo juris Pontificii, tit. de confirmat. pag. mihi* 179. Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 25. *num.* 2. & Bonacina *de Sacramentis, disp.* 3. *quæst. unica, punct.* 2. *num.* 3. & Concilium Tridentinum *sess.* 7. *de confirm. Sacram. canon.* 3. ubi volunt ministrum ordinarium confirmationis Sacramenti esse solum Episcopum ordinatum. Unde simplex Sacerdos nec propria authoritate, nec de commissione Episcopi potest confirmare, nisi ex delegatione summi Pontificis, ut per Covar. *supra cap.* 10. *num.* 6. & 14. Petrus de Ledesma *in summa p.* 1. *de Sacramentis. tract. de sacramento Confirmationis*, Navarr. *com.* 4. *num* 2 *sub tit. de privil. in novis*, Jacob. de Graffis *tom.* 1. *consiliorum, lib.* 1. *tit. de sacra Unctione, cons.* 1. *à n.* 5. & *in decisionibus aureis, p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 29. & 30 Balduin. jun. *super opera controvers. Bellarmini, p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *prope finem. vers. Catholici omnes*, qui validè ministrat confirmationis Sacramentum, etiam si sit hæreticus, vel degradatus, quoniam per hæresim, vel excommunicationem, vel degradationem non deletur in Episcopo character, in quo fundatur potestas confirmandi, Soarez *tom.* 3. *disp.* 36. *sect.* 3. *vers. dicendum est*, Valer. Reginal. *in prax. for. pænit. lib.* 28. *num.* 19. Mar. Alter. *de censuris, tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *disp.* 8. & Bunacin. de 1

de Sacrament. disp. 3. *quaest. unica, punct.* 2. *num.* 7. ubi *num.* 10. id extendit ad Episcopum, quamvis non sit confirmatus.

Adeò autem Confirmationis sacramentum competit Episcopo, ut nequeat administrari ab Abbate etiam consecrato, qui non sit Episcopus, ut est communis, nisi tantùm ex delegatione Summi Pontificis, aut ex privilegio de consensu Ordinarii, prout decisum refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarra, lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Episcopis n.* 77.

2 Est autem sacramentum Confirmationis, seu Confirmatio, sacramentum Unctionis chrismatis consecrati, quo frontem baptizati Episcopus inungit sub certa verborum forma. Colligitur hæc definitio ex D. Thoma 3. *p. quaest.* 72. Navarr. *in manual. c.* 22. *num.* 9. estque unum ex Ecclesiæ Sacramentis ex Concilio Tridentino *sess.* 7. *canon.* 1. confertque gratiam ad superandum fortiter adversa hujus mundi, *cap.* 2. *& cap. novissimè, dist.* 4. *de Consecratione*, nec potest iterari. Victoria *de Sacram. confirm. num.* 45. Angel. *verb. confirmatio, n.* 10. & Armil. *eodem verb. n.* 3.

Non est tamen necessarium necessitate præcepti Confirmationis sacramentum, in tantum quòd illud sponte omittens, secluso comtemptu, & alia circunstantia, non peccet mortaliter: nam quamvis confirmatio conferat vires ad profitendum, & fidem confitendum; nihilominus hujusmodi vires possunt per alia media diversa reparari, D. Thomas *quaest.* 65. *art.* 4. *& quaest.* 2. *art.* 3. Victoria *de confirm. conclus.* 47. Petrus de Ledesma *in summa part.* 1. *tit. de confirmat. cap.* 8. *concl.* 1. *&* 2. Sayr. *de Sacram. in genere, lib.* 6. *cap.* 4. *quaest.* 1. *circa medium*, & Valent. *tom* 4. *disp.* 5. *quaest.* 2. *punct.* 3.

3 Dubium tamen est, an possit summus Pontifex committere Sacerdoti consecrationem materiæ hujus Sacramenti? Aliqui affirmant, quia forma consecrandi Chrisma, & alia Sacramentalia commissa fuit dispositioni Ecclesiæ, & hunc actum Decreta Sacerdoti prohibent, sed non irritant. Nihilominus id benedicere est proprium Ordinis Episcopalis, ut probat Ecclesiæ consuetudo, Chamer. *de Sacram. tract. de confirmatione, cap.* 5. *in fine, & cap.* 2. *dub.* 5. Henriquez *lib.* 3. *cap.* 2. *§.* 2. *& c.* 7. *§.* 4. & alii apud Bonacin. *de Sacramentis, disp.* 3. *quaest. unica, punct.* 2. *n.* 4.

4 Materia remota hujus sacramenti est Chrisma ex oleo, & balsamo confectum. Chrisma debet esse benedictum & consecratum ab Episcopo, ita Tollet. *in principio hujus Sacramenti*, & Suar. *in* 3. *part. quaest.* 72. *disp.* 32. *sect.* 2. *art.* 3. ideo si quis solo oleo ungeretur, iterum confirmandus saltem sub conditione. Similiter Chrisma si amisit fragrantiam balsami, omnino maximè dubia est materia.

Chrisma autem ex oleo olivarum, & balsamo oportet, quòd consecretur singulis quibusque annis: non enim confirmandum est sine necessitate Chrismate vetere, hoc est, anni præteriti, quia est eccatum contra præceptum canonicum, *cap. si quis de alio, de consecratione dist.* 4.

Forma hujus Sacramenti sic habet. Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ita communiter Theologi. Invocatio expressa trium personarum divinarum est de essentia Sacramentis, sicut in Baptismo, Ego te baptizo in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Maxima proxima hujus Sacramenti est Unctio Chrismatis. Unctio quæ sit, est necessaria necessitate Sacramenti, Toletus *suprà*, & debet fieri in figuram Crucis, & in ea quantitate, quæ sufficiat ad imprimendum Crucis signum: figura Crucis est essentialis huic materiæ; & hæc unctio debet fieri in fronte illius, qui confirmatur: estque necessarium hoc de necessitate præcepti, & est de essentia Sacramenti. Ideo confirmatio est essentialiter unctio, seu chrismatio in fronte, ita Innocentius Tertius *in c. unico, de sacra Unctione*, Suar. post alios *ubi suprà disp.* 33. *sect.* 3.

Item Unctio ista debet fieri pollice Episcopi, & hoc est de necessitate præcepti: sit de necessitate, & essentia Sacramenti, aliqui dubitant. Suar. probabile putat esse necessarium, & essentiale, ut hæc unctio immediatè fiat manu seu digito Episcopi. Quòd si fieret aliquo digito etiam manus sinistræ, factum teneret, quia est sufficiens manus impositio. Fieri autem hoc vel illo digito, non ita puto id esse de essentia, ut si fiat alio, & pollice, destruatur Sacramentum, ita Suar. *suprà*. 6

Habet hoc Sacramentum effectus tres. Character, quo insignitur tanquam miles Christi, ut pro Christo Domino sit constans, adversùs hostes Christi, est primus effectus. Secundus est gratia sacramentalis, hoc est, specialis Spiritus sancti protectio ad fidem constanter tenendam, & profitendam, D. Thom. *in* 3. *p. quaest.* 72. *art.* 7. quem *ibi* sequitur Soarez *disput.* 34. *sect.* 2. Si quis posuit obicem per peccatum huic effectui, recedente obice, redit effectus, id est, gratia, ut dicitur in Baptismo. Soar. *ubi proximè*. Tertius effectus est affinitas, quæ oritur inter ipsum, & patrinum. Patrinus debet esse confirmatus, aliàs non oritur affinitas; sicut, qui baptizatus non est, non contrahit cognationem, si baptizet, eo quia hæc cognatio est ex instituto Ecclesiæ, quæ nequit ab infidelibus contrahi, dum baptizant, textus *in cap. in baptismate, de consecrat. dist.* 4. D. Thomas, & Richar. *in* 4. *dist.* 42. *art.* 1. *quaest.* 3. quos referens sequitur Navar. *in manuali, cap.* 22. *n.* 36. *& cons.* 3. *n.* 1. *sub tit. de Baptismo, in* 1. *edit. & cons.* 1. *n.* 1. *de cognatione spirituali in* 2. *editione*, Sanch. *lib.* 7. *de matrimonio disp.* 70. præsertim *à n.* 7. & Rebell. *de obligat. instit. part.* 2. *lib.* 3. *quaest.* 6. *n.* 6. *&* 7. Et ideo sicut susceptores, sive patrini in Baptismo debent esse baptizati, sic etiam in confirmatione patrini debent esse confirmati: aliàs nulla inde contrahitur cognatio inter fidelem baptizantem, vel confirmantem filium infidelis cum patre, vel matre infideli, quia infideles cognationem non contrahunt: ergo nec fideles; est enim hæc cognatio, veluti quædam relatio, quæ non ponitur in uno subjecto, nisi terminus illius adsit; infidelis verò non est terminus relationis hujus: atque ita patrinus debet esse confirmatus, *c in baptismate, de consec. dist.* 4. aliàs non oritur cognatio inter ipsum, & confirmatum, Sà *in summa verb. matrimonii impedimenta, n.* 25. Praxis Episcopalis, *part.* 1 *c.* 3. *de confirmat* post alios, *vers. & patrinus debet esse confirmatus*, Petrus de Ledesma *in summa part.* 1. *tractatu de Baptismo, cap.* 17. *concl.* 7. & alii, quos referens sequitur Barbos. *in remiss. ad Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 2. *n.* 9. *fol.* 90. *col.* 4. 7

An autem in Confirmatione possit quis habere duos patrinos, sicut in Baptismo? Videtur negandum ex Concilio Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. ubi solùm disponit unum, & unam in Baptismo esse suscipiendos, quod non explicavit in Confirmatione, & ideo quando non explicavit, debet extendi. Nihilominus dicendum est idem voluisse Trident. statuere in patrino confirmationis, quod statuit in patrinis Baptismi, ac proinde posse in Confirmatione assumi unum, & unam, quæ sententia videtur Navarri *in manuali cap.* 22. *n.* 40. *notab.* 3. quem sequitur Sanch. *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 57. *n.* 8. & Reginal. *in praxi fori panit. lib.* 31. *n.* 152. quos referens sequitur Barbos. *in remiss. ad Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 2. *n.* 20. *& de potest. Episcop. alleg.* 30. *n.* 43. *&* 44. ubi addit, qui plures patrinos, quàm assignatos adhibet, peccare mortaliter; quoniam violat præceptum Ecclesiæ 8

in re gravi, ex cujus violatione multiplicantur cognationes, per quas dirimitur matrimonium; ita Fr. Emman. *in summa part.* 1. *cap.* 226. *num.* 1. Vega *part.* 1. *c.* 33. *casu* 39 Bonacina *de sacrament. matrim. quaest.* 3. *punct.* 5. §. 2. *num.* 32. & tradit decisum Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarra lib.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de matrim. in declarat. num.* 84. quamvis Sanchez *d. lib.* 7. *disp.* 57. *num.* 6. velit transgressionem hujus praecepti adhibendo plures patrinos, non esse mortale, ex eo fundamento, quia non multiplicatur cognatio spiritualis, nisi à duobus tangentibus, & reliquos ultra duos tangentes eam non contrahere; quod etiam docet Ludovic. Lopez post Trident. non esse scilicet mortale *in* 2. *part. instructorii*, ubi de matrimonio, *cap.* 51. *columm.* 4. Attamen idem Sanchez *num.* 14. verius multo reputat omnes illos contrahere eam cognationem, & ideo abstinendum esse à matrimonio.

Insuper cognatio spiritualis in Confirmatione contrahitur inter confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem. ita Chamerota *de Sacramentis, tract. de confirmat, c.* 7 *de ministro confirmationis, vers tertiò dico*, & hujusmodi parentes debent esse carnales, quamvis illegitimi. Sanch. *d. lib.* 7 *disp.* 54. *n.* 16. quia ante Tridentinum eam cognationem contrahebant, ut docent gloss. *cap.* 1. *verb. & matrem, de cognat spirit in* 6. & ibi Franchus *n.* 4. Reginald. *suprà d. lib.* 31. *n.* 150. *vers. caeterum.* Non tamen contrahitur cognatio spiritualis inter ipsosmet patrinos, veluti, si unus, & una sint simul susceptores. possunt enim copulari matrimonio, nisi aliunde impediantur tam de jure antiquo, quàm de novo, *d. sess.* 24 *c.* 2. Navarr. *in manuali cap.* 22. *num* 39. Soar. 3. *part. quaest.* 67. *art.* 8. *col.* 3. §. *secundò explicat*, Gallecus *de cognatione spirituali, cap.* 9. *n.* 8. Vega 1. *tom summae, cap.* 33. *casu* 40. Sanchez. *d. lib.* 7. *disp* 54 *n.* 12. & Bonac. *de Sacram. matr. disp* 3. *punct.* 5 §. 2. *n.* 4. & alii apud. Armend. *ubi proximè, n.* 84. Denique cognatio spiritualis à viro contracta non transit ad uxorem, Toletan. *in instruct. lib.* 7. *cap* 4. *num.* 5. Henriqu. *in summa lib.* 12. *cap* 11 § 2. Sanch. *lib* 7 *de matrim. disp.* 54. *n.* 11. Reginal. *d. lib.* 31. *n* 149. Coninch. *tom.* 2. *disp.* 32. *num.* 24. *versic. inter foeminam.*

Sunt tamen aliqui, qui nequeunt esset patrini tam in Baptismo, quam in Confirmatione; qui si suscipiant, peccabunt mortaliter, sed spiritualem contrahunt cognitionem, ut Abbates, ac Monachi, quibus praecipitur in Concil. Antisiodorensi, cap. 15. relato *in c. non liceat, de consecratione, dist.* 4. ne commatres spirituales habeant, nisi qui confirmantur sint Religiosi. Peccare autem mortaliter suscipiendo contra prohibitionem, tradit Gallec. *de cognat. spirit. cap.* 9. *in in fine.* Gallet. *in margarita casuum conscientiae, verb. Religiosus, pag.* 225. Rebell. *de obligat. justit. p.* 2. *lib.* 3. *quaest.* 6. *n.* 10. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 157. *vers. quartò.* Fr. Basil. Pont *de impedimentis matrim. c* 24 § 1. *vers. exclusi*, ubi etiam excludit ab officio patrini poenitentes pubicos, donec per actum poenitentiae recōcilientur, additque illos, si fortè suscipiant, nullam contrahere cognationem omnes; sed in hoc fallitur omnino, qua in re est singularis.

Quid de pueris? Dico cujuscumque aetatis sint, dummodo habeant usum rationis ad peccandum mortaliter, posse esse patrinos tam in Baptismo, quàm in Confirmatione, & sucipiendo contrahere veram cognitionem spiritualem: secus si careant usu rationis. Prior pars est Sanch. *lib.* 7. *de matrimonio, disp* 61 *n* 4. Henriquez *lib.* 12 *c.* 11. §. 2. *ad finem*, Petrus de Ledesma *in summa, part* 1. *tract. de Sacram. matrim. cap.* 17. *conclus.* 7. *dub.* 3 & Sayr. *in floribus decis. sub. titulo de cognat. spirit. decis.* 1. Posterior autem eidem placet, eo quia non habens usum rationis, non potest esse susceptor cum legitima intentione ad contrahendam cognationem spiritualem; sed tantum suscipit materialiter instar bruti. Et quamvis susceptor non intendat contrahere aliquam cognationem, dum suscipit; satis est, ut cognatio contrahatur, quòd intendat exercere actum suscipiendi infantem ab Ecclesia ordinatum, & quod alii patrini faciunt: quem actum nequeunt facere, qui carent usu rationis, ita Navarr. *lib.* 4. *consiliorum. tit. de cognat. spirit. in priori edit. cons.* 1. *in fine, & in posteriori cons.* 2. *in fine, & cons.* 3. *n. unico*, Henriquez *lib.* 12. *de matrimonio, cap.* 11. *n.* 2. *in comment. littera* T. Fr. Emman. 1. *tom. summae, in* 2. *edit. cap.* 226. *n.* 1. *col.* 4. Vega 1. *tom. summae, cap.* 33. Quòd si minor septennio habeat lumen rationis sufficiens ad contrahendum mortale, contraheret cognationem spiritualem veram, tanquam patrinus legitimus, ut tradit Henriquez *ubi proximè.*

Susceptores non sunt de essentia Sacramenti, Sotus *in* 4. *dist.* 7. *quaest. unica, art.* 10. *& ultimo*; peccatum tamen erit; si ommittantur. Chamerot. *de Sacramentis, tract. de confirmat. cap.* 7. *dub.* 2. *in principio.* Contractus requiritur ex parte patrini tam in baptizato, quàm in confirmato, quòd si patrini non tangant, vel tangant tantum extremitate digiti, non contrahunt cognationem, quia non verè dicuntur tenere, vel suscipere, ita Henriq. *lib.* 12. *cap.* 11. §. 3. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 151. Mar. Antonin. *variar. lib.* 1. *resolut fin. casu* 33. Tangere autem immediatè puerum, non est necesse, sed sufficit, si tangant illum vestibus contectum. nam illud est verè tangere, ac tenere. Rosel. *verb. impedimentum, impedim.* 6. *n.* 23. & Armilla *verb. matrimonium, n.* 12. Sylvest. *eodem verbo matr.* 8. 4. 7. *dicto* 13. & Veracruz 1. *p. speculi, art.* 56. *in corollario*, quod infert ex 7. *conclus.* Nec est necessarium ad contrahendam cognationem spiritualem patrinos pro puero respondere, dum Catechismus fit, sed tantùm requiritur sola susceptio. patet ex *cap.* 1. *de cognat. spirit. in* 6. ubi ter ponderatur sola susceptio, ac dicitur contrahi cognationem spiritualem. est communis inter Theologos, Palud. *in* 4. *dist.* 42. *quaest.* 11. *art.* 1. *concl.* 1. *num.* 6 *&* 10. D. Antonin. 3. *p. tit.* 1. *cap.* 25. §. 3. Ledesm. 2. *p.* 4. *quaest.* 58. *art.* 2. *ad finem*, Veracruz 1. *p. speculi, art.* 56. *concl.* 8. Henriquez. *lib.* 12. *de matrimonio, cap.* 11 *num.* 3. & Vega 1. *tom. summae, c.* 33. *casu* 42. & inter Jurisperitos idem tenent Navar *in summa Hispana, cap.* 22. *num.* 38. Covarr. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 6. §. 4. *num.* 7. Cucch. *lib.* 5. *instit. major. tit.* 14. *num* 12 Sylvest. *ubi suprà*, & Mariens. *l.* 5. *recopil. tit.* 1. *rubr. gloss.* 1. *num.* 168. Ratio, quia in Baptismo, & in Confirmatione, in quibus spiritualis cognatio dirimens matrimonium contrahitur, nulla est interrogatio, nec responsio de essentia. Sanch. *lib.* 7. *de impedimentis, disp.* 56. *ad finem, num.* 11

Ambigitur, an cognatio spiritualis contrahatur per Procuratorem? Aliqui docent susceptionem infantis requisitam in susceptoribus non esse ita personalem actionem, quin possit suppleri per Procuratorem, & ita non ab eo, sed ab ipso constituente contrahi cognitionem spiritualem, quia potest quis per alium facere, quod per se ipsum potest. *regul. potest quis, de regul jur. in* 6. Item, qui juramentum est actus personalis, *cap ego, de jure jurando*, & tamen praestatur per Procuratorem. *cap. tibi Domino* 33. *dist.* 63. *& cap. final. de iur. calumniae* Igitur per Procuratorem potest exerceri actus per quem constituens contrahat cognationem spiritualem, cùm possit constitui ad sacramentum matrimonii contrahendum, *cap. final. de procurat. in* 6. ac proinde hanc partem tradit Sa *verb. matrim.* ubi de impedimentis dirimentibus, *num.* 5. *vers. cum quis per Procuratorem.* Philiarc. *de officio Sacerdotis, tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2.

lib. 2. *cap.* 2. & ex antioribus volunt Abbas *in cap. veniens*, *num.* 4. *de cognat. spirit.* & *ibi* Alex. de Nevo *num.* 7. Felin. *in cap. licet ex quadam*, *num.* 1. *col.* 3. *vers. & ratio prædictorum est*, *de testibus*, & Alexand Carrer. *lib.* 2. *de sponsalibus*, sequitur Angel. *Instit. de nuptiis*, *§. illud*, *num.* 4. ubi ait esse probabilem, & usu, ac praxi receptam, & Navarr. refert. *in posteriori edit. suorum Conciliorum in fine totius quinti libri*, Sacram Congregationem hanc partem fuisse amplexam, secundùm quam inter personam levantem, seu suscipientem Procuratorem, & ipsam levatam, seu susceptam non potest matrimonium iniri.

14 Probabilius tamen est, hanc actionem, seu susceptionem ita esse personalem, ut non possit suppleri per actionem Procuratoris; ac proinde, ut contrahatur hæc cognatio, necessaria est susceprio personalis ipsorummet patrinorum, sicut nec cognatio legalis potest contrahi adoptando per Procuratorem, *l. post mortem.* 25. §. *neque adoptare*, *ff. de adopt.* Juvat *cap. de his* 30. *q.* 1. ubi explicatur susceptio patrini necessaria esse ad cognitionem contrahendam, per hæc verba: *De his*, ait, *qui filiastros suos ad confirmationem coram Episcopo tenent*, *id est*, *qui filios uxoris suæ*, *dum chrismantur*, *super se sustinent.* quæ verba actum merè personalem patrini postulant, ut verus patrinus sit, & ex consequenti, ut contrahatur cognatio spiritualis matrimoniũ dirimens, sicut non contrahitur cognatio à constituente Procuratorem, ut nomine suo baptizet infantem: igitur nec constituens, ut nomine suo suscipiat, ita Bald. *in l. si quis*, *ad finem*, C. *de nuptiis*. Bartol. *in l. Gallus*, *§. forsitan*, *in fine*, *ff. de liber. & posthum.* & *ibi* Angel. de Perusio *vers. Ergo*, *ad finem*. Angelus Aretin. *Institut. de nuptiis*, *§. illud.num.* 4. Sylvest. *verb. adoptio*, *quæst.* 2. *final. & verb. matrimonio* 8. *quæst.* 7. *dict.* 14. Covarr. 4. *decret.* 2. *p. c.* 6. *§.* 4. *num.* 6. Ceval. *in practicis*, *quæst.* 369. & ex Theologis Tolet. *lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 6. Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 11. *num. ultimo*, & Vega 1. *tom. summa*, *cap.* 33. *casu.* 43. Quod extende ad nuncium, per quem etiam contrahi nequit cognatio spiritualis cùm requiratur ad hanc cognationem actus personalis verè personæ cohærens, Covarr. *suprà cap.* 6. *§.* 4. *num* 6. Sylvestr. *verb. matrim.* 8. *q.* 7. *dict.* 6. Gallec. *de cognat. spirit. c.* 13. *num.* 19.

15 Ad argumenta contraria de juramento, dic id esse statutum propter necessitatem juramenti ad lites expediendas, non tamen in omnibus casibus indistinctè, sed in casibus jure expressis: in nostro autem casu jus Canonicum, quod statuit hanc cognationem, exigit actionem personalem patrini, ut illam contrahat, ut constat ex verbis his, nimirum, *suscipit*, *accipit*, *tenet*, *levat*, *tangit.* ita *caput*, *omnes* 30. *q.* 1. *cap.* 1. 2. 3. & *cap. post susceptum* 30. *quæst.* 3. & *cap. si quis unus* 30. *q.* 4. quæ verba propriam ipsius patrini actionem denotant, & nullibi jure extat expressum cognationem per Procuratorem contractam posse dirimere matrimonium. Nec obest matrimonium per Procuratorem fieri, quia solo consensu perficitur, & ideo sicut per Procuratorem potest iniri, potest dissolvi à principali, si quando per Procuratorem celebratum fuit constituens dissentia: secus in iis in quibus actio personalis necessaria est. Quinimò dato & non concesso, posse per Procuratorem cognationem spiritualem contrahi, si tempore quo Procurator suscepit infantem, constituens mandatum revocasset, non contraheretur cognatio, quia in his actibus matrimonii, & in similibus, quæ perficiuntur consensu, & ab eo dependent, requiritur consensus perseverans verè, & non fictè, Bald. *cap. audita*, *num.* 3. *vers. Quæro nunquid*, *de restit. spoliat.* & Felin. *cap. ex parte Decani*, *num.* 10. *ampliatione* 2. *de rescript.*

An verò Procurator, qui infantem suscipit nomine alterius, contrahat hanc cognationem spiritualem? 16
Affirmant aliqui tanquam probabile etiam, quando Procurator nullam habeat intentionem contrahendi cognationem, ita Joan. Andr. *in regul. potest qui per alium* 68. *paulo ante solut. ad argum. de regul. jur. in* 6. & Gallet. *de cognat. spirit. cap.* 14. *num.* 3. quod putat verum Tolet. *lib.* 7. *summa*, *cap.* 4. *num.* 6. quando Procuratori fuit mens contrahendi hanc cognationem. Alii autem absolutè affirmant, eo quia Procurator vera actione reali, & personali confirmatum, seu baptizatum tenuit, ita Joannes Andr. *ubi suprà*, Petrus de Ledesma *de matrimonio*, *q.* 56. *art.* 3. *pag. penult.* & Vivaldus *de Sacramentis*, *ubi de matrim.* 1. *p. num.* 160. quoniam non est abs re ex actu facto à Procuratore nomine alterius, ipsum Procuratorem teneri, ut per *l. procurator*, *qui pro evictione* 67. *de procurat.* tenetur de evictione, qui tanquam Procurator promisit de illa, finito etiam officio.

Nihilominus multo verius videtur non contrahi 17
hanc cognationem ab hoc procuratore, quia non habuit intentionem exercendi actum ab Ecclesia institutum formaliter; sed materialiter tantùm, ac proinde non fuit verus susceptor, sicut qui baptizat sine animo vero faciendi quod intendit Ecclesia, non verè baptizat, nec cognationem spiritualem contrahit; sic procurator suscipiens materialiter tantùm nomine alieno, non suscipit animo obeundi muneris susceptoris ab Ecclesia statutum, siquidem ea de re Ecclesia nihil statuit. Atqui Procurator non intendit nomine proprio teneri, sed nomine constituentis actum illũ exercet, & vult suum constituentem patrinum constituere: ergo non contrahit cognationem spiritualem, Covar. 4. *decret.* 2. *p. cap.* 6. *§.* 4. *num.* 7. Sylvestr. *verb. matrimonium* 8. *quæst.* 7. *dicto* 5. Henriquez *lib.* 12. *de matrim cap.* 11. *fin.* Emman. Sà *verb. matrimonium*, ubi de impedimentis dirimentibus *num.* 5. *vers. cùm quis per procuratorem*, & Ludovic. Lopez 2. *p. instruct.* ubi de Baptismo, *c.* 62. *ad finem*, ubi vult posse contrahere cognationem Procuratorem, si habeat animum nomine proprio tenendi, & esse patrinum; quod negat Sanchez *lib.* 7. *de impedimentis*, *q.* 59. *num.* 12. *finem*, sufficere, cùm Procurator non fuerit designatus ab iis, quibus incumbit, ut nomine proprio teneat, ac fiat patrinus: defuit enim conditio designationis, ut latè probavit *disp.* 57. *n.* 12. & Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 30. *num.* 49. *vers. quæstio est*, & *num.* 50. *vers. tum quia*, mittens fuit designatus, non verò Procurator.

Porrò patrinos plures adhibens ultra permissos peccat mortaliter, ut dictum est, & in confirmatione debet 18
esse alius ab illo, qui tenuit in Baptismo, *cap. in catechismo. de consecrat. dist* 4. Chamerota *de confirmatione*, *cap.* 7. *dub.* 2. *vers. debet.* Et unus eadem die Confirmationis nequit ultra duos tenere, ut habetur *in Pontificali*, nisi sit vir senex, aut probatæ vitæ, quod relinquitur arbitrio ut tradit Mar. Anton. Genuens. *in manuali pastorum*, *cap.* 54. *num.* 6.

Quid de Episcopo negligente in confirmando? 19
Responde peccare graviter si multo tempore omisit confirmare, Soarez *in* 3. *part. D. Thomæ*, *quæst.* 72. *art.* 2. *disp.* 38. Tolerant. *in summa lib.* 5. *cap.* 4. referens sequitur Marc. Anton. Genuens. *in manu. Pastor. cap.* 54. *num.* 2. Et quamvis sacramentum Confirmationis, regulariter loquendo, non sit necessitatis, est tamen complementum Baptismi, qui per illud baptizati fiunt plenè Christiani, & anima majorem perfectionem, & gratiam recipit, & Baptismatis gratia roboratur, & confirmatur ad bene operandum, & ideo Episcopus peccat graviter, si per multum tempus fuerit negligens in conferendo hoc Sacramento, & dum conferendi

gratia Diœcesim perlustrat, non potest expensas exigere à laicis, vel à Rectoribus Ecclesiarum, Armendar, *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Episcopis in declarat. n.* 77.

20 Quo in loco, & quibus diebus, & quibus ornamentis debeat Episcopus Confirmationis sacramentum conferre? Extra Ecclesiam confirmare asserit Nugn. *in* 3. *part. D. Thomæ quæst.* 72. *art.* 12. *circa finem, ver secundus ritus*, esse peccatum mortale, sicut etiam solenniter baptizare; sed meliùs Henriquez *in summa lib.* 3. *de confirm. cap.* 6. §. 7. & Bonacin. *de Sacrament. disp.* 3. *quæst. unica punct.* 2. *n.* 15. Episcopum ajunt non teneri in Ecclesia confirmare; sed satis esse si confirmet in aliquo loco honesto, vel in domo sua, vel palatio; non enim cum tanto onere tenetur confirmare extra Ecclesiam, ut peccet mortaliter, si alibi confirmet, sequitur Chamerota *de Sacramentis tractatu de confirmat. cap.* 7. *de ministro confirmat. dub.* 3.

21 Quoad tempus certum est diebus etiam profestis, & ferialibus posse Episcopum manè, & vesperi administrare hoc Sacramentum, quamvis non sit jejunus, cùm nullibi hoc præceptum reperiatur; sed solùm consulitur *in cap. ut jejuni, de consecrat. dist.* 5. Henriquez *ubi suprà dict. cap.* 6. §. 7. *& cap.* 5. §. 6. & Bonacin. *de Sacrament. disp.* 3. *quæst. unica, punct.* 2. *n.* 14. *vers. secundo.* Quinimo tempore interdicti licitè conferri potest tam parvulis, quàm adultis, tam in Ecclesia interdicta, quam in loco generaliter interdicto, atque etiam solenniter, ut est receptissima omnium sententia adæquantium duo sacramenta, Baptismum, & Confirmationem, posse administrari, tempore interdicti ita Navarr. *in manuali, cap.* 7. *numer.* 178. Covarr. *in cap. Alma mater, p.* 2. §. 2. *vers. idem.*, Ugolin. *de censuris, tab.* 5. *cap.* 7. §. 5. Sayr. *eodem titulo, lib.* 5. *cap.* 7. *n.* 6. Suar. *tom.* 3. *disp.* 26. *sect.* 1. *à num.* 7. & Bonacin. *de censuris, disp.* 5. *punct.* 2. §. 1. *num.* 4. ubi *num.* 6. resolvit personaliter interdictum interdicto generali personali, qui causam non dedit interdicto, hujusmodi Sacramentum ministrare posse; non autem illum, qui specialiter interdictus est, vel causam dedit interdicto. Sicut ille, qui dedit causam interdicto, aut qui est speciali, & personali interdicto ligatus, nequit ad hoc Sacramentum admitti, nisi prius præstet condignam satisfactionem ab Ecclesia præscriptam, Bonacin. *d. num.* 4.

22 Cum pluviali, mitra, stola, & baculo pastorali esse confirmandum respondit Sacra Congregatio Episcopo suffraganeo Brixoniensis 19. Februarii 1585. Sayr. *de censuris, lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 6. *versic. secundo*: ibi, *etiam cum solemnitate consueta*, & hoc de jure antiquo, ut colligitur ex *cap. responso* §. *præterea, de sentent. excommunication. & in cap. quoniam, eodem titulo in* 6. Barbos. *allegat.* 30. *num.* 11. *ad finem.*

Item Episcopus conferens sacramentum Confirmationis, debet esse sine conscientia peccati mortalis, Henriquez *lib.* 3. *cap.* 5. §. 5. & confirmans in sua Diœcesi subditos alienos, excusatur tam à suspensione, quàm à culpâ, ita Sà *verb. confirmatio, n.* 2. & Henriquez *lib.* 3. *cap.* 6. §. 6. & Marc. Anton. Genuens. *in manuali pastorum cap.* 54. *n.* 7. credunt enim id gratum fore proprio Episcopo. Ego tamen cum communi verius existimo, Episcopum non posse in sua Diœcesi subditos alterius confirmare, & si aliter faciat, suspensionem incurrere, quoties sibi non constat de voluntate alieni Episcopi, ita Petrus de Ledesma *in summa, part.* 1. *de sacrament. Confirmat. cap.* 9. *versic. septima conclus.* Vivald. *de sacramento Confirmationis, cap.* 4. *numero* 8. quos referens sequitur Bonacin. *de Sacrament. disp.* 3. *quæst. unica, punct.* 2. Similiter Episcopus in aliena Diœcesi nequit confirmare proprios subditos, vel Pontificales actus exercere sine licentia Episcopi illius Diœcesi, sub pœna suspensionis ab exercitio Pontificalium, ex Concilio Tridentino *sess.* 6. *de reformat. cap.* 5. Bonacin. *d. punct.* 2. *num.* 12. Sà *ubi suprà n.* 3.

Adulti dum accedunt, ut confirmentur, debent accedere cum intentione, sicut in Beptismo, & cum contritione, vel saltem existimantes se contritos, quamvis non præcipiatur confessio præcedere; debent tamen esse in gratia, vel putare se esse; & confirmans antequam ministret, debet adhortari ad contritionem habendam, Navarr. *de pænitent. dist.* 5. *in principio, part.* 3. *in gloss. num.* 26. & Bonacin. *de Sacrament. disp.* 3. *quæst. unica, punct.* 4. *num.* 7. Henriquez *d. lib.* 3. *cap.* 5. §. 5. ubi subdit recipiente cum peccato adulto hoc Sacramentum, remoto obice reviviscere semper effectum quoad sacramentalem gratiam auxilii, & quoad augmentum gratiæ, quod fuit impeditum. 24

Ratio autem cur percutiantur in maxilla confirmati, est in signum quòd confirmati debent esse invicto animo ad pericula imminentia propter fidem subeunda, & ne rubore suffundantur ad audacter confitendum Christi nomen: quoties opus fuerit, & ideo de necessitate hujus Sacramenti est in forma crucis fieri unctionem in fronte, Bonacin. *de Sacramen. disp.* 3. *quæst. unica, punct.* 3. *num.* 8. & Mar. Anton. Genuens. *in manuali pastorum, d. cap.* 54. *num.* 8. Percutiuntur item in maxila, ut recordentur se hoc Sacramento fuisse semel initiatos, ne rursus accedant ad illud recipiendum, Ita Durand. *in rationali divinor. lib.* 6. *cap.* 84. *n.* 6. Chamerota *d. tract. de confirmat. p.* 7. *dub.* 4. & Bonacin. post alios *d. q. unica, punct.* 4. *n.* 9. ubi addit, si omittatur percussio maxillæ, non videri peccatum mortale, & Sà *verb. confirmatio, n.* 10. dicens non esse mortale omittere cereum, aut colaphum. 25

Assurgit hoc loco quæstiuncula, an contrahatur irregularitas ex bina cofirmatione collata, vel suscepta? Affirmat D. Antonin. *part.* 3. *tit.* 28. *cap.* 6. Mayol. *de irregularitate, lib.* 3. *cap.* 15. & Navarr. *in manuali, cap.* 27. *num.* 247. *ex cap. dictum*, & glossa *ibi, de consecrat. dist.* 5. ubi dicitur sacramentum Baptismi, ac Confirmationis non posse iterari, & rebaptizanti, & rebaptizato imponitur irregularitas, *in cap. ex litterarum, de Apostatis, & reiterantib. Baptisma*, ut etiam volunt Victoria *in summa*, ubi *de baptismo, num.* 31. *&* 36. Covarr. *in Clementina, si furiosus, in initio, p.* 1. *num.* 8. Praxis Episcopalis *p.* 1. *verb. irregularitas*, §. 11. optimè Ægid. *de Sacram. & censur. tom.* 2. *disp.* 18. *dubio* 5. *à num.* 34. Bonacin. *de censur. disp.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 3. *num.* 5. Sanctarel. *de hæresi, cap.* 45. *n.* 8. sive iteratio sit publica, sive occulta, dummodo fiat cum intentione rebaptizandi, ut ex aliis colligit Bonacin. *d. punct.* 3. *n.* 7. Cùm ergo *d. cap. dictum*, adæquet in pœna itterati, Baptismum, & Confirmationé, & ex itteratione Baptismi cum culpa oriatur irregularitas, ex iteratione Confirmationis etiam orietur. 26

Contraria tamen sententia tenes ex iteratione confirmationis tam in confirmante, quàm in confirmato, nullam sequi irregularitatem, est omnino vera, & in praxi admittenda; nec obest inductio textus ex *cap. dictum*, ubi quamvis æqualiter prohibeatur iteratio Baptismi, & Confirmationis; non tamen inde probatur pœna irregularitatis rebaptizanti imposita, per *cap. confirmandum.* 50. *dist. & cap. ex litterarum, de apostatis*, imponi posse iteranti confirmationem, ita Valent. *tom.* 4. *disp.* 5. *quæst.* 1. *punct.* 4. *versùs finem*, Henriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 4. §. 5. Avila *de censuris part.* 7. *disput.* 7. *dubio* 5. & Soar. *eodem tractatu disp.* 42. *sect.* 4. *n.* 6. Et quamvis argumentum à similibus validum sit, quando per omnia sunt 27

sunt convenientia, aut saltem conveniunt in eo, de quo agitur, per *cap. inter causas, de rescriptis*, per textum ibi, *& idem in similibus judicandum est*; nihilominus hoc non habet locum, nec in argumento à simili in pœnis, & maximè in irregularitate, quæ non incurritur, nisi in casibus à iure expressis, *cap. is qui, de sentent. excommun. lib. 6.* Nec valet argumentum de casu expresso ad non expressum, juxta ea, quæ Curt. jun. *cons. 49. n. 8. & cons. 134. n. 4.* Grat. *cons. 44. n. lib. 61. 2.* Flamin. *de resignat lib. 6 quæst. 5. n. 53.* quocirca cùm rebaptizanti, & rebaptizato in jure imponatur irregularitas, non autem interanti confirmationem, excusabitur hic, & non ille, Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 2. c. 28. num. 5.* dicens in pœnis non fieri extensionem ultra casus expressos, neque ex rationis similitudine in pœnis ipso jure illatis

Quid possit Episcopus in sacramento Confessionis.

§. VIII.

EPITOME.

1 *Episcopus nequit sibi eligere in Confessarium Sacerdotem sibi non subditum, qui proprio Ordinario non fuerit approbatus.*
2 *Episcopus solùm interponere se debet in his, quæ pertinent ad approbandos ministros confessionis.*
3 *Episcopus interiùs, & exteriùs debet approbare confessarium esse sufficientem.*
4 *Episcopus an semel approbatos ad audiendas confessiones possit iterum examinare, vel limitare ad certum tempus.*
5 *Episcopus approbans pro certo tempore, eo elapso non potest sacerdos continuare.*
6 *Episcopus, si faciat facultatem audiendi confessiones ad sui arbitrium, potest illam revocare.*
7 *Episcopus an possit dare confessarium monialibus sibi non subditis etiam alterius Ordinis, & à suo Superiore solum examinatum?*
8 *Episcopus an possit sibi casuum absolutionem reservare?*
9 *Episcopus potest delegare vices suas ut absolvant à casibus reservatis.*
10 *Episcopus concedens omnem suam authoritatem, non concedit facultatem absolvendi à reservatis, & concessis reservatis non concedit censuras.*
11 *Episcopo potestas absolvendi videtur data quoties Pontifex, sibi non reservavit censuræ absolutionem.*
12 *Episcopus post Concilium Tridentinum possit ne absolvere in foro conscientiæ hæreticos occultos?*
13 *Episcopus non potest absolvere à reservatis Summo Pontifici.*
14 *Episcopi quorum casuum sibi reservare possint absolutiones?*
15 *Episcopi quid possint circa casus reservatos in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6.*
16 *Absolutio casuum hujus cap. 6. non potest committi à Vicario generali, vel speciali deputato.*
17 *Absolvere in articulo mortis validè nequit non Sacerdos, etiamsi Sacerdos desit.*
18 *Absolvens sacramentaliter per litteras absentes in quas pœnas incurrat?*
19 *Absolvere nequit Vicarius generalis à casibus reservatis per ipsum Episcopum ex generali concessione.*
20 *Absolvere ab irregularitatibus, & suspensionibus exortis ex de icto occulto non potest Vicarius generalis sine speciali concessione.*
21 *Absolvere à quibuscunque peccatis quilibet Sacerdos in articulo mortis, potest, & quid, si de facili superior haberi potest?*
22 *Cui conceditur facultas absolvendi à casibus Summo Pontifici reservatis, potest absolvere à censuris.*
23 *Absolvendi facultas concessa generalis à Summo Pontifice ab omnibus casibus, & censuris sibi reservatis, an extendatur ad casus, & censuras Episcoporum.*

ILLUD in primis meminisse oportet, hanc materiam competere sacramento Pœnitentiæ, & ex professo: nihilominus cùm agamus de potestate Episcopi circa Sacramentorum administrationem, non abs re, sed è re erit nonnullas difficultates breviter, & cursim tangere ad potestatem ejusdemmet Episcopi spectantes. Ordiamus ergo ab eodem Episcopo, qui non potest vigore privilegii, de quo *in cap. final. de pœnitentiis*, sibi eligere Confessarium sibi non subditum, qui à proprio Ordinario non fuerit approbatus ad hoc munus, juxta Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 7. & sess. 23. cap. 15.* ubi dicitur neminem posse confessiones sæcularium audire, nisi sit approbatus, Soar. *tom. 4. disp. 28. sect. 5. & 6.* Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 29. n. 13.* Vasq. *tom. 3. disp. 219. n. 55.* & ita fuisse decisum tradunt idem Soar. *disp. 28. sect. 6. n. 13.* & Aloys. Ricc. *decis. 548. in 1. edit. in praxi for. Eccles. & resolut. 470. in 2. edit.* post alios, & Azor. *instit. moral. lib. 4. cap. 3. q. 16. vers. quæres.* 1

2 Secundò nullus præter Episcopum debet se immittere in approbandis ministris sacræ confessionis, nisi ad id habeat mandatum ad Confessarios approbandos, ita Armendaris *in additionibus ad recopil. legum Navarræ, lib. 4. tit. 29. l. 1. §. 1. de confitendo semel in anno, num. 15.* Quocirca Parochus non approbato Sacerdoti non potest facere facultatem ad audiendas confessiones, nisi priùs approbetur ab Episcopo, ita Gambarupta *de casibus reservatis, cap. 2. n. 29.* nec videtur dissentire Ægidius *de Sacrament. tom. 2. disp. 8. n. 28.* & Reginal. *in praxi fori pœnit. lib. 1. n. 67. & 68.* Quare non debet admitti Petrus de Ledesma *in summa p. 1. de Sacramento pœnit. cap. 12. vers. Acerca desta conclusion*, dum ibi affirmat attento etiam jure Tridentini integrum esse Parocho facere facultatem Sacerdoti non approbato, ut suarum ovium confessiones excipiat, sed fallitur prorsus.

3 Episcopus autem debet Confessarium non solùm interiùs judicare idoneum, sed etiam exteriùs approbare & facultatem conferre, ex Concil. Trident. *d. cap. 15.* per verba illa, ibi: *aut judicetur idoneus, & aprobationem obtineat*, Suar. *tom. 4. disp. 28. sect. 5. n. 7. vers. & fortasse.* Reginald. *lib. 1. n. 197.* & Ægidius *de sacrament. & censur. tom. 2. disp. 8. n. 49.* Unde approbatus ab Episcopo absque judicio, vel etiam contra judicium tenente illum non esse idoneum, non censetur approbatus, quia Concil. *d. cap. 15.* postulat, ut qui non habet beneficium parochiale, idoneus judicetur. Iste autem non judicatur idoneus re vera, quoniam Episcopus aliter interiùs sentit, & judicat minimè esse idoneum. Contrà verò, quando Episcopus sentit aliquem esse idoneum, & tanquam idoneum illum approbat, sed re vera non est idoneus, manet simpliciter approbatus, Suar. & Reginald. *suprà allegati.*

4 His consequens est dicere, an semel approbatus ad excipiendas confessiones possit itterum examinari, vel limittari ad certum tempus? Responde regulares, præsertim mendicantes, semel approbatos ad audiendas confessiones, non posse iterum examinari ab eodem Episcopo, quando sunt approbati absolutè, & sine limitatione, idque ex privilegio Pii Quinti in sua constitutione, quæ incipit,

Romani Pontifices, edita anno 1571. quod intelligitur sine causa, ea vero existente potest Episcopus illos iterum examinare, suspendere, & reprobare, ex *d. constitutione, & privilegio Pii Quinti*, prout volunt Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 6. q. 6.* Vivaldus *in Candelabro, ubi de confessione, n. 27. §. secunda conclusio.*

Dixi existente causa juxta, & rationabili, quia absque illa ab Episcopo examinati semel, approbatique, ab eodem nequeunt reprobari ex regula approbatum semel non potest amplius reprobari, *cap. nulli*, & *ibi gloss. de accusat. & inquisit.* per hæc verba ibi, *non enim modò potest reprobare, etiam mores, quos priùs approbavit*, sequitur Surd. *cons.* 18. *num.* 2. & *cons.* 351. *n* 21. & *decis.* 132. *n.* 4. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *disp.* 6. *n.* 9. & Mar. Antonin. *variar. resol. lib.* 2. *resolut.* 30. *num.* 25. consonat declaratio Congregationis Cardinalium super Concilium Tridentinum, cujus meminit Vega *lib.* 1. *casuum conscientiæ, casu* 58. quæ sic habet, Congregatio Concilii censuit Regulares ad audiendas in civitate, aut Diœcesi sæcularium confessiones semel ab Episcopo prævio examine approbatos, iterum ab eodem Episcopo non esse examinandos, cæterùm à successore posse utique examinari, juxta Constitut. Pii Quinti datam 8. Idus Augusti, Pontificatus sui anno 6. quæ à felicis recordationis Gregorio XIII. non est revocata per reductionem privilegiorum regularium ad terminos Concilii Tridentini. Unde colliges approbatos ab Episcopo ad audiendas confessiones sine examine posse ab eodem iterum examinari, ut constat ex verbis Pii Quinti, juxta Suarium. Verba autem sunt hæc *Volumus eos, qui semel ab Episcopo in civitate, aut Diœcesibus suis prævio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari.* Ergo, qui sine prævio examine fuerunt approbati, poterunt iterum examinari, ita Suar. *suprà d. sect.* 8. quia privilegium, non nisi sub illa veluti conditione prævii examinis, concessum fuit.

Sequitur inde de jure, Regulares, sive sæculares Sacerdotes sine limitatione temporis, aut cum limitatione approbatos prævio examine ad excipiendas confessiones durante tempore approbationis non posse reprobari, ita Fr. Emman. *tom.* 3. *regular. quæst.* 32. *art.* 6. cujus opinionis videtur etiam esse Petrus Cened. *in quæst. canon. quæst.* 26. *num.* 14. *in fine*, idem Rodriguez *in explicatione Cruciatæ*, §. 9. *num.* 32. Fumus *verb. absolutio, numer.* 23. & Sylvester idem innuit *verb. confessor. secundus, num.* 5. ex eo fundamento, quia quod semel placuit, amplius displicere non potest. Item quia Episcopi solùm habent nudum, & simplex ministerium judicandi idoneos, & approbandi Confessarios ad Confessiones sæcularium audiendas, & nullam illis jurisdictionem per tale testimonium, & approbationem conferunt; sed eam accipiunt juxta communem à Summo Pontifice non solùm quoad usum, sed etiam quoad habitum, ut volunt Turrecrem. *lib.* 2. *summæ à cap.* 54. Cajetan. *tract.* 1. *de authoritate Papæ, cap.* 2. & *cap.* 9. 10. & 27. Victoria *relectione* 2 *de potest. Eccles. quæst.* 2. Cordubensis *lib.* 4 *quæst.* 14. *ad finem*, & Bellarmin. *lib.* 4 *de Romano Pontifice, cap.* 24. post alios: atque ita Episcopus approbando Confessarium non confert jurisdictionem, sed solùm approbat ostendendo illos esse sufficientes ad audiendas confessiones, facitque facultatem audiendi oves suas absolutè, vel cum limitatione, quod procedit quamdiu non superveniat causa aliqua justa revocandi talem facultatem, qua existente potest eos iterum examinare, & reprobare, Henriquez *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 6 Sylvest. *verb. Confessor* 2. *num.* 11. ubi ait licentiam, & approbationem ab Episcopo concessam pro audiendis confessionibus prævio examine posse ab eodem constringi, & auferri ex causa justa, cognita, & probata, ut si cum scandalo vixerint, quibus accedunt Sotus *in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 4. *art.* 3. & alii.

5 Sequitur item ex causa legitima posse Episcopum approbationem conferre, limitatam tamen pro certo loco, tempore, & pro certo genere personarum tam confessariis sæcularibus, quàm regularibus. Non enim quilibet Confessarius idoneus censetur ad audiendas Confessiones in quocunque loco: proinde in celeberrimis & populosis oppidis doctiores, & habiliores poni debent, ut in Pragmatica Sanctio. Gallic. *in tit. de collat.* §. *in Ecclesiis, juncta glossa in verb. muratis*, docet Navarrus *in manuali, cap.* 4. *num* 4. ubi ostendit qui est idoneus in uno loco parvo, aut vico rusticorum, non esse talem pro locis maritimis. Gutier. *lib.* 1. *canon. cap.* 27. *num.* 18. & 19. Miranda *in manuali, q.* 45. *art.* 10. *concl.* 1. & Soar, *tom.* 3. *disp.* 28. *sect.* 7. *dub.* 6. Sicut approbatus ab Episcopo certo tempore eo elapso expirat approbatio, & potest iterum examinari. Similiter approbatus pro audiendis confessionibus ad arbitrium, & beneplacitum Episcopi examinari potest, & revocatur gratia concessa

6 non solùm expressè, sed etiam tacitè, scilicet morte ipsius Episcopi concedentis. Morte enim extinguitur beneplacitum, *cap. si gratiosè, de rescriptis, lib* 6. & gratia ad beneplacitum Papæ extinguitur morte illius, textus *ind. cap. si gratiosè*. inquit, *si gratiosè tibi à Romano Pontifice concedatur, ut beneficia, quæ tempore tuæ promotionis obtinebas, posses usque ad suæ voluntatis beneplacitum retinere, hujusmodi gratia, per obitum, per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur, eo ipso expirat.* sic ibi. sequitur Corneus *cons.* 92. *sub n.* 31. *volumine* 2. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 12. *in principio*, & Campanil. *in diversor. jur. canon. rubr.* 12. *c* 13. *n.* 64.

7 Ad hæc Episcopus dare confessorem Monialibus extraordinarium etiam sibi non subjectis ex alia Religione, vel sæcularem. Quòd si Monialis induci nequeat, ut confiteatur suis Regularibus, poterit illi dare confessorem, quem velit ipse Ordinarium, ita Emmanuel de Sà *verb. Episcopus, num.* 33. ex Congregatione Cardinalium, Galet. *in margarita casuum conscientiæ, verb. confessio, & verb. Monialis*, Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici resolut.* 638. *in* 2. *edit.* Nullam tamen jurisdictionem potest Episcopus sibi assumere ex Decreto Concil. Trident. in Confessarios Monialium quæ subduntur Regularibus, Armendar. *in addit. recopil. legum. Navarræ, lib.* 2. *tit.* 18. *l.* 7. *de Relig. n.* 98. sufficitque si Confessarii examinentur à suis superioribus ad excipiendas Confessiones Monialium, prout vult Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 13. *c.* 9. *quæst.* 2. *vers. quæres an Confessarii*, & Sorbus *in suis annot. ad compendium Mendicantium, verb. moniales, vers. quod præter*, subdens Confessores Ordinarios ad confessiones Monialium, quæ nō sunt subjectæ Episcopo, esse approbandos à Superiore Ordinis: id tamen restringit Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 12. *cap.* 16. *n.* 53. in casu de quo ipse testatur declarationem sacræ Congregationis, quæ censuit, ex authoritate Decreti Concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 10. *de regularibus*, posse Episcopum assignare Confessorem Monialibus, quæ subjiciuntur Regularibus, si nulla ratione possunt induci, ut confiteantur de peccatis apud regulares suos.

8 Episcopi omnes cùm in suis Diœcesibus possint omnia, quæ potest Summus Pontifex in universo Orbe, argument. textus *in cap. ad honorem, de authoritate, & usu pallii*, & post Sotum *de justit. lib.* 10. *quæst.* 1. *art* 3. *conclus.* 1. tradit Henriquez *in summa, lib.* 10. *cap.* 35. §. 2. *in commento littera* D. Sanch. *de matrimonio lib.* 1. *disp.* 61. *num.* 3. & *lib.* 8. *disp* 9. *num.* 3. & Soar. *tom.* 4. *de pœnit. disp* 25. *sect.* 1. & *de legib. lib.* 6. *c.* 14. *n.* 6. exceptis specialiter reservatis, possunt sibi

sibi aliquos casus reservare jure proprio, quæ reservatio fieri potest juxta Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. ut scilicet crimina meliùs corrigantur, & delinquētes ab hujusmodi sceleribus longissimè arceantur, & graviori judicio graviora peccata reserventur, ut meliùs emendentur, Sotus *in* 4. *dist.* 18. *q.* 2. *art.* 5. & Graffis *in decis. p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 13. Atque ita certum est Episcopos posse sibi reservare aliquos casus, & si quis dixerit Episcopos non habere potestatem, nec jus reservandi sibi, nisi quoad externam politiam, atqui ideo casuum reservationem non prohibere quominus Sacerdos à reservatis verè absolvat, anathematis pœnam incurrit, ex Concilio Tridentino
9 *sess.* 14. *c.* 7. incipit, *Quoniam igitur.* Potest tamen Episcopus vices suas delegare expressè ad absolvendum à prædictis casibus sibi reservatis, ut vult Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 36. *§.* 1. dummodo delegatus non moriatur ante absolutionem, quia delegatio morte delegantis expirat re integra, ut per Marant. *de ordine judicario, p.* 4. *dist.* 5. *n.* 61. & Peregr. *variar. lib.* 1. *ad rubricam, de offic. & potest. jud. deleg. num.*41. *per cap. licet undique, eodem titulo*, ibi, *Morte mandatoris expirat.*

Secus verò, si modum licentiæ fuerit alicui concessa absolutio à prædictis casibus, ut per text. *in cap. si gratiosè, de rescriptis, lib.* 6. docent Ugolin. *d. cap.* 36. *§.* 2. & Possevinus *de officio Curati, cap.* 7. *n.* 11. *vers. quæres fortè.* Non enim gratia expirat morte concedentis, etiam re integra, *cap. si cui, de præbendis, in* 6. Navar. *cons.* 3. *n.* 1. *sub titulo de privilegiis, in novis*, Gutier. *pract. lib.* 2. *quæst.* 74. *& Canon. lib.* 1. *quæst.* 11. *n.* 6 Girond. *de privilegiorum explicat. n.* 1079. Unde gratia, seu mandatum de providendo in forma Digni non expirat mortè Papæ concedentis re integra, sed adhuc potest executor procedere ad illius executionem, Sanch. *de matrimonio, lib.* 8. *disp.* 28. *n.* 87. & Garcia *de beneficiis, p.* 6. *cap.* 2. *n.* 300. *& n.* 301. Sic in nostro casu non expirat ante revocationem. Sanchez *de matrimonio, lib.* 3. *disp.* 30 *n.* 11.

10 Nihilominus Episcopus concedens facultatem absolvendi à sibi reservatis, non censetur concessisse censuras sibi reservatas, quoniam à diversis non fit illatio. *l. Papinianus exuli, ff. de minor. viginti quinque annorum*, Capua *decis. lib.* 1. *cap.* 13. *de potest. confess. n.* 63. Soar. *lib.* 5. *de censuris, disp.* 7. *sect.* 5. *à n.* 10. secundùm regul. generalem *in* 6. quæ est 81. & habetur *in c. final. de officio Vicarii*, & tradit D. Antonin. 3. *p. tit.* 24. *c.* 77. In concessione, inquit, generali non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. Nec etiam concedendo casus omnes & censuras sibi reservatas videtur concessisse dispensationem, seu absolutionem votorum, Capua *suprà n.* 64. ubi concludit, si Episcopus, aut Prælatus concesserit omnimodam potestatem in confessionibus audiendis, non commisisse casus sibi jure communi, vel particulari, vel consuetudine generali, seu speciali, reservatos, qui referuntur *in glossa Clement. dudum, in verb. concessa, de sepult.* & in glossa *in cap.* 2. *de pœnit. & remiss. lib.* 6. & Navarr. *in manuali, c.* 27. *n.* 256. Consonat Lælius Zechius *in tract. de casibus Episcopo reservatis, in principio, observat.* 1. & Gambarupta *de casibus Papæ reservatis, cap.* 2. *num.* 22.

11 Quinimò Episcopo videtur concessa potestas absolvendi à censuris, quoties Papa absolutionem sibi non reservavit, *c. nuper, de sent. excomm.* Suar. *de censuris, tom.* 5. *disp.* 7. *sect.* 3. Sayr. *eodem tit. lib.* 2. *c.* 19. ex ea regula, quòd quando jus non exprimit per quem dispensatio facienda sit, sed absolutè ait dispensandum fore, tacitè Episcopis, aut aliis hujusmodi Prælatis facultatem lex concedere censetur eo ipso, ut per Henriq. *in summa lib.* 14 *c.* 19. *§.* 2. *juncta litt.* P. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3 *cap.* 52. *quæst.* 13.

Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 52. *à num.* 1. Illa enim, quæ Sedes Apostolica sibi non reservavit, videntur concessa. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 28. *n.* 12. & Episcopus potest in sua Diœcesi ea omnia, quæ Pontifex in toto Orbe, exceptis reservatis à jure, Perez *l.* 5. *in principio, tit.* 15. *lib.* 8. *ordin. pag.* 315. Rebuff. *in tract. nomin. quæst.* 5. *n.* 31. & Henriquez *lib.* 12. *cap.* 3. *§.* 2. *in commento littera N.*

Confirmatur ex textu *in d. c. nuper*, ibi, *vel à proprio Sacerdote poterit absolutionis.* Ubi notatur posse Parochum absolvere in sua Parochia ab excommunicatione juris etiam majori, nemini reservata, Henriquez *lib.* 13. *c.* 28. *§.* 5. *littera S.* afferens rationem hujus textus universalem esse: quæ ita convenit majori, sicut, & minori. Soar. *lib.* 5. *disp.* 7. *sect.* 3. *& sect.* 4 *n.* 9. Avila *part.* 2 *c.* 5. *disp.* 1. *dub.* 4. & Bonacin. *eodem tractatu, disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 1. *num.* 9. Quod extenditur ad quemcunque Sacerdotem approbatum ab Ordinario habente jurisdictionem in foro pœnitentiali, quando censura nemini reservatur posse scilicet absolui ab hujusmodi Sacerdote approbato, ut credunt Bonacin. *d. punct.* 1. *num.* 9. & Campanil. *in diversor. jur. canon. rubr.* 11. *cap.* 15. *n.* 10. Ergo quoties Episcopo à jure non interdicitur aliquid expressè, nec Sedes Apostolica sibi reservat, potest in sua Diœcesi ea omnia, quæ potest Papa in universo, Specul. *tit. de Legat.* §. *nunc ostendendum*, *num.* 53.

Super est videamus possit ne Episcopus post Concilium Tridentinum absolvere hæreticos occultos? 12
De hæresi diximus *suprà disp.* 3. *§.* 1 *per tot.* Pars affirmans ex *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6 constat, ubi datur potestas Episcopis absolvendi à quibuscunque casibus Sedis Apostolicæ reservatis, occultis tamen in foro conscientiæ: idem, & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ illis tantum, non eorum Vicariis est permissum in sua Diœcesi. Dicitur autem occultum hoc loco, prout in jure distinguitur contra publicum, & notorium: adeò, ut dum crimen reservatum non est de jure publicum, aut notorium, adhuc censetur esse occultum, & ex consequenti posse absolui ab Episcopo: secus si fuerit publicum, quòd de jure illud est, quod notum est majori parti oppidi, viciniæ, Collegii, aut communitatis; dummodo saltem decem personæ reperiantur in Collegio, vicinia, aut communitate, Navar. *in manuali, cap.* 27. *n.* 255. Lessius *tom.* 1. *de just. lib.* 11. *cap.* 11. *de detract. & contumel. dub.* 13. *n.* 73. post. Panorm. *in cap. final. de tempor. ordin.* ubi occultum crimen appellat illud, quod opponitur notorio, quamvis probari possit, & ab aliquibus sciatur, idem Panor. *in cap. quæsitum, de pœnit. & remiss.* ideo quando delictum non fuerit notum majori parti viciniæ, Collegii, aut communitatis, semper erit occultum. P. Fagundez *in quinque præcepta, part.* 2. *lib.* 8. *c.* 8. *n.* 23. *& sequentib. & n.* 29. sed de his infrà *sequenti n.* 9.

Ex concilio ergo Tridentino potest Episcopus absolvere hæreticos occultos per accidens per se ipsum 13
in sua Diœcesi sibi subditos, & non per suum Vicarium, non obstante processu Bullæ in Cœna Domini, quia non revocetur per illum facultas Episcopis concessa in Concilio Tridentino, ut possint absolvere Episcopi in foro conscientiæ; sed aufertur hæreticis privilegium concessum, quòd non eant pro absolutione hæresis occultæ ad Episcopos sed solùm ad Summum Pontificem, nisi in articulo mortis: proinde, qui adit Episcopum, ut absolvatur, non ex privilegio sibi concesso, sed Episcopus authoritatem absolvendi jure divino habet, & non ex aliquo indulto Romani Pontificis: atque ita quandiu Episcopis non restringitur potestas absolvendi, poterunt absolvere ex authoritate sui

 officii

officii suos subditos in suis Diœcesibus ab omnibus peccatis; à quibus Romanus Pontifex potest absolvere omnes ubique fideles, ita Angles *in floribus Theologicis, part. 1. tit. de confessione, quæst. 4. art. 1. difficult. 6.* Vivaldus *in Candelabro aureo, part. 1. tractat. de absolutione, n. 13. & part. 2. in expositione Bullæ Cœnæ, n. 51.* Vela *de pœnis delictorum, cap. 14. vers. jure verò Canonico*, Anton. Gomez. *in Bulla Cruciata, clausul. 10. n. 44.* Navarr. *summa Latina noviori, cap. 27. n. 260. in fine, & lib. 5. consiliorum in 1. edit. tit. de sentent. excommunic. cons. 15. quæst. 1. & in 2. edit. tit. de privilegiis, cons. 11. quæst. 1.* Campegius *addit. ad Zanchin. de hæreticis, cap. 34.* Bannes *2. 2. quæst. 11. art. 4. dub. 2. post 2. conclusionem, arg. 3. vers. & si quis objiciat*, & ibi Aragon. *art. 3. col. 10. vers. sed dubium est, quis nam possit*, & alii pro hac parte relati à Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. c. 11. à n. 27.* P. Fagundez *ubi suprà d. c. 8. vers. secunda sententia, n. 32.* ubi cum Sanchez vocat hanc partem probabilissimam & secundùm propriam sententiam probabiliorem, quàm oposita, & ita posse hodie Episcopos in sua Diœcesi existentes absolvere suos subditos non extra illam ab hæresi externa occulta, ac cæteris casibus Bullæ Cœnæ. Movetur, quia non constat authenticè de revocatione Pontificum, nec de Oraculis vivæ vocis, quæ deberent exprimi, & declarari ad tollendos laqueos conscientiarum. Item, quia decretum Concilii Tridentini est antiquius Bulla Cœnæ, & hæc est posterior, & loquitur generaliter, & indistinctè; cùm ergo posterior lex generaliter, & indistinctè loquatur, limitari debet per legem antiquiorem Concilii, quando antiquior lex expressè illi contradicit, etiamsi in posterior lege, noviorique sit clausula, *non obstante lege contraria*, quæ non possit cum hæc sustineri per aliquam limitationem, vel distinctionem. *l. sed & posteriores, ff. de legibus*, ibi, posteriores leges ad priores pertinent, nisi contrariæ sint, Sanch. *de matrimon lib. 2. disp. 24. n. 6.* Cùm igitur clausula Bullæ Cœnæ revocans facultates absolvendi priùs concessas, possit intelligi per aliquam distinctionem, ut non adversetur decreto priori Trident. intelligendo scilicet, revocari licentias, per quas conceditur absolutio casuum quando fuerint publici, sic intelligenda est, quasi revocatio facultatum generalis non extendatur ad casus occultos; sicut non censetur revocata facultas Bullæ Cruciatæ concedentis Confessariis posse absolvere semel in vita, & semel in mortis articulo à casibus Bullæ Cœnæ. Igitur multo fortiùs dicendum est de concessione facta Episcopis per Trid.

Nihilominus contraria sententia est amplectenda, nec hodie in dubium revocari potest, cùm apertè constet sublatam esse Episcopis facultatem absolvendi supradictos occultos hæreticos per processum Bullæ Cœnæ, cùm speciatim ibidem, & de Episcopis fiat expressa mentio, & de decretis cujusvis Concilii in Bulla Gregorii XV. anni 1621. cujus hæc sunt verba. *Cæterùm à prædictis sententiis nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita absolvi possit, etiam prætextu quorumvis facultatum, & indultorum quibuscunque personis Ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam mendicantium, ac Militiarum Regularibus, etiam Episcopali, vel aliena majori dignitate præditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasteriis, Conventibus, & domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, nec non laicis etiam Imperiali, Regali, & alia mundana Excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cujusvi Concilii Decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque scriptura in genere, & in specie concessorum, innovatorum, ac concedendorum, & innovandorum.* Hactenus Bulla Gregorii.

Quæ sententia satis ostendit Tridentini Decreto esse derogatum, & multo antè Pius Quintus, & Gregorius XIII. declararunt, Navarr. *in summa Latina noviori, c. 27. n. 275. vers. 14.* dicens sic illos declarasse, idem ait Majolus *lib. 5. de irregularitate, c. 46. n. 6. vers. caveant*, Fusc. *in tract. de visitat. lib. 2. cap. 31 num. 5.* Azor. *tom. 1. lib. 8. instit. moral. cap. 10. quæst. 10.* addit se audivisse à viro religioso docto, & fide digno ita declarasse Clementem Octavum, quibus accedit Soarez *tomo 4. in 3. part. disp. 30. sect. 2. n. 11.* dicens sic declarasse Cardinalium Congregationem: consonat Penna *in director. Inquisit. 3. p. quæst. 92. comment. 141. vers. penultimo*, dicens in supremo Tribunali Sanctæ Inquisitionis Romano sæpe fuisse pronunciatum, non posse Episcopos ab hæresi occulta jam absolvere post declarationes supradictas, sequitur Paramus *de origine Inquisitionis, lib. 3. q. 9. n. 191.* & Molina *tom. 4. de justitia, disp. 64 n. 8.* quibus adhæret Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 11. n. 27. ad finem*, Mar. Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscopali Neapol. cap. 67. n. 10. in 1. edit.* Armendariz *in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib. 2. tit. 21. l. unica, de familiaribus Inquisitorum, n. 3. & 4.* Garcia *de benefic. part. 11. cap. 10. n. 122.* & Bonacin. *de censuris, disp. 1. quæst. 3. punct. 2. n. 1. vers. 1.*

An verò absolutio casuum hujus cap. sexti Tridentini possit committi à Vicario generali, aut speciali deputato? Responsio est negativa, probatur in 14
primis, quia Vicarius generalis ex generali concessione non potest absolvere à casibus reservatis per ipsum Episcopum, *cap. penultimo, de pœnit. in 6.* post Rebuffum, ita tenet Ugolinus *de potest. Episcop. cap. 4. §. 7. n. 2. vers. postremo*, Sbroz *lib. 2. quæst. 19.* Gaslet. *in margarita casuum conscientiæ, verb. Vicarius penultim.* ubi etiam volunt, quòd quando conceditur hæc facultas, concedi solet, ut alteri delegari possit. Requiritur tamen in Vicariatus commissione exprimantur non omnes casus nominatim, sed aliqui, & postea addatur clausula generalis, & ad omnes alios, quamvis exigant speciale mandatum textus *in cap. qui ad agendum. §. sed si aliquis, de procuratoribus*, Sbroz *lib. 1. quæst. 65. n. 5. & quæst. 67. n. 3.* & Covarr. *lib. 1. variar. cap. 6. n. 2. vers. quarto, & lib. 2. cap. 5. n. 8.* Juvat Vicarium Generalem non posse dispensare in casibus, in quibus Episcopo conceditur facultas dispensandi, nisi adhoc habeat ab Episcopo specialem commissionem, Henriq. *in summa lib. 11. cap. 3. §. 2. prope finem*, Aloys. Ricc. *in praxi rerum. fori Eccles. decis. 261. in 1. edit. & resolut. 228. in 2. edit.* Sanchez *lib. 2. de matrimonio, disp. 40. n. 12.* post alios. Ultimò confirmatur, quia Concilium dispensandi, & absovendi potestatem in delictis occultis Episcopo concessit, & eam ejus Vicarius sine ejus speciali mandato exercere non potest, ibi, *aut Vicarium, ad id specialiter deputatum.* Barbos. post alios *alleg. 39. n. 10. & alleg. 54 n. 107.*

Quæstionis tamen est, an possit Episcopus committere facultatem dispensandi, & absolvendi à casibus contentis *in d. cap. sexto Concilii*, aliis à Vicario suo generali? Pars affirmativa ex eo probatur, 15
quia Concilium non videtur auferre potestatem delegandi item, item quia quando cōceditur aliqua potestas præsentibus, & futuris in perpetuum, non eligitur industria personæ, ut tradit Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst. 64. num...* & Gregor. Lopez *l. 47. in fine, tit. 18. partit.* Sequitur Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 40. n. ultimo*; ubi concludit hanc potestatem esse delegabilem ab Episcopo.

Henriquez tamen *lib. 14. de irregularitate, c. 19. in fine*, & priùs *lib. 6. de pœnis, cap. 14. §. 7. & in com-* 16

mento

mento littera O. opinatur non esse integrum Episcopis delegare generaliter suo Vicario, vel aliis casus conprehensos in prædicto *c. sexto*, sed tantùm posse delegare, quando casus occurrerit, facere facultatem ut de mandato, & nomine ipsorum absolvant, vel dispensent. Movetur ex Concilio *d. cap. 6.* expresse concedente Episcopis posse dispensare per se, vel per Vicarium specialiter deputatum, tum quia dum hujusmodi casus Episcopo conceduntur, industriâ personæ eligitur, sed in hoc, fallitur, quia non potest dici electam esse industriam personæ, cùm personæ in cognitæ delegatur aliquid, ut vult. Jason *in l. more n. 65. ff. de jurisd. omni. jud.* Quare dicendum est posse Episcopum casus Papales occultos sibi concessos generaliter delegare, quia non eligitur industria personæ: nam si ea eligeretur, nec generaliter, nec specialiter posset Episcopus delegare, excepto casu hæresis, in quo Concilium petit specialem delegationem: in reliquis autem casibus potest esse generalis delegatio, cùm Episcopus habeat jurisdictionem ordinariam, Sanch. *ubi suprà d. num. ultimò.*

Quocirca non placet distinctiuncula aliquorum existimantium facultatem dispensandi super irregularitate, & supedsione posse exerceri per quemcumque, cui generaliter jurisdictio delegata fuerit ab Episcopo: facultatem autem absolvendi non commitendam generaliter, sed specialiter duntaxat Vicario specialiter deputato per Episcopum cum potestate absolvendi à casibus reservatis; constituunt enim rationem discriminis in eo, quoniam Concil. *in d. cap. 6.* potestatem dispensandi in irregularitate, & suspensione facit Episcopis generaliter; at verò quando in eodem capite conceditur Episcopis absolvendi potestas in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis subditos suos, additur in sua Diœcesi per se ipsos, aut vicarium ad id deputatum specialiter. Per quæ verba potius voluit constringere, & limitare, quàm extendere, & prorogare hanc jurisdictionem: si enim non addisset verba illa, potestatem cuicumque Sacerdoti delegare; sed quia Concilium voluit illam Episcopo tantùm tribuere, & vicario specialiter ad id deputato, sic specialiter expressit. Sed tu ne discedas à superiori resolutione, secundùm quam Episcopi non possunt habere deputatum specialem Vicarium ad absolvendum in crimine hæresis occultæ, poterunt tamen secundùm opinionẽ, quæ tradit illos posse pro singulis vicibus, hanc absolutionem ab hæresi alteri, Confessario delegare: quoniam Concilium (in verbis his: idem quoque Episcopis tantùm, non eorum Vicariis sit permissum in crimine hæresis occultæ in foro conscientiæ,) voluit non posse Episcopos deputare Vicarium generalem, cui competat ex officio habere potestatem generalem absolvendi ab hæresi occulta, & ita docent Navarr. *de sentent. excommunic. cons. 15. ad tertiam quæstionem*, Sanchez. *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 11. num. 23.* & Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 10. quæst. 11.* quos sequitur Marius Alter. *de censuris disp. 22. lib. 5. cap. 2. fol. 770. vers. Respondet. Navarrus, tom. 1.*

17 Omnes ad unum communiter tradunt in articulo mortis etiamsi Sacerdos desit, non posse valide, qui non est Sacerdos, absolvere à peccatis sacramentaliter, quamvis communiter existimetur Sacerdos, & verus Parochus, absolutio tamen est irrita; quia is patitur inhabilitatem, & incapacitatem de jure divino secundùm quod Ordini sacerdotali tantùm annexa est jurisdictio requisita ad eam absolutionem impendendam, ut per text. *in c. verbum, de pœnit. dist. 1.* Conc. Trid. *sess. 14. de Sacramento pœnitentia, can. 10.* Sanchez. *lib. 3. de matrimonio, disp. 22. n. 27.* quamvis contrarium teneat Bonacos. *commun. opin. tom. 1. lib. 1. tit. 13. n. 9. vers. sed si quis, pag. 206.* sed decipitur omnino: non enim præstatur justè, & valide absolutio sacramentalis à non Sacerdote, ut observant Sotus *in 4. dist. 18. q. 4. art. concl. 2. & 3.* Navar. *in cap. 1. principio, à n. 74. de pœnit. dist. 6.* post glossam *verb. mortis, in fine, in cap. pastoralis, §. præterea, de officio Ordinarii*: ubi etiam Felin. *n. 3. vers. licitum est* Optimè vival. *in candel. tit. de confessione*, ex *n. 30.* Victor. *in summa, etiam de confessione, n. 143.*

Nec obstat communem errorem, & titulum operari validitatem eorum, quæ fiunt per incapacem, quando incapacitas procedit de jure humano; nimirum quando absolutio sacramentalis impenditur à Sacerdote, qui communiter censetur proprius Parochus ipsius pœnitentis, qui re vera non est talis propter aliquod impedimentum juris humani, puta quia titulum beneficii parochialis sibi legitimè collatum ipso jure perdidit ob adeptionem alterius beneficii incompatibilis; vel propter aliud simile impedimentum, quia in hoc eventu intervenit communis error, & titulus præsumptus, & impedimentum est solius juris humani; & ideo valent gesta per habentem titulum putativum, quoniam jus Pontificium, & jus civile supplet illum defectum, propter publicam utilitatem, cõceditque jurisdictionem: non potest autẽ supplere defectum juris naturalis, & divini, cùm inferior careat potestate, & Ecclesia nequeat aliquid mutare in substantialibus Sacramentorum, ut colligitur ex Conc. Trid. *sess. 21. de sacram. Eucharistia, c. 2.* ibi, *Declarat hanc potestatem*, &c. & tenet Abbas *in c. 2. in fine, de presbytero non baptizato*, & alii, quos referens sequitur Masc. *de probat. concl. 649. num. 98. & 99.* Sanchez *de matrimonio, lib. 3. disp. 22. sub. num. 27.* & Barbos. *de officio & potest. Episcopi. alleg. 2. n. 12. & 13.*

Similiter absolutio sacramentalis inter absentes 18
per litteras præstita, nullius est momenti; ut coram Clemente Octavo propositum fuit, ac responsum, etiam si Confessarius priùs præsentis confessionem audivisset, ut per Card. Tolet. *in summa, lib. 3. c. 6.* Valent. *p. 3. disp. 7. q. 11. punct. 1. §. quod. autem*, Soar. *tom. 4. disp. 19. n. 7.* & Ægid. *de Sacrament. & censur. tom. 2. disp. 4. n. 69.* Res namque sic se habuit.

In generali Congregatione sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico in monte Qurinali coram S. D. N. Clem. divina providentia Papa VIII. proposita fuit quæstio, utrùm liceat per litteras, seu internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere; Sanctissimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illustrissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus, mature, ac diligententer considerata, hanc propositionem, scilicet licere per litteras, seu internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus ita falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit, præcepitque, ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neve unquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut in praxim quovis modo deducatur, quòd si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputative tractaverit (nisi forsan inpugnaverit) vel ad praxim directè, seu indirectè duxerit, præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, à qua non possit, præterquam in articulo mortis ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, etiam S. R. Ecclesiæ majori Pœnitentiario, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi, aliis

liis etiam pœnis pro arbitrio infligendis subjaceat. Quintilianus Adrianus Not. Publicata fuit Romæ 19. Junii 1602. Praxis Episcopalis *p. 2. cap. 1. de jurisdict. for. pœnit.* illam ad verbum refert *fol. 91. num. 41.* & Prosper de Augustino *in addit. ad Stephanum Quarantam in summa Bullarii, verb. confessio sacramentalis, pag. 202.* De ea agunt Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 6. cap. 1. numer. 5.* & Ægid. *de Sacrament. & censur. tom. 2. disp. 4. numero 68.* & de excommunicatione lata contra asserentes confessionem, & absolutionem inter absentes per litteras posse fieri, meminit Barbos. *de offic. & potestat. Episcop. alleg. 50. n. 163. vers. sexagesimasexta.*

Jure etiam communi communiter receptum est in generali Vicarii concessione non contineri ea, quæ speciale requirunt mandatum, *cap. qui generaliter, de Procuratoribus, lib 6.* etiam si adsit clausula, dantes & concedentes ei plenam, & liberam potestatem, argum. text. *in l. procurator cui, ff. de procurat.* atque ita requiritur expressio specialis eorum, quæ in generali mandato non continentur, qualis est facultas absolvendi à reservatis per Episcopum, quæ in generali concessione non venit *c. penultimo, de pœnit. lib. 6.* & Galet. *in margarita casuum conscientiæ, verb. Vicarius, penult.* ut dixi *suprà in hoc §. n. 16.* Quemadmodum nec specialiter commissa Episcopo, seu delegata Vicarius cognoscere potest. Abbas *in cap. quoniam, num. 15. de officio delegati,* Praxi Episcop. *p. 1. verb. Vicarius, §. 21. dub. 4.* Sbroz *lib. 2. quæst. 36. n. 3. & quæst. 135. n. 1. & quæst. 177. n. 5.* Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 11. cap. 23. n. 148.* ex quo sequitur non posse Vicarium sine speciali concessione absolvere ab irregularitibus, & suspensionibus ex delicto occulto procedentibus; eo quia hæc potestas facta fuit Episcopo, & sine ejus concessione Vicarius generalis non potest aliquid exercere: ut enim apparet ex verbis Concilii *in d. cap. licet,* ibi: *aut Vicarium ad id specialiter deputatum.* Ergo non competit hæc facultas Vicario generali ex officio, ita Sbroz. *de Vicario Episcopi lib. 2. q. 19. n. 2. & q. 179. n. 1. & q. 184. n. 1.* Ugolin. *de potestate Episcopi, cap. 4. §. 7. n. 2.* & Suar. *de censuris, disp. 41. sect. 2. n. 8.*

Sed illud dubium sine dubio adhuc meritò tractandum est, an in articulo mortis, quando dicitur posse quemlibet Sacerdotem absolvere à quibuscumque peccatis, ita ut nulla sit reservatio pro eo articulo, ut habetur *sess. 14. cap. 7. Concil. Trident.* id habeat locum, quando de facili superior haberi potest? Affirmat Emmanuel de Sà *verb. absolutio, n. 3.* Fr. Emmanuel *in summa, part 1. cap. 59. conclus. 3.* & Navarr. *cons. 23. de pœnit. & remiss. per totum,* præcipuè *n. 3.* incipit, *An possit ex eo,* quia Concilium Tridentinum *dict. cap. 7.* dicit absolutè omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere posse in articulo mortis, & videtur teneri, Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 11. n. 4. & n. 6. & 8.*

Sed verius est quando adest superior, vel Parochus, vel quilibet Sacerdos approbatus, vel de facili potest haberi, non posse quemlibet Sacerdotem in periculo vero probabili, aut in mortis articulo absolvere à quibusvis peccatis, & censuris, ita Sotus *in 4. dist. 18. q. 4. art. 4.* Vivald. *in Candel. aureo, tit. de absolutione, n. 61.* Valent. *tom. 4. disp. 7. q. 10. puncto. 2.* Molin. *de justitia, tom. 4. disp. 63. n. 7.* Ducuntur, quia Concilium Tridentinum *in eo c. 7.* ait esse custoditum semper in Ecclesia, ut quilibet Sacerdos possit absolvere in eo articulo; quocirca jus novum non promulgavit, nec decrevit, sed approbavit consuetudinem: quæ consuetudo solùm habuit locum ut quilibet Sacerdos possit absolvere à quibuivs reservatis, quando non habet superior, cui casus illi reservantur: item quia Tridentinum vult hoc privilegium concedi ratione necessitatis, ne infirmi moriantur sine confessione. Ergo si de facili potest haberi prædictus recursus, non datur imminens necessitas, & ex consequenti quilibet Sacerdos nequit absolvere, Ugolinus *de censuris tabul. 1. cap. 4. §. 5. num. 2.* Soar. *tom. 4. disp. 26. sect. 4. num. 4. & tom. 5. disp. 22. sect. 1. num. 62.* Azor. *tom. 1. lib. 8. instit. moral. cap. 19. quæst. 5.* & Zambran. *de casibus articuli mortis, cap. 4. dub. 4. à numero 3.* ubi dicit contrariam sententiam esse improbabilem, & *numero 12.* addit absolutionem aliter datam in eo mortis articulo esse nullam ex defectu jurisdictionis.

Quare si quis positus in eo periculo, vel articulo mortis habeat casum Episcopo reservatum, & de facili possit recurri ad illum, est adeundus pro absolutione. Contrà verò si casus est reservatus Summo Pontifici, non est adeundus Episcopus, si non est recursus ad Pontificem, nisi fuerit percussio Clerici Papæ reservata, cujus absolutio in hac necessitate, in qua non est recursus ad Pontificem, conceditur Episcopo, *cap. ea noscitur, & cap. de cætero, de sentent. excommunicat.* ubi dicitur excommunicatum ob clerici percussionem, si propter capitales inimicitias, aut aliud impedimentum legitimum, non possit adire Sedem Apostolicam pro absolutione, posse ab Episcopo absolvi sub juramento, ut cessante morbo, vel impedimento se præsentet superiori, Henriquez *lib. 6. de pœnit. in summa cap. 11. num. 5.* Molin. *de justitia, tom. 4. tract. 3. disp. 63.* Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 28. num. 38.* Bonacin. *eodem. tractatu, disp. 2. q. 4. punct. 5. num. 3. vers. tertius,* & Sanchez. *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 13. num. 9. & num. 24.* & alii quos referens sequitur Barbos. *in d. cap. de cætero 11. de sentent. excmomunic. num. 2. & num. 5.*

Idem dicendum est in casibus reservatis Papæ, si fuerint occulti: tunc enim in hac necessitate, in qua non est recursus ad Pontificem, recurrendum est ad Episcopum: quin imò quamvis de facili potest adiri Papa, adeundus est Episcopus, si ad illum est recursus; cùm jure ordinario possit virtute Tridentini absolvere de occultis, Sanchez *d. cap. 13. num. 9.* cum aliis, ubi *num. 10.* addit non posse simplicem Sacerdotem absolvere à reservatis præsente Parocho, vel alio Sacerdote approbato ab Episcopo. Quinimò nec præsente Sacerdote in alia Diœcesi Parocho, aut approbato ad audiendas confessiones, quia non est omnino simplex Sacerdos, cùm sit alicubi approbatus, Soarez *dict. disp. 26. sect. 4. numer. 4.* & Zambran. *de casibus in articulo mortis, in cap. 4. dubio 4. num. 16.*

Quòd si contingat adesse simplicem Sacerdotem, & Sacerdotes excommunicatos vitandos; simplex Sacerdos debet præferri, & excipere confessionem, cum non sit impeditus. Præsentibus denique Sacerdote habente privilegium absolvendi à reservatis, & alio Sacerdote exposito, qui careat hoc privilegio, Soarez *4. tom. disp. 30. sect. 3. num. 5.* & Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 10. num. 1. in commento littera D.* volunt posse expositum Sacerdotem præferri privilegium absolvendi à reservatis habenti, quoniam in eo tempore nulla est reservatio. Contrarium tamen vult Sanchez *suprà n. 11.* quia in articulo ratione necessitatis tollitur omnis reservatio, quæ necessitas præsente Sacerdote, qui potest ex privilegio absolvere, cessat; sed hoc non omnino placet: nihilominus est magis tutum, quamvis Sanchez *de matrimonio, lib. 2. disp. 40. num. 8.* non quia magis tutum, sed quia magis certum sequitur, post Cordubam *in summa quæst. 18. punct. 2. dicto 1.*

Superioribus consequens est attingere quotidianum dubium, an possit absolvere à censuris Summo Pontifici

Pontifici reservatis, qui potest absolvere à casibus illius? Dico primò, quando conceditur generalis facultas absolvendi à casibus Papæ reservatis sub ea concessione, non comprehendi casus Bullæ Cœnæ, quamvis expresiè non excipiantur, ut per Covarr. *in cap. Alma mater* §. 2. *n.* 7. & Navarr. *in summa cap.* 27. *num.* 254. quos referens sequitur Graff. *lib.* 4. *decis. cap.* 18. *num.* 2. Ratio, quia censuræ illæ ex more, & stylo ab Ecclesia servato habent specialem reservationem & gravitatem, cujus respectu semper videntur excipi. Soarez *de censuris tom.* 5. *disput.* 7. *sect.* 5. *n.* 11. Nam quando non fit mentio specialis illorum casuum Bullæ, nihil potest Confessarius, eo quod indigent speciali concessione, & expressa facultate absolvendi, ut ultra prædictos vult Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut.* 333.

Dico secundò. In concessione omnium censurarum Palalium, quæ continentur in Bulla Cœnæ, non intelligitur comprehensa censura ob hæresim externam. Covarr. *in cap. Alma mater* 1. *part.* §. 11. *n.* 15. Navarr. *cap.* 27. *n.* 275. Graffis *d. lib.* 4. *decis. cap.* 15. *n.* 25. Ugolin. *tab.* 1. *de censur. cap.* 13. §. 4. *n.* 10. & Henriquez *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 16. *n.* 2. Ratio quia causa fidei per generalem concessionem non datur delegato, nisi exprimatur gloss. recepta *in cap. Fr. noster.* 16. *q.* 2. Juvat Concil. Trident *sess.* 24. *cap.* 6. ubi nisi expressisset casum hæresis, non comprehenderetur in clausula generali illius capitis, in quo fit potestas Episcopi; quia certum est, quòd specialis casu non intelligitur sub generali clausula, & præsertim in mandatis, & commissionibus, juxta *cap. quid agendum, de procuratoribus, in* 6. Soarez tamen *de censuris disp.* 7. *sect.* 5. hanc partem *n.* 12. credit veram; comprendi autem sub illa generali clausula casum hæresis putat probabile; quod privilegium Principis latissimè est interpretandum ex *cap. quamvis plenissima, de præbendis in* 6.

Porò Sotus *in* 4. *dist.* 22. *q.* 2. *art.* 3. *post quintam conclusionem in* 1. *casu Cœnæ, in fine*, affirmat posse hæreticum absolvi per Bullam Cruciatæ concedentem casus Bullæ Cœnæ, esto non fiat expressa mentio hæresis. Idem tenet Cordub. *in summa q.* 8. quando hæresis est occulta. Item hi duo asserent de Jubileo continente similem clausulam Bullæ Cœnæ Nihilominus oppositam sententiam defendimus cum Doctoribus in principio allegatis quibus accedunt Sãchez *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 10 ubi ait hoc esse certissimum. Simancha *de Catholicis institut. tit.* 3. *n.* 2. Rojas *de hæreticis* 2. *p. assertione* 39 *n.* 311. & *de privilegiis Inquisitorum n.* 416. Gutierrez. *de Canon. quæst. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 26. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *institut. moral. cap.* 10. *quæst.* 12. & *cap.* 19. *quæst* 2. Cævallos *in communi opinionum tom.* 3 *quæst* 802. *num.* 67. Avila *de censuris* 2. *part. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 7. *conclusione* 2. & multi alii, quos hi referunt, & Manuel. *in addit. ad Bullam.* §. 9. *num.* 66. ex illo vulgari fundamento, quia in concessione generali non veniunt ea, quorum absolutionem verisimiliter delegans non concessisset, *cap. in generali, de regulis juris in* 6. talis est hæresis. Ergo intentum; præterea de hoc est motus proprius Gregorii XIII. quem ad verbum recitat Manuel *ubi suprà*.

Dico tertiò. Habens facultatem absolvendi à casibus Summo Pontifici reservatis, potest absolvere à censuris reservatis eidem. Peccata enim Summo Pontifici reservata censentur reservata illi ratione tantùm censuræ: proinde ablata censura, quilibet Sacerdos potest absolvere à peccatis, etiamsi non habeat facultatem absolvendi à censuris, & à casibus reservatis, Bonacina *de censur. disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *in fine*. Eodem modo, qui habet à Summo Pontifice facultatem absolvendi ab omnibus censuris, potest absolvere à censuris reservatis, quoniam hujusmodi privilegium frustraneum esset, si nequiret absolvere à censuris Papæ reservatis, eo quod quilibet Sacerdos approbatus jure communi habet potestatem absolvendi à censuris non reservatis. Azor 1. *part. lib.* 8. *cap.* 10. *quæst.* 12. verba enim generalia sunt intelligenda generaliter, Bonacina *dict. quæst.* 3. *n.* 11.

His adde affinem quæstionem satis dubiam, nimirum, an facultas absolvendi generaliter concessa à Summo Pontifice ab omnibus casibus, & censuris eidem reservatis extendatur ad casus, & censuras Episcoporum, quas ipsi in specie sibi reservantur? Navarr. *in cap. ita quorundam, notab.* 11. *num.* 35. *de Judæis*, vult Confessarium, qui habet facultatem absolvendi ab omnibus excommunicationibus juris, & Bullæ Cœnæ Domini, non posse absolvere ab excommunicationibus Episcoporum, nisi ad id habeat speciale mandatum, & legitimam facultatem absolvendi ab ipsis Episcopis; ex eo fundamento, quia Summus Pontifex non intendit præjudicare Episcopis, sed solum concedere facultatem absolvendi ab iis, quæ ad se pertinent, sicut cùm Papa promulgat legem generalem, non intendit derogare consuetudinibus particularibus, nec legitimis, & approbatis, nec etiam statutis Episcoporum, *cap.* 1. *de constit. lib.* 6. & *cap. super eo, de offic. & potest. jud. deleg. verb. Præjudicium generare*, ubi notatur, quòd Papa non intendit tertio præjudicare, Perez *l.* 1. *gloss.* 1. *col.* 1. *vers. præterea, titulo* 5. *lib.* 3. *Ordin.* etiam in minimo. Tiraquel. *de judicio in rebus exiguis vers.* 61. *pag.* 42. quamvis habeat clausulam de plenitudine potestatis, quæ non operatur in alterius præjudicium, Seraphin. *decis.* 108. *num.* 8. & alii, quos refert ac sequitur Barbosa *in remiss. de dictionibus, & clausulis, clausula* 19 *num.* 10.

Contrarium tamen, posse scilicet Confessarium, qui habet à Summo Pontifice facultatem generalem absolvendi ab omnibus censuris Sedi Apostolicæ reservatis, absolvere etiam à casibus in specie Episcopis reservatis est probabile, ex eo quòd Summus Pontifex habet super omnes fideles jurisdictionem immediatam, quoad omnia spiritualia prout habetur *in Extravagante, Unam sanctam, de major. & obed.* quæ jurisdictio à nemine potest tolli eidem, vel diminui, *c. cuncta per mundum, cap. per principalem* 9. *quæst.* 3. item Summus Pontifex potest ex causa justa limitare, & coarctare jurisdictionem Episcopis, & de casibus ab Episcopis reservatis dispensare; quia secundùm veriorem ipsi habent jurisdictionem de jure humano, & Ecclesiastico, & illam accipiunt immediatè à Papa, non verò à Christo Domino, ut docet Henriquez *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 11. *num.* 2. & *c.* 5. *num.* 5. ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 184. *artic.* 6. *ad primum*, & clarius *in additionibus*; *quæst.* 40 *art.* 4. & *in* 4. *distinct.* 19. *quæst.* 1. *artic.* 1. *quæstiunc.* 3. & *distinct.* 20. *quæst.* 4. *artic.* 3. *quæstiunc.* 3. & 2. 2. *quæst.* 39. *artic.* 3. sic ait: *Jurisdictio Episcoporum pendet à Papa in fieri, & conservari, qui potest eam restringere, & auferre.* quam sententiam, hoc est, semper à Papa jurisdictionem derivari in reliquos Episcopos, docent communiter hodie ex Theologis Ledesma 2. 4. *quæst.* 26. *articul.* 3. & *quæst.* 42. *art.* 4. Corduba *lib.* 4 *quæst.* 14. *ad finem*, Durandus *distinct.* 24. *quæst.* 5. Bonaventura *distinct.* 25. *quæst.* 2. Major. *in* 4. *distinct.* 24 *quæst.* 3. qui tamen *distinct.* 17. *quæst.* 7. tradit Episcopos, & Parochos esse de jure divino; sed hoc intelligi debet de Episcopis, & Parochis in communi, P. Fagundez *in secundo præcepto lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 25.

Quare cùm hæc ita sint, & reservandi potestas non pertineat ad essentiam Ordinis Episcopalis, neque ad jurisdictionem necessariam ad absolvendum, sed

sed ad jurisdictionem externam gubernationi Ecclesiasticæ accommodatam, & ad disciplinam fidelium, Episcopi jure proprio, sed à Romano Pontifice dependente possunt casu reservare: atque ita concedens Papa facultatem absolvendi ab omnibus casibus, & censuris sibi reservatis, videtur comprehendisse casus, & censuras, quas Episcopi in specie sibi reservarunt: quo fundamento Navarrus *in dict. manuali, cap.* 27. *n.* 263. docet Confratres Sanctissimæ Trinitatis posse absolvi à casibus, & censuris Episcoporum, illis minimè requisitis, per virtutem cujusdam privilegii, & Bullæ eisdem sodalibus concessæ à Gregorio XIII. in qua Confratribus facit facultatem eligendi Confessarios ab Episcopo approbatos, qui aliquoties certis temporibus anni possint illos absolvere ab omnibus, & quibuscumque casibus, etiam Bullæ Cœnæ Domini Sedi Apostolicæ reservatis, etsi reservatio Episcopalis concurrat cum reservatione Papali. Fundamentum est, quoniam concesso majore, censetur concessum minus, etiam quando minus est ejusdem rationis cum majori, & in illo includitur, per regulam, *Cui conceditur, de regul. jur. in* 6. & ideo id procedit, quia reservatio Episcopalis includitur semper in Papali, sicut jurisdictio Episcopalis dependet à Pontifice, & utraque reservatio est actus jurisdictionis, quæ sententia de consuetudine potest admitti, censetur enim sublata reservatio Episcopalis, quoties reservatio Papæ per Bullam, aut Jubilæum aufertur, ut vult Henriquez *lib.*6. *de pœnitentia, cap.* 14. *n.* 9. & Saa *verb. casus reservati, n.*3. ibi, *Sublata reservatione Papæ, intelligitur etiam Episcopis sublata*, sequitur Toletus *lib* 3. *summæ, cap.* 14. *n.* 2. & Graffis *decis. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 58. *§. præterea*, quibus accedunt P. Fagundez *in* 2. *præcepto Ecclesiæ, lib.*8. *cap.*1. *n.*7. & Suarius *de Religione, tom* 4.*lib.*9.*cap.*2. *n.*14. *&* 15. clariùs *vers. nihilominus, & vers. unde ad rationem*, ubi concludit Pontificem concedendo omnes casus etiam sibi reservatos, concessisse omnes à quibus ipse potest absolvere: atqui Papa potest absolvere ab omnibus reservatis, quos Episcopi sibi reservant: ergo procedit per illa verba ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis facultatem absolvendi à reservatis Episcopo. Neque in hoc aufert Episcopo suum jus, sed utitur jure suo quod habet ad absolvendum ab illis peccatis per se, vel per delegatos suos, & ita docuit idem Suarius *de censuris, disp.* 7. *sect.*5. *n.* 13. quæ sententia tamquam vera mihi maximè placet.

A quibus possit absolvere Episcopus, & in quibus dispensare virtute cap. 6. sess. 24. Concilii Trident.

§. IX.

EPITOME.

1 *Facultas absolvendi, & facultas dispensandi in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, conceditur Episcopis.*

2 *Quinam veniant nomine Episcoporum, ut absolvant à casibus occultis, & an veniat Capitulum Sede vacante?*

3 *Abbates, & alii Prælati habentes jurisdictionem Episcopalem, vel quasi, non possunt absolvere à casibus occultis, & quid de Prælatis regularibus?*

4 *Archiepiscopi non possunt absolvere à casibus occultis subditos Episcoporum suffraganeorum.*

5 *Subditorum Episcopi nomine veniunt vagabundi, peregrini, & mercatores*

6 *Verba in d. cap. 6. in foro conscientiæ & in diœcesi sua, quid importent?*

7 *Episcopi an possint dispensare cum homicida voluntario ad suscipiendos Ordines, vel administrandum in susceptis?*

8 *Episcopi an possint dispensare cum homicidia ita occulto, ut nequeat probari?*

9 *Homicidium voluntarium directè, & indirectè quale sit?*

10 *Occultum delictum dicitur illud, quod est contra publicum, vel quod non est publicum.*

11 *Occultum delictum delatum ad forum contentiosum eo ipso non est publicum.*

12 *Occultum unico teste probatum semiplenè an dicatur publicum.*

13 *Episcopus an possit dispensare cum delinquente postquam est punitus?*

14 *Delictum quando scitur à quinque, vel sex, an possit dici occultum quoad effectum dispensandi, seu absolvendi.*

15 *Altero socio confitente crimen, & altero negante, quid fiet?*

16 *Episcopus potest dispensare quando actus fuit publicus, si tamen est occultum, quòd actus subjiciatur censuris.*

DUo *in cap.* 6. *de reformat.* conceditur Episcopis non quibuscumque, sed iis duntaxat, qui habent subditos, & propriam Diœcesim, non autem Episcopis titularibus, ut constat ex *eodem cap.* ibi, *quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua*, Suarez *tom.* 5.*in* 3. *partem, disp.* 41. *sect.*2. *n.*7. nimirum facultas absolvendi in foro conscientiæ subditos suos in sua Diœcesi, à quibuscumque casibus occultis, nec deductis ad forum contentiosum: & hoc per se ipsos, vel per Vicarios ad id specialiter deputandos. Item facultas dispensandi in quibuscumque casibus, & irregularitatibus ex delicto occulto, nec deducto ad forum contentiosum provenientibus, excepto homicidio voluntario. 1

Nomine autem Episcoporum veniunt Episcopi terrarum, in quibus Concilium Tridentinum est receptum, Suarez *d.disp.* 41. *sect.* 2. *n.*6. Et sufficit, quòd Episcopi sint electi, & confirmati, quamvis nondum sint consecrati, quia juxta omnes illis competunt ea, quæ sunt jurisdictionis, ut docent Cened. *collect.* 4. *ad Decretales. n.*3. Manuel *de regularibus, tom.* 1. *quæst.* 61. *art.*9. & Suarez *de censuris disp.* 41. *sect.* 2. *n.*7. *& tom.*4. *in* 3. *partem, disp.* 30. *sect.* 2. *n.* 4. esto nondum sint Episcopi Sacerdotes, eo quòd non exigitur ad hanc absolutionem confessio Sacramentalis, sed sufficit absolutio ab excommunicatione, quæ impendi potest à non Sacerdote, Sanchez *lib.* 8. *de matrimon. disp.* 34. *n.* 29. Venit etiam Capitulum Sede vacante nomine Episcopi; & ideo poterit exercere omnia, quæ *in d. cap.*6. competunt Episcopis, cùm in omnibus ferè Capitulum Sede vacante fungatur vice Episcopi, & ideo huic sententiæ acquiescunt, Henriqnez *lib.*14. *de irregularite, c.* 18. *n.* 2. *& c.*20. *n.*1. *& lib.*6. *de penit. c.*16. *n.*1. Aragon. 2. 2. *quæst.*88. *art.*12. *col.*7. *concl.* 5. *fol.* 1042. & Cenedo *collect.* 4. *ad Decretales, num.*3. Ducuntur, quia quamvis hoc jure speciali Tridentini competat Episcopis, & Capitulum non succedat in iis, quæ spectant ad Episcopum jure speciali, ut tradunt Innocentius *in cap. cùm in cunctis, n.* 7. *de elect.* & Abbas *in c. verùm, num.*9. *de foro competente*; id tamen verificatur de iis, quæ pertinent jure speciali delegato, seu ex commissione ad Episcopum. Cùm ergo omnia, quæ *in prædicto c.*6. continentur, competant Episcopis jure ordinario speciali, & potestas, quæ competit non personæ, sed dignitati, perpetuò est ordina- 2

ordinaria, ut docet Bartol. l. *ambitiosa, num.* 34. *ff. de decre. ab ord fac.* Bald. *in cap. final. num. unico, de offic. ordin.* & *ibi* Imol. *ad finem*, & Covar. 3. *variar. cap.* 20. *num.* 6. & *num.* 9. *in fine*, transit illa in Capitulum non tanquam delegata, sed tanquam ordinaria, quatenus jure ordinario competit Episcopis, ut post Concilium volunt Matienzo *lib.* 5. *recopil. tit.* 4. *l.* 14. *gloss.* 1. *n.* 47. Molina *tom.* 1. *de just. disp.* 250. proinde potestas quæ competit Episcopis ad absolvendum, & dispensandum circa omnes casus occultos, nec deductos ad forum contentiosum, competit quoque Capitulo Sede vacante, quamvis neget Suar. *de censuris. disp.* 41. *sect.* 2. *n.* 13. nixus delaratione Congregationis Cardinalium hanc facultatem solis Episcopis privativè quoad omnes alios tribuente, quia de illa declaratione non constat authenticè, ergo cùm in omnibus ferme Capitulum Sed vacante succedat Episcopo, etiam succedit in contentis *in prædicto cap.* 6.

3 Pro Abbatibus, & aliis Prælatis propriam Diœcesim habentibus, & jurisdictionem quasi Episcopalem in ea sine Episcopo, stat hoc decretum, posse scilicet illos absolvere à casibus occultis comprehensis *in sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* ita Sayr. *in clavi regia*, *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 83. *fine*, & Avila *de censuris*, *in part.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. Et expresse in causa hæreseos tradit Manuel 2. *tom. summ. cap.* 10. *num.* 6. *concl.* 6. Id tamen negant Cenedo *collectan.* 4. *ad Decretales, num.* 3. & Suarez *de censuris, disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 7. competere illis; sed melius, & probabiliùs convenire eisdem Abbatibus, ac Prælatis prædictis, credit Sanch. *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 2. *num.* 12. quia Decretum Tridentini est favorabile *in d. c.* 6. & ideo ampliandum, ut docet Henriquez *lib.* 10. *de Sacramento Ordinis, cap.* 20. *num.* 2. & Fr. Manuel *de irregularibus*, *tom.* 1. *quæst.* 61. *art.* 9. Juvat Suarez *tom.* 4. *in* 3. *partem, disp.* 3. *sect.* 2. *num.* 6. dum ait territorium horum Abbatum, & Prælatorum semper contineri sub finibus alicujus Episcopatus, respectu cujus censentur subditi omnes ibi morantes quoad casus concessos in decreto Concilii, quamvis quo ad ordinariam jurisdictionem solis suis Prælatis subjiciantur. Sequitur Avila *de censuris* 2. *part. cap.* 7. *disput.* 1. *dub.* 11. *vers. ex dictis sequitur*.

Quoad Prælatos regulares Religionum exemptarum, videtur competere potestas Decreti Tridentini *in illo c.* 6. eisdem superioribus etiam localibus erga suos subditos, ut vult Manuel *de irregularibus*, *tom.* 1. *quæst.* 61. *art.* 9. ratio quia funguntur jurisdictione quasi Episcopali in suos subditos, & dispensant in jejuniis, ac votis subditorum, & aliis præceptis ratione sui muneris, sicut Episcopi cum suis subditis. Azor. *instit. moral. tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 29. *quæst.* 6. Probat Navarrus *cons.* 36. *in* 2. *edit. tit. de tempor. ordin. num. unico,* & *in summ. cap.* 12. *num.* 7. quia sunt Pastores ordinarii suorum Religiosorum, sicut est Episcopus sæcularium.

Probabilius tamen est non comprehensi sub nomine Episcoporum Prælatos regulares in eo Tridentini decreto, secluso omni privilegio, quia decretum nomine Episcoporum non intelligit, nisi habentes jurisdictionem in aliqua Diœcesi sibi subbita, ut constat ex *eodem c.* 6. Tridentini ibi, *Quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua.* at illi Diœcesim non habent. Atque ita nequeunt absolvere etiam sui ordinis Generales ab hæresi subditos sibi, Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 7.

4 Quid ergo de Archiepiscopis? Certi juris est non habere jurisdictionem ordinariam in subditos suffraganeorum, nisi dum actu visitant; tunc enim possunt absolvere à casibus concessis Episcopo *in eo c.* 6. *Tridentini*; & censetur illa Diœcesis tanquam sua, & funguntur in ea jurisdictione Episcopali, Suar. *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 8. & *tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 12. ubi subdit hoc procedere quo ad absolutionem à reservatis quo ad forum pœnitentiæ, non autem quo ad dispensationem in irregularitatibus, quæ non ordinatur ad forum sacramentalem. Et quamvis posse dispensare Archiepiscopum, dum visitat cum subditis Episcopi suffraganei, doceant Henriquez *lib.* 14. *de irregularitate, cap.* 18. *num.* 13. & Avila *de censuris*, *part.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. post primam conclusionem; verius est non posse nisi tantum absolvere à peccatis in ea Diœcesi, ut apparet ex *cap. final. de censibus in* 6. ibi, *Potest etiam idem Archiepiscopus, dum visitat, subditorum suffraganeorum confessiones audire. ac absolvere confitentes, & ipsi pœnitentias injungere.* Ex quibus verbis ostenditur non posse dispensare, nisi tantùm absolvere, cùm illi nihil in ea Diœcesi detur præter sibi specialiter, concessa: quocirca hanc partem volunt Suarez *tom.* 5. *in* 3 *partem disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 12. & *tom.* 2. *Religione*, *tract. de voto, lib.* 6. *c.* 10. *num.* 9. & alii, quos refert, ac sequitur Sayr. *in clavi, lib.* 6 *c.* 11. *num.* 80.

Posse verò Archiepiscopum Episcopos suffraganeos absolvere, & liberare votis, sicut cum subditis suis potest dispensare, tradunt Paludan. *in* 4. *dist.* 38. *q.* 4 *art.* 4. *conclus.* 8. *num.* 46. Antonin. 2 *p. tit.* 11. *cap.* 2. §. 9. *vers. item non potest*, Henriquez *lib.* 14. *de irregularitate c.* 18. *num.* 3. & Avila *de censuris* 2 *p. c.* 7. *disp.* 1. *dub.* 10. *conclus.* 3. & *p.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. *notab* 2. *circa primam conclusionem*; limitat tamen utroque loco id procedere, quando visitat; sed reliqui loquuntur indistincte. Et Sylvester *in summa verb. Archiepiscopus statim in principio*, subdit posse cognoscere de causis Episcoporum suffraganeorum, eosque punitet.

Nomine verò subditorum Episcopi in prædicto decreto, quinam comprehendantur? certum est comprehendi vagabundos, qui nullibi fixam habitationem habent, & subjiciuntur Episcopo, in cuius Diœcesi inveniuntur, & possunt fateri cuicunque Parocho; quia non est major ratio de uno, quam de alio, cùm nulli subjiciantur, Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 25. *cum.* & 5. Suar. *tom.* 4. *in* 3. *p. disp.* 30. *sect. num* 3 & Henriquez *lib.* 11. *de matrimonio c.* 3. *num.* 3. ubi vocat vagum. qui pristinum domicilium omnino deserens. amisit, & iter agit, aut navigat animo acquirendi novum, quia sine domicilio est, & nullibi certam sedem, & domicilium habet, Sanchez *in d. lib.* 3. *disp.* 24. *num.* 2. 5

Quin etiam peregrini, mercatores, & scholasti Diœcesim habentes possunt absolvi per Episcopum alienæ Diœcesis, in qua tunc reperiuntur à casibus in eo Decreto Concilii concessis, quamvis post breve tempus in diœcesim sint reversuri; nec exigitur, ut in ea diœcesi moram faciant per majorem partem anni, Suar. *de censuris disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 10. & 12. Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 23. *num.* 12. & *n.* 13. & *in præcepta Decalogi lib.* 2. *c.* 11. *num.* 9. 6

Sequitur difficultas, quid intelligatur in eo decreto Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 6. per ea verba: *In foro conscientiæ, & in diœcesi sua?* Quæ verba non sunt posita in priori parte capitis, ubi facultas dispensandi in irregularitatibus, & suspensionibus indulgetur. Responde, per verbum *in foro conscientiæ*, non intelligi audiendam esse confessionem, ut Episcopus absolvat ab excommunicatione hæresis, & cæterorum casuum reservatorum virtute illius decreti; sed in foro conscientiæ velle, ut ex absolutio non prosit pro foro externo, si reus ad judicium trahatur, ut vult Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 34. *num.* 29. & in specie de absolutione ab hæresi vult Suar. *de censur. disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 11. 7

Quo ad verbum, *in diœcesi sua*, Sanchez *in d. c.* 11. *n.* 17. vult habere hunc sensum, quod Episcopus possit absolvere quoscunque sibi subditos, & quomodocunque sibi subdantur in diœcesi sua: quia sunt, vel subditi Ordinarii, utpote qui in ea domicilium habent, aut quia subditi sunt quo ad solum forum pœnitentiæ, quoniam in sua diœcesi reperiuntur, vel morantur sicuti advenæ, & peregrini, seu mercatores, vel scholastici.

7 Ut autem singulatim de contentis *in d. cap. 6.* disputetur, operæ pretium duxi, exordiri ab homicidio voluntario, occulto tamen, an possit Episcopus dispensare cum hoc homicida ad Ordines suscipiendos, seu administrandum in susceptis? Pars negativa ex eo probatur, quod decernitur in Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 7. *de reformatione*, ubi dicitur homicidam per industriam ab Altari arceri debere, etiam si crimen non probetur judicialiter, nec publicum sit, sed occultum; nec promovendum ad sacros Ordines, nec licere illi aliqua beneficia etiam non habentia curam animarum, conferre; sed omni Ordine, ac beneficio, & officio Ecclesiastico carere debere, concordat *sess.* 24. *cap.* 6. ubi conceditur facultas Episcopis dispensandi in omnibus irregularibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, ex exceptis aliis deductis ad forum contentiosũ; ratio communis, quia cùm sit irregularis homicida, non potest promoveri ad Ordines, secundùm *cap. de cætero, de homicidio, & cap. fin. de temporibus. ordin.* nec item in susceptis ministrare, *cap. suscepimus, de homicidio*, *cap.* 2. *de clerico pugn. in duello*, nec obtinere beneficium *d. cap.* 2. *in fin.* Non posse igitur Episcopum dispensare cum homicida voluntario de industria, seu data opera, seu per insidias occidente proximum suum, quamvis delictum sit occultum, ut promoveatur vel ad Ordines, vel ut in eis ministret, vel ut beneficia obtineat, est communis opinio, & sequenda tam in consulendo, quam in judicando, quod intellige nec quo ad Ordines minores, neque ad simplex beneficium obtinendum post Concilium Tridentinum. Ita ex nostris Gregor. Valent. *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 19. *punct.* 3. *§.* 5. Tolet. *lib.* 1. *instruct. Sacerd. cap.* 31. Henriquez *lib.* 14. *c.* 19. *§.* 1. *& in commento littera D.* Avila *de censuris p.* 7. *disp.* 6. *sect.* 5. *dub.* 3. *à prima conclusione fol. mihi* 338. Suarius *de censuris disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 6 *& disp.* 41. *sect.* 2. *n.* 2. *& disp.* 44. *sect.* 4. *num.* 35. Idem tradunt Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 194. *vers.* 7. *& num.* 240. *vers.* 4. & Majol. *lib.* 5. *cap.* 48. *num.* 11. *ad finem*, Vivaldus *tract. de irregular. num.* 325. & constat idem ex Concilio Tridentino *d. c.* 7. *sess.* 14.

Unde colliges, non bene dixisse Barthol. Medin. *lib.* 1. *cap. undecimo. §. decimosecundo*, dum docet etiam post Concil. Triden. *d. cap.* 7. Episcopum dispensare cum homicida voluntario occulto ad Ordines minores, ductus quod ibi Conciliũ dicat, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit; non advertens quod infrà dicat, omni ordine careat; quod vult dicere, non promoveatur, nec ad minores Ordines Nec etiam consequenter locutus est doctissimus Martinus de Ledesma 2. 4. *q.* 26. *art.* 2. *de irregularib. pag.* 366. *col.* 2. subdens posse Episcopum dispensare cum homicida voluntario ad beneficium simplex, motus arg. *cap. secundi, de clerico pugnante in duello*, quia ibi non agitur nisi de homicida casuali; & quamvis hac de re esset altercatio de jure antiquo, hodie post Concilium Tridentinum *d. cap. septimo*, res est certa, & indubia, Sayr. *de censuris lib. septimo cap. septimo num* 14. additque Covar. *in Clemen. si furiosus p.* 2. *§.* 3. *num.* 5. *de homicidio*, nullibi probari, posse Episcopum etiam de jure antiquo promovere ad Ordines minores de novo, nec cum illo homicida dispensare, ut ministret in susceptis, quod etiam priùs dixi Innocent. teste Panor. *in d. c.* 2. *de clerico pugnant. in duell.*

Quid ergo quando homicidium est ita occultum, ut 8
nullo modo possit probari, quia commissum fuit absque ullo humano teste? Covar. *in Clemen. si furiosus, p.* 2. *§.* 3. *num.* 4. *vers. hoc ipsum evidentius. in fine, de homicidio*, opinatur posse Episcopum dispensare cum homicida voluntario occulto omnino per se, ita ut nequeat probari non obstante Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. quoniam Concilium videtur loqui de homicidio occulto per accidens, quòd quamvis sit occultum, potest tamen probari testibus, aut alio juris remedio; sequitur Angel. *verb. homicidium quinto quæst.* 1.

Dicendum tamen est hanc opinionem esse falsam, eo quod vi verborum Concilii Trident. tam *in hoc cap.* 7. quàm *in cap.* 6. *sess* 24. loquitur absolutè de homicidio voluntario occulto, & non distinguit inter homicidium probabile, vel improbabile, quando dicit hanc irregularitatem non posse ab Episcopo dispensari, ita Navar. *in manuali cap.* 27. *num.* 194. Majol. *de irregularitate lib.* 5. *cap.* 48. *num.* 11. Suar. *de censur. disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 6. & Sayr. *de censuris lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 19. *fol. mihi* 590. Quam sententiam tradit esse communem Vivaldus *de irregularitate num.* 325. & sequendam, additque posse opinionem Covarruviæ admitti in praxim, quod omnino displicet, sicut etiam non placent, qui contra sententiam omnino veram præcipites saltem post Concilium Tridentinum tenent, si qui forte sunt, non incurri irregularitatem per delictum, sive per homicidium voluntarium ita occultum, ut nullo modo sciri, seu probari possit, nisi per confessionem partis, seu delinquentis, cùm constet per actus omnino occultos contrahi irregularitatem, vera tradit opinio. Ita Henriquez *lib.* 14. *cap.* 19. *in principio*, Covarr. *d. §.* 3. *num.* 4. *vers. deinde illud mihi.* Sayr. *d. num.* 19. Additionator *ad Bernard. in practica criminali cap.* 64. Gutiér. *lib.* 1. *Canon. quæst. cap.* 13. *num.* 16. Avila *d. p.* 7. *disp.* 4. *dub.* 7. *conclus.* 1. dicens ex nullo crimine etiam gravissimo induci irregularitatem, nisi sit notorium, excepto homicidio, hoc enim quantumvis occultum, inducere irregularitatem. probatur ex *cap. final. de tempor. ordin.* juncta glossa *in verb. homicidii.* ubi Gregor. IX. expresse decrevit homicidam, quamvis occultum, incurrere irregularitatem, ut *ibi* Doctores communiter notant, & deducitur apertè ex Concilio Tridentino *d.* 2. 6. *sess.* 24.

Duo tamen sunt enodanda, ut percipiantur meliùs 9
dicta, & inferiùs dicenda. Primum, quale sit dicendum homicidium voluntarium directè? & homicidium occultum Summo Pontifici reservatum quo ad dispensationem? Quo ad primum homicidium indispensabile, in quo nempe rarissimè dispensatur, dicitur illud, quod patratur consultò, seu ex industria, & data opera, seu per insidias, seu ex proposito. Ita Navar. *c.* 27. *num.* 240. Garcia *de beneficiis p.* 7. *cap.* 11. *num.* 43. Henriquez *lib.* 14. *c.* 14. ubi ait homicidium voluntarium illud esse, quod est directè volitum in se, in particulari, aut quando facit id, unde immediatè, & & per se homicidium sequitur, verbi gratia, si venenum propinetur, aut ignis applicetur vivo; is enim mortaliter occidit; item est homicida voluntarius, qui graviter cæsim in capite, vel circa præcordia, punctim fecit Idem expressiùs repetit Sayr. *d. cap.* 7. *num.* 5. *&* 6. & isto modo intelligitur Concilium Tridentinum tam *in sess.* 15. *cap.* 7. quàm *in sess. c.* 24. *c.* 6. ubi decernitur, ut nunquam dispensetur cum homicida voluntario.

Hinc

Hinc sequitur non esse homicidium voluntarium, quando patratum fuit absque culpa, vel cum culpa, absque tamen intentione occidendi, atque ita qui percussit mulierem prægnantem, volens percutere leviter absque animo faciendi aborsum, non est homicida voluntarius. Hæc est contra Cajet. 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. *in responsione ad secundum*, & contra Covar. *in Clem. si furiosus* p. 2. *in initio n.* 1. dicentes causantem sic aborsum esse homicidam voluntarium, sed non esse voluntarium directè, sed indirectè, & casu culpabili, dicunt meliùs Navar. *cap.* 27. *in summa n.* 240. quem sequitur Ludovic. Lopez *in instruct. conscientiæ p.* 2. *cap.* 93. *vers. sed si quærat aliquis.* Henriquez *eodem* 14. *num.* 1. Avila *p.* 7. *disp.* 6. *sectio* 2. tanquam probabilius, & Sayr. *eodem c.* 7. *lib.* 7. *num.* 8. quia, ut sit homicidium voluntarium, exigitur, ut sit commissum ex proposito, vel data opera, sitque volitum in se, seu in causa adeò propinqua, ut rationabiliter, & justè judicetur velle homicidium, qui voluit illam causam. Unde si quis occidat in rixa subita adversarium, seu autorem rixæ, vel alium, non diceretur homicida voluntarius, sic Henriquez *num.* 1. *citato, ad finem, & in commento littera N.* Sayr. *cit. n.* 8. & Avila *p.* 7. *disp.* 6. *dub.* 1. *post secundam conclusionem*, §. *præterea dico*, *fol. mihi* 371. ubi refert, ac sequitur Didacum Perez *lib.* 8. *ordinamenti tit.* 13. *in rubrica col.* 4. & Emmanuelem Rodriquez *verb. irregularitas c.* 179. quia illa occisio magis accedit ad defensionem, quàm ad occisionem, ut docet Sayr. *num.* 8. *cit. ad finem*; ideo occisor non est homicida voluntarius in se directè, sed indirectè, & casu, non vero ex proposito, ut dicitur *in Concilio Tridentino d. cap.* 7. quamvis ex lata culpa homicidium commiserit Henriquez citatus *n.* 1. *ad finem.*

Simili modo non erit homicida voluntarius herus, seu dominus mandans leviter percutere citra deformationem, vel ita percutere, ut non occidat, si mandatarius occidat excedens mandatum, mandans non est irregularis irregularitate homicidio voluntario proprie imposita, & indispensabili; idem dico de homine occidente non intendente occisionem, sed percussionem; quia esto actus ille fuerit peccatum m. agens non intendebat mortem inferre, sed vel percutere, vel injuria afficere. Ita Navar. *d. num.* 240. Sayr. *num.* 8. *ad finem, & conf.* 27. *de homicidio*, Henriquez *d. lib.* 14. *cap.* 19. *de irregularitate*, §. 3. *in commento, littera* F. & Avila *ubi proxime*, §. *ex dictis sequitur, eodem fol.* 371.

His addi potest casus sequens. Quòd si quis lacessitus levi injuria quærat adversarium animo leviter percutiendi, & inventum absque animo occidendi percutiat cæsim in capite, ex quo vulnere obiit post paucos dies? Avila excusat illum ab homicidio directè, & in se voluntario, non verò à casuali culpabili, si intendebat leviter percutere, quamvis manum non temperaverit; secus si intendit graviter percutere citra deformationem, ac mortem, *ubi suprà, eodem fol.* Sed meliùs dicendum puto esse censendum in utroque foro homicidam voluntarium, irregularitatemque contraxisse indispensabilem, cùm ex industria adversarium quæsivisset, illumque cæsim in capite vulnerasset, Henriquez *citatus in commento littera E.* ubi sic ait, qui propria manu intendebat percutere, & ira exardens excessit modum casu, & occidit, videtur voluntarius, & expresse resolvit Navar. *conf.* 18. *de homicidio*, casum quendam, ubi ait, quo ad externum forum esse homicidam voluntarium; quo ad forum internum vix posse excusari ab homicidio voluntario: accedit Covar. ad Henriquo suprà allegato *d.* §. 1. *num.* 1. & 2. dicens esse voluntarium, cùm ex instrumento quo percussit, & ex modo vulnerandi colligatur directa voluntas ad occidendum: proinde censebitur homicidium voluntarium indispensabile; quamvis sit patratum indirecta voluntate: at ex instrumento, & ex vulnere in capite illato judicatur voluntarium secuta morte. Unde qui potest dispensare in irregularitate casu culpabili ex homicidio occulto proveniente, non poterit dispensare in hoc casu, cùm sit voluntarium proprie, & directe, non obstante voluntate indirecta, cùm oppositum præsumatur ex modo feriendi, & ex qualitate vulneris, Covarr. *suprà num.* 2. *vers. quibus ita prænotatis.*

Quoad occultum hoc loco, aliqui dicunt occultum 10 delictum, quod non potest probari; colligitur ex *cap. vestra, de cohabitatione Clericorum.* Probatur ex responsione sacræ Congregationis super *dictum cap.* 6. *sess.* 24. per hæc verba: Absolutus, vel dispensatus a proprio Episcopo in materia delicti commissi coram duobus, vel tribus testibus, quod tamen non fuit notorium, non est tutus in conscientia, quia Concilium utitur termino occulti, quod, proprie loquendo, dicitur, quod probari non potest, sed per duos testes probari potest: ergo verba Concilii accipienda sunt secundùm terminos juris *d. cap. vestra, d. cohabitatione.* Unde per delictum occultum *in d. cap.* 6. *sess.* 24. intelligit Gutier. *lib.* 1. *quæst. Canon. c.* 13. *num.* 27. illud, quod non potest deduci in judicium, sequitur Manuel *in additio. ad Bullam Cruciatæ* §. 9. *num.* 69. *ad finem*, Angles *in floribus*, 1. *p.* ubi de confessione, *q.* 4. *art.* 5. *difficult.* 6.

At multo probabilius est per delictum occultum *in d. decreto*, de quo agitur *sess.* 24. *cap.* 6. intelligi, quòd non est publicum, & ut distinguitur contra publicum, ita Navarr. *c.* 27. *in manuali num.* 250. aliàs 255. Vivaldus *de irregularitate, num.* 315. Ludovic. Lopez *tom.* 2. 2. *p. cap.* 8. Tolet. *in instructio. Sacerd. cap.* 89. *num.* 5. *lib.* 1. Suar. *tom.* 4. *in* 3. *partem disp.* 30 *sect.* 2. *num.* 2. & *tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 6. Avila *de censuris.* 2. *p. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 11. 2. *conclus* & *p.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. Molin. *de justitia tract.* 3. *disp.* 79. *num.* 8. *vers.* 2. & Sanchez post plures *lib.* 2. *de matrimonio disp.* 37. *num.* 11. & *lib.* 8. *disp.* 34. *à num* 55. & *lib.* 2. *in præcepta Decalogi cap.* 11. *à num.* 19. quibus accedit Saa *verb. Episcopus num.* 33. & Sayr. *de censuris lib.* 4. *c.* 17. & *lib.* 7. *c.* 13. *num.* 12. dicentes uno ore occultum esse, quod non est publicum, neque laborat fama publica; & quamvis ab aliquibus sciatur, & probari possit, adhuc dicetur occultum delictum. Et hoc modo accipienda est clausula in litteris sacræ Pœnitentiariæ, *Dispenses, dummodo impedimentum non sit publicum.* Quare licet nonnulli habeant notitiam impedimenti, & consequenter probari possit, adhuc dispensari potest, si delictum non sit publicum. Dicitur autem publicum, quando est publicum in civitate, vel in majori parte viciniæ, vel Collegii, vel Parochiæ, dummodo saltem decem personæ numerentur, vel in vicinia, vel in Collegio, vel in Parochia, vel Monasterio, in quibus id publicum est, Sanchez cum aliis *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 34. *n.* 55. & Avila *p.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6.

Quod si delictum deferatur ad forum contentiosum, 11 non eo ipso manebit publicum; manebit tamen, si convincatur in judicio, vel reus confiteatur ibi: quare si quis delatus fuerit de aliquo delicto indicente irregularitatem, vel de eo inquisitus sit, vel de eo accusetur, Episcopus nequit dispensare pendente causa, Inquisitione, vel accusatione ex Concilio Trident. *d. cap.* 6. Majol. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 8. & Henriquez *lib.* 14. *cap.* 17. §. *tertiò*, & *in commento littera H.* & *cap.* 18. §. 1. *in fine.* Satisque probabile est non sufficere deferri crimen ad judicem, ut dicatur deductum ad forum contentiosum, sed requiri etiam, ut intimetur reo, quia potest contingere

tingere post delationem criminis, ut sopita sit delatio à judice absque intimatione facta parti, vel propter deficientem probationem, vel ob aliam causam; regulariter tamen non debet Episcopus absolvere delinquentem delatum ad suum judicium, sed tenetur expectare, si fortè convincatur, quòd si elapso aliquo tempore assequatur delatorem desistere à denunciatione, seu accusatione, aut à probatione, potest Episcopus eum absolvere in foro conscientiæ, non obstante illa delatione, exemplo Christi Domini dicentis, *ubi sunt, qui te accusabant*, loquendo cum adultera à Judæis ad se delata *Joannis cap.* 8. *neque ego te condemnabo, jam ampliùs noli peccare, Sayr. lib.* 4. *de censuris c.* 17. *n.* 22.

Nec refert quod deferatur sive jure, sive per injuriam, id satis, ut non possit absolvi durante lite, ab Episcopo, nec si convincatur, vel in judicio confiteatur: manet enim absolutio, seu dispēsatio Summo Pontifici reservata; si autem delinquēs sive injustè sive justè se defendat, suamque innocentiam etiam falsa probatione ostendat, seque liberet diffinitivè, sive ab illa instantia per sententiam interlocutoriam absolvatur, sive per judicium diffinitivum, manet crimen occultum, perinde ac si non fuerit ad forum contentiosum deductum, potestque absolvi, sive dispensari ab Episcopo, si crimine non sit expressè exceptum, sicut homicidium voluntarium, ita Avila *p.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. *vers. secundò notandum est*, Emmanuel Rodriquez *c.* 167. *concl.* 4. Henriq. *de cap.* 20. *num.* 4. *&* *c.* 4. *num.* 5. *in fine*, *& in commento littera* C. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.* 2. *& undecimo num.* 21. *& lib.* 8. *de matrim. disp.* 34. *num.* 57. *&* 58. Sayr. *d. lib.* 4. *cap.* 17. *numer.* 23. *& lib.* 7. *cap. septimo*, *num.* 12. Idem Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disp.* 27. *num.* 12. Emmanuel de Saa *verb. Episcopus*, *num.* 34.

12 At si delictum occultum unico teste probetur semiplenè, ex quo videtur oriri publica fama, jam non dici occultum, & consequenter non posse absolvi ab Episcopo, tradit Suar. *de censur. disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 6. *fol. mihi* 1034. *vers. nam quando aliqua probatio*; sed magis mihi probatur doctrina Sanchez dicentis adhuc manere occultum, quia sive occultum opponatur probabili, sive publico: in foro externo, per unum duntaxat testem non mansit publicum; imo cessavit fama publica ex eo quod judicium fuit terminatum, & reus absolutus, & à fortiori si sumatur occultum, ut sumendum est, ut contravenitur publico, & jam non potest delictum deduci ad forum contentiosum, si judicium fuit determinatum diffinitivè; imo nec quando absolvitur ab instantia, nisi per novas probationes, seu indicia, & interim delictum ad pristinam conditionem occulti regreditur, ac proinde potest absolvi ab Episcopo, non obstante deductione etiam cum partis citatione, seu intimatione ad forum contentiosum facta, quia fuit infamia sublata; Suarium tamen sequitur Avila 2. *p. cap.* 7. *dub.* 11. *conclusione* 3.

Difficultas gravis, an postquam delictum sit deductum ad forum contentiosum, reumque convictum, punitumque, possit Episcopus dispensare? Pars negans ex eo vera videtur, quia Concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 6. faciens facultatem Episcopis, ut possint absolvere à casibus occultis, & ab omnibus irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus, excepit homicidiū voluntarium occultum, & alia deducta ad forum contentiosum, ita etiam Sayr. *de censuris lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 23. negant etiam Gutier. *lib.* 1. *Canon.* 9 *cap.* 3. *ad finem*, & Manuel *tom.* 1. *summæ in editio.* posse Episcopum dispensare, sequitur Garcia *de benefic.* 7. *p. cap.* 11. *num.* 49. quia sufficit illa deductio, cum effectu ad forum fori, ut nequeat Episcopus dispensare vigore illius decreti; admittit tamen Garcia posse Episcopum absolvere in aliis casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, ubi non adjicitur clausula, deductis ad forum contentiosum, præsertim, quia absolutio eorum duntaxat prodest illis in foro conscientiæ. Dicendum tamen bene posse Episcopum dispensare post finitum judicium, quia mens Concilii est conservare authoritatem judicibus; cùm ergo judex sententiam tulerit, eamque executioni tradidit, nihil illi honoris, seu auctoritatis detractum est. Item quia ea de causa adjicitur occultum delictum, ubi obvietur publico scandalo, quod deletur per sententiam judicis, & punitionem reo impositam, satisfactumque est Reip. offensæ, ita Theologi quidam, quos tacitè refert, *ubi suprà* Guttieres, & apertè videtur sequi Henriquez *lib.* 14. *de irregular. cap.* 7. *num.* 5. dum ait non posse Episcopum dispensare in delicto delato ad forum fori, quandiu est deductum ad forum contentiosum. His accedunt Sanchez *lib.* 2. *in præcept. Decalogi cap.* 11. *num.* 21. & Avila *d.* 7. *p. cap.* 7. *disp.* 10. *dub.* 7. addens se id observasse jam in praxi in alio casu simili, impendendo virtute Bullæ Cruciatæ absolutionem ab censura quadam delata ad forum contentiosum post finitum judicium.

Pro perfecta etiam enucleatione delicti occulti 14
quo, & à quo ex vi Concilii *in d. cap.* 6. potest Episcopus dispensare, seu absolvere, nota dici occultum delictum etiam, quando scitur à quinque, & toleratur absque infamia, & murmuratione, erit, inquam, occultum quo ad hos effectus dispensandi, seu absolvendi. Ita Henriquez *lib.* 14. *cap.* 20 *num.* 4. Avila *dicta disp. decima, dub. sexto, vers. ex dictis sequitur*, est de mente Navarri *d. cap.* 27. *num.* 250. §. 10. 2. *nota*, posse contingere, ut actus sit publicus, & delictum dicatur occultum. Verbi gratia, si quis irretitus majori excommunicatione publicè celebret, fit irregularis, & quamvis sacrificandi actus sit publicus, delictum, hoc est, excommunicatio, est occultum. Sic Marius Alter. *tom.* 1. *de censur. lib.* 2. *cap.* 5. *vers. si quæratur*, quoniam ratione delicti non est notum: ut enim delinquens reputetur publicus, oportet, ut ambæ conditiones sint publicæ, nempe, ut sit excommunicatus, & ut celebrando violet præceptum Ecclesiæ. unde delictum erit occultum, si altera conditio tantùm ignoretur, & Episcopus poterit dispensare, seu absolvere, sequitur Navar. *in Manu. cap.* 27. *num.* 251. *vers.* 12. vel deputare Confessarium ad dispensandum, seu absolvendum, ut ait Marius *suprà* ex sacræ Congregationis responsione. Addit in confirmationem Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio disp.* 34. *num.* 56 impedimentum matrimonii dici occultum, quamvis publicè constet de copula, ex qua manat affinitas, si non sciatur publicè copulam sic habitam esse impedimentum matrimonii, quia secundùm aliquos exigitur, ut delictum sit publicum, scilicet, ut actus qui est delictum, sit publicus, & sit simul publicum, illum actum esse delictum. Quod etiam tradit P. Saa *verb. Episcopus num.* 35. docens oportere factum non solùm esse publicum, sed requiri, ut publicè sciatur, illum esse delictum: quòd si contingat multos cognoscere illud esse delictum, & videant illud peragi, nesciant tamen per illum censuram contrahi poterit Episcopus absolvere ab eo delicto, & dispensare in irregularitate incursa. Idem sentiunt Navar. *d. cap.* 27. *num.* 241. *vers. circa hæc dico primò*, *& num.* 255. *vers.* 12. & Sayro *de censur. lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 3.

Quid ergo si duo sint ejusdem criminis participes, 15
& alter in judicio fateatur suum crimen, ex quo constetur irregularis publicans, alter socius, nunquid

quid incurret irregularitatem publicam propter confessionem socii? Negat Navarr. *cons.* 2. *de sententia, & re judicata*, & Zerola *p.* 2. *verb. irregularitas dub.* 5. quia contra secundum socium nihil probatum fuit; proinde adhuc irregularitas est dispensabilis, eo quod malitia est occulta, Sayr. *d. cap.* 13. *num.* 13. Non enim crimen alterius socii est deductum ad forum contentiosum: & res inter alios acti, aliis præjudicare non potest. *l.* 1. *C. res inter alios acta*, Sanchez *lib.* 2 *cap.* 11. *numer.* 21. *vers. insuper si duo, in pracepta Decalogi.*

Par ratio est de excommunicato publico in una civitate, si in alia celebret, ubi id ignoratur: ideo si ibi petatur dispensatio, potest impendi ab Episcopo; quoniam ibi delictum est occultum, Navar. *lib.* 5. *de clerico non ordin. ministr. cons.* 2. Avila 2. *p. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 11. *conclusio* 3. *fol. mihi* 184. *col.* 1. *&* 7. *p. disp.* 10. *dub.* 6. *fol.* 420. & Sanchez *ubi proximè*, subdens sic in facti contingentia respondisse graves Doctores Salmantinos ea de re consultos, quorum doctrinæ adhærens dispensavit Episcopus, eo quòd crimen ibi esset occultum. Quamvis Suar. *tom.* 4. *in* 3. *p. disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 2. putet non posse Episcopum dispensare, cùm delictum, quod est publicum, non possit dici occultum, & facilè ad alia potest deduci; quæ sententia procedet, si de uno ad alium locum, ubi residet excommunicatus non toleratus, sit facilis transitus, ac frequens commeatio; nos vero loquimur, quando delictum publicum est in civitate aliqua ita remota, & delinquens in alia tam distanti commoretur, ut non sit spes, quod aliquando delictum alibi sit publicum, Sanchez *ubi proxime.*

Similiter videtur probabile crimen esse occultum,
16 quando actus fuit publicus, si tamen sit occultum, actum illum subjacere censuræ, vel irregularitati; verbi gratia, si Diaconus baptizet solenniter publicè, vel rebaptizet Sacerdos publicè, qui duo videntur incurrere irregularitatem, ut Diacono dicunt Navar. *in man. cap.* 22. *num.* 7. Valent. *tom.* 4. *disp.* 4. *quæst.* 2. Suar. *tom.* 3. *quæst.* 71. *art.* 4. *disp.* 31. *sect.* 4. Bonacin. *de Sacramen. disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 3. *& de censur. disp.* 7. *q.* 3. *p.* 6. *num.* 5. & alii quos sequitur Barbos. & refert *in cap.* 1. *de cler. non ordin. minist. numer.* 2. & de Sacerdote rebaptizante, quod incurrat irregularitatem docent Victoria *in summa*, ubi de Baptismo, *num.* 31. *&* 36. Covar. *in Clement. si furiosus, in principio p.* 1. *num.* 8. Bonacina *de censuris disp.* 7 *q.* 3. *punct.* 3. *num.* 1. & Sanctarel. *de hæresi cap.* 45. *num.* 8. modo rebaptizet cum intentione rebaptizandi; nam absque ea non incurrat irregularitatem, ut ex Henriquez, Ugol. Avil. & Suar. colligit Bonacin. *de censur. disp.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 3. *num.* 7. & in nostro casu si Diaconus, & Sacerdos ministrent hæc Sacramenta coram multis, dicetur crimen occultum, si qui adsunt, nescient hoc esse in jure prohibitum utrique; ita probabiliter tenet Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 34. *num.* 56. Avila *d. disp.* 10. *dub.* 6. post Navarrum *d. cons.* 2. *de cleric. non ordin ministrando.* Manuel Rodriquez *tom.* 1. *summa in* 2. *edit. cap.* 166. *conclus.* 3. qui tamen non placet, dum ait idem esse affirmandum, quamvis qui intersint, sciant id esse prohibitum Diacono, & Sacerdoti, si nesciunt per illos actus irregularitatem contrahi. Ratio, quia delictum est publicum, ministratio videlicet Baptismi, & est etiam publicū hoc esse utrique prohibitum. Quarè merito de hoc dubitant Avila *p.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. *fol.* 421. Sanchez *d. disp.* 34. *n.* 56 ac proinde non poterit Episcopus dispensare. Si autem duo, aut tres, & ad summum quatuor ex his, qui intersunt, sciant id esse prohibitum supradictis ministris hujus Sacramenti, tunc puto probabilem opinionem Manuelis, cùm delictum quoad protionem illis à jure indictam, adhuc sit occultum formaliter.

EPITOME

17 *Episcopus an possit dispensare cum homicida casuali, vel casuali culpam habente?*

18 *Episcopus an possit dispensare in irregularitate orta ex mutilatione occulta?*

19 *Utrum quando non est recursus ad Papam, possit Episcopus dispensare cum homicida voluntario occulto ad suscipiendos etiam Ordines, & ministrandum in susceptis?*

20 *Homicida quando poterit celebrare licite, quando crimen est omnino occultum?*

21 *Episcopus an possit dispensare cum homicida ad ordines minores, & ad beneficium simplex?*

22 *Homicida voluntarius an validè possit suscipere beneficium de novo?*

23 *Homicida irregularis, an peccet graviter accipiendo beneficium sine dispensatione, & quid de fructibus beneficii?*

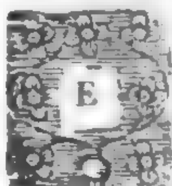

EX vi Concilii Tridentini utroque loco ibi allegati, Episcopus nequit dispensare cum homicida voluntario occulto ad Ordines suscipiendos, neque administrandum in susceptis, est communis: secus cū homicida casuali simpliciter, vel casuali culpabili, occulto tamen, nec deducto ad forum cōtentiosum, ut constat ex *d. cap.* 6. *sess.* 24. ibi, *excepta irregularitate*, &c. Quo ad alias omnes irregularitates ex delicto occulto provenientes posse Episcū dispensare ultra facultatem Tridentini, tradunt Sayro *tom.* 2. *de censuris lib.* 7. *cap.* 7. *à num* 9. *num.* 20. 21. 22. Suar. *de censuris disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 6. Avila 7. *p. disp.* 10. *dub. sexto*, Henriquez *lib.* 14 *cap.* 20. Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 2 *à n.* 9. *& lib.* 2. *in pracepta Decalogi, cap.* 11. & alii communiter. Cùm igitur excipiat irregularitatem ortam ex homicidio voluntario occulto, videtur dicendum posse Episcopum dispensare in irregularitate procedente ex occulta mutilatione. 18 Ita Suarius *de censuris disp.* 44. *sect.* 2. *n* 4. *& sect.* 3. *n* 35. ex vi decreti Concilii Tridentini *d. cap.* 6. quia ibi excipitur tantùm homicidium voluntarium; quod est intelligendum ita de proprio homicidio, ut non comprehendat mutilationem occultam. Item, quia potestas data à Concilio Episcopis ibi, ut favor quantum fieri potest est extendenda; sicut Congregatio Cardinalium in hunc Concilii locum *sess.* 34. *cap.* 6. teste Suario *in utroque loco*. Idem sentit Avila 7. *disp.* 6. *sect.* 5. *dub.* 4. Garcia *de benefic* 7. *p. cap. undecimo, n* 29. *usque ad n.* 33 Molina *tract. tertio, de justitia disp.* 79. *sub n.* 8 sub exceptione enim homicidii non venit mutilatio voluntaria; ideo si est occulta, potest ab Episcopo dispensari; ut etiam tenet Toletus *lib.* 1. *c.* 88. *& sequent. n.* 3. Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepis. Neapol. cap.* 66 *n.* 9. Manuel Rodr. *tom.* 1. *cap.* 18. *& tom.* 1. *regular. quæst.* 24. *art.* 10. *& in adit. Bullæ ad* §. 13. *n.* 6. Henriq. *lib.* 13. *de censur. c.* 57 *n.* 1. *& in commento litera H. & lib.* 14. *c.* 19. *n.* 1. *ad finem, & in glossa littera I.* quia quamvis æquiparentur homicidium, & mutilatio quoad aliqua, & quo ad irregularitatem, non vero quoad dispensandi modum, ut *ibi* docet Henriquez, eo quod Concil. solum excepit irregularitatem ex homicidio voluntario occulto, non vero excepit ex mutilatione irregularitatem; concordat Saa *verb. irregularitas ex deformatione illicita n.* 7. *ad finem*, dum ibi ait, Episcopum posse dispensare in homicidio casuali etiam publico, & in mutilatione occulta.

Quare cum solum auferatur Episcopo non posse dispensare in irregularitate ex homicidio occulto, sequitur

ſequitur in aliis omnibus ex delicto occulto provenientibus bene poſſe, cùm exceptio firmet in contrarium regulam in caſibus non exceptis. *l. nam quod liquidæ, §. final. reſponſo 1. ff. de penu legata, & c. 2. de conjug. leproſ.* aliàs exceptio eſſe inutilis de homicidio cum decreto Concilii *c. 6.* appoſita; quia exceptio debet eſſe de contentis in regula. Cùm igitur fateamur mutilationem non comprehendi ſub homicidio proprio, niſi quo ad irregularitatem; & ſola irregularitas homicidii voluntarii occulti excipiatur Epiſcopis, concedere debemus omnes irregularitates ex delicto occulto provenientes illorum juriſdictioni ſubjacere, poſſeque ab ipſis deleri ex vi decreti *cap. 6.*

Sanchez tamen *lib. 1. in præcepta Decalogi c. 10. n. 49.* opinatur non poſſe Epiſcopum virtute illius decreti diſpenſare in irregularitate mutilationis occultæ ex ea ratione, quia irregularitas non eſt ex ſolo delicto, ſed etiam ſimul eſt irregularitas ex ſignificatione, quæ non cadit ſub facultate Epiſcopis conceſſa, quæ ſolùm extenditur ad irregularitates ortas ex delicto. Idem multo antè opinati ſunt Cordub. *in quæſtion. lib. 5. quæſt. 13. dub. 4.* & Metin. *1. 2. quæſt. 96. art. 4. verſ. ad primum arg. ſed non placet eorum ſententia.* Nam ſi hoc eſſet verum, fruſtrà exciperetur irregularitas ex delicto homicidii occulti voluntarii, nec oporteret Concilium *d. cap. 6.* de illa feciſſe mentionem, quoniam eſt etiam, ut Doctores citati aſſerunt, irregularitas ex delicto, & ſignificatione ſimul.

19 Nec obeſt Henriquez *lib. 14. c. 9. num. 3.* dicens non poſſe diſpenſari in mutilatione, & in commento *littera Z.* quia in textu loquitur de facultate, conceſſa regularibus cum ſuis religioſis, excepto homicidio voluntario, bigamia, & mutilatione membrorum, quam putat Henriquez venire ſub homicidio, quod negat Sanchez *citatus*, ſcilicet ſub illo comprehendi, & *in gloſſa littera Z.* repetit Epiſcopum non magis poſſe in homicidio, quàm in mutilatione, quoniam homicidium voluntarium mutilationem etiam voluntariam concludit, quod eſſe falſum conſtat ex dictis: ideo omiſſa opinione Corduben. Medinæ, & Sanchez, ſententia oppoſita, quæ eſt benignior, & affirmat poſſe diſpenſare Epiſcopum, eſt admittenda tanquam magis certa, quam ſequitur Suarius, & alii *in principio hujus numeri 18. citati.*

20 Difficultas nodoſa ſatis, utrum urgente neceſſitate, ſeu ſcandalo, & non ſit facilis recurſus ad Summum Pontificem, poſſit Epiſcopus diſpenſare cum homicida voluntario, occulto tamen, ut miniſtret in ſuſceptis Ordinibus ſacris? Negat Navarrus *conſ. 45. de homicidio in 2. editione, per cap. 2. de cleric. pugnant. in duello*, idem volunt Fr. Manuel *tom. 1. in ſumma cap. 179. notab. 5.* & Ludovicus Lopez *in inſtruct. p. 2 cap. 93.* & probatur ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 7.* ibi, Omni ordine careat, &, ut citati interpretantur, careat ordine, hoc eſt, uſu ſuſceptorum: quibus verbis ait Avila *p. 7. diſp. 6. dub. 3.* tolli poteſtatem Epiſcopis diſpenſandi, quoad uſum Ordinum. Nihilominus idem Avila *ibi, concluſione prima*, credit concurrentibus urgente neceſſitate, infamia, aut ſcandalo, & difficili recurſu ad Summum Pontificem, poſſe Epiſcopum diſpenſare cum clerico, ut miniſtret in ſuſceptis ſacris, ſi delictum eſt occultum, conſentit Henriquez *lib. 14 de irregul. cap. 19. numero 1. & 2.* juncta gloſ. *littera V.* quia id poterat de jure antiquo: ergo etiam modò id poterit, non obſtantibus verbis *dicti cap. 7.* ibi, *ab Altari evelli debeat, & omni officio Eccleſiaſtico perpetuò careat*, conſtatque uſum ſacrorum eſſe officium Eccleſiaſticum.

Suffragatur praxis communis, qua Epiſcopi utuntur in diſpenſatione matrimoniorum quæ fuerunt celebrata cum occulto impedimento dirimente, dum hæc tria concurrunt, nimirum difficilis recurſus ad Summum Pontificem, ſcandalum, ſi fiat ſeparatio, & periculum incontinentiæ, poſſe tunc Epiſcopos diſpenſare in his matrimoniis, ita Navarrus *in manu. cap. 22* Hiſpanuè *num. 86.* Latinè *num. 85.* Henriquez *lib. 6. de pænit. cap. 20. num. 1. & lib. 12. de matrim. cap. 3. num. 2.* Spino *in ſpeculo gloſſ. 15. num. 86.* Capua *lib 2. deciſ. cap. 80. num. 14.* Ant. Gomez *in Bulla Cruciat. clauſula 10. num 58.* Manuel *in eadem Bulla, §. 13. num. 6. in fine.* Confirmatur ratione, quoniam quamvis regulariter nequeat Epiſcopus diſpenſare in lege ſuperioris, ſeu Concilii, integrum eſt illi in caſu urgentis neceſſitatis diſpenſare. Bald. *in l. omnes populi, num. 8. de juſt. & jure.* Gutier. *Canonic. quæſt. lib. 1. cap. 23. num. 18.* & Dueun. *regul. 248. limit. 2.* ſed in utroque caſu tam matrimonii irriti, quod eſt publicum & impedimentum occultum, quàm Sacerdotis, qui commiſit homicidium data opera occultum, urget ſcandalum, & infamia, & difficilis recurſus ad Papam: igitur ſi cum contrahentibus matrimonium concurrentibus iis poteſt Epiſcopus diſpenſare, cur non poterit in homicida occulto quoad uſum ſuſceptorum Ordinum etiam diſpenſare, cùm ſit delictum occultum, & ipſe Parochus, ſeu Sacerdos, ſolitus quotidie celebrare, & periculum infamiæ, ſuſpicandique illum fuiſſe auctorem homicidii, nec ſit aditus ad Summum Pontificem, niſi difficulter.

Ad hæc ex ſententia Thomæ Sanchez *lib. 2. de matrimonio diſp. 40 num. 7.* auſim dicer poſſe diſpenſare Epiſcopum cum homicida occulto, ſi urgentiſſimæ neceſſitati ſuſcipiendi Ordines ſacros, non poſſit alio modo obviari abſque eo, quod ſacris initietur. Exemplum ſit, quidam vir gravis ratione Canoniæ paratus jam quoad omnia ad ſuſpiciendum Ordinem ſacrum pridie illius, quo Ordines conferebantur de induſtria patravit homicidium occultum, nullum eſt remedium fortius, ut evadat infamiam, niſi ad Ordinem ſacrum promoveri, quod ſi non promoveatur, apud omnes reputabitur auctor illius homicidii, & vitæ diſcrimen apertiſſimè ſubibit: ſi Ergo Epiſcopus, ut docent Henriquez & Avila *ſupra*, urgente neceſſitate, aut Scandalo, aut infamia, poteſt, cùm difficilis eſt aditus ad Summum Pontificem, diſpenſare cum Sacerdote occulto homicida, ut miniſtret in ſacris jam ſuſceptis, & ex ſententia Sanchez *d. diſp. 40. num. 7.* poteſt diſpenſare in impedimento matrimonium dirimente antequam matrimonium contrahatur, quando paratis jam omnibus ad nuptias invenitur impedimentum, cujus detectio infamiam notabilem generabit, & poſt omnia remedia quæſita, ac tentata, nulla via evadendi illam infamiam reperitur, imò vehemens ſuſpicio aſſurgit alicujus criminis, ob quod matrimonium impeditur: ſi ergo in hoc caſu poteſt diſpenſari, cur in noſtro caſu non diſpenſabitur. 21

Dices Summum Pontificem in matrimonii impedimentis ſolere diſpenſare plerumque, ut videmus: at cùm homicida voluntario occulto rariſſimè; igitur non poterit Epiſcopus diſpenſare in noſtro caſu, cùm Concil. Trident. *ſeſſ. 14. cap. 7.* dicat, *Omni ordine careat.* Reſpondeo etiam Concilium contra eos, qui ſcienter in gradu prohibito ineunt matrimonium, ait *ſeſſ. 24. cap. 5.* quod ſeparentur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat: quæ pœna imponitur contra eos, qui ſcienter intra gradus prohibitos matrimonium inire præſumpſerint, quæ præſumptio non datur in illo, qui pœnitentia ductus ad Epiſcopum recurrit pro diſpenſatione obtinen-

obtinenda. Item, quia hoc impedimentum non suscipiendi Ordines cum homicidio occulto est juris humani à Concilio statutum, sed in illo ob magnam necessitatem potest Episcopus dispensare, ut bene notat Roman. *singulari* 486. Felin. *cap.* 1. *fallent.* 7. *de constitut.* Lambertinus *de jure patron. lib.* 1. *p.* 1. *quæst.* 7. *art.* 19 *num.* 2. Gratian. *regula* 433. *num.* 8. Abbas *in cap. at si clerici, §. de adulteriis, num.* 9. *de judiciis*, & alii, quos sequitur Gutier. *d. cap.* 23. *lib.* 1. *num.* 18. & in hoc casu, si non promoveatur, urget scandalum, & periculum vitæ, & vehemens suspicio, quod fuerit auctor homicidii patrati, si velit abstinere ab Ordinibus suscipiendis, igitur his omnibus concurrentibus, cùm non possit Summus Pontifex adiri, videtur posse dispensari ab Episcopo.

Insuper notandum est Sacerdotem homicidam voluntarium urgente necessitate celebrandi, & accedente scandalo, & vehementi suspicione, quòd ipse fuerit auctor homicidii posse celebrare expiato per Confessionem delicto interim, dum non impetrat dispensationem, dummodo ad illam obtinendam nitatur, & ob id nullam incurrit pœnam. Sic Navar. *cap.* 27. *n.* 239. Corduben. *in summa quæst.* 137. *dicto* 4. *& quæst.* 142. Nec non *in suo quæst. lib.* 1. *quæst.* 35. *pag.* 279. *col.* 2. *in fine*, Victoria *in summa tit. de excommunicatione quæst.* 13. Quia jus de conservanda fama, seu vita prævalet juri positivo de non peragendo sacrificio in irregularitate, ut ait Ledesma 2. 4. *quæst.* 26. *art.* 2. *pag.* 366. *col.* 1. Quin imò lex naturalis, & divina de tuenda fama propria præstat juri humano de abstinendo à sacrificando cum irregularitate, secundùm tradita à Navarro *in dicto manuali c.* 7. *num.* 2. *&* 3. & Angles *in floribus lib.* 1. *in quæst. de confess.* ubi resolvit, quando ex confessione timetur revelatio alicujus peccati, vel aliquod malum, sive culpæ, sive pœnæ, posse tale crimen omitti.

Neque excommunicatus tenetur abstinere à communione fidelium, non solùm in humanis, sed etiam in divinis, si ex hujusmodi abstinentia timeatur mors, vel gravis infamia, aut jactura magnæ partis suorum bonorum, vel sequatur scandalum. Navar. *suprà*, D. Thomas 3. *p. quæst.* 83. *art.* 3. *ad* 2. & Avila 2. *p. de censuris c.* 6. *disp.* 8. *dub.* 5. ubi ait Regularem incidentem in censuram reservatam superiori absenti, posse contritum accedere ad Eucharistiam, vel sacrificare, si est Sacerdos, ut solebat, interim dum nititur impetrare absolutionem, si ex eo, quod abstineat, periclitatur ejus fama, aut scandalum immineat, Navar. *d. num.* 239. Corduben. *in summa quæst.* 142. *opinio.* 3. neque incurrere ita celebrando in aliquam irregularitatem, Sylvest. *verb. Eucharistia.* 2. *quæst.* 7. *num.* 2. Corduben. & alii. Quoniam irregularitas non incurritur nisi ob mortale, & celebratio illa fuit sine peccato. Avila *cit.* subdens Sacerdotem occidentem voluntariè clericum occultè posse non obstante excommunicatione sacrificare præmissa contritione, si ex eo quod abstineat à re sacra peragenda, sequatur scandalum, aut ejus fama, aut vita ventura sint in discrimen; quod priùs dixerunt Navar. & Cordub. *allegati*, & Henriquez *de censuris lib.* 13. *c.* 21. *num.* 3. *& c.* 57. *num.* 2. quibus accedit Gutier. *lib.* 1. *quæst. Canonic. c.* 13. *à num.* 21. dicens fas esse homicidæ voluntario occulto post debitam contritionem, & Confessionem absque dispensatione ad Altare ministrare, sacrificareque, si probabiliter timeretur homicidii infama io contra illum, aut revelatio, ex eo quod à sacrificio Missæ abstineat, posseque id licitè peragere durante prædicto periculo duntaxat, dummodo non sit negligens in petenda absolutione, seu dispensatione: ratio, quia generaliter loquendo, datum est cuilibet servare suam famam, nec tenetur se prodere, nec facere unde crimen à se commissum in lucem exeat. Ita Navar. Castro, Victor. & Cordub. *ubi suprà*, & alii, quos ipse *n.* 21. *&* 22. *& lib.* 1. *c.* 1. *n.* 40. sequitur Non poterit tamen homicida iste etiam existens in illo discrimine promoveri, ut tenet Corduben. *d. quæst.* 35. *lib.* 1. *fol.* 279. *col.* 2. *ad finem, & col. sequenti*, Gutier. *d. c.* 13. *n.* 21. idem probat, quod, intelligendum est absque dispensatione saltem Episcopali, ut dictum est.

Ambigitur præterea, an possit Episcopus dispensare cum homicida voluntario occulto ad Ordines minores, & ad beneficium simplex? Affirmant Navar. *tit. de homicidio in* 2. *edit. cons.* 45. *n.* 1. ante Concilium, *ex c.* 2. *de clerico pugnante in duello*, secundùm Ananiam *ibi*, & Gutier. *d. lib.* 1. *Canon. c.* 13. *n.* 19. Hodie tamen post Concilium Trident. *d. c.* 7. non potest Episcopus dispensare, regulariter loquendo, cum homicida voluntario occulto, neque ad ullum beneficium etiam simplex, prout volunt Navar. *c.* 27. *n.* 240. *& cons.* 17. *de homicidio*, Gutier. *d. n.* 19. Ludovic. Lopez *in instruct. p.* 2. *cap.* 93. Manuel *in summa tom.* 1. *cap.* 180 *conclus.* 2. Majol. *lib.* 5. *cap.* 48. *in principio n.* 11. *in fine.* Henriquez *lib.* 14. *de irregul. cap.* 19. §. 1. *in gloss. littera* D. Philiarch. *lib.* 4. §. 8. *cap.* 11. Valent. *tom.* 4. *quæst.* 19. *disp.* 7. *punct.* 3. & alii, quos sequitur Sayr *de censuris tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 14. quibus accedit Toletus *lib.* 1. *cap.* 31. & habetur *in Concilio Trident. sess.* 14. *cap.* 7. expressis verbis ita: *nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferre liceat, sed omni ordine, ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuò careat.* Quare non placet Henriquez *suprà*, dum ait *numer.* 1. posse Episcopum dispensare ad usum minorum Ordinum, minusque placet *lib.* 13. *de censuris cap.* 57. *n.* 1. dicens posse dispensare ad beneficium simplex. cùm Concil. dicat, omni officio, ac beneficio Ecclesiastico perpetuò careat; sed usus minorum Ordinum est officium Ecclesiasticum: igitur non admittitur illius dictum cùm sibi constet, & & contradicat textui glossa. 22

Sed quid si homicidæ voluntario conferatur beneficium, erit ne collatio nulla, an rescindenda? Aliqui tenent esse validam donec rescindatur. Moventur, quia Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. ait, nullo tempore conferri liceat aliqua beneficia, sed non addit verbum, ex quo constet illam provisionem esse irritam ipso jure. Præterea, quia Concilium *ibi*, solùm vetat conferre beneficium, quando homicidium est publicum, ut tradit Henriquez *d. c.* 57. *num.* 1. *in textu.* Idem docent ex antiquioribus Innocent. *in cap. cum nostris, de concessione prabenda*, Nicolaus Plovius *de irregularitate regul.* 44. Anchar. *in regula, peccati venia in* 6. 1. *opposit.* & Sylvest. *verb. excommunicatio* 4. *numer.* 4. Quoniam si homicida voluntarius potest retinere beneficium, cur non poterit de novo acquirere? Item, quia irregularis validam facit professionem: imò si irregularis conferat beneficium, valida est collatio: ergo si fiat irregulari, valebit, hanc opinionem censet Suarius probabilem *tom.* 5. *de censuris disp.* 40. *sect.* 12. *numero* 29. vera tamen sententia, cui adhæreo, tradit collationem irregulari factam esse ipso jure nullam, & practicè sequendam, & procedit etiam in quocumque beneficio etiam simplici, ideo nec ad Ordines promoveri potest, probatur ex *d. cap.* 7. Concilii Tridentini *sess.* 14. *cap. fin. de tempor. ordin. cap. de cætero, de homicid.* Covar. *in cap. Alma mater p.* 1. *§.* 7. *numerò* 1. *& §.* 8. *numer.* 3. *& in reg. peccatum p.* 2. *§.* 8. *numer.* 6. *&* 7. Flamin. *de resig. lib.* 4. *quæst.* 3. *à numer.* 32. *& lib.* 5. *quæst.* 3. *numer.* 181. *& quæst.* 6. *numero* 79. Hojeda *de incompatibilitate benefic.* 1. *part. cap.* 24. *num.* 83. Navar. *in manuali cap.* 25. 23

num. 34. *& cap.* 27. *numer.* 240. *vers.* 6. aliàs 255. *& de homicidio cons.* 13. 42. *&* 44 *& cons.* 97. *de simonia, & cons.* 16. *de rescriptis, & cons.* 1. *numer.* 3. *de sacramen. non iteran. & cons.* 7. *de tempor. ordinat.* Avila *de censuris* 7. *p. disp.* 2. *dub.* 6. Azor. 2. *p. instit. moral. lib.* 6. *cap.* 7. *quæst.* 2. & Molin. *tract.* 3. *de just. disp.* 78. *numer.* 2. & alii, quos sequitur Garcia *p.* 7. *cap.* 11. *in principio*, & Sayr. *tom.* 2. *de censur. lib.* 6. *cap.* 2. *numer.* 21. & Sayr. *disp.* 44. *suprà sect.* 4. *numer.* 34. dicens hanc partem esse practicè probabiliorem, & securiorem, idem Suarius *de censuris disp.* 40. *sect.* 2. *numer.* 36. quia quamvis jura expressè non declarent collationem irregulari factam esse ipso jure nullam; attamen eorum verba hunc sensum possunt accipere, & usus, & praxis stat pro hac communi sententia: pro qua etiam sunt nonnullæ sacræ Congregationis responsiones, quas refert, & quitur Garcia *d. part.* 7. *c.* 11. *n.* 9. *&* 10.

24 Concluditur tandem irregularem peccare graviter, si beneficium de novo accipiat absque dispensatione, cùm sit illi prohibitum. Quod si voluerit sequi opinionem non negantem collationem esse rescindendam quod est probabile secundùm Suar. *disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 35. non peccat irregularis accipiens beneficium de novo, at non potest tuta conscientia durante irregularitate retinere beneficium, sed debet curare dispensationem illius, qui si non impetret, tenetur relinquere beneficium, at si adhæreamus opinioni probabiliori, dicendum est collationem esse nullam, & consequenter retinentem non facere fructus suos, cum non possit illud retinere tanquam suum. arg *capitis primi, de regulis juris lib.* 6. quemadmodum quivis latro non potest retinere, quæ sibi per furtum acquisivit, secundùm *c. sæpe, de restitut. spoliat*; est enim negativum præceptum non furandi, atque ita obligat semper, & ad semper restituendum malè ablatum, juxta doctrinam Archied. *in c. si peccaverit* 2. *q* .. *& in summa de pœnit. dist.* 5. præceptumque non furandi continet etiam mandatum de non retinendo alienum pro suo. Quòd si procuret dispensationem, poterit de consilio Confessarii, seu docti juri pro aliquo tempore retinere; quia secundum Arch. *d. ubi sup.* & secundum D. Thom. 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 2. hoc præceptum de restituendo alieno ex parte est etiam affirmativum, & quatenus tale obligat quidem semper, sed non ad semper, Navar. *de homicid. cons.* 42 *per totum.* Non dispensante tamen Summo Pontifice, tenetur statim dimittere beneficium cum fructibus ex dictis à Suario *d. num.* 35. constat. Et de excommunicato obtinente beneficium Avila *de censuris p.* 2. *c.* 6. *disp.* 5. *dub.* 4. *in conclusione* 3. ubi ait teneri relinquere beneficium, & fructus perceptos, nisi cum illo super hoc specialiter dispensetur, juxta Sylvest. *verb. permutatio, quæst.* 3. in quo non poterit Episcopus dispensare super fructus, quamvis possit dispensare in assecutione beneficii, Avil. *ubi supra, & eadem disp.* 5. *dub.* 2. *conclus.* 2. post Navarrum *in manuali c.* 27. *n.* 21.

De reliquis quæ pertinent ad Episcopum ex decreto Concilii Tridentini, sess. 24. d. cap. 6.

§. X.

EPITOME.

1 *Episcopi nequeunt dispensare, nec absolvere in casibus de quibus loquitur hoc decretum, nisi Concilium Tridentinum ibi fuerit receptum.*

2 *Potestas dispensandi potest exerceri extra Diœcesim, & circa absentes, potestas autem absolvendi non nisi intra diœcesim cum præsentibus.*

3 *Episcopi possunt absolvere extra Confessionem ab excommunicationibus.*

4 *Episcopus an possit committere vices suas Confessario, ut secum dispenset si fortè incidat in aliquod delictum de quo agitur in d. cap. 6. Concil. Trident.*

5 *Jurisdictio dispensandi secum non est contentiosa, nec coactiva sed voluntaria ideo committi potest.*

6 *Episcopi, & Archiepiscopi sicut cum subditis dispensant, sic possunt secum dispensare.*

7 *Episcopus an possit dispensare in irregularitatibus occultis, & absolvere à casibus occultis, quando facilis est recursus ad Summum Pontificem, vel ad ejus Nuncium? Aliqui negant, sed melius affirmant alii.*

8 *Episcopi in casibus in quibus dispensant ratione urgentis necessitatis, nequeunt dispensare, quando facilis est recursus ad habentem potestatem dispensandi de jure.*

9 *Qui habet privilegium, seu facultatem dispensandi, vel absolvendi ratione urgentis necessitatis, ea cessante nequeunt absolvere à casibus de jure Episcopo competentibus.*

SUMMATIM perstringam reliqua, quæ competunt Episcopis ex vi hujus decreti. Imprimis non gaudent privilegio illius Episcopi illarum Regionum in quibus Concilium Trident. non fuit receptum. Non enim consonat rationi favores accipere, & onera abjicere. Aloys. Ricc. *in praxi for Eccles. decis.* 532. *in* 1. *edit & resolut.* 445. *num.* 3. *in* 2. *edit.* Garc. *de benefic. p.* 7. *c.* 11. *num.* 23. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 2. *c.* 11. *n.* 2. & Bonacin. *de censur. disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 1. *n.* 2. 1

Item dispensandi potestas data Episcopis in terminis de quibus agitur potest extra diœcesim exerceri, & circa absentes, ita Suar. *de censur. tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 10. *&* 12. *in fine.* Avila *de censuris p.* 7. *disp.* 10 *dub.* 6. Bonacin. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 1. *num.* 4. & Sanchez *supra lib.* 2. *c.* 11. *num.* 12 Avila tamen, si bene consideretur, oppositum videtur sentire cum aliis, sed minus bene; quia Episcopi in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, possunt dispensare cum sibi subditis tam intra, quàm extra diœcesim, juxta principia dispensationum: contrà verò in absolvendo à quibuscumque casibus occultis reservatis etiam Sedi Apostolicæ, de quibus fit mentio *in* 2. *p. ejusdem decreti c.* 6 cùm absolutio debeat esse sacramentalis, & nequeat impendi per Nuntium, aut per litteras, necessarium est, quòd fiat ab Episcopis præsenti pœnitente intra diœcesim, & verba illa in foro conscientiæ, debent intelligi in foro Sacramenti pœnitentiæ, Garcia *de benef. p.* 11. *c.* 10. *num.* 139. & Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. resol.* 445. *num.* 8. nec prodest quoad forum exterius, Henriq. *lib.* 7. *c.* 13. § 2. *vers. & Episcopus*, Suar. *de Religione tom.* 2. *& tract.* 6. *lib.* 6. *c.* 16. *num.* 4. & Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 34. *n.* 29. & ideo Episcopi possunt absolvere extra Confessionem in casibus particularibus occurrentibus, Fr. Emmanuel *quæst. regul. tom.* 1. *quæst.* 20. *art* 7. *& quæst.* 61. *art* 10. & Graffis *lib.* 2 *c.* 13. *n.* 32 quia absolutio ab excommunicatione non est absolutio sacramentalis, secundum omnes. 2 3

Ambigi potest quis poterit dispensare cum Episcopo si contingat ipsum incidere in aliquod delictum occultum hujus decreti? Negat cum aliis Marius Alterius *de censur. tom* 2. *disp.* 8. *c.* 3. *conclus.* 4. *vers. tertio quæri potest posse Episcopum committere alteri potestatem; ut*

ut secum dispenset. Alii affirmant posse committere vices suas Confessario proprio, ut secum dispenset, & ut eum absolvat, ita Suarez *tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num* 9. Henriquez *lib.* 14. *de irregul. c.* 18. §. 3. Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *titulo, de disciplina clerical.* §. 1. *num.* 54. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 3. *num.* 3. *& in pracepta Decalogi lib.* 2. *c.* 11. *num.* 11. Ratio, quia non repugnat quempiam hujusmodi jurisdictionem in semetipsum exercere, etiam in absolutione sacramentali, committendo Confessario, ut ipsum absolvat: igitur à fortiori id non repugnabit in dispensatione, & ita de Episcopo volunt Sylvester *verb. Confessor*, 1. *quæst.* 9. Henriq. *lib.* 6. *de pœnit. c.* 4. *num.* 3. *in commento littera I. & c.* 7. *num.* 5. *littera B. & lib* 7. *de indulgentiis c.* 28. *num.* 1. *in commento littera H.* & Saa *verb. Confessor* 16. *vers. Confessor Episcopi & verb. religio num.* 47. *vers. Prælati in religione.*

Idem volunt Henriquez & Manuel Saa *de Prælatis Religionum*, ubi proximè possunt enim eorum Confessores ab ipsis electi ex eorum commissione cum eisdem dispensare in omnibus, in quibus ipsi Prælati possunt cum subditis. Adduntque Majol. *lib.* 2. *de irregularitate cap.* 2. *n.* 2. *& lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 7. Sayr. *in thesauro tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 14. *n.* 5. & Suar. *de censuris disp.* 41. *sect.* 2. *num* 9. dicentes hoc idem decrevisse Congregationem Cardinalium; idemque esse dicendum de casibus occultis datis Episcopo in Tridentino *sess.* 24. *c.* 6. *de reformat.* An autem vera sit, ac propria dispensatio, quæ utuntur Prælati erga se ipsos in irregularitatibus, & in votis, & præceptis Ecclesiæ, & in reliquis omnibus, sicut cum subditis dispensant? Equidem de Romano Pontifice non est dubium posse erga se ipsum in omnibus dispensare, in quibus potest cum subditis vere, ac proprie.

Probatur, quia hæc jurisdictio dispensandi secum,
5 non est contentiosa; neque eget auxilio probandi. Item non est jurisdictio coactiva, quam in semet exerceri repugnat; sed est voluntaria, nec pertinet ad sacramentalem absolutionem, quæ de jure divino exigit ductionem personalem inter absolutum, & absolventem, quæ est differentia, quæ constituitur à D. Thoma *in* 2. *dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 5. *quæstiunc.* 4. *ad tertium*, & *ibi* Durand. *quæst.* 4. *num.* 10. dicentibus actus, qui exercentur per modum sententiæ, ut absolvere, & condemnare non posse exerceri ab aliquo erga se ipsum: secus de actu, qui per modum dispensandi exercetur, Sanch. post alios *d. disp.* 3. *n.* 6. *per totum.*

6 Quo ad reliquos superiores Episcopos, & Archiepiscopos, Sanchez *suprà num.* 8. tanquam probabilius tradit posse Episcopos vere, à directe secum dispensare in omnibus casibus, in quibus possunt cum subditis. Ratio, quia aliàs manebunt pejoris conditionis, quàm subditi, cum quibus dispensare possunt superiores, Azor *instit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 29. Molina *tract.* 2. *disp* 247. *vers. Religiosus tamen* Emmanuel Saa *verb. Religiosus num.* 47. *vers. Prælati in Religione.* Præterea dispensare secum Episcopum non repugnat juri naturæ, nec repugnat juri Ecclesiastico: igitur licitum est Episcopis uti hac jurisdictione secum, cùm in sua diœcesi possunt omnia, exceptis reservatis, ut probat Sanchez *de matrimonio lib.* 1. *disp.* 61. post Abulensem *c.* 16. *Matth. quæst.* 87. *littera F.* & Victoria *relectione de matrimonio p.* 1. *num.* 7. atqui nullibi in jure reperitur Episcopis interdictum, secum dispensare: ergo possunt, quæ resolutio placet Armillæ *verb. Monachus num.* 9. & Fr. Manueli *in Bulla Cruciata*, §. 8. *dub.* 6. *num.* 11. *& & 2. tom. summa c.* 30. *num.* 4.

7 Superest nodus difficilis, an possit Episcopus dispensare in omnibus irregularitatibus occultis, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario & absolvere à casibus occultis *sess.* 24. *c.* 6. quando est facilis recursus ad Nuntium Apostolicum habentem potestatem ad dispensandum, & ad absolvendum, & à fortiori, quando facilis est recursus ad Summum Pontificem? Pars negans ex eo probatur, quia Episcopus videtur habere potestatē dispensandi in occultis, & absolvendi ab illis ratione urgentis necessitatis, sed quando adest potens dispensare, ad quem recurri potest cessat necessitas; ergo non poterit Episcopus. Juvat Sacerdotem simplicem posse absolvere in articulo mortis urgente necessitate, & absente Parocho. Necessitate tamen cessante, aut præsente Parocho, & volente audire confessionem, non est locus simplici Sacerdoti; igitur Episcopus nihil poterit in casibus occultis, si adsit superior ad quem potest confugi.

Nihilominus dicendum est posse Episcopum in occultis dispensare, & ab illis absolvere, quia hujusmodi casus dicuntur vere casus Episcopales, & pertinent ad Episcopum, non ratione urgentis necessitatis; sed competunt illi jure ordinario speciali, & possunt delegari ab Episcopo, Suarez *de censuris* 8
tom. 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 25. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 2. *num.* 29 *vers. secundum*, & Gutier. *lib.* 3. *de matrimonio c.* 49. contra Henriquez *in summa lib.* 14. *de irregul. c.* 14. *num.* 7. *& in commento littera O.* Secus videtur dicendum in habente potestatem dispensandi in casibus reservatis Pontifici, ratione urgentis necessitatis, nimirum in casibus matrimonii, quando est irritum per impedimentum dirimens, & fuit contractum bona fide ex parte saltem alterius conjugis; tunc enim, quamvis Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 10. *num.* 1. *in comment. littera D. & de matrimonio lib.* 12. *c.* 3. *num.* 1. *in commento littera H.* dicat posse, quando facile recurri potest ad Nuntium, vel ad Pontificem, oppositum est dicendum, quia Episcopus potest solùm in his casibus dispensare urgente necessitate, non autem urget quando facile recurri potest ad Nuncium Apostolicum; proinde hanc sententiam tradit Vega *lib.* 6. *summæ casu* 143. *in fine*, Navarrus *in summa c.* 22. 9
num. 86. Hispanè, *& nu.* 85. Latine, & Ludovic. Lopez 2. *p. instructor. c. ultim. ad finem*, §. *porrò* hic etiam illa quæstio, quamvis dubitans loquatur; ait enim forte ita esse; sed Manuel Bulla Cruciata, §. 13. *n.* 6. *in fine* absolute loquitur pro hac parte. Quin imo qui habet privilegium dispensandi in casibus competentibus Episcopo etiam matrimonialibus, non potest dispensare in illis, in quibus potest Episcopus non jure ordinario, se ratione urgentis necessitatis, ita Henriquez *lib.* 6. *de pœnitentia c.* 14. *num.* 7. *littera P.* & Manuel *Bulla Cruciata*, & §. 9. *num.* 118. Quoniam casus qui competunt Episcopo, quando urget necessitas, non censentur casus Episcopales, sed re vero Summo Pontifici competunt; permittuntur tamen Episcopo ex quadam juris interpretatione.

DISPUTATIO XIX.

De casibus in specie Episcopo reservatis.

Casus Episcopis reservari an possint.

§. I.

EPITOME

1 *Casus reservati an possint constitui ab Episcopis in sua diœcesi?*

2. *Epis-*

2 *Episcopi à quo accipiant potestatem reservandi peccata?*
3 *Episcopi an possint reservare peccata venialia?*
4 *Reservatio sine ulla causa facta, an valeat?*
5 *Episcopi an possint reservare peccata sine censuris?*
6 *Parochi an possint reservare peccata?*
7 *Quæ sint peccata reservata de jure, & quæ de consuetudine?*
8 *Peccata interna an possint reservari?*
9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. *Quis possit absolvere à reservatis sive sint à jure, sive à consuetudine, sive à jure particulari reservata?*

1 CONSTAT posse Episcopos in suis diœcesibus reservare casus aliquos, ut constat ex Concilio Tridentino *sess.* 14. *c.* 7. per hæc verba. *Magnopere verò ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur, unde merito Pontifices maximi pro suprema potestate in Ecclesia universa sibi tradita causas aliquas criminum graviores sua potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita suprà reliquos inferiores Sacerdotes authoritate, præsertim, quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est.* Hactenus Concilium.

Ex quo deducitur voluisse Concilium comprehendere causas non solùm quoad forum externum, sed etiam quoad forum animæ crimina, quæ potest non solùm Summus Pontifex, sed etiam Episcopus reservare, quoad forum externum quantum ad pœnas, quoad forum animæ quantum ad culpam, ita D. Thomas *in* 4. *dist.* 17. *quæst.* 3. *art.* 4. *quæstiunc.* 2. *ad* 4. Paludanus *ibi quæst.* 5. *art.* 1. Navar. *cap.* 27. *num.* 271. Suarius *tom* 4. *de pœnitentia disp.* 29. *sect.* 1. *num.* 2. & *sect.* 2. *num.* 8. patet ex communi, & antiquo usu per totum Orbem recepto tam id diœcesibus, quam in Religionibus, in quibus omnibus solent reservari casus.

2 Quæstionis tamen est, à quo Episcopi accipiant potestatem reservandi peccata, à Papa ne, an immediatè à Deo? Suarius *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 25. *sect.* 1. *num.* 6. & 7. post alios affirmat accipere potestatem reservandi immediatè à Papa, sequitur Vivaldus *in Candelabro*, ubi de absolutione *num.* 38. Nam habere hanc potestatem definitur in Concilio Tridentino *in d. sess.* 14. *Canon.* 11. ibi, *Si quis dixerit Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quo minus Sacerdos verè absolvat, anathema sit.* Nullibi tamen jure divino probatur competere Episcopis aliam jurisdictionem, excepta illa habituali, & fundamentali, quæ Episcopis confertur per ordinationem, & consecrationem. Quare reliqua jurisdictio Episcopis concessa immediatè à Summo Pontifice in illos derivatur.

Nec obest, quod secundùm aliquos Episcopatus est de jure divino, ut post multos tenet Duennas *regul.* 72. *vers. Fallit in dignitate*, & notat Gregor. Lopez. *partit.* 1. *tit.* 5. *l.* 1. *gloss.* 3. & *l.* 17. *gloss.* 2. Constat tamen Episcopos non succedere in omni potestate, aut universali jurisdictione Apostolorum, ut patet de multis Episcopis, quos adhuc viventes Apostoli elegerunt pro speciali Diœcesi; traditque post multos Henriquez *lib.* 3. *de Sacramen. c.* 6. *in principio littera E.* & faveat Castro *de justa hæreticorum punitione lib.* 2. *c.* 24. & Victoria *in relectione* 2. *de potestate Ecclesiæ cap.* 2. existimantes Episcopos habere suam jurisdictionem immediate à Christo Domino, ex illo *Actorum* 20. ibi, *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Nihilominus verba illa solùm probant Episcopalem dignitatem, & consecrationem solùm esse de jure divino, tenerique Romanum Pontificem creare aliquos Episcopos. Non tamen probant jurisdictionem actualem esse de jure divino, & immediate à Christo derivari, cùm Annulares Episcopi, qui carent ovibus, nullam jurisdictionem actualem habeant, sed tantùm fundamentum, hoc est, Characterem, scilicet Episcopalem: atque ita dici potest jurisdictionem habitualem esse de jure divino, actualem verò de jure humano à Summo Pontifice manare.

Sequitur, an peccata venialia possit Episcopus valide reservare? Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. c.* 14. *num.* 6. & Suarius *de censuris disp.* 29. *sess.* 3. *num.* 1. affirmant absolute loquendo, præsertim illa, quæ impellunt in ruinam gravioris peccati. Nihilominus contrarium videtur verius, ex eo, quia venialia non sunt materia necessaria confessionis, ita ut teneatur quis ea fateri: ergo reservatio est inutilis; tum quia venialia multis modis extra confessionem remittuntur; sicut reservatio de peccatis mortalibus semel rite confessis, esset sine fructu, si Episcopus ea voluisset reservare: siquidem nemo tenetur peccata semel rite confessa, & valide absoluta subjicere rursus clavibus Ecclesiæ. Cæterùm si quis voluerit iterum confiteri de mortalibus semel confessis, aut de venialibus per confessionem consequi remissionem, tenebitur fateri apud Confessarium, cui reservata sunt concessa, ut notat Suarius *de pœnit. tom.* 5. *disp.* 29. *sect.* 3. *num.* 1. 3

Valeat ne Episcopus in sua Diœcesi licite, & valide reservare peccata absque ulla causa, quæstio est anceps? Pars negans ex eo probatur, quia reservatio absolute est pœna; & non potest incurri sine culpa: ideo nec licite, nec valide potest Episcopus reservare pro libero suo arbitrio absque ulla causa. Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 14. *n.* 13. ubi tradit insolitam reservationem casuum, hoc est, factam sine causa, non obligare; sequitur Angelus *verb. casus*, *ad finem.* Dicendum tamen est validam esse reservationem factam ab Episcopo absque ulla causa, sed illicitam, ita expresse Sylvester *verb. confessor.* 3. *num.* 5. *ad finem*, Graff. *decis. lib.* 1. *cap* 13. *num.* 77. ubi ait sine causa eam reservationem fieri esse peccatum, 6. *quæst.* 1. *cap. pervenit*, & *cap. cum ad Ecclesiarum*, *de officio judicis ordinarii*: validam tamen esse, & absolutionem contra talem reservationem datam non tenere; juvat Summum Pontificem in toto Orbe posse absque causa respectu hujus, aut illius Episcopi, aut aliquorum divisim sumptorum reservare aliquos casus pro libito, & absque causa validè, non tamen licitè. Attamen non potest reservare nec licitè, nec validè respectu omnium Episcoporum totius Orbis omnes casus, & causas collectivè sumptas pro suo arbitrio, & absque causa validè, eo quia id esset privare omnes Episcopos in universo Orbe jurisdictione sua, quod esset contra rationem sui officii, & contra communem utilitatem. Occurrente vero causa rationabili, poterit Summus Pontifex reservare omnes causas, seu casus respectu omnium Episcoporum alicujus Provinciæ: raró autem reperietur talis causa: proinde sine illa nec licitè, nec validè poterit, Suarius *tom.* 4. *de pœnitent. disputat.* 29. *sect.* 4. *num.* 4. 4

Petes propter quas causas possint Episcopi reservare sibi casus? Constat ex Concilio Tridentino *sess.* 14. *c.* 7. fieri reservationem casuum, ut graviora peccata

peccata graviori judicio subdantur: item ut meliùs corrigi possint: item, si fuerint in Rempublicam perniciosa, commodius remedium adhibeatur. Tum maximè, ut acriori metu perculsi homines ab hujusmodi delictis abstineant. Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5.* Graffis *lib. 1. decis. c. 13. n. 71.*

5 Porrò hæc reservatio facta ab Episcopis aliquando erit sine censuris, aliquando cum censuris, & facta facultate absolvendi à peccatis habentibus annexam censuram, consequenter fit facultas ad absolvendum à censura, & sublata censura, tollitur reservatio à peccato, posséque absolvi à quolibet Sacerdote approbato. Concessa autem facultate absolvendi à peccatis reservatis non conceditur facultas absolvendi à censuris, cùm sint diversa peccata. Quin imò data facultate obsolvendi ab omnibus censuris sibi reservatis non censetur absolutè data facultas ad absolvendum ab omnibus casibus reservatis non habentibus censuram annexam, quoniam à diversis non fit illatio. *l. Papinianus exuli, ff. de minorib.* Nec concedendo facultatem absolvendi à casibus, & censuris, conceditur absolutio, vel dispensatio in votis, aut in irregularitate: non enim hujusmodi facultates possunt extendi etiam, quando Episcopus concedit alicui omnem suam facultatem, & authoritatem ad audiendas confessiones, quia non veniunt reservata in concessione generali. Navarr. *in manuali, cap. 27. num. 261.* Lælius Zechius *tract. de casibus reservatis Episcopo, in principio observat. 1.* Gambar. *eodem tractatu de casibus Papæ reservatis, cap. 2. num. 22.*

6 Parocho non posse reservare casus de jure certum est, sicut nequeunt reservare inferiores Episcopo Decani, videlicet Archidiaconi, & alii similes, qui non habent jurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem. De consuetudine Parochi legitimè introducta secundum tradita ab Henriquez *lib. 6. de pænit. cap. 14. num. 4.* & Suarez *tom. 4. de pænit. disp. 29. sect. 1.* possunt reservare, ex causa tamen rationabili, & absque illa, nec licitè, nec validè pro libito; ex eo, quia consuetudo legitime præscripta debet niti ratione, sicut qui ex præscriptione longissima dispensat in votis, debet dispensare ex causa legitima, & absque illa dispensatio non tenet, ut tradit Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 45. num. 3.* quia dispensatio absque causa in quocunque præcepto obliganti à jure divino, Ecclesiastico non est dispensatio, si fiat absque causa, sed dissipatio, sic in nostro casu Curati ex consuetudine antiqua, & longo usu probata reservantes aliqua crimina non poterunt extendere eam, ad reservandum pro libito sine causa rationabili. Confirmatur, qui etiam reservatio de se est onerosa, & odiosa, quatenus restringit jurisdictionem Confessariis approbatis: ergo non debet fieri cum extensione ad casus absque ulla causa cùm fiat in ædificationem, non autem in destructionem animarum.

7 Sunt autem peccata quædam de jure reservata, de quibus Navarrus *in manuali cap. 27. num. 256.* gloss. *in Clement. dudum, in verb. concessa, de sepult.* & glossa *in cap. 2. de pænit. & remiss. lib. 6.* sed loquuntur indistinctè de casibus reservatis jure communi, aut particulari, vel consuetudine generali. De jure reservati Episcopo sunt incendium ex proposito factum, & consilium, & auxilium ad id præstitum. *23. quæst. 8. cap. pessimam.* Secundus casus peccatum, propter quod pœnitentia solemnis imponenda est, *dist. 50. cap. in cap. 26. quæst. 6. cap. si*; quæ ob solum peccatum notorium, & scandalosum imponitur, quæ tamen proprie non est in usu. Tertius casus est, excommunicationes Papæ reservatæ, quarum in certis casis absolutio inferiori permittitur: tunc enim per inferiorem non venit quilibet Sacerdos, sed Episcopus tantùm, Navar. *cap. 27. num. 262.* Quartus casus reservatus continetur in Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 6. de refor.* Hoc est quando crimina sunt occulta, nec deducta ad forum contentiosum. Quoad casus autem Bullæ Cœnæ Domini non habet locum hoc decretum Concilii: atque ita nequeunt Episcopi per virtutem illius absolvere prædictos casus Bullæ Cœnæ Domini. Ita Mar. Anton. Genuens. *in praxi cap. 67. num. 10.* affirmat fuisse declaratum à Gregorio Decimoquarto, & à Clemente Octavo.

Quintus casus continet absolutiones casuum Papalium Episcopis concessas, quando delinquentes propter legitimum impedimentum nequeunt accedere ad Sedem Apostolicam, vel ad ejus Legatum, ut habetur *in cap. quamvis, cap. ea noscitur, & in cap. quod de his, de sententia excommunicationis,* Felinus *in d. cap. quamvis.* Porrò causæ legitime impedientes sunt paupertas, infirmitas, perpetua, valetudo imbecilla, conditio sexus, nimirum si fuerit mulier, seu status, puta, si non sit sui juris, aut si fuerit servus; item gravis senectus: item si mancus, vel membris mutilatus. Denique impediti censentur, qui nequeunt se ipsos præsentare superiori, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 13. num. 14.* Barbos. *in cap. ea noscitur suprà*, ubi numerat in specie omnes legitime impeditos, quorum absolutiones reservantur Episcopis de jure, *& in cap. de monialibus, eodem titulo, & in cap. pueris, ibidem.* Quòd si non habuerint sic absoluti perpetuum impedimentum, debet imponi conditio ab Episcopo, ut cessante impedimento teneantur se sistere Sedi Apostolicæ; & nisi se præsentent, reincident in priores censuras, *cap. eos, qui, de sentent. excommunic. in 6.*

Sextus casus de jure reservatus Episcopo continetur *in cap. pervenit, de sentent. excommunic.* ubi excommunicati propter levem percussionem clerici, ab Episcopo absolvi possunt, Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 3. n. 11.* Garc. *de nobilitate, glossa non, num. 40.* Bellet. *disquisit. cleric. p. 1 titulo de favore clericorum §. 3. num. 33.* Sayr. *de censur lib. 2. cap. 28. à principio*, & Bonacina *eodem tractatu disp. 3. q. 4. punct. 5. num. 2.* Injuria an sit levis judicanda est arbitrio Episcopi, qui ex circunstantiis tam personarum, locorum, & temporum, quàm modi percussionis arbitrabitur, ut volunt Bellet. *d. §. 3. num. 34.* & Sayr. *d. cap. 28. num. 5.* ubi addit communiter existimari percussionem levem, quam facit Magister, Prælatus, pater, dominus, in discipulum clericum, filium, aut servum. Regulari et tamen Bonacin. *d. punct. 5. num. 4.* putat esse levem percussionem, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, vel lapide, quando nulla carnis macula apparet, vel quando percussio fit sine aliqua scissione, vel ruptione membri, sine fractione dentis, sine evulsione multorum capillorum, & sine effusione multi sanguinis. Erit tamen hæc percussio aliàs levis ratione loci, vel personæ, gravis, veluti siquis manum injiciat ad faciem alicujus gravis personæ infigendo alapam, vel si in platea publica de die, vel coram populi multitudine percutiat. Semper tamen relinquitur taxanda hujusmodi injuria arbitrio judicis ex communi Doctorum sententia, Felin. *in cap. cùm illorum, n. 12. excommunic.*

Quæ autem sit atrox injuria, exponit Extravag. Joan. XXII. relata à Confect. *in privil. mendic.* Sed quia mutilate illam aliqui referunt, non abs re hoc loco putavi ad verbum inserere, quæ sic habet:

Perlectis litteris vestris circa absolutionem excommunicatorum, vos in eis dubitare perpeximus, quæ esset modica, aut levis injuria, circa quam, sicut talis loquitur, absolvendi vobis contulimus potestatem.

Ad

Ad quod cùm sit facti potiùs quàm juris quæstio, vobis prout possumus respondemus, illam videlicet modicam percussionem, aut impulsionem, pugni, palmæ, manus, pedis, digiti, aut baculi, vel lapidis, quæ ad livorem, mutilationem membri, fractionem dentis, depilationem capillorum non modicam, vel effusionem sanguinis non excedit, nec si tum levissimi ictus, aut pugni percussione sanguis exiret, transire in atrocem injuriam profitemur, ut propter hoc sit ab absolutione talium abstinendum, ut tamen non solùm ipsum factum, imò etiam facti qualitas, percutiendi modus, aut injuriandi circa hoc diligentiùs attendatur, & ipsius facti circunstantia, loci videlicet, & etiam personæ, quæ sit levis, modica, gravis, aut enormis injuria manifestius cognoscatur. Loci quidem, ut in theatro, vel in foro, coram Rege, & Prælato, vel judice in Ecclesia, coram multis, in aliquo loco publico alicui injuria conferatur. Personæ, veluti si magister, vel judex, aut etiã magistratus aut Prælatus, pater, aut patruus, vel aliquis in dignitate, vel personatu constitutus ab inferiori, vel humili contra naturam juris patiatur, per hæc quidem graves videantur injuriæ, & quæ sint leves, aut modicæ, tanquam ex opposito cognoscantur. Sane quia negotii natura non patitur, ut ad plenum omnia differantur. ut judicium talis enormis injuriæ vestro duximus arbitrio committendum, ut potestatem vestram cùm ad hæc processeris, temperetis, ut citra metas hujusmodi potius, quàm ultra eas citra absolutionem talium procedatur, ne injuriantes de vicina absolutione confisi, de facili in atroces prorumpant percussiones, vel injurias, & sententias canonis, jam periculosius contemnentes, in excommunicationis sententias proclivius prolabantur. Tolerabilius est enim aliquos, qui per vos etiam possunt absolvi, nobis, vel superiori absolvendos relinquere, quàm contra statuta Canonum imagine quadam absolutionis (quod non fit sine grandi periculo) quemquam relinquere innodatum, cùm umbra quædam videatur in opere, veritas autem non subsit in effectu, &c.

Septimus casus Episcopo reservatus de jure est excommunicatio, quam ipse tulit, vel ejus prædecessor, reservando sibi absolutionem ipsius, *cap. nuper, de sentent. excommunic.* & participantis in crimine excommunicato excommunicatione ipsi reservata, *cap. si concubinæ, de sentent. excommunic.* ibi *Omnes etiam excommunicationes majores juris, quarum absolutio nemini est reservata per Episcopum, non per inferiorem absolvi debent*, gloss. notabilis *in cap. si Episcopus, de pœnit. & remiss.* Semperque recurri debet in his ad Episcopum: quòd si de facili non sit aditus ad Episcopum per simplicem Sacerdotem posse absolvi, tradit Innocentius *in d. cap. nuper, de sent. excommunic.* Navarrus tamen indistinctè, *cap.* 27. *num.* 262. ait quoad forum conscientiæ hujusmodi excommunicationes posse absolvi per proprium Confessorem, sequitur Covarr. *in cap. Alma mater, par.* 1. *§.* 12. *num.* 5. & Gutier. *lib.* 1. *Canon. cap.* 6. *num.* 4. sed duo isti loquuntur de Parocho erga suos subditos, voluntque posse absolvi à senten. excommun. per suum Parochum, quæ regulariter à jure infertur.

Nihilominus posse Parochum absolvere ab excommunicatione juris etiam majori nemini reservata, docet Henriquez *lib.* 13. *cap.* 28. *§.* 5. *litt. S.* asserens rationem textus *in d. cap. nuper*, ibi, *vel à proprio Sacerdote*, esse universalem, quæ ita convenit majori, sicut & minori, & ideo posse absolvere ab excommunicatione nemini reservata, Suarez *tom.* 5. *disp.* 7. *sect.* 3. *& sect.* 4. *num.* 9. Sayr. *lib.* 5. *de censur. cap.* 15. *num.* 22. Avila *p.* 2. *cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 4. & Bonacin. *de censur. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct. num.* 9. Ad innocentium dicentem *in cap. nuper*, recurrendum esse ad Episcopum quando de facili inveniri potest pro absolutione, dicendum est id procedere tantùm quoad forum exterius.

Verùm quamvis nomine proprii sacerdotis, strictè loquendo, is tantùm intelligatur, qui ordinariam habet jurisdictionem in foro pœnitentiali, ut Episcopus in sua diœcesi, & Parochus in sua Parochia, & propterea absolutionem prædictam à præfactis solùm impendendam esse velint D. Thomas *in addit. ad tertiam partem. quæst.* 24. *art.* 1. Sum. Pisana *verb. absolutio.* 1. *num.* 1. & Sayr. *de censur. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 5. Attamen posse absolvi, à quocunque Sacerdote, approbato tamen ab Odinario, loci verius putant Bonacin. *dict. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 1. *num.* 9. & Campanil. *in diversor. jur. Canonici rubr.* 11. *cap.* 15. *num.* 10. Illud etiam adde posse impendi absolutionem excommunicationis à proprio Parocho nondum Sacerdote, quamvis textus *in d. cap. nuper, de sentent. excommun.* dicat à proprio Sacerdote, quia id etiam intelligitur à proprio Parocho nondum Sacerdote, eo quia Parochi Sacerdotes communiter sunt, ita Ugolin. *de censur. tab.* 3. *cap.* 4. *§.* 2. *num.* 2. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disp.* 20. *num.* 3. & Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 1. *n.* 154.

Reservati autem casus de consuetudine Episcopo habentur *in Extravagant. Benedicti XI.* incipit, *Inter cunctas, de privilegiis*, de quibus etiam meminit Navarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 262. *& sequent.* Graffis *decis. tit. de potest. confess. l ib.* 1. *cap.* 13. *num.* 65. praxis nova Episcopalis *p.* 2. *cap.* 1. *de Episcopo reservatis*, *num.* 2. *fol.* 102. P. Fagundez *in præcepto* 2. *lib.* 8 *cap.* 1. *num.* 10. Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 51. *per totum*, & Bonacin. *de pœnitentia Sacrament. disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 5. *§.* 1. *& sequentibus.* Sed in singularibus de casibus tam de jure, quàm de consuetudine dicemus *§. sequenti.*

Sed modò dubiumm est, an peccata interna reservari possint? Regulatiter loquendo, peccata, quæ 8
reservari solent, non sunt mortalia interna, sed externa ratio, quia cùm Ecclesia præcipuè externa consideret, & spectet, non interna merè, sed externa reservat, ita Suar. *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 29. *sect.* 3. *num.* 3. & Ægidius *disp.* 8. *dub.* 11. *num.* 79. De potestate tamen absoluta Episcopi possunt sibi reservare peccata merè interna, auferendo, vel negando Confessoribus facultatem absolvendi peccata interna, ita Sotus *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 5. Barthol. Medina 1. 2. *quæst.* 91. *art.* 4. Vasquez *de pœnit. quæst.* 91. *art.* 3. *dub.* 3. *num.* 2. Graffis *in appendice ad decisiones, lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 24. Suar. *suprà*, Filliucius *tract.* 7. *cap.* 10. *quæst.* 2. *num.* 271. Homobonus *de casibus reservatis* 1. *part. cap.* 3. *assert.* 2. Reginald. *in foro pœnit. lib.* 1. *n.* 128. & P. Fagundez *d. lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 16. Ratio, quia jurisdictio pendet à voluntate concedentis; is autem potest sibi reservare potestatem absolvendi peccata interna, ac solo corde retenta: namque reservatio non habet veram, & propriam rationem pœnæ, sed est negatio, seu ablatio jurisdictionis absolvendi in foro animæ; atque ita non est dubium posse reservari hæresim purè mentalem, & reliqua peccata enormia, ut de facto in aliquibus Episcopatibus Lusitaniæ reservari solet hæresis mentalis, ut in Eborensi, Conimbricensi, & Braccarensi. Reservari autem hæresim purè mentalem hodie Summo Pontifici, negat Suar. *in* 3. *part. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 2. eo quòd hæresis reservatur Summo Pontifici ratione censuræ, quam non incurrit hæreticus purè mentalis, neque incidit in pœnas contra hæreticos statutas.

Quinimò judicium hominis non potest esse de interioribus, quæ latent, sed solùm de exterioribus actibus, qui apparent: propterea lex humana non potuit

potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus hominis hæretici verè quoad Deum, ut per illos subjiceretur Ecclesiæ pœnis, quia Ecclesia jurisdictione judicandi de omnino occultis caret, & quamvis id posset, minimè expediret rectæ, & suavi Ecclesiæ regimini: atque ita nullus hæreticus ob hæresim in mente retentam incidit in excommunicationem, aut alias pœnas, nisi verbo aliquo, signo, vel facto hæresim internam manifestet. Ita ex antiquis Dominicus *in cap. perpetuo*, *num.* 6. *vers. super dubio*, *de electione in* 6. dicens validam esse electionem criminosi omnino occulti, quoniam Ecclesia non judicat de occultis, sequitur Barsatus *cons.* 289. incipit, *In subhastatione*, *num.* 13. *lib.* 3. Antonius *in summa part.* 3. *tit.* 24. *cap.* 4. Tiraquel. *in l. si unquam*, *verb. revertatur*, *in nova editione*, *n.* 295. *vers. tertium*, *quod non longè.* Et ex recentioribus Driedo *de libertate Christiana lib.* 3. *cap.* 5. *ad finem*, Covarr. *regula peccatum* 2. *p. initio n.*7. Sylvest. *verb. excommunicatio* 7. *casu* 2. *num.* 4. *notab.* 2. *in fine.* Cajet. *in summa verb. hæresis*, *fine*, & 2. 2. *quæst.*11. *art.* 3. *in fine*, & *ibi* Aragon & Bannes *art.* 4. Valent. *tom.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 7. Henriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 4. §. 1. *in gloss. litera* D. Vgolin. *de censur. tabul.* 1. *cap.* 9. §.12. & *de irregul. cap.*34. *in principio*, *n.* 6. & *in Bulla Cœnæ p.* 2. *cap.* 1. §. 1. *n.* 16. & *sequent.* & §. 4. *n.* 12. Suarez *de censur. disp.* 4. *sect.* 2. *n.* 3. & *disp.* 21. *sect.* 2. & *de legibus*, *lib.* 3. *cap.* 13. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 2. & Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 14. & 15. & *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 20.

Nec obstant Canonistæ asserentes hæreticos occultos incurrere excommunicationem, per textum *in Clementina* 1. §. *verùm*, *quia*, ubi gloss. *verb. ex ipso*, *de hæreticis*, ubi & Card. *n.* 8. *quæst.* 7. idem expressè tenent, quamvis hæresis solo corde sit retenta. Imola *in d. Clement.* 1. *n.* 18. *de hæreticis* Bald. *l. si quis non dicam*, *n.* 1. *vers. venio ad oppositiones*, *C. de Episcopis*, & *Clericis*, & alii, quos referunt Sanchez *in d. cap.* 8. *n.*1. *per totum*, Cevallos *commun. contra commun. quæst.*698. & Cened. *ad Decret. Collect.* 103. *n.* 2. ex eo fundamento, quia Inquisitores contra hæreticam pravitatem aliquid odio, aut amore pro, vel contra reos, omittendo quod facere, vel non facere tenentur, incidunt in excommunicationem: sed odium, & amor sunt actus interiores, qui omnino latent interiùs ergo hæretici purè mentales etiam incurrent excommunicationem. Respondetur tamen à Theologis Inquisitores non incurrere excommunicationem propter odium, aut amorem, quæ interiùs omnino latent, sed propter actus exteriores promanantes ab illis interioribus, & hic est verus intellectus Clementinæ illius primæ de hæreticis ut notant Cajet. & Bannes *suprà*, & Castro *de just. hæret. punit. lib.* 2. *cap.* 18. & *de lege pœnali lib.* 2. *cap. final.* Sic etiam accipienda sunt cætera jura adducta per glossam *in d. Clem.* 1. *verb. eo ipso*, quatenus imponunt pœnas, & censuras actibus internis, hoc est, cùm exeunt in publicum, aut manifestantur per aliqua signa exteriora: tunc enim excommunicationem, aut alias pœnas ab Ecclesia statutas adversùs hæreticos incurrunt delinquentes, eo quia eorum crimen jam devenit ad eos actus, qui subjiciuntur jurisdictioni Ecclesiæ, quamvis ex defectu testium sit per accidens occultum, Sylvester, & Castro *suprà*, Bannes *dict. quæst.* 11. *art.* 4. *quæst.* 2. *conclus.* 2.

Quis possit absolvere à reservatis, sive sint de jure communi, sive speciali, sive de consuetudine? Certi juris est superiorem, qui reservavit, & superiores ipsius reservantis habere potestatem ordinariam, & directam absolvendi à casibus reservatis, ejus enim est absolvere, cujus est ligare. *l.* 3. *ff. de re judicata*, *cap. verbum*, *de pœnit. distinct.* 1. ubi dicitur par, & æquale jus esse solvendi, & ligandi: & res per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur. Hinc fit, ut qui potest excommunicare, potest absolvere, gloss. *verb. inferior in cap. inferior* 4. *dist.*21. textus *in cap. prudentiam* §. *sexta*, *de officio delegati*, & *cap. ad reprimendam*, *de officio Ordinarii.* Unde Prælati inferiores nequeunt dispensare in legibus superiorem, & in pœnis earum, ut post Navarrum tradit Emmanuel Ruiz *tomo* 1. *de regularibus*, *quæst.* 22. *art.* 8. idem probat Suar. *de censur. disp.* 5. *sect.* 4. *n.* 21. & *lib.*6. *de legibus*, *cap.* 14. *n.*4. & *in defensione fidei lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 15. subdit esse contra rationem, ut aliquis inferior acquirat jurisdictionem in superiorem, juvat Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 7. *n.* 6.

Quare vera est resolutio etiam superiores reservantis posse absolvere à reservatis, Bonacin. *de pœnitentiæ Sacramento disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 5. §.2. *n.* 1. & 2. ideo reservatorum absolutio impendi potest non solùm ab Episcopo reservante sibi peccatum, sed etiam à Summo Pontifice, qui est in toto Orbe Episcopus; verùm successor potest absolvere à censuris latis à se, & à suis prædecessoribus, Mar. Alter. *tom.* 1. *disp.*2. *de absolut. ab excommun. lib.*4. *cap.*2. *vers. hæc igitur jurisdictio*, & Bonacin. *de censur disp.* 1. *q.* 3. *punct.*2. *num.* 1.

Porrò Archiepiscopus nequit absolvere à casibus 10 reservatis ab Episcopo, quamvis suffraganeo, non enim est superior in hoc foro, exceptis quibusdam casibus in tempore visitationis, in quibus censetur superior, & consequenter potest per se ipsum absolvere à casibus reservatis subditos suorum suffraganeornm, ex *cap. ultimo*, *de censibus in* 6. potestque absolvendi facultatem aliis delegare, cùm habeat potestatem ordinariam tempore visitationis Provinciæ, vel appellationis ad ipsum. Graffis *suprà d. cap.* 9. *n.* 19. Suar. *de pœnit. disp.* 25. *sect.* 1. *n.* 14. & *disp.* 30. *sect.* 2. *n.* 8. Ægidius *d. disp.*8. *dub.* 3. *num.* 21. Filliucius *tract.* 7. *cap.* 7. *quæst.* 9. *n.* 196. & *cap.* 10. *n.* 281. Quinimo Henriquez *lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 5. *in commento litera A.* addit Episcopum posse absolvi à reservatis 11 ab Archiepiscopo, qui est superior ipso, si illi se subjiciat, etiamsi Archiepiscopus non est superior immediatus subditorum suffraganei, excepto casu appellationis, vel visitationis. Adde, si Episcopus incidat in casum reservatum Papæ posse absolvi à Confessario approbato, quem Episcopus elegerit, si fortè habeat potestatem absolvendi alios in eundem casum incidentes, cùm non debeat esse deterioris conditionis, Filliucius *tract.* 7. *cap.* 10. *quæst.* 5. *n.*87. nam ex Congregatione Cardinalium declarante potest Episcopus deputare sibi Confessarium cum ea facultate ad se ipsum absolvendum quam Episcopus in sibi subditos potest exequi, Henriquez *lib.*6. *cap.* 7. *n.* 5. *litera A.* & Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 8. *disp.* 3. *n.* 3. & *in præcepta Decalogi*, *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 11.

Quid ergo de Confessario habente facultatem de- 12 legatam absolvendi reservata à Superiore habente ordinariam? Responde Confessarium hujusmodi posse absolvere iter agentes, si habeant casus reservatos Episcopo proprii domicilii, & Episcopo loci in quo confitentur: est enim judicandus pœnitens secundùm leges loci, in quo reperitur, Navarrus *cap.* 27. *num.* 275. & Suar. *de pœnit. disp.* 30. *sect.* 1. *n.* 15. & alii. Contrà verò si iter agentes, aut peregrini habeant peccata reservata Episcopo loci in quo confitentur, quæ non sint reservata Episcopo proprii domicilii, nequeunt absolvi, nisi ab habente facultatem absolvendi à reservatis quia est judicandus juxta leges loci in quo reperitur, ita præcitati. Quòd si iter facientes habeant reservata Papæ, non possunt absolvi nisi ab habente facultatem absolvendi à re-

à reservatis Papæ, qui habet totum Orbem pro sua Diœcesi, ac territorio, & ipsius leges ubique obligant si fuerunt acceptatæ, Bonacin. *de pænit. Sacrament disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 5. §. 2. *n.* 11.

13 Nota tamen. quando confessarius nequit absolvere à reservatis commissis in alieno loco, aut in Diœcesi aliena, quid faciendum pœnitenti? Dico primò hujusmodi pœnitentem non posse regulariter absolvi à reservatione à ministris illius loci in quo peccavit, nisi sit ibi causa negotiorum, seu itineris, habita ratione consuetudinis, juxta quàm usu, & praxi introductum sit, ut aliquis in alieno territorio absolvi possit. Ratio tamen ob quam pœnitens, per se loquendo nequeat absolvi à reservatis, vel à peccatis in alieno loco commissis, ostenditur ex *cap. omnis utriusque sexus*, disponente peccata proprio Sacerdoti, vel alteri de ipsius licentia esse confitenda: Confessarii autem alterius territorii non sunt proprii Sacerdotes. Item, quia peccata mortalia debent remitti simul, ministri verò illius territorii, in quo quis deliquit, non possunt absolvere ab omnibus, quia, ut suppono, in omnia non habent jurisdictionem; igitur nequeunt absolvere à peccatis in alieno loco patratis: sequeretur enim si possent absolvere quòd Petrus, qui hodie peccavit in hac Parochia, in qua non habitat, possit absolvi à Parocho ipsius Parochiæ, quod non videtur admittendum, ita Navarr. *cap. placuit, de pænit. dist.* 6. *n.* 83. Suar. *disp.* 25. *sect.* 1. *num.* 18. Ægidius *de pænit. disp.* 3. *dub.* 3. *n.* 22. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 2. & Filliucius *tractatu* 1. *cap.* 7. *quæstion.* 7. *numer.* 189.

Nec obest pœnitentem ratione delicti commissi in alieno loco fieri subditum Superiori illius loci, quia, ut intelligitur in foro externo, quod respicit bonum publicum, & decernit, ut delicta in alieno loco patrata ibidem puniantur, secus in foro conscientiæ, Henriquez *suprà*.

14 De excommunicatione ab aliquo incursa in alieno territorio potest absolvi à superiore illius loci, in quo in illam incidit, quod si excommunicatio est publica, & reservata superiori loco in quo fuit incursa, nequit reus absolvi à proprio Episcopo sine licentia Episcopi loci, in quo deliquit. Contrà verò, si excommunicatio non est reservata, aut est occulta, esto sit reservata, Episcopus, vel alius ab ipso specialiter delegatus absolvere potest, ex decreto Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. ita Bonacina *de censur. disp.* 1. *q.* 4. *punct. secundo n.* 6. post alios *ibi* relatos, Hieronymus Llamas 1. *p. c.* 6. §. 3.

15 Insuper difficultas est quando pœnitens habet casus reservatos, & non reservatos? Responde non posse Superiorem præcisa rationabili causa, & sine urgente necessitate audire sola reservata, ut ab illis sacramentaliter absolvat, & mittere pœnitentem ad inferiorem pro non reservatis, Vasquez *quæst.* 91. *articulo* 3. *dub.* 10. *n.* 2. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 14. & *cap.* 15. *n.* 4. Valent. *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 11. *punct.* 1. *vers. sextus casus*, Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 2. Nugnus *in additionibus ad tertiam partem quæstion.* 9. *art.* 2. *dub.* 4. *ad finem*, Sayr. *de pænit. cap.* 16. *n.* 7. Ex eo fundamento, quia integritas confessionis est de jure divino, & ideo servandum: atque ita non debet partiri confessio absque justa, rationabili causa. Neque pœnitens potest non urgente necessitate confiteri sola reservata superiori cum intentione manifestandi reliqua inferiori. Neque consuetudo absolvendi prius à reservatis admitti debet nisi, quando superior negotiis obrutus nequit omnia pœnitentis peccata audire, cùm talis consuetudo non possit legitimè introduci, cùm sit contra jus divinum de integritate confessionis.

16 Illud etiam non est silentio prætereundum, quando Superior ex causa justa, & rationabili non audit nisi reservata, & absolvit sacramentaliter ab illis, conferri primam gratiam pœnitenti attrito, ita Sotus *in* 4. *dist.* 18. *q.* 2. *art.* 5. *ad secundum argumentum, fol. mihi* 880. Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 2. Ægidius *disp.* 2. *dub.* 9. *n.* 82. Contrarium docet Sylvester *verb. confessio* 1. *n.* 19. dicens hanc absolutionem non esse sacramentalem, & Navarrus *de pænit. disp.* 5. *cap. consideret.* §. *cautus*, *n.* 19. quàmvis fateatur absolutionem esse sacramentalem, negat tamen conferri gratiam primam, nisi in secunda absolutione, quasi ex utraque absolutione fiat unum Sacramentum; quemadmodum ex pluribus unctionibus, & ex partialibus formis in sacramento extremæ Unctionis, conficitur unum Sacramentum. Nihilominus, si superior intendat absolvere sacramentaliter à reservatis, non est dubium conferri primam gratiam, quia ex parte pœnitentis sufficiens materia oblata fuit, & sufficiens jurisdictio ex parte absolventis, cum intentione absolvendi: cùm ergo valide absolverit, & confessio fuit integra formaliter, quamvis ex justa causa non fuerit integra meterialiter, & pœnitens bona fide recepit absolutionem sacramentalem, sine dubio recepit primam gratiam, sicut recipit ille cui remittuntur peccata reservata directè in confessione, & indirectè mortalia, oblita tamen. Quinetiam absolutus per Superiorem à reservatis, & postea per inferiorem à non reservatis duplex Sacramentum recipit, & duplici effectu afficitur, dummodo Superior, qui non adjuvit ex causa justa, nisi tantùm reservata intendat absolvere sacramentaliter, Suar. *disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 9. Bene potest tamen Superior, aut Episcopus, auferre reservationem peccati sine sacramentali absolutione, Ægidius *suprà disp.* 8. *dub.* 12. *n.* 84. & Reginaldus *in praxi fori lib.* 8. *n.* 77.

Porrò quando Superior impendit absolutionem super reservatis, ambigi potest, an pœnitens debeat inferiori confiteri ipsa reservata jam absoluta, sicut & non reservata? Negat Suarez *d. disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 10. Vasquez *q.* 91. *art.* 3. *dub.* 10. *n.* 3. Affirmat tamen Henriquez *lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 4. & *cap.* 12. *lib.* 6. *cap.* 15. *n.* 5. eo quòd confessio debet esse integra, & Christus Dominus præcepit omnia peccata uni Sacerdoti esse confitenda, nihilominus in hoc casu verior est sententia Suarii quem sequitur Zerola *in praxi de pænitentia cap.* 13. & Nugnius *in addit. ad* 3. *partem quæst.* 9. *suprà*, *in* 2. *parte ad finem vers. ex dictis pag.* 327. ex ea ratione, quia qui ex causa justa non confitetur integrè non tenetur confiteri peccata ritè confessa, & à quibus est directè absolutus; sic etiam in nostro casu non debet obligari directè absolutus à Superiore, ut eadem peccata reservata aperiat inferiori. Non enim est obligatio confiteri bis eadem peccata ritè, ac rectè confessa, Navarr. *d. cap.* 9. *n.* 7. & alii. Ex quo sequitur, qui fuit absolutus directè per inferiorem à non reservatis, & pro reservatis missus est ad superiorem, non teneri fateri apud superiorem, de non reservatis, argumento illius, qui propter justam causam tacuit peccatum aliquod in confessione, non tenetur aperire in sequenti confessione, nisi illud quod ob justam causam reticuit, ita communiter Doctores, ac praxis habet. 17

Sed quid sentiendum, quando pœnitens habet reservata, & urget necessitas sumendi Eucharistiam, & Confessarius non habet facultatem absolvendi à reservatis? Dic posse à non reservatis absolvi, cùm in ea habeat jurisdictionem directam, & insuper justam causam exercendi jurisdictionem circa hæc peccata: indirectè verò, & consecutivè etiam posse absolvi à reservatis, cum onere comparendi coram Superiore, ut absolvatur directè à reservatis, ita Valent. *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 11. *punct.* 1. *pag. mihi* 1349. Ægidius *disp.* 8. *n.* 13. & Suar. *suprà sect.* 3. contra Vasquez 18

quez *quæst.* 91. *art.* 3. *dub.* 8. *n.* 5. Cessante verò necessitate, vel causa rationabili, reus habeat reservata, nequit Sacerdos, seu Parochus absolvere à reservatis, neque à non reservatis sed debet remittere ad superiorem pro reservatis. Henriquez *lib.* 3. *cap.* 15. & *lib.* 8. *cap.* 47. Suar. *disp.* 31. *sect.* 2. Cajetanus tamen. *verb. confessio*, *conditione* 10. Emmanuel. Saa *verb. absolutio n.* 26. & alii volunt inferiores posse audita omnium peccatorum confessione, absolvere à non reservatis, & postea pro reservatis mittere pœnitentem, modò non sit impeditus aliqua excommunicatione reservata. Sed magis placet Suarez quem sequitur Nugnius *loco citato vers.* P. Suarez, & Filliucius *suprà n.* 303. Fundamentum, quia si Sacerdos inferior posset absolvere à non reservatis, & pro reservatis mittere pœnitentem ad Superiorem, posset etiam Sacerdos simplex absolvere habentem venialia, & mortalia, à venialibus, & pro mortalibus mittere illum ad Confessarium approbatum ab Ordinario loci ad audiendas confessiones. Atqui hoc non est dicendum, ergo non potest Confessarius absolvere à non reservatis, & remittere pœnitentem pro reservatis ad superiorem: non enim inferior potest ab uno peccato mortali absolvere, quin absolvat ab omnibus, cùm unum mortale non remittatur sine alio; item confessio debet fieri coram legitimo judice; facta autem confessio de reservatis apud inferiorem, non est accusatio apud legitimum judicem, quod contingit quando pœnitens absque ulla necessitate fatetur de peccatis suis apud non habentem facultatem absolvendi à reservatis.

19 Quid dicendum si quis habeat multa reservata, & superior sine ulla causa nolit audire, nisi reservata, & ab illis absolvere? Respondet Suarius *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 6. *in fine*, & *sect.* 2. *n.* 6. peccare mortaliter contra reverentiam debitam Sacramento, valere tamen Sacramentum, & conferre gratiam suscipienti bona fide absolutionem, secus si mala fide suscipiat. Ex ea ratione, quia ex parte pœnitentis ut dixi, datur confessio integra formaliter, & ex parte absolventis datur potestas absolvendi à reservatis; quare valida erit talis absolutio, quamvis absolvens illicitè fecerit non audiendo omnia peccata absque legitima causa, & ideo validè absolvit. Alii tamen negant absolutionem esse validam ex culpa superioris qui noluit audire cùm haberet jurisdictionem ad absolvendum à non reservatis, & sicut de jure divino est integritas confessionis, ita etiam integritas absolutionis. Ideo, qui sine ea confessionem non facit integram, facit illam invalidam, & peccat mortaliter, quia illa non est vera, & valida confessio, in qua committitur Sacrilegium, ita Medina *de confessione dimidiata iteranda*, Vasquez *quæst.* 92. *art.* 3. *dub.* 1. *n.* 4. Sayr. *de pœnit cap.* 14. *n.* 10. & Bonacin. *de pœnitentiæ Sacramento disp.* 5. *punct.* 3. *n.* 1. ergo qui sine causa dimidiat absolutionem, invalidè absolvit, cùm teneatur absolvere ab omnibus, ut habetur in Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 5. ibi omnia mortalia crimina Sacerdoti deferantur; constat enim Sacerdotes judicium hoc in cognita causa exercere non posse, &c. quod est intelligendum licitè, & validè. P. Fagundez *in secundo præcepto*, *lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 16.

20 Quæri item potest, quando pœnitens urgente necessitate communicandi, vel sacrificandi, aut confitendi, adest tantùm Confessarius destitutus potestate absolvendi à reservatis, an teneatur fateri apud illum omnia peccata tam non reservata, quàm reservata? Responde affirmativè, quæ resolutio est verior, quàm opposita. Ratio, quia Confessarius debet cognoscere integrè de statu pœnitentis, & an dispositus sit ad recipiendum absolutionem omnium: hoc autem fieri non potest, nisi pænitens de omnibus fateatur quantum potest Quinetiam tenetur ex jure divino integrè confiteri, sed huic præcepto tenetur satisfacere; ergo non est pœnitenti integrum, nec liberum absque rationabili causa reservata reticere. Item, quia quamvis hujusmodi. Confessarius non sit absolutè legitimus judex, nec habeat jurisdictionem absolvendi directè ab omnibus, debet tamen cognoscere de proposito, & mente pœnitentis, qualis sit, tum, quia reservatio ponitur in gravamen pœnitentis, ut abducatur à peccatis, quemadmodum pœnitens tenetur peccata non reservata confiteri, & reservata ipsa, si carerent reservatione, ita etiam debet confiteri reservata, cùm reservatio imposita sit pœnitenti pro onere: proinde non est in manu pœnitentis facere eam divisionem, ita habetur *in cap. consideret*, *de pœnit. dist.* 5. §. *cautus*, per hæc verba, ibi: *Cautus sit pœnitens ne verecundia ductus dividat apud se confessionem*, & *diversa velit diversis Sacerdotibus manifestare.* sequitur Suar. *disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 8. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 15. *n.* 5. Ægidius *disp.* 7. *de pœnit. dub.* 9. *n.* 86. & *dub.* 13. & Filliucius *tract.* 7. *cap.* 10. *quæst.* 10. *n.* 305.

Quid ergo, quando est dubium de peccato, an sit reservatum? Sanchez *in summa lib.* 1. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 10. *n.* 73. & Henriquez *lib.* 6. *cap.* 26. *n.* 7. volunt Confessarium approbatum posse in dubio facti cadentis sub reservationem absolvere, nisi aliter in aliquo casu jus disponat, sequitur Soarez *de censuris disp.* 40. *sect.* 6. *n.* 4. Ex ea ratione, quia confessarius est in possessione suæ jurisdictionis, & in dubio melior est conditio possidentis: tum, quia reservatio est odiosa, & verba illius sunt strictè accipienda: proinde casus delicti dubii non venit in absoluta delicti reservatione, ita Suarez *tom.* 5. *in* 3. *partem disp.* 40. *sect.* 6. *n.* 5. & Bonacin. *de pœnit. Sacram disp.* 5. *quæst.* 7. *punct.* 5. §. 4. *n.* 1. contra Armillam *verb. casus n.* 13. & contra Frias *tract. de modo audiendi confessiones part.* 2. *cap.* 8. *casu* 2. nisi detur præsumptio sufficiens in contrarium, qualis erit, si quis proferat hæresim exteriùs, & postea ambigat, an hæresim protulerit ex animo, is præsumitur incidisse in excommunicationem latam contra hæreticos, quia tunc pro hæresi stat possessio, eo quòd constat prolatam esse hæresim, & contra hæreticum forum externum procedit, præsumitque hæreticam propositionem ex animo consentiente prodiisse: nemo enim præsumitur dicere, quod in corde non habet, ut latè probat Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *quæst.* 15. ex *l. Labeo* 7. *vers. idem Tubero*, *ff. de supell. legat.* ibi, *non arbitror quemquam dicere*, *quod non sentit*; sequitur Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 35. *n.* 2. & *sequentibus.* In foro tamen conscientiæ standum est intentioni proferentis, quia in eo foro creditur homini pro se & contra se: in foro tamen judiciali creditur homini contra se, non autem pro se, teste D. Thoma *quodlibeto* 1. *art.* 12. & constat ex *l. omnibus* 9. *Cod. de testibus*, ibi: *Omnibus in re propria decendi testimonii facultatem jura submoverunt.* ex quo patet quare diximus in hac resolutione, nisi adsit sufficiens præsumptio, secus si præsumptio non esset sufficiens, quoniam tunc confessioni illius standum est; cùm probationes contra ipsum deficiant, Sanchez post alios *d. disp.* 15. *n.* 10. *vers. posset tamen.* 21

Ad hæc Confessarius, qui propriè dubitat de jurisdictione sua circa reservata, nequit absolvere ab illis, quia absolvens exponit se periculo absolvendi invalidè. Est enim possessio pro peccatis, de quibus constat esse reservata. Dicitur autem propriè dubitare, cujus intellectus est suspensus, & anceps circa reservatorum facultatem; contrà verò, qui non propriè dubitat, sed opinionem potius habet probabilem de sua jurisdictione, potest absolvere à reservatis, quamvis in contrarium detur opinio probabilis: supplet enim jurisdictionem Ecclesia intercedente probabili 22

babili opinione, ita Suar. *suprà disp.* 76. *sect.* 6. Sanchez *de matrimonio, lib.* 3. *disp.* 26. *n.* 6. Lessius *de justitia, lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 8. Henriquez *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 3. *& num.* 4. & Ægidius *disp.* 8. *dub.* 3. *conclus.* 6. *n.* 22. *& dub.* 6. *n.* 47. & Filliucius *tract.* 7. *cap.* 8. *qu.* 10. *nu.* 227. Unde infertur sequentem opinionem probabilem existimantium se ipsum habere jurisdictionem absolvendi à reservatis, aut privilegium absolvendi, non esse revocatum, validè absolvere, sicuti, si revera haberet jurisdictionem, & sicut privilegium revocatum nondum esset, quamvis fortè opinio illa probabilis non subsisteret; sed fucatis verè fundamen-
24 tis, ac falsis stabiliretur: supplet enim Ecclesiæ jurisdictionem concurrente errore communi, & titulo colorato, Sanchez *de matrimonio, lib.* 3. *disp.* 22. *n.* 4. *&* 5. *& sequentibus*, ubi loquitur de gestis à judice ordinario pertinentibus ad forum externum, additque esse valida, *& n.* 13. ubi de foro conscientiæ, dicens gesta per Parochum communi errore talem existimatum, habentemque titulum putativum à legimo superiore valere, ubi id multis probat.

---

§. II.

De singulis quibusque casibus specialiter Episcopo reservatis.

EPITOME.

1 *Primus casus de consuetudine reservatus Episcopo, est homicidium voluntarium.*
Et quid de mandante, & consulente, & in quibus fallat. ibid.
2 *Abortum faciens consultò, an sit homicida voluntarius?*
3 *Abortum procurantes, consulentes, seu consentientes, quibus pœnis puniantur.*
4 *Abortui causam dantes, an sint irregulares?*
5 *Mutilatio alicujus membri, an sit casus reservatus?*
6 *Secundus casus est incendium, & quis dicatur incendiarius, & quibus pœnis subjiciatur.*
7 *Incendiarius tenetur ad damna secuta ex incendio.*
8 *Incendium à quibus in dubio præsumatur emissum?*
Incendium inter casus fortuitos numeratur. ibid.
9 *Incendiarii excommunicati, & publicati, non nisi à Papa absolvi possunt.*
10 *Incendiarii Ecclesiarum, seu aliorum locorum ipso jure sunt excommunicati.*
11 *Tertius casus reservatus est blasphemia, & quid sit blasphemare?*
12 *Quotuplex sit blasphemia, & blasphemia quibus pœnis jure Pontificio, ac civili puniatur, & apud Gallos, & Italos?*
13 *Quartus casus est deponere falsum testimonium in judicio, sive in judicio vero, sive nullo.*
14 *Falsum testimonium dicens, quod non valuit, qua pœna est puniendus?*
15 *Perjurium quàm grave sit peccatum ostenditur, & an gravius sit adulterio?*
16 *Perjuri beneficiis Ecclesiasticis sunt indigni.*
17 *Quintus casus est violatio Ecclesiasticæ immunitatis.*
18 *Sextus casus est falsare mensuras, & adulterare pondera, & stateras corrumpere.*
19 *Septimus casus est abuti Sacrosancta Eucharistiæ Sacramento ad magicas artes, & ad veneficia, & superstitiones, & quæ sint divinationes?*
20 *Octavus casus est exponere infantes ad pia loca, cum habeant unde illos alant, nec resarciunt damna data.*
21 *Nonus casus est parentes percutere, & quibus pœnis puniantur occidentes parentes?*
22 *Decimus casus est contrahere matrimonium in gradibus prohibitis, & quomodo computentur gradus de jure Canonico, & civili?*
23 *Undecimus casus, quem Episcopi reservare consueverunt, est oppressio infantium, incestus, violatio Monialium, peccatum contra naturam, & alia plura, quorum certa regula dari non potest.*
24 *Duodecimus casus dispensatio, & commutatio votorum præter illa quinque Papæ reservata numeratur pro reservato.*

HOmicidium voluntarium est casus reservatus, 1
quando dolo malo patratur animo occidendi, seu quando intenditur in se, aut saltem in causa, quæ est proxima, vel ex se ordinata ad mortem, prout habetur *in Extravagante Benedicti XI. Inter cunctas, de privilegiis*, unde si quis alteri vevenum propinet, ex quo per se immediatè, & communiter sequitur mors, quamvis videatur occidens nolle talem mortem sequutam, Navarrus *in manuali, cap.* 27. *n.* 238. *&* 240. & Covar. *in Clementina si furiosus, de homicidio, part.* 1. *n.* 1. *&* 2. Similiter est casus reservatus dare consilium, vel auxilium homicidæ sequuto effectu homicidii Sylvester *verb. casus n.* 4. ubi dicit etiam in terris Ecclesiæ homicidium Papæ esse reservatum.

Insuper dans auxilium, vel causam, tenetur de omni causato homicidio, & irregularitatem incurrit, ut per Farinac. *in praxi crim. p.* 5. *quæst.* 125. *n.* 63. sicut & mandans, & mandatarius censentur unum idemque delictum committere, saltem ratione finis, Baldus *in l. non ideo minus C. de accusat.* tum quia mandans punitur eadem pœna, qua punitur mandadatarius, Menoch. *de arbitr. casu* 353. *n.* 2. Mascard. *conclus.* 1012. Cevall. *commun. contra comm. quæst.* 166. Gomez *tom.* 3. *cap.* 3. *n.* 39. & Farinac. *part.* 5. *quest.* 135. *n.* 1. Idem asserit *quæst.* 129. *à nu.* 26. procedere in persuadentibus, inflammantibus, instigantibus, hortantibus, incitantibus, & instruentibus, puniri scilicet eadem pœna, qua ipse delinquens sequuto delicto. Clarus §. *final. quæst.* 90. *n.* 1. Surdus *cons.* 40. *n.* 45. Molina *tract.* 3. *disp.* 6. qui loquuntur etiam de præstante auxilio in delicto; secus si post delictum præstent opem; quia tunc non dicuntur auxilium præstare, Farinac. *part.* 5. *quæst.* 132. *à principio.*

Quinimò homicida in animæ foro non debet absolvi, nisi priùs damnum illatum resarciat, aut proponat compensare, hoc est, medicationis sumptus, stipendia, quæ tempore totius vitæ, & infirmitatis fecisset, *l. ex hac lege, ff. si quadr. paup. fecis. l. final ff. de his qui dejec. vel. effud.* Item tenetur alere familiam, quam occisus alebat, arbitrio tamen prudentum faciendum. ita Afflict. *in cap.* 1. *n.* 21. *ex quibus casus feud. amittit.* textus expressus, ubi Abbas, *in cap. fin. de his, quæ vi, aut met. caus.* Bartol. *in l. interdum §. qui furtum ff. de furt.* consideratis tamen personis occisi, & occidentis, an sit occidens dives, & occisus, an fuerit juvenis, aut senex. Rursus occidenti debet injungi pro pœnitentia jejunium multiplex, & ut adjuvet mortuum orationibus apud Deum. Nec non, quamvis homicida puniatur, hæredes illius tenentur hæredibus occisi restituere damnum ab homicida illatum, quia lex naturalis, & divina obligat hæredem ad restitutionem parti. Nec obest punitio publica, quia illa est compensatio injuriæ, quæ illata fuit Reipublicæ, *l. ita vulneratur. ff. ad leg. Aquil.* quæ non deobligat à debito, quod parti debetur, Navar. *in manuali, cap.* 15. *vers. interrogatus.*

Non

Non erit tamen casus reservatus homicidium commissum in propriam defensionem, nec est peccatum, quando fit cum moderamine inculpatæ tutelæ, non enim dicitur homicida voluntarius, sed necessarius vitæ propriæ defensor, nec tenetur ad restitutionem, nec est irregularis, Clement. si furiosus, de homicidio, & ibi Covarr. p. 3. §. unico, n. 1. Mascard. de probat, conclusion. 1129. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 792. Lælius Zech. de casibus reservatis casu 13. de homicid. versic. quartò fallit, Gambarupt. eodem tractatu verb. homicidæ voluntarii, n. 7. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 2. cap. 1. à principio, & Molina de justitia tom. 4. tractatu 3. disp. 11. à principio.

Erit item homicidium voluntarium, si invasus fuerit Religiosus, vel clericus, vel homo plebejus, si noluerint fuga consulere vitæ suæ. & subsistant contra agressorem, illumque occidant, & non fugiant: non enim in hoc casu datur moderamen verum inculpatæ tutelæ: secus in viro nobili, vel milite, cui fuga est valde ignominiosa. Farinac. suprà quæst. 125. à n. 121. Paul Comitol. respons. moral. lib. 4. quæst. 10. n. 16. Clar. §. homicidium n. 32. Azor. d. cap. 1. quæst. 15. & Lælius Zech. de casibus reservatis d. casu 13. vers. si verò fuga.

Fallit etiam in homicida pro rebus suis defendendis, quod est licitum, l. furem. ff. ad legem Cornel. de sicar, & l. 4. ff. ad l. falcid. Clar. d. §. homicidium, n. 25. Sotus de justitia lib. 5. quæst. 1. art. 8. Farinac. d. quæst. 125. n. 21. & n. 180. Sayr. in clavi, lib. 7. cap. 10. n. 30. Azor. lib. 2. 3. part. cap. 1. suprà quæs. 19. Molina dict. tract. 3. disp. 16. n. 1. vers. contrariam, & Lælius Zech. de reservatis casu 13. vers. rursus dubitatur, quod est certum secundùm communem in laicis. Nihilominus pro necessaria defensione vitæ, aut rerum suarum, potest quilibet occidere agressorem etiam clericum sine metu excommunicationis, gloss. in cap. significasti, de homicidio, in verb. moderamine, ibi, nec dicitur excommunicatus, qui excedendo modum non ex proposito repercutit Clericum per quam glossam tenet Farinac. d. quæst. 125. n. 418. idem sequitur Graffis decis. part. 1. lib. 2. cap. 65 n. 24. contra Covarr. in Clement. si furiosus, part. 3. §. 1. numero 2. in fine: sed melius Clarus dict. §. homicidium, numer. 29. Molina dict. tract. 3. disp. 16. & Lessius de justitia lib. 2. cap. 9. à num. 66. resolventes posse quemlibet pro necessaria vitæ propriæ, aut reum suarum defensione occidere invasorem etiam clericum sine metu excommunicationis, vel irregularitatis, textus est in cap. si vero el 1. versic. si vero clericum, de sentent. excommunication. textus in Clementina 1. versicul. final. de homicidio, & utrobique scribentes communiter: Gomez de homicidio cap. 3. sub. numero 20. dicens esse commune, & Suar. de censuris disp. 22. sect. 1. n. 33.

Fallit insuper in homicida pro defensione sui honoris, si est vir nobilis percussus alapa, vel fuste; item puella potest occidere pro defensione castitatis: item dic de conjugata, quando nequit aliter evadere vim illatam, Farinac. d. q. 125. à num. 41. Læli. Zech, de reservatis casu 13. vers. ulterius dubitatur, & Azor. instit. moral. lib. 2. suprà cap. 1. quæst. 16. & sequent.

Fallit denique in homicida pro defensione vitæ, seu bonorum proximi, seu extranei penitus occidente aggressorem causa offendendi illos. Bartol. in l. ut vim, ff. de just. & jur. col. penult. num. 7. & in l. prohibitum, Cod. de jure fisci, lib. 10. Anania in cap. 1. de homicidio col. final. quæst. 8. modò ille, qui est offendendus, clamet, & petat auxilium, modò non, & modò aggressor sit laicus modò clericus, est communis, teste Gomez de homicidio, n. 21. quia integrum est in foro conscientiæ cuilibet cum moderamine inculpatæ tutelæ defendere vitam, seu bona proximi, & occidere agressorem, quando aliter illum non potest liberare. Gomez d. cap. 3. de homicidio, num. 21. Covarr. d. §. unico, n 5. Molina tract. 3. disp. 18. n. 1. & Farinac. d. q. 125. à n. 267.

2 Quæritur, an sit homicida voluntarius, qui procurat abortum post animatum fœtum? Sixtus Quintus in constitutione sua, incipit, Effrænatam, edita anno 1588. 4. Kalend. Novemb. Pontificatus sui anno 4. gravissimas pœnas statuit contra procurantes abortum fœtus animati, & inanimis veri homicidæ voluntarii: ideo statuit procurantes incurrisse pœnas, quas incurrunt homicidæ voluntarii, quando actu, & re ipsa homicidium voluntarium committunt, modò abortus inde secutus fuerit. Esse autem homicidam voluntarium, non est dubium, post fœtum animatum, & poculum præbens, ad abortum faciendum tanquam homicida punitur, Covarr. lib. 2. variar. cap. 20. 3 n. 10. Clarus § final. quæst. 68. n. 2. Graffis decis. part. 1. lib. 2. cap. 63. à principio, Menoch. de arbitrar. casu 357. Placa de delictis, cap. 20. n. 5. & 6. & cap. 26. n. 8. Sayr. decis. 22. & 23. tit de homicidio, & in clavi Regia lib. 7. cap. 12. n. 20. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de disciplina clericali. §. 5. n. 25. Aloys. Ricc. in collect. dec. p. 3. collect. 590. & Steph. Gratian. discept. forens. cap. 62. n. 17.

Postea Gregorius XIV. pridie Kalend. Junii 1591. per aliam constitutionem, incipit, Sedes Apostolica. temperavit excommunicationem ipso facto impositam à Sixto Quinto contra procurantes, vel opem, consilium, & favorem dantes, à qua per Sixtum Quintum nemo poterat absolvere virtute Bullæ Cruciatæ, Jubilæi, aut alicujus privilegii; at verò per constitutionem Gregorii ab hac censura quivis Presbyter tam sæcularis, quàm regularis approbatus ad excipiendas confessiones potest absolvere in foro conscientiæ.

4 Adde abortum procurantem fœtus inanimis peccare mortaliter, non tamen incurrere excommunicationem, neque irregularitatem, Sayr. de censuris lib. 3. cap. 35. n. 26. quamvis abortus inde fuerit secutus, non enim quando partus non est animatus, est homicida, quamvis graviter peccet. Illud etiam vulgare est apud Doctores fœtum masculum animari anima rationali quadragesimo die, fœmineum verò octogesimo die secundùm veriorem, quam tradit Sayr. lib. 7. de censuris, cap. 1. n. 3. & Navarr. tit. de homicidio cons. 22. gloss. in summa dist. 5. cap. quod verò, Lælius Zechius de casibus reservatis casu 9. de abortu n. 2. Gambarupta eodem tractatu fol 191. verso, nu. 6. & Quaranta in summa Bullarii verb. abortus num. 5. Si autem dubitet, an fœtus masculus sit, an fœmina, præsumitur animatus post quadraginta dies, Navarr. in manuali cap. 15. num. 4. Gambarupta suprà d. n. 6.

Ambigitur item, an dans causam abortioni sit irregularis, verbi gratia, si quis saltet cum fœmina gravida abortione secuta, Henriquez de irregul. cap. 15. num. 4. affirmat ex Covarr. in Clementina si furiosus, part. 2. §. 4. nu. 10. vers. 5. si saltatio fuit immoderata, ita ut meritò ex illa timeretur abortus: secus si saltatio fuit moderata, quamvis fuerit illicita, ut in clerico, vel amatore obscœno, ita Avila de censuris, part. 7. de homicidio casuali, disputat 6. sect. 1. dubiò 6. fol. 364. contra Sylvestrum verb. saltus, & Navarrum in manuali, cap. 27. num. 236. & consil. 20. aliàs 24. de homicidio, fol. 515. dicentes esse irregularem, si saltatio erat illicita, puta si erat amator obscœnus, aut clericus. Quòd si saltatio fuit hodie, & abortus post mensem à saltatione, non sit irregularis; eo, quòd talis saltatio non videtur esse causa propinqua illius abortus.

Item quoad irregularitatem præbens causam abortui in dubio an sit fœtus animatus censetur irregularis, eo quia de facto dubitatur, ita Fr. Emmanuel *in summa tom. 1. cap. 176. n. 4.* quod intellige quoad privationem suscipiendi Ordines, atque in illis ministrandi: secus quoad alias pœnas imponi solitas pro irregularitate contracta, quales sunt privationes beneficiorum; ex ea ratione, quia delicto dubio non imponitur pœna ordinaria statuta delicto certo; sed extraordinaria, secundùm qualitatem dubii, Vasquez 1. 2. *quæst. 19. art. 6. disp. 66. cap. 1. n. 5.* & Suar. *de censuris, disp. 40. sect. 6. n. 6. in principio, & n. 10. ad finem*, quoniam pœna commensurari delicto, & culpæ respondere debet, ut per Covar. *lib. 2. variar. cap. 8. à principio.* Farinac. *in praxi crimin. quæst. 4. num. 10. & quæst. 17. n. 9.* Menoch. *illustr. cap. 8. n. 51. & cap. 24. n. 17.* & Cardinal. Tusch. *tom. 6. litera P. concl. 211.* & alii, quos referens sequitur Barbos. *cap. quæsivit, de his, quæ fiunt à majori parte Capituli.*

5 Sequitur an mutilatio sit casus reservatus? Henriquez *lib. 14. cap. 9. n. 3. in commento litera Z.* insinuat sub homicidio comprehendi mutilationem voluntariam, ut diximus *disput. 20. §. 9. n. 18. vers. nec obest*; ideo est casus reservatus, consonat praxis nova Episcopalis, de casibus Episcopo reservatis *part. 2. cap. 1. fol. 101. §. item, & peccatum*, dicens poni solere inter reservatos Episcopo peccatum, quod habet annexam irregularitatem. Navarrus tamen *d. c. 27. num. 62.* vult tale posse absolvi per quemlibet confessorem antequam cum illo dispensetur in irregularitate, ipsam verò irregularitatem dispensandam esse per Episcopum, quod intellige de mutilatione occulta.

Sed quid, si quis mutilavit animo occidendi, & statim antequam percussus moriatur, percutiens confiteatur? Responde non esse casum reservatum, quia nondum homicidium ipsum est executioni mandatum, & quanquam postea subsequatur mors, non erit reservatum peccatum, si in confessione declaravit pœnitens peccatum, voluntatem scilicet occidendi, periculum, cui se exposuit percutiendo, ac denique statum hominis ex vulnere infallibiliter morituri. Ratio, quia quantumcunque peccaverit, ante mortem subsecutam non habuit casum reservatum; neque apparet aliqua obligatio, ratione cujus post mortem alterius teneatur confiteri, aut explicare vulneratum fuisse mortuum: quamvis enim mors subsecuta complementum sit illius peccati, jam tamen, ut supponimus, tota illius malitia Confessario innotuerat, ita Henriquez *lib. 5. de pœnitentia c. 5. n. 5 litera A.* Azor. *instit. moral. p. 1. cap. 7.* contra Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 45. n. 29.* ubi tradit percutientem hominem, si fassus est percussionem, teneri etiam mortem postea subsecutam fateri; sicut qui dedit causam pollutioni, tenetur fateri pollutionem postea secutam, etiamsi jam fassus fuerit causam pollutionis datam, & hoc esse tutius in pollutione, ait Lud. Lopez *1. p. instructor. c. 31. §. præterea, quia omnibus, & 2. p. cap. 76. de Eucharistia. §. sequitur etiam secundò.* Sanchez tamen ibi tenet esse probabile, si quis ante subsecutam pollutionem causam datam confiteatur, non teneri postea fateri pollutionem subsecutam, quoniam nullam jam habet malitiam, & quæ habuit, satis expressa est in sua causa.

6 Secundus casus inter reservatos est incendium factum malo animo, authoritate propria, & in re aliena. Sive incendium sit domorum, frugum, aliarumve rerum ex proposito, factum tamen; & consilium, vel auxilium ad id præstitum, *cap. si quis, & cap. pessima 23. quæst. 8.* Gambarupta *de casibus reservatis casu 5. n. 1. fol. 198. verso*, ubi subdit non esse reservatum attentasse incendium, nisi sequatur effectus incendii, aut per eum non stetit, quin effectus fuerit sequutus, utpote, quia incendium fuit extinctum, vel à pluvia superveniente, vel ab hominibus ad incendium extinguendum occurrentibus.

Pœna autem contra incendiarios de jure civili est gravissima, ut videre est *in l. qui ædes, & l. final. §. qui data opera, ff. de incend. ruin. & naufrag. & in l. prima, in principio, & in l. si quis dolo, ff. ad leg. Cornel. de sicar. & in l. capitalium, §. incendiarii, & §. qui ab inimicitia ff. de pœnis, & in l. data opera, Cod. de his qui accusar. non poss.* secundùm quas leges incendiarius traditur bestiis, & potest concremari; interdum plectitur capite, & quandoque deportatur, aut relegatur secundùm qualitatem incendii; Menochius tamen *de arbitrar. casu 390. n. 1.* arbitratur incendii pœnam esse arbitrariam pro qualitate criminum, & *n. 25.* subdit in arbitrio judicis esse, mutare qualitatem mortis, quando mortis pœna est infligenda: idem tradit Joseph. Ludov. *decis. Perus. 25. n. 4. & sequent.*

Tenetur item incendiarius, maximè si dolo fecit 7 incendium, ad omnia damna, & interesse illata ob incendium, per textum *in l. quis ædes, vers. si verò ff. de incend. ruin. & naufrag.* quod etiam habet locum, si incendiarius fuerit in lata culpa, Menoch. *d. casu 390. n. 24.* & Joseph *n. 10. suprà*, Farin. *in praxi p. 3. q. 10. n. 18. & n. 24.* addit ex incendio culpa levissima in omittendo non teneri incendiarium ad damna, & interesse: secus si incendium fuit ortum culpa levissima data in committendo, per *l. 3. ff. ad l. Aquil.* per quam in foro civili tenetur quis de negligentia, & levi culpa.

Porrò in foro conscientiæ non tenetur pro illa inadvertentia, nec Confessarius obligabit ad restitutionem pro levi culpa, & ex consequenti non erit casus reservatus, cùm non sit mortalis, Gambarupta *de casibus reservatis casu 5. n. 2.* Adde in incendio commisso culpa levissima non teneri reum ad aliquam pœnam criminaliter, nec propter eam punitur, Marian. Socin. *in cap. si quis domum, n. 66. in fine, vers. & ex prædictis, de injur. & damno dato*, Afflict. *in constit. Regni super incisionibus, post n. 14. de malefic. clandest. rubr. 26.* Corrad. *rubr. de incendiar. n. 10.* & est communis, quibus accedit Hieron. Gabr. *cons. 159. n. 3. lib. 1.* dicens neminem puniri, nec vituperari propter levissimam culpam, per *l. quamvis ff. de condit. & demonst.* quæ quidem sententia procedit potissimum in foro pœnitentiæ, secundùm Gramm. *decis. 3. numero 16.* & Bursat. *cons. 59. numero 2.*

Quid ergo de incendio, à quibus in dubio præsu- 8 matur commissum? Responde quando apparet de alicujus culpa verè, & præsumptivè illi esse tribuendum, non verò casu fortuito fuisse causatum censendum est, Salyc. *in l. si vendita num. 1. in fine ff. de periculo & commod. rei vendit*, & Marian. Socin. *in cap. si quis domum, num. 8. extrà de injur. & damn. dat.* Nec obest incendium præsumi ortum casu fortuito in dubio potius, quàm culpa hominis, quia revera incendium numeratur inter casus fortuitos, text. *in. l. duobus §. damna ff. pro socio, & l. ex conducto §. final. ff. locati* Salycet. *in l. quæ fortuitis, C. de pignorat. act.* Paris *cons. 87. num. 3. in fine lib. 4.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. casu 390. num. 2. post medium.* Roland. *cons. 95. nu. 18. lib. 2.* & Andr. Gail. *observat. 21. n. 2. lib. 2. & observat. 23. n. 4. eodem lib. 2.* Nihilominus ne discedas à primo intellectu, quia quando apparet de culpa alicujus verè, vel præsumptivè, non præsumitur incendium ortum casu fortuito.

Casus ergo fortuitus est circa incendium, quando excitatum fuit in loco in quo ignis accendi non solet. Rolandus post alios, quos refert *in cons. 95. num. 19. & sequentibus, lib. 2.* idem dicendum, quando ortum

ortum est à fulgure cœlitus emisso absque alicujus hominis factum, Menoch. *suprà d. casu* 390. *n.* 2. Polydor. Rip. *in tract. de nocturn. tempor. c.* 27. *n.* 41. & Sebastian. Medic. *de casu fortuito part.* 2. *quæst.* 7. *num.* 1. *&* *nu.* 25. Denique casus fortuitus est quando ignis accenditur subita vi ventorum, aut tempestate, tunc enim nemo tenetur de tali incendio tanquam de casu fortuito, secundùm Marian. *in cap. si quis domos numer.* 13. *de injur. & damn. dat.* gloss. *ibidem in verb. voluntariè.* gloss. item *in c. si egressus, in verb. redolet damn. eodem titulo.* Secus si tempore maximè ventoso nulla præmissa diligentia quis admoveat ignem suis stipulis, ex quibus postea alii vicini damnum passi sunt. Marsil. *in l.* 1. *in principio, numer.* 15. *ff. de sicar.* Imol. *cons.* 72. *per totum,* ubi *numero* 10. plenè ante denunciationem incendiarii possunt absolvi ab Episcopo, Graff. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 9.

9 Incendiarii propter damna illata excommunicati, & publicati non nisi à Summo Pontifice absolvi possunt, textus *in cap. tua nos, de sentent. excommunic.* Clarus *lib.* 5. §. *final. quæst.* 77. *num.* 19. Suar. *de censuris tom.* 5. *disp.* 22. *sect.* 2. *nu.* 15. Sayr. *eodem titulo lib.* 3. *cap.* 29. *n.* 7. ubi *n.* 8. addit mulierem incendiariam semel denunciatam, excommunicatam à solo Papa absolvi posse, & *n.* 10. incendiarios Ecclesiarum denunciatos à Legato de latere non posse absolvi. Requiritur tamen, ut absolutio sit reservata Papæ denunciare in speciali, expresso nomine, non autem sufficit denunciatio generalis, videlicet, *denunciamus,* vel *excommunicamus omnes, qui fecerint tale incendium*: sed opus est quod dicatur, *excommunicamus Petrum, aut Paulum, qui incendit, & excommunicatum denunciamus.* Confert *Extrav. Ad evitanda scandala, Martini Quinti.*

10 Incendiarii Ecclesiarum, seu aliorum locorum Religiosorum ipso jure sunt excommunicati: alii autem incendiarii aliorum locorum veniunt excommunicandi, & non sunt ipso facto excommunicati, Navarrus *in manuali cap.* 27. *num.* 110. Salzedo *ad Bernard. cap.* 108. in novissima impressione, & Farinac. *suprà, quæst.* 110. *numer.* 15. Azor tamen arbitratur *instit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *cap.* 27. *quæs.* 11. ipso facto censeri excommunicatos de consuetudine receptum esse, quamvis ipso jure tam Ecclesiæ, seu loci sacri, ac religiosi, quàm profani incendiarios non esse excommunicatos, tradit Sayr. *de censuris lib.* 3. *c.* 29. *num.* 8. quod etiam refert Barbos. *in d. cap. tua nos, de senten. excommunic. nu.* 4. vide Graff. *lib.* 4. *cap.* 19. *à n.* 8.

11 Tertius casus reservatus est blasphemia publica, glossa *verb. reservantur, in cap.* 2. *de pœnit. & remiss. lib.* 6. Est enim blasphemia peccatum, quo aliquid de divinæ bonitatis excellentia detrahitur, dicendo falsò aliquid inesse Deo, quod non inest: vel negando inesse, quod inest. Idque voluntate quadam derogandi hoc modo divinæ Majestati, seu bonitati, ita ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 13. *art.* 1. colligit Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 13. *punct.* 1. *in principio,* Bannes autem 2. 2. *quæst.* 13. *art.* 1. *notab.* 2. sic definit: Blasphemia est loquutio falsa contra Deum per modum convitii. Unde blasphemia propriè, & essentialiter consistit in dicendo aliquid contra Deum, quod ejus honori deroget, & distinguitur ab infidelitate, quia infidelitas consistit propriè in assensu aliquo interno falso de Deo, & in externa asseveratione falsi, ex tali interno assensu orta. Atque ita blasphemia non consistit in sentiendo aliquid Contra Deum, sed in dicendo, prout vult Cajetan. 2. 2. *quæst.* 13. *art.* 1. *vers. ad evidentiam horum,* & Castro *lib.* 1. *de justa heret. punit. cap.* 12. Quare blasphemare est dicere tacitè, vel expressè, verbo, vel scripto contra Deum, aut ejus Sanctos quidpiam contumeliosum, quod quidem fit, vel tribuendo Deo, quod illi non convenit, vel tribuendo creaturæ, quod solius Dei proprium est, Navarr. *in manuali cap.* 12. *n.* 81. Gambarupta *de casibus reservatis, post casum* 26. *n.* 1. *fol.* 250. *verso,* & Graff. *decis. lib.* 2. *c.* 19. *n.* 7. *& cap.* 20. *n.* 8. *&* 9.

Quotuplex sit blasphemia, & quibus pœnis puniatur quæritur? Quoad primum dico blasphemias quasdam esse hæreticales, quasdam non. Hæreticales sunt, quæ significant: & continent errorem contra fidem. Non hæreticales sunt, quia quamvis ex modo dicendi, & in actu exercito errorem significent, quemcumque contra fidem, non tamen secundùm se asserunt aliquid contra fidem, ita Bannes 2. 2. *quæs.* 13. *art.* 1. *ad finem,* Petrus de Ledesma 2. *tomo summæ tractatu* 1. *cap.* 9. *conclus.* 6. Eymericus *in director. inquisit.* 2. *p. quæst.* 41. *n.* 1. & 2. & *ibi* Pegna *comment.* 76. & Ugolin. *de casibus reservatis Papæ* 2. *p. cap.* 1. §. 3. *n.* 1. 12

Hæreticales blasphemiæ sunt, Non credo in Deum, Denego Deum, Maledico Deum, vel abnego fidem, vel renego Deum, fidem, Crucem, Chrisma, puritatem Deiparæ; denique est blasphemia hæreticalis, quando per verbum aliquod indicativi modi affirmatur aliquid fidei contrarium, nempe Deus est injustus, acceptor personarum, non est omnipotens. Ratio, quia hæc verba per modum indicativi important fidei abnegationem & infidelitatem, Suar. *tom.* 1. *de religione tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 7. & S. Rojas *de hæreticis* 2. *part. assertione* 12. *n.* 170. *n.* 171. Azeved. *lib.* 8. *recopil. tit.* 4. *l.* 1. *n.* 3. Contrà verò non est blasphemia hæreticalis, quando per verbum aliquod indicativi non asseritur aliquid fidei contrarium, sed optando, aut imprecando, nimirum, si dicat quis: Maledictus sit Deus, Tædeat Deum, & similia, Suar. *suprà* & Rojas. Nec si quis dicat, per vitam Dei, Per quæ verba nihil falsum dicitur de Deo, sed pravus affectus blasphemantis ostenditur erga Deum.

De hæreticalibus blasphemiis cognoscunt Inquisitores, Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 8. *numero* 6. privativè, possuntque inhibere quemcumque alium judicem Ecclesiasticum, aut sæcularem, ne de illis cognoscant, Castro *lib.* 1. *de justa heret. punit. cap.* 12. Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 9. *cap.* 28. *quæs.* 5. Ricc. *in praxi resolut.* 9. *n.* 2. Farin. *in praxi crimin. quæst.* 20. *n.* 39. *& de heresi quæst.* 178. *n.* 76. & Sanchez *lib.* 2. *in præcepta Decalogi, cap.* 32. *n.* 37. ubi addit cognitionem blasphemiarum simplicium esse mixti fori inter judicem Ecclesiasticum & sæcularem, & esse locum præventioni, Covarr. *de pactis* 1. *p.* §. 7. *n.* 12. *vers. crimen. autem;* Azor *tom.* 1. *lib.* 9. *instit. moral. cap.* 28. *quæs.* 5. & Rogas *de heret.* 2. *p. assertione* 12. *ex n.* 171. Quare punitio pertinet ad judicem Ecclesiasticum & sæcularem, ut probat textus *in cap.* 2. *de maledicis, verb. per temporalem præterea potestatem,* Menoch. *casu* 319. *num.* 16. Gambarupta *de casibus reservatis post casum* 26. *n.* 3. Avendan. *de exequendis mandatis part.* 2. *cap.* 5. *n.* 11. *&* 12. Ordin. Lusitan. *lib.* 2. *tit.* 9. *in principio, vers. blasphemus.*

Porrò, si judex Ecclesiasticus priùs de blasphemo simplici cognoscens, illum leviter puniverit, judex sæcularis poterit de hujusmodi delicto rursus judicare, & supplere pœnam, quæ erat imponenda ab Ecclesiastico, ita Gomez *tom.* 3. *variar. cap.* 11. *n.* 40. Gregor. Lopez *l.* 58. *verb. esto tit.* 6. *partit.* 1. Aviles *ad cap.* 25. *Prætor. gloss.* 1. *n.* 11. *&* 22. Clarus §. *ultimo, quæst.* 57. *à n.* 11. Decian. *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 45. *& c.* 10. *n.* 5. *vers. & nota,* Mend. de Castro *in praxi Eccles. visit. lib.* 2. *cap.* 4. *à num.* 17. Bobadil. *in sua politica, lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 98. *& cap.* 18 *n.* 234. & Cur. Philip. *part.* 3. §. 2. *n.* 33. quorum

 sen-

sententia est verissima quamvis non desint, qui censeant hoc supplementum pœnæ à judice laico fieri non posse, eo quòd ad judicem Ecclesiasticum tanquam digniorem spectet hæc declaratio.

Blasphemia adeò est atrox, & detestabile vitium, ut sæpenumero Deus in genus humanum sæviat, nunc incendiis urbium, nunc, fame, nunc bellis, & submersionibus, atque aliis suppliciorum portentis, suum sanctissimum nomen, & honorem vindicans, ut habetur *in Auth. ut non lux. cont. nat.* De jure Canonico gravissimæ impositæ sunt pœnæ contra blasphemos, habetur *in c. 2. de maledicis*, inter quas imponitur blasphemo non notorio, modò probari possit, ut septem Dominicis stet ad fores Ecclesiæ, dum aguntur Missarum solemnia, & ultimo die sine pallio: & sine calceamentis, suspensa è collo corrigia, & septem feriis præfatarum Dominicarum abstinere, pane & aqua, contentus à reliquis cibis, & non ingrederetur in Ecclesiam, & in quolibet prædictorum dierum tres si posset, aut duos, vel saltem unum cibo reficeret pauperem, ita Sylvester *in verb. blasphemia, quæst.7.*

Jure tamen civili blasphemantes olim pœna mortis puniebantur, ut *in Authent. ut non luxur. contra natur. §. præterea, collat.6.* & *ibi* gloss. Bart. Ang. & communiter omnes, gloss *in cap. final. de cler. maledic.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. casu 375. n. 25.* Clarus *in practica, §. blasphemiæ, vers. sed quæro*, quæ pœna habet locum in blasphemia juramento annexa: secus si sine juramento, ita Claud. & Bertazzol. *consf. 553. in versic. de secunda parte*, Farinac. 1. *part. in praxi, lib. 1. quæst. 20. n. 2.* ubi de blasphemia latè, additque blasphemantem Sanctos non puniri pœna mortis, sed extraordinaria, *n.27.* Graff. *lib. 2. decis. cap. 20. n. 13.*

Apud Hispanos blasphemi per *l. 4. titulo 28. partit. 7.* pro prima vice, præsertim si fuerint plebeii, verberantur; pro secunda vice comburitur ferro candenti signo Crucis in labiis: pro tertia vice lingua absciuditur. Per *l. tamen 1. tit. 8. lib. 8. nova recopil.* decretum est, ut blasphemi in Curia Principis, & per quinque leucas circum circa verberentur, & illis amputentur linguæ, & dimidii suorum bonorum amissione priventur. Hodierna verò praxis novioribus constitutionibus fulcita blasphemos pro prima vice per mensem continet in vinculis publicis, Pro secunda exilio sex mensium, & insuper mille quadrantum pœna illos punit, quorum prima pars accusatori, secunda judici, tertia pauperibus tribuitur. Pro tertia vice si est nobilis, mandatur in exilium per annum, & insuper mulcta duorum milium quadrantum punitur: si autem est plebejus, perforatur homini lingua clavo ferreo, vel acu, & interdum loco perforationis ligno lingua eidem comprimitur, instar bestiæ malitiosæ, quæ simili ligno naribus compressa domatur, Covarr. *in cap. quamvis pactum, part.1. §.7. n.11.*

Apud Lusitanos *lib. 5. Ordin. tit. 2.* per legem conditam à Serenissimo nostro Rege Dionysio Olisypone blasphemantes, si fuerint nobiles, pro prima vice exsolvent pœnam pecuniariam viginti scutorum, cum exilio unius anni ad Aphricana loca; si autem fuerint Equites, aut scutiferi, solvent decem scuta cum præfato exilio unius anni in Aphricam. Denique si fuerint plebeii, solvent pro prima vice quinque scuta, & triginta verbera patientur ad pedem pali in foro constituti suspenso è collo fune, & præconio addito. Pro secunda vice pœna duplicatur. Pro tertia plebeii ad triremes mittuntur per tres annos integros ultra pœnas pecuniarias, & nobiles, Equites, & scutiferi in Aphricam exules per tres annos retinebuntur.

Apud Gallos pro prima vice mulctantur blasphemi: pro secunda: tertia, & quarta duplicatur mulcta. Pro quinta vice maximo cum dedecore verberantur, & in publico exponuntur ab omnibus illudendi. Pro sexta vice labrum supernum cum ferro candenti scinditur, ita ut dentes appareant. Pro septima vice labrum inferius secatur, & pro octava lingua mutilatur, ita Covar. *d. n. 11.* Boër. *decis. 301. n. 15.* & Papon. *lib. 3. Arest. 20.* Pro reliquis pœnis contra blasphemos vide Sayr. *de censuris lib. 7. cap. 11. n.21.* & Graffis *lib.2. decis. cap.19. & cap.20. per totum.*

Quartus casus reservatus est falsum testimonium 13
in judicis; sive in damnum alicujus, vel in commodum illius deponere. Est enim perjurium mendacium juramento firmatum, Sylvester *verb. perjurium, in principio*, ex D. Thomas 2. 2. *quæst.98. art. 1.* dicente falsitatem esse de intrinseca ratione perjurii: Soar. *de Religione lib.3. de juramento cap.2. n.3.* Sayr. *in clavi Regia lib.5. cap.4. n.7.* Inde fit propriè, & verè intervenire perjurium deficiente veritate, sive præsente, prout in juramento assertorio, sive præsente, & futura, prout in juramento promissorio. Requiritur tamen quòd sit in præjudicium tertii testimonium falsum, quod distinguitur à juramento falso; quoniam juramentum falsum latiùs patet, quàm testimonium falsum. Judicium verò debet esse actuale, ubi juridicè testis interrogatur, hoc est, per judicem competentem, & legitimum. Falsum potest esse, vel per negationem veritatis, vel silentium alicujus, quod testis teneatur declarare. Unde, qui non interrogatur juridicè, quamvis falsum juret, non est casus reservatus; nisi aliunde postea in judicio ex tali perjurio resultet detrimentum tertii. Imò quando quis non interrogatur juridicè, potest uti amphibologia: non enim tenetur respondere juxta mentem illegitimè interrogantis.

Judice autem juridicè interrogante uti amphibologia est jurare falsum, & est casus reservatus; si sequatur præjudicium tertii. Quòd si interrogatus non juridicè à judice dicat falsum testimonium imponendo Petro aliquid, ex postea ipsi damnum subsequatur in judicio, committit reservatum, quia quamvis non interrogetur juridicè, pejerat tamen in judicio, & coram judice, qui ad condemnandum Petrum debet uti in judicio illo testimonio falso. Similiter est casus reservatus, quando testis celat veritatem scienter in damnum proximi, *cap. 1. de crimin. falsi*, Tiraquel. *de pœnis temper. conf. 44. n. 15.* Mascard. *de probat in præfat. q. 5. à n.7. & concl. 743.* Læl. Zech. *de casibus reservatis, casu 12. vers. tertio considerandum*, & Farin. *in praxi crimin p.2. q.77. n.220.* ubi *n. 225.* ampliat ad illum qui deponit obscurè, versuté, vel per malitiam ad hoc, ut ejus depositio producenti non prosit. Baldus *in l. nullum, nu. 3.* & *ibi* etiam Salyc. *post n.2. C. de testibus.* Annan. *in c.1. n. 4. vers. primo admittit falsitatem*, juncto *n.7.* & *ibi* etiam Marian. *n.66. & 68. de crimine*, falsi, Marsil. *in l. 1. §. sed & si quis, n.2. ff. de falsis.* Quinimò si quis dubitativè deponat per verbum *credo*, vel per verbum, *videtur*. de illo, quod ipse tertiò scit, debet puniri de susp. Tindar *de testibus, p.1. c.9. n.11. vers. interdum enim*, Corrad. *in practic. rubr. de dubio dicto, n. 31. vers. imo si malitiose, vel obscurè loquatur testis, fol.129. col.1.* & Alex. Sticiat. *in pract. judic. c. 16. n. 55.* & alii, quos referens sequitur Far. *de testibus q. 68. n.5.* Quod extende in deponente falsum in judicio nullo, Decian. *tract. crim. tom.2. lib.6. cap.11. 60.* & Gonzal. *super regul. 8. gloss. 57. n. 50. & 51.* quamvis sine juramento testimonium ferat: est enim puniendus ordinaria pœna falsi, ut volunt Cened. *ad Decretal. collectan. 139. n.3.* Clar. *§. falsum, n. 11.* & Cevalcan. *in pract. de testibus, p.3. 56.*

Sed quid de ferente testimonium falsum dolosè, quod tamen eo valuit? Responde non esse pu- 14
nien-

niendum pœna ordinaria, quia non deposuit in gratiam, nec in detrimentum alicujus, sed extraordinaria, ex gloss. & Doctores *in l. Divus Adrianus, ff. de falsis*, & notatur *in l. damus, C. eodem*, & notat Bartol. *in l. 1. §. final, ff. de fals.* & est de mente *glossæ pœnal. in cap. quanto, de jurejurando*, Anchatan. *consil.* 172. *circa primum, post principium*, Paulus de Castro *in Concilio si quis falsificaverit, & consil.* 151. videtur dicendum, quòd dictus Presbyter ubi inquit falsificantem scripturam nullam fidem facientem, semiplenam, seu indicium, non puniri pœna falsi, Caldas Pereira *de emptione cap.* 1. *nu.* 19. & Cavalcan. *in pract. de testibus part.* 3. *nu.* 68. *post. principium*, ubi tradit ad falsitatem tria requiri essentialia, dolum scilicet, mutationem veritatis, & præjudicium tertii. Unde, qui deponit falsum sine dolo, non habet casum reservatum, Cott. *in memor. verb. perjurium pag. mihi* 683. Salzed *ad Bernard. c.* 95. *vers. excusabitur, & c.* 96. *vers. tertio*, Rebuff. *de reprobat. testium, num.* 206. & Perez *ad librum* 8. *ordin. pag.* 190.

15 Porrò quàm grave sit perjurium, & an gravius sit adulterio, ex eo ostenditur, quia tribus personis obnoxius est perjurus, Deo scilicet, quem spernit pejerando; deinde judici, quem suo perjurio decipit: præterea innocenti, quem lædit, & cui tenetur de damno dato per suam falsitatem, Aloys. Ricc. *de resolut.* 216. *numer.* 3. *in fine*, Toletan. *in summa cap.* 59. *nu.* 2. *in fine*, & Lælius Zechius *de casibus reservatis, cap.* 12. *versicul. si verò causa.* Est autem perjurium gravius adulterio, nam adulterium est contra præceptum secundæ tabulæ, & immediatè contra proximum, Angel. *verb. perjurium* §. 9. Suar. *in clavi, lib.* 3. *cap.* 4. *nu.* 9. ubi vult perjurium gravius esse peccatum cæteris, quæ in proximum committuntur, gravius enim est afficere injuria proximum in uxore, quàm in exteriori possessione, ut constat. Quin etiam homicidium est gravius adulterio, ut probatur ex *cap. si quid verius* 32. *quæst.* 2. & deducitur ex *l. ultima in* §. 1. *ff. de publicanis*, & ex his, quæ tradit D. Thomas 1. 2. *quæst.* 70. *art.* 6. & Sotus *lib.* 5. *de justitia, quæst.* 1. *articul.* 3. Perjurium tamen est gravius homicidio, ita Sylvester *verb. perjurium, qu.* 2. Covarr. *in cap. quamvis pactum, part.* 1. §. 7. *num.* 1. Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 37. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 16. *quæst.* 6. Suar. *de Religione, tom.* 2. *tract.* 4. *lib.* 3. *cap.* 3. *à num.* 7. & Sayr. *dict. lib.* 5. *cap.* 4. *nu.* 9. ex eo, quia perjurium est contra præceptum primæ tabulæ, ac proinde contra Deum immediatè. Homicidium autem contra præceptum secundæ tabulæ; ac subinde immediatè contra proximum. Item, quia in causa homicidii defertur juramentum, ut per illud finiatur controversia. Præsumitur enim perjurium pro maximo peccato habendum. Accedit quòd pejerare nomen Domini est, quædam Divini nominis denegatio; atque ita secundum locum post idololatriam peccatum perjurii tenet Sayr. *d. n.* 9. *in fine.*

16 Denique perjuri variè puniuntur tam jure Canonico, quàm civili, juxta *cap. non afferamus*, ubi *gloss. ultim.* 24. *quæst.* 1. cum similibus. Sunt etiam infames, Covarr. *in cap. quamvis p.* 1. §. 7. *n.* 4. Tiraquel. *de pœnis temperandis caus.* 33. *n.* 4. & Sayr. *in clavi lib.* 5. *cap.* 9. *nu.* 6. Omissis verò variis pœnis, quibus apud varias nationes perjuri puniri solent, de quibus Azor *p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 12. *quæst.* 7. Perez *l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *ordin. pag.* 545. & Decian. *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 33. perjuri privantur beneficiis Ecclesiasticis, per sententiam scilicet, ut per Covarr. *in d. cap. quamvis pactum, de pactis, suprà n.* 3. Clar. §. *perjurium n.* 4. & Azeved. *l.* 1. *num.* 79. *tit.* 17. *lib.* 8. *novæ recopil.* quod intelligitur de perjurio vero, & proprio, sive sit in assertorio, in quo veritas non intervenit, & factum fuit in præjudicium tertii, sive in juramento promissorio, quod quidem violatum fuit in re gravi; non autem in perjurio improprio, & secundùm quid, in quo judicium, aut justitia non intervenit: & ideo improprium, & secundùm quid perjurium committentes non puniuntur pœna privationis beneficiorum, sed aliis, de quibus *gloss.* 3. *in cap. definitio.* 22. *q.* 4. & *in cap.* 1. *verb. Sanctis*, ubi scribentes 85. *dist.* Ripa *in cap.* 2. *n.* 11. *de rescriptis*, Majol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 33. *n.* 2. & Rebuff. *de pacificis possess. n.* 268. aliàs 221. quibus accedit Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 160. *n.* 191. dicens clericum perjurum in juramento judiciali privari beneficiis, non ipso jure, sed per sententiam, idem Farin. *consil.* 80. *n.* 69. & alii, quos refert, ac sequitur Garcia *de beneficiis p.* 11. *cap.* 10. *n.* 167. & insuper collatio facta perjuro est nulla, Azor *instit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 12. *quæst.* 10. & *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 18. *col.* 874. Flamin. *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 3. *n.* 10. *cum sequentib.* & ex antiquioribus Panorm. *in cap. querelam, de jurejurando*, Decius *in cap. dilecti col.* 2. *de except.* Felin. *in cap.* 2. *col.* 3. *de rescriptis*, & alii, quos sequitur referens Sayr. *in clavi lib.* 5. *cap.* 9. *n.* 9. ubi addit perjurum esse infamem, *l. si quis major. C. de transactionibus:* collatio autem facta infami est ipso jure nulla.

Quintus casus reservatus est violatio Ecclesiasticæ immunitatis, de qua fit mentio à Benedicto XI. 17 *in Extravag. Inter cunctas, de privilegiis*, ibique approbat consuetudinem, quæ reservat Episcopis violatores immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ. Violatores immunitatis multis pœnis afficiuntur, Sylvester *verb. immunitas* 2. *n.* 9. Gambac. *de immunitate Ecclesiæ, lib.* 3. *cap.* 1. & 2. *per totum.* & *lib* 8. *cap.* 5. etiam *per totum.* Proinde si quis statuto disponat contra bona, seu personas, ac res Ecclesiasticas, & violetur libertas, in pœnam excommunicationis latæ sententiæ incurritur. Item imponitur violatoribus præsumentibus tentare aliquid contra jura immunitatis, pœna amissionis feudorum Ecclesiasticorum, si aliquod habuerit, ex Gambac. *de immunitate lib.* 8. *c.* 5. *n.* 3. & insuper pœna excommunicationis latæ sententiæ contra judices sæculares, qui eos qui in suis terris literas ab Apostolica Sede impetrant, vel ad Ecclesiasticos judices recurrunt, & in foro Ecclesiastico litigare volunt super causis, & litibus de jure, vel antiqua consuetudine ratione personarum, vel rerum ad forum Ecclesiasticum spectantibus compellunt, vel compelli faciunt, vel procurant ad desistendum, vel ad litigandum in foro sæculari, per *cap. quoniam, de immunitate Ecclesiæ.*

His accedit alia excommunicatio latæ sententiæ, ex *cap. quicumque, de sentent. excommunicat. lib.* 6. ubi excommunicantur quicunque fecerint facultatem occidendi, capiendi, aut gravandi aliquem in personis, aut bonis, qui protulerunt sententiam excommunicationis, suspensionis, seu interdicti in Reges, Principes, Comites, Nobiles, vel quoslibet eorum ministros. Similiter pœna excommunicationis latæ sententiæ contra exigentes à clericis, aut ab Ecclesiis onera, pedagia, guidagia pro rebus ipsis, aut pro personis, sive exigant per se, sive per alium, sive nomine proprio, sive alieno, aut ad ea persolvenda cogant. Quòd si fuerit Collegium, sive Civitas, aut Universitas, interdicti sententiam ipso facto incurrant, nec ab illo liberari possint, donec plenè restituant exacta, *cap. quamquam, de censibus, lib.* 6. & altera in dominos temporales, qui clericos ad solutionem gabellarum cogunt, aut prohibent suis subditis, ne clericis Ecclesiasticisque personis communia præstent obsequia, neque vendant res ad usum vitæ spectantes.

Ad

Ad hæc pœna specialiter imponitur violantibus Ecclesiasticam immunitatem, abstrahendo confugientes ad Ecclesiam, ne immunitate gaudeant, si ad Ecclesiam confugiant, textus *in cap. frater* 17. *quæst.*4. juncta glossa *ibi*, *verb. ab omnibus*, textus *in cap. ad Episcopos*, *eadem causa*, & *quæstione*, ibi, *Ad Episcopos direximus jussionem*, *ut eos*, *qui Ecclesias violasse perhibentur*, *accessu earum judicent esse indignos*.

Si autem quæras quid erit hodie observandum circa pœnas impositas violatoribus? Responde per novam constitutionem Gregorii Decimi quarti, incipit, *Cùm aliàs nonnulli*, *in* §. 10. observari id, quod in jure Canonico est statutum, ut constat ex verbis ipsius Pontificis: *Declaramus*, inquit, *eum ipso facto censuras*, & *pœnas easdem incurrere*, quæ contra libertatis juris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores per sacros Canones, & Conciliorum generalium nostrorum prædecessorum constitutiones sunt promulgatæ. Per quæ verba, quamvis probetur servari hodie omnes pœnas, quæ de jure communi impositæ erant contra violantes immunitatem Ecclesiasticam, non tamen colligitur ex eo quòd eæ, quæ sunt excommunicationis, sint latæ, vel ferendæ sententiæ. Nihilominus omnes pœnæ in jure tam latæ, quam ferendæ sententiæ sunt latæ sententiæ contra transgressores Gregorianæ constitutionis, si præsumpserint eam transgredi, ita ex Petro Gambac. *de immunitate*, *lib.* 8. *cap.* 4. *n.* 1. quæ finitur, Dat. Romæ anno Incarnationis Dominicæ 1591. nono Kalend. Junii. Absolutio tamen excommunicationis propter violatam Ecclesiæ immunitatem ad Ordinarium spectat per Aloysium Riccium *in praxi aurea resolut.* 333. ubi *n.* 2. subdit nihil referre Bullam in Cœna Domini, quia in ea excommunicantur duntaxat facientes statuta contra libertatem Ecclesiasticam, non autem illam violantes.

18 Sextus casus est stateras, mensuras, monetásve adulterare, & corrumpere, Gambarupta *de casibus reservatis*, *fol.* 214. *versu*, *n.* 1. & Ludovicus Rodolphin. *quæst. variar. lib.* 2. *quæst.* 40. non est tamen reservatus in eo, qui utitur falsis ponderibus, seu mensuris, quia reservatio est de falsantibus, non autem de utentibus illis jam falsificatis, cùm casus sit pœnalis, proinde non debet extendi ad casus non expressos, ita Lælius Zechius *de casibus reservatis casu* 18. *vers. his ita præmissis*, & Gambarupta *suprà fol.* 214. *n.* 3.

Ambigi potest, an tondentes publicam monetam Principis, vel radentes illam, incurrant in reservatum sicut adulterantes? Et videtur affirmandum, ex eo, quia hujusmodi tonsores, vel rasores eisdem subjiciuntur pœnis, quibus illam adulterantes, ut observatur apud Hispanos *l.* 67. *tit.* 21. *lib.* 5. *novæ recopil.* & apud Lusitanos *lib.* 5. *ordin. tit.* 12. §.4. *vers. limita tertiò.* Dicendum tamen est reservationem esse de adulterantibus, seu corrumpentibus, non autem de mutilantibus, seu tondentibus, vel radentibus. Non enim adulterat, nec corrumpit monetam, qui eam radit, nisi notabiliter tondeat, aut radat, tunc enim non excusatur à reservatione, quia detrahitur de justo pondere, ac valore sine potestate Principis, per *l.* 1. *ff. de contrahenda emptione.* Quòd si moneta excedat justum pondus, & authoritate privata tondeatur, & ad justum pondus reducatur, Marsil. *in l. qui falsam*, *num.*109. *ff. de falsis*, arbitratur hunc tonsorem non incurrere in pœnam adulterantis, seu corrumpentis monetam, eo quòd non lædit, neque offendit quemquam; sed meliùs respondet Menoch. *de arbitrar. casu* 316. *à n.* 36. & 38. incurrere, quia illud pondus dicitur justum, quod decernitur à suis officialibus, & quod à Principe approbatur, & ideo non potest minui authoritate propria, nec reduci ad æqualitatem. Quinimò tenetur tonsor restituere id, quod corrasit Principi, aut monetariis monetam cudentibus, Navarr. *in manuali*, *cap.* 17. *n.* 168.

Illud etiam ne omittas, Principem teneri omnino monetam cudere, & publicam facere, ea lege, ut valor pecuniæ, seu monetæ constituatur secundùm pondus, Covarr. *in tract. de veterum numism. collat. cap.*7 *n.* 1. *vers.*5. *in principio*, *n.*5. & esse numismata expensis publicis cudenda, Cabed. *p.* 2. *decis.* 23. *n.* 3. nec potest mutari moneta sine causa justa, Menochius *suprà casu* 316. *n.*47. Petr. Gregor. *Syntag. juris*, *lib.* 36. *tit.*2. *n.* 26. Aloys. Ricc *in collect. decis. part.*4. *collect.* 1222. & Gironda *de privilegiorum*, *seu exemptionum explicat. n.* 1090. Probata autem moneta, & legitima, tria debet continere, materiam scilicet publicam, formam, & legitimum pondus. Menoch. *cons.* 49. *n.* 1. Gironda *suprà n.* 1425. Mascard. *de probat. concl.*1065. *n.* 7. & Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *quæst.*115. *n.*3.

Cæterùm, si quis sciret in Concilio, aut Congregatione monetæ pretium esse mutandum per legem de novo faciendam, aut de minori pretio frumenti; ante legitimam promulgationem si mutuet, aut vendat pretio majori, non peccat, nec restituere tenetur, ita ex traditis à Sancto Thoma 2. 2. *q.* 77. *art.* 3. *ad quartum*, colligit Aragon. *ibi*, & Michael Salon. *tom.*2. *in* 2. 2. *q.*77. *art.*3. *controvers.* 3. Covarr. *in regul. peccatum part.*4. §.3. *n.*6. & Sotus *lib.* 6. *de justitia*, *quæst.* 3. *art.*2. *ad ultimum*. Ratio, quia ante promulgationem legis, lex non obligat, & qui vendit pretio justo tempore venditionis, justè vendit, Sayr. *in clavi lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 1. §. *hinc sequitur.*

Circa pondera dicendum est, illa esse falsa, quæ nunquam per affinatores fuerunt probata, Mascard. *de probat. conclus.* 1044. *n.*5. qui autem mercaturam exercent ponderibus falsis dolosè, incurrunt in crimen falsi, & tenentur de furto, si illis utuntur scienter in detrimentum alicujus; non tamen cadunt in reservationem utentes falsis mensuris, & ponderibus, cùm reservatio sit de falsante, non verò de utente, ut dictum est. Sunt tamen latrones communes, & secundùm *l. hodie*, *ff. ad legem Corneliam de falsis*, condemnantur in duplum, & relegantur, Lælius Zechius *de reservatis casu* 18. *prope finem*, & Gambarupta *d. loco fol.* 214. *n.* 2. Item eadem pœna puniuntur monetam falsam expendentes, qua puniuntur adulterantes, si scientes eam esse falsam expendant, Ordin. Lusitan. *lib. tit.* 12. §. 3. ibi, *sabendo que era falsa.* Decian. *lib.* 7. *tract. crimin. cap.*25. *n.* 6. ubi *n.* 7. addit non excusari per ignorantiam affectatam, vel crassam quæ quidem probabitur per juramentum dicentis se ignorasse monetam esse falsam, secus si è contrario assurgant præsumptiones, quæ inferant illum non ignorasse, Decian. *suprà n.*8. & Farin. *in praxi q.* 115. *n.* 59.

Septimus casus reservatus est abuti sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramento ad magicas artes, & ad veneficia, & superstitiones, & ad alia hujus generis. 19
Quin etiam abutentes sacra Eucharistia in sortilegiis sunt suspecti de hæresi, sive id fiat ad amorem, sive ad præsciendum occulta, seu alia quomodocumque, gloss. *verb. saperent*, *in c. accusatus*, §. *sanè*, *de hæreticis lib.* 6. Et quamvis Oldrad. *cons.* 210. teneat non esse hæreticale sortilegium illud, in quo sacra Hostia ad præsciendum animum amasiæ, vel ad excitandum amorem in homine, vel fœmina frigida, & non amante, hoc non convincit, quia in istis sortilegiis apponitur Eucharistia superstitiosè, & ad turpem effectum invocatur dæmon, & non Deus, & diabolus in dedecus divinæ bonitatis præcipit in sortilegiis Eucharistiam, & res sacras esse miscendas, ita Paul. Ghirland. *in tract. de sortilegiis*, *q.* 10. *num.* 7. & *n.* 18. Castro *de justa hæret. punit.* lib.

lib. 1. cap. 13. & Farin. *de hæresi q.* 181. *numer.* 19. Non tamen erunt sortilegia hæreticalia, quando ponitur hostia non consecrata in Altari eo fine, ut super ea Sacerdos rem sacram faciat. Tunc enim, quamvis Sacerdos peccet gravissimè, qui ad hunc effectum sacrificat super hostia non consecrata, illamque non consecrandam, & graviter etiam peccet, qui hanc hostiam non consecratam in sortilegiis miscet, non propterea hoc sortilegium, quamvis ad amorem dirigatur, erit hæreticale, & sortilegi pœna arbitraria plecti possunt, ut ait Abbas *in cap.* 1. *de sortilegiis*, & alii, quos referens sequitur Farinac. *in praxi quæst.* 20. *n.* 89. *cum sequentib. & n.* 94. Secus quando abutuntur sacratissimo Altari Sacramento: nam tunc traduntur Curiæ sæculari, prout refert Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 671. *in* 1. *edit. & resolut.* 432. *vers. Eucharistia, & vers. utentes.*

Quot autem sint divinationes hoc loco prohibitæ, sunt omnes, quæ vertuntur in Dei injuriam, quia continent infidelem cum dæmone amicitiam. D. Augustinus *lib.* 2. *doctr. Christ. c.* 22. D. Thomas 2. 2. *q.* 95. *art.* 6. & 7. Petr. Gregor. *Syntag. juris lib.* 34. *c.* 7. *n.* 5. proinde gravissimum est peccatum etiamsi bono zelo divinationes exerceantur, *c.* 2. *de sortilegiis*, quia nobis interdicitur omnis amicitia cum dæmone, Apostol. *Corinth.* 1. *cap.* 10. ibi, *nolo socios vos fieri dæmoniorum.*

De divinatione chiromantica scito illam esse absolutè damnatam, Eymericus *in director. Inquisitor. part.* 2 *quæst.* 43. dum ait, ex manus delineamentis divinant, & judicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis, superstitiosi sunt, quem sequitur Francisc. Pegna *in scholis comment.* 67. Nec est dubium chiromantiam, quæ causam naturalem non habet, superstitiosam esse, ut probat del Rio *lib.* 4. *magicar. c.* 3. *quæst.* 4. *l.* 2. *tit.* 23. *par.* 7. Cirvelo *de superstit. par.* 2. *c.* 4. Simancas *de Cathol. instit. tit.* 21. *num.* 18. Alcozer *in summa c.* 14. *fol.* 46. & Torreblanca Villalpando *lib.* 1. *de magia divinitrice c.* 10. *de divinatione chiromantica n.* 9. Et ne his, & similibus divinationibus detineamur, pro reliquis videatur Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 38. ubi latè *de divinationibus*, & Torreblanca *de magia divinatrice cap.* 2. *de divinatione naturali*, *fol.* 4. *& divinatione artificiosa cap.* 3. *fol.* 6. *& cap.* 6. *de divinatione prodigiosa.*

Jam verò Necromantici, qui umbris, vel cadaveribus mortuorum inspectis divinant bonos, aut malos futuros rerum eventus, sub reservatione comprehenduntur, de quibus Azor *part.* 1. *lib.* 9. *c.* 20. Benedictus Pereira *de magia lib.* 1. *c.* 11. *de necromantia*, & del Regio *suprà lib.* 2. *quæst.* 26. *sect.* 1. *& lib.* 4. *c.* 1. *q.* 6. *sect.* 2. Similiter observantes somnia, quando sunt superstitiosa, quod contingit quando se extendunt ad ea, quæ per se ipsa non possunt cognosci, qualia sunt velle per ea consequi futura contingentia, vel quæ ex arbitrii libertate pendent, & hoc certius, quàm ex somniis cognosci possunt, ita D. Thomas 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 6. & *ibi* Cajetan. *in fine.*

20 Octavus casus reservatus est exponere infantes si habent unde illos alant, neque damna resarciunt, quod non est intelligendum absolutè, sed quando exponuntur apud loca pia. Nec est dubium graviter peccare parentes, qui filios exponunt, quando eos commodè possunt alere Ab Ecclesia tamen, quando parentes ignorantur, præstantur alimenta, Surdus *de alimentis titulo* 1. *quæst.* 81. *n.* 1. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 267. *à n.* 9. addit Ecclesia non habente sufficientes reditus, neque ejus Rectore, vel quando non extant publica hospitalia, esse more consuetum communitates locorum expositos recipere, & tradere eos nutricibus nutriendos data impensa publica. Proinde expositis succedere Ecclesiam, vel Hospitale excluso fisco, tradit Lara *in l. si quis à liberis*, §. *si quis ex his*, *n.* 10. *ff. de liber. agnosc.* Perez *tit.* 4. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 162. Peregrinus *de jure fisci lib.* 4. *tit.* 3. *de rubr. de bonis vacantibus n.* 16. & Farin. *fragment crimin. part.* 1. *litera F. numer.* 134. Requiruntur tamen tria, ut quis committat reservatum, ut ex dictis constat: primum exponere infantem. Secundùm quòd exponens habeat unde expositum alat. Tertium, si non resarciat damnum piis locis, quorum expensis infantes nutriti sunt. Quare pauperes exponendo, si non habeant unde alant, quamvis expensas non resarciant, non peccant, & sic non comprehenduntur exponentes ita infantes: sicut non comprehenduntur exponentes locis non piis, paupertas enim excusat, quando est impotens.

Reliqua tamen, quæ pertinent ad infantes expositos, & quale sit peccatum illos exponere, & quomodo possunt repeti expensæ factæ cum illis, diximus *part.* 3. *lib.* 1. *disput.* 2. § 3. *ex n.* 126. *usque ad numerum* 134. ubi excitatur quæstio, an possint expositi promoveri ad Ordines sacros sine dispensatione. Et quamvis in dubio expositi censendi sint spurii, qui patrem certum nequeunt ostendere per *l. vulgò quæsiti*, *ff. de his, qui sunt sui, vel alieni juris*, & ex consequenti tanquam tales ad Ordines absque dispensatione promoveri non debeant, eo quia filii ex legitimis nuptiis non soleant exponi, sed ex furtivis, & illicitis copulis, quæ sententia placet Salzed. ad Bernad. *in pract. cap.* 14. *litera C.* & Covarr. *in Clementina si furiosus par. in principio*, *n.* 9. & tanquam securiorem sequitur Soarez *tom.* 5. *de censuris, disp.* 50. *sect.* 4. *n.* 4. & Rebell. *de obligat. justit. part.* 2. *lib.* 1. *quæst.* 3. *sect.* 2. *n.* 15.

Nihilominus non desunt Auctores non spernendi existimantes communiter expositos, de quorum parentibus non constat pro legitimis esse habendos, & capaces Ordinum, beneficioum, ac successionum, & dignitatum. ita Bermond. *de publicis concubin. in verb. qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos n.* 90. Stephan Gratian. *discept. forens. cap.* 135. *n.* 31. *& c.* 267. *num.* 22. Gironda *de privilegiorum explicat. n.* 1441. Menoch. *de arbit. casu* 366. *n.* 15. *&* 16. *& de præsumptionibus lib.* 6. *quæst.* 54. *nu.* 20. & Fr. Emmanuel *tom.* 1. *regularium quæst.* 13. *art.* 1. *& quæst.* 14. *art.* 3. *col.* 6. ex ea ratione, quia in dubio inclinandum est ad eam partem, quæ delicti conjecturam arcere solet: favet *cap. pervenit*, *qui filii sint legitimi*, per quod incumbit onus probandi asserenti aliquem esse illegitimum, etiam si secundùm *cap. accedens, de purgatione Canonica*, Ordines sacros suscipere volens probare debeat se legitimè natum, quoties de se contraria fama existit, secus si non extat, ut per Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *quæst.* 54. *n.* 26.

Nonus casus est parentes percutere, & quibus 20 pœnis puniantur occidentes parentes. Quoad primam partem, dicendum est esse casum reservatum percutere patrem, vel matrem, avum, vel aviam etiam leviter, propter reverentiam parentibus debitam, cùm sit mortalis etiam levis percussio, ita Navar. *in manuali cap.* 14. *n.* 12. *vers. quinto*, & in specie Gambar. *de casibus reservatis fol.* 211. *nu.* 2. Non tamen erit reservatus elevare manum contra parentes, si non percutiat, requiritur enim effectus. Similiter non erit reservatio, occidere parentem per ignorantiam: nisi ignorantia sit crassa, & supina, ex traditis à Farinacio *in praxi quæst.* 120. *n.* 184. *&* 185. Eodem modo excusatur à reservatione percutiens patrem ad sui defensionem; non enim dicitur parricida, Decian. *tract. crimin. lib.* 9. *cap.* 15. *num.* 12. Farin. *ubi proximè*, *n.* 186. Nec non reservationem

nem evadit percutiens parentes, si veniant contra fidem Christi Domini: hi namque possunt occidi impunè, Decian. *in tract.crimin.lib. 9. cap. 15. n. 8.* & Plac. *de delictis cap.22.n.15.* Nomine autem parentum veniunt ascendentes omnes utriusque sexus, ut per Ferrer. *in constitut.Cathaloniæ gloss.1. numer.430.* Barbos. *in cap.2.de verbor.significat.*

Eandem pœnam incurrunt, qui procurant patrem, aut matrem incarcerare, si de facto ipsi carcerantur, Baldus *in cap. 1. §. final. quæ sit prima caus. benefic. amitt. in usibus feudorum*; dicuntur enim parricidæ impropriè: similiter filius non adjuvans patrem, dum potest, ne vulneretur, & tenetur pœna parricidii, *l. utrùm, ff. de parricid.* Bajardus *in addit. ad Clarum §. parricidum, n. 3.*

Quæ autem sit pœna occidentibus parentes? De jure divino tradebantur morti, *Exod. cap. 20.* dum dicuntur, *Qui percusserit patrem suum, vel matrem, morte moriatur, & in Levitic.cap.2. Qui maledixerit patri, aut matri morte moriatur, & sanguis ejus sit super eum*, & *Deuter.27. Maledictus, qui non honorat patrem suum, & matrem, & dicet omnis populus, Amen.* De jure civili parentum percussores exhæreditantur, *Auth. ut cùm de Appell. cognosc. §. causas, collat.* 8. & nostra ordinatio Lusit. *lib. 4. tit* 8., 3.4. Molin. *de justitia. tract.2. disp. 176. vers. prima est*, ubi resolvit percutientem parentes esse puniendum sive percussio fiat manu, lapide, ligno, vel alia re illos attingat injuriosè, Barbos. *in remiss. ad ordin. regiam d. lib.5.tit.88.§.4.* Quinimò filius injuriam inferens patri, matri, avo, vel aviæ moderato eorum arbitrio punitur, *l. 3.& sequenti.C.de patria potestate*, quia pietas paterna debet in pietate, non in atrocitate consistere.

22 Decimus casus reservatus est contrahere matrimonium in gradibus prohibitis, & quomodo computentur isti gradus de jure Canonico, & civili? Hujusmodi gradus computatio secundùm jus Canonicum facienda est, & observanda in materia matrimoniali tam in foro Ecclesiastico, quàm seculari, quia circa hanc jus civile non potest disponere: at verò quoad alios contractus, & reliqua civilia juris Cæserei computatio est sequenda, cum illa nec de facto, nec de jure quoad temporalia explosa sit ab Alexandro II. *in cap. ad sedem 35. quæst. 5.* Gregor. Lopez *l. 3. verb. hæreditat. tit. 6. partit. 4.* Surd. *cons. 5. n.20.* & Cotta *in memorat. verb. graduum*, & in terminis Sanchez *de matrimonio lib. 7. disp. 50. nu. 8.* plures, quos *ibi* referens sequitur.

Olim conjugium fuit interdictum usque ad septimum gradum consanguinitatis, ut videre est *in cap. ad sedem 35. quæst. 5. & in c. 2. & cap. nulli, 35. qu. 3.* Hodie tamen gradus consanguinitatis prohibiti sunt ad quartum usque, *cap. non debet, de consanguinitate*, quod factum fuit sub Innocentio III. *in Concilio Lateran.* & docent Sanchez *de matrimonio lib. 7. disp. 53. nu. 1.* & Bonacin. *de matrimonio quæst. 3. puncto 5. §. 1. nu. 7.* Quæ restrictio intelligitur tam in linea collateralium, quàm in recta ascendentium, & descendentium, ita ut quicumque consanguinei ultra quartum gradum valeant matrimonio copulari; quia jure naturæ solus primus interdicitur, & jure Ecclesiastico prohibitio non excedit quartum gradum, *cap. non debet, de consanguinitate.* Sanchez *lib. 7. disp. 51. num. 22. & disp. 53. num. 1.* atque ita intra quartum gradum lineæ rectæ, vel transversæ, est matrimonium ipso jure nullum, constat ex *d. cap. non debet*, quidquid velint contrà hæretici nostræ tempestatis, teste Sanchez *suprà numero 2.*

Porrò affinitas hodie orta ex copula licita dirimit matrimonium usque ad quartum gradum, neque Concil. Trident. *sess. 23. de reformat. cap. 4.* hanc affinitatem restringit; sicut restrinxit affinitatem ex fornicatione contractam: idcirco affinitas ex copula licita intelligitur secundùm jus antiquum usque ad quartum gradum, dirimitque conjugium; ita Navarr. *in manual. cap. 23. n. 45.* Perez *l. 5. col. 3. tit. 15. lib. 8. ordinamen.* Azebet *l.7. n.9. tit.20. lib.9. novæ recopil.* Henriquez *lib. 12. cap. 10. n. 1. litera H.* Valentia *part. 4. disp. 10. quæst. 5. punct. 3.* ubi impedimento affinitatis, Emmanuel Saa *verb. matrimonium, tit. de impedimentis matrimonii n. 13.* Toletus *in summa lib. 7. cap. 11. n. 4.* Rebellus *de obligat. justit. p. 2. lib. 3. quæst. 15. n. 6.* Bonacin. *de matrimonio q. 3. punct. 12. n. 6.* Gutierr. *eodem tractatu cap. 99. n. 14.* & alii, quos referens sequitur Sanchez *lib. 7. de matrimonio disp. 67. numero 5. vers. hinc deducitur.*

Affinitas autem orta ex copula illicita hodie per Concilium Triden. *d. sess. 24. de reformat. cap. 4.* non extenditur ultra secundum gradum, ut per Gutier. *de matrimonio cap. 99. num. 12.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib. 4. tit. 15. l.1. de matrim. in declarat. num. 92.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. quæst. 149. num. 116.* Bonacin. *de matrim. q. 3. punct. 12. nu. 16.* & declaravit Pius Quintus *in motu proprio suo*, incipit, *Ad Romanum.* Quamobrem, si quis hodie accedat ad affinem in tertio, vel quarto gradu, non tenetur in foro conscientiæ facere mentionem de hac circumstantia, cùm non sit incestus, nec habet aliam specialem deformitatem, Sanchez *de matrimonio lib. 7. disp. 67. nu. 8.* post Ledesmam *de matrimonio quæst. 55. art. 3. dub. 5.* Veracruz *append. ad speculum, ubi de imped. affin. fol. 8.* ubi alios gradus affinitatis, ex fornicatione, ultra secundum gradum, ita sublatos esse à Concil. Trident. perinde ac si nunquam fuissent, sequitur Fr. Emmanuel *in summa tom. 2. cap. 206. n. 2. conclus. 2. & Saa in summa verb. luxuria num. 2.*

Ad contrahendum affinitatem opus est, ut detur copula, quæ sufficiat ad generationem, emisso scilicet virili semine in vas fœmineum, Sanchez *de matrimonio lib. 2. disp. 21. num. 5.* Quare non sufficit penetratio claustri semine non intra emisso, nec recepto, desideratur enim pollutio ad affinitatem intra vas, quod etiam constat ex *c. leg. divinæ 27. qu. 2.* ubi Pontifex ita loquitur: *sed neque osculum parit propinquitatem, quod nullam facit sanguinis commixtionem*: atque ita tota ratio affinitatis procedit ex receptione seminis in vase fœmineo; nec sufficit vasis penetratio, ita Abulens. *c. 5. Matthæi q. 222.* Astensis *2. p. summæ lib. 8. tit. 25. art. unico, quæst. 5.* Angelus *verb. matrimonium 3. impediment. 15. num. 5.* Sylvester. *verb. matrimonium 8. quæst. 19. dict. 2.* Valent. *4. p. disputatione 10. quæst. 5. punct. 3.* ubi de affinitate, *in principio*, Henriquez *lib. 12. de matrimonio cap. 16. num. 1.* Toled. *lib. 7. cap. 11. num. 3.* Conich. *de Sacramentis tom. 2. disp. 32. dub. 4. n. 46.* Reginal. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 147.* & alii quos referens sequitur Sanchez *d. lib. 7. disp. 64. ex num. 8.* ubi *num. 10.* addit, ex copula, in qua fœmina solùm seminet, non oriri affinitatem, quia semen fœmineum non sufficit solùm ad generandum; secus, si vir seminet intra vas, quamvis fœmina non seminet, Sanchez *d. disp. 64. num. 10.* Gutier. *de matrimonio cap. 54. n. 25.* & Bonacin. *eodem tract. quæst. 3. punct. 12. num. 12.* quamvis congressus sit cum fœmina dormiente, insana, ebria, quia coitus ille sufficit ad generandum, Reginald. *d. lib. 31. nu. 147.* Basil. Ponc. *de impedimentis matrimonii c. 3. §. 1.* & Azeved. *lib. 7. num. 13. tit. 20. lib. 8. novæ recopil.* Idem de copula cum fœmina involuntaria, & coacta, per *cap. discretionem, de eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ*, & *ibi* textum, *Eam licèt invitam cognovit*, & *ibi* Barbos. *n. 5.* post alios.

Sed

Sed quid, si semen virile opera, & ope diaboli feratur in uterum fœminæ, nunquid orietur affinitas per illam commixtionem? Videntur affirmare, qui dicunt consummari matrimonium, quamvis dæmonis arte semen viri in vase debito recipiatur, ut docent Rosel. *verb. impedimentum, impedimento* 14. *num.* 8. Sylvest. *verb. matrimonium* 8. *quæst.* 15. *d.* 2. & Tabiena *verb. impedimentum, impedimento.* 4. 9. 2. *n.* 3. quibus accedit Sanchez *de matrimonio lib.* 2. *disp.* 21. *n.* 2. quia ea copula satis est ad generationem. Barbosa tamen *de offic. & potestate Episcopi, allegat.* 51. *n.* 170. negat ex semine delato in ventrem fœminæ ministerio dæmonis contrahi affinitatem, quia vir, & fœmina eo modo non sunt facti una caro, nec sibi adhæserunt; consonat Basil. Ponc. *de impedim. matrim. cap.* 38. *in principio*, dicens non oriri affinitatem, si casu uterus fœmineus alliceret ad se semen viri cum ea colludentis. Attamen pars affirmans est probabilior, ac verior, quia filius conceptus arte dæmonis est filius illius, cujus erat semen delatum, & consequenti affinitas contracta ab eo cum consanguineis fœminæ intra secundum gradum ex copula illicita, ut dictum est. Ex matrimonio enim per verba de præsenti, copula non sequuta, non contrahitur affinitas, remanet tamen impedimentum hoc ulterioris gradus, ita Gutierres *de matrimonio cap.* 103. *n.* 24. Rebell. *de obligat. par.* 2. *lib.* 4. *in appendice n.* 106. & ita decisum fert praxis nova Episcopalis *par.* 2. *cap.* 4. *n.* 34. & Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 2. *cap.* 9. *numer.* 92. & Barbos. *in remiss. ad Concilium Trident. sess.* 24. *cap.* 3. *numer.* 3.

Quod attinet ad impedimentum publicæ honestatis, quod est propinquitas ex sponsalibus proveniens, robur trahens ab Ecclesiæ institutione, propter honestatem ejus, teste D. Thoma *in* 4. *distin.* 41. *quæst. unica art.* 1. *quæstiuncula* 4. *in corpore.* Oritur ex sponsalibus quidem validis, & certis in primo gradu tantùm, ut patet ex *d. c.* 3. *Concilii Trident.* & ita declaravit Pius Quintus *in d. suo motu proprio*, incipit, *Ad Romanum spectat*, edito anno 1568. his verbis: *Auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, & definimus, Decretum Concilii hujusmodi omnino intelligendum esse, & procedere in sponsalibus de futuro duntaxat, non autem in matrimonio sic, ut præfertur, contracto, sed in eo durare adhuc impedimentum omnibus illis casibus, & gradibus, quibus de jure veteri ante prædictum Concilii decretum, introductum erat*, refert Navarrus *in manuali cap.* 22. *n.* 56. Henriquez *de matrimonio cap.* 10. *numer.* 2. *lib.* 12. Reginald. *d. lib.* 31. *numer.* 128. Ægidius *de sacramentis tom.* 2. *disp.* 32. *dub.* 5. *numer.* 70. *conclus.* 3.

Non inducitur hoc impedimentum publicæ honestatis, quando aliquis consensum fictè dedit, quia Concil. Trident. *d. cap.* 1. disposuit non oriri impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus invalidis, qualia sunt quando quis fictè consensit. Navarr. *in manuali cap.* 22. *n.* 57. Bonacin. *de matrimonio, quæst.* 3. *punct.* 11. *n.* 3. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 127. & Barbos. *suprà in remiss. ad dictum cap.* 3. *n.* 4. *ad finem*, ubi *n.* 5. negat post alios hoc impedimentum oriri ex sponsalibus conditionatis, ante adventum conditionis. Sicut non oritur ex sponsalibus contractis à parentibus nomine filiorum sine consensu illorum, quando filii sunt absentes, vel si fuerint præsentes, erant minores septennio, & nondum doli capaces. Nihilominus si pueri sint præsentes, & taceant, sint jam septennio majores, & parentes pro illis ineunt sponsalia, oritur hoc impedimentum quamvis pueri interiùs non consentiant, eo quòd in foro Ecclesiæ habent omnia necessaria ad vera sponsalia, quamvis in foro conscientiæ non sint vera: habetur enim illud silentium pro sufficienti judicio, & indicio interioris consensus, ut expressè deciditur *in cap. unico, §. final. de dispens. impub. in* 6. Sanchez *lib.* 1. *de sponsalibus disp.* 23. *n.* 3. & 7. ubi *n.* 12. addit quando non constat de interno dissensu censeri etiam in foro conscientiæ vera sponsalia, idem Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 68. *n.* 18. & 9. Quin etiam ex omnibus sponsalibus irritis, quandiu sunt publica, & nullitas est occulta oritur hoc impedimentum publicæ honestatis, Navar. *suprà c.* 22. *n.* 57. Ægidius *de Sacramen. disp.* 32. *n.* 69. & Reginal *suprà lib.* 32. *n.* 127. ubi *n.* 70. *vers. excipe*, subdit matrimonium clandestinum cùm retineat vim sponsalium, sicut cætera sponsalia inducere hoc impedimentum.

Quòd si vera sponsalia dissolvantur mutuo contrahentium consensu, non propterea aufertur impedimentum publicæ honestatis, quoniam hoc impedimentum dependet ab Ecclesia illud constituente, non verò a consensu, vel dissensu partium, Sanchez *contra Emmanuel Saa verb. matrimonium* ubi de impedimentis. *numer.* 12. *in d. lib.* 7. *disp.* 68. *n.* 21. Bonacin. *de matrimonio quæst.* 3. *punct.* 11. *n.* 7. Nihilominus opinionem Emmanulis Saa dicentis hoc impedimentum tolli quoties sponsalia de futuro dissoluta fuerint communi utriusque sponsi consensu, sequuntur Gutierres *de matrimonio cap.* 103. *n.* 11. Rebell. . *p. de obligat. lib.* 3. *quæst.* 14. *n.* 2. & *in declarat. Cardin. sect.* 5. *n.* 92. Armendar. *in addit. ad recopil. legum. Navarræ lib.* 4. *tit.* 5. *l.* 1. *de matrimonio n.* 71. & 86 qui duo tradunt decisum fuisse sponsalia per verba de futuro inita, posse interdum ante celebratum matrimonium per verba de præsenti de consensu utriusque partis dissolvi atque ubi primum fuerint soluta, nullam deinceps superesse impedimentum. Nihilominus magis placet fundamentum, quo nititur Sanchez. dicens impedimentum publicæ honestatis esse perpetuum, ita ut nec morte alterius sponsi extinguatur, vide illum cum aliis *de disp.* 68. *n.* 20.

Insuper impedimentum publicæ honestatis ortum ex matrimonio duntaxat rato, extenditur ad gradus consanguinitatis, vel affinitatis, hoc est, ad quartum gradum, quia Concilium *dicto cap.* 2. *de impedimento publicæ honestatis*, solùm restrinxit illud ex sponsalibus ad primum gradem, ut declaravit Pius Quintus *in suo motu*, de quo *suprà*. Henriquez *lib.* 1 , *c.* 10. *n.* 2. Sanch. *lib.* 7. *disp.* 68. *n.* 10. *cum sequentibus*, & Bonacin. *d. quæst.* 3. *punct.* 11. *n.* 10. Requiritur tamen ut impedimentum publicæ honestatis oriatur ex matrimonio rato, ne sit irritum ex defectu consensus, nimirum si contractum fuit per metum sufficientem, vel per errorem personæ Secus si fuerit invalidum ex alio capite; tunc enim contrahitur hoc impedimentum per jus antiquum, à quo non est recedendum, *cap. sponsam, de sponsal.* quandiu de jure novo non est aliter decretum, Sanchez post alios *d. lib.* 7. *disp.* 70. *n.* 5. Henriquez *lib.* 12. *cap.* 10. *n.* 2. & Bonacin. *d. quæst.* 3. *punct.* 11. ubi *n.* 12. tradit ex matrimonio rato inter pueros, vel amentes non oriri impedimentum publicæ honestatis ex defectu perfecti consensus.

23 Undecimus casus, quem Episcopi reservare consueverunt, est oppressio infantium, incestus, violatio Monialium, peccatum contra naturam, & alia plura, quorum certa regula dari non potest, cùm possint reservari quæcumque crimina pro arbitrio ipsius Episcopi. Praxis Episcopalis *part.* 2. *cap.* 1. *fol.* 103. sed de his *§. sequenti per totum.*

24 Duodecimus casus continet dispensationes votorum omnium, præter illa quinque Papæ reservata, ut votum simplex continentiæ, si adsit magnum periculum

riculum incontinentiæ, & non sit facilis aditus ad Summum Pontificem. Idem dico si votum fiat ex levitate animi, aut ex facilitate vovendi, aut ex metu, quamvis non fuerit metus cadens in constantem virum, sed instet periculum fornicationis, Armilla *verb. dispensatio n.* 17. Item potest dispensare in voto continentiæ ad annum facto, & in voto de non nubendo, quia non est votum simpliciter castitatis, neque illud violatur, si vovens cum alia fornicetur, Graff. *decis. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 29. Ludovic. *in instruct. conscientiæ part.* 1. *cap.* 49. *col.* 2. *vers. licet Episcopus*, Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 9. *n.* 11. & Gutier. *Canon. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 29.

Similiter post Episcopus dispensare in voto virginitatis, si dum vovit, intendebat solùm servare integritatem corporis recusando primum actum libidinosum, quia per illum actum voti obligatio extincta fuit; secus si vovens virginitatem intendebat servare simpliciter castitatem, Graff. *lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 31. Sayr. *in clavi lib.* 6. *c.* 11. *n.* 55. sicut & in voto de non committendo adulterio, quia non est votum perpetuæ castitatis, quod Papæ duntaxat reservatur. Navarr. *in manuali c.* 12. *n.* 76. *vers.* 5. Henriquez *lib.* 7. *c.* 30. *§.* 6. Valent. 2. 2. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. *col.* 10. *vers. ex quo sequitur*, & Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 9. *numer.* 6.

Quinimò potest dispensare Episcopus, ut conjux, si post matrimonium consummatum fecit votum castitatis, possit petere debitum. Ita D. Antonius 3. *p. tit.* 1. *c.* 22. *§.* 2. *ad* 3. Sotus *in* 4. *dist.* 38. *q.* 2. *art* 1. & Sayr. *in clavi lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 52. Idem dico posse dispensare Episcopum ex causa cum eo, qui post votum simplex castitatis contraxit ratum matrimonium ad effectum ut possit debitum petere, Sotus *ubi proximè*, Sayr. *d. lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 6. Proinde potest Episcopus dispensare ad petendum debitum, ita Sayr. *lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 53. *vers. idem etiam*, & Gutier. *lib.* 1. *cap.* 23. *n.* 17. Idem dicendum est de habente votum suscipiendi Ordines, cum quo Episcopus potest dispensare, quamvis habeat statum, cui castitas est annexa, non tamen est votum castitatis præsentis, sed futuræ, ita Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 9. *numer.* 13. Soar. *de Religione tract. de voto lib.* 6. *cap.* 21. *numer.* 6. & Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 19. *quæst.* 9

Ad hæc Episcopus potest dispensare in quinque illis juramentis, seu votis, si fiant in pœnam, nempe si quis juret, seu voveat se non lusurum tali ludo, vel se non commissum tale peccatum, quòd si aliter faciat, ingredietur Religionem, vel ibit in Terram sanctam. Non enim hæc sunt vota, seu juramenta reservata Papæ; cùm non sint simpliciter, & absolutè vota Religionis, & castitatis, aut peregrinationis ex devotione emissa, ita Lopez 1. *part. instruct. cap.* 44. *col.* 2. Henriquez *lib* 7. *de indulg. cap.* 30. §. 6. dicens esse communem, Toletus *in summa lib.* 4. *cap.* 18. *in fine* Soar. *d. lib.* 6. *capite* 24. *n.* 6. *&* *cap.* 26. *n.* 17. & Sanchez cum aliis *d. lib.* 8. *disp.* 10. *n.* 8. & Ugolin. *de post. est Episcop. cap.* 58. *§.* 2 Non desunt tamen, quiputent similia vota pœnalia, & juramenta esse reservata, sed ne discedas à priori resolutione, quam etiam tradunt Anton. Gomez *in Bulla Cruciatæ clausula* 10. *n.* 99. & Ludovicus Miranda *manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 47. *art.* 6. Aragonius 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *col* 8. *vers. si quis autem quærat* & Beia *in suis responsionib. casu* 28. & alii.

Quòd si hæc quinque vota, seu juramenta reservata fiant sub conditione de materia aliàs reservata, Episcopus non potest dispensare etiam pendente conditione, ita Navar. *in manuali c.* 12. *n.* 43. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 19. *quæst.* 63. Gutier. *Canon. lib.* 2. *cap.* 22. *n. ultimo*, post Sotum *lib.* 7. *de justitia quæst.* 2. *art.* 1. *vers. conditionale autem votum.* Ex ea ratione, quia votum, seu juramentum conditionale statim est perfectum quoad vinculum voti, seu juramenti, ubi primum fit, ita Afflictis *decis.* 280. *n.* 3. sicut venditio conditionalis dicitur perfecta, ita quod ab ea non licet uni parti discedere, per glossam *in l. necessariò* §. *quod si pendente, in vers. si ita res, ff. de pericul. & commodo rei venditæ*, & tenet Hostiens. *in summa de empt. & vendit* §. 2. *in fine.* Idem probatur ex *l. usufructus* 26. *ad finem*, ubi dispositio conditionis in sua essentia à principio est perfecta, ibi: *ex præsenti vires accipit, ff. de stipulat. servorum.* quæ opinio in puncto juris videtur esse vera.

Nihilominus ante impletam conditionem, & post illam posse Episcopum dispensare, est multo verius, eo quia votum conditionale ante impletam conditionem non est perfectum votum, si conditio est de futuro, & contingens, nec tacitè inest, ita Toletus *in summa lib.* 4. *cap.* 19. *in fine*, Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 46. *dubio* 13. *n.* 6. *vers. sextus*, Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 10. *n.* 12. & 13. *& in præcepta Decalogi lib.* 4. *cap.* 40. *n.* 99. *per totum.* Secus quando conditio est de præterito, aut præsenti: tunc enim non potest Episcopus dispensare, nimirum si quis dicat, Voveo Religionem in pœnam peccati, quod heri commisi, vel nunc propono me admissurum, quia conditio de præterito, aut de præsenti non suspendit consensum, nec impedit votum esse verè absolutum. Similiter non poterit Episcopus dispensare, quando conditio est necessaria, ut promitto religionem, si sol cras oriatur, qui cùm debeat oriri, votum est absolutum, perinde ac si esset de præterito, aut de præsenti, Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 4. *cap.* 23. *n.* 5. *vers. secunda conclusio, & lib.* 8. *dis.* 10. *n.* 13. Quin etiam potest Episcopus dispensare in omnibus quatuor votis data gravi, & urgente necessitate, & interveniente simul difficultate adeundi Pontificem non ad dispensandum, sed ad differendum per aliquod tempus. Suar, *d. lib.* 6. *cap.* 26. *à n.* 9.

---

§. III.

Quæ sint peccata reservata per constitutiones Synodales Episcopatuum in Lusitania Regno.

EPITOME.

1 *In Episcopatu Conimbricensi casus reservati sunt Hæresis, blasphematores publici, venefici, aut venefica, & qui in aliis Episcopatibus?*
2 *Homicidium voluntarium cum effectu extra bellum: item occisores, seu suffocatores filiorum.*
3 *Incendium data opera commissum, & sacrilegium.*
4 *Excommunicatio major à jure lata, aut ab homine, quæ alii non sit reservata.*
5 *Habere alienum, cujus dominus ignoratur excedens quantitatem unius aurei, quod si non excedat, potest absolvi.*
6 *Item decimæ non persolutæ Ecclesiis, quibus debentur, quarum quantitas excedat quinque denarios, & quando possunt absolvi debitores antequam solvant?*
7 *Item qui rem habent cum sponsis de futuro, vel cum sponsis de præsenti, antequam benedictiones recipiant, quando domi matrimonium contraxerunt.*
8 *Manus violentas in clericos quoscumque, aut Religiosos injicere, aut suscipere Ordines per saltum aut cum dimissoriis falsis, aut se ingerentes furtivè.*
9 *Juramentum falsum in judicio tam sæculari, quàm Ecclesiastico ordinario, aut del gato.*

& quid de scripturis falsis, n. 10.
& de matrimonio clandestino, & de ejus testibus, n. 11.
& an clerici incidant in reservata, n. 12.

1 ANtequam ulteriùs progrediamur, observandum est reliquis Episcopatibus casus reservatos supradictis plus, minusve esse similes. Sed quia satis est difficile pro omnibus tam jure, quàm à consuetudine reservatis recurrere ad Episcopos reliquos, exceptis his, qui hoc loco referuntur, & in aliis Episcopatibus excipiuntur, Episcopi committere solent inferioribus curatis, ut possint absolvi, sicut ipsi possunt absolvere.

De hæresi externa diximus *in prima excommunicatione Bullæ cœnæ disp. 3. §. . à n. . usque ad numerum* 25. An verò per reservationem hæresis indistinctè censeatur reservata hæresis etiam mentalis, ambigi potest; sed affirmativè resolve, ex traditis *in d. 9.* 1. *n.* 11. & ideo cum sub hæresi contineatur tam externa, quàm interna, reservata hæresi, reservatur tam externa, quàm interna, non tamen purè mentalis excommunicationem incurrit, Sanch. *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 3. post Sotum *in 4. dist.* 18. *quæst.* 2. *art* 5. Cajetan. *verb. hæresis, in fine*, Simanc *de Cathol. instit. tit.* 42. *n.* 17. Gutier. *lib.* 1. *quæst. Canon. cap.* 12. *à n.* 28. & Soar *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 2. eo quia pœnæ externæ exigunt actum externum perfectum; nec sufficiunt quæcunque verba aut signa externa, sed debent esse signa externa tam certa, ut qui ea perceperit sine dubio judicet hominem esse hæreticum, & citra hanc certitudinem non incurritur excommunicatio: nec sufficiunt signa externa indifferentia, nec habere caput opertum coram sanctissimo Eucharistiæ Sacramento: sunt enim actus externi indifferentes, nec ostendunt clarè, & manifestè latentem in animo hæresim, ita Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 8. *cap.* 6. *quæst. ultim.* Sayr. *in clavi tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 26. Bannes 2. 2. *q.* 11. *art.* 4. *dub.* 2. & Vasquez. 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 160. *cap.* 5. *n.* 20. & 21. & diximus *supra in hac disputatione* 21. §. 1. *n.* 8. An autem hæresis mentalis possit reservari ab Episcopis? *ibidem* diximus affirmanter, quia reservatio est negatio, seu ablatio jurisdictionis absolvendi in foro animæ. Idem diximus §. 1. *disp.* 3. *de prima excommunicatione Bullæ cœnæ*, vide Bonacin. *de excommunicatione disp.* 2. *quæst.* 5. *punct.* 2. *ex n.* 3 & Barbos. *de offic. & potest. Episcopi part.* 2. *alleg.* 40. *n.* 20.

Blasphematores item publici in Diœcesi Conimbricensi, Braccarensi, Portuensi, & Angrensi sub reservatione continentur, de quibus diximus *in hac disputatione*, §. 2. *n.* 11. & 12. Item venefici, & veneficæ, sub quibus veniunt omnes pactum, sive tacitum, sive expressum, cum dæmone ineuntes, de quo Isaias *cap.* 28. ibi *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* quod D. Thomas satis probabili interpretatione Magis accommodat 2. 2. *quæst.* 95. *art.* . & Pontifices Joan. XXII. *in Extravag. contra Magos*, quæ incipit, *Super specula*, & Sixtus Quintus *in Bulla contra Astrologos ann.* 1591. Castro *de just. hæret. punit. lib.* 1. *cap.* 14. Formula autem pacti dæmoniaci est, do ut facias, de qua *in l. Labeo scribit. l. Jurisgentium, ff. de pactis*, apud Magos passim recepta, quibus diabolus pollicetur ita, *Si te mihi addixeris, ulciscar te, ditabo te, juvabo te.* de qua forma & promissione agit Petrus Binsfeld. *in confess. malefic. prælud.* 6.

Pactum expressum cum dæmone contrahitur dupliciter, aut expressis, & conceptis verbis à dæmone institutis, aut fit ipso facto, vel actione, quando quis operatur illud, quod cognovit diabolus constituisse in signum, seu pro tessera sui auxilii, & efficaciæ, ita Cajetan. ad D. Thomam 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 3. & Navar. *in manuali c.* 11. *n.* 21. & Sayr. *de Religione lib.* 2. *cap.* 8. Expressis, & conceptis verbis fit, aut solemniter, aut simpliciter eo modo, quo Religiosi professionem faciunt, solemnem scilicet, & expressam, & tacitam, secundùm Grilland. *de sortileg. quæst.* 3. *n.* 1. & *n.* 3. sed latiùs *quæst.* 7. *per totam*, præsertim *n.* 18. & 29. Sicut enim Regulares ingredientes Religionem solemniter profitentur servire Christo Domino; ita è converso Magi, seu venefici profitentur Deum Salvatorem relinquere, ejus nomen abnegare, dæmoni adhærere, & ejusdem perpetuam obedientiam promittere, addito etiam juramento, & homagio, fitque & promissio solemniter coram aliis dæmoniis ipso Principe in solio residente. Interdum etiam fit & professio tacite sine hac diabolica solemnitate, eam tamen recipiente loco dæmonis altero ex veneficis à dæmone deputato, & per utranque professionem dicitur contracta amicitia inter veneficum, Magum, seu sortilegum: & ipsum dæmonem, sed multo chariores sunt dæmoni professi expressè, quàm qui tacitè professi sunt, ita Grilland. *ubi proximè*, & Farin. *in praxi, quæst.* 20. *n.* . & Torreblanca *lib.* . *de Magia operatrice cap.* 7. *ex n.* 1 *usque ad n.* 1. ubi *n.* 17. *cum sequentibus* addit pactum cum dæmone implicitum, sive tacitum contrahi quoties quis superstitiosis utitur signis, ignorans ea esse mala, & à dæmone instituta, ut ex multis probat Raphaël de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppositis religioni quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 2.

Non possunt excusari à mortali, nec à pœnis contra sortilegos, Magos, & veneficos à jure institutis, de quibus Farinac. *in quæst.* 20. *ex n.* 88. *usque ad n.* 109. Nec pactum implicitum excusari potest à peccato mortali, ut per D. Paulum 1. *ad Corinth. cap.* 10. *Nolo socios vos fieri dæmoniorum*, quòd si fœminæ aliquæ utantur verbis aliquibus ad levandum capitis dolorem, vel ad sistendum sanguinem vel quid simile arte dæmonis existimantes ea esse licita, vel quia ea acceperunt ab honestis hominibus, vel legerunt in libris etiam superstitiosis, credentes esse bonorum Philosophorum, tunc nullum, vel levissimum erit peccatum. D. Thomas 2. 2. *quæst* 74. *art.* 5. & *ibi* Medina, & *quæst.* 76. *art.* 2. Quoniam ignorantia invincibilis excusat à quovis crimine, nec ubi abest culpa, potest esse delictum, nec pœna, *cap. voluntate, de senten. excommunic.* Perett. *in Extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. pag.* 94. *n.* 30. Joseph. Aldret. *de religiosa disciplina tuenda*, Covar. *in cap. Alma mater, part.* 1. §. 10. *n.* 12. & 13. *de sentent. excommunic.* Cæteri autem gravissime peccant: quamvis pactum nullum contraxerint cum dæmone, aut Mago: nam eo ipso quòd agunt, quæ ab ipsis sunt instituta fieri, tacitè consentiunt in pacto saltem inito cum primo facti auctore, ut docet Remig. *lib.* 1. *cap.* 1. & per consequens discedunt à Deo, ipso dicente per D. Luc *cap.* 11. *Qui non est mecum, adversus me est.* Quare sub reservatione continentur venefici, veneficæ, striges, lamiæ & reliqui invocantes dæmonem, nam invocatio dæmonis signum est pacti expliciti, & cultus latriæ expressus, quo se dæmon pollicetur responsurum, vel facturum, quod invocator postulat, ut tradit Eymeric. *in director. Inquisitor. part.* 2. *quæst.* 43.

Secundus casus reservatus in particulari in singulis quibusque Diœcesibus hujus Regni, est homicidium voluntarium extra bellum justum consummatum, & filiorum ex negligentia parentum, aut culpa suffocatio. De homicido diximus suprà §. 2. *ex n.* 1. *usque ad* 4. de pueris culpa parentum in lecto oppressis, aut suffocatis, meminit praxis Episcopalis *part.* 2. *cap.* 1. *de casibus Episcopi, fol.* 103. requiritur tamen, ut sit reservatus culpa lethalis manifesta, cùm amor parentum erga filios excuset. 3

Tertius casus est incendium data opera commissum animo nocendi, & propria authoritate, quorum auctores excommunicati, & publicati, non nisi à Papa absolvi possunt, *cap. tua nos, de sentent. excommunic.* Clarus *lib.* 5. *§. final. quæst.* 78. *n.* 19. Navar. *in manuali cap.* 27. *numer.* 94. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 35. *n.* 5. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *quæst.* 110. *n.* 15. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 15. & Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 29. *à n.* 7. Unde antequam excommunicentur, & publicentur, possunt absolvi ab Episcopo, aut ab ejus Vicario, secundùm communem, & indicitur *in c. pessimam.* 23. *quæst.* 8. idem dicas de consulentibus, & auxilium præbentibus ad incendium, modò sequatur effectus incendii: lege Graff. *decis. lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 9. *fol.* 426. *vers. tertio.*

Quartus casus, sacrilegium an sit reservatum crimen ab Episcopis, constat ex particularibus constitutionibus; non tamen omne genus sacrilegii est sub reservatione. Dicitur autem sacrilegium rei sacræ violatio, aut usurpatio, ita Doctores communiter. Tres habet species, quarum prima est, quæ committitur in personam sacram. Secunda, quando locus sacer violatur, & illius Cœmeterium. Tertia committitur auferendo rem sacram, ita Salzed. *in praxi cap.* 87. *tit. Sacrilegii.* Non est tamen sacrilegium reservatum habere copulam fornicariam in loco sacro, ita Palacius in Cajetan. *verb. casos reservad.* sed malè ait Navar. in addit. tamen ad manuale Hispanum *cap.* 27. *n.* 259. bene ait sacris initiatum, si fornicetur contra votum, committere sacrilegium non reservatum: idem tradit Henriquez *lib.* 3. *de pænit. cap.* 14. *§.* 5. *littera* *I*. Erit tamen reservatum, quando violatur locus sacer; & ideo si polluatur Ecclesia copulâ fornicariâ, vel effusione voluntaria seminis, erit reservatum sacrilegium, quia in constitutionibus non reservantur omnia sacrilegia, nisi ea solùm, quæ committuntur per violationem loci sacri, vel furtum rei sacræ. Unde furari rem non sacram in loco sacro, vel de loco sacro, non est reservatum, nisi quando res non sacra est sub custodia ipsius Ecclesiæ; proinde non est casus reservatus furari crumenam audienti Missam, vel Confessario, dum audit confessionem, quia non est res tradita sub speciali custodia Ecclesiæ, & Dei, Henriquez *lib.* 2. *de pænit. cap.* 6. *§.* 5. *vers. ubi interum,* quia cùm reservatio induat rationem pœnæ, intelligenda est strictè.

Quid de committente sacrilegium abstrahendo per vim aliquem ab Ecclesia? Responde per constitutiones Eborenses esse sacrilegium reservatum, quia extractio facta fuit per vim. Esse autem sacrilegium hanc extractionem, probat textus *in c. sacrilegium,* cum multis aliis, 17. *quæst.* 4. & D. Thomas 2. 2. *c.* 2. *art.* 2. *&* 3. possequ. Ecclesiam vi resistere judici volenti reum ab Ecclesia extrahere, quando illum sine jure, ac ratione extrahere nequit, præsertim censuris, ut desistat à tali violentia, ut docet Regin. *de immunitate, quæst.* 12. *n.* 4. *in fine,* & Soar. *de Religione tom.* 3. *c.* 13. *n.* 4. & Covar. *variar. lib.* 2 *cap.* 20. *vers ultimo,* & hic est usus. Potest etiam Ecclesia resistere claudendo fores, & vim repellere cæteris aliis externis mediis, quod similiter, teste Suario, est in usu. Unde si reus extrahatur ab Ecclesia dolo, aut fraude, non habet casum reservatum ex vi verborum constitutionum, ubi dicitur, *Tirarda Igreja,* quæ verba postulant extractionem factam per vim: atque ita quamvis extractus per dolum capiatur à ministris justitiæ, & carceri mancipetur, non habet casum reservatum: erit tamen, quando extractio fit in ordine ut extractus comprehendatur, eo quia tunc violatur immunitas Ecclesiæ. Sylvester *verb. immunitas* 2. *à n.* 3. & Petrus Gambac. *de immunit. lib.* 8. *cap.* 3. *per totum,* ubi de modis, quibus immunitatis Ecclesiastica violari potest. An verò habeat reservatum sacrilegium, qui reum extraxit ab Ecclesia in dubio, an gauderet illius immunitate, ambigi potest? Pars negans placet, quia parte rei non gaudebat immunitate, quantumcunque sacrilegè egerit propter periculum cui se exposuit; si verò illi proderat Ecclesiastica immunitas, pars affirmans tenenda est.

4 Quintus casus in constitutionibus Conimbricensibus est excommunicatio major à jure, aut ab homine lata, quæ non sit alteri reservata. Et quamvis Parochus, vel quicumque alius Sacerdos, possint absolvere à censuris juris nemini reservatis, sicut ab aliis mortalibus, quando est approbatus ad audiendas confessiones, si ea est consuetudo in Episcopatu, ut tradunt Navarr. *in manuali cap* 27. *n.* 29. Suar. *de censur. disp.* 7. *sect.* 3. *n.* 23. *&* 31. Mar. Alter. *eodem tractatu tom.* 1. *lib.* 2. *disp.* 3. *cap.* 3 & Possevin. *de Officio curati cap.* 7. *n.* 50. Nihilominus non est negandum posse Episcopum reservare excommunicationem à jure nemini reservatam, cùm omnia possit in suo Episcopatu, quæ Summus Pontifex in universo Orbe, exceptis specialiter reservatis, argumento textus *in cap. cum honorem, de auctoritate, & usu pallii, & in cap. novit, ad finem, de judiciis,* post Sotum *de justitia lib.* 10. *quæst.* 1. *art.* 3. *conclus.* 1. Sanch. *de matrimonio lib.* 1. *disp.* 61. *n.* 3. *& lib.* 8. *disp.* 9. *n.* 3. quibus adde Suar. *tom.* 4. *de pænit. disp.* 25 *sect.* 1 *& de legibus lib.* 6. *cap.* 14. *n.* 6. Quare minus bene videtur dixisse Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 6. *cap.* 12. dum docuit Ordinarium non posse sibi reservare absolutionem excommunicationum juris nulli reservatarum, cùm si contra constitutiones, præsertim Conimbricenses, quæ reservant excommunicationem majorem latam à jure, aut ab homine, nulli tamen reservatam, Ex quo deducitur non posse reservari ab Episcopo censuras, seu casus contentos in Bulla Cœnæ Domini, nec specialiter reservatos Sedi Apostolicæ.

5 Sextus casus est habere alienum, cujus Dominus ignoratur, excedens quantitatem unius aurei, ita in constitutionibus Conimbricensibus. In Eborensibus autem est reservata acquisitio alieni, quæ excedit quantitatem septem aureorum cum dimidio, quæ ab aliquo fuit inventa, & furto accepta: nec de aliis, nisi de inventis constitutiones synodales intelliguntur, ut probat consuetudo, ita ut reservatio non comprehendat nisi acquisitionem inventorum. Non est tamen adquisitio illorum bonorum reservata, quæ nunquam habuerunt dominum; qualia sunt gemmæ in littore maris inventæ aut bona, quæ pro derelicto habentur: hæc omnia sunt primò capientis: idem dic de thesauris inventis, qui licèt aliquando dominum habuerunt, modò tamen quis fuerit omnino ignoratur. Pro his vid. ordinationem regiam *lib.* 2. *tit.* 26. *§.* 16. *&* 17. Nec etiam in hoc casu intelliguntur bona, quæ vulgò dicuntur *do vento*, de quibus Ordinatio Lusitana *lib.* 3. *tit.* 94. Quantitas ergo bonorum, cujus dominus ignoratur, ita reservata est Prælato, ut absque facultate illius, vel privilegio aliquo absolutio data sit nullius omnino momenti, ut habetur in prædictis constitutionibus. Necesse tamen est ut in eorum acquisitione, seu acceptione, vel retentione interveniat mortale.

Quare qui viginti aureos invenit: quorum dominus ignoratur, si non peccavit, dum eos inveniendo accepit, aut retinendo, quia videlicet semper homini fuit animus restituendi eos proprio domino, vel pauperibus, domino non reperto, non habet casum reservatum, potestque absolvi cum solo animo restituendi. Et quamvis detinuerit prædictos viginti aureos, si velit ante absolutionem restituere, potest absolvi facta compensa, seu satisfactione, ita tamen, ut debitum solvendum conjiciatur in Ar-

Arcam, quæ ad id collocari præcipitur in Ecclesiis apposito hoc titulo, *Arca restitutionum, cujus dominus ignoratur.* Hæc resolutio etiamsi videatur adversari constitutionibus Eborensibus, admitti debet, secundùm determinationes in Synodo Diœcesana anno Dom. 1569. factas. Quòd si pœnitens non servaverit modum constitutionum, deditque pauperibus quantitatem inventam, est absolvendus; cùm nihil debeat post satisfactionem, & restitutionem bona fide factam. Cæterùm si adhuc non satisfecit, sed de præsenti vult satisfacere, non tamen ad modum quem disponunt constitutiones, & determinationes, non potest absolvi; quia Prælatus in casu proposito videtur abstulisse jurisdictionem Sacerdoti absolvendi alio modo. Nam forma dat esse rei, & ad unguem est servanda, *l. Divus, ff. de in integrum restitut. l. Mævius, ff. de condit. & demonstrat.* ita ut, si deficiat in minimo, actus corruat, *l. cùm hi. §. si Prætor ff. de transact. l. non dubium. C. de legibus.* Mandati enim forma omissa in minimo, totum vitiari, tradunt etiam Tiraquel. *de retract. tit. 1. §. 4. glos. 6. numer. 31. & in tract. de judicio in rebus exiguis, vers. hoc tamen intellige,* Azeved. *ad. l. 18. numer. 4. tit. 21. lib. 4. novæ recopil.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 15. numer. 5. cum sequentib.* Gonzal. *ad reg. 8. cancell. gloss. :. num. 13:.* Quocirca non solùm mandatum est servandum, verùm etiam qualitas illius, Tiraquel. *in l. si unquam, verb. libertis, num. 59. in medio*, ubi etiam addit non solùm corruere gesta, ex defectu formæ mandati; quando expressè factum est contra ipsam formam mandati, sed etiam quando fit citra, aut præter formam, vide illum.

Si tamen bona restituenda talia sunt, quæ in Arculam conjici nequeunt, vendenda erunt, ut pretium eorum conjiciatur in illam. Si pœnitens noluerit satisfacere prædictam quantitatem, habet casum reservatum. Item si monitus à Confessario, ut pro absolutione obtinenda satisfaciat, & noluit, cùm posset, quamvis postea mutata voluntate, satisfactionem offerat, non potest absolvi, cùm jam illa rebellio Prælato reservetur, ut patet ex determinationibus synodalibus allegatis; quod tamen verum esse intelligo, dummodo id fiat ita pòst, ut, moraliter loquendo, censeatur diversus actus. Si verò vult satisfacere, sed non potest, in hoc casu est absolvendus, si nec in totum, neque in partem potest satisfacere; cujus rei examen prudenti Confessario committitur diligenter faciendum. Cæterùm hujusmodi pœnitenti tempus competens, certumque assignandum est, intra quod possit satisfacere, quod elapso, si non satisfecerit, manebit casus reservatus. Ita determinationes diœcesanæ veteres constitutiones explicant, quòd intelligo verum esse, dummodo pœnitens de quo loquimur, aliquando postea potens sit satisfaciendo, quòd si post determinationem temporis à Confessario factam nunquam potuit satisfacere, non propterea habebit casum reservatum, cùm de novo nullum peccatum intervenerit, propter quod dari debeat reservatio, ex traditis à Navar. *in manuali c. 17. n. 56.*

Dicendum tamen, si potest satisfacere in partem, & non vult manere casum reservatum, ita colligitur ex determinationibus synodalibus, nec est postea absolvendus, licèt pro absolutione obtinenda offerat satisfactionem, sive in totum, sive in partem, cùm jam propter rebellionem inciderit in casum reservatum. Nam si debitum restituendum non excedat quantitatem septem aureorum cum dimidio, potest absolvi pœnitens, si statim solvat; quam solutionem constitutiones synodales præcipiunt fieri tradendo debitum, vel illius pignus. Vicario pedaneo; quare, si non fiat satisfactio in re, crederem non posse absolvi pœnitentem quia constitutiones videntur exigere satisfactionem prædictam in re, tanquam conditionem sine qua non debet dari absolutio. Quòd si jam bona fide facta esset, antequam pœnitens accederet ad confessionem, non tamen ad illum modum, quem postulat constitutio, sed ad alium, non propterea existimarem illi negandam esse absolutionem. Adde majorem excommunicationem ipso facto impositam esse Confessariis per se, vel per alios faciendas restitutiones prædictas ad suam utilitatem applicantibus; quæ prohibitio idcirco imposita est, quia ex tali applicatione multa incommoda oriuntur. Hactenus de rebus inventis, quarum dominus ignoratur, secundùm constitutiones Eborenses.

Secundùm verò Conimbricenses, & reliquas cæterorum Episcopatuum, quæ solùm inter se differunt in quantitate majori, vel minori rerum inventarum reservata, illud addendum est, non esse absolvendum invenientem quantitatem reservatam, quòd si inventum hoc perveniat ad summam taxam, posse absolvi facta priùs traditione rei inventæ expendendæ in fabricam Ecclesiæ ipsius inventoris. Quòd si inventum, cujus dominus ignoratur, accedat ad summam reservatam, si ibi fuerit Provisor Episcopi, aut in termino illius oppidi, tradetur eidem coram Notario ejusdem Provisoris, ut in opera pia expendatur. Si verò res inveniatur extra locum, ac terminum, ubi Provisor residere solet, res inventa tradetur Curato loci, cui ab Episcopo sub excommunicatione præcipitur, & sub pœna solvendi duplum, ut inventum visitatori, qui priùs Ecclesiam visitaverit, teneatur tradere, qui non invento domino post factam diligentiam in opera pia distribuet, ut fieri solet ex antiquo usu, ac consuetudine.

Septimus casus in Diœcesi Conimbricensi, & Eborensi sunt decimæ non solutæ, quæ excedant quantitatem denariorum quinque Conimbricæ, & Eboræ, quæ superent quantitatem duorum aureorum. 6
Conimbricenses constitutiones sic habent. Decimæ non solutæ, quæ excedunt quinque denarios, possunt tamen absolvi, si prius quam accedant ad Confessionem, integrè satisfecerint. Eborenses autem sic aiunt. Decima non soluta Ecclesiis, quibus debetur, est casus reservatus, modò excedat, quantitatem duorum aureorum, quòd si non excedat possunt absolvi, dummodo priùs fiat satisfactio; ad quod videtur sufficere, ut re ipsa restituant si possunt, vel si non possunt, adhibeant cautionem pignoratitiam, vel fidejussoriam, vel saltem juratoriam, quamvis de his constitutiones non meminerint, quòd si Sacerdos aliquis aliter absolvere præsumpserit, in hoc casu excommunicationem ipso facto incurrat, juxta constitutiones synodales. Diœcesana tamen Synodus Eborensis anno 1569. celebrata declaravit, si debitor decimarum impotens sit solvendo, non esse decimarum retentionem injustam, casum reservatum, nisi priùs à Confessario certum tempus præfigatur ad satisfaciendum, intra quod tempus nisi satisfactum fuerit, modò quantitas adæquet summam reservatam, erit peccatum reservatum; dummodo intra tempus præscriptum potuerit solvere per cautionem saltem sibi possibilem. Impotentia enim in hoc casu excusat, sicut & in aliis, ut vult Navar. *in summa c. 17. n. 56.* ubi ait posse absolvi restitutione minimè facta, non solùm qui nullo modo potest, verùm etiam, qui commodè non potest. Præterea, quia Trident, *sess. 25. de reformat. c. 12.* sic ait, ibi. *Detrahentes decimas excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione sequuta, absolvantur.* Nihilominus Molina *tom. 3. de justitia, in posteriori parte, disputatione 756. ad finem*, & Henr. *lib. 13. de excommunic. c. 28. n. 1. in commento litera R.* volunt his esse locum, quando com-

commodæ restitutionis impotentia non excusat. Quinimò Henriq. *ibi n. 4. in principio*, subdit, quando conceditur facultas absolvendi delegato, & exprimitur, ne impendat absolutionem, nisi præmissa integra, & reali satisfactione, Posse impendere, quādo reus satisfacere non potest, sequitur sapientissimus Fernandus Perez Primarius Theologiæ Professor in Academia Eborensi in manuscriptis, ubi excusat à mortali tam accipientem, quàm retinentem decimas, vel ratione gravis, vel extremæ indigentiæ, vel impotentiæ, vel ignorantiæ: ubi enim non est mortale, non datur reservatio.

7 Octavus casus comprehendit sponsos de futuro qui rem habent cum sponsis, vel cum sponsis de præsenti, antequam benedictiones in Ecclesia recipiant, quando ex illam matrimonium inierunt, ita constitutiones Conimbricenses *tit. 4. de sacramento Confessionis*. Est autem præceptum recipiendi benedictiones nuptiales, ut deducitur ex *cap. nostrates 30. quæst. 5.* quod ex Nicolao Pontifice *ad consulta Bulgarorum cap. 3. & c. 1. 30. quæst. 5.* quod est ex Evaristo Papa *Epistola 1. ad Episcopos Africæ*, & probatur esse præceptum ex usu, & consuetudine Ecclesiæ. Omissio benedictionem, si fiat ex contemptu, est culpa mortalis, qui contemptus reperitur tantùm, quando quispiam ea perinde nihil faceret, ac si essent vanæ. Graffis *1. p. decis. lib. 2. cap. 28. n. 1.* & Sotus *in 4. dist. 18. q. 1. art. 2. col. 6. vers. postrema.*

An autem benedictiones omittere ex mera negligentia sit mortale citra contemptum est anxietas? Waldensis *tom. de Sacramentis cap. 133. n. 3.* censet esse mortale. At seclusa prohibitione constitutionum, probabilius est solùm esse veniale omittere benedictiones, cùm non sint Sacramentum, sed sacramentale quoddam, deficiente contemptu, ita expressè Veracruz *1. p. spec. art. 12. conclus. 2.* Emmanuel Saa *in summa, verb. matrimonium, in principio n. 9.* & Barth. à Ledesma *de matrimonio dub. 61. conclus. 2.* secundùm quos non est mortale consummare matrimonium sive petendo, sive reddendo ante benedictiones Ecclesiæ. favet D. Thomas *in 4. dist. 28. q. unica art. 2 ad 3.* dicens sponsam non peccare, quæ admittit sponsum consummare volentem, sequitur expressè Cajetanus *tom. 1. opusc. tract. 13. quæst. 1. de usu matrimonii, & in summa verb. matrimonium cap. 2. tit usus matrimonialis multipliciter vitiari potest, §. in publico autem loco, vers. non tamen est*, Victoria *in summa de matrimonio n. 267.* & Petrus de Soto *lectione 14. de matrimonio. §. primum ipsum.*

Sit ne veniale ante benedictiones petere, vel reddere? Gajetan. affirmat ubi proximè *tract. 13. de usu matrimonii, q. 1.* Victoria *suprà de matrimonio numer. 277.* Sotus *in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad finem corporis*, Henriquez *lib. 11. de matrimonio cap. numer. 7. in fine, & cap. 16. numer. 5.* & Veracruz *1. p. speculi art. 14. post. sextam conclus. §. sed. tamen à veniali*, eo quia consummare matrimonium ante benedictiones, est contra usum legitimum, & consuetum, nisi fiat ex justa causa, Ledesma *2. 2. p. 4. q. 47. art. 5. §. pratera est dubium.* ubi ait non esse veniale quando ex justa causa fit consummatio. Nullum esse peccatum consummare ante benedictiones alii volunt, credentes non esse peccatum, sed consilium ex verbis Tridentini *sess. 24. de matrimonio cap. 1.* his verbis, *hortatur sancta Synodus.* ergo non est præceptum, sed consilium, & ex consequenti nec veniale est consummare ante benedictiones, si deficit contemptus, aut sequatur scandalum; tunc enim in utroque casu esset peccatum mortale, secundùm aliquos apud Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 12. ex numer. 8. & ex duobus sequentib.* utroque autem excluso, nullum esse peccatum, docent Navarr. *in summa Hispana cap. 28. additione ad n. 11. ad finem cap. 22.* Latina *cap. 22. n. 83. §. de benedictione nuptiarum.* Capua *lib. 2. decis. cap. 81. num. 1.* Veracruz *appendice ad speculum dub. 11. conclus. 7.* quibus accedit Spino *in speculo testam. glos. 15. n. 18.* cum aliis.

Cùm autem hæc ita sint, non videtur admittenda reservatio constitutionis Conimbricensis *ubi suprà*, contra illos, qui ingrediuntur ad sponsas de præsenti ante Ecclesiæ benedictiones, cùm non posset imponi, nisi ubi adest materia imponendi præceptum obligans ad mortale. Quare Sanchez *suprà numer. 10.* existimat, si imponatur excommunicatio contra consummantes non præmissis benedictionibus, illam minimè ligare, neque efficere culpam mortalem consummare ante benedictiones. Nihilominus constitutionem esse justam, & reservationem adversùs consummantes non præmissis benedictionibus legitimè impositam, ex eo probatur, quia, ut dictum est, & ut colligitur ex *d. cap. nostrates 30. q. 5.* & ex *cap. sponsus, eadem causa, & quæstione*, quod est ex Concilio Carthaginensi IV. *cap. 13.* est præceptum recipiendi benedictiones nuptiales, & compelli solent sponsi ubique ad eas recipiendas, quod non fieret si solùm esset consilium, *gloss. final. in d. cap. nostrates*; item illa prohibitio consummandi est, ut debitus ordo consummandi servetur præmissis benedictionibus, & præmissa reverentia sacramento suscepto. Non erit tamen reservatio, nisi prima vice consummare, ita Paludanus *in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. n. 10.* Antoninus *3. p. tit. 1. cap. 2. §. 8.* & Rosella *verb. impedimentum, impediment. 1. numer. 12.* Secus de sponso de futuro, si accedat ad sponsam: nam istoties quoties accedit ad sponsam, incidit in reservationem.

Nonus casus est, manus violentas in clericos quoscumque, aut Religiosos injicere, aut suscipere Ordines per saltum, aut cum dimissoriis falsis, aut sine licentia vera, aut furtivè se ingerere. In quo quatuor sunt consideranda circa quatuor, vel quinque reservata, quæ hoc loco continentur. Quoad primum videtur superfluum facere mentionem de injectione, ac percussione in persona Ecclesiasticorum, cùm percutientibus Ecclesiasticos sit imposita excommunicatio, quæ suprà est unum ex reservatis, nihilominus hoc loco hæc injectio manuum per violentiam in Ecclesiasticos, aut hæc percussio non reservatur, quatenus habet annexam excommunicationem, sed reservatur, quatenus est mortale peccatum; nempe si rusticus injiciat manus violentas in clericum ignorans invincibiliter habere excommunicationem adjunctam, habebit tamen casum reservatum, quamvis non incideret in excommunicationem. Nomine clerici intellige omnes privilegio Canonis gaudentes: proinde injicere manus in clericum realiter, & actualiter degradatum, etiam cum mortali, non est casus reservatus, cùm sit spoliatus privilegio clericali. ex *c. degradatio, de pœnis in 6.* & glossa *ibidem*, & colligitur ex *c. cùm non ab homine, de judiciis.* 8

Dixi *actualiter, sive solemniter degradatum*, quoniam verbaliter tantùm degradatus, hoc est, depositus ab Ordinibus absque ea solemnitate, quæ fit in actuali degradatione, non amittit privilegium clericale, ex *d. c. degradatio, de pœnis in 6.* Fruitur enim verbaliter depositus Canonis privilegio, Gama *de Sacramen. præstand. ultimo supplicio damnatis, q. 5. n. 21.* Bonacin. *de censuris disp. 4. punct. unico n. 3.* Marius Alter. *eodem tit. tom. 1. lib. 2. disp. 1. cap. 6. vers. & quidem sic*, Sayr. *eodem tractatu lib. 5. cap. 20. n. 12.* & Aloys. Ricc. *in praxi aurea 355.* resolut. Similiter depositus verbaliter gaudet privilegio clericali. Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de favore clericorum personali, in §. 6. numer. 3.* Roland. *conf. 4. numer. 23. vol. 1.* & Bonacin. *in d. numer. 23. vol. 1.*

1. & Aonacin. *in d. numer.* 3. post alios ibi relatos. In clericum autem excommunicatum injicere manus violentas, est casus reservatus, cùm gaudeat privilegio Canonis, & fori, juxta *c. Ecclesia, de immunitate*, Panormitan. *ibidem*, & Palatius *ad Cajetanum verb. excommunicatio.* 3.

Quod ad secundum est casus reservatus suscipere Ordines per saltum, ita constitutiones synodales communiter, qualis est promotus ad Ordinem superiorem, non recepto priùs Ordine inferiori: is namque suspensus est ab eo Ordine superiori, ad quem per saltum ascendit, quousque inferiorem Ordinem prætermissum recipiat, *cap. solitudo dist.* 52. *& cap. unico, de cler. per saltum promoto*, ubi permittitur ministrare ille ex misericordia, qui ignorat se per saltum promotum esse, sed dubitat. ita Hostiensis *in summa in tit. de clerico per saltum promoto*, §. 4. Sylvest. *verb. irregularitas in* §. *undecimò quæritur*, Bernard. Diaz *in pract. Canonica cap.* 20. Navarr. *in manu. cap.* 25. *n.* 71. *& cap.* 27. *n.* 242. *& tom.* 1. *consil.* 36. *num.* 1. *& consil.* 40. *numer.* 1. *de tempor. ordin.* Henriquez *lib.* 13. *de excommunic. cap.* 35. §. 4. *& cap.* 39. §. 1. de qua re Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 14. *de reformat.* sic ait, *Cum promotis per saltum si non ministraverit, Episcopus ex legitima causa possit dispensare*, quod intelligit Henriquez *ubi suprà cap.* 35. §. 4. *in commento, litera Q.* quamvis suspensio illa esset publica: sed de his suprà *disp.* 20. *art.* 5. *numer.* 8.

Demum Navar *in manuali cap.* 25. *n.* 71. & Vivald. *tit. de suspensione n.* 48. opinantur cum ita promoto per saltum posse Episcopum dispensare, antequam ministret, modò ita ordinatus recipiat Ordinem prætermissum antequam utatur tali dispensatione; quòd si ministret in Ordine suscepto ante dispensationem, solus Papa dispensat, & hoc sive ignoranter, sive scienter promotus ministraverit, ita ut ministrans in Ordine suscepto ante dispensationem semper egeat dispensatione Romani Pontificis ad hoc, ut ad majores promoveatur. ex Majol, *lib.* 4. *de irregul.* c. 12. nisi in occultis, & non deductis ad forum contentiosum. Vide tamen Navarrum *d. c.* 27. *n.* 242. *vers. sextò dico*, ubi addit solum Pontificem dispensare posse cum ita promoto, qui scienter ante dispensationem exercuerit Ordinem amissum, vel acceptum, ad hoc, ut ad majorem Ordinem promoveri possit, non autem quando ignoranter ministraverit: in suscepto tamen ut ministret, omnes tenent dispensare posse Episcopum, sive ignoranter, sive scienter ante dispensationem ministraverit in Ordine suscepto: nihilominus sententia Majoli magis accedit ad verba Concilii Tridentini *sess.* 23. *de reformat. cap.* 4. ut bene notat Sayr. *de censuris lib.* 7. *c.* 10. *n.* 40. ubi vult Episcopum, si promotus non administravit in Ordine superiori recepto per saltum, posse dispensare, ut Ordinem prætermissum recipiat, & ut in Ordine prætermisso, ac etiam per saltum suscepto ministret.

Quoad tertium reservatum, nimirum commissum cum dimissoriis falsis, aut cum falsa licentia Ordines recipere, constat ex constitutionibus tam Eborensibus, quàm Conimbricensibus, & ex aliis hujus Regni. Idem dicitur de quarto, hoc de eo, qui furtivè, videlicet ignorante, nec examinante Episcopo, aut approbante se ordinationi ingerit, & Ordinem accipit. Is ultra reservatum irregularis est, seu potiùs suspensus, *c.* 1. *de eo qui furtivè ord. suscep.* Summa corona *tract. de irregul. n.* 19. *vers. tertio*, Majol. *lib.* 4. *c.* 8. *c.* 9. & Henriquez *lib.* 14. *c.* 6. §. *quinto*; nec Ordinibus priùs susceptis, aut eo Ordine ita accepto poterit uti, nec ad superiores ascendere permittitur, arg. *c. innotuit, de eo, qui furt. ordin. suscep.* & summa confess. *de atate ordin. quæst.* 13. *& sequent.* Sed. de ita ordinato dixi suprà *disp.* 20. §. 5. *numer.* 15.

Sequitur reservatum juramentum falsum in judicio, tam sæculari, quàm Ecclesiastico; tam ornario, quàm delegato. Constat ex constitutionibus Eborensibus, Conimbricensibus, & Braccarensibus, ubi additur testimonium falsum in actibus, & in judicio. Quin in Conimbricensibus exprimitur juramentum falsum coram Rectore illius Academiæ. Dicitur autem juramentum falsum, quando quis asserit, quod non est, aut tacet veritatem, quam scit, quando est per quemlibet ex prædictis judicibus justè interrogatus. Notandum tamen est, an dicant constitutiones juramentum falsum in judicio, ut habent Conimbricenses, aut testimonium falsum in actibus, aut in judicio, ut volunt Eborenses, & Braccarenses constitutiones, quia est discrimen inter juramentum falsum, & testimonium falsum: juramentum namque falsum latiùs patet, debetque esse juramentum in præjudicium tertii; sicque accipienda est constitutio synodalis Eborensis *tit.* 3. *de reservatis c.* 6. & reliquæ constitutiones. Extra verò judicium, aut acta nullum juramentum falsum etiam in præjudicium tertii est reservatum, sicut non est, quando à judice non interrogatur juridicè, nisi postea ex eo testimonio sequatur damnum alicui in judicio: tunc enim datur reservatio, quia quamvis non rogetur juridicè, pejeravit tamen in judicio, & coram judice, qui ad condemnandum, videlisset Petrum, debet uti in judicio illo falso testimonio postea. 9

Sed quid dicendum de officialibus, seu ministris justitiæ, qui antequam incipiant servire officia pub'ica, jurant, se officia sua integrè facturos, nunquid si violent juramenta, incident in reservatum? Responsio est negativa, quidquid sit de gravitate peccati: ratio, quia non pejerant in judicio actuali, sicut non habent casum reservatum, qui pejerant coram officialibus vocatis, vulgò *Alcaides*, & *Meirinhos*, quia non constat, utrùm similes ministri habeant forum: nec constat, quando legitimè possunt interrogare. Secus de Ædilibus, vulgò *Almotaceis*. hi namque habent forum, ut constat ex Lusitana Ordinat. *lib. tit.* 98. *per totum*, & possunt legitimè interrogare ea, quæ sunt sui juris.

Quòd si contingat aliquos accedere ad locum, qui à peste alibi grassante, ac sæviente se custodit? Respondetur teneri loqui secundùm mentem custodum, nimirum si veniunt re vera ab urbe laborante peste. Contrà verò si urbs à qua veniunt, laborat solùm fama falsa; si interrogentur, an veniant à tali loco peste infecto, qui falsò infectus creditur, non perjurant respondendo negativè; quia jurant secundùm intentionem principalem interrogantis, quamvis remotam, intelligendo non venire tanquam ex loco pestilenti, cùm custos falsò informatus id petat sub juramento. Navar. ita *in cap. humana aures* 22. *quæst.* 5. *in quæst.* 2. *n.* 9. *in manuali cap.* 12. *n.* 10. Tolet. *in summa lib.* 4. *cap.* 21. *n.* 9. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. cap.* 4. *quæs.* 5. *regul.* 3. *juncto versic. primò quidem.* Sayr. *in clavi lib.* 5. *cap.* 4. *numer.* 3. & Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 9. *numer.* 47. Atque idem volunt Sylvester *verb. juramentum* 3. *quæst.* 2. & Manuel 1. *tom. summæ in* 2. *edit. cap.* 191. *n.* 4. & Azor. *suprà*, quando ita velociter transierunt per locum pestilentem, ut nihil eos pestis attigerit: possunt enim jurare se per illum locum non transiisse, intelligendo eo modo, ut aliquid mali ex loco pestilenti attraxerint, & hoc modo intelligendi sunt Navarrus *d. cap.* 12. *n.* 19. & Tolet. *eodem n.* 9. & Suar. *lib.* 3. *cap* 9. *n.* 7. dum tradunt venientes ex loco peste affecto, si credant meritò nec se, nec aliquid suum peste infectum esse; posse

posse jurare non venire ex eo, quod intelligitur, quando ita celeriter illac transierunt. Alias enim nullo illis jurare licet: semper namque est periculum contagionis; & custodes juramentum licitè exigunt, & Religiosi, seu clerici venientes ex loco pestilenti tenentur secundùm mentem custodum jurare, si volunt urbem ingredi.

10 Quid dicendum de facientibus, seu falsantibus scripturas? Responde esse reservatum in constitutionibus tam Eborensibus, quàm Braccarensibus peccatum falsandi scripturas, & absolutè esse reservatum Episcopis, ut ait Navarr. *in manuali cap. 27. nu. 262.* & Rodericus *in explicatione Cruciatæ*, §. 9. *fol.* 164. Ideo qui fecerit aliquam scripturam falsam, habet reservatum. Intelligitur autem nomine scripturæ falsæ omnis scriptura, quæ debet fieri ab aliquo Notario, si ab alio, cui eam non competit facere, fiat falsò. Item falsa dicitur, quæ falsò fit ad aliquem effectum consequendum, quæ si vera fuisset, esset facienda, vel præcipienda fieri in nomine, vel jussu alicujus sæcularis magistratus, seu personæ Ecclesiasticæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, ex quo deducitur esse reservatum ordinariis non solum cum falsis dimissoriis, sed etiam falsare illas falsificato etiam superioris sigillo.

11 Sequitur de matrimoniis clandestinis, quæ sunt casus reservati in contrahentibus, & in eorum testibus in Diœcesi Braccarensi, Portuensi, Olisiponensi, Eborensi, & aliis. Dicitur autem matrimonium clandestinum, quod clam celebratur; ideo id matrimonium non solùm dicetur clandestinum in quo testes deficiunt, sed etiam in quo desiderantur ad perfectam ejus publicationem denunciationes ab Ecclesia petitæ. Quare quamvis multis modis contractus matrimonii possit dici vitiosus, duobus tamen modis dicitur clandestinus ad ejus pœnas incurrendas. Primò quando celebratur sine testibus. Secundò quando fit coram Parocho, & testibus, omissis illicitè denunciationibus. Unde quando denunciationes justè omittuntur ex Ordinarii licentia, ut permittit Tridentinum *sess. 24. cap. 1. de matrimonio*, non incurritur pœna, *reg. sine culpa 23. de regulis juris in 6.* & habetur *in c. final. de clandest. despons. §. si quis* ubi imponuntur pœnæ contra præsumentes contrahere clam, per hæc verba *Si quis verò hujusmodi matrimonia clandestina inire præsumpserit.* Porrò ille dicitur præsumere, qui ex certa scientia facit actum contra jus, ita Alexand. de Nevo *in d. cap. final. de clandest. despons. in principio, num. 6.* & Scribentes *in cap. illud, de major. & obed.*

Nec obest quod non sit clandestinum celebrari publicè coram majori parte viciniæ, quia illa publicitas non æquipollet denunciationibus; quæ permittuntur ad impedimenta detegenda, quæ sunt in usu; & ideo omissis denunciationibus matrimonium, etiamsi fiat in publico, dicitur clandestinum, quia deficiunt requisita hoc est, denuntiationes, habetur *in cap. 2. verb. publicè, qui filii sint legitimi*, Hostiensis *in d. cap. final. super verb. hujusmodi clandestina*, Menochius *conf. 69. n. 70. vol. 1.* & alii apud Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 1. num. 7. & num. 10.* vocat hoc matrimonium celebratum sine denunciationibus clandestinum, quoad pœnas, & *disp. 2. num. 4. verf. secunda sententia*, fatetur de excommunicatione synodali imposita alicubi clam contrahentibus invalidè, incurri ab illis. Quare non excusantur à reservato clandestina matrimonia celebrantes sive validè, sive invalidè celebrentur; in quam etiam reservationem incidunt testes, qui data opera assistunt matrimonio clandestino, aut intersunt scienter hujusmodi actibus. Secus si casu assistunt, & nullo modo de matrimonio celebrando cogitarunt; nec est dubium esse gravissimum peccatum contrahere clandestinè propter gravissima damna, quæ inde oriuntur, ut probat Sanchez *d. lib. 3. disp. 3. ex numer. 3. usque ad numer. 6.*

Quæstionis est, an clerici incidant in casus reservatos? Constat ex constitutionibus synodalibus *tit. de sacramento confessionis*, clericos Sacerdotes posse absolvi ab omnibus reservatis à quocumque Sacerdote sæculari, aut regulari approbato ab Ordinario. Excipitur excommunicatio major, in quam si incurrant Sacerdotes, absolvi tantùm ab Episcopo, aut ab alio de ejus licentia, vel privilegio possunt. Diaconi autem, vel subdiaconi, sive sint beneficiati, sive non, nequeunt absolvi a reservatis Prælato, quia hoc privilegium Sacerdotibus tantùm indultum est. 12

De reliquis casibus jure reservatis Episcopo, notandum est ex constitutionibus synodalibus hujus Regni non posse absolvere quoscumque Sacerdotes, sed illos tantùm, qui fuerint Priores, Abbates, Rectores, aut Curati, nisi praxis, & usus sit in contrarium, quoniam constitutiones hoc privilegium curam animarum habentibus solùm indulgent, ut legentibus constitutiones patebit.

---

§. IV.

De potestate Vicarii generalis tam circa reservata, quàm circa alia omnia, quæ illi competunt ratione sui muneris.

EPITOME.

1 *Vicarius generalis non potest absolvere de crimine hæresis sine peculiari mandato.*
2 *Vicarius Episcopi nequit cognoscere de causis matrimonialibus.*
3 *Nec dispensare in matrimonii denunciationibus.*
4 *Ordinarii appellatione venit Vicarius generalis.*
5 *Vicarius Episcopi an possit esse laicus, aut clericus conjugatus.*
6 *Vicarius generalis ex commissione speciali potest omnia, quæ Episcopus, exceptis iis, quæ sunt Ordinis Episcopalis.*
7 & 8 *Vicarii sunt legitimi, seu nati, ut Archidiaconi, & Archipresbyteri.*
9 *Archipresbyteri hodie, quæ sint partes, & officium.*
10 *Vicarii dativi constituuntur generaliter ab Episcopo, non possunt tamen substituere alium Vicarium.*
11 *Religiosi, quinam possint esse Vicarii generales, & qui non?*
12. 13 & 14 *Bigamus non potest esse vicarius Episcopi etiam si fiat religiosus.*
15 *Vicarius generalis, quæ possit præstare ex commissione generali, & quæ non?*
16 *Vicarius generalis pro rebus deperditis potest literas excommunicationis concedere.*
17 *Vicarius generalis non potest explorare voluntatem puellæ in monasterium ingredientis nisi Episcopo impedito.*
18 & 19 *Vicarii foranei, qui sint, & quæ possint? nequeunt tamen concedere excommunicationes pro rebus perditis.*
20 *Vicarius foraneus habet jurisdictionem non à jure, sed ab Episcopo, & est delegatus, nequit concedere facultatem novitio disponendi de rebus suis.*
21 *Novitii possunt facere testamentum, & donationes causa mortis.*
22 *Vicarii jurisdictio quando expiret, & quibus modis.*

23 Episco-

23 *Episcopo excommunicato, & publicè denunciato, aut suspenso, vicarius est suspensus.*

24 *Episcopo suspenso, vel excommunicato vicarius nequit conferre beneficia, licèt habeat specialem commissionem.*

25 & 26 *Commissiones factæ officiali Episcopi nequeunt expediri à vicario Capituli sede vacante de consuetudine: secus de jure.*

27 *Episcopus potest cognoscere de causa commissa suo vicario sub nomine dignitatis tantum, mortuo, vel remoto vicario.*

28 *Vicarii Prælatorum habentium jurisdictionem Episcopalem nequeunt Papales commissiones expedire secundum aliquos, sed alii melius affirmant.*

1 VIcarius generalis de hæresis crimine sine peculiari mandato nequit cognoscere, Decian. *tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 21. *numero* 7. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 161. *num.* 4. §. 5. Quinimò nec de commissione Episcopi potest subditos absolvere à crimine hæresis, ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. ibi, *his tantùm, non eorum Vicario sit permissum.* Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 20. Quod intellige de commissione generali, quam non potest Episcopus generaliter committere ad absolvendum ab hæresi; sed specialiter prout casus occurrerit, poterit specialiter, deputare suum Vicarium, vel quemcumque alium committendo illi vices suas ab absolvendum à casu hæresis oblato, ita Sanchez post alios *lib.* 2. *in præcepta Decalogi cap.* 11. *num.* 23. Adde ex concessione generali non posse Vicarium generalem absolvere à casibus reservatis ab ipso Episcopo: non enim veniunt in generali concessione, *cap. penult. de pœnit. lib.* 6. post Rebuff. ita Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. cap.* 4. *§.* [illegible]. *num.* 2. *vers. postremò*, Sbroz *de offic. Vicarii lib.* [illegible]. *quæst.* 10. & Galet. *in Margarita casuum conscientiæ, verb. Vicarius penult.* Nihilominus per constitutiones Synadales hujus Regni fit facultas absolvendi à reservatis Vicario generali in spiritualibus.

Similiter Vicarius generalis Episcopi ex commis-
2 sione generali nequit cognoscere de causis matrimonialibus, aut eas tractare, ut Rebuff. *in praxi de forma Vicarii num.* [illegible]55. & Ledesm. *de matrimonio, quæst.* 45. *art.* 1. *concl.* [illegible]. *dubio* [illegible]. Sed meliùs affirmant posse Covar. *de sponsalibus p.* 2. *cap.* 8. *§.* 2. Sbroz *de Vicario Episcopi lib.* 2. *quæst.* 44. *in fine*, & Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 29. *à num.* 8. potestque Vicarius assistere matrimonio ex generali commissione; quia secundùm veriorem potest de causis matrimonialibus cognoscere: ergo à fortiori potest assistere matrimonio; idque committere, in terminis Navar. *lib.* 4. *consiliorum tit. de sponsalib. in* 1. *edit. cons.* 7. *num.* 1. & *in* 2. *edit. tit. de clandest. despons. cons.* 14. *numer.* 1. & alii, quos referens sequitur Sanchez *suprà disp.* 29. *num.* 18. Secus de Vicario foraneo, qui non potest assistere, nec alii facultatem assistendi dare absque speciali commissione, nisi ab Episcopo delegatam habeat matrimonialium causarum cognitionem: tunc potest de minus principali cognoscere, hoc est, assistere, quando potest de causa principali tractare, ita Segura *directorio* 2. *p. cap.* 15. *num.* 4. & *cap.* 16. *num.* 2. quem sequitur Sanchez. *num.* 20.

Item Vicarius generalis absque speciali Episcopi
3 mandato etiam justa causa interveniente nequit dispensare in matrimonii monitionibus, seu denunciationibus, prout volunt Soarez de Paz *in practica tom.* 2. *prælud.* 3. *à num.* 11. Spin. *in speculo testamenti gloss.* 15. *num.* 28. *cum sequent.* & Menoch. *de arbitrar. casu* 4[illegible]2. *num.* 5. & *cons.* 69. *à num.* 55. Nihilominus posse Vicarium remittere denunciationes ex causa justa tanquam verius, tradunt Lazar. *de monitoriis sect.* 1. *quæst.* 6. *num.* 4. Flores de Mena *variar. lib.* 3. *quæst.* 24. *n.* 26. Gutier. *Canon. lib.* 1. *cap.* 1[illegible]. *n.* 3. & *de matrim. c.* 5[illegible]. *n.* 11. Jacob Sbroz *de Vicario Episcopi lib.* [illegible]. *quæst.* 4[illegible]. *n.* 28. & 29. & *quæst.* 20[illegible]. *n.* [illegible]. Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 159. *in* 1. *edit.* aliàs *resolut.* 226. *in* 2. *edit.* Sahagun. *ad titulum de sponsalibus num.* 53. Sanchez *lib.* 3. *disp.* 7. *num.* 10. ubi *num.* 21. addit posse delegare ex ea ratione, quia Tridentinum ante, poterat Vicarius ex generali consuetudine dispensare, Prout testatur Paludan. *in* 4. *dist.* 28. *q.* 2. *art.* 3. *nu.* 21. & modò non reperitur à Tridentino sublatam esse Vicario hanc facultatem, sed potiùs indultum, quia Trident. hanc potestatem dispensandi *sess.* 24. *de matrim. cap.* 1. concedit Ordinario per hæc verba ibi, *Nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes omittantur.* Ast non est negandum Vicarium generalem Episcopi esse Ordinarium, ex traditis ab scribentibus *in cap. Romana, de appellat. in* 6. & *in c.* 2. *de consuetudine, eodem libro*; ubi eadem est jurisdictio Episcopi, & Vicarii, idemque Tribunal, quæ est ratio, cur non appelletur à Vicario ad Episcopum; ne ab eodem ad se ipsum appelletur. Ergo si Episcopus est Ordinarius, Vicarius est etiam Ordinarius. Nec refert Vicarium constitui ab Episcopo; quia, quamvis ab eo constituatur, non tamen Episcopus ei confert jurisdictionem, sed eam habet à Canone, ut ostenditur ex *cap.* 2. *de officio Vicarii in* 6. ergo ejus jurisdictio est ordinaria, & ex consequenti potest remittere denunciationes, si sibi videbitur expedire.

Accedit quòd Ordinarii appellatione venit Vica- 4
rius Episcopi, gloss. *verb. generaliter in cap. Romana de appellat. in* 6. Covar. *practicar. cap.* 4. *n.* 7. & *lib.* 1. *variar. cap.* 2[illegible]. *num.* 9. item quoties aliquid Episcopo conceditur, non excluditur Vicarius, sed potiùs sub eadem dispositione videtur comprehendi, Sanchez *d. lib.* 3. *disp.* 7. *num.* [illegible]0. & *num.* 16. *disp.* 29. *vers. ad argumenta prioris sententiæ.* Et posse delegare Vicarium censent Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 604. *num.* 92. *ad finem*, Gratian *discept. forens. cap.* 83. *num.* 1[illegible]. & alii quos refert, ac sequitur Garcia *de beneficiis part.* 3. *cap.* 8. *num.* 54. quibus accedit Narbona *de appellat. à Vicario ad Episcopum, part.* 1. *num.* [illegible]16. cùm habeat jurisdictionem ordinariam, gloss. *in cap. quoniam in plerisque, de officio Ordinarii*; idem Innocentius *in cap.* 1. *de officio Archidiaconi*, & *in cap. tua nobis, de officio Vicarii*, & hæc est communis opinio. Unde gloss. *in cap. perlectis, dist.* 25. ubi tenet Vicarium habere delegatam jurisdictionem, tanquam falsa rejicitur: potest tamen salvari, si dicas habere delegatam in eo, quòd Episcopus Vicario committit aliquem articulum circa ea, quæ non veniunt Vicario in generali concessione, nimirum si committat Vicario conferre beneficia: tunc enim erit delegatus in hoc casu, & similibus, quæ illi non competunt ex officio, sed ex speciali mandato, Azor. 2. *p. instit. moral. lib.* [illegible]. *c.* 43. *q. quinto quæritur*, & *cap.* 44. *quæst.* 1.

Quæri tamen potest, an possit laicus esse Vicarius 5
Episcopi? Bellet. *disquisit. cleric. tit. de favore clericorum*, §. 3. *n.* 2[illegible]. *vers. si autem*, tradit laicum posse esse Vicarium Episcopi tantùm in temporalibus, si in aliquo loco solùm jurisdictionem temporalem habeat, sequitur Pavinus *de potest. & offic. Capituli Sede vacante, in* 2. *parte principali*, & Jacob. Sbroz *de Vicario Episcopi lib.* 1. *quæst.* 31. *num.* 11. ubi *n.* 13. addit in spiritualibus laicum non posse esse Vicarium Episcopi, nisi de licentia Summi Pontificis. Quare saltem debet habere primam tonsuram, & incedere in habitu clericali, argumento *cap. in nova* 16. *quæst.* 7. Azor. 2. *part. lib.* 3. *cap.* 4[illegible]. *quæst.* 10. *vers. præterea debet Vicarius habitum clericorum deferre.*

Non

Non poteſt tamen clericus conjugatus eſſe Epiſcopi Vicarius, quamvis duxiſſet unicam, & virginem, & habitum, & tonſuram detuliſſet. Lap. *in cap. 1. n. 2. de officio Vicarii, lib. 6.* praxis Epiſcopalis *part. 1. verb. Vicarius ub. 7.* Sanch. *de matrimonio, lib. 7. diſp. 46. n. 14.* & Garcia *de beneficiis, part. 5. cap. 8. nu. 3.* eo quia juriſdictio ſpiritualis, & Eccleſiaſtica non cadat in laicum, *cap. 2. de judiciis*, & præter duo privilegia canonis, & fori reputatur merè laicus, gloſſ. & Joannes Andreas *in cap. unico, de clerico conjugato, n. 2.* Lambertinus *de jure patron. lib. 2. part. 1. quæſt. 7. art. 3. n. 4.* nec poteſt eſſe delegatus ad cauſam ſpiritualem, nec ſententia ejus valebit quaſi lata à judice incompetenti, *cap. clericum nullus 11. quæſt. 1.* Sanchez *ubi ſuprà dict. n. 14.* Poterit tamen laicus eſſe Aſſeſſor Vicarii Epiſcopi, & conſultor in cauſis etiam criminalibus contra clericos, quia officium Aſſeſſoris eſt conſulere. *l. 1. ff. de officio Aſſeſſoris*, Abbas *in cap. decernimus, n. 28* ubi Felin. *de judiciis*, Segura *in Directorio jud. Eccleſ. part. 2. cap. 11. num. 2.* & Decianus *tract. crimin. tom. [illegible] lib. 4. cap 9. num. [illegible]* & tale conſilium poteſt laicus etiam in Eccleſiaſticis tribuere, teſte Innocentio *in cap. [illegible] de judiciis, in fine.* Non tamen poteſt cauſa una ſpiritualis laico committi, neque in ipſum compromitti poteſt, *cap. contingit, juncta gloſſa de arbitris.* Nihilominus controverſia pecuniaria inter clericos committi, & compromitti poteſt laico, *cap. exposita*, ibi juncta gloſſa, *verſ. compromiſit*, niſi de honeſtate potius ſint adhibendi clerici, ſi reperiantur idonei, Felinus *in cap. decernimus, num. 6. de judiciis*, & Decius *ibi num. 15.*

6 Superfluum eſt dicere, & congerere omnia, quæ poteſt Vicarius, & ſatis eſt attingere illum poſſe omnia, quæ poteſt Epiſcopus, ſi illi ſpecialiter committantur, exceptis iis, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, quæ Vicario committi nequeunt, niſi ſit Epiſcopus, *cap. quorumdam 23. diſtinct. cap. quanto de conſuetudine* D. Thomas *p. 3. quæſt. [illegible]5. art. 3.* Victoria *de Sacramento ordinis à num. [illegible]* praxis nova Epiſcopalis *part. 1. cap 1. num. 6. pag. 26.* & alii apud Barboſam *in d. cap. quanto, num. 3* Ut autem magis innoteſcant, quæ ſint de officio Vicarii, non abs re erit referre ſingulatim aliqua ex multis, quæ illi ex officio competunt, & quæ nullo modo, niſi ex ſpeciali commiſſione Epiſcopi. Sed prius quot ſint de jure Vicarii oportet explicari.

7 Vicariorum alii ſunt legitimi, ſeu nati, qui à lege ipſa conſtituti ſunt, quales videntur eſſe Archidiaconi, ut conſtat ex *cap. ut Archidiaconus de officio Archidiaconi*, ibi, *ut Archidiaconus poſt Epiſcopum ſciat ſe Vicarium*, quod etiam volunt Rebuff. *in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus, n. 199.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 14. quæſ. 2.* Anton de Prætis *in Clypeo paſtoralis officii cap. 6. n. 39.* Narbona *de appellatione à Vicario ad Epiſcopum p. 1. nu. 22.* Franciſcus Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici part. 1. cap 10. num. 2. verſ. Sexta*, & Moneta *de diſtributionibus quotidianis, part. 2. quæſt. 1. num. 26. verſ. ratio.* Quocirca ipſo jure abſque aliquo facto Epiſcopo abſente, & ejus officialibus Archidiaconus Vicarii officium exercet, ita Jacob. Sbroz *de Vicario Epiſcopi lib. 1. quæſt. [illegible] num. 15. & quæſt. 36. n. 10.* Quod non procedit Sede vacante; ſed Sede repleta, nam vacante juxta formam Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 16.* intra octo dies facienda eſt electio Vicarii à Capitulo, quod totum intra illos dies octo debet adminiſtrare, ut volunt Quaranta *in ſumma Bullarii, verb. Sede vacante. §. duodecimò quæro, verſ. primò*, & Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſtici poſt reſolut. 505. in notabilibus de materia Vicarii à Capitulo Sede vacante, verſ. 1.* Nec eſt admittendum Archidiaconum, dum agitur de electione Vicarii à Capitulo Sede vacante, poſſe fungi officio Vicarii ſtante præfixione termini octo dierum, infra quem Capitulum cogitur Vicarium eligere; quia ex diverſis non fit illatio, & dicta jura loquuntur Sede repleta, non autem Sede vacante, quo tempore juriſdictio tranſit in Capitulum, quod totum per illos octo dies debet adminiſtrare, nec cogi poteſt ad conſtituendum Vicarium infra illos octo dies, & ſucceſſivè poteſt per ſe adminiſtrare, teſte Quaranta *ubi proximè verſ. terminum.*

Poteſt item Archidiaconus dimiſſorias literas ad 8
ſuſcipiendos Ordines dare, Cucchus *inſtit. major. lib. 2. tit. 9. de officio Archidiaconi, n. 7.* & Monitoria concedere, Petr. Lazar. *de monitoriis ſect. [illegible] quæſtio. 6. n. 11.* non tamen Archidiaconus habet eandem juriſdictionem, quam Epiſcopus, ſed inferiorem, Narbona *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum part. 1. n. 30.* Juriſdictio illius eſt ordinaria, ut per praxim Epiſcopalem *part. 1. verb. Archidiaconus*, Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg. 54. num. 17.*

Eſt etiam Archipresbyter Vicarius legitimus, ſeu natus, hoc eſt, à lege ipſa conſtitutus, ſicut Archidiaconus, qui juriſdictionem habet in Presbyteros in ſingulis pagis, caſtris, & villis conſtitutos, de quo *in cap. ut ſingulæ, de officio Archipresbyt.* ibi, *ut ſingulæ plebes Archypresbyterum habeant propter aſſiduam erga populum Dei curam, qui non ſolùm imperiti vulgi ſollicitudinem gerat, verum etiam Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodiant. Nec attendat Epiſcopus non egere plebem Archipresbytero, quaſi eam ipſe gubernare valeat: quia etſi valde idoneus ſit, decet tamen, ut ſua onera partiatur: & ſicut ipſe Matrici Eccleſiæ præeſt, ita Archipresbyteri præſint plebibus, ut in nullo titubet Eccleſiaſtica ſollicitudo, cuncta tamen referantur ad Epiſcopum, nec aliquid contra ejus decretum ordinare præſumant.* Hæc ibi. quare Archipresbyter eſt legitimus Epiſcopi Vicarius, ut tradunt Narbona *ubi proximè, part. 1. n. 22.* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 2. quæſt. 1. n. 26. verſ. ratio*, & Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 15. quæſ. 4. verſ. alter verò*, & habet juriſdictionem ordinariam, Azor. *ſuprà quæſ. 6.* & Monet. *d. quæſt. 1. n. 26. in fine.*

Quæri poteſt, quæ ſint hodie partes Archipresbyteri? Moneta *ubi proximè, n. 28.* dicit juriſdictionem, 9
& aliorum curam ad Archypresbyterum ſpectantem per contrariam conſuetudinem videri ſublatam, de jure tamen *in cap. 1. de officio Archypresbyteri*, ſic dicitur, per hæc verba: *ſpecialiter ad eum pertinet miniſterium ſuper omnes Presbyteros curam agere animarum, aſſiduè in Eccleſia ſtare, & ut in Epiſcopi ſui abſentia ad vicem ejus Miſſarum ſolemnia celebret, & collectam dicat, aut cui ipſe injunxerit.* Item *cap. miniſterium eodem titulo*, ſic habet, *Miniſterium*, inquit, *Archipresbyteri in eo conſtituitur, ut diligenti cura provideat miniſterium Sacerdotum Cardinalium, qui ſolemne debent agere officium in communicatione corporis, & ſanguinis Domini Noſtri JESU Chriſti à ſacroſancto die Dominico incipiendo per omnes horas canonicas indeclinabiliter perſeverent, ut opus Dei dignè, & ſanctè perficiatur ab eo cui committitur.* Quod autem ſit officium Archipresbyteri de Urbe, tradunt Azor. *lib. 3. cap. 15. quæſito 4. & 5.* & Sbroz *de officio Vicarii, lib. 1. quæſtion. 3. num. 18.*

Sunt etiam Vicarii nomine dativi conſtituti generaliter ab Epiſcopo, ejuſque vices gerunt in eo- 10
dem Tribunali, & loco in quo ipſe jus dicere ſolet. Sbroz *de officio Vicarii, lib. 1. quæſt. 2. num. 4.* Is autem non poteſt pretio conſtitui, ut per Soarez *de Religione tom. 1. lib. 4. cap. 20. n. 5.* non dicitur autem Vicarius perpetuus, Sbroz *de officio Vicarii, lib. 1. quæſt. 56. à n. 6.* dicitur tamen Vicarius Epiſcopi in dignitate conſtitutus. Barboſ. *in cap. cùm te, de offic. & poteſt. jud. deleg. numero 4.* & quamvis Vicarius ſit tem-

temporalis, vicariatus tamen dignitas est perpetua, Gabriel *conf.* 32. *num.* 18. *vol.* 2. quem refert Sbroz *de officio Vicarii*, *lib.* 1 *quæst.* 4. *in fine*, & Barbos. *cap. ex parte*, *de officio Vicarii*, *num.* 18. additque *in cap. clericos*, *eodem titulo*, Vicarium non posse ponere alium Vicarium, ut Maranta *de ordine judiciario part.* 4. *dist.* 5. *num.* 22. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 5. *collect.* 1599. Azeved. *lib.* 1. *num.* 8. *tit.* 9. *lib.* 3. *recopil.* Galganet. *de jure publico lib.* 3. *tit.* 36. *num.* 3. & Avendan. *de exequendis mandatis*, *part.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. ubi limitat quando esset contraria consuetudo, vel Vicarius haberet facultatem substituendi alium, vel substitutus constitueretur ex causa infirmitatis, vel ex alia parum duratura, quæ doctrina in quocumque Vicario habet locum. Vicarius tamen Episcopi non potest substituere alium Vicarium, nisi ex speciali licentia, gloss. *verb. ipsius in cap.* 1. *hoc tit. lib* 6. ubi Anchar. *num.* 2. praxis Episcop. *part.* 1. *verb. Vicarius dub.* 4. Ugolin. *de offic. & potest. Episcop. cap.* 4. §. 7. *numer.* 2. *vers. undecimo.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 113. & Garcia *de benefic part.* 5. *cap* 8. *n.* 148. Quinimò potest Vicarius Episcopi delegare unam, vel plures causas, aut substituere ad modicum tempus, vel ex causa, etiamsi non habeat potestatem substituendi, gloss. *d. verb. ipsius in c.* 1. *de officio Vicarii*, *lib.* 5. & Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disp.* 7. *num.* 21. post Foler. *in additionib. ad Marantam* 4. *part. disp.* 5. *num.* 27. *in fine.* Tabienam *verb. Vicarius*, *quæst.* 5. & Ludovic. Lopez 1. *part. instructor. in* 2. *edit. cap.* 284. *fol.* 793. & Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 54. *num.* 100. & 101.

11 Ambigi potest, an Religiosus possit esse Vicarius Episcopi? Affirmat gloss. *in cap. se præsentium* 16. *quæst.* 1. & *in cap. si quis* 58. *dist.* accedente consensu sui superioris, sequitur Riccius *collect.* 151. *in fine*, & Sbroz *lib.* 1 *quæst.* 38. *de officio Vicarii*, post Abb. *in cap. causam quæ num.* 9. *de judiciis*, & Rebuff. *in praxi tit. de Vicariis Episcoporum*, *n.* 30. & asserit Fr. Emman. *quæst. regular. tom.* 2. *quæst.* 124. & alii quos referens sequitur Barbos. *in cap. cùm olim* 14. *de privilegiis*, *n.* 6. Debet tamen Religiosus, seu Monachus esse legitimus, non autem illegitimus; licèt enim per proffessionem solemnem quis habilitetur ad suscipiendos Ordines sacros, non tamen aptus fit ad officium vicariatus propter ejus præeminentiam, & jurisdictionem, ita Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 118. Majol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 3. & Sayr. *de censuris lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 3. quibus accedunt Fr. Emman. *de regularibus tom* 1. *quæst.* 13. *num.* 13. & Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 16. *post principium*, ubi vult illegitimos per Religionis professionem non reddi habiles ad dignitates, Prælationes, aut beneficia curata quæcumque, & de Prælaturis satis constat *ex cap* 1. *de filiis presbyterorum*, ubi fiunt habiles ad Ordines etiam sacros, & additur, *Prælationes autem nullatenus habeant.* Quare illegitimi professi non possunt esse Vicarii Episcopi, cùm vicariatus sit quædam dignitas, Majol. post alios *d. cap.* 10. *numer.* 3. Sayr. *d. lib.* 6. *nu.* 3. *cap.* 1. & Fr. Emmanuel *d. tom.* 1. *regular. quæst.* 13. *art.* 13. ubi bene addit nec posse per privilegia religionis dispensari, ut sit Vicarius Episcopi, quia virtute illorum solùm potest dispensari quoad Prælationes in Religione; non autem extenditur dispensatio ad dignitates extra, sequitur Azor. *d. lib.* 3. *cap.* 43. *quæst.* 10. *vers. quæritur itidem.* Fusc. *de visitat. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 10. & Sbroz *de officio Vicarii*, *lib.* 1. *quæst.* 40. Addunt tamen quando Religiosus constituitur Vicarius Episcopi, debere secum retinere socium ex eodem cœnobio, Azor. *suprà*, & Campanil. *in diversor jur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 118. & necessaria est licentia Prælati immediati conventus, ut sit Vicarius Episcopi, Sanchez *lib.* 6. *c.* 13. *n.* 91.

Possitne bigamus esse Vicarius Episcopi? Negat Garcia *de beneficiis*, *part.* 5. *cap.* 8. *n* 4. post alios, quia non gaudet privilegio clericorum, & constat ex *cap* 1. *de bigamis in* 6. ibi, *Bigamos*, inquit, *omni privilegio clericali declaramus esse nudatos.* quæ verba sunt Gregorii Decimi in Concilio Lugdunensi. Cæterùm clericorum privilegium aliud dicitur fori, aliud canonis. Sed his privilegiis bigamus spoliatus est, & *in cap.* 1. *de bigamis*, citato subjungitur ibi: *ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, & habitum clericalem.* Nec bigamus factus clericus potest esse Vicarius Episcopi, nisi priùs sit liber ab impedimento bigamiæ. ita Conradus *in templo omni. jud. lib.* 2. *cap.* 6. *de Vicario Episcopi* §. 1. *num* 2. & 6. & Garcia *suprà d. cap.* 8. *nu.* 5. sunt enim bigami incapaces Ordinum, & beneficiorum, *cap.* 1. & 2. & *cap. deb tum, de bigamis*, Azor. *dict. lib.* 6. *cap.* 4. *quæst.* 6 authoritate tamen Papæ possunt dispensari, ut ad Ordines promoveantur, gloss. *in cap. lector*, *dist.* 34. Azor *suprà vers. septimò quæritur*, & *vers. communis est Theologorum.* Tunc enim possunt Vicarii institui, dummodo in cœlibatu, & non in matrimonio vivant, Azor. *lib.* 3. *cap.* 43. *vers. duodecimò quæritur fol.* 552. 12

Sed quid si bigamus ingrediatur Religionem, & profiteatur, numquid poterit promoveri ad Ordines, & esse Vicarius Episcopi? Quoad primum respondet gloss. *c. ultimi* 11. *quæst.* 3. omnem, maculam, & irregularitatem per Religionis professionem aboleri, quod probat ex Authentica *de Monachis*, *in initio*, ubi habetur per Monachatum eliminari omnem maculam: cæterùm gloss. *in cap.* 2. *de Apostat.* vult per professionem in Religione non tolli omnem irregularitatem, eo quia non deletur illa, quæ contrahitur propter proprium delictum. igitur reliquæ irregularitates auferuntur, atque ita per professionem ea irregularitas solùm deletur, quam Canones, & jura expressè declararunt. Ideo irregularitas ex bigamia procedens non tollitur per professionem Religionis, quinimò nec per Baptismum, ut Theologi *in* 4. *dist.* 27. cùm nullus sit de hoc Canon in jure, quod tamen tanquam probabilius tuetur Azor. *d. lib.* 6. *cap.* 4. *vers. decimò quæritur.* Poterit tamen bigamus Religionem ingressus tonsuram Monachalem deferre, quæ non est via ad Ordinem, & eum percutiens incurrit excommunicationem, & sicut conversus portare potest tonsuram Monachalem, neque Epistolam legere potest etiam sine superpellic o, & colligitur ex *d. cap. unico*, *de bigamis lib.* 6. & favent ea quæ à Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reformat. cap.* 17. traduntur, sequitur Sayr. *de censuris*, *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 6. 13

Quoad secundum patet non posse esse bigamum Religiosum Vicarium Episcopi in spiritualibus, quia non potest suscipere Ordines minores, nec primam tonsuram ex glossa *in cap. conjugatus*, *in verb. ad sacras*, *de convers. conjug.* & *cap. nullus Episcopus*, *de tempor. ordin.* Henriquez *lib.* 14. *de irregularitate*, *cap.* 4. §. 1. & alii, quos referens sequitur Sayr *supra numer.* 7. & 8. Nec refert professio facta in Religione, quia non omnes professi possunt esse Vicarii Episcopi. Nam in primis translati de una Religione ad aliam, etiam de licentia Pontificis, si fuerint Mendicates, nequeunt esse Vicarij Episcopi, *ex Clem.* 1. §. *ad Prioratus*, *de Regularibus.* & *ex Clement. in plerisque*, *de electione*; sed hæc ultima, si attente legatur, nullatenus agit de mendicantibus, nec hoc ipsis interdicit. At verò *Clement.* 1. §. *ad Prioratus. de Regularibus*, prohibet solùm Mendicantibus, qui ad non Mendicantes transierunt, fieri Episcopi Vicarios: ex quo deducitur non transeuntes, & in Religione perseverantes posse esse Vicarios Episcopi; 14

non tamen omnes Mendicantes, quia Minores fratres nullo modo possunt esse Vicarii Episcoporum, Sbroz *de Vicario Episcopi lib.* 1. *quæst.* 38. *num.* 5. possunt tamen Religiosi Societatis assumi ad officium Vicarii de licentia solùm Generalis, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 6. *cap.* 13. *à n.* 67. 68. *& n.* 95. ubi *num.* 96. *& sequent.* arbitratur Religiosum sine legitima licentia sui superioris Vicarium Episcopi creatum non esse verum Vicarium, nec gesta ab eo tenere, secluso eo communi errore, quia Religiosus æquiparatur servo; servi autem arbitrium nullum est. *l. Padius* 7. §. *in servum, ff. de arbitris*, Sanchez *ubi proximè num.* 69.

15 Ut autem cognoscatur, quæ Vicarius generalis præstare nequeat, non obstante commissione generali, oportet memorentur, quæ nequeat sine speciali commissione. In primis prætextu commissionis generalis nequit absolvere ab irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, *c. penult. de pœnit. in* 6. Sbroz *de Vicario Episcopi lib.* 2. *quæst.* 19. *num.* 2. *& quæst.* 179. *num.* 1. Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 4. §. 7. *num.* 2. *vers. postremo*, & Soar. *de censuris disp.* 41. *sect.* 2. *n.* 8. Item exequi non potest pias defunctorum voluntates sine speciali mandato, Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 49. *num.* 2. *& quæst* 50. Similiter nec potest ex generali concessione facultatem audiendi confessiones concedere. Sotus *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 4. *& quæst.* 14. *num.* 3. Sanch. *de matrimonio. disput.* 29. *num.* 14. sed *num.* 15. tanquam probabilius asserit posse Vicarium in tota Diœcesi fidelium confessiones audire, & in aliis licentiam audiendi concedere, quia est Ordinarius, & verè Prælatus, ac superior; facitque unum Tribunal cum Episcopo, ejusque personam repræsentat, *cap.* 2. *de consuetudine, & cap. Romana, de appellat. in* 6. Negandum etiam est Vicarium generalem Episcopi habere tantùm jurisdictionem in contentiosis, quia est verè Prælatus, & superior Parochis in administratione Sacramentorum, & in his Sacramentis, & spiritualibus habet jurisdictionem, & nomine Episcopi non excluditur Vicarius, ut docet glossa *in cap. unico, verb. per Episcopos, de capellis Monachor. in* 6.

16 Hinc fit, ut quamvis in Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* dicatur solos Episcopos posse concedere literas excommunicationis pro rebus deperditis & ablatis. Nihilominus id posse Vicarios generales, nomineque Episcoporum venire tradunt Sbroz *lib.* 2. *de Vicario Episcopi, quæst* 171. *num.* 2. Gutier. *lib.* 1. *Canon. cap.* 11. *num.* 8. Henriquez *lib.* 13. *de excommunicatione cap.* 17. & Emmanuel. 1. *tom. summæ* 2. *edit. cap.* 79. *nu.* 1. contra Bannes 2. 2. *quæst.* 66. *art.* 6. *fol.* 404. *col.* 2. id negantem, posse Vicarium absque speciali facultate, quod etiam negat Narbona *de appellat. à Vicario ad Episcopum part.* 1. *num.* 205. & constat ex Concilio Tridentino *dict. cap.* 3. ubi à nemine præterquam ab Episcopo decernendas statuit. Nihilominus affirmativam partem posse scilicet has literas monitoriales ex generali commissione Vicarium decernere, non obstante Concilio, ultra præcitatos docent Frechil. *de excommunicatione, part* 2. *art.* 2. *num.* 5. Sayr. *de censuris lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 33. *vers. primum est*, Avila *eodem tractatu part.* 2. *cap.* 5. *disp.* 2. *dub.* 3. Graffis *tom.* 1. *cons.* 6. *de sentent. excommunic.* Aloys Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici decis.* 270. *in* 1. *edit. & resolut.* 235. *n.* 4. *in* 2. *edit.* Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 8. *n.* 94. ubi pro hac parte triplicem refert declarationem sacræ Congregationis Cardinalium super *d. cap.* 3. *Concilii Tridentini*, quarum prima sic habet: *Vicarius Episcopi potest concedere literas monitoriales, de quibus in præsenti decreto.* Secunda verò sic ait: *Vicarius generalis Episcopi potest has excommunicationes decernere adhibita causæ cognitione, nec indiget speciali mandato Episcopi.* Tertia declaratio ita se habet. *Stante hac declaratione quærebatur an eadem potestas competat Vicario Capituli Sede vacante? Congregatio censuit affirmativè, quia ad Capitulum transeunt ea, quæ sunt jurisdictionis necessariæ, ut est excommunicatio*, &c. Ex quibus declarationibus patet partem affirmantem esse veram, quam etiam sequitur Franc. Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 3. *cap.* 7. *numer.* 17. Costa *de facti scientia, & ignorantia centur.* 2. *dist.* 55. *num.* 1. *tom.* 1. & Lazar. *de monitor. sect.* 1. *quæst.* 6. *à num.* 1.

Porrò Vicarius generalis non potest explorationem facere voluntatis virginis in Monasterium ingredientis per vim, nisi Episcopo impedito juxta dispositionem Concilii *sess.* 25. *de irregularibus, cap.* 17. & volunt Narbon. *de appellat. à Vicario ad Episcopum*, & Sbroz *de officio Vicarii lib.* 2. *quæst.* 207. Quinimò etiam quando sponte ingreditur, & habitum suscipit: atque ita exploranda est voluntas, quando professionem facere procurat, ac etiam quando suscipere habitum vult, non obstante, quòd Monasterium non sit subjectum Episcopo, vel aliàs ab ejus jurisdictione exemptum. Quòd si omittatur prior exploratio, satis est quòd secunda fiat, ut decisum fuisse refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 2. *tit.* 18. *l.* 7. *de Religionibus n.* 37. *&* 46. *&* 50. & Campanil. *in diversor. ur. Canon. rubr.* 12. *cap.* 16. *à nu.* 11. Porrò si nulla fiat exploratio, quamvis censeatur factum contra Concilium, censuit tamen Congregatio professionem sine eo examine factam sustineri, posse autem coërceri, ac puniri Abbatissas pœnis à Concilio Tridentino statutis, & aliis juris remediis, non obstantibus quibuscumque privilegiis, prout refert Campanil. *d. cap.* 16. *num.* 17. 17

Quid de Vicariis foraneis? Responde Vicarios foraneos dici, qui jurisdictionem habent extra civitatem in parte certa Diœcesis, non autem in civitate in qua est Episcopi Sedes. Eorum Tribunal, & Auditorium non censetur idem cum tribunali Episcoporum: jurisdictionem non ordinariam, sed delegatam habent. gloss. *in Clement.* 2. *verb. foraneo*, & ibi Cardinalis *de rescriptis*, ab illo ad Episcopum datur appellatio, ut est communis, prout docent Innocentius, Anchar. & Philip. Franc. *in cap. non putamus* 2 *de consuetud. lib.* 6. Praxis Episcopalis part. 1. *v rb. Vicarius* §. 2. *pag.* 355. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 45. *quæst.* 12. *&* 15. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *disp.* 29. *n.* 10. *&* 12. Barbos. *in l. cum Prætor* §. 1. *nu* 223. *ff. de judiciis.* Cardin. Tusch. *litera A. conclus.* 350. *nu.* 43. *& litera V. conclus.* 183. *n.* 9. *& conclus.* 186. *n* 6 Molin. *de just. tom.* 6. *& disp.* 13. *n.* 4. & Garcia *de beneficiis par.* 5. *cap.* 8. *n.* 29 *& nu.* 34. Insuper foranei Vicarii non habent dignitatem, sed potiùs officium, & ideo nequeunt expedire rescripta Pontificis directa ad illum, qui est in aliqua dignitate positus, Azor. *d. lib. cap.* 43. *ad finem fol.* 560. Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quæst.* 4. *num.* 6. nisi ad Vicarios foraneos fiat delegatio ex certa scientia Pontificis. Sbroz *de Vicario Episcopi lib.* 2. *quæst.* 23. *num.* 9. eo quia ratione officii nullam habent dignitatem. Sbroz *d. lib.* 2. *quæst.* 22. *num.* 13. Vantius *de nullitate titulo ex defectu jurisdictionis deleg. n.* 76. & Aloys. Ricc. *in prax. for. Eccles. decis.* 577. *nu.* 1. *in* 1. *edit. & resolut.* 552. *n.* 1. *in* 2. *edit.* ubi ex professo agit, an Vicarii foranei præcedant Præpositos Ecclesiarum Collegiatarum? Et negat absolutè. 18

Item Vicarii foranei nequeunt concedere excommunicationes pro rebus deperditis. Lasart. *tract. de monitoriis sect.* 2. *quæst.* 5. *n.* 9. Aloys. Ricc. *resolut.* 235. *in fine*, & Ugolin. *de potestate Episcopi, cap.* 45. *in principio, vers. excipiuntur.* Item nullo modo sunt Ordinarii, quidquid Sylvester. *verb. Vicarius, quæst.* 4. & D. Antonin. 3. *part. tit.* 19. *cap.* 10. §. 2. affirment contra communem; sed sunt delegati. Angel. *in l. præcipimus, C. de appellat.* Sanchez *lib.* 3. *de matrim. disp* 29. *num.* 10. 19

num. 10. *conclus.* 2. Paz. *in sua praxi tom.* 2. *prælud.* 3. *num.* 5. Nec refert quòd Vicarius foraneus sit Vicarius ad universitatem causarum; adhuc enim erit delegatus, quia non consideratur generalitas loci, sed generalitas commissionis causarum; & ita nunquam constituit cum Episcopo unum Tribunal, neque idem
20 Consistorium, ac proinde semper est delegatus, cùm non habeat jurisdictionem à jure, sed ab Episcopo. ita Felin. *in cap. super quæstionum* §. *si verò num.* 17. *de offic. deleg.* Cardinalis *Clement.* 2. *de rescriptis q.* 24. Alexand. de Nevo *cap. dilecti el* 3. *num* 28. *de appellat.* Abbas *in cap. relatum num.* 8. *de offic. deleg.* Sbroz *lib.* 1. *de Vicario Episcopi quæst.* 22. *num.* 7. & Bartol. *in l. unica in fine ff. quis & à quo appell.* & alii, quos sequitur Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 8. *num.* 34. Idem dicitur de Vicario generali Episcopi in civitate tantùm constituto: is enim, ut foraneus regulatur, nisi generaliter ad totius Diœcesis causas deputetur, Garcia *de beneficiis part.* 5. *cap.* 8. *num.* 33. contra Sbroz *lib* 3. *quæst.* 2. *num.* 5. Ratio, quia foraneus habet jurisdictionem ab Episcopo: Vicarius autem generalis à jure; & ideo foraneus nequit concedere facultatem novitio disponendi de bonis suis absque expressa commissione sibi facta; quam potest concedere Vicarius genralis ex Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 16. his verbis, *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio antea facta etiam cum juramento, vel in favorem cujuscunque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii fiat inter duos menses proximos ante professionem, & non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione: aliter verò facta, etiamsi cum hujus favoris expressa renũciatione etiã jurata sit irrita, & nullius effectus.* hæc ibi.

21 Nota tamen hoc decretum non habere locum, nec procedere in testamentis, donatione causâ mortis, & codicillis, ita Navarr. *commen.* 2. *de regular. num.* 50. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *quæs.* 14. Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 584. Valasc. *de partitio. cap.* 16. *n.* 13. *& sequent.* Ægid. Lusit. *in repetitione l. uni. C. de sacros. Ecclesi. part.* 4. §. 2. *a n.* 21. *& n. ultim.* Quinimò Quaranta *in summa Bullarii verb. Monasteria, & Conventus pag.* 330. *vers. dubium illud*, tradit hoc decretum non habere locum in renunciatione facta ante susceptionem habitus, sequitur Valascus *d. cap.* 16. *num.* 22. *cum sequent.* & Ægid. *supra d.* §. 2. *num.* 22. *ad finem*; quidquid contradicat Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 40.

22 Quæstionis est, quando expiret jurisdictio Vicarii? In primis certi juris est, sicut Vicarius mediante nominatione Episcopi consequitur à lege jurisdictionem ordinariam, sic etiam eam amitti per revocationem ab eo factam, Calderin *conf.* 2. *de offic. Vicarii*, & *ibi* Franc. *eodem titulo in c.* 1. *num.* 5. *l.* 6. Abbas *in c.* 1. *num* 5. *ne Sede vacante.* Sbroz. *suprà l.* 3. *q.* 6. *num* 7. *& quæst.* 14. *num* 5. *vers. secundò adducitur.* Azor. *instit. moral. lib.* 3. *c.* 45. *quæs.* 14. & Sanchez *de matrimonio l.* 3. *disp.* 30. *num.* 11. ubi addit post factam revocationem, si adhuc est communis error revocationis, valere gesta per ipsum, per *l. Barbarius ff. de officio Prætoris*, quamvis ipse Vicarius se revocatum sciat; & multo fortiùs, si ipse nesciat revocationem; quamvis non sit communis error, valent enim facta per ipsum, donec ipsi revocatio intimetur, ita Selva *de benefic.* 2. *part. quæst.* 14. *num.* 13. Rebuff. *in praxi beneficiorum, tit. de forma vicariatus num.* 210. Flamin. *de resignatione lib.* 7. *q.* 24. *num.* 4. & Anastas. Germo. *de indultis* §. *tibi quoad vixeris, num.* 60. ubi volunt jurisdictionem non auferri ignoranti: requiritur enim revocationis intimatio, nisi delegans expresserit, quando revocat se nolle valere gesta per Vicarium ex tunc; ita probabiliter limitant Rosell. *excommunic.* 6. *num.* 46. & Ricard. *in* 4. *dist.* 18. *art.* 4. *quæst.* 5. & Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. c.* 7. *num.* 2. *in commento litera G.* censet gratiam concessam non finiri ante revocationis notitiam, sequitur Cuch. *lib.* 2. *instit. major. tit.* 8. *num.* 149. dicens necessariam esse tunc revocationis intimationem ad vitandum præjudicium tertii. Nec sufficit quæcumque notitia revocationis habita per aliquem fide dignum; sed opus est, ut Vicarius certioretur per ipsum Episcopum, aut per epistolam ab eo missam, aut per Nuncium ab ipso ad id deputatum, ita Cucch. *suprà n.* 147. & Boerius *decis.* 347. *à n.* 14. *usque. ad n.* 18. quia per easdem causas res nascitur, & dissolvitur, *c.* 1. *de regul. juris.* Atqui constitutio Vicarii postulat voluntatem Episcopi constituentis, & Vicarii officium acceptantis, quæ acceptatio exigit notitiam talis institutionis ab ipso Episcopo factam, vel per Nuncium ab eo destinatum, ut tradit Sanchez *in simili l.* 1. *disp.* 6. *n.* 18. *vers. quinta conclusio*; igitur dissolutio, & revocatio postulat revocationem Episcopi constituentis, & notitiam revocationis ab Episcopo factam, vel per ipsum Episcopum, vel per alium nomine ipsius revocationem intimantem.

Quòd si contingat Episcopum excommunicari, & 23
publicè denunciari, ejus Vicarius generalis, seu officialis est suspensus à jurisdictione, quam accepit, cùm accessoria sit, & idem auditorium utriusque censeatur, Soarez *de censuris, disp.* 13. *sect.* 2. *n.* 15. *& disp.* 14. *sect.* 1. *n.* 1. Sanchez *d. l.* 3. *disp.* 30. *n.* 5, *cum sequentib.* probat textus *in c.* 1. *ubi glossa, verb. ipsius officialis, in fine l.* 6. Molina *tractatu* 5. *disp.* 10. *n.* 2. Gutierrez *Canon. l.* 1. *c.* 2. *n.* 83. & Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 5. *disp.* 10. *n.* 2. Idem etio, quando Episcopus est interdictus, vel suspensus propter eandem rationem, Rebuff. *praxis beneficialis, tit. de forma vicariatus n.* 217. Sbroz *l. de Vicario Episcopi quæst.* 17. *n.* 4. Anton. Cucch. *l.* 2. *instit. major. tit.* 8. *n.* 134.

Quare Episcopo suspenso existente, vel excommu- 24
nicato non tolerato, collatio facta à Vicario non valet: imò fieri irregularem docet Francisc. Marq. *decis.* 1231. *n.* 4. *&* 6. *& decis.* 1232. *in principio, part.* 1. & Sbroz *l.* 3. *quæst.* 17. *n.* 2. Nam sicut facta per Episcopum eo tempore ad jurisdictionem spectantia sunt irrita, eodem modo sunt irrita gesta ejus Vicario generali, *c.* 1. *de officio Vicarii in* 6. *in fine.* Quod procedit etiam quoad negotia cœpta, antequam Episcopus sit interdictus, aut excommunicatus, in quo discrimen cernitur inter Vicarium, & delegatum, cujus potestas non suspenditur per delegantis suspensionem, vel excommunicationem, saltem quoad negotia cœpta. *c. gratum, de officio delegati*, eo quia Episcopi, & Vicarii est unum, & idem Tribunal, secus Tribunal delegantis, & delegati, Rebuff. *praxi beneficiorum, tit. de forma vicariatus, n.* 162. Covar. *practicar. c.* 4. *n.* 4. Bertachin. *in suo repertorio litera V. verb. Vicarius Episcopi, & tract. de Episcopo, l.* 4. *part.* 7. *num.* 6.

Quæstionis est, an commissiones factæ officiali, seu 25
Vicario Episcopi possint expediri per officialem, seu Vicarium Capituli Sede Vacante? Negant Federicus de Senis *conf.* 30. *à n.* 1. & Felin. *in c. cùm olim, de majorit. & obed.* quos sequitur Francisc. Leo *in thesaur. fori Ecclesi.* 1. *part. de Vicariis, c.* 10. *n.* 8. *vers. secundò fallitur, & n.* 9. juvat stylus, & praxis Curiæ, teste Garcia *de beneficiis part.* 6. *c.* 2. *a n.* 46. non posse Vicarium Capituli Sede vacante exequi commissiones in forma Dignum, & dispensationes directas officiali, se Vicario Braccarensi: ex ea ratione, quia ubi Romæ cognoscitur Primatem Braccarensem extremum diem clausisse, deinceps commissiones omnes, seu delegationes diriguntur ad Episcopum viciniorem, aut ejus officialem, sequitur Hieronymus Paulus *in pract. Cancell. in principio vers. circa qualitatem personarum*, & probatur ex

ex constitutione Pij Quinti, incipit, *Cogit nos necessitas*, in qua decernitur, ut literæ in forma Dignum dirigantur in hunc modum, ibi, *Literas Apostolicas expediant in eadem forma, quæ aut ad Episcopum diœcesanum, aut ad Vicarium generalem, aut ad officiales ejusdem Episcopi disjunctivè ad electionem impetrantis dirigantur*; ex eo fundamento, quia etiamsi Vicarius deputatus à Capitulo Sede Vacante succedat injurisdictione ordinaria in locum Vicarij Episcopi, non succedit tamen in jurisdictione delegata, & ita resolutum fuit coram Domino Seraphino in una Ilerdens. pensionis quarto die Maii 1588. ibi, *Iterum causa proposita fuit resolutum, sententiam, de qua agitur fuisse nullam, cùm enim delegatum fuisset causa à Sede Apostolica officiali Ilerdens. cujus officium expiraverat per obitum Episcopi, & a Capitulo Sede vacante deputatus fuisset alius officialis, licèt successerit in locum Episcopi respectu jurisdictionis ordinariæ, non tamen succedit respectu jurisdictionis delegatæ.* hæc ibi. sequitur Garcia *de benefic. 6. part. c. 2. num. 46.* ubi ita iterum atque iterum fuisse judicatum testatur. Hæc de praxi.

26 De jure tamen commissiones posse mortuo Episcopo expediri per Vicarium Capituli Sede vacante, ex eo probatur, quia illa commissio Pontificis non fit officiali Episcopi, sed officiali scilicet Braccarensi, vel Collimbriensi, & Vicarius generalis constitutus à Capitulo Sede vacante est officialis illius Diœcesis. Item, quia Vicarius Capituli est Vicarius habens jurisdictionem Episcopalem, ut patet ex gloss. *in Clementina 2. de rescriptis, in verb. Episcopi*, & *ibi* Cardinalis *quæst. 13. num. 15.* Imol. *num. 20.* Everardus *in suis topicis loco a vi subrogationis, num. 2.* & Anchar. *in d. Clem. 2. de rescriptis num. 1.* & quamvis in delegatione expresè dicatur officiali Episcopi Collimbriensis, adhuc officialis Capituli Sede vacante potest talem delegationem expedire, cùm sit hæc delegatio realis facta officiali sub nomine dignitatis, in quam succedit Vicarius Capituli: idcirco est capax illius commissionis, & meritò appellari potest Vicarius Capituli, Vicarius Episcopi, ita Cardinal. *in d. Clement. 2. de rescriptis num. 15.* cùm Capitulum habeat jurisdictionem Episcopalem: non poterit tamen Capitulum Sede vacante cognoscere de hujusmodi commissionibus, quæ committuntur ejus officiali: sicut neque Episcopus, si Vicarius moriatur, quia quamvis sit idem Consistorium Vicarii, & Episcopi, hoc procedit in iis, quæ sunt jurisdictionis ordinariæ; non verò in delegatis. Ita in terminis Cardinalis *in dict. Clem. 2. de rescriptis, quæst. 9. num. 10.* Imola *num. 14.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de forma vicariatus, num. 161.* Bellamer. *quæstio 11. num 14.* Bertachin. *tract. de Episcop. part. 7. lib. 4. quæst. 4.* Navarr. *l. 1. in 2. edit. tit. de offic. deleg. cons. 5. n. 1.*

27 Potest tamen Episcopus cognoscere de causa commissa suo Vicario sub nomine dignitatis tantùm, si Vicarius moriatur, vel removeatur: secus si causa committatur suo Vicario sub nomine proprio, & dignitatis, vel proprio tantùm, ita Innocentius *in c. eam te, rescriptis*, & per scribentes *in c. quoniam Abbas, de officio delegati, & in c. statutum*, & *ibi* glossa, *de rescriptis in 6.* & gloss. *in Clement. 2. de rescriptis*, & in Sepecul. *de delegatis, §. final. vers. quid si causa*, & Philip. *in c. dilecti 5. quæst. de appell.* quod sequitur Bertachin. *de Episcopis 7. part. 4. lib. de Vicario Episcopi num. 4.*

28 De Vicariis etiam Prælatorum habentium jurisdictionem Episcopalem, negant aliqui posse expedire similes Papales commissiones *in d. Clement. 2. verb. Episcopi*, & Cardinalis *ibi, num. 14. quæst. 12.* & Bonifac. *in eadem Clementina num. 30.* At verò posse illas decidere, puto verum, cùm sint Vicarii jurisdictionis Episcopalis, quamvis Diœcesis nullo Episcopo sit subjecta, qualis est districtus Cratensis & Thomarensis in hoc Regno Lusitaniæ. Item, quia hujusmodi Vicarii sunt Ordinarii Vicarii Episcoporum, & Capituli Sede vacante, ex traditis a Cucch. *lib. 2. institut. major. tit. 8. num 156.* Habent enim jurisdictionem eandem à Canone, quam Vicarius Episcopi, Pavin. *de potest. capit. Sede vacante, 2. part. principal. q. 10. num. 8. & 9.* Henriquez *lib. 6. de pœnit. c. 13. num. 3. in comment. liter. M.* & Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 29. n. 4.*

EPITOME.

29 ***Vicarius Episcopi, & officiales Episcopi idem significant, & nullum est discrimen inter eos in effectu.***

30 ***Vicarius generalis quas partes debeat habere, & qualis ætas?***

31 ***Vicarius generalis in spiritualibus, & temporalibus debet esse, & debet habere omnia, quæ in generali mandato tantùm continentur.***

32 ***In generali mandato non venit potestas conferendi beneficia.***

33 ***Concessa Vicario potestate conferendi beneficia, quæ intelligantur concedi posse?***

34 ***Vicarius absque speciali mandato nequit instituere præsentatos, à patrono secundùm aliquos, sed alii meliùs affirmant,***

35 ***Vicarius nequit præsentare ad beneficium juris patronatus ad Episcopi præsentationem spectans.***
& an possit Vicarius resignationes recipere? n. 36.

AMBIGI potest, quando dicitur officialis Episcopi, an veniat Vicarius foraneus, aut Vicarius generalis? Dicendum est verbum *officialis* simpliciter prolatum tam de Vicario generali, quàm de foraneo intelligi posse, nisi in eisdem juribus ubi ita pronuntiatur, appareat ad foraneos tantùm sermonem dirigi: unde si dicatur officialis sine ullo addito, de utroque potest intelligi, si tamen adjiciatur officiali hoc verbum principale, vel generale, intelligitur excludi Vicarium foraneum eodem modo, si officiali addatur verbum foraneo, excluditur Vicarius generalis. Utrumque probatur ex *Clement. 2. de rescriptis.* Officialis tamen, & Vicarius idem sonant, & in effectu nullum datur discrimen inter utrumque, nisi in nomine duntaxat, Covar. *lib. 3. Variar. c. 20. num. 46.* Menoch. *cons. 51. num. 38.* Gonzal. *in regul. 8. gloss. 5. §. 3. num. 8.* ubi ait Vicarium alio nomine vocari officialem Episcoporum, *c. final.* ibi *officialis, aut Vicarius generalis Episcopi, de officio Vicarii in 6.* de quibus plenè, & planè per Rebuff. *in praxi titulo de forma Vicariat. per num. 242.* & quamvis consuetudo, & stylus habeat, ut in Hispania, Gallia, Germania, & Polonia Vicarii officiales nominentur in expeditionibus, seu delegationibus; in Italia tamen, Ungaria, Dalmatia, Epyro, & Creta semper in expeditionibus verbo *Vicario* hujusmodi partes semper utuntur. ita Mandos. *in tract. de commissionib. per breve 28. verb. Vicario Boncniense, & in regul. 14. quæst. 6. num. 8.* & Sbroz *lib. 1. quæst. 2. num. 10.* 29

Porrò Vicarius constitutus ab Episcopo debet esse Doctor, aut saltem Licentiatus in jure Canonico, & in Civili, & in Theologia morali non mediocriter versatus, Juvat Concilium Tridentinum *sess. 24. c. 16.* per textum, *ibi*, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, Azor. *2. p. lib. 3. c. 43. quæs. 10.* & Sbroz *l. 1. q. 36. a n. 9.* debetque habere ætatem viginti quinque annorum, ut colligitur ex *c. cùm in cunctis, §. inferior, de electione, & l. ad Rempublicam ff. de muneribus, & honoribus*: nec non rerum forensium, & causarum peritus existat. *l. penultima C. de judiciis.* 30

Re-

31 Requiritur item, quòd sit Vicarius generalis in spiritualibus, & temporalibus; nec satis est, quòd sit in spiritualibus tantùm, vel in temporalibus tantùm, cùm Vicarius generalis ille dicatur, qui est constitutus in spiritualibus, & temporalibus: aliter enim non erit Vicarius generalis, nisi creetur cum potestate,& jurisdictione in spiritualibus, & temporalibus, Panor. *c. ultimo, de concessione prabenda*, Rebuff. *in praxi benef. tit. forma vicariatus, n. 15.* & Azor. *d. l. 3. cap. 46. q. 1. v. dicitur, constituimus te, & creamus, infrà §. dicitur, in spiritualibus, & temporalibus,* subdens requiri in spiritualibus, & temporalibus, ut sit Vicarius generalis; aliàs non erit, quia Ecclesia solet spiritualia, & temporalia habere, *c. si quis 1. q. 3.* ideo exprimi debet utrumque, *c. 2. de officio Vicarii in6. c. 3. de consuetudine, eodem lib.* Rebuff. *suprà. n. 17.*

Mihi tamen verius satis est, si constituatur Vicarius generalis in spiritualibus, ut dicatur talis, ita Garcia *de benefic. part. 5. c. 8. n. 122. & 123.* Sanchez *de matrim. l. 3. disp. 29. n. 11.* patet etiam ex Flaminio Parisf. *de resignat. l. 8. q. 7. n. 187.* ubi ponit Bullam in forma Dignum, directam Vicario in spiritualibus generali. Nihilominus in generali Vicarii mandato conceduntur ea tantùm quæ in generali concessione continentur, quamvis apponatur clausula, dantes, & concedentes ei plenam, & liberam potestatem, *l. procurat. cui ff. de procuratoribus*; non tamen potest exercere illa, quæ exigunt specialem commissionem, *c. qui generaliter, de procurat. l. 6.* atque ita necessaria est expressio rerum, quæ non continentur sub generali mandato.

32 Quare sub generali commissione facta Vicario non venit potestas conferendi beneficia, nisi ea specificetur, *c. ultimo, de officio vicarii l. 6.* Marchesan. *de commiss. p. 1. c. 6. n. 608.* Anastas. Germ. *de indultis Cardin. §. tibi quoad vixeris, n. 86. & sequent.* Govar. *l. 3. variar. c. 20. n. 7.* Sbrozl. *1. q. 7. n. 11. & l. 2. quæst. 71. n. 1.* & Azor. *instit. moral. part. 2. l. 3. c. 44. q. 1.* quibus accedit Garcia *p. 5. c. 8. n. 81.*

33 Quæri etiam potest: concessa Vicario potestate conferendi beneficia, quænam intelligantur concedi posse? Respondetur in primis hanc potestatem esse latè interpretandam, ita ut extendatur ad beneficia, quæ sunt in Ecclesia Cathedrali, & ad dignitates, Azor. *d. l. 3. c. 44. v. 7. quæritur, & v. 8. quæritur*, item ad beneficia ea, quibus inest cura animarum post Rebuff. *in praxi, tit. de Vic à n. 118.* Non poterit tamen conferre beneficia reservata, Cassad. *dec 8. n. 9. de præbendis*, nec potest conferre ea, quæ Episcopus solet conferre authoritate Apostolica, Rebuff. *sup. n. 9.* Quinimò non obstante facultate conferendi facta Vicario, potest Episcopus anticipatè conferre, antequam Vicarius conferat, quia majorem sibi potestatem retinuit, quam dederit, Rebuff. *sup. n. 89.* Azor. *in d. c. 44. v. duodecimò quæritur*; ubi si Vicarius conferat uni beneficium, & Episcopus alteri idem beneficium, præferendum ait illum, qui beneficium ab Episcopo accepit, licèt eodem die Vicarius dederit: nam potius jus habet accipiens ab habente majorem potestatem, qualis est Episcopus, *c. si à Sede, de præbendis in 6.* & Rebuff. *in praxi tit. de forma vicariat. n. 121.* Accedit, quia eo ipso, quòd Episcopus confert, censetur revocasse concessionem conferendi factam Vicario; sicut censetur revocatus Procurator constitutus, ubi primum dominus suscepit causam tractandam, *c. si quem, de procuratorib. in 6.* quod intellige antequam, qui à Vicario accepit beneficium, non adiisse possessionem prius quàm Episcopus conferret, tunc enim si nactus fuit possessionem, præferendus est, juxta illud, *Beatus qui possid.* Rebuff. *n. 122.*

34 Controvertitur, an Vicarius absque speciali mandato possit instituere præsentatos à patrono? Negat Reb. *in praxi tit. in forma vicar. n. 126.* Sed meliùs affirmant posse sine speciali concessione confirmare electos, & instituere præsentatos. Cov. *l. 3. var. c. 10. n. 7.* ex gloss. *in c. fin. verb. non possunt, de offic. Vicarii l. 6.* Gonz. *ad regul. 8. gloss. 9. §. 1. à n. 78.* Suar. de Paz *in pract. tom. 2. præl. 3. n. 7. & 8.* Sbroz. *l. 2. q. 111.* & Azor. *l. 3. c. 44. q. 5. & l. 6. c. 22. q. 3.* Cald. Per. *de renov. emphyt. q. 12. n. 11.* & alii, quos referens sequitur Garc. *de benef. p. 5. c. 8. n. 84. & seq.* ubi refert sacram Congregationem censuisse Vicarium posse instituere, si non habeat concessionem limitatam, idem repetit *p. 8. c. 4. n. 50.*

Nequit autem Vicarius præsentare ad beneficium juris patronatus spectans ad Episcopi præsentationem absque ejus specialis mandato, Roch. de Curte *de jure patr. verb. honorificum, q. 5.* Lamb. *eodem tit. p. 3. l. 2. art. 5. prima q. princ. n. 2.* quibus accedit Sbroz. *l. 1. de Vicar. Episc. q. 110. n. 2.* & Garc. *de benef. p. 5. c. 8. n. 82.* ubi n. 83. addit sub potestate conferendi, non contineri potestatem præsentandi, quia conferre, & præsentare differunt. *c. cùm in illis, de præb. in 6.* nisi adjiciatur clausula generalis, ut post alios tradit Roch. de Curt. *v. honorificum, n. 25.* & Bertach. *in Repert. verb. præsentatio fieri non potest.* Nam dare mandatum ad conferendum, non est ad præsentandum. Quare poterit Vicarius confirmare electos, & instituere præsentatos; quia sunt necessitatis, & justitiæ. *c. ex frequent. de instit.* Roman. *singul. 601.* Pavin. *de offic. & potest. c. Sede vacante, q. 5. 2. p. n. 2.* & Suar. de Paz *t. 2. prælud. 3. n. 7.* 35

Quid dicendum de Vicario circa resignationes recipiendas? Non posse Vicarium sine speciali mandato resignationes recipere, *c. dudum, de præb. l. 6. c. quæsitum, de rer. permut.* Cald. *cons. 3. de renun.* Potest tamen Episcopus committere suo Vicario generali hanc potestatem recipiendi resignationes, fuit decisum in Rota, ut habetur *dec. 2. de offic. Vicarii, in antiquis*, & est communis, teste Flam. *l. 7. q. 24. n. 3.* Garcia *de benef. p. 11. c. 4. n. 74.* Aloys. Ric. *in praxi aurea resol. 471.* & Azor. *inst. mor. 1. p. l. 7. c. 19. q. 4.* Nec sufficit generale mandatum ad resignationes recipiendas, quia ex vi mandati generalis nequit Vicarius beneficia conferre. *c. ult. de offic. Vicarii l. 6.* & *ibi* Archid. Jo. Andr. & Franc. Roland. *cons. 47. n. 19. l. 1.* Quinimò quamvis habeat facultatem conferendi omnia, & singula beneficia vacantia, adhuc ex vi hujus commissionis nequit admittere resignationes beneficiorum sine speciali mandato, differunt enim conferre, & recipere resignationes, Archid. *in c. sicut. sub verb. credentium, de verb. sig. l. 6.* & Gabr. *cons. 187. col. 2. l. 1.* Flam. *ubi suprà n. 16.* Nec refert habere facultatem destituendi omnes, & singulos præbendatos, ut possit recipere resignationes; requiritur namque expressa facultas recipiendi resignationes, ut tradit Rebuff. *in praxi benefic. tit. devolutiva, n. 96.* 36

Non venit tamen in dubium posse Episcopum dare Vicario potestatem recipiendi resignationes, ut tradunt Abbas *in c. constit. sub n. 5. v. in genere, de concess. præb.* Selv. *de benef. 2. p. q. 21.* & ita fuit decisum in Rota, ut habetur *dec. 1. & dec. 4. de offic. Vicar. in antiq. dec. 5. eodem tit. in novis.* Item resignatio recepta per Vicarium ex speciali mandato valet, etiam mortuo Episcopo, si obitus Episcopi non pervenit ad notitiam Vicarii, Mohed. *dec. 313.* fuit dubitatum *in tit. de renun.* propter communem errorem, & publicam utilitatem. *l. Barb. ff. de Prætor. l. 1. C. de testibus*, etiamsi Vicarius potuit scire obitum Episcopi, si constat non scivisse, sustinetur resignatio, Puteus *dec. 370. l. 2.* Flam. *suprà d. l. 7. q. 24. n. 36. & duobus sequent.* ubi *n. 44.* addit valere resignationem receptam per Vicarium tempore receptionis irregularem si communiter reputabatur habilis.

Non poterit tamen Vicarius recipere resignationes beneficiorum, quæ Episcopus obtinuerat; quia Episcopi, & Vicarii idem est Tribunal, & cedere in manibus Vicarii esse renunciare in sui ipsius, cùm idem sit Consistorium, *c. Romana, de appell. in 6.* Item Vicarius est subditus Episcopi, & inferior illo. Innoc. *in c. quod in dubiis n. 3.* Host. *n. etiam 3.* Flam. *sup. n. 67. & seq.* Unde sequitur Episco-

Epiſcopum non poſſe renuntiare niſi in manibus Papæ, vel in manibus Epiſcopi, in cujus diœceſi ſitum eſt beneficium. Abbas *in c. ad ſupplicationem, de renun. n. 5.*

Similiter hæc poteſtas recipiendi reſignationes beneficiorum non tranſit ad Vicarij ſucceſſorem eo mortuo, vel amoto ab officio, arg. *c. quoniam Abbas, de offic. delegati.* nec Vicarius generalis cum poteſtate recipiēdi reſignationes, poteſt alium Vicarium generalem conſtituere, Innoc. *in c. Romana, in fine, de offi. Vicarii in 6.* Bald. *in l. aliquando, n. 3. ff. de offic. Proconſulis,* & alii communiter, quos ſequitur Pariſ. *conſ. 80. n. 15. vol. 4.* ne detur infinitas, quæ prohibetur à jure, *c. quoniam.* 11. *q.* 3. *& l. fideicommiſſa §. ſi quis alicui ff. de legat.* 3. poterit tamen committere vices ſuas alicui ad unum articulum, ſeu unam cauſam, vel plures, ut docet gloſſ. *c. 1. de offic. Vicarii in 6. verb. ipſius* Tab. *in verb. Vicarius q. 5.* Flam. *d. q. 24. n. 72. & 73.* & Sanch. *de matr. l. 3. diſp. 7. n. 21.*

---

§. V.

De poteſtate Epiſcopi circa matrimoniorum cauſas ac impedimenta, & eorum diſpenſationes.

EPITOME.

1. *Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum impuberibus ut matrimonio copulentur; pars affimativa eſt certa.*
2. *Conditor Canonis quando ſibi non reſervat abſolutionem, Epiſcopis poteſtatem abſolvendi concedit.*
3. *Exiſtente potentia generandi, & diſcretione, valet matrimonium inter impuberes.*
4. *Salomon, & Achaz ante pubertatem genuerunt filios.*
5. *Malitia quando dicatur ſupplere ætatem ad matrimonium contrahendum?*
6. *potentia generandi ſine diſcretione ad ſe obligandum non ſufficit ad matrimonium contrahendum.*
7. 8. *Matrimonium in articulo mortis nullo modo poteſt contrahi ſine Parocho, & teſtibus, quidquid aliqui contradicant.*
9. *Matrimonium cur non valeat ſine Parocho, & teſtibus oſtenditur?*
10. 11. *Epiſcopus, ut poſſit diſpenſare in matrimonio nulliter contracto, quæ requirantur?*
12. 13. *Epiſcopus, ut poſſit diſpenſare in matrimonio occulto in foro conſcientiæ, requiritur bona fides ſaltem in aliquo contrahentium, contra Hēriquez.*
14. *Epiſcopus quando poſſit diſpenſare in impedimentis dirimentibus ante contractum matrimonium.*
15. *Pontifice reſervante ſibi abſolutionem alicujus peccati, Epiſcopus poteſt abſolvere, quando non eſt aditus ad Pontificem.*
16. *Epiſcopus an poſſit diſpenſare in impedimento dirimente, quando adeſt Nuntius cum poteſtate diſpenſandi in his caſibus?*
17. *Privilegium habens diſpenſandi in caſibus Epiſcopi, nequit diſpenſare in caſibus Epiſcopi ob urgentem neceſſitatem competentibus.*
18. *Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimento cognationis ortæ ex Baptiſmo celebrato non ſolemniter.*
19. 20. *Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimento ad petendum debitum.*
21. 22. *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ligato caſtitatis voto poſt matrimonium ad petēdum debitum, & cum uxorato ſuſcipiente Ordines ſacros inconſulta uxore.*
23. *Contrahens matrimonium poſt votum caſtitatis, toties peccat, quoties peccat.*
24. *Epiſcopus nequit diſpenſare omnino cum contrahente poſt votum caſtitatis.*
25. 26. *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum contrahente affinitate ad petendum.*
27. *Epiſcopus an poſſit diſpenſare in duobus impedimentis occultis occurentibus?*
28. *Epiſcopus in ſua diœceſi non poteſt ſtatuere impedimenta dirimentia.*

IN primis ſe offert nodus ille, an Epiſcopus poſſit 1 cum minoribus, qui non habent ætatem requiſitam ad matrimonium, diſpenſare, ut contrahant, quando ſunt prope ætatem, & dubium eſt? Affirmat Henriq. *de matr. l. 11. c. 13. §. 12.* ubi pro utroque foro valere diſpenſationem ſubdit, & deducitur ex *c. 2. de diſp. impub.* ibi, *Diſtrictiùs inhibemus, ne aliqui ante ætatem Canonibus præſcriptam conjungantur: niſi fortè aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente; ut pote, pro bono pacis talis conjunctio toleretur.* ſic ibi Idcirco ad Epiſcopum ſpectat cognoſcere, an cauſa ſit juſta, ut matrimonium ineatur, videlicet quando ſunt propè ætatem, & dubitatur de malitia, an ſuppleat ætatem, ſequitur Sanchez *de matr. l. 7. diſp.* 104. *n.* 12. dicēs poſſe Epiſcopum diſpenſare in hoc caſu, ut impuberes matrimonio copulentur, Bonac. *de matr. q. 1. punct.* 4. & videtur ſentire Regin. *in praxi fori pœnit. l. 31. n. 171. v. notandum eſt,* idē videtur ſentire Nav. *l. 4. conſ. in 2. edit. tit. de deſponſ. impub. conſ. 5. n. ult.* quia in dubio verba in meliorem partem ſunt intelligenda, *c. 2. de reg. jur.* Adde Summum Pontificem tacitè voluiſſe in hoc caſu diſpenſationē Epiſcopis committere, cùm eam ſibi non reſervavit, ſecūdùm Nav. *in manuali* 2 *c. 27. n. 39.* Gutier. expreſsè *Can. l. 1. c. 5. in princ.* Soar. *tom. 5. diſp. 6. ſect. 4.* Sayr. *de cenſuris, l. 2. c. 19. n. 2.* approbantes axioma, quòd quoties conditor Canonis cēſuræ abſolutionem ſibi non reſervavit, Epiſcopis poteſtatem abſolvendi conceſſiſſe, juvat gloſſ. *in c. in quibuſdam, de pœnit. verb. diſpenſatum,* ubi vult poteſtatem diſpenſandi cōpetere Epiſcopo ſi illam Pontifex ſibi non reſervavit expreſsè. Idem tradit gloſſ. *in c. excommunicamus, §. credentes, verb. Apoſtolicæ hæreticis.*

Dictum eſt poſſe diſpenſare Epiſcopum, quando ſunt 3 prope ætatem minores & dubitatur, an malitia ſuppleat ætatem, quia quando ante pubertatem adeſt potentia generandi, & ſufficiens diſcretio ad obligandum, valet matrimonium, Cov. *de ſponſal. p. 2. c. 5.* Cen. *ad Decretales collect. 18. n. 5. & 6.* & Sanch. *d. diſp. 104. n. 1.* ubi *n. 4.* tradit in dubio nec maſculum, nec fœminam præſumi habiles ad generandum ante completam ætatem pubertatis, quæ præſumptio eſt de jure, contra quam contraria probatio recipitur. Nam Salomon in decimo anno ætatis, vel undecimo, genuit Roboam; Achaz ejuſdem ætatis genuit Ezechiam; & puerum 4 novem annorum nutricem gravidaſſe, refert D. Gregor. *l. 4. dial.* relatus a gloſſa *in ſumm.* 20. *q.* 1. & Sanchez *de matrimonio d. l. 7. diſp.* 104. *num.* 29.

Quæres, quando dicatur malitia ſupplere ætatem? Brun. *de ſponſ. concl. 28. decl. 3. n. 9.* & Perez *l. 1. v. rurſus* 5 *non obſtat tit. l. 5. Ord. p. 3.* opinantur nomine malitiæ intelligi ſolam generandi potentiam, proinde validè poſſe contrahi matrimonium in quacunque ætate, ubi primum extiterit hæc potentia. Sed meliùs Cov. *de ſponſ. p. 2. c. 5. n. 3.* & Sanch. *l. 7. diſp. 104. n. 21.* poſt D. Thom. *in 4. diſt. 36. q. unica art. 5. corp.* & alios nomine malitiæ ſupplentis ætatem ad matrimonium requiſitā tradunt comprehendi potentiam ad copulam, & prudentiam ad diſcretionem ad intelligendam vim conſenſus conjugalis. Quamobrem non ſatis eſt ad matrimonium impuberum validè ineundum, ſola generandi potentia præveniens ætatē, niſi detur ea prudentia, & diſcretio. Unde, ſi demus puero minori ſeptēnio poten- 6 tiā generandi, non valebit matrimoniū ex deffectu diſcretionis, ac prudentiæ requiſitæ ad intelligēdā conſēſus conjugalis vim, quæ in ea ætate nō requiritur, ita Abb. *in c. cōtinebatur, n. 6. de deſpōſ. impub.* & *ibi* Præpoſ. *n. 4.* Roſell. *verb. matr. 2. n. 7.* Sylv. *verb. matrim. 5. q. 2.*

Rurſus controverti poteſt, in quibus caſibus poteſt 7 matrimonium contrahi validè ſine Parocho, & teſtibus? Reſponde primò in articulo mortis ſecundùm aliquos, quando nō adeſt copia Parochi, & eſt periculum in mora, ſicut licet ſimplici ſacerdoti abſolvere à quibuſcunque peccatis, *c. paſt. §. præterea, de offic. Ordinarii,* & Trid. *ſeſſ. 14. de ſacram. pœnit. c. 7.* ſic etiam licitum

erit

erit cuilibet Sacerdoti assistere matrimonio, ita tanquam probabile putat Veracruz *in appendice ad speculū dubio 5. solut. secunda ad objection. positam post septimam conclus.* vbi vult decretum Concilii obligans ad contrahendum matrimonium præsente Parocho & testibus, intelligendum esse, quando moraliter adest copia Parochi; atque ita in locis hæreticorum, vel in novo Orbe, vel apud Indos, ubi non reperitur Parochus, posse celebrare matrimonium opinatur cum duobus testibus sine Parocho, sequitur Vega *l.3. summæ casu* 361. idem de articulo mortis docet Capua *l.2. dec. c.85. n.9. v.6. prædicti casus*, ubi vult ante Concilium integrum esse Episcopo dispensare ut contraheretur, ut etiam inquit Navar. *c.22. n. 85. vers. dubium.*

8 Nihilominus indubitabile est, matrimonium esse omnino irritum, si celebretur sine Parocho, & testibus tam in artitulo mortis, quàm in aliqua alia urgentissima necessitate; neque in hoc casu prodest dispensatio Episcopi, quia quoties in dispositione dicitur aliter fieri non posse, inducitur forma, quæ servanda est, sed in Concil. Trid. *sess.24. de matr. c.1.* dicitur aliter fieri non posse matrimonium, quàm præsente Parocho, & duplici teste: ergo in nullo casu sine ea solemnitate contractum, erit validum, ita Nav. *cons.44. sub t. de spons. in 1. ed. & cons. 6. sub tit. de cland. desponsat. in 2. ed.* Aval. de Seg. *in suo direct. judicum Eccl. p.2. c.15. n. 44.* Petr. de Ledesm. *in tract. de matr. q.45. art.5. circa tertium punctum. dub.3. v. ex prædictis.* sequitur Spino *in spec. test. gloss. 15. n.44. & 45. & 86.* Azev. *l.1. n.38. t.1. l.5. novæ rec.* & *ibi* Matiens. *gloss.6. v. Clandest. n.3. in fine, & gloss.7. n.2.* Zambr. *in suis dec. aureis c.7. de matr. dub.3. n.2.* Henriq. *l.11. eodem tract. c.3. n.5. & 8.* & alii, quibus accedit Gutier. *de matr. c.61. n.4* & Sanch. *l.3. eodem tit. disp.17. n.4.* quia cum præcepto Ecclesiastico concurrit præceptum naturale, & divinum de non accedendo ad non suam; at eo ipso, quòd Ecclesia inhabilitat materiam ad matrimonium, non potest cum illa consistere, & ita esset accessus ad non suam; item, quia Ecclesia potest in matrimonio hanc inhabilitatem materiæ ponere, & eo posita inhabili lex divina est, ut non subsistat matrimonium, juvat Conc. ex eo quòd facultatem Episcopo remittendi denunciationes, quando ei videbitur expedire: at verò nunquam facit facultatem relaxandi præsentiam Parochi: ergo in nullo eventu absque ea solemnitate licitum erit contrahere, nunquam enim res si-
9 ne sua forma potest subsistere, Nav. *d.c.22. n.7. v. anim.* & Graff. *d. lib. 2 de matr. cland. c.86. n. ad finem.* Cùm ergo matrimonium celebrari coram Parocho, & testibus contineat formam substantialem, & decretum irritans, matrimonium aliter contractum non potest validè iniri deficiente proprio Parocho, vel alio de ejus licentia.

10 Nec refert, si dicas Episcopum posse semel, & iterum dispensare in lege Summi Pontificis urgente magna necessitate, utpote, quando publicè celebratum fuit matrimonium cum impedimento occulto, & datur scandalum in separatione, & est periculum incontinentiæ, nec patet aditus ad Pontificem. Quia respondetur in eo casu id esse verum, ut est cōmunis opinio, quàm sequitur Sanch. *l.2. de matr. disp. 40. n. 3. per tot.* at in nostro casu nullo modo potest, quia Trid. *d. sess.24. c.1.* constituit formam substantialem, & decretum irritans, his verbis: *Qui aliter, quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus matrim. contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annull.* Quare Episcopus nullo modo dispensare potest, quamvis detur urgens necessitas.

Porrò Episcopus in casu magnæ necessitatis dispen-
11 sare potest in matrimonio, quod fuit contractum cum impedimento dirimenti occulto, ut rursus possit celebrari, si concurrat scandalum in separatione, difficilis aditus ad Pontificem, & paupertas, aut alia justa causa. Quamvis enim Episcopus nequeat dispensare in lege Pontificia, vel Concilii; potest tamen in casu magnæ necessitatis, quando matrimonium est publicum, & impedimentum occultum concurrentibus supradictis circumstantiis, ita Valent. *t.4. disp.10. q.5. punct.5.* Fr. Leo *in thes. for. Eccles. p.2. c.8. n.43.* Henr. *l.6. de pænit. c.10. §.1. & l.11. de matr. c.3. §.2.* Gutier. *eodem tit. c.49. n.6. cum seq. & c.113. n.7.* Sanch. *l.2. de matr. disp.40. n.3. & l. 8. disp.6. n.19.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccl. dec. 261. in 1. edit. & resol. 228. in 2. edit.* Bonac. etiam *de matr. q.3. punct.15. n.4.* quod intellige in foro conscientiæ, modò matrimonium contractum fuerit bona fide. Probatur bonā fidem esse necessariam ex Conc. Trid. *sess.24. de matr. c.5.* ibi: Si verò solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod subesse postea cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo & gratis dispensare poterit. Proinde data mala fide ante contractum matrimonium, præsumitur Pontificem in eo casu sibi reservasse facultatem dispensandi, noluisseque favere iniquitati contrahentium secundùm Concilium suprà *c.5.* per hæc verba; *Si quis*, in- 12
quit, *intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat. Quòd si ignoranter id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrim. neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis. si verò solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo, & gratis dispensari poterit.* sic ibi.

Henriquez tamen *de matrimonio l.12. c.3. n.2.* opinatur bonam fidem in contrahentibus non desiderari, ut Episcopus possit dispensare. Nihilominus eam requiri docet Barth. à Ledesm. *de matrim. dub.50. ad finem,* & Ludovic. Lopez *2. p. instructorii, c. ultim. ad fin.* ubi subdit hoc procedere post Concilium Tridentinum; nec imeritò, quia cùm Concilium statuat separandos esse contrahentes scienter intra gradus prohibitos, apertè voluit Episcopum non posse dispensare, quando matrimonium est mala fide contractum, secus si ignoranter contractum fuit.

Sed quid si alter ex contrahentibus mala fide con- 13
traxit, & alter bona fide? Resp. Joseph. de Acosta *l.6. de convers. Ind. c.21.* & alii, quos tacito nomine refert, ac sequitur Sanch. *l.2. de matr. disp.40. n.4. v. secus autem,* posse Episcopum in hoc casu dispensare, quia non videtur rationi consonum puniri innocentem propter delictum alterius, secus si uterque mala fide contraxerunt, ita Sanch. *suprà & l. 8. disp. 6. n. 19.*

Quinimò accedente necessitate urgentissima potest 14
Episcopus non solùm post contractum matrimonium dispensare in impedimentis dirimentibus, sed etiam ante contractum in foro tantùm conscientiæ, utpote, quando sunt omnia parata ad nuptias eo manè, aut vespere celebrandas, accedit fœmina ad confessionem, & invenitur impedimentum dirimens, & nulla occurrit via evadendi infamiam, aut suspicionem gravis delicti, in confessione detecti, si non celebrentur nuptiæ; in quo eventu potest occultè ab Episcopo obtineri dispensatio impedimenti, quia illud est juris humani à lege Pontificia statutum, vel Concilii in qua ex urgentissima necessitate potest Episcopus dispensare, quando ad Pontificem aditus non patet, ut tradit Abbas *in c. at si clerici §. de adult. n.9. de judic.* Cotta *in memorabilibus, v. Episc.* Lamb. *de jure patron. l.2. p.1. q.7 art.19. n.1.* Duennas *reg.248. limit.2.* Gut. *Canon. l.1. c.23. n.18.* & Cuch. *l.2. instit. major. t.6. n.334.* docentes urgente necessitate quæ nulla alia via evadi potest sine infamia, aut scandalo, aut suspicio magni mali, posse Episcopum dispensare post contractum matrimonium: ergo in nostro casu ante contractum matrimonium quando invenitur impedimentum, & aliter scandala, & peccata vi- 15
tari nequeunt, ita Sanchez *de matrimonio l.2. disp.40.*

n. 7. Barbos. alleg. 30. n. 5. & Henriquez de matrim. l. 12. c. 3. §. 2. & l. 6. de pœnit. idem innuit c. 16. n. 1. & c. 9. n. 7. & c. 10. n. 1. & 2. ubi idem asserit de casibus reservatis in motibus propriis, non obstante rigidissima reservatione, qua Pontifex sibi reservat absolutionem aliquis peccati, & tamen probabilissimum est posse Episcopum absolvere, quando non est aditus ad Pontificem. Igitur in nostro casu idem dicendum est tentatis priùs omnibus mediis.

16 Quid si adsit Nuncius Apostolicus cum potestate in prædictis casibus dispensandi in impedimento dirimente occulto post contractum matrimonium bona fide saltem alterius conjugis? Navar. in summa c. 22. Hispanicè n. 86. Latinè 85. Ant. Cucch. l. 2. inst. major. tit. 6. n. 310. & Vega l. 6. summa cas. c. 143. in fine, existimans Episcopum in hoc casu non posse dispensare, quia solùm potest ratione urgentis necessitatis, sed quando adest Nuntius Apostolicus cum potestate dispensandi, non urget necessitas; ergo non potest. Henriquez tamen l. 6. de pœnit. c. 10. n. 1. & in comment lit. D. & l. 12. de matrim. c. 3. n. 1. in comment. lit. H. docet posse: & movetur, quia jus soli Summo Pontifici reservat dispensationem: quare cùm Pontifex adiri nequeat, poterit Episcopus uti Ordinarius dispensare. Utraque pars est probabilis, sed prior magis placet Sancio dict. disp. 40. n. 8.

17 Ad hæc habens privilegium dispensandi in casibus Episcopalibus etiam matrimonialibus, nequit dispensare in casibus competentibus Episcopo tantùm ob urgentem necessitatem; quia hujusmodi casus sunt Papales, & ex juris interpretatione Episcopo permittuntur, ita Henriquez lib. 6. de pœnit. c. 14. n. 7. & lit. P. & alii, quos sequitur Barbos. alleg. 35. n. 12.

18 Denique ratione urgentis necessitatis potest Episcopus dispensare in impedimento cognationis, quæ oritur ex Baptismo tempore necessitatis non solemniter collato. ita Sanchez de matrimonio, l. 8. disp. 6. n. 17. dum facillimus non adest aditus ad Papam, reprobata opinione Soti in 4. dist. 42. quæst. 1. n. 1. immediatè ante solut. ad 1. princip. Barbos. d. alleg. 35. n. 7. idem Sanchez suprà n. 20. Similiter potest dispensare quando superveniunt impedimenta matrimonio, & impediunt debiti petitionem, ita Valent. p. 4. disp. 10. quæs. 5. punct. 5. Bonacin. suprà d. punct. 15. n. 5. post Henriquez l. 11. c. 15. num. 11. in fine. Vega in summa tom. 2. cap. 5. casu 1. in fine, contra Covarruviam de sponsalib. part. 2. c. 7. §. 2. n. 6. ad finem, dicentem non posse Episcopum in hoc casu dispensare, quem etiam sequitur Graffis in dec. part. 1. lib. 2. c. 83. n. 12. & uterque minus bene. Sed mihi magis placet sententia Valentiæ, quam sequitur Saa in summa verb. debitum n. 13. Petr. de Ledesm. de matrim. quæst. 58. art. 4. dub. 2. vers. in hujus rei explicationem, & eam admittit Gutierr. Canon. l. 1. c. 23. n. 17. data necessitate, & aditu difficili ad Pontificem, & periculo incontinentiæ occurrente.

19

20 Idem dicendum est de conjuge, qui cum suo conjuge contraxit cognationem spiritualem, posse dispensari ab Episcopo ad petendum debitum, est communis, Ledesm. 2. part. 4. quæst. 58. art. 2. Valentia 4. part. 2. punct. 2. ad finem, & disp. 10. quæst. 5. punct. 5. in fine, Emmanuel Saa verb. matrim. ubi de impediment. diriment. n. 5. vers. si Pater Veracruz 1. part. speculi art. 57. vers. sed contra istam, Ludovic. Lopez 1. part. instruct. c. 85. col. 2. v. præterea, si conjux. & Matienzo l. 5. recop. tit. 1. rubr. glossa 1. 143.

21 Sed quid dicendum quando aliquis voto castitatis ligatus matrimonium contraxit? Sotus in 4. dist. 38. q. 2. art. 1. col. penult. vers. reddere etiam & Sylvester verb. dispensatio, q. 9. n. 15. & verb. matrimonium 7. q. 5. in fine, volunt Papam solum posse dispensare, & Episcopum non nisi ratione urgentis necessitatis, nimirum quando voto ligatus est pauper, aut imminet periculum incontinentiæ, sequitur Gutierr. Canon. l. 1. c. 23. n. 17. Navarrus in manuali, c. 12. n. 76. & c. 16. n. 30. Tolet. l. 4. summa c. 18. n. 1. differentia 2. & Azor. 1. part. instit. moral. l. 11. cap. 19. quæst. 8.

Probabilius tamen est integrum esse Episcopo dispensare cum hujusmodi ligato, qui ita contraxit, ad petendum debitum, quia hoc non est dispensare simpliciter in voto castitatis; sed tantùm, ut petat debitum, manente voto quoad cætera in suo robore: proinde, si cum alia fornicetur, peccat contra votum: item quia consuetudine introductum est, ut Episcopi in hoc dispensent frequenter. Quinimo, & Religiosi Mendicantes ex privilegio cum hujusmodi conjugatis dispensant, ut patet ex compendio Societatis verb. dispensatio §. 9. concesso à Pio Quinto Franciscanis 26. Octobris anno 1569. Quare posse Episcopos dispensare tradunt Rosell. verb. impedimentum, impedim. 4. n. 5. Ugolin. de matrim. c. 20. n. 10. Gregor. Lop. l. 11. in fine, tit. 2. part. 4. Cordubens. in summa quæst. 146. punct. 2. Veracruz 1. part. speculi art. 15. in fine, & dub. 1. in fine, Henriquez l. 12. de matrim. c. 2. n. 9. & in commento lit. S. & cap. 5. n. 10. ubi addit idem dicendum de uxorato, qui inconsulta uxore sacros Ordines suscepit, sequitur Emmanuel Saa verb. debitum conjugale, n. 4. ubi subdit secundùm aliquos sola prima vice petentem peccare, postea verò licitum esse petere, ne uxori fiat præjudicium, si ipsa cogatur semper petere; sed meliùs Graffis l. 2. decis. c. 81. n. 5. dicens, qui contraxit 23
matrimonium post votum castitatis emissum, toties peccare mortaliter, quoties petit: nisi obtineat dispensationem ab Episcopo ad petendum; idem reperit c. 83. n. 12. & Vega 2. tom. summæ c. 129. casu 51. & casu 5118. punct. 2.

Non tamen poterit Episcopus dispensare omnino 24
in voto castitatis cum illo, qui post votum matrimonium contraxit; proinde mortua uxore non potest ad secundas nuptias transire: si autem transeat, peccat mortaliter, & eget nova dispensatione ad petendum, quia prior dispensatio defuncta priori uxore, cessavit. Gutier. Canon. l. 1. c. 23. num. 17. & Bart. à Ledesm. de matrimonio dubio 32. col. antepenult. Simi- 25
liter nequit Episcopus dispensare cum conjuge ad petendum propter affinitatem contractam cum altero conjuge, quia præceptum abstinendi tunc à petitione debiti oritur à jure Pontificio, ex cap. transmissæ, de eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ, & nec ibi, nec alibi, datur facultas dispensandi Episcopo, ita Covarr. de sponsalibus part. 2. c. 7. §. 2. n. 6. ad finem, Graffis dec. part. 1. l. 2. c. 83. n. 12.

Nihilominus Sylvester verb. debitum, q. 9. in fine, & Ludovic. Lop. 1. part. instruct. c. 8. col. 3. versic. sed connumerare, & cap. 296. ad finem, & 2. part. ubi de matrim. cap. ultim. column. ante penultim. versicul. jam & illam, docent posse Episcopum in casu magnæ necessitatis dispensare, si nimirum detur periculum incontinentiæ, & difficilis sit aditus ad Pontificem; aut ad alium habentem facultatem, utpote ad Commissarium Cruciatæ; nam si facilis sit recursus ad hos, quia necessitas cessat, nullo modo poterit Episcopus dispensare. Ludovic. Lop. d. cap. 80. col. 3. vers. sed an modò, & vers. sequent.

His tamen non obstantibus indistinctè tenendum 26
est in hoc casu, posse Episcopum dispensare cum hujusmodi interdictis, ita Valent. p. 4. disp. 10. q. 5. punct. 5. in fine, Henriq. l. 11. c. 15. n. 11. in fine, Tol. l. 5. summa c. 12. n. 6. Emman. Saa summa verb. debitum num. 13. Barb. alleg. n. 8. Sanch. post plures l. 8. disp. 12. n. 13. ubi ex praxi, & ex consuetudine dispensandi frequenter id probat; additque hoc procedere, licèt affinitas

affinitas illa contrahatur ante matrimonium consummatum, & quamvis facile recurri possit ad potentes dispensare, jam ex consuetudine præscripta hæc potestas dispensandi absolutè competit Episcopis. ita Sanchez *suprà n.* 14. quamvis oppositum tanquam securius tradat Navarr. *in manuali, cap.* 22. *n.* 85. Vega *lib.* 6. *summa casu* 143. *in fine*, & Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 8.

27 Ambigi tamen potest quando occurrant duo impedimenta dirimentia occulta post matrimonium publicum, & datur scandalum in separatione, & inopia in contrahentibus, & difficilis aditus ad Pontificem, an habeat locum dispensandi Episcopus? Negat Covarr. 4. *Decretal.* 2. *part. c.* 6. §. 10. *num.* 12. eo quia in dispensationibus cùm sint odiosæ, mixtum sub simplici non continetur, *cap. fin. de simonia, & l.* 2. *in principio, ff. de verbor. obligat.* sic ille. Verius tamen est posse Episcopum dispensare ex sua potestate ordinaria, quia non refert concurrere duo impedimenta, cùm habeat potestatem dispensandi in impedimentis juris humani ex sua potestate ordinaria, nec datur reservatio in casu tantæ necessitatis, ita Sanchez *de matrimonio*, *l.* 2. *disp.* 40. *n.* 6. *vers. rogabis autem.* Imò poterit delegare potestatem dispensandi in hujusmodi impedimentis etiam dirimentibus, casu, quo ipse potest dispensare. gloss. *verb. casib. in cap. ultimo, de officio Ordinarii*, ubi Bald. *n. unico*, & Abbas *n.* 3. ex eo, quòd jurisdictio, quæ ex Principis privilegio annectitur non personæ, sed dignitati perpetuò, aut officio, habet jus ordinariæ potestatis, sequitur Bart. *in l. ambitiosa*, *n.* 34. *ff. de decretis ab ordin. fac.* & Covarr. *variar. l.* 3. *c.* 20. *n.* 6. *in principio. & n.* 9. *in fine.* Quare cùm hæc potestas sit ordinaria, potest delegari, Barbos. *alleg.* 35. *ex n.* 15. Quocirca cùm Episcopus possit dispensare in impedimentis, poterit in unoquoque singulari impedimento per se modò, & rursus in alio singulari diverso, unde infertur, quando concurrit impedimentum publicæ honestatis simul, cum impedimento affinitatis in dispensatione, utrumque impedimentum explicitè, vel saltem implicitè in petitione explicandum esse. Covarr. *d. part.* 2. *c.* 6. §. 7. Henriquez *l.* 12. *c.* 10. *n.* 3. Raro tamen, aut nunquam dabitur eventus in quo Episcopus dispensare possit in impedimento publicæ honestatis. Barbos. *alleg.* 51. *n.* 176.

28 Denique Episcopus in sua Diœcesi, quamvis possit dispensare in impedimentis supradictis concurrentibus memoratis circumstantiis, non potest tamen statuere impedimenta dirimentia, quoniam hoc sibi Pontifex reservavit, ita Victoria *relectione de matrimonio* 1. *p.* 2. *p. ad finem*, Ledesma 2. *p.* 4. *quæst.* 56. *art.* 3. *dubio* 1. *conclus.* 2. *ad medium*, ne quivis alius Prælatus Pontifice inferior, ita Anton. *in c. tua fraternitas*, *n.* 5. *de sponsa duorum*, Covarr. *in* 4. 2. *p. c.* 6. §. 10. *n.* 16. Tabien. *verb. impedimentum*, *impedim.* 13. *n. unico, ad finem* & Armil. *verb. matrimonium*. *n.* 54. Hæc autem reservatio competit Summo Pontifici ex generali Ecclesiæ consuetudine, ut notat Sanchez *de matr. l.* 7. *disp.* 1. *n.* 9.

§. VI.

Quid poterit Episcopus circa Religiosos, & Religiosas.

EPITOME

1 *Episcopus potest cogere Religiosos etiam exemptos ad reddendam rationem coram se testamentorum, quæ executi sunt, & punire eos si male gesserint.*
non potest tamen commutare voluntates defunctorum. ibid.

2 *Episcopus potest componere controversias inter regulares in processionibus publicis contingentes.*
& qui nam debeant præcedere in publicis processionibus? ibid.

3 *Episcopus super Regulares omnes habet authoritatem in iis, quæ spectant ad curam animarum, quam exercent.*

4 *Episcopus, qui præest electioni Abbatissarum, an debeat ingredi claustra Monialium?*

5 *Episcopus an possit Monachum ad professionem admittere?*
& quomodo fiat validè. ibid.

6 *Episcopus an possit regulares exempto compellere censuris ad obediendum, in casibus in quibus ipsi subduntur.*

7 *Episcopus, an possit Novitiis taxare duorum mensium spatium, intra quod tenerentur renunciare beneficio, qui in Religione voluerint perseverare?*

8 *Episcopus an possit per censuras cogere regulares, ut novitiis, qui noluerint profiteri, restituant bona, quæ secum adduxerunt?*

9 *Episcopus an possit prohibere censuris, ne Monasteria Monialium suæ diœcesis aliqui adeant?*

10 *Episcopus, an possit impedire Abbatissas, ne Moniales recipiant, aut professionem faciant?*

11 *Episcopus impedire nequit, quòd non ingrediatur Monialium Monasteria etiam sibi non subjecta ad explorandum quomodo clausura servetur.*

12 *Episcopi quando possint ingredi monialium Monasteria, & aliis facultatem ingrediendi facere?*
& quibus ingredi liceat, & quibus non ibid.

13 *Episcopi an possint concedere licentiam exeundi monialibus in quibuscumque Monasteriis.*
& quæ causæ sint licitæ ad egrediendum. ibid.

14 *Episcopus an possit facere facultatem regularibus eundi ad studia?*

15 *Episcopus an possit dispensare in voto paupertatis in sæculo facto?*

16 *Episcopus utrum in aliquo casu possit absolvere Religiosos exemptos?*

17 *Episcopus an possit dispensare in votis Regularium sine licentia Prælatorum Regularium?*

18 *Episcopo an possint Prælati regulares se, suosque subditos subjicere ad absolutionem, & dispensationem?*

19 *Episcopus moniales sibi subditas potest absolvere à votis & dispensare.*

20 *Episcopus in Monasteriis commendatis, ubi religiosa observantia custoditur, debet admonere Prælatos illorum, ut visitent, & violatores observantiæ corrigant.*

21 *Episcopi, qui tanquam Apostolicæ Sedis Delegati corrigunt, & visitant exemptos, possunt procedere contra impedientes.*

22 *Episcopus potest cogere regulares, ut censuras ab eo latas publicent, & observent in suis Ecclesiis & devitent excommunicatos, & interdictos.*

23 *Episcopus potest cogere clericos sæculares, ut eant ad publicas processiones.*

24 *Episcopus potest excommunicare regulares, qui sine licentia administrant laicis sacramenta, vel indulgentias publicant.*

1 NOn est dubium posse Episcopum compellere Religiosos etiam exemptos ad reddendam rationem coram se de executione testamentorum facta, illosque plectere, si malè se habuerunt, ita *in Clement.* 1. *de test.* prout docent Joann. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de instrum. edit.* §. *nunc aliqua*, *vers. Sed an simplex commissarius*, *n.* 45. Cochier. *de jurisdictione Ordinarii in exemptos part.* 4. *q.* 49. Sbroz *de Vicario Episcopi*, *l.* 2. *q.* 51. Aloys. Ricc. *in collect. dec. collect.* 303. *v. & primò, & in praxi fori Eccl. resol.* 547. *n.* 7. &

& Campanil. *in diverſ. jur. Canon. rubric.* 12. *c.* 13. *n.* 130. ubi concludunt poſſe Epiſcopum punire Regulares, ſi malè hac in re officio ſuo functi fuerint, quæ poteſtas tranſit ad Capitulum Sede vacante; ideo poterit compellere Religioſos executores piarum voluntatum ad reddendas rationes, Pavin. *de poteſt. Capituli S. de vacante part.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 6. quem ſequitur Azor. *inſtit.moral. part.*2.*l.*3.*c.*39.*q.*6.

Imò Epiſcopus poterit exigere rationes pluries, quando conſtiterit, rationes dolosè, vel cum errore fuiſſe redditas; vel quando redditio non fuit finalis, & plena cum reſtitutione reliquorum, Aloyſ. Ricc. *collect.* 714. *& in praxi reſolut.* 534. *in* 2. *edit.* Stephanus Gratian. *Marchiæ dec.* 188. Non poterit tamen commutare pias defunctorum voluntates. *Clement. quia contingit, de religioſis domibus*: ibi *Salva quidem Sedis Apoſtolicæ authoritate*, ubi id reſervatur Summo Pontifici, Navarr. *conſ.* 2. *n.* 6. *in antiquis, & conſ.* 15. *in novis, titul. de reb. Eccleſ. non alien.* Sayr. *in floribus dec. ſub eodem tit. dec.* 2. *prope finem,* Graffis *de arbitrar. confeſſorum l.* 2. *c.* 69. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. c.* 19.*n.* 1. Cened. *pract. quæſt. l.* 1. *quæſt.* 35. *n.* 12. Mench. *illuſtr. cap.* 25.*n.* 26. Phœbos *Luſitaniæ dec.*47. *num.* 2. *cum ſequentibus tom.* 1. quamvis commutatio fiat in melius, adhuc Epiſcopus nequibit commutare defuncti voluntatem, cùm ejus munus ſit compellere executores ad obſervandum exactiſſimè defunctorum voluntates, Gama *deciſ.* 288. *n.*4. Molin. *de juſtitia tract.* 2. *diſp.* 249. *num.* 3. & Pinel. *par.* 1. *rubr. de reſcind. vendit. cap.* 2. *num.* 19.

Ex juſta tamen cauſa concurrente poteſt Epiſcopus tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus commutare defunctorum voluntatem, ut decernitur in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 22. *de reformat. cap.* 6. *& ſeſſ.* 25. *cap.* 4. Mar. Antonin. *variar. reſolut. l.* 1. *reſolut. final. caſu* 40. *in fine.* Graff. *ubi ſuprà*, & Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ part.* 4. *caſu* 22. Nihilominus ad hanc commutationem requiritur hæredis conſenſus, prout Petrus de Ubal. *de Canon. Epiſcop. in* 7. *c. principali*; hærede tamen nolente conſentire, poteſt ſolus Epiſcopus, Petr. de Ubald. ac Felin *in c. cùm acceſſiſſent, de conſtit.* Rochus de Curt. *de jure patron.* ex Bartol. *in l. legatum. ff. de uſufruct. leg.* per *l.* 1. *C. de nupt.*

2 Item Epiſcopus remota omni appellatione poteſt componere controverſias inter Regulares exortas in proceſſionibus publicis decernente id Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 13. hoc tamen fieri debet de plano, & abſque ſtrepitu judiciali, ex ſacra Congregatione refert Campanil. *in diverſor. jur. Canon. rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 120. Idem dicendum eſt de controverſiis contingentibus in proceſſionibus publicis, etiam inter ſæculares, & Regulares, quæ fiunt in ſepeliendis corporibus defunctorum, amota appellatione quoad effectum ſuſpenſivum. Semper tamen conſuetudini ſtandum eſt in hujuſmodi præcedentiis, ut volunt Chopin *Monaſt. l.* 2. *tit. ult. num.* 23. & Seraphin. *deciſ.* 335. *& deciſ.* 663. *& deciſ.* 964. *n.* 1.

Quoad præcedentias obſervandum eſt priorem locum concedendum eſſe antiquiori, & illi Religioni, quæ eſt prior in inſtitutione, & approbatione, & ideo veluti jure potior præferenda eſt, Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſolut.* 102. Hinc fit, ut præcedentiæ componi debeant ſecundùm quod cenſuit ſacra Congregatio Illuſtriſſimorum die 26. Auguſti 1593. ſicut Romæ ſervatur, & declaratum fuit priùs à Gregorio Decimotertio per ſuam conſtitutionem, cujus meminit Quaranta *in ſumma Bullarii verb. præcedentia pag.* 396. aliàs 504. *in nova edit.* eamque refert Conſettius *fol.* 250. quæ ſic habet.

Expoſcit paſtoralis officii munus; & *infrà.* De nobis attributæ poteſtatis plenitudine volumus, & Apoſtolica authoritate decernimus, quòd, quicumque ex dictis fratribus mendicantibus inter ſe de præcedentia hujuſmodi contendentibus, aut Confratribus Confraternitatum prædictarum, inter quos lites, & cauſæ præmiſſorum occaſione ortæ jam ſint, ſeu oriri contigerit in futurum, qui in quaſi poſſeſſione præcedentiæ, ac juris præcedendi ſunt ii (quibuſcumque reclamationibus, proteſtationibus, appellationibus, & aliis ſubterfugiis prorſus remotis, & ceſſantibus, & poſtpoſitis) in proceſſionibus tam publicis, quàm privatis præcedere debeant. Quando verò non probetur, aut non conſtet de quaſi poſſeſſione præcedentiæ hujuſmodi: inter fratres quidem mendicantes ii, qui antiquiores in loco controverſiæ, inter confratres verò inter ſe litigantes ii, qui priùs ſaccis uti ſunt in proceſſionibus, tam publicis, quàm privatis præcedere debeant, ita ut, ſi contigerit nova Monaſteria, aut domos alicujus Ordinis Mendicantium in loco, in quo alterius Ordinis ex dictis Mendicantibus Monaſteria, aut domus priùs erecta, & inſtituta ſint, ille ordo, qui prius monaſterium, ſeu domum in loco habuerit, præcedat. Præterea, quia inter prædictos Ordines plerumque alia in proceſſionibus, & alia in Concilii generalibus,& aliis actibus, ſive privatis, ratio circa modum præcedendi ſervatur, nolumus per præſentes prærogativas dictorum Ordinum, quoad præcedentias hujuſmodi, quæ propriis Ordinibus præterquam in proceſſionibus prædictis debentur, aut fratribus Capuccinis nuncupatis, qui in proceſſionibus publicis ſub Conventualium Sancti Franciſci aut Minorum de Obſervantia Fratrum nuncupatorum Cruce, ut ſolent incedere, poſſit aliquod præjudicium generari, ſicque per quoſcumque judices, &c. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, nec non Eccleſiarum, Monaſteriorum, Ordinum, Congregationum, Domorum, aut Confraternitatum quarumcumque etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiiſque quoque indultis, & literis Apoſtolicis, &c. D. Romæ apud Sanctum Marcum die 15. Julii 1583. de hac etiam praxis Epiſ. Pauli Piaſ. *fol.* 185. ubi ex ſacra Congregat. ſubdit Regulares Monaſterii ultra medium militare à civitate diſtantis, non poſſe ab Epiſcopo compelli accedere ad proceſſiones.

Ex hac conſtitutione claret inter fratres Mendicantes præcedere, qui ſunt priores in loco, etiam ſi prioritas ſit unius diei, aut horæ, quoniam prioritas, ſeu præventio etiam unius horæ fortior eſt, gloſſ. *verb. die obligavit, in l. ſi ex pluribus* 89. *§. final. ff. de ſolut. & verb. ſi non appareat, in c. duobus* 14. *de reſcriptis in* 6. Caſſador. *deciſ.* 20. *n.* 1. *de prabend.* Menoch. *remed.* 4. *adipiſc. n.* 791. & Aloyſ. *in praxi aurea reſolut.* 103. Canonici item Regulares uti antiquiores præcedunt Monachos etiam nigros, ut poſt longam expeditionem definivit Pius Quartus die 23. Septembris 1563. prout volunt Rendina *in promptuario recept. ſent. tit.* 101. *num.* 3. & Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 66. quamvis Caſſan. *in Catal. gloria mundi part.* 4. *conſid.* 54. pugnet pro præcedentia Monachorum nigrorum. Pro Prædicatoribus Pius Quintus declaravit illos debere præcedere reliquos Mendicantes. Fuſc. *ubi ſuprà*, & praxis Epiſcopalis *part.* 1. *verb. proceſſiones, §.* 4. *pag.* 286.

Conſtat inſuper Epiſcopum quoad curam animarum habere authoritatem ſuper omnes Regulares 3
quantumque exempti ſint, non obſtante quòd hodie ab Ordinariorum poteſtate ſint liberi, & habeant ex Summorum Pontificum privilegiis juriſdictionem pleno jure quaſi Epiſcopalem, per gloſſam

verb.

verb. proprii, *in Clementina 1. de reb. Eccles. non alien.* Cochier. *de jurisdict. ordin. in exempto*, *part. 1. q. 17. n. 9. & 25.* & Sayr. *de censuris*, *l. 4. c. 2. n. 12.* & praxis Episcopalis auctore Paulo Piasecio *part. 2. c. 3. fol. 180. n. 46.* ubi concludit Monasteria, & Ecclesias, locave Regularium curam animarum adnexam habentia esse visitanda quoad curam animarum ab Episcopo; itemque personas exercentes hujusmodi curam, sive sint sæculares, sive Regulares, in omnibus curam ipsam concernentibus: neque posse aliqua exemptione se tueri quominus visitentur, & corrigantur per Episcopum, ex Conc. Trident. *sess. 7. cap. 7. de refor. & sess. 25. cap. 11.* Nec non Ecclesias Militum S. Joannis Hierosolymitani, quibus cura animarum incumbit in concernentibus ipsam curam Ordinario subjectas esse, addit, & visitari posse, quod clarè constabit ex constitutione Pii Quinti, quæ sequitur.

Exposcit, & *infrà.* Decernimus, declaramus, statuimus omnes, & singulos locorum Episcopos, & alios superiores, tanquam Apostol. Sedis delegatos, omnes, & quascumque parochiales Ecclesias, cæteraque beneficia Ecclesiastica suarum civitatum, & Diœcesum, quibus animarum cura imminet, ad dictam religionem, ejusque milites, Capellanos, Ministros, Rectores quomodolibet pertinentia, etiam quòd in eis Episcopalem, & temporalem jurisdictionem religio, & milites prædicti haberent eorumque Ecclesias, Rectores, Vicarios, & ministros quoscumque (in his tamen duntaxat, quæ animarum curam, illiusque exercitium, & Sacramentorum administrationem respiciunt) visitare, omnesque actus visitationem concernentes exercere posse, & debere, ac Rectores cæterosque hujusmodi ministros curam animarum exercentes minus idoneos repertos si quidem ad nutum amovibiles sint, statim amovere, sin verò titulares sint, illico suspendere, ac superiores eorum monere, ut intra aliquem brevem terminum in locum amotorum subrogent alios idoneos, priùs tamen per ipsos Episcopos, & alios superiores examinatos, & approbatos, titularibus verò suspensis deputent alios idoneos pariter examinatos, & approbatos, ut suprà in coadjutores, seu Vicarios, juxtas decretum Concil. *sess. 21. cap. 6.* Interea verò dum hæc subrogatio, seu deputatio fiat, ipsi Episcopi, & alii superiores pro necessitate curæ animarum provideant arbitrio suo, quòd si superiores dictorum Rectorum, & Ministrorum, intra tempus præfixum non subrogaverint, aut deputaverint, ut suprà, tunc dicto termino elapso ipsi Episcopi, & alii superiores, alios, prævio examine, juxta ejusdem Concilii formam idoneos repertos in locum amotorum subrogent: titularibus verò suspensis, coadjutores deputent, juxta dictum *cap. 6. sess. 21.* Qui tamen in dictis Parochialibus perinde inserviant, ac si subrogati, aut deputati ab ipsis superioribus religionis, & militum prædictorum fuissent. Volumus autem quòd Episcopi, & alii superiores prædicti, visitationem hujusmodi, & prædicta omia solùm tanquam delegati Apostolicæ sedis, & gratis, & absque ulla dictæ religionis Rectorum impensa, & onere faciant. In collatione item Ordinum, nec non consecratione Ecclesiarum, & sacrorum vasorum, ac benedictionibus, & aliis actibus spiritualitatem concernentibus, ac institutione præsentatorum ab eisdem militibus ad beneficia, aut approbatione, seu confirmatione, quas ab eisdem fieri harum præsentium vigore contigerit, gratis omnia faciant, & diligenter attendant, ut nullos admittant, qui qualitates à Concilio requisitas non habent, ac prævio examine juxta ejusdem Concilii decreto idonei non existant. Nolumus autem Episcopos, & alios superiores locorum suprascripta facultate uti, qui cum eadem religione, & militibus super jurisdictione Episcopali in locis visitandis coram quibuscumque judicibus litigant, nisi ipsi Episcopi, & alii superiores viciniores jus aliquod in jurisdictione hujusmodi non habentes, nullumque interesse prorsus prætendentes facultate prædicta utantur. Nolumus item per præsentes ullum asserri præjudicium juri visitandi dictas Parochiales Ecclesias, & alia beneficia curam animarum habentia, quod antea Religioni, & militibus prædictis competebat, inhibemusque expressè dictis Episcopis, & aliis superioribus, ne hac facultate visitandi eis per præsentes concessa alio utantur modo, quàm præscripto, sicque per quoscumque judices, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscat. die 22. Septemb. 1571. Pont. Nostri anno sexto. Ex quibus manifestum est quoad concernentia ipsam curam animarum, omnes Regulares, etiam S. Joannis milites Ordinario esse subjectos, & ab eodem visitari posse.

4 Sed quid de Episcopo assistente electioni Abbatissæ, nunquid pro suffragiis colligendis poterit ingredi Monasterium? videtur negandum, argumento desumpto ex exploratione facta puellæ antequam profiteatur de voluntate illius, in qua voluntatis exploratione, seu alio simili actu, cùm fit in ipso Monasterio Episcopus, non ingreditur clausuram, sed sedet ante fenestellam cancellorum, seu ad crates ferreas Monasterii, & ibi examinat mentem, & animum puellarum, ita Fuscus *de visitatione lib. 2 c. 18. num. 40. in fine*, & refert decisum Campan. *in divers. juris Canon. rubr. 12. cap. 16. num. 15.* & exprese in hoc casu disponit Concilium *sess. 25. cap. 7.* his verbis: *Is verò qui electioni præest, Episcopus, sive alius superior, claustra Monasterii non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat.* confirmat Navarrus *in cap. statuimus, 19. quæst. 3. num. 59.* Francisc. Leo *in thesaur. for. Eccl. pag. 2 cap. 1. num. 46.* Fr. Joan. de la Cruz. *de statu religion. lib. 1. cap. 5. dub. 2. conclus. 3. notab. 3. prope finem.* & alii, quibus accedit Barbos. *in remiss. ad Concil. Trident. sess. 25. cap. 7. ad finem, vers. is verò*, & Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 16. n. 50.* contra Llamas *in methodo curationis in appendice*, quam ponit *in fine*, §. 7. dicentem in hoc casu licitam esse ingressus causam, & subdentem Concilium non præcipiendo, sed consulendo statuisse in hoc casu ingressus in monasterium licitus esset.

Nihilominus, si Episcopus, vel Monialium superior prudenter judicent ex circumstamtiis in electione concurrentibus necessarium esse ingressum, ut prædicta electio fiat canonicè, & ut auferatur inquietudo Monialium, & suspicio subornandi inter Moniales, & ob alias justas causas justus erit ingressus in Monasterium, ut ibi Monialium suffragia audiantur, & cum pace recipiantur, ita Joan. de la Cruz *suprà d. c. 5. dub. 2. conclus. 3. notab. 3.* Fr. Ludovic. Miranda *in manuali Prælator. tract. de sacris Monialibus q. 2. art. 15. concl. 3. & sequent.* & sequitur Sanchez *suprà d. c. 16. n. 50. ad finem*, post Manuelem *Regular. tom. 1. q. 46. art. 4. fine, & art. 5. in principio*, ubi judicat posse Prælatum ingredi, & suffragia recipere comitatum tamen aliquibus personis, quando Moniales maximè fuerint inquietæ.

Posse autem admitti Monachum ab Episcopo ad professionem, ambigi potest? Innocentius *in c. porrectum 13. de regul. n. 5.* per textum *in c. vir. 27. q. 1.* docet posse fieri Monachum quemcumque faciendo professionem alicujus regulæ approbatæ in manibus Episcopi, quem sequuntur Hostiensis *in eodem cap. n. 14.* Anchar. *num. 7.* & Joan. Andr. *num. 4.* Nihilominus cùm hodie Episcopus non habeat Religiosos exemptos sub sua ditione, non potest authoritate propria

propria aliquem ad professionem monasticam recipere, Navar. *de regularib. cons. 6. à num. 2. in antiquis cons.* 40. *in novis.* Fr. Emmanuel *regular. tom. 3. q. 17. art.* 11. Azor. *instit. moral. p* 1. *l.* 12. *c.* 5. *q.* 4. & Sanchez *in præcepta Decalogi l.* 5. *c.* 4. *num.* 74. *vers. nec Episcopus*, post plures, ubi addit penes Episcopum esse potestatem constituendi aliquem Religiosum, etiamsi in nullum Monasterium ingrediatur ille, nec profiteatur constitutiones alicujus religionis. Verumtamen promittendo tria vota substantialia in manibus Episcopi, manebit Religiosus in domo sua sub Episcopi obedientia, & in hoc sensu est vera sententia Innocentii, & aliorum *in d. c. porrectum, num.* 5. *de regularib.* quæ etiam procedit hodie in Monasteriis Monialium Episcopo subjectis, dummodo fiat professio secundùm regulam à Sede Apostolica approbatam, Sylvest. *verb. religio* 3. *q.* 14. Armill. *verb. novitius n.* 11. Cucc. *l.* 3. *instit. major. tit.* 1. *n.* 62. Manuel *ubi suprà q.* 17. *art.* 11. quod intelligitur simul cum consensu majoris partis Conventus, quia solus superior non potest admittere ad Religionis professionem, & exigitur quoque consensus majoris partis, Lapus *alleg.* 31. *n.* 3. Navarrus *sub tit. de constitut. cons.* 9. *à n.* 19. *in novis*, & *c.* 3. *de regularib. n.* 5. Spin. *in speculo testam. gloss.* 12. *princip. n.* 2. & 3. Lessius *de just. l.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 61. Emman. Saa *in summa verb. Religio n.* 65. Azor. 1. *p. l.* 12. *c.* 20. *quæst. ultim.* & Sanchez *d. l.* 5. *c.* 4. *n.* 65. ubi *n.* 66. addit non esse audiendum Fratrem Emmanuelem *tom.* 3. *regularium quæst.* 17 *art.* 7. dum ait professionem à solo Abbate receptam inconsulto Conventu non esse ipso jure irritam, sed talem declarandam, quod est falsum, prout tradunt Abbas *in cap. ad Apostolicam num.* 2. *de regularib.* Rosella *verb. novitius num.* 20. & *ibi* Tabien. *q.* 8. *num.* 9. Navarr. *comment.* 3. *de regularib. num.* 5. Azor. *p.* 1. *l.* 12. *cap.* 4. *quæst.* 3. & Sanch. *suprà num.* 66. & 67. ubi latè de professione.

Non est tamen professio valida quando adest potestas in admittente illam; ad ejus autem valorem satis est, ut is ratam eam habeat, qui eam potest admittere, non mutata priori voluntate professi per actum contrarium. Navarr. *de regul. cons.* 6. *num.* 7. *in antiquis*, & *cons.* 40. *num.* 7. *in novis.* Azor. *part.* 1. *l.* 12. *cap.* 5. *quæst.* 7. & alii, quos referens sequitur Sanch. *lib.* 5. *c.* 4. *n.* 80. ubi *num.* 81. tradit, quando professio est irrita ex parte emittentis, satis esse novum ejus consensum absque nova Prælati admissione, quod intellige quando professionem fuisse nullam ex defectu consensus, & ad eam minimè obligari, eam ratam habuit volens, ut ex tunc efficax, ac firma sit. Sanch. *de matrimonio l.* 1. *disp.* 16. *n.* 7. & *l.* 1. *disp.* 86. *n.* 3. & *l.* 7. *disp.* 37. *n.* 59. & multis *ibi* relatis, quibus accedit, & *n.* 60. ubi tanquam probabilius statuit quando professus erat habilis ad profitendum, & nullo affectus erat impedimento dirimenti, & professio tantùm fuit irrita ex defectu consensus sufficientis, non esse necessariam novam religionis acceptationem, sed sufficere verè ut professus consentiat sive internè, sive externè modò superior, qui professionem acceptavit, consensum non revocet, ita Saa *in summa verb. Religio num.* 23. & Emmanuel 2. *tom. summæ c.* 92. *concl.* 5. *n.* 5. & probat Sanchez *l.* 2. *disp.* 32. *n.* 9. & 14. argum. deducto ex matrimonio carnali; ubi pro hac parte plures allegat.

Sequitur dicendum, an possit Episcopus Regulares exemptos compellere censuris in casibus, in quibus ipsi subduntur Episcopo? Respondetur in primis Episcopum non posse excommunicare Regulares prædicantes sine licentia Ordinarii vel Sedis Apostolicæ, ut per Simanc. *de Cathol. instit. tit.* 49. Pegna *in director. Inquisitor. p.* 2. *c.* 13. *comment.* 40. Cened. *pract. l.* 1. *q.* 26. *n.* 12. Reginal. *in praxi fori pœnit. l.* 18. *n.* 130. & Aldret. *de religiosa disciplina tuenda l.* 2. *cap.* 20. In Concilio tamen Tridentin. *sess.* 24. *de reformat. c.* 4. decisum est, nullum sæcularem, sive Regularem, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo prædicare posse, & ita ex vi hujus decreti, poterit Episcopus prohibere, ne Regularis prædicet etiam causa non reddita, ita Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 9. quod procedit in eo tempore, & hora, qua Episcopus coram se voluerit facere solemniter prædicari, aut Episcopus prædicare voluerit, tunc enim poterit Episcopus interdicere Regularibus, ne prædicent etiam in suis Ecclesiis illo tempore, non verò alio, ne contradicatur decreto ejusdem Concilii *sess.* 5. *de reformat. c.* 2. ubi sic dicitur: *Regulares verò cujuscunque Ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint*, &c. Ubi vides non teneri Regulares, ut in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent, obtinere licentiam ab Episcopo, sed præsentare se personaliter coram illo, & ab eo benedictionem petere, quamvis eam minimè obtinuerint, prout referunt Emmanuel *regular. tom.* 3. *quæst.* 32. *art.* 5. & Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *num.* 123. quòd si Regulares in Ecclesia sui Ordinis prædicare audeant, non obtenta licentia Episcopi, Congregatio censuit illos, qui absque licentia Episcopi prædicaverint in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, quamvis decreto Concilii *cap.* 2. *sess.* 5. contrà fecerint, non posse tamen puniri ab Episcopo, sed à suis Superioribus Regularibus tantùm, prout refert Quaranta *in summa Bullarii, verb. privilegia Regularium*, Barbos. *cap. excommunicamus, de hæreticis n.* 43.

Quia ergo Mendicantes habent speciale privilegium, ne possint excommunicari, suspendi, vel interdici, ut claret ex eorum compendio *verb. exemptio n.* 9. & 23. & 24. & ex Bulla Pauli III. concessa Societati anno 1549. nisi expressè concedatur Episcopis, ut de facto conceditur in Concilio *sess.* 25. *de regul. c.* 16. idcirco ubi non conceditur, uti contra illos censuris, pœnis aliis procedendum est, sicut *d. c.* 16. datum est Episcopis, ut per censuras compellant exemptos restituere bona novitiis resipiscentibus, & *cap.* 5. ut clausuram Monialibus imponant, & inobedientes, aut contradicentes censuris cogant. & *sess.* 22. *decreto de vitandis, & observandis in celebratione Missæ*, per censuras contra exemptos sacrum facientes in Oratorio privato, aut horis non debitis, ut procedant, Henriquez *l.* 7. *de indulgentiis, c.* 25. *n.* 7. *ad finem*, & Sanchez *in præcepta Decalogi l.* 6. *c.* 1. *n.* 14. & *ante l.* 7. *de matrimonio disp.* 33. *num.* 23. post alios ubi subdit textum *in cap.* 1. *de privilegiis. in* 6. *v. in eos autem*, per hæc verba: *in eos autem quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à Sede Apostolica est indultum*, (sicut sunt Religiosi quamplures) in quorum privilegiis continetur, ne quisquam Episcopus, vel Archiepiscopus Monasteriorum suorum Monachos pro ulla causa, ullove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat: iidem Ordinarii jurisdictionem suam quantum ad ista, ubicunque illi fuerint, penitus exercere non possunt, quare sunt, qui putent hos Regulares deponi posse, & aliis pœnis puniri, non tamen eos ligari censuris, ita Joann. Andr.

in d. c. 1. n. 7. v. in glossa, interdictum. Anchar. *n. 4. notab. 7.* & §. *ult n. 2.* Unde si censuræ ferantur, nihil valent, Ancharr. *d. n. 4. notab. 8.* & Franch. *eodem §. ultim. n. 1.* Quare potest habere Episcopus jurisdictionem ad compellendos exemptos, non tamen censuris, & aliis pœnis, quia quando Tridentinum voluit, quòd Episcopus per censuras contra exemptos processerit, id explicuit, ut dictum est: secus in aliis decretis, ut *sess. 25. c. 13.* ubi subjecit exemptos Episcopis ad eos compellendos, ut processionibus interessent publicis, & quoad componendas controversias excitatas super præcedentia locorum, & quoad alia; & tamen non adjecit, ut possit Episcopus per censuras procedere contra illos: ex quo constat noluisse eam jurisdictionem Episcopis concedere; & ideo non posse per censuras cogi accedere ad publicas processiones pluries fuisse decisum per sacram Congregationem, refert Quaranta *in summa Bullarii verb. præcedentia, in fine*, sed pœnis pecuniariis. Stephan. Gratian. *decis. 232. n. 15.* sed ab ipso Episcopo puniri posse per censuras, & pœnas arbitrarias, & alia juris remedia, in sacra Congregatione resolutum refert Armendar. *in addit ad recopil. legum Navarræ l. 1. tit. 14. c. 28. §. 31. de processionibus n. 7.* & Papiæ decisum fuisse dicit Maceraten. *decis. 35. dub. 2.* & in Curia Neapolit. observatum fuisse testatur Mar. Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscopali, c. 45. n. 9.* & ex aliis resolvit Aloys. Ricc. *resol. 308. n. 6.* sed saltem pœnis pecuniariis tradit Grat. *Marchiæ dec. 232. d. n. 15.*

7 Difficultas est, an Episcopus possit novitio præfigere tempus duorum mensium, intra quod teneatur renunciare beneficio, si in Religione permanere velit? Responsio habetur *in c. beneficium, de regularibus in 6.* ubi sic statuitur: *Beneficium illius, qui religionem ingreditur, non est infra probationis annum alicui conferendum, nisi ad id ipsius accedat assensus, sed interim eidem beneficio per alium deserviri debebit, assignata sibi congrua de ipsius proventibus portione.* Ex quo cap. duo apparent. Alterum beneficium Novitii minime vacare illo probationis anno. Alterum per totum annum posse Novitium renunciare suo beneficio, ut intuenti, & legenti patebit, quod etiam constat ex *c. transmissa, de renunciatione* Renunciatio tamen beneficii per Novitium fieri debet ante duos menses professionis, ex Flaminio *de resignat. l. 3. q. 13. n. 4.* ex Concil. Trident. *c. 16. sess. 25. de regularibus.* ibi, *Nulla quoque renunciatio, aut aubligatio antea facta etiam cum juramento, vel in favorem cujuscumque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi, vel ejus Vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs*, intelligatur effectum suum sortiri, nisi sequuta professione; aliter verò facta, etiamsi cum hujus favoris expressa renunciatione etiã jurata, sit irrita, & nullius effectus. Nec est dubium hoc decretum etiam habere locum in renunciatione beneficii, ut refert Flamin. *suprà n. 5.* censuisse sæpiùs sacram Congregationem. Quare renunciatio debet fieri ante duos menses professionis de consensu Superioris, ne fortè novitius, si non perseveret, & careat beneficio, & Monachatu, Abbas *in c. ex transmissa, de renunciatione, n. 5.* Denique Episcopus non potest conferre beneficia renunciata per Novitios, nisi post factam professionem, ut respondit pluries sacra Congregatio, Flamin. *suprà n. 7.*

8 Sed quid, si Novitius dum Religionem fuit ingressus, secum adduxit bona aliqua, & noluit profiteri? Ex Concilio Tridentino *sess. 25. de regularibus, c. 16. in fine*, sunt restituenda omnia bona, quæ tempore ingressus delata sunt in Monasterium, nec minimum quidem retinere possunt Religiosi, quod, ut rectè fiat, Episcopus, si opus fuerit, poterit compellere Regulares superiores per censuras, praxis Episcopalis *part. 1. verb. Moniales §. 3. & part. 2. eadem verb. v. 11. p. 73.* & Paul. Fusc. *de visitat. l. 2. c. 15. n. 67.* Bona autem intelliguntur unà cum fructibus inde perceptis; deductis tamen alimentis illius temporis, quo moratus est in Monasterio, Azor. *instit. moral. part. 1. l. 13. c. 9. quæst. 2. post mediam*, quem refert, ac sequitur Galer. *in margarita casuum conscientiæ verb. novitias, quintò*; quod quidem intelligendum est, quando Novitius tenetur ea solvere alimenta, prout intelligit Sanchez *in præcepta Decalogi, l. 7. c. 5. n. 25.* sed clariùs *l. 6. c. 10. n. 2. & 3.* de hac quæstione cum Ancharano *c. beneficium n. 1. notab. 4. in fine, de Regularibus in 6.* concludit vero Novitios, vel non teneri ad hujusmodi expensas, vel saltem ad dimidiam solum ex. earum partem teneri, & in hanc partem ; osteriorem magis inclinat Anchar. quamvis cogitandum relinquat

Nihilominus dicendum est cum eodem Sanchez *ibi num. 4.* Novitium nullo modo teneri ad solvendum hujusmodi expensas, nam ille potest exire à Religione durante anno probationis liberè: ergo si obligetur ad expensas, retineri poterit, nec erit illi liberum exire. Item Monasterium tenebatur illum alere, & ipse Monasterio inservire, nec Novitius, quamvis labore suo excederet expensas. haberet jus exigendi excessum mercedis: quare ad expensas non tenetur, si egrediatur, ita Nicol. de Ubald. *success. ab intestato*, ubi *de success. regular 2. part. num. 10. final.* habetur 8. *tomo tract. part. 1.* Lælius Zecchius *de Republica Ecclesiastica, tit. de regularibus, cap. 2. num. 10.* Barbatius *cap. in præsentia, num. 58. de probat.* Sylvest. *verb. Religio. 5. q. 8.* Cucch. *lib. 3 instit. major. tit. 1. num. 81.* Saa *in summa verb. Religio num. 8.* & Azor *1. part. lib. 12. cap. 3. quæst. 6.* nisi à principio pactum fieret de solvendis expensis, si Novitius vellet egredi, ut in Monasteriis Monialium fit tunc enim standum est contractui absque ullo respectu servitii Monasterio exhibiti.

Quæstionis tamen est, siquidem omnia bona Novitio sunt reddenda etiam feudalia, ut docent Tap. *in Authentica Ingressi, in verb. sua, c. 14. num. 16. C. de sacros. Eccles.* Caldas Pereira *in l. si curatorem. verb. implorare, à num. 27.* & Carol. de Graff. *de effectib. clericalibus effectu 4. sub. num. 25.* quos referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 101. à num. 37. & in cap. super eo 9. de Regularibus*, ubi *num. 5.* ex sacra Congregatione ambigit an habitus, seu vestis Monachalis sumptibus Novitii empta sit illi reddenda, dum egreditur. Et videtur affirmandum, per textum *in d. cap. super, eo* ibi *Ut in eadem veste, in qua veniunt revertantur.* Quare vestis Novitio restituenda est, aut pretium illius; juvat Concil. Trident. *sess. 25. cap. 16. in fine. verb. omnia restituantur*, & qui dicit omnia, nihil excludit, ita Barbos. *utroque loco.*

Sequitur dicendum, an Episcopus possit prohibere pœna aliqua ne quis adeat Monasteria Monialium? 9
In primis ut meliùs religiosa disciplina inter Moniales observetur, prohibitus est accessus ad Monasteria illarum, nisi ex justa, & rationabili causa, ut notat Miranda *in manual. Prælat. tom 2. tract. de sacris Monialibus, q. 4. art. 1. concl. 1.* & non sufficit occasio consanguinitatis, sed debet adesse legitima causa, ob quam licita sit alloquutio cum Monialibus, & permittatur accessus ad earum Monasteria, Miranda *suprà*: praxis Episcop. *pag. 1. verb. Moniales §. 7. vers. circa secundum.* Steph. Gratia. *discept. forens. cap. 393. num. 16.* Quare frequentans Monasteria Monialium, si clericus est, & monitus perseveret, deponatur; si verò laicus, excommunicetur. ita *cap. Monasteria 8. de vita, & honestate clericorum.* Frequentia autem alloquendi cum Monialibus inducitur ex duabus vicibus, Abbas *in d. cap. monasteria, n. 5.* sequitur Steph.

Steph. Gratian. *suprà num.* 17. & praxis Episcopalis *d. verb. Moniales* §. 7. Veruntamen meliùs Navarrus *in d. cap. statuimus, num.* 61. *vers. quibus addo, de regul. & in cap. cùm consideret, vers. multiplici num.* 23. *de pœnitent. distin.* 5. existimat frequentiam alloquendi prudentis arbitrio esse relinquendam; sequitur Sanchez *d. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 110. & 111. ubi putat esse frequentiam, quando semel singulis mensibus, aut ter tribus diebus continuis. Liamas verò dicit esse frequentiam loqui duabus vicibus una die, vel duabus diebus continuis, non autem toto mense duas vices proinde semper relinquitur arbitrio prudentis.

Quid de Regularibus? Prohiberi Regulares ad Monialium Monasteria cujuscunque Ordinis accedere, extat decretum hisce temporibus sacræ Congregationis supra Episcopos, & Regulares, datum Romæ Nonis Maii 1590. per quod aufertur Episcopis, aut aliis superioribus, potestas faciendi illis facultatem illuc eundi, & cum Monialibus alloquendi, sibique eam facultatem reservavit ipsa sacra Congregatio, cujus decreti transsumptum refert Sorbus *in compendio mēdicantium, verb. ingredi Monasteria*, & Quarant. *in summa Bullarii verb. Monasteria Monialium, pag.* 451. in nova impressione, & Campan. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 12. *c.* 16. *n.* 43. *v. Illustrissimi*, ubi subdit decretum hoc etiam extendi à sacra Congregatione ad Regulares Sancti Joannis Hierosolymitani Vicario Neapolitano rescribente.

His positis dicendum est, si Episcopus per statutum, aut edictum Episcopale ferat censuram ipso jure, vel ipso facto contra adeuntes Monasteria Monialium, & cum illis colloquentes, complecti omnes etiam accedentes ad Monasteria exempta Monialium Regularibus subjecta, qui non subsunt jurisdictioni Episcoporum, dummodo existant intra suam diœcesim, ita Geminian. *in c.* 1. §. *& quoniam, n.* 8. *de statu regular.* sequitur Stephan. Gratian. *disceptat. forens. c.* 393. *n.* 23. *cum. sequent.* Requiritur tamen quòd expresè prohibeatur accessus ad Monasteria etiam exempta. Nam prohibitio generalis non comprehendit euntes ad exempta, Rosell. *verb. excommunicatio* 7. *sub. n.* 4. & Sylvest. *eodem. verb.* 2. *n.* 14. Campanil *d. c.* 16. *n.* 45. Nec est dubium posse puniri laicos a judice Ecclesiastico, si dum moniti fuerint, non se contineant à Monasteriis Monialium, ut per Bobadilla *in sua politica l.* 2. *c.* 17. *n.* 50. Quod extende ad Regulares adeuntes Monasteria Monialium absque licentia Episcopi. Incidere enim in excommunicationem quam Episcopus suo edicto pronunciavit, per textum *in c.* 1. *de privilegiis l.* 6. resolvit Graff. *decis. part.* 1. *l.* 2. *c.* 49. *n.* 68. Navarr. *consil.* 2. incipit, *Regulares, de sentent. excommunic.* & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 12. *c.* 16. *num.* 42

Sed probabilius est non incidere, si Regulares habeant ex privilegio, ut de facto habent non posse ab Episcopis excommunicari prout refert Quaranta *in summa Bullarii verb. Monasteria Monialium, vers. dubitari p.* 453. in nouissima editione, & Campanil. *d. n.* 42. *in fine, per c.* 1. §. 1. *in eos autem, de privilegiis l.* 6. & Sanchez *de matrimonio, l.* 7. *disp.* 33. *num.* 13. & Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 102. *num.* 73.

Episcopus item per edictum suum Episcopalem potest prohibere tam laicos quàm clericos, tam subditos, quàm non subditos, ne accedant ad Monasteria Monialium existentia intra fines suæ diœcesis etiam exempta; ex ea ratione quia Episcopus imponens hanc pœnam accedenti ad Monasteria etiam exempta, ratione loci ubi delinquitur est judex delinquentis, & illud ire, est committere delictum in loco non exempto, quamvis consummatio delicti perficiatur in loco exempto: & ideo Episcopus poterit punire non subditum ratione delicti subditum, prout volunt Roland. *cons.* 33. *numer.* 16. *vol.* 3. dummodo non ignoret probabiliter illam constitutionem. Quinimò subditus Episcopi delinquens in loco exempto ligatur statuto Episcopi, quoniam quamvis locus sit exemptus à jurisdictione Episcopi, tamen illo loco est de diœcesi, *cap. cùm Episcopus, de officio Ordinarii in* 6. idem de non subdito, si vadat per illam diœcesim, & in illa delinquat. 10

Ad hæc quæri potest, an Episcopus possit impedire ne Abbatissæ Moniales recipiant, aut professionem faciant? Emmanuel Saa *in summa verb. Religio,* 65. sic ait, *Episcopus non potest præcipere Monasterio, etiam sibi subdito, ut recipiat Monialem: id enim est Abbatissæ cum Conventu* Soar. tamen meliùs *tom.* 4. *de relig. l.* 1. *cap.* 11. sic ait: *Potestas recipiendi est in ipso Conventu Monialium, simul tamen requiritur Prælati licentia, seu consensus*, de qua re Abbas *in cap. noscitur, de his quæ fiunt à majori parte Capituli.* Poterit tamen Episcopus animadvertere in Abbatissas sibi non subjectas per eorum superiores, ne virginibus dent sacrum habitum, nec patiantur illas in Religione facere professionem, nisi priùs earum voluntas sit explorata ab eodem Ordinario, ipsumque posse contra facientes non solùm pœnis à Concilio Tridentino statutis punire, sed etiam Ecclesiasticis censuris, & aliis juris remediis coërcere, non obstantibus quibuscunque privilegiis, ita refert Campanil. *in diversor. jur Canon. rubr.* 12. *cap.* 16. *numer.* 17. fuisse decisum à sacra Congregatione.

Potest tamen Abbatissa in suo Monasterio professionem Monialium acceptare, quia hæc acceptatio non est actus Ordinis, nec jurisdictionis pertinentis ad Ecclesiæ claves, sed est actus cujusdam superioritatis, quam habet Abbatissa in Moniales, ita Hostiens. *in cap. consuluit* 4. *qui clerici vel voventes*, Archid *in cap. constitutionem num.* 1. *verb. Emissa, de Regularibus in.* 6. Rosell. *verb. Novitius numer.* 6. & Azor. *instit. moral. part.* 1. *l.* 12. *cap.* 5. *quæs.* 6. quos referens sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 5. *cap.* 4. *numer.* 76. ubi reprobat Francum dicentem, idem de Abbatissa respectu Monasterii virorum, quod gubernatur per illam, quia verius est contrarium, cùm Abbatissa non habeat illius Monasterii nisi solam administrationem, quæ non sufficit ad professionem alicujus acceptandam: debet enim esse legitimus superior, ut acceptet, qualis non est Abbatissa respectu monasterii virorum, ita Sylvester *verb. Religio* 3. *q.* 18. Angelus *verb. professio num.* 1. & Azor. *d. lib.* 12. *cap.* 5. *q.* 4. *ad finem*, sequitur Sanchez *ubi suprà num.* 75. & 76. *ad finem.*

Certi tamen juris est non posse impediri Episcopum volentem ingredi Monialium monasteria ad explorandum, serveturne, ut decet, clausura, etiamsi Monasteria sint Regularibus subjecta, ita Armendariz *in prædictis additionibus ad recopil. legum Navarræ lib.* 1. *tit.* 18. *lib.* 7. *de Episcopis n.* 44. ubi refert ita fuisse decisum die 28. Aprilis 1584. Quare non est admittendus Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 6. *c.* 15. *num.* 21. dicens non posse Episcopum compellere ad clausuram Moniales exemptas, & sibi nonsubditas, sed aliis Prælatis aliorum Ordinum subjectas: ex ea ratione, quia hujusmodi Moniales etiam professæ Ordinum militiarum Sancti Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ præcepto clausuræ obstringuntur, ut deducitur ex Concilio Trident. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 22. per hæc verba, *Hæc omnia, & singula superioribus decretis contenta observari sancta Synodus præcepit in omnibus Cœnobiis, ac Monasteriis, Collegiis, ac domibus, quorumcunque Monachorum, ac Regularium, nec non quarumcunque Sanctimonia-* 11

ctimonialium virginum, ac viduarum, etiamsi illæ sub quæcunque regula, vel constitutionibus, & sub custodia, vel gubernatione cujuscunque Ordinis mendicantium, vel non mendicantium, &c. & patet ex Motu proprio Pij quinti, incipit, *Circa pastoralis*. ex quo constat omnes Moniales, quæcunque illæ sint, clausuræ præcepto obstringi, sequitur Navarr. *commen. 4. de Regularibus. num. 44. vers. quinto nota, & num. 45.* ubi loquitur de Monialibus conversis, & Tertiariis, si vere professæ sunt; atque ita quoad clausuram subduntur omnes Moniales exemptæ etiam, Episcopo, & ab eo possunt visitari, quoties ei videbitur expedire, refert decisum Galet. *in margarita casuum conscientiæ, verb. monialis 3. & verb. clausura 1.* praxis Episcopalis *verb. Moniales, q. 4. & 8. vers. 4.* Soar. *de relig. tom. 4. lib. 2. c. 12. fin.*

Probatur ex eodem Concilio *d. sess. 25. c. 5.* absolutè loquente, ibi: *Bonifacij VIII. constitutionem, quæ incipit, Periculoso, renovans sancta Synodus universis Episcopis sub obtestatione divini judicij interminatione maledictionis æternæ præcipit, ut omnibus, Monasteriis sibi sujectis ordinaria, in aliis verò Sedis Apostolicæ authoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maxime procurent: inobedientes, atque contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacunque appellatione postposita, compescentes.* Ubi videtur manifestum nullum sanctorum Monialium Monasterium eximi à jurisdictione Episcopali quoad clausuram, ut ex *cap. periculoso. de statu regularium in 6.* probatur, quam partem etiam ultra præcitatos docent Fr. Emman. *tom. 1. regular. q. 44. art. 2. & 3. & art. 4.* Llamas *methodo curationis in appendice, §. 1. ad finem*, & Zerol. *in praxi Episcopali, in 2. edit. part. 1. verb. Moniales, ad quartum quæsitum, & ad octavum quæsitum vers. 4.* & alij, quos referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg. 102. n. 4. & sequentibus*, post Azor. *1. p. lib. 13. c. 8. q. 1. per totum.* Suar. *ubi supra.*

12 Consequens est dicere, an Episcopus possit licitè toties quoties voluerit, ingredi monasteria Monialium, & facere facultatem aliis introeundi? Respondeo negativè, nisi in casibus necessitatis, & pro necessitatibus urgentibus: proinde sicut possunt Episcopi, & Prælati aliis facultatem concedere ingrediendi Monialium monasteria sibi subdita in casibus necessariis, & necessitatibus urgentibus; ita etiam possunt ingredi ipsi pro eisdem necessitatibus, pro quibus aliis ad ingrediendum possunt concedere facultatem; ita Navarr. *consf. 9.* incipit, *An Episcopus, de statu Monachorum, in novis*, Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 8. q. 9.* Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 12. cap. 16. num. 38.* Miranda *in manuali Prælat. tom. 2. in tract. de sacris Monialibus q. 2. art. 14. conclus. 1. & 2.* Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 16. num. 25.* & ostenditur à Gregorio XIII. in Motu proprio, incipienti, *dubiis, quæ emergunt*, edito anno 1581. die 25. Decembris his verbis: *Declaramus prætera tam sæculares, quam regulares, quibus cura, & regimen monasteriorum Monialium quovis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria prædicta, ita demum uti posse, si id faciant in casibus necessariis, & à paucis, iisque senioribus, ac religiosis personis comitati.* Ex quo loci apparet Episcopum, & Prælatos alios habere hanc facultatem ingrediendi ex officio sibi tributam, sequitur Navarrus *lib. 3. consf. 6. a num. 2. de statu Monachorum in 1. edit. consf. 6. a num. 2. & in 2. edit. consf. 9. a num. 2.* ubi demonstratur, quam possunt aliis concedere facultatem ad ingrediendum, posse sibi assumere ad effectum eundem, Cordub. *in annotat. ad Collectorem, vers. quoad illa duo*, Llamas *in methodo curationis*, in appendice, quam ponit *in fine, §. 7.* Azor. *lib. 13. cap. 8. q. 9.*

Concedit ergo Episcopus licentiam ingrediendi authoritate ordinaria, quando monasteria sunt illi subjecta. Quando autem monasteria sunt immediatè subjecta Sedi Apostolicæ, concedit eam licentiam authoritate delegata. In monasteriis tamen Monialium, quæ regularibus sunt subjecta, solius est superioris regularis licentiam ingrediendi facere, Navar. *d. comment. 4. de regularibus, in cap. statuimus, 19. q. 3. num. 60.* Llamas *in appendice ad summam, §. 5. & 6.* Miranda *in Manuali Prælat. d. q. 2. art. 2.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 8. quæst. 7.* & Campanil. *in d. rubr. 12. cap. 16. num. 31.* & Soar. *tom. 4. de Religione lib. 1. cap. 10. num. 12.* Nomine autem superioris regularis sine dubio intelligitur Provincialis, qui habet locum Episcopi quoad jurisdictionem, qui potest eam committere Prælato conventuali, ita Soar. *ubi supra n. 13. vers. de Prælato verò inferiori*, Sanchez tamen affirmat suprà *num. 5.* posse Prælatum conventualem hanc facultatem facere si superior illius monasterij Monialium sit, nec a superioribus majoribus, nec a constitutionibus talis facultas Prælato conventuali est adempta, quia textus absolutè loquitur, Episcopus, & superiores Prælati.

Porrò Abbatissæ nequeunt concedere licentiam ingrediendi, ita Monachus *in cap. periculoso, in principio num. 1. & 2. de statu regularium in 6.* & *ibi* Franc. *num. 5.* Navarrus sibi contrarius *comment. 4. num. 59. vers. tertio quòd causa, de regularibus*, Manuel *de regularib. tom. 1. q. 46. num. 3.* & Azor *p. 1. instit. moral. lib. 13. cap. 8. q. 6.* Imminente verò necessitate urgente, an liceat ingedi in monasterium de licentia Abbatissæ, aut sine illa, quando non datur recursus ad superiorem, aut imminet periculum, si licentia expectetur? Grassis *1. p. decis. lib. 4. cap. 23. num. 6. in fine*, vult in eo casu non esse necessariam Abbatissæ licentiam; sed meliùs tradit Manuel *tom. 1. regular. q. 46. art. 2. final.* expectandam esse licentiam Abbatissæ, quia Abbatissa verè est superior sui Monasterij, *cap. dilecta, de excessibus Prælatorum, cap. attendentes, §. statuimus, de statu Monachorum*; item quia Abbatissa potest concedere facultatem ad usum, & dispositionem bonorum temporalium. Cùm ergo in Concilio Tridentino, & *in cap. periculoso*, fiat facultas Episcopis, & superioribus concedendi ingressum in monasterio Monialium, & hoc de potestate ordinaria, ut putat Navarrus *in summa cap. 28. additione 2. ad num. 143. cap. 25.* jure optimo in casibus repente urgentibus, in quibus non potest recurri ad Prælatum sine moræ periculo, poterit Abbatissa eam licentiam conferre ex præsumpta Prælati voluntate, Sanchez *d. lib. 6. cap. 16. num. 37.* ex eo, quia quando est periculum in mora adeundi Pontificem ad dispensandum, necessariò consulitur Episcopus, qui ratione necessitatis ex præsumpta voluntate Pontificis tunc dispensat, sic in nostro casu Soar. *de relig. tom. 4. c. 10. n. 17. fol. 45.*

Controverti potest, an Episcopus, & superiores Prælati ingredientes monasteria sibi non subdita sine licentia superiorum, includantur sub decreto Concilij *sess. 25. cap. 5.* Stephanus Gratianus *discept. forensium cap. 39. num. 5. & 20.* & Barbos. *alleg. 102. num. 42.* post Navarrum, quem refert, ac sequitur, affirmat, si ingrediantur Monasteria sibi non subdita sine licentia superioris in scriptis. Ex Consilio Tridentino *d. cap. 5.* ibi, *sine Episcopi, aut superioris licentia in scriptis obtenta.* Proinde non satis est ad ingrediendum tacita licentia superioris, quæ colligitur ex scientia, & patientia superioris, qui videt, & non contradicit, quinimò nec sufficit licentia verbis expressis concessa cùm exigatur scripta, Similis requiritur licentia in scriptis ad exeundum ex Pio Quinto in Motu proprio, incipit, *Decori, & honestati.*

Quid de officialibus, qui ingrediuntur monasteria Monialium, an egeant licentia in scriptis toties quoties ingrediuntur? Responde in casibus necessitatis communiter occurrentibus, & in aliis similibus, permissus est ingressus, & non est necessaria licentia in scriptis, ut vult Fr. Joannes de la Cruz *de statu Religionis lib. 1. cap. 5. dub. 2. conclus. 3. notab.* 3. & sic ingredientes dum necessitas duntaxat urget, possunt detineri, quousque durat necessitas, eaque cessante, tenentur exire, per textum *in cap. quod pro necessitate 1. q. 1.* Hostiensis *in c. cùm in cunctis, sub num. 4. vers. necessitate, de electione*, Bartol. *in l. 1. §. nunciatio num. 28. ff. de novi operis nunciat.* Tiraquel. *Cessante causa, à num.* 184. Excusantur tamen à mortali saltem si finitis negotiis non exeant statim, sed detineantur ibidem propter curiositatem vivendi, remota omni corrupta intentione. In his autem supradictis casibus, quando scilicet est periculum in mora, si superioris licentia in scriptis expectaretur, non est necessaria in scriptis; ita Navarrus *comment. 4. num. 60. vers. quartò quod dubitari, de regular.* Graff. *1. p. decis. lib. 4. cap. 23. num. 6. in fine*, Manuel *de Regul. tom. 1. q. 46. art. 2. in fine*, & Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 13. cap. 8. q. 8.* quin etiam Navarrus, & Graffis *ibidem* volunt nec ore tenus licentiam esse necessariam; quod non puto verum, quando facilis est aditus ad superiorem, nisi quando ea quoque si expectetur, esset periculum in mora; tunc enim sufficit licentia verbo concessa; secus quando ea licentia ore tenus concessa sic expectata, esset periculum in mora, quia tunc sufficit licentia Abbatissæ, ut dictum est supra.

Quoad Medicos, Chirurgos, barbitonsores, fabros lignarios, Sacerdotes confessarios Monialium, & similes, Llamas *in methodo curationis in appendice*, quam ponit *in fine*, §. 6. paulo post principium, opinatur non esse necessariam licentiam specialem, neque in scriptis ad hos officiales ingrediendum. Movetur, quia omnes hi excipiuntur *in cap. periculoso, in principio*, juncta glossa *verb. causa, de statu regular. in 6.* quæ gloss. ponit exemplum in his ministris, additque hoc esse receptum ab omnibus Theologis, & juris peritis, pro qua etiam parte citat Navarrum *in cap. statuimus, quod hodie, & commentar. 4. de regularibus, n. 60.* sed Navarrus alibi solùm dicit, nimirum *in summa Hispana cap. 28. additione 2. ad numerum 143. c. 25.* Medicos, & reliquos suprà memoratos indigere licentia in scriptis, juxta Concil. decretum, sequitur Azor. *instit. moral. 1. p. lib. 13. c. 8. quæst. 8.* Atque ita dicendum requiri licentiam specialem his concessam in scriptis, & colligitur ex *d. c. periculoso*, ubi exigitur præter causam manifestam, & justam specialis licentia superiorum, & Tridentinum exigit licentiam ultra causam in scriptis: quibus accedit Sanchez *d. c. 16. num. 33.* Quare his ministris necessariò debet concedi licentia specialiter, & in scriptis ad ingrediendum, nisi periculum esset in mora, si superioris licentia in scriptis expectaretur, Suar. *ubi suprà d. fol.* 45.

Ambigi etiam potest, an incurrat censuram, qui ingrediens clausuram Monialium ex legitima causa cum licentia, si finito negotio demoretur, & circumeat officinas? Respondet Manuel *tom. 1. regul. quæst. 47. art. 11.* si aliquantulum demoretur ex curiositate, non peccare mortaliter, nec venialiter, si mora illa brevis fuit; concordat Sanch. *ubi proximè n. 69.* eo quia hoc præceptum morali modo est intelligendum; nec is peccavit contra præceptum clausuræ cùm ingressus fuerit ex causa, & cum debita licentia. Quinimò subdit, quamvis diutina esset mora, & cum intentione corrupta, adhuc à censuris esse liberum, sicut non incurrit censuras Monialis cum legitima licentia exiens, si extincta causa sui egressus extra monasterium per moram notabilem commoretur; quia egressus ille non dicitur fuisse sine licentia, & censuræ non incurruntur ab his, qui eo modo diuturnam extra monasteriorum moram habent. Quemadmodum ingrediens ex justa causa, & cum legitima licentia non ligatur censura, si rem habeat in monasterio cum Moniali, prout vult Zerol. *in praxi in 2. edit part. 1. verb. Moniales, ad octavum quæsitum vers.* 4.

Meminisse tamen oportet transgredientes clausuram modico ingressu, non peccare mortaliter, & a censuris contra transgressores promulgatis excusari. Modicum ingressum existimat Graffis *1. p. decis. lib. 4. c. 22. num.* 15. quando ingrediuntur per duos pedes, vel quasi, & postea retrogrediuntur, idem dicendum est de Moniali exeunte ex clausura. Sanchez tamen id non probat, dicens esse verum ingressum, vel egressum sufficientem ad culpam mortalem, & ad censuras incurrendas, si fiat per duos pedes ingressus in Monasterium, vel egressus per totidem extra clausuram, quia eo modo datur perfecta transgressionis ratio, quæ non reperitur perfecta, quando pars corporis est intrà, & pars extra; aut quando major pars corporis est intra, aut extra, dummodo totum corpus non est intra, aut extrà, respectu ingressus, aut egressus. Unde non comprehenditur qui est in ostio, ut notat gloss. *c. cùm sanctam, verb. Vir ergo, de pœnit. dist. 6.* quæ sententia est satis scrupulosa; ideo magis placet, Graffis dicens non incurri transgredientes clausuram per duos pedes vel quasi, postea retrogrediantur, quia modicum, excusat à mortali.

Ad extremum ex verbis Concilij *sess. 25. cap. 5. de regularib.* dicentis: *nemini liceat cujuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint, ingredi intra septa monasterij*; oritur dubium, an comprehendantur pueri sub hoc decreto ante usum rationis? Responsio est negativa: quia prohibitio directè non cadit in ipsos infantes, nec ipsi sunt capaces præcepti, nec prohibitio indirectè redundat in admittentes illos: non enim talis cooperatio est prohibita, nisi quantum ipsa de se fuerit mala, supposita culpa in ingredientibus; igitur ex neutra parte hic ingressus est prohibitus, ita Navarrus *in summa cap. 28. addit. 2. ad numer.* 143. *cap. 25. & comment. 4. num. 54 vers. decimoquinto quæritur*, Henriquez *lib. 4. de pœnit. cap. 5. num. 2. in commento littera M. & lib. 13. de excommunic. cap. 43. numer. 3. in commento littera S*, Azor. *1. p. lib. 13. cap. 8. q. 5.* & Sorbus *in privilegia Mendicantium 2. p. verb. ingressus monasteria Monialium, in suis annotationibus num. 2.* quoniam mens Concilij est sub suo decreto comprehendi habentes usum rationis. Idem ostenditur ex fine Concilij volentis excludere à monasterio Monialium pacem earum perturbantes, & ad malum incitantes: quæ non reperiuntur in ingressu horum infantium. Quando verò ambigitur, an pueri habeant usum rationis, si nondum septennes sunt, non prohibentur ingredi: secus, si sint septennes: nam usus rationis septennio exacto adest, & ante eam ætatem non præsumitur, sic Joan. Andr. *cap. juvenis, de sponsalib. n. 9.* ubi Anchar. *num. 4.* Henricus *c. accessit n. 2. de despons. impub.* & Ludovic. Lop. *2. p. instruct. de matrimonio cap. 37. fol. 1039. col. 2. in fine.* Quare septennio completo nequeunt ingredi, nisi constet esse doli incapaces. Henricus *d. cap. accessit, numer. 2. de despons. impub.*

Difficultas est de perpetuò amentibus, qui nunquam usum rationis habuerunt, & sunt in ætate grandiori? Soar. censet peccare graviter contra prohibitionem Concilij admitti hujusmodi amentes, seu perpetuò stolidos; & quamvis ipsi non peccent, peccare tamen admittentes, sequitur Sanchez *lib. 6. in præcepta cap. 16. num. 8. vers. sed tandem sententiam*; ex ea ratione, quia hi quamvis sine culpæ

culpæ incapaces, ad peccatum incitare possunt, & loquitur sæpe non solùm jocosa, & vana, sed etiam turpia, & turpiter jocantur, quæ non docent audiri à sanctis Virginibus, ita Navarr. *comment.* 4. *num.* 155. *vers.* 15. *quæritur*, & Llamas *in methodo curationis*, in appendice, quam ponit, *in fine in* §. 8.

De puellis quid dicendum ante septennium? Manuel in expositione Motus proprij Pij Quinti interdicentis ingressum mulierum in monasteria virorum, & Sorbus *in privilegia mendicantium* 2. *p. verb. ingressus in monasteria Monialium*, *in suis annotationibus*, *n.* 2. Sentiunt non licere puellis sex annos excedentibus ingredi Monialium monasteria, eo quia in ea ætate jam usu rationis videntur potiri. Alij licitum esse dicunt ingressum usque ad septennium completum: secus pòst, Cordubens. *in summa q.* 60. *in fine*; alij denique absolutè putant tam pueros, quàm puellas non ligari sub prohibitione, donec rationis usum habeant, quia ante illam sunt culpæ expertes, & ex consequenti evadunt excommunicationem ingrediendo monasterium, Henriquez *lib.* 4. *de pœnit. cap.* 5. *num.* 2. *in commento litera M.* & Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 1. *cap.* 12. *numer.* 8. ubi ait puerum doli capacem incurrere excommunicationem, si clericum percutiat, ex *c. pueris*, juncta glossa *verb, pueris*, *de sentent. excommunic.*

Ex his quoque decidi potest, an Episcopus possit Monialibus ex causa justa concedere licentiam exeundi de quibuscunque monasteriis, etiam sibi non subditis, & quæ causæ dicantur licitæ ad exeundum? Prima pars supponit ex causa justa posse Moniales egredi, & constat exigi justam, & gravissimam, quia res est gravissima, ex *cap. periculoso*, *in principio*, *de statu regular. in* 6. per hæc verba: *Nulli earum tacitè, vel expressè professæ sint, vel esse valeant, quacumque ratione, vel causa*, &c. *monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas concedatur.* concordat Trident. *sess.* 25. *cap.* 5. *de regular.* ibi: *Nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda.* Et denique Pius Quintus in Motu proprio, incipit, *Decori*, *& honestati*, edito anno 1569. Kalendis Februarij sic loquitur, ibi: *Ordinamus nulli Abbatissarum*, *Priorissarum*, *aliarùmve Monialium de cætero*, *etiam infirmitatis*, *seu aliorum monasteriorum etiam eis subjectorum*, *aut domorum parentum*, *aliorùmve consanguineorum visitandorum*, *aliave occasione*, *& prætextu*, *nisi ex causa magni incendij*, *vel infirmitatis*, *lepræ*, *aut epidimiæ à monasterijs exire*; *sed nec in prædictis casibus extra illa*, *nisi ad necessarium tempus stare licere.* sic Pius Quintus. Et quamvis Trident. generaliter tantùm rem tetigerit, & *c. periculoso*, & Pius Quintus ad causas speciales descenderint, non propterea commisit Episcopo, quòd esset causa legitima arbitrio illius declaranda; sed Episcopi arbitrio commisit determinare, an causæ propter quas Moniales possunt procuraret egredi ex Monasteriis sint causæ veræ, ac tales, quales petuntur tam in prædicto *c. periculoso*, quàm in prædicto Motu proprio, de quibus paulo pòst.

Resolutio ergo sit. Moniales omnes professæ omnino prohibentur, ne monasterio egrediantur, nisi interveniente causa legitima exeundi approbanda ab Episcopo, indultis, & privilegiis non obstantibus. Quæ conclusio obligat, & comprehendit omnes, & singulas totius orbis, & cujuscunque Ordinis Moniales. Item loquitur cum Episcopis universis, & de Monasteriis sibi subjectis, & non subjectis, dummodo sint professæ, ibi: Nemini liceat post professionem, quod extenditur tam ad tacitam, quam expressam: est enim utraque professio simpliciter emissa in quibuscunque monasteriis Monialium, etiamsi vivant sub gubernatione Militiarum, etiam Hierosolymitanæ sub quacunque regula. Esse autem hanc mentem Concilij. & Pij Quinti, est in confesso, non posse scilicet Moniales exire à quocunque monasterio sine causa justa ab Episcopo approbanda. ita Campanil. *in diversor. jur. canon. rubr.* 12. *c.* 16. *n.* 22. *prope finem*, & Armendariz *in additionibus ad dictum librum secundum tit.* 18. *l.* 7. quos refert, ac sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcopi*, *alleg.* 102. *n.* 28. *prope finem*: secundùm quos Monialibus nunquam licet exire à monasterio etiam cum causa justa, nisi de communi consensu superioris regularis, & Episcopi Diœcesani: quòd si Moniales, quæ Regularibus subjectæ sunt, sine Bulla, & licentia Episcopi exierint non obstante licentiam suorum superiorum Regularium, tam Moniales, quàm earum superiores puniri possunt à Diœcesano censuris, & alijs juris remediis, ut decisum referunt Campanil. & Armendariz *suprà*,

Navarrus tamen *cons.* 6. incipit, *Tam generalis*, *sub n.* 6. *de statu monach.* ait requiri approbationem Episcopalem, quando Moniales exire volunt de monasteriis Episcopo subjectis, atque ita exemptis, quòd Romano Pontifici immediatè subduntur, secus quando Regularibus subditæ sunt: tunc enim satis est licentia superioris Regularis, sequitur Ludovicus Miranda in manuali Prælatorum *q.* 3. *de clausura Monialium art.* 6. quibus accedit Fr. Emmanuel *q. regular. tom.* 1. *q.* 49. *art.* 6. dicens sufficere solùm licentiam Provincialis, seu generalis absque approbatione Episcopi. Nihilominus urget Concilium, dum ait *d. c.* 5. causam ab Episcopo approbandam, & cogit constitutio Pij Quinti anno 1569. ita disponens, cui adhæret tenaciter Confectius *de privilegiis Ordinum mendicantium tit.* 20. *c.* 4. firmans in illis tribus casibus, de quibus loquitur Pius Quintus, & sic de cæteris, desiderari licentiam Episcopi, & Regularium in monasterijs, quæ Regularibus sunt subjecta, ubi expressis verbis Motus ille proprius petit licentiam utriusque superioris; nec differt Azor. *part.* 1. *instit. moral. lib.* 13. *c.* 8. *quæs.* 1, *vers. item quærebatur*, tradens absolutè in monasteriis, quæ subsunt Regularibus, exigi Episcopi, & superiorum licentiam; idem vult Capuccinus *in annotationibus ad compendium privilegiorum Mendicantium*, *verb. clausuræ Monialium*, *ad finem*, loquens de tribus illis casibus, quales sunt, sequuntur.

Porrò causæ ob quas possunt exire è monasterio, referuntur à Pio V. scilicet magni incendij, infirmitatis, lepræ atque epidimiæ: an verò hujusmodi casus extendi possint ad alios similes? Pars negans ex eo probatur, quia Pius Quintus strictè in sua constitutione interdixit exitum Monialibus à suis Monasteriis, exceptis tribus illis casibus, extra quos posuit excommunicationem ipso facto contra Moniales aliter exeuntes, & contra concedentem licentiam egrediendi quoquo modo, ac denique contra concomitantes easdem Moniales; igitur non est contradicendum, nec extendendum, ita Fuscus *de visitatione lib.* 2. *c.* 18. *n.* 17. Gutier *canon. lib.* 1. *c.* 14. *per totum*, Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccl. decis.* 545. *in* 1. *edit. & resolut.* 541. *in* 2. *edit.* ubi respondet contrariis argumentis, sequitur Ludovic. Miranda *in manual. Prælat. tract. de sacris Monialibus*, *q.* 3. praxis Episcopalis *p.* 1. *verb. Moniales*, §. 16. *vers. secundo*, *& p.* 2. *eodem verbo in fine*, ubi addit sic declarasse sacram Congregationem: quibus accedunt Zerol. *in praxi in nova edit.* 1. *p. verb. Moniales ad decimum sextum quæsitum*, *dub.* 2. *& p.* 2. *verb. Moniales*, *in fine*, & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 12. *c.* 16. *n.* 22.

His tamen non obstantibus dicendum est casus illos tres exceptos extendi posse ad alios similes, in quibus eadem, aut major ratio reperiatur. ita Navar. *in com.* 4. *de regul. n.* 48. *& in c. statuimus* 19. *q.* 3 *n.* 49. Azor.

Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 8. *q.* 1. *vers.* 3. & Joan. de la Cruz *de statu Relig. lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 4. *vers. an verò liceat*, dicentes tres illos casus a Pio Quinto in sua constitutione exceptos, ampliari ad alios similes. Quinimò Llamas *in methodo curationis in append.* §. 10. & Sanch. *in præcep. Decal. lib.* 6 *c.* 15. *n.* 37. indistinctè, & absolutè volunt licitum esse Monialibus egredi ob alias causas iis similes, quas Pius Quintus expressit. Dummodo casus obstent communi bono Monasterii, ac Monialium, ut colligitur ex *c. pericul. in principio, de statu reg. in* 6. & in Motu proprio Pij V. qui incipit, *Circa pastor. de ann.* 1566. ubi in omnibus, & per omnia in eo contenta confirmantur, & propter solam communis boni Monialium rationem egressus permittebatur, ut apparet ex his verbis: *Nisi fortè tanto, & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absque gravi periculo, seu scandalo commorari.* Unde videtur non extendit ad casum, qui respicit solum commodum Monialis privatum, sed ad casum respicientem commune religionis bonum, quod præponderat bono privato cujuscunque, & ex egressu maximum clausuræ in commune religionis bonum statutæ detrimentum venit; neque periculum ex morbo consurgens, & ab intrinseco morbo proveniens, egressu cessat statim; sed Monialem ipsam comitatur. Quare non potest justè concedi licentia Moniali egrediendi claustro, ut curetur morbus ita periculosus, ut desperetur salus, nisi ipsa egrediatur; est enim casus privatæ utilitatis: secus quando est morbus contagiosus, etiamsi expressus in motu proprio non reperiatur; qualis est morbus Gallicus, morbus sancti Lazari, & ignis D. Antonij, quando scilicet intra septa Monasterij hujusmodi morbis medicina applicari nequit sine periculo gravi contagionis contra reliquas Moniales emergentis: sunt enim casus similes, prout docent Llamas *ubi supra in appendice in fine posita in* §. 10. Sanchez *d. c.* 15. *n.* 43. ubi *n.* 44. ait idem esse dicendum, si timor sit belli imminentis faciendi ab infidelibus, quando ipsæ Moniales detrimentum patiuntur, nisi in tutum locum se recipiant: ita Navarr. *comment.* 4. *n.* 48. *de regularibus*, Azor. *suprà d. lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1. *ad finem*, *vers. tertiò quæres*, quoniam est casus similis exceptus à Pio Quinto. Et, ne multus sim in eadem re, operæ pretium erit hoc loco referre eandem constitutionem Pij Quinti, ut ex ea constent casus quos excepit, & qui similes eisdem sint, & possunt esse affines. Tenor autem constitutionis est sequens.

Decori, & honestati omnium Sanctimonialium, quarum Jesus Christus Dominus noster sponsus est ut in puritate, & castitate superædificantes in ipso feliciter inhabitare valeant, consulentes ea, quæ illarum existimationi detrahere possent, decet nos consultò summo verè sanè periculo, & scandalo plena res est, ac regulari observantiæ vehementer adversatur, Sanctimoniales aliquando parentes, fratres, sorores, aut alios agnatos, nec non monasteria, & alia filiationes nuncupata, etiam eis subjecta visitandi, aut infirmitatis causa, aliovè prætextu à monasteriis exire, & per sæcularium personarum domos discurrere, & vagari, quo veluti colore eximium quoque honestatis, & pudicitiæ decus in discrimen committunt. Unde nos malo huic pro nostro pastoralis officij debito salubriter occurrere volentes, inhærentes etiam decreto sacri Conc. Triden. de clausura Monialium disponenti, ac aliis nostris literis super hujusmodi clausura editis adjicientes volumus, sancimus, & ordinamus, nulli Abbatissarum, Priorissarum aliorumvè Monialium etiam Carthusien. Cistercien. sancti Benedicti, & Mendicantium, & quorumcunque aliorum Ordinum etiam militarium, ac statutum, graduum, conditionum, dignitatum, ac præeminentiarum existentium etiam è Regia, vel Illustri prosapia ortarum, de cætero etiam infirmitatis, seu aliorum monasteriorum, etiam eis subjectorum, aut domorum parentum, aliorumve consanguineorum visitandum, aliàve occasione, & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ, quæ tamen infirmitas, præter alios Ordinum superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum jurisdictione exempta esse reperiantur, cognita, & expresè in scriptis approbata sit, à Monasteriis præfatis exire: sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere. Aliter autem, quàm ut præfertur egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, nec non comitantes, ac illarum receptatrices personas, sive laicas, aut sæculares, vel Ecclesiasticas consanguineas, vel non, excommunicationis majoris latæ sententiæ vinculo, statim eo ipso absque alia declaratione subjacere, à qua, præter quam à Rom. Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant. Et insuper tam egressas, quàm præsidentes, & alios superiores prædictos eis licentiam hujusmodi concedentes, dignitatibus, officiis, & administrationibus per eas, & eos tunc obtentis privamus, illas, & illos ab obtenta, & alia in posterum obtinenda inhabiles, nec non licentias, & facultates, seu indulta, & privilegia exeundi à Monasteriis, & extra illa standi, à nobis, seu alio Rom. Pont. prædecessore nostro, ac Sedis Apost. Nunciis, & Legatis etiam de latere, ac majore Pœnitentiario, aut Ordinum prædictorum superioribus, aliisque personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis restitutivis, præservativis, mentis attestativis, etiam novam gratiam, & datam concedentibus, aliisque efficacioribus, & efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie etiam motu proprio, & ex certa scientia de qua Apostolicæ potestatis plenitudine etiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, nec non S. R. E. Cardinalium intuitu, & contemplatione, ac instantia, vel aliàs quomodolibet concessa, quæ prorsus abolemus, ac literas desuper confectas, & in posterum concedendas, & conficiendas, nullas, & invalidas, nulliusque roboris, & momenti fore, nec illas habentibus, & habiturissuffragari posse, & ita per quoscunque Judices, &c. Non obstan. &c. Dat. Rom. Kal. Februar. 1570.

Sed de hac re jam forsan multis videbor multus, 14 proinde transgrediamur aliò, nimirum an Episcopus possit concedere regularibus licentiam eundi ad studia? Quæ difficultas non habet locum in religiosis exemptis, quorum Episcopus non est Prælatus, sed de illis, qui non sunt exempti ab Episcopo, & tam contra exemptos, quàm non exemptos euntes ad studia sine authoritate suorum superiorum extat excommunicatio *in cap.* 2. *ne clerici*, *vel Monachi in* 6. in quam incurrunt accedentes ad quævis studia, nisi à suo Prælato cum consilio Conventus, vel majoris partis licentiam obtineant, quibus positis Sylvest. *verb. excommunicatio.* 9. *casu* 25. *n.* 55. *q.* 2. affirmat posse Episcopum dare licentiam hanc in Monasteriis non exemptis, cùm sit superior ipse immediato Prælato. Nihilominus gloss. *in eo cap.* 2. in casus positione, & *ibi* Joan. Andr. *n.* 1. Anchar. *n.* 2. *notab.* 2. D. Anton. 3. *part. tit.* 24. *cap.* 53. & Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 33. *numer.* 23. negant Episcopum posse absque consensu Abbatis concedere hanc licentiam, quia textus loquitur de immediato Prælato Conventus, qualis non est Episcopus; quinimò Tabien. *verb. excommun. casu* 33. *in principio*, vult nec satis esse licentiam Epi-

Episcopi cum consilio majoris partis Conventus.

Adde posse Episcopum dispensare in voto paupertatis facto ab aliquodum est in sæculo, quàvis sit de paupertate absoluta, quam promittunt Religiosi, per quod obligantur ad non acquirendum sibi aliquid, neque ad disponendum de illo pro sua voluntate; quare cùm sit votum simplex, potest Episcopus dispensare in eo, Navarr. *lib.* 3. *tit. de voto conf.* 9. *n.* 4. *& comment.* 1. *de regularib. n.* 21. *verf.* 19. Est enim Episcopus in rebus spiritualibus superior, & ideo ab eo petenda est licentia ad hujusmodi acquisitionem, dispositionem, & usum earum rerum, quas acquisivit, Sanchez *lib.* 7. *cap.* 18. *n.* 31. *&* 32.

16 Quæri item potest, an Episcopus in aliquo casu possit absolvere Religiosos exemptos? Pars negans est certa, non posse Episcopum sine licentia superioris exemptorum, & absque illa nulla est Episcopo in eos jurisdictio. Ex superioris tamen licentia possunt exempti se subjicere Episcopo, vel cuicumque etiam capaci potestàtis absolvendi, & dispensandi. Molina *tom.* 4. *de justitia disp.* 61. *num.* 3. Quòd si superior nequeat absolvere suos religiosos exemptos, tunc enim potest Prælatus subjicere religiosum subditum Episcopo loci, in quo religiosus ipse commoratur, censetur enim Episcopo illi subjectus. Sanchez *in*
17 *præcepta Decalogi lib.* 4. *cap.* 39. *n.* 32. *&* 35. ubi addit posse absolvi exemptum ab Episcopo ex tacita Religionis licentia, puta si Prælatus est excommunicatus denunciatus, aut decessit, aut abest longe ita Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. c.* 16. *num.* 8. *in commento litera* T. post D. Antoninum 3. *p. tit.* 24. *cap. ultim.* §. 1. *verf. & notat, quod propter*, ubi sic ait: *In casu quo regularis excommunicatus non haberet Prælatum, qui esset Sacerdos, vel si esset defunctus ipse Prælatus, vel excommunicatus, ad Diœcesanum recurrendum est*, secundùm Hostiensem; sequitur Sylvester *verb. Apostasia q.* 8. *numer.* 11. *ad finem*, ubi ait super exemptum nullam habere Episcopum authoritatem, nisi fortè in foro conscientiæ absolutio in defectu Prælati concedenda sit.

In votis an possit exemptus ab Episcopo dispensa-
18 ri? Negat *gloss. final. in Clementina penultima, de sentent. excommunic.* dicens exemptum non posse exemptioni cedere, & se subjicere Ordinario sine licentia; quia exemptio est inducta in favorem Religionis: ideo obtenta superioris licentia exempti possunt subjici Episcopo, ut ab eo absolvantur, & cum eis dispensetur, ita Sylvester *in summa verb. absolutio* 5. *num.* 2. *verf. quantum ad exemptos.* Soar. *tom.* 4. *disp.* 39. *sess.* 2. *num.* 3. ubi vult hoc praxi receptum tam in absolutionibus, quam in dispensationibus, idem vult Molina *tom.* 4. *de justitia disp.* 61. *num.* 5. Avila *de irregularitate loquens de censuris* 3. *p. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 6. quod etiam procedit in casibus reservatis, & in aliis quæ conceduntur in Tridentino *sess.* 24. *de reformat. cap.* 6. Episcopis erga suos subditos: atque ita potest regularis de licentia sui Prælati, quamvis sit exemptus, se subjicere Episcopo, ut eum absolvat, & cum eo dispenset, sic Molina suprà *num.* 4. *corollario* 2. Henriquez *lib.* 10. *de sacramento Ordinis cap.* 20. *num.* 2. *& in commento litera* H. & Suar. *d. disp.* 30. *sess.* 3. *& tom.* 5. *in tertiam partem, disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 12. & alij, quos referens sequitur Sanchez *d. cap.* 39. *numer.* 33.

Quinimò si Prælatus ipse, & subditi illius egeant absolutione, aut dispensatione, poterit semetipsum, & subditos ad hunc effectum subjicere Episcopo; potest enim uti licentiis, quas concedere potest subditis, Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 37. *num.* 39. & Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 25. *num.* 2. & Suar. *d. tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *n.* 12. quod procedit, quando potestas absolvendi, quæ non est in Prælato immediato religionis, non est etiam in Provinciali, aut alio majori superiore, quia si hæc facultas sit in Provinciali, nequit Episcopus absolvere, nisi de consensu Provincialis, nec sufficit consensus superioris immediati.

De Monialibus, quæ sunt subditæ Episcopis, 19
manifesti juris est ipsos posse absolvi ab excommunicationibus, & dispensari cum illis, virtute decreti Tridentini *d. c.* 6. Sanch. *d. c.* 39. *n.* 34. Non tamen competit hæc potestas Abbatissæ respectu Monialium, cùm sit incapax, nisi ex speciali Pontificis potestate, quam hactenus non legimus concessam; quoniam potestas dispensandi est jurisdictionis spiritualis, Lessius *lib.* 2. *de justitia cap.* 40. *dub.* 13. *n.* 107. & Soarez *tom.* 2. *de Religione tract. de voto lib.* 6. *c.* 10. *n.* 15.

Quid ergo de Monasteriis commendatis dicen- 20
dum, ubi Religiosa observantia custoditur? Responde Episcopum posse, & debere admonere Prælatos illorum, ut visitent, & violatores observantiæ corrigant, qui si intra sex menses superiores visitare neglexerint, Episcopus visitare poterit, non obstante quocumque privilegio, aut appellatione, juxta Concilium Tridentinum *sess.* 21. *c.* 8. Fr. Emmanuel *tom.* 1. *regularium q.* 36. *art.* 3. *per totum*, & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 50. Quando verò in commendatis Monasteriis non viget observantia regularis, quamvis sint exempta, possunt illa annis singulis visitari ab Episcopis, etiam tanquam Apostolicæ sedis delegatis, juxta Concil. Triden. *d. c.* 8. *& sess.* 25. *de regular. cap.* 11. & vult. Armendar. *in additionibus ad recopil. legum Navarræ lib.* 1. *tit.* 6. *l.* 5. *numer.* 99. §. 2.

Insuper Episcopi, qui incumbunt correctioni, &
visitationi exemptorum tanquam Sedis Apostolicæ 21
delegati, possunt procedere contra impedientes Conservatores: quin etiam, si regulares dum ingredi vult ob clausam visitationis fores clauserint, integrum est vim inferre illis, & ostia frangere, prout docent Innocent. *in c. venerabili, de censibus.* Fusc. *de visitatione lib.* 2. *c.* 19. *post num.* 1. & Campanil. *rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 52.

Præterea Episcopus potest cogere regulares, ut in- 22
terdicta, & excommunicationes ab eo latas publicent in eorum Ecclesiis, si ipse præcipiat ad eas servare tenentur, habetur in Concilio Tridentino *sess.* 25. *de regularib. cap.* 12. quod antea dispositum erat *in c. cum & plantare*, *§. excommunicatos, de privilegiis*, Francisc. Leo *in thesauro for. Eccles. part.* 1. *c.* 8. *n.* 19. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 210. *verf.* 5. Fr. Joan. de la Cruz *de statu Religionis lib.* 2. *c.* 7. *dub.* 2. Fr. Emmanuel *in addit. ad Bullam Cruciatæ fol. mihi* 29. Henriq. *in summa lib.* 13. *c.* 42. §. 3. *in fine*, Cochier *de jurisdictione Ordinarij in exemptos part.* 2. *q.* 4. *n.* 46. Item teneri regulares etiam privilegiati vitare excommunicatos, & nominatim interdictos, ut *in d. §. excommunicatos*, vult Abbas *ibi n.* 1. Covar. *in c. Alma, part.* 1. §. 1. *n.* 2. & Barbos. *eodem, §. excommunicatos, n.* 13. *&* 14. ex ea ratione, quia quamvis regulares exempti nequeunt excommunicari ab Ordinariis, ex hoc non sequitur, quòd non debeant vitare alios, qui ab Ordinariis sunt ritè excommunicati, eo quòd obligatio vitandi nominatim denunciatos non procedit ex jurisdictione Ordinarij excommunicantis, à qua sunt exempti, sed provenit ex lege ita disponente, à qua regulares non eximuntur, Ugolin. *de censuris tabul.* 1. *cap.* 13. *§.* 8. & Barbos. *ubi proximè d. numer.* 14. *ad finem*.

Multo fortiùs potest Episcopus compellere clericos 23
suæ Diœcesis quantumcunque exempti, ut promulgent interdicta, & excommunicationes à se latas, & devitent nominatim interdictos, & excommunicatos, per textum *in d. c. cùm & plantare*, & *ibi* Barbos. *n.* 24. *verb. nominatim*, ubi addit nominatim ex-

excommunicatos dici, quando proprium nomen exprimitur, vel aliquo indubitabili signo demonstratur. Similiter potest cogere exemptos, ut accedant ad processiones publicas, si beneficia habeant etiam simplicia in Diœcesi sua, aut officia Ecclesiastica. Aloys. Ricc. *in collectaneis decis. part. 4. collectan.* 882. *in principio.* ubi de beneficiis. Balb. *decis.* 339. *part.* 1. *ubi offic. Eccles.* Secus de Sacerdotibus nullum officium, aut beneficium Ecclesiasticum obtinentibus in civitate, vel Diœcesi: hos autem non esse ab Episcopo compellendos processiones aliquas comitari, refert decisum in sacris Congregat. Armendariz *in addit ad recopil. legum Navarræ tit.* 14. §. 31. *de processionibus n.* 12.

24 Denique potest Episcopus excommunicare regulares administrantes Sacramenta clericis, vel laicis Eucharistiæ, & Extremæ unctionis, vel matrimonii sine licentia Parochi, *Clementin.* 1. *de privilegiis*, ubi Barbos. *n.* 3. *pag.* 121. addit ipso facto esse excommunicatos regulares Sacerdotes sine licentia speciali Presbyteri matrimonia ministrantes, sive solemnisantes: nec posse sine Ordinarii licentia indulgentias publicare, quas à Summo Pontifice impetrarunt, subsunt enim Episcopi jurisdictioni, ex Concilio Tridentino *sess.* 6. *de reformat. c.* 3. *& sess.* 24. *c.* 11. *de reformat.* Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 104. *n.* 69.

§. VII.

Quid possit Episcopus circa festa nova instituenda, & circa Missarum numerum reducendum.

EPITOME

1 *Episcopus in sua diœcesi an possit nova festa inducere?*
2 *Festa sacra cum clero, & populo potest Episcopus indicere in honorem alicujus Sancti in Sanctorum numerum relati.*
3 *Episcopus sine populo præsente, aut ad id vocato, an possit dies festos sacrare Sanctis, qui non sunt per summum Pontificem in Sanctorum numerum adscripti?*
4 *Festa de præcepto observando potest Episcopus inconsulto populo in Synodo indicere.*
5 *Episcopus potest cogere regulares, ut in concionibus, aut in offertorio Missarum conventualium declarent populo dies festos de præcepto observandos & jejunia obligatoria illius hebdomadæ.*
6 *Princeps sæcularis procedere potest contra laicos non observantes festa Ecclesiastica.*
7 *Princeps sæcularis non potest facere dies festos sine authoritate Episcopi.*
8 *Laici possunt statuere pœnas contra violantes festa Ecclesiastica.*
9 *Episcopus potest abrogare dies festos, vel subrogare illos.*
10 *Episcopus non potest prohibere in festo ea, quæ de se sunt licita sub excommunicatione.*
11 *Episcopus an possit in sua Diœcesi instituere ordinem diversum recitandi ab officio Romano?*
12 *Episcopus non potest reducere ad minorem numerum Missas, quæ fuerunt impositæ in fundatione Ecclesiæ.*
13 *Episcopus nequit reducere ad minorem numerum Missas beneficiorum in sua fundatione certum numerum exigentium.*
14 *Episcopus nequit reducere ad minorem numerum Missas particulares votivas, aut pro defunctis, quando à particularibus petuntur datis justis stipendiis.*
15 *Episcopus sine Synodo congregata potest reducere Missarum numerum ad minorem, & quid de Generalibus Ordinum, seu Abbatibus?*
16 *Episcopus an possit dispensare, ut Missæ dicantur in Altari diverso, si non possunt dici in loco constituto.*
17 *Missæ augendæ eleemosynæ cui datur potestas.*
18 *Missæ pro quibus datur pingue stipendium, anpro parvo dici possim?*
19 *Missa etiam de Sancto in Altari privilegiato pro defunctis dici possunt sine dispensatione Episcopi.*
20 *Episcopus an possit mutare voluntates pias defunctorum, & legata relicta.*

Dubitatur primò, an Episcopus in sua Diœcesi possit nova festa inducere? Responsio est affirmativa. Navarr. *de horis Canonicis c.* 11. *nu.* 27. & colligitur ex *c. novit, dist.* 12. ibi, *in qualibet Ecclesia*, & ibi, *Illustrissimus Cunha*, *n.* 2. non obligabunt tamen si populus ex causa rationabili contradicit, Saa *in summa verb. festum n.* 2. Posse autem Episcopum in sua Diœcesi constituere, ut aliqui dies festi colantur, ac celebrentur, tradit Felinus *in cap.* 1. *num.* 18. *de sponsalib.* Covarr. *lib.* 4. *variar. c.* 19. *n.* 4. *vers. præter hos*, & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 26. *q.* 1. requiritur tamen, ut vocetur clerus, & populus ab Episcopo, sine quibus præsentibus dies festos nequit instituere: adhibetur autem populus non, ut cum Episcopo instituat venerandos dies, sed potiùs, ut à populo audiat Episcopus, si fortè multiplicatis festis oneretur & quæ festa fortè omitti possint, ita Petrus Gregorius *l.* 1. *part. juris Canon. tit.* 19. *c.* 4. *schol.* 3. Azor. *d. c.* 26. *q.* 2. 1

Hæc de jure communi. De consuetudine est tamen introductum, ut dies festi populo minime vocato sola Episcopi authoritate constituantur adhibito consilio clericorum. sic Butrius *in cap. final. de feriis*, quia in his, quæ tendunt in favorem animæ, quilibet est subjectus Episcopo, *cap. cùm sit, de foro competent. cap. novit, de judiciis*, & hæc est verior opinio, quam sequitur Cassaneus *in Catalogo gloriæ mundi* 3. *p. considerat.* 48. Azor. *d. c.* 26. *q.* 2. *in fine* Nec refert *c. fin. de feriis*, quia ibi non ostenditur, nec decernitur Episcopis, quòd instituant festa vocato ad id clero, & populo, sed quòd festa indicta ab Episcopo celebrentur à clero, & populo, & in hac possessione sunt Episcopi ex voluntate saltem tacita Summorum Pontificum, quod intelligitur de festo Sancti jam in numerum Sanctorum, à Pontifice relati, à quo solùm canonisatur, *c.* 1. *de reliq. & vener. Sanctorum.* 2

Dubitatur secundò, an Episcopus sine populo, & clero possit dies festos sacrare iis, qui non sunt à Summo Pontifice in Sanctorum numerum adscripti? Cassaneus ex textu *in c. conquestus* 5. *& ultimo*, *de feriis, verb. quas singuli Episcopi*, *suprà consid.* 48. *part.* 3. vult posse Episcopum in sua Diœcesi facere, quem voluerit coli pro Sancto, & hanc partem tenuit Panorm. *in d. c. final. per textum ibi*, *& in c.* 1. *de consecrat. dist.* 3. Contrarium tamen, non posse scilicet Episcopum sacrare dies festos illis, qui non sunt ab Ecclesia in Sanctorum numero collocati, est verius. sic Azor. *in d. c.* 26. *q.* 4. ex gloss. *in cap. pronunciandum, de consecrat. dist.* 3. ubi decernitur non habere Episcopum hoc jus, quod etiam constat ex *c. audivimus, de reliq. & venerat. Sanctor.* ubi Alexander Tertius decrevit non esse integrum pro Sancto aliquem venerari sine authoritate Romanæ Ecclesiæ, idem docet Carrascus *c.* 2. *n.* 32. super 3

aliquas

aliquas leges Recopil. Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 43. num. 9. & 11.* quos sequitur Barbos. *alleg. 105. num. 36. & in d. c. ultimo, de feriis n. 23.*

4 Dubitatur tertiò an, possit Episcopus in Synodo indicere festa observanda sub præcepto inconsulto populo; Cassaneus *d. 3. part. consid.* 48. affirmat, quia ad actus spirituales peragendos consensus populi non est in consideratione; sicut apparet in electionibus faciendis de Prælatis; juvat *cap. 2. de institutionibus.* Nec obest Panor. *in cap. final. de feriis*, quem pro contraria parte refert: non enim textus ait venerationem Sanctorum non esse inducendam, & decernendam per Episcopum clero, & populo; sed textus *ibi*, & textus *in d. cap. 1. de consecrat. dist.* 3. dicunt festivitates Sanctorum esse venerandas per Episcopum cum clero, & populo, quod est diversum, dictio namque posita cum clero, & populo, non conjungitur principaliter, sed accessoriè ad ipsum Episcopum, qui in spiritualibus est caput, & principalis: ideo potest in Synodo indicere festa observanda de præcepto absque consensu populi. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 19. num. 1. 6.*

5 Dubitatur quartò, an teneantur regulares in concionibus, aut in offertorio Missarum conventualium declarare fidelibus dies festos in illa hebdomada occurrentes, jejunia contingentia? Fr. Emmanuel *quæstion. regularium tom. 1. quæst. 43. art. 7.* tradit regulares posse cogi ad hoc faciendum.

6 Dubitatur quintò hoc loco, an possit Episcopus procedere contra laicos non observantes dies festos? Affirmat decisio Pij Quinti *in sua constitutione 5. §. cùm verò, vers. in aliis autem*, Sotus *de justitia lib. 2. q. 4. art. 4. post medium*, & Covarruv. *de sponsalib. part. 2. c. 6. n.* 18

7 Princeps tamen sæcularis non potest subditis suis indicere, & præcipere, ut observent festum alicujus Sancti sine authoritate Episcopi, Azor. *2. part. instit. moral. lib. 1. c. 26. quæs. 5.* tanquam dies sacros, aut sanctos, ita Abbas *in c. quoniam, de feriis n. 2.* Non enim poterit Magistratus civilis dies festos, & sacros instituere, vel indicere, erit autem integrum illis præcipere, ut his diebus à negotiis abstineant, & litibus, jurgiis, & similibus functionibus civilibus vacent. *l. omnes dies. C. de feriis*, ubi statuitur, ut hi dies festi serventur; non tamen tenentur rem divinam audire, sed a servilibus operibus se continere debent.

Porrò sæculares Magistratus possunt statuere pœnas contra violantes festa indicta ab Ordinario, *cap. irreligioso, de consecrat. dist.* 3. Alderan. *in generali stat. interpret. conclus. 1. num.* 257. gloss. *in Clement. ne Romani, de electione, vers. tolli*, dicens posse inferiorem jure Canonico adjungere pœnam prohibitioni, & legi superioris, etsi contra legem superioris inferior nequeat statuere; potest tamen sæcularis prohibitioni de servandis festis ab Ordinario statutæ pœnas adjicere, Covarr. *de sponsalib. 2. part. cap. 6. numer. 18. per totum.*

8 Quare quamvis Princeps sæcularis possit pœnas addere, tamen dies festos suis subditis indicere sine authoritate Episcopi nequibit, Abbas *in cap. 2. num. 2. de feriis.* Quinimò consuetudo laicorum non poterit dies festos introducere, probatur, quia laici consuetudine nequeunt in electionibus Episcoporum vocem habere, ut per Firmian. *de Episcopo lib. 1. part. 3. quæst. 60. & lib. 2. part. 1. quæst.* 41. Selva *de benefic. part. 2. quæst. 23. numer. 12. & numer.* 21. & Balb. *de præscript. 1. p. 5. quæst. 7. n. 17. & q. 10. n. 4.* quia nulla datur facultas laicis disponendi de Ecclesiis, & de rebus Ecclesiasticis, sive in temporalibus, sive in spiritualibus, *c. bene quidem 1. dist. 96. verb. quibus nulla, de Eccles.* ut per Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de favore clericorum reali. §. 2. n. 2. & sequent.* igitur Princeps sæcularis non potest sine authoritate Episcopi facere dies festos. Idem dicendum est de Republic. vel civitate aliqua, ita Sylvester *verb. Dominica in principio, n. 2.* & Sayr. *in clavi lib. 7. c. 3. vers. quinta propositio*, eo quò diei festi cultus est unus ex actibus Religionis, quo Deus colitur; de cultu autem Dei Prælati Ecclesiastici solùm habent curam, & ideo Episcopus potest indicere dies festos de novo vel abrogare aliquos, qui ex particulari loci consuetudine, vel præcepto servantur, aut alios subrogare, prout sibi visum fuerit magis expedire: nec non dispensare circa festa particularis consuetudinis, vel præcepti, & circa festa consuetudinis universalis, vel præcepti universalis Ecclesiæ, ex causa tamen justa, non solùm cum particularibus, sed etiam cum universo populo sibi subdito. Institutos autem festos dies Religiosi tenentur servare, Sayr. *ubi supra*, etiam si sint exempti, prout Concil. Trident. *sess. 25. de regul. c. 12.* statuit. 9

Dubitatur sextò, an Episcopus possit prohibere in die festo ea, quæ sunt licita sub excommunicatione? 10
Respondetur negativè, & nullam esse excommunicationem tradit Emmanuel de Saa *in summa verb. festum n.* 4. ex Navarr. Idem dicendum est de operantibus in diebus festivis causa necessitatis, vel pietatis, si dicatur, ut nemo operetur etiam ex istis duabus causis sub pœna excommmunicationis: erit namque sententia nulla quasi continens errorem intolerabilem & contra jus expressum *in cap. final. de feriis, in fine*, ubi habetur, nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat. Quòd si ista non fuerint in sententia expressa, debet accipi juridicè sententia, nimirum, ut nullus operetur in diebus festis, nisi in casibus de jure permissis. Ubi tamen dubium esset, tradunt Sylvester *verb. Dominica, quæst. 7.* Navarr. *in manual. cap. 13. n. 15. vers. admonemus* & Lud. Lopez *1. par. instruct. conscien. cap.* 52. vel abstinendum esse, vel consulendum Episcopum, sequitur Saa *supra numer. 6.*

Dubitatur septimò, an Episcopus in propria Diœcesi possit instituere ordinem diversum recitandi ab officio Romano? 11
Navarr *de horis Canon. cap. 11. num.* 27. ait posse Episcopum nova officia ordinare, non obstante, quòd Pius Quintus in motu Breviarij videatur appellare pravam consuetudinem Episcoporum, eo, quia non agit de Episcopis, qui mutant formas suorum Episcopatuum, sed loquitur de illis, qui mutant formam Romanæ Ecclesiæ: additque *numero* 16. integrum esse Episcopis ex rationabili causa dispensare, ut subditi secundùm aliam formam diversam à forma sui Episcopatus pensum horarum solvant; sed de his Illustrissimus Cunha *in cap. novit. dist. 12. & in cap. de iis, eadem distinctione, & in cap. 1. dist. 91. num.* 11. cui addidit *fol. 879. num.* 5. posse Archiepiscopum Braccarensem Breviarium, quo Ecclesia Braccarensis utitur, editum ducentis annis ante editam Bullam Pij Quinti, cum suis Capitularibus de novo emendare, nec non reformare aliquid addendo ex Romano, vel detrahendo, & in meliorem formam illud reducendo. Probatur, quia ex jure communi licet Episcopis gubernare Ecclesias suas absolutè, novos ritus inducere quoad divinorum Officiorum celebrationem, ut deducitur ex *cap. novit.* & ex *cap. quando, de his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, Azor. *part. 1. lib. 10. cap. 13. quæs.* 11. & Navarr. *lib. 3. consilior. tit. de regularibus cons. 79. num. 2.* ergo similiter poterit Breviarium suæ Diœcesis additis nonnullis innovare, mutare, & in meliorem usum reducere. Juvat post constitutionem Pianam Breviarium Compostellanum à Domno Gaspare Assunicha sine authoritate Capituli & inconsulto Romano Pontifice reformatum, & emendatum fuisse & Breviarium, quo utitur Sanctissimus D. Benedicti Ordo omnium Monachorum

chorum consensu hisce temporibus etiam reformatum audivi. Quibus argumentis, ac rationibus ductus, & consultus respondi posse Praelatum Braccarensem Breviarium remoto omni scrupulo de consensu Capituli emendare, innovare, & ad meliorem formam, additis multis, & sublatis aliis, reducere; secundùm Navarrum *de oratione, cap.* 11. *num* 27. ubi concludit posse Praelatos in suis Ecclesiis proprias recitandi formas inducere, & veteres revocare.

12 Dubitatur octavo, an Episcopus possit reducere ad minorem numerum Missas, & Sacrificia imposita in fundatione Ecclesiae? Responsio est negativa, ita Congregatio censuit ex decreto Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 4. ut refert praxis nova *part.* 2. *cap.* 3. *n.* 31. Miranda in manuali Praelatorum *tom.* 1. *quaest.* 41. *art.* 12. *concl. unica. prope finem*, & Aloys. Ricc,
13 *in praxi fori Eccles. resolut.* 341. *num.* 4. *& sequent.* Idem dicendum est de numero Missarum certo posito in fundatione beneficiorum; in quibus onera annexa, quamvis sint gravia, adimpleri debent, & potest minui numerus Missarum vigore Concilij Trident. *cap.* 4. *sess.* 25. *de reform.* secundùm quod aliarum Missarum numerus temperari potest. Non enim decretum illud extenditur ad numerum Missarum in fundatione beneficiorum positum, ut suprà declaravit Sacra Congregatio anno 1597. die 3. Martii, ut refert praxis nova *supra*; quia Concilium aliter disponens videtur loqui de Missis ex defuncti dispositione relictis; quare nequit Episcopus has Missas in beneficiorum fundatione relictis ad minorem numerum reducere, quamvis contradicat Henriquez *lib.* 9. *cap.* 22. *numer.* 6. *in commento litera* V. ita Calet. *in margarita casuum conscientiae, verb. beneficium part.* 24. *col.* 2. *& verb. Missa, ultim.* Possevin. *cap.* 2. *numer.* 25. & Bonacin. *de sacramentis disp.* 4. *q. ult. puncti.* 7. §. 2. *numer.*

14 Dubitatur nonò, an Episcopus possit reducere ad minorem numerum Missas particulares votivas, vel pro defunctis, quando pro justis stipendiis fuerunt petitae? Responsio est negativa, quia est contra jus naturale, secundùm *cap. quae in Ecclesiarum, de constitut.* contentum sub septimo praecepto Decalogi, ne quis sua re privetur, & ex consequenti impediatur circa dispositionem de re sua. Item commutatio voluntatum defunctorum soli Principi non recognoscenti superiorem, congruit *l.* 1. *&. legatum ff. de administr. rerum ad civit. pertinent.* & dicemus *infrà num.* 20. Quare de numero particularium Missarum, vel pro defunctis, quae justis stipendiis à particularibus personis petuntur, nihil minui potest, nisi accedat consensus personnarum, quibus illae debentur. Requiritur enim causa justa, quae in hoc casu nunquam accidere poterit, ita Navar. *cons.* 9. *de celebratione Missarum numer.* 9. *& consil.* 11. *numer.* 1. *&* 3. & Fraxinellius *de obligatione Sacerdotis sect.* 7. §. 4. *numer.* 3.

15 Dubitatur decimò, an Episcopus possit reducere Missarum numerum ad minorem sine Synodo congregata, & quid de generalibus Ordinum, aut Abbatibus? Haec dubitatio continet partes duas. Quoad primam Henriquez *lib.* 9. *cap.* 22. *numer.* 6. asserit Episcopos, qui in aliis commutare regulariter non possunt ultimam defuncti voluntatem, posse, & debere ad minorem numerum Missarum reducere constituta eleemosyna, si tenue stipendium pro singula quaque Missa offeratur, ita, ut ex multis pitantiis fiat una pitantia victui diurno congruens. Quaranta. *in summa Bullarii verb. Missa fol.* 303. *ad finem*, posse Episcopum in Synodo reducere numerum Missarum à fidelibus relictarum, ubi tenues sunt eleemosynae, & Missae non dicuntur ex Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 4. *de reformat.* Contrà verò, ut anniversaria commutent, opus est Synodi consilio si nequeant propter paucitatem Sacerdotum quotannis anniversaria adimpleri, etiam dato pingui stipendio, & reducere ad pauciores etiam, cum commemoratione tamen singulorum testatorum, & multo fortiùs, si eleemosynae sint exiguae, sequitur Bonocin. *de Sacramentis, disp.* 4. *quaest. ultim. punct.* 7. §. 2. *n.* 9. dicens non esse integrum Episcopis posse moderare Missarum numerum absque authoritate Synodi, quamvis Quaranta *ubi proximè vers. perillustris*, dicat ex praedicto *cap.* 4. scilicet decretum praedictum in sacrorum etiam anniversariorum reductione locum habere ex Sacra Congregatione, nulla facta mentione de consilio Synodi. Probabilius tamen est posse Episcopos inconsulta Congregatione generali compescere onera dicendi plures Missas in beneficiis, sive Capellaniis sibi subjectis. Quare, ut onera dicendi Missas temperet Episcopus, non eget Synodi consensu, ut volunt recentiores, & Navar. *in manu. cap.* 25. *numer.* 138. & Miranda *in manuali Praelator. tom.* 1. *q.* 41. *art.* 12. *conclus. unica.*

Quoad secundam partem circa Generales, & Abbates in suis Capitulis generalibus, dicendum est talem reductionem Missarum ibi esse faciendam, hoc est, in Capitulis suis generalibus, re diligenter perspecta pro sua conscientia; prout statuit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 4. *de reformat.* ibique esse faciendam reductionem Missarum, ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt: sic in Concilio, quorum meminit etiam Concilium *sess.* 22. *cap.* 6. incipit, *In commutationibus ultimarum voluntatum*; ex privilegio tamen concesso Praelatis Ordinis Minorum possunt Praelati, ac Guardiani commutare ex uno usu ad alium necessarium legata, quae Monasteriis, ac Conventibus relinquuntur, dummodo id exerceatur, ac fiat absque scandalo eorum, ad quos talium legatorum solutio spectat. Sixtus IV. *in supplemento Minorum, fol.* 95. *concess.* 317. de quibus in eorum compend. *verb. commutare*, 9. 1. Quod privilegium extendit Leo Decimus ad res donatas per viventes, dummodo non sequatur scandalum praedictorum: habetur *in praedicto supplement. fol.* 93. *pag.* 2. *concess.* 293. In nostra tamen Societate nequeunt Superiores Praepositio generali inferiores facere hanc commutationem, quam sibi reservavit Praepositus generalis, nec nisi ea rarissime utetur, habetur *in compendio privilegiorum, verb. commutatio* §. 3.

Dubitatur undecimò, an possit dispensare Episcopus, ut Missae, quae jubentur dici in Altari certo, possint dici alibi in alio Altari? Dico primò Missas esse dicendas in eo Altari, ubi petitur celebrari, Navarrus. *in manuali cap.* 25. *numer.* 134. *& in tract. de horis Canonicis cap.* 5. *num.* 3. & Tabiena *in verb. Missa, num.* 53. alias non satisfit intentioni petentis, Phoebos *tom.* 1. *decis.* 100. refert ita fuisse judicatum, non posse scilicet celebrari extra locum à defuncto destinatum, quae sententia est communis, sequitur Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 24. *vers. octavò quaeritur*; aliter fieri esse peccatum addit, eo quòd voluntas defuncti loco praecepti est, text. *in l. cum proponebatur, ff. de leg.* 2. Surd. *decis.* 232. *n.* 5. & debet servari quantum potest, per *l. non aliter. ff. de legat.* 3. Mantic. *de conjecturis ult. volunt. lib.* 3. *numer.* 6. idem Phoebos *decis.* 47. 16

Quinimò Missa debet celebrari eodem die, & eodem loco, quo petitur, alioquin suffragium protelatur in detrimentum animarum; & in eodem loco, seu Altari, eo quia anima habet majorem valorem Missae, quando celebratur, ubi illius corpus sepultum est, quàm alibi, ita Innocentius *in cap. fraternitatem, de sepult.* & ibi Abbas *num.* 4. & Navarr. *cons.* 8. *num.* 10. *de testam.* In eodem etiam die debet fieri sacrum,

crum, quo petitur, ne fiat præjudicium petenti, aut defuncto pro quo petitur, Angel. *in verb. exequutor.* §. 14. Sylvest. *in verb. testamentum.* 2. Armil. *verb. exequutor* §. 6. Sotus *in 4. dist. 45. quæst. 2. art. 3.* ubi agit de peccato executoris pia legata retardantis. Quare si contingat anniversarium die Dominico, vel alia celebri festivitate, non debet mutari in diem sequentem, ut fit in festo omnium Sanctorum, sed debet fieri in die præcedenti, ut citiùs fruatur anima defuncti suffragio. Ita Selva *in tract. de benefic. 1. part. quæst. 5. num. 95.* quem sequitur Zerol. *in sua praxi 1. part. verb. Missa ad secundum, ad finem.*

Dico secundò cùm anima defuncti majorem recipiat utilitatem quando Missa celebratur in loco ubi jacet corpus, quàm alibi, non posse Missas transferri à locis in quibus sepeliuntur defuncti, & ita fertur respondisse Gregor. XIII. interrogatus ab Archiepiscopo quodam, teste Zerol. *in praxi part. 2. verb. Missa, in principio.* Addit tamen urgente magna necessitate de consensu Episcopi posse hoc onus transferri, utpote si Ecclesia sit diruta, vel sit in loco derelicto sine populo, vel periculoso, & *1. part. verb. Visitatio* §. 9. subdit, quando reparari nequeunt Ecclesiæ, transferendas cum omnibus emolumentis, & oneribus impositis prioribus Ecclesiis, secundùm Concil. Tridentin. *sess. 21. cap. 7.* sequitur Barbosa *de offic. & potest. Episcopi alleg. 29. num. 8.* post Graffim. *lib. 2. decis. cap. 53. num. 12.* ubi concludit dispositionem testatoris mutare nemini licere, nisi Papæ, aut Episcopo ex justa causa; & ideo Capella impedita, vel Altari, Missas tenebitur alibi dicere, ne defunctus defraudetur, quia tempus, vel locus non videtur appositum ad finiendam obligationem, sed ad salutem animarum, sic Graffis, quem sequitur Bonacin. *de sacram. disp. 4. quæst. ultima, punct. 7. §. 4. num. 4.*

17 Dubitatur duodecimò, quisnam possit augere eleemosynam pro Missis celebrandis? Dico primò, Episcopum posse statuere, ut certum stipendium pro Missæ sacrificio exigatur, ita, ut nec detur minus, nec Sacerdotes majus petant, ita Soar. *in D. Thomam part. 3. disp. 86. sect. 2. concl. 1.* Fr. Ludovicus Miranda *in manual. Prælat. tom. 1. quæst. 41. art. 23.* & Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 241.* contra aliquos. Non tamen potest Episcopus condere legem, ut Sacerdotes non sacrificent pro minori stipe: aliter enim claudet viam liberalitati, & charitati; possunt enim Sacerdotes Missas offerre gratis. Fr. Emmanuel *part. 1. cap. 252. num. 4.* Soar. & Reginal. *citatis locis.* Stipendia tamen pro Missis dicendis, quando sunt valde exigua Episcopi in Diœcesana Synodo, & Abbates & generales Ordinum in suis Capitulis generalibus, re diligenter examinata possunt augere, vel numerum Missarum minuere, ita censuit Congregratio *sess. 25. cap. 4. de reformat.* Parcè tamen utantur Prælati hac facultate minuendi numerum Missarum. Navarrus *cons. 9. de celebratione Missarum num. 10.*

18 Dubitatur decimotertiò, an quando qui accipit pinguia stipendia pro qualibet Missa celebranda, possit facere celebrari easdem Missas per alios Sacerdotes pro parva stipe, relicto sibi, quod superest ex eleemosyna data? Henriquez *lib. 9. de Missa cap. 22. num. 8. ad medium.* tradit Capellanum cui datur pingue stipendium pro paucis Missis, & nequit celebrare, vel non vult, tunc enim si per alium sacrificet, satisfacere data consueta stipe, & excessum posse sibi assumere titulo beneficii, quod Domino fructus facit; reliquos verò clericos, quibus Missæ commendatur data stipe pinguissima pro quolibet Missa, posse aliis concedere dimidium stipendium, & retinere sibi alterum dimidium, negat Major *in 4. dist. 45. quæst. 3.* & Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 29. num. 32. per totum,* sive id faciens sit Parochus, sive non, nisi sit lege aliqua, vel consuetudine introductum, aut saltem colligatur ex voluntate tacita commendantium Missas, quibus ordinatur aliquid loco præmii pro cura, & labore, quem hujusmodi rei impendit: aliàs secus, teste Navarro *in summa cap. 25. num. 91.* & optimè Cordubens. *lib. 1. quæst. 3. in 5. dubio,* eo quòd curatus, sive substitutus decenti stipendio est jam donatus: ergo nihil amplius potest accipere.

Contrà verò Emmanuel Saa *in summa verb. Missa num. 45.* aliter distinguit, videlicet accipientem certam summam pecuniæ prò Missis à se dicendis posse alios pro minori stipe conducere, qui adjuvent, & excessum sibi assumere: secus, si accepisset ut curaret dicendas per alios; tunc enim nullam partem posse sibi retinere, sequitur Aragon. *2. 2. q. 85. de sacrificiis, art. 3. pag. 683.* Vasquez *part. 3. disput. 234. cap. 4. numero 10.* Reginald. suprà *lib. 23. numero 240.* Vega *in summa tom. 2. cap. 41. casu 3.* & Possevinus *de officio Curati cap. 2. num. 19.* & Beja *in respons. casuum conscientiæ part. 1. casu 12. in fine,* quæ pars mihi placet, modò detur sacrificanti eleemosyna communis ferme dari solita celebrantibus pro qualibet Missa, in quo eventu sive accipiens pecuniam pro Missis à se dicendis sive non, poterit retinere excessum, qui superest a consueta stipe: secus si fuerit Sacrista, vel alius Sacerdos, qui stipendia colligat, ut per alios sacra fiant: tunc enim nihil potest sibi retinere, ita præcitati, quibus accedit Naldus *verb. Missa num. 20.* Soar. *par. 3. disp. 88. sect. 33.* Fraxin. *de obligationibus Sacerdotem supra sect. 3. prænot. 5 §. 4.* & Barbos. ab Angel. *examine confessor. dialog. 5. §. 13.* Sed non video cur Sacrista, seu qui colligit stipendia pro Missis celebrandis nequeat pro suo labore aliquid sibi assumere, nemo enim sine stipendio vivit; ideo possunt de stipe consueta aliquid detrahere.

Dubitatur decimoquartò, an Missa possit fieri etiam de Sancto in Altari privilegiato pro defunctis sine dispensatione? Navarrus *cons. 37. de pœnit. & remiss.* & Zerol. *verb. Missa 2. p. §. 7.* volunt non requiri Missam, quæ celebratur pro defuncto in Altari privilegiato, esse pro defunctis; sed satis esse quod sit Missa aliqua votiva, vel de Sanctis, & quòd applicetur pro defunctis. Probatur, quia omnes Missæ sunt æqualis valoris, quoad valorem ex opere operato, *c. intra 1. q. 1.* & quamvis utilitas Missæ, seu valor pro defunctis operetur aliquid amplius, quoad valorem operis operantis, ea ratione, quòd in tota ferme Missa commemoratio defunctorum fiat; alio tamen respectu operatur minus, quia Missa brevior est, & fortè minori attentione, ut plurimum celebratur, quàm Missa de Sancto: item, quia beneficium Principis latè accipiendum est, *l. 1. ff. de const. Princ. cap. quamvis, de præbend. lib. 6.* tum denique, quia sæpe sæpiùs accidit, ut moriatur quis vespere in privilegio alicujus festivitatis celeberrimæ, in qua non decet celebrari Missam de defunctis, sed potest dici de ea festivitate pro defunctis in Altari privilegiato, & anima illa per modum suffragii indulgentiam plenariam consequitur, Navarr. *ubi supra.* 19

Dubitatur decimoquintò, utrùm Episcopus possit commutare pias defunctorum voluntates, & legata ab illis relicta? Pars affirmans ex eo probatur, quia Episcopus non solùm legata pia potest executioni mandare, sed etiam illa, quæ non sunt pia, ut per Covarr. *in cap. si hæredes, de testamentis, num. 3. vers. eadem vero,* Cened. *pract. & Canon. lib. 1. quæst. 14. num. 2. & quæst. 31. num. 5.* intercedente tamen negligentia hæredis in adimplenda defuncti voluntate intra annum, Marienso *l. 7. gloss. 2. num. 2. tit. 4. & l. 14. gloss. 1. a num. 45. eodē tit. 4. & lib. 5. novæ recopil.* Gutierr. *practicar. lib. 1. quæst. 44. num 4. & lib. 2. quæst. 45. num. 1.* & Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap. 70. n. 25.* ergo potest mutare voluntates pias defunctorum.

Probatur

Probatur secundò, quia legata pia relicta ad certum opus, si tale opus adimpleri non potest, post factam diligentiam potest commutari, seu converti in aliud etiam dissimile opus pium interveniente executoris, & Episcopi consensu, ut colligitur ex *cap. 3. de testamentis*, & volunt Panor. *ibi*, *num. 6.* Covarr. *num. 9.* & alij communiter. Idem deducitur ex *lib. legatum*, *ff. de usufruct.* & *ibi* Bartol. dicens, si pecunia ad aliquid legetur, neque ad id sufficiat, debere converti in alium pium arbitrio Episcopi, & executoris. Lex tamen *legatum*, sic ait, *si quis legavit prædium alicui civitati ad faciendum quotannis in ipsius memoriam spectaculum in ea, & tale spectaculum prohibitum sit in ea civitate, arbitrio hæredum, ac primorum civitatis convertendum esse in aliam rem licitam, quæ in memoriam defuncti cedat.* Idem Molina *tract. 2. de just. disp. 249. pag. 1530. litera B.*

Probatur tertiò ex traditis à Bertachino *verb. legatum pium*, ubi vult legatum posse converti per Episcopum, & hæredem in alium usum cum consensu executoris: idem asserit glossa, & Cardinal. *in Clementina*, *quia contingit*, *de religiosis domibus in 6. quæst.* Imò si difficile sit executioni tradere mandatum, Episcopus illud mutare potest, ita Gemini. *in cap. Canonicis*, *post medium 19. dist. & in cap. ab exordio, ad finem 35. dist.* Felin. *cons. 42. Cantor Ecclesiæ*, *numer. 37.* ex ea ratione, quia difficile æquiparatur impossibili, & sicut Episcopus mutare potest, quando res est in impossibili ita quando sumus in difficili, Mandosius *de signat. gratiæ*, *verb. commutatio ultimæ voluntatis.*

Probatur denique, quia Episcopus potest relictum pro Ecclesia construenda convertere in usum Ecclesiæ jam constructæ, secundùm Bartolum *in fine ff. de oper. publ.* idem de relicto pro certa Ecclesia tali loco construenda, si ibi construi nequit, potest in alium pium usum converti, Bal. *in l. si quis ad declinandum*, *col. 4. C. de Episcopis*, *& clericis*, *& in l. cùm alienam*, *C. de legatis*, Joann. Andr. *in c. ultim. de testamentis, in 6.* Eodem modo relictum pauperibus potest Episcopus illud convertere in fabricam Ecclesiæ: nam appellatione pauperum Ecclesia continetur, nec dicitur tunc alterari, vel mutari relictum, Baldus *in l. omnes, col. 1. C. de Episc. & clericis.*

His positis conclusio sit. Dispositiones defunctorum rationabili ex causa commutare proprium est Romani Pontificis, per textum *in Clementina*, *quia contingit*, *de religiosis dominibus*, ibi: *Cuncta, quæ ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium, salva Sedis Apostolicæ authoritate*, *converti*, Navarr. *cons. 2. num. 6. in antiquis, & cons. 15. in novis, tit. de reb. Eccles. non alien.* Sayr. *in floribus, eodem titulo, decis. 2. prope finem*, Mench. *Illustr. cap. 25. n. 26.* Graffis *de arbitrar. confessorum lib. 2. cap. 69. n. 1.* Henriquez *l. 7. de indulgentiis c. 37. §. 2. litera F. & l. 9. c. 22. §. 6. litera M.* Cened. *practicar. quæst. 35. n. 12.* Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. cap. 20. ex num. 1.* & Phœbos *tom. 1. decis. 47. numer. 2.*

Dictum est, *ex rationabili causa*, quia, ut habetur in concilio Tridentino *sess. 22. cap. 6.* nec fieri debent ab Apostolica Sede sine causa. Idem dic de Supremo Principe sæculari ex causa rationabili, posse commutare voluntates defunctorum *l. legato ff. de administratione rerum ad civitatem pertinentium.* Unde similes commutationes fieri nequeunt à Legato de latere, Cardinali, & Imol. *in. d. Clementin.* Quin etiam nec potest fieri commutatio ab inferioribus Pontifice in melius, secundùm veriorem, cui adhærent Lapus, & Imol *in d. Clement.* & Abbas *in cap. tua nobis*, *num. 4. de testamentis.* habetur namque voluntas testatoris pro lege, & est omnino servanda, ut *in Authent. de hæredibus, & falcidia §. si quis autem*, *collatione*, *1.* comprobat Imperator ibi, *Modis omnibus, quod præceptum est, per testantem adimpleatur.* Idem constat ex *l. 7. tit. 10. part. 6.* facit *l. 4. tit. 2. l. 5. ordinamenti. & c. ultima voluntas 13. quæst. 2.*

Similiter legatum quando impleri potest de jure, & de facto, cùm de jure teneat, *cap. nemo. de consecratio. dist. 1.* sed etiam de facto, quia nullum est impedimentum, ut executioni mandetur, nullo modo tale legatum mutari potest nec in facto, nec in modo, nec in loco, ut habetur *in c. nos quidem el. 1. de testamentis*, de quo etiam est casus *in l. nulli C. de Episcopis, & clericis*, potest tamen mutari per Papam tale legatum nulla causa data ex parte rei, non verò sine causa se tenente ex parte ipsius Papæ. Sufficit tamen pro causa quòd faciat bono fine; item, quia omnis ratio motiva Principis habetur pro causa, secundùm Baldum *in l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis.*

Porrò quando legatum potest impleri de jure, non tamen propter impedimentum impelli potest de facto, mutari potest authoritate Episcopi, concurrente justa, & rationabili causa: tunc enim Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus procedit, ut disponit Concilium Tridentinum *sessio. 22. de reformat. cap. 6. & sess. 25. cap. 4.* Molin. *de justitia tract. 2. disput. 249. fol. mihi 1062. vers. utrùm autem*, Mandos. *de signatura gratiæ*, *rubr. commutatio ultimæ voluntatis*, Cardin. Imola, Bonif. & alij *in d. Clementina*, *quia contingit*, Abbas *in cap. nos quidem*, *de testamentis*, & alij, quos referens sequitur Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. cap. 20. vers. declara*, & Rota Roman. *decis. 1122. part. 3. l. 3. in novissimis*, Beja & Graffis *supra.*

An verò Episcopus ob causam possit legatum quodcunque pium ad certum usum relictum, in alium pium usum commutare, quamvis de jure, & de facto valeat adimpleri? Affirmant Sylvester *verb. legatum 4. quæst. 12.* Angelus *eodem verbo*, *num. 12.* Tabiena *ibidem 2. num. 11.* & Armill. *numero 55.* Ratio, quia commutatio hæc fit in favorem animæ defuncti. Secundò, quia commutationes ultimarum voluntatum, & piorum legatorum, quando nulla datur justa causa ex parte rei ob quam fieri debeant, ita quod res in quam commutantur, nec sint æquales, neque meliores, possunt sola Pontificis authoritate fieri, per *Clementinam*, *quia*, *de religiosis domibus*: ergo si detur causa ex parte rei justa, potest Episcopus convertere, quia tunc commutando interpretatur voluntatem defuncti in utilitatem illius animæ, prout volunt Angel. Imol. & Hugo *in l. 1. ff. de constitut. Princip.* Tertiò, qui voluntas defuncti præsumitur eadem, cum voluntate Episcopi, & præsumitur mutatio, vel magis proficere animæ defuncti, vel ex æquo illi esse utilis, & qui facit melius, non aliud, sed idem facit, *cap. pervenit 2. de jurejurando*, *cap. scriptura*, *de voto*, *& regul. plus semper, de regulis juris in 6.*

An verò posset Episcopus facere hanc commutationem sine consensu hæredis? Negatur ex traditis *in cap. nos quidem*, *de testamentis*, ibi, *tecum*, & Petr. de Ubald. *de Canon. Episcop. in 7. cap. principali*, Felinus tamen *in cap. cùm accessissent*, *de constit.* vult, si hæres noluisset consentire, posse Episcopum per se solùm facere hanc commutationem; sequitur Marc. Anton. Genuens. *supra n. 3.* ubi addit ex Petr. de Ubald. requiri consensum Ecclesiæ, cui legatur. Quòd si nec Ecclesia, neque hæres vellent consentire, Episcopus solus id exequetur.

Nihilominus verius est, quando legatum impleri potest de jure, & de facto, nullo modo posse mutari per Episcopum etiam ex causa, & accedente hæredis consensu, ita Abbas *in d. cap. tua nos*, *de testam. num. 4.* Covarr. *in d. cap. tua, & eod. titulo*, Mench. *de successione §. 7. n. 21.* Pinel. *part. 1. rubr. de recind. vendit.*

vendit. cap. 2. num. 19. & Molin. *de justitia tract.* 2. *disp.* 249. *vers. quando aliquid.* & Marcus Antonius *suprà num.* 1. ubi subdit non satis esse consensum hæredis, ut possit fieri illa commutatio etiam in melius, quia non agitur de utilitate hæredis, cui possit renunciare, sed de servanda voluntate defuncti, quæ est servanda, *cap. ultima voluntas* 13. *quæst.* 2. quando impleri potest, Lapus, Imola, Bonifacius *in dict. Clementina quia contingit, de religiosis domibus*: secus quando adimpleri non potest de facto, tunc authoritate Episcopi potest converti in alium pium usum, cùm hoc non sit voluntatem testatoris infringere, sed illam in commodiorem usum interpretari in favorem animæ defuncti.

Nequeunt tamen executores testamentorum commutare unum legatum in aliud, data justa causa cum consilio Provincialium, etiamsi in suis Provinciis fiant illa legata; quia Episcopis tantùm id conceditur tanquam executoribus ultimarum voluntatum secundùm juris ordinem *in cap. nos quidem* 3. *de testamentis*, quales executores non sunt Provinciales regularium, ita Rodericus *tom.* 2. *regularium quæst.* 125. *art.* 10. *ad finem.*

Ad hæc legatum posse commutari per Episcopum in alium usum, & non perpetuo, sed ad tempus, & ex aliqua causa, per textum *in l.* 1. *C. de expens. jud. lib.* 10. Anton. de Butr. *in cap. final. de testamentis.* Ex quo legatum pro anniversario potest pro una vice in aliud converti, & postea redire ad solitum. Similiter proventus deputati pro Missis celebrandis in aliquo Sacello possunt pro una vice expendi in emendis paramentis illius, Felinus *in d. cap. cùm accessissent, de constit.* & tenet Guliel. de Benedictis *in cap. Raynutius, de testam. in verb. reliquit*, Marc. Anton. Genuens. *supra cap.* 20. *ex n.* 5. ubi refert sic fuisse decisum in Curia Archiepiscopali.

Ex dictis manent soluta argumenta pro parte affirmativa, quæ coincidunt cum hac doctrina, videlicet in quibus casibus possit Episcopus commutare ultimas defunctorum voluntates, utpote quando pecunia legata non sufficit ad usum destinatum, vel quando non potest adimpleri impedimento juris, vel facti; item quando legatum factum ad unum usum, non ita est necessarium, aut est factum Ecclesiæ, pro fabrica, & ornamentis, quibus ad plures annos abundat, in quibus casibus, & similibus Episcopus poterit legata in alium pium usum magis eidem Ecclesiæ necessarium convertere. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 3. *collect.* 558. *vers. tertia causa, & in fine, & part.* 4. *collect.* 1270. *vers. limita tertiò & vers. limita sextò.* Marc. Anton. Genuens. *d. cap.* 20. Non poterit tamen Episcopus donata ad usum unius Ecclesiæ, convertere ad usum alterius, cùm ex æquo sit pius uterque usus, quia esset auferre rem alicui eo invito, quod est contra legem naturalem auferre jus jam quæsitum tertio; secus quando nulli infertur præjudicium. Legatum tamen relictum pro virginibus maritandis non potest per Episcopum in alium pium usum converti, secundùm Baldum *in l.* 1. *C. de his, quæ sub modò*, imò nec per executores testamenti, teste Baldo *in Authent. nisi rogati. C. ad Trebell.* quod sequitur Bertachin. *de potest. Episcop.* in temporalibus circa res Ecclesiæ. §. *superest quarto loco num.* 53. Poterit tamen Episcopus legatum factum Hospitali constructo sine Episcopi authoritate, convertere in alimenta pauperum, Bertachin. *suprà numer.* 55. *ad finem.*

EPITOME.

21. *Utrum Episcopus possit expendere quod superest ex constructione Capellæ jussu testatoris faciendæ?*
22. *Episcopus an possit statuere quòd non admittatur clericus ad cantandum responsoria pro defunctis nisi prævio examine circa cantum?*
23. *Episcopus an possit obligare hæredes defunctorum, ut non vocent, nisi clericos Ecclesiæ Parochialis ad funerales exequias, exclusis aliis donec numerus eorum impleatur?*
24. *Statuta condere, quæ possit Capitulum Sede vacante?*
25. *Statutum non valet, quod non admittantur ignobiles in Canonicatus Cathedralium.*
26. *Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, an possit statuere, ne admittantur ad funeralia nisi clerici, qui inserviunt in Cathedrale?*
27. *Capitulum non potest statuere, ne fiant officia funeralia, nisi dato certo stipendio.*
28. *Satuta contra libertatem Ecclesiasticam, quæ dicuntur?*

UT priori dubitationi satisfiat, ponamus testatorem reliquisse hæredibus onus extruendi Capellam, eisque dedisse formam, ac modum qualiter ipsa foret ædificanda; quæritur ergo, utrùm hæredes si minus expendant, possit Episcopus quod superest convertere in aliud opus pium? Angel. *in l. at si quis §. funeris causa, de religiosis, & sumptibus funerum*, tenet, si minus quàm testator erogandum reliquit, fuit impensum in ædificanda Capella, & testator legatarium reliquit in remanenti ex tertio; illud consequi residuum. Contrà verò Baldus & alij *in l. si quis ad declinandam C. de Episc. & cler.* opinantur totum, quod minus erogatum est, non esse revertendum ad legatarium, sed convertendum in usus pios in odium legatarij, qui non expendit totum id quod sibi expendendum mandatum fuit. 21

Dicendum tamen est, si testator relicuit ut sibi ædificaretur Sacellum secundùm formam à se traditam, tunc Sacello extructo, quamvis non expendatur totum, quod operi faciendo fuit relictum, legatario quod superest accrescere, vel hæredibus nullo legatario relicto. Porró si testator exprese dixit, ut sibi fieret Capella, & in ea expenderentur mille, in eo eventu totum est expendendum in eo opere perficiendo, quòd si minus expendatur, quod superfuit in operibus piis arbitrio Episcopi erit distribuendum, Spinus *in suo speculo, glossa tertia principali num.* 4. *fol.* 140.

Dubitatur decimosextò, an Episcopus possit statuere, ne clericus admittatur ad dicendum responsoria pro defunctis, nisi examinatus fuerit circa cantum? Responsio est negativa, quia sufficit quilibet cantus, nec requiritur figuratus, ita fuit decisum in una Gerundensis statuti die 27. Maij 1581. coram Orano. Nec non in una Calaguritana funeralium coram eodem Orano 22. Junij 1590. fuit judicatum non posse Episcopum cogere defunctorum hæredes, ut ad funerales exequias convocare debeant clericos duntaxat Ecclesiæ Parochialis, remotis aliis, donec fuerit eorum numerus adimpletus: cùm enim omnes clerici habeant jus, ut ad hæc funeralia officia convocentur, convocatis unis, & exclusis aliis, libertas Ecclesiastica offenditur. Sylvester *in verb. immunitas* 2. *numer.* 7. *& in verb. simonia numer.* 11. Læditur enim libertas Ecclesiastica quando jus publicum offenditur, Cajetanus *in summa verb. immunitatis violatio.* Quinimò statuentes contra libertatem Ecclesiasticam sunt excommunicati in Bulla Cœnæ Domini, nec omnes violantes libertatem Ecclesiasticam sunt excommunicati in Bulla Cœnæ, ut patet *in cap. unico, de his, quæ vi metusque causa, in* 6. sed solùm statuentes contra libertatem Ecclesiasticam, Aloys. Ricc. *in praxi variar. resolut. resol.* 22

resol. 333. *numer.* 2. Ob quam causam hujusmodi
23 consuetudines convocandi certum genus clericorum Ecclesiæ Parochialis, exclusis aliis tanquam scandalosæ, & sacrilegæ extorsiones rejiciuntur à Soto *de justitia lib.* 9. *quæst.* 6. *art.* 2. *vers. hic autem admonendi.* Nec refert quòd jus sepeliendi competat Ecclesiæ Parochiali, quia differunt inter se jus sepeliendi in parochia per quod quis cogitur ibi humari, & aliud jus per quod privatur quis facultate vocandi alios clericos ad funeralia officia, nisi priùs vocentur clerici, qui Parochiali deserviunt, proinde talis consuetudo, sive statutum est nullius momenti; argumento *cap. vestra, de locato, verb. statuto contrario non obstante*, ubi Episcopus nequit in Synodo facere statuta in præjudicium aliorum absque ipsorum consensu, ut Duennas *regul.* 249. & Henricus Bothæus *in tractatu de Synodo Episcopi, part.* 3. *art.* 1. *num.* 19. inter Doctorum tractatus *tom.* 13. *part.* 2. *& verb. fructus vestrarum*, ex quo deciditur non valere statutum, quòd fructus decimarum non locentur, nisi tantum clericis, quia possunt statuto contrario non obstante, locari etiam laicis, ita Covarr. *lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 5. *vers. sic & laici*, Molin. *tract.* 2. *disp.* 466. *num.* 10. Barbos. *in lib. Titia num.* 47. *& in l. usufruct. numer.* 16. *&* 17. Monet. *de decimis cap.* 5. *quæst.* 3. *num.* 64. & Mantica *de tacitis, & ambiguis convent lib.* 5. *tit.* 3. *numer.* 12 *&* 17. quod intelligitur de fructibus decimarum, non autem de jure decimandi, quod nec ad modicum tempus locari potest, gloss. *in cap. quamvis, de decimis, & cap.* 2. *de jud.* Abbas *in cap. ad hæc, de decimis.*

24 Dubitatur decimoseptimò, quænam statuta possit condere Capitulum Sede vacante? Potest, quæ posset Episcopus vivens, Abbas *cap. cùm olim, de major. & obed.* Federic. *cons.* 16. Est enim hic actus jurisdictionis; proinde competit Capitulo, non tamen potest condere statuta, quæ noceant juri, vel authoritati futuri Episcopi, & multo minus in præjudicium Ecclesiæ, Quarantaverb. *Capitulum Sede vacante, versicul. quartò quæro.*

25 Non poterit tamen facere statutum, quòd non admittantur ignobiles in Canonicatus Cathedralium, quòd si faciat, non valet per textum *in cap. venerabilis* 37. *de præbendis*, ubi Gregorius Nonus exclusit exceptionem illorum, quia contendebant ejicere clericum à præbenda Argentinensis Ecclesiæ, propter ignobilitatem, freti consuetudine vetusta, ob quam Capitulum ejusdem Ecclesiæ non admittebat, nisi Nobiles in numerum Canonicorum, quam consuetudinem Pontifex reprobavit, uti nullam. ita Bellet. *disquisit. cleric. part.* 1. *tit. de disciplina clericali* §. 15. & ideo non sunt audiendi, Perez *l.* 1. *vers. Unùm autem, tit.* 1. *lib.* 4. *ordin.* Cened. *ad Decretal. collectan.* 143. *ex num.* 1. ubi secundùm aliquos valere tale statum innuunt: nam scientiæ nobilitas sæpe præfertur nobilitati generis, & supplet saltem defectum nobilitatis, gloss. *verb. suppleat, in l. societas, ff. pro socio*, Spin. *in speculo testam. gloss.* 3. *princip. n.* 37. & Menchac. *illustr. cap.* 25. *num.* 31. ideo simile statutum non tenet quatenus excludit ab Ecclesia Nobiles non ex genere, sed ex propriis virtutibus scientia nobilissimos. *cap. nos, qui præsumus* 40. *dist.* Infirma enim mundi eligit Deus, ut confundat fortia, teste D. Paulo 1. *ad Corinth.* 1. cùm non minus scientia, quàm potentia, & majorum nobilitate Ecclesia defendatur, secundùm Abb. *cap. constitutis, el* 2. *ex num.* 10. & Decius *num.* 22. *de appellat.* atque ita Nobiles cùm sint virtute, ac scientia insignes, non esse excludendos à tali statuto in favorem Nobilium, tradit Mohedanus *in decis.* 34. *in fine*: alioquin ultra glossam *in d. cap. venerabilis*, volunt, & meritò, non valere tale statutum. Lambertin. *de jur. patronat. lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 5. *art.* 11. *num.* 7. Roch. de Curt. *in cap. final. de consuetudine pag.* 48. & Tiraquel. *de nobilitate cap.* 20. *per totum.*

Dubitatur decimoctavò, an Capitulum Ecclesiæ Braccarensis possit facere statutum per verba negativa, ne funeralia officia faciant, nisi clerici, qui inserviunt in Sede Braccarensi, vulgò *Chorary*, & nullus alius ad eas exequias admittatur, quamvis gratis accedere velit? Respondetur tale statutum esse nullum, & contra charitatem, & tandem sapere simoniam. Probatur primò, quia secundùm communem Capitula etiam Cathedralia nequeunt condere statuta, quæ pertineant ad utilitatem suam, suæque Ecclesiæ inconsulto Episcopo, eòque minimè ea approbante, ut constat ex *cap. cùm consuetudinis, de consuetudine*, per hæc verba, *Canonicorum Collegium nec posse consuetudines inducere, nec veteres mutare sine consensu Episcopi*, & ibi Abbas *num.* 4. gloss. *cap.* 2. *de verb. signific. in* 6. Azor. *instit. moral. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 18. §. *undecimo quæritur, vers. quæres an Canonicorum Collegium, & cap.* 19. *fol. mihi* 450. Sylvester *verb. lex quæst.* 4. & Suar. *lib.* 4. *de legibus cap.* 6. *num.* 11. *fol.* 392. *pag.* 2. *vers. communis tamen resolutio*, argumento *cap. cùm omnes, de constitutionibus*, & Panorm. *ibi*, & Innocent. *num.* 4. & Felin. plures referens *à num.* 8. Sed tale statutum non fuit conditum de consensu Archiepiscopi, nec ab eo approbatum, nec confirmatum ad id usque tempus, nec potest nec debet confirmari ob præjudicium, quod inde infertur cæteris clericis jus habentibus ad funerales exequias celebrandas: ergo est nullũ.

Probatur secundò esse nullum, quia statuit, ut Chorarij duntaxat hæc officia exequantur, & nullus alius clericus ea peragat, nec cum stipendio, nec sine illo; item præcipit ne laici ultra Chorarios possint alios clericos ad funeralia officia vocare nec Parochi etiam, nisi Chorarios ad suas Ecclesias ad eadem officia invitare possunt, quod redundat in utilitatem privatam ipsius Capituli, & in notabile nocumentum cæterorum clericorum, ac boni publici; ideo non valet *l. ambitiosa ff. de decreto ab Ordin. facien.* cùm sit contra utilitatem publicam, ita Bald. *cons.* 410. *vol.* 5. Roland. *cons.* 22. *vol.* 2. *à num.* 4. ubi probat ordinationem Domini, quæ respicit utilitatem propriam, uti ambitiosam, & respicientem privatam utilitatem, nihil valere. Secus si ordinatio respiciat rem publicam, tunc enim propter bonum publicum receditur à privato. *l. unica, prope finem C. de caducis tollendis l. numerum* §. *item, ff. de muneribus, & honoribus*, sequitur Jacob. de S. Georg. *in investit. sua, in verb. & cum molendinis, col.* 2. & Cravet. *de antiquitate temporis in* 4. *part. sectione, circa præmissa, num.* 3. *cum sequentib.* Roch. de Curt. *in cap. cùm tanto, de consuetudine, sect.* 5. *num.* 21. & Petrus de Ravenna *in tit. de consuetudine sect.* 3. *num.* 10. cùm ergo in nostro casu statutum à Capitulo factum sit contra utilitatem publicam, nullo modo valet; sicut non valet lex contra publicum commodum. *lib. final. C. si contra, jus vel util. public.* notat etiam Abbas *cap. final. de consuetudine.*

Tertiò esse nullum ostenditur, quia per illud tollitur libertas hominibus, ne de suo disponant, prout voluerint, ut conceditur *in l. in re mandata C. mandati*, quod est contra jus naturale, *l. dudum C. de contrahend. emptione*; ubi reprobatur consuetudo, qua quis cogitur vendere consorti, ita Socin. *cons.* 172. & Brunus. *cons.* 56. Cùm ergo sit tale statutum contra jus publicum, commune, & naturale, & impediat laicos, ne ad sua officia funeralia vocent quem voluerint, ob privatam utilitatem est nullum, sicut non valet statutum communitatis, quo mediante directè, vel indirectè homines compellantur ire ad molendina communitatis, relictis molendinis particularium, eo quòd non debet communitas propriæ utilitati inhiare

inhiare statuendo in præjudicium particularium, *cap. cùm omnes, de constit.*

Quartò statutorum nullitas apparet ex *cap. vestra, de locato*, ubi Episcopi statuerunt, quòd decimæ prædiales clericis duntaxat, & non aliis locarentur. Cùm autem hæc dispositio tam laicis, quàm Ecclesiis esset præjudicio, decrevit Summus Pontifex, ut Ecclesiastici redditus suos liberè locare possent, prout sibi visum fuerit.

Quintò probatur, quia sunt contra libertatem Ecclesiasticam: nam quoties impediuntur clerici, ne aliquid de jure communi sibi licitum faciant, vel prohibentur exequi, quod sibi non est interdictum per legem divinam, aut canonicam, impedientes, vel prohibentes, procedunt contra libertatem Ecclesiasticam, argument. *cap. ultim. de immunit. Eccles. lib. 6.* ubi prohibetur per dominos temporales, ne subditi eorum clericis vendant, nec ab eis emant, aut aliquid gratis impendant, quæ prohibitio est nulla, cùm sit contra libertatem Ecclesiasticam, Bonacin. *de censuris Bullæ Cœnæ disp. 1. quæst. 16. sect. 2. punct. secundo. n. 4. vers. hinc patet*, ubi tradit affici excommunicatione hæc statuentes. Cùm ergo statuta per Canonicos Braccarenses facta prohibeant, ne vocentur ad funeralia, nisi clerici Chorarii duntaxat, & reliquos excludant, non est negandum esse contra libertatem cæterorum clericorum ejusdem civitatis, ac Diœcesis qui nullo modo admittuntur ad exequias defunctorum, tam in urbe, quàm in suburbio: faciunt apertè pro hac parte Anton. Felin. & Imola *in cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut.* quos referens sequitur in nostro casu Curtius *in cap. cum tanto, de consuetudine num. 21.* Statuentes autem contra libertatem Ecclesiæ, & facientes ea servari, vel consuetudines excommunicantur, per *cap. noverit, de excommunicatione*, Navarr. *in manuali cap. 27. n. 118.* & Julius Clarus *in §. final. q. 77. num. 28.*

Nec obest censuram non incurri à communitate hujusmodi statuta faciente, quia quamvis communitas, ut sic, excommunicari nequeat, ut ait Bonacin. *de censuris disp. 1. quæst. 1. punct. 4. num. 8.* ex *cap. Romana §. in universitatem, de sentent. excommunic. lib. 6.* attamen singuli ex communitate facientes contra decretum sub censura latum, excommunicationem incurrunt, & patet ex *cap. noverit, de sentent. excommunic.* ubi expresè excommunicantur Consules, Rectores, & potestates locorum, in quibus statuta facta sunt, sive illa faciant nomine proprio, sive soli, sive cum aliis. Bonacin. *suprà dict. quæst. 16. sect. 2. punct. 3. n. 2.* Nec refert si dicas has pœnas esse intelligendas de statutis factis à laicis, quæ repugnant libertati Ecclesiasticæ, ut notat Bonacin. *d. quæst. 16. disp. 1. sect. 2. punct. 2. numer. 36. & 37.* quia idem est dicendum, quando statuitur à communitate Ecclesiastica, aliquid contra personas Ecclesiasticas, ne convocentur ad funeralia, nisi tantùm certi, ac determinati clerici, exclusis aliis, quia cùm convocatio ista competat privilegio totius clerici, restringendo illam, aut reducendo ad proprios, & certos clericos urbis, & Ecclesiæ libertatem Ecclesiasticam coarctat, ac lædit, ut notat Sylvester *in verb. immunitas 2. numer. 7. & verb. simonia, num. 11.* similiaque statuta, quibus tollitur facultas vocandi alios clericos tanquam scandalosa, & sacrilega, abhoret Sotus *de justitia lib. 9. quæst. 6. art. 2. vers. hic autem admonendi*, quem sequitur Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. cap. 48. num. 6. fol. 189.*

Diximus statuta pro Chorariis convocandis ad exequias defunctorum duntaxat exclusis aliis esse nulla; modò dicamus esse injusta. Primò, quia vocari debere Chorarios tantùm, & nullos alios clericos, redolet avaritiam, & continet monopolium. Utrumque ostenditur ex *cap. cùm omnes, de constitutionibus*, ubi factum à majori parte in iis, quæ sunt communia pluribus, ut singulis, etiamsi essent mille, non valet, nisi omnes consentiant. Duenas *regul. 295.* Gomez *tom. 2. var. cap. 3. n. 14.* Continere autem suo modo monopolium ex eo patet, quia monopolium dicitur, quando omnes conveniunt ad utilitatem propriam, & particularem consequendam sibi, & ad excludendum commodum commune, & publicum, quod non decet inter particulares, & multo minus quadrat in communitates, *l. unica* & *ibi* Baldus *C. de monopoliis*; sunt enim regulariter injusta, & Reipublicæ injuriosa, ut tradit Molin. *de justitia tom. 2. disp. 345.* Confirmatur, quia quoties ordinationes fiunt per verba negativa, quales sunt hæc statuta, quæ sic habent, *Estas obsequias nam façam outros clerigos senam os choreiros*, censentur illicitæ, & injustæ, ita Doctores communiter, D. Thomas 2. 2. *quæst. 100. art. 3.* Cajetan. *ibidem*, Sylvest. *verb. immunitas 2. n. 7.* Tabien. *verb. simonia n. 18.* Guttier. *lib. 1. Canon. quæst. cap. 35. n. 5.* Beja 2. *part. casu 16. fol. 416.* & Marc. Anton. Genuens. *supra*, qui omnes concludunt esse ordinationes injustas quæ fiunt per verba negativa, nimirum si decernatur, quòd non fiat processio funeralis, nec Missa celebretur, nisi pro certo stipendio. Item quòd non recipiatur in hoc, aut illud sodalitium, nisi tantùm eleemosynas erogaverit. Ratio D. Thom. & cæterorum est, quia hoc modo per hujusmodi ordinationes ostium occluditur ad pietatem, & charitatem exercendam gratis aut minori stipe, & continent speciem quandam avaritiæ, & extorsiones quasdam referunt. Cùm ergo statuta Capituli Braccarensis excludant cæteros clericos, & Chorarios tantùm admittant, ne patiantur fieri gratis officia funeralia, nec fiunt nisi pro certo ac determinato stipendio, apertè liquet adversari pietati, ac charitati, quæ exerceri debet erga animas defunctorum.

Probatur idem ex traditis à Navarro *in manuali cap. 23. n. 106. vers. ad quorum primum*, ubi vult non esse integrum Episcopo præcipere, ut certa pecuniæ quantitas detur pro Missa dicenda, & nemo minorem accipiat, tum, quia Missa non est pecunia æstimabilis, *cap. qui studet. 1. q. 1.* tum per alia ponenda, *in cap. si præsertim.*

Confert D. Thomas 2. 2. *quæst. 100. art. 3.* per hæc verba: *si pro processionibus faciendis in aliquo funere aliqua eleemosynæ recipiuntur, si autem hujusmodi pacto interveniente fiant aut etiam cum intentione emptionis, vel venditionis, simonia esset. Unde illicita esset ordinatio, si in aliqua Ecclesia statueretur, quod non fieret processio in funere alicujus, nisi solveret certam pecuniæ quantitatem; quia per tale statutum præcluderetur via gratis officium pietatis aliquibus impedendi, habetque hæc ordinatio speciem exactionis.* Sic D. Thomas.

Denique sapere hæc statuta simoniam ex eo ostenditur, quia sunt per verba negativa, hoc est, nemo se intromittat in iis officiis, nisi Chorarii, & qui non erogaverit mille, & quinquaginta teruncios ex ærea moneta, non consequetur officium pro defunctis; nec alii clerici officia poterunt celebrare, nec cum stipendio, nec sine illo; atque ita per constitutionem hujus summæ, vel taxæ fiunt Officia divina, ac sacrificia pro defunctis venalia, & ex consequenti, simoniaca: ita Ugolin. *de censuris tabul. 1. c. 44. §. 1. n. 7.* Sylvester *verb. simonia quæst. 11.* Angel. *simonia 3. num. 10.* favet Concil. Tridentin. *sess. 22. in decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ*, ubi reprobat consuetudines simoniam, & avaritiam redolentes.

Suffragatur Suar. *de simonia cap. 46. à num. 14.* ubi vult quòd si praxis à Chorariis observata statueret tantùm, quod esset solvendum pro officio funerali per verba affirmativa; nec prohiberet cæteros clericos

officia defunctorum exequi, prout vellent; nec laicos impedirent à convocandis reliquis clericis ad exequias funerales, talem summam, ac taxam fuisse justam, quia eleemosynam, non autem rationem pretii saperet. Cæterùm cùm Chorarii prohibeant neminem posse hujusmodi officia exequi, illis exceptis, & pro tanta, ac tali quantitate, hæc taxa induit rationem pretii: & non eleemosynæ, & ex consequenti est simoniaca. sic ille.

Accedit confessio Canonicorum dicentium concessisse chorariis, ut hæc officia celebrent pro servitio, quod Chorarii impendunt in processionibus, quæ fiunt in Cathedrali, & pro onere canendi Epistolas, & Evangelia, ac denique pro obvolvendis Canonicorum defunctorum corporibus, quæ omnia ostendunt pactum inter Canonicos, & Chorarios celebratum, & ex consequenti, simoniam de jure positivo prohibitam, gloss. *in cap. tua nos, de simonia, verb. conventio.* Redoan. 2. *part. cap.* 6. Rebuff. *in praxi tit. de requisitis ad collationem beneficiorum, n.* 2. Armil. *verb. simonia numer.* 42. & Suar. *ubi suprà lib.* 4. *cap.* 39. *a num.* 12. 13. 14. ex eo fundamento, quia servitium etiam spirituale factum sub pacto saltem implicito induit naturam pretii, & eo ipso est simonia, nec similes actiones sub ea conditione, ac pacto possunt exerceri sine simonia, Suarez *ubi proximè*, idem Armil. *d. numer.* 41. confirmat si duo conveniant simul cum pacto obligatorio, ut Petrus faciat sacrum pro Paulo, & Paulus pro Petro, est simonia: secus si cessat in talibus pactio obligatoria, *d. cap. tua nos, de simonia,* & *ibi* Barbos. *in glossa, Pure, num.* 5. cessante autem pactione potest spirituale in aliud spirituale commutari, secundùm Panormit. *in cap. sepulturæ, de voto,* dummodo omnia gratis fiant. Cùm ergo Chorarii singulis annis eligantur à Cantore ad serviendum Choro, & reliquis officiis in templo maximo exhibendis, & Capitulum Canonicorum pro satisfactione sui laboris sub pacto saltem implicito se obligent Chorariis, ut ipsi duntaxat, & non alii exequias funerales peragant, & mille Missas ipsi, & non alii clerici possunt dicere pro suo stipendio, ne Canonici possint aliis clericis commendare, manifestum inter utrosque pactum reperitur, & ex consequenti simonia damnata apparet: quæ omnia colliguntur ex traditis a Suario *dict. num.* 12. 13. & 14.

Dubitatur decimononò, quæ statuta dicantur contra libertatem Ecclesiasticam? Respondet Innocentius *in cap. noverit, num.* 1. & 2. & *ibi* Butrius *num.* 9. & Abbas *num.* 2. *de sentent. excommunic.* ea dici quando directè, seu indirectè sunt contra privilegia, aut prærogativas concessas Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, seu piæ causæ à Romano Pontifice, vel à Principe sæculari, sequitur Card. Tusc. *tom.* 5. *lit. L. concl.* 342. *n.* 12. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de exempt. clericor. à statutis sæcularium* §. 1. *num.* 9. 28

Hinc fit, ut statutum præscribens aliquam formam non solùm à laicis, sed etiam à clericis in contractibus servandam, sit contra libertatem Ecclesiasticam. Ratio, quia Ecclesiastici sunt exempti à potestate laica, Bonacin. *de censuris Bullæ Cœnæ, disp.* 1. *quæst.* 16. *sect.* 2. *punct.* 2. *n.* 11. Quia etiam statutum repugnat libertati Ecclesiasticæ, etiamsi feratur duntaxat contra certas personas Ecclesiasticas, ut si edicto statuatur à Canonicis talis urbis, seu Ecclesiæ, decimarum tributum, aut vectigal exigi, quia hoc est decretum facere in specie, secus si statuatur in genere, ut omnes cujuscunque ordinis, & conditionis sint, tributum pendant, tunc hujusmodi statutum non videtur repugnare libertati Ecclesiasticæ, quia non censetur latum contra personas Ecclesiasticas; non enim veniunt in generali dispositione ea; quæ nequeunt in specie disponi. Duard. *de censuris Bullæ Cœnæ quæstion.* 20. *num.* 1. Pro cæteris lege Bonacinam *de censuris Bullæ Cœnæ disp.* 1. *quæst.* 16. *sect.* 2. *punct.* 2.

LIBER

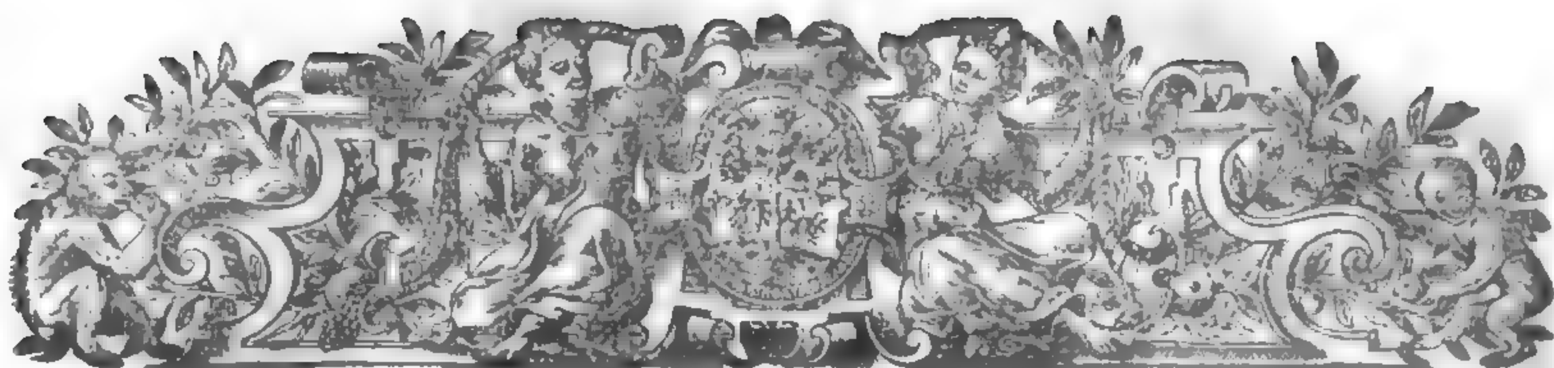

LIBER NONUS.

DE POTESTATE EPISCOPI CIRCA COLLATIONEM INSTITUTIONEM ET destitutionem beneficiorum in genere, & in specie.

DISPUTATIO XX.

Quæ beneficia possit Episcopus conferre?

NON est mihi in animo hoc loco agere de materia beneficiali in tota sua latitudine, sed solùm laconicè, & summatim perstringere ea, quæ Episcopis competunt circa beneficia tam in conferendo, quàm in destituendo, ne multus sim, & aliis fiam fastidiosus. Idcirco exordior à potestate conferendi.

§. I.

EPITOME.

1 *Potestas disponendi de beneficiis data est à Christo Domino Principi Apostolorum ad quem spectat conferre omnia beneficia.*

2 *Romani Pontifices concesserunt omnimodam potestatem conferendi Episcopis in eorum Ecclesiis in omnibus mensibus.*

3 *Episcopi olim, & Pontifex conferebant beneficia, & inter eos erat locus præventioni.*

4 *Conferentibus Papa, Ordinario in eadem data, & die prævalet provisio Ordinarii, si provisus est in possessione. Et quid si provisus non est in ea?*

5 *Episcopi residentes ex usu habebant sex menses, non residentes quatuor ad conferendum, sed hodie ex alternativa habent eosdem sex.*

6 *Episcopus suspensus à collatione, si conferat beneficium excommunicatur. & n. 45.*

7 *Episcopus nullo modo potest conferre beneficia parochialia sine concursu, etiamsi oppositores sint doctissimi.*

8 *Examinis, & concursus forma omissa, collatio est nulla.*

9 *Beneficiis reservatis vacantibus per obitum in mensibus Papæ, edicta concursus proponuntur, & Romam mittitur approbatio.*

10 *Examen per concursum non exigitur in parochialibus collegiatæ ubi exercetur cura per Canonicos.*

11 *Episcopus non potest conferre beneficia, quæ vacant apud Sedem Apostolicam.*

12 *Beneficia, quæ vacant apud Sedem Apostolicam, censentur etiam vacantia in locis vicinis, sive vacent per obitum, sive per resignationem.*

13 *Beneficia quæ vacant ob crimen hæresis non pertinent ad Episcopum etiam ante sententiam.*

14 *Beneficia recepta in confidentiam vacant ipso jure, & reservantur Sedi Apostolicæ, sicut beneficia Sede Episcopali vacante vacantia.*

15 *Episcopi nequeunt conferre beneficia collata personis prohibitis.*

16 *Episcopus non potest disponere de beneficiis litigiosis, & quando possit?*

17 *Episcopus potest disponere de beneficiis habentibus curam animarum, si vacent Apostolica Sede vacante.*

Idem si vacaverint in Curia vivo Pontifice. n. 18.

19 *Episcopus potest instituere præsentatos à patronis, si inveniantur idonei per examen.*

20 *Prælati inferiores ex privilegio, vel ex præscriptione possunt instituere in beneficiis.*

& quid de religiosis in Ecclesiis pleno eisdem subjectis? n. 21.

22 *Episcopi ex Concilio Tridentino possunt deputare Vicarios perpetuos in quibuscunque beneficiis unitis Ecclesiis, vel Monasteriis.*

23. & 24 *Capitulum Sede vacante, quæ beneficia possit conferre?*

25 *Episcopus potest commendare Ecclesias Parochiales per sex menses, & an possit revocare commendationes.*

26 *Episcopi coadjutor quando possit conferre beneficia?*

27 *Episcopo non conferente intra semestre, quis debeat conferre beneficia?*

28 *Episcopus an possit permutare beneficia, & conferre ea?*

29 *Beneficia permutantes non secuto permutationis effectu, an possit redire ad sua beneficia sine nova collatione?*

& quid de resignatione facta in favorem absque effectu? n. 30.

31. 32. 33 & 34 *Episcopus quando possit, & quomodo recipere resignationes beneficiorum.*

Episcopus solum potest recipere resignationes beneficiorum, de quibus constitutio Pii Quinti, de qua n. 35.

36. 37. 38. 39. 40. 41. 42 & 43 *Causæ ob quas Episcopus potest recipere resignationes, numerantur.*

44 *Episcopi nequeunt beneficia resignata conferre consanguineis suis, vel familiaribus, vel consanguineis resignantium.*

45 *Episcopi quas pœnas incurrant conferendo beneficia resignata consanguineis resignantium, aut suis, & familiaribus?*

46 *Episcopi conferendo consanguineis resignantium aut suis, & familiaribus, recipientes sunt suspensi, & resignationes absque expeditis causis factæ sunt nullæ.*

OLim potestas disponendi de beneficiis à Christo Domino concessa fuit Apostolorum Principi Petro, ut deducitur ex *dist. 19. in cap. ita Dominus §. hunc enim, & cap. in novo, dist. 21.* Gomez *in tractat. de expectativis n. 10.* proinde solus Papa in principio instituit dignitates, & alia beneficia Ecclesiastica, & ad ipsum spectabat conferre 1

omnia beneficia in universo Orbe, *cap.* 2. *de præbendis lib.* 6. *Clementina* 1. *ut lite pendente*, Archid. *in cap. statutum, ex n.* 3. *de præbendis lib.* 6. Gaspar de Perus. *in tract. reservat. benefic. in principio*, *n.* 1. quia ipse est dominus omnium: postea verò deflexu temporis Romani Pontifices omnimodam potestatem conferendi Episcopis in eorum Ecclesiis tribuerunt, Innocentius *in cap. postulasti*, *de jure patronat.* gloss. magna *in cap. quamquam*, *eodem tit. lib.* 6. cum aliis, ut
2 per Abbatem *in cap.* 2. *de restit. spoliat. & in cap. cùm olim*, *col.* 2. *de major. & obed.* Ex quo tempore Episcopi habuerunt jure communi fundatam intentionem circa beneficia omnia conferenda, & instituenda in sua diœcesi, *cap. conquerente*, *de officio Ordinarii*, *cap. frequentibus*, *de institut. cap. cùm ex injuncto*, *in fine*, *de hæreticis*, *cap. ad aures*, *de excessibus Prælat.* Felin. *in cap. cùm venerabilis* 31. *de exceptionibus*, Gomez *de expectativis nu.* 13. 18. *&* 20. Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 10. *à n.* 49. Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 2. *cap.* 3. *nu.* 1. Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 50. §. 2. *nu.* 1. Garcia *de benefic. part.* 5. *nu.* 52. & Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 394. *in* 1. *edit. & resolut.* 333. *n.* 1. *in* 2. *edit.*

Neque habebant Episcopi limitatam potestatem in beneficiis in mense aliquo; sed omnes menses habebant liberos, poterantque conferre beneficia in quolibet mense vacantia. Gomez *in tractatu de expectativis n.* 20. *in fine*, Cassador. *decis.* 3. *n.* 4. *& decis.* 4. *n.* 1.
3 *&* 2. *de privilegiis.* Puteus *dec.* 491. *n.* 3. *lib.* 2. Quinimò Episcopi, & Pontifex conferebant, & inter eos locus præventioni dabatur, & collatio primo facta præferebatur, gloss. *in cap. si à Sede*, *de præbendis lib.* 6. *& in cap. duobus*, ubi gloss *in verb. si apparet*, *de rescriptis*, *eodem libro*, Menoch. *tract. de arbitrar. casu* 48. *n.* 1. *cum sequentibus*; non enim abdicabat potestatem conferendi totaliter, nec hodie abdicat etiam in mensibus, quos Ordinariis concessit de novo, ita, ut si ipse præveniat, valet ejus collatio, *cap. si à Sede Apostolica*, *de præbendis in* 6. Anastas. Germon. *de indultis Cardin.* §. *per quæ sublatis*, *n.* 80. *&* 81. Garcia *d. part.* 5. *cap.* 1. *n.* 9. post multos *ibi* relatos, cùm sit Ordinarius Ordinariorum, Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 3. *proœm. nu.* 16. Currunt ergo provisiones Papæ ac ordinarii in eadam data, & die, & prævalet provisio Ordinarii, si provisus ab eo est in possessione, ita dispositio *cap. si à Sede Apostolica*, *de præbendis in* 6. habetur enim ratio ad favorem possessoris, §. *commodum*. *Institut. de interdictis*, *cap.* 3. *de*
4 *probat.* Proinde quando collatio fit à duobus diversis eodem die, nec apparet quis fuerit prior, potior est conditio possidentis, Tiraquel. *de jure primog. quæst.* 27. *opin.* 11. *n.* 1. *& opin.* 12. *n.* 2. Rebuff. *de pacificis possessoribus*, *n.* 297. & P. Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim. p.* 2. *n.* 4. Imò præfertur collatio facta à Pontifice, quando neuter est in possessione, & non constat de prioritate, propter reverentiam concedentis, ut notat Mascard. *de probat. conclus.* 314. Aloys. Ricc. *in collect. decis. par.* 4. *collect.* 1442. & Cotta *in memorab. verb. hora*: secus quando in collatione Pontificis non opposita est hora, & in collatione Ordinarii fit mentio horæ, tunc collatio Ordinarii præfertur. Gomez *l. Tauri* 45. *numer.* 148. Rebuff. *in tract. de pacif. possess. num.* 299. & Petrus Barbos. *d. l.* 1. *part.* 2. *num.* 10.

5 Porrò, ut omnis confusio, & anxietas tolleretur, usus successivè introduxit, ut Episcopi residentes haberent sex menses, non residentes autem quatuor duntaxat, videlicet Martium, Junium, Septembrem, & Decembrem: atque ita potestas Episcoporum conferendi generalis in omnibus mensibus hodie est limitata, Card. Paris. *cons.* 34. *in principio vol.* 4. Cassador. *decis.* 4. *n.* 2. *de præben.* & Cravet. *cons.* 322. *col.* 2. Semper enim Romanus Pontifex multo majorem potestatem penes se reservat, quamvis omnimodam potestatem in Episcopos transferat, *cap. dudum*, §. *notat. cap. quamvis.* 2. *de præbendis*, Selv. *de benefic. part.* 3. *quæst.* 29. Staphil. *tract. de expect. n.* 8. Censetur namque hujusmodi potestas data accumulativè, non privativè, Ripa *lib.* 1. *respons. cap.* 15. & Joannes Monachus *in cap. si eo tempore*, *de electione lib.* 6. quos referens sequitur Flamin. *d. lib.* 1. *de resignat. q.* 10. *num.* 57.

Hisce temporibus tollit confusionem alternativa, quæ conceditur Episcopis in gratificationem residentiæ per sex menses anni: gratificat illis Pontifex cum concessione hujus alternativæ, & gratum se reddit illis dividendo sex menses anni alternativè inter se ipsum, & Episcopos, Gonzal. *de mensibus gloss.* 41. *n.* 2. *&* 10. *& gloss.* 54. *ex num.* 1. ubi per alternativam conceduntur sex menses pares Episcopis, & reservantur alii sex dispares, sed de alternativa *infrà* §. 2. *per totum.*

Quæstionis est, an Episcopus suspensus à collatione, si beneficium conferrat, incurrat in aliquam censuram? Pius Quintus *constitut.* 58. *incip. Quanta Ecclesia*, decernit incidisse in excommunicationem tam Episcopum, quàm patronum Ecclesiasticum, aut laicum, qui suspensus à collatione, aut præsentatione beneficium contulerit, vel instituerit, aut ad id præsentaverit. Soar. *tom.* 5. *disp.* 22. *sect.* 6. *n.* 21. & Memor. clericorum *cap.* 1. *excommunic.* 5. Nec refert supradictum, Episcopum scilicet posse de jure in sua Diœcesi conferre omnia beneficia, quia id intelligitur servatis servandis, & remoto impedimento. 6

Unde in primis non potest conferre beneficia Parochialia omisso concursu ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 18. *de reformat.* quod postea decretum confirmavit Pius Quintus *in constitut.* 32. incipit, *In conferendis anno secundo*, statuens ut collationes factæ non servata forma Concilii sint nullæ, & irritæ, ita ut provisus sic nullum titulum etiam coloratum acquirat, & ut de ita vacantibus disponatur duntaxat per Sedem Apostolicam. Nam forma non potest omitti, etiamsi Episcopus vellet Parochialem vacantem personæ idoneæ vita, moribus, & scientia, de qua idoneitate omnibus sit manifestum; adhuc enim non potest remitti examen, quia de forma examen est: proinde non potest remitti, nec omitti. Bald. *in cap. constitutus el* 2. *de judic. & in l. Julian. in fine*, *eodem titulo.* Decius *consil.* 90. *numero* 6. *& consil.* 226. *numero* 4. *& consil.* 699. *numero* 4. *&* 5. Roland. *consil.* 70. *numero* 1. Requiri examen pro forma patet, quia aliàs annullatur collatio per dictam constitutionem Pii Quinti 32. *In conferendis.* Bart. & alii *in l. non dubium C. de legibus*, Bald. *cons.* 11. *col. ultim. lib.* 1. & Cardin. Pariz *cons.* 12. *n.* 38. *vol.* 4. 7 8

Quin etiam non potest conferri ab Episcopo Parochialis Vicario temporali, & spirituali Episcopi, quamvis sit idoneus ad suum munus obeundum: nihilominus servanda est forma examinis per concursum, ut fuit decisum per sacram Congregationem Illustrissimorum, super declaratione Concilii Trident. cùm proponeretur hoc dubium. Idem servandum est cum quocunque famosissimo Doctore in Sacra Theologia, vel in jure Pontificio, qui per multos annos cum maximo applausu publicè in celeberrima Academia legit. Fuscus *de visitatione lib.* 2. *cap.* 5. *numero* 10. Ratio rationis, quia examen requiritur pro forma: quocirca Felinus vocatus ad Auditorium Rotæ fuit examinatus, quia requirebatur pro forma examen, teste Nevizano *lib.* 2. *Sylvæ nuptialis*, *fol.* 188.

Præterea habentes testimonium in scriptis ab Episcopo de idoneitate, moribus, & scientia pro administrandis Parochiis, non excusantur ab examine per concur- 9

concursum, ut in specie censuit Sacra Congregatio. In beneficiis autem reservatis Sedi Apostolicæ, quæ vacant per obitum in mensibus Papæ, Ordinarius proponit edita concursus, & mittit Romam approbationem, ut fiat provisio approbato ab examinatoribus in Synodo Diœcesana deputatis, habetur in dicta constitutione Piana. Et Episcopus in examine per concursum, quando vota sunt paria, potest accedere, vel ubi sunt singularia. Porrò hoc examen per concursum non exigitur ad Parochiales Ecclesias, seu curatas in Collegiatis, ubi exercetur cura animarum per aliquos Canonicos, vel hebdomada-
10 rios, vel aliquos clericos: non enim requiritur tunc concursus, ut censuit Sacra Congregatio in una Neapolit. Hebdomadariæ Sancti Joannis Majoris 15. Kalend. August. 1569 per consilium Oldrad 67. *in tit. de præbend.* Quia, quæ dicuntur de Parochialibus absolutè, non intelliguntur de Collegiatis curatis, ita Staphil. *de qualit. & stat. benefic. fol.* 41. *n.* 31. Neque hujusmodi examina possunt fieri ab alio, quàm ab Episcopo ex Concil. Trident. *supra*, ubi solis Episcopis id committitur, Sacra Congregatio; unde alii excluduntur, non tamen ejus Vicarius, ex dicto *cap.* 18. *Concil.* ibi. *Examinentur ab Episcopo, si de eo impedito ab ejus Vicario generali atque ab aliis examinatoribus non paucioribus, quam tribus, quorum votis, si pares, aut singulares fuerint, accedere posset Episcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur.* Hæc ibi.

11 Secundò non potest Episcopus conferre beneficia reservata dispositioni Romani Pontificis, quaia sunt beneficia, quæ vacant apud Sedem Apostolicam, aut in Curia, ita Anastas. Germon. *de indultis Cardin. §. per quæ sublatis n.* 34. Rebuff. *de nominat. quæst.* 15. *n.* 27. *& in praxi titulo de forma mandati Apostolici, pag.* 732. & constat ex *c.* 2. *de præbend. in* 6. & ex *Clementina* 1. *ut lite non contest.* est etiam textus *in c. præsenti, eodem titulo & libro*, ex ea ratione, ne Ordinarii creent Vicarios in Urbe, & tollant collationem Papæ, Æneas de Falcon. *in tract. de reservat. benefic. quæst.* 2. *n.* 9. praxis Episcop. *part.* 1. *vers. beneficia, vers. ad secundum pag.* 36. & Aloys. Ricc. *resol.* 333. *vers. quarto*, & alii apud Flaminium *de resignat. l.* 2. *quæst.* 16. *n.* 18.

12 Dicitur autem beneficium vacare apud Sedem Apostolicam, ut si reservatum, ita ut nequeat Ordinarius de illo providere, quod vacavit in locis vicinis ipsius Sedis Apostolicæ, & Romanæ Curiæ, vel prope eam intra duas diætas legales, ut expresse dicitur *in c. præsenti* 34. *de præbend. l.* 6. & Gemin. *ibi n.* 4. firmat, quòd circa hoc textus *in dict. c. præsenti*, nihil novi decernit, sed declarat textum *in cap.* 2. *eodem titulo, & libr.* Nam ex vicinitate locorum contrahitur quædam conjunctio, & legis communio, quoad pœnam, & præmium, ita Anchar *in dict. cap. præsenti, ante num.* 1. *versic. Nam ex vicinitate.* Azor. *instit. moral. part.* 2. *l.* 6. *c.* 36. *vers porrò Gregorius X. & vers. porrò legalis, pag.* 1176.

Nomine tamen beneficiorum apud Sedem, seu in Curia vacantium non solùm veniunt, quæ vacant per obitum in illa, sed quæ vacant per resignationem, ita Navarrus *cons. final. de renunciat.* Monet. *de option. c.* 3. *n.* 18. Garcia *part.* 5. *c.* 1. *n.* 73. Aloys. Ricc. *dict. resolut.* 333. *vers. quarto.* & Flamin. *l.* 1. *de resignat. quæst.* 4. *n.* 54. eo quia beneficia resignata coram Pontifice in Curia erunt reservata reservatione juris, & disponuntur secundùm dispositionem Sedis Apostolicæ: eodem modo, quæ vacant per obitum in Curia, ut probatur ex *d. c.* 2. & ex *c. præsenti, de præbend. in* 6.

13 Tertiò beneficiorum collatio, quæ vacant ob crimen hæresis, sæcularia, & regularia cum cura, & sine cura, non pertinet ad Episcopum, sed ad Summum Pontificem per constitutionem Pii Quinti 29. incip. *Cum ex Apostolatus* 1567. *anno secundo*, & per constitutionem 68. Gregorii XIII. incipit, *In Ecclesiis*, Garcia *part.* 5. *c.* 1. *n.* 81. Flamin. *de resignat. l.* 2. *quæst.* 16 *n.* 29. An autem beneficia hæretici possint conferri ante declaratoriam sententiam? Affirmat Flaminus *de resign. l.* 3. *quæst.* 1. *n.* 33. ubi refert sic fuisse decisum. Est enim hæreticus ipso jure privatus beneficio, secundùm communem, Abb. *in c. inter dilectos num.* 11. *de excess. Prælat.* Covarr. *l.* 2. *variar. cap.* 8. *n.* 4. Duaren. *l.* 8. *c.* 6. §. 5. Azor. *part.* 1. *l.* 8. *c.* 13. *quæst.* 3. *& quæst.* 8. *&* 2. *part. l.* 7. *c.* 17 *in principio* Petrus Ledesma 2. *part. summæ tract.* 1. *c.* 4. *conclus.* 14 Gonzal. *gloss.* 15. *n.* 65. post plures ibi relatos, quibus accedit Garcia *de benefic. part.* 11. *c.* 10. *num.* 61. *& num.* 65. contrariam sententiam refert, videlicet hæreticum non esse ipso jure privatum beneficiis; sed privandum per sententiam, quod non caret sua probabilitate, eam ut tradunt Castro *l.* 2. *de justa hæreticor. punitione c.* 9. Simanc. *de Cathol. instit. c.* 46. *n.* 72. & Aragon. 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. *versic. secunda pœna*, oppositum docens *quæst.* 1. *art.* 6. *part.* 66. Nihilominus communis sententia est sequenda per *c. postimum, de præbendis.* Garcia *supra n.* 66.

Quartò beneficia quæcumque recepta in confidentiam vacant ipso jure, & eorum collatio non pertinet ad Episcopos, sed ad Pontificem, Flamin. *de resignat. l.* 2. *quæst.* 16. *n.* 28. per constitutionem 109. Pii Quarti, incipit, *Romanum Pontificem* Dat. Romæ apud S. Petrum anno 5. & per constitutionem Pii Quinti 87. incipit *Intolerabilis.* Dat. Romæ apud S. Petrum Kalend. Junii 1569. anno quarto, idem Flamin. *de confidentiis, quæst.* 7. *n.* 79. ubi *n.* 80. addit Ordinarios non posse se intromittere in conferendis his beneficiis, ut per Cassador. *decis.* 8. *n.* 9. *de præbend.* sed solum Pontificem, Rota *decis.* 30. *de præbend. in novis, & decis.* 1. *de rerum permut.* Navarr. *in manual. cap.* 23. *sub nu.* 110. *& vers.* 3. Aloysi. Ricc. *d. resolut.* 333. *vers. septimò.* Francisc. Leo *in thesaur. for. Ecclesiastic. part.* 2. *cap.* 5. *à num.* 24. 14

Quintò beneficia vacantia cujuscumque speciei, & qualitatis sint; Sede Episcopali vacante sunt reservata Sedi Apostolicæ, per constitutionem Pii Quinti, incipit, *Sanctissimus*, *anno* 1567. Pontificatus *anno tertio.* Aloysi. Ricc. *d. resolut.* 333. *n.* 2. *vers. excipiuntur primò.* Azor. *instit. moral. part.* 2. *l.* 6. *c.* 34. *quæst.* 12. *vers. ejusdem*, & Flamin. *d. l.* 2. *quæst.* 16. *n.* 20. ubi 32. addit etiam beneficia Parochialia collata non servata forma Concil. Tridentini *sess.* 24. *c.* 18. esse reservata, ut vult Pius Quintus *constitut.* 32. incipit, *In conferendis*, anno 1566. anni sui Pontif. secundo Azor. *instit. moral. part.* 2. *l.* 6. *c.* 34. *quæst.* 12. *vers. ejusdem.* Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 2. *c.* 5. *n.* 26. *&* 32.

Sextò Ordinarii nequeunt conferre beneficia, quæ fuerunt collata personis prohibitis propter suum genus, aut propter Apostasiam a fide; sunt enim reservata per constitutionem 68. Gregorii XIII. incipit, *In Ecclesiis*, anno 1580. Pontific. ann. 9. Sunt enim collationes tales nullæ, ut in hac constitutione, quando fiunt illis, cui non sunt de sanguine puro, quia trahunt originem ex stirpe Judæorum, vel Maurorum, aut a sancto Inquisitionis officio punitorum, & excluduntur ab hujusmodi beneficiis, sicut in pluribus Hispaniæ Ecclesiis observatur, ut per Simancam *de Cathol. tit.* 47. *n.* 82. & Otaloram *de nobilitate* 2. *part.* 3. *partis c.* 7. *n.* 13. *& n.* 30. Gonzales *gloss.* 51. *n.* 103. & priùs *gloss.* 4. *ex n.* 161. *&* 162. *versicul. addo etiam*, quòd ille non erat benemeritus, 15

nemeritus, & Aloys. Ricc. *dict. resolut.* 333. *versic. tertio.*

16 Septimò similiter Episcopus non potest disponere de beneficiis litigiosis. Quamvis enim propriè non dicantur reservata, quoad effectum, ut Episcopus nequeat providere, idem obstaculum inducit litigium, quod reservatio, per textum *in cap.* 2. *ut lite pendente in* 6. *Clementina* 1. *eodem titulo*, Gonzal. §. 7. *proœmial. quæst.* 3. *ex num.* 116. *& gloss.* 51. *n.* 111. Lancellot. *de attentatis part.* 1. *cap.* 3. *nu.* 97. hoc tamen non procedit in beneficio litigioso per obitum vacante, quia in beneficiis obtentis propter crimen, beneficia non sunt litigiosa, sed persona accusata: unde collitigatores beneficium vacans per ejus obitum in mense Ordinarii liberè poterit conferre Ordinarius, Simon. *de reservat. quæst.* 10. *num.* 5.

17 Quid ergo de beneficiis curam animarum habentibus, si contingat vacare Apostolica Sede vacante? Gonzal. *ad regulam octavam* §. 5. *proœmial. num.* 125. *cum sequentibus*, ait ad Ordinarium tunc collationem pertinere propter curam animarum; idque probatur ex *cap. si Apostolica* 35. *de præbendis lib.* 6. qui textus ita loquitur. *Si Apostolica Sede vacante aliquas Parochiales vacare de cætero contigerit apud ipsam, statuimus, ut de eis* (*ne ipsarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre*) *per eos, ad quos pertinet, possit liberè ordinari, constitutione felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri de beneficiis apud Sedem ipsam vacantibus per alium, quam per Romanum Pontificem minimè conferendis, vel alia quavis contraria sic per hoc edita, non obstante. Idem volumus, & de illis, quæ ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabunt, de ipsis per eum ante ipsius obitum non fuerit ordinatum.* Sic ibi. Idem Gonzales *gloss.* 24. *num.* 111. Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 50. §. 2. *vers. quarto*, post Rebuff. *de nominat. quæst.* 15. *num.* 28. *vers. secundò fallit*; ubi volunt collationem ob animarum periculum competere Episcopo, quando beneficia, quæ animarum curam habent, Apostolica Sede vacante. Idem si vacaverint in Curia vivo Pontifice, & ante collationem Apost. Sedis vacat.
18

19 Quid de jure communi possit Episcopus circa præsentatos à patronis? Ex *cap. ex frequentibus, de institut.* & ex *cap. cùm satis, de officio Archidiaconi*, & ex *Clementina plures, de jure patronatus*, solus Episcopus potest instituere præsentatos à patronis, si prævio examine inveniantur idonei. Abbas *in cap. cùm Ecclesia Vulterana, de electione*, Reginaldus *in praxi for. pœnit. lib.* 30. *tractat.* 3. *n.* 224. Mar. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resolut.* 47. *n.* 6. *& resol.* 35. *n.* 11. *in fine*; quoniam Episcopus de jure communi in sua Diœcesi in collatione beneficiorum habet intentionem fundatam, *cap. regendo* 10. *quæst.* 1. *cap. nullus omnino* 16. *quæst.* 7. *cap. nemo, de Consecratione dist.* 1. Gonzal. §. 1. *proœmial. n.* 21. & Seraphin. *decis.* 1353. *n.* 3. Quæ instituendi potestas delegari potest ab Episcopo specialiter; etiam ante vacationem. Ratio, quia institutio fit coactè ad præsentationem patroni, & cessat votum captandæ mortis, Joannes Andreas, & Dominic. *in cap. si confirmationem, de electione lib.* 6. & Vivianus *in praxi juris patronat. part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 4.

20 Ad Prælatos autem inferiores ex privilegio pertinet jus instituendi, aut ex præscriptione, scilicet immemoriali, Mari. Antonin. *supra lib.* 1. *variar. resol.* 9. *num.* 11. *& resol.* 12. Idem de Religiosis in Ecclesiis quæ pleno jure illis subjiciuntur, dici potest, competere scilicet institutio eisdem, per textum *in d. Clement. de excessib. Prælat. vers. quidam præterea*, *&*
21 *vers. quidam etiam*, Cochier *de jurisdictione in exemptos part.* 4. *quæst.* 80. & Vivian. *d. part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 14. post Roch. *de jure patron. verb. competens*, *quæst. ultim.* Secus in Ecclesiis, quæ pleno jure non subsunt Religiosis, quibus non competit institutio, & destitutio, sed tantùm præsentatio Sacerdotis, qui instituitur ab Episcopo, *cap. in Lateranensi.* 31. *de præbendis*, per textum *ibi*, *Quæ ad ipsos pleno jure non pertinent.* Ex quo sequitur quòd quando unio alicujus beneficii est facta simpliciter Monasterio, seu Collegio, accipiendam esse sine præjudicio juris Episcopalis, & Parochialis. *cap.* 2. *de relig. domib.* atque ita Vicarius præsentatus instituitur ab Episcopo in Parochiali unita, qui de jure, per *cap. in Lateranensi*, debet esse perpetuus, & per *cap. de monachis*, etiam *de præbendis*, prout etiam volunt Ripa *lib.* 2. *respons.* 18. *n.* 2. *&* 3. & Probus *ad Monach. in cap. super eo*, *n.* 19. *de præbendis in* 6.

Nihilominus Rebuff. *in praxi benefic. tit. de Vicariis perpetuis*, *n.* 6. tradit posse institui Vicarium sive perpetuum, sive temporalem, prout magis placuerit Collegio, aut Monasterio, quæ resolutio non omnino displicet, & videtur congruere cum praxi ac consuetudine servari solita in hujusmodi Ecclesiis unitis Collegiis, aut Monasteriis, nisi aliter ex literis unionis constet. Quibus tamen non obstantibus Doctores per textum *in cap. de Monachis, de præbendis*, distinctione jam tacta utuntur, nimirum in Ecclesiis, quæ non pleno jure religiosis competunt habere Episcopum institutionem, & *ibi* Vicarios debere esse perpetuos. In Ecclesiis autem, quæ pleno jure religiosis conveniunt, nempe quoad spiritualia, & quoad temporalia, in hoc eventu temporalem vicarium esse instituendum ad nutum removibilem, argum. text. *in Clementin.* 1. *de excessibus Prælatorum*, Flores de Mena *lib.* 1. *quæst.* 10. *a n.* 13. *& n.* 20. ubi concludit Ecclesiam pleno jure subjici religiosis, quando omnimodam habent jurisdictionem tam in Ecclesiam ipsam, quàm in Parochianos, Episcopo omnino excluso, & tunc posse poni vicarium non perpetuum, sed temporalem ad ipsorum nutum removibilem, quod etiam expressè Trident. *sess.* 25. *de regul. cap.* 11. decidit incip. *In Monasteriis*, quatenus ab illa regula ibi posita, quod in Ecclesiis curatis Monasteriorum non constituantur Vicarii ad nutum etiam removibiles, excepit Monasteria, quæ jurisdictionem habent Episcopalem & temporalem in Parochos, & Parochianos, Flores *supra quæst.* 10. *num.* 18. idem probat in simili, quia in hujusmodi beneficiis non est locus institutioni, sed principalis titulus est penes Monasterium, cui sunt unita; ac propterea nunquam vacare dicuntur, vide Gonzal. *regulam* 8. *gloss.* 5. §. 3. *n.* 11. *&* 14. & Garcia *de benefic. part.* 11. *c.* 2. *a n.* 3.

Ne verò aliquid omittatur, & hactenus dicta saltem aliqua procedant de jure communi antiquo, hodie tamen ex decreto Concil. Trident. aliquam mutationem capiunt, secundùm *sessionem* 7. *de reformat. cap.* 7. quatenus decernit, ut Episcopi valeant deputare vicarios perpetuos in quibuscunque beneficiis curatis, quæ unita reperiuntur Ecclesiis cathedralibus, collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscunque, non obstantibus privilegiis, & exemptionibus quibuscunque, ex qua regula non excluduntur monasteria exempta, & Ecclesiæ quomodocunque eisdem, & eorum mensæ unitæ, Navarr. *cons.* 11. *n.* 8. *de statu Monachorum*, *in novis*, Flores *d. quæst.* 10. *n.* 26. quos referens sequitur Barbos. *in remissionib. ad Concil. Trident. sess.* 7. *cap.* 7. *num.* 5. ubi resolvit nominationem vicariorum pertinere ad Prælatum seu Prælatam Monasterii, cui beneficium est unitum, & nominatio illorum debere esse ad nutum amovibilium, & Episcopum solum debere illos approbare, & concedere licentiam administrandi Sacra- 22

Sacramenta, si reperiantur idonei, prout declaravit Congregatio cardinalium Illustrissimorum: idem erit in Monachis, qui debent approbari, & examinari ab Episcopo, nisi Abbas habeat jurisdictionem Episcopalem, Flores *d. quæst.* 10. *num.* 26. *ad finem*, quod etiam declaratum fuit per dictos Dominos Cardinales, ut Flores ait ubi *num.* 38. addit quando beneficicia sunt unita etiam solùm in temporalibus, sed cum privilegio nominandi vicarium ad nutum, tunc ex decreto Concilii Episcopum, si sibi videbitur, posse deputare vicarium perpetuum, non obstante privilegio.

Quin etiam posse vicarium perpetuum deputare quando beneficium est unitum in spiritualibus, & temporalibus, aut ad mensam, quia id cedit in favorem Ecclesiarum, & cultus divini, & loquitur dispositio Concilii generaliter de beneficiis unitis. Secus quando beneficia sunt unita monasterio Monachorum, aut Mendicantium, tunc Episcopus non potest deputare perpetuum, sed amovibilem ad nutum, nominatum tamen à Monachis, ut apparet ex proprio motu Pii Quinti, 15. in ordine inter proprios motus dicti Summi Pontificis, ita declaratum in Romana Curia, Flores *suprà num.* 40. qui examinabitur ab Episcopo, & approbabitur, sequitur Garcia *de benefic. part.* 11. *c.* 2. *ex n.* 5. *cum sequentib.*

23 Porrò Capitulum Sede vacante, quamvis nequeat beneficia conferre, quæ spectant ad collationem Episcopi, ut per Quaranta *in summa Bullarii verb. Sede vacante, vers. nono quæro, p.* 137. praxis nova Episcop. *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 16. *in fine*, Gonzal. *supra*, §. 5. *proœmial. n.* 35. *& gloss.* 9. §. 1. *n.* 77. potest tamen præsentatos à patronis admittere, & instituere, Quaranta *suprà vers. quæ conclusio pag.* 138. Azor. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 38. *quæst.* 2. & Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 7. *n.* 54. Vicarius tamen Episcopi, seu Capituli, quamvis Rebuff. *in praxi tit. in forma Vicarii à n.* 126. *& in addit ad regul.* 31. *cancell. verb. aut vicarios perpetuos, vers. item Vicarius generalis*, & Roland. *cons.* 47. *nu.* 45. *vol.* 1. dicant vicarium non posse sine speciali concessione Episcopi præsentatos à patronis instituere: oppositum est verius, posse absque speciali voluntate confirmare electos, & præsentatos instituere, ita gloss. *verb. non possunt, in cap. final. de officio Vicarii lib.* 6. Cald. Pereira *de renovat. emphyt. quæst.* 11. *n.* 11. Gonzal. *suprà gloss.* 9. §. 1. *n.* 78. praxis Episcop. *p.* 1. *verb. Vicarius*, §. 13. Covarr. *lib.* 3. *variarum c.* 10. *n.* 7. & Azor. *suprà lib.* 3. *cap.* 44. *quæst.* 5. *& lib.* 6. *cap.* 22. *quæst.* 3. & ita censuisse sacram Congregregationem Illustrissimorum, refert Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 8. *num.* 84. ubi *n.* 86. subdit vicarium mandatum limitatum non habentem, instituere posse *& part.* 8. *c.* 4. *n.* 50. refert Rotam Romanam tenuisse hanc partem.

24 Sed quid dicendum, quando vacat Ecclesia Parochialis, cujus provisio non pertinet ad Episcopum? Certi juris est Episcopum debere in ea vicarium constituere, qui Sacramenta administret, & oneribus Ecclesiæ satisfaciat constituta competenti sustentatione, donec provideatur de Parocho, habetur *in cap. cùm vos, de offic. Ordin.* & in Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. c.* 18. Franc. Leo *in thesaur. for. Eccles. part.* 2. *cap.* 18. *n.* 52. Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccl. decis.* 575. *in* 1. *edit. & resolut.* 495. *n.* 3. *in* 2. *edit.* quod non potest impediri à quocunque patrono, seu colligante. Semper enim provisio, donec provideatur ab habente potestatem, competit Episcopo, ut optimè tradit Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Episcopis nu.* 86. & deputatio Vicarii incumbit Episcopi quamvis institutio competat inferiori: tum, quia commendare Ecclesiam non potest inferior Episcopo, quamvis aliàs inferiori competat jus conferendi ex privilegio, vel ex consuetudine, vel ex aliquo alio legitimo titulo, nisi jurisdictionem quasi Episcopalem habeat, ut vult Cucch. *in instit. majorum lib.* 3. *tit.* 6. *num.* 46. Flamin. *de resignat. lib.* 7. *quæst.* 10. *n.* 23. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 31. *quæst.* 21. & Garcia *de benefic. part.* 4. *cap.* 4. *num.* 8. Tum etiam, quia commendare conceditur à Concilio Episcopis, quatenus beneficia qualitercunque exempta circa curam animarum subjiciuntur Episcopis, juxta dispositionem Concilii *sess.* 24. *cap.* 11. *& sess.* 23. *cap.* 18. Garcia *supra part.* 4 *cap.* 4. *num.* 15. *& part.* 9. *cap.* 2. *a num.* 2. *usque ad num.* 20.

Commendare autem potest Episcopus Parociales 25
Ecclesias, & alia beneficia, quibus inest cura animarum per sex menses, simplicia verò beneficia commendari non solent. Ante sex menses Parochialis commendationis finitos Episcopus commendationem revocare non potest, nisi adjiciatur clausula ab Episcopo donec ipse voluerit, per glossam *in cap. nemo deinceps* 15. *de electione in* 6. & Rebuff. *in praxi tit. de commend. n.* 58. Accedit Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 21. *quæst.* 6. *vers. quæres.* Sed melius gloss. *in cap. si confiterit, de accusat. & in cap. qui plures* 21. *quæst.* 1. decidunt hujusmodi commendatarium posse ad libitum removeri, cùm per illam commendationem non acquisiverit jus in re, nec ad rem, Rota *decis. prima de præbend. in antiquiorib. Besigneti*, Gomez *in regul. de non tollend. jur. quæsit. q.* 4. *n.* 22. & Mandol. *in regul.* 32. *quæst.* 7. *num.* 2. Nec potest talis commendatarius temporalis agere de spolio. Puteus *decis.* 206. incipit, *Episcop. Ticretanus lib.* 3. Gonzal. *gloss.* 5. §. 8. *num.* 42. Garcia *d. p.* 4. *cap.* 4. ubi *num.* 54. *&* 55. distinguit; sed ne recedas ab opinione affirmante posse ante tempus revocari, & tenuit Aret. *in d. cap. si confiterit*, eo quia commenda nihil aliud est, quam quoddam depositum, quod potest ad libitum deponentis revocari pro utilitate, & commodo Ecclesiæ facto. Garcia *ubi proximè num.* 53. *& n.* 58. *& sequent.*

Quid ergo si detur Episcopo coadjutor ex causa, 26
nunquid poterit conferre beneficia? Joannes Andreas Archid. & Anchar. *num.* 9. *in c. unico de cleric. ægrot.* aiunt Coadjutorem datum propter temporalia non posse conferre, nec posse recipere resignationes beneficiorum, quæ possunt recipi ab Episcopo: secus, quando Coadjutor datur Episcopo dementi, tunc enim potest conferre omnia beneficia in illa Diœcesi vacantia, quia datur in spiritualibus, & temporalibus cum generali, & libera potestate, *cap.* 1. *cap. quamvis, cap. petisti, cap. quia frater* 7. *quæst.* 1. *cap. grande, de supplend. Prælat. neglig. lib.* 6. *cap. conquerente, & cap. dilectus, de officio ordinarii.* Datus autem Coadjutor Episcopo ægroto, aut seni ad spiritualia potest conferre de consensu ipsius Episcopi. Lap. Gemin. *in d. cap. unico. de clerico ægrotante*, §. *ult. n.* 4. Oldrad. *consil.* 44. *nu.* 4. *vers. si verò* Pavinus *de potest. capituli Sede vacante* 2. *p. q.* 1. *n.* 8. & Rebuff. *de nominat. q.* 8. *n.* 44. Ipse verò Episcopus potest conferre beneficia, si voluerit, & non Coadjutor in hoc eventu, quando propter senectutem, aut ægritudinem datus est Coadjutor, Navarr. *cons.* 3. *de cleric. ægrot. n.* 4. & Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 4. *numer.* 265. *&* 274. post alios.

Quòd si Episcopus ad quem spectat collatio bene- 27
ficii, si intra sex menses non disposuerit de illo, collatio devolvitur ad superiorem Metropolitanum, & ab hoc ad Primatem, & à Primate ad Patriarcham, & demum ad Summum Pontificem, quod intelligitur, quando omnes isti gradus darentur regulariter tamen ab Episcopo fit devolutio ad proximum superiorem, hoc est, Archiepiscopum, & statim ad Papam, Garcia *de benefic. p.* 10, *cap.* 3. *n.* 10.

praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. beneficia*, §. 2. *in principio.* Gonzales tamen *ad regulam* 8. §. 3. *proœmial. n.* 5. addit statim ubi lapsum est semestre, posse Papam providere præveniendo tam potestate ordinaria, quàm virtute constitutionis Pii Quinti reservatis beneficia de quibus Ordinarii intra sex menses non providerunt, quia tanquam ordinarius concurrit Papa cum quolibet inferiori, nempe cum Episcopo, Capitulo, Archiepiscopo, Legato, & quocunque alio, Rota *decis.* 3. *de officio Legati n.* 6. *in novis*, Rebuff. *in praxi tit. de devolut. n.* 46. *&* 51. & Mandos. *in regul. de annali quæst. final. n.* 6.

28 Illud etiam observandum est, permutari posse coram Ordinariis reservata beneficia, non tamen conferri; cùm id ad summum Pontificem pertineat. Flamin. *l.* 2. *de resignat. quæst.* 16. *n.* 4. ex sententia Gammari *in c.* 1. *n.* 38. *de rerum permutatione*, & fuit decisum in Rota die 17. Aprilis 1545. in una Illerdensi coram Jo. Paulo, teste Puteo *decis.* 262. *l.* 2. *in principio.* Sed verius est reservationem impedire permutationes coram Ordinariis. Si enim possent admittere permutationes, deberent conferre permutantibus ut habetur cum communi *in cap.* 1. *de rer. permut. l.* 6. Quare prohibentur admittere, ut volunt Petrus de Perus. *in tractatu de permut. benefic.* 2. *p. in principio.* Bellarmer. *in simili tract. in* 3. *part. quæst.* 1. Cùm ergo constet collationem beneficiorum reservatorum spectare ad solum Papam, per Rot. *decis.* 30. *de præbend. in novis*, *&* *decis.* 1. *de rer. permut. decis.* 3. *de officio Legati*, sequitur ordinarios non posse admittere permutationes reservatorum, quando ea conferre nequeunt. Quinimò collatio beneficii reservati facta per inferiorem est nulla, *c. nemo* 2. *q.* 1. *c. audum*, *& c. multum stupeo.* 3. *q.* 6. *c. ut nostrum*, & *ibi* scribentes, *de appellat.* ligantur enim manus ordinariorum per reservationem, ita Joan. Andr. *in c. si eo tempore*, *de electione lib.* 6. & est communis opinio.

Ex dictis sequitur permutationes beneficiorum, quæ non sunt reservata, posse fieri coram Episcopo, vel alio superiore ordinario, simpliciter tamen, & absque pactis, ac conditionibus. Quarant. *in summa Bullarii*, *verb. beneficiorum permutationes*, praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. permutatio*, §. 3. *dub.* 1. Læli. Zech. *de Republica Ecclesiastica cap. de beneficiatis*, *n.* 8. & Gonzal. *in gloss.* 14. *n.* 33. *cum sequentib.* vbi *num.* 40. tradit permutationem esse quandam reciprocam resignationem; non tamen poterit Ordinarius admittere permutationes triangulares, vel quadrangulares, veluti, si ego resigno meum beneficium in favorem Joannis, ut ipse Joannes resignet suum beneficium, non in favorem mei, sed in favorem alterius, esset tunc simoniaca talis permutatio triangularis, Imola *n.* 40. *in Clementina* 1. *de rer. permut.* Achil. de Grassis *decis.* 2. *de rer. permut.* Caputaq. *decis.* 325. *n.* 1. *part.* 2. *&* *decis.* 103. *&* 227. *part.* 1. & Navarr. *cons.* 43. incipit, *Caius*, *n.* 3. *in fine*, *de simonia.* Atque ita quamvis beneficia per permutationem vacare dicantur, *c. unico*, *de rer. permut. in* 6. Gomez *in regul. de publican. q.* 3. *n.* 3. oppositum tamen incidat Gonzal. *in d. regul.* 14. *n.* 50. ubi ait non propriè vacare beneficium ex causa permutationis resignatum: nihilominus dicendum est vacare, ut dictum est, & vult Probus *in d. c. unico*, *de rer. permut. l.* 6. quibus non obstantibus in quolibet mense anni possunt beneficia coram Episcopis permutari, & ab ipsis resignationes admitti in favorem ex causa permutationis, quas permutantes faciunt, & collationem de beneficio resignato cuilibet eorum facere possunt, cùm permutationes licitè fieri possint coram Episcopis, quando beneficia permutata non sunt reservata. *c. cùm olim. c. universorum*, *de rer. permut. &* *c. unico*, *eodem titulo l.* 6. ubi scribentes communiter, Federicus de Senis *in tract. de eodem tit. n.* 30. Rebuff. *in praxi, titulo etiam de permut. benefic. n.* 36. Fusc. *de visitat. c.* 28. *n.* 32. Gonzal. *suprà n.* 32. & Garcia *de benefic. p.* 5. *c.* 1. *n.* 543.

Porrò his obstat Flamin. Paris. *de resignat. l.* 5. *q.* 6. *&* *ultim. n.* 231. dicens ordinarios non posse hisce temporibus admittere permutationes Beneficiorum, quod dubitanter ait, & se vidisse dubitare, quia Pius Quintus *in constitut.* 41. suspendit facultates ordinariorum recipiendi hujusmodi permutationes beneficiorum, donec detur modus, & *in constitutione* 58. dat modum in resignationibus, nulla facta mentione de permutationibus, & consequenter suspensio durat in permutationibus, additque ibi nihil obesse, si dicas quòd mortuus est Papa; quoniam Sedes Apostolica durat. *c. si gratiosè*, *de rescript. l.* 6. sic Flaminius.

Veruntamen dicta constitutio 58. Pii Quinti abstulit de medio suspensionem, & expressè concessit, & approbavit permutationes faciendas coram Ordinariis, prout de jure communi antea permutabantur, quæ omnia patent ex verbis ejusdem constitutionis 58. quæ sic habent. *Ad hæc beneficiorum, & officiorum permutationes admittere, quæ Canonicis sanctionibus, & Apostolicis constitutionibus permittuntur.* Per quæ argumentum Flaminii omnino tollitur, & veritas in contrarium apparet.

Ambigi quidem potest, quando beneficium quis resignavit, & vacavit ex causa permutationis; possit resignans ad illud redire sine nova collatione, quamvis permutatio non sequatur, seu non teneat? Pro resolutione nota permutationis admissionem continere in se tacitam collationem, ita ut non requiratur alia expressa collatio, sed statim quòd ex causa permutationis beneficia resignantur, & Episcopus resignationem admittit sine alia collatione transfert beneficia in utrunque, & in continenti sine alia nova collatione permutatio suam perfectionem assequitur eo ipso, quia admissio habuit vim tacitæ collationis, Rota *decis.* 16. *sub n.* 6. *vers. imò etiam plus dicitur*, *de rer. permut. in antiquis*, *&* *decis.* 1. *n.* 3. *eodem titulo*, *in novis*, post Innocent. *in c. inter cætera*, *n.* 3. *vers. potest etiam dici*, & Anchar. *ibidem*, *de præbendis.* Nihilominus oppositum non solùm securius, sed etiam verius, videlicet post admissam resignationem, fieri novam collationem cuilibet permutantium. Ratio, quia permutatio continet in se duos actus, renuntiationem scilicet, & permutationem, seu novam collationem. Boër. *decis.* 2. *n.* 16. Gonzales *gloss.* 14. *n.* 58. 29

His positis Selva *de beneficiis part.* 3. *quæst.* 24. Rebuff. *tit. de permutat. n.* 11. *&* 26. *in praxi*, *&* *de pacificis possess. n.* 166. & Mascard. *de probat. conclus.* 1401. *n.* 3. affirmant, quando beneficia vacant renunciatione facta ex causa permutationis, non posse renunciantes ad illa redire absque nova collatione, quamvis permutatio suum non sortiatur effectum, eo quòd beneficium permutans, eo ipso illud dimittit: ac proinde in eo jus, & titulum non retinet. Dicendum tamen est, quandocumque non subsecutus est effectus permutationis sine culpa alicujus, posse hunc redire ad beneficium propria authoritate, ita Joan. Andr. *in c.* 1. *de rer. permutat. in* 6. Petr. Gregor. *Syntagm. jur. l.* 17. *c.* 17. *n.* 33. ubi ait ita fuisse judicatum in Senatu Paris. 2. Maii 1525. & alii, quos sequitur Flamin. *l.* 1. *de resignat. quæst.* 14. *n.* 12. & Azor. 2. *p. instit. moral. l.* 7. *c.* 29. *quæs.* 21. *vers. altera opinio*, quæ sententia est verior, ex eo, quia qui permutat beneficium, ea conditione dimittit, ut sequatur effectus: eo autem non secuto, jus suum retinere vult; requiritur tamen declaratio superioris per quam pareat posse quemcumque ad beneficium

neficium suum redire, ita Azor. *suprà* & Flamin. *d. quæst.* 14. *numer.* 15. *vers. requiritur tamen declaratoria superioris declarantis ipsum posse redire.*

30 Idem dicendum est de resignatione facta in favorem non secuto effectu, posse scilicet absque nova collatione quemlibet redire ad suum beneficium, eo quia regulare est, ut si beneficium non acquiratur resignatario, jus non abdicari à resignante, Puteus *decis.* 158. *lib.* 3. & priùs *lib.* 2. *decis.* 52. ubi ait resignantem posse continuare possessionem in suo beneficio, ut est communis, teste Socin. senior *cons.* 168. *l.* 2. quem refert, & sequitur Rebuff. *in tractatu de pacif. possess. numero* 146. Flaminius, *de resignat. l.* 1. *quæst.* 3. *numero* 52. *& sequent. & l.* 2. *q.* 4. *numero* 24. Cevall. *commun. contra commun. disp.* 561. *à numero* 24. idem Flamin. *d. l.* 1. *q.* 14. *à numero* 6. *usque ad finem*, ubi concludit non requiri novam collationem, cùm conditiones positæ in resignatione suum effectum non sortiantur; quæ sententia procedit de stylo, & est de mente Rotæ: non enim jus abdicatur a resignante, non servatis conditionibus, & dimissio illa intelligitur, rebus sic stantibus: non excusatur tamen declaratoria superioris declarantis ipsum posse redire. Flamin. *d. l.* 1. *quæst.* 14. *numero* 15. post alios.

31 Lubet hîc adnotare, quas Episcopus possit resignationes recipere. Imprimis renunciatio beneficij facienda est coram Episcopo sine ullo pacto, modo, seu conditione; aliàs est simoniaca, ut per Navarrum *in cap. si quando, de rescriptis, exceptione* 4. *cap. cum pridem, cap. final. de pactis, c. ex parte* 1. *de officio delegati, & c. tua nos, de simonia*, Rebuff. *in praxi titulo de pura resignat.* Armil. *verb. renunciatio*, Flamin. Paris. *l.* 14. *q.* 3. *numero* 1. & Tus. *litera. S. conclus.* 253. debet enim esse libera resignatio: quare si fiat cum pacto quòd resignatarius solvat impensam in admissione, & expeditione literarum pensionis pro resignatario, est simoniaca. Navarr. *cons.* 2[illegible]. *&* 30. *de simonia.*

32 Item beneficia juris patronatus possunt renunciari coram Episcopo cum consensu patroni, Butrius *in cap. quod in dubiis numero* 7. *vers. sed nunquid, & in c. ultimo, numero* 5. *de renunt.* & *ibi* Abbas *numero* 6. Zabarel. *in Clement. n.* 18. *de renunciat.*

33 Item potest recipere renunciationes etiam in beneficiis pertinentibus ad collationem Cardinalium ratione indulti, non tamen potest in hoc casu conferre, sed Cardinales conferent, Gabriel *cons.* 187. *l.* 1. In beneficiis tamen electivis habent potestatem Episcopi, ut eorum renunciationes recipiant de consensu eligentium, ut Bonif. de vitali. *numero* 33. *de renunc.* Franc. *in cap.* 1. *numero* 7. *de rerum permut. l.* 6. post Zabarel. *in Clement. quia contingit. num.* 18. *vers. dicit etiam, de religiosis domibus.* Episcopus enim potest recipere in manibus suis, & conferre in mensibus suis; in aliis autem mensibus non potest conferre, ut fuit resolutum in una Corduben. 20. Decembr. 1546. coram Anton. August. teste Puteo *decis.* 107. *lib.* 2. quem refert, ac sequitur Flamin. *d. lib.* 7. *q.* 14. *num.* 14. ubi *num.* 15. addit renunciationem debere fieri coram Episcopo, quamvis institutio competat inferiori, secundùm Fran. *in cap.* 1. *num.* 8. *& num* 11. *de rer. permut. &* Zabarel. *in d. Clement.* 1. *numer.* 18. *de renun.* & Abbas *in d. cap. quod in dubiis, sub. numer.* 6. *de renunt.* & est communis.

34 Amplia posse Episcopum recipere in Curia resignationes beneficiorum existentium in Diœcesi, non tamen potest ea conferre, Covarr. *lib.* 3. *variar. c.* 20. *sub. num.* 8. Gabriel. *cons.* 187. *num.* 4. *lib.* 1. quia dicuntur vacare in Curia, & ideo collatio competit Summo Pontifici, *cap.* 2. *de præbend in.* 6. Flamin. *d. q.* 14. *num.* 23. Episcopi autem, ut possint conferre, exeunt ab urbe ad hoc, ut dicantur esse in aliena Diœcesi, ut fuit decisum in Rota, teste Puteo *decis.* 167. *lib* 1. quem sequitur Flamin. ubi admonet meliùs esse admittere resignationem extra Curiam in alterius Diœcesi, quia tunc potest conferre beneficia coram eo resignata etiam in Curia ipso Episcopo commorante Quinimò poterit Episcopus admittere renunciationes beneficiorum obtentorum per alium Episcopum. Abbas *in cap. ad supplicationem, n.* 5. *de renunciat.* ubi meminit casus particularis, quòd propter beneficium receptum par habet potestatem in parem, contra *c. innotuit, de electione*, quod potest vendicare sibi locum. aut quia Episcopus retinet beneficia in adeptione Episcopatus, aut quia relicto Episcopatu habet beneficium, ut vivat, Abbas *in d. c. ad supplicationem, de renunc. num.* [illegible]. *& num.* 9.

Limita tamen Episcopos non posse recipere omnium beneficiorum resignationes, sed illorum duntaxat, de quibus fit mentio in constitutione Pii Quinti, *Quanta Ecclesiæ*, Dat. Romæ anno Incarnationis Dominicæ 156[illegible]. Kalend. Aprilis Pontificatus anno tertio, in qua numerantur causæ, quæ requiruntur in renunciationibus beneficiorum, quæ fiunt extra Romanam Curiam coram Ordinariis locorum simpliciter: nam coram Ordinariis resignatio in favorem fieri non potest. Renunciationes autem simplices ad hoc ut fieri possint coram Ordinariis, requirunt causas contentas in dicta constitutione: quare non erit abs re hoc loco constitutionem eandem subjicere. 35

Pius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Quanta Ecclesiæ Dei incommoda omni tempore attulerit, & nunc quotidie magis afferat ministrorum in eam ingressio vitiosa jam latè perspiciant, & cum mœrore expendant Præsules omnes, & Pastores, quando hæc pernicies cæterarum omnium maxima tam multas Orbis Ecclesias impiè violarit. Quia verò hoc malum in cæteris frequens tum maximè in beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum dimissione admittitur, nemini molestum esse debet, quod perinde de reprimendis quotidianis fraudibus, quæ hac in re frequentiores internascuntur, certam aliquam rationem tandem, inituri officii nostri partes in prohibenda omnibus interim resignationum hujusmodi receptione paulo severiùs interposuerimus, omnesque beneficiorum interim resignandorum dispositiones, quæ fierent, in irritum revocaverimus, ac etiam decreverimus nullum per eas in illis jus neque titulum, vel coloratum tam in petitorio, quàm in possessorio ipsis provisis tribuere, quin etiam eos ad illa deinceps obtinenda perpetuò inhabiles fore. Collatores verò aliàs in illorum dispositione etiam tanquam devolutiones jure se interponere non posse, sed de eis, ut verè vacantibus, sive per Romanos Pontifices, sivè alios collatorum eorumdem superiores uti præventum esset liberè provideri. Nunc autem intendentes institutum hoc nostrum, quo Sanctuarium Domini cupimus illibatum auctore Domino prosequi, ac simul quantum in nobis est cavere, ne resignationes ipsæ dehinc pro cujusque arbitrio, nullisque, vel certè levibus causis passim, & temere admittantur, prohibitionem, & alia prædicta, ac cætera omnia nostris super his literis contenta eatenus relaxamus, ut posthac Episcopi, & alij facultatem habentes, eorum duntaxat resignationes recipere, & admittere possint, qui aut senio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxij, censurisque Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Ecclesiæ, vel beneficio inservire, seu, qui unum, aliud, vel plura beneficia obtinuerint,

rint, vel quos ad aliud contigerit promoveri, religionem quoque ingressuri, vel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur, denique cùm quis ex aliis casibus acciderit, qui constitutione felicis recordationis Innocentij Papæ III. de dimittendis cathedralibus Ecclesiis, edita continentur.

Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficij residere securi. Sed nec horum ullus sacro Ordini mancipatus nisi religionem ingressurus, valeat ullo modo beneficium, vel officium Ecclesiasticum resignare, nisi aliunde ei sit, quo in vita possit commodè sustentari. Ad hæc beneficiorum, & officiorum permutationes admittere, quæ Canonicis sanctionibus, & Apostolicis constitutionibus permittuntur. Caveant autem Episcopi, & alij prædicti, itemque omnes electores, præsentatores & patroni tam Ecclesiastici, quàm laici quicunque sint, ne verbo quidem, aut nutu, vel signo futuri in hujusmodi beneficiis, & officiis successores ab ipsis resignantibus, aut aliis eorum significationes, vel hortatu designentur, aut de his assumendis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscunque intercedat. Cæterùm præcipimus; atque interdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alij collatores de beneficiis, & officiis resignandis prædictis, aut suis, aut admittentium consanguineis affinibus, vel familiaribus etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere, quòd si secus, ac etiam quicquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit à quocunque temerè attentatum, id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere. Qui verò contrafecerint, ut in eo quo deliquerint puniantur, à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, prout cuique competierit, tandiu suspensi remaneant, donec remissionem à Roman. Pont. meruerint obtinere, & qui talia beneficia, seu officia receperint, eos prædictis pœnis volumus subjacere. Et nihilominus in eos, qui sic suspensis conferre, eligere, præsentare, confirmare; vel instituere ausi fuerint, excommunicationis quoad personas, quo verò ad Capitula, & Conventus à divinis suspensionis sententias ipso facto promulgamus, quibus etiam nullus alius, quàm ipse Romanus Pontifex, sive absolutionis, sive relaxationis gratiam [excepto mortis articulo) valeat impertire. Prohibitione, ac literis nostris prædictis, nihilominus in cæteris omnibus perpetuò valituris. Non obstantibus quibuscunque privilegiis, & indulgentiis, & literis Apostolicis generalibus, & specialibus quibuscunque Episcopis, & aliis superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Prælatis, nec non Ecclesiis, Monasteriis, & Capitulis, Conventibus, collegiis, & universitatibus, eorumque, & aliis personis etiam Regia, & Imperiali majestate præditis: sub quacunque verborum forma, & conceptione concessis, per quæ effectus præsentium impediri posset, quomodocunque, vel differri, etiamsi de eis, ipsorumque totis tenoribus ad verbum, ac de propriis nominibus eorum, nec non Ecclesiis, Monasteriis, locis, Ordinibus, & dignitatibus, de quibus nec non causis propter quas illa concessa sunt, specialem, & expressam præsentibus fieri oporteret mentionem, &c.

36 Ex hac constitutione apparet primam causam ob quam Ordinarius potest recipere resignationes beneficiorum, esse senectutem resignantis; quæ causa etiam habetur *in cap. nisi cùm pridem, de renunciatione*, & ibi Hostiensis *numer.* 13. qui autem dicantur senes, relinquitur judicis arbitrio, Barb. *cons.* 21. *col. penult. lib.* 2. *&* *cons.* 27. *col.* 3. *lib.* 3. Menoch. *de arbitr. casu* 59. *numer.* 3. Prosper de Augustin. *in addit. ad summam Bullarii verb. beneficiorum resignationis, in principio*, Flamin. *de resignat. lib.* 5. *q.* 6. *numer.* 3. *& duobus sequentibus.*

Secunda causa est infirmitas, ut patet ex eadem constitutione Pij Quinti, ibi, *aut valetudinarii.* 37
Qui autem censeantur valetudinarii relinquitur judicis arbitrio, Baldus *in Authen. Sed si quis ab alieno, numer.* 13. *C. de testibus*, Menoch. *de arbitrar. casu* 60. *num.* 5. Censebitur valetudinarius, qui sæpe, aut semper malè valet, aut ægrotat, & ob id non potest suum munus, ut decet, obire, Gemin. *in cap.* 1. *clerico ægrotante*, Mar. Socin. senior. *in c. quoniam frequenter col.* 4. *vers. tertio.*

Tertia causa est quando beneficiatus volens resignare est corpore impeditus ita, ut nequeat suo muneri satisfacere. 38 Sub hoc impedimento corpori impediti veniunt leprosi, scabiosi, paralytici, apoplectici, morbo comitiali laborantes: item lunatici, aut morbo Gallico affecti, nec non chiragra correpti, vel tremulas manus: habentes, quod etiam intellige de aliis impedimentis corporis perpetuis, & continuis, in quibus militat eadem ratio. Nam leprosus est removendus ab administratione, *cap. tua nos, de clericis ægrotant.* Tabien. *verb. corpore*, D. Thom. 3. *q.* 82. *art. ultimo*, Flamin. *lib.* 5. *q.* 6. *numer.* 16. ubi addit Ecclesiam leprosi serviendam per Vicarium, vel privandum ea ipsum, reservata portione redituum pro victu, Rosell. *in verb. leprosus*, & Majol. *ad irregul. lib.* 2. *cap.* 18. *col.* 2. *&* 3. Idem de laborantibus scabie nimiam inducente deformitatem: sunt enim irregulares, Campanil. *in divers. jur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 17. *numer.* 163. Molin. *de justitia tract.* 3. *disp.* 70. *num.* 11. & Bonacin. *de censur. disp.* 7. *q.* 2. *punct.* 2. *numer.* 19.

Quarta causa est, quando beneficiatus est corpore 39
vitiatus, & deformatus, ut pote cæcus ex utroque oculo, claudus item habens manum mutilam, aut crus penitus abscissum, aut omnino contractum, Flaminius *d. q.* 6. *num.* 36. *&.* 46. *& sequentibus*, post plures, ex ea ratione, quia corpore vitiati sicut nequeunt promoveri, sic promoti non possunt ministrare, Covar. *in Clement. si furiosus pag.* 1. *numer.* 1. *de homicidio*, & Paul. Fusc. *in tract. de visitat. lib.* 2. *cap.* 2. *numer.* 15.

Quinta causa ex qua Ordinarius potest recipere beneficiorum resignationes, est quando beneficiatus 40
obnoxius est crimini. Constat ex eadem constitut. *Piana*, ibi *crimini obnoxius*, ita Flamin. *d. q.* 6. *ex numer.* 58. nempe quando est homicida, Navarrus *in manuali cap.* 27. *numer* 239. Fusc. *supra cap.* 28. & Prosper de Augustin. *ubi suprà vers. quinta*, ubi refert casus, in quibus beneficiatus propter crimina commissa potest privari, nimirum si est homicida, adulter, vel simoniacus, aut concubinarius, & admonitus non emendatur.

Sexta causa ex eadem constitutione est, quando beneficiatus est censuris irretitus, & quibus non 41
potest, aut non debet beneficio servire. Fusc. *de visitatione d. cap.* 28. *num.* 14. Mar. Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapol. cap.* 53. & Flamin. *d. q.* 6. *num.* 67. & Gonzal. *de mensib. gloss.* 14. *numer.* 24. Cevall. *commun. q.* 147. *numer.* 7. & constat ex *d. constitutione Pii Quinti.*

Septima causa, quando beneficiatus obtinuerit plura beneficia, quæ personalem residentiam requirunt. 42
Item quando promovetur ad aliud beneficium incompatibile; item potest recipere beneficium ingressuri religionem, vel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur, Flamin. *d. q.* 6. *a num.* 108. *& à num.* 157. *& à n.* 163. Prosper de Augustin *d. loco. vers. decima*, ubi addunt posse Ordinarium conferre beneficium contracturi matrimonium

monium eo contracto: beneficium autem Religionem ingressuri non est conferendum ab Ordinario, nisi post professionem emissam, Flamin. *supra num.* 167. debet enim expectare per annum, intra quem potest exire Novitius: quare prius non dicitur vacare beneficium, gloss. *in cap. statuimus, verb. qui dari, de regul.* & scribentes *in cap. beneficium, de regular. lib. 6.* & Fusc. *de visit. lib. 1. cap. 15. num. 84. & lib. 2. cap. 28. numer. 18.*

43 Ultima causa, ex qua Ordinarius potest recipere beneficiorum resignationes, est quando beneficiatus nequit, aut non audet residere securus propter capitales inimicitias in loco beneficii, Fusc. *d. cap. 28. num. 8.* Flamin. *d. q. 6. num. 169.* Marc. Anton. Genuens. *d. cap. 53. num. 4.* Capitales autem inimicitiæ oriuntur ex lite super omnibus bonis, vel super majori illorum parte, Menoch. *de arbitrar. casu 239. num. 11. & præsumpt. lib. 5. q. 42. num. 5.* Decian. *tract. crimin. lib. 3. c. 25. num. 56. & 57.* item oriuntur ex criminali accusatione, Mascard. *conclus. 898. num. 1. & 16. & conclus. 899.* Menoch. *de præsumpt. lib. 1. q. 43. num. 4.* & Farin. *in praxi crimin. q. 49. à num. 24.* Item contrahuntur ex verbis valde injuriosis, Mascard. *d. concl. 898. n. 24. & 41.* Menoch. *d. q. 42. n. 17* & Farin. *d. q. 49. n. 38.*

44 Præterea cavetur in eadem constitutione Pij Quinti *in versic. Cæterùm præcipimus, ne Episcopi, vel alij collatores de beneficiis propter prædictas causas renunciatis, aut renunciantium, aut eorumdem Episcoporum, aut collatorum consanguineis affinibus, vel familiaribus, etiam per fraudulentum circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere, alias provisiones sint nullæ eo ipso ultra pœnas contra collatores in eadem constitutione impositas,* Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepis. c. 64.* & Gonzales *super regul. 8. glossa 14. num. 25.* Præsumitur namque hujusmodi renunciationes, quando ita fiunt, tacitè, & indirectè factas in favorem, quæ coram Ordinariis fieri nequeunt. Francis. Leo *in thesauro fori Eccles. part. 2. cap. 3. num. 69.* & Flamin. *lib. 5. q. 6. num. 188.* ubi concludit Ordinarios admittentes beneficiorum renuntiationes ex causis memoratis non debere illa beneficia conferre suis, aut admittentium consanguineis, & affinibus, vel familiaribus, quia resignatio in favorem coram Ordinariis fieri nequit etiam per circuitum, ut est communis sententia, nam quod prohibetur directè, etiam indirectè prohibitum est. *cap. cùm quid una via, de regul. jur lib. 6.* Fusc. *d. c. 28. n. 23.* Cravet. *cons. 137. n. 1.*

Non est tamen omittendum, quod refert Garcia *de beneficiis part. 11. cap. 3. num. 270.* in Hispania hanc constitutionem non fuisse receptam, nec servari bene, sed fuisse ab ea supplicatum saltem quoad illud de non conferendis beneficiis resignatis consanguineis, affinibus, aut familiaribus collatorum, vel resignantium. Nihilominus Fr. Emmanuel Rodriquez *regularibus tom. 1. q. 6. art. 7.* Gabr. Vasq. *1. 2. tom. 2. disp. 156. num. 43.* & Lorca *eadem 1. 2. disp. 20. de legibus* tradunt supplicationem interpositam à lege, & constit. generali non suspendere interim constitutionis executionem, donec secunda jussio superveniat.

45 Ultimo loco ambigi potest, quibus pœnis debeant puniri Ordinarij conferentes beneficia coram ipsis resignata, consanguineis resignantium, aut suis, & familiaribus? Respondet constitutio Piana his verbis. *Qui vero contrafecerint, ut in eo quo deliquerint puniantur, à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & constitutione, prout cuique competierit, tandiu suspensi remaneant, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, qui talia beneficia, seu officia receperint, eos prædictis pœnis volumus subjacere.* Sic ibi. Unde patet Ordinarios conferentes, & beneficia recipientes esse suspensos, nec posse durante suspensione Episcopos conferre, nec eligere, nec præsentare, nec denique confirmare, & si aliquid istorum fecerint, excommunicantur ab eadem constitutione. Contra verò resignationes absque causa recipiens 47
non ligatur pœnis ejusdem constitutionis, sed resignationes sunt omnino nullæ factæ coram Ordinario præter causas relatas, & hæc pœna sufficiet, quod probat Fusc. *de visitat. d. cap. 28. num. 26.* & colligitur aperte ex d. constitutione Pij Quinti in decreto irritante, ibi, *Quod si secus ac etiam quicquid præter, vel contra formam prædictarum fuerit a quocunque temere attentatum, id totum ex tunc vires, & effectum decernimus non habere.* Pro reliquis vide eandem constitutionem supra positam Azor. *2. p. lib. 7. cap. 19. vers. Quinto.*

---

§. II.

Quibus Episcopus nequeat beneficia conferre.

EPITOME.

1. *Episcopi quando possint conferre beneficia consanguineis, & quando non.*
2. *Episcopi an committant simoniam dando beneficia alicui solo titulo consanguinitatis?*
3. *Episcopi an possint conferre beneficia damnatis ad mortem si effracto carcere aufugiant?*
4. *Episcopi an possint conferre beneficia illegitimis?*
5. *Episcopus an possit conferre beneficia patientibus defectum in oculis?*
6. *Episcopi, an possint conferre beneficia carentibus naso, & labiis?*
7. *Episcopi an possint conferre beneficia surdis, & surdastris?*
8. *Episcopi an possint conferre beneficia defectum patientibus in lingua, in manibus, aut in cruribus?*
9. *Hermaphroditus seu Androginus, an sit capax beneficij?*
10. *Gigantes, aut Pygmæi, an sint irregulares?*
11. *Gibbosi an possint capere Ordines, & quid de leprosis, scabiosis, & paralyticis?*
12. *Morbo caduco laborantes, dæmoniaci, & energumeni, an sint capaces beneficiorum? & an irregularitas ex corpore vitiatos excludat à Sacerdotio tantùm? ibid.*
13. *Vinum non bibentes, aut retinere non valentes, nequeunt promoveri ad Ordines sacerdotales.*
14. *Episcopus nequit dispensare cum illegitimo, ut beneficium paternum immediatè obtineat.*
15. *Legitimatus ab uno Episcopo ad Ordines minores, & ad beneficium simplex, idem beneficium, & Ordines in alterius Diœcesi potest obtinere*
16. *Episcopus cum illegitimo dispensare nequit ad prælaturam regularem.*
17. *Dispensatus à Papa, vel Episcopo super beneficio incerto, eo obtento, aliud obtinere non potest.*
18. *Episcopus, an possit conferre beneficia homicidis quibuscunque, etiam ante Baptismum.*

QUÆST. prima, quando scilicet Episcopi possint conferre beneficia consanguineis, & quando non, 1
ex eo ortum habet, quia prohibetur *in c. decenter. 6. dist. 89.* ne Episcopi consanguineis suis aut domesticis bona Ecclesiæ largiantur. Idem cavetur *1. q. 3. c.*

3. *c. pervenit*, & 1. *q.* 1. *c. ſi quis*, ex ea ratione, ne Epiſcopi ducantur nimio amore ſuorum, & eiſdem conferant beneficia etiam indignis, & minimè idoneis, & peccent contra juſtitiam ſaltem deſtributivam, ita Suarius *lib* 4. *de ſimonia c.* 37. *n.* 8.

2 Nihilominus conſanguineis idoneis, & dignis poteſt Epiſcopus ſublato ſcandalo conferre beneficia, quod naſcitur ex ejuſmodi proviſionibus conſanguineorum. Decet enim, ut non omnia beneficia conſanguineis dentur, & ut de eorum idoneitate, & ſcientia publicè conſtet, ſi proviſio eſt publica, Suarius *ſupra num.* 8. Conſanguineis autem, & familiaribus nequit Epiſcopus etiam idoneis conſerre beneficia parochialia in ſuis manibus reſignata, neque eos admittere ad concurſum earum, ut cenſuit Congregatio Concilij, de qua Garcia *de beneficiis, part.* 9. *c.* 2. *num.* 211. quod tamen non procedit, ut ait Garcia *ſuprà* in vacatione per obitum, vel alio modo, dommodo tamen pactum non intercedat, Anton. de Butr. *in cap. cùm eſſent* 12. *de ſimonia*, poſt Hoſtienſem, & alios, *num.* 7. & 9. & Abbas *num.* 4. Covarr. *lib.* 1. *variar. c. final. n.* 3.

Non erit tamen ſimonia conferre alicui beneficium ſolo titulo conſanguinitatis, ut voluit affirmare gloſſa *in c. ...., ut Eccleſiaſtica beneficia, ver. carnalitatem*, & Major 4. *diſt.* 25. *q.* 3. *ad primum*; ex ea ratione, quia non minus eſt temporale bonum conſanguinitas, quàm humanus favor; ſed conferre beneficium Eccleſiaſticum ob favorem humanum, eſt ſimonia: ergo etiam erit beneficium dare alicui propter conſanguinitatem: ſicut eſt ſimonia conſerre beneficium cum obligatione alendi conſanguineum.

Dicendum tamen eſt non eſſe ſimoniam: nam ſi eſſet, vel eſſet contra jus divinum, vel contra humanum: neutrum dicendum eſt igitur. Item ſimonia non committitur ſine pacto: ſed Epiſcopus conferendo conſanguineis, confert ſine pacto, & nihil à conſanguineo recipit: ergo non eſt ſimonia cùm de ſe ſit opus bonum, & ſecundùm Ordinem charitatis. Quare non eſt ſimonia de jure divino prohibita, nec de jure poſitivo invenitur prohibitio aliqua, D. Thomas *q.* 100. *art.* 5. *ad* 3. Adrianus *quodlibeto* 6. *ad.* 3. & Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 5. *num.* 4. ubi alios refert Illuſtriſſimus Cunha 1. *p. Decreti, c. decenter, diſt.* 89. *num.*

3 Quæſtio ſecunda, an Epiſcopus poſſit conferre beneficia damnatis ad mortem corporalem, ſi fortè effracto carcere evadant ab illa? Pars negans ex eo probatur, quia condemnatus ad mortem non poteſt ad ſacros Ordines promoveri, quia ejus crimen eſt notorium: impediunt enim notoria crimina promoveri, *cap. ex tuarum*, aliàs *ex tenore tuarum*, *de tempor. ordin.* & *cap. primum itaque*, *diſt.* 25. Soar. *tom.* 5. *de cenſuris diſt.* 48. *ſect.* 1. & 2. facit *cap. quæſitum*, *tit.* etiam *de tempor. ordin.* & tradit Gam. *de Sacramentis præſtandis. q.* 5. *num.* 5. & *num.* 8. quia infamis ab Ordinibus ſuſcipiendis repellendus eſt, *cap. omnes*, & *cap. infames* 6. *q.* 1. *cap. laici*, & *ibi* omnes, *diſt.* 33. & talis infamia ordinatis aufert executionem Ordinis, Abbas *in cap. licet Hely*, *n.* 19. *de ſimonia*. Quin imò in caſu ſuſcipiendi Ordines de jure Canonico infames dicuntur omnes, qui in jure civili infames appellantur: & ideo condemnatus propter publicum crimen dicetur infamis, per textum *in l. infamem*, *ff. de publicis judiciis*, Si ergo infamis ordinari non poteſt, ac Ordines Eccleſiaſticos ſuſcipere prohibetur, ut probat textus *in cap. infamis*, & *cap. final.* 15. *diſt. cap. accuſatum*, *de ſimonia*, Beller. *tit. de diſciplina clerical.* §. 1.. *a num.* 1. & Campanil. *in diverſo. jur. Canon. rubr.* 21. *c.* 18. *à numer.* 1. nullo modo ad beneficia eligi, ſeu præſentari poteſt, cùm debeat privari omni officio, & deponi ab omni honore, & dignitate *l. infames*, juncta gloſſ. & *l. decurio*, *C. ex quibus cauſis infamia irrogatur*, *cap. inter dilectos*, *de exceſſ. Prælat.* & ex conſequenti ab beneficia eligi, ſeu præſentari nequit, ita Duaren. *de beneficiis lib.* 4. *c.* 1. Petrus Gregor. *eodem titulo c.* 37. *n.* 9. Vivian. *in praxi juris patronatus part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 23. quos referens ſequitur Barbos. *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 72. *num.* 100. poſt. Garciam. *de benefic. part.* 7. *cap.* 8. *num.* 4.

Quæſtio tertia, an poſſit Epiſcopus conſerre beneficia illegitimis? Ex *cap. per. venerabilem*, *qui filij ſint legitimi*, oſtenditur illegitimos non poſſe ordinari, & ex conſequenti non poſſe eligi, nec præſentari, argumento textus *in cap. accepimus, de ætate, & qualitate*, Cardin. Seraphin. *Rotæ deciſ.* 1442. *n.* 9. & Aloyſ. Ricc. *in praxi reſolut.* 185. Nihilominus poteſt Epiſcopus diſpenſando promovere illegitimum ad Ordines minores, & ad beneficium ſimplex, *cap.* 1. *de filiis presbyterorum in* 6. & *ibi* gloſſa & ſcribentes, Rebuff. *in praxi tit. de dipenſatione ſuper defectu natal. n.* 8. Gigas *de penſion. q.* 17. *in princ.* Ug. *de irregul. c.* 44. §. 2. *n.* 3. Sayr. *de cenſuris lib.* 6. *c.* 11. *n.* 8. Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effect.* 1. *n.* 30. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 50. *q.* 8. Garcia *de beneſ. p.* 7. *c.* 2. *n.* 48. & Campanil. *in diverſor. jur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 3. *num.* 81. 4

Extende poſſe Epiſcopum diſpenſare cum illegitimis ad beneficium ſimplex; etiam in Canonicatibus collegiatarum Eccleſiarum, prout volunt Beller. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clerical.* §. 3. *n.* 27. & Garci. *de beneſi. part.* 7. *c.* 2. *n.* 69. cùm ad hos Canonicatus obtinendos ſufficiat prima tonſura, & decimuſquartus annus, ut tradit Garcia *ſuprà part.* 7. *c.* 4. *n.* 39. Quin etiam de jure antiquo poterat Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo ad obtinendum Canonicatum in cathedrali, gloſſ. *in c.* 1. *verb. beneficium, de filiis presbyterorum in* 6. quam ibi ſequentur Joannes Andreas *verſ. in gloſſ. intellige ſub n.* 3. Selva *de beneficiis part.* 3. *q.* 61. *in fin.*

Nihilominus poſt concilium de jure noviori *ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 12. non poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo ad Canonicatum in cathedrali, cùm omnes Canonicatus Eccleſiæ cathedralis requirant aliquem ex ſacris Ordinibus, ad quos cùm Epiſcopus non poſſit promovere illegitimos, ſequitur non poſſe dipenſare ad beneficia, quæ ſibi habent annexos Ordines ſacros. Praxis Epiſcopal. *part.* 1. *verb. Canonia.* §. 3. Illuſtriſſimus Cunha *c. Apoſtolica*, *diſt.* 56. *n.* 7. nec etiam poterit diſpenſare cum illegitimo ſuper pluralitate beneficiorum ſimplicium, Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *l.* 6. *c.* 3. *q.* 12. Avila *de cenſuris part.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 6. *concluſ.* 2. Garc. *d. p.* 7. *c.* 2. *n.* 50. & *p.* 8. *c.* 3. *n.* 4. quibus accedit Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 51. *num.* 6. & 11.

Quæſtio quarta, an poſſit Epiſcopus diſpenſare cum patientibus defectum in oculis ad beneficia? Reſponde utroque oculo orbatum eſſe irregularem, *c. fin. diſt.* 55. *in verb. in oculis*, nec poſſe celebrare, ſi in cæcitate ſit promotus. D. Thomas 3. *p. q.* 82. *art.* 10. *ad tertium*, Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 1. *art.* 10. *ad tertium*, Majol. *l.* 1. *de irregul. c.* 20. *n.* 1. & 2. Soar. *de cenſuris diſp.* 51. *ſect.* 3. *n.* 13. & Sayr. *in theſauro l.* 6. *c.* 8. *n.* 5. & alij, quos referens ſequitur Illuſtriſſimus Cunha *in d. c. final. diſt.* 55. *n.* 5. ubi refert Pontificem diſpenſaſſe cum cæco, ut ordinaretur Sacerdos, imò, ut eſſet Epiſcopus. 5

Monachus etiam unum tantùm oculum habens non poteſt ordinari, etiam primæ tonſuræ, *c. ſi Evangelica diſt.* 55. eſt enim irregularis, cui erutus eſt oculus, Sayr. *l.* 6. *c.* 8. *n.* 5. Suar. *de cenſuris diſp.* 51. *ſect.* 3. *n.* 13. & Avila *eodem titulo part.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 3. §. *ex hac concluſione*. Carens autem virtute videndi in dextro oculo non eſt irregularis, ſi

habeat

habeat oculum integrum, Sayr. Avil. & Suarius *suprà* quibus accedit Navar. *in manuali c. 27. numer.* 199. *vers. quartò dicitur*, Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 19. punct.* 3. & Henriquez *lib. 14. de irregularitate, c.* 8. *numer.* 2. Si quis verò careat virtute visiva in oculo sinistro, & tantam habeat virtutem videndi in dextro occulo, ut sine deformitate possit legere convertendo se ad Canonem, non est irregularis, ita Navarrus *in manuali cap. 27. numer.* 199. Sayr. *d. l. 6. c.* 8. *num.* 8. & Bonacin. *de censur. disp. 7. q. 2. punct.* 2. *numer.* 2. quos referens sequitur Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg* 42. *numer.* 29. & Illustrissimus Cunha *in d. cap. si Evangelica, numer.* 8. ubi addit cætera oculorum vitia, ut maculas, albugines, & similes hujus generis notas, si faciant deformitatem notabilem, generare irregularitatem, sed omnia arbitrio Episcopi sunt relinquenda, ita Sayr. *suprà d. l. 6. c. 8. n.* 11. & 12 & Avil. *p. 7. disp. 3. dub.* 1.

6 Quæstio quinta, Utrùm sint irregulares, qui carent naso, & labiis? Tabiena *verb. dispensatio num.* 13. *vers. decimoseptimò*, & Majol. *l. 1. de irregul. c.* 22. *n.* 2. volunt esse irregulares, qui carent naso, & ideo non posse ordinari, nec dispensari, nisi à Pontifice; sequitur Henriquez *l. 14. de irregul. c. 8. n.* 3. & Sayr. *de censuris l. 6. c. 8. n.* 14. quibus accedit Avila *part. 7. disp. 3. dub.* 1. Molin. *de justitia tract.* 3. *disp. 70. num.* 2. & Bonacin. *de censuris disp. 7. q. 2. punct. 2. num.* 5. Habens autem nasum pressum, aut grandem, aut distortum, prohibetur ordinari, *in c. hinc, & hinc.* 49. *dist.* Quod intelligitur, quando deformitas est tanta, ut horrorem pariat cernentibus, Selva *in tractatu de beneficiis part. 3. q. 5. vers. item ille post. n.* 44. Hanc tamen dubitationem dirimendam arbitrio Episcopi censent Vivaldus *in suo candelabro part. 1. tit. de irregularitate, n.* 491. & Cunha *d. c. hinc, n.* 3. subdens super hujusmodi irregularitate non Episcopum, sed solum Pontificem dispensare. Ex quo sequitur non posse Episcopum hisce beneficia conferre.

De carentibus labiis, quæ formaliter membra non sunt, dicendum est esse irregulares, quia dant formam, & pulchritudinem corpori humano, & sine quibus corpus deturpe est, ac deforme. Quare, qui labiis carent, aut ea notabiliter deformia habent, non debent promoveri ad sacros Ordines. In quo defectu quid faciendum sit judicabit Episcopus, Majol. *l. 1. de irregul. c.* 23. & Henriquez *l. 14. irregul. cap. 8 §.* 3.

7 Quæstio sexta, an Episcopus possit conferre beneficia surdis, aut surdastris? Pro explicatione notandum est, autem non esse membrum, sed potius ornamentum, cùm non sit necessaria auditui, ita Covarr. *in clement. si furiosus part. 3. in principio n.* 8. *vers.* 1. Navarr. *in manuali cap. 27. n.* 223. *vers. septimò infertur*, & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut. 67. n.* 2. Et ideo, qui caret auris cartilagine, non est irregularis, nisi fortè propria culpa, seu peccato, auris fuerit homini abscissa; quia tunc infamia incurritur, & irregularitas inducitur, Henriquez *l. 14. c. 8. §. 3. in principio*, Avila *part. 7. disp. 3. dub.* 1. Paul. Comitol. *respons. moral. l. 6. q.* 55. Reginal. *in praxi for. pænit. l. 10. c. 5. n.* 50. Bonacin. *de censur. disp. 7. q. 2. punct. 2. num.* 8. & Campanil. *in diversor. juris Canon. rubr.* 11. *c. 17. num.* 41.

His positis, non potest Episcopus conferre beneficia surdo, qui nullo modo audit: est enim jure Canonico irregularis, nec promoveri potest, & promotus dejici debet. Surdastro, qui difficulter audit, potest beneficium conferri, quia non est irregularis, ex Majolo *lib. 1. de irregul. cap. 25. num,* 1. gloss. *in cap. singula, in verb. oculus, dist.* 89. videtur contradicere, sed loquitur de privato utraque aure, vel una tantùm, aut parte notabili auriculæ, quem putat esse irregularem, quasi membro corporis diminutum; nos autem loquimur de surdastro, qui audit, sed difficulter, qui non est irregularis, ex Majol. *suprà*, & ex Vivaldo *de irregul. numer.* 156. & ex Graffi. *lib. 4. cap. 27. numer.* 51. dummodo utramque habeat aurem. Si quis tamen per vim privatus sit auribus, vel altera ab hostibus, justè excusatur ab irregularite, ut Majol. Henriquez, & Vivald. *num.* 159. quibus accedit Sayr. *de censuris lib. 6. c. 8. num.* 17. & Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 42. *num.* 39.

Quæstio septima, utrùm Episcopus possit conferre beneficia patientibus defectum in lingua, in manibus, & cruribus? Pro decisione adverte secundùm veriorem, Episcopum non posse dispensare super irregularitate ex vitio corporis proveniente, sed summum Pontificem tantùm, ita Innocentius *in c. significavit, de corpore vitiatis n. 3. super verb. & tua*, Hostiensis *ibi ad finem, eodem verb. tua*, Covar. *in d. Clement. si furiosus part. 1. in principio, n. 7. v. super hoc*, Molina *de justitia tractatu 3. disp. 70. n.* 19. Sayr. *de censuris l. 6. c. 8. n.* 1. Campanil. *d. c. 17. n.* 202. Nec obest *d. c. significavit, de corpore vitiatis*, gloss. nostra per quam volunt Villadieg. & Sylvestr. quos refert Salzed. sed non sequitur, *in praxi c. 17 n.* 5. non esse negandum Episcopum propria authoritate posse dispensare in irregularitate manante ex vitio corporis, quia hoc solùm probat glossam *in verb. nostra, in d. c. significavit.* intelligendam esse de dispensatione Episcopi authoritate Apostolica cõmissa, & ita Episcopo delegata, ita Salzed. *d. c. 17. n.* 15. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resolut.* 16. explicant hanc glossam, & verba illius, *authoritate nostra*, id est, tibi commissa, quæ proinde dicitur tua, eoquòd Commissarius nequeat ipsam alteri delegare, *c. final. §. cæterùm, de officio judicis delegati*, & ibi Barbos. 8

Hoc posito, Dic primò mutum, & carentem lingua jure naturali non posse promoveri ad Ordines: idem intellige de eo, qui perdidit usum loquendi, quia est irregularis. D. Thomas *3. part. q. 8 . art.* 10. *ad tertium*, Sotus *in 3. dist. 13. art. ultimo*, Majol. *l. 1. de irregul. c.* 26. *numer.* 2. Graff. *decis. l. 4. c.* 27. *num.* 50. & Henriquez *l. 14. c. 8. §.* 2. Secus de his dicendum, qui sunt impeditioris linguæ, quales sunt blæsi, ut fuit Moses, aut balbi, qualis fuit Demosthenes, qui lapillis sub lingua positis literam R. pronuntiare didicit: hi enim non sunt irregulares, Majol. *l. 1. de irregul. c. 26. num* 2. & Graff. *suprà n.* 50. hujusmodi autem defectibus judicabit Episcopus, quando Ordinis executionem impediant, vel scandalum gignant, nec sufficit arbitrium Confessarii, vel alterius Prælati inferioris. Covarr. *in Clementina si furiosus, part. 1. in principio numer.* 5. Avilla *de censuris part. 7. disp. 3. dub.* 3. Reginal. *in praxi fori pænit. lib. 3. num.* 45. & Bonacin. *de censur. disp. 7. d. punct. 2. n. 36. in fine.*

Quoad defectum in manibus certi juris est carentem altera tantùm manu non posse ordinari, & ex consequenti non esse capacem beneficii. Quin etiam carentem pollice, vel indice esse irregularem, & jure naturæ impeditum, tradit Sayr. *d. lib. 6. c. 8. n.* 22. Borgas *de irregul. titulo de corpore vit. num.* 4. Placa *de delictis lib. 1. cap. 25. num.* 9. Salon. *in 2. 2. q. 65. art. 1. controver. 4. conclus.* 2. & Bellet. *de disquisit. clericalium part. 1. rubr. de disciplina clericali, §. 7. num.* 18. quia hi digiti deserviunt Eucharistiæ. Secus de digito, qui medius appelletur, quoniam eo Sacerdos Eucharistiam non tractat, ita Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 11. cap.* 17. Sayr. tamen *de censuris lib. 6. cap* 15. *num.* 16. vult esse irregularem carentem tribus digitis, pollice scilicet, indice, & medio, propter maximum defectum ejus partis, quæ necessaria est ad honeste celebrandum.

Puto tamen carentem indice non esse irregularem, si habeat digitum medium, quo juvetur pollex ad consecrationem, & ad Hostiam elevandam, ac frangendam; quod intellige si post Sacerdotium casu aliquo indicem amittat, sed tutius est petere dispensationem.

Similiter habens mutilatam manum non potest ad Ordines promoveri, *cap. exposuisti 6. de corpore vitiatis ordinandis.* Flamin. *de resignat. lib. 5. q. 6. numer.* 48. Bellet. *disquisit. part. 1. tit. de disciplina cleric.* §. 7. *num.* 20. & Campanil. *d. rubr.* 11. *cap.* 17. *num.* 104. Item habens manus tremulas perpetuò, non potest promoveri, præsertim si detur periculum subvertendi sanguinem, Toletus *lib. 1. cap. 25. num.* 13. & Majol. *de irregular. lib. 2. cap.* 25. Idem dicendum de habente manus articulatas, & aridas ad ministerium exequendi Ordines parum efficaces, Henriquez *lib. 14. cap. 8. §. 4. in fine*, & Flamin. *d. quæst. 6. num.* 49.

Porrò patiens defectum in pedibus, videlicet claudus, nullo modo potens stare pedibus, jure naturali est impeditus, quòd si stare possit, aut accedere ad Altare, & hoc ex nativitate, vel sine culpa sua habuit, potest dispensari, ut promoveatur ex causa urgenti, dummodo talis defectus sit, ut sine baculo, aut pede ligneo ipse ad Altare accedat, *c. si quis in infirmitate*, 55. *dist. cap. nullus*, ubi glossa *verb. cum baculo, de consecrat. distinct.* 1. Flamin. *lib. 5. q. 6. num.* 46. Molin. *tract. 3. disp.* 70. *numer.* 9. Sayr. *dicto cap. 8. numer.* 22. ubi addit, si nequeat per se ascendere scalas Altaris, irregularem esse, ex Sylvestro *verb. corpore vitiat. quæst. 9.* Majol. *lib. 1. de irregul. cap. 18. numer.* 2. & Graff. *decis. lib. 4. cap. 27. num.* 50. An autem cum Religiosis claudis possit Episcopus dispensare, ut cum pede ligneo celebrent? Astensis affirmat *p. 2. lib. 6. tit. 21. quæst. 2.* & Rosell. *verb. vitiatus corpore*; sed meliùs negat Sayr. *in d. c. 8. n. 22. ad finem.*

9 Quæstio octava, an beneficia possit Episcopus conferre Hermaphroditis? Responsio est negativa, quia sunt irregulares. Nam si magis, aut æqualiter inclinant in fœmineum sexum, sunt incapaces characteris, vel quia fœminæ sunt, vel quia non sunt viri perfecti, ita Sayr. *de censuris lib. 6. cap. 8. num.* 24. Suar. *de censuris disp. 51. sect. 2.* post alios, & Henriquez *lib. 64. cap. 8. n.* 11 *& in commento litera X.* & Sanchez *de matrimonio lib. 7. disp. 106. num.* 10. ubi subdit sexum fœmineum æquè, ac virilem participantes esse incapaces Ordinis. Si autem Hermaphroditi propendant magis in viros, erunt capaces characteris, nihilominus irregulares, propter infamiam monstrositatis, quin etiamsi promoveantur, deponi debent. Eodem modo si neuter sexus prævalet, sed æqualis est, si profiteatur in virorum Monasterio, non tenebit professio, nec etiam, si profiteatur, in Monialium Conventu, ratio quia æquè est fœmina, ac vir, Sanchez *suprà n. 3. & n.* 10. sed de his, & de fœminis in viros conversis Torreblanca. *lib. 1. c.* 17.

10 Quæstio nona, an gigantes, aut Pygmæi sint capaces Ordinis? Responde esse irregulares gigantes, si ita sint proceri, & Pygmæi ita breves, ac contracti, ut admirationem, ac risum pariant videntibus; aliàs promoveri poterunt, & beneficia accipere, ita deducitur ex traditis à Majol. *lib. 1. de irregul. cap. 13. num.* 9. Henriquez *lib. 14. de irregul. cap. 8. num. 3. & in commento litera N.* & Vivald. *tract. de irregul.* quos referens sequitur Sayr. *suprà d. cap. 8. num.* 3. Ugolin. *de irregul. c.* 48. §. 11. & Campanil. *d. rubr. 11. cap. 17, n. 143. cum sequentib.* & Barbos. *allegat. 42. n.* 53.

11 Quæstio decima, an caduco, seu comitiali morbo laborantes, & dæmoniaci, seu energumeni possint ad Ordines promoveri. Quoad primum quæsitum dic esse irregulares omnino, ita ut talis morbus nec promoveri quempiam patiatur, quamvis semel tanto malo quis corripiatur, & postea videatur sanitatem omnino recuperasse, propter periculum reincidendi in morbum illum, ita deducitur ex *cap. communiter*, & *ibi glossa in verb. de iis, dist.* 33. *& in cap. tuis literis 7. q. 2. & c. cùm inter Canonicos, de electione, verb. morbo epileptico*, ubi notatur laborantes hoc morbo, seu caduco, esse inhabiles ad beneficia, nec posse celebrare, Rebuff. *in tract. de pacif. possess. num.* 212. Henriquez *in summa lib. 14. c. 8.* §. 8. & Anton. Ragucc. *de Missa in Ecclesia, quæst.* 16. de quo morbo Pelag. *de planctu Ecclesiæ, lib. 1. cap. 48. litera F.* dicens comitiali correptos non posse Ordines assumere, nec in susceptis ministrare, sequitur Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. part. 2. c. 8. n.* 32. & alii, quos ibi refert, ac sequitur.

Quoad secundum quæsitum, dic dæmoniacos, hoc est, obsessos à dæmonibus, non posse fieri clericos, *cap. maritum, cap. communiter*, *& ibi glossa 1. cap. clerici 33. dist.* Bellet. *disquisit. clerical. tit. de disciplina clericali numero* 39. Campanil. *in divers. jur. Canon. rubr. 11. c. 17. num.* 188. Molin. *tract. 3. disp. 70. num.* 12. Franc. Leo *d. cap. 8. num.* 33. & satis est, si semel sit dæmoniacus, & in terram allidatur, ut perpetuò à susceptione Ordinum, & executione susceptorum excludatur, est enim irregularis, Antonin. *3. p. tit. 29. de irregular. cap. 5. in fine*, Tolet. *lib. 1. cap.* 25. Navarr. *cap. 27. numero* 203 *vers. decimequarto*, & Vivald. *tract. de irregul. numero* 184. Qui autem post promotionem dæmoniacus, aut energumenus factus est, & liberatus sit perfectè, poterit ex dispensatione Episcopi ministrare in susceptis, non tamen poterit promoveri ad superiores Ordines, per *cap. clerici, dist.* 33. Quinimò, qui se simulavit energumenum, vel dæmoniacum, perinde ac si esset verus dæmoniacus, promoveri non potest, ita Majol. *lib. 2. irregul. cap. 17. in fine*, & Vivald. *tract. de irregul. num.* 187. prout decretum fuit à Sexta Synodo generali Constantinopolitana *can.* 60. Attamen Barbos. *d. allegat. 42. num.* 52. tradit ex aliis obsessos à dæmone post promotionem tandiu esse ab officiis suis, & Ordines suspensos, donec per annum integrum appareant ab hujusmodi malo omnino liberati; sed negotium hoc arbitrio Episcopi totum relinquit Sayr. *d. lib. 6. cap. 9. num.* 12. & Henriqnez *lib. 14. cap.* 8. §. 8. *in comment. litera F.* qui consideratis omnibus tam personæ, quàm morbi conditionibus, quid faciendum sit, judicabit.

Quæstio undecima de gibbosis, leprosis, scabiosis, & paralyticis? Responsiò sit gibbosos esse, vel 12
non esse irregulares, arbitrio Episcopi relinquendum ut judicet, an talis deformitas impediat susceptionem Ordinis, ita Majol. *de irregul. cap. 19. n.* 1. S. Antonin. *3. p. tit. 29. de irregul. cap.* 5. Sylvest. *verb. corpore vitiatus num. 5. quæst. 6.* & Tolet. *lib. 1. cap.* 15. Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 11. cap. 17. num.* 103. & Ugolin. *de irregul. cap. 50. num.* 6. ubi decidunt gibbosos, vel curvos esse corpore vitiatos.

Leprosos non posse promoveri, nec debere propter scandalum ad celebrandum, quando est magnus horror, seu abominatio, *cap. 3. de corpore vitiatis*, *cap. de Rectoribus*, *& cap. tua, de clerico ægrotante*, Campanil. *d. cap. 17. num.* 160. Bellet. *suprà tit. de disciplina clerical. §. 7. num.* 32. Henriquez *d. lib. 14. cap. 8. §. 8. in princ.* Si tamen non est magna deformitas, & lepra post promotionem ortum habuit, poterit in occulto celebrare privatim, & coram leprosis

leprosis si habent propriam Ecclesiam, & Presbyterum, poterit publicè celebrare, & Sacramenta illis ministrare, si manus habeat lepra liberas, Sayr. *de censuris*, *lib. 6. cap. 9. n. 7.* post plures, quos ibi referens sequitur, addens, si leprosus habeat beneficium parochiale, non esse privandum beneficio, sed interdicendam illi administrationem concurrente scandalo, & plebis abominatione, dato illi coadjutore cum congrua portione, *c. de Rectoribus*, *de clerico ægrotante.*

Scabiosos affines leprosis inducentes horrorem, & deformitatem fieri irregulares, tradit Molin. *de justitia tract. 3. disp. 70. n. 11.* & Campanil. *d. cap. 17. num. 163.* quos referens sequitur Barbos. *allegat. 42. num. 44.* post Sayr. *d. cap. nu. 9.* & ita nequeunt promoveri, nec debent, nec in susceptis ministrare. Idem de paralyticis, quia irregulares sunt, Majol. *lib. 2. cap. 24. post n. 1.* Campanil. *d. cap. 17. nu. 164.* Henriquez *d. lib. 14. cap. 8. §. 8. vers. eadem ratio*, ideo promoveri nequeunt, nec promoti ministrare, sed illis dandus est coadjutor, Valer. Reginal. *in praxi for. pœnit. lib. 30. numero 58.* & Flamin. *de resignat. lib. 5. quæst. 6. n. 20.* quibus accedit Barbos. *in c. ultimo*, *de clerico ægrotante*, *n. 2.* & Illustrissimus Cunha *in c. usque adeò 5. dist. 33. n. 2. ad finem.*

Ambigi tamen potest, an irregularitas ex corpore vitiato promanans excludat non solùm a Sacerdotio duntaxat, sed etiam à prima tonsura, & a reliquis minoribus? Responde, qui non potest celebrare ex aliquo defectu corporis, non posse promoveri ad Ordines presbyteratu inferiores, hoc est, qui caret utroque pollice dextræ, & sinistræ, quia non potest sacrificare in Altari, non posse etiam assumere primam tonsuram, nec minores, nec alios sacros, quamvis ad eos sit habilis, ita Ugolinus exppresse *de irregularitate c. 52. §. 1. n. 4. & c. 64. n. 4.* Tolet. *lib. 1. cap. 57. num. 2. ad medium.* Soar. *de censuris disp. 40. sect. 5. num. 25. ad medium, & disp. 51. sect. 2. n. 11. & 15.* & Garcia *de beneficiis*, *part. 7. c. 12. ex n. 28.* ubi *n. 29.* concludit corpore vitiatos absolutè non posse applicari divinis ministeriis, nec potest negari eum, quia admittitur ad clericalem tonsuram, divinis applicari ministeriis, ex *c. non confidat. 50. dist.* sequitur Illustrissimus Cunha *dist. 55. ad principium num. 2.*

13 Quæstio duodecima decidit vinum non bibentes, nec illud retinentes, non posse promoveri ad Sacerdotium, non dicitur tamen corpore vitiatus vinum non bibens; sunt enim non tam irregulares, quàm jure naturali impediti ad Sacerdotium consequendum propter periculum evomendi vinum, cùm Sacerdos communicare debeat, D. Antonin. *3. p. tit. 29. de irregul. c. 5.* Sylvest. *verb. corpore vitiatus*, *quæst. septima*, Navarr. *in manuali c. 27. n. 204. vers. decimooctavò*, Graff. *decis. lib. 4. c. 27. n. 51. vers. irregularis etiam est*, *qui vinum bibere non potest*, & Illustrissimus Cunha *d. dist. 55. n. 2.* ubi addit hunc non posse ordinari nec ad primam tonsuram ex inhabilitate ad Sacerdotium. Nihilominus Navarr. *in manuali c. 27. numer. 204.* tradit illum, qui vinum bibere non potest, posse suscipere Ordines minores, concordat Emmanuel Rodriq. *tom. 1. summæ c. 158. n. 11. & 12.* Felician. *de censur. tit. de irregular. c. 16.* Valent. *tom. 5. disp. 7. quæst. 19. 3.* & Ludovic Lopez *in instruct. tom. 2. pag. 2. c. 23.* Quin etiam Henriquez *in summa lib. 19. cap. 8. numero 7.* vult bene posse promoveri ad subdiaconatum, & Diaconatum, qui vinum bibere non potest, quod in nostra sententia non subsistit ex inhabilitate ad Sacerdotium, ad quod de jure naturali est impeditus, nec dispensari potest, ut sacrificium Missæ sola panis, & non vini consecratione peragatur. Vide Navarrum *ubi suprà num. 204.* & Majol. *lib. 2. c. 26.* quibus accedit Sayr. *d. c. 9. n. 16.*

Quæstio decimatertia, utrùm Episcopus possit 14 dispensare cum illegitimo, ut possit obtinere beneficium paternum? Responsio est negativa, quod intellige immediatè, ut per Bernard. *in pract. Canon. cap. 50. n. 3. in novissima editione*, Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 4. quæs. 16.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali*, §. 3. *num. 31.* & Sayr. *de censuris lib. 6. cap. 11. num. 11.* per glossam *in verb. tali in cap. 1. de filiis presbyterorum*, & Vincent. *in cap. ex tua*, & *ibi* Panor. *eodem titulo*, quin etiam solus Papa dispensare potest, ut illegitimus habere possit ea beneficia, quæ in eadem existunt Ecclesia, in qua pater habuit, aut in præsenti habet beneficium, Mandos. *in trac. signatura gratiæ*, *in tit. de dispensat, ad beneficia in Eccl. in qua pater*, Campanil. *in divers. jur. canon. rubr. 11 c. 13. n. 87.* Galganet. *de jure publico l. 3. tit. 2. num. 30. vers. verùm si.*

Dictum est immediatè succedere non posse in beneficiis parentum, nisi ex dispensatione Apostolica. Mediatè verò posse, hoc est, si post mortem patris alter in ejus beneficium successerit, ut per Quintanad. *Eccles. lib. 2. à n. 92.* Fr. Emman. *quæst. regul. tom. 1. quæst. 13. art. 7.* Miranda *in Manuali Præl. tom. 1. quæst. 2. art. 10. in principio*, & Garcia *part. 7. de benefic. cap. 3. num. 3.* aduertentes hodie per Concilium Tridén. *sess. 25. de reformat. c. 15.* in illis verbis, ibi: *longissimè arceatur*, non posse filium presbyteri nec mediatè, nec immediatè succedere in beneficio patris. Quamobrem Azor. *suprà quæst. 15.* advertit Clementem septimum constitutione sua, incipit, *Ad Canonum conditorem*, abrogasse decisionem, cap. *ex transmissa*, ubi præcipiebatur ne filius consequeretur beneficium patris, ut in eo succedat immediatè, sive mediatè, cùm ex *d. c. transmissa*, poterant filii de jure communi mediatè succedere in beneficiis parentum: secus de jure Concil. Trid. ut tolleretur omnis occasio offensionis, quæ tollitur lapsu triginta annorum, tunc potest filius succedere in patris beneficio. Gonzal. *gloss. 5. n. 33.*

Quæstio decimaquarta, an legitimatus ab uno 15 Episcopo ad Ordines minores, & ad beneficium simplex possit Ordines, & beneficium in alterius Diœcesi assequi? Affirmant Palud. *in 4. dist. 41. quæst. 3. art. 3. conclus. 1.* Majol. *lib. 1. c. 8. n. 8. & sequent.* Sylv. *in verb. legitimus*, *quæst. 7. vers. primum*, & Henriq. *in summa lib. 14. c. 8. §. 10. in fine*, quia hoc non redundat in præjudicium alicujus. Amplia etiam ad beneficium simplex, cui est annexa accessoriè Parochialis Ecclesia; adhuc enim Episcopus poterit promovere illegitimum, quoniam quod accedit alteri, sequitur conditionem, & naturam principalis, Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. glos. 5. §. 7. n. 18.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 173. n. 47.* & Campanil. *in divers. jur. Canon. rubr. 11. cap. 13. nu. 83.* quibus accedit Barbos. *alleg. 45. n. 24. & in c. proposuit*, *de filiis presbyterorum*, *n. 3.*

Quæstio decimaquinta, an Episcopus possit dis- 16 pensare cum illegitimo ad prælaturam regularem? Affirmant aliquid apud Sayr. *d. cap. 11. n. 14.* sed pars negans est sequenda, quam tradit Paludanus *in 4. dist. 41. quæst. 3. art. 2. conclus. 2.* & Sylv. *verb. illegitimus*, *quæst. 6.* nec per solemnem professionem in Religione illegitimus fit habilis ad dignitates, & ad prælaturas in Religione, Paleoth. *de nothis*, *& spuriis c. 57. num. 4.* Majol. *de irregul. lib. 1. cap. 10. n. 3.* Graff. *p. 1. l. 3. c. 7. n. 8.* & Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 16. num. 36.* Quare solus Papa dispensare potest cum illegitimis etiam religiosis, ut ad dignitates, & Prælaturas ascendant, remotis privilegiis religionum, Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 5. n. 17.* & Soarez *tom. 5. disp. 50. sect. 5. n. 15.* Dictum est,

est: *remotis religionum privilegiis*, quia regulares obtinuerunt à Sixto Quarto, ut possint dispensare cum Religiosis illegitimis sibi subditis ad dignitates, & prælaturas: hæc autem privilegia abrogavit Sixtus Quintus per duas constitutiones contra illegitimos promulgatas, quibus abstulit potestatem regularibus dispensandi cum illegitimis: postea tamen Gregorius Decimusquartus indulsit potestatem dispensandi cum eisdem, sed non nisi in Capitulo generali, aut provinciali; ita Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 2. q. 1. art. 2. & 3.*

Quoad Abbatissas dicendum est illegitimas Moniales per professionem non purgare defectum Natalium, & ideo non posse esse Abbatissas perpetuas sine Papali dispensatione quibus benedictio impendi solet: temporales autem non egere dispensatione, ita Manuel *tom. 2. summæ cap. 29. n. 12.* Postea tamen de regularibus *tom. 1. q. 13. art. 21.* mutata sententia tradit nullam illegitimam egere dispensatione, ut sit Abbatissa temporalis, vel perpetua, ac benedicta, eo quia *cap. 1. & cap. fin. de filiis presbyt.* negantia illegitimis prælationes, & dignitates, agunt de masculis, non verò de fœminis, Item quia fœminæ non sunt propriè Prælatæ, sed excommissione eo munere funguntur, & Abbatissa est veluti materfamilias, & Prælata impropriè, atque ita non egent illegitima dispensatione, ut fiant Abbatissæ, sequitur Tabien. *verb. virginum consecratio n. pen.* Soar. *de Religione tom. 4. lib. 2. c. 6. fol. 85. n. 12. & 13. & 14*

Nihilominus contrarium est dicendum, non posse scilicet illegitimam esse Abbatissam, vel Priorissam sine dispensatione. Moveor, quia illegitimi etiam professi ex *d. cap. 1. & ultimo, de filiis presbyt.* arcentur ab omni prælatura, & dignitate. Officium verò Abbatissæ est dignitas Gonzal. *super 8. regul. Cancell. gloss. 22. n. 12. & duobus sequentibus*, Flaminius *de resignat. lib 3. q. 12. n. 11.* Sayr. *de censuris lib. 6. cap. 1. n. 3. in fine*, Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali*, §. 3. n. 50. Majol. *de irregul. lib. 1. cap. 10. in fine, & cap. 29. n. 10* & alii, quos referens sequitur Barbosa *in cap. ut filii presbyterorum numer. 7. vers. verùm.* contrari asententia est receptior; quam etiam probat Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 5. n. 19. vers. Cæterùm*, ubi *n. 20. vers solus autem*, concludit Pontificem seclusis religionis privilegiis, posse duntaxat dispensare, ut sint Abbatissæ, non obstante defectu. Quinimò addit generales & provinciales Ordinum mendicantium posse dispensare cum Monialibus sibi subditis ad hunc effectum, quod etiam docet Manuel *regular. tom. 1. q. 13. art. 22. & in 2. tom. sumæ, c. 29. n. 12.* subdens in utroque loco non esse necessarium fieri hanc dispensationem in Capitulo provinciali aut in Capitulo intermedio, quia hoc solùm requiritur ad dispensandum cum illegitimis, quos exclusit Sixtus quintus à prælaturis, ut ipsemet Sixtus V. declaravit in posteriori motu proprio, quem edidit in declarationem prioris. Atqui solos viros exclusit, & de fœminis nihil loquutus est: igitur generales, & provinciales Ordinum medicantium possunt dispensare cum fœminis, ut fiant Abbatissæ extra Capitulum Provinciale, aut intermedium. Nec obest Gregor. XIV. *in suo motu proprio*, dicens ad dispensandum necessarium esse Capitulum, quia cùm ipse motum ediderit ad moderandum motum proprium Sixti Quinti excludentis viros illegitimos à Prælaturis, de viris solùm motus Gregorianus intelligendus est, ita Sanchez *d. numer. 20.*

17 Quæstio decimasexta, an dispensatus à Papa vel Episcopo super beneficio incerto possit eo obtento aliud obtinere? Responsio sit negativa, sic Franc. *in cap. 1. n. 12. de filiis presbyterorum in 9.* quoniam dispensatio cùm sit exorbitans, stricta est intelligenda, & ita servatur in Curia, Graffis *lib. 4. cap. 27. n. 58.* & probatur ex *cap. 1. & 2. de filiis presbyterorum in 6. & cap. non potest, de præbendis, eodem libro*, cùm sit dispensatio quid odiosum, & stricti juris, & dicatur vulnus, quasi per ipsam jus ipsum vulneretur, *cap. ipsa pietas 23. q. 4.* Et quamvis dispensatus unum, videatur dispensatus ad omnia consequutiva ad illum unum, ut per Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 1. n. 19.* attamen dispensatione data ad unum effectum, ad aliud non extenditur, Afflict. *decis. 420. n. 12.* Burgos de Paz. *l. 3. Tauri num. 221. cum sequentibus*, & Gironda *de privilegiorum explicatione, n. 1115.* Semper enim dispensatio strictè accipitur, nisi quando fit motu proprio, vel ratione connexitatis, & accessorii, vel in his quæ recipiunt interpretationem à jure communi, tunc enim extenditur, Nata *cons. 163. n. 5.* & Aloys. Ricc. *resol. 227. n. 3.*

Quæstio decimaseptima, an Episcopus possit conferre beneficia homicidis quibusque, etiam ante Baptismum homicidia committentibus? Certi juris est homicidium etiam justum irregularitatem inducere, quæ ex defectu lenitatis contrahitur, adeò ut nec ordinari permittatur, nec in susceptis Ordinibus ministrare, ut colligitur ex *cap. clericis. & cap. sententiam sanguinis, ne clerici vel monachi* D. Thomas, *2. 2. quæst. 40. art.* Sotus *in. 4. dist. 25. q. 1. art. 3. conclus. 4.* Antonin. *part. 3. tit. 29. de irregul. cap. 2.* Navarr. *in manual. cap. 27. n. 206.* Covarr. *in Clement. si furiosus part. 2. de homicidio*, Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 19. punct. 3. §. 4.* Henriquez *lib. 14. cap. 10.* Ratio hujus irregularitatis est, quia omnes Ordines referuntur ad Eucharistiæ sacramentum, in quo repræsentatur passio Christi Domini, qui fuit mitissimus, & qui sanguinem suum pro nobis fudit. Quare ministri Altaris parati potius debẽt esse ad fundendum sanguinem proprium, cùm Christum repræsentent, quàm aliorum: & ideo occisio, aut mutilatio hominis cujuscumque etiam pagani, banniti vel excommunicati irregularitatem inducit, gloss. *in cap. is qui, in principio, de homicidio lib. 6.* Paludan. *in 4. dist. 25. q. 3. art. 2. concl. 1* Angel. *verb. homicidium 5. q. 31.* Sylvest. *eodem verb. 5. q. etiam 3.* & Covarr. *in d. Clement. si furiosus, part. 3. n. 8. vers. deinde, de homicidio.*

His positis dico primò Episcopum non posse dispensare in irregularitatibus provenientibus ex homicidio voluntario occulto, aut manifesto, neque ad Ordines minores, neque ad beneficium simplex. Colligitur ex Concilio Tridentino *sess. 14. de reformat. cap. 7. & sess. 24. de reformat. cap. 6.* Navarr. *in manuali cap. 27. n. 194. vers. septimo, & num. 240. vers. 4.* Toletus *l. 1. instruct. Sacerd. cap. 31.* Henriquez *lib. 14. cap. 19. §. primo, & in comment. litera D.* Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 19. punct. 3. §. 5.* Sayr. *de censuris, lib. 7. cap. 7. n. 14. & 15.* & ostenditur *in d. sess. 14. cap. 7.* his verbis, *Nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferri liceat; sed omni Ordine, ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuò careat.* Quare per hæc verba non habebit usum etiam Ordinum minorum, neque ad Ordines promoveri potest. *cap. fin. de tempor. ordinat. cap. de cætero, de homicidio.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 404. n. 2.* virtute Concilii addit, *omni Ordine careat:* igitur Ordinibus minoribus etiam carere debet, cùm verè Ordines sint & Sacramentum, & alii, quos referens sequitur Barbos. *in remiss. sess. 14. cap. 7. n. 2. & 3. & allegatione 39. n. 60. & 61.*

Secundò Episcopus item dispensare potest in irregularitatibus in homicidio occulto commisso causa defensionis, non servato moderamine inculpatæ tutelæ. Ratio, quia hoc homicidium non est voluntarium;

rium, nec ex propositio factum, sed causa defensionis, & quamvis non fuerit mere necessarium, habet vim necessarii, quatenus patratum fuit ob vitam tuendam, & sic distinguitur ab homicidio voluntario, & a casuali. & colligitur ex Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. ibi, *si verò*, inquit, *homicidium non ex proposito, sed casu, vel, vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet fuisse commissum narretur,, committatur loci ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo qui non nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter dispensare possit.* Ubi vides posse Episcopum dispensare cum eo, qui occidit in defensionem vitæ suæ culpabiliter, quia, qui inculpabiliter, occidit ob vitam suam tuendam, non est irregularis: igitur culpabiliter se defendens excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, dispensari potest ab Episcopo, ut expressè volunt Valentia *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 19. *punct.* 3. §. 5. Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 236. *vers.* 2. dicens sic fuisse decisum in sacra Pœnitentiaria, propter verba Concilii *d. c.* 7. sequitur Henriquez *in summa lib.* 14. *cap.* 10. §. 2. *& cap.* 19. §. 3. ubi tradit cum hujusmodi homicida posse dispensari ut promoveatur ad sacros Ordines, quod intelligitur, quando constat excessisse mortaliter in sui defensione, quòd si excusetur à mortali, non eget dispensatione, in dubio tamen an mortaliter excesserit, debet judex dispensare.

Dico tertiò cum homicida casuali publico, hoc est, voluntario indirectè, potest Episcopus dispensare ad Ordines minores, & ad simplex beneficium consequendum: ad sacros autem Ordines posse dispensare Episcopum quando homicidium casuale est, tradunt Henriquez *d. lib.* 14. *cap.* 19. §. 2. *litera X.* Nec obstat *sess.* 14. *cap.* 7. *de reformat.* Concil. Trident. ibi, *Ne ad sacros dispenset, quia intelligitur de homicidio casuali, quando delictum fuit publicum, secus quando est occultum.* Sayr. *ubi proximè d. n.* 20. *ad finem.* Gutier. *lib.* 1. *Canon. cap.* 13. *n.* 19. *ad finem.*

Dico quartò posse Episcopum dispensare cum homicida casuali ad retinendum beneficium curatum, Navarr. *cons.* 13. *de officio ordin. in antiquis*, aliàs *cons.* 45. *sub. titulo de homicidio in novis*, & Sayr. *in floribus decis. sub. titulo, de officio ordin. decis.* 13. *& de censuris d. lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 21. & Panor. *in cap.* 2. *n.* 3. *de clerico pugn. in duell.* & ex Medin. *lib.* 1. *instruct. confess. cap.* 11. §. 12. non autem posse dispensare ut curatum de novo obtineat, confirmat Zerol. *in praxi part.* 2. *verb. dispensatio, vers. tertio*, & similiter cum Canonico homicida, ut possit interesse choro, & gaudere fauctibus canonicatus, Barbos. *in remiss. ad sess.* 14. *cap.* 7. *n.* 4. cum aliis quibus adhæret Gutier. *lib.* 1. *Canon. cap.* 13. *n.* 19.

Dico quintò, quamvis aliqui affirment posse Episcopum dispensare cum homicida voluntario ad retinendum curatum, non esse recipiendam hanc resolutionem cùm repugnet verbis Concilii *d. c.* 7. *q.* 14. ibi, *Nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferri liceat, sed omni ordine ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuò careat.* Proinde si quis omne dicit, nihil excipit, atque ita non solùm homicida voluntarius excluditur à sacris Ordinibus, & à curatis beneficiis; sed etiam à minoribus, & à simplicibus beneficiis, Avila *de censur, part.* 7. *disp.* 6. *sect.* 5. *dub.* 3. *vers. secunda conclusio*, post Navarrum *cons.* 18. incipit, *Quidam clericus n.* 3. *de homicidio in* 1. *edit.* & Covarr. *in cap. Alma mater part.* 2 §. 7. *n.* 1. quamvis circa beneficia obtenta ante, & post irregularitatem, distinguat Miranda *in manuali Prælatorum tom.* 2. *quæst.* 8. *art.* 12. sicut distinguit praxis Episcopalis *part* 1. *verb. dispensatio* §. 3. inter Ordines susceptos, & suscipiendos. Nihilominus cùm homicida voluntarius sit irregularis, nec ad Ordines promoveri potest etiam minores, Covarr. *in Clementia si furiosus part.* 2. §. 3. *n.* 5. *in fine*, & Aloys. Ricc. *in praxi resolut.* 404. *n.* 2. nec in susceptis ministrare, *cap. suscepimus, de homicidio, & cap.* 2. *de clericis pugnantibus.* Gutier. *lib.* 1. *Canon. cap.* 3. *n.* 19.

Secus de homicidio occulto in se non voluntario, sed justo, vel casuali exequuto sine diligentia, tunc enim post Concilium etiam dispensare poterit in foro adhuc externo Episcopus ad minores Ordines, & ad beneficia simplicia, ut dictum est, quia Concilium *sess.* 14. *cap.* 6. solùm interdicit Episcopis ne dispensent cum homicida voluntario. Igitur possunt cum aliis homicidis justis, seu casualibus dispensare, Salzed. *in praxi cap.* 17. *litera C.* Ugolin. *de irregul. cap.* 33. §. 1. *n.* 1. *& cap.* 44. §. 2. *n.* 4. *& cap.* 62. §. 2. *n.* 5. Gutier. *Canon. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 170. Placa *de delictis, cap.* 11. *n.* 11. Henriquez *lib.* 14. *cap.* 9. §. 3. *& cap.* 19. §. 4. *litera K.* & Avila *de censuris part.* 7. *disp.* 6 *sect.* 5. *dub.* 1.

Dico sextò homicidium ante Baptismum susceptum committens non est irregularis. Ratio quia, non contrahitur irregularitas nisi sit in jure expressa, *cap. is qui, de sentent. excommun. lib.* 6. Jura tamen, quæ imponunt irregularitem occidentibus seu mutilantibus, agunt de illis, qui occidunt post Baptismum, *cap. si quis post Baptismum dist.* 51. *c. si quis viduam, dist.* 50. Atque ita per Baptismum tollitur irregularitas si qua esset ex occisione, seu mutilatione, Covarr. *in Clementina si furiosus* 1. *p.* §. 2. *n.* 5. nam, non baptizatus non est propriè irregularis pro eo tempore, ut patet ex toto titulo *de presbytero non baptizato*, præsertim ex *cap.* 1. *&* 2. *& cap. veniens, eodem titulo* Majol. *lib.* 3. *de irregul. cap.* 7. *in principio*, Henriquez *lib.* 14. *cap.* 1. *n.* 2. Suarez *de censuris disp.* 40. *sect.* 1. *n.* 2. Avila *eodem titulo part.* 7. *disp.* 5. *dub.* 1. §. 1. & Sayr. *de censuris lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 5. & Illustrissimus Cunha *in d. cap. si qui post baptismum, num.* 2. ubi probatur non baptizatum nullam contrahere irregularitatem, quam contrahit baptizatus, excepta irregularitate bigamiæ, & defectus natalium, quas non aufert Baptismus. Quare autem non sit irregularis homicida ante Baptismum, & bigamus irregularitatem contrahat, tradit Sayr. *d. lib.* 6. *cap.* 3. *n.* 26. *&* 27. Ex quibus sequitur posse Episcopum dispensare cum homicidis etiam voluntariis ante Baptismum, hoc est, posse eo promovere ad Ordines, & beneficia eisdem conferre, non autem bigamos ordinare, nec beneficia impertire, ut ex dictis patet.

---

§. III.

Utrùm possit Episcopus, quando confert beneficia, imponere pensiones.

EPITOME.

1 *Episcopus an possit imponere pensionem in permutatione beneficiorum ad fructus adæquandos ostenditur?*

2 *Pensiones impositæ per Episcopum, quando transeunt ad successores.*

3 *Episcopus ex causa concordiæ, ut à lite recedatur, an possit imponere pensionem, quæ transeat ad successores in beneficio?*

4 *In quibus casibus possit Ordinarius imponere pensionem?*

5 *Episcopus pensionem assignare non potest cum potestate transferendi.*

6 *Episcopus potest dispensare cum illegitimo ad pensionem.*

7 *Episcopus non potest imponere pensiones intervenientes aliquo pacto inter partes.*

8 *Episcopus non committit simoniam reservando pensionem dum confert beneficium, quamvis nequeat eam sibi reservare.*

9 *Episcopus nequit imponere pensionem super Parochiali non excedente summam centum ducatorum.*

1 DUbium primum, an pensionem possit imponere Ordinarius in permutatione beneficiorum ad coæquandos fructus beneficii? Responsio est affirmativa, ita Valent. 2. 2. *tom.* 3. *disp.* 6. *quæst.* 16. Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 205. *vers.* 3. & *cap.* 35. *n.* 101. praxis nova Episcopi *part.* 2. *cap.* 5. *n.* 25. & Francisc. Leo *fori Ecclesiastici part.* 2. *cap.* 7. *de pensionibus, num.* 27. Hæc opinio placet. Opposita afferentium sine authoritate Papæ non posse imponi pensionem non displicet Ugolino *de simonia tabul.* 1. *de simon. gratiæ, cap.* 27. §. 1. *n.* 3. Corrad. *in respons. casuum conscientiæ quæst.* 42. *in addit. pag.* 88. Carbo *de restit. quæst.* 60. *d.* 17. ubi ait, quòd in permutatione, quando beneficia sunt imparia, fas esse constituere æqualitatem per solutionem pensionis. Nihilominus cùm permutatio fit Episcopi mandato, nequit pensio constitui, aut reservatio fructuum inconsulto Pontifice secundùm stylum Curiæ, sequitur Garcia *de beneficiis part.* 1. *cap.* 5. *n.* 345. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *quæst.* 15. & Soar. *de Religione tract.* 3. *num.* 4. *cap.* 34. *num.* 16. Quod si hæc sententia magis placet, dicas priorem sententiam non probari, ut probat Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 5. *n.* 9. cùm decisio capitis ad quæstiones *de rerum permutat. in verb. Vel sic ad æqualitatem*, tractet tantùm de permutatione Ecclesiarum quoad bona temporalia earum, non quoad titulum, aut ad jura spiritualia. Nihilominus opinio Valentiæ, & sequentium, non est rejicienda, & in praxi debet admitti. Navarr. *cons.* 43. *de simonia n.* 4. Gonzal. *de mensib. gloss.* 5. §. 5. *n.* 27. & *gloss.* 14. *n.* 38.

2 Dubium secundum, utrùm Episcopus possit imponere pensiones, quæ transeant ad successores, dum confert beneficia? Responsio est negativa, sed tantùm posse, quæ durent ad vitam consentientis, ita Navarrus *cons.* 8. *n.* 9. *de jure patron.* & *cons.* 43. *n.* 4. *de simonia*, Staphileus *de literis justitiæ, tit. exceptio sola plus operatur*, quibus accedit Flamin. Parisi. *de confident. quæst.* 28. *n.* 120. moderatas tamen, & personis benemeritis, *cap. nisi, de præbendis*, hanc tamen sententiam limitant Gigas *quæst.* 85. *n.* 1. & 11. & Redoan. *de simonia* 2. *p. cap.* 4. *n.* 14. & *n.* 21. *n.* 36. dicentes pensiones impositas ab Ordinario non transire ad successores in beneficio, nisi quando imponuntur causa concordiæ, ut à lite recedatur, in quo eventu pensiones transibunt ad successores in beneficio, sequitur Mandos. *in regul.* 33. *quæst.* 14. *n.* 11. & Quintanadvennas *lib.* 2. *Ecclesiasticon. num.* 44.

Contra hanc limitationem obstat textus *in cap. nisi essent, de præbend.* ut videtur expressus, per quem ostenditur non posse Episcopum ex causa concordiæ, & ut à lite recedatur, imponere pensionem, quæ transeat ad successores in beneficio, sed solùm perduret ad vitam onerati: igitur in nostro casu ad vitam beneficiati pensio imposita manebit, neque successorem obligabit ex ea ratione, quia solùm agitur de jure personali, non autem de onere reali beneficio imposito, quam opinionem tenet Navarrus *consil.* 8. *num.* 9. *de jur. patron.* & *cons.* 43. *n.* 4. *de simonia* Flamin. *de confident. quæst.* 28. *num.* 120. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 6. *q.* 1. *vers. extra omnem*, quibus accedit Gambarus *de officio legati lib.* 6. *à numer.* 385. & *numer.* 685. dicens hanc sententiam esse amplectendam in judicando.

3 Veruntamen ne recedas sequendo partem, quæ tradit posse Episcopum ex causa concordiæ, & ut à lite recedatur pensiones imponere, quæ transeant ad successores in beneficio, ut ultra citatos docent Sarnen. *in reg. de annali quæst.* 2. Marchesi. *de commissionibus part.* 2. *cap.* 40. *de commissione appellat. n.* 41. & 44. Francisc. Leo *in thesaur. for. Eccles. part.* 2. *cap.* 7. *n.* 28. & 32. & Soarez *de Religione tract.* 3. *lib.* 4. *cap.* 51. *n.* 18. *de simonia*, ubi cum aliis loquuntur contra textum *in d. cap. nisi essent*, & colligitur hæc sententia juri conformior, propter *cap. de cætero, de transactionibus*, per argumentum à contrario sensu, quia ibi dicitur pensionem impositam per transactionem legitimam inconsulto Episcopo non durare ultra vitam illius, qui solvit pensionem: igitur accedente authoritate Episcopi pensio excedet vitam beneficiarii, & non extinguetur per mortem illius, quia super beneficio fuit imposita, idem vult Caccialupus *in tractatu de pensi. quæst.* 5. quem referens sequitur Gigas *suprà ex num.* 4. consonat *cap.* 3. *de collusio. detegen.* ubi supponitur per viam transactionis factæ authoritate Episcopi posse pensionem ita super beneficio imponi, ut non extinguatur per obitum beneficiarii. sed post obitum illius pensionario adhuc solvatur. Nec refert dictum *c. nisi*, quia ibi non fuit pensio imposita arbitrio Episcopi, sed arbitrio aliorum judicum, qui in arbitros electi fuerunt, Suar. *ubi suprà fol.* 1011.

4 Dubium tertium, in quibus casibus possit Episcopus imponere pensiones? Dices posse constituere alicui pensionem super fructibus beneficii ex causa justa rationali, & honesta, accedente in utilitatem Ecclesiæ, dummodo pensio sit moderata, & persona benemerita, & egena, *cap. nisi, de præbend.* Innocent. per textum *in cap. de cætero, de transactionibus.* Anton. de Butr. *in cap. audivimus de collus. detegen.* Abbas *in cap. veniens, de restit. spoliat. n.* 9. atque ita pro bono pacis, vel studio alicujus scholaris pauperis, vel in utilitatem Ecclesiæ, vel ex alia causa rationabili potest pensionem reservare. & imponere. Navarr. *cons.* 15. *n.* 3. *de rebus Ecclesiæ,* & *cons.* 4. *n.* 2. *de simonia*, & alii plures, quos referens sequitur Gonzales *de mensibus gloss.* 5. §. 5. *n.* 20. ubi de hac re latè, Gigas *de pensionibus q.* 6. *n.* 3. ubi addit hanc resolutionem procedere etiamsi Episcopus ex mero suo officio talem pensionem imponat, quia id facere potest: proinde seni renuncianti beneficium potest Episcopus ex suo officio constituere pensionem super fructibus beneficii renunciati, ex qua possit vivere. Ratio, quia seni potest Episcopus dare coadjutorem, & utrique assignare congruam portionem de redditibus: igitur renuncianti propter senectutem potest constitui pensio ab Episcopo, ita Ancharan. *in consilio* 279. incipit, *Quæstio*, ubi hoc decidit, sequitur *in consilio* 439. incipit, *Visa instructione casus*, Filliuc. *de benefic. tom.* 3. *tract.* 42. *cap.* 2. *n.* 4. *ex fol.* 5.

Porrò hæc facultas imponendi pensiones, non adempta est Episcopis per constitutionem Pii Quinti *de confidentiis*, quicquid minus bene, ne dicam falsò, tradat Flamin. *de confidentiis q.* 28. *n.* 120. *cum sequentibus*, quia constitutio Pii Quinti §. *itidem*, procedit quando pensio fuisset imposita per Episcopum personæ incertæ sibi bene visæ, & postea declarandæ, in quo eventu pensio erit simoniaca, & confidentiaria, quo casu constitutio solum est intelligenda, ut decisum fuit per Rotam *in una Millevitana Canonic.* 6. Martii. 1595. coram Melino. quæ sic habet, *Pensio imposita per Episcopum ad favorem certæ personæ, etiam de consensu provisi etiam coram Notario præstito in forma, non facit provisionem simoniacam, licet sit nulla ipsa pensio, si non constet de causa: si autem pensio fuisset imposita per Episcopum personæ sibi bene visæ, & postea declarandæ, esset simoniaca, & confidentiaria,*

ria, ex Bulla Pii Quinti, quo casu solùm est intelligenda Sic ibi.

Requiritur item causa, quia sine ea pensio imposita per inferiores Papa est nulla, & invalida, Corral. *de beneficiis* 1. *p. c.* 4. *n.* 13. Io. Nicol. *de iur. patron. lib.* 1. *n.* 70. Nam cùm imponere pensionem beneficio sit contra jus, *cap. extirpandæ, de præbendis. cap. unico, ut Ecclesiastica beneficia, sine diminutione conferantur,* Episcopus non potest sine justa causa pensionem imponere; nec videtur velle imponere pensionem, nisi id exprimat. Quares pensiones ipsis beneficiariorum personis Episcopi jure possunt imponere, quod colligitur ex *d. cap. de cætero, de transactionibus,* & ex *d. cap. nisi essent, de præbendis, ad finem,* ibi: *Ut ad præstationem quadraginta librarum, non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat onerata, ne fortè circa proventus aliqua videatur facta sectio Prioratus, Ita quòd ipso Priore defuncto, successor ipsius ad præstationem quadraginta librarum minimè teneatur.* hæc ibi Quocirca Episcopus cùm pensionem beneficarii personæ imponat, nec possit in ipso beneficio imponere, non transfertur pensio ad successorem, quia pensio est onus beneficiarii personæ, non ipsi beneficio impositum, cùm pensio non oneret beneficium, sed beneficiarium, ita Ancharan. & Cardin. Imol. *in d. cap. nisi, citato,* & Azor. *part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæst.* 1. *vers. extra omnem controversiam, ad medium.*

Quid dicendum de Legato à latere? Gigas *de pensionibus quæst.* 9. *n.* 18. affirmat, posse imponere pensionem personis beneficiariorum. non autem in beneficiis, sequitur Azor. *ubi proximè cap.* 6. *vers. secundò quæritur*; ex ea ratione, quia idem juris, & potestatis habet in provincia sibi commissa quod Episcopus. In beneficiis tamen Pontifici reservatis non poterit Legatus pensiones constituere, cùm nequeat ipse conferre. Est enim eadem ratio de toto, vel parte, *l. quæ de tota, ff. de rei vindicat.* Gigas *suprà præcipitato numero.* Semper tamen debet constare de causa, Oldrad. *cons.* 226. Gigas *quæst.* 6. *n.* 2. aliàs est nulla ipsa pensio, Garcia *part.* 1. *cap.* 5. *n.* 114. *& n.* 325. Nec satis est, si Episcopus asserat causam intervenisse, quia non habetur fides homini; cùm nequeat pensionem liberè constituere, Garcia *de beneficiis, part.* 11. *cap.* 4. *à n.* 52. argumento patris asserentis merita filii generaliter, cui donavit, & in specie merita non narrat, cui non creditur, ut per Tiraquel. *in lege si unquam Cod. de revocand. donationibus, verb. donatione largitus, num.* 87. Molin. *de justitia tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 244. Sanchez *de matrimonio lib.* 6. *disp.* 7. *num.* 3. debet tamen pensio commensurari causæ, & non excedere causam, aliàs pensio debet reduci ad debitam quantitatem, ita ut non superet merita, Garcia *de donatione remuneratoria, num.* 51. Gratian. *regul.* 150. *n.* 28. Palat. Rubeus *de donat. inter virum, & uxorem, §.* 31. *n.* 9. *& §.* 50. *à n.* 26. *& in l.* 17. *Tauri à n.* 52.

Illud etiam observa Episcopos, & reliquos inferiores Papa non posse imponere pensiones intercedente aliquo pacto, aut conventione inter partes, ut constat ex *d. cap. nisi essent, de præbendis,* ibi, *non quidem ex pactione partium,* Rebuff. *de pacificis possessoribus, n.* 122. nec item conventio fieri potest à compromissariis de pensione reservanda inter collitigantes, sed à Superioris authoritate, ut fuit resolutum *in una Calagurritana pensionis* 29. Maii 1595. coram D. Penna Garcia *de benefi. part.* 1. *cap.* 5. *n.* 343. ibi, *conventio de pensione reservanda à superioris authoritate, non ab ipsis partibus, vel à compromissariis initium habere debet,* Anania *in cap. audivimus, n.* 3. *de collusione detegenda.* Unde infertur doctrinam Collectarii, quam refert Hieronym. Paulus *pract. Cancell. vers. super beneficio,* potest transigi, & Redoan. *de simonia* 2. *part. cap.* 2. *& cap.* 1. *num.* 23. in beneficialibus videlicet licitè aliquid largiri posse ratione expensarum ut extinguatur lis, & ab ea cessetur, & pro concordia non esse simoniam, esse omnino falsam cùm sit contra decisionem capitis *cùm pridem, de pactis,* & contra glossam *in cap. super hoc, de renuntiatione, verb. pecunia,* ubi deciditur esse simoniam quotiescumque ex pactione aliquid temporale in beneficialibus intercedit, quamvis detur authoritate superioris, Rebuff. *in praxi tit. de permutatione num.* 47. & Petrus Gregorius *de beneficiis cap.* 4. *n.* 2. & Zerol. *in praxi Episcopali part.* 1. *verb. simonia, dubio* 1. *& duobus sequentibus,* & solùm habebit locum, quando judex in quem partes liberè compromittunt, aut ejus ordinationi assensum adhibent ex officio id pronunciaret. ita Cosmus *pragmatica sanctione, tit. de annatis, §.* 1. *verb. literarum,* Philiar. 2. *part. lib.* 6. *cap.* 11. *circa finem,* & Ugolin. *d. cap.* 29. 3. *n.* 2. *de simonia in genere,* quamvis postea ibi addat, si partes conveniant inter se, & judex postea conventionem approbaret, dummodo qui obtinuit beneficium, jus habuisset in illo, ut vult Navarr. *cons.* 41. *de simonia,* quem sequitur Garcia. *de beneficiis part.* 1. *cap.* 5. *num.* 348. *& n.* 352. quia quodammodo redimitur vexatio illata habenti jus ab eo qui non habet, gloss. *in d. cap. cùm pridem, verb. illicitè,* Abbas *n.* 9. & alii, Baldus *in cap. ad audientiam* 2. *de rescriptis,* Imola *in cap. super eo, de transactionibus,* Flamin. *de resignat. lib.* 14. *quæst.* 3. *n.* 7. aliàs non est licita renunciatio litis secundùm se, super beneficio pro aliquo temporali, etiamsi illud recipiatur nomine expensarum, ut probatur *in d. cap. cùm quidem, de pactis,* ibi, *quòd eidem P. Pro expensis, quas fecerat, tres marchæ argenti solverentur, & eidem P. litis cederet, & à Monachorum infestatione cessaret,* &c. & hoc propter turpitudinem, quæ committi posset, nisi daretur pro redimenda vexatione tunc enim non est simonia, licèt dans non esset certus de jure suo, Flamin. *d. n.* 7. sed. dubius.

Dubium quintum, an Episcopus possit imponere pensionem cum potestate transferendi? Negat Gigas *de pensionibus quæst.* 6. *n.* 5. Nam clausula transferendi tanquam impossibilis denegari solet omnibus, & videtur pro non apposita in mandato, *l. apud Julianum.* §. *constat. ff. de legatis* 1. Gonzal. *super regul.* 8. *gloss.* 12. *n.* 87. ubi ait nec datarium solere concedere clausulam transferendi, Flamin. *de resignat. lib.* 9. *quæst.* 17. *n.* 142. ideo reputatur hæc clausula impossibilis, Puteus *decis.* 524. *n.* 2. *lib.* 2. & Prosp. *decis.* 18. 5

Dubium sextum, an Episcopus possit dispensare cum illegitimo ad penssionem? Responsio est affirmativa, colligitur ex *cap.* 1. *de filiis presbyterorum in* 6. sicut potest dispensare ad beneficia simplicia, dummodò non si pensio super beneficio paterno, ob decretum Concil. Trident. *sess.* 25. *de reformat cap.* 5. ex regula juris, *cui licet, de regul. juris in* 6. Item, quia facultas dispensandi concessa Episcopo est latè interpretanda, ut notant scribentes *in d. cap.* 1. *de filiis presbyterorum in* 6. ubi Franc. *col.* 11. Idem dic de potestate legitimandi, quæ cùm sit favorabilis, debet ampliari, licèt legitimatio sit odiosa. Jason *cons.* 156. incipit, *Quoniam per eximium, col.* 4. *in fine, vol.* 4. addens in casibus, in quibus Episcopus potest pensionem imponere, posse etiam dispensare, secus in quibus imponere non potest: tunc enim nequibit legitimo pensionem assignare, Gigas *d. quæst.* 17. *n.* 4. sed erit necessaria dispensatio Sedis Apostolicæ, Rebuff. *tit. de dispensatione super defectu natalium n.* 7. 6

Dubium septimum omnino tollitur, si negetur posse Episcopum imponere pensiones interveniente aliquo pacto inter partes, quia omne pactum in beneficialibus est turpe, Flamin. *de resignat lib.* 14. *qu.* 7

n. 17. Quinimò pactio de solvenda pensione sine auctoritate Papæ præcedens resignationem beneficii est confidencialis, & contra constitutionem Pii Quinti, Garcia *de beneficiis, part.* 1. *cap.* 5. *n.* 63. & 64.

8 Dubium octavum, an Episcopus committat simoniam conferendo beneficium, reservata pensione, etiamsi nequeat sibi ipsi eam reservare? Responsio est negativa, Garcia *d. part.* 5. *num.* 415. *&* 316. ex *cap. unico*, §. *final.* ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, & si esset ex pacto, esset simoniaca, ut ibi. Ubi etiam notatur in verbo, *ne quis conferendo*, non posse collatores sibi reservare pensionem aliquam ab initio conferendo beneficia alicui, quoniam sine diminutione beneficium est conferendum, ut per Rebuff. *in praxi benefic. tit. requisita ad collationem, à n.* 6. *& de pacificis possess. n.* 117. Ugolin. *de simonia, tab.* 1. *de simonia in genere, cap.* 28. §. 3. *n.* 6. & Flamin. *de confident. q.* 28. *n.* 120. ubi posse Episcopos imponere pensiones tradit ex aliorum sententia moderatas personis benemeritis, & egenis, sibi autem minimè posse reservare pensionem, sequitur Barbos. *in d. cap. unico, n.* 10.

Dubium nonum, an Episcopus possit imponere pensionem super parochiali non excedente summam centum ducatorum? Responsio est negativa, ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *c.* 13. *verb. summam ducatorum centum secundùm verum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur.* Valor autem ducatorum intelligitur loci, in quo est beneficium, prout refert Læli. Zech. *de Repub. Ecclesiastica, cap.* 28. *n.* 4. *pag.* 323. censuisse sacram Congregationem, & Aloys. Rice. *in collect. decis. part.* 4. *collect. lect.* 745. atque ita, si non remanserint centum liberi pro Parocho, non potest imponi pensio, ut resolvit Rot. *divers. decis.* 268. *&* 280. *lib.* 1. Garcia *de benef. d. cap.* 5. *ex n.* 311.

---

§. IV.

De Alternativa, ac de ejus concessione, & quàm vim habeat, & quid concedat Episcopis?

EPITOME

1 *Alternativa conceditur Episcopis in gratificationem residentia.*
2 *Alternativa concessa Episcopo non prodest illi ante acceptationem.*
3 *Alternativa non suffragatur Episcopo, si eam acceptet absens à Diœcesi.*
Qui fiat acceptatio alternativa? ibid.
4 *Alternativa concedit sex menses pares Episcopis, & reservat alios sex dispares.*
5 *Alternativa si renunciatur à quo tempore incipit mensis Apostolicus, vel Ordinarius?*
6 *Alternativa semel acceptata est personalis, & durat usque ad obitum concedentis, vel acceptantis, vel usque ad remotionem.*
7 *Alternativa nunquam censetur derogatum, nisi exprimatur.*
8 *Alternativam quibus in casibus amittat Episcopus?*
9 *Alternativa non est mera, & simplex remotio obstaculi, sed quasi contractus inter Papam, & Episcopum.*
10 *Alternativa menses an debeant esse integri, ut Episcopus ea uti possit?*
11 *Alternativa an gaudeat Episcopus non residens in mensibus Junii, & Decembris, qui semper sunt Ordinarii?*
12 *Alternativa non gaudet Episcopus etiam absens ex causa Concilii approbata.*
13 *Alternativa non gaudet Episcopus absens ob officium Inquisitoris.*
14 *Alternativa per abusum Episcopus revertitur ad quatuor menses ordinarii.*
15 *Alternativam potest acceptare Episcopus repugnante Capitulo.*
16 *Alternativa acceptata non capit beneficia vacantia in Curia, aut aliàs reservata.*
17 *Alternativa data simpliciter de beneficiis competentibus collationi Episcopi, an intelligatur de sola libera collatione?*
18 *Alternativa an gaudeat Episcopus in Ecclesiis in quibus collatio est communis Episcopi, & Capituli, facta conventione inter utrumque de providendo alternis vicibus;*
19 *Alternativa non habet locum, si duo beneficia sunt invicem unita, & collatio unius pertinet ad provisionem Episcopi, & alterum ad provisionem alterius.*
20 *Alternativa Episcopus nequit se juvare in beneficiis ad aliorum collationem spectantibus.*
21 *Alternativa an fruatur Episcopus, qui eam acceptavit in beneficiis ad ejus provisionem spectantibus?*
22 *Alternativam acceptantes petunt à Summo Pontifice pro dissolutione, & restitutione ad quatuor menses ordinarios.*

Alternativa dicitur gratia, non verò privilegium. Gonzal. *super regul.* 8. *gloss.* 58. *num.* 28. derivatur à verbo *alternare*, quod fit quando actus collatio, aut alius quilibet vicissim, & per turnos dividitur, sive per annos, & tunc dicitur alternativa annorum, sive per menses, ut hoc loco tradit glossa *verb. statuto, in cap. final de prabendis in* 6. ubi Gemin. *n.* 7. & Francis. *n.* 3. Conceditur autem Episcopis in gratificationem residentiæ alternativa, concedendo illis eam in sex mensibus anni: est enim residentia Episcoporum grata Papæ, & in retributionem, Gonzales suprà *gloss.* 41. *n.* 2. conceditur *& n.* 10. sicut non residentes multis puniuntur pœnis, de quibus in Tridenr. *cap.* 1. *sess.* 6. *de reformat. & cap.* 1. *sess.* 24. *& in constitutione Pii Quarti*, quæ est in Bullario 17. incipit, *De salute gregis Domini*, sub pridie Nonas Septembris anno 1560. 1

2 Non prodest tamen Episcopis alternativa ante acceptationem, sed post illam, quando scilicet literæ patentes acceptationis fuerunt receptæ, & recognitæ à D. Datario, & non antea; ex illo momento Episcopus acceptans incipit uti alternativa. *l. hujusmodi* 64. *ff. de verbor. obligat.* Gonzal. *gloss.* 26. *n.* 12. *& gloss.* 65. *n.* 2. *& sequent.* Nemo verò invitus alternativam tenetur acceptare, nec poterit pœnitere, & ab acceptatione desistere, illa acceptata semel, Garcia *de beneficiis p.* 5. *c.* 1. *n.* 484. *cumsequentibus.*

3 Item non suffragatur Episcopo alternativa, si eam acceptet absens à diœcesi sua, Gonzales *super regul.* 8. *gloss.* 43. *n.* 41. ubi vult ab hac regula decisum, ut Episcopus gaudeat alternativa, non solùm debere personaliter residere, sed etiam disponere, quòd acceptatio alternativæ debeat fieri in propria civitate, vel Diœcesi, aliàs non tenere acceptationem. Quare à fortiori non gaudet alternativa Episcopus non residens in sua Diœcesi, etiamsi absit tribus mensibus sibi permissis recreationis causa animo redeundi, quia regula requirit veram, & personalem residentiam, ac actualem præsentiam, ut fuit resolutum *in una Salmantina Canonicatus*, 20. Junii 1572. coram Oradino. Quinimò Reverendissimus Maximilianus ab Austria, cùm esset Episcopus Segoviensis & distaret à propria Diœcesi, per quatuor milliaria duntaxat, à qua per duos dies solummodo abfuit, in quo tempore beneficium unum vacavit. & dum rediit, illud contulit statim,

tulit statim Vicario suo meritissimo generali, & alius obtinuit provideri de eodem beneficio à Sede Apostolica vti reservato, ex eo quòd vacaverit durante absentia Episcopi, Gonzales *dict. gloss.* 43. *num.* 41. *vers. hinc, & numero* 83.

Quomodo autem fiat acceptatio alternativæ, quæ nihil aliud est, quàm mentis & voluntatis declaratio apparebit ex sequentibus. In primis non est necessaria adhibitio, & appositio testium, nec interventus & subscriptio Notarii, seu Secretarii, quando acceptatur ab Episcopo, sed requiritur, quò fiat acceptatio per literas patentes, hoc est, apertas, non verò clausas, & secretas, quia patentes majorem fidem faciunt, quàm clausæ, text. *in cap. patentibus literis*, & *ibi* Hostiensis *num.* 1. *de privilegiis*, & Antonius de Butrio *ibidem num.* 7. text. *in cap.* 1. *de tempor. ordin. lib.* 6. Item, quia patentibus literis Abbatis creditur, non verò clausis, vt tradit Franciscus Marcus *quæst.* 993. *num.* 1. *part.* 2. & Speculator *in tit. de probationibus §. final.* incip. *Videndum, sub n.* 17. *vers. hoc autem est.* Probatur hæc regula alternativæ, quæ requirit pro forma, quòd fiat acceptatio per literas patentes, ibi *Per patentes literas*, debentque subsignari, hoc est, subscribi manu propria ipsius Episcopi acceptantis, aliàs acceptatio non valebit, ut ostenditur ex verbis ipsius regulæ, ibi, *Manu propria subsignatas, suoque sigillo munitas*, ideo testes non sunt necessarii, nec subscriptio Notarii, quia id regula non exigit Gonzal *gloss.* 60. *ex principio, & gloss.* 61. *ex num.* 1. *ad num.* 25. vbi de hac re plenè. Nam, si regula exigeret appositionem testium, & subscriptionem Notarii, id expressisset, *cap. ad audientiam, de decimis, in fine.* Menoch. *de arbitrar. casu* 113. *num.* 6. *& de præsumptionibus lib.* 2. *præsumpt.* 57. *num.* 14.

Insuper Episcopus volens gaudere alternativa post acceptationem per literas patentes manu propria subsignatas, & suo sigillo munitas, & in propria civitate, vel Diœcesi datas, tenetur literas ipsas ad Datarium Papæ transmittere, ut tradit Gonzal. *gloss.* 63. *per totam*, ubi ea de re aliquas quæstiones movet. Qualis verò debeat esse formula literarum acceptationis alternativæ, tradit Paulus Fuscus *in suo tractatu de visitatione lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 33. quam referens sequitur Gonzal. *gloss.* 62. *num.* 33. Requiritur denique pro complemento, quòd hujusmodi literæ acceptationis per Episcopum transmissæ recipiantur, & recognoscantur à Datario, Gonzales *gloss.* 64. *per totum*, & Garcia *de beneficiis part.* 5. *cap.* 1. *ex num.* 484. *vsque ad numerum* 495. vbi concludit non esse necessariam expeditionem literarum alternativæ, vt olim erat; sed per fidem Datarii probandam esse acceptationem alternativæ, aut per librum Datarii; aut per fidem alicujus Notarii, quod est in libro Datariæ, sicut aliàs fuit resolutum, Garcia *suprà num.* 500.

4 Alternativa concedit sex menses pares Episcopis. & reservat alios sex dispares. Ex virtute illius competunt Episcopis Februarius, Aprilis, Iunius, Augustus, October, & December, dicunturque menses pares. Dispares autem incipiendo à principio anni pertinent ad Summum Pontificem tanquam reservati, Fuscus *in tractatu de visitatione, lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 31. post Geminianum *cons.* 89. incipit, *Super dubiis præmissis*, Ianuarius scilicet, Martius, Maius, September, & November. Concessio autem alternativæ aufert potestatem conferendi in mensibus Martii, & Septembris Episcopis, qui sine alternativa sunt illorum, ita Puteus *decis.* 492. incipit *In vna Corduben. & decisione* 507. *lib.* 2. Remota verò alternativa competunt Ordinariis Martius, Iunius, September & December, ad quos etiam redit amissa alternativæ, ita Antonius Augustin. *in suo repertorio verb. alternativa* Mandos. *cons.* 21. incipit, *Scripsi*, aliàs *num.* 2. ex eo, quia natura rescissorum postulat, quòd quando facto legis, vel judicis tollitur ius quæsitum, semper quisque ipso iure redit ad suum jus antiquum, *cap. si beneficia, de præben. lib.* 6. *cap. cùm dilecti*, *de emptione, & venditione*, Ancharan. *cons.* 404. incipit, *Tria dubia*, *n.* 9. & Natta *cons.* 351. *num.* 1. *vol.* 1.

Quæstionis tamen est, si renuncietur alternativæ, à quonam tempore incipiat mensis Apostolicus, aut ordinarius? Pro decisione observandum est quamplures Episcopos, postquam acceptarunt alternativam, supplicasse Pontifici, ut dignetur dissolvere vinculum acceptationis, ut ipse ad suos octo menses, vt ipsi ad suos quatuor menses redeant, quòd si Datarius nomine Pontificis admittat supplicationem, Episcopi ab acceptione recedunt, *l. sicut, de actionib. & obligationibus.* ergo cancellata, & cassata acceptatione de libro ad id in Dataria deputato, quilibet Episcopus ad suos menses redit; siquidem distractus, & distractio sunt ejusdem naturæ, cujus sunt contractus, & constructio, Felinus *in cap. cùm accessissent, num.* 5. *de constitutionibus*, plenè Tiraquel. *in legibus connubialibus, gloss.* 5. *ex num.* 5. *cum multis sequentibus*, facit, *res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur, l. nihil est tam naturale ff. de regul. jur.* Atque ita quod dictum est de acceptatione alternativæ ad cognoscendum quando, & à quo tempore incipiat mensis Apostolicus, vel Ordinarius, idem esse servandum in renunciatione, & resolutione ipsius alternativæ. Quare sicut alternativa si acceptetur in principio Martii, mensis ille erit Apostolicus, & è converso, si acceptetur in principio Aprilis, mensis ille erit ordinarius, Gonzal *gloss.* 65. *num.* 9. *&* 10. Sic etiam, si alternativa dissoluta fuit mense Martii, mensis ille erit ordinarius, & collatio facta ab Episcopo eo mense tenebit, si non gaudet alternativa, ex traditis à Gonzales *in gloss.* 65. *n. vlt. vers. decimò infertur.* 5

Sed quæres quantum duret alternativa semel acceptata; Respondeo esse personalem, & durare, quandiu durat concedens, aut acceptans, vel usque ad remotionem, Gonzal. *gloss.* 50. *num.* 4. post Navarrum *cons.* 31. *num.* 2. *de præbendis*, & Pavin. *in tractatu de potestate Capituli Sede vacante. part.* 1. *quæst.* 10. *nu.* 23. Nam voluntas Papæ ejus morte finitur, *l.* 4. *ff. locati l. centesimis* 46. *§. final. ff. de verbor. oblig.* & est communis. Item, quia ista regula est personalis usque ad Papæ beneplacitum, & expirat morte conditoris, Gonzal. *gloss.* 12. *à num.* 2. *cum sequentibus*: proinde extinguitur morte illius, qui concessit, & Episcopi acceptantis, *l. privilegia* 156. *ff. de regulis juris, l. quia personale, ff. solut. matrim. & l. cùm patronus, in fine ff. de legat.* 2. 6

7 Porrò non censetur derogatum alternativæ, nisi exprimatur derogatio, Puteus *decis.* 215. *num.* 3. *& decis.* 221. *nu. etiam* 3. *lib.* 1. vnde si Episcopus, qui gaudebat alternativa, obtinuit postea indultum, ut posset conferre in omnibus mensibus, per tale indultum non renunciavit alternativæ, ut in specie vult Caputaquens. 1. *decis.* 309. *& decis.* 377. *num.* 3. Anastas. Germon, *de indultis, §. volumus, à nu.* 11. eo quia primum privilegium non tollitur per secundum, *l. hac saluberrima, Cod. de præpositis agentibus, lib.* 12. Decius *in cap. cùm accessissent, sub num.* 17. *vers. quintò intelligitur, de constitut. & in cons.* 197. *num.* 3. neque una gratia tollit alteram super eodem concessam, Rota *decis.* 56. *& decis.* 63. *de rescriptis, in antiquis* Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 737. *&* 738. quoniam alternativa per regulam nostram non est incompatibilis cum indulto conferendi in omnibus mensibus.

8 Nihilominus in multis casibus Episcopus amittit gratiam alternativæ. Imprimis perdit illam, si se ingerit in provisione quorumcunque beneficiorum reservatorum, aut impedimentum præstat, ne provisiones

ſiones Apoſtolicæ ſuum habeant effectum, Gonzal. *gloſſ.* 56. *n.* 27. *&* 28. ubi *n.* 29. addit non eſſe neceſſariam ſententiam privationis, ſed ipſo jure Epiſcopos alternativa abutentes poſt contraventionem privatos exiſtere ex verbis alternativæ, quæ ſic habent. *Eo ipſo privati exiſtant*, quia hæc verba important privationem à lege ipſo jure, & latæ ſententiæ abſque aliquo alio verbo, gloſſ. *in cap. quam ſit, in verb. eo ipſo. de electione, lib.* 6. ſequitur Garcia *de beneficiis, part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 742. per verba hujus regulæ, ibi, *ac etiam voluit, ut ſi ipſi*, &c. *uſu & beneficio prædictæ facultatis, eo ipſo privati exiſtant, ac collationes, & aliæ diſpoſitiones de beneficiis illius prætextu deinceps faciendæ nullius eſſent roboris, vel momenti*; per quæ verba Pontificis declaratur voluntas, quòd contraveniens ſtatim nequeat uti beneficio alternativæ, nec valeat virtute illius in poſterum conferre: quare ſupervacanea erit alia declaratio, *l.* 1. *ff. de act. empti.* Alias eſſet abſurdum imponere Pontifici hoc maximum onus declarandi Epiſcopis contravenientibus amiſiſſe alternativæ gratiam; ſiquidem ipſi accipientes alternativam cum conditionibus, & oneribus, ac pœnis in ea numeratis, ſubdiderunt ſe ipſos eiſdem pœnis remota omni alia declaratione, *l. Imperatores* 34. ibi, *ipſe te huic pœnæ ſubdidiſti, ff. de jure fiſci.*

Gonzales tamen *gloſſ.* 56. *n.* 126. opinatur quando contraventio Epiſcopi non eſt ita notoria, & clara, quòd nulla poſſit tergiverſatione celari, aut controverti, neceſſariam eſſe ſententiam declaratoriam prævia ſummaria cauſæ cognitione, citato, & audito Epiſcopo ſuper contraventione, vel non contraventione, textus *in cap. cum ſecundùm leges, in §. confiſcationis, de hæreticis, lib.* 6. gloſſ. *in cap. quam ſit, verb. eo ipſo, de electione, eodem libro*, & Covarr. *in cap. cum eſſes, n.* 6. *de teſtam. & in regula peccatum* 2. *part.* §. 8. *num.* 8. quibus accedit Bernard. Dias *regul.* 543. Nihilominus ſive contraventio ſit notoria, ſive non, non eſt neceſſaria declaratio aliqua ad amiſſionem alternativæ, quamvis ubi agitur de beneficio, debeat amiſſio alternativæ plenè probari per eum, qui in ea ſe fundat, Garcia *de beneficiis, part.* 5. *cap.* 1. *num.* 748. *ad finem, & part.* 6. *cap.* 2. *a num.* 225. *§. & dicendum eſt.*

Sed quid dicendum, quando, Epiſcopus providit de beneficiis Papæ reſervatis, ignorans eſſe reſervata, nunquid privabitur alternativa? Reſponde, ſi ignorantia manavit ex ignorantia juris, quia ignorabat reſervationem in jure, aut in regulis Cancellariæ, aut conſtitutionibus Apoſtolicis contineri, privari alternativa, ſaltem in foro exteriori, quia ignorantia juris non relevat. Secus in foro conſcientiæ, quando ſe intromiſit in providendo de beneficio reſervato abſque mala fide, & malitia, ex traditis à Navarro. *in manuali cap.* 23. *n.* 59. Cajetan. *in ſumma verb. præcepti tranſgreſſio, in fine*, Vaſquez 1. 2. *diſp.* 123. *num.* 6. *& tom.* 2. *diſp.* 158. *n.* 61. Soarez *de cenſuris. diſp.* 4. *ſect.* 8. *n.* 18. & alii, quos referens ſequitur Garcia 3. *p. cap.* 3. *n.* 67. *&* 68. *& part.* 5. *cap.* 1. *num.* 753. *&* 754. ubi *num.* 752. tradit ignorantiam facti excuſare Epiſcopum conferentem beneficia reſervata à culpa, & conſequenter à pœna hujus regulæ. Dicitur autem hoc loco ignorantia facti quando Epiſcopus ignoravit defunctum, per cujus obitum vacavit beneficium, fuiſſe Papæ officialem, aut familiarem Cardinalis, aut defunctum deceſſiſſe in ſuo menſe, & ſimilia: tunc enim non perdidit alternativam, cùm ignorantia facti eum excuſet, *regul. ignorantia lib.* 6. Puteus *deciſ.* 361. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 2. & Gonzal. *gloſſ.* 56. *ex n.* 28. *ad numer.* 134.

9 Probatur, quia conceſſio alternativæ non eſt propriè privilegium, nec contra jus commune, ſed remotio obſtaculi, ac reductio ad terminos juris communis: idcirco cùm conceſſio alternativæ non ſit propriè privilegium, nec contra jus commune, quamvis Epiſcopus ea abuteretur, non propterea amittetur illam, niſi talis pœna per regulam noſtram eſſet impoſita; & ideo ab hac pœna quælibet cauſa juſta excuſat, qualis eſt ignorantia facti, *gloſſ.* 1. *in cap. cùm venerabilis, de conſuetudine l. igitur §. poteſt. ff. de liberali cauſa*, Gemin. *in cap. ſi beneficia, de præbendis. n.* 4. *lib.* 6. Item quia pœna hujus regulæ eſt odioſa, & reſtringenda, & benignè interpretenda, *reg. in pœnis* 41. *de regul. jur. lib.* 6. Juvat olim alternativam eſſe ſimplicem remotionem obſtaculi; hodie autem excedit ſimplices terminos remotionis obſtaculi, & per eam dicitur initus quidam contractus permutationis inter Papam, & Epiſcopum, Barboſa *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 53. *n.* 51. *& ſequent.*

Dubitatur, an menſes alternativæ debeant eſſe integri, ut Epiſcopus ea uti poſſit? Reſpondeo, ſi Epiſ- 10
copus gaudens alternativa abſit à ſua Diœceſi in principio alicujus menſis ſibi dati beneficio alternativæ, & redeat ad ſuam Diœceſim antequam menſis finiatur, non gaudere alternativa; ſed propter abſentiam partis privari menſe reliquo, quia requiritur menſes eſſe integros; & ſic poſt reditum, ſi vacet beneficium, non poſſe Epiſcopum illum conferre, ita deciſio Rotæ *in una cauſa Faventin. Canonic.* 16. *Decembris an.* 1586. coram Illuſtriſſ. Blanchetto per hæc verba, *Quia cùm ab initio menſis Septembris eſſet acquiſitum jus Papæ ſemper ille menſis remanet reſervatus, ſicut dicitur de beneficio ſemel affecto, quod ſemper remanet affectum*, Rota *deciſ.* 10. *de præbend. in novis.* & dictio *quandiu*, eſt appoſita menſi integraliter, non autem diebus menſis, cum quo intrat regul. *l. cum qui ædes, ff. de uſucapion.* ut totum integrale, non autem ſingulæ partes veniant conſiderandæ. ita Rota. Ex quo apparet dicendum ob Epiſcopi abſentiam, illo redeunte ad ſuam Diœceſim, & reſidentia durante, ſi vacet beneficium in eodem menſe, eſſe Papæ reſervatum, & ex conſequenti non poſſe Epiſcopum illud conferre. Idem tenet Anaſtaſ. Germon. *de indultis Cardinalium §. volumus, numero* 20. dicens, Epiſcopum, qui habet alternativam acceptatam, & abeſt à Diœceſi Septembri non poſſe provideri illo menſe de beneficio, quamvis abſens alternativa non fruatur, & ſi revertatur in dictam Diœceſim in menſe Papæ reſervato per ſuam abſentiam, non recuperare jus conferendi; eo quòd menſis inchoatus ſub reſervatione Papali, in eadem perſiſtit, & dictio *quand.* inſervit non aliquibus diebus menſis, ſed toti menſi integro.

Reſpondeo ſecundò verius eſſe, non requiri menſes eſſe integros ad gaudendum alternativa, cùm vacationis beneficii ratio habeatur. Idcirco, ſi Epiſcopus abſit à ſua Diœceſi principio menſis Aprilis, aut alterius alternati, & redeat in eodem menſe, in beneficiis vacantibus poſt reditum in tali menſe gaudebit alternativa, Gonzalez *gloſſ.* 43. *n.* 140. *& ſequent.* Eo quia habetur ratio reſidentiæ tempore vacationis, cùm jam ad ſuam Diœceſim redierit: igitur ad illum ſpectat collatio. Proinde non requiritur continuata reſidentia totius menſis, quam ſi Papa voluiſſet, expreſſiſſet; at non expreſſit: ergo non eſt neceſſaria continuata reſidentia, *cap. ad audientiam* 12. *de decimis.* Item, quia conceſſio alternativæ eſt favorabilis fundata in jure communi, Mandoſ. *in regul. Cancell.* 11. *quæſt.* 11. *n.* 3. *&* 4. Mohedan. *deciſ.* 1. *ſub. n.* 1. *de conceſſ. præbend.* & Caſſador. *deciſ.* 4. *n.* 2. *poſt. principium. de privilegiis*; ac propterea uti actus favorabilis eſt fortius ampliandus, quàm reſtringendus, *l.* 1. *Cod. de ſentent. paſſis.* Gonzal. *§.* 6. *proœmial. in principio, & n.* 40. *cum. ſequentibus.*

Nec obeſt deciſio facta in cauſa Favent. Canon. quia illa non loquitur de aliquo ex ſex menſib. Ordin. vis-

virtute alternativæ, sed de mense Septembri; quia durante alternativa, sive Episcopus adsit, sive absit, semper est mensis Apostolicus, & respectu prædicti mensis Septemb. habent locum omnia, quæ dicuntur in dicta decisione Favent. Gonzal. *d. gloss.* 43. *n.* 155. & Garcia *de beneficiis* 5. *p. c.* 1. *n.* 696. Nam si absolutè decisio illa Favent. esset vera, & si necessaria esset integra residentia totius mensis, sequeretur Episcopum non bene contulisse beneficia vigore alternativæ, vacantia tempore, quo resedisset in principio, vel in medio mensis, si postea post factam legitimam provisionem de beneficiis in postremis diebus ipsius mensis, abesse contigisset: essent enim collationes omnino nullæ, quod est prorsus negandum, cùm factæ fuerint tempore habili; ita præcitati, Garcia *suprà d. n.* 697. *& seq.* vide tamen Barb. contra *alleg.* 53. *n.* 46.

11 Consequens est dicere, an Episcopus gaudeat alternativa non residens in mensibus Junii, & Decembris, qui semper sunt ordinarii, Gonzal. *gl.* 43. *n.* 164. affirmat, quamvis Episcopus non resideat. Idem probatur, quia prædicti menses sunt ordinarii etiam ante alternativam, & semper remanent ordinarii: ideo collatio de beneficio vacante in illis duobus mensibus post alternativam receptatam censetur potius proficisci ex Ordinarii jurisdictione, quàm ex vigore alternativæ, per textum *in cap. licet, de officio Ordinarii*, ubi omnes communiter. Accedit, quia Episcopus gaudens alternativa, potest providere de beneficiis, quæ non sunt liberæ collationis, si vacaverint in mensibus Junii, & Decembris, etiamsi ad illa non prorogatur alternativa: similiter poterit conferre cætera beneficia vacantia in prædictis mensibus, quamvis non resideat. Sequitur Garcia *de beneficiis, part.* 5. *cap.* 1. *n.* 506. *vers. sed illa opinio*, ob easdem rationes suprà scriptas, cùm in isti duobus mensibus nulla facta fuerit permutatio cum Pontifice, nec per alternativam concedantur Episcopis; sed tantùm in ea fit mentio de illis causa demonstrationis: atque ita conditio, & obligatio residentiæ non imponitur Episcopis respectu illorum duorum mensium, sed cæterorum quatuor, qui vigore alternativæ de novo Episcopis conferuntur, annuit Barbosa *de offic. & potest. Episcop. allegat.* 53. *nu.* 59. non tamen omnino firmat.

Nihilominus idem Gonzales *suprà d. gloss.* 43. *num.* 121. *§. ex adverso*, inclinat non residentes in mensibus Junii, & Decembris conferre non posse, quia datum sub conditione residentiæ, videtur negatum sub conditione absentiæ, textus *in l. pecuniam ff. si cert. petat. l. item quia*, ibi, *& nuptiis non sequutis ipso jure evanescit stipulatio, ff. de pactis.* Item quia Pontifex acceptantibus alternativam concessit, ut conferant omnia beneficia vacantia in mensibus Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & Decembris, quandiu personaliter fecerint residentiam in suis Ecclesiis; sed dictio *quandiu*, importat conditionem, ut vult *l.* 4. *in principio, ff. de servitutibus*, & Bartol. *in l. pater Severinam* 101. *§. final. ff. de conditionibus*: ergo deficiente conditione residentiæ, tollitur potestas conferendi Episcopis. Juvat provisionem hominis facere, ut cesset provisio legis, *l. final. C. de pactis conventis, l. & habet* 15. *§. cùm quis*, & *ibi* gloss. *verb. non competit*, & notat Bartol. *ff. de precario*: atqui Papa reservat sex menses, & totidem concedit Episcopis sub conditione residendi, inter quos mensis Junii, & Decembris competunt Episcopo de jure, & per provisionem Pontificis veniunt ad Episcopos, quæ est provisio hominis. Igitur Episcopi providebunt de beneficiis vacantibus in illis duobus mensibus non virtute legis, sed per provisionem hominis concessam sub conditione residendi duntaxat, quæ dictio *duntaxat* est limitativa, & exclusiva. *l. solutum. §. si in fortem, ff. de pignorat. actione.* Suffragatur per alternativam augeri duos menses Episcopis ad conferendum ultra quatuor, quos habent sine alternativa, per quod augmentum compensatur onus residendi in omnibus sex mensibus: quare in his duobus mensibus non poterunt providere, nisi resideant, per quas rationes hæc pars tanquam probabilis admitti potest: tu tamen ne recedas à contraria opinione.

Hinc sequitur in cæteris mensibus non posse Episcopos conferre beneficia, nisi resideat, neque eos excusat absentia ex causa à Concilio approbata, Garcia *part.* 5. *cap.* 1. *num.* 463. Barbos. *de offic. & potestat. Episcop. allegat.* 53. *num.* 5. 12 Quin imò Episcopum non residentem in sua Diœcesi non gaudere alternatiua, declaravit sacra Congregatio Concilii, prout refert Stephanus Gratian. *disceptat. forens. cap.* 156. Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decision.* 54 . *in prima edit. & resolut.* 462. *in* 2. *edit.* Gallet. *in Margarita casuum conscientiæ, verb. Episcopus*. & Gonzalez *suprà gloss.* 43. *num.* 81. ubi addit non gaudere alternativa, etiam si non resideat pro exercitio officii Inquisitoris generalis; & quamvis id petiverit Inquisitor à Clemente Octavo, nunquam tamen hoc indultum obtinere potuit. Nec obest censuisse olim Sacram Congregationem sexto die Julii 1 7 . Episcopos non residentes causa Reipublicæ gaudere alternativa, quia absentes ex justa causa non dicuntur abesse, *cap. ex parte, de clericis non residentibus. cap. unico, eodem titulo, lib.* . Gardinal. *in Clement. ut hi, qui. q.* 9. *de ætate, & qualitate*, & Calder. *cons.* 17. *de præbend.* quos referens sequitur Flamin. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 10. *num.* 58. quia hoc procedebat stante tenore Gregorii XIII. quæ eo tempore observabatur, neque habebat illam dictionem, *verè*, hisce autem temporibus non viget; & ideo non excusantur absentes etiam in favorem fidei, & Reipublicæ ad effectum fruendi alternativa, quæ exigit veram residentiam, Nicol Garcia *suprà p.* 5. *cap.* 1. *num.* 467. & Moneta *de optione cap.* 3. *num.* 75. *in ultima edit.* 13

Sed quid, si Episcopus abutatur alternativa? Responde per abusum alternativæ in non residendo perdi illius beneficium, & redire Episcopum ad usum quatuor mensium, ita Antonius Augustinus *in suo Repertorio, verb. alternativa*, Mandos. *cons.* 21. *n.* 2. unde quamvis Episcopus propter contraventionem non residendi, privetur alternativa, in suis quatuor mensibus ordinariis, Martii scilicet, Junii, Septembris, & Decembris, non privatur jure conferendi, & ad illos restituitur, sicut Pontifex ad reliquos octo menses, prout priùs ante acceptationem alternativæ, illos habebat. Gonzal. *gloss.* 43. *n.* 105. *& gloss.* 56. *n.* 147. Eo quia rescissorum uno posito, alterum ponitur necessariò, & uno remoto, alterum removetur. *l. fin. ff. de acceptilation.* Natta *cons.* 361. *n.* 1. *vol.* 1. Facit datum ob causam repeti posse, causa non sequuta, *l. si fullo ff. de condict. sine causa*: atque ita, si Episcopus ex causa contraventionis amiserit Pontificios datos vigore alternativæ, redibit ad suos quatuor ordinarios. 14

Porrò quamvis Capitulum repugnet, Episcopus potest acceptare alternativam eo invito, non solùm circa beneficia, quæ pertinent ad collationem ipsius, sed etiam circa illa, quæ sunt collationis communis, adhuc valebit acceptatio alternativæ facta ab Episcopo tanquam capite, & dignori. Puteus *decis.* 88. *n.* 2. Achilles de Grass. *dec.* 66. aliàs *decis.* 3. *n.* 3. *de præbend.* quod etiam consuluit Hieronymus Gabriel. *cons.* 197. *n.* 2. *lib.* 1. & Simonetta juncta additione *in tract. de reservatione, q.* 71. *ex n.* 4. Gonz. *gloss.* 24. *n.* 59. *& gloss.* 42. *n.* 2. *&* 3. ubi addit stante tenore modernæ regulæ hodie jam cessasse decisiones Putei, & Achillis *ubi suprà*, dicentium Cap. Cathedralium gaudere 15

dere posse alternativa mensium,& Episcopum uti digniorem, & Cap. potuisse ilam acceptare etiam repugnante Capitulo. vide illlum utrobique.

16 Quæri potest, an alternativa acceptata extendatur ad beneficia vacantia in Curia, aut aliàs reservata? Respondetur negativè ex textu nostræ regulæ quatenus dicit, quòd alternativa intelligatur concessa duntaxat, quoad beneficia extra Curiam vacantia; non verò quoad beneficia, quæ in Curia vacaverint, ex ea ratione, quoniam beneficia vacantia in Curia, sunt reservata alio vinculo diverso à nostra regula; & ex consequenti beneficia aliàs reservata non comprehenduntur sub gratia concessionis alternativæ, de quibus Gonzal. *gloss.* 13. *per totum, & gloss.* 51. *num.* 1. *& duobus sequentibus.*

17 Accedit, an alternativa data simpliciter de beneficiis competentibus collationi Episcopi intelligatur de sola libera collatione? Responsio est affirmativa. Unde non intelligitur de collatione simultanea pertinente ad collationem Episcopi cum alio, prout vult textus expressus *in cap. cùm in illis*, 16. §. *si verò, de præbendis in* 6. ibi, *si verò*, inquit ille textus, *de beneficio ad aliquorum collationem, vel præsentationem spectante, non adjecto communiter, nec divisim, provisio injungitur facienda, in beneficio, quoad collationem, vel præsentationem alterius, ipsorum tantùm pertinet, & impleri non potest. Sicut si de beneficio spectante ad collationem unius provisio injuncta fuisset, adimpleri non posset in beneficio, cujus collatio ad eum simul cum alio pertineret.* Sic ibi, sequitur Caputaq. *decis.* 88. *n.* 4. *part.* 2. Pavinus *in tractatu de officio & potest. Capituli quæst.* 10. *n.* 23. & Simonet. cum aliis, *de reservatione, quæst.* 71. dicentes, quod est commune mei, & alterius, non esse propriè meum, sed impropriè, cum non habeam, nisi dimidiam partem, de quotantùm possum disponere, Cagnolus *in l. id quod nostrum* 11. *n.* 20. *ff. de regulis juris, & gloss.* 1. *in cap. penult.* 12. *quæst.* 1. Quinimò Episcopus acceptans alternativam, fruitur illa in beneficiis ad ejus provisionem spectantibus existentibus in alia Diœcesi, ita consultus respondit Christophorus Roballerius Rotæ Auditor, teste Garcia *de beneficiis part.* 5. *cap.* 1. *n.* 705. *vers. Quinto*, circa illa verba.

18 Quid ergo dicendum de Episcopo in Ecclesiis, in quibus collatio est communis illi, & Capitulo facta conventione inter utrumque de providendo alternis vicibus? Responde alternativam hoc modo concessam Episcopo, prodesse Capitulo, quando menses ordinarii inter Episcopum, & Capitulum, partiti sunt ob concordiam etiam factam, antequam alternativa esset concessa, Garcia *d. part.* 5. *cap.* 1. *n.* 718. ubi *num.* 719. *& sequent.* addit id procedere etiamsi concordia non fuerit authoritate Apostolica confirmata, valeréque pro tempore Episcopi concordiam facientis, non tamen transire ad successores, nisi fuerit ab ipsis approbata.

19 Alternativa tamen non habet locum si duo beneficia sunt ad invicem unita, & collatio unius pertineat ad provisionem Episcopi, & alterum ad provisionem alterius. Probatur ex verbis regulæ ibi, *Ad liberam ipsorum duntaxat, non autem aliorum cum eis*, Garcia *d. cap.* 1. *n.* 480. *& part.* 12. *cap.* 2. *n.* 47. quod intellige, quando fuerint unita æquè principaliter, quia in provisione illorum requiritur consensus utriusque collatoris. Secus quando essent beneficia unita, & pertinerent ad provisionem duorum Episcoporum; tunc enim intraret in illis, si ambo alternativam haberent acceptatam, & quilibet eorum in sua resideret Diœcesi, Garcia *d. num.* 480.

20 Item Episcopus non potest se juvare ab alternativa in beneficiis ad aliorum collationem spectantibus, Garcia *d. cap.* 1. *nu.* 481. etiam ex alternativa prima Pii Quinti, Gonzales *gloss.* 45. *in principio*, ubi decidit alternativam duntaxat concedi Episcopis in beneficiis, quæ sunt liberæ collationes eorum. Libera autem collatio ad effectum hujus regulæ nostræ est illa, quæ potest fieri à solo Episcopo sine alterius electione, præsentatione, consensu, consilio, & interventu, Nam verbum, *libera*, denotat facultatem faciendi actum sponte propria, nemine cogente, *c.* 1. *de rescriptis*, & gloss. *ibi, verb. ut liberè, cap.* 1. *in fine, de testamentis, lib.* 6. *Clement.* 2. & *ibi*, gloss. *verb. liberè*, & *ibi* scribentes, *de iure patronatus*: item dictio, *libera*, denotat præcisam, & àbsolutam libertatem, Aimon. *cons.* 123. *num.* 5. Ruinus *cons.* 18. *num.* 6. *& cons.* 84. *num.* 9. *lib.* 1. Quare cùm dicitur in nostra regula concedi alternativam in beneficiis spectantibus ad solum, Episcopum, non intelligitur de beneficiis, quæ pertinent ad Episcopi cum alio collationem, ut dixi, Gonzal. *d. gloss.* 45. *à n.* 29. Atque ita Episcopi gaudent alternativa, acceptantes eam in omnibus beneficiis ad eorum provisionem spectantibus, ubicunque beneficia existunt, Garcia *d. p.* 5 *c.* 1. *n.* 705.

Quando tamen acceptãtes alternativã cupiunt, ut alternativa dissolvatur, & volunt redire ad quatuor menses ordinarios, supplicant Pontifici pro dissolutione, & restitutione, qua semel acceptata non est locus Pœnitẽtiæ, nisi Põtifex acceptaverit renunciationẽ. Est enim acceptatio mensium commutatio, seu permutatio, & quasi contractus inter Pontificem, & Episcopum, Gonzal, *gloss.* 58. *n.* 14. ex Puteo *d.* 88 *n.* 1. *lib* 3. & de ratione contractus est quòd sit à principio voluntarius, sed ex postfacto necessarius, *l. sicut C. de actionib. & obligat.* Rota *dec. n.* 17. *de præbend. in antiquis*, & omnis variatio sine consensu contrahentium, præsertim in præjudicium alterius, reprobatur. *l. servi electione, ff. de legat.* 1. *cap. nemo mutare, cap. quod semel placuit, de regul. jur. in.* 6. vide Gonzales *gloss.* 58. *n.* 23.

EPITOME.

23 *Utrùm acceptatio facta ab excommunicato sit valida, excommunicatione non obstante?*

24 *Alternativa an habeat locum in Canonicatibus, & præbendis, quando Episcopus est in quasi possessione conferendi?*

25 *Alternativa mensium, an habeat locum in beneficiis vacantibus per assecutionem secundi incompatibilis, vel aliàs? Et quid in hoc casu faciet provisus, & collator?*

26 *Alternativa an gaudeat Episcopus in præbenda Pœnitentiariæ, cujus electio est solius Episcopi, & collatio solius Capituli?*

27 *Alternativa an gaudeat, qui præsentat, an, qui instituit in beneficio?*

28 *Episcopus an gaudeat alternativa in vacantibus per resignationem?*

29 *Episcopus regulariter non residens in sua Ecclesia, sed redit ad tempus animo non perseverandi, an gaudeat alternativa pro tempore residentiæ?*

30 *Alternativa acceptata Romæ, an gaudeat Episcopus ante scientiam acceptationis?*

31 *Episcopus an privetur alternativa, qui providit de beneficio litigioso?*

Quæri potest, an acceptatio alternativæ facta ab excommunicato teneat, & prosit Episcopo? Pars negans ex eo probatur, quia collatio beneficii facta excommunicato non tenet, & de iure est nulla, *cap. postulasti, de clerico excommunicato ministrante*, & *ibi* scribentes, Selva *de benefic.* 4. *part. quæst.* 4. Rebuff. *in concord. tit. de excommunicatis non vitan. vers. advertendum est.* Sayr. *de censur. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 1. Flamin. *de resign. benefic. lib.* 4. *quæst.* 3. *à n.* 44. *& lib.* 5. *quæst.* 6. *à n.* 77. etiamsi collatio fiat motu proprio, Sayr. *ibi*, 23

num.

n. 6. & Soar. *de censuris, disp. 1. sect. 3. nu. 13.* ergo acceptatio alternativæ concessa excommunicato, non proderit.

Nihilominus acceptatio alternativæ, cùm nihil habeat juris, sed nudum factum sit, hoc est, mentis, & voluntatis declaratio, ut vult Rota *decis. 15. n. 4. de concess. præben. in novis*, & Covarr. *lib. 3. variar. c. 16. sub n. 4. ad medium, vers. quorum opinio ex eo corruit*, bene potest Episcopus excommunicatus alternativam acceptare, & tenebit acceptatio, secus de collatione beneficii, vel alterius juris spiritualis excommunicato facta, quæ non tenet; sicut nec præsentatio, aut electio, quamvis excommunicatio sit minor, *d. cap. postulasti*, Gonzal. *gloss. 58. n. 25. & 26.* & Garcia *de benefic. cap. 1. n. 487. part. 5.*

24 Sed quid de Episcopo, qui in Canonicatibus, & præbendis est in quasi possessione conferendi sine interventu Capituli? Intrare alternativam colligitur ex traditis à Garcia *cap. 1. n. 477. p. 5. & n. 478.* clariùs; quamvis in proprietate bonum jus forsan non habeat, & sit collator tantùm putativus; quia in jure conferendi consideratur quis sit possessor; non autem quis habuerit proprietatem, vel non, habetur *in c. cùm olim, de caus. possess. & proprietatis*, Mohed. *decis. 9. ad finem, de restit. spoliat.* Decius *cons. 117. nu. 2. ante medium*, & Mascar. *de probat. concl. 173. n. 4. & 5.* Argumento eorum, quòd consideratur in præsentante, qui debet præsentare, si est in possessione, & reputatur Patronus, & non, qui caret possessione præsentandi, quamvis jus habeat in proprietate, *c. in consultationibus, de jure patronatus* Roland. *cons. 48. n. 28. ad n. 39. lib. 1.* & Gutier. *cons. 4. nu. 34.* & alii, quos referens sequitur Gonzal. *gloss. 45. §. 2. n. 4.* pro quo valebit quasi possessio, & ultimus status in hoc jure conferendi, & providendi; non autem attenditur habenti proprietatem, si non habet possessionem, Baldus *in l. 2. nu. 73. & 76. C. de servitut. & aqua*, post Innocentium *in c. in literis, n. 3. & 8. de restitut. spoliator.* probata namque possessione providendi, seu conferendi, possessor beneficii potest exigere bona debita beneficio.

25 Item dubitatur, an alternativa mensium habeat locum in beneficiis vacantibus per assecutionem secundi incompatibilis, vel aliàs? Navarr. *cons. 18. nu. 3. de præbendis*, tradit responsionem affirmativam, monens, ut beneficiarii, qui promoventur ad Ecclesias parochiales, expectent, quantum jure possunt, consecutionem possessionis pacificam usque ad mensem Ordinariorum collatorum, ut possint conferre beneficia vacantia personis idoneis; eo quia, qui jure suo utitur, nemini facit injuriam, *c. cùm Ecclesia Vulterana, de electione, l. jurejuran. ff. de injuriis*, Menoch. *de præsumpt. lib. 6. q. 29.* Mascard. *de probat. concl. 1051. n. 31.* Flamin. *de resign. lib. 13. q. 1. n. 164.* & Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. p. 2. c. 3. n. 75.* Dixi, *quantum jure possunt expectare*, quoniam, si post collationes factas illis in mense Pontificis tantum moræ in capienda possessione pacifica fecerint, quòd videatur injustè per eos moram fieri, quominus possessionem caperent, dici posset vacare beneficia illorum, priusquam possessionem acquirerent. Non tamen possunt ita facilè super hoc convinci, quia non debent, nec tenentur possessionem capere incontinenti, neque possessio incontinenti capta dici potest pacifica.

26 Insuper Episcopus quæri potest, an gaudeat alternativa in Canonicatu Pœnitentiariæ, cujus electio est solius Episcopi, & collatio solius Capituli, non obstante quòd collatio præbendæ sit communis Episcopi, & Capituli? Pars negans ex eo probatur, quia alternativa restringitur ad beneficia spectantia ad liberam dispositionem Episcoporum duntaxat; non autem ad ea, quæ competunt Episcopo cum aliis: in Canonicatu autem Pœnitentiariæ, quamvis electio personæ competat Episcopo duntaxat, collatio autem præbendæ in aliquibus Ecclesiis est communis, aut solius Capituli: ergo non gaudet Episcopus alternativa in præbenda Pœnitētiariæ. Pars affirmans est verior, Garcia *p. 5. c. 1. n. 730.* eo quòd Pœnitentiarius habet officiū Pœnitētiarii, quod est principalius, & præterea præbendā officio annexam, ut ostenditur *in Concilio Trid. sess. 24. de reform. cap* 8. Quare cùm dispositio hujus officij, quod est principalius, competat soli Episcopo, & semper attendatur ad id, quod est principalius, habebit in eo locum alternativa, quamvis collatio præbendæ unitæ sit communis, seu solius Capituli, nisi electo ab Episcopo in Pœnitentiarium Capitulum conferat: tunc enim in consequentiam, & per accidens Capitulum gaudebit alternativa, nec est inconveniens per obliquum aliquid permitti, quod aliàs directò prohibetur, ex regula *l. Aristo, ff. quæ res pignor. ob igar. poss. in fine*, ibi, *Sæpe enim, quod quis ex sua persona non habet, hoc per extraneum habere potest.*

Confirmatur ex traditis à sacra Congregatione in una Episcopi Aurensis 6. Octob. 1572. dicente sic, Officium Pœnitentiarii in Cathedrali per solum Ordinarium potest institui, ad quem quoque pertinet electio personæ, quoties opus fuerit pro exercendo tali officio, nec requiritur aliquis Capituli consensus, teste Zerol. *in praxi, 1. p. in verb. Pœnitentiarius, §. 3.* Rursus Episcopo Segoviensi sic rescriptum est: Cavētur quòd in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proximè vacaturæ ab Episcopo instituatur, dubitatur, an quoties occurrerit vacatio officii Pœnitentiarii, & per consequens præbendæ illi annexæ provisio illius pertineat ad solum Episcopum, absque eo, quòd Capitulum in aliquo se intromittere possit? Sanctissimus D. Noster, referente Congregatione Concil. decrevit, institutionem officii Pœnitentiarii, nec non electionem personæ Pœnitentiarii, quandocunque faciendam, ad solum Episcopum pertinere absque consensu Capituli; Collationem autem præbendæ uniendæ ab illis fieri debere, ad quos antea spectabat, die 21. Maij 1575.

Tertiò Episcopo Segoviensi sic responsum est: Pro parte Capituli dubitatum fuit circa collationem præbendæ Pœnitentiarii, quia Capitulum prætendit, quòd debeat fieri simul, quoniam antea collatio etiam erat communis, prout etiam post Concilium fuit communis, nam in prima erectione Pœnitentiarij prima collatio quæ fuit facta, fuit celebrata insimul, unde ita etiam insimul decebat debere celebrari, quoties in posterum contingeret vacare. Congregatio Concilii censuit ita observandum, ut si vacatio contigerit in mense Apostolico, ad Summum Pontificem, vel ad eum, qui indultum habeat in mensibus Apostolicis; si in mense solius Episcopi ad Episcopum solum, si in mense communi, ad Episcopum, & Capitulum communiter spectet.

Quæ declaratio de sola collatione præbēndæ loquitur, & non de electione personæ, & Episcopo Abulensi ita responsum est. *Congregatio censuit electionem Pœnitentiarii quandocunque faciendam ad solum Episcopum absque consensu Capituli pertinere; collationem autem præbendæ ab illis fieri debere, ad quos antea spectabat, & ita in aliis pluribus causis responsum fuit.* Ex quibus infertur vacante Pœnitentiarii officio, tempore, quo vacat Sedes Episcopalis, non posse Capitulum providere pœnitentiariam, nec eligere Pœnitentiarium; quamvis collatio præbendarum sit communis Episcopi, & Capituli, vel etiam solius Capituli, supposito quòd electio personæ, & provisio officii Pœnitentiarii ad solum Episcopum spectat, ex quo Capitulum Sede vacante non succedit in provisione beneficiorum ad Episcopum spectante, *cap. illa, ne Sede vacante*; sed ejus

provisio, & electio Pœnitentiarii spectabit ad Papam privativè, stante reservatione regulæ 2. Cancellariæ de beneficiis ad collationem, præsentationem, electionem, & quamcumque aliam dispositionem liberam Episcoporum spectantibus, de quo Garcia *p.* 5. *c.* 1. *à n.*221.*& n.*731.*&c* 4.*§.*1.*ex n.*137.*usque ad n.*151.

27 Ambigi potest, an gaudeat alternativa, qui præsentat, an qui instituit in beneficiis, hoc est, an Episcopus, quando præsentatio ad illum pertinet, & institutio ad alium spectat? Responde Episcopum frui alternativa non obstante, quòd institutio competat alii, & quamvis esset in aliena Diœcesi, & sic institutio spectaret ad Ordinarium illius Diœcesis, ubi beneficium situm est, ita Garcia *d. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 705. *& n.* 706. *cum sequentibus, & n.* 734.

28 Utrùm autem Episcopus gaudeat alternativa in beneficiis vacantibus per resignationem, quæstionis dubiæ est? Responsio tamen sit negativa, non habere scilicet locum alternativam in vacantibus per resignationem, cùm non sint reservata per hanc regulam contra Zerol. *in praxi Episcopali* 2. *p. verb. alternativa* §. 1. habet tamen locum in vacantibus per obitum, & in vacantibus aliàs, ut per assecutionem secundi incompatibilis, per privationem, per matrimonium, per Religionis ingressum, eo quia beneficia sic vacantia quamvis dicatur resignatio tacita, reservantur per hanc regulam, Garcia *supra c.* 1. *n.* 545. *& seq. & num.* 548. & Gonzales *gloss.* 15. *§.* 1. *per totum.*

29 Sed quid dicendum de Episcopo regulariter non residente in sua Diœcesi, sed eunte, & ad tempus redeunte animo non perseverandi, an gaudeat alternativa pro tempore residentiæ? Rota *in causa Eluen. beficij* 22. Martij 1599. coram D. Mellino Cardinali, & Nuncio Hispaniæ negativè respondit in decisione, cujus meminit Garcia *p.* 5. *c.* 1. *n.* 699. incipit, *Reverendissimus Episcopus Eluensis continuò commoratur in civitate Olisbonensi, ubi præest officio Sanctæ Inquisitionis illius Regni.* Contrarium tamen videtur dicendum, quia regula attendit residentiæ actuali, tempore vacationis, non considerato animo abeundi; eo quòd dum residet, verè facit fructus suos. Nec refert dici residere quem ubi continuò est præsens, non autem ubi casualiter, & ad tempus adest, quia non est negandum verè, ac realiter Episcopum residere in sua Diœcesi, si in ea resideat mense Aprilis, & Augusti. Igitur, si in his mensibus, vel aliis, quibus residet ad effectum alternativæ vacaverint beneficia, cur non gaudebit alternativa? cùm adsit personaliter, & resideat in propria Diœcesi, licèt ad tempus. Negari enim non potest, quòd, quandiu non recedit, non resideat, & in hac sententia persisteret, Gonzal. intrepidè, nisi vidisset Rotæ decisionem, ut ipse ait *gloss.* 43. *num.* 173. ubi in specie de hoc casu, cui libenter subscribo, cum Garcia suprà *n.* 701.

30 Sequitur, an alternativa Romæ acceptata gaudeat Episcopus ante notitiam acceptationis? Responde post acceptatam Romæ alternativam, aut post receptionem, & recognitionem literarum acceptationis, quamvis adhuc illius notitiam non habuerit, non posse Episcopum uti suis quatuor mensibus ordinariis, sed illi competere alternativam effectualiter ab eo articulo temporis, quo Romæ facta est acceptatio, seu recognitio literarum illius, unde si Romæ acceptatio facta fuit in fine Januarii, & in principio Februarii, vacavit aliquod beneficium, provisio facta ab Episcopo de illo ante notitiam acceptationis, seu recognitionis, valida esset, ita Gonzal. *de mensib. gl.* 65. *n.* 20. quem sequitur Garcia *p.* 5. *c.* 1. *n.*764. nec obest quòd Episcopus, qui non habet notitiam acceptationis alternativæ, non potest ea uti, cùm non sit certus de sua potestate, quia Ordinarius habens alternativam, providet ex vi suæ potestatis ordinariæ sibi competentis de jure; eo quòd alternativa removet duntaxat obstaculum reservationis, efficitque menses illos ordinarios: proinde esto ignoret acceptationem alternativæ, est tamen certus de fundamento suæ provisionis, quod sufficit, ut volunt Put. *dec.* 488. *lib.* 2. & Ant. Gabr. *concl.* 3. *de executione rei judicatæ, tertia limitatione, ex n.* 10. & Mandos. *regul.* 27. *q.* 16. Nec valet, si dicas privilegium nihil operari privilegiato ante ejus notitiam, ut vult Decius 1. *lectura a n.* 42. *in c.* 2. *de constit.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 185. *n.* 30. Molina *de primog. lib.* 2. *c.*7. *n.* 98. & Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 36. *n.* 2. post alios, quia respondetur alternativam non esse privilegium, sed remotionem obstaculi reservationis, & reductionem ad jus commune, Gonzal. *gl.* 35. *n.* 15. *& gloss.* 56. *num.* 137. & quamvis concedamus esse privilegium, non propterea necessaria est notitia quia acceptatur per procuratorem, Azor. *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 3. *quæst.* 5. *& cap.* 23. *quæst.* 12. & Vasquez 1. 2. *disput.* 156. *à num.* 30.

Ultimò dubitatur, an Episcopus privetur alternativa providendo de beneficio litigioso? Respondetur negativè, eo quia beneficium litigiosum non est reservatum, sed prohibitum durante lite conferri ab Ordinario, neque inducit reservationem propter litem, sed suspenditur ejus provisio: lite tamen finita potest liberè conferri, Navarr. *in cap. accepta, de restitut. spoliat. oppositionis* 10. *solutione, num.* 30. Gonzales §. 7. *proœmial. num.*118. *& gloss.*6. *num.*146. *& gloss.*32. *num.*40. *& gloss.*51. *num.* 111. Nihilominus si Episcopus se intromittat scienter in provisione beneficiorum non reservatorum, quæ sunt per Papam provisa jure præventionis, privaretur alternativa: quamvis enim non sint aliàs reservata, per appositionem tamen manus Pontificiæ manent affecta, quamvis inutiliter factam, Garcia *part.* 5. *cap.* 1. *num.* 138. *&* 139. post alios, *& num.* 761.

§. V.

An Episcopus possit concedere expectativas bebeneficiorum.

EPITOME.

1 *Expectativæ omnes hodie sublatæ sunt per Concilium Tridentinum.*
2 *Olim de jure Canonico expectativæ, & mandata de providendo concedebantur.*
3 *Hodie Papa tantùm concedit expectativas, rarò tamen.*
4 *Expectativa loquens de mensibus non capit menses ordinarios vigore alternativæ.*
5 *Promissio facta per patronum de beneficio vacaturo, per mortem beneficiarij non convalescit.*
6 *Beneficia antequam vacent, nulli danda, aut promittenda, & cur?*
7 *Patronus Ecclesiasticus nequit dare alicui potestatem præsentandi ad beneficium, antequam vacet.*
8 *Reges Lusitaniæ, an licitè promittant in genere Ecclesias sui patronatus, & præceptorias vacaturas?*
9 *Episcopi, & Prælati inferiores Papa nequeunt promittere expectativas sive generaliter, sive specialiter ad beneficia vacatura.*
10 *Commendæ, seu militiæ Ecclesiasticæ, an sint beneficia Ecclesiastica, & an promitti possint antequam vacent? & quid de officiis secularibus? ibid.*
11 *Expectativæ concessæ non expirant morte concedentis, nec dant jus ante acceptationem.*
12 *Expectativa non datur Monacho ad beneficium sæculare, quod si detur, præsupponit dispensationem.*

13 Expe-

13 *Expectativa an possit concedi de Capellis, seu de beneficiis ad nutum Prælati constitutis?*

14 *Expectans poteritne acceptare beneficia resignata coram Ordinariis?*

15 *Expectativam habentes beneficiis possunt renunciare simpliciter, & consequi beneficium ita renunciatum.*

16 *Expectans non potest acceptare beneficium, si non est legitimæ ætatis.*

17 *Expectativa ad beneficium Claustrale non datur nisi Regularibus, & quid de expectativa lata ad dignitatem conventualem?*

18 *Expectativæ, & mandata de providendo non capiunt beneficia ex causa permutationis vacantia.*

19 *Expectativarum reliqua materia, ac summarium ostenditur.*

1 DUbitatio prima tollitur per decisionem Concilij Tridentini *sess.* 24. *cap.* 19. per hæc verba, *Mandata de providendo, & Gratias, quæ expectativæ dicuntur, nemini amplius, etiam Collegiis, Universitatibus, Senatibus, & aliis singulatibus personis, etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus concessis cuiquam uti licere. Sed nec reservationes mentales, nec aliæ quæcunque gratiæ ad vacatura, nec indulta ad alienas Ecclesias, vel Monasteria alicui, etiam ex S. R. E. Cardinalibus concedantur, & hactenus concessa abrogata esse censeantur.* Flamin. *lib.* 1. *de resignat. quæst.* 10. *num.* 4. *& lib.* 3. *quæst.* 6. *num.* 14. ubi delarat non valere provisiones, & expectativas, & quascunque gratias ad vacatura beneficia etiam sub nomine indulti, Gonzales *de mensibus* §. 1. *proœmial. num.* 63. Redierunt namque per Concilium Tridentinum illa felicia tempora decretorum, quando nullæ erant expectativæ, ut per Mandosium *in praxi signaturæ gratiæ titulo de expectativis,*
2 *in principio*, ubi dicitur antiquos Romanos Pontifices gratias expectativas concedere non consuevisse, & propterea nullam de illis in decreto factam fuisse mentionem, quod etiam tradit Joannes Andreas *in cap. duobus, de rescriptis lib.* 6. dicens *illa tempora feliciora jam reditura, quia non solùm expectativas à Romana Curia exulare videbat, sed etiam regressus, & coadiutores cum futura successione.* Sic ille. Proinde plura jura, quæ jam in Decretalibus sub titulis *de rescriptis, de præbendis, & de concessione præbendæ*, quàm in sexto, & Clementinis cum tractatibus de expectativis, jam hodie suum effectum non sortiuntur.

3 Concilium namque Tridentinum hisce temporibus à Romano Pontifice illæsum ante oculos habetur, & ideo expectativas ad beneficia vacatura quàm rarissime concessas videmus, cùm si voluerit Pontifex, possit illas indulgere cùm sit supra illud, *cap. significasti* 4. *ante finem, de electione*, ibi, *quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla præfixerunt, cùm omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ authoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur authoritas.* Idem patet ex *cap. proposuit, de concessione præbendæ*, ubi Papa ad vacatura beneficia jus, & expectativas tribuere potest, ut probat textus *in c. præbendis, lib.* 6. ubi Franc. *n.* 1. *&* 6. Dominicus *n.* 2. Navarr. *in c. si quando præl.* 2. *à num* 4. *de rescriptis* Cabed. *de patronatu Regiæ Coronæ c.* 15. *n.* 6. & Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 3?. *vers. verùm enim*, eo quòd Pontifex est super Concilio, & potest dispensare, si de eo faciat expressam mentionem, Cotta *in memorab. verb. clausula non obstante*, Rebuff. *in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectum natal. num.* 24. Henriq. *in summa lib.* 13. *c.* 57. §. 1. Flores *var. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 50. Azor. suprà *c.* 14. *col.* 574. & Aloys. Ricc. *in collect. dec p.* 4. *collect.* 1367. *prope finem*, & alii apud Barbosam *in remiss. ad decretum Concil. sess.* 1. *num.* 3. *& in d. cap. significasti, de electione num.* 4. sicut Princeps super jure positivo dispensat, ut per Covarr. *lib.* 3. *variar. c.* 6. *n.* 1. *vers. secundo.* Menoch. *cons.* 157. *n.* 11. ita Pontifex in omnibus legibus, & statutis Conciliorum etiam generalium dispensare potest, Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 17. *num.* 231. Rebuff. *in Authen. Habita, verb. examinatione pag.* 580. *cum sequent. C. ne filius pro patre*, Stephanus Gratian. *discept. foren. cap.* 397. *à num.* 35. Sayr. *in Clavi regia lib.* 3. *cap.* 10. *num* 6. & Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 5. non tamen derogatur Concilium per clausulas generales, sed requiritur mentio expressa, quia constitutio Conciliaris tacitè continet clausulam derogatoriam, & propterea, ut derogetur, non sufficit clausula generalis, ita Caputaq. *part.* . *decis.* 268. Veral. *decis.* 176. & Aloys. Ricc. *in collectione decis. p.* 4. *collect.* 849.

Illud etiam observa expectativas quæ loquuntur 4
de mensibus ordinariis, non capere menses Ordinarios vigore alternativæ, sed solùm, quæ vacaverint in mensibus reservatis, Puteus *decis.* 53. *lib.* 2. *dec.* 48. *in una Calagurritana, num.* 2. *&* 3 *lib.* 3. & priùs *decis.* 92. *in fine num.* 2. *lib.* 1. Gomez *in tract. de expectativis, num.* 21. *ad finem*, ubi subdit idem dicendum de mensibus alternativis datis Ordinario vigore alternativæ acceptatæ, quod etiam habet locum Sede Episcopali vacante, tunc enim expectantes nequeunt acceptare pro quatuor mensibus concessis Ordinario. Mohedan. *decis.* 29. *de præbendis*, nisi Pontifex declaret derogari regulæ de mensibus expresse, vel alio modo patescat menses etiam Ordinarios contineri sub expectativa, Cassador. *deciss.* 15. *ex num.* 4. *de præbend.* Quòd si expectativæ faciant mentionem de mensibus ordinariis, adhuc non extenduntur ad menses ordinarios concessos vigore alternativæ, nisi apponatur verbum *quomodolibet*, seu *quomodocunque*, quod est universale. Puteus *decis.* 215. *&* 2 2. *lib.* 1.

Dubitatio secunda, an promisso facta per patro- 5
num de beneficio vacaturo convalescat per mortem beneficiarii? Pro resolutione certi juris est, beneficium nondum vacans non posse conferri, nec promitti, ne quis videatur desiderare mortem proximi, aut captandæ alienæ mortis occasio tribuatur, *cap.* 2. *&* 3. *de concess. præben. & c.* 2. *eodem titulo lib.* 6. Proinde non potest fieri promissio obligatoria de facienda præsentatione ad beneficium vacaturam, *c. final. de concess. præben.* Lambert. *de jure patron.* 1. *p.* 2. *lib. q.* 6. *art.* 1. *&* 19. & Perez *in l.* 1. *tit.* 6. *lib.* 1. *ordinat. gloss.* 2. *vers. non minus elegans, & sequent.* Hoc posito dicendum est per mortem beneficiarii non convalescere promissionem factam a patrono de beneficio vacaturo, antequam vacet, ratio quia quamvis patronus habeat jus præsentandi in habitu, non tamen illud habet in actu, nisi à tempore vacationis, Duennas *regul.* 278. & ideo promissio de beneficio vacaturo per obitum beneficiarii non convalescit, Cassador. *in tit. de jure patronatus, q.* 5. quia textus *in d. cap. ultimo, de concessione præbendæ*, resistit, & ubi lex actui resistit, non adest ibi legitimus consensus agentis. Bartol. & scribentes *in l. cùm lex, ff. de fidejuss.* & Panorm. *in cap. cùm contingat, col.* 1. *de jurejuran.* Quare nec naturalis ex tali actu nascitur obligatio vivente adhuc beneficiario, adeò, ut neque per mortem illius convalescat, cùm lex ab initio resistens postea non confirmet. Caldas Pereira 3. *p. de potestate eligendi cap.* 10. *num.* 2. Barbos. *de offic. & potest. Episcopi alleg.* 72. *n.* 5. *&* 6. argum. rescripti ab excommunicato impetrati, quod adeò nullum est, ut neque per absolutionem supervenientem convalescat, Panor. *in c. dilectus filius, de rescriptis col.* 2. inhabilitas nàque impetrantis ab excommunicatione causata infirmatur, & rescriptũ etiam nec per supervenientem absolutioné firmatur; sic in nostro casu, veluti collatio

facta laico de beneficio adeò nulla est, ut nullo modo convalescat per supervenientem ordinem clericalem, Selva *de beneficiis 3. p. q. 6.*

6 Dubitatio tertia exigit rationem ob quam non sunt promittenda beneficia antequam vacent? Ratio potest esse, ne quis desideret mortem proximi, quæ potest habere locum in beneficio certo, ac determinato. Ex quo infertur posse concedi expectativam de beneficio in genere vacaturo. Nihilominus crescente hominum malitia adhuc eadem ratio habebit vires, ubi beneficium in genere promissum fuerit. Quare prima prohibitio, ne beneficia Ecclesiastica promitterentur antequam vacent, fuit Alexandri Tertij in Concilio Lateranens. de quo *in cap. nulla 2. de concess. præben.* ubi statuitur, ne cuis promitteret certum, & specificum beneficium alicujus viventis; secundùm quam primam prohibitionem non interdicebatur beneficium vacaturum in genere, hoc est, incerti hominis, sed certi duntaxat; idque propter majorem captandæ mortis alienæ occasionem, quæ in promisso certi cujusdam hominis viventis beneficio tribuebatur.

Deinde, ut omnis occasio captandæ mortis alienæ omnino tolleretur, inducta fuit per Innocentium III. secunda prohibitio, de qua fit mentio *in c. dilectus 19. vers. cùm ego, de præbendis*, ibi, & vacaturam expectare, & cætera, *& in cap. accedens 14. de concess. præbend.* per quam prohibitum fuit, ne quis promitteret expectativam beneficii vacaturi, etiam in genere, & eo tempore promittebatur beneficium vacaturum, per hæc verba, *promitto tibi beneficium vacaturum cùm potuero, vel cùm occasio se dederit.* habetur *in d. cap. accedens.* Postea verò Bonifacius VIII. *in cap. 2. de concess. præben. in 6.* ut Concilium Lateranense servaretur illæsum, ultimam promittendi formam addidit, per quam interdictum fuit, ne alicui particulari concederetur, ut beneficiorum resignationes liberas acciperet, & ea personis idoneis conferret, exceptis resignationibus, & collationibus ex causa permutationis, ut apparet *in cap. deliberatione, §. prohibemus. de officio Legati lib. 6.* & *ibi* Ancharan. *num. 2.* & Dominicus *num. 7.*

7 Dubitatio quarta, an patronus Ecclesiasticus possit concedere facultatem præsentandi ad beneficium vacaturum? Cassador *decis. 5. de jure patron.* & Lambertin. *eodem titulo 1. part. 2. lib. q. 4. art. 1. & 2. & 3.* negant posse constitui procuratorem in specie ad præsentandum ad beneficium antequam vacet, sequitur Mandos. ad Lapum *alleg. 8. litera N.* nisi patronus ex justa causa debeat se conferre in terras longinquas; quia in hoc eventu poterit de consensu Ordinarii relinquere aliquem loco sui, ut præsentet ad vacatura beneficia, Lambertin. *dict. quæst. 4. art. 2. num. 3.* Idem dicendum, nisi patronatus sit persona Illustris; sed hæc limitatio non placet: procedet tamen, quando datur potestas præsentandi in genere, Abbas *in cap. final. de concess. præbend. num. 6.* & Garcia *de beneficiis cap. 1. num. 18. part. 10.* ubi *num 20.* tradit valere constitutionem Procuratoris, seu administratoris generalis negotiorum patroni ex justa causa absentis constituti ante vacationem beneficii cui committeret præsentationem, de authoritate tamen Ordinarij, etiam quòd unicam præsentationem haberet, Joannes Andreas *in dict. cap. final.* Rebuff. *in forma vicariatus num. 13. & 71.* & fuit decisum, teste Garcia 13. *Februarij* 1595. per hæc verba, *Præsentationem factam per Procuratorem, seu administratorem generalem patroni, datum ante vacationem beneficii sustineri, præsertim ex justa causa ratione longæ absentiæ* Sic ibi *d. numer.* 20. quod non procedet, quando essent nominatæ personæ præsentandæ.

Dubitatio quinta, an Reges Lusitaniæ possint promittere Ecclesias sui patronatus vacaturas in genere ob benemerita, & servitia, & provisiones regias de hac promissione fieri? Affirmat Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ cap. 14.* ex consuetudine Regni, ob idque Reges passim solere promittere præsentationes. Negat Garcia suprà *p. 10. cap. 1. num. 5.* ubi damnat talem consuetudinem etiam immemorialem, tanquam irrationabilem, & iniquam, nisi ex præsumpto Pontificis privilegio ad hujusmodi promissiones ex justa causa faciendas, id concessum censeatur, per *cap. super quibusdam. §. præterea, de verborum significatione*; ubi dicitur consuetudinem immemorialem habere vim tituli, & titulum præsumi ex cursu temporis immemorialis, Menoch. *de præsum. lib. 3. præsumpt. 131. num. 45. & cons. 90. num. 66.* Item consuetudinem tanti temporis, cujus non extat memoria in contrarium habere vim privilegij, Menoch. *suprà cons. 142 num. 13.* quod intellige data capacitate consuetudinem inducentis, vel præscribentis: tunc enim habet vim privilegii, seu tituli; Covarr. *variar. lib. 1. cap. 17. num. 6.* Natta *cons. 154. num. 6. lib. 2.* Mascard. *de probat. conclus. 1214.* & alij apud Barbosam *in dict. c. super quibusdam 20. ex n. 4.*

Dicendum tamen est de jure non posse Reges promittere Ecclesias sui patronatus neque in genere, neque in specie antequam vacent, & promissiones esse nullas, *cap. final. de concess. præbend.* Lambert. *de iure patron. 1. part. lib. 2. q. 6. art. 1. & 19.* Joan. Nicol. Delphinas *eodem tractatu num.* 190. Quare præsentatio facta per Regem de beneficio vacaturo nihil obest præsentationi postea factæ, cùm fuerit nulliter facta, per regulam, *non præstat impedimentum, de regul. jur. in 6.* & sic fuisse resolutum *in causa Pampilonensi beneficii ac Ugarte* 13. Februarii 1595. coram D. Justo, refert Garcia suprà *num.* 5. Non tamen est damnanda consuetudo Regum Lusitaniæ, qua utuntur in promissionibus beneficiorum antequam vacent, cùm in hac sint possessione à tempore immemoriali, quæ quidem consuetudo valet ex præsumpta concessione Romani Pontificis facta Regibus hujus Regni, Cabed. *suprà d. cap. 14. Pro præceptoriis, seu Militiis; vulgo Commendis, infrà n. 10.*

Dubitatio sexta, Episcopi, & reliqui Prælati inferiores, an possint concedere expectativas de beneficiis vacaturis? Responsio est negativa; cùm hoc solum sit integrum R. Pontifici, per textum *in cap. 2. de præbend. lib. 6.* ubi Franc. *num. 1. & 6.* Cabed. *suprà cap. 15. num. 6.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 32. vers. verum enim.* Inferioribus autem prælatis non licet similes expectativas concedere, *cap. 2. de concess. præbendæ*, & novissimè id constat ex Concil. Trident. *cap. 19. sess. 24. de reformat.* Flamin. *de resignat. lib. 6. q. 4. num.* 104. & Reginald. *in praxi for. pœnit. lib. 30. tract. 3. num.* 247. quod intellige de expectativis, sive generaliter, sive specialiter concessis, sive de præsenti, sive de futuro, & quocumque modo hujusmodi expectativæ fiant nullius momenti sunt, *cap. 2. de concess. præbendæ in 6.* Cabed *d. cap. 5. num. 6.* 9

Dubitatio septima, Præceptoriæ, seu Militiæ Ecclesiasticæ, an sint beneficia Ecclesiastica, & possint promitti antequam vacent? Pars negans ex eo probatur, quia Reges Lusitaniæ sunt Magistri Ordinum Militarium, & providere solent de hujusmodi Præceptorii tanquam Prælati inferiores, ut ex Navarr. *in apologia de redditibus Ecclesiasticis q. 1. monito 56.* tradit Cabed. *d. cap. 15. num. 4.* sed Prælati inferiores nequeunt principaliter concedere expectativas sive in genere, sive in specie ad beneficia vacatura, per *d. cap. 2. de concess. præbendæ.* Igitur Reges Lusitaniæ, qui non provident de hujusmodi præceptoriis, seu Commendis uti Reges, sed uti Magistri ordinum Militarium nequeunt promittere illas antequam vacent. 10

Dicen-

Dicendum tamen est posse Reges uti Magistros date expectativas, seu Diplomata, vulgò *alvarás de lembransa ad praeceptorias*, ex ea ratione, quia non sunt beneficia Ecclesiastica, non enim possidentur ab hujusmodi militibus, ut res Ecclesiasticae, sed ut res prophanae nihil commune habentes cum spiritualibus; nec sunt beneficia Ecclesiastica, Cabed. *supra, cap.* 15. *num.* 15. & praesentit Fr. Emmanuel *tom.* 1. *regul. q.* 1. *art.* 6. *col.* 3. *post principium*, contra Valasc. *consultatione* 108. *num.* 28. & Barbos. *in cap. cùm dilecta* 16. *de concess. preben.* ex eo fundamento, quia hujusmodi milites non sunt clerici, nec tenentur recipere Ordines, cùm deberent Ordines suscipere ad recipiendas praedictas praeceptorias, seu Commendas, si ipsae essent Ecclesiastica beneficia, quae non solent conferri, nisi clericis, juxta textum *in cap.* 2. *de aetate. & qualitate*, & Concil. Trident. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 6. *& sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. Quinimò praedicti Milites fruuntur solis fructibus temporalibus, qui separantur ab ipsis beneficiis, quae gubernantur per clericos, penes quos est titulus spiritualis. Quare cùm ipsi milites sint laici, commendae illis indultae non possunt esse beneficia Ecclesiastica, & ex consequenti non subdunt prohibitioni, *c.* 2. *de concess. praebendae*, ubi interdicuntur conferri beneficia Ecclesiastica, aut promitti antequam vacent, ita praecitati *supra*.

Idem dicendum est de officiis temporalibus posse Regem concedere expectativas, & promittere illa in tempus, quo vacaverint. Ita Stephanus Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 818. *n.* 38. Didac. de Britto *in suo responso pro Comite de Salinas q.* 1. *num.* 11. Phaebos *Lusit. decis.* 2. quem referens sequitur Barbosa parens *in remiss. ad leges regias lib.* 1. *tit.* 98. *ad principium, num.* 2. subdens Praelatos, & Abbates non posse provisiones concedere de officiis, & beneficiis annexis suae Abbatiae pro tempore quo vacaverint post eorum mortem; secus de Principe, ut judicatum refert idem Phoebos *d. decis.* 2. *num.* 1. *&* 16. *& decis.* 27. contra Rebuffum *tom.* 2. *ad leges Galliae, tit. ut beneficia ante vacat. art.* 1. *gloss.* 2. ubi concludit officia, & beneficia non posse concedi ante vacationem, sed non est recedendum à suprà dictis.

11 Dubitatio octava, quando expectativae non expirent, & quando dent jus? Quoad primum Rota *decis.* 9. aliàs *finali, de electione, in antiquis*, judicavit gratiam concessam per Urbanum septimum ad beneficium vacaturum non expirare per ejus mortem, quamvis tempore Urbani effectum habuerit, quamquam venerit revocatoria Pontificis sequentis; ex eo, quia gratia semel concessa simpliciter non expirat etiam re integra morte concedentis, text. *in cap. si cui nulla* 36. ibi, *hujusmodi concessio, quam, cùm specialem gratiam contineat, decet esse mansuram, non expirat etiam re integra per obitum concedentis, de praebendis lib.* 6. *cap. si super gratia* 9. *de officio delegati, lib. etiam* 6. ubi dicitur non solùm gratiam non expirare re integra per obitum concedentis, sed etiam non extingui literas justitiae concessas pro executione ipsius gratiae principalis, ut tradit Gigas *de pensionibus q.* 91. *numer.* 1. Ad secundum respondetur expectativam non conferre jus ante acceptationem, sed post illam, acquiritur jus ad rem, Rota *decis.* 26. *num.* 4. *de concess. praeben. in antiquis*, & Gomez *in regul. de non tollendo jure quaesito q.* 1. *num.* & ante acceptationem potest revocari. Non enim privilegium dicitur perfectum ante acceptationem, *cap.* 1. §. *ex parte, de concess. praeben. in* 6. Item quia in omnibus actibus humanis, qui dependent ex duorum voluntate, requiritur utriusque consensus, & acceptatio. *l. consensu, ff. de actionibus, & obligationibus. l. aediles, ff. de aedilitio edicto.*

12 Dubitatio decima, an expectativa data Monacho censeatur data ad beneficium saeculare? Responsio est negativa, Staphil. *de formis expectativarum, vers. octava forma, num.* 9. quae si concedatur, praesupponit dispensationem, neque sine illa tale beneficium obtineri potest, quia est mortuus mundo, *c. placuit* 16. *quaest.* 1. *&* 2.

Dubitatio undecima, an possint concedi expectativae de vicariis, seu capellis ad nutum removibilibus? 13
Pars negans ex eo probatur, quia vicarii ad nutum nequeunt removeri, nisi ex causa justa, sicut beneficiarius, ut est communis. Pars affirmans est certa, quia omnia jura quae loquuntur de expectativis, agunt de beneficiis quae dantur in titulum; vicariae autem temporales non dantur in titulum, neque in perpetuum, & ex consequenti non sunt beneficia Ecclesiastica, Gonzal. *gloss.* 5. §. 3. *numer.* 55. *& sequentibus*, & in nihilo regulatur tanquam beneficium, neque comprehenditur sub appellatione beneficij. Item nemo potest ordinari in sacris ad titulum vicariae temporalis, Salzed. *in addit ad. praxim Bernard. cap.* 18. *num.* 8. *vers. & ea ratione vicariae temporalis*, Majolus *de irregul. lib.* 4. *cap.* 15. *num* 14. & Flaminius *de resignat. lib.* 2. *q.* 6. *num.* 2. post alios ibi relatos ex antiquioribus. Quare cùm Vicarii temporales non sint beneficiarii, sed sint stipendarii ex contractu ad mutum amovibiles, promitti possunt hujusmodi capellaniae, seu vicariae in tempus, quo vacaverint, quia de illis non loquitur *cap.* 2. *& final. de concess. praebend.* neque etiam ipsi Vicarii, si omittant preces horarias, quamvis peccent mortaliter, non tenentur restituere, non obstante constitutione Pij Quinti, quia ipse loquitur de habentibus beneficia, quae cùm sit poenalis, ex sententia Medinae & aliorum, strictè est intelligenda, vide Navarrum *in summa cap.* 25. *& num.* 122. *& cap.* 7. *de oratione*, apud *num.* 32. ubi de constitut. Piana

Secus de vicaria perpetua, quae est beneficium, & vicarius perpetuus est beneficiarius, qui habet curam animarum, quam non habet vicarius temporalis, sed tantùm exercitium curae, quia non est titulatus, & ideo non habet curam animarum, constat ex traditis per Anchar. & Imol. *in Clement. unica, de officio vicarii*, ubi volunt illum habere curam animarum, qui suo nomine assumitur ad regimen Ecclesiae, & curam exercet nomine proprio, non verò alieno, sequitur Staphil. *de statu, & qualitate benefic.* Oldrad. *consil.* 67. incipit, *Quaestio talis*, dicens si temporalis alicui committatur cura per collegium, vel superiorem, adhuc vicarium non habere curam animarum; secus si perpetuò à collegio, vel superiore commissa sit cura, quia instituti perpetuò assumuntur ad curam plebis suo nomine ministrandam, Cardinalis *in Clementina unica, de officio vicarij, num.* 10. Unde non potest concedi expectativa de vicaria perpetua cùm sit beneficium. Idcirco non est audiendus Garcia *de beneficiis part.* 2. *num.* 81. dicens vicarias ad nutum removibiles, esse beneficia, si erigantur authoritate Episcopi; quia quamvis ita sint, si tamen instituuntur ad nutum, ut de more fit, & decernit Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.* 7. adhuc non sunt beneficia, nec gaudent privilegiis beneficiorum, cum non sint perpetua, nec possint permutari, nec resignari in favorem, Flamin. *de resignat. lib.* 2. *q.* 11. *n.* 1. Gonzal. *gloss.* 5. §. 6. *n.* 26. *&* 27.

Dubitatio duodecima, an expectans possit acceptare beneficia resignata coram Ordinariis? Responsio est affirmativa, ita Sarnien. *quaest.* 33. *n.* 3. & Rebuff. *in praxi gloss.* 14. *num.* 5. quos referens sequitur Flaminius *de resignat. lib.* 12. *q.* 10. *num.* 17. *&* 18. ubi tradit ordinarios posse conferre beneficia resignata coram illis, & vacantia vigore regulae de infirmis, & expectantes posse acceptare beneficia sic resignata coram Ordinariis. 14

15 Dubitatio decimatertia, an habentes expectativam in beneficiis, possint renunciare simpliciter, & consequi beneficia, ita renunciata? Responde affirmative, quoad primum quæsitum, Rota *decis.* 8. *de renunciat. in antiquis*, Boër. *decis.* 308. *num.* 1. ratio, quia per expectativam habetur jus ad rem, & huic potest renunciari, Cardin. Zabarel. *in Clementina. Auditor. & in Clement. sequent. not.* 2. *de rescriptis.* non tamen poterit renunciare in favorem, cùm adhuc beneficium non sit undequaque suum, ita, ut possit in alium transferre. Non est autem opus, ut qui habent jus ad rem, ut renuncient in manibus superioris, Geminianus *consl.* 127. Boër. *decis.* 308. *sub. num.* 1. & habetur *in glossa in c. si elect. de electio lib.* 6. Flamin. *de resignat. lib.* 7. *quæst.* 1. *num.* 97. post alios, *& num. sequent.* cùm jus non sit quæsitum in re, sed ad rem duntaxat. Quoad secundum dic posse expectantem consequi beneficium per renunciationem simplicem, si resignatio fiat coram Ordinario. Flaminius *lib.* 2. *quæst.* 10. *num.* 6. cùm vacaverit beneficium, ut fuit resolutum in Rota *in una Colimbrien. Canonicatus, & præbendæ*, die 27. Februarij 1542. teste Puteo *decis.* 273. *lib.* 1. capit enim expectativa omnem modum vacationis, exceptis casibus in illa contentis, qui casus firmant regulam in casibus non exceptis. *l. quæsitum*, §. *denique*, *ff. de fundo instructo* gloss. *in cap. cupientes, in principio, de electione in* 6. Felin. *in cap. in nostra num.* 47. *de rescriptis*, Selva *de benefic. part.* 3. *quæst.* 13. *n.* 69. & Rebuff. *in praxi tit. pars ter. signat. in vers. alia clausula, num.* 2. *& in tit. requisita ad collationem, n.* 48. *&* 49.

16 Dubitatio decimaquarta tollitur negando posse expectantem acceptare beneficium, qui non est legitimæ ætatis, nimirum non posse acceptare beneficium sacerdotale si non habet ætatem requisitam, Rota *decis.* 1. *de prob. in novis*; sicut ad obtinendum beneficium curatum requiritur ætas viginti quinti annorum, *cap. cùm in cunctis, de electione*, §. *inferiora*, *cap. licèt Canon. eodem tit. in* 6. Abbas *in cap. super inordinata col.* 2. *de præbendis.*

17 Dubitatio decimaquinta, an expectativa ad beneficium claustrale possit dari clerico sæculari, & quid de expectativa data ad dignitatem conventualem? Quoad primum, dic Monacho denegari expectativam ad beneficia sæcularia, arguméto text. *in c. cùm de beneficio, in secunda responsione à contrario sensu, sed ex ratione identitatis, de præbendis lib.* 6. maximè curatum, nec ad claustrale beneficium dari expectativam, nisi regularibus, Staphil. *de expectativis vers. octava forma n.* 8. & Mandos. *tract. de expectativis, incipit, Romani antiqui, vers. nec dabatur*, ubi addit negari eisdem clericis, & religiosis ejusdem ordinis expectativam ad dignitatem conventualem, vel officium claustrale. Staphileus tamen declarat *ubi proximè num.* 7. non dari ad hæc duo, nisi regularibus qualificatis. Clericis autem sæcularibus minime, Mandos. *de signat. grat. verbo expectativæ col.* 2. *&* 3.

18 Dubitatio decimasexta, an expectativæ, seu mandata de providendo extendantur ad beneficia vacantia ex causa permutationis? Responsio est negativa, *cap. inter cætera, de præben. cap. primo, de rerum permut. lib.* 6. *Clemen.* 1. *eodem titulo.* Æne. de Falco. *de reser. in* 3 *quæst. princip. num.* 3. & Mandos. *ubi suprà col.* 4. *ad finem.*

19 Dubitatio ultima circa expectativas, seu mandata de providendo multa continet, de quibus alibi. In præsentiarum tamen mandatum de providendo habens in aliqua Ecclesiarum civitatis, & Diœcesis, non poterit providere in Cathedrali, quia propter præeminentiam illius sub generalitate beneficiorum non includuntur beneficia Ecclesiæ cathedralis, Gomez *de expect. num.* 94. *in fine*, *& num.* 95. Rota *decis.* 8. *de concess. præben. in novis*, *& decis.* 5. *&* 35. *in antiquis*, eodem titulo. Sicut dispensatus à Pontifice ad beneficia obtinenda nequit obtinere Canonicatum in Cathedrali, nisi exprimatur, *cap. quamvis, de præben. in* 6. & Rebuff. *in praxi, tit. de dispensat. ætatis, vers. in cathedralibus.* Non enim nomine Ecclesiarum civitatis, aut Diœcesis simpliciter venit Ecclesia cathedralis, & è contra in odiosis, Felinus *in cap. in nostra, corol.* 39. *num.* 40. *de rescriptis.* Oldrad. *consl.* 183. Covarr. *in cap. Alma part.* 2. §. 1. *numer.* 4. *in fine*: in favorabilibus autem appellatione quorumcunque beneficiorum venit Cathedralis, Rota *decis.* 895. *n.* 1. *lib.* 3. *part.* 3. *divers.*

Porrò mandatum de providendo speciale derogat generali præcedenti, quamvis de illo nulla fiat mentio, ita Xuar. *alleg.* 28. *num.* 28. *num.* 3. Valasc. *consul.* 72. *num.* 2. sicut rescriptum speciale derogat generali, licèt de illo nulla mentio habeatur, Menoch. *de arbitrar. casu* 97. *à num.* 2. *& consl.* 36. *n.* 48. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, in præfat. tit. de rescriptis à num.* 103. & Xuar. *d. alleg.* 28. *n.* 16. Privilegium tamen secundum non faciens mentionem de primo, illi non derogat. Gironda *de privilegiarum, & exemptionum explicat. n.* 328. Quinimò privilegium speciale non aliter derogat generali, nisi facta hujus mentione, Xuar. *alleg.* 28. *n.* 10. Menoch. *d. consl.* 36. *n.* 48. & Rebuff. *in d. præfatione, n.* 165. & alij apud. Barb. *in c. sicut, de rescriptis n.* 5. *&* 6.

§. VI.

Episcopus an possit unire beneficia suæ Diœcesis?

EPITOME

1 *Pontifex potest unire beneficia, etiamsi sint Episcopatus.*
2 *Unio facta à Pontifice de una Ecclesia alteri Ecclesiæ, vel Monasterio, non habet effectum Rectore vivente.*
3 *Episcopum posse unire beneficia suæ Diœcesis ostenditur.*
4 *Episcopus in quibus casibus nequeat unire beneficia.*
5 *Beneficia, quæ hodie non debent uniri?*
6 *Uniri hodie possunt beneficia seminariis jam erectis.*
7 *Quibus modis possint fieri uniones beneficiorum?*
8 *Beneficiorum diversarum Diœcesum uniones quomodo possint fieri, & à quo?*
9 *Inferiores Episcopo an possint facere uniones?*
10 *Vicarius generalis an possit unire beneficia?*
11 *Unitorum beneficiorum gratiæ non facta mentione de unione, an valeant?*
12 *Unio potest fieri Monasteriis Monialium ex causa legitima vocatis iis, quorum interest.*
13 *Episcopus, an possit facere uniones de beneficiis, juris Patronatus?*
14 *Episcopus an possit unire beneficia inconsulto Capitulo?*
15 *Episcopus an possit unire beneficia reservata, seu devoluta sedi Apostolicæ?*
16 *Episcopus an possit unire beneficia ad tempus?*
17 *Unita beneficia, an amittant suam naturam, & prærogativas antiquas?*
18 *Unio potest fieri omnibus præbendis, seu distributionibus simul.*
19 *Utrùm valeat unio facta ipsi Capitulo ab Episcopo?*

Resolutio prima. Pontifex potest unire omnia beneficia, cùm in illis habeat plenà potestatem, *c.* 2. *de præbend.* 1

præbend. in 6. & Clementina 1. ut lite pendente, quod intellige sive sint majora, sive minora, *cap. decimas, ad finem, & cap. & temporis 16. quæst. 1.* Proinde potest conjungere Ecclesias Metropolitanas, & Cathedrales, Azor. 2. *p. lib. 6. cap. 28. quæst. 6.* ubi addit posse unire omnia beneficia, quæ vocantur consistorialia, vel quæ juri Romani Pontificis reservantur, Garcia *de beneficiis part. 12. cap. 2. §. 1. numer. 60. & 61.*

2 Resolutio secunda, unio facta à Pontifice de una Ecclesia alteri Ecclesiæ, vel Monasterio, non sortitur effectum, dum vivit Rector illius, & ideo non requiritur consensus ipsius Rectoris. textus *in cap. consultationibus, de donationibus, Clement. ult. de reb. Ecclesiæ non alien.* fitque unio absque possidentis præjudicio, ut per Rebuff. *in praxi benefi. regul. de union. gloss. 11. num. 8.* Hoied. *de incompatibil. benefic. cap. 3. num. 9. vers. sed utrum*, Caldas Pereira *de renovat. emphyt. quæst. 5. numer. 5.* Garcia *de benefic. part. 12. cap. 2. num. 214.* Quinimò facta unione ex commissione Papæ, seu per legatum in casibus positis, per Concil. Trident. *sess. 21. de reformat. cap. 5.* debet vocari consensus illius, cujus interest, Fastol. *caus. 8. dub. 5.* & Boer. *decis. 345. num. 4.* sed meliùs Roia *decis. 1. & 2. de officio legati in novis in additio.* id negat in unione facienda per legatum requiri, & à fortiori quando fit unio per Papam, seu ex ejus commissione, Navarr. *cons. 10. num. 1. de officio delegati*, Garcia *d. part. 12. cap. 2. num. 215. & 217. & 218.* Barbos. *in d. c. consultat. n. 2.*

3 Resolutio tertia, Episcopus potest unire beneficia suæ Diœcesis non exempta, *cap. sicut unire, de excessib. Prælatorum*, his verbis, *Sicut unire Episcopus atque potestati subjicere alienæ ad S. Pontificem pertinere dignoscitur, ita ad Episcopum Ecclesiarum suæ Diœcesis unio, & subjectio earundem.* idem habetur *in cap. exposuisti, de præbendis*, Fusc. *de visitat. lib. 2. c. 2. num. 19.* Navarr. *cons. 9. num. 1. de officio Ordinarij*, Rota *decis. 133. num. 5. part. 2. diversorum*, & Azor. *d. part. 2. lib. 6. cap. 28. quæst. 6.* & alij, quos referens sequitur Garcia *d. part. 12. c. 2. num. 61.* & Barbos. *alleg. 66. num. 5.* Amplia in Legato à latere, qui est major Episcopo, & ideo potest in sua Provincia, quæ Episcopus in sua Diœcesi, atque ita quæ conferre potest, ex legitima causa potest unire, Abbas *in d. cap. sicut unire num. 5. & 6. de excess. Prælat.* Hoieda *de benefic. incompat. cap. 3. num. 7.* & Cucch. *in institut. majorib. lib. 2. tit. 5. a num. 87.* & Rebuff. *in praxi tit. de unionibus num. 24. & in regula de unionibus gloss. 11. n. 13.* Caccialupus *in tract. de unionibus art. 3. q. 2. ex n. 2.* subdubius tamen, quamvis *num. 12. & 14.* loquens de Legato non à latere tradat non posse unire beneficia, ex quo non potest illa conferre, *cap. 1. de officio legati in 6.* sequitur Petrus Gregor. *de benefic. c. 20. ex n. 6.*

4 Resolutio quarta congerit casus, in quibus Episcopus nequit unire beneficia. In primis interdicuntur Episcopi conjunctiones beneficiorum, quibus Ecclesiæ uniuntur ad vitam beneficiariorum; eo quia hujusmodi conjunctiones sunt contra, aut saltem præter jus commune. Nam cùm jura vetent, ne quis duo beneficia simul obtineat, maximè ex illis, quæ incompatibilia à jure dicuntur, introduci cœptum est, ut unum beneficium alteri annecteretur ad tempus, videlicet dum quis viveret, ita ut ea annexa obtinere diceretur, cùm tamen annexio, seu unio facta fuerit solùm propter obtinentem, ut ea beneficia, eorumque fructus simul consequeretur. Præterea per hujusmodi uniones introductum fuit, ut beneficiarij in suis Ecclesiis nunquam resideant. Quin imò hoc modo fit, ut ipsi ante legitimam ætatem obtineant beneficia, quæ alioqui non poterant conferri, nisi beneficiariis certam ætatem habentibus.

Quocirca Cassador. *decis. 4. tit. de præben.* post Geminianum *in cap. 1. de religios. domib. in 6.* damnat conjunctiones beneficiorum ad vitam factas tanquam contra sacros Canones inventas, & Ecclesiis noxias; nisi fiant ex causa à Romano Pontifice, qui potest rigorem Canonum temperare, & relaxare, & unum beneficium alteri annectere ad tempus, seu ad vitam illius in quo conjungitur. Favet Conil. Trident. *sess. 14. cap. 9. de reformat.* ubi cavetur, ne beneficia unius Diœcesis beneficiis, vel pio loco alterius Diœcesi perpetuò uniantur, item ne conjungantur Monasteriis, collegiis, vel locis piis in altera Diœcesis sitis, & *sess. 24. cap. 13. de reformatione* decernit, ne Ecclesiæ Parochiales, vel curam animarum habentes conjungantur Monasteriis quibuscunque, & Abbatiis, vel dignitatibus, vel Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel collegiatæ, sive aliis beneficiis simplicibus, aut Hospitalibus, militiisve uniantur.

Excipiuntur tamen uniones factæ collegiis, & aliis piis locis pro dotatione, & argumento eorum, & pro conservatione religiosorum locorum ad propagationem fidei Catholicæ, ad defensionem extructorum, & ad augmentum cultus divini, Gonzal. *d. regul. 8. gloss. 5. §. 7. num. 46. & sequentibus*, per alios, quos ibi referens sequitur, quibus accedit Barbos. *in remis. ad Concil. Trident. sess. 24. cap. 13. n. 3.* sequitur Garcia *de beneficiis part. 12. cap. 2. num. 77.* per textum *in cap. consultationibus, & in c. pastoralis, de donationib. & ibi* Barbos. post Monet. *de commut. ultimarum voluntatum*, ubi addit posse Episcopum unire alicui Religioni Ecclesiam, seu beneficium suæ diœcesis, per glossam *in Clementina 2. de reb. Eccles. non alien. verb. denotetur, & ibi* Zabarel. *num. 4. notab. 4. & num. 11. q. 7.* Azor. *part. 2. lib. 6. cap. 28. q. 19.* & Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. num. 14.* etiamsi Religiosi, & Monasteria sint exempta, Caccialup. *de unionib. art. 4. q. 4.* Calderin. *cons. 5. de reb. Eccles.*

Interdicitur item Episcopis jure novo conjungere Ecclesias regulares, cùm sint ab Episcoporum potestate exemptæ, præsertim, quæ sunt diversæ professionis, regulæ, habitus, & ordinis distincti, quia unus non posset præesse ambabus, Azor. *d. lib. 6. cap. 28. q. 18.* ex ea ratione, quòd una Ecclesia subjiceretur alteri diversi instituti, ac regulæ. Item prohibentur uniri dignitates, & Canonicatus, & præbendæ Cathedralium ac Monasteria, Concil. Trident. *d. sess. 24. c. 13. post principium, & sess. 6. cap. 6. & sess. 25. cap. 9. in fine.*

Resolutio quinta. Hodie non debent uniri Ecclesiæ parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, & quæ unitæ erant revideri mandatur. Concil. Trident *d. cap. 13.* Potest tamen hodie uniri unum beneficium curatum cum alio curato ratione paupertatis, Concil. Trident. *sess. 21. c. 5.* Gonzales *d. gloss. 5. §. 7. num. 65.* nec non beneficia simplicia, quæ non requirunt residentiam, possunt conjungi Ecclesiis curatis, vel collegiatis, vel Cathedralibus, propter earum paupertatem, ita *in d. cap. 5. sess. 21. & sess. 24. cap. 13. & cap. 15.* 5

Resolutio sexta. Hodie seminariis scholarium possunt uniri beneficia, habetur *in d. Concil. sess. 23. cap. 18. post medium.* Non requiritur tamen in hac unione facienda seminario, consensus Capituli, sed satis est consilium quatuor deputatorum, quorum duo sunt de Capitulo, & alij duo de clero, ex Concil. Trident. *cap. 18. sess. 23. de reformat.* aliter unio non tenet, ut censuit sacra Congregatio per hæc verba, *Congregatio censuit uniones factas seminario absque consilio eorum quatuor, quos jubet Concilium adhiberi, minimè valere.* Rursus: *Non valent uniones simplicium beneficiorum factæ irrequisito deputatorum* 6

 consilio.

consilio. Nihilominus eadem Congregatio censuit non teneri Episcopum sequi consilium quatuor deputatorum, his verbis, *Episcopi quatuor deputatos, seminarii debet habere in consilium pro tota temporali administratione prædicti seminarii, excepta exactione, quæ ad solum Episcopum spectat, non tamen tenetur eorum sequi consilium.*

Ut autem unio facta seminario subsistat, opus est, ut seminarium actu sit erectum, & habeat actu scholares, & magistros, Gonzales *ad regul.* 8. *d.* §. 7. *num.* 68. Aloys. Ricc. *decis. resolut.* 380. *num.* 1. Barbos. *de potest. Episcopi alleg.* 77. *num.* 23. Quare ante erectionem seminarii, & existentiam scholarium, uniones non tenent, ut censuit Congregatio sacra *in una Gienen.* & resolvit & Rota *in eadem causa Gienen. præstimonii* 17. *Aprilis* 1594. coram Illustrissimo D. Blancheto, teste Gonzales *d. num.* 67. Garcia *part.* 12. *cap.* 2. *ex num.* 195. ubi plures resolutiones refert de hac materia. Unde fieri non potest unio seminario nondum erecto: quare ad hunc effectum requiritur præparatio domus conductæ, vel emptæ, & introductio puerorum, ut fuit decisum *in causa Oxomen. beneficij*, 24. Octobris 1611. coram Illustriss. Cardin. Sacrato *decis.* 361. *num.* 3. *& sequent. part.* 2. *in recentior.* Garcia *de benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 193. & Gonzalez *d. gloss.* 5. §. 7. *num.* 68. qui quamvis *n.* 75. arbitretur cessante fraude, uniones seminario nondum erecto factas valere: attamen hæc resolutio, ut vult Garcia *d. c.* 2. *num.* 196. *in fine*, repugnat declarationibus Congregationis Concilij, & sententiæ Rotæ.

7 Resolutio septima. Varios modos continet, quibus possunt fieri beneficiorum uniones, ex *cap. & temporis* 16. *quæst.* 1. ubi gloss. *verb. unire*, declarat tres uniendi modos. Primus est, quo fit unio per viam subjectionis, quando scilicet una Ecclesia, vel beneficium alteri subjicitur pro argumento illius dotis, & patrimonij: in quo eventu Ecclesia, seu beneficium, cui fit unio superior, & principalior remanet: beneficium autem unitum manet inferior, & subditum, & accessorium dependens ab illa Ecclesia, seu beneficio, cui conjungitur, annectitur, aut unitur, & videntur unita omnia jura ipsi Ecclesiæ competentia, quamvis nihil exprimatur, Gregor. Lopez *c.* 7. *verb. de termino, tit.* 20. *part.* 3. nisi Ecclesia, cui unio fit, sit incapax juris alicujus Ecclesiæ unitæ, Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 6.

Secundus modus, quo fit unio, est, quando duo beneficia ad invicem æquè principaliter conjunguntur, ut ex duobus beneficiis fiat unum duntaxat beneficium, & communicent mutuo bona sua, & privilegia, text. *in cap. decimas, in fine*, 16. *quæst.* 1. ibi, *sicut enim Papa duos Episcopatus in unum potest reducere*, Cened. *ad Decretal. collectan.* 87. *num.* 1. post plures ibi relatos, ex textu *in cap. recolentes, in fine, de statu Monachorum.* Tertius modus est quo fit unio, ut Ecclesia una alteri subjiciatur, & tunc unita erit accessoria, frueturque privilegiis principalis, cui unitur *d. cap. recalentes.* Sed hic tertius modus unionis non distinguitur à primo, sed coincidit cum illo; & ideo tertius modus quo fit unio, est, quando duæ Diœceses, vel Ecclesiæ conjunguntur, quoad caput, & gubernatorem, ut utraque remaneat cum suis propriis bonis, & juribus distinctis, & separatis, & non communicatis, ut priùs, ac habeat unum Episcopum, & Rectorem, & quælibet retinet sua privilegia, & jura, gloss. & scribentes *in cap. sicut unire, de excess. Prælat.* argum Episcopatus Viterbi, & Tusculani, qui quamsint duæ Diœceses, utriusque unus extat Episcopus duntaxat, Mandos. *in regul.* 12. *de unionibus q.* 1. *num.* 4. *& cons.* 27. *num.* 3. Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 7. *n.* 30. Garcia *d. cap.* 2. *ex num.* 7. Filliucius *tract.* 41. *de beneficiis cap.* 3. *a num.* 121. & Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *cap.* 29. *num.* 146. quibus accedit Barbos. *in d. cap. & temporis*, 16. *q.* 1. *allegatione* 54. *num.* 131. ubi addit Episcopum duarum Diœcesum æquè principaliter unitarum, non posse ponere duos vicarios generales in principalibus locis illarum Diœcesum ita unitarum, quoniam unum ex illis necessariò constitueret in loco, ubi non habet sedem. Satis erit igitur constitui vicarium in altera duarum Diœcesum unicum, ut censeatur etiam constitutus in altera, ita Cardin. *in Clemen.* 2. *q.* 2. *de rescriptis*, quem refert Sbroz *lib.* 2. *q.* 27. *num.* 10. sicut Episcopus censetur unicus pastor ambarum Diœcesum; & potest residere in una, & altera, quia respectu illius, ambæ reputantur una Diœcesis, & ideo potest residendo in una expedire negotia alterius, Rebuff. *in praxi tit. de unionibus benefic. n.* 16.

Resolutio octava ostendit diversarum Diœcesum uniones non posse fieri, nisi à Summo Pontifice, expres- 8
se D. Bernardus *in Epistol.* 131. *ad Mediolanenses*, in hæc verba, *Potest Romana Ecclesia novos ordinare Episcopatus ubi hactenus non fuerunt, potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit, ita ut de Episcopo Archiepiscopum creare liceat, sicut è converso.* sequitur Bellarminus *controver. fidei Cathol. controver.* 4. *lib.* 4. *cap.* 24. *in* 5. *ratione col.* 1076. Idem refert Mandos. *regul.* 12. *de reservat. q.* 6. Rebuff. *in praxi tit. de unionib. benefic. ex num.* 23. & Rhenatus Choppinus *de sacra polit. lib.* 2. *tit.* 4. *ex numer.* 10. *& duobus sequentib.* ubi meminit dismembrationum Episcopatuum, & Archiepiscopatuum.

Hæc autem facultas uniendi restringitur à Concilio Tridentino Episcopis in multis casibus, videlicet, ut beneficia unius Diœcesis non conjungantur beneficiis, seu locis alterius, ut videre est apud *cap.* 9. *sess.* 14. *de reformat.* & advertit Fusc. *lib.* 2. *cap.* 26. *n.* 24. & Azor. 2. *part. lib.* 6. *c.* 28. *quæst.* 17. etiamsi antea unirentur; ut notat Caccialupus suprà *art.* 4. *q.* 13. *& art.* 16. *n.* 8. Similiter secundùm *c.* 13. *sess.* 24. *de reformatione*, beneficia curata nequeunt uniri Monasteriis, Dignitatibus, Præbendis, aut aliis beneficiis simplicibus, ita Hoieda *d. c.* 3. *n.* 6. *& sequent.* & Azor. *d. q.* 17. *vers. nec item*, subdens prohibere Concilium ut Parochiales cum aliis Parochialibus conjungantur, aut curam animarum habentes cum aliis similibus connectantur, sicut nequeunt converti beneficia curata in simplicia, juxta *c.* 16. *sess.* 35. *de reformat.* neque pro parte fructuum, ut censuit Congatio, ibi, *Non convertantur etiam pro parte, videlicet ex parte etiam minori fructuum Parochialis, constituere beneficium simplex.* Atque ita non poterit Episcopus separare etiam ab Ecclesiis Parochialibus beneficia simplicia, si illis unita essent, quamvis Parochiales non egeant facta separatione. Gonzal. tamen circa Ecclesias parochiales, quòd non uniantur, addit *gloss.* 6. *num.* 96. id habere locum in Ecclesiis verè parochialibus, & quæ certis finibus concluduntur, & ita censuisse sacram Congregationem Concilij per hæc verba, *Parochiæ, quæ certos in fines non habent, sed certum tantùm populum, & per certas familias distinguuntur; usque adeò, ut Sacramenta promiscuè non administrentur, hoc Concilij decreto utique non comprehenduntur*, Garcia verò repugnat dicens, Gonzales in hoc decipit *d. cap.* 2, *part.* 12. *num.* 88. idcirco vult istam declarationem non referri ad dictum decretum capitis 13. *in vers. in unionibus*, sed *in vers. in iis quoque* sicut alia declaratio, quæ sic habet: *Congregatio Concilij censuit sufficere ad hoc, ut non sit locus cap.* 13. *sess.* 24. *de reformat, curam esse distinctam.* Nihilominus magis placet Gonzal.

Resolutio

9 Resolutio nona, Inferiores Episcopo nequeunt facere uniones beneficiorum, nisi ex privilegio aliquo Pontificio, aut ex legitima præscriptione id habeant, ita Rebuff. *tit. de unionibus, num.* 32. *&* 33. *& in forma vicariatus, num.* 102. Fusc. *tit. de visitat. cap.* 26. *num.* 7. Ducuntur ex *cap. sicut unire, de excess. Prælatorum*, ubi dicitur unire esse proprium Episcoporum, quod etiam docet glossa *Clemen.* 2. *verb. Episcopum, de reb. Eccles. non alien.* ubi Imola *num.* 9. Bonifac. *in principio, n.* 12. gloss. *in Clemen.* 1. §. *Ad hæc, verb. Ordinaries, de statu Monach.* Innocentius *in d. cap. sicut unire, in unico*, & *ibi* Joan. Andr. *num.* 2. Aloys. Ricc. *resolut.* 3 : 3. *numer.* 3. & Garcia *d. cap.* 2. *de unione numer.* 71.

Nihilominus quando Abbates, & alij Prælati Episcopo inferiores habent Ecclesias pleno jure sibi subjectas, verius est posse facere uniones, cùm habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in suis Ecclesiis, & possunt omnia in illis, quæ Episcopi quoad jurisdictionem, Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 2. *n.* 12. Cùm ergo unire spectet ad jurisdictionem, possunt ipsi Prælati facere uniones, ita Abbas *in d. cap. sicut unire, numer.* 3. Cardinalis *d. Clement.* 1. §. *ad hæc, de statu Monachorum*, & alij, quos referens sequitur Sanchez *tom.* 2. *in præcepta Decalogi lib.* 7. *cap.* 29. *n.* 160. dicens hos posse unire, quandò ita plenè sibi subditas habent Ecclesias, ut in illis jurisdictionem quasi Episcopalem exerceant. Idem innuit Garcia *cit. n.* 72. post Flores *quæst.* 24. *à n.* 15. & alios, & novissimè Barbos. *in d. c. sicut unire, n.* 4. *ad finem.*

10 Resolutio decima, Vicarius generalis Episcopi nequit beneficia unire sine speciali mandato sibi commisso, ita Rebuff. *in praxi beneficiali tit. de unionibus num.* 27. *& tit. de forma vicariatus, num.* 102. Sbrozius *de vicario Episcopi lib.* 2. *q.* 115. *n n.* 3. *usque ad* 8. Hojeda *de incompatibil. beneficiorum, part.* 2. *c.* 3. *n.* 7. *vers. non est etiam omittendum*, Azor. *d. lib.* 6. *c.* 28. *q.* 10. Narbona *de appellat. à vicario ad Episcopum, part.* 1. *n.* 223. Garcia *d. c.* 2. *n.* 69. post plures, Stephan. Gratian. *discept. foren. c.* 278. *n.* 35. Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decis.* 4 : 2. *in* 1. *edit.* alias *resol.* 383. *ante n.* 1. *in* 2. *edit.* & Mandos. *tit. de unionibus, vers. vicarius tamen.* Ex eo fundamento, quia Vicarius non potest conferre beneficia, quod est minus, quàm unire. Quinimò etiam si data sit vicario potestas conferendi beneficio cum clausula generali, *& ad omnia alia etiam requirentia speciale mandatum*, adhuc non potest unire, cùm in specie uniones exigant speciale mandatum, ita Sbroz Rebuff. & Azor. *ubi proximè*, quos referens sequitur Sanchez *suprà d. c.* 29. *n.* 153. subdens in fine non esse audiendum Hieron. Gabrielem *cons.* 200. *n.* 3. *vol.* 1. asserentem integrum esse vicario ex suo officio facere uniones, sequitur Barbos. *in c. sicut unire, de excess. Prælat. n.* 4.

11 Resolutio undecima, an gratiæ unitorum beneficiorum non facta mentione unionis, valeant? Responsio est negativa, Oldradus *cons.* 257. *n.* 20. *&* 26. *&* 27. *& sequenti*, Puteus *decis.* 357. *num.* 4. *lib.* 1. & aliis, quibus accedit Gonzales *glossa* 5. §. 7. *n.* 139. Flaminius *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 9. *n.* 14. *&* 15. & estc ommunis opinio, tum quia non est verisimile, quòd Papa voluerit tollere, & impedire effectum unionis: tum vel maximè, quòd Pontifex non intendat concedere literas præjudiciales alteri, nisi expressè exprimat, Archidiaconus *in c. cum aliquibus, & cap. quamvis, de rescriptis.* Hinc resignatio facta in favorem cum narrativa unionis valet, & suspendit unionem, secus si non fiat mentio unionis. Flamin. *sup. n.* 8. *&* 14. manet enim gratia subreptitia tacita mentione unionis.

12 Resolutio duodecima. Unio potest fieri Monasteriis Monialium ex causa legitima, vocatis iis quorum interest, ita Flores de Mena §. 19. *à n.* 4. *usque ad* 7. dicens benenficium curatum posse uniri in temporalibus, & spiritualibus monasterio Monialium per Pontificem, & Abbatissam per vicarium posse exercere curam animarum. Quamvis enim fœmina sit incapax jurisdictionis spiritualis quoad actum exercendi illam per se ipsam, non incapax est quoad habitum, & potestatem eligendi vicarios, quibus incumbat cura, & exercitium curæ, ita decisum refert praxis Episcopalis *part.* 2. *verb. unio*, §. 4. Barbos. *alleg.* 66. *n.* 11. Sanchez *d. tom.* 2. *in præcepta Decalogi lib.* 7. *c.* 29. *n.* 190.

Hinc sequitur uniones fieri non posse sine justa causa, quæ in hac parte necessitas, aut utilitas debet esse, ut habetur *in cap. exposuisti, de præbendis.* Rebuff. *de tit. de unionib. numer.* 38. Garcia *d. cap.* 2. *numer.* 10. Azor. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 28. *q.* 6. Petrus Gregor. *de benefic. cap.* 20. *num.* 6. idem Garcia *d. cap.* 2. *num.* 62. ubi *num.* 113. docet unionem factam per Episcopum sine causa, vel ex falsa causa etiam servata juris forma, esse nullam ipso jure. Unde sufficiens causa uniendi loco religioso est indigentia ipsius loci, aut inopia fructuum ad substentationem ministrorum, Hostiens. *in c. novis. num.* 7. *de his, quæ fiunt à Prælato.* Similiter erit causa justa, si Ecclesia destruatur ab hostibus. *c.* 2. *de religiosis domibus.* Item causa erit uniendi augmentum cultus divini, *cap. ex parte, de constitutionib.* & deducitur ex Concil. Trid. *sess.* 14. *de reformat. cap.* 9.

Resolutio decima tertia. Uniones nequeunt fieri de beneficiis juris Patronatus perpetuæ Garcia *d. cap.* 2. *part.* 12. *num.* 210. ex sacra Congregatione *suprà cap.* 5. *sess.* 21. dicente his verbis. *Hoc cap. disponitur posse Episcopum facere uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochialium, & aliorum beneficiorum cum curatis, propter eorum paupertatem, non comprehendit beneficia juris patronatus.* Cap. autem 18. sess. 23. sic Congregatio, *Uniri non possunt beneficia juris patronatus etiam Ecclesiastici, nec pertinentia ad provisionem inferiorum, neque beneficia, quæ residentiam requirunt, neque regularia, nec etiam, quæ commendata sunt, nec quæ Monasteriis sunt unita, vel annexa.* 13

Quare uniones de beneficiis juris patronatus inconsulto patrono, non valent, quia præjudicium fit patrono, amisso jure præsentandi ubi primum beneficium juris patronatus conjungitur alteri libero. Requiritur ergo consensus patronorum, prout disponit Concil. Trident *sess.* 14. *n.* 15. *de reformat.* Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decis.* 486. *in* 1. *edit. & resolut.* 177. *n.* 1. *in* 2. *edit.* proinde unio debet fieri vocatis illis, quorum interest, aliàs non tenet, Concil. Trident. *sess.* 7. *de reformat. c.* 6. Azor. *d. lib.* 6. *c.* 28. *quæst.* 14. Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 4 : 6. *in* 1. *edit. & resolut.* 377. *n.* 3. *in* 2. *edit. & decis.* 591. *in* 1. *edit. ac resolut.* 382. *n.* 1. *in* 2. *edit* aliàs non valet unio, per *Clement. unicam* §. *ad hæc, de statu Monach.* Garcia *d. c.* 2. *num.* 203. sicut etiam non valet, si uniatur sine consensu possessorum, Cardinalis Seraphin. *decis.* 459. *n.* 13.

Resolutio decima quarta. Episcopus regulariter non potest unire beneficia inconsulto Capitulo, ultra causæ cognitionem, per *c. pastoralis. de donationib.* & per *Clementinam, si una, de rebus Ecclesiæ*, Abbas *in d. c. sicut unire, num.* 2. Fusc. *d. l.* 2. *c.* 26. *num.* 5. Azor. 2. *part. lib.* 6. *c.* 28. *quæst.* 12. si autem Capitulum noluerit consentire, recurrendum est ad superiorem, Bonifac. *in d. Clement. si una, n.* 20. & potest compelli, si justa causa subesset, Caccialupus suprà *art.* 6. *n.* 2. in terminis autem Concilii *d. c.* 15. *sess.* 14. potest Episcopus, sed non tenetur, nec Metropolitanus potest supplere ex sacra Consecratione, Garcia *d. part.* 12. *c.* 2. *n.* 111. non tamen requiritur tractatus, Pavin. *de offic. & potest. Capituli Sede vacante*, 3. *quæst. part.* 2. *n.* 22. & Boer. *decis.* 345. *n.* 2. Garcia 14

suprà

suprà n. 146. Consensus autem potest adjici etiam post unionem, ut probatur ex *c. cùm vos, de his, quæ fiunt à Prælatis, & c. cura, de jure patronatus*, Alexand. *cons.* 219. *num.* 16. *& sequent. & n.* 22. *lib.* 6. & Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 10. *à n.* 6. Bursatus tamen *cons.* 185. *lib.* 2. *num.* 14. sed minus bene, opinatur consensum Capituli requiri à lege per modum solemnitatis in ipso actu, & expressè esse adhibendum, quem sequitur Rebuff. *in compendio alienatio. n.* 15. sed Sanchez nostræ opinioni adhæret, *d. c.* 29. *n.* 165. *vers. sed circa hanc conditionem.*

Quòd si unio fiat à Legato de latere, non requiri consensum Capituli, vult Rota *decis.* 1. *&* 2. *de officio Legati, in novis, in additio.* Ægid. *decis.* 512. Caccialup. *art.* 6. *conclus.* 14. & Navarrus *cons.* 10. *n.* 1. *de officio delegati.* quibus accedit Gambar. *de officio & author. Legati tit. de potestate ejus, n.* 58. ex ea ratione, quia Legatus de latere nullum commercium & consortium habet cum Capitulo, sicut habet Episcopus. Nihilominus distinctione Marian. Socinus senior utitur *in d. cap. sicut unire, conclus.* 14. *num.* 115. *de excess. Prælat.* dicens, si unionem faciat Legatus per Pontificiam commissionem, in quâ non fit mentio Capituli, non esse necessarium consensum Capituli, eo quia fecit unionem, non ut Ordinarius, sed tanquam Papæ delegatus. Contrà verò, si faciat unionem ex sua potestate ordinaria Legatus, requiritur consensus Capituli, quia non habet in uniendis beneficiis majorem facultatem, quàm habet Episcopus: is autem nequit unire sine consensu Capituli, igitur nec Legatus. Secus quando unit ex Pontificia commissione, quoniam, ut Papa unire potest sine consensu Capituli, sic etiam, qui habet vices suas Sanchez *suprà n.* 166. Quin etiam Episcopus ex Concil. Trident. *sess.* 21. *c.* 5. *de reformat.* debet requirere consensum Capituli, quamvis uniat tanquam Apostolicæ sedis delegatus, ex verbis illis, juxta formam juris, & patet ex declaratione Congregationis suprà *d. cap.* 5. ibi, *juxta formam juris*, quâ præterita nulla erit unio, hoc de consensu Capituli, secundùm Clementinam, *si una, de reb. Eccles. non alienan.* & Sanch. *n.* 183.

Longè aliter ubi extaret consuetudo immemorialis uniendi sine Capituli consensu: tunc enim poterit fieri unio per Episcopum solum, quia consuetudo derogat juri, Rochus *in cap. final. de consuetudine, sess.* 6. *num.* 15. *in fine*, aut quadragenaria cum titulo, ex *c.* 1. *de præscript. in* 6. Garcia *d. part.* 12. *cap.* 2. 152. *&* 162. & Barbos. *alleg.* 66. *ex num.* 25. *ad num.* 30.

15 Resolutio decimaquinta. Episcopus potest unire beneficia etiam reservata, seu devoluta Sedi Apostolicæ, nisi reservatio beneficij esset perpetua, Navarr. *cons.* 12. *de reb. Eccles. non alien. ac cons.* 10. *de officio delegati in* 2. *edit.* Gonzales *gloss.* 5. §. 7. *n.* 2; 6. Azor. 2. *part. lib.* 6. *c.* 29. *quæs.* 16. & priùs *lib.* 5. *c.* 29. *quæs.* 17. & Garcia *cap.* 2. *num.* 91. eo quia reservatio non impedit fieri unionem per Ordinarium, sed suspenditur ejus effectus pro tempore provisi de illo à Papa, Sanchez *d. lib.* 7. *cap.* 29 *num.* 150. post alios ibi relatos. Dictum est, nisi reservatio beneficij esset perpetua, qualis est prima dignitas post Pontificalem, quæ semper est reservata per regulã Cancellariæ, quapropter per Episcopum nequit uniri, Sanch. *suprà num.* 152. & Garcia *n.* 92. *& sequent.* & Barbos. *suprà n.* 15.

16 Resolutio decimasexta. Episcopus nequit facere uniones temporales, ut dictum est suprà, tanquam introductas contra formam juris communis: aut saltem propter illam; faciuntque ut per has uniones non Ecclesiis, sed personis consulatur, & provisi possideant duo beneficia, & non resideant in altero toto tempore vitæ Azor. *d. lib.* 6. *cap.* 28. *quæs.* 17. Sanchez *suprà num.* 152. Barbos. *allegat.* 66. *num.* 8. post praxim Episcopalem, *part.* 1. *verb. unio*, §. 7.

Resolutio decimaseptima. Beneficium unitum assumit naturam, consuetudines, prærogativ as, & privilegia beneficii principalis, gloss. *verb. Ecclesias, in Clementina per literas, de præbendis*, ubi Cardinalis, *quæst.* 17. Imola *num.* 1. quod intelligitur, quando unio fit accessoriè: supprimitur tunc, & extinguitur beneficium unitum, nec ampliùs retinet nomen beneficii separati, sed censetur, ut prædium illius, cui facta fuit unio, Oldrad. *cons.* 257. *à num.* 15. Selva *de benefic.* 3. *part. quæst.* 12. 14. *qualitate, num.* 20. Rebuff. *in praxi, in forma nova provisionis, verb. cùm annexis.* Quare non vocatur beneficium sicut antè, sed per unionem suppressum est, nec dicitur ampliùs vacare. Attenditur natura principalis beneficii, & ejus consuetudines, & privilegia consequitur, cui est annexum, & amittit proprias prærogativas, Gonzal. *suprà gloss.* 5. §. 7. *à num.* 2. Barbos. *in l. quia tale, num.* 95. *ff. solut. matrim.* argum. *l. si ex toto, in principio, ff. de legat.* 1. *& in l. inter socerum, §. cùm inter, de pactis dotalibus, & in l. etiam, C. de jure dotium.* Ex quibus constat eadem privilegia competere augmento, quæ competunt rei cui accrescit. Alexandr. *cons.* 20. *Viso processu, post num.* 4. *vers. secundò probatur, lib.* 1. & Bartol. *in l. si convenerit, §. si nuda. n.* 2. *ff. de pignoratitia actione*, & alii, quos referens sequitur Barbos. *alleg.* 66. *num.* 41. & Garcia *suprà part.* 12. *cap.* 5. *à num.* 192. ubi de hac relatè, & Cabed. *de patronatibus regiæ coronæ, cap.* 40. *per totum.* 17

Resolutio decimaoctava. Unio potest fieri omnibus præbendis, seu distributionibus simul, ita videtur sentire sacra Congregatio *in sequenti declaratione*, hæ uniones fieri possunt in distributionibus quotidianis, ubi illæ tenues fuerint, & etiam præbendæ tenues; secus si præbendæ non essent tenues, quia hoc casu tenuitati distributionum succurri potest per remedium *cap.* 3. *sess.* 21. Idem licere censuit Congregatio, quando nullæ sunt distributiones, & præbendæ tenues, vel è contra, Garcia *de beneficiis, part.* 12. *cap.* 2. *n.* 171. quem sequitur Barbos. *d. alleg.* 66. *num.* 33. 18

Resolutio decimanona. Episcopus nequit facere unionem Capitulo sine authoritate Papæ, quia non potest authoritatem adhibere in facto proprio, etiam si fiat unio vigore Concilij *sess.* 21. *de reform. c.* 5. gloss. *verb. mensa, in d. Clementina, si una*, quam sequitur *ibi* Abbas *num.* 6. Rota Romana *in una Perusin. beneficii.* 4. *Julij* 1608. coram D. Pena, Garcia *d. cap.* 2. *num.* 168. post Oldradum *cons.* 262 *n.* 3, & alii, quos referens sequitur Barbos. *d. allegat.* 66. *num.* 30. *& sequent.* Quod intelligitur, quando unio principaliter fit Capitulo, & directè; secus quando fit utilitas indirectè Capitulo, Rota *decis.* 1. *de Ecclesiis ædificandis, in antiquis.* Poterit tamen fieri unio alicui dignitati Capituli, vel præbendæ: tunc enim non fit Capitulo, & ideo de consensu Capituli potest fieri unio per Episcopum, Rota *decis.* 788. *n.* 4. *part.* 1. diversorum, Barbos. *suprà*; etiam potest fieri unio omnibus præbendis distinctis, non simul, sed separatim, & distinctè unicuique alicujus beneficii. 19

EPITOME.

20 *Quando Ecclesia unienda subjicitur Prælatis inferioribus, requiritur consensus illorum.*
21 *Unio est irrita ex defectu conditionis, quæ requiritur.*
22 *Episcopus an possit examinare uniones antiquas non obstante præscriptione?*
23 *Archiepiscopus an possit unire Ecclesias suæ Diœcesis antequam pallium habeat?*
24 *Episcopus an possit unire nondum consecratus?*
25 *Episcopus nequit unire beneficium devolutum ad Papam propter negligentiam Ordinarij non conferentis illud.*

26 *Episco-*

26 *Episcopus quid possit in beneficio parochiali unito Monasterio, aut cuicunque operi pio, & quæ beneficia hodie unire eisdem?*

27 *Episcopus ex beneficiis per ipsum unire potest aliquod ad nutum amovibile reddere, quod erat perpetuum.*

28 *Episcopus stante Concilio, an possit unire beneficia curata loco religioso? ut regatur per ipsos religiosos?*

29 *Episcopus, an possit unire beneficia fabricæ Ecclesiæ etiam Cathedralis?*

30 *An Episcopus possit dispensare cum illegitimo ad beneficium simplex, cui est unita Parochialis?*

31 *Ætas requisita ad Parochialem, non requiritur quando est unita.*

20 Resolutio vigesima. Episcopus nequit unire Ecclesiam Abbatibus, aut aliis inferioribus subjectam, sine consensu illorum, Cardinalis *in Clementina* 1. §. *ad hæc num.* 1. *opposit.* & 2. *de statu Monach.* quinimò si Prælatus inferior habet clericos constituentes Capitulum, Episcopus non uniet sine consensu illorum. Exigitur item consensus patroni sive sæcularis, sive Ecclesiastici, quia loquuntur indistinctè de patronis, ex *cap. suggestum, de jure patronatus*, Socinus junior *in cap. sicut unire, de excess. Prælat. art.* 6. *conclus.* 8. *num.* 98. & alij, quos referens sequitur Sanchez *tom.* 2. *in præcepta Decalogi lib.* 7. *c.* 29. *n.* 168. ubi *num.* 169. subdit, quando unio fit à Legato de latere, non exigi consensum patroni Ecclesiastici, quia potest illi derogare, secus quando jus patronatus est sæculare, tunc enim requiritur consensus patroni, sicut etiam quando jus patronatus est partim sæculare, & partim Ecclesiasticum, hoc est, mixtum in gratiam laici patronis, ita Gambara *de officio, & authoritate Legati lib.* 5. *tit. de potestate illius, qui ad unionem beneficiorum*, & Azor. *tom.* 2. *Instit. moral. lib.* 6. *cap.* 28. *quæst.* 12.

21 Resolutio vigesimaprima. Unio facta ex defectu conditionum, quæ requiruntur, est irrita, nimirum quando non vocantur ii quorum interest, qui necessariò citandi sunt. Secundò quando fit unio non præmissa causæ cognitione, Rebuff. *in praxi regul.* 21. *Cancellariæ, de unionibus, gloss.* 9. *in principio.* Quòd si vocati quorum interest consensum præstare recusent, non est facienda unio, nisi tam evidens esset Ecclesiæ necessitas, ut id postularet, Rebuff. *loco citato, gloss.* 11. *num.* 3. & Azor. 2. *part. lib.* 6. *cap.* 28. *quæst.* 14. & Sanchez *d. cap.* 29. *num.* 173. Denique erit nulla unio, si non exprimatur verus valor beneficii uniendi, & ejus cui unio fit, Rebuff. *à glossa* 5. *usque ad glossam* 9. & expressa habetur *d. regula* 21. ubi Rebuff. *cit.* quibus accedit unio in qua inferior Papa Ordinarius conjungit Ecclesias causis non expressis, Azor. *d. quæst.* 14.

22 Resolutio vigesimasecunda. Episcopus potest non obstante præscriptione examinare hodie uniones, ac illarum effectum impedire, si nondum integrum effectum sortitæ sint, nisi constet ex legitimis causis factas esse: possessor tamen non ad Archiepiscopum, sed ad Pontificem debet appellare, si velit, eo quòd Episcopo conceditur, ut procedat in hoc tanquam delegatus à Sede Apostolica. Probatur, quoniam à delegato ad solum delegantem datur appellatio, *cap. super quæstionum*, §. *porrò, de officio delegati*, ubi additur etiam à Subdelegato appellandum esse ad delegantem, quoties non tota jurisdictio delegata est, sed ejus pars, vel species, ut Cov. *pract. c.* 4. *num.* 8. Sigism. Scacc. *de appellat. quæst.* 7. & *num.* 63. & *quæst.* 8. *num.* 31. & 34. Narbon. *de appellat. à Vicario, ad Episcopum part.* 1. *num.* 31. & Barbos. *in l. cùm Prætor.* §. 1. *numer.* 218. *ff. de judic.* ergo multo fortiùs appellandum est à delegato ad solum delegantem. Quare nec Legatus à latere potest in ea causa delegata, manum ponere, *cap. studuisti, de officio legati, in principio*, ubi dicitur Legatum, non posse se intromittere in causa alteri à Papa specialiter delegata, nisi ut sententiam justam confirmet, vel exequatur, Læl. Zech. *de Rep. Eccles. tit. de statu Illustriss. Legati num.* . *prope finem, vers. undecimo*, Dan. Venator. *in analysi methodica juris Pontificij lib.* 1. *tit.* 1. *aximote* 1. tum etiam non potest se intromittere Legatus de causa delegata, quia censetur privativè commissa, proinde non est appellandum ad Legatum, Cabed. *part.* 2. *decis.* 13. *num.* 6 sed ad Pontificem, ut etiam vult Henriquez *lib.* 10. *de Sacramento ordinis cap.* 28. *ad finem*, ubi notat in omnibus casibus, in quibus in Concilio Trident. conceditur Episcopis, ut cognoscant uti delegati Sedis Apostolicæ etiam ad solum Pontificem esse appellandum, Sanchez *d. c.* 29. *n.* 179.

Resolutio vigesimatertia. Archiepiscopus ante pallium acceptum non potest se appellare Archiepiscopum, *cap. nisi, de authoritate, & usu palij.* nec potest Chrisma conficere, nec ordinare clericos, nec Episcopos consecrare, nec dedicare Basilicas, nec Concilium convocare. *cap. quod sicut*, §. *præterea, de electione*, & reliqua quæ ad Ordinem Episcopalem pertinent, non verò, quæ sunt jurisdictionis. Nam hæc post confirmationem ante receptum pallium exercere potest, ita gloss. *in cap. suffraganti, de electione, notab.* 2. Hostiens. *ibi num.* 3. & 9. & *ibi* Joan. Andr. *num.* 8. Abbas *num.* 1. Bald. *num.* 1. *in fine*, Anchar. statim *in principio*, dicentes nondum recepto pallio exercere posse ea, quæ pertinent ad jurisdictionem, Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. *ad finem*, & *lib. c.* 38. *num.* 9. & *lib.* 7. *c.* 5. *num.* 66. & *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 2. *num.* 11. Cùm ergo unire beneficia, & conferre sint actus jurisdictionis, ante receptum pallium poterit eos exercere post confirmationem, licèt nondum sit consecratus, quoniam per confirmationem acquiritur exercitium jurisdictionis, Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collation. verb. nominationes, pag.* 186. & ideo potest beneficia conferre, idem Cosm. *d. tit. de collation. verb. jurisdictio, pag.* 181. Rebuff. *tit. de pacificis possessoribus, num.* 251. & Gonzal. *ad regul.* 8. §. 4. *proœmial. num.* 27. 23

Confirmatur argumento Episcopi, qui potest postquam est confirmatus, ea, quæ sunt jurisdictionis veluti excommunicare, suspendere, interdicere, visitare, corrigere, punire, Synodum convocare, beneficia conferre, Ecclesias minores conjungere, & unire, ac dividere, voti, & juramenti vincula solvere, & similia, ut probant *cap. transmissam, de electione, c. nosti, & cap. qualiter, eodem titulo*, Perez *l.* 2. *vers. probatur ulteriùs tit.* 6. *lib.* 1. *ordin. pag.* 155. Ripa *in cap. sæpe, num.* 69. *de restitut. spoliat.* Valer. Reginald. *in praxi for. pænit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 240. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut.* 136. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæst.* 5. & Barbos. *de confirmatione Episcopi, tit.* 1. *c.* 4. *num.* 7. ubi loquitur de jure communi, & procedere. Attamen de jure novo, quod habetur *in Extravagante, Injunctæ, de electione, inter communes*, requiritur, si Episcopus voluerit ea, quæ sunt jurisdictionis, exercere, ut obtineat literas Apostolicas, sine quibus nec admitti, nec recipi tanquam Episcopus potest, nec capere possessionem Ecclesiæ sibi collatæ, ita Barbos. *in l. divortio, in principio, part.* 2. *n.* 50. *ff. solut. matrim.* & Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 5. *n.* 33. quæ tamen Extravagans non procedit in Cardinalibus qui possunt exercere ea, quæ sunt jurisdictionis ante captam possessionem, & ostensionem literarum: non enim ligantur illa, ut tradit Bellencin. *de charitativo subsidio quæst.* 66. *n.* 26. refertque ita fuisse resolutum *in una Burgen. Canonicatus*, 3. *Junij* 1583. *coram Illustriss. Lancelotto*, & Gomes *in proœmio regularum Cancellariæ quæst.* 4. *num.* 9.

teste Gonzalez *de mensibus gloss. 24. ex num. 6.* Ergo Archiepiscopus nondum consecratus, sicut & Episcopus poterit conferre, unire, & dividere beneficia cùm sint actus jurisdictionis nondum recepto pallio, & ob eandem causam ante receptum pallium potest licentiam impertiri in sua Diœcesi in dispositionibus faciendis per novitios de bonis temporalibus, Sanch. *tom. 2. in præcepta Decalogi lib. 7. num. 65.* vide, quæ diximus de Archiepiscopo ante receptum pallium, supra *disp. 19. §. 2. per totum.*

24 Resolutio vigesima quarta. Ex traditis in præcedenti posse Episcopos confirmatos duntaxat omnia, quæ spectant ad jurisdictionem, qualia sunt beneficia conferre, unire, dividere? itemque peccatorum quorumdam absolutiones sibi reservare, quia hæc omnia sunt actus jurisdictionis, ideo possunt fieri per confirmatum in Episcopum ante consecrationem, Gonzal. *ad regul.* 8. §. 4. *proœmial. num. 27.* & constat *ex c. transmissam, & ex c. nosti, & qualiter, de electione, & ibi* Barbos. post alios, & diximus *disp.* 20. *§. 3. numer.* 1.

25 Resolutio vigesimaquinta. Episcopus nequit unire beneficia devoluta ad S. Pontificem ob negligentiam Episcopi, cujus erat conferre, ita Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg. 66. num.* 16. in pœnam scilicet negligentiæ suæ potestatis, tollitur Episcopo potestas uniendi, sed fallitur omnino, ut bene notat Azor. *d. c. 28. quæst.* 15. dicens posse Episcopum conjungere beneficia ita devoluta ad Pontificem, quia jus devolutum non adimit Episcopo potestatem uniendi, cùm habeat proprietatem, & ideo habet jus ordinandi de beneficio, ita Rebuff. idem tradit *de devolutionib. num.* 31. quia diversum est jus uniendi, & conferendi. Nam Episcopus quamvis conjungat beneficium, non aufert potestatem Papæ, ut illud tunc conferat; conferre autem ad titulum beneficij pertinet; conjungere verò spectat ad ipsius beneficij proprietatem. Unde jus habens in proprietate, seu habens proprietatem, habet etiam jus ordinandi de beneficio; quo non semper utitur is, qui confert, sequitur Sanchez post alios ex antiquioribus scribentes *d. c. 29. num.* 149. cum aliis.

26 Resolutio vigesimasexta. Episcopus de jure communi habebat facultatem uniendi beneficia curata Monasteriis, aut aliis beneficiis: hodie tamen interdicitur unio eisdem cujuscumque beneficij curati Monasterio, aut cuicunque operi pio, aut beneficiis simplicibus, ut videre est in Tridentin. *sess.* 24. *c.* 13. Excipiuntur aliqui casus, de quibus suprà *in hoc* §. videlicet uniones, quæ fiunt pro fundatione, dotatione, argumento, vel conservatione Collegiorum, & aliorum piorum locorum Gonzal. *super reg.* 8. *gloss. 5. §. 7. num.* 46. & Barbos. *in remiss. ad d. c.* 13. *n. 3. vers. salvari, & excipi.*

27 Resolutio vigesimaseptima. Episcopus ex beneficiis perpetuis à se uniendis potest facere aliquod ad nutum amovibile accedente consensu patroni, si fortè sit juris patronatus. Ratio, quia potest unire beneficia, eaque dividere, & de novo creare, *c. sicut unire, de excessib. Prælator.* Azor. *suprà lib. 6. c. 8. quæst. 6.* Garcia *part.* 12. *c.* 2. *num.* 62. & Sanchez *d. c.* 20. *num.* 147. *& sequentib.* quamvis collatio beneficii propter Episcopi negligentiam devoluta esset ad Papam. Ex hoc autem cessabit in Episcopo jus instituendi in ea Capellania, seu beneficio, nec transfertur in patronum, quinimò cessabit jus præsentandi in beneficio, sed patrono dabitur libertas præstandi Capellanum, & amovendi illum quoties voluerit, Sanchez *d. lib. 7. c. 29. num.* 689. ex Navarro *lib. 1. consiliorum, tit. de officio Ordinarii in priori edit. conf. 6. à num.* 1. *usque ad 3. & in novissima edit. conf. 9. num. 1.* Confirmatur ex *cap. præcipimus, & c. pluries* 16. *quæst.* 1. *& c.* 1. *de rebus Eccles. non alien. lib.* 6. ex quibus deducitur Ordinarium posse non solùm unire beneficia inferiora, sed etiam extinguere, ac dividere, & facere, ut Rector perpetuus fiat temporalis, & ad nutum amovibilis, Navarrus *suprà conf. 9. num.* 1.

Resolutio vigesimaoctava. Stante Concilio integrum est Episcopo unire Religioni beneficium aliquod intra suam Diœcesim, dummodo non sit curatum: hoc autem interdicitur uniri loco religioso, nam Tridentinum interdixit unionem extra diœcesim in qua est Monasterium: insuper interdixit unire beneficia curata; ergo in reliquis manet jus commune incorrectum, & tribuitur in reliquis Episcopo potestas integra uniendi in quibuscunque casibus jure communi permissis. Poterit item Episcopus statuere, ut beneficia sæcularia unita Religioni gubernentur per religiosos, Felin. *c. in nostra, corol. 40. num. 42. notab. 3. de rescriptis,* & Selva *de benefic. part. 3. quæst.* 11. *n.* 126. quos referens sequitur Sanch. *d. c. 29. num.* 187. *& sequent.* 28

Resolutio vigesimanona. Episcopus potest unire beneficia fabricæ Ecclesiæ Cathedralis etiam, Imola *in Clementina, si una n. 14. de rebus Ecclesiæ, & in c. cùm accessissent n. 4. de constit.* Rota *decis.* 133. *n. 6. part. 2. diversor.* 29

Huic resolutioni videtur adversari declaratio super *cap.* 15. *sess.* 24. data Episcopo Tudertino, quæ sic habet: *Episcopus, seu Ordinarius non potest simplicia beneficia unire distributionibus Cappellanorum Ecclesiæ Cathedralis pro divini cultus augmento, & similiter non potest eas uniones facere fabricæ, seu sacristiæ, ob ejus paupertatem ad ornatum, & alia Ecclesiæ necessaria, etiam attento, quòd sufferat omnia onera dictæ Ecclesiæ, & parum possideat,* Nihilominus declaratio intelligenda est non posse Episcopum per illud decretum eisdem cap. 15. & ex vi ejus facere istas uniones, cùm loquatur solum de præbendis. Non tamen negat posse facere Episcopum alias uniones ex jure communi, Garcia *d. part. 12. c. 2. n. 79. & sequentib.*

Resolutio trigesima, Episcopus non potest dispensare cum illegitimo ad beneficium simplex, quod sacrum Ordinem requirit non jure communi, sed statuto, consuetudine, vel privilegio, quia in hisce beneficiis Episcopus nullum jus, nec potestatem habet, gloss. *verb. tale, in c. 1. de filiis presbyterorum in 6.* & *ibi* Archid. & Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. c. 3. quæst.* 15. Secus in beneficio simplici etiam Cathedralis Ecclesiæ inferiori, quamvis habeat Parochialem Ecclesiam unitam accessoriè in quo eventu poterit dispensare cum illegitimo, ut obtineat etiam Parochialem accessoriè conjunctam, eo quia, quod accedit alteri, sequitur conditionem, & naturam principalis, ita Rebuff. *in tract. nominat. q. 16. n. 27.* Stephanus Gratian. *discept. forens. c. 273. n. 47.* Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 5. §. 7. n. 18.* & Campanil. *in diversor. juris Canon. rubr. 11. cap. 13. num.* 83. In beneficiis autem requirentibus sacrum Ordinem nequit Episcopus dispensare cum illegitimis per dictam glossam *verb. Tale, & ibi* Joannes Monachus *n. 8.* & Campanil. *d. c. 3. n.* 85. 30

Resolutio trigesima prima. Constat ex superiori resolutione non requiri scilicet ætatem necessariam in obtinente Parochialem, quando Parochialis est unita, sed sufficere ætatem ad beneficium principale, putà Canonicatum, seu dignitatem necessariam, ita Galet. *in Margarita casuum conscientiæ, verb. Canonicus quintò, & verb. Parochus.* praxis nova Episcopalis *part. 2. c. 5. num. 21. pag.* 330. Garcia *de benefic. part. 7. c. 4. à num.* 30. ubi refert declarationes sacræ Congregationis id expressè decidentes. Idem repetit *part. 12. c. 2. n.* 26. Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decis.* 735 *in 1. edit. & resolut.* 512 *in 2. edit.* quamvis 31

Petrus

Pertus de Perusio *in tract. de unionib. Ecclesiarum c. 7. quaest. 3.* velit unitam Parochiali beneficio sine Cura requiri ætatem 22. annorum, quod est falsum, quia beneficium sine Cura non requirit eam ætatem, Gonzal. *gloss. 9. num. 4.*

§. VII.

Quid possit Episcopus in beneficiis juris patronatus?

EPITOME.

1 *Jus patronatus tam Ecclesiasticum, quàm laicale quibus modis acquiratur?*

2 *Episcopus non potest acquirere jus patronatus per augmentum dotis.*

3 *Jus patronatus ex fundatione, constructione, & dotatione, ut acquiratur, an requiratur consensus Episcopi?*

4 *Prælati inferiores Episcopo non possunt præstare consensum ad jus patronatus acquirendum.*

5 *Capitulum Sede vacante, an possit facere facultatem ædificandi Ecclesias, ut acquiratur jus patronatus, & quid de Vicario generali?*

6 *Consensus Episcopi in translatione juris patronatus qualis debeat esse?*

7 *Consensus Episcopi in translatione jurispatronatus an debeat esse expressus, & an possit præstari post factum,*

8 *Episcopi consensus requiritur quando donatio fit ab Ecclesia alteri Ecclesiæ; secus si donatio jurispatronatus fiat religiosis per patronum etiam laicum.*

9 *Sine consensu Episcopi non potest donari jus patronatus à patrono, filio compatroni.*

10 *Jus patronatus quando transfertur cum hæreditate, non requiritur consensus Episcopi.*

11 *Jus patronatus quando transfertur in laicum, requirit consensum Episcopi, secus si transferatur in clericum nomine Ecclesiæ?*

12 *Episcopus an debeat instituere præsentatos à patronis?*

13 *Patroni non habent jus præsentandi in actu, nisi à tempore vacationis.*

14 *Patroni an possint se ipsos præsentare?*

15 *Patroni intra tempus sibi concessum, an possint variare?*

16 *Patronis non præsentantibus intra terminum præscriptum, Episcopus, vel prorogabit tempus, vel de rectore providebit.*

17 *Patronus excommunicatus præsentans, si est Ecclesiasticus, nulliter præsentat, si est laicus, validè.*

18 *Patrono spreto Ecclesiastico valida est resignatio, secus si est laicus.*

19 *Jus patronatus in donationibus factis à Rege non intelligitur, nisi exprimatur.*

20 *Patronus non cadit à jure præsentandi, si præsentet intra tempus, & petat confirmationem, quamvis præsentatus non instituatur, & intra quantum tempus debeat præsentare & an præsentatus debeat comparere coram Episcopo, & an possit absens institui, ibid.*

21 *Patronus si semel, bis, vel ter præsentet, quæ præsentatio prævaleat?*

22 *Tempus patrono, quando incipiat currere, ut teneatur præsentare?*

23 *Patronus lite pendente non potest præsentare.*

24 *Patronus mortuo resignante infra viginti dies potest iterum præsentare ad beneficium juris patronatus.*

25 *Patronus Ecclesiasticus si præsentet duos æquè idoneos, Episcopus instituet quem maluerit.*

Quæstio prima, quot modis acquiratur jus patronatus tam laicum, quàm Ecclesiasticum? Certi juris est acquiri tribus potissimum modis, fundatione nimirum, constructione, & dotatione, gloss. *in c. piæ mentis 16. quæst. 7.* Paul. de Citadinis *5. part.* Schaphil. *de literis gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi, §. de juris patronatus prærogativa*, Rebuff. *in praxi 3. part. Signaturæ, verb. nec non juris patronatus num. 3.* Mandos. *de signatura gratiæ, tit. de reservatio. juris patronatus, lib. 1. tit. 15. pag. 1.* Fuscus *de visitat. l. 2. c. 10* Rochus Veronen. *de visitat verb. de jure patronat.* Navar. *cons. 7. de jure patronat.* Perez *l. 1. gloss. 1. tit. 6. lib. 1. ordin.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 31. à n. 1.* Francisc. Leo *in thesaur. for. Eccles. part. 2. c. 6. n. 25.* Gonzal. *in regul. 8. gloss. 18. à n. 33.* & Garcia *de benefic. part. 5. c. 9. à num. 36.*

Ambigi potest, an requirantur hæc tria simul, fundare scilicet, construere, & dotare, ut acquiratur jus patronatus? Respondet Julian. Vivian. *in praxi juris patr. part. 1. lib. à num. 37.* cum Cardin. *in c. nobis, de jure patronatus, n. 3. opposit. 4.* Si Ecclesia sit constructa in fundo Petri illo inscio, & postea eidem placeat transferre dominium fundi in Ecclesiam, fieri patronum. Quin etiam si quis donet fundum pro Ecclesia construenda, & aliter eam construat hoc est, faciat expensas in construendo Ecclesiam materialem, & alter eam dotet, omnes effici patronos, volunt Abbas *in rubric. de jure patronatus num 6.* & Julian. Vivian. *in 4. praxi juris patron. part. 1. lib. 1. c. 1. n. 33.* & ex consequenti habens jus utile in fundo in quo ædificatur Ecclesia, & alter directum dominium, si præstet consensum constructioni, erunt compatroni. Vivian. *ubi proximè n. 40*

Fundare ergo est fundum assignare, seu dare, construere est expensas facere in fabricanda Ecclesia, dotare denique ad effectum consequendi jus patronatus est Ecclesiam dotare quando absque illa fuit fundata, & erecta: debet tamen dos assignari sufficiens ad necessaria ministrorum ad luminaria, Abbas *in cap. cùm sicut num. 5. de consecrat.* gloss. *verb. clericum, in cap. ut quisque, de vita, & honest. cleric.* Nihilominus si quis fundum assignet, non propterea statim quæritur illi jus patronatus, sed secuta constructione, & dotatione, vel ab ipso fundatore, vel ab aliis, Abbas *cons. 106. 2. part.* eo quia nemo potest dici patronus Ecclesiæ, quæ nondum est, vel fortè non erit, Corras. *de beneficiis 4. part. cap. ult. num 3.* & deducitur ex *cap. ad audientiam. 2. de Ecclesiis ædificandis.* atque ita non sufficit fundare, & construere Ecclesiam, sed requiritur illius perfectio, ut acquiratur jus patronatus, ut notat Lambertin. *de jure patron. part. 1. lib. 1. q. 4. art. 1.* & Vivian. *d. part. 1. lib. 2. c. 3. n. 1.*

Hinc sequitur non acquiri jus patronatus ex reædificatione Ecclesiæ, nisi sit omnino diruta, ita ut amittat consecrationem, seu benedictionem; tunc enim consequentur perinde ac si ab initio construeretur: secus si Ecclesiam reficiat non omnino destructam, gloss. *in cap. 3 de jure patronatus.* Mandos. *d. tit. de reservat. juris patr. vers. magna est disputatio*, Menoch. *cons. 90. n. 27. & cons. 336. n. 5.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 5. collect. 1559.* & Stephan. Gratian. *discept. foren c. 177. n. 26.* ubi tradit ad acquirendum jus patronatus ex reparatione exigi totalem restaurationem ipsius Ecclesiæ funditus dirutæ, ita ut egeat nova consecratione, per *c. de fabrica, de consecratione dist. 1.* ubi verò sacræ ædes omnino destructa, reædificata fuerit ab alio ex eadem materia, qua fuit à principio erecta, quamvis erigenti non quæratur jus patronatus; attamen prior patronus privatur jure suo, quòd extincta re,

Mmmm ex-

extinguitur ususfructus illius, gloss. *in cap. quoniam 3. de jurepatronat.* Azor *instit. moral. part. 2. lib. 6. c. 19. quæst.* 10. neque obligatio semel extincta resurgit, *l. ref. §. aream, ff. de solutionibus.*

2 Quare non quæritur jus patronatus ex reædificatione, seu refectione Ecclesiæ, nisi totali, Bursatus *consl.* 310. *à n.* 3. *vol.* 3. Spinò *in speculo testamenti gloss.* 4. *princip. n.* 8. & Azor *ubi proximè.* Sicut etiam ex augmento dotis non acquirit Episcopus jus patronatus, cùm necesse sit ad illud acquirendum amisisse Ecclesiam dotem totam suam, ut ex constitutione alterius dotis novæ illud quæratur, Felin. *in c. venerabilis n.* 37. *de exceptionibus*, & alii apud Gonzales, quibus adhæret *in glossa* 18. *n.* 53. Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 340. & Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 177. *n.* 24. *&* 25. & latè Barbos. *in d. c. quoniam, de jurep atron. n.* 7. *v. sic etiã.*

3 Ut autem acquiratur jus patronatus ex fundatione, constructione, & dotatione, requiritur authoritas, & consensus Ordinarii; aliàs non acquiretur, *c. nobis, de jurepatronat.* per textum, *cum assensu diœcesani.* Nomine autem Ordinarii intelligitur ille, in cujus loco fundatur Ecclesia, & is debet præstare consensum, quamvis sit Prælatus inferior Episcopo, dummodo habeat Episcopalem jurisdictionem, praxis Episcopalis *verb. jus patronatus*, §. 5. Cardin. *in d. c. nobis, n.* & Julian. Vivian. *in praxi juris patronat. part.* 1. *l.* 1. *c.* 1. *n.* 30. *& l.* 2. *c.* 1. *n.* 11. dicentes consensum esse præstandum ab Ordinario loci, in quo fundatur Ecclesia. Sufficere autem quemlibet prælatum inferiorem tradit idem Vivian. *part.* 1. *l.* 2. *c.* 1. *n.* 17. quem referens sequitur Barb. *in d. c. nobis. n.* 2. *& alleg.* 70. *n.* 30. Quare ex contructione Ecclesiæ facta de assensu, & authoritate Ordinarii acquiritur jus patronatus, absque alia reservatione, Lambertin. *in tract. de jurepatronatus part.* 1. *l.* 2. *q.* 2. *art.* 4. *in eodem libro* 1. *part.* 5. *art. secundæ q. princip. n.* 12. Azor *instit. moral. part.* 2. *l.* 6. *c.* 19. *q.* 7. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesf. resolut.* 123. *n.* 2. *& in collect. decis. part.* 5. *collect. decis. part.* 5. *collect.* 1646. quibus accedit Garcia *part.* 1. *c.* 9. *n.* 62.

4 Ex dictis patet Prælatos inferiores Episcopo, qui non habent jurisdictionem Episcopalem, non posse præstare consensum ad effectum acquirendi jus patronatus. Ratio, quia Ecclesia non potest ædificari sine consensu Episcopi, text. *in c. nemo, & in c. placuit, de consecratione dist.* 1. *& in c. ad hæc, de religiosis domibus, & in c. cùm olim.* 14. *v. insuper, de privileg.* Rocch. *de jurepatron. verbo construxit, n.* 8. Selva *de beneficiis part.* 1. *quæst.* 6. *à n.* 9. praxis nova Episcop. *part.* . *c.* 5. *à n.* 1. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 11. Cùm ergo Prælati inferiores, qui non habent jurisdictionem Episcopalem, nequeant concedere licentiam ædificandi Ecclesias, non poterunt in consequentiam præstare consensum ad jus patronatus acquirendum. Unde *in una Im len. juris patron.* 18. Novembris 1598. coram D. Cantuccio, quæ est *in* 2. *part. diverf. decis.* 8. fuit resolutum Abbatem, qui habebat potestatem dandi licentiam ædificandi Ecclesias intra terminos suæ Parochiæ, posse præstare authoritatem, & consensum acquisitioni juris patronatus Barb. *alleg.* 70. *n.* 11.

5 Quæstio secunda, an Capitulum Sede vacante possit facere facultatem erigendi Ecclesias ad effectum, ut erigentibus quæratur jus patronatus. Et quid de Vicario generali? Quoad primum quæsitum, Calder. *cons.* . *de jure patronat.* affirmat, sequitur Pavin. *de offic. & potest. Capituli Sede vacante* 30. *q. secunda parte, num.* 5. Lambertin. *de jure patronat. part.* 5. *c.* 9. *n.* 79. *l.* 1. *part.* 1. *q.* 5. *art.* 9. Garcia & Julian. Vivian. *in praxi juris patronat. part.* 1. *l.* 1. *c.* 1. *n.* 12. eo quia Capitulum Sede vacante succedit Antistiti defuncto in omnibus, quæ jure communi competunt jurisdictioni Episcopali, exceptis nonnullis speciatim jure prohibitis. Pavin. *suprà part.* 1. *cap.* 3. *num.* 3. Navarr. *consil.* 44. *num.* 1. *de temporibus ordinationum, & consil.* 7. *de filiis presbyterorum*, Suar. *de censuris, disp.* 7. *sect.* 2. *n.* 4. Flamin. 5. *resignat. lib.* 7. *quæst.* 23. *num.* 11. *cum sequentibus*, Molin. *de justitia, tract.* 5. *disp.* 1. *n.* 1. *&* 2. *&* 10. Gutierr. *Canon. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 710. & Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decis.* 357. *n.* 4. *in* 1. *edit. & resolut.* 305. *n.* 4. *in* 2. *edit.* ubi concludit Capitulum succedere in omnibus tam jurisdictionis voluntariæ, quàm contentiosæ. Ergo in nostro casu potest, siquidem non est ex casibus exceptis, ita *suprà* relati, quibus accedit Barbos. *d. alleg.* 70. *num.* 32.

Quoad secundum de Vicario generali Episcopi dicendum est jus patronatus ex causa dotationis, fundationis, vel constructionis ad reservationem non habere authoritatem à Vicario sine speciali mandato. praxi Episcopali *verb. Vicarius* §. 13. Vivian. *in praxi juris patronat. part.* 1. *lib.* 1. *c.* 1. *n.* 24. Sbroz *lib.* 2. *de officio Vicarii, quæst.* 197. post Rebuff. *in praxi tit. de forma Vicarii, n.* 184. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut.* 469. sicut nec potest parochias novas exigere sine mandato speciali Episcopi, Barbos. *alleg.* 54. *num* 74. *& sequent.* Accedit non posse Vicarium sine mandato Episcopi speciali confirmare donationem jurispatronatus, Calderin. *cons.* 1. *de officio Vicarii*, Rota *decis.* 2. *de confirmatione, in novis* sequitur Garcia *dict. p.* 5. *c.* 9. *n.* 77.

Quæstio tertia, Qualis debeat esse consensus in 6
translatione juris patronatus, & an sufficiat tacitus, & an requiratur in ipso actu, an postea? In primis requiritur omnino consensus Episcopi in translatione jurispatronatus, ut intelligat, an fortè labes simoniæ interveniat. Nam absque consensu translatio in laicum non valet, *c. unico, in principio, de jurepatronatus, lib.* 6. Vivian. *d. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 24. & Mantic. *decis.* 86. *n.* 5. Ratio, quia potest intervenire simonia, & ideo Episcopus debet consentire præmissa causæ cognitione, & hoc modo fit laicus capax jurispatronatus per consensum, Vivian. *de part.* 1. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 6. *& n.* 7. sufficitque consensus duntaxat Episcopi sine consensu Capituli. Item consensus debet esse expressus, ut per Tiraquel. *de jure mariti gloss.* 7. *n.* 13. Caldas Pereira *de resolut. emphyt. c.* 11. *n.* 3. facit lex nostra *lib.* 4. *tit.* 38. *in principio, & l.* 3. *tit.* 47. etiam *in principio*, accedit *c. continebatur* 2. *de his, quæ fiunt à Prælatis, in gloss. contradicente*, ibi, *ideo necessarius est ibi expressus consensus* Potest tamen consensus Episcopi in trãslatione jurispatronatus præstari post factum per textum *in c. cura* ibi, *habuerit postea consensum, de jurepatronatus*, Mandos. *ad reg. de impetr. benefic. vacant. per. obitum, q.* 31. *n.* 2. Mantica *decis.* 84. *n.* 7. ubi vult si priori loco, & tempore fiat donatio juris patronatus sine consensu Episcopi, & posteriori loco fiat altera ejusdem patronatus de consensu Episcopi, posterior præfertur; sive ergo præcedat consensus actum, sive sequatur, actus est validus. Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 8. *n.* 105. Caldas Pereira *de extinctione emphyt. c.* 11. *num.* 7. & Sarnen. *in regula de infirmis resignat. quæst* 26. *num.* 3. & Gomez *in l. Tauri* 53. *num.* 6. & Tiraquel. *de jure mariti gloss.* 6. *num.* 1. *cum sequentibus.* Consensus namque postea præstitus idem operatur, ac si antea fuisset præstitus, nisi consensus requiratur pro solemnitate, aut forma actus: tunc enim post actum intervenire non potest, sed debet in ipso actu præstari, Tiraquel. *ubi proximè gloss.* 6. *num.* 3.

Quæstio quarta, an Episcopi consensus requiratur, quando donatio fit ab Ecclesia alteri Ecclesiæ, & 8
quid si donatio jurispatronatus fiat religiosis locis per patronum etiam laicum? Quoad primum dic re-

requiri consensum Episcopi, quia sine illo Ecclesia alienare non potest, *cap. sine exceptione 12. quaest. 2. cap. Abbates, cap. placuit, hac eadem causa, & quaestione, & cap. illud, de jure patronatus, & cap. illud, de jure patronatus, & cap. cura, eodem titulo*, ubi notatur, quòd donatio juris patronatus, nisi sit facta consentiente Episcopo, non est valida, Tiraquel. *in l. si unquam, verb. donatione largitus; num.* 353. Nam quando actus non potest fieri sine consensu talis personae, in eo casu requiritur consensus per modum solemnitatis Rebuff. *in compendio alienationis num.* 15.

Secus si donatio juris patronatus fiat per patronum etiam laicum Religiosis: tunc enim non requiritur Episcopi consensus, Vivian. *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 4. nu. 9. pag.* 167. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 177. *n.* 3. Soar. *de Religione, tom.* 1. *tractatu de simonia, lib. 4. cap. 28. n.* 15. & Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 20. q.* 5.

9 Quaestio quinta, an sine consensu Episcopi possit donari jus patronatus à patrono sui compatroni filio? Responde negativè quia filius compatroni non est compatronatus; & ideo sicut quando sunt duo, aut plures patroni, & unus alteri donat, aut relaxat jus patronatus Ecclesiastici, requiritur Episcopi consensus, per *cap. illud, de jure patronatus*; sic etiam quando donat compatronus filio compatroni. Caldas Pereira *de potest. eligendi cap. 1. n. 24. & de extinctione cap. 8. n.* 4. Abbas *in d. cap. illud.* Ratio, quia in hoc casu datur alienatio. Secus si juris patronatus translatio fiat ab uno patrono alteri compatrono: tunc enim non requiritur consensus Episcopi, Peregr. *cons. 85. n. 6. vol. 3.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 20. quaest.* 6. Campanil. *in diversor. Canon. rubr. 11. cap. 13. num.* 369. quia non est propriè alienatio, quae fit compatrono, Abbas *in cap. ex insinuatione, de jure patronatus*, sequitur Jason *in l. qui Romae, §. duo fratres, ff. de verbor. obligat. col. antepenult. vers. Nam licèt decisio.* Felin. *in cap. quae in Ecclesiarum, de constit. n. 89. vers. Octava declaratio*, quae opinio est verissima, non requiri scilicet consensum Episcopi, quando alter patronus compatrono relaxat jus patronatus, teste Caldas Pereira *suprà utrobique.*

10 Quaestio sexta, an requiratur consensus Episcopi, quando jus patronatus transfertur cum haereditate, & universitate bonorum? Respondeo negantèr: tunc enim transit absque Episcopi approbatione, ita Lambertin. *de jure patronat. lib. 1. part. 2. art. 1. in fine, & art. 2. in fine, quaest.* 5. Covarr. *lib. 2. variar. cap. 18. n* 8. Molin. *de justitia, tract. 2. disp. 620. n.* 6. Menoch. *cons. 90. n. 118. &* 125. Garcia *de benef. part. 3. cap. 9. n.* 11. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 5. collect.* 1679. & Vivian. *in praxi juris patronatus part. 1. lib. 4. cap. 1. n.* 2. Quinimo jus patronatus potest transire ad quoscunque haeredes, etiam extraneos, quamvis sit Ecclesiasticum, ut per Cov. *lib. 2. variar. cap. 18. num.* 6. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 4. collect.* 1025. Caldas Pereira *de emptione cap. 12. nu.* 16. nisi in fundatione adjiciatur clausula, quòd transeat solùm ad haeredes sanguinis, de consensu Episcopi. Roch. *de jure patron. verb. ipse, vel is, n.* 18. & Vivian. *d. lib. 1. cap. 1. n.* 61. Idem dicendum est, si haeredes inter se concordent de alternis vicibus praesentando Rectorem, quod facere possunt propria authoritate inconsulto superiore, ut docet Cened. *ad sextum collect. 7. n.* 2. Tiraquel. *de jure primog. quaest. 17. opin. 5. num.* 2. & Azeved. *l. 9. num. 2. tit. 6. lib. 1 novae recopilat.*

Eodem modo jus patronatus consistens in aliqua Universitate bonorum etiam temporalium, si bona vendantur, permutantur, vel aliter alienantur, transit in acquisitionem inconsulto Episcopo, Cavalcan. *decis. 31. à num. 16. part.* 5. Mantic. *decis. 140. numer.* 2. Cardin. Tusch. *litera I. conclus. 612. in fine*, Mari Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 40. nu. 5. & resol. 60. num. 13. & resol.* 108. & Azor. *instit. mor. part. 2. lib. 6. cap. 20. quaest.* 8. Idem dicitur de jure patronatus, consistente in aliquo castro, aut oppido dato in dotem cum eo oppido, seu castro transeunte in maritum. Non enim requiritur consensus Episcopi, per textum *in cap. ex literis, & in cap. cùm seculum, de jure patronatus*, ubi Abbas. Transit enim jus patronatus cum bonorum possessione, quibus inseparabiliter adhaeret, ut per Soar. *de religione tom. 1. tract. 3. lib. 4. cap. 28. à num. 12. & à numer.* 18. Spin. *in specul. testam. gloss. 4. principal. numer.* 111. & Surd. *de aliment. tit. 9. quaest. 22. nu. 27. &* 28. Non tamen in hujusmodi alienationibus sub bonorum generalitate, debet fieri mentio juris patronatus, quòd si fiat mentio illius, invalida est alienatio, seu venditio illius, sequitur Sanchez *in praecepta Decalogi, lib. 2. cap. 19. num.* 12. nimirum, si fiat in alienatione rei universalis mentio juris patronatus, dicendo, & jus patronatus: tunc enim vult non transire in emptorem, seu acquisitorem jus patronatus; secus si dicat, vendo tibi haec bona cum jure patronatus: tunc enim transit in emptorem cum bonis, quibus inhaeret inseparabiliter, quae distinctio non placet; proinde oportet, ut non fiat mentio juris patronatus in translatione universali bonorum, Ludovic. Roman. *cons. 368. post num.* 1. & est simonia *cap. de jure. de jure patronat.*

Quaestio septima, an jus patronatus, quando transfertur in laicum, requirat consensum Episcopi? Respondetur jus patronatus à laico, in laicum transferri non posse, sine consensu Episcopi, quomodocunque translatio fiat. Rota apud Farin. *dec. 387. à n. 4. part. 1. recent. & decis. 257. nu. 1. eadem part.* 1. Seraphin. *decis. 884. n.* 1. Cardin. Mantic. *decis. 86. nu.* 5. Nam donatio juris patronatus, seu juris praesentandi sine consensu Ordinarii, non apud Farin. *suprà decis. 576. part. 2. recent.* sed in omni eventu praesumitur consensus Episcopi accessisse stante donationis effectuatione, Lambertin. *part. 2. primi libri 19. princip. art.* 8. Decius *cons. 639. n.* 1. & alii, quos refert Rota apud Farin. *decis. 707. n. 5. part.* 2. Ex quibus sequitur jus patronatus permutari, aut cedi non posse sine consensu Episcopi, ut per Roch. *in tract. de jur. patron. verb. ipse, vel is à quo, quaest. 16. n.* 28. Azor. *d. cap. 20. quaest.* 7. Vivian. *in praxi juris patron. part. 1. lib 4. c.* 3. ubi de permutatione. Quòd autem cedi nequeat inconsulto Episcopo, docent Puteus *dec. 16. lib.* 2. Decian. *cons. 541. n.* 2. & Rota apud Farin. *dec. 736. n. 6. part. 1. recent.* 11

Longè aliter quando jus patronatus transfertur in Ecclesiam, aut Clericum nomine Ecclesiae: tunc non requiritur consensus Episcopi, Roch. *de jure patron. in verb. ipse, vel is, à quo, quaest. 16. n.* 28. Vivian. *in praxi juris patron. part. 1. lib. 4. cap.* 3. & alii apud Barbos. *alleg. 71. nu.* 31. idem dicitur in cessione, Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. jus, num.* 15.

Quaestio octava, an debeat instituere Episcopus praesentatos à patronis, & quantum temporis concedatur patronis ad praesentandum? Responde praesentatos à patronis, intra tempus à jure datum quocumque die, etiam feriato, posse institui, & praesentari cùm sit actus extrajudicialis, & sapiat spiritualem, & ideo validè potest fieri diebus feriatis. de praesentatione loquitur Caldas Pereira *de resolut. emphyteut. cap. 13. n* 5. Vivian. *suprà lib. 7. cap. 1. num.* 5. Cardos. *in praxi judicum, verb. feriae n.* 3. item praesentatio est actus voluntarius, proinde potest fieri extra dioecesim illius, qui potest instituere ubicunque inveniatur: idem de institutione vult Vivian. *in praxi juris patronatus, c. 1. n.* 9. ubi tamen contrarium resolvit, quando litigium excitatur inter praesentatos; tunc enim processus extra territorium debentis instituere fieri non potest. 12

Tempus patrono laico datum ad praesentandum est

est quadrimestre; Ecclesiastico verò Patrono semestre conceditur, ita *cap. unicum, de jure patronatus, in 6.* & est communis, & absolutè, cùm vacat aliqua Ecclesia, ne diu maneat in suspenso, laicus intra quadrimestre debet præsentare, Ecclesiasticus intra semestre. Tempus ad præsentandum concessum incipit currere à die vacationis beneficii, text. *in cap. 2. de supplen. neglig. Prælat. & in cap. 2. §. cùm verò, de concess. præben.* ex sententia Rebuff. *in praxi benefic. lib. 1. tit. de devolut. num. 5.* & Perez *l. 2. vers. quæro ulterius, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 153.* Nihilominus verius est non currere tempus, nisi a tempore notitiæ, seu scientiæ, & non à tempore vacationis, ut per Tiraquel. *de retract. lignag. §. 35. gloss. 4. à principio*, praxis Episcopalis *part. 1. verb. jus patronatus*, §. 8. *dub. 1.* Caldas Pereira *de renovat. emphyt. quæst. 6. n. 24.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 26. quæst. 10.* Flores de Mena *var. lib. 1. quæst. 3. numer. 6.* Less. *de just. lib. 2. c. 37. num. 27.* Campanil. *in diversor. juris, rubr. 11 c. 13. num. 393.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 184. num. 1.* Garcia *de benefic. p. 10. c. 2. num. 34.* Perez de Lara *de anniverʃ. lib. 2. cap. 9. n. 35.* & Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 6. n. 132.* Quocirca absenti non currit tempus, aut impedito, *c. quia*, & gloss. *de concess. præben.* videlicet, si absit causa Reipublicæ, vel sit in carcere injustò detentus, & non habeat tutum accessum. Similiter si est impeditus, Valasc. *cons. 130. n. 31.* Flamin. *de resignat. lib. 11. quæst. 13. n. 11.* Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 34. n. 21.* Garcia *d. part. 10. c. 2. n. 17.*

Porro institutio cùm sit actus extrajudicialis, potest fieri die feriato, atque extra territorium, & diœcesim; sicut præsentatio dummodo fiat extra sententiam, & strepitum judicii, Lambertin. *de jure patron. lib. 2. part. 3. quæst. 1. num. 12.* poteftque fieri in loco quocunque honesto, Lambert. *art. 10.* nisi cum plena causæ cognitione ad institutionem procedatur, Lamber. *suprà art. 11.* Roch. *verb. competens alicui, quæst. 34.* Non est tamen tempus à jure præfixum Ordinario ad instituendum: sicut præfixum est collatori ad conferendum, Anastas. Germon. *de indult. Cardin. §. volumus, à num. 76.* Roch. *de jur. patron. verb. honorificum, n. 55.* Garcia *d. part. 10. cap. 4. num. 1.* & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol. 2* c. post alios, potest tamen compelli instituens ad instituendum, præfixo priùs certo termino per superiorem ad instituendum intra illum, putà, si ad Episcopum pertineat institutio, poterit ejus Metropolitanus Episcopo limitare tempus, ejusque negligentiam supplere; quin potiùs ubi primum Episcopus sine causa de die in diem institutionem proroget, appelletur ad ejus Metropolitanum, Lambert. *suprà lib. 2. part. 3. quæst. 2. art. 6. & art. 7.* Praxis Episcopalis *part. . verb. jus patronatus*, §. 8. *dub. 3.*

Si autem ex negligentia instituentis, aut conferentis devolvatur institutio, seu collatio ad Superiorem, ipse habebit semestre ad instituendum, aut conferendum, Abbas *in cap. causam quæ, num. 6. de electione.* Ricc. *in praxi aurea resolut. 184. num. 1.* Garcia *de benefic. part. 10. cap. 2. à principio*, & alii, quos referens sequitur Barbos. *part. 3. alleg. 58. nu. 1.* ubi *n. 2.* id extendit ad omnia beneficia etiam in Cathedralibus, & aliis Ecclesiis, tam sæcularibus, quam regularibus constituta, & Hospitalia conferuntur in titulum beneficii, & semestre currit à die notitiæ, *cap. 2. & ibi* gloss. *verb. infra sex menses, de concess. præbendæ*, Caputaq. *decis. 348. p. 1.* dicens hoc habere locum etiam præfiniente testatore tempus ad præsentandum, & instituendum, quia voluntas testatoris debet præsumi secundùm dispositionem juris.

Quæstio nona, quando habeant patroni jus præsen-
13 tandi in actu? Duenn. *reg. 279.* tradit patronos in habitu habere jus præsentandi; illud tamen non habere in actu, nisi à tempore vacationis, Cassador. *in titulo de jure patron. quæst. 5.* ubi addit præsentationem à patrono factam, vivente adhuc beneficiario, adeò nullam esse; ut neque per mortem ipsius beneficiarii convalescat. Quod autem sit nulla præsentatio ante vacationem, ostenditur *in cap. cùm dilecta, ultimo, de concess. præbend.* Non convalescere autem per mortem beneficiarii ex eo patet, quia cùm lex à principio resistit, superveniens causa nulliter gesta non confirmat: sicut non convalescit collatio beneficii laico facta per supervenientem Ordinem Clericalem, Selva *de beneficiis, p. 3. quæst. 6.* & deducitur ex *§. 1. Instit. de hæred. liber.* ibi, *Alioquin, si eum silentio præterierit, inutiliter testabitur, adeò quidem, ut si vivo patre filius mortuus sit, nemo hæres ex eo testamento existere possit, quia scilicet ab initio non constiterit testamentum* Ecce qualiter constitutio facta Procuratori ad præsentandum tempore, quo beneficium non erat vacans, contingente postea per obitum possessoris vacatione, neutiquam confirmari. Cassador. *de jure patron. quæst. 5.* sic in nostro casu; & ex consequenti non valet citatio pro electione facienda vivente adhuc Prælato, quamvis postea moriatur, *cap. bonæ, de electione, el secundo*: secus si post mortem illius antequam mortuus Prælatus tradatur sepulturæ; nam quamvis ad electionem novi Prælati non procedendum sit, antequam tradatur sepulturæ, ut per Petrum de Biaxio *in director. electionum, part. 3. cap. 2.* Frater Emmanuel *regular. tom. 1. quæst. 52. art. 13. in principio*, Petr. Greg. *ad Decretal. tit. de electione, num. 25.* & Gonzal. *super regul. 8. gloss. 11. n. 4.* nihilominus, si procedatur, valet electio, Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 2. quæst. 23. art. 10. concl. 1.*

Quæstio decima, an patroni possint se ipsos præ- 14
sentare? Responsio est negativa, ut per Tiraq. *de jure primogenii, quæst. 33. nu. 1.* Spino *in speculo testamenti gloss. 4. principio, num. 80.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 21. quæst. 1. & 2.* Flamin. *de resignat. lib. 9. quæst. 17. nu. 122.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepisc. Neap. decis. 36. à n. 1.* & Reginald. *in praxi for. pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 222.* potest tamen patronus præsentare filium, aut nepotem, seu consanguineos, ex glossa *verb. filii in cap. quia clerici*, & gloss. *verb. propria authoritate, in cap. consuluit, de jure patron.* & Roland. *cons. 47. n. 49. & 62. cum sequentibus, volumine primo.*

Quòd si plures patroni fuerint clerici, aut unus laicus, & alter clericus, benè possunt ex se ipsis unum nominare, & præsentare, *gloss. final. in cap. consuluit. 15. de jure patronatus vers. sed si plures*, Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 2. quæst. 3.* Ugol. *de officio Episcopi, cap. 51. § 2. n. 1.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum for. Eccles. resol. 179. n. 3. in 2. edit.* & Mar. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 51. n. 5.* & Vivian. *in praxi juris patronatus, part. 2. lib. 6. cap. 8. nu. 7.* ubi *n. 8.* addit non posse clericum simul cum compatronis se ipsum præsentare, sed præsentationi intra præfixum tempus à solis compatronis factæ consentire, quod etiam probat Mari. Antonin. *d. resolut. 51. n. 5.* post Abbatem *cons. 25. vol. 2.* Ratio esse potest, quia debet esse differentia inter dantem, & recipientem, & inter præsentantem, & præsentatum, & inter eligens & electus, Flamin. *de resignat. benef. lib. 9. quæst. 17. nu. 109.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de bonis clericorum § 11. nu. 23.* & constat ex *cap. cùm ad nostram 7. seu ultim. de institution.* per textum *ibi, Cùm inter dantem*, & gloss. *ibi*, quam sequuntur Campanil. *in diversorio juris rubr. 11. cap. 13. nu. 38.* Spino *in specul. testam. gloss. 4. principal. num. 80.* Reginald. *in praxi for. pœnit. lib. 30. tractatu 3. numero 222. versic. notandum.*

Ad hæc gloss. *in d. cap. ad nostram, verb Dantem*, proponit quæstionem sequentem per hæc verba: Sed quid, si ipse, id est, habens potestatem dignitatem confe-

conferendi, nunquid possit ab illo illam recipere, ut sic non videtur eam recipere à se ipso ? &c. Quam pro negativa primò executit, deinde pro affirmativa, concluditurque habentem facultatem transferendi, si suum jus omnino à se abdicet, posse recipere beneficium, aut eligi ab illo, quia non eligitur à se ipso, sed ab illo in quem jus conferendi translatum est: secus si eligatur, seu præsentetur uti à ministro, vel à Procuratore ipsius, quia quod illi non licuit per se ipsum, sic etiam non licebit per ministrum suum, neque per Procuratorem suum, neque per Procuratorem suum, Flamin. *d. quæst.* 17. *n.* 113. & Campanil. *ubi proximè c.* 13. *n.* 399. neque etiam Procurator constitutus à patrono potest præsentare patronum, nec se ipsum, Gonz. *ad reg.* 8. *gloss.* 2. *n.* 57. *& seq.* ubi concludit cum Bursato *cons.* 395. *n.* 24. & cum aliis Procuratorem ad resignandum in favorem personæ per Procuratorem eligendæ, non posse se ipsum eligere. Quinimò substitutus à tali Procuratore nequit patronum, aut suum principalem Procuratorem præsentare, Lambertin. *de jure patron. lib.* 1. *part.* 1. *quæst.* 8. *art.* 9. *&* 10. Vivian. *in praxi juris patronatus, cap.* 8. *n.* 9.

15 Quæstio undecima, an patroni intra tempus præsentandi possint variare ? Responde patronum Ecclesiasticum non posse variare. Ratio, quia præsentatio Ecclesiasticorum habet vim electionis, in qua electione non potest stare variatio, eo quòd per electione non potest stare variatio, eo quòd per electionem acquiritur jus in re, *c. publicato, c. quod sicut, de electione.* In præsentatione laici aliter evenit, quia præsentatus non in re, sed ad rem, jus habet per præsentationem, Abbas *in c. cùm Bertoldus, opposit.* 2. *de re judicata,* Mari. Antonin. *de lib.* 1. *resolut.* 104. Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 23. *n.* 12. *& lib.* 7. *quæst.* 1. *ex num.* 78. Gonzal. *gloss.* 15. *§.* 2. *num.* 1. Vivian. *d. part.* 2. *lib.* 8. *c.* 9. Accedit alia ratio, quòd clerici meliùs habent notitiam de idoneitate eorum, qui præsentari debent. Tertia ratio, quòd laici patroni habent quadrimestre ad præsentandum; alii autem semestre, *cap. unico, §. verò, de jure patronatus in* 6. quod non possunt facere patroni laici, Lambertin. 2. *part. lib.* 2. *quæst.* 7. *per totam,* Cutier. *de juramento confirm.* 3. *p. cap.* 13. Zavallos *quæst.* 265. *&* 293. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 56. unde patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successivè præsentare accumulando, sed non possunt recedere à prima præsentatione sine causa. Hæc autem variatio pro prima vice censetur data laicis semel. Calderin. *cons.* 16. *de jure patron.* Gomez *in cap. cùm in multis, de rescripti in* 6. *num* 35. Navarr. *in cap. placuit, de pænit. dist.* 6. *nu.* 16 . *&* 17 . & Aymon. *cons.* 63. *n.* 3. Posse autem variare tenet sæpiùs, traditque gloss. *in Clementina plures, § final. verb. plures & verb. præsentare, de jure patron.* & Spino *in speculo testam. gloss.* 4. *num.* 71.

Potest autem hæc variatio fieri semel, atque iterum cumulando, non tamen tertia, vel quarta, vice Roch. *verb. honorificum, quæst.* 10. Navar. *in cap. placuit, de pænit. dist.* 6. *n.* 167. *&* 171. Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.* 3. *n.* 19. Garcia *part.* 5 *cap.* 9. *n.* 114. & Vivian. *de jure patronat. part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 4. quamvis fiat variatio à patronis laicis per viam scrutinii, publicato scrutinio, aut etiam si patroni sint ex privilegio, vel ex præscriptione, Abbas *in d cap. publicato, n.* 5. *de electione.* Lambertin. *lib.* 2. *part.* 2. *quæst.* 7. *art.* 18. Similiter potest variare Procurator patroni laici; nisi habeat tantùm potestatem limitatam ad præsentandum unicum, Lambertin. *de jure patronatus, part.* 2. *quæst.* 7. *art.* 17. & Vivian. *d. part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 3. *n.* 1. *&* 2.

Patronus item Ecclesiasticus post primum præsentatum, si præsentet alium, variando nullam pœnam incurrit, nisi præsentet indignum, præsentatio tamen prævalet, illique attenditur, Lambertin. *lib.* 2. *quæst.* 7. *art.* 9. & Roch. *d. verb. honorificum, quæst.* 9. à *num.* 31. quæ primo loco facta est. Rota Roman. *decis.* 16. incipit, *Patronos clericos, de renunc.* Clericus habens jus patronatus ratione sui patrimonii æquiparatur patrono laico; ideo variare potest. & alterum præsentare; sicut patronus laicus, Gutier. *de juramento confirmatorio, part.* 3. *c.* 13. *n.* 12. æquiparari autem laicali patrono clericum in hoc casu vult, Gabed. *de patronatibus regiæ coronæ cap.* 3 . *nu.* 3. quia hujusmodi jus patronatus non dicitur Ecclesiasticum, ut per Felinum *in tract. Quando literæ Apostolicæ, ampliat* 5. *sed laicale,* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles.* *e-fol.* 152. *n.* 2. Perez *l.* 2. *col.* 5. *vers. quod procedit, in fine, tit.* 6. *lib.* 1. *ordin.* & habetur *in cap. cùm dilectus,* 28. *de jure patronat.* per textum, ibi, *in eo quòd tanquam Clericus,* & infrà, *non primus, sed secundus.*

Contrà vero quando jus patronus est Ecclesiasticum, non datur variatio, adeò, ut si beneficium habeat duos compatronos, alterum clericum, alterum laicum, concordes in præsentando Titium, deinde laicus si variando Sempronium præsentaverit, Titius est instituendus, Abbas *in c. cùm autem, nu.* 4. *de jure patronat.* & Tiraquel. *de jure primog. quæst.* 17. *opinion.* 11. *n.* . Quòd si à principio non fuerint concordes laicus poterit variare ante institutionem Episcopi, & alium successivè accumulando præsentare, non verò Ecclesiasticus, Lambertin. *part.* 1. *lib* 2. *quæst.* 7. *art.* 22. Flam. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 23. *nu.* 13. Gregor. Lopez *l.* 6. *tit.* 15. *partit.* 1. Spino *in speculo testam. gloss.* 4. *principal à n.* 73. Cavalcan. *decis.* 10. *n.* 6 . *part.* 3. Cevall. *commun. contra commun. quæst.* 165. *& q.* 695. Vivian. *in praxi juris patron. part.* 2. *lib* 10. *cap.* 1. & alii, quos sequitur Garcia *de benefic. part.* 5. *cap.* 9. *nu.* 221. & Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. resolut.* 156.

Quando autem sunt compatroni Ecclesiastici simul, & laici, non solum clerici habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa compatroni laici. *cap. unico, de jure patron. in* 6. & *ibi* Barbos. *n.* 6 *pag.* 337. ratione communionis, *gloss. final. in d. cap. unico, §. verò, & ibi* Archidiaconus, & Franc. Roch. *verb. jus n.* 15. & Selva *de benefic.* 3. *part. quæst.* 11. *num.* 18. Patroni item Ecclesiastici possunt facere præsentationem alternativam, plures simul præsentare, ut unum ex illis Episcopus instituat. Cajet. *in repetitione c. fin. de elect. in* 6. Bertach. *in repert. verb. præsentatio ultima,* Roch. *suprà q.* 9. *n.* 34. & Gregor. Lopez *l.* 6. *gloss. penult. tit.* 15. *pag.* 1.

Quid ergo si patroni præsentent indignum ? eligentes scienter indignum privantur ipso jure electione, & jus eligendi amittunt, Tiraquel. *in § hoc sermone limit.* 1. *n.* 32. Ballacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib* 1. *tit.* 5. *n.* 22. *pag.* 171. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 4. & Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 1. *n* 60. *ex gloss.* 3. & Bartol. *ibi, num.* 4. *in l. cùm quidam* 24. *ff. de legat.* 2. quod in electore officii sæcularis etiam habet locum, si eligat indignum, jure ampliùs eligendi privatur, per Albericum *in l. cum qui certarunt, § final. n.* 17. *ff. de verbor. obligat.* Quare patronus Ecclesiasticus præsentans indignum scienter, jure præsentandi privatur, sicut eligentes. Mar. Antonin. *variarum resolutionum, lib.* 1 *res.* 19. *num.* 15. & Aloys. Ricc. *in collectan. decis. part.* 4. *collect.* 1029. *& in praxi aurea resol.* 441. *à principio,* & habetur *in cap. cùm in cunctis. de electione, § clerici.* Contrà verò si Vicarius Episcopi conferat beneficium indigno, non propterea Episcopus conferendi potestate privabitur, Rebuff. *in praxi benefic. tit. form. vicariatus, numer.* 140. & Sbrozius *de Vicario Episcopi, lib.* 3. *quæst.* 7. ubi declarant id esse verum, nisi Episcopus ratam habuerit collationem.

Laicus verò præsentans indignum scienter, in eo casu pro prima vice jure præsentandi privatur, *§. si quis oratori, in Authent. de sanctiss. Episc. collat.* 9. Aretin.

consilio. Nihilominus eadem Congregatio censuit non teneri Episcopum sequi consilium quatuor deputatorum, his verbis, *Episcopi quatuor deputatos, seminarii debet habere in consilium pro tota temporali administratione prædicti seminarii, excepta exactione, quæ ad solum Episcopum spectat, non tamen tenetur eorum sequi consilium.*

Ut autem unio facta seminario subsistat, opus est, ut seminarium actu sit erectum, & habeat actu scholares, & magistros, Gonzales *ad regul.* 8. *d.* §. 7. *num.* 68. Aloys. Ricc. *decis. resolut.* 380. *num.* 1. Barbos. *de potest. Episcopi alleg.* 77. *num.* 23. Quare ante erectionem seminarii, & existentiam scholarium, uniones non tenent, ut censuit Congregatio sacra *in una Gienen.* & resolvit & Rota *in eadem causa Gienen. præstimonii* 17. *Aprilis* 1594. coram Illustrissimo D. Blancheto, teste Gonzales *d. num.* 67. Garcia *part.* 12. *cap.* 2. *ex num.* 195. ubi plures resolutiones refert de hac materia. Unde fieri non potest unio seminario nondum erecto: quare ad hunc effectum requiritur præparatio domus conductæ, vel emptæ, & introductio puerorum, ut fuit decisum *in causa Oxomen. beneficij*, 24. Octobris 1611. coram Illustriss. Cardin. Sacrato *decis.* 361. *num.* 3. *& sequent. part.* 2. *in recentior.* Garcia *de benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 193. & Gonzalez *d. gloss.* 5. §. 7. *num.* 65. qui quamvis *n.* 75. arbitretur cessante fraude, uniones seminario nondum erecto factas valere: attamen hæc resolutio, ut vult Garcia *d. c.* 2. *num.* 196. *in fine*, repugnat declarationibus Congregationis Concilij, & sententiæ Rotæ.

7 Resolutio septima. Varios modos continet, quibus possunt fieri beneficiorum uniones, ex *cap. & temporis* 16. *quæst.* 1. ubi gloss. *verb. unire*, declarat tres uniendi modos. Primus est, quo fit unio per viam subjectionis, quando scilicet una Ecclesia, vel beneficium alteri subjicitur pro argumento illius dotis, & patrimonij: in quo eventu Ecclesia, seu beneficium, cui fit unio superior, & principalior remanet: beneficium autem unitum manet inferior, & subditum, & accessorium dependens ab illa Ecclesia, seu beneficio, cui conjungitur, annectitur, aut unitur, & videntur unita omnia jura ipsi Ecclesiæ competentia, quamvis nihil exprimatur, Gregor. Lopez *c.* 7. *verb. determino, tit.* 20. *part.* 3. nisi Ecclesia, cui unio fit, sit incapax juris alicujus Ecclesiæ unitæ, Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 6.

Secundus modus, quo fit unio, est, quando duo beneficia ad invicem æquè principaliter conjunguntur, ut ex duobus beneficiis fiat unum duntaxat beneficium, & communicent mutuo bona sua, & privilegia, text. *in cap. decimas, in fine,* 16. *quæst.* 1. ibi, *sicut enim Papa duos Episcopatus in unum potest reducere*, Cened. *ad Decretal. collectan.* 87. *num.* 1. post plures ibi relatos, ex textu *in cap. recolentes*, *in fine, de statu Monachorum.* Tertius modus est quo fit unio, ut Ecclesia una alteri subjiciatur, & tunc unita erit accessoria, frueturque privilegiis principalis, cui unitur *d. cap. recolentes.* Sed hic tertius modus unionis non distinguitur à primo, sed coincidit cum illo; & ideo tertius modus quo fit unio, est, quando duæ Diœceses, vel Ecclesiæ conjunguntur, quoad caput, & gubernatorem, ut utraque remaneat cum suis propriis bonis, & juribus distinctis, & separatis, & non communicatis, ut priùs, ac habeat unum Episcopum, & Rectorem, & quælibet retinet sua privilegia, & jura, gloss. & scribentes *in cap. sicut unire, de excess. Prælat.* argum Episcopatus Viterbi, & Tusculani, qui quamsint duæ Diœceses, utriusque unus extat Episcopus duntaxat, Mandos. *in regul.* 12. *de unionibus q.* 1. *num.* 4. *& conf.* 17. *num.* 3. Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 7. *n.* 30. Garcia *d. cap.* 2. *ex num.* 7. Filliucius *tract.* 41. *de beneficiis cap.* 3. *a num.* 121. & Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *cap.* 29. *num.* 146. quibus accedit Barbos. *in d. cap. & temporis,* 16. *q.* 1. *allegatione* 54. *num.* 131. ubi addit Episcopum duarum Diœcesum æquè principaliter unitarum, non posse ponere duos vicarios generales in principalibus locis illarum Diœcesum ita unitarum, quoniam unum ex illis necessariò constitueret in loco, ubi non habet sedem. Satis erit igitur constitui vicarium in altera duarum Diœcesum unicum, ut censeatur etiam constitutus in altera, ita Cardin. *in Clemen.* 2. *q.* 2. *de rescriptis*, quem refert Sbroz *lib.* 2. *q.* 27. *num.* 10. sicut Episcopus censetur unicus pastor ambarum Diœcesum; & potest residere in una, & altera, quia respectu illius, ambæ reputantur una Diœcesis, & ideo potest residendo in una expedire negotia alterius, Rebuff. *in praxi tit. de unionibus benefic. n.* 16.

Resolutio octava ostendit diversarum Diœcesum uniones non posse fieri, nisi à Summo Pontifice, expressè D. Bernardus *in Epistol.* 131. *ad Mediolanenses*, in 8
hæc verba, *Potest Romana Ecclesia novos ordinare Episcopatus ubi hactenus non fuerunt, potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit, ita ut de Episcopo Archiepiscopum creare liceat, sicut e converso.* sequitur Bellarminus *controver. fidei Cathol. controver.* 4. *lib.* 4. *cap.* 24. *in* [illegible] *ratione col.* 1076. Idem refert Mandos. *regul.* 12. *de reservat. q.* 6. Rebuff. *in praxi tit. de unionib. benefic. ex num.* 23. & Rhenatus Choppinus *de sacra polit. lib.* 2. *tit.* 4. *ex numer.* 10. *& duobus sequentib.* ubi meminit dismembrationum Episcopatuum, & Archiepiscopatuum.

Hæc autem facultas uniendi restringitur à Concilio Tridentino Episcopis in multis casibus, videlicet, ut beneficia unius Diœcesis non conjungantur beneficiis, seu locis alterius, ut videre est apud *cap.* 9. *sess.* 14. *de reformat.* & advertit Fusc. *lib.* 2. *cap.* 26. *n.* 24. & Azor. 2. *part. lib.* 6. *c.* 28. *quæst.* 17. etiamsi antea unirentur; ut notat Caccialupus suprà *art.* 4. *q.* 13. *& art.* 16. *n.* 8. Similiter secundùm *c.* 13. *sess.* 24. *de reformatione*, beneficia curata nequeunt uniri Monasteriis, Dignitatibus, Præbendis, aut aliis beneficiis simplicibus, ita Hoieda *d. c.* 3. *n.* 6. *& sequent.* & Azor. *d. q.* 17. *vers. nec item*, subdens prohibere Concilium ut Parochiales cum aliis Parochialibus conjungantur, aut curam animarum habentes cum aliis similibus connectantur, sicut nequeunt converti beneficia curata in simplicia, juxta *c.* 16. *sess.* 25. *de reformat.* neque pro parte fructuum, ut censuit Congatio, ibi, *Non convertantur etiam pro parte, videlicet ex parte etiam minori fructuum Parochialis, constituere beneficium simplex.* Atque ita non poterit Episcopus separare etiam ab Ecclesiis Parochialibus beneficia simplicia, si illis unita essent, quamvis Parochiales non egeant facta separatione. Gonzal. tamen circa Ecclesias parochiales, quòd non uniantur, addit *gloss.* 6. *num.* 96. id habere locum in Ecclesiis verò parochialibus, & quæ certis finibus concluduntur, & ita censuisse sacram Congregationem Concilij per hæc verba, *Parochiæ, quæ certos in fines non habent, sed certum tantùm populum, & per certas familias distinguuntur; usque adeò, ut Sacramenta promiscuè non administrentur, hoc Concilij decreto utique non comprehenduntur*, Garcia verò repugnat dicens, Gonzales in hoc decipit *d. cap.* 2. *part.* 12. *num.* 88. idcirco vult istam declarationem non referri ad dictum decretum capitis 13. *in vers. in unionibus*, sed *in vers. in iis quoque* sicut alia declaratio, quæ sic habet: *Congregatio Concilij censuit sufficere ad hoc, ut non sit locus cap.* 13. *sess.* 24. *de reformat, curam esse distinctam.* Nihilominus magis placet Gonzal.

Resolutio

9 Resolutio nona, Inferiores Episcopo nequeunt facere uniones beneficiorum, nisi ex privilegio aliquo Pontificio, aut ex legitima præscriptione id habeant, ita Rebuff. *tit. de unionibus, num. 32. & 33. & in forma vicariatus, num. 102.* Fusc. *tit. de visitat. cap. 26. num. 7.* Ducuntur ex *cap. sicut unire, de excess. Prælatorum*, ubi dicitur unire esse proprium Episcoporum, quod etiam docet glossa *Clemen. 2. verb. Episcopum, de reb. Eccles. non alien.* ubi Imola *num. 9.* Bonifac. *in principio, n. 12.* gloss. *in Clemen. 1. §. Ad hæc, verb. Ordinarios, de statu Monach.* Innocentius *in d. cap. sicut unire, in unico*, & *ibi* Joan. Andr. *num. 2.* Aloys. Ricc. *resolut. 3 · 3. numer. 3.* & Garcia *d. cap. 2. de unione numer. 71.*

Nihilominus quando Abbates, & alij Prælati Episcopo inferiores habent Ecclesias pleno jure sibi subjectas, verius est posse facere uniones, cùm habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in suis Ecclesiis, & possunt omnia in illis, quæ Episcopi quoad jurisdictionem, Sanchez *de matrimonio lib. 8. disp. 2. n. 12.* Cùm ergo unire spectet ad jurisdictionem, possunt ipsi Prælati facere uniones, ita Abbas *in d. cap. sicut unire, numer. 3.* Cardinalis *d. Clement. 1. §. ad hæc, de statu Monachorum*, & alij, quos referens sequitur Sanchez *tom. 2. in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. n. 160.* dicens hos posse unire, quandò ita plenè sibi subditas habent Ecclesias, ut in illis jurisdictionem quasi Episcopalem exerceant. Idem innuit Garcia *cit. n. 72.* post Flores *quæst. 24. a n. 15.* & alios, & novissimè Barbos. *in d. c. sicut unire, n. 4. ad finem.*

10 Resolutio decima, Vicarius generalis Episcopi nequit beneficia unire sine speciali mandato sibi commisso, ita Rebuff. *in praxi beneficiali tit. de unionibus num. 27. & tit. de forma vicariatus, num. 102.* Sorozius *de vicario Episcopi lib. 2. q. 115. a n. 3. usque ad 8.* Hoieda *de incompatibil beneficiorum, part. 2. c. 3. n. 7. vers. non est etiam omittendum*, Azor. *d. lib. 6. c. 28. q. 10.* Narbona *de appellat. a vicario ad Episcopum, part. 1. n. 223.* Garcia *d. c. 2. n. 69.* post plures, Stephan. Gratian. *discept. foren. c. 278. n. 35.* Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decis. 4 · 2. in 1. edit. alias resol. 383. ante n. 1. in 2. edit.* & Mandos. *tit. de unionibus, vers. vicarius tamen.* Ex eo fundamento, quia Vicarius non potest conferre beneficia, quod est minus, quàm unire. Quinimò etiam si data sit vicario potestas conferendi beneficio cum clausula generali, *& ad omnia alia etiam requirentia speciale mandatum*, adhuc non potest unire, cùm in specie uniones exigant speciale mandatum, ita Sbroz Rebuff. & Azor. *ubi proximè*, quos referens sequitur Sanchez *supra d. c. 29. n. 153.* subdens in fine non esse audiendum Hieron. Gabrielem *cons. 200. n. 3. vol. 1.* asserentem integrum esse vicario ex suo officio facere uniones, sequitur Barbos. *in c. sicut unire, de excess. Prælat. n. 4.*

11 Resolutio undecima, an gratiæ unitorum beneficiorum non facta mentione unionis, valeant? Responsio est negativa, Oldradus *cons. 157. n. 20. & 26. & 27. & sequenti*, Puteus *decis. 357. num. 4. lib. 1.* & aliis, quibus accedit Gonzales *glossa 5. §. 7. n. 139.* Flaminius *de resignat. lib. 2. quæst. 9. n. 14. & 15.* & esse communis opinio, tum quia non est verisimile, quòd Papa voluerit tollere, & impedire effectum unionis: tum vel maximè, quòd Pontifex non intendat concedere literas præjudiciales alteri, nisi expressè exprimat, Archidiaconus *in c. cum aliquibus, & cap. quamvis, de rescriptis.* Hinc resignatio facta in favorem cum narrativa unionis valet, & suspendit unionem, secus si non fiat mentio unionis. Flamin. *sup. n. 8. & 14.* manet enim gratia subreptitia tacita mentione unionis.

12 Resolutio duodecima. Unio potest fieri Monasteriis Monialium ex causa legitima, vocatis iis quorum interest, ita Flores de Mena *q. 30. a n. 4. usque ad 7.* dicens benebeneficium curatum posse uniri in temporalibus, & spiritualibus monasterio Monialium per Pontificem, & Abbatissam per vicarium posse exercere curam animarum. Quamvis enim fœmina sit incapax jurisdictionis spiritualis quoad actum exercendi illam per se ipsam, non incapax est quoad habitum, & potestatem eligendi vicarios, quibus incumbat cura, & exercitium curæ, ita decisum refert praxis Episcopalis *part. 2. verb. unio, §. 4.* Barbos. *alleg. 66. n. 11.* Sanchez *d. tom. 2. in præcepta Decalogi lib. 7. c. 29. n. 190.*

Hinc sequitur uniones fieri non posse sine justa causa, quæ in hac parte necessitas, aut utilitas debet esse, ut habetur *in cap. exposuisti, de præbendis.* Rebuff. *de tit. de unionib. numer. 38.* Garcia *d. cap. 2. numer. 10.* Azor. *part. 2. lib. 6. cap. 28. q. 6.* Petrus Gregor. *de benefic. cap. 20. num. 6.* idem Garcia *d. cap. 2. num. 62.* ubi *num. 113.* docet unionem factam per Episcopum sine causa, vel ex falsa causa etiam servata juris forma, esse nullam ipso jure. Unde sufficiens causa uniendi loco religioso est indigentia ipsius loci, aut inopia fructuum ad sustentationem ministrorum, Hostiens. *in c. novis. num. 7. de his, quæ fiunt à Prælato.* Similiter erit causa justa, si Ecclesia destruatur ab hostibus. *c. 2. de religiosis domibus.* Item causa erit uniendi augmentum cultus divini, *cap. ex parte, de constitutionib.* & deducitur ex Concil. Trid. *sess. 14. de reformat. cap. 9.*

Resolutio decima tertia. Uniones nequeunt fieri 13 de beneficiis juris Patronatus perpetuæ Garcia *d. cap. 2. part. 12. num. 210.* ex sacra Congregatione *suprà cap. 5. sess. 21.* dicente his verbis. *Hoc cap. disponitur posse Episcopum facere uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochialium, & aliorum beneficiorum cum curatis, propter eorum paupertatem, non comprehendit beneficia juris patronatus.* Cap. autem 18. sess. 23. sic Congregatio, *Uniri non possunt beneficia juris patronatus etiam Ecclesiastici, nec pertinentia ad provisionem inferiorum, neque beneficia, quæ residentiam requirunt, neque regularia, nec etiam, quæ commendata sunt, nec quæ Monasteriis sunt unita, vel annexa.*

Quare uniones de beneficiis juris patronatus inconsulto patrono, non valent, quia præjudicium fit patrono, amisso jure præsentandi ubi primum beneficium juris patronatus conjungitur alteri libero. Requiritur ergo consensus patronorum, prout disponit Concil. Trident *sess. 24. n. 15. de reformat.* Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decis. 486. in 1. edit. & resolut. 177. n. 1. in 2. edit.* proinde unio debet fieri vocatis illis, quorum interest, alias non tenet, Concil. Trident. *sess. 7. de reformat. c. 6.* Azor. *d. lib. 6. c. 28. quæst. 14.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis. 4 · 6. in 1. edit. & resolut. 377. n. 3. in 2. edit. & decis. 591. in 1. edit. ac resolut. 382. n. 1. in 2. edit* aliàs non valet unio, per *Clement. unicam §. ad hæc, de statu Monach.* Garcia *d. c. 2. num. 203.* sicut etiam non valet, si uniatur sine consensu possessorum, Cardinalis Seraphin. *decis. 459. n. 13.*

Resolutio decima quarta. Episcopus regulariter 14 non potest unire beneficia inconsulto Capitulo, ultra causæ cognitionem, per *c. pastoralis, de donationib.* & per *Clementinam, si una, de rebus Ecclesiæ*, Abbas *in d. c. sicut unire, num. 2.* Fusc. *d. l. 2. c. 26. num. 5.* Azor. *2. part. lib. 6. c. 28. quæst. 12.* si autem Capitulum noluerit consentire, recurrendum est ad superiorem, Bonifac. *in d. Clement. si una, n. 20.* & potest compelli, si justa causa subesset, Caccialupus suprà *art. 6. n. 2.* in terminis autem Concilii *d. c. 15. sess. 24.* potest Episcopus, sed non tenetur, nec Metropolitanus potest supplere ex sacra Consecratione, Garcia *d. part. 12. c. 2. n. 111.* non tamen requiritur tractatus, Pavin. *de offic. & potest. Capituli Sede vacante, 3. quæst. part. 2. n. 22.* & Boër. *decis. 345. n. 1.* Garcia

suprà n. 146. Consensus autem potest adjici etiam post unionem, ut probatur ex *c. cùm vos, de his, quæ fiunt à Prælatis, & c. cura, de jure patronatus*, Alexand. *cons.* 219. *num.* 16. *& sequent. & n.* 22. *lib.* 6. & Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 10. *à n.* 6. Bursatus tamen *cons.* 185. *lib.* 2. *num.* 14. sed minus bene, opinatur consensum Capituli requiri à lege per modum solemnitatis in ipso actu, & expressè esse adhibendum, quem sequitur Rebuff. *in compendio alienatio. n.* 15. sed Sanchez nostræ opinioni adhæret, *d. c.* 29. *n.* 165. *vers. sed circa hanc conditionem.*

Quòd si unio fiat à Legato de latere, non requiri consensum Capituli, vult Rota *decis.* 1. *&* 2. *de officio Legati, in novis, in additio.* Ægid. *decis.* 512. Caccialup. *art.* 6. *conclus.* 14. & Navarrus *cons.* 10. *n.* 1. *de officio delegati.* quibus accedit Gambar. *de officio & author. Legati tit. de potestate ejus, n.* 58. ex ea ratione, quia Legatus de latere nullum commercium & consortium habet cum Capitulo, sicut habet Episcopus. Nihilominus distinctione Marian. Socinus senior utitur *in d. cap. sicut unire, conclus.* 14. *num.* 115. *de excess. Prælat.* dicens, si unionem faciat Legatus per Pontificiam commissionem, in quâ non fit mentio Capituli, non esse necessarium consensum Capituli, eo quia fecit unionem, non ut Ordinarius, sed tanquam Papæ delegatus. Contrà verò, si faciat unionem ex sua potestate ordinaria Legatus, requiritur consensus Capituli, quia non habet in uniendis beneficiis majorem facultatem, quàm habet Episcopus: is autem nequit unire sine consensu Capituli, igitur nec Legatus. Secus quando unit ex Pontificia commissione, quoniam, ut Papa unire potest sine consensu Capituli, sic etiam, qui habet vices suas Sanchez *suprà n.* 166. Quin etiam Episcopus ex Concil. Trident. *sess.* 21. *c.* 5. *de reformat.* debet requirere consensum Capituli, quamvis uniat tanquam Apostolicæ sedis delegatus, ex verbis illis, juxta formam juris, & patet ex declaratione Congregationis suprà *d. cap.* 5. ibi, *juxta formam juris*, qua præterita nulla erit unio, hoc de consensu Capituli, secundùm Clementinam, *si una, de reb. Eccles. non alienan.* & Sanch. *n.* 183.

Longè aliter ubi extaret consuetudo immemorialis uniendi sine Capituli consensu: tunc enim poterit fieri unio per Episcopum solum, quia consuetudo derogat juri, Rochus *in cap. final. de consuetudine, sess.* 6. *num.* 15. *in fine*, aut quadragenaria cum titulo, ex *c.* 1. *de præscript. in* 6. Garcia *d. part.* 12. *cap.* 2. 152. *&* 162. & Barbos. *alleg.* 66. *ex num.* 25. *ad num.* 30.

15 Resolutio decimaquinta. Episcopus potest unire beneficia etiam reservata, seu devoluta Sedi Apostolicæ, nisi reservatio beneficij esset perpetua, Navarr. *cons.* 12. *de reb. Eccles. non alien. ac cons.* 10. *de officio delegati in* 2. *edit.* Gonzales *gloss.* 5. *§.* 7. *n.* 2; 6. Azor. 2. *part. lib.* 6. *c.* 29. *quæs.* 16. & priùs *lib.* 5. *c.* 29. *quæs.* 17. & Garcia *cap.* 2. *num.* 91. eo quia reservatio non impedit fieri unionem per Ordinarium, sed suspenditur ejus effectus prò tempore provisi de illo à Papa, Sanchez *d. lib.* 7. *cap.* 29 *num.* 150. post alios ibi relatos. Dictum est, nisi reservatio beneficij esset perpetua, qualis est prima dignitas post Pontificalem, quæ semper est reservata per regulà Cancellariæ, quapropter per Episcopum nequit uniri, Sanch. *suprà num.* 152. & Garcia *n.* 92. *& sequent.* & Barbos. *suprà n.* 15.

16 Resolutio decimasexta. Episcopus nequit facere uniones temporales, ut dictum est suprà, tanquam introductas contra formam juris communis: aut saltem propter illam; fiuntque ut per has uniones non Ecclesiis, sed personis consulatur, & provisi possideant duo beneficia, & non resideant in altero toto tempore vitæ Azor. *d. lib.* 6. *cap.* 28. *quæs.* 17. Sanchez *suprà num.* 152. Barbos. *allegat.* 66. *num.* 8. post praxim Episcopalem, *part.* 1. *verb. unio, §.* 7.

Resolutio decimaseptima. Beneficium unitum assumit naturam, consuetudines, prærogativas, & privilegia beneficii principalis, gloss. *verb. Ecclesias, in Clementina per literas, de præbendis*, ubi Cardinalis, *quæst.* 17. Imola *num.* 1. quod intelligitur, quando unio fit accessoriè: supprimitur tunc, & extinguitur beneficium unitum, nec ampliùs retinet nomen beneficii separati, sed censetur, ut prædium illius, cui facta fuit unio, Oldrad. *cons.* 257. *à num.* 15. Selva *de benefic.* 3. *part. quæst.* 12. 14. *qualitate, num.* 20. Rebuff. *in praxi, in forma novæ provisionis, verb. cùm annexis.* Quare non vocatur beneficium sicut antè, sed per unionem suppressum est, nec dicitur ampliùs vacare. Attenditur natura principalis beneficii, & ejus consuetudines, & privilegia consequitur, cui est annexum, & amittit proprias prærogativas, Gonzal. *suprà gloss.* 5. *§.* 7. *à num.* 2. Barbos. *in l. quia tale, num.* 95. *ff. solut. matrim.* argum. *l. si ex toto, in principio, ff. de legat.* 1. *& in l. inter socerum, §. cùm inter, de pactis dotalibus, & in l. etiam, C. de jure dotium.* Ex quibus constat eadem privilegia competere augmento, quæ competunt rei cui accrescit. Alexandr. *cons.* 20. *Viso processu, post num.* 4. *vers. secundò probatur, lib.* 1. & Bartol. *in l. si convenerit, §. si nuda n.* 2. *ff. de pignoratitia actione*, & alii, quos referens sequitur Barbos. *alleg.* 66. *num.* 41. & Garcia *suprà part.* 11. *cap.* 5. *à num.* 192. ubi de hac relatè, & Cabed. *de patronatibus regiæ coronæ, cap.* 40. *per totum.* 17

Resolutio decimaoctava. Unio potest fieri omnibus præbendis, seu distributionibus simul, ita videtur sentire sacra Congregatio *in sequenti declaratione*, hæ uniones fieri possunt in distributionibus quotidianis, ubi illæ tenues fuerint, & etiam præbendæ tenues; secus si præbendæ non essent tenues, quia hoc casu tenuitati distributionum succurri potest per remedium *cap.* 3. *sess.* 21. Idem licere censuit Congregatio, quando nullæ sunt distributiones, & præbendæ tenues, vel è contra, Garcia *de beneficiis, part.* 12. *cap.* 2. *n.* 171. quem sequitur Barbos. *d. alleg.* 66. *num.* 33. 18

Resolutio decimanona. Episcopus nequit facere unionem Capitulo sine authoritate Papæ, quia non potest authoritatem adhibere in facto proprio, etiam si fiat unio vigore Concilij *sess.* 21. *de reform. c.* 5. gloss. *verb. mensæ, in d. Clementina, si una*, quam sequitur *ibi* Abbas *num.* 6. Rota Romana *in una Perusin. beneficii.* 4. *Julij* 1608. coram D. Pena, Garcia *d. cap.* 2. *num.* 168. post Oldradum *cons.* 262 *n.* 3, & alii, quos referens sequitur Barbos. *d. allegat.* 66. *num.* 30. *& sequent.* Quod intelligitur, quando unio principaliter fit Capitulo, & directè; secus quando fit utilitas indirectè Capitulo, Rota *decis.* 1. *de Ecclesiis ædificandis, in antiquis.* Poterit tamen fieri unio alicui dignitati Capituli, vel præbendæ: tunc enim non fit Capitulo, & ideo de consensu Capituli potest fieri unio per Episcopum, Rota *decis.* 788. *n.* 4. *part.* 1. diversorum, Barbos. *suprà*; etiam potest fieri unio omnibus præbendis distinctis, non simul, sed separatim, & distinctè unicuique alicujus beneficii. 19

EPITOME.

20 *Quando Ecclesia unienda subjicitur Prælatis inferioribus, requiritur consensus illorum.*
21 *Unio est irrita ex defectu conditionis, quæ requiritur.*
22 *Episcopus an possit examinare uniones antiquas non obstante præscriptione?*
23 *Archiepiscopus an possit unire Ecclesias suæ Diœcesis antequam pallium habeat?*
24 *Episcopus an possit unire nondum consecratus?*
25 *Episcopus nequit unire beneficium devolutum ad Papam propter negligentiam Ordinarij non conferentis illud.*

26 *Episco-*

26 *Episcopus quid possit in beneficio parochiali unito Monasterio, aut cuicunque operi pio, & quæ beneficia hodie unire eisdem?*

27 *Episcopus ex beneficiis per ipsum unire potest aliquod ad nutum amovibile reddere, quod erat perpetuum.*

28 *Episcopus stante Concilio, an possit unire beneficia curata loco religioso? ut regatur per ipsos religiosos?*

29 *Episcopus, an possit unire beneficia fabricæ Ecclesiæ etiam Cathedralis?*

30 *An Episcopus possit dispensare cum illegitimo ad beneficium simplex, cui est unita Parochialis?*

31 *Ætas requisita ad Parochialem, non requiritur quando est unita.*

20 Resolutio vigesima. Episcopus nequit unire Ecclesiam Abbatibus, aut aliis inferioribus subjectam, sine consensu illorum, Cardinalis *in Clementina* 1. §. *ad hæc num.* 1. *opposit.* & 2. *de statu Monach.* quinimò si Prælatus inferior habet clericos constituentes Capitulum, Episcopus non uniet sine consensu illorum. Exigitur item consensus patroni sive sæcularis, sive Ecclesiastici, quia loquuntur indistinctè de patronis, ex *cap. suggestum, de jure patronatus*, Socinus junior *in cap. sicut unire, de excess. Prælat. art.* 6. *conclus.* 8. *num.* 98. & alij, quos referens sequitur Sanchez *tom.* 2. *in præcepta Decalogi lib.* 7. *c.* 29. *n.* 168. ubi *num.* 169. subdit, quando unio fit à Legato de latere, non exigi consensum patroni Ecclesiastici, quia potest illi derogare, secus quando jus patronatus est sæculare, tunc enim requiritur consensus patroni, sicut etiam quando jus patronatus est partim sæculare, & partim Ecclesiasticum, hoc est, mixtum in gratiam laici patronis, ita Gambara *de officio, & authoritate Legati lib.* 5. *tit. de potestate illius, qui ad unionem beneficiorum*, & Azor. *tom.* 2. *Instit. moral. lib.* 6. *cap.* 28. *quæst.* 12.

21 Resolutio vigesimaprima. Unio facta ex defectu conditionum, quæ requiruntur, est irrita, nimirum quando non vocantur ii quorum interest, qui necessariò citandi sunt. Secundò quando fit unio non præmissa causæ cognitione, Rebuff. *in praxi regul.* 21. *Cancellariæ, de unionibus, gloss.* 9. *in principio.* Quòd si vocati quorum interest consensum præstare recusent, non est facienda unio, nisi tam evidens esset Ecclesiæ necessitas, ut id postularet, Rebuff. *loco citato, gloss.* 11. *num.* 3. & Azor. 2. *part. lib.* 6. *cap.* 28. *quæst.* 14. & Sanchez *d. cap.* 29. *num.* 173. Denique erit nulla unio, si non exprimatur verus valor beneficii uniendi, & ejus cui unio fit, Rebuff. *à glossa* 5. *usque ad glossam* 9. & expressè habetur *d. regula* 21. ubi Rebuff. *cit.* quibus accedit unio in qua inferior Papa Ordinarius conjungit Ecclesias causis non expressis, Azor. *d. quæst.* 14.

22 Resolutio vigesimasecunda. Episcopus potest non obstante præscriptione examinare hodie uniones, ac illarum effectum impedire, si nondum integrum effectum sortitæ sint, nisi constet ex legitimis causis factas esse: possessor tamen non ad Archiepiscopum, sed ad Pontificem debet appellare, si velit, eo quòd Episcopo conceditur, ut procedat in hoc tanquam delegatus à Sede Apostolica. Probatur, quoniam à delegato ad solum delegantem datur appellatio, *cap. super quæstionum*, §. *porrò, de officio delegati*, ubi additur etiam à Subdelegato appellandum esse ad delegantem, quoties non tota jurisdictio delegata est, sed ejus pars, vel species, ut Cov. *pract. c.* 4. *num.* 8. Sigism. Scacc. *de appellat. quæst.* 7. & *num.* 63. & *quæst.* 8. *num.* 31. & 34. Narbon. *de appellat. à Vicario, ad Episcopum part.* 1. *num.* 31. & Barbos. *in l. cùm Prætor.* §. 1. *numer.* 218. *ff. de judic.* ergo multo fortiùs appellandum est à delegato ad solum delegantem. Quare nec Legatus à latere potest in ea causa delegata, manum ponere, *cap. studuisti, de officio legati, in principio*, ubi dicitur Legatum, non posse se intromittere in causa alteri à Papa specialiter delegata, nisi ut sententiam justam confirmet, vel exequatur, Læl. Zech. *de Rep. Eccles. tit. de statu Illustriss. Legati num.* 1. *prope finem, vers. undecimo*, Dan. Venator. *in analysi methodica juris Pontificij lib.* 1. *tit.* 1. *aximote* 1. tum etiam non potest se intromittere Legatus de causa delegata, quia censetur privativè commissa, proinde non est appellandum ad Legatum, Cabed. *part.* 2. *decis.* 13. *num.* 6 sed ad Pontificem, ut etiam vult Henriquez *lib.* 10. *de Sacramento ordinis cap.* 28. *ad finem*, ubi notat in omnibus casibus, in quibus in Concilio Trident. conceditur Episcopis, ut cognoscant uti delegati Sedis Apostolicæ etiam ad solum Pontificem esse appellandum, Sanchez *d. c.* 29. *n.* 179.

Resolutio vigesimatertia. Archiepiscopus ante pallium acceptum non potest se appellare Archiepiscopum, *cap. nisi, de authoritate, & usu palij.* nec potest Chrisma conficere, nec ordinare clericos, nec Episcopos consecrare, nec dedicare Basilicas, nec Concilium convocare. *cap. quod sicut*, §. *præterea, de electione*, & reliqua quæ ad Ordinem Episcopalem pertinent, non verò, quæ sunt jurisdictionis. Nam hæc post confirmationem ante receptum pallium exercere potest, ita gloss. *in cap. suffraganti, de electione, notab.* 2. Hostiens. *ibi num.* 3. & 9. & *ibi* Joan. Andr. *num.* 8. Abbas *num.* 1. Bald. *num.* 1. *in fine*, Anchar. statim *in principio*, dicentes nondum recepto pallio exercere posse ea, quæ pertinent ad jurisdictionem, Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. *ad finem, & lib. c.* 38. *num.* 9. & *lib.* 7. *c.* 5. *num.* 66. & *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 2. *num.* 11. Cùm ergo unire beneficia, & conferre sint actus jurisdictionis, ante receptum pallium poterit eos exercere post confirmationem, licèt nondum sit consecratus, quoniam per confirmationem acquiritur exercitium jurisdictionis, Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collation. verb. nominationes, pag.* 186. & ideo potest beneficia conferre, idem Cosm. *d. tit. de collation. verb. jurisdictio, pag.* 181. Rebuff. *tit. de pacificis possessoribus, num.* 251. & Gonzal. *ad regul.* 8. §. 4. *proœmial. num.* 27. 23

Confirmatur argumento Episcopi, qui potest postquam est confirmatus, ea, quæ sunt jurisdictionis veluti excommunicare, suspendere, interdicere, visitare, corrigere, punire, Synodum convocare, beneficia conferre, Ecclesias minores conjungere, & unire, ac dividere, voti, & juramenti vincula solvere, & similia, ut probant *cap. transmissam, de electione, c. nosti, & cap. qualiter, eodem titulo*, Perez *l.* 2. *vers. probatur ulteriùs tit.* 6. *lib.* 1. *ordin. pag.* 155. Ripa *in cap. sæpe, num.* 69. *de restitut. spoliat.* Valer. Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 240. Aloys Ricc. *in praxi aurea resolut.* 136. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæst.* 5. & Barbos. *de confirmatione Episcopi, tit.* 1. *c.* 4. *num.* 7. ubi loquitur de jure communi, & procedere. Attamen de jure novo, quod habetur *in Extravagante, Injunctæ, de electione, inter communes*, requiritur, si Episcopus voluerit ea, quæ sunt jurisdictionis, exercere, ut obtineat literas Apostolicas, sine quibus nec admitti, nec recipi tanquam Episcopus potest, nec capere possessionem Ecclesiæ sibi collatæ, ita Barbos. *in l. divortio, in principio, part.* 2. *n.* 50. *ff. solut. matrim.* & Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 5. *n.* 33. quæ tamen Extravagans non procedit in Cardinalibus qui possunt exercere ea, quæ sunt jurisdictionis ante captam possessionem, & ostensionem literarum: non enim ligantur illa, ut tradit Bellencin. *de charitativo subsidio quæst.* 66. *n.* 26. referque ita fuisse resolutum *in una Burgen. Canonicatus*, 3. *Junij* 1583. *coram Illustriss.* Lancelotto, & Gomez *in proœmio regularum Cancellariæ quæst.* 4. *num.* 9. teste

teste Gonzalez *de mensibus gloss.* 24. *ex num.* 6. Ergo Archiepiscopus nondum consecratus, sicut & Episcopus poterit conferre, unire, & dividere beneficia cùm sint actus jurisdictionis nondum recepto pallio, & ob eandem causam ante receptum pallium potest licentiam impertiri in sua Diœcesi in dispositionibus faciendis per novitios de bonis temporalibus, Sanch. *tom.* 2. *in præcepta Decalogi lib.* 7. *num.* 65. vide, quæ diximus de Archiepiscopo ante receptum pallium, suprà *disp.* 19. §. 2. *per totum.*

24 Resolutio vigesima quarta. Ex traditis in præcedenti posse Episcopos confirmatos duntaxat omnia, quæ spectant ad jurisdictionem, qualia sunt beneficia conferre, unire, dividere? itemque peccatorum quorumdam absolutiones sibi reservare, quia hæc omnia sunt actus jurisdictionis, ideo possunt fieri per confirmatum in Episcopum ante consecrationem, Gonzal. *ad regul.* 8. §. 4. *proœmial. num.* 27. & constat *ex c. transmissam, & ex c. nosti, & qualiter, de electione,* & *ibi* Barbos. post alios, & diximus *disp.* 20. §. 3. *numer.* 1.

25 Resolutio vigesimaquinta. Episcopus nequit unire beneficia devoluta ad S. Pontificem ob negligentiam Episcopi, cujus erat conferre, ita Barbos. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 66. *num.* 16. in pœnam scilicet negligentiæ suæ potestatis, tollitur Episcopo potestas uniendi, sed fallitur omnino, ut bene notat Azor. *d. c.* 28. *quæst.* 15. dicens posse Episcopum conjungere beneficia ita devoluta ad Pontificem, quia jus devolutum non adimit Episcopo potestatem uniendi, cùm habeat proprietatem, & ideo habet jus ordinandi de beneficio, ita Rebuff. idem tradit *de devolutionib. num.* 31. quia diversum est jus uniendi, & conferendi. Nam Episcopus quamvis conjungat beneficium, non aufert potestatem Papæ, ut illud tunc conferat; conferre autem ad titulum beneficij pertinet; conjungere verò spectat ad ipsius beneficij proprietatem. Unde jus habens in proprietate, seu habens proprietatem, habet etiam jus ordinandi de beneficio; quo non semper utitur is, qui confert, sequitur Sanchez post alios ex antiquioribus scribentes *d. c.* 29. *num.* 149. cum aliis.

26 Resolutio vigesimasexta. Episcopus de jure communi habebat facultatem uniendi beneficia curata Monasteriis, aut aliis beneficiis: hodie tamen interdicitur unio eisdem cujuscumque beneficij curati Monasterio, aut cuicunque operi pio, aut beneficiis simplicibus, ut videre est in Tridentin. *sess.* 24. *c.* 13. Excipiuntur aliqui casus, de quibus suprà *in hoc* §. videlicet uniones, quæ fiunt pro fundatione, dotatione, argumento, vel conservatione Collegiorum, & aliorum piorum locorum Gonzal. *super reg.* 8. *gloss.* 5. §. 7. *num.* 46. & Barbos. *in remiss. ad d. c.* 13. *n.* 3. *vers. salvari, & excipi.*

27 Resolutio vigesimaseptima. Episcopus ex beneficiis perpetuis à se uniendis potest facere aliquod ad nutum amovibile accedente consensu patroni, si fortè sit juris patronatus. Ratio, quia potest unire beneficia, eaque dividere, & de novo creare, *c. sicut unire, de excessib. Prælator.* Azor. *suprà lib.* 6. *c.* 8. *quæst.* 6. Garcia *part.* 12. *c.* 2. *num.* 62. & Sanchez *d. c.* 20. *num.* 147. *& sequentib.* quamvis collatio beneficii propter Episcopi negligentiam devoluta esset ad Papam. Ex hoc autem cessabit in Episcopo jus instituendi in ea Capellania, seu beneficio, nec transferetur in patronum, quinimò cessabit jus præsentandi in beneficio, sed patrono dabitur libertas præstandi Capellanium, & amovendi illum quoties voluerit, Sanchez *d. lib.* 7. *c.* 29. *num.* 689. ex Navarro *lib.* 1. *consiliorum, tit. de officio Ordinarii in priori edit. cons.* 6. *à num.* 1. *usque ad* 3. *& in novissima edit. cons.* 9. *num.* 1. Confirmatur ex *cap. præcipimus, & c. plurics* 16. *quæst.* 1. *& c.* 1. *de rebus Eccles. non alien. lib.* 6. ex quibus deducitur Ordinarium posse non solùm unire beneficia inferiora, sed etiam extinguere, ac dividere, & facere, ut Rector perpetuus fiat temporalis, & ad nutum amovibilis, Navarrus *suprà cons.* 9. *num.* 1.

Resolutio vigesimaoctava. Stante Concilio integrum est Episcopo unire Religioni beneficium aliquod intra suam Diœcesim, dummodo non sit curatum: hoc autem interdicitur uniri loco religioso, nam Tridentinum interdixit unionem extra diœcesim in qua est Monasterium: insuper interdixit unire beneficia curata; ergo in reliquis manet jus commune incorrectum, & tribuitur in reliquis Episcopo potestas integra uniendi in quibuscunque casibus jure communi permissis. Poterit item Episcopus statuere, ut beneficia sæcularia unita Religioni gubernentur per religiosos, Felin. *c. in nostra corol.* 40. *num.* 42. *notab.* 3. *de rescriptis,* & Selva *de benefic. part.* 3. *quæst.* 11. *n.* 126. quos referens sequitur Sanch. *d. c.* 29. *num.* 187. *& sequent.* 28

Resolutio vigesimanona. Episcopus potest unire beneficia fabricæ Ecclesiæ Cathedralis etiam, Imola *in Clementina, si una n.* 14. *de rebus Ecclesiæ, & in c. cùm accessissent n.* 4. *de constit.* Rota *decis.* 133. *n.* 6. *part.* 2. *diversor.* 29

Huic resolutioni videtur adversari declaratio super *cap.* 15. *sess.* 24. data Episcopo Tudertino, quæ sic habet: *Episcopus, seu Ordinarius non potest simplicia beneficia unire distributionibus Cappellanorum Ecclesiæ Cathedralis pro divini cultus augmento, & similiter non potest eas uniones facere fabricæ, seu sacristiæ, ob ejus paupertatem ad ornatum, & alia Ecclesiæ necessaria, etiam attento, quòd sufferat omnia onera dictæ Ecclesiæ, & parum possideat,* Nihilominus declaratio intelligenda est non posse Episcopum per illud decretum eisdem cap. 15. & ex vi ejus facere istas uniones, cùm loquatur solum de præbendis. Non tamen negat posse facere Episcopum alias uniones ex jure communi, Garcia *d. part.* 12. *c.* 2. *n.* 79. *& sequentib.*

Resolutio trigesima, Episcopus non potest dispensare cum illegitimo ad beneficium simplex, quod sacrum Ordinem requirit non jure communi, sed statuto, consuetudine, vel privilegio, quia in hisce beneficiis Episcopus nullum jus, nec potestatem habet, gloss. *verb. tale, in c.* 1. *de filiis presbyterorum in* 6. & *ibi* Archid. & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 3. *quæst.* 15. Secus in beneficio simplici etiam Cathedralis Ecclesiæ inferiori, quamvis habeat Parochialem Ecclesiam unitam accessoriè: in quo eventu poterit dispensare cum illegitimo, ut obtineat etiam Parochialem accessoriè conjunctam, eo quia, quod accedit alteri, sequitur conditionem, & naturam principalis, ita Rebuff. *in tract. nominat. q.* 16. *n.* 27. Stephanus Gratian. *discept. forens. c.* 273. *n.* 47. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 5. §. 7. *n.* 18. & Campanil. *in diversor. juris Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 83. In beneficiis autem requirentibus sacrum Ordinem nequit Episcopus dispensare cum illegitimis per dictam glossam *verb. Tale,* & *ibi* Joannes Monachus *n.* 8. & Campanil. *d. c.* 3. *n.* 85. 30

Resolutio trigesima prima. Constat ex superiori resolutione non requiri scilicet ætatem necessariam in obtinente Parochialem, quando Parochialis est unita, sed sufficere ætatem ad beneficium principale, putà Canonicarum, seu dignitatem necessariam, ita Galet. *in Margarita casuum conscientiæ, verb. Canonicus quintò, & verb. Parochus.* praxis nova Episcopalis *part.* 2. *c.* 5. *num.* 21. *pag.* 230. Garcia *de benefic. part.* 7. *c.* 4. *à num.* 30. ubi refert declarationes sacræ Congregationis id expressè decidentes. Idem repetit *part.* 12. *c.* 2. *n.* 26. Aloys. Ricc. *in praxi for Eccles. decis.* 735. *in* 1. *edit. & resolut.* 512. *in* 2. *edit.* quamvis 31

Petrus

Pertus de Perusio *in tract. de unionib. Ecclesiarum c. 7. quaest. 3.* velit unitam Parochiali beneficio sine Cura requiri aetatem 22. annorum, quod est falsum, quia beneficium sine Cura non requirit eam aetatem, Gonzal. *gloss. 9. num. 4.*

§. VII.

Quid possit Episcopus in beneficiis juris patronatus?

EPITOME.

Quaestio prima, quot modis acquiratur jus patronatus tam laicum, quàm Ecclesiasticum? Certi juris est acquiri tribus potissimum modis, fundatione nimirum, constructione, & dotatione, gloss. *in c. piae mentis 16. quaest. 7.* Paul. de Citadinis *3. part.* Schaphil. *de literis gratiae, tit. de modo, & forma impetrandi, §. de juris patronatus praerogativa,* Rebuff. *in praxi 3. part. Signaturae, verb. nec non juris patronatus num. 3.* Mandos. *de signatura gratiae, tit. de reservatio. juris patronatus, lib. 1. tit. 15. pag. 1.* Fuscus *de visitat. l. 2. c. 10* Rochus Veronen. *de visitat verb. de jure patronat.* Navar. *cons. 7. de jure patronat.* Perez *l. 1. gloss. 1. tit. 6. lib. 1. ordin.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 31. à n. 1.* Francisc. Leo *in thesaur. for. Eccles. part. 2. c. 6. n. 25.* Gonzal. *in regul. 8. gloss. 18. à n. 33.* & Garcia *de benefic. part. 5. c. 9. à num. 36.* [1]

Ambigi potest, an requirantur haec tria simul, fundare scilicet, construere, & dotare, ut acquiratur jus patronatus? Respondet Julian. Vivian. *in praxi juris patr. part. 1. lib. à num. 37.* cum Cardin. *in c. nobis, de jure patronatus, n. 3. opposit. 4.* Si Ecclesia sit constructa in fundo Petri illo inscio, & postea eidem placeat transferre dominium fundi in Ecclesiam, fieri patronum. Quin etiam si quis donet fundum pro Ecclesia construenda, & aliter eam construat hoc est, faciat expensas in construendo Ecclesiam materialem, & alter eam dotet, omnes effici patronos, volunt Abbas *in rubric. de jure patronatus num 6.* & Julian. Vivian. *in d. praxi juris patron. part. 1. lib. 1. c. 1. n. 33.* & ex consequenti habens jus utile in fundo in quo aedificatur Ecclesia, & alter directum dominium, si praestet consensum constructioni, erunt compatroni. Vivian. *ubi proximè n. 40*

Fundare ergo est fundum assignare, seu dare, construere est expensas facere in fabricanda Ecclesia, dotare denique ad effectum consequendi jus patronatus est Ecclesiam dotare quando absque illa fuit fundata, & erecta: debet tamen dos assignari sufficiens ad necessaria ministrorum ad luminaria, Abbas *in cap. cùm sicut num. 5. de consecrat.* gloss. *verb. clericum, in cap. ut quisque, de vita, & honest. cleric.* Nihilominus si quis fundum assignet, non propterea statim quaeritur illi jus patronatus, sed secuta constructione, & dotatione, vel ab ipso fundatore, vel ab aliis, Abbas *cons. 106. 2. part.* eo quia nemo potest dici patronus Ecclesiae, quae nondum est, vel fortè non erit, Corras. *de beneficiis 5. part. cap. ult. num 3.* & deducitur *ex cap. ad audientiam 2. de Ecclesiis aedificandis.* atque ita non sufficit fundare, & construere Ecclesiam, sed requiritur illius perfectio, ut acquiratur jus patronatus, ut notat La mbertin. *de jure patron. part. 1. lib. 1. q. 4. art. 1.* & Vivian. *d. part. 1. lib. 2. c. 3. n. 1.*

Hinc sequitur non acquiri jus patronatus ex reaedificatione Ecclesiae, nisi sit omnino diruta, ita ut amittat consecrationem, seu benedictionem; tunc enim consequentur perinde ac si ab initio construeretur: secus si Ecclesiam reficiat non omnino destructam, gloss. *in cap. 3 de jure patronatus.* Mondos. *d. tit. de reservat. juris patr. vers. magna est disputatio,* Menoch. *cons. 90. n. 27. & cons. 336. n. 5.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 5. collect. 1559.* & Stephan. Cratian. *discept. foren c. 177. n. 26.* ubi tradit ad acquirendum jus patronatus ex reparatione exigi totalem restaurationem ipsius Ecclesiae funditus dirutae, ita ut egeat nova consecratione, per *c. de fabrica, de consecratione dist. 1.* ubi verò sacrae aedes omnino destructa, reaedificata fuerit ab alio ex eadem materia, quae fuit à principio erecta, quamvis erigenti non quaeratur jus patronatus; attamen prior patronus privatur jure suo, quòd extincta re,

 ex-

extinguitur ususfructus illius, gloss. *in cap. quoniam* 5. *de jurepatronat.* Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 19. *quæst.* 10. neque obligatio semel extincta resurgit, *l. res.* §. *aream*, *ff. de solutionibus.*

2 Quare non quæritur jus patronatus ex reædificatione, seu refectione Ecclesiæ, nisi totali, Bursatus *cons.* 310. *à n.* 3. *vol.* 3. Spinò *in speculo testamenti gloss.* 4. *princip. n.* 8. & Azor. *ubi proximè.* Sicut etiam ex augmento dotis non acquirit Episcopus jus patronatus, cùm necesse sit ad illud acquirendum amisisse Ecclesiam dotem totam suam, ut ex constitutione alterius dotis novæ illud quæratur, Felin. *in c. venerabilis n.* 37. *de exceptionibus*, & alii apud Gonzales, quibus adhæret *in glossa* 18. *n.* 53. Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 340. & Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 177. *n.* 24. *& 25.* & late Barbos. *in d. c. quoniam, de jurepatron. n.* 7. *v. sic etiã.*

3 Ut autem acquiratur jus patronatus ex fundatione, constructione, & dotatione, requiritur authoritas, & consensus Ordinarii; aliàs non acquiretur, *c. nobis, de jurepatronat.* per textum, *cum assensu diœcesani.* Nomine autem Ordinarii intelligitur ille, in cujus loco fundatur Ecclesia, & is debet præstare consensum, quamvis sit Prælatus inferior Episcopo, dummodo habeat Episcopalem jurisdictionem, praxis Episcopalis *verb. jus patronatus*, §. 5. Cardin. *in d. c. nobis, n.* & Julian. Vivian. *in praxi jurispatronat. part.* 1. *l.* 1. *c.* 1. *n.* 30. *& l.* 2. *c.* 1. *n.* 11. dicentes consensum esse præstandum ab Ordinario loci, in quo fundatur Ecclesia. Sufficere autem quemlibet prælatum inferiorem tradit idem Vivian. *part.* 1. *l.* 2. *c.* 1. *n.* 17. quem referens sequitur Barb. *in d. c. nobis, n.* 2. *& alleg.* 70. *n.* 30. Quare ex contructione Ecclesiæ facta de assensu, & authoritate Ordinarii acquiritur jus patronatus, absque alia reservatione, Lambertin. *in tract. de jurepatronatus part.* 1. *l.* 1. *q.* 2. *art.* 4. *in eodem libro* 1. *part.* 5. *art. secundæ q. princip. n.* 12. Azor *instit. moral. part.* 2. *l.* 6. *c.* 19. *q.* 7. Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. resolut.* 123. *n.* 2. *& in collect. decis. part.* 5. *collect. decis. part.* 5. *collect.* 1646. quibus accedit Garcia *part.* 5. *c.* 9. *n.* 62.

4 Ex dictis patet Prælatos inferiores Episcopo, qui non habent jurisdictionem Episcopalem, non posse præstare consensum ad effectum acquirendi jus patronatus. Ratio, quia Ecclesia non potest ædificari sine consensu Episcopi, text. *in c. nemo*, *& in c. placuit*, *de consecratione dist.* 1. *& in c. ad hæc*, *de religiosis domibus*, *& in c. cùm olim.* 14. *v. insuper*, *de privileg.* Rocch. *de jurepatron. verbo construxit*, *n.* 8. Selva *de beneficiis part.* 1. *quæst.* 6. *à n.* 9. praxis nova Episcop. *part.* . *c.* 5. *à n.* 1. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 11. Cùm ergo Prælati inferiores, qui non habent jurisdictionem Episcopalem, nequeant concedere licentiam ædificandi Ecclesias, non poterunt in consequentiam præstare consensum ad jus patronatus acquirendum. Unde *in una Im. lec. juris patron.* 18. Novembris 1598. coram D. Cantuccio, quæ est *in* 2. *part. diversf. decis.* 8. fuit resolutum Abbatem, qui habebat potestatem dandi licentiam ædificandi Ecclesias intra terminos suæ Parochiæ, posse præstare authoritatem, & consensum acquisitioni juris patronatus Barb. *alleg.* 70. *n.* 11.

5 Quæstio secunda, an Capitulum Sede vacante possit facere facultatem erigendi Ecclesias ad effectum, ut erigentibus quæratur jus patronatus. Et quid de Vicario generali? Quoad primum quæsitum, Calder. *cons.* . *de jure patronat.* affirmat, sequitur Pavin. *de offic. & potest. Capituli Sede vacante* 30. *q. secunda parte*, *num.* 5. Lambertin. *de jure patronat. part.* 5. *c.* 9. *n.* 79. *l.* 1. *part.* 1. *q.* 5. *art.* 9. Garcia & Julian. Vivian. *in praxi juris patronat. part.* 1. *l.* 1. *c.* 1. *n.* 12. eo quia Capitulum Sede vacante succedit Antistiti defuncto in omnibus, quæ jure communi competunt jurisdictioni Episcopali, exceptis nonnullis speciatim jure prohibitis. Pavin. *suprà part.* 1. *cap.* 3. *num.* 3. Navarr. *consil.* 44. *num.* 1. *de temporibus ordinationum*, *& consil.* 7. *de filiis presbyterorum*, Suar. *de censuris*, *disp.* 7. *sect.* 2. *n.* 4. Flamin. 5. *resignat. lib.* 7. *quæst.* 23. *num.* 11. *cum sequentibus*, Molin. *de justitia*, *tract.* 5. *disp.* 1. *n.* 1. *& 2. & 10.* Gutierr. *Canon. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 710. & Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decis.* 357. *n.* 4. *in* 1. *edit. & resolut.* 305. *n.* 4. *in* 2. *edit.* ubi concludit Capitulum succedere in omnibus tam jurisdictionis voluntariæ, quàm contentiosæ. Ergo in nostro casu potest, siquidem non est ex casibus exceptis, ita *suprà* relati, quibus accedit Barbos. *d. alleg.* 70. *num.* 32.

Quoad secundum de Vicario generali Episcopi dicendum est jus patronatus ex causa dotationis, fundationis, vel constructionis ad reservationem non habere authoritatem à Vicario sine speciali mandato. praxi Episcopali *verb. Vicarius* §. 13. Vivian. *in praxi juris patronat. part.* 1. *lib.* 1. *c.* 1. *n.* 24. Sbroz *lib.* 2. *de officio Vicarii*, *quæst.* 197. post Rebuff. *in praxi tit. de forma Vicarii*, *n.* 184. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut.* 469. sicut nec potest parochias novas exigere sine mandato speciali Episcopi, Barbos. *alleg.* 52. *num* 74. *& sequent.* Accedit non posse Vicarium sine mandato Episcopi speciali confirmare donationem jurispatronatus, Calderin. *cons.* 1. *de officio Vicarii*, Rota *decis.* 2. *de confirmatione*, *in novis* sequitur Garcia *dict. p.* 5. *c.* 9. *n.* 77.

Quæstio tertia, Qualis debeat esse consensus in 6
translatione juris patronatus, & an sufficiat tacitus, & an requiratur in ipso actu, an postea? In primis requiritur omnino consensus Episcopi in translatione jurispatronatus, ut intelligat, an fortè labes simoniæ interveniat. Nam absque consensu translatio in laicum non valet, *c. unico*, *in principio*, *de jurepatronatus*, *lib.* 6. Vivian. *d. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 24. & Mantic. *decis.* 8. *n.* 5. Ratio, quia potest intervenire simonia, & ideo Episcopus debet consentire præmissa causæ cognitione, & hoc modo fit laicus capax jurispatronatus per consensum, Vivian. *de part.* 1. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 6. *& n.* 7. sufficitque consensus duntaxat Episcopi sine consensu Capitu- 7
li. Item consensus debet esse expressus, ut per Tiraquel. *de jure mariti gloss.* 7. *n.* 13. Caldas Pereira *de resolut. emphyt. c.* 11. *n.* 3. facit lex nostra *lib.* 4. *tit.* 38. *in principio*, *& l.* 3. *tit.* 47. etiam *in principio*, accedit *c. continebatur* 2. *de his, quæ fiunt à Prælatis*, *in gloss. contradicente*, ibi, *ideo necessarius est ibi expressus consensus* Potest tamen consensus Episcopi in translatione jurispatronatus præstari post factum per textum *in c. cura* ibi, *habuerit postea consensum*, *de jurepatronatus*, Mandos. *ad reg. de impetr. benefic. vacant. per obitum*, *q.* 31. *n.* 2. Mantica *decis.* 84. *n.* 7. ubi vult si priori loco, & tempore fiat donatio juris patronatus sine consensu Episcopi, & posteriori loco fiat altera ejusdem patronatus de consensu Episcopi, posterior præfertur; sive ergo præcedat consensus actum, sive sequatur, actus est validus. Flamin. *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 8. *n.* 105. Caldas Pereira *de extinctione emphyt. c.* 11. *num.* 7. & Sarnen. *in regula de infirmis resignat. quæst* 26. *num.* 3. & Gomez *in l. Tauri* 53. *num.* 6. & Tiraquel. *de jure mariti gloss.* 6. *num.* 1. *cum sequentibus.* Consensus namque postea præstitus idem operatur, ac si antea fuisset præstitus, nisi consensus requiratur pro solemnitate, aut forma actus: tunc enim post actum intervenire non potest, sed debet in ipso actu præstari, Tiraquel. *ubi proximè gloss.* 6. *num.* 3.

Quæstio quarta, an Episcopi consensus requiratur, 8
quando donatio fit ab Ecclesia alteri Ecclesiæ, & quid si donatio jurispatronatus fiat religiosis locis per patronum etiam laicum? Quoad primum dic re-

requiri consensum Episcopi, quia sine illo Ecclesia alienare non potest, *cap. sine exceptione* 12. *quæst.* 2. *cap. Abbates, cap. placuit, hac eadem causa, & quæstione, & cap. illud, de jure patronatus, & cap. illud, de jure patronatus, & cap. cura, eodem titulo*, ubi notatur, quòd donatio juris patronatus, nisi sit facta consentiente Episcopo, non est valida, Tiraquel. *in l. si unquam, verb. donatione largitus; num.* 353. Nam quando actus non potest fieri sine consensu talis personæ, in eo casu requiritur consensus per modum solemnitatis Rebuff. *in compendio alienationis num.* 15.

Secus si donatio juris patronatus fiat per patronum etiam laicum Religiosis: tunc enim non requiritur Episcopi consensus, Vivian. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 4. *nu.* 9. *pag.* 167. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 177. *n.* 3. Soar. *de Religione, tom.* 1. *tractatu de simonia, lib.* 4. *cap.* 28. *n.* 15. & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *q.* 5.

9 Quæstio quinta, an sine consensu Episcopi possit donari jus patronatus à patrono sui compatroni filio? Responde negativè quia filius compatroni non est compatronatus; & ideo sicut quando sunt duo, aut plures patroni, & unus alteri donat, aut relaxat jus patronatus Ecclesiastici, requiritur Episcopi consensus, per *cap. illud, de jure patronatus*; sic etiam quando donat compatronus filio compatroni. Caldas Pereira *de potest. eligendi cap.* 1. *n.* 24. *& de extinctione cap.* 8. *n.* 4. Abbas *in d. cap. illud*. Ratio, quia in hoc casu datur alienatio. Secus si juris patronatus translatio fiat ab uno patrono alteri compatrono: tunc enim non requiritur consensus Episcopi, Peregr. *conf.* 85. *n.* 6. *vol.* 3. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quæst.* 6. Campanil. *in diversor. Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 369. quia non est propriè alienatio, quæ fit compatrono, Abbas *in cap. ex insinuatione, de jure patronatus*, sequitur Jason *in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verbor. obligat. col. antepenult. verf. Nam licèt decisio.* Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, de constit. n.* 89. *verf. Octava declaratio*, quæ opinio est verissima, non requiri scilicet consensum Episcopi, quando alter patronus compatrono relaxat jus patronatus, teste Caldas Pereira *suprà utrobique*.

10 Quæstio sexta, an requiratur consensus Episcopi, quando jus patronatus transfertur cum hæreditate, & universitate bonorum? Respondeo negantèr: tunc enim transit absque Episcopi approbatione, ita Lambertin. *de jure patronat. lib.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *in fine, & art.* 2. *in fine, quæst.* 5. Covarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 18. *n* 8. Molin. *de justitia, tract.* 2. *disp.* 620. *n.* 6. Menoch. *conf.* 90. *n.* 118. *&* 125. Garcia *de benef. part.* 3. *cap.* 9. *n.* 11. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 5. *collect.* 1679. & Vivian. *in praxi juris patronatus part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 2. Quinimo jus patronatus potest transire ad quoscunque hæredes, etiam extraneos, quamvis sit Ecclesiasticum, ut per Cov. *lib.* 2. *variar. cap.* 18. *num.* 6. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 1025. Caldas Pereira *de emptione cap.* 2. *nu.* 16. nisi in fundatione adjiciatur clausula, quòd transeat solùm ad hæredes sanguinis, de consensu Episcopi. Roch. *de jure patron. verb. ipse, vel is, n.* 18. & Vivian. *d. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 61. Idem dicendum est, si hæredes inter se concordent de alternis vicibus præsentando Rectorem, quod facere possunt propria authoritate inconsulto superiore, ut docet Cened. *ad sextum collect.* 7. *n.* 2. Tiraquel. *de jure primog. quæst.* 17. *opin.* 5. *num.* 2. & Azeved. *l.* 9. *num.* 2. *tit.* 6. *lib.* 1 *novæ recopilat.*

Eodem modo jus patronatus consistens in aliqua Universitate bonorum etiam temporalium, si bona vendantur, permutantur, vel aliter alienantur, transit in acquisitionem inconsulto Episcopo, Cavalcan. *decis.* 31. *à num.* 16. *part.* 5. Mantic. *decis.* 140. *numer.* 2. Cardin. Tusch. *litera I. conclus.* 612. *in fine*, Mari Antonin. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 40. *nu.* 5. *& resol.* 60. *num.* 13. *& resol.* 108. & Azor. *instit. mor. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quæst.* 8. Idem dicitur de jure patronatus, consistente in aliquo castro, aut oppido dato in dotem cum eo oppido, seu castro transeunte in maritum. Non enim requiritur consensus Episcopi, per textum *in cap. ex literis, & in cap. cùm sæculum, de jure patronatus*, ubi Abbas. Transit enim jus patronatus cum bonorum possessione, quibus inseparabiliter adhæret, ut per Soar. *de religione tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *cap.* 28. *à num.* 12. *& à numer.* 18. Spin. *in specul. testam. gloss.* 4. *principal. numer.* 111. & Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæst.* 22. *nu.* 27. *&* 28. Non tamen in hujusmodi alienationibus sub bonorum generalitate, debet fieri mentio juris patronatus, quòd si fiat mentio illius, invalida est alienatio, seu venditio illius, sequitur Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 12. nimirum, si fiat in alienatione rei universalis mentio juris patronatus, dicendo, & jus patronatus: tunc enim vult non transire in emptorem, seu acquisitorem jus patronatus; secus si dicat, vendo tibi hæc bona cum jure patronatus: tunc enim transit in emptorem cum bonis, quibus inhæret inseparabiliter, quæ distinctio non placet; proinde oportet, ut non fiat mentio juris patronatus in translatione universali bonorum, Ludovic. Roman. *conf.* 368. *post num.* 1. & est simonia *cap. de jure. de jure patronat.*

Quæstio septima, an jus patronatus, quando transfertur in laicum, requirat consensum Episcopi? Respondetur jus patronatus à laico, in laicum transferri non posse, sine consensu Episcopi, quomodocunque translatio fiat. Rota apud Farin. *dec.* 387. *à n.* 4. *part.* 1. *recent. & decis.* 257. *nu.* 1. *eadem part.* 1. Seraphin. *decis.* 884. *n.* 1. Cardin. Mantic. *decis.* 86. *nu.* 5. Nam donatio juris patronatus, seu juris præsentandi sine consensu Ordinarii, non apud Farin. *suprà decis.* 576. *part.* 2. *recent.* sed in omni eventu præsumitur consensus Episcopi accessisse stante donationis effectuatione, Lambertin. *part.* 2. *primi libri* 19. *princip. art.* 8. Decius *conf.* 639. *n.* 1. & alii, quos refert Rota apud Farin. *decis.* 707. *n.* 5. *part.* 1. Ex quibus sequitur jus patronatus permutari, aut cedi non posse sine consensu Episcopi, ut per Roch. *in tract. de jur. patron. verb. ipse, vel is à quo, quæst.* 16. *n.* 28. Azor. *d. cap.* 20. *quæst.* 7. Vivian. *in praxi juris patron. part.* 1. *lib* 4. *c.* 3. ubi de permutatione. Quòd autem cedi nequeat inconsulto Episcopo, docent Puteus *dec.* 16. *lib.* 2. Decian. *conf.* 541. *n.* 2. & Rota apud Farin. *dec.* 736. *n.* 6. *part.* 1 *recent.* 11

Longè aliter quando jus patronatus transfertur in Ecclesiam, aut Clericum nomine Ecclesiæ: tunc non requiritur consensus Episcopi, Roch. *de jure patron. in verb. ipse, vel is, à quo, quæst.* 16. *n.* 28. Vivian. *in praxi juris patron. part.* 1. *lib.* 4. *cap* 3. & alii apud Barbos. *alleg.* 71. *nu.* 31. idem dicitur in cessione, Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. jus, num.* 15.

Quæstio octava, an debeat instituere Episcopus præsentatos à patronis, & quantum temporis concedatur patronis ad præsentandum? Responde præsentatos à patronis, intra tempus à jure datum quocumque die, etiam feriato, posse institui, & præsentari cùm sit actus extrajudicialis, & sapiat spiritualem, & ideo validè potest fieri diebus feriatis. de præsentatione loquitur: Caldas Pereira *de resolut. emphyteut. cap.* 13. *n* 5. Vivian. *suprà lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 5. Cardos. *in praxi judicum, verb. feriæ n.* 3. item præsentatio est actus voluntarius; proinde potest fieri extra diœcesim illius, qui potest instituere ubicunque inveniatur: idem de institutione vult Vivian. *in praxi juris patronatus, c.* 1. *n.* 9. ubi *n.* 10. contrarium resolvit, quando litigium excitatur inter præsentatos; tunc enim processus extra territorium debentis instituere fieri non potest. 12

Tempus patrono laico datum ad præsentandum est

est quadrimestre; Ecclesiastico verò Patrono semestre conceditur, ita *cap. unicum, de jure patronatus, in* 6. & est communis, & absolutè, cùm vacat aliqua Ecclesia, ne diu maneat in suspenso, laicus intra quadrimestre debet præsentare, Ecclesiasticus intra semestre. Tempus ad præsentandum concessum incipit currere à die vacationis beneficii, text. *in cap.* 2. *de supplen. neglig. Prælat. & in cap.* 2. *§. cùm verò, de concess. præben.* ex sententia Rebuff. *in praxi benefic. lib.* 1. *tit. de devolut. num.* 5. & Perez *l.* 2. *vers. quæro ulterius, tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 153. Nihilominus verius est non currere tempus, nisi a tempore notitiæ, seu scientiæ, & non à tempore vacationis, ut per Tiraquel. *de retract. lignag. §.* 35. *gloss.* 4. *à principio*, praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. jus patronatus*, §. 8. *dub.* 1. Caldas Pereira *de renovat. emphyt. quæst.* 6. *n.* 24. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 26. *quæst.* 10. Flores de Mena *var. lib.* 1. *quæst.* 3. *numer.* 6. Less. *de just. lib.* 2. *c.* 37. *num.* 27. Campanil. *in diversor. juris, rubr.* 11 *c.* 13. *num.* 393. Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.* 184. *num.* 1. Garcia *de benefic. p.* 10. *c.* 2. *num.* 34. Perez de Lara *de anniverf. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 35. & Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 6. *n.* 132. Quocirca absenti non currit tempus, aut impedito, *c. quia*, & gloss. *de concess. præben.* videlicet, si absit causa Reipublicæ, vel sit in carcere injusto detentus, & non habeat tutum accessum. Similiter si est impeditus, Valasc. *consf.* 130. *n.* 31. Flamin. *de resignat. lib.* 11. *quæst.* 13. *n.* 11. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 34. *n.* 21. Garcia *d. part.* 10. *c.* 2. *n.* 17.

Porrò institutio cùm sit actus extrajudicialis, potest fieri die feriato, atque extra territorium, & diœcesim; sicut præsentatio dummodo fiat extra sententiam, & strepitum judicii, Lambertin. *de jure patron. lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 1. *num.* 12. potestque fieri in loco quocunque honesto, Lambert. *art.* 10. nisi cum plena causæ cognitione ad institutionem procedatur, Lamber. *suprà art.* 1. Roch. *verb. competens alieni, quæst.* 34. Non est tamen tempus à jure præfixum Ordinario ad instituendum: sicut præfixum est collatori ad conferendum, Anastas. Germon. *de indult. Cardin. §. volumus, à num.* 76. Roch. *de jur. patron. verb. honorificum. n.* 55. Garcia *d. part.* 10. *cap.* 4. *num.* 1. & Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 2 c. post alios, potest tamen compelli instituens ad instituendum, præfixo priùs certo termino per superiorem ad instituendum intra illum, putà, si ad Episcopum pertineat institutio, poterit ejus Metropolitanus Episcopo limitare tempus, ejusque negligentiam supplere; quin potiùs ubi primum Episcopus sine causa de die in diem institutionem proroget, appelletur ad ejus Metropolitanum, Lambert. *suprà lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 2. *art.* 6. & *art.* 7. Praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. jus patronatus*, §. 8. *dub.* 3.

Si autem ex negligentia instituentis, aut conferentis devolvatur institutio, seu collatio ad Superiorem, ipse habebit semestre ad instituendum, aut conferendum, Abbas *in cap. causam quæ, num.* 6. *de electione.* Ricc. *in praxi aurea resolut.* 184. *num.* 1. Garcia *de benefic. part.* 10. *cap.* 2. *à principio*, & alii, quos referens sequitur Barbos. *part.* 3. *alleg.* 58. *nu.* 1. ubi *n.* 2. id extendit ad omnia beneficia etiam in Cathedralibus, & aliis Ecclesiis, tam sæcularibus, quam regularibus constituta, & Hospitalia conferuntur in titulum beneficii, & semestre currit à die notitiæ, *cap.* 2. *& ibi* gloss. *verb. infra sex menses, de concess. præbendæ*, Caputaq. *decis.* 348. *p.* 1. dicens hoc habere locum etiam præfiniente testatore tempus ad præsentandum, & instituendum, quia voluntas testatoris debet præsumi secundùm dispositionem juris.

Quæstio nona, quando habeant patroni jus præsen-
13 tandi in actu? Duenn. *reg.* 279. tradit patronos in habitu habere jus præsentandi; illud tamen non habere in actu, nisi à tempore vacationis, Cassador. *in titulo de jure patron. quæst.* 5. ubi addit præsentationem à patrono factam, vivente adhuc beneficiario, adeò nullam esse; ut neque per mortem ipsius beneficiarii convalescat. Quòd autem sit nulla præsentatio ante vacationem, ostenditur *in cap. cùm dilecta, ultimo, de concess. præbend.* Non convalescere autem per mortem beneficiarii ex eo patet, quia cùm lex à principio resistit, superveniens causa nulliter gesta non confirmat: sicut non convalescit collatio beneficii laico facta per supervenientem Ordinem Clericalem, Selva *de beneficiis, p.* 3. *quæst.* 6. & deducitur ex *§.* 1. *Instit. de hæred. liber.* ibi, *Alioquin, si eum silentio præterierit, inutiliter testabitur, adeò quidem, ut si vivo patre filius mortuus sit, nemo hæres ex eo testamento existere possit, quia scilicet ab initio non constiterit testamentum.* Ecce qualiter constitutio facta Procuratori ad præsentandum tempore, quo beneficium non erat vacans, contingente postea per obitum possessoris vacatione, neutiquam confirmari. Cassador. *de jure patron. quæst.* 5. sic in nostro casu; & ex consequenti non valet citatio pro electione facienda vivente adhuc Prælato, quamvis postea moriatur, *cap. bonæ, de electione, el secundo*: secus si post mortem illius antequam mortuus Prælatus tradatur sepulturæ; nam quamvis ad electionem novi Prælati non procedendum sit, antequam tradatur sepulturæ, ut per Petrum de Biaxio *in director. electionum, part.* 3. *cap.* 2. Frater Emmanuel *regular. tom.* 2. *quæst.* 52. *art.* 13. *in principio*, Petr. Greg. *ad Decretal. tit. de electione, num.* 25. & Gonzal. *super regul.* 8. *gloss.* 11. *n.* 4. nihilominus, si procedatur, valet electio, Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 2. *quæst.* 23. *art.* 10. *concl.* 1.

Quæstio decima, an patroni possint se ipsos præ- 14
sentare? Responsio est negativa, ut per Tiraq. *de jure primogenii, quæst.* 33. *nu.* 1. Spino *in speculo testamenti gloss.* 4. *principio, num.* 80. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *quæst.* 1. & 2. Flamin. *de resignat. lib.* 9. *quæst.* 17. *nu.* 122. Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepisc. Neap. decis.* 36. *à n.* 1. & Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 222. potest tamen patronus præsentare filium, aut nepotem, seu consanguineos, ex glossa *verb. filii in cap. quia clerici*, & gloss. *verb. propria authoritate, in cap. consuluit, de jure patron.* & Roland. *cons.* 47. *n.* 49. & 62. *cum sequentibus, volumine primo.*

Quòd si plures patroni fuerint clerici, aut unus laicus, & alter clericus, bene possunt ex se ipsis unum nominare, & præsentare, *gloss. final. in cap. consuluit.* 15. *de jure patronatus vers. sed si plures.* Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 2. *quæst.* 3. Ugol. *de officio Episcopi, cap.* 51. § 2. *n.* 1. Aloys. Ricc. *in praxi rerum for. Eccles. resol.* 179. *n.* 3. *in* 2. *edit.* & Mar. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 51. *n.* 5. & Vivian. *in praxi juris patronatus, part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *nu.* 7. ubi *n.* 8. addit non posse clericum simul cum compatronis se ipsum præsentare, sed præsentationi intra præfixum tempus à solis compatronis factæ consentire, quod etiam probat Mari. Antonin. *d. resolut.* 51. *n.* 5. post Abbatem *cons.* 25. *vol.* 2. Ratio esse potest, quia debet esse differentia inter dantem, & recipientem, & inter præsentantem, & præsentatum, & inter eligens & electus, Flamin. *de resignat. benef. lib.* 9. *quæst.* 17. *nu.* 109. Bellet. *disquisit. cleric. part.* 1. *tit. de bonis clericorum* § 11. *nu.* 23. & constat ex *cap. cùm ad nostram* 7. *seu ultim. de institution.* per textum *ibi, Cùm inter dantem*, & gloss. *ibi*, quam sequuntur Campanil. *in diversorio juris rubr.* 11. *cap.* 13. *nu.* 398. Spino *in specul. testam. gloss.* 4. *principal. num.* 80. Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 30. *tractatu* 3. *numero* 221. *versic. notandum.*

Ad hæc gloss. *in d. cap. ad nostram, verb Dantem*, proponit quæstionem sequentem per hęc verba: Sed quid, si ipse, id est, habens potestatem dignitatem confe-

conferendi, nunquid possit ab illo illam recipere, ut sic non videtur eam recipere à se ipso? &c. Quam pro negativa primò executit, deinde pro affirmativa, concluditurque habentem facultatem transferendi, si suum jus omnino à se abdicet, posse recipere beneficium, aut eligi ab illo, quia non eligitur à se ipso, sed ab illo in quem jus conferendi translatum est: secus si eligatur, seu præsentetur uti à ministro, vel à Procuratore ipsius, quia quod illi non licuit per se ipsum, sic etiam non licebit per ministrum suum, neque per Procuratorem suum, neque per Procuratorem suum, Flamin. *d. quæst. 17. n. 113.* & Campanil. *ubi proximè c. 13. n. 399.* neque etiam Procurator constitutus à patrono potest præsentare patronum, nec se ipsum, Gonz. *ad reg. 8. gloss. 2. n. 57. & seq.* ubi concludit cum Bursato *cons. 395. n. 24.* & cum aliis Procuratorem ad resignandum in favorem personæ per Procuratorem eligendæ, non posse se ipsum eligere. Quinimò substitutus à tali Procuratore nequit patronum, aut suum principalem Procuratorem præsentare, Lambertin. *de jure patron. lib. 1. part. 1. quæst. 8. art. 9. & 10.* Vivian. *in praxi juris patronatus, cap. 8. n. 9.*

15 Quæstio undecima, an patroni intra tempus præsentandi possint variare? Responde patronum Ecclesiasticum non posse variare. Ratio, quia præsentatio Ecclesiasticorum habet vim electionis, in qua electione non potest stare variatio, eo quòd per electione non potest stare variatio, eo quòd per electionem acquiritur jus in re, *c. publicato, c. quod sicut, de electione.* In præsentatione laici aliter evenit, quia præsentatus non in re, sed ad rem, jus habet per præsentationem, Abbas *in c. cùm Bertoldus, opposit. 2. de re judicata*, Mari. Antonin. *de lib. 1. resolut. 104.* Flamin. *de resignat. lib. 2. quæst. 23. n. 12. & lib. 7. quæst. 1. ex num. 78.* Gonzal. *gloss. 15. §. 2. num. 1.* Vivian. *d. part. 2. lib. 8. c. 9.* Accedit alia ratio, quòd clerici meliùs habent notitiam de idoneitate eorum, qui præsentari debent. Tertia ratio, quòd laici patroni habent quadrimestre ad præsentandum; alii autem semestre, *cap. unico, §. verò, de jure patronatus in 6.* quod non possunt facere patroni laici, Lambertin. *2. part. lib. 2. quæst. 7. per totam*, Cutier. *de juramento confirm. 3. p. cap. 13.* Zavallos *quæst. 265. & 293.* Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 56.* unde patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successivè præsentare accumulando, sed non possunt recedere à prima præsentatione sine causa. Hæc autem variatio pro prima vice censetur data laicis semel. Calderin. *cons. 16. de jure patron.* Gomez *in cap. cùm in multis, de rescripti. in 6. num. 35.* Navarr. *in cap. placuit, de pænit. dist. 6. nu. 167. & 171.* & Aymon. *cons. 63. n. 3.* Posse autem variare tenet sæpiùs, traditque gloss. *in Clementina plures, §. final. verb. plures, & verb. præsentare, de jure patron.* & Spino *in speculo testam. gloss. 4. num. 71.*

Potest autem hæc variatio fieri semel, atque iterum cumulando, non tamen tertia, vel quarta, vice Roch. *verb. honorificum, quæst. 10.* Navar. *in cap. placuit, de pænit. dist. 6. n. 167. & 171.* Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap. 3. n. 19.* Garcia *part. 5 cap. 9. n. 214.* & Vivian. *de jure patronat. part. 2. lib. 10. cap. 4.* quamvis fiat variatio à patronis laicis per viam scrutinii, publicato scrutinio, aut etiam si patroni sint ex privilegio, vel ex præscriptione, Abbas *in d. cap. publicato, n. 5. de electione.* Lambertin. *lib. 2. part. 2. quæst. 7. art. 18.* Similiter potest variare Procurator patroni laici; nisi habeat tantùm potestatem limitatam ad præsentandum unicum. Lambertin. *de jure patronatus, part. 2. quæst. 7. art. 17.* & Vivian. *d. part. 2 lib. 10. cap. 3. n. 1. & 2.*

Patronus item Ecclesiasticus post primum præsentatum, si præsentet alium, variando nullam pœnam incurrit, nisi præsentet indignum, præsentatio tamen prævalet, illique attenditur, Lambertin. *lib. 2. quæst. 7. art. 9.* & Roch. *d. verb. honorificum, quæst. 9.* à *num. 31.* quæ primo loco facta est. Rota Roman. *decis. 16.* incipit, *Patronos clericos, de renunc.* Clericus habens jus patronatus ratione sui patrimonii æquiparatur patrono laico; ideo variare potest, & alterum præsentare; sicut patronus laicus, Gutier. *de juramento confirmatorio, part. 3. c. 13. n. 12.* æquiparari autem laicali patrono clericum in hoc casu vult, Gabed. *de patronatibus regia coronæ cap. 35. nu. 3.* quia hujusmodi jus patronatus non dicitur Ecclesiasticum, ut per Felinum *in tract. Quando literæ Apostolicæ, ampliat 5. sed laicale*, Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. resol. 152. n. 2.* Perez *l. 2. col. 5. vers. quod procedit, in fine, tit. 6. lib. 1. ordin.* & habetur *in cap. cùm dilectus, 28. de jure patronat.* per textum, ibi, *in eo quòd tanquam Clericus*, & infrà, *non primus, sed secundus.*

Contrà verò quando jus patronus est Ecclesiasticum, non datur variatio, adeò, ut si beneficium habeat duos compatronos, alterum clericum, alterum laicum, concordes in præsentando Titium, deinde laicus si variando Sempronium præsentaverit, Titius est instituendus, Abbas *in c. cùm autem, nu. 4. de jure patronat.* & Tiraquel. *de jure primog. quæst. 17. opinion. 11. n.* . Quòd si à principio non fuerint concordes laicus poterit variare ante institutionem Episcopi, & alium successivè accumulando præsentare, non verò Ecclesiasticus, Lambertin. *p. rt. 2. lib. 2. quæst. 7. art. 22.* Flam. *de resignat. lib. 2. quæst. 23. nu. 13.* Gregor. Lopez *l. 6. tit. 15. partit. 1.* Spino *in speculo testam. gloss. 4. principal. à n. 73.* Cavalcan. *decis. 10. n. 6. part. 3.* Cevall. *commun. contra commun. quæst. 165. & q. 695.* Vivian. *in praxi juris patron. part. 2. lib. 10. cap. 1.* & alii, quos sequitur Garcia *de benefic. part. 5. cap. 9. nu. 221.* & Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. resolut. 156.*

Quando autem sunt compatroni Ecclesiastici simul, & laici, non solùm clerici habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa compatroni laici. *cap. unico, de jure patron. in 6. & ibi* Barbos. *n. 6 pag. 337.* ratione communionis, *gloss. final. in d. cap. unico, §. verò, & ibi* Archidiaconus, & Franc. Roch. *verb. jus n. 15.* & Selva *de benefic. 3. part. quæst. 11. num. 18.* Patroni item Ecclesiastici possunt facere præsentationem alternativam, plures simul præsentare, ut unum ex illis Episcopus instituat. Cajet. *in repetitione c. fin. de elect. in 6.* Bertach. *in repert. verb. præsentatio ultima*, Roch. *suprà q. 9. n. 34.* & Gregor. Lopez *l. 6. gloss. penult. tit. 15. pag. 1.*

Quid ergo si patroni præsentent indignum? eligentes scienter indignum privantur ipso jure electione, & jus eligendi amittunt, Tiraquel. *in §. hoc sermone limil. 1. n. 32.* Ballacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 5. n. 22. pag. 171.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 4.* & Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap. 1. n. 60. ex gloss. 3.* & Bartol. *ibi, num. 4. in l. cùm quidam 24. ff. 1 legat. 2.* quod in electore officii sæcularis etiam habet locum, si eligat indignum, jure ampliùs eligendi privatur, per Albericum *in l. cum qui certarunt, § final. n. 13. ff. de verbor. obligat.* Quare patronus Ecclesiasticus præsentans indignum scienter, jure præsentandi privatur, sicut eligentes. Mar. Antonin. *variarum resolutionum, lib. 1 res. 19. num. 15.* & Aloys. Ricc. *in collectan. decis. part. 4. collect. 1029. & in praxi aurea resol. 441. à principio*, & habetur *in cap. cùm in cunctis, de electione, §. clerici.* Contrà verò si Vicarius Episcopi conferat beneficium indigno, non propterea Episcopus conferendi potestate privabitur, Rebuff. *in praxi benefic. tit. form. vicariatus, numer. 140.* & Sbrozius *de Vicario Episcopi, lib. 3. quæst. 7.* ubi declarant id esse verum, nisi Episcopus ratam habuerit collationem.

Laicus verò præsentans indignum scienter, in eo casu pro prima vice jure præsentandi privatur, *§. si quis oratori, in Authent. de sanctiss. Episc. collat. 9.*

Aretin. *in l. servi electione*, *col.* 3. & *ibi* Ripa *n.* 5. *ff. de legat.* 1. Ugolin. *de potest. Episcop. c.* 51. §. 1. *n.* 4. *vers. secundo* Rochus *de jure patron. verb. honorificum. num.* 15. sicut conferens indigno beneficium, scienter privatus est conferendi potestate. Rebuff. *in praxi tit. pœnæ contra collatores indignis conferente n.* 1. & Cardinal. Mantica *Rotæ decis.* 158. *n.* 2. ex eo, quia debuit priùs scire conditionem illius, cui confert beneficium, ex Rebuffo *in praxi sub titulo de devolut. n.* 10. *& ex tit. pœnæ contra collatores a n.* 2. *&* 3. nam antequam conferat, debet diligenter inquirere de vita, & moribus; proinde præsentatio indigni est ipso jure nulla, Navarrus *in c. si quando, except.* 11. *p.* 83. *de restitut. spoliat.* Caldas Pereira *de potest. eligendi c.* 1. *n.* 52. peccant mortaliter, Azor *part.* 2. *instit. moral. l.* 6. *c.* 21. & pro ea vice si sunt patroni Ecclesiastici privantur jure præsentandi, sicut eligentes, ut dictum est, *c. cum in cunctis*, §. *ultim. de electione*; Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut.* 441. patroni tamen laici, vel clerici ratione patrimonii præsentantes minus idoneos intra quadrimestre possunt alium præsentare idoneum, *c. cum vos*, ubi gloss. *verb. minus idonee*, *de officio Ordinarii.*

16 Quæstio duodecima, an patronis non præsentantibus intra terminum temporis præfixi possit Episcopus prorogare tempus patrono petenti, aut illum admittere ad præsentandum, aut providere de rectore Ecclesiæ? Respondetur primo posse Episcopum ex causa prorogare tempus patrono antequam elabatur omnino quadrimestre, eritque vera prorogatio, per *l. & si manente*, *ff. de precario*, & *ibi* Alber. *in verb. prædicta gloss. in l.* 4. *in principio*, *ff. de damno infecto* & *ibi* Bartol. *verb. quæro.* Potestque fieri prorogatio in ultimo temporis momento, censeturque facta cum eisdem qualitatibus, & conditionibus, quibus erat factus primus actus, *l. Labeo* §. *hæc autem*, *ff. de arbitris.* Bartol. *in l.* 1. §. *& post operis ff. de oper. nov.* & communis. Non potest tamen fieri prorogatio ad majus tempus in primo termino comprehensum, sed ad tantumdem, vel ad minus, Baldus *in c. ultimo*, *de consuetudine*, *& in c. de causis*, *num.* 6. & *ibi* Felin. *de officio delegati*, & Francus *in c.* [illegible] *nostri*, *de appellat.* idem tradit Mandol. *in tractatu de signatura gratiæ*, *ad finem*, *p. ultima*, dicens posse prorogari ab Ordinario patronis tempus præsentandi, ut possint meliùs deliberare pro idoneo præsentando, vel propter aliam justam causam, ex quo non agitur de præjudicio alicujus, nisi ipsius prorogantis, Bartol *in d. l.* 1. *d.* §. *& post operis*, & Alexand. *in l. cùm stipulatus sim*, *ad finem*, *vers. & quia*, *sit terminus*, *ff. de verbor. obligatio* & ita conclusum fuit in Rota, teste Crescent. *decis.* 148. in manuscriptis, ut ait Flamin. *de resignat. l.* 7. *q.* 29. *n.* 11. subdens Ordinarium posse in sui præjudicium prorogare tempus patronis ad præsentandum ad quatuor, vel sex menses, cùm habeat potestatem ad omnia non prohibita de jure communi, nec per talem prorogationem fit contra aliquod consilium generale, ut habetur *in decis. antiquioribus*, *de concess. præbend. decis.* 5. *n.* 3. *fol.* 519.

Quamobrem a fortiori poterit extra tempus Episcopus admittere patronos ad præsentandum, Mascard. *de probationibus*, *tom.* 3. *conclus.* 1219. *n.* 6. ex traditis à Lambertino *in tract. de jure patronat. art.* 2. 25. 1. *q. & art. sequent.* per text. *in c.* 2. *de supplen. negl. Prælat.* ponderando ibi verbum *liceat* per quod ponitur causa in voluntate illius, cui licet. Si autem noluerit post lapsum tempus ad præsentandum admittere patronos, ut præsentent, neque antequam elabatur prorogare, eo transacto liberè de rectore Ecclesiæ in Ecclesia providebit, *c. si verò* 12. *de jure patron.* ut per Spin. *in spec. testam. gloss.* 4. *principal. n.* 18. ne Ecclesia diu pastore destituta sit, argum. *c. ne pro defectu*, *c. cum inter universas*, *de elect. & c. ne Sede vacante*, pro illa tantùm vice, quia patronus non privatur omnino jure ampliùs præsentandi, sed pro illa vice duntaxat, text. *in c. cùm propter*, *de jure patron.* & *ibi* scribentes *in verb. non differas.*

Quæstio decimatertia circa patronum excommunicatum? Aliqui, quos referunt Domini de Rota *in decis. antiquior. decis.* 2. incipit, *Patronus excommunicatus*, *de jure patron.* volunt Patronum laicum, quamvis sit excommunicatus, posse præsentare, eo quia actus facti non sunt prohibiti patrono excommunicato, Abbas ita *in c. veritatis*, *de dolo*, *& contumacia*, ubi addit hoc esse indubium; sed præsentare est quid facti: ergo quamvis fiat à patrono excommunicato, erit valida: quia patronus laicus nihil, vel parum juris habet circa dispositionem beneficii, nisi de quadam gratia: unde totalis dispositio censetur potiùs dependere à potestate Episcopi instituentis, & ex consequenti, institutio valebit, quidquid sit de præsentatione patroni laici excommunicati, quoniam attenditur ad institutionem Episcopi, tanquam quid tribuens vim in beneficio potius, quam ad præsentationem. 17

Nihilominus oppositum magis placet, eo quòd patronus excommunicatus non potest eligere, ut ait Innocentius *in d. c. veritatis*, & *ibi* Abbas: ergo non poterit præsentare, quod etiam tenuit Lapus *in allegatione sua* 8. incipit, *Præsentans*, *circa medium*, dicens si præsentans, vel præsentatus, est excommunicatus, præsentationem esse nullam: juvat gloss. *in c. ultimo*, per textum *ibi*, *de electione*, *l.* 6. ubi dicitur excommunicatum ad beneficia eligi, præsentari, seu nominari non posse; sequitur Roch. *verb. honorificum quæst.* 4. *numer.* 9. Lambertin. *part.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 9. *art.* 11. Soar. *tom.* 5. *disp.* 4 *sect.* 7. *n.* 10. & Azor. *part.* 2. *l.* 6. *c.* 7. *quæs.* 8. igitur in nostro casu institutio facta ab Episcopo ad præsentationem patroni laici excommunicati nulla erit omnino, nec ratio convincit, dum ait præsentare esse quid facti, cùm ipsa præsentatio sit actus juris; quia dicitur jus annexum spiritualitati, hoc est institutioni, ut tenet Abbas *in c. quanto*, *in* 1. *col. de jure patron. part.* 3. *l.* 2. *q.* 3. *art.* 4. quem sequitur doctissimus Covarr. *priori parte relect. in c. Alma mater*, §. 7. *n.* 9. *v. ego vero*, dicens, institutionem factam ab Episcopo de præsentato à patrono laico excommunicato nullam esse, neque discrimen positum à sequentibus partem contrariam concludit.

Ex dictis à fortiori sequitur præsentationem factam à patrono clerico excommunicato esse nullam, & in consequentiam institutionem factam; eo quia præsentatio, quæ fit à patrono clerico, habet vim electionis, *c. cùm autem*, & *ibi* scribentes, *de jure patronatus*, nam ex tali præsentatione transfertur jus in beneficium, nec fertur totale jus ab Episcopo per institutionem: proinde cùm concurrat actus factus partim à persona inhabili, nimirum à patrono clerico excommunicato, non potuit pro alia parte valere institutio, quæ resolutio est satis consona rationi: & idem in effectum concludere videtur Rota *sub tit. de institutionib. decis. unica*, *in antiquis*, quæ omnia probat Rochus de Curtt. *de jure patron. verb. competens alicui*, *à n.* 20. *usque ad* 23. *fol.* 37. *&* 38. Flamin. *de resign. l.* 11 *q.* 1. *n.* 18.

Eodem modo resignatio facta ab excommunicato in favorem tertii non valet; Soar. *tom.* 5. *disp.* 14. *n.* 35. *sect.* 2. *fol.* 377. quia excommunicatus non potest conferre: ergo nec resignare in favorem tertii, quia id est suo modo conferre, vel saltem præsentare cùm resignet, nec aliàs, nec alio modo, argumento excommunicati, in quem non potest beneficium resignari, ut fuit resolutum *in una Guesnen. præceptoriæ*, coram Cardin. Sanctæ crucis 23. Martii 1547. teste

Puteo

Puteo *decis.* 11. *de renunc.* in manuscriptis, sicut permutatio facta cum excommunicato est nulla ipso jure, text. *in cap. postulastis, de cler. excomm. minist.* Navar. *cons.* 3. *num.* 4. *eodem titulo*, & Flamin. *de regnat. lib.* 4. *quæst.* 3. *ex num.* 44.

Oppositum tamen est sequendum ex tradita regula à Sanchez *de matrimonio, disp.* 42. *n.* 2. dicente privatum ipso jure beneficio, non posse in favorem alicujus resignare, quòd nullum jus illi in beneficium supersit, quam regulam probat Flamin. *lib.* 3. *de resignat. quæst.* 1. *n.* 21. Cùm ergo excommunicatus non amiserit beneficium ipso jure, poterit resignare in favorem, cùm retineant titulum, & sit in possessione. Item excommunicatus potest permutare beneficium, ut tenent scribentes *in rubric. de rerum permu.* Conanus *lib.* 3. *Commentariorum, cap.* 1. *n.* 7. & Lopez *in l.* 1. *tit.* 6. *partit.* 5. ex eo fundamento, quia excommunicatus potest celebrare contractus, & ab eo facti valent. *c. felicis, §. verum, de pœnis, lib.* 6. *cap. quoniam multos* 17. *quæst.* 3. ibi, *& emere, & accipere ab excommunicato.*

Nec obest Cosmas *in pragmatica Sanctionum tit. de collationibus §. insuper*, quem sequitur Covarr. *in cap. Alma, part.* 1. *§.* 7. *vers. quinto*, hinc constat dicentes permutationes beneficiorum non posse fieri ab excommunicato. Quoniam omnes contractus sunt de jure gentium, *l. hoc jure, de just. & jur.* excommunicatio verò est inducta de jure positivo, *l. quidam, de pœnis*, atque ita per prohibitionem factam excommunicatis non censetur prohibitum celebrare contractum, & sub permutatione contineretur resignatio, Flamin. *lib.* 11. *de resignat. quæst. n.* 16. Quare contractus, quamvis sint prohibiti excommunicatis, quod negamus absolute; attamen si fiant, non sunt omnino nulli; quamobrem excommunicatis esse integrum resignare, & permutare, est valde probabile, per supra dicta, quam probat Spin. *d. part.* 11. *ex n.* 67. *& sequent.* sed probabilius est, quod tradit Suarius *suprà post Cov. d. §.* 7. *vers quintò.*

18 Quæstio decimaoctava. Quid dicendum de patrono spreto, sive sit Ecclesiasticus, sive laicus? Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 4. *à num.* 4. tradit renunciationem, seu collationem, seu permutationem factam spreto patrono esse nullam. Ratio, quia patronorum interest ne beneficia dimittantur sine consensu patronorum, qui debent inquirere de idoneitate illorum, item quia aliter patroni retrahuntur à fundatione, & donatione Ecclesiarum, ut notatur *in glossa in cap. cum dilectus, de jure patron.* Gemin. *in cap.* 2. *post num.* 11. *de præbendis, lib.* 6. & cedit in detrimentum, ac præjudicium patroni hoc fieri, eo non vocato, ut latè per Rochum *in tract. juris patronatus, verb. honorificum q.* 3.

Sed meliùs ipse Flaminius suprà *nu.* 19. cum communi statuit, resignationem factam spreto patrono posse annullari; non tamen esse nullam ipso jure, sed annullandam propter contemptum, ut fuit pluries resolutum in Rota: unde ab initio erit valida de æquitate, & conditionaliter, & sic non esse nullam ipso jure, sed irritandam, semper enim requiritur consensus patroni, sive sit laicus, sive clericus, & hoc esse de mente omnium tradit Flamin. suprà *nu.* 20. nisi labatur tempus præsentandi, seu contradicendi, quia tunc videtur patronus habere ratam collationem, seu resignationem; sicut convalescit resignatio facta sine consensu, eo postea superveniente; quemadmodum censetur supervenire quoties patronus facti conscius non reclamat.

Accedit patrono laico invito, aut irrequisito non posse Episcopum, aut alium Ordinarium disponere de Ecclesia patronata, *gloss. pen. ad medium in c. cùm dilectus, de jure patron.* & talem dispositionem esse nullam, *cap. decernimus* 16. *quæst.* 7. vel saltem irritandam, secundùm Abbat. *in d. cap. cùm dilectus.* Quin etiam nec Legatus Papæ Ecclesiam juris patronatus laici potest conferre, secundùm glossam *in cap. illud, de jure patron.* ubi Abbas *n.* 8. vult hoc procedere etiam quando Papa concedit suo Legato, ut disponat de beneficiis patronatis invitis patronis; quia non videtur intellexisse de laicis, aut de clericis, qui sunt patroni ratione sui patrimonii; eo quòd jus hoc patronatus non est Ecclesiasticum, Felin. *in tract. Quando literæ Apostolicæ, ampliat.* 5. Cabed. *de patronatibus, cap.* 35. *ex n.* 1. ubi *n.* 5. ampliat, quando præsentatio competat simul patrono clerico, & laico, adhuc Legatus nequibit disponere de beneficio sine præsentatione laici saltem; non enim patronus laicus propter consortium clerici privari suo jure debet.

Nihilominus S. Pontifex potest derogare nedum juri patronatus Ecclesiastico, sed etiam juri patronatus laicali, gloss. communis *in Clement.* 2. *verb. Apostolici, de præbendis*, Innoc. *in cap. cùm dilectus, de jure patronat.* Joann. Andr. Gemin. & Franc. *in cap.* 2. *de præbend. in* 6. & Covarr. *practic. quæst. cap.* 36. eo quia Pontifex est Dominus absolutus, ac beneficiorum Ecclesiasticorum dispensator, & sic supra jus, *cap. cuncta per mundum*, 9. *quæst.* 3. Archid. *in cap.* 1. *in fine* 16 *quæst.* 7. ubi communiter scribentes. Semper tamen debet exprimi apertè derogatio juris patronatus laicorum, nec præsumitur nisi exprimatur in literis. gloss. *in d. Clementina* 2. *verb. Apostolicis*, Abbas *in cap. dilectus, n.* 4. *de officio leg.* Covarr. *d. cap.* 36. *col.* 5. ideo non sufficit clausula generalis derogatoria, Felin. *in tract. Quando literæ Apostol.* nec sufficit, si addatur in literis, quamvis ad alicujus præsentationem, seu collationem beneficium pertineat. Quia hæc verba non capiunt beneficia ad præsentationem laicorum spectantia, ita Joann. Andr. *in cap. dilectus, de offic. legat.* & est communis sententia, ut per Covarr. *in pract. quæst. cap.* 36. *col* 5. Secus dicendum de beneficiis juris patronatus Ecclesiastici; huic enim derogatur per simplicem collationem factam a S. Pontifice, Cassad. *decis.* 4. *tit. de probat.*

His adde ex Felino *in tract. Quando literæ Apostolicæ noceant patron. col.* 6. *ampliat* 8. quòd quando jus patronatus competit alicui Regi, Principi, Duci, Marchioni, vel alii Magnati, non sufficere specificam mentionem de patron. laicorum, ut derogetur his patronis; nisi de illis adhuc S. Pontifex faceret specificam mentionem nominatim; nec sufficere specificam mentionem de jure patronus laicorum. Quin etiam si contingat vacare beneficia, in quibus habet patronus jus patronatus, in mensibus Papæ, aut Romæ. gloss. *in cap.* 2. *de præbend in* 6. tradit manere in præjudicium patroni laici Summo Pontifici reservata: sed probabilius est, non manere, Alexand. *consil.* 75. *Visis. in princ. lib.* 4. Cabed. *de patron. d. cap.* 35. *num.* 8.

Hinc sequitur jus patronatus in donationibus factis à Rege non comprehendi, nisi exprimatur specificé. Cabed. *decis.* 27. *num.* 10. *part.* 2. *& de patronatibus, cap.* 3. *num.* 3. *per legem nostram, lib.* 2. *tit.* 35. *§.* 6. & clariùs *§.* 24. Barbos. *allegat.* 71. *n.* 22. quamvis de jure communi contrarium dicendum sit, per *cap. ex literis, cap. cùm secundùm, de jure patron.* Quo circa quando lex in aliquo casu disponit, ut fiat expressa mentio alicujus rei, seu juris patronatus regiæ coronæ, non satis est, quòd fiat mentio, per relationem ad aliud, quia quod fit per relationem, non dicitur propriè fieri, nec hoc modo satisfit legi exigenti specificam, & expressam mentionem, Felin. *in cap. translato, n.* 5. Quare expressio relativa non sufficit, quando quid patenter fieri debet, ut per Tiraquel. *de jure mariti gloss.* 7. *num.* 20. per textum *in cap. per tuas* 40. *de sentent. excommun.* ibi, *fuisse patenter expressum*, 19

sequitur Barbos. *eodem cap. num.* 4. Sicut quando aliquid expressum requiritur simpliciter, tunc enim sufficit, quòd tantum colligatur ex mente, & ex identitate rationis, ut per Xuar. *in l. post rem judicatam, super leges Regni, ampliat.* 2. *num.* 5. *col.* 2. & per Bernard. *regul.* 275. Surd. *decis.* 154. *num.* 40. & *decis.* 255. *n.* 23. & Joseph. Sesse *Aragoniæ dec.* 65. *n.* 31.

Secus quando lex decernit, quòd aliquid expressè, & specificè non habeatur pro concesso, nisi specificè exprimatur, tunc non censetur concessum per clausulas generales, quantumcunque exuberantes, præsertim in materia jurisdictionali, quæ in Lusitania nunquam censetur concessa, nisi de ea fiat mentio; nec censentur species jurisdictionis tributæ, nisi specialiter donentur, Valascus *de jur. emphyt. q.* 8. *n.* 15. & constat ex *lege Lusitana*, *lib.* 2. *tit.* 45. §. 2. ibi, *expressamente lhe for outorgado, & in fine*, ibi, *por nos concedido, &* §. 10. *eodem tit.* 45. *vers. & quanto*, in illis verbis, *Emque expressamente for declarado.* Cùm ergo in donationibus regiis specificè non fuerit facta mentio expressa de regiis patronatibus, non censentur per Regem donati, quamvis donentur bona, seu oppida, quibus annexum est jus patronatus, nisi illud nominatim, & verbis specialibus ultra bona, aut oppida, a Rege donetur.

Idem dicendum est de reservatis à Principe, quæ nunquam censentur concessa in generali concessione, aut donatione, nisi in concessione specificè concedantur, Valascus *suprà d. quæst.* 8. *num.* 25. *ad finem*, & ita servatur in nostro Regno, ubi multoties fuit judicatum, teste Cabed. *decis. part.* 2. *decis.* 12. *num.* 2. & *sequent.* nec sufficit reservatio per tacitam voluntatem Regis reservatis nonnullis, ut ex hoc censeatur reliqua omnia voluisse concedere, quoniam quando lex aliquid expressè fieri præcipit, non satisfacit, qui facit tacite, Jason. *in l. prætor, in principio, ff. novi oper. nunciat.* nec sufficit, si fiat verbis generalibus Afflict. *decis.* 43. *num.* 13. per notata *in l. secunda §. quæsitum, ff. si quis cautio* & dicit Angel. *in Authent. de hæred. & falcid. §. si verò expressim*, quod non videtur satisfactum legi, quando lex requirit aliquid specialiter fieri, seu expressim, si fiat verbis generalibus, vel si fiat mentio descendens ex consequentia verborum, vel quæ deducitur ex conjecturis: id enim non dicitur expressum positum in lege nostra *d. tit.* 45. *ibi §.* 10. *vers. Pero nam he nossa tençam*, & infra, *particular*, *& expressa mençam*, per quæ verba lex requirit donatarium non posse uti, nisi iis rebus contentis, & expressis in donatione. Cabed. *d. decis.* 12. *§.* 7. *vers. quando autem, & dec.* 14. *etiam part.* 2. *n.* 8. & 9. per ea quæ dici solent, (vel sunt valde notabilia,) quia non censentur comprehensa nisi specialiter, & nominatim exprimantur, gloss. *in cap.* 2. *de præbend. lib.* 6. & *l. apud Labeonem, §. hoc edictum, vers. Ea enim, ff. de jure jurando*: imò potius relicta, & omissa judicantur, prout vult Gomez *in rubric. de firmis resignat. quæst.* 3. *in principio.* Quare jus patronatus in donationibus factis à Rege non intelligitur concessum, nisi exprimatur, ut latè diximus *in tractatu de jurisdictione Braccarensi, c.* 11. *ex n.* 5. *cum sequentibus.*

20 Quæstio decimanona solvitur ex dictis suprà *in quæst.* 12. per quæ ostenditur patronum non cadere à jure suo præsentandi, si præsentet intra quadrimestre, si est laicus, & intra semestre, si est Ecclesiasticus, & petat institutionem, seu confirmationem, quamvis præsentatus non instituatur.

Sed quid si præsentatus non compareat coram Episcopo? Respondetur præsentatum personaliter teneri comparere coram Episcopo, neque satis esse, quòd per literas, aut per Procuratorem absens ipse Episcopo nominetur, quod probatur ex *c. cùm & plantare, de privilegiis*, per textum ibi, *Episcopis repræsentent*; quod verbum propriè significat præsentiam sui facere, *l. maritus* 15. *§.* 1. *ff. ad leg. Jul. de adult.* Textus optimus *in l. consentaneum, quomodo, & quando judex*, ibi, *ut præsentiam sui faceret*, juncto ibi, *ut se se repræsentent*, gloss. *verb. repræsentare, in Clem. dudum, de sepult.* quòd repræsentare dicitur, qui præbetur sensibus corporis, per *l.* 1. *in principio, ff. de verbor. oblig.* Quocirca præsentatio nihil aliud est, quàm exhibitio personæ per patronum Episcopo, vel alteri cui competit instituere legitimè facta, ita Roch. *de jur. patron. in principio quæst.* 3. Rebuff *in praxi tit. de præsentatio. n.* 3. post Abbatem *in c. ea noscitur, de his quæ fiunt à Prælat.* & Garcia *de benef. p.* 4. *c.* 1. *n.* 16. Proinde non valebit præsentatio de absente facta, neque Episcopus tenetur admittere præsentatum, qui se personaliter non præsentavit, Roch. *suprà verb. honorificum, q.* 6. *nu.* 27. Vivian. *in praxi juris patron. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 6. & 7. & Garcia *d. part.* 4. *cap.* 1. *n.* 23.

His obstat text. *in cap. ea noscitur, de his, quæ fiunt à Prælatis*, ibi, *per se, aut per literas personas idoneas Episcopis diœcesanis præsentent.* Quo in loco glossa *ver. per literas*, vult posse fieri præsentationem per Epistolas, quia *in c. ultimo de conc. præbendæ*, interdicitur fieri Procuratorem ad præsentandum ad beneficium nondum vacans: ergo potest fieri Procurator ad præsentandum beneficio jam vacante. Confert *cap. accedens* 24. *de præbendis*, ubi absens per Procuratorem potest investiri de beneficio Ecclesiastico: ergo præsentari. Quin etiam potest laicus constitui Procurator ad capiendam possessionem beneficii, Flamin. *de resignat. l.* 10. *q.* 5. *n.* 14. & ad renunciandum, & acceptandum beneficium Ecclesiasticum, idem Flam. *lib.* 10. *q.* 8. *n.* 4. & *q.* 6. *n.* 14. Bonacos. *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 1. *tit.* 10. *n.* 34. *pag. mihi* 184. Requiritur tamen ad illud acceptandum mandatum speciale, nec sufficit generale, Capell. Tholos. *dec.* 486. Camill. Borrel. *in summa omnium dec. tit.* 66. *n.* 165. post. Covarr. *l. variar. c.* 26. *n.* 4. & 5. & Flamin. *d. l.* 10. *q.* 8. *n.* 14. ideo per Procuratorem potest fieri præsentatio, & non semper personaliter patroni exhibebunt Episcopis præsentatos; sed ipsi præsentati se præsentabunt Ordinariis cum literis præsentationis, quæ praxis est receptissima, teste Garc. *d. c.* 1. *n.* 19. Card. Tusch. *lit. P concl.* 59. *n.* 24.

Porrò ut controversia dirimatur, dicendum est posse patronum absentem per literas facere præsentationem præsentando, qui personaliter se præsentet Episcopo, quod licitum esse non est dubium, per ea quæ notantur *in d. c. ea noscitur, verb. aut per literas*, Episcopum tamen præsentatos per Procuratorem non teneri instituere, neque admittere, eo quia cederet præsentatio per Procuratorem in grave præjudicium ipsius Ecclesiæ ex mora diutina, quæ contingeret, si præsentatus per literas, vel per Procuratorem adventum suum prorogaret. Item quia præsentati debent examinari ab Ordinario de scientia, & de idoneitate, ac reliquis requisitis tam ad Parochiales Ecclesias, & ad curata beneficia, quàm ad simplicia, juxta dispositionem Tridentini *sess.* 7. *de reform. c.* 13. quod examen est personale, & per Procuratorem suppleri non potest. Quapropter præsentati personaliter se debent exhibere Episcopis, ut examinentur: aliter enim institutio facta spreto patrono etiam Ecclesiastico, & sine requisitis, est nullius momenti.

Quòd si præsentatus sit notus ab Episcopo, & illi constet de idoneitate notoria, nimirum, quia est Doctor sapientissimus, & est absens, poterit Episcopus illum instituere absque examine, ut in specie vult Henriquez *in summa, l.* 10. *c.* 18 *in principio*, Cened. *ad Decretum collect.* 15. *n.* 3. Vivian. *in praxi juris patron. part.* 2. *l.* 6. *c.* 11. *n.* 8. Ugolin. *de officio Episcopi, c.* 51. *§.* 2. *n.* 5. Aloys. Ricc. *in praxi resolut.* 139. & 141. & Saa *in summa, verb. examen*, quod procedit in

in beneficiis curam animarum non habentibus; in quibus non requiritur examen, quando præsentati sunt notoriè literati, & docti, idque constat Episcopo: tunc potest absens præsentatus, ab illo institui ritè ac rectè, Lambertin. *part.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 11. *art.* 3. Tusch. *litera P. concl.* 592. *n.* 25. Garcia *d. c.* 1. *n.* 16. ubi refert *à n.* 23. declarationem Illustrissimorum dominorum Cardinalium. Secus quando præsentati sunt ad beneficia curam animarum habentia: tunc enim præsentati tenentur se personaliter Episcopi exhibere, nec sufficit per Procuratorem comparere, quamvis constet illos esse idoneos notoriè, cùm obstet Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. c.* 18. & Bulla Pii Quinti, incipit, *in conferendis*, ubi pro forma requiritur examen; & ideo omitti non potest, ut notat Fusch. *de visit. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 10. quamvis sit Doctor in Theologia, aut in jure Canonico, non propter id excusatur ab examine, quando vult de aliqua Ecclesia Parochiali provideri, Praxis nova Episcopal. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 17. *vers. Doctor*, Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. dec.* 414. *n.* 2. *in* 1. *edit. & resolut.* 351. *in* 2. *edit.* Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss* 4. *n.* 9. & Garcia *p.* 9. *c.* 2. *n.* 103. Non tamen *c.* 3. *n.* 5. *&* 14. est admittendus dum ait examen requiri in quocunque beneficio Ecclesiastico, quia licèt examen requiratur in omnibus beneficiis, per Tridentinum *sess.* 7. *c.* 13. tamen pro forma in solis Parochialibus requiritur etiam juris patronatus laicorum, in quibus non fit examen per concursum, sed sufficit præsentatum examinari cum tribus examinatoribus Synodalibus, eumque idoneum repertum Ordinarius instituat, prout declaravit sacra Congregatio auctore Garcia *p.* 9. *c.* 2. *n.* 255. nisi plures fuerint præsentati; tunc enim necessarium erit examen inter ipsos præsentatos duntaxat per concursum, & Episcopus magis idoneum poterit eligere, Gonzal. *gloss.* 6. *n.* 138. sic refert decisum fuisse.

Verùm in Parochialibus juris patronatus Ecclesiastici debet præcedere examen per concursum; ex Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 18. deducit Garc. *part.* 9. *c.* 2. *n.* 261. Idem dicendum si Ecclesia parochialis sit juris patron. mixti, partim Ecclesiæ, & partim laici, nam tunc fieri debet concursus, ut sacra Congregatio Cardinalium Illustrissimorum declaravit his verbis. *Si Ecclesia parochialis sit juris patronatus, partim Ecclesiæ, partim laici, servanda est forma examinis per concursum hic posita, quam Concilium præstitit in conferenda Parochiali, quæ sit juris patronatus merè Ecclesiastici*; & idem dicendum est, quando patronatus pro duabus partibus pertinet ad laicum, & pro una tantùm ad Ecclesiasticum, Gonzal. *gloss.* 6. *n.* 135. & Barbos. *in remiss. ad Conc. Trid. sess.* 24 *c.* 18. *n.* 30. ideo proponatur edictum in hoc casu, & cum nominatis à patrono Ecclesiastico possunt admitti ab Episcopo alij clerici ad concursum, nisi in institutione, aut fundatione aliud caveatur: edictorum etiam affixio in publico loco omnino necessaria est, & absque illa affixione institutio facta annulletur ipso jure, ita Puteus *decis.* 306. *lib.* 1. Caputaq. *dec.* 95. *p.* 1. *& dec.* 128. *p.* 2. Aloys. Ricc. *in praxi resol.* 141. *n.* 1. *&* 2. nisi aliud de consuetudine illius Ecclesiæ, ad quam fit præsentatio, observetur.

21 Quæstio vigesima, quæ præsentatio valeat, si patronus intra tempus præsentet semel, bis, ter, quatervè; Dico primò quando præsentati fuerint duo, vel tres cumulativè æquè idonei, habens potestatem instituendi potest quem voluerit instituere: est enim locus gratificationi, *gloss.* 2. *in c. cùm autem* 24. *de jure patron.* Rochus *verb. honorificum*, *q.* 15. *n.* 4. Fusc. *de visit. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 3. Sayr. *in florib. dec. tit. de jure patron. dec.* 3. Cald. Pereira *de renovat. emphyt. q.* 17. *n.* 33. *& q.* 18. *n.* 27. & Aloys. Ricc. *resol.* 273. Similiter quando duo fuerint præsentati, alter à duobus patronis, & alter ab aliis duobus, si fuerint pares meritis, erit locus gratificationi, & instituet Episcopus, quem maluerit, Lambertin. *lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 5. *princip. art.* 1. *num.* 2. & Cæsar. de Graffis *de jure patron. decis.* 1. *num.* 9. Cavalcan. *dec.* 32. *n.* 6. *p.* 5. & Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 104. *num.* 2. Si verò non sint pares meritis, sed vocibus, cessat gratificatio, non obstante paritate vocum, Imola *in Clem. plures*, *n.* 6. *de jure patr.* Lambertin. *p.* 3. *lib.* 2. *art.* 1. *q.* 15. *n.* 8. & Roch. *verb. honorificum*, *q.* 15. *sub n.* 40. *vers. sed bonus*, & Campan. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 446. in quo eventu magis idoneus debet institui, sicut etiam quando plures sunt præsentati ab uno, eodemque patrono, vel æqualis patronorum suffragio, dignior est instituendus, Azor. *instit. moral. part.* 2 *lib.* 6. *cap.* 22. *quæst.* 14. Aloys. Ricc. *in praxi, resol.* 106. post Abbatem *in cap. cùm autem, de jure patron.* quamvis Joann. Andreas opinetur Episcopum posse eligere idoneum, ut instituatur; sed probabilius judico digniorem esse instituendum, ex traditis *in cap. si fortè, dist.* 63. ubi habetur, quando vota sunt paria, præferendum esse, qui majoribus meritis juvatur, prout etiam resolvit in specie Sotus *lib.* 3. *de justitia, q.* 9. *art.* 1. Vasq. *in opusc. moral. tit. de benefi.* ii, *n.* 37. Illustrissimus Cunha *in d. c. si fortè dist.* 63. *n.* 3. Quare si prætermisso digniore, minus dignum Episcopus instituat, potest dignior appellare, ut ait Abbas supra.

Dignior censetur, quando datur paritas, & æqualia suffragia, est de linea fundatoris, dummodo sit idoneus, Roch. *verb. honorificum*, *q.* 18. Lambert. *p.* 3. *q.* 5. *art.* 4. ubi *q.* 7. *princip. art.* 4. *n.* 5. *& art.* 5. opinatur digniorem, quando datur æqualitas, illum qui est Diœcesanus, aut qui est civis, quia is præfertur exteris, Rota *dec.* 299. *p.* 1. *divers.* & Puteus *dec.* 254. *lib.* 1. Confert Azor. *lib.* 6. *c.* 4. *q.* 25. & Flam. *de resign. lib.* 4. *q.* 7. dum volunt beneficiis conferendis oriundos potius, quàm extraneos præferendos, & nobiliores plebeis, Lambert. *d. quæst.* 5. *art.* 8. *&* 9. Ubi tamen qui ex proprio patrimonio Ecclesiam, vel Capellam ædificavit, sub ea conditione, ut ex suis consanguineis in perpetuum Sacerdos eligatur, tunc præsentari potest, quem patronus voluerit dummodo non sit indignus, Sotus *lib.* 3. *de justitia, quæst.* 6. *art.* 2. *col.* 14. *vers. mox.*

Quæstio vigesimaprima discussa est per tradita suprà *in quæst.* 12. §. *tempus*. Adde nunquam tempus currere ignoranti, sed à notitia ac scientia, Bald. *in cap.* 1. *verb. ex quo sciverit, qualiter olim feud. alien. potest*, Jason. *cons.* 64. *in casu caducitatis*, *col.* 3. *vers. secundò requiritur*, sicut tempus datum ad appellandum nunquam currit ignoranti, sed ab ipso die, quo habetur notitia latæ sententiæ, Mascard. *de probat. concl.* 1200 *n.* 6. Steph. Grat. *discept. forens. cap.* 171. *n.* 14. Burg. de Pace *cons.* 12. *n.* 13. Menoch. *cons.* 120. *n.* 4. Sigism. Scacc. *de appell q.* 12. *n.* 7. *vers.* 1. & Caldas Pereir. *de renovat. emphyteut. cap.* 13. *num.* 8. cum aliis. 22

Quæstio vigesimasecunda. Utrùm patronus lite pendente possit præsentare? Responsio est negativa, ita Gregor. Lopez *l.* 9. *verb. siendo, tit.* 15. *partit.* 1. Campan. *in divers. jur. rubr.* 11. *c.* 13. *n.* 487. Prax. Episcop. *p.* 1. *verb. jus patronatus*. §. 5. Neque durante lite inter duos præsentatos, possunt patroni alium tertiū præsentare sine vitio attentari, prout censuit Rot. apud Farin. *decis.* 504. *n.* 2. *p.* 1. *recent.* ubi alleg. Lap. *alleg.* 22. Similiter nequeunt patroni durante lite inter alios præsentatos, alium præsentare in locum unius præsentati defuncti, Lap. *alleg.* 22. *n.* 3. Cassador. *decis.* 3. *n.* 5. *ut lite pendente.* Adde inter patronos durante lite indecisa in tempore patronis dato ad præsentandum, posse Ordinarium pro ea vice providere sine præjudicio evincentis, Caldas Pereir. *de renovat. emphyt. quæst.* 7. *n.* 13. Selva *de benefic. part.* 3. *quæst.* 59 *in fine*, Rota *decis.* 586. *n.* 2. apud 23

Farin:

Farin. *in* 1. *collect. novissimarum*, & Joan. Ant. Massobr. *in sua praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias, requis.* 1. *dub.* 10. *n.* 14. & dicta Praxis Episcopal. *part.* 1. *verb. jus patronat.* §. 5.

Idem dicendum est, quando controversia oritur inter ipsos patronos non concordantes in præsentato; tunc Episcopus ex devolutione si non concordent intra quadrimestre elapso termino conferet, Viv. *in praxi juris patron. p.* 2. *l.* 7. *c.* 3. *n.* 7. & Prax. Episcop. *p.* 1. *d.* §. 5. ubi tradit, si lis vertatur inter fiscum Episcopi prætendentis Ecclesiam vacãtem competere collationi Episcopi, & esse liberam, & inter patronos prætendentes jus præsentandi sibi competere, in hoc casu pendente lite non posse Episcopum providere Ecclesiæ de Rectore invitis patronis; posse tamen ponere Oeconomum in Ecclesia, donec causa per sententiam sopiatur. Similiter faciet Episcopus ponendo Oeconomum, quando controvertitur inter patronum, & Episcopum, ut per Zabarel. *in Clem. plures*, §. *fin. n.* 1. *de jure patron.* & Spin. *in speculo testam. gl.* 4. *princip. n.* 24. Secus si notoriè constet beneficium non esse de jure patron. & cõstet de jure Episcopi, qui est in quasi possessione providendi: tunc enim potest Rectorem constituere, argumento capitis *consultationibus*, *de jur. patron*, eo quia jus in quasi possessione præsentandi habens validè præsentat, & ejus præsentatio prævalet, Cov. *pract. c.* 14. *n.* 2. *v. tertium*, & *c.* 36. *n.* 5. *v. quinto*, *col.* 2. Mascard. *de probat. concl.* 173. *n.* 5. Mantic. *decis.* 86. *n.* 1. Navar. *cons.* 19. *tit. de præben. in antiquis*, per textum *in c. querelam, de electione*, & *c. cùm olim, de caus. possess.* debet enim admitti præsentatio possessoris bonæ fidei, Spin. *ubi proximè n.* 25. Secus de præsentato à possessore malæ fidei, quia debet amoveri, ut per Greg. *l.* 9. *verb. tuviesse*, *tit.* 15. *partit.* 1. & Menoch. *cons.* 90. *n.* 116. Pro quo facit in beneficialibus considerare statutum ultimum ad effectum validitatis collationis, seu præsentationis, Ferret. *cons.* 132. *n.* 10. & Gonzal. *gloss.* 5. §. 2. *n.* 14. §. 3. *n.* 18. *gloss.* 45. §. 2. *n.* 14. ubi concludit secundùm Oldrad. *cons.* 312. *n.* 2. *in fine*, & *n. ultimò*, attendendum esse ultimum statum, & ultimam, & immediatam possessionem, & Felin. *in cap. eam te*, *n. final. ad medium*, *de rescriptis*, quem sequitur Roch. de Curt. *in cap. finali*, *de consuetudine*, *sect.* 4. *n.* 82.

Nisi constet de contrario statu legitimo præcedẽte, in quo eventu non consideratur ultimus status, nisi constet de contrario, aut diverso statu anteriori, & generaliter in quacunque materia attenditur ultimo rei statui, Parlador. *l.* 2. *rerum. quotid. c.* 5. *n* 19. & Menoch. *l.* 3. *præs.* 6. *n.* 39. Quare si concurrant duo præsẽtati, alter ab existente in possessione nominandi, & alter à proprietatem juris patronatus habente prævalebit præsentatus à possessore, Decius *con.* 117. *sub n.* 2. *v.* & *tali præsentatione*, & *cons.* 134. *in* 1. *dubio*, Abbas *cons.* 54. *vol.* 1. Feder. de Senis *cons.* 234. & Mandos. *cons.* 41. incipit, *In causa Asculana*, *n.* 4. nisi constaret de defectu proprietatis possessoris; nam tunc cum proprietas absorbeat possessionem, *c. cùm dilectus, de causa possessionis*, & *propriet.* non ad possessionem, sed ad habentem proprietatem pertinebit, ut exponit Abb. *in c. consultationibus*, *n.* 9. *v. quod ego intelligerem*, *de jure patronat.* Lambert. *eodem tract. l.* 2. *part.* 1. *q.* 3. *art.* 6. *n.* 4. *v. tertius est casus*, & Paulus de Citadinis *de jure patronatus* 6. *part. art.* 3. *q.* 7. *n.* 16.

Quæstio vigesimatertia, an patronus mortuo resig- 24
nante infra viginti dies possit iterum præsentare ad beneficium jurispatronatus? Responsio est affirmativa, præsentabitque per obitum resignantis, quia cùm resignatio fuerit nulla, ex *reg. nullum præstat impedimentum*, *c. illud. de jure patron. reg. præstat, de regul. jur. in* 6. patronus poterit iterum præsentare, ita Flamin. *de resign. l.* 12. *q.* 3. *n.* 32. ubi addit, si moriatur præsentatus ante institutionem, non vacare beneficium per obitum præsentati, cùm solum habuerit jus ad illud, non autem in illo: proinde patronus iterum præsentabit, & ad illius præsentationem Ordinarius instituet, ut fuit pluries resolutum in Rota, teste Flamin. *num.* 38.

Quæstio vigesimaquarta, utrùm quando patro- 25
nus Ecclesiasticus præsentat duos æquè idoneos; quid faciendum? Responde patronum Ecclesiasticum non posse variare post primum præsentatum, & primam præsentationem attendendam esse, ut jam diximus, cùm habeat vim electionis, nisi præsentet indignum, Rota Rom. *decis.* 26. incipit, *Patronos clericos, de renunc.* Si autem præsentet unico contextu, duos, vel tres, simul æquè idoneos, Episcopus instituet quem maluerit, ex traditis *in Clem.* 2. *de jure patron.* ubi dicitur patronos posse ad vacantem Ecclesiam præsentare, ea lege, ut unus ex illis ab Episcopo, vel habente instituere eligendus instituatur, Barbos. *ibi n.* 6. *pag.* 93. Sed meliùs Navarrus *cons.* 5. *de jure patron.* & Azor 2. *part. lib.* 6. *cap.* 22. *quæst.* 15. volunt liberam facultatem in hoc casu non esse penes Episcopum, ut eligat quem maluerit ex approbatis ab examinatoribus æquè dignis, sed hanc facultatem esse penes patronum. Ratio, quia quamvis Concil. Trident. decernat, ut illi, qui à patrono nominantur, examinentur, & approbentur, non aufert patroni potestatem nominandi unum ex approbatis, sequitur Garcia *de benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 265. & *sequent.* & censuit Sacra Congregatio *super sess.* 24. *cap.* 18. *vers. si vero*, ibi, *Is quem patronus digniorem inter approbatos ab examinatoribus judicabit.* Et infrà, *Et ad eundem patronum Ecclesiasticum spectabit, quando duo æque idonei ab examinatoribus fuerint judicati, quia electio dignioris spectat ad patronum, institutio ad Episcopum, quando ad Episcopum pertinet.*

LIBER

LIBER DECIMUS

DE OBLATIONIBUS PAROCHORUM, SACERDOTUM, DIACONORUM, SUBDIACONORUM, & inferiores Ordines habentium.

§. I.

DISCEPTATIO VIGESIMAPRIMA.

De Parochis in Genere.

1 *Parochus quis sit, & unde nomen sortiatur?*
2 *Parochis incumbit parochianos docere Fidei Christianæ rudimenta.*
3 *An sint absolvendi, qui nesciunt orationem Dominicam, & Angelicam, & præcepta Decalogi?*
4 *Peccant mortaliter, qui nesciunt orationem Dominicam, & & Angelicam, symbolum fidei, & præcepta Decalogi ex culpa sua; secus si ex defectu memoriæ, aut ex tarditate ingenii.*
5 *Fideles, quæ tenentur credere explicitè, tenentur etiam scire.*
6 *Parochus ea, quæ tenetur credere explicitè, tenetur docere parochianos suos.*
7 *Fideles non teneri credere explicitè omnes articulos fidei est aliquorum.*
8 *Sed oppositum est probabilius.*
9 *Parochus sicut, & parentes filios debent eos in religione instruere.*
10 *Parochus quomodo debeat rudes docere fidei mysteria?*
11 *Parochus potest prædicare in sua Parochia, nec debet prohiberi, si fuerit doctus?*
12 *Parochus potest facere facultatem, ut approbati prædicent in sua Ecclesia.*
13 *Parochus potest pro duabus, aut tribus vicibus facere facultatem prædicandi etiam non approbatis.*
14 *Prædicare de licentia Parochi sine approbatione, quale peccatum est?*
15 *Parochus adhortari debet populum ad Missam audiendam.*
16 *Episcopus non potest cogere populum ad audiendam Missam in sua Parochia.*
17 *Parochi per se, vel per alios tenentur festivis diebus facere sacrum ovibus suis.*
18 & 19. *Parochus an teneatur diebus festis applicare Missas pro ovibus suis, & de Vicariis ad nutum?*
20 *Parochus à quo accipiat jurisdictionem ad agendum suum officium?*
21. 22 *Parochus extra suum territorium potest audire oves suas, non tamen alienas.*
23 *Parochus ab Ecclesia debet repellere musicas impuras, & quale sit peccatum turpia cantare in Ecclesia?*
24 *Parochus arcere debet ab Ecclesia repræsentationes turpium; item saltationes, convivia, & comessationes.*

1 Arochi olim apud Ethnicos dicebantur illi, qui Legatis publicè Romam missis saltem, & ligna præparabant, hoc est, qui omnium rerum copiam, & necessaria Legatis Principum, & populorum hospitio exceptis subministrabant, testis est Acron. in illud Horatii *lib. 1. sermonum, satyra quinta*, ibi,

Tunc Parochi, quæ debent ligna, salemque.

hos Arcadius Imperator composito vacabulo Zenoparochos hospitum & peregrinorum susceptores appellavit, *l. final. ff. de muner. & honor.* Similes in Ecclesia his Parochi censentur, quatenus sunt Sacerdotes authoritate Episcoporum ad Ecclesias regendas assumpti ut populis divinum verbum suppeditent, & Sacramenta ad pascendos animos administrent. Alii Parochum quasi Parœchum dictum volunt. Parœchus verò Græcè dicitur Incola, sive habitator in loco, prout vult Pomponius Jurisconsultus *in l. pupillus ff. de verbor. significat.* per hac verba: *Parœchus incola est, qui in aliquam Regionem domicilium suum contulit, quem Græci Parochon vocant.* Qui igitur nobis dictus est pastor à pascendo, sic parochus à præbendo, & apud nos parochus est Sacerdos, qui animarum curam habens exhibet Sacramenta illis, qui in commissa sibi parochia commorantur, *c. 1. de capellis monachorum*, per *text. sed capellanus.*

Curare debent Parochi, ut pueri addiscant fidei rudimenta, nimirum symbolum fidei, decem præcepta Decalogi, & orationem Dominicam, & obedientiam erga Deum; colligitur ex Concilio Tridentino *sess. 24. de reformatione, cap. 4. in fine*, ad alicujus majorem observationem emanavit constitutio Pii quinti, incipit, *Ex debito pastorali officii. die 6. Octobris Anno 157*, cujus meminit Praxis nova Episcopalis *part. 2. cap. 3. n 19.* & probatur etiam ex *cap. ut quisque 1. de vita, & honest. cleric.* per textum ibi, *admonere suos Parochiano*. ex quibus verbis Parochi tenentur suos Parochianos prædicta fidei Christianæ principia docere; quod fuit statutum in Concilio Maguntino, *cap. 45.* cujus verba transfert Barth. Carrança *in summa consilior. fol. 310.* per hunc modum. *Symbolum, quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere semper admoneant Sacerdotes populum Christianum, volumusque, ut disciplinam condignam habeant, qui hoc discere negligant, sive in jejunio, sive in alia castigatione emendetur, propterea dignum est, ut patres filios suos mittant ad scholam, sive ad Monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè discant, & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant, & qui aliter non potuerit, vel in sua lingua hoc discat.* Hæc ibi. Quæ etiam verba refert Simanc. *de Cathol. instit. cap 28. nu. 8. & num. 11.* addit ad officium Parochi pertinere parochianos suos in Christiana doctrina erudire: sequitur Fusc. *de visitat. lib. 1. cap. 4. numer. 17. & lib. 2. cap. 3. numer. 12.*, & Navarr. *in manuali Latin. cap. 11. numer. 18. vers. quocirca, & in cap. 25. numer. 125.* quod reperies etiam *in dicto Concil. Tridentin. sess. 5. cap. 2.* ubi præcipitur Parochis, ut singulis diebus Dominicis, & festis solemnibus instituant in his, quæ ad salutem animarum necessaria existunt; & rursus in eodem Concil. Trident. *sess. 24. cap. 4.* præcipitur, ut Parochi diebus Dominicis, & aliis festivis diebus instituant in singulis Parochiis pueros circa hæc fidei rudimenta. 2

Quæstionis

3 Quæstionis est; an Parochi debeant absolvere illos, qui ob negligentiam non addiscunt orationem Dominicam, & Agelicam, Symbolum fidei, ac præcepta Decalogi? Respondetur peccare mortaliter qui nesciunt fidei rudimenta supradicta. Azor. 1. *part. lib.* 5. *cap.* 6. *quæst.* 5. & Possevin. *de officio curati*, *cap.* 4. *de doctrina Christiana*, *numer.* 2. ideo negligentes in 4 his perdiscendis non esse absolvendos vult Beja *responsorum casuum conscientiæ*, *part.* 3. *cap.* 27. *vers. tandem*, & praxis Episcopalis *verb. doctrina Christiana*, §. 2. Secus quando ea nesciunt ex defectu memoriæ, vel intellectus, & credunt singulos articulos fidei, quando sibi proponuntur à ministris Ecclesiæ, & respondent circa præcepta Decalogi, & circa contenta in oratione Dominica, & Angelica, quando interrogantur; nisi sint adeò rudes ingenio, ut præ tarditate illius videantur omnino incapaces doctrinæ addiscendæ, tunc enim instruantur eo modo, quo fieri potuerit, & absolvantur, excusantur enim ratione impotentiæ Azor. *dict. libro* 8. *cap. ite* 8. *quæstion. final.*

5 Sanchez autem *in præcepta Decalogi*, *lib.* 2. *cap.* 3. *numer.* 1. tradit ea quæ fideles tenentur explicitè credere, teneri simul inquirere, & addiscere, ut vel sic ea sciant, quod priùs voluit Azor. ubi proximè *cap.* 7. *q.* 1. & Valent. 2. 2. *disputat.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 3. *in fine.* Item omnes ad quos pertinet ex officio erudire alios in fide, ut Parochi teneri non solum articulos fidei, credere explicitè, sed alias etiam fidei veritates distinctius, quàm reliquos fideles. Dicetur autem explicitè credere, qui apertè, clarè, singulariter, & non confusè crederet, Archidiaconus *in cap. Ca-*6 *nones* 15. *dist.* & Pegna *part.* 1. *directorii comment.* 20. Unde subdit explicitè in hac materia, esse propriè extendere; & quæ extenduntur perfectiùs videtur. Tenetur ergo Parochus explicitè credere, cùm id teneatur explicare populo, potéstque compelli à Prælato ad doctrinam Christianam edocendam sub censuris cùm ad munus Parochi hoc spectet, ita Perez *lib.* 1. *ordinamen* 1, *tit.* 1. *l.* 1. §. *aliud etiam se offert dubium*, sicque fuisse decisum Manuel 1. *tom. summæ, in* 2. *editione, cap.* 88. *num.* 5. & Sanchez *dict. cap.* 3. *num.* 15.

7 His obstat sententia dicentium non teneri omnes explicitè credere cunctos fidei articulos, ut in Catechesi puerorum continentur, sed eos duntaxat, quos Ecclesia solemni festivitate ac ritu veneratur: ergo Parochus eos tantùm tenebitur docere, ita Bonaventura *in tertio sententiarum*, *dist.* 25. *art.* 1. *quæst.* 3. Angel. *in verb. fides*, *numer.* 7. Tabien. *verb. credere*, *quæst.* 3. *numer.* 4. Navarr. *lib.* 5. *consil. tit. de pœnit. & remiss. in* 1. *edit. consil.* 8. *quæst.* 1. *& in* 2. *edit. consil.* [illegible]0. *quæst.* 1. *& in summa Latina*, *cap.* 11. & Navarr. *lib.* 2. *de restit. cap.* 4. *dub.* 9. *in nova edit. num.* 92. dicentes non teneri omnes explicitè credere articulos fidei, sed eos duntaxat quos solemniter Ecclesia colit, & nihil de reliquis articulis loquuntur, Albertus Magnus *in* 3. *sentent. distinct.* 2. *artic.* 6. *in fine*, *& ibi* Durand. *quæst.* 1. *num.* 9. quæ opinio est probabilis.

8 Nihilominus probabilior est teneri omnes credere explicitè, & ex consequenti scire omnes quatuordecim fidei articulos, quia omnes re bene expensa solemniter celebrantur, seu publicè circumferuntur in Ecclesia, ut de mysterio Trinitatis constat. Item articulus descensionis ad inferos colitur in morte Christi Domini, non tamen ex hoc infertur teneri fideles explicitè credere omnia mysteria, quæ solemniter in Ecclesia coluntur, & celebrantur, sed quatuordecim fidei articulos, quos Ecclesia omnibus proponit credendos explicitè, ac solemniter celebrat; consonat D. Thomas 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 5. his verbis: *Quantum ad credibilia, quæ sunt articuli fidei, tenetur homo explicitè credere, sicut tenetur habere fidem: quantum verò ad alia credibilia, satis est implicitè*; sequitur Pegna 1. *part. Director. comment.* 20. *vers. quantum Ad prima igitur credibilia quæ sunt articuli fidei, tenetur homo explicitè credere*, & 2. *part. directorii*, *commento* 35. *quæst.* 10. *vers. octava hæresis*, in hunc modum. *Octava hæresis est, quòd laicus non tenetur ad aliquem fidei articulum explicitè credendum.* subdens juxta mentem B. Thomæ, ea quæ principaliter ad fidem spectant, quales sunt fidei articuli ab omnibus explicitè tenenda esse; neque excusare pravam consuetudinem in contrarium, quòd pauci sint, qui explicitè articulos sciant. Adhærent huic sententiæ Vasquez 1. 2. *quæst.* 7[illegible]. *art.* 2. *disp.* 1[illegible]. *cap.* [illegible] *numer.* [illegible]. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *instit. moral. cap.* 6. *quæst.* 2. *& quæst.* 4. *& cap.* 7. *quæst.* 3. ubi concludit teneri omnes fideles credere explicitè omnes fidei articulos, prout continentur in Symbolo Apostolico, & ex consequenti scire. Quare idem est quærere quid fideles necessitate præcepti credere teneantur, & quid scire; & ideo Doctores passim utuntur utroque termino credendi, ac sciendi indifferenter, præsertim Azor. *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 6. *& 7. per totum.*

Parochus ergo sicut & parentes, & debent filios 9 in Religione instruere; ut tradit Ignatius Martyr *Epistol.* 9. *ad Philadelphienses. Patres*, inquit, *educate filios vestros in disciplina, & admonitione Domini, & docete eos sacras literas, & artes, ut non dedant se otio, & inertiæ.* Et de Parochis Concil. Trident. *sess.* 1. *cap.* 2. *& sess.* 24. *cap* 4. ubi præcipit Parochis, ut singulis diebus Dominicis oves suas, & in particulari pueros erudiant in rudimentis Christianæ doctrinæ, quod etiam ait Suarius *tom.* 4. *de Religione*, *lib.* 6. *cap.* 3. *num.* 6. *fol.* 584. *colum.* 2. Pro reliquis ad hanc materiam pertinentibus vide Sanchez *dict. lib.* 2. *cap.* 2. *ex num.* 9. *& cap.* 3. *ex num.* 7. *usque ad num.* 17. *&* 18. ubi temperat suam sententiam, quam sequimur, ac distinguit, aliud scilicet esset explicitè credere, & aliud explicitè scire; ita ut quis interrogatus sciat rationem reddere; nam quamquam Utrumque sit necessarium, non tamen eodem modo necessarium est; quia explicitè credere necessarium est necessitate finis: at explicitè scire, ut rogatus quis sciat dare rationem, est necessarium necessitate præcepti tantùm. Credit tamen rudes excusari secundùm aliquos ab hac scientia, posseque salvari sine illa; necessarium tamen tardis ingenio aliquando explicitam illorum concepisse fidem, tanquam rem omnino necessariam necessitate finis. Proinde, si Parochus explicet articulos fidei rudibus, & obtusis ingenio, satis est si rustici credant, ut vult etiam Azor. *suprà lib.* 8. *cap.* 6. *quæs. ultima, in fine*, dicens, illum credere explicitè, qui assentitur articulis sibi propositis. Nec dissentit Saa *in summa verb. fides*, per hæc verba, *num.* 1. *Necesse*, inquit, *est explicitè credere fidei mysteria, quæ publicè in Ecclesia celebrantur.* Alii sentiunt excusari multos ignorantia, præsertim cùm deest, qui doceat; sufficereque illis cum Baptismo credere, quod credit Ecclesia. Sed meliùs Gabriel. *dist.* 25. *quæst. unica art.* 2. post quintam conclusionem, *vers. ad hoc autem*, nobiscum consentit ibi; *si*, inquit, *aliqui ita obtusi sint, quod articulos ipsos eo ordine quo in Symbolo continentur, recitare non possent, sufficeret eis, quod omnes, & singulos explicitè credant, dum eis proponentur.*

Ex dictis sequitur Parochos non solùm teneri hos 10 rusticos,

rusticos, ac rudes docere sæpiùs interrogando mysteria Trinitatis, continerique in ea Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, nec esse tres Deos, sed unum Deum. Item Christum Dominum esse verè Dei filium, verum Deum, & hominem, & esse eum, qui Cruci fuit affixus, & mortuus est pro genere humano, ac est in Sacramento Altaris, quia hæc sunt, quæ rustici ignorant, & interrogati perversè respondent. Item Parochi, si docti sint, & irreprehensibiles vita, debent prædicare in suis Ecclesiis, nec debent prohiberi, ita Armendar. *in add. ad recop. legum Navarræ, lib. 4. tit. 30. l. 3. de prædicatoribus sacræ Scripturæ, nu.* 20. & Navarr. *in manuali, cap. 25. num.* 141.

12 Quinimò Parochus in sua Ecclesia potest facere facultatem, ut approbati ab Ordinario ibi prædicent, ita refert decisum, Galet. *in margarita casuum conscientiæ, verb. Parochus, num.* 3. & Regularibus, sive sæcularibus doctis, & notis nondum præsentatis coram Episcopo potest Parochus pro duabus, aut tribus vicibus facere facultatem prædicandi, ita Henriquez *in summa, lib. 7. cap. 16. prope finem, & cap. 28. §. 8. vers. Parochus*, Navarr. *d. num.* 141. Campanil. *in*
13 *diversor. jur. Canon. rubr. 11. cap. 13. n.* 11. nisi constitutio Episcopatus id prohibeat, Possevinus *de officio Curati, cap. 3. n.* 4. secus, si non prohibeat; quia suprà citati hoc posse facere Parochum absolute tradunt, quibus accedunt Fr. Emmanuel. *de regularibus, tom. 3. quæst. 32. art.* 1. & Miranda *in manuali Prælato-*
14 *rum, quæst. 50. art. 4. conclus.* 1. Nec peccabit mortaliter, qui hoc modo non approbatus de licentia Parochi prædicaverit, quamvis munus prædicandi ad Episcopum spectet, Franciscus Leo *in thesaur. fori Eccles. part. 1. cap. 8. sub n.* 4. Armendar. *supra lib. 4. titul. 3. l. 3. de Prædicatoribus sacræ Scripturæ. n. 2. & n. 11. & 15. &* 18. addit Capitulum in electione Concionatoris nihil posse in Ecclesia Cathedrali, & pro aliis Ecclesiis a solo Episcopo sine consensu Capituli esse deputandos *n.* 21.

15 Insuper Parochus obligatur populum adhortari, ut Missas frequenter audiant, non tamen potest cogere, ut illas audiant in Parochia sua, ita Fernand. Paez *in cap. Missas, de Consecrat. dist. 1. n.* 133. Gutierr. *Canon. cap. 30. a n. 7. lib.* 1. Soar. *tom. 3. disp. 87. sect.* 2. in dubio circa secundam Missæ divisionem, Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 6. quæst.* 4. Henriquez *lib. 9. de Missa, cap. 25. §.* 9. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib. 18. quæst. 3. nu.* 22. & Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Neapol. part. 1. dec.* 152. quibus accedit Coninch. *de sacrament. tom. 1. q. 85. n.* 312. & praxis Episcop. *part. 2. verb. Parochia, & part. 1. verb.*
16 *Missa* 9. 6. ubi refert decisum non posse Episcopum cogere populum pœna ad audiendam Missam in sua parochia. Nam in quocumque loco fideles audiant sacrum, satisfit præcepto audiendi illud, neque peccant non audiendo Missam in propria parochia, nisi quando nolunt audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat catechesim, quam parochiani tenentur plene scire, Navarr. *in summa, cap. 21. n.* 5. Graff. *decis. lib. 2. c. 35. n.* 5. Suar. *supra. disp. 87. sect.* 2. & Fr. Eman. *tom. 2. summæ cap. 123. n.* 9.

17 Præterea Parochus, & reliqui Sacerdotes curam animarum habentes diebus saltem festivis per se, vel per alios tenentur sacrificare, ut satisfaciant muneri suo, habetur in Concil. Trident. *sess. 23. de reformat. cap.* 14. per hæc verba: *Curet Episcopus, ut ii saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* Navarrus autem *in manu. cap. 25. n.* 135. Spin. *gloss. 3. princip. n.* 63. & Azor *instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 24. quæst. 2. &* 3. tradunt non satisfacere suo officio habentes curam animarum, nisi celebrent in supradictis diebus per se, vel per alios: reliquos verò non teneri celebrare, nisi specialem habeant obligationem, sequitur Graffis *lib. 2. dec. c. 39. n. n.* 7. & Vasquez *3. p. disp. 232. c. 1. n.* 12.

Quæstio tamen difficilis est, an Parochus hisce die- 18
bus festivis quibus tenetur celebrare, teneatur etiam applicare Missam pro populo? Pars negans ex eo probatur, quia nullo jure positivo talis obligatio præcipitur, neque eo onere beneficia curata instituuntur, nisi ad animas doctrina, & administratione Sacramentorum reficiendas; atque ita nisi consuetudo contraria, & legitimè præscripta id suadeat, non omnia sacra tenetur Parochus pro suis parochianis applicare, sed aliqua secundùm prudentis arbitrium, videlicet ex tribus partibus unam dierum festorum, hoc est, Missas dierum, quæ in tertia parte eorum continebuntur, secus ubi fuerit introductum consuetudine, ut Missæ omnes pro populo applicentur, Soar. *disp. 86. sect. 1. vers. de beneficiis igitur.* Vasquez *3. part. disp. 234. art. 6. cap. 6. vers. veruntamen sententia*, Reginald. *lib. 23. n.* 238. Possevin. *de officio curati, cap. 2. n.* 4. quamvis Zerola *in praxi 1. part. verb. Parochia, folio mihi 272. vers. ad tertium*, dicat Parochi officium esse primò prædicare, secundò exponere, quæ in Missa leguntur: deinde pueros rudimenta fidei, & obedientiam docere, præterea jejunia, dies festos, & alia populo commendare, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre. Non tamen declarat, an teneatur omnibus diebus festis pro illis celebrare: quare nisi consuetudo urgeat, sufficit sacrificia pro illis offerre tertia parte dierum festorum.

An verò ad idem Vicarii ad nutum teneantur? Vi- 19
detur negandum, cùm hujusmodi vicariæ non sint beneficia, nec habeant fructus, nec Vicarii sint beneficiati, sed stipendiarii ex contractu; solùmque obligantur ad Sacramenta ministranda, & diebus festis sacrificare, ut populus Missam audiat. Non esse autem beneficia Ecclesiastica Vicarius ad nutum dicitur in IV. Concil. Braccarensi *actione 4. c.* 3. his verbis, *Cæterùm hujusmodi remobiles vicariæ quibuscunque clausulis etiam denominantium consensu adjectis, Ecclesiastica non sint beneficia, nec parochialium Ecclesiarum titulo censeantur.* Concordat. Gonzal. *super regul. 8. gloss. 5. §. 3. n.* 35. dicens vicariam temporalem non dari in titulum, nec in perpetuum, & sic non esse beneficium Ecclesiasticum, nec posse ordinari ad titulum vicariæ temporalis, Sazed. *in praxi, cap.* 18. & Flam. *de resignat. lib. 2. q. 6. n. 2. & sequent.* & Garcia *de beneficiis, part. 1. cap. 2. n. 92. &* 93. Cùm ergo Vicarius ad nutum non habeat curam animarum, sed tantùm exercitium curæ, ut habetur *in decis. 21. fol. 514. de præbendis, in antiquioribus*, ubi Rota sic loquitur: *si Vicarius esset revocabilis ad nutum, cura non est penes illum, & in decis. 2. Rotæ, in novis, de excess. Prælat. fol. 267. &* 270. in hunc modum, *Ubi Ecclesia est unita mensæ Episcopali, vel Abbatiali, tunc potest ibi poni Vicarius temporalis ad nutum ad exercitium Curæ, quæ principaliter residet in Episcopo, vel Abbate, non est dicendum Vicarium ad nutum teneri Missas offerre pro populo diebus festis, sed solùm per se, vel per alium Missas celebrare, ut populus audiat, nisi consuetudine legitimè introducta, & præscripta contrarium observetur.*

Ambigi potest, an Parochus habeat approbatio- 20
nem à jure ad suum officium peragendum? Affirmat Soar. *tom. 4. de pœnit. disp. 28. sect. 2. &* 8. Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib. 1. n.* 201. & Beneven. *in praxi de sacramento Pœnitentiæ, cap. 16. quæsito 2. vers. quintò si verò*, ubi volunt Parochum habere approbationem à jure, & facultatem annexam beneficio, quam non potest Episcopus revocare, etiamsi possit aliquando Parochum suspendere, secus de approbatione concessa Sacerdoti sæculari ad audiendas confessiones: hic namque, quamvis mortuo concedente, vel amoto ab officio potest audire pœnitentes, cùm sit

sit gratia, quæ non expirat, ut est communis, ut volunt Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 28. n. 74. & 80.* Henriquez *in summa lib. 6. cap. 6. §. 7. in fine*, Fr. Joann. de la Cruz *de stat. relig. lib. 2. cap. 3. dub. 1. conclus. 5. vers. ex dictis*, & Campanil. *in divers. jur. rubr. 12. cap. 13. n. 69.* potest tamen revocare: secus de religioso semel approbato ad confessiones excipiendas, vel ad prædicandum; hic enim quamvis recedat ab ea Diœcesi in qua fuit approbatus absolutè, & redeat, non potest ab eodem revocari sine causa, nec iterum examinari: à futuro autem successore maximè constat ex Sacra Congregatione per hæc verba: Regulares confessores ad audiendas sæcularium confessiones semel ab Episcopo in civitate, & Diœcesi sua prævio examine approbari, ab eodem Episcopo iterum non sunt examinandi. A successore verò de novo examinari possunt, juxta Bullam Pii Quinti, octavo Idus Augusti Pontificatus sui Anno 6. quæ non est revocata, Henr. *d. c. 6. §. 7.* Beneven. *ubi proximè.*

21 Porrò Parochus, seu proprius Sacerdos existens extra territorium, aut Diœcesim suam, potest audire de peccatis, & absolvere. Sanch. *de matrimonio, lib. 3. disp. 34. n. 1.* & Hostiens. *in summa tit. de pœnit. & remiss. §. cui confitendum, n. 14. vers. & nunquid extra territorium*; oves scilicet suas, seu parochianos confiteri volentes, sequitur Fr. Emman. *in explicat. Bullæ Cruciatæ §. 9. dub. 4. fol. mihi 78.* praxis Episcopalis *part. 1. verb. parochus, pag. 274.* ex Ludovic. Gomez *in cap. 2. §. statuto, n. 58. de constit.* quem referens sequitur Gonzales *de mensibus, gloss. 62. n. 9.* atque ita potest Parochus ubique locorum in aliena Diœcesi suorum subditorum confessiones audire, ut ultra præcitatos, tradunt Victor, *de confessione, n. 152.* Beneven. *de pœnit. cap. 16. quæst. 3. vers. dicto quarto*, Campanil. *suppa d. rubr. 12. cap. 13. sub n. 71.* & Camerot. *de sacram. tract. 7. de confess. dub. 14* Dimisso tamen beneficio curato extinguitur potestas, nec potest à dimissione beneficii accipere confessiones sine nova licentia, quia desinit esse idoneus Parochus, nec ampliùs censetur approbatus etiam ad audiendas confessiones virtute Jubilæi, aut Bullæ Cruciatæ, cùm jam non retineat beneficium, Henriq. *lib. 7. cap. 12. n. 3. & 4.* Suar. *tom. 4. de pœnit. disp. 28. sect. 4. n. 20. & sect. 6. n. 13.*

22 Insuper provisus de Parochiali Ecclesia per concursum non est absolutè approbatus ad audiendas confessiones, nisi in sua Parochia, nec potest alienas oves intra limites proprios, nec extrà excipere confessiones alienas, nisi de licentia proprii sacerdotis, prout refert decisum à sacra Congregatione praxis nova Episcopalis *part. 2. cap. 1. n. 10. pag. 92.* Quinimò Parochus nequit cuilibet Sacerdoti, qui non est approbatus, facere facultatem audiendi confessiones suorum subitorum, Nugen. *in addit. ad tertiam partem, quæst. 8. art. 5. dub. 6.* Coninch. *de Sacramentis, tom. 1. disp. 8. n. 28.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 1. n. 67. & 68.* & Gambarupta *de casibus reservatis, cap. 2. n. 29.* Petrus tamen de Ledesma *in summa p. 1. de sacram. pœnit. cap. 12. vers. acerca desta conclusion.* opinatur attento jure novissimo Concilii Tridentini integrum esse Parocho concedere simplici sacerdoti non approbato facultatem audiendi confessiones suarum ovium, quòd non placet. Nec obest Navarr. *in cap. placuit, n. 140. de pœnit. dist. 6.* dicens jure communi fas esse Parocho nondum in sacris alteri Sacerdoti facultatem audiendi confessiones suorum subditorum facere, quia respondetur id esse intelligendum de licentia Episcopi.

Confert usu esse receptum, neminem sine licentia Episcopi, quamvis sit doctissimus in Theologia, vel in jure Canonico, posse audire confessiones, ita Soarez *d. disp. 28. sect. 4. n. 3.* & Reginald, *supra lib. 1. num. 177.* quòd si licentiam hi doctissimi petant ad excipiendas confessiones, & injustè Episcopus neget, non propterea censentur approbati, ex traditis à Suar. *d. disp. 28. sect. 5. à n. 5.* Reginald. *d. lib. 1. n. 192.* & ex antiquioribus D. Thomas *in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. quæstiuncula 4. ad quintum*, Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 3. prope finem*, ubi volunt, licentia negata à Superiore, non posse absolvi, sic in nostro casu: & deducitur ex *cap. omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* ubi nullo casu excepto jubet Summus Pontifex, ut subditus volens ex causa confiteri alieno, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio sacerdote, cùm aliter illum non possit ligare, vel absolvere. Quare non sufficit in materia jurisdictionis petere licentiam ad excipiendas confessiones, sed oportet, ut licentia obtineatur, sive enim justè, siue injustè negetur, non habetur pro concessa, quia id quod requirit actionem, & voluntatem superioris, quamvis injustè negetur, infectum manet, Soar. *tom. 4. disput. 27. sect. 4. fol. 614. n. 15.* post alios.

Item Parochus debet repellere ab Ecclesia eas Musicas, quæ lascivum cantum resonant, & impuras cantilenas, Cajet. *2. 2. quæst. 91. art. 1. vers. inter hæc*, Navarr. *in manuali, cap. 12. n. 82.* Soar. *tom. 1. de religione, lib. 4. de oratione, cap. 13. n. 16. & 17.* est enim mortale inter divina Officia, voce, aut Organo, turpia cantare, turpes vel sonos proferre, quando cantus talis sit, ut admodum provocet, & audientes eo audito ad malum excitentur, aut ratione scandali. Quòd si non sint turpia, sed vana tantùm, & sæcularia, quæ cantantur, erit veniale, Valentia *2. 2. disput. 6. quæst. 9. punct. unico*, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 1. cap. 37. n. 7.* 23

Similiter tenetur Parochus arcere ab Ecclesia repræsentationes, & comœdias, in eis enim fieri prohibentur, Petrus Gregor. *in syntag. juris, part. 3. lib. 39. cap. 11.* Navarr. *de Orat. cap. 5. n. 25.* Sunt enim repræsentationes turpes materia scandali, & occasio multorum peccatorum. Sotus *de justitia, lib. 4. q. 5. art. 2. post secundam conclusionem.* Alens. *4. part. summæ, quæst. 33. memb. 2. art. 4.* idem Navarr. *in manuali, cap. 19. n. 4.* Eodem modo saltationes in Ecclesiis non sunt permittendæ, nec convivia, si fiant cum irreverentia, aut incuria loci sacri, tunc enim erit mortale: secus aliquid frugale, & moderatum sumatur ad angulum Ecclesiæ ex causa rationabili, & sine tumultu, ita Raphael Dela Torre *in 2. 2. D. Thomæ, tom. 2. quæst. 99. art. 3. disp. 7. ex folio. 621.* quæ convivia potatorum, & comessationes non solùm ab Ecclesiis, sed ab Ecclesiasticis fugienda sunt. D. Hieronym. *Epistol. 2. ad Nepotian. de vita clericorum, cap. 23. Convivia*, inquit, ille, *tibi vitanda sunt.* item, *Nihil gula perniciosius*, ait S. Chrysostom. *hom. 44. in Joann. nihil ignominiosius est.* Hæc obtusum, & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec finit, ut quicquam perspiciat. & *hom. 58. in Matth.* Sues ex hominibus facit, imò etiam suibus multo deteriores. Convenit ergo Parochis mensa frugalis, & temperata quam de morte piæ benedicat, contentus parcimonia remotis ab illa parasitis, & loco eorum pauperibus vocatis quibus liberaliter necessaria suppeditet. 24

§. I.

Quæ nequeant Parochi peragere ratione sui officii.

EPITOME.

1 *Parochus indulgentias non potest concedere.*
2 *Parochus non potest excommunicare.*
3 *Parochus sæcularis an possit licitè communicare suos paro-*

parochianos ex obligatione præcepti in Ecclesia regularium sine licentia eorum.

4 *Parochus non jejunus, excommunicatus, sine vestibus sacris, possitne facere sacrum ad populum in die festo Missam audiendum?*

5 *Parochus an possit facere sacrum ad dandum Eucharistiam subditis, quando urget necessitas illos communicandi deficiente Confessario?*

6 *Parochus excommunicatus non toleratus, vel suspensus ab officio, an possit concedere subditis, ut confiteantur alteri Sacerdoti approbato?*

7 *Parochus an possit facere sacrum sine clerico?*

8 *Parochus an possit dispensare cum Parochianis, ut in diebus festis possint laborare?*

9 *Parochus, qui præsens assumit Vicarium, ut illum adjuvet, an possit delegare?*

10 *Parochus an possit eximere in causa dubia à lege jejunii subditos suos?*

1 PRima resolutio, Parochus non potest concedere Indulgentias suis parochianis, Henriquez *de ingentiis, lib. 7. cap.* 21. §. 8. & Bonac. *de Sacramentis, disp. 6. q. 1. punct. 3. n.* 25.

2 Secunda resolutio, Parochus non potest excommunicare jure ordinario ratione sui officii subditos suos, nec in specie, nec in genere. Et ex consequenti nec suspendere Sacerdotes, nec interdicere. Ratio, quia excommunicare est actus jurisdictionis contentiosæ fori exterioris' nec potest ferri sine causæ cognitione, & pronunciatur in invitum, *cap. nemo Episcopus* 2. *q.* 1. Sed Parochus habet tantùm jurisdictionem in foro pœnitentiali, *cap. de persona* 11. *q.* 1. ergo non potest excommunicare: item excommunicatio fertur à judicibus; *cap. 1. de sent. excomm. lib. 6. cap. quærenti, de verbor. signif.* Sed Parochus non potest judicare in foro exteriori: ergo nequit excommunicare.

Non obstat, posse Parochum absolvere à quibusdam excommunicationibus. D. Thomas *in addit. ad 3. part. quæst.* 24. *art.* 1. Bonavent. *in 4. dist.* 18. *q. ultim.* quia respondetur Parochos posse absolvere ab excommunicatione in foro conscientiæ tantùm in ordine ab absolutionem sacramentalem: ideo ita absolutus eget alia absolutione recipienda in foro externo à suo judice Ordinario, à quo fuit excommunicatus. D. Thomas *suprà*, Palud. *dist.* 18. *quæst.* 2. Navar. *in manuali, cap.* 27. *n.* 5. Sotus *dist.* 22. *quæst.* 2. *art.* 1. gloss. *in c. nemo Episcopus* 2. *q.* 1. *vers. excommunicet, & in cap. cùm ab Ecclesiarum, vers. Ecclesiastica sententia. de officio Ordinarii.*

Nihilominus D. Thomas *in 4. q. 2. art. 2. quæst.* 1. opinatur Episcopos ex officio posse excommunicare solùm; in aliquibus tamen casibus ab ipso jure concessis, videlicet in furto, rapina, & similibus delictis, posse Parochum excommunicare, dummodo Episcopus sciens non prohibeat. Sylvest. *excommunicatio.* 1. §. 5. Consentit Abbas *in cap. si Sacerdos. de officio Ordinarii. n.* 8. dicens Parochum posse excommunicare subditos pro delictis notoriis, non indigentibus causæ cognitione in genere, nimirum, qui patravit tale furtum, sit excommunicatus, & *in cap. quæsivit, de his, quæ fi. a maj. part. Cap.* idem Abbas credit, quòd ex justa causa possit Rector Ecclesiæ parochialis cessationem a divinis imponere, nimirum, si subditus recuset solvere decimas, vel oblationes debitas.

His omnibus dicendum est non convenire Parochis jure communi potestatem ad excommunicandum, posse tamen potestatem acquirere ex consuetudine præscripta, & tunc eam habebunt, quam ex consuetudine obtinuerint, Angel. *verb. excommunic.* 1. *n.* 6. Tabien. *excommunic.* 4. quia consuetudo tribuere potest jurisdictionem in alios, *cap. conquestus,* & *ibi gloss.* 9. *quæst.* 3. *cap. dilecti, de arbitris,* Palat. *in cap. per vestras, de donat. inter vir. & uxor. notab.* 2. §. 1. *n.* 27. Jason. *in l. imperium. n.* 20. *col.* 2. *ff. de jurisd. omn. jud.* Proinde Parochus cùm habeat jurisdictionem in foro pœnitentiæ in suos subditos, potest consuetudine acquirere in foro exteriori, & ex consequenti jus, ut possit eosdem excommunicare, quæ jurisdictio etiam præscriptione legitima acquiritur, Covar. *in regul. possessor. part.* 2. §. 3. *n.* 1. Cessatio denique à divinis solùm ab Episcopo, neque à Capitulo sine ipsius authoritate fieri potest, Covar. *in cap. Alma mater p.* 2. §. 2. *n.* 6. Renriquez *in summa lib.* 13. *cap.* 54. *in principio*, Tolet. *in summa, lib.* 1. *cap.* 56. *num.* 2. Avila *de censur. part.* 6. *disp.* 1. *dub.* 1. & Soar. *tom.* 5. *disp.* 39. *sect.* 3. *a num.* 2. Atque ita Parochus non potest ratione sui officii inducere cessationem a divinis, quia hoc pertinet ad officium Episcopi, ut habetur *in d. cap. quæsivit. & in c. si Canonici, in 6. de officio Ordinarii*; quòd si Abbas intelligat in hoc fas esse Parocho non facere sacrum parochianis subtrahentibus se à solvendis decimis, & præstandis alimentis Parocho, credo esse verum, quia, qui Altari servit, de Altari vivere debet, & parochiani tenentur alere Parochum, quoad congru, am & necessariam sustentationem spiritualem ministrantem, quod est juris naturalis, & divini; quamvis quoad quotam sit de jure humano Pontificii. Quare Christiana plebs tenetur decimas solvere sub mortali ratione præcepti humani. Nec refert Parochos divites esse, & habere unde vivant, quia debitor, quamvis creditor sit dives, non excusatur à debito solvendo. Fit igitur Sacerdotes etiam divites posse decimas recipere, & sibi, & propter pauperum egestatem, ut eas pauperibus distribuant, quæ superfuerint, D. Thomas *quolib.* 6. *art.* 10. & 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. *ad* 1. & Covar. *lib.* 1. *variar. cap.* 17. *n.* 4. Armil. *verb. decimæ, n.* 4. Quinimò etsi Sacerdotes pauperibus decimas non distribuant, non propterea Parocho debent decimæ denegari.

Adde ex præcepto etiam naturali teneri parochianos exhibere oblationes Sacerdotibus ministrantibus spiritualia, si indigent, Abbas *in c. causa num.* 2. *de verbor. signific.* Hostiens. *in summa tit. de parochiis*, §. *in quibus, vers. in his*, Sylvest. *verb. decima q.* 2. & Sotus *lib.* 9. *de justitia, q.* 2. *art.* 1. in quo eventu quando parochiani subtrahunt alimenta Parocho, nec præbent debita alimenta solita, possunt cessare a celebratione divinorum Officiorum, quod suo modo est inducere cessationem a divinis non propriè, sed impropriè.

Tertia resolutio. Potest Parochus in Ecclesiis mendicantium communicare suos subditos, ut satisfaciant præcepto communicandi in Paschate sine licentia mendicantium: nam de licentia illorum non est dubium, eo quia parochianis, ut satisfaciant præcepto annuali percipiendi Eucharistiam, sufficit adire Parochum, & de manu illius sacram synaxim accipere, & illi præstare obedientiam; quod faciunt in hoc casu, nec refert id fieri in aliena Ecclesia, aut parochia, quandoquidem parochiani de licentia Parochi satisfaciunt huic præcepto communicantes in Ecclesia mendicantium. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 7. *c.* 41. & gl. *in Clem.* 1. *de sepulturis, verb. speciali.* Quinimò Parochianus in Ecclesia mendicantium animo satisfaciendi præcepto sumendi Eucharistiam sine licentia Parochi satisfacit huic præcepto, & evadit pœnam excommunicationis latam in constitutionibus Synodalibus contra eos, qui in suis parochiis non communicant ex privilegio mendicantium, ita Beja 4. *part. casu* 4. ubi id latè probat idem docet Fr. Emmanuel Rodriquez *tomo* 1. *regularium q.* 56. *art.* 3. §. *quantum ad secundum*, & Hieronymus à Sorbo *in compendio privilegiorum fratrum Minorum, & aliorum mendicantium, verb. communicare*, & sic refert decisum Pater Fagundez *in suo Pentalogo præceptorum Ecclesiæ*, præ- 3

præcepto 3. *lib.* 1. *c.* 5. in causa mota inter fratres minores, & Parochum quemdam *ibi n.* 13. Quare non est dubium satisfacere parochianos communicantes de manu sui Parochi in Ecclesiis mendicantium, idque licitè fieri potest remoto omni scandalo, quòd si detur, non erit plus quàm veniale.

4 Quarta resolutio. Parochus non jejunus excommunicatus, aut sine vestibus sacris, aut sine lumine non potest facere sacrum in die festo etiam ad populum Missam audiendum, neque ut ministret Eucharistiam parochianis in articulo mortis existentibus, ita Navarrus *in manuali cap.* 21. *n.* 3. ubi de excommunicato, Henriquez *lib.* 8. *de Eucharistia cap.* 4. *litera F. &* G. ubi de omnibus, Sotus *in* 4. *dist.* 9. *quæst.* 1. *art.* 5. & alii recentiores, quos referens sequitur P. Fagundez *in tertio præcepto lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 10. *&* 11. quia præceptum divinum Eucharistiæ in articulo mortis non obligat, nisi quando Eucharistia digne, & reverenter tractari potest. Eodem modo dicendum est ob eandem rationem non posse Parochum celebrare diebus festis, ut parochiani Missam audiant. De non jejuno sunt, qui dicant posse illum ad vitandum scandalum celebrare, Saa *verb. Missa nu.* 26. sed id tantùm admittit, si cœpta jam Missa recordatur se non esse jejunum: tunc enim posse pergere, si alioqui sequeretur scandalum, ut se declarat *eodem verb. n.* 32. quod etiam concedit *nu.* 38. secundùm quosdam, quando Sacerdos post consecrationem non potuit Missam absolvere, nec communicavit: tunc enim debet alius etiam non jejenus, si desit Missam perficere; non autem excommunicatus, aut suspensus, aut irregularis.

Sine vestibus sacris celebrare nec ob vitandam mortem licet, nec sine libro, quamvis alii meliùs opinentur Ecclesiam non obligare cum tanto periculo, Saa *n.* 13. Extra hunc casum sine vestibus sacris sacrificare nullo modo licet. Quinimò peccat mortaliter si celebret indutus vestibus sacris, quibus indui debet, & aliqua ex iis nondum est benedicta, Graffis *decis. lib.* 2. *cap.* 41. *n.* 4. Sine lumine autem celebrare gravissimum peccatum est, Henriquez *lib.* 9. *de Missa cap.* 29. lumen verò debet esse ceræ, *ibi, n.* 7. ubi sine libro Missali addit non celebrari, qui saltem contineat Canonem, *Te igitur*, usque ad *post communionem*, Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 10. *c.* 29. *fol.* 1035. *vers. quarto quæritur*, qui *eodem lib. cap.* 26. *quæs.* 15. addit tempore necessitatis sufficere lumen sebaceum, deficiente lumine ceræ.

5 Quinta resolutio Parochus deficiente confessario contritus potest ex urgente causa celebrare ad communicandum oves suas, vel ad peragendum aliquid ratione sui officii, puta ad benedicendum sponsos, ita Henriquez *lib.* 8. *Eucharistiæ cap.* 49. Rosel. *verb. Eucharistia*, §. 26. Tabiena *verb. communio.* §. 30. qui loquuntur de Parocho celebrante die festo ut subditi Missam audiant; item ut celebret ad communicandum subditos ægrotos, aut in solemnitate, vel tempore Jubilæi, quia oves habent jus exigendi à pastore Sacramenta etiam extra tempus præcepti, quod extenditur etiam ad benedicendum sponsos, quod intelligitur, quando, nisi celebret, sequatur scandalum, quia præceptum suscipiendi benedictiones nuptiales non obligat nisi sub veniali. Nihilominus subditi cùm habeant jus petendi à Parocho, ipse tenetur ministrare, præmissa contritione, ut in cæteris casibus suprà dictis.

6 Sexta resolutio. Parochus excommunicatus non toleratus, aut ab officio suspensus, potest dare licentiam subdito, ut alieno Sacerdoti approbato fateatur de peccatis, prout vult Navarrus *in cap. placuit, de pœnit. dist.* 6. *n.* 73. Henriquez *lib.* 11. *de matrimonio cap.* 3. *n.* 5. *in commento litera G. & lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 7. *nu.* 7. Cordub. *in suo quæstionario lib.* 5. *quæst.* 13. paulo post principium, & Vega *6. summæ casu* 119 ex ea ratione, quoniam hoc est cedere tantùm juri suo, non autem exercere actum proprium jurisdictionis. Nihilominus verius est non posse dare licentiam nec licite, nec valide, ut alieno Sacerdoti confiteatur, quia est veræ jurisdictionis actus qua caret Parochus non toleratus, aut suspensus ab officio, & sicut ipse privatus est potestate audiendi confessiones; sic non potest facere facultatem subditis, ut confiteantur alteri Sacerdoti exposito, ita Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 21. *num.* 9.

Septima resolutio. Sacerdos aliquando sine ullo prorsus ministro potest sacrum facere. Probatur ex glossa *in cap. hoc quoque, de Consecratione dist.* 1. ubi ait, Eremitam in Eremo sine socio posse Missam celebrare, sequitur Paludanus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 1. argumen. *cap. quæsivit. de verb. significat.* ubi dicitur, quòd Sacerdos uno præsente clerico potest solus infirmum ungere, quamvis à Sacramento Extremæ unctionis ad sacrificium Missæ non valeat argumentum, ut ait Sotus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 5. tamen in urgenti necessitate, verbi gratia, si magnum festum sit, nec reperiatur Sacerdos, qui faciat sacrum, potest celebrari sine ministro, alias non, Antonius de Butr. *in cap.* 2. *de vit. & honest. clericor. nu.* 11. cùm sit hoc de jure positivo, Sotus *supra d. art.* 5. *col.* 10. Graffis *decis. lib.* 2. *cap.* 43. *n.* 3. ideo esto solus Presbyter Missarum solemnia nequeat sine ministro celebrare, ut voluit Alexander Tertius *in c. proposuit, de filiis presbyterorum*, cùm hoc sit juris scripti, & urgente necessitate solus Sacerdos potest sacrificare, gloss. recepta *in cap. quæsivit, de verbor. significat.* & Turrecremat. *in d. cap. hoc quoque, de Consecrat. dist.* 1. & Turrecremat. *ibi*, juvat Saa *verb. Missa dicentem*, si desit minister, posse Sacerdotem sibi ipsi respondere *num.* 18. nunquam tamen licebit fœminæ Presbytero ministrare, ex *cap. inhibendum, de cohabitat. clericor.* ex Concilio Moguntino, his verbis: *Inhibendum quoque est, ut nulla fœmina præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare, sive sedere.* Confert Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 5. ita: *Forsan nec ob ullam necessitatem illud auderem cura dispensationem permittere propter indecentiam; & citius auderem ego mihi respondere, & ministrare, quam fœminam ad id muneris admittere.* sequitur Rebuff. *in tract. congruæ portionis n.* 66. ubi vult non esse integrum mulieri Presbytero celebranti ministrare sequitur Bonacin. *de Sacrament. disp.* 4. *quæst. ultim. punct.* 9. *n.* 32. & Bellet. *disquisit. cleric. part.* 1. *tit. de disciplin. cleric.* §. 8. *n.* 6. 7

Octava resolutio. Parochus potest cum suis parochianis aliquando in diebus festis, etiam quando causa est dubia, & ordinarius non potest commode adiri, dispensare, ut laborent, Cajetanus 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. Sylvester *verb. Dominica quæst.* 4. Angel. *verb. feriæ n.* 35. Azor. *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 28. *quæs.* 6. non poterit tamen Parochus concedere facultatem laborandi in perpetuum. Quando tamen causa est manifesta, non requiritur Parochi facultas: secus verò quando est dubia, & incerta. 8

Nona resolutio. Quando Parochus præsens in sua parochia assumit vicarium locantem operas, ut illum adjuvet, talis vicarius non potest delegare, Navar. *cons.* 13. *num.* 4. *de clandest. desponsat.* Secus quando est delegatus ad universitatem causarum: tunc enim non poterit alteri omnem curam parochiæ committere etiam ad modicum tempus, dum abest, sed tamen aliquas causas, hoc est, unam, vel alteram delegare, gloss. *verb. delegatus. in cap. cùm causam, de appellat.* & *ibi* Antonius *n.* 11. Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 31. *ex num.* 16. nec adversatur Navar. *in cap. placuit num.* 69. *de pœniten. dist.* 6. dicens vicarium Parochi posse 9

posse delegare, quia respondetur illum loqui de vicario instituto in absentia Parochi, Sanchez *supra n.* 19.

10 Decima resolutio. Parochus, seu proprius Sacerdos præsente Episcopo ad quem facilis est aditus, ex consuetudine, & usu potest solvere præcepto jejunii parochianos suos in causa dubia, ita Sylvester *verb. jejunium quæst.* 7. Rosel. *ibidem n.* 26. Cajetanus 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 4. nec requiritur consilium Medici, quando Parochus certò, & evidenter judicat causam justam subesse; secus si non judicat, sed dubitat, tunc Medicus est consulendus, cujus consilium Parochus sequi potest. Contrà verò etiam in causa dubia, quando ad Episcopum non est facilis recursus, potest Parochus fungi munere Episcopi, & eximere a lege jejunii sine Medico: quinimò præsente etiam Episcopo ad quem facilis aditus patet, concedunt alii Parochum posse eximere à jejunio ex usu communiter recepto, quia ad Parochum solent homines recurrere, Azor. 1. *part. lib.* 6. *cap.* 29. *vers. tertiò quæritur, & vers. quartò quæritur.*

§. III.

Utrùm Parochus provisus de beneficio curato teneatur Sacerdotium suscipere intra annum, & in quas pœnas incurrat, si infra id tempus non promoveatur?

EPITOME.

1 *Parochiale beneficium distinguitur à beneficio curam animarum habente.*

2 *Parochialem Ecclesiam habens commendatam debet attingere 25. annum.*

3 *Parochialis Ecclesia non potest commendari illi, qui nondum est Sacerdos.*

4 *Obtinens parochialem Ecclesiam intra annum debet promoveri ad sacerdotium, aliter privatus existit sine sententia.*

5 *Parochialem Ecclesiam habens, an privatus existat, si non fuit promotus intra annum propter illiteraturam, aut ob aliam causam.*

6 *Parochialem acquirens, aut retinens sine animo recipiendi Sacerdotium intra annum, ad quid teneatur?*

7 *Recipiens Parochialem animo recipendi fructus per annum, & postea transeundi ad nuptias, si mutet voluntatem, an possit retinere fructus, si fuit promotus intra annum?*

8 *Suscipiens Parochialem animo recto, & postea voluntate mutata, an possit retinere fructus receptos a principio?*

9 *Quid si Parochialem accepit non animo perseverandi in illa, sed renunciandi, aut permutandi cum alio?*

10 *Parochiale beneficium acquirens animo dubio suscipiendi Sacerdotium, an faciat fructus suos? & quid de accipiente cum intentione conditionali? ibid.*

11 *Parochus an elapso tempore, quo non potest fieri Sacerdos, an possit resignare, aut permutare cum alio?*

12 *Beneficia simplicia obtinentes an peccent, si illa assumant animo non perseverandi in clericatu?*

13 *Quid de accipientibus beneficia habentia Ordinem sacrum annexum animo non recipiendi illum intra annum?*

14 *Quid de accipiente non curatum hæsitante permanere in eo statu, cum animo tamen satisfaciendi oneribus beneficii?*

1 Quæstio prima, quæ sit differentia inter Parochialem Ecclesiam, & beneficium curatum? Innocent. *in cap. cùm satis, de officio Archidiaconi*, tradit beneficium, cui est cura animarum annexa, latiùs patere, quàm Parochiale beneficium. Parochialis autem Ecclesia ea est, quæ habet Parochiam, territorium, ac populum certis limitibus Episcopi authoritate distinctum. Archid. *in cap. licèt canon. de electio. in 6.* Azor. 2. *part. lib.* 9. *c.* 3. *vers. decimoquartò quæritur, fol.* 1498. beneficium tamen curatum obtinens dicitur beneficiarius, qui habet populum, & clerum, & jus excommunicandi, absolvendi, visitandi, & similia gerendi, quæ tendunt ad correctionem morum, Abbas *in 7. notab. in cap. dudum Ecclesia*, post glossam, *de electione, & in cap. de multa nu.* 24. *de præben.* & exercet curam animarum suo nomine, Oldrad. *cons* 67. & Hoied. *in tractatu de incompati. part.* 1. *cap.* 13. *n.* 3. *&* 4. Non propterea dicitur eo ipso habere Parochiale beneficium, quia jus beneficii parochialis consistit in hoc, ut Parochus habeat populum, cui Sacramenta ministret, & sepulturam concedat, habeatque fontem sacri Baptismatis, Rebuff. *in praxi titulo de dispensat. vers. etiam si curam habeat animarum*, & praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. Parochia*, §. 1. *pag.* 269. Differunt etiam beneficium curatum habentes ab habentibus Parochialem Ecclesiam, quia illi elapso anno, si initientur Sacerdotio, privantur ipso jure Ecclesia, *c. licèt canon. de electione, lib.* 6. Rebuff. *in praxi titulo de non promotis infra annum, per totum.* Illi autem beneficium curatum habentes quamvis obligentur intra annum ad Sacerdotium ascendere, ut volunt praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. beneficia, vers. dico quartò principaliter.* Cened. *ad sextum collect.* 30. *n.* 1. & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *quæst.* 3. docet pœnam *cap. licet canon.* de jure locum non habere in Decanis, Præpositis, Prioribus, Abbatibus, Archipresbyteris curam animarum quidem, sed non Parochialem Ecclesiam habentibus, eo quòd, cùm pœna sit, restringi potius, quàm extendi debet, gloss. *in d. c. licet canon. in verb. Parochialis Ecclesiæ*, & Rebuff. *in praxi benefic. part.* 2. *tit. de non promotis intra annum.* Quinimò idem Azor. *suprà n.* 4. addit pœnam privationis ipso jure *dicti cap. licèt canon. de electione in 6.* contra Parochos non se promoveri facientes intra annum ad Sacerdotium, non extendi ad illos, qui præficiuntur Ecclesiis collegiatis, quæ aliàs sunt etiam Parochiales, ut declaratum est *in cap. statutum, de electione in 6.* nisi in hujusmodi Ecclesiis, quarum plures Sacerdotes curam Parochiæ in solidum habent, esset unus ad quem cura tantummodo pertineret: tunc is intra annum ad Sacerdotium deberet promoveri.

Quæstio secunda, an qui Parochialem Ecclesiam habet commendatam, debeat attingere vigesimumquintum annum? Responde Episcopum in primis posse commendare Ecclesiam Parochialem, & alia beneficia, quibus inest cura animarum ad sex menses, ut est communis, non posse tamen ante semestre tempus nutu suo commendationem revocare, nisi clausulam posuerit, donec ipse voluerit, gloss. *in cap. nemo deinceps, de electione in 6.* Rebuff. *in praxi tit. de commendis n.* 58. & Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 31. *quæst.* 6. quamvis glossa *in cap. si constiterit, de accusat. & in c. qui plures* 21. *quæst.* 1. velit hujusmodi Commendatarium posse ad libitum revocari, & Mandos. *regul.* 39. *quæst.* 3. *num.* 8. quem sequitur Gonzales *ad regul.* 8. *gloss.* 5. §. 8. *n.* 35. *&* 37. 2

Non potest tamen commendari Parochialis Ecclesia nisi clerico attingenti vigesimumquintum annum, 3
& hoc non sufficit, si nondum est Presbyter creatus, ut habetur *in cap. nemo deinceps, de electione in 6.* ibi, *Nemo deinceps Parochialem Ecclesiam alicui non constituto in ætate legitima, & sacerdotio, commendare præsumat.* Ex quo cap. apparet, quamvis assump-

tus ad Parochialem Eccleſiam, ſi habeat vigeſimumquintum annum inchoatum, poſſe illam poſſidere, ſi promoveatur intra annum, juxta *d. c. licet canon.* Commendatarium tamen, niſi ſit actu Sacerdos, non poſſe retinere Eccleſiam ſibi commendatam, ex *d. c. nemo deinceps.*

Porrò Eccleſia commendatur, quando committitur alicui, ut eam adminiſtret, & regat, quòd ſi commendetur dum vivit cum poteſtate diſponendi de fructibus, ſicut verus beneficiarius, dicitur Commenda perpetua, & eſt titulus Canonicus, & verum beneficium, *c. ſi plures 21. q. 1. c. dubium, il ſecundo, de electione*, Rota *deciſ. 765. num. 5. part. 3. diverſ.* Federic. de Senis *in tractatu de permutatione beneficiorum, q. 15. per totam.* Rebuff. *de pacificis poſſeſſoribus, num.* 35. Lambertin. *de jure patronatus, lib. 2. part. 1. q. 6. art.* 14. & Mandoſ. *in regula de veriſimili, q. 3. n. 2. & in regula 32. q. 7. n.* 12. Hæc autem Commenda perpetuo parum, aut nihil differt ab aliis beneficiis. Nam perpetus Commendatarius facit omnes fructus ſuos, ſicut alii beneficiarii perpetui, Caſſador. *deciſ.* 33. *n. 5. ſuper regulis*, & Puteus *deciſ. 25. n. 3. & 4. lib.* 1. nec conferri poteſt, nec committi commenda perpetua legitimam ætatem non habenti, & alias qualitates neceſſarias, & incurritur pœna *cap. licet canon. de electione lib. 6.* contra non promoventes ſe intra annum, *Clement. in agro, §. cæterùm, de ſtatu Monachor.* ibi, *infra annum computandum a tempore collationis, & commiſſionis*, & inducit incompatibilitatem inductam *in cap. de multa, de præbendis. & Extravag. Execrabilis, eodem titulo*, ut plene reſolvit Hoieda *de incompatibilitate, part. 1. cap. 14. a nu. 16. ad n.* 30. & hodie expreſſe diſponitur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. cap. 2. & cap.* 4. Quare in hujuſmodi Commendis perpetuis habet locum diſpoſitio *cap. licèt canon. de electione in 6.* niſi promoveatur Commendatarius perpetuus ad Sacerdotium intra annum, & poteſt provideri de illa, ubi primum attigerit vigeſimumquintum annum nondum factus Sacerdos, quia eſt verè beneficium, aut parum, aut nihil diſtat ab illo.

Ad id autem quod dicitur *in d. c. nemo deinceps, de electione in 6.* Commendam non eſſe conferendam attingenti vigeſimumquintum annum nondum Sacerdoti, dicendum eſt id eſſe intelligendum de Commendatario temporali, ut declaratur *in eodem cap. nemo deinceps*, his verbis: *Commendam autem, ut præmittitur, rite factam declaramus ultra ſemeſtris temporis ſpatium non durare.* Nos autem loquimur de perpetuis Commendis, quæ poſſunt permutari, & reſignari, in favorem *cap. final.* & *ibi* Imola *de rerum permutat.* Rebuff. *de pacificis poſſeſſoribus, n.* 38. & Petrus de Feruſio *de permutatione num.* 9. ubi de noſtro caſu, & Flamin. *de reſignat. lib. 2. q. 17. n.* 1.

4 Quæſtio tertia ſolvitur ex ſupradictis, nimirum Parochum non ſe facientem Sacerdotio initiari intra annum, eo elapſo privatum ipſo jure exiſtere parochiali, *d. cap. licèt canon. & cap. commiſſa, de electione in 6.* Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſat. de non promovendo*, & præſertim *in tit. de non promotis intra annum*; debet autem proviſus eſſe in pacifica poſſeſſione à principio anni, quòd ſi poſt duos menſes lis ſuperveniat, non tenebitur ſe promoveri facere, neque arctabitur conſtitutione *d. cap. commiſſa.*

Eadem conſtitutione ligabuntur Vicarii perpetui in Eccleſia parochiali, ut fiant Sacerdotes in annum ſub eadem pœna, ex *Clement. 1. de officio Vicarii*, ſive Parochialis ſit annexa Monaſterio, ſive ſeminario, aut alicui beneficio dignitate prædito. Amplia etiam ligari eadem conſtitutione Priores in Eccleſiis conventualibus, debere ſcilicet promoveri ad Sacerdotium intra annum computandum à tempore collationis in pacifica poſſeſſione, *Clement. ne in agro, §. cæterùm, de ſtatu Monachorum*, ubi loquitur de Priori conventuali, non autem de Abbate, Azor. 2. *part. lib. 6. c. 8. verſ. quinto quæritur*, ubi de Vicario perpetuo, & *verſ. ſextò quæritur*, ubi de Priore Conventuali.

Quæſtio quarta. An, qui non fuit promotus intra annum ad Sacerdotium ex defectu literaturæ privatus exiſtat Parochiali? Azor. 2. *part. lib. 6. c. 5. quæſt. 9. ad finem, verſ. quærat deinde quis*, negat beneficium amiſiſſe, quia ipſe procuravit fieri Sacerdos, & Epiſcopus intra annum petenti denegavit Ordines ſacros, nec eum promovit ad Sacerdotium; quare cùm per ipſum non ſteterit, ſed per Epiſcopum, non debet excludi à Parochiali, Barboſ. *in cap. commiſſa, de electione in 6. nu. 8. pag.* 79. idem docet his verbis, ibi, *Parochus, qui infra annum Sacerdotium non ſuſcipit, effugit pœnas contra tales ſtatutas, ſi intra tempus comparuit, & ſe promoveri petiit, licet ordinarius eum propter illiteraturam, aut aliam cauſam promoveri noluerit*; ſequitur Garcia *de benefic. part. 3. cap. 4. n.* 6. dicens *cap. licèt canon. & cap. commiſſa, de electione in 6.* ſecundùm quæ privantur ipſo jure in conſcientia ante ſententiam, qui non promoventur intra annum ad Sacerdotium, non procedere, quia illud non aſcendit propter irregularitatem ſupervenientem, Rebuff. *ſupra tit. de non promotis, n.* 80. aut propter illiteraturam, aut ob alium defectum, refertque ita fuiſſe reſponſum à ſacra Congregatione S. Carolo Borromæo, dum eſſet Archiepiſcopus Mediolanenſis, per hæc verba: Pœna Canonis præſcripta his, qui ultra annum Sacerdotium non perceperint, non habet locum in Rectore, qui intra annum à die adeptæ poſſeſſionis pacificæ, vel intra tempus legitimè ei prorogatum comparuit, & ſe promoveri petiit, offerens, quantum in ſe erat, ſe paratum ſuſcipere Sacerdotium, vel Ordines, & noluit eum Ordinarius propter illiteraturam, vel aliam cauſam promovere. Salzedo *in addit. ad Bernard. cap.* 53. & Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. cap. 30. n.* 3. quibus accedit Vega 1. *p. cap. 36. caſu* 20.

Amplia etiam non habere locum hanc pœnam privationis, & obligationem ſuſcipiendi Sacerdotium, quandiu habens Parochiam corripitur aliquo morbo, propter quem factus eſt inhabilis, aut parum aptus ad peragendum per ſe officium ſacerdotale, ut reſpondit ſacra Congregatio Epiſcopo Bergamenſi, his verbis. *Parochus ſi eo morbi genere teneatur, ut ad functionem Sacerdotis, & res divinas per ſe obeundas minimè idoneus eſſe videatur, non tenetur durante dicto morbi genere ſacris Ordinibus ſe initiandum facere.*

Quæſtio quinta. Parochialem acquirens, aut retinens ſine animo aſcendendi ad Sacerdotium intra annum, ad quid teneatur? Reſponde peccare mortaliter cùm adverſetur conſtitutioni Concilii Lugdunenſis, hoc eſt *cap. licèt canon. de electione in 6.* tenerique reſtituere fructus receptos contra juſtitiam, Sotus *lib. 10. de juſt. quæſt. 5. art. 6. col. 3. verſ. ſed eſt præterea.* Navar. *in ſumma latina cap. 25. n.* 118. Tolet. *lib. 5. ſummæ cap. 5. n.* 5. Graff. *deciſ. lib. 2. cap. 97. n.* 54. niſi mutata voluntate ad Sacerdotium promoveatur: tunc enim poteſt fructus receptos retinere, toto tempore antecedenti mutationem voluntatis, textus expreſſus *in cap. commiſſa, §. cæterùm, de electione in 6.* ibi, *niſi voluntate mutata promotus fuerit*; contra Sotum exiſtimantem textum loqui de fructibus in poſterum percipiendis, cùm loquatur de fructibus jam perceptis, Sanch. *de matrimonio lib. 7. diſp. 45. n.* 7. per gloſſam *in d. cap. commiſſa, verb. mutata, & verb. promovendum*, & *ibi* Archid. & Dominicus *ibi, §. illum n.* 2. ſuprà gloſſ. *verb. promovendum*, ubi concludunt promotione ſequuta fraudem à principio intentatam relevari, ſequitur Ludovicus Lopez 1. *part. inſtructorii cap. 355. ad finem*, poſt Navarrum *cap. quando, de conſecrat. diſt. 1. c. 21. n. 46. & 50.* Quare

Graffis

Graffis minus bene, *ubi proximè*, cum Soto ait hujusmodi beneficiarium teneri ad restitutionem fructuum perceptorum usque ad tempus mutatæ voluntatis.

7 Quæstio sexta, an Parochialem recipiens animo per annum lucrandi fructus, ac postea dimissa Parochiali contrahendi matrimonium, si postea mutet voluntatem, & ascendat ad Sacerdotium, possit retinere fructus? Affirmat Gutierrez *lib. 2. canon. cap. 5. ex nu. 20.* teneri restituere fructus fraudulenter receptos, per textum *in d. cap. commissa*, nisi postea mutet voluntatem, & fiat Sacerdos intra annum, Sanchez *d. disp. 45. n. 7.* cùm fraus intentata non habuerit effectum, neque Ecclesia aliquod damnum subierit, sequitur Gabriel *in 4. dist. 15. quæst. 8. art. 3.* dicens peccare hunc mortaliter, qui animo quidem ducendi uxorem retinet beneficium, obligarique ad restitutionem in omni beneficio etiam non curato, contra Toletum *in summa lib. 5. §. quartò debet*, post Sotum *lib. 10. de justitia, q. 5. art. 6.* & Navarrum *in summa cap. 25. n. 118.* opinantes peccare quidem mortaliter hunc, non tamen obligandum esse ad restituendum fructus, eo quia nullum est jus ad id obligans: ideo non esse pœnam ampliandam, consentit Saa *verb. beneficium n. 33.* sed melius alii affirmant, nisi animum mutet, ut dictum est, & promoveatur ad Sacerdotium anno nondum elapso.

8 Hinc fit beneficium Parochiale suscipientem animo ascendendi ad Sacerdotium intra annum, non teneri fructus perceptos eo tempore, quo rectum habuit animum, restituere, prout disponit *cap. commissa, de electione in 6.* gloss. *ibi verb. non intendens*, & *ibi* Dominicus, *§. cæterùm, unico, num. unico, notabili secundo.* Sylvester *verb. beneficium 3. q. 2.* Ludovic. Lopez *1. part. instruct. c. 255. col. 4. proposit. 1.* & Fr. Emmanuel *in summa tom. 1. in 2. edit. cap. 30. conclus. 6. n. 6.* Sanchez *d. disp. 45. n. 1.*

9 Quæstio septima, quid de eo, qui accepit beneficium curatum animo non residendi, sed permutandi, vel renunciandi? Lessius *lib. 2. de justitia c. 34. dub. 26. n. 136.* tradit sic accipientem peccare, non tamen eo ipso esse privatum, nec teneri restituere fructus. Peccatum verò non esse mortale insinuat Navarrus *lib. 3. cons. 24. de præbendis*, eo quia non infertur notabile detrimentum Parochiali, consonat Lessius *ibi*, nisi resignatio fiat in favorem parùm idonei, cui Prælatus aliàs nullo modo Parochialem concederet. Non teneri ad restituendum fructus accipiens animo non residendi ex eo videtur, quoniam nullo jure cavetur talis restitutio, modò interim suo fungatur officio, & Parochialis oneribus non desit.

Ego tamen reor esse gravem deceptionem in hoc casu, & Ecclesiam graviter esse deceptam, nec Navarrus *d. cons. 24. de præben.* ait esse peccatum veniale, sed solùm dixit esse peccatum, quia acceptio illa est actus inordinatus, subdens *n. 2.* non peccare, si accipiat animo serviendi etiam parvo tempore, ac residendi, donec authoritate superioris Parochialem dimittit servata sibi pensione, eo quòd in hoc nulla apparet deordinatio à jure reprobata, etiamsi proponat non teneri Parochialem, nisi paucis diebus, modò in illis satisfaciat suo officio, & Ecclesiæ obligationibus, Sanchez *disp. 45. n. 12.* post Navarrum *d. cons. 24. n. 2.* quia non est textus, qui præcipiat, ut recipiens habeat animum retinendi illam in perpetuum. Nec refert dicere matrimonium carnale celebrari cum animo permanendi perpetuò cum uxore: ergo & matrimonium spirituale contrahentem cum Ecclesia teneri in ea residere in perpetuum, ut volunt Hostiensis *in c. relatum n. 2. de clericis non residentibus*, & *ibi* Abbas, Angelus *verb. clericus 7. n. 6.* & Sylvester *verb. beneficium 3. in fine.* Non enim valet similitudo in matrimonio spirituali, ut docet Navarrus *in summa c. 15.* latinè *nu. 118. vers. 10.* & Hispanè *nu. 124.* & Vega *tom. 1. summæ casu 36. n. 23.* & ideo non peccat recipiens Parochialem firmo animo inserviendi illi pro tempore, quo illam retinuerit, donec illam vel permutet, vel resignet. Navarrus *d. cons. 24. n. 2. de præbendis*, quæ opinio uti benigna in praxi, tuta conscientia retineri potest. Secus si acciperet Parochialem sine animo residendi, nec serviendi, sed statim admittendi, tunc enim peccaret, & ex sententia Gabrielis tenetur beneficium dimittere, aut animum mutare, non videtur tamen obligandus ad reddendos fructus, quia nullo jure id præcipitur, & *c. commissa, de electione in 6.* solùm obligat ad restitutionem non promotum ad Sacerdotium, alios verò suscipientes Parochialem animo non serviendi, sed dimittendi non comprehenduntur sub pœnis illius cap. neque etiam illi, qui accipiunt alia beneficia animo fruendi eorum fructibus, & non suscipiendi Ordines beneficio annexos: quoniam, cùm illud decretum sit pœnale, non debet ampliari, sed restringi: proinde non extenditur ad alios casus, seu beneficia, ita Sotus *lib. 10. de just. q. 5. art. 5. col. 3. vers. de aliis autem*, Angles *in floribus 2. part.* ubi de restitutione *q. unica de clericis restitutioni obnoxiis, art. 1. dub. 4.* Tolet. *lib. 4. summæ c. 18. n. 4. & lib. 5. c. 5. n. 5.* Graff. *decis. lib. 2. c. 97. nu. 55.* Gutierrez *quæst. canon. lib. 1. c. 2. n. 28.* & Emmanuel Saa *verb. beneficium, n. 38.*

Quæstio octava, an Parochialem accipiens animo dubio ascendendi ad Sacerdotium possit recipere fructus? Negat Sotus *lib. 10. de justitia q. 5. art. 6. col. 2. vers. & nota*, posse, quando quis accipit dubius an promoveatur, aut quando sub conditione accipit suscipiendi Sacerdotium, nisi major aliqua fortuna interim sibi occurrat, sequitur Gutierrez *lib. 2. quæst. canon. cap. 5. n. 22.* Moventur, quia textus *in c. commissa, §. cæterùm, de electione in 6.* requirit animum minime dubium, & absolutum recipiendi Sacerdotium; ut possit frui fructibus tuta conscientia, cùm recipiat fructus sine conditione: ergo debet habere animum absolutum recipiendi Sacerdotium. Navarrus tamen *in manuali cap. 25. n. 118.* docet hunc minimè esse cogendum fructus restituere, quia pœnæ sunt restringendæ, & lex *in d. cap. commissa* solùm loquitur cum promoto ad parochialem Ecclesiam non habente animum ascendendi ad Sacerdotium. At Azor. *2. part. lib. 6. c. 9. vers. tertiò quæritur*, adhæret magis Soti sententiæ, eamque confirmat, quoniam qui animo pendet dubio, videtur habere voluntatem non initiandi Sacerdotio, nisi suo facto intra annum ambiguitatem tollat, Sanchez denique sequitur Navarrum, ejusque sententiam veriorem dicit, nec teneri fructus restituere, quia, qui ea intentione Parochialem accepit, non peccavit, cùm acceperit sub conditione: nam intentio conditionalis est vera intentio, sicut dispositio conditionalis est vera dispositio, & in hac significatione vera est sententia Navarri *d. c. 25. n. 118. ad finem, & c. quando, de consecrat. disp. 1. c. 21. n. 45. vers. 12. Miscellan. 45. de oratione, in nova edit. n. 3. vers. sexto*: secus quando accipiens pendulus est, animo verò dubio, tunc peccat mortaliter, & tenetur fructus restituere, eo quia, qui hæsitat non habet veram intentionem suscipiendi matrimonium, ita cum Soto, & Gutier. suprà sentiunt Fr. Manuel Rodriquez *1. tomo summæ in 2. edit. cap. 30. n. 6. conclus. 6.* & Vega *1. tomo summæ c. 36. casu 23.* & Graffis *d. c. 97. n. 55.* & Sanchez *d. disp. 45. n. 10. ad finem*, ubi concludit hæsitantem peccare mortaliter, & teneri restituere fructus, si animo dubio accipiat Parochialem; non autem, si accepit sub intentione conditionali, in quo eventu Navarrus intelligendus est solùm, scilicet loqui de accipiente Parochialem non animo dubio, sed animo conditionali, Sanch. *suprà ad finem*, quia hæsitans non habet veram intentionem, Sot. *loc. cit.* & Azor. *sc. 9. col. 1.* 10

Quæstio nona, an habens Parochialem tempore quo jam non potest fieri Sacerdos intra annum, possit permutare, aut resignare in favorem? Pars negans ex eo probatur, quia privati ipso jure beneficiis nequeunt resignare, etiam ante declaratoriam judicis, Flamin. *de regnat. lib.* 3. *quæst.* 1. *n.* 29. dicens non posse resignare in favorem, qui obtinuit beneficium curatum, & non fuit promotus intra annum, cùm in eo casu sit privatus ipso jure, si non fecit se promoveri; idem vult *n.* 38. sed qui sunt in exitu anni, nequeunt promoveri, regulariter loquendo: igitur nequeunt resignare, nec permutare. Confirmatur, quia quoties beneficium amittitur ipso jure, nullum jus manet penes beneficiarium, Tiraquel. *in l. si unquam, verb. revertatur n.* 446. *C. de revoc. donat.* Item ipso jure amissa non possunt alienari, quamvis non præcesserit sententia declaratoria. Bald. *in Authent. incestas*, *C. de incestis nuptiis*, Franc. *in cap. secundum, post principium, de hæreticis, lib.* 6. & Anchar. *in c. notab.* 6. *de præscript. eod. lib.*

Et in specie Rot. *decis.* 6. *de rerum permut. in antiquis*, disposuit non posse permutare in ultimo die anni concessi ad Sacerdotium suscipiendum, & sic fuisse decisum in duabus causis fertur *in decis.* 38. *de præb. in antiquis, in fine*; aliàs sequeretur posse retineri beneficium absque promotione, & posse illud resignare in fine anni, & daretur novus annus, quod est contra mentem *d. c. licèt canon. de electione, lib.* 6. confert, quia privatus beneficio resignans illud reservata pensione non deberi resignanti pensionem. Non enim S. Pontifex in eo statu concessisset pensionem, si scivisset jus ei non competere, & gratiam esse subrepritiam, cùm non exprimeretur id, quod expressum retraxisset à concedendo, *cap. postulasti*, *& cap. super literis*, *de rescriptis*.

Nihilominus posse non promotum ad Sacerdotium etiam in fine anni, & ultima die resignare beneficium, tenet Oldrad. *cons.* 203. *Factum tale*, *n.* 1 *verf. circa primum quæstionem* Cassad. *decis.* 4. *n.* 4. *locat.* Archid. *in c. cùm ex eo, de electione*, ratio, quia antequam annus ex toto sit exactus, jus est in non promoto, qui vult renunciare, seu permutare, ut deducitur ex *c. commissa, de electione in* 6. & jus solùm deperditur, cùm ex toto fuerit ipse annus elapsus, & ante hunc finem non potest Parochialis alteri conferre, repugnante non promoto: ergo potest resignare, licèt tempus modicum supersit, ita Flaminius *de resignat. lib.* 3. *quæst.* 2. *ex n.* 8. *ad* 14. ubi id latè probat, dummodo narretur totum negotium Pontifici, qui potest dispensare, & prorogare tempus etiam ultima die ad promovendum. Gemin. *in d. cap. commissa, n.* 1. vel poterit dispensare Episcopus, ut est communis opinio, teste Andrea Gambar. *in d. c. licèt, nu.* 88. *verf. tertium fundamentum*, unde non est negandum interea posse resignare, & Flamin. suprà *n.* 14. *& sequent.* ubi respondet contrariis argumentis.

12 Quæstio decima, an obtinentes beneficia simplicia sine animo perseverandi in clericatu peccent, & teneantur restituere? Quoad primum, probabilius est non esse peccatum mortale recipere, aut retinere beneficium simplex, cui Ordo sacer non est annexus cum intentione retinendi illud ad tempus, & fruendi illius bonis, & postea eo dimisso transeundi ad vitam sæcularem, seu conjugalem dummodo pro toto illo tempore retentionis illius, satisfaciat oneribus beneficii. Ratio, quia de jure positivo non habemus, quòd teneatur accipere beneficium animo perpetuò perseverandi in statu clericali. Probatur ex *c. Joannes*, *c. diversis, de clerico conjugato*, ubi fit libertas illis, ut beneficio deserto transeant, ad nuptias, Navar. *in c. quando*, *cap.* 21. *num.* 52. quem sequitur Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.* 45. *n.* 19 Erit tamen peccatum veniale eo animo acceptare beneficium simplex, cùm sit actus inordinatus, & quia beneficia sint instituta ad sustentandum clericum in statu clericali. Qui ergo beneficium accipit, ut ad tempus retineat, & utatur fructibus illius, ac tandem, ut postea illud dimittat, & ad vitam sæcularem redeat, prævertit ordinem, non tamen graviter, ita Sanch. *suprà nu.* 17. contra Sotum *de justitia, lib.* 10. *q.* 5. *art.* 6. Gutier. *lib.* 2. *quæst. canon. cap.* 5. *n.* 25. Tolet. *lib.* 5. *summæ, c.* 5. *n.* 4. ubi confusè, & indistinctè dicunt culpæ mortalis esse reos, qui accipiunt beneficia simplicia, & ea retinent animo postea transeundi ad nuptias. Idem etiam tenet Navar. sibi contrarius *miscellaneo* 44. *de ratione, in nova edit. n.* 2. esse scilicet mortale acceptare beneficium simplex, quod non habet Ordinem sacrum annexum animo ducendi uxorem. Credunt enim esse absurdum retinere ea beneficia, quamvis non habeant Ordines annexos, cum animo transeundi ad statum sæcularem, seu conjugalem: idcirco addit Sotus non esse absque culpa accipientem præstimonium cum hoc animo sæculari, & habitu.

Quoad secundum dicendum est obtinentes beneficia non curata, quæ habent annexum servitium, & obsequiales operas, non teneri restituere fructus, quamvis accipiant ea absque clericali intentione, quia si illud voluisset, dictum *c. commissa*, expressisset in beneficiis non curatis, Sotus *suprà*, & Navarrus negant, esto statuant vivere modo laicali, & ducere postea uxorem, fatentur tamen peccare, qui ita accipiunt illa beneficia quæcunque illa sint. Alii autem apud Azor. *lib.* 6. *cap.* 9. volunt illos, & mortaliter peccare, & fructus restituere debere, & quamvis *ibi verf. septimò quæritur, ad finem*, relinquat indecisam quæstionem, dicendum videtur non peccare mortaliter, nec teneri restituere, Navarrus *miscellaneo* 45. *in nova editione, de oratione, n.* 5. *verf.* 6. *qui, nu.* 6. *verf.* 7. addit non teneri restituere, eo quòd decretum illud *cap. commissa*, est pœnale, & odiosum, & ideo non debet extendi ad beneficia simplicia, Gutierr. *supra lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 24. Graffis *d. lib.* 2. *c.* 97. *n.* 55. & Roder. *tom.* 1. *summæ, in* 2. *edit. cap.* 30. *n.* 4. *conclus.* 3.

Quæstio undecima, an accipientes beneficia, quæ habent ordinem sacrum annexum, animo recipiendi intra annum, aut animo non recipiendi, quod agere 13 habeant? Dico primò non peccare mortaliter, qui recepit beneficium, & retinuit, si ex causa postea intra annum non promotus est ad sacros Ordines: secus autem quando illud accepit animo non assumendi Ordines. Ratio, quia jure naturali divino, & humano tenetur accipiens beneficium habilem se reddere ad illud, atque ita non est absolvendus, donec aut beneficium dimittat, aut mutet intentionem, Lopez 2. *part. instructorii, cap.* 2;6. *col.* 3. §. *jam & alia munera.* Peccare autem mortaliter ita accipere beneficium, tradit Sotus *de justitia, lib.* 10. *quæst.* . *art.* 6. *volum* 4. *paulo ante verf. de pensionibus*, & Gutier. *lib* 2. *quæst. Canon. cap.* 5. *n.* 25. addit Saa *verb. beneficium, n.* 38. si licentiam habeant suscipiendi Ordines per Capellanum Missas, ad quas tenetur, celebrabit Sanchez *de matrimonio, lib.* 7. *disp.* 45. *n.* 15. subdens peccare mortaliter, quando Capellania exigens Ordinem sacerdotalem esset magni momenti, ut si redditus excederent summam centum aureorum: alioqui censebitur Capellania tenuis, nec erit mortale illam acceptare sine animo suscipiendi Sacerdotium intra annum, modò satisfaciat oneribus Capellaniæ per substitutum, nisi ex voluntate institutoris apertè cognoscatur, noluisse per substitutum onera injuncta adimpleri; aliter enim ex consuetudine Capellania tenuis per substitutum regi solet, & illi deservitur.

Dico secundò illud beneficium habere Ordinem sacrum annexum, quod obligat ad ministerium, seu onus

onus aliquod exigens Ordinem sacrum, sine quo id onus impleri non potest: quòd, si non obliget ad onus requirens Ordinem sacrum, non dicitur beneficium habens illum annexum: unde fit peccare mortaliter, qui accipit Capellaniam, aut eam retinet sine animo saltem conditionali suscipiendi Sacerdotium, quando Capellania habet onus Missarum annexum per Capellanum adimplendum, quia sine Sacerdotio huic oneri non potest satisfieri, Sanchez *d. disp.* 45. *n.* 15. *&* 16.

Dico tertiò accipientem beneficium simplex, cui non est sacer Ordo annexus, non peccare, quamvis illud recipiat sine intentione ascendendi ad Ordines sacros, ita Navarrus *in manuali, cap.* 25. *n.* 118. Manuel *tom.* 1. *summæ in* 2. *editione, cap.* 30. *nu.* 6. *conclus.* 6. *&* *n.* 4. *conclus.* 3. Ludovic. Lopez 1. *part. instruct. cap.* 258. *col.* 3. §. *jam & alia minutiora.*

14 Quæstio duodecima de accipiente beneficium, hæsitante tamen animo perseverandi in eo statu clericali cum voluntate satisfaciendi oneribus. Respondetur ex traditis *suprà n.* 10. accipientem Beneficium curatum animo verè dubio peccare mortaliter, & teneri fructus restituere, quia hæsitans non habet veram intentionem, secus si beneficium accipiat animo conditionali. De beneficio autem non curato dicendum est hæsitantem, & nondum deliberantem permanere ex eo statu, cum animo tamen satisfaciendi oneribus beneficii, quod habet Ordinem annexum, peccare mortaliter recipiendo illud absque proposito assumendi Ordinem necessarium, secus si sit beneficium simplex omnino, cùm nihil inveniatur in jure expressum, & in hoc sensu defendi potest opinio Navarri *in manu. d. c.* 23. *n.* 118. *vers. quin etiam, & cons.* 16. *de præbendis.* Nihilominus quandiu est verè dubius, cùm non habeat intentionem veram peccat mortaliter, & tenetur fructus restituere, per ea, quæ tradit Sanchez *suprà n.* 10. confert Suarius *lib.* 4. *de defensione fidei, c.* 27. *n.* 8. dicens teneri beneficiarium habere animum perseverandi in clericali statu, vel saltem non habendi contrarium, alioqui nec beneficium retinere, nec illius fructus suos facere potest, sic ille. Idem dicendum de accipiente beneficium simplex animo nihil faciendi, ad quod teneatur ratione beneficii contra Sotum, & Navarrum negantes non teneri fructus restituere, cùm is ita accipiens statuat nihil omnino facere ex iis, quæ tenetur implere. Nam constat illum peccare mortaliter, & teneri reddere fructus; jam verò sic nec preces horarias fundat, quis non videt, quæ obligatio restituendi homini assurgat? Flamin. *de resignat. lib.* 4. *quæst. ultima. n.* 41.

§. IV.

De obligationibus Capellanorum.

EPITOME.

1 *Quid sit Capella, & Capellania?*
2 *Cappellanus, seu Cappellæ possessor pro tempore vitæ suæ possitne vendere bona immobilia Capellæ?*
3 *Capellaniæ origo, quæ sit, & quomodo instituatur.*
4 *Capellania, seu Cappella sitne beneficium simplex?*
5 *Capellania an sit incompatibilis cum alio beneficio simplici?*
6 *Capellania cum pacto quòd Episcopus non se intromittat, an possit erigi?*
7 *Præsentatio Capellarum monasteriorum ad quem spectet?*
8 *Capellaniæ mentio an sit facienda in impetratione beneficii?*
9 *Capellaniam sacerdotalem an possit erigere fundator?*
10 *Capellaniæ ad titulum quando quis possit ordinari?*
11 *Capellæ regularibus subjectæ an sint exemptæ per exemptionem regularibus concessam?*
12 *Capellaniam habens cum onere celebrandi Missas an possit id peragere per alios?*
13 *Capellam reparare quis teneatur, Rector ne, an patronatus, & quid de parochiali, si corruat cujusnam sumptibus sit reparanda, parochine, an parochianorum?*
14 *Capellania quando sit judicanda sacerdotalis, ut in ea nominetur Sacerdos actu?*
15 *Capellaniæ quando dicantur esse beneficia Ecclesiastica?*
16 *Capellaniam habens an possit cogi ab Episcopo, ut ipsemet celebret?*
17 *Capellaniæ an requirant residentiam personalem, quando Capellanus habet onus celebrandi bis, & ter in hebdomada?*
18 *Capellaniæ, quæ fundantur cum obligatione residendi, an obligent, quando fructus sunt tenues, & an possit tolli obligatio ab Ordinario?*
19 *Capellania erecta in titulum beneficii an possit dari puero ante primam tonsuram, si fundator ita disposuerit?*
20 *Capellania a principio erecta sine authoritate Ordinarii, an possit erigi in beneficium per Ordinarium?*
21 *Capellania erecta cum obligatione præsentandi Sacerdotem proximiorem de parentela, si non inveniatur quid faciendum?*
22 *Capellani Rectorum Parochialium authoritate Apostolica erecti, an teneantur residere?*
23 *Capellanus, qui quotidie tenetur celebrare, an possit satisfacere per substitutum? & quid de Capellano infirmo? ibid.*
24 *Capellanus, qui ex obligatione tenetur facere sacrum in aliqua Ecclesia, vel Altari, non potest alibi celebrare etiam de consensu hæredum & an possit celebrare Missas anticipatè? ibid.*
25 *Capellanus Ecclesiæ noviter erectæ expensis parochianorum, an possit recipere oblationes, & emolumenta ibi oblata?*
26 *Capellania ad nutum amovibilis in Capella Papæ, an sit beneficium? & an possit ordinari obtinens ad ejus titulum, & quid si fuerit instituta authoritate Episcopi?*
27 *Capellania perpetua, & beneficium obligans ad pensum horarum, potest Ordinarius se intromittere in provisione illius.*
18 *Capellaniæ habentes reditus Ecclesiasticos quamvis sint in Ecclesiis regularium debent contribuere seminariis.*

Dubitatur primò, quæ sit differentia inter Capellam, & Capellaniam? Capella dicitur, quæ est per se Oratorium, seu ædes sacra ab alia separata. Capellania autem est Altare in æde sacra ab aliis quidem Altaribus separatum, & non sejunctum ab ipsa æde sacra, Azor. 2 *part. instit. moral. lib.* 3. *c.* 1. *ad finem, vers. decimum quintum.* Utrumque tamen potest esse beneficium, & tunc renunciari, teste Flamin. *de resignat. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 118. *&* 121.

Dubitatur secundò, an possessor Capellæ, seu beneficii possit pro tempore vitæ suæ duntaxat vendere bona immobilia, aut emphyteuticare? Respondetur, si Capella non est authoritate Ordinarii erecta, & habeat clausulam prohibitionis de non alienando, non posse possessorem vendere illius bona, nec etiam dare in emphyteusim, quia verbo *alienationis* emphyteutica concessio continetur, ut docet Imperator in *l. final. C. de rebus alien. non alien.* ibi: *similique modo servitutes minimè imponi, nec emphyteuseos contractus, &* ibi

ibi scribentes, textus *in cap. nulli, de reb. Eccles. non alien.* Angel. *in* §. *adeò; Inst. locati*, & Pinel. *in 3. part. leg. primæ, C. de bon. mater. n.64.* Quare existente institutoris prohibitione de non alienando, nullo modo potest possessor Capellæ bona illius vendere, aut in emphyteusim dare. De jure tamen nostro *lib. 3. tit. 93. in principio*, præfigitur modus circa hæc bona Capellæ, & in specie *lib. 1. tit. 62. §. 46.* statuitur, quomodo, & quando bona Capellarum, hospitalium; & confraternitatum possint dari in emphyteusim perpetuam, seu ad vitas in tertiam generationem.

Idem multo fortiùs asserendum est de bonis Capellæ authoritate Ordinarii erectæ, quia sunt bona Ecclesiæ, ut ostenditur in Ordinatione nostra *d. lib. 3. tit. 93. in principio*, & constat Ecclesiæ bona jure tam civili, quàm canonico non posse alienari, neque concedi in emphyteusim, nisi præmissa debita solemnitate, quæ facilius conceditur, quàm universi juris Ecclesiasticæ rei distractio. Cald. *de renovat. quæst. 16. ex n. 5.* Quin imò nec locari possunt ad longum tempus, hoc est, ad decennium, & ultrà. Gomez *in l. 40. Tauri, n.* 84. & alii, quos refert Gama *decis. 322. n* 3. Est enim locatio longa alienatio: ideo prohibetur possessori Capellæ. Valasc. *de jure emphyt. quæst. 29. a n. 7. usque ad* 11.

Dices tamen possessorem majoratus, si alienet contra prohibitionem, quæ extat, non posse revocare, nec dicere de nullitate in vita sua, prætereuam, si non habeat successorem, qui revocet: nam tunc statim revocare potest. *l. quemadmodum, Cod. de agric. & censit. lib.* 11. extra quem casum alienatio à possessore majoratus facta tenet, & valet eo vivente possessore duntaxat, nec potest interim res ipsa ab emente evinci, textus *in l. unum ex familia 69. §. sed si fundum, ad finem, ff. de legatis*, 2. gloss. *ibi*, Bartol. & alii communiter. Ergo possessores beneficii, seu Capellæ Ecclesiasticæ poterunt alienare, dum vixerint tantùm? Negatur consequentia, quia alienatio bonorum Ecclesiæ ab initio tanquam facta contra legem est omnino nulla, adeò, ut nec ad vitam alienantis teneat, ut constat ex *Extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien.* quæ hujusmodi alienationibus perpetuò resistit, & omnis alienandi modus etiam in casu licito, & servatis juris solemnitatibus inconsulto Romano Pontifice hodie regulariter prohibetur, per eandem *Extravag. Ambitiosæ*, exceptis tribus casibus *ibidem* expressis.

3 Dubitatur tertiò, unde Capellaniæ sibi vendicent originem & quomodo Capella, seu Capellania instituatur? Gloss. *in cap. concedimus, de consecrat. distinct.* 1. Capellam, seu Capellaniam à caprarum pellibus opinatur traxisse originem: ait enim quondam capellas fuisse tuguria pellibus caprarum contecta, in quibus tuguriis in militum castris fiebant divina, & sæpe sanctorum Martyrum Reliquiæ sub iis tuguriis deferebantur, gloss. *in Clementina in agro, de stat. Monachor.* erigebantur in castris hujusmodi tuguriola, & ibi Reliquiæ reponebantur, & fiebat res divina, appellárique cœpit tuguriolum, seu tentoriolum, Francorum nomine capella, eo quòd esset cappa contectum, quo nomine Francisco significatur tegumen, & Sacerdotes, qui præficiebantur huic tentoriolo extructo ad sacras reliquias religiosè servandas, & ad sacrificia offerenda, vocati sunt Capellani. Hinc in jure canonico extitit titulus *de Capellis Monachorum*, quæ alio nomine interdum vocantur Altaria, sive Oratoria in sacra æde extructa, & Sacerdotes, qui Capellarum curam gerunt, dicuntur Capellani instituti ad sacra facienda iis diebus, prout institutio exigit, Azor 2. *part. lib.* 3. *cap.* 8. *in principio*.

Quoad secundum quomodo instituatur Capella, & cognoscatur, ac differat ab institutione majoratus, habetur in ordinatione nostra *lib.* 1. *titul.* 52. §. 53. ubi decernit majoratum esse quando instituens relinquit bona sua consanguineo cum onere certo Missarum, aliarumve piarum causarum. Contrà verò quando in institutione præcipitur, quòd administratores habeant aliquam fructuum portionem, seu quotam, putà tertiam partem, seu quartam duntaxat, & reliqui fructus, seu reditus expendantur in celebrationem Missarum, aut in alia pia opera, talis institutio non est majoratus, sed est Capella: sic Ordinatio nostra. Sequitur Ægidius *l.* 1. *Cod. de sacrosanct. Eccles.* 5. *part.* §. 2. *n.* 16. *& n.* 17. per textum ibi, *certa causa, ou certa quota das rendas*: ubi etiam nota, si testator relinquat rem aliquam fructiferam Titio, ut pro anima sua certæ quædam Missæ annuatim celebrentur, non propterea dicetur sibi instituisse Majoriam, aut Capellam, nec voluisse induci vinculum in favorem suæ familiæ, Gama *decis.* 224. *num.* 8. non tamen posse dividi fundum, cui impositum est onus Missarum inter hæredes, sed per æstimationem. Stephan. Gratian. *disc. ept. forens. cap.* 116. *num.* 9. nisi ex verbis testatoris appareat fuisse institutum majoratum, prout ostenditur apud Cabedum *Aresto* 97. *part.* 1. & Flores *in additione ad decisionem Gamæ* 33.

4 Dubitatio quarta, sitne Capellania beneficium, & quale? Certi juris Capellaniam authoritate Ordinarii fundatam, esse beneficium, nec posse, nisi clerico, & Episcopi authoritate conferri, gloss. *in Clementina 2. de decimis, in verb. si beneficiorum, ad finem.* dicens illum, beneficium habere, quandocunque Capella authoritate Episcopi est fundata, vel dotata, quæ glossa est communiter recepta. Eisèque beneficium simplex vult communis opinio, nisi curam animarum, dignitatem, jurisdictionem, aut rerum Ecclesiasticarum administrationem habuerit: secus, si absque authoritate Episcopi, vel alterius superioris fuerit fundata; tunc enim non est beneficium, donarique inconsulto Episcopo à fundatore cui voluerit, dummodo sit idoneus, prout dispositum fuerit à testatore, Garcia *de beneficiis, part.* 1. *cap.* 2. *n.* 102. Petr. Gregor. *in institut. rei benefic. cap.* 12. *n.* 10. Monet. *de decimis, quæst.* 9. *n.* 21. quod procedit etiam quando Capellania est fundata ab Episcopo non uti Episcopo, sed uti privato, Gonzalez *de mensibus gloss.* 5. *n.* 20. *&* 21. Potest item obtineri à laico, vel fœmina, nisi voluntas fundatoris contrarium declaret, Valascus *consult.* 60 *n.* 13. & Rota *decis.* 264. *n.* 1. *p.* 2. *diversor. & dec.* 181. *n.* 2. *p.* 1. *diversor.* quia non est beneficium Ecclesiasticum, nec obtinens ratione talis Capellaniæ tenetur recitare horas canonicas, Ludovicus Lopez 2. *part. instructorii c.* 93. & Spino *de testament. gloss.* 4. *principali, n.* 42. *vers. quo fit.*

Dubitatio quinta, an Capellania prout est beneficium, sit incompatibilis cum alio beneficio simplici? 5
Responde, quando Capellania ex fundatione sua, vel ex statuto, aut ex loci consuetudine, aut ex Ecclesiæ privilegio non obligat ad residentiam, posse authoritate Episcopi simul retineri cum alio beneficio simplici, cui non sit onus residendi: ea tamen lege, ut tam Cappellania, quàm aliud beneficium simplex simile, vel dissimile non obtineatur in eadem Ecclesia, quia in eadem Ecclesia, sub eodem tecto, hæc duo haberi non possunt sine Romani Pontificis indulgentia. Nam Episcopus non potest dispensare, ut quis in eadem Ecclesia duo simplicia beneficia obtinere possit, ut per Abbas *in c. literas, de concess. præben. n.* 3. *&* 6. Azor. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 50. *quæs.* 6. *vers. sed dubia, & lib.* 6. *cap.* 11. *quæs.* 4. Flamin. *de resignat. lib.* 3. *quæst.* 1. *num.* 123. & Garcia *de benefic. part.* 11. *cap.* 5. *num.* 185.

Nihilominus circa beneficia difformia censuit sacra Conhregatio posse obtineri duo difformia beneficia ab uno & eodem, sub eodem tecto, dummodo quod libet

liber per se non sit sufficiens ad sustentationem obtinentis, ita Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib. 4. tit. 7. l. 2. de benefic. incompatibil. num.* 8. Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. part. 2. cap.* 8. *num.* 55. & Garcia *de benefic. part. 11. cap. 5. num.* 377. ubi refert declarationem Sacræ Congregationis *super cap. 17. sess. 24. de reform.* Quin imò quando unum beneficium non sufficit ad sustentationem provisi, competit Episcopo facultas dispensandi, gloss. *in cap. 1. de consuetudine in sexto,* Navar. *cons.* 18. *n.* 1. *de praben.* & Azor. *p. 2. lib. 3. c. 50. quæst. 6. & lib. 6. c. 11. quæst. 2. & 4. & c. 12. quæst. 6. & c. 13. quæst.* 6. Nec obstat *c. 4. sess. 7. de reformat.* eo quia Concilium ibi indixit solum vocationem beneficiorum quomodocunque incompatibilium, quæ quis recipere, ac retinere simul præsumpserit contra formam per sacros canones inductam. Quare non prohibet retineri beneficia etiam incompatibilia in casu à jure permisso, & ubi Episcopus de jure habet potestatem dispensandi.

Dubitatio sexta, an Capellania possit institui cum
6 pacto, quòd Episcopus non se intromittat in provisione illius? Respondetur quando fundator Capellæ cum consensu Ordinarii illam instituit, quamvis nequeat aliquid postea mutare, aut alterare inconsulto Ordinario, prout volunt Roch. de Curt. *de jure patron. verb. patron. verb. pro eo quod de diæcesani, num.* 31. *quæst.* 13. & Lambertin. *eodem titulo, lib. 1. part. 1. quæst. 9. principali, in principio, num. 49. & 50.* attamen in Capellaniis quæ non sunt beneficia Ecclesiastica, nec fundantur authoritate Episcopi, Episcopus se intromittere non potest, ita Rebuff. *de pacif. possess. num.* 187. *in fine,* quin imò fundator potest adjicere gravamen, quòd Episcopus, nec alius superior non se intromittat in provisione, vel dispositione illarum Capellarum: aliàs ex tunc, poterit cassare, revocare, & annullare talem fundationem, & convertere fructus in aliud opus pium, Gonzales *super regul.* 8. *glossa 5. ex num. 40. usque ad 46. & sequent.* Spinus *gloss. 4. princip. de testament. num. 39. juncto num. 42. vers. ex quo deducitur posse testatorem;* quod etiam expresse videtur approbari à Concil. Tridentin. *sess. 22. cap. 9. de reformat.* ibi, *Nisi secus fortè institutione, vel ordinatione talis Ecclesiæ seu fabricæ expresse cautum esset.* Ex quibus verbis apparet administratores rerum Ecclesiæ, & piorum locorum, teneri Ordinario reddere rationem, nisi oppositum in fundatione cautum esset, ut etiam Sacra Concil. Tridentin. Congregatio declaravit, Gonzal. *ubi proximè.*

Contra verò dicendum est, de Capellaniis perpetuis quando instituuntur authoritate Ordinarii, quæ sunt beneficia, tunc non tenet prohibitio testatoris, seu fundatoris, quòd Ordinarius non se intromittat in earum provisione, sed ad solos laicos spectet, Mandos. *de signatura gratiæ, tit. de exemptio, vers. amplio etiam,* Covarr. *in 4. 2. part. cap. 3. §. 1. num. 20. & in cap. tua, de testam. num.* 8. Gregor. Lopez *in l. 1. tit. 15. part. 1. versic. dote,* & alii, quibus accedit Garcia *de benefic. part. 1. cap. 2. numer.* 97. ubi *numer.* 102. addit id non procedere in Capellaniis etiam perpetuis, fundatis tamen sine authoritate Ordinarii, quia quamvis sint perpetuæ, non sunt beneficia, & ideo manent sub pia etiam dispositione fundatoris, & ejus hæredum, qui possunt disponere de illis, sine Episcopo, & servare dispositionem fundatoris, Petrus Gregor. *de benefic. cap. 11. n.* 10. Navarr. *cons. 5. & 7. n. 1. de præbendis,* & Valasc. *consult.* 80. *num. 12. & 13. part.* 1.

Sed quid, si fundator in fundatione beneficii de Episcopi consensu apponat conditionem, quòd in provisione, & privatione illius Episcopus se intromittere nequeat? Esse servandam talem legem tradit Gonzal. *d. gloss. 5. n.* 47. eo quia, quamvis Episcopus nequeat consentire post conditum testamentum, seu post factam dispositionem in præjudicium juris quæsiti dignitati Episcopali, bene potest tamen in jure quærendo validè consentire, ita Roch. de Curt. *de jure patron. verb. pro eo, quod de Diæcesani. q. 12. num. 26. ad medium,* Felin. *in cap. cùm venerabilis num. 33. in fine, de exceptionibus,* argumento Prælati, qui potest repudiare legatum rei immobilis factam Ecclesiæ, Federic. de Sen. *cons.* 9. Rebuff. *in compendio rerum Eccles. alien. fol.* 61. cum Federico transit. Panor. *in cap. tua, de his, quæ fiunt à Prælato num. 9. & in c. 1. de in integr. restit. n. etiam* 9 ex ea ratione, quia repudiare legatum non est alienare; nec ante acceptationum legati per Prælatum, Ecclesia est domina rei legatæ; sed est non acquirere Ecclesiæ, quod poterat acquirere. Juvat Cabed. 1. *p. decis.* 109. *num.* 2. dicens non obstante lege regia posse maritum sine consensu uxoris repudiare hæreditatem rerum immobilium quia in hæreditate nondum adita nullum jus considerabile quæritur. *l. cùm heredes, in principio, ff. de acquirenda possessione;* sic in nostro casu, cùm non fiat præjudicium juri quæsito, sed tantùm juri quærendo, quod non est considerabile, & ideo potuit Episcopus validè consentire in ipsa fundatione præfato gravamini, ita Gutier. *in l. nemo potest. n.* 451. *ff. de legatis* 1. & ideo valida est conditio expressè apposita, quod Ordinarius non se intromittat. Fusc. tamen *lib. 2. c. 11. num.* 13. contrarium tenet, sed ne illum sequaris.

Dubitatio septima, præsentatio Capellarum Monasteriorum ad quem spectet? Textus *in cap. in Ecclesiis, de capellis Monachorum, in principio,* vult Monasterium in loco, quando habet populum sibi subditum, curam per Monachum non posse administrare, sed præficiendum esse clericum sæcularem, cui incumbat Cura, seu exercitium Curæ, Sylvest. *verb. Religio* 7. *q.* 7. Gregor. Lopez *l. 25. verb. Iglesias, tit. 7. partit.* 1. Tabien. *verb. Monachus, quæst. 3. in fine,* & Fusch. *de visitat. lib. 2. cap. 16. num.* 1. quibus accedit Fr. Emman. *quæst. regul. tom. 1. q. 34. art.* 4. Capellanus autem sæcularis, qui populum regit, dici potest Rector, Gonzales *d. regul. 8. gloss. 6 n.* 38. hic autem per Abbatem Monachorum præsentabitur, & ab Episcopo instituitur in Capellis prædictis, & denominabitur non solùm Capellanus, sed etiam Rector parochiæ, cùm omnia regat, sicut & alius Parochus habebit curam Capellæ. 7

Ex dictis constat Capellarum Monasteriorum præsentationem spectare ad Abbatem, non autem ad Episcopum, cùm jus Abbatis habeat etiam locum in Capellis quæ sunt infra suam Ecclesiam, & pleno jure pertinet ad Abbatem. Rota *decis. 26. de jur. patron. in antiquis;* debetque Capellanus esse perpetuus, per *c. 1. eodem titulo lib.* 6. Secus si ipsa Ecclesia, aut Capella pertineret ad Abbatis, seu Conventus mensam, quia potest tunc poni Capellanus temporalis, & ad libitum removeri. Fusc. *lib. .. de visitat. c. 16. ex n. 8. & 11.*

Dubitatio octava, an in impetratione beneficii sit facienda mentio Capellaniæ obtentæ? Respondetur, si Capellania fuit erecta authoritate Episcopi, cùm sit beneficium, ut dictum est, faciendam esse mentionem de illa, quamvis sit tenuis *c. si motu, de præbendis in 6.* & communis opinio, Mandos. *regul. 16. de dictionibus numerabilib. q. 34. n. 4. & q. 35 n.* 5. Bursat. *cons. 351. n. 12. vol.* 4. proinde fiet gratia subreptitia, si non fiat mentio, quia sumus in gratiosis, ubi subreptio vitiat etiam in minimis, *c. si proponente, de rescriptis,* quod procedit etiam quando primum beneficium etiam fuit violenter occupatum, Flamin. *de resignat. lib. 10. quæst. 2. n.* 65. quia ea de re latè agit, & multis probat. Confirmatur argumento habentis pensionem in aliquo beneficio pensione alia onerato non valere, idem Flaminius *de resign. lib. 6. quæst. 1. sub n. 27. & ultrà.* 8

Dubitatio nona, an fundator possit facere Capellaniam 9

laniam sacerdotalem? Inprimis dicendum est Cappellaniam videri sacerdotalem, si instituatur per hæc verba, ut in ea præsentetur, aut nominetur Presbyter, sive Sacerdos. Hoc posito bene potest institui Capellania sacerdotalis authoritate Episcopi, ita ut nequeat quisquam nominari ad illam, nisi qui fuerit actu Sacerdos: servanda est enim intentio fundatoris, & Capellanus debet esse actu Sacerdos tempore provisionis. Decius *in c. cùm in cunctis*, §. *inferiora*, *n.* 22. *de judiciis*, *& cons.* 129. incipit, *Pro tenui*, *n.* 5. Rebuff. *in repetitione c. extirpandæ*, §. *qui vero*; *notab.* 2. *de præben.* Mandos. *in tract. annalium casuum*, *n.* 8. Perez *l.* 1. *vers. notabile est etiam dubium*, *tit.* 6. *lib.* 1. *ordinamenti*, & Spinus *de testament. gloss.* 4. *nu.* 67. eo quia qualitas adjecta verbo, debet accipi secundùm tempus verbi, *l. in delictis*, §. *si extraneus*, *de noxalibus*, quæ sententia est glossæ *in Clementina*, *ut ii qui verbo annexi*, *vers. neque intelligo*. Ripa *l. ex facto nu.* 21. *de vulgari*.

Porrò si fundator Capellaniæ sic dicat: Volo, ut qui debeat nominari in hac Capellania, sit clericus, videtur loqui secundùm dispositionem juris communis, cui voluit se conformare, ut scilicet intra annum promoveatur ad Sacerdotium, juxta tradita per *Bart. in l. hæredes mei*, §. *cùm ita n.* 4. *ad Trebellianum*; nam jus commune non exigit, ut qualitas sacerdotii insit tempore provisionis, prout habetur *in cap.* 2. *de institutionib. lib.* 6. Quæ regula de jure communi est servanda, & intelligenda in omnibus beneficiis tam simplicibus, quàm curatis, quæ habent ordinem annexum, nimirum quòd obtinentes sint apti, ut intra annum initientur Sacerdotio, quod sufficit, quamvis actualiter non sint Sacerdotes tempore præsentationis, sed sufficit, quòd in tempore juris faciant se promoveri nisi in institutione requiratur, quòd sint actu Sacerdotes, Garcia *de beneficiis part.* 7. *cap.* 1. *à num.* 58. & Campanil. *in diversor. juris canonici rubrica* 7. *cap.* 6. *num.* 10. Similiter procedit statutum, vel consuetudo, quæ habeat, quòd provisus de Capellania sit Sacerdos, non autem clericus tantùm, vel viceversa sit Capellanus, qui fuerit provisus, vel Sacerdos, praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. beneficium*, §. 7. *conclus.* 5. *principal.* 8. Perez de Lara *de Capellaniis lib.* 2. *cap.* 5. *à numer.* 11. quia dictio, *vel*, stat declarativè, & ideo præsentandus est Sacerdos actu, nec sufficit quòd sit habitu.

Dubitatio decima, quando quis possit ordinari ad
10 titulum Capellaniæ? Respondetur quando Capellania est perpetua, & erecta authoritate Ordinarii, & ordinandus est in pacifica possessione illius; ideo titulus litigiosus non sufficit, Navarrus *tractatu de oratione notab.* 23. *num.* 69. Ille verò dicitur pacificè possidere, qui nullam habet juris, vel facti controversiam in judicio, vel extrà, Felinus *in cap. cùm Joannes*, *n.* 33. *de fide instrument.* Decius *in cap.* 1. *nu.* 19. *&* 20. *de confirmat. utili*. Denique is erit pacificus possessor, qui sine lite possidet. Rebuff. *in tract. de pacificis possess. ver. quandoque*, & gloss. *in Clement. unica*, *verb. antea*, *de sequestrat. possess. & fruct.* Si autem controversia a beneficiario mota fuerit super aliquo fundo, vel domo, vel censu sui beneficii, poterit promoveri ad titulum illius tanquam pacificus possessor, Rebuff. *in tract. de pacificis possessoribus num.* 168. modò liberum habeat curæ exercitium, & habeat ex reliquis beneficii fructibus portionem victui sufficientem, gloss. *verb. pacificè*, *in Clement. Gratiæ*, *de rescriptis*, Decius *in cap.* 1. *num.* 21. *de confirm. utili*, & constat ex glossa *verb. pacificam*, *in d. cap. commissa*, & ex *glossa final. in cap. si tibi concesso*, *de præben. in* 6. quatenus volunt teneri intra annum promoveri, qui curatæ Ecclesiæ habet plenum exercitium, quamvis nondum plenam possessionem, ac pacificam majoris partis fructuum obtineat, quod intelligo, si ex reliquis fructibus pacificè obtentis possit vivere, sicque intelligendus est Franch. *in d. cap. si tibi concesso vers. & nota*, *sub n.* 5. confert Garcia *de benefic. part.* 2. *c.* 5. *num.* 132.

Dubitatio undecima, an Capellæ Regularibus subjectæ sint exemptæ per exemptionem Regularibus 11
concessam? Responde exempta Ecclesia non censeri exemptas Capellas Ecclesiæ subjectas accedentes, vel connexas per exemptionem datam Monasterio, vel Ecclesiæ; quare in hujusmodi Capellis retinebit Episcopus omnia jura Episcopalia enarrata *in cap. conquerente*, *de Officio Ordinarii*. Fusc. *de visitat. lib.* 2. *cap.* 16. *numer.* 15. quia præsumitur Rom. Pontifices Ordinariæ jurisdictioni in dubio derogare. Nec obstat argumentum, quòd de connexis idem est judicium, *cap. translato*, *de constit.* Quoniam hoc non procedit in privilegiis, & indultis, & in exorbitantibus, quando connexa non veniunt per consequentiam necessariam: poterit ergo Episcopus visitare confraternitates personarum sæcularium in Ecclesiis Regularium exemptorum, non tamen earum Capellas, vel Altaria, quæ intra easdem Ecclesias consident. Galet. *verb. Episcopus penult.* ubi refert sic fuisse decisum à sacra Congregatione, idem Armendariz *in addit. ad recopil. legum Navarræ*, *lib.* 1. *tit.* 6. *l.* 5. *fol.* 15. *n.* 14. *&* 15. nisi quoad administrationem, ut rescripsit sacra Congregatio Episcopo Imolensi, anno 1622.

Non est tamen prætereundum confraternitates erectas sine authoritate Ordinarii posse ab Episcopo inquiri de operibus piis, quæ confraternitatibus incumbunt ad effectum, ut cogat Ordinarius adimplere pia opera & officiales negligentes corrigat, ut Ordinatio nostra Lusitana *lib.* 1. *tit.* 62. §. 39. *in fine*, disponit ibi, *podem os Prelados visitando prover se se cumpremas cousas pias, que os instituidores mandaran*, sequitur Valascus *tom.* 2. *consult.* 105. *n.* 55. *&* 56. quod est juri Canonico consonum *in Clement. quia contingit*, *de religiosis domibus*, ubi Cardin. *quæst.* 12. *nu.* 18. sic ait, ibi, *sed tantùm inquirere potest, contra negligentes*, *& n.* 17. *quæst.* 14. ibi, *Nisi in quantum potest de aliis legatis pro anima fundatoris relictis*, quod etiam advertit Card. Tusch. *lit. H. concl.* 160. *n.* 8. & Mascard. *conclus.* 869. *n.* 30. *&* 33.

Secus quando confraternitates, sive hospitalia sunt erecta authoritate Episcopi, tunc enim de omnibus obligationibus tam piis, quam sæcularibus potest Ordinarius cognoscere, ac providere, & cognitio eorum ad forum Ecclesiæ pertinet, censentur enim Ecclesiastica, & consequenter eorum bona, ut Ecclesiastica judicanda, & requirunt solemnitates rerum Ecclesiasticarum, ut licite alienentur, Gama *decis. ultim. num.* 6. & ex antiquis Conciliis notat Rhenatus Cop. *de sacra Politia lib.* 3. *cap.* . *num* 6.

Dubitatio duodecima, an Capellanus cum onera ce- 12
lebrandi Missas possit eas celebrare per alios? Responde, quando Capellanus habet onus celebrandi, vel dicendi tot Missas in mense, vel in qualibet hebdomada, non videri fundatorem voluisse, quòd non possit Capellanus satisfacere suo oneri per substitutum, ut vult Lapus *allegat.* 35. *n.* 2. *& allegat.* 117. *factum*, *n.* 2. dicens satisfieri menti testatoris, si per alium divina celebrentur. Nam, qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, *regul. qui facit*, *de regul. jur. lib.* 6. sequitur Cardinal. *in cap. de multa*, *prope finem*, *vers. quæro*, *si habens*, *de præbendis*. Quinimò Capellanus, qui tenetur quotidie celebrare, ex causa justa intermittens per alium, eo die supplere poterit, nisi in fundatione Capellaniæ sit electa persona: tunc enim Capellanus tenetur per se celebrare, in quo eventu, si justè impeditus nequeat per se sacrum facere, non tenebitur sacrum per alium supplere, ita per

per tradita à Suario *disp.* 86. *sect.* 1. *col.* 3. *vers. de beneficiis*, Beja *part.* 1. *casu* 23. *vers. quare obligatio*, Ugolin. *de potest. Episcop. cap.* 14. *n.* 3. & Graffis *dec. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 39. *n.* 8. Judicabitur autem esse electa persona, quando in fundatione Capellaniæ sic dicitur: Eligatur Sacerdos, qui quotidie celebret; aut si dicatur, Volo, ut Sacerdos electus ad hanc Capellaniam quotidie sacrum faciat; tunc si per se non potest celebrare, non tenetur per alium supplere, ut dictum est, Azor *instit. moral.* 1. *part. lib.* 10. *cap.* 24. *quæs.* 7. & Paul. Fraxinel. *de oblig. Sacerdotis sect.* 4. *concl.* 4. §. 1.

13 Dubitatio decimatertia, quis nam reparare teneatur Capellam, Rector ne, an patronus? Responde primò, quando patronus à principio dotavit sufficienter Capellam, eamque ornavit paramentis requisitis ad sacrificandum, reparationem incumbere Rectori Ecclesiæ, vel Capellæ, *c. quicunque* 1. *de Ecclesiis ædificandis*, & *cap. de his* 4. *eodem titulo*, in quibus locis competit onus fabricæ Rectoribus secundùm regulam, *Qui sentit commodum, debet ferre onus*, *l. secundùm naturam*, *ff. de regul. jur.* Contrà verò, si patronus dotem sufficientem non dedit pro victu sacerdotis, & pro cæteris ad sacrificandum necessariis, potest compelli ad dotandum sufficienter; sicut obligatur pater naturalis dotare filiam, sic etiam, qui construxit Capellam, gloss. *in c. nemo*, *de consecratione*, *dist.* 1. & *in c. sicut*, *de consecratione Ecclesiæ*.

Ex hoc sequitur beneficiatum teneri ad reparationem Ecclesiæ sui beneficii, per textum *in d. cap. quicunque*, & *in cap. de his*, *eodem titulo de Ecclesiis ædificandis*, ubi Rectores Ecclesiarum Parochialium possunt compelli, ut de reditibus concurrant ad constructionem, seu reparationem suarum Ecclesiarum, quod innovatur per Concilium Tridentinum *sess.* 21. *cap.* 7. ibi, *Parochiales verò Ecclesias etiamsi juris patronatus sint, ita collapsas refici, & instaurari procurent ex fructibus, & proventibus quibuscunque ad easdem Ecclesias quomodocunque pertinentibus, qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt, aut in illorum defectum parochianos omnibus remediis opportunis ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent ad matrices, seu viciniores Ecclesias transferantur, cum facultate tam dictas Parochiales, quàm alias Ecclesias dirutas in profanos usus non sordidos, erecta tamen ibi Cruce, convertendi.* Hactenus Concilium.

Ex quibus habes, si Ecclesia habeat portionem aliquam deputatam, certosque fructus pro fabrica, de illis Ecclesiam esse reparandam, Hostiens. *in d. cap. quicunque*, *n.* 1. & Abbas *n.* 3. Berojus *conf.* 3. *n.* 12. & 15. Barbat. *conf.* 26. incipit, *Difficile est*, *n.* 4. Lambertin. *de jure patron. lib.* 3. *quæst.* 2. *art.* 2. *n.* 2. *vers. & primus*, & *n.* 4. *vers. tertiò intelligit*, & Bellet. *disquisit. clerical. tit. de clerico debitore p.* 1. §. 13. *n.* 11.

Item hisce temporibus quamvis Rectores Ecclesiæ habeant sufficientes reditus ad reparandum suas Ecclesias in hac Interamnensi Regione, & in tota Braccarensi Diœcesi Rectoribus, seu Abbatibus incumbit reparare Capellas; corpus autem Ecclesiæ parochianis. Exceptis Monasteriis unitis, in quibus sunt Parochiales Ecclesiæ habentes populum, quibus præficiuntur Vicarii, qui Sacramenta populo administrant, & faciunt Sacrum ad populum audiendum. In reparatione autem harum Ecclesiarum nihil omnino parochiani concurrent; sed iidem Abbates, sive sæculares, sive Regulares, quorum Ecclesiis, sive Collegiis sunt unita Monasteria, omnia necessaria suppeditant tam ad constructionem, & reparationem corporum, & tectorum Ecclesiarum, quàm ad refectionem paramentorum ad divina peragenda.

Sed quid de reparatione Ecclesiæ Cathedralis? Responde Episcopum ad illam teneri de quarta redituum suorum, *cap. decernimus* 10. *q.* 1. *cap. quatuor*, & ibi Archid. *n.* 3. 12. *q.* 2. Berojus *cons.* 3. *suprà n.* 6. & 7. & Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 13. *n.* 12. Si tamen Episcopus fuerit dives, etiam cogi potest ad expendendum ultra quartam partem, Abbas *in quæst.* 3. incipit, *Sempronius*, *in fine*, *vers. & adverte.* Episcopo autem inope, & quarta parte ad reparationem minimè sufficiente, Canonici tenentur, & compelli possunt de superabundantibus reditibus suarum præbendarum, vel aliarum rerum Capituli, ut deducitur ex *cap. final. de his quæ fiunt à majori parte Capituli*, per verbum ibi, *Ad restaurandam fabricam*, Panorm. *in d. cap.* 1. *n.* 3. *de Ecclesiis ædifican.* Barbat. *cons.* 26. *n.* 4. & 5. *vol.* 3. & Lambertin. *de jure patron. lib.* 3. *quæst.* 7. *art.* 2. *n.* 3. & *n.* 4. *vers. tertius est casus*, quibus accedit Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de exemptione clericorum à statutis sæcularium*, §. 13. *n.* 16. ubi *n.* 17. dicens Episcopo, & Canonicis non sufficientibus simul reparare Cathedralem, posse reliquos clericos inferiores ab Episcopo simul cum Capitulo compelli ad contribuendum pro reparatione Cathedralis, detractis sibi necessariis ad sustentationem, quod intelligitur in subsidium, & tunc mediante dispositione Episcopi, & Capituli simul, vel majoris partis illius, Bellet. *suprà n.* 18. ubi pro hac parte refert, & sequitur Abbatem *d. quæst.* 3. *circa finem*, & Beroi. *d. cons.* 3. *n.* 23. & 24. *in principio*, & *n.* 42. & 43.

Dubitatio decimaquarta. Quando Capellania sit judicanda sacerdotalis, ut in ea nominandus debeat esse actu Sacerdos? Responde Capellaniam non dici sacerdotalem, quamvis fundator dicat, quòd Capellanus debeat celebrare divina Officia die, noctùque, sicut cæteri Capellani faciunt, ita sacra Congregatio Concilii declaravit, his verbis: *Si fundatio Capellæ esset sub verbis testatoris, quòd Capellanus debeat celebrare divina Officia die, noctùque, sicut cæteri Capellani faciunt. An Capellanus hic debeat esse Presbyter? Congregatio censuit ex his verbis positis in fundatione hujus Capellæ, non inferri necessariò, ut Capellanus debeat esse Presbyter.* Sic ibi, teste Gonzalez *gloss.* 5. *n* 8. 14

Similiter dubitatum fuit, teste eodem *n.* 85. de fundatione alterius Capellæ, authoritate Apostolica confirmatæ, in qua disponebatur, quòd præsentarentur, & instituerentur Presbyteri, & ita factum fuit interdum, & aliquando alii Clerici non Presbyteri; decisumque fuit coram Illustrissimo Mantica 11. Februarii 1591. talem Capellaniam, seu beneficium non esse sacerdotale, ita ut præsentandus, & instituendus debeat esse actu Sacerdos: quamvis enim Presbyteri dicantur propriè Ordine sacerdotali initiati; tamen hoc non potest aliis clericis convenire, & ideò cùm aliquando fuerint præsentati non habentes Ordinem sacerdotalem, bene sequitur Capellaniam non esse sacerdotalem, ita ut præsentandus, & instituendus debeat necessariò esse actu Sacerdos, quia Presbyteri nomen lato modo convenit aliis clericis non sacerdotibus, Gonzalez *ibi*.

Eodem modo non est Capellania sacerdotalis etiam si Capellanus teneatur celebrare certas Missas: ideo præsentandus non debet esse actu Sacerdos tempore præsentationis, neque in ea ætate, ut infra annum possit ad sacerdotium promoveri; esto testator, qui fundavit, dicat, quotiescunque vacaverit hæc mea Capellania, provideatur Capellanus, qui celebret, vel dicat tot Missas, in qualibet hebdomada. Ratio, quia per hæc verba, *provideatur Capellanus, qui celebret; vel dicat tot Missas in qualibet hebdomada*, non propterea prohibet fundator, quòd celebrentur, vel dicantur per alium, ita Lapus *alleg.* 35. *n.* 2. & *alleg.* 117. *factum*, *n.* 2. dicens satisfactum intentioni testatoris si per substitutum celebrentur; sequitur

Cardin. *in cap. demulta, prope finem, vers. quaero, de praeben.* quae resolutio est certa. Probabilis tamen est, & magis tuta, quae tradit praesentandum, & instituendum debere esse actu Sacerdotem, qui per se ipsum celebret, & dicat Missas; quam partem amplectuntur Perez *in l.1. tit.6. lib.1. ordinamenti, col. 249. vers. notabile est etiam dubium,* Joann. Gutier. *conf. 1. n.11. & per totum, & conf. 2. etiam per totum,* ubi id latè defendit. quibus accedit Spinus *in suo speculo gl. 4. principal. n. 68. vers. licèt contrariam opinionem,* post Bartol. *conf. 33. col.3. n.2.* & Roc. de Curt. *verb. honorificum, n. 2.* Vide tamen *sup. n. 9.*

15 Dubitatio decimaquinta, quando dicantur Capellaniae esse beneficia Ecclesiastica? Ex traditis suprà constat erectas authoritate summi Pontificis, vel Episcopi esse beneficia Ecclesiastica, gloss. *verb. beneficiorum, in Clementina final. de decimis.* Praxis Episcopalis *part. 1. verb. beneficia, §. 1. ad finem, & part. 2. eodem verbo, §. 10. & verb. Capellania,* Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 11. n. 2.* Gonzal. *gl. 5. n. 68.* & Garcia *de beneficiis, part. 1. cap. 2. n. 7* Idem de Altaribus, Oratoriis erectis authoritate Episcopi in titulos creatis, quia sunt hoc modo beneficia Ecclesiastica, Selva *de beneficiis. 1. p. quaest. 3. num. 29.* Rebuff. *in praxi tit. saeculare benefic. quotuplex, n. 13. & 15. & de pacif. possessor. n. 87.* & ideo conferenda sunt haec clerico, non autem laico, *cap. cum adeo, de rescriptis,* Garcia *d. p. 1. c. 2. num. 25.* eo quòd beneficium est jus spirituale, cujus est incapax laicus, Felin. *in cap. cùm adeo, de rescript. n. 2.* Gonzales *d. gloss. 5. n. 9.* post alios.

16 Dubitatio decimasexta, Capellaniam habens, an possit cogi ab Episcopo, ut ipsemet celebret? Responsio est negativa, quamvis in ejus fundatione disponatur, quòd Capellani celebrent, quia istis oneribus celebrandi rectè per substitutum satisfit. Praxis Episcopalis *part. 2. cap. 3. n. 33. vers. Episcopus non potest.* ita decisum à sacra Congregatione refert Galet. *in Margarita casuum conscientiae, verb. Capellania 2.* Garcia *de benefic. part. 7. cap. 1. n. 87.* Azeved. *consil. 20. n. 4. in fine,* Ugolin. *de potest. Episcop. cap. 50. §. 8. nu. 5* & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 7. cap. 6. n. 13.* quibus accedit Bonac. *de Sacrament. disp. 4. quaest. ult. punct. 7. §. 1. n. 1.* Excipitur quando verba erectionis expressè significent voluntatem fundatoris esse, ut per ipsum Capellanum celebretur: tunc per alium non est celebrandum, Gonzales *d. gloss. 5. n. 79.* requiritur enim, quòd expressè imponatur onus celebrandi per se ipsum: aliàs per alium expleri potest. Secus si dicatur, Capellanus quotidie ad celebrandum per se ipsum accedat, ita Gutier. *dict. cons. 1. n. 11. & cons. 2. sub. n. 18.*

17 Dubitatio decimaseptima, Cappellaniae an requirant residentiam personalem, quando Capellanus habet onus celebrandi bis, aut ter in hebdomada? Responsio est negativa, cùm possit Capellanus deservire per substitutum, Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis. 399. in 1. edit. & resolut. 337. in 2. edit.* Praxis Episcopal. *part. 1. verb. beneficia, §. 8. pag. 51.* Azor. *part. 2. lib. 3. cap. 8. quaest. 5.* Gonzales *d. gloss. 5. cap. 89.* ubi *n. 100.* limitat, nisi expressè in fundatione dispositum sit, quòd non celebrentur Missae per substitutum: tunc requiritur residentia personalis, nec satisfit per substitutum.

18 Dubitatio decimaoctava, capellaniae, quae fundantur cum obligatione residendi an obligent, quando fructus sunt tenues, & an possit haec obligatio tolli ab Ordinario? Quoad primum Responde Parochos in suis Ecclesiis teneri residere, quamvis beneficium sit modici valoris, text. *in c. quia nulli, & in cap. conquerente,* ubi glossa, *& in c. relatum, & in cap. tuae fraternitatis, de clericis non residentibus,* Concil. Tridentin. *sess. 6. de reformat. c. 1. & sess. 7. de reformat. cap. 3. & sess. 23. etiam de reformat. cap. 1.* Nam quamvis fructus sint tenues, adhuc residentia requiritur, prout resolvit Rebuff. *in tractatu de nominat. quaest. 9. n. 27.* & Reginald. *in praxi fori poenit. lib. 3. tract. 3. n. 294. vers. si objicias.* Idem dicitur de Capellano, qui in Ecclesia residere cogitur jure communi, Innocent. Hostiens. Joann. Andr. Abbas, & alii colligunt ex *d. cap. conquerente,* & ex *cap. cùm ad hoc, de clericis non residentibus,* ubi dicitur Antiocheno Patriarchae à Pontifice suisse praeceptum, ut compellat caeteros beneficiarios ad residendum in suis Ecclesiis. De consuetudine tamen receptum est, ut Capellani habentes beneficium simplex, liberi sint ab onere residendi, nisi id onus illis imponatur ex ipsa institutione, vel ex privilegio Ecclesiae, & ex consuetudine. Azor. *2. part. instit. moral. lib. 3. cap. 8. vers. quintò quaeritur. pag. mihi 411.*

Quoad secundum, quando fructus sunt adeo tenues, ut non sufficiant oneri imposito, obligationique residendi, dicendum est posse tolli hanc obligationem ab Ordinario, ita ut per substitutum serviatur capellaniae praesertim, si non reperiatur, qui capellaniam cum eo onere residentiae personalis velit accipere. Garcia *de beneficiis, part. 7. c. 1. n. 126.*

Nec obest Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 4.* ex quo colligitur non posse ab Episcopo tolli obligationem residendi, nisi in synodo Dioecesana. Nihilominus dicendum est Concilium in eo loco non loqui de missis impositis beneficio, seu Capellaniis in fundatione, sed de Missis, & anniversariis relictis in aliqua Ecclesia, ut censuit sacra Congregatio super illo decreto, per haec verba. *Prima, hoc decretum, locum non habet in obligationibus Missarum, quae impositae sunt Capellis erectis in titulum, sive ex prima dispositione testatoris, sive alia quacunque. Secunda, ex hoc decreto non competit Episcopo facultas diminuendi onus à testatore impositum haeredibus pro certis Missis, & anniversariis celebrandis, eleemosynisque erogandis pauperibus, propter causas de quibus hic, neque in oneribus similiter impositis beneficiatis in fundatione beneficiorum, si fructus beneficiorum non sufficiant dictis oneribus supportandis. Tertia, nec habere locum censuit Congregatio hoc decretum in reducendis eleemosynis & quatenus facienda esset reductio ab habente potestatem potius eleemosynas reduci debere, quàm Missas, vel anniversaria, quando à testatore fuissent relicta, & Missa, & anniversaria, & eleemosynae. Quarta, caput hoc intelligendum est de Missis tantum, non de aliis suffragiis, nec de Missis impositis in fundatione, sed de relictis à testatoribus, habet locum etiam in reductione officiorum pro defunctis. Quinta, Archiepiscopo Neapolitano Congregatio Concilii censuit decretum Concilii sess. 25. c. 4. in sacrorum etiam anniversariorum reductione locum habere.*

Juvat Fr. Manuel *quaestionum regularium tom. 1. quaest. 43. art. 13.* Congregationem respondisse hanc taxationem de Missis tantùm, & non de aliis suffragiis esse accipiendam, nec de Missis in fundatione positis intelligi posse: sed pro alia causa à testatoribus relictis. Accedit Paul. Piasecius *in praxi Episcopal. part. 2. cap. 3. fol. mihi 160. in principio,* dicens onera in fundatione beneficiorum esse adimplenda, etiam si fuerint gravia, & quamvis numerus Missarum esset onerosus, nihilominus omnino explendum, nec posse minui vigore Concil. Trid. *cap. 4. sess. 25. de reformat.* quo aliàs Missarum numerus moderari potest, illo tamen decreto non comprehendi Missas in fundatione assignatas censuit sacra Congregatio *anno 1597. die 3. Martii* per haec verba. *Congregat. Concil. censuit ex decreto Concil. cap. 4. session. 25. non licere Episcopo reducere onera Missarum in fundatione posita. Ex quibus omnibus constat non posse tolli obligationem residendi ab Ordinario, quamvis fructus* ca-

capellaniæ fiat tennes, & *non sufficientes ad alendum Capellanum.*

Dubitatio decimanona, Capellania erecta in titulum beneficii an possit dari puero ante primam tonsuram titulo sæculari, si fundator id expresè dispofuerit donec fiat clericus? Pars negans patet, quia laici sunt incapaces beneficii secluso privilegio Apostolico, Gigas *de pensionibus*, q. 21. *n.* 4. Aymon Cravatta *conf.* 93 *n.* 1. & 104. Mandos. *de signatura gratiæ, tit. de provisio. ex vers. indubitati juris est*, Petrus Gregor. *de benefic. cap.* 36. Flamin. Parif. *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 2. *à n.* 1. & 32. ex privilegio tamen Apostolico non est dubium posse concedi beneficium laico, Garcia *de expensis*, *cap.* 9. *à n.* 93. & Lasarte *de decim. venditionis*, *cap.* 19. *n.* 3.

Pars affirmans, ex eo probatur, quia cùm Capellania erigatur ex bonis privatis alicujus authoritate Episcopi, bene potest dari puero ante primam tonsuram titulo sæculari, fundatore ita disponente, donec puer primam tonsuram capiat, qui tempore debito tenebitur promoveri, & fieri clericus: non tamen ante primam tonsuram tenebit Capellaniam in titulum beneficii, sed titulo sæculari: factus autem clericus accipiet Capellaniam uti beneficium, & in titulum beneficii accedente collatione Ordinarii: non enim est inconveniens hoc modo erigi Capellaniam cum authoritate Superioris, Garcia *de benefic. part.* 1. *c.* 2. *n.* 30. & *seq.* & *n.* 35. quamvis videatur contrarium sentire, tamen loquitur in diverso casu, scilicet, ut neque ex conditione in limine fundationis posita de consensu Ordinarii possit laicus conferre beneficia, ut est communis, Lambert. 1. *part. de jure patron. quæst.* 9. *art.* 1. *n.* 70. 96. & 105. & Palacius Rubeus *in repetitione capitis*, *per vestras*, *de donat. inter vir. & uxor. n.* 27. & 28. Roch. *in cap. final. de consuetudine*, *sect.* 5. *n.* 44.

20 Dubitatio vigesima, an Capellania à principio erecta sine authoritate Ordinarii possit postea erigi in beneficium per Ordinarium? Respondeo affirmativè, si non repugnet voluntas fundatoris: nam voluntas testatoris pro lege servanda est. ut *in Authent. de nuptiis*, §. *disponat. col.* 4. & ipse in limine fundationis solus est moderator, & arbiter, *l. in remandata*, *C. mandati*, & voluntas illius, & dispositio, cùm est executioni jam tradita, non potest per Ordinarium mutari, ut *in c.* 6. *sess.* 22. Concil. Trident. proinde, quando in primæva Capellaniæ fundatione non interposita fuit authoritas Ordinarii, potest postea per Ordinarium in Ecclesiasticum beneficium erigi, si non resistat voluntas fundatoris, quod intelligit Garcia *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 109. in Capellaniis fundatis in ultima voluntate, aut inter vivos, quorum effectus differtur post mortem, *ibi n.* 110. Secus de Capellaniis institutis inter vivos, quæ statim sortitæ sunt suum effectum; ex ea ratione, quia ex quo fundator non procuravit consensum Episcopi, nec requisivit authoritatem illius, non videtur velle erigere beneficium Ecclesiasticum, sed Capellaniam non collativam; ex quo, si postea erigatur Capellania in beneficium Ecclesiasticum, mutaretur voluntas fundatoris, quod non est faciendum; neque Episcopus potest mutare mandatum testatoris, imò tenetur de præcepto testatoris mandata exequi, ut ex verbis *capitis*, *nos quidem, de testamentis*, deprehenditur, ibi, *per te ædificetur*, & ibi, *assignentur*, quæ verba cùm à Pontifice in Episcopum dirigantur, omnino videntur præceptum inducere, juxta D. Thomam 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 1. Sotus *de justitia lib* 7. *quæst.* 1. *art.* 2. Si ergo testatoris mandata exequi non solum potest, sed etiam de præcepto tenetur Episcopus certis in casibus, quo modo repugnante testatore poterit erigere in beneficium Ecclesiasticum Capellaniam non collativam; Zavallos *commun. contra commun. quæst.* 282. *ex n.* 26. *ad n.* 29. *per totum.*

Dubitatio vigesima prima, an Capellania quando est erecta cum obligatione præsentandi Sacerdotem proximiorem de parentela, quid faciendum, si non inveniatur proximior Sacerdos, sed tantùm clericus tempore præsentationis? Respondetur attendendum esse tempus præsentationis, & præsentandum Sacerdotem, quamvis sit remotior, & hunc præferendum proximiori non sacerdoti etiamsi alter proximior fiat sacerdos ante institutionem, quia attenditur tempus præsentationis, ita Perez de Lara *lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 59. sicut attenditur tempus datæ. Flamin. *de resignat. lib.* 9. *q.* 16. *ex n.* 14. & constat ex decisione Rotæ *in causa Tarraconen. beneficii* 9. *Decemb.* 1580. coram D. Seraphino, quæ sic habet. Fuit resolutum ambas descendentias esse bene probatas: nam quantum ad descendentiam Jacobi nulla prorsus adest dubitatio, quantum ad descendentiam Gabrielis, ea quoque est bene probata; nam quod controvertitur, an primus Berengarius sit filius Bernardi secundi facilè tollitur: primò enim adest testamentum Bernardi, qui inter cæteros instituit Berengarium in filium suum, & licèt sit unicum instrumentum, tamen coadjuvatur, quia Berengarius Ortomeda, & ipse fecit testamentum, & instituit Berengarium filium suum: & ita habemus duo, quæ faciunt mentionem de Berengario, & licèt in secundo non dicatur Berengarius filius Bernardi; tamen cùm dicatur Berengarius Ortomeda, & sic concurrant duæ demonstrationes, statis dicitur probata identitas: & idem est de sequentibus gradibus. Hoc supposito subintrat alia difficultas, quisnam eorum sit præferendus? & licèt Jacobus prætendat se esse præferendum, cùm descendat per lineam masculinam, Gabriel verò per fœmineam, tamen hoc fundamentum non placuit, ex traditis per Castrensem *l.* 1. *n.* 4. *Cod. de conditionibus insertis.* & hoc per subsequentem observantiam declaratum fuit, ex quo fuerunt postea præsentati & instituti descendentes ex fœmina, Aimo. *cons.* 118. *n.* 2. Præterea cùm in fundatione mandetur, ut præferatur, & instituatur Presbyter, si inveniri poterit, sin minus clericus, & Gabriel esset Presbyter tempore præsentationis, Jacobus verò clericus tantùm, cessat difficultas, quia attenditur tempus præsentationis, & institutionis, *cap. si ex eo tempore*, *de rescriptis in* 6. Hæc ibi.

Confirmatur hæc doctrina argumento excommunicati impetrantis rescriptum, quamvis postea cesset excommunicatio, quando literas præsentavit, nihilominus rescriptum vitiatur, ita Specul. *tit. de rescripti præsentatione*, quia attenditur tempus datæ, *cap. eam te*, *de rescriptis*, per textum *ibi*, & glossa *Citadinis*, *de jure patron. art.* 3. *sextæ partis*, *n.* 61. Sic in nostro casu attenditur tempus præsentationis Clerici inhabilis, quamvis sit proximior, illique præfertur remotior Sacerdos, & ideo habilitas superveniens nihil operatur, eo quòd gratia ex tempore datæ sumit principium, & id quod a principio non subsistit, tractu temporis non convalescit, *cap. non firmatur*, *de regul. jur. in* 6. Gigas *de pensionibus quæst.* 22. *n.* 12. & *n.* 16. ubi addit reservationem pensionis factam alicui tanquam clerico esse nullam, quamvis postea fiat clericus; quoniam tempus datæ inspici debet, & habilitas superveniens nihil facit, text. *in cap. si super*, *de officio delegati.*

Dubitatio vigesimasecunda, an Capellani Rectorum Parochialium erecti authoritate Apostolica teneantur ad personalem residentiam sicut Rectores ipsi? 22
Responsio est affirmativa ex decisione sacræ Congregationis, cujus meminit Gonzal. *super regul.* 8. *gloss.* 5. §. 9. *num.* 17. per hæc verba: *an Capellani Coadjutores Rectorum Parochialium instituti authoritate Apostolica*, *teneantur ad personalem residentiam*,

ut Rectores ipsi? Congregatio censuit teneri, Praxis nova Episcopalis *part.* 2. *cap.* 3. *n.* 27. Galet. *in margarita casuum conscientiæ*, *verb. residentia* 1. Armendariz *in addit ad recopilat. legum Navarræ*, *lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. §. 2. de residentia, vel absentia Monet. *de option. cap.* 4. *quæst.* 8. *n.* 157. & Campanil. *in diversorio juris Canonici*, *rub.* 7. *cap.* 6. *n.* 104.

23 Dubitatio vigesimatertia, an capellanus, qui quotidie celebrare tenetur, possit per substitutum supplere? Et quid de capellano infirmo? Quoad primum obligatus quotidie celebrare, non tenetur quotidie celebrare. Sed quanto frequentiùs potest salva honestate sua, & debita Sacramenti veneratione, nec constringi potest, quia daretur de facili materia peccandi: non enim quotidie Sacerdos devotus existet, ita Abbas *in c. significatum*, *n.* 4. *de præbendis*, *& in cap. consuluisti*, *de celebratione Missarum*, Imol. *ibi notab.* 3. Cordub. *lib.* 1. *quæst.* 4. & Sylvest. *verb. Missa* 1. §. 7. *vers.* 5. & Henriquez *lib.* 9. *de Missa*, *cap.* 24. *n.* 4. ubi addit non teneri per alium supplere, si paucis diebus Missam omittat, nisi fundator Capellæ expressè dicat, ut omnibus diebus sacrum facere teneatur per se, aut per alium. Censebitur tamen voluisse fundator celebrare quotidie, si dicat, volo, ut Sacerdos electus ad hanc Capellaniam quotidie celebret; aut si dicat, eligatur Sacerdos, qui quotidie celebret. Grassis *decis. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 39. *n.* 8. Azor. *instit. moral.* 1. *part. lib.* 10. *cap.* 24. *quæst.* 7. & Ugolin. *de officio Episcopi*, *cap.* 14. *n.* 3. dicentes obligatum quotidie ad celebrandum, non teneri quotidie celebrare, sed quanto frequentiùs potuerit, salva reverentia debita Sacramento: attamen ex justa causa intermittens celebrationem per alium eo die supplebit, si in fundatione Capellaniæ non fuit electa persona in quo eventu Sacerdos impeditus non tenetur per alium satisfacere.

Circa Capellanum infirmum obligatum quotidie celebrare dicendum est, ratione morbi excusari impeditum, vel ex indevotione, teneri tamen per alium supplere, si longa est infirmitas, aliter non facere fructus suos; per octo tamen, vel decem dies ad summum infirmus poterit recipere reditus Capellaniæ, & postea per alios faciet celebrari Missas, ita Marc. Anton. Genuens. *in praxi Curiæ Archiep. Neapol. cap.* 48. *n.* 2. contra Petr. Navar. *lib.* 2. *de restit. n.* 210. opinantem infirmitate per unum, vel alterum mensem durante, non teneri Capellanum per alios celebrari facere, sed fallitur eo quia datum ob causam repeti posse, si adimpleri nequit ob infirmitatem recipientis, *l. si pecuniam*, *in principio*, *ff. de condict. causa data.* probatur argumento famuli infirmi, cui non debetur salarium, & tamen dominus confert illi alimenta ac modicas expensas per octo, vel decem dies saltem, Bartol. *in l. si cùm dotem* §. *sin autem*, *ff. solut matrim.* & Covar. *lib.* 3. *variar. cap.* 13. ergo Capellanus infirmus poterit sibi retinere per totidem dies reditus Capellaniæ datos propter onus celebrandi Missas, & deinceps, si infirmitas longior sit, per alios celebrari faciet. consonat Henriquez *d. cap.* 24. *n.* 4. ubi ait habentem Capellam cum onere celebrandi quotidie, non teneri per alium satisfacere, si paucis diebus Missam intermittat.

24 Dubitatio vigesimaquarta, An Capellanus, qui ex obligatione tenetur celebrare in aliqua Ecclesia, vel Altari, possit alibi celebrare etiam de consensu hæredum? & quid de celebrante Missas anticipatè? Quoad primum, responsio est negativa. Nam voluntas testatoris est adimplenda, quam mutare nequeunt hæredes, Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. resol.* 342. *n.* 5. *in fine*, & Fraxinel. *de obligationibus sacerd. sect.* 4. *conclus.* 4. §. 10. Quòd si celebret absque justa causa alibi, peccabit mortaliter, si sæpiùs faciat: attamen non tenetur in eodem Altari, vel Ecclesia celebrare, aut ad aliquam restitutionem, ut compenset sacrificia alibi oblata, cum non privaverit conditorem Capellæ fructu sacrificii, sic Posseu. *cap.* 2. *n.* 25. *vers. quæritur* 2. & Fraxinel. *d. sect.* 4. *conclus.* 5. §. 3. contra Azor. *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 24. *quæst.* 7. ut diximus *suprà*, & contra alios affirmantes non satisfecisse, & teneri ad aliquam restitutionem, eo quia violaverint isti contra facientes conditoris voluntatem. Henriquez tamen *d. lib.* 9. *& cap.* 24. §. 4. *in fine*, subdit in his ex causa dispensare Episcopum, nimirum cum illis, qui in Academia ratione studii versantur, ut alibi celebrent, & satisfaciant oneri Missarum, dicendo eas in alio loco, tempore, & hora.

Quoad secundum dicendum est non esse licitum Sacerdotibus Missas celebrare anticipatè pro illis, qui ab eisdem petituri sunt, ut celebrent, ut constat ex Bulla Clementis Octavi, cujus tenor talis est. Superioribus diebus significatum fuit S. D. N. paucis abhinc annis in Hispania novam consuetudinem recentiorum aliquot Theologorum opinione mixtam receptam in dies magis invaluisse, ut Sacerdotes Missam celebrantes, ejus valorem generalem applicent his, qui postea Missæ celebrationem postulaturi, ac pro eo eleemosynam præbituri sunt, tametsi ante quum Missæ sacrificium perageretur, neque à Sacerdote illud rogassent, neque ei hac de causa præstitissent eleemosynam. Quam rem cum Sanctitas sua ad sacram Congregationem Cardinalium Concil. Trident. Interpretum pro materiæ gravitate examinandam rejecisset, in ipsa Congregatione primum de ea actum fuit diligentissimè, ac deinde relatum ad Sanctitatem suam, qui ex ejusdem Congreg. sententia, hujusmodi consuetudinem tanquam pluribus nominibus periculosam fidelium scandalis, & offensionibus obnoxiam, atque à vetusto Ecclesiæ more nimium abhorrentem explosit, ac improbavit, atque Amplitudini tuæ literas dari, quod facimus, mandavit, ut omnibus illius Regni Archiepiscopis, atque Episcopis, in quorum diœcesibus hujusmodi applicatio in usum inducta fuerit, per literas, aut aliàs scripto injungat, ut talem usum aboleant, ac prohibeant excommunicationis, atque aliis, quas opportunas, & necessarias existimaverint, pœnis. Idemque præcipiat Generalibus, & Capitibus Ordinum, quos in istis Regnis nunc noverit commorari, ut scilicet & ipsi Regularibus sibi subditis talibus applicationibus, eisdem pœnis propositis interdicant. quæ omnia pro sua pietate, & Sanctissimi Domini Nostri jussu obsequendi studio Amplitudinem tuam sedulò effecturum sperantes omnipotentem Deum rogamus, ut eam quotidie cœlestis suæ gratiæ donis velit auctiorare. Romæ die 15. Novembris 1605. Quæ decisio à sacra Congregatione Concil. Trident. ex mandato S. D. Clementis VIII. emanavit per quam reprobatur consuetudo celebrandi anticipatè.

Dubitatio, vigesimaquinta, An Capellanus Ecclesiæ noviter erectæ expensis Parochianorum, possit recipere oblationes, & emolumenta ibi oblata? Respondet Rebuff. *de decimis*, *quæst.* 6. *n.* 22. Capellanum Ecclesiæ hujus tribus concurrentibus posse recipere oblationes & obventiones Parochianorum, ad quorum commodum Ecclesia fuit erecta, nimirum, quòd antiqua baptismalis fructibus, seu reditibus abundet. & quòd ædicula sit necessaria, & quòd non habeat sufficientes reditus ad sustentationem Presbyteri, Si autem fundator, aut Parochiani necessarios ac sufficientes reditus suppeditarent, Ecclesia baptismalis nihil concedere teneretur. Nomine autem *obventionum* veniunt oblationes; & personales decimæ, Gonzal. *ad regul.* 8. §. 7. *proœmial. n.* 199. & Valasc. *consil.* 14. *n.* 2. 25

Quòd si oblationes fiant alicui ædiculæ, quæ est sita intra limites alicujus Parochiæ in honorem alicujus

alicujus Sancti, aut imagini depictæ in pariete alicujus privati, cedunt Ecclesiæ Parochiali, ejusque Rectori, Joann. Andr. Abbas, & Hostiens. *in cap. pastoralis, de his, quæ fiunt à Prælatis.* Læli. Zecch. *de Republica Christiana, cap.* 28. *de Parocho, n.* 11. Comitl. Bortel. *in summa omnium dec. tit.* 18. *n.* 22. & Belet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de bonis clericorum* §. 3. *n.* 3. & subdit *n.* 6. Parochum habere fundatam intentionem super omnibus oblationibus, quæ offeruntur intra limites suæ Parochiæ.

Idem dicendum de oblationibus factis Capellæ existenti in aliqua Ecclesia, quæ debentur Rectori Ecclesiæ, non autem Capellano dictæ Capellæ, nisi relinquantur intuitu ipsius Capellæ, seu Altaris Marc. Anton Genuens. *in praxi Archiepisc. cap.* 58. *n.* 3. ubi addit, in dubio oblationes, quæ fiunt in aliquo Altari, præsumi factas intuitu Ecclesiæ, Abbas *in cap.* 2. *de successione ab intest.* Ex conjecturis tamen potest dici, cujus intuitu fiant oblationes, nimirum si in Altari ipso adest imago alicujus Sancti, propter quem fiunt oblationes, tunc debentur Altari, non autem Rectori Ecclesiæ, Fel. *in c. dilectus, de officio Ordinarii.*

Dubitatio vigesimasexta, An Capellania ad nutum amovibilis in Capella Papæ sit beneficium? Et an possit ordinari obtinens illam ad ejus titulum, & quid si fuerit instituta authoritate Episcopi? Quoad primum videtur affirmandum, eo quia ad illius titulum potest Capellanus ordinari, ut tradit Navarr. *cons.* 20. *de tempor. ordinat.* Sayr. *decis.* 59. *eodem titulo*, quos referens sequitur Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. resolut.* 334. tum, quia Capellania præfata est perpetua, & non vacat per mortem Papæ. ut constat ex ipsa experientia, quæ est rerum magistra, *cap. quàm sit, de electione, lib.* 6. Navarr. *supra, n.* 2. secus dicendum de reliquis Capellaniis ad nutum, ut est communis, ad quarum titulum nemo potest ordinari, quia Vicarius temporalis non censetur habere titulum consistentem, ac propterea non potest ordinari Aloys. Ricc. *in dec. Curiæ Archiepiscopalis decis.* 190. *part.* 2. Campanil. *in divers. jur. Canon. rubr.* 8. *cap.* 4. *n.* 8. *in fine*, nisi authoritate Episcopi vicaria ad nutum fiat perpetua, tunc, enim est beneficium Ecclesiasticum, *cap. postulasti, de rescriptis, cap. adhæc*, ubi Abbas, *de officio Vicarii*, Rebutt. *in tract. nominat. quæst.* 9. *num.* 26.

27 Dubitatio vigesimaseptima, An Capellania perpetua obliget ad pensum horarum, & an possit Episcopus se intromittere in provisione illius? In primis teneri Capellanum recitare Officium divinum est communis, cum sit beneficium quando datur per verum, & legitimum jus conferendi, hoc est, Canonicè, juxta Canonum præscriptum, ita Medin. *tract. de oratione, quæst.* 7. Navarr. *de oratione, cap.* 20. *num.* 17. Ledesm. *in* 4. *part.* 2. *quæst.* 16. *art.* 4. *dub.* 5. *ad finem*, & Azor. 1. *part. instit. moral. lib.* 10. *cap.* 3. *vers. quintò quæritur pag.* 945. Deinde Episcopus cùm hæc Capellania sit collativa, quæ alio nomine dicitur sacra, & propriè beneficium Ecclesiasticum, bene potest Episcopus se intromittere in provisione illius. Azor *ubi proximè*, Garcia *de benefic. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 95. *& num.* 105. *& sequentibus*, Spinus *in specul. testam. gloss.* 3. *num.* 37. *&* 40.

28 Dubitatio vigesimaoctava, An Capellaniæ habentes reditus Ecclesiasticos, quamvis sint in Ecclesiis Regularium, debeant contribuere seminario? Responsio est affirmativa, ita censuit sacra Congregatio. Barbos. *in remiss. ad Concil. Trident. sess.* 23. *cap.* 18. *num.* 8.

EPITOME.

29 *Testatore mandante in testamento imperfecto Capellam ædificari, tenentur venientes ab intestato illam ædificare.*

30 *Testatore relinquente formam ædificandi Capellam, & hærede minus consumente in Capella erigenda, quid faciendum de superfluo?*

31 *Ex legato relicto pro erigenda Capella non deducitur Falcidia.*

32 *Capella fabricanda infra annum, & locum legata, quando incipiat annus?*

33 *Hæredes quomodo teneantur construere Capellam per testatorem legatam?*

34 *Capella ubi debeat erigi, quando non constat de voluntate testatoris circa locum?*

35 *Capellam erigere in domo privati, quando liceat sine authoritate superioris?*

39 *Capella ædificanda an possit impediri à creditoribus?*

37 *Capella sub nomine unius extructa, an possit sub nomine alterius mutari?*

38 *Parochianus an possit detrahere quartam de relictis pro construenda Capella?*

39 *Arma fundatoris possunt tolli de Capella, si illam indotatam relinquat, & ejus hæredes illam non dotent.*

40 *Utrùm testator, seu fundator possit imponere Capellano, ut Missa pro defunctis quotidie celebretur?*

Dubitatio vigesimanona, An Capella, quæ mandatur ædificari in testamento imperfecto, sit ædificanda à venientibus ab intestato? Affirmat Bart. *in l. in testamento, de fideicommissariis libertatibus*, Menchac. *de successión. creatione*, §. 22. *n.* 7. quia causa ædificandi Capellam, vel Ecclesiam, ut ibi divina celebrentur, est causa pia, & ideo hæredes tenentur testatoris voluntatem adimplere, possuntque compelli per judicem sæcularem, & Ecclesiasticum tamquam executorem ultimarum voluntatum, *Clement. quia contingit, de religiosis domibus*, Concil. Trident. *sess.* 22. *cap.* 8. Covarr. *cap. si hæredes, de testamentis.* Etenim talis causa, in qua testator mandat construi Capellam, vel aliud opus simile, est mixti fori, ejus executio, ac proinde erit locus præventioni, quæ sententia adeò vera est, ut si testator plures hæredes reliquærit, quilibet eorum potest cogi in solidum ad structuram prædictæ Capellæ, juxta testatoris voluntatem, neque excusabitur hæres conventus à fabrica Capellæ, sed compelli poterit totam construere, & ipse à cæteris recuperabit, quod plus consumpsit ultra suam portionem, Angelus *in l. in executione* §. 1. *de verbor. obligation.* Roman. *in l. stipulationes non dividuntur, eodem titulo*, & deducitur ex textu *in l. fideicommissa*, §. *si in opere, ff. de legat.* 3. Gregor. Lopez per text. *ibi l.* 2. *tit.* 19. *p.* 5. 29

Dubitatio trigesima, testatore relinquente formam ædificandi Capellam, & hærede multo minus in ejus fabrica expendente, quid fiet de superfluo? Angel. *in l. at si quis.* §. *funeris causa, de religiosis, & sumptibus funerum*, opinatur, si minus, quàm testator decrevit, expendendum in eo opere, fuit consuptum in fabrica Capellæ, & testator aliquem legatarium fecit in remanenti ex quinto, talem legatarium sibi acquirere illud residuum. Baldus tamen *in l. si quis ad declinandam, C. de Episcopis, & clericis*, tradit omne illud quod minus fuit impensum in constructione Capellæ, non pertinere ad legatarium quinti, sed esse expendendum in opera pia in odium legatarii, siquidem culpa sua totum non fuit expensum.

Mihi tamen magis placet adhærendum esse verbis testatoris; & ideo, si ipse expressè dixit, volo, ut construatur Capella, juxta formam, ac modum à me relictum Titio, in hoc eventu opere absoluto, quamvis non expendantur omnia, sicuti in quinto relictum 30

est legatorio, superfluum debet accrescere legatario, vel hæredi, nullo legatorio relicto. Contrà verò, si testator expressè dicat, Volo, ut in mea Capella fabricanda impendantur mille aurei, tunc mille aurei sunt expendendi, quòd si minus expendatur, quod superfuit in usus pios arbitrio Prælati debet expendi; in quo sensu verior est sententia Baldi *suprà*, & aliorum, quos refert Specul. *tit. de instrumentorum editione* §. *nunc verò aliqua, vers.* 63.

31 Dubitatio trigesimaprima, utrùm ex legato relicto pro Ecclesia ædificanda detrahatur Falcidia? Respondetur negativè, *cap.* 3. *de testamentis*, ut colligitur ex originali illius text. qui est D. Greg. *lib.* 2. *Epistolarum Epistola* 10. ibi, Res atque reditus, quibus relicti sunt loco ipsi venerabili sine diminuatione aliqua solventur. Hinc fit, ut non detrahatur Falcidia, quando servis libertas, aut aliquid aliud in eorum libertatem legatur *Institut. de leg. Falcid.* §. *ultim.* & *l. Papinianus* §. *quarta autem*, *ff. de inofficios. test.* numerantur enim hoc inter causas pias, de quibus non detrahitur Falcidia, quando aliquid legatur ad usus pios, Gomez *tom.* 2. *variar. cap.* 4. *nu.* 17. *illatione tertia*, Molina *de justitia*, *tract.* 2. *disp.* 313. *pag.* 1295. & *sequentibus*, præterquam, si hæredis institutio sit etiam ad pias causas: tunc enim hæredes possint detrahere à legatis piis falcidiam; eo quia quando duo circa eandem rem eodem privilegio potiuntur, privilegium utriusque non valet, & juri communi standum est, Molin. *suprà*, Spinus *in speculo gloss.* 8. *principal. n.* 92.

32 Dubitatio trigesimasecunda, de Capella infra annum ædificanda, quando debeat incipere illius structura? Respondetur annum incipere a die, quo hæredes receperunt sibi relicta pro ipsa fabricanda; Baldus, & Scribentes *in l. fideicommissum*, *de legatis* 1. & Bartol. *in l. si cui*, *in fine principii*, *de legat.* 1. per *l. tali*, *ff. de jure dotium.* Quoad locum ubi Capella fieri jubetur, si locus non est aptus ædificandæ Ecclesiæ, ex dispositione Episcopi alibi potest ædificari: secus, si in eo commodè posset construi, tunc non debet locus permutari, ut *l. legatum ff. de usufruct. legato*, & quod *ibi* Bartol. ait, Baldus dicit *in l.* 1. *in fine*, *C. de his*, *quæ pœn. nom.*

33 Dubitatio trigesimatertia, Quomodo hæredes teneantur construere Cappellam per testatorem legatam, si reperiatur constructa? Præsumitur facta per hæredes, vel per illum, qui erat gravatus ad illam fabricandam; Bartolus *in l. cùm servus*, *ff. de verbor. obligat.* Quòd si hæredes laici recusent testatoris voluntatem adimplere, potest Episcopus illos compellere ad constructionem Capellæ, etiamsi læci sint. *cap. nos quidem*, *cap. si hæredes*, *cap. Joannes*, *cap. tua nobis*, ubi Hostiensis, *nu.* 6. & 7. *de testamentis*, Sbroz *de Vicario Episcopi*, *lib.* 2. *qu.* 49. *n.* 1. Aloys. *in collect. decis. part.* 3. *collect.* 714. Quinimò potest Episcopus tamquam Sedis Apostolicæ delegatus cogere legatarios ad exequenda pia; secundùm Concil. Trident. *quæst.* 22. *de reform. cap.* 8. etiamsi executores sint officiales Sanctæ Inquisitionis exempti à jurisdictione ordinariorum, ita decisum refert Franciscus Leo *in thesauro fori Ecclesiastici*, *p.* 2. *c. ultimo*, *in fine.*

34 Dubitatio trigesimaquarta. Capella ubi debeat erigi, quando non constat de voluntate testatoris circa locum? Respondetur relictum pro Capella construenda non demonstrato loco sustineri. Nam quamvis propter incertitudinem alia legata vitientur, tamen legata pro Ecclesia ædificanda, licèt sint incerta, tenent, Romanus *Authentica similiter*, *C. ad l. Falcidiam* Tiraquel. *de privilegiis piæ causæ*, *privileg.* 55. In ea namque incertitudine venit certitudo verificanda per arbitrum Episcopi. *l. id quod pauperibus l. nulli*, & *l. si quis ad declinandam. C. de Episcopis*, & *clericis*, Ripa *in l. inter*, *stipulantem*, *de verbor. oblig.* & alii apud Spinum *gloss.* 3. *principal. de capellaniis*, *n.* 14 & 15.

Dubitatio trigesimaquinta. Quando liceat privato construere Capellam in domo propria absque superioris authoritate? Respondetur posse privatum in domo propria erigere Capellam inconsulto Episcopo. Non posse tamen in ea celebrari sine consensu illius, ita Innocentius *in cap. adhæc*, *de religiosis domibus.* Ratio, quia prohibitum est: ne sacrum fiat extra Ecclesiam, ac locum sacrum ad id specialiter deputatum, textus *in cap. sicut*, & *in cap. Missarum*, *cum sequentibus*, *de consecrat. dist.* 1. Concil. Tridentin. *sess.* 22. *de observandis in celebratione Missæ*, D. Thomas 3. *part. qu.* 83. *art.* 3. *ad* 1. Soar. *tom.* 3. *disp.* 81. *sect.* 3. & 5. Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 26. *qu.* 1. Unde erit mortale, sacrum facere in loco non sacro extra casum necessitatis, quamvis non detur scandalum, Soar. *dicta sect.* 3. *in principio*, Henriquez *in summa*, *lib.* 9. *de Missa*, *cap.* 27. §. 1. Vasquez 3. *part. disp.* 233. *cap.* 3. *n.* 4. & 6. Coninck *de Sacramentis*, *quæst.* 83. *art.* 3. *dub.* 1. & Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 29. *n.* 176. Tamen Sotus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 3. quem sequitur Saa *verb. Missa*, *n.* 20. dicunt extra necessitatem, si fiat sacrum, & absit contemptus, & scandalum, non esse mortale, ex quo colligitur in necessitate posse fieri sacrum sine Episcopi licentia, ut si quis sit in itinere, aut Ecclesia populum non capiat, neque id prohibetur in Concilio Tridentino, Sà *ubi suprà.* 35

Illud etiam notandum ex *cap. Missarum*, *de consecrat. dist.* 1. Episcopum posse concedere in sua Diœcesi extra locum sacrum in Altari portatili, ut fiat sacrum, ibi, *in locis ab Episcopo consecratis*, *vel ubi ipse permiserit. cap.* 2. *his ergo*, ibi, *nisi in quibus Episcopus jusserit*, *de consecrat. dist.* 1. & ante Concilium Tridentinum hanc praxim esse receptam, docent Gutierr. *Canon. lib.* 1. *cap.* 30. *n.* 25. Henriquez *in summa*, *lib.* 9. *cap.* 25. *n.* 81. & Sylvest. *in summa verb. Missa.* *n.* 5. *vers. tertiò deducere*, & Beja *in responsione casuum conscientiæ*, *part.* 4. *casu* 33. *vers. tertio dico.* Post autem Concil. Trident. contentio est, an hæc facultas sit revocata? & affirmant Gutierr. suprà *d. cap.* 30. *n.* 25. Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 8. post Navarrum *in manuali*, *cap.* 25. *n.* 81. quinimo id concedere pertinere tantùm ad Summum Pontificem, hoc est, concedere licentiam celebrandi in privatis Oratoriis, & non ad Episcopos, refert Aloys. Ricc. *in praxi Eccles. decis.* 538. *n. ultimo*, *in prima edit.* & *resolut.* 460. *in fine*, *in* 2. *edit.* ex decreto Congregationis Concilii Tridentini, ne Episcopi permittant etiam justa de causa celebrari in Capella domus privatæ, & sub dio, etiam adhibito utroque Altari, firmo scilicet, & portali, prout volunt Miranda *in manuali Prælatorum*, *tom.* 1. *quæst.* 40. *art.* 9. *concl.* 3. *in fine.* Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 26. *quæs.* 3. Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 29. *n.* 176. & Coninch. *de Sacram. quæst.* 83. *n.* 225.

Nihilominus per Concilium Tridentinum suprà non esse ablatam Episcopis hanc potestatem concedendi has licentias, tradunt Heniquez *suprà cap.* 27. §. 1. Sà *verb. Missa*, *n.* 20. Navarr. *cons.* 5. *n.* 2. sub titulo, *de privilegiis in novis*, Fr. Emman. *de regularibus*, *tom.* 1. *quæst.* 43. *art.* 6. Soar. *tom.* 3. *disp.* 81. *sect.* 3. *vers. addit verò*, nec discordat Armendar. *in additionibus ad recopil. legum Navarræ*, *lib. tit.* 18. *l.* 7. *de Episcopis*, *n.* 72. subdens Oratorium, in quo celebrandum est, decenter fore structum, & liberum ab omnibus actibus domesticis, quare dicendum non esse ablatam Episcopis potestatem dispensandi, ut stante causa rationabili celebretur in Oratorio privato, & sub dio, & in Altari portatili, ut etiam fatentur Aloys. Ricc. *suprà resol.* 460. *n.* 2. & Praxis nova Episcopalis *p.* 1. *c.* 5. *n.* 8. *pag.* 77. & *p.* 2. *c.* 3. *n.* 21. *in fine.*

Dubitatio trigesimasexta, An Capella ædificanda possit

possit impediri à creditoribus? Responde quando Capella est jam ædificata, & dominus non est solvendo, & creditores ex declaratione judicis possunt occupare omnia bona, & juxta ipsius ædificatoris, non posse tamen occupare creditores ipsam Capellam, neque in illos posse transire jus aliquod præfatæ Capellæ, ita Bartol. per textum *in l. Offidius ff. de privilegiis creditorum:* unde sequitur antequam incipiatur ædificium Capellæ, posse creditores requirere, ut sibi solutio ex bonis relictis pro fabricanda Capella fiat, quia non censentur relicta nisi ære alieno deducto *l. subsignatum.* §. *bona, cum similibus, ff. de verbor. signific.* Quapropter dici potest fundatorem Capellæ nulla bona libera pro eo opere construendo reliquisse. Molin. *de primogen. lib.* 4. *cap.* 7. *nu.* 17.

37 Dubitatio trigesimaseptima, An Capella sub nomine unius extructa possit mutari sub nomine alterius, & concedi alteri? Negat Bartol. quem sequitur Angelus *de testamentis, gloss.* 9. *n.* 4. addens nec posse Rectorem Capellæ arma antiquiora mutare, teste eodem Bartol. *in l.* 11. *ff. de opere publico,* §. *final.* Nec licitum est arma fundatorum Capellæ cuiquam abradere, & ponere alterius insignia, vel nomina: imò debent puniri ita facientes arbitrio judicis, ita concludit Cæpolla *de servitut. urbanor. prædior. cap.* 71. *de picturis,* per textum *in l. qui liberalitatem, ad finem, ff. de oper. public.* & Bartol. *in l. citat. qui liberalitatem,* ubi notat contra aliquos regulares, qui Capellas aliquorum tribuunt nomini alierum, quod non licet, prout vult Lambertin. *de jure patron. lib.* 3. *art.* 5.

38 Dubitatio trigesimaoctava, An parochianus possit detrahere quartam de relictis pro construenda Capella? Respondetur negativè ex traditis *in dubitatione* 31. si per deductionem hujus quartæ impediretur constructio præfatæ Capellæ, ita Paulus de Eleaza, & Ancharanus *de sepulturis in Clement.* 2.

39 Dubitatio trigesimanona, An possint arma fundatoris tolli, de Capella, si ipse illam indotatam relinquat, & ejus hæredes illam non dotent? Responde primò fundatorem Ecclesiæ illam non dotantem, congrua sustentione privari jure patronatus, Spin. *gloss.* 3. *principali. de Cappellaniis, n.* 12. *ad finem.* Responde secundò monendos esse patronos, ut Ecclesiam dotent, dósque debet esse conveniens pro sustentandis ministris Ecclesiæ, quod si nolint & arma fundatoris raduntur, & sepulchra de loco constituto amoventur, Spin. *gloss.* 4. *num.* 34. Hæredes tamen non possunt affigere arma sua in Capella, in qua sunt arma fundatoris, Joannes de Anania *in consilio* 86. ex regul. super re aliena non esse licitum imponere signa, vel arma, *l.* 1. *& per totum, Cod. ut nemini liceat signa imponere.* Conservatur namque memoria fundatoris per arma affixa. Bart. *in tract. de infirmis, & armis,* & deflexu temporis dubitatur de ædificatore Capellæ, Anchar. *cons.* 113. *in principio,* & Lambertin. *de jure patronat. lib.* 3. *p.* 4. *art.* 5. *quæst. principal.*

40 Dubitatio quadragesima, Utrùm testator, seu fundator possit imponere Capellano, ut Missa pro defunctis quotidie celebretur? Responsio est affirmativa: valet enim hæc obligatio imposita à testatore propter favorem ultimæ voluntatis, quæ est attendenda, & observanda. *l.* 1. *C. de sacrosanctis Ecclesiis,* & testatoris voluntati standum est. *l. ult. C. de fidei commissis, Authent. de nuptiis.* §. *disponat, c. ultima voluntas* 13. *qu.* 2. Tum quia defuncto sit injuria, eo quòd magis prodest defuncto Missa privata, quàm communis, & satisfactio promanat ex devotione offerentis Missæ sacrificium, & illius pro quo offertur: proinde valor Missæ in quantum est satisfactorius est limitatus, quatenus derivatur à potentia, & devotione limitata, videlicet ab homine. Quare cùm voluntas fundatoris sit pro defunctis Missa, ut quotidie celebretur, non est mutanda, Concil. Trident. *sess.* 22. *c.* 6. *& sess.* 25. *cap.* 4. quæ sententia est etiam Abbatis *cons.* 99. *n.* 4. Anton. Cucch. *lib.* 5. *instit. major. tit.* 6. *n.* 24. Lambertin. *de jure patronat. lib.* 3. 1. *part. qu.* 1. Navarr. *in manuali, cap.* 25. *n.* 92. Oncala *de valore Missæ, art.* 8. Ex consilio tamen potest quis in diebus solemnibus celebrare solemnem Missam cum commemoratione defunctorum, argumento capitis *cum creatura, de celebratione Missarum,* & hoc modo satisfacit, qui audit Missam privatam pro defunctis, & præcepto de audienda Missa etiam in die solemni, Sylvest. *verb. Missa* 2. *n.* 4. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 1. & Navarr. *in Manuali, cap.* 7. *n.* 21. Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *c.* 6. *vers. tertiò quæritur.*

---

§. V.

De Parocho ægrotante, & non residente.

EPITOME.

1 *Infirmus quis dicatur?*

2 *Infirmus solitus residere si divinis interesse non potest, distributiones quotidianas potest recipere.*

3 *Parochus morbosus quando arceri debeat à gubernatione suæ Parochiæ?*

4 *Infirmus Clericus, qui non potest solus recitare, an teneatur vocare socium, si possit?*

5 *Clericus infirmus an debeat compensare horas omissas per alias preces, quas commodè potest fundere.*

6 *Qui propter infirmitatem recitare non potest, an debeat recitantem audire?*

7 *Residentia Episcoporum, & Parochorum est de jure divino.*

8 *Parochi debent residere in suis Parochiis, quamvis in illis sint paucissimi incolæ.*

Et quid si non recitent, & resideant, & è contra ibid.

9 *Residere potest habens duas Parochias æquè principaliter unitas, in qua maluerit.*

10 *Habens Vicarium perpetuum non tenetur residere, Vicario vivente*

11 *Inquisitorum, & subcollectorum officium gerentes, an debeant residere in sua Parochiali?*

12 *Curam baptizandi obtinens in Baptismali Ecclesia, an debeat residere?*

13 *Parochus an excusetur à residentia ingruente aliquo morbo pestilenti.*

14 *Episcopus an possit excusare ab onere residendi Rectores parochiales, & Canonicos, qui tenentur residere?*

15 *Episcopus an possit procedere propter non residentiam ad privationem, etiam si temporum intervalla non serventur?*

16 *S. Pontifex an sine justa causa possit excusare Parochos à residentia in suis beneficiis curatis?*

17 *Causæ excusantes à residentia, quæ sint, & quando Episcopus eos liberare, & non liberare, possit?*

18 *Qui gaudeant privilegio in cathedralibus, & collegiatis, ut absentes fructus suos recipiant?*

19 *Canonici, qui fructus habent tantùm in distributionibus quotidianis, non eas acquirunt omnes omnino si sint in servitio Episcopi.*

20 *Parochus qui abest per unum, vel alterum mensem sine licentia Ordinarii in scriptis, an faciat fructus suos? & quia de habente justam causam non residendi? si absit non petita licentia, & quid si petat, & denegetur?*

21 *Parochus cui datus est coadjutor perpetuus, non excusatur à residentia, neque qui officium curæ per substitutum exercet.*

1 IN primis se offert quæst. Quis dicatur infirmus ad effectum non lucrandi fructus beneficii Parochialis, seu Canonicatus, cui tenetur servire? Menoch. *de arbitrar. casu* 50. *n.* 5. *cum sequentibus*, relatis hinc inde opinionibus concludit Medici arbitrio relinquendum, quando quis dicatur infirmus, ita ut non possit divinis interesse, vel suo muneri satisfacere, consonat Azor 1. *p. instit. moral. lib.* 10. *c.* 13. dicens in dubio consilio etiam Medici standum esse, sit nec ne infirmitas gravis.

2 Ad effectum autem lucrandi distributiones, & fructus beneficiorum eos, & eas potest recipere, dummodo morbo non impediente solitus erat residere, divinis interesse, quamvis propria culpa in morbum inciderit, ita Covarr. *lib.* 3. *variarum*, *cap.*13. *n.* 8. Moneta *de distributionibus quotidianis*, *part.*2. *quæst.* 6. *n.* 21. Cened. *ad sextum collect.* 15. *n.* 8. & *pract. ac Canonicarum quæst. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 8. Diximus, qui solitus erat interesse, quòd si non solebat adesse, infirmitas non judicatur pro præsentia, & interessentia, cùm eo casu moribus ipse non dederit causam absentiæ, Navar. *de horis Canonicis*, *cap.* 11. *à n.* 9. Spinus *de testam. gloss.* 9. *nu.* 30. *vers. sed tenendo*, Henriquez *in summa*, *lib.* 13. *cap.* 13. *n.* 4. *in fine*, *in commento litera Y.* Caldas Pereira *de renovat. emphyt. quæst.* 5. *n.* 23. *vers. unde si Canonicus*, Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 20. *n.*26. & Bonacin. *de censuris*, *disputat.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 5.

3 Porrò Parochus morbosus adeò, ut horrorem incutiat ovibus suis, puta leprosus, aut alia simili infirmitate affectus, debet arceri ab administratione suæ parochiæ, Flaminus *de resignat. lib.* 5. *q.* 6. *n.* 17. ubi *n.* 19. hoc extendit ad genus scabiei, quod psoram medici vocant, & alio nomine dicitur *scabies herculea*. quæ accedit ad lepram, & *n.* 28. ampliat ab morbo Gallico corruptos, similiter sunt removendi ab exercitio curæ morbosi, quando morbus talis est, ut nec spiritualia, nec temporalia potest Parochus administrare, Suar. *tom.* 5. *de censuris*, *disp.* 51. *sect.* 2. *ad finem*, Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr.* 11. *cap.* 17. *n.* 160. & Garcia *de benefi. part.* 4. *cap.* 5. *n.* 6. tunc enim dandus est Parocho coadjutor, non tamen privandus suo beneficio, Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 5. *numero* 11. ex Concilio Tridentino *sess.* 25. *de reformat. cap.* 7. *vers. quod si docent*, colligit Garcia *part.* 4. *cap.* 5. *nu.* 5. & *duobus sequentibus*, & probat textus *in cap. de Rectoribus*, *cap. ex parte*, & &c. *final. de clerico ægrotante*, *c. primo*, *eodem titulo in* 6.

4 Quæstionis tamen est, an Clericus, qui ob morbum nequit solus recitare, teneatur socium quærere, si possit facilè invenire, ut illum adjuvet? Navarr. *de oratione*, *cap.* 11. *n.* 13. & 19. affirmat, si facilè sibi socium invenire possit, alioquin minimè; ex eo, quòd possumus per amicos, id per nos ipsos censemus meritò posse. Iem dicendum est de cœco, qui preces horarias memoriter tenet, si solus eas recitare non potest, & cum socio potest, si ipsum commodè invenire potest; secus si nullam partem precum commodè recitare potest solus, tunc liber est à lege, Azor. 1. *part. instit. moral. lib.* 10. *cap.* 13. *qu.* 3. 4. & 5.

5 Similiter, qui propter infirmitatem nequit officium divinum recitare, non tenetur supplere per alias preces, quamvis eas commodè possit fundere, Sylvester *verb. hora*, *q.* 4. quod est verius, quamvis Angelus *verb. hora*, *n.* 4. affirmet teneri, ex eo fundamento, quia esse juris divini tradit beneficiarios ratione beneficii accepti debere recitare Officium divinum, sed verius est hoc esse de jure Canonico; ideo infirmus eo ipso, quòd liber est ab hoc, onere præ infirmitate censetur liber ab onere aliarum precum, Azor. *supr. q.* 8.

Eodem modo qui non potest morbi causa solvere 6 divinum Officium, non tenetur recitantem audire, etiamsi commodè potest: est communis opinio, Sylvester *verb. hora*, *q.* 4. ex Innoc. & Abbate, & aliis *in c. dolentes*, & *c.* 1. *de celebratione Missarum*, sequitur Navarr. *de oratione*, *cap.* 11. *n.* 6. quia nullus extat Canon, quo id præcipiatur, neque ratio, quæ convincat.

Quæres an residentia Episcoporum, & Parocho- 7 rum sit de jure divino? Cajet. 2. 2. *q.* 185. *art.* 5. affirmat, & probatur ex Conc. Trid. *sess.* 23. *c.* 1. cùm dicat præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas cognoscere; quibus verbis ostenditur jure divino posse Episcopos, & Parochos cogi ad residendum in suis Ecclesiis, ita Covar. *lib.* 3. *variar. c.* 13. Sotus *de justitia*, *lib.* 1. *quæst.* 3. *art.* 1. Navarr. *in manuali*, *cap.* 25. *n.* 121. Zecchius *de munere Episcopali*, *cap.* 5. *n.* 3. Azor *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. Cordub. *lib.* 1. *q.* 19. Valentia 3. *tom. disp.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 5. Azeved. *in l.* 27. *tit.* 3. *lib.* 1. *recopil. n.* 8. Galleg. *in tr. de parochor. obligatione tempore pestis*, 1. *p. disp. à n.* 46. Zevallos *commun. contra commun. q.* 585. *à n.* 1. Possevin. *de officio Curati*, *c.* 1. *n.* 1. & alii, quos referens sequitur Garcia *p.* 3. *c.* 2. *n.* 16.

Circa residentiam Episcoporum, ac curatorum est constitutio Pii Quarti 115. & facienda est in loco, ubi est ipsa Ecclesia Cathedralis, per glossam *in c. Episcopus*, *de consecratione*, *dist.* 1. Circa residentiam curatorum est alia constitutio Pii Quinti 64. in ordine in Bullario. Nam Parochialis, & curata Ecclesia cùm judicetur propter administrationem Sacramentorum, & propter particularem populum datum confestim eidem Parocho, seu Curato in ipsa Parochiali Ecclesia residentia adnexa est, Conc. Trident. *sess.* 6. *de reformat. cap.* 2. *sess.* 23. *eodem tit. cap.* 1. §. *eadem omnino*, Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 18. & *lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 7. post Navarrum *in manuali*, *cap.* 25. *n.* 121. quapropter Episcopus, & Parochus à suis Ecclesiis abesse nequeunt, & residere debent, quòd si absint sine causa justa ultra mortalis peccati reatum, quem incurrunt pro rata temporis absentiæ fructus suos non faciunt, nec illos possunt retinere, sed tenentur eos fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus erogatæ Concil. Trident. *cap.* 1. *vers. si quis autem*, *sess.* 23. Quinimò si per sex menses continuos culpa sua extra suam Diœcesim commorentur, Episcopus ipso facto quarta parte fructuum illius anni privatur, & per superiores Ecclesiæ applicanda est fabricæ, vel pauperibus loci. Quòd si per alios sex menses in absentia permaneat, alia quarta pars amittitur applicanda eodem modo, quo prima quarta pars, & si deinceps perseveret in contumacia intra menses tres, à Metropolitano moneatur Summus Pontifex de absentia suffraganei, alioquin Metropolitanus ipso facto ingressu Ecclesiæ privatus, est per Conc. Trident. *c.* 1. *sess.* 6. *de reform.*

Parochus verò non residens in beneficio paro- 8 chiali, seu curato, pro rata temporis amittit fructus suos; est communis, & eos tenetur restituere etiam ex declaratione sacræ Congregationis, quæ sic habet, *Fructus omittuntur duntaxat pro rata illius temporis, quo quis abest sine licentia, nec potest componi restitutio debita fructuum malè perceptorum cum obtinentibus Bullam Cruciatæ, vel vigore aliorum privilegiorum, & facultatum obtentarum per Concil.* Sic ibi.

Fructus tamen amissi debent restitui fabricis Ecclesiarum, aut pauperibus, Navar. *in manuali cap.* 25. *n.* 121. & *cons.* 20. *n.* 4. *de celebratione Missarum*, Henri-

Henriq. *in summa, lib.7.cap.36.* §. 3. & censuit Congregatio, teste Garcia *part.3.cap.2.* his verbis, *n.31.* *Congregatio censuit Episcopum ordinarium debere applicare fructus non residentium, de quibus in hoc decreto fabricæ Ecclesiæ parochialis, etiam si non indigeat, nec pauperes intra limites reperiantur, quæ potest tamen indies indigere, saltem quoad ornamenta.*

Quare compelli potest Parochus residere in sua Ecclesia, quamvis sit modici valoris, & quamvis parochiani paucissimi sint. Similiter potest compelli Parochus ad residendum, non obstante consuetudine residendi in loco extra fines parochiæ per quinque, vel sex miliaria, Garcia 3.*part.c.2.n.179.* ut constat ex sequentibus declarationibus sacræ Congregationis, quarum ibi meminit, quæ sic habent. *Rector, seu Parochus, qui habet parochiam, jura cujus limites adhuc habitant parochiani, tenetur in ea residere, etiam si tantùm essent in illa parochia tres, vel quatuor incolæ.* Sequitur alia. *Episcopus potest compellere Rectores ad residendum, non obstante consuetudine residendi in loco distanti à parochia per sex miliaria*: post has tertia per hæc verba: *Congregatio Concilii censuit Rectores Parochialium debere residere in domo ipsarum parochialium, quòd si parochiales domos non habent, tunc in alia domo, quæ sit intra limites parochiæ, aut saltem in ita vicina Parochiali Ecclesiæ, ut inde commodè per se ipsos possint ei inservire.*

Controverti tamen potest de residente, non autem recitante, & de recitante, non tamen residente? Dicendum est non recitantem Officium divinum Parochum sine legitimo impedimento, non facere fructus suos, sed teneri restituere illos fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus, Habetur in Concilio Lateranensi celebrato sub Leone X. *sess.* 9. §. *statuimus*, in hæc verba: *Statuimus, ut nemo beneficium Curatum, aut simplex habens, qui elapsis sex mensibus ab ejus consecutione, sine legitimo impedimento Officium divinum recitare omiserit, pro tempore quo non recitavit, fructus suos faciat; imo eos impendere tanquam rem injustè captam, in fabricam Ecclesiæ, aut eleemosynas pauperum teneatur.* Sic ibi, quæ sententia placet Cordubensi *in summa, q.33.* & Covarr. *lib. 3. variarum, cap.13. n.10.* Navarr. *in manuali, cap.25. n. 122. & de oratione, cap.7. n.32* ubi refert Pii Quinti constitutionem, incipit, *Ex proximo Lateranensi Concilio*, qua confirmatur decretum Concilii Lateranensis atque ita in foro conscientiæ omittens Officium divinum, aut ejus partem, tenetur restituere fructus pro rata officii prætermissi.

Sed quid si omittens horas canonicas satisfaciat labori suæ parochiæ, & inserviat Ecclesiæ, administretque Sacramenta parochianis, & reliqua onera adimpleat, quæ ultra pensum horarum Parocho competunt? Respondetur Parochum, seu curam animarum habentem teneri restituere propter omissionem horarum tertiam, vel quartam partem fructuum; reliquas verò duas, vel tres partes posse sibi retinere propter reliqua onera, ac munera, quæ exercet pro administratione suæ Ecclesiæ, & pro obligatione residendi, ita Barthol. Medin. *in instructione Confessariorum in expositione primi præcepti*, §. 11. *fol.* 105. Lopez 2. *part. instructorii, cap.* 95. Henriquez *lib. 3. de excommunicatione, cap.* 13. Beja *in responsione casuum conscientiæ* 55. *lib.* 1. Ratio, quia Parochus habet onus administrandi Sacramenta suis ovibus, & residendi: ergo pro iis potest retinere fructus tanto oneri respondentes, & amitti duntaxat tertiam, vel quartam partem fructuum, qui respondent omissioni horarum. Idem dicendum est de quocunque beneficiario habente aliquam administrationem, seu curam tam in foro conscientiæ, quàm in foro externo, aut onus residendi, seu inserviendi præter obligationem recitandi. Secus de beneficiis simplicibus, quæ nullam aliam obligationem habent, nisi onus recitandi: ii enim si absque ulla causa omittant preces canonicas, omnes fructus tenentur restituere, ut patet ex Concilio Lateranensi *ubi suprà*, & ex præfata constitutione Pii Quinti. Quare non est audiendus Azor 1. *part. institut. moral. lib.* 10. *cap.* 14. *vers. quintò quæritur, pag* 976. dum ait non posse Parochos, neque alios curam animarum habentes eas partes sibi retinere, quas eorum labor meretur, sed eo ipso, quòd non recitant, debere restituere omnes omnino fructus suorum beneficiorum, cùm fateatur etiam post Concilium Lateranense, & Pii Quinti constitutionem, multos docere non recitantes, posse tamen pro aliis oneribus sibi tuta conscientia retinere fructus suo labori respondentes tanquam debitam sui laboris mercedem. Sed de hoc infrà *disp.* 24. §. 5. *num.* 8. 9

Habens duas parochias unitas æquè principaliter, an debeat residere in qua maluerit? Garcia *part.* 3. *cap.* 2. *n.* 179. affirmat posse, ex declaratione sacræ Congregationis, ita ut una non sit dignior, & principalior altera, sequitur Armendariz *in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Episcopis, n* 144. 10

Sed an si Parochus habeat Vicarium perpetuum, teneatur residere? Philipp. Prob. *in additión. ad Monachum, in cap. super eo* 6. *n.* 17. *de præbendis, lib.* 6. Vitalin *in Clementina* 1. §. *ad hæc, n.* 26. *eodem titulo*, & Navarrus *cons* 21. incipit, *Ecclesiæ parochiali, n.* 7. *de cleric. non resid.* nolunt etiam hodie post Concilium Tridentinum talem Parochum teneri exercere curam, & residere, sicut antea, prout voluit sacra Concilii Congregatio, & declaravit his verbis, *habens Parochialem, in qua Vicarium perpetuum legitimè institui obtinuit, eo vivente residere non tenetur*, Gonzal. *de mensibus gloss.* 9. *n.* 99. Non etiam dicitur habere parochialis Ecclesiæ curam, nisi qui ex necessitate officii Sacramenta ministrare tenetur, qualis est Vicarius perpetuus, qui non potest removeri etiam si Rector principalis moriatur, ut *in cap. ad hæc, de officio Vicarii*, Hojed. *de incompatibil. part.* 1. *c.* 15. *n.* 12. Dicitur namque Vicarius iste perpetuus Rector curæ animarum, quamvis propriè non sit Rector Ecclesiæ, & cura actualis aufertur Rectori, & transfertur in Vicarium perpetuum, Nav. *cons.* 21. *de cleric. non resident.* incipit, *Ecclesiæ parochiali, n.* 7. ubi ait quòd in habitu residet cura penes Rectorem, Caputaquen. *dec.*339. Gonzal. *gloss.* 5. §. 3. *n.*26. dicens Vicarium perpetuum de jure communi habere fundatam intentionem percipiendi decimas, & jura parochialia pro sua congrua sustentatione, Rota *dec.* 5. *de officio Vicarii, in antiquis*, post alios.

Quinimò Vicarius perpetuus constitutus in Parochiali Ecclesia non potest removeri à Rectore Ecclesiæ sine authoritate Episcopi, nec ipse Episcopus potest illi administrationem adimere, nisi justis, & debitis causis condemnetur, Azor *part.* 2. *c.*6. Item Vicarius perpetuus legitimè impeditus potest sine authoritate Episcopi ad breve tempus Vicarium substituere, puta ad duas hebdomadas: ad longum verò tempus non potest citra authoritatem Episcopi, ut colligitur ex *c. cùm ex eo, de electione in* 6. *& c. pervenit, de appell.* ita Abbas *in cap. quoniam* 2. *ne Prælati vices suas.* Ex quibus omnibus apparet Parochum Vicario perpetuo vivente non teneri residere, cùm cura animarum sit penes Vicarium, & Rector Sacramenta eo vivente conferre nec debet, nec potest, Azor. *d. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 6. *fol.* 402.

Neque Inquisitorum, seu subcollectorum officia 11
gerentes excusantur à residentia in suis Ecclesiis Parochialibus, ut constat ex declaratione sacræ Congregatio-

gationis, de qua Gonzal. *de mensibus gloss.6.n.* 265. ibi, Inquisitoris officium exercens à residentia Parochialis non excusatur. Et intrà *n.266. de subcollectore Apostolico*, sic respondet Congregatio, *A residentia non excusatur exercens officium Subcollectoris Apostolici*, Aloys. Ricc. *in praxi resolut.* 393. *nu.* 4. idem Gonzal. *gloss.*43.*n.*164. addens sæpè declarasse Sacram Congregationem residentiam esse de jure divino, & ideo Episcopos teneri ad residentiam in propria diœcesi, & Inquisitorem Episcopum à residentia non excusari.

12 Item tenetur residere, qui habet baptismalem Ecclesiam cui incumbit onus baptizandi omnes infantes illius oppidi tanquam coadjutor Ecclesiæ Parochialis præsupposito quod in Ecclesia Archipresbyter præter Baptismum cætera Sacramenta administret, Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. §. 2. *de residentia, vel absentia parochorum*, *n.* 178.

13 Gravis tamen est controversia, an Parochus possit abesse tempore pestis, aut alicujus alterius morbi contagiosi? Sà *in summa, verb. Parochus*, docet teneri tempore pestis ministrare necessaria Sacramenta saluti, aut dare, qui peste afflatis ministret. Sacramentum verò Extremæ unctionis, cùm non sit de necessitate præcepti saltem obligantis sub M. bene potest omitti tempore pestis propter periculum ungentium, quando pœnitentes fassi sunt de peccatis, & Eucharistiam sumpserunt. Ministrandum tamen esset illis, qui nec confiteri, nec Eucharistiam sumere potuerunt, ut ita saltem per unum Sacramentum reponantur in gratiam facti ex attritis contriti.

14 Ambigi etiam solet, an Episcopus possit excusare ab onere residendi Parochos, aut Canonicos? Sylvester *verb.residentia, n.*7. affirmat propter suum servitium posse Episcopum liberare Parochos à residentia, sequitur Hojeda *l.incompatibil.*1.*p.cap.*17.*n.*29. *casu* 8.*&* 2.*part.cap.*10.*n.*15. & Navarr. *cons.* 15. *de clericis non residentibus*. Negativa tamen pars est verior, non posse scilicet Parochos excusare, nec propter suum servitium, nec propter servitium Ecclesiæ Cathedralis, videlicet, ut exerceat officium Vicarii, Visitatoris, vel Secretarii, ita Gonzales *de mensibus gloss.* 6. *n.* 258. ex declaratione Sacræ Congregationis, quam refert his verbis, *An Episcopo liceat pro Cathedralis Ecclesiæ servitio, & item suo, aliquem ex Curatis suæ diœcesis ex ipsorum Ecclesiis constituto in illis idoneo Vicario, ad certa negotia adhibere, qui quandiu in hujusmodi sunt servitio, à suis Ecclesiis minimè abesse censeantur? Congregatio censuit non licere.*

Rursus, An si Episcopus judicaverit expedire, uti opera alicujus Curati pro Secretario, vel pro Vicario foraneo, possit abesse, vel excusetur à residentia, dummodo cura suæ Ecclesiæ diligenter exerceatur? Congregatio censuit non posse. Item an deficiente magistro Grammaticæ in civitate, possit in ea Curatus habitare relicto idoneo Vicario, & approbato cum congrua mercede in Parochiali, dummodo solemnibus diebus intersit? Congregatio censuit non posse.

Rursus Episcopus non potest uti opera Parochi in visitatione, vel alio servitio suæ diœcesis nisi pro tempore duorum mensium à Concilio permisso, & idoneus Vicarius deputetur, Gonzal. *suprà*, sequitur Garcia *part.*3.*c.*2.*n.*4. quin imò quamvis ante Concilium posset Parochus studiorum causa per septennium Ordinarii licentia abesse: hodie tamen nequeunt Ordinarii talem licentiam concedere, nec Parochi studiorum causa possunt abesse. Gonzal. *suprà n.* 249. 250. *&* 251. ex Sacra Congregatione, ex eo fundamento, quia cùm hodie per concursum Ecclesiæ Parochiales magis idoneis conferantur, sequitur quòd jam studiorum causa nequeunt abesse, Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 3. *collect.* 563. Barbos. *in cap. relatum*, *n.*8. *de cler. non resid.*

Quoad Canonicos potest Episcopus occupare in suo servitio duos ex Ecclesia Cathedrali, qui possunt fructus in absentia percipere: censentur enim servire Ecclesiæ, dum serviunt Episcopo, *cap. de cætero*, *cap. ad Audientiam*, *de clericis non residentibus*, Stephanus Gratian. *disceptat. forens. cap.*166. *n.*20. Azor *institut. moral. part.*2.*lib.*7. *cap.* 4. *quæst.* 3. *vers. sexta causa*, Cened. *practic. lib.* 1. *quæst.* 1. *n.*35. & Sanctarel. *variar. resolut. lib.* 1. *quæst.* 1. *n.*34. docentes posse Canonicos duos in obsequio Episcopo percipere fructus in absentia, quod Sanctarel. *suprà* extendit, etiam si in Cathedrali sit constitutio juramento, & authoritate Sedis Apostolicæ confirmata, ut qui non residet, fructus beneficiorum amittat, distributiones tamen non percipient, Gratian. & Azor. *suprà*, & Garcia *d. cap.* 2. *à n.* 345.

Ad hæc, An Episcopus possit procedere propter non residentiam ad privationem, etiamsi temporum intervalla non serventur? Responsio est negativa, nisi servato juris ordine, *cap. conquerente*, *de clericis non residentibus*, *& cap. ex tua*, *eodem titulo*, Mantica *decis.* 67. *numero* 6. ubi exigit priusquam deveniatur ad privationem procedendum esse ad subtractionem fructuum. Debet ergo priùs moneri, ut resideat, *cap. ex parte*, *de clericis non residentibus*, ut redeat: nam propter absentiam non est quis ipso facto privatus, ut notat Abbas *in d. cap. ex parte*, *nu.* 2. Calder. & Imol. *in d. cap. ex tua*, *eodem titulo*. Nihilominus per textum *in cap. extirpandæ*, §. *qui verò*, *in fine*, *de præbendis*. in parochiali, seu beneficio curato, non residens est privatus ipso jure ob non residentiam. Requiri autem monitionem præambulam in Parochialibus & curatis, tradit Innocentius *in d. cap. extirpandæ*, §. *qui verò*, *n.*2. ex illa regula, quod ad incurrendam pœnam exigitur præcedens monitio, quando lex loquitur negativè sine die, vel tempore. 15

Non requiri tamen monitionem præcedentem, vult Abbas *in d.* §. *qui verò in lectura*, *n.*12. *& in repetit. à n.*19. ex gloss. *verb. reddere. in l.* 1. *C. de his quibus*, *ut indignis*, quem sequitur *ibi* Bartol. *& in l. in cognitione*, *ff. ad Syllanianum*, *& ex c. cupientes, de electione*, *in* 6. & ex doctrina Speculatoris *de citatione*, *n.*20. quam sententiam Abbatis sequitur Selva *de beneficiis* 4. *p. quæst.* 4.

Nihilominus non est negandum in Parochialibus ex *cap ex parte*, *& ex cap. qualiter*, *& ex cap. ex tua*, ob non residentiam requiri privationem non solemnem præcedente monitione: hodie non procedere stante Concilio Tridentino *c.* 1. *sess.* 23. *de reformat. vers. quod si per edictum*, ubi vult integrum esse Ordinariis per censuras Ecclesiasticas, & per subtractionem fructuum etiam usque ad privationem procedere contra Parochos absentes, qui non resident. Ex quibus constat Parochos non residentes etiam monitos iterum atque iterum non esse privatos ipso jure, ut etiam apparet ex declaratione sacræ Congregationis super *d. c.* 1. *sess.* 23. *de reformat.* his verbis, *compellere arbitrii est Episcopi*, *qua via*, *& quo remedio uti velit contra non residentes.* Et rursus sic alia declaratio: *Parochus*, *qui non vult in suo Parochiali residere*, *debet servato juris ordine privari.* ex quo constat non esse ipso jure privatum, sequitur Flamin. *lib.* 1. *de resignat. q.* 10. *n.*61. dicens, Parochos absque licentia Episcopi absentes posse privari post monitionem, ex *d. c.* 1. *Concilii.* Quamvis idem Flaminus *lib.* 3. *quæst.* 1. *num.* 125. cum Innocentio *in d. cap. extirpandæ*, §. *qui verò*, *de præbendis*. & cum Hojed. *in tract. de incompatibil. p.* 1. *c.* 18. *n.* 19. testetur non facientes residentia ipso jure privari, præcedente tamen

moni-

monitione, sed oppositum magis placet, non esse scilicet ipso jure privatos Parochiali, aliàs statim procedendum esset ad declarandum illos privatos, quod non fit, sed privantur servato juris ordine.

Quoad habentes in Cathedrali, & Collegiata Dignitates, Canonicatus, Præbendas, si non resideant, respondit sacra Congregatio anno 1592. his verbis: *Capitulares, vel dignitates habentes in cathedralibus, pro primo anno absentiæ solùm privari dimidia parte fructuum suæ dignitatis, ultra distributiones quotidianas, quas perdit, & hoc procedere, etiam si primo anno nullo die residerit talis capitularis.* Et infrà. *Sacra Congregatio censuit Canonicos non esse citandos, nec monendos ad residendum, nec opus esse intimatione, ut deserviant; sed si abfuerint ultra tres menses, citandos esse ad allegandum;* quare non debeant puniri secundùm decretum Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 12. & oportere censuit Congregatio bonum judicem arbitrari quanto tempore debeat ultra tempus permissum absentes expectare antequam contra eos pœnas exequatur, Garcia *de beneficiis, part.* 3. *cap.* 2. *n.* 145.

16 Quæritur etiam, an Summus Pontifex possit excusare sine ulla causa Parochos à residentia in suis Ecclesiis? Pars affirmans ex eo probari potest, quia Pontifex in beneficialibus plenam, & liberam dicitur habere facultatem, *c. per principalem, quæst.* 3. ubi gloss. *c. inter quatuor, de major. & obed.* ubi Abbas *c.* 2. *in principio, de præbendis in* 6. *& Clementina* 1. *in fine, ut lite pendente*, ideo potest etiam sine causa auferre beneficium ab eo, cui contulerat, ut multi tradunt apud Cravettam *in tract. de antiquit. tempor. in secunda particula primæ partis principalis, num.* 34. & alii apud Menochium *lib.* 2. *præs. qu.* 10. *n.* 19. Contrarium tamen in nostro casu dicendum est, cùm residentia sit de jure divino: ideo sine causa non potest excusare à residentia. Secus in iis, quæ sunt juris positivi: ea namque potest Pontifex tractare liberè etiam sine causa, Menoch. *suprà n.* 10. contra vero in iis, quæ sunt de jure divino, qualis est residentia, teste Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* ubi sic legimus, *cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, & reliqua;* & infra addit Concilium hæc verba: *Quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non vigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt.* Quibus adde illud Christi Domini mandatum Petro, & in Petro omnibus Ecclesiarum pastoribus: *Pasce oves meas, & agnos meos.* Ex quibus apertè ostenditur pastores in Ecclesiis de jure divino præsentes esse debere; quare non posse Papam suo arbitratu hujus legis rigorem sine causa laxare, ut advertit Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 4. *quæst.* 3. *vers. quinta causa, & quæst.* 5. quem referens sequitur Barbos. *in c. cùm dilectus* 14. *n.* 3. *de cleric. non resid.* posse tamen justis de causis hunc, vel illum pastorem hac lege liberare, quòd si absque illa causa concedat abesse in foro conscientiæ, talis facultas nulla erit, cùm jus divinum laxari nequeat etiam Papæ authoritate, sine causa justa, argumento voti, & juramenti, quæ nequeunt solvi sine justis causis, ut benè Sotus *lib.* 10. *de justit. quæst.* 3. *art.* 4. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *c.* 9. *vers. secundo, & tertio, quæritur*, & clariùs *vers. nonò quæritur, &* 2. *p. lib.* 7. *cap.* 4. *vers. secunda sententia, & vers. hinc autem, & vers. nos verò longè.*

17 Quæ autem sint causæ excusantes à residentia, & quando Episcopus possit liberare ab onere residendi, ex dicendis patebit. Nam causæ excusantes reducuntur ad illas, quarum meminit Concilium *sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* ubi vult excusari à residentia, qui abest propter Christianam charitatem, urgentem necessitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitatem, quæ sunt legitimæ absentiæ causæ, quando approbantur in scriptis à Superiore.

Ad primam causam reducitur quando quis abest, ut adjuvet privatam aliquam Ecclesiam litibus oppressam, & ut simultates, dissidia, ac odia sopiantur. Ad secundam revocatur, cùm quis non residet infirmitatis causa, aut belli exorti, aut pestis sævientis ratione, vel propter inimicitias, vel ob vitæ, vel salutis aliquod periculum ad tempus devitandum. Ad tertiam redigitur cùm quis non residet, ut obediat Summo Pontifici, vel ejus Legato, aut Episcopo mandanti obsequium debitum. Ad quartam reducitur absentia propter Synodum generalem, vel Provincialem, vel Diœcesanam legitimè congregatam, Azor. *d. lib.* 7. *cap.* 4. *vers. quartò quæritur.* Barbos. *in remiss. ad Conc. Trid. sess.* 23. *cap.* 1. *per totum, & in c. relatum, de clericis non residentibus*, ubi de hac re plenè, quibus accedit Cened. *in cap. licet Canon. de electione in* 6. *Collectan.* 30. *n.* 2. *&* 3.

Quæritur tamen, qui gaudeant in Cathedralibus, 18
& Collegiatis privilegio percipiendi fructus in absentia? De jure communi docentes in studio generali, seu universitate Theologiam, vel jus Canonicum excusantur à residentia, & in absentia percipiunt fructus suos, *c. super specula, de Magistris*, per textum ibi, *docentes verò.* quod extenditur ad discipulos ibi studentes, Concil. Trident. *sess.* 5. *de refor. cap.* 1. Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 27. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *quæst.* 3 *& cap.* 5. *quæst.* 1. & S. Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 446. & Moneta *de distribut. quotid. part.* 2. *q.* 10. *à principio*, ex constitutione Honorii Tertii *in cap. final. de magistris*, & Innocentii IV. *in cap. cùm diversis, de privilegiis, lib.* 6. quæ sunt intelligenda de iis, qui docent conducti, seu salariati, aut ratione stipendii, seu Cathedræ, quam habent, non verò de illis, qui sponte legunt sine stipendio, nisi legant cum licentia Universitatis, seu Collegii Doctorum.

Obiter tamen nota studentes per quinque annos gaudere privilegio percipiendi fructus, docentes autem gaudere eodem privilegio quandiu docuerint, Abbas *in d. cap. super specula, n.* 4. *&* 5. & Moneta *de distributionibus quotidianis, part.* 2. *q.* 10. *n.* 16. non tamen percipere distributiones quotidianas absentes causa studii, circa quod nihil innovatum est in Concilio Tridentino *dict. sess.* 5. *de reformat. cap.* 1. prout volunt Gutier. *Canon. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 12. Gratian. *discept. forens. cap.* 166. *n.* 17. Armendar. *in addit. ad recop. legum Navarræ, lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. §. 2. *de resid. n.* 64. & Sindov. *de officio Ecclesiastico, part.* 6. *c.* 17. Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. dec.* 495. *in* 1. *edit. & resolut.* 386. *num.* 3. *in* 2. *edit.*

His adde Canonicos, qui habent fructus in distribu- 19
tionibus tantùm quotidianis, si sint in servitio Episcopi, non posse lucrari omnes, sed tantùm duas partes, deducta tertia, quæ servientibus accrescit, ne privilegium juris sit inutile, Garcia 3. *part. cap.* 2. *n.* 113. *& n.* 115. *& n.* 352. *& sequent.* Monet. *de distributionibus quotidian. part.* 2. *quæst.* 8. *n.* 15. & Barbos. *in d. cap. de cætero, n.* 8. *de Clericis non residentibus.*

Ambigi etiam solet, An Parochus, qui abest per 20
unum, vel alterum mensem sine licentia Episcopi in scriptis faciat fructus suos? Affirmat Cened. *ad sextum Collectan.* 30. *n.* 3. posse Parochum per id tempus impunè discedere absque licentia Episcopi, quia esset nimis grave Parocho nunquam posse abesse, cum causa tamen, quæ ei videatur justa, sequitur Læl. Zechius *de casibus reservatis, casu* 3. *n.* 3. Navar. *in manuali cap.* 25. *n.* 121. *vers. discedendi.* Monentur, quia Parocho fas erat de jure antiquo sine licentia per breve tempus abesse statim reversuro, prout tradunt Joannes Andreas, & Abbas *n.* 6. *in cap. relatum, de cleric. non resid.* Sylvester. *verb. residentia, ex n.* 2. *ad*

ad finem, & Armil. *verb. beneficium*, *num.* 40. A jure autem antiquo non est recedendum, nisi in jure novo caveatur contrarium *l. præcipimus*, *in fine*, *Cod. de appellat.*

His tamen non obstantibus contrarium est dicendum, nisi talis necessitas se offerat, quæ non patiatur dilationem, ita ut sit periculum in mora petendi licentiam, in quo eventu confestim absens debet certiorare Episcopum de profectu, & de causa urgente, ut de illa cognoscat, & ut ratum habeat discessum, nisi in brevi sit rediturus, Selva *quarta part. quæst. 6. circa finem*, & Angel. *in summa verb. Clericus*, §. 3. sicque fuisse decisum, & declaratum à sacra Congregatione, refert Garcia 3. *part. cap. 2. de benefic. num.* 34. ubi etiam *num.* 37. addit non satis esse petere licentiam Parochum ab Ordinario, qui habet causam, si Ordinarius non concedat, ut ostenditur ex declaratione sacræ Congregationis, his verbis: *Nec Parochus habens justam causam abeundi extra parochiam per duos menses, aut tres, satisfaciet suæ conscientiæ, si petat licentiam jurans se gravem habere causam, quam non expediat manifestare, ut sic petita licentia abesse possit, licèt Episcopus non concedat, similiter abesse non potest in casu, quo causam rationabilem expresserit, quam vir bonus, & æquus rationabilem judicaret, sed rigidus Prælatus minus æquam judicat, & licentiam denegat, vel quia moventur suspicione, quod ficta sit, cùm tamen sit vera, sed habere potest recursum ad superiorem.* Hæc ibi.

Hæc autem non habent locum in docentibus, & studentibus, qui possunt abesse licentia non petita, cùm detur licentia à jure *in d. cap. final. de magistris*, & clarius *ex cap. relatum*, eam habent, *de clericis non residentibus.* Nam eo ipso quo conceditur licentia ad percipiendos fructus in absentia, conceditur licentia ad absentiam ipsam, ex *dict. cap. final. de magistris*. Idem dicendum est in cæteris casibus, in quibus absentes habentur à jure pro præsentibus, nimirum de absentibus pro negotiis Ecclesiæ, & pro aliis causis in jure expressis, nec refert, quod dicitur *in cap. relatum*, requiri causam honestam, & licentiam Prælati ad abeundum, quia *cap. relatum*, non loquitur de causis expressis in jure, quod dat licentiam, ut habeantur absentes pro præsentibus, sed loquitur de causis honestis ad discedendum: tunc enim ultra causam honestam licentia Prælati requiritur, Garcia *de benefic. 3. p. cap. 2. n. 94. & 96.*

Nihilominus verius videtur privilegium de percipiendis fructibus in absentia ratione studii, esse derogatum per Concilium quoad Parochiales respectu studientium: proinde dicendum, non ablatam Ordinariis facultatem dandi hujusmodi licentiam obtinentibus Parochiales, ut cognoscant, an sint apti, & in ætate, ut proficiant in studio. Consonat gloss. *in cap. tua fraternitatis*, *verb. indultum*, *de clericis non residentibus*, juncta expositione Abbatis, & aliorum acceptam licentiam pro absentia causa studiorum, esse obtinendam à Prælato, cùm quis obtinuit à Sede Apostolica indultum: juvat declaratio Pii Quarti Anno Domini 1564. in qua decrevit privilegia ad principiendos fructus in absentia causa studii à Sede Apostolica concessa, non suffragari absentibus, nisi accedat consensus gratis præstandus à singulis Ordinariis, in quibus hujusmodi beneficia consistunt, ita Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 4. quæs. 3.* Monet. *de distribut. quotid. part. 2. q. 10. n. 9.* Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 6. num.* 252. Garcia *suprà n. 76. & 77.* & alii quos referens sequitur Barbos. *in d. cap. tua fraternitatis, n. 3. per totum.*

21 Denique non excusatur à residentia Parochus, cui datus est coadjutor etiam perpetuus cum futura successione: ex eo, quia residentia in parochialibus est de jure divino, & naturali: tum quia coadjutor datus est, ut adjuvet Parochum, neque tota cura animarum est translata in coadjutorem. Juvat declaratio sacræ Congregationis, his verbis, *Rector qui habet Vicarium perpetuum in ejus parochia, sive Rectoria, potest, & debet compelli ad personaliter residendum, nisi tota cura animarum translata fuerit legitimè in solum Vicarium perpetuum.* Ex qua declaratione constat quando tota animarum cura transfertur in Vicarium, non teneri Parochum residere, Gonzal. *gloss. 6. num.* 97. Garcia *d. cap. 2. ex n.* 175. quæ obligatio residendi extenditur ad habentes exercitium Curæ, ut in Ecclesiis, in quibus cura per plures administratur, eo quòd in effectu habent curam animarum; nec jus divinum attendit subtilitates juris; sed substantiam, & Concilium Tridentinum *cap. 1. sess. 23. & sess. 7. cap. 3. de reform.* generaliter loquitur de beneficus curam animarum habentibus, sub quibus comprehenduntur habentes beneficia in Commendam, ut apparet ex Concilio Tridentino *cap. 2. sess. 6. de reformat. & c. 1. sess. 23. vers. eadem omnino*, juncto principio ibi, quocunque nomine, & titulo præfectos; quare non solùm coadjutores tenentur residere, quando pro alio curam exercent, sed etiam beneficiati habentes curæ exercitium, & administrationem Sacramentorum, Garcia *d. c. 2. ex n.* 167. secundum quem hoc procedit, ubi fuerit ordinatio, quod prædicti Coadjutores, seu curam habentes, eo ipso sint adjutores Parochi absque alia licentia ordinarii; secus ubi est ordinatio quòd adjuvent Parochum maximè habita licentia Ordinarii, hi enim non tenentur personaliter residere. sic Garc.

---

§. VI.

De Parocho excommunicato ministrante, & de pœnis in quas incurrit.

EPITOME.

1 *Parochus excommunicatus vitandus peccat mortaliter administrando Sacramenta, & quando excusetur?*

2 *Absolutio impensa ab excommunicato propter metum mortis justum sibi illatum non valet, & cur?*

3 *Parochus nominatim denunciatus non potest præsente simplici sacerdote absolvere suam ovem in articulo mortis positam.*

4 *Parochus excommunicatus vitandus, quando possit absolvere in articulo mortis?*

5 *Parochus excommunicatus propter hæresim an debeat excludi in articulo necessitatis à ministrando Pœnitentiæ sacramento?*

6 *Excommunicatus vitandus deficiente alio an possit ministrare Eucharistiam in extrema necessitate?*

7 *In articulo necessitatis per se loquendo non potest excommunicatus vitandus ministrare Extremam unctionem.*

8 *An excommunicatus vitandus possit interesse matrimonio ob aliquam causam, & an poterit Episcopus denunciatus ministrare sacramentum Ordinis?*

9 *Extra casum necessitatis in articulo mortis an valide, & licite absolvat excommunicatus?*

10 *Confessio facta excommunicato denunciato an sit iteranda detecta excommunicatione?*

11 *Excommunicatus denunciatus possit ne committere vices suas quando est Parochus, alteri sacerdoti ad excipiendas confessiones?*

12 *Parochus excommunicatus an possit assistere matrimonio, vel facere facultatem alteri sacerdoti, ut assistat?*

13 *Epis-*

13 *Episcopus an possit concedere facultatem ungendi extreme, vel audiendi confessiones, si non est toleratus?*

14 *Parochus cui interdicitur sacramentorum administratio, præsertim præsentia matrimonii, an possit assistere validè?*

15 *Sacramenta collata ab excommunicato denunciato sunt valida uno excepto pœnitentiæ,*

16 *In quas pœnas incurrat Parochus excommunicatus vitandus assistendo matrimonio, benedictiones impendendo, Baptismum conferendo, & Eucharistiam dispensando?*

17 *Laicus, vel subdiaconus non tolerati solemniter baptizantes, vel Eucharistiam dispensantes, quas pœnas incurrant?*

18 *Diaconus ministrans Eucharistiam, quam pœnam incurrat?*

19 *Clericus excommunicatus etiam in minoribus quam pœnam contrahit, si post excommunicationem faciat actum ordinis?*

20 *Parochus excommunicatus injustè in divinis se immiscens sit irregularis.*

1 Resolutio sit circa primum quæsitum peccare mortaliter excommunicatum vitandum ex genere suo Sacramenta administrantem, quod intellige de eo, qui sciens, aut scire debens se esse excommunicatum, interdictum, aut suspensum, celebrat Officia divina, aut solemniter, facit autem certo ordini suo deputatum, Cened. *ad Decretales collect.* 25. *nu.* 1. & contrahit irregularitatem, Covarr. *in cap. Alma mater. part.* 1. § 10. *n.* 1. Navarr. *in manuali, cap.* 27. *n.* 163. & Mar. Alter. *de censur. tom.* 1. *lib.* 1. *disp.* 1 & habetur *in cap.* 1. *de clerico excommunicato ministrante, & in cap. si celebrat, & in cap. latores, eodem titulo.* Nam peccare mortaliter ex eo colligitur, quia dicitur celebrare Sacramenta in contemptum clavium, qui sciens se esse excommunicatum, ministrat, aut celebrat. Mascard. *de probat. conclus.* 433. *n.* 3. Soar. *de censuris. disp.* 11. *sect.* 1. eo quia prohibitum est excommunicato, & dare Sacramenta, & recipere. Excusabitur à tali peccato, si fuerit ignorans invincibiliter, vel habuerit oblivionem omnino naturalem, vel inadvertentiam, ut dicitur *in cap. Apostolicæ, de clerico excommunicato ministrante,* ob quam ignorantiam, & oblivionem celebrans excusatur à irregularitate, Covarr. *in c. Alma mater part.* 1. §. 7. *n.* 3. & §. 6. *n.* 6. *col.* 2. Cened. *ad Decretales col.* 25. *n.* 4. Henriq. *in summa lib.* 14. *cap* 3. §. 6. Aloys. Ricc. *part.* 2. *col.* 429. & Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *n.* 181. *vers. quorum.*

Excusatur secundò excommunicatus vitandus in aliquo magnæ necessitatis articulo, vel in aliquo malo grandi ex tali necessitate orto, si non sequatur scandalum, vel injuria religionis, aut contemptus; tunc enim potest licitè excommunicatus taliter celebrare, vel sumere Eucharistiam, quamvis hoc non sit simpliciter necessarium ad salutem, quia saltem est valde utile ad eam, & ex præcepto divino necessarium: quòd si non sit contritus, sed attritus duntaxat, potest esse causa efficax salutis recipientis.

Accedit quotiescunque receptio sacramenti licita est excommunicato ad vitandum aliquod incommodum, potest ipse etiam ministrare sacramenta, quando scilicet non potest priùs absolutionem excommunicationis impetrare. Ratio, quia hujusmodi actio administrandi in hoc casu non est intrinsecè mala, sed solùm vetita jure humano, quod non obligat cum tanto rigore: qui casus quamvis rarissimus videatur, non est tamen impossibilis.

Item excusatur tertiò urgente necessitate spirituali proximi, puta Baptismi necessitate in parvulo agente animam, tunc excommunicatus vitandus potest baptizare puerum, Soarez post alios *in* 3. *part. disp.* 71. *sect.* 5. & sumitur ex D. Thoma 3. *part. quæst.* 64. *art.* 6. *ad* 3. idem Soar. *d. disp.* 11. *de censuris, sect.* 1. dicens hunc excommunicatum propter necessitatem proximi posse aliquod sacramentum conferre, puta pœnitentiæ etiam, quod simul tradunt Sylvester *verb. confessor.* 1. §. *ult.* Angel. *eodem verb.* 3. *n.* 2. Durandus *in* 4. *dist.* 19. *quæst.* 2. & *ibi* Major. *qu.* 1. Navarr. *in summa, c.* 22. *nu.* 4. & *cap.* 27. *nu.* 272. Ugolin. *de censur. tabul.* 1. *cap.* 14. §. 16. *nu.* 12. eo quòd in articulo mortis non deficit jurisdictio ad absolvendum excommunicato etiam nominatim denunciato per Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris in articulo mortis absolvere. Est enim pœnitentiæ Sacramentum per se medium necessarium ad salutem, & divino jure præceptum: ergo præferendum est Ecclesiasticæ prohibitioni: tum quia realis susceptio sacramenti Pœnitentiæ necessaria est, moraliter loquendo, ne pœnitens fortè pereat ob defectum perfectæ contritionis, Sà *verb. excommunicatio, n.* 35. ibi, ab excommunicato etiam denunciato in articulo mortis potest accipere sacramentum.

Resolutio secunda, absolutio impensa à Parocho excommunicato propter metum mortis justum à pœnitente illatum est nulla, quia non datur jurisdictio excommunicato vitando in eo casu: tum etiam, quia ita petens absolutionem est illa indignus, cùm exigat absolutionem per metum cadentem in virum constantem; quæ omnia cessant, quando necessitas ex parte suscipientis extrema, videlicet articulus mortis: & semper in articulo necessitatis intelligitur, modò non adsit alius Sacerdos non excommunicatus denunciatus nominatim, qui possit, & velit ministrare sacramentum Pœnitentiæ, quòd si nolit, perinde est, ac si non adsit. Ab excommunicato tamen non vitando, potes accipere sacramenta si est Parochus tuus, aut paratus ministrare. Sotus *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 4. Cajetan. *verb. absolutio, cap.* 3. & Medin. *de confess. quæst.* 22. quos sequitur Saa *suprà dict. num.* 35. 2

Resolutio tertia circa Parochum nominatim denunciatum, an possit absolvere ovem suam in articulo mortis præsente simplici Sacerdote, negat omnino cùm nominatim denunciatus habeat jurisdictionem suspensam, ac proinde se habeat, ac si non esset Parochus, & prohibitus est ministrare sacramenta: quinimò Baptismus de necessitate suscipi debet potius à laico, quàm à Sacerdote excommunicato vitando, prout tenet Sylvest. *verb. Baptismus* 3. *n.* 1. Navarr. *in manuali, cap.* 22. *n.* 7. ex defectu jurisdictionis suspensæ in Sacerdote. Item, quia excommunicatus nominatim denunciatus privatur usu activo, & passivo Sacramentorum, argumento *cap. penult. de clerico excommunicato ministrante.* Idcirco peccat graviter Sacerdos excommunicatus baptizando, si præsens sit alter non excommunicatus, sive laicus ille sit, sive non; neque necessitas illum reddit habilem, si alter habilis adsit, Soar. *suprà d. sect.* 1. *n.* 12. & 13. Quòd verò Sacerdos debeat præferri laico, intelligitur, nisi sacerdos sit impeditus, vel ille illicitè possit illud officium exequi, quia tunc non potest licitè se ingerere, non interposita penuria alterius ministri sufficientis. 3

Resolutio quarta. Parochus excommunicatus vitandus nequit administrare Sacramenta parochianis, nisi in extrema necessitate positis, & nullo alio Sacerdote præsente, ut dictum est, secus, si sit suspensus, aut personaliter interdictus, tunc ab eo licitè possunt parochiani petere, ut solemniter etiam sepeliat defunctos, aut illis sacramenta ministret: in quo eventu Parochus ita rogatus, & inductus non peccat, nec fit irregularis, & validè absolvit à peccatis, Henriquez *lib.* 13. *de excommunicatione, c.* 5. §. 5. & *c.* 33. §. 3.

§. 3. & Toletus *lib. 1. instruct. cap. 4. vers. tertius*, & alii, apud Sayr. *de censuris, lib. 4. cap. 11. n. 2. & 3.*

5 Resolutio quinta. Excommunicatus propter hæresim denunciatus secundùm aliquos in articulo necessitatis non potest ministrare sacramentum Pœnitentiæ: attamen non excluditur à Concilio Tridentino *sess. 14. cap. 7.* nec pœnitens in illo periculo positus tenetur vilitate illum hæreticum, quia petit actum ab eo, quem ille validè potest exequi, cum habeat pro illo articulo jurisdictionem, & licitè præstare potest, si ad fidem convertatur, & ad pœnitentiam. Est communis, quam tradit Paludanus *in 4. dist. 25. quæst. 1.* quamvis *dist. 17. quæst. 3.* videatur dubius. Durand. *dist. 19. quæst. 2.* Major. *quæst. 1.* Sylvester *verb. confessio 3. quæst. 2. & verb. confessor. 1. quæst. 2. & confess. 2. quæst. 6.* Armil. *verb. absolutio*, §. 12. Navarr. *cap. 27. n. 272.* Victor. *in summa 4. n. 328.* Nam hæreticus, ut sic habet jurisdictionem, nec eam in hoc casu perdit, quia non fundatur in fide; alioquin hæreticus mentalis illam amisisset; imò necessitas extrema datius petenti etiam à non parato id, quod per se licitè facere potest, si velit: quin etiam obligat ad petendum pro illo articulo necessitatis divini præcepti, ac æternæ salutis propriæ, Suarius *disp. 11. de censur. sect. 1. n. 15.* Extra vero articulum necessitatis hæreticus non habet potestatem ligandi, atque solvendi, neque jurisdictionem, nisi quatenus Ecclesia ei aliquando eam permittit propter bonum extremè indigentis, ut in nostro casu, Sayr. *de cens. lib. 2. c. 2. n. 18.*

6 Resolutio sexta. Excommunicatus vitandus potest ministrare Eucharistiam in extrema necessitate, deficiente alio, quia hoc Sacramentum suo modo est Sacramentum necessitatis, propter illud, *nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, Navar. *in manuali, cap. 22. n. 4.* nam multi putant esse necessarium necessitate medii, alii de necessitate præcepti divini juris, de quo probabilius est in articulo mortis semper obligare: quæ necessitas pro illo articulo esto non sit extrema, est tamen gravissima propter juvamen in illo articulo: tum vel maximè, quia potest accidere, ut quis per Eucharistiæ sacramentum recipiat primam gratiam, quam antea non habebat, quare potest in ea necessitate gravissima, seu extrema aliquo modo æger recipere Eucharistiam de manu Parochi excommunicati sicut potest accipere ab illo cibum corporalem, si graviter egeat, Soar. *d. disp. 11. sect. 1. n. 17.* sed contrarium est verius, Sayr. *de censur. lib. 2. cap. 2. num. 21.*

7 Resolutio septima. In articulo necessitatis, per se loquendo, non potest Parochus vitandus ministrare Extremam unctionem, quia hoc Sacramentum non est medium per se necessarium, semperque supponit pœnitentiam, & absolutionem à peccatis, quod si contingat, infirmum esse extra se, nec accepisse sacramentum Pœnitentiæ, nec communionis, in hoc casu, quia poterat esse attritus, & per illud Sacramentum fiet de attrito contritus, poterit tunc illud præstare infirmo extremè egenti. Quin imò Parochus, quamvis sit excommunicatus nominatim, vel suspensus ab officio, & jurisdictione, potest dare alteri sacerdoti etiam non exposito licentiam ungendi, quia licentia hæc non est per se actus jurisdictionis, quamvis non posset delegare absolvendi jurisdictionem, Henriquez *de unctione, cap. 13. num. 3.* Tabiena *verb. unctio*, §. 5. Armil. §. *etiam* 5. Sylvest. §. 4. Reliqua apud Suarium *tom. 4. de Sacramentis, disp. 41. sect. 1. num. 19. & 20. fol. 876. & disp. 44. sect. 1.* Palud. *in 4. dist. 23. q. 1. art. 3. concl. 4.*

8 Resolutio octava. Parochus excommunicatus vitandus dato casu, in quo moraliter judicatur necessarium ad spiritualem vitam morientis, vel ad magnum commodum filiorum fieri matrimonium, poterit interesse matrimonio, quia tunc adest matrimonio tanquam testis qualificatus necessarius, & non assistit ministrando ad validitatem Sacramenti, Soar. *disp. 11. de censuris sect. 1. num. 24.* Sufficit enim præsentia Parochi, quamvis sit excommunicatus non toleratus, quia hæc assistentia non est propriè actus jurisdictionis, ac proinde potest ab illo validè exerceri, & præsentia Parochi requiritur, nec propter censuras desinit esse Parochus, ita Henriquez *lib. 11. cap. 3.* §. 4. & 5. Galletus *in margarita casuum conscientiæ, verb. matrimonium, pag. 163.* Sanchez *lib. 3. de matrimonio, disp. 21. ex n. 3. 4. & sequent.* Reginald. *lib. 31. n. 177.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis. 243. in edit. & resol. 213. n. 1. in 2. edit.*

Eodem modo Episcopus excommunicatus poterit ministrare sacramentum Ordinis, si tanta fuerit penuria Sacerdotum, ut vix reperiatur unus, & non sit, nisi Episcopus excommunicatus tunc poterit Ordines conferre, & præferendum est bonum commune privato.

Resolutio nona. Extra casum necessitatis extremæ excommunicatus vitandus deficiente alio ministro sacramenti Pœnitentiæ absolvens à peccatis, peccat graviter, & absolutio est nulla ex defectu jurisdictionis, qua caret Navarrus *in manuali, cap. 9. num. 8.* Medina *de confessione, tractatu 2. quæst. de absolutione tributa à curato excommun. denunciato*, & Covarr. *cap. Alma mater 1. part. §. 6. num. 7.* Probatur ex *cap. si celebrat, de cleric. excommunic. ministrante*, & sumitur ex *cap. ad probandum, de sent. & re judic. & c. Romana, de officio Vicarii in 6. & c. si is cui, de officio delegati in 6.* 9

Et quamvis pœnitens ignoret invincibiliter illum esse excommunicatum denunciatum, confessio tamen est iteranda, quia non fuit illa materia subjecta vero judici in foro conscientiæ, Ugolin. *tabul. 1. cap. 13. §. 16. num. 12.* Medin. *suprà d. q. de absolut.* Porrò excommunicatus denunciatus, si in remotissimas partes abeat, & ibi exponatur publicè ad confessiones audiendas, validæ erunt confessiones, quoniam ignorantia illa procedit ex communi, & ex publica existimatione. Prodest enim authoritas superioris conferentis titulum, & error communis facti; ideo valent gesta per excommunicatum, etiamsi ad forum conscientiæ spectent, nec confessiones denunciato factæ in eo loco remotissimo sunt iterandæ, detecto impedimento Innocent. *in cap. dudum el 2. n. 3. de electione*, & *ibi* Abbas *n. 20.* & alii apud Sanchez *de matrimonio, lib. 3. disp. 22. n. 9.* eo quod ibi est communis error, & impedimentum occultum, quamvis in alio loco esse notorium, & *n. 13.* idem repetit, & *n. 33.* ubi firmat valere gesta in utroque foro, ubi excommunicatus est occultus, Navarrus *cap. inter verba, in nova editione, corollario 68. n. 345.* Philiarc. *de officio Sacerdotis, tom. 1. p. 1. lib. 3. c. 12.* 10

Resolutio decima. Quamvis Parochus denunciatus, seu notorius clerici percussor nequeat audire confessiones, ubi est excommunicatus, potest tamen committere vices alteri Sacerdoti, ut confessiones excipiat, prout tradunt Paludan. *in 4. dist. 23. quæst. 2. art. 2. num. 17.* Sylvest. *verb. unctio, num. 4.* Armil. *n. 5.* Saa *verb. excommunicato, n. 31.* quæ sententia est probabilis. Nihilominus meliùs tenent, qui negant posse, quia est actus jurisdictionis talis licentia, nec distinguitur à potestate delegandi, & sicut Parochus denunciatus non potest delegare suam jurisdictionem ut affirmant supra citati; sic etiam nec potest facere facultatem audiendi confessiones, cùm sit actus jurisdictionis, non verò Ordinis, Victoria *de confessione, n. 152.* Sylvester *verb. absolutio 2. qu. 6. confessor 2. qu. 4. effectu 5.* Gutierr. *lib. 1. Can. c. 1. n. 89.* Sanchez *lib. 3. de matrimonio, q. 21. n. 6. vers. duplex est sententia*, & Soar. *ubi suprà d. disp. 11. de cen-* 11

censuris, *sect. 8. ad finem*, ubi ait neque Episcopum excommunicatum posse aliquem approbare in Confessorem, aut exponere, etiamsi illi jurisdictionem non conferat, eo quia approbatio illa est actus jurisdictionis, ac propterea nullus: ergo a fortiori Parochus non potest committere vices suas: ipse enim si nequit exercere actum jurisdictionis, nec usum illius potest committere, eo quòd usus promanat ab ipsa jurisdictione, Sanchez *suprà n. 9.* Soar. *ubi proximè*, & Henriq. *lib. 13. de excommunicatione, cap. 7. n. 6. & in commento, litera E.*

12 Resolutio undecima, Excommunicatus denunciatus, si Parochus sit, non solùm potest assistere matrimonio, sed etiam alteri Sacerdoti facere facultatem assistendi, & in utroque casu validum est matrimonium. Prior pars ostenditur ex octava resolutione. Posterior probatur, quia facultas concessa Sacerdoto assistendi matrimonio secundùm probabiliorem, non est actus Parochi formaliter in quantum habet jurisdictionem, sed quatenus est testis legitimus matrimonii habens potestatem substituendi etiam alterum suo loco ad eundem actum testificandum, qui actus non est jurisdictionis. Igitur valida est licentia concessa à Parocho Sacerdoti assistendi matrimonio, Henriquez *lib. 11. de matrimonio, cap. 3. n. 5. in commento litera Q. & lib. 13. de excommunicat. cap. 7. n. 7.* Vega *lib. 6. summæ casu* 119. refertque Medinam idem tenuisse, & loquitur de excommunicato suspenso, & alii quibus accedit Sanchez *lib. 3. de matrimonio, disp. 22. n. 6. & 7.* ubi concludit assistere matrimonio non esse actum jurisdictionis, quia valet matrimonium etiam repugnante Parocho, & invito assistente tali actui, & ad reliqua sacramenta conferenda requiritur intentio, ut actus valeat, ideo præsentia Parochi, & assistentia repugnantis, cùm sufficiat ad validitatem matrimonii, & operetur ultra intentionem agentis non est actus jurisdictionis.

Unde sequitur suspenso nominatim Episcopo, seu denunciato posse ejus Vicarium assistere matrimonio, seu licentiam dare Sacerdoti, ut assistat, cùm neutrum sit actus jurisdictionis, ut deducitur ex traditis à Sanchez *suprà n. 4. & 7.* quamvis Sacerdos, cui licentia datur, sit excommunicatus, vel irregularis; non alia ratione, nisi quia assistentia non est actus jurisdictionis, ac propterea exerceri potest per excommunicatum, vel irregularem, Sanchez *suprà disp. 20. n. 10. & disp. 21. n. 4.* Secus dicendum est, quando Episcopus excommunicatus vel suspensus nominatim, vel notorius clerici percussor instituit Parochum, vel Vicarium, seu Parochus similiter excommunicatus nominatim instituit vicecuratum, & illi ita instituti assistant matrimonio; tunc enim matrimonium erit invalidum, quia hæc institutio est actus jurisdictionis, & facta ab excommunicato est nulla, quando est nominatim denunciatus, Sanchez *lib. 2. de matrimonio, disp. 30. n. 11. per totum*, quoniam ex vi illius collationis, seu institutionis principaliter, & primariò illi assistunt, & cùm principale est nullum, accessorium nihil operatur, regul. *cùm principalis* 138. *ff. de regulis juris.*

Quæstionis est, an Parochus non toleratus assistens matrimonio peccet mortaliter, vel alter Sacerdos de ejus licentia? Respondetur negativè, quia assistere matrimonio competit suo muneri, & communicat cum sponsis in re necessaria. Benedicere autem sponsos illis verbis, quorum meminit Concilium *sess. 24. de matrimonio, cap. 1.* Ego vos conjungo in matrimonium in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, erit tantùm veniale: secus, de benedictione solemni; tunc enim erit mortale, & fiet irregularis, Sanchez *d. disp. 21. nu. 8. & disputat. 38. n. 7.* & Soarez *d. disp. 11. sect. 3. n. 19.*

13 Resolutio duodecima. Episcopus potest etiam nominatim denunciatus, & non toleratus concedere facultatem excipiendi confessiones, & ungendi extremè: ex ea ratione, quia non est actus jurisdictionis, sed tantùm cessio quædam juris sibi competentis, ita D. Antonin. *3 part. titul. 14. cap. 15. §. 5.* Navarr. *cap. placuit, de pœnitent. dist. 6. n. 51.* Henriquez *lib. 3. de confirmatione, cap. 13. n. 3. & lib. 6. de pœnitentia, cap. 7. in fine, & lib. 13. de excommunicatione, cap 7. n. 7.* Ledesma *2. part. 4. quæst. 33. art. 5.* & Bartholomæus a Ledesma *de extrema unctione.* Similiter de licentia data subdito, ut alieno Sacerdoti fateatur, loquuntur Navarr. posse Episcopum denunciatum non toleratum illam concedere, *suprà eodem cap. placuit n. 73.* Cordub. *lib. 5. quæstionarii quæst. 13. in principio*, & Frater Manuel *in Bulla Cruciatæ, §. 1. nu. 5.* quæ resolutio videtur probabilis. Probabilior tamen est contraria, quæ docet non posse Episcopum non toleratum hæc concedere, cùm illa nequeat per se exercere, neque usum eorum alteri delegare, ita Soarez *tom. 5. disp. 11. sect. 2. n. 15. ad finem*, & Sanch. *d. disp. 21. n. 7. ad medium, & n. 9.* Ratio, quia sicut concedere facultatem audiendi confessiones est actus jurisdictionis; sic etiam cessio juris sibi competentis, quod alteri conceditur est jurisdictionis concessio: atque ita non potest concedi ab Episcopo excommunicato vitando, durante illa excommunicatione, Soarez *ubi suprà*; quare approbatio cùm sit actus jurisdictionis, quæ verè suspensa est, & nulla, nullo modo communicari potest.

Resolutio decimatertia. Parochus, cui interdicitur Sacramentorum administratio, non obstante illa prohibitione, potest validè assistere matrimonio, esto specialiter sit ei interdicta præsentia in alicujus matrimonii certi celebratione. Ratio, quia cùm adhuc retineat titulum parochiæ, est verè Parochus, Henriquez *lib. 11. de matrimonio, cap. 3.* Fr. Manuel *tom. 1. summa in 2. edit. cap. 219. n. 10.* Sanchez *d. disp. 21. n. ultimo*; ubi refert ex Salzedo *in practica criminali, cap. 73.* & ex Petro de Ledesma *de matrimonio, quæst. 45. fol. 190.* sacræ Congregationis dicentis, validè assistere matrimonio Parochum interdictum, ne aliquos matrimonio conjungat, cùm adhuc eo modo interdictus sit verè Parochus. 14

Resolutio decimaquarta. Uno excepto sacramento Pœnitentiæ, reliqua sacramenta collata à Parocho excommunicato vitando sunt valida servato Ecclesiastico ritu, & concurrente debita intentione tam ex parte conferentis, quam ex parte recipientis Sacramentum, ita Soar. *tom. 3. de Sacramentis, disp. 14. sect. 4.* conferturque sacramentalis effectus, nisi obex impediat ex parte recipientis; nec obstat malitia conferentis, vel iniquitas mali ministri, ut in sacrificio Missæ etiam apparet oblatio ab excommunicato, idem Suar. *tom. 5. de cens. disp. 11. sect. 2. n. 1. & 2.* quoniam sacramentum constat ex materia, & forma applicata cum debita intentione circa subjectum capax. Quòd Baptismus collatus ab excommunicato sit validus, constat ex traditis à Suario *tom. 3. disp. 23. sect. 1. & disp. 36. sect. 3. & disp. 61. sect. 3. & disp. 77. sect. 2. & tom. 5. de censur. disp. 11. sect. 2. n. 2.* Idem dicas de confirmatione, & Eucharistia, ac Missæ sacrificio, quia eadem est ratio de uno, ac de altero, quod ex sola potestate Ordinis dependet, non verò jurisdictionem prærequirit. De matrimonio verò etiam certum est, quòd valet, quamvis contrahentes sunt excommunicati, *cap. significasti, de eo qui duxit in matrimonium*, Covarru. *de spons. part. 2. cap. 6. in principio, n. 3.* Tolet. *lib. 7. summæ, n. 1.* Henriquez *de censuris, lib. 13. cap. 10. n. 1.* Anton. Ricciul. *in tractatu de jure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap. 48. n. 13.* & Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 9. n. 1.* Sacerdos autem ex decreto Concil. Trident. requiritur non tamquam minister; sed tanquam testis, 15

seu conditio sine qua non stat valor contractus, qui Sacerdos esto sit excommunicatus, non propterea censura reddit testimonium illius irritum, Suar. *suprà, d. disp.* 11. *sect.* 2. *n.* 2. ubi etiam tenet sacramenta Ordinis, & Extremæ unctionis ab excommunicato collata valere, si à recipiente dignè suscipiantur, maximè, quia sacramentum Unctionis non requirit jurisdictionem in ministro, sed satis est esse Sacerdotem.

Dixi, si dignè suscipiantur, quia aliquando potest contingere, ut non sint bene dispositi recipientes, neque contriti, & peccent recipiendo sacramentum sed hoc non tollit validitatem Sacramenti, semper enim Sacramentum est validum, sive sit dispositus, sive non, qui recipit; quoad affectum verò si non est dispositus, non illum consequitur, hoc est, gratiam. Probabile tamen est ablato, & remoto obice effectum recuperari. Quando ergo Ugolin. *tabul.* 1. *de censuris, cap.* 13. §. 16. *n.* 13. & alii dicunt sacramentum Unctionis esse nullum si recipiatur ab excommunicato sine causa excusante ex parte suscipientis, vel loquuntur quoad effectum, quem non consequitur si indignè suscipit, non verò de valore Sacramenti, vel decepti omnino sunt, quia Theologi, qui de nullitate Sacramenti verba faciunt, loquuntur de effectu, hoc est, de gratia, Suar. *suprà sect.* 2. *n.* 3.

Similiter Episcopi excommunicati in conferendis Ordinibus verè conficiunt Sacramentum, & per talem ordinationem imprimitur character, qui effectus impediri non potest, si Sacramentum servata forma substantiali, & ritè fuit administratum, & ideo non potest iterari: appellantur tamen hujusmodi ordinationes à Doctoribus irritæ quoad executionem, seu usum Ordinis, quia non potest uti illis: an verò hoc impedimentum sit irregularitas, vel suspensio? puto suspensionem, ex Sà *verb. suspensio ipso jure, nu.* 27. Suar. *tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 61. Navar. *cap.* 27. *n.* 241. Majol. *cap.* 22. qui omnes dicunt tales ordinationes esse irritas, non quidem quoad substantiam, sed quoad usum Ordinum; quod perinde est, ac si dicerent ordinatos ab excommunicato suspenso, aut interdicto denunciatis esse suspensos, addit Saa, si hoc ignoranter factum fuit, dispensare Episcopum.

16 Resolutio decimaquinta. Parochus excommunicatus denunciatus assistendo matrimonio, non propterea incurrit irregularitatem, quia illa præsentia, seu assistentia non est administratio Sacramenti, neque alicujus sacræ cæremoniæ; neque ex decreto Concil. Trident. ad illum actum requiritur aliquis actus Ordinis, quia si matrimonium celebretur coram Parocho non Sacerdote, & testibus, validum est, & Concilium solum vult, ut fiat coram Parocho, & testibus. Addo, quamvis Parochus sit Sacerdos, adhuc non fieri irregularem per illam assistentiam, quia non exercet actum sacerdotalis Ordinis, sed solùm tanquam testis legitimus accedit ad majorem fidem faciendam Soar. *tom.* 5. *disp.* 11. *sect.* 3. *n.* 17. & 18.

Quòd si Parochus solemnem benedictionem nuptialem impendat sponsis, fit irregularis, eo quòd ea cæremonia requirit ministrum necessariò Sacerdotem, illudque ministerium est proprium Sacerdotis ratione sui Ordinis, probatur ex *cap.* 1. & 3. *de secundis nuptiis*: item, quia illa cæremonia continet plures orationes, & benedictiones, & magnam communicationem in divinis cum activo usu, seu ministerio Ordinis sacerdotalis; estque illa benedictio solemniter tributa materia gravis, & sufficiens ad mortale, teste Suario *ubi suprà, n.* 19. propter quæ illam impendens excommunicatus denunciatus manet irregularis, Ugolin *tabul.* 1. *de censuris, cap.* 14. §. 2. *n.* 5. post alios, quos ibi refert, quibus accedit Majol. *de irregul. lib.* 3. *cap.* 21. *n.* 5.

Quin etiam Sacerdos secundis nuptiis benedictionem impendens in casu non permisso, quamvis non sit excommunicatus, suspensionem incurrit, ut per Covarr. *de sponsalibus, part.* 2. *cap.* 8. §. 11. *n.* 2. & Sanchez *de matrimonio, lib.* 7. *disp.* 82. *n.* 27. Gutier. *de matrimonio, cap.* 106. *à n.* 16. ab officio, & beneficio; à qua suspensione excusat quælibet ignorantia etiam crassa, modò non sit ita crassa, ut sit ingens temeritas, Sanchez *lib.* 3. *disp.* 48. *n.* 7. & Gutierrez *suprà cap.* 75. *n.* 16.

Quamvis enim pœna suspensionis ab officio, & beneficio non imponatur ipso jure, per *cap.* 1. *de secundis nuptiis*, ut docent Clarus *in praxi*, §. *final. quæst.* 75. *vers. Sacerdos*, Navarr. *in manuali, cap.* 25. *nu.* 137. Mar. alterius *de censur. tom.* 2. *disputat.* 11. *de suspensione, cap.* 4. *versic. secundo*, Sanchez *de matrimonio, lib.* 7. *disp.* 82. *n.* 26. & Gutierr. *dict. cap.* 106. *num.* 16. Hodie tamen ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. matrimon. cap.* 1. Sacerdotes secundis nuptiis benedictiones impendentes subditis alterius parochiæ, sine licentia Parochi, aut Episcopi sunt ipso jure suspensi, donec absolvantur ab Ordinario Parochi, qui matrimonio interesse debebat, quæ suspensio extenditur ad officium, & beneficium, prout tradit Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *differentia* 11. *num.* 149. à qua suspensione Episcopus, aut ejus Vicarius potest absolvere. Sanchez *de matrimonio, lib.* 3. *disp.* 52. *n.* 4. & Mar. Alter. *dict. c.* 4. *in fine.*

Simili modo manet irregularis Sacerdos denunciatus, si conferat solemnitatem Baptismi infantibus domi jam baptizatis, quia illa solemnitas soli Sacerdoti committitur ex officio, & ad summum potest committi Diacono in necessitate, ut ait Soarez *tom.* 3. *disp.* 23. *sect.* 2. Cùm ergo illa solemnitas sit actus Ordinis, & sit materia gravis, excommunicatus non toleratus in ejus administratione peccat mortaliter, & manet irregularis, Soar. *de censur. disp.* 11. *sess.* 3. *n.* 20. & 21. Sayr. *de censuris, lib.* 7. *cap.* 9. *n.* 8. post alios, quod etiam extenditur ad Sacerdotes dispensantes Eucharistiam jam consecratam, cùm administratio hujus Sacramenti sit actus ordinis sacerdotalis, ideo excommunicatis interdicta est Sacramentorum delatio ad infirmos, celebratio, & administratio, & dispensatio ex officio. Idem dicendum est de Diacano ministrante, seu dispensante, ex commissione Sacerdotis, quia actus ille est etiam Ordinis Diaconi, quamvis illum exerceat de licentia Sacerdotis, si Diaconus sit denunciatus, vel notorius percussor clerici, contrahet irregularitatem, Soarez *suprà*.

Resolutio decimasexta. Laicus excommunicatus non toleratus, seu Subdiaconus dispensantes Eucha- 17
ristiam, vel solemniter baptizantes non fiunt irregulares ex alio capite propter fictum ministerium, quæ irregularitas habetur *in tit. de clerico non ordinato ministrante*, nam laicus baptizans solemniter nullam irregularitatem incurrit *cap.* 1. *de clerico non ordinato ministrante*, quod loquitur de Clerico. Ideo laicus cùm non sit clericus, non contrahit irregularitatem, ita Henriq. *lib.* 2. *de Baptismo, c.* 29. §. 1. *prope finem*, Soar. *de censur. disp.* 11. *sect.* 3. *n.* 22. Reginald. *de for. pœnit. lib.* 30. *n.* 192. Sayr. *de censuris, lib.* 7. *cap.* 10. *n.* 7. pœnæ enim sunt restringendæ, & jura, quæ hanc irregularitatem imponunt solùm loquuntur de Clericis, Angelica *verb. irregularitas n.* 38. Rosella *verb. irregularitas* 2. *in principio*, favet Bernard. Diaz *in practica criminal. cap.* 12. dicens ilam pœnam constitui ab Ecclesia contra laicos exercentes actum Ordinis, Covar. *in Clementina si furiosus, part.* 1. §. 1. *n.* 1. *vers. primum, de homicid.* Henriq. *ubi supra, lib.* 2. *de baptismo, cap.* 29. §. 1. Eodem modo laicus, omnino talis fingens se Sacerdotem, & seriò absolvens, quamvis sit excommunicatus ministrans in Ordine sacro, quem non habet, aut absolvens à peccatis seriò, non est irregularis, Angel. &

Ro-

Rosell. *suprà*, Henriquez *lib. 2. de baptismo, cap. 29. §. 5. & lib. 14. c. 6. §. 1.* Paludan. *in 4. dist. 17. qu. 3. art. 1. conclus. 1. & dist. 22. qu. 3. conclus. 2.* D. Antonin. *3. p. tit. 17. cap. 1. §. 1.* Victoria *in summa in 4. sent. §. 144.* & Henriquez *suprà de Baptismo, lib. 2. cap 29. §. 1. in annot. litera H.* & alii, quos referens sequitur Sayr. *d. lib. 7. cap. 10. ex n. 6. usque ad 9.* Excusantur enim ab irregularitate, esto sit excommunicatus, cùm irregularitas imponatur clerico ministrati, habetur expressè *in cap. is cui, de sentent. excommunic. in 6. & in cap. si quis Episcopus 11. qu. 3.* ubi agitur de excommunicato in suo officio ministrante. Accedit, quia irregularitas directè, & per se cadit super actum illum à quo quispiam per censuram Ecclesiasticam est suspensus: at verò laicus, seu Subdiaconus non est suspensus per censuram ab officio, seu actione, quæ sibi non competunt: igitur non incurrent hanc irregularitatem, quæ supponit potestatem in ministrantibus illa Sacramenta.

18 Resolutio decimaseptima. Diaconus ministrans Eucharistiam absque commissione cùm non operetur tanquam minister ex officio deputatus ratione sui ordinis ad illud ministerium, sed id faciat authoritate propria, non incurrit irregularitatem, sicut nec laicus ministrans illam, nec subdiaconus etiam denunciatus, ut dictum est. Nihilominus dicendum est fieri irregularem etiam authoritate propria dispensantem Eucharistiam; quoniam illa dispensatio facta sine facultate Sacerdotis, est actus Ordinis sui, & ex vi suæ ordinationis recipit potestatem ministrandi hoc Sacramentum confectum à Presbytero: & quamvis, quoad modum, habeat subordinationem ad ipsum, Diaconus apud quem est propria potestas in corpus Christi; Diaconus tamen exercendo illum actum sine facultate exequitur actum propriè sui Ordinis, ideo fit irregularis. Quæ omnia supponimus esse dispensare absque necessitate, & cum peccato; quia si contingat casus, in quo licitè, vel Diaconus sine licentia Sacerdotis, vel Sacerdos simplex sine facultate proprii ministrarent Eucharistiam sine peccato in extrema necessitate, esto essent excommunicati vitandi, nullam contraherent irregularitatam, ita Suarez *de cens. disp. 11. sect. 3. n. 24.*

19 Resolutio decimaoctava. Clericus excommunicatus, quamvis sit in minoribus faciens actum Ordinis, post excommunicationem fit irregularis, ita Hostiensis *in cap. si quis, de clerico excommunicato ministrante*, Majolus *de irregular. lib. 3. cap. 21. n. 5. & 8.* Marius Alterius *de censuris, tom. 1. lib. 2. disp. 1. cap. 1. vers. altera est opinio.* Ratio, quia suspensus, & interdictus simpliciter ab officio non solùm celebrando Missam, & exercendo actus Ordinum majorum, sed etiam utendo aliis minoribus Ordinibus quoad actus eis propriis deputatos manent irregulares, Abbas *cap. 2. de clerico excommunicato ministrante, n. 4. & 10.* Archid. *cap. si quis presbyter. 11. qu. 3.* excommunicatus utens Ordine minori ad eosdem actus erit irregularis. Nec obstat Sotus *in 4. dist. 25. qu. 1. art. 3.* & Navarr. *cons. 44. n. & seq.* sub tit. *de sentent. excom.* negantes per executionem Ordinum minorum solemniter effici quem irregularem, quia jus loquitur indistinctè *in d. cap. 2. de cleric. excom. minis.* ubi in genere dicitur, *si quis Presbyter, aut alius clericus*, neque opus est, ut expressa fiat mentio de clericis in minoribus. Requiritur tamen, ut incurratur irregularitas ut excommunicatus exerceat actus Ordinum minorum ex officio, tanquam minister deputatus; non sicut laicus, gloss. *in d. c. 2. verb. præsumpserit, de clerico excommunicato ministrante.* Dicitur autem clericus in minoribus constitutus solemniter actum adnexum Ordini facere quando Acolytus cum superpelliceo in Missa solemni præsente populo, & cum aliis cæremoniis ministrat, deferendo cereos, & ministrando urceolos, tunc contrahet irregularitatem, quamvis laicus eodem modo eundem actum soleat ministrare ratione consuetudinis, Marius Alterius *suprà versicul. quare excommunicatio, & versicul. quam opinionem.*

Resolutio decimanona. Excommunicatus injustè clericus in divinis si se immiscuerit, efficitur irregularis Covarr. *in cap. Alma part. 1. §. 7. sub. n. 7. vers. bis equidem*, Humad. *l. 20. gloss. 2. à n. 1. tit. 10. part. 1.* Cened. *ad Decretal. collect. 25. n. 7.* dummodo sit valida, ut quando à suo judice fuit lata ante appellationem, ex causa tamen iniqua, vel quando pronunciata fuit non servato in juris ordine, aut Canonica monitione non prævia, vel ob alias causas injustas, in quo eventu injustè excommunicatus debet obedire censuris, & abstinere à celebratione, alioquin irregularitatem contrahit, ex glossa *verb. spoliandi, in cap. postulasti, de clerico excommunicato ministrante*, Victoria *in summa, tit. de excommunic. n. 336.* Angel. *in summa verb. excommunicatio el 1. nu. 18* Farin, *fragmen. crimin. part. 1. litera E. verb. excommunicatus. n. 31.* ubi *n. 32.* addit excommunicatum nulliter non fieri irregularem immiscendo se divinis, & celebrando. 20

---

§. VII.

De Sacerdotibus, & de eorum dignitate, ac officio.

EPITOME.

1 *Sacerdotalis dignitas obligat fungentes ea ad exemplum cæteris præstandum.*
2 *Sacerdotium est summa omnium bonorum.*
3 *Sacerdotes habent nomen Angelorum.*
4 *Sacerdotes ob dignitatem sacerdotalem sunt dignissimi summa reverentia, & comparantur viris Illustrissimis.*
5 *Sacerdos unde dicatur, & quibus nominibus nuncupetur?*
6 *Sacerdotalis dignitas præstat dignitate regali, & olim à Sacerdotali regalis non separabatur.*
7 *Olim primogeniti erant Sacerdotes, & offerebant sacrificia.*
8 *Sacerdotium visibile instituit Christus Dominus.*
9 *Sacerdos est minister, qui consecrat, & ex officio offert, & consumit, non tamen offert hostiam ab alio consecratam.*
10 *Sacerdos malus sicut & bonus conficit Sacramentum Eucharistiæ, non tamen prodest populo malus sicut bonus.*
11 *Sacerdos qui Hostiam jam consecratam scienter iterum consecrat, quibus pœnis puniatur?*
12 *Sacerdos qui fingit se consecrare, & revera non conficit corpus, & sanguinem Christi, qualiter peccet?*
13 *Sacerdos an teneatur relinquere Missam inceptam, si recordatur se esse in peccato, vel non jejunum.*
14 *Sacerdos si expiret post consecrationem quid faciendum, & si expiret post præsumptionem corporis Domini?*
15 *Sacerdos extra Missam communicans an teneatur uti stola super utrunque humerum pendenti?*
16 *Sacerdos quando potest pluries in die sacrificare?*
17 *In Natalitio Christi Domini an liceat dicere tres Missas media nocte, unam post alteram sine ullo intervallo?*
18 *An licitum sit in Sabbatho sancto sacrum facere, & quid de feria quinta in Cœna Domini?*
19 *An in die Parasceves feria sexta fas sit sacrificare, aut saltem communicare omnibus præsentibus sive infirmis, sive non?*

20 *Sacerdos simplex quoties teneatur celebrare in anno, ut peccatum mortale evitet?*
21 *Parochi quoties celebrare debeant in anno?*
22 *Sacerdos an possit dicere Missam solemnem nondum recitatis matutinis à Choro, & quid de facientibus sacrum privatim extra Chorum?*
23 & 24. *Sacrificare ante matutinas perces quale peccatum sit?*
25 *Sacerdos an possit bis communicare extra Sacrificium Missæ?*
26 *Orationes, quæ dicuntur dum se vestit Sacerdos ad sacrificandum, omittere secundùm aliquos est mortale, sed melius veniale aliqui affirmant?*

1 DIco primò dignitatem sacerdotalem quanto altior cæteris est, tanto, qui ea funguntur, teneri eam in occultis,& in corde gerere,& cæteris exemplo esse, ut suo splendore homines vitam suam illustrati componerent. Nam dignitas sacerdotalis etiam ab Ethnicis in suo honore, ac æstimatione habebatur, teste D. August. *ser.* 32. *ad fratres in Eremo*, per hæc verba: *Vidimus, inferioribus partibus Æthiopiæ, quòd Sacerdotes à conversationibus hominum fugiebant, ab omni libidine carnis se abstinebant: maximè autem, quando Diis suis Sacrificia offerre debebant, tunc enim nihil sumebant, nisi metretam aquæ per diem, & sic contenti manentes Diis suis sacrificia offerrebant.* sic August. Quibus verbis commendatur quanta debeat esse castitas corporis,ac mentis Sacerdotum Christianorum, qui quotidie in Altari sacrificant Deo vivo.

Consonat D. Hieronymus summopere extollens *lib.* 1. *adversùs Jovinianum Ægyptiorum Sacerdotum*, normam vivendi in continentia, ac castitate, in hunc modum: *Narratur*, inquit, *de vita antiquorum Ægypti, Sacerdotum, quòd omnibus mundi negotiis, curisque postpositis semper in templo fuerint, & rerum naturas contemplati sint, nunquam mulieribus se immiscuerint, nunquam cognatos, & propinquos viderint, ex eo tempore, quo cœpissent divino cultui deservire. Carnibus, & vino semper abstinuerint propter tenuitatem sensus, & maximè propter appetitus libidinis refrenandos. Pane raro vescebantur ne onerarent stomachum. Oleum tantùm in oleribus noverant, & ipsum parum: ova quoque, & lac pro carnibus vitabant. Cubile eis de foliis palmarum contextum erat: scabellum, ac clive pro pulvillo capiti supponebant: bidui, triduique inediam frequenter sustinentes, ut humores corporis nimia victus castigatione siccarent.* hæc ibi.

2 Non immeritò ergo Sacerdotium dici potest omnium honorum summa. D. Ignatius *in Epistola ad Smirnenses decima*, sic ait, *Sacerdotium est apex bonorum omnium, quæ sunt in hominibus. Si quis ergo Sacerdotes inhonoraverit, Deum inhonorat, & Dominum JESUM Christum primogenitum omnis creaturæ.* habetque Sacerdos quatenus est medius inter Deum, & populum, nomen Angeli, ex Chrysostomo *homilia* 2. *in* 2. *ad Timotheum*. An ignoras quid sit Sacerdos? Angelus utique Domini est. Non ex se ipso loquitur, si despicis, non illum despicis, sed Deum qui illum ordinavit,& *lib.* 3. *de Sacerdotio*, sic loquitur: Sacerdotium

3 ipsum in terra quidem peragitur, sed in rerum cœlestium classem ordinemque referendum est, atque id quidem meritò, quippe non mortalis quispiam, non Angelus, non alia quævis creata potentia, sed Deus ipse ordinem hujusmodi disposuit: idcirco necesse est Sacerdotem sic esse purum, ut si in cœlis ipsis collocatus inter cœlestes illas virtutes medius staret, terribilia namque atque horrifica sunt, quæ admistrat. Juvat Dion. *de cœlesti Hierac. c.* 1. his verbis: *Qui Sacerdotem dicis augustiorum, prorsusque divinum insinuat virum, totiùsque sanctæ scientiæ peritissimum.*

Oportet tamen, ut Sacerdotes morum excellentia, ac vitæ probitate officii splendorem, merita & arcana in eo inclusa exhibeamus, quandoquidem Sacerdotes Sanctissimum Dei nomen Tetragrammaton capiti inscriptum olim gestabant, ut ex hoc appareret illos proximè ad Deum accessisse, ita Canisius *Sacramento ordinis*, *fol.* 301. & Suar. *in defensione fidei*, *lib.*3.*cap.*14.*ad finem*; & ideo parum dixit, qui Sacerdotes personis Illustribus æquiparavit, Farinac. *in praxi crimin. p.* 3. *qu.*99. *n.*118. cùm in illos quadret, quod dicitur à Rege Propheta Psalm. 71. *Dii estis*, hoc est, viri divini, quibus propter dignitatem sacerdotalem semper, & ubique summus honor, ac reverentia debetur, Farin. *cons.* 60. *num.* 31. Quin imò honor, qui olim Angelis præstari solebat, transiit postea ad Sacerdotes, probatur ex illo Seraphici Francisci testimonio, qui, teste D. Bonaventura *in ejus vita*, dicere solebat, si in itinere pauperem Sacerdotem, & Angelum simul inveniret, prius Sacerdoti flexis genibus, quàm Angelo reverentiam facturum.

Sed quæri potest, Sacerdotes unde dicantur? 5
Aliqui autumant ex nomine Græco, & Latino componi, quasi sacra dantes, vel facientes, id est, consecrantes, vel exhibentes Sacramenta, *dist.*22. *cap. cleros* & *ibi* Illustrissimus Cunha *n.* 8. *in vers. Sacerdos*. Graffis *decis.lib.*2.*cap.*47.§.7.*n.*8. ubi Sacerdotes Deos vocat, aliquando Angelos, *cap. Sacerdotibus* 11. *quæst.* 1. Vocantur item lumen mundi. *cap. Sacerdotes*, *dist.*93. Nazianzenus *in Apologia Sacerdot.* ait, Sacerdos cum Angelis stare, cum Archangelis glorificare, ad superum Altare sacrificia transmittere, & cum Christo Sacerdotio fungi; sequitur Durand. *de Sacerdote*, *lib.*2.*cap.*10.*n.* 11. & 6
12. dicens in Ecclesia nullum hoc ordine excellentiorem esse. Dicuntur etiam omnium patres, & magistri, *cap. quis dubitet*, *dist.* 96. Hinc, fit, ut Sacerdotalis ordo dignitati regali præemineat, *cap. duo sunt*, *eadem distinctione*, & Reges olim Sacerdotes erant; ex quo demonstrabatur Regiam dignitatem non posse stare, nisi per unionem Sacerdotii; & ideo Melchisedech Rex, & Sacerdos fuit, *Genesis c.*14. ibi: *Melchisedech Rex Salem,& Sacerdos Dei altissimi*: unde D.Thomas *ad Hebræos*, *cap.*7. dixit Sacerdotium, & Regnum simul uniri. Concordat apud Græcos, & Romanos Sacerdotium non dividi à Regno, teste Virgilio Æneidos 3.

Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique Sacerdos.
Idem habetur apud Plato. *lib.* 16. *de Regno*, *pag.* 8. *col.* 2. *in fine*, loquentem de Ægyptiis, per hæc verba: *Apud Ægyptios non licet Regem absque Sacerdotio imperare*: quinimò si ex alio genere quispiam Regnum usurpat, cogitur statim fieri Sacerdotem, ut Rex possit esse. Secus post legem Evangelicam unum ab altero dividitur.

Olim primogenitus Regis instinctu quodam naturæ erat successor Regni, & simul erat Pontifex maximus. 7
Abraham cùm esset primogenitus Thare, fuit Sacerdos, Henriquez *lib.* 7. *de Missa*, *cap.* 1. *n.* 1. & in lege Evangelica Christus Dominus instituit Sacerdotium visibile, quia Sacerdos & sensibile sacrificium sibi correspondent, ut correlativa: offerens applicat fructum, & effectum sacrificii etiam aliis personis, pro quibus offert, quem effectum sola Eucharistia præ cæteris sacramentis habet. Henriquez *lib.* 9. *de Missa*, *c.*8.*n.*2. 8
litera D.

Item Sacerdos est minister, qui consecrat, & qui ex officio, & per se offert sacrificium: proinde Episcopus dum Sacerdotem ordinat, profert hanc formam: 9
Accipe potestatem offerendi, quæ potestas ex Christi institutione confertur ab Episcopo per consecrationem ritè factam, & proprio ore corpus Christi, & verba Sacerdotis activè concurrunt ad consecrationem, seu conversionem panis in Corpus Christi.

Bel-

Bellarm. *lib.* 4. *de Roman. Pontif. cap.* 8. §. 8. post Chrysost. & Hieronymum, & August. quos *ibi* refert. Quòd si post consacrationem deficiat Sacerdos, ex illo & alio Sacerdote supplente in eodem, vel sequenti die resultat formaliter unus minister, & una Missa, Henriq. *lib.* 9. *de Missa*, *c.* 18. *n.* 2. & *lib.* 10. *de Ordine, in proœmio, in principio.*

10 Dico tamen secundò Sacerdotem malum, & improbum conficere sacramentum Eucharistiæ, sicut bonus conficit, ut Conc. Trid. *sess.* 7. *de Sacramentis in genere, c.*12. his verbis: *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem modò omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema sit.* Juvat Hymnus, de quo Ecclesia in festo Corporis Christi:

Sumunt boni, sumunt mali,
Sorte tamen inæquali vitæ, vel interitus.

Imò excommunicati depositi, schismatici, suspensi, & interdicti, vera conferunt Sacramenta, & verum conficiunt Corpus Christi, modò in forma Ecclesiæ gerant, quod agunt. 1. *q.* 1. *Dominus declaravit*, & *c. quod quidam, de consecratione, dist.*4. Tamen si in iis forma Ecclesiæ non observetur, nihil fit. gloss. *in c. quos à Paganis, de consecratione, dist.*4. *c. extra* 1.*q.*1. Non enim est locus sacrificii, ubi non servatur forma Ecclesiæ. Sotus *in* 4. *dist.*1 *q.* 5.*ar.*5. Non item malus Sacerdos, dum sacrificat, prodest populo, sicut bonus, qui citiùs orando pro populo exauditur, quàm malus, *cap. ipsi Sacerdotes* 1.*q.* 1.

11 Sed quid de Sacerdote, qui sciens, sed imprudens sacrificavit corpus Christi, Hostiam scilicet jam consecratam, cùm non haberet aliam? Dico tertiò si res est occulta, monendum esse Sacerdotem, ut totius vitæ tempore sit in pœnitentia, & abstineat à conficiendo corpore Domini, si posset sine scandalo: si autem publicum fuit delictum, per totum tempus vitæ abstineat à celebrando, nisi nomen dederit alicui Religioni, ubi meritis exigentibus permissu superioris, & consilio Sedis Apostolicæ, aut Episcopi in necessitate posset accedere, ita Franciscus Pegna *in lucerna Inquisitorum, verb. Sacerdos, in additionibus*, ex Anton. Augustin. refert fuisse decisum de consilio Dominorum Cardinalium, & plurium Episcoporum.

12 Porrò si Sacerdos celebrando non conficiat corpus, & sanguinem Christi, sed fingat se consecrare, sciens se esse in mortali, dicendum est peccare graviter, & nullo modo in aliquo casu fas esse Sacerdoti hostiam non consecratam exhibere populo, nec porrigere peccatori etiam occulto; ratio, quia in Sacramento summæ veritatis nulla debet esse fictio, & ne Sacerdos det causam idololatrandi peccatori, D. Thom. *in* 4. *dist.*19. *q.*1. *ar.* 3. etiam si peccator sumpturus hostiam consentiat, ut suo honori consulat, *c. de homine, de celebratione, Missarum*, per textum *ibi*, ubi dicitur hostiam non consecratam, qui ministrat propter periculum idololatriæ, gravius peccare, quàm qui consecrat in mortali, sequitur Henriq. *in summa lib.*8 *c.*56.§.6. & Cened. *ad Decret. collect.* 98. Innoc. *in d. c. de homine*, dicens, *cùm falsa sint, abjicienda remedia, quæ veris sunt periculis graviora:* gravius offendere, qui Sacramentum fraudulenter præsumpserit simulare, quàm qui se ingerit irreverenter ad Sacramentum: nam per hoc soli Deo fit irreverentia, per illud autem & Deus blasphematur, & populus seducitur. Graffis. *lib.* 2. *c.* 38. *n.* 37.

Nam sacrificium oblatum à Sacerdote in peccato mortali existente prodest, & habet suum effectum quatenus nomine Christi per Ecclesiam offertur. Navar. *in manuali, c.*25.*n.*79. Fraxinel *de obligat. Sacerdot.sect.*3. *pranot.*4. §. 3. *n.*3. Ludov. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.*1.*q.*41.*art.*22. Bonacin. *de Sacramentis, disp.*4.*q.ultim.punct.*6.*n.* 3. qui verò dum celebrat, non consecrat, nihil Prodest, nec habet suum effectum, cùm non offeratur nomine Christi per Ecclesiam, & gravissimum peccatum est simulare se conficere corpus, & sanguinem Christi, Graff. *d.cap.*38.*n.*40.

Sed quid si Sacerdos post Missam inchoatam recordatur se esse in peccato, vel non esse jejunum? 13
Dico quartò non teneri illam incœptam relinquere, nec teneri ad se vocare Confessarium ad Altare, si detur scandalum, Soar. *tom.* 3.*disp.*66.*sect.*4. Henriq. *lib.*8.*cap.*46.§.3. Coninch *de Sacramentis*, & *censuris*, *tom.*1.*q.*80.*dub.*2.*n.*16. & Possevin. *de officio curati*, *cap.*2.*n.*15. Idem dicendum est si recordetur Sacerdos se non esse jejunum post consecrationem, sed debet perficere sacrificium: quod etiam procedit ante consecrationem, si grave scandalum timeretur. D. Thomas 3. *p. qu.* 83. *art.* 6. *ad* 2. Navarr. *cap.*25. *n.* 75. *vers.* 13. & Graffis *decis. lib.* 2. *c.* 44. *n.*5.

Controverti tamen solet, quid faciendum, si post 14
consecrationem Sacerdos expiret? Dico quintò posse alterum perficere sacrificium, si non est impeditus, posséque celebrare contritum, si non adest Confessarius, modò non sit censura aliqua ligatus. Si non reperiatur Sacerdos, differri potest perfectio Missæ in diem sequentem. Quòd si adsit Sacerdos non jejunus, quamvis possit differri in diem sequentem, perfectio Missæ benè potest tunc licitè perfici sacrificium, quia probabile est propter integritatem obligari, ut statim perficiatur Missa inchoata ab altero. Esse namque præceptum volunt Navar. *c.*25. *n.* 86. Tabiena *Missa*,§. 29. & est probabile in praxi, Henriquez *lib.*8. *de Eucharistia, cap.* 50. *num.* 3. & *in commento litera O.* & *lib.* 9. *c.* 40. §. 1. *in commento litera F.* ubi *nu.* 3. addit, si Sacerdos post consumptam hostiam nondum consumpto sanguine, moriatur, perfectum videri sacrificium quoad substantiam, & cum effectu etiam in his pro quibus offertur, eo quòd sumptio sanguinis novum gradum gratiæ non impartitur, & quamvis per potum vini consecrati aliqui opinentur novum gradum gratiæ addi; nihilominus potum sanguinis non conferri novum gratiæ gradum ex opere operato ultra illum, qui respondet speciei panis sub qua cum corpore adest totus sanguis, fatentur Cajetan. *quæst.* 80. Sotus *dist.* 12. *q.* 1. *art.*12. & alii, quos referens sequitur Henriq. *de Eucharistia, lib.* 8. *cap.* 44 *n.* 5.

Quid ergo si Sacerdos extra Missam velit sumere 15
Eucharistiam? Dico sextò debere Sacerdotem accedere cum stola super utrumque humerum ex Conc. Braccarensi tertio *cap.* 3. & ex *c. Ecclesiastica*, *dist.* 23. ubi habetur hoc præceptum sub pæna excommunicationis ferendæ, idem tenet Angel. *verb. Sacerdos*, §. 4. Nihilominus si hæc verba expendantur, videntur solum intelligi, quando sacrificat Sacerdos, & accedit ad Missarum solemnia, per se Deo Sacramentum oblaturus, Navarr. *in summa, cap.* 21. *num.* 54. Sylvest. *verb. Sacerdos*, §. 4. Graffis *lib.* 3. *cons.* 1. *de jure patron. n.*7. ubi excommunicationem sumit pro suspensione.

Resolutio tamen sit communicantem extra Missam Sacerdotem peccare mortaliter si accedat sine stola, ita Illustrissimus Cunha *in d. c. Ecclesiastica*, *num.* 2. allegans Azor. *in summa*, *p.* 1. *lib.*10. *cap.* 28. *vers.* 12. sed Azor. oppositum asserit cum Turrecremat. *in d. cap. Ecclesiastica*, nimirum non peccare, eo quòd Concilium Braccarense usu, & consuetudine est abrogatum, & ideo ex sententia Suarii *in* 3. *part. disp.*68. *sect.* 1. extra Missam Sacerdotem communicare sine Orario, seu stola humeris superposita secluso contemptu, non est mortale; imò nec veniale ob infirmitatem, vel ob aliam causam, teste Reginald. *tom.* 2. *lib.* 29. *q.* 5. *n.*112. ex eo quòd Sacerdotes tum regulares, cum sæculares stola ad collum super humeros pendenti uti desierint, quamvis Suarius *suprà* innuat

esse veniale communicare sine stola quando commodè haberi potest.

16 Quoties, quæres, potest in die Sacerdos sacrum facere? Dico septimò semel, nisi causa necessitatis suadeat, ut per D. Tho. 83. *p. quæst.* 3. *art.* 2. S. Anton. *p.* 3. *tit.* 13. *c.* 6. §. 5. Vasquez *p.* 3. *disp.* 232. *c.* 5. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 24. *q.* 6. Ægid. *de Sacram. & censur. tom.* 1. *q.* 83. *dub.* 3. *à n.* 212. Miranda *in manu. Prælat. tom.* 1. *q.* 40. *art.* 8. *conclus.* 1. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 351. *in* 1. *edit.* aliàs *resolut.* 301. *in* 2. *edit.* & Bonacin. *de Sacram. disp.* 4. *q. ultim. puncto* 7. §. 5. *num.* 9. qui etiam agunt, quibus pœnis puniatur bis eodem die sacrificans, Emmanel Saa *verb. Missa. n.* 24.

Dixi, nisi causa necessitatis suadeat, eo quia prima causa necessitatis est, quando Sacerdos postquam sumpsit corpus, & sanguinem, admonetur de necessitate infirmi communicaturi, & non habet hostiam consecratam: tunc enim potest de novo facere sacrum, ut docet Navar. *in manuali, c.* 25. *n.* 87. Azor. *d. q.* 6. Camerot. *de Missæ sacrificio, dub.* 13. & Tolet. *in summa, lib.* 2. *c.* 3. *ad finem.* Item quando Sacerdos præest duabus Ecclesiis parochialibus propter illarum paupertatem, ita Barth. ab Angelo *de Sacram. disp.* 4. *quæst. ult. punct.* 7. *n.* 10. *vers. secundò*, subdens *vers. sequenti*, standum esse legitimè locorum consuetudini, non tamen in hoc casu ablutionem sumat.

17 Quid de natalitiis Christi Domini? Dico octavò ex decreto Telesphori Papæ ter eo die Missæ sacrificium fieri, *cap. nocte sancta*, *de consecrat. dist.* 1. Ludovic. Miranda *tom.* 1. *in manuali q.* 40. *art.* 8. *conclus.* 2. & est communis, non tamen tenentur fideles tres illas Missas audire ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa, sed sufficit unam ex tribus, Sylvest. *verb. Missa* 2. *n.* 1. *vers.* 7. Henriquez *lib.* 9. *de Missa c.* 25. §. 3. Bonac. *de Sacr. dis.* 4. *q. ult. punct.* 11. *n.* 10. Azor. 1. *part. lib.* 7. *c.* 3. *vers. secundò quæritur.*

An autem possint dici media nocte omnes tres, unam post alteram? Negant communiter, Sylvester. Angel. Tab. Armil. *verb. Missa*, Navar. *in summa*, *c.* 25. *n.* 87. Suar. tamen. *tom.* 3. *disputat.* 80. *sect.* 4. *vers. tertiò inquiri*, concordat in Missis solemnibus, sed contrarium in Missis privatis opinatur, aitque posse omnes tres celebrari unam post alteram media nocte sine intervallo, & ibi respondet argumentis contrariis, sequitur Fr. Emmanuel *in novissima edit. in summa, c.* 247. *conclus.* 5. eo, quia nullum est præceptum, nec consuetudo id expressè interdicens.

18 Quid de Sabbato sancto, quando contingeret in eo die coli simul festum Annunciationis Beatissimæ Virginis Mariæ? Dico nonò ex licentia Prælati posse Sacerdotes sacrificare privatim præter Missam illam publicam, & solemnem, ita Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 2. quem alii recentiores sequuntur: consonat Gutierrez *in quæst. canon. cap.* 30. *n.* 36. *lib.* 1. dicens non esse peccatum sacrificare in Sabbatho sancto privatim in aliquo sacello, sive licentia Prælati, juxta consuetudinem diœcesum, vel ubi est contraria consuetudo, cum facultate Prælati, cui accedit Roderic. *in summa*, *verb. Missa, c.* 230. *conclus.* 3. Perestrelius adhæret Soto *in responsionibus*, *lib.* 1. *fol. mihi* 93. quam partem expressè refert, ac sequitur Barthol. Ledesm. *in summario de Eucharistia*, *fol.* 462. Denique Soarez 3. *part. disp.* 80. *sect.* 2. posse fieri sacrum eo die, esse satis probabile ait ex causa rationabili, & sublato omni scandalo.

Azor tamen suprà *lib.* 10. *c.* 24. §. *quartò quæritur*, absolutè negat esse licitum, nisi præcedente causa justa, & de licentia Prælati in Sacello secreto, cui convenit excutere causam, & an id expediat, quæ sententia non omnino abest ab opinione cæterorum, & illustrissimus Cunha minus bene omnino negat, *in c. tren. dist.* 31. *n.* 8.

Anno tamen Domini 1606 Illustrissimus Archiepiscopus Braccarensis D. Augustinus de Jesu audito suo Senatu decrevit, quòd in parochialibus Ecclesiis ubi eo die Sabbathi sancti non celebrabantur Officia divina, possent Parochi si tunc incideret dies festus Annunciationis facta priùs Fontis benedictione, & præmissis Litaniis Missam parochianis celebrare. Quin imo Fr. Man. *d. c.* 247. *concl.* 3. existimat posse ab eo tempore, & hora in qua in Sabbatho sacto Ecclesia incipit cum gaudio, & lætitia Resurrectionem Christi Domini celebrare, fieri sacrum de Sancto, seu festo incidente in eo die, nimirum de Annunciatione B. Virginis Mariæ, aut de aliò, quem Ecclesia cum obligatione audiendi Missam celebrare solet, quod etiam Sotus, & Soar. *suprà* videntur innuere, quibus libenter accedo.

An autem feria quinta Cœnæ integrum sit omnibus Sacerdotibus celebrare? Dico decimò, quamvis ritus etiam Ecclesiasticus habeat, ut sola una Missa celebretur, non tamen tanti refert ejus observatio, quin privatim saltem ex facult e Prælati ultra Missam solemnem possint alii celebrare, ita Sotus *in* 4. *sent. dist.* 13. *q.* 2. *art.* 2. *vers. hinc secundò*, Navar. *c.* 25. *n.* 88. Angles *in floribus*, *quæst.* 8. *de valore Missæ, art. ultimo*, Suar. *d. quæst.* 80. *sect.* 2. *vers. superest verò*, ubi addit, secluso scandalo, si alicubi fortasse sit, vel propter pusillorum ignorantiam; vel propter aliquam consuetudinem, posse quemlibet Sacerdotem eo die celebrare privatim tamen, & in secreto. Quare minus bene Francolin. *lib. de horis canonicis*, *cap.* 30. absolutè negat licitum esse singulis Sacerdotibus, Missam dicere. In hac tamen Braccarensi Diœcesi cùm feria quinta sit dies festus, & populus in eo teneatur Missam audire, ut habetur in constitutionibus *tit.* 9. *de diebus sanctis, ac festis*, Illustrissimus D. Augustinus de Jesu, Archiepiscopus meritissimus, audito Senatu Braccarensi decrevit, ut in singulis Monasteriis tot Missæ celebrentur, quæ sufficiant ad populum satisfaciendum præcepto de audiendo sacro.

Porrò in feria sexta Parasceves, quamvis in ea incidat festus dies Annunciationis, ut contigit hoc anno 1631. nullo modo sacrum fieri potest, neque in eo die tenentur fideles Missam audire, etiam si dies festus sit de præcepto usque ad meridiem, quamdiu durant officia. Quare peccatum est mortale etiam privatim in die Parasceves celebrare, cùm sit ire contra justissimam cæremoniam Ecclesiæ, quæ plurimum refert. Item jure Ecclesiastico prohibitum est Sacerdotibus sacrificare, prout declaravit Innocentius Primus *Epist.* 1. *ad Decentium*, *c.* 4. & habetur *in c. Sabbatho*, *de consecr. dist.* 1. & omnes sine controversia id asserunt, quod decretum vim suam retinet, & hostia, quæ suscipitur in die Parasceves, est consecrata in die Cœnæ: non autem eo die consecratur, Graffis *decis. lib.* 2. *cap.* 39. *n.* 13. Henriq. *lib.* 9. *de Missa, c.* 9. *n.* 6. Durandus *in rationali divinorum Officiorum*, *cap.* 77. *n.* 34. Paludanus *in* 4. *dist.* 13. *quæs.* 2. & Suar. *d. disp.* 80. *sect.* 2. *vers. secundus dies est*, ubi addit tanquam probabilius licitum esse eo die communicare non solùm infirmos, sed etiam alios, ex traditis ab Amalaric *lib.* 1. *de Ecclesiastico officio*, *c.* 11. ibi, non solùm pro infirmis, sed etiam pro his omnibus, qui sequenti die communicare volent, debet Sacramentum in die Cœnæ Domini reservari. Durandus autem *lib* 6. *c.* 75. tradit pro infirmis, & religiosis, si voluerint communicare, servari. Confirmatur ex ordine Romano antiquo in officio dies Parasceves, ad finem, ubi sunt hæc verba, ibi, *& communicent cum silentio.* Quin imò, ut Pamelius refert *in liturgiis Latinis*, Gregorius Romanus, seu Magnus, *in libro Sacr.* ait, *Communicet Sacerdos, & omnis plebs.* Ex quibus patet communicare eo die non solùm infirmis, sed etiam omnibus licitum esse in die Parasceves: celebrare au-

autem non licere, etsi quidam licere putent, Emmanuel Saa *in summa*, *verb. Missa*, *num.* 23.

20 Quam culpam incurrat Sacerdos absque justa causa in anno non celebrans? Dico decimò secundùm aliquos nullum mortale committere Sacerdotem simplicem, ita Alexander 4. *part. quæst.* 51. *memb.* 2. Victoria *in summa de sacramen. n.* 94. Palatius *in* 4. *distinct.* 13. *disputat.* 2. Gabriel. *in Canone Missæ*, *lectione* 87. & Cajetanus *part.* 3. *quæst.* 82. *artic.* 12. eo quia nullus est canon, quo obligetur, nisi adsit contemptus, quæ opinio placet etiam Rosellæ *verb. Eucharistia* 3. *n.* 33. Nihilomus D. Thoms 3. *part. quæst.* 82. *art.* 10. existimat hanc partem esse irrationabilem, Sylvester *verb. Missa* 1. *quæst.* 7. putat peccare mortaliter Sacerdotem simplicem, qui sine causa nunquam celebrat, sequitur Sotus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 1. *art.* 10. & Angelus *Missa*, *num.* 44. & Durand. dicit graviter peccare, quod puto probabilius, nec absolvendum, qui apud se statueret nunquam per totum annum sacrum facturum: videtur namque divini muneris, & officii contemptor, qui sine causa justa non sacrificat.

Quæres quoties per annum Sacerdos simplex sacrum facere debeat? Concil. Trident. *sess.* 23. *c.* 14. *de reformat.* ait: *Curet Episcopus, ut Presbyteri saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus Missas celebrent.* Dicendum tamen est, ne in mortalem culpam labatur debere aliquoties in anno sacrificare diebus saltem festis præcipuis, non tamen peccare mortaliter, qui aliquibus diebus festis præcipuis, non tamen judicandus est reus mortalis culpæ, qui aliquibus diebus festis etiam præcipuis, non sacrificat, dummodo aliquoties ter, quaterve saltem sacrificet in anno, Soarez *tom. tertio disputatione* 80. *sectione prima* Nugn. *in* 3. *part. D. Thomæ*, *quæstione* 82. *articulo* 10. ubi Ægidius de Coninch. *articulo* 2. *conclus.* 3. *numero* 206. Vasquez *in* 3. *part. disputatione* 232. *capite* 3. *numero* 5. & 11. Henriquez *libro* 9. *de Missa*, *capite* 23. §. 2. Graffis *decisione part.* 1. *lib.* 2. *capite* 93. *numero* 3. post alios Spin. *glos.* 3. *princip. num.* 63. *vers. sed quod*, post Navarrum *in manuali cap.* 25. *num.* 88. quibus accedit Ludovic. Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 1. *quæst.* 40. *art.* 7. *conclus.* 2. Reginald. *lib.* 29. *num.* 46. & 167.

21 Porrò curam animarum habentes per se, vel per alios quotidie sacrificare non tenentur, sed in omnibus diebus, quibus populus sibi commissus rem divinam audire debet. Tam crebrò tamen celebrare debent, ut numeri suo satisfaciant: iis namque incumbit Sacramenta ministrare, quæ populus tenetur suscipere: quamobrem diebus festis tenentur sacrificare per se, vel per alium, si fuerint legitimè impediti, argumento *capitis* 1. *de celebratione Missar.* Sotus *in* 4. *distinct.* 3. *quæst.* 2. *art.* 3. Azor. 1. *part. lib.* 10. *c.* 24. *vers. secundò quæritur*, Graffis *d. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 7. & Saa *verb. Parochus*, *n.* 4.

22 Possit ne Sacerdos Sacrum facere matutinis precibus nondum recitatis? Dico undecimò omissis hinc inde opinionibus Officium divinum, quamvis nullum habeat ordinem essentialem ad Missam, regulariter loquendo, non posse omitti sine peccato ante Missam solemnem, quæ dicitur diei, quod in choro à Sacerdotibus recitari solet. Imò nec ante Primam in eodem Choro recitatam, vel cantatam, ita Navarr. *in Latino*, *cap.* 25. *num.* 97. & *de oratione*, *notab.* 3. *numero* 49. 56. 78. Sylvester *verb. Hora*, §. 9. Medina *de oratione*, *quæst. de horis canon. recitan. dub.* 1. Henriquez *lib.* 9. *de Missa*, *cap.* 24. *num.* 7. Covarr. *lib.* 4. *variar. cap.* 19. *num.* 9. *in fine*, Sotus *de justit. lib.* 10. *qu.* 5. *art.* 4. & Soar. *tom.* 3. *disp.* 82. *sect.* 1. §. *ultimò*, ex antiqua consuetudine, quæ habet, ut Missa Tertiæ, seu Missa diei solemnis non dicatur nisi post matutinas preces, & post primam in Choro recitatam, atque ita erit mortale hujusmodi consuetudinem violare, quæ violatio cùm sit in gravi materia ad Religionem spectanti, & ad cultum divinum, non excusatur à mortali, quia competit bono communi, & bono regimini Ecclesiæ, ut publicus cultus Dei celebretur statutis temporibus, & debito ordine procedat quæ sunt intelligenda de iis Ecclesiis, in quibus ab antiquis temporibus servatur consuetudo recitandi in Choro divinum Officium. Secus ubi non viget talis obligatio, neque consuetudo; tunc enim cessante obligatione, & consuetudine potest fieri sacrum etiam solemne sine prævia recitatione Officii in choro. Quin etiam potest dari casus stante consuetudine prædicta recitandi priùs matutinum officium, ut omittantur preces matutinæ, & fiat sacrum solemne, modò vitetur scandalum, vel accedat causa gravis publica; eo quòd in eo eventu datur causa justa, & simpliciter in jure nullus est ordo inter Officium, & Missam.

Dico duodecimò recitationem privatam officii matutini, quod solvitur extra Chorum, non posse omitti, quin priùs solvatur ante Missam etiam privatam, nisi rationabilis causa excuset. Nam de se, & secundùm se est mortale, si invertatur ordo ex antiqua consuetudine, & prius celebretur, quàm preces matutinæ solvantur, Sylvest. *in verb. Missa* 1. §. 6. ubi dicit esse mortale, ex Hostiensi *in summa de celebratione Missarum*, D. Anton. 3. *p. tit.* 13. *c.* 4. §. 1. Angel. *verb. Missa*, *n.* 42. Palud. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 1. Navar. *in manuali*, *c.* 25. *num.* 83. & *de oratione*, *cap.* 3. *n.* 70. & *c.* 21. *n.* 30. Majolus *lib.* 5. *de irreg. cap.* 34. *num.* 1. Azor. *tom.* 1. *inst. moral. lib.* 10. *c.* 10. *qu.* 4. & *cap.* 28. *quæst.* 17. Durand. *lib.* 3. *de ritibus*, *c.* 24. Francolin. *in tract. de tempor. hor. can. c.* 24 & Graffis *decis. lib.* 2. *c.* 40. *n.* 5. ex eo, quia etsi non reperitur in jure aliquis ordo servandus inter preces matutinas, & Missæ sacrificium; attamen consuetudine inductum est, ut non fiat sacrum, nisi saltem soluto officio matutino sine laudibus. Juvat Missale Pii Quinti constituens ordinem inter Missam, & pensum horarum officii matutini, subdens non esse integrum hunc ordinem variare; traditurque in eodem Missali Missam dicendam recitato priùs officio matutino, quam sententiam abhinc annis quadraginta ferme in privatis scholiis cùm publicè hac de re in Academia Eborensi egissem, sequutus sum. 23

Nihilominus non esse mortale sacrificare prætermisso matutino officio etiam sine causa, est probabilius, Sotus *lib.* 10. *de justitia*, *quæst.* 5. *art.* 4. & *in* 4. *dist.* 13. *qu.* 2. *art.* 2. *ad finem*, ubi addit nec esse veniale, cùm non constet de præcepto aliquo, neque consuetudo urget graviter, sive sit particularis, sive generalis: esse autem veniale illam transgressionem, aut inversionem ordinis, est communis. Unde si ex aliqua rationabili causa fiat, nulla erit culpa, nimirum si instat hora sacrificandi, & tempus elabitur, vel populus, vel aliqua persona gravis expectat, Emmanuel Saa *verb. Missa*, *n.* 22. Lessius *lib.* 2. *de justitia*, *tom.* 1. *c.* 37. *notab. ultimo*, Aragonius 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 2. *dub.* 5. dicens priorem sententiam esse falsam, Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *qu.* 2. *punct.* 10. §. 30. ubi hanc partem vocat probabilem, & ut veram docet Suarius *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 82. *sect.* 1. §. *secunda sententia*, & *tom.* 2. *de Religione*, *lib.* 4. *cap.* 24. Graffis *suprà dict. num.* 5. quamvis priorem sententiam mordicus teneat, sed fallitur, quia nec consuetudine introductum est, neque est præceptum obligans sub mortali singulos Sacerdotes priùs recitare pensum matutinum, quàm sacrificare Soar. *dict. disp.* 82. *sect.* 1. suprà, & alii, quos referens sequitur Henriquez *de Missa*, *lib.* 9. *cap.* 24. *n.* 7. & Toletus *lib.* 2. *summæ*, *c.* 1. Favet magis per se reperiri ordinem expressum inter matutinas preces, & reliquas 24

horas

horas canonicas, quàm inter matutinum, & Missæ sacrificium; sed solvere horas minores priusquam matutinum, non est culpa mortalis ex objecto: ergo multo minus erit mortale sacrificare sine matutinis precibus recitatis, cùm officium, & sacrificium non habeant inter se ordinem. Soar. *d. sect.* 1.

25 Quæri etiam potest, an possint Sacerdos extra sacrificium Missæ, bis in die communicare? Dico decimotertiò non esse licitum. D. Thom. 3. *p. q.* 80. *art.* 10. *ad* 4. Tabiena *verb. communio*, §. 15. Cardin. *in c. quotidie*, *n.* 3. *de consecrat. dist.* 2. summa confessorum *lib.* 3. *tit.* 24. *quæst.* 120. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 2. Henriquez *lib.* 8. *de Eucharista*, *c.* 53. *num.* 5. *litera V.* ex ea ratione, quia est memoriale mortis Christi qui semel mortuus est, & colligitur ex *c. consuluisti, de celebratione Missarum*. Idem probatur ex consuetudine universali totius Ecclesiæ, id prohibens sub præcepto, præsertim, si sumpsit ablutionem, nisi simul duas particulas hostiæ post breve intervallum ante ablutionem accipiat.

Quale peccatum sit omittere orationes, quas Sacerdos dicere solet, dum se vestit ad sacrificandum? Esse mortale ommittere hujusmodi orationes voluntariè, & sine causa, tradit Navarrus *de celebrat. Missarum*, *lib.* 3. *cons.* 2. sequitur Graffis *decis. lib.* 2. *c.* 41. *num.* 10. quam sententiam Navar. *ubi suprà*, *& in manuali*, *cap.* 25. *n.* 73. dicit probabilem Azor. *inst. moral.* 1. *part. lib.* 10. *cap.* 29. *vers. quintò quæritur*: ex ea ratione, quia omittitur consuetudo Ecclesiæ in re gravi, & usu receptum est, ut hujusmodi preces recitentur, quod intelligit Navarrus *in duobus tantùm casibus*, quando Sacerdos scilicet orationes omitteret ex contemptu, glossa *in c. quis autem*, *distinct.* 10. Secundo quando omitteret omnes absque contemptu, sed scienter, deliberatè, & sine causa; secus si per inadvertentiam, aut oblivionem, aut si unam, vel alteram omitteret deliberatè sine contemptu, ex parvitate materiæ omittens excusabitur à mortali.

Nihilominus dicendum est, secluso contemptu non esse plus quàm veniale, illas omittere sine causa, quia regulæ Missales non obligant ad mortale, nisi ratione contemptus, & magis consulunt, ut dicantur, nec sunt præcepta, sed instructiones quædam doctrinales. Accedit Sacerdotes aliquos, ac viros religiosos etiam doctos non solere dicere has orationes, sed vel nullas recitant, vel loco illarum dicunt Psalmum quinquagesimum, & loco hymni trium puerorum recitant, *Te Deum laudamus*, vel alium Psalmum pium: quare harum precum omissio quæ ante, vel post sacrificium Missæ dicuntur, non est mortalis, ita Cajetanus *in summa, verb. horæ canonicæ*, *cap.* 2. Zerol. *in praxi Episcopali*, *verbo Missa*, 2. §. 8. *vers. respondetur.* Suar. *in* 3. *part. disput.* 82. *in principio*, ubi citat Innocentium *lib.* 1. *cap.* 47. de hoc mysterio dicens debere celebrantem præmittere quosdam Psalmos, & orationes; addit tamen Suar. hoc non esse præceptum, sed consilium. Unde omittere illas orationes, sine causa, non erit mortale, quod etiam vult Henriq. *lib.* 9. *de Missa*, *cap.* 24. *in fine*, *& in commento lit. Q.* & Fr. Emmanuel *in summa verb. Missa*, *cap.* 244. *conclus.* 12. *in novissima editione, ad finem.*

---

§. VIII.

De Sacrificio Missæ, ac de ejus valore, nec non de indumentis, ac paramentis necessariis ad sacrificandum.

EPITOME.

1 *Quæ bona, & quanta proficiscantur ex sacrificio Altaris?*
2 *Quomodo corpus Domini sub speciebus contentum sit Sacrificii materia?*
3 *Sacrificium Missæ an idiomate materno recitari debeat, & unquam fuerit?*
4 *Missæ sacrificium per varias similitudines sacrificiorum natura, & legis tempore figuratum est.*
5 *Missæ sacrificium non solùm est commemoratio oblationis cruentæ in Cruce, sed etiam est oblatio & sacrificium simul. Item est sacrificium propitiatorium.*
6 *An oblatio incruenti sacrificii sit eadem, quæ fuit cruenti?*
7 *Missa unde dicatur, & acceptiones variæ Missæ?*
8 *Missæ nomen est antiquissimum, & an sit nomen Latinum, aut Hebraicum?*
9 *In qua actione consistat ratio sacrificii?*
10 *In Missa triplex est opus, unum à Christo, secundum ab Ecclesia, tertium à Sacerdote.*
11 *Missa quamdiu in toto Orbe habita fuerit pro sacrificio?*
12 *Missa cur non statim omnia à Deo impetret?*
13 *Sacrificium Missæ an faciat ex attrito contritum.*
14 *Dicitur impetratorium, & cur? dicitur propitiatorium, expiatorium, satisfactorium, & meritorium?*
15 *Missæ effectus an sit incertus, & infinitus?*
16 *Missæ fructus quotuplex est, & an æqualiter participetur ab eis, pro quibus offertur sacrificium.*
17 *Offerentes in oblatione quæ formaliter pertinet ad sacrificium, quot sunt?*
18 *Solus Sacerdos ritè ordinatus hoc sacrificium offerre potest.*
19 *Privati offerentes fructum sibi ex opere operato respondentem nequeunt aliis applicare.*
20 *Sacerdos mereri, satisfacere, & impetrare potest ex opere operantis per hoc sacrificium.*
21 *Pro Catechumenis, & pro infidelibus non excommunicatis offerri potest; secus pro excommunicatis majori excommunicatione.*
22 *Missa pro hæreticis an indirectè offerri possit, & pro gentibus, & pro quibus offerri non potest?*
23 *Quæ vestimenta deputavit Ecclesia, quibus Sacerdotes uterentur in hoc sacrificio, & an debeant esse benedicta?*
24 *Vestium singularum significatione per ordinem ad Sacerdotem, & ad Christum Dominum.*
25 *Sacerdos quando peccet sacrificando sine vestibus deputatis?*
26 *Sacerdos an peccet sacrificando sine calceis, vel cooperto capite?*
27 *Ornatus Altaris qualis esse debeat, & an pallæ requirantur benedicta, & quot debeant esse ultra corporalia?*
Corporalia à quibus lavari debeant? idid.
28 *Uti corporali immundo, vel purificatorio, vel Calice est mortale secundùm aliquos.*
29 *Lumen ex cera, an ex sevo, an ex oleo dum sacrificatur necessarium sit?*

1 Per hoc sacrificium Missæ fit divini cultus reparatio, humanorum defectuum restitutio, pœnæ mortuorum mitigatio, beneficii redemptionis frequens recordatio, denique Angelis lætitia. Ratio, quia hoc sacrificium fuit institutum à Christo Domino in ultima Cœna, & sacrificare est cœnare cum Christo Domino, de qua Chrysostom. *homilia* 83. *in Matth.* ibi: *Hæc est illa mensa, & minus nihil habet: non enim illam Christus, hanc verò homo perficit, verùm hanc ipse quoque.* Consonat Gregor. *in homil. Paschal.* & refertur *in cap. quid sit sanguis, de consecrat. dist.* 2. ibi, *Calix, quem Sacerdos Catholicus sacrificat, non est alius, nisi ipse, quem Dominus Apostolis tradidit, quia licèt multis locis, & innumeris diebus consecretur corpus* Chris-

Christi, non sunt multa corpora Christi: ita non sunt multi calices, sed unum corpus Christi, & unus sanguis cum illo, quod sumpsit in utero Virginis, & quod dedit Apostolis.

Ex quo apparet quanta sunt bona, quæ proveniunt ex sacrificio Missæ sacrificantibus, & quanta mysteria in hoc sacrificio continentur; in quo unicus filius Dei Summus Sacerdos offert se pro genere humano. Patri Æterno. August. *lib.4.de Trinitate*, c.14. *Quis*, inquit, *tam justus, & sanctus Sacerdos, quàm unicus filius Dei? Quid tam congruenter offerretur pro hominibus, & ab hominibus, quàm caro? Et quid tam aptum huic immolationi, quam caro mortalis. Quid tam mundum pro vitiis mortalium, quàm caro nata ex utero virginali? Et quid tam gratè offerri, & suscipi potest, quàm caro sacrificii nostri, corpus effectum ipsius Sacerdotis nostri.* Juvat.Conc. Trid.*sess.22.c.2.* his verbis: *Docet sancta Synodus sacrificium istud verè propitiatorium esse: hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit.* Nam fructus oblationis cruentæ, quam in Cruce obtulit Dominus, per hanc uberrimè percipiuntur. Quare meritò dicere possumus cum Apostolo *ad Rom.* 5. ibi, *Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis donabit?*

2 Quæri potest, an corpus Domini sub speciebus contentum sit materia sacrificii? Respondetur affirmativè, quia est res, hostia, & victima, quæ offertur, quæque incruentè immolatur. Potest etiam dici commodè ipsas species panis, & vini, quatenus Christi corpus, & sanguinem continent, esse materiam sacrificii oblatam Deo. Irenæus *lib4.cap.*32.probat, dicens Ecclesiam offerre Deo sacrificium ex creaturis, hoc est, ex pane, & vino: confert Cypr. *lib.* 2. *Epist.* 3. *& Epist.* 63. concedens Christum Patri obtulisse calicem vino, & aqua mixtum. Idem docet Fulgent. *de Fide ad Petrum, c.* 19. quos referens sequitur Azor *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 18. *q.* 5. dicens corpus Domini sub speciebus contentum esse materiam sacrificii: nec obstat corpus, & sanguinem Domini, dum sunt in hoc sacrificio non cadere sub sensus: quia satis est species panis, & vini, quæ continent corpus, & sanguinem Domini, esse res visibiles, & sensibus subjectas. Atque ita cùm ad Sacrificium requiratur, esse quid externum, & quod sensibus percipi possit, & sit ad esum, & ad potum, quodque factum fiat, & certam aliquam in se ipso mutationem patiatur, & Deo offeratur per legitimum ministrum certis ceremoniis adhibitis ad aliquid impetrandum à Deo, vel ad gratias Deo agendas pro beneficiis acceptis, vel ad expianda, & delenda peccata quæ omnia conveniunt Missæ sacrificio, non est dubium esse verum sacrificium, cùm in eo reperiatur substantia panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi per Sacerdotem conversa ejusdem Christi verbis prolatis ab ipso Sacerdote; sufficitque ad sacrificium si ejus materia mutetur aliqua consecratione, quod fit in Missæ sacrificio in pane, & vino, dum mutantur re ipsa in corpus, & sanguinem Christi, & incipit vi conversionis esse sub specie panis, & vini, cùm antea non esset, ita communiter Doctores.

3 Ambigi etiam potest, an Missæ sacrificium debeat offeri lingua vulgari? Conc. Trident. *sess.* 22. *cap.* 8. de sacrificio Missæ verba faciens, sic ait; *Et si Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebretur.* Et infrà *in eodem cap. mandat sancta Synodus pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & festis.* Unde constat non esse Missam faciendam vulgari lingua; quod etiam Gregorius septimus ante annos quingentos Duci Bohemiæ petenti totius suæ gentis nomine, ut vulgari lingua sacrum fieret, respondit *lib.* 7. *sui Registri*, in Epistola ad eum missa per hæc verba: *Quia verò*, inquit, *nobilitas tua postulavit, ut secundùm Sclavonicam linguam apud vos divinum Officium celebrari annueremus, scias nos huic petitioni tuæ nequaquam satis posse facere, & hoc nempe sæpe volventibus liquet non immeritò sacram Scripturam Omnipotenti Deo placuisse, quibusdam locis esse occultum, ne si ad liquidam cunctis pateret fortè vilesceret, & pateret despectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem induceret.* Ita Romanus ille Pontifex. Atque ita hanc partem tuetur Azor. 1. *part. instit. moral. lib.* 8. *cap.* 26. *quæst.* 6. *vers. verum enimverò, ad medium*, & Bellarmin. *lib.* 2. *de Missa, cap.* 11. *in principio, & in fine, vers. sexto*, accedit, ubi parvi facit argumenta contraria.

Porrò Missæ sacrificium tempore naturæ, ac Legis figuratum fuit per varias sacrificiorum similitudines. 4
In primis figuratum fuit in sacrificio Melchisedech, ut docent Patres tam Græci, quàm Latini Clemens Alexandrinus *lib.* 4. *Stromat.* Cyprian. *lib.* 2. *Epistola* 3. D. Hieronymus *in Epistola ad Evagrium*, Ambrosius *de Sacrament. lib.* 5. *c.* 1. *de iis, qui mysteriis initiantur, c.* 8. Eusebius *lib.* 5. *de demonstrat. Evangel. cap.* 3. Theodoret. *quæst.* 63. *in Genesim, & in Psalm.* 109. Augustinus *in Psalm.* 33. *& lib.* 17. *de Civitate Dei, cap.* 20. Quare hæretici falsò contendunt asserere Missæ sacrificium in sacrificio Melchisedech, nequaquam fuisse typicè adumbratum, eo fundamento, quòd Melchisedech ex domo sua panem, & vinum non adduxerit, nisi ad reficiendos milites Abrahæ redeuntes ex bello victores, quod etiam docuit Josephus *lib. antiquitatum, cap.* 18. Quorum argumenta Sanctorum Patrum testimonio omnino evanescunt, ut videre est apud ipsos Patres suprà citatos.

Non est tamen diffidendum Melchisedech, uti Regem potentem, ac divitem protulisse panem, & vinum ad reficiendos Abrahæ milites redeuntes ex bello fatigatos: attamen non est negandum Regem primò panem obtulisse, & vinum Omnipotenti Deo, ut constat ex verbis illis Genesis 14. *Erat enim Sacerdos Dei altissimi.* Ex quo patet Melchisedech non solùm esse Regem, sed etiam Sacerdotem: & ideo sequitur, *Proferens panem, & vinum*, quasi diceret Moses: *Sacerdos erat Dei, vinum, & panem offerre solitus.*

Fuit item figuratum Missæ sacrificium à *Malachia* 1. in illis verbis: *A Solis ortu usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda*, ut apertè docet Concil. Trident. *sess.* 22. *cap.* 1. his verbis. *Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nulla in dignitate, aut malitia offerentium inquinari potest: quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in Gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit.* quo nihil clariùs dici poterat. Et infrà pergit sancta Synodus in hunc modum. *Hæc denique illa est, quæ per varias sacrificiorum naturæ, & legis tempore similitudines figurabatur, utpote, quæ bona omnia per illa significata vel ut illorum omnium consummatio, & perfectio complectitur.* Sic ibi.

Ad hæc Missæ sacrificium non solùm est commemoratio oblationis cruentæ in Cruce, sed simul est 5
etiam oblatio, & Sacrificium. Est enim in Missæ sacrificio hostia, quæ Deo offertur, & is, qui offert, & actio, qua hostia offertur à Sacerdote, Concil. asserit hostiam esse eandem, quia est corpus Domini: offerens principalis est idem, quoniam Christus, qui moriens in Cruce se obtulit tunc, nunc quotidie se offert Patri, eo quòd Sacerdotes Christi Domini jussu, institutione, & nomine quotidie offerant: est ergo prin-

principalis Sacerdos Christus, Sacerdotes reliqui veri sunt ministri Christi ad sacrificium peragendum, & offerendum. In eo tamen differt oblatio sacerdotalis, quæ Christus per suos Sacerdotes se quotidie incruentè offert Patri, ab ea quæ fuit facta olim in Cruce: hæc autem in Cruce facta fuit semel, & in Cruce Christus se ipsum revera obtulit: incruentè tamen quotidie replicatur, hoc est, in Missæ Sacrificio, in quo non per se ipsum offert, sed per Sacerdotes, quibus dedit potestatem sacrificandi, & offerendi. Azor. *instit. moral.* 1. *part. lib.* 10. *c.* 18. *ad finem*, §. *sciendum est*, Suar. *tom.* 3. *disp.* 79. *sect.* 1. & prius *disp.* 77. *sect.* 2. ubi ex Concil. Trident. *sess.* 22. *c.* 1. docet Christum Dominum in nocte Cœnæ Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituerat, præcepisse per hæc verba, ut offerrent: *hoc facite in meam commemorationem.*

Esse sacrificium propitiatorium sacrificium Missæ, ostenditur ex testimoniis sacræ paginæ, *Job. cap.* 1. vivendo in lege naturæ quotidie pro peccatis filiorum suorum sacrificabat Deo. Quinimò legitur *Job ultimo* jussisse Deum ipsum ut amici Job sacrificarent pro peccato suo, quæ sacrificia erant figuræ Sacrificii Missæ. Accedit Sacrificium Missæ excellere cæteris Sacrificiis legis naturæ, ac scriptæ, ut probat Augustinus *quæst.* 58. *in Leviticum*: illis ait sacrificiis unum hoc sacrificium significabatur, in quo vera fit remissio peccatorum, à cujus Sacrificii sanguine in alimentum sumendo non solùm nemo prohibetur, sed ad bibendum potiùs omnes exhortantur.. Confert Apostolus *ad Hebræos* 5. sic dicens: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccato.* Suffragantur, Jacobus *in Liturgia: offerimus*, inquit, *incruentum sacrificium tibi pro peccatis nostris, & ignorantiis populi.* Origenes *Homilia* 13. *in Leviticum*, sic loquitur de Missæ Sacrificio: *Ista est*, inquit, *commemoratio sola, quæ propitium facit Deum hominibus*, Ambrosius *lib.* 1. *de officiis*, *c.* 48. loquens de Eucharistia: *Offert*, inquit, *Christus se ipsum, quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat.* Beda *lib.* 4. *Historiæ gentis suæ, cap.* 22. *Sacrificium*, ait, *hoc salutare ad redemptionem valet animæ, & corporis sempiternam.* Denique Cyrillus *Catechisi* 5. *mystagogica*, appellat Eucharistiam hostiam propitiationis, & postea addit: *Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, ut & nobis, & illis eum, qui est benignissimus, propitium reddamus.* Quibus omnibus satis liquet sacrificium Missæ esse propitiatorium, & efficacissimum ad remittenda peccata.

6 An oblatio sacrificii cruenti sit eadem, quæ est incruenti? Responde negativè: nam quamvis in Missæ sacrificio sit hostia, quæ Deo offertur, & is qui offert, & actio, qua hostia offertur à Sacerdote, & hostia sit eadem, quia est corpus Domini, offerens principalis sit idem, eo quòd idem Christus, qui tunc se obtulit in Cruce, & nunc etiam in Missa Patri se offert quotidie, eo quia ipsius Christi Domini jussu Sacerdotes quotidie offerunt, & Christus Dominus uti principalis Sacerdos, & reliqui Sacerdotes, uti veri ipsius Ministri sacrificant, & offerunt Ecclesiæ authoritate consecrati, actio tamen instrumenti, & administri est eadem, quæ causæ principalis; ac propterea oblatio sacerdotalis non differt ab ea, imò est eadem, quæ Christi se quotidie per suos Sacerdotes incruentè patri offerentis: attamen non est eadem, quæ facta fuit à Christo in Cruce moriente, cùm in Cruce oblatio facta fuit semel seipsum offerendo, nunc autem in sacrificio Missæ non per se ipsum offert, sed per Sacerdotes, ut dictum est, Azor. *ubi suprà*, licèt aliquo modo offerat actu Soarez *infrà disp.* 77. *sect.* 1. *vers. dico secundò.*

Non differt tamen Missæ sacrificium à Sacrificio incruento, quod Christus obtulit in Cœna secundùm speciem, aut essentiam, quia conveniunt essentialiter hæc duo sacrificia; primò in materia oblationis, deinde in re principaliter oblata, præterea in forma, seu actione per quam fit oblatio, denique in offerente principali; distinguitur tamen numero, & quibusdam conditionibus accidentalibus, quia in Cœna oblatus est Christus mortalis; nunc verò offertur immortalis, & gloriosus. Suar. *tom.* 3. *disp.* 77. *sect.* 1. *vers. dico ergo primò*, ubi hac de re plenè, & *vers. dico secundò*, ubi addit nostrum sacrificium convenire cum sacrificio Crucis in re oblata; differre tamen in actione, & ritu sacrificandi, quod probat ex Concilio Tridentino *sess.* 21. *cap.* 2. dicente ibi, *In divino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in Ara crucis semel se ipsum cruentè obtulit.* Et infrà. *Una enim, eademque hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.* Hæc ibi. Differre autem numero hæc sacrificia, ex eo ostenditur, quia, quæ in actione consistunt, si diversis temporibus fiant, & à diversis causis, & in diversis locis, opus est, ut numero distinguantur: atque ita non sufficit, ut res principaliter oblata sit eadem numero quoad substantiam, ut hæc sacrificia non distinguantur numero: imò potiùs in nostro casu, & Sacrificio plures Missæ sunt Sacrificia numero diversa: unde multo fortius inter sacrificium Cœnæ, & sacrificium nostrum datur distinctio numerica. 7

Missa unde dicatur controversia est? Autumant hanc vocem aliqui esse Græcam, sed sine fundamento, inter quos Covarr. *lib.* 4. *variar. cap.* 22. cum Alciato id tradit; nam Græci, quod nos dicimus *Missam*, illi dicunt *Liturgiam*, vel *synaxim.* Alii ferunt esse vocem Hebræam à verbo *Missac*, quod oblationem voluntariam significat, ita Pamelius *in præf. ad Latinas, & in scholiis ad Tertull. lib. de oratione, in principio*, & Democares *tr.* 2. & 4. *de sacrificio Missæ.* quæ opinio est probabilis. Alii denique volunt hanc vocem *Missam* esse Latinam à verbo *mitto*, de qua Lindan. *lib.* 4. *Panop. cap.* 3. Bellarm. *lib.* 2. *de Missa, cap.* 1. Azor. *part.* 1. *instit. moral. lib.* 10. *cap.* 8. *in principio*, *vers. quæres quid Missa*, Henriquez *lib.* 3. *de Missa, cap.* 10. §. 3. *vers. vox Missa est planè Latina*, quia dicitur sic apud fideles, eo quòd per consecrationem mittitur nobis Christus à Patre, per oblationem autem, aut consumptionem nos iterum Christum ad Patrem transmittimus per manus Angeli, & Sacerdotis, ut in Canone Missæ dicitur: *Jube hæc perferri per manum Sancti Angeli tui in sublime altare tuum.* Idem tenet Innoc. *lib.* 3. *de hoc mysterio, c.* 12. & Bonaven. *opusculo de mysterio Missæ.*

Item apud fideles in sacrificio Altaris duplex Missa vocatur: altera usque ad oblationem, in qua catechumeni admittebantur, cujus meminit Concil. Carthag. IV. *Can.* 84. Concil. Illerden. *Canon.* 4. Alcuin. *de offic. Eccles. cap. de Missa.* Et in fine hujus Missæ catechumenorum, Diaconus alta voce clamabat: *Ite, Missa est*, quibus verbis ab Ecclesia excludebantur, & dimittebantur Catechumeni, pœnitentes, Energumeni, hæretici, Judæi, & Gentiles, quibus non erat integrum interesse consecrationi corporis, & sanguinis Domini: proinde dimettebantur hoc verbo, *Ite, Missa est*, quasi diceret Diaconus, abite foras, seu licet vobis abire: nam supradicti ex præcepto Ecclesiæ ad id usque tempus cogebantur interesse. Altera Missa Christianorum ab Offertorio incipiebat, ad finem cujus in diebus festis, quibus canitur *gloria*, dicitur, *Ite, Missa est*, ut tradunt præallegati, quibus acedit Durandus unà cum aliis modernis, *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 4. & 5. *de ritibus Ecclesiæ Catholicæ.* Adde placere quibusdam per hæc verba, *Ite, Missa est*, in fine Missæ prolata significari adstantibus, quòd Missa jam est ad Deum oblatio: ideo *Abite.*

De

De hac Missa fidelium, quæ incipit ab offertorio, & durat usque ad finem, loquitur Ambros. *lib. 5. Epist.* 33. in hunc modum: *Dimissis Catechumenis, Missam Sacramentorum facere cœpit.*

8 De antiquitate autem, & usu hujus vocis Missa in Ecclesia Latina legitur in Concilio Carthaginensi II *Canon.* 3. Carthaginensi IV. *canon.* 84. Milevit. *cap.* 12. Vasen. *cap.* 3. ubi etiam distinguitur Missa publica à privata; de ejus antiquitate etiam locutus est Ambrosius *ubi suprà Epistola* 33. deinde apud Augustinum *sermone* 91. *de tempore*, & *sermone* 251. in lectione ait, quæ nobis ad Missas legenda est audituri sumus. Eadem vox reperitur in Cassiano *lib.* 3. *de institut. Monachorum*, *cap.* 11. & legitur idem nomen *Missa* in Epistolis Romanorum Pontificum, qui ante Sylvestrum primum Romanæ eclesiæ præfuerunt, nimirum in Epistolis Alexandri primi, Telesphori, Soteris, & Fabiani, ut docet Durantus *de ritibus Ecclesiæ*, *lib.2.cap.6.n.6.*

9 Quæritur deinde, in qua actione consistat ratio sacrificii, & natura? Responde non consistere in iis actionibus, ex quibus constat Missa catechumenorum, quia quicquid agitur, in eo est ipso sacrificio prius, & ad populum instituendum, & erudiendum spectat. Unde quamvis panis, & vinum offerantur Deo ante consecrationem, non est tamen ea oblatio Sacrificium Missæ, quoniam nondum panis, & vinum in corpus, & sanguinem Christi sunt conversa. Sola autem consecratio utriusque speciei cum ordine ad sumptionem est de essentia hujus sacrificii, Soarez *tom.* 3.*in* 3.*partem*, *disp.*75.*sect.*6.*pag.*977. & consecratio hæc prout complectitur transubstantiationem panis in Christi corpus, & separationem accidentium a substantia, est essentialis.

10 Præterea triplex in Sacrificio Missæ opus reperitur, unum à Christo Domino, secundum ab Ecclesia, tertium à Sacerdote, qui immolat. Christus Dominus offert, ut Sacerdos superior, & principalis; Ecclesia offert per suum publicum ministrum, nempe per Sacerdotem, & tamquam communitas quædam per Sacerdotes legitimos ad sacrificandum electos offert hostiam immaculatam: ipse verò Sacerdos offert per potestatem offerendi, ut proximus minister, Soarez *tom.*3.*in* 3.*p.disp.* 77.*sect.* 1. Azor *instit.moral.part.*1.*lib.*10.*cap.*20.*vers. secundò quæritur.* ex quibus constat Missam esse maximum, ac verissimum sacrificium, quod offertur in toto Orbe terrarum, ut etiam fatetur impius Lutherus *in lib. de captivitate Babylonis*, *cap.*1. Missa, inquit, creditur passim esse Sacrificium, quod offertur Deo: idem fa-
11 tetur Calvinus *lib.*4.*Instit.c.*18. §. 1. Pestilentissimo, inquit, errore Satan totum penè Orbem obcæcavit, ut crederet Missam Sacrificium, & oblationem esse adimpetrandam remissionem peccatorum. Idem constat apud Latinos, qui diversis temporibus exposuerunt Missæ substantiam, & de ea latè egerunt, nimirum Isidorus, Amalarius, Walfridus, Rupertus, Innocentius III. Bonaventura, & alii asserentes Missam semper fuisse eandem. Et apud Græcos notum est de Missæ Sacrificio tractasse Maximum Monachum, Germanum Constantinopolitanum, Simeonem Thessalonicensem, & alios affirmantes Missam habitam fuisse pro sacrificio, Bellarminus *lib.*1.*de Missa*, *cap.* 22.

12 Cur ergo Missa non statim à Deo omnia impetret? Respondetur Missæ Sacrificium pro peccatoribus oblatum impetrare sine dubio novum, ac certum auxilium divinum, ut peccatores ad pœnitentiam moveantur: illud autem secundùm hominum dispositiones non semper idem operari. Si enim homo pro quo offertur Missa, est dispositus ad contritionem ex vi novi auxilii conteritur; secus si non est dispositus pro quo Missa offertur: tamen semper sine dubio juvatur a Sacrificio Missæ. Idem clariùs apparet, quando fit Missæ Sacrificium ad consequendum bona temporalia, quæ non impetrantur, vel quia non sunt utilia poscentibus ad æternam salutem, vel quia sunt indigni pro quibus sacrificium offertur, ut illa temporalia capiant, item aliquando sunt multo majora hominum demerita, quam ut Deus una, vel altera Missa placari possit, Coninch *de Sacram. qu.* 83. *art.* 1. *dub.* 8. *n.* 143. & *seq.*

Ex dictis sequitur infectum peccato mortali, si pro 13
eo Missa offeratur, non propterea fieri ex attrito contritum, ut falsò dixit Catharin. *in opusc.de Sacrificio Missæ*, & *Epistola ad Hebræos*, *cap.*10. quia non semper impetrantur per Sacrificium Missæ bona temporalia; ergo multo minus bona spiritualia: aliquando tamen per hoc sacrificium impetrabitur pœnitentiæ donum a Deo, quo peccator pro quo fuit oblatum, excitatus sua peccata abhorreat, & detestetur, qui antea de peccatis non dolebat.

Hoc tamen non tollit sacrificium Missæ dici impe- 14
tratorium, propitiatorium, expiatorium, satisfactorium, & meritorium. Est impetratorium impetrans omnia genera beneficiorum, figuratumque fuit in testamento veteri; ubi hostiæ non solùm pro delicto, sed etiam pacificæ, tum pro actione gratiarum; tum denique votivæ pro beneficio aliquo impetrando, *Levit.* 7. & David 2. *Regum cap. ultimo* obtulit pacifica pro peste fuganda, & exauditus est. Item Onias obtulit salutarem hostiam pro vita temporali Heliodori, & obtinuit 2.*Machab.* 3. Quocirca secundùm Augustin. *lib.*1.*contra advers.legis Prophet.cap.*20. & secundùm Leonem *sermon.*8.*de passione Domini*, omnes differentiæ hostiarum veterum una Eucharistiæ oblatione continebantur. Confert Cyrillus Hierosolymitanus *Cathechesi* 5. *mystagogica*, ibi *obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate Mundi, pro Regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis & afflictis, & in summa pro omnibus, qui egent auxilio.*

Unde ostenditur hoc sacrificium per modum impetrationis prodesse ad quævis beneficia mediatè, vel immediatè impetranda, quæ aliqua ratione pertinent ad salutem animæ promovendam; probatur, quia orationes ad hæc impetranda habent vim, estque sacrificium Missæ efficacissimum genus orationis institutum a Christo; ut per illud omnia à Deo impetremus faciliùs; ac propterea voluit nos id in sua persona offerre, consonat Concil. Trident. *sess.*22.*cap.*2.& *Canon.*3. Ægid. *qu.*83. *de ritu ven. Sacramenti*, *art.* 1.*dub.*7.*n.*114. Quinimò ex eo quòd offertur immediatè in persona Christi habet vim mirificam ex ejusdem institutione, ut iis pro quibus offertur varia à Deo impetret, idque præter omnem dignitatem, & meritum offerentis proximè.

Est item propitiatorium, ut patet ex *Lucæ* 22. & *Matth.*26. ut dicitur sanguis Christi effundi, sive offerri Deo in remissionem peccatorum, quod valet idem quod propitiatorium. Item habet vim satisfaciendi pro peccatis, cùm sit actus virtutis religionis perfectissimus: proinde habet virtutem satisfaciendi omnem, merendi, ac impetrandi, quam habent reliqui actus virtutis, meritorium tamen est hoc sacrificium, quatenus justis impetrat gratiæ incrementum, impetrando specialia Dei auxilia, quibus justus in bonis operibus se exerceat, & uberiorem gratiam consequatur. Non tamen hi effectus existunt in omnibus sacrificiis, quia id sacrificium pro mortuis, quibus sacrificans non impetrat mortalis culpæ remissionem, extinguit tamen ex toto, vel ex parte pœnas culpis debitas à justis, est communis fermè Doctorum, quia hoc sacrificium, sicut & sacrificium Crucis ex se est maximè satisfactorium, Azor 1. *part. instit. moral. d. lib.*10.*cap.*20.*vers.quintò quæritur*, ex D. Thomas 3. *part.qu.*79.*art.*5. Coninch *d.qu.*83.*art.*1. *dub.* 8. *conclus.* 4. *n.* 141. Imò si offeratur pro vivis existentibus in

in mortali, nunquam remittitur pœna pro culpis jam remissis, Henriquez tamen *lib. 9. de Missa*, *cap. 18. n. 7.* credit hunc effectum reviviscere per justificationem peccatoris, sed hoc est incertum, ut ait Coninch. *ibidem dict. dub. 8. concl. 5. n. 145. vers. resp. primò, ad finem*, & negat Soarez *disp. 79. sect. 10. fin.*

Dubitatur tamen, an Missæ effectus sit incertus, & infinitus? Dicendum est nullo modo posse dici hoc sacrificium habere efficaciam quasi possit actu immediatè impetrare aliquem effectum infinitum, qui tantum valeat singulis, quando pro multis offertur, ac quando pro uno, Emmanuel Saa *verb. Missa*, *n. 43.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. c. 20. vers. secunda sententia*, quæ est veterum Theologorum communiter recepta. Nec obest dicere hoc sacrificium secundùm se, & prout à suo principali offertur, esse infinitum in ratione sacrificii, atque adeò infinitum habere valorem, ratione cujus posset esse infinitè meritorium, & satisfactorium: quia de facto nulla est in eo satisfactio, nullumvè meritum, ut est opus Christi, sed sola impetratio, nam considerato Christo Domino nunc per proprium actum suæ voluntatis, & intellectus offerente, simul cùm Sacerdote actio Christi solùm ratione status personæ non potest mereri, aut satisfacere cùm jam Christus sit extra statum merendi, vel satisfaciendi pro nobis.

Quare dicendum est effectum ex opere operato, quem potest conferre hoc sacrificium, esse finitum intensivè, quia hic effectus mensuratur non ex infinitate sacrificii, sed ex promissione Christi, & ex institutione, per quod tamquam per instrumentum ejusdem Christi applicetur nobis satisfactio sui sacrificii cruenti. Quin etiam hoc sacrificium in persona Ecclesiæ dum offertur habet effectum ad impetrandum, quia valor hic fundatur in sanctitate Ecclesiæ, quæ est finita, igitur & valor hic est finitus, & potest crescere, & minui, quo in Ecclesia fuerint sanctiores, qui valor dici potest meliùs ex opere operantis, ut vult Soar. *tom. 3. disp. 79. sect. 12.* quamvis ex opere operato, & respectu Sacerdotis, vel cujuscumque alterius offerentis privati est hic valor finitus intensivè, ut est ex opere operantis, tum quoad meritum, tum quoad satisfactionem, non enim Sacerdos meretur nisi unum, aut alterum gradum gratiæ, nec delet nisi certam pœnam, & finitam, Azor. *d. lib. 10. cap. 21. qu. 1. vers. altera est*, eo quia quod finitum est, si dividatur in multos, minus in singulis est, quàm si in unum tantummodo conferretur.

Quare Missa pro pluribus oblata quatenus est satisfactoria, minus prodest singulis, sive ipsi quoque offerant, sive non, Azor *supra cap. 21. in principio.* Similiter Missa, ut est impetratoria pro pluribus oblata, minus prodest singulis, quàm si pro uno offeratur, Azor *suprà litera C.* Coninch. *dict. quæst. 83. art. 1. dubio 10.* post Sylvestrum *verb. Missa*, ubi tamen addit hoc Sacrificium pro multis oblatum tantum prodesse singulis, quantum si pro uno offerretur, quando scilicet per se moverunt Sacerdotem ad celebrandum; nam tunc singuli offerunt, & ex consequenti tot sunt oblationes, quot sunt illi pro quibus offertur. Nihilominus quamvis hoc sacrificium habeat in se absolutè dignitatem infinitam, & quasi infinitam virtutem, semper tamen habet effectum determinatum, & minus valet singulis oblatum pro pluribus, quàm pro paucioribus ita D. Thomas *in 4. dist. 45. quæst. 2. art. 5. quæstiuncul. 2. ad 2.* Coninch. *d. dub. 10. vers. quarta sententia.*

16 Quid de fructu Missæ quotuplex sit, & an æqualiter participetur, ab iis pro quibus offertur sacrificium? Triplicem esse fructum respondetur, generalem scilicet, specialem, & specialissimum. Generalis est, quem vult Ecclesia, ut Sacerdos dum celebrat applicet Romano Pontifici, Catholicis Principibus, tam sæcularibus, quàm Ecclesiasticis, & cæteris Ecclesiæ fidelibus, quem fructum Sacerdos jure non potest non applicare eisdem, quibus vult Ecclesia, ut applicetur. Specialis fructus, seu medius est ille; quem Sacerdos applicat illis pro quibus sacrificat, & pro quibus offert. Specialissimus fructus est is, quem participat Sacerdos, & sibi reservat, dum sacrificat, & hunc fructum alteri applicare non cogitur Sacerdos. Unde Sacerdos pro se sacrificans applicat sibi illum specialem, & specialissimum Missæ valorem. Contrà verò quando sacrificat pro alio tribuente stipem, seu gratis, applicat illam portionem specialem pro illo; & sibi retinet portionem specialissimam illam satisfactionis, quæ Sacerdoti semper debita est, Henriquez *lib. 9. de Missa*, *cap. 18. n. 3. & cap. 21. n. 7.* quam potest alteri applicare, & privare se gradu illo specialissimo, quidquid alii negent, Navarr. *de oratione not. 20. n. 51.* & alii quos refert, ac sequitur Henriq. *d. §. 7. in commento lit. P.*

Est autem finitus gradus satisfactionis ex operato, etiam dum Sacerdos sponte offert totam Missam, & specialiter pro aliquo justo, quia quamvis valor sit infinitus, quando attenditur victima, quæ offertur Deo, quæ infiniti est valoris: tamen, quia consideratur modus offerendi, & actio quædam Sacerdotis, & applicatio sacrificii, valor est finitus, & oblatio est ab homine. Graffis *decis. lib. 2. cap. 45. num. 6.* Henriquez *d. c. 18. n. 1.* Impeditur verò satisfactionis effectus, si Missa offeratur pro peccatore, aut pro non indigente, Henriquez *suprà.* Quòd si Sacerdos dum offert, est nominatim denunciatus, & non toleratus, confert aliis, pro quibus offert illum fructum ex operato, cùm habeat potestatem ad verè consecrandum. D. Thom. *quæst. 82. art. 7. & qu. 83.* & alii relati ab Henriq. *cap. 18. §. 6. & in commento litera K.* Quin imò Sacerdos pro se ipso in peccatis perseverante, aut pro alio peccatore celebrans non inutiliter Missam offert, sed prodest ad quendam fructum impetrandum. Non tamen illi statim applicatur satisfactio, sed reservatur in acceptatione divina, tanquam opus Christi, ut eidem reviviscat per pœnitentiam, sicut reviviscit satisfactio, quæ respondet pœnitentiæ injunctæ, quam pœnitens implevit in mortali, Henriq. *lib. 1. de pœnit. c. 17. §. 2. & lib. 2. cap. 20. §. 7. & lib. 9. de Missa. cap. 18. §. 7. & in commento litera V. & X.* sed de hoc suprà *in hoc §. n. 14. ad finem.*

Denique effectus generalis Missæ sunt, satisfactio pro vivis, & defunctis ex operato, & ob id vocatur Sacrificium satisfactorium pro pœna temporali, & pro culpa propitiatorium: dicitur item sacrificium impetratorium nedum pro remissione pœnæ, aut culpæ, sed pro bonis futuris saluti conducentibus: impetrat enim bona, & auxilia temporalia, & dona contritionis, per quæ impius dispositus justificatur; insuper Sacerdos, uti Minister Ecclesiæ nomine illius offert orationes, quæ magnam vim habent impetrandi in hoc sacrificio, & ut est impetratorium, conservat gratiam, & perseverantiam, dum impetrat ne tentatus cadat, ne victus jaceat, sed resurgat, Henriquez *lib. 9. de Missa*, *cap. 13. per totum.* Juvat Concil. Trident. *sess. 22. c. 2.* ibi. *hujus sacrificii oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens crimina, & peccata etiam ingentia dimittit*, quod priùs dixit D. Thomas *in 4. dist. 12. qu. 2. art. 2. quæstiuncula 2. ad 4.* his verbis: Sacrificium hoc justificat eos, pro quibus offertur, non ut causam proximam, sed donum contritionis impetrando. Per quæ verba Sacrificium Missæ distinguitur à Sacramento, eo quia Sacramentum per modum naturæ proximè, & immediatè gratiam divinam confert rectè dispositis. Sacrificium autem proximè, & immediatè pœnitentiæ donum iis pro quibus offertur impetrat donum pœnitentiæ de congruo, & mediante hoc dono pœnitentiæ

tiæ confert primam gratiam justificantem, & peccatorum remissionem, non per modum impetrationis, Sotus *in 4. dist.* 13. *quæst.* 2. *tit.* 1. & Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 10. *cap.* 20. *q.* 2. §. *postremo quod sacrificio.* Coninch. *d. quæst.*83.*art.*1.*dub.*8. *n.*131. *conclus.* 1. *fol.* 319. *col.* 1.

Quæres quot sint offerentes in oblatione, quæ formaliùs pertinet ad sacrificium? Certum est Sacrificium Missæ, ut dictum est, à tribus offerri a Christo, ab Ecclesia, à Ministro, non tamen eodem modo. Nam Christus offert, ut principalis Sacerdos, & offert per Sacerdotem, ut per suum proprium ministrum: Ecclesia autem non offert, ut Sacerdos per ministrum; sed ut populus per Sacerdotem. Quare Christus per inferiorem, & Ecclesia per superiorem offert. Sacerdos namque ut est talis, major est omni populo, & tanquam mediator pro populo apud Deum intercessor existit, nec est propriè minister Ecclesiæ in ea re, sed Christi Domini principalis mediatoris: & oblatio est præcipua pars sacrificii, etiam si ad sacrificii substantiam, & ad fructum spectent tres partes, consecratio scilicet materiæ, oblatio, & consumptio Sacerdotis, oblatio facta per Sacerdotem est præcipua pars sacrificii, ex D. Paul. ad Hebræos 7. & 10. & ideo in consecratione Sacerdotis dicitur, *Accipe potestatem offerendi*, & ex Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 1. ex quibus tota essentia sacrificia sita est in oblatione, & consecratio est quædam præparatio antecedens ipsam oblationem, Henriquez *lib.* 9. *de Missa, cap.* 1. *fol.* 749.
18 *&* *cap.* 9. *fol.* 765. & Sacerdos ritè ordinatus solus hoc sacrificium offerre potest, ut proximus minister, Soarez *tom.*3 *in* 3. *part. quæst.* 77. *sect.* 2. *vers. dicendum est ergo*, ita ut si alius id facere tentet, nihil operetur, quæ assertio est de fide, ex Conc. Niceno *cap.* 14. ubi negatur Diacono potestas offerendi hoc sacrificium; ergo multo fortiùs negabitur hæc potestas omnibus inferioribus. Idem vult Concil. Trident. *sess.* 22. *cap.* 1. dicens Christum in nocte Cœnæ Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, eorùmque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepisse per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Ex ea ratione, quia determinatum sacrificium, requirit determinatum Sacerdotem.

Hoc non tollit fideles posse esse offerentes in hoc sacrificio. D. Thomas suprà *quæst.* 81. *art.* 6. *&* 7. *ad* 3. favet Leo Papa *Epistola* 81. *c.*2. dum ait plures Missas esse dicendas juxta populi multitudinem, *Ne*, inquit, *aliqua pars populi sacrificium offerre non possit.* Per quæ verba ostendit Missæ interessentes simul cum Sacerdote offerre. Accedit Canon Missæ, *& omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus.* quasi dicat non solum offerunt Sacerdotes, sed & universi fideles; quæ est expositio communis.

19 Ambigi potest, an privati offerentes possint aliis applicare fructum sibi ex opere operato respondentem? Sacerdotem suprà *n.*16. diximus posse applicare satisfactionem alteri, quæ sibi respondet ex operato, etiamsi sit excommunicatus ille, qui applicat, quia in hoc agit ut privata persona, sequitur Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 2. nihilominus Sacerdos in triplici portione semper se habet tanquam minister Ecclesiæ, & ideo non potest aliquid ex opere operato applicare excommunicatis. Quare privati offerentes, quamvis secundum aliquos nequeant applicare eam partem satisfactionis, quæ illis respondet ex opere, operato, probabilius est posse ab illis applicari, sicut & Sacerdos tanquam privata persona potest, Navarr. *de oratione not.* 20. *n.* 51. & alii, quibus accedit Henriquez *d. c.* 21. §. 7. *in commento*, *litera P.* Item quilibet offe-
20 rens etiam non Sacerdos potest pro alio sacrificium offerre, eo modo quoad ipsum spectat, & ab ipso offerri potest. Unde potest pro alio orare, & impetrare, & propter hunc finem potest exercere opera pietatis, & offerre sacrificium impetratorium: ergo multo fortius Sacerdos poterit pro aliis offerre, D. Thomas q. 79. *suprà art.* 5. *&* 7. in quo sensu explicat verba formæ sanguinis, qui pro vobis, hoc est, sumentibus, & pro multis effundetur; id est, pro aliis pro quibus offerri potest ex D. Paulo ad Hebræos 5. Sacerdos pro hominibus constituitur, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis, non tantùm suis, sed etiam populi.

Confirmatur ex traditis à Suario *tom.* 3. *disp.* 78. *sect.* 1. ubi ait Sacerdotem posse non solùm pro se, sed pro aliis orare, & ad hunc finem orationem suam referre, ut illis impetret; & similiter posse fructum satisfactionis ejus alteri applicare, quia pro alio potest quis non Sacerdos satisfacere: ergo multo magis Sacerdos. Qui etiam ex opere operantis per hoc sacrificium potest sibi mereri, & impetrare, ac satisfacere, ut est communis, maximè, quia est satisfactorium, & quamvis Sacerdos dum sacrificat habeat satisfactionem ex opere operato pro pœna temporali relicta ex peccatis demissis; non tamen semper remittitur tota pœna per effectum ex operato: unde potest hujusmodi sacrificium multum juvare per modum impetrationis ad remissionem pœnæ relictæ, quæ magis vel minus remittetur secundùm majorem, vel minorem fervorem, gratiam, & devotionem offerentis. Nam hic effectus impetratorius à majori, vel minori sanctitate personæ pendet, D. Thomas 3. *part. q.* 79. *art.* 5. & Soar. *tom.*3. *disp.* 79. *sect.* 6. §. *sed contra*, *&* §. *dico secundò* eo quia hoc sacrificium impetrat auxilium gratiæ ad efficiendos actus, quibus culpa remittitur, multo magis impetrabit ad satisfaciendum pro pœnis adjuncta speciali petitione, & intentione offerentis.

An sacrificium Missæ possit offerri pro catechumenis, pro infidelibus, & pro excommunicatis majori excommunicatione affectis? Pro catechumenis, qui dicuntur competentes, qui ita dicuntur, quia petunt Baptismum, posse offerri sacrificium Missæ, si decedant ante Baptismum, & per illos non fletit, Henriquez *lib.* 9. *de Missa*, *c.* 15. *n.* 5. *litera H. & I.* post Turrian. *super Clement. de constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 20. *& lib.* 8. *cap.* 9. & gloss. magn. *in cap.* 1. 30. *quæst.* 1. & his catechumenis defunctis applicantur indulgentiæ, Navarr. *de indulgent notab.* 31. Fr. Manuel *in explicatione Bullæ*, §. 14. *n.*6. Secus pro catechumenis incompetentibus, qui dicuntur illi, qui audiunt conciones, & volunt esse Christiani, sed nondum petunt Baptismum ob culpam suam, & in illa mortui sunt, & pro illis offerri Missas prohibet Ecclesia, sicut prohibet offerre pro Christianis morientibus in publico, & notorio peccato sine signis pœnitentiæ. 20

Quin imò etiam pro catechumenis competentibus negat Bellarminus *lib.* 2. *de Purgatorio, ad* 3. licitum esse pro iis offerre, ex eo fundamento, quia Missæ sacrificium publicum est suffragium institutum à publica authoritate Ecclesiæ, & primò institutum à Christo Domino pro communitate totius societatis fidelium, qui per Baptismum Ecclesiam sunt ingressi: catechumeni autem ante Baptismum nondum Ecclesiam intrarunt, nec sub gremio illius continentur. Nihilominus probabilius est pro catechumenis competentibus posse sacrificium Missæ offerri post illorum mortem, & pro illis adhuc viventibus, & pro conversione incompetentium, & cæterorum infidelium, Bellarm. *lib.* 2. *de Missa*, *c.* 6. §. *inde certum est*, & Henriquez *lib.* 9. *de Missa*, *cap.*15. *n.* 5. P. Fagundez *in* 1. *præcepto*, *lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 30.

Pro excommunicatis majori excommunicatione affectis licitè potest offerri sacrificium Missæ, quandiu non sunt nominatim denunciati, vel non sunt notoriè clerici percussores, licitaque est omnibus tam in

in divinis, quàm in humanis communicatio post Extravagantem Martini Quinti, ita Victoria *in summa de excommunicatione*, *n.* 339. Sot. *in* 4. *dist.* 1. *q.* 5. *art.* 6. *pag.* 106. Gutier. *lib.* 1. *Canon. c.* 1. *n.* 13. *in fine*, *versu*, *ex quo diluitur*, *fol.* 14. *col.* 2. Tolet. *lib.* 2. *summæ*, *c.* 12. Soar. *de censur. disp.* 11. *sect.* 4. *n.* 5. Sanchez *lib.* 7. *de matrimonio*, *disput.* 9. *n.* 8. Secus de excommunicatis jàm denunciatis, aut notoriis clerici percussoribus, pro quibus non est licitum Missas nec publicas orationes pro illis offerri directè, quæ nomine totius Ecclesiæ & à publico ministro Ecclesiæ Sacerdote fiunt. Hi namque nominatim denunciati privantur communis Ecclesiæ suffragiis, quæ à ministro publico Ecclesiæ fiunt nomine, & persona ipsius Ecclesiæ, ita ut talis non potest Sacerdos pro illis applicare Missæ Sacrificium, D. Thomas *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 1. *& dist.* 39. *quæst. unica*, *art.* 1. Sylvester *verb. excommunicatio* 1. §. 2. Navarr. *in manuali*, *c.* 27. *n.* 18. *&* 36. *& lib. de oratione*, *& hor. cano. notab.* 13. 14. 20. 21. & Tolet. *lib.* 1. *summæ*, *cap.* 12. *n.* 2.

22 An verò possit offeri Missa pro hæreticis indirectè? Bellarm. *lib.* 2. *de Missa*, *cap.* 6. *pag.* 855. *vers. rursus aliquis*, ait tutè posse Sacerdotem offere sacrificium pro augmento, unitate, & pace illius Ecclesiæ, quæ est inter hæreticos, & hoc modo non potest in illis locis augeri, & uniri, & pacificari Ecclesia, nisi infideles convertantur, & hæretici resipiscant, non tamen potest Missæ Sacrificium offerri pro illis directè, & expressè, quod intellige quando hæretici sunt nominatim denunciati propter hæresim, quia cùm adhunc sint ab Ecclesia tolerati, pro illis possunt offerri, & applicari Missæ orationes, & cætera Ecclesiæ suffragia. Erit tamen mortale sacrificare pro excommunicatis denunciatis, & orare pro illis in orationibus publicis Ecclesia, quia fuit contra Ecclesiæ præceptum, ut habetur *in cap. à nobis* 2. *de sentent excommunic. & cap. sacris*, *eodem titulo*, *& in Extravagante*, *Ad evitanda scandala*, Henriquez. *lib.* 9. *de Missa*, *cap.* 15. §. 3. *litera P.* Navarr. *in manuali*, *cap.* 27. *n.* 36. *ad* 5. Unde orationes privatas pro excommunicato ad Deum dirigere licitum est, docet Mar. Alter. *de cens. tom.* 1. *lib.* 1. *disp.* 5. *c.* 9.

Unde nonnulli colligunt secundùm veriorem licitum esse Sacerdoti in *Memento Missæ* orare pro excommunicato denunciato, quia illud videtur esse oratio privatim facta, & conceditur Sacerdoti illud tempus, ut oret pro quibus velit, ita Hostiensis *in summa*, *lib.* 5. *tit. de sentent. excommun. n.* 17. *vers. sed nunquid*, per hæc verba: *Si in memento recogites de aliquo amico tuo excommunicato, & ores, ut Deus infundat sibi gratiam, ita quòd convertatur, non reprobo, nec propter hoc dicam te excommunicato participare, sed opus charitatis exercere: & voluntatem Dei facere*, *qui neminem vult perire*, sequitur Astensis 2. *part. lib.* 7. *tit.* 9. *quæst.* 3. Navarr. *de oratione & hor. Canon cap.* 18. *n.* 73. Henriquez *lib.* 13. *de censur. cap.* 12. §. 3. Soar. *de Sacrament. disp.* 78. *sect.* 2. *in fine*: ex ea ratione, quia Sacerdos tunc non ut minister Ecclesiæ, sed ut privatus orat.

Objicies, Ecclesiam in officio Missæ feriæ sextæ Hebdomadæ sanctæ pro hæreticis orare expressè? Omissis hinc inde solutionibus respondetur in die Parasceves ipsam Ecclesiam esse, quæ orat pro hæreticis, quæ pro illis alio tempore prohibet Missam, & orationes publicas offerri & eo die prohibitionem illam suspendere, quod facere potest pro sua authoritate, ita Sotus *in* 4. *dist.* 11. *quæst.* 2. *art.* 7. *ad.* 2. *&* 4. *dist.* 22. *q.* 1. *art.* 1. *dub.* 1. *vers. quomodo autem*, & Hugolin. *de censur. tab.* 2. *cap* 9. §. 2. *n.* 2. Voluit autem Ecclesia eo die pro hæreticis, & paganis orare, quia eo die repræsentatur ab Ecclesia passio Christi Domini, & memoria mortis ejus, prout erat in se, in qua Passione Christus pro inimicis suis oravit, & pro omnibus mortuus est: proinde Ecclesia, ut sponsum suum imitaretur, & ut ad omnes meritum Passionis ejus significaret pertinere, ex sua parte pro hæreticis, & pro aliis infidelibus orari voluit à suis ministris.

Adde quamvis Ecclesia eo die pro Paganis, Judæis, & hæreticis oret, non tamen facere mentionem excommunicatorum, sub ipsomet excommunicationis nomine, aut quia, ut vult Sotus 4. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 1. *dub.* 1. *vers. quomodo autem*, excommunicatos illa hora ut horet pro illis ab excommunicatione absolvere censetur, aut ut hoc modo ostendat quantum excommunicati sint odiosi, quos nec nominandos esse à fidelibus voluit.

Hinc quæret aliquis, an pro Turcis, Sarracenis, & aliis infidelibus fas sit sacrificium Missæ directè offerre, & applicare, ut convertantur? Negat Sotus 9. *de justitia*, *quæst.* 2. *art.* 2. *ad* 3. dicens errare, qui Capellaniam instituit cum onere offerendi Missas pro infidelibus, quia est illicitum Sacrificium Missæ offerre pro illis, & applicare eisdem fructus Missæ, qui est satisfactio pro pœnis temporalibus peccatis debitis, ex eo, quia in Canone Missæ non oratur, nec aufertur nisi pro omnibus fidelibus vivis, & defunctis, & pro omnibus orthodoxis Catholicæ fidei cultoribus, qui sunt membra Christi. Quod puto verum, quia Missæ Sacrificium non est licitum offerre pro hujusmodi infidelibus, quatenus est satisfactorium: non enim remittuntur pœnæ peccatorum impiis in sua impietate perseverantibus: nec item licitum est pro illis Missæ Sacrificium offerre, ut assequantur hujus vitæ bona terrena, & temporalia, quod est idem quatenus sacrificium est impetratorium bonorum temporalium. Quinimo Ecclesia instituit in Missa communes preces, & suffragia, quibus Deum orat, ut hæretici, pagani, & infideles humilientur, & eorum potentia dextera Altissimi conteratur. Quare pro eis Missas offerre licitum erit, ut convertantur, prout est sacrificium impetratorium conversionis ad fidem Catholicam, & impetratorium bonorum supernaturalium, ita Bellarminus *lib.* 2. *de Missa*, *cap.* 6. §. *rursus aliquis petet*, Ledesma 2. *part.* 4. *q.* 23. *art.* 1. & Navar. *tract. de orat. & de horis Canon. cap.* 19. *&* 73. modò nihil addatur ad Missam ex propria authoritate. Probatur ex consuetudine aliquarum Religionum, in quibus ex præcepto superiorum applicantur Missæ pro conversione infidelium, & incremento fidei Catholicæ, & pro reductione hæreticorum in partibus Septentrionalibus, ubi quamplurimi sunt hæretici, & Reges nominatim denunciati, & in Liturgia D. Jacobi fit expressa oratio pro extirpatione hæresum, & D. Chrysost. & Basilius similiter in suis Liturgiis orant pro toto Orbe terrarum, & in specie pro errantibus, ut reducantur ab errore. Ideo licitum esse sacrificium offerre directè pro reductione hæreticorum, & pro conversione existentium extra Ecclesiam, docent Alanus *l.* 2. *de Eucharistia*, *cap.* 31. Sebast. *de Sacrificio Missæ*, *cap.* 23. Henriquez *lib.* 9. *de Missa*, *cap.* 15. *n.* 6. *& in comment. litera K.* qui omnes concordant cum Bellarmino *d. lib.* 2. *cap.* 6. *vers. de iis*, *qui vivunt*, *& extra Ecclesiam sunt.*

Nec obstat augustinus *lib.* 1. *de origine animæ*, *cap.* 9. his verbis: Qui offerat sacrificium corporis Christi nisi pro iis, qui sunt membra Christi? Cui respondet D. Thomas *in* 4. *dist.* 12. *quæst.* 2. *art. quæstiunc.* 2. *ad* 4. id esse intelligendum de iis, qui sunt membra Christi, actu, vel potentia: tunc enim sacrificium corporis Christi offertur pro aliquibus ut fiant membra Christi, & de ovili Christi. Item responderi potest Augustinum suprà fuisse loquutum de defunctis, ideo dixisse non posse absolutè sacrificium Missæ offeri pro defunctis, nisi sint membra Christi.

Nihilominus tutissimum esse ait Bellarminus *ubi proximè*, quod alii faciunt qui intentionem suam ita diri-

dirigunt, ut directè sacrificium Missæ offerant pro augmento, unitate, & pace totius Ecclesiæ in communi, & pro amplificatione illius inter hæreticos, & Ethnicos, eo quòd non potest augeri, neque amplificari per ea loca Ecclesia nisi hæretici, & infideles convertantur: quo modo hodie pro Anglia & pro aliis Provinciis hæresi infectis offertur hoc sacrificium juxta intentionem Ecclesiæ dicentis pro omnibus Orthodoxis, pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pacificare, custodire, & adjuvare digneris toto Orbe terrarum, & in consecratione sanguinis, ibi, *qui pro vobis*, hoc est, fidelibus, *& pro multis*, hoc est, pro multitudine infidelium, *offertur*, ut exponit D. Thom. *q. 78. art. 3. ad 8.* Juvat oblatio calicis, ibi, *Tuam deprecantes clementiam, ut in conspectu divinæ majestatis tuæ pro nostra, & totius mundi salute cum odore suavitatis ascendat, Amen.* In qua includuntur etiam infideles pro quibus etiam oramus, Bellarminus *d. cap. 6. vers. de iis.*

23 Quæ vestimenta deputavit Ecclesia, ut Sacerdotes iis uterentur in hoc sacrificio, & an debeant esse benedicta? quoad primum, sex sunt sacræ vestes, Amictus scilicet, alba, stola, manipulus, zona, & casula, necesse est ut hujusmodi vestes & singulæ sint benedictæ, Suar. *tom. 3. in 3. part. disp. 82. sect. 3. §. 2.* Henriq. *lib. 9. de Missa, c. 26. n. 4. lit. O.* & Sot. *in 4. dist. 13. q. 2.* ut constat ex benedictionibus deputatis in ceremoniali Romano ad hanc rem destinatis. Vnde si Sacerdos celebret indutus aliqua veste non benedicta, peccat mortaliter, si ex crassa ignorantia, secus si ex oblivione, vel levi culpa, Graffis *decis. lib. 2. c. 41. n. 4.* Potest item Sacerdos loco zonæ, seu cinguli, uti stola, & loco stolæ manipulo, si oblongus sit, ut supplere possit vicem stolæ, ita Palud. *in 4. dist. 13. q. 2. col. 5.* Sylvest. *verb. benedictio, n. 6. in fine, & n. 7. in princip.* Navarr. *in manuali cap. 25. n. 84.* & Suar. *tom. 3. in 3. partem, disp. 81. sect. 2. §. tertiò observandum.*

Vti autem cingulo non benedicto esse tantùm veniale docet Henriq. *lib. 9. de Missa, c. 29. n. 5. lit. A. & B.* post Sylvest. *verb. Missa, 1. n. 2.* & Palud. *in 4. dist. 13. q. 2. art. 5.* ex parvitate materiæ. Item, quia in aliquibus locis cingulum benedici non solet, ut testatur Sylvest. *suprà* Attamen esse mortale celebrare sine cingulo benedicto, tradit Navarr. *in manuali, d. c. 25. n. 84.* dicens contrarium non esse tutum, Suar. *suprà disp. 82. sect. 3. §. 2.* & deducitur ex Pontificali, & Missali Romano, ubi reperitur benedictio pro cingulo, & manipulo: cùm ergo sacrificare sine manipulo benedicto est mortale, similiter erit sacrificare sine cingulo. Non tamen erit mortale celebrare cum cingulo fracto, si altera pars cinguli tanta supersit, ut sufficiat ad honestè cingendum; & multo minus erit, si antequam ex toto frangatur, modo aliquo roboretur fulciatrurque, ita docet Palud. *in 4. dist. 15. q. 2. art. 5.* Navarr. *cap. 25. n. 84.* & Sylvest. *verb. benedictio, n. 7.*

24 Quæ singularum vestium significationes per ordinem ad Sacerdotem, & ad Christum Dominum? Amictus per ordinem ad Sacerdotem significat fiduciam, seu spem, qua Sacerdos debet accedere ad sacrificandum Deo, & offerendum tantum sacrificium: proinde dum imponit amictum, orat his verbis: *Impone Domine capiti meo galeam salutis, ad expugnandos incursus.* Nam galea salutis metaphoricè spem significat, secundùm illud Pauli *1. ad Corinth. & ad Tessalon. 5. Induti loricam fidei, & charitatis, & galeam spem salutis.* Si verò ad mores, fatetur Christi Sacerdos capitis membrum esse, quem proprio cerebro, in quo sensus omnes vigent, imponens profitetur, hæc omnia sensibilia & caduca pro spe æternorum, & descendit amictus super humeros, per quem descendum docemur omnes ferre onus Domini. Porro si ad passionem Christi mens dirigatur, amictus significat velum illud, quod perfidi Judæi. *Matth. 26.* faciem Christi valebant, dicentes, *Prophetiza nobis Christe, quis est, qui te percussit.*

Alba munditiam cordis designat, atque etiam totam hominis justitiam; & ideo dum illam Sacerdos induit, sic orat: *Dealba me Domine, & munda cor meum, ut in sanguine agni dealbatus gaudiis perfruar sempiternis.* Alba sicut, & amictus, vestis linea est candida, & munda, quæ latinè talaris dicitur, eo quòd ad talos usque descendit, & debet esse ex lino, seu bysso. Tolet. *in summa lib. 2. c. 2. §. Alba vestis,* idem Graffis *decis. lib. 2. c. 41.* Sotus *in 4. dist. 13 q. 2. art. 4.* concordat. Quare non potest esse lanea, aut pellicea, sed linea, quæ morum floriditatem & gloriæ candorem representat, quod ex conjecturis tenet Soar. *tom. 3. in 3. part. disp. 82. sect. 2. fol. 1207. §. secundo est observandum.* Si ad passionem spectes alba est memoria illius, qua Christus, velut insensatus ab Herode illusus remissus est ad Pilatum.

Zona, seu cingulum, si ad passionis memoriam dirigatur, significat ligamen, quo Christus Dominus fuit in horto religatus. Si mores consideres castitatem, & continentiam sacrificantibus valde pernecessariam ostendit, *Præcinge*, inquit, *me Domine cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiæ, & castitatis.* Proinde in capite Sacerdos coronam gerit, quæ est signum Regni & perfectionis, cùm sit circularis carens angulo, quia ubi angulus est, ibi sordes inveniuntur; quocirca cum alios mundare debeat, se ipsum quoque continentia, & castitate præcingere tenetur.

Manipulus post hæc à læva, seu brachio sinistro pendens significat secundum ligamen, quo Dominus columnæ fuit alligatus. In moribus manipulus in eo brachii positus vicinus cordi amorem intimum commemorat, quo Christus pertulit cruenta flagella pro nobis ut nos pro, illo aspera hujus mundi cum exultatione tormenta recipiamus: ideo Sacerdos dum manipulum induit, inquit, *merear Domine portare manipulum fletus, & doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris.* His quatuor insignibus non solùm Sacerdos, sed etiam Diaconus, & subdiaconus induuntur.

Stola ab antiquissimis Patribus Orarium dicitur, vinculum tertium repræsentat, quo Dominus Crucem bajulans fuit collo ligatus. In moribus verò nostram obedientiam erga Dominum indicat, cujus jugo quasi loro colligati cervicem submittimus ad portandum Crucem Domini, ejùsque vestigia sequendum. Unde in Conc. Braccarensi III. *Can. 1.* dicitur, *Sacerdos utroque humero orario ambiri significat suave jugum Christi Domini.* Quare quando Sacerdos ordinatur, dum illi orarium imponitur humeris, sic dicitur: Accipe jugum Domini, & Sacerdos illud dum collo apponit appensum, sic orat: Redde mihi Domine stolam immortalitatis, quam perdidi in prævaricatione primi parentis, &c. Plicatur stola è collo pendens supra pectus Sacerdotis in modum Crucis, quo utique signo Sacerdos, & à dextris, & à sinistris prosperis, & adversis circumcinctus semper idem in suo officio ostenditur, Graffis *d. c. 41. n. 2.* & Suarius *tom. 3. in 3. p. disp. 82. sect. 2. fol. mihi 1085. & 1086.*

Ultimum indumentum est casula, seu planeta, & hæc ab utroque latere incisa est designans tunicam inconsutilem, qua exutus Dominus Cruci fuit affixus. In moribus designat charitatem Christi, quæ ipsum ad Crucem perduxit, & in nobis multitudinem peccatorum operit, Soarez *d. sect. 2. ubi proximè, §. ultimum indumentum, & 8. secundo dico*, Gabriel *lectione 11. in canone Missæ*, & Durandus *in rationali offic. lib. 2. cap. 3.* & alii.

Utrùm verò Sacerdos peccet sacrificando sine vestibus deputatis? Respondetur supradicta vestimenta 25
secundùm omnes ad celebrandum esse omnino necessaria necessitate præcepti Ecclesiastici, & ex consequenti

quenti esse mortale facere sacrum sine aliqua ex illis quinque, Sylvester *verb. Missa* 1. *n.*2. Sotus *in* 4. *dist.* 13. Navar. *in manuali, c.*25. *n.*84. Paludan. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 2. *col.* 5. & Soar. *d. disp.* 82. *sect.* 3. §. *in hac re pauca*, & alii, quibus accedit Graffis *suprà n.* 4. ex Concilio Braccarensi tertio *cap.*3. ubi præcipitur Sacerdoti uti stola sub pœna excommunicationis, dum operatur sacris: ex quo astruitur argumentum ad cætera vestimenta induenda. Unde peccat mortaliter, qui celebrat scienter sine aliquo ex iis vestimentis, verbi gratia, sine amictu, sine alba, sine manipulo, sine planeta, vel stola sacra, aut cum illis, vel illarum aliqua, sed non benedicta, quod ostenditur à paritate rationis de his vestibus sacris, atque de aliis ornamentis Altaris, sine quibus celebrare, aut sine aliquo ex illis est mortale, puta sine ara sacra, sine corporali lineo, & benedicto, sine calice, & patena, sine palla consecratis, sine Missali, & sine lumine, ut docent Sylvester *verb. Missa* 1. *n.* 2. Angel. *eodem verbo*, §.36. Sotus *lib.* 1. *de just. quæst.*6. *art.*4. Navar. *d. c.*25. *n.*83. & Soar. *tom.*3. *disp.* 81. *sect.* 1. §. *in* 3. *p.* & *sect.*6. §. *secundò præter illas*, & §. *tertiò quæritur*. ergo multo fortius erit mortale offerre sacrificium Missæ sine aliqua ex his quinque vestibus.

Excusabitur tamen à mortali, si quis celebret secluso fidei contemptu sine aliqua istarum vestium benedicta, vel cum alia non benedicta, ad vitandum periculum mortis, quia præcepta Ecclesiastica, cùm sint de jure humano, non obligant cum tanto periculo, ut ait Sylvest. *verb. excommunicatio.* 5. *n.*23. §. *decimumquartum*, Navar. *in cap. inter verba*, *n.*51. *fol.* 27. Medina 1. 2. *q.*96. *art.* 4. Henriq. *lib.*9. *de Missa*, *c.* 26. *n.*4. *lit. O.* & *c.* 29. *n.*5. *in fine*, *litera C.* Quare minus bene Cajetan. 1. 2. *q.*96. *art.*4. asserit periculum mortis non excusare à culpa mortali sacrificantem absque fidei contemptu sine stola, manipulóve non benedicto, quia re vera excusat metus justus, seu periculum mortis ab observatione præcepti humani: secus si cum fidei contemptu; tunc potiùs mille mortes tenetur pati, quàm ita celebrare, ut notum est.

Eodem modo non excusabitur à mortali, qui propter mortis periculum vitandum celebraverit omnibus vestimentis sacris exutus, aut cum omnibus, sed non benedictis, Navar. *d. cap.*25. Henriq. *lib.*9. *de Missa*, *cap.* 29. *n.*5. & *in comment. l.* 6. Suar. *suprà disp.* 82. *sect.*3. §. *secundò dicendum est*, ubi vult necessarium esse ex præcepto, ut hæ vestes sint benedictæ. Scotus tamen *in* 4. *dist.*13. *q.*2. addit in quibusdam locis usum obtinuisse, ut cingulum non benedicatur; sed hæc sententia non videtur tuta: nihilominus Saa *verb. Missa*, *n.* 10. sic ait, *Cingulum non est necesse esse benedictum.* quod admittit Coninch. *d. q.*83. *art.*3. *dub.* 3. *vers. nollem*, quando totus populus die celebri debuisset carere sacro, nisi celebretur sine cingulo benedicto: quia in Pontificali Romano eodem modo assignatur benedictio pro cingulo, sicut pro aliis vestimentis, Soar. *ubi suprà*, subdens propter mortis periculum sine his vestibus omnibus simul celebrare esse illicitum propter scandalum necessariò sequendum, & propter magnam irreverentiam, si dicatur Missa solis communibus, & usualibus vestimentis. Unum autem in casu necessitatis vestimentum, vel alterum omittere ex his minoribus, ut stolam, vel cingulum viri graves excusant à mortali, sequitur P. Fagund. *præcepto* 1. *lib.*3. *c.*23. *n.*19. *ad finem.* sicut etiam Sà vult *supr. n.*12. cingulum fractum posse necti, si pars altera non sufficit, quem sequitur Coninch. *quæst.* 83. *de Sacrament. art.* 3. *dub.* 3. *n.*251. *fine.*

26 Peccat item Sacerdos celebrando sine calceis, aut sandaliis saltem venialiter ex honestate, si absit contemptus, Sà *verb. Missa*, *n.* 15. Secus de sandaliis, quibus Episcopi utuntur cùm sacrificant in Pontificalibus; est enim mortale sine illis sacrificare, ut videtur constare ex Pontificali Romano, & ex D. Bern. *Epist.*42. & ex Innocentio III. *in Epist. ad Patriarcham Constantinopolitanum*, & *ex c. pervenit dist.*93. P. Fagund. *d. lib.*3. *c.*23. *n.*21. post Suar. *d. q.*83. *disp.* 82. *art.* 3. *post medium.* Celebrare item operto capite, vel pileolo, vel amictu ex causa saltem usque ad consecrationem licet, secluso scandalo, quod tollitur de licentia Episcopi, Sà *verb. Missa n.* 17. si commodè obtineri potest, quia prohibitio hæc reperitur in jure, *cap. nullus, de consec. dist.*1. ubi tam Episcopus, quàm Sacerdos, aut Diaconus ad solemnia Missarum celebranda prohibetur introire cum baculo, aut operto capite Altari Dei assistere, & qui temerè præsumpserit, communione privari videtur. Tamen urgente infirmitate, aut necessitate occurrente non erit gravis culpa celebrare sine dispensatione Episcopi, quando non posset peti facilè, ut ait Sylvester *verb. Missa* 1. *q.*2. §.1. & Suar. *suprà d. art.* 3. *vers. respondetur*, ubi ponderat verba textus, *Qui temere præsumpserit*; proinde non præsumit, qui semel, aut iterum celebraverit propter necessitatem sine licentia Episcopi, vel propter consolationem suam spiritualem sublato scandalo.

Porrò ornamenta Altaris, & ornatus illius debent 27
esse munda, quia ex præcepto divino, ac naturali Sancta sanctè tractanda sunt notat Sylvest. *verb. Missa.* 1. *q.* 2. §. 3. & Suar. *suprà disp.* 83. *sect.* 3. §. *secundo dubitari solet*, ubi fatetur posse peccare mortaliter, si vestes quibus sacrificatur, sint enormiter immundæ, secundùm Sylvest. ipse tamen ait posse peccare venialiter utentem vestimentis immundis, & hoc præceptum magis urget pastores Ecclesiæ, ad quos pertinent reditus Ecclesiarum, & provisio rerum sacrarum, quàm Sacerdotes, qui prædictis vestibus utuntur, quique celebrant cum paramentis, quæ in Ecclesia inveniunt. Nihilominus præceptum divinum Sancta sanctè, & reverenter tractanda sunt, non solùm ad pastores Ecclesiæ, sed etiam ad quoscunque Sacerdotes dum celebrant, spectat, Soarez *ubi proximè* & P. Fagundez *d. c.*23. *n.*20. *vers. peccatum etiam.*

Quoad reliqua ad sacrificandum necessaria dicendum est, requiri Altare lapideum, sive illud fixum sit, sive portatile. Fixum dicitur, quando totus integer superior lapis, qui mensam Altaris contegit, est consecratus. Portatile est ara illa sacra lapidea, portatilis vulgo *pedra dara*, quod est parvus lapis continens in se foramen cum consecratione, & signo superposito tantæ latitudinis, & longitudinis, ut in ea capi possit pes calicis, & hostia saltem pro majori parte, argum text. *in cap. concedimus*, *consecrat. dist.* 1. Sylvester *in verb. Altare*, *num.* 1. Dicitur portatile, quia portatur in via, & Altare dicitur quasi alta ara. Olim propter tyrannorum persecutionem fideles vix habebant loca in quibus sacrificarent, ideo in cavernis, cryptis, & aliis locis occultis celebrabant, ubi Altaribus ligneis utebantur, quæ de loco in locum facilè portabantur: postea decursu temporis imperante Constantino, Ecclesiáque pacem consequuta statutum fuit, ut Altaria essent lapidea, quamvis antiquissimum Altare ligneum, in quo Apostoli, & Pontifices sacrificare consueverant propter reverentiam eorum, jussu Sylvestri ad id usque tempus conservatur, & in eo solus Pontifex certis temporibus sacrificat, significabatque Crucem, quæ fuit Altare, in quo Christus Dominus cruentum sacrificium obtulit, Soarez *disp.* 81. *sect.* 5. Graffis *lib.* 2. *decis. c.* 42. *n.* 4.

Insuper ut sacrificetur requiritur Altare esse præparatum, & ornatum aliquibus mappis lineis, quibus superior pars Alteris operiatur: præterea requiritur palla linea, super quam immediatè extendatur Corporale; ita ut ante corporale, duæ pallæ, seu toballiæ saltem sint extensæ super Altare, vel una saltem plicata, quæ duabus æquivalet. De quibus omnibus me-

meminit *cap. Altaris palla.* Quare probabile est præter oblongam mappam, quæ totum Altare tegit, supponi duas alias pallas corporali; standum tamen est consuetudini, quæ vult duas pallas sufficere, quamvis diligentissimi rerum divinarum observatores, & longa mappa, & duabus pallis præter corporale utantur, Sylvest. *verb. Missa*, 1. q. 1. Debéntque hæc omnia esse ex materia linea.

Pallæ autem, vulgo *guardas*, supra quas immediatè extenditur corporale, non oportet quòd sint benedictæ, Sylvest. *verb. benedictio*, §. 5. & tam corporalia, quam pallæ debent de lino simplici, & non de serico, vel intincto esse, Jacobus Ungarel. Patavin. *in additionibus*, Angel. *verb. corporalia*, *litera A.* idem asserit Paludan. *in 4. dist.* 13. *q.* 2. *art.* 6. ratio, quia in syndone Simplici, & sudario & linteaminibus lineis Christus Dominus fuit sepultus. Palla tamen illa parvula, qua tegitur calix, juxta Sotum *in 4. distinct.* 13. *quæst.* 2. *art.* 3. parum refert, quòd sit serica, & ex alia materia ex parte superiori, dummodo pars inferior sit linea, qua tegitur sanguis, sicut etiam possunt esse reliquæ pallæ, & corporalia ex serico quoad extremitates, non verò quoad interiorem partem, ubi ponitur corpus Domini, Rodericus *verb. Missa*, *cap.* 246. *concl.* 17. Azor. denique *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 28. §. *octavò*, an corporalia possint esse ex gossipio altercat; respondetque testari Plinium *lib.* 19. *c.* 1. ex glossipio fieri lina xilina, quòd si ex eo fiunt lineæ vestes, hoc sufficere. Dicitur autem corporale, quia in eo reponitur, & continetur corpus Domini, quasi corporis Christi indumentum, & ideo lineum esse debet, & ab Episcopo consecratum, ut statuitur *in c. consulto, de consecr. dist.* 1. ex Eusebio Papa, & Sylvestro Papa prohibentibus, ne sacrificium Altaris fiat in serico panno, aut trincto, sed in puro linteo ab Episcopo consecrato, his verbis: *terreno*, scilicet, lino procreato, atque contexto, sicut corpus Domini nostri JESU Christi in syndone linea munda sepultum fuit, & ideo in Missali Romano dicitur in medio serico non debere ornari: in ora tamen, seu extremitate non est prohibitum, quod auro, vel serico vestiatur.

Benedictio tamdiu durat, quamdiu corporalia integra manent per ruptionem, seu divisionem desinunt esse benedicta, Sylvest. *verb. corporalia*, *q.* 2. eritque mortale sacrificare sine corporali ex consuetudine non solùm, sed etiam ex præcepto Ecclesiæ, quod est multo certius in hac sacra palla quàm in cæteris non benedictis, in quibus, ut ait Soarez, unam tantùm opponere, & alteram omittere, propter necessitatem fortasse non erit mortale remoto contemptu, aut scandalo.

Porrò hæc corporalia, & purificatoria, vulgo *sanguinhos*, quoad primam lotionem à Diacono debent lavari, & lotio mittitur in piscinam sacram. Quoad secundam, & tertiam juxta Cajetanum *verb. mulieris peccata*, in fine, probabile est posse lavari licitè à fœminis, præsertim virginibus Deo sacratis, ubi est consuetudo, Soar. *tom. disp.* 81. *sect.* 8. *vers. quarto addendum*, *est*, ait absque scrupulo in hoc casu posse tangi, & lavari vel refici à fœminis; est enim rationabilis causa tangendi, ut scilicet corporalia ipsa sint mundiora, & politiora: ad quod efficiendum fœminæ solent esse industriæ, sequitur Reginald *tom.* 2. *cap.* 29. *n.* 203. *fol.* 121. *col.* 1.

28 Ex quibus aliqui volunt celebrare cum corporalibus valde immundis, aut cum purificatoriis similibus, esse mortale, vel cum calice etiam immundo, *c.* 2. *de custod. Euchar.* Graff. *d. c.* 42. *n.* 3. post Cajetan *in summa in verb. Missa*, Sylvest. *in verb. vasa*, ubi id

29 extendit ad vestimenta ministrorum, & ad pallas Altaris. Denique ad sacrificandum requiritur, ut accendatur cerea candela, non autem ex sevo, ut aliqui putant, & dixi suprà, ex Azor. *lib.* 10. *c.* 28. *vers. decimoquintò quæritur*, ubi loquitur de lumine ex sevo, ex oleo autem nihil resolvit, neque ex oleo lucerna, præsertim sine necessitate; ea verò urgente secluso scandalo. Soarez *suprà dict. sect.* 6. *col.* 1065. quamvis hoc non consulat, non damnat peccati mortalis celebrantem ex devotione cum sola olei lucerna, quod probat Petr. de Ledesm. *in summa*, *p.* 1. *de Eucharist. Sacrament. cap.* 20. *concl.* 7. ubi rejicit lumen sevaceum.

---

§. IX.

De obligationibus Diaconorum, & subdiaconorum, & de pœnis si deficiant in officio suo.

EPITOME.

Diaconi etymologia ex eo deducitur, quòd Græci appellant *Diaconum*, quem Latini vocant *ministrum*, aut *famulum*, ut notat Michael de Medina *lib.* 2. *de continentia*, *cap.* 13. & *cap.* 25. Quin etiam à *cap.* 28. numerat octo munera, quæ Diaconi exercere possunt, de quibus quinque existimat convenire constitutione Ecclesiastica, & tria constitutione divina: attamen Vasquez *de Sacramento Ordinis*, *disp.* 236. *c.* 7. & 8. putat tria solo jure Ecclesiastico convenire, & quinque jure divinæ constitutionis. Petrus denique Gregor. *p.* 2. *Syntagmatis juris*, *lib.* 16. *c.* 7. *num.* 2. ait ad Diaconi officium pertinere assistere Sacerdotibus, ministrare omnibus 1

quæ aguntur in Sacramentis Christi, in Baptismo, in Chrismate, patena, Calice: oblationes quoque inferre, & disponere in Altari, componere mensam Domini, ac vestire, Crucem ferre, prædicare Evangelium, & Epistolam, *cap. perlectis* 25. *dist.* Quòd si Diaconus sit Episcopi, circuire gregem, & vitia observare, & Episcopo referre, *c. Diaconi* 93. *dist.* sic ille subdens etiam Diacono competere ex of-
2 ficio corporalia, & pallas lavare, *c. nemo per ignorantiam, de consecrat. dist.* 1. sequitur Bellar. *c. 9. de ordine, in fine,* cui accedit Ægidius Coninch. *disp.* 20. *de Sacramento ordinis, dub.* 3. *ex n.* 13. ubi *n.* 15. addit Diaconos ex Christi institutione directè ordinari, ut assistant, & ministrent Sacerdoti celebranti, & ut adjuvent illum in aliis officiis divinis, præsertim ministrando populo Calicem; item ex commissione Sacerdotis, aut in ipsius absentia baptizando, & concionando: non quidem ut hæc necessariò debeant Diacono committi, sed ut per ordinationem Diaconus reddatur habilis, & fiat dignus, cui ea committantur. At verò in sacro hoc, vel illo modo inservire Diaconum Sacerdoti, canendo Evangelium, hoc procedit ex decreto Ecclesiæ, à qua hujusmodi ceremoniæ sunt inventæ, & institutæ.

Diaconi item successerunt in Ecclesia Dei in locum Levitarum, qui ministrabant Sacerdoti legis antiquæ jussu Dei. *Numeror. cap.* 9. olim etiam Diaconi habuerunt dispensationem bonorum Ecclesiæ, & distribuebant ea pauperibus, ut patet ex vita S. Laurentii, quod accidit ex eo, quòd ab Apostolis fuit commissum Diaconis, ut viduis quotidianum victum distribuerent, & septem Diaconi ad hoc opus peragendum electi. *c. Diaconi qui, & c. Diaconi septem, dist.* 93. An verò illis competat prædicare ex officio? Dicendum est non competere id munus Diaconis ex officio, posse tamen de licentia habentis jurisdictionem prædicare populo, & explicare Evangelium, quia Episcopis ex proprio officio hoc incumbit, & aliis Prælatis curam animarum habentibus, sive sint Sacerdotes, sive non, quo casu Diaconi etiam prædicabunt ratione curæ animarum, quamvis vi suæ ordinationis non competat, Abbas *in c. inter cætera, n.* 1. *& 2. de officio Ordinarii,* Navarr. *conf.* 7. *de officio, & potestate judicis delegati, n.* 3. & Isidor. Moscon. *de majest. milit. Ecclesiæ, part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 19. *de prædicatoribus, pag.* 325. *litera D.*

3 His adde Diaconos non esse ordinandos, si castitatem non profiteantur contra Lutheranorum errores, quibus impudentiam, & incontinentiam manifestant, & volunt totis viribus cœlibatum à clero eliminare, cùm non solùm continentia Sacerdotum valde congruens sit, sed etiam valde necessaria Ecclesiæ Christi: est enim castitas animæ pulchritudo, & gratia cælestis, ut notat Augustinus *contra Faustum.* Et favet gloss. *in cap. Diacono* 8. *dist.* 28. *verb. Diaconi,* observans à primordiis Ecclesiæ nunquam fas esse constitutis in sacris uxorem ducere tam in Latina, quàm in Græca Ecclesia, sed in hoc Orientalis Ecclesia retrogressa est à Romana Ecclesia, quæ nullo modo conjugatos ad sacros Ordines admisit, & Orientalis permittit illius ordinari, & uti contracto ante Ordines conjugio, ordinatos postea contrahere non permisit.

4 Quæri potest, an Diaconus possit ratione sui officii baptizare, & corpus Christi dispensare? Respondeo primò Diaconum absente Episcopo & Presbytero, posse necessitate cogente baptizare, & corpus Christi infirmis dispensare. gloss. *in cap. Diaconos, dist.* 93. quam sequitur Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *art.* 3. *sub vers. Appendit autem.* Victoria *de Sacramentis in genere, n.* 89. Vivald. *part.* 1. *eodem tractatu, n.* 89. *de Sacramento Eucharistiæ.* Ex quo infertur Diaconum ex vi suæ ordinationis non esse aptum ad hujusmodi munera exercenda, cùm hæc nequeant peragere absque Episcoporum, vel Presbyterorum licentia, Vasquez *in* 3. *partem* D. Thomæ *quæst.* 67. *disp.* 147. *art.* 5. *sub n.* 23. quamvis illi contrarium non displiceat.

Quòd si Diaconus solemniter ministret Baptismum 5
etiam de licentia Parochi, contrahit irregularitatem, prout Navarrus *conf.* 1. *& 2. de clerico non ordinato ministrante,* Henriquez *lib.* 2. *c.* 29. *n.* 1. Chamerota *de Baptismo, c.* 4. *dub.* 5. Bonacina *de Sacram. disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 3. & Mar. Antonin. *var. resol. lib.* 3. *resolut.* 16. *n.* 6. quibus accedit Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 27. *cap.* 6. *n.* 40. ex ea ratione, quia *in c. si quis baptizaverit, de Clerico non ordinato ministrante,* facit irregularem clericum, qui ministrat in spectantibus ad Ordinem, quem non habet, à qua irregularitate excusatur laicus solemniter baptizans, quoniam textus solum loquitur de clericis. Henriquez *d. cap.* 29. *n.* 1. Sayr. *de censuris, lib.* 7. *cap.* 10. *n.* 6. Suarez *de eodem, tom.* 5. *disp.* 11. *sect.* 3. *n.* 22. & Bonacin. *disp.* 7. *q.* 3. *punct.* 6. *n.* 1. Nec Diaconus excusabitur ab irregularitate, si baptizet solemniter in extrema necessitate, ita Henriq. *lib.* 2. *de Baptismo, c.* 29. §. 1. *& lib.* 14. *de irregularitate, c.* 6. §. 2. Navarr. *in manuali, c.* 22. *n.* 7. Suar. *in* 3. *partem, tom.* 3. *q.* 71. *art.* 4. *disp.* 31. *sect.* 4. Aldret. *de religiosa disciplina tuenda, lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 5. & Bonacina *de Sacrament. disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 3. *& de censur. disp.* 7. *q.* 3. *part.* 6. *n.* 5. sed de præferentia in materia Baptismi dicetur *in n. sequent.*

Ambigi etiam potest, an Diaconus excommunica- 6
tus debeat præferri aliis clericis inferioribus, & laicis non excommunicatis, gloss. *in c. Diaconus, in verb. necessitatis, dist.* 93. docet necessitate urgente, & absente Sacerdote posse Diaconum baptizare: ergo poterit Diaconus etiam excommunicatus præferri clericis inferioribus, & laicis etiam non excommunicatis, & baptizare. Sylvester tamen *in verb. baptismus* 3. *n.* 1. ait præsente Sacerdote excommunicato, vel suspenso meliùs esse baptizari à laico.

Nihilominus probabilius est Baptismum potius à Sacerdote excommunicato, quàm à non Sacerdote etiam non excommunicato peti, & administrari debere. Ex eo fundamento, quia Sacerdotes jure communi, & ratione suæ consecrationis per se, & ex officio sunt ministri sacramenti Baptismi. sic Scot. *in* 4. *dist.* 5. *quæst.* 2. §. *quantum ad secundum, in fine,* Victoria *de Sacramentis, q.* 30. Hug. *de cens. tabul.* 1. *cap.* 13. §. 17. *n.* 10. *in fine,* & Henriq. *de Sacramentis, lib.* 2. *cap.* 28. §. 3. atque ita Sacerdotes jure suo non sunt privandi, & excommunicatio est per accidens, maximè si Sacerdos excommunicatus denunciatus non est. Quin imò præsentibus Parocho excommunicato, & altero non Parocho non excommunicato à Sacerdote Parocho excommunicato, & non ab altero Baptismus peti debet, & administrari, cùm ex officio Parochus jus baptizandi habeat, illo autem juri suo cedente, licitè potest simplex Sacerdos id præstare, ut præcitati auctores testantur.

Sed quid, si Diaconus Evangelium solemniter cantet in loco interdicto, aut ibi assistat in vestibus sacris Episcopo Ordines conferenti? Respondeo fieri 7
irregularem Sacerdotem celebrantem, aut aliquod Sacramentum ministrantem in eo loco, & in eandem incurrere Diaconum, vel Subdiaconum, qui Evangelium, vel Epistolam solemniter cantaverint in loco interdicto. Similiter sunt irregulares assistentes Episcopo Diaconi, vel subdiaconi, vestibus sacris induti, dum Ordines in loco interdicto confert, Covarr. *in cap. alma mater, p.* 2. §. 3. *n.* 4. *vers.* 5. *de sentent. excommunic. & n.* 5. *vers. decimo,* & alii, quos referens sequitur Sayr. *de censuris, lib.* 5. *cap.* 14. *n.* 22. *&* 23. Idem dicendum est de promotis ad Diaconatum, vel Subdiaconatum in loco interdicto, Covar. *suprà,* & Hugo *de censuris, tabul.* 5. *cap.* 11. §. 1. *n.* 1. Sicut etiam

etiam fit irregularis Diaconus censura irretitus Evangelium solemniter cantans indutus dalmatica, & manipulo, sicut etiam subdiaconus excommunicatus, si Epistolam cum manipulo cantet, irregularis est Palud. *in 4 dist.* 18. *q.* 4. & *ibi* Grabriel. *quæst.* 2. *art.* 3. Astensis 2. *part. lib.* 7. *tit.* 10. *quæst.* 2. Antonin. 3. *part. tit.* 29. *de irregul. cap.* 1. §. 1. Navarr. *in manuali, c.* 27. *n.* 163. Henriquez *lib.* 14. *cap.* 7. §. 1. & §. 4. & Ugolin. *tabul.* 1. *cap.* 14. §. 1. *n.* 6. & alii, quos referens sequitur Barbos. *in cap. si quis* 2. *de clerico excommunicato ministrante, n.* 2. & 3.

8 Consequens est dicere, an Diaconatus sit Sacramentum, & an Diaconi possint dispensari ad contrahendum matrimonium? Quoad primum, responsio est affirmativa, & negare esse Sacramentum Diaconatum cum Dur. & Cajet. est periculosum, & temerarium, Henriquez *lib.* 10. *de Sacramento Ordinis, cap.* 2. *n.* 2. *litera G.* & *cap.* 14. *n.* 1. *litera E.* ubi addit Diaconorum officium de quo *Act.* 6. non fuisse institutum principaliter pro mensa ciborum, & sustentatione viduarum, sed pro mensa Altaris, ut proximè ministrent Sacerdoti in sacrificio, & populo, ad quem solemniter cantat Evangelium. Est ergo Sacramentum, & in eo confertur gratia ex operato, sicut & in subdiaconatu, Henriquez *d. cap.* 2. *n.* 2. *litera K.* Petrus Gregor. *part.* 2. *Syntag. juris, lib.* 16. *cap.* 7. *n.* 9. ubi dicit hodie Diaconatum esse sacrum ordinem, cum & fuerit ordo tempore Apostolorum, atque ita esse Sacramentum non est dubium, Ochagavita *de Sacram. tract. de Ordine, quæst.* 4. *n.* 10. & Illustrissimus Cunha *dist.* 23. *cap. Diaconus, n.* 3. & Emman. Sà *verb. ordo, n.* 1. ubi ait omnes Ordines esse Sacramentum.

Quoad secundum quæsitum dicendum est cum Diaconis Episcopos hodie non posse dispensare, ut uxores ducerent non obstante potestatione ab Episcopo, acceptata ante Ordines, quamvis Sotus *de justitia, lib.* 7. *q.* 6. *art.* 2. *pag.* 3. existimet olim per *cap. Diaconi* 8. *dist.* 28. licuisse Diaconis cum hac protestatione promotis uxores ducere, & Episcopis integrum esse in hoc impedimento matrimonii dispensare, sequitur Bellarminus *lib.* 1. *de clericis, cap.* 19. *col.* 3. *vers. probatur secundò.* Sed hæc opinio nullo modo debet admitti, neque concedenda Episcopo potestas dispensandi cum Diacono protestante, ut post Ordines validè ducat uxorem, Cunha *ubi supra d. c. Diaconi, dist.* 28. *n.* 4.

9 Nomine etiam Diaconi includitur interdum subdiaconus apud Scripturas & Patres: quare dum 1. *ad Timoth.* 4. & Dionys. *cap.* 5. *Eccles. Hierar.* dicitur
10 Diacono dari gratiam, intelligitur & subdiacono, Henriquez *lib.* 10. *de Sacram. Ordin. c.* 14. *n.* 1. *ad finem, in commento litera K.* Ex Diacono Diaconissa, & Presbytera, quæ saltem quinquaginta, vel sexaginta annorum debeat esse, *l. nullam, de Episcopis, & clericis.* In Novellis autem Justinianeis postulantur quadraginta, §. *diaconissam, de sanctiss. Episc. coll.* 9. *authentica Diaconissam, cod. de Episc. & cler.* de earum officio scribit Epiphanius *lib.* 3. *contra hæreses, tom.* 2. & castitatem promittebant priusquam ordinarentur, Petr. Greg. *d. lib.* 16. *c.* 7. *ex n.* 10. Presbyteræ olim dicebantur, non quòd habuissent officium Sacerdotis, neque aliquem Ordinem, sed dicebantur à viris quorum uxores erant, ut notat Michael Medina *lib.* 4. *de continentia, controversia* 6. *cap.* 7. Vasquez *de Ordine, disp.* 245. *c.* 3. *n.* 49. Ochagavia *de Sacramentis, tract. de ordine, quæst.* 8. *n.* 6. Item presbyteræ aliquando dicuntur seniores viduæ, quæ fuerunt uxores Presbyterorum, ut probat textus *in c. ult.* 32. *dist.* & ut vult. Trotius *de vero Clerico, lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 7. Baronius *tom.* 1. *annal. anno Christi* 314. *n.* 289. eodem modo sicut Presbyter significat seniorem, & antiquiorem ætate. Sed meliùs illæ dicebantur Presbyteræ mulieres, quarum viri in Presbyteros eligebantur, quæ interim vitam cælibem agebant, Baron. *suprà n.* 289. Unde in Consilio Antisiodorensi celebrato circa tempora Papæ Deusdedit *Canone* 21. sic definitur. *Non licet*, inquit, *Presbytero in lecto post acceptam benedictionem, cum presbytera sua dormire, neque in peccato carnali commisceri, neque Diacono, neque subdiacono, scilicet cum Diaconissa aut subdiaconissa sua,* item ex *cap. Diaconissam.* 27. *q.* 1. & *ibi* Barbos. *n.* 4. Diaconissæ ita dicebantur propter officium quod gerebant legendi homilias, vel Evangelium in choro ad quod deputabantur certis benedictionibus consecratæ, & ad id non ordinabantur ante annos quadraginta, & hoc in monasterio, Henriquez *lib.* 1. *cap.* 21. §. 2. *lit. P.*

Ex quibus patet presbyteras dici fœminas quarum viri presbyterio initiabantur, & Diaconissas, seu subdiaconissas esse illas, quarum viri eligebantur in Diaconos, vel subdiaconos. Sic etiam, ut constat ex Synodo secunda Turonica sub Pelagio I. *canon.* 14. in Latina Ecclesia mulieres vocatas Episcopas, Diaconas, & Subdiaconas, ibi, *Episcopus Episcopam non habentem, nulla sequatur turba mulierum, & Can.* 20. *post principium*, sic habetur. *Nam si inventus fuerit Presbyter cum sua presbytera, aut Diaconus cum sua Diaconissa, aut Subdiaconus cum sua Subdiaconissa, annum integrum excommunicatus habetur.* De pœnis autem subdiaconis impositis si secundam uxorem duxerint, agitur in Concilio primo Toletano *Canon.* 1. 3. & 4. & in Concilio secundo Braccarensi *canon.* 44.

Subdiaconatus an sit Sacramentum, & an olim fuerit Ordo sacer? Quoad primum respondetur affirmativè, tum quia videtur imprimere characterem cùm sit initerabilis, & habeat annexum solemne votum continentiæ, ita communis Theologorum schola antiquorum, recentiorùmque, uno excepto Durando, & Cajetano. ita Bellarmin. *de ordine, cap.* 7. Sà *eodem titulo, n.* 1. Henriquez *de Sacramento Ordinis, lib.* 10. *cap.* 2. *n.* 2. & per illum confertur gratia ex operato, & *cap.* 14. *n.* 1. Quoad secundum, subdiaconatus olim non erat ordo sacer, sed postea factus est, ut constat ex *cap. à multis, de ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum*, per innocentium III. *ibi*, Campanil. *in diversor. juris Canonici, rubr.* 2. *n.* 10. idem Innocentius III. *in cap. miramur, extrà de servis,* & Urbanus II. *canone nullus* 4. *dist.* 60. Vasqu. *de Sacramento Ordinis, disp.* 248. & alii quos *ibi* refert Illustrissimus Cunha *n.* 2. & per glossam. *in cap. si quis eorum* 7. *dist.* 32. non licebat subdiaconis uxorem ducere à tempore Apostolorum; sed oppositum credunt multi, licuisse scilicet eisdem matrimonium postquam prohitum fuit Diaconis, & Presbyteris, ut expressè probat Abbas *in d. c. à multis, notab.* 2. à principio non fuisse hunc ordinem sacrum, & cœpisse dici sacrum, quando habuit votum continentiæ.

Cœpisse autem votum à tempore Gregorii primi existimat Turrecrem. *in c. nullus* 1. 28. *dist.* sequitur Henriq. *lib.* 10. *de Sacramento Ordinis, c.* 14. §. 7. Bellarminus tamen votum Continentiæ fuisse indictum *lib.* 2. *de Monachis, c.* 34. à tempore Sylvestri *in Concilio Romano.* Adhærent Henriq. *suprà c.* 2. §. 2. *lit. L.* & Vasquez *de ordine disp.* 237. *c.* 2. *à n.* 12. & *disp.* 238. *c.* 6. *n.* 57. & *sequenti.* Quidquid sit de principio voti, & de tempore, quo incepit hic Ordo esse sacer, illud constat subdiaconatum non fuisse sacrum in primitiva Ecclesia, ut ait Abbas *in d. c. à multis, de ætate, & qualitate,* per textum *ibi in d. c. miramur, de servis non ordinandis,* quia olim subdiaconatus ordine qui initiatus erat, non propterea eximebatur à servitute, *c. ex antiquis* 54. *dist*, quandoquidem inter sacros Ordines nondum numerabatur, & cœpit numerari, & habere annexam castitatem à tempore Gregorii primi *in c. ante triennium* 31. *dist.* & Urbani Secundi *in c. erubescant* 32. *dist.* Azor. *p.* 1. *instit. moral. lib.* 13. *c.* 23.

q.

q.2. & ab hoc tempore, cùm Vrbanus ſtatuerit Subdiaconum poſſe eligi in Epiſcopum, & Gregorius primus, à Sicilia abuſum contrahendi matrimonium exterminaverit, in ſubdiaconatu cœpit hic ordo haberi ab omnibus pro ſacro, Campanil. *in diverſorio juris, rubr.13.c.8.n.5.in fine*, & Barboſ. *in d.c.miramur, n.* 2. Poteſt etiam dici Ordinem illum non propterea in primitiva Eccleſia non dici ſacrum Ordinem ſubdiaconatum, ex eo quòd non haberet votum continentiæ, ſed quòd ſubdiaconus non tangebat res ſacras proximè: eo quia Ordines illi tres ſuperiores per excellentiam ſacri vocantur; quoniam Presbyteri, Diaconi, & ſubdiaconi ſacra tangerent, ut poſt D. Thomam *in additionibus ad tertiam partem q. 37. art.* 3. docet Bellarm. *der Sacramento ordinis, cap.7. verſ. reſpondeo*: accedit Concil. Laodicen. *cap.*21. ex quo conſtat ſubdiaconis non fuiſſe licitum olim tangere ſacra vaſa, & ex ea ratione non dicebatur Ordo ſacer, nec ex ordine ſubdiaconi eligebatur Epiſcopus, ſed ex ordine Diaconi, vel Presbyteri, Bellarm. *ſuprà verſ. olim.*

12 Quæſtionis eſt, quando ſubdiaconi creati ſint, & qualiter ordinentur? Quoad primum dicendum eſt omnes Ordines à Chriſto Domino fuiſſe inſtitutos, Concil. Trident *ſeſſ.23.cap.2.*Henriq.*lib.10. de ordine, cap.* 3. *à principio*, Ægid. Coninch. *diſp.* 20. *de Sacramento ordinis, dub.5.& 6.* Vaſquez *in 3.p. diſp.* 236. Caniſius *de Sacramento Ordinis, initio*, Reginald. *lib.3.tract.* 1. *c.* 1. Nam uſum ordinis ſubdiaconatus, & Acolythi fuiſſe à principio Eccleſiæ, vult Tridentinum *d. c.* 2. *ad finem*, & Bellarm. 1. *tom. lib.* 1. *de clericis, c.12. & tom.2. lib.1. de ordine, c.1. aliàs 7.verſ. illud autem*, & Henriq.*lib.10. de ordine. c.* 2. §. 2. *lit. V.* Quoad ſecundum, ſubdiaconus ordinatur non per manus impoſitionem, Henriq. *ſuprà lib.10. c.8. §.2. litera K.* ſed patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum: de manu verò archidiaconi accipit urceolum cum aqua, manile, & manutergium. Hactenus Concil. Carthagin. IV. *c.5.* quem refert Grat. *in c. ſubdiaconus diſt.23.*Ex quo patet pro materia porrigi ſubdiacono in ejus ordinatione vacuum calicem cum patena, per cujus traditionem perficitur ordinatio, ita Vaſq. *tom.3. in 3. partem, diſp.* 236. *c.3.* Paul. Comit. *reſponſ.moral.lib.1.q.52.*Graſſis *deciſ.p.2.lib.1. c.9. n.6.* Carol. de Graſſis *de effectibus cleric.in præludio* 288. Non oportet tamen quòd calix ſit conſecratus, ut validè conficiatur Sacramentum, quia id non reperitur in jure, ſcilicet neceſſariam eſſe calicis conſecrationem ad eſſentiam Sacramenti.

Officium ſubdiaconi in hoc oſtenditur in Pontificali Romano, aquam ſcilicet præparare ad miniſterium Altaris, & vinum in urceolis ad ſacrificium, Diaconis adminiſtrare, & manile, & manutergium tenere, & pro lavandis ante Altare manibus Sacerdotibus aquam præbere, Carol. de Graſſis *ſuprà d. præludio* 288. & *ſequenti.* Item ad ſubdiaconum ſpectat pallas Altaris, & corporalia lavare, oblationes populi ſuſcipere, & ponere ſupra Altare, quamvis Raban. *lib.* 1. *de inſtit. cleric. cap.* 8. & Alcuin. *lib. de divinis officiis, c.* 35. tria duntaxat ſubdiacono officia tribuat; Petrus denique Gregorius *d. c.* 7. tradit ſubdiaconatus officium eſſe calicem, & patenam ante Altare Chriſti deferre, & Levitis tradere; eiſque miniſtrare urceolum quoque, & aquam, & mantile, & manutergium tenere Epiſcopo, Presbyteris, & Levitis, pro lavandis ante Altare manibus aquam præbere, *c. perlectis, §.ad ſubdiaconum, diſt.* 25. quæ coincidunt cum ſupradictis: nec mirum, quia, ut vult Hugo de ſancto Victore *lib.* 2. *de Sacramentis, part.* 3. ordo ſubdiaconatus in lege gratiæ reſpondet Nazaræis, qui in templo humilibus officiis addicti erant.

13 Olim promovendi ad ſubdiaconatus ordinem cogebantur expreſsè continentiam polliceri, *c. nullum, c. præterea, & c. quando, diſt.* 28. nec Subdiaconus fiebat, qui caſtitatem non promiſiſſet, ut *in d. cap. nullum.* Neque hoc ſine cauſa fuit inſtitutum. In lege namque antiqua nullus permittebatur comedere carnes agni, qui in figura corporis, & ſanguinis Chriſti immolabatur, niſi accinctos haberet renes, per quod oſtendebatur appetitus venereos compeſcendos, Henriquez *in ſumma, lib.* 12. *cap.* 5. *§.9. litera I.* & Caſtro adversùs hæredes *lib.* 13. *verb. Sacerdotium, verſ. Quarta hæreſis.* Ochagavia *de Sacramentis, tit. de ſacramento Ordinis, quæſt.* 10. *n.8. & de Sacramento matrimonii, quæſt.* 51. *n.* 3.

Poſtea verò ex conſtitutione Martini Papæ, nullus ordinandorum debet expreſſis verbis caſtitatem polliceri, ſed ſatis eſt ſilentium ordinati, & conſenſus tacitus, & hoc modo dum clerici ſacris initiantur Ordinibus, tacitè caſtitatem cenſentur polliceri, ita Carolus de Graſſis *de effectibus clerical. in præludio, n.*41.*cap. quando, cap.de iis, & cap.præterea 28.diſt.*Alphonſus Cupers *in repet.cap.oportebat 79. diſt.verſ.applicantur, de cardinalibus art.1.c.10.*& Monald. *conſ.69.n.6.lib.2.*

Fuit autem continentia annexa Ordini ſacro ex inſtitutione Siricii Summi Pontificis circa annum 388. *in cap. plurimos 82. diſt.* teſte gloſſ. *in cap. cùm in præterito, verb.qui Sacramentis 84. diſt.* eamque poſtea confirmavit Innocentius Primus anno 408. ut colligitur ex *cap.propoſuiſti 82. diſt.*Vaſquez tamen *de ordine, diſp.249. cap.4. n.36. & 37.* arbitratur Calixtum Secundum, qui Guido fuit ante vocatus, Viennenſis Archiepiſcopus, filius Comitis Burgundiæ creatus Pontifex anno Domini 1119. fuiſſe primum Pontificem, qui matrimonia poſt Ordinem ſacrum celebrata fecit irrita: nam quamvis eſſet interdictum ſacro ordine initiatis contrahere matrimonium, non tamen erant irrita, ut probat Vaſquez, contrarium videtur ſentire Sylveſter *verb. matrimonium 8. n.* 12. ſequitur Ægidius *in ſacramento Ordinis, diſp.* 20. *dub.* 11. dicens habentibus Ordines ſacros vetitum eſſe ducere uxorem concinit Bonacina *tract. de matrim. quæſt.3. punct.9. n.13.* univerſim affirmans omnia matrimonia inita poſt ſacrum ordinem eſſe irrita: tamen continentia in clericis non eſt de jure divino, ſed de jure poſitivo, Abbas *in cap. ut clericorum, n.* 5. *de vita, & honeſtate cler. & in cap. cùm olim, n.5. de cleric. conju.* Bellet. *diſquiſit clerical.* §. 15. *n.*61. ideo Papa poteſt diſpenſare cum habentibus Ordines ſacros, ut ducant uxores, Abbas *in d.cap.cùm olim, n.* 5. Sot *de juſt.lib.7 q.4. art.* 2. *verſ. hoc.patet.& in 4. ſentent. diſt.38.q.1. art.* 1. *verſ.dubium*, Henriquez *in ſumma, lib.* 10. *cap.*14. §. 5. & §. 8. eodem modo poteſt diſpenſare cum Religioſo profeſſo, vel cum Moniali ſuper voto caſtitatis, ut contrahant matrimonium, D. Thomas *in 4. diſt. 38.q.1.art.4.circa medium*, Navarr. *commen.2. de Regularibus, n.57.& de redit.Eccleſ.quæſt.1.monit.55.n.* 9. Graſſis *deciſ.lib.2.cap.31.n.22. & 23.* Sayr. *in clavi, lib.6.cap.11.n.16.*Gutier. *de matrimon. cap.*123. *n.* 1. & Sanchez *de matrimon. lib.* 8. *diſp.* 8. *n.* 6.

An verò Subdiaconus poſſit eligi in Epiſcopum, diximus ſuprà poſſe. Quin imò poteſt creari Summus Pontifex ſubdiaconus, ut accidit in Deodedit anno Domini 614. ut tradit Baron. *tom.8. annal.de anno 614. n.1. ad finem*, vide tamen Conc. Trid. *ſeſſ.22. de reform. c.2.* 14

Petes tamen, quomodo dicatur ſubdiaconus inſervire divinis Sacramentis? Reſponde eatenus inſervire, quatenus ſacra vaſa, lintea, panem, & vinum ad venerabile Euchariſtiæ Sacramentum præparat, Reginaldus *lib.30.tr.1.n.13.*Ægidius *diſp.* 20. *dub.* 3. Vaſquez *diſp. 236.cap.2. & ſequentibus*, & Petr. Gregor. *d.lib.16.cap.7.n.8.& n.16.* 15

Quæſtionis eſt, an S. Pontifex committat Sacerdoti ordinare ſubdiaconum? Reſponde poſſe committere, Henriquez *de ſacramento Ordinis, lib.* 10. *cap.* 23. & *in comment. litera C.* ubi ait hunc Ordinem non 16

dari

dari cum manus impositione; & olim Chorepiscopum initiare subdiaconatu, & constat Chorepiscopum non fuisse Episcopum, ut dicitur *in concil. Nicen. 1. cap. 8.* quinimò hoc posse committi à Papa simplici Sacerdoti, ut ordinet Subdiaconos, & de facto commisisse refert Henriquez *suprà num. 2. in comment. litera C.* post alios.

17 In quas ergo pœnas incurrat Subdiaconus suspensus ab officio canens Epistolam sine manipulo, ambigi potest? D. Antonin. *3. part. tit. 29. de irregularitate, cap. 1. §. de Subdiaconatu, & tit. 28. de suspensione, cap. 1. in fine*, ait Sacerdotem suspensum ab officio, dicendo officium privatim cum uno, vel altero non fieri irregularem; non alia ratione, nisi, quia irregularitas non inducitur, ut tradit Navarr. *in manuali, cap. 27. n. 163.* quando Ordo exercetur non solemniter; cùm ergo Subdiaconus cantet Epistolam non solemniter sine manipulo, non contrahet irregularitatem, Sayr. *de censuris, lib. 4. cap. 16. n. 9. & 10.* dicens ad inducendam irregularitatem non sufficere quoquo modo transgredi suspensionem per exercitium actus ordinis, sed insuper requiri, ut hic ordo exerceatur solemniter, Navar. *suprà d. n. 163.* idem vult Palud. *in 4. dist. 18. quæst. 4. vers. quintus effectus*, de Sacerdote in necessitate baptizante in excommunicatione, si baptizet tanquam laicus; non fieri irregularem.

18 Secus si subdiaconus suspensus ab officio, seu Ordine, porrigat Sacerdoti, vel Diacono calicem præparatum etiam sine manipulo; tunc enim irregularis erit cùm exerceat actum proprium Ordinis Subdiaconatus. Est communis opinio, quam expressè docet Philiarchus *lib. 4. cap. 12. n. 6.* Eodem modo si alicubi fuerit consuetudo, ut nullo modo, nisi Subdiaconi neque cum manipulo, neque sine eo cantent Epistolam; in eo eventu Subdiaconi suspensi à Subdiaconatu etiam si cantent sine manipulo erunt irregulares, eo quia cùm nemo cantet Epistolam nisi Subdiaconus, cantando illam exercet actum Subdiaconatus, & ex consequenti incidit in pœnam. D. Anton. *3. part. tit. 29. de irregul. cap. 1. §. de Subdiaconatu.* Nihilominus, salva pace B. Antonini, probabilius puto consuetudinem particularem nullo modo irregularitatem inducere posse, quia inducere irregularitatem est odium, & non inducere est favor, qui debet ampliari, & odium restringi, *cap. odia, & cap. in pœnis, de regul. jur. in 6.*

19 Quæ ætas requiratur ad Subdiaconatum, & Diaconatum? Olim Subdiaconus non ordinabatur, nisi, qui attingebat decimumoctavum annum. *Clem. ult. de ætate, & qualitate*, post alios, Menoch. *de arbitrar. casu 427. n. 15.* hodie nullus ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum ætatis suæ annum promovetur; ad diaconatus anni 23. qui quidem anni sufficiunt inchoati, Conc. Trident. *sess. 23. de reformat. cap. 12.* Navarrus *in manuali, cap. 25. n. 69. cum sequent. & n. 103.* Gutierr. *Canon. lib. 1. cap. 26. n. 8.* Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. part. 1. cap. 4. n. 31.* Garcia *de benefic. part. 7. cap. 4. n. 21.* Coninch. *de Sacramentis, tom. 2. disp. 20. n. 102.* Monet *d. distrib. quotid. part. 2. quæst. 19. n. 12.* & Bonacin. *de Sacrament. disp. 8. quæst. unica punct. 5. n. 12.* In qua annorum computatione non numeratur dies bissexti, quoniam annus à jure requisitus intelligitur ex 365. diebus continuis, ita Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. post resol. 276. in notab. de materia de Sacramento ordinis, vers. quoad interstitia*, Henriq. *in summa, lib. 10. cap. 19. litera K.* quamvis contrarium teneant Martin. Fornar. *de ordine, cap. 3. n. 5.* & Bonacin. *de Sacramentis, disp. 8. quæst. unica, punct. 5. n. 14.* asserentes diem bissexti computari debere juxta ritum, & & usum Ecclesiæ, sed minus bene dictum videtur.

20 Neque est spernenda dubitatio in quas pœnas incurrat Ordines minores, & Subdiaconatum eodem die recipiens? Qui ex *cap. 2. de eo qui furtivè Ordines suscepit*, est irregularis, & à fortiori sunt irregulares, qui plures Ordines sacros eodem die suscipiunt, *cap. final. eodem titulo*, Valentia *tom. 4. disp. 7. qu. 19. punct. 3. §. 5.* Tolet. *lib. 1. cap. 30.* Sebast. Medic. *part. 2. tit. 9. quæst. 35. vers. quintò*, quod intelligitur, sive hoc fiat uno die vero, sive fictitio, sicut quando quis die Sabbathi promovetur ad diaconatum, & continuato jejunio in Dominica mox sequenti fit Sacerdos, reputatur namque dies unus fictitius, argum. *cap. literas, de tempor. ordin.* Henriquez *lib. 14. c. 6. §. 5.* Quin etiam mendicantibus virtute suorum privilegiorum non est integrum eodem die duobus Ordinibus sacris initiari, quia similia privilegia à Trident. *sess. 23. de reform. cap. 13.* sublata sunt.

Nihilominus cum suscipiente Subdiaconatum simul cum minoribus Ordinibus potest Episcopus dispensare, ut ministret in Ordinibus non furtivè susceptis, ita Valer. Reginald. *in foro pœnit. lib. 30. n. 27. vers. secundus.* Dicitur autem furtivè Ordines suscipere, qui illos suscipit sine ordinatione Superioris, & sine examinatione se ingerit cum multitudine ordinandorum ignorante ordinatore, & hoc modo Ordines recipit, Bernard. *in pract. cap. 25. n. 1.* & Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 3. n. 6.*

His adde minores Ordines, & Subdiaconatum eodem die simùl ex præscripta consuetudine recipi posse, sine aliqua pœna, prout tenent. Navarr. *in manuali, cap. 25. n. 71. vers. 8.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de clericis malè promotis, gloss. 1. n. 18.* Gutier. Canon. *lib. 1. c. 36. n. 31. & 32.* Henriq. *in summa lib. 10. cap. 11. §. 4.* Suar. *tom. 5. disput. 31. sect. 1. nu. 41.* & Reginald. *in praxi for. pœnit. lib. 32. tract. 2. n. 70.* quamvis à Concilio Trident. omnem contrariam consuetudinem minus bene sublatam credat Majol. *de irregularitat. lib. 4. cap. 11. n. 1.* & Menoch. *de arbitrar. casu 564. num. 8.* quoniam per Concil. Trident. consuetudines antiquæ non abolentur, nisi quando illud expressè declarat, ut *sess. 23. de reformat. cap. 6. & cap. 9.* sequitur Sayr. *de censuris, lib. 7. cap. 10. n. 26. fine.* 21

---

§. X.

De obligationibus eorum, qui minores Ordines, & Primam tonsuram habent.

EPITOME.

1 *Post Subdiaconatum sequitur Acolythi ordo, & qualiter ordinetur, & quale sit ejus officium?*
2 *Exorcista qualiter ordinetur, quale sit ejus officium*
3 *Liber exorcismorum in ordinatione exorcistæ traditur pro materia: pro forma verba ab Episcopo proferuntur.*
4 *Primus qui docuit exorcismos?*
5 *Energumeni, qui dicantur?*
6 *Lector qualiter ordinetur? Quæ sit materia, & forma, & officium?*
7 *Ostiarius qualiter ordinetur, quale sit ejus officium, quæ materia, & an sit tangenda?*
8 *Psalmista qualiter ordinetur, quale sit ejus officium?*
9 *Psalmistatus an sit ordo?*
10 *Psalmistatus, & quatuor minores Ordines an sint Sacramentum?*
11 *Ordinibus minoribus initiati post annum à susceptione postremi gradus ad sacros Ordines promoveri debent.*
12 *An initiati Ordinibus minoribus peccent mortaliter si contrahant sine causa matrimonium cum non virginibus?*

13 *Mi-*

13 *Minores an dentur licitè uno eodemque die omnes, & an possint dari ante discretionem, seu septennium, & quæ requirantur in suscipientibus?*
14 *In quas pœnas incurrant suscipientes minores Ordines furtivè, vel aliqua censura irretiti?*
15 *Utrùm singuli Ordines sint Sacramenta discutitur?*
16. 17 *An Ordines omnes imprimant characterem, quid sit character, & ubi imprimatur?*

1 ACOlythi Etymologiam tradit Vasquez *de ordine, disp.* 236. *num.* 27. Acolythus, sive Acoluthus Græcè, latinè non impeditus, sive non prohibitus, quia quamvis in numerum eorum; qui Sacramenta majora pertractant, non admittatur, non est tamen impeditus, quin possit cum illis sacris faciendis interesse. De Acolythatu D. Cyprianus *lib.* 2. *epistolar, epistol.* 8. *& epistol.* 55. Cornelius Papa apud Euseb. *hist. lib.* 6. *cap.* 33. *ad Fabium Episcopum Antiochenum*, scribit per hæc verba: In Romana Ecclesia ordinari solitos quadraginta duos Acolytos. Ordinatur per traditionem candelabri cum cereo priùs fit cero ferarius, & Episcopus illi tradens cereos ait: Accipe potestatem. Et fortasse accipit characterem imperfectum: perfectus tamen fit illius character in traditione urceoli vacui, & tunc completur sacramentum, per quod confertur gratia: nam infundere vinum, & aquam in urceolos, magis accedit ad tractationem Eucharistiæ, quàm deferre cereos. Officium ergo Acolythi est accendere luminaria, & accipere urceolum ad suggerendum vinum in calicem. Concil. Carthagiens. IV. *cap.*6. de quo *in cap. Acolythus* Gratian. *dist.*23. Unde materia hujus Sacramenti est cereus extinctus, simul cum urceolis vacuis, Vasquez *tom.*3. *in* 3. *part. disp.*236. *n.*29. *&* 30. *& disp.* 237. *sub. n.*32. *vers. cæterùm*, Galganet. *de jure publico, lib.* 3. *tit.* 27. *n.*2. & Filliuc. *tract.* 9. *n.*19. *&* 51. Henriquez *lib.*10. *de Sacramento Ordinis, lib.*10. *cap.* 9. *n.* 1. Anastas. Germon. *de sacror. immunit. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 8. *& lib.* 3. *c.* 3. *n.* 56. & alii, quibus accedit Barbos. *in d. c. Acolythus, n.* 1. *&* 2. *dist.* 23.

2 Sequitur Exorcista, qui potestatem accipit adjurandi dæmonia, vel energumenas, hoc est, à dæmone possessos Ordinatur ergo accipiendo de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptizatum sive catechumenum. Pro materia traditur liber exorcismorum, & pro forma verba Episcopi,
3 quæ diximus, Filliucius *tractatu* 9. *n.*20. *&* 51. Molfes. *in summa Theologiæ moralis*; ad exorcistam pertinet exorcismos memoria tenere, imponere manus super energumenos, illisque exorcismos legere ad fugandos dæmones, adjurando illos, ut exeant ab illis, ut pluries contigit, Anastas. Germon. *d. lib.* 3. *cap.* 3. *n.*38. Graffis *decis. p.* 2. *lib.*1. *cap.* 9. *n.* 6. Carol. de Graffis *de effectib. clerical. in præludio, n.* 286. nam apud D. Marcum 3. dedit illis potestatem curandi infirmos, & dæmonia ejiciendi, & inter signa credentium in fidem Domini nostri JESU Christi est potestas ejiciendi dæmonia, *Marc. c.* 9. *& Luc. cap.*10. Petr, Gregor. *Syntagm. juris, part.* 2. *lib.*16. *cap.* 5. *à n.*4. Caveant tamen exorcistæ dum exorcisant, ne longa colloquia misceant, & curiosa cum dæmone, quia de se colloqui cum dæmoniis sine justa causa semper est mortale, quia dæmones sunt præcisi ab Ecclesia, & Christi Domini inimici, & patres mendacii: proinde exorcisantes longa colloquia habere, & levia inquirere à dæmonibus nequeunt sine peccato, non tamen mortali, Graffis *dec. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 4.

4 Quis tamen fuerit primus, qui apud Hebræos docuit exorcisare, tradit Josephus *de antiquitatibus lib.*8. *cap.* 2. *& lib.* 4. *cap.* 14. dicens fuisse Salomonem, de quo etiam loquitur Rationale divinorum officiorum *lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 4. Vasquez *suprà disp.* 236. *n.* 25. *ad finem, & n.* 26. *in principio*, & Bellan. *disp.* 20. *dub.* 3. *n.* 18. ubi asserit præcipuum exorcistarum officium esse dæmones ab obsessis corporibus arcere, & energumenos mansuefacere. Qui autem dicantur energumeni facilè colligitur ex traditis, esse scilicet possessos à 5
dæmone, & à dæmone impeditos: aliquando autem lunatici dicuntur emergumeni, quasi in eos luna nunquam in eodem statu perseverans, agat.

Post exorcistam ordinatur lector per traditionem 6
libri prophetiarum, nec sufficit tradere illi librum Evangeliorum, si in eo non contineantur prophetiæ, cum ad ejus officium pertineat prophetias legere, & ad hoc ordinatur, ut libros Dei distinctè, & apertè ad intelligendum legat, Henriq. *de ordine lib.* 10. *cap.* 9. *n.* 2. ubi addit lectori competere catechumenos docere rudimenta fidei. Sà tamen *verb. ordo*, ait *n.* 10. olim ad lectorem pertinere novos fructus benedicere, & panem. Nunc autem solùm legere, & cantare, ex quo colligitur in ordinatione lectoris pro materia porrigi illi librum lectionum de Prophetis: formam tamen esse verba illa Episcopi, Accipe, & esto relator verbi Dei habiturus, si fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis qui verbum Dei ministraverint. desumitur ex Concil. Carthaginens. IV. *cap.* 8.

Meminerunt nominis lectoris, Alcuinus *de divinis officiis, cap. de tonsura clericorum, vers. lector*, Raban. *lib. de instit. cleric. c.* 11. Loaysa *in Conc. Braccar. secundo, Canone* 43. *&* 45. ibi, non liceat in pulpito psallere, aut legere, nisi qui ab Episcopo lector est ordinatus, quod desumitur ex *dist.* 29. *c. non liceat, & in Concil. Toletan. VIII. fol.* 481. ubi refert Epistolam Beati Isidori junioris ad Leudefredum Episcopum Cordubensis Ecclesiæ, ubi describit singulatim omnia munera, quæ pertinent ad omnes Ordines, tam sacros, quàm non sacros.

Ad Ostiarum pertinent claves Ecclesiæ, ut claudat, 7
& aperiat templum Dei, & omnia, quæ sunt intus, extraque, custodiat: fideles recipiat, excommunicatos, & infideles projiciat, quo quidem officio functus est Christus Dominus, quando ejecit ementes, & vendentes de templo: item quando dixit, *attolite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales*, Anastas. Germon. *de sacror. immun. lib.* 3. *cap.* 3. *n.*64. Rodulph. Cupers *in repet. cap. oportebat* 79. *dist. in tit. de Ordine Ostiarii*, & Carol. de Graffis *de effectibus clerical. in prælud. à n.* 283.

Ostiarius creatur per traditionem Clavium Ecclesiæ, quæ sunt materia hujus Sacramenti, Sà *verb. ordo, n.* 6. ubi addit in cæteris Ordinibus præter Sacerdotium, sufficere traditionem materiæ per Archidiaconum. Forma sic habet, *Sic age quasi rediturus Deo rationem pro iis rebus, quæ his clavibus recluduntur*, Filliuc. *tract.* 9. *n.*22. *&* 51. Henriquez *de ordine, lib.* 10. *cap.* 9. *n.* 2. ubi ait dari characterem in traditione clavium. Quare materia remota in sacramento Ordinis semper est res illa, quæ traditur suscipienti Ordinem: traditio verò est materia proxima. Henriquez *suprà cap.* 8. *n.* 2. *&* 3. ubi vult in majoribus Ordinibus requiri, ut qui initiatur, accipiat instrumenta de manu Episcopi. In minoribus Ordinibus, qui initiatur, satis est ut capiat instrumenta ab Archidiacono, de voluntate tamen, & mandato Episcopi, quia horum minister potest esse non Episcopus.

An verò contactus materiæ sit de essentia, ita ut, qui non tetigit realiter, non censeatur ordinatus? Negat Henriquez *lib.* 10. *cap.*9. *n.*1. *litera D*, praxis nova Episcopalis *part.* 1. *cap.* 1. *n.* 51. & Vasquez *disp.* 246. *n.* 19. Nihilominus contractum esse de essentia, ita ut qui materiam illam realiter non tangit, non sit ordinatus, volunt Sylvester *verb. Ordo* 2. *quæst.*5.

Coninch.

Coninch. *disp.* 20. *dub.* 7. *num.* 7. Martin. Fornar. *de ordine, cap.* 2. *num.* 4. & Valentia *tom.* 4. *disp.* 9. *quæst.* 1. *punct.* 4. *ad primum argumentum.* Prior. tamen opinio est valde probabilis, nec secundùm illam oportet suppleri contractum materiæ, si Episcopus illam præsentavit, etiamsi non tacta fuerit, ita Sà *verb. Ordo num.* 3. Et quamvis concedamus contactum materiæ esse de essentia Sacramenti, non est tamen opus contingere materiam, quando verba proferuntur, ita ut sint simul contactus, & verba, seu forma, sed sufficit tangere paulo ante, aut paulo post verba Ordinantis, Sà *suprà n.* 5. Henriq. *c.* 10. §. 1. Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 30. *tract.* 5. *nu.* 9. & Nugnus *p.* 3. *q.* 34. *art.* 5. *diffic.* 2.

8 Psalmista qualiter ordinetur, & quale sit ejus officium? Psalmista ordinatur in abscissione capillorum, ejus officium est canere in choro, atque benedictiones dicere, per hoc tamen ministerium non differt à cæteris fidelibus, nec per se id munus ad aliquem Ordinem spectat, & potest conferri in omni tempore. Armil. *verb. Ordo, nu.* 7. Henriq. *lib.* 10. *cap.* 12. §. 1. Thomas Valasc. *allegat.* 4. *n.* 3.

9 An Psalmistatus sit ordo? Canonistæ existimant esse, *in cap. cùm contingat, de ætate, & qualitate*: credunt enim Ordines esse novem, inter quos numerant Psalmistam, & Episcopum, & ita prima tonsura clericalis ordo est, ut per Covarr. *in cap. quia nos, n.* 4. *de testamentis*, Gregor. *in proœmio, tit.* 6. *part.* 1. praxis nova Episcopalis *part.* 1. *cap.* 1. *n.* 3. *pag.* 26. Mendez à Castro *in l. cùm oportet, n.* 166. *Cod. de bonis quæ liberis*, Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. læsis, n.* 104. & Garcia *de beneficiis par.* 7. *cap.* 1. *n.* 1. Quare si Papa dicat, Confero tibi beneficium ubi primum fueris insignitus clericali charactere, satis est habere primam tonsuram, ita Flamin. *de resign. lib.* 4. *qu.* 2. *n.* 56. & *lib.* 6. *qu.* 4. *n.* 23. confert D. Maria *in votis novissimarum decis. voto* 14. *n.* 2. dicens prima tonsura insignitos esse capaces spiritualium. Suffragatur, quia ex *cap. non dubium, de sentent. excommunic.* & ex *canone, si quis suadente* 17. *qu.* 4. constat ligari excommunicatione percutientem clericum tonsuratum, hoc est, prima tonsura affectum. Quinimò potest habere cum prima tonsura beneficia: ergo non est laicus, sed ordinem habet, si habet primam tonsuram.

Nihilominus non esse Ordinem primam tonsuram, sed passivam dispositionem ad Ordines cum privilegio clericali, neque in illa imprimi characterem, est multo probabilius, Henriq. *suprà d. cap.* 9. *n.* 4. Vasquez *tom.* 3. *disp.* 236. *cap.* 1. *n.* 9. & *disp.* 237. *cap.* 2. Sayr. *in floribus, decis. tit. de tempor. ordin. decis.* 14. Bonacin. *de Sacram. disp.* 8. *quæst. unica punct.* 1. *n.* 6. dicentes non esse propriè Ordinem, sed tanquam præambulum ad illos, sicut novitiatum ad Religionem, & ita non venire aliquando appellatione Ordinum, ut probatur ex Concilio Trident. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 6. dum inquit, Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus: ubi vides, primam tonsuram non numerari in ordinibus minoribus, cùm non sit propriè ordo: atque ita Ordines propriè sunt septem secundùm Theologos: impropriè autem sunt novem secundùm Canonistas, & ex consequenti psalmistatus non est sacramentum, cùm non sit ordo, D. Thom. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 2. *articul.* 1. *qu.* 3. & *ibidem* Scotus *quæst. unica*, §. *de tertio, in fine*, Reginald. *tom.* 2. *fori pœnit. lib.* 3. *c.* 1. Coninch. *de Sacrament. disp.* 20. *dub.* 6. *n.* 42. An verò inferiores Ordines sint Sacramenta, singulatim dicetur infrà *n.* 15.

11 An Ordinibus minoribus initiati possint ante elapsum integrum annum à susceptione postremi gradus promoveri ad sacros Ordines? Ratio dubitandi, quia Concil. Trident. *sess.* 23. *de reform. cap.* 12. statuitur ut à susceptione postremi gradus nemo ad sacros Ordines promoveatur nisi post annum, quod intelligitur nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat, quo loci relinquitur arbitrio Episcopi facultas abbreviandi interstitia, non autem potestas promovendi, aut dispensandi, ut initietur quis una eademque die postremo gradu minorum cum primo sacrorum. Salzed. *ad Bernardum in practica, cap.* 25. *vers. una eademque die*, secundùm novissimam editionem, Majol. *de irregul. lib.* 3. *cap.* 24. *post n.* 13. & *lib.* 4. *cap.* 11. *post n.* 1. & Menoch. *de arbitrar. casu* 564. *n.* 6. subdentes quoad hoc sublatam esse omnem contrariam consuetudinem.

Nihilominus multo verius est posse Episcopum, ubi recepta erat communiter consuetudo ante Trident. ut minores Ordines, & Subdiaconatus simul conferri possint, ad eos licitè simul promovere posse, ita Navarrus *in manuali, cap.* 25. *n.* 71. *vers.* 8. Gutierr. *Canon. lib.* 1. *cap.* 26. *n.* 31. & 32. Henriq. *de ordine, lib.* 10. *cap.* 11. §. 4. Suar. *tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 41. Homobon. de Bonis *de humanæ vitæ statu part.* 1. *cap.* 20. *versic.* 2. & Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tractatu* 7. *num.* 70. *versic. ad hanc.*

Venit etiam in dubium, an initiatus Ordinibus minoribus, si contrahat sine justa causa, matrimonium cum non virgine, aut binas nuptias amplectatur peccet? Affirmat Cajetanus 2. 2. *qu.* 2. *art.* 1. culpam esse mortalem: ducitur, quia recedere est perfecta ab ordine apostasia, neque id fieri potest sine aliquo contemptu Sacramentalium. Verius tamen videtur peccare venialiter in minoribus Ordinibus constitutos, si ducant non virginem, aut binas nuptias contrahant, quia reddunt se incapaces ad illorum Ordinum munera obeunda, sic idem Cajetan. *in summa verb. apostasia*, Bannes 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. §. *sit tamen tertia conclusio*, Tabiena *verb. apostasia, qu.* 10. *n.* 13. Vasq. *de ordine, disp.* 249. *cap.* 4. *n.* 39. Filliuc. *tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 10. *cap.* 4. *n.* 130. & alii, quos referens sequitur Sanchez *de matrimonio, lib.* 7. *disp.* 31. *n.* 11. eo, quia non est recedere ab his ordinibus res tanti momenti, ut sit mortalis culpa, deserere illorum ministeria. 12

Mihi tamen magis placet nullam esse culpam ex minoribus Ordinibus pro suo arbitrio transire absolutè ad matrimonium, cùm hoc non sit contra aliquod juris præceptum, Valentia 2. 2. *disp.* 1. *q.* 12. *punct.* 1. Bannes *ibidem d. qu.* 12. *art.* 1. Azor. *instit. moral. tom.* 1. *lib.* 13. *cap.* 14. *in fine*, sicut Novitius non peccat recedendo à Religione, cùm utatur jure suo; ergo nec clericus in minoribus, si ducat uxorem, Covarr. *de sponsalibus*, 2. *part. cap.* 6. *n.* 4. *in principio*, Ægid. *disp.* 23. *dub.* 3. *n.* 57. & alii, quos referens sequitur Illustrissimus Primas *in cap. feriatim, dist.* 32. *n.* 4.

Utrùm autem omnes minores ordines possint conferri una, eademque die, & simul prima tonsura? Affirmat gloss. *in verb. minores, in cap.* 2. *de eo, qui furtivè Ordines suscepit.* sequitur Rebuff. *super regula* 23. *Cancell. vers. item cupiens*, Henriq. *lib.* 10. *cap.* 11. *n.* 4. Gutierr. *Canon. lib.* 1. *cap.* 26. *n.* 31. & 32. & Bonacin. *de Sacrament. disp.* 8. *quæst. unica. punct.* 5. *n.* 36. qui omnes agunt de minoribus Ordinibus una die conferendis, & de prima tonsura nihil dicunt. Campanil. tamen *in diversor. jur. Canon. rubr.* 6. *cap.* 2. *n.* 20. idem ait concurrente consuetudine, aut intercedente dispensatione propter verba Concilii Trident. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 11. dicentis conferendos esse de gradu in gradum, ut in ordinandis cum ætate vitæ meritum, & doctrina major crescat, nisi aliter Episcopo magis expedire videatur ratione necessitatis, vel alterius urgentis causæ: quinimò minores Ordines, & prima tonsura conferri possunt unica die, ubi fuerit consuetudo, Sylvest. *verb. ordo* 2. *n.* 7. *vers. tertium.* Campanil. *suprà rubr.* 6. *c.* 2. *n.* 20. & decisum refert Armendar. *ad recopil. legum Nav. lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 1. *n.* 57. Nec recipiens simul in uno die omnes 13

Ordines minores, vel primam tonsuram cum minoribus, consuetudine non stante, incurret aliquam irregularitatem, Sayr. *de censuris lib. 7. cap. 10. num. 22.* Avil. *eodem tract. part. 7. disp. 9. sect. 1. dub. 4.* & Bonacin. *de censur. disp. 7. q. 3. punct. 4. n. 3.*

Adde ex consuetudine recepta Episcopis integrum esse feria sexta vespere ante Sabbathum, in quo die de jure Ordines sacri conferuntur, minores Ordines dare, quasi incipiat dies Sabbathi à vespere feriæ sextæ, Henriquez *lib. 10. cap. 12. §. 2.* dicens ex communi praxi, & consuetudine Ordines minores posse conferri feria quarta quatuor temporum, ac præterea in qualibet Dominica, ac festiva de præcepto, Sylvester *verb. ordo 2. nu. 6 vers. secundum dicit,* Vivald. *in Candelabro, part. 1. tit. de sacram. ord. n. 35. vers. tertia concl.* & satis est, quòd in Diœcesi sua sit solemnitas diei festi, quamvis ubique non celebretur, Henriq. *lib. 9. c. 28. §. 1.*

Sed quid si Ordines conferantur sive minores, sive majores ante usum rationis, seu ante septennium? Respondetur quemcunque Ordinem collatum infantibus, etiam ante usum rationis, tenere, & characterem imprimi. gloss. *in cap. tuæ literæ, de clerico per saltum promoto.* Soarez *de censuris, disp. 51. sect. 1. n. 2.* est communis Theologorum cum S. Thoma *in 4. dist. 25.* Bonaventura *ibidem, artic. 2. qu. 2.* Bonacin. *de Sacramentis, disp. 6. quæst. unica, punct. 1. nu. 1.* quod si celebret, verum conficiet Sacramentum, peccabit tamen celebrando ante legitimam ætatem. Qui imò ante usum rationis ordinati in sacris, non tenentur servare continentiam, secundùm veriorem, quia castitas est res voti, non præcepti, *cap. integritas 32. qu. 2.* nec castitas debetur nisi voluntariè assumpta, *cap. ante triennium dist. 31.* neque Ordo sacer obligat ex natura rei ad continentiam: sed ex statuto Ecclesiæ, & ex consequenti non ligat, nisi volentem Ordines accipere: infans verò ordinatus in sacris non habet voluntatem, gloss. *in cap. pueri, verb. ad sacros 1. q. 1.* Sylvest. *verb. matrimonium, 8. q. 12. dicto 2.* Navarr. *lib. 1. consil. de his, quæ vi, in priori editione, consil. 2. n. 4. in posteriori, consil. 4. n. 4.* Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 30. n. 3.* post plures.

Porrò si pueri ordinentur à septennio usque ad decimumquartum annum completum, verius est ordinatum in sacris post usum rationis ante quatuordecimum annum completum obligari ad votum castitatis Ordini sacro annexum, quia voluit Ordines accipere liberè: ergo voluit castitatem annexam, ita Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 4. cap. 35. n. 9. & tom. 2. lib. 5. cap. 4. n. 2.* ubi allegat Cajet. *2. 2. q. 88. art. 9.* Sayr. *in clavi, lib. 6. c. 5. n. 3.* quibus accedit Illustrissimus Primas *cap. in veteri lege, dist. 77. à n. 19. cum sequentibus,* præsertim si ratificet pubes.

Quæ autem requirantur in suscipientibus minores Ordines, certi juris est primam tonsuram non conferri nisi habenti septem annos completos, *cap. in singulis 77. dist. gloss. verb. infanti in cap. nullus, de tempor. ordin. lib 6. gloss. ultim. in Clement. final. de ætate, & qualitate,* Rebuff. *in praxi tit. Requisita ad collationem benefic. n. 36.* Sylvest. *verb. ætas, nu. 2.* Gutierr. *Canon. lib. 1. cap. 26. à principio,* Ugolin. *de irregul. cap. 45. nu. 1.* Henriq. *lib. 10. de ordine, cap. 19. n. 1. litera D.* Garcia *de benefic. part. 7. cap. 4. n. 6.* Menoch. *de arbitrar. casu 427. n. 9.* & Flamin. *de resignation. lib. 4. quæst. 9. n. 9.*

Hoc tamen septiennium completum ex D. Thoma non exigebatur suo tempore, ut patet ex *addit. ad tertiam partem q. 39. art. 2.* ubi vult infantem potuisse tonsurari ante usum rationis, si necessitas urgeret, & daretur spes proficiendi; quare septennium completum exigi videtur post constitutionem *cap. nullus Episcopus, de temporibus, ordin. in 6.* attamen D. Thomas non indistinctè id asseruit posse fieri, sed ex necessitate, & spe profectus.

Ætas ad quatuor Ordines minores requiritur septennium completum ostiario, lectori, & Exorcistæ, Acolytho duodecimus annus requiritur, ut glossa *in summa 77. dist.* Armil. *verb. ordines 1.* Henriq. *de ordine. cap. 19. suprà §. 1.* Rebuff. tamen contrà *in sua praxi rubr. de cleric. ad sacros Ordines malè promotis gloss. 2. n. 1. & in rub. ad regul. Cancell. 23. vers. istæ ætas,* tradit decimumquartum annum requiri ad Acolythatum, ad tres reliquos primos duodecimum annum expletum, ita visum est Soto *in 4. sentent. dist. 25. q. 1. art. 2. vers. quo autem,* & Campanil. *in diversi. jur. Canon. rub. 7. c. 2. n. 3.* quibus libenter adhæreo.

Requiritur item, ut nullus prima tonsura initietur, qui confirmationem non susceperit, Conc. Trident. *sess. 23. cap. 4.* ibi, *prima tonsura non initietur.* Non tamen erit mortale, si non confirmatus suscipiat minores Ordines, Navarr. *in manuali, cap. 22. n. 9.* Victoria *de Sacramento Ordinis, n. 232.* Soarez *tom. 3. disp. 38. sect. 1.* Ægid. *de sacram. tom. 1. q. 72. art. 9. n. 90.*

Quid si quis suscipiat primam tonsuram, aut minores Ordines, cum animo nunquam suscipiendi majores, aut solùm, ut declinet forum sæculare? Trident. *sess. 23. cap. 4. de reformat.* dum agit de conditionibus ordinandorum, solùm prohibet intentionem ad declinandum forum sæculare, atque ita non peccat saltem mortaliter, suscipiens Ordines minores sine animo suscipiendi majores, cùm nullo jure talis intentio requiratur, Ægid. *de Sacram. tom. 2. disp. 20. n. 104. & 105.* Sanch. *de matrimonio, lib. 7. disp. 31. n. 17.* ubi fatetur in hoc casu aliquam culpam esse, suscipere Ordines animo declinandi jurisdictionem fori sæcularis ex defectu rectæ intentionis suscipiendi Ordines, & quamvis Bannez putat esse mortale *2. 2. q. 12. art. 1.* fallitur omnino, quia nec finis est mortalis, maximè in his Ordinibus minoribus, quos non esse Sacramenta, nec gratiam conferre, est valde probabile, ut dicemus statim. Nec Episcopus peccabit conferens Ordines minores illi, qui non habet intentionem ascendendi ad superiores Ordines, cùm ipsi non teneantur ad sacros Ordines ascendendi animum habere, quod probatur argumento Episcopi dispensantis cum illegitimo ad minores Ordines, *cap. 1. de fil. presbyt. in 6.* qui tamen ad sacros Ordines promoveri non potest propter irregularitatem, Aragonius *2. 2. q. 12. art. 1. dub. 1.* Manuel Rodriguez *tom. 2. summæ 2. edit. cap. 17. n. 2. concl. 2.* & Vega *in summa tom. 2. c. 57. casu 11.* Sanchez *suprà n. 16. & duobus sequentibus,* & Barbos. *in remiss. ad Conc. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 4. n. 3.* post alios, & Illustrissimus Primas *in cap. feriatim dist. 32. n. 5.* post Filliucium *tom. 1. tractatione 10. cap. 4. n. 131.*

In quas pœnas incurrat Ordines minores furtivè suscipiens, aut aliqua censura irretitus? Dico primò furtivè ordinatum, si erat lata excommunicatio contra illud facientes, non posse in ordine sic suscepto ministrare, vel ad superiores ascendere absque Papali dispensatione, poterit tamen Episcopus dispensare, si excommunicatio non erat lata, Soar. *tom. 5. disp. 31. sect. 1. n. 54.* Bernard. *in pract. c. 25. n. 2.* ubi Salzed. *in addit. litera B.* notat de more Episcopos, dum Ordines conferunt, sub excommunicatione latæ sententiæ prohibere, ne quis audeat se ingerere, qui non fuerit approbatus, in quo eventu non poterit ordinatus ministrare, nec promoveri ad superiores sine dispensatione Pontificis, nisi crimen sit occultum, & non deductum ad forum contentiosum, ex Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 6.* Bonacin. *de cens. disp. 7. q. 3. punct. 4. n. 5.* Ugolin. *eodem tract. de offic. & potest. Episcop. cap. 57. §. 2. n. 4. vers. quarto,* & Henriq. *lib. 14. cap. 6. §. 5.* qui etiam *lib. 13. de excommunic. cap. 10. §. 1. in principio,* ait excommunicatum, si recipiat Ordines minores, esse irregularem, ubi id extendit ad suspensum, & personaliter interdictum.

Sequi-

15 Sequitur dicendum, utrùm singuli Ordines tam majores, quàm minores sint Sacramenta? Triplex est sententia, prima ait sacerdotalem Ordinem duntaxat esse Sacramentum, Durand. *in 4. sentent. distinct. 24. quæst. 2. n. 6.* quam Victoria *de sacramento Ordinis, nu.* 227. dicit esse probabilissimam. Secunda sententia tradit Ordines majores sacros esse Sacramenta, minores autem esse Sacramentalia. Sotus *in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. & art. 4. vers. dubium ergo*, Medina *in lib. de sacrorum Ordinum continentia, c. 46.* Vasq. *3. p. tom. 3. disp. 237. c. 2. in principio*, confert Sanch. *de matrimonio, lib. 7. disp. 31. n. 17.* dicens minores Ordines nec esse Sacramenta, nec gratiam conferre esse probabilissimum.

Tertia igitur sententia, quam tanquam veriorem sequor, docet omnes tam majores, quam minores esse Sacramentum, & gratiam conferre: probatur ex modo loquendi ab Ecclesia usitato dicente Ordinem esse Sacramentum, & ita omnes Ordines quamvis sint per se singuli Sacramentum, censentur tamen Sacramentum unum, vel quia sunt unum genere, vel quia omnes referuntur ad unum finem, ita Bonaven. *in 4. sentent. dist. 24. art. 2. qu. 4.* Bellarmin. *lib. 1. de Sacrament. Ordinis, cap. 8.* Henriq. *lib. 10. de ordine, cap. 2. §. 2.* Sà *verb. ordo, n. 1.* Valentia *tom. 4. disp. 9. qu. 1. punct. 4.* Bonac. *de Sacrament. disp. 8. quæst. unica, punct. 2. n. 2.* & Ægidius *de Sacrament. tom. 2. disp. 28. dub. 6.* quibus accedit Illustrissimus Primas *c. psalmista, n. 6. dist. 23. vers. secunda sententia.*

16 Psalmistatus, seu prima tonsura cum non sit ordo, sed dispositio ad Ordines, non imprimitur character in illa: in reliquis tamen Ordinibus, qui sunt Sacramenta, imprimitur character: qui nihil aliud est, quàm qualitas supernaturalis realiter ab anima distincta, eique divinitus infusa, ita Soarez *tom. 3. in 3. partem. disp. 11. sect. 2. ad finem.*

17 Ubi verò imprimatur, dissensio est inter Doctores. D. Thom. ait characterem esse in intellectu, ut in subjecto proximo, ita *tom. 3. q. 63. art. 4.* quem sequuntur omnes Thomistæ, existimantes characterem immediatè esse in potentia, & non in essentia animæ.

Secunda sententia ponit characterem in anima, & in utraque potentia ejus, hoc est, in tota imagine Trinitatis, ita loquebantur antiqui, quibus ex parte accedit Alensis *4. p. qu. 19. membr. 3.* & Bonaventura *in 4. dist. 6. art. 1. qu. 3.* ubi censet characterem esse in utraque potentia, etiamsi dicat principalius esse in intellectu.

Tertia ait characterem esse in voluntate, quia character est dispositio ad gratiam, & gratia est in voluntate, cùm sit idem cum charitate, ergo & character, ita Scot. *in 4. distinct. 6. qu. 11.* sed rejicitur, cùm supponat gratiam esse idem cum charitate, & non esse in essentia animæ, quod est falsum, ut bene probat Soarez *suprà disp. 11. sect. 4. vers. tertia ergo opinio est.*

Quarta ergo sententia quæ magis placet, docet verisimilius esse characterem esse immediatè in substantia animæ, ut in subjecto proprio, ita Marsil. *in 4. quæst. 4. art. 1.* & Gabriel *dist. 6. quæst. 2. art. 3. dub. 2.* Confirmatur ex Concil. Tridentin. *sess. 7. Canon. 9. Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* sequitur Suarius *d. sect. 4. §. in hac igitur re*, ubi respondet argumentis contrariis, additque *art. 5.* characterem inesse animæ indelebiliter, & de facto perpetuò in anima mansurum, quandiu ipsa duraverit in quocunque statu.

DISPUTATIO XXII.

De obligatione recitandi horas Canonicas, & quinam illam habeant?

§. I.

Horæ quid sint, & quando primùm institutæ, & ad quid?

1 *Horæ Canonicæ sunt pensio debita ab illis, qui sunt electi in sortem Domini.*
2 *Horæ Canonicæ in quo consistant, & quid repræsentet officium nocturnum, & diurnum?*
Unde dicantur horæ Canonicæ? ibid.
3 *Horæ Canonicæ quando primum fuerunt institutæ?*
4 *Horæ Canonicæ an sint divini juris, an Ecclesiastici?*
5 *Papa an possit dispensare, ut horæ Canonicæ non dicantur?*
6 *Horæ Canonicæ cur septem sint, nec plus, nec minus?*
7 *Vigiliæ nocturnæ, quando fuerunt institutæ?*
8 *Matutinæ laudes cur fuerunt institutæ, & cur numerus Psalmorum non est semper æqualis?*
9 *Horæ Canonicæ debitis horis an debeant recitari, & qua voce, & quo loco?*
10 *Horæ Canonicæ juxta quem ritum sint privatim recitandæ?*
11 *Horæ Canonicæ publicæ sunt sub præcepto.*
12 *Peccatum quale sit horas Canonicas interrumpere?*
13 *Clerici minorum Ordinum an possint obligari ab Episcopo ad aliquas preces?*

Prima observatio. Horæ Canonicæ sunt certa pensio divini cultus debita ab illis, qui in sortem Domini sunt electi, pro qua accipiant in sustentationem patrimonium Christi Domini: nam bona Ecclesiæ dicuntur esse de patrimonio Christi, Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 1. quæst. 4.* 1
Consistunt horæ Canonicæ in officio nocturno, & diurno. Turrecrem. *in Eleuther. distinct. 91. nu. 1.* sic ait. *Hora Canonica est oratio publica sub certo numero Psalmorum, lectionum, & aliorum hujusmodi à Sanctis Patribus ad laudem Dei ordinata, & per septem congruentes horas distributa.* ubi explicat omnes particulas illius, & eam approbat Navarr. *de hor. canon. cap. 7. num. 1.* Officium nocturnum propriè dicitur vigiliæ nocturnæ, laudes matutinæ, & Completorium, sic Archidiaconus *in cap. presbyter dist. 91.* & Innocentius, Hostiensis, Joannes Andreas, Abbas *in c. 1. de celebratione Missarum.* Continet etiam primam, quæ dicenda est diluculo. Repræsentat autem officium nocturnum tempus servitutis, & miseriæ, quo humanum genus à diabolo obsessum tenebatur. Officium tamen diurnum complectitur cæteras horas, Tertiam scilicet, Sextam, Nonam, & Vesperam. Alii autem sub nocturno officio comprehendunt vigilias nocturnas, & laudes matutinas, sub diurno verò horas cæteras, quod magis videtur cum jure Canonico convenire: quæ horæ diurnæ repræsentant tempus nostræ redemptionis, & liberationem factam à Sole justitiæ Christo Domino, qui mentes nostras lumine divinitus infuso accendit, & illuminat, Archidiaconus *in c. presbyter, dist. 91.* 2

Secunda observatio, dicuntur horæ Canonicæ ita à Canone, quod est regula, quasi regulares: & sunt regulariter dicendæ, Soarez *lib. 4. de materia officii*

divini, *cap.* 1. *n.* 13. *ad finem*, & *cap.* 3. *n.* 1. ubi ait secundùm aliquos dici horas canonicas ab orando, & verius est Canonicas preces horarum nomen accepisse ab hora, prout pars temporis est, & vocari canonicas à canone, hoc est, regula, quia secundùm certam regulam dicendæ sunt. Dicuntur item preces divinæ, quia Deo impenduntur, Zabarel. *in Clementina* 1. *de celebrat. Missar.* Non igitur horæ canonicæ appellantur officium divinum à causa instituente, sunt enim de jure Ecclesiastico, sed potiùs à causa materiali, & finali, quia divinas laudes continent, & diriguntur, ordinanturque ad Deum laudandum, Bellarm. *tom.* 3. *controv.* 3. *lib.* 1. *c.* 10. *vers. dicuntur autem*, & *c.* 18. vel quia per eas pensum servitutis, & tributum quoddam Deo solvimus, & Bonac. *de hor. canon. disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 4. *vers. ad tertiam.*

3 Tertia observatio. Quæritur quando fuerunt preces canonicæ institutæ? Dicendum est septenarium horarum canonicarum numerum in Ecclesia fuisse receptum usu jam à tempore Gregorii Primi, Pelagii secundi, Gelasii primi, & Damasi primi, ut vult Polydorus Virgilius *lib.* 6. *de inventione rerum*, *c.* 2. & ea de re fuisse latam legem Ecclesiasticam, quæ Clerum obstrinxit solvere pensum, quod probat ex *cap. Eleutherius*, *distinct.* 91. ubi de Pelagio primo. Nihilominus ex historiis Ecclesiasticis paulo altius hoc incepisse colligitur à Patribus jam inde ab Apostolorum temporibus clericos certis diei, ac noctis horis Ecclesiarum frequentare solitos esse, ut Preces, hymnos, ac Psalmos Deo decantarent, ut videre est apud Apostolicam constitutionem Clementis *lib.* 8. *constitut. Apostolicar. cap.* 30. quæ sic ait: *Precationes facite mane Tertia hora, & Sexta, & Nona, & vespere usque ad Galli cantum*: consonat Cyprianus *in expositione Orationis Dominicæ*, ibi: *in orationibus celebrandis invenimus observasse cum Daniele tres pueros in Fide fortes, & in captivitate victores, horam tertiam, sextam, & nonam.* & paulò post: *sed nobis fratres dilectissimi, præter horas antiquitus observatas, orandi nunc, & spatia, & Sacramenta creverunt. Nam & mane orandum est, ut Resurrectio Domini matutina oratione celebretur: recedente item sole, ac die cessante, necessariò rursus orandum est.* Et infrà: *qui autem in Christo, hoc est, in lumine semper sumus, nec noctibus ab oratione cessemus.* Sic ibi, confert Hieronymus *in Epistola* 22. *ad Eustochium*, *de custodia virginitatis. Horam*, inquit, *Tertiam, Sextam, Nonam, Diluculum quoque, Vesperas nemo est qui nesciat.* Noctibus quoque bis, terque surgendum. Et hinc est, quòd in Conciliis, & Scriptoribus Ecclesiasticis post ea tempora fiat mentio frequens septem horarum Canonicarum, ut in Concilio Cabilonensi, sub Carolo Magno, *Canon.* 59. ut enumerantur horæ septem eo ordine, quo modo recitantur, de quo numero septenario loquitur *c. presbyter*, *dist.* 9. Idem habetur in Concilio Aquisgranensi, sub Ludovico Pio à *cap.* 126. *usque ad cap.* 130. & Azor. *part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 1. *vers. quintò quæritur*, & *cap.* 2. *per totum.*

4 Quarta observatio, an septem horæ Canonicæ sint juris divini, an Canonici? Respondeo, & dico primò obligationem solvendi preces horarias partim esse de jure divino, & partim de jure Canonico. Nam de jure divino extat obligatio, ut persona Ecclesiastica sacrificet Sacrificium laudis Deo, illique offerat de fructu labiorum suorum. Hinc fit, ut Abbas *in cap.* 1. *de celebratione Missarum*, credat preces canonicas esse juris divini, & ex illo teneri clericum septies singulis diebus orare, juxta illud Psalmi, *septies in die laudem dixi tibi*, modum tamen, & formulam orandi esse ab Ecclesia constitutam, unde non posse liberari clericum etiam authoritate Papæ à præcepto precandi septies Deum: posse tamen eximi à lege servandi modum, & formulam orandi, ita Angelus *verb. hora*, *quæst.* 6. Tabien. *eodem verbo*, *quæst.* 5. Rosella *num.* 13. Turrecremat. *in cap. presbyter*, *distinct.* 91. idem videtur sequi & D. Antonin. *part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 12. §. 1.

Probabilius tamen est, juris canonici esse singulis quibusque diebus septies clericos in die orare, ita Sylvester *verb. hora*, *qu.* 8. *nu* 9. & Lignan. *in cap. dolentes*, *de celebrat. Missar.* Probatur, nam quamvis clericus ratione sui status videtur obligari ad laudandum Deum recitando quotidie aliquid ex illa speciali obligatione indeterminatè; propriam tamen obligationem præcepti non solùm, quoad determinationem temporis, aut modi sed etiam, quoad substantiam ejus ex Ecclesiastico præcepto habet, Graffis *lib.* 2. *decis. cap.* 50. *n.* 4. ubi *n.* 5. addit non posse R. 5
Pontificem dispensare, ut ex toto Officium divinum non dicatur, posse tamen dispensare circa modum solvendi officium, nempe ut dicatur hoc, vel illud officium, hæc, vel illa oratio, Abbas *in cap.* 1. *de celebratione Missarum*, Angel. *in verb. hora*, *num.* 6. ideo tempus, ordo, qualitas, locus, modus, & numerus horarum Canonicarum, cùm sint de jure positivo, non est dubium, quin possit Papa dispensare, concordat Soarez *lib.* 4. *de horis canonicis*, *cap.* 16. *ex n.* 3. *usque ad n.* 7. ubi de hac re plenè.

Quinta observatio. Horariæ preces sunt numero 6
septem, vel ad summum octo. Quòd sint septem, tradit gloss. & Canonistæ partim *in cap.* 1. *de celebratione Missarum*, Hostiens. Joan. Andr. Ancharan. & Imol. *ibi* & partim *in Clement.* 1. *eodem titulo*, & Summistæ omnes. Probatur ex *d. cap.* 1. per textum ibi, *Qui septenarius numerus*; ex quo sunt septem, Matutinum scilicet, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, & Completorium, ita Sotus *de justitia*, *lib.* 10. *qu.* 5. *art.* 4. Suar. *d. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 6. Filliuc. *tom.* 2. *tractat.* 23. *cap.* 3. *puncto* 8. Bonacin. *de horis canonicis*, *disp.* 1. *qu.* 1. *punct.* 3. *n.* 3.

Esse autem octo preces canonicas, videlicet Matutinas, Vigilias, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vespertinas preces, & Completas, magis placet S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 12. §. 1. & 3. *part. titul.* 13. *cap.* 4. §. 1. Navar. *de horis Canonicis*, *cap.* 3. *n.* 27. Francolin. *cap.* 12. *n.* 4. Carol. Macign. *cap.* 7. *n.* 57. & *sequent.* quamvis communi omnium consensu receptum sit horas canonicas septem esse duntaxat, ut in Concilio Cabilonensi II. *canon.* 59. sub Carolo Magno, & ex illo Psalm. *septies in die laudem dixi tibi*: est enim septenarius numerus perfectissimus, & in maxima consideratione habetur. Septem sunt dona Spiritus sancti, per quæ numerus iste septenarius Spiritus sancto consecratus dicitur. Septem sunt Sacramenta Ecclesiæ, Septem candelabra aurea, & in medio eorum similis filio hominis, qui habebat in dextera sua stellas septem. Ex quibus videtur preces horarias non sine causa Ecclesiastico jure fuisse distinctas in septem duntaxat, & non in plures, aut pauciores, Petrus Gregor. *syntagm. juris*, *lib.* 1. *tit.* 2. *cap.* 2. Bellarmin. *tom.* 3. *controvers. ultim. generali*, *lib.* 1. *de bonis oper. cap.* 19. *ad finem.* Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *q.* 5. *n.* 90. & *cap.* 5. *nu.* 145. Azor. 1. *par. lib.* 10. *cap.* 1. *q.* 7. & *cap.* 4. *q.* 13. & Bonacin. *disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 2. *n.* 2. ubi contrariæ partis rationibus bene satisfacit.

Sexta observatio Vigiliæ nocturnæ à temporibus 7
Apostolorum, ut constat ex dictis suprà, fuerunt institutæ juxta consuetudinem Regis Prophetæ surgentis media nocte ad laudandum Deum. *Media*, inquit, *nocte surgebam ad confitendum tibi*, quem imitati Paulus & Silas, *Actor.* 16. in carcere, & in vinculis positi, media nocte orantes laudabant, & benedicebant Deum. Vigiliæ verò nocturnæ erant tres numero, respondebantque tribus militaribus excubiis, & per tria noctis intervalla fundebantur preces noctur-

nocturnæ: deinde verò matutinæ laudes in quarta noctis vigilia solvebantur, ut pro hostibus in nocte superatis Deo gratiæ debitæ redderentur more Hebræorum, qui Ægyptiis in mare rubrum submersis, diluculo divinas laudes decantarunt.

8 Quæri etiam potest, cur nocturnæ vigiliæ non semper constent eodem numero Psalmorum, cùm aliquando contineat unaquæque tres, interdum duodecim, ut in diebus Dominis in prima vigilia, & in duabus sequentibus non ita, & in aliis diebus profestis duodecim? Hugo *lib.* 2. *de offic. Eccles. cap.* 9. & 10. vult id fieri in laudem sanctissimæ Trinitatis, & in memoriam, & cultum ipsius tres vigilias decantari. Item tres vigilias tria mundi tempora, legis scilicet naturæ, & legis scriptæ, & legis gratiæ referre, sed meliùs ita fieri, ut tres vigiliæ spirituales responderent excubiis militaribus. Duodecim denique Psalmi, qui in diebus profestis recitantur, respondent duodecim noctis horis, ut hoc modo per totam noctem Deum oremus. Subdit Hugo in duodecim Psalmis referri duodecim Prophetas, aut duodecim Apostolos, & in tribus lectionibus, seu responsoriis recoli memoriam Sanctissimæ Trinitatis.

9 Septima observatio. Quibus horis diei, aut noctis preces canonicæ debeant recitari, qua voce, & quo loco? Respondeo & dico secundò tempus recitandi Officium divinum incipere à media nocte antecedentis diei, & perseverare usque ad mediam noctem sequentis inclusivè: quin imò matutinum simul cum laudibus recitari posse vesperis antecedentis diei, hoc est, post tempus Vesperum, & Completorii, intercedente tamen justa causa, videlicet, ut devotiùs oret, vel ut sequenti manè necessariis occupationibus vacet, ita D. Thomas *quod l.* 5. *art.* 28. Azor. 1. *part. instit. moral. lib.* 10. *cap.* 9. *q.* 5. Suar. *de horis Canonicis, l.* 4. *cap.* 27. *n.* 11. Lessius *de justitia, lib.* 2. *cap.* 37. *n.* 79. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 23. *cap.* 8. *q.* 10. & Bonacin. *de horis canonicis, disp.* 1. *qu.* 3. *punct.* *n.* 10. nec requiritur, ut hoc fiat occasu Solis, sed sufficit incipere matutinum post tempus Completorii, quod solet juxta communem consuetudinem cathedralium esse post quartam horam pomeridianam, vel circa, Soar. *dict. lib.* 4. *cap.* 27. *n.* 14. Filliuc. *d. tractat.* 23. *cap.* 8. *quæst.* 10. *n.* 275. & Bonacin. *de horis canonicis, disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 16. & Barbos. *in cap.* 1. *de celeb. Miss. n.* 5.

Seclusa verò quacunque consuetudine non solùm cathedralium, sed etiam particularium Ecclesiarum, quæ in illis est servanda, Prima debet recitari circa ortum Solis, quod significat Hymnus, *Jam lucis orto sidere*, Tertia, hora tertia à Solis ortu, Sexta in meridie, Nona hora tertia post meridiem, hoc est, in medio Vespere, & meridiei: Vesperæ hora ultima, occasu Solis. Completorium post occasum Solis per horam, vel in crepusculo.

Matutinum, si loquamur de jure, recitandum est post mediam noctem moraliter acceptam, à tertia scilicet Vigilia: Laudes una hora, vel circa, ante Solis ortum. De consuetudine, quoad matutinum varium est tempus. Alii circa auroram cum laudibus concinunt. Alii sub vesperam præcedentis diei, præsertim in æstate illud persolvunt, ubique conservanda est consuetudo loci.

Quoad vocem dicendum est privatim recitantes satis esse, quòd submissa voce Officium solvant. Sufficit vox sensibilis, vel audibilis, quia Ecclesia non præcipit actum merè internum, sed externum, conjunctum tamen cum interno. Contra recitantes in Ecclesia pro usu fidelium alta voce officium proferre debent, D. Thomas 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 12. Suar. *suprà cap.* 7. *num.* 2. & 3. neque ex præcepto Ecclesiæ necesse est alta voce orare, Filliuc. *dict. tract.* 23. *cap.* 3. *n.* 114. & *sequentib.*

Porrò preces canonicæ in Ecclesia cum cantu dicendæ sunt, quando publicè solvuntur, colligitur ex Tridentin. *sess.* 23. *cap.* 18. & ex novo Testamento *Matth.* 26. Christus post cœnam Hymnum cecinit. Navarr. *cap.* 5. *de oratione, num.* 11. dicens horas canonicas dum publicè dicuntur esse canendas regulariter in loco sacro quia secundùm jus commune in Ecclesia dici debent, *Clement.* 1. §. *ne igitur, de celebrat. Missar.* & *cap.* 1. indicatur juncta gloss. *verb. persolvat, eodem titulo*: privatim tamen qui recitant, ubique recitare possunt in loco tamen decenti, & Navarr. *de horis canonis, cap.* 21. *à num.* 32. & 8. *limitamus*, & quamvis aliqui dicant recitantes extra Ecclesiam debere Oratorium habere aliquod ad id deputatum in domo sua, id intelligunt de decentia, & honestate, non autem de præcepto, Navarr. *suprà*.

Octava observatio petit juxta quem ritum preces 10
canonicæ cùm privatim recitantur, sint dicendæ? Respondeo recitandas juxta ordinem ab Ecclesia præscriptum, videlicet Matutinum, & Laudes, deinde Primam, Tertiam, Sextam, & sic deinceps, ex quo Bonacin. *de horis canonicis, d. punct.* 4. *n.* 1. *q.* 3. colligit non servantem ordinem horarum in recitando, non peccare mortaliter, nec venialiter, dummodo faciat ex justa causa, quod priùs dixit Lessius *lib.* 2. *cap.* 87. *n.* 80.

Tenetur item clericus jure communi antiquo recitare privatim Officium juxta Breviarium in sua Diœcesi approbatum, ut deducitur ex *cap. de iis, cap. placuit, distinct.* 12. *cap. convenit, de cons. distinct.* 1. & *Clement.* 2. *de celebrat. Missar.* alioqui non satisfacit suo officio, ac muneri; debet enim idem psallendi ordo servari, quamvis in iis locis sermo sit de recitatione publica, & in choro: ideo à paritate rationis idem dicendum est de recitatione privata; quia membra debent corpori conformari. D. Thomas *Quodlib.* 1. *art.* 13. Cajetan. tamen *verb. horæ* §. 2. magis tradit hanc obligationem ex consuetudine, quàm ex jure.

Alii tamen volunt semper integrum esse cuicunque clerico, vel religioso privatim recitare juxta formam Breviarii Romani, quia Romana Ecclesia est mater omnium: Cajetan. *verb. horæ*, Soarez tamen *lib.* 4. *c.* 23. *n.* 6. probabilius credit eodem jure clericos teneri recitare secundùm consuetudinem Ecclesiæ, in qua resident cùm expediat imitari honestos mores eorum inter quos clericus vivit, Filliuc. *de horis cap.* 7. *n.* 221.

Nihilominus secundùm jus novum Pii Quinti omnes Ecclesiastici obstricti ad horas Canonicas tenentur illas recitare secundùm formam à Pio Quinto, & Clement. octova præscriptam, exceptis iis, qui pertinent ad illas Diœceses in eadem constitutione Pii Quinti exceptas; nec non demptis Religionibus, quæ antiquioribus utuntur Breviariis, quæ ducentos annos à sua approbatione excedunt, ut constat ex eadem constitutione, Suar. *suprà n.* 9. Filliuc. *d. cap.* 7. *n.* 22. & *sequent.* Unde colligitur clericos obligatos ad horas recitandas juxta Breviarium Romanum, vel habentes privilegium recitandi secundùm Romanum, non posse licitè uti alio Breviario relicto proprio suæ Ecclesiæ, aut Religionis, Navarr. *de oratione cap.* 19. *nu.* 211. Bellarmin. *tom.* 4. *controvers. lib.* 1. *de bonis operibus, cap.* 18. *vers.* & *quamvis*, Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 20. *punct.* 10. Azor. *institut. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 11. *q.* 1. Soar. *cap.* 8. *n.* 4. & *cap.* 23. *n.* 2. & 9. Filliuc. *d. tract.* 33. *cap.* 7. *qu.* 1. Vasquez *in opuscul. de beneficiis, cap.* 4. *dub.* 2. *tit.* 1. & Bonacina *d. disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *n.* 3. ubi *num.* 5. subdit probabile esse secluso in contrarium præcepto posse clericum privatim recitare, non obstante consuetudine propriæ Ecclesiæ secundùm Breviarium Roma-

Romanum, quia hoc est conformare se Eccl. Romanæ, quæ est caput, & mater cæterarum Ecclesiarum.

11 Nona observatio, horæ canonicæ publicæ sunt sub præcepto, colligitur ex *cap. ult. dist.* 92. ubi præcipitur Presbytero, Diacono, vel cuilibet clerico Ecclesiæ deputato, ut conveniat ad Ecclesiam ad quotidianum officium matutinis, & vespertinis horis psallendum, alioquin deponatur si monitus ab Episcopo non emendetur. Idem præceptum colligitur ex *c.* 1. *de celebratione Missarum*, ubi conceditur licentia clerico rusticano ad opus rurale priùs recitatis horis ex causa, & postea limitatio additur his verbis. *Ita tamen, ut horis competentibus juxta possibilitatem, aut à se, aut à scholaribus publicè compleantur.* Idem deducitur ex *c. dolentes, eod. titul.* ibi, *districtè præcipientes, ut Divinum officium celebrent.* quo loci loquitur præsertim de hac publica recitatione. Quod præceptum obligat Ecclesias sæculares, Cathedrales, & collegiatas, ut in illis Officium divinum publicè persolvatur. Idem in aliis Ecclesiis Dominicis saltem diebus, & festis fieri debet, nisi contrarium habuerit consuetudo. Ita Turrecr. *d.c.ult.dist.*92.*q.*1. Sylvest. *verb.hora*,*q.*10. Angel. *eodem verb. n.* 25, constat ex *Clement.*1.*de celebr. Missar.* his verbis, *ut in Ecclesiis Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis horis debitis devotè psallatur*, & infrà, *in aliis verò convenienter, & debitè celebretur Divinum officium, diurnum pariter, & nocturnum.* sic ibi; nihilominus consulenda est consuetudo singularum Ecclesiarum, & earum statutis, & institutionibus approbatis standum est.

12 Decima observatio, quale peccatum sit horas canonicas interrumpere? Respondeo non esse peccatum ex justa causa, absque illa erit veniale, satisfacit tamen præcepto Ecclesiæ quoad substantiam, sive ad longum, sive ad breve tempus quis interrumpat, etiamsi duret per unam, vel duas horas, non tenetur repetere, Less. *lib.*2.*c.*37.*dub.*10. *n.*57. cum aliis *ibi* relatis. Non peccare ex justa causa interrumpens ex eo dicitur, quia prudenter operatur, qui aliquid ex rationabili causa operatur. Similiter brevis valde interruptio excusabitur ab omni peccato, quamvis fiat absque justa causa, nam parum pro nihilo reputatur, nec videtur moralis interruptio per duo, aut tria verba facta. Satisfacere recitantem cum interruptione præcepto Ecclesiæ, quamvis partem priùs dictam nolit repetere, ex eo ostenditur, quia, qui ita recitat, facit opus ab Ecclesia præscriptum, & totum recitat, nec partim aliquam omittit, precesque interruptæ efficiunt unum officium, Aragon. 2.2. *q.*83.*art.*12. *ad finem*, Roder. *verb. hora*, *c.*140.*concl.*3. dicentes sive interruptio fuerit cum causa, sive non, satis esse suppleri quod deficit, nec teneri ab initio integram horam repetere, quamvis tempus interruptionis fuerit magnum. Nald. *verb. Divinum officium, nu.* 4. Less. *suprà*, Bonac. *disp.*1. *q.*3. *punct.*2.*n.*28. quibus accedit August. Barbos. *in c. dolentes*, *n.* 17. *de celebr. Missar.* Eo, quia præceptum solvendi officii est odiosum: ideo restringi debet, argumento audientis sacrum die festo summo manè dimidiatum, qui satisfacit audiendo post notabile tempus alterum dimidium, & non tenetur audire alterum sacrum ab initio, Azor. 1. *part. instit. moral. lib.*7. *cap.*3.*q.*3. post Sotum *in* 4. *distinct.* 13.*q.*2. *art.*1. Navar. *in manuali*, *cap.*21.*n.*2. & Medin. *in sua instruct. confessor. c.*14. §. 9. Ergo eodem modo in nostro casu.

Nihilominus urget dubium, utrùm satisfaciat præcepto, qui preces canonicas incœptas interrumpit animo repetendi jam recitatas, sed postea non repetit? Cui satisfit dicendo non opus esse repetere, quia jam satisfecit præcepto, cùm fecerit opus ab Ecclesia præscriptum præcipiente, ut recitetur Officium absolutè, & non animo repetendi. Cùm ergo simpliciter Ecclesia præcipiat quotidie recitari Officium divinum, & non præcipiat recitari animo repetendi, jam recitans satisfecit præcepto, nec tenetur repetere. Vasq. *in opusc. de benefic.*4. §. 1. *dub.* 7. *n.* 114. *vers. veruntamen*, & 1.2.*q.*100. *art.*9. Paul. Squillas *p.* 1.*dub.*22. Naldus *verb. Divinum officium*, *n.*3. & 8. Francol. *de temp. cap.*27. Henriq. *de Missa*, *c.*25.*n.*6. Valent. *tom.*3. *disp.*6.*q.*2.*punct.* 10. *ad finem*, & Molfes. *tract.*5. *cap.*2.*n.*4. & 52. Nec valet actum agentium non operari ultra intentionem eorundem; quia hoc habet locum in iis, quæ ab ipsorum intentione pendent. Adimplere autem præceptum recitandi pendet ab intentione Ecclesiæ, non verò ab intentione recitantium; quæ debet esse conformis intent. Ecclesiæ.

Sed quid dicendum de eo, qui recitat preces horarias, nolens tunc præcepto satisfacere, sed habens in animo iterum eas dicere ad satisfaciendum præcepto? Respondeo satisfecisse, nec teneri ex vi præcepti Ecclesiastici repetere jam recitata, quæ simpliciter præcipit quotidie recitari divinum Officium. Aragon. *suprà*, *q.* 83. *art.* 13. Garcia *de benefic. part.* 3. *cap.*1.*n.*198. Reginald. *lib.*18. *n.*150. & Bonacin. *disput.*1. *q.*3. *punct.* 2. §.1. *n.* 31. & alii, quos referens sequitur Augustinus Barbos. *in cap. dolentes*, *n.* 17. & 18. *de celebratione Missarum.*

Ultima observatio, an possit Episcopus obligare constitutos in minoribus ad aliquas preces fundendum? Affirmat Navarrus *de oratione*, *cap.*7. *n.* 13. Negat tamen Sotus *lib.* 10. *de justitia*, *q.*5. *art.*3. nisi ubi fuerit consuetudo recitandi eas preces, tunc si Episcopus præciperet aliquas preces recitari, præceptum vim haberet, tanquam de re bona, nec difficili, non tamen, ut quotidie recitarentur: esset enim tunc grave præceptum, Azor. *d. lib.*10.*cap.*5. *q.*3. & 4. Sà *verb. hora*, *n.*5. Less. *lib.*2. *c.*37. *dub.*9. *n.*46. de hoc dubio infrà §. 4. *num.* 1. 13

---

§. II.

Difficultates circa superiorem doctrinam in præcedenti §. contentam.

EPITOME.

1 *Hæretici damnant horas canonicas ab Ecclesiasticis recitandas.*
2 *Quale peccatum recitare, sed non statis horis, & ordine præpostero?*
3 *Officium unius diei commutare in officium alterius, an sit mortale?*
4 *Matutinum sine laudibus an recitari possit, & an nocturna separatim recitari possint?*
& an liceat recitare prius posteriorem partem horæ, quàm priorem, n. 5.
6 *An recitans privatim teneatur se audire dum recitat?*
7 *Oratio publica constituta ex precibus canonicis jussu Ecclesiæ, an habeat aliquem effectum ex opere operato, & quid de oratione Dominica?*
8 *Quale peccatum sit non recitare horas publicè statis temporibus?*
9 *Invertere ordinem circa tempus recitandi publicè quando non sit peccatum?*
10 *An Episcopi obligentur ad horas canonicas in Choro?*
11 *An Prælati inferiores Episcopo teneantur recitare in Choro?*
12 *Utrùm Officium vespertinum in Quadragesima solvendum ante prandium?*

Contra formam recitandi Officium divinum insurgunt hæretici damnantes illam tanquam inutilem, sine ullo fundamento in odium Ecclesiæ Roma- 1

Romanæ, teste Æneа Silvio *de origine Bohemorum*, *tom.3. cap.21.* Facilè tamen solvitur eorum impietas, cùm sole clarius constet formam precandi, & orandi Deum per horas canonicis esse piam, & sanctam, & ubique laudabilem, & à S. Ecclesia institutam, ac retinendam omnino, quicquid hæretici impiè, & impudenter fremant, cùm impleatur per has preces monitum Christi Domini Lucæ 18. *Oportet semper orare, & nunquam deficere*, & juxta illud, *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.* & Apost. 1. *ad Thessalon.5. Sine intermissione orate*, & *ad Ephes. 5. Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini* JESU *Christi, & Deo Patri.* Consonat Beda *in cap.18. Lucæ*, ubi explicat illud, oportet semper orare, per hæc verba, *Dicendum eum semper orare, qui Canonicis horis quotidie juxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodiis, precibusque consuetis Dominum rogare, & laudare non desistit*, & hoc esse, quòd Psalmista dicebat, *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Sic ille. Ex quibus patet quam pium, & salutare contineant preces canonicæ, quæ constant ex Psalmis à sancto Spiritu dictatis, & breviter omnia fermè mysteria sacræ Scripturæ per modum laudis, ut ait Dionys. *de Ecclesiast. Hierarch. c. 3. p. 3.* nec non selectissima totius veteris, & novi Testamenti, ac sanctorum Patrum documenta.

2 Quale peccatum sit non recitare preces canonicas statutis horis, neque ordine servato? Quoad primum, dico jure suis temporibus singulas preces canonicas esse dicendas. Ex causa tamen, & ob negotia, quæ passim occurrunt absque ullo peccato posse anteponi, vel postponi tempus illarum; & satius est prævenire, & anteponere. Probatur ex *c. presbyter, de celebratione Missarum, verb. vesperamque persolvat.* Conveniuntque omnes melius esse anteponere propter eam causam, quòd attentiùs, studiosiùs, & religiosiùs recitari soleant: ideo manè, si divinum Officium recitetur usque ad vespertinum, nullum est peccatum, quando fit ob aliquam ex supradictis causis. Erit tamen veniale sine causa anteponendo, vel postponendo recitare officium: ab omnibus tamen traditur præponere officium providentiæ esse; postponere autem negligentiæ tribui, Azor. *suprà lib.10. c.9. vers. tertiò quæritur*, Filliuc. *de horis, tract. 23. c.8. n.269. & n.270.* dicens ex rationabili causa postponere intra eandem diem recitationem non esse peccatum veniale: ex sola voluntate id facere posse esse peccatum, sicut anticipare sine causa, si anticipatio est extraordinario, erit veniale.

Quoad secundum recitare ordine præpostero, hoc est, ante laudes primam, vel vesperum ante primam, non esse mortale, tradunt Lessis *d. lib.2. cap.37. dub. 12. n.80.* Tolet. *lib.2. cap. 13.* Bonacin. *de horis canonicis, disp.1. q.3. punct.4. n.2.* resolvens nec venialiter peccare, si faciat ex justa causa: unde inferunt posse recitari matutinum à subdito cum superiore ad Solis occasum, etiam si nondum recitaverit Completorium, recitando postea illud; & eodem modo, qui ab amico invitatur ad recitandam primam, cùm ipse nondum recitaverit matutinum, posse cum eo recitare primam, & postea recitare matutinum, Vasquez *in opusculo de benefic. cap. 4. §. 1. art. 2. dub. 4.* Suar. *lib. 4. de horis Canonicis, cap. 24. n. 4. vers. altera mutatio*, Azor. *dict. lib. 10. cap. 10. qu.1.* Filliuc. *dict. cap. 7. n. 232.* Id autem fieri sine causa secluso contemptu, est veniale tantùm, quia est inversio debiti ordinis, & defectus in accidente.

3 Quid ergo de commutantibus officium unius diei in officium alterius diei? Sunt qui putent peccare mortaliter si quis recitet officium feriæ tertiæ, vel quartæ, loco officii feriæ quintæ, & in die Sabbato Officium de Sanctis redimendi temporis causa, omisso officio feræ quintæ, vel Sabbathi, ita Suar. *d. lib. 4. cap. 11. nu. 6. & cap. 23. nu.12. & 14.* Bellarmin. *tom. 3. lib. 1. controvers. 3. cap. 18.* Garcia *de benefic. part. 1. cap. 1. nu. 150.* Philiarc. *part. 1. lib. 1. cap. 6. conclus. 6.* Filliuc. *dict. tractat. 23. cap. 8. q. 2. num. 186. & cap. 7. q. 3.* Graffis *decis. lib. 2. cap. 51. n. 10.* Ex ea ratione, quia Ecclesia non solùm præcipit recitationem divini Officii in genere, sed etiam in particulari; ergo, qui aliter preces canonicas recitat, frangit præceptum Ecclesiæ in re gravi, & ex consequenti peccat mortaliter, ut etiam vult ultra præcitatos Tabiena *verb. hora, qu. 10.* Navar. *de oratione, cap. 19. num. 201.* Petrus Ledesm. *in summa, p. 2. tract. 9. cap. 4. conclus. 16.* Fr. Emmanuel *in summa, tom. 1. cap. 141. num. 3. & de regul. tom. 1. q. 42. art. 8. ad finem*, Reginald. *in praxi, lib. 18. n. 177.* & Naldus *in summa, verb. divinum officium, num. 16.*

Alii contra hujusmodi clericum solùm peccare venialiter in commutatione Officii unius diei pro Officio alterius, ratio quia iste satisfacit præcepto, quoad substantiam, quamvis deficiat quoad modum servandi illud, ita Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 2. punct. 10. §. Quid si recitandum*, Sylvest. *verb. hora, q. 12. n. 15.* Vega *in summa, part. 1. cap. 117. casu 17.* Azor. *d. lib.10. c.10. q.2.* Vasquez *in opusculo de benefic. cap.4. dub.2.* Lessius *d. lib.2. c.37. n.77. prax. Episcop. part.1. verb. hora Canonica, num. 6.* & Cajetan. *verb. hora, cap.2.*

Nihilominus prior sententia est certa, & omnino sequenda, quia non solùm mutans officium peccat contra modum præcepti, sed etiam contra substantiam, & ideo non adimplet præceptum, quia Ecclesia præcepit non solùm recitationem divini Officii in genere, sed etiam in particulari, quod multo fortiùs procedit post Extravagantem Pii Quinti, cùm sit præceptum de officio determinato, & illud omittere dedita opera videtur esse contemptus. Philiar. *de horis, cap. 6. concl. 3.* vide hac de re Barbos. novissimè *de Parocho, cap.10. n 10. & 11. fol. 164.*

Navarrus tamen *de oratione, cap. 19. nu. 217.* sibi contrarius, & non obstante quavis responsione à se data magistraliter asserit, non esse peccatum mortale uno, vel altero die, aliqua tamen de causa justa recitare secundùm aliam regulam, vel Breviarium, aut de uno Sancto loco feriæ absente Superiore, qui possit dispensare. Causa autem justa videtur necessitas repentina studendi, concionandi, prælegendi, juvandi ad recitandum infirmum, aut Prælatum, vel amicum defessum. Excusabitur autem à repetendo, si quis ex oblivione, vel inadvertentia inculpabili recitaverit unum pro alio officio, sic ille: quinimo sine ulla causa justa sic recitare, addit non esse mortale, modò id faciat tam raro, ut non videatur esse contemptus, nec notabilis audacia, cùm non sit contraire notabiliter menti institutoris, sequitur Emmanuel Rodriquez *verb. hora, concl. 3. c. 139.* dicens non esse mortale mutare ordinem Breviarii Pii Quinti una vice, vel duabus: secus si faciat sæpe quasi contrarius unitati, & conformitati, quam Summus Pontifex vult, ut omnes habeant in modo recitandi, quæ unitas commendata fuit in Concilio quarto Toletano, *cap. 2. & Concilio undecimo, cap. 3.*

Objicies. Raro mutantes qualitatem officii peccant tantùm venialiter: ergo quamvis id sæpiùs faciant, non peccabunt mortaliter, argumento illius, qui semper in sacro audiendo omittit audire partem minimam peccat venialiter, sicut, qui furatur minima sine intentione etiam continuandi in furto non peccat mortaliter. Similiter in nostro casu. Respondetur recitantem prima vice animo faciendi id frequen-

ter, vel per multos dies peccare mortaliter, nec satisfacere nisi repetat officium juxta ritum illius diei: si tamen recitat semel, aut bis, aut tam rarò, ut non videatur notabilis audacia, peccare venialiter: si autem frequenter recitet, quamvis singulæ recitationes de se non sint sufficientes ad constituendum M. quia fiunt unaquæque independenter ab alia, peccat tamen M. in hac multiplici recitatione, eo quòd notabiliter transgreditur formam recitandi præscriptam, & adversatur menti, & intentioni Summi Pontificis; quæ est, ut servetur forma Breviarii in recitando non solùm quoad substantiam officii, sed etiam quoad qualitatem, si id frequenter fiat, ut innuitur in constitutione posita in principio Breviarii Pii Quinti, ibi, *posthac in perpetuum Horas ipsas diurnas, & nocturnas ex hujus Romani Breviarii præscripto, & ratione omnino teneri, neminemque ex iis, quibus hoc dicendi, psallendique munus necessariò impositum est, nisi hac sola formula satisfacere posse.* Ex quo ostenditur, quanto se periculo peccandi graviter exponantur, qui dedita opera mutant formulam recitandi.

4 Quæres igitur, an peccatum sit in recitando dividere matutinum à laudibus, & nocturna separatim recitari? Respondeo, quamvis matutinum, & laudes unam horam constituant, & ex consequenti communiter recitentur laudes post matutinum statim, non ideo dicendum est laudes matutino persoluto in vesperis diei antecedentis, non posse differri usque in sequentem diem, ex ea ratione, quia olim erat in usu dicere laudes prope auroram separatim à nocturnis, ita Navarr. *de oratione, c.3.n.28. & n. 64.* ubi addit etiam hodie à nonnullis Religiosis fieri solere, quod præsertim habebit locum apud illos, qui putant matutinum, & laudes esse horas distinctas, cùm incipiant per, *Deus in adjutorium meum intende*, quod est initium omnium horarum secundùm justam institutionem Damasi Papæ, sequitur Azor. *d. lib. 10. cap. 8. q. 4.* Francolin. *tract. de tempore horarum, cap. 27.* Soar. *d. lib.4. cap. 6. n. 9. ad finem, & cap. 24. n.9.* Reginal. *d. lib.18. n. 164. & 170.* & Bonacin. *in simili tract. disp. 1. q. 3. punct. 3. n. 11.* vide pro sequenti dubio Soar. *lib. 4. cap. 6. n. 10.*

Posse autem nocturnas vigilias dividi à matutinis laudibus, non omnino constat; nam Francol. *de tempore horarum, cap. 27. n. 8. & sequent.* negat; Azor. *lib. 10. cap. 8. q.4.* tuta conscientia non posse dividi sine honesta causa, ait, quia habentur tanquam officium unius horæ, & ex consequenti simul cum laudibus matutinis nocturnas vigilias esse recitandas: causa tamen honesta intercedente intra spatium trium horarum separatim posse recitari, meliùs tradit Filliuc. *tract.23. cap. 6. n. 202. & n. 238.* ubi absolutè de interruptione horarum respondet ita: Interruptionem unius horæ ab alia, etiam unius nocturni ab alio, si non sit nimia, sed proportionata antiquæ consuetudini, ut si non excedat tres horas, non esse condemnandam peccati alicujus; quia sic etiam olim fiebat, sequitur August. Barbos, *in c. 1. de celebratione Missarum, nu. 6.* qui tamen hoc loco debent intelligi de interruptione unius horæ ab alia, aut unius nocturni ab alio; non autem de interruptione inter partes ejusdem horæ, vel inter Psalmos ejusdem nocturni, quæ si fuerit notabilis, & moralis, & sine rationabili causa, erit peccatum veniale saltem, ut notat Filliuc. *ubi proximè n. 239.* sed de hac interruptione diximus §. *præcedenti, n.12. vers. Decima observatio.*

5 Accedit, an liceat recitare aliquando priùs posteriorem partem unius horæ, videlicet primæ, quàm priorem sine onere repetendi? Videtur esse mortale, sine rationabili causa invertere ita ordinem, ut priùs recitetur posterior pars, quàm prior. Nihilominus puto esse veniale grave, si absque causa ita recitetur, ex eo, quia nemo dicet peccare mortaliter illum, qui die festo audivit sine causa rationabili posteriorem partem unius Missæ, & multo post audivit priorem alterius, & tamen sicut hora canonica est oratio, quæ debet dici sine interruptione, sic etiam Missa est sacrificium unum, quod debet audiri simul, & tam in audiente, quàm in recitante est obligatio non interrumpendi horas, & Missam: & quamvis major videatur esse inordinatio in recitante, quàm in audiente, quod fatemur, non est tamen talis in recitante, ut si suppleatur paulo pòst constituat mortalem culpam, & obligationem repetendi ab initio inducat.

Ex sententia tamen Pauli Fusci *de visitatione, lib. 1. cap. 2. n. 19.* & Pelagii *de planctu Ecclesiæ, lib. 2. cap.27.* & Navarri *in manuali, cap. 25. n. 97. & de horis Canonicis, cap. 1. n. 2.* est mortale recitare ordine præpostero horam ante horam, veluti tertiam ante primam, vel versus, aut Psalmos; contrarium tamen sequimur cum Suario *tom. 2. lib. 4. cap. 24. per totum.* Lessius *lib. 2. cap. 37. n. 80.* Bonacin. *eodem titulo, disp. 1. punct.4. n. 2.* & Vasquez *in opusculo de beneficiis, cap.4. §. 1. art.2. dub.4.* quos sequitur Illustrissimus Primas *in cap. presbyter 2. dist. 91.*

An recitans privatim teneatur se audire dum recitat? Hoc dubium oritur ex §. *præcedenti, n. 9.* ubi quæsitum est, qua voce recitandæ sint horæ Canonicæ? Dicendum est requiri vocem sensibilem, & talem, ut ab aliis exaudiri possit, quando quis cum alio recitat; quòd si solus recitet, satis est, ut se exaudiat, vel exaudire possit impedimentis sublatis. Concil. Basilien. *sess.21.* ubi dicitur eos, qui privatim recitant, non debere in gutture, vel inter dentes voces, seu dictiones efformare. Ex eo fundamento, quoniam vix potest dictio efformari, quæ ab ipso recitante non audiatur sublatis impedimentis, quod requiritur, ut recitans deprehendat se satisfacere præcepto recitandi. Probabile tamen est quod tradit Azor. *1. p. instit. moral. cap.11.q.5.* sufficere, ut vox formetur motis labiis, quamvis à nullo, neque ab ipso vocem pronunciante audiri possit, quod affirmat Filliucius *dict. tract.23. c.4. n.117.* pro scrupulosis, aliter enim vox audibilis esse debet saltem ab ipsomet recitante, ut tradit Soar. *d. lib.4. c.7. n.6. vers. tertio verò addo*, ubi concludit in ipso præcepto orandi vocaliter intrinsecè includi obligationem ita orandi, ut queat recitans percipere orationem suam, per se loquendo, & certus reddatur, quòd vocem protulerit. 6

Consequens est dicere, an oratio publica, quæ in precibus canonicis à clero funditur, & quæ jussu Ecclesiæ fit, habeat aliquam vim ex opere operato, quamvis recitantes sint in mortali culpa? hæc quæstio oritur ex §. *præcedenti, n. 11.* ubi dictum est horas canonicas publicas esse sub præcepto. Pars affirmans ex eo ostenditur, quia clerici orant publicè jussu Ecclesiæ, dum recitant preces horarias: igitur illorum precibus aliquis effectus respondere debet ratione meritorum Ecclesiæ, etiamsi Clerici recitantes nihil mereantur, nempe quòd sint in mortali, sicut dominus per servum improbum eleemosynam erogando, fructum non amittit suum, licèt servus sit malus. Eodem modo preces canonicæ, quæ jussu Ecclesiæ, ac nomine solvuntur, suo fructu non destituentur, etiamsi clerici non sint in statu gratiæ, ita sentire videtur Gabriel *in Canone Missæ, lectione 57.* quem sequitur Navar. *de oratione, c. 19. nu. 59. & 60.* dicens esse aliquot orationes, quæ per se non innitendo meritis personæ, ex opere operato suum operantur effectum: de quarum numero est Missa, secundùm D. Thomam *in 4. dist. 15. quæst. 1. art. 1. quæstiun. 3.* quin & orationem Dominicam cum omnibus horis Canonicis propter virtutem illis inhærentem ex institutione Dei, aut ipsius Ecclesiæ. 7

Nec refert illud *Joan. cap. 9. Peccatores Deus non exaudit*, quia respondetur à D. Thoma *in 4. dist. 45. quæst. 2.*

*qu.*2. *art.* 1. *quæstiun.*3. orationem peccatoris, quatenus est ipsius, nihil prodesse aliis, prodesse tamen quatenus est Ecclesiæ, aut alicujus alterius justi, ita Navarr.& Azor. 1. *p. lib.*9. *c.* 32. *verf. secundò quæritur*, videtur assentire, quamvis verf. *Attamen*, dissentit, non tamen omnino, dicens non esse idem juris de precibus horariis, & de Oratione Dominica, quod de orationibus, quæ in Missæ sacrificio funduntur, quod in rigore ita videtur, quia in Missæ sacrificio orationes ministerio Sacerdotis ipsa Ecclesia offert, & ipse Deus acceptas, & gratas habet, nec non Ecclesia ipsa etiam orat: nihilominus tanquam pium dici potest idem de horis Canonicis, quæ jussu Ecclesiæ funduntur, & quandam vim accipiunt ex parte divini, & Ecclesiastici mandati, ut ait Gabriel *suprà*. Atque ita dicendum est post orationes, quæ funduntur in Missa à ministris Ecclesiæ, quatenus sunt illius ministri, magis securæ sunt Pater noster, & Ave Maria, junctis horis canonicis, & aliis à Sancta Matre Ecclesia institutis: eo quòd secundùm Gabr. *in Cano. Missæ lectio.* 57. *col.*2. & Navar. *d.c.*19.*verf. quarta conclusio*, *n.* 62. operantur aliquid ex opere operato, non obstantibus demeritis recitantium. Cunha *dist.* 49. *in summa*, *n.* 1. & 2. & *sequent.*

8 Porrò non est dubium esse peccatum de se in recitandis horis Canonis publicè non servare tempus statutum, quod præscribit laudabilis, & probata consuetudo cujuslibet Ecclesiæ, vel Prælati ordinatio. Est communis sententia, quam docet. D. Antonin. 3. *p. tit.* 13. *cap.*4. §. 4. ubi vult pronunciandas esse preces horarias propriis temporibus secundùm morem patriæ, aut regulam, sequitur Sylvest. *verb. horæ*, §. 9. *n.* 9. Cajet. *eodem verbo*, §. *quoad quartum*, Ledesma 2. 4. *q.* 16. *art.* 6. *dub.* 1. Navar. *de oratione*, *c.* 3. *n.*39. Ovand. *in* 4. *dist.*16 Viguer. *de orationis necessitate*, ubi dicitur prædictas horas convenienti tempore recitandas, & habetur *in cap. presbyter, de celebratione Missarum*, quod est intelligendum secundùm morem patriæ, aut statuta.

9 Hoc posito, oritur difficultas, utrùm sit mortalis culpa in publica recitatione horarum non servare debita tempora? Affirmat Nav. *d.c.*3.*n.*39. & *n.*63. & *c.*21.*n.*29. Angel. *verb.hora*, *n.*22. Sylv. *eodem verbo*. *n.*10. dicentes Prælatum non procurantem, ut horis debitis officium solvatur publicè, peccare mortaliter, quod etiam præcipitur *in Clement.* 1. *de celebratione Missarum, verb. Sancimus*, ibi, *ut in Cathedralibus, regularibus, & Collegiatis Ecclesiis horis debitis devote psallatur, in aliis verò convenienter, & debitè celebretur divinum, & nocturnum officium, si Dei, & Apostolicæ Sedis indignationem evitare voluerint, solicitam curent diligentiam adhibere.* Hæc ibi.

Contraria sententia est Cajetani *verb. hora*, *qu.*9. dicentis non esse mortale, etsi quandoque negligentia magna intercedat, dummodo tamen communiter servetur consuetudo; atque ita juxta Cajetanum *verb. hora*, *q.* 9. erit veniale, quamvis fiat sine rationabili causa, & ex magna negligentia, sequitur Armil. *verb. hora*, *n* 17. quæ sententia est probabilis valde, præsertim, quando non sequitur notabile detrimentum divini cultus, & fiat variatio temporis consueti raro, videlicet semel, aut bis, nec sequatur scandalum, quamvis nulla detur causa. At verò si communiter varietur tempus horarum ex Prælati negligentia, erit peccatum mortale, & ita est intelligendus Angel. & Sylvester *suprà*. Ex rationabili autem causa tempus consuetum præveniri potest; sicut cùm facienda est processio, vel prædicatio, celebratio Ordinum, aut Synodi, ut Viguerius suprà cum Angelo, Sylvest. *n.*11.*suprà*, Palud. *in* 4. *dist.*15. *qu.* 5. nec requiritur causa publica, sed sufficit privata arbitrio prudentis. Nec tempus debet sumi mathematico modo, sed lato, ut aiunt Armil. & Syl. *suprà*.

An Prælati, & Episcopi obligentur ad easdem horas in choro? Respondeo, quamvis Sylvester *verb. hora qu.*10. & Angel. *n.* 26. affirment, verius esse, non teneri, nisi fortè aliquibus diebus solemnioribus ex consuetudine, & propter ædificationem publicam. Ducor ex *cap. ultimo dist.* 62. ubi numerantur Presbyter, & inferiores clerici, & nihil dicitur de Episcopo tanquam constituto in subliniori ordine. Secundò id colligitur ex *cap. Episcopus*, *de consecrat. dist.*3. per hæc verba, ibi: *Episcopus si infirmitate non fuerit impeditus, Ecclesiæ cui proximus fuerit, die Dominico deesse non debet.* Ex quibus verbis infertur aliis diebus abesse posse sine excusatione infirmitatis, sub qua quælibet alia æquivalens continetur. ita Soar. *lib.*4. *de oratione*, *cap.*10. *n.* 12. & 13. ubi ait in hoc casu non obligari ex vi hujus capitis, nisi ex quadam decentia. Quinimò interesse diebus Dominicis non ostenditur pro horis canonicis, quia potest de Missa sufficienter intelligi, & onera sunt restringenda, sequitur Filliuc. *tract.* 23. *de Religione*, *cap.* 4. *n.* 136. & 137. Nec refert *cap. pervenit.* 7. *qu.* 1. quia ibi dicitur Episcopus debere residere in sua Ecclesia, non autem interesse choro. Proinde de consilio potest assistere Missæ, & vesperis Dominicis, & festis solemnioribus. Idem dicendum est de Prælatis inferioribus 11
habentibus jurisdictionem Episcopalem, quòd si eam non habeant, consideranda est qualitas beneficiorum: & eorum institutio, seu consuetudo, secundùm quæ judicandum est de eorum obligationibus.

Quæri potest, an tempore Quadragesimæ de 12
præcepto officium vespertinum sit solvendum ante Cœnam, seu prandium? Respondetur affirmativè, juxta *c. solent, de consecrat. dist.*1. quem textum intelligit Sylvester *verb. hora q.* 9. de vesperis quæ publicè dicuntur in Ecclesia, non tamen de aliis, quæ privatim intra, vel extra eam recitantur, sequitur Cajetan. *in summa verb. horarum, cap.* 3. *de oratione*, *num.*41. Verùm cùm Breviarium Pii Quinti statuat sine distinctione, ut à Sabbatho primo Quadragesimæ vesperæ persolvantur ante prandium, qui privatim recitaverit Vesperas post prandium absque rationabili causa, peccabit venialiter, juxta Syl. *ubi suprà*, cùm dicat, qui privatim recitat, si prandeat ante vesperas ex causa rationabili peccare.

§. III.

Quanta debeat esse attentio, & devotio in horis recitandis, ut Officium divinum studiose persolvatur.

EPITOME.

1 *Attentio ad recitandum necessaria, est duplex, interna, & externa.*

2 *Attentio externa est triplex, ad verba, ad sensum verborum, vel ad Deum, vel ad Christi passionem, vel ad rem piam, Et quæ sufficiat?*

3 *Attentio, & intentio requiritur saltem implicita, seu virtualis.*

4 *Attentio saltem ad verba requiritur tanquam conditio necessaria, & sufficit ad implendum præceptum, & quandiu duret?*

5 *Attentio actualis non est omnino necessaria, virtualis sufficit, habitualis minime.*

6 & 7 *Attentio interna an sit necessaria ex præcepto Ecclesiastico ad recitandum?*

8 & 9 *Recitans horas Canonicas voluntariè vagus, an adimpleat præceptum?*

10 *Recitans non animo orandi, sed legendi, non adimplet præceptum: secus si recitet animo faciendi opus consuetum.*

11 *Recitans non satisfacit occupatus mentaliter rebus magnam*

magnam attentionem requirentibus.
12 *Attentionibus ex tribus, quæ sit perfectissima, & quæ sufficiens?*
13 *Recitans sine advertentia Officium divinum, quando teneatur repetere?*
14 *Satisfacere Officio divino, & præcepto audiendi Missam, an possit unus eodem tempore?*

1 UT pensum horarum devotè persolvatur, necessaria est attentio, quæ duplex est, alia interna, & alia externa. Interna est, qua quis elevat animum ad Deum, vel ad res divinas, & in se erga Deum reverentiam exhibet: nam, qui cum Deo vult colloqui, & ab illo aliquid petit, aut intendit laudare, convenienti modo nititur hoc facere, &
2 cum intentione laudandi Deum. Externa autem attentio est triplex, vel circa verba, vel ad sensum verborum, vel ad Deum, vel ad Christi passionem, vel ad aliam rem sanctam cum intentione laudandi Deum, & hoc modo impletur præceptum, Navarr. *de oratione, cap.* 13. Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *qu.* 2. *punct.* 10. *vers. quomodo sit recitandum*, Sà *verb. horæ, num.* 20. Azor. *p.* 1. *instit. lib.* 10. *cap.* 12. *q.* 1. *cum sequent.* & præsertim *q.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 11. à *n.* 63. alii verò addunt attentionem ad id quod petimus à Deo, adduntque, quamvis ex his attentionibus sufficere, ut satisfiat præcepto, nimirum sufficere attentionem ad verba, vel ad sensum eorum, aut ad id quod petitur, aut ad Deum, qui oratur.

3 Requiritur ergo ad recitandum devotè attentio, & intentio, intentio saltem debet esse implicita, & virtualis, juxta regulam, quæ docet ad satisfaciendum præcepto necessariam esse intentionem faciendi opus præceptum, Bonacin. *de legibus, disp.* 1. *qu.* 1. *punct.* 10. *n.* 2. eo quia non censetur loqui cum Deo, qui cum eo loqui non intendit: item quia recitare Officium divinum est actus humanus, & non potest exerceri sine intentione orandi: unde non satis est pronunciare verba exteriùs, nisi proveniant ex libero arbitrio, & cum affectu orandi, Navarr. *de oratione, cap.* 13. *n.* 14. Suar. *cap.* 3. *n.* 3. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *n.* 70. Bonacin. *disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. §. 2. ubi concludit, ad substantiam orationis requiri intentionem formalem, aut virtualem.

4 Attentio saltem ad verba, ut devotè recitetur, requiritur tanquam conditio necessaria, & sufficit attentio virtualis ad satisfaciendum præcepto. Dicitur virtualis illa, cum qua quis incipit orare, & virtute illius prosequitur orationem; esto inter recitandum involuntariè huc atque illuc distractus vagetur, & sufficit ad implendum præceptum, duratque virtualiter, nisi expressè, vel tacitè revocetur. Et hæc revocatur expressè, quando recitans voluntarius non attendit: tacitè revocatur, quando recitans attendit se vagari, & non repellit vagationem, nec reducit mentem ad attentionem. Attentio habitualis est illa, qua quis ex usu, & habitu recitat sine advertentia in principio: attentio actualis est illa, qua quis attendit, actu vel ad verba, vel ad sensum verborum, vel ad passionem Christi, & hæc sufficit ad implendum præceptum, cùm sit fortior attentio; non tamen est necessaria omnino: est enim satis difficile semper actualiter attendere, quin imò impossibile obligari: & ideo oratio subsistit sine attentione actuali, non tamen sine virtuali: habitualis autem non sufficit ad satisfaciendum præcepto, Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *ex n.* 69. *usque ad n.* 73. ubi de attentione & intentione orandi, & à *n.* 74. ubi de attentione interiori, & exteriori, & *cap.* 8. ubi de attentione necessaria in privata recitatione ex *n.* 250. *cum sequentibus*, Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 11. *per totum*, Soar. *lib.* 3. *cap.* 3. ubi de intentione orandi, & *cap.* 14. ubi de attentione necessaria formali, vel virtuali, *nu.* 3. & *n.* 5. ubi concludit vocalem locutionem ad Deum sine ulla mentis attentione non esse orationem, & in specie Bonacin. *disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. §. 2. *nu.* 16. & *sequent.* ubi de his plenè.

Quare ad satisfaciendum præcepto, conclusio sit attentionem actualem valde conducere, non tamen omnino esse necessariam, virtualem sufficere, habitualem neque sufficere, neque esse necessariam, Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. Azor. *d. lib.* 10. *c.* 12. Suar. *cap.* 4 & 26. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 3. *q.* 2. *n.* 73. Bonacin. *de Sacrament. disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. §. 3. & de iis, quæ pertinent ad privatim recitantes *disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 2. §. 2. *num.* 16. *vers. respondeo cum communi*: deinde addo sufficere attentionem implicitam, & tacitam, sicut etiam sufficit intentio implicita orandi, ut notat Navarrus *de oratione cap.* 13. *n.* 15. Soar. *lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 6. cum Majori *in* 4. *dist.* 12. *qu.* 7. quia similis intentio sufficit ad actum moralem, Filliucius *tract.* 23. *cap...* *n.* 71. *vers. sequitur tertiò*, & Malderus *tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 2. *pag.* 645. His adde in intentione orandi includi attentionem, eo quia intendens aliquid facere, ad id quod intendit, attendit. Nihil enim est volitum quin præcognitum. 5

Objicies attentionem internam non esse necessariam ex præcepto Ecclesiæ: ergo sufficit ad implendum præceptum pronunciare integrè omnia exteriùs, quamvis recitans interiùs distrahatur sponte; ex eo fundamento, quoniam Ecclesia non potest præcipere, aut interdicere actus internos, sed solùm externos, confirmatur ex *cap. dolentes, de celebratione Missarum*, ubi non simpliciter imperatur, ut studiosè, & devotè recitetur, sed cum limitatione in quantum Deus eis dederit, hoc est, vitando omnia externa impedimenta attentioni contraria; atque ita non præcipit internam attentionem, nec prohibet internam distractionem, sed solùm externam, ut cùm quis exteriùs implicatur iis, quæ non patiuntur internam attentionem: ideo si totum officium voce ipsa integrè proferatur, satisfacit, quamvis sine attentione oretur, ita Hostiensis *in d. cap. dolentes*, & sequitur Joan. Andreas D. Antonin. 3. *part. tit.* 13. *c.* 4. §. 7. idem docet Rosel. *verb. hora, n.* 3. Angel. *eodem verb. n.* 27. idem putat Medina *de Oratione, quæst.* 16. esse probabile, imò verum, supposito quòd Ecclesia nequeat directè imperare actum interiorem, quam partem tanquam probabilem tradit Filliuc. *dict. tract.* 23. *cap.* 8. *n.* 253. Azor. *dict. lib.* 10. *cap.* 12. *quæs.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 11. dicentes Ecclesiam non præcipere interiorem attentionem, sed solùm exteriorem, ita ut solùm præcipiat ne quis dum Ecclesiasticum persolvit officium, aliquid operis efficiat, quod debitam attentionem auferat: quocirca non peccat mortaliter, & præcepto satisfacit, qui sola mentis evagatione ultrò distrahitur. 6

Verius tamen est, & probabilius requiri attentionem internam, & externam, adeò ut si quis interiùs ultrò alienis cogitationibus se implicet, aut impediat, non adimpleat præceptum Ecclesiæ de horis persolvendis. Probatur ex *cap. dolentes, de celebratione Missarum*, districtè præcipiente, ut Officium divinum celebretur studiosè pariter, & devotè. Sed devotio in actu interno consistit, & exigit attentionem interiorem ad res divinas, ut ait glossa *ibi*, devotè quantum ad officium mentis. Quare secundùm communem peccat mortaliter, qui sine attentione interiori recitat Officium divinum, Cajetan. 2. 2. *qu.* 83. *art.* 13. Navarr. *de oratione, cap.* 13. *nu.* 18. & *duobus sequentibus*, Major. *in* 4. *dist.* 12. *qu.* 7. Sotus *lib.* 10. *de just. q.* 5. *art.* 5. *conclus.* 7. idque etiam confirmat D. Thom. *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 2. *quæstiunc.* 4. *ad* 2. Quo loci non tam clarè loquitur, cujus verba sic habent *quando*, inquit, *ex proposito mentem ad alia distrahit in orando, tunc sine culpa non est, & præcipuè, si in aliis* 7

aliis sponte se occupat, quæ mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera, & si ad contrarium mens evagetur, etiam erit culpa mortalis. Sed D. Thomas non declarat quando evagatio mentis est ad contrarium: proinde exponi possunt verba illa, si ad contrarium mens evagetur, erit culpa mortalis, si evagetur ad objectum contrarium Deo, ad divino culti, tunc enim meritò dici potest evagatio illa esse peccatum mortale, vel ex genere suo, vel ex injuria Dei contra Religionem, cùm mens distrahatur ad cogitandum directè aliquid Deo ac divino cultui contrarium, Suar. ita *lib.4. c.26. n. 4.*

Nihilominus cùm *in d.cap. dolentes*, utraque præcipiatur attentio, interior scilicet, & exterior, non est dubium peccare mortaliter, & non implere præceptum, qui ultrò & spontè, etiam sola animi cogitatione distrahitur, ita ultra præcitatos, docent Valent. *tom. 3. disp.6. q.2. punct.10.* Filliuc. *tom.2. tract. 23. cap.6. quæsit. 3. & cap.8. quæsit. 2.* Lessius *d. cap. 37. dub.11. n.64.* Azor. *d. lib.10. cap.12. vers. sextò quæritur*, post alios ibi, quos referens sequitur Reginaldus *lib.18. n.148. & 151.* Molfesius *cap.2. n.8.* Malderus *tract.10. cap. 2. dub. 2. pag. 643.* Moneta *de distribut. 2. part. quæst. 2. n. 20.* & alii, quibus accedit Bonacina *suprà disp. 1. qu. 3. punct. 2. §. 2. nu. 4.* quia Ecclesia præcipit recitari devotè, devotio tamen est actus internus: item recitare est orare, orare autem non est gratum Deo sine attentione interna, Matthæi 15. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

Nec arbitror Innocentium, Hostiensem, Joannem Andream, Abbatem, & Ancharanum *in cap. dolentes, citato*, docuisse contrarium, quia quamvis dixerint, recitantes preces canonicas cum evagatione mentis voluntaria leviter, & non graviter peccare, loquuntur de illis, qui recitant cum imperfecta quadam animi distractione, & non deliberata; non autem de illis, qui id scienter, & sponte sua faciunt, Azor. *suprà*. Nam ii tanquam psittaci proferunt verba sine attentione interiori. Et quamvis Ecclesia nequeat directè præcipere actum internum seorsim sumptum, potest tamen illum compræcipere, dum præcipit recitari officium devotè, Bonacina *ubi suprà, n.4. & de legibus, disp.1. qu. 1. punct. 5. num. 7.* quinimò eo ipso quòd ad aliquas orationes tenemur ex voto, vel ex pœnitentia injuncta à Confessario, tenemur jure naturali illas attentè recitare, sicut confessionis præceptum requirit dolorem internum.

9 Ex dictis sequitur peccare mortaliter, qui voluntariè, & cum plena advertentia occupat se dum recitat horarias preces in aliqua re incompossibili cum attentione interna, nimirum si scribat, vel pingat, aut aliud legat, non enim satisfacit præcepto, sed tenetur repetere sub mortali, Navarrus *d. cap.13. nu.47.* Graffis *part.1. decis. lib.2. cap.52.* Azor. *d. cap. 12. qu.7.* Toletus *lib. 2. cap.13.* Suar. *d.cap.26. num.21.* Paulus Layman. *lib.4. tract.1. c. 5. n. 12.* & August. Barbos. *in d.c. dolentes, n.19. ad finem.* secus, si inadvertenter, aut involuntariè recitat officium, detineturque in re aliqua incompossibili cum attentione; nam tunc satisfacit præcepto, eo quòd illa distractio est involuntaria, cum qua potest stare virtualis attentio, Soarez *d. cap. 26. n.20.* Filliuc. *suprà cap. 8. n. 255.* Nec obest advertere se alia cogitare, quia si non advertit se ab oratione distrahi, satisfacit præcepto, quia involuntariè distrahitur, quod notandum est pro scrupulosis, qui sæpe repetunt horas, & semper committunt easdem, vel majores imperfectiones. Quare ut detur obligatio repetendi, non sufficit, ut aliquis advertat se cogitare ad alia, sed requiritur, ut advertat se per has cogitationes diverti ab oratione, Soarez *d. cap. 26. n. 20.* Filliuc. *d. n. 255.* & Bonac. *d. §. 2. n. 13. vers. dico voluntariè.*

Sequitur etiam, qui animo non orandi, sed legendi tantùm recitat, non satisfacere præcepto, sed peccare mortaliter, Soarez *dict. lib. 3. cap. 4. & lib. 4. c. 26. nu. 13.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 1. qu. 63.* Vasquez *in opusculo de beneficiis, cap.4. §. 1. art. 3. n.103. & 1.2. disp.160. n.30. & sequent.* Reginald. *d. lib.18. n. 148.* quia detinetur in re exteriori incompossibili cum attentione interna: secus si detineatur in re exteriori non incompossibili cum attentione interiori, ut si recitet preces canonicas dum se vestit, vel exuit, vel ambulat, vel dum faciem lavat, aut mensam sternit; ita præcitati, quibus accedit August. Barbos. *in d. cap. dolentes, de celebr. Missar. d. n.19.* & Bonacin. *d. punct. 2. §. 2. n. 12.* 10

Item satisfacit, qui recitat preces cum confusæ apprehensione, & proposito faciendi opus consuetum, sufficitque accipere Breviarium de more, & incipere recitare, censetur se velle præcepto satisfacere, Sotus *lib. 10. de justitia qu. 5. art. 5.* Suarez *lib. 3. cap. 3. n. 6.* Lessius *d. cap. 37. dub. 11. n. 71. & 72.* neque opus est semper in principio officii proponere aliquem distinctè se velle recitare attentè, & reverenter: sicut satisfacit, qui vadit ad Ecclesiam de more ut ibi recitet, quamvis postea involuntariè distractus recitet: habet namque intentionem attendendi, cùm intentio non stet sine attentione, ita Doctores citati.

Sed quid dicendum de eo, qui se occupat in actionibus purè mentalibus impedientibus attentionem, 11
aut requirentibus magnam attentionem? Respondeo esse mortale recitare notabilem partem officii actiones illas exercendo, eo quia actiones similes, putà cogitandi, & discurrendi circa rem philosophicam occupant totum intellectum, illumque absorbent, ita ut attentio recitandi necessaria pro Officio divino nullatenus relinquatur: proinde graviter peccat, qui non est attentus voluntariè in parte notabili. D. Antoninus *2. part. tit. 9. cap. 9. §. 3.* tamen in hanc partem non omnino inclinat, sed esse valde hoc reprehensibile ait, & vix sufficere ad satisfaciendum præcepto. Nihilominus absolutè esse mortale sic recitare notabilem partem, Soar. ait *lib.4. cap.26. n.21.* ubi dicit hanc sententiam esse multorum, quem sequitur Filliuc. *tract.23. cap.8. n. 259.*

Quæres item, quæ ex tribus attentionibus, videlicet ad verba, ad sensum verborum, & ad Deum, vel 12
passionem Christi, aut ad aliquid aliud pium & sanctum, sit perfectissima, & perfectissimus modus orandi? Respondeo perfectissimam attentionem, & perfectissimum modum recitandi esse illum quo ita recitas, ut sensum verum Psalmorum, & cæterorum assequaris, & illi affectum ubique accommodes. Post hanc attentionem, seu modum recitandi quando sensum verborum non percipis, oportet aliquod de divinitate attributum, vel mysterium de humanitate Christi, aut passione illius dum recitas, meditari: non enim opus est circa verba detinere, & attendere, nisi quantum opus est, ne illa prætermittas, qui modus recitandi infirmus est, sufficitque hæc minima ex attentionibus attentio, quæ est fundamentum cæterarum, & sine illa non adimpletur præceptum recitandi, cùm semper integrè, & ordinatè recitari debeat officium, quod sine attentione ad verba fieri nequit: attamen non est opus cum reflexione attendere ad verba, sed sufficit pronunciare illa integrè, & ordinatè, nec omnino eorum oblivisci, ita Soarez *d. cap.26. num.23. vers. dicunt ergo*, & Filliucius *dict. cap.8. num. 257.* ubi *num. 258.* addit attentionem ad verba sufficere, modò adsit animus orandi, & vacandi Deo, hoc est, intentio, quæ includit attentionem aliquam internam saltem confusam ad Deum, ut notat Lessius *dub. 11. num. 69.* ex D. Thoma *2. 2. suprà art. 13.* ubi ait esse maximè necessariam attentionem circa finem orationis, id est, circa Deum, & ea, quæ à Deo petun-

petuntur, & sic intelligendi sunt, qui dicunt attentionem ad verba sufficere supposito animo orandi, qui animus includit attentionem quandam, saltem confusam ad Deum, & ad verba, quæ sufficit; nam, qui vult orare, eo ipso vult attentionem habere, & reverentiam debitam Deo exhibere.

13 Dixi ex Suario suprà sufficere proferre verba integrè, & ordinatè, & eorum non oblivisci. Ex quo sequitur illum, qui sine advertentia partem notabilem officii persolvit variis cogitationibus distractus, teneri repetere? Respondeo negativè, quia mentis evagatio non est voluntaria, esto ita totum officium recitet, si à principio rectè attendit; siquidem satisfecit, & attendit virtualiter, quamvis postea non recordetur se dixisse hos, vel illos Psalmos, sufficit non meminisse se illos non dixisse, & satis est habere rationem justam credendi quod jam dixerit illos: nec non justè credit, qui meminit se incepisse talem lectionem, vel Psalmum: imò verò talem horam, & postea sese invenit in fine, aut legens per librum, aut recitans memoriter ea, quæ recitando cœpit, & errare communiter non solet, ita Navarrus *de oratione, notabil.* 13. *nu.* 28. *& nu.* 29. *& notab.* 20. *n.* 37. & est de mente Majoris *in* 4. *dist.* 12. *qu.* 7. *col.* 3. sequitur Azor. *dict. lib.* 10. *cap.* 12. *quæst.* 12. *versicul. sed quid de eo.* Quibus scrupulosis mederi oportet illis persuadendo, ut nihil repetant, quia si semel eis concedas, ut dicta repetant, tantum abest, ut acquiescant, ut tertio, & quarto iterata à principio, quinto, & sexto replicabunt.

14 Accedit vulgaris quæstio, an qui divinum Officium fundit, & pariter Missam audit de præcepto, possit utrumque præceptum adimplere? Sunt, qui negent, ex eo, quia attentio quæ requiritur in recitando Officio divino, impedit attentionem quæ necessaria est in sacro audiendo. Nihilominus utrique præcepto posse satisfieri probabilius est, si recitans animum ad Deum ipsum, resque divinas attendat, quamvis nihil de verbis, quæ profert, cogitet. Cajetanus tamen *in opusc. tom.* 2. *tract.* 4. asserit peccare venialiter, quando recitans id facit sine aliqua excusatione, & causa; ea verò subsistente nullum esse peccatum. Navarrus tamen *in manuali, cap.* 21. *nu.* 8. *de oratione, cap.* 16. *num.* 71. excusat recitantes à peccato post Major. *in* 4. *distinct.* 18. *qu.* 8. quod probabilius tradit Azor, ac verius ait esse, *d. cap.* 12. *quæst.* 10. præsertim si preces recitentur eo tempore, quo sacerdos in Missa, submissa voce Deum orat. Quam etiam partem sequitur Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *quæst.* 2. *punct.* 10. §. *quomodo sit recitandum, vers. sequitur hinc, sine limitatione aliqua*, Toletus *lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 12. Paulus Squillas *de obligat. cleric.* 1. *part. dub.* 35. & alii communiter, quos referens sequitur Bonacin. *de Sacramentis, disp.* 4. *quæst. ultim. punct.* 11. *n.* 25. *& de hor. canon. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 2. *nu.* 14. ex eo fundamento, quia attentio divini Officii non est incompossibilis cum auditione Missæ, & hæc ab eodem haberi potest, cùm corporaliter intersit Sacrificio Missæ; & mentaliter attendendo ad res divinas, quæ attentio sufficit pro divino Officio, & una eademque attentione potest satisfieri utrique præcepto Missæ, & divini Officii, ut expressè Navarrus *de oratione, cap.* 13. *n.* 35. Henriq. *de Missa lib.* 9. *cap.* 25. §. 5. Suar. *tom.* 3. *quæst.* 88. *sect.* 3. *in fine*, Ægid. *de Sacramen. & censur. tom.* 1. *quæst.* 83. *n.* 307. Reginald. *in praxi lib.* 19. *quæst.* 1. *n.* 14. Barbos. *in d. cap. dolentes, n.* 21.

§. IV.

Qui teneantur ex præcepto recitare preces horarias?

EPITOME.

1 & 2 *Clerici in sacris tenentur recitare preces canonicas, non autem clerici in minoribus, & an Episcopus possit illis imponere onus recitandi?*

3 *Clerici in sacris excommunicati, suspensi, irregulares, vel degradati, tenentur recitare Officium divinum.*

4 & 5. *Religiosi professi etiamsi non sint in sacris, tenentur recitare, si sunt assumpti ad chorum, idem de Monialibus.*

6 *Religiosi quo jure teneantur ad recitandum, & quando excusentur ab eo onere expulsi, fugitivi, vel dispensati ad contrahendum matrimonium?*

7 *Superiores an possint dispensare cum Religiosis ne recitent?*

8 *Religiosus deputatus ad chorum transiens ad conversorum ordinem excusatur ab onere recitandi.*

9 & 10 *Beneficia habentes regulariter tenentur recitare, & quo jure, & qua beneficia non habeant hoc onus?*

11 *Beneficia habentes in commendam etiam ad tempus, & ad nutum revocabilem an debeant recitare?*

12 & 13 *Clerici in sacris, & beneficiarii omittentes Officium divinum quot peccata committant, & quotuplex sit peccatum omittere omnes horas?*

14 & 15 *Coadjutores beneficiariorum simplicium seu Parochorum, an teneantur recitare ex vi coadjutoriæ?*

16 *Obligatio recitandi quando incipiat, nunquid post collationem, an post possessionem?*

17 *Beneficia tenuia habentes, an teneantur ad horas? & quid, qui omnes fructus concedit loco pensionis? & num.* 18.

19 & 20. *Litigantes super eodem beneficio quando teneantur recitare? & quid de privato fructibus sive justè, sive injustè?*

21 *Capellanias habentes quando teneantur recitare?*

22 & 23 *Beneficia plura habentes sive justè, sive injustè, an teneantur pluries officia recitare, & quid de peccatis, si officia omittant?*

24 *Pensionarii recipientes pensiones, ut clerici, quod officium debeant recitare?*

Clerici in sacris constituti jure Ecclesiastico tenentur ad recitandas preces horarias, est communis ex *c. dolentes, de celebratione Missarum*, ut per Navarrum *de oratione, cap.* 7. *n.* 2. Soar. *de Religione, tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 9. Malderus *de virtutibus tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 3. Macing. *de horis canon. cap.* 9. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 4. Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *c.* 5. *qu.* 1. & Bonac. *eodem tract. disp.* 1. *qu.* 2. *punct.* 3. *num.* 1. 1

Ex quo clerici in minoribus non tenentur ad horas canonicas, contra Panorm. *in cap.* 1. *n.* 6. *de celebratione Missarum*, existimantem teneri horas canonicas recitare, sed fallitur, ita Philiar. *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 2. *vers. quoad alios*, Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. *vers. quod verò ad secundum.* Quin imò neque Episcopus potest clericis in minoribus aliquid præcipere singulis diebus recitandum absolutè, ut dixi §. 1. *n.* 13. cum Soto *lib.* 10. *de just. q.* 5. *art.* 3. Suar. *cap.* 16. *num.* 14. *& sequent.* Filliuc. *sup. cap.* 5. *n.* 6. contra Bonacin. *suprà punct.* 3. *disp.* 1. *qu.* 2. existimantem posse clericis Episcopum hoc præceptum imponere. Non negatur tamen posse in ordinatione injungere ordinato, ut semel, vel bis recitet quosdam Psalmos, ut tradit Palu-

Paludanus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 5. Lessius *lib.*2.*cap.* 37. *dub.*9. *n.* 46. & Azor. *d. lib.*10. *cap.* 5. *quæst.* 4. quod puto verum sive ordinati sint in majoribus, sive in minoribus, de hoc *sup.* §. 1. *n.* 13.

3 Porrò clerici in majoribus non excusantur à divino Officio privatim recitando, quamvis incidant in aliquam censuram, vel irregularitatem, vel degradationem, Covarr. *lib.* 3. *cap.*13. *n.*8. Navarr. *de oratione*, *cap.* 7. *n.*17. Filliuc. *tract.* 23. *c.*9. *q.*1. *n.*280. Suar. *de censur. tom.*5. *disp.*12. *sect.* 2. *n.*16. & Sayr. etiam *de censur. lib.* 5. *cap.* 22. *n.*15. Ratio, quia est verum propter hæc crimina hos clericos in sacris ab onere recitandi nullo modo eximi, quidquid de degradato dicat Toletus *lib.*1. *summæ*, dicens degradatum non teneri ad horas recitandas, ea ratione persuasus, quoniam obligatio recitandi non est de jure divino, sed Ecclesiastico, & ideo cùm degradatus sit extra forum Papæ, non videtur teneri amplius ad recitandas horas. quæ sententia cùm sit contra communem tam Canonistarum, quàm Theologorum, non est sequenda, cum supponat falsum, dum ait degradatum esse extra forum Papæ, cùm sit verè clericus, & retineat charácterem, & solum traditur foro sæculari ad puniendum, cum Ecclesia pœna sanguinis non soleat punire. Quare non eximitur ab onere recitandi, &, ut fatetur Toletus, securius est recitare, cùm caput *dolentes* absolutè loquatur, & sine distinctione, sequitur Sayr. *de censuris*, *lib.*5. *cap.*22. *n.*27. *ad finem*, neque æquum est, ut ex delicto degradatus commodum reportet. Idem aliqui volunt de damnatis ad triremes, ut scilicet recitent dum ibi detinentur; sed usus est in contrarium, tum quia id caderet in dedecus ordinis Ecclesiastici, si in eo misero statu suum statum recitando ostenderent, Lessius *lib.*2. *cap.*37. *dub.*9. *n.*45. *in fine*: Azor. tamen *lib.*10. *c.*5. *vers. sextò quæritur*, eos obligat ad recitandum, sive damnati sint ad triremes ex delicto, sive à Turcis capti ministerio remigandi deputentur: quod magis placet, nisi ex aliquo alio justo impedimento excusentur.

4 Ad recitandum item pensum horarum sunt addicti religiosi professi ex aliqua Religione Ecclesiæ authoritate approbata, etiamsi ad nullum Ordinem sacrum sint promoti, dummodo ad chorum sint assumpti, Innocentius, Hostiens. Joan. Andreas, Abbas, & alii *in cap.* 1. *de celebrat. Missarum*, quod intellige juxta cujusque consuetudinem & institutum. Nam seclusa speciali regula obligante ad peccatum mortale, non tenentur sub præcepto ad recitandum in choro ex eo fundamento, quia consuetudo chori non est inducta in Religionibus virtute alicujus stipendii, sed tantùm, ut laudabiliter in ea occupatione Deum orent, atque ita qui choro non intersunt, non peccabunt, sed pœnis statutis à Religione subjicientur, & horas tenentur recitare. Obligatio autem, quæ est in toto corpore, competit Prælato, qui coget per præceptum ad chorum, quando opus fuerit. Lessius *suprà dub.* 9. *n.* 49.

5 Idem dicendum est de Monialibus mancipatis choro, quæ tenentur ad horas præscripto regulæ, vel consuetudine, de qua dubitat Cajetanus *verb. horæ*, dicens ita *Nisi consuetudo eas obliget, de qua nihil scio, non tenentur ex professione.* Non enim tenentur ex vi voti, aut professionis. Nec ratione alicujus juris scripti, ut ait Cajetanus: nec jure naturæ, quoniam non pertinet ad essentiam, vel substantiam Religionis recitare in choro, sequitur Joann. Medin. *q.*2. *de oratione*, *ad finem.* Excusantur à recitando officio Novitii, nec peccant, dum non sunt professi, neque cæteri, qui non sunt assumpti ad chorum, sed ad militiam, vel ad alias laicorum occupationes profitentur, & ii, qui vocantur Conversi, Navarr. *de horis Canonicis*, *cap.*7. *n.*22. ubi ait in Ordine S. Jacobi, S. Joannis, & aliis militaribus aliquos religiosos obligari ad Officium divinum: alios autem ejusdem Ordinis non obligari, quia non ad chorum, sed ad bellum, vel ad alia officia laica profitentur.

Dixi *ex præscripto regulæ, vel ex consuetudine*, quia 6
nullum aliud jus reperitur, quod religiosos, vel religiosas obliget ad onus divini officii, Soar. *tom.*2. *lib.* 4. *cap.*17. *n.*2. Filliuc. *suprà n.*150 Lessius *n.*49. Ex quo infertur religiosum obligatum ad recitandum in priori Religione eximi ab eo onere, si transeat ad aliam, in qua non est inducta consuetudo recitandi, Aragon. 2.2. *q.*83. *art.*11. *dub.*4. Similiter religiosus non constitutus in sacris Ordinibus dispensatus ad vivendum extra monasterium in perpetuum, non tenetur recitare Officium divinum, quia desinit esse regularis, & eximitur à regulis religionis, in qua est consuetudo recitandi Officium divinum, quamvis adhuc sit religiosus, Sotus 10. *de justitia*, *q.* 5. *art.* 3. contra Soarez *lib.*4. *c.*17. *n.*18. Idem dicendum est de Monacho dispensato ad ducendum uxorem, & uxorem jam duxit, aut jam exivit de Monasterio, ut eam duceret, Sanchez *de matrimonio*, *lib.*8. *disp.*8. *n.*11. Macignus *de horis Canonicis*, *cap.*23. *n.*9. Eodem modo Monachus ejectus à Monasterio ad tempus, vel in perpetuum, vel etiam fugitivus, non promoti ad sacros Ordines, non tenentur ad pensum horarum, quia constituuntur in statu in quo non inest consuetudo recitandi divinum Officium, & quamvis possint redire ad Monasterium, pro tunc desinunt esse regulares, ita Sotus *suprà*, & Angelus *verb. hora*, *n.* 10. quod est probabile contra Less. ex parte *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 9. *n.* 50. Navarr. *de oratione*, *cap.* 7. *nu.* 20. Azor. *lib.* 10. *cap.* 6. *q.* 5. 6. & 8. Filliuc. ex parte *n.*153. & Malderum *de virtutibus*, *pag.*649. aliter opinantes saltem de fugitivo, & meritò, quia fugitivus reportaret commodum ex delicto, atque ita quamvis dici possit non per se, & directè, sed quasi per accidens reportare commodum, quatenus constituitur in statu in quo non est consuetudo recitandi preces canonicas nihilominus, quia id culpa sua factum est, ideo de fugitivo nullo modo est consulendum, quòd eximatur ab onere dicendi officium, secus de religioso damnato ad triremes, si non fuerit in Sacris, Bonacina *de horis*, *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 2. *n.*3. *versic. secundò.* Idem de fugitivo Azor. *d. lib.*10. *cap.*5. *q.*5. & Soar. *lib.* 4. *cap.* 179.

Quæstionis est, an superior possit dispensare cum 7
religiosis circa onus recitandi officium? Negat Soarez suprà *lib.*4. *cap.*28. *ad finem*, *n.*41. cum Urberto *super constitutionibus Ordinis Sancti Dominici c.*1. Reginald. *lib.*18. *n.*141. & 186. Graffis 1. *p. lib.*2. *cap.* 54. *n.*9. Navarrus *de horis Canonicis*, *cap.*10. *à* 24. *usque ad n.*32. Molfesius *tract.* 5. *c.*3. *n.*21. & Macignus *de horis canonicis*, *cap.*22. *n.*8. nisi Prælati Religionum habeant ex eadem regula, vel institutione generalem potestatem dispensandi in præceptis regulæ; tunc enim poterunt dispensare, cùm dispensent non in jure communi, sed in proprio.

Nihilominus dicendum est posse, quando causa subest, sicut in aliis statutis potest, cùm hæc obligatio religiosorum non sit imposita illis ab Ecclesia, sed ab eisdem assumpta, & annexa professioni. Ita Lessius *lib.*2. *cap.*37. *dub.*9. *n.*51. quem sequitur Bonacina *d. punct.* 2. *n.*9. Subdens tamen secluso privilegio non posse quemlibet Superiorem, sed supremum dispensare, nisi aliter per consuetudinem quilibet superior dispenset. Unde ita religiosi obligantur, ut peccent mortaliter, si horas, vel semel absque causa prætermittant, quæ resolutio est communis, teste Navarro *c.*7. *n.*5. ubi *n.*6. de oratione addit esse mortale, si vel una hora negligatur, videlicet tertia, vel sexta; Angel. tamen *verb. hora* §.10. cum Ricardo, quem citat, ait non peccare mortaliter religiosum, si horas omittat, nisi quis id facere sit assuetus, aut per contemptum, est tamen contra communem, imò Navarrus, &

& alii tradunt, si omittatur tertia pars unius horæ, nimirum unus Psalmus cum hymno: esse mortale, quod satis durum videtur, nec placet Angelo *verb. hora*, *num.* 18. nec Paludano *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 5.

8 Quid ergo si religiosus deputatus ad chorum transeat ad conversorum Ordinem authoritate, & jussu superiorum, nunquid excusabitur à dicendo Officio divino? Sotus *lib.*10. *de justit. q.* 5. *art.*3. affirmat, eo quia onus recitandi non nascitur ex vi, & natura Religionis, neque ex jure divino, vel Ecclesiastico, sed ex consuetudine, & sicut eximitur à choro, sic etiam debet eximi ab onere chori, argumento beneficiarii resignantis beneficium, qui deposito beneficio, cùm non sit in sacris constitutus, omnino eximitur ab onere recitandi, Azor. *d. cap.*5.*q.*7. quòd si eximatur religiosus à choro ad tempus, etiam ad tempus liberabitur ab Officio divino dicendo; ita mihi videtur, quamvis contradicat Azor. *suprà q.*7. *ad finem.*

9 Quoad beneficia habentes certi juris est illos teneri lege dicendi Officii divini. An hæc obligatio sit etiam de jure naturali, multi affirmant, inter quos est Turrecrem. *dist.* 91. *in principio*, *quæst.*5. & sequitur Navarrus *c.*7. *de Orat.n.*3. Durant. *lib.*13. *de ritib. c.*22. Indicat Antonin. 3.*p.tit.*13.*c.*4. & Cajet. *verb. horæ*, inclinat, dicentes beneficiatos teneri ad dicendum Officium ratione stipendii, quod per beneficium datur, obligatio verò, quæ oritur ex stipendio, naturalis justitiæ est, ex ea ratione, quia beneficium propter Officium confertur, *cap.ult.de rescript.in* 6. Quocirca injustè percipit fructus beneficii, qui negligit officium, *cap.si quis sacerdotum, & cap.eos etiam, dist.*81.

Dicendum tamen est benificium habentes, quamvis non sint sacris initiati, teneri ex institutione Ecclesiastica recitare Officium divinum, sive beneficium sit simplex, sive curatum, *c.cùm secundum, de præben.* ubi sancitur clericos omnes ad onus recitandi. Cùm ergo merces propter onus debeatur, fit, ut ex beneficio, vel ex præbenda oriatur hæc obligatio, habetur in Conc. Lateran sub Leone X. *sess.* 9. & in Bulla Pii Quinti, de qua Navarr. *in summa c.* 25. *n.*122. quia beneficium datur propter officium, Moneta *de distrib. quotid. p.*2.*n.*40. Nicol. Garc. *de benef.p.*1.*c.*2.*n.*60. *& p.*7. *c.* 11. *n.*1. officium autem complectitur horas canonicas, ut usu, & consuetudine Ecclesiæ ita receptum est, Graffis 1.*p. decis. lib.* 2. *cap.* 54. *n.* 12.

10 Hoc autem intelligitur regulariter, per se loquendo, ut excludantur beneficia habentes, quæ ex sua institutione non obligant ad Officium divinum recitandum, sed ad alias preces, qualia sunt Præposituræ quædam simplices, vel Personatus, aut Prioratus, qui obligant ad dicendum officium sanctissimæ Virginis Mariæ, vel alicujus Psalmi recitationem. Quin etiam interdum reperiuntur beneficia, quæ non obligant ad quidquam recitandum, Emmanuel Sà *verb. horæ canonicæ num.* 4. & Fumus *eodem verb. num.* 3. dicentes non teneri recitare beneficium recipientes ad pulsandum organa, vel ad docendum Theologiam, aut ad aliud officium non Ecclesiasticum, quoniam beneficiarius solum obligatur ad id, propter quod datur beneficium. Attamen hæc non vocantur propriè beneficia, sed fructus conceduntur per modum stipendii, seu mercedes propter actionem aliquam temporalem.

Porrò si Ecclesia provideat Magistro de beneficio, qui clericos ejusdem Ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat hic, non solùm docebit, sed etiam recitare tenebitur preces Canonicas, quia revera habet beneficium, ita Sylvester *verb. hora q.* 2. secus quando fructus dantur per modum stipendii propter actionem temporalem, quamvis fructus sint beneficii, & quamvis dentur clerico, Turrecrem. *in principio dist.*91. *q.*5. & Palud. *suprà q.*5.*n.*12. Suarez *lib.* 4. *de horis*, *cap.* 22. *n.* 2.

Similiter tenetur ad recitandum habens beneficium integrè in commendam. Nam etsi, non habeat titulum, quia scilicet subrogatur in locum beneficiati, & habeat administrationem, obligatur ad officium, Azor. *lib.*10. *cap.*3. *q.*6. Graffis *lib.*2.*cap.*50.*n.* 22. Soarez *d. cap.*22. *n.* 14. *& n.* 16. quamvis commendatio Ecclesiæ non sit erecta in titulum beneficii, neque in perpetuum conferatur; ubi etiam loquitur de beneficio manuali ad nutum conferentis revocabili, Molfesius *tract.* 5. *c.*3.*n.*44. *& tract.*6. *c.*2. *n.*15. Malderus *tract.* 10. *c.*2. *dub.*3. *quæs.* 4. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 23. *cap.*5.*n.*175. *& sequent.* & Vasquez *de benefic. c.* 4. *art.* 1. *dub.* 3. 11

Sed quid dicendum de clerico in sacris constituto, & simul habente beneficium Ecclesiasticum, si Officium divinum omittat, quotuplici peccato inficiatur? Videtur unico duntaxat argumento frangentis præceptum audiendi sacrum in die festo incidente die Dominica, quæ sufficienter fatetur, dicens se non audivisse sacrum semel, quia præcepta illa duo sub eadem ratione formali obligant, intuitu ejusdem virtutis, religionis videlicet, sicut violatio duplicis jejunii eodem die incidentis est contra temperentiam, & ex consequenti non esse malitiam diversam, sed unicam tantùm, tradunt Alexander. *in Enchirid.*2.*p.statim in princip. tit. de discretione peccatorum*, *num.* 11. Henriq. *lib.*5. *de pœnit. c.*5.*n.*6. *& c.*6.*n.*6. Sà *in summa verb.confessio*, §.*quidam putant*, & Vasquez 1.2.*q.* 72. *art.*6. *disp.*98.*n.*8. quæ resolutio est verior adeò, ut nec ratione circumstantiæ, cùm notabiliter non aggravet, debeat detegi in confessione. 12

Nihilominus in nostro casu dicendum est unius culpæ esse reum, qui ratione Ordinis sacri, ac beneficii simul omittit Officium divinum, ita Henriq. *lib.*5.*de pœnit.cap.*5.*n.*6. consentit Sà *verb.confessio*, *n.*30. per hæc verba, cùm uterque peccans est conjugatus, sufficere illis dicere fecisse adulterium, Sanchez tamen *de matrimonio, lib.*9.*n.*6.*vers.sed neutrum admitto*, cui accedo, credit tam in nostro casu, quàm in casu conjugati cum conjugata fatendam esse circumstantiam duplicis obligationis ab illo, qui ex ratione ordinis, & beneficii Officium divinum omisit, cùm habeat duplicem obligationem, nimirum ratione Ordinis obligationem spectantem ad virtutem religionis, & ratione beneficii obligationem pertinentem ad virtutem justitiæ cum onere, ut recitet, ut faciat fructus suos, & ideo in confessione debet utrumque explicare, sicut conjugatus dum peccat cum conjugata, quia quamvis malitia utriusque sit contra justitiam; est tamen duplex injustitia respectu utriusque conjugis peccantium, esto sit diverso numero; ideo est de necessitate confessionis, veluti cùm quis duos uno ictu vulneravit, debet id explicare, ut docent Navarrus *in summa Hispana*, *cap.*28.*addit. ad n.*3.*cap.*6.*latin.cap.*6.*n.*4.*post* 4.*corrol.* Ludovic. Lopez 1.*part.instruct.cap.*35.§.*cæterùm*, *quia multæ*, & Manuel *in* 1.*tomo summæ* 2.*edit.cap.*53.*n.*5. & Lessius *lib.*2.*cap.*37.*dub.*9.*n.*52.*vers.ex dictis.*

Ex hoc occurrit, quotuplex sit peccatum in omissione horarum unius diei? Navarr. *cap.* 7. *n.* 6. docet esse unum tantùm peccatum, eo quòd septem horæ canonicæ sunt una tantùm oratio, & unum Officium divinum: non autem tot, quot horæ, omnes enim sunt partes unius officii, idem dixit Sylvester *verb. horæ*, *q.* 12. Soarez *d. lib.*4. *c.* 25. *n.* 18. item quia præceptum de toto officio unicum est. Quare illius totius una est omissio integra, & ideo unum peccatum, Filliuc. *tract.* 23. *c.* 7. *n.* 248. & Lessius *c.* 37. *dub.* 9. *n.* 53. Sive ergo omissio totius officii unius diei sit unum peccatum, sive multa, ut ait Tabien. *verb. hora*, *q.* 18. tam grave est illud unum, quàm illa multa. Nec qui omisit totum, fatetur sufficienter dicendo in confessione, se graviter peccasse circa officium divinum, 13

rum, sed tenetur dicere se omisisse omnes horas officii, vel tres, aut quatuor Filliucius. *suprà.*

14 Ambigi potest de adjutore beneficiarii, an teneatur recitare preces canonicas? Negat Medina *de orat. q.7.* in diebus, quibus non supplet vices beneficiarii, cui datus est adjutor: secus in diebus quibus supplet. Navarrus tamen *cap. de oratione, n.17.* tradit adjutorem solùm cogi ea præstare, ad quæ datus est adjutor: quocirca si datus est ad canendum in choro, id præstabit duntaxat. Concludit tandem adjutorem beneficiarii non posse cogi ad recitandum Officium divinum, cùm non sit beneficiarius, nec duo clerici ratione unius beneficii obligantur ad pensum horarum. Cùm ergo beneficiarius sic cui datus est adjutoris solùm onus recitandi adimplebit, sequitur Ledesm. 4. *p. 2. q. 16. art. 4. dub. 1.*

Dicendum tamen est, non teneri ratione coadjutoriæ, præcisè, nisi coadjutoria habeat rationem beneficii Ecclesiastici, videlicet si adjutori assignentur proventus, ad quorum titulum ad Ordines sacros promoveatur: tunc enim censentur duo beneficia. Nam coadjutoria regulariter loquendo, non est beneficium Ecclesiasticum, sed aliquid beneficio adjunctum, nec coadjutor Canonici est canonicus, neque habet Canoniam, neque præbendam, nec titulum, vel possessionem Canonicatus, sed coadjutoriæ solùm, & quoad illam habet in re, & jus ad succedendum: at quoad Canonicatum jus ad rem tantùm, seu in spe. Quinimò quoad sedem in choro, sedet non in loco proprietarii, sed in ultimo loco post veros Canonicos, & quamvis habeat vocem in Capitulo, id non habet ex vi tituli, sed conceditur, ut quoad hoc adjuvet coadjutum: proinde ex vi coadjutoriæ non tenetur exolvere Officium divinum, sed hoc onus est penes proprietarium, secus quando coadjutor assumitur in totum ad onera beneficii, aut saltem ad horas recitandas: tunc tenebitur horas persolvere, cùm assumatur ad id expressè, Soarez *suprà ex n.19.* Reginald. *lib.30.n.41.* Molfesius *tract.5. cap.2.n.44.* & alii, quos referens sequitur Bonacina *disp.1.q.2.punct. 3. n.13.* & Barbosa *in cap. dolentes, de celebrat. Missar. n.8.*

15 Hinc infertur Capellanum datum Parocho, ut suppleat vices illius, & absentiam in Sacramentis administrandis, non teneri ratione coadjutoriæ præcisè ad Officium exolvendum. Soarez *suprà*, & Medina, & Bonacina *d.punct.4.n. 14.* Secus de eo cui resignatum est beneficium reservatis omnibus fructibus resignanti, quia tenetur ad recitandum, tum, quia habet verum titulum beneficii, tum etiam, quia per ipsum stat ne fruatur fructibus, & beneficium accepit cum hoc onere, & resignans nec tenetur beneficio servire: ergo nec Officium recitare, ita Bonacina *disp. 1. q. 2. punct. 4. n.21. vers. hinc ergo patet*, allegans pro hac parte Flaminium *de resignat. lib.1.q.9.n.5.* & ipse, ni fallor, oppositum tradit dicens resignantem in hoc casu teneri ad onus officii cùm verè beneficiarius sit: quæ sententia est etiam Navarri *de oratione cap.7. n. 30.* Mihi tamen placet resignatarium teneri ad pensum horarum, quamvis non percipiat fructus, quoniam voluit hoc modo beneficium, quod vacabit non obitu resignantis, sed resignatarii, ex traditis à Garcia *3.p. cap.1.n.57.* & per ipsum stat ne fructus capiat, & alii plures, quos referens sequitur Augustinus Barbosa *in cap. dolentes, de celebr. Miss. n. 9.*

19 Quando autem incipiat obligatio recitandi in beneficiario, quæstio est, sive illud sit simplex, sive curatum? Navarrus *de oratione, cap.7.n.29.* & Macignus *de horis Canonicis cap.10.n.25.* Garcia *de benefic.p.3.cap. 1.n.91.* cum aliis opinantur beneficiarium ubi primum acceptavit collationem, statim teneri satisfacere penso horarum. Dicendum tamen est non obligari ad recitandum ratione beneficii, nisi post captam possessionem pacificam, Azor. *d.lib.10.cap.4.q.7.* Lessius *lib. 2.c.34.dub.30.n.167.* Menoch. *de arbitrar. casu 429. n.24.* Flamin. *de resig. lib.1.q.9.n.15.* quia cœpta possessione est verè beneficiarius, & tenetur Ecclesiæ servire, & ante possessionem nequit se ingerere in beneficio, Flaminius *suprà q.10. n.18. & 19. & 20.* Soarez *lib.4. cap.19. n.6.* Filliuc. *tract. 23. cap.4.n.158.* Reginaldus *lib.30. n. 38.* Nald. *verb. divinum officium, n. 5.* Malder. *de virtutibus, tract. 10. c.2. dub.3. q.7.* & Molfes, *in summa tract. 5. cap. 3. n.3.* asserentes beneficiarios ex vi beneficii non obligari ad divinum Officium, nec ad onus serviendi, nisi post cœptam beneficii pacificam possessionem.

His accedit, quando beneficium est adeò tenue, 17 ut non sufficiat neque ad mediam vitæ sustentationem, nunquid beneficiarius tenebitur persolvere integrum divinum officium? Negant teneri saltem quotidie recitare, quando fructus beneficii non perveniunt ad mediocrem sustentationis partem, ita Petrus de Ledesma *in summa p. 2. tract. 9. cap. 4. concl. 6. diffic. 4.* Vega *in summa, p. 1. cap.128. casu 13.* Fr. Emman. *in summa, tom.1.cap.140.n.3.* Lessius *lib. 2. cap.34. dub.31. n.169.* ubi excusat beneficiarios valdè tenues fructus percipientes, puta octo, vel decem aureos, ex Soto *lib. 10. q. 5. art. 3.* quem sequuntur multi ex recentioribus.

Alii autem, juxta veriorem sententiam volunt, quamvis beneficium sit valdè tenue, & non sufficiat ad sustentandum beneficiarium, obligari accipientem ad totum beneficium recitandum, ex eo fundamento, quia sponte sua accepians beneficium, debet subire onus beneficio impositum, nec fit injuria scienti, & volenti ex injuncto sibi onere recitandi preces horarias, ita Navarr. *de oratione, c.2. n.27.* ubi testatur de communi, Soarez *d. lib. 4.cap. 21. n. 3. & 9. & cap. 4. n. 34.* Valentia *2. 2. disp. 6. q. 2. punct. 10. vers. excludit,* Azor. *part. 1. lib. 10. cap. 3. quæst. 3.* Reginald. *lib. 30. cap.4. n. 34.* Garcia *de benefic. p. 3. cap. 1. n. 30.* & Naldus *verb. divinum Officium. n. 2.* argumento militis, qui voluntariè tradit nomen suum militiæ: is namque tenetur militare, esto non recipiat sufficiens stipendium ad vitam sustentandam: quam partem etiam tuentur Covarr. *lib. variarum cap. 13. num. 8. vers. 12.* Beja *respons. casuum conscient. part. 1. casu 54.* Comitol. *respons. moral. lib. 1. cap. 68.* & Ugolin. *de officio Episcopi, p. 1. cap. 13. §. 1. n. 2.*

Inter has opiniones media mihi placet, nempe non teneri beneficiarium in hoc casu ad quotidianum Officium divinum exolvendum, quando beneficium est tam tenue, ut non suppeditet quindecim, vel viginti aureos annuatim. Ratio, quia sicut, qui nihil recipit, ad nihil tenetur, sic etiam, qui parum recipit, non obligabitur nisi ad parum, & non ad totum. Non enim dicetur beneficium nisi imperfectè, quod non sufficit ad sustentandum ministrum. Cajet. *verb. beneficiorum multiplicatio.* Quare si beneficium non subministret bonam partem tenuis sustentationis, nimirum quindecim, vel viginti aureos supradictos, non est recitandum officium quotidie, sed aliquoties per annum, festis scilicet, & Dominicis saltem diebus, ita Less. *lib. 2. c.34. dub. 31. n. 169.* eo quia beneficiarius, qui propter tenuitatem beneficii non vivit ex fructibus beneficii, non tenetur officium quotidie recitare, Fillic. *sup. c.5. n.183.* ubi vult quando beneficium simul cum servitio non attingit tertiam, vel quartam partem annuæ sustentationis, satis est recitare aliquoties, ut in diebus Dominicis, vel etiam festis, & practicè hanc partem esse securam, ut etiam censet Soar. *lib.4.c.21.n.11.* probabile esse non obligare ad recitandum quotidie quando beneficium non pervenit ad quartam partem sustentationis: addit tamen Filliucius *ibi*, si ascendat ad viginti, vel eo amplius aureos, probabilius esse teneri quotidie reci-

recitare: nam quando beneficium dicitur conferri propter officium, intelligitur de beneficio una cum fructibus habente proportionem parem tali oneri, consentit Malder. *de virtutibus tract.* 10. *c.*2. *dub.* 3. *vers. nihilominus*, dicens non teneri ad officium solvendum, cujus beneficii fructus non perveniunt ad tertiam mediocris sustentationis partem, Quamobrem cùm sint graves auctores, qui excusant ab onere recitandi habentes tenue beneficium, quos sequitur Aragonius 2.2. *q.* 83. *art.* 12. & piximus suprà *vers. his accedit*: ex eo, quia beneficium tenue in jure pro non beneficio reputatur ex *c. is*, *cui de præbendis in* 6. Et è contra, & secundùm communem beneficiarius quicunque ratione parvitatis non excusetur, tanquam valdè probabile, & practicè securum dicimus, quando beneficium nullum habet servitium, & non ascendit ad tertiam, vel quartam partem sustentationis annuæ, satis asse solvere Officium diebus Dominicis, & festis, ut respondeat commodum, & stipendium proportione quadam oneri, & labori beneficii, Less. *d.n.*169. Filliuc. *d.c.*5. *n.*179. & *n.*180. & 183. Bonac, *disp.*1. *q.*2. *punct.*4. *n.*18. licèt ex sententia nonnullorum beneficium tenue per se non obliget ad recitandum semper divinum Officium, obligat tamen ad recitandum saltem aliquoties divinum Officium, vel divini Officii partem.

18 Quid respondebitur quærenti, an habeat obligationem recitandi ille, qui omnes beneficii fructus loco pensionis suppeditat illi; qui sibi renunciavit beneficium? Affirmativè responde, cùm habeat titulum, possessionem, & administrationem beneficii, ita Graffis *lib.*2. *decis. c.*50. *n.*17. Navarr. *in manuali, c.*25. *n.* 103. & *de horis canonicis*, *c.*7. *n.*30. & *c.*20. *n.*15. Garcia 3. *p.c.*1. *n.*54. ubi hoc admittit, si administratio beneficii incumbat beneficiario, Micign. *de horis canonicis*, *c.*10. *n.*29. & *c.* 20. *n.*9. Soar. *lib.*4. *c.* 20. *n.* 2. Filliuc. *d.c.*5. *quæst.*5. Molfesius *tract.*5. *c.*3. *n.*52. contra Sotom *lib.* 10. *de just.* *q.*5. *art.*3. & Aragon. 2. 2. *q.*83. *art.*12. Idem dicendum est de eo, qui omnes fructus beneficii dat Capellano Sacerdoti, ut pro eo recitet divinum Officium, quia est onus personale persolvere pensum horarum; & ideo non transgreditur personam, nec per alios solvi potest, argumento *l. quia tale*, *ff. soluto matrimonio*.

Nec obest si dicas, onus sine fructu subire nemo cogitur, ergo beneficiarius si dederit omnes fructus beneficii alteri in pensionem, non cogetur recitare. Respondetur, volenti non fieri injuriam, & reservatio omnium fructuum non fit sine expresso consensu resignatarii, ut in specie tradit Campeg. *in suo brevissimo tractatu de reservatione omni. fructuum*, *n.* 2. cùm ergo reservatio fieri nequeat eo renitente, sibi imputet, quòd voluerit gratis servire, & propriis expensis militare, & ideo non excusatur ab onere recitandi, Graffis *sup.* & Aug. Barb. *in d.c. dolentes*, *n.*9. & quamvis non fruatur fructibus beneficii, hoc est per accidens, quia sic ipse voluit, & consensit: tum quia hujusmodi reservatio non solet fieri nisi habenti aliàs unde vivere possit, Flaminius Paris. *de resignat. lib.*6. *q.* 1. *n.* 24.

19 Sequitur altera dubitatio, an quando duo litigant super eodem beneficio, teneantur ad Officium divinum exolvendum? Respondeo teneri illum, qui incœpit pacificè possidere beneficium, quia ipse habet jus, titulum, possessionem & administrationem beneficii, esto fructus beneficii authoritate judicis nomine sequestri sint depositi, ita Azor. *lib.*10. *c.*4. *quæst.* 9. ubi testatur de communi, Paul. Squillas 1. *p. dub.* 10. Reginald. *lib.* 30 *n.*38. Garcia 3. *p. de benef. c.*1. *n.*86. & 104. Confert Navarrus *c.*8. *de orat. n.*18. dum ait habentem titulum, quamvis non sit in possessione, teneri ad pensum horarum, dummodo speret se adepturum fructus beneficii, cujus opinio non placet Petro Ledesmio *tract.* 9. *c.*4. *conclus.* 6. *differentia* 10. asserenti possessorem beneficii non obligari ad dicendum Officium divinum, quamdiu fructus nomine sequestri traditi sunt depositario currente lite super proprietate. Sed tu ne discedas à sententia Azorii, Pauli, Reginaldi, & Garciæ, quam sequitur Lessius *lib.*2. *cap.* 34. *de benefic. n.*173. & Soarez *lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 10.

Quando autem neuter possidet beneficium, quamvis sperent se victores futuros, & fructus habituros, nullus tenetur ad recitandum dum nullus possidet beneficium, quia neuter habet jus certum cùm acquiratur jus per possessionem pacificam, Soar. *suprà c.*19. Reginald. *lib.* 30. *n.*40. & Azor. *suprà*, & Filliuc. *tract.* 23. *c.*5. *n.*160. & Vasq. *de beneficiis*, *c.* 4. *art.* 1. *dub.* 6. quod intelligitur quando uterque bona fide litigat, & justè resistit alteri ne capiat possessionem, tunc, qui injustè litigat, & impedit alterum, tenetur recitare preces canonicas, quoniam injustè spoliat Ecclesiam obsequio illi debito, ita Soarez *d.c.*19. *n.*10. *vers. & profectò videretur*.

Quid dicendum de beneficiario privato fructibus propter crimen aliquod, aut aliam justam causam? 20
Azor. *lib.*10. *c.*4. *quæst.* 6. credit non excusari ab onere recitandi, non tamen obligari ad restitutionem fructuum, Molfes. *tract.* 5. *c.* 3. *n.* 4. & alii, cùm nullos fructus percipiat, & Concilium Lateranense solùm percipiat, restituere fructus perceptos. Secus dicendum de eo, qui injustè privatur omnibus fructibus, is enim non tenetur recitare preces canonicas, durante privatione injusta, Soarez *lib.*4. *c.*20. *n.*14. Azor. *lib.*10. *c.*4. *quæst.* 6. Flaminius *de resig. lib.*1. *q.*9. *n.*3. & alii, quos referens sequitur Garcia 3. *p. cap.*1. *n.*45. ex eo, quia non videtur justum, ut beneficiarius propter injustam alterius actionem pensum horarum debeat recitare sine spe percipiendi fructus: longè aliter de eo, qui jam fructus accepit, & postea bello ingruente, aut alia injusta actione, illis privatur, cùm jam fructus receperit, ex quorum ratione recitare tenetur, quamvis pro eo tempore, quo non recitaverit, non videtur obligandus ad restitutionem, ex supradictis. Bonac. *disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *n.*25. *ad finem*.

His obest carentia fructuum quando beneficiarius non percipit, nec percepturus est fructus beneficii per se, vel per alium, excusat ab onere recitandi Officium divinum: ergo quamvis jam aliquando percepisset fructus, cùm de præsenti non percipiat, non tenetur recitare, est enim valde grave sentire onus recitandi, qui commodum non percipit: quare, qui fructibus non fruitur ex vi beneficii, non debet gravari onere officii: cessat namque obligatio, seu ratio obligationis, quando nullos omnino proventus recipit Ecclesiasticos, qui dari solent ad sustinendi beneficii onera, quia beneficium est jus percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ, non tantùm habitu, & potentia, sed etiam actu, atque ita cùm beneficiarius actu non recipiat commodum, non debet gravari onere recitandi, cùm beneficium tale tantum sit habitu, & potentia, non videtur habere rationem beneficii, nec illi nomen beneficii quadrat, ut tradit Gomez *in regula de annali. q.* 47. *ex n.*2. *usque ad n.*5. Gonzal. *gloss.* 14. *n.* 112. & *gloss.* 55. *n.* 27. quod valdè probabile videtur in nostro casu, juxta Bonacinam *disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *quæst.* 3. *ad finem n.* 25. & *q.* 6. *punct.* 3. *n.*6. ubi refert *n.* 7. Azor dicentem impeditum, ne resideat propter bella, & pericula hostium, non teneri divinum Officium recitare, quandiu nihil recipit, nec recepturus est pro tempore, quo divinum Officium non solvit.

Porrò habentes Capellaniam non erectam authoritate Episcopi, non obligantur ad recitandum, etiamsi 21
ab Episcopo conferatur, cùm adhuc non sit constituta inter bona Ecclesiastica: secus de instituta, & erecta authoritate Episcopi, quæ dicitur collativa, seu Ecclesiastica, & venit nomine beneficii, Nav. *de oratione c.* 20.

c.20.n.17. Aragonius 2.2.*q.*83.*art.*12. Azor *lib.*10.*c.* 3.*quæst.*5. Soar. *lib.*4.*c.* 22.*n.* 12. Filliuc. *c.* 5. 124. Vasq. *de beneficiis c.* 4.*art.* 1.*dub.* 3.*nu.* 10. Reginald. *lib.* 30. *n.* 40. Macign. *de horis canonicis c.*10. *n.* 15. Malder. *tract.* 10. *c.* 2. *dub.* 3. *quæsit.* 3. Molses. *tract.* 5. *c.* 3. *nu.* 45. *& tract.*6. *cap.* 2. *nu.* 25. & Barbos. *in d. c. dolentes*, *n.*6. *de celebrat. Missar.* Quinimò alii apud Soarez, Vasquez, Molsesium, Azorium, & Garciam *de benefic.* 1. *p. c.* 2. *n.* 81. id ampliant in Capellania etiam temporali, & ad nutum amovibili, modo sit Ecclesiastica, dicentes quæcumque sit illa, secum inducere obligationem recitandi divinum Officium.

22 Quæstionis etiam est, an qui possidet duo beneficia, debeat bis persolvere in die perces canonicas? Pars affirmans ex eo probatur, quia beneficium datur propter officium, ex *cap. ultimo, de rescriptis in* 6. sicut gravatus ære alieno a duobus creditoribus debet utrique solvere debitum, alioquin non satisfacit: quemadmodum gravatus præcepto de audienda Missa bis, non satisfacit, si semel tantùm audiat, ita Navar. *in nostro casu*, Miscell. 60. *de oratione n.*2.3. *&* 4. ubi loquitur de habente duo beneficia contra jus; sive præter jus, non autem de habente plura beneficia authoritate superioris.

23 Dicendum tamen est habentem plura beneficia legitima temporis authoritate satisfacere unico officio recitato semel. Fundamentum est, quia quamvis Ecclesia statuerit, ut beneficiarius dicat officium propter beneficium, non addidit, ut habens plura beneficia, pluries officium exolvat, ita *lib.*5.*c.*5.*n.*6.*in commento lit. Q.* Azor *lib.*10. *cap.*4.*quæs.*10. Soarez *lib.*4. *cap.*19.*n.*7. Filliuc. *tr.*23.*c.*5.*n.*155. & est communis consuetudo, quæ interpretatur talem esse mentem Ecclesiæ præcipientis, Malder. *tr.*20.*c.*20.*dub.*3.*quæsito octavo*, Macign. *c.*12. *de horis canon.* Garcia 3.*p. c.*1.*n.*110. ubi id latè probat ex obligatione desumpta ex intentione obligantis ad horas canonicas, non juxta numerum causarum; sed ut unus homo obligatus, semel eas recitet, etiam si pluribus de causis obligetur, sicut satisfacit præcepto recitandi initiatus tribus sacris Ordinibus, & cum sacris habens beneficium semel horas recitando: argumento obligati audiendi sacrum in die Dominica, in qua occurit festum, qui satisfacit duplici festo unica Missa audita. Quare plura beneficia possidentem, si teneatur recitare solùm ratione beneficiorum, unum tantùm specie peccatum peccare, dum non recitat officium, docent Henriquez *lib.*5.*c.*5. *n.*6. & Azor *lib.*4.*c.* 2. *quæsito* 6. cùm delinquat contra obligationes ejusdem rationis.

Sed quid respondendum habenti duo beneficia, alterum injuste, & sine titulo, & alterum justè authoritate superioris? Responde teneri recitare injustè possidentem Officium divinum non ex præcepto Ecclesiæ, cùm non habeat beneficium justè, nec legitimè; sed teneri ex jure naturæ defraudando Deum servitio debito, ita Philiarc. *lib.*1. *c.*8.*conclus.*2. Navarr. *in miscellan.*15.*de oratione*, *ad finem.* Insuper tenetur rursus recitare pro beneficio justè, & legitimè possesso, hoc est, ad duo officia persolvenda, & eodem modo tenebitur ad plura officia, plura beneficia injustè qui retinuerit, ita præcitati, quibus accedit Macignus *de horis canonicis*, *c.*12.& Soarez *cap.*19. *n.* 10. sicut tenetur injustè litigans, & impediens à consecutione beneficii habentem titulum, Garcia tamen *tom.*1.*de benef.p.*3.*c.*1. *n* 20. contra Paludanum *in* 4. *dist.*15.*q.*5.*art.*1.*conclus.*5. Navar. *d.miscell.*15. *alias* 60. *ad finem*, & Philiarc. *d. c.*8.*conclus.*2. minus bene audet asserere plura beneficia sine authoritate legitima possidentem excusari à recitatione plurium horarum quotidie, nec peccare non solvendo quotidie plura officia, sed solum ea occupando, & retinendo sine dispensatione legitima, licèt idem Garcia doceat contrarium de possidente unum beneficium absque titulo legitimo, cum non debeat esse melioris conditionis stultus, quàm sapiens, *cap. cum qui*, *de præbendis*, *& dignitatibus*, quod approbat Azor *d.lib.*10.*c.*4.*quæs.*10. Bonacina *suprà punct.*4.*n.* 28. cum Paulo Layman. *lib.*4.*tract.*2.*cap.*5.*n.*3.*q.* 3.

Dubitatur item de pensionario, an teneatur recitare officium divinum, qui ut Clericus recipit pensionem? Azor *suprà c.*4.*q.*3. Vasq. *de beneficiis*, *c.*4. §.1.*dub.*4.*n.*17. tradunt teneri recitare officium parvum Beatæ Mariæ Virginis sub eadem pœna, sub qua beneficiarii tenentur ad recitationem divini Officii, sequitur Valentia *tom.*3.*disp.*6. *q.* 2. *punct.*10. Soarez *lib.*4.*c.*22.*n.*6. Filliuc. *tract.*23.*c.*5.*quæsit.*9.*nu.* 173. Paulus Squillas 1.*p. dub.*9.& Barbos. *in c. dolentes*, *n.*7.*de celebr. Missar.* ex ratione tradita in Bulla Pii Quinti relata à Navarro *c.* 25. *in summa n.* 122. quod extenditur etiam ad illum, cui pensio fuit reservata tanquam capiti in utilitatem alterius: in quo eventu uterque tenetur persolvere Officium B. Virginis, cùm uterque dici potest pensionarius, cùm pensio tam hujus, quàm illius obitu extinguatur. Sed meliùs dicendum est non illum in cujus capite fuit pensio posita, teneri recitare; sed illum cujus intuitu pensio data fuit: nam, qui sentit commodum, tenetur onere officii; ideo qui percipit pensionem, & illa fruitur, officium tenetur dicere, Quamvis Filliuc. *tr.* 42. *de pensionib.c.*9. *n.*19. velit onus vitæ clericalis, & officii recitandi competere illi, qui jus habet pensionis, seu in cujus capite ponitur. Mihi tamen magnis videtur onus recitandi competere illi, qui pensionis commodo fruitur; cùm alter sit pensionarius titulo tantùm, & voce tenus; alter verò jure utili, ut deducitur ex verbis constitutionis Pii Quinti ita loquentis, ibi: *qui ut clericus percipit pensionem*; igitur iste, & non ille tenetur onere officii. 24

Huc spectat illa difficultas, an clericus sacris initiatus, aut habens beneficium, simúlque pensionem, adimpleat præceptum recitando Officium magnum omisso parvo Beatissimæ Virginis? Affirmat Navar. *cons.*22.*de celebr. Miss.* Philiar. *lib.*1.*c.*8. Azor *lib.* 10. *c.*4.*qu.*3. & Garcia *p.*3.*de benef.c.*1.*n.*116. addens ex Navarr. *d. conf.*22. pensionarium clericum, si fiat miles cum privilegio retinendi pensionem, non teneri ad Officium Beatæ Mariæ, sed satisfacere dicendo orationes Dominicas, & Angelicas à Religione præceptas, quæ sunt loco officii, sequitur Vega 2.*p.cap.*65. *casu*1. & Rodrig. *in summa tom.*1.*cap.*140.*n.* 5. & Macign. *de horis canonicis*, *c.*10.*n.*20.

Quin imò pensionarius, qui non in totum, sed in parte solùm cessit pensioni, adhuc tenetur onere recitandi, cùm adhuc titulo clericali possideat pensionem. Secus, si liberaliter cessit pensioni in totum, August. Barbos *in d.cap.dolentes*, *de celebrat. Missar. n.*7. post Bonacinam *suprà n.* 11. subdens probabiliter idem esse dicendum de pensionario consentiente pensionem redimi, accepta nonnullorum, ut quinque, aut sex annorum. anticipata solutione. Nihilominus in hoc ultimo casu non videtur excusandus ab onere recitandi, qui loco pensionis redemptæ anticipatas solutiones recipit; quocirca pro eo tempore, quo anticipitæ solutiones æquiparaverint annuis pensionibus, tenebitur pensionarius perinde ac si esset talis, recitare officium, & exacto tempore censebitur cessisse pensionem in totum, nec deinceps pensionem habere dicetur. Longè aliter de eo, qui non ut clericus pensionem habet, sed titulo sæculari, nimirum propter laborem aperiendi fores Ecclesiæ, & cimbala pulsandi, tunc enim excusabitur à recitando Officio magno, vel parvo, Azor *d. lib.*10.*c.*4. Valentia *tom.* 3.*disp.*6.*q.*2.*punct.*10. quia non dantur pensiones hujusmodi titulo clericali, nec requirunt primam tonsuram, seu statum clericalem.

§. V.

In quas pœnas incurrant beneficiarii horas Canonicas prætermittentes?

EPITOME.

1 *Beneficiarii non recitantes Officium divinum primis sex mensibus, peccant, & an teneantur ad restitutionem?*
2 *Habentes beneficia curata non tenentur jure naturæ restituere, quamvis non solvant Officium divinum?*
3 *Beneficia habentes quorum munus præcipuum est dicere officium canonicum an debeant restituere propter officium non solutum, nisi Ecclesia id significet?*
4 *Beneficiarii non canentes in choro, ut debent, etiamsi preces recitent in Ecclesia, an possint fructus percipere, & distributiones?*
5 *Recitans sine attentione an teneatur restituere?*
6 *Omittens hodie horas Canonicas, si manè bis recitet officium, teneatur ne restituere partem, quæ hodierno officio respondebat?*
7 *An non recitantes teneantur ante sententiam restituere fructus beneficii?*
Et an sint restituendi omnes fructus aut pars correspondens officio recitandi? n. 8.
9 *Quid sit restituendum pro singulis quibusque horis omissis?*
10 *Cui sit facienda restitutio pro horis non recitatis, & pro omissione professionis fidei?*
11 *An recitans officium diversum à Breviario Romano teneatur restituere?*
12 *An filius non recitans, eo quod pater illius fructus percipit, teneatur restituere?*
13 *Pater in beneficio clerici filii, an teneatur fructus perceptos filio petenti restituere? aut saltem alimenta filio data repetere?*
14 *Obligatus ad aliquid in certo loco faciendum, vel ad officium dicendum extra illum non satisfacit, & tenetur restituere.*
15 *Præstimonia percipiens an ad officium teneatur, & ad restituendum, si non recitet?*
16 *Canonici an primo, & secundo anno non acquirentes fructus beneficii, teneantur recitare horas? & quid si non recitent?*
17 *Qui nulla culpa sua bona fide horas non recitavit, nihil tenetur restituere.*

1 QUoad primum, certi juris est ex constitutione Pii Quinti edita duodecimo Kalend. Octobris 1571. illum, qui primis sex mensibus officium non dixerit, peccare mortaliter, nisi legitimo impedimento detineatur, quia facit contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, & contra finem, propter quem datur beneficium, Azor. 1. *p. lib.* 10. *cap.* 14. *q.* 4. non tamen obligari ad restitutionem pro illis sex mensibus, ut patet ex prædicta constitutione. Si verò elapsis primis sex mensibus divinum Officium prætermiserit, ultra peccatum mortale, tenetur restituere pro rata temporis, & Officii prætermissi, ut *infrà num.* 8.

Quæstionis tamen est, an jure naturæ teneatur ad restitutionem fructuum, esto ex dispositione juris Ecclesiastici non teneatur per illos sex menses priores? Videtur affirmandum, quia beneficium datur propter officium, & datum ob causam, causa non subsecuta, retineri non potest, ita Sotus *de justitia, lib.* 10. *quæst.* 5. *artic.* 6. Barthol. Medin. *in summa, cap.* 12. §. 11. Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 13. *num.* 10. Idem tenuit Adrian. *in* 4. *materia de restit. quæstione, an Ecclesiasticus ultra victus decentem necessitatem, conclus.* 1. idem Angel. *verb. hora, n.* 11. & alii, quos referens sequitur Azor. *dict. lib.* 10. *cap.* 14. *in principio*, & Soarez *lib.* 4. *de horis, cap.* 29. *n.* 7. ex ea ratione, quia beneficiarius non solvens pensum horarum, peccat contra justitiam commutativam, ex qua naturaliter, & intrinsecè procedit obligatio restituendi: addit tamen Soarez *n.* 10. & 11. ex natura rei non esse necessarium, ut hæc restitutio fiat in bonis, seu fructibus temporalibus beneficii, sed posse fieri per bona spiritualia facta ab eodem repetita recitatione precum.

Negativam partem docet Navarrus *de oratione, cap.* 7. *num.* 31. & *cap.* 10. *n.* 37. dicens beneficiatum, qui omisit officium, ex natura rei non peccare contra justitiam, sed contra obedientiam Ecclesiæ, vel contra Religionem, ad quam pertinet actus orandi præceptus, idem tenet Sylvester. *verb. clericus.* 4. *q.* 23. *n.* 16. Rosell. *n.* 28. & Armilla *n.* 27. & *verb. beneficium, n.* 69. Quare conclusio sit non teneri ex natura rei ad fructuum restitutionem, ultra præcitatos volunt Vasquez *de benefic. cap.* 4. §. 1. *art.* 1. *dub.* 8. Lessius *lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 32. *n.* 179. Filliucius *tract.* 23. *cap.* 10. *n.* 308. & Garcia *de benefic. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 7. nec repugnat Soarez *dict. cap.* 29. *n.* 7. & *sequent.* ubi obligat ad restitutionem in temporalibus, vel saltem in spiritualibus repetitis horis Canonicis, vel aliis precibus. Ex eo fundamento, quia Papa liberat per priores illos sex menses ab onere restituendi omittentem horas, & confert beneficium sub conditione restituendi, si officium prætermittatur elapsis sex mensibus, & hæc est consuetudo in praxi, & usu recepta. Datur enim beneficium ea lege, & conditione, quibus præcisis violatur obligatio contractus à beneficiario, nisi remittatur à Summo Pontifice, qui eam remittere potest, prout de facto remittit per priores sex menses, & non ultrà; atque ita post sex menses tenebitur restituere fructus proportionatos tempori post sex menses, Filliucius *d. cap.* 10. *n.* 310. & Bonacin. *disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *n.* 9. & *num.* 10.

Habentes autem beneficia curata, an jure naturæ teneantur restituere fructus beneficiorum, si non persolvant Officium divinum; Responsio est negativa, sed jure Ecclesiastico, ut constat ex Concilio Lateranensi sub Leone Decimo innovato, declarato, & aucto à Pio Quinto *in constitutione citata.* Nam in Lateranensi *sess.* 9. §. *statuimus*, edita est constitutio in hæc verba: *Statuimus, ut nemo beneficium curatum, aut simplex habens, qui elapsis sex mensibus ab ejus consecutione, sine legitimo impedimento Officium divinum recitare omiserit, pro tempore, quo non recitavit, fructus suos faciat: imò eos impendere tanquam rem injustè captam in fabricam Ecclesiæ, aut eleemosynas pauperum teneatur.* hæc ibi, quam sententiam, ut communem tradit Navarr. *in manuali, cap.* 25. *num.* 122. & *de oratione, cap.* 7. *num.* 32. Covarr. *lib.* 3. *variarum, cap.* 13. *n.* 10. R Cordubens. *in summa casuum, q.* 33. Idem patet ex constitutione Pii Quinti citata, quæ incipit, Ex proximo Lateranensi Concilio salubris sanctio emanavit, ut quicunque habens beneficium Ecclesiasticum cum Cura, & sine cura post sex menses, quàm illud obtinuerit, divinum Officium, legitimo cessante impedimento, non dixerit, beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis Officii, & temporis suos non faciat, sed eos tanquam injustè perceptos in fabricas ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. 2

Manifestum est ergo restitutionem esse faciendam jure Ecclesiastico de fructibus beneficiorum Curatorum, & Capellarum, non verò jure naturæ, si preces omis-

omittantur, quia hæc non sunt instituta ad illas preces, saltem, ut ad finem principalem, sed ad alias functiones, nimirum ad sacrificandum, ad prædicandum verbum Dei, & ad Sacramenta ministranda, & ad similia alia munia. Less. *lib. 2. c. 34. de beneficiis, dub. 32. n. 179. pag. 448. col. 2.*

3 Quòd si sermo sit de beneficiis quorum præcipua obligatio est precatio Canonica, ut dictum est, sufficiens est ratio ex natura rei, ut non recitantes possint cogi ad restitutionem stipendii accepti ex fructibus beneficiorum, non tamen tenebantur facere restitutionem antequam Ecclesia id significaret se velle. Probatur, quia ante Concilium Lateranense sub Leone X. nullus erat textus, qui obligaret omittentes Officium divinum ad restituendum, atque ita non videbantur jure aliquo ante illud tempus obligari, quia nondum Ecclesia significaverat jure aliquo, quod restituerent, si non recitaverint, & ideo non obligantur primis sex mensibus à cœpta possessione, quia sic placuit Ecclesiæ pro eo tempore, quo incipiunt, quod est signum illos jure naturæ non obligari, nisi Ecclesia velit, ideo tenentur, postquam Ecclesia voluit lege justitiæ solvere officium.

4 Sequitur alia dubitatio, an Canonici non canentes in choro, recitantes tamen in Ecclesia faciant fructus suos, & distributiones? Respondeo inprimis clericos cathedralium, & Collègiatarum obligari singulis diebus ad solvendum in choro pensum horarum, nisi aliud ferat consuetudo, aut institutio Ecclesiæ. Prior pars probatur, quia ob id accipitur stipendium, & distributiones obtinentur, Filliucius *tract. 23. cap. 4. q. 4.* Soarez *lib. 4. c. 10. n. 3.* Posterior ex eo patet, quoniam consuetudo induci potest, ut Canonici non semper choro assistant: debet tamen subesse causa justa inducendi consuetudinem hanc, nimirum, si stipendium sit tenue, nec requiritur tempus immemoriale, ut talis consuetudo prævaleat, Soar. *d. cap. 10. n. 5. & cap. 12. n. 13.* quamvis Navarrus *de oratione, c. 22. n. 101.* requirat consuetudinem immemorialem, sed non placet.

Respondeo secundò, ubi fuerit consuetudo quòd Canonici in choro cantent, qui non cantaverit, quamvis recitet domi officium, vel in Ecclesia submissa voce, non percipere distributiones, quia non conceduntur propter nudam assistentiam, sed tribuuntur illis, qui cum aliis officium canunt, Sotus *lib. 10. de justitia, q. 5. art. 4.* Navarr. *de oratione, cap. 10. n. 47.* tum quia officium Canonicorum est psallere in choro, ut vult Concilium Basiliense *sess. 21. §. 3.* Soarez *lib. 4. cap. 12. n. 10.* dicens illum qui non canit partem suam, quamvis submissè recitat illam, non solùm peccare, sed etiam non facere suas distributiones, quæ assistentibus choro dantur, addens non lucrari integras distributiones, sed dimidias, quia, qui ita se gerit in choro, non in totum deest suo muneri, & præsentia sua in Dei cultum, & chori honorem redundat, & videtur audiendo cum attentione chorum canentem partem cantus adimplere; proinde propter defectum in canendo pro parte sua non facit dimidiam partem distributionem suam. sic Soarez, quem sequitur Filliucius *cap. 6. quæsito quinto*, quamvis ex verbis Pii Quinti ex Bulla videatur omnes amittere.

Lessius tamen *d. c. 34. dub. 33. n. 184.* absolutè ait Canonicos non canentes in choro, ubi fuerit consuetudo canendi, non mereri distributiones, quamvis preces recitent alibi, eo quia non conceduntur propter præsentiam nudam, sed ut cantent cum aliis, qui enim submissè recitat, non communicat cum cæteris canendo. Non privabitur tamen, si intersit choro fructibus, quia communicat recitando cum aliis quatenus recitant, ita Soarez *suprà n. 10*, & Filliuc. *suprà q. 6. vers. dico secundo*, ubi vult, qui submissè recitet versum ab alio choro cantatum, satisfacere quidem præcepto recitandi Officium, quia ex vi præcepti tenetur ad recitandum integrè totum Officium in choro, sive totum dicendo, sive partem dicendo, & partem audiendo, quod præstat, qui sic recitat: item satisfacit præcepto inserviendi choro; quoniam non impeditur à communicatione cum illis, qui cantant versus, & censetur per illos cantare, & facilè potest attendere alteri parti cantanti, ut tenetur, & potest attendendo ad Deum, quæ attentio sufficit, Filliucius *d. cap. 6. n. 199.*

Oportet ergo indistinctè cognoscere, quinam mereantur lucrari distributiones? Respondeo teneri illas restituere, qui ad recitandum in Choro sunt adstricti, & ibi non recitant assistentes, nec canunt, Fr. Emmanuel. *in summa, tom. 2. c. 145. n. 5.* Similiter tenentur restituere, qui de ordinario, & frequenter confabulantur in choro, Lopez *in instructorio conscientiæ, tom. 1. cap. 246.* & Vega *in summa p. 1. c. 128. casu 10.* eo quia tenetur justo cessante impedimento omnes psallare in choro cum debita attentione, Psalmos canere, & hymnos, ac cætera, quæ vel alternatim in choro decantantur, vel ad Sacerdotis hebdomadarii pronunciationem, seu recitationem respondendo dicuntur: alioquin tenentur restituere distributiones quotidianas, Soarez *d. lib. 4. cap. 12. n. 8. 9. & 10.* Reginald. *in praxi, lib. 18. & n. 175.* Azor. *part. 1. lib. 10. cap. 11. quæsit. 5.*

Nec obest Moneta *de distribut. 3. p. q. 7. n. 75.* dicent confabulantes in choro, vel obdormientes, vel quid simile facientes dum Sacerdos secreta dicit, aut dum fit processio, aut dum aliquid officii divini à Cantoribus ad lectoralia solvitur, non teneri restituere, eo, quia dum hæc faciunt per id tempus, non tenentur aliquid recitare. Suffragatur Garcia *3. p. cap. 2. n. 514.* dum ait ad lucrandos fructus, & distributiones satis esse interesse, & assistere in choro, quamvis non cantant, nec sint attenti, sed cum aliis colloquantur, quia distributiones præcisè non conceduntur per ordinem ad cantum, vel ad aliud obsequium, sed per respectum ad assistentiam; quoniam facilè solvitur eorum ratio, si dicas qui attentè non recitant officium, vel ad socios recitantes non attendunt, non participare cum sociis in divino Officio, & multo fortiùs non participare, qui vel obdormiunt, vel confabulantur, dum responsoria, & similia per socios canuntur: nec dici potest ita se habentes interesse formaliter, Azor. *lib. 10. cap. 11. quæsit. 5.* Lessius *lib. 2. cap. 37. dub. 11. n. 67.* Soarez *suprà c. 30. n. 14.* Filliucius *tract. 23. cap. 10. quæsit. 8. n. 321.* Bonacina *disp. 2. q. 4. punct. 1. n. 13. vers. ego arbitror.*

Ex dictis sequitur teneri ad restitutionem divinum Officium solventes absque attentione, quia de substantia orationis est attentio: ideo recitans sine attentione, quoad substantiam non implet præceptum. Idem enim est aliquid non facere, & non rectè facere quoad substantiam, Navarrus *de oratione, cap. 13. n. 17.* Aragonius *2. 2. q. 83. art. 12.* Molfesius *tract. 5. n. 15.* Paulus Squilias *1. p. dub. 21. n. 42.* Vasquez *de benefic. cap. 4. §. 1. art. 3. dub. 4.* Garcia *de benefic. 3. p. cap. 1. n. 186.* Graffis *decis. lib. 2. cap. 51. n. 7.* & Petrus Ledesma *in summa 2. p. tract. 9. cap. 4. ultima conclusio*, prima, & secunda difficultate dicens requiri aliqualem attentionem saltem externam corporis, hoc est, quòd non scribant, vel confabalentur, sequitur Ludovic. Lopez *instruct. conscient. tom. 1. cap. 246.* & alii, quos referens sequitur Augustinus Barbosa *in d. cap. dolentes, n. 20.* 5

Objicies Concil. Trident. *sess. 24. cap. 12. de reformat.* innuere, sufficere ad lucrandas distributiones præsentiam in choro, & ex consequenti ad lucrandos fructus non esse necessarium cum attentione recitare? Respondetur nudam præsentiam non sufficere, quia præsens non dicitur, qui non attendit. Neque

Concilium ibi intelligitur de interessentibus duntaxat, sed de recitantibus simul cum attentione, ut suo officio satisfacerent, Bonacina *disp.* 1. *qu.* 3. *punct.* 2. §. 1. *per totum, & q.* 5. *punct.* 2. *n.* 17. *& sequent.* Accedit orationem sine attentione non esse actum virtutis, & *in cap. dolentes*, praecipitur in virtute sanctae obedientiae, ut divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum studiosè celebretur pariter & devotè, & à Concil. Trident. *suprà cap.* 12. decernitur, ut reverenter, distinctè, & devotè. Igitur, qui data opera vagatur in dicendo Officio, nec debitè attendit, non magis videtur implere officium orandi ab Ecclesia praeceptum, quàm si omitteret, aut dormiret, & consequenter tenebitur restituere fructus pro rata temporis nisi infra eandem diem Officium repetat: Ecclesia namque non solùm praecipit, ut recites, sed ut attentè recites, quae sententia tutior est in conscientia, ac propterea communiter docenda.

6 Quid de omittente hodierna die Officium divinum sine justa causa & crastina die binum officium dicat, erit ne à restitutione fructuum respondentium hodierno officio liber? Responsio est negativa, quia onus recitandi pensum horarum est onus illius diei, & transit cum ipso die, & ex consequenti quamvis suppleatur sequenti die, suppletio non excusat beneficiarium à restituendis fructibus diei in quo non recitavit, Sylvester *verb. hora.* Non enim per duplicatum officium sequentis diei satisfecit utrique praecepto, atque ita tenetur restituere pro defectu diei in quo non recitavit, argumento non jejunantis die de praecepto Ecclesiae cui non satisfit per jejunium alterius diei in quo non jejunatur de praecepto, sic in nostro casu non satisfacit praecepto divini Officii, qui alio die solvit officium: item, qui non recitavit eo die, jam committit culpam, & poenae impositae non recitanti mansit obnoxius, à qua non eximitur authoritate propria post incursam poenam in Conc. Later. sub Leone X. *sess.* 9. & in Bulla Pii Quinti impositam, quae est ut non faciat fructus suos, si non recitaverit, atque ita non videtur posse compensare officium omissum cum alio duplicato alio die; quia jam tempus praeterit praecepti, & lex praecipiens aliquid pro tempore determinato, si pro illo non servetur, peccatum est, & illius poenitentia agatur: lex autem non obligat amplius, ita Henriq. *lib.* 13. *c.* 13. *n.* 2. *lit. X.* Navarr. *de oratione c.* 10 *num.* 52. dicens esse communem inter Theologos.

Porrò Soarez *lib.* 4. *c.* 29. *n.* 11. opinatur, quamvis verum sit non posse ampliùs impleri praeceptum, prout illo die obligabat, posse tamen compensari recitando duplicatum officium sequenti, vel altero die, si vult, excusari restitutionem stipendii, sicut, qui accepit stipendium, ut hac hebdomada ter, vel quater sacrificaret, & id omisit contra pactum, peccavit quidem, non tamen tenebitur restituere stipendium, si postea illas tres, vel quatuor Missas dicat juxta intentionem dantis eleemosynam, ita in nostro casu, quae opinio est probabilis, eamque tradit Major *in* 4. *distinct.* 12. *quaest.* 6. *argument.* 8. & alii apud Henriquez *suprà d. nu.* 2. *litera X.* & sequitur tanquam probabilem Bonacina *disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *num.* 5. Quare ad oppositum dicendum est non ita esse onus diei recitatio, ut si omittatur, quidquid sit de peccato, ut non possit suppleri damnum illatum per omissionem recitationis debitae altera die, cùm nocumentum sit reparabile, non solùm materialiter per pecuniam, sed etiam spiritualiter compensando spiritualem omissionem, per spiritualem actionem; quod quidem, quo ad substantiam fieri potest, dum rependitur aequale: ergo non tenebitur beneficiarius restituere, si alio die officium recitaverit, aut omissionem officii aliis piis operibus compensaverit, ita Soarez *d. cap.* 29. *nu.* 11. Molfesius *in summa*, *tract.* 5. *cap.* 5. *nu.* 17. & Filliucius *tract.* 23. *cap.* 10. *quaesit.* 2. *vers. dico secundo*, *nu.* 307. *& versic. item non est necesse*, ubi addit posse satisfieri officio omisso per alias preces aequales arbitrio prudentis, ut per Rosarium Beatae Virginis Mariae, vel per Missas, & similia ex Suar. *suprà n.* 12.

Non leviter ambigi potest, an teneatur Confessarius imponere poenitenti loco officii omissi, ut recitet toties officium idem, quoties illud omisit, aut sufficiat aliud aequivalens injungere? Affirmat Navarrus *dict. cap.* 10. *n.* 54. Dicendum tamen est non esse imponendam necessariò novam ejusdem officii recitationem, sed arbitrio prudentis rationabilem poenitentiam injungendam, argumento non audientis sacrum in die festo, cui non injungitur, ut audiat alteram Missam loco omissae; sed arbitrio prudentis confessarii relinquitur onus poenitentiae imponendae, ita Soarez *lib.* 4. *cap.* 27. *nu.* 5. *versic. prima conclusio*, Macign. *suprà cap.* 27. *nu.* 3. Filliucius *tractat.* 23. *cap.* 7. *quaesit.* 7. *num.* 267. dicentes non teneri Confessarium per modum satisfactionis injungere recitationem officii, sed posse imponere poenitentiam congruam in quocunque genere operis: alioquin gravissimum onus poenitentibus injungeretur, ac redderetur onus confessionis nimis grave. Bonacina *de horis Canonicis*, *q.* 5. *punct.* 2. *nu.* 6. *ad finem.*

Non praetermittenda difficultas, an omittentes preces canonicas teneantur restituere fructus beneficii in conscientia ante judicis condemnationem? 7
Olim negantem partem tenuit Abbas *cap.* 1. *de celebrat. Missar.* sequutus est Sylvester *verb. clericus* 4. *quaest.* 23. Tabien. *in verb. beneficium* 3. *quaest.* 11. & Navarrus *de oratione*, *cap.* 7. *nu.* 31. *& cap.* 10. *nu.* 37. neque ante Concilium Lateranense sub Leone X. *sess.* 9. constat de jure aliquo, ex cujus vi cogeretur beneficiarius restituere cùm ipso facto non esset privatus fructibus.

Resolutio sit, teneri ante sententiam judicis ad restitutionem fructuum pro rata omissionis officii, qui culpabiliter officium praetermiserit. Ratio, quia beneficium confertur sub hac conditione, ut beneficiarius recitet officium, si voluerit fructus lucrari, & datum ob causam, ea non secuta, non subsistit, & ostenditur ex constitutione Piana, ubi praecipitur, ut beneficiarius officium horarum praetermittens in foro conscientiae restituat fructus beneficii perceptos pro rata officii praetermissi, Azor *lib.* 10. *cap.* 14. 2. *quaesito*, ubi ait ex viris doctissimis hanc constitutionem esse usu receptam. Quare omittens divinum Officium tenetur fructus restituere tanquam injustè acquisitos, quia nemo potest retinere, quod suum non est.

Nec obstat poenam, quae ad suam executionem hominis actionem postulat, non esse admittendam ante condemnationem judicis, quia id non intelligitur in nostro casu, ubi beneficium confertur sub conditione implicita recitandi officium; aliàs non faciet fructus suos, Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 32. Navarrus *cap.* 35. *n.* 22. Aragonius 2.2. *quaest.* 83. *art.* 13. Vasquez *de beneficiis*, *cap.* 4. §. 1. *dub.* 7. Molfesius *dict. c.* 5. *nu.* 12. & Paulus Layman. *lib.* 4. *Theologiae moralis tractatu* 2. *cap.* 5. *nu.* 1. Filliuc. *tractatu* 23. *c.* 10. *quaesit.* 4. *nu.* 311. post Suarez *cap.* 30. *nu.* 2.

An verò sint restituendi à non recitante officium omnes fructus, an pars duntaxat respondens officio, controverti solet: ponatur exemplum in Parocho, qui administrat suis ovibus sacramenta Confessionis, & Eucharistiae; sacrificat, habet conciones ad populum, & alia officia pietatis praestat in parochianos suos; officium tamen divinum non solvit. Item aliud exemplum in Canonico, seu beneficiario, qui ultra officium Canonicum, praestat alia officia tam in choro, quàm in Ecclesia, puta ter, vel quater singulis mensi- 8

mensibus sacrificat, sed preces canonicas non recitat.

Hoc posito, duplex est sententia, prima ante Concilium Lateranense communis erat posse tuta conscientia non recitantem Officium divinum, sibi reservare partem fructuum tanquam debitam sui laboris mercedem pro functionibus aliis, & actionibus, quas exercebat, sed post Concilium Lateranense, & Pii Quinti constitutionem nihil posse sibi retinere ex fructibus pro aliis functionibus, quas exercebat ultra recitationem, eo ipso, quòd Officium divinum non solvebat, sed teneri omnes restituere, quoniam post dictum Concil. Lateranens. & per constitutionem Pii Quinti integra restitutio fructuum est jure Canonico constituta contra officium non recitantes, nulla facta distinctione inter hos, vel illos beneficiarios, ita Azor 1. *part. lib.* 10. *quæs.* 5. *cap.* 14. Filliucius *tract.* 23. *c.* 10. *vers. dico secundò, quæsit.* 5. *n.* 315. Valentia *tom.* 3. *q.* 2. *punct. ult. sub finem*, Reginald. *lib.* 30. *n.* 46. Soarez *suprà c.* 30. *n.* 6. Vasquez 1.2. *disp.* 168. *n.* 34. *& sequent.* & Maldesus *de virtutibus, tract.* 10. *c.* 1. *dub.* 4. *vers. sequitur.*

Secunda sententia docet, satis esse restituere partem correspondentem officio omisso, ita ut illud omittens non teneatur restituere omnes fructus, sed respondentes solùm penso horarum, cæterosque posse sibi retinere propter laborem aliarum functionum: quæ multis est valdè probabilis, illamque ut talem, credunt Azor *suprà d. quæsit.* 5. Soarez *dict. cap.* 30. *n.* 6. Filliuc. *cit.* & Garcia *de beneficiis* 3. *part. c.* 5. *nu.* 28. Mihi etiam maximè placet, non solùm uti valde probabilis, sed etiam tanquam maximè rationabilis, secundùm quam simplices beneficiarii, qui tenentur duntaxat ad officium solvendum, restituere debent omnes omnino fructus pro rata officii omissi; quia nequeunt alia ratione nisi officii persolvendi, fructus recipere: cùm ergo non recitent horas, nullo titulo possunt aliquos fructus recipere. Quare non debet admitti Henriquez *lib.* 13. *cap.* 13. *num.* 2. dicens beneficiarios simplicès non recitando, posse retinere aliquos fructus, quia habent onus deferendi habitum, & tonsuram, vivendi castè, & observandi alia: sed hoc nihil probat, quia deferre habitum, & tonsuram compensatur privilegio fori, & canonis, & immunitate Ecclesiastica. Quando ergo Officium divinum omittitur culpabiliter ab Episcopis, & Parochis, restituenda est tertia, vel quarta pars fructuum pro rata; & reliquas partes possunt sibi retinere propter alia onera, dicendum est. Habentes autem obligationem capellaniæ, possunt restituere dimidiam, vel tertiam partem: denique canonici, qui tenentur residere, restituant dimidios fructus, ita Lopez 2. *p. instruct. cap.* 95. Henriquez *lib.* 13. *c.* 13. *nu.* 2. Sà *verb. beneficium, n.* 58. ubi ait sufficere Parocho restituere quintam partem, canonicis quartam, aliis beneficiatis tertiam, ut quidam dicunt: sed alii probant, quod diximus, Aragonius scilicet 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 13. Medina *instruct. confess. in exposit. præcepti* 11. quem citat, & sequitur Macign. *c.* 28. *nu.* 7. Toletus *lib.* 2. *c.* 12. *n.* 5. Perestrelius *casu* 55. *part.* 1. Molfesius *in summa tractatu* 5. *cap.* 5. *nu.* 8. Naldus *verb. divinum Officium n.* 12. & alii, ex eo, quia nonnulli beneficiarii recipiunt fructus non solùm ratione officii, sed etiam aliorum onerum virtute, ita Bonacina *de horis Canonicis, disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 3. *nu.* 2. ubi respondet Bullæ Pii Quinti, dicens, dum ibi dicitur omittentem divinum Officium debere restituere omnes fructus, loqui de fructibus respondentibus oneri canonicarum horarum, non verò de fructibus, qui respondent aliis oneribus, quod si voluisset, expressè declararet, nec præsumendum est, R. Pontificem loqui ultra subjectam materiam; ergo de fructibus respondentibus Officio divino omisso, Bulla debet intelligi, ita præcitati pro hac secunda sententia. Sed de his diximus suprà *disputat.* 23. de parocho ægrotante, & non residente, §. 5. *n.* 8. *versic. sed quid si omittens horas Canonicas.*

Quæri potest, quota pars fructuum sit restituenda pro omissione cujuslibet partis officii? Respondet Bulla Pii Quinti in foro conscientiæ pro matutino officio omisso dimidiam partem: qui verò cæteras horas omnes, aliam dimidiam: qui harum singulas omiserit, sextam partem fructuum ejusdem diei amittat. Hæc ibi Pontifex. Quomodo autem hoc sit intelligendum? Respondetur de sexta parte fructuum dimidii diei naturalis, vel de fructibus diei artificialis; ita ut, qui uno die percipit duodecim argenteos, vel aureos, si non recitet horam, teneatur solùm restituere unum argenteum, vel unum aureum, qui est sexta pars fructus diei artificialis; cùm alii sex sint fructus noctis artificialis debitæ matutino. Proinde si quis prætermittat laudes solùm, esset eadem ratio, quæ est unius ex aliis horis, quando separantur à matutino officio; quando autem non separantur, dimidia pars horarum est matutinum simul cum laudibus, Soarez *de horis Canonicis, lib.* 4. *c.* 30. *n.* 11. Filliucius *tract.* 23. *cap.* 10. *quæsit.* 6. *nu.* 318. Pro omissione minori quàm sit unius horæ integræ, non contrahitur obligatio restituendi, cùm lex sit rigorosa, ideo restringenda ad terminos taxæ, quæ imposita fuit singulis horis integris, quod intellige de minoribus, non autem de matutino, cujus pars omissa potest adæquare, imò superare omissionem singularum horarum: atque ita, quando omissio fuerit mortalis, non excusatur à restitutione, Soarez *suprà n.* 12. Filliucius *d. cap.* 10. *quæsit.* 7. *n.* 319. Secus si omissio sit venialis, Bonacina *de horis disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *n.* 11. dicens non teneri ad restitutionem, ut si omisit levem partem officii, puta paucos versiculos, aut unum Psalmum tantùm, juxta Toletum *lib.* 2. *c.* 12. *n.* 6. Petr. Navarr. *lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 3. *n.* 202.

Quin etiam volunt, non teneri ad restitutionem fructuum, qui respondent parti omissæ, quamvis fructus respondentes illi parti omissæ, sint magnæ quantitatis, Navarrus *de orat. cap.* 9. *in fine*, *c.* 10. *n.* 42. Reginaldus *lib.* 30. *nu.* 44. Soarez *cap.* 30. *nu.* 13. Molfesius *tract.* 5. *cap.* 5. *num.* 8. *&* 14. quibus accedit Filliuc. *cap.* 10. *quæs.* 7. dum vult non esse aliquid restituendum pro omissione minori, quàm unius horæ integræ, ex eo quia lex rigorosa restringi debet, & non est extendenda ad minorem omissionem. Ex quo sequitur secundùm hanc definitionem posse aliquem peccare mortaliter, si omittat dimidiam horam, & non obligari ad restitutionem, sed tanquam probabile sustineri posse probabiliter, & tuta conscientia arbitratur Bonacina *dict. punct.* 2. *q.* 5. *nu.* 11. *vers. verùm, quia hæc sententia.*

Dictum est fructus esse restituendos pro rata officii omissi. Ambigi ergo potest, an hæc rata sit servanda cum exacta proportione? Filliucius ex Soto, Medina, & aliis, *d. cap. vers. sexto quæsito, nu.* 316. opinatur non esse exactè servandam ratam pro uno, aut duobus diebus; ideo pro illis si officium omittatur, nihil esse restituendum. Imò secundùm Medinam, quem ibi refert, hoc extendit ad octo, vel decem diebus, argumento domini temporalis, qui non aufert stipendium, nec salarium, nec victum famulo, uno, vel altero die non servienti; præsertim si aliis diebus bene solet servire: quare neque Deus, quod posse admitti in praxi tradit Filliucius probabiliter, quoad unum, vel alterum diem, præsertim cum eo, qui raro, aut nunquam omittit officium, & ordinariè illud recitat, deestque in anno semel, aut bis.

Esse autem exactè servandam ratam, patet ex constitutione Pii Quinti in hæc verba, ibi: *Qui uno, vel pluribus diebus omnes horas canonicas intermiserit, omnes fructus amittat, qui illi, vel illis diebus correspon-*

ponderent, *si quotidie divideretur*. quæ resolutio ex communi Doctorum sententia, & in rigore juris vera est, ac tuta, etiamsi uno die officium omittatur, ita obligatio in pœnam delicti restituendi aderit. Nihilominus quoad unum diem, vel alterum in praxi admitti potest tanquam probabilis altera opinio, præsertim cum illo, qui in officio recitando est diligens, & in anno semel, vel bis non recitat.

10 Consequens est dicere, cui nam facienda est restitutio fructuum pro officio omisso de fructibus perceptis, tam pro officio non soluto, quàm pro omissione professionis fidei. Quoad primum dico restitutionem propter officium omissum faciendam esse fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus. Constat ex Bulla Pii Quinti, & ex Concilio Lateranensi sub Leone Decimo; quare liberum est beneficiario restituere pauperibus, aut fabricæ beneficii, seu Ecclesiæ beneficii. Nomine fabricæ beneficii intelligitur domus in qua beneficiarius habitat, vel altera, quæ sit ipsius beneficii. Item potest ex fructibus restituendis emere aliquos agros in utilitatem Ecclesiæ, vel jam quæsitos meliorare, ut fructus crescant in perpetuum: deducitur ex d. constitutione, & ex d. Concilio Lateranens. ubi non dicitur esse restituendos fructus in utilitatem Ecclesiæ beneficii; sed faciendam esse restitutionem fabricæ beneficii, vel pauperibus, & sub nomine fabricæ beneficii, intelligitur utilitas ipsius Ecclesiæ, vel beneficii, ita Vasquez *de beneficiis cap.*4.§.1. *art.*1. *dub.* 9. Soarez *tom.*2. *de Religione, cap.*30.*n.*19. Molsesius *tract.* 5. *cap.* 5. *n.*24. non potest tamen ex fructibus restituendis aliquid expendi in alienis, seu reparandis, aut restaurandis Ecclesiis collapsis, nisi talis fabrica possit alia ratione sub eleemosynis pauperum comprehendi. Soarez *suprà, n.*20. Bonacina *disp.*1.*q.*5.*punct.* 4. *n.*2. *versic. hoc tamen limita.*

An verò restitutio possit fieri pauperibus alterius loci? Affirmat Suarius *n.* 21. *vers. ego vero*, Molsesius *cap.*5. *n.*22. Filliucius *tract.*23. *cap.* 10. *quæsit.*9. *n.*325. Est enim satis prudens, & accommodatum consilium fragilitati humanæ, quod ita fiat, ut hoc modo faciliùs fiat restitutio, cum clerici onerati hac obligatione restituendi soleant eleemosynas facere in locis, ubi resident, quamvis alibi beneficia existant, & hoc modo intuitu restituendi fructus malè quæsitos, ordinarias, vel extraordinarias eleemosynas faciendo tam pauperibus locorum, ubi habent beneficia, quàm quibuscunque aliis satisfaciunt, & restitutio facilior, & certior est, Soarez, & reliqui citati.

Addo posse fieri hanc restitutionem per stipendia pro Missis data pauperibus Sacerdotibus, ut sacrificent in satisfactionem offensæ Deo factæ, non recitando officium, vel pro fundatoribus beneficiorum, Soarez *suprà n.*19. subdens ad omnia opera pia, quæ sub eleemosynis pauperum comprehendi possunt, fieri posse executionem, non tamen extra illa, sequitur Filliuc. *d. quæsit.*9. *vers. dico secundo, n.* 325. Bonacina *suprà n.*4. ubi *n.*9. *vers. secunda limitatio*, idem confirmat; modò ex consuetudine, vel ex statuto singulari non fiat restitutio ad aliquod certum pium opus, quia summus Pontifex non intendit derogare hujusmodi statutis, vel consuetudini præscriptæ, sed mens illius est decernere cui facienda sit restitutio, quando aliàs non est determinatum.

Potest item beneficiarius, qui omisit Officium divinum modò sit verè pauper, applicare sibi id quod debebat restituere ratione officii omissi, quam eleemosynam non ipse sibi facit, sed Pontifex per eum, Tolet. *lib.*2.*cap.*12.*n.*5. Emman. Sà *verb. benefic.n.*51. Filliucius *d.c.*10.*n.*326. Macignaus *c.*28.*n.*28. & Paul. Layman. *lib.*4.*tr.*2.*cap.*5.*n.*1. nisi aliud præsumatur rationabiliter de voluntate Summi Pontificis: debet tamen id facere ex consilio Confessarii, vel viri docti, ne in re propria decipiatur, Filliuc. *ubi proximè*.

Quæ hactenus dicta sunt, intelligi etiam debent de pensionario non recitante Officium parvum Beatissimæ Virginis, qui obligatur etiam restituere fructus fabricæ, vel pauperibus, non verò beneficiariis: sicut beneficiarii obligantur, Soarez *lib.*4.*cap.*30.*n.*22. Garcia 3. *part. cap.*1.*n.*37. Filliuc. *d.c.*10.*n.*327. *vers. decimo quæsit.* ex eadem Bulla Pii Quinti, Bonac. *disp.* 1. *quæst.* 5. *punct.* 4. *n.*5. *versic. quartò colligitur*.

Quoad secundum de non faciente professionem fidei, dicendum est illam non amittentem intra duos menses, amittère fructus temporis præteriti decursos post lapsum duorum mensium, non verò decursos in ipsis duobus mensibus, licèt postea faciat professionem debitam. Concilium autem Trident. non privat fructibus decursis illis duobus mensibus, sed in posterum decurrendis, maximè cùm odia, & pœnæ sint restringenda. Igitur non facientes professionem fidei intra duos dictos menses, ita fructibus privantur, ut in conscientia teneantur illos restituere ante sententiam, cùm sit lex conventionalis, & Concilium *sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. impedit eorum acquisitionem, dicens, quòd fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur, Fuscus *de visitatione lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 15. *& lib.* 2. *cap.* 3. *n.*14. Flamin. Parif. *de resignat. lib.* 8. *q.* 9. *à n.* 121. & P. Ledesm. *in summa*, 2. *part. tract.* 1. *cap.* 4. *conclusione* 10. qui tamen malè ait non facere fructus suos prædictorum duorum mensium, nec ad id professionem postea factam prodesse, quod est omnino falsum, quia Concil. non privat fructibus decursis illis duobus mensibus sive faciat professionem postea, sive nunquam eam faciat, sed in posterum decurrendis, & licèt debeantur in conscientia ante sententiam, contrarium infrà.

Cùm ergo Concilium non determinet cui sint applicandi fructus deperditi propter possessionem fidei non factam, dicendum est esse applicandos fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus, sicut dicitur de fructibus non residentium in Concilio *sess.* 23. *de reformat. cap.* 1. *vers. si quis autem*, ita Fuscus *de visit. lib.*2. *cap.*3. *n.*4. & Zechius *de beneficiis, & pensionibus, cap.* 13. *n.*4. *vers. quòd si parochialis*, ubi loquuntur de Parochis, sequitur Flaminius *d. lib.*8. *q.* 9. *n.* 123. *& sequent.* addit tamen Flaminius *d. lib.* 8. *quæst.* 9. *n.* 123. *& sequent.* addit tamen Flaminius in Regno Neapolitano prædictos fructus amissos incamarari, quod etiam prætendere in Hispania Nuncium Apostolicum tradit Garcia *de beneficiis part.*3. *cap.*3.*cum* 41. *& sequent.*

Porrò Navarrus *lib.*1.*consil.in* 1. *edit.tit.de summa Trinitate cons.*3.*n.*1. *& in* 2.*lib.*2.*tit.de jurejur.cons.*12. *n.*1. opinatur fructus amissos non esse restituendos donec condemnetur reus per sententiam, sequitur Manuel. *tom.*2. *de regularib. q.*72. *art.*3. dum volunt decretum Concilii esse pœnale, ac proinde, licèt pœnam ipso jure conjungat, non obligare in foro conscientiæ. Probatur quia quando Concilium id vult, statim se explicat; ut constat ex *sess.*23. *cap.*1. *de reformat*, ubi loquendo de non residentibus, eos statim ad restituendos fructus obstrinxit in hunc modum *Statuit*, inquit, *Sancta Synodus eum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia alia etiam declaratione non sequuta eos detinere posse, sed teneri fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus erogare.* Suffragatur Pius Quintus in constitutione sua contra non recitantes pensum horarum, in qua eos obligat ad restituendos fructus statim, sic loquitur ibi: *sed eos tanquam injustè perceptos in fabricas ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneantur.* Atque ita cùm in nostro casu non assignet quibus debeat fieri restitutio fructuum amissorum, propter professionem non factam, signum est non esse restituendos ante sententiam declaratoriam.

Nec

Nec refert verba Concilii *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. ibi, poſſeſſio non ſuffragatur, quia accipienda ſunt ſicut illa fructus non faciat ſuos, videlicet poſt ſententiam declaratoriam, ita præcitati, quos referens ſequitur Sanchez *lib.* 2. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 5. *nu.* 10. ubi hoc affirmat tanquam probabilius, quia non eſt præſumendum in dubio voluiſſe Concilium, nec Summum Pontificem obligare ad pœnam antè ſententiam, ut bene notant Navarrus *in ſumma Hiſpana cap.* 28. *additione ad nu.* 66. *c.* 23. & Simanch. *de Catholicis titulo* 9. *n.* 227. quæ reſolutio ut probabilis, placet Filliucio *tom.* 2. *tract.* 22. *cap.* 4. *nu.* 99. quia in pœnis benignior interpretatio eſt facienda, *cap. in pœnis, de regulis juris in* 6.

11 Pro ſequenti dubio, an recitans officium diverſum à Breviario Romano ſatisfaciat, & teneatur reſtituere? Reſpondeo primò exceptis capitulis, & conventibus, qui jam à ducentis annis ante editionem Breviarii Romani juſſu Pii Quinti editi, alio uſi fuerunt, teneri recitare, juxta præſcriptum Romani Breviarii, habetur in Bulla ejuſdem Breviarii, ubi id præcipitur; additurque eos niſi hac ſola formula ſatisfacere non poſſe, niſi alicubi adſit præceptum in contrarium.

Quinimò regulares, ſeu beneficiarios, qui diverſo utuntur Breviario à ducentis annis, neque Romanum admiſerunt, non poſſe etiam dum privatim recitant, extra chorum ſequi Romanum, colligitur ex *cap. de his* 13. *& cap.* 14. *cap. placuit, diſt.* 12. ubi ſtatuitur, ut omnes clerici, & Eccleſiæ Provinciales eundem in pſallendo modum teneant, quem Metropolitanam habere cognoverint, ſequitur D. Thomas *quodlib.* 6. *art.* 8. docens quemcunque ſuæ Eccleſiæ ſe conformare debere, quod intellige de Officio divino publicè recitando; nihil tamen dicunt de privato. Quare etiam excepti qui diverſo utuntur Breviario in choro, extra illum privatim poſſunt uti Breviario Romano, & conformari Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt mater omnium, Leſſius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 12. *nu.* 74. *& ſequent.* Filliucius *tract.* 23. *c.* 7. *n.* 223. *& ſequent.* Sà *verb. hora n.* 6. Soarez *cap.* 23. *n.* 9. Paulus Layman. *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. dicentes poſſe aliquem privatim depoſita conſuetudine propriæ Eccleſiæ, dicere horas canonicas, juxta Breviarium Romanum, quibus accedit Bonacina *d. diſp.* 1. *punct.* 1. *nu.* 3. & Auguſtinus Barboſa *in cap. presbyter, de celebrat. Miſſar. n.* 10. confert Navarrus *de oratione, c.* 19. *num.* 217. & Reginaldus *lib.* 19. *cum* 171. indiſtinctè opinantes poſſe aliquando ſaltem ſine mortali recitari per Breviarium diverſum, etiam ſine causa: quoniam hæc mutatio eſt rara, parumque adverſatur menti inſtitutoris Breviarii.

Diximus, niſi alicubi adſit præceptum in contrarium: ut Mediolani decernunt eſt in virtute ſanctæ obedientiæ à ſancto Carolo, ut omnes, & ſinguli etiam Regulares, qui jure, conſuetudine, conſtitutione, aut decreto Ambroſiano more divina Officia ſolvere debent, illa tam publicè, quàm privatim ſecundùm Ambroſianum Breviarium recitent, ex quo ſequitur Mediolanenſem, ſi Romam abeat, dum ibi commoratur, non poſſe Romano Breviario uti; neque Monachum extra Monaſterium poſſe recitare. Nihilominus oppoſitum videtur dicendum de clerico Mediolanenſi, quia præceptum ſancti Caroli non obligat extra territorium; eſto ſit præceptum per modum ſententiæ latum: nam mortuo conditore ceſſat, ut ait Bonacin. *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 11. quòd ſi latum ſit per modum ſtatuti, manifeſtum eſt non obligare extra territorium Legiſlatoris, per *legem final. ff. de juriſdict. omni. judic.* ubi dicitur quòd extra territorium jus dicenti impunè non paretur: nec urget argumentum Monachi, quia Monachus non ſolùm tenetur ſolvere officium ex vi regulæ, vel præcepti ſui ſuperioris, ſed etiam ex vi voti, quo profeſſus eſt, ſecundùm quæ ſe obligavit eo modo quo regulæ, & conſtitutiones obligant, quæ vota cùm ſint perſonalia, comitantur perſonam, & conſtitutiones approbantur à Summo Pontifice, qui habet totum Orbem pro territorio. Ex quibus omnibus patet quotieſcunque recitans alienum Breviarium, ſi ſatisfaciat præcepto, non teneri reſtituere, ſecus ſi non ſatisfaciat, Graffis *dec. lib.* 2. *cap.* 51. *num.* 10. Vide Bonacin. *de horis diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *ex nu.* 1.

12 Ad hæc, An filius non recitans, quia pater fructus recipit, teneatur reſtituere? Pars affirmans eſt certa. Graffis *dec. lib.* 2. *c.* 51. *n.* 11. *verſ. quinto ampliatur.* Imò pater in beneficio clerici filii percipiens fructus, tenetur illos reſtituere filio petenti, Abbas *in cap. quia nos, de teſtamentis*, ſi filius eſt pubes; 13 nam quamvis pater adminiſtret illa bona, non habet uſumfructum in ſimilibus bonis, cùm habeantur loco peculii caſtrenſis, ut *in l. ſacroſanctæ C. de Epiſcopis*, & de his poteſt filius teſtari, & donare, prout ſibi viſum fuerit, quin etiam ſi pater de iis diſpoſuerit, eaque conſumpſerit, tenebitur pater reſtituere, & patris hæredes prædicto filio ex bonis patris, ita Palatius Rubeus *in rubrica* §. 42. *num.* 9. Gregor. Lopez *l.* 5. *tit.* 17. *part.* 4. & alii plures, quos referens ſequitur Spin. *in ſuo ſpeculo gloſſ.* 18. *princip. de melioratione, num.* 80. *fol.* 450. Quòd ſi filio permittente pater de illis diſponat, & expendat in domo ſua cum ſe ipſo, & matre, & fratribus, cenſetur donaſſe filius ea, quæ pater ſic expendit: ſecus ſi non permittat, quia pater in eo peculio non habet aliquem uſumfructum, ut eſt text. & *ibi* expreſsè Bald. *in d. l. ſacroſanctæ*; proinde tenetur pater fructus illos filio petenti reſtituere, vel eorum pretium, ut fuit deciſum per omnes Conſiliarios, teſte Afflict. *dec.* 241. *ex n.* 1. poterit tamen pater ab eo filio petere alimenta præſtita eidem, Caſtro *conſ.* 416. *Viſo, & examinato* 2. *qu. vol.* 2. Alexand. *conſ.* 110. *vol.* 7. *in fine*, & ratio eſt, quia quando filius habet, unde poſſit vivere, non debet ali à patre, ut per Dec. *conſ.* 576. quem ſequitur Graffis *ſuprà cap.* 51. *nu.* 15.

14 Supereſt, An obligatus ad aliquid certo loco faciendum, ſatisfaciat extra illum? Reſponſio eſt negativa, probatur argumento Canonicorum, præſertim Cathedralium, qui nolunt ire ad Eccleſias ad canendas horas canonicas in choro horis ad id ſtatutis, eo quia, qui tenetur de præcepto aliquid agere in aliquo loco determinato, ſi non agit illud in eo loco, etiamſi faciat illud in alio loco, non ſatisfacit, ut probat textus *in c. nos quidem, & in c. Joannes, de teſtamentis l. quæ conditio* §. *cùm ita, ff. de condit. & demonſt.* gloſſ. notabilis *in c. ſi pater, verſ. pauperibus, de teſtam. lib.* 6. cùm ergo Canonici jure communi, & regulari teneantur recitare, pſallere, & pronunciare collegialiter cum aliis in choro, ex mente *c.* 1. *de celebrat. Miſſar.* & meliùs *in c. dolentes, eodem titulo*, & Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. tranſgrediuntur legem præceptivam, ſi horas non canunt in choro, quamvis alibi dicant, confirmatur ex *cap. ab eo, de electione lib.* 6. quia qui tenetur aliquid agere qualitate aliqua qualificata, non ſatisfacit operando illud ſimpliciter ſine illa qualitate; ſicut Capellanus inſtitutus in certo loco, vel Capella, vel Eccleſia, ut ibi celebret in tali Altari, vel Eccleſia, non ſatisfacit, ſi alibi celebret: voluntas namque inſtitutoris ad unguem eſt ſervanda in forma ſpecifica, Bald. *in l. ſi quis ad declinandam, n.* 9. & 16. *C. de Epiſcopis, & clericis.* Ex cauſa tamen juſta poterit Epiſcopus diſpenſare, text. *in d. cap. nos quidem, de teſtamentis*, Graffis *ſuprà c.* 53. *n.* 9. & ſine cauſa nequit diſpenſare, & recitans extra, vel celebrans non ſatisfacit.

15 Quid dicendum de habentibus præſtimonias, an teneantur recitare, & reſtituere, ſi non recitent? Dicendum eſt præſtimonia abſolutè eſſe beneficia Eccleſiaſtica, præſertim in Hiſpania, ubi communiter conferuntur

guntur solis clericis, & dantur in titulum perpetuum, habentque onus annexum recitandi horas canonicas, *cap. fin. de concess. præbend.* ubi numerantur inter beneficia Ecclesiastica, ita Navarrus *de oratione, cap.* 21. *n.* 9. Flamin. Pariz. *de resignat. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 136. *&* 137. *&* 140. Sotus *de justit. lib.* 10. *q.* 5. *art.* 3. Azor. 1. *part. instit. moral. lib.* 10. *cap.* 10. *quæst.* 4. Soarez *tom.* 5. *de censur. disp.* 13. *sect.* 1. *n.* 7. & alii, quos referens sequitur Garc. *de ben. p.* 1. *c.* 2. *n.* 117. *& sequen.* Gonz. *de mensib. gloss.* 5. §. 2. *n.* 7. 8. *&* 9. *&* 15. Graff. *lib.* 2. *c.* 64. *num.* 12.

At negandum tamen est ea præstimonia, quæ in sola temporalitate consistunt, & quæ non dantur in titulum perpetuum, neque habent annexum aliquod obsequium spirituale, aut onus recitandi Officium divinum, esse beneficia Ecclesiastica, ita Joann. Andr. *in cap. unico, n.* 3. *vers. & nota, quòd dicitur beneficium, quasi alterum beneficium, de rerum permutatione, lib.* 6. Abbas *cons.* 47. *Illud de jure, num.* 4. Gomesius *in tract. de expectativis num.* 39. & Hojeda *de incompatibilitate benefic.* 2. *part. cap.* 7. *num.* 11. dicentes hæc non esse beneficia Ecclesiastica, cùm nullum habeant servitium spirituale in Ecclesia per se, vel per alium. Sufficiet tamen obligatio dicendi Ecclesiasticum officium, propter quod datur beneficium, *cap. fin. de rescriptis in* 6. & ita servatur. In dubio tamen, an dentur in titulum præstimonia, & an habeant onus spirituale, vel non, ut dicantur, vel non dicantur beneficia, considerandus est ultimus status eorum. Hojeda *suprà n.* 13. quoniam consuetudo est optima legum interpres. *l. si de interpretatione ff. de legibus*, & Felinus *in c. eam te, n. fin. ad medium, de rescriptis*, ubi vult, in materia beneficiali ultimum statum esse considerandum. Idem Puteus *decis.* 189. *&* 192. *lib.* 1. Gonzales *gloss.* 5. §. 2. *n.* 14. *& gloss.* 45. §. 2. *n. etiam* 14. *& n.* 16. Quare habens præstimonium cum onere in spirituali recitandi, si non recitet, tenetur ad restitutionem, maximè in Hispania, ubi consuetum est dari in titulum perpetuum beneficii, Garcia *d.* 1. *p. cap.* 2. *n.* 119. *&* 3. *part. de benefic. cap.* 1. *n.* 4. *& sequentib.*

26 Sequitur altercatio, An Canonici, qui primo, & secundo anno ex consuetudine, vel statuto Ecclesiæ, non recipiunt fructus aliquos, quia impenduntur in alios pios usus, teneantur recitare Officium divinum? Respondeo affirmativè. ita Azor. *d. lib.* 10. *cap.* 4. *vers. quare tota quæstio, quæsit.* 4. ubi discutit dubium in utramque partem, & secundam ut probabiliorem sequitur; consentit Garcia 3. *p. c.* 1. *n.* 62. Soarez *lib.* 4. *cap.* 20. *ex n.* 6. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 5. *quæsit.* 8. Navarrus tamen negat *cap.* 7. *de oratione, n.* 30. teneri ad solvendum Officium divinum, quæ sententia est probabilis, cùm fructus non percipiant, nec percepturi sint, idem vult Paulus Layman. *suprà n.* 4. Bonacina *d. disp.* 1. *quæst.* 2 *punct.* 4. *ex n.* 22. *cum duobus sequentibus*, eo quia perinde est illis duobus annis, quibus fructus sibi non acquirunt, ac si beneficiarii non essent, & in hoc eventu, qui non recitant, non peccant: secundùm tamen probabiliorem partem Filliucii suprà *n.* 271. Azorii *quæst.* 4. *ad finem*, & Suar. *d. cap.* 20. *n.* 11. & aliorum peccant, si non recitent; nihil tamen tenentur restituere, quia nihil recipiunt. Quo argumento, qui nulla culpa sua bona fide
27 horas non recitat, non peccat, nec tenetur restituere Azor, *lib.* 10. *cap.* 11. *quæst.* 7. opinatur hoc esse valde probabile, & viris piis, ac doctis non paucis placere; ex eo, quia obligatio restituendi fructuum, est tanquam pœna constituta in illos, qui sua culpa horas omiserunt, at ubi culpa non fuit, pœna in foro conscientiæ non debetur; idem dicendum est de illo, qui per oblivionem, aut inconsiderentiam bona fide sine peccato prætermisit pensum horarum. Secus dicendum est secundùm probabiliorem, quæ tenet restitutionem fructuum non esse pœnam; sed magis videri conditionem sub qua beneficia clericis conceduntur, nimirum, Do tibi beneficii fructus, si divinum Officium recitaveris: proinde, qui bona fide fructus consumpsit, & ex illis ditior factus non est, nihil cogitur restituere: contrà si fructus extent, aut si locupletior ex illis factus est, inest obligatio restituendi Azor. *suprà*, Bonacina tamen *disp.* 1. *q.* 5. *punct.* 2. *n.* 4. cum aliis gravissimis excusat omnino in foro conscientiæ ab onere restituendi, ubi culpa non est: carentiam autem fructuum inductam esse in pœnam culpæ admissæ in recitatione divini Officii testatur post Reginald. *lib.* 30. *n.* 44. Garcia *tom.* 1. *de benefic. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 26. & Lessium *cap.* 34. *n.* 183. & alios, quos ibi refert ac sequitur.

---

§. VI.

De causis, quæ excusant ab onere recitandi Officium divinum tam in choro, quàm extra illum.

EPITOME.

1 *Infirmitas, quæ excuset ab onere recitandi?*
2 *Ægrotus qui non potest recitare, an teneatur alias preces dicere loco illarum?*
3 *Infirmus, & simul cæcus, an debeat recitare, quæ memoriter scit?*
4 *Cæcus an teneatur recitare cum socio, qui nescit legere?*
5 *Clericus non habens codicem an peccet accipiens ordines, & quando incipiat obligari die quo suscepit ordines?*
6 *Surdus partim recitans an possit recitare cum socio & quid si obligetur ad chorum ratione beneficii, seu præcepti, & an si sit surdaster?*
7 *Utrùm, qui non potest sine socio recitare privatim, teneatur suis expensis quærere socium?*
8 *Infantes accipientes beneficia, aut Ordines sacros an teneantur recitare officium?*
9 *Metus mortis an excuset ab onere recitandi, dum quis est inter infideles, aut hæreticos?*
10 *Carentia Breviarii culpabilis, quia projectum est in Mare, vel in ignem, an excuset ab horis recitandis?*
11 *Necessitas actionis justitiæ quando excuset ab horis dicendis?*
12 *Necessitas actionis charitatis, quæ non obligat sub mortali, an excuset à recitando?*
13 *Occupationes graves honestæ etiam ex charitate quando excusent ab officio dicendo?*
14 *Confessarii, concionatores, & scholares, vel magistri, quando excusentur ab Officio divino dicendo?*
15 *Qui non potest præ occupationibus recitare totum officium, an teneatur recitare partem aliquam?*
16 *Qui ex infirmitate, vel aliqua causa justa non potest per se recitare, teneatur ne supplere per alium?*
17 *Gravi occupatione detenti, an teneantur anticipatè recitare?*
18 *Peregrinantes ad loca pia etiam pedibus non excusantur ab officio solvendo.*

INter causas excusantes à lege, & præcepto recitandi Officium divinum, primo loco est infirmitas, & incommoda valetudo, modò infirmitas magna sit ita, ut sine gravi detrimento salutis, aut nimio dolore, seu vexatione corporis infirmus nequeat recitare, tunc excusatur. Est communis ex *c. cleric. dist.* 91. ibi, Absque corpusculi sui inæqualitate. Ratio, quia talis infirmus est 1

est moraliter impotens, neque eget medico, aut superiore, ut dispensetur, quamvis de consilio tutius sit ad alterum recurrere; neque cum tanto onere Ecclesia videtur obligare.

In dubio, An infirmus teneatur recitare, standum est judicio Medici prudentis, Sylvester *verb. hora quæsit.* 4. Navarrus *de oratione*, *cap.* 11. *n.* 3. Sotus *de just. lib.* 10. *quæst.* 5. *art.* 3. Azor. 1. *part. lib.* 10. *c.* 13. *qu.* 2. Soarez *tom.* 2. *de religione*, *lib.* 4. *c.* 28. *n.* 21. Filliucius *tract.* 23. *cap.* 9. *qu.* 5. *n.* 293. Paulus Layman *lib.* 4. *tract.* 1. *c.* 6. *n.* 1. & Carol. Macign. *de hor. canon. cap.* 14. *n.* 12. Quòd si Medicus ipse dubitat, an morbus gravis sit, & æger teneatur ad officium solvendum, quamvis Soarez videatur sentire esse recitandum, videtur excusandus infirmus, quia non debet se periculo gravis damni exponere: secus quando morbus videtur levis, quia possessio stat pro præcepto cum levi damno obligante, ita præcitati.

Similiter non excusantur levi dolore capitis, stomachi, vel pectoris laborantes, nec febri tertiana, aut quartana vexati, quia hujusmodi febris non solet tota die vehementer urgere infirmum ita, ut non supersit tempus satisfaciendi Officio divino: eo, quia obligatio recitandi strictissima est, & ideo levis causa non excusat, Navarrus *de oratione*, *c.*11. *n.*6. Sotus *suprà q.* 5. *art.* 3. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. *punct.*10. §. *quas ob causas*, *vers. circa septimum*, Aragonius 2.2. *quæst.* 83. *art.* 12. *dub.* 3. Soar. *cap.* 28. *n.* 11. Macignus *suprà cap.* 14. *n.* 2. ubi refert alios, Azor. *d. lib.* 10. *cap.* 13. *q.* 2. Reginaldus *lib.* 18. *n.* 181.

2 Quæstionis est, An qui non potest præ infirmitate recitare preces Canonicas, teneatur loco illarum alias orationes fundere? Dixi suprà non teneri, ita Sylvester *verb. hora q.* 4. *de jure Canonico*, Angelus tamen *verb. hora*, insinuat teneri supplere per alias preces, quæ citra ullum detrimentum recitari queunt; ratio illius, quia cum multis sentit beneficiarios jure divino ratione beneficii accepti, teneri solvere preces canonicas; sed verius est non teneri: ideo non tenetur supplere, Azor *d. lib.* 10. *cap.* 13. *quæsit.* 8.

3 Quid de infirmo cæco, qui nequit Officium divinum legere, an debeat recitare, quod memoriter tenet? Respondeo excusari à toto, si non potest majorem partem, vel dimidiam dicere, nec etiam teneri ad minorem, vel alteram dimidiam, ita Navarrus *cap.* 11. *de oratione*, *n.* 6. Azor. *lib.* 10. *c.* 13. *qu.* 4. Ratio, quia non omnis lex, qua quippiam debemus efficere, obligat ad faciendum quamlibet etiam minimam partem: sicut siquis ex lege aliqua compellatur Romam ire, non tenetur medium iter peragere, si Romam pervenire non potest, argumento illius, qui in die festo sacrum audire non potest, non tenetur audire partem minimam, sic in nostro casu sequitur Filliucius *cap.* 9. *quæs.* 6. *n.* 294. ubi excusatus à toto, vel majori parte, excusatur à minori; secus si possit recitare majorem partem, vel dimidiam, quia major pars trahit ad se minorem regulariter. Unde, qui propter cæcitatem, vel propter debilitatem, aut ob aliam causam majorem officii partem recitare non potest, nihil tenetur dicere. Idem de majori parte matutini, officii intellige non teneri recitare majorem, quamvis teneatur ad reliquas horas, quas potest, ita Philiarcus *lib.* 1. *cap.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dubio* 9. *n.* 54. *vers. dixi, sine causa*, Garcia *de benefic. part.* 3. *c.* 1. *n.* 221. Bonacina *de horis disp.* 1. *quæst.* 6. *punct.* 2. *n.* 6. subdens tamen *n.* 7. illum, qui non potest totum officium recitare, teneri ad illam partem recitandam, quam potest, si est pars notabilis, sequitur Vega *cap.* 128. *casu* 1. & Graffis *lib.*2. *c.* 54. *n.*3. nisi magna febris, vel gravis dolor accedat.

4 Mihi tamen magis placet non teneri recitare majorem partem officii, quam memoriter tenet infirmus, nisi quando major illa pars facit aliqualem compositionem horæ: nam quamvis possit recitare omnes Psalmos, aut Psalmos, aut hymnos horarum, quos tenet memoriter: attamen, quia illi, ut sic soluti non faciunt aliquam compositionem horæ, non tenetur infirmus eos recitare, quamvis ex illis fiat major pars officii, seu horæ; quia ipsi non sunt horæ Canonicæ, seu Officium divinum, Garcia *d. cap.* 1. *n.* 221. imò Fr. Manuel. 1. *part. cap.* 145. Molfesius *in summa*, *tract.* 5. *cap.* 4. *n.* 27. & Garcia *d. c.* 1. *n.* 222. absolutè affirmant, non teneri recitare, qui non potest matutinum cum laudibus dicere; quoniam etiamsi non sit major pars officii; est tamen prima, & principalis illius.

Dubium adhuc est de cæco, An teneatur recitare cum socio? Respondeo, si memoriter Psalmos tenet, teneri, si commodè potest assumere socium, ut hoc modo satisfaciat præcepto. Sed meliùs dices cæcum, qui nihil memoriter scit, vel nullam integram horam tenet, quamvis possit habere socium, non teneri audire illum omnia dicentem, vel cum illo partem suam recitare. Est communis, quia non tenetur ad extraordinariam diligentiam, ita Soarez *lib.* 4. *cap.* 27. *n.* 16. quem sequitur Filliucius *tract.* 23. *c.* 9. *n.* 290. ubi loquitur de cæco privatim recitante; secus de beneficiario cæco deputato choro; is enim debet assistere choro, quamvis officium cum suo choro nequeat dicere, satisfaciet muneri chori dicendo partem, quam tenet memoria, & quam cum aliis recitare potest; nec debet ampliùs onerari, ita Soarez *suprà n.* 15. Bonacina cum aliis *suprà disp.*1. *q.*6. *punct.* 2. *nu.* 13. sed de hoc rursus *infrà n.* 7. Suario adhærent Toletus *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 2. Azor *lib.* 10. *c.* 13. *q.* 2. Macignus *c.* 14. *n.* 14. & alii asserentes non teneri cæcum ad divinum Officium propter memoriæ, vel oculorum defectum.

Quid sentiendum de promoto ad Ordines sacros 5
sine codice ad horas solvendas, & nesciens recitare? Navarrus *de oratione*, *cap.* 11. *num.* 20. vult illum peccare, quamvis postea denuo non peccet, si non recitet, eo quòd non habet Breviarium, nec potest habere, nec habet socium, neque habere potest à quo doceatur, vel dirigatur. Potest tamen contingere, ut nullo modo peccet, nimirum si bona fide arbitretur se statim post Ordines susceptos habiturum codicem precarium, & opportuno tempore recitaturum, nec socium defuturum, qui adjuvet ad recitandum, Azor *lib.* 10. *cap.* 13. *quæs.* 18. obligatio autem recitandi, quando quis promovetur ad Ordines sacros, incipit ab eo tempore, quo quis Ordine sacro initiatus est, videlicet si ordines suscepit hora nona ante meridiem, tenetur ad recitandum tertiam: si initiatus est meredie, incipit obligatio ab hora sexta, & sic de cæteris, Soarez *c.*28. *n.*8. obligat ad summum dicere Nonam.

Quæri potest, An surdus privatim recitans tenea- 6
tur recitare cum socio? & quid de surdo obligato ad chorum? Et quid de surdastro, qui non est omnino surdus, sed audit cum aliquo labore? Respondeo surdum, qui potest legere, teneri officium per se ipsum dicere privatim, sive se audiat, sive non; quia sufficit, quod mente attendat, & cognoscat quid dicat. Quòd si aliunde solus dicere non possit, non tenetur cum socio, quia surdus est. Filliucius *tr.* 23. *de Religione*, *cap.*9. *n.*291. *quæsit.*4. *vers. dico quarò*. Soarez *de Religione*, *lib.* 4. *cap.* 17. *n.* 17. totidem verbis: ex ea ratione, quia surdus non communicat in oratione, quæ ab alio dicitur, cùm eum audire nequeat, nec potest illi respondere, sequitur Bonacin. *de horis disp.*1. *q.*6. *punct.*2. *n.*9.

Porrò si surdus ratione beneficii, seu præcepti tenetur recitare in choro, & ibi suam partem dicit, & alteram, etiamsi attentus non potest percipere, non tenetur supplere, nisi, ut quidam addunt, surdus esset, ita Emmanuel Sà *verb. hora canonica*, *n.*9. ubi existimat

mat absolutè secundùm proprium judicium non esse supplendum, quod non auditur, quando attentus quis non potest percipere, sive surdus sit, sive non surdus. Nec discordat omnino Filliucius à *n.* 198 *c.* 6. dum ait, non teneri in choro silentes dicere submissa voce, quod alii canunt, ut scrupulosi faciunt, quia expedit nihil dicere, sed tantùm attendere canentibus, & per illos quodammodo cantare. Dicendum ergo est, qui choro interest, teneri assistere choro recitando cum suo choro, prout potuerit, & attendendo ad ea, quæ ab alio choro persolvuntur, & ita satisfacere suo officio, ita Filliucius *c.* 6. *quæsit.* 6. & *c.* 9. *quæsit.* 3. Soarez *d. lib.* 4. *cap.* 27. *n.* 18. *vers. præterea*, ubi sacræ Congregationis declarationem refert; sequitur Bonacina *suprà disp.* 1. *q.* 6. *punct.* 2. *n.* 12. ex eo fundamento, quia non est impotens ad assistendum choro, & ideo debet adimplere, quod potest, assistendo choro, actionemque illam publicam sua præsentia honorare recitando partem suam, eo modo quo potest, & attendendo ad alterum chorum, vel saltem ad Deum, ubi loquitur de laborante vitio surditatis. Major tamen *in* 4. *dist.* 12. *q.* 6. *col.* 3. juxta Parisienses ait surdum non debere dicere horas suas recitando cum alio, sed canendo in choro, ubi sentit quomodocunque canat in choro, satisfacere suo muneri, nec teneri repetere extra chorum: idem videtur sentire Soarez *d. n.* 17. *c.* 27. ubi ait surdum, qui non potest audire, satisfacere, quia posset mente attendere, & cognoscere quid dicatur, & an rectè dicatur, addens, præceptum in hoc casu per se non obligare ad audiendum, sed ad dicendum; & infrà, Clericus, qui non est omnino surdus, sed ita surdaster, ut nequeat audire sine magna vociferatione alterius, non esse obligandum ad recitandum cum socio; quamvis non possit solus recitare, quia præcepta humana non obligant cum tanto onere, ac gravamine. Sic ille. sequitur Bonacin. *n.* 9. *vers. dixi modò non sit surdus, vel surdaster*, ubi pro hac parte allegat Paulum Squillantem *p.* 1. *dub.* 13. & alios.

Navarrus tamen, *de oratione cap.* 19. *conclus.* 8. *n.* 80. ait beneficiarium non eximi à choro, eo quòd sit surdus, si ex eo quòd videt, vel audit, deprehendit, quando canere, vel silere debeat; sed non satisfacere canendo solum partem sui chori, nisi audiat partem alterius, vel saltem recitet submisè ex Breviario, vel Psalterio. Sed in hoc non placet, quia surdus, seu surdaster, qui nequit audire sine magna vociferatione, non tenetur, nisi audire pensum sui chori, & attendere quantum potest ad socios ex altero choro canentes, vel attendere ad Deum, qui per Officium divinum laudatur, quæ est perfectissima, attentio ex tribus omnibus, per quam attenditur ad orationis finem, qui est Deus, & ad id quod petitur ab ipso Deo, & est communis omnibus doctis, & indoctis, dùm recitant Navarrus *de oratione, cap.* 13. *numer.* 4.

7 Ex dictis occurrit dubium, utrùm, qui non potest preces canonicas dicere sine auxilio socii, quem non solebat assumere, teneatur illum assumere, ut recitet dum est infirmus? Garcia *de benefic. p.* 3. *c.* 1. *nu.* 215. affirmat teneri, si dum erat sanus, illum consueverat adhibere. Navarrus *de oratione, c.* 11. *nu.* 13. & 14. & *in manuali c.* 25. *n.* 100. indistinctè vult illum, qui potest dicere officium cum socio, eumque potest habere commodè, quia habet cum quibus possit satisfacere socio, teneri cum socio recitare: etiam data mercede, sequitur Aragonius 2. 2. *quæst.* 83. *artic.* 12. *vers. prima causa prætermittendi officium*, Graffis *dec. lib.* 2. *cap.* 54. *n.* 1. 3. & 10. & Azor 1. *p. lib.* 10. *c.* 13. *q.* 3. & 6. & videtur tenere Fuscus *de visitatione, lib.* 2. *cap.* 20. *nu.* 25. & Bonacina addens modò non sit surdus, vel surdaster, qui non possit audire sine magna vociferatione. Ratio, quia, qui tenetur ad aliquid, tenetur etiam ad media ad illud ordinata; sed beneficiarius, seu clericus in sacris tenetur solvere Officium divinum: ergo etiam tenetur ad quærendum socium, quod intellige de beneficiario recipiente fructus beneficii: is enim cùm teneatur ex justitia solvere officium, tenetur conducere socium, ut satisfaciat muneri beneficii, dum illud per se ipsum non potest adimplere. Secus de non habente beneficium, quia non tenetur ex justitia; sed ex religione, vel obedientia ad officium dicendum: & ex consequenti, qui non potest per se recitare, non tenetur suis propriis expensis quærere socium, ut cum eo divinum Officium persolvat. Si tamen sine expensis posset habere ad manum, non excusari. Soarez *dict. lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 15. *ad finem*, Filliucius *cap.* 9. *nu.* 289. sin minus, liber est ab onere recitandi, Macignus *cap.* 14. *nu.* 6. Philiarc. 1. *part. lib.* 1. *c.* 10. Bonacina *dict. punct.* 2. *nu.* 8. *versic. addo*, & *versic. qui verò*.

Quid de pueris in infantili ætate beneficia, vel 8
Ordines sacros suscipientibus? Quamvis hoc dubium abs re videatur excitatum, dicendum est excusari beneficium ante rationis usum accipientem ab onere recitandi, præsertim si beneficium collatum fuit scienter à Summo Pontifice: censebitur enim dispensatus, donec habeat ætatem legitimam ad solvendum officium. Non enim ab alio potest conferri beneficium ante rationis usum, ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 6. ubi ante decimumquartum annum nulla est collatio, Azor *lib.* 10. *cap.* 13. *punct.* 12. *vers. sed dubia*, & Macignus *cap.* 22. *num.* 6. Quòd si Summus Pontifex credens puerum habuisse legitimam ætatem ad officium dicendum, talis collatio censebitur valida, si ita Pontifex erat affectus, ut cognito defectus ætatis beneficium adhuc contulisset: puerulus tamen tenebitur quærere dispensationem, vel quamprimum addiscere formam, & modum recitandi, quia dispensatus in uno, non reputatur dispensatus in altero, Soarez *lib.* 4. *cap.* 28. *n.* 37. Reginaldus *lib.* 18. *n.* 192. & Molfesius *in summa tract.* 5. *cap.* 4. *n.* 13.

Major difficultas est de puero promoto ad Ordines sacros ante pubertatem, vel ante decimumsextum annum? Bonacina *de matrimonio, quæst.* 3. *punct.* 9. *n.* 16. cum aliis opinatur teneri divinum Officium recitare: negat tamen Sanchez *de matrimonio, disp.* 30. *num.* 12. & 13. dicens non teneri ad recitandum Officium, donec post legitimam ætatem ratificet Ordines susceptos, quia impressio characteris, quæ ab Ecclesia non potest irritari, valet usque ad eam ratificationem, & sicut non tenetur ad continentiam, quæ est principale onus annexum Ordini: sic etiam non obligatur ad onus minus principale, quale est pensum horarum. Quòd si post legitimam ætatem ratificet Ordines verbo, vel facto, utendo scilicet Ordine sacro, non est homini jam pœnitentiæ locus, sequitur Paulus Squillas 1. *part. dub.* 15. non poterit tamen Ordine sacro uti, donec præveniat ad ætatem jure ad ordines petitam, quia est interim suspensus illius exequutione, *cap. vel non est compos, de tempor. ordin.* & *c. ex ratione, de ætate, & qualitate.*

Sequitur dicendum de Ordinato per metum? Res- 9
pondeo recepisse Ordinem sacrum, non teneri tamen continere, si erat conjugatus, quamvis matrimonium non esset consummatum, Abbas *cap. majores, §. ultimo, num.* 7. *de Baptismo*, licèt uxor continere vellet, Hostiensis *in summa de ætate, & qualitate ordinandor. num.* 5. *vers. sed nunquid conditionaliter.* Et ex consequenti non tenebitur ad Officium canonicum dicendum, quia Officium divinum est annexum ordini sponte suscepto, Navarrus *in summa Latina, cap.* 22. *nu.* 51. Vivaldus 1. *part.* ubi de Sacramento ordinis, *num.* 26. & Emanuel Sà *verb. ordo, num.* 24.

per

per hæc verba: *Ordinatio per vim non tenet, per metum tenet: sed non obligat, si sit metus grandis, ad castitatem, nec ad officium.* Sanchez *d. disp.* 29. *nu.* 7. subdens *num.* 8. quamvis metus non sit cadens in virum constantem, modò sit talis, ut præ timore illo initiatus esset, eóque secluso nullatenus initiandus.

Similiter metus mortis justam Officii divini excusationem importat, veluti, si clericus transiturus est per medios latrones, vel per Provincias infidelium, seu hæreticorum, & ibi si officium recitet, incurrat in manifestum vitæ periculum, sicut diximus eximi ab hoc onere propter morbum gravem; eo quia leges humanæ non obligant cum tanto onere. Idem dicendum de clerico apud Turcas, vel Mauros captivo, vel in eorum triremibus detento, si ex eo, quod recitet, in grave vitæ discrimen deveniat, Azor 1. *p. lib.* 10. *c.* 13. *quæst.* 19. Filliucius *cap.* 9. *nu.* 296. ubi addit per accidens non excusare metum, ut si fiat in injuriam Religionis catholicæ; tunc enim fidei confessio est in præcepto ex jure divino; secus quando metus concipitur ex crudelitate infidelium, inter quos versatur, tunc excusat ab onere recitandi, quoniam ea omissio non est contra confessionem fidei Orthodoxæ, Soarez *lib.* 4. *cap.* 27. *n.* 31. *versic. distingui ergo potest.*

10 An verò carentia Breviarii culpabilis, quia projectum fuit in mare, vel in ignem, excuset ab horis recitandis? Respondeo excusare à peccato, quando carentia non est culpabilis. Nam impossibilium non est obligatio, *l. impossibilium, ff. de regul. juris,* Soarez *c.* 28. *n.*7. Filliuc. *c.*9. *quæst.* 3. videlicet si in itinere, vel navigatione amisit Breviarium. Quòd si caret illo, quia librum non habebat, nec spem habendi illum, quando ordinatus est non excusabitur à peccato saltem interno, quamvis ab externa omissione recitandi excusetur; est enim omissio futura voluntaria saltem in causa. Item si voluntariè projecit in mare, vel in ignem Breviarium, omnes recitationes in posterum faciendæ fuerunt culpabiles: ideo erunt peccata quoad internam malitiam; & quamvis postea nova culpa non committatur, potest obligari propter impotentiam ad restitutionem si habet beneficium, secus si non habet. Similiter si per negligentiam reliquit domi librum iter faciens, credens bona fide se alibi reperturum, & non reperit, nec potest emere, quia est pauper, excusabitur saltem à mortali, Soarez *c.* 17. *n.* 9. Filliucius *c.* 9. *quæst.* 3. *n.* 285. *& duobus sequentibus*; ubi *nu.* 287. addit in casu posito teneri recitare memoriter horam integram aliquam, quam scit, quòd si aliquos tantum Psalmos sciat, non autem lectiones, Orationem, & Capitula, non tenetur, eo quòd Psalmi, ut sic, non sunt hora Canonica, ad quam clericus obligatur, Soarez *suprà d. cap.* 28. *num.* 15. ex Navarro *c.* 11. *de oratione, n.* 15. Graffis tamen *lib.* 2. *c.* 54. *n.* 6. in hoc eventu monet de consilio posse substitui aliquos Psalmos pro illis, quos ignorat ex Soto *lib.* 10. *q.* 5. *art.* 3.

11 Justa item causa excusandi ab officio dicendo, est necessitas. Hæc autem est duplex, una justitiæ, altera charitatis. Dicendum ergo est, quando actio ad quam quis obligatur ex justitia, communiter impedit recitationem Officii divini, non posse nec debere acceptare absque dispensatione: proinde clericus acceptans voluntariè occupationes, quas debet exercere incompatibiles cum officio, non excusatur à recitando, neque à peccato, si non recitaret, quia voluntariè in has angustias se conjicit, qualis censebitur officium docendi publicè, vel concionandi, vel audiendi confessiones, ad quod quis ex justitia sponte sua se voluit obligare, & nequit has occupationes convenienter agere, si in officio solvendo occupetur; quia jam hæc necessitas non excusat, quia magis est voluntas, quàm necessitas: unde, vel tenetur utrumque adimplere, vel satisfacere præcepto recitandi relicto officio docendi, vel concionandi, aut confessiones excipiendi, quod est voluntarium, Soarez *suprà n.* 33. & Filliucius *dict. cap.* 9. *quæst.* 8. *n.* 298.

Quando autem similes occupationes non sunt permanentes, nec quotidianæ, & sunt compatibiles cum Officio divino, si aliquando contingat occasio incompossibilis cum officio repentina quodammodo, sive sit ad concionandum, sive ad legendum, sive ad alias similes actiones, erit sufficiens hæc necessitas ad excusandum, tum quia etiam Missa potest omitti propter tales occupationes, ita Soarez & Filliucius *suprà.* Ratio desumitur ex benigna Ecclesiæ intentione, quæ non præsumitur cum tanto onere obligare, Sylvester *verb. hora quæsito ultimo*, Toletus *lib.* 2. *cap.* 14. ● 3. Reginaldus *lib.* 18. *nu.* 187.

Occurrente verò necessitate actionis charitatis incompossibili cum officio divino, videlicet si debeas assidere infirmo, vel nequeas relinquere concionem, seu lectionem sine propria infamia, vel Religionis, vel sine aliorum scandalo, poteris omittere officium, ita Aragonius 2. 2. *q.* 83. *art.*21. *dub.* 4. *caus.* 2. Pesantius 2.2. *q.* 62. *art.*2. *disp.* 6. Molfesius *cap.* 5. *nu.* 36. Paulus Layman. *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 6. *n.* 1. Malderus *tract.* 10. *cap.* 2. *dub.* 5. *ad finem*, quia quod propter charitatem introductum est, non obligat cum ejusdem charitatis dispendio. Neque necesse est obligationem illam charitatis tantam esse, ut sit grave peccatum, actionem ita necessariam omittere, etiam propter dicendum officium: quia satis est hic & nunc æstimari majus bonum, ut ad vitandum incommodum proprium, aut proximi; atque ita scholasticus per diem integrum habiturus disputationem, excusatur ab officio divino, si simul illud dicere non potest, similiter dices de Oppositore publicam prælectionem habituro, séque intra certum horarum numerum ad illam paraturo, qui non posset simul dicere Officium divinum, excusabitur ab eo recitando, Filliucius *suprà cap.* 9. *nu.* 301. & Soarez *n.* 35. *cap.* 28. & multo magis omitti potest officium, quando actio hujusmodi charitatis obligat sub peccato mortali, Henriquez *quodlibet.* 5. *q.* 12. Sylvest. *verb. horæ nu.* 18. Soarez *d. n.*35. & Filliucius *n.* 302. 12

Denique absolutè excusatur à penso horarum impeditus, adeò, ut tempus dilationem non patiatur satisfaciendi sine magno scandalo, quando solutio Officii divini esset impedimentum majoris boni, Navarrus *de horis canonicis cap.* 7. *n.* 29. modò fraus omnino caveatur: nam fortè fuit negligens, cùm potuisset anticipatè dicere, & noluit, non excusatur, Sotus *de justitia, lib.* 10. *qu.* 5. *art.* 3. quem sequitur Graffis *lib.* 2. *cap.* 54. *n.* 7. & 8. eodem modo excusant graves occupationes honestæ, & necessariæ, quæ in aliud tempus commodè differri nequeunt sine scandalo, vel peccato, vel detrimento sui, vel proximi. Sub quo titulo veniunt confessarii, seu concionatores, Graffis *d. n.*7. Soarez *cap.* 28. *n.* 32. Molfesius *cap.*5. *nu.* 36. Bonacina *disp.* 1. *q.* 6. *punct.* 2. *nu.* 1. nec non magistri ex officio docentes, & alii gravibus negotiis piis occupati. Nec propter omissionem divini Officii tenebuntur ad restituendos fructus beneficii, quia ubi non fuit culpa, non debet esse pœna, Bonacina *n.* 3. 13 14

Quid de eo qui præ occupationibus non potest recitare totum Officium, an teneatur recitare partem aliquam? Ex dictis suprà *n.* 3. constat solutio, ubi diximus excusari à toto, si non potest majorem partem, vel dimidiam dicere, ut dictum est de infirmo, *ibi*, Sicut, qui per se ipsum divinum Officium recitare non potest, per alium supplere non tenetur, quia est onus personale, Tolet. *lib.*2. *c.*14. *caus.* 1. Soar. *c.*18. *n.*11. Graffis 2.*p. dec. lib.*3. *c.* 16. *n.*37. Neque loco officii tene- 15

tenetur alias orationes substituere, aut alium recitantem audire, Sylvester *verb. hora, quæsit.* 1. Soarez *c.* 28. *n.* 11. & 29. *vers. dubitat.* Emmanuel Saa *verb. hora, n.* 3. subdens, qui nescit recitare Officium divinum, dicat saltem Rosarium, seu Coronam Beatissimæ Virginis.

17 Sequitur dubiolum, An teneantur anticipatè horas dicere, qui gravibus occupationibus sunt impediti? Responsio est affirmativa, quia urget obligatio præcepti: ergo debet adimpleri quoties prævident summo manè tempus defuturum ad solvendum Officium, Sylvest. *verb. hora, quæsit. ult.* Graff. *lib.* 2.
18 *c.* 54. Macign. *c.* 14. *n.* 3. Bonac. *punct.* 2. *n.* 2. Atque ita si prævisis occupationibus futuris non recitent, non excusantur. Sicut non eximuntur peregrinantes ad loca pia à privata recitatione precum canonicarum, ita colligitur ex traditis *suprà*, sequitur Azor *lib.* 10. *cap.* 13. *quæsit.* 13. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. *punct.* 10. §. *circa septimum, vers. excludit*, Bonacina *suprà punct.* 1. *nu.* 9.

DISPUTATIO XXIII.

De distributionibus quotidianis.

§. I.

Quid sint distributiones, & quot, & quo jure sint introductæ?

EPITOME.

1 *Distributiones sunt portio proventuum beneficii collata illis qui divinis Officiis intersunt.*
2 *Distributiones cur propriæ, & quotidianæ vocantur?*
3 *Portiones, quæ ex proventibus beneficii non conferuntur, non sunt propriè distributiones, ut portiones funerales, quæ vocantur anniversaria.*
4 *Distributionum quot sint differentiæ, seu species?*
5 *Quo jure sint introductæ distributiones, divino ne, an humano?*
6 *Distributiones cur ita dicantur quotidianæ?*
7 *Distributiones aliquando dicuntur sportulæ, & Diaria, & cur?*
8 *Distributiones dici possunt beneficia manualia.*
9 *Distributiones utrum à fructibus distinguantur, aut contineantur sub appellatione fructuum?*
10 *An qui habet facultatem lucrandi fructus tempore absentiæ possit lucrari distributiones?*
11 *Utrùm in impetratione beneficii debeant exprimi distributiones?*
12 *In sequestratione fructuum, redituum, & proventuum beneficii non comprehenduntur regulariter distributiones propriæ.*
13 *Distributiones quando veniant in condemnatione fructuum?*
14 *Quid de suspensis, excommunicatis, & irregularibus, an priventur etiam distributionibus?*
15 *Distributiones non dicuntur de corpore beneficii, sed naturæ diversæ.*
16 *Distributiones potius acquiruntur ratione operarum impensarum, quàm ratione præbendæ.*
17 *Distributiones augent, & amplificant cultum divinum.*

PRima assertio, distributiones propriæ, ordinariæ, & quotidianæ sunt portio proventuum beneficii, quæ solet conferri illis, qui divinis Officiis intersunt, & debentur quotidie clericis beneficiariis ratione interessentiæ statis horis, Azor 2. *p. instit. moral. lib.* 7. *c.* 7. *quæsit.* 1. Moneta 1. *part. de distribut. q.* 4. *n.* 10. in utraque editione.

Dicuntur autem propriæ, & quotidianæ, tum quia 2
non solùm sunt portiones, quæ singulis beneficiariis quotidie dari solent, sed etiam, quia dividuntur in singulos, qui statis horis, diurnis, & nocturnis præsentes intersunt divinis Officiis: ideò distributiones quotidianæ nuncupantur. Item vocantur propriæ ad ostendendum alias esse distributiones non proprias, neque ordinarias, sed extraordinarias, ut sunt illæ, quæ ex massa communi alicujus Ecclesiæ omnibus conferuntur canonicis, seu clericis, quamvis divinis Officiis non sint præsentes, dummodo non recedant à suis Ecclesiis, sed in illis resideant, vel saltem non absint sine justa causa; hæc autem dicuntur massa, seu grossa, seu vestuarium, in quarum solutione non habetur ratio ad singulas horas, etiamsi residendo, & interessendo una hora lucrifiant, quoniam non sunt propriè distributiones quotidianæ, sed præbendæ, seu loco præbendarum, præsertim ubi non sunt aliæ præbendæ. *Extravag. cùm nonnullæ,* §. *præterea, cùm in aliqu*[illegible]*us, de præben.* inter communes, Cosmas *in pragmatica de clericis non residentibus, tit. quo quisque debeat esse in choro, vers. distributiones*, Puteus *dec.* 375. *lib.* 2. & Cæsar de Grassis *dec.* 11. *num.* 8. & *dec.* 116.

Sunt ergo distributiones quædam ordinariæ, & quotidianæ, aliæ extraordinariæ, secundùm Navar. *miscell.* 54. *de orat. n.* 6. quæ non sunt propriè distributiones, nec ordinariæ, sed extraordinariæ, & videntur inventæ à Concil. Trid. quia non constituuntur ex communibus beneficiorum fructibus, sed ex privatis reditibus certæ alicujus dignitatis, vel canonicatus, vel præbendæ extrahuntur, nec sunt communiter introductæ in collegiatis Ecclesiis: tum vel maximè, quia distributiones istæ extraordinariæ, quando amittuntur, non accrescunt cæteris interessentibus, & inservientibus, sed fabricæ Ecclesiæ arbitrio Episcopi applicandæ, de quibus Concil. Trid. *sess.* 22. *c.* 3. sic ait: *Episcopi etiam tanquam delegati Apostolici, ex fructibus, & proventibus quibuscunque omnium dignitatum, personatuum, & officiorum, in Ecclesiis cathedralibus, vel Collegiatis existentium tertiam partem in distributiones eorum arbitrio assignandas dividere possint, ut scilicet, qui eas obtinent, si personaliter competens ibi servitium juxta formam ab eisdem Episcopis scribendam, quolibet die statuto non impleverint, illius diei distributionem amittant, nec ejus quoquo modo dominium acquirant, sed fabricæ Ecclesiæ quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio ordinarii applicetur.* sic ibi.

Ubi nota ex Garcia *p.* 3. *c.* 2. *n.* 465. hanc tertiam partem deduci ex dignitatibus etiam non ex necessitate, sed in odium non residentium, & partem absentium non præsentibus, sed alicui pio loco applicandam; & ideo extraordinariæ distributiones vocantur, & impropriæ, quia dum amittuntur non accrescunt cæteris interessentibus, sed fabricæ Ecclesiæ, vel alteri pro loco arbitrio Ordinarii applicabuntur, Augustinus Barbos. *in remiss. ad Conc. Trident. sess.* 22. *c.* 3. *de reformat. n.* 2.

Dixi distributiones proprias esse portiones proven- 3
tuum beneficiorum, quia portiones, quæ ex proventibus beneficiorum non conferuntur, non dicuntur propriè distributiones. Quocirca portiones funerales, alio nomine vocatæ Anniversaria, & quæ donantur illis, qui exequiis intersunt, & assistunt officiis defunctorum, non sunt propriè distributiones, Lapus *allegatione* 34. & 36. Cardin. *in Clem. ut hi, qui, de ætate, & qualitate*, quamvis Joan. Andr. & Dominic. *in c.* 1. *de cler. non resid. in* 6. concordent non esse propriè distributiones, neque comprehendi sub nomine earum, addunt tamen eodem jure, & privilegio gaudere, quo distributiones gaudent: proinde non conferuntur

tur absentibus, quamvis gaudeant privilegio recipiendi fructus, dum absunt, nec debentur residentibus nisi intersint funeralibus officiis, exequiis, & aliis officiis, ut constat ex Bonifacio VIII. *in cap. consuetudinem, de clericis non residentibus, ad finem*, per hæc verba: *De distributionibus etiam pro defunctorum Anniversariis largiendis idem decernimus observandum.* hoc est, ut ait glossa, eos qui funeralibus officiis, exequiis, & anniversariis personaliter non intersunt hujusmodi distributionum, nihil sibi acquirere, quamvis consuetudo induceret contrarium: consuetudo namque talis, sicut corruptela abrogatur, atque ita quidquid impenditur pro exequiis celebrandis, & anniversariis faciendis inter præsentes tantùm, & interessentes dividitur.

4 Secunda assertio, Distributionum quædam sunt ordinariæ, quædam extraordinariæ, quædam propriæ, quædam impropriæ, quædam à fructibus, seu massa grossa separatæ, quædam non separatæ à fructibus, quædam consistunt in fructibus, pane scilicet, vino, & aliis rebus, quædam in pecunia, quæ clericis, seu Canonicis divino officio interessentibus conferuntur. Henricus tamen *c. cùm omnes, d. const.* & glos. *in pragm. Sanct. tit. quo quisque tempore debeat esse in choro, verb. distributiones*, ait tria esse genera distributionum, quem sequitur Azor *2. p. instit. lib. 7. c. 7. quæst. 3.* dicens in quibusdam Ecclesiis non esse canonicatus, sive præbendas distinctas, sed esse omnia bona communia, & singulis quibusque diebus assignari cuilibet præbendato, qui residet, sive intersit divinis officiis, sive non, certas mensuras panis, & vini ad alimoniam quotidianam, & certam summam pecuniæ ad vestitum, & has portiones non esse propriè distributiones, sed portiones quasdam, & beneficia, quæ conferuntur residentibus, & non interessentibus: non tamen absentibus ab Ecclesiis nisi consuetudo, vel privilegium Ecclesiæ, aliter se habuerit, quia consuetudo, privilegium, vel statutum Ecclesiæ potest facere, ut absentes etiam fructus acquirant: sicut distributiones ex statuto Ecclesiæ, aut consuetudine, vel privilegio non debentur interessentibus, ut per Cosmas *in pragm. sanct. p. 2. verb. distributiones, fol. 134.* & notat Barb. *in c. olim, de verb. signification. n. 4. & in c. porrò, n. 13. de privilegiis.*

In aliis etiam Ecclesiis præbendæ sunt distinctæ: mensa tamen est communis, & ex illa dantur distributiones quotidianæ etiam non interessentibus Officiis divinis, modò commorentur, & resideant in Ecclesia: & interdum ex more, vel ex statuto eas non lucrantur, nisi, qui saltem vel matutinis, vel vespertinis precibus, vel Missæ sacrificio intersunt. Aliæ denique sunt distributiones diariæ, seu quotidianæ, quæ non dantur nisi iis, qui intersunt officiis divinis, & hæ sunt propriè distributiones quotidianæ, sequitur Garcia *de benef. 3. p. c. 2. ex n. 439. usque ad n. 449.* ubi de his plenè.

5 Tertia assertio, distributiones non sunt inductæ jure naturali, vel divino, sed humano Ecclesiastico. Nam ante Tridentinum non erant distributiones in omnibus Ecclesiis, ut patet ex verbis illius *sess. 21. c. 3. Statuit sancta Synodus in Ecclesiis tam Cathedralibus, quàm Collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum, & quorumcunque proventuum, & obventionum, tam dignitatum, quàm Canonicatuum: personatuum, portionum, & officiorum separari debere, & in distributiones quotidianas converti.* Hæc ibi.

Ex quibus ostenditur distributionum usum jure divino non esse inventum; sed jure humano introductum, cùm ante Concilium in omnibus Ecclesiis quotidianarum distributionum usus non extaret: ergo non sunt de jure naturali, vel divino, quia jus naturale semper, & ubique idem est: tum quia Summus Pontifex concedit aliquando absentibus, ut distributiones tempore absentiæ lucrari possint, quod non fieret, si essent de jure naturali. Quòd autem concedat ex dicendis infrà patebit, & ex privilegio speciali favore fidei dato à Paulo III. & Pio Quinto Inquisitoribus, teste Roja, *de privilegiis Inquisit. n. 410. & in tr. de hæret. singul. 96.* ubi vult illos in suis præbendis, & dignitatibus haberi pro præsentibus, & residentibus, & percipere fructus integros suarum præbendarum simul cum distributionibus quotidianis, quod non concessissent Pontifices si essent introductæ distributiones jure divino, aut naturali, cùm nequeant dispensare in illo, Sayr. *in clavi, lib. 6. cap. 11. n. 7. & num. 13.* & dixi *disp. 1. §. 2. n. 14. & §. 8. n. 125. & sequent.*

Ex dictis etiam patet, cur distributiones ita dicantur quotidianæ, quia pro rata portione conferuntur quotidie inservientibus divinis Officiis, Moneta *de distribut. quotid. p. 2. qu. 8. nu. 12.* Dicuntur etiam distributiones vestuaria, aut victualia, quia faciunt ad quotidianum victum, & vestitum, Moneta *ibidem* illorum, qui divinis officiis præsentes sunt, quamvis hæc nomina, si loquamur strictim, potiùs fructibus beneficii, quàm distributionibus accedunt, Garcia *2. p. c. 2. n. 441.* post Abbatem *in c. olim, de verbor. signific.* Paris. *cons. 32. n. 8. & 15. lib. 4.* Nuncupantur item distributiones sportulæ, & diaria sumpta similitudine à donis, & muneribus, quæ judicibus frequenter conferuntur occasione sui officii, ut deducitur ex Durando *de ritib. lib. 3. c. 25. n. 4.* 6

Interdum etiam possunt dici distributiones beneficia manualia, quia distributionum acquisitio est in potestate, & quasi manu beneficiarii, cui integrum est eas acquirere; tum etiam, quia ad manum offeruntur, & conferuntur iis, qui divinis Officiis certis diei horis sunt præsentes, Moneta *suprà de distribut. 1. p. q. 2. num. 9.* quamvis beneficia manualia, propriè loquendo, illa dicantur, quæ à manu conferentis pendent. 8

Quarta assertio. Distributiones à fructibus distinguuntur, neque continentur sub appellatione fructuum, regulariter loquendo, Gonzal. *de mensib. §. 7. proœmial. n. 184.* ubi nomine fructuum tradit non venire distributiones quotidianas, quia quamvis dentur beneficiario propter beneficium, fructus tamen non sunt. Item quia fructus beneficii sunt annui reditus, qui proveniunt ex bonis Ecclesiæ determinatis: distributiones tamen sunt portiones, quæ conferuntur interessentibus, & assistentibus Officio divino. Rodrig. *tom. 2. quæstionum regularium, q. 74. art. 4.* Moneta *suprà q. 6.* & Azor *lib. 7. c. 7. q. 7.* Confert non posse percipi distributiones quotidianas à Canonicis absentibus, & per substitutum Ecclesiæ suæ inservientibus, nisi habeant ad id expressum privilegium, ut ait Caldor. *cons. 1. sub tit. de clericis non residentibus*, Gallet. *in sua margarita casuum conscientiæ; verb. distributiones antepen.* Sicut non percipiunt distributiones quotidianas Canonici duo assistentes Episcopo, illumque associantes, & tamen recipiunt fructus; ergo fructus distinguuntur à distributionibus. 9

Quinta assertio, Habens facultatem recipiendi fructus in absentia, non potest distributiones respondentes tempori absentiæ acquirere text. *in c. de cætero, de clericis non residentibus*, ubi dicitur absentes in servitio Episcopi posse percipere fructus suarum præbendarum, non tamen distributiones quotidianas, quæ victualia nuncupantur. Navarr. *cons. 11. de cleric. non resid.* Gonz. Mandez de Cabed. *divers. juris argum. lib. 1. cap. 11. n. 19. & 20.* ejus frater Georg. Cabed. *1. p. decis. 94. n. 1. & 2.* Grat. *discept. forens. c. 166. n. 20.* & Garc. *p. 3. c. 2. à n. 345.* neque per Concil. Trident addit esse derogatum huic textui, *c. de cætero.* Unde colliges solos Canonicos, non autem alios clericos habere privilegium, ut absentes pro servitio Episcopi possint percipere fructus suorum beneficiorum, Gonzal.

ad regul.8.gloss.6. ex n.260. ad n.263. Sanctarel. *variar. resol. lib.1. q.3. n.* 38. proinde non comprehenduntur mansionarii, quos assisios appllant, cùm non sint Canonici, Garcia *de beneficiis, p.3. cap.2. n.*370. nisi dispensante Episcopo, & concurrente necessitate, vel speciali, & evidenti Ecclesiæ utilitate, ut declarat Garcia *d.cap.2.n.*369. *&* 372. addens *n.*377. quando portionarii sunt de Capitulo, in illis habere locum, *c. de catero*, sicut in Canonicis, etiamsi essent Doctorales, & Magistrales, nisi ex absentia eorum sequatur magnum detrimentum Ecclesiæ, Moneta *de distribut. q.8.n.5.* Gonzales *gloss.6.n.*257. & Garcia *d.cap.2.n.* 365. post Rebuffum *in praxi tit. de dispensatione de non residendo n.* 41.

11 Sexta assertio. In impetratione beneficii non debent exprimi distributiones, neque in valore beneficii computantur, Felinus *in c. ad aures, n.*14. *de rescriptis.* Covarr.*lib.variar.cap.*13.*n.*1. Rebuff.*in tract. congruæ portionis, n.*80. Gonzales *ad reg.*8.§.7. *proœmial. n.*166. Ratio, quia quotidianæ distributiones non sunt fructus, nec veniunt appellatione fructuum, Azor. *d.lib.7. cap.7. q.2.* & latè Moneta *de distribut. quotid. p.1. q.6. à principio*, ubi *n.*19. docet privilegium concessum ad percipiendos fructus in absentia, non extendi ad distributiones quotidianas, quamvis dicatur, ut recipiat eos integros perinde, ac si in Ecclesia resideret.

Limitatur tamen hæc assertio, quando distributiones distinctæ sunt à fructibus, quia quando beneficium totum in solis consistit distributionibus, debent exprimi distributiones in impetratione beneficii, nam Pontifex non concederet beneficium, nisi fiat mentio de distributionibus, cùm in regula Cancellariæ dicatur, ut exprimatur valor beneficii in impetratione quorumcunque beneficiorum. Item, quia hujusmodi distributiones in hoc eventu succedunt loco fructuum, ac præbendæ: ergo debent exprimi cùm sint valor beneficii, ita Decianus *tom.1. conf.*43. *n.*15. Nihilominus contra Decianum stat usus, & praxis, ut distributiones non exprimantur, quia potest contingere, ut beneficiarius non resideat, & ex consequenti non fruatur distributionibus.

12 Septima assertio in sequestratione fructuum, redituum, & proventuum beneficii non comprehenduntur regulariter distributiones propriè dictæ, nisi aliud exprimatur, aut intelligatur ex circumstantiis, ita Gutierrez *consl.*8. *n.*4. Gonzal. *d.* §. 7. *proœmial. n.* 154. 188. ubi clarius id tradit: nam qui non exprimit distributiones quotidianas in sequestro, eas exclusisse videtur, *l. item apud.* §. *ait prætor, vers. ea enim, quæ notabiliter fiunt, ff. de injuriis, c. ad audientiam* 12. *in fine, de decimis*, idem Gonzales *n.*195.

13 Octava assertio, fructuum perceptorum condemnatio non extenditur ad distributiones qnotidianas regulariter, quia non sunt de corpore beneficii, sed conceduntur propter servitium personalis laboris; tum etiam, quòd condemnatio fructuum intelligitur de perceptis jure ordinario, non autem jure speciali, Lancellot. *de attentat.* 3. *p. cap. final. n.* 31. *&* 36. post Cottam *decis.* 781. Puteus *decis.*489. *n.* 5. *in fine, lib.*2. Gonzales *d.* §. 7. *proœmial. à n.* 155. & Boër. *decis.* 340. *Statutum, per totam*, præsertim *n.*3. Caputaq. *decis.* 29. *n.*1. *p.* 1. idem Puteus *decis.* 383. *n.* 7. *lib.* 1.

Hæc tamen assertio non habet locum, primò, quando quis condemnaretur in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent; tunc enim nomine fructuum veniunt distributiones quotidianæ, quamvis non præcederet protestatio, Pontanus *in tract. de spolio, lib.* 4. *n.* 21. *post principium, vers. ac pariter venirent.* Hæc autem condemnatio de fructibus qui percipi potuissent, in tribus casibus solet fieri à Rota, primò contra spoliatorem violentum, etiam sine armis, & possessorem, Rota *decis.* 11. *de restitut. spoliat.* in antiquioribus, Bisigneti, & Rota *decis.*552. *p.* 1. *divers.* Secundò contra attentantem, Rota *decis.* 5. *de restitut. spoliat. in novis.* Tertiò, quando minor, vel Ecclesia agit, Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 25. *gloss.*1.*n.*28. in quibus condemnatio facta de fructibus, qui percepi potuerunt, comprehendit distributiones, etiamsi non præcedat protestatio.

Secundò limitatur eadem assertio, quando, qui obtinet sententiam apud acta, protestatur contra possessorem, quòd aut possidens resideat, & intersit horis, & interessendo percipiat distributiones, aut possessionem dimittat: in quo eventu veniunt distributiones, protestatione hac præsupposita. Aliàs, non facta protestatione in condemnatione fructuum, non intelliguntur distributiones ex consuetudine Rotæ, secundùm quam decisum fuit in una Oveten. prætensorum fructuum coram Robusterio 16. Junii 1567. in qua ex defectu hujus protestationis dictum fuit, non deberi distributiones quotidianas.

Requiritur tamen, ut fiat protestatio ipsi principali, nec sufficit facta procuratori etiam speciali, & debent duo exprimi in protestatione, primum, quòd erat paratus ire ad residendum, & insuper ad inserviendum, & interessendum divinis. Secundum, non sufficit prævia protestatio simpliciter de fructibus, sed nominatim de distributionibus, aliàs non consequetur nisi tantum fructus, quamvis protestatio fiat sub hac forma, quòd debeat dimittere possessionem, cùm ipse protestans intendat ire ad faciendam residentiam in Canonicatu; aliàs protestatur de fructibus, & emolumentis perceptis, & percipiendis, & qui percipi potuerunt, & de omnibus aliis, quæ de jure protestari potest. adhuc in condemnatione fructuum distributiones quotidianas non obtinebit, quia debuit protestari nominatim de distributionibus, ut fuit decisum in una Ilerden. fructuum coram D. Oradino 24. Januarii 1556. Lancellot. *suprà n.*36. *& sequent.*

Tertiò limitatur, quando beneficium consistit in distributionibus duntaxat, tunc condemnatio verificabitur in distributionibus, quæ dantur residentibus, Caputaq. *decis.* 29. *n.* 4. *&* 3. ubi distinguit inter distributiones minutas, quæ debentur interessentibus singulis horis; & istæ non veniunt in fructuum condemnatione, nisi prævia protestatione facta de illis nominatim, & inter distributiones grossas, quæ in fine mensis, vel anni pro residentia solvuntur in omnibus fermè tam Lusitaniæ, quàm Hispaniæ Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis, & hæ distributiones grossæ debentur, quia magis inclinant ad fructus, quàm ad veras distributiones quotidianas, quæ non debentur, nisi protestentur, Puteus *decis.* 373. *n.*6. *& sequent. lib.* 2. Caputaq. *d. decis.* 29. *n.* 5.

Quartò limitatur, quando intrusus impedivit executionem literarum de capienda possessione in favorem provisi Apostolici, faciendo auferri ipsas literas per Judices laicos, vel aliàs, quia tunc etiam tenebitur ad distributiones quotidianas, quamvis nulla fiat protestatio, ut fuit decisum in una Placentina fructuum 5. Maii 1584. coram Orano, ubi additum fuit, quòd eo ipso, quòd constabat de dicta subtractione literarum, nôn erat opus alia probatione, ut præsumatur fuisse subtractas ad instantiam intrusi. Præsumitur namque delictum fuisse patratum ab eo, qui ex illo commodum reportat, vel ex ejus mandato. Alber. *in l.* 2. §. *si quis ita in suo*, per textum ibi, *Nequid in loco publico.* Id ipsum voluit Cicer. *lib.* 2. *de finibus bonorum, & malorum, pag.* 8. *ad finem*, his verbis: *Apud homines prudentissimos agitur, qui intelligunt neminem, vel minimum quidem maleficium sine causa admittere*, sequitur Menoch. *de recuperanda remed.* 1. *n.* 56.

Quin-

Quintò denique limitatur, quando intrusus percepit distributiones, quia interfuit divinis Officiis. Tunc enim quamvis nulla fuerit facta protestatio, veniunt distributiones in condemnatione fructuum, ex his quæ tradit Puteus *in decis. 3. de fructibus*, Rota Romana *part. 1. divers. decis.* 618. ubi Domini sic concluserunt.

14 Nona assertio, injustè suspensus justè percipit distributiones, sive suspendatur ab officio, sive à beneficio, sive etiam ab omnibus fructibus: ratio, quia ubi non est culpa, non debet esse pœna, Navarrus *tom. 1. cons. 11. de clericis non residentibus*, Monet. *de distribut. 2. p. q. 15. n. 42.* Garcia *de benefic. part. 7. cap. 13. n. 118.* Bonacina *de suspensione, disp. 3. de censuris, q. 6. punct. 2 n. 10. usque ad* 18. quod procedit non solùm in foro conscientiæ, sed etiam in foro externo, ubi constiterit de injustitia suspensionis.

Idem dicendum est de injustè, seu invalidè excommunicato, qui solebat interesse divinis Officiis ante excommunicationem: is enim non privatur distributionibus, sed eas consequitur, ubi primum de nullitate, seu injustitia excommunicationis planum fuerit; quia res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debet, *cap. 2. & ibi* glossa, *de constit.* & pœna præsupponit culpam, D. Thomas 2. 2. q. 108. *art. 4. in solut.* Sotus *de justitia, lib. 1. q. 6. art. 5. col. 2. vers. profectò, & verumtamen*, Surdus *decis.* 277. *n. 19.* Gutierrez *canon. lib. 2. cap. 30. n. 12. cum sequent.* Unde deficiente culpa, deficit pœna, *l. si putator, ff. ad legem Aquil. cap. sine culpa, de regulis juris in* 6. Joseph Aldret. *de religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap.* 10. Cùm ergo excommunicatus invalidè, & injustè nequeat privari jure suo, quod habet ad fructus, & distributiones, licitè potest utrumque retinere, quia nemo privatur jure suo sine culpa, Sanchez *de matrimonio lib. 9. disp. 32. n. 6.*

Limitatur tamen, ut hoc non habeat locum, quando injustè excommunicatus est in mora petendæ absolutionis, seu, qui se absolvendum non curat. Nam tunc fructus eo tempore perceptos non recuperabit; eo quia sua culpa jacet in excommunicatione. Sed hæc limitatio non placet, quia excommunicatio injusta non habet effectum privationis fructuum ex se: ergo non habebit illum, quamvis excommunicatus sit in mora petendæ absolutionis. Nihilominus quamdiu non constat de injustitia, & nullitate censuræ, non consequetur fructus, nec distributiones, sed deponentur apud aliquem, à quo repeti debent ab injustè excommunicato, quòd si non deponantur, sed tradantur Canonicis, illisque applicentur, ab eisdem repeti possunt, tum quia ipsis fuerunt fructus, & distributiones revocabiliter applicata, Gutierrez *lib. 1. canon. cap. 1. n.* 136. Garcia *suprà d. cap. 13. n.* 120. & Moneta *de distribut. suprà q. 15. n. 32. & 44.* contra Ugolin. *de censur. tabul. 2. cap. 12. n. 4.* Quinimò in defectu Canonicorum datur actio contra judicem injustè excommunicantem pro omnibus damnis sequutis ex injusta excommunicatione, eo quia, qui causam damni dedit, damnum dedisse censetur, *cap. ultimo, de injuriis*, ibi, *Qui occasionem damni dat*, Surdus *decis. 326. nu. 23. & 24.* Ferrer. *in constitutionibus Cathaloniæ, glossa 5. n. 287.* & Thomas de Thomasset. *in floribus legum regula* 244. ubi ait hoc procedere, quando causam proquinquam dedit. Quare judex bona fide procedens, & servato juris ordine censuram ferens, in foro animæ non tenetur restituere; idem de Canonicis bona fide distributiones applicatas consumentibus, si non fuerunt ditiores facti in re aliqua, juxta regulam *possessoris bonæ fidei*, Sayr. *in clavi, lib. 10. cap. 2. n. 10.* vide August. Barbos. *in cap. pastoralis, de appellat. n. 14. & 15.*

Porro justè suspensi à beneficio, vel à divinis Officiis privantur distributionibus, Navarrus *de clericis non residentibus cons. 11.* Ugolinus *de censuris tabul. 4. cap. 6. §. 3. n. unico, in fine*, & alii apud Sanchez *de matrimonio, lib. 3. disp. 51. n. 10. vers. alia verò pars.* Nam suspensio à beneficio inducit privationem omnium fructuum, emolumentorum, & redituum; qui ratione beneficii percipiuntur, ut etiam distributiones quotidianæ, quæ dantur interessentibus choro, quæ sunt annexæ beneficio, Mar. Alter. *de suspensione disp. 5. c. 3. vers. respondendum est, fol. 76.* Sayr. *de censuris lib. 4. cap. 6. n. 11.* eo quia suspensi à beneficio sunt suspensi ab omnibus fructibus competentibus beneficiatis ratione beneficii, quidquid Paulus Fusc. *lib 2. de visit. cap. 29. n. 10.* opinetur distributiones quotidianas non comprehendi sub nomine beneficii, in quod Sayrus ipse inclinat. Nihilominus verius est suspensos privatos fructibus, privari etiam distributionibus quotidianis, cùm de more non admittantur suspensi ad chorum quamdiu durat suspensio à beneficio, neque officiunt in Ecclesia, etiamsi distributiones non veniant sub nomine fructuum, ut dictum est suprà *n. 9.*

Secus dicendum est, ut jam dixi, de distributionibus, seu eleemosynis, quæ propter mortuaria, seu anniversaria, seu funerales exequias conferuntur, Sayr. *suprà de n.* 11. Satis tamen probabile est, si canonicus justè excommunicatus, vel justè suspensus interfuit horis Canonicis, lucrari distributiones, non obstante peccato, quod contrahit, ut volunt Navarr. *lib. 2. de restitut. cap. 2. in nova editione, part. 2. difficult. 5. nu.* 243. Henriquez *lib. 13. de excommunicatione, cap. 3. n. 3. & cap. 14. nu. 3. fine, & cap. 32. n. 3. in commento lit. X.* Ex ea ratione, quia in tali administratione, quidquid sit de peccato, ministerii stipendium percipere potest, sicut possessor malæ fidei meretur mercedem laboris in utilitatem rei impensi. Similiter in nostro casu.

Idem dicendum est de suspenso ab Officiis divinis justè, privari scilicet distributionibus, sicut & fructibus: nam suspensus à divinis Officiis non potest ex officio, & tanquam minister Ecclesiæ persolvere divina Officia, & ex consequenti nequit distributiones lucrari, cùm illæ dentur illis, qui persolvunt ex officio, & uti ministri Ecclesiæ divinum Officium, Navarrus *suprà*, & Moneta *de distribut. 2. p. q. 15. n. 39.* Macignus *cap. 71. n.* 81. Quinimò hæc suspensio à divinis officiis efficit; ut nec possit suspensus ipsis divinis Officiis interesse, aut ea audire, secundùm Hostiensem, quem refert Angel. & sequitur *in verb. suspensio 3. num. 3. in fine*, Sylvester *eodem verb. n. 5.* quibus accedit Sayr. *d. lib. 4. de censur. cap. 5. n.* 26. ubi addit ita suspensum non fore irregularem, si solùm interfit Officiis divinis, ut simplex laicus. Suprà dicta tamen de suspenso à divinis procedunt, quando est toleratus ab Ecclesia: tunc enim officia ab eo persoluta habent valorem ex meritis Ecclesiæ, ut de excommunicato tradit Moneta *suprà n. 22. & 51.* dicens requiri sententiam, qua declaretur excommunicatus, vel interdictus.

Cæterùm privatus beneficio non habet jus ad lucrandum distributiones, cùm careat principali, tollitur accessorium, non tamen ante sententiam criminis declaratoriam tenetur beneficium à se abdicare: ea tamen sequuta executio retrotrahitur ad diem commissi delicti, & consequenter privatur beneficiarius fructibus, & distributionibus à die patrati criminis acceptis, perinde ac si ab eo die lata esset sententia, nisi fortè reus legitimè appellet à sententia declaratoria. quod procedit, quando pœna amissionis beneficii est ipso jure statuta, ita Covat. 4. *Decretal. 2. p. cap. 6. §. 8. n. 8.* Henriq. *lib. 13. de excommunic. cap. 56. n. 2. in fine*, & Molina *tom. 1. de justitia, disp. 96. pag.* 590. Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 26. nu.* 10.

Quando

Quando autem pœna privationis beneficii non est ipso jure lata, sed inferanda, aut quando privatio per judiciis sententiam imponitur, tunc reus à die sententiæ privatur fructibus,& distributionibus,quæ ratione, beneficii conferuntur,quia pænalis lex non extenditur nisi ad in jure expressa, *c.is qui, de sentent.excommunic.* Covar. *lib.* 2. *variar. c.*8.*n.*4. etiam paritas rationis detur, non proinde extenditur ab uno casu ad alium nec ab uno crimine ad aliud, neque ad una persona ad aliam Soarez *de legibus, lib.*6. *cap.* 3.*n.* 5. *&* 9. Sayr *in clavi, lib.* 8.*cap.*3.*n.*9. contra Quarantam *verb.confess. fol. mihi* 199.Emmanuelem Sà *verb. lex n.* 19. *vers.lex prohibens.* Ratio, quia *in cap.pœnæ, de pœnitentia, dist.* 1. habetur in pœnis benigniorem partem amplectendam esse, *l. interpretatione, ff. de pœnis* dicitur interpretatione legis pœnæ molliendæ potius, quam asperendæ sunt, nec valet argumentum in lege pœnali à simili, seu paritate, seu ab identitate rationis, aut à fortiori, aut à majori ad minus, aut à contrario sensu. Sayr. *suprà d. n.* 9. ubi reddit rationem, cur valeat argumentum à simili, aut ab identitate rationis in legibus non pœnalibus, non autem in pœnalibus: quia leges non pœnales pendent ex ratione duntaxat; ut docet Baldus *in l. non dubium, C. de legibus;* lex autem pœnalis non omnino pendet à ratione, sed à voluntate legislatoris, quia quamvis non statuat pœnam sine ratione, nulla recta ratio cogit, ut tale, aut illud crimen hac, aut illa pœna puniatur, sed hoc ex voluntate legislatoris dependet, quæ est ratio ob quam eadem crimina in diversis Regnis diversa pœna plectantur.

Ex dictis infertur injustè interdictum à divinis Officiis, non privari distributionibus, secus, si justè interdictus sit, quia divinis interesse non potest. Idem de interdicto ab ingressu Ecclesiæ, qui non potest divina Officia audire in Ecclesia, nec Missæ interesse, Navarrus *in manuali cap.* 27, *n.* 172. & Moneta 2.*par. de distributionibus q.* 15. *n.* 39. quod procedit contra interdictos vitandos, hoc est, denunciatos, ut diximus de suspenso, & excommunicato; interdictus tamen ab ingressu Ecclesiæ privabitur distributionibus, quæ conferuntur interessentibus Missæ, vel illam audientibus, dummodo intersit sacro, vel illud audiat in Ecclesia consecrata, vel benedicta, & Episcopi authoritate extructa; non tamen si celebret, vel audeat Missam in Oratorio privato, cui non competit nomen Ecclesiæ, Sayr. *de censuris, lib.*5.*cap.*9.*n.*15. *& cap.* 14.*n.*35. ubi dicitur non esse irregularem, si celebrat in Oratorio, vel ibi audiat Missam, secus, si non ab ingressu Ecclesiæ, sed etiam à divinis Officiis sit suspensus, *cap. cùm medicinalis* §.*final. de sentent.excommunic. lib.*6. Paludanus *in* 4. *dist.*18. *quæst.* 7. *artic.*3. *princip. conclus.* 7. Sylvester. *verb. interdictum* 6. *quæst.* 5.

Infertur secundò Canonicos justè interdictos à divinis, vel ab ingressu Ecclesiæ privari distributionibus, quod extenditur ad capitulum justè interdictum. Quinimò tempore cessationis à divinis etiam distributionibus carebunt, cùm nequeant divina Officia exercere, nec illis interesse tempore cessationis particularis, aut etiam generalis, habetur *in cap. si Canonici* §.*sciturì, de officio ordinarii in* 6. Covarr. *in cap. Alma* 2. *part.* §. 4. *n.* 7. Moneta *de distribut.* 2. *part. quæst.* 16. *n.* 36. & Sayr *de censuris, lib.* 5. *cap.* 19. *n.* 2. ubi refert textum capitis *si Canonici*, per hæc verba: *Eum cujus culpa cessatio interdicta fuerit, teneri Canonicis, & clericis ad id quod eorum interfuit, ex eo quòd omnino cessantes à celebratione divinorum Officiorum distributiones quotidianas amiserint, aut sanè non acquisiverint.* hæc ibi. Cùm ergo Canonici non amittant reditus, & fructus beneficii tempore cessationis, amittent distributiones, Sayr. *suprà*, & Henriquez *lib.* 13. *cap.* 52. §. 1.

Infertur tertiò irregulares propter irregularitatem contractam post beneficium consequutum, non amittere distributiones, cùm possint licitè interesse divinis Officiis: secus si irregularitas contrahatur antequam beneficium obtineretur, juxta sententiam eorum, qui tenent beneficii collationem irregulari factam esse irritam, quæ est sententia certa, Covarr. *in cap. Alma mater, part.*1. §.7.*sub n.*1. dicens non posse irregularem retinere beneficium quæsitum post irregularitatem ante dispensationem obtentam, nec valere collationem factam irregulari, quamvis fuerit posita clausula illa, *absolventes te à censuris, & quibuscunque excommunicationibus*, Navarr. *cons.*66.*n.*1. *de sentent. excommunic.* quia Pontifex non videtur absolvere ab irregularitate, nisi exprimat, idem Navarrus *in summa, cap.*27.*n.*254. Soarez tamen *tom.*5.*disp.*40. *sect.* 2. *n.*29. *fol.* 984. ait esse probabile non esse irritam ipso jure collationem factam irregulari, sed debere irritari: oppositum tamen censet securius, & practicè probabilius, cùm sit communiter receptum *fol.* 986. cùm irregulari nequeat conferri beneficium validè, Abbas *in cap. ultimo, de excessibus Prælatorum*, Anchar.*cons.*48. Rebuff.*q.ultim.vers.* 4. *de nominatione.* Quare non solùm irregularis privabitur fructibus beneficii quæsiti post irregularitatem, sed etiam distributionibus, quia sublato antecedente, hoc est, titulo beneficii, tollitur consequens, hoc est, jus ad distributiones, quæ conferuntur titulo beneficii.

Quamvis enim distributiones non dicantur de cor- 15
pore beneficii, sed censeantur esse diversi generis, & diversæ naturæ, neque faciant crescere præbendam, ex quo conferuntur propter operam personalem, prout vult Rota *decis.* 8. *n.*1. *de præbendis, in novis*, & Rot. *decis.* 402. *n.*4. *part.* 1. *diversor.* non potest tamen quis acquirere licitè distributiones, qui non fuerit legitimè consequutus beneficium. Cùm ergo irregularis sit inhabilis ad beneficium, & collatio illi facta sit nulla, *cap. cùm in cunctis* §. *ultim. de electione.* Flaminius post alios *de resignat.lib.*4.*q.*3. *ex n.* 32. bene sequitur non posse lucrari distributiones, quia inhabilis ad beneficium, est inhabilis ad distributiones, & ad pensiones, Navarrus *cons.* 34. *de homicidio, n.*3. & attestatur de stylo Curiæ Flamin. *n.* 37. Nec refert si dicatur distributiones potius acquiri ratione operarum impensarum, quàm ratione præben- 16
dæ, Rota *decis.* 26. *sub n.*1. *ante medium vers respondebatur, de præbendis in novis*, Covarr. *in cap. cùm in officiis, n.*4. *de testamentis*, & Rodoan. *in tract. de spolio Ecclesiæ q.*10.*n.*28. quia etiamsi in distributionibus magis laboretur, & pleniùs acquirantur, quàm in fructibus, ita ut clerici verum dominium in distributionibus acquirant, & uti domini de illis liberè possunt testari. Nihilominus ex defectu tituli veri, quo caret irregularis, nullum dominium potest habere in distributionibus.

Juvat Congregatio Cardinalium, de qua meminit Gonzales *ad regulam* 8. §.7. *prœmial. num.* 170. per hæc verba: *Congregatio censuit distributiones quotidianas non comprehendi sub verbis Concilii Tridentin. sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat. vers. provisi etiam, quoniam dantur ratione ministerii personalis, & propter operas suas, & illas percipient facit suas.* Non obstante, quòd provisi de beneficiis non faciant fructus suos donec personaliter, & non per procuratorem faciant professionem, & juramentum fidei, quoniam est diversa ratio de proviso de beneficio, qui non consequitur fructus, donec professionem fidei faciat, quia is est verè beneficiatus, & admittitur cum cæteris ad chorum, ac propterea propter ministerium personale lucratur distributiones, & amittit fructus beneficii post duos menses priores, ut diximus *suprà*, non autem distributiones.

Nona assertio, Distributiones ad augendum, & obser- 17

servandum Officium divinum, sunt inductæ. Patet ex Concilio Tridentino *sess. 21. cap. 3. in principio*, per hæc verba: *Cùm beneficia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda sint constituta, ne qua in parte minuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur, statuit sancta Synodus.* Ratio, quia homines amore præmii faciliùs invitantur ad difficultates subeundas, ita clerici affectu distributionum acquirendarum pertrahuntur ad interessendum divinis Officiis, Decian. *tom.2.cons.69.n.2.* post Panorm. *in cap. licet, de præbendis*, & Gutierr. *can.lib. 2.cap.15.n.9.* Spin. *gl.9.n.28. vers. secundò deducitur.*

§. II.

In quibus casibus, qui non intersunt divinis Officiis, possint recipere distributiones?

EPITOME.

1 *Distribuoiones quotidianas lucrantur examinatores Synodales pro tempore, qui absunt à choro causa examinis.*

2 *Absentes pro utilitate Ecclesiæ, quando lecrentur distributiones?*

3 *Quæ requirantur, ut possit absens ab Ecclesia lucrari distributiones?*

4 *Inquisitores lucrantur distributiones, dum sunt arbitri fidei.*

5 *Auditores Rotæ Romanæ, collectores generales Cameræ Apostolicæ, & subcollectores lucrantur distributiones, dum absunt.*

6 *Advocati, procuratores fiscales, & notarii in causis spoliorum, & jurium Cameræ Apostolicæ durante eorum officio, acquirunt distributiones.*

7 *Episcopi nomine visitantes limina Apostolorum, vel ipsum comitantes lucrantur distributiones. Et quid de illis, qui sunt in servitio Episcopi, vel Papæ? ibid.*

8 *Infirmi, qui personaliter nequeunt interesse divinis Officiis, & medicinam sumentes de consilio Medici acquirunt distributiones.*

9 *Interessentes Concilio generali fruuntur distributionibus.*

10 *Pœnitentiarius, dum audit confessiones, acquirit distributiones.*

11 *Canonici associantes Episcopum, vel qui sunt in ejus servitio, an gaudeant distributionibus?*

13 *Canonicus, qui tempore divinorum celebrat in propria Ecclesia, an gaudeat distributionibus?*

13 *Canonici Doctorales, an careant distributionibus respondentibus tempori absentiæ?*

14. 15. & 16. *An statuto, constitutione, vel consuetudine induci possit, ut absentibus distributiones conferantur?*

1 PRimus casus. Examinatores beneficiorum electi à diœcesana Synodo gaudent distributionibus pro tempore, quo absunt à choro causa examinis, ita Læl. Zech. *de Republica Ecclesiastica tit. de beneficiatis. num. 13.* Nihilominus oppositum credit esse verius Moneta *de distributionibus par. 2. quæst. 11. num.61.* quem sequitur Barbos. *in remissionib. ad Concil. Tridentin. sess. 24. cap. 12. n. 53. & allegatione 53. num. 61.* quia non absunt in utilitatem suæ Ecclesiæ, cui sunt adscripti, sed Ecclesiæ suæ civitatis, ac diœcesis, vel Episcopi sui; ideo illis non debentur distributiones, nisi fortè ex speciali privilegio, vel ex statuto, aut ex consuetudine legitimè præscripta eas habeant: ut ostenditur à Garcia *de beneficiis 3. part. cap. 2. n. 354.* fuisse concessum D. Cardinali Carolo Borromæo à Summo Pontifice, incipit: *Sanctissimus Pater noster Cardinali Borromæo concessit*, & infrà, *Ratio habeatur quoad distributiones, ac si essent in choro, cum conditionibus tamen, ut suprà, eandem gratiam fecit pro illis, qui occupati sunt examine illorum, quibus conferendæ sunt Parochiales, si quando propter dictam occupationem non possunt interesse horis vesperarum, seu completorii, dummodo fraus absit.* sic ibi. Atque ita præciso privilegio, vel statuto, vel consuetudine legitima examinatores Synodales non gaudent distributionibus, dum absunt à choro causa examinis.

Secundus casus. Clericus Ecclesiæ Cathedralis, seu collegiatæ, qui solebat interesse divinis Officiis, lucratur distributiones, dum abest in utilitatem suæ Ecclesiæ, præcipuè extante consuetudine, quòd canonicus missus à Capitulo pro aliquo servitio ipsius Ecclesiæ acquirat omnes fructus, & distributiones quotidianas, ita Læl. Zech. *de Republica Ecclesiastica, cap.24. n.6. vers. quando*, Navarrus *cons. 10. à n. 4. de cler. non residen.* & sic decisum referunt Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib.2. tit.23. de residentia, rub. an Canonici, vel alii habentes dignitatem teneantur residere in suis Ecclesiis, n.73. & 95.* & Seraph. *dec. Rotæ 1239.* & bis fuisse in Rota resolutum, asserit Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis. 498. in 1. edit. & resol. 389. n.2. in 2. edit.* 2

Dictum est in utilitatem suæ Ecclesiæ, non autem alterius Ecclesiæ, aut etiam suæ civitatis, vel universitatis, dummodo utilitas evidens sit, Moneta *part.2. de distribut. q.11. n.32. & sequent.* nisi qui prosequitur utilitatem Ecclesiæ ad id habeat congruum stipendium, Idem dicendum est de illo, qui remota omni fraude defendit jura Ecclesiæ suæ propriæ, cui adscriptus est: is namque potest percipere quotidianas destributiones, Covarr. *lib.3. variar. cap.13. n. 8. vers. decimo*, Moneta *de distribut. quotid. part.2. q. 11. n.40.* censetur enim esse præsens, per textum *in cap. ex parte el 2. de clericis non residentibus*, & fuit dictum *in una Salamantina censurarum 28. Novembris 1594.* coram illustrissimo Cardinali Seraphino, quæ est *dec. 1098. n.5. part. 2.* in impressis, & *in Asten. fructuum 15. Maii 1613.* coram Illustrissimo Mansanedo, & in Calagoritana fructuum, & distributionum 26. Martii 1514, coram D. Ubaldo. Similiter absens, qui est excommunicatus pro defensione Ecclesiæ, & jurium ipsius, lucratur distributiones, & fructus beneficii, si fuit injustè excommunicatus, quòd si excommunicatio est justa, gaudebit omnibus, donec convincatur. Gutierr. *Canon. lib.1. cap.1. n.142.* quia pro utilitate, & defensione juris suæ Ecclesiæ id patitur, putans justam causam habere. Et à fortiori idem credit *n.150.* de provisoribus, & Vicariis generalibus deputatis à Capitulo Sede vacante, quando excommunicantur propter causam suæ Ecclesiæ, cujus est jurisdictio, quàm exercent.

Quæ resolutio extenditur ad quemcunque excommunicatum injustè, qui præsens erat in loco beneficii sui, quando fuit excommunicatus, & solebat interesse, ut diximus §. *præcedenti, num. 14.* Covarr. *lib. 3. variar. cap.13. n.8. vers. cæterùm*, Petrus Navarra *lib. 2. de restitut. cap. 2. num. 238.* Perez *l. 1. vers. advertendum tamen est, pag.175. tit.5. lib.8. ordin.* & Surd. *de alimen. tit. 1. q.82. n.15. vers. aliàs secus*, dum tamen per excommunicatum non stetisset, quo minus absolutionem consequutus esset, Gutierrez *suprà n. 137.*

Quæri potest, quæ requirantur ut possit absens à servitio suæ Ecclesiæ lucrari distributiones? Respondeo duo copulativè requiri, videlicet justam causam absentiæ, & licentiam Ordinarii, gloss. *in verb. suorum Prælatorum in cap. relatum*, ubi Abbas *notab. 4. de cleric. non residen.* & tenuit Rota *in una Lecien. fructuum 21. Aprilis 1603.* coram Illustrissimo Pamphylio, & in 3

in una Calagurritana fructuum, & distributionum 26. Maii 1614. coram D. Ubaldo.

Constat ergo licentiam, quam Concilium Tridentinum exigit *sess.*23. *cap.* 1. ad se absentandum in beneficiatis curam habentibus animarum; peti, & obtineri debere in scriptis, prout volunt Navarrus *de cleric. non residen. cons.* 13. *n.* 6. Caldas Pereira *de resol. emphyt. cap.* 11. *nu.* 14. Menoch. *cons.* 188. *n.* 7. *&* 8. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. §. 2. *de residentia, vel absentia Parochorum*, *n.* 164.

Sed quia Concilium suprà sic ait: *Discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa non obtineant*; quæritur an possint curam animarum habentes per tempus bimestre sine licentia Episcopi abesse? Affirmat Navarrus *in manuali, cap.*25. *n.* 121. Francisc. Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 3. *cap.* 1. *n.*19.*&* 21. Probatur, quia id jure antiquo permittebatur, ut colligi videtur ex *cap. præsentiam* 7. *qu.* 1. quod correctum non est. Item, quia Episcopis concedit Concilium abesse per duos, vel tres menses: ergo etiam Parochis: qui minori legis vinculo tenentur. Denique, quia Concilium in hac parte ait servandum esse in Parochis, quod in Episcopis. Quare cùm Concilium dicat licentiam ultra bimestre tempus ex gravi causa esse concedendam, sequitur non esse necessariam licentiam ad duos menses tantùm, quam opinionem uti probabiliorem tenet Azor 2. *part. instit. moral.lib.*7.*cap.*4.*quæst.*10. quoniam absentia ad duos menses modicum tempus judicavit, & quod modicum est, leges pro nihilo reputant.

Verior tamen opinio est, quæ docet etiam pro his duobus mensibus licentiam Episcopi esse necessariam, Ugolin. *de officio Episcopi, cap.*15. §. 5. *n.* 2. Lessius *de justitia, lib.*2.*cap.*34.*dub.* 29. *n.* 159. Possevin. *de officio Curati, cap.* 1. *n.*21. & censuit sacra Congregatio apud Garciam *de benefic. part.* 3. *c.* 2. *num.*23. his verbis: Declaravit sacra Congregatio Concilii, ut in sequentibus declarat primò ultra bimestre tempus, imò nec per bimestre tempus possunt abesse Parochi sine licentia Episcopi, & valet constitutio Episcopi, ne Parochi possint abesse ultra duos dies sine licentia, sequitur Armendar. *in addit. suprà, lib.*2.§.2.*de residen.vel absen. Parochorum n.*155. sed de hoc dubio suprà *disp.*23.§.5.*n.*20.

Quartus casus. Inquisitores contra hæreticam pravitatem in suis Præbendis, & dignitatibus habentur pro præsentibus, lucranturque non solùm fructus, sed etiam distributiones ex privilegio in favorem fidei concesso à Paulo III. & Pio Quinto, ut auctor est Rojas *de privilegiis Inquisitorum*, *n.* 420. *& in tr. de hæreticis singul.* 69. Non tamen gaudent hoc privilegio, si habeant beneficia curata, prout decisum fuisse testatur Gonzalez *ad regulam* 8. *gloss.*6. *n.*265. *& gloss.*43.*n.*164. Aloys. Ricc. *resolut.* 393. *in praxi fori Eccl. n.*4. *in* 2, *edit.* contra Spin. *in speculo testamen. gloss.* 3. *princip. n.*38. extendentem hoc ad beneficia curata; sed fallitur, ut bene tradit Cevall. *communium contra commun. quæst.* 585. *n.* 12. quem referens sequitur Barbos. *alleg.* 53. *n.* 87. *& nu.*156. & diximus *suprà disp.*13.§.10.*n.*11.

Non possunt tamen Inquisitores lucrari anniversaria, & mortuaria, nisi expressè concedantur, quia quamvis aliquando anniversaria, & mortuaria vocentur distributiones, differunt tamen à distributionibus quotidianis in significatione propria acceptis, eo quòd anniversaria, seu mortuaria non quotidie distribuuntur, sed sunt instar cujusdam stipendii, aut eleemosynæ, quæ conferuntur interessentibus hujusmodi anniversariis, seu mortuariis: item, quia privilegium datum alicui, ut absens lucretur distributiones strictè est interpretandum, servata verborum proprietate, cùm adversetur juri communi, quo cavetur absentibus distributiones non conferri: tum, quia privilegium nihil est aliud, quàm dispensatio, quæ strictam postulat explicationem, *cap. de filiis presbyterorum in* 6. Moneta 2.*part. qu.* 14. *n.* 22. *sub finem*: tum denique, quia hujusmodi funerales portiones ex mente fundatorum debent solùm conferri interessentibus, & actualiter inservientibus, & ex consequenti neque infirmis, neque in carcere detentis concedi possunt, ita Bonacin. *de distributionibus, disp.*2. *qu.*5. *punct.*2. §.1. *n.*5. *vers. ego verò, & punct.* 4.*ex n.* 4. *usque ad n.* 6. ubi concludit non gaudere mortuariis, seu anniversariis, qui absunt etiamsi distributionibus frui possint: sed contrarium tenet Quaranta *verb. distributiones, vers. ampliatur secundo*, Lapus, quem sequitur Cardinal. Tuschus *tom.* 2.*litera D.concl.* 511.*n.* 2. ubi agunt de funeralibus dicentes illos, qui habent privilegium lucrandi quotidianas distributiones tempore absentiæ, aut qui non intersunt propter infirmitatem, vel ob evidentem Ecclesiæ utilitatem, gaudere mortuariis, seu anniversariis, quorum sententia videtur probabilis, nisi obstet consuetudo contraria legitimè præscripta.

Quintus casus comprehendit Auditores Rotæ Romanæ, & collectores generales Cameræ Apostolicæ 5
dum absunt, qui non solùm fructus, sed etiam distributiones in absentia consequuntur. Patet ex Bulla Clementis VII. incipit, *Convenit*, ubi de Auditoribus Rotæ; prout tradit Lælius Zech. *in Republica Ecclesiastica part.* 11. *n.* 2. Quoad Collectores, & Subcollectores constat lucrari distributiones quotidianas in absentia durante eorum officio ex Bulla Sixti quinti data Romæ in monte Quirinali sub annulo Piscatoris die octava Maii 1590. sui Pontifica- 6
tus anno sexto, Moneta 2. *part. quæst.* 11. *num.* 111. in qua etiam Bulla extenditur hoc privilegium ad Advocatos, Procuratores, fiscales, & Notarios, in causis spoliorum, & jurium prædictæ Cameræ. Barbos. *alleg.*53.*n.*157.

Septimus casus, Canonici missi ab Episcopis ad 7
visitanda limina Apostolorum eorum nomine, vel comitantes eosdem Episcopos ad eadem limina, gaudent distributionibus quotidianis in absentia ex Bulla etiam Sixti quinti, prout decisum est in sequentibus declarationibus sacræ Congregationis Concilii, quarum prima sic habet: Canonici missi ab ipsorum Episcopis ad limina Apostolorum eorum nomine, vel comitantes ipsos Episcopos ad eadem limina, distributiones lucrantur, ex decreto S. D. N. Sixti V. Secunda Illustrissimo Card. Hispalen. Garcias de Sotomayor istius Ecclesiæ Canonicus, amplitudinisque tuæ Illustrissimæ, Ad visitanda Sanctorum Apostolorum limina procurator, dum hujusmodi visitationis causa abfuerit, debet percipere distributiones quotidianas. Ita censuit S. Congregatio Cardinalium Concil. Trident. interpretando præpositorum, cujus Congregationis sententiam voluit notam esse, ut eam observari curet Romæ die 21. Aprilis 1589. à Cardinali Carrafa. Quarum meminit Riccius *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 498. *in* 1. *edit. & resolut.* 389. *num.* 3. *in* 2. *edit.* Garcia *part.* 3.*cap.* 2. *n.* 349. Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 23. Armendar. *in addit. suprà lib.* 23. *l.* 2. §. 2. *de resid. n.* 62.

Amplia hoc privilegium non solùm ad Canonicos, sed etiam ad alios præbendatos, quamvis non sint de Capitulo, missos à suis Episcopis, aut eos comitantes ad limina Apostolorum; non tamen procedit in Canonicis, seu præbendatis; qui mittuntur ab Episcopis aliarum Ecclesiarum, aut eos comitantur ad limina Apostolorum; esto sint ratione originis, seu aliorum beneficiorum, sui Episcopi: tunc enim non gaudebunt hoc privilegio, cùm non sint justè absentes causa

causa suorum Episcoporum, Garcia *suprà n.* 350. ubi addit non posse Episcopum mittere ad visitanda limina duos simul Canonicos, seu præbendatos, quia ad hoc sufficit unus tantùm: secus si Episcopus eat ad visitanda limina; tunc enim, si duos præbendatos secum deferat, qui eum comitentur, gaudebunt distributionibus, quod si deferat, tres, nullus gaudebit, cùm non sit major ratio de uno, quàm de alio.

Non tamen ex dictis infertur Canonicum Vicarium Episcopi posse in absentia percipere distributiones quotidianas; quia quamvis excusetur à residentia, & possit percipere fructus, ex quo est inservitio Episcopi, non lucratur distributiones, nisi sit consuetudo in contrarium, Rebuff. *in praxi tit. de Vicariis Episcoporum*, *n.* 5. & alii, quos referens sequitur Garcia *suprà n.*357. probatur argumento eorum, qui sunt in servitio Papæ, quibus dum absunt, non denegantur fructus sui beneficii, *cap. cùm dilectus, de præbendis in 6.* distributiones tamen præciso privilegio non debentur. Ratio, quia hi non dicuntur abesse in utilitatem propriæ Ecclesiæ, neque ullo jure illis distributiones conceduntur, Panormitanus *in cap. cùm dilectus, citato*, Hojeda 1.*part. quæst.*17.*n.*5.Macignus *cap.* 71.*n.*124. Moneta 2. *part. quæst.*9. *n.*13. & Garcia *d. part.*3. *cap.*2. *n.* 385. ubi concludit sicut familiares Episcopi, ita etiam familiares Papæ non percipere distributiones quotidianas.

Porrò expendenda est ratio Pavini *de offic.& potest. cap.Sede vacante*, *q.*10.*part.*2.*n.*5. dicentis Canonicum, qui est Vicarius Capituli Sede vacante non solùm percipere in absentia fructus, sed etiam distributiones quotidianas, sed ratio est in promptu, quia Vicarius Capituli censetur esse in servitio Ecclesiæ, & in utilitate totius corporis, quæ apparet, ex quo deputatur unus, ut exerceat jurisdictionem, & non occupetur totum Capitulum Sede vacante, quæ ratio cessat in Canonico Vicario Episcopi, Rota *decis.*222. *n.* 6.2.*p. diversorum.* Accedit, quod absens pro servitio, & evidenti utilitate Ecclesiæ de jure, etiam præcisa consuetudine, lucratur fructus, *cap. ex parte* 2.*de clericis non residentibus*, per textum *ibi:* Ex hoc censeri debeat residens. Et distributiones etiam quotidianas, si est præsens in loco, ubi est Ecclesia, *cap. unico, de clericis non residentibus in 6.* & *ibi* Dominicus §. *qui vero*, *n.* 10. Quare Vicarius Capituli Sede vacante, cùm sit in servitio Ecclesiæ, gaudebit distributionibus in absentia: Vicarius autem Episcopi, cùm sit in servitio illius, minimè.

8 Octavus casus. Infirmi, qui personaliter nequeunt divinis Officiis interesse, vel qui de consilio Medici medicinalibus utuntur potionibus, in absentia lucrantur distributiones, modò dum bene valebant, interesse consueverant. *cap.* 1. *de clericis. non resid. in* 6. Covarr. *lib.* 3. *variar.cap.*13.*n.*8. Fusc. *de visitat.lib.* 1.*cap.*15.*n.*25.*vers. & infirmo, & cap.*20.*n.*26.Gutier. *Canon. lib.*1.*n.*14.Moneta *de distribut.part.*2.*q.*6.*n.*7. & Spin. *in speculo testam. gloss.*9.*princip.n.*30. Requiri tamen quod infirmi soliti essent residere, & interesse divinis Officiis, dum bene valebant, tunc enim absentia habetur pro præsentia, Spin. *suprà* Navarr. *de horis, cap.*11. *à n.*9. Henriq.*in summa, lib.*13.*cap.*13. *n.*4. *in fine, in commento litera Y.* Caldas Pereira *de renovat.emphyt. quæst.*5.*n.*23.*vers. unde, si Canonicus*, & Bonacin. *de censuris disp.*1. *quæst.*2. *punct.*4.*n.*5. *in fine, & de distributionibus*, *disp.* 2. *q.*5. *punct.*1. *n.*10. *vers. secundo infirmum*, ubi *n.* 11. addit infirmum solitum non interesse divinis Officiis, posse percipere distributiones pro tempore infirmitatis mutata efficaciter voluntate paulo ante infirmitatem; vel in ipsa infirmitate, ut deinceps sine dubio nunquam aberit, tunc enim dicetur abesse propter infirmitatem, cùm per infirmitatem tanquam propter causam stet, ne intersit choro; sed non placet in foro externo, & contra ipsum stat præsumptio, & consuetudo non interessendi personaliter divinis Officiis.

Nec propterea amittet distributiones, si culpa propria in morbum incidat, prout notat Gutierr. *Canon. lib.*1.*cap.*1.*n.*138.Fusc.*lib.*1.*de visit.c.*20.*n.*26. Azor. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæs.* 11. ubi idem ait de vulnerato ex culpa propria, Bonacin. *d. punct.* 1. *n.* 7. *vers. dixi in propositione*, ita sacram Congregationem Cardinalium declarasse refert Garcia 3.*part.cap.*2.*n.*362. ibi, *senio confectis, si aliàs residere soliti sunt, distributiones debentur: ac etiam infirmis ex propria culpa, & peccato cum præcedenti occasione: nimius enim esset rigor, nec superior hujusmodi inquisitionem facere debet, addendo afflictionem afflictis.* Idem tenet Navarr. *cons.*13.*de celebrat. Missar.* Naldus *verb.distributiones*, *n.*11. quamquam Moneta *d. quæst.* 6. *n.*12. aliter sentire videatur contra illum, qui consultò, & dedita opera morbum contraxit eo fine, ne personaliter interesset, sed fallitur, quia jus non considerat animum, & intentionem, sed opus ipsum morbi, & infirmus fictione juris tempore infirmitatis censetur choro interesse, & interessenti distributiones quotidianæ debentur, Bonac. *suprà n.* 8.

Hoc etiam procedit non solùm in infirmo, qui est præsens in loco, ubi est Ecclesia, vel quando est extra illam absens ex legitima causa, & ibi ægrotat, Gutierr. *d.cap.*1.*n.*139. & Moneta *d. quæst.*6. *à n.*19. quod extenditur ad infirmos, qui ob tuendam valetudinem de consilio Medicorum medicinam sumunt, Graff. *decis. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 15. *n.*10. Moneta 2. *part.quæst.*6.*n.*8.*ubi n.*10. id ampliat ad infirmos, aliò se conferentes acquirendæ sanitatis causa, nimirum ad balnea, vel ad celeberrimum aliquem medicum, vel etiam, ut cæli sibi nocentis in temperiem divitent, & ad salubrem aëris faciem, & clementiam ad tempus confugiant, Barbos.*in remissionibus, ad Concilium sess.* 24. *cap.*12. *n.* 42.

Eodem modo lucrabuntur distributiones quotidianas, qui non intersunt propter podagram, aut similem morbum impedientem pedibus subsistere, vel ad Ecclesiam accedere, quia censetur abesse ex causa infirmitatis. Bonacina *disp.*1. *quæst.* 6. *punct.* 2. *illat.*4. *post secundam propositionem*, *n.*12. & *disp.*2.*q.* 5. *punct.* 1. *n.*13. Similiter senes non residentes propter nimiam senectutem excusantur à servitio personali: non tamen amittunt distributiones, ita Hojeda *de incompatib. part.* 1. *cap.*17.*n.*12. decisum refert Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 27. Moneta *part.* 2. *q.*7. Menoch. *de arbitrar. casu* 60. *n.* 10. Aloys. Ricc. *d. resolutione* 389. *n.*7. Barbos. *d. cap.*12. *in remiss. n.*43. Bonacin. *d. disp.*2. *q.* 5. *punct.* 2. *n.* 6.

Nonus casus. Concilio generali interessentes lucrantur distributiones quotidianas, Rebuff. *in praxi* 9
*part.*3. *tit. de dispensatione de non resid. n.*34.Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 52. *litera C. vers. quartus casus.* Idem dicendum est de Canonico Theologo, vel Canonista, qui tanquam procurator mittitur à suo Capitulo ad Concilium Provinciale, posse scilicet percipere distributiones quotidianas pro tempore absentiæ, modò consueverit aliàs interesse, ut post Decianum *tom.*2. *consil.* 69. *n.* 9. vult Moneta *de distrib.* 2. *p. q.* 11. *n.* 91. Bonac. *disp.* 2. *q.*5. *punct.* 3. *n.* 13.

Decimus casus Pœnitentiarius, dum audit confessiones, censetur esse præsens in choro, & gaudet distributionibns, Concil. Trident. *sess.* 22. *de reformat. cap.*8. Aloys. Ricc. *de resolutione* 389. *n.*5. quod intellige, dum audit confessiones in Ecclesia, sive in Confessionario, sive extrà; nec non lucratur etiam eleemosynas ipsas, quæ distribuuntur inter Canonicos pro associandis, & sepeliendis defunctis, Moneta *de distribut.part.*2.*q.*11.*n.*64.*cum sequentibus* Salazar. de Mendoça *in libello de institutione Canonicatus pœnitentia-*

tentiariæ §. 6. Campanil. *in diversorio juris Canonici rubr.* 7. *cap.* 6. *num.*27. secus si in Confessionario sedeat, & non audiat confessiones, vel si faciat sacrum, aut si privatim recitet etiam, ut opportunius confessiones excipiat, non propterea censebitur esse præsens in choro, quibus accedit Garcia *part.* 5. *cap.* 4. *num.* 124. *& n.* 125. ubi refert declarationes sacræ Congregationis, quæ sic habent. *Cùm pœnitentiarius audit confessiones, vel casuum reservatorum, vel venialium peccatorum præsens esse in choro censetur. Item præsens choro non censetur, dum Missam celebrat, aut privatim officium dicit, ut opportunius auditioni confessionum incumbat. Item pœnitentiarius habendus est pro præsenti in choro, dum audit confessiones in Ecclesia, sive in confessionario, sive extra, non autem pro tempore, quo residet in confessionario, nec audit confessiones altis in choro divina celebrantibus, nec recitans officium privatim, quia antequam recitarentur horæ Canonicæ in choro, audivit confessiones, nec si dixerit Missam, est censendus præsens in choro.* Hæc Congregatio.

Similiter Pœnitentiarius non habetur pro præsente in choro, si extra Ecclesiam excipiat confessiones etiam infirmorum, ita Barbosa *allegat.* 55. *n.* 32. post Garciam *d. p.* 5. *cap.* 4. *n.* 125. *in fine*, de quo valde dubito. Non tamen de Pœnitentiario, nec de quocunque alio Canonico, qui tempore divinorum Officiorum abest, ut suorum peccatorum faciat confessionem: is enim abest non in evidentem Ecclesiæ suæ utilitatem, sed in commodum suæ conscientiæ: & ideo non lucratur distributiones.

11 Undecimus casus involuit difficultatem, an associantes Episcopum, vel in ejus servitio intistentes lucrentur distributiones. Pars negans ex dictis *num.* 7. patet, eo quia secluso privilegio absentes ob servitium Papæ illis non gaudent; ergo nec Canonici, qui in servitio Episcopi existunt, & illum comitantur, dum diœcesim visitat, quia non dicuntur abesse in evidens Ecclesiæ suæ commodum, Garc. *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 347. & deducitur *ex cap. de cætero, & ex cap. ad audientiam, de cleric. non resid.* ubi habetur absentes in servitio Episcopi fructus præbendarum suarum, non autem distributiones posse percipere, Mendez de Cabed. *diversor. jur. argumen. lib.* 1. *cap.* 18. *ex n.* 19. Moneta *suprà part.* 2. *quæst.* 8. Secus si Canonicus cum Episcopo tempore divinorum Officiorum absit in utilitatem propriæ Ecclesiæ: tunc debentur distributiones, Bonacin. *hoc titulo disp.* 2. *q.* 5. *punct.* 3. §. 2. *n.* 1. Nam aliud est servire Episcopo, & aliud servire Ecclesiæ. Neque ex quo servitur Episcopo, censetur inservire Ecclesiæ.

Quòd si existentes in servitio Episcopi nullos habeant reditus propter quotidianas distributiones, probabile satis est gaudere duabus partibus distributionum, & tertiam accrescere præsentibus in choro, Garcia 3. *part. cap.* 2. *n.* 112. *&* 115. *& n.* 351. Riccius *decis.* 499. *n.* 4. *& decis.* 502. §. *notabilia, n.*4. Moneta 2. *p. q.* 8. *n.* 15. & Gonz. §. 7. *proœmial. n.* 183. Bonacina *suprà d.* §. 2. *n.* 3. ubi addit oppositum non sine magna probabilitate sustineri posse, quia distributiones in locum fructuum succedunt. Confert glossa *in cap. licet, de præbendis, versic. distributiones*, quam ibi sequitur Abbas *n.* 8. ex qua consistente præbenda solùm in distributionibus quotidianis, eas omnes lucratur absens ratione studii, quod etiam constat ex declaratione sacræ Congregationis Concilii, cujus meminit Garcia *p.*3.*c.*1.*n.*113. his verbis: *Illi qui licentia legitimè obtenta studiorum causa absunt, distributiones omnes quotidianas percipere debent, exceptis incertis, & quotidianis proventibus, qui tantùm inter eos dividi solent quotidie, qui sacris intersunt.* Quam declarationem sic intelligendo affert Zechus *de Republica Ecclesiast. c.* 24. *de Canonicis, n.*6. *vers.* 2. ex quibus infertur utramque partem esse probabilem.

Est etiam alia declaratio ejusdem Sacræ Congregationis, quæ idem probat in hunc modum: *Canonicatum, & Parochialem habens, & residens in Parochiali ex præscripto Bullæ Pii Quinti distributiones quotidianas integras lucratur, si Canonicatus consistit solùm in distributionibus non habens Præbendam,* & ita Sanct. D. Noster ex congregationis sententia decrevit, quod procedit, si utrique servire nequit, nam si ambobus commodè servire posset, lucraretur solum juxta servitium, quod præstaret.

Posse tamen Episcopum aliquos canonicos in sui servitio habere, qui fructus interim percipiant, constat ex *c. de cætero, de clericis non residentibus*, per textum *ibi*, donec in servitio tuo fuerint, ubi generaliter loquitur; censentur enim residentes fictione juris: ideo non debent privari fructibus, Garcia *d. c.* 2. *n.* 382. Moneta *de distribut.* 2. *p. q.* 8. *n.*6. Quod extende ad Canonicos Ecclesiæ, in qua est statutum juratum, & à Summo Pontifice approbatum, ut Canonici absentes fructibus priventur: non enim privari debent fructibus ex vi statuti, ita Panor. *in c. de cætero*, Navarr. & Moneta *suprà*.

Duodecimus casus negat gaudere distributionibus Canonicum, qui tempore divinorum celebrat in propria Ecclesia. Ratio, quia non abest in evidentem suæ Ecclesiæ utilitatem, Emmanuel Sà *verb. beneficium, n.*55. Garcia *p.*3.*c.*2.*n.*398. & Gonzal. *ad regul.* 8. §. 7. *proœmial. n.*181. & ita declaratum fuisse per sacram Congregationem refert Riccius *decis.*494.*n.*2. quamvis celebret de consensu sui superioris, inferioris Summo Pontifice: nam inferior Summo Pontifice non potest in jure communi dispensare; lucrabitur tamen illas, si celebraverit de mandato Superioris Missam tempore divinorum: ex ea ratione, quia celebrans jussu superioris, censetur præsens cùm absit jussus in utilitatem propriæ Ecclesiæ, Bonacina *disp.* 2. *q.* 5. *punct.* 3. §. 4. *n.*4. & constat ex declaratione relata Gonzalez *d.* §. 7. *proœmial. n.* 181. quæ sic habet: *Qui tempore, quo cantatur una hora in choro, Missam celebrat in eadem Ecclesia ex devotione, vel obligatione, non dicitur interfuisse illi horæ, nec illius distributiones accipere potest. Si verò jussus fuerit à Superiore, ut celebraret, tunc reciperet. Superior tamen debet cavere à tali jussione.* Hæc ibi. 12

Decimustertius casus negat Canonicos obtinentes doctorales Præbendas tempore absentiæ lucrari distributiones. Ratio, quia non dicuntur abesse in servitium Ecclesiæ, aut in evidentem Ecclesiæ utilitatem, etiam quando absunt prætextu parandi conciones, aut lectiones, quia hoc est remotè parare se ad servitium Ecclesiæ, & non proximè. Credo tamen gaudere distributionibus si fortè absint, ut se præparent ad legendum principaliter sacram Scripturam, seu Theologiam canonicis aliisque clericis ejusdem Ecclesiæ, Moneta 2. *p. q.* 11. *n.* 75. Quod multò fortiùs habet locum in illis diebus, in quibus Canonicus Doctor in sua Ecclesia publicè legit: tunc enim censetur præsens in choro, ut declaravit Gregorius XIII. teste Joanne de Galemart *sess.* 5. *cap.* 1. *vers. & fruuntur*, & Moneta *d.* 2. *part. q.*10. *num.* 27. ait sic fuisse declaratum à sacra Congregatione in Abulensi, quæ sic habet: *Idem censendum est de docentibus in Ecclesiis, qui quamvis à servitio chori absentes essent, possunt percipere fructus suorum Canonicatuum, exceptis quotidianis distributionibus; sed ex gratia diebus, quibus legunt, habendi sunt sicut præsentes in choro, & inservientes non modò pro illis horis, ut si manè legunt pro horis matutinis, & Missa solemni, sed etiam pro tota die, ut declaravit S. D. N. Gregorius XIII.* Gonzalez *dict.* §. 7. *proœmial. n.* 180. Riccius tam *in sua praxi decis. in notabili post decis.* 502. *num.* 2. *pag. mihi* 587. putat non censeri præsentem Matutino, sed tantùm deberi distribu- 13

tiones

tiones pro tempore, quo legit, ita ut si serò legat post vesperas, censeatur præsens in vesperis, sequitur Garcia. Sed meliùs alii censent, qui tenent esse præsentem quoad distributiones pro tota die, Bonacina *suprà* §. 6. *n.* 2.

14 Ultimus casus ambigit, an statuto, constitutione, vel consuetudine induci possit, ut absentibus distributiones conferantur? Quoad primum, respondeo inferiores Summo Pontifice regulariter non posse contra Canones statuto, vel constitutione inducere, ut distributiones absentibus concedantur, ut per Abb. *in cap. final. n.* 7. *&* 8. *de consuetud.* ubi Roch. de Curte *sect.* 3. *n.* 7. 9. *&* 11. Dueñas *reg.* 350. Henric. Botte. *de Synodo Episcopi, part.* 3. *art.* 1. *conclus.* 8. *à n.* 36. & patet ex *cap. quod super his, de majoritate, & obedientia, cap. institutionis* 25. *q.* 2. Atqui jure Canonico distributiones absentibus dari nequeunt, *cap. unico, de cler. non resid. in* 6. Igitur non potest inferior statuere, ut distributiones conferantur absentibus, Gratianes *lib.* 1. *disceptationum forensium, cap.* 166. & Riccius *verb. praxis distributionum, decis.* 493. Macignus *de horis Canonicis, cap.* 71. *n.* 20.

Sunt tamen aliqui casus, in quibus integrum est inferioribus statuere contrà, nimirum in casibus, in quibus dispensare possunt in jure communi, quando scilicet ex urgenti, & repentina causa propter communem Ecclesiarum suarum utilitatem compellantur circa distributiones statuere, quamvis tunc in eo eventu præcepta potius, ab Episcopis lata, quàm statuta dici propriè debeant, Bonacin. *punct.* 5. *n.* 3.

Quoad secundum, respondeo consuetudine sola non posse fieri, ut distributiones absentibus concedantur, nisi consuetudo ortum habeat ex causa rationabili, aut nisi Summus Pontifex consentiat. Ratio, quia sicut Summus Pontifex distributionum usum induxit, sic etiam validè potest usum illum in totum, vel in partem dispensando tollere, Covarr. 3. *variarum, cap.* 13. *n.* 5. Hojeda 1. *part. cap.* 17. *n.* 13. Moneta 2. *p. q.* 12. *n.* 45. *& q.* 14. *n.* 19. Bonacina *suprà punct.* 6. *n.* 5.

Quòd si dicas hujusmodi consuetudinem esse contra naturam rei, hoc est, distributionum, quæ non conferuntur absentibus, sed præsentibus: igitur nullo modo induci potest consuetudo per quam distributiones dentur absentibus. Quinimo à Concilio Tridentino revocatur, & aufertur quodcunque statutum, & quæcunque consuetudo *sess.* 24. *cap.* 12. *verb. distributiones*, ibi, *non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus*, Garcia 3. *part. cap.* 2. *n.* 197. *vers. nihilominus*, ubi ait Concilium sustulisse consuetudinem immemorialem. Quia ad hoc respondetur hoc procedere, nisi consuetudo ex justa causa inducatur: hæc autem, quæ ex justa causa inducitur, & non habet malitiam intrinsecam, non censetur reprobata à Concilio, sequitur Garcia *dict. cap.* 2. *num.* 248. dicens Canonicos existentes in servitio sui Episcopi, non posse percipere distributiones quotidianas, ut probatur *dict. cap. de cætero, de cler. non resid.* non procedere stante consuetudine in contrarium, quia servanda est, cùm sit ex justa causa, ex Decio *in cap. cum omnes, de constit.* 2. *lectura, sub n.* 6. Covar. *lib.* 3. *variar. c.* 13. *n.* 5. *vers.* 3. eadem ratione, & censuit sacra Congregatio Concilii per hæc verba: *Stante consuetudine, quòd Canonicus missus à Capitulo pro aliquo servitio ipsius Ecclesiæ, seu Capituli, percipiat omnes fructus, & distributiones quotidianas. Congregatio censuit eam esse observandam, si Canonici absint pro evidente utilitate Ecclesiæ. Secunda, Qui causa pestis abfuerunt, quotidianæ distributiones eis non debentur, nisi probetur legitima consuetudo, quod distributiones hujusmodi darentur absentibus ex justa causa.* Sic ibi, teste Garcia 3. *part. cap.* 2. *numero* 361.

Non est tamen omittendum, quod tradit Cened. *collectan.* 15. *ad sextum, n.* 7. posse induci consuetudine, ut absentes per duos, aut tres menses in curriculo unius anni possint percipere distributiones; juvat Covarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 13. *n.* 3. & in alio casu, quod tradit Cosmas *in pragmatica sanctionum, tit. quo tempore quisque debeat esse in Choro*, §. *tollens, in gloss percipiunt*, ubi vult servandam esse consuetudinem, quòd ille, qui absuerat pro utilitate Ecclesiæ, deforis veniens per tres dies domi requiescat, & gaudeat distributionibus, quamvis Officiis divinis non intersit; juvat Macignus *de horis Canonicis, cap.* 65. *n.* 21. & Moneta 2. *p. q.* 12. *n.* 54. contra Azorium 2. *p. lib.* 7. *cap.* 7. *quæsit.* 6. *ad finem*, & contra Navarrum *cons.* 9. *de cleric. non resides.*

Ex dictis sequitur posse induci consuetudinem, illamque admitti immemorialem, ut unus per alium ejusdem Ecclesiæ Canonicum assistens, & serviens Ecclesiæ fruatur distributionibus, ita Macignus *cap.* 67. *num.* 8. Azor. *lib.* 10. *cap.* 11. *quæsit.* 6. imò Rota *in una Zamoren. Canonicatus de Toro.* 18. Maii 1598. coram Corduba apud Garciam *p.* 11. *cap.* 3. *num.* 90. *ad finem*, sustineri videtur, sufficere quadragenariam consuetudinem. Similiter potest induci consuetudo, ut certis quibusdam diebus nullas lucrentur distributiones divinis Officiis interessentes, quia in jure non prohibetur consuetudo nihil conferendi assistentibus, sed reprobatur consuetudo conferendi non interessentibus, Azor. *loco citato quæsit.* 5. *ad finem, vers. quæres tertiò*, Moneta 2. *p. q.* 12. *num.* 40. *circa medium*: sicut improbanda est consuetudo, ut absens causa infirmitatis, vel senectutis, non lucretur distributiones, quia hujusmodi consuetudo est favorabilis cultui divino: tum quia *in dict. cap. unico, de cleric. non resid.* non prohibetur, vel reprobatur hujusmodi consuetudo, nec percipitur, ut absens ex causa ibi expressa distributiones capiat, sed permittitur, ut qui inhabilis est, habilis fiat ad distributiones, Moneta *d. n.* 40. & Macignus *de horis c.* 71. *n.* 30.

15

16

§. III.

Quando, & in quibus casibus interessentes divinis Officiis non recipiant distributiones saltem integras?

EPITOME.

1 *&* 2 *Canonicus receptus ultra numerum de mandato Papæ habet distributiones, donec assequatur præbendam.*

3 *Canonicus receptus ultra numerum non habet distributiones, cùm Papa mandat recipi aliquem in Ecclesia, in qua est certus numerus, neque ei derogat, neque mandat recipi cum plenitudine juris Canonicalis.*

4 *Canonicus receptus ultra numerum non simpliciter, sed cum addito, quòd sit supernumerarius, non habet distributiones.*

5 *Canonici supernumerarii, qui non habent jura Canoniæ, non habent distributiones, & quæ sint jura Canoniæ?*

6 *Canonici supernumerarii creati cum expectatione præbendæ possunt lucrari distributiones.*

7 *Canonicus, qui in loco, vel habitu non Canonicali divinis interest, an lucretur distributiones?*

8 *Canonicus post* 14. *annum jure cratus lucratur distributiones quotidianas.*

9 *Canonicatum accipiens animo non suscipiendi ordinem requisitum, an recipiat distributiones?*

10 *Canonicus, qui propter impedimentum legitimum non*

non canit in choro, an debeat assistere, ut lucretur distributiones?

11 *Clerici omnes collegiatarum etiam Canonici lucrantur distributiones, si inserviant Ecclesiæ, & psallant.*

12 *Distributiones quotidianas an lucretur, Canonicatum, & Parochialem habens dum residet in Parochiali?*

13 *Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ veniens servire Cathedrali, & recipere distributiones in illa cujus Ecclesia dicatur esse?*

14 *An distributiones duplicatæ debeantur illi, qui duas præbendas, seu dignitatem, & Canonicatum habet in eadem Ecclesia?*

15 *Utrùm per tres menses quibus licitè absunt possint ex consuetudine lucrari distributiones?*

16 *Canonico absenti, an debeantur distributiones dum deservit ex dispensatione per Vicarium, an verò ipsi Vicario?*

Et quid de coadjutore? ibid.

17 *Canonici adhibiti ab Episcopo pro publicandis indulgentiis, an censeantur præsentes ad distributiones consequendas?*

1 Dubitatur primò, an Canonicus receptus ultra numerum de mandato Pontificis lucretur distributiones quotidianas, donec obtineat præbendam? Affirmat glossa *in cap. pro illorum, in vers. ad Canonicatum, de præbendis*, & quamvis nihil alleget, potest suppleri ex *cap. dilectus el 1. de præbendis, in fine*, & *ex cap. dilectus el 2. eodem titulo, etiam in fine*, Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 11. q. 3. & q. 4.* dicens illum, qui est in Canonicum ultra numerum receptus, spe futuræ præbendæ beneficium Ecclesiasticum non habere, nec jus in præbenda, sed jus ad illam, sic etiam Rota *de præbendis dec. 25. in novis:* unde Joannes Andreas *in c. dilectus 1. de præbendis*, & *in c. cùm nostris, de concessione præbendæ*, & *in c. relatum, de præbendis*, tradit Canonicum sine præbenda, dici Canonicum in herba.
2 Nihilominus ex hoc sequeretur non teneri pro eo tempore, quo sine præbenda est solvere preces Canonicas ratione officii, quod nondum habet, quamvis deberet esse in choro. Sed verius est quod ait Ludov. Roman. *conf. 447.* hunc habere beneficium, quia jure percipit distributiones quotidianas, & habet alia jura beneficii, ferendi scilicet suffragium in Capitulo, si est in sacris Ordinibus, & in choro sedendi. Neque est dubium posse recipi in Canonicum ultra numerum dummodo non sit certus authoritate Papæ ille numerus confirmatus, ut per Panor. *in c. cùm M. n. 50. de constit. & in c. relatum, n. 2. & in c. dilectus 1. & 2. de præbend.* Barb. *in d. c. cum M. n. 16. & 17.* Moneta *2. p. de distrib. q. 1. n. 14.* dicentes hunc habere beneficium, quod etiam tradit Azor. *ubi supr. q. 4. & q. 6.* & ex consequenti lucrari distributiones.

3 Porrò Canonicus receptus ultra numerum de mandato Papæ in Ecclesia in qua est certus numerus, cui non derogat, nec mandat recipi cum plenitudine juris Canonicalis, non habet distributiones. Ratio, quia hic non habet plenum jus Canoniæ, seu titulum permansurum, & dicitur Canonicus in aëre, secundùm Innoc. *in c. dilectus, el 1. de præb.* secus si Papa derogat certo numero Canonicorum, vel mandat aliquem recipi cum plenitudine juris Canonicalis: tunc lucrabitur integrum jus Canoniæ, quod per assecutionem alicujus præbendæ postea non extinguitur, & obtinebit distributiones. Contrà verò quando non habet jus integrum Canoniæ, quia jus percipiendi distributiones quotidianas competit ratione canonicatus, vel dignitatis obtentæ, ut patet ex textu *in cap. dilectus, el 1. cap. pro illorum, & cap. dilectus, el 2. de præbendis*, Franc. Marq. *decis. 1045. n. 1.*

Dubitatur secundò, an Canonicus receptus ultra numerum non simpliciter, sed cum hoc addito, quòd sit supernumerarius, percipiat distributiones. Responsio est negativa, censetur enim Canonicos noluisse numerum Canonicorum extinguere, & jus integrum de novo efficere; sed solùm Canonico contulerunt jus extraordinarium, & præparatorium ad futurum jus in integrum consequendum, ita Abbas *in d. c. cùm M. n. 31. in fine*, & Felin. *n. 23. vers. hanc conclusionem.* Secus si simpliciter recipiatur; nam in hoc eventu extinguitur numerus, ut Abbas & Felin. *ubi suprà.* Posse autem Canonicos etiamsi in Ecclesia statutus sit certus numerus Canonicorum, & per Papam confirmatus recipere voluntariè ultra numerum constitutum aliquem tradit Benedictus Capra *tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 10. n. 30. pag. 184.* Modò in confirmatione non fuerit apposita clausula decreti irritantis, quia potest renunciari huic favori, Barbosa *in cap. dilecto, de præben. n. 10.* 4

Ex dictis planum est Canonicos supernumerarios, qui non habent omnia jura Canoniæ, non lucrari distributiones, sive ex consuetudine, sive ex aliquo alio capite, ut post Dominos de Rota tradit Felinus *in d. cap. cùm M. de constit. n. 23. in fine*, & Staphileus *de forma expectativarum forma 1. n. 11. & 12.* aut ubi est consuetudo, ut non illis gaudeant, nisi priùs fuerint installati in choro; tunc enim administrabunt jura Canoniæ, quæ sunt stallum in choro, & vocem habere in Capitulo, modò sint sacris initiati, & habent jus eligendi, & sedendi, glossa *in cap. dilectus, de præbendis*, sicut is qui in Monachorum Cœnobium recipitur, eo ipso habet jus eligendi, & sedendi: ergo inter cæteros Canonicos habet omnia præter præbendam; & ideo percipit distributiones quotidianas, si præsens est in choro, Azor. *2. p. instit. moral. lib. 3. cap. 11. quæst. 5.* Quare Canonici supernumerarii, & creati cum expectatione præbendæ, percipere possunt quotidianas distributiones, cùm habeant prædicta jura, Gomez *tract. de gratiis expectat. n. 28.* Hojeda *de benefic. incompatib. p. 1. cap. 12. n. 6. & sequent.* Bernard. Diaz *in tract. regul. & fallent. regul. 68.* 5 6

Atque ita fieri solet in aliquibus Ecclesiis Germaniæ, Italiæ, & Galliæ, in quibus adolescentes dum vacant literis, solent admitti in Collegium Canonicorum, quibus postea præbendæ, quæ vacant, servato ordine conferuntur, & interessentibus distributiones quotidianæ debentur. Panormitanus *in cap. dilectus 1. n. 3. de præbendis.* Azor. *suprà quæst. 3. & quæst. 6.* Hodie tamen cùm expectativæ sint omnino sublatæ per Concil. Trident. *sess. 24. cap. 19.* non possunt creari Canonici supernumerarii ad futuram præbendam, ut declaratum fuit per Illustrissimos Dominos Concilii interpretes Cardinales his verbis: *Ex hoc decreto expectativarum abrogatarum colligitur non posse erigi Canonicatum supernumerarium ad futuram præbendam.* quod habebit locum, ubi Concil. Trident. fuit receptum, Gonzalez *ad regul. 8. §. 1. proœmial. n. 64. & 65.* sequitur Garcia *de benefic. p. 6. cap. 1. n. 5.* ubi addit in Ecclesiis, ubi sunt Canonici titulares, hoc non esse sublatum per decretum Concilii, ex sequenti declaratione, quæ sic habet: *At in Ecclesia Salamantina, in qua extant vigintiquatuor canonici, quorum duo postremi præbendam expectant, consuetudo immemorialis hactenus observata, & à Pio IV. Motu proprio confirmata, & ex certa scientia, qua antea quàm vacet aliquis Canonicatus, cujus electio spectat ad Canonicos, eliguntur à Capitulo, præcedente licentia Episcopi, duo, vel tres expectantes locum ultimi Canonici, sive præbendæ vacaturum, ad quem juxta gradum expectantis denuo à Capitulo eligitur unus, & admittitur præcedente appro-*

approbatione, & confirmatione Ordinarii, censeatur sublata ex decreto Concilii cap.19. q.24. de reformat. Congregatio respondit hanc consuetudinem non comprehendi hoc decreto Concilii.

Apparet ergo hoc decretum non derogare consuetudini immemoriali, & confirmatæ à Papa ex certa scientia, nisi quando expressa sit mentio derogationis. Nunquam enim censetur sublata, nec comprehenditur in revocatione consuetudinis: etiam cum dictione universali, nisi quando tollitur consuetudo tanquam irrationabilis, & quando eadem ratio militat in immemoriali, ut notat Covarr. *lib. 3. variar. cap. 13. n.5.* Anton. Gabriel. *de præscriptione, conclus. 1. n. 27.* Gonzal. *gloss. 33. n. 2.* Garcia *p. 3. c. 2. n. 190.* post alios.

7 Dubitatur tertiò, utrum Canonicus, qui in loco, vel habitu non Canonicali interest divinis, percipiat distributiones quotidianas verbi gratia, Episcopus potest interesse choro, ut Episcopus, & ut Canonicus, & simul Capitulo, juxta *c. postulastis, de concessione prebendæ*, per textum ibi: *nisi forte Archiepiscopus.* Respondeo affirmativè, esto neque in proprio loco, neque in Canonicali habitu sedeat, vel incedat, ex *cap. licet, de præbendis*, ubi conferuntur fructus absentibus causa studiorum, non autem distributiones, quia non intersunt: igitur interessentibus, sive in habitu Canonicali, sive non, debentur, eo quòd sola interessentia cum effectu, psallendo scilicet, & propria munia exercendo, requiritur; tum quia distributiones conferuntur ratione ministerii, & operæ personalis, Stephanus Gratianus *discept. forens. c.166. n.22.* Moneta *de distribut. p.1. q 6. & 7.* Gonzal. *ad regul.8.§.6. proœmial. n.170.* Aloys. Ricc. *in collect. dec. coll.1451. vers. infertur sextò*, & alii apud Barbosam *allegat.61. n.30.* Igitur Canonicus sine habitu Canonicali, vel extra locum proprium sedens, si intersit choro & ibi satisfaciat cum cæteris, suo muneri lucratur distributiones quotidianas, quæ dantur propter operam personalem.

8 Dubitatur quartò, Utrùm Canonicus creatus post decimumquartum annum lucretur distributiones quotidianas? Pars negans ex eo potest probari, quia non habet vocem in Capitulo, seu ejus exercitum, nisi sit subdiaconus, etiamsi ab aliis id ibi concedatur, ut disponitur *in Clementina 2. in principio, de ætat. & qualit.* & in Concilio Trident. *sess. 22. c. 4. de reformat.* quod procedit etiamsi ad id dispensatio Episcopi accedat, quæ nulla erit, ut docet glossa *in d. Clementina 2. verb. concedatur, & verbo nullo modo.* ergo carebit distributionibus.

Dicendum tamen est gaudere distributionibus, etiam si non habeat vocem in Capitulo, nec sit subdiaconus, cùm distributiones debeantur Canonico, eo ipso quòd Canonicus est, ex *c. dilectus, el 1. de præb.* Moneta *de distributionib. p. 2. q. 19. n. 18.*

9 Dubitatur quintò, Utrùm Canonicus recipiens Canonicatum animo non suscipiendi Ordinem requisitum recipiat distributiones? Responsio est affirmativa, modò aliàs idoneus, sit, textus *in cap. commissa, §. cæterùm, de electione in 6.* ubi loquitur de eo cui confertur Parochialis Ecclesia, & interim fructus percipit: tum quia *in d. Clementina, 2 vers. illi verò, de ætate, & qualitate*, habetur, quòd si infra annum justo cessante impedimento, qui habent beneficia, quibus certi Ordines sint annexi, non promoveantur, ex tunc defraudentur dimidia parte distributionum, quæ conferuntur iis, qui certis horis præsentes sunt in choro: ergo in nostro casu Canonicus non recipiens Ordinem ante lapsum anni, potest obtinere, & retinere distributiones. Quin imò dato justo impedimento, ratione cujus non potuit promoveri, adhuc post annum lucrabitur integras distributiones. Sed meliùs cessante impedimento dices illum, qui obtinuit Canonicatum in Collegiata, & noluit promoveri ad Ordinem requisitum, lucrari dimidiam tantùm partem distributionum, per *dictam Clementinam secundam, §. illi verò*, quæ pœna renovatur per Trident. *sess. 22. c. 4. de reformat.* Quod procedit, quamvis non promotus intersit officiis divinis, & pensum horarum solvat, *p. 2. q. 19 n. 30.* post Navarrum, quem referens sequitur *cons. 8. n. 3. & 5. tit de præbendis*, addens *n. 32.* obtinentem beneficium in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, requirens Ordinem sacrum, debere esse in ætate, ut intra annum promoveatur ad illum Ordinem, alias non esse admittendum ad distributiones quotidianas, eo quia collatio illi facta sit irrita.

10 Dubitatur sextò, An Canonicus, qui propter impedimentum legitimum non canit in choro, debeat assistere, ut lucretur distributiones? Respondeo, si non canat propter causam ordinatam ad recitandum, seu cantum chori, nimirum quærendi Psalmos, Antiphonas, prævidendi lectionem à se cantandam, vel quia defert thus, vel thurificatorium, vel similia, quamvis teneatur postea supplere, quod reliquit, lucrari tamen distributiones quotidianas, Navarrus *de horis canonicis c. 10. n. 69. in fine, & 70. cap. 11. n. 36. & cap. 16. n. 66.* subdens dummodo commodè id ante, vel post tempus horarum fieri non potuerit, Navarrum sequitur Azor. *1. p. lib. 10. cap. 15. q. 20.*

Similiter, qui propter defectum vocis nequit canere, excusatur à cantu, & percipit distributiones, Navarrus *d. cap. 11. n. 41.* modo aliàs soleret canere, & nunc per ipsum non stat, sufficitque, ut singuli singulariter, & conventualiter suppleant illum defectum, Navarrus *d. cap. 10. n. 58.* Monet. *p. 2. q. 2. n. 48.* Nec obest canonicos ex sua institutione, & jure communi teneri cantare in choro sub peccato, adeò, ut si in hoc fuerint notabiliter negligentes, incidant in M. prout volunt Sotus *de justitia, lib.10. q.5. art.4. ad medium.* Navarrus *de oratione, cap. 10. n. 47. & 11. ad finem, & cap. 13. n. 17. & miscell. 79. & cons. 13. de celebrat.* Ludovic Beja *in responsis casuum conscientiæ, casu 55.* Azor. *p. 1. lib. 10. cap.11. q.5. & 7.* ex Concilio Trident. *sess. 24. cap. 12.* ibi, *Atque in choro ad psallendum instituto hymnis, & canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotéque laudare*; & ex Concilio Bononiensi *tit. 6. de residentia, §. de his, qui ad residentiam tenentur, vers. itaque hi*, ibi, *Singulis horis divinis Officiis attentè, religiosèque psallendo sic interesse debebunt.*

Quia hoc concludere, respondetur de jure: sed de consuetudine sufficere ad lucrandos fructus, & distributiones solam assistentiam in choro, quamvis non cantent, nec sint attenti, sed cum aliis colloquantur, quòd si excessus fuerit magnus, non excusantur à mortali, *cap. licet, de præbendis*, ibi, *his qui intersunt horis canonicis, exhibentur*, textus *in cap. 11. de cleric. non resid. in 6.* ibi: *Qui eisdem officiis in ipsis Ecclesiis adfuerint*; quare non præcisè ratione cantus, vel alterius obsequii dantur distributiones, sed propter interessentiam, & assistentiam in choro, ut expressè ait Abbas *in cap. cùm olim, n.6. de re judicata*, & Barthol. Medina *in summa, lib. 1. cap. 14. §.11.* quibus accedit Zechus *de Repub. Eccles. cap.24. de Canonicis, n. 6.* & Garcia cum aliis *de benefic. p. 3. cap. 2. n. 514.* ubi testatur de consuetudine, & praxi Ecclesiarum, quæ consuetudo ubi fuerit recepta, valebit saltem quoad hoc de cantu, & post Concilium durat, quia Episcopi non curarunt illud exequi facere, & ita non obligat; sicut lex canonica non recepta, *l. de quibus, ff. de legibus, cap. in istis, §. leges 4. dist.* Rolandus *de lucro dotis, q 99.* Navarr. *cons. 1. de constit. q.5. & 6. à n.23. & cons.18. de statu Monachorum*, Covarr. *lib.2. variar. cap.16. n.6.* Sanchez de ma-

matrimonio, *lib.3.disp.18.n.1.* Flamin. Paris. *de resignat.lib.11.q.9.n.26.& de confiden.q.11.n.21.* ratio: quia lex censetur lata sub conditione, si recipiatur, quod procedit, etiam si lex habeat decretum irritans, Puteus *decis.1.lib.1.* & etiam si deroget consuetudini, Duennas *regula 144.limitat.2.* Rocch. de Curt. *cap.final. de consuetudine*, *sect.7.n.15.* Manuel Rodriguez *de regularib.tom.1.q. 6. art. 11.* & Garcia *d. cap.2.n.521.*

11 Dubitatur septimò de clericis inservientibus Ecclesiis collegiatis, quomodo debeant percipere distributiones? Planum est teneri Ecclesiis inservire, & psallere. Covarr. *variar.lib.3.cap.13.in principio*, *& n.3.* Moneta *1.p.q.4.n.21.* ubi ait in specie Canonicos, seu clericos Collegiatarum Ecclesiarum, ut lucrentur distributiones teneri non solùm interesse divinis Officiis, aut choro personalem corporis præsentiam exhibere, sed etiam in celebrandis officiis servire: juvat Soarez *lib.4.de horis*, *cap.12.n. 9. & sequent.* Ubi loquendo de habentibus in Ecclesiis cathedralibus, aut collegiatis dignitatem, Canonicatus, præbendas, aut portiones, refert ex Concilio Trident: *sess.24.cap. 12.* verba, quæ sequuntur in hunc modum: *Omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia.* Quod etiam probatur ex *cap. ultimo*, *dist.92.* ubi dicitur sic, *ad quotidianum psallendi officium in Ecclesiam conveniant clerici, qui tali Ecclesiæ deputati sunt.* quæ verba in formali sensu dicunt, convenire ad officium psallendi, non est ire ad locum, in quo canitur, sed ad psallendum cum psallentibus, & ut ministrent, & inserviant, Azor *1.p.lib.10.cap.11.quæs.5.* Barbos. *allegat.53.n.131.*

12 Dubitatur octavò, An habens Canonicatum, & Parochialem, lucretur quotidianas distributiones dum residet in Parochiali? Responsio ex Bulla Pii Quinti posse distributiones quotidianas acquirere, si Canonicatus consistit solùm in distributionibus, nec habeat præbendam, quando scilicet utrique servire non potest: nam si ambobus commodè servire non posset, lucraretur tantùm secundùm mensuram servitii præstiti, ita declaratum est à sacra Congregatione, teste Garcia *3.p. cap. 2. n. 114.* ubi refert aliam declarationem, quæ sic habet: *Inservientes Ecclesiis parochialibus, & habentes legitimè beneficia in Ecclesiis Cathedralibus, vel aliis, servitoria, quæ residentiam requirant, quorum omnes fructus consistunt in distributionibus quotidianis, possunt omnes percipere, si modò nullæ præbendæ distinctæ fuerint, & omnes de communi percipiantur, nec detur aliquid eis, qui divinis horis non intersunt, at quando salvo debito servitio parochialium potuerint etiam inservire Cathedrali, tunc non possunt percipere, nisi quatenus inserviant.*

Nec est dubium censeri præsentes in choro, qui curam animarum exercent, quæ illi Ecclesiæ imminet, dum actualiter Sacramenta administrant, vel alia operantur, quæ pertinent ad ipsam Curam, & ita censuit Congregatio, teste Garcia *dict. nu. 335. vers. respondetur tamen*, & Armendar. *in additionibus ad recopil. leg. Navarræ*, *lib.2. tit.23. de residentia*, *rubr. an Canonici, vel alii habentes dignitatem, teneantur residere in suis Ecclesiis*, *nu. 57.* & resolvit Theodos. Rube. *inter discept. forens. Stephani Gratian. cap. 297. n. 22.*

13 Dubitatur nonò, cujus dicatur Ecclesiæ esse Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ veniens servire Cathedrali, & recipere in illa distributiones? Gonzalez *regul.8.gloss.10.n.16.* refert decisum esse Canonicum in collegiata, & non in Cathedrali, quamvis in illa recipiat distributiones, cùm in collegiata habeat focum, larem, & stallum, non obstante, quòd in Cathedralis choro installetur, dum ad serviendum vadit; debet enim principaliter attendi locus in quo originaliter est Canonicus, & ubi habitat, argumento illius, qui servit in duobus locis, qui assumit nomen ex loco in quo magis assiduè commoratur; textus *in l. servos*, *§. final. ff. de legatis 3.* Gomez *in regula de annali*, *q.11.n.2.& in regula de triennali*. *q.47.& q.60.ante finem*, & ideo quamvis ministret, & serviat in Ecclesia Cathedrali, quia in Collegiata similiter servit, & ultra hoc similiter aliud officium exercet, quod à se trahit, ministerium Ecclesiæ Cathedralis, sequitur, quod dicatur esse Canonicus collegiatæ.

Dubitatur decimò, An distributiones duplicatæ 14
debeantur illi, qui duas præbendas, seu dignitatem, & Canonicatum habet in eadem Ecclesia? Responsio est negativa, seclusa consuetudine, ita Roch. de Curt. *c.final.de consuetudine*, *sect.1.n. 43.* Azor *instit. moral.p.2.cap.7.q. 13. propè finem*, quia distributiones non debentur ratione beneficii, sed præsentiæ, muneris, & officii, quod quis in Ecclesia exercet: atqui unus, & idem, quamvis duo beneficia in eadem Ecclesia simul licitè possideat, duo tamen officia, & munera simul non peragit. Contraria tamen sententia placeat Joanni Andreæ dicenti duplicatas distributiones deberi haberi in eadem Ecclesia Canonicatum, & dignitatem, *in c.1.de clericis non residentibus in 6.* nisi obstet consuetudo, sequitur Bart. *in l. si consul.ff. de adoptionib.* his verbis: *Quando munera, & officia non sunt contraria, ea simul habere quis potest, ita, ut unus, & idem duorum vice, & munere fungatur.* Quare, inquit, si testator instituerit, ut centum dentur Senatoribus alicujus oppidi, & deinde relinquat quinquaginta donanda Titio uni ex illis Senatoribus: ipse Titius præter portionem sibi tanquam Senatori debitam, quinquaginta simul obtinebit. Quæ sententia arridet Abbati, & Felino *in cap. cùm olim, de sententia, & re judicata*, quam dicit veriorem Covarr. *lib.3.variarum*, *cap.13.n.6.* Barbos. *in d. c. cùm olim*, *n.2.vers.nisi prius*.

Negativa tamen est amplectenda cum Anton. Butr. *in d. c. cùm*, & cum Aret. *in c.3. de probationibus*, Duennas *reg.206.limit.4.* & cum aliis, qui volunt posse consuetudine induci, ut habens duos Canonicatus, habeat duplices distributiones, quasi dicendo, contrarium esse de jure scripto, sicut etiam habet Lælius Zech. *de Republica Ecclesiastica*, *c. 24. vers.6.* qui habent dignitatem, post Rebuff. *in praxi benefic.tit.de dispensat.vers.in Cathedrali*, & diximus *1.p.lib.4.disp.9.§.4.n.57.* de officialibus exercentibus duplex officium, posse recipere duplex stipendium; sed in nostro casu contrarium est dicendum ex declarationibus sacræ Congregationis, quarum prima, de qua Garcia *d. c. 2. num. 185.* sic habet: *Absens duos Archidiaconatus dignitate pares, residere poterit, in quo sibi placuerit, si alter est dignior, tenetur in eo residere.* Secunda. *Obtinens legitimè duas dignitates, in digniori residere tenetur, & fructus alterius lucratur, non tamen distributiones, & eam tertiam partem præbendæ, quæ authoritate decreti, sess. 22. de reformatione, in quotidianas distributiones est conversa.* Tertia. *Obtinens duos Canonicatus tenetur in digniori residere, ejus verò in quo non residet, quotidianas distributiones perdit.* in quibus distributionibus intelligitur etiam comprehensa tertia pars præbendæ, quæ ex decreto Concilii Tridentin. conversa fuit in distributiones quotidianas.

Idem Garcia *ibidem n. 186.* refert alias declarationes. Prima, Archiepiscopo Janven. his verbis: Parochiales Ecclesiæ sunt incompatibiles cum beneficiis, in quibus assignatæ sunt distributiones quotidianæ, quas à divinis absentes amittunt, & illi qui obtinent duo beneficia, vel plura, cùm legitima dispensatione ante Concilium Tridentinum obtenta requiren-

tia personalem residentiam, tenentur residere, in quo est major necessitas, nec propterea possunt alterutro privari, amittunt quidem distributiones quotidianas ejus beneficii, cujus ministerio non inserviunt. Secunda Cardinali Farnesio, ubi idem ostendit in habentibus ex legitima dispensatione Canonicatum simul, & aliud beneficium, majorem, vel æqualem residendi causam exigens, licet non intersit muneri, quod exigit Canonicatus, non potest eo privari, nec alia pœna affici, nisi privationum distributionum quotidianarum. Ex quibus declarationibus convincitur contraria opinio, quia cùm distributiones conferantur propter interessentiam in choro divinis Officiis, & ut Clerici servitio Ecclesiæ incumbant, clarum est duos canonicatus habentem non magis posse divinis interesse, & Ecclesiæ servire, quàm illum, qui Canonicatum unum tantùm haberet.

15 Dubitatur undecimò, utrum, qui per tres menses singulo quoque anno licitè absunt à Choro, possint ex consuetudine lucrari distributiones. Affirmat Cened. *collectan.16.ad sextum*, Covar.*variar.lib.3.c.13.n.3. vers.prima sane*, & videatur sentire Navarr. *de oratione. c.5.n.* 20. Contraria tamen placet Probo *in c. unico, de clericis non residentibus in 6.n.34. vers. per quæ*, & ita censuit Congregatio in declarationibus sequentibus, in hunc modum. Qui absentes sunt recreationis causa, non lucrantur, nisi fructus præbendarum, non autem distributiones quotidianas, sive sint antiquæ, sive novæ, ex *c.3.sess.21.& 22. Concil.* quæ sunt distinctæ à Præbendis: nec obstat immemorialis. Secunda. Vacantiæ omnes unius, aut plurium mensium, quibus absentes distributiones percipere solebant, sublatæ sunt, nisi absint ex causis à jure permissis, prœterquam si dictæ vacationes concessæ essent fundatione, quæ non est sublata, quæ etiam intelliguntur sublatæ, si Canonicatuum fructus omnes sint distributiones quotidianæ. Concordant Flaminus *de resignat.lib.1.q.10.n.64.& 65.* Lælius Zechius *de Republica Ecclesiastica tit.de beneficiatis, n.6. vers. quod si beneficia*, & Gonzales *ad regul.8.§.7. proœmial.n.182.* unaminiter asserentes ex sacra Congregatione 3. Augusti 1586. non posse dicto tempore trium mensium percipere distributiones, etiam si consuetudo esset in contrarium.

16 Dubitatur duodecimò, An Canonico absenti debeantur distributiones, dum servit ex dispensatione per Vicarium, an verò ipsi vicario? Respondeo neutri deberi, quia conferuntur propter ministerium personale, quod non impendit Canonicus absens Ecclesiæ, neque debentur Vicario, quia non est Canonicus, ita Calderin.*cons.1.de clerico non residente*, quem referens sequitur Covarr. *variar.3.cap.13.n.* 2. Moneta *de distribut.p.2.q.5.n.20.* quod intelligitur, licet Canonicus ex privilegio speciali serviat Ecclesiæ per Vicarium, idem Moneta *p.2.q.1.n.37.*

Sed quid de Coadjutore dato obtinenti dignitatem, seu Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata. Dicendum est coadjutum capacem esse quotidianarum distributionū, perinde ac si non haberet coadjutorem, sive coadjutor sit simplex, seu ad tempus, aut cum futura successione, seu perpetuus. Id tamen est intelligendum detracta ea parte, quæ fortasse in distributionibus assignabitur coadjutori: sunt enim Codjutori temporali ministranda ea, quæ sunt necessaria pro sufficienti victu ex fructibus beneficii sui coadjuti, *c.de Rectoribus, in fine, c.tua nos, de clerico ægrotante, c. unico, ante finem*, ibi, *de proventibus Prælatorum, eodem tit.in 6.* Quinimò quando datur Coadjutor cum futura successione, coadjutus est capax quotidianarum distributionum etiam, ut in specie tradit Navarrus *cons.1.n.2. 3. & 6.de clerico ægrotante*, proinde absens coadjutor à choro ob aliquam ex causis, propter quas proprietarius absens à choro, nihilominus tamen percipere distributiones, nimirum ob infirmitatem, seu aliud justum impedimentum, coadjutus recipiet suas distributiones ratione suæ infirmitatis, vel alterius legitimi impedimenti, sicut si coadjutorem non haberet, quamvis non intersit divinis, Gonzalez *glossa 5.§.9.n.15.& n.119.& seq.* nec debet coadjutus esse deterioris conditionis, quòd habeat coadjutorem.

Item coadjutor absens lucratur fructus in tribus mensibus absentiæ concessis à Concil. Trid. *sess.24. c. 12.§.præterea*, Navarr. *cons.2.de clerico ægrotante n. 6.vers.octavò ex his*, modò sit coadjutor cum futura successione, dummodo proprietarius, & coadjutor habeant nisi tres menses, non tamen proprietarius debet habere tres menses, & coadjutor alios tres diversos: quòd si coadjutus est excommunicatus, coadjutor inserviens durante excommunicatione nihil lucratur tam de fructibus, quàm de distributionibus, textus *in c.pastoralis 53.§.verùm, de sentent. excommunic.* Puteus *decis.* 280. *lib.1.* neque ejus coadjutor quidquam in serviendo lucrabitur suo coadjuto; sicut coadjutus per se ipsum nihil lucrari potest: ergo nec per suum coadjutorem, gloss.*verb. ipsius, ad finem. in c. 1. de officio Vicarii, lib. 6.* argumento Episcopi excommunicati, qui nequit procedere, neque ejus Vicarius, Gutierr. *Canon.lib.1.c.1. n. 83. & sequent.* Marant *in praxi 4.p. principal. dist. 5. n. 70.* Cessante autem impedimento coadjutor cum futura successione non pro se. sed pro coadjuto lucratur distributiones, Navar. *d. cons. 1. n. 5. de clerico ægrotante*, Gonzales *d.gloss.5.§.9.n.122.*

Dubitatur decimotertiò, An Canonici occupati ab Episcopo pro publicandis indulgentiis censeantur præsentes ad distributiones lucrandas? Respondeo affirmativè ex decreto Concil. Trident. *sess.21.cap.9. de reformat.* si ea de causa sine fraude tempore divinorum Officiorum eos abesse simul cum Episcopo contigerit, ne hoc officium Canonicis sit nocivum, *l.cum quidam C.de administr.tut.* Idem dicendum de canonicis à Capitulo deputatis in casibus quibus Episcopus tenetur Capituli consilium adhibere, vel de jure communi antiquo, vel novo Concil. aut de consuetudine, si absque fraude absint à choro, percipient quotidianas distributiones, quia cùm absint, ut Capituli sui jus tueantur, sufficit, ut dicatur abesse propter Ecclesiæ suæ utilitatem; nam inter jura Capituli, & Ecclesiæ est, ut illis in casibus Capituli consilium, & consensus haberi debeat, Moneta *de distributionibus, p.2.q.11.n.42.* Idem dicendum est de duobus Canonicis gravioribus, qui ab Episcopo eliguntur ad conficiendas regulas, seu statuta Seminarii clericorum, quæ ad eos rectè instituendos spectent. Moneta *suprà q.8.n.* 17. ubi de his, & similibus casibus latè agit. 17 18 19

EPITOME.

20 *Resignans canonicatum, an lucretur distributiones quando ex consuetudine non assistit choro per se ipsum, sed per capellanos in Ecclesia existentes?*

21 *Consuetudo quanta debeat esse, ut Canonici in choro per se ipsos non recitent, sed per Capellanos satisfaciant officio suo.*

22 *Resignans beneficio, quando distributiones amittere debeat?*

23 *Absens ut tueatur jus suum contra aliquem idem jus prætendentem, non lucratur distributiones: secus, si tueatur jura beneficii?*

Dubitatur decimoquartò, An consuetudine induci possit, ut assistentes choro per se ipsos non recitando, sed per Capellanos distributiones acquirant? Pars negans probari potest, ex Concil. Tridentino *sess.24.c.12.* ubi loquitur de officio Canonicorum, 20

rum, seu beneficiariorum Ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, his verbis: *Distributiones qui statis horis interfuerint recipiant, reliqui quavis collusione, vel remissione exclusa his careant*: item, quia distributiones dantur canonicis, ut choro inserviant: ergo, qui non canunt, non inserviunt; & beneficium datur propter officium *c. final. de rescriptis, in 6.* ergo per se, & non per Capellanos debent inservire, & consuetudo per alios esset irrationabilis, Beja *1. part. casu 55.* Graffis *lib. 2. dec. cap. 52. n. 22.* Moneta *de distributionibus 2. p. q. 2. n. 31.*

Pars tamen affirmans est Suarii *lib. 4. cap. 12. de horis Canonicis, n. 13. & 20.* asserentis consuetudine induci posse, ut Canonici lucrentur distributiones assistentes choro, per alios tamen canentes, sequitur Lessius *lib. 2. c. 34. dub. 33.* Azor. *1. p. lib. 10. c. 11. quæst. 6.* Garcia *3. p. c. 2. n. 517.* post alios quibus novissimè accedit Paulus Layman. *lib. 4. tract. 2. cap. 7. q. 6. n. 6.* atque ita non est damnanda consuetudo multarum Ecclesiarum, in quibus receptum est, ut Canonici non canant in choro, sed id suppleant per capellanos ad id deputatos: modò consuetudo sit legitimè præscripta, saltem post Tridentinum, cùm jus positivum hujusmodi præscriptionem non reprobet, tum vel maximè, quia potest hoc fieri per dispensationem: igitur per consuetudinem justa de causa introductam: tum denique, quia non minuitur cultus divinus notabiliter, si per alios loco Canonicorum officium divinum cantetur, valere autem consuetudinem per quam leve præjudicium affertur Ecclesiæ, docet Moneta *2. p. q. 3. n. 44. ex cap. cùm omnes. de constitutionibus*, & Roch. de Curt. *in cap. final. de consuetudine, sect. 5. n. 48.*

21 Dubitatur decimoquintò, Quanta debeat esse consuetudo in hoc casu, ut legitimè censeatur inducta? Respondeo sufficere illam, quæ sufficit ad præscriptionem Ecclesiasticam, hoc est, spatium quadraginta annorum satis esse ad præscribendam consuetudinem contra legem Ecclesiasticam, juxta textum, juncta glossa, & ibi traditis per Abbatem *in cap. cum tanto, de consuetudine, & ibi* Barbosa *n. 13.* Moneta *p. 2. q. 2. n. 43. & 44.* ubi de nostro casu docet, si adsunt mansionarii, induci posse consuetudinem, ut non teneantur Canonici psallere, modò id à piis viris fiat, Bonacina *de horis in choro recitandis, disp. 2. q. 4. punct. 5. n. 5. vers. ego igitur*, subdens ad præscribendam consuetudinem contra legem Ecclesiæ sufficere spatium quadraginta annorum, dummodo non præscribatur aliquod jus Ecclesiæ, cujus præscriptioni resistat Ecclesia; nam tunc requiritur tempus immemoriale, aut tempus quadraginta annorum cum titulo.

22 Dubitatur decimosextò, utrùm resignans possit lucrari distributiones post resignationem? Respondeo primò facta beneficii resignatione purè, & absolutè, & à Summo Pontifice acceptata, non posse deinceps distributiones lucrari, quæ titulo beneficii conferuntur, Flamin. Paris. *de resignat. lib. 1. q. 3. num. 5.* ubi resignans simpliciter remanet sine titulo etiam colorato, & amittitur possessio civilis, & naturalis. Puteus *decis. 158. in fine, n. 3. & 4. lib. 3.* Hieronymus Gabriel. *cons. 192. n. 3. & sequens.* Gonzales *regul. 8. gloss. 15. §. 2.* ubi id extendit ad resignantem, *num. 40.* in manibus Sanctissimi, ex causa permutationis, & consensus fuit præstitus, & permutatio eo ipso remansit perfecta, ac deinceps abdicatum totum jus: propterea, cùm careat fructibus beneficii, debet carere distributionibus, Gonzal. *num. 42.* Moneta *p. 3. q. 6. n. 54.*

Respondeo secundò, Resignantem sub conditione in favorem tertii posse percipere distributiones interessendo, donec resignatarius capiat plenè possessionem. Nam ea capta per resignatarium jus illi plenè acquiritur: ergo usque ad illud tempus potest resignans incumbere possessioni, & omnia ratione illius beneficii resignati exercere, & lucrari distributiones, Christophorus Roffiniac. *de benefic. cap. 14. n. 26. & cap. 23. n. 10.* Non enim per resignationem in favorem abdicatur jus à resignante nisi postquam acquisitum est resignatario per possessionem perfectam: ergo ante captam possessionem non potest resignatarius se ingerere beneficio sibi resignato, & ex consequenti distributiones debentur resignanti, si intersit, cùm censeatur titulum, & dominium non amisisse, donec resignatarius plenè acquirat beneficii possessionem, Moneta *suprà n. 55.* Bonacina *disp. 2. q. 4. punct. 2. num. 4.*

Dubitatur decimoseptimo, Utrùm absens ut tueatur jus suum contra aliquem idem jus prætendentem, lucretur distributiones? Respondeo negativè: secus si absit, ut tueatur jura Ecclesiæ suæ, cui adscriptus est: tunc lucratur distributiones, quia dicitur prosequi utilitatem Ecclesiæ, & propter eam abesse, *cap. ex parte el 2. de clericis non residentibus*, juncta glossa, & quod *ibi* tradunt Doctores, ubi volunt absentem propter evidentem Ecclesiæ utilitatem tanquam residentem, & interessentem divinis Officiis haberi ad lucrandas quotidianas distributiones, Garcia *de benefic. part. 3. cap. 2. n. 362.* & bis fuisse in Rota resolutum, testatur Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis. 498. in 1. edit. & resol. 389. n. 2. in 2. edit.* & absolutè loquendo hoc esse verum, tradit Moneta *part. 2. quæst. 11. n. 3.* ubi *n. 32.* declarat hoc habere locum, quando quis abest propter jura Ecclesiæ suæ, non autem alterius, Bonacina *disp. 2. quæst. 5. punct. 3. §. 3. n. 2. & 3.* ubi concludit illum, qui abest, ut jus suum contra alterum prosequatur, non posse distributiones lucrari; si vero abest, ut tueatur jura ipsius beneficii, censeri jus habere ad distributiones, quia abest in utilitatem propriæ Ecclesiæ: cum quia beneficium in jure appellatur Ecclesia, ex Panormi. & aliis, & ex Navarro *consi. 14. de cler. non resid.* Ergo qui abest, ut tueatur jura proprii beneficii censetur abesse in utilitatem propriæ Ecclesiæ: secus qui abest pro defensione sui juris contra alterum: is non potest gaudere distributionibus, quoniam parum refert Ecclesiæ, ut hic potius, quàm ille beneficium consequatur. 23

§. IV.

Distributiones, quæ supersunt propter absentiam, quibus acquirantur, & an remitti possint validè, vel donari?

EPITOME.

1 *Utrùm absens, & ob id distributiones amittens possit eas percipere, si interessentes eas remittant?*
2 *Utrùm remissio distributionum sit licita & valida?*
3 *Utrùm valida sit collusio, vel transactio circa distributiones?*
4 *Utrùm transigi possit sine superioris authoritate super jure percipiendi distributiones in futurum?*
5 *Utrùm transigi possit super jure percipiendi distributiones dato aliquo spirituali?*
6 *Utrùm licita, aut valida sit distributionum donatio?*
7 *Utrùm pensio imposita super distributionibus sit solvenda à Capitulo, cui accreverunt quando Canonicus abfuit?*
8 *Distributiones quibus privantur Canonici propter delictum, quibus accrescant?*
9 *Utrùm non inserviens divinis Officiis ante sententiam judicis amittat distributiones?*
10 *Utrùm pœna privationis distributionum imposita contra utentes in choro galero, vel habitu laicali,*

laicali, sit exequenda ante judicis sententiam?

11 *Utrùm privatus beneficio habeat jus ad distributiones?*

22 *Utrùm Canonicus, qui distributiones amissas tradit interessentibus, ea lege, ut sibi restituantur, sit tutus in conscientia, si eas recipiat?*

1 PRima ergo resolutio, priori dubio respondens, negat posse absentem recipere ab aliis Canonicis distributiones amissas propter non interessentiam, ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 12. *vers. distributiones*, ibi: *distributiones verò qui statis horis interfuerint, recipiant*: reliqui, quavis collusione, aut remissione exclusa, his careant, juxta Bonifacii VIII. decretum, quod incipit: *Consuetudinem*, quod sancta Synodus in usum revocat, non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus, Garcia *part.* 3. *cap.* 2. *n.* 432. ubi refert sic censuisse sacram Congregationem, consonat Riccius *verb. praxis distributionum*, *decis.* 494. *n.* 4.

2 Secundi dubii resolutio est: Non est licita distributionum remissio, nec valida facta absenti ab aliis Canonicis, neque hoc licet Capitulo remittere, ut etiam censuit Congregatio, per hæc verba: *Non licet Capitulo aliquo prætextu distributiones donare, relinquere, aut quavis collusione remittere alicui, qui vel à servitio Ecclesiæ absuerit, vel alio quovis modo distributiones legitimè debeat amittere, nec fas sit cuiquam eas accipere; si acceperit suas non faciat, sed restituere cogatur illico restituendas fabricæ Ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri pio loco Episcopi arbitrio.* Rursus Congregatio Concilii censuit quamcunque collusionem ex hoc decreto prohibitam esse, respectu scilicet distributionum; & ideo si de ea legitimè constiterit, debere Episcopum jure agere in reos, respectu fructuum præbendæ, non in facultate Canonicorum illos remittere, cùm illi applicandi sint Ecclesiæ. Consentiunt Durandus *de ritibus Ecclesiæ*, *lib.* 13. *cap.* 25. Navarr. *de Orat. Miscel.* 59. *aliàs* 14. *& conf.* 7. *de cleric. non resid.* & Henriq. *in summa*, *lib.* 7. *cap.* 36. §. 3.

3 Tertii dubii solutio, ex dictis ostenditur, non licitam scilicet collusionem esse circa distributiones, quia expressè prohibetur in Concilio Tridentino, ubi generaliter excluditur quælibet remissio, vel collusio, & propositio generalis generaliter est accipienda: tum denique ex collusione magna sequeretur divinorum Officiorum læsio, si absentes conciperent se non esse privandos distributionibus pro tempore absentiæ, Moneta *p.* 3. *q.* 10. *n.* 38. Bonac. *disp.* 2. *q.* 5. *punct.* 7. §. 3. *n.* 1.

4 Quoad transactionem, an fieri possit circa distributiones, distinctione utendum est. Nam quando quæstio est circa distributiones præteritas inter Canonicos, an aliquis licitè amisisset distributiones, vel an illas malè percepisset, tunc licita videtur transactio, quia nullo jure cavetur transigere circa distributiones, quæ respondent tempori præterito: secus si transactio fiat super distributionibus futuris, Moneta, 3. *p. q.* 5. *n.* 14. quia putat transactionem super futuris sapere simoniam. Nec est dubium esse si fiat transactio super jure percipiendi distributiones in futurum sine superioris authoritate, cùm jus sit saltem quid spirituali annexum: ideo certum est inconsulto superiore non posse super eo jure fieri, Ugolinus *tract. de simonia tabula* 1. *cap.* 29. §. 1. & 2. Caccialup. *in tract. de transact. q.* 9. *n.* 11. Soarez *de Relig. tract.* 3. *lib.* 4. *cap.* 51. *n.* 6. & probatur *ex cap. præterea el* 1. *de transact. & ex cap. super eo, eodem titulo.*

5 Non erit tamen simonia, si fiat transactio circa distributiones, ut sunt quid temporale; sicut sunt beneficii fructus, qui vendi possunt, ita distributiones futuræ possunt subjici transactioni, cùm jus in distributiones habeant beneficiarii. Quare absque nota simoniæ transigi potest super distributionibus futuris; non autem super jure circa illas, dummodo transactio celebretur sine præjudicio aliorum Canonicorum, quibus accrescunt distributiones absentis: nemo enim potest cedere juri alterius sine injustitia. Similiter non erit licita transactio facta ab uno Canonico cum aliis Canonicis de distributionibus, quæ sibi accrescunt propter absentiam ipsorum, cùm videatur continere remissionem quandam, & collusionem jure prohibitam, & irritam; & multo fortiùs erit illicita, si fiat de ipso distributionum jure formaliter; secus si fiat de ipsis distributionibus, ut præcisè sunt aliquid temporale, salvo cujusque jure, quod est aliquid spirituale, quod competit beneficiario ad distributiones propter divinum Officium; & ideo de hoc jure nequit fieri transactio pecunia, aut alia re pretio æstimabili, Reginaldus *in praxi fori, de pœnit. lib.* 23. *n.* 148. Denique licita erit transactio inter Canonicos, modò non attingat successores, nisi fiat authoritate superioris; sicut compositio facta super futuris decimis sine superioris consensu, mortuo eo, qui eam fecit, successori non præjudicat, ut per Abbat. *in cap. multiplici, n.* 2. ubi Butrius *in fine, & in cap. cùm homines, n.* 4. *in fine, de decimis.* Duennas *regul.* 127. *in fine*, Rebuff. *de decimis*, *q.* 13. *n.* 25. & D. Barbosa *in l. si filiofam.* §. *final. n.* 20. *ff. solut. matrim.*

Sed quid dicendum de donatione distributionum facta sponte à Canonicis quibus accreverunt, illis qui eas amiserunt? Respondet Azor. 2. *p. lib.* 7. *c.* 7. *q.* 9. ex glossa *in c.* 1. *de verbor. signific. & cap.* 1. *de cleric. non resid. in* 6. posse quemcumque liberaliter donare partem distributionum sibi accrescentem. Sed huic resolutioni obstat Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* ubi hujusmodi donatio nullius est momenti. Navarrus tamen *de oratione, Miscell.* 50. *n.* 4. *& conf.* 7. distinguit, si hoc fiat inter canonicos sine ullo pacto, vi, vel metu, ut præsentes Canonici distributiones sibi restitutas, & jam acquisitas liberaliter absentibus donent: tunc ait posse absentes eas tuta conscientia recipere, & retinere; quia Concil. Trident. non dixit simpliciter, *quavis donatione exclusa*, sed *quavis collusione, & remissione.* Contrà verò negat, si intercedat pactio inter Canonicos, ut absentes restituant præsentibus, & postea præsentes eas sibi restitutas, iterum donent absentibus, quia id damnat Concilium, Navarro adhærent Soar. *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 30. *n.* 17. Azor. 2. *p. lib.* 7. *q.* 9. *vers. quares*, Moneta *de distribut.* 3. *p. q.* 5. *n.* 6. & Macign. *de horis Canonicis*, *c.* 81. *n.* 152. Quod puto verum modò distributiones sint jam traditæ donanti, & illas accepit realiter per se, vel per procuratorem à se electum; tunc enim dicetur donatio, cùm earum jam habeatur dominium, & ante hoc dominium, si remittantur, non censebitur donatio, sed potiùs remissio distributionum: quæ sibi debentur. 6

Quare non est audiendus Garcia *de benefic.* 3. *p. c.* 2. *n.* 431. dicens prohibitam esse non solùm remissionem distributionum, sed etiam donationem; quod potest admitti, si intelligatur de donatione facta antequam distributiones traditæ sint donanti, quia tunc non est vera donatio, sed idem est atque remissio, cùm nondum habeat in distributionibus verum dominium, quod acquiritur per traditionem rei, & ideo ante traditionem coincidit donatio cum remissione; & sicut remissio est vetita; sic etiam donatio ante traditionem, cùm nondum distributiones applicatæ sint donantibus, neque ad ipsorum manus pervenerint, Bonacin. *ubi suprà* §. 2. *n.* 2.

Huc occurrit quæstio, Utrùm pensio imposita super distributionibus, sit solvenda à Capitulo, cui accreverunt propter absentiam Canonici? Pro resolutione juris certi est distributiones quotidianas propriè sumptas, quæ conferuntur interessentibus divinis Officiis, seclusa contraria consuetudine, deberi Canonicis, qui intersunt, & negari absentibus, nec posse aliis applicari, 7

plicari, quàm interessentibus, ex Concil. Trid. *sess.* 21.c.3.*circa medium*, & ex sacræ Congregationis declaratione, teste Garcia 3.*part.c.*2.*n.*465.

Diximus, *præcisa consuetudine in contrarium*, quia non erit abs re consuetudo, ut distributiones absentium, quæ interessentibus accrescunt, conferantur Ecclesiæ, ut docet glossa *in Clem.*2.*de ætat.& qualit.& ord.præfic.* & alii, quos refert Macignus *de horis c.*71. *num.* 148.

His positis, respondeo primò solvendam esse pensionem super distributionibus impositam ab illo, qui distributiones percipit, quia est onus reale, & solvi debet ab eo qui rem habet. Nam res transit cum suo onere, Tiraquel. *de retract.lignagier.*§.1.*gloss.* 9. *nu.* 102. Menochius *cons.*2.*n.*31.& *cons.* 63.*n.* 11.& *cons.* 80.*n.*79. Cabed. *Lusit.p.*2.*dec.*52.*n.* 1. D. Barbos. *in l.post dotem n.*5.*ff. solut. matr.* Caldas Pereira *de extinct.emphyt.cap.*3.*n.*23.& *de emptione, & venditione, cap.*10.*n.*10.& *cap.*27.*n.*79. dicentes transire ad successorem, ex quo sequitur transire ad Capitulum dum distributiones accrescunt illi interessenti, Gonzales *gloss.*5.§.5.*n.*44.& *sequent. ad regulam* 7.*cancellariæ, pag.*154. Garcia *de benefic.p.*1.*c.*5.*n.*214.*vers. in hac difficili, & in addit.ad primam partem, c.* 5. *n.* 220. Gigas *de pensionibus q.*51. Quarant.*vers.distributiones quotidianæ, ad finem*, Soarez *de censuris, disp.* 13. *sect.*2.*n.*24. quidquid minus bene contradicat Gutierrez *lib.*1.*canon.cap.*1.*n.*121.

Respondeo secundò singulos Canonicos, quibus accreverunt distributiones Canonici absentis, teneri pro rata ad pensionem. Garcia 1.*part.c.*5.*n.*224. post Covarr. *lib.* 3. *variarum c.*13.*n.*7. & Gutierr. *d.lib.*1. *c.*1.*n.*107. quod intellige, quando ita ordinatum est, ut singulis Canonicis certa portio assignata sit, idem Garcia *p.*3.*c.*2.*n.*444. Bonacina *disp.*2.*q.*6.*punct.*3.*ex n.*9.*usque ad n.*15.

8 Quæri item potest, Quibus nam acquirantur distributiones, quibus privantur absentes propter delictum? Respondeo quando distributiones auferuntur alicui per sententiam criminis condemnatoriam, aut in pœnam delicti habentis ipso facto pœnam privationis distributionum, Moneta *p.*3.*q.*6.*n.*50. vult quando judex nulli expressè applicat distributiones, probabiliter esse applicandas locis piis, quæ habentur loco fisci, per tradita à Covarr. *lib.* 2.*variar.c.*9.*n.*9. Dicendum tamen est, quoties beneficiarii alio titulo, quàm absentiæ privantur distributionibus, non esse conferendas Canonicis, sed fisco Ecclesiæ succedente loco Canonicorum, aut pio loco succedente fisco Ecclesiæ, ex ea ratione, quia quando imponitur pœna privationis, seu confiscationis bonorum, censetur applicata fisco, si nihil aliud addatur, & Ecclesiæ, & locus pius habetur loco fisci, ut notat Diaz *in praxi criminal.c.*142. quia in jure non habetur, ut distributiones, quas delinquens interessendo acquisivit, ratione delicti reliquis præsentibus applicentur: alioquin nunquam possent distributiones delinquentis jure speciali alteri applicari, cùm nequeat inferior contra jus commune statuere, Bonacin. *suprà q.* 7. *punct.* 1.*n.*3.ubi addit *n.*5. idem dicendum esse, quando omnes non intersunt choro culpa sua: tunc enim distributiones debentur Ecclesiæ, Covarr.citatus *n.*7. Moneta suprà *n.*47. post alios, & Macignus *de horis Canonicis, cap.*71.*n.*107. quod multo fortiùs habebit locum, quando universum Capitulum justè interdictum est, quia Ecclesia debito servitio est defraudata: proinde illi debent distributiones applicari.

9 His adde non intervenientes Officiis divinis privari distributionibus etiam ante illam judicis sententiam, eo quia pœna ipso jure lata, quæ ad sui executionem nullam hominis actionem requirit, exequenda est ante omnem judicis sententiam.

Nec obest pœnam legis non deberi ante judicialem condemnationem, quia respondetur, quando lex pœnalis reddit inhabilem delinquentem, & incapacem ad aliquid agendum, vel recipiendum, pœna in ea imposita incurritur ante sententiam, nec requiri hominis actionem: beneficiarii autem non interessentes divinis Officiis sunt inhabiles ad distributiones acquirendas, non solùm ex *c.unico, de cler.non resid.* sed ex Trident, *sess.*24.*c.* 12. *vers. distributiones*; ergo pœna inhabilitatis ad aliquid recipiendum, qualis est pœna amissionis distributionum nondum acquisitarum ipso jure imposita incurritur ante sententiam: nec requirit hominis actionem. Tum quia datum ob causam interessentiæ retineri non potest, causa non subsequuta, Moneta *de distrib.*3.*p.q.*7.*n.*71. Quinimò non solùm pœna, quæ ad sui executionem nullam postulat hominis actionem, & subeunda ante omnem sententiam, sed etiam pœna, quæ actionem requirit, quotiescunque constat ex mente legis voluisse legislatorem obligare ad illam tolerandam ante ullam sententiam, ut est in nostro casu *in c.unico, de cleric.non resid. in* 6. Bonacina *hoc titulo de distribut.q.*7.*punct.*2.*n.*2.

Longè aliter dicendum est de pœna privationis distributionem ipso jure impositam à constitutionibus Synodalibus, seu ab ipso Episcopo contra Canonicos deferentes in choro vestes aliquas prohibitas, quia non videtur obligare in conscientia, nam si id vellet constitutio, explicaretur ab ipsa, dicente ad id obligari delinquentem in conscientia; neque id posse Episcopum, tradit Moneta *d.q.*7.*n.*73. quia in beneficialibus Episcopus non habet plenissimam potestatem, sicut habet Pontifex: tum quia constitutio non reddit delinquentes inhabiles ad acquirendum in hoc casu; sicut in superiori de interessentia, atque ita cùm sit pœnalis constitutio requiritur sententia judicis: etiamsi constitutio pœnalis sit latæ sententiæ, ita D. Thomas 2.2.*q.*62.*art.*3. ubi ait, neminem ante condemnationem per judicem ad pœnam teneri, sequitur Adrian. *quodlibet.* 6. *art.* 1. *lit. l. vers. Tertiò infero*, Sylv. *in verb.hæresis* 1.*q.*8.*vers.tertia pœna, q.*25. Navarrus *in manuali, c.*23.*n.* 66. Cov. *in* 2.*p.epitome, c.*6.§.8.*n.* 10.& Conrad. *tr.*1.*de contr.p.*7. & alii contra Sayr. *in clavi, lib.*3.*c.*9.*n.*30. nisi ejus naturæ lex sit, ut secum ferat executionem; sicut quando judex aliquid præcipit sub pœna majoris excommunicationis latæ sententiæ; & similium. Nec est dubium posse Episcopum obligare ad aliquam pœnam pecuniariam in conscientia solvendam, etiam ante latam sententiam, & ex consequenti ad pœnam distributionum incurrendam ante judicis sententiam, Bonac. *q.*7.*punct.*2.*n.*4. 10

Utrùm autem privatus beneficio habeat jus ad distributiones, ambigi potest; sed placet negare, quia sublato principali, tollitur accessorium: principale autem est beneficium, ex quo manat jus ad distributiones. Ex quo sequitur actualiter, seu realiter degradatum distributiones percipere non posse, Henr. *lib.* 13.*c.*55.Cov.2.*var.c.*13.*n.*8. *illat.*12. & Moneta 2.*p. q.*17.*n.*27. quod extenditur ad depositum, qui dicitur verbaliter degradatus, caret enim beneficio, ideo distributionibus, *c.dilectus, & c.pro illorum, de præbendis*, modò degradatus legitimam appellationem non interposuerit, Bonacina *de horis, disp.*2.*q.*5.*punct.*2.§. 8. *ex n.* 1.

Denique, utrùm Canonicus, qui distributiones amissas tradidit interessentibus ea lege, ut sibi restituantur, si tutus in conscientia? Responsio est negativa, ut ex dictis satis constat, ratio, quia hoc fit in fraudem legis prohibentis remissionem: non enim censetur solutum, quòd statim recuperatur, Navarrus *de oratione, Miscel.*50.*n.*4.& *cons.*7.*de cler.non resid.* Azor 2.*part. lib.*7. *q.*9. & alii apud Bonacin. *in simili de contractibus, disp.*3.*q.*4.*punct.unico. n.*21.*vers.*4.& 5.& *de distrib.disp.*2.*q.*5.*punct.*7.§.2.*n.*3.*vers. secundò quæritur.*

LIBER

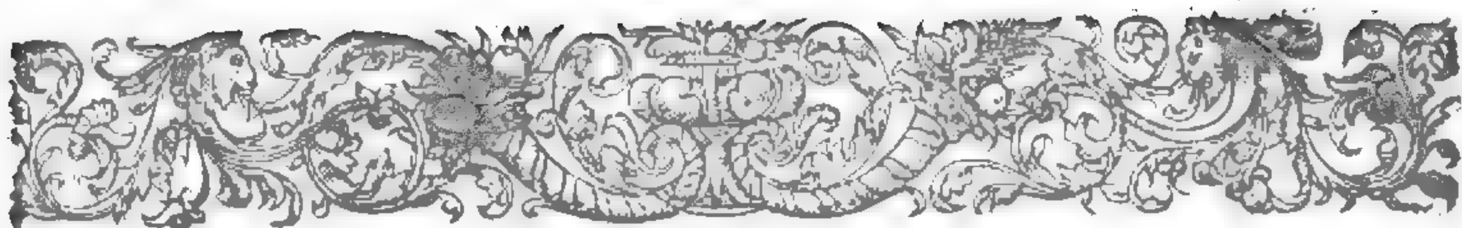

LIBER UNDECIMUS.
De obligationibus Pastorum Regularium.

DISPUTATIO XXIV.
De Obligationibus, & Officio Abbatum Regularium.

§. I.

De origine, & nomenclatura Abbatum Regularium.

EPITOME.

1 *Abbatis appellatio, quando primum cœperit, & quis Abbas primus vocatus sit?*
2 *Abba, & Abbas, unde dicantur, & quæ vox sit?*
3 *Abbates sunt de majoribus Ecclesiæ, & præferuntur cæteris dignitatibus inferioribus Episcopo.*
4 *Abbatis electio pertinet ad Conventum.*
5 *Abbatum electio facienda est juxta formam cap. quia propter, de electione.*
6 *Abbas debet benedici ab Episcopo, & ante benedictionem dicitur Abbas.*
7 *Abbates benedicti suos Monachos benedicunt, dummodo sint presbyteri.*
8 *Sanctus Benedictus Abbas Sanctissimus an fuerit Sacerdos?*
9 *Ex voce* Abbas *dicitur Abbatia, quæ est dignitas clarissima.*

1 EX Anachoretis primum cœpisse frequentari in Christiana Religione hunc titulum scribunt Sozomenes *lib. 1. c. 10.* & D. Hieronymus *in vita Hilarionis*, & Polydorus Virgil. Hilarionemque Anachoretam in saltibus Thebaidis Syriæ primum floruisse Monachum, monasticamque vitam instituisse, à quo plures vivendi formam acceperunt, & eremi cultum in cœtum transtulerunt. Vixit celeberrimus ille Antonius eximiæ sanctitatis Anachoreta in Thebaica regione Ægypti, ubi multa condidit monasteria, quem innumeri postea solitarii secuti sunt, & Abbatem, hoc est, patrem venerationis causa dixerunt à nomine *Abba*, quod idem valet, atque Pater, est nomen Hebraicum secundùm quosdam, secundùm alios est Syricum, non Hebraicum. Pater verò est nomen Græcum, vel Latinum, & omnes rationes conveniunt in hanc vocem *Abbapater*, & sonat idem, quod Pater: unde Abbas idem est, quod Abba, & significat Patrem ætate, honore, & cura, *cap. ultimo, de regularibus*, Alciat. *in l. 1. C. de in jus vocand.* Alber. *in Diction. in verb. Abba Pater*, ubi *in fine*. ait propterea Abbates appellari Patres.

2 Fuit hoc nomen tributum Præpositis, & Ducibus Monachorum ab iis, qui se tanquam filios edoceri, & haberi noverant: postea tamen in ambitionem apud quosdam degeneravit, ut quondam etiam fastidita superbia eorum, qui volebant vocari, in quos invehitur D. Hieronymus *in Epistola 4. ad Galat. c. 4.* per hæc verba: *Cùm autem Abba Pater Hebræo sermone, Syriòque dicatur, & Dominus Noster in Evangelio præcipiat* Matthæi 23. *nullum Patrem vocandum, nisi Deum: nescio qua licentia in Monasteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquiescamus.* sic ibi. Cæterùm si modestè fiat, ut à subditis Præpositis discernantur, eisque obediant, ut ait Paulus ad Hebræos 12. *obedite Præpositis vestris*, nullum planè vitium est. Est enim Abbas præ aliis honorandus, *cap. cùm ad Monasterium, in verb. Abbas, de statu Monachorum*, ita Cardinal. Zabar. *in Clem. 1. de rescript. n. 3. vers. quæro an nomen*, ubi addit esse nomen honoris, & dignitatis, per *c. indemnitatibus*, §. *verum, de electione in 6.* & Archid. *in cap. licet, de præbendis in 6. in principio.*

Nec obstat *c. tuam, de ætate, & qualitate*, ubi dicitur nomen Abbatis esse potius solicitudinis, quam ordinis, vel honoris: ubi glossa *in verb. non ascendat*, quod sequitur Stephanus Gratian. *discept. forens. cap. 270. num. 26.* dicens Abbates officio quidem potiri, non verò dignitate fulgere; idque deducit ex eadem glossa, quatenus tenet etiam infamia notatum posse in Abbatem eligi: consonat Joannes Monachus *in cap. fraternitatem, in medio 71. dist.*

Nihilominus contrarium est verius, ut videtur ostendere text. *in cap. si quis deinceps 16. q. 17.* ubi ait Episcopatum, vel Abbatiam de manu laici suscipi non debere; & in fine subdit, similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus; ita *glossa ultima in cap. exposuisti, de corpore vitiatis*; Panorm. *in c. decernimus, n. 2. de judiciis*, & *ibi* Felinus *in principio*, & quidquid fuerit de jure antiquo, secus de jure hodie, quia honoris est nomen.

Item Abbas Monachorum appellatur *Archimandrita*, prout exponit gloss. *in epistola inter claras*, §. *manifestum igitur, in verb. Archimandrita, C. de summa Trinit.* Alber. *in Dictionario verb. Abbas Monachorum*, Petrus Greg. *in Syntagmate juris universi, p. 2. lib. 15. de personis, cap. 13. de Abbatibus, n. 5.* dicens quòd olim Abbas prisco nomine Græcis dictus fuit Archimandrita, quo tempore tyranni persequebatur Christianos, qui metu eorum in sylvas, & eremum secedebant, & in speluncis, quæ *Mandri* dicuntur, se continebant, & ideo, qui præsunt Monachis Abbates, Archimandritæ dicuntur. Item Hetæriarchæ vocantur apud Suidam, hoc est, Principes sodalitii.

Sunt ergo Abbates de majoribus Ecclesiæ, & præferuntur cæteris dignitatibus inferioribus Episcopo, & post Episcopos nominantur, text. *in cap. decernimus, de judiciis, & in cap. in nomine Domini in principio, 23. dist.* Geminian. *in cap. final. in principio*, per textum *ibi, de offic. deleg. in 6.* ubi ait, quòd Abbas Regularis præfertur Canonicis Ecclesiæ Cathedralis; idem tenet 3

Baldus

Baldus *in cap. pastoralis, in verb. extrà quaro, de officio delegati*, ubi vult magis esse deferendum uni Abbati foraneo, quàm Canonico Cathedralis Ecclesiæ, quia est in dignitate, & præest Capitulo, Canonicus autem Cathedralis Ecclesiæ strictè, non dicitur habere dignitatem, Gemin. *in cap. statutum*, per textum *ibi, de rescriptis in 6.*

Hoc tamen procedit, nisi Canonici collegialiter procedant, quia tunc repræsentant Cathedralem Ecclesiam, quæ præ aliis honorari debet. Quare quòd præcedat Abbas Canonicos extra Ecclesiam, & extra processiones, non est dubium, & etiam Ecclesia, & in processionibus, si esset consuetudo: illa tamen cessante, Conici non separantur ab Episcopo, Felin. *in cap. meminimus, n.6 vers. limita dictum Baldi: de accusationibus*: Cassaneus *in Catalogo gloriæ mundi p.4. considerat. 32. per totum*, Tusch. *in pract. concl. juris, verb. Abbas concl. 5. n.5.*

Sunt ergo Abbates in dignitate *cap. ut Apostolicæ, de privilegiis, lib.6.* proinde debent alios non habentes dignitatem in sessione, sententiis: vel opinionibus, & in subscriptionibus, & aliis similibus præcellere, *l.1. & 2. ff. de albo scribendo*, 17. *distinct.* §. *hoc quoque notandum, cap. Episcopos.* nam digniora præferenda; *Instit. de jure nat. gentium, & civili*, §. *ultimo*, glossa *in* §. *alia, Instit. de bonor. possess.* quinimò glossa *in d. c. Episcopos, in verbo tempus*, indicat illos, qui prius dignitatem receperunt, præferendos esse aliis, & illam ad hoc citat Gregorius Lopez *part. 1. tit. 5. l. 15. gloss. 1. post medium, vers. nam dignioribus*, Navarr. *de major. & obed. cons. 5. n.8. in fine*, & Marant, *in proœmio de ordine judiciorum, n.9. & 10.*

4 Certi etiam juris est electionem Abbatis pertinere ad Coventum. Sylvest. *verb. electio 1. qu.1.* Petr. Gregor. *de electione, cap.6. n.9.* Duaren. *de sacris Ecclesiæ ministris, lib.5. cap. 1.* eo quia cuilibet Collegio datur potestas eligendi sibi Prælatum. Unde electio Abbatis pertinet ad ejus Conventum, per textum *in cap. nullus de electione* & resolvit Navarr. *comment. 3. de regularibus n.2.* Ludovicus Miranda *in Manuali Prælat. tom. 2. qu. 23. art. 5. conclus. 1.*

5 Est autem facienda electio Abbatis juxta formam capitis, *quia propter, de electione*, quæ servanda est non solùm in electionibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum, Ecclesiarum collegiatarum, qui habent jurisdictionem generalem in dictis Ecclesiis Collegiatis, sed etiam in electione Regularium Prælatorum, gloss. *in d. cap. quia propter*, ubi Abbas, *n. 7. vers. circa, & n.8. vers. & placet.* Verba autem capitis, *quia propter*, sic habent: *Statuimus, ut cùm electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secretè, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus obstaculo interjecto: ut is collatione habita eligatur, in quem omnes vel major, & sanior pars Capituli consensit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ provideant de pastore. Aliter electio facta non valeat: nisi fortè communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem absque vitio celebrata.* Sic ibi, & tradunt Petrus Gregorius *ad Decretal. tit. de electione, cap. 3.* Azor *part.2. lib.6. cap.14. q.11.* & Miranda *in manuali Prælat. to.2. q.23. ar.2.* ubi de electionum formis per scrutinium, scilicet compromissum, & electionem agunt.

In electionibus verò inferiorum Prælatorum non est necessariò servanda dispositio dicti capitis *quia propter* sed sufficit ad id singularis consensus existentium in Capitulo, modò præstetur in communi, & omnibus congregatis collegialiter: tunc enim hoc modo electus simpliciter à majori: & saniori parte prævalebit. Syl. *verb. electio 2. q.1.* Miranda *d. q. 23. art.3. concl.2.*

Cæterùm facta electione uno ex tribus modis, Abbas debet benedici ab Episcopo, ut per Sbroz *de officio Vicarii Episcopi, lib.2. q.8. n.1.* Azor *inst. moral. p.1. lib.12. cap.20. q.6.* Ugolin. *de potestate Episcopi, c. 32. §.1. n.1.* quæ benedictio non potest iterari ab Episcopo Abbatibus semel impensa, quòd si renuat Episcopus tertiò requisitus benedicere Abbatem sine causa, ipse Abbas non expectata benedictione potest exercere omnia, quæ sunt sui muneris, tam ad Ordines, quàm ad jurisdictionem spectantia, Cochier *de jurisdictione Ordinarii in exemptos p.4. q.78. n.2.* Azor *p. 1. lib. 12. cap. 2. 4. 6.* ubi addit hoc privilegium omnibus Abbatibus indistinctè concedi. Non posse autem iterari hanc benedictionem, tradit Navarrus *conf. 2. de Sacram. non iter. in novis.* Miranda *in Manual. Prælat. tom. 2. tract. de sacris Monialibus, q. 7. art. 7. conclus. 1. in fine*, & Azor *p.1. lib.13. c.10. q.4.* 6

Ex dictis sequitur ante benedictionem dici, & esse verum Abbatem de stylo Cancellariæ, secus in Episcopis, qui ante consecrationem dicuntur electi, Oldrad. *consil. 14. vers. sed quod iste, nu. 4.* Fleminus *in cap. inter Monasterium, in principio, de re judicata.* Quare Abbas confirmatus, quamvis non benedictus, dicitur Abbas, potestque uti Mitra, baculo pastorali, annullo, & aliis Pontificialibus, Abbas *in cap. inter Monasterium, col. ultim. versic. quæro ulterius n.25. de re judicata.* Non potest tamen ante benedictionem susceptam conferre Ordines, non quia benedictio conferat facultatem, sed quia dat exercitium Abbati Ordines conferendi; Oldradus tamen *cons. 14. in fine, vers. item non obstat*, vult si Abbas est Presbyter, posse conferre Ordines, etiamsi non sit benedictus, nec dissentit Abbas *in c. tuam, de ætate, & qualitate.*

Uti verò baculo pastorali non posse Abbatem ante benedictionem, cùm illi antè non tradatur, vult Innocentius *in cap. quanto, de officio Ordinarii*, sed meliùs posse baculo uti, putat Oldrad. *dict. consil. 14. in fine*, atque ita posse exercere Pontificalia ante benenictionem, dicit Abbas *in cap. inter Monasterium, in fine, de re judicata*, si ea jura habet, & Zabarel. idem tenet *in Clementina attendentes in 6. qu. de stat. Monach.* dummodo sit confirmatus.

Quando autem Abbates debeant benedici, tradit Petrus Gregorius suprà *cap.13. de Abbatibus, n.13. ex Clementina 2. §. statuimus, de statu Monachorum*, vultque benedici post electionem intra annum, ubi loquitur de Abbatibus non exemptis à potestate Episcopi. Porrò Abbates benedicti suos Monachos benedicunt, dummodo sint Presbyteri, non aliter, benedicere tamen publicè populo non possunt, hoc enim illorum excedit potestatem Petr. Gregor. *suprà*; item benedictio Abbatum potest fieri omni die, secundùm Zabarel *in dict. Clementina attendentes §. statuimus, qu.9. de stat. Monach.* sed tutius est quòd fiat die Dominico; sicut & consecratio Virginum, Oldradus *conf. 14. n.9. vers. ad aliud*, & est communis secundùm Abbatem *in c. cùm sit, de consecratione Ecclesiæ, in fine.* 7

Ambigi hoc loco potest, an Sanctissimus Patriarcha Benedictus fuerit Sacerdos? Illustrissimus Frater Prudentius de Sandoval. *in tractatu principiorum Ordinis Sancti Benedicti in Hispania, §. 8. ad finem, fol.19. column. 1.* ait non constare, quòd fuerit Sacerdos: eo quia illis temporibus paucissimi reperiebantur Sacerdotes, præsertim inter Religiosos, qui in saltibus desertis vitam agebant, ut Anachoretæ: subdit tamen cogitari posse illum præbyteratu fuisse initiatum. 8

Sicut ex Abba Abbas, sic etiam Abbatia dirivatur, quæ hodie est dignitas clarissima, quicquid fuerit de jure, antiquo, Bellamer. *conf. 5. n.21. & 22.* Abbas *in cap. tuam, de ætate, & qualitate, column. penultim. vers. oppono*, Antonius Cucch. *lib. 3. instit. major.*

major. tit. de Abbate, *n.* 4. dicens dignitatem Abbatialem non esse postremam inter cæteras dignitates Ecclesiasticas, sed recenseri inter clarissimas, *cap. deinceps* 16. *quæst.* 7. Lap. *consf.* 84. Abbas, & Ripa *in d. cap.* 2. *de re judicata*, præferturque hæc dignitas aliis dignitatibus inferioribus sæcularibus, ut deducitur ex *cap. penultimo*, *de officio Vicarii*, & *ex cap. ex parte*, *in principio*, *de verbor. signific.* Cassan. *in Catalogo gloriæ* 4. *part. consid.* 32. *versic. & quod Abbatia*, Flamin. *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 1. *n.* 65. ubi ait Abbatiam esse de majoribus dignitatibus, quæ sunt Ecclesia, & non venire sub simplici appellatione dignitatum, & ob id æquiparari Episcopatibus, Rebuff. *super Concord. de mand. Apost.* §. *statuimus. verb. monasteria.* Mandos. *in regul. de benef. vacant. per promot. q.* 3. *n.* 8. idem Flam. *lib.* 7. *q.* 15. *n.* 7. ubi ait Abbatiam esse caput omnium Ecclesiarum regularium, totamque potestatem Monasteriorum ab Abbatibus dependere, *cap. nullam potestatem* 18. *quæst.* 2. *cap. cùm ad Monasterium*, *de stat. Monach.* Selva *de benefic.* 1. *part. quæst.* 2. *n.* 49.

§. II.

De Abbatibus exemptis, & de quibus agere vel non agere possint, & in quibus subditi sint, vel non sint Ordinario.

EPITOME.

1 *Abbates, qui sint Ordinarii, possunt omnia, quæ possunt Episcopi in sua diœcesi.*
Et infrà vers. dico novò. n. 9.
2 *Abbates exempti tenentur interesse Synodo ratione populi non exempti.*
3 *Abbates exempti interessentis Synodo quibus ornamentis uti debent?*
4 *Priores, & Abbates ratione Parochiæ tenentur interesse Synodo.*
5 *Abbates præstant juramentum Papæ de non alienando, & operatur illud juramentum, nunquid poterunt compromittere, vel permutare?*
6 *Abbates exempti nequeunt renunciare privilegio exemptionis.*
7 *Abbas sine consensu Capituli potest agere, & constituere procuratorem, non tamen negotia ardua agere solus, nec sibi jubere, nec fidejubendo facultatem facere.*
8 *Abbates habentes membra non exempta, quod ad illa subsunt Episcopo.*
9 & 10 *Abbates quantumcunque exempti nequeunt exigere indistinctè subsidium charitativum.*
11 *Abbates non exempti an possint cognoscere cumulativè, vel privativè de clericis suæ diœcesis.*
12 *Abbates nulli Episcopo subditi possunt concedere facultatem novitiis ad disponendum de suis bonis.*
13 *Prælati regulares in Monasteriis sibi subjectis nequeunt dare licentiam novitiis ad disponendum de rebus suis.*
14 *Abbates exempti ab Episcopo non possunt ordinare in minoribus subditos sæculares, etiamsi habeant dimissorias suorum Episcoporum, sed tantum regulares sibi subjectos.*
15 *Abbates dispensant in interstitiis, & concedunt dimissorias ad Ordines suscipiendos.*
16 *Abbates nulli Episcopo subjecti possunt interesse matrimonio, & facultatem assistendi dare, & dispensare in denuntiationibus idem commendatarii.*
17 *Abbates in Ecclesiis sibi subjectis possunt esse judices, & præstare consensum in alienatione bonorum.*
18 *Abbates jurisdictione Episcopali utentes possunt exponere confessarios pro sæcularibus.*
19 *Abbates omnino exempti possunt circa suos quidquid potest Episcopus per Tridentinum sess.* 24. *cap.* 6.
20 *Abbates in foro externo, & in foro interno possunt absolvere suos, exceptis casibus specialiter illis ereptis.*

ABbates qui Ordinarii sunt, & utuntur jurisdictione quasi Episcopali, quæri potest, quæ non possint circa suos subditos in iis, quæ sunt jurisdictionis? Dico in primis posse omnia, quæ Episcopi in sua diœcesi, juxta glossam quam inibi commendant Bonifac. & reliqui *in Clementina* 1. *verb. proprii*, *de reb. Eccles. non alienand.* 1

Dico secundò, Abbates exemptos, qui habent populum, teneri interesse Synodo Episcopi ratione populi non exempti, quod idem habet locum in aliis Prælatis exemptis: secus si non habent populum, *cap. Abbates* 18. *quæst.* 2. *cap. quod super his*, *de major. & obed.* Erasm. à Cochier. *de jurisdictione Ordinarii in exemptos part.* 1. *quæst.* 21. *n.* 2. secus si non habent populum non exemptum, *cap. ex ore*, ubi Abbas, *de privilegiis.* Ex Concilio tamen Tridentino, qui aliàs cessante exemptione Synodo interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, ad Synodum accedere tenentur, *sess.* 24. *de reformat. cap.* 2. Ugolin. *de potestate Episcopi cap.* 43. §. 2. *n.* 1. Cochier *suprà p.* 4. *quæst.* 19. & Stephanus Quaranta *in summa Bullarii verb. Consilium provincial. vers. tertiò quæro*, *quoad hoc autem*, *ex cap. ex ore* 17. *de privilegiis*, & ibi Barbosa *n.* 5. 2

Dico tertiò Abbates exemptos, qui interesse debent Synodo, uti debere Abbatiali amictu. Speculator *de privilegiis*, *part.* 4. *n.* 6. Boërius *de authoritate magni Concilii*, *part.* 1. *n.* 13. Nam de jure omnes tenentur venire ad Synodum, qui animarum curam habent, *cap. quod super his*, juncta glossa, *de major. & obedient.* quicumque illi sint, Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. part.* 1. *cap.* 9. *n.* 13. Ugolin. *de potestate Episcopi*, *cap.* 48. §. 1. *n.* 1. 3

Dico quartò Priores, sicuti & Abbates, majores, & Conventuales, qui ratione Parochiæ subsunt Episcopo, teneri venire ad Synodum Episcopi, & ab eo visitari, & corrigi, Federic. de Sen. *cons.* 88. *Reverende Pater in prima respons.* Lapi. quid dispositum in Abbatibus, videtur dispositum in prioribus, *cap. final. de regularibus*, & *cap. in singulis*, *de statu Monachorum.*

Sed quid de juramento præstito per Abbates exemptos Romano Pontifici de non alienando aliquid inconsulto Romano Pontifice? Dico quintò illud juramentum operari, quòd nullo modo possunt Abbates alienare quidquam etiam ex causa utilitatis, vel necessitatis, Thusch. *verb. Abbas*, *conclusione* 10. *n.* 2. Juvat omnem alienandi modum etiam in casu licito, & servatis juris solemnitatibus inconsulto Romano Pontifice hodie regulariter prohiberi, *per Extravag. Ambitiosæ*, *de reb. Eccles. non alienan.* exceptis tribus casibus in eadem Extravagante expressis. Hoc tamen juramentum de non alienando sine Papæ licentia non continet solita alienari, *cap. ex parte*, *de feudis*, Gutier. *de juramento confirmatorio*, *p.* 1. *cap.* 52. *n.* 4. Navarr. *in tract. de alienat. rerum Eccles. n.* 11. Caldas Pereira *de renunciat. emphyt. q.* 11. *n.* 70. 4

Dico quintò prædictos Abbates non solùm stante juramento non posse alienare, sed neque compromittere, Roman. *cons.* 369. *circa primum*, *n.* 18. *vers. tria autem.* Anton. Cucch. *supra tit. de Abbate*, *num.* 60. Similiter alienare prohibitus non potest permutare, Tiraquel. *de retract. lignagier*, §. 1. *gloss.* 14. 5

n. 30. Caldas Pereria *de emptione*, *cap.* 8. *n.* 26. & 27. & Gonzalez *ad regul.* 8 *gloss.* 5. §. 10. *n.* 35. *cum sequent.* ergo nec compromittere, Blanc. *de compromis. part.* 4. *n.* 28.

6 Dico sextò Abbates exemptos non posse renunciare privilegio concesso, quòd sint immediatè subjecti Sedi Apostolicæ, etiam si vellent, Roman. *dict. cons.* 369. *n.* 18. sicut Regulares exempti nequeunt absque ipsius Papæ licentia renunciare privilegio exemptionis, Fr. Emanuel. *quæst. regular. tom.* 2. *quæst.* 63. *art.* 10. post Abbatem *cap. cum tempore, de arbitris, verb. sine licentia*, & *in cap. grave, num.* 3. *de officio Ordinarii*, & *in cap.* 1. *num.* 19. *de re judic.* Covarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 4. *n.* 1. Gail. *lib.* 1. *observat.* 40. Cochier. *de jurisdictione Ordinarii in exemptos*, *part.* 2. *q.* 7. *n.* 2. & 3. & *part.* 3. *quæst.* 34. Quare renunciatio cum exemptionis sine Pontificis licentia non tenet, quia exempti à potestate ordinaria solo Romano Pontifici subjiciantur, tale privilegium continet favorem superioris, ne suus subditus judicetur ab alio.

Dico septimò Abbatem posse agere, & constituere procuratorem ad agendum nomine Monasterii, sine consensu Capituli: nequit tamen ardua negotia solus tractare sine consensu illius, Roman. *cons.* 369. *num.* 21. *vers. tertia est ratio.* Nec etiam potest Abbas absque consensu Conventus fidejubere, nec fidejubendi facultatem concedere, Sanchez *in præcepta Decalogi*, *p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 14. *n.* 39. & citat Sylvest. *verb. fidejussor. q.* 4. & Angel. *eodem verbo*, *n.* 7. Armil. *n.* 4. & Less. *de justitia, lib.* 2. *cap.* 28. *dub.* 2. *n.* 20.

7 Dico octavò Abbates exemptos, si habent aliqua membra non exempta, teneri quoad illa subesse Episcopo, & observare illius statuta, & venire ad Synodum; sicut alii non exempti eunt, Federicus de Senis *cons.* 182. *Statuta Episcopi*, *in principio*, *vers. item Abbas exemptus*, per textum cum glossa *in cap. de privilegiis*, *lib.* 6. non tamen poterit solus sine consensu Conventus subjicere Monasterium exemptum cuiquam, à quo erat exemptum. Innocentius *in cap. cùm dilectus filius, ultra, medium. in verb. repromisit*, *de religiosis domibus.*

8 Dico nono Abbates qui sunt ordinarii, & habent jurisdictionem quasi Episcopalem, regulariter posse omnia, quæ Episcopi possunt in sua Diœcesi, circa illa quæ sunt jurisdictionis, gloss. *in Clement.* 1. *verb. proprii de rebus Ecclesiæ non alienandis*, Navar. *cons.* 5. *de sponsalibus*, *num.* 4. Barbos. *alleg.* 22. *num.* 31.

9 Dico decimo Abbates quantumcunque exemptos non posse exigere subsidium charitativum ab Ecclesiis sæcularibus, aut regularibus Monasteriis sibi non pleno jure subjectis, Bellencinus *tract. de subsidio charitativo*, *q.* 5. & addit ex Calderin. *cons. de censibus*, Præpositum seu præfectum totius ordinis regularis subsidium posse exigere ab omnibus monasteriis Ordinis sui pro sumptibus necessariis ad gubernationem ordinis si aliunde non habeat bona, quæ ad hæc onera sublevanda sufficiant.

10 Dico undecimo Abbates non exemptos quibus ex privilegio, vel ex legitima consuetudine competebat olim cognoscere de clericis suæ diœcesis, vel cumulativè cum ordinario, vel privativè, etiam hodie eadem uti posse jurisdictione, quia Concilium Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 20. non obstat cùm loquatur de jurisdictione ordinaria, & jurisdictiones Abbatum justo jure, & titulo quæsitæ etiam censentur ordinariæ Sayr. *in floribus decis. sub titulo de foro competenti*, *decis.* 2. Navarr. *cons.* 2. *eodem titulo*, *in antiquis*, & *cons.* 9. *sub. tit. de privilegiis*, *in novis.*

11 Dico duodecimo Abbates, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, & nulli Episcopo subsunt in suis diœcesibus, posse facultatem disponendi concedere noviti s de suis bonis temporalibus, Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 68. idémque probatur ex traditis ab eodem Sanchez *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 5. *vers. at mihi probabilius*, & *lib.* 4. *cap.* 38. *n.* 19. *vers. octavò Abbates.*

Dico decimotertio, secus dicendum de aliis Prælatis regularibus in monasteriis exemptis, & sibi subjectis, non posse scilicet, facultatem disponendi de suis bonis concedere novitiis, ita Fr. Emmanuel *de regularibus*, *tom.* 2. *q.* 47. *art.* 14. Sanchez *d. lib.* 7. *cap.* 5. *n.* 74. ubi *n.* 75. cum fratre Emmanuele *tom.* 2. *summæ*, *cap.* 7. *n.* 1. & Vega *tom.* 2. *summæ*, *cap.* 50. *casu* 3. addit in aliquibus Religionibus non esse in usu petere hanc facultatem ab Episcopo, & ideo in illis non esse necessarium, quod procedit si illa consuetudo est legitimè præscripta; aliàs nihil valet, & semper tutissimum erit petere licentiam ab Episcopo, vel ab ejus Vicario, ne renunciationes similes irritentur per Concilium Tridentin. *sess.* 25. *de regularibus cap.* 16.

Sed quid dicendum de Abbatibus Ecclesiarum nulli Episcopo subjectarum circa ipsum sacramentum Ordinis? Dico decimoquarto non esse integrum illis promovere personas sæculares habentes literas dimissorias suorum Episcoporum, Miranda *in maniali Prælatorum*, *tomo* 1. *q.* 38. *art.* 9. & decisum fuisse in sacra Rota Romana, tradit Seraphin. *decis.* 985. *p.* 1. & Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 10. ostendere videtur, incipit Abbatibus: ubi advertendum est, tria requiri ut Abbates ordines conferant, primum quod sint Presbyteri, secundum quod sint benedicti, tertium quod propriis Monachis conferant, ita Franciſc. Marq. *Delphin. decis.* 1082. *n.* 2. *lib.* 1. & decisum refert praxis nova Episcopalis *part.* 1. *cap.* 1. *n.* 6. *pag.* 26. Fusc. *de visitatione*, *lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 83. Campanil. *in divers. juris*, *rub.* 6. *cap.* 2. *n.* 6. & 9.

Quare non placet sententia illorum, qui asserunt decisum fuisse, posse Prælatos regulares habentes jus deferendi baculum, & mitram, eosdem minores Ordines conferre aliis regularibus, qui dimissorias speciales suorum superiorem, &. specialem consensum Episcopi loci habuerint, cùm apertè repugnet Concil. Trident. *d. cap* 10. per hæc verba: *Abbatibus*, *ac aliis quibuscunque quantumvis exemptis*, *non liceat in posterum cuiquam*, *qui Regularis subditus sibi non sit*, *tonsuram*, *vel minores ordines conferre*, Illustrissimus Primas *dist.* 95. *cap. pervenit*, *n.* 6. Sorbus tamen *in compendio privileg. ord. minor. verb. ordines sacri*, *fol.* 458. *vers. notandum ex sacra Congregatione*, ait posse Abbates regulares conferre tonsuram, & ordines Minores sæcularibus Episcopo subjectis, si ipsius Episcopi consensus accedat, & ab eo literas dimissorias impetraverit non generales sed speciales. Idem aliis Regularibus afferentibus speciales superiorum dimissorias, & specialem consensum Episcopi loci in quo ordines hujusmodi cupiunt suscipere per Abbates. Sed Seraphin. *decis.* 985. *part.* 1. voto Rotæ ait hoc non licere Abbatibus, quod sequitur Campanil. *suprà.*

Certi tamen juris est Abbates subditis suis laicis non posse tonsuram, aut minores ordines, conferre, aut literas dimissorias concedere; quinimò ab officio, & beneficio per annum ipso jure sunt suspensi, ut habetur in Concil. Tridentin. *sess.* 23. *dict. cap.* 10. Suis verò Regularibus tam in Ecclesia propria, quàm in Ecclesiis aliorum exemptorum invitati possunt ordines Minores conferre, neque incurrunt hanc pœnam etiam non requisito ordinario. Ita Majol. *lib.* 3. *de irregul. cap.* 23. *numero* 12. Sayr. *de censuris lib.* 4. *cap.* 13. *numer.* 5. ubi addit non posse Abbates novitiis suis intra annum probationis primam Tonsuram, aut Ordines con-

conferre, quia durante anno quo ad Ordines conferendo novitiis, Henriquez *lib. 13. de excommun. c. 28. §. 2.* non tamen sunt suspensi, contra Majolum *lib. 4. cap. 2. num. 11. in fine.* Novitii autem sic ordinati, si recedant, non gaudent privilegio tonsuræ, ut vult Henriquez *suprà.*

Dico decimoquintò Abbates, de quibus loquimur, posse in interstitiis cum prædictis suis Monachis dispensare, ac eisdem pro minoribus suscipiendis ab alienis Episcopis dimissorias concedere, qui Abbates jure ordinario possent illis conferre ordines ipsos minores, ex resolutis per Sorbum *in compendio privilegiorum mendicantium, verb. Ordines sacri, versic. quando verò Abbates,* his verbis: *Quando vero Abbates suos Regulares subditos de ordinibus minoribus per se ordinaverint juxta concessam sibi facultatem à Concilio Tridentino, sess. 23. cap. 10. poterunt utique sine dubio in interstitiis dispensare,* sequitur Miranda *in manu. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 7. conclus. 3.* Neque tunc examinandos esse ab Episcopis, sed ab Abbatibus, non obstante Concilio Tridentino vult Navarr. *consil. 13. nu. 1. de privilegiis in 1. edit.* incipit *Abbas cujusdam.*

Quoad Sacramentum matrimonii dico decimosextò posse Abbates Ecclesiæ nulli Episcopo subjectæ interesse matrimonio, & aliis facultatem assistendi concedere: ratio, quia sunt ordinarii, habentque jurisdictionem quasi Episcopalem, Covarr. *in cap. Joannes, de testamentis, numer. 1.* Petrus de Ledesma *de matrimonio, quæst. 40. artic. 5. punct. 3. paulo ante dubium 4. fol. 192. conclus. 3.* Henriquez *lib. 11. de matrimon. cap. 3. nu. 4.* Nec potest Episcopus conjungere matrimonio horum Abbatum, vel aliorum subditos habentium jurisdictionem quasi Episcopalem in Ecclesiis nulli Episcopo subjectis, Sanchez *de matrimonio, lib. 3. disp. 26. nu. 6. vers. quarta conclusio.*

Dico decimoseptimò Abbates habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, qui nulli diœcesano subditi sunt, posse dispensare in denunciationibus, vel in aliqua illarum ante, & post matrimonii consummationem. Quia Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 1. de matrimon.* reliquit hoc Ordinario, & Abbates hos esse Ordinarios tradit Navarr. *lib. 4. consil. in 1. edit. tit. de sponsalibus, cons. 5. in edit. tit. de clandest. desponsat. consil. 2.* Henriquez *lib. 11. de matrimon. cap. 5. num. 5.* Sanchez *lib. 3. disp. 7. num. 4.* ubi *num. 5.* addit hos Abbates, qui possunt dispensare in denunciationibus, posse similiter ex causa tempus denunciationum protelare, vel breviare, Segura *directorio judicum 2. part. cap. 16. num. 3.* eo quia qui possunt quod plus est, poterunt quod minus est: ideo poterunt dispensare ne denunciationes fiant diebus festivis, sed ferialibus. Quia hoc minus est, quàm remittere, Bartholom. à Ledesma *de matrimon. dub. 21. fol. 1338.* quamvis Segura id neget *d. cap. 16. n. 17.* Posse tamen hos Abbates nulli diœcesano subditos hujusmodi denunciationes remittere, non est dubium, cùm veniat appellatione ordinarii, ut ultra præcitatos volunt Fr. Emanuel *in summa part. 1. cap. 217. num. 4. in 2. edit.* Sahagun *ad tit. de sponsalib. num. 53.* Flores de Mena *variar. resolut. lib. 3. quæst. 24. num. 26.* Sayr. *decis. 9. de sponsalibus,* Francisc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 2. differ. 11. num. 60.* qui idem extendunt non solùm ad Abbates titulares, sed ad Commendatarios, ut etiam hi possint ex causa remittere denunciationes, sequitur Stephanus Gratian. *disceptat. forens. cap. 83. n. 15.* eò quòd quidquid potest titularis ratione dignitatis, potest Commendatarius illius, Panor. *in cap. querelam, de electione.*

His tamen obstant Franciscus Leo *in thesauri fori Eccles. part. 2. cap. 9. n. 55.* & Armendariz *in additio. ad recopilat. legum Navarræ, lib. 4. titul. 15. l. 1. de matrimonio in declarat. num. 22.* dicentes non posse Abbates, & Commendatarios in eorum Abbatiis habentes jura Episcopalia dictas denunciationes remittere sine speciali concessione Apostolica, sed hoc non placet, quia decretum Concilii suprà de Ordinariis loquitur indiffinitè, & regula indiffinita æquipollet universali, gloss. communiter recepta *in cap. ut circa, de electione,* Abbas autem Commendatarius ordinarius dicitur, gloss. & textus *in cap. Ordinarii in 6.* textus item *in cap. cùm ab Ecclesiarum, de officio Ordinarii,* ideo poterit hoc concedere, Gonzales *ad regulam octavam, gloss. 5. §. 8. num. 28.* post alios, ubi decidit posse remittere Commendatarium denunciationes requisitas ad matrimonium, quæ fieri deberent in suo territorio, juxta Concil. Trident. *sess. 24. cap. 1. de reformat.* post alios.

Dico decimooctavò Abbates in Ecclesiis sibi subjectis, eò quia sunt Ordinarii, possunt esse judices in causis ipsarum Ecclesiarum, Angel. Aretin. *cons. 99.* videndum censeo in principio, & in alienatione bonorum Ecclesiæ subjectæ Abbati requiri consensum ipsius Abbatis, Angel. Aret. *d. cons. 99. in principio.*

Dico decimonono Abbates jurisdictionem Episcopalem exercentes in populum ab omni Episcopi jurisdictione exemptum, posse dare licentiam audiendi confessiones, neque Episcopum posse confessores exponere pro illis, ut bene docet Sylvest. *confessor. 2. q. 7.* Sanchez *de matrimonio lib. 3. disp. 28. n. 6. ad finem, & disp. 29. ex n. 14.* Barbos. *in remiss. ad Concil. sess. 23. de reformat. cap. 15. num. 8. fol. 74. & alleg. 25. de offic. & potest. Episcopi, num. 5.* post Henriquez *in summa lib. 6. cap. 6. §. 1.* Soarez *tom. 4. disp. 28. sect. 5. in principio,* Reginaldus *in praxi for. lib. 1. num. 180.* & optimè Campanil. *in diversor. jur. Canon. rubr. 12. cap. 13. num. 73. cum sequentibus, & num. 76.* idem dicit de Abbatibus exercentibus Episcopalem jurisdictionem, & in ea exemptis ab Episcopis, & allegat Soarium *dict. sect. 5. nu. 3.* idem Sanch. *lib. 8. disp. 2. n. 12.*

Sed quid dicendum de Abbatibus habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem circa eos casus, quos Tridentinum *sess. 24. cap. 6. de reformat.* concedit Episcopis?

Dico vigesimò esse valdè probabile non posse hos Abbates dispensare cum subditis in his casibus, ita Cened. *collectan. 4. ad Decretales, num. 3.* & Soarez *de censuris, disp. 41. sect. 2. num. 7.* Ex ea ratione, quia Concilium 16. exorbitat à jure communi, & ideo restringi debet tanquam odiosum, nec concedi aliis ab Episcopo. Dicendum tamen est prædictos Abbates posse dispensare: quam partem, uti probabiliorem, tenent Henriquez *lib. 14. de irregularitate, cap. 18. n. 2. in commento litera P. & lib. 6. de pœnitent. cap. 16. num. 1.* Manuel, *2. tom. summæ, cap. 10. num. 6. conclus. 6. & tom. 1. regular. q. 61. artic. 9.* ex ea ratione, quia decretum Tridentini tanquam favorabile debet ampliari, ut vult Henriquez *lib. 10. de Sacramento Ordinis, cap. 20. nu. 2.* tum quia facultas delegata ad dispensandum, quamvis jure communi non competat, est favorabilis, & latè interpretanda: tum denique, quia Abbates, de quibus loquimur, in sua diœcesi plenam Episcoporum jurisdictionem habent, & ab Episcopis sola consecratione differunt, & Confessarios pro suis diœcesibus approbant: ergo in nostro casu possunt sicut & Episcopi in omnibus dispensare, Sanchez *de matrimonio lib. 8. disput. 2. num. 12.* ubi *num. 13.* id extendit ad

ad superiores etiam locales, seu conventuales Religionum exemptarum, erga religiosos eos subditos ex concessione Pii Quinti relata à Fratre Emmanuel. *tom.* 1. *regularium q.* 61. *artic.* 9. quia in subditos suos regulares funguntur jurisdictione quasi Episcopali.

Dico vigesimo primò Abbates non solùm esse competentes judices in iis, quæ sunt de foro judiciali, *cap. illis. in fin.* 6. *q.* 6. sed etiam in iis, quæ sunt de foro pœnitentiali, *Clement. prima* §. *sanè*, *de stat. regul.* ideo possunt absolvere in omnibus cùm sint confessores suorum Monachorum, dummodo non sint casus Abbatibus specialiter excepti, de quibus infrà.

---

§. III.

De reliquis, quæ competunt Abbatibus tam de jure quàm ex consuetudine, vel privilegio.

EPITOME.

1 *Abbates subjecti sunt Episcopo quoad legem jurisdictionis.*
2 *Abbas an Episcopus punire debeat monachum ob delictum;*
3 *Episcopus an possit punire monachum absente Abbate?*
4 *Abbas an possit procedere sine figura judicii contra monachum, & una via electa possit eam mutare?*
5 *Abbas potest detrudere in carcerem monachum.*
6 *Abbas pro delicto est acrius puniendus, quàm monachus.*
7 *Abbas non potest revocare curam concessam monacho per Episcopum.*
8 *Abbas si concedat monacho prioratum ad vitam, an possit revocare?*
9 *Abbas promovens monachum ad prioratum facta promissione de non revocando an possit revocare?*
10 *Abbas etiam privatus inter monachos quem locum debeat habere?*
11 *Canonicus factus Episcopus titularis, seu annularis, quem locum debeat habere in choro?*
12 *Episcopus quando est in choro, ut Canonicus, quem locum tenere debet?*
13 *Abbas exemptus quando deliquit in membris non exemptis, an possit puniri per Episcopum?*
14 *Abbas factus Episcopus si propter delictum privatur Episcopatu, an recuperet Abbatiam?*
15 *Abbas non potest dispensare cum monacho, ut perpetuo stet extra claustrum.*
16 *Abbas non potest concedere facultatem monacho transeundi ad aliam Religionem, nisi primum habeat monasterium paratum ad illum recipiendum?*
17 *Abbas non tenetur de delicto Monachi, nisi quatenus ad eum pervenit, & an teneatur de contractu?*
18 *Abbas potest repudiare, vel acceptare legatum factum monacho ex invito: & quid de hæreditate?*
19 *Abbates an possint esse patrui, & compatres?*
20 *Abbates ex privilegio, vel ex consuetudine possunt benedicere, vel consecrare vestes, Calices, Cruces, & alia necessaria Ecclesiæ, & cultui divino, & quibus Abbatibus hæc potestas concedatur?*
21 *Benedictiones, quæ unctionem Chrismatis requirunt, an possint ab Abbatibus conferri?*
22 *Abbas electus, & confirmatus, esto non sit Sacerdos, potest Monachos suos excommunicare.*
23 *Abbas sine consensu Conventus nequit licentiam concedere exeundi ad studia.*
24 *Abbas si pergat ad scholas sine licentia superioris, non incidit in excommunicationem.*
25 *In quibus casibus Abbas possit benedictionem populo impertiri?*
26 *Abbas ex privilegio Sedis Apostolicæ de consensu ordinarii potest conferre Sacramentum confirmationis.*
27 *Abbas habens jurisdictionem quasi Episcopalem potest exequi defunctorum voluntates.*

Primò quæri potest pro solutione hujus dubii, quænam competant Episcopo in Abbates? 1
Respondetur subjici Episcopo quoad legem jurisdictionis, quamvis quoad legem diœcesanam illi parere non teneantur, nec ubi exempti sunt, *cap. Abbates*, *cap. monasteria* 18. *quæst.* 2. gloss. *in summa* 10. *q.* 1. *cap. visis*, ubi gloss. 16. *q.* 2. Antonius Cucch. *lib.* 3. *de Abbate*, *nu.* 23. Nam de jure, quæ sunt jurisdictionis obligant etiam Monasteria, non tamen illa, quæ sunt legis diœcesanæ: & ea quæ ex lege diœcesana numerata non sunt in Canonibus, pertinent ad legem jurisdictionis, à qua non omnes Abbates eximuntur, nisi exempti. Nam quamvis hodie ferè omnia Monasteria sint subtracta Episcoporum jurisdictioni per propria, privataque singularum Religionum privilegia: nihilominus multa recipiunt hodie ab Episcopo, puta Chrisma, oleum, consecrationes Altarium, ordinationes, & ordinem psallendi, nec possunt fundare Monasteria, nec aliò transferre etiam utilitatis causa sine consensu Episcopi; esto habeant immunitatis privilegium, gloss. & scribentes *in cap. dilectus*, & *in cap. conquerente, de officio Ordinarii*, & Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. & *ibi* Barbosa *n.* 5.

Secundò quæres, quæ sit lex diœcesana, & quæ lex jurisdictionis, cujus meminit *glossa* 2. *in d. cap. dilectus*, asserens in illis consistere totum jus, & potestatem Episcoporum? Respondetur legem diœcesanam esse ad quam pertinet præceptio cathedratici, pars oblationum, charitativum subsidium, ac denique cætera omnia à quibus monasteria sunt exempta jure communi, legem autem jurisdictionis esse quæ complectitur obedientiam, subjectionem, reverentiam, jurisdictionem, causarum audientiam, correctionem, reformationem, Sacramentorum collationem, ac reliqua omnia, in quibus monasteria diœcesana jure communi subjiciuntur, Azor. *instit. moral. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 32. *quæst.* 2. dicens lege jurisdictionis teneri monastaria, alioquin non exempta, & in Episcopi ditione constituta, & alii apud Barbos. *de officio, & potestate Episcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *n.* 15. qui duo melius, quæ ad utramque legem pertinent, exponunt, atque ita Monasteria sunt exempta à lege diœcesana, non verò à lege jurisdictionis, Barbos. *in cap. cùm dilectus*, *citato n.* 4.

Tertiò quæri potest, quinam debeat punire Monachum delinquentem, Abbas ne, an Episcopus? 2
Respondetur Abbatem debere inquirere contra Monachos super delictis per eos commissis, & eos punire, cùm habeat ordinariam jurisdictionem, Caldern *cons.* 405. *in principio*, *alias* 20. quod procedit, ut ad hoc non egeat sui Monasterii consilio, ut ait Panor. *in c. reprehensibilis*, *n.* 11. & Franch. *num.* 12. *de appellat.* Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *q.* 13. & Sigism. Scacc. *de appellationibus q.* 17. *limit.* 26. *n.* 10. *in principio*. Quod extenditur sive Monachus delinquat in Monasterio, sive extra illud, quoniam jurisdictio Abbatis in suos Monachos non se habet per modum territorii, proinde ubique eam potest exercere, & in hoc majorem habet jurisdictionem, quàm Episcopus in cle-

clericos, qui non excommunicat illos, nec capit extra suam diœcesim, Ægidius *conf.* 5. *num.* 20. & *sequent.* & *num.* 17. ubi addit Monachum fictione juris semper esse in claustro.

Sunt tamen aliqui casus in quibus Monachus Monasterii exempti potest puniri per Ordinarium. Primus, quando Regularis extra Monasterium degit etiam prætextu privilegii sui ordinis, si delinquat ab Ordinario loci tanquam super hoc à Sede Apostolica delegato secundùm canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valet. Concil. Trident. *sess.* 6. *dereformat. c.* 3. quod habet locum in Equitibus sancti Joannis Hierosolymitani, Navarr. *de Regularibus conf.* 21. *in antiquis,* & *conf.* 12. *in novis*, Aloys. Ricc. *in collect. dec. pag.* 3. *collect.* 503. *vers. Amplia* 1. Azor *p.*1. *lib.* 13. *c.*4. *q.* 3. & constat ex declaratione sacræ Congregationis per hæc verba: *Regularis manens extra claustrum de licentia Superioris, etiam in domo deputata ad erectionem Monasterii, nisi in dicta domo sit regularis observantia, ut saltem vivat sub superiore conventualiter, si deliquerit, potest puniri ab Ordinario*, ut refert praxis nova Episcop. *p.* 2. *c.* 3. *n.*42. & Campanil. *in diversorio juris Canonici, rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 22. *in fine*.

Contrà verò si Regularis de superiorum licentia vivat in aliqua domuncula sui Monasterii pro Religionis servitio, & ibi delinquat, à suo Superiore puniri debet, quia est sub regulari observantia secundùm formam Concilii *sess.* 25. *de regularibus*, *c.* 14. eo quòd loca illa gaudent privilegiis suorum Monasteriorum uti membra ab illis dependentia, *cap. recolentes*, §. *cæterùm, de statu Monachorum*, ubi dicitur Ecclesiam, vel Monasterium, quando unitur alteri, assumere naturam, privilegia, & consuetudines alterius, cui unitur, Gregorius Lopez *l.* 7. *verb. de termino, in principio*, *tit.* 20. *part.* 3.

Secundus casus. Si Regularis intra claustra Monasterii vivat, & extra Monasterium notoriè ita peccet, ut populo sit scandalo ab Episcopo præfixo tempore, ut à suo Superiore puniatur severè, si Superior de punitione certiorem non fecerit Episcopum, delinquens ab Episcopo puniri potest, & Superior, qui instanti Episcopo non obedivit, à suo Superiore privetur officio, ut habetur *in Concil. Trident. d. sess.* 25. *c.* 14. Navar. *comment.* 2. *de Regularibus, n.*63. Armendariz *in addit. ad recop l. legum Navarræ, fol.* 85. *nu.* 59. & *fol.* 86. *nu.* 71. & extat Bulla Clementis VIII. contra superiores suos subditos non punientes, juxta formam illius decreti, cujus meminit Quaranta *in Bullario*, *verb. exemptio*, *fol.* 243. incipit, *Suscepti muneris ratio postulat*, Romæ publicata die 18. Martii 1596. ubi resolvit Regularem in casu illius decreti deprehensum in delicto posse deduci ad carcerem Episcopi, & sumpta informatione super crimine, remittique cum copia processus ad suum Superiorem puniendum intra tempus ab Episcopo præfigendum, sub pœna privationis ipso facto dignitatum, & officiorum, & inhabilitatis ad illa, & alia imposterum obtinenda, ac ulterius privationis activæ, & passivæ vocis, ad quas à nemine præterquam à nobis, & à Romano Pontifice pro tempore existente restitui possit. Quòd si Superior Regularis hoc facere prætermiserit, per præsentes similiter statuimus, ut Ordinarius loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab Ordinario loci, in quo deliquit, similiter requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus, ut præfertur, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus prædictum Concilii Decretum omnino exequi, & in Regularem delinquentem severè animadvertere possit, & debeat, hæc ibi. Quare ut Episcopus procedat contra Regularem, requiritur quòd delictum sit extra claustrum, & quòd sit notorium, insuper scandalosum. Denique, quod Episcopus instet, ut à superiore puniatur, & ille neglexerit.

Tertius casus. Ordinarius tanquam Sedis Apostolicæ delegatus potest compellere Regulares debitores extra Monasterium degentes ad solvendum debitum in causis mercedum, & miserabilium personarum, etiamsi habeant in partibus certum judicem datum à Sede Apostolica, & in aliis, si ipsum judicem non habuerint, privilegiis, exemptionibus nequaquam valituris.

Quartus casus. Regulares subduntur Episcopis, ut nemo quantumvis privilegiatus, admittat præsentatos, nisi prævio examine per Episcopum facto Concil. Trident. *c.* 13. *sess.* 7.

Quintus casus. Subjiciuntur Ordinario Monasteria etiam commendata, Prioratus, & Præpositura, in quibus non viget regularis observantia, ut ab illo visitari possint per annos singulos, Trident. *c.*8. *sess.*21.

Probatur, quia olim jure communi considerato omnes Monachi erant subjecti Episcopis, in quorum diœcesibus monasteria sita erant, ipsique veluti Generales Monachorum quosdam à professionibus removebant, quosdam admittebant, *cap. quanto*, *de officio Ordinarii*, per glossam *ibi verb. si Prælati*, *cap. Abbates* 18. *quæst.* 2. Navarr. *in cap. non dicatis* 12. *quæst.* 2. *n.* 63. *vers. addo secundò*, Campanil. *in diversor. jur. canon. rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 1. atque ita tam in civilibus, quàm in criminalibus contra Abbates, & Regulares Episcopi de jure communi habent fundatam intentionem, prout tradunt Joannes Andreas, Butrius, Ancharanus, & alii *in d. cap. quanto, de officio Ordinarii*, quamvis per particulares exemptiones, & privilegia hodie aliud servetur, Gonzalez *ad regul.* 8. *gloss.* 23. *n.* 24. post alios, cùm habeant Regulares jurisdictionem pleno jure quasi Episcopalem, juxta doctrinam glossæ *verb. proprii*, *in Clementina* 1. *de rebus Eccles. non alien.* Cabed. *diversorum juris argumentorum, lib.* 3. *cap.* 18. *in principio*, Cochier *de jurisdict. Ordin. in exemptos p.* 1. *q.* 17. *n.* 9. & 25. & Sayr. *de censur. lib.* 4. *c.* 2. *nu.* 12. ideo Superiores Monachorum, & Regularium ea omnia exercere possunt, quæ Episcopi in subditos, Sayr. *in floribus dec. de privilegiis dec.* 25. Cochier *suprà quæst.* 17. *nu.* 25. & Navarr. *tit. de privilegiis*, *conf.* 23. proinde nequeunt Ordinarii procedere contra Regulares nisi in casibus certis.

3 Sed quid dicendum quando Abbas est absens, nunquid poterit Episcopus punire Monachum delinquentem? Ægidius *conf.* 5. *num.* 7. & *sequent. vers. concludo*, quod est Urbani Quinti, affirmat quando Abbas est absens, & remotus à loco, vel mortuus. Ratio, quia distantia viarum inducit forum, sequitur Anton. Cucch. *tit. de Abbate*, *nu.* 30. Sed melius idem Ægidius *d. conf.* 5. ait puniendum non esse ab Episcopo, sed à suo Abbate, quia fingitur Monachus esse in claustro, & ubique subest Abbati suo, Tuschus *verb. Abbas*, *conclus.* 7. *nu.* 28.

4 Quartò quæritur, an Abbas possit cognoscere de crimine contra Monachum, non servata forma judicii? Respondetur in primis contra Regularem non debere fieri inquisitionem nulla præcedente infamia, ut per Duenas *regula* 298. *limitatione ultima*, nam inquisitio non præcedente infamia, nulla est: quin imò etiam est nulla non præcedente fama, quia contra non infamatum, non potest inquiri, Clarus *lib.* 5. §. *final. quæst.* 6. Menoch. *conf.* 100. *nu.* 58. *cum sequentibus*, Sayr. *in clavi*, *lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 19. Hippol. *consil* 40. *num.* 7. 48. *num.* 10. 49. *nu.* 7. Farinac. *in praxi part.* 1. *q.* 9. *num.* 1. Cabed. *p.* 1. *dec.* 78. *nu.* 2.

Nec sufficit fama simplex, ut fiat inquisitio particularis, sed debet esse vehemens, & talis quòd creet scan-

scandalum, nisi judex inquirat, Clarus *dict. q. 6. vers. quaero nunc*, Marant. *de ordine judiciario*, *part. 6. de inquisit. nu. 19.* & Farinac. *part. 1. q. 9. nu. 5.* sive judex procedat ad partis querelam, & accusationem, sive ex officio, semper diffamatio debet praecedere, seu fama, quae debet ortum habere à fide dignis, non autem à malevolis personis: haec autem non sufficit, ut formetur ex illa inquisitio, Hippol. *in practic. §. constante, nu. 33. & cons. 118. nu. 5. & cons. 134. nu. 6.* Farinac. *d. q. 9. nu. 6. & 7.* ubi addit non esse credendum judici affirmanti famam praecessisse, nisi aliunde constet per testes particulariter receptos super eadem fama.

His positis, respondetur secundò, Abbatem posse contra Monachum de crimine aliquo accusatum procedere sine subtili, & angusta juris forma, quae à jure praescribitur, sed sufficere servare leges Religionis ipsius super hujusmodi negotiis latas, atque ita potest procedere Abbas sine strepitu, & figura iudicii, omissis articulis, & citationibus, & aliis servari solitis, nec erit locus appellationi, quod etiam caveri solet propriis cujusque Religionis constitutionibus, eo quòd non datur appellatio à correctione legitima, quam facit Abbas, seu Praelatus regularis in subditum Monachum, nisi modum excedat, ita glossa *in cap. ad nostram 3. de appellat.* Host. *ibi, n. 6.* Zabarel. *nu. final.* Navar. *cons. 4. sub eodem titulo, & cons. unico, nu. 6. de sentent. & re jud.* Azor *p. 1. lib. 12. c. 11. quaest. 8.* Sayr. *in clavi lib. 12. cap. 17. à n. 38.* & Sanchez optimè *in praecepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 8. nu. 102.* Sed de his in specie infrà cùm actum fuerit de correctione, ac de modo illius inter regulares servando.

An verò electa una via in judicio, possit ea relicta aliam ingredi? Respondetur tertiò non adimi Abbati potestatem procedendi deserto ordine, quem priùs instituerat, summarium postea, minusque dispendiosum eligendo veluti meliori consilio assumere; quoniam haec mutatio judicii nullum Monacho reo affert incommodum, sed potiùs commodum: ideo non est rejicienda, ita Abbas post Joannem Delign. *in cap. cùm contingat, num. 27. de foro competenti.* Anton. Cucch. *d. tit. de Abbate, n. 34. & 35.*

5 Ex dictis sequitur posse corrigi, & detrudi in carcerem Monachum ab Abbate, Tusch. *verb. Abbas, conclus. 7. per totam*: non tamen debet religiosus detineri in carcere, nisi pro crimine gravi, Archid. & Joannes Andreas, & Dominicus *in cap. clericos, de sentent. excommunic. in 6.* Nam fama religiosi semper servanda est. Quare, ut Monachus, detineatur in carcere, duo compulativè requiruntur: primum quòd delictum sit grave, in quo rei fuga justè teneatur. Secundum, quòd contra reum aliqua sit probatio, per quam manifestetur deliquisse, & crimen commisisse. *l. 2. C. de custodia reorum.* ibi, *cùm de admisso constiterit, poenam carceris sustineat.* Dixi copulativè duo requiri: quia, si unum defuerit, locum non habebit. Haec est enim natura conditionum copulativarum, ut una non extante locum non habeat, *l. si haeredi plures, de conditionibus instit. §. si plures. Instit. de haeredibus instituendis.*

6 Quintò quaeritur, an Abbas sit mitius puniendus, quàm Monachus si delinquant? Respondetur acriùs Abbatem puniendum; ratio, quia delicta nonnumquam dignitate augentur, ut per Tiraquel. *de nobilit. cap. 20. nu. 116. cum sequent.* Unde nobiles graviùs sunt puniendi, per textum *in l. omne delictum, §. augetur, ff. de re militari, cap. homo*, ubi gloss. *40. dist.* Mexi. *in tract. tassa panis, conclus. 6. nu. 22.* Spino *in speculo testam. gloss. 16. à nu. 72.* ideò Clerici dicuntur magis peccare, quàm laici, & in eodem genere peccati graviùs sunt puniendi, *cap. cùm quidam, de jurejurando*, ut per Turrecremat. *in d. cap. homo*, Berojus *in cap. quia in omnibus, num. 49. de usuris*, Carol. de Grassis *de effectibus clericalibus, in praeludio nu. 13.* & eorum multa mala exemplo proveniunt, si delinquant; sicut bonorum exempla pastorum ad virtutem alliciunt. Cicero *lib. 3. de legibus*, ait ita: *non solùm*, inquit, *vitia concipiunt ipsi Principes, sed ea infundunt in civitatem: neque obsunt, quòd solùm ipsi corrumpuntur, sed etiam, quòd corrumpunt plusquam exemplo, quàm peccato nocent.* Confert illud Plinii, *in paneg. Trajani*, ibi: *vita Principis censura est, ad quam dirigimur, ad quam convertimur: quia non tam imperio nobis opus est, quàm exemplo. Et quidquid Principes faciunt*, dicit Quintil. declam. 6. *praecipere videntur.* Quare Abbas peccans tot mortibus dignus est, quot ad subditos perditionis exempla transmittit, teste Gregorio p. 3. ad. m. igitur Abbas peccans acriùs puniendus est, Innocent. *in c. dilectus, de simonia, in glossa sua, in verb. Abbatibus.*

Sextò quaeritur, an Abbas possit revocare curam concessam Monacho suo per Episcopum? Negat Innoc. *in c. 1. de capellis Monachorum*, Baldus *in Margarita, verb. Episcopus, vers. 23.* ex ea ratione, quia eo ipso, quòd beneficium Regulare curam animarum erga populum habeat, beneficiariusque consensu, & authoritate Episcopi constituatur, non est ad nutum Abbatis revocabilis, quia non fuit ab eo simpliciter collatus, & illius est destituere, cujus est curam animarum committere, & idoneos ministros praeficere. Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 15. nu. 19.* Similiter beneficia regularia, quae per electionem factam à Collegio Monachorum conferuntur, nequaquam ad nutum Abbatis revocantur: sicut nec revocari possunt beneficia regularia Monachis à Romano Pontifice concessa, vel confirmata, *cap. cùm inter, de electione, cap. porrecta, de confirmat. util. vel inutil.* quod intelligitur quando Pontifex ex certa scientia confirmat, Selva *de beneficiis, part. 3. q. 68. nu. 1.* Rebuff. *de pacificis possessor. nu. 279.* Gigas *de pensionibus. q. 15. nu. 3.* Azor *institut. moral. part. 1. lib. 12. c. 22. quaest. 10. & part. 2. lib. 8. cap. 7. quaest. 11.* quos sequitur Sanch. *in praecepta Decalogi, lib. 7. cap. 29. nu. 130.* 7

Dixi *ex certa scientia*, quia confirmatio Pontificis, si aliter accedat concessioni factae ab Abbate beneficii manualis regularis, aut peculii, adhuc integrum est Abbati revocare ad nutum suum, sicut antea licebat: quoniam per simplicem confirmationem non censetur Pontifex velle rei naturam variare, nec facere ex beneficio, seu peculio ad nutum Praelati revocabili, rem irrevocabilem: secus quando confirmat ex certa scientia, ita praecitati post Abbatem *in dict. cap. porrecta, nu. 4.* Dec. *n. 8.* Fr. Eman. *tom. 1. regul. q. 34. art. 2.* Non enim certa scientia praesumitur, ut ait Hippolyt. *sing. 37.* & ideo in dubio impetranti incumbit onus probandi habuisse Pontificem certam scientiam, cùm sit praesumptio contra impetrantem, Sanchez *in praecepta Decalogi, lib. 7. cap. 29. num. 144. in fine.*

Ex dictis sequitur, si concedatur Monacho Prioratus ab Abbate ad vitam, adhuc posse Prioratum ab illo revocari, quia nequit sibi imponere legem, à qua nequeat recedere, Navarr. *cons. 14. de statu Monachorum, nu. 10. part. 1. lib. 3. pag. 1015.* ubi addit, etiamsi Abbas juret servare statutum à se factum, nihilominus revocationem tenere, esto incidat in perjurium: idem tenuit Panor. consultus *cons 88.* dicens, sicut servus non potest agere adversùs dominum, sic nec Monachus contra Praelatum suum; quia censetur respectu illius servus, non habens nolle, nec velle, sed totus dependet à Superioris arbitrio, quem habet loco Dei, *12. q. 1. cap. nolo, & cap. non dicatis, & cap. si religiosus, de electione in 6.* Quare, qui plenè contulit beneficium regulare subdito 8

dito regulari, potest illud pro libito suæ voluntatis auferre, *cap. porrecta*, *cap. ad audientiam*, *de confirmat. util. & cap. cùm ad Monast.* §. *tales*, *de statu*
9 *Monachorum*; nec potest Monachus juvari pacifica possessione triennali talis beneficii, ne molestari possit: ideo ad libitum Prælati posse revocari docent Navarr. etiam *commentario 4. de regularibus*, *num. 22. vers. ex quibus*, *& nu. 23. vers. 4. & cons. 20. n. 12. sub tit. de regularibus*, *in antiquis*, Lessius *de justitia*, *lib. 2. cap. 41. dub. 12. nu. 98.* Sanchez *dict. lib. 7. cap. 29. nu. 111. & nu. 115.* tradit spoliatum regularem hujusmodi beneficiis ab Abbate sine justa causa non posse agere de possessorio contra illum, nec petere, ut ad pristinam possessionem revertatur.

An verò Abbas peccet revocando sine justa causa? contentio est, quia etsi non obligetur civiliter, quando promisit Monacho se non revocaturum, obligatur tamen naturaliter sua promissione religioso, sicut dominus servo; atque ita, quamvis valida sit revocatio, non excusatur à culpa revocando absque justa causa, ita Navarr. *d. cons. 14. de statu Monachorum num. 12. 13. & 14. in novis*, *& cons. 20. nu. 12. 13. & 14. in antiquis*, *tit. de regularibus*, & Manuel. *tom. 3. regul. q. 29. art. 9.* Nihilominus dicendum est in hoc casu per promissionem factam Monacho de non revocando, non obligari naturaliter Abbatem Monacho, quia ea promissio tanquam juri communi contraria, statuenti nihil concedendum religioso, quod revocari non possit ad nutum superioris, est omninò irrita, Joannes Andreas *in cap. final. nu. 2. de officio Ordinarii*, *in fine*, *& nu. 2. in principio*, Franc. *ibi num. 3.* Federicus *cons. 134. num. 1. & cons. 259. num. 2.* Rosel. *in summa*, *verb. Abbas*, *nu. 10.* & *ibi* Angelus *nu. 17.* Anton. Cucch. *instit. major. lib. 3. num. 112.* & Azor *instit. moral. 1. part. lib. 12. cap. 9. quæst. 8.* Non excusabitur tandem à peccato promissio de non revocando facta contra juris dispositionem; sed non est peccatum non revocare postea concessionem, quia nullo jure jubetur revocare: proinde, si addatur juramentum promissioni, obligat juramentum quoties impleri potest absque dispendio salutis æternæ, Sanchez *d. cap. 29. n. 126.* asserens promissionem non revocandi testamentum esse irritam tanquam juri contrariam, quod vult usque ad mortem, posse revocari: si autem promissio juramento firmetur, valere revocationem dicens, & revocantem esse perjurum.

10 Septimò quæritur, an Abbas etiam privatus teneat primum locum inter Monachos? Affirmat Bertachin. de Firmo *in suo Repertorio verb. Abbas*, *nu. 41.* quia Abbas est de majoribus Ecclesiæ, & Monachi sunt inferiores, *cap. si quis deinceps*, *in principio*, *& fine quæst. 7.* per quem text. vult Archid. *in c. 11. in verb. dignitates*, *de præbendis*, *lib. 6.* quòd in odiosis appellatione dignitatis non venit Episcopatus, aut Abbatia; quoniam sunt dignitates primi gradus, & aliæ dignitates sunt inferiores, Cassan. *in Catalogo 4. part. considerat. 31. vers. tertiò facit*, *& vers. quartò facit*, *& vers. octavò*, *cum sequenti*, & clariùs *consid. 34. vers. Abbas*, si deposuit dignitatem non culpa sua.

11 Octavò quæritur, an Canonicus factus Episcopus titularis, seu annularis, debeat sedere in superiori loco, & præcedere omnes Canonicos? Respondetur debere sedere in suo loco, quia est in Capitulo, ut Canonicus, & ut unus de loco, Abbas *in cap. postulastis*, *de concessione præbendæ*, ubi ponit exemplum de Episcopo existente in Capitulo, ut Canonicus, quia non præcedit Capitulum: debet tamen habere secundum locum, si fuerit Episcopus illius Capituli, & non sederit tanquam Episcopus, quia quando fuerit, ut Episcopus illius Capituli, erit in primo loco, quando autem ut Canonicus, erit in secundo loco post illum, qui præsidet gloss. *in cap. à* 12
collatione, *de appellationibus*, *in fine in 6.* Nam de jure Episcopus est Canonicus, Panor. *in d. cap. postulastis*, Cassan. *4. parte considerat. 45.* ubi *considerat. 46.* addit Vicarium Episcopi quando est Canonicus in actu, in quo est ut Vicarius, sedebit in loco majori, & præcedere Archidiaconum; at verò in choro ut Canonicus sedebit in suo loco, Gemin. *in d. cap. à collatione*, *ad finem*, *de appellat. in 6.*

Nonò quæritur, an Abbas exemptus quando deliquit in membris non exemptis, possit puniri per Episcopum, & deponi? Respondetur affirmativè. 13
Quòd si non deliquit in locis non exemptis, sed in loco exempto in non exemptis personis, non potest puniri per Episcopum, Innocentius *in cap. ex ore*, *in glossa*, *in verb. hostem*, *de privilegiis*, & Baldus *in Marg. verb. Abbas vers. 18.*

Decimò quæritur, an Abbas factus Episcopus, si 14
propter delictum privetur Episcopatu, recuperet Abbatiam? Negat Bart. *in l. filii* §. *Senator. ff. ad municipal.* argumento Abbatis, qui depositus est ab Abbatia ob culpam suam, hic namque sic depositus & privatus Abbatia, privatur primo loco illi debito propter Abbatiam; atque ita non habet primum locum in Choro, & in Conventu, Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum*, *columm. 34. versic. fallit quintò*, seu declaratur de constitutionibus: secus si deposuit dignitatem Abbatiatus, tunc quia sponte deposuit, habebit primum locum; contra verò non habebit primum locum, si deponatur culpa sua, Cassaneus *part. 4. considerat. 34. ad finem.* Cùm ergo in nostro casu Abbas privetur culpa sua Episcopatu propter crimen dignum depositione, non recuperabit Abbatiam; quia eo ipso privabitur etiam Abbatia, quæ est dignitas inferior Episcopatu, Bertachin. *verb. Abbas nu. 90. vers. Abbas factus Episcopus.*

Undecimò quæritur, an Abbas possit dispensare 15
cum Monacho ut perpetuò vivat extra claustrum? Negant Hostiens. & Doctores *in cap. ex rescripto*, *de jurejur. & in c. insinuante*, *qui cleric. vel vov.* Archid. *in c. quanto*, *de offic. ordin. in 6. 18. quæst. 11.* Abbates text. & gloss. *in Clement. ne in agro in* §. *quia verò*, *gloss. in verb. ad claustrum*, *de stat. Monach.*

Alii affirmant ex legitima facultate posse hanc licentiam concedi Monacho; nec est dubium de Summo Pontifice, quia est supremus Prælatus, & in eo est suprema potestas. Quinimò de jure communi Prælatum Religionis ex causa justa posse hanc licentiam dare revocabiliter, docet Navarrus *comment. 2. de Regularibus*, *n. 16. & 40. & comment. 4. & sequent.* tum, quia jure communi Prælatus habet potestatem supra Religiosum, *c. nullam 18. qu. 2.* Item, quia eodem jure communi potest quis profiteri aliquam regulam alicujus Religionis, & manere in domo sua de licentia Prælati, & ad nutum ipsius, *c. insinuante*, *qui cleri. vel vov.* ubi professio ea conditione facta, ut professus domi maneat, & certam suorum bonorum portionem habeat ad vitæ subsidium, ex Abbatis voluntate pendentem, valida est, ut etiam per Azor *p. 1. lib. 12. c. 9. quæst. 4.* & Joann. à Cruce *de statu relig. lib. 1. c. 3. dub. 2.* Quod est verum, quoad usum profitentis pro suis necessitatibus ex voluntate Prælati: non autem quoad proprietatem, Beja *responsorum casuum conscientiæ p. 4. casu 17.* Sanchez *de matrimonio lib. 7. disp. 25. nu. 21. & in præcepta Decalogi. lib. 5. cap. 4. nu. 99.* secus si profiteretur sub ea conditione, ut sibi liceret proprium, & bona immobilia liberè possidere tanquam propria, etiam invito Prælato: tunc enim professio erit nulla contra substantiam voti paupertatis. Non autem quando profitens usum duntaxat sibi reservaret de licentia superioris, & ad nutum ipsius revocabilem, nec conditio tunc professionem irritaret, Spin. *in specul. testam. gloss. 12. n. 12.* Fr. Manuel

tom.3.regul.qu.17.art.6. Miranda *in manuali Prælator. tom.1.q.28.art.2.* Ceval. *commun.contra commun. q.85.n.2.* & Sanchez *d.lib.5.cap.4.n.97.* Tertiò denique probatur posse Prælatum concedere licentiam Monacho ad vivendum extra claustrum, quia hæc licentia non est dispensatio in aliquo voto, sed tantùm in regula in qua Abbas ex causa dispensat: ergo potest illam licentiam concedere.

Nec obest si dicas Abbatem non posse eximere Monachum à sua obedientia, quod videtur facere concedendo illi, ut vivat extra claustrum, quia respondetur non eximi ab obedientia Monachum, quia exitus, & mora in sæculo non conceditur irrevocabiliter, sed dependenter à voluntate Superioris: item, quia olim Monachi erant Episcopo subjecti, & in 4. canone Concilii Chalcedonensis expresse habetur, quòd Monachi intra claustrum morentur, & ne exeant ibi: juxta Chalcedonensis optimi Concilii tenorem, *Monachis quamvis Religiosis ad normam Sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus, vicos, castella, civitates peragrare prohibemus.* quod præceptum Alexander II. posuit *in cap.juxta 16.q.1.* & in canone priori ejusdem Concilii expressè additur, nisi fortè jubeantur Monachi propter urgentes necessitates ab ipsius civitatis Episcopo. Cùm ergo hæc potestas circa exemptos translata sit ad Prælatos, poterunt nunc concedere Monachis ea omnia, quæ Episcopi olim eisdem concedebant: non tamen sine legitima causa. Confert *cap. 2. ne clerici, vel Monachi in 6.* ubi præcipitur, ne Religiosus se conferat ad studia, ut ea occasione moretur extra claustrum, nisi de licentia Prælati, & cum consensu majoris partis, Capituli, quæ conditio ibi specialiter in hoc casu adhibita est. Ergo in aliis casibus ex vi communi juris competit Abbati duntaxat, Fusc. *de visitat.lib.2.c.16.n.9.*

16 Duodecimò quæritur, an Abbas possit facere Monacho facultatem transeundi ad aliam Religionem? Bertachin. affirmat *verb. Abbas. nu. 100. vers. 4.* ubi primum habuerit monasterium paratum ad illum recipiendum, per glossam *in cap.cùm concessa, de electione in 6.* ne occasio vagandi detur Monacho. Nam Prælatus inferior, & Conventualis Monasterii potest dare licentiam subdito suo transeundi ad strictiorem Religionem, Monach. *in cap. cùm singula, n.4. de præbendis in 6.* & *ibi* Franc. *§.prohibemus, n.3.* ubi reprobat sententiam dicentium exigi etiam consensum Conventus, Rebuff. *in praxi benefic.tit.de translat. Monachor. nu. 5.* Fr. Emmanuel *tom. 3. regular. quæst.52.art.3.* Miranda *in manuali Prælator. tom. 1. quæst.31. art. 5. concl. 1.* Non tamen explicant, quisnam debeat esse hic Prælatus, immediatus ne, ipsius Conventus an solus Provincialis, an Generalis, nihilominus Fr. Emanuel sentit debere esse Provincialem, aut generalem.

Magis tamen placet Miranda *in manuali Prælatorum tom.1.q.31.art.5.conclus.1.* dicens sufficere Prælatum immediatum ipsius Conventus, posseque licentiam transeundi ad strictiorem Religionem concedere: & si ille sit transiturus, eam petiturus est à Provinciali, & hic à Generali, & hic à Romano Pontifice, ita Azor *instit.moral.lib.12.cap.14.q.7. 8. & 9.* ratio desumitur ex *cap.licet, de Regularibus*, per textum ibi, *postquam à Prælato suo*. ergo sufficit licentia à Prælato immediato religionis, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.6.cap.7. n.59.* ubi *n.60.* subdit id esse verum, esto monasterium strictius sit in alia diœcesi. nec Religio illa sit exempta, & *num. 62.* addit non esse necessarium, quòd ad hanc licentiam accedat consensus Conventus.

Idem dicendum est, quando Religiosus vult transire cum legitima causa ad aliam Religionem æqualem; satis est licentia Prælati conventualis, de consilio tamen, & consensu sui Conventus. Ludovicus Miranda *suprà d.q.31. art.5.* ubi vult in hoc casu *art. 6. conclus. 2.* peccare mortaliter Prælatum, quando transitus est ad æqualem Religionem, quod videtur durum intercedente legitima causa: secus si fiat transitus sine causa legitima, quia tunc solùm fieri potest de licentia Papæ, Abbas *in cap.non est dubium, de Regularibus n.6.* Antonius Cucch. *lib.3.instit. major. tit. 1. n. 132.* Azor *d.p. 1.lib.12.cap. 14.q.9.* & Sanchez *d. cap. 7.n.42.*

Porrò ad laxiorem Religionem transitus nulla legitima causa existente licitus est intercedente licentia Summi Pontificis, quia sine causa non est tutus religiosus in foro conscientiæ, Navarrus *conf. 88. n. 2. de regularibus*, Ludovicus Miranda *d. q. 31. art. 6.* Antonius Ricciul. *in tractatu de jure personarum extra gremium Ecclesiæ lib. 8. cap. 4.* nec Papa solet concedere licentiam transeundi ad laxiorem, nisi ex justa, & legitima causa, ut refert Antonius Ricciul. *de numer. 4.* cum derogatione decreti Concilii Trident. *sess. 25. de regularibus, cap.19. vers. nemo*, quæ derogatio requiritur, ut ait Navarrus *cons. 62. alias 65. in fine, de regularibus*, & Stephanus Gratian. *discept. forens. cap. 434. nu. 20.* quamvis contrà teneat Ricciul. *d. cap. 4. n. 4. vers. dubitari solet.* nec licentia sine legitima causa obtenta excusabit in foro conscientiæ transeuntem ad laxiorem Religionem, nec valebit in eo foro, sed solùm in externo, ne molestetur scilicet transiens, cùm votum Religionis strictioris commutetur in quid minus, & ex consequenti datur ejus dispensatio: quæ sine causa legitima est nullius momenti, utpote, quæ est ex obligatione juris divini consurgente ex voto, ut tradunt Franchus *in cap.cùm singula §. prohibemus n.4. de præbendis in 6.* Sylvester *verb.Religio 4.quæst.2.* Navarr. *lib. 3. consilior. in 1. edit. conf. 56. de regular. n. 2. & in 2. edit. conf. 88.n. 2. eodem titulo, & comment. 4.de regularibus n. 10.* Manuel *tom. 2. summæ cap. 6. n. 8. & tom. 3.regular. qu. 52. tit. 10.* Lessius *lib. 2. de justitia, cap. 41. dub. 13. n.102.* & Azor *d. 1. part. lib.12. cap. 14. qu. 8. in fine.*

Data tamen causa legitima, & justa, Prælatus Pontifice inferior potest licentiam concedere ad transeundum ad laxiorem Religionem, non obstante Concilio Trident. *sess. 25. de regularibus cap. 19.* dicente ita, *Nemo regularis cujuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem.* Quia Concilium intelligitur nulla existente causa, ita Decretum illud intelligit Navarrus *cons.56.de regularibus n. 3.* Azor *d.lib.12. cap. 15. qu. 1.* Lessius *suprà dub. 13. n.103.* Sanchez *d. cap.7.n. 68. & sequentibus.* Quare quamvis ad Pontificem facilis sit aditus, Prælatus Pontifice inferior existente causa justa potest concedere licentiam istam, ut tenet expressè Ludovicus Miranda *suprà quæst. 31. art. 6. conclus. 3.* & Barthol. à Sancto Fausto *in thesauro religiosorum lib. 5. quæst. 345.*

Decimotertiò quæritur, an Abbas teneatur de delicto Monachi, aut de contractu illius? Respondetur non teneri de delicto, nisi quatenus ad eum pervenerit, quanquam non mandavit, per *Clement.1.§. cæterùm*, & *ibi* Cardin. *de privileg.* & est communis opinio, ut ait Albericus *in authen.ingressi, n.2. fin. C.de sacrosanctis Eccles.* Clarus *quæst.36.n.45.§.final.* Graffis *decis.lib.2.cap.127.n.34.* nisi datum damnum sit per Monachum habentem peculium, tunc cogitur ipse, vel Monasterium illius reficere damnum, quatenus peculium sufficit, præsertim hoc procedit in Monacho vivente extra Monasterium de licentia Pontificis, cum facultate convertendi quæsita in sui sustentationem, Navar. *de regel. comment. 2. numero 62.* Quod adeò verum est, ut Prælatus regularis delinquens non obliget suum Monasterium 17

rium ex proprio delicto, nisi quatenus ob id pervenerit, *gloss. ultim. notabilis in l. si quis in tantam*, *C. unde vi*, nisi damnum ab Abbate illatum fuerit communicato consilio Conventus cum Prælato, vel nisi Abbas habuerit peculium; nam tunc Monasterium de dolo Prælati tenetur, quatenus esset in ejus peculio, quod si non sufficiat supplebit Monasterium propter communicatum consilium cum Prælato, nisi Consiliarii habeant peculium. Non enim Monasterium obligatur ex delicto regularium, nisi quatenus Monasterium ex eo factum est ditius, *cap. dilectum*, *de regul. jur. in 6.*

Quoad contractum, respondetur teneri Monasterium ex contractu Monachi, quando tacitè, vel expressè Monacho commissa fuit aliqua administratio, neque illius limites excedit: censetur enim data facultas faciendi contractus, Molina *de iustitia tom. 11 disp. 140. col. 10. vers. Item ex contractu*, Lessius *de justitia cap. 41. dub. 11. n. 90.* Azor *part. 1. lib. 12. cap. 11. qu. 11.* quod extende ad Monachum in studio existentem de licentia superioris; potest enim obligari Monasterium ex contractu hujus Monachi inito pro expensis necessariis; nam eo ipso, quòd datur facultas ab Abbate ad standum in aliquo loco pro negotiis, videntur illi concessa omnia, sine quibus nequit abesse; argumento filii existentis in studio, vel in alio loco, seu negotio de licentia patris, qui tenetur pro filio, & pro contractu à filio inito, *l. sed Julianus §. proinde, si accepit*, *vers. Quod dicitur*, *ff. ad Macedonianum*; & in specie volunt, Azor *suprà*, & Molina *d. disp. 140. col. 10. vers. item ex contractu*, Cevall. *in commun. q. 446. n. 15.* & Graffis *2. part. decis. lib. 3. cap. 12. n. 41.* secus dicendum de contractibus à religioso initis absque legitima superioris authoritate; tunc enim certissimum est Monasterium non obligari ex illis, nisi quatenus in utilitatem Monasterii aliquid venerit: tunc quoad eam quantitatem in qua factum est ditius, tenebitur, ut Doctores citati.

18 Decimoquarto quæritur, an Abbas possit repudiare, & acceptare legatum factum Monacho, eo invito, & quid de hæreditate? Baldus *in l. ex repudiatione, in fine C. de fideicommiss.* ait posse repudiare, vel acceptare legatum Monacho invito, sed non hæreditatem. Dicendum tamen est legatum, seu fideicommissum relictum Monacho sive factum ipsius acquiri Monasterio, quia hoc aditione aliqua non indiget, ita Parisius *in cap. in præsentia n. 206. in fine*, *de probationibus*, Benedictus *in cap. Rainutius*, *de testam. verb. si absque liberis el 2.* Quoad hæreditatem sunt, qui dicant, non posse Abbatem contradicente Monacho adire hæreditatem, quia hæreditas mediante Monacho acquiritur Monasterio: igitur, si contradicit, & nolit, adire, nihil acquiritur Monasterio: tum quia hæreditas relicta servo, non acquiritur domino absque consensu servi, *l. 3. C. de hæred. instit.* & ita hanc partem tradunt Jacobus de Arena *l. final. n. 3. C. de Episcop. & cler.* Angel. *l. 1. §. substituere n. 4. ff. de vulgari*, Aretin. *cap. in præsentia*, *n. 89. & 90. de probat.* & Menchac. *de success. creatione*, *lib. 3. §. 21. numero 251.* sed probabilior est opinio, quæ tradit posse Monasterium ac Abbatem adire hæreditatem Monacho relictam illo contradicente, quia Monachus æquiparatus filio, & hæreditas filio relicta, potest à patre acceptari, quamvis filius repugnet, *l. ultima in principio*, *C. de bonis quæ liberis*, ita Abbas poterit adire hæreditatem delatam Religioso, eo invito, ita Bartol. *in l. 1. in principio*, *n. 21. & 22. ff. de vulgari.* Item quia Monasterio defertur immediatè hæreditas illa, etto ex Monachi persona, proinde Monasterio competit soli adire hæreditatem, vel repudiare, Emmanuel Saa *summa verb. religio n. 27.* Graffis *part. 2. decis. lib. 3. cap. 19. n. 74.* Molina *suprà disp. 140. col. 8. vers. non solùm bona*, Spin. *specul. testamen. gloss. 12. principal. n. 19. & 20.* & Lessius *lib. 2. de justitia cap. 41. dub. 11.*

Sed quid dicendum de repudiatione legati, an possit Prælatus repudiare illud contradicente Monacho, & sine consensu Monasterii, glossa *in cap. si Episcopum 16. qu. 6.* affirmat, quia in acquirendis potest Prælatus præjudicare Ecclesiæ, *gloss. similis cap. final. eadem causa, & quæstione*, Abbas *in cap. 1. de in integrum restitutione*, *n. 9.* Jason *l. is, qui hæres §. neque filium, ad finem, de acquirenda hæreditate.* Roch. de Curt. *de jure patronat. in principio*, *& in c. final. de consuetudine*, & est communis, teste Navarr. *in c. si quando*, *pag. 16. de rescriptis*, & constat ex *lege qui autem*, *in principio*, *ff. quæ in fraudem creditorum*; ubi inquit Ulpianus quòd repudiare non est alienare, sed verius est non acquirere.

Non esse autem necessarium consensum Monasterii ad hanc repudiationem faciendam, tradit Cabed. *1. part. decis. 109. n. 2.* ubi resolvit posse maritum facere repudiationem hæreditatis relictæ, non obstante legè regia absque consensu uxoris, eo quia in hæreditate nondum adita nullum jus considerabile quæritur *l. pretia rerum, ad medium ff. ad legem falcid.* neque est in bonis hæreditas nondum adita. Idem dicendum est de legato repudiando, quoniam repudiare legatum non est alienare; nam ante acceptationem legati per Prælatum, Ecclesia non est domina rei legatæ, sed est non acquirere Ecclesiæ, quod poterat acquirere, ad quod non requiritur solemnitas, Sanc. *de matrim. lib. 6. [illegible] cap. 4.*

Dicendum tamen est non posse Abbatem repudiare hæreditatem sine consensu Capituli, quia secundùm veriorem repudiatio est vera alienatio, per textum *l. magis puto §. fundum ff. de rebus eorum*, ubi Ulpianus sibi contrarius ait repudiationem alienationem esse, sed in alienatione rerum immobilium Ecclesiæ requiritur Ecclesiæ consensus, ita ut Summus Pontifex non possit eas res alienare, *cap. non liceat Papæ 12. qu. 2.* ubi etiam sub hac prohibitione veniunt Cardinales, & Patriarchæ, *l. jubemus C. de sacros. Eccles.* & Concil. Trident. *sess. 22. cap. 11.* comprehendit Archiepiscopos: igitur repudiatio tam hæreditatis, quàm legati sine consensu Capituli fieri non potest, Baldus *in l. contra juris §. 1. de pactis*, Barb. *in cap. ut super*, *de rebus Ecclesiæ*, Felin. *in cap. contingit. 1. de sentent. excommunic.* Pinellus *l. 1. C. de bonis maternis 3. p. n. 20.* & Gomez *tom. 2. tit. de contractibus cap. 14. n. 14.* quo fit, ut Prælatus posset repudiare legatum relictum Ecclesiæ; tenebitur tamen ad id, quod interest Ecclesiæ, ex eo quòd legatum repudiavit, gloss. *in cap. final. 12. quæst. 2. verb. neglectum*, Abbas *cap. 1. de in integrum restitutione*, argumento tutoris, qui tenetur ad interesse, ex eo quòd non acquisivit, cùm potuisset acquirere, *l. quidquid C. arbitrium tutelæ*, Sanchez *de matrim. lib. 6. disp. 4. n. 15. vers. tenetur autem.*

Quin etiam repudiatio legati est alienatio vera ex particulari fundamento, quia legatum rectà via à morte testatoris transit statim in legatarium, *l. à Titio ff. de furtis.* proinde cùm res legata sit effecta legatarii, jure optimo dicetur alienatio, si per illum repudietur; atque ita requiritur solemnitas necessaria. Adde, etto concedatur ante acceptationem legati Ecclesiam non esse dominam rei legatæ, & ex consequenti repudiare, non esse alienare comparatione rei legatæ, non est negandum comparatione juris ad eam rem, esse alienationem, quod Ecclesia acquisivit morte testatoris; ideo si fiat absque requisitis, est invalida talis repudiatio, & Prælatus est perjurus, Molina *disp. 468. fol. 1379.* Faciunt tradita per Rebuffum *in compendio alienat. rerum Eccles. n. 30. fol. 61.* ubi pro hac parte citat Oldrad. *cons. 9.* & alios

alios asserentes non posse Prælatum, aut Abbatem sine requisitis solemnitatibus repudiare legata, quia transfertur dominium in Ecclesiam etiam ante traditionem, Quarant. *verb. alienatio n.* 13. & 43.

19 Decimoquintò quæritur, an Abbates, seu Monachi possint esse patrini? Negat Petrus Gregorius *part. 2. juris universi, lib.* 15. *de personis, cap.* 14. *n.* 34. ex Concilio Antissiodorensi *cap.* 15. *relato in cap. non liceat, de consecratione dist.* 4. *& ex cap. pervenit* 18. *quæst.* 2. si tamen suscipiant peccabunt mortaliter, & spiritualem contrahent cognationem, ita Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 70. *n.* 21. Galet. *in margarita casuum conscientiæ, verb. Religiosus pag.* 225. *in fine*, Rebellus *de obligationibus justitiæ part.* 2. *lib.* 3. *quæst.* 6. *n.* 10. Galledo *de cognatione spirituali, cap.* 9. *in fine*, & Reginald. *lib.* 31. *n.* 157. *vers. quartò.* quibus accedit Bonacin. *de matrim. q.* 3. *punct.* 5. §. 2. *n.* 23.

20 Decimosextò quæritur, an possint Abbates benedicere, seu consecrare vestes, calices, Cruces, & alia necessaria cultui divino? Respondetur negativè de jure, sed ex privilegio, si habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, Fr. Emmanuel *tom.* 1. *regul. quæst.* 19. *art.* 1. *& quæst.* 36. *art.* 6. dicens posse benedicere omnia ornamenta ex privilegio Innocentii VIII. concesso anno 1489. ad petitionem Joannis Abbatis Cisterciensis eidem, & quatuor primis Coabbatibus ejus, tunc, & pro tempore existentibus, ut de cætero in futurum possent quæcunque vistimenta, ac ornamenta Ecclesiastica, corporalia, vasculaque ad reponendam sacram Eucharistiam in locis, & domibus prædicti Ordinis benedicere, & consecrare calices undecunque aliunde ad eos delatos tam sui ordinis, quàm & aliorum: idem refert Fr. Ludovicus Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 2. *quæst.* 41. *art.* 4. ubi addit eo privilegio non posse uti alias Religiones per privilegium communicationis, & refert Barbosa *alleg.* 27. *n.* 36. ex *d. privilegio* Innoc. VIII.

21 Nec in hoc fallitur, quia per excommunicationem hæc facultas extenditur limitata ad Minores de Observantia ex concessione Leonis X. ut habetur in supplemento Minorum *fol.* 16. *concess.* 55. & refertur in compendio eorundem *verb. benedicere* §. 14. qua etiam facultate utuntur omnes Præpositi, ac Rectores, & superiores per communicationem, quibus Provinciales communicandam duxerint. Quod ad benedictionem tamen ad externorum usum, non nisi necessitas urgeat, & Prælati distent, & sine illorum offensione, sequitur Baptista Confettius *in collectione privilegiorum ordinum Mendicantium, & non Mendicantium, fol.* 31. §. 3. addens benedicere etiam solemniter Ecclesias, Aquam, ac paramenta, & vasa sacra, in quibus sacrum Chrisma non intervenit, ac etiam Corporalia posse Prælatos regulares. Idem refertur *in compendio privilegiorum fratrum Minorum, verb. benedicere Ecclesiastica fol.* 93. & *ibi* Fr. Hieronym. à Sorbo *in additionibus* §. 1. & 2. Denique Abbates etiam, qui Pontificiis insigniis utuntur ex privilegio, possunt calices, & patenas consecrare, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 28. *quæs.* 2. fit autem hæc consecratio sacro Chrismate in exteriori superficie adhibito, ut habetur *in cap. unico,* §. *ungitur præterea, de sacrâ Unctione.* Quæ benedictio calicis, & patenæ cùm sit ordinis Episcopalis, non potest fieri per simplicem Sacerdotem, ut ait Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib.* 2. *quæst.* 9. *num.* 8. Soarez tamen *de Relig. tom.* 4. *lib.* 2. *cap.* 30. *n.* 2. ait Abbates posse vestes sacras, & pallas Altaris, & corporalia benedicere, non tamen posse consecrare Calices, vel Aras, nec consecrationem ullam efficere, quæ unctionem chrismatis requirat. Quod intelligo jure ordinario, non autem ex privilegio concesso. Azor. *suprà quæst.* 2. cum aliis, & *part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 7. *q.* 2. Graffis *dec. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 159.

Petes an Episcopus, aut Abbas, qui ex privilegio consecrat Ecclesias, Calices, aut benedicit vestes in mortali, & non contritus, peccet mortaliter cessante scandalo? Affirmat Medina *C. de pœnit. tractatu* 1. *quæst.* 6. ubi loquitur de Episcopo, qui conficit Chrisma, benedicit oleum, aut consecrat Ecclesiam, quia hujusmodi actiones sunt de se graves, & videntur quodammodo sacramentales, quatenus per eas sacratur materia sacramenti. Dicendum tamen est peccare mortaliter sublato scandalo, Soarez *in* 3. *part. quæst.* 64. *articul.* 10. *disput.* 16. *sect.* 3. quem sequitur Marc. Anton. Genuens. *in manuali Pastorum, cap.* 63. *num.* 2. ubi *num.* 3. addit Episcopum, quod idem dico de Abbate, excommunicatum, suspensum, vel interdictum consecrantem Ecclesias, & benedicentem paramenta contrahere irregularitatem.

Decimoseptimò quæritur, an Abbas electus, & confirmatus, quamvis non sit Sacerdos, possit Monachos suos excommunicare? Affirmat. Richar. *in* 4. *distinct.* 18. *artic.* 4. *quæst.* 3. quod etiam habent alii Prælati non Episcopi in subditos suos eadem sententiam censuræ exercentes, ut colligit Panorm. ex *cap. cum ab Ecclesiarum, de officio Ordinarii, & in cap. sicut, de simonia, & in cap. cùm in Ecclesiis, de major. & obed.* argumento Vicarii generalis Episcopi non Sacerdotis, qui potest excommunicare, & absolvere à censuris, dummodo habeat primam tonsuram. 22

Decimooctavò quæritur, an Abbas sine consensu Conventus possit Monachis licentiam concedere exeundi ad studia? Respondetur negativè. Ratio, quia sicut Abbas nequit sine assensu Conventus rem notabilem ad tempus non modicum alienare, ita nec personas: secus quando vadit ad scholas ejusdem civitatis, & statim redit, tunc enim sufficit sola licentia Abbatis, habetur *in cap. ut periculosa, ne clerici, vel. Monachi, lib.* 6. ubi excommunicantur omnes Religiosi, qui accedunt ad quævis studia literarum, nisi concessa priùs licentia à suo Prælato cum consilio majoris partis sui Conventus. Idem dicendum est de Episcopo circa Monasteria non exempta, quia non potest hanc licentiam concedere sine consensu Abbatis, sed eam dare debet, Abbas, vel tenens ejus vices, qui propriè dicitur suus Prælatus, Sayr. *de cens. lib.* 3. *cap.* 3. 23

Sed quid si Abbas pergat ad scholas sine licentia superioris? Videtur dicendum ligari excommunicatione contenta *in dict. cap. periculosa:* sed oppositum est dicendum eo, quia illa constitutio est pœnalis, & ideo restringenda. Sylvester tamen *verb. excommunicatio* 9. putat incurrere *ibi n.* 55. §. 1. nisi habeat licentiam Episcopi, si sit Monasterium non exemptum; sed contraria opinio est verior. Idem dicendum est de alio superiore, qui habet vices Abbatis in suo Conventu, & est verè Prælatus Monasterii. 24

Decimononò quæritur, in quibus casibus possit Abbas benedictionem populo impertiri? Pro intelligentia notandum est Abbates quosdam esse benedictos, quosdam non benedictos, non tamen Abbas constituebatur per benedictionem, sed per electionem, & confirmationem. Habet autem se benedictio veluti quoddam ornamentum, & quasi ordinatio, seu consecratio personæ in ea dignitate constitutæ. Unde Abbas electus, & confirmatus olim exercebat actus jurisdictionis, non tamen benedicebat, aut ordinabat, nisi esset benedictus, cùm viderentur esse actus ordinis; nam olim ab Episcopis benedicebantur, nec antea exercebant prædictos actus Ordinis, nisi Episcopi differrent benedictionem, ut ex concessione Alexandri Tertii ibi, Ut si Episcopus tertiò cum humilitate ac devotione, sicut convenit, requisitus Abbates benedicere renuerit, liceat Abbatibus proprios Monachos benedicere, 25

& alia, quæ ad officium hujusmodi pertinent, exercere. Ex quo patet non esse necessariam hanc benedictionem simpliciter Abbatibus ad tales actus exercendos.

His positis dicendum est Abbates habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, posse benedictionem solemnem populo impendere in Ecclesiis ad ipsos pleno jure spectantibus post Missarum sacrificia absoluta, post matutinas preces, aut vespertinas decantatas, non autem publicè alibi, aut per vias, aut oppida, nisi id habeant ex speciali privilegio, habetur *in cap. Abbates, de privilegiis in* 6. praxis nova Episcopalis *part.* 1. *cap.* 2. *in fine*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.*20.*quæst.*7. & Fr. Emmanuel. *tom.*1. *regul.quæst.* 18.*art.*1. quibus accedit Barbosa *allag.*27.*n.*67.Graff. *suprà lib.*3.*c.* 5. *n.* 158.

26 Vigesimò quæritur, an Abbas ex privilegio Sedis Apostolicæ de consensu Ordinarii possit conferre sacramentum confirmationis? Respondetur affirmativè, ita Armendar.*in addit.ad recop.legum Navarræ*, *lib.*1. *tit.*18.*l.*7. *de Episcopis*, *n.*77. De Episcopi tamen licentia non potest administrari hoc sacramentum de Abbate, nec à simplici sacerdote, nisi ex delegatione Summi Pontificis. D. Thomas *in* 3. *part.quæst.*72.*art.* 11. Bellarmin. *de confirmat. cap.* 12. Graffis *in decis. part.* 2.*lib.*1.*cap.*5.*n.*29. & 30. Valent. *tom.*4.*disp.*5. *qu.*2.*punct.*1. Vasquez *part.*3.*qu.*72.*art.*3.*disp.*219. *cap.*1.*n.*3. & Tolet. *in summa*, *lib.*2.*cap.*24.*n.*5. quibus adde Reginald.*in praxi fori pœnitent.lib.*28. *n.*17. *cum sequentibus*, & Bonacin. *de Sacrament. disputat.* 3. *quæstio unica*, *punct.* 2. *n.*3. *versicul. dixi.*

27 Vigesimoprimò quæritur, an Abbates, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, possint exequi defunctorum voluntates? Affirmat Flores de Mena *variar. quæstionum*, *lib.* 2. *quæst.* 24. *n.* 22. ex Abb. Anchar. Barbatio & omnibus *in cap. Joannes*, *de testam.* & *ibi* Covarr. *n.* 1. dicentes appellatione diœcesani comprehendi Abbates, qui habent Episcopalem jurisdictionem, sequitur Barb. *in annot. ad leges Lusitanas*, *lib.* 1. *tit.* 62. §. 39. *n.* 4. post alios, quos ibi referens sequitur.

---

§. IV.

Utrùm Abbates possint alienare res spectantes ad propria Monasteria.

EPITOME.

1 *Abbates exempti, qui jurant non alienare, nequeunt inconsulto R. Pontifice alienare.*

2 *Abbas exemptus si habet Ecclesias pleno jure subjectas, potest authoritatem præstare in alienatione rerum Ecclesiæ sibi subjectæ.*

3 *Abbas quando debet requirere authoritatem Papæ in alienatione rerum suæ Abbatiæ.*

4 *Abbas cum Conventu sine consensu Episcopi non potest aliquid infeudare.*

5 *Abbas exemptus à jurisdictione Episcopi quando possit res proprii Monasterii alienare?*

6 *Alienans rem Ecclesiæ cum juramento de non repetendo, si alienatio est nociva Ecclesiæ, debet repetere etiamsi juret de non repetendo.*

7 *Alienans rem Ecclesiæ malè, peccat mortaliter.*

8 *Abbas bona Ecclesiæ non legitimè alienans interdicitur ab ingressu Ecclesiæ.*

9 *Alienans prædium Ecclesiæ, vel magnum, vel exiguum, deponitur.*

10 *Alienans rem Ecclesiæ tenetur ad restitutionem pretii etiam emptori malæ fidei, non tamen ad aliud interesse, nec Ecclesia tenetur.*

11 *Alienationes rerum Ecclesiæ, nisi rem restituant, excommunicantur.*

Quæritur primò, an Abbas exemptus, qui juravit non alienare inconsulto R. Pontifice, possit sine illo alienare? Respondetur negativè, ex *cap. Abbatibus* 12. *quæst.* 2. & *ex cap. in venditionibus* 17. *quæst.* 4. & *ex cap. ut super, de rebus Ecclesiæ alienandis*, Innoc. *in cap. statuimus*, *de transactionibus.* 1

Porrò quando Abbas est exemptus, & habet Ecclesias pleno jure subjectas, potest præstare authoritatem in alienatione rerum Ecclesiæ sibi subditæ, quando Rector, vel Rectores dictarum Ecclesiarum voluerint alienare, possunt cum consensu Abbatis habentis jurisdictionem quasi Episcopalem, Innoc. *in cap. cùm & plantare*, *in Ecclesiis*, *de privilegiis*, Imol. *in cap. statuimus*, *de transactionibus.* Dicitur autem Ecclesia pertinere ad Abbatem pleno jure, quando in spiritualibus, & temporalibus illi est subjecta, glossa *in d. cap. cùm & plantare*, §. *in Ecclesiis*, *verb. pleno jure*, Rebuff. *in concordatis tit. forma mandati*, *verb. plenum*, Marta *de clausulis*, *clausula* 85. *n.* 6 Sayr. *de censuris*, *lib.*1. *cap.* 6. inferentes non pertinere Ecclesiam pleno jure ad Abbatem, quando illi subjicitur quoad temporalia, sed quoad spiritualia ab ordinariorum jurisdictione non est exempta. Unde sequitur, si Ecclesia subest uni Abbati pleno jure, satis esse authoritatem illius in alienatione rerum Ecclesiæ, sibi subjectæ, nec requiri authoritatem Episcopi, Joannes Andreas *in tit. de rebus Ecclesiæ non alienandis*, Turrecrem. 12. *quæst.*2.*in summa*, dicens in Monasteriis non privilegiatis, quæ subsunt Episcopo, requiri consensum Episcopi, & Abbatis, & omnium fratrum, aliàs non teneri alienationem, *d. cap. Abbatibus* 12. *quæst* 2.& *cap. in venditionibus* 17.*q.*4. secus quando Monasteria sunt privilegiata, & non subsunt Episcopo. 2

Quæritur secundò, quando Abbas debeat requirere in alienatione rerum Abbatiæ authoritatem Romani Pontificis? Respondet Rebuff. si Abbas est exemptus, & velit alienare res Abbatiæ, necessariam esse authoritatem Romani Pontificis, idque tradit *in compendio alienat. rerum Eccles.* per glossam *Clementin.* 1. *in verb. proprii. de reb. Eccles. alienan.* debetque authoritas illa esse specialis, & expressa, *l. negotium C. de negot. gest.* Quare oportet quòd Pontifex sciat de quibus rebus concedenda sit licentia, Joann. Andr. & Perusi. *in cap. final. de reb. Eccles. alienan.* nisi Ecclesia sit pleno jure Abbati subjecta, ut dictum est *suprà*, *n.* 2. 3

Hodie tamen post Extravagantem Pauli II. sub *tit. de rebus Eccles. non alienan.* incipit, *Ambitiosæ cupiditati*, regulariter prohibetur omnis alienatio etiam in casu licito, & servatis solemnitatibus inconsulto Romano Pontifice, quæ partitur in duas partes, quarum prima continet causam motivam; secunda omnium rerum alienationem comprehendit, exceptis tribus casibus, in quibus sine authoritate R. Pontificis conceditur alienatio. Primus locationis, & conductionis per triennium: secundus est emphyteusis in casibus à jure permissis, & de bonis ab antiquo solitis in emphyteusim dari, & cum evidenti Ecclesiæ utilitate. Tertius est alienationis fructuum, qui servando servari nequeunt, juxta tutiorem sensum Cajetan. *in verb. excommunicatio*, *cap.*75. pro cujus prohibitionis observantia annullat contractus, & imponit pœnas, & innovat prædecessorum, & confirmat antiquos Canones, præsertim capitis *sine exceptione*, 12. *q.*2. *cap.* 1. & *cap. nulli*, *de reb. Eccles. alien. c.*1. & 2. *eodem tit. in* 6.

Quinimò Prælati, & Abbates nequeunt regulariter inconsulto R. Pontifice alienare etiam in casu licito, & servatis solemnitatibus, propter juramentum, quod præstant, Redoan. *quæst.*55.*n.*1.& 2. & subjiciunt se pœnis hujus Extravagantis in juramento,

mento, ut habetur *in Pontificali, fol.* 81. & 120. his verbis: *Possessiones verò ad mensam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignerabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ inconsulto R. Pontifice, & si ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam super hoc edita constitutione contentas eo ipso incurrere volo.* Abbates verò idem jurant, ut constat ex eodem Pontificali *fol.* 134. mutato nomine, *ad mensam*, dicendo *ad monasterium meum*, & loco *Capituli* dicunt *Conventus* Monasterii mei. Prælati verò, & inferiores beneficiati jurant de non alienando in manibus Ordinarii, vel illius à quo ad dignitatem promoventur, per Baldum *in cap.* 1. *in principio, columm.* 3. *vers. quæro, de his qui feud. dar. pos.* & est stylus Romanæ Curiæ, vel consuetudo, Redoan. *suprà n.* 3.

4 Quæritur tertiò, an Abbas non exemptus cum Conventu sine authoritate Episcopi possit aliquid infeudare? Respondetur negativè, quòd si infeudet sine consensu Episcopi, contractus est ipso jure nullus, textus *in cap. ad nostram, de rebus Eccles. alien.* secundùm quod ita intelligit illum textum ibi Hostiens. & Guido *in cap. Abbatibus* 12. *quæst.* 2. asserentes contractum *d. cap. ad nostram*, fuisse ipso jure nullum, quia defuit consensus diœcesani, & ideo non tenuit alienatio, *cap. Abbatibus* 12. *quæst.* 2. *cap. in venditionibus* 17. *quæst.* 4. Alber. *in Authent. hoc jus, Cod. de sacros. Eccles. vers. ubi Abbas*, dicens posse Abbatem alienare, nec in feudum dare sine licentia Episcopi. Porrò si sub aliquo Abbate exempto est aliquis Prioratus habens bona distincta, & Prior illius loci vult alienare, in casu licito poterit hoc facere de consensu Abbatis, quia fungitur vice Episcopi in Prioratibus sibi subjectis. Secus si prioratus subest Abbati in spiritualibus, & Episcopo in temporalibus, tunc requiritur licentia utriusque, Cardinalis *in Clement.* 1. *quæst.* 35. *de reb. Eccles. non alienan.* & Archid. *in cap. nullam* 18. *quæst.* 2.

5 Quæritur quartò, quomodo Abbas exemptus possit alienare res proprii Monasterii? Respondetur primò, inconsulto R. Pontifice non posse bona spectantia ad mensam illius, neque ad Monasterium alienare; quia obstat juramentum de non alienando, exceptis casibus tribus in dicta Paulina *Ambitiosæ*. Respondetur secundò, in illis casibus, & in cæteris à jure permissis posse Abbatem exemptum alienare, si duo copulativè concurrant, causa scilicet justa in casu licito, & forma, hoc est, solemnitas legitima, *cap.* 1. *de reb. Eccles. non alienan. in* 6. *Clement.* 1. 1. *eodem titulo*, gloss. *in summa* 12. *quæst.* 2. Abbas *in cap.* 2. *n.* 8. *de his, quæ vi metusvè caus.* Redoan. *de reb. Eccles. alienan. quæst.* 51. *cap.* 7. *n.* 21. Molina *de justitia*, *disp.* 468. & hac forma omissa, hoc est, solemnitate non adhibita regulariter corruit alienatio, ut constat ex verbis Extravagant. *Ambitiosæ*, ibi alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio hujusmodi nullius omnino sint roboris, & momenti.

Respondetur tertiò causas justas esse quatuor, necessitatis, utilitatis, incommoditatis, & pietatis, Abbas *in cap. nulli, de reb. Eccles. alienan.* Molin. *de justitia, disputat.* 465. Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 16 *n.* 8. & 9. Redoan. *suprà quæst.* 19. ubi de his latè per totum, præsertim de causa necessitatis, & *quæst.* 20. ubi de causa utilitatis, & *quæst.* 21. ubi de causa pietatis, & *quæst.* 22. ubi de causa incommoditatis, & *qu.* 51. *cap.* 22. ubi rursus de causa necessitatis, propter quam res Ecclesiæ aliquando sive solemnitate alienari possunt.

Respondetur quartò ultra illas quatuor causas, quæ necessariò requiruntur ad alienandum: requiri, quando Ecclesia est Cathedralis, consensum, seu authoritatem Episcopi; deinde tractatum; post tractatum, Capituli consensum, ultimo loco subscriptionem, *cap. cùm Apostolica, & cap. cùm tua, de his, quæ fiunt à Prælato, cap. ut super*, §. *possessiones, de rebus Eccles. non alienan. & cap. sine exceptione* 12. *quæst.* 2. Tractatus autem, est propositio, ac discussio, num opus sit, ac conveniens rem alienare, ut expendantur causæ, seu rationes in utramque partem, & post hanc consultationem sequitur consensus, aut dissensus Panorm. *in d. cap. tua, n.* 6. ubi ait sufficere unum tractatum solemniter factum, Armil. & Sylvest. *verb. alienatio*, Fr. Joannes a Cruce *in suo Epitome de privileg. tit. de bonis in communi, lib.* 1. *cap.* 4. *versic. tertia conclus.* Molina *suprà disp.* 468. *in principio.* Item consensus debet esse expressus, nisi fiat alienatio rei propter necessitatem ubi parum lædatur Ecclesia: tunc enim sufficit tacitus consensus, Fratr. Joann. à Cruce *versicul. quarta conclusio*, post Rebuff. *in tractatu de alienat. bon. Eccles. n.* 118. sed meliùs Molina *fol.* 1376. §. *Tertiò dictum*, ait semper requiri consensum expressum, præsertim si alienatio est de rebus alicujus Monasterii, *Clement.* 1. *eodem titulo*, ubi glossa tradit in Prælatis Regularibus Ecclesiarum sæcularium, Rebuff. *suprà* §. *fallit, n.* 119.

Denique necessaria est subscriptio, ubi de hoc est consuetudo, Rebuff. *n.* 120. Panor. *in d. cap.* 1. *de his, quæ fiunt à Prælatis*, subdit in multis locis subscriptionem Capituli non servari; Armil. *verb. alienatio*, §. 6. tradit non esse necessarium, ut subscriptio fiat manu Canonicorum, sed satis esse si fiat manu Notarii: sed contrarium est in usu apud Capitula, & Canonicos, & Regulares, cùm res aliqua alienatur, omnes enim manus suas subscribunt, Bartol. *in l.* 1. *ff. de albo scribendo, & cap. sine exceptione* 12. *q.* 2. *cap.* 1. & *cap. tua nuper, de his quæ fiunt à Prælatis*, exceptis Religiosis Societatis JESU; ubi aliter tractatus fit, nec particularium requiritur consensus, nec subscriptio singulorum.

Respondetur quintò causas justas alienandi dici casus à jure permissos, ad quas reducuntur omnes, qui in jure reperiuntur expressi, glossa *in summa* 12. *q.* 2. & *in cap.* 2. *in verb. casibus, de reb. Eccles. non alien. in* 6. & regulariter hi exigunt solemnitates in alienatione, Quaranta *in Bullario verb. alienatio, n* 3. post Redoan. *suprà q.* 22. *n.* 20. *vers. istæ verò sunt causæ. & casus liciti, in quibus fieri alienationes de rebus Ecclesiæ permittitur, & sine quibus non est permissum alienare quovis modo.*

Respondetur sextò ex traditis à Redoano *suprà q.* 35. & *q.* 36. & 42. posse fieri alienationem ab Abbatibus, & ab aliis Prælatis inconsulto Romano Pontifice, quando intercedunt causæ justæ, vel aliqua ex illis quatuor, & servantur solemnitates non obstante Paulina *Ambitiosæ*, prohibente fieri alienationem, infeudationem, vel contractum emphyteoticum, & omne pactum per quod bonorum Ecclesiasticorum dominium transfertur, præterquam in casibus à jure permissis. Sequitur Navarrus *in commentar. de alienat. rerum Ecclesiæ, sub n.* 2. *vers. quartò*, dicens permitti alienationem rerum Ecclesiæ in casibus à jure permissis, videlicet, quando datur justa causa, & servatur forma juris Canonici, idem tradit *consil. ultim. de rebus Eccles. non alien.* ubi vult Paulinam *Ambitiosæ*, non ferri contra alienantes res Ecclesiæ in casibus à jure expressis. Nihilominus, quia in Paulina excipiuntur tres casus, in quibus conceditur alienatio inconsulto Romano Pontifice, non est admittenda opinio Redoani, nec Navarri, cùm repugnet stylo Curiæ, & praxi, de quibus casibus, & de eadem Paulina §. *sequent.*

Quæritur quintò, utrùm alienans res Ecclesiæ cum juramento de non repetendo; possit repetere, 6
quando

quando alienatio est in præjudicium Ecclesiæ? Respondetur primò juramentum de non alienando complecti tantùm res, quæ sunt de mensa, nec extendi ad alia, quæ non sunt de mensa, Baldus *in consil.* 374. *volum.* 5. *in fine*, *c. ut super*, ubi Hostiensis, *de rebus Ecclesf. alienan. vel non.* Redoan. *eodem titulo*, *q.* 55. *nu.* 66. & 67. Respondetur secundò, si alienatio est nociva Ecclesiæ, posse repetere, & revocare dictam alienationem, etiam non obstante juramento, quia fuit illicitè præstitum, *cap. intellecto*, *de jurejurando*, ideo non est observandum, Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 6. *disputat.* 13. *n.* 5. facit quod dicit Felinus *in cap. constitutus*, *de rescriptis*, *colum.* 2. *vers. limita prædicta*, secundùm Joannem Andr. quem allegat. Quòd si primò juraverat non alienare, potest nihilominus alienata revocare, non obstante juramento facto postea de non revocando. Nam primum juramentum est licitum, & secundum illicitum proinde servari non debet, *cap. si diligenti*, *de foro competenti.* Juvat juramentum contra publicam utilitatem non posse licitè observari, & subinde non indigere relaxatione, Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 1. *disputat.* 32. *nu.* 8. & 9. sicut actus in favorem publicam principaliter prohibitus, non confirmatur juramento, ut per Covarr. *in cap. quamvis pactum*, *part.* 2. §. 1. *nu.* 1. & 5. Gomez *variarum lib.* 2. *cap.* 14. *nu.* 24. & 27. Matiens. *l.* 2. *glossa* 3. *num.* 15. & 17. *titulo* 2. *lib.* 5. *novæ recopil.* & alii apud Redoan. *quæst.* 55. *num.* 54. & 62. Cened. *ad Decretal.* 71. *num.* 2.

7 Quæritur sextò, Quale peccatum sit malè alienare res Ecclesiæ? Respondetur esse mortale, sive alienatio fiat à clerico, sive à laico, quia alienans rem Ecclesiæ indebitè excommunicatur, *cap.* 2. *de rebus Ecclesf. alienan. vel non. cap.* 2. *cum sequent.* & *cap. si quis presbyterorum*, *eodem titulo*, in cujus prima parte presbyteri, & alii Ecclesiastici sibi appropriantes, vel alienantes bona Ecclesiastica excommunicantur, ut per Aloys. Riccium *in praxi rerum for. Ecclesf. decis.* 138. *num.* 1. *in fine*, *in* 1. *edit.* aliàs *resolut.* 121. *in* 2. *edit.* Farinac. *in praxi crimin. part.* 6. *quæst.* 171. *n.* 10. & alii apud Barbos. *in d. c. si quis presbyterorum*, *num.* 2. Redoan. *eodem titulo*, *quæst.* 44. *nu.* 10.

8 Quæritur septimò, in quas pœnas incurrant Abbates alienantes indebitè bona Ecclesiæ? Respondetur Episcopos, aut Abbates non legitimè alienantes ab ingressu Ecclesiæ suspendi, seu interdici, per *dict. Extravagantem*, *de rebus Ecclesf. non alienan.* Ugolin. *de censur. tabul.* 5. *cap.* 3. *num.* 2. Sayr. *de censur. lib.* 5. *cap.* 12. *nu.* 20. & *lib.* 4. *cap. etiam* 12. *nu.* 54. addens ex *dict. Extravagant.* si per sex menses immediatè sequentes sub interdicto in hujusmodi animo (quod absit) perseveraverint indurato lapsis mensibus eisdem è regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, vel monasterii, qui præsident in spiritualibus, & temporalibus, sint eo ipso suspensi. Inferiores verò Prælati Commendatarii, & aliarum Ecclesiarum Rectores, beneficia, vel administrationem quomodolibet obtinentes prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliisque Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, sæcularibus, & regularibus beneficiis, quorum res, & bona alienarunt duntaxat ipso facto privati existant, illaque absque declaratione aliqua vacare censeantur, ita ut à solitis collationibus, personis idoneis liberè de jure conferri possint, nisi aliàs distributioni Apostolicæ sedis sint specialiter, aut generaliter reservata: nihilominus alienatæ res, & bona hujusmodi ad Ecclesias, Monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem hujusmodi pertinebant, liberè revertantur. Ita Paulus II. anno 1478. Pontificatus sui anno quarto. Kalendis Martii, cujus meminit Quaranta *verb. alienatio*, *in Bullario*, *fol.* 8.

Quæritur octavò, in quam pœnam incurrat alienans prædium Ecclesiæ etiam exiguum? Ratio dubitandi, quia *in cap. sine exceptione* 12. *quæst.* 2. *verb. quicquam*, prohibentur alienari tam res parvæ, quàm res magnæ, & dictio *quicquam*, & verbum *aliqua* verificantur, & tantum importat dictio *quicquam*, quantum dictio *aliquid*, per glossam *in Extravag. suscepti*, §. *final. vers.* & *si quicquam*, *ne Sede vacante.* Quocirca alienans prædium Ecclesiæ magnum, vel exiguum, deponitur, *cap. quicunque* 17. *q.* 2. & Prælatus alienans res Ecclesiæ incidit in perjurium, per ea, quæ dicit Baldus *in cap.* 1. *in principio*, *col.* 7. *vers. dicit Innoc. qui feud. dar. poss.* præsertim si res alienata est de mensa Ecclesiæ, prout in dubio semper præsumitur esse, Redoan. *suprà q.* 3. *nu.* 48. & 58. 9

His tamen obstat Hugo per textum *in cap. Abbatibus* 12. *q.* 2. dicens alienare vineolas, seu terrulas, non esse prohibitum inconsulto summo Pontifice. Idemque posse fieri ab Episcopo sine consensu Capituli, quando res alienanda est magis onerosa Ecclesiæ, quàm utilis, neque ad hoc requiritur solemnitas, ita Hostiensis *in summa*, *de his*, *quæ fiunt à Prælato*, §. *ex quibus*, Guido Papæ *dec.* 156. sequitur Redoan. *suprà quæst.* 51. *cap.* 20. *nu.* 6. & Lessius *de justitia*, *lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 11. *n.* 64. *fol.* 332.

Idem dicendum est de Prælatis Episcopo inferioribus, posse videlicet sine solemnitate debita alienare exiguas terrulas concurrente, vel necessitate, vel utilitate evidenti, ita Bellamer. *in d. cap. Abbatibus* 12. *q.* 2. *col.* 22. & *c. terrulas*, *eadem causa*, & *quæstione*, Villadieg. *in tract. de legibus*, *part.* 1. *q.* 11. *n.* 10. & *sequent.* quando res est modica, sequitur Redoan. *q.* 13. *nu.* 14. *cum sequentibus.* Pro quo facit *c. cæterùm de donat.* ubi Prælatus rem modicam elargiri potest, præsertim, si id ferat consuetudo, quæ ubi est, præstat jurisdictionem. Quoniam, quæ modica sunt, eximuntur à solemnitate, Abbas *in cap. ut super*, *num.* 15. *de rebus Eccl.* Quare Paulina *Ambitiosæ*, indistinctè limitatur, videlicet in magnis, quando adest urgens necessitas, quæ non sinit adire summum Pontificem; & in minimis, & modicis, quia hæc possunt alienari sine juris solemnitate, Redoan. *dict. quæst.* 3. *n.* 14. *cum sequentib.* per *dict. cap. terrulas* 12. *q.* 2. & gloss. *ibi*, & dispositio *cap. terrulas*, tria copulativè requirit, teste Redoano *d. q.* 13. *nu.* 19. Primum, quòd res sit exigua: secundum, quòd non sit utilis Ecclesiæ: tertium, quòd alienatio fiat ex causa necessitatis, & his tribus concurrentibus solùm potest omitti consilium, vel tractatus Capituli, non autem aliæ solemnitates, prout est licentia superioris, ut subdit Rebuff. *in dict. cap. sine exceptione*, *in vers. quicquam*, sed meliùs Guid. Pap. *q.* 156. ubi concludit res Ecclesiæ minus utiles, & quæ magis onerant Ecclesiam, & plus afferunt incommodi, quàm commodi, posse etiam sine solemnitate alienari, *dict. cap. terrulas*, §. *item domus*, *cap. fugitivi* 12. *qu.* 2. ubi Hugo, & Archid. & Innocentius Federic. de Senis *cons.* 403. ubi alienatio rei parvæ facta per Prælatum sine consensu Capituli, valet indistinctè. Secus si alienetur res parva in perpetuum, tunc consensus saltem tacitus debet exigi, secundùm Abbatem *in cap.* 1. *de his*, *quæ fiunt à Prælato.* Nihilominus Archidiac. *in dict. cap. terrulas*, tradit posse fieri alienationem sine solemnitate de rebus inutilibus parvis, & longè distantibus, non autem de rebus magnis, quamvis inutilibus, quia hæc nequeunt alienari sine solemnitate, nisi urgente magna necessitate, quod non puto verum, quando res magnæ sunt inutiles. Igitur Paulina non debet intelligi de re modica, ex traditis à

Qua-

Quaranta *de rebus Eccles. n.41. §. adde, fol.31.* dicente ex responso sacræ Congregationis, nec Paulinam *Ambitiosæ*, neque decretum Concilii Tridentini derogasse dispositioni *cap. terrulas* 12. *q.2.* sed constat ex eodem cap. res immobiles exiguas ex causa legitima etiam sine solemnitate alienari posse.

Idem dicendum est si alienentur res steriles, quamvis magnæ, modò sint inutiles, vel modici pretii, ita Archid. & Præpos. per glossam, & textum *in d. cap. terrulas*, qui textus non est correctus per d. Paulinam *Ambitiosæ*, ut tradit in expositione illius Alex. Stiatic. *n.3.* quem sequitur Quaranta *n.41.* quia res etiam immobiles, quando sunt exigui valoris, possunt alienari sine debitis solemnitatibus, secundùm Angelum *in Authent. de alienan. §. hoc etiam in §. hoc etiam, in fine*, & Abbas *in d. c. ut super, n.15. de rebus Eccles.* Item Archid. *in d. cap. terrulas*, res etiam steriles, & modici pretii docet Episcopum solum sine solemnitate posse alienare, Quaranta suprà *n.41. vers. nota.* Redoan. *p.51. c.8. n.1.* idem volunt circa terrulas & cætera exigua, seu inutilia, & quæ longè distant posse distrahi sine consensu Capituli absque prædicta solemnitate, si adsit necessitas. Denique possunt alienari à Prælato res Ecclesiæ minus utiles, vel quæ sunt onerosæ Ecclesiæ, & plus incommodi, quàm commodi important. Guid. Pap. *decis.* 156. dicens posse Episcopos alienare sine debita solemnitate domos etiam in civitatibus existentes, quæ sunt majoris oneris, quàm utilitatis, quæque sunt majoris sumptus, quàm reditus, Hostiens. *in summa de his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli, §. & in quibus*, & Butrius *in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælat.* Nec obstat juramentum à Prælato præstitum de non alienandis rebus Ecclesiæ; quia non extenditur ad gravamen Ecclesiæ, neque ad id, quod est in detrimentum Ecclesiæ, & ex consequenti non extenditur ad alienationes rerum exigui valoris, Abbas *in cap. final. de Eccles. ædific. & reparand. vers. Item puto, n. 9.* quem refert, & sequitur Quaranta *d. n.41.* allegato post alios Feder. de Senis *cons.* 403.

Nec item refert textus *in d. cap. quicumque*, ubi prohibetur alienatio fundi etiam exigui sub pœna depositionis contra eum, qui præsumpserit alienare, quia textus ille loquitur de alienatione prædii exigui, propinqui, atque utilis: non verò loquimur de rebus exiguis, vel de rebus sterilibus, minus utilibus, & longè positis, exigente id necessitate: vel etiam potest dici, quòd ibi est sermo de casu non concesso, & necessitate non exigente; quæ aliquando ita potest urgere, ut etiam alienari possint bona stabilia, vel utilia sine solita solemnitate, ita Hostiensis *in c. 1. ne Prælati vices suas*, ibi, *vel nisi esset res exigua, vel minus utilis, & infructuosa*, in quibus alienandis non requiritur solemnitas, Redoan. *suprà q. 51. cap. 20. n. 6.* & Lessius *de justitia, lib. 2. cap. 25. num.* 64.

10 Quæritur nonò, an alienans teneatur ad restitutionem pretii emptori etiam malæ fidei, & ad aliud interesse? Respondetur malè alienantem rem Ecclesiæ non teneri ad aliud interesse, sed tantùm ad restitutionem pretii, argumento casus *in l. si emptor. C. commun. de leg.* ubi emptor etiam malæ fidei contra venditorem agit ad pretium recuperandum, non tamen agit ad aliud interesse, gloss. *in c. ad audientiam, de rebus Eccles. alien.* Ratio, quia Ecclesia non debet locupletari cum jactura aliena, nec capere contra conscientiam, & hoc in odium malè alienantium, ut sint tardiores in alienando, per id quod habetur *in §. si quis igitur, in Authen. de non alienando.*

11 Quæritur decimò, in quam pœnam incurrant alienatores rerum Ecclesiæ, qui non fuerint Episcopi, aut Abbates, nisi rem restituant? Respondetur alienantes indebitè incidere in excommunicationem, per *cap. si quis presbyterorum, hoc titulo*, & alienationem non tenere, & quemlibet clericum posse contradicere, ac rem cum fructibus medii temporis repetere, textus *in d. cap. ad audientiam, de rebus Eccles. non alien.* Episcopo autem, & Abbati alienantibus interdicitur ingressus Ecclesiæ, *cap. omnes Ecclesiæ 17. q.4. & dict. extravag. Ambitiosæ.*

---

§. V.

In quibus casibus liceat Abbatibus, & aliis Prælatis Regularibus alienare bona Ecclesiæ juxta Extravagantem de rebus Eccles. non alien.

EPITOME.

1 *Non obstante juramento tribus casibus exceptis in hac Extravag. in alienatione rerum Ecclesiæ, reliqui sunt prohibiti regulariter inconsulto Romano Pontifice.*

2 *Abbates, & inferiores Prælati sine justa causa nequeunt alienare, quamvis solemnitas concurrat.*

3 *Abbates in casibus à jure permissis possint ne alienare res Ecclesiæ inconsulto Romano Pontifice? & qui sint casus à jure permissi?*

4 *Alienatio, ut sit valida, quæ requirantur?*

5 *Abbatissæ an possint bona Monasterii alienare, & quæ requirantur, ut validè alienent; & quid de cæteris regularibus.*

6 *Res immobiles, & mobilia pretiosa an possint alienari sine solemnitate?*

7 *Abbas an possit alienare absque solemnitate validè in utilitatem tamen Ecclesiæ?*

8 *Probabilius est alienationem de rebus Ecclesiæ sine solemnitate esse nullam.*

9 *Res Ecclesiæ, quando possint dari in emphyteusim inconsulto Romano Pontifice?*

10 *Ecclesiæ res data in emphyteusim semel cum beneplacito Apostolico, si ad Ecclesiam revertantur, possunt iterum emphyteuticari non obstante juramento.*

11 *Passalia Ecclesiæ non possunt dari in emphyteusim sine beneplacito Apostolico, & cur?*

12 *Possessiones non solitæ trahi in emphyteusim per Paulinam* Ambitiosæ *excluduntur.*

13 *Passalia filialium Ecclesiarum, quæ vulgo dicuntur annexæ, seu unitæ Ecclesiis Matricibus, possunt dari in emphyteusim.*

14 *An pro possidentibus passalia possit allegari temporis diuturnitas, seu præscriptio?*

15 *Titulus ab Ordinario concessus an sufficiat ad tradendum passalia in emphyteusim? & quid de possessione immemoriali?*

16 *Quid dicendum de locatione rei solitæ dari in emphyteusim factæ per Abbatem per uniformem pensionem an sit emphyteuta juris colon?*

17 *An Abbas, seu Prælatus possint in aliquibus casibus licitè alienare sine solemnitatibus inconsulto Romano Pontifice.*

18 *An Prælati regulares in alienatione rerum teneantur servare solemnitates Extravagantis* Ambitiosæ?

19 *Societas* Jesu *quem ordinem in alienando res immobiles servare debeat?*

20 *Prælati possunt alienare res Ecclesiæ pro remuneratione, & quomodo?*

21 *Ecclesiæ donata, seu relicta, quæ est incapax retinendi immobilia etiam in communi, possunt alienari sine solemnitatibus.*

Non

1 NOn obstante juramento de non alienando res Ecclesiæ inconsulto Romano Pontifice, possunt Abbates locare res Ecclesiæ ad modicum tempus, hoc est, per triennium, non autem ultra, per hanc Extravagantem. Procedit locatio in illis rebus Ecclesiæ, quæ singulis annis proferunt fructus: quòd si res eæ sint, ut non ferant fructus, nisi de triennio in triennium, possunt locari ad novennium, Covarruv. *lib. 2. variarum, cap. 16. num. 6.* Navarrus *in comment. de rebus Ecclesiæ. alien. num. 21.* Quaranta *verb. alienat.* §. *hanc regulam, num. 18.*

Quòd si locatio ad novem annos cum clausula in scriptura, quòd sint tot locationes, quot sunt triennia, esse validas in secundo, & tertio triennio, tradit Baldus *in cap. 1.* §. *si livellario, quibus modis feudum amittatur.* Covarruv. tamen *in dict. cap. 16. num. 4.* vult esse omnino irritas tales locationes, sequitur Velasq. *de jur. emphyt. qu. 29. num. 15.* Redoan. *de reb. Eccles. quæst. 58. numer. 29.* Quaranta *suprà num. 18.* per textum *in Authentic. de non alien.* §. *quod autem dictum est, vers. nec illud, collat. 2.* ubi dicitur pactum de renovanda locatione ad alios annos à jure concessos de re prohibita alienare, non valere, finita prima locatione, nec tale machinamentum tenere, quia hujusmodi conventiones fiunt in fraudem legis: favet Concil. Trident. *sess. 25. cap. 11.* ubi aufert has locationes.

In foro tamen conscientiæ cessante omni fraude inter contrahentes videntur validæ hæ locationes ita factæ, nec videntur contrà jus in utroque foro, ita Baldus *suprà dict. cap. 1. in princip. numer. 22. qui feud. dar. possunt*, Alciat. *resp. 147.* Alexand. *lib. 2. cons. 165. n. 4. & 68.* Valascus *suprà verb. intellige post.* Menes. *in l. voluntas, n. 519. C. de fideicommiss.* Caldas *de extinctio. emphyt. cap. 2. num. 29.* unde cessante fraude, ut ipse concludit, tenebunt hujusmodi locationes.

Porrò quando non constat has locationes fuisse factas in fraudem legis, vel quando præsumitur eas esse in fraudem Paulinæ *Ambitiosæ*, esse omnino irritas in totum, nec posse sustineri pro primo triennio, sunt, qui asserant ex verbis Paulinæ ibi: *Nullius omnino sit roboris, quod fit in odium contrahentium*, & ideo in pœnam illorum totum est irritum, *l. si. libertus,* §. *si quis, ff. de jure patron.* Et quamvis in contractu dicatur, quòd tot sint locationes, quot triennia, & ut finito uno triennio, tunc de novo fiat, & incipiat nova locatio, adhuc, nec pro primo triennio permisso, erit valida prima locatio, cùm hoc figmentum in fraudem hujus Paulinæ fiat.

Dicendum tamen est valere locationem pro primo duntaxat triennio, quod est tempus, à lege permissum, Cyn. *in l. 1. Cod. de jur. emphyteut.* Ancharran. *consil. 57.* Lapus *allegat. 12.* Jason. *in l. manumissiones n. 7. versicul. circa hoc quæro, ff. de justitia, & jure*, Bartol. *in l. Modestinus, ff. de donat.* Bald. *cons. 327. lib. 3. & consil. 392. lib. 5.* Redoan. *de reb. Ecclesiæ, quæst. 58. num. 30.* & Covarr. *lib. 2. variar. cap. 16. n. 4.* ubi concludit locationem esse firmam quoad tempus permissum, quoad reliquum esse infirmam.

Hinc fit locationem ad quinquennium, vel septennium sustineri pro triennio per Paulinam hanc, Castrens. *in Autent. qui rem, Cod. eodem titulo*, Tiraquel. *de retract. lib. 2. nu. 144.* post Baldum *in authentic. si quas ruinas Cod. de sacros. Eccles.* Decius *ibi*, quia in separabilibus utile non vitiatur per inutile. *l. 1.* §. *sed si mihi, ff. de verborum obligat. & reg. utile, de regulis juris, in 6.* argumento donationis excedentis summam permissam, quæ non valet quoad excessum, sed in ea summa, quæ non excedit, manet valida, ut est communis. Confirmatur exemplo emphyteusis concessæ ad quatuor generationes, quæ sustinentur per tempus à lege concessum. Baldus *in authentic. si quas ruinas, Cod. de sacros. Eccles.* Paulus *in dict. authent. qui rem, Cod. eodem titulo*, Alexand. *consil. 38. lib. 2.* Gama *decis. 387. à num. 3.* subdens, sic fuisse judicatum in Senatu Lusitano, quibus accedit Quaranta *verb. alienatio, versic. hunc articulum, num. 18.* & Barbos. *allegat. 95. à num. 5. usque ad num. 10.* ubi *num. 14.* addit prohibitum alienare ad longum tempus, verbi gratia, ad decennium, seu ad vitam, si locet, vitiari in totum locationem talem, ita, ut nec pro tempore permisso sustineatur; eo quòd ostenditur contrahentes ad minus tempus noluisse contrahere. Molina *de primogen. lib. 1. cap. 21. n. 17.* per textum ibi *in l. 1.* §. *quid autem, ff. de superficiebus*, idem Molina *n. 28. versicul. illud tamen*, Cabed. *Lusitan. decis. 84. n. 7. & 15. p. 2.*

Non tamen procedit Paulina *Ambitiosæ* in locatione ultra triennium de rebus exiguis, per *cap. terrulas, 12. quæst. 2.* nec obstat juramentum de non alienando, quia hoc non includit parva, nec modica, quia non est verisimile, quòd superior voluerit jurantem illaqueare in istis modicis, quæ sunt exempta ab omni solemnitate, ex dispositione juris, Abbas *in cap. ut super colum. 2. sub num. 15. de rebus Eccles. alienan. num. 14.* Redoan. *suprà quæst. 9. num. 9. fol. 53. & quæst. 51. cap. 1. nu. 14. fol. 177.* Idem dicendum est non procedere Paulinum, quando adest consuetudo locandi ultra triennium, quia valebit locatio, Paris. *cons. 98. lib. 4.* Quaranta *d. n. 18. ad finem.*

Quid dicendum de locatione ususfructus rei Ecclesiasticæ ultra triennium, vel pro tempore vitæ beneficiati? Aliqui putant in hac Paulina *Ambitiosæ* prohiberi locationem rerum Ecclesiæ, videlicet prædiorum, seu fundorum, non verò locationem fructuum, sed redditunm beneficiorum, seu Ecclesiarum; proinde posse Abbates locare fructus ultra triennium, tradit Panormit. *in cap. final. ne Prælatus vices suas*, imò ad vitam suam, & pro se allegat Federic. de Senis *cons. 50.* Covarr. *dict. lib. 2. variar. cap. 16. n. 6.* §. *visum est*; facit *l. nova, tit. 17. partit. 1.* ubi dicitur posse Abbatem, vel beneficiarium locare beneficium per totam vitam. Nec refert si dicatur tam legem, quàm Panormit. fuisse locutos ante Paulinam *Ambitiosæ*, Molina *tom. 2. de justitia, disputat. 466. fol. 1358.* post medium; quoniam ex recentioribus secuti sunt doctrinam Panormitani, Covarr. scilicet *dict. nu. 6.* Tolet. *lib. 5. cap. 91.* Sylvest. *in summa verb. Simonia*, §. *14.* Grassis *decis. lib. 4. cap. 24. n. 20.* sequitur Avendan. *de exequendis mandatis 1. part. cap. 3. num. 42.* dicens Paulinam hanc loqui de bonis Ecclesiarum, non verò de bonis pertinentibus ad clericos, Molina *lib. 1. de primogen. cap. 21. n. 27.* ubi vult posse beneficiatum locare res beneficii per triennium, fructus autem, seu commoditates beneficii ad vitam, & alii per Barbosam *dict. allegat. 95. num. 19.* & Cened. *ad Decretal. collect. 102. num. 5.*

Verius tamen est Paulinam procedere non solùm in locationibus rerum Ecclesiæ, sed etiam in locatione fructuum, & redditum, ita unanimes, Navarrus *in manuali, cap. 25. num. 137. & cons. 11. de rebus Eccles.* Gama *decis. 156. & 390.* Guttier. *lib. 1. canon. cap. 8. numer. 14.* Cevall. *commun. contra commun.* quibus adhærent Lopez *in suo instructorio, tom. 1. cap. 199. & in dict. instruct. clarius cap. 253. ad finem, & in instructorio negotiantium, lib. 2. cap. 24.* Cened. *collectan. 76. ad Decretales. n. 3. & collect. 32. ad sextum. n. 2.* Philiarc. *de officio Sacerdotis, 2. part. lib. 4. cap. 22. vers. ratione beneficiorum*, Grassis *suprà lib. 3.* sibi contrarius, *c. 4. num. 7.*

num. 7. Fr. Manuel *in summa, tom. 1. cap.* 18. *num.* 5. Garcia *de benefic.* 2. *part. cap.* 1. *n.* 32. ubi concludit Paulinæ esse locum tam in locationibus rerum, quàm fructuum, ut constat ex verbis illius ibi, *omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum.* Quia fructus, & redditus beneficii sunt bona Ecclesiastica, cùm ab Ecclesia proveniant. Unde Avendan. suprà debet rejici dum ait beneficia non esse bona Ecclesiastica, cùm re vera sint, & ex consequenti sequitur fructus illorum nec vendi, nec locari posse ultra triennium, ut fuit resolutum coram Illustrissimo Pamphilio anno 1600. 20. Martii, teste eodem Garcia, & Navarr. consultus sic respondit *dict. cons.* 11. *de rebus Ecclesiæ*, & Lessius 2. *lib. cap.* 24. *dub.* 11. *num.* 68. & Quaranta *verb. alienatio, num.* 18. *versicul. tertio declaratur.* Secus quando quis se obligat actione personali ad dandam commoditatem, & utilitatem percipiendi fructus vita sua durante, vel tanto tempore ultra triennium: tunc enim non est alienatio, sed translatio commoditatis fructuum, quæ fieri potest, *l. necessariò*, §. *cùm usumfructum, ff. de periculo, & commod.* gloss. *in l. arboribus*, §. *usufructuarius, in verb. vel donet. ff. de usufruct.* & hoc modo nullo constituto jure in re potest beneficiarius vendere ad vitam suam commoditates, seu utilitates percipiendi fructus sui beneficii, obligando se emptori actione personali pro toto tempore vitæ suæ, *l. final. ff. de contrahenda emptione.* Bartol. *in l. codicillis*, §. *instituto, ff. de legat.* 2. Rebuff. *in compendio alienationis, numer.* 27. Non enim dicitur alienatio quando transfertur duntaxat commoditas fructuum, Redoan. *suprà quæst.* 15. *à numer.* 10. Quaranta *dict. num.* 18. Molina *d. cap.* 21. *num.* 27. & Molina Theolog. *disputat.* 476. §. *in tertio eventu.* Quare alienatione prohibita ususfructus in rebus Ecclesiasticis constitutio prohibetur, quoniam usumfructum constituens alienare dicitur res Ecclesiarum, *l. ultima, C. de reb. alienis non alienandis, cap. non liceat Papæ*, 12. *quæst.* 2. ibi, *Nec in usufructu jura dare.* Castill. latè *lib.* 1. *quotidianarum, cap.* 54. *de usufruct. n.* 3. *& n* 5.

2 Sequitur, an Abbates possint alienare per hanc Paulinam sine causa justa servatis solemnitatibus? Responsio est negativa, ut dictum est; ratio, quia interdictum de rebus Ecclesiæ est, ut res Ecclesiasticæ absque causa, & solemnitate alienari nequeant: cum causa tamen & solemnitate ipso jure alienari possint, *cap. sine exceptione* 12. *quæst.* 2. *cap. cùm Apostolica, cap. tua nuper, de his, quæ fiunt à Prælat.* Deficiente ergo causa justa, alienatio corruit, ut colligitur apertè ex *cap.* 2. *de rebus Ecclesiæ non alienandis, lib.* 6. & ex communi docet Covarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 17. *n.* 2. Gregor. Lopez *l.* 63. *tit.* 18. *partit.* 3. *verb. agrabado*, Borgninus Cavalcanus *decis.* 48. *n.* 65. *in fine, vers. & pari modo quando contractus, fol.* 774. Castillo *suprà n.* 11.

3 Sequitur secundò, in quibus casibus inconsulto Romano Pontifice possint res Ecclesiæ alienari, non obstante Paulina *Ambitiosæ*? Respondetur in casibus à jure permissis, & de bonis solitis ab antiquo tradi in emphyteusim, & cum evidenti Ecclesiæ utilitate licitam esse alienationem: qui est secundus casus ex tribus, quibus inconsulto Romano Pontifice res Ecclesiæ alienari permittuntur in hac Paulina. Casus autem à jure permissi sunt causæ illæ quatuor, de quibus suprà, nimirum necessitas, utilitas, incommoditas, & pietas. Quaranta *verb. alienatio, num.* 3. §. *causæ justæ*; subditque causas justas, esse casus à jure permissos: proinde Redoan. *suprà quæst.* 35. 36. *&* 42. opinatur virtute Paulinæ posse fieri alienationes inconsulto Romano Pontifice intercedente aliqua, ex supradictis causis, & servata solemnitate, sequitur Navarrus *in commentar. de alien. rerum Ecclesf. sub numer.* 2. *vers.* 4. ubi ait permitti rerum alienationem in casibus à jure permissis concurrente justa causa, & servata forma. Idem tradit *in consil. ultimo, de rebus Ecclesiæ non alienandis*, ubi ait hanc Paulinam non comprehendere eos, qui alienant, vel locant res Ecclesiæ in casibus à jure permissis, ob id censuit non incidisse in censuram alienantem domum in perpetuum propter utilitatem, mutata pensione temporaria in perpetuam, quod est utilius Ecclesiæ, quàm reparari singulis quibusque annis domum expensis ipsius Ecclesiæ, à quo onere mansit libera, facta locatione ad longum tempus, per quam transiit in Coadjutorem onus reparandi domum cum eadem pensione annua, idem Navarr. *consil.* 2. *de rebus Eccles. non alienan. num.* 1. *in* 2. *editione*, dicens Paulinam excommunicantem ipso jure alienantes res Ecclesiæ, non attingere alienantem in casibus à jure permissis: ergo in his casibus potest fieri alienatio inconsulta Sede Apostolica. Hæc Navar. *ibi, & in manuali, cap.* 27. *num.* 149. *vers. declaratio prima.*

Sed verus, & germanus sensus Paulinæ *Ambitiosæ* est, ut in tribus tantùm casibus contentis ibi, nimirum in locatione, & conductione infra triennium, & in infeudatione, seu emphyteuticatione in casibus à jure permissis, modò res sit solita in feudum, seu in emphyteusim, & cum evidenti Ecclesiæ utilitate: ac denique in alienatione de rebus, seu fructibus, quæ servando servari nequaquam possunt inconsulto Romano Pontifice cadere alienationem: in reliquis autem prohiberi regulariter, etiam quando datur causa justa, & casus licitus, & servantur solemnitates, nec obstat sententia Redoani, Navarri, & cæterorum dicentium non esse necessarium recursum ad Summum Pontificem concurrente causa justa, & servata forma, quia stylus Curiæ, & praxis est contrà, ut dixi suprà §. 4. *n.* 5. *vers. Respondetur sextò*, & ratio esse potest, quia juramentum de non alienando sine licentia superioris impedit alienationem, etiam in casu licito, per Joannem Andream *in cap. final. de Eccles. ædific.* cum quo alii communiter transeunt, Redoan. *suprà quæst.* 55. *num.* 82. quia tale juramentum debet aliquid operari: nam etiam in casu illicito sine juramento non potest fieri alienatio inconsulto Papa, ut *in dict. cap. final.* Secus quando juramentum fit simpliciter de non alienando, tunc enim potest alienare Abbas, seu beneficiarius in casu permisso, Redoan. *n.* 18. cum aliis *in cap. Abbatibus, colum.* 5. *vers. sed contrà* 12. *quæst.* 2.

Constat ergo juramentum de non alienando sine Papæ, vel superioris licentia non continere solita alienari, *cap. ex parte, de feudis*, Gutier. *de jurament. confirmat. p.* 1. *cap.* 52. *n.* 4. & Navarr. *in tractat. de alienat. rer. Eccles. n.* 11. quo posito, notandum est, quæ dicatur res solita venire in alienationem, ut in futurum etiam alienari debeat? Dicendum est, ut bona dicantur solita in emphyteusim concedi, sufficere unicam concessionem cum beneplacito Apostolico, & esse elapsos quadraginta annos, ita Clarus §. *feudum q.* 13. *num.* 4. Gama *decis.* 342. *n.* 4. Baldus *de præscript.* 1. *p.* 5. *principalis*, q. 20. Rebuff. *de rebus Eccles. non alien. n.* 33. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 26. *num.* 3. & Quaranta *verb. alienatio, num.* 40. post Molinam *tom.* 2. *disp.* 468. *numer.* 20. Sufficit ergo unica concessio, & esse elapsos quadraginta annos ut possit iterum à Prælato sine nova solemnitate res concedi in Emphyteusim, vel in fundum, Quaranta *ubi suprà, vers. conclusionem hanc*, Barbos. *allegat.* 95. *n.* 36. eo quia res Ecclesiæ semel effecta aliena-

alienabilis cum solemnitate, efficitur perpetuò alienabilis absque solemnitate, sic Ripa *de legatis* 1. *num.* 65. *fol.* 73. *pag.* 2. ideo si redeat ad Ecclesiam, potest iterum tradi in emphyteusim sine juris solemnitate. Nec dicitur alienare, qui semel alienata rursus concedit, dum contractum renovat, seu reformat, Cassaneus *in consuetud. Burgund. rub.* 11. §. 6. *n.* 19. Similiter non facit de novo, qui reintegrat, Panormit. per textum *ibi in cap. per tuas, de donat. notab.* 4. Molina *de primog. lib.* 4. *cap.* 1. *nu.* 31. Juvat jus divinum semel limitatum, manere perpetuò limitabile, & rem spiritualem, hoc est, servitio spirituali dicatam, si fiat laicalis semel, perpetuò reddi laicalem. Panor. & alii, quos referens sequitur Ripa *ubi suprà*, Zerol. *in praxi* 1. *part verb. visitatio*, §. 9. Ergo Ecclesiæ res semel effecta alienabilis cum solemnitate efficitur perpetuò alienabilis absque solemnitate, Fransc. Leo *in thesauro fori Ecclesi. p.*1. *cap.*15. *n.*3. Gonzal. *gloss.* 6. *n.*124. & Seraphin. Rotæ Romanæ *decis.* 1490.

4 Cæterùm ut alienatio fiat de novo de re non solita alienari, ultra licentiam obtentam, forma est, quòd adsit causa, quæ debet esse notoria, *cap.* 1. *lib.* 6. *de reb. Eccles. non alien.* & *ibi* Abbas Redoan. *eodem titulo, quæst.* 51. *cap.* 5. *n.* 7. & solemnitas copulativè, nec alterum ex duobus per se sufficit, alioquin alienatio erit ipso jure nulla, gloss. & Abbas *in cap.* 1. *de restitut. in integrum.* Nam quod est de forma, debet servari, eo quòd forma dat esse rei, & ea deficiente substantia, & res perit, Augustin. Bero. *in cap. nulli, de reb. Eccles. alien. vel non colum.* 22. *versic. tertium.* Redoan. *suprà qu.* 36. *n.* 19. quod intelligitur de jure.

Nam ex privilegiis, si adhuc sunt in suo robore, & vigore Abbatissæ, & Moniales sanctæ Claræ sub obedientia fratrum Minorum regularis observantiæ existentes possunt sua bona immobilia de consensu Provincialis, & majoris partis Conventus permutare in utilitatem evidentem cum aliis bonis immobilibus, & stabilibus, seu annuis redditibus; quin etiam vendere, ut ex pretio illorum alia bona Monasteriis utiliora emantur, ita Leo X. & habetur *in supplemento fol.* 43. *concess.* 238. Idem privilegium concessit ipse Leo Minoribus, ut in privilegiis Augustinianorum *fol.* 88. *part.* 2. *& sequent.* & habetur *in compendio privilegiorum nostræ Societatis, verb. alienatio*, §. 5. & Gregorius XIII. eandem facultatem fecit Fratribus, & Monialibus ordinis Eremitarum Sancti Augustin. *constit.* 9. incipit, *Dum ad uberes*, anno Domini 1572. Rodriguez *tom. regular. quæst.* 27. *articul.* 2. cum onere, ut duæ partes Conventus consentiant. Quod est observandum in reliquis Religionibus secundùm formam suorum privilegiorum, si adhuc sunt in suo robore.

5 Quòd si monasteria Monialium sint sub obedientia Episcoporum, ut Abbatissæ possint licitè alienare, debent priùs servata forma juris cum Monialibus tractare, & discutere rationes pro, & contra, an expediat Monasterio alienare, reque maturo consilio discussa præter consensum Abbatissæ, & Monialium, requiritur consensus Episcopi, ut alienatio sit firma. Porrò si Monasteria sint exempta, sufficit consensus Capituli, & Prælati servata forma, & modo consueto secundùm constitutiones Religionis. Priorem partem tradit gloss. *in summa* 12. *qu.* 2. & probant *cap. in venditionibus* 12. *quæst.* 2. *& cap. Abbatibus, etiam* 12. *quæst.* 2. Secundam probat Molin. *de justitia, tractat.* 2. *disputat.* 468. *conclusione* 4. *fol.* 1380. post Turrecremat. *in summa, n.*12. *qu.* 2. quam sequitur Rebuff. *in compendio de alienat. num.* 17. Si tamen major pars dissentiat, & Præses consentiat, non valet alienatio: sicut non valet, quamvis Moniales consentiant, si Præsidis consensus desit, Rodriguez *tom.*1. *regul. qu.*27. *art.*2. & Azor. *instit. moral. part.*2. *lib.*9. *cap.* 1. §. *quartò quæritur, vers. nobis verò magis placet.*

Nec est prætereundum posse Fratres Mendicantes, & qui eorum gaudent privilegiis, ultra triennium locare sua prædia cum licentia suorum Provincialium, ut in compendio suorum privilegiorum, vulgò *Maremagnum*, continetur *titulo de locatione fol.* 80. ibi, Leo X. anno 1529. concessit etiam ultra triennium locare, dummodo id in Conventuum, & Monasteriorum ipsorum evidentem utilitatem cedere dignoscant, Guttierrez *lib.* 1. *canon. cap.* 8. *num.* 7. *ad finem*, Corduba *in summa casuum conscientiæ, quæst.* 103. Avendan. *de exequendis mandatis, lib.* 1. *cap.* 4. *n.*4. Gregorius XIII. *Bulla* 9. *in Bullario, fol.* 1202. quam facultatem habere Fratres Ordinis Prædicatorum refert Avendan. vide Fratrem Joannem à Cruce *in epitome status Religiosi, lib.*1. *cap.*4. *à fol.* 29.

De potestate item Prælatorum Religionis circa bonorum temporalium administrationem a jure antiquo permissam, & de potestate acquirendi, conservandi, & alienandi tam mobilia, quàm immobilia, secundum jus primævum, & jus posterius canonicum, ac denique de potestate prædictæ administrationis juxta statuta, & specialia indulta Religionum, tradit Soarez *tom.*4. *de Religione, lib.*2. *cap.*26. *cap.* 27. *& cap.*28. & de Societate nostra Gregor. XIII. *in constit.* incipit, *Apostolicæ*, 1576.

Sequitur tertius casus, in quo non obstante juramento potest fieri alienatio, videlicet quando est de rebus, seu fructibus, quæ servando servari non possunt, pro instantis temporis exigentia, ita *in dict. Extravagant. Ambitiosæ.* Unde manifeste videtur probari, quòd si fructus, & bona ultra triennium servari possunt post triennium, locari non posse. Nam exceptio firmat regulam in contrarium, juxta *reg. l. nam quod liquidè, ff. de penu legata.* Idcirco fructus beneficiorum, qui post triennium nascuntur, cùm servando servari possunt, nequeunt ultra triennium alienari, nec locari, ut suprà dictum est. 6

Quæ ergo sint res, quæ servando servari non possint, videntur esse res mobiles, quæ non durant triennio, vel usu consumuntur, & non fructificant, ita Navarrus *de alienat. rerum Eccles. num.* 4. Rebuff. *in compendio alienat. n.* 25. Redoan. *quæst.* 5. *cap.* 2. *n.* 8. Aloysius Ricc. *in praxi for. Eccles. decisio.* 62. *in* 1. *edit. & resolut.* 59. *in* 2. *edit.* Surd. *de aliment. titul.* 8. *privileg.* 45. *num. ultimo*, & Quaranta *verb. alienatio, n.* 38. ubi ait res, quæ servando servari non possunt, esse, quæ ultra triennium durare nequeunt absque notabili deterioratione, argumento *l. lex, quæ tutores, Cod. de administrat. tutor.* Redoan. *quæst.* 6. *num.* 29. ubi numerat multa, quæ servando servari non possunt, ut etiam sunt vestes attritæ, & animalia supervacua; hæc namque possunt vendi sine decreto. Idem dicendum est de re mobili minus pretiosa, Rebuff. *suprà.* Secus si mobilia fuerint pretiosa: hæc autem nequeunt alienari sine solemnitate, quia æquiparantur immobilibus, Quaranta *suprà numer.* 24. ubi nomine mobilium pretiosorum, quæ servando servari possunt, intelligit vasa aurea, argentea, vestes pretiosas, quæ longè distant ab interitu, & commodè diu conservari possunt; proinde, & causa, & forma requiritur, & alienentur. Peccabit igitur mortaliter cum onere restituendi, qui immobilia, & mobilia pretiosa alienaverit non servatis servandis, Capua *lib.* 2. *c.* 100. *de fructibus, num.* 12. per textum *in c. sine exceptione* 12. *qu.* 2. & incidet in excommunicationem ipso facto, per *Extravag.* 1. *de reb. Eccles. non alienan.* nec valet alienatio, cùm desit causa justa in casu licito, & solemnitas legiti-

legitima, Covarr. *lib.2. variar. cap.* 17. *n.*2. Molin. *dict.* 468. Navarrus tamen *cap.* 27. *nu.* 149. *& sequent. & in comment. de alienat. rerum Ecclesiæ*, excusat alienantes ab excommunicatione absolutè: quinimò, & à culpa M. quando absque præsumptione, & dolo res alienatur bona fide, vel simplicitate, & absque dolo, & contemptu *à num.* 16. *usque ad num.* 19. Molin. *disputat.* 466. §. *Cajetan. folio* 1364. addit Paulinam solùm esse receptam in nullitate contractus quoad tempus ultra triennium, quod etiam tradit Gama *Lusitan. decis.* 387. non verò quoad pœnas excommunicationis, & reliquas extrinsecas: sed esse usu receptam, & ita præsumi tradit Henriq. *in summa*, *lib.*13. *cap.*56. §. 3. *litera* T. Aloys. Ricc. *in collectan. decis. part.* 5. *collectan.* 1673. *in principio*, *& in paxi rerum for. Eccles. decis.* 95. *in* 1. *editione*, *& resolut.* 81. *in* 2. *edit.* quia cùm sit inserta in corpore juris, jus commune facere dicitur. Unde esse receptam multi asserunt, & in Hispania tradit Phœbos *Lusitan. decisio.*82. *n.* 18. & in Lusitania affirmat Gama *decis.* 390. *n.* 2. dubitat tamen Covarr. *lib.*2.*cap.*16.*n.*6. mihi tamen placet opinio Molinæ *disput.* 466. §. *Cajetanus*, & P. Rebell. *de just. part.*2.*lib.*14. *quæst.* 5.

Quæstio est de pecunia, quæ regulariter servari non potest, & servata nihil operatur, Aloys. Ricc. *in praxi for. Eccles. decisio* 62. *in* 1. *editione*, *& resolut.* 59. *in* 2. *editione*. Redoan. *quæstion.* 6. *num.* 9. Ex quo dico solum Abbatem, seu Prælatum posse disponere de pecunia Ecclesiæ, sicut de fructibus: nihilominus, si pecunia sit destinata ad emptionem prædiorum, habet vicem rei immobilis: ideo non potest alienari sine requisitis; sicut pecunia minoris alienari nequit, quando est deputata ad prædia emenda, Menoch. *cons.* 114. *n.*32. Joann. Aquilin. *de monetis*, *cap.* 6. *corol.* 2. ita etiam magna quantitas pecuniæ alienari minimè potest absque beneplacito Apostolico, & debet converti in utilitatem Ecclesiæ, Rota Romana ita resolvit *in una Venetiarum nullitatis contractus* 13.*Novembris* 1602.coram Pamphilio, Aloys. Ricc. *dict. resolutio* 59. *nu.* 3. Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepiscopal. Neapol. cap.*75. *aliàs* 60. *in annotat. n.* 14.

Idem dicendum est de pecunia redacta, ex venditione rei immobilis. Nam ejus naturæ censeri debet, cujus res erat, ex cujus venditione confecta est, & quæ sit subrogata in locum illius, Redoan. *quæst.* 6. *n.* 24. Idem censetur de pecunia, quæ reservatur pro aliqua futura necessitate, vel pro conservando magis patrimonio, *l. si Caius* §. 1. *ff. de legatis* 3. Idem juris de annuis redditibus, qui numerantur inter immobilia, Matienzo *l.* 7. *gloss.* 1. *à n.* 18. *tit.* 11. *lib.*5. *novæ recopilation.* Menoch. *remed.* 1. *recup. n.* 45. Aloys. Ricc. *in collectan. decisione*, *part.* 3. *collectan.* 668. *& in praxi rerum fori Eccles. decis.* 44. *in* 1. *editione*, *& resolut.* 41. *nu.* 2. *in* 2. *editione*, Garcia *de benefic. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 95. Gaspar Roderic. *de annuis redditibus*, *lib.* 1. *quæstion.* 3. *n.* 8. proinde annui redditus alienari nequeunt sine debitis solemnitatibus, Ricc. *dict. decis.* 44. *per totam*, aliàs 40. *resolution.* Quaranta suprà *num.* 26. ubi extendit id ad jura, & actiones, Menoch. *consil.* 300. *numer.* 41. & Velasc. *consultat.* 77. *in principio*, & Caldas Pereira *de emption. cap.* 13. *num.* 11.

7 Sequitur an Abbas, seu Prælatus possit alienare sine solemnitate, in utilitatem tamen Ecclesiæ? gloss. *in l. fundus*, *ff. de rebus eorum.* Paulus de Castro post gloss. *in l. hi* §. *si prætor*, *ff. de transact. & in l.* 1. §. 1. *ff. de officio ejus cui mandata est jurisdict.* dicunt valere contractus quoties conditio Ecclesiæ fit melior, & utilior, sequitur Navarr. *in commento de alienat. rerum Eccles. nu.* 16. dicens Paulinam non procedere in hoc casu, qui est permissus à jure, quando adest causa utilitatis, neque peccat contra legem humanam credendo se habere justam causam id faciendi, ut *in manuali*, *cap.* 23. *num.* 43. additque valere alienationem de rebus Ecclesiæ saltem in foro conscientiæ non servata forma juris positivi humani, quando non deficiunt requisita de jure naturali, verbi gratia, si facta fuit sine dolo in casu jure permisso, & authoritate Superioris, quamvis forma juris non fuerit servata: sufficit enim consensus contrahentium, & quòd res sit de se alienabilis, quod requiritur de jure naturali; atque ita in foro conscientiæ firmus est actus, Panormitan. *in cap. plerique*, *de immunit. Eccles. & in cap. requisivit*, *de in integrum restitut.* argum. electionis, quæ de jure naturali valet, quoties adest consensus eorum, qui habent jus eligendi, & eligitur eligibilis; talis electio est firma in foro conscientiæ, Panormitanus post Innocentium *in cap. quapropter*, *de elect.* Azor. *part.*2. *lib.*9. *cap.*1. *qu.* 8. §. *secundum est.* Ita in nostro casu de quo P. Saa *verb. alienatio*, *nu.* 3. ait factam cum debito consensu, & sine fraude valere in foro conscientiæ, quamvis desint solemnitates à jure requisitæ.

Fatetur tamen Navarrus *de spoliis clerico.* §. 2. *n.* 6. posse hanc alienationem rescindi, sicut electionem, utramque tamen esse validam in foro conscientiæ, in quo statur veritati. Idem repetit *in comment. de alienat. rerum Eccles. num.* 17. §. *ex quibus.* Nec propterea peccare, nec incidere in pœnas Paulinæ *Ambitiosæ*, si bona fide faciat meliorem conditionem Ecclesiæ, quia satis fuit servare formam inductam de jure naturæ, concordat Rebuffus *in compendio rerum Eccles. num.* 34. addens ex postfacto posse accedere authoritatem superioris, & cætera requisita, si alienatio tendat ad utilitatem Ecclesiæ, Fr. Manuel *tom.* 1. *Regular. quæst.* 27. *articul.* 9. Ratio, quia quando actus non potest fieri sine certa solemnitate propter aliquem finem certum, si obtineatur finis cum effectu, potest omitti solemnitas, actusque obtento fine valet, & satis est, quòd solemnitas postea accedat, *cap. si qua de rebus* 12. *quæstion.* 2. *& cap. cùm vos*, *de his*, *quæ fiunt à Prælato.* Item quia jura nolunt solemnitatem nisi in ordine ad finem, & in hoc casu causa utilitatis est causa finalis: idcirco jura nolunt nisi effectum, *ad finem lib.* 1. §. *inde*, *ff. de novi oper. nunciat.* Imò lex prohibens fieri aliquid sine solemnitate certa, limitationem recipiat, nisi contractus fiat utiliter, Redoan. *quæst.* 36. *à num.* 13. post plures, eo quòd jura facta in favorem Ecclesiæ, & pro illius utilitate, non debent intelligi contra favorem Ecclesiæ, idem Redoan. *q.*42. *n.* 17.

Juvat valde posse Prælatum causa pietatis concedere fundum per se solum pauperi absque debita solemnitate, Abbas per textum *ibi in cap. possessiones* 17. *quæst.* 1. juncta glossa, Archid. *in cap.* 1. *de reb. Eccles. non alien. lib.* 6. & alii apud Redoan. *suprà quæstio.* 21. *à num.* 36. *& quæst.* 51. *cap.* 7. ubi pro parte affirmante valere alienationem sine solemnitate multa congerit.

Nec obest Paulina prædicta, quæ videtur lata non in damnum, sed in favorem Ecclesiæ; atque ita si ad unguem servetur, præcluditur ostium utililitati, quæ proveniret in bonum Ecclesiæ. Quin etiam si semper solemnitas apponatur, aufugient occasiones acquirendi multa Ecclesiis, maximè, quia lege prohibente, ne contractus celebretur sine solemnitate, semper intelligitur, nisi contractus sit utilis, Baldus *in l. quicunque Cod. de bon. quæ liber.* & constat ex traditis per Decium *consil.* 691. incipit, *In facto proponitur*, ubi tradit contractum celebratum cum detento in vinculis

culis non valere, *l. qui carcerem, ff. quod metus causa*; limitatur tamen si fiat ad utilitatem carcerati, ut liberetur, valere, Baldus *in rubrica Cod. de rescind. venditione*, per textum *in l. metum §. sed licet §. quod metus causa*, Redoan. *ubi suprà quæstion.* 20. *num.* 174. *cum sequentibus, usque ad num.* 203. & *quæstion.* 41. *à num.* 6. & *quæstion.* 51. *cap.* 7. Mascard. *de probatio. conclus.* 75. dicens esse veriorem, & magis communem, quæ sententia est valde probabilis, quia finis Paulinæ hujus est evitare damnum Ecclesiæ, & procurare illius utilitatem: proinde non absolutè prohibet contractus, nisi quando redundant in Ecclesiæ detrimentum: secus quando sint evidenter utiles, Rebuff. *suprà vers. nonus casus*, Redoan. *d. q.* 42. *n.* 6. & *sequent.*

8 Probabilior est, quæ tradit alienationem de rebus Ecclesiæ sine debita solemnitate, esse omnino nullam, quamvis fiat in evidentem utilitatem ejusdem Ecclesiæ, ita doctissimus Petrus Barbosa *quinta parte lib.* 1. *ff. solut. matrimon. num.* 9. per gloss. *cap.* 1. *verb. Sede, ne Sede vacante*, Aretin *l. filius, columm.* 6. *ad medium, ff. de lib. & posthum.* ubi ait non sufficere ad valorem actus, utilitatem, quando solemnitas in alienatione requiritur, nisi simul illa interveniat. Idem vult Bartol. *in l. Gallus, in principio, ff. de lib. & posthum.* eo quòd quando lege cavetur, quòd actus non fiat sine consensu alicujus, in eo eventu requiritur consensus per modum solemnitatis, & consequenter requiritur pro forma, ita ut actus sit nullus, si consensus non accedat, Imola *in cap. cùm nos, de his, quæ fiunt à Prælato*, Baldus sibi contrarius *l. final. §. necessitatem, versicul. ex prædictis diximus, Codic. de bonis quæ liber.* idem Bartol. *in l. cum ii. §. si prætor, ff. de transact.* dicens in alimentis præstandis, si omittatur solemnitas, actum esse nullum, etiamsi fiat in favorem alimentandi, gloss *in cap.* 1. *ne Sede vacante*, Bero. *in cap. nulli, de reb. Eccles. alienan. columm.* 22. *versicul. sed pro discussione*, ubi docet deficiente forma, & solemnitate, rei substantiam simul corruere, etiamsi contractus essent utiles Ecclesiæ; nam si sine solemnitate fiant, sunt nulli, Franc. Sarmen. *de redditibus Ecclesiæ, part.* 1. *cap.* 2. 3. *suprà* & 4. & alii, quos referens sequitur Quarant. *n.*34.

Item, quia quamvis de jure communi contractus, seu alienatio facta sine solemnitate possit substineri respectu utilitatis Ecclesiæ provenientis, secus dicendum attenta dispositione Paulinæ *Ambitiosæ*. Esto enim alienatio sit aliàs licita, & Ecclesiæ utilis, si tamen fuit inconsulto Romano Pontifice, nullo modo subsistere potest, ita Jacob. Butr. Bart. Angel. Alber. Fulgos. Jason. Paul. de Castro *in l. cum iis, §. eam transactio, num.* 2. *ff. de transactio.* dicentes esse nullam alienationem factam sine debitis solemnitatibus, Ripa *in l. is, cui bonis, num.* 47. *ff. de verbor. obligat.* Alciat. *in titul.* 1. *num.* 77. *in tractatu de verbor. signific.* Socin. *consil.* 80. *columm.* 2. *versicul. quoad hanc objectionem*, quam opinionem communem vocat Decius *consil.* 144. *num.* 4. & *consilio* 282. *num.* 6. *versic. secundùm opinionem*, quod etiam accipe quamvis sit utilis Ecclesiæ ea alienatio, non tamen sustinebitur, nisi Ecclesia velit ratam habere illam adhibendo solemnitatem, quia hoc potest facere, non verò adversarius, ita Alberic. Fulgos. & Jason *in dict. §. eam traditionem num.* 2. Innocent. & Scribentes *in cap.* 1. *de his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.* Ratio, quia quoties forma servatur, & interponitur decretum Superioris, præsumitur factum in utilitatem Ecclesiæ, argumento notabili ad hoc *in l.* 1. *Cod. de præd. curial. lib.* 10.

Dictum est, nisi Ecclesia velit ratificare contractum, quod intellige de jure antiquo, & ordinario; non verò de jure novo, & extraordinario hujus Paulinæ *Ambitiosæ*, ita Redoan. *dict. quæstion.* 35. *num.* 2. & Antonius de Pretis *in tractatu de jure Episcop. defens. cap.* 5. Ideo semper, ut sit firma alienatio, necessaria est solemnitas, & consensus Papæ. Idem Redoan. *quæstion.* 36. addens de forma alienationis esse, quòd adsit causa, & solemnitas copulativè, neque alterum per se sufficere; alioquin alienationem esse ipso jure nullam, per glossam, & Abbatem *in cap.* 1. *de restitut. in integrum*, Bero. *cap.*1. *de reb. Eccles. non alienan.* Redoan. *dict. quæst.* 36. *n.* 18. 19. & 20. ubi concludit hanc opinionem esse multo veriorem, & in judicando, & consulendo tutiorem, si res fiat de licentia Summi Pontificis.

Quæstionis est, quando possint res Ecclesiæ dari in emphyteusim inconsulto Romano Pontifice? Redoanus *suprà quæst.* 35. & *quæst.* 36. & 42. opinatur non esse necessarium recursum ad Summum Pontificem, quando res emphyteuticatur ex causa justa, & cum debita juris cæremonia, addens Paulinam *Ambitiosæ*, permittere alienationem in casibus permissis à jure, cùm hæc duo concurrunt, & nihil ampliùs desiderari: consentit Navarrus *ubi suprà in manuali, cap.* 27. *n.* 156. Dicendum tamen est, semper esse necessarium beneplacitum Summi Pontificis, quando res primò traditur in emphyteusim, neque est solita ab antiquo emphyteuticari, & hic est germanus sensus Paulinæ secundùm stylum, & praxim Curiæ Romanæ. Non tamen comprehendit, ut dictum est §. *præcedent.* res exiguas etiam immobiles, teste Cajetan. *in summa, verb. excommunicatio, cap.*75. quod intelligendum est etiam de molendinis, quæ sunt in quotidiano periculo fluminum circumlabentium: hæc autem posse alienari inconsulto Romano Pontifice per Prælatos, seu tutores absque decreto, ait Angel. *in l. non solùm, ff. de petit. hæred.* Redoan. *qu.* 2. *cap.* 28. *nu.* 13. & Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 25. *dub.* 11. *n.* 64. 9

Similiter Ecclesiæ res semel datæ in emphyteusim cum beneplacito Apostolico, si ad Ecclesiam revertantur, possunt iterum emphyteuticari, non obstante juramento, dummodo quando primò emphyteusis facta fuit concessio, valuerit, & sufficit unicus actus cum debitis solemnitatibus, ut possint dari rursus in emphyteusim sine illis, Curtius junior *de feudis in* 1. *part. partis principio, quæst* 4. Ruin. *cons.* 35. *num.* 30. *lib.* 1. Jul. Clar. §. *feudum, quæst.* 13. *num.* 4. & 5. dicens ex aliis sufficere unam tantùm infeudationem solemniter factam sine aliquo temporis cursu, vel pluralitate actuum, Molina *tom.* 2. *disp.* 468. *fol.* 1387. *litera B.* dummodo concurrat debita causa, ac solemnitas, nec sit mensæ Abbatiali incorporata emphyteusis: tunc enim dicetur res consueta tradi in emphyteusim ad effectum, rursus, ut sine nova solemnitate perseverante justa causa dari possit: quoniam tunc non alienatur de novo, sed posita legitima alienatione antea facta continuatur alienatio, Covar. 2. *variar. cap.*17. *n.* 4. Gama *decis.* 24. & 161. nec requiritur recursus ad Sedem Apostolicam. 10

Porrò sedimina, seu mansus Ecclesiæ, vulgo *passalia*, quæ in ambitu Ecclesiarum consistunt ex ordinatione Lusitana *lib.* 2. *tit.* 22. ibi, *Nos assentos das Igrejas de nosso padroado, e nos passaes a ellas*, alienari nequeunt à Prælatis, argumento *l.*4. *l. dotale* 13. *ff. de fundo dotali*, Cujacius *tom.* 3. *de feudis in tit. de his, qui feudum dare possunt, vers. Mansum*, reddit rationem cur Mansus non possit alienari, ibi: *Mansus autem est fundus unde quis se, & familiam tueri suam commodè potest*, & infrà: *Antonius Carolum magnum, ne inopia coacti, ministri divini cultus in eo segnius elaborarent, edixisse, ut singulis Ecclesiis Mansus tribueretur unus*, quod etiam *constitutionibus* 11

Caroli ab Ansegiso Abbate collectis legitur, eo addito, ut pro Manso illo Ecclesiæ nullum servitium, nullum censum senioribus debeant, &c. juvat Paulina *Ambitiosæ*, in qua decretum est ne bona Ecclesiarum alienentur ultra triennium in quo Paulinam esse receptam nemo dubitat in hoc Regno, Gama *decis. ultim. in fine*, Redoan. *quæst.* 36. *n.* 20.

Cùm ergo passalia, seu prædia, quæ non sunt solita tradi in emphyteusim, necessaria sint ad residentiam Rectorum, seu Abbatum, & in hoc vertatur jus publicum, ut patet ex *l. quemadmodum, C. de agricol. & censit. lib.* 10. non possunt alienari inconsulto Romano Pontifice, Caldas *de renovat. qu.* 15. *n.* 15. quia pertinent ad mensam Abbatialem, & sunt deputata pro alimoniis Rectorum, & pro habitatione. Non sunt igitur alienanda nisi servatis servandis, Menoch. *de præsumptionibus, lib.* 3. *quæst.* 108. *nu.* 9. & dicuntur bona de mensa, quæ perpetuò unita fuerunt Ecclesiæ, atque ita neque in emphyteusim etiam perpetuam dari possunt, Menoch. *cons.* 79. *n.* 1. quia sunt in pleno dominio Ecclesiæ quoad fructus etiam, ut notat gloss. *in Clement.* 1. *in verb. ad mensam, de excess. Prælat.* & notat Abbas post Innocentium, & alios *in cap. ut super, de reb. Eccles. non alien.* & in alienatione harum rerum duo sunt necessaria copulativè, justa scilicet causa alienandi, & solemnitas requisita à jure, cujus pars præcipua est consensus Papalis, *cap.* 1. *de reb. Eccles. non alien. in* 6. *& Clement.* 1. *eodem titulo*, & notatur per *gloss. penult. in fine, de restitut. in integrum*, Decius *cons.* 113. *column.* 2. *& de bonis, quæ sunt de mensa*, tradit Alexand. *consil.* 9. *in principio, lib.* 3. & Barbos. *alleg.* 95. *n.* 67. *& duobus sequentibus.*

12 Accedit Paulina *Ambitiosæ*, ubi insolita emphyteuticari prohibentur alienari irrequisito Summo Pontifice, ibi: *Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum hac præsenti constitutione fieri prohibemus inconsulto Romano Pontifice, quòd si contrà fiat, res alienata ad Ecclesias ad quas ante alienationem hujusmodi pertinebant, liberè revertantur, & alienationes sint omnino nullæ*, Quaranta *in verb. alienatio, n.* 5. *vers. quælibet species alienationis.* & Gonçalez de Villad. *in tract. de legibus, qu.* 11. *n.* 8. *vers. considera tamen.* Constat etiam nullitas horum bonorum ex juramento facto ab Abbatibus, & Prælatis, de quo *in Pontificali, fol.* 81. *&* 120. per hæc verba: *possessiones, inquit, meas ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, nec impignerabo, nec de novo infeudabo, nec aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ inconsulto Romano Pontifice, & si ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam super hoc edita constitutione contentas eo ipso incurrere volo.* Sic ibi.

Unde sequitur, qui non jurant posse alienare in casu licito, & in Paulina *Ambitiosæ* concesso, servatis solemnitatibus ante hanc Extravag. requisitis. Cùm ergo possessiones non solitæ tradi in emphyteusim excipiantur *in d. Ambitiosæ*, nullo modo, nec validè, neque licitè possunt emphyteuticari in nostro Regno, præsertim in hac Regione Iteramnensi, & ita usu, & praxi receptum est, sine licentia Summi Pontificis, Caldas Pereira *de renovat. quæst.* 15. *num.* 15. & Molina *de justitia, tom.* 2. *disp.* 449. *fol.* 1259. §. *admonet.* Redoan. *suprà quæst.* 39. *nu.* 1. *& quæst.* 36. *nu.* 3. Quare cùm passalia, seu sedimina sint ex bonis insolitis emphyteuticari, necessarius est consensus Papalis, ut validè possint alienari, cùm passalium alienationes non sint ex casibus permissis, sed ex non permissis, & teste Redoan. *dict. quæst.* 36. *n.* 5. in casibus non permissis non est valida alienatio, nisi consulto Romano Pontifice. Unde requiritur consensus illius ad sedimina emphyteuticanda. Quocirca, si revertantur ad ipsam Ecclesiam, & patrimonio illius incorporentur à suo Prælato, & ita fiant de mensa illius per incorporationem factam, nequeunt ab eodem infeudari, seu emphyteuticari absque rescripto Summi Pontificis, Menoch. *de arbitrar. casu* 433. *num.* 3. *&* 5. Successor tamen bene poterit, ut sentit Menoch. *n.* 7. *&* 32. quia Prælatus non potest simplici voluntate, & facto successoribus præjudicare, secundùm regulam *l. id quod nostrum est, de regulis juris*, sine facto nostro auferri à nobis non potest: confirmatur ex *cap. ut super, de reb. Eccles. alien.* ubi Summus Pontifex fatetur successorem in Prælatura posse bona ad suum antecessorem reversa, & possessa, infeudare, seu concedere in emphyteusim; sed Menoch. *suprà nu.* 32. ait tutius esse consulere Sedem Apostolicam, quod intelligitur, quando Prælatus tacitè, vel expressè declaravit rem ad se reversam se velle fieri de mensa, Menoch. *suprà nu.* 9. post alios.

Sed quid dicendum de passalibus Ecclesiarum, 13 quæ sunt unitæ Ecclesiis Matricibus, & dicuntur annexæ vulgo, seu Ecclesiæ filiales, in quibus non resident Rectores, nec Abbates, sed per Vicarios ad nutum administrantur Sacramenta parochianis? Respondetur hujusmodi passalia posse tradi in emphyteusim, sicut alia bona Ecclesiastica concedi solita ex causa justa, & servata forma de jure Canonico, seu de consuetudine introducta. Ratio, quia in his Ecclesiis annexis, seu unitis matricibus, vel Monasteriis, aut Collegiis cessat utilitas publica residentiæ. Non enim ibi resident Rectores, sed in matricibus: item, quia unio beneficii uniti nomen extinguit adeò, ut in posterum denominetur ab illo, cui unitum est, ut notat Hostiens. post gloss. *in cap.* 1. *ne Sede vacante*, ubi Abbas *n.* 2. igitur concedi possunt hæc passalia in emphyteusim inconsulto Romano Pontifice, ita judicatum fuit in Senatu Braccarensi in passalibus de Sancta Azia, & in passalibus de Frosos, & in supremo Senatu Olisiponensi, teste Phœbo *decis.* 82. & doctissimus Gabriel Pereira *decis.* 22. *n.* 8. *&* 9. ubi concludit *vers. tamen*, sedimina posse emphyteuticari sine authoritate Romani Pontificis.

Ambigi tamen potest, an possit allegari possessio 14 quadragenaria contra passalia, seu sedimina, & ex consequenti contra Rectores Matricum in quibus resident, ita ut temporis diuturnitas, & possessio faciat titulum præsumptum possidentibus hæc sedimina? Negat Caldas *de renovatione, qu.* 15. *n.* 15. Molina *de justitia suprà in d.* §. *admonet*, dicentes in hoc casu non habere locum præscriptionem, nec titulum suppleri posse absque scientia, & patientia summi Præsulis, consentit Felinus *in cap. sicut, n.* 33. *de re judic. vers. bene fateor.* Nam quando actus non potest fieri nisi de licentia Papæ, allegari non debet temporis diuturnitas, nisi simul probetur scientia illius, & patientia: quod procedit, quando res sit extra Curiam in partibus. Idem volunt Afflictis *quæst.* 107. *nu.* 7. & Aymon. *de antiquit. tempor.* 3. *part. n.* 18. *fol.* 96. ita fuisse judicatum in Senatu Braccarensi, testatur Caldas Pereira *ubi suprà, num.* 16.

Porrò si agricola probet se possedisse passalia cum 15 titulo verò ab Ordinario concesso per quadraginta annos, & eo ampliùs, dicendum videtur, si ad hunc titulum accedat bona fides, præjudicatum fuisse quoad dominium utile duntaxat Ecclesiæ, sed non quoad directum; quia hæc præscriptio cum titulo, & bona fide æquiparatur præscriptioni immemoriali, quoad omnes juris effectus; & satis est ubi illa requiritur: quocirca idem operatur præscriptio quadragenaria cum titulo, & bona fide: quod immemorialis sine titulo, *cap. cùm personæ* §. *quòd si tales, de privilegiis in* 6. *cap.* 1. *de præscriptionibus, eodem libro*, Balb. *de præscript.* 2. *parte tertiæ partis, quæst.* 6. *n.* 11. Covarr. *in regula possessor.* 2. *part.* §. 2. *n.* 8. *vers. nec*

minoris temporis, ubi ait requiri præscriptionem immemorialem, vel quadraginta annorum cum titulo, per text. in cap. 1. de præscript. in 6. idem repetit in §. quarto, num. 5. ejusdem regulæ, ibi, quoties adversùs præscribentem est juris communis vehemens præsumptio, & plurimum resistens, necessariò requiritur præscriptio immemorialis, vel saltem quadragenaria, probato, & allegato titulo cap. 1. de præscriptionibus in 6. Idem Covarr. lib. 1. variar. cap. 17. per glossam, & textum, & per communem in d. cap. 1. de præscriptionibus in 6. Mascard. de probat. conclus. 1214. & Molin. lib. 2. de primog. cap. 6. n. 52. argumento, & exemplo exemptionis ab ordinario, in qua jus est contra præscribentem, & consequenter est necessaria præscriptio immemorialis: nihilominus si allegetur titulus, & ostendatur cum præscriptione quadraginta annorum, probatur exemptio ab ordinaria jurisdictione, text. & gloss. in dict. cap. 1 de præscript. verb. legitimè in 6. & notant Scribentes in l. final. Cod. de fundis patrim. lib. 10.

Nec obstat si dicas titulum vitiosum constituere præscribentes in mala fide, ut probat l. quemadmodum, Cod. de agricol. & censit. lib. 11. l. final. §. sin autem, Cod. communia de legat. gloss. in l. 2. Cod. de fide instrument. & jur. hast. fiscal. lib. 10. regul. qui contra jur. de regul. jur. in 6. Unde, si præscriptio immemorialis etiam cum mala fide non procedit, per textum in cap. final. de præscript. secundùm quem id tradunt Joann. Andr. Francisc. & Scribentes ibi: à fortiori si constet apertissimè titulum fuisse vitiosum ex eo quadragenaria præscriptio corruet? Respondetur id esse verum, quando constat liquidò titulum exhibitum esse omnino vitiosum præscribenti, quia tunc non sufficit nec quadragenaria cum titulo, neque immemorialis sine titulo, eo quòd excluditur bona fides, & adest mala positiva, quæ inducit peccatum, & impedit currere præscriptionem, propter quod consuluit Molina lib. 2. de primog. cap. 6. n. 76. habentem titulum illegitimum impedientem præscriptionem, teneri in foro animæ vel liti, vel causæ cedere, vel titulum exhibere.

Quòd si mala fides sit tantùm præsumpta, vel ex juris præsumptione, vel ex aliquo alio accessorio, excusatur in utroque jure spatio quadraginta annorum, & post hoc tempus cessat omnino, nec potest jam allegari, Bartol. l. ultim. Cod. unde vi, Paul. consil. 169. Viso quodam processu, lib. 1. Mascard. conclus. 225. ex num. 1. ad 11. quos sequitur Phœbos part. 1. decis. 82. num. 37. cum sequentibus, & priùs num. 5. usque ad 8. dicens præscribi quodcunque jus cum bona fide, & cum titulo spatio quadraginta annorum: sicut non durat remedium enormissimæ læsionis ultra triginta annos, Gregor. Lopez in l. ultim. gloss. ultima, partit. 6. & bona fides præsumitur regulariter in quocunque possessore, glossa per textum ibi in l. penultima, Cod. de evictio, gloss. in verb. bona fides, in cap. si vigilanti, de præscript. & probatur ex traditis per Molinam suprà num. 52. dicentem eundem effectum habere præscriptionem quadragenariam cum titulo, quam immemorialem, & ex utraque præsumitur intervenisse omnia necessaria, ut actus bene fieret, Molina ubi suprà, & lib. 4. cap. 10. num. 10.

Quare si agricola habeat titulum ab Ordinario semel factum de passalibus datis in emphyteusim possessis ab illo per quadraginta annos, jam possunt dici illa solita exphyteuticari, Gama Lusitanus decis. 342. num. 4. dicens sufficere unum actum, ut res dicatur solita emphyteuticari, & tempus quadraginta annorum; sicque fuisse judicatum in Senatu supremo, per textum in cap. cùm beneficio, de præbendis in 6. Imola in cap. final. de consuetud. n. 25. & est de mente Baldi in l. de quibus, nu. 27. ff. de legibus. Idem Gama suprà addens ita esse intelligendam Extravagantem Ambitiosæ, dùm loquitur de bonis ab antiquo concedi solitis, sequitur Phœbos Lusit. dec. 82. n. 34. & priùs dec. 6. n. 9. post Bartol. in l. unica, n. 8. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10. & Ripa in l. filius fam. §. Divi, n. 65. ff. de legatis 1.

Quamvis autem doctrina Bartoli procedat, quando res, quæ non erat solita emphyteuticari, conceditur ab initio licitè, cum debitis solemnitatibus, prout res Ecclesiæ possunt alienari, ut tradit Covarr. lib. 2. variar. cap. 17. in principio, secundùm cap. sine exceptione 12. quæstion. 2. Satis est tunc unicus actus in spatio quadragenario. Aliis tamen placet, quando res ab initio tradita fuit illicitè, & sine debita forma, & possidetur bona fide, & cum titulo per quadraginta annos, & bis per id tempus emphyteuticatur, sine dubio dicetur res solita tradi in emphyteusim, quod in passalibus affirmat Phœbos decis. 6. num. 10. & decis. 82. num. 34. ex traditis per Decium, quem ibi referens sequitur in Authentica, qui rem, Cod. de sacros. Eccles. & Afflictis lib. 1. constit. rubr. quinta, numer. 65. dicens in bonis majoratus, quæ non possunt alienari licitè, non sufficere unicum actum alienationis, sed duos cum tempore quadraginta annorum, quod puto verum ac melius esse: & hoc modo intelligenda est opinio Imolæ in cap. 2. de feudis, num. 37. & Alex. cons. 5. num. 4. vol. 5. ut securiùs procedatur, cùm satis sit unicus actus adesse emphyteuticationis intra tempus quadraginta annorum, teste Gama d. decis. 342. nu. 4. Baldus & alii suprà, Loazes cons. super oppido Mullæ, Redoan. de reb. Eccles. non alien. quæst. 65. & Menoch. lib. 3. qu. 6. nu. 29. de præsumptionibus.

Cæterùm si ex scriptura emphyteusis constet non fuisse consultum R. Pontificem ad emphyteuticanda sedimina, seu passalia prædicta, nec fuisse interpositas cæteras solemnitates, non propterea præsumendum est non fuisse hæc omnia petita, & obtenta, quia esto non contineantur in scriptura hac, possent vel antè, vel post in alia diversa scriptura peti, & obtineri, & solemnitates interponi, quamvis in primo contractu id expresè non exponatur: quoniam solemnitates extrinsecæ præsumuntur intervenisse ante, vel post ex diuturnitate temporis, Bartol. in l. qui aliena §. sed si non adierit, ff. de acquirenda hæreditate. Roch. de Curt. in tractat. de jure patrum in verb. pro eo quod, vers. septimò quæro, nu. 19. Abbas cons. 106. Redoan. post multos quæst. 40. à num. 20. & quæst. 47. ex num. 17.

Quinimò Decius cons. 36. num. 8. versic. ultimo, & consil. 341. n. 3. & cons. 409. num. 8. consuluit consensum Capituli in alienatione facta de rebus Ecclesiæ præsumi ex tempore sexaginta annorum, & ab opinione communi, nec in consulendo, nec in judicando esse recedendum affirmant Gozadinus consil. 73. num. 20. & 21. & Ferret. consil. 142. num. 8. versic. secundò confirmatur. Sed hoc intelligitur, nisi reperiatur instrumentum, ex quo constet tractatum, & causæ cognitionem non præcessisse, sic Federicus de Senis cons. 43. ad finem, Remin. junior post alios cons. 342. num. 58. Quocirca Decius consil. 341. num. 13. & Anchar. cons. 135. volunt quamvis non appareat solemnitatem fuisse adhibitam, ex cursu tamen longissimi temporis præsumi, quia non sequitur, de solemnitatibus non fit mentio apud acta alienationis; igitur non fuerunt adhibitæ, quia cùm scriptura separatim de solemnitatibus fieri possit ante acta alienationis, hæc præsumptio bene potest procedere, Mantica de tacit. & ambigu. lib. 4. titul. 7. num. 14. ex longissimo temporis cursu, Surdus decis. 231. num. 19. Flores de Mena

 variar.

variar. lib. 3. quæst. 23. num. 40. *&* 89. Mascard. *de probat. conclus.* 75. *num.* 14. *& conclus.* 1316. & Gama *decis.* 49. *num.* 3. *&* 83. *num.* 2. Redoan. *suprà quæst.* 65. *num.* 11.

16 Quid dicendum de locatione rei solitæ emphyteuticari facta per Abbatem per uniformem pensionem, an sit emphyteuta juris? Respondeo, si quis possideat titulo coloni, quamvis possideat per mille annos, & eandem pensionem uniformem solvat, non præsumi emphyteutam juris, quia ut colonus possedit, nec juvabitur præscriptione, cùm colonus non possideat sibi; ideo non præscribit. *l.* 2. *Cod. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum, reg. sine possessione, de regulis juris in* 6. nec potest colonus se defendere titulo coloniæ perpetuæ, cùm non sit in usu talis contractus, Gaspar. Rodrig. *lib.* 1. *quæst.* 15. *de annuis redditibus ex n.* 51. Caldas *de renovatione, quæst.* 15. *n.* 46. nec obstat Baldus contrarium asserens, cùm rejiciatur ab eo *ibi, n.* 41. *&* 45. Valasc. *de jure emphyt. qu.* 2. *n.* 12. quod intellige quando non apparet titulus perpetuæ coloniæ, quia cùm non sit in usu, non præsumitur.

Erit verò retinendus in locatione colonus, si producatur instrumentum, in quo res fuit concessa titulo locationis perpetuæ; quia is contractus dicitur emphyteuticus, si fiat de re solita tradi in emphyteusim, Alexander *conf.* 117. *lib.* 4. Craveta *conf.* 20. *num.* 14. quòd si possideat passalia absque titulo bona fide per possessionem immemorialem, quæ habet vim tituli, *l. ex hoc jure*, §. *ductus aquæ, de aqua quotidiana, & æstiva*, datur præscriptio contra illa argumento domini exigentis servitia, & exactiones à vassallis etiam non probantis titulum; nihilominus coget illos per solam immemorialem consuetudinem exigendi, & recipiendi exactiones, Lucas de Penna *in l. hac Cod. de aquæduct. lib.* 11. Covarr. *in regul. possessor.* 2. *part.* §. 4. *num.* 4. & concurrente tempore immemoriali, non est opus allegare aliam causam, quia lapsus tanti temporis habet vim constituti, & virtute temporis immemorialis se tuentur domini contra vassallos circa exactiones impositionum, & servitiorum sine aliqua alia causa, ita Burgos de Pace *conf.* 15. *numer.* 15. Gaspar. Rodriguez post plures *de annis redditibus, lib.* 1. *quæst.* 15. *num.* 4. *& &* 67. neque in hoc casu requiritur titulus, quia præscriptio immemorialis habet vim privilegii, *cap. super quibusdam, juncta gloss. de verbor. significat.* habet etiam vicem legis, *l.* 2. §. *final.* ibi, *Vetustatem vicem legis obtinere*, & *in l. in summa*, ibi, *Vetustas, quæ semper pro lege habetur, ff. de aqua pluvia*; præsumitur enim post immemorialem præscriptionem titulus, & bona fides, quamvis non allegetur; & licèt jus resistat, ut de facto resistit in Paulina *Ambitiosæ*, quando præscripto non est immemorialis, esto sit centum annorum, nec sufficit ad præscribendum, sed exigitur titulus, qui causam præscribendi tribuat possessori, Molina *lib.* 2. *num.* 51. quia hæc præscriptio æquipollet immemoriali. Nihilominus jus non resistit immemoriali præscriptioni sine titulo, nec præscriptioni quadragenariæ cum titulo, per textum *in cap. cùm persona*, §. *quod si tales, de privilegiis, lib.* 6.

17 Sequitur dicendum quando Abbas, seu Prælatus possit ultra casus prædictos in aliis occurrentibus licitè alienare sine solemnitatibus inconsulto Romano Pontifice? Responde primò urgente magna necessitate, quæ impediat recursum ad Summum Pontificem posse fieri justè alienationem sine solemnitate requisita, ita Hostiensis *in cap.* 1. *de his quæ fiunt à Prælato*, etiam non obstante juramento de non alienando, Abbas *in cap. final. de Eccles. ædific. vel reparandis*, Redoan. *quæst.* 13. *num.* 13. *suprà, & quæst.* 19. *num.* 29. *cum sequent. & quæst.* 55. *num.* 7. *&* 9. Canophil. *in Extravag. Ambitiosæ*, Quaranta *verb. alienatio, num.* 42. ubi *ad finem*, ait idem dicendum pro redemptione captivorum, & pro alimonia pauperum, quando periculum esset in mora, quod videtur dicere gloss. *in cap. placuit* 12. *quæst.* 2. *in glossa final.* ibi, *ergo in necessitate urgente potest fieri alienatio sine consensu Papæ, vel alterius*, cui fuit juramentum præstitum de non alienando; concordat Villadiego *in tract. de legibus*, 1. *part. quæst.* 11. *num.* 10. dicens in hoc casu non obligare constitutionem *Ambitiosæ*, prohibentem alienationem inconsulto R. Pontifice, si tanta urgeat necessitas, & celeritas, ut non possit adiri S. Pontifex, per glossam *in dict. cap. placuit*, & per textum *in l. Divus, ff. de pet. hæred.* & sic limitantur jura exigentia certam formam in alienandis rebus Eccles. & Paulina *Ambitiosæ* secundùm ipsum Villadieg. dicentem esse limitandam, quando tanta est necessitas, & tam vehemens, ut nequeat præfata solemnitas observari.

Ampliatur etiamsi res alienanda esset magna quando urget necessitas quæ non patitur moram, nec potest rescriptum Papale expectari, potest fieri alienatio, Turrecremata *in cap. terrulas* 12. *quæst.* 2. Redoan. *dict. quæst.* 13. *num. ultimo*, Cardin. *in Clementina* 1. *de reb. Eccles. non alien.* ubi dicunt in extrema necessitate etiam magna prædia posse alienari sine solemnitate, nempe pro reparanda Ecclesia ruente, pro debitis solvendis, pro molendinis, ne pereant omnino.

Nec obstat vulgare arestum dici solitum in alienatione, ex necessitate semper debere interponi solemnitates, quia jura loquuntur de necessitate, quæ patitur moram adeundi superiorem, ut licentia petatur. Quocirca rogatus Marian. Socinus *in tractatu de oblatio. libello. nono, column.* 3. *numer.* 15. quanta debeat esse necessitas, respondit extremam: consentit Covar. 2. *variarum, cap.* 16. *numer.* 8. *versic. cæterùm*, ubi res Ecclesiæ non posse alienari, nec pignorari ex summa necessitate, atque ita non sufficiet quælibet necessitas, & Doctores *in cap.* 1. *de pignor.* Redoan. *de rebus Eccles. quæst.* 19. *num.* 58. *& quæst.* 81. *cap.* 22. *num.* 20. Atque ita ex casibus extremæ necessitatis non potest omitti solemnitas, ea verò intercedente, si adest summa celeritas, nempe, quia res perit omnino brevi tempore, potest juris dispositio relaxare, per ea quæ habentur *in l. per hæredem, de acquirenda*, & *ibi* Bartol. & Ludovicus Roman. tamen necessitas debet esse extrema, vel satis gravis.

An verò possit fieri commutatio de rebus unius Ecclesiæ cum rebus alterius absque solemnitatibus? Lucas de Pegna inclinat posse fieri *in l.* 1. *column.* 2. *cum sequent. C. de fid. instrument. & jur. hast. fisci, lib.* 10. quem sequitur subdubius Redoan. *suprà qu.* 51. *cap.* 20. *num.* 7. Sed meliùs negat Rebuff. *in d. cap. sine exceptione, n.* 66. *verb. commutare*, per textum *in* §. *sed, & permutare* 10. *quæst.* 2. *Cod. de exceptionibus.* Idem dico de transactione, quæ est quædam veluti commutatio, sic Federicus *conf.* 94. Barbat. *in rubr. de reb. Eccles. non alien. column.* 4. Ratio, quia si hæc admittantur fieri sine solemnitate, indirectè alienabuntur multa, quæ directè alienari prohibentur. Quare absolutè dicendum est nec commutari, nec componi, nec compromitti, nec transigi posse sine debita solemnitate super re immobili, cujus possessio est penes Ecclesiam, si eam dimittat, Rebuff. *in compendio alienat. numer.* 2. *&* 66. Quarant. *dict. verb. alienatio, n.* 20. *&* 43. *vers. duodecimò limita*, nisi transactio fiat super bonis nondum unitis, & incorporatis Ecclesiæ, Bellet. *disquisit. Cleric. part.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 8. *nu.* 21. & Natta *conf.* 441. *num.* 12. quibus accedit Menoch. *conf.*

conf. 73. *nu.* 8. & *conf.* 79. alioquin erunt compotiones, commutationes, seu transactiones personales, quæ finiuntur morte contrahentium, *cap. de cætero, & cap. veniens, de transactionibus*, ubi dicitur compositiones factas super futuris decimis sine superioris consensu, mortuo eo, qui eas fecit, successori non præjudicare, Rebuff. *de decimis, quæstio.* 13. *num.* 25. Barbos. *in l. si filiofamilias*, §. *final. n.* 20. *ff. solut. matrim.* & alter Barbos. *in d. cap. de cætero, nu.* 2. & *in d. cap. veniens, num. etiam* 2. ubi post alios concludit compositionem inter clericos factam, ut decimæ debitæ uni Ecclesiæ, alteri solvantur, esse faciendam consulto Romano Pontifice ad hoc, ut obliget successores. Idem dicendum est, si Prælatus, vel quivis alius cedere velit causæ, vel liti, & causæ simul, si actio est de re immobili, solemnitas est adhibenda, & superior consulendus, quia non potest cedere sine solemnitate, aliàs cessio est nulla: Rebuff. *suprà n.*66. *ad finem*, & Panor. *in cap.*1. *deposit.* & *in cap. cùm pridem, de pactis.*

Quòd si contingat alienari bona Ecclesiæ ab aliquo indebitè, alienans repetere potest, & tenetur, ac proinde nomine Ecclesiæ contravenire contractui à se ipso facto, etiamsi proprio juramento firmaverit nunquam revocaturum rem alienatam, neque repetiturum, Pinel. *in l.*1. *Cod. de bonis maternis, part.*3. *n.* 73. *vers. idem probatur.* Gutier. *de juram. confir. p.* 1. *cap.*1. *n.*96. Surdus *de alimentis, tit.*7. *q.*38. *n.*8. D. Barbos. *in l.*1. *ff. solut. matrim. part.*5. *n.*17. & 19. & Caldas Preira *de nominat. emphyt. qu.* 19. *n.* 72. *cum sequent.* & *de empt. cap.*26. *n.* 17. Quocirca Ecclesia nullo restituto pretio res malè alienatas repetit, & emptor contra Ecclesiam uti non potest retentione pro pretio, Rebuff. *in compendio alienat. num.* 115. & 120. & *in comment. ad l. bona fidei, vers. vigesimus quartus, ff. de verbor. signif.* & Vantius *de nullit. titul. quoties, & intra quod tempus, num.* 54. Hieron. Portoles *de consortibus, cap.* 15. *num.* 11. ubi *numer.* 20. limitat, nisi pretium in utilitatem ipsius Ecclesiæ conversum fuerit. Quinimò non solùm malè alienans, sed etiam ejus successor potest revocare, & repetere malè alienata per prædecessorem suum. Praxis Episcopalis *part.* 1. *verb. successor*, §. 1. & *emptor. rei Ecclesiæ nulliter alienatæ*, vel aliàs possessor tenebitur rem cum fructibus perceptis restituere, Gutier. *consil.* 1. *n.* 14. Menoch. *remed.* 15. *recuper. n.* 634. Aloysius Ricc. *in praxi rerum for. Eccles. resolut.* 18. *n.* 2. in utraque editione, nisi in facto erraretur: tunc enim error excusaret, nimirum si emptor existimavit consensum Apostolicum non defuisse, qui tamen defuit, Raudensis *de analogis lib.*2. *cap.* 27. *n.* 13. & 14. Costa *conf.* 17. *n.* 4. tunc enim non debentur fructus nisi à die motæ litis: Felin. *conf.* 39. *n.* 7. Aloys. Ricc. *d. resol.* 18. *n.* 3.

18 Ambigi etiam potest, an Prælati Regulares in alienando teneantur servare solemnitates Paulinæ *Ambitiosæ?* Respondetur affirmativè de jure: ex privilegiis tamen sibi concessis possunt aliter ipsorum bona alienari, de quibus apud Confect. *in sua recollect. privilegiorum Mendicantium*, & specialiter ob privilegia concessa à Gregorio XIII. in sua constitutione
19 incipit, *Apostolicæ Sedis anno* 1576. die 15. Decembris, Patribus Societatis, ut bona locorum ejusdem Societatis alienari possint arbitrio ipsorum Præpositi Generalis nulla alia ad hoc petita licentia à Sede Apostolica, vel ab Ordinario, teste Aloys. Ricc. *in praxi rer. for. Eccles. resol.*53. *in* 2. *edit.* Fr. Manuel. *in collect. privilegiorum pag.* 459. pro reliquis Regularibus, ac privilegiis consule Confect. *pag.* 124. 125. 142. & 202. & *sequent.*

20 His adde posse Prælatos res Ecclesiæ alienare pro remuneratione meritorum, Glossa *verb. de familia, in cap. consensus* 3. *de reb. Eccles. non alien.* Tiraquel. *in l. si unquam, verb. donatione largitus n.*27. & Camil. Borell. *in summ. omnium decis. tit.* 15. à *n.* 12. ubi *n.* 13. declarat id habere locum, quando donatio esset de rebus mobilibus, & Prælatus donaret intra fines remunerationis, Barbos. *in cap. consensus de rebus Eccles. non alien. n.* 4. post Menoch. *de arbitr. casu* 434. & Cacheran. *Pedem. decis.* 99. *n.* 32.

Denique quæ relinquuntur Religiosis incapacibus retinendi etiam in communi bona immobilia, ut sunt domus professæ Societat. Jesu, & Fratres S. Francisci, & Capucini possunt alienari sine solemnitatibus, & pretium debet converti in necessitatem Ecclesiæ, Quaranta *verb. alien. rerum Eccles. nu.* 41. *vers. Sexto.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum, fori Eccles. dec.*56. *in* 1. *edit.* & *resol.*53. *in* 2. *edit.* Ratio, quia bona illa nequeant incorporari horum Ecclesiis, & ideo cùm non sint incorporata, non egent solemnitatibus, Rebuff. *in compendio alien. num.* 21. Roland. *conf.* 15. *vol.* 1. Et quamvis P. Sà *verb. alien. n.* 7. absolutè doceat non requiri solemnitatem in iis, quæ relinquuntur Mendicantibus, oppositum est dicendum, postquam immobilia fuerint eorum Ecclesiis incorporata. Idem procedet in rebus pretiosis mobilibus, quia sunt Ecclesiæ incorporata, Aloys. Ricc. *d. resol.* 53. *n.* 5. 21

---

§. VI.

Quid possint Abbatissa, seu Priorissa circa regimen Monialium, & rerum monasterii, & circa Vicarios Ecclesiarum, quæ sunt unitæ Ecclesiis ipsarum?

EPITOME.

1 *Abbatissa quid significet? Unde derivetur, & quam jurisdictionem habeat in moniales?*
2 *Eligenda in Abbatissam, quam ætatem debeat habere?*
3 *Abbatissa an possit illegitima esse? & an debeat eligi ex suo Monasterio, & quæ debeant esse electrices?*
4 *Abbatissa an possit esse corrupta?*
5 *Abbatissa an possit habere curam animarum in Ecclesiis monasterio unitis?*
6 *Abbatissa non est verè Prælata, nec potest excommunicare de jure.*
7 *Abbatissa an possit præcipere monialibus in virtute sanctæ Obedientiæ?*
8 *Abbatissa an possit præcipere sub pœna voti obedientiæ sibi præstiti?*
9 *Abbatissa non habet potestatem spiritualem in moniales, sed domesticam, ac civilem, uti mater familias.*
10 *Abbatissa habet jurisdictionem ex vi regulæ confirmatæ, potestque cogere moniales ad observandam regulam, & punire violantes illam.*
11 *Abbatissa de jure potest recipere moniales sine consensu superioris, & recipere professiones illarum.*
12 *Abbatissa triennalis non solet benedici, nec consecrari.*
13 *Abbatissa an sola habeat administrationem rerum sui Monasterii.*
14 *Abbatissa an possit concedere monasterio tanquam pauperi aliquid ex bonis inter pauperes dividendis?*
15 *Abbatissa an possit concedere lucrum monialibus suarum manuum?*
16 *Abbatissa an possit concedere licentiam ad ingrediendum monasterium, & in quas pœnas incidat, si concedat?*

17 *Abba-*

1 QUæstio prima quid significet *Abbatissa*, unde derivetur, & quam jurisdictionem habeat in Moniales? Quoad primum Abbatissa idem sonat, quod mater, quæ præficitur Monialibus quoad gubernationem. Derivatur à nomine Hebræo *Abba*, quod significat pater: Syri addunt huic dictioni *Ab*, alteram literam *A*, in fine; unde sicut Hebræi vocant patrem *Ab*, Syri vocant *Abba*, & ab eodem principio *Abbas* trahit nomen suum. Item omnia fermè, quæ competunt Abbatibus, conveniunt Abbatissis, proinde non minorem habent, quàm Abbates rerum monasterii administrationem, ita Baldus *in c. in principio*, qui feudum dare possunt Abbas *in cap. etiam 2. de his quæ fiunt à Prælato*; & sicut per Abbates & suos religiosos disponitur de rebus Monasterii; sic per Abbatissam, & Moniales, Sanchez *lib. 7. in præcepta Decalog. cap. 19. n. 44.*

Nullam tamen habet jurisdictionem ordinariam Abbatissa; sed quasi commissariam, D. Thom. *in 4. dist. 25. q. 2. in solutione primi argum.* in administratione tamen æquiparatur Abbati; & in convenientibus disposita de Abbatibus extenduntur ad Abbatissas. Idem Abbas *in cap. final. nu. 5. de statu Monachorum* Fuscus *de visitatione lib. 1. cap. 2. num. 5.* Flaminius *de resignat. lib. 2. q. 1. n. 73.* & Anton. Cuch. *lib. 3. instit. major. verb. Abbas tit. 3. n. 64.* ubi concludit Abbatissam habere eadem jura quæ habet ipse Abbas ferè omnia, nec jurisdictione carere in Moniales.

2 Major tamen requiritur ætas in Abbatissa, quàm in Abbate: nam Abbatissa non debet esse minor triginta annis, Philipp. Franc. *in c. indemnitatibus, in principio n. 2. §. utrum*, ubi Dominicus, *de electione in 6.* sed ex Concilio Trident. *sess. 25. c. 7.* nemo eligatur Abbatissa minor ætate quadraginta annorum, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter non vixerit in Monasterio Fusc. *de visitat. lib. 2. c. 18. n. 33.* Flaminus *de resignat. lib. 3. q. 18. n. 40.* addens ex Concilio, *si in eo monasterio his qualitatibus non inveniatur ex alio Monasterio suscipiatur ejusdem Ordinis, si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præest, videatur ex iis, quæ in eodem Monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio superiore consentiente eligatur.* sic in Concilio.

3 Quæstio secunda, an Abbatissa possit esse illegitima absque dispensatione? Respondetur non posse absque dispensatione ex *cap. 1. & cap. final. de filiis presbyterorum.* Nam officium Abbatissæ est dignitas, Abbas *in cap. quia propter num. 8. de electione* Fusc. *lib. 2. de visitat. cap. 18. post num. 35. vers. eo fortius*, Sanchez *in præcep. Decalogi lib. 5. c. 5. n. 19.* à qua dignitate illegitimæ excluduntur ut probatur ex *d. c. indemnitatibus §. sanè, vers. verum si quæ de electione in 6.* ibi, *Ut à dignitate dejiciatur adepta.* Flaminius *de resignat lib. 3. qu. 12. num. 11.* Item, quia dispositio etiam pœnalis, quæ loquitur de masculis extenditur etiam ad fœminas, Sanchez *ubi proximè*, argumento illegitimi, qui repellitur à Prælatione propter timorem imitandi incontinentiam paternam: ergo fortiùs fœmina est arcenda. Nam juxta illud poëtæ:

Insequitur leviter filia matris iter.

Navarrus *in cap. non dicatis 12. q. 1.* Candelabrum aureum *in sua part. 3. c. 5. de elect. Abbatissæ, n. 10.* dicens fœminas illegitimas esse repellendas à Prælatura, per textum *in glossa, & ibi*, Abbas *in cap. in quibusdam, de pœnis*, Majolus *lib. 1. cap. 29. num. 10.* *Summa confessor. lib. 3. tit. 23. q. 1.* præsertim si est filia Clerici constituti in sacris, quæ est infamis, text. *in cap. cum multa 15. q. 8* Eget ergo dispensatione Papali, quamvis dignitas Abbatissæ non sit Prælatura ordinaria.

Nec obest Fr. Manuel *in Summa tom. 2. cap. 19. conclus. 12.* dicens illegitimas posse esse Abbatissas triennales sine dispensatione; quia non benedicuntur perpetuas verò, & quæ benedicuntur non posse. Quia ipse *tom. 1. Regul. quæstione 13. articul. 21.* sibi contrarius absolutè docuit neque triennales, neque perpetuas esse capaces hujus dignitatis, sicut sunt inhabiles ad hæreditatem temporalem. Tabien. *verb. virginis consecratio n. 5.* Geminianus *in d. cap. indemnitatibus*, ubi quamvis pro utraque parte multa congerat argumenta, tandem in glossa ejusdem capitis adhæret parti neganti, quam sequitur Suarius *tom. 4. de religione lib. 2. cap. 6. n. 14.* ubi respondet argumentis contrariæ partis.

An verò Episcopus possit dispensare cum illegitimis ad hoc munus assequendum? Affirmat Archidiaconus *in cap. quàm sit 18. q. 2. n. 3.* sed negandum est cum Felino *in cap. meminimus, de accusat.* Solus ergo Pontifex dispensat seclusis Religionis privilegiis, sicut dispensat cum viris, ut constat ex *cap. 1. de filiis presbyt.* ibi, prælationes nullatenus habeant. Quæ dictio reddit actum contra gestum nullum, & insuper negat Episcopo facultatem dispensandi, gloss. *Clem. 2. verb. Nullo modo, de ætate, & qualit. & ibi* Imola *n. 19.* Cardin. *ibi §. illi verò n. 3. notab. 8.* Decius *in cap. at si Clerici. §. de adulteriis, in nova edit. n. 55. de judiciis.* Posse autem solum Pontificem dispensare cum illegitimis, tradunt Angelus *verb. Ordo 3. n. 13.* Sylvester *verb. illegitimus, in fine* Mandos. *de signatura gratiæ, tit. dispensatio super defectum natalium §. penult.* Salzed. *addit ad Bernardum Dias c. 14. §. si tamen illegitimus quispiam in fine* & cum fœminis ultra Felinum vult Navar. *comment. 2. de regul. n. 60. & in Summa cap. 27. n. 201.* Ledesma *2. p. 4. q. 26. art. 2. fol. 363. col. 4.* non nisi Pontificem.

Posse item dispensare cum fœminis super hoc vitio Generales, & Provinciales Ordinum Mendicantium qui subditis ex privilegio refert Fr. Manuel *tom. 1. quæst. regul. q. 13. art. 22. & 2. tom. Summa cap. 29. n. 12.* Sanch. *suprà d. cap. 5. n. 20.* & constat ex compendio privilegiorum Mendicantium, *verb. dispensatio, fol. 201.* ubi Sixtus IV. concessit Generali, & Provincialibus Ministris, & eorum Vicariis authoritatem dispensandi cum fratribus dicti ordinis Minorum patientibus defectum Natalium ex adulterio, sacrilegio, incestu, & quovis alio nefario, & illicito coitu provenientem; ut ad quascumque administrationes, & officia dicti Ordinis eligi, recipi, & assumi, illaque gerere, & exercere liberè, & licitè valeant. Idem concessit Magistro Generali, & Prioribus Provincialibus, & Conventualibus, ac eorum Vicariis Ordinis Prædicatorum authoritatem cum fratribus defectum natalium patien-

patientibus, ut non obstante eo defectu, ad quascumque administrationes, & officia eligi possent. Ubi Sorbus *num.* 13. notat Vicarios Conventuum, sive Subpriores nunquam uti ista facultate sine speciali commissione, nisi mortuo, vel amoto Priore: & ideo idem est, ac si non fuisset concessa pro illis Vicariis. Idem denique concessit Paulus III. Societati JESU, ut habetur *in literis Apostolicis fol.* 40. *& in compendio verb. dispensatio*, §. 2. sed posteà Greg. XIV. ut refert Roderic. *suprà art.* 6. idem concessit solum Generalibus, & provincialibus cum Generali, Provinciali, seu intermedio Capitulo & non aliàs ut possent dispensare cum illegitimis ad honores, gradus, & dignitates obtinendas. Sic ille.

An verò debeat Abbatissa eligi ex Monialibus sui Monasterii dictum est *suprà nu.* 2. electrices tamen debent esse professæ ejusdem Religionis, non autem est necessarium, ut talis professio sit expressa, glossa *in cap. nullus, & in cap. ex eo, & in cap. Indemnitatibus, verb. Tacitè, de electione in* 6. Nam in eligendo exigitur expressa professio: de electore tacetur; & quia jus novum non mutat, vel limitat antiquum, nisi in eo quod exprimit: in aliis verò juribus expresè requiritur sub disjunctione professio tacita, vel expressa: ergo electrices debent esse professæ tacitè, vel expresè, quia utraque est vera professio. Soarez *suprà c.* 4. *n.* 2.

Sed quid de Monialibus, quæ dicuntur conversæ, an possint eligere? Responde negativè si non sint verè professæ per tria vota solemnia: secus si verè professæ sunt, nisi ex consuetudine, vel ex jure speciali admitti soleant, Soarez *d. cap.* 6. *n.* 18. subdens regulariter non admitti ad eligendum conversas argumento *capitis ex eo* §. *in Ecclesiis, de electione in* 6. ibi, *Conversi laici cum Clericis electionibus interesse non debent in Ecclesiis regularibus*, vel Monasteriis, &, ut advertit gloss. ex vi verborum non excluduntur ab Electionibus, nisi conversi nunquam ordinandi: igitur Moniales conversæ non possunt eligere nisi ex consuetudine, vel ex particulari instituo admittantur ad eligendum. Secus dicendum videtur de Monachis Laicis vulgò dictis, seu conversis; si fuerint literati; sed hoc non sufficit, quia hoc ex se non obstat hujusmodi electionibus, sed maximè necessaria est prudentia, & experientia, quæ in his conversis sæpè non reperitur, Soarez *d. cap.* 4. *n.* 4. *&* 5. *ex Clementina ut ii, de ætate & qualitate*, ubi Summus Pontifex statuit, ut nullus de cætero in Ecclesiis Cathedralibus, vel collegiatis Secularibus, vel Regularibus vocem in Capitulo habeat. etiamsi hoc sibi ab aliis concedatur, nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Quæ constitutio extenditur ad Monasteria Regularium, & ad capitula Provincialia, & generalia talium Religionum, ut Suarius *ibi* declarat.

4 Quæstio tertia, an Abbatissa possit esse vidua, seu corrupta? Requiri ad hoc munus esse virginem deducitur ex *cap. juvenculas* 20. *q.* 1. ibi, nullam igitur fraternitas tua nisi sexagenariam virginem velari permittat. Est enim indecens non virginem præfici virginibus, & malè ad virginitatem servandam poterit monere, quæ virgo non est gloss. *clement. ultim.* §. *statuimus, verb. Rationabilis, de stat. Monach.* ubi Cardin. *n.* 15. *q.* 11. Archid. *cap. final. in fine d.* 32. Selva *beneficiorum p.* 4. *q.* 7. *n.* 7. Vivald. *Candelabr. Sacram. in* 2. *edit. p.* 3. *c.* 5. *n.* 3. Quare solum Pontificem posse in hoc dispensare volunt Cardinalis *in d. clementina ultima, n.* 15. *q.* 11. Calderin. *cons.* 3. *in fine, de officio Vicarii, Capella Tholosana decis.* 295. incipit, Fuit quæsitum, an aliqua promovenda, & Mandos. *de signatura gratiæ, tit. dispensatio pro corrupta, statim in principio, & §. sequent.*

Archid. tamen *in cap. indemnitatibus*, suprà, opinatur posse Episcopum dispensare cum corrupta, quod minus benè dictum puta; ideo solus Papa dispensare potest, nisi ex privilegio alteri reperiatur indultum, *c. dilectus de tempore ordin. verb. à Canone*, ubi Episcopus dispensare non potest, nisi quando illi dispensandi facultas tacitè, vel expresè conceditur, Abbas *in cap. at si clerici* §. *de adulteriis n.* 6. *de judic.* Emanuel Soar. *comm. opin. verb. Episcopus n.* 134. Mandos. *regul.* 13. *cancellariæ. q.* 6. *n.* 6. Azeved. *l.* 2. *n.* 39. *tit.* 1. *lib.* 2. *novæ recopil.* Mar. Alter. *de censuris tom.* 2. *disp.* 8. *cap.* 3. *vers. sed controversia*, Barbos. *alleg.* 33. *n.* 18. post alios.

Nihilominus dicendum est ad Abbatissæ munus non esse necessarium, quòd sit virgo, nisi ubi esset consuetudo, quòd Abbatissis impertiatur benedictio specialis virginum, aut consecratio: ubi tamen non extat talis consuetudo Abbatissæ communiter triennales non solent aliqua benedictione consecrari, Navar. *lib.* 3. *consiliorum in* 1. *edit. tit. de regul. cons.* 4. *& in* 2. *edit. tit. de statu Monachor. nu.* 3. *& seq. cons.* 2. Manuel *tom.* 1. *regul. q.* 12. *art.* 3. *ad finem.* Ratio quòd nullus sit text. quo probetur Abbatissas communes, quæ virginitatis velo non solent consecrari, debere esse virgines, eo quia caput *juvenculas* 20. *q.* 1. dum prohibet velari corruptam, solùm agit de velo consueto dari virginibus non autem loquitur de quocunque Prælationis velo, & ita explicant *ibi* Archid. *n.* 2. Turrecre. *in fine*, & Bellarm. *num. unico*, ubi quædam solemnitas miscetur, inseriturq; annulus digito Abbatissæ ab Episcopo, & ipsa prosequitur, annulo suo subarravit me. Accedit, Moniales esse posse non virgines: ergo & Abbatissæ, in Paludan. *in* 4. *dist.* 21. *q.* 3. *art.* 3. *n.* 60. D. Antonin. 3. *p. tit.* 17. *c.* 22. §. *ad fin.*

Non est tamen prætereundum peccare mortaliter Monialem corruptam, occultam tamen, si se tanquam virginem consecrandam offerat propter injuriam, quam infert Sacramentalibus Ecclesiæ: non peccare tamen, si oblatam consecrationem accipiat, ne crimen suum confiteatur, & ne se infamet, ita Sotus *in* 4. *dist.* 19. *q.* 2. *art.* 5. *fine*, Enriq. *de Sacramento ordinis cap.* 24. Sà *verb. consecratio.* Sicque accipiendi sunt Doctores, dum volunt peccare Monialem secreto corruptam, si petat consecrari, secus dico si illi consecratio offeratur: sicut non peccat fœmina corrupta habita pro virgine, si ipsa nuptiis non se offerat, sed exposcatur, si illa ex eo, quod renuat, timeatur periculum infamiæ probabile, & incurrat notam virginitatis violatæ. Denique secundùm P. Sà *verb. consecratio*, corruptæ per voluntariam duntaxat pollutionem absque præjudicio integritatis externæ, possunt consecrari uti virgines: tales enim appellantur, & tales censentur. Idem opinatur de corruptis occulto stupro, nam etiam tales virgines putantur: nec peccatum suum tenentur prodere; quod est satis probabile, & tuto potest admitti, quidquid repugnet Vivald. *Candelabro* 3. *p. c.* 5. *n.* 34. *fol.* 27.

Cæterùm si Monialis sit bigama, non potest esse Abbatissa, prout tradunt Maiol. *lib.* 1. *de irreg. c.* 29. *n.* 14. argumento viri bigami, qui nullo modo est capax Prælationis, seu dignitatis, nec potest beneficium consequi, Rebuff. *in tract. de pacificis possessor. n.* 193. Corras. *de beneficiis p.* 3. *cap.* 4. *n.* 2. Avila *de cens. part.* 7. *disp.* 8. *dub.* 1. Propterea collatio beneficii facta bigamo est nulla, Navarr. *cons.* 3. *n.* 1. *de bigamis*, Flamin. Paris. *de resign. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 192. nec bigamus potest esse Vicarius Episcopi, etiam si fiat clericus, nisi priùs solvatur ab impedimento bigamiæ, quia est dignitas per textum *in cap. unico de bigamia lib.* 6. Azor. 2. *p. lib.* 6. *c.* 4. *q.* 12. Ergo nec bigama potest esse Abbatissa, quia ejus officium est dignitas, Sanch. *d. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 19. & Abbatissatus est beneficium fœminarum, Flamin. *de resig. lib.* 2. *quæst.* 1. *num.* 71.

n. 71. *& lib.* 3. *q.* 12. *n.* 15. Gammar. *decis.* 24. post Vivaldum *d. cap.* 5. *n.* 8.

5 Quæstio quarta, An Abbatissa possit habere curam animarum in Ecclesiis monasterio unitis? Pars affirmans ex eo probatur, quia Abbatissa potest habere jurisdictionem quasi Episcopalem, & beneficia conferre, ut dicetur infrà *n.* 17. & clericos instituere, & destituere, & eligere officiales ad excommunicandum, & exercendam jurisdictionem, ut tradunt Lambert. *in tract. juris patron. p.*1.*lib.*2.*q.*5.*princip. art.*5. *n.*4. Marc. Anton. Marsil. *in tract. de Eucharisticis redditibus cap.*15. *n.*8. Paris. *cons.*13.*lib.*4. Decius *in l. fœmina, n.*10. *ff. de reg. jur.* Abbas, & Felinus, *in cap. dilecta, de major. & obed.* Jacobus Damoderius *in Enchiridione similium, litera A. verb. Abbatissa*, & D. Antonin. *in tract. de suspensione n.*31. & hoc posse Abbatissam ratione publici muneris, & officii aliqui docent, præsertim si accedat summi Pontificis consensus: additque F. Emanuel *tom.*1. *regul. q.*17. *art.* 12. Abbatissam posse habere sub se clericos sæculares, si capellas ex privilegio, vel præscriptione pleno jure habeat subjectas: ergo cùm non repugnet Abbatissam posse habere curam animarum, habebit illam, si parochialis aliqua uniatur monasterio, non tamen in actu, sed in habitu.

Secundò probatur, quia Vicaria potest uniri monasterio Monialium non solùm in temporalibus, sed etiam in spiritualibus, & Monasterium erit verus Rector, & Vicarius: igitur Abbatissa potest tanquam caput exercere curam animarum per Vicarium ad nutum, seu Curionem annualem à se nominatos, penes quos est exercitium Curæ, seu Curam ad summum in actu: at verò in habitu est penes Abbatissam, cujus non est illa incapax quo ad habitum; sed quoad actum: ergo potest illam exercere per Vicarium. Ita decisum fuit in Rota *decis.*21. *de præbendis, in antiquioribus*, & indicatur in Concil. Trid. *sess.* 25. *cap.* 11. *in verb. mulierum, & in verb. in quibus imminet cura animarum*, & Ægidius *decis.* 162. & ita practicatur; argumento Episcopi electi, confirmati, non tamen consecrati, qui non potest actu exercere ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis: habet tamen jurisdictionem habitualem in sibi subditos, potestque per alium Episcopum ea, quæ sunt ordinis, exercere. Idem patet exemplo Parochi non Sacerdotis, qui quamvis nequeat exercere jus ligandi, atque solvendi actualiter; habitualiter id habet, & potest per idoneum Curatum id facere, ut habetur *in cap. licèt canon. de electione in 6.*

6 Quæstio quinta, An sit Abbatissa verè Prælata, & an possit excommunicare? quoad primum negativè respondetur, neque Abbatissatum esse prælationem Ordinariam, de qua *in c.* 1. *de filiis presbyterorum in 6.* ita D. Thom. *in* 4. *dist.* 25. *art.* 3. esse tamen suo modo beneficium fœminarum, non verò masculorum. Petr. And. Gammarus *decis. manuscript.* 24. incipit *Die.* Flamin. *de resign. lib.*2. *q.*1. *n.* 71. *& lib.* 3. *q.*12. *n.*4. *& n.*14. *&* 15.

Quoad secundum Abbatissis, secluso privilegio aliquo, non est integrum ferre aliquam censuram, quamvis habeant suo modo curam animarum quoad correctionem, & administrationem, *cap. dilecta, de major. & obed.* non tamen habent claves Eccles. *cap. nova, de pœnit. & remis.* Navarr. *cons.*73. *de sent. excomm.* Covarr. *in cap. Alma p.* 1. §. 11. *n.* 2. Ugolin. *de cens. tabul.* 1. *cap.* 2. §. 7. *num.* 7. Soar. *eodem tract. disp.* 2. *sect.*3. *n.* 7. *& tom.*4. *de Religione lib.* 2. *c.* 9. *nu.* 10. *& seq.* Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 16. quibus accedit Bonacin. *eodem tractat. q.*1. *punct.*2. *n.*4. Valent. *tom.*4. *disp.* 7. *q.* 16. *punct.* 3. *versus finem*, ubi cum Soto tradit Prælatas mulierum monialium non posse uti potestate propria jurisdictionis spiritualis, sed solùm commissione aliquorum actuum per ordinem ad correptionem, & disciplinam domesticam Monialium, & ex consequenti non posse præcipere sub mortali id, cujus transgressio non esset alioquin de se culpa mortalis. Atque ita excommunicare non possunt. Enriquez *lib.*3. *de pœnit. cap.* 2. *n.* 4. nisi à Summo Pontifice Abbatissis ea potestas concedatur, ibi: §. 3. & in gloss. *litera Q.* Neque in hoc committitur fœminis potestas clavium propriè, sed quidam actus; Enriq. *d. cap.* 2. *n.* 4. *lib.* 13. *de excommunicat. cap.* 24. *n.* 1. possunt tamen implorare officium superioris, ut excommunicet inobedientes, Abbas *in d. cap. dilecta, de major. & obed.* Capua *lib.*4. *decis. cap.*5. *n.*2. Roderic. *de regular. tom.* 1. *quæst.* 17. *art.* 12. unde quando Abbatissæ præcipiunt suis officialibus, ut excommunicent, officiales non authoritate Abbatissarum agunt, sed Romani Pontificis, seu superioris, Sylvester *verb. Abbatissa, n.* 6. & Roderic. *d. art.* 12. §. *unde Abbatissa.*

Ex dictis verum est de absoluta potestate Pontificis posse communicare jurisdictionem spiritualem etiam ad censuras ferendas fœminis. Nihilominus secundùm jus commune, & perpetuam Pontificum observantiam id nunquam fieri solet, nec talia privilegia conceduntur: alii autem actus, qui minorem jurisdictionem exigunt, nonnunquam Abbatissis conceduntur: D. Thom. ita *in* 4. *dist.* 19. *q.*1. *artic.* 1. *quæst.*3. *ad* 4. his verbis, *fœmina non potest habere aliquam jurisdictionem spiritualem*, & infrà: *fœmina non habet clavem ordinis, aut jurisdictionis.* Addit autem *mulieri committi aliquem usum clavium, quia mulieri datur habere correctionem in subditas mulieres, propter periculum, quod imminere posset, si illi mulieribus cohabitarent*, sic ille; quamobrem secundùm mentem D. Thomæ non conceditur usus clavium quod verus actus jurisdictionis spiritualis concedatur, sed quia corripere Moniales, esto non sit actus jurisdictionis spiritualis, potest dici usus clavium per quandam analogiam, cùm illud dominium corripiendi sit aliquo modo spirituale, cùm non reperiatur illa potestas corripiendi sine interventu aliquo clavium, quatenus ille modus regiminis non possit esse sine approbatione Papali, ac proinde est veluti quidam usus per claves concessus, Soarez *tom.*4. *de Religione lib.*2. *cap.*9. *num.* 11. *& duobus sequentibus.*

Quæstio sexta, An Abbatissa possit præcipere ali- 7
quid Monialibus in virtute sanctæ Obedientiæ? Affirmat Azor. *part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 10. *quæst.* 7. eo quia Moniales tenentur obedire Abbatissæ, illique dum profitentur obedientiam promittunt. Pars negans est certa, nec tenet factum, si hoc ita præcipiat, ut obliget instar præcepti sic impositi à Prælato. Ratio, quia ex Ecclesiæ usu præcepta sic injungere competit prælatis duntaxat Ecclesiasticis, qui potestate spirituali præditi sunt, ita Ledesma 2. *parte quarti quæst.* 20. *artic.* 4. Neque obstat votum obedientiæ factum Abbatissæ, quia intelligitur factum in ea forma ac potestate, cujus Abbatissa est capax, hoc est potestatis domesticæ, & civilis, & ex consequenti non potest injungere præceptum spirituale, quale est in virtute sanctæ Obedientiæ, vel Spiritus sancti; cùm Abbatissa careat jurisdictione spirituali, Sanchez *lib.*6. *in præcepta decalogi cap.* 4. *n.* 45.

Non est tamen negandum posse Abbatissam præ- 8
cipere Monialibus aliquid sub pœna voti obedientiæ ipsi præstiti, vel in virtute obedientiæ ipsi debitæ: sicut quæcunque alia materfamilias potest præcipere filiis, & filiabus suis in virtute obedientiæ ipsi debitæ, quia nullam aliam obedientiam hic modus præcipiendi exigit, nisi temporalem, ac civilem parentibus debitam, & ex consequenti deducitur

non posse Abbatissam, nec Matres familias imponere præcepta spiritualia. Victoria *in summa Sacrament.* ubi de clavibus, *num.* 325. Ludovic Lopez 2. *parte instructorii:* nbi etiam de clavibus *cap.*1.*fol.* 740. Rodericus *tom.* 1. *regularium quæstione* 15. *articul.* 1. Dicuntur autem præcepta spiritualia, quæ tendunt in ordine ad finem spiritualem. Cùm ergo Abbatissa habeat gubernationem domesticam, & politicam instar matris familias solùm poterit imponere præcepta temporalia tendentia ad bonum temporale, & politicum. Quæ præcepta colligabunt ex natura rei ad mortale, seu veniale materiæ præceptæ: sicut præcepta Principis Sæcularis posita super re gravissima, aut levi obligant sub mortali, seu veniali pensata quantitate, seu qualitate rei violatæ.

9 Sic etiam Moniales sic, aut sic peccabunt in violatione rei præceptæ, uti peccant filii, & filiæ familias in transgressione præcepti paterni, aut materni, Sotus *in* 4. *dist.* 20. *qu.* 1. *art.* 4. §. *hinc. fit.* Roderic. *de regularibus tom.* 1. *q.* 12. *art.* 2. Victoria *in relect.* 2. *de potest. Ecclesiastica. q.* 2. *n.* 4. *fol.* 61. *pag.* 1. *&* 2. ubi tradit Abbatissam non posse aliquid præcipere in forma præcepti, nec in virtute obedientiæ, ut dictum est cùm non habeat prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione, D. Thomas *ubi suprà*, *& quodlibet.* 2. *ad* 2. Tabien. *verb. Abbatissa num.* 4. *in fine.* Palud. *dist.* 19. *qu.* 2. *art.* 1. quæ sententia est probabilior, quamvis valdè probabile sit Abbatissam esse capacem jurisdictionis non solùm commissariæ, sed etiam ordinariæ, ut sentit Panor. & alii cum glossa *in cap. dilecta de major. & obed.* Sed oppositum est probabilius, quia ut jurisdictio dicatur ordinaria, & non ex commissione, opus est, quòd sit perpetuo annexa Abbatissatui, Sanchez *lib.* 2. *de matrimonio disp.* 40. *num.* 14.

Tenentur tamen Moniales obedire Abbatissæ cùm teneantur servare regulam, ubi obedientia continetur. Victor. *in d. relectione* 2. *n.* 5. dicit esse mortale nolle obedire Abbatissæ; quod non placet absolutè, melius Capua *decis. lib.* 4. *c.* 5. *n* 3. docet esse mortale: aut veniale secundum gravitatem, vel parvitatem rei præceptæ. Possunt autem Provinciales seu Episcopi committere Abbatissis, ut urgente necessitate injungant Monialibus præcepta spiritualia, nimirum in virtute Sanctæ obedientiæ nemo hoc, vel illud faciat, ita Sotus *dicto* §. *Hinc. fit.* Franc. Manuel. *de regularib. tom.* 1. *q.*12. *art.*2. *in fine. & q.*15. *art.* 1. Ludovic. Lopez. 2. *p. instructor. c.* 1. *fol.* 740. & Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 2. *num.* 4. citra tamen excommunicationis pœnam, Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 6. *cap.* 1. *n.* 23.

10 Quæstio septima, An Abbatissa habeat jurisdictionem aliquam concessam ab eo qui Regulam confirmavit ad cogendum, & puniendum Moniales, si fortè regulam violent? Respondetur affirmativè, & ex consequenti posse cogere ad observationem regularum, & punire transgressores illarum, quod ratione solius voti obedientiæ facere non poterat, Vasquez 1. 2. *q.*96. *art.*4 *disp.* 166. *c.*4. *n.* 28. Nec ea vis tribuitur mandatis Abbatissæ, quod à Provinciali ea præcepta confirmentur quia confirmatio nullam vim de novo tribuit, sed antiquam solùm confirmat text. *in c. ex p.* 13. *& in c. quia intentionis* 29. *de privileg.* Suar. *de legib. lib.* 8. *c.* 20. *per totum*, tum quia confirmatio privilegii nullum jus tribuit, sed quod antea erat conservat, *c. præceptis*, ibi; *non novum aliquid.* 12. *dist.*2. *c. inter dilectos*, *vers. cæterum de fide instr.* ibi; *confirmari tanquam priùs habita*, donari tanquam tunc tradita *c. quia diversitatem, in principio de concess. præben.* tum denique, quià confirmans nihil dat de novo, Cabed *Lusitan. p.* 2. *decis.* 1. *n. ult.* Menoch. *cons.* 191. *n.*46. *& cons.* 351. & constat ex receptissima confirmationis definitione, quod est juris quæsiti corroboratio, Decius *in c.* 2. *à num.* 43. *de confirmat. util.* Mascardus *de probat. conclus.* 404. Tuschus *tom.* 2. *litera C. conclus.* 705. & alii, quibus accedit Barbosa *in cap. cùm dilecta à numer.* 5. *de confirmat. util. &* Sanchez *dicto lib.* 6. *cap.* 1. *à numer.* 26.

Quæstio octava: Utrùm Abbatissa de jure possit recipere Moniales sine consensu Superioris, & admittere illas ad professionem? Sà *in Summa verb. Religio num.* 65. affirmat sine consensu Provincialis, seu Episcopi, de consensu tamen Monialium, quia hoc ad Abbatissam, & Conventum spectat, neque Episcopus potest præcipere monasterio sibi subdito, ut recipiat novitias, Navar. *de constitut. cons.* 9. *in* 2. *edit. num.* 12. Probatur ex traditis ab Abbate *in cap. continebatur, de his, quæ fiunt à Prælato vers.* 2. *num.* 4. ubi ait Abbatissam habere liberam administrationem sui monasterii, sicut Abbas ut per Decium *in l.* 2. *n.* 8. *ff. de regul. jur.* & æquiparari Abbati, Flamin. *de resign. lib.* 12. *q.* 4. *n.* 30. Baldus etiam *in consilio* 374. *vol.* 1. Nihilominus hac in re standum est consuetudini præscriptæ, atque ita de consuetudine nulla novitia admittitur ad religionem sine consensu Episcopi, seu Provincialis, & hæc est praxis recepta. 11

Quoad secundum certi juris est posse Abbatissam suarum Monialium professionem acceptare, ita Hostiensis, *in cap. consuluit, qui clerici, vel voventes*, Archid. *cap. constitutionem*, *num.* 1. *verb. Emissa de regularibus in* 6. Azor. *suprà d. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 5. *quæst.* 6. eo quia acceptare professionem non est actus ordinis, nec jurisdictionis respondentis Ecclesiæ clavibus, sed est actus superioritatis, cujus est capax Abbatissa, & quam potest exercere in Moniales. Non tamen poterit acceptare professionem alicujus Monachi, quamvis ipsa regat monasterium virorum; non enim id sufficiet ad acceptandum professionem virorum ex sola Monasterii administratione, cùm ex ea tantum non sit legitimus superior, Azor. *suprà d. cap.* 5. *quæst.* 4. Syvester. *verb. Religio* 3. *quæstione* 18. & quamvis Franc. *in d. cap. consuluit*, affirmet posse Abbatissam acceptare professionem virorum monasterii, cujus habet administrationem solam, verius est non posse, Anchar. *cap. constitutionem num.* 2. *notabil.* 3. *de regularibus in* 6.

Quæstio nova, Quænam Abbatissæ benedicantur, vel consecrentur? Respondetur Abbatissas communes, quæ triennales sunt non solere aliqua benedictione consecrari. Navar. *lib.*3. *consil. in rubrica de regularibus cons.* 4. *n.* 3. *in* 1. *edit. & in* 2. *edit. de statu Monachorum cons.* 2. & utrobique *numer.* 3. Manuel. *tom.* 1. *regular. q.* 12. *artic.* 3. *fin.* consonat Conc. Trident. *sess.* 25. *de regular. cap.* 7. ubi prohibentur Moniales minores annis quadraginta, & quæ per octo annos professæ non fuerint, eligi, & per Episcopos benedici in Abbatissas, & ex constitutione Gregorii XIII. anno 1583. die 1. Januarii Abbatissa temporalis, quæ non nisi ad triennium eligitur, non est jure benedicenda, nisi Sedes Apostolica aliud decernat expressè, vel servat contrarium, Navarr. *d. cons.* 4. *de regul. lib.*3. *fol.* 574. *in antiquis, & cons.*2. *de statu Monacho. in novit*, Miranda *in manuali Prælatorum in fine tom.* 2. *tract. de Sacris Monialibus q.* 7. *artic.* 7. *conclus. unica.* & Quaranta *in summa*, *Bullarii verbo Abbatissa in fine.* Ex quibus colligitur Abbatissas aliquas benedici, perpetuas scilicet. An verò semel benedicta, si rursus eligatur in Abbatissam, debeat rursus benedici, Felinus *in cap. meminimus numer.* 5. *de accusat.* credit benedictionem Abbatissæ esse iterabilem: Abbates autem benedictos non posse rebenedici tenet glossa *in cap. attendentes* §. *Statuimus*, *verb. benedici-* 12

 tur,

tur, *de statu Monach.* Unde jura, quæ statuunt Abbatissam electam, & confirmatam privari Abbatissatu, si intra annum non benedicatur de perpetuis Abbatissis esse intelligenda, docet Rodericus *suprà q.* 12. *artic.* 3. *per totum.*

13 Quæstio decima, An Abbatissa sola habeat administrationem rerum sui Monasterii? Respondetur primò Abbatissam habere liberam administrationem sui Monasterii, uti habent Abbates, ita de Abbatissa Abb. *in c. continebatur n.* 4. *de his, quæ fiunt à Prælato, vers. secundò collige:* atque ita non obstante sexu fœmineo disponitur de rebus monasterii per Abbatissam, & Moniales, & sic est intelligendum, quod dicitur, potestas monasterii pertinet ad Abbatissam, ita ut non pertineat ad Moniales quoad regulam, & regulæ formam, & pertinentia ad illam, & ad eandem super Moniales: quæ non habent aliquam potestatem supra Abbatissam; non tamen ad alienationes, quia tunc dispositio, seu alienatio fieri non potest sine consensu Monialium, ut dictum est, Redoan. *suprà q.* 27. *num.* 4. *& n.* 16. Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 19. Navarrus *in comment.* 3. *de regularibus, in cap. nullam* 18. §. *ampliatur, fol.* 100. *pag.* 1. *in medio*, addens de Abbatissis, & Præfectis Monialium, administrationem omnem temporalem Monasteriorum pertinere ad illas exceptis illis, quorum fœmina est incapax. Requiritur item, ut accedat consensus superioris. Panor. *In cap.* 2. *in cap. de his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, ut contractus per Abbatissam, & per Moniales gesti valeant.

Item poterit sine Monialibus transigere super rebus, quarum dominium, vel possessio non est plenè, atque perfectè suæ Ecclesiæ incorporatum, ita de Abbatibus, seu Prælatis loquitur Abbas *in cap.* 2. *& cap. statuimus, de transactionibus*, posse sine Capituli consensu, Alciatus in specie respondet *respons.* 17. *n.* 8. secundùm editionem Lugdunensem, & probatur ex Baldo *in L. Præses n.* 6. *C. de transact.* dum docuit, quando res aliqua nondum est perfectè acquisita Ecclesiæ & illi incorporata, Episcopum solum sine alterius consensu transigere posse, & illam adversario remittere: Baldum sequitur Salicetus *col.* 1. *vers. sed quæramus*, & tacitè Jason. *ibidem, ad finem:* idem vult Baptista à Sancto Severino *tractat. de transactionibus q.* 7. *n.* 7. quos referens sequitur Menoch. *tom.* 1. *cons.* 73. *à n.* 9. idem sentit Abbas *in c. tua nuper, in fine de his, quæ fiunt à Prælato sine cons. cap.* dum tenet Prælatum solum donare posse novalia, quæ in sua diœcesi oriuntur, cum Ecclesiæ perfectè acquisita non dicantur. Cùm ergo Abbatissa æquipararetur Abbati, idem etiam poterit in hoc casu sine consensu Monialium, nisi aliter disponatur per statutum, seu consuetudinem sui ordinis. Vide *suprà* §. 5. *n.* 5.

14 Quæstio undecima, An Abbatissa dum in ejus potestate est dividere inter pauperes aliqua legata relicta, possit suo Monasterio tanquam pauperi aliquid impertiri? Pars negans ex eo probatur, quia dicere jus sibi, vel suis est prohibitum. *L. qui jurisdictioni ff. de jurisdict. omni. judic.* Item quoniam, quod aliquando inter alios conceditur, inter suos negatur omnino *in Authentica Quicunque modis. C. de Sacros. Eccles. & L. si tibi mandavero*, §. *Si tibi manda.* igitur Abbatissa non potest applicare bona pauperum suo Monasterio, cùm ita distribuens inter suos arbitraretur dividere. Dicendum est tamen, quamvis testator reliquerit Monasterio speciale legatum, adhuc posse Abbatissam applicare aliquid Monasterio ex dividendis, si pauper est. Anchar. *cons.* 84. Navarrus *in summa cap.* 25. *n.* 123. Unde pauperes, qui tenentur restituere aliquid pauperibus, etiamsi illud furto abstulissent, possunt sibi tanquam uni ex pauperibus aliquid applicare, præsertim in foro conscientiæ saltem de consilio confessarii, seu Episcopi: ideò quando pater est executor testamenti, potest eligere filios pauperes, quamvis censeantur idem cum patre, *L. final. C. de impub.* quia in foro conscientiæ cessat præsumptio fraudis, ita Cardinal. *consil.* 39. imò distributor ipse in pauperes, si verè pauper est, sicut cæteri, potest etiam sibi sumere tantum, quantum singulis eorum partitur, ita D. Thomas & Cajetanus 2. 2. *quæst.* 32. *artic.* 9. *ad* 3. modò id faciat intuitu pietatis, seu paupertatis: debet enim se referre tanquàm extraneum, prout probat Paulus *in clementina unica, de testamen.* Capra *de execut. ultim. volunt. membr.* 6. *n.* 169. Flamin. *de resignat. lib.* 9. *quæst.* 17. *n.* 121.

Hinc fit, ut patronus possit præsentare filios, dum vacat beneficium, Lambertus *de jure patronatus artic.* 12. *quæst.* 8. *princip. part.* 1. 2. *lib. num.* 9. *& sequentib. & artic.* 13. Similiter Episcopus potius consanguineis concedit in emphyteusim bona Ecclesiæ solita emphyteuticari, quàm extraneis. Est communis, teste Bursato *consil.* 127. *n.* 4. *&* 78. *lib.* 2. Non tamen potest patronus præsentare se ipsum ad Ecclesiam vacantem, *cap. per vestras*, ubi Abbas. Joannes Andreas. *de jure patronatus* Lambertus, *eodem titulo* 1. *part. lib.* 8. *quæst. princip. artic.* 1. *num.* 6. *& artic.* 2. *num.* 10. Quinimò nec procurator constitutus à patrono potest præsentare ipsum patronum, ita fuisse judicatum refert Caputaquens. *decis.* 397. *lib.* 2. eo quia nominatus, & nominans debent differre, & actus factus contra formam est nullus, Nevisan. *cons.* 70. *num.* 73. Alciat. *respons.* 271. *num.* 1. *&* 2. & concessio etiam corruit ex defectu formæ, vel mandati, Menoch. *cons.* 72. *n.* 10. *& de arbitrar. casu* 201. Menchac. *tractatu de success. abintest.* §. 4. *num.* 52. atque in hoc claudicat regula illa, *Charitas bene ordinata incipit à se ipso, cap. non satis distinct.* 86. *Matth.* 22. *diliges proximum tuum sicut te ipsum, & Ecclesiastici.* 33. 2. *Melius est enim, ut filii tui te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum.* Et 1. *ad Timotheum.* 5. *Discat*, inquit, *primum domum suam regere. L. præses C. de servit. & aqua*, Baldus *consil.* 312. *col.* 1. *post medium lib.* 4. ait quòd charitas bene ordinata plus amat se in unguibus pedis, quàm proximum in vertice capitis. Fallit tamen hæc regula, eo quia si quis habeat ab aliquo potestatem eligendi, vel nominandi non potest se ipsum nominare *L. si mandavero* §. *si tibi certum*, & *ibi* Barthol. *& communiter ff. mandati* Roch. de Curt. *tractat. de jure patron. verb. honorificum n.* 25. Bertachin. *de Episcopo lib.* 1. *part.* 3. *q.* 24. item data potestate creditori vendendi pignus, non potest sibi vendere, Baldus *in l. ordo col.* 2. *C. de exequnt. rei judi.* Nec si commisi alicui pecuniam, ut det illam, cui voluerit, non potest illam sibi assumere. *l. si mandavero* §. *tibi centum. ff. mandati.* Poterit tamen quis præstare consensum electioni de se ab aliis factæ, & ejus consensus computari potest inter suffragia cæterorum, ita textus *in cap. cùm in jure peritus, de electione*, & *ibi* glossa, quod intelligitur, si in forma compromissi habeatur, ut compromissarii possint eligere unum ex se ipsis: nam tunc ipsi poterunt efficere, & electus potest consentire electioni de se factæ, & ejus vox computabitur, ut sit major numerus, & major pars censeatur, Spino *in speculo testamen. gloss.* 27. *princip. n.* 56. Azeved. *ad Curiam Pisanam lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 1. *cum sequent.* Cened. *ad Decretal. collect.* 99. *n.* 2. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 4. *quæst.* 5. *vers. quæres etiam.*

Ambigi tamen potest, Cur is, qui habet facultatem [illegible] eligendi,

eligendi, non possit se ipsum eligere, nec se instituere, aut præsentare in beneficio, in quo ipse est patronus, & tamen in electione, quæ fit per compromissum possit quis suffragari pro se, & conferre sibi votum suum, ut electionem de se factam perficiat? Respondetur rationem esse, ne iste se ipsum eligentem, & præsentantem in vitium ambitionis incidat, glossa, & alii *in cap. per nostras, de jure patron.* at vero in electione quæ fit per compromissum bene potest fieri electio unius de se ipsis, quia in compromisso electio non incipit, vel inchoatur primò à prædicto compromissorio, seu ab aliis, à se verò ipso tantum perficitur & consummatur, quod non contingit etiam in electione, quæ per scrutinium fit secretum, ut *in cap. Cumana* 50. *de electione.* Azeved. *d. cap.* 11. *num.* 7. Sylvest. *verb. electio* 2. *quæst.* 18. & Miranda *in manu. Prælator, tom.* 2. *quæst.* 23. *art.* 40. *conclus.* 2. *vers. sed est difficultas*: & ideo exequutor deputatus ad distribuendum inter pauperes potest, si est verè pauper sibi aliquid assumere, & inter filios pauperes cessante fraude, dividere, Aragonius 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 9. *pag.* 775. Mexia *in tract. Tassæ panis conclus.* 6. *num.* 49. *in principio*, Gonzales *gloss.* 28. *num.* 28. *& gloss.* 2. *num.* 54. Caldas Pereira *de potestate eligendi cap.* 13. *num.* 9. & Mascard. *de probat. conclus.* 531. *num.* 171.

15 Quæstio, duodecima, An Abbatissa possit concedere aliquid monialibus ad usum suum irrevocabiliter, verbi gratia, lucrum manuum suarum, vel annuos reditus absque vitio proprietatis? Respondetur nullum superiorem posse concedere Regularibus facultatem retinendi aliquid ad usum irrevocabilem, Navarr. *conf.* 47. *num.* 2. *tit. de Regularibus in* 1. *editione, & conf.* 15. *n.* 2. *tit. de statu Monachorum in* 2. *editione*, Aloys. Ricch. *in praxi aurea resolut.* 194. Anton. Cucch. *lib.* 3. *de institut. majorum tit.* 1. *num.* 112. Cordub. *in summa quæst.* 54. *notab.* 2. *versic. la secunda manera*, Graff. *decis. part.* 2. *lib* 3. *cap.* 19. *num.* 27. & Ludovicus Lopez 1. *part. instruct. cap.* 154. *col.* 2. *vers. secundum genus*, dicentes esse contra votum paupertatis possidere religiosum aliquid ad usum independenter à Superiore irrevocabiliter.

Quinimò ex textu *in cap. Monachi, de statu Monachorum*: ibi: *Monachi nec peculium permittantur habere.* Deducunt aliqui ex textu non posse Prælatum Regularem concedere suis subditis peculium ad nutum revocabile, ita Felinus *in cap. cùm M. num.* 26. *vers. eadem reassumit de constit.* Tapia *in Authen. ingressi C. de Sacros. Eccles. verb. ipso ingressu cap.* 3. *n.* 54. pro quo afferunt *Cap. cùm ad monasterium, de statu Monachor.* ibi, *prohibemus nequis Monachorum proprium aliquo modo possideat.* Cæterùm multo probabilius est; & in praxi satis tutum, integrum esse Prælatis regularibus concedere peculium ad nutum revocabile ad usus licitos & honestos ex causa justa, ita Navarrus *conf.* 20. *nu.* 5. *de regularibus*, aliàs *conf.* 14. *n.* 5. *de stat. Monach.* Cordub. *in Summa quæst.* 54. *opin.* 2. Fr. Manuel *tom.* 3. *quæst.* 29. *art.* 8. *& in summa tom.* 2. *cap.* 31. *n.* 3. *in principio*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 12. *quæst.* 1. & Sanchez *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 22. *num.* 5. ubi *n.* 6. addit licitum esse peculium ex causa justa, non obstante, quod tam *in cap. prædicto Monachi, & cap. cùm ad monasterium*, interdicatur regulariter, & universaliter religiosis peculium, quia id intelligitur, quando peculium conceditur ob leves causas, non autem quando permittitur ob causas justas.

His autem è contrario obstat *cap. non dicatis* 12. *quæst.* 1. & fortius Concil. Trident. *sess.* 25. *de regularibus*, ubi Religiosa solemniter professa nihil habere potest, quod in rigore verè sit proprium in particulari. Per quæ jura censuit sacra Congregatio Regulares utriusque sexus non posse tenere proprium, sed teneri tradere omnia superioribus, à quibus subveniatur primò dum egerint, & reliqua expendantur in usum cæterorum, Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 9. *quæst.* 2. *ad finem*, & Franciscus Leo *in thesauro fori Eccles. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 41.

Nihilominus facile solvuntur illa jura, quæ loquuntur de Religiosis, qui retinent aliqua uti propria pro victu, & vestitu, & aliis independenter à Superioribus irrevocabiliter per illos, & sine eorum licentia distrahunt, secus si quæ habent revocabiliter retinent de licentia suorum Superiorum, sive sint census annuus, sive reditus vitalitii, ex quibus possint vivere, ac succurrere sibi in suis necessitatibus semper parati dimittere ad libitum Superiorum Navarrus *in cap. nullam* 18. *quæst.* 2. *cap.* 3. *à num.* 25. cum aliis ibi relatis.

An verò jura supradicta *in cap. Monachi, & in cap. cùm ad monasterium*, sint correcta per Concil. Trident. *dicta sess.* 25. *cap.* 2. ita ut peculium, quod jure antiquo concedebatur Religiosis, hodie nullo modo liceat etiam adhibitis moderationibus supra positis asserunt Passarel. *in privilegio fratrum Minorum, post cap.* 43. *sub. tit. de proprietate abdicanda, paulo ante finem, in versic. ubi est prius advertendum*, Valent. 2. 2. *disput.* 1. *quæst.* 4. *punct.* 2. *col.* 2. *carol.* 4. Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 5. *num.* 30. Molina *de justitia tractat.* 2. *tom.* 3. *disput.* 276. *col. penultim. versic. utrùm autem.* Azor. *suprà lib.* 12. *cap.* 9. *quæst.* 2. dicentes peculium, quod attento jure antiquo Religiosis concedi poterat, hodie post Concil. Trident. non esse licitum.

Dicendum tamen est posse concedi hodie, quia verba Concilii Tridentini, nihil novi juris induxerunt, sed solùm confirmarunt statuta juris antiqui nec habent majorem vim contra peculium, quàm verba Concilii Lateranen. de quo *in dicto cap. monachi*, & ideo hodie ex justa causa potest concedi peculium ad superioris nutum amovibile, Navarr. *dict. comm.* 2. *de regularibus num.* 15. *&* 18. *conf.* 14. *numer.* 6. *de statu Monachorum*, Fulu. Pacian. *conf.* 36. *à numer.* 99. *tom.* 1. *usque ad numer.* 102. Fr. Manuel. *tom.* 2. *regular. quæst.* 125. *art.* 4. *ad finem, & tom.* 3. *quæst.* 29. *art.* 10. *in principio*, & alii, quos referens sequitur noster Sanchez *tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 22. *numer.* 11. ubi *numer.* 12. addit posse Superiorem peculium concedere ad usus Religiosi indeterminatè, quia semper intelligitur ad usus honestos, & licitos, Lessius *lib.* 2. *de justitia cap.* 4. *dub.* 5. *numer.* 37. Manuel. *tom.* 2. *summæ cap.* 31. *numero* 3.

Ex dictis sequitur posse Abbatissam concedere Monialibus licentiam accipiendi, & expendendi quantitatem moderatam arbitrio prudentis, sicut potest Prælatus suis Religiosis, quia Abbatissa habet liberam bonorum sui monasterii administrationem, sicut Abbas, ut dictum est quoad ea quorum fœmina est capax: atque ita potest Monialis de licentia Abbatissæ cellam suam suis usibus deputatam cum omnibus paramentis, & ornamentis ad illam spectantibus dare. Cardinalis *conf.* 17. *num.* 5. & Cucch. *lib.* 3. *instit. major tit.* 4. *n.* 64. dum ait non minorem administrationem habere Abbatissam, quam Abbatem, sequitur Manuel. *tom.* 1. *regul. quæst.* 17. *art. ultim.* Accedit Sorbus *in compendio privilegiorum mendicantium, verb. dare, in declaratione motus proprii de largitione munerum fol.* 192. *& sequentib.* dicens Abbatissam esse superiorem ad faciendam facultatem largiendi Monialibus, *notabili* 4.

Quinimò Abbatissa potest dare Monialibus licentiam habendi peculium, quando Superior Religionis illam dare potest, ita Corduba *in summa quæst.*

quæst. 54. *dub. ultim. dicto* 3. Fr. Emmanuel *tom.* 1. *Summa in* 2. *edit cap.* 90. *num.* 9. *conclus.* 4. & Ludovicus Lopez 1. *part. instruct. cap.* 155. *col. penultim. & lib.* 2. *de contractibus cap.* 4. *col.* 4. *versic. Tertiò dicimus.* Cùm ergo Abbatissa sit dispensatrix, & gubernatrix bonorum monasterii, potest remittere Monialibus lucrum manuum suarum, ita Bart. à Ledesma *in summa Sacramentorum tractat. de pœnit.* ubi de clavibus, *difficult.* 4. *in fine*, & Lopez *lib.* 14. *verb. proprio, tit.* 7. *partit.* 1. intercedente tamen causa justa.

16 Quæstio decimatertia, An Abbatissa possit concedere licentiam ad ingrediendum Monasterium? Hac de re aliquid suprà *disput.* 21. §. 6. *n.* 12. Non posse tamen Abbatissam facere hanc facultatem, colligitur ex Concilio Tridentino, *sess.* 25. *cap.* 5. *de regularib.* ibi: *Ingredi autem in septa Monasterii nemini liceat cujuscunque generis, aut conditionis, Sexus, vel ætatis fuerint, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.* Quod etiam interdicitur *in cap. unico, de statu regularium in* 6. Dare autem hanc licentiam tantùm Episcopus, vel Superior debet in causis necessariis: nomine Episcopi intelligitur Provisor à Capitulo nominatus ad hanc licentiam concedendam respectu Monialium, quæ sunt subditæ Episcopi, ita Fr. Joannes à Crucè *cap.* 5. *dub.* 2. *conclus.* 3. *notab.* 1. *de statu Relig. lib.* 1. quem referens sequitur Barbos. *in remiss. ad Concil. sess.* 25. *cap.* 5. *numero* 12. Nomine verò superioris intelligitur etiam Generalis, seu Provincialis Ordinis, quibus Monasteria sunt subjecta, ut est communis.

An verò nomine Superioris intelligatur Abbatissa, ut possit eam licentiam ingrediendi concedere? Affirmant Navarrus *in summa cap.* 28. *addit.* 2. *à num.* 143. *cap.* 25. ex ea ratione, quòd Abbatissa sit vera Superior Monasterii sui, *cap. dilecta, de excess. Prælat. cap. attendentes* §. *statuimus, de statu Monachor.*

Verius tamen est non posse Abbatissam hanc licentiam dare, quia ejus est hanc facultatem concedere, cujus est Monialibus clausuram indicere, sed hoc non spectat ad Abbatissam: igitur non potest illam dare cùm ipsa præcepto clausuræ etiam obligetur, ita Navarr. sibi contrarius *comment.* 4. *num.* 59. *versic. Tertiò, quod causa de regularibus*, Fr. Emmanuel *tom.* 1. *regul. quæst.* 46. *num.* 2. Azor *tom.* 1. *lib.* 13. *cap.* 8. *quæst.* 6. Capua *lib.* 4. *decis. cap.* 23. *num.* 6. & alii, quos referens sequitur Sanchez *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 16. *numero* 21. ubi *numero* 23. addit posse Superiorem concedere generalem Abbatissis licentiam in casibus frequenter occurrentibus, aut confessariis, quando Prælati non tam sunt ad manum: tunc tam ipsa, quàm ipsi poterunt facere facultatem ingrediendi. Sic Navarrus *dict. comment.* 4. *num.* 60. *versic. quarto, quod dubitari*, Capua *suprà dicta numero* 6. *fine.* Quòd si Abbatissa, aut Confessarius non habeant facultatem generalem ad concedendum ingressum in casu repentino; Navarrus & Graffis *suprà* videntur sentire non esse necessarium licentiam existente periculo in mora petere; tunc potest Abbatissa concedere ingressum ex præsupposita, seu præsumpta Prælati voluntate, Fr. Manuel *tom.* 1. *regul. q.* 46. *art.* 2. *in fine, & quæst.* 47. *art.* 4. *in fine.*

Quæstio decimaquarta, Quid possit Abbatissa circa beneficia, & an possit suspendere clericos Ecclesiarum sibi subditarum? Quoad primum dico posse præsentare clericos in Ecclesiis unitis ex constitutione Pii Quinti edita anno Domini 1566. ita Rota *decis.* 21. *de prœbendis, in antiquioribus*, incipit, *Quædam Vicaria*, ubi ait posse Abbatissam in Ecclesia sibi pleno jure subjecta ponere Vicarium, quod notat Innoc. *in cap. Lateranens. de prœbend.* & gloss. *in cap. cum plantare* §. *in Ecclesia, de privilegiis*, & quamvis curæ commissio non competat fœminis, jus tamen potest convenire Monasterio, & potest committere exercitium curæ viro capaci; proinde Abbatissa poterit præsentare eum Monialibus, & & Ordinarius instituet præsentatum.

Similiter si ex privilegio habuerit Cappellas, vel ex præscriptione legitima pleno jure sibi subditas, id est, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, ut gloss. ait *in capit. Abbates, de privilegiis, lib.* 6. potest ibi, Clericos, & Cappellanos instituere; eisque conferre titulum, & possessionem, non poterit tamen facere facultatem exercendi curam animarum, quia hoc pertinet ad Ordinarium examine prævio, Sylvest. *verb. Abbatissa num.* 5. Rodriquez *tom.* 1. *regul. q.* 17. *artic.* 12. Item potest etiam capellanos suspendere ab officio, & beneficio, subtrahereque præbendas, & præcipere, ne celebrent donec satisfecerint, Vega *lib.* 2. *casu* 5. 6. 7. 8. Franc. Marq. *tom.* 1. *q.* 853. *per totam*, Enriquez *lib.* 3. *de pœnitent. cap.* 2. *nu.* 4. ubi ait impropriè posse suspendere, & prohibere, ne clerici, nisi satisfacta parte celebrent: ac proinde ea suspensio non est propriè censura; & ideo, si celebrent non contrahitur irregularitas: id enim non conceditur Abbatissis, cùm talis suspensio non proficiscatur à clavi Ordinis, quæ non est apud fœminas propter excellentiam Ordinis, Rodriquez *d. q.* 17. *art.* 12. §. *Unde Abbatissa* Baldus, & Enricus *in cap. dilecta, de major. & obed.*

Ut autem hæc meliùs percipiantur, notandum est Abbatissas ratione publici muneris, & officii & dignitatis accedente Pontificis consensu capaces esse jurisdictionis spiritualis, & ex consequenti posse beneficia conferre, clericos instituere, & destituere, & officiales nominare ad exercendum suam jurisdictionem & ad censuras ferendum, Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 10. *q.* 5. Flores de Mena *variar. q. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 4. Covarr. *in cap. Alma p.* 1. §. 11. *n.* 2. & Ugolin. *de censur. tabul.* 1. *cap.* 2. §. 7. *n.* 5. Unde Abbatissæ ratione dignitatis possunt habere beneficiorum collationem Rebuff. *in tract. nominat. q.* 8. *n.* 9. Boër *decis.* 32. *n.* 10. Gonzal. *ad regulam* 8. *gloss.* 22. *n.* 12. & 13. & institutionem, quæ dat possessionem, & titulum, non autem illam per quam conceditur potestas exercendi curam animarum, Miranda *in manuali Prælatorum in tract. de sacris monialibus qu.* 6. *art* 5. *concl.* 4. *in principio.*

Quæstio decimaquinta, Quomodo dicatur Abbatissa suspendere ab officio, & beneficio clericos sibi subjectos? Respondetur ut dictum est, posse suspendere non strictè, nec propria imposita suspensione, & interdictione, qua violata contrahitur irregularitas; sed imposita prohibitione, vel privatione, quæ largo modo suspensio vocari potest; & propriè non aliud est, quàm quoddam Abbatissæ mandatum licitè ab ea impositum, Azor. *d. lib.* 13. *cap.* 10. *quæst.* 6. Miranda *d. articul.* 5. *quæst.* 4. *vers. ad primum*, Valer. Reginal. *in praxi for. pœnitent lib.* 32. *numer.* 23. dicens Summum Pontificem *in d. cap. dilecta*, præcepisse servare mandatum Abbatissæ, non tanquam censuram Ecclesiasticam, sed ut præceptum superioris: & ideo non vocavit suspensionem, sed salutare monitum, ad quod observandum vult Moniales; & clericos Abbatissæ subditos cogi censura Ecclesiastica, Mar. Alter, *de censuris lib.* 3. *dispur.* 7. *cap.* 5. *prope finem, vers. ad argumentum desumptum*, ubi dicitur, quòd suspensio imposita ab Abbatissa, non erat vera censura, & ideo Pontifex *in d. cap. dilecta*, mandavit Episcopos, ut clericos, qui contempserunt suspensionem Abbatissæ com- 18

compelleret per censuras Ecclesiasticas salutaria monita, & mandata illius observare.

Item Abbatissis solet concedi, ut per suos officiales possint excommunicare: in quo eventu ipsi non assumunt potestatem excommunicandi ab Abbatissis, sed à Summo Pontifice ad mandatum Abbatissarum, idem dicendum est de aliis censuris, suspensionis, & interdicti, quamvis latiùs loquendo, de his prout significant prohibitionem aliquam duntaxat possit interdum per easdem Abbatissas fieri, juxta determinationem capitis *dilecta de major*, *& obedientia*, Soar. *tom. 4. de Religione lib. 2. cap. 9. num. 15. vers. dices ergo, fol.* 103.

19 Quæstio decimasexta, An Abbatissa possit esse procuratrix pro suo monasterio? Respondetur affirmativè, ut per Duennas *regul.* 311. *vers. tertiò fallit*, & ideò potest contrahere, cùm habeat liberam administrationem bonorum sui monasterii; sicut Abbas, & Monachus residens cum licentia in studio à suo Prælato habet licentiam contrahendi, & obligandi monasterium ex ea causa, & standi in judicio, Cucch. *institut. major. lib. 3. de Abbate titul. 3 numer.* 38. *& n.* 51. *& sequent.* & colligitur ex traditis à Molina *de justitia disput.* 261. *&* 264. Panormitanus *in cap. 2. de his, quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, subdit posse Abbatissam contrahere, valereque gesta per illam accedente consensu Capituli, sui cùm æquiparetur Abbati Abbatissa in rerum Abbatialium administratione, Baldus *in cap. 1. in principio, qui feudum dare possunt.* Imò cùm Abbatissa æquiparetur Abbati tam in jurisdictione sæculari, quàm Ecclesiastica, potest officia sæcularia, & beneficia Ecclesiastica, si habeat castrum, non secus atque ipse Abbas eo modo quo dictum est, conferre, *cap. cùm dilecta, de conformat. utili:* non tamen potest eligere confessorem Sylvester *verb. confessor.* 1. §. 8. Vivaldus *Candelabro 3. part. cap. 5. numer.* 14. Henriquez *lib. 3. de pœnitent. cap. 13. numer. 3. vers. at Abbatissa.*

20 Quæstio decimaseptima, An Abbatissa possit irritare, seu dispensare in votis suarum Monialium? Pars negans ex eo videtur vera, quia si quis extra Religionem emittat votum obedientiæ in manibus alicujus Episcopi, is nequit irritare illius votum; sicut nec potest obligare illum ad observationem illius: imò nec punire, si votum transgrediatur, ut est certum, prout Vasquez 1. 2. *quæst. 96. articulo 4. disput. 165. cap. 4. numero* 25. Ratio, quia per eam submissionem non acquiritur de jure Ecclesiastico aliqua jurisdictio in voventem; neque in ea emissione voti continetur conditio dependens ex voluntate, seu consensu illius Prælati. Item, quia potestas irritandi satis est quòd sit apud Prælatos superiores ipsius Abbatissæ. Propterea Azor. *part. 1. lib. 11. cap. 17. quæst.* 3. non concedit absolutè Abbatissis potestatem irritandi vota; sed solum quando vota sunt incommoda bonæ gubernationi totius familiæ.

Pars tamen affirmans est verior, & in praxi secura, eo quòd Moniales, & Prælatis, & Abbatissis emittunt vota obedientiæ, Sanchez *libro 4. in præcepta Decalogi cap. 34. numero* 16. per quæ acquirunt Abbatissæ potestatem in Moniales, sicut Prælati in suos Religiosos: insuper, quia non minorem Abbatissæ potestatem habent in actus Monialium, quàm mater tutrix in actus impuberum, sed mater tutrix potest irritare eorum vota, ut omnes concedunt, Vivaldus *Candelabro tertia parte capite 14. num. 97. vers. nequit mater*, Sylvester. *verb. Religio 2. q.* 13. Sanch. *d. lib. 4. cap. 35. num.* 73. Ergo & Abbatissæ poterunt irritare vota monialium Sic Angles *in floribus 2. p. q. unica de voto art. 7. difficult.* 7. Lessius *lib. 2. de justitia cap. 40. dub. 13. n.* 107. *vers. Abbatissa*, Soarez *tom. 2. de Religione tractat. de voto lib. 6. cap. 7. numer. ultim.* quamvis Abbatissæ eisdem Monialibus faciant facultatem vovendi: ea tamen non obstante adhuc possunt irritare illis vota, ita Sayr. *in clavi lib. 6. cap. 10. numer. 7. vers. hinc est, & numer. 13. fine*, Vasquez 1. 2. *quæst. 96. disput. 165. cap. 4. numer. 28. numer.* 29. ubi credit ratione jurisdictionis posse Prælatos Religionum irritare vota suorum monachorum, & eadem potestate posse uti Abbatissas erga Moniales sibi subditas, quæ irritatio erit propria, & directa, ita ut semel irritata vota omnino expirent, & nunquam reviviscant, Sanchez *d. lib. 4. cap.* 33. *n.* 20. post Soarez *suprà de voto d. lib. 6. cap. 7. num. ultim.*

Ad argumentum dicendum est, ideò Prælatum non posse irritare vota hominis non religiosi emittentis votum obedientiæ in illius manibus quia votum obedientiæ ita factum, non est votum religiosi, cum illud emittens religiosus non sit, neque per jus Ecclesiasticum introductum est, ut per illam subjectionem acquiratur aliqua jurisdictio in hominem ita voventem; neque illud votum habet tacitam conditionem dependentem ex illius Prælati consensu, sicut cætera vota veri religiosi habent, dum fiunt dependenter à suo Prælato, Vasquez 1. 2. *q. 96. art. 4. disp. 165. cap. 4. num.* 25. quem sequitur Sanchez *d. lib. 4. cap. 24. num.* 35.

Quod attinet ad dispensandum in votis Monialium conclusio sit, non posse Abbatissas dispensare in votis illarum, nisi ex speciali commissione Pontificis, quæ hactenus ignoratur fuisse ab eo concessa. Ratio rationis est, quia Abbatissæ de jure sunt incapaces jurisdictionis spiritualis, quæ necessaria est ad dispensandum, Soarez *d. lib. 6. de voto cap. 10. n.* 15. Lessius *lib. 2. de justitia cap. 40. dub. 13. num.* 107. & Sanchez *d. lib. 4. cap. 39. n.* 7. post alios.

Quæstio decimaoctava, Quid possit Abbatissa in commutatione votorum suarum Monialium? Respondeo potestatem commutandi vota non procedere à jure naturali, sed concessam esse Prælatis à Christo Domino sicut, & potestatem dispensandi, & esse quid spirituale, ita Azorius *tomo. 1. lib. 11. cap. 19. quæstion.* 18. Sanchez suprà *lib. 4. cap. 37. numero 3. juncto numero 16. & cap. 49. numero* 22. Atque actum jurisdictionis spiritualis Ecclesiæ ait esse de fide dispensandi potestatem, Suarius *d. lib. 6. de voto cap. 10. numero* 1. Unde sequitur non posse Abbatissas commutare vota Monialium, Sanchez *cap. 39. à numer. 7. & cap. 49 numero* 24. post Manuelem Rodriguez *tom. 1. regular. quæst. 25. articulo* 7. Cùm ergo tam commutatio, quàm dispensatio sit actus jurisdictionis, spiritualis non poterit Abbatissa uti illis actibus erga Moniales, nisi ex speciali Pontificis commissione, Rodericus *d. articulo* 7. Lessius *d. dub. 13 num.* 107. Suar. *d. cap. 10. num.* 15. & alii, quibus accedit Sanchez *d. cap. 10. num.* 7. 21

Probatur ex traditis ab eodem Lessio *d. cap. 4. dub. 12. numer.* 100. & à Sayro *in Clavi Regia lib. 6. cap. 11. num. 85. ad finem*, vbi volunt potestatem dispensandi de jure communi competere tantùm Prælatis habentibus jurisdictionem in foro externo, & eisdem etiam quibus competit ordinaria potestas dispensandi in votis, competere ordinariam etiam spiritualem potestatem commutandi, & è contra ita Sylvester *verb. votum 4. q. 3. dicto* 2. Soar. *suprà lib. 6. cap. 12. num.* 4. cùm utraque sit spiritualis jurisdictionis potestas in foro externo, & cui una competit de jure ordinario, competit altera, Tolet. *lib. 4. Summa cap.* 18. Petrus de Ledesma *tom. 2. cap. 8. tract. 10. in fine tertiæ partis*, & Tabien. *verb. dispensatio. q. 9. n.* 11.

Nihilominus cuilibet integrum est commutare votum

tum suum in rem evidenter meliorem, & ideò hic actus nullius est jurisdictionis, proinde Laicis & fœminis hæc potestas potest competere, & valet sic facta commutatio. Deducitur ex *cap. scripturæ, de voto*, ibi: *Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur Religionis observantiam commutare.* Ratio, quia observantia Religionis perpetuæ est quid melius evidenter, sequitur caput *pervenit*. 3. *de jurejurando*, his verbis: *promissum non infringit, qui illud in melius commutat.* Secus dicendum de commutatione voti in bonum evidenter æquale: hoc autem quamvis probabile sit posse fieri commutationem propria voventis auctoritate, prout tradunt Manuel. 2. *tom. summa cap.* 100. *n.* 4. *conclus.* 4. *in principio*, Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *articul.* 12. *dub.* 1. *distinct.* 3. Soarez *tract. de voto lib.* 6. *cap.* 20. *n.* 4. *in principio*, & Alcozer *Summa cap.* 16. ubi de commutatione votorum, *conclus.* 6. *fol.* 58. *pag.* 1. Nihilominus non posse fieri nisi auctoritate Prælati, est probabilius interpretantis vice Dei eam esse voluntatem. Est enim difficillimum, nec dicam impossibile, attingere hanc æqualitatem; & ideo necessariam esse authoritatem Prælati, ut fiat commutatio voti in rem æquè bonam, ita Cajetanus 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *column.* 2. *vers. & confirmatur hoc in fine, & in summa verb. votum, cap. ultim.* Covarr. *de pactis* 1. *part.* §. 3. *n.* 4. *vers. est enim Prelati*, Graffis 1. *part. decis. lib.* 2. *cap.* 30. *n.* 6. Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 11. *cap.* 18. *quæst.* 2. Sayr. *in Clavi lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 8. & Soarez *suprà lib.* 6. *cap.* 19. *à n.* 3.

Quare in hoc dubio non posse Abbatissam commutare vota Monialium in rem æquè bonam, cùm ad hoc necessaria sit jurisdictio spiritualis, tradunt Manuel. *tom.* 1. *Regularium quæst.* 25. *articul.* 7. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 49. *n.* 12. sicut *cap.* 39. *n.* 7. docuit non posse eandem in Monialium votis dispensare, cùm sit actus jurisdictionis spiritualis, cujus fœmina non est capax. Secus dicendum de irritatione votorum, in quibus potest Abbatissa, ut dictum est, *num.* 20. quia ad hoc sufficit potestas dominativa, quam habet in Moniales, ita Alcocer. *in Summa cap.* 16. & Petrus Ledesma *cit. cap.* 7. *ad finem.*

An verò possit Abbatissa dispensare cum Monialibus in jejuniis & legibus Ecclesiasticis? Affirmat Henriquez, *lib.* 3. *de pœnitent. cap.* 2. *n.* 3. ex commissione Prælati urgente causa; sed verius est non posse, quia dispensare in legibus Ecclesiasticis spectat ad potestatem spiritualem, cujus non est capax Abbatissa, Sanchez *libro* 6. *cap.* 1. *n.* 24. Barbos. *allegat.* 36. *n.* 14.

22 Quæstio decimanona. Quomodo possit Abbatissa visitare sua monasteria? Respondetur secundùm *Clementinam attendentes, de statu Regular.* debere aliis committere visitationem, cùm claustro exire non possit, habetur *in Extravag. vas electionis*, Pavin. *in tract. de visitatione q.* 33. Fusc. *eodem titulo lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 15. & alii apud Flamin. *de resignat. lib.* 3. *q.* 12. *n.* 8. & Anton. Cucch. *in instit. major. tit. de visitatione.* Azor. 2. *p. lib.* 3. *cap.* 40. *q.* 9.

23 Quamvis enim Abbatissa possit habere duo monasteria annexa, *cap. ult. de religios. domi. cap. cùm singula, de prabendis. in* 6. non tamen potest præfici duobus, etiamsi unum habeat in titulum, aliud verò in commendam, Flamin. *suprà q.* 18. *num.* 41. *&* 42.

24 Quæstio vigesima, An Abbatissa, seu Moniales possint benedicere, seu prædicare? Responsio est negativa, Decius *in cap.* 2. *n.* 149. *& sequent. de judic.* Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *tit. de discipl. clerical.* §. *n.* 9. quia in lege gratiæ fœminæ hoc officio non funguntur; sicut apud Gentiles, teste Platone *lib.* 6. *de legibus*, & Dionysio Halicarn. *in* 2. *antiq. Roman.* tum quia fœminis non licet in Ecclesia loqui, Apostolus 1. *ad Timotheum.*

Quæstio vigesimaprima, Utrum Moniales habeant casus reservatos, & quis eas possit absolvere? Pars negans ex eo probatur, quia, teste Geminiano *in cap. generali, in casu tertio, de electione in* 6. Masculinum non includit fœmininum in pœnalibus, & odiosis: idem alii apud Gabrielem *tit. de verborum significat. conclus.* 6. *n.* 23. §. *contrarium*, Alexandr. *cons.* 29. *tom.* 3. Cùm igitur casus reservati à Clemente VIII. pro Regularibus solùm de masculis loquantur, & nulla fiat mentio de fœminis Monialibus, ut legenti illius decretum datum Romæ 26. die mensis Maii 1593. patebit; nullo modo extendetur ad Moniales. Accedit statutum Correctorium utens nomine masculino, ut vult Dyn. & Joan. de Imola *in l. si ita scriptum sit filiabus ff. de legatis* 2. Cardinalis Florentin. *in Clementina* 1. *de electione*, quem sequitur Alexander. *d. cons.* 29. *n.* 11. *lib.* 3. Non enim fit extensio in correctoriis. *l. præcipimus. C. de appellationibus.* 25

Nihilominus dicendum est Moniales subditas alicui Ordini regularium habere eosdem casus reservatos, quos habent regulares illius Ordinis, per quem ipsi Moniales reguntur. Nam sicut ipsæ gaudent privilegiis ordinum, quibus subduntur, ita etiam debent subdi eorum pœnis; quia qui sentit commodum, debet etiam sentire onus: & in privilegiis masculinum comprehendit fœmininum, Baldus *in cap. ad audientiam, col. ult. de rescriptis*, Jason. *in l. Gallus col.* 13. ibi, *quintò moveor ff. de lib. & posthum.* Juvat, quia in rescriptis etiam masculinum concipit fœmininum. *cap. significavit*, & *ibi* Scribentes, *de rescript.* ubi est text. quod sub illa clausula, & quosdam alios etiam intelliguntur fœminæ, Jason. *in d. l. Gallus.* Ergo idem dicendum est in nostro casu.

Nec refert quod dicitur in materia pœnali masculinum non continere fœmininum, quia id est verum, quando pœna est irrationalis; secus si est rationi consonum, & sit in utroque eadem ratio, Glossa *in verb. neptis*, & *ibi* Curt. *in d. l. Gallus*, text. *in l. si quis id quod ff. de jurisdict. omnium judic. in vers. sed & utrumque sexum*, ubi est textus in materia pœnali, & odiosa. Accedit, quia cùm reservatio fiat in favorem religiosæ disciplinæ, & ut arceantur vitia, & puritas monastica conservetur, quamvis hoc fiat per legem pœnalem, debet tamen tanquam favor extendi ad moniales, cùm respiciat favorem vitæ religiosæ; sicut extenduntur multa in favorem Reipublicæ, quæ videntur pœnalia, & odiosa, Jason. *in d. l. si quis id quod col.* 1. *ff. de jurisdictione omnium judicum* sequitur Anton. Gabriel. *conclusionum lib.* 6. *conclus.* 6. ex *num.* 1. post plures *ibi* à se relatos, quibus adhæret, modò hoc procedat in dispositione legis, non autem in dispositione hominis, ita Antonius Gabriel. *ibi n.* 4. post Ruinum *cons.* 124. *volum.* 3. & sentit Angelus *cons.* 289. Nam in dispositione hominis in materia odiosa, nimirum in exhæreditatione masculinum non concipit fœmininum, textus *in l.* 1. §. *sed etsi incertum ff. de vent. in possess. mitten.* & *ibi* Glossa, Bartol. *in l.* 1. *ff. de verb. signific.* idem Antonius Gabriel. *ubi suprà n.* 11. Glossa *in cap. generali, de electione in* 6. Ideò si testator exhæredet filios, non venient filiæ, *tom.* 2. *commun. opinio. tit.* 34. *de verborum, & rerum significat. num.* 206. ubi dicitur masculinum prolatum ab homine in casu odii, non contineri fœmininum: secus si à lege, per textum *in dict. lect.* 1. §. *sed & si incertum.* Rodriquez *tom.* 1. *Regular. quæst.* 47. *artic.* 3. *ad finem*, per quam regulam probat ibi tam Abbates, quam Abba-

Abbatissas facientes aditum in sua monasteria prætextu licentiarum revocatarum, de quibus Gregorius XIII. *in sua constitutione*, incipit. *ubi gratia, & indulta*, incurrere censuras, & pœnas, ibi contentas, quamvis in Bulla dicatur duntaxat quemcumque prætextu licentiarum; sub qua dictione *quemcumque*, subintelligitur dictio *quæcumque* etiam, quia est eadem ratio ut utrumque contineatur: & constitutio habeat vim legis, & cùm sit eadem ratio in odiosis masculinum comprehendi fœmininum.

Porrò Moniales, quæ subduntur Episcopis, casus in ea diœcesi habent reservatos, sive habeant adjunctas censuras, sive non: sicut cæteri fideles ejusdem territorii. Est certum, & absque ulla dubitatione. ultra hos casus habent etiam omnes censuras Papales communes aliis etiam Monialibus. Item omnes censuras impositas ab eisdem Episcopis superioribus, quorum absolutiones ipsi sibi reservant. Quando verò excommunicationes sunt à jure nulli reservatæ, possunt Moniales, sicut & cæteri fideles à quovis Confessario suo approbato absolvi in foro conscientiæ, ita Navarr. *in Summ. c.* 27. *n.*19. post Innocent. & Hostiens *in c. nuper de sentent. excomm.* Covarr. *in c. Alma* §.12.*n.*4. *&* 5. Henriquez *de excomm. lib.*13. *c.*28. *n.* 5. ex tacita juris commissione. Similiter etiam Moniales possunt absolvi ab excommunicatione lata ab homine generaliter per suum Confessarium, nisi superior earum reservet sibi specialiter absolutionem, idem Navarrus *citat. n.*44. & Henriquez *d. n.*5. *in fine.* Absolutio denique non potest impendi à Confessario, quando excommunicatio fertur in aliquem nominatim: tunc enim reservatur absolutio auctori excommunicationis, sicut & quando mota jam lite, fertur in privatam personam, Henriq. *d. n.* 5. *in fine.*

Contra hanc doctrinam est textus *in c. nuper cit.* quem dicit singularem Barbat. *in c.*2. *de solut.* ex quo colligitur quando absolutio excommunicationis nulli reservatur à jure, à solo Episcopo posse impendi regulariter, sicut per idem *cap.* nuper colligitur etiam regulariter Episcopum posse absolvere excommunicatum generaliter per hominis, & judicis Sententiam, si non sit alteri reservata: & in specie etiam id tradit Imol. *in cap. grave de præbendis*, quia cùm generalis sit, sive sit à Summo Pontifice, sive ab inferiori æquipollet Canoni, & statuto, ut explicatur *in cap. à nobis de sententia excommunicationis*, ita Hostiensis, & Joan. Andr. *in cap. excommunicamus, de hæreticis*, unde Parochus non poterit, nec alius idoneus Confessarius absolvere ab hac excommunicatione, ut multi juris pontificii professores tradunt post Glossam communiter receptam *in c.*2. *de pœnitent. & remiss.* Henricus Botæus *in tract. de Synod.* 3.*part. art.* 5. & ex Theologis Durandus *in* 4. *sententia. d* 18. 9. 4. *art.*2. Palud. *q.* 5. *art.* 1. idem asserit in excommunicatione lata per canonem Concilii generalis, aut Romani Pontificis. Nihilominus supradicta non cogunt nos discedere à communi opinione affirmante in casu de quo agimus posse etiam absolvere à supradictis excommunicationibus, aut Episcopum, aut Parochum. Ita D. Thom. *in* 4. *d.* 18. *q.*2. *art.* 5. Joan. Major. *q.*2. *ibid. dub.*12. quando non sunt alteri reservatæ: idem aiunt Sylvest. *verb. absolutio* 1. *q.* 5. Angel. *eodem verb.* §. 11. qui omnes tradunt posse sacerdotem parochialem absolvere quando expressè excommunicatio non est alteri reservata, quorum opinionem probat etiam Covar. *dicto* §. 12. *n.* 1. *capitis Alma*, & pari ratione eandem potestatem absolvendi ab excommunicatione nulli reservata concedunt Doctores omnibus confessariis expositis, qui ex privilegio, vel ex commissione absolvunt à mortali, nec obstat inter casus Episcopo reservatos numerari excommunicationem juris, quia id solùm procedit pro foro externo, quando publicè constat. Sic dicitur esse reservatam Episcopo absolutionem blasphemiæ publicæ, quæ pro foro conscientiæ non est reservata. Ita Henriq. *d. cap.* 28. *n.* 5. ideo possunt etiam confessarii ritè expositi sicut & proprius Parochus absolvere pro foro conscientiæ ab omni excommunicatione nulli reservata. Navar. *in Summa Cap.* 27. *n.* 39. Sot. *d.* 22. *q.* 3. *art.* 2. quos sequitur Soarez *tom.* 5. *de censur. disp.* 7. *sect.* 4. *n.* 8. ubi ait secundum mentem antiquorum Theologorum appellatione proprii sacerdotis venire omnem illum qui habet potestatem absolvendi à mortali. Unde concludit posse ab excommunicatione nulli reservata absolvere quemlibet expositum confessarium, cùm ipso jure appellatione proprii sacerdotis ipse contineatur Suarius *ubi proximè.*

Quæstio est an possit Episcopus reservare pro Monialibus aliquot ex casibus nominatis à Summo Pontifice Clem. VIII. in suo decreto sibi subditis? Affirmativè respondetur, ut constat ex ipso decreto ibi. *Nemo ex regularium superioribus peccatorum absolutiones sibi reservet, exceptis iis, quæ sequuntur aut omnibus, aut eorum aliquot prout subditorum utilitati expedire prudentes in domino judicaverit.* Cùm ergo Episcopus sit superior Monialium, quæ illi obedientiam præstiterunt, poterit aliquot ex iis casibus, qui in ipso decreto continentur, vel omnes sibi reservare. At verò aliqua alia peccata præter illa non poterit reservare, nisi ex peculiari mandato, seu licentia Papali, cùm aliorum peccatorum reservatio non aliter possit fieri, quàm generalis capituli in toto ordine, aut Provincialis in Provincia matura discussione, & consensu, quod pro Regularibus apertè conceditur, non verò pro Episcopis ut constat ex *dicto decreto Clementis VIII.*

Poterunt tamen Episcopi quatenus superiores illarum aliqua prohibere sub excommunicatione latæ sententiæ, reservatéque eorum absolutiones sibi, sicut communiter uti solent his verbis: *Nobis reservamus*; quæ censuræ, cùm sint ab homine: expirant Episcopo sublato, vel amoto ab officio: secus verò de casibus à jure Episcopo reservatis, de quibus per Sylvestr. *verb. casu n.* 3. quia hi casus perseverant eo sublato; sicut durant casuum reservationes factæ ab Episcopo in sua diœcesi per modum statuti, seu perpetuæ legis, seu constitutionis, verbi gratia, si dicat, quorum absolutio reservetur nobis; & successoribus, seu sedi Episcopali: tunc enim non expirat reservatio donec revocetur à successore, ita Quaranta *in Bullario de casib. reservatis tit. quod ordinarii fol.* 164. §. *postremo advertendum*, post Navarr *in Summ. c.* 27. *n.* 2. *&* *n.* 73. ad quæ facit text. *in c. fin. de officio delegat. & in c.* 2. §. *statuto de constitut. in* 6.

Cæterùm quatenus superior Monialium non poterit exceptis supradictis aliquod peccatum sibi reservare: propria scilicet authoritate, sicut superiores etiam Regularium nequeunt, ut patet ex prædicto decreto, & tradit Suarius *tom.* 4. *de pœnitentia disp.* 28. *sect.* 3. *n.* 11. *fol.* 665. *pag.* 2. *fine*, *& seq.* ubi *n.* 12. *&* 13. putat posse superiores Regulares, locales etiam post ordinationem Clementis VIII. præcipere suis religiosis sub excommunicatione latæ sententiæ illius absolutione sibi reservata, ne videlicet cùm domo exeunt ingrediantur aliquas domos oppidi: quoniam Clemens VIII. non prohibuit nisi reservationem alicujus peccati, non verò censuræ: Nam peccatum non est censura, atque ita non debet esse extensio unius ad aliud, quæ sententia est tenenda, quamvis non posse superiores eas censuras ferre post decretum Clement. VIII. aliis viris doctis visum fuerit;

fuerit, Soarez ibi, etiamsi securiùs, & meliùs id faciat de consensu Capituli provincialis.

§. VII.

De potestate, & obligatione Generalium in toto suo ordine, & Provincialium in sua Provincia.

EPITOME.

1 *Generales religionum quomodo eligantur, & quæ conditiones requirantur, ut electio sit legitima;*

2 *Generales ordinum statim, ut eliguntur confirmantur, & habent curam animarum, & declarant dubia suorum statutorum.*

3 *Generales habent jurisdictionem quasi Episcopalem, & instar Patriacharum, & quænam possint agere?*

4 *Generalium jurisdictio sit ne ordinaria, an delegata?*

5 *Generales, & Provinciales in omnibus in quibus non sunt prohibiti possunt expresse dispensare.*

6 *Generales quidam sunt perpetui, quidam non, & an possint leges condere?*

7 *Generalis Societatis est perpetuus. An ligetur legibus à se conditis?*

8 *Generalis Societatis habet potestatem interpretandi constitutiones Societatis, & quantum valeat ejus interpretatio?*

9 *Generali competit potestas constituendi reliquos Superiores inferiores.*

10 *Unde nam accipiat potestatem in subditos, à Congregatione generali ne, à qua eligitur, an à Romano Pontifice?*

11 *An Generalis cum Capitulo generali possit obligare subditos ad arctiorem Regulam?*

12 *Ministri Provinciales, & alii Prælati Minorum, an peccent statuentes aliquid contra Regulam, aut præter illam.*

13 *Generalis potest communicare suffragia Indulgentiarum, orationum, ac beneficiorum spiritualium quibuscunque devotis, & benefactoribus ejusdem Societatis ex privilegio.*

14 *Idem potest Provincialis in sua provincia. Neuter tamen jure ipso potest concedere Indulgentias.*

15 *Prælati generales per se, vel per alios professos, quos elegerint; dispensare possunt cum nostris circa jejunia, & cibos prohibitos.*

16 *Præpositus Generalis, & de ejus licentia Provinciales, ac eorum Vicarii, possunt dispensare cum nostris in quavis irregularitate, excepta homicidii voluntarii certi, bigamiæ, & mutilationis membrorum.*

17 *An possint Generales, seu Provinciales in suos subditos ferre excommunicationes pro rebus deperditis?*

18 *Quisnam possit absolvere ab excommunicatione, & irregularitate contracta ex mala administratione Sacramentorum.*

19 *Præpositus totius Ordinis regularis potest charitativum subsidium petere à Monasteriis sui Ordinis pro expensis necessariis ad gubernationem Ordinis, urgente necessitate aliqua.*

20 *Prælati, tam Generales, quàm Provinciales, & locales exempti, possunt dispensare cum subditis in votis, & juramentis. Item in votis volentium intrare suum Ordinem.*

IN primis ex usu, & institutione uniuscujusque Religionis Supremus Prælatus debet eligi juxta formam capitis, *Quia propter. de electione*, prout ibi Glossa, & Abbas *n. 7. vers. Circa. & n. 8. vers. Et placet.* Rota *decis. 5. in principio, de electione, in novis.* Francisc. Marq. *decis. 992. lib. 1.* Ludovic. Miranda *in manu. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 3. conclus. 1.* Neque Concil. Trident. *sess. 25. cap. 6. de regularibus*, derogat dispositioni dicti capitis, *Quia propter.* Sed illum probat per hæc fermè verba: *In electione Superiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatissarum, atque aliarum Præpositarum suffragia ferri debent secreta, ut omnia rectè, & sine ulla fraude fiant: in primis Sancta Synodus districtè præcipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur.* Et infrà: *Si verò contra hujus decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit, & qui alio modo se eligi permiserit, ad omnia officia in Religione obtinenda inhabilis existat.* Hæc ibi.

Ut autem electio sit legitima, requiritur primò, quòd persona eligenda sit baptizata, eò quia sine charactere baptismali nullus est capax spiritualis jurisdictionis. Secundò, debet habere legitimam ætatem, quæ ad minimum debet esse vigintiquinque annorum, juxta *cap. Cùm in cunctis. de elect.* confirmatum à Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 12. de reformatione.* Et quamvis hæc jura generaliter loquantur de omnibus dignitatibus ecclesiasticis, quibus animarum cura est annexa, non est dubium, sub illis comprehendi etiam Prælationes regulares, quæ sine dubio curam habent animarum ordinariam: hæ verè Prælationes ecclesiasticæ sunt, ac dignitates. Porrò, cùm in Episcopis postuletur ætas triginta annorum completa, *d. cap. In cunctis.* per textum, ibi: *Nisi qui jam trigesimum ætatis suæ annum exegerit.* ut Gregorius XIV. Constitutione sua publicata 15. Maii, 1591. expressis declaravit verbis, ibi, *annum trigesimum explevisse.* Menoch. *de arbitris, casu 427. n. 24.* Enriq. *in sum. lib. 10. c. 19. §. 3. lib. 14. cap. 9. in princ. vers. Ad Episcopatum.* Azor. *2. part. lib. 6. cap. 5. in princ.* In inferioribus tamen non est dubium sufficere ætatem vigintiquinque annorum, nisi ex peculiari Statuto Religionis à Summo Pontifice confirmato alia ætas major exigatur; etiamsi supremus Generalis totius Religionis participet valdè jurisdictionem Episcopalem; nemo tamen illius ætatis extensionem facit ad ætatem Episcopo deputatam; & ideò quoad ætatem regulari debet per ætatem datam cæteris inferioribus dignitatibus. Juvat Suarius *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 3. n. 7. per totum.*

Tertiò, requiritur, ut Generalis eligendus sit expressè professus ejusdem Religionis, *cap. Cùm ad nostram. de electione*, ubi non Monachus in Prælatum regularem eligi non potest; sicut nec potest eligi Religiosus illius Religiones in Prælatum, quam non fuerit solemniter professus. Ludovicus Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 2. quæst. 13. art. 11. conclus. 5. vers. 8.* Idem habetur *in cap. Officii. eodem titulo*, ibi, *Non possit eligi in Abbatem, vel dispensare.* Unde Legatus non potest dispensare, ut professus in una Religione, in alia in Prælatum provincialem eligatur. Fr. Emmanuel *regularium tomo 2. quæst. 52. artic. 9.* Requiritur ergo, quòd eligendus sit professus expressè, ut habetur *in cap. Nullus. de de electione, in 6.* Quod additum fuit ad tollendam omnem dubitationem. Et additur: *Quòd si secùs actum fuerit, eo ipso irritum habeatur.* Debetque hæc expressa professio esse in eadem Religione, ut statuitur *in Clementina 1. de electione*, ubi prohibetur, ne Religiosus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis, vel habitus de cætero eligatur. Quòd si secùs extiterit actum, sit eo ipso irritum, atque inhabile.

An

An verò, si aliter fiat electio de non professo, aut de professo in alia Religione, sit electio irrita ipso jure; Panormit. *in d. cap. Cùm causam. de elect. n.* 6. sic loquitur: Item nota, quòd electio facta in Ecclesia regulari de non professo venit irritanda, consuetudine contraria non obstante. Hodie verò ipso jure nulla per *cap. nullus. de electione, in* 5. Quare videtur sentire ante *cap. Nullus.* electionem non esse ipso jure nullam. Nihilominus oppositum est dicendum: quia jure communi requiritur, quòd eligendus sit professus *cap. cum ad nostram. de electione*, ubi irritatur electio, in qua quidam fuit electus in Abbatem, priusquam esset Monachus. Prætereà, quia illa conditio, quòd eligendus sit professus, aliàs inhabilis, ponitur tanquam de forma substantiali electionis, & ut necessaria, tam ex parte eligendi, quàm ex parte eligentium. Ita Hostiensis *in d. cap. Cùm causam. num.* 7. Favet Fr. Emmanuel *tom.* 2. *regularium quæst. quæst.* 123. *art.* 4. & Navarrus *commento* 3. *de Regularibus, in principio, n.* 2. ubi dicunt, Reges Hispaniæ, quibus Adrianus VI. concessit in suis Regnis jus præsentandi Abbates, & alios Prælatos Collegiatarum: sæcularium, & Regularium, saltem consistoralium, non potuisse ante hoc indultum præsentare, & multòminùs post Concilium Tridentinum ad Prælaturas regulares personas sæculares; nec Regulares alterius Ordinis, Garcia *de beneficis, p.* 7. *cap.* 10. *n.* 14. & Constat ex *cap. Cùm singul.* §. *Prohibemus. de præbendis, lib.* 6. ubi, qui non est professus Religionem, regulari præfectura, aut prælatura non est dignus.

2 Generales ergo Religionum ubi primum eliguntur canonicè, statim confirmati censentur à Sede Apostolica. Constat ex Clemente IV. statuente, ut Generalis Minister Ordinis Minorum statim, postquàm electus secundùm Regulam & Constitutiones fuerit eo ipso verus ejusdem Ordinis Generalis Minister effectus curam animarum Fratrum ipsius Ordinis plenam habeat, & liberè gerat, ipsósque Fratres authoritate propria ligare, absolvere, necnon in Ordine agere valeat, quæ ipse Minister, & Diffinitores ad hoc electi, juxta Constitutiones Ordinis, eidem Ordini, & Fratribus secundùm Deum viderit expedire, prout habetur in Monumentis, Ordinum, & in Compendio privilegiorum Mendicantium, *verb. Generalis Ordinis, n.* 1.

Idem ostenditur ex Pii V. *Constitut.* 63. incipit, *Ea est officii nostri.* Dat. quinto Nonas Junii, 1568. Reformationis Tertii Ordinis S. Francisci, per hæc verba: *Plenum jus* (Generalis, scilicet, in toto Ordine, & Provincialis, in sua Provincia) *liberàmque authoritatem, ac in spiritualibus, & temporalibus jurisdictionem omnimodam habeant. Domos, ac Monasteria, & loca quæcunque, necnon personas utriusque sexus, tam in capite, quàm in membris, visitandi, & corrigendi, vagantes, & quoscunque alios puniendi, carcerandi, mutandi, transferendi, Ordinibus, officiis, administrationibus deponendi, excommunicandi, suspendendi, interdicendi, & restituendi.* Sic ibi. Hanc plenissimam jurisdictionem significat verbum illud, *Plenum.* Jus plenum namque dicitur, cui nihil deest, & cui nihil addi potest, *cap.* 1. *& ibi Gloss. verb. Plenè, de censibus*, Rolandus *com.* 76. *n.* 53. *& sequent vol.* 4.

Quoad confirmationem: statim, ut electus est Generalis à Sede apostolica, confirmatur ejus jurisdictio: quod sanè privilegium est amplum. Nam de jure electus ad regimen cujuscunque Ecclesiæ, aut Religionis, si ante confirmationem se intromittat in administrationem suæ dignitatis, tam in spiritualibus, quàm temporalibus per se, vel per alium in toto, vel in parte, ipso facto privatur omni jure per electionem quæsito. Fr. Manuel. *tom.* 2. *de Regularibus, qu.* 52. *art.* 2.

Idem privilegium habet nostra Societas. Nam Præpositus Generalis illius, cùm primùm est electus, juxta Societatis Constitut, eo ipso fit verus ipsius Religionis Præpositus, cum libera, & omnimoda cura, & administratione omnium, quæ ad felix regimen, & posperam directionem Societatis pertinent, potestque plenam exercere jurisdictionem in omnes sub ejus obedientia degentes, ubicunque commorantes, etiam exemptos, etiam quascunque facultates habentes. Paulus III. *in Litteris apostolicis, pag.* 29. & *in Compendio, verbo, Generalis*, §. 1. *pag.* 76. *& sequentibus.* Additur per privilegium Eremitarum S. Augustini, eo ipso, quod electioni Generalis de se factæ consentit authoritate apostolica confirmatus intelligendus est, & liberè administrare, exercere potest, quæ ad suum officium pertinent, rejecta quavis appellatione subditorum sibi ratione dicti officii, quæ ab ejus præceptis, monitionibus, ordinationibus, mandatis & decretis regulari disciplinæ eorundem quomodolibet interponi continget. Habetur *in privilegio dicti Ordinis Eremitarum, fol.* 35. *pag.* 2. & refertur *in Supplemento Minorum, fol.* 133. *pag.* 1. & *verbo confirmatio Prælatorum, num.* 1. *fol.* 156. Favet Aldret. *de disciplina tuenda, lib.* 1. *cap.* 3. *ex num.* 5.

Denique per facultatem concessam Ordini Prædicatorum Præpositus Generalis Societatis authoritate apostolica declarat (quoad serenitatem illarum conscientiarum, quæ sibi subjectæ sunt duntaxat) dubia, quæ super nostris Constitutionibus; privilegiis, indultis, gratiis, exemptionibus à Sede apostolica concessis emerserint. Jul. II. *in privilegiis Prædicatorum, fol.* 173. quod posteà Gregorius XIII. in sua Constitutione concessit Societati, *pag.* 234. in hunc modum: *Si quid dubii de pertinentibus ad institutum, Constitutiones. & privilegia Societatis oriri contigerit, ad Sedem apostolicam, vel ad Generalem Præpositum, aut ad eos, quibus id ipse comiserit, referatur.* Quæ facultas intelligitur juxta canonem quartæ Congregationis Generalis 21. Suar. *d. tom.* 4. *lib.* 10. *cap.* 14. *num.* 15.

Ex dictis habetur, Generalem habere jurisdictionem 3
quasi Episcopalem, seu patriarchalem. Fr. Manuel. *regularium quæstionum tom.* 1. *quæst.* 12. *artic.* 5. *ad medium, versic. Generales verò.* & in eo est jurisdictio suprema ex vi sui muneris, per quem universa Societas regitur, & ab ipso ad inferiores immediatè, vel cum dependentia manat ut ex Bullis, & Constitutionibus constat de Præpositò Generali Societatis. Paulus III. *in Bulla confirmationis prima nostri Instituti edita statim in principio*, ubi sic habet: *Cujusque gradus judicium, & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu Præpositi.* Et infrà: *Jubendi autem jus totum penes Præpositum erit.* Et tam in ea Bulla, quàm Bulla Julii III. additur, prout in Constitutionibus explicatur: in quibus idem dicitur, Præpositum, neque Generalem habere omnimodam gubernationem in omni Societate, ac potestatem admittendi, & dimittendi personas Societatis, & jus creandi Provinciales & reliquos inferiores, &, quod amplius est, Vicarium etiam Generalem sibi post mortem nominare, qui præsit Societati, & convocet ad Generalem eligendum, prout habetur *in octava Parte Constitutionum, cap.* 4. *paragr.* 1. quod etiam habetur, & specialiter commendatur in Congregatione quarta Generali *Canon* 18. Suar. *tomo* 4. *de Religione, lib.* 10. *cap.* 4. *n.* 6. *ad finem.*

Est autem Generali jurisdictio ordinaria, eamque 4
in universos Religiosos exercet, sicut Provincialis in tota Provincia, nisi quatenus illius fuerit limitata, ut apparet ex Constit. Prædicat. *dist.* 2. *cap.* 2. *in Glossa, Mare magnum eorundem*, traditur in com-

compendio privilegiorum Sorbi annotationibus, *verb. Guardianus*, *num.* 4. Confectius *in Summario privilegiorum*, *tit.* 11. *cap.* 1. *vers. Et propterea indicat.* Frater Manuel *Regular. tom.* 1. *quæst.* 17. *art.* 4. & Victorinus *in modo procedendi in causis regul. cap.* 2. *num.* 2. ideo Clerici regulares, seu Monachi indistinctè coram suo Abbate sunt conveniendi, vel accusandi, præterquam de gravissimis criminibus depositione dignis, ex cap. *Quantò. de officio Judicis ordinarii*, *in Glossa*, *Si Prælati*, *cap. nullam.* 18. *quæst.* 2. Barbosa *in d. cap. Quanto. num.* & Aldret. *de religiosa disciplina tuenda*, *d. cap.* 3. *num.* 27. In aliquibus tamen casibus potest Generalis jurisdictionem delegare, etiam Provinciali, ad alicujus negotii expeditionem, quod ex particulari causa Generali reservatur Visitatores etiam à Generali creati non sunt Ordinarii, sed delegati ut constat ex *cap. Cùm in singulis. de statu Monachorum* ubi Glossa *verbo*, *Vice nostra.* Et ideo expirat officium Visitatorum morte Generalis: quod non fieret, si esset jurisdictio ordinaria, *cap.* 2. *de officio Legati*, *lib.* 6.

5 Quanta autem sit potestas Generalis, & Provincialis, ex eo colligitur, quòd in omnibus, in quibus non sunt expresè prohibiti, possunt cum subditis dispensare. Ita Bernard *in cap. At si Clerici de judic.* Sylvester *verbo dispensatio*. §. 14. ubi loquitur de Episcopis, quibus sunt pares Religiosorum Prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, Panormitanus *in d. cap. At Clerici.* §. *de adult. num.* 13. ubi Episcopi possunt dispensare in casibus, in quibus non invenitur prohibitum. Cotta *in memorab. verbo. Episcopus*, Enriquez *in summa*, *lib.* 10. *de Sacramento Ordinis*, *cap.* 35. *num.* 2. *litera D. & de matrim. lib.* 12. *cap.* 3. *num.* 2. *& in commento litera N.* Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 1. *disp* 61. *num.* 3. Suarez *tom.* 4. *de pœnitentia*, *p.* 2. *disput.* 25. *sect.* 1. *num.* 13. *& de legibus*, *lib.* 6. *cap.* 14. *sub. num.* 3. quamvis contrarium de Episcopis asseratur, posse illos in lege canonica dispensare, quando illis expresè, vel tacitè conceditur facultas dispensandi, prout volunt Ugolinus *de potestate Episcopi*, *cap.* 57. §. 1. Mar. Alter. *de censuris*, *tom.* 2. *disput.* 8. *cap* 3. *vers. Sed controversia.* & alii quos sequitur Barbosa *allegat.* 33. *num.* 18. Attamen, ne discedas à communi opinione, posse, scilicet, Episcopos, & Generales, & Provinciales & reliquos Superiores locales dispensare cum subditis, ubi non invenitur prohibitum. Frater Manuel. *tom.* 1. *regularium quæst. quæst.* 17. *articul.* 6. *versic. Ita cùm Prælati. & infrà vers. Si tamen.* cùm hæc potestas illis competat ex vi muneris sui, Sanchez *lib.* 4. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 39. *a n.* 3. *ad n.* 8. ubi de hac re plenè, subdens, Prælatos superiores Regularium posse inferioribus reservare aliquorum votorum dispensationem. Suarez *tract. de voto*, *lib.* 6. *cap.* 7. *numer.* 17. dicens, Prælatum superiorem posse inferiori reservare aliquam irritationem, sicut & potest aliqua alia circa regimen, & absolutionem reservatorum. Sanchez *suprà cap.* 33. *numer.* 17.

6 Porrò, Ministri generales Ordinis Minorum fiunt à solis Ministris Provincialibus, & Custodibus reformatis, tam cismontanis, quàm ultramontanis, in Capitulo Generali dicti Ordinis, in festo Pentecostes, in loco, quem Generalis Minister cum Capitulo generali proximè procedenti duxerit assignandum, ad quod Capitulum omnes Ministri, & Custodes, sive vocales, tam cismontani, quàm ultramontani: teneantur accedere. Ita Leo X. *in Bulla unionis.* Idem ordinavit, ut habetur *in Supplemento*, *fol.* 29. *concess.* 93. *&* 94. quòd Minister Generalis eligatur alternatim de Fratribus cismontanis, & ultramontanis, qui tantùm per sex annos durare possit, ita quòd si Minister generalis per sex annos de cismontanis Fratribus electus fuerit, sequentibus sex annis de ultramontanis Fratribus eligi debeat. Qui modus alternatis vicibus in perpetuum à Fratribus prædictis observetur. Quod spatium supradictum Sixtus V. confirmavit, nimirum, sex annorum pro Generalibus, & trium pro Commissariis generalibus, Provincialibus, & aliis: quod observavit Fr. Manuel. *tom.* 3. *quæst. regularium*, *quæst.* 52. *artic.* 8. *fol.* 242. & habetur *in Compendio Mendicantium*, *tit. de Offic. Ordinis*, *num.* 3. ubi statuitur per Bullam unionis Leonis X. quòd Ministri Generalis officium possit durare per sex annos, quibus expletis ipso facto sit absolutus à à Generalatus officio, & pro tali ab omnibus habeatur. Quod ordinatum fuit etiam circa Ministros Provinciales, quòd non possint durare ultra triennium in suis officiis.

Cæterùm, Præpositus Generalis in Societate est perpetuus, ut constat ex *Constitutionibus*, *p.* 9. *cap.* 1. ubi statuitur quòd Generalis ad vitam eligatur propter rationes valdè utiles, quarum ibi sit mentio, argumento Abbatum, qui olim erant perpetui, quod est valdè consentaneum juri communi, & sacris Canonibus, & nunc hisce temporibus in multis Religionibus Generales sunt perpetui, quamvis inferiores Prælati non utique, sed amovibiles, ut in Religione Carthusianorum, ac Prædicatorum, & Carmelitarum: quod etiam utilius videtur Societatis regimini, argumento beneficiorum ecclesiasticorum, quæ conceduntur in perpetuum, non autem ad tempus: habent enim majorem authoritatem erga subditos, ac vim, & multò majorem notitiam rerum Societatis, ac diuturnam experientiam, quæ maximè conducunt ad maturam gubernationem, & ut omnia negotia expediat ad majorem laudem Dei, & ad augmentum Societatis. Soarez *tom.* 4. *de Religione*, *lib.* 10. *cap.* 2. *per totum.* & habetur *in Compendio*, *verbo*, *Generalis*, §. 1. Frater Manuel. *tom.* 2. *regul. quæst.* 52. *art.* 2. 7

Est autem Generalis Societatis posse condere Ordinationes communes toti Religioni, quæ non expirant per mortem illius; sed durant, donec revocentur à successore, in quo participant perpetuitatem legum, ut ex declaratione quartæ Congregationis *decreto* 19. ostenditur. Poterit ergo successor Generalis revocare sui antecessoris Ordinationes; non tamen potest abrogare, vel mutare decreta Congregationum generalium, cùm Congregatio sit illo superior. Hoc tamen non tollit, quin possit Generalis Præpositus sua authoritate ordinaria declarare Constitutiones: non tamen, ut hujusmodi declarationes habeant vim legis universalis; sed proficient ad praxim boni regiminis: poterit item ordinare, ut stetur suæ declarationi in praxi, & servetur, donec aliqua Congregatio Generalis aliud declaret. 8

Item, Præposito Generali Societatis competit potestas creandi reliquos Prælatos inferiores; non tamen per electionem, aut suffragia subditorum. Habetur *in part.* 9. *Constitutionum*, *cap.* 3. §. 14. ubi de Generali, per hæc verba: *Constituat per se ipsum Rectores Collegiorum, & Universitatum, ac Præpositos locales domorum, quos aptiores fore judicaverit. Provinciales item Præpositos.* Et infrà eodem *cap.* 3. §. 15. additur, posse Præpositum Generalem hanc potestatem concedere Provinciali, ut constituat præpositos, & Rectores locales in hunc modum, ibi: *Quod si Provinciali facultatem constituendi Præpositos locales, & Rectores communicaverit, ejusdem Generalis erit eosdem confirmare, vel removere.* Neque per hæc verba aufertur Generali posse delegare etiam alteri electionem Provincialis; ex ea ratione, quia potestas delegandi facultatem ad creandum Provincialem in Generali est

est ordinaria; & ex consequenti delegabilis eo ipso, quòd per Constitutiones non limitatur talis potestas, nec prohibetur tacitè, vel expressè: proinde poterit Generalis hoc committere Visitatori, ut eligat, & posteà electionem confirmare, & illam ratam habere, ex quo facta fuerit, nisi antecedenter factam confirmet.

10 Quomodo autem sint eligendi Ministri provinciales in Ordine Minorum, tradit Frater Manuel *tom.* 2. *q.*52. *art.*5. & 6. & quomodo Guardiani, Priores conventuales, & reliqui Superiores, docet suprà *q.*53. *ex art.* 1. *usque ad art.* 6.

Quæstionis est, à quonam Generalis Societatis accipiat potestatem in subditos, à Congregatione generali ne, à qua eligitur, an à Romano Pontifice? Habere jurisdictionem immediatè à Congregatione generali, ex eo videtur ostendi: quia ab ea habet esse, & creatur. Nihilominùs dicendum est, non nisi à Summo Pontifice immediatè, eo ipso, quòd designatur ab ipsa Congregatione. Patet ex Bulla 5. Pauli III. his verbis: *Nos ejusdem Ordinis supplicationibus inclinati sibi, ut Præpositus Generalis dictæ Societatis pro tempore existens, cùm primùm juxta Constitutiones ejusdem Societatis electus fuerit, eo ipso verus ipsius Religionis Generalis Præpositus cum libera, generali, & omnimoda cura, & administratione omnium, & singulorum ad felix regimen, & prosperam directionem dictæ Societatis spectantium sit, & esse censeatur, concedimus.* Ex quibus verbis apparet, à Summo Pontifice jurisdictionem concedi Generali à Congregatione electo, tam communi, quàm speciali jure, & per Societatem in Congregatione generali existentem transferri in Præpositum Generalem, ut influxus capitis descendat ad inferiorem Prælatum, mediante generali Congregatione, quæ est medium inter Summum Pontificem, & Præpositum Generalem. Neque est dubium, Congregationem generalem esse superiorem simpliciter Generalis, qui nequit minuere potestatem Congregationis; & ipsa semel congregata habet supremam jurisdictionem, à qua Generales habent hanc potestatem proximè, ubi primùm creantur à Societate: unde concessiones Sedis apostolicæ Societati fiunt immediatè: ipsa verò Societas confert potestatem Præposito, ut per ipsum reliquis inferioribus Officialibus communicetur, juxta partem octavam Constitutionum *cap.* 1. §. 6.

11 Ambigi etiam potest, an Generalis cum Capitulo generali possit obligare subditos suos ad arctiorem Regulam? Respondetur in primis ex Concilio Tridentino *sess.*25. *cap.*1. omnes Regulares utriusque sexus teneri vitam instituere ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum: necnon debent ad unguem omnia, quæ pertinent ad perfectionem suæ professionis observare. Ex quo decreto Regulares tenentur reformare seipsos secundùm præscriptum Regulæ, quam profitentur. Fr. Manuel *tom.* 2. *q.*73. *art.* 2. & 3. *per totum.*

Respondetur secundò, Prælato præcipienti ea, quæ ad Regulam non pertinent, quia sunt supra Regulam, aut præter illam, non teneri subditum obedire: quia peculiare obedientiæ debitum intelligitur juxta Religionis Regulas, sive hoc exprimatur in voto, sive non. Igitur in iis tantùm, quæ ad Regulam pertinent, tenetur Religiosus obedire. D. Thom. 2. 2. *q.*104. *art.*5. *ad* 3. & *quodlib.*10. *art.* 10. *in corpore.* Gloss. *in c. Relatum, verb. Eis ejectis, ne Clerici, vel Monac.* Cajetan. 22. *q.* 88. *art.*8. *dubio ult. vers. Ad primum dicitur.* Cordub. *in expositione Regulæ S. Francisci, c.*10. *q.*2. *punct.*6. Azor. *tom.*1. *instit. moral. lib.*13. *c.*11. *q.*19. Lessius *lib* 2. *de justitia, c.*41. *dubio* 9. *n.*76. & Valent. 2. 2. *disp.*7. *q.*3. *punct.* 2. *in fin.* & *disp.*10. *q.*4. *punct.*3. *ad finem, vers. Neque verò.*

Respondetur tertiò ad propositum dubium, posse Generalem cum majore parte Capituli, aliis repugnantibus, statuere, præceptáque nova indicere ad novam vitam arctiorem, & austeriorem obligantia: eò, quia Religiosi carent propria voluntate, nec habent nolle, nec velle. Gloss. *in c. unico, in principio, verb. Præsentes, in priori solutione,* & *reg. Quòd omnes.* 29. *in fine, de regulis juris, in* 6. Abbas *in c. Ad nostram. n.* 4. *de appellat.* Rosel. *verb. Lex, n.* 5.

Sed verius est, non posse Generalem, etiam cum majori parte Capituli, facere nova statuta, quæ obligent ad austeriorem vitæ modum, quàm professi sunt. Ita Decius *in d. c. Ad nostram, in nova edit. n.*19. *de appellat.* & in specie idem docet Felinus *in c. Cùm omnes, n.* 15. *vers. Pro qua fallentia, de constit.* Sylvest. *verb. Religio,* 6. *q.*6. Cordub. *in expositione Regulæ S. Francisci, c.*10. *q* 2. *dist.*6. & Tapia *Authent. Ingressi, verb. Ipso ingressu, c.*1. *n.*70. *C. de sacros. Eccles.* Quinimò neque Generalis cum omnibus de Capitulo consentientibus similia statuta potest edere, quæ obligent ad vitam austeriorem. Ita Cordub. Sylvest. & Tapia *ubi proximè:* quibus accedit Angelus *verb. Religiosus, n.*29. ex eo fundamento: quia, cùm ea statuta concernant omnes jam professos, ut singulos, expedit, ut ea statuta ab omnibus approbentur; aliàs non arctabuntur eisdem.

Addunt aliqui in confirmationem hujus puncti, nec Summum Pontificem posse cogere de novo Religiosos ad arctiorem vitam, quàm Regula sui Instituti postulat. Sanchez *tom.* 2. *lib.*6. *c.*2. *n.*22. ex eo fundamento: quia Pontifex non potest professum in una Religione cogere ad servandum arctiorem Regulam alterius Religionis. Mihi tamen magis placet contraria pars, posse, scilicet, Summum Pontificem compellere Religiosos ad arctiorem Regulam observandam, quàm fuit pristina eorum. Confirmatur ex Bulla Pii V. edita anno 1567. in qua jussit, ut omnes Franciscani conventuales, vel claustrales, in Hispania degentes, exirent de suis Monasteriis, & transirent ad aliquem Ordinem ex Mendicantibus, qui arctiori vitæ instituto tenebantur: non enim Pontifex habet jurisdictionem limitatam à Deo; sed absolutam in omnes fideles, ut illis licita, & honesta possit injungere. Ob quod Bonifacius VIII. *in c. unico, in principio, de statu regulari,* imposuit omnibus Monialibus perpetuam clausuram, etiam illis, quæ eam nunquam professæ fuerunt, eò quia clausura illa valdè necessaria erat ad observantiam votorum à Monialibus emissa. Ergo Pontifex poterit Religiosos cogere ad arctiorem vitam, quàm fuit pristina eorum, si judicaverit id valdè expedire ad votorum observantiam; & ideò hæc opinio placuit Joanni Andr. *c. Joannes, n.*18. *de Regular.* & *ibi* Anchar. *n.*8. Abbas *c. Super ea, n.*6. *de Regul.* Major. *in* 4. *dist.*38. *q.*20. *col.*5. *vers. Nonò arguitur.* & multò fortius idem asserent, qui putant, id posse Generalem Præpositum, sive Priorem, cum majori parte Capituli, scilicet, nova statuta edere arctantia singulos Religiosos ad novam vitam austeriorem, ut volunt Abbas *in d. c. Ad nostram, n.*4. *de appellat.* & *ibi* Alex. de Nevo *n.*6. & Præpositus *c. Ante triennium. vers. Tamen si per statutum, dist.* 31.

Ex dictis sequitur, Ministros Provinciales, & alios 12
Prælatos Minorum graviter delinquere, si fortè statuant aliquid contra Regulam, aut præter illam, quod indirectè saltem præjudicet illi. Ratio, quia, quamvis quilibet Superior possit imponere præceptum justum, quod ipsius morte extinguitur: non tamen potest edere Statuta in Religionibus, nisi ex commissione Summi Pontificis, quæ ab eo committitur ut plurimùm Præposito Generali, sive Capitulo Generali, aut Provinciali in bonum ejusdem Religionis. Unde, si constet Superiores statuere, seu præcepta injungere contra Regulam, vel in detrimentum illius, graviter delinquunt, nec debent exequi, ex traditis à Covarr. *practicar. c.*35. *n.* 6. Padilla *in l. Causas, n.*4. *C. de transact.* Roder. Xuar. *alleg.*12. *n.*49. & 50. Bobadil. *in sua Politica, lib.*1. *c.*13. *n.*47. & Graffis *p.*1. *dec. lib.*2. *c.*10. *n.*19. & *sequent.* ubi addit, non ligare in foro conscientiæ; & ideò non semper est obediendum Prælato, ut dicitur *in cap. Non*

semper. & *cap. si is, qui praest.* 11. *q.* 3. sed tenetur in hoc eventu præceptum impediens secundam jussionem expectare, Azeved. *l.* 14. *nu.* 33. *cum sequent. tit.* 3. *lib.* 11. *novæ recopil.* quod etiam extenditur, quando præceptum Superioris primo intuitu deviaret ab honestate, & justitia: nec tunc tenetur Officialis immediatè obedire; sed potest supersedere, & rescribere, seu movere humiliter, ut probatur *in cap. Si quando. de rescriptis, & ibi* Glossa, & Baldus, & Imola, *il. i.* Vide tamen Fr. Manuel *tom.* 1. *reg. q.* 11. *art.* 8. *per tot.*

13 Constat item, posse Generalem communicare suffragia Indulgentiarum, orationum, ac beneficiorum spiritualium quibuscunque devotis, & benefactoribus ejusdem Societatis ex privilegio concesso Minoribus ab Urbano V. ut habetur *in Monumento Minorum, fol.* 261. *pag.* 1. *concess.* 671. Idem possunt Provinciales in suis Provinciis. Bonacin. *de Indulgentiis, disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 19. & Corduba *lib.* 5. *eodem tit. de Indulg. q.* 42. *vers. Quartum dictum. pag. mihi* 489. & *vers. Octavò dictum* Navar. *de Indulg. not. ib.* 31. *n.* 18. neuter tamen jure proprio potest concedere Indulgentias, quamvis habeant quasi episcopalem authoritatem in Regulares sibi subditos. Enriquez *de Indulgentiis, lib.* 7. *c.* 21. §. 5. Bonacin. *eodem titulo, q.* 1. *punct.* 3. *n.* 18. Barbos. *allegat.* 88. *n.* 19.

14 Possunt item Prælati generales per se, vel per alios professos, quos elegerint, dispensare cum nostris circa jejunia, & cibos prohibitos, Jul. III. *in Literis apost. pag.* 66. Per extensionem tamen Gregorii XIII. de qua *verb. Communicatio gratiarum*, §. 4. id facere potest per quemlibet alium Societatis. Per concessionem autem Eugenii IV. factam Monachis S. Hieronymi, ut refertur *in Compendio Minorum, verb. Jejunium.* §. 7. Præpositi Domorum possunt facere facultatem de consilio Medici, vel sine eo, si commodè non possit haberi, ut nostri familiares Domorum, aut Collegiorum infirmi, seu debiles, possint comedere carnes, seu ova, & alia sanis interdicta in Quadragesima, & aliis jejuniis ecclesiasticis, sine licentia Diœcesani, vel quod non teneantur jejunare in prædictis temporibus, etiam sine consilio Medici. Habetur *in Compendio Societatis, verb. Dispensatio*, §. 7. ubi Additionator sic ait: *Facultas quoad gratiam à Jul. III. facta communicatur omnibus Superioribus, & iis, quibus ipsi commiserint.* Facultas verò Eugenii solis Superioribus.

16 Præpositus item Generalis, & de ejus licentia Provincialis, ac eorum Vicarii possunt cum nostris dispensare in irregularitate homicidii, dummodo tales homicidæ non sint certi, quòd ipsi actualiter occiderunt, nec pro certo sciant, quod fuerunt tales mandatores, vel auxiliatores homicidii, quòd sine illis nullo modo fuisset tale homicidium perpetratum. Habetur *in eodem Compendio, verb. Dispensatio*, §. 3. ubi §. 6. per privilegium Monachorum S. Hieronymi in Hispania potest quilibet Nostrorum semel in vita dispensari in foro conscientiæ à Confessario per Superiorem deputato, super irregularitate quacunque occasione contracta: quæ facultas communicatur omnibus Superioribus, & aliis Confessariis, quibus ipsi eam commiserint, præterquàm in irregularitate ex bigamia, ex morte, ex membrorum obtruncatione: quia hi casus Præposito Generali reservantur in foro conscientiæ, dum tamen aliquid eorum trium non sit notorium, & hoc propter scandalum *suprà d.* §. 6. ex Sixto IV. concessum, ut patet ex privilegio Monachorum S. Hieronymi, *tit.* 12. *fol.* 36.

17 Posse autem Generales, seu Provinciales, & reliquos inferiores ferre censuras in suos subditos pro rebus deperditis, negat optimè Fr. Manuel *tom.* 2. *Regularium, q.* 59. *art.* 4. ex Concilio Tridentino, ubi dicitur, hujusmodi excommunicationes, quæ pro deperditis, seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus, præterquàm ab Episcopo, esse decernendas: ex quo patet, nec Generales, nec Provinciales, nec inferiores posse uti excommunicationibus latis ad finem revelationis, ut aiunt, aut pro deperditis, aut pro subtractis rebus. Et quamvis Fr. Manuel *suprà, ad finem*, tradat, posse Prælatos Religionis habentes jurisdictionem episcopalem in his tribus casibus uti excommunicatione, videlicet, ad finem revelationis in judicio, aut pro deperditis, seu subtractis rebus; Guardianos autem nullo modo posse, quia non habent jurisdictionem quasi episcopalem, absolutè tamen negandum est, etiam majores Superiores id posse, propter verba Concilii dicentis, ibi: *A nemine prorsus, præterquàm ab Episcopo, decernantur.* Quare neque Ordinarii etiam exempti, & immediatè Sedi apostolicæ subjecti, ac nullius Diœcesis possunt ea monitoria dare. Franciscus Leo *in thesauro fori eccles. p.* 3. *cap.* 7. *n.* 18. & 19. Campanil. *in diversor. jur. canon. rubr.* 11. *cap.* 15. *n.* 107. & Ugolin. *de potestate Episcopi, cap.* 45. *in principio, vers. Excipiuntur.*

Consequens est dicere hoc loco indistinctè, quis possit absolvere ab excommunicatione, & ex irregularitate contracta ex mala administratione Sacramentorum? Ut clarè in re decidenda procedamus, irregularitas dividenda est in tres classes. In prima est irregularitas, quæ contrahitur cum peccato, & resultat ex eo, putà, ex homicidio, seu ex mutilatione culposa, In secunda classe est irregularitas, quæ incurritur absque culpa, nempe, ex bigamia, vel ex morte, seu mutilatione justa, aut propter accelerationem ad mortem sine peccato, saltem gravi, quæ dicitur ex defectu lenitatis. In tertia classe est irregularitas, quæ oritur ex mala susceptione, seu administratione Sacramentorum, quando, scilicet, quis excommunicatus, vel suspensus Ordines suscipit, vel celebrat. 18

His positis, per Jubilæum, vel Bullam Cruciatam, vel per privilegia Mendicantium non tollitur irregularitas primæ, vel secundæ classis. Est communis resolutio. Sayr. post plures *de censuris, lib.* 7. *cap.* 7. *à n.* 3. & *cap.* 13. *n.* 11. Villadiegus *de irregularitate, col.* 33. *in fine.* Suar. *de censur. tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *n.* 2. & 3. ubi vult, de jure etiam ordinario non posse Episcopum dispensare in aliqua irregularitate, nisi in casibus sibi specialiter concessis, cùm ex vi sui muneris non habeat potestatem dispensandi.

Difficultas tota est in irregularitatibus tertiæ classis; nempe, quando in aliquo Jubilæo, seu Bulla, aut in privilegiis Mendicantium fit facultas à Pontifice, ut pœnitens absolvatur à quibuscunque casibus, censuris, pœnis, & sententiis, utrùm possint Confessarii dispensare in irregularitatibus tertiæ classis Papæ reservatis, quæ contrahuntur ex delicto? Negat Navar. *in Summa, cap.* 27. *n.* 194. *vers.* 4. Ledesm. 2. 4. 26. *art. de irregularitate, fol.* 367. *col.* 4. *in fine* Vivald. *de irregul. n.* 331. Graffis *decis. lib.* 4. *cap.* 27. *n.* 81. Joan. Chapeavillus *in tract. de casibus reservatis, p.* 1. *cap.* 4. *difficult.* 5. Enriquez *de irregularitate, cap.* 14. §. 1. Tolet. *in Summa, lib.* 1. *cap.* 31. Suar. *de censur. disp.* 1. *sect.* 3. *n.* 3. & *sequent.* Philiarc. *lib.* 4. *cap.* 6. Ratio, quia ex stylo Curiæ per facultatem absolvendi à peccatis, censuris, pœnis, & sententiis, non intelligitur facultas dispensandi in irregularitate. Item, in generali concessione non veniunt, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus, *cap. ultimo. de officio Vicarii, in* 6. Item, quia *absolvere* est quid diversum à verbo, *dispensare.* Borgazius *de irregularitate,* 6. *p. tit. de Schismaticis, n.* 19. Quare, cùm in irregularitatem non cadat absolutio, sed dispensatio, & de jure eam sibi reservet Summus Pontifex, non potest Confessarius, quicunque ille sit, dispensare. Accedit Suarius *suprà, n.* 6. quia, quamvis facultas habeat vim absolvendi à censuris, & pœnis, non extenditur ad omnem pœnam: proinde cum Navarro *suprà n.* 152. *n.* 194. & *n.* 254. putat, posse Confessarium absolvere per

per Jubilæum, seu Bullam, aut privilegia Mendicantium, ab illis pœnis, quæ Sacramentorum usum, seu receptionem, impedire possunt: irregularitas autem non est id generis, quod impediat prædictum usum. Molina *tract.* 3. *disp.* 80. quorum opinio est verissima.

Satis probabilem tamen, & in praxi tutam puto partem affirmantem, posse, scilicet, Mendicantes per sua privilegia absolvere ab hujusmodi censuris, & dispensare ab illa irregularitate tertiæ classis, ex illis resultante, ut patet ex privilegiis nostræ Societatis *in Compendio, verb. Absolutio, paragr.* 1. concessis à Paulo III. *in Literis apostolicis, pag.* 20. ibi: *Omnes Confessarii Societatis habent facultatem absolvendi à quibuscunque peccatis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & à quibuscunque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis resultantibus.* Sic ibi. Cùm ergo irregularitas hæc resultet ex mala administratione Sacramentorum, non est dubium, posse solvi per privilegium Mendicantium.

Idem dico de quibuscunque Sacerdotibus electis ab ipsis pœnitentibus virtute Jubilæi, seu Bullæ Cruciatæ. Probatur: quoniam nomine censuræ, à qua potest Confessarius absolvere, venit irregularitas ista, quæ propriè dicitur effectus censuræ, cùm ab ea originem trahat, sive censura, sive excommunicatio, sive sit suspensio. Item, quia, ut tradit Innocentius III. *in cap. ultimo, de excessibus Prælatorum*, irregularitas suspensio quædam est: & privilegium Principis est ampliandum, *cap. Olim. de verborum significatione, & l. Beneficium de Constitutionibus Principum.* ubi habetur, beneficia Principis esse largissimè interpretanda. Suffragatur: quia in privilegiis prædictis dicitur, posse absolvi à censuris; & pœnis ex illis resultantibus: & irregularitas etiam est pœna, idcircò debet extendi ad irregularitatem. Quòd si dicas, in privilegiis, & in Bulla Cruciatæ fieri facultatem Confessario absolvendi: sed in irregularitate necessaria est dispensatio, nec requiritur absolutio? Respondetur, suspensionem, seu irregularitatem contractam ex peccato, quibuscunque verbis posse auferri. Unde Confessarius virtute Jubilæi, vel Bullæ Cruciatæ, seu privilegiorum, potest ab illa absolvere, vel in illa dispensare, prout maluerit: quocunque enim verbo, tam absolvendi, quàm dispensandi, utatur ipse, tollitur hæc irregularitas. Quam opinionem nostram sequuntur, atque amplectuntur in suis terminis, Cordubensis *in Summa, questione* 144. *dubio* 2. & *lib.* 5. *Quæstionarii, titulo de Indulgentiis, quæstione* 43. *in* 4. *dubio.* Sotus *in* 3. *distinctione* 22. *quæstione* 3. *artic.* 1. Bartholomæus Medina *in institutione Confessariorum, cap.* 11. *paragr.* 9. & 12. *quæstione* 96. *articulo* 3. *dubio* 10. Vega *in Summa, libr.* 1. *casu* 321. ubi docet absolutè, posse Confessarium absolvere virtute Bullæ ab hac irregularitate, modò tamen sit secreta. Gutierr. *quæstionum canonicarum lib.* 1. *cap.* 3. *à num.* 6. Bannez, & alii Thomistæ 2. 2. *quæstione* 64. *artic.* 8. Idem Vega *libro* 2. *casu* 162. Ratio, quam ille affert, hæc est: quia hæc irregularitas, quæ in tertia classe collocatur, est propriè censura. Idem repetit *casu* 574. *libro* 5. & Michaël. Salonius 2. 2. *quæstione* 64. *articulo* 8. *controversia* 4. ubi ait, Canum etiam hanc habuisse opinionem. Accedit Emmanuel. Sà *in summa, verb. Absolutio, n.* 21. & *verb. Irregularitas, n.* 2. ubi dicit, hanc partem esse probabilem. Idem etiam cum illis sentiunt, & tradunt Frater Manuel. *in explicatione Bullæ, paragr.* 9. *n.* 64. & Enriquez *de Indulgentiis, cap.* 13. *n.* 6. *versiculo, Aiunt.* dicentes, hanc opinionem, propter authoritatem gravium Doctorum, & probabiles rationes, admittendam esse in praxi, tanquàm probabilem, eò quòd hæc irregularitas est censura lato modo, &, ut alii meliùs loquuntur, absolutè est censura, seu effectus censuræ, & ab illa primævam ducens originem, atque ita potest tolli à Confessario per verbum, *absolvo*, seu, *dispenso*: cæteras verò irregularitates primæ, & secundæ classis esse tollendas per verbum, *dispenso*, docent Gutierrez *loco jam supra citato*, atque Bartholomæus Medina *in summa Instructorii Confessariorum, lib.* 2. *cap.* 12. *in forma absolutionis ab irregularitate, fol.* 305. *col.* 2.

Ad Navarri doctrinam *in Summa suprà, & de simonia, cons.* 18. *n.* 2. dicentis post alios, per facultatem dispensandi, & absolvendi à quibuscunque censuris non venire potestatem dispensandi in irregularitate, nisi exprimatur; dicendum est, id procedere in irregularitatibus primæ, & secundæ classis: non verò in irregularitate tertiæ classis, quæ est verè pœna, & censura modo explicato, vel saltem effectus à censura profectus, & ab ea originem ducit: ideò potest Confessarius ab iis absolvere in foro conscientiæ, ut volunt Gutier. *suprà, n.* 7. & alii suprà relati pro hac parte, quibus accedunt P. Ledesm. *in Summa, titulo de censuris, cap.* 1. & Aragonius 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. *circa finem*, & secundùm hunc intellectum accipiendus est Sotus *de justitia, q.* 1. *art.* 4. *fol.* 189. dum ait, non posse absolvi ab irregularitate: quia loquitur de irregularitate primæ, & secundæ classis: secùs, quando ipse ait *in* 4. *ubi suprà*, posse absolvi ab irregularitate tertiæ classis, de qua loquimur.

Nec refert stylus Curiæ dicens, non posse absolvi in nostro casu, quia loquitur de foro externo: nos verò loquimur de foro interno, quando delictum est occultum. Juvat Fr. Manuel. *in explic. Bullæ*, §. 3. *n.* 1. dicens, Commissarium Bullæ Cruciatæ posse dispensare in hac irregularitate occulta extra confessionem in foro externo: igitur Confessarius poterit in foro animæ.

An verò possit impendi absolutio, seu dispensatio, super has irregularitates extra confessionem incursas propter indebitam Sacramentorum administrationem? Placet affirmare, Ratio: quia censuræ possunt tolli à Confessariis habentibus ad id potestatem, peccatis non auditis extra confessionem, quamvis in Bullis, seu privilegiis dicatur, quòd pœnitens absolvatur, audita priùs diligenter confessione: nihilominus censuræ possunt auferri extra illam, antequam fiat confessio. Avila 2. *p. cap.* 7. *disp.* 3. *dub.* 13. *fol.* 204. *paragr. Secunda opinio.* Enriq. *de Indulg. lib.* 7. *cap.* 13. *n.* 2. Manuel. Rodrig. mutata priori sententia, *tom.* 1. *regul. q.* 61. *art.* 7. Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 15. *n.* 25. & *disp.* 16. *n. ultimo.* nulla enim datur connexio necessaria inter absolutionem à censuris, & à peccatis. Idem sentit Ledesma 2. 4. *q.* 29. *art.* 9. & Sà *in summa verb. Absolutio ab excommunicatione, n.* 1. Ergo irregularitates, quæ contrahuntur ab excommunicatis, seu suspensis, suscipiendo, vel administrando Sacramenta indebitè, cùm sint pœnæ censuræ, seu effectus censuræ, possunt auferri extra sacramentalem Confessionem.

Nec obstat, quòd clausula, *audita prius confessione*, debeat referri ad omnia suprà dicta, sive ponatur in principio, sive in medio, sive in fine: quod est verum, quando omnium eadem est ratio: at hic non est eadem ratio, nam absolutio à peccatis obligat ad confessionem faciendam; secùs verò de dispensatione, seu ablatione irregularitatis, & de commutatione votorum, seu de absolutione à censuris, Sanchez *in d. disp.* 16. *n. ult. ad finem.* tum, quia absolutio à censuris communiter impenditur extra confessionem, ex traditis ab Armilla *verb. Excommunicatio, n.* 20. & Avila *suprà.* Auditis igitur peccatis, absolutio impenditur sacramentalis: censuræ autem extra confessionem absolvuntur: tum denique hoc constat, cùm multoties possit casus contingere, in quo expedit absolvi à censuris

suris ante confessionem, nimirum, si adsit dies festus, & excommunicatus non possit statim confiteri; vel, quia non est paratus; vel, quia confessio per aliquot dies debet durare: in quo eventu potest absolvi etiam à censuris. Avila 2. *p. cap.* 7. *disp* 3. *dubio* 13. *fol.* 205. *pag.* 1. & Enriquez *de Indulgen. lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 2. *& cap.* 30. *num.* 6. Atqui irregularitas tertiæ classis induit rationem pœnæ, & sapit censuram, ut dictum est: ergo potest tolli extra confessionem virtute Bullæ Cruciatæ à quocunque Confessario approbato, & multò fortiùs à Prælatis regularibus ratione sui muneris, si eorum subditi excommunicati, vel suspensi indebitè suscipiant Sacramenta, vel in eis administrent, habetur *in Compendio Societatis, verb. Dispensatio, paragr.* 10. *vers. Et qualiter nostri*, & clariùs *paragraph.* 1. *eodem verbo.*

19 Sed, quid dicendum, quando aliqua Religio est oppressa ære alieno, nuncquid poterit petere ab omnibus Monasteriis subsidium charitativum? Respondetur primò, Prælatos Episcopo inferiores de jure non posse subsidium charitativum exigere; sed privilegio, vel consuetudine, Duennas *regul.* 91. Bellencinus *tract. de charitat. subsid. quæst.* 4. Azor *instit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 14. *q.* 5. Aloys. Ricc. *in collect. decis. par.* 1. *collect.* 52. Ex quo nequeunt Abbates, vel Priores exigere charitativum subsidium ab Ecclesiis sæcularibus, vel Regularibus Monasteriis sibi non pleno jure subjectis: posse autem Præpositos Generales totius Ordinis Regularis petere à Monasteriis singulis Ordinis pro sumptibus necessariis, si aliunde non habeant bona sufficientia: tradit Bellencinus *suprà*, *q.* 5. ex Calderin. *consilio de censibus*, quos sequitur Barbos. *allegat.* 87. *n.* 19.

Quoad dispensationem circa vota, & juramenta suorum subditorum, possunt non solùm Generales, sed etiam Provinciales, & Superiores locales ab Ordinario exempti dispensare cum suis subditis, tam in votis, quàm in juramentis: quæ potestas competit eisdem, non ut delegata, sed ut ordinaria, Navarrus *in manual. cap.* 12. *num.* 75. Sotus *de justitia, lib.* 7. *qu.* 4. *artic.* 3. Frater Emmanuel *quæstionum regularium tom.* 1. *quæst.* 25. *art.* 4. *cum sequentibus.* Azor *par.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *dub.* 4. Suar. *de voto, lib.* 6. *cap.* 10. & Sayr. *in clavi, lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 10. *& lib.* 6. *cap.* 11. *nu.* 87. quod extenditur ad Superiores locales, seu conventuales. Quinimò Prælati Religionum in speciali jure, & privilegio possunt dispensare in votis eorum, qui volunt intrare suum Ordinem ex concessione Eugenii IV. cujus meminit Fr. Ludovicus Miranda *in manuali Prælatorum, tom.* 2. *q.* 32. *art.* 5. & habetur *in Compendio Societatis, verb. Commutatio*, §. 2. & 3.

---

§. VIII.

De Prælatis, & Superioribus localibus.

EPITOME.

1 *Superiores locales quales debeant esse.*
2 *Superiores locales quomodo debent ingredi prælationes.*
3 *Superiores communem regulam sequi tenentur.*
4 *Superiorum localium alii sunt claustrales, & alii conventuales, alii Superiores, seu Subpriores.*
5 *Superiores locales in Ordine Minorum quomodo eligantur.*
6 *Superiores locales an sint verè Prælati, & an habeant dignitatem ecclesiasticam: illos potiùs humilitas, & mansuetudo quàm austeritas, & asperitas decet.*
7 *Superiorum localium quanta sit jurisdictio, & an expiretur illis mortis jurisdictio Vicarii.*
8 *Superior localis, cui Provincialis vices suas commisit, an possit eas aliis committere.*
9 *Superior localis habens facultatem absolvendi à reservatis, an possit absolvi à suo Confessore ab eo electo ab eisdem.*
10 *Prælati Conventuales quam habeant superioritatem, & an habeant curam animarum in Monasterio.*
11 *Prælati majores potestatem minorum non possunt sine causa restringere.*
12 *Prælati majores an possint eximere sub ites ab obedientia suorum Prælatorum inferiorum.*
13 *Prælati etiam locales habent jurisdictionem in suos subditos in utroque foro, & an illa sit ordinaria, vel delegata.*

Superiores locales debent vita, & doctrina præcellere subditos, sicut præcellunt dignitate: 1 sunt enim instar stellæ matutinæ quæ præcedit Solem; & ideò debent prælucere subditis in bonis operibus, & exemplo: item debent esse prudentes, vigiles, & circumspecti erga subditos, non ut dominantes in Clero, 10. *q.* 3. *cap.* 1. *in fine*; sed ut Præsides, & ut patres filiis præsunt, text. *in cap. Quorundam. dist.* 74. ubi dicitur, tales debere esse Prælatos erga subditos, quales ipsi vellent habere Prælatos, si subditi essent. Hinc Gloss. *in l. Nos reddentes. C. de Summa Trinitate.* Archimandritas vocat Superiores Regularium, seu Prælatos, ab archos, quod est Princeps, & Mandros, quod est ovis, quasi præsint Prælati ovibus: & ideò uti pastores ovium se gerere debent miscendo lenitatem cum severitate; ita ut subditi nec nimia benignitate solvantur, nec multo rigore exulcerentur. Tiraquel. *in lib.* 9. *connubial. Gloss.* 1. *num.* 234. Navarrus *in cap. Inter verba. concl.* 6. *num.* 131. Fusc. *de visit. lib.* 1. *cap.* 3. *ex n.* 12. *& lib.* 2. *cap.* 33. *ex n.* 14.

Item omissis statutis particularibus cujusque Religionis in eligendis Superioribus localibus, electio facienda est juxta formam capitis, *quia propter, de electione*, per textum ibi, ut cùm electio fuerit celebranda, & *ibi* glossa; ubi Abbas *n.* 7. *vers. circa, & n.* 8. *vers. & places*: ubi loquitur de electionibus regularium Prælatorum majorum, subdens in electionibus inferiorum sufficere, ut præstetur in communi consensus existentium, cùm fuerint collegialiter congregati per vota secreta, dummodo electus simpliciter sit à majori, & saniori parte congregatorum, Sylvester *verb. electio*, 2. *q.* 1. Ludovic. Miranda *in manu. Prælat. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 3. *concl.* 2. 2

Apud Minores electi Superiores locales per Provincialem, & Diffinitores, statim post electionem habent tam in spiritualibus, quàm in temporalibus potestatem in suis Monasteriis, ex privilegio Clementis IV. cujus meminit Frater Manuel *tom.* 2. *Regularium q.* 53. *art.* 1. per hæc verba ibi: *Clemens IV. statuit, ut Guardiani, qui secundùm Statuta Ordinis fratrum Minorum aliter, quàm per electionem instituuntur, post ipsam institutionem, seu provisionem de ipsis factam curam animarum sibi subditorum habeant, ipsósque ligare atque absolvere possint.* Hæc ibi: subdens in eadem Religione Minorum de Observantia electionem Guardianorum extra Capitulum competere Diffinitoribus, vel Conventui: in Capitulo autem competere Diffinitoribus in eo congregatis; & habetur in compendio Mendicantium *verbo, electio, n.* 5. ubi de Guardianis. Consonat Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 6. *de Regularibus*, districtè percipiens, *in electione quorumcunque Superiorum, omnes eligi debere per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur: nec in posterum liceat*

ceat Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscunque Titulares, ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere; aliter electio sit irrita, & Prælati, qui sic se creari permiserint, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda inhabiles existant. Ita ibi.

Quòd si aliquis pro se, vel pro alio subornaverit ex constitutione Pii V. contra subornantes 131. anno 1571. excommunicationis sententiam ipso facto incurrat, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in articulo mortis, absolvi non possit, ac voce activa, & passiva, perpetuò careat. Subornatus, vel alius etiam, pro quo subornatio fiet, qui subornantem detulerit, eandem pœnam incurrere censeatur. Qui autem ad officium obtinendum quorumvis favorem extra Religionem procuraverit, ultra prædictas pœnas, per mensem carceri mancipetur. Hæc Pius V. cujus meminit Sorbus *in Annotationibus ad verbum, Electio, vers. Ac ibidem in Compendio Mendicantium, fol. mihi* 224. & 225.

3 Ad hæc Superiores locales debent esse communes cum subditis suis in Monasterio, tam in triclinio, seu refectorio, quàm in dormitorio, necnon in Choro, & in cæteris Regulæ observantiis, ac cæremoniis: nam, quod agitur à Prælatis, citò trahitur à subditis in exemplum, sive res officiat, sive proficiat. Facit illud Augustini ad Pastores: *Episcopus honestè, & ut Christianum Antistitem decet, vivat, caveatque, ne suo exemplo subditis noceat.* D. Gregorius *lib.* 24. *moral. cap.* 30. Idem confirmat per hæc verba: *Unde necesse est, ut is, qui præest, exempla subditis præbeat, solerter attendat, & tantis se sciat vivere, quantis præest.* Item, ut vult Plinius, non tam imperio nobis opus est, quàm exemplo. Plura hac de re 1. *p. lib.* 1. *disputatione* 1. *paragr.* 4. *num.* 88. 89. & 90. & 92. diximus.

4 Superiorum localium alii dicuntur Priores, qui aliquibus Ecclesiis præsunt supra alias personas earundem. Priorum alii sunt claustrales, alii conventuales. Claustrales sunt qui præsunt Cœnobitis post Abbatem, vel alium Prælatum, quorum funguntur vicaria potestate, & opera intra claustra Monasterii, & post Abbatem potens est opere, & sermone, *ut in cap. Cùm ad Monasterium. paragr. Prior. de statu Monachor. & in l.* 16. *tit.* 7. *partit* 1. Petrus Gregor. *Syntagm. juris p.* 2. *lib.* 15. *cap.* 18. Conventuales sunt illi, qui Principes in Cænobio sunt constituti, quibus nullus Abbas, vel alius dignior est, ibi: *Clementina* 1. *paragr. Caterùm. de statu Monachorum, cap. Nisi essent. de præbendis.* Gonzal. *regul.* 8. *num.* 113. Petrus Gregor. *suprà, num.* 3. ubi addit, Prioratum conventualem, dignitatem esse; claustralem minimè, ex Glossa *in Clement.* 2. *de rescriptis, in verb. Conventualem*, & Panormitanus *in cap. Nisi, de præbendis.*

5 Quomodo autem in Ordine Minorum Superiores locales sint eligendi, concessit Clemens IV. ut ipsi, qui secundùm statuta Ordinis aliter, quàm per electionem instituuntur, post ipsam institutionem de eisdem factam, habeant curam animarum Fratrum sibi subditorum, juxta ipsius Ordinis institutum. Habetur *in Compendio verb. Guardianus. fol.* 258. Horum autem electiones debent esse triennales. Frater Manuel *tom.* 2. *q.* 54. *art.* 5. Secùs dicendum de Abbatibus, & Abbatissis creatis per præsentationem, præsertim, si patrono, & Monasterio est jus præsentandi Prælatos perpetuos acquisitum: hodie tamen ex Bulla Gregorii XIII. & Sixti V. ut ait Fr. Manuel *suprà*, Guardiani debent esse triennales. Ut autem principali quæsito de forma servanda in electione fiat satis, dicendum est, in electionibus servandam esse formam traditam *in cap. Quia propter. de electione*, in omnibus Prælatis, ut constat ex Innocentio, Panor. & ex reliquis Scribentibus *in d. cap.* & ex Sylvestro *verb. Electio*, 2. *ex num.* 2. quæ forma est servanda in Religione Prædicatorum, Minorum, & reliquorum, tam in eligendis Provincialibus, quàm Conventualibus, & in cæteris in aliis Religionibus eisdem Officialibus correspondentibus; additis nonnullis secundùm specialia jura cujusque Religionis, vel detractis, dummodo ea jura, seu Constitutiones authoritate Summi Pontificis sint approbatæ, & confirmatæ, si in aliquo derogant juri communi, cui nulla Constitutio præjudicare potest sine Pontificia authoritate, Suarez *tom.* 4. *de Religione, lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 21. ex ea ratione: quia inferior non potest tollere jura Superioris. Surdus *cons.* 58. *num.* 6. Thom. de Thomaset. *regul.* 147. Azeved. *l.* 2. *num.* 56. *tit.* 14. *lib.* 4. *nova recopil.* non enim minor in majorem potestatem habere debet. Jason *in l. Omnes populi. num.* 11. *ff. de justitia, & jure.* Tiraquel. *de pœnis temperandis, in præfat. n.* 26. Cravet *cons.* 238. ubi addit, sicut non potest inferior juri communi derogare, sic nec posse jus consuetudinis tollere, Mench. *illustrium quæstionum c.* 25. *n.* 10. *cum sequentibus*: ergo Constitutiones, & jura specialia Religionum circa formam eligendi Prælatos suos, non sunt observanda, nec forma *in d. c. Quia propter.* tradita est omittenda, nisi authoritate Summi Pontificis Constitutiones fuerint confirmatæ.

Certi juris est, Superiores locales esse verè Prælatos, & habere ecclesiasticam dignitatem; & ideò possunt eligi Judices apostolici: non autem eorum Vicarii, qui non habent jurisdictionem ordinariam: priore tamen mortuo, vel amoto ab officio Vicarius prioris est Prælatus de jure. Idem dicendum de Vicario Conventus, quando Prior, vel decedit, vel amovetur ab officio, Sylvester *verb. Prælatus, n.* 2. Fr. Manuel *tom.* 1. *reg. q.* 12. *ar.* 6. ubi addit, in Ordine Minorum regularis Observantiæ expirare jurisdictionem Vicarii, mortuo Guardiano, tenerique Vicarium statim recurrere per literas ad Moderatorem Provinciæ, ut provideat: interim tamen sine ulla jurisdictione præerit Fratribus, ut pacatè vivant. Aliter tamen dicendum est de Vicario instituto ab ipso Provinciali, & Diffinitoribus: tunc enim ita institutus, mortuo Guardiano, non expirabit jurisdictio Vicarii, cùm non fuerit electus à Guardiano, sed à Provinciali, ex traditis à doctissimo Barbosa *in l. Quia tale. ff. solut. mat. n.* 93. *vers. Nisi Princeps* post Guidonem *decis.* 234. Francis. Marq. *dec.* 780. *n.* 5. *in* 1. *p.* Idem dicendum puto, quando Vicarius fuerit electus à Guardiano, & confirmatus per Provincialem, & Diffinitores, argumento *Extravagantis* 1. *de maj. & obed.* Alexand. *cons.* 26. *n.* 19. *lib.* 5. nam tunc electus à Guardiano habebit jurisdictionem, eo mortuo: ut in simili probat Molina *de primog. lib.* 1. *c.* 52. Vide Fr. Manuel. *tom.* 1. *q.* 12. *art.* 5. *pag.* 103. & *seq.* 6

Ex privilegio etiam, Guardiani, & quicunque Præfecti locales circa suos subditos conventuales tantam habent jurisdictionem, quantam Provincialis in tota Provincia: quia semper parificantur Priores Conventuum, Prioribus provincialibus: & hoc per communicationem privilegiorum concessam Prioribus Conventuum Ordinis Prædicatorum, quibus Guardiani uti possunt, saltem in quantum non fuerit eis restrictum per Superiores. Ita Collector *in Compendio Mendicantium, verb. Guardianus, num.* 5. ex Julio II. ibi: *Concessit, quòd omnia privilegia, & indulta apostolica concessa Ordini Fratrum Prædicatorum, quæ spectant ad Priores conventuales prædicti Ordinis, pertineant etiam ad Guardianos Conventuum Ordinis Minor. fol.* 73. *concess.* 222. Atque ita ubi conceditur Provinciali authoritas ad absolvendum, dispensandum, corrigendum, & similia alia sub nomine Prælatorum, in dictis privilegiis veniunt Guardiani: eò quia Clemens IV. & Sixtus IV. declararunt, Guardianos esse verè Prælatos, ut ait Cordub. *in suis Annotationibus,*

verb. Guardianus, §. *Quoad paragr.* 1. *in Compendio Mendicantium, fol.* 259. Frater Manuel *de Regularibus, tom.* 1. *q.* 12. *art.* 6.

Porrò Superiorum localium dignitas, & Prælatio, ecclesiastica humilitate, & mansuetudine in gubernatione maximè collucet; & correctione immoderata & austeritate inhumana in tyrannidem labitur, *cap. Humilis de major. & obedientia*, Glossa ibi: *Austeritatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec salutem.* Propterea D.Prosper *de vita contemplativa lib.* 2. *cap.* 5. sic ait ibi: *Asperitate autem nimia, & increpatione offensus nec increpationem recipit, nec salutem.* Consonat S. Isidorus *lib.* 3. *de summo bono, cap.* 92. in hæc verba dicens: *Qui delinquentem superbo, vel odioso animo corrigit, non emendat, sed percutit: & objurgantis furor est, non dilectio corrigentis.* Ex quibus satis patet, quantùm proficiat in Prælatis, severitatem cum mansuetudine admiscere; & quantùm humilitas dignitatem, & honores ecclesiasticos ubique evehat.

7 Superiorum vocalium quanta sit jurisdictio, ex eo conjici potest, cùm sint inferiores Generalibus Prælatis: ideò habent officium restrictum, & limitatum, & ad minora negotia determinatum: dicuntur autem minora, quæ spectant ad ordinariam gubernationem Monasterii, seu Collegii. Majora autem negotia sunt ea, quæ præcisè egent, ut expediantur jurisdictione episcopali, vel quasi, putà facere facultatem subditis, ut ad Ordines sacros promoveantur, approbare, seu reprobare contractus, & graviora supplicia injungere, & alia id generis. Frater Manuel. *tom.* 1. *Regular. quæst.* 17. *art.* 3. ubi loquitur de jure, non autem secundùm privilegia à Sede Apostolica concessa, de quo *suprà num. præcedenti.* Item, locales habent jurisdictionem, tam in foro pœnitentiæ, quàm in exteriori, quæ jurisdictio est ordinaria, præsertim in foro pœnitentiæ. Suar. *tom.* 4. *in* 3. *partem, disp.* 25. *& de Religione, tom.* 4. *lib.*2. *c.*2. *n.*7. ubi tradit, esse ordinarios Pastores habentes curam animarum, & similes esse Parochis: & ideò habere jurisdictionem ordinariam in utroque foro. Ita communiter Scribentes *in cap. Cùm ab Ecclesiarum, & c. Quantò. de officio Ordinarii.* Propterea Curatus dicitur Prælatus, & Prælaturam habere. Petrus Gregorius *de beneficiis, cap.* 10. *n.* 20. tradit Lambertin. *de jure patron. lib.* 2. *p.* 1. *q.*7. *ar.*20. *n.*2. quibus accedit Dionys. Paul. *de vera patriarchalium quatuor Sedium erectione, c.* 13. *n.* 38. Proinde Abbates in suos Monachos utuntur jurisdictione ordinaria, & sunt Judices ordinarii illorum ratione jurisdictionis adhærentis muneri suo. Victorinus Mansus *de modo procedendi in causis Regularium, cap.* 2. *n.* 2. Baptista Confetti *in Summario privilegiorum, tit.* 11. *c.* 1. Aldetrus *de religiosa disciplina tuenda, lib.* 1. *cap.* 3. *nu.* 4. & coram Superioribus sunt conveniendi, vel accusandi, præterquàm de gravissimis criminibus depositione dignis, Boër. *decis.* 271. *n.* 5. Navar. *conf.* 9. *de privilegiis.* An verò expiret, & quando, jurisdictio Vicarii Superiorum localium, dictum est *n.* 6. & *infrà n.* 8.

8 Quæstionis tamen est, an Superior localis, cui Provincialis commisit vices suas, possit illas aliis committere? Videtur affirmare Navarrus *c.* 27. *n.* 45. juxta glossam receptam *in c. ultimo, de officio Ordinarii.* Imò addit, quòd simplex ministerium potest delegari ad absolvendum, etiam à delegato Ordinarii, & à subdelegato delegati Papæ, quamvis non possit delegare jurisdictionem, ratione cujus id illi competit: ideò qui potest absolvere ab excommunicatione virtute jurisdictionis delegatæ à Principe, aut concessæ in privilegium perpetuum ratione dignitatis, aut officii, aut virtute alterius ordinariæ potestatis, potest etiam committere aliis. Navarrus *suprà* post Felinum *in c. Super quæstionem, n.* 4. *& n.* 19. *de officio delegati.* Consonat Sà *verb. Delegatus*, dicens Ordinarium posse subdelegandi potestatem concedere, & delegatum Principis posse delegare, nisi ei committatur nudum ministerium, & non ipsa potestas: subdens *ibidem n.* 1. Vicarium Prioris, seu Guardiani absentis idem posse, est enim veluti Ordinarius.

Contra verò alii opinantur, non posse Guardianos, quibus Provinciales committunt suos casus, alteri eos committere; nisi quando Guardiani sunt Commissarii Provincialium cum plena potestate. Ex ea ratione: quia delegatus ab inferiori à Principe non potest subdelegare, nisi sit delegatus ad universitatem causarum, vel nisi hoc sibi specialiter concedatur, secundùm Joan. Andr. *in c. Is, cui de officio delegati.* Fr. Manuel *tom.* 1. *q.* 21. *art.* 9. Cordub. *super regul. c.* 7. *q.* 29. *pag.* 218. & quoad suam Religionem ita fuisse diffinitum per hæc verba: *Habeant*, inquit, *Guardiani, & eorum Vicarii, in absentia Guardianorum, authoritatem in foro conscientiæ quoad casus, & sententias, hoc est, quòd authoritas per Provincialem concessa Guardianis, remaneat semper penes eorum Vicarios, seu Vicariorum Vicarios, ipsis Guardianis suum Conventum pro suis negotiis exeuntibus.*

Dicendum nihilominùs est, Superiores locales Monasteriorum, seu Conventuum, posse absolvere suos subditos à reservatis: at verò à Provinciali habere ex consuetudine delegare alteri in particulari; non verò in generali, casum reservatum: sunt enim Superiores locales quoad hoc, veluti Parochi, qui non possunt se exonerare delegantes alteri omnes vices suas. Ita Enriquez *de Indulgentiis, cap.* 28. *n.* 1. Cordubens. & Rodericus *suprà* idem insinuat *in Bulla Cruciatæ, paragr.* 9. *num.* 1-. Accedit Navarrus *citatus*, & Sà, dum dicunt posse delegare, hoc est, posse committere vices suas ad absolvendum à reservatis, toties quoties pro singulis vicibus; non tamen posse potestatem alicui generalem absolvendi concedere. Et ita utriusque partis conciliantur Authores. Ratio: quia non est potestas conjuncta ratione officii; sed est privilegium ratione officii concessum, delegari, scilicet, alteri facultatem absolvendi, quod privilegium ex consuetudine pro singulis vicibus habet à Provinciali; quamvis habeat ab eodem posse absolvere per se à reservatis. Sed hac in re standum est statutis, & consuetudini præscriptæ cujusque Religionis.

Pro jurisdictione Vicariorum, seu Præsidentium in absentia Priorum, seu Guardianorum, dicendum est ex Fratre Manuele *tom.* 1. *regular. q.* 21. *art.* 9. *& q.* 19. *art.* 2. Vicarios, seu Præsidentes, qui propter absentiam, seu carentiam Superiorum eliguntur ad præsidendum loco Priorum, habere jurisdictionem, & potestatem quoad casus, & sententias: habent enim jurisdictionem ordinariam, si instituuntur à Provinciali propter absentiam Guardianorum, & possunt delegare: imò omnia privilegia Guardianis concessa communicantur eisdem Vicariis. Fr. Manuel *tom.*3.*q.*76. *art.* 1. post Bartol. Alex. & Alciat. quos referens sequitur. Vicarii verò positi ab ipsis Guardianis, seu Rectoribus localibus, sunt delegati, nisi aliud per statuta, & Constitutiones particulares in singulis Religionibus decernatur. Fr. Manuel *in explicatione Bullæ, par.*9.*ex n.*15. multa hac de re congerit pro, & contra.

Nihilominùs non est dubium, posse Vicarios, seu Præsidentes in absentia Rectorum, seu Priorum, facere facultatem subdito, ut confiteatur Confessario non exposito à Provinciali. Navarrus *in c. Placuit. dist.* 6. *à n.* 69. ubi ait, Vicarium temporalem, etiam constitutum à Rectore parochiali, posse facere facultatem Parochianis, ut apud Sacerdotem alienum confiterentur, post Anchar. *in Clementina* 1. *de officio Vicarii, notabili* 4. Ratio: quia per hujusmodi licentiam nulla delegatur, vel subdelegatur potestas alieno Sacerdoti; sed pœnitens tantùm solvitur à vinculo, quo tenetur,

tenetur, suo Sacerdoti confiteri. Item, quia quamvis delegatus inferioris, vel delegati à Principe regulariter nequeat subdelegare, *l. A. Judice. C. de judiciis.* fallit, quando inferior subdelegandi facultatem fecit, Gloss. *in cap. Is, qui de offic. delegat. in* 6. implicitè namque; & tacitè conceditur facultas agendi omnia illa, quæ Rector, vel committens ibi tanquàm Rector agere posset. Concordat Adrian. *in* 4. *de confess. dub.* 2. *post quæstiones.*

9 Ambigitur etiam, an Superiores locales habentes facultatem absolvendi à reservatis subditos, possint absolvi à Confessoribus à se electis de eisdem? Respondetur affirmativè, argumento Superioris, qui potest dispensare cum suis subditis in votis, & potest committere suo Confessario, ut secum dispenset, ut tradit Paludanus *in* 4. *dist.* 38. *quæst.* 4. *art.*4. *conclus.* 8. *n.*46. D. Anton. 2.*p.tit.* 11. *cap.* 2. §. 9. *vers. Item, non potest.* Enriquez *lib.*14. *de irregularitate, cap.*18. & alii, quos referens sequitur Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, disp.* 3. *n.* 3. & *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *cap.*37.*n.*39. & *n.* 45. ubi concludit, posse omnes Prælatos habentes jurisdictionem ordinariam dispensandi in votis, & aliis rebus, posse quoque secum dispensare in eisdem: ergo in nostro casu poterunt locales Superiores absolvi de reservatis à Confessore à se electo. Fr. Manuel. in specie idem tradit *in additionibus ad* §.9. *Bullæ Cruciatæ, fol.* 59. *pag.* 1. juxta Cajetanum 2.2. *quæst.* 96. *art.* 1. *ad* 3. quod est verum, nisi potestas Superioribus concessa sit limitata, ut in nostra Societate.

Ex dictis infertur, Confessarium Regularem, cui Provincialis fecerit facultatem absolvendi suos subditos à casibus reservatis, posse uti eadem facultate, ut absolvatur à suo Confessario. Nam Confessarius est delegatus ad universitatem causarum: ergo potest committere Confessario potestatem absolvendi: quia videtur concessa simul facultas præsumpta erga seipsum.

Nihilominus dicendum est, necessarium esse huic Confessori, qui habet facultatem activam absolvendi à reservatis, quòd fiat expressa facultas passiva, ut possit absolvi à suo Confessario. Ratio: quia absolutio est actus jurisdictionis, seu judiciariæ potestatis, ad quam exercendam erga alios, eget peculiari authoritate: ergo circa se ipsum non potest ea uti per suum Confessarium, nisi eam habeat à Superiore, qui eam potest concedere. Fr. Manuel. *tom.*1. *q.* 21. *art.* 3. Secundò, quia hæc commissio, seu potestas absolvendi alios à reservatis, est delegata, & nullo modo potest extendi ultra intentionem delegantis, prout patet ex textu *in cap.P.& G.de officio, & potestate Judicis delegati,* ut per Navarrum *in cap. Cùm contingat.* 7. *causæ nullitatis, in principio, de rescriptis.* Morla *in Emporio juris, par.* 1. *tit.* 2. *cap.* 21. *n.* 2. Molina *de justitia, tom.* 6. *tract.* 5. *disp.* 25. *num.* 2. Menoch. *consi.* 340. *num.* 54. Atque ita jurisdictio delegata prorogationem non admittit. Peregrin. *variar. lib.* 1. *ad rubricam hujus tituli, n.* 38. & *ad rubric. tit. de offic. jud. ordin.* & Barbos. *lib.* 1. *art.*1. *n.* 204. *ff. de judiciis.*

Nec obstat, Prælatos exemptos, & Episcopos habentes jurisdictionem ordinariam posse illam conferre Confessariis à se electis, & illos sic electos ex jurisdictionis delegatæ posse absolvere delegantes à reservatis, à quibus ipsi Prælati possunt suos subditos absolvere. Quia delegatus solùm habet hanc potestatem limitatam in ordine ad subditos delegantis: idcircò strictè accipienda est, & strictè interpretanda, cùm dispensationes sint stricti juris, ac proinde odiosæ: & ita non debet extendi ad casus, in quos Confessor delegatus potest incidere, cùm hæc præfata potestas non sit ad alium delegabilis. Glossa *in cap. His quibus de officio Ordinarii,* & *ex cap. Quod dilectio. de consanguin.* & *affin.* per textum, *Quæ permissum est hominibus;* ubi notatur, restringendam esse potestatem dispensandi ratione consuetudinis ad vitandum scandalum. Sanchez *de matrim. lib.*8. *disp.*2. *n.*4. Faciunt *c.*1.& 2.*de filiis Presbyt. in* 6. ubi habetur, quòd potestas dispensandi expresè quibusdam concessa, ad alios non expressos non debet extendi. Ita in nostro casu.

Cæterùm Prælati conventuales sunt verè Superiores in dignitate constituti, & habent curam animarum, ut declaravit Clemens IV. & Sixtus IV. ut habetur *in Compendio Mendicantium, tit. Absolutio quoad Fratres, & ibi* Cordubens. §.7. & *verb. Guardianus, n.*1. habentque conventuales Prælati circa multa superioritatem, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, illisque debetur obedientia, ac reverentia, Fr. Manuel. *tom.*3. *q.*19. *art.*3. Comparaturque Curatis: 10 idem *q.*31, *art.* 1. ubi de eorum obligationibus. Nequeunt tamen Prælati majores limitare, & restringere authoritatem inferiorum sine justa causa. Peccabunt tamen, si contrà fecerint, quamvis factum teneat, cùm sint Ordinarii, & habeant suam jurisdictionem non solùm beneficio legis humanæ; sed etiam divinæ: atque ita si absque causa justa eorum authoritas restringatur, fit illis injuria. Fr. Manuel. *tom.* 1. *de regular. q.*17. *art.*7. *fol.*156. Ex quibus colligitur, omnes reservationes, & restrictiones, quæ factæ sunt, vel à jure, vel à statutis Religionum, vel à consuetudine, esse justas, & bono particulari Religionum expedientes, cùm intercedente causa justa fuerint instituta, Suar. *tom.*4. *lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 23. & 24. & 26.

11 Non levis tamen est dubitatio, an Prælati majores possint eximere subditos ab obedientia suorum Prælatorum immediatorum? Negat Fr. Manuel. *de Regularibus, tom.* 1. *q.*23. *art.*3. dicens, non posse Generalem eximere Guardianum, ne subditus Provinciali, in cujus Provincia est; neque Provincialem eximere Religiosum existentem in aliquo Monasterio, ne obediat omninò suo Guardiano, aut Rectori. Sed oppositum videtur dicendum, dummodo habeat Guardianus in sua Provincia aliquem destinatum, ad quem recurrat loco Provincialis in administratione, ac regimine sui Monasterii, perinde ac si esset verus Provincialis illius Conventus. Idem dico de aliquo Religioso commoranti in aliquo Conventu respectu sui Guardiani, cujus loco debet assignari Superior loco Guardiani, cui omninò obediat in eodem Conventu. An autem hi Superiores deputati ad hos particulares, seu singulares subditos habeant jurisdictionem ordinariam, an delegatam in utroque foro respectu illorum, videtur dicendum habere ordinariam, si instituantur à Generali, aut Provinciali, eo modo, quo reliqui Superiores locales creantur, argumento Superiorum, qui dicuntur intermedii, de quibus Suarius *tom.*4. *de Religione, lib.*2. *c.*2. *fol.*59. *n.*5. & 6. alias jurisdictio illorum erit delegata, si aliter instituantur, tam à Generali, quàm à Provinciali, qui possunt illam restringere. Suar. *suprà fol.* 64. *n.* 22.

---

§. IX.

De iis, ad quæ tenentur Regulares, tam ratione Regulæ, quàm votorum emissorum.

EPITOME.

1 *Regulæ transgressor spectantis ad tria vota substantialia, peccat mortaliter, nisi excusetur ex parvitate materiæ.*

2 *Transgressor Concilii evangelici in Regula contenti non peccat.*

3 *Regulæ transgressor non peccat, quando conditor explicat, se nolle obligare transgressores ad culpam, nisi transgressio procedat ex pravo animo, ac fine.*

4 *Regula potest dari, quæ non obliget ad culpam, sed solùm*

solùm ad pœnam, & quæ sit culpa nolle subire pœnam.

5 *Peccat, qui non subit pœnam taxatam in Regulis, aut impositam à Superiore.*

6 *An peccet mortaliter, qui habet consuetudinem transgrediendi Regulas, etiamsi una, vel altera transgressio Regulæ non sit mortalis.*

7 *Consuetudo transgrediendi Regulas non est contemptus illarum, nisi causa transgrediendi sit nolle Regulæ subjici.*

8 *Religiosus peccat mortaliter habens animum nunquam se continendi ab actu prohibito in Regula, nisi prohibeatur sub mortali.*

9 *Veniale peccatum propter frequentiam an transeat in mortale aliquando.*

10 *Prælatum, quatenus talis est, contemnere, est mortale.*

11 *Secus si contemnatur secundùm quid.*

12 *Peccatum quotuplex sit, quando Religiosus transgreditur præceptum Prælati obligantis sub mortali.*

13 *Subditus tenetur obedire Prælatis ratione voti obedientiæ in rebus, quæ se offerunt in quotidiano usu.*

15 *Subditus quando dubitat, an res sibi præcepta sit licita, non tenetur obedire secundum aliquos sed oppositum est verum.*

16 *Subditus dubius de justitia rei præceptæ, an possit consulere viros peritos, antequàm obediat: probabilius est non teneri, nisi res fuit valdè difficilis, & austera*

17 *Subditus quando dubitat de bonitate rei præceptæ, & Superior simul dubitat, non tenetur subditus obedire.*

18 *Superior probabiliter opinando rem sibi præceptam à Superiore esse illicitam, adhuc tenetur obedire.*

19 *Quando dubitatur, an Superior possit præcipere, & an subditus teneatur parere, subditus potest obedire, non tamen tenetur.*

20 *Subditus potest agere contra propriam opinionem, & tenetur obedire, modo habeat dictamen conscientiæ, quod possit id facere.*

21 *Malum secundùm se potest habere rationem boni, ratione alicujus circùmstantiæ.*

22 *Verba præceptiva quæ sint, & æquipollentia præcepto: quam obligationem afferant, & quæ sint ista? Item, quæ verba sint communia, & quam obligationem inducant.*

1 DUbitatur primò, an regulares observationes obligent sub mortali, vel veniali, quando dicitur à Fundatore, se nolle obligare ad culpam aliquam transgressores? Respondetur primò, quando res, quæ continentur in Regula, spectant ad tria substantialia Religionis vota, tunc earum transgressionem esse mortalem de se, & ex genere suo; quia vota illa sub mortali obligant. D. Thom. communiter receptus 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. Dixi, *ex genere suo*: quia, quando malitia est modica, voti violatio est venialis, Sanchez *in præcepta Decalogi, c.* 4. *n.* 1. & 2. *lib.* 1. & *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 8. Respondetur secundò, quando Consilia evangelica continentur in Regula, tunc Regulæ violatio non est peccatum: quoniam Consilia pertinent ad perfectionem charitatis. Religiosi tamen quamvis teneantur tendere ad perfectionem; hoc onus non habent secundùm omnia Consilia evangelica; sed secundùm præscriptum suæ Regulæ: & ideò non tenentur esse perfecti.

2

3 Similiter dicendum est, ad nullam prorsus obligari culpam propter violationem aliarum observantiarum regularium externarum, quæ in regula præscribuntur, quando regulæ conditor expressè ait, se ad nullam culpam velle obligare, ut dicitur *in regulis Societatis*, 6. *p. Constit. c.* 20. Ratio: quia, cùm hujusmodi Regulæ non sint de rebus aliàs obligantibus, non habent vim obligandi, nisi ex voluntate legislatoris, de qua constat, nolle obligare. Et hanc fuisse suam mentem explicuit D. Antonin. 3. *p. tit.* 1. *cap.* 16. §. 13. Castro *lib.* 1. *de leg pœn. c.* 8. §. *Secundò principaliter arguo, & c.* 5. *docum.* 4. *in principio*, & *lib.* 2. *c.* 8. §. *Sed citra hanc*, Cordubens. *in Regul. D. Francisci, cap.* 10. *q.* 3. Passarel. *in privileg. Minimorum, cap.* 25. Azor. 1. *p. instit. lib.* 5. *cap.* 2. *in fine*, & Valent. 2. 2. *disput.* 10. *quæst.* 4. *punct.* 5. Philiar. *de offic. Sacerdotis tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *concl.* 2.

Nec refert, si dicas, Regulas Religionis esse leges, & de essentia legum esse obligare ad culpam transgressores. Nam ad hoc respondetur, in multis assimilari legibus; non esse tamen propriè leges obligantes, & cogentes: & ideò deficiunt à rigore, & proprietate legum, cùm careant vi coactiva, & inductiva obligationis ad culpam ex defectu intentionis institutoris nolentis obligare ad illam.

Respondetur tertiò, transgressionem Regulæ non obligantis ex se ad culpam posse culpam continere, quando transgressio contigerit ex pravo fine, quo transgrediens movetur. Dixi, *ex pravo fine*: quia si movetur aliquo fine, vel causa, quæ pro circumstantia temporis, videtur Religioso honesta, etiamsi id, quod facit, sit minùs bonum, quàm servare Regulam, non peccat Religiosus transgrediens Regulam: quia non tenetur semper facere, quod melius est. Vasquez 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 3. *n.* 16. & Valentia 2. 2. *disp.* 10. *q.* 4. *punct.* 5. *ad finem.*

Respondetur quartò, posse dari Regulam, quæ 4
nullam obligationem in conscientia ad culpam etiam venialem inducat; sed obliget solùm ad pœnam in conscientia, ut illam saltem patiantur transgressores. Probatur ex Martino V. *in approbatione Regulæ Monachorum S. Hieronymi*, dicente ibi: *Per suos Superiores pro eorum excessu, & transgressione, ac modo culpæ injungi valeat pœnitentia salutaris, quàm suscipere, & adimplere teneantur.* Sequitur Soares *tom.* 4. *de Religione, lib.* 1. *c.* 2. *n.* 6.

Respondetur quintò, esse culpam non subire pœ- 5
nam taxatam in Regulis, aut à Superiore impositam, D. Anton. & Azor. *suprà*, esseque venialem ait *ibi* D. Antonin. *in fine*. Sed verius est, nullam esse culpam non subire pœnam à Regula, vel à Superiore injunctam, nisi accedat speciale Superioris mandatum obligans. Ex eo, vel maximè, quia Fundator Regulæ mentem suam generaliter explicavit, dum dixit, ad nullam culpam per Regulas illas se velle obligare quemquam: quare si institutor excusat à culpa violatorem silentii, sic etiam excusabit à culpa illum, qui noluerit violati silentii pœnam subire: aliàs sibi contradiceret, dum legislator ait, se ad culpam nolle obligare per Constitutiones: quia velle obligare ad pœnam, si esset sub aliqua culpa, Regula obligaret ad culpam. Quare, quando dicitur transgressorem Regulæ obligare ad pœnam, intelligitur de obligatione larga: ita ut Superiores possint à transgressoribus pœnas exigere, eosque obligare sub peccato ad pœnas illas subeundas, quæ sunt impropriè, pœnæ, & propriè pœnalitates quædam Viguer. *lib. Instit. cap.* 17. §. 1. *vers.* 13. Armil. *verb. Religio, nu.* 13. Valentia *suprà, d. disp.* 10. *q.* 4. *punct.* 5. post Cajetanum 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *circa solut. ad* 1. *in dubio* 2. & 3. Suarius *suprà lib.* 1. *c.* 4. *ex n.* 13.

Dubitatur secundò, an sit mortale habere consue- 6
tudinem transgrediendi Regulas, etiamsi non sit mortalis una, vel altera transgressio Regulæ? Abbas *in cap. Nam concupiscentiam, num.* 4. & 5. *de Constit.* & *ibi* Felinus *num.* 11. *fine*, tradunt esse mortale. Sequitur Tabiena *verbo, Religio, quæst.* 4. Ratio: quia hæc

hæc consuetudo involuit contemptum interpretativum; imò est contemptus: & ob id consuetudo est mortalis, modò habeatur propositum non servandi præcipuas Religionis observationes, etiam ad culpam non obligantes, insuperque habeatur animus frequenter illas transgrediendi. Ita D. Antonin. 3. *p. tit.* 16. *c.* 1. §. 9. Sylvester *verb. Religio*, 1. *q.* 12. *dict.* 4. & Valentia 2. 2. *disp.* 10. *q.* 4. *punct.* 5. *col. penult. vers. Atque ita est.*

7 Nihilominùs dicendum est, consuetudinem transgrediendi Regulas non esse contemptum illarum, nisi causa transgrediendi sit, nolle Regulæ subjici: fateor tamen, consuetudinem illam ad contemptum inclinare: & qui ita se habet, expositus est probabili periculo contemnendi Regulas, atque ita tenetur sub mortali deponere animum illum, & habere propositum saltem observandi aliquas præcipuas Regulas, quamvis non habeat intentionem servandi alias minùs principales: quoniam per illa simul cum votorum observatione potest niti, & tendere ad perfectionem, & vivere religiosè eo modo ut non aliis scandalo, & offensioni sit, & ad hoc tenetur sub mortali. Secus si illi sit animus servandi unam, vel alteram tantùm regulam ex præcipuis; quoniam hoc modo non vitat grave periculum contemnendi regulas, ac votorum substantiam transgrediendi; cùm teneatur religiosè vivere, & nec sibi, nec aliis causa esse ruendi: quæ damna sine dubio inferret, si nollet in Religione servare silentium, neque orationi tempus dare, neque alias observationes omnibus communes amplecti, & mores suos ita componere, ut non videatur dimissionem procurare, Cordubensis *in Regula D. Francisci cap.* 1. *quæst.* 3. *post tertium dictum*, *vers. sed utrum similiter*, ubi hanc vivendi licentiam, ac doctrinam reprobat eorum scilicet, qui excusant à mortali Religiosum, qui vult servare aliquam, vel aliquas regulas duntaxat, & cæteras non vult, inter quos est Sylvester *ubi suprà Religio* 1. *qu.* 12. *dict.* 4. & Valentia *ubi proximè d. punct.* 5. *col. penult. vers. atque ita est*, quibus etiam adversatur Sanchez *tom.* 2. *in præcepta lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 19. ubi docet esse mortale propositum observandi unam, vel aliquas regulas ex præcipuis tantùm, & cæteras omittere, eo quia Religiosus tenetur vivere, ita ut non sit aliis scandalo, & offensioni notabiliter, nec causa ruinæ. Mihi tamen videtur peccare mortaliter, qui habet intentionem non vivendi secundùm regulam, etiamsi non peccet transgrediendo regulam, si tamen id faciat ex contemptu etiam in minimis, ita D. Thomas 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 9. Bonaventura *tom.* 1. *opusc. lib.* 2. *pharetræ c.* 44. Dicitur autem fieri contra regulam ex contemptu, quando quis habet propositum absolutum non servandi regulam, seu vivendi ita liberè acsi regulam non haberet, & in hoc Religioso ita vivente nolle servare regulam est peccatum mortale. Requiritur ergo, ut non habeat contemptum, quòd habeat intentionem vivendi secundùm reguam, & secundùm constitutiones, idque sufficit, quamvis in multis regulam frangat; sequitur Astens. *lib.* 6. *summæ tit.* 47. quem refert, ac sequitur Angel. *verb. religiosus num.* 27. & Navarrus *commentario* 1. *de Regularibus numero* 10.

8 Similiter erit peccatum mortale Religiosum habere animum nunquam se continendi ab aliquo actu prohibito in regula, aut à Prælato, nisi prohibeatur sub mortali, Sanchez *d. lib.* 6. *cap.* 4. *nu.* 20. propter periculum transgrediendi vota, post Cajetanum *in summa verbo præcepti transgressio. vers. commune est autem.* Valentia 2. 2. *disp.* 7. *qu.* 5. *punct.* 6. *col. ante penult. vers. tertius casus est.* Nam 15. transgressor regulæ, ita se habet ad finem regulæ, sicut, qui transgreditur ex contemptu: quin etiam, quia censetur propterea religiosum regulam transgredi, ut impediat, quantùm in se est finem regulæ, & respuit finem; quamvis regula ad nullam culpam, vel ad solam venialem obliget. Nam illius contemptus communiter est mortalis. Nihilominus non peccabit mortaliter Religiosus contra præceptum tendendi ad perfectionem, si firmiter proponat exequi quod vovit & omnia præcepta regulæ, & Superiorum obligantia sub mortali, & reliqua omittere: peccabit tamen mortaliter ob periculum transgrediendi vota. Sanchez *cap.* 4. *numero* 18. *& cap.* 5. *numero* 7.

His obstat veniale peccatum non transire in mortale ratione usus, & consuetudinis committendi venialia, ut docet Azor. *tom.* 1. *inst. moral. lib.* 4. *cap.* 9. *quæst.* 11. *tom.* 1. post Scotum *in* 3. *dist.* 29. *quæst.* 1. Gabriel *in* 4. *dist.* 16. *quæst.* 5. *art.* 3. *dubio* 5. Almain. *tract.* 3. *moral. cap.* 21. ex ea ratione, quoniam actus replicati sunt ejusdem speciei, cujus est primus, ac proinde ejusdem deformitatis: ideo si primus actus est venialis, & cæteri veniales erunt, nec frequentia transgrediendi legem dicitur ejus contemptus, prout tradit D. Thomas 2. 2. *qu.* 186. *art.* 9. *ad* 3. Respondetur tamen id esse verum per se, & ex sola venialis peccati natura; at verò aliquando ex frequentia committendi venialia, mortale consurgit non præcisè ratione frequentiæ, sed propter periculum peccandi graviter, in quod ex ipsa consuetudine Deo permittente homines incurrunt, Azor. *supra*, & Sanchez *d. lib* 1. *in præcepta decalogi cap.* 5. *nu.* 3. ubi *num.* 4. addit propositum committendi omnia venialia in quacunque occasione, solaque mortalia vitandi esse mortale, etiamsi absit contemptus, eò quòd tale propositum apertissimum secum affert peccandi mortaliter periculum, juxta glossam *in cap. tres sunt. de pœnit. dist.* 1. dicentem contemptum multorum venialium efficere mortale, sicut propositum committendi omnia venialia in materia periculosa ut luxuriæ, est mortale, Sanchez *supra d. num.* 4. *ad finem*, nimirum si quis habeat propositum confabulandi, aspiciendi, tangendi, quatenus solùm venialia peccata fuerint, peccat mortaliter propter periculum manifestum ruinæ mortalis. 9

Quæstionis tamen est an dentur alii casus, in quibus venialia peccata ex genere suo transeant in mortale ultrà casus ratione periculi? Respondeo committi mortale ex contemptu, quamvis materia præcepti sit levis: contemptus tamen est gravis. Requiritur tamen, quòd contemptus sit formalis, videlicet quando est causa ejus peccati committendi contemptus; quando scilicet quis præceptum transgreditur, quia præceptum est, aut quia subjici non vult superiori præcipienti. Nam cùm superior sit lex animata, idem est nolle subjici legi, & nolle superiori, Cajetan *in summa. verbo contemptus*, *vers. contemptus autem*, Sylvester *verbo Religio* 1. *quæst.* 12. *dict.* 4. Cordubensis *in regul. D. Francisci cap.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 2. Sayr. *in Clavi lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 16. Vasquez 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 4. *num.* 37. & Valentia 1. 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 6. *col. ante penult. casu* 1. Accedit Navarrus *in summa cap.* 23. *n.* 42. ubi vult hunc contemptum esse, quando quis movetur ad transgrediendum præceptum, aut legem, ut ea parvifaciat, quòd peccatum contemptus, est peccatum inobedientiæ formaliter, quæ consistit in voluntate non obediendi præcepto, quatenus præceptum est, aut quatenus Superior est, D. Thomas 2. 2. *qu.* 104. *art.* 2. *ad* 1.

Ex quo constat esse mortale contemnere Prælatum, quatenus talis est, & quatenus à Deo authoritatem habet, Sylvester *verbo contemptus q.* 3. Castro *l.* 1. *de lege pœnali c.* 5. *conclus.* 1. Lessius *de justitia c.* 46. 10

c.46.n.penult. Non tamen erit mortale semper quando contemnitur, quia est imprudens, aut infimæ conditionis, Castro *d.cap.5.conclus.2.* & Lessius *ubi proximè.* Similiter non erit mortale nolle obedire ex indignatione, quod contingit quando in aliqua re non obedit, non quod recuset subdi superiori, sed renuit, quia non vult superiorem afficere solatio, dummodo indignatio non sit mortalis, Cajetan *in summ. verb. contemptus*, *ver. adverte hic* Lessius *d.cap. 46. num. pen. fin.* eò quia inobedientia ex indignatione non habet circumstantiam mortalem regulariter additam transgressioni præcepti, qualem habet nolle obedire ex contemptu.

Eodem modo contemnere Prælatum secundùm quid non est mortale, sed veniale, cum renuat hic & nunc obedire in hac re levi, in qua non cernitur simpliciter contemptus: & ideo est veniale, Sotus *in 4.dist.15.q.2.tit.1.ad 1. vers.hic enim advertendum*, Valent. 1.2.*disp.17.q.4.punct.6.col.antep.in 1. casu*, Ludov. Lopez 1.*p.instruct.cap.55. in fin.* proinde inobedientia formalis in re minimà non est mortalis culpa: est enim contemptus secundùm quid, nempe in re minimâ. Dicitur autem in hâc materiâ res levis, quoties præceptum est non valde strictum, vel quia est de re levi, vel quia Prælatus non imponit illud cum magna voluntatis intentione.

12 Quotuplex autem sit peccatum, quando Religiosus transgreditur præceptum Prælati obligantis sub mortali? Cajetanus 2.2.*q.88.art.5. dub.ult. circa solut.ad 3.* docet esse duplex peccatum; alterum contra votum obedientiæ; alterum contra præceptum Superioris, sequitur Vasques 1.2.*q.72.art.6.disp.98. cap.3.n.7.* Subdens posteriùs peccatum spectare ad species diversas secundùm diversas materias & diversa motiva Superioris præceptum illud injungentis. Sotus tamen *lib.7.de justit.q. 2.art.3.ad 1.* vult esse unicum tantùm peccatum contra votum; quod puto verum, si Superior præcipiat solùm in virtute obedientiæ, vel absolutè injungat præceptum: tunc enim erit unicum peccatum contra votum: secus si Superior præcipiat ratione voti in virtute obedientiæ & sub pœna excommunicationis: tunc enim trangressor duplicis culpæ reus erit. Unde præcipiente superiore utente utraque potestate, volentéque obligare etiam sub pœnâ excommunicationis, pœnitens debet explicare in confessione præceptum cum materia præcepta, Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 4. cap. 17. n. 23. & n.25. & lib. 6. cap. 4. n.71.* observat, quando in aliquâ Religione reservatur peccatum inobedientiæ, aut peccatum contra votum obedientiæ, non censeri reservatum in obedientiam, quæ non fuerit mortalis. Contrà verò, si fuerit mortalis propter contemptum, vel ob aliam mali finis extrinsecam circumstantiam, non est culpa reservata, cum non sit inobedientia, nec directè contrarietur voto obedientiæ.

13 Subditus item tenetur obedire Prælatis ratione voti obedientiæ. D. Thomas 2. *dist. 44. quæst. 2. art. 3. pen. argum. sed contra*, & ibi Durand. *q. 4. num. 4.* Porrò perfectissima obedientia cernitur circa omnia licita, quamvis sint ex iis, quæ Superior nequeat præcipere, Sotus *lib. 7. de justit. qu. 2. art. 4. ad fin.* dicens obedientiam debere esse in rebus, quæ in quotidiano monasticæ vitæ exercitio occurrunt, & in his sufficit intelligi voluntas Superioris. Non tenetur tamen Religiosus exequi voluntatem sui Prælati sibi notam; sed oportet adesse præceptum illius, Sylvest. *verbo obedientia, fine, & verbo præceptum q. 2.* Vasques 1.2.*q. 95. art.3. disp. 155. ad fin.* Toletus *in fine summ. tract. de septem pecc. mort. cap. 15.numero 10.* Nec etiam tenetur Religiosus obedire, quamvis cognoscat apertè actum intellectus superioris impetrantis, quia homines solùm obligantur per vocem, seu præceptum humanâ voce expressum: ideo requiritur quòd actus intellectus voce exprimatur.

Ad hæc, quando Superior præcipit rem aliquam subdito, & ipse dubitat, an res præcepta sit licita, non esse in hoc dubio integrum subdito obedire ex eo videtur dicendum; quia major est obligatio voti, vel juramenti, quàm præcepti Prælati; sed in dubio an res promissa, vel jurata liceat, non est implenda, quamdiu non constat illam esse licitam: ergo in nostro casu nisi deposito dubio: censetur enim possessio pro subditi libertate, ut minimè teneatur obedire perseverante dubio. Item obedientia, quam debet Religiosus ratione voti, obligat ad ea præcepta, quæ licita sunt, & secundum regulam, & in iis possessio est pro Superiore; in dubiis autem possessio est pro subditi libertate, Vasques 1.2.*q.19.art.6.disp. 66. cap. 9. à nu. 52. usque ad fi.* sequitur Salas 1. 2. *q. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 17. n. 152.* ubi quamvis dicat in dubio parendum esse, addit hoc non procedere ratione possessionis imperandi, quâ fungitur Superior; sed quia alio modo homines nequeunt bene gubernari, quia passim assurgunt dubia circa res præceptas, & *infrà num. 159.* vult non esse generaliter verum, ut id quod perseverante dubio illicitum erat facere, reddatur licitum accedente præcepto Superioris, sed solùm hoc procedere uti verum, quando quis ambigeret, an quod præcipitur sit licitum, ac certus esset, si fortè est illicitum, esse multò minus peccatum, quàm sit inobedientia: tunc enim accedente hoc præcepto licitè operaretur ad vitandum hoc majus peccatum, quod remoto præcepto illicitum ei esset: quoniam præceptum, ait, Superioris non potest facere communiter ut id, quod alioquin erat dubium, sit licitum subdito; sed id solùm, ut quod alioquin erat licitum, sit obligatorium. 14

Dicendum tamen est, quando subditus dubitat an præceptum sibi impositum sit licitum, teneri subditum obtemperare, quia melior conditio Superioris est in dubio, cùm sit in possessione præcipiendi, à quâ potestate non debet removeri stante dubio, nisi ubi constiterit ipsum rem illicitam præcepisse. Nam pro illo stat possessio vera, & in dubio mandatum Superioris præsumitur justum, nec censetur excedere fines suæ jurisdictionis, Covarr. *reg. peccatum*, 1. *p. num. 5. ad fin.* Denique in eo dubio Superior est veluti interpres voluntatis divinæ, ac proinde illius voluntati, ac præcepto parendum. Paludanus *in 4. dist. 39. art.1. q.3. ad ult.* & ibi Major. *dist. 15. quæst. 20. concl. 3. & dist. 38. qu 15.* D. Antonin. 3. *part. tit. 16. cap. 1. §. 9. vers. 3.* Alensis *part. 2. q. 120. memb. 3. art. 2.* Cajetanus *in summa verbo bellum*, & 2. 2. *qu. 169. art. 2. circa solut. ad 4. in dubio 2.* Navarrus *cap. si quis autem*, *n. 114. de pœnit. dist. 7. & in summa cap. 23. n. 37.* Victoria *de jure belli*, *præposit. 5. num. 31.* Molina *de justit. tom. 1. disp. 113. tota conclus. 3.* Toletus *in fine*, *ubi de peccato mortali*, *cap. 15. num. 16.* Valentia 12. *disput. 2. quæst. 14. punct. 4. quæstiunc. 4. versic. peculiariter autem*, & 2. 2. *disput. 3. quæst. 16. punct. 2. column. 5. versic. sexto certum est*, Azor *tom. 1. lib. 2. cap. 19. quæst. 9.* & Emmanuel Sà *verb. bellum*, *num. 2.* 15

Idem dicendum est, teneri scilicet obtemperare, quando subditus dubitat, an excedeat Superior limites regulæ, aut fines suæ potestatis, ac jurisdictionis quia tunc constat rem præceptam non esse malam, colligitur ex traditis à Doctoribus præcitatis, quibus accedit Manuel *tom.1.summa in 2.edit.cap.126. n. 5. & tom. 3. regular. quæst. 19. art. 6.* & Sayr. *in clavi lib. 1. cap. 13. n. 4.*

Integrum est tamen existente dubio subditis consulere

sulere viros peritos de justitia rei præceptæ, si commodè possunt, Alex. de Nevo *cap. sicut, el* 3. *n.*98. *de jurejurand.* Rosel. *verbo bellum*, *n.* 4. Sylvester. *eodem verbo* 1. *quæst.* 9. *conclus.* 3. *& verbo obedientia quæst.* 2. sicut possessor rei, si dubitat an sit res sua, tenetur facere diligentiam ad veritatem comparandam. Est valde probabile: probabilius est non teneri adhibere hanc diligentiam subditum: sed rem præceptam exequi, quando illi non constat præceptum esse malum, Navarra *lib.* 2. *de restit. cap.* 3. *in nova editione*, Valentia 2. 2. *disp.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 2. *col.* 2. *coroll.* 2. post Gabrielem *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 4. *art.* 2. *cap.* 4. *vers. dicitur etiam*, *quod si dubitat*: ex ea ratione traditâ à D. Thom. *de veritate*, *q.* 17. *art.* 5. *ad* 4. dicente subditorum non esse investigare, sitne bonum, quod jubetur, sed rem præceptam exequi, quando non constat præceptum esse malum.

Longè aliter, si subditus in re valde difficili, & nimis molestâ dubitet an sit licita, aut supra Superioris potestatem: in hoc eventu bene potest subditus non exequi statim rem præceptam, sed potest supercedere, donec constet de justitiâ Superioris imperantis rem tam austeram, & quasi impatibilem, putà longam abstinentiam, vel aliud opus durissimum, ut Sotus *in relectione de tegendo secreto*, *membr* 3. *quæst.* 2, Barthol. Medina 1. 2. *quæst.* 19. *art.*6. *dub.* 4. & post hos Rodrigues *in summa part.* 2. *cap.* 9. *in verbo obedientia*, *conclus.* 5. & alii, quos sequitur Sayr. *in clavi lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 40. *vers. tertia propositio*, *post med.* negat tamen Rodrig. *tom.* 3. *regul. quæst.* 20. *art.* 4. teneri subditum obedire in difficilibus.

17 Similiter quando subditus dubitat, an res præcepta sit licita, & cognoscit Superiorem dubitare etiam, an præcipiat rem licitam; in hoc eventu stante hoc dubio, non potest nec tenetur licitè obtemperare, quia nec Superior petit sibi debitam obedientiam, ergo subditus non tenetur obedire, Petrus de Ledesma 2. *tom. summ. tract.*3. *cap.*13. *conclus.* 21. Fr. Manuel. 2. *tom. summæ* 2. *edit. cap.* 126. *conclus.* 4. *n.* 5. argumento utriusque conjugis, quando dubitant de valore matrimonii; neuter potest alteri petenti debitum reddere, Sanchez *de matrimonio lib.* 2. *disp.* 41. *num.* 55. *vers. sit prima conclusio.* Igitur cùm Superior, & subditus dubitent an res præcepta sit licita, Superior non potest præcipere, nec subditus eo dubio persistente, obedire, ut ultra præcitatos vult Bannes 2. 2. *quæst.* 40. *art.* 1. *dub.*6. *conclus.* 3. & Salas 1.2. *quæst.* 21. *tractat.* 8. *disput. unica*, *sect.* 26. *n.* 275.

18 Subditus probabiliter opinando rem sibi præceptam à Superiore esse illicitam, tenetur adhuc obedire, cùm sit in possessione præcipiendi ea omnia, de quibus non constat evidenter esse mala, aut extra limites suæ potestatis. Ratio, quia, qui opinatur aliquid esse malum, non habet evidentem mali certitudinem, eò quòd de natura opinionis est, ut non sit assensus undequaque certus, & evidens; sed cùm formidine partis oppositæ: ergo quamdiu opinans non est omnino certus, tenetur obedire, ita Sylvester. *verbo conscientia*, *quæst. ultim.* Corduba *lib.* 1. *quæstionar. quæst.* 9. *in principio*, Soares *tom.* 5. *in* 3. *partem disput.* 4. *sect.* 6. *n.* 5. Valentia 2. 2. *disput.* 7. *quæst.* 3. *punct.* 2. *col.* 3. *coroll.*3. Sayr. *lib.* 1. *in clavi cap.* 12. *n.*2. quibus accedit Salas 1.2. *quæst.* 21. *tractat.*8.*disput. unica*, *sect.* 8. *n.*76. non solùm, quia Superior est in possessione imperandi, sed etiam, quia esset maxima confusio in Religione, & communitate, si admittantur opiniones probabiles contra obedientiam, & contra Superiores præcipientes: daretur enim occasio spoliandi Superiorem possessione imperandi.

Id etiam habebit locum quoties fuerit diversitas opinionum circa id, quod præcipietur à Superiore, an ex se liceat, vel non, in quo eventu, si Superior præcipit, quod licitum est juxta probabilem opinionem, subditus obedire tenetur: sin autem esset diversitas opinionum, an Superior posset præcipere id, & an subditus teneatur parere; in hoc dubio, licèt subditus adhærens opinioni contrariæ obtemperare possit, non tamen tenetur. Ratio diversitatis est, quoniam in priori eventu, cum Superior habeat jus præcipiendi, subditus tenetur obedire: in posteriori autem casu, cùm dubitetur de jure Superioris, quamvis subditus possit obedire, non tamen tenetur, eò quòd non datur obligatio obediendi in inferiore, nisi quando datur in superiore jus præcipiendi, Sayr. *ubi suprà n.* 4.

Ex dictis sequitur subditum posse agere contra opi- 20
nionem suam, & consequenter teneri Prælato parere dummodo tamen habeat dictamen conscientiæ, quod id facere possit, Cordubens. *lib.* 3. *quæstion. quæst.* 9. & Vasques 1. 2. *disp.*62. *c.* 6. Nam quod est absolutè, & secundùm se malum ex circumstantiâ aliqua potest habere rationem boni, sicut in duobus malis occurrentibus quorum alterum oportet eligere, illud quod est minus malum secundùm se aliquando eligitur, & 21
quoad hoc propter hanc circumstantiam censetur non esse malum; non quia non sit malum, sed quia tunc desinit esse malum: occurrentibus enim illis duobus, quorum unum est obedire agendo contra propriam opinionem; alterum verò non obedire adhærendo propriæ opinioni, fas erit ex hac causa parere Superiori contra illam, Azor. *inst. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 17. *quæst.* 9. *fol.* 133. Sayr. *suprà lib.*1. *cap.*12. *num.* 2.

Quid dicendum, quando Superior præcipit per 22
hæc verba, *præcipio*, *jubeo*, *impero*, *mando*, *hortamur*, *ordinamus*, *statuimus*, *innovamus*, *volumus*, *sancimus*, *decernimus*, an obligat per hæc verba ad mortale: Item quando utitur in præcipiendo verbis, *inhibeo*, *veto*, *interdico*, seu verbis, *debeo*, *oportet*, *debet*, *non licet*, *non potest*, *necesse est*? Respondeo verbum *præcipio* importare præceptum. Est communis. Idem importat verbum, *jubeo*, gloss. *Clementina pastoralis*, *verbo de more*, *de sentent. & re judic.* Bartolus *l. sæpe*, *ad finem*, *ff. de offic. Præsid.* Sylvester. *verbo præceptum*, *quæst.* 2. Castro *l.* 1. *de lege pœn. cap.* 5. *document.* 4. Gutierrez *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 21. Vasques 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disput.* 158. *cap.* 3. *n.* 22. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 6. *quæst.* 5. & Sayr. *in clavi lib.* 3. *cap.* 7. *n.*27 Quare minus bene loquitur Emmanuel. Sà *in summa*, *verbo lex*, *n.*6. dum ait verbum *præcipimus*, importare præceptum: verbum autem *jubemus* non utique, sed fallitur.

Idem dicendum est de verbo *impero*, inducit enim præceptum sub mortali etiam, sicut & *jubeo*: item *mando* eandem obligationem importat, sicut & *præcipio*, & pro eodem utrunque verbum usurpatur, ita Anton. *in*, *Nam concupiscentiam*, *in fine de constit.* & *ibi* Alex. de Nevo *n.* 24. Sylvest. *verbo præceptum quæst.* 2. Vasques 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 3. *n.* 21. *& cap.* 6. *n.* 56. ubi volunt nullum discrimen reperiri inter verbum *Mando*, & *Præcipio*, & per utrumque posse obligari ad mortale, seu veniale secundùm materiam præceptam, Sanchez *lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 35.

Difficultas est de verbis, *Hortamur*, *Ordinamus*, *Statuimus*, *Innovamus*, *Volumus*, *Sancimus*, *& Decernimus*, quæ verba nec sunt, præcepti, nec æquipollent præcepto; sunt enim verba communia. Armilla *verbo lex*, *num.* 4. Gutierres *Canon. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 25. Azor. *suprà lib.* 5. *c.* 6. *quæst.* 5. Emmanuel. Sà *verbo lex*, *nu.* 6. ubi volunt per hæc verba non induci

induci obligationem peccati mortalis nimirum per verbum *monemus, hortamur*, inter quæ etiam nominatur *ordinamus*. Idem de verbo *statuimus*, Vasques *supra*, Gutier Azor, citati, Tabiena *verbo lex*, *quæst.* 28. *num.* 29. & *ibi* Armil. *nu.* 4. & *verbo preceptum*, *nu.* 7. neque ut alii volunt, inducit novum jus obligans ad culpam. Idem tradit Sayr. *in clavi lib.* 3. *c.* 7. *num.* 28. de verbis *ordinamus, statuimus, constituimus, volumus, stabilimus*, dicens legem illam, ubi hæc verba ponuntur non obligare ad mortale, nisi aliunde ex gravitate materiæ, aut ex detrimento boni communis, quod sequeretur ex non observatione, aliud tradendum sit. Ita Navarrus *in manu. cap.* 23. *num.* 49. & 50. Philiarc. *de officio Sacerdotis part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *in dicto tertio*, Summa Corona *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 33. *conclus.* 4. Quæ censetur vera non solùm in Ecclesiasticis legibus, sed etiam in civilibus; quoniam hæ etiam obligant ex intentione Legum latorum, quæ colligitur ex signis, aut ex verbis.

Bonacina tamen de legibus *disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 7. §. 4. *n.* 11. opinatur legem obligare sub mortali, si verbis decretitivis, & stabilitivis proferatur, videlicet, *sancimus, intendimus, volumus, innovamus, statuimus, decernimus, stabilimus, ordinamus*. Ratio quia hæc verba continent præceptum, & non consilium: præceptum autem in materia gravi obligat sub mortali. Nihilominus melius volunt alii, verbum *ordinamus, statuimus, stabilimus, constituimus, innovamus, volumus*, esse verba communia, & non præcepti, nec æquipollentis præcepti: idem dicunt de verbo *intendimus*, & de verbo *sancimus*. esse scilicet verba communia, & non præcepti: idem de verbo *decernimus*, de quo verius est esse verbum commune, ut bene Castro, Vasques, Gabriel, & Gutier. quos referens sequitur Sanchez *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 40. & 41. *ubi numero* 42. cum aliis addit verba communia ostendere non esse animum legislatoris obligare ad culpam mortalem: unde videntur sentire obligare ad venialem; quia non continent gravem obligationem, ita Navarrus, Summa Hispana *cap.* 23. *num.* 48. Latina *num.* 49. Sed melius Vasques 1. 2. q. 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 3. *n.* 40. ad nullam culpam obligare ait.

Quoad alia verba *prohibeo, inhibeo, veto, interdico, edico*, sunt verba præceptiva. Verba autem *debeant, teneantur necessariò, necesse est, non licet, non potest*, sunt æquipollentia præcepto, Sayr. *supra n.* 20. Verbum tamen *oportet*, idem putant aliquando obligare ad mortale, aliquando non. Quia aliquando significat præcepti necessitatem *in cap.* 1. *de præscriptionibus, in* 6. ubi dicitur Episcopum, qui Ecclesias, & decimas, quas ab eo repetis, proponit se legitimè præscripsisse, allegare oportet hujusmodi præscriptionis titulum, & probare, Emanuel Sà *verbo lex*, *n.* 6. Castro *lib.* 1. *de potestate legis pœnalis, cap.* 5. *document.* 4. Bonacina tamen *supra disp.* 1. *de legibus quæst.* 1. *punct.* 7. §. 4. *numero* 9. ex aliis ibi relatis fert legem latam adhibito verbo *oportet*, obligare ad mortale positâ materiæ gravitate, quia indicat necessitatem legis: atque ita positâ gravitate materiæ inducit obligationem sub mortali, Navarr. *c.* 23. *numero* 53. Medina *de jejunio cap.* 7. contra Suarium *de legibus lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 10. & *in tom.* 1. *de Religione lib.* 3. *de reverentia locorum sacrorum c.* 6. *num.* 7. existimantem legem latam per verbum *oportet*, non inducere gravem obligationem nisi talis obligatio colligatur ex consequentibus, & ex antecedentibus. Mihi tamen placet verbum *oportet*, regulariter in lege positum importare gravem obligationem posita gravi materia, nisi aliud conjicitur ex mente legislatoris: adhibetur enim verbum, *oportet*, ad ostendendum necessitatem, quæ oritur ex legis obligatione, & sequitur naturam præcepti Bonacina *supra numero* 9. *vers. nos verò existimamus*.

Quid de legibus latis per verbum imperativum si fortè dicant, *Cavete, audite, facite, dicite, abstinete*. Quæ in legibus ponuntur ad ostendendum imperium, & præceptum? Sylvester *verbo præceptum*, *quæst.* 2. & Armil. *verbo lex*, *num.* 4. dicunt regulariter leges verbo imperativo pronunciatas obligare sub mortali in materia gravi, nisi aliud constet de mente legislatoris, Navarrus tamen *cap.* 23. *num.* 48. & Castro *lib.* 1. *c.* 5. *supr.* volunt verba per imperativum simpliciter dicta non obligare sub mortali, nisi materia ex se obliget sub mortali. Dicendum tamen est obligare sub mortali posita materiæ gravitate, quando in legibus dicitur, *caveant, audiant, faciant, non faciant, dicant, non dicant, facite*, & similia; ita Panorm. *in cap. vestra, notab.* 2. *de cohabit. cleric.* & *mulier*, ubi docet verba imperativi modi æquipollere verbis præceptivis, & Bonacina *de legib. d. punct.* 7. *n.* 10. *ad finem*.

Quid denique de verbis necessitatem importantibus, qui æquipollent præcepto, ut *necessario, necesse est?* Respondet glossa *in cap. Domino, verbo deesse, dist.* 50. & *ibi* Archidiaconus *num.* 1. & Præpos. *col.* 2. importare obligationem sub mortali. Idem dicendum est de verbo, *non licet*, & de verbo, *non potest*. Sanchez *lib.* 6. *de matrim. disp.* 38. ubi multis probat verbum, *non potest*, præcisam necessitatem inducere. & *tom.* 2. *in præcepta lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 38. ubi de cæteris.

---

§. X.

Quas obligationes contrahant Regulares per professionem factam in Religione.

EPITOME.

1 *Professio ut sit valida, quæ requirantur?*
2 *Professionem fictam, qui fecit, debet illam ratificare, vel potest fugere cessante scandalo.*
3 *Professio facta propter malum finem est irrita.*
4 *Professio solemnis quomodo describatur?*
5 *Professio erit valida quamvis profitens exprimat se nolle servare castitatem quantumcumque illam promittat.*
6 *Professio facta verbis tantùm propter metum mortis est invalida.*
7 *Professio facta per dolum, si cadat in virum prudentissimum vitiabitur, sed non vitiari ipso jure est probabilius.*
8 *Professionem irritam faciens tenetur reclamare intra quinquennium, ut audiatur.*
9 *Professus per blanditias, seu preces importunas, & qui non fuit expertus solitas asperitates in novitiatu, an teneatur facere professionem? & num.* 10.
11 *Novitius non admittitur ad professionem, nisi per Abbatem, & conventum.*
12 *Professio facta propter metum reverentialem, an sit nulla, aut propter dolum à Monachis gestum? & infra num.* 26.
13 *Matrimonium carnale, & spirituale parificantur, & quod irritat unum, irritat alterum.*
14 *Professio per preces importunas, si nihil aliud addatur valet, sicut & quivis alius contractus, & num.* 29.
15 *Professio dolo facta non vitiatur quoad personam profitentis.*
16 *Professio minoris inducti ad profitendum suasioni-*

sionibus, ac blanditiis, an vitiat contractum.

17 *Asserenti se fuisse deceptum in anno probationis non est credendum, & infra n. 23.*

18 *Matrimonium carnale non fit irritum per metum reverentialem, sicut nec professio.*

19 *Testamentum conditum à marito in favorem uxoris ob blanditias, & illecebras illius valet, nisi aliud addatur.*

20 *Professus per blanditias, & preces importunas est vere Religiosus; bona tamen illius sunt restituenda hæredibus Religiosi.*

21 *Soluta propter importunitatem possunt repeti, sicut, & relicta.*

22 *Filius renuntians paternæ hæreditati poterit facere compensationem, & cur?*

24 *Annus probationis conceditur novitio ut experiatur institutum Religionis, non debet tamen experiri in singulari omnia.*

25 *Novitius approbari debet ad professionem à conventu ubi annum perfecit, & professio debet recipi à Superiore immediato, seu mediato.*

27 *Error, vel dolus super substantialia vitiant professionem, & matrimonium, & numerum. 28.*

Secus si versetur dolus, seu error circa qualitates extrinsecas, ibidem.

30 *Monialis ante ætatem professa, & postea ratificavit absque examine præscripto, quæritur an valide sit professa, & an Religio succedat in ejus bonis? & n. 31. 32. 33. & 34.*

35 *Bona monialis prædictæ morientis veniunt ad monasterium bonorum capax in communi.*

36 *Religionem ingrediens capacem bonorum, & illi expressè se offert, & sua, si novitius moriatur Religio bona illius acquirit; secus si ingrediatur animo tantum experiendi Religionem.*

1 PRofessio, ut sit valida, & obliget religiosum requiritur, quòd emittatur coram habente potestatem acceptandi illam nomine ipsius Religionis Nec sufficit sola profitentis traditio, sed oportet, quod acceptetur ab habente potestatem. Ratio, quia professio est contractus onerosus, ultrò citroque obligatorius, per quem professus obligat se Deo, ac Religioni, & Religio ipsa obligatur religioso ad illum alendum, & tractandum secundùm suum institutum tanquam filium, cùm contractus sit reciprocus: ideo dimittere professum absque justâ causâ est peccatum contra justitiam. Sanchez *lib.6. cap.9. num.* 7.

Ut rursus sit valida professio, requiritur consensus majoris partis Conventus, ut est communis praxis omnium Religionum, Navarrus *lib. 1. consiliorum in 2. editione, tit. de constit. consil.9. à n.19.* & Manuel. *tom. 3. Regularium quæst. 17. art.7.* aliàs professio est omnino nulla, Felinus *cap. ex parte, n.1. de constitut.* Abbas *cap. ad Apostolicam, n.2. de regul.* Navarr. *comment. 3. n.5.* Azor. *lib.12. de institut. moral. 1. part. cap.4. quæst. 3.*

2 Quid de professo fictè, an teneatur verè profiteri? Respondetur non teneri ex vi voti, teneri tamen aliquando ratione scandali, Sanchez *tom. 1. in præcepta decalogi lib.4. cap.1. n.28.* Constat enim professionem fuisse irritam ex defectu intentionis, quòd si professionem non ratificet, cessante scandalo omisâ reclamatione, nec deductis causis coram Episcopo, & suo Superiore, potest fugere, nec tenetur redire ad Monasterium, Sanchez *in simili lib. 1. de matrimonio, disp. 39. n. 11. & lib.4. disp.15. n.5.* & in specie *lib.7. disp. 37. n. 11. post alios.*

Potest etiam professio solemnis ob malum finem emissa, esse irrita, si malus ille finis sit finis castitatis, obedientiæ, paupertatis, per eam promissorum; nam res illæ eo malo fine affectæ non possunt à Deo acceptari, neque à potestatem habente nomine Dei. Fr. Manuel. *tom. 2. summ. c. 94. n. 10. & duobus sequentibus*: & Azor. *institut. moral. 1. part. lib. 11. cap. 15. quæst. 3.* dicentes, professionem esse validam, quando res promissa non tendit ad eum malum finem, Navarrus *commentar. 2. de regularib. n. ultim. versic. addo 13.* & Tabiena *verbo votum, 2. fine.* Nam professio ex Joann. Andrea *in cap. 1. de regularibus lib. 6.* est promissio solemnis certæ Religionis, cui adhærent tria substantialia paupertatis, continentiæ, & obedientiæ vota *per cap. cùm ad Monasterium, de statu Monach.* ut sic laboretur pro perveniendo ad vitam æternam: igitur professio ordinata ad malum finem consequendum à Deo, vel ad gratias agendas pro malo obtento, erit irrita, Sanchez *lib. 4. in præcepta Decalogi cap. 6. num. 12. & seqq.* 3

Porrò valida erit professio etiamsi profitens exprimat se nolle servare castitatem quantumcunque illam promittat; quia sola non servanda tria vota intentio quantumcunque verbis exprimatur, non reddit irritam professionem, eo quod obligatio voti non postulat intentionem servandi illud; sed quantumcunque ea desit existente voluntate promittendi obligabit, & se obligabit, Sanchez *lib. 1. de matrimonio disput. 9. à n.1. usque ad 7.* ubi probat, quando vovens habet animum promittendi, & se obligandi, non tamen exequendi rem promissam, obligare votum. Sequitur Azor. *supra lib. 11. institut. moral. cap. 4. quæst. 12. & cap. 13. quæst. 9.* idem Sanchez *lib. 4. cap. 1. num. 23. & lib. 5. cap. 4. num. 101.* ubi concludit expressa non nocere, neque obstare valori voti, quando non sunt contra ejus substantiam. 4

Cæterùm professio non animo, sed tantùm verbis emissa propter metum mortis ab alio incussum, invalida est, Reginaldus *in praxi fori pœnit. lib.18. n.373. in fine*, sicut votum metu mortis factum est irritum ipso jure. Navarr. *comment. 4. de Regularibus, n. 71.* Fr. Manuel. *in summa tom. 2. cap. 93. n. 1. & tom. 3. Regular. quæst. 17. art. 15.* Valent. *2.2. disp. 6. quæst. 6. punct. 4. col. ult.* Emanuel. Sàa *in sum. verb. metus, n.8. & verb. votum, n.8.* Azor. *d. lib. 11. cap. 15. quæst. 7. & lib. 17. cap.5. n.9.* Soares *de voto lib. 1. cap. 7. n. 9.* 5

Quinimò professio facta per dolum si in hominem prudentem meritò caderet vitiabitur professio, Innocent. *in cap. cum dilectus de iis, quæ vi, & ibi* Anchar. *num. 6.* Sylvest. *verbo Religio 3. quæst. 11.* Sicut non quicunque metus professionem cassat, sed cadens in virum constantem ita non quicunque dolus, sed is, qui in virum prudentissimum caderet. Navarrus *in cap. non dicatis 12. quæst. 1. num. 63. in 1. edit. & comment. 2. de Regularib. num. 31. in 2. edit.* & Sfort. Oddus *in tract. de restitut. in integ. part. 2. q. 61. art. 5. num. 31.* argumento resignationis dolo factæ, qui cadat in constantem virum, & prudentem, quæ est nulla, Mascard. *de probat. conclus. 1051. n. 53.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 26. quæst. 3.* & Flamin. *de resignat. lib. 13. q. 3. per totam*, & in specie *n. 13.* sic in professione. 6

Mihi tamen magis placet asserere professionem illam non esse irritam ipso jure, quamvis ex dolo, & errore causæ finalis emittatur: aliàs non emittenda, ita deducitur ex *cap. final. 20. q. 3.* ubi decernitur professionem emissam per dolum Monachorum sustineri: attamen in odium monachorum, & in pœnam doli excludendos esse Regulares à bonis illius 7

pro-

professi, & ideo dolo inductus ad profitendum minor, non restituitur, glossa *in cap. final. in fine quæst.* 3. & *ibi* Archid. *in fine*, glossa *cap. ex parte el* 2. *verbo falsa de conversi. conju.* Abbas *cap. cum dilecti n.* 1. *de emptione, & venditione.* Navarrus *lib.* 3. *in* 1. *edit. tit. de convers. conjug. cons.* 3. *n.*4. Fr. Manuel. *tom.* 1. *sum. q.* 3. 2. *edit. cap.* 239. *n.* 2. Flamin. *de resignat. lib.* 13. *nu.* 12. dicentes professionem non irritari sive ex dolo, sive ex errore causæ finalis fiat. Sequitur Sanchez ex alio fundamento *lib.* 10. *ubi de divortio disp.* 9. *nu.* 20. & *num.* 21. addit solùm errorem, vel dolum circa substantialia irritare professionem, sicut & matrimonium: tunc enim talis error, vel dolus tollit liberam voluntatem, cùm nihil magis consensui, quàm error adversetur, *l. Super errorem, ff. de jurisdictione omnium judicum.*

8 Ponamus ergo professionem fuisse irritam ex aliquo capite, talis professus nulliter, tenetur reclamare intra quinquennium, ut audiatur, ex Concil. Trident. *Sess.* 25. *de Regularibus cap.* 19. ibi: *Quicunque regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile: velitque habitum dimittere quacunque de causa: aut etiam cum habitu discedere sine licentiâ Superiorum, non audiatur, nisi intra quinquennium tantùm à die professionis: & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiori suo, & ordinario. Quod si antea habitum sponte dimiserit nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur, seu ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur: interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur.* Hæc ibi.

9 Et sic in facti contingentia adolescens paucis abhinc annis suæ professioni opposuit se blanditiis illectum fuisse ad professionem faciendam; nec solitas asperitates fuisse expertum, neque probatum in anno probationis; quinimò cùm vellet ad sæculum redire humanissimè fuisse tractatum, & suasionibus, ac precibus fuisse inductum ad profitendum, cùm dives esset. Ejus autem professionem fuisse invalidam ex eo videtur constare, quia ut ipse dicebat, non spontè, sed deceptus professus est. Nam, qui illectus habitum suscepit, non videtur vovisse, gloss. *in cap. ad nostram de Regularibus in principio*, & probatur ex *cap.* 1. *eodem titulo*, ibi: *nullus tondeatur, nisi in legitima ætate, & spontanea voluntate*, ubi gloss. *verbo nullus*, ait: *Nullus tondeatur ad professionem, nisi in spontaneâ voluntate, quia si coactus, fecit, non valet professio, cap. præsens clericus* 20. *quæst.* 3. Idem habetur *in cap. cum virum, & cap. ad Apostolicam de regular.*

10 Secundo. Annus probationis à jure conceditur ad difficultates, & asperitates Religionis subeundas, ex Conc. Trident. *Sess.* 21. *cap.* 15. *de regular.* ibi: *neque, qui minori tempore, quam per annum in probatione steterit ad professionem admittatur.* Ubi nota verbum *in probatione*: igitur debet Novitius experimentis cæteris communibus tentari, & probari: quod adeo verum est, ut si aliquis religiosus professus ex unâ ad aliam Religionem transmeet, debeat de novo per annum novitiorum asperitates in illa Religione perpeti, Navarrus *de regular. lib.* 3. *cons.* 53. *num.* 5. *cons.* 61. *num.* 4. *cons.* 62. *num. etiam* 5. *cons.* 77. *num.* 4. *in* 1. *edit.* Fr. Manuel. *tom.* 2. *summæ cap.* 6. *concl.* 10. *num.* 10. Emmanuel. Sà *in Summa verbo Religio n.* 35. Sanches *de matrimonio lib.* 1. *disp.* 31. *n.* 47. *vers. sed censeo.* Ratio, quia quamvis fuerit jam expertus rigores Religionis à qua transivit, bene potest contingere, ut propter aliquam rationem sit ineptus ad religionem ad quam transit: ideo debet illius austeritates probare; sicut & Religio mores illius debet experiri. Quare cùm adolescens in anno probationis non perpessus fuerit asperitates instituti, perinde se habuit, ac si novitius non fuisset, & ex consequenti invalidè professus est.

Tertiò probare novitium, & admittere illum ad professionem pertinet ad Conventum, & ad Abbatem 11
illius, ubi receptus est, Navarrus *lib.* 3. *de Regularibus cons.* 17. *in* 2. *edit. fol.* 770. *& sequent.* sed consulens fuit admissus in uno conventu, & ad alium postea translatus, & ab istis hujus secundi conventus approbatus & admissus ad professionem, quem fecit in manibus Generalis: igitur invalidè professus est. Nam receptio ad professionem pertinet ad superiorem immediatum; non verò ad mediatum, argumento *cap. ad Apostolicam de regul.* & Navarrus *suprà n.* 4.

Quartò, professio facta propter metum reverentia- 12
lem est nulla ex *cap. præsens* 20. *quæst.* 3. ubi dicitur irrita professio, quam quis fecit à patre coactus, glossa *ibi*, *verbo patrem.* Idem tradit Crottus *l. stipulatio hoc modo concepta qu.* 66. *ff. de verbor. obligat.* Roman. *in l. si ob turpem, n.*12. *ff. si ob turpem causam*, Joann. de Imol. *in l. si cum dotem*, §. *eo tempore n.* 15. *ff. de solut. matrim.* Bursat. *cons.* 72. *nu.* 21. *vol.* 1. Menchac. *lib.* 1. *controvers. Illustr. cap.* 35. *num.* 17. & 19. Quæ sententia est communis, Covarr. *in* 4. *decret.* 2. *part. cap.* 3. §. 6. *num.* 1. & 8. Padill. *in l. interpositas num.* 17. *C. de transactio. Capua lib.* 2. *decis. cap.* 55. *ex num.* 17. & colligitur etiam ex *cap. puella* 20. *quæst.* 1. ubi dicitur puellas, quæ non coactæ parentum imperio habitum susceperunt, si postea nuptias elegerint, prævaricari: ergo, si coactæ imperio parentum fiant moniales, non prævaricantur, esto deserant habitum, & Religionem, & hoc non ob aliam rationem, nisi quia non sponte, sed quia involuntariæ habitum susceperunt ob metum reverentialem; ac proinde invalidè professæ fuerint, Navarr. *in summa cap.* 22. *n.* 51. *vers. octavum*, & *in cap. non dicatis* 12. *quæst.* 1. *in* 1. *edit. n.*63. Fr. Manuel. *tom.* 2. *sum. cap.*8. *n.* 10. & alii.

Quinto, probatur professionem esse invalidam, eo quòd dictus adolescens fuit dolo inductus ad profitendum: nam ad id usque tempus ante professionem benignè, & humaniter tractabatur, & ideo professus est credens se semper eadem humanitate, & benignitate tractandum. Quod longè aliter post professionem res se habuit, cùm coactus sit ad subeundum omnes asperitates, & rigores secundùm regulam: quòd si ante professionem deprehendisset, nullo modo professionem fecisset. Quare dolus causam dedit professioni, & propter id professio fuit omnino nulla, ut patet ex regulâ vulgari, quæ tradit, omnes contractus ex dolo esse irritos, si sint bonæ fidei; *l. & eleganter* 7. *in principio ff. de dolo.* Item, quia adolescens errore ductus consensit: cùm ergo error causet involuntarium, professio est nulla; sicut etiam sint sponsalia nulla ex dolo commisso per alterum sponsum, cùm sit contractus bonæ fidei initus ex dolo, & ita irritus, Covar. *reg. possess.* 2. *p.* §. 6. *in fine*, Molina *dis.* 352. *concl.* 1. *tract.* 2. Valasc. *de jure emphit. q.* 5. *num.* 9.

Sexto, matrimonium carnale, & spirituale pa- 13
rificantur teste Sigismundo *inter consilia feudalia cons.* 48. *num.* 5. Propterea id quod irritat matrimonium carnale, annullabit matrimonium etiam spirituale: sed matrimonium carnale per preces importunas contractum erit nullum, ut aiunt Angel. de Ubaldis *inter consilia matrimonialia.* Zileti *cons.* 47. *num.* 4. & Martinus de Garatis *inter eadem consilia*, *cons.* 15. *numer.* 17. Et probatur ex illi Bernardi de Consideratione ad Eugenium dicentis, licentiam

per

per importunitatem obtentam, non esse licentiam; sed violentiam. Item importuna; & sæpe repetita petitio gravius torquere solet quemcunque virum, quàm minacia verba: imo violentia, & importuna suasio idem sonant per *l. eum. C. de apostatis*, & Salicet. *ibi. n. unico*, ubi ait facta per importunitatem dici fieri violenter. Atque ita dicendum est professionem factam per preces importunas, esse nullam, cùm ita facta æquiparetur professioni factæ per metum justum, seu violentiam justam: quam esse irritam docet glossa *cap. sunt qui opes, verbo non judicio* 17. q. 4. & Peralta *l. si quis in principio n.* 93. *ff. de legatis* 3. dicentes votum emissum per importunitatem, & impulsum aliorum esse irritum, sicut donatio facta uxori à viro propter preces importunas est nulla, adeo, ut nec morte confirmetur ex traditis à Segura *in d.l.* 1. §. *si vir. n.*128. *ff. de acquirenda possessione*, quem sequitur Aviles *cap.* 21. *Pretorum.* Gloss. *Ruego*, *n.* 5. ergo professio fuit nulla facta propter preces importunas.

14 His tamen non obstantibus professio fuit valida, & adolescens per illam factus est vere monachus, quia hujusmodi preces etiam nimirum frequentes, & assiduæ, non æquipollent metui gravi; sed levi: ideo non irritant professionem, nec alium contractum, nisi aliud addatur, Abbas in *cap. cum inter R. n.* 8. *de electione*, Gabriel. *tom.* 2. *communium lib.* 11. *verbo metus vers. preces instantissimæ col.* 1. Roland. *cons.* 83. *n.* 27. *vol.* 2. *Felinus in cap. causam matrimonii col.* 3. *de offic. delegat.* Alexander. *cons.* 16. *col.* 2. *vers. non obstat. vol.* 3. Capicius *decis.* 159. *n.* 33. & Parisius *cons.* 66. *col.* 1. *& cons.* 135. *col.* 1. *vol.* 4. Enriquez *lib.* 11. *de matrimonio cap.* 9. *n.* 5. Ludovic. Lopez 2. *p. instructarii matrim. c.* 40. *fol.* 1072. §. *adde tamen.*

15 Item professio dolo facta non vitiatur quoad personam profitentis, textus *in cap. constitui* 20. q. 3. Abbas *in cap. dilectus de his quæ vi metusve causa fiunt, n.*12. Caldas *in l. si curatorem, C. de in integrum, verbo hunc contractum n.* 34. *in fine.* Navarrus *de Regularibus cons.*46. *& in d. cap. non dicatis n.*31. Vega. *verbo Novicios, casu* 7. sicut etiam matrimonium dolo factum non vitiatur quantumcunque dolus tantus sit, ut cadat in virum prudentissimum, Sanchez *de matrimonio lib.* 10. *disp.* 9. *n.* 20. neque ex falsâ causâ professio est nulla, sicut nec matrimonium; nisi error, seu dolus sit circa substantialia, quia in hoc eventu, cùm auferat consensum, in foro conscientiæ professio non tenet: quoniam error consensui ex diametro repugnat *l. super errorem ff. de jurisdic. omn. jud.*

Dixi in foro conscientiæ, quia in foro externo dolus cadens in virum prudentissimum facit præsumptionem: at cùm error, seu dolus non sit in nostro casu circa substantialia, quamvis sit justus, & in virum prudentissimum cadat, non vitiat nec professionem, nec matrimonium, Sanchez *ibi n.* 20. *per totum.* Faciunt tradita per Navarrum *in Summa Latina, & Hispana cap.* 12. *num.* 26. & Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 1. *fol.* 966. dum volunt ad voti valorem sufficere voluntatem, & deliberationem virtualem, qua in se ipso volitum est. Vega in *Sylva lib.* 4. post Navarrum, quem ibi citat *in d. cap. non dicatis n.* 63.

16 Similiter valet professio minoris perducti ad ingressum Religionis, seu professionem suasionibus illecebris, ac blanditiis à Monachis factis, quia dolus in spiritualibus non vitiat contractum *cap. ex parte. de convers. conjug. cap. veniens & cap. dudum eodem titulo, cap. dilectus de his, quæ vi*, & tradit Cynus in *Auth. ingressi. C. de sacros. Eccles. vers. ulterius quæro:* Ratio, quia non dicitur deceptus, qui se in meliorem vitæ statum recipit, nec censetur dolus, quando committitur absque falaciâ, & machinatione, *l.* 1. §. 1. *ff. de dolo:* idcirco talis professio ita emissa sustinebitur, Cynus *in dict. Auth. ingressi, & ibi* Rosel. de Aretio, *n.*17. Decius *n.* 9. *& in cap. in præsentia, de probat. n.* 19.

Nec refert asseruisse consulentem se verè fuisse deceptum in anno probationis, eò quòd non fuerit coactus experiri asperitates Religionis, quia non propterea potest dici deceptus, quoniam non est opus, ut novitius experiatur omnes austeritates monasticas in singulari; sed satis est eas experiri in genere vivendo sub obedientia Prælati, & deferre habitum, ita Rodrig. *tom.* 3. *Regularium q.*15. *art.*10. *vers. tum quia*, Beja *in respons.* 4. *p. casu ultimo, vers. tum quia ad perficiendum*, & Navarr. à nullo relatus *de Regularibus cons.* 32. *n.* 5. 17

Accedit matrimonium carnale non reddi irritum per metum reverentialem: ergo nec professio facta propter eundem metum, & propter amicitiam Superioris erit irrita, Matiens. *dialogo relatum* 3. *p. cap.* 20. *n.*4. Covarr. *in epitome* 2. *p. cap.* 3. §. 6. *n.*7. *&* 8. Padill. *in l. interpositas n.*12. *C. de transactio.* Salzed. *super regulam* 532. *Bernandi Dias ampliat.* 1. Sotus *de justitia lib.* 7. *qu.* 2. *art.* 1. *ad* 2. *fine*, Enriquez *l.* 11. *de matrim. cap.* 9. *n.* 5. Cucch. *lib.* 5. *institut. major. tit.* 12. *n.*138. Sanchez *lib.* 4. *de matrimonio disp.* 6. *n.*18. ubi hanc partem tanquam veriorem probat, quam etiam tenet Sigismundus *supra d. cons.* 48. *n.* 5. dicens matrimonium spirituale, & carnale parificari, ut idem metus utrumque vitiet, aut non vitiet. 18

Ultimo confirmatur hæc doctrina exemplo testamenti conditi à marito in favorem uxoris ob blanditias, & illecebras illius; hæc autem nullo modo vitiari testatur Menoch. *de arbitrariis casu* 395. *nu.* 4. Gregor. Lopes *l.* 27. *tit.* 2. *partita sexta, verbo rogandole, & lib.* 2. *verbo porfalago tit.* 8. *partit. sexta*, & Aviles *C.* 21. *Prætor.* Ratio communissima, quia preces importunæ, blanditiæ, & metus reverentialis, si nihil ampliùs addatur, non faciunt involuntarium mixtum, neque impediunt consensum, Sotus *de justit. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 1. *in solut. ad* 2. Navarrus *in summ. c.* 17. *n.* 16. Molina *de justit. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 94. §. *si fornicarie*, Gutierr. *Canon. lib.* 1. *cap.* 37. *n.*19. & Enriquez *lib.* 11. *de matrimonio, cap.* 9. *n.* 5. Ex quibus dicendum est non vitiari professionem factam per blanditias & illecebras Monachorum. 19

Dixi esse validam professionem quoad personam profitentis; quamvis fuerit ad illam Monachorum suasionibus, seu precibus, & illecebris, seu consilio inductus: non tamen esse validam quoad bonorum translationem professi: Nam bona omnia, quæ professus secum deduxit, non Monasterio sed hæredibus religiosi sunt restituenda, textus *in cap. final.* 20. q. 3. (*ibi. Hi verò, qui illecti comam deposuerunt, in eo quod cœperant, perseverare cogantur; res verò eorum hæredibus reddantur.* hæc ibi. Quam sententiam probat Baldus, *in Auth. si qua mulier. C. de Sacros. Eccles.* Decius *in Auth. Ingressi eodem codice, & in cap. in præsentia de probat. num.* 7. Panor. *in cap. cùm dilectus, quod metus causa post.* gloss. *ibi*, Caldas *in l. si curatorem in textum, hunc contractum servari non oportet, num.* 34. Sanch. *lib.* 10. *de matrimonio. disp.* 9. *num.* 20. quod probatur exemplo minoris inducti dolo ad condendum testamentum, vel mortis causâ donationem, vel nominationem ad emphyteusim faciendam; cujus hæredes in hoc casu possunt actione de dolo, & ex crimine stellionatus minoris gesta revocare, & rescindere ab eo alienata. ita Baldus *in l. si frater C. qui testamentum facere possunt*, & est casus *in l. Lucius* §. *Sempronia ff.* 20

de legatis 2. Guillelm. *in cap. Rainutius de testamentis, verbo adjectæ in pari, num.* 81. *& verbo conditionu.* 2. *ad finem* Ang. *in l.* 4. *ff. de inoffic. testam.* Unde infertur non valere testamentum factum à minore in favorem sui tutoris, seu curatoris, cùm non sit liberè factum per *l.* 1. *C. de Sacros. Eccles.* Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Gall. titulo de donat.* Caldas citatus *n.* 27. Navarr. *in d. cap. non dicatis* 12. *q.* 1. *n.* 63. & Vega *d. lib.* 4. *casu* 1.

21 Faciunt pro hac veritate, quæ ait Jason. *in l.* 1. *n.* 1. *ff. de condictionibus indebiti*, soluta scilicet propter nimiam importunitatem posse repeti, perinde ac si essent per errorem soluta. Item testamentum variatum ab eo, qui est morti vicinus, importunitatibus circunstantium non esse validum ut per Luc. de Penna *in l. prædia C. de locat. prædio. lib.* 11. Spin. *in suo speculo gloss. rubricæ* 2. *p. n.* 8. Cepola *Cautela* 36. *incipit Conventis blandis, n. unico.* Ratio teste Peralta *l. si quis in principio ff. de legatis.* 3. *num.* 93. *&* 94. quoniam importunæ preces etiam parium, vel minorum important rationem justi metus, Tiberius Dacianus *con.* 65. *numero* 3. *vol.* 2. dum ait legatum relictum uxori à viro propter nimiam illius importunitatem, revocari posse. Par enim est aliquid fieri violenter, & metu, ac si fiat precibus importunis. Menochius *lib.* 2. *de arbitris, casu* 395. *num.* 41. *& de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 11. Gutier. *lib.* 1. *canon cap.* 37. *num.* 20. Quin etiam renunciatio paternæ hæreditatis metu reverentiali patris facta etiam absque minis quamvis in foro externo sustineri possit, quia non est metus cadens in virum constantem: nihilominus in foro conscientiæ, cum involuntariè facta sit metu reverentiali, est omnino irrita, & obnoxia restitutioni sic à patre acquisita: metus enim is levis, est sufficiens in foro animæ ad rescissionem illius, Ludovic. Lopes 1. *p. instruct. cap.* 173. §. *respondetur in promptu, & lib.* 2. *de contractibus cap. ult. ad finem.* Navarr. *in summa Hispana, & Latina cap.* 17. *n.* 152. & alii apud Vegam *lib.* 5. *Summæ casu* 354.

22 Unde si filio renuncianti paternæ hæreditati modo supradicto bona non restituantur, poterit facere compensationem. Sanchez *lib.* 4. *de consensu coacto disp.* 1. *n.* 13. Denique omnia, quæ fiunt ab uxore, vel à filiis, vel à subditis ob metum tamen reverentialem etiam remotis minis, non obligant in conscientiâ, & sunt restituenda hoc modo quæsita, quemadmodum obtenta per preces importunas, perinde ac si essent acquisita per metum levem reverentialem, Sanchez *eadem disp.* 9. *à n.* 14. *usque ad num.* 18. *& disp.* 10. *num.* 7. *cum sequent.* Similiter tenetur restituere in foro conscientiæ impediens legatum precibus importunis; sicut tenetur qui legatum per vim etiam impedivit, Gutier. *Canon. lib.* 1. *cap.* 31. *n.* 20. Sanchez ubi *proximè eodem lib.* 4. *disputat.* 10. *n.* 7. *& sequentib.* subdens Monachum non esse tutum in conscientiâ, si per preces importunas extorsit facultatem à Superiore retinendi aliquid, si Superior annuit involuntarius, ne scilicet nimiâ importunitate fatigaretur, aliter omnino repugnaturus quia illa facultas non est licentia, sed violentia, & permissio coacta non verò facultas spontanea, Navarra *lib.* 3. *restitut. cap.* 1. *in nova edit. p.* 3. *dub.* 1. *num.* 161. & Cordub. *in summa quæst.* 54. *fol.* 139.

23 Ad primum argumentum dicendum est non esse credendum Religioso dicenti se invitum, & involuntarium fecisse professionem: quia non est ratio, quæ cogat ad credendum, Navarrus *in sum. cap.* 12. *num.* 27. Sotus *de justitia quæst.* 1. *art.* 2. *col.* 7. *vers. arguitur autem*, nec illi credendum est, quamvis id juret, Cajetanus 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 1. *paulo ante finem*, Angles *in floribus* 2. *part. ubi de voto quæst. unica art.* 1. *difficult.* 4. & Navarr. citatus: proinde sponte, & non ficte voluisse censendus est, ac cogendus stare professioni.

Ad 2. dicas annum probationis concedi, ut novitius experiatur asperitates Religionis, & ut Religio 24
mores illius probare possit, juxta Concil. Trident. *Sess.* 25. *cap.* 15. *de regular.* Negandum tamen est novitium non fuisse expertum rigorem suæ Religionis: stetit namque per annum integrum sub obedientiâ Prælati in Monasterio intra septa illius, ac detulit habitum novitiorum per totum annum: & nullo jure cavetur, ut novitii experiantur omnes asperitates Religionis in specie seu in individuo, sed satis est, ut probent experimenta in genere & videant alios illa probare, degàntque sub obedientia Prælati post susceptum habitum per annum, Navarrus consultus *lib.* 3. *consiliorum tit. de Regularib. in* 2. *edit. cons.* 32. *ex n.* 2. *ad* 5.

Ad 3. Responde approbationem ad profitendum 25
faciendam esse à Conventu, seu à majore parte illius, ubi novitius annum perfecit, & ita factum est in hoc casu. Recipere autem professionem nedum pertinet ad Superiorem immediatum Monasterii, sed etiam ad Generalem: Item valor professionis requirit duas personas, Novitium scilicet obligantem se per professionem Religioni; & Superiorem immediatum, sive mediatum, qui obliget Religionem profitenti. Navarrus *commentario* 4. *de Regularibus super cap. statuimus num.* 74. Quinimo attento jure communi etiam dicendum est bene posse Generalem, seu Provincialem admittere ad profitendum, & recipere professiones etiam præsente Superiore immediato; quia si potest præcipere, ut Conventus, & Abbas illum admittant ad professionem, etiam poterit illum recipere profitentem, jam probatum per annum, quidquid videatur contradicere Navarrus *d. cons.* 37. *de Regularib.* nec *caput ad Apostolicam de regul.* contrarium dicit, cum tradat receptionem Monachorum pertinere ad Conventum, & ad Prælatum immediatum, non verò ad mediatum imò potius ibi dicitur posse professionem recipi ab Abbate per se, vel per alium, & constat ex traditis per Bejam 4. *part. Respons. casu* 29. §. *attamen intra eandem Provinciam, & §. & si quæras an saltem Generalis prior*, ibi id posse fieri à Provinciali in suâ Provinciâ, & Generalem in toto Ordine fatetur, & esse usu, & consuetudine receptum apud omnes Religiones, nec de hoc ambigi potest.

Ad 4. negatur professionem metu reverentiali 26
factam esse nullam, præsertim, quia metus reverentialis non reperitur, nisi in eo, qui jure aliquo subjectionis alteri subjicitur, & consulens non erat subitus quoad hoc nec Abbati, nec Provinciali, sicut alii verè professi: quamobrem respectu illorum, non potuit habere metum reverentialem. Ita colligitur ex traditis per Sanchez *lib.* 4. *de coacto consensu disp.* 6. Item quia metus reverentialis non tollit libertatem requisitam ad professionem cùm non sit metus justus, nec cadens in constantem virum, & constat ex *cap. final. qui clerici, vel voventes* ubi habetur votum factum præcepto Regio, aut parentum, quod præceptum continet metum reverentialem non esse irritum, Covarr. *de sponsalibus part.* 2. *cap.* 3. §. 6. *num.* 7. *&* 8. Salzed. *ad Bernard. regul.* 532: *ampliat.* 1. Enriquez *in summa lib.* 11. *cap.* 9. *n.* 5. Sanchez *de matrimonio d. disp.* 6. *n.* 18. quos referens sequitur Barbos. *in d. cap. ultimo, qui clerici vel voventes num.* 5. Et hoc modo intelligendi sunt scribentes, qui dicunt votum factum metu reverentiali esse validum, quando scilicet metus duntaxat reverentialis intercedit; at verò esse nullum, quando ultrà metum accedit multiplicatio

mina-

minarum, simulque ingenium minantis atrox assueti exequi minas: quibus concurrentibus professio erit nulla, quod non accedit in nostro casu, Angel. *verbo metus n.* 1. Aragon. 2. 2. *qu.* 88. *art.* 3. §. *pro explicatione huju: difficultatis, fol.* 988. Enriques *lib.* 11. *de matrimonio. cap.* 9. *num.* 3. Roland. *conf.* 83. *nu.* 28. *vol.* 2. Considerandum tamen est ingenium, & natura minantis, seu metum incutientis, ut probatur ex *lege metum C. de his quæ vi*, ubi dicitur metum non jactationibus tantùm, vel contestationibus, sed atrocitate facti probari, sequitur Bartol. *ibi n.* 1. Baldus *eodem num.* Abbas *cap.* 1. *n.* 3. *de officio delegati, & ibi* Felin. *n.* 2. Decius *n.* 12. & est communis. Cùm ergo in consulente non reperiatur metus justus sufficiens ad coactionem veram, censetur liberè, & sponte professionem fecisse.

27 Ad quintum dicas errorem, vel dolum circa substantialia Religionis vitiare professionem; sicut & matrimonium: nimirum, quando notabiliter deciperetur circa substantialia regulæ, seu circa institutum, quod profiteri vult. Ratio, quia in hoc casu error, & dolus aufert libertatem necessariam, & tollit liberam voluntatem: Secus si dolus, seu error non fuerit circa institutum, seu substantialia regulæ, in quo eventu professio est valida, ut in nostro casu; esto facta sit ex dolo, & errore causæ finalis, aliàs nullo modo facienda: constat ex *d. cap. final.* 20. *quæst.* 3. quod est ex Concilio Mogontiensi, ubi dicitur esse validam professionem factam ex dolo Monachorum, & ex *cap. ex parte* 2. *de convers. conjug.* ibi: *quamvis causa falsa sit, per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta.* Item quia professio comparatur matrimonio, quod non irritatur nisi ob errorem personæ, vel conditionis, quamvis ex quocunque alio errore dante causam contractui, celebretur, Sylvester *verbo divortio qu.* 22. *num.* 25. Armilla *eodem verbo. nu.* 26. Sanchez post alios *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 18. *num.* 18. *& lib.* 10. *disp.* 9. *num.* 20. *per totum*, & à fortiori dicendum est esse validam professionem, si dolus, seu error versetur circa qualitates extrinsecas: hæ namque non tollunt obligationem voti, licèt non vovisses, si illas scires, Cajetanus *verbo votum.* §. *ex parte in fine*, Navarrus *in Summa cap.* 12. *num.* 39. *& sequent.* quamvis ibi non clarè loquatur, sed meliùs Sotus *de justitia lib.* 7. *q.* 1. *art.* 2. *ad primum argumentum.*

28 Neque obest sponsalia, quinimo, ad votum simplex facta ex errore, & falsa causa esse nulla, sicut contractus ex dolo dante illi causam sunt nulli, si sint bonæ fidei per *l. & eleganter* 7. *in principio ff. de dolo*, quia error efficit involuntarium, & consensus per errorem præstitus est invalidus. Quoad sponsalia tradit post plures Sanchez *de matrimonio lib.* 1. *disp.* 64. *n.* 3. *concl.* 1. dicens sponsum errore deceptum nequaquam consensisse, quoniam error, & falsitas fuit circa causam finalem, proinde sponsalia vitiantur; uti dispensatio ex falsâ causâ finali est subreptitia, *cap. quia circa. de consanguinitate*, & ibi scribentes, Sanchez *lib.* 3. *disp.* 39. *nu.* 4. Quoad votum simplex, Molina *tract.* 2. *disput.* 209. vult errorem causæ, quæ promittentem induxit regulariter irritam facere promissionem, quia præsumitur promittentem nolle se obligare causâ non subsistente, quod etiam Sanchez *d. lib.* 10. *disp.* 9. *numero* 16. confirmat, quando error est etiam causæ finalis, non verò impulsivæ. Nam error impulsivæ non extinguit obligationem voti. Ratio hujus diversitatis est, quod votum simplex æquiparatur sponsalibus, quæ solvuntur non solùm propter errorem personæ; sed propter alios multos errores: professio autem comparatur matrimonio; quod ex nullo errore etiam dante causam contractui vitiosum est nisi per errorem personæ, vel conditionis; sicut professio non irritatur, nisi per errorem circa substantialia regulæ, seu circa institutum: quoniam voluntas absoluta profitendi eò ipso, quòd statuit eligere statum perpetuum, habet etiam inclusam virtualem voluntatem eligendi eundem statum fixum; quamvis erret circa qualitates magnas, & graves circunstantias status electi: quod eodem modo de matrimonio intelligitur. Ita videtur sentire glossa final. *cap. cum dilectus de his, quæ vi.* Sylvester. *verbo divortium q.* 22. *n.* 25. Flamin. *de resignat. lib.* 13. *quæst.* 3. *n.* 22. Everard. *in suis topicis loco à matrimonio spirituali ad carnale, num.* 1. *&* 2. & Crotus *repetit. cap. in civitatem num.* 20. *de usuris.*

Ad Sextum concedenda est major, nimirum matrimonium spirituale, & carnale æquè procedere quoad hoc; sed negandum, per preces importunas utrumque vitiari. Nam quamvis preces importunæ sint instantissimæ, & sæpiùs repetitæ nisi fortè illis adjungatur reverentia debita personæ deprecanti, nullo modo annullare, nec matrimonium, neque professionem; cum non æquiparentur preces importunæ metui cadenti in constantem virum. Igitur non adæquabunt metum talem, si procedant à persona, cui reverentia non debetur. Imo, ut volunt Enriques *lib.* 11. *de matrimonio cap.* 9. *n.* 5. & Ludovic. Lopez 2. *p. instruct. de matrimonio cap.* 40. *fol.* 1072. §. *adde tamen*, absolutè dicendum est preces importunas etiam cum metu reverentiali non annullare professionem, nec matrimonium, eo quia preces etiam importunæ simul cum metu reverentiali non æquipollent metui cadenti in constantem virum, quod etiam vult Rolandus *conf.* 38. *n.* 27. *vol.* 2. cum aliis, quamvis non desint, qui sentiant utrumque vinculum professionis, & matrimonii precibus importunis simul cum metu reverentiali vitiari, quod Sanchez *lib.* 4. *de matrimonio disp.* 7. *n.* 7. putat probabilius. 29

Sequitur altera quæstio Superiori affinis, an professio secunda, quam fecit puella sit valida nullo facto examine de explorandâ voluntate virginis, ut præcipit Concil. Trident. quod fiat diligenter *Sess.* 25. *cap.* 17. *de regular.* cùm oporteat, ut examinetur puella, an coacta, an seducta sit, ut sciat quid agat? Respondetur professionem esse validam omisso illo examine de explorandâ voluntate virginis, quia Concilium ibi non irritat eam professionem sic factam, sicut ait esse nullam, quæ fit ante decimum sextum annum completum, *Sess.* 25. *C.* 15. *vers. professio autem sit nulla.* Probatur *ex cap. quia propter. de electio.* ut ibi tenet Innocentius, electio est valida, quamvis in ea non servetur forma à jure præscripta, dummodo intercedat purus consensus eligentium, & sic tenet electio in foro animæ, licet prima professio ante decimum sextum annum facta, fuerit nulla. Idem tradit Dominicus *in c.* 1. *de sponsalibus in sexto*, & Anchar. *in regula beneficium in* 7. *quæst. de regul. jur. eodem lib.* 30

Atqui in hoc casu puella emisit professionem primam ante ætatem debitam, & postea de mandato superioris ratificavit professionem factam absque examine præscripto, quod ante primam professionem factum fuit, nec in ratificatione, seu secundâ professione defuit consensus puellæ, neque acceptatio ex parte Monasterii: igitur professio fuit valida. Idem tenet Panor. *in cap.* 1. *de restitut. in integrum*, ubi ait satis esse ad validitatem contractus in foro conscientiæ id, quod sufficit de jure naturali, seu gentium, ut contractus sustineatur, nimirum quod interveniat consensus ex utraque parte, & acceptatio reciproca, ut probat Navarrus *in comment. de spoliis clericor.* §. 2. *nu.* 6. dicens alienationem factam 31

sine solemnitate de jure humano inducta valere in foro conscientiæ, servatâ formâ jure naturali servandâ; nempe, si consentiant in illam omnes, quorum interest. Nam forma à jure humano introducta servanda est ad exterminandas fraudes, & ob tollenda scandala, Confirmat Innocentius *in cap. quia propter de electione* exemplo electi, qui potest esse tutus in conscientiâ, quando electio fuit facta cum requisitis de jure gentium, quamvis non fuerit servata forma de jure positivo. Igitur in nostro casu, quamvis professio prima ante debitam ætatem facta fuerit nulla, secunda professio sine debito examine emissa non solùm in foro conscientiæ, sed etiam in foro fori fuit valida, cùm defectus ille non sit essentialis, nec substantialis, sed quoad accidentalia quædam, quæ quamvis de novo non fuerunt renovata, in rei veritate jam præcesserant primam professionem. Fr. Manuel *tom. 3. Regular. q. 54. art. 6. per totum*, dicens in foro conscientiæ omnes professos esse, quorum informatio non fuit facta juxta quod dispostuit constitut. Sixti Quinti; si nullo impedimento eorum, quæ continebantur in constitutione Sixti Quinti detenti erant, quia sine controversiâ aliquâ ad perseverandum in Religione obligatione quadam naturali tenebantur, non obstante defectu informationis, ex traditis à Covarr. *in c. cum esset de testamentis nu. 9.* Fr. Manuel. *suprà, vers. prima conclusio, & vers. Secunda conclusio*, ubi id latè ostendit.

32 Constat ergo monialem, quæ ante decimum sextum annum nulliter fecit professionem, & postea ratificavit de mandato Superioris sine prædicto examine, esse veram Religiosam, & monasterium in bonis illius succedere, neque opus esse iterari examen, ut probat Navarrus *lib. 3. de Regularibus cons. 46. num. 2.* ubi vult non oportere publicè de novo profiteri, sed sufficere si Monachus ratificet professionem permanente conventu in consensu antiquo, quo monachum recepit, argum. *cap. ad id. de sponsalibus:* ubi matrimonium metu contractum sustinetur, si cessante metu pars, quæ metu consensit, ratum habeat illud saltem tacitè.

33 Adde dictam monialem etiam ante ratificationem, si solebat interesse in capitulo cum professis, qui actus est professarum, fuisse professam tacitè; Abbas in specie *in cap. vidua nu. 7. de Regularibus.* Quinimò si novitia intersit cum professis post annum completum probationis, unicus actus solis professis conveniens sufficit ad ostendendum ex hoc actu fuisse factam professionem tacitam per *cap. 1. de Regularibus*, & tradunt Lapus *allegat. 129. nu. 14. in fine.* Sylvester *verbo Religio 3. nu. 19.* quam professionem tacitam Concil. Trident. non exclusit secundùm communem, Navarr. *lib. 3. de Regular. consil. 35.* Fr. Manuel *tom. 3. Regul. quæst. 17.* Quamvis enim Concil. *Sess. 25. cap. 16. de regular.* decernat finito tempore probationis novitium, vel admittendum ad professionem, ita ut si permaneat non possit tacitè profiteri servatis servandis. Quare cum præfata Monialis post iteratam de mandato Superioris professionem vixerit duobus annis, ut fertur, non est dicendum quòd non fuerit professa.

34 Neque obstat Concilium Trident. *d. Sess. 25. c. 17.* dicens ne fiat professio antequam fiat examen de voluntate puellæ, quia hoc examen factum fuit ante primam professionem, & postea monialis semper perseveravit in eodem proposito profitendi; quod sufficit: sicut in matrimonio nullo, celebrato tamen in facie Ecclesiæ præmissis denunciationibus, si postea celebretur in occulto, non iterantur dictæ denunciationes, & tamen matrimonium valet: quoniam denunciationes præmittuntur, quasi forma accidentaria; quarum omissio sine causa erit mortalis; sed matrimonium sustinetur. Quin potiùs quando iteratur matrimonium publicè nullum ex aliquo casu, possunt omitti denunciationes in secundo matrimonio paulopòst celebrato. Nam moraliter censentur præmitti cùm ad hoc solum præcedant, ut si aliquod est impedimentum, manifestetur, Sanchez *de matrimonio lib. 8. disp. 35. n. 19. & 20.* Eodem modo omissio exactæ indaginis de voluntate virginis non irritat professionem; cùm sit omissio formæ cujusdam accidentalis: Sicut, qui receperunt benedictiones in prioribus nuptiis irritis, ratificato etiam publicè matrimonio, non iterum benedicuntur, Sanchez *lib. 7. de matrimonio disp. 72. num. 26.* quia benedictiones non respiciunt propriè nuptias, sed personas: atqui inquisitio illa de explorandâ voluntate virginis an sit coacta, an seducta, respicit personam virginis, & de eâ duntaxat agitur: igitur si examen non repetatur, non propterea vitiatur professio.

Ex dictis planum est bona prædictæ monialis tam mobilia, quàm immobilia per eam professionem, seu ratificationem fuisse quæsita monasterio, ubi monialis obiit, cùm esset capax bonorum in communi, Navarr. *tit. de successione ab intestato cons. 9. n. ultim. & comment. 2. de Regular. super cap. non dicatis quæst. 2. n. 49. ad n. 55.* Gama *decis. 308.* per textum, *& ibi* not. *in Authen. ingressi; C. de sacros. Eccles. & Afflict. decis. 320.* Probatur, quia quando quis profitetur, offert se, & sua Deo: ergo pertinent ad monasterium bona illius, quod adeo verum putat Parisius *in cap. in præsentia de probationibus n. 187.* post Abbatem *ibi quæst. 9.* & alios, ut existimet, si quis ingrediatur Religionem capacem bonorum, & illi expresse se offerat, & sua, si intra annum probationis moriatur, censeri bona illius quæsita monasterio: ergo multo fortius in nostro casu cùm secunda professio fuerit valida non obstante defectu examinis, bona monialis pertinebunt ad monasterium ubi fecit professionem. 35

Secus judicandum, quando quis ingreditur Religionem capacem bonorum animo experiendi Religionem, non autem profitendi: is namque si intra annum probationis decedat sine testamento bona sua non ad monasterium, sed ad succedentes ab intestato mittet, sic Parisius *in d. cap. in præsentia vers. alius est casus, n. 188.* Barbatius *ibi*, & est communis Doctorum, qui eam in hanc partem propendent in dubio, quando quis intrat in Religionem capacem bonorum in communi, & non constat, quo animo introierit, experiendi ne austeritates Religionis, an profitendi, firmantes bona morientis intra annum probationis sine testamento reditura esset ad venientes ab intestato, Navarr. *in d. cap. non dicatis 12. quæst. 1. n. 81.* & in terminis tenet Beroi. *cons. 28. n. 2. lib. 1.* Calderin. *de Regularib.* & probatur ex Concil. Trident. *Sess. 25. cap. 16.* decernente Monasterium nihil sibi acquirere posse ex bonis novitii morientis intra annum probationis. Cùm ergo præfata monialis de quâ agitur decesserit post professionem, monasterium ejus bona sibi acquisivit. Menoch. *cons. 396. à n. 13.* & fusiùs *n. 22.* ubi concludit monasterium acquirere bona monialis defunctæ, neque esse necessarias diligentias ad validitatem professionis de quibus suprà, quas Concil. Trid. jubet fieri *d. sess. 25. cap. 15. de regular.* 36

§. XI.

§. XI.

Quæ prærogativa resultent ex verâ professione, & ex tribus votis in ea expressè emissis, paupertatis scilicet, castitatis, & obedientiæ.

EPITOME.

1 *Condonatio plenissima omnium peccatorum obtinetur per professionem.*
2 *Professio, & baptismus, quoad hanc indulgentiam quomodo differunt?*
3 *Condonatio ista an obtineatur per renovationem votorum, & professionem in Religione laxiori?*
4 *Condonatio hæc an obtineatur à coadjutoribus in nostra Societate, quando recipiuntur ad gradus, & quando faciunt professionem trium votorum?*
5 *Condonatio plenissima per professionem non est vera indulgentia plenaria.*
6 *Professionis secunda prærogativa, quæ sit, ostenditur.*
7 *Professio delet omnem irregularitatem ex defectu natalium consurgentem, quoad omnes ordines, & num.* 8.
9 *Illegitimi per professionem non sunt habiles ad Prælaturas, neque ad dignitates.*
10 *Illegitimi per professionem sunt habiles ad omnia beneficia, & officia manualia, quæ sunt ad nutum Prælati removibilia, si non habent curam animarum.*
11 *Professione tollitur omnis causa ingratitudinis.*
12 *Professione mutatur regulariter forum, & professus liberatur à patriâ potestate.*
13 *Professione omnia vota antea emissa expirant, & an vota realia extinguantur per professionem?*
14 *Paupertas voluntaria est murus Religionis, eâ destructâ corruit Religionis ædificium.*
15 *Paupertatis votum solemne, & simplex differunt ex solâ Ecclesiæ institutione.*
16 *Coadjutores formati sunt incapaces dominii acquirendi.*
17 *Paupertatis nomine qui veniat?*
18 *Religiosi an peccent repudiando res sibi oblatas, aut datas?*
19 *Impedientes ne aliquid relinquatur Bertæ, sed Titiæ quomodo peccent? & num.* 20.
21 *Religiosus potest dicere sibi aliquid offerenti, ego non ego, sed rogo ut hoc des Petro.*
22 *Religiosus accipiens pecunias ad distribuendum an peccet?*
23 *Religiosus an possit disponere de suo viatico taxato parcius comedendo?*

1 PEr professionem veram, & à Superiore legitimo acceptatam statim ac emittitur, ejus obligatio perfectè acquiritur Deo, & Monasterio. In primis per Religionis professionem obtinet religiosus plenissimam omnium peccatorum condonationem. Propter quod S. Bernardus *lib. de præcept. & dispens. ad fi.* vocat professionem secundum baptismum. Non tamen professio in omnibus adæquatur baptismo, cùm non sit ipsa Sacramentum conferens ex opere operato primam gratiam, non aboleat omnia delicta quoad culpam, & pœnam, sed solam pœnam temporalem in igne purgante eis correspondentem, neque hoc ex opere operato facit, sicut baptismus, sed virtute satisfactionis maximæ, quæ in eo opere continetur, quo professus renuntiavit omninò Mundo, & illi moriens se cum sui omnibus Deo in perpetuum dedicavit, desinens esse is, qui antea erat, ac proinde cum eo mortuo Mundò non est mirum, quod culparum pœnæ simul aboleantur.

Differunt etiam professio, & baptismus in multis aliis, quæ non est opus recensere hoc loco omnia, ut intuenti patebit. Nam professio in mortali facta non resurgit sublato eo peccato, sed baptismus ex Christi institutione cum sit Sacramentum in mortali susceptus reviviscit eo sublato per legitimam pœnitentiam, & habet totum effectum, quem dignè suscipiens erat. Item professio est opus hominis nihil habens ex opere operato, sed ex virtute, & ex merito operis eminentissimi. Quamobrem sicut alia opera satisfactoria facta ab eo, qui est in mortali, non resurgunt per gratiam obtentam, ita etiam nec professio. Cajetan. 2. 2. *quæst. ultima art. in fine*, Navarr. *de indulgentiis. notabil.* 20. *nu.*27. & Azor. 1. *part. lib.* 12. *instit. moral. cap.* 5. *qu.* 11. *in fine:* nihilominus hæc plena peccatorum condonatio professioni in gratia factæ debita obtinetur. ‹2›

Non tamen obtinetur hæc condonatio quoties professio illa renovatur, sed solùm quando professio primà vice emittitur, Tabien. *verbo Novitius in fine*, quamvis secundum quosdam, quoties professio renovatur tradat Emanuel Saa *verbo Religio num.* 17. quod non placet, eò quòd renovatio traditionis non est tanti meriti, nec tantæ satisfactionis, sicut prima traditio: Secus si Religiosus ex una strictiori transeat ad laxiorem Religionem, & ibi profiteatur: tunc ibi obtinebit hanc plenam condonationem pœnarum temporalium, cum sit nova professio, seu nova traditio. 3

Quæres an hæc plenissima condonatio obtineatur in Societate à coadjutoribus temporalibus, & spiritualibus, dum suo modo recipiuntur in statum à Societate deputatum. Respondetur affirmativè, quia per simplicia vota facta post biennium transactum constituuntur voventes in vero statu Religioso, & se suaque omnia obsequio Dei perpetuo, sub Prælati obedientia subjiciunt. Ergo à fortiori obtinebitur ea condonatio, quando recipiuntur in statum, & gradum destinatum ab ipsa Societate. Saa *verbo Religio d. num.* 17. Idem dicendum est quando fit professio solemnis trium, vel quatuor votorum. Sunt enim vota solemnia per quæ fit traditio omnino absoluta, & continent novum, ac perfectissimum traditionis modum, & ideo meritò obtinetur hæc condonatio: traditio autem per vota simplicia est conditionalis quoad perpetuitatem. Unde qui priùs professus est solemniter tria vota, & postea ad professionem quatuor votorum receptus est, non consequetur iterum hanc condonationem, quia utraque traditio fuit solemnis & absoluta. 4

Non tamen ex dictis inferas hanc plenissimam condonationem, quæ conceditur per professionem, esse verè indulgentiam plenariam, seu plenissimam, nam quamvis effectus idem videatur utriusque, remittere scilicet omnem pœnam temporalem peccatis debitam per ignem purgantem: differunt tamen, quia indulgentia plenaria conceditur ex satisfactione Christi, & Sanctorum in Thesauro Ecclesiæ reposita Summo Pontifice ejus dispensatore eam applicante: at professio non ex aliquâ Pontificis concessione confert hanc condonationem, sed ex merito, ac virtute ipsius operis excellentissimi procedit, excedentis quamcunque peccatis debitam satisfactionem, ut colligitur ex D. Thoma 2. 2. q. 189. *art.* 8. *ad* 3. per hæc verba *Rationabiliter autem dici potest, quòd etiam per ingressum Religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum: si enim aliquis Eleemosynis factis*, homo 5

homo potest statim satisfacere de peccatis suis, secundum illud Danielis 4. Peccata tua eleemosynis redime: multo magis in satisfactionem pro omnibus peccatis, sufficit, quod aliquis se totaliter divinis obsequiis mancipet, per Religionis ingressum, qua exceditur omne genus satisfactionis etiam publicæ pænitentiæ, ut habetur in decretis 33. quæst. 2. cap. admonere. Sicut etiam holocaustum excedit Sacrificium, ut Gregor. dicit super Ezechi. Unde legitur in vitis Patrum quòd eandem gratiam consequuntur Religionem intrantes, quam consequuntur baptizati. Hactenus ille. Qui in illis verbis, *Eleemosynis factis.* Et in illis, *sicut holocaustum excedit Saficium* palam ostendit se de remissione merito proprio nitente, & non de indulgentia de alienis meritis haustâ, agere. Sequitur Navarrus *de indulgentiis nobil.* 20. *num.* 17. unde constat hanc professionis condonationem non pendere ex concessione alicujus, sed ex excellentiâ ipsius operis, & ex consequenti semper habebit eundem effectum, nisi profitens obicem ponat: tunc enim eo posito tanquam opus mortuum nihil prodest, neque ad gratiam, neque ad ullam peccatorum remissionem etiam pro eo tempore quo profitens in gratiæ statum redierit. ita Cajetanus. 2. 2. *d. qu.* 189. *art.* 3. *ad* 3. declarat, quem referens sequitur Navarrus *d. num.* 17. *fine* & Barbos. cum aliis *in c. scriptura.* 4. *de voto n.* 5.

Secunda prærogativa professionis est, quando non subsunt causæ, neque delicta ad expellendum professum invitum; nullo modo potest Religio illum à se ejicere, ut in sæculo maneat, quamvis ipse consentiat, eò quòd nec jure communi hæc potestas reperitur in Religionibus: esset enim, hæc ejectio irrationabilis, & in detrimentum status Religiosi, cùm sit contractus ultrò, citròque celebratus in perpetuum, nec rescindi potest nisi per mortem instar matrimonii carnalis. Quòd si detur causa dispensandi ad Pontificem pertinet. Quinimo Religio non potest cogere suum professum, si noluerit, ut ad aliam Religionem transmeet: quoniam nec absolutè, nec directè potest cogere, nec indirectè, sub aliqua conditione gratiosâ, quæ superet suum regularem vivendi modum, quia nullum habet jus imponendi talem conditionem, Soares, *tom.* 4. *de Religione lib.* 11. *cap.* 2. *n.* 8.

7 Tertia prærogativa professionis est, abolere omnem maculam contractam, & irregularitatem professionem præcedentem ex glos. *in cap. cum deputati* 16. *de judiciis*, ibi: *omnis tollitur irregularitas.* Sed hæc glos. caret probabilitate: nullum enim professio delet irregularitatem præter expressam jure, ortam scilicet ex natalium defectu, Navarrus *comment.* 2. *de Regularibus num.* 60. Azor. *par.* 1. *lib.* 12. *cap.* 5. *q.* 12. Soar. *tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 1. *n.* 3. Fr. Manuel. *quæst. regul. tom.* 1. *q.* 13. *art.* 5. nisi glossa intelligatur de abstersione quoad culpam, & omnem pœnam peccatorum temporalem, cùm professio facta cum debitâ contritione indulgentiam plenariam operetur, ut dictum est; adeo ut velit glos. *in d. cap. scriptura, verbo, temporale obsequium*, quòd intranti monasterium non est imponenda pœnitentia pro peccato ante commisso, eò quòd per Religionis professionem comparatur plenissima omnium criminum antea commissorum condonatio. ut ultra præcitatos docent Sylvester *verbo Religio* 2. *num.* 9. Cucch. *lib.* 3. *instit. major, tit.* 1. *num.* 50. Platus. *de bono statu Religiosi. lib.* 1. *cap.* 13. *per totum*, Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum lib.* 5. *q.* 315. & Fr. Manuel. *Regular. tom.* 2. *quæst.* 87. *art.* 1.

8 Non ergo professio abolet omnem irregularitatem præter expressam jure, quæ est orta ex natalium defectu quoad ordines suscipiendos, & ad hoc etiam sacros potest promoveri sine alia dispensatione, constat *ex cap.* 1. *de filiis presbyterorum*, Sanchez post alios *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 86. *num.* 4. *in præcepta decalogi lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 9. *ubi n.* 13. addit per simplicia biennio novitiatûs transacto vota in Societate Jesu emissa deleri hanc irregularitatem ortam ex natalium defectu, cùm per illa emittentes constituantur in statu Religionis, sicut difinivit Gregorius 13. *in sua constitutione Ascendente*: quòd si non perseverent, & à Religione exeant, reincidunt quoad ordines, si nullus ab eo est susceptus, quòd si ad aliquos est promotus, potest illis uti, & promoveri ad alios nondum susceptos, eò quòd cessavit irregularitas in favorem status religiosi semel assumpti, & in præmium actus illius excellentissimi, quo ille Mundo renunciavit. sic ille.

Non propterea per solemnem professionem illegitimi fiunt habiles ad Prælaturas, ita Butrius *in d. cap.* 1. *de filiis presbyter. in fine.* Sotus *in* 4. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 3. Jacob. Graff. *decis. p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 8. Paleot. *de nothis, & spuriis cap.* 57. *n.* 4. Navarr. *cons.* 3. *n.* 2. *in* 1. *edit. & cons.* 6. *in nova. de filiis presbyter.* Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *tit. de disciplin. clerical.* §. 3. *num.* 49. Campanil. *in diversor. jur. Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *n.* 117. & Sayr. *de censuris lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 3. possunt tamen illegitimi ascendere ad Prioratum, atque administrationes simplices, quæ possunt ad nutum amoveri, modò curam non habeant animarum; quia Prælaturas, ut dignitates, Personatus, seu Beneficia curam animarum habentia nequeunt sine dispensatione Papæ habere, 16. *q.* 1. *c. legi. cap.* 1. *de filiis presbyterorum. Graff. lib.* 3. *c.* 5. *num.* 8. *& num.* 33. Idem patet ex *d. cap.* 1. *de filiis presbyt.* ubi illegitimi redduntur habiles ad ordines, & subjungitur ibi: *Prælationes verò nullatenus habeant*: ubi docent Antonius *in fine.* Abbas *in fine q.* 7. illegitimos excludi ab omnibus Prælationibus, sive in eisdem, sine in aliis monasteriis. 9

De beneficiis autem regularibus simplicibus, quæ Prælaturæ non sunt, potest esse dubium. Navarrus *lib.* 1. *tit. de presbyter. in* 1. *edit. cons.* 3. *à n.* 2. *ad* 5. *vers. quarto, quod nec ratio. in* 2. *cons.* 6. *nu.* 2. *& duobus sequentibus* ait, Papam in prædictâ exceptione velle ut illegitimi professi sint habiles ad omnia beneficia manualia, regularia hoc est ad ea, quæ ad nutum Prælati amoveri queunt; si non habeant curam animarum, nec sint Prælationes conventus. Hæc autem regularia beneficia manualia sunt ea, quæ ad Prælati nutum removeri possunt, sunt ea omnia, quæ non sunt capita conventus *cap.* 2. *vers. Prioratus quoque, juncto cap. cum ad monasterium vers. tales autem. de statu Monachorum*; atque ita quoties beneficia regularia dantur per Canonicam capituli electionem, & confirmationem Superioris, nequeunt ad nutum Superioris removeri, & ex consequenti non sunt manualia; secus si per electionem non fiant, sed conferantur per Abbatem: sunt enim tunc beneficia manualia ad ejus nutum revocabilia; his denique dummodò curam non habeant possunt præfici illegitimi absque aliâ dispensatione, & ad nutum Prælati removeri possunt, ut constat, *ex Clementinâ unicâ de supplen. negli. Prælat.* & Sanchez *d. lib.* 5. *cap.* 5. *n.* 16. 10

Quarta prærogativa professionis est tolli per eam omnem causam ingratitudinis undecunque processerit per ingressum Religionis, per textum 19. *quæst. final. cap. non liceat.* ubi simpliciter in favorem Religionis decitur remotâ omni distinctione, ut auferatur vitium ingratitudinis. Confert textus *in Authen. de monachis, in principio*, ubi habetur ab ingressu 11

gressu Religionis aboleri omnem humanam maculam; quamvis glossa ibi censeat non per hoc deleri filii ingratitudinem; sed primùm magis placet pro favore Religionis, gloss. etiam de jure civili per textum Novellarum, *ut in Authen. de Sanctis Episcopis*, Panor. *cons.* 27. *vol.* 2. Roman. *Singular.* 37. *incipit*, *Utrum nobilis*, nimirum quòd ingratus filius non reputatur talis per ingressum Religionis. Unde infert Cynus *in l. Deo nobis C. de Episcopis, & Clericis.* non esse integrum parentibus filios factos monachos repellere ab hæreditate, etiamsi antequam ingrederentur Religionem, vitio ingratitudinis essent ustulati.

12 Quinta prærogativa professionis est mutare regulariter forum per eam, ut fiat de jurisdictione Ecclesiasticâ etiam post delictum commissum, Graffis *cap.* 1. *Bullæ Cœnæ n.* 141. nisi fiat Monachus post præventam causam à laico. Navarrus *de regularibus comment.* 2. *n.* 60. *in fine.*

Sexta prærogativa. Per professionem liberatur professus à patria potestate, ut notatur *in cap. Deo nobis: de Episcopis, & clericis, glos.* singular. *in l. si ex causa §. Pomponius ff. de minoribus.* & ibi Bartol. & Baldus *in Authen. si qua mulier. C. de Sacros. Eccles.* Attamen non amittit jura Suitatis, quatenus sibi sunt utilia. Bartol. *in l. item in potestate. in fine C. de Episcopis, & clericis.*

13 Septima prærogativa. Per professionem solemnem extinguntur omnia vota antea emissa, Navarr. *in manuali cap.* 12. *n.* 78. *in fine* Covarr. *in cap. quamvis pactum. par.* 1. §. 3. *n.* 4. *vers.* 6. Campanil. *in diversor. jur. canon. rubr.* 12. *cap.* 10. *n.* 2. Sayr. *in Clavi lib.* 5. *cap.* 8. *n.* 15. *lib.* 6. *cap.* 7. *nu.* 2. *& cap.* 12. *num.* 5. *&* 11. Sanchez *in præcepta decalogi lib.* 5. *à num.* 36. ubi *num.* 38. tenet vota facta in sæculo ipso jure extingui per professionem, & absque aliâ dispensatione manere professum liberum ab illis votis ex privilegio professioni adhærente per quam se, & sua omnia tradidit divino obsequio, secus si ingrediatur, & non profiteatur, Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 22. *q.* 6. Sayr. *d. lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 15. Sanchez *de matrimonio lib.* 1. *disp.* 34. *num.* 16. *& in præcepta decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 74.

Sed quid si profitens habebat vota personalia & realia, Respondeo commutari ipso jure in professionem: soli enim Deo cui vota emittuntur acquiritur jus, & satis fit Deo per traditionem omnium bonorum, & per traditionem sui ipsius, Cajetanus *in opusculis tom.* 2. *tract.* 11. *de voto non nubendi q.* 3. *ad finem corporis*, Covarr. *de pactis* 1. *p.* §. 3. *num.* 4. *ar. Sexto.* Aragonius 2. 2. *q.* 88. *ar.* 12. *ad solut. ad* 1. Secus de juramento præstito homini, & ab eo acceptato; hoc autem per professionem non extinguitur, nec commutatur. Sanchez *in præcepta decalogi lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 3. quia unum pro alio invito creditore solvi non potest. *l. mutuum ff. si certum petatur*: *& Instit. quibus modis tollatur obligatio*, *in principio.* Eadem est ratio de voto reali facto non soli Deo, sed intimato parti, ut ab ipsâ acceptetur & ita conjuncto cum promissione illa parte; tunc enim cessat commutatio in melius, Aragon. *d. ar.* 12. Sylvest. verbo *votum* 4. *q.* 7. *dict.* 4. *in fine.*

14 Diximus de prærogativis professionis, sequitur dicendum de obligationibus voti paupertatis. Paupertas ergo voluntaria est primum Religionis fundamentum, ac propugnaculum: ideo eâ destructâ corruet Religionis ædificium. *cap. Cum Paulus* 1. *qu.* 1. Item paupertatis votum aliud, solemne, aliud

15 simplex. Differuntur ergo votum solemne paupertatis, & simplex in eo, quòd solemne impediat acquisitionem dominii reddens voventem incapacem illius validè acquirendi, ac validè in alium transferendi: Votum autem simplex etiam impedit licitam acquisitionem, ac translationem dominii in alium: non tamen reddit voventem inhabilem ad acquirendum, & transferendum: quamobrem, si de facto acquirat, aut transferat sine licentiâ petitâ, & obtentâ, peccabit contra votum, *cap. unico in* 6. *de voto*, quæ differentia ex sola Ecclesiæ institutione procedit, Navarr. *comment.* 1. *de Regul. n.* 19. *vers.* 24. Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 5. *num.* 21. *in fine.* Azor. 1. *p. instit. moral. lib.* 12. *cap.* 2. *quæst.* 8. Item voto paupertatis solemni astrictus nihil sibi acquirit, sed Monasterio, ac Religioni, simplici autem voto ligatus, quamvis usum nequeat acquirere, potest tamen aliquod dominium, & proprietatem habere, cùm sit capax hæreditatis, & cujuslibet alterius rei ad quam antea jus habebat: denique, in hoc etiam differunt, quòd professus non potest testamentum facere, ut est notorium; ligatus autem simplici paupertatis voto si illud condat fortassis firmum erit. Azor. *d. q.* 8.

Excipitur votum paupertatis Coadjutorum formatorum nostræ Societatis, quod etiam si simplex sit, reddit illos omnino incapaces dominii acquirendi, & in alios transferendi, perinde ac si esset solemne, ut habetur in constitutionibus Societatis *p.* 6. *cap.* 2. §. 11. *in commento litera H. &* §. 12. confirmatis à Sede Apostolica. 16

Nomine autem paupertatis, quam vovent religiosi, venit carentia dominii, ac proprii; quia etiam carentia usûs juris, & ususfructûs possessionis, & administrationis dependenter à Superiore, atque ita ex vi hujus voti religiosus non habet dominium, nec usum juris, nec possessionem cujuscunque rei nomine proprio, nec administrationem arbitratu suo: quare solum habet detentionem facti, & usum rei instar servi. Navarr. *comment.* 2. *n.* 2. *de regul.* Fr. Manuel. *tom.* 3. *Regul. q.* 29. *art.* 4. & Azor. 1. *p. instit. lib.* 12. *cap.* 12. *q.* 1. ubi concludit Religiosum nihil proprium habere posse, & appellatione proprii non solùm venire dominium, & proprietatem rei, sed etiam usum, & usumfructum, possessionem, administrationem, prout sunt juris; non facti. Dicitur autem peccare contra votum paupertatis non solùm, qui habet dominium, hoc est jus perfectè, & liberè statuendi de re corporali, sed etiam, qui habet quasi dominium, vel quasi proprietatem: similiter dicitur violare paupertatem, qui habet rem, vel possidet, & eâ utitur, ac fruitur non alieno, sed nomine suo, sine authoritate Superioris. 17

His positis ad particulares casus descendamus, inter quos se offert, an religiosi, qui non possunt quicquam accipere sine authoritate Superioris, possint sibi res oblatas, seu missas ab externis repudiare inconsulto Superiore? Pars negans ex eo videtur vera, quia religiosus, nec velle, nec nolle habet *cap. si Religiosus, de electione in* 6. ergo non potest repudiare inconsulto Superiore. Secundò Religiosus non potest reijcere legatum ususfructus sibi factum, cùm hoc redundet in bonum monasterii; sicut de filiofamilias dicitur *in l. cum non solum, in principio. C. de bonis quæ liber.* & docent Joannes Andreas, & Specul. prius *tit. de statu monachorum*; quibus accedit Aloys. Ricc. *resolut.* 114. quia æquiparatur Religiosus filiofamiliâs; at iste non potest præjudicare patri in usu fructu; igitur nec Religiosus monasterio in legato sibi relicto; ut etiam sentit Panor *in c. in præsentia de probat. ad finem* Bart. *in l. final. ff. vulga. & pupil. substitut*, & *in l. tutor. ff. de posses. bonor.* 18

Probabilius tamen puto posse Religiosos repudiare, quæ sibi deferuntur, ac mittuntur, neque in

in hoc violant votum paupertatis, nec legem charitatis.

Probatur, quia votum paupertatis violatur per actum positivum accipiendi aliquid sine consensu Prælatis quare non læditur per actum non acceptandi: imò magis, ac magis observatur votum, dum abstinetur ab ipsâ acceptatione: Nam sicut accipere inconsulto Superiore est contra votum; sic etiam nolle accipere est pro voto. Item integrum est Religioso propter perfectionem paupertatis relinquere etiam ex sibi necessariis aliqua absque licentiâ Prælati; ergo etiam licebit Religioso nondum acquisita relinquere amore ipsius paupertatis, quando jam quæsita potest repudiare.

Item, non violatur charitas non acceptando munuscula illa, quæ mittuntur, quia eo fine solent mitti, ut accipiens possit illis uti de licentiâ Superioris, & non cedunt in utilitatem monasterii, proinde non violatur charitas, nec monasterium habet jus aliquod in illis, quæ offeruntur suo Religioso, aut mittuntur ante acceptationem: ipse autem amore paupertatis, vel aliquâ aliâ honestâ causâ ductus non vult acceptare: ac proinde non offendit charitatem, præsertim, quando oblata, seu missa ad usum tantùm privatum Religiosi mittuntur secundùm intentionem eorum, qui mittunt, Sanchez *lib. 6. de matrimonio disp. 14. nu. 6. vers. si absque causa*, & *infra vers. secus.*

19 Nec refert exemplum, quo utitur, dicens peccare contra charitatem qui precibus absque justâ causâ impedit, ne testator leget Bertæ, & leget potius Titiæ, quia id fieri potest, nec peccat suadens precibus, & ob amicitiam, ut potiùs huic, quàm illi legatum relinquat remotâ omni vi, ac fraude, & importunis precibus sublatis, neque in hâc petitione etiam cum effectu obtenta violatur justitia, ut est communis sententia, Navarr. *in summa cap. 17. n. 72. & cap. 26. n. 36.* Sotus *l. 4. justitia q. 6. art. 3.* Saa *verbo restitutio, n. 22.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 6. p. 5.* dicentes non teneri restituere illum, qui sine vi, & fraude impedivit donationem liberam: nec etiam violatur charitas, si quis potiùs pro hâc, quàm pro illâ intercedat animo obtinendi liberam donationem ad quam nondum neutra habet aliquod jus allegatis rationibus justis absque vi, vel mendacio, & fraude pro unâ potius, quàm pro aliâ. ita Navarr. *d. cap. 17. n. 69. & num. 70. usque ad n. 74.* Molina *tract. 2. disp. 727. nu. 2. fol. 157. §. hoc ita* post Adrianum *de restit. q. consequenter quæro utrum impediens*, Sylvester *restitutio tertio n. 12.* Covar. *regula peccatum p. 2. §. 7. n. 8.* existimantes ita suadentes sine vi, vel fraude, quando res non est debita de justitiâ, non teneri ad restitutionem, quamvis moveant testatorem, seu collatorem in contrarium. Imo sæpe id fieri posse licitè, & justè, ac meritoriè: Ratio, quia sæpe potest esse melius, quod suadetur, quàm quod testator statuerat, & gratius Deo, proinde suasio illa, qua quis à consequutione boni impeditur, potest esse non solùm justa, sed meritoria.

20 Quin potiùs cùm ordo charitatis incipit à se ipso, cæteris paribus bene potest quis persuadere donaturo, ut potiùs sibi, seu suis consanguineis, vel amicis velit id condonare, quàm extraneis, quibus ipse id contribuere decreverat: vel consanguineis, & conjunctis ipsius donatoris, quando cætera sunt paria, quia in hoc nulla est deordinatio, quæ charitati adversetur. Quare nec Religiosus si non acceptet xenia, seu munuscula ad se missa peccat contra charitatem, cùm ipse ea nequeat acceptare inconsulto Superiore: nolle tamen petere facultatem facit pro voto paupertatis servando, quare minus bene Sanchez *d. lib. 6. disp. 4. num. 7. ad finem* ait peccare contra charitatem, si nollet acceptare, quia impedit bona Monasterii, quia non tenetur petere facultatem.

Secundus casus occurrens est an Religiosus cui offeruntur aliqua munuscula ab externis, aut mittuntur, possit sine violatione paupertatis dicere, Domine, ego non egeo, sed rogo, ut velis ea mittere, seu donare Petro, mihi, vel sanguine, aut amicitiâ conjuncto? Respondeo id fieri posse. Sanchez *lib. 6. de matrimonio disp. 4. n. 7. §. his tamen non obstantibus*, Alphonsus Rodericus etiam nostræ Societatis, in tractatu *de paupertate cap. 15. fol. 217. vers. de aqui se puede collegir*; ex eâ ratione, quoniam Religiosus nihil acceptat: imò potiùs ait se non indigere, nec posse acceptare sibi; additque, Domine, si tibi gratum fuerit rogo, ut illud des Petro, vel illud eidem tuo, nomine dabo, si tibi placuerit. In hoc eventu nihil video contra votum paupertatis, quamvis donator id faciat tui contemplatione, & amore. Sequitur Villalobos *in Summa p. 2. tract. 35. difficult. 32. n. 6.* Secus si Religiosus munuscula acceptet, & mittat amico per manum mittentis: tunc enim acquirit sine licentiâ, & alienat; & utrumque adversatur voto paupertatis. 21

Tertius casus, an procedat contra votum paupertatis accipiens pecunias ab aliquo non sibi, sed ut illas certis pauperibus distribuat, vel expendat in pia opera, ut sibi visum fuerit, nomine tamen ipsius donatoris; sed sine licentiâ Superioris? Resp. id esse tantùm contra regulam nostram prohibentem, ne his negotiis præpediamur inconsulto Superiore propter inconvenientia indè sæpe resultantia: non esse tamen contra votum paupertatis; quia pecunias accipiens non sibi accepit, nec acceptavit, nec suo nomine distribuit; sed rem peragit nomine dantis, penes quem est dominium, Alphonsus Rodericus *tractatu tertio paupertatis d. cap. 15. fol. 216.* Azor. *1. p. lib. 12. cap. 10. §. ultim. vers. decimò quæritur*, quoniam donator non transtulit dominium pecuniarum, sed eas per Religiosum ad certos usus applicat: longè aliter, ut aliqui opinantur, si pecuniæ dentur Religioso, ut liberè eas expendat pro suo arbitratu. 22

Quartus casus est circa Viaticum quod aliquibus Religiosis dum iter agunt pro diariâ alimoniâ assignatur, an possint de eo disponere ad libitum in licitis, & honestis? Responsio est negativa, si viaticum illis detur non taxatum pro quotidiano victu: secus si viaticum ad singulos dies taxatum concedatur: in hoc eventu, si Religiosi nolunt tantum quantum opus est secum expendere, & aliunde non constet de contrario, superfluum, & residuum poterunt insumere in rebus licitis ex licentia saltem tacita Superioris viaticum taxatum concedentis, ita Alphonsus Rodericus *d. cap. 12. fol. 202.* quod puto verum etiamsi de industria ad hunc finem non utantur tam strictâ parcimoniâ Idem dicendum est de viatico dato, & accepto de licentiâ Superioris ab externis, nam eo ipso quòd acceptatum fuit eo modo à Religioso, dominium illius translatum fuit per illum in Religionem, & non potest expendi nisi in eo ad quod fuit collatum: atque ita idem dicendum est de hoc viatico, quod dicitur de illo, quod fuit taxatum à Religione ipsa ad singulos dies. 23

Quintus casus an Religiosus in extremâ, vel gravi necessitate peccet aliquid accipiendo ab externis, vel ab ipsâ Religione? Quoad extremam certum est non peccare. Quoad gravem necessitatem probabile est non peccare. Quando necessitas est ordinaria, & negatur res petita à Superiore, potest accipi à rebus Conventûs, si est necessaria, Navarra *lib. 3. cap. 1. n. 196.* Soyr. *in clavi lib. 9. cap. 16. num. 20*, ubi loquitur de rebus necessariis ad usum Religioso- 24

giosorum privatorum, ut sunt cibaria, vestes, & medicinæ, quia Prælatus tenetur ministrare necessaria Religiosis; sicut Religiosi tenentur inservire monasterio, & Superior non est Dominus, sed dispensator, & in hoc casu accipiendo Religiosos non peccat: accipit enim quasi usuarius, quod votum non prohiber in hoc casu.

25 Quòd si accipiat inconsulto Prælato aliquid, quòd si ab ipso peteretur concederet, peccare mortaliter contra votum, tradit Sayr. *ubi proximè*, exercendo actum dominii, cùm nullâ petitâ licentiâ rem ut suam, vel sibi debitam usurpat, & tenetur restituere, saltem si res extat; allegatque pro hac parte Navarram *suprà num.* 196. Cordub. *in sum.q.* 109. & Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 11. *dub.* 6. Dicendum tamen est nullum esse in hoc casu furtum, Cajetanus *in summa, verbo furtum, & 2. 2. q. 66. art.* 5. Navarrus *in cap. non dicatis* 12. *q.* 1. *num.* 62. & alii, quod procedit suppositâ communi regulâ de involuntario ratione rei, & ratione modi, quam sequuntur etiam circa filiis, qui clàm accipiunt à parentibus rem notabilem invitis quoad modum, non autem quoad rem; & hoc modo nulla est diversitas inter parentes, & Prælatos: necnon voluntas parentum quoad substantiam rei, removet deformitatem furti, cùm sint Domini: Prælati autem, cùm sint administratores, si solùm sunt inviti quoad modum, & non quoad rem, quoniam concederent, si ab illis peteretur, tollitur ratio furti: & accipiens solùm peccat veniale, quoad modum tantùm ut filii peccant, ut Navarr. *suprà, & in summa cap.*17.*n.*138.*& comment.* 2. *de regular.n.*20. Lessius *lib.*2.*cap.*12.*de injuriis fortun.dub.*8.*n.*48.*& c.*41.*de statu Religioso, dub.* 9.*dict.n.* 79. §. *crediderim, fol.* 595. Quamvis tam involuntarii possunt esse Prælati circa modum, ut mortale sit tunc accipere contra votum paupertatis, quod interdicit omnem usum rerum externarum invito Prælato; sed hoc non placet. Nam si Prælatus est invitus, quoad modum tantùm accipiens involuntario illo accipit, ut sibi rem concessam à Prælato, qui concederet si res peteretur: ideo absolutè consentit, ut Religiosus tali re utatur esto modus ei displiceat. Unde Prælatus irrationabiliter involuntarius circa modum, ut possit esse mortale contra votum paupertatis.

Erit tamen contra votum paupertatis accipere Religiosum, & de se mortale aliquid ab externo liberè concedente sine facultate Prælati saltem tacitâ, quia hæc appropriatio est contra votum: non est tamen furtum, nec habet onus restituendi, cùm sit translata res de consensu domini: unde Re-
26 ligiosus, cui interdicitur ex regula accipere stipendia consueta pro suis ministeriis, si rem notabilem eleemosynæ loco capiat pro Missis, & cæteris ministeriis, quamvis non peccet, peccavit tamen contra votum, Sanchez *tom.* 2. *in præcepta Decalog. lib.*7.*cap.*28. *n.*6. ubi pro hac parte refert, ac sequitur Enriquez *lib.* 9. *de Eucharistia cap.* 22. *n.* 3. *in commento, litera P.* Peccare autem contra votum ex eo patet, quia sine licentiâ Prælati notabilem rem accipit. Nam in Societate vota fiunt secundùm constitutiones, quæ pro materiâ paupertatis habent, ut non solùm Religiosi careant dominio rerum temporalium: sed etiam omni jure habendi eas, etiam illo, quod aliàs licitè ex talibus ministeriis poterat procedere: ac proinde carentia hujus juris, seu stipendii expressè continetur sub voto paupertatis, ut planum est ex *sextâ parte constitut. cap.* 5. quod fusiùs probat Molina *disputatione* 687. Navarra *lib.* 3. *de restitut. cap.* 1. *part.* 3. *dub.* 2. *in nova editione, num.* 170. Sanchez *supra numer.* 6. *ad finem.*

27 Sextus casus si Sacerdos externus accepto anticipatè stipendio debeat plurima stipendia, quæ recepit, necdum fecit sacra, potestne aliquis Sacerdos ex nostrâ Societate sacra facere pro illo, ut illum liberet ab eo onere, Pars negans ostenditur; quia sacrificans peccat contra votum, eò quòd sacrificando per tale sacrum re verâ acquirit jus ad stipendium, vel saltem solvitur jus quæsitum ab eo, qui dedit stipendium; sed votum paupertatis interdicit hujusmodi jus acquirere per beneficia: igitur non licet. Nec refert dicere stipendium datum esse jam consumptum à Sacerdote: ideo ad illud nullum jus acquiritur, sed tantùm solvitur Sacerdos ab eo onere, quod habebat: atque ita non videtur contra votum eximere ab eo onere proximum meum nihil expendendo per se dignum pretio, præsertim quia Religiosi nostri carent jure ad cogendum illos, pro quibus rem sacram faciunt, ut stipendium solvant sibi, vel alteri. Quia respondetur Religiosum, qui sacrificavit acquisivisse jus Sacerdoti debitori quasi ejus esse negotiorum gestor. Votum autem paupertatis sicut interdicit omnem dispositionem pecuniæ etiam in utilitatem alicujus tertii; sic etiam prohibet omnem dispositionem juris, seu consequutionem illius ad stipendium, tam respectu sui, quam alterius. Item quia non solùm est contra paupertatem recipere ab aliquo aliquid in utilitatem propriam, sed etiam alterius: sicut non solùm adversatur voto acquisitio stipendii ex sacro, erga se ipsum, sed etiam jus quæsitum erga tertium per se ipsum: censetur enim virtualiter quædam acquisitio illius juris, & in alterum translatio. Quare nihil refert, quòd Religiosus cogere non possit, si alteri jus cogendi concessit.

Suffragatur, si Religiosus cum aliquo paciscatur, ut si decem aureos laico largitur, totidem sacra pro eo se celebraturum: non est dubium esse contra votum; quia ratione pacti celebrati sacrificat pro stipendio: igitur idem erit cum rogatu Sacerdotis eadem sacra celebraverit, qui quando celebrat rogatus à Sacerdote pro stipendio, etiam obligat laicum ratione pacti cum Sacerdote celebrati; & de jure stipendium exigendi disponit, quod voto adversatur.

Pars tamen affirmans non peccare sacerdotem, qui ad preces alterius sacrificat, ex eo probatur, quia nostris non est interdictum liberaliter sacrificare pro aliis, sed pro stipendio duntaxat, aut pro acquirendo jure ad illud ex sacrificio: At qui eo modo sacrificat non acquirit jus, cum liberaliter faciat rem sacram, nec habet intentionem obligandi illum, pro quo sacrificat, quique jam stipendium alteri Sacerdoti erogavit: igitur pro nullo interesse, aut stipendio rem sacram facit. Favet, quia non videtur peccare Religiosus, qui ad preces alterius concionatur, pro quo opere rogans aliquid acceperat, quod solet fieri absque scrupulo: ergo idem erit in sacrificio Missæ cum eadem sit regula. Pro quo etiam juvat, quòd si quis huic Religioso gratis donet aliquod munusculum, Religiosus animo compensandi, seu gratificandi polliceatur aliqua sacra facere, non peccat: igitur eadem erit ratio si aliquoties sacrificet, ut gratificet Sacerdoti; esto Sacerdos eleemosynam accipiat, Sanchez *tom.* 2. *in præcepta lib.* 7. *cap.* 28. *n.* 17. post Navarrum *lib.* 3. *de restitut. cap.* 1. *p.* 3. *dub.* 2. *in nova edit. n.*171. & Manuel *tom.* 3. *regul. q.* 29. *art.* 13. ubi docet hoc licitum esse sine pacto aliquo.

Ex his duabus opinionibus pars negans certa, ac tuta apud nostros: non enim possunt excusari, si eo modo celebrent, quin sacrificent, vel pro stipendio, vel pro ejus jure, quod apud nostros non modò regulâ, sed etiam voto interdicitur; atque ita quoties etiam

etiam pactum initum fuerit cum aliquo, ut stipendium det pauperi, seu cuicunque alii, & Religiosus tot sacra faciat pro dante pecunias pauperi, peccat contra votum paupertatis bis, semel, quia recipit stipendium pro sacrificio Missæ: & rursus, quia sine licentia in alium transfert. Nec est dubium, quia revera pecunias suo sacrificio sibi acquisivit, & dedit pauperibus, nec potest dici gratis fecisse sacra illa, quod constitutiones Societatis juxta quas vovetur paupertas, petunt. Idem omnino est dicendum quando Religiosi convenirent cum aliquo, ut sibi, vel alii stipendium acciperet pro Missis celebrandis, & ipsi sacrificent, quia utrobique eadem ratio militat, cum ipsi interventu Missarum stipendium illud alteri tradendum consequantur, Sanchez *d. cap.* 28. *n.* 16.

28 Ad argumenta dicendum est, quamvis Religiosus rem sacram faciat liberaliter loco sacerdotis, pro illo autem, qui stipendium dedit, non liberaliter, sed pro stipe sacrum fecit: quando quidem sacrificando eum obligat, ut non possit repetere à Sacerdote pretium, vel ut solvat, si adhuc non dedit, & Sacerdoti confert jus retinendi, vel exigendi stipendium. Eodem modo dicendum est, non esse integrum eisdem Religiosis facere concionem pro illo, qui accipit pretium; quòd si aliter fiat, hoc procedet, vel ex erroneâ conscientiâ, vel quia solventes stipendia, liberè illa remittant Sacerdoti, cum quo convenerunt; quo etiam modo possent Missas facere, scilicet, si Sacerdos stipendium accipiens adhortetur donantem Missas esse pro ipso liberaliter celebratas, & si nihilominus stipendium tunc relinquat, sine suo, vel Religiosi scrupulo retinere potest, ex ratihabitione stipendium dantis. Denique dicendum est, quia quamvis sacrum fiat liberaliter respectu Sacerdotis, non est negandum, quod fiat pro stipendio respectu dantis.

29 Secus dicendum est quando Laicus liberè nostris Sacerdotibus pecunias aliquas erogaret, non esset contra votum paupertatis, si liberaliter promittant sacra nullo imposito onere, sed solùm animo gratificandi. Fr. Manuel. *in summa tom.* 2. *cap.* 31. Idem posse fieri à nostris gratis, quando in testamento aliqua relinquuntur Sacra facienda, etiamsi testator jubeat pro quolibet Sacro consuetam eleemosynam dari, quamvis hæredes pecunias illas in hoc expendendas sibi assumant, ac retineant, dummodo nullum stipendium Religiosi nostri pro illis Sacris recipiant, nec conveniant, ut aliis detur: posse autem hæredes illos seu capellanos pecunias in hoc expendendas sibi retinere ex eo est, quia non acquirunt dominium illarum pecuniarum, ratione earum Missarum, sed ratione tituli hæreditarii, aut legatarii, & solùm virtute Missarum liberantur onere illis titulis annexo faciendi ea Missas, & ita merè gratis fiunt, esto per accidens alii liberentur ab onere expendendi pecunias, ut illa sacra fiant, Sanchez *d. lib.* 7. *cap.* 28. *num.* 18.

30 Sed quid si executores testamenti alicujus petant ab aliquo Religioso Societatis ut faciat aliqua Sacra, quæ ratione stipendii ab illo fieri non posse diximus, ut ipsi eas pecunias sibi retineant? Respondeo non licere, cùm sit contra votum. Idem dico si clerici privati accipiant pecunias pro Missis faciendis, ac postea petant, ut Missas faciat ex eâ ratione, quia nec executores, nec clerici privati habent jus aliquod, aut titulum ad acquirendas pecunias nisi respectu Missarum, quas religiosus fecerat, quod idem est ac si Religiosus stipendium acciperet, & de illis conferret, nec possunt tam executores, quàm clerici privati retinere stipendia illa pro Missis celebratis à nostro Religioso, sive ille ignoret stipendium illud pro prædictis Missis recipi, quia id stipendium acquirere non potest; sine id sciat; sive ignoret; tamen sibi interdictum esse sacrificare, ut alter stipendium recipiat. Nam quod ex ignorantia & errore oritur, est involuntarium, & ideo retinere nequeunt illud stipendium pro Missis factis ab illo Religioso, Sanchez *ubi suprà d. cap.* 28. *n.* 19.

---

§. XII.

Quibusnam officialibus Monasterii integrum sit bona conventûs sine peccato administrare; & an privati Religiosi possint licitè aliquando disponere de rebus ad proprios usus deputatis.

EPITOME.

1 *Oeconomus seu procurator expendens bona conventus in alios usus, quàm à superioribus deputatos peccat mortaliter.*

2 *Prælatus non potest ad libitum bona monasterii in quosvis usus expendere; quin imo si profanè insumat, peccat mortaliter cum onere restituendi.*

3 *Prælatus quantam summam possit concedere subditis, ut donent de bonis monasterii.*

4 *Religiosus alienans aliquid de bonis monasterii peccat mortaliter contra votum; si res extat, tenetur reddere, vel saltem quantùm fit ditior ex re consumpta accipiens.*

5 *Religiosi extra monasterium quas eleemosynas facere possunt, & an possint expendere bona aliqua?*

6 *Religiosus extra monasterium an possit accipere sibi oblata?*

7 *Religiosus accipiens, vel expendens aliquid quomodo excusetur à transgressione voti, & an sufficiat licentia tacita, vel præsumpta?*

8 *Religiosus accipiens aliquid ex licentiâ præsumptâ an teneatur postea rem manifestare Superiori, quòd rem expenderit.*

9 *Retinere aliquid cum animo illud occultandi Prælato est culpa mortalis.*

10 *Superiore vivente Religiosum disponere, & expendere, & non contradicente, an sit licentia præsumpta?*

11 *Taciturnitas quando est permissio, aut approbatio sufficiens ad licentiam concedendam.*

12 *Furti reus non est accipiens quando credit dominum concessurum si peteretur.*

13 *Prælatus nequit concedere subditis licentiam ad expendendum aliquid in usus profanos, & illicitos, & accipiens tenetur restituere.*

Quæstio prima, an œconomus, seu procurator bona conventus in alios usus quàm à Superioribus deputantur expendat, peccent mortaliter? Responsio est affirmativa, ac proinde quandiu non resipiscunt à confessariis absolvi, nec debent, nec possunt. D. Thom. 2. 2. *q.* 32. *cap.* 8. *glos. in clementina.* 2. §. *sed & talis, de vita, & honest. clericor.* Sarmen. 1. *p. sui defensorii monitorio* 21. Gerson *alphabetico* 34. Nam juxta concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 2. præcipitur ut administratio monasterii bonorum ad solos Officiales eorumdem ad nutum Superiorum amovibiles pertineat. Unde colligitur non solùm non posse ad profanos usus, sed neque ad licitos aliquid sibi, aut aliis fratribus emere inconsulto Prælato, & sine ejus lientiâ saltem rationabiliter præsumptâ. 1

Quæstio secunda, an Prælatus possit ad libitum bona Monasterii in quosvis usus expendere? Respondetur negativè ex *cap. fraternitatem de donationibus*, cùm non sit dominus, sed administrator: ideo tenetur 2

tenetur in eos tantum usus bona monasterii distribuere, in quos destinata sunt. Navarr. *in cap. nullam* 18. *q.* 2. *num.* 6. Quod si in profanos usus, vel inutiles dispenset, peccabit mortaliter, & recipiens à Prælato Religioso sine causâ rationabili, sed ex parentelâ, vel ex turpitudine, tenetur ad restitutionem monasterio Archi. Floren. *in summa defecerunt de restit.* Nec item potest remittere debitum liquidum, cùm illud sit donare, *l. si quis delegaverit ff. de donat.* Graffis *lib.* 3. *decis. de Regular. cap.* 5. *num.* 133. Ex consuetudine tamen aliqua potest donare, ut patet *ex cap. cæterùm de donationibus*, ut per Oldrad. *cons.* 226. *num.* 6. Abbas *cons.* 45. *num.* 1. & 2. *p.* 1. Tiraquel. *in tract. de judiciis q. in reb. exiguis vers. vigesimo quarto*, Cardin. Tusc. *tom.* 3. *litera E. concl.* 287. Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *tit. de bonis clericorum* §. 5. *num.* 10. Imo ubi non fuerit consuetudo etiam donare poterit Prælatus rem modici valoris juxta Panor. *in d. cap. cæterum*, sicut Tutor potest de rebus pupilli ut habetur *in l. cum plures ff. de administ. tutor.* Panor. tamen id limitat *ibi num.* 4. dicens licitum esse Prælato donare existente causâ rationabili, remunerandi scilicet obsequium susceptum, quod adhuc remuneratum non est, & ob aliud simile.

3 Sed petes quænam quantitas possit à Prælato donari absque scrupulo? Cordubensis *in summa dub. ultim. q.* 54. dicit posse Prælatum donare usque ad decem aureos, sequitur Ludovic. Lopez 1. *p. instruct. cap.* 5. §. 1. quod Petrus Navarra *lib.* 3. *de restit. cap.* 1. *num.* 183. & Hieronymus Flamma 3. *p. methodi cap.* 13. §. 15. ubi in hac materia magis se extendit, quam alii, atque ita concludunt posse Prælatos locales tutâ conscientiâ hanc summam decem aureorum donare, vel externis domesticis de bonis Religionis, vel facere facultatem subditis ad donandum, nisi peculiaria statuta Religionum aliter disponant, dummodo ad hæc donandum appareat causa, vel pia, vel saltem licita, & justa; sed Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 12. *quæst.* 4. rem hanc arbitrio prudentis remittendam ait, sequitur Sanchez *d. lib.* 7. *c.* 19. *num.* 42. & Bonacina *de largitione munerum punit.* 6. *num.* 8. quibus accedo libenter; non tamen displicet sententia Cordubensis, & aliorum. ultrà hanc summam tàm ad acceptandum, quàm ad donandum subditis fas erit recurrere ad Provinciales, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem. Sanchez *supra*.

4 Quæstio tertia an Religiosus possit disponere de bonis communibus sine licentiâ Prælati? Respondetur, si dispenset rem notabilis quantitatis tàm intra, quàm extra monasterium sine licentiâ Prælati: non solùm de bonis communibus, sed etiam de his, quæ sibi deputata sunt ad proprios usus, peccare mortaliter, & agere contra votum. D. Antoninus 3. *part. tit.* 16. *cap.* 1. §. 11. Sylvest. *verbo Religio* 6. *q.* 7. Navarr. *in cap. non dicatis.* 12. *q.* 1. *num.* 4. Petrus Navarra *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 171. & *nu.* 197. & sequent. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 11. *dub.* 7. Est enim furtum id donare, & accipere: unde si res extat tenetur tàm donans, quàm accipiens eam monasterio restituere, cùm nequeat retinere. Accipiens tamen bonâ fide, eamque consumens, adhuc tenetur restituere quantum ex re illa ditior factus est, aut quantum aliàs consumpsisset, si rem illam non expendisset. Cordubens. *in summa q.* 109. Sayr. *in clavi lib.* 9. *cap.* 16. *num.* 21.

Dispensare autem bona communia monasterii pertinet ad Prælatum: de bonis verò propriis non potest Religiosus cùm sit usuarius ad alios usus disponere, ut patet ex *institut. de usu, & habitat.* Porro Hostiens. *in summa tit. de pœnit. & remiss.* & glos. *de vita, & honest. cleric. verbo convertendum* docent licitum esse Religioso peregrinanti, vel existenti in studio extra claustra facere eleemosynas ex his, quæ sibi in propriam sustentationem assignata sunt, quod etiam volunt Sylvester *verbo eleemosyna q.* 5. Tabiena *n.* 8. Navarrus *d. cap. non dicatis num.* 40. Alens. 4. *p. q.* 33. *memb.* 4. *art.* 2. & Flamma 3. *p. methodi cap.* 13. §. 16. quia licentia iter agendi vel existendi in studio assignato certo stipendio pro quotidiano victu; ad eleemosynas etiam se videtur extendere, consonat Navarrus *in manuali cap.* 20. *num.* 12. dum ait Religiosos, qui versantur in Scholis, vel in aliis negotiis extra monasterium impensis illius, posse aliquam partem quotæ destinatæ ad propriam sustentationem impendere in ludo aliquo honesto, eo quia honesta recreatio ad alimoniam spectat.

Accedit Turrecremata *in cap. non dicatis* 12. *qu.* 1. *num.* 6. *ex* Hugone *super regulam S. Augustini* dicens, Religiosum existentem extra claustra tantùm posse emere, & vendere sibi necessaria, quòd si aliquid subtrahat de his, quæ poterat honestè emere, posse expendere, quod intellige in licitis, & honestis. Non tamen inde colligas posse Religiosum bona sibi à Prælato deputata ad certos usus expendere in alios inconsulto Prælato, si usus tales sint, ad quos verisimiliter Prælatus non faceret facultatem: tunc enim Religiosus peccaret mortaliter contra votum paupertatis.

Sed quid si Religiosus postquam de licentiâ Prælati exivit à monasterio ad peregrinandum, vel ad iter aliquod agendum, & illi in itinere offerantur pecuniæ, vel munuscula, an possit ea acceptare, & expendere in proprios usus, & quod superfit donare pauperibus aut propinquis? Flamma 3. *part. methodi cap.* 13. §. 16. affirmat posse ex interpretativâ licentiâ Prælati: item quia nullibi religiosi prohibentur acquirere quoad usum, cujus sunt capaces. Neque hoc videtur posse esse contra voluntatem Prælati bene ordinatam. Juvat in hoc casu Sanchez *lib.* 6. *de matrimonio disp.* 4. *num.* 7. dum tenet peccare contra charitatem Religiosum dum sibi oblata repudiat, quando sunt in utilitatem monasterii, si absque justa causa Religiosus nollet acceptare. 6

Item ut excusentur Religiosi accipientes, vel expendentes, à transgressione voti paupertatis, requiritur licentia Superioris saltem tacita, & jure optimo præsumpta censebitur quà prudenter, & meritò præsumatur id velle Superiorem. Quod autem hæc licentia tacita, & præsumpta sufficiat, ex eo patet, quia taciti, & expressi eadem est virtus *l. cum quid ff. de rebus creditis.* Flaminius *de resig. lib.* 1. *qu.* 12. 8. & *q.* 3. *num.* 3. & *lib.* 7. *quæst.* 3. *num.* 4. quia cum rationabiliter præsumitur id velle Superiorem, esto illius consensus expressus non habeatur, non dicitur peragi res absque ejus licentiâ, prout tradunt D. Bonaven. *in speculo disciplinæ ad novitios. p.* 1. *cap.* 4. *ad finem*; reperiens in novis operibus *tom.* 7. Rosell. *in summa verbo eleemosyna* 2. *num.* 1. Angel. *eodem verbo num.* 6. Mendoza *in suis quodlibetis quæst.* 8. *concl.* 7. Graffis 1. *part. decis. lib.* 2. *cap.* 122. *num.* 5. & *lib.* 3. *cap.* 7. *nu.* 54. Tolet. *in fine summa, tract. de septem peccatis mortalibus cap.* 18. *fine.* Emmanuel Saa *verbo eleemosyna num* 12. Lessius *lib.* 2. *de justitia cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 80. & alii asserentes esse sufficientem licentiam, taciturnitatem Superioris: quippe ea est licentia tacita, nisi præceptum sit in aliquâ Religione in virtute obedientiæ, ut nulli liceat aliquid recipere, aut expendere sine expressâ licentiâ Superioris: tunc enim excluditur facultas tacita, Lopez 1. *part. instruct. cap.* 156. *vers. penult.* & *lib.* 2. *de contract. cap.* 40. *col. penult.* Manuel *tom.* 2. *summa cap.* 31. *num.* 7. 7

Quæst-

8 Quæstio quarta an quando quis utitur licentiâ præsumptâ acceptando rem aliquam debeat aperire postea Superiori quod rem expenderit cum eadem licentiâ. Respondetur, si ideo acceptavit, quòd non potuerit recurrere ad Superiorem & res adhuc non est consumpta, aut alienata, teneri ne violetur votum paupertatis id referre Superiori: Secus quando res est consumpta, aut alienata. Quando autem ratio præsumendæ licentiæ non fuit difficultas petendi illam, non tenetur Religiosus referre id Superiori, Navarr. *comment.* 2. *num.* 20. *de regul.* Mendoza *quæst.* 8. *concl.* 8. & Graffis *d. lib.* 3. *cap.* 5. *nu.* 54. ubi volunt posse monialem retinere munera, quæ insciâ Abbatissâ recipit, quando Abbatissa, non erat negatura probabiliter licentiam, si peteretur, & loquuntur clarè quando adhuc munera retinet non manifestando Abbatissæ. Quare si acceptio clandestina fuit venialis, quatenus Abbatissa fuit invita quoad modum, retentio erit venialis, si non manifestetur, quod fuit acceptum, Sanchez *lib.* 7. *in præcepta decalogi cap.* 19. *n.* 9.

9 Quæstio quinta an sit mortale retineri aliquid à Religioso notabile cum animo illud occultandi Prælato? Affirmat Sylvest. *verbo Religio* 6. *quæst.* 7. Cordubens. *in summa quæst.* 54. & probatur *in cap. cum ad monasterium de statu Monachorum*, ubi vitium proprietatis est peccatum mortale, nisi parvitas materiæ excuset. Navarrus *de Regularib. cons.* 75. *n.* 18. *in* 1. *edit.* aliàs *cons.* 3. *nu.* 18. *de statu Monachorum in* 2. *edit.* Fr. Manuel *regul. tom.* 3. *qu.* 29. *art.* 10. *concl.* 8. Azor 1. *part. lib.* 12. *cap.* 16. *quæst.* 6. Rebell. *de obligat. just. part.* 1. *lib.* 3. *qu.* 15. *sect.* 3. *n.* 22. Quod intellige, quando rem notabilem occultat, ne sibi auferatur, ita Turrecremat. *in cap. non dicatis art.* 5. & colligitur *ex cap. Monachi. de statu Monach.* & *ex cap. quanto, de officio ordinarii*, *verbo, ut proprium in manibus Prælatorum*, propter quem textum censuit Sacra Congregatio Regulares utriusque sexûs non tenere propria, sed omnia dare debere suis Superioribus, à quibus primò eorum necessitatibus subveniendum est, reliquum autem conferendum in usum monasterii. Navarrus *comment.* 2. *de Regul. nu.* 18. Francisc. Leo *in thesaur. for. Eccles. part.* 2. *cap.* 1. *nu.* 41. Si verò Religiosus occultaret res aliquas Prælato, ne reprehendatur, & eæ tales sint, ut Superior ægrè, & molestè ferat, quòd eas habeat; imo eas non est dubium, quòd eripiat, si reperiat, occultans peccat mortaliter, nisi parvitas excuset.

Ex dictis planum est esse mortale etiam recipere, vel acquirere ab aliis quantitatem notabilem sine Superioris licentiâ, & penes se habere etiam non animo occultandi. Navarr. *in d. cap. non dicatis. nu.* 16. *ex d. c. cum ad Monasterium*, & ex Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 3. Cæterùm si donatio fuit absoluta res est restituenda monasterio, quia Religiosus illi acquisivit, Panor. *in d. cap. cum ad monasterium nu.* 2. si tamen donatio fuit facta sub conditione, ut Religiosus possideat independenter à Prælato, non intendens aliter dominium rei à se abdicare: tunc res donata donanti est restituenda, ut colligitur ex traditis à Panor. *supra*, & à Sylvest. *verb. Religio* 6. *quæst.* 7. *particula* 2.

10 Quæstio sexta an sufficiat ad licentiam præsumptam videre Superiorem Religiosum disponere de re aliquâ tàm accipiendo, quàm expendendo si non contradicat? Negat Archidiaconus *in cap. non dicatis* 12. *quæst.* 1. *num.* 6. Bellamera: *ibi num.* 31. & Graffis 2. *part. dec. lib.* 3. *cap.* 19. *nu.* 31. quod intelligitur, quando taciturnitas est pura permissio, secus quando est approbatio quædam: tunc enim licentia tacita liberat à culpa Religiosum, & æquipollet ratihabitioni de præsenti.

An verò taciturnitas sit pura permissio, aut approbatio, ex eo deprehendi potest, si Dominus videat rem suam subripi, & taceat præ verecundiâ, aut timore, est pura permissio non liberans à furto subripientem. Approbatio autem tunc dicitur quando Superior potest commodè prohibere, & non prohibet cessante verecundiâ, aut timore; quâ distinctione utuntur Rosell. *verbo furtum*, & *ibi* Angel. *n.* 8. Navarr. *in summa cap.* 17. *num.* 5. *art.* 4. & alii quos referens sequitur Sanchez *tom.* 2. *in præcepta Decalogi lib.* 7. *cap.* 19. *num.* 12. 11

Quæstio septima an excusetur Religiosus à transgressione voti paupertatis, quando disponit de re aliquâ sine licentiâ Superioris existimans fore, ut Superior facultatem concederet ad disponendum, quamvis modus displiceret? Excusari à mortali non autem à veniali rem sic accipientem, retinentem, vel alienantem, ex voluntate Superioris saltem virtuali, tradunt D. Antoninus 2. *part. tit.* 1. *cap.* 15. *in principio.* Rosell. *verbo furtum in principio*, Aragonius 2. 2. *quæst.* 66. *art.* 3. *post principium.* Ex eo fundamento, quia non dicitur furti reus accipiens alienum inconsulto domino, quando prudenter credit dominum petitâ licentiâ concessurum, eritque peccatum veniale, quoad solum modum, cùm dominus sit invitus, Cajetan. *in summa verbo furtum notab.* 2. & *ibi* Armil. *num.* 2. Mendoza *in suis quodlibetis quæst.* 8. *post* 7. *concl.* Quòd si creditur dominum non fore invitum etiam quoad modum, nulla erit culpa, Navarr. *comment.* 2. *nu.* 20. *de Regular.* Mendoza *ubi proximè quæst.* 8. *concl.* 8. Manuel 1. *tom. Summæ cap.* 147. *concl.* 2. *nu.* 3. ubi concludit similes acceptiones non esse peccatum, nec obligare ad restitutionem: quinimò non esse furtum expressè docent Navarrus *eo comment.* 2. *n.* 20. Mendoza *d. conclus.* 8. & diximus *supra* §. 11. *numer.* 25. 12

Quæstio octava, an possit Prælatus concedere licentiam subditis, ut in quosvis usus bona sibi oblata, aut missa expendant? Negat Navarrus *in d. cap. non dicatis num.* 53. ubi allegat Cardin. Alex. dicentem non solùm peccare Prælatum id concedentem, sed etiam subditum eâ facultate utentem; peccataque esse proprietatis adversùs paupertatis votum. Nihilominus Religiosus malè expendens ex Superioris licentia non incurret pœnas proprietatis, eò quòd sunt statutæ contra Religiosum habentem peculium absque omni Superioris licentia. Navarrus *comment.* 2. *num.* 21. *de Regular.* Anton. Cucch. *lib.* 3. *instit. major. tit.* 1. *num.* 116. A quibus etiam pœnis proprietatis liberabitur Prælatus superfluè, & vanè expendens bona monasterii: Nam licentia ab ipso concessa excusat subditos à pœnis proprietatis: ideo liberabitur eisdem Prælatus sic expendens, eò quòd potest uti eadem licentiâ, quam conferre potest subditis. 13

An autem ea Superioris licentia sit validè concessa subditis ad usus profanos, & vanos, negat Navarrus *lib.* 3. *consil. in* 1. *edit. tit. de Regularib. consil.* 75. *num.* 33. *in* 2. *edit. tit. de statu Monachorum cons.* 3. *n.* 33. & Molina *tract.* 2. *de justitia disp.* 276. *col.* 3. *vers. Religiosus in Conventu*, nec per talem licentiam conceditur jus alienandi res in usus turpes, & vanos Religioso, & accipiens tenetur restituere, Navarrus *comment.* 2. *nu.* 21. *de regul.* Navarra *lib.* 3. *de restit. cap.* 1. *in nova edit. part.* 3. *dub.* 1. *num.* 168. *corol.* 3. & Graffis sibi contrarius 2. *part. decis. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 15. 26. & 34. Bonacina *tract. de largit. munerum*, *nu.* 27.

Contrarium tamen, non teneri scilicet recipientes aliquid à Religiosis ad usus turpes, aut vanos, aut superfluos, restituere, docent Ludovic. Lopez *lib.* 2. *de contract. cap.* 40. *col. ante pen. vers. an autem Religio-*

ligiosus, & Bannes 2. 2. qu. 62. art. 5. dub. 5. vers. advertendum est, ex eo fundamento, quia quando habent ex Prælato facultatem expendendi aliqua in usus, qui sibi placuerint, non peccant contra justitiam expendendo in usus turpes cum meretrice, nec ipsa tenetur restituere sic accepta: imo potest Religiosum convenire pro mercede turpi. Juvat Rebell. *de justitia part.* 2. *lib.* 12. *quæst.* 4. *sect.* 2. *nu.* 6. dicens habentem ex Prælato licentiam expendi aliquid recreationis causâ in ludos honestos, peccare si expendat in ludos vetitos, non teneri tamen victores restituere; quia modus alienandi solùm displicet Superiori; non tamen ipsa alienatio, quæ sententia est probabilis.

Probabilior tamen est, quæ tradit esse peccatum contra justitiam, tenerique recipientes restituere ex regul. in generali concessione non censentur venire ea, quæ speciali egent concessione, 81. *de regul. jur. in* 6. præsertim, quia Religiosos non decet, ut omnino ad libitum disponant, sed ut decet justum administratorem. Et in ea re expendendâ Prælatus est invitus quoad rem, & quoad modum ita D. Antoninus 3. *part. tit.* 16. *c.* 1. & §.11. *notab.* 4. Sylvest. *verbo Religio* 6. *q.* 7. *notab.* 2. ubi agunt de datis pro actu turpi, nec distingunt an sint bona monasterii, an ab aliis religioso illi donata.

Quinimò nec Prælatus simul cum Conventu potest hanc facultatem facere religioso, ut expendat quicquam in profanos usus, cùm Prælatus non sit dominus bonorum monasterii, sed administrator, neque jus administrandi facit facultatem expendendi bona monasterii ad vanos, & profanos usus: sed tantùm ad licitos, & honestos. Nec juvat Conventum habere dominium bonorum, quia habet hoc dominium non liberum, sed limitatum, & restrictum propter votum paupertatis, ex Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 2. *de regularibus.* Cum ergo Superior non habeat facultatem ad expendendum bona monasterii vanè, & illicitè, ex consequenti non potest eam concedere subditis; & ideo religiosi perinde se habent expendendo bona in usus turpes: ac si eam non haberent, etiamsi fortè facultatem generalem habeant à Prælato expendendi, prout sibi visum fuerit: quoniam licentia generalis non extenditur ad turpia. Ex quo fit, ut recipientes à religioso pro turpi, & illicito usu teneantur ad restitutionem, Navarrus *comment.* 2. *n.*21. *de regul.* Petrus Navarra *lib.* 3. *de rest. part.* 3. *dub.*1.*n.* 168.& *n.*183. Molin. *disp.*276. *vers. Religiosus, & disp.* §.520.*paulo post principium*, Lessius *lib.* 2. *cap.*41. *dub.* 8.*num.* 73. Azor. 1.*part.lib.*12.*cap.* 12. *quæst.*5. Filliuc. *tract.*34.*cap.*3.*q.*2.*num.* 34. Sanchez *tom.* 2. *in præcepta decalogi lib.* 7. *cap.*19. *ex num.*30. P. Fagundez post alios *præcepto secundo Ecclesiæ lib.* 8.*cap.*6.*num.* 15.& 16.Bonacin. *de largitione munerum num.*27. *vers. ex quo fit.*

Limitatur primò nisi sæcularis tradat regulari pecunias, ut solvat meretrici pro turpitudine; tunc enim meretrix nihil debet monasterio, cùm censeatur recepisse à sæculari, non autem à religioso; ideo religiosus non peccavit contra votum paupertatis, nec contra justitiam, Sanchez *ubi proximè* dicens eas pecunias nec religioso, nec monasterio fuisse quæsitas, Bonacina *ibid.*

Limitatur secundò ab utroque; nisi bonorum administrationem religiosus habeat independenter à monasterio, & à Prælato: in quo eventu recipientes à religiosis non tenentur restituere; cùm non accipiant bona monasterii. Molina *disput.* 520. *in principio.*

Quæstio nona, an peccet contra votum paupertatis religiosus, qui habet licentiam dandi aliquid, si eam donet alteri religioso, & ille absque licentiâ illâ re utatur? Pars negans est vera, quando religiosus habens licentiam dandi, vult id dare religioso alterius conventûs. Tunc enim est necessaria licentia religioso accipienti, ut absque violatione voti paupertatis accipiat. Unde qui dat peccat, non quatenus dat, sed quatenus cooperatur peccato contra votum accipientis, ut peccabit externus dando aliquid religioso, quem certò scit non habere licentiam accipiendi. Quare habens licentiam distribuendi, non proinde potest distribuere nisi inter habentes licentiam accipiendi, Sanchez *d. cap.* 19. *num.* 71. quod extendit. *numer.* 72. ad habentes absolutam facultatem dandi quibuscunque externis, sive religiosis ejusdem conventûs, seu ordinis, quia per eam licentiam non tollitur nisi impedimentum dantis, non autem aufertur impedimentum accipientis, quamvis Superior auferens possit utriusque impedimentum auferre; non tamen censetur auferre nisi id exprimat, argumento Episcopi dispensantis cum subdito habente votum non ducendi uxorem; hic tollit impedimentum viro, non tamen dispensat, ut ducat fœminam habentem votum non nubendi; sic etiam licentia generalis dandi concessa Religioso tollit impedimentum danti; non ablato impedimento accipientis.

Dicendum tamen est, quando Religiosi sunt ejusdem ordinis, non tamen ejusdem conventûs, & quis habet licentiam ad expendendum in usus licitos, & honestos summam certam à suo immediato Prælato, non posse aliquid dare Religioso diversi ordinis, aut diversi monasterii: sed Religiosis ejusdem conventûs, nisi licentia dandi sit concessa, ut distribuat quibuscunque voluerit: tunc enim poterit distribuere externis sæcularibus, Religiosis autem diversi ordinis, aut conventûs etiam poterit donare ea lege ac conditione, ut à suis Superioribus licentiam obtineant utendi rebus sibi datis Secus quando facultas expendendi conceditur à Generali ejusdem ordinis, seu à Provinciali: in quo eventu eo ipso quod licentiam concedit tibi ad dandum, seu expendendum quibuscunque volueris ad pia, seu ad usus honestos, censetur concessa facultas ab eodem Superiore ad accipiendum Religiosis sibi subditis, nisi contrarium Superiores expressè declarent, ita in praxi receptum est.

Quæstio decima, quænam quantitas censeatur apud Religiosos ita notabilis, ut accepta ab illis sit casus reservatus. Videtur dicendum. Quod si furtum non per minima furtiola, sed simul per unicam vicem factum tres, vel quatuor argenteos regales excedat, à peccato mortali sacrilegii contra votum paupertatis excusari non debebit, ita doctissimus Ferdinandus Perez *in privatis scholii de restitutione*, quem sequitur P. Rebellus *de justitia part.* 1. *lib.* 3. *quæst.* 15. *sect.* 3. *num.* 22. *vers. quarta propositio*, quibus accedit P. Fagundes *præcepto.* 2. *lib.* 8. *cap.* 6. *numero* 7. ex traditis etiam à Flamma *in* 3. *parte methodi cap.* 9. §. 12. Nec discordat Sanchez *d. lib.* 7. *cap.* 20. *numero* 5. *vers. quamobrem*, dicens exigi, & sufficere eam quantitatem, quæ communiter seclusis personæ circumstantiis satis esset ad mortale, quæ in Hispania est summa quatuor argenteorum. 15

16 Quod si Religiosi comestibilia ab externis usurpent paulatim, non est dubium ea continuari, sicut in furtis minimis aliarum rerum: atque ita ubi primum furtiola pervenerint ad notabilem quantitatem, facient mortale contra votum paupertatis; eo quia superior est invitus quoad rem, & quoad modum.

Sed quid dicendum de Religioso habente facultatem accipiendi ab externis leviora esculenta, & poculenta, aut donandi ex rebus monasterii? Dicendum

cendum est non peccare: nunquàm tamen sunt tradenda nomine particulari. Dicuntur autem leviora esculenta & poculenta, quae intra duos, vel tres dies consumuntur, *l. plebiscito ff. de officio praesidis* Bonacina *in constitutione Clement. VIII. de largitione munerum, punct. 1. secunda propositio. numero 9. vers. hinc sequitur.*

---

§. XIII.

De casibus reservatis à Clemente Octavo pro Regularibus in sua constitutione editâ anno 1593.

EPITOME

1 *Primus casus est Veneficia, incantationes, sortilegia.*
2 *Secundus Apostasia à Religione, sive habitu dimisso, sive retento, quando eo pervenerit, ut extra septa monasterii egressio fiat.*
3 *Tertius. Nocturna, ac furtiva è monasterio, seu conventu, egressio, etiam non animo apostatandi facta.*
4 *Quartus casus, Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale.*
5 *Quintus Juramentum falsum in judicio regulari, seu legitimo.*
6 *Sextus, Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum etiam effectu non sequuto.*
7 *Septimus falsificatio manûs, aut sigilli officialium monasterii, aut conventûs.*
8 *Octavus. Furtum de rebus Monasterii, seu conventûs in eâ quantitate, quae sit peccatum mortale.*
9 *Nonus Lapsus carnis, voluntarius, opere consummatus.*
10 *Decimus. Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujusque personae.*
11 *Undecimus. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.*

IN primis peccata, quae reservantur hoc loco non sunt peccata internâ, aut venialia, sed peccata mortalia externa. Ratio, quia Ecclesia cùm praecipuè externa spectet, non reservat peccata interna, sed externa, quae cadunt sub judicium Ecclesiae. Item non reservat Summus Pontifex hoc loco venialia, quia non expedit ea reservari propter facilem lapsum in venialia; non tamen repugnat etiam venialia reservari saltem à Summo Pontifice, ita ut nequeant à quolibet Sacerdote sacramentaliter remitti, dum aliquis ea confitetur: sicut possunt Superiores de potestate absolutâ reservare peccata merè interna negando Sacerdotibus facultatem absolvendi ab illis internis, ita Graffis *in appendice ad decisiones lib. 1. cap. 7. num. 24.* Nugnus *in additionibus quaest. 8. art. 5. dub. 10.* Medina *1. 2. quaest. 91. art. 3. dub. 3. num. 2.* Reginaldus *lib. 1. num. 128.* Filliucius *tract. 7. cap. 10. quaest. 2. num. 271.* Non enim potest ratio sufficiens dari, quae ostendat non posse reservari interna, cùm jurisdictio pendeat à voluntate concedentis: ergo & venialia poterunt reservari saltem à Summo Pontifice, ut patet ex eadem ratione, Soarez *de poenitentia. disp. 29. sect. 3. num. 3.* Coninchus *disput. 8. dub. 11. num. 80.* Nugnus *supra dub. 10. ad finem.* Graffis *lib. 1. decis. cap. 10.* Homobonus *de casibus reservatis 1. part. cap. 3. assert. 1. ad finem,* & Filliucius *loco citato* contra Vasquez *d. quaest. 91. art. 3. dub. 2.* & Reginaldum *lib. 1. nu. 126.*

Nihilominus Summus Pontifex hoc loco nec venialia reservat, nec mortalia interna, sed externa adeo, ut ad incurrendum casum reservatum exigatur opus externum, imò etiam completum ex suo genere, tum quia versamur in materiâ odiosâ, tum denique, quia verba sunt accipienda cum effectu *l. 1. §. hec verba, ff. quid quisque juris.* Graff. *lib. 4. decis. cap. 18. num. 62.* Navarrus *cap. 27. numero 72.* Enriquez *lib. 6. de poenit. cap. 14. num. 6.* Soarez *loco citato* Homobonus *de casibus reservatis. 1. part. capite 3. assert. 2. vers. Insuper,* & alii quibus accedit Miranda *in manuali Praelat. tom. 2. quaest. 34. art. 4.* Quare qui commiserit opus externum, quod non sufficiat ad mortale, non incidet in casum reservatum; quamvis animus internus fuerit peccaminosus mortaliter.

Primus casus reservatus est veneficia, fortilegia, & incantationes; sub quibus tribus superstitionum speciebus expresè nominatis, & explicitis, continentur caeterae omnes species ex identitate, vel majoritate rationis; quia sunt ejusdem generis. Quando enim de salute animae, ac de evitando peccata tractatur, fit extensio etiam juris poenalis, prout declarat Jason *in Authentica, quas actiones num. 25. Cod. de Sacros. Eccles.* Quinimò, potiùs dicitur inclusio similium peccatorum; quàm extensio, ut constat ex titulo Codicis, qui inscribitur *de malef. & mathemat.* Est ergo reservatus incantationes absolutè, quae fiunt cum mortali, hoc est per invocationem expressam, vel tacitam daemonis, vel per pactum expressum, vel tacitum cum illo initum. Dicitur autem pactum expressum, & incantatio expressa, quae fit hoc modo, *invocabis me, & facies mihi cultum, & exhibebis honorem, & ego tibi praesto ero, & indicabo, quod desideras, vel videre cupis.* Cajet. *in Sum. verb. incantatio.* 1

Unde patet peccatum incantationis, pacti, & invocationis daemonis saepè conjunctum esse cum peccato haeresis, & multa alia gravissima peccata secum involvere. Non tamen sunt haereticalia semper, quae fiunt à non habente pactum expressum, dum nullus fidei error contrarius accedit, ut si invocaretur daemon ad faciendum, vel cognoscendum, quod ipse facere, vel cognoscere potest à Deo non impeditus, Menoch. *de arbitrar. casu* 388. Oldrad. *cons.* 210. Farin. *quaest. 20. tom. 1.* Tiraquel. *de poenis temperand. casu 4. n. 3.* Est tamen casus reservatus propter invocationem daemonis. Item Sortilegia, quae tendunt ad alicujus occulti indagationem, non sunt haereticalia, quamvis expectetur daemonis auxilium. Item invocare daemonem ad procurandum amorem mulieris, vel ad morbum curandum per se, non sunt haereticalia: reservantur tamen hoc loco cùm sint mortalia, Sanchez *lib. 2. in praecepta decalogi cap. 41.* Lessius *de justitia lib. 2. de superst. cap. 43. num. 23. dub. 5.* Tolet. *lib. 4. summae cap. 16. numero 5.* Similiter Sacramentalia admiscere dum non credit ad maleficia habere virtutem, quia actus nudè, & per se non est haereticus, non est haereticale, sed superstitiosum Paulus Griland. *de sortilegiis quaest. 10. num. 15. cum sequentibus.* Est tamen reservatus cùm sit mortale, Torreblanca Villalpando *lib. 3. de criminis punctione cap. 7. ex num. 12. ad 16.*

Circa secundum casum hujus decreti, dicendum est ut sit reservatus, requiri quòd sit verus, & proprius Apostata à Religione, & sit Religiosus tacitè, vel expressè professus qui deserit Religionem, quam professus est, & illam deserit cum animo 2 non

non redeundi ad eandem, nec habet animum transeundi ad aliam. D. Thomas 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. & *ibi* Cajetanus, Navarrus *conf.* 1. *de Apostatis*, Joannes Andreas *in reg. certum, in fine, & in cap. si quis ex Clericis, dist.* 23. quod est verum sive abierit cum habitu, sive non; cùm enim habitus monachum non faciat, non est opus quod Apostata sine habitu discesserit: proinde potest aliquis esse Apostata, quamvis habitum deferat, sicuti potest non esse Apostata, etiamsi habitum non gerat, Calderin. *conf.* 1. *de Apostatis* Navarr. *conf.* 10. *num.* 6. *eodem titulo*, Clarus *in* §. *final. quæst.* 78. *verf. Apostata punitur*, Miranda *in manuali Prælatorum tom.* 1. *quæst.* 51. *art.* 1. *concluf.* 1. Sanchez *in præcepta decalogi lib.* 7. *cap.* 8. *numero* 2. & 4. Bonacina *tom.* 1. *de clausura, quæstione* 11. *punct.* 11. §. 1. & alii quos sequitur Barbos. *in cap. ultimo de Apostatis numero* 5.

Hinc fit, ut sit Apostata in foro animæ, qui abiit animo deserendi Religionem; sed ductus pœnitentiâ statim rediit; quamvis in foro externo non censeatur Apostata: tum quia Apostata non solet discedere, ut statim revertatur; tum etiam, quoniam, qui ab aliquo loco discedit, & statim rediit, non censetur discessisse. *cap. divortium de pœnit. dist.* 2. & *l.* 1. §. *qui præsens*, *ff. de verbor. obligat.* Mascard. *in simili de probat. p.* 2. *concl.* 834. *num.* 26.

Secus de illo, qui recedit animo vagandi extra Religionem, & postea redeundi: is enim erit fugitivus; non autem Apostata, Cajetanus 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. *col. ultima.* & *ibi* Bannez, *dub.* 1. *de Apostasia à Religione. concl.* 2. & 3. Manuel Rodriguez *regul. tom.* 1. *quæst.* 30. *art.* 1. Valentia 2. 2. *disp.* 1. *quæst.* 12. *punct.* 1. *ad finem.* Lessius, *lib.* 2. *de justitia cap.* 4. *dub.* 15. *num.* 109. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *quæst.* 1. Bonacin. *supra n.* 5. Ex quo colligitur fugitivum distingui ab Apostata, cùm recedat à monasterio ad tempus, non animo recedendi à Religione, sed intentione postea redeundi, ita Valenlentia, Lessius, Azor *locis citatis*, & Sanchez *num.* 5. & 11. & Apostata recedit animo non redeundi, & ideo incidit in peccatum in hoc decreto reservatum.

Adde professum Apostatam à Religione, si recedat habitu dimisso, incidere etiam in excommunicationem latæ sententiæ *cap.* 12. & *ibi* scribentes, *ne cler. vel Mónach.* si autem recedat habitu retento, quamvis non habeat animum redeundi, neque transeundi ad aliam Religionem, quamvis peccet mortaliter, & incidat in casum reservatum, non incidere in excommunicationem. Sanchez *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 20. Bonacin. *supra* §. *punct.* 11. *num.* 1. ubi loquitur de jure communi: Secus ex peculiari privilegio videlicet Societatis JESU concesso à Gregorio XIII. anno 1584. *in Bulla* 89. quæ incipit *Ascendente Domino*, §. 22. *verf. denique*, ubi Religiosi Societatis Apostatæ, excommunicantur ipso facto, & subduntur Apostatarum pœnis, & absolutio reservatur Summo Pontif. aut Præposito Generali Societatis, ut ibidem dicitur. Non tamen Apostatæ aliarum Religionum, quæ participant privilegio Societatis JESU incidunt in hanc censuram, quia Gregorius in præfata *Bulla* §. 29. *verf. præsentis*, prohibuit fieri communicationem illius constitutionis, ac privilegii.

Sed quid si Apostata deferat habitum absconsum, & ita coopertum, ut non se exhibeat patenter in habitu Religioso, nunquid censebitur dimisisse habitum, & incidisse in excommunicationem? Respondetur primò, ob id temerè dimittentem habitum ligari excommunicatione, ne detur Religiosis occasio ad evagandum, ut constat *ex c.* 2. *ut periculosa de Religiosis domibus* ibi: *districtius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcumque Religionem tacitè, vel expressè professus, in scholis, aut alibi, temerè habitum Religionis suæ dimittat. Si quis autem temerarius horum violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.*

Respondetur secundò occultantem habitum suæ Religionis vestibus sæcularibus super indutis, ut Religiosus cognosci nequeat, cujus ordinis sit, incurrere excommunicationem, ita Mandosius *de signaturâ gratiæ, verbo licentia, verf. qui licentia non obtenta*, ubi tradit, ita fuisse in Rota decisum, Navarr. *cap.* 27. *n.* 131. Valentia *tom.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 12. *punct.* 1. Azor. 1. *part. lib.* 12. *c.* 13. *qu.* 5. & *cap.* 17. *quæst.* 10. Bannes 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. *qu.* 3. *dub.* 2. *concl. ultim.* Sanctarellus *de Apostasia cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 19. & alii quos referens sequitur Sanchez *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 63. Ratio, quia occultatio illa habitûs, quamvis non sit dimissio materialis, est dimissio formalis; siquidem dignosci non potest per vestes sæculares super impositas, an sit Religiosus, nec cujus ordinis ac Religionis sit: quibus accedunt Passarellus *in privilegiis Minimorum cap.* 34. *in fine*, & Bonacin. *de clausura. quæst.* 2. *punct.* 2. *num.* 10. *verf. dixi, juxta probabilem.*

Satis tamen probabile est Religiosum ita habitum occultantem sine causâ juxtâ, ut exterius non appareat, non incurrere in censuram, eò quia occultare omnino habitum non est propriè habitum dimittere, & textus loquitur de dimissione, non verò de occultatione: in materia autem pœnali adhærendum est propriæ verborum significationi, nec valet argumentum à paritate rationis, vel à minori ad majus: alioquin dices Religiosum incedentem velatâ facie incidisse in censuram, sed hoc est falsum: ergo occultans habitum ne cognosci possit, non incidit in hanc pœnam, ita Soarez *tom.* 4. *de Religione cap.* 5. *à num.* 12. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæst.* 4. *num.* 135. Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 9. & 10.

Similiter non incurret in casum reservatum hujus decreti Clementis Octavi Religiosus, qui habitum exuit regularem, & induit sæcularem animo exeundi, & non revertendi, sed non potuit egredi septa monasterii. Quia non pervenit ad statum, & effectum requisitum in illo decreto, nec fuit Apostasia exterior, Soares *tom.* 4. *de Religione lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 4. *verf. in secundo casu.*

Eodem modo non est casus reservatus, si Religiosus professus inconsulto Superiore recedat à suâ Religione, ut ad aliam etiam laxiorem transeat: non enim tum dicitur Apostata, nec est excommunicatus, Innocentius communiter receptus *in c. intelleximus, in fine de ætate, & qual.* Ratio, quia quamvis habeat animum non revertendi ad suam Religionem, non deserit tamen Religionem absolutè, neque in genere, sed in specie, Abbas *in c. fin. n.* 4. *de Apostat.* & *in c. sane n.* 7. *de Regularibus*, Cajetan. *ad D. Thom.* 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 1. quos referens sequitur Quaranta *verbo, casus reservatus, num.* 5. *verf. secundo declara.* Erit tamen excommunicatus, si quis sine debitâ licentiâ ab Ordine Mendicantium egrediatur ad aliquam Monachalem, dempto Ordine Carthusianorum, per *extravag. Martini.* 4. *in cap. Viam ambitiosæ. sub titulo de Regularibus inter communes*, quam excommunicationem egrediens non incurrit ob Apostasiam; sed quòd transierit inconsulto Superiore, ut notat Cajetanus *suprà*, & Navarrus *conf.* 1. *de Apostatis.* Si autem obtentâ licentiâ recedat, erit privatus omni voce activâ, & passivâ in omnibus vicibus *Clem.* 1. & *ibi gloss. in verbo officii*, Menoch. *de de arbitrar. cent.* 6. *casu* 546. *ex numero* 28. *usque ad* 46.

Circa tertium casum reservatum, qui dicitur nocturna, & furtiva è Monasterio, seu Conventu egressio, 3 etiam

etiam non animo apostatandi facta, notandum est dictionem, *furtiva*, significare idem, quod sine licentiâ Prælati. Atque ita quoties Religiosus egreditur per vim, vel metum gravem incussum Prælato, ne resistat, exteriùs tamen censebitur egredi furtivè, hoc est sine licentiâ; quia eo repugnante vel sine legitimo applausu, seu consensu illius egreditur. Quinimo, si Prælatus contra suum officium, & contra honorem Dei, & Religionis liberè præstet consensum; iniquè tamen, Soar. *supra*, *num.* 5. *vers. in tertio casu.* opinatur, sic exeuntem incidisse in casum reservatum; sed videtur durum; quia Religiosus exivit cum licentiâ libenter concessâ, & Prælato minimè repugnante; ergo egressio non fuit furtiva quamvis licentia fuerit injusta.

Ut autem sit casus reservatus opus est, quod egressio non solùm sit furtiva; sed etiam quòd sit nocturna simul per conjunctionem, ac, quæ est complexiva. Sicut enim non reservatur nocturna. Quare egressio diurna, quamvis sit furtiva, non est reservata, Soarez *suprà d. cap.* 18. *num.* 6. Porrò sive egressio furtiva, sit nocturna, sive diurna, Religiosus quoties ad Superiorem confugit sine licentiâ immediati Prælati, ut eximatur ab aliquâ injusta vexatione sibi illata ab immediato Superiore, non censendus est fugitivus, nec pœnis fugitivorum obnoxius: modò certo constet de iniquâ vexatione; nec aliâ ratione posset se eripere ab illa iniquâ vexatione quam adeundo Superiorem. Non est enim credendum Religioso injustè vexato adimi justam defensionem juræ naturæ concessam, & hoc modo accipienda est dispositio Tridentini *sess.* 25. *c.* 4. *de regul.* ubi prohibetur Religiosus exire à suo Monasterio sine licentiâ Superioris, quamvis egrediatur, ut ad Superiorem accedat, nisi ab ipso vocatus fuerit, ita Antonius Cucch. *lib.* 3. *institut. major. tit.* 1. *numero* 130. Navarr. *comment.* 3. *numero* 51. *ad* 4. *de regul.* Fr. Manuel. *regul. tom.* 1. *quæst.* 30. *art.* 3. *de ordine judiciario cap.* 13. *num.* 4. Sayr. *in clavi lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 40. Emmanuel Sa *in summa, verbo Religioso numero* 71. Azor. 1. *p. instit. moral. lib.* 12. *c.* 11. *q.* 7. Sanch. *tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 8. *n.* 17. Bonacina *de clausura, q.* 2. *punct.* 11. §. 1. *n.* 9. *fol.* 524. & Soarez *tom.* 4. *lib.* 3. *cap.* 1. *nu.* 4. *vers. dixi autem fol.* 193.

4 Circa quartum casum, qui est proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale, nisi ex materiæ parvitate excusetur, Navarr. *de Regularibus cons.* 75. *num.* 18. *in* 1. *edit aliàs cons.* 3. *numero* 18. *in* 2. *edit. de statu Monachor.* Fr. Manuel. *regul. tom.* 3. *quæstione* 29. *art.* 10. *conclus.* 8. Azor 1. *part. lib.* 12. *cap.* 16. *quæst.* 6. Rebell. *de obligat. justitiæ part.* 1. *lib.* 3. *quæst.* 15. *sect.* 3. *num.* 22. Ex quorum dictis patebit quando Religiosus peccabit peccatum proprietatis contra votum paupertatis ad hoc, ut sit casus reservatus in hoc decreto comprehensus, Quaranta *verbo casus reservatus. numero* 6. & diximus *supra* §. *præcedent. ex num.* 16.

Cæterùm quamvis non videatur esse proprietarius Religiosus expendens aliquid notabile in usus vanos, aut turpes, si id faciat ex licentiâ Superioris, Azor *suprà d. lib.* 12. *cap.* 12. *quæst.* 5. & Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 79. *vers.* 11. Nihilominus dicendum est peccare peccatum proprietatis adversùs paupertatis votum, & esse reservatum. Moneor, quia Prælatus non est Dominus, sed administrator: ergo nec Prælatus potest concedere facultatem expendendi, nec religiosus expendere, nisi ad usus necessarios, & honestos: proinde licentia data non excusat Religiosum à vitio proprietatis, & perinde se habet, ac si id efficeret sine aliquâ licentia Azor *d. cap.* 12. *quæst.* 2. *fine*, & Lessius *eodem dub.* 9. *num.* 79. *vers.* 9. dum dicunt Religiosum expendentem in usus profanos ex Superioris licentiâ peccare contra votum paupertatis: peccare autem contra hoc votum, est vitium proprietatis, & accipientem à Religioso ex Superioris licentia ad usus turpes, & vanos teneri restituere, Major. 4. *dist.* 38. *quæst.* 9. *in* 3. *conclusione*, Navarr. *comment.* 2. *num.* 21. *de regul.* Sanchez *d. lib.* 7. *c.* 19. *num.* 21. & *sequent.*

Item pro majori intelligentia observantiæ paupertatis, sciendum est posse Superiorem revocare ad libitum licentiam, quam concesserat Monacho ad detinendum rem aliquam, adeo, ut si Religiosus recuset, seu neget reddere Superiori, quod concessit, aut non sit paratus ad resignandum eidem Superiori quotiescunque voluerit, esse in peccato mortali, & esse casum reservatum, Quaranta *verbo casus reservatus num.* 6. subdens non posse monachum etiam ante quam ingrediatur monasterium convenire, ut sibi integrum sit retinere usum fructum suarum rerum in futurum, invito Abbate. Panorm. *cons.* 68. *part.* 1. *num.* 3. quod procedit, si conventio fiat authoritate Sedis Apostolicæ: secùs si cum illa: idem Panorm. *in cap. nisi essent, circa finem de prebendis.*

Ex dictis sequitur Regulares non posse ex dispensatione inferiorum à Summo Pontifice possidere, aut tenere agros, annuos reditus, aliaque bona immobilia, videlicet, & mobilia superflua, neque per talem dispensationem, seu scientiam superiorum inferiorum si illa possideant, excusari à culpâ, neque à pœnâ ipso facto incurrendâ, ita censuit Congregatio teste Quaranta *verbo casus reservatus fol.* 156. Sed vide *infra vers. quæri potest.*

Quotuplex autem sit pœna contra regulares proprietarios, habetur *in cap. Monachi. de statu monachorum*, eâque triplex est. Prima, quòd regularis proprium habens tempore mortis, si illud non abjiciat, nequeat sepeliri in loco sacro, sed in sterquilinio cum pecunia per eum possessa, *cap. cum ad monasterium. eodem titulo.* Quinimò, si in loco fuerit humatus, est exhumandus, si absque magno scandalo id fieri potest *cap. super quodam, eod. titulo per textum ibi*, Navarrus *comment.* 2. *de regular. num.* 2. Surd *de aliment. titul.* 8. *privileg.* 79. *nu.* 2. Fr. Manuel *regul. tom.* 3. *quæst.* 1. *art.* 1. *vers.* 13. ubi tamen notat religiosum repertum in morte cum pecuniis non propterea præcipitanter privandum Ecclesiasticâ sepulturâ, nisi contra ipsum procedatur, & de hoc crimine convincatur. Neque probato delicto cum eo tota pecunia est sepelienda, sed sufficit pars illius; & æquitate tamen Joannes Andreas *in d. cap. cum ad monasterium num.* 4. Hostiensis *n.* 7. Anchar. *numero* 10. *notab.* 5. Abbas *numero* 15. quamvis considerato rigore *in d. cap. cum ad monasterium*, tota pecunia cum eo humanda est, Cardinalis *ibi* §. *prohibemus n.* 1. *notab.* 2. & Graffis 2. *p. decis. lib.* 3. *cap.* 19. *n.* 5. Quæ pœna non incurritur à dantibus inconsulto Superiore, sed à possessoribus proprii.

Secunda pœna est, ut religiosus, qui fuerit deprehensus habere proprium, aut de hoc convictus per biennium privatus existat voce activâ, & passivâ; plectatúrque insuper pœnis per constitutiones Ordinis impositis, ut per Concilium Trid. *sess.* 25. *cap.* 2. *de regularibus in fine*, quæ pœna eget judicis sententiâ, neque incurritur à dantibus aliquid sine licentiâ Superioris, quamvis non excusentur à culpâ; sed à retinentibus, ut vult Palacios 4. *dist.* 38. *disp.* 1. *ad finem in solut. ad* 9. non enim Tridentinum loquitur de dantibus; sed de solis habentibus; & ideo in pœnalibus strictè res est accipienda Sanch. *lib.* 2. *c.* 28. *n.* 5. Garcia *part.* 11. *c.* 10. §. 2. *num.*

n. 205. *& sequent.* & Sayr. *in Clavi lib.* 3. *c.* 8. *de l. pœnal. n.* 9. post plures, ubi docent legem pœnalem nunquam extendendam esse ultra crimen, personam, aut casum per legem expressum, etiamsi in aliis criminibus, aut in aliis casibus eadem reperiatur ratio.

Tertia pœna est, ut expellatur à monasterio monachus, qui habuerit proprium. Ita *in d. c. cum ad monasterium de statu monachorum:* sed ea expulsio correcta est per *cap. final. de Regularibus*, ut notat Abbas *in d. cap. cum ad monasterium n.* 13. dicens religiosum aliàs expellendum mancipandum esse carceri Monasterii, ut agat pœnitentiam: non tamen ob id incidit in excommunicationem, ut minus bene volunt Spino *in speculo glossa* 12. *in principio n.* 15. & Turrecrem. *in cap. non dicatis art.* 3. *num.* 6. *vers.* 12. *q.* 1. Ratio, quia excommunicatio, & aliæ pœnæ non debent infligi ultrà casus in jure expressos; talis autem excommunicatio in jure non reperitur.

Quæri potest an integrum sit monachis habere peculium ad nutum Superiorum revocabile ad solos usus honestos, & pios citra vitium proprietatis? Negatur *ex cap. monachi de statu monachorum* per hæc verba, ibi: *Monachi nec peculium permittantur habere.* Sequitur Felinus *in cap. cum M. n.* 26. *vers. eadem reassumit. de constit.* Joan. Mohan. *in compendio Theologiæ practicæ part.* 5. *cap.* 20. *concl.* 3. *&* 4. Favet. *capite, cùm ad monasterium, de statu Monachorum.* ibi: *Probibemus, ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat.* Denique patet ex Concil. Tridentin. *sess.* 25. *cap.* 2. *incipit. Nemini*

Multò tamen probabilius est ex causâ legitimâ posse Prælatos religiosis concedere peculium ad nutum revocabile, ut tradunt Corduba *in summa quæst.* 54. *opinione* 2. Greg. Lopez *l.* 14. *verbo proprio. tit.* 1. *part.* 1. Ludovic. Lop. *in instruct. cap.* 154. *col.* 3. *vers. ideo licet*, Navarrus *comment.* 2. *de regularibus. nu.* 14. *& comment.* 3. *num.* 27. *& cons.* 20. *n.* 5. *de regularibus, aliàs cons.* 14. *num.* 5. *de statu monachorum*, Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 12. *quæst.* 1. Sanchez *in præcepta decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 22. *num.* 5. ubi pro hac parte expendit textum *in d. cap. monachi vers. qui vero*, dum permittit monachis pro administratione injunctâ peculium habere: ergo licitum est peculium ex causâ legitimâ, & *n.* 6. addit textum *in d. cap. monachi* interdicere regulariter, & universaliter concedi religiosis peculium propter importunitatem eorum, & causas leves: Secus autem ex causis gravibus, & justis.

Nec refert dicere hoc procedere de jure communi, quod hodie est correctum per Concil. Trident. *sess.* 25. *de regularib. cap.* 2. per hæc verba ibi: *Nemini regularium tàm virorum quàm mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita tanquam propria, aut etiam nomine conventûs, possidere, vel tenere; sed statim ea Superiori tradantur.* Quam etiam partem scilicet esse correctum jus antiquum per Concilium docent Valentia 2. 2. *disputat.* 1. *quæst.* 4. *punct.* 3. *col.* 2. *corol.* 4. Molin. *de justitia tract.* 2. *tom.* 3. *disp.* 276. *col. penult. vers. Utrum autem.* Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 4. *dub.* 5. *n.* 30. Tapia *in Authen. ingress. Cod. de Sacros. Ecclesiis, verbo ipso ingressu cap.* 3. *num.* 55. post Passarellum *in privilegiis fratrum Minorum post caput* 43. *sub titulo de proprietate abdicanda, paulo ante finem, in vers. ubi est priùs advertendum.* Quia respondetur verius esse verba Concilii Tridentini nihil novi juris inducere, sed solùm confirmare jus antiquum; & ideo ex justâ causâ licitum esse concedere cuicunque religioso peculium, quamvis non sit officialis ordinis, seu administrationem aliquorum bonorum stabilium ad nutum Superioris amovibilem, Navarrus *d. commento* 2. *n.* 15. *&* 18. Sanchez *lib.* 7. *cap.* 22. *n.* 11. ubi id expresè resolvit, addens *n.* 14. licitam esse aliquarum Religionum consuetudinem, in quibus de licentiâ Superiorum certi annui reditus pro victu, & vestitu cuilibet religioso deputantur, ita ut si non sufficiant, ab aliis ipsi quærant, si autem supersint applicentur piis, & religiosis usibus, & sint parati obedire reformationi legitimæ, sic ille post Manuel. *tom.* 2. *summæ cap.* 31. *num.* 2. *conclusione* 2.

Quæri item potest, quid intelligatur hoc loco nomine peculii? Respondetur nomine peculii non esse usum pecuniæ, aut rei alicujus mobilis ex causâ justâ per Superiorem concessæ. Nemo enim dubitat id posse concedi: sed intelligitur per peculium res aliqua immobilis, nimirum annui reditus ex agro aliquo, aut pecuniâ tradita in censum percepti. Respondetur secundò licitum esse hoc peculium ex legitimâ causâ ad solos usus honestos, & pios religiosi à Superiore concessum, revocabile, tamen ad illius nutum: nam irrevocabile nec à Pontifice concedi potest religioso manenti religioso: quia repugnat statui religioso, adeo ut professio facta cum conditione, pacto, seu modo de retinendo, seu habendo proprio, non valeat omnino, sed vitiatur ex tali adjectione, utpote contra substantiam illius, Fr. Manuel *regular. tom.* 3. *quæstion.* 17. *art.* 6. *in fine* Fr. Ludovicus Miranda *in manuali Prælator. tom.* 1. *quæstion.* 28. *art.* 2. Barthol. à S. Fausto *in thesauro religiosorum lib.* 8. *quæstion.* 21. Secus si professio fiat eâ conditione, ut profitens certam suorum bonorum portionem habeat ad necessaria vitæ subsidia, & alimenta ex voluntate Superioris pendentem. Navarrus *comment.* 2. *de regularibus. num.* 14. Azor. 1. *part. lib.* 12. *c.* 9. *q.* 4. Joann. à Cruce *de statu religioso lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 2. ubi firmat prohibitionem Concil. Trident. *sess.* 25. *de regularibus cap.* 2. procedere tantum in reditibus, ut propriis, & irrevocabilibus per Prælatos, & sine eorum licentia expendendis. Quare bene potest quis religionem profiteri cum retentione bonordm ad usum suum pro suis necessitatibus ex voluntate Prælati dependenter, non quoad proprietatem, sed quoad usum, quia talis professio etiam in domo propriâ ut maneat, non vitiatur. Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 25. *n.* 21. *& in præcepta decalogi lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 99. *& sequentibus.* Quod probatur *ex cap. final. qui clerici, vel voventes*, ibi: *ut in domo propria*, & docent Angelus *verbo religiosus n.* 9. Sylvester *verbo Religio* 3. *part. quæst.* 8. Tabien. *verbo professio in fine.* Emmanuel Saa *verbo Religio*, *n.* 6. Quia esse intra Monasterium non est de Religionis substantia, Sanchez *d. lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 12. & poterit postea Superior revocare conditionem manendi in domo propriâ, nisi Pontifex conditionem confirmet, sicut pactum habendi proprium à Superiore non revocabile est contra votum paupertatis, & ideo professio erit nulla, & contra substantiam Religionis, si quis profiteatur ea conditione, ut liceat sibi proprium, & bona immobilia possidere; & liberè acquirere invito Prælato; secus autem, quando solum usum profitens sibi reservaret pro suis necessitatibus ex Superioris licentiâ ad nutum illius revocabilem. Nam tunc valebit professio, nec conditio rejicitur Bartol. *in Authentic. ingressi, C. de sacrosanct. Eccles. num.* 29. ubi Paul. *num.* 18. Spin. *gloss.* 12. *num.* 12. Cevall. *commun. contra commun.*

quæst. 85. *num.* 2. Sanchez *dicto lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 97. ubi *num.* 98. tradit in dubio, quando reservantur tempore professionis aliqua bona, intelligendum esse quoad usum ex licentia Prælati, & ad nutum ipsius revocabilem; non tamen revocabitur, nisi ex causa justa.

Ex dictis oritur quæstio, an liceat ex causa justa particulari Religioso, qui non est officialis monasterii concedere administrationem aliquorum bonorum stabilium ad nutum Superioris revocabilem? Ratio, quia Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 2. *de regularib.* videtur id interdicere. Attamen licere ex justa causa non est ambigendum, quia tantùm interdicit Tridentinum id fieri absque causa, Navarrus *comment.* 2. *num.* 15. *de regularibus*, Azor. tamen contrarium docet existimans jus commune quoad Religiosorum peculia correctum esse per Tridentinum, idque fatetur 1. *part. lib.* 12. *cap.* 12. *quæst.* 2. Sed melius Navarr. *supra*, & *lib.* 3. *consiliorum in* 1. *editione, titulo de regularibus, consil.* 20. *n.* 6. *in secunda editione, consil.* 14. *num.* 6. *de statu monacho.* Graffis 1. *part. decis. lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 53. Saa *in summa verbo Religio, n.* 48. & alii quos referens sequitur Sanchez *lib.* 7. *cap.* 22. *num.* 11. & 12. dicentes nihil novi juris induci per Tridentinum, sed tantùm ab eo interdici, quod non concedatur absque justa causa, atque ita, sicut jure communi concedebatur monachis antiquioribus, & de Religione benè meritis administratio aliquorum bonorum cum onere, ut certam pensionem monasterio reddidissent, & de reliquo viverent; sic nunc idem licitum erit. Fulvius Passianus *consil.* 36. *à num.* 99. *usque ad* 110. *tit.* 1. Graffis *suprà num.* 53. Vega *tom.* 2. *summa cap.* 86. *casu* 5. Manuel. *tom.* 2. *regular. quæstio.* 125. *articul.* 4. & *tom.* 3. *quæst.* 29. *artic.* 10. *in principio.* Quod peculium potest concedi ad usus Religiosi indeterminatè; quia semper intelligitur in usus licitos, & honestos, Navarra *de restitut. lib.* 3. *capite* 1. *part.* 3. *in nova editione, dub.* 1. *num.* 166. & 167. Lessius *lib.* 2. *de justitia, cap.* 4. *dub.* 5. *num.* 37. & Manuel. *tom.* 3. *regularium quæst.* 27. *art.* 12.

Ambigi item potest an integrum sit moniali ducentos aureos sibi à consanguineo traditos, sæculari tradere, ut sibi solvat centum dum vixerit, & post mortem sibi reservet? Respondetur, si consanguineus concedens nolit dominium in Monasterium transferri, sed cedere in monialis usum, & ipsa sic acceptaverit, fas erit eos tradere illo modo sæculari de Superioris licentia, quoniam non transfertur in Monasterium dominium: secus si translatum est in Monasterium; tunc enim inconsulto Provinciali nequit Monasterium id tradere; eò quia bona illa sunt Monasterii, & non distribuuntur in utilitatem illius: sed in utilitatem sæcularis, qui si non sit benemeritus de Monasterio fieri non potest ea donatio gratiosa sine causâ: secùs si fuerit benemeritus: tunc cùm sit remuneratoria cedet in commodum monasterii facta ex Provincialis licentiâ; ita Ludovicus Lopez 1. *part. instructorii cap.* 155. *columnn. penultim.* & *lib.* 2. *de contractibus, cap.* 40. *columnn.* 3. & 4. & Corduba *in summa quæst.* 54. *dub. ultim. à fol.* 159. Nec obstat Manuel. 1. *tom. summæ in* 2. *edit. cap.* 90. *num.* 9. & Vega 2. *tom. summæ cap.* 32. *casu* 19. dicentes non esse integrum monialibus juxta Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 2. *de regularib.* hodie habere eos reditus: quia asserunt juxta suam opinionem correctum esse jus commune per Concil. Tridentin. nos autem loquimur secundùm nostram sententiam, quæ tradit non esse correctum, & ideo licitum esse iis reditibus frui hodie.

Objicies. Sacram Congregationem censuisse non posse moniales dare pecuniam Monasterio, ut ex earum pecuniâ fiat emptio nomine Monasterii ad rationem septem, vel octo pro centum: neque Abbatissas posse dare dictis monialibus illos reditus singulis annis. Similiter non posse moniales dare Monasterio, seu ejus Superiori certam pecuniæ summam pro Monasterii indigentiis pacto adjecto, seu sub tacitâ conventione, ut Superior, seu Monasterium certos reditus ad rationem tot pro centum earum vitâ durante, concedat. Quòd si moniales id percipiant, incurrunt pœnas dicti *cap.* 2. *de regularibus*, in proprietarios impositas, neque ab his pœnis liberantur propter licentiam Abbatissæ, quæ tenetur decreto Concilii pro suo munere ex Monasterii reditibus, vel eleemosynis monialium necessitatibus indies succurrere, & Abbatissæ prohibitum est in eo decreto hæc monialibus concedere in supradictis casibus. Quod si percipiant moniales hos reditus incidunt in pœnas propositas, non obstante licentia Abbatissæ. Hæc Congregatio sacra.

Consonat Concilium Tridentinum *d. cap.* 2. *de regularibus*, ibi: *Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad usumfructum, vel usum, vel administrationem, aut commendam:* sed reditus, & census annui inter bona stabilia numerantur, ut colligitur ex *Clementina exivi*, §. *cumque annui reditus, de verborum significat.* ergo nullo modo possunt moniales habere reditus annuos, etiam de licentiâ Abbatissæ: item Religiosus nihil proprium habere potest; sed usus, vel ususfructus, vel administratio quam quis pro libito habet, est aliquid proprium, igitur non licet uti reditibus.

Dicendum tamen videtur non posse concedi monialibus peculium bonorum, quorum habeatur ususfructus, vel usus, vel administratio absque ulla alterius voluntate, ita ut arbitratu suo possint fructibus eorum uti, & de illis nutu suo quod voluerint, statuere. Nam voto paupertatis repugnat ususfructus, vel usus, vel administratio, à qua Abbas nutu, & arbitratu suo monachum nequeat removere; secus de usufructu, seu usu, vel administratione, qua utitur sui Abbatis nutu expressòque, vel tacito ad illius voluntatem revocabili, quia hoc peculium solemni voto paupertatis minimè adversatur. Fr. Joannes à Cruce *lib.* 1. *de statu religioso cap.* 3. *dub.* 2. ubi asserit prohibitionem Concilii habere tantum locum in reditibus, ut propriis, & irrevocabilibus per Prælatos, & sine eorum licentia distrahendis, quem sequitur Barbosa *in remissionibus ad Tridentinum, sess.* 25. *cap.* 2. *num.* 2. & 3. Neque his adversatur sacra Congregatio, de qua suprà, dicens non posse moniales facere supradictas conventiones, etiam de licentiâ Abbatissæ, quia caret hac potestate, nec potest concedere monialibus similes reditus pro suo munere. Ratio potissima, quia dominium pecuniarum, & usus illarum, quas moniales tradunt monasterio, seu Abbatissæ cum onere reddendi septem, vel octo pro centum eisdem, est ipsius monasterii, non autem monialium: quæ ratione voti paupertatis quo ligantur, nihil sibi sed monasterio acquirunt, & ideo si fortè peculium aliquod illis concedatur, debet quoad usum concedi dependenter à voluntate, ac nutu Abbatissæ juxta superiorem doctrinam.

Circa quintum casum hoc est juramentum falsum in judicio regulari, seu legitimo, dicendum est non esse reservatum ex vi decreti Clementis Octavi juramentum falsum à religioso prolatum extra judicium, sed solùm quando religiosus interrogatus juridicè, deponit falsum in judicio regulari, 5

nimi-

nimirum coram judice, vel Prælato ejusdem ordinis, & Religionis. Vel in judicio legitimo, quando scilicet Religiosus deponeret coram Nuntio, Episcopo, aut quolibet alio delegato, sive examinetur uti principalis, sive uti testis, sive falsum asserendo, sive veritatem negando. Nam qui veritatem occultat juridicè interrogatus, falsum deponit, ut per Tiraquel. *de pœnis temperandis*, *causa* 44. *n.* 15. Zanchim. *de heret. col.* 14. *n.* 2. Mascard. *de probationibus concl.* 743. *num.*12. Decian. *tract. crimin. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 30. Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *sub titulo de falsis q.* 67. *à n.* 220. ubi *n.* 223. id extendit etiam ad illum testem, qui dicit se non recordari de eo, vel saltem deponit obscurè, versutè, vel per malitiam ad hoc, ut ejus depositio producenti non prosit, cùm reverà recordetur vel saltem debeat verisimiliter recordari, & est casus reservatus; modo taceat veritatem, quando deponit, ut testis: tunc enim peccat tacendo veritatem, quando ut testis productus est. Butrius *in cad. quia verisimile* 3. *nota. de præbend.* Flamin. *de resignat. lib.* 9. *q.* 27. *num.* 5.

Nomine autem judicii regularis, & legitimi non continentur judicia privata per conventiones, vel arbitria particularia. Item si injustè interrogetur, & neget veritatem, non erit perjurus, etiamsi ex ignorantiâ, vel ex conscientiâ erroneâ peccet, credens se pejerâsse, non erit casus reservatus: quia illud externum non fuit verum perjurium. Idem dicendum est, quando quis pejerat in judicio non legitimo, seu nullo, Soares *tom.* 4. *de Religione lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 7. P. Fagundes *præcepto* 2. *lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 1. *&* 2.

Judex legitimè procedit quando habet semiplenam probationem facti, ac criminis, de quo inquiritur, & tunc secundùm communem opinionem tenetur testis juridicè interrogatus de alieno crimine verum dicere si de crimine alieno interrogetur. Si autem de proprio adversùs se ipsum, si illi constet de semiplena probatione, teneri verum dicere docent expresè D. Thomas 2. 2. *p.* 69. *in corpore*, Sotus *de tegendo secreto num.* 2. *q.* 7. *& lib.* 5. *de justitia q.* 6. *art.* 2. Covarr. *in practica criminal. cap.* 23. Gomes *tom.* 3. *variar. cap.* 12. *num.* 5. Navarr. *in Summa latina cap.* 25. *num.* 53. Lessius *de justitia lib.* 2. *de Reo, & Advocato*, *cap.* 31. *dub.* 3. *num.* 12. *Aldret. de religiosâ disciplinâ tuendâ lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. & Saa *in summa*, *verbo Reus n.* 1. Ratio quia subditus tenetur in conscientiâ obedire judici juridicè procedenti, præcipientique, ut sibi manifestetur veritas, quando crimen semiplenè est probatum.

Nihilominus oppositum placet multis Auctoribus non spernendæ auctoritatis dicentibus Reum non teneri crimen fateri, etiamsi jurasset dicere veritatem, contra se ipsum, quando ex confessione timetur grave præjudicium. Petrus Navarra *lib.* 2. *de restit. cap.* 4. *numer.* 142. Aleocer. *in summa*, *cap.* 16. §. *&* *Reo.* Saa *verbo Reus numer.* 6. Vega sibi contrarius *in summa casuum lib.* 5. *casu* 603. Lessius *de justitia d. cap.* 31. *dub.* 3. *num.* 16. ubi id docet tanquam probabile. Ratio, quia nemo in criminalibus potest cogi ad testificandum contra suos affines, aut consanguineos. *l.* 4. quæ incipit *lege Julia ff. de testibus.* ubi cavetur, ne alicui invito denuncietur, ut testimonium litis dicat adversùs socerum, generum, vitricum, privignum, sobrinum, sobrinam, sobrino, sobrinavè natum, eosque, qui priori gradu sunt. Quæ verba sunt illius textus, quem commentantes asserunt, Alber. de Malet. *in tractat. de testibus cap.* 6. *numer.* 2. *vers. & idem est*, *juncto numer.* 9. *& numer.* 18. Crot. *de testibus part.* 5. *num.* 196. *vers. & hoc non solum habes locum*, Abbas *in cap. literas num.* 8. *vers. advertitur. de præsumpt.* Gomez *tom.* 3. *variar. cap.* 12. *rubric. de probatione delicti. num.* 24. *vers. quod est verum*, & Mascard *de probat. lib.* 1. *concl.* 74. *n.* 1. *& lib.* 2. *concl.* 839. *n.* 3. ergo multo fortius non tenetur Reus testificari contra se ipsum in sui præjudicium si consanguinei non tenentur testificari contra consanguineos.

Nec obstat judicem juridicè procedentem habere jus interrogandi propter bonum publicum: ergo Reus tenetur respondere ad mentem judicis contra se ipsum. Quia non tenetur in suum grave præjudicium respondere, cùm in hoc casu jure suo utatur: proinde amphibologicè respondendo satisfacit, ut præjudicium vitetur, quæ sententia est probabilis.

Circa Sextum casum reservatum ordine, quî est procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum etiam effectu non sequuto, dicendum est fœtum animari in masculo post quadraginta dies in fœminâ post octoginta; & si dubitatur an masculus sit, vel fœmina, præsumendum esse animatum post quadraginta dies. Navarrus *in manuali cap.* 15. *num.* 14. Nam in dubio tutior pars est eligenda, quæ opinio est communis in sacra pœnitentiaria, teste Navarro *in consil.* 22. *de homicidio. in antiquâ edit. & in cons.* 26. *in nova.*

Antequàm partus sit animatus causans abortum nec homicida est, nec irregularis: peccat tamen graviter, non tamen incurrit excommunicationem neque irregularitatem, etiamsi re ipsâ abortus inde subsequutus fuerit, ut patet ex §. 2. *Bullæ Gregorii.* 14. cujus meminit Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 25. *& sequent*, & Quaranta *verbo abortus.* ubi ad verbum illam refert.

Sed quid si clericus datâ operâ saltet cum fœminâ gravidâ, & abortus sequatur? Enriques *de irregularitate cap.* 15. *num.* 4. ex Covarr. *in Clement. si furiosus. par.* 2. §. 4. *n.* 10. *vers. quinto.* tradit si fœtus erat animatus, & saltatio fuit immoderata, fieri irregularem: secus si saltatio fuit moderata, quamvis illicita, ut in clerico, vel amasio obscœno, ita Avila *de censuris*, *part.* 7. *de homicidio casuali*, *fol.* 364. *disput.* 6. *sect.* 1. *dub.* 6. contra Sylvestrum *verbo saltus*, & contra Navarrum *in manuali cap.* 27. *num.* 236. dicentes esse irregularem etiam quando saltatio est moderata, modò fuerit illicita, ut cum clerico, vel amasio turpi. Si tamen saltatio fuit hodie, & abortus post mensem à saltatione, non erit irregularis, quia talis saltatio non videtur esse causa propinqua illius abortus.

Procurare ergo abortum fœtûs animati percussionibus, veneno, medicamentis, potionibus, aut oneribus mulieri prægnanti impositis, vel aliis exquisitis, & incognitis rationibus, est casus reservatus quoad regulares à Clemente Octavo impositus. Et ultrà hanc reservationem Sixtus Quintus *per constitutionem* 87. in ordine, quæ incipit *effrenatum*, fuit pœna antea pœna excommunicationis Papæ reservatæ imposita iis, qui abortum fœtûs animati, vel etiam inanimati procurabant, aut consilio, favore, ope, potione, aliâve ratione ad abortiendum fœtum animatum cooperabantur, ut videre est apud Bullarium *tom.* 2. *pag.* 643.

Nihilominus, quia hæc excommunicatio in praxi erat difficilis observatu Gregorius 14. per aliam constitutionem, incipit *Sedes Apostolica pia mater*, rigorem præcedentis constitutionis temperavit quoad reservationem absolutionis, & quoad abortum fœtûs tantummodo animati: atque ita hoc tempore, ut patet ex constitutione Gregorii 14. Ordinarius

rius aut alius per ipsum deputatus & specialiter ad hos casus in foro conscientiæ absolvere potest, ut ibi habetur his verbis: *Quilibet presbyter tàm sæcularis, quam cujusvis ordinis regularis, ad Christi fidelium confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam & liberam in foro conscientiæ tantùm absolvendi habeat facultatem.* Hæc ibi. Quare is solùm censebitur ad hos casus specialiter deputatus, qui facultatem habuerit absolvendi ab omnibus censuris, & excommunicationibus Episcopo reservatis. Non incurretur item ista excommunicatio reservata, nisi abortus fœtûs animati re ipsa secutus fuerit. Ratio est, quia Sixtus Quintus in sua constitutione effectum requirit, ibi, *inde, ut re ipsa abortus secutus fuerit.* Quoad regulares tamen est casùs reservatus etiam effectu non secuto. Idem dicendum erit si in aliquibus diœcesibus fuerit casus reservatus procurare abortum, etiamsi re ipsâ abortus non sequatur: sufficit enim procuratio ad reservationem, ita Zechius *de casibus reservatis casu* 9. *vers. quo vero.* Bonacina *de excommunicationibus in particulari extra Bullam. Cœna disp.* 2. *quæst.* 2. *punct.* 10. *numer.* 4.

Quinimo etiam ipsæ fœminæ prægnantes, sociæ, seu consciæ, cooperantes ut principales, vel aliter per opem, consilium favorem, potionem, incidunt in casum reservatum, si fuerint Moniales effectu non secuto, non tamen incidunt in censuram nisi effectu secuto. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæsit.* 9. *n.* 94. Bonacina *n.* 13. *suprà.*

Circa septimum casum reservatum per Clementem Octavum, qui est falsificatio manus, aut sigilli officialium monasterii, aut conventus notandum est ad incurrendum in casum reservatum, sufficere, quòd falsarius mutet veritatem, & quòd faciat cum dolo, & animo inferendi damnum, quamvis non sequatur jactura, Quaranta *verbo casus reservatus, numer.* 8. *fol.* 158. debet enim falsificatio manus, vel sigilli officialis esse dolosa, hoc est, ut fiat cum dolo, & serio, non autem per jocum: deinde, ut fiat in præjudicium ordinarii regiminis Religionis. Falsificare igitur manum est contrafacere literam alicujus ad sui favorem, faciendo schedulam falsam. Bajard. *ad Clarum in* §. *falsum num.* 211. *vers. & similiter scribens literas alieno nomine.*

Item falsificare sigillum officialium monasterii, aut conventûs, est fabricare sigillum simile sigillo officialis, seu religionis occultè, & furtivè, & consignare per illud falsam scripturam. Unde non est propria falsificatio, donec falsæ literæ per illud sigillum furtivè fabricatum consignentur, & ex consequenti non est casus reservatus; esto fabricetur ea intentione, donec ad prædictum usum, & effectum perveniat. Similiter furari sigillum Pralati ea pravâ intentione, si ad opus sigillandi non ventum fuerit, non est casus reservatus ex hoc capite. Quemadmodum non videtur reservatus, quando scriptum, quod falsò consignatur manu, aut sigillo officialis non continet quicquam spectans ad officium officialis, neque ad monasterium, puta, si est familiaris epistola falsò attributa officiali monasterii, non ut officialis est, nec ut munus illius respicit formaliter, quod respici debet, ut sit reservatus, Soares *tom.* 4. *de Religione lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 9. & 10.

Item falsificatio sigilli est mutare, corrumpere, vel contrafacere sigillum officialis, vel monasterii, seu effingere dolosè, & callidè. Per sigillum intelligitur signaculum illud, quo literæ patentes muniuntur, ut fidem faciant, & quo utuntur officiales in rebus spectantibus ad officium cujusque. Falsificatio ergo, sigilli cujuscumque officialis in iis, quæ pertinent ad eorum officium est casus reservatus, dummodò falsæ literæ per illud sigillum muniantur, & consignentur. Unde falsificare scripturam, seu magnum, seu sigillum religiosi privati, non incurritur casus reservatus quinimo non incurritur, si falsificetur sigillum officialis, quandocunque illud speciale non habuerit, sed utatur sigillo cæteris communi, quia intelligitur falsificatio sigilli non communis quo singuli conventus utuntur, sed sigilli proprii illius officii. Nomine autem officialium veniunt non solùm Generales, Provinciales, sed etiam Prælati inferiores, quales sunt Rectores, Vicarii, Subpriores, vel in Societate Ministri, Procuratores, & si qui sunt alii similes, qui habent peculiaria sigilla, quòd si non habeant, & utantur sigillo communi, quo cæteri Religiosi utuntur, non erit reservatus; quoniam falsificatio non cujuscumque sigilli, sed proprii talis officii, reservata est.

Quæri potest an ad reservationem requiratur falsificatio manûs, & sigilli simul? Respondetur negativè; sed sufficere falsificationem manûs, aut sigilli officialium monasterii. Dicitur autem falsificare manum, qui non solúm falsificat literas officialis: sed etiam qui subscribit nomine illius, imitando subscriptionem ejus simul. Quare non sufficit imitari literam, seu literas, sed requiritur, quod effingat subscriptionem, quia literæ nihil valent sine subscriptione: ideo, ut sit reservatus opus est, ut subscribantur, Soares *d. cap.* 18. *num.* 9. P. Fagundez 2. *præcept. lib.* 8. *cap.* 7. *n.* 22. *fol.* 541.

Circa octavum casum reservatum Clement. 8. qui est furtum de rebus monasterii, seu conventûs in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale, de quo diximus aliqua *præcedenti* §. *ex n.* 16. *ad numerum* 20. Adde furtum esse mortale, & casum reservatum, cum obligatione restituendi in religioso, furari rem sacram, quamvis pretio nummario non æstimetur; ut sunt reliquæ, & hujusmodi. Furtum autem hoc loco reservatum debet esse de rebus monasterii. Unde qui furetur aliquid à Religioso privato de rebus apud ipsum alicujus externi depositis, non incurrit ex hoc capite casum reservatum, cùm non sint bona monasterii, nec Conventûs: secus si fuerint bona applicata ad usum privati Religiosi: tunc comprehendentur, si subripiantur, sub hac reservatione, ut fuit explicatum ab ipso Pontifice, nec immeritò, quia res applicata ad usum alicujus religiosi, absolutè loquendo est res monasterii; vel conventûs. Nec obest quòd Religiosus habeat usum illius cum facultate alienandi illam extra religionem, quia quamdiu rem retinet, & illam non alienat, censetur esse monasterii, quoad proprietatem, & dominium, & hoc satis est; quod, si furto auferatur, comprehendatur sub hac reservatione si culpa mortalis sit. Idem dicendum est de furtis factis ex peculio, seu rebus, quibus Provinciales utuntur, quatenus tales sunt, cum alantur ex bonis conventuum, seu monasteriorum, eo quia ea bona dicuntur bona Provinciæ, & ut sic sunt bona omnium monasteriorum, seu Conventuum simul.

Circa nonum casum reservatum, qui est lapsus carnis voluntarius opere consummatus, comprehenduntur omnes species peccati carnalis, adeo ut peccatum propriæ mollitiei, seu pollutionis etiam sine complice opere consummatum, sit casus reservatus, Quaranta *verbo casus reservatus n.* 10. *fol.* 160. Per illa verba, *opere consummatus*, excluditur lapsus per consensum internum, ita ut non exeat in lapsum externum: & ideo solùm peccata externa continentur, & omnia interna consensu, & cogitatione completa rejiciuntur. Quòd si in aliqua

aliqua Religione superadduntur hæc verba, videlicet, (*Et quicquid est contra votum castitatis, quod in actum externum prodeat:*) tunc quamvis intercedat solùm provocatio, seu solicitatio ad turpia, oscula, tactus, seu amplexus impudici, sive in propria, sive in aliena persona, essent etiam casus reservati, Quaranta *ibidem*, Secus si hæc verba *quicquid est contra votum castitatis quod in actum externum prodeat?* non haberet, ut de facto non habet casus à Clemente 8. positus, sed dixit tantum *lapsus carnis opere consummatus:* Juxta quem sensum actus impudicus si non perveniat ad consummationem actûs in sua specie fornicationis scilicet, vel aliâ simili, seu pollutionis, non est casus reservatus, quia non est opere consummatus, Soares *tom.* 4. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 12. *fol.* 141.

Illud etiam observandum est juxta verba illa. *Et quicquid est contra votum castitatis, quod in actum externum prodeat*, esse casus reservatos peccata externa habentia malitiam mortalem ex ipsamet materiâ, & actione exteriori, etiamsi ad ultimam consummationem non perveniant. Quare nullo modo sunt audiendi, qui dicunt tactus libidinosos perfectè deliberatos ex parvitate materiæ solùm venialiter esse malos, quod est apertè falsum, & ex consequenti non esse peccata reservata, cùm revera sint; sicut etiam est exigua delectatio libidinosa deliberatè suscepta ex amplexibus, & osculis exercitis, quemadmodum amplexus, & oscula libidinosa exercita propter delectationem ex ipsis præcisè consurgentem, quia sunt peccata mortalia, & reservata si fiant à Religioso: Cajet. *in sum. verbo impudicitia*, Navarr. *Summa Hispana c.* 16. *num.* 11. *& summa Latina cap.* 14. *num.* 42. *vers.* 19. de tactu mamillarum fœminæ habito à viro jocosè & sine aliâ malâ delectatione. Graffis 1. *part. decis. lib.* 2. *cap.* 75. *num.* 10. quòd si tactus sint impudici sine necessitate habiti inter personas distincti generis, non excusantur à mortali, Sanchez *de matrim. lib.* 9. *disp.* 46. *numero* 11.

Hinc infertur à fortiori esse mortale tactus impudicos inter personas ejusdem sextus pudenta tangentes propter delectationem ex eo tactu consurgentem. Tendunt enim ad sodomiam hi tactus. Nec non sunt reservati tactus verendorum propriorum propter veneream sectionem inde ortam, quia tendunt ad molliciem, secus de tactu ex curiositate, aut levitate sine libidine, & pollutionis periculo, Armil. *verbo impudicitia num.* 1. Sanchez *supra num.* 14. Rebellus *de justitia* 2. *part. lib.* 3. *sect.* 2. *quæst.* 19. *num.* 21. *vers. deinde, & sect.* 3. *per totum.*

11 Circa decimum casum, qui est occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujusque personæ, videndum est quando dicatur percussio gravis, seu enormis, mediocris, vel levis. In primis percussio levis censetur illa, quæ fit pugno, palmâ, manu, pede, digito, baculo, vel lapide, quæ nullam in carne maculam reliquit, vel, quæ facta est sine scissione membri, sine fractione dentis, sine evulsione multorum capillorum, & absque effusione multi sanguinis, nisi ratione loci, vel personæ possit hæc levis percussio reputari graviter onerosa, vel injuriosa; nimirum quando quis infligit alapam alicui gravi personæ, aut si percutiat illam coram populi frequentia.

Mediocris dicitur illa percussio, quæ est media inter levem, & enormem. Enormis ex multis judicari potest, ex magnitudine facti, scilicet, ut si perveniat ad occisionem, aut mutilationem membri, effossionem oculi, aut læsionem artuum, quâ quis redditur inutilis ad officium suum obeundum. Item erit percussio enormis ex personâ læsâ: si manus injiciatur in Episcopum, vel in Superiorem alicujus monasterii, aut in ejus locum tenentem; vel in Sacerdotem sacris vestibus indutum. Tertiò, ex loco vulneris erit percussio enormis, si fuerit scilicet vulneratio in oculis, aut facie inflicta, aut quæ fit in loco publico, ut in foro, aut in Ecclesia, quæ omnia de percussione enormi mediocri, & levi patent ex quadam *Extravagant. incipit. Perlectis* relata à Navarro *in manuali cap.* 27. *num.* 91. Sayr. *de censuris lib.* 3. *cap.* 28. *ex num.*6. & Philiarc. *lib.* 3. *de officio Sacerdotis cap.* 33. *notab. quarto*, his verbis:

Respondemus percussionem levem esse pugni, palmæ, manus, pedis, digiti, aut baculi, aut lapidis, quæ nullam maculam, aut sigillationem carnium relinquit, neque abscindit membrum, sine effractione dentium, sine avulsione multorum capillorum, sine effusione multi sanguinis. Nolumus tamen dicere, quòd hujusmodi levis percussio, ut pugni, aut unguis, fiat atrox ob multi sanguinis effusionem. Ad judicandum tamen, quæ læsio sit levis, mediocris, aut enormis Volumus diligenter perpendi non solum factum, sed etiam qualitatem ejus, & modum percutiendi, & lædendi cum omnibus suis circumstantiis, loci, personæ, & aliis: persona si est magister, Judex, Prælatus, pater, patronus, aut dignitas, percussus injustè à subdito, aut ab alio se viliori; quia ex hoc interdum censentur graves injuriæ, quæ ex se sunt leves, aut mediocres. Et quia conditio negotii non patitur integram determinationem hujus rei, relinquimus tuo arbitrio, ut declares, quæ sit levis, & quæ enormis injuria, ad monentes, ut potiùs declares in dubio esse percussionem gravem, & ab ea non posse absolvere, quam declarando levem esse, occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum. Hæc ibi.

Limita tamen in percussione gravi factâ per regularem intra limites justæ defensionis, servato moderamine inculpatæ tutelæ, Quaranta *verbo casus reservatus*, *nu.* 11. post Navarrum *in manuali cap.* 15. *num.* 3. Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *casu* 277. Fagundez *secundo præcepto, lib.* 8. *cap.* 7. *n.* 24. Pro reliquis vide, quæ diximus *supra in explicatione c. Si quis suadente.*

Circa undecimum casum, & ultimum pro religiosis reservatum à Clemente Octavo, qui est malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores sciendum est, ut incurratur casus reservatus opus esse quod impedimentum malitiosum sit peccatum mortale: unde non erit casus reservatus, neque ullum peccatum si inadvertentur impediantur, vel retardentur, ne literæ perveniant ad Superiores. Erit tamen casus reservatus, si consultò impediantur, vel retardentur faciendo scilicet, ne tabellarii, seu cursores inveniantur, qui deferant literas, aut corrumpendo illos, ne illas trandant, aut seriùs tradant, quàm alioquin tradendæ essent. Similiter erit peccatum reservatum epistolas apud se malitiosè retinere, præripere, combutere, vel occultare, ut tempus interim elabatur; hæc omnia comprehenduntur sub nomine malitiosi impedimenti, aut retardationis: eodem modo aperire literas à Superioribus ad inferiores, & è contra, erit reservatus, nisi apertio fiat propter curiositatem merè naturalem sine animo, & periculo nocendi, aut propter causam sciendi nova nuntia, cùm tantùm veniale sit ex objecto, Quaranta *suprà numero* 12. Nam 12
aperire literas alienas, & legere in re magni momenti, censetur gravis injuria tàm in eum, qui illas mittit, quàm in illum ad quem mittuntur, & ex se est peccatum mortale, nisi fit in casibus sequentibus. Primò, ex ratihabitione mittentis, vel ejus ad quem mittuntur. Secundò, si aperiens sit Supe-

Superior regularis, & subditus non scribat ad Superiorem majorem. Tertiò, si contineant res parvi momenti. Quartò, si fiat causâ sibi cavendi ab injuriis, vel insidiis. Quintò, si ex curiositate, & nullum sit periculum alterius incommodi. Emmanuel Saa *in summa, verbo litera num.* 1. Lessius *de justitia lib.* 2. *c.* 12. *dub.* 18. *num.* 131. Valer. Reginald. *in praxi for. pœnit. lib.* 24. *nu.* 119. Sed loquuntur de literis missis absolutè, non verò in nostro casu. Quare juxta mentem Clementis, 8. erit casus reservatus, quando impedimentum est malitiosum, hoc est quando fit cum gravi culpâ, & ex malitiâ, & ex directa intentione impediendi effectum literarum, & retardandi illas. Soares *supra d. cap.* 18. *numero* 13. ubi addit apertionem literarum, ut sit reservata, requiri, ut ex malitiâ fiat, quæ datur quoties aperiens intelligit, aut præsumit id esse contra voluntatem Superioris.

13 Ambigi tamen potest, an sit reservatus aperire literas à Superioribus ad inferiores, & vice versâ, si aperiens eas non legat? Innuit Fagundez *supra cap.* 7. per verbum *apertio literarum.* Sed meliùs Quaranta *verbo, casus reservati num.* 12. negat, quamvis malitiosè frangatur ligatura cum qua literæ clauduntur; vel quamvis sigillum auferatur, si literæ non legantur: non enim dicuntur apertæ, si solùm ligatura solvatur, nisi etiam legantur, quia sumus in pœnalibus in quibus strictè proceditur. Bartol. *in l. si quis in grave.* §. *si quis tabulas ff. ad Senatus Con. Syllan.* Felinus *in cap. cum olim, l.* 2. *de offici. deleg.*

14 Non tamen ex dictis inferas, teneri Regulares reservare omnes supradictos casus, sed posse, vel omnes, vel aliquos ex illis, non tamen alios ad libitum reservare, sed id solùm fieri posse, vel à capitulo generali pro totâ Religione, vel à Capitulo Provinciali pro suâ Provinciâ, constat ex decreto Clementis Octavi, Soares *supra cap.* 18. *num.* 15. ubi *num.* 17. addit posse Prælatos Religionum his non obstantibus reservare sibi aliquas censuras, quia per decretum illud Summus Pontifex non intendit privare Prælatos suo jure reservandi censuras; si enim id intenderet, debuisset exprimere, cum illis non sit prohibitum.

---

§. XIV.

Quis possit absolvere Regulares à casibus reservatis.

EPITOME.

1 *Religiosi nequeunt confiteri extra suam religionem, nec absolvi à casibus reservatis, & quid quando extra monasterium reperiuntur? num.* 2. *&* 3.

4 *Prælatus concedens confessoribus domesticis omnem suam potestatem, non proinde concedit facultatem absolvendi à reservatis, & quando censeatur illos concedere.*

5 *Licentia petita, sive justè sive injustè negata non censetur concessa.*

6 *Mendicantes, & eorum privilegiis gaudentes possunt absolvi à quocunque confessore ab omnibus casibus nullo excepto, & obtinere indulgentiam plenariam, & quid importet hoc privilegium?*

7 *Indulgentia pro articulo mortis concessa semper reservatur in verum articulum mortis; absolutio autem pro eodem articulo, an semel tantum debeat impendi.*

8 *Religiosus per hoc privilegium pro articulo mortis potest præsente Prælato confiteri ordinario confessori, & ab illo absolvi à reservatis.*

9 *Religiosus virtute privilegii si evadat non tenetur postea comparere, etiamsi absolvatur à censuris.*

10 *Prælati Religionum possunt de jure absolvere subditos ab omni censurâ latâ ab homine etiam per sententiam particularem, & quid de censurâ ab Episc. latâ in religiosos? &* 11.

12 *Prælatus religionis à fortiori potest absolvere à censuris non reservatis, uti potest Parochus, & ordinarius confessor monasterii, & quivis confessarius approbatus ad absolvendum à mortalibus non reservatis.*

13 *Prælatus religionis partim ex privilegio, partim jure communi potest absolvere subditos à censuris reservatis, à quibus possunt Episcopi.*

14 *Prælati an possint absolvere religiosos ab hæresi ex aliquo privilegio; pars negans est certa.*

15 *Generalis Præpositus per se, vel per alios quid possit in casu hæresis in foro conscientiæ? num.* 16. 17. *&* 18.

19 *Prælatus si concedat alicui confessori potestatem absolvendi ab omnibus reservatis, non censetur concessisse reservatos Pontifici.*

20 *Religiosi habentes potestatem absolvendi ab omnibus casibus Pontificiis possunt absolvere à casibus, & censuris reservatis Episcopo.*

21 *Religiosus committens reservatum, in suo monasterio an possit absolvi in alio, ubi non est reservatum crimen.*

22 *Religiosus si confiteatur Superiori, & non recordetur casus reservati, an tollitur reservatio? & quid de peccato oblito tempore Jubilæi, si confessio fuit invalida? & n.* 23.

24 *Reservatio tollitur Superiore absolvente, etiamsi confessio sit invalida.*

25 *Religiosi exempti possunt de licentia superioris absolvi ab Episcopo in casibus Trident. sess.* 24. *cap.* 6.

26 *Prælatus religionis an possit se subjicere Episcopo, ut secum dispenset, & illum absolvat, num.* 27. *&* 28.

29 *Superiores Religionis per sua privilegia non possunt absolvere nominatim excommunicatos subditos; utraque pars est probabilis, sed affirmans probabilior, & num.* 30. *&* 31.

Prima resolutio. Jure Ordinario religiosi extra suam religionem à nemine possunt absolvi præterquam à Summo Pontifice, nisi de licentiâ sui Superioris, tam à casibus reservatis, quàm à peccatis communibus fateantur. De licentiâ autem sui Prælati possunt confiteri cuivis Sacerdoti, etiam non approbato, sicut poterant ante Concilium Trident. quod in hoc nihil mutavit, Emmanuel Sà *verbo confessor num.* 7. Angles *quæst. de confessione art.* 8. *conclus.* 6. Vega in *Summa casuum lib.* 1. *cap.* 65. & probatur ex *Extravagante inter cunctas. de privilegiis,* Enriquez *de indulgentiis lib.* 7. *c.* 12. *num.* 4. Nihilominus à reservatis extra suam Religionem à fortiori nequeunt absolvi ab externis confessariis, quamvis habeant facultatem generalem, dum iter agunt, ut confiteantur Sacerdotibus regularibus, vel sæcularibus, quia in eâ facultate non venit facultas, ut absolvatur, nisi à non reservatis: ad reservatos vero specialis concessio necessaria est *c. si Episcopus de pœnit. & remiss. in* 6. Soarez *suprà cap.* 19. *num.* 2. 1

Porrò si Religiosus reperiatur extra monasterium, & necessariò debeat communicare, aut celebrare, ita ut ex eo quod non communicet, nec celebret sequa- 2

sequatur aliquod scandalum, & habeat reservatum; potest communicare, vel celebrare præmissa contritione, & omissa confessione, perinde ac si non habeat copiam Confessoris; Angles *in floribus d. art.* 8. *difficult.* 2. *dub.* 4. Fr. Manuel *tom.* 1. *regul. quæst.* 62. *art.* 5. quod procedit etiam quando modo egrediens petiit facultatem confitendi apud quemcumque confessorem. Deinde, quamvis confessor non possit illum absolvere à reservatis, potest pœnitens in eo casu fateri, & absolvi à confessore directè à non reservatis, & indirectè à reservatis cum onere, ut postea se sistat Superiori, vel alteri de illius licentiâ, apud quem fateatur de reservatis, ut ab illis directè, absolvatur, Enriquez *in summa lib.* 3. *de Pœnit. cap.* 15. Quaranta *in Summa. verbo casus reservati, numero* 12. *vers. dantur tamen*, Joan. de Gruce *de statu Religionis, cap.* 6. *lib.* 6. Soarez *tom.* 3. *de sacram. disput.* 47. *sect.* 4. §. *quarto n.* 15.

3 Secunda resolutio patet, non posse scilicet religiosum absolvi à casibus reservatis ab aliquo religioso, seu confessore suæ religionis, nisi de licentiâ Prælati specialiter ad hoc concessa, etiamsi Prælatus dicat confessori à se deputato, dum eum deputavit, & delegavit ad audiendas confessiones, *concedo tibi omnem meam potestatem, & authoritatem in confessionibus audiendis meorum subditorum*: non enim in tali facultate veniunt casus reservati, nisi aliunde evidenter ostendatur, voluisse illos comprehendi, D. Antonius, 3. *part. tit.* 17. *cap.* 13. Sylvest. *verbo casus, quæst.* 4. Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 255. aliàs 261. Armil. *verbo Abbas.* §. 3. Enriquez *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 13. *n.* 2. Soar. *tom.* 4.
4 *de pœnit. disput.* 30. *sect.* 1. *n.* 3. & Graffis *lib.* 1. *decis. cap.* 13. *n.* 66. ubi addit, id procedere, quamvis Superior concederet potestatem generalem adjectâ clausulâ generali, ut confessor omnia possit facere, quæ specialem commissionem exigunt, argumento *capitis, qui ad agendum, de procuratoribus in* 6. ex eâ ratione vulgari: *in concessione generali, non veniunt, quæ egent speciali concessione d. cap. si Episcopus de pœnit. & remiss. in* 6. Secus si Prælatus dicat, concedo tibi omnes casus meos, vel, concedo tibi talem casum, adjecta tunc generali licentiâ, ut habeas omnem potestatem; nam tunc poterit absolvere à cæteris casibus reservatis, quia nomine casuum, reservati intelliguntur. Graffis, *suprà*, Navarrus *d. cap.* 27. *n.* 261.

5 Tertia resolutio, reservatum, si Superior noluit absolvere, nec fecit facultatem, sive justè, sive injustè neget absolvi, manet reservatum, nec potest absolvi ab inferiore ex tacitâ licentiâ, seu præsumptâ majoris superioris. Probatur ex *cap. omnis utriusque sexus. de pœnit. & remiss.* ubi nullo casu excepto præcipit R. Pontifex, ut quoties subditus voluerit ex causâ justâ alieno confiteri, licentiam priùs postulet, & obtineat à proprio Sacerdote, cùm aliter illum nequeat ligare, vel absolvere. Quare non sufficit petita, & non obtenta licentia ad absolvendum de reservatis, Cajetanus *verbo absolutio*, Marsil. *q.* 12. *art.* 1. *in* 4. Soarez *de pœnit. tom.* 4. *disput.* 27. *sect.* 4. *conclus.* 2. post multos ibi. *fol.* mihi 617. Alens. 3. *part. quæst.* 77. *membr.* 3. *art.* 1. *ad* 1. Ledesma *quæst.* 7. *art.* 5. quia superior negavit jurisdictionem ad absolvendum à reservatis, ergo inferior non habet facultatem ad absolvendum, nisi illam petat, & obtineat, ut loquitur textus *in d. cap. omnis utriusque sexus.* Idem Soarez *tom.* 4. *de Religione lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 6. *petita, & obtenta, & num.* 21.

6 Quarta resolutio. Pro articulo mortis conceditur facultas à Sixto IV. omnibus religiosis tàm mendicantibus; quàm aliis, qui eorum gaudent privilegiis, ut possint absolvi à quocunque confessore ab omnibus casibus nullo excepto, his verbis: *Quicunque confessor quemlibet religiosum Mendicantium, vel eorum, qui gaudent illorum privilegiis, ab omnibus casibus, nullo excepto, cum omnimodâ authoritate, ac si in illo actu esset Summus Pontifex, absolvere potest: & eadem authoritate ei indulgentiam plenariam concedere.* Hæc ibi, Ubi notandum est dixisse, *quicunque confessor*, & non quicunque Presbyter, vel Sacerdos: ideo debet intelligi de confessore, qui poterat hoc officio fungi in illo articulo, ante hujusmodi privilegium: proinde quamvis in casu necessitatis quilibet Sacerdos possit esse confessor in articulo, & ex consequenti possit exercere hanc potestatem circa religiosos: nihilominus, seclusa necessitate solus proprius, vel delegatus illius etiam in illo articulo confessor esse potest: neque hoc privilegium facit facultatem confessori ei, qui non erat, sed addit facultatem legitimi confessoris, augetque. Quam ob causam non potest pœnitens per virtutem hujus privilegii fateri de peccatis in articulo mortis apud simplicem Sacerdotem; si legitimus confessor præsto sit, & velit suo munere fungi: deinde considerata particula, (*quicunque confessor.*) quæ non restringitur ad confessorem ejusdem ordinis, quando adest proprius confessor, non est eligendus confessor alterius ordinis: quia non datur facultas eligendi in confessorem quemcumque Presbyterum, sed augetur facultas cujuscunque legitimi confessoris talis subjecti.

Præterea esto hoc privilegium concedatur pro articulo mortis, si quis tamen absolvatur in vero periculo mortis, qui sub articulo continetur, non potest iterum absolvi per virtutem illius privilegii, quia talis facultas jam sortita est suum effectum: & per primam vicem cessavit, Navarrus *in manuali cap.* 26. *num.* 31. *argumento l. boves* §. *hoc sermone, ff. de verbor. signif.* nisi adjiciatur, quod si non moriatur ex illo morbo, in quo æger eo utatur, reservetùr ad alium, in quo moriatur: vel contineat, ut possit eo uti quotiescunque articulus mortis occurrerit. 7

Quoad indulgentiam attinet probabilius est semper reservari in verum articulum mortis, quia intentio Summi Pontificis est concedere gratiam, ut quantùm in se est sortiatur suum effectum, & perducat hominem immediatè ad videndum Deum igne purgante omisso; ratio, quia indulgentia non habet suum effectum donec sequatur mors; proinde morte non secuta reservatur, & interim iterum atque iterum in simili articulo potest indulgentia impendi cum effectu, donec mors vera sequatur: nec immeritò: quia in privilegio non dicitur, semel in articulo mortis indulgentia concedatur: sed dicitur, in articulo mortis: quod indultum cum sit beneficium Principis non limitatum ample interpretandum, Hippol. *singular.* 483. cum sit concessio indefinita pro articulo mortis, & æquivalet universali Ita Gerson. 2. *part. tract. de absolutione Sacramentali* §. *Quæris ulterius*, Cordub. *lib.* 5. *de indulgentiis*, *q.* 39. *in fine*, Soarez *suprà d. cap.* 19. *num.* 12. ubi *num.* 13. addit nec sine fundamento idem dicendum esse de potestate absolvendi à peccatis reservatis pro articulo mortis simpliciter, & sine limitatione concessa per quam potest quis absolvi in vero periculo mortis, de qua multo certius est statim habere suum effectum, quoniam suspendi non potest Sacramentalis absolutio, nec conditionem recipere de futuro. Quare non accedente morte impendi potest similis absolutio in quocunque simili eventu, usque ad verum aticulum mortis: tum ratione indulgentiæ plenariæ, quando illa conceditur,

tur, tum etiam quia, quamvis privilegium non haberet indulgentiam plenariam conjunctam, sed tantum facultatem absolvendi à reservatis in articulo mortis, non expiraret facultas illa per primam absolutionem: sed semper esset sufficiens ad absolvendum pro vero articulo mortis. Consonat Cordubensis *suprà*, his verbis, ibi: *Sicut aliæ concessiones*, inquit, *factæ pro articulo mortis, ut ad absolvendum à peccatis, & censuris in articulo mortis, ad celebrandum domi suæ, & communicandum in articulo mortis, intelliguntur toties, quoties articulus mortis occurrit, ut patet* (addit) *ex practicatâ consuetudine.* Sic ille. Et quamvis ad calcem illius §. adjungat licentiam absolvendi à reservatis extingui per primum usum, id intelligitur, nisi contrarium colligatur ex intentione concedentis, ut loco ostenditur.

8 Quarta resolutio. Quamvis in articulo mortis nulla sit reservatio peccatorum, ut patet ex Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 7. per virtutem hujus privilegii Sixti IV. religiosis concessi, potest religiosus, licèt Prælatus adsit, confiteri ordinario confessori, & ab illo absolvi à reservatis prætermisso Prælato, & sine aliâ facultate illius, quia Pontifex ordinario confessori dat jurisdictionem, sicut per Bullam in articulo mortis præsente Parocho fit facultas pœnitenti, ut eligat confessorem, ut absolvatur à quibuscunque reservatis, quod efficere non potest, si Bullam Cruciatæ non habeat. Nam quamvis in eo articulo mortis, si necessitas urget, nulla detur reservatio; attamen non excluditur debitus ordo, & ita priùs petitur absolutio ab habente jurisdictionem; eò quod in defectu illius potest inferior Sacerdos absolvere, at vero habenti Bullam conceditur facultas eligendi confessorem, quamvis Prælatus adsit, & Parochus proprius, à quo absolvi valeat sine aliâ facultate: sic in nostro casu per virtutem hujus privilegii potest quilibet confessor absolvere emisso Prælato, ac pastore. Quin etiam accedit per virtutem hujus privilegii alias utilitas maxima

9 absoluto scilicet nullam reliqui obligationem postea comparendi, si fortè evadat. Nam esto omnia peccata in articulo mortis valeant absolvi à quolibet Sacerdote; si tamen habeant reservatam censuram annexam, ratione illius, datur onus comparendi, quando absolutio impenditur ab eo, à quo aliàs impendi non posset. Sayr. *de censuris lib.* 3. *c.* 28. *num.* 36. Quod si cessante legitimo impedimento non se præsentet Sedi Apostolicæ in eandem censuram reincidit, secus si detur absolutio ex vi hujus privilegii: tunc enim nullum relinquitur onus comparendi, sed tantum satisfaciendi, Soarez *tom.* 4. *de Religione lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 15. Debet tamen impendi absolutio cum cautione de parendo Ecclesiæ mandatis, & cum onere satisfaciendi, si res postulet, Alter. *tom.* 1. *disp.* 22. *lib.* 5. *cap.* 2. *fol.* 777. *de censuris.*

Quinta resolutio. Prælatus Religionis jure suo non

10 solùm potest absolvere à peccatis reservatis subditos, aut alteri eam facultatem committere, sed sed etiam jure ordinario absolvere ab omni censurâ latâ ab homine tam per sententiam generalem, quàm per particularem, nisi lata sit à Superiore Prælato suo. Prior pars patet. Posterior probatur, quia censura ab homine ab eodem potest auferri à quo fuit lata, vel ab ejus Superiore: religiosus autem nequit ab alio excommunicari nisi à Prælato proprio: igitur ab eodem tolli potest, qui jure ordinario habet hanc facultatem: ideo lata à Superiore Prælato non potest tolli ab inferiore, cum inferior nequeat superioris jura tollere, Surdus *conf.* 58. *n.* 6. Thom. de Thomasset *regul.* 147. Azeved. *l.* 2. *num.* 56. *tit.* 14. *lib.* 14. *novæ recop.* Cravet. *conf.* 238. *n.* 5. sicut minor in majorem potestatem habere non debet, Jason. *in l. omnes populi. n.* 11. *ff. de justitia, & jure*, Tiraquel. *de pœnit temperand. in præfat. n.* 26. Sed de hoc *infrà resolut.* 15. 11

Sexta resolutio involvit illum nodum, quisnam debeat absolvere religiosos ab excommunicatione ab Episcopo latâ in religiosos in casibus in quibus censuram ferre potest in illos, nimirum quando vocati ad processiones non accesserunt, aut in aliis casibus commissis in Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 13. *de regularibus*, & *sess.* 5. *cap.* 1. Ideo certum est Episcopum posse absolvere religiosos; imò Prælatos religiosorum non posse absolvere subditos ab his censuris, ex eo patet, quia in eo actu Episcopi sunt Superiores Prælati respectu Prælatorum religionis: eo quia in eo actu se habent tanquam Sedis Apostolicæ delegati, ut sæpè dicitur in Cocilio Tridentino; in quo eventu non solùm sunt Superiores, sed procedunt veluti supremi, quatenus utuntur jurisdictione Pontificiâ sibi delegatâ: non obest dicere Episcopos se gerere, ut utentes propriâ jurisdictione, ablatâ exemptione duntaxat ad talem casum. Quia etiam in hoc casu sunt Superiores Prælatorum Religionum, quoniam jure ordinario omnes Prælati Religionum essent subditi Episcopis, nisi essent exempti; quare pro illis casibus in quibus non eximuntur à jurisdictione Episcopali, sunt inferiores Episcopis; & ex consequenti nequeunt absolvere à censurâ latâ ab illis in particulari in casibus, in quibus possunt. Posse autem compelli religiosos ab Episcopo censuris, ut vadant ad publicas processiones negat. Quaranta *verbo præcedentia in fine*, Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disput.* 33. *n.* 23. Fr. Emmanuel. *in summa tom.* 1. *cap.* 74. *n.* 4. In Curia Episcopalis Papiæ decisum fuisse posse censuris compelli testatur Macerat. *decis.* 35. *dub.* 2. Stephanus vero Gratian. saltem pœnis pecuniariis compelli posse tradit *decis.* 232. *n.* 15. Suarez denique *d. lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 4. tanquam verum supponit posse Episcopum præcidere religiosis sub pœnâ excommunicationis, ut vadant vocati ad processionem, ex Concilio Trident. *sess.* 25. *cap.* 13.

Septima resolutio, Quicunque Prælatus Reli- 12
gionis jure communi potest absolvere ab omnibus censuris non reservatis, & ipso jure latis. sive jus commune sit, sive proprium religionis, argumento Episcopi, aut ejus Vicarii generalis, qui potest absovere subditum à sententia excommunicationis nulli tamen reservatæ, ut per Gutierr. *canon. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 1. Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib.* 32. *tractat.* 1. *à n.* 152. Similiter in nostro casu id patet ex *cap. nuper, de sentent. excommun.* per textum, ibi. *A suo Episcopo*, & *infrà*, ibi. *vel. à proprio Sacerdote.* Ex quibus verbis potest Parochus absolvere subditos ab excommunicatione à jure regulariter lata, ut vult Covarr. *in cap. Alma mater, part.* 1. §. 12. *n.* 5. Gutierrez *dicto lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 1. Ex quo infertur ordinarium confessorem monasterii, vel quemcunque alium approbatum ab ipso Prælato ad excipiendas confessiones subditorum cum potestate absolvendi à mortalibus non reservatis posse etiam absolvere à censuris non reservatis contractis tamen per talia peccata. Probatur à simili, quia ordinarius confessor conventus respondet Parocho, qui potest absolvere ab excommunicatione juris etiam majori nemini reservatâ, Enriques *lib.* 13. *cap.* 28. §. 5. *litera S.* Soares *de censuris disp.* 7. *sect.* 3. & *sect.* 4. *num.* 6. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 12. Avila *part.* 2. *cap.* 5. *disput.* 1. *dub.* 4. & Bonacina *de censuris disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 1. *n.* 9. ergo ordinarius confessor conventûs idem poterit; quinimò eadem potestas concessa *in dicto cap. nuper* extenditur ad Sacerdotem quemcunque, appro-

approbatum tamen ab ordinario, tanquam certum credit Bonacina *dicto num. 9.* & Campanil. *in diversor. jur. canon. rubr.* 11. *cap.* 15. *n.* 10. igitur idem poterit quilibet religiosus approbatus ad audiendas confessiones à Prælato cum jurisdictione absolvendi religiosos à mortalibus non reservatis, Soares *tom.* 4. *lib.* 1. *de religione, cap.* 20. *n.* 1.

13 Octava resolutio. Prælatus Religionis partim ex privilegio, partim jure communi potest absolvere religiosos suos à censuris reservatis Papæ, quarum absolutiones committuntur Episcopis. Patet ex compendio privilegiorum Societatis, *verbo Prælati* §. 3. ibi: *Omnes Præpositi Societatis, ac Rectores quoad Religiosos Societatis sibi subditos possunt per se ipsos idem omnino, quod possunt Episcopi in clericos, & laicos sibi subjectos tam quoad facultatem absolvendi, & dispensandi in irregularitatibus de quibus in Concilio Tridentino sess.* 24. *cap.* 6. *quam alias quascunque facultates concessit Pius V. Fratribus Prædicatoribus* 22. *Julii* 1571. & refertur in libro privilegiorum Minorum *fol.* 127. *pagina* 2.

14 Occurrit tamen specialis dubitatio an possit ab his Prælatis absolvi censura per peccatum hæresis contracta per illud privilegium Pii V. Videtur affirmandum, quia Concilium concessit hanc facultatem Episcopis, ut saltem per se ipsos possent absolvere. Dicendum tamen est non posse, quia probabilius est prædictam potestatem per Bullam Cœnæ fuisse revocatam, & ablatam Episcopis à tempore Pii V. expressè, ut ab illis casibus nulla persona etiam Episcopali dignitate prædita absolvere possit prætextu cujuscunque facultatis concessæ per cujusvis Concilii decreta in genere, vel in specie. Navarrus hanc partem sequitur *in summa Latina noviori c.* 27. *n.* 275. *vers.* 14. dicens sic fuisse declaratum à Pio V. & à Greg. XIII. quibus accedunt Toletus *in summa in Bulla Cœnæ excommunic.* 14. *fine* Gutierr. *Canon. lib.* 1. *in priori edit. fine cap.* 13. Azor. *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 19. *quæst.* 3. *& cap.* 10. *quæst.* 10. Soarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 10. *& tom.* 5. *disput.* 2. *sect.* 3. *n.* 5. asserentes fuisse revocatam; Secundùm quos dicendum est neque virtute privilegii Pii V. posse prædictos Prælatos regulares etiam sui ordinis Generales absolvere regulares sibi subditos ab hæresi, sequitur Manuel 2. *tom. summa cap.* 29. *num.* 4. *& tom.* 1. *regul. quæst.* 30. *art.* 10. Avila *de Censuris, part.* 7. *disput.* 10. *dub.* 6. *notabili* 3. quamvis non faciant mentionem hujus privilegii, sed loquantur ex vi Tridentini.

Porrò si quis sententiam sustinere velit, quæ tradit hodie posse Episcopos absolvere ab hæresi occultâ, & à cæteris casibus Bullæ Cœnæ, consequenter dicere, potest, Prælatum religionis posse absolvere subditos à censuris reservatis Papæ, quæ in jure commissæ Episcopis sunt. Nihilominus ab hæresi nec virtute privilegii Pii V. nec virtute Concilii certum est posse etiam Generales absolvere sibi subditos, quia in nulla generali concessione censetur comprehendi hæresis absolutio, nisi de illa specialis fiat mentio, ut est communis, Ugolinus *de Censuris tabul.* 1. *cap.* 10. §. 4. *num.* 8. Soarez *tom.* 5. *in* 3. *part. disput.* 21. *sect.* 2. *numero* 3. Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 7. *ad medium.*

15 In compendio tamen Societatis *verbo absolutio* §. 3. sic habetur. *Potest Præpositus Generalis per se, vel per alios absolvere quoscunque ab hæresi in foro conscientiæ.* Concessit Jul. III. vivæ vocis oraculo primum; ut vivæ vocis oraculo *pag.* 9. Deinde per Breve *in literis Apostolicis pag.* 66. Confirmavit vero, & de novo concessit Gregorius VIII. die XVIII. Martii 1584. pro reliquis Orbis partibus, Hispaniâ exceptâ, Vivæ vocis oraculis, *pag.* 132. quod privilegium communicatur Provincialibus, sed extra Hispaniam cum potestate, ut in casibus particularibus possint id aliis communicare, ut habet privilegium.

Item *eodem verbo absolutio* §. 6. sic dicitur, *Ii, qui sub obedientia, & correctione Societatis degunt, possunt absolvi per Præpositum Generalem, & alios, quos ipse deputaverit ab omnibus peccatis ante, vel post ingressum Societatis commissis, & ab omnibus Ecclesiasticis, & sæcularibus sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine latis, præterquam ab his quatuor; quæ in Bulla Sixti IV. continentur; nempe relapsus in hæresim, schisma, literarum Apostolicarum falsificatio, & delatio prohibitorum ad infideles*; de quibus in Monumentis Minorum *fol.* 143. vide in *literis Apostolicis* Pauli III. *pag.* 32. Quæ facultas communicatur Superioribus, & iis, quibus ipsi commiserint excepta hæresi, & Apostasiâ ab Ecclesiâ incursis post ingressum in Societatem, quæ Præposito Generali reservantur. 16

Infra verbo absolutio §. 7. his verbis: *Absolvendi ab hæresi, & à relapsu etiam in hæresim eos omnes, qui sub Societatis obedientia vivunt, si quis (quod Deus avertat) in eam incideret*, etiam in Hispania facultatem concessit Gregor. XIII. die XVIII. Martii 1584. *ut in Vivæ vocis oraculo pag.* 133. 17

Et §. 8. ita habetur: *facultate concessa Minoribus de observantia Ultramontanis possunt Præpositus Generalis, ac Provinciales Societatis Ultramontani absolvere nostros Ultramontanos sibi subditos, & dispensare cum eis, quoties opus fuerit à relapsu in hæresim, aut apostasiam, & eorum pœnas à jure constitutas commutare augendo, vel minuendo pensatis qualitate, & quantitate, aliisque debitis circumstantiis; dummodo talium relapsorum Crimina publica, & notoria apud sæculares non sint: ut ex hoc scandalum oriri possit.* Alexand. VI. *in Monument. Minorum. fol.* 70. *concess.* 164. Additur circa hoc, quando res non est dubia facultas absolvendi reservari Præposito Generali, sed ne pœnitens cogatur tamdiu sine absolutione manere communicari facultatem absolvendi Provincialibus, monito pœnitente sub mortali, ut se Præposito Generali præsentet, vel rem illi manifestet servatâ sigilli integritate, ut Provinciali videbitur. De quibus omnibus Soares *tom.* 4. *de religione, lib.* 2. *a. cap.* 21. *n.* 1. *&* 2. 18

Nona resolutio. Omnia peccata, quæ in jure, vel in Bulla Cœnæ, aut aliis sunt reservata Summo Pontifici, censentur reservata in quacunque religione; proinde, quamvis Prælatus concedat alicui religioso absolutam potestatem audiendi confessiones suorum subditorum, non censetur illi concedere hos casus Summo Pontifici reservatos; qui altiori, & strictiori modo quàm particulares casus religionum, sunt reservati, neque Pontifex unquam simpliciter abstulit suam reservationem à casibus sibi reservatis etiam respectu religiosorum, sed tantùm eorum absolutionem Prælatis religiosorum commisit, & ex eo quod hanc potestatem solis Prælatis, & eorum vices gerentibus dedit, apertè voluit absolutionem eorum eisdem Prælatis, & eorum locum tenentibus esse reservatam. Et fortè idcirco hi casus Papales non referuntur inter casus particulares reservatos in Religione. Unde non comprehenduntur sub facultate concessâ ad absolvendum à peccatis reservatis in religione, quoniam circa reservata in religione Prælatus est Ordinarius; & ideo potest delegare vices suas generaliter: 19

secus circa casus Pontificios in quibus ex peculiari commissione Pontificis solùm habet jurisdictionem. Quare Summus Pontifex; dum committit casus suos, non censetur committere casus Cœnæ, nisi exprimat: neque committendo casus Cœnæ, committit absolutionem ab hæresi, nisi specialiter declaret, Soares *tom.* 4. *lib.* 2. *cap.*22. *n.*18. subdens, ut censeatur Prælatus religionis committere casus Pontificios, oportere, ut vel in specie eos exprimat, vel si utatur clausula generali, talia verba proferat, ut per ea tollatur omnis ambiguitas.

20 Decima resolutio de qua diximus *suprà disp.* 20. §. 8. *n.*23. data facultate per Bullam, aut privilegium à Summo Pontifice ad absolvendum ab omnibus casibus; aut censuris sibi reservatis, potest confessarius absolvere à Censuris, & casibus reservatis Episcopis absque aliâ facultate concessa ab ipso Episcopo. Quod de jure videtur negare Navarr. *in manu. lat. cap.* 27. *num.* 261. & 263. de consuetudine tamen sublatâ reservatione Papæ per Bullam, aut Jubilæum, aut privilegium censetur sublata reservatio Episcopalis, si utraque simul concurrat. Idem Navarrus *in cap. ita quorundam, de Judæis notab.* 11. *nu.* 71. Graffis *decis. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 58. Enriquez *lib.* 6. *de pœnitentia cap.* 14. *num.* 9. & Sà *in summa verbo casus reservatus*, *nu.* 3. ibi: *Si utraque reservatio concurrat, Episcopi, & Papæ: sublata reservatione Papæ, intelligitur etiam Episcopi sublata*, sequitur Tolet. *lib.* 3. *summæ c.* 14. *num.* 2. Quinimo Navarrus *d. cap.* 27. *num.* 265. id probat exemplo privilegii cujusdam concessi à Gregorio XIII. Sodalibus Sanctissimæ Trinitatis, in quo fit illis facultas certis temporibus anni eligendi confessarios ab Ordinario approbatos, qui possint illos absolvere ab omnibus; & quibuscumque casibus etiam Bullæ Cœnæ Sedi Apostolicæ reservatis; si reservatio Episcopalis cum reservatione Pontificiâ concurrat. Eo quia renovatio Episcopalis includitur in Pontificia, & jurisdictio illius pendet à Papa. Item concesso majori, minus censetur concessum, quando minus est ejusdem rationis cum majori, & in illo includitur.

21 Undecima resolutio, *Religiosus, qui crimen reservatum commisit in suo monasterio, & mutatur ad aliud, ubi non est reservatum, potest à quocunque approbato confessore absolvi directè*, quia respectu talis personæ ablata est reservatio, & judicatur juxta leges illius monasterii, Navarr. *cap.*27. *n.* 261. Enriques *lib.* 3. *de pœnitentia cap.* 14. *numero* 8. Rodericus *in summa sibi contrarius cap.* 55. *verbo confessor*, *concl.* 2. & *in explicatione Bullæ* §. 9. *n.*94. Ratio, quia Reus judicari solet secundum leges, & consuetudinem loci, ubi est præsens, quod intellige quando religiosus est exemptus a jurisdictione illius Abbatis, qui crimen reservavit, quod dicitur quando à Monasterio est mutatus; aliàs secus: ita Sylvester. *verbo confessor.* 1. *quæst.* 12. Sotus *in* 4. *dist.* 18. *q.* 4. *art.* 2. *col.* 9. *in fine* quos referens sequitur Graffis *lib.* 1. *decis. cap.* 13. *num.* 47. Soares *de pœnit. disp.* 30. *de ministro sect.* 1. *fol.* 670. & *sequent.* sicut qui commisit reservatum in alieno monasterio, rediens ad suum, vel illud non est reservatum, potest absolvi à confessario quocunque approbato, Barth. Medin. *in sua summa cap.* 10. §. 3. & Summa corona *de Sacramento pœnitentiæ fol.* 159. argumento à simili, Secus dicendum, si in alieno monasterio incidat in excommunicationem, quia hæc secum tulit suum effectum: idcirco cùm sit utriusque fori, si pœnitens redeat ad proprium monasterium, est absolvendus ab habente ad id facultatem.

22 Duodecima resolutio. Religiosus bona fide si confiteatur Superiori animo dicendi omnia, tollitur reservatio casûs obliti, si fuit absolutus pœnitens: quod certius est, quando accessit animo, ut à reservatis etiam absolveretur, Enriques *de pœnit. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 5. & Soares *de pœnit. disp.* 31. *Sect.* 4. §. *varii modi*: esto casus habeat annexam censuram. Ideo potest absolvi à quocunque idoneo confessore in suo ordine deputato ad audiendas confessiones regularium: quamvis Superiori non sit satisfactum per cognitionem casus reservati, nec medicina peccato oblito fuerit adhibita: tenebitur tamen religiosus fateri oblitum non obstante ablatione reservationis, quia non jam mansit reservatio, Gabriel. *in* 4. *dist.* 17. *quæst.* 1. Adrian. *quæst.* 4. *de confessione*, Angel. *verbo confes.* 1. *num.* 21. Rossel. *ibidem confess.* 2. *num.* 9. Covarr. *cap. Alma mater. part.* 1. §. 10. *num.* 12. Navarr. *cap. consideret* §. *cautus num.* 30. *de pœnitentia dist.* 5. & *in Summa cap.* 26. *n.* 13. quod procedit quando Superior eo fine absolvit, quantum pœnitens indiget, & Superior potest, ut communiter fit. Si autem confessio solùm fiat modo ordinario, & sine illo animo specia-ciali, ut à reservatis etiam absolvatur, dubitat valde Soares de casu reservato oblito, & de consilio illius confessio est iteranda superiori, vel alteri ex facultate illius: quia tamen sententia Gabrielis, & reliquorum est communis, securus manet eam sequutus in praxi, ita Soares.

Idem à fortiori dicendum est de peccato oblito tempore Jubilæi, quia potest postea eo elapso absolvi à quocunque idoneo, & approbato confessore à reservato; est communis. Quando autem tempore Jubilæi confessio non facta fuit apud Superiorem, & fuit invalida, non tollitur reservatio, ex eo fundamento quia quæ conceduntur in Jubilæo, sunt in ordine ad illud consequendum; quorum præcipua res est confessio valida, quare non placet Rodericus *tom.* 1. *regul. quæst.* 21. *art.* 7. dicens tolli reservationem per confessionem invalidam factam virtute Bullæ, vel Jubilæi, quando peccata sunt reservata ratione alicujus censuræ, quoniam absolutio censuræ, si non valet, ut absolutio sacramentalis, potest valere, ut absolutio extra confessionem; quod est falsum, quia conceditur in ordine ad Jubilæum assequendum, & ideo cum indulgentiam pœnitens non consequatur per professionem invalidam, nulla tollitur reservatio. 23

Hinc sequitur non manere casum reservatum superiore absolvente quamvis Sacramentum sit informe, ita Sylvester. *confessio.* 1. *quæst.* 19. & Cajetan. *verbo casus reservatio.* Imo esto Sacramentum sit invalidum tollitur reservatio, si confessio fiat Superiori. Enriques *de indulgentiis cap.* 11. ubi *n.*4. addit tolli reservationem etiam quando quis absolvitur à Prælato incontritè, vel dimidiatè à solis reservatis: ratio quia facta illa qualicunque confessione, & receptâ satisfactione, & curatione, pœnitens satisfecit intentioni reservantis. Idem Soares *d. disp.* 31. *sect.* 4. §. *varii modi.* 24

Decima tertia resolutio. Religiosi exempti possunt de licentiâ Superiorum suorum cedere privilegio exemptionis, & subjicere se Episcopo, ut ab illo absolvantur in casibus Concilii Tridentini *sess.* 24. *capite* 6. & in reliquis in quibus Episcopus hæc potest cum suis subditis. Ratio, quia exemptio religiosorum ea potissimùm de causa est inducta in favorem religionis, ut ipsi in summâ pace, ac quiete Deo serviant, & ne ab Episcopis perturbentur; ideo possunt sponte sicut cæteri ejusdem Diœcesis se subjicere in hoc casu, ut quietiùs Deo famulentur, & ad hunc effectum de licentiâ Superioris possunt recurrere ad Episcopum, ut ab ipso obtineant absolutionem, & dispensationem etiam votorum cùm sit exemptio in jurisdictione voluntariâ, ita 25

Syl-

Sylvester. *in Summa, verbo absolutio* 5. *n.*2. *vers. quantum ad exemptos*, Fr. Manuel. *tom.* 1. *Summæ*, *in* 2. *edit. cap.* 131. *n.*2. ubi loquitur de absolutione. Imo Molina *tom.* 4. *de justitia*, *disp.* 62. *n.* 4. loquitur de absolutionibus, & dispensationibus, accedit Soares de utrisque *tom.* 5. *in* 3. *p. disp.* 30. *Sect.* 2. *n.* 3. Enriques *lib.* 6. *de Sacramento pœnitentiæ*, *cap.*16. *n.*8. *& lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 25. *n.* 2. *& lib.* 14. *de irregularitate*, *cap. ultimo*, *n. ultimo*, quæ sententia tanquam de jure verior placet Federico *cons.* 14. *à n.* 5. ubi loquitur de absolutione, ideo est amplectenda quoad absolutiones à casibus reservatis, ad dispensationes in irregularitatibus, & in aliis casibus de quibus in Tridentino *suprà* fit Episcopis facultas erga suos subditos; neque est major ratio de his casibus quàm de aliis, cùm omnes spectent ad Episcopum erga solos subditos, ita Avila *de censuris* 2. *p. cap.* 7. *disp.* 1. *dub.* 6. Enriques *suprà*, *& lib.* 10. *de Sacramento ordinis*, *cap.* 20. *num.* 2. *& in comm. litera* ß. atque idem volunt Manuel., *ubi proximè in casu hæresis*, & Soares *tom.* 4. *in* 3. *p. disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 3. quod verum est, nisi Trident. decretum, quoad hoc esset revocatum secundum veriorem.

His tamen obstat *Clementina penult. de senten. excommunic.* ubi Papa concedens Episcopo absolutionem fratrum Minorum ab excommunicatione incursa propter violationem præcepti, ibi impositi sic loquitur: *Authoritate Apostolicâ fungi volumus in hac parte.* Ex quibus verbis consequens est dicere, remotâ hac licentiâ, non posse Episcopum absolvere Religiosos ob eorum exemptionem, quasi exemptio obstaret absolutioni absque authoritate Apostolicâ: favet *caput*, *Religioso in principio de senten. excommunic. in* 6. ubi datur Episcopo posse absolvere religiosum percutientem clericum, ne detur occasio vagandi. Igitur non est integrum in aliis casibus Episcopo absolvere regulares; quam sententiam tenet Joannes Andreas *in regula sciensi num.* 7. *de regulis juris in* 6. *& ibi* Franc. *num.* 4. Abbas *in cap. significasti nu.* 11. *de foro competenti*, subdens nec quoad forum contentiosum, neque quoad forum conscientiæ, & loquentes expresè de absolutione docent. Mandos. *de signatura gratiæ*, *verbo exemptiones ab Episcopis. vers. exemptus à jurisdictione*, Angelus *verbo excommunicatio*, 5. *casu* 1. *num.* 40. *& verbo exemptus n.* 6. Armil. *verbo exemptio nu.* 9. Fr. Manuel. *regul. tom.* 1. *q.* 36. *art.* 5. ubi loquitur quoad utrumque forum, Soares *tom.* 2. *de religione tract. de voto lib.* 6. *c.* 11. *n.* 7. Peres *l.* 5. *ordinamenti tit.* 1. *lib.* 2. *gloss.* 1. *quæst. ultima*, & Petrus de Ledesma *tom.*2. *Summæ tract.* 1. *cap.* 6. *post* 20. *conclusionem difficul.* 3. ubi loquitur de absolutione, & dispensatione.

Mihi tamen magis placet decimatertia resolutio. Nam quamvis ex dictis pro contraria parte videatur valde hæc esse probabilis; illa tamen est multo probabilior, dummodo potestas absolvendi, aut dispensandi non sit, neque in immediato religionis Prælato, neque in Provinciali, aut alio Superiore majori ejusdem religionis. Nam tunc, si facultas absolvendi, aut dispensandi sit in Provinciali, aut Generali non possunt religiosi absolvi ab Episcopo etiam de consensu Superioris Conventualis, seu immediati, nisi accedente consensu Provincialis, seu Generalis, qui per se ipsos possunt absolvere, vel alteri vices suas delegare, ita Molina *tom.* 4. *de justitia disp.* 61. *n.* 3. *vers. illud tamen observa*, quod idem dicendum de dispensatione.

26 In casu tamen quo neuter Prælatus religionis potest absolvere, aut dispensare, potest Prælatus etiam se ipsum subjicere Episcopo, ut secum dispenset, & absolvat, dummodo sit Episcopus loci in quo religiosus ille commoratur, quamvis habitatio sit non permanens, sed per modum transitûs, quod sufficit quoad absolutionem: quoad dispensationem verò requiritur commoratio in ea diœcesi cum animo residendi ibi saltem per majorem anni partem, Sanchez *in præcepta decalogi lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 10. *& lib.* 4. *cap.* 39. *n.* 39. ubi *n.* 35. addit, si Prælatus religionis sit impeditus, quia scilicet est excommunicatus, denunciatus, aut mortuus est aut longè distat, nec propè est, qui teneat vices illius, ex tacitâ religionis licentiâ, possunt religiosi se submittere Episcopo, ut ab illo absolvantur, & obtineant dispensationem, ita Enriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 16. *n.* 8. *in commento lit.* T. Quæ sententia est D. Antonini 3. *p. sum. tit.* 24. *c. ult.* §. 1. *vers. & nota quod propter.* his verbis: *In casu quo regularis Excommunicatus non haberet Prælatum, qui esset Sacerdos, vel si esset defunctus ipse Prælatus, vel excommunicatus, ad diœcesanum recurrendum est secundum Hostiensem*, sequitur Sylvester. *verbo Apostasia quæst.* 8. *num.* 11. *ad finem*, in hunc modum dicens: *super exemptum nullam habet Episcopus authoritatem, nisi fortè in foro conscientiæ absolutio defectu Prælati concedenda sit.*

Soares tamen aliâ viâ incidens in hoc casu *d. tom.* 27
4. *lib.* 2. *cap.* 23. *n.* 4. negat Episcopo potestatem absolvendi etiam necessitate urgente, quia lex quæ vetat exercere jurisdictionem circa personam exemptam, irritat actum, ut constat *ex c. frater* 16. *quæst.* 1. igitur extra periculum mortis non est danda hæc facultas Episcopo. Nam Tridentinum *sess.* 14. *capite* 7. loquens de reservatis ait inferiores Sacerdotes nihil posse, nisi in articulo mortis; & inferiores sacerdotes vocantur omnes, qui sunt inferiores comparatione reservantis, & ab illo non habent facultatem absolvendi: ergo neque Episcopus, qui est inferior Papa reservante, & ab illo non habet commissionem ordinariam extra periculum mortis, poterit absolvere religiosum exemptum: sicut clericus Episcopo non subditus nequit absolvi ab Episcopo solùm quia datur difficilis recursus ad suum Prælatum. Nam difficultas non præstat alteri jurisdictionem.

Dicendum ergo est per Generales regulas casuum 28
reservatorum subveniendum esse necessitatibus religiosorum, nimirum in casibus reservatis Summo Pontifici, quoties non datur recursus ad illum, vel ad ejus commissarium nisi cum magna difficultate, & morâ, posse absolvi pœnitentem ab inferiori Sacerdote cum obligatione comparendi coram Pontifice, vel ejus commissario circa tales casus: ita in nostro casu, quando religiosus non habet facilem aditum ad suum Prælatum, poterit absolvi ab alio cum onere comparendi coram suo Prælato, ut absolvat directè illum à reservatis, Soares *suprà n.* 5. *& de pœnitentia tom.* 4. *disp.* 30. *sect.* 3.

Dicimaquarta resolutio. Si fortè contingat in conventu non esse, nisi Prælatum, & alium Sacerdotem, & uterque per mutuam rixam incidant in censuram *canonis*, *si quis suadente*, si neuter maneat omnino notorius clerici percussor, potest Prælatus absolvere subditum à censurâ, & postea absolvi ab eodem subdito, ita Frater Manuel. *tom.* 1. *quæst.* 20. *art.* 12. Nec obstat Prælatum non posse dare licentiam subdito, ut eligat confessorem, quia est actus jurisdictionis, cujus usu privatus est excommunicatus: ergo non potest eligere Confessorem sibi? Respondetur, eligere Confessorem non esse usum jurisdictionis, sed cujusdam privilegii, quo non est privatus excommunicatus, per quod privilegium excommunicatus non committit illi jurisdictionem à quo est absolvendus, sed Summus Pontifex, vel Superior Prælatus virtute privilegiorum,

Soares *d. cap. 23. num. 8. in fine, & num. 12. in principio.*

29 Decimaquinta resolutio. Superiores religionum per sua privilegia posse absolvere subditos à censuris specialibus ab homine aliqui volunt, dummodo non sint nominatim excommunicati, per quam particulam firmatur regula in omnibus aliis sententiis, ergo privilegium extenditur ad sententias particulares ab homine, dummodo persona non sit nominatim excommunicata; frater tamen Manuel *de regul. tom. 1. quæst. 20. art. 4.* putat per privilegium posse Superiores absolvere religiosos à censurâ latâ ab homine in particulari contra talem religiosum. Ducitur privilegio Clementis Quarti in quo facultas hæc extenditur etiam ad casus Bullæ Cœnæ paucis exceptis, in hunc modum. Qui concedit majus, concedit etiam & minus, juxta regulam, Cui licet, *de regul. jur. in 6.* igitur concedens facultatem absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ, quæ major est, concedit etiam quamcumque censuram ab homine quomodocunque latam.

30 Nihilominus ex dicto privilegio Clementis IV. constat posse absolvi religiosos à sententiis generaliter, ibi: *A jure, vel à judice generaliter promulgatis.* Seu contra in privilegio Eugenii IV. Cistercïensibus concesso generaliter, & sine restrictione dicitur, ibi: *Ab omnibus censuris, & sententiis: à jure, vel ab homine, in genere, vel in specie promulgatis, vel promulgandis.* Quibus verbis obstat privilegium Gregorii XIII. concessum Generali ordinis Ministrorum infirmorum, ut possit per se, vel alios absolvere subditos à quibusvis censuris à jure, vel ab homine (non tamen nominatim) quomodolibet latis. Quare verba *à jure, vel ab homine in genere, vel in specie promulgatis*, non sufficiunt, ut absolvatur virtute privilegii religiosus nominatim excommunicatus, aut nominatim denunciatus.

31 Soares tamen *tom. 4. de Religione lib. 2. cap. 25. n. 5.* opinatur non obstante privilegio Gregorii XIII. posse religiosos absolvi per prædicta privilegia ab omnibus censuris latis, etiam ab homine per sententiam specialem; idque probat ex verbis privilegii; *Vel in specie promulgatis.* Item, quia sententia specialis est quæ fertur in determinatam personam, & distinguitur à generali sententia quæ non fertur in personam determinatam. Juvat hanc sententiam privilegium Pauli III. Societati concessum per hæc verba: *A quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis, & sæcularibus sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine, quomodolibet latis, & promulgatis.* Ubi notandum est adverbium *quomodolibet*, tollere omnem restrictionem, & facere facultatem ad absolvendum etiam nominatim denunciatum. Id enim important verba, *quomodolibet latis, & promulgatis*, quia denunciatio excommunicationis latæ est promulgatio talis sententiæ. Qui ergo potest absolvere à sententiâ quomodolibet promulgatâ, potest etiam absolvere nominatim denunciatum. Neque hæc obstant iis, quæ diximus *supra in 5. & 6. resolutione*, quia ibi locuti sumus de jure; hic autem de privilegio.

---

§. XV.

De obligationibus, oneribus, privilegiis, & exemptionibus novitiorum.

EPITOME.

1 *Novitiatûs annus an necessariò peragi debeat intrà monasterium?*

2 *Novitiatus annus debet esse continuus, & quæ interruptio sit sufficiens, ne sit continuus?*

Quid si novitius incidat in furorem, interrumpetur ne novitiatûs? n. eod.

3 *Novitiatus annus an possit agi in habitu diverso à cæteris religiosis?*

4 *Hodie novitius, & religio nequeunt renuntiare anno novitiatûs.*

5 *Quibus de causis novitiatûs possit extendi ultra annum?*

6 *Professus transiens ad aliam religionem etiam strictiorem debet esse novitius per annum.*

7 *Novitius si propter infirmitatem exeat, & postea revertatur, an possit connectere primum tempus cum sequenti?*

8 *Novitiatu facto in ætate non legitimâ an valeat professio virtute illius emissâ.*

9 *Novitius expulsus sine causâ, an habeat jus contra religionem, ut admittatur.*

10 *Novitius si delinquat à quo debeat puniri? à laico ne judice, an à Prælato regulari?*

11 *Novitio profiteri nolenti, quæ sunt restituenda?*

12 *Novitius infrà annum probationis si moriatur, ejus bona cui relinquet?*

13 *Novitius in articulo mortis existens ante annum probationis, an possit validè profiteri?*

14 *Novitius moriens sine electione sepulturæ, ubi debeat sepeliri, & cujus expensis?*

15 *Novitius conficiens testamentum, an teneatur relinquere legitimas ascendentibus?*

16 *Novitio morienti ab intestato quis debeat succedere in ejus bonis?*

17 *Novitius à quo possit excommunicari? ab Episcopo ne, an à Prælato regulari?*

18 *Novitii an possint testari de suis bonis nulla petitâ licentia Superiorum?*

19 *Novitius ante ingressum in Societatem, potest de suis bonis disponere prout voluerit.*

20 *Novitius potest hæres institui, & succedere parentibus ex testamento, & ab intestato.*

21 *Novitius si instituat monasterium hæredem, & postea exeat, an possit revocare testamentum?*

22 *Novitius excedens annos sexdecim, aut possit disponere de bonis suis pro arbitratu suo?*

23 *Novitius, an gaudeat privilegiis religionis?*

24 *Novitius an eximatur à solutione gabellarum?*

25 *Novitium percutiens, an incidat in censuram* cap. si quis suadente.

26 *Novitius sicut gaudet privilegiis, an teneatur oneribus religionis?*

27 *Novitii an sint capaces beneficii sæcularis, & pensionis?*

28 *Novitii an promoveri possint ad ordines, & à quo Episcopo debeant ordinari?*

29 *Novitio exeunti, an sint restituendi fructus beneficii?*

30 *Novitii an teneantur solvere expensas alimentorum?*

31 *Si exeant Novitii, an possint absolvi à Prælato religionis à censura incursâ ante novitiatum?*

Et à quibus possint absolvi à reservatis, n. eodem.

32 *Novi-*

32 *Novitiorum vota in sæculo emissa à quo possint irritari, & dispensari? Et quid de votis in novitiatu emissis? num. eodem.*

33 *Novitius intra annum potest licitè exire à religione, nec propterea incurrit aliquam inhabilitatem ad ordines.*

34 *Novitiorum habitum deferens per annum integrum non censetur professus tacitè.*

35 *Novitius an possit accusare, trasigere ac pacem inire, sive sibi, sive suis inferatur injuria.*

36 *Novitius si interficiatur an possit monasterium accusare?*

37 *Novitius an sit capax feudi, emphyteusis, seu majoratus, etiamsi habeat clausulam, qua excludat religiosos.*

38 *Novitius an sit capax alicujus Ecclesiastici ordinis, præfecturæ, aut Episcopatus?*

39 *Notati aliqua infamiâ, aut pressi ære alieno an debeant admitti ad novitiatum?*

1 CErti juris est annum novitiatûs non debere peragi intra monasterium necessariò, sed posse extra illud intercedente legitimâ Superioris licentiâ: censetur enim in monasterio commorari, qui de Prælati sui licentiâ extra monasterium degit, quando ille est sub obedientiâ sui Prælati. Quinimò potest novitius de mandato sui Superioris peregrinari, aut Xenodochio inservire, Navarrus *titulo de Cler. non residentib. lib. 3. cons.* 10. *n.* 3. *in* 1. *edit.* & *in* 2. *cons.* 8. *n.* 3. *& titulo de regularibus in* 1. *edit. cons.* 42. *à num.* 2. *& in* 2. *edit. cons.* 32. *à nu.* 2. dicens ita congregationem Cardinalium censuisse, sequitur Emmanuel Sà *in summa verbo Religio*, *n.* 9. *&* 53. Frater Manuel *tom.* 2. *summæ c.* 8. *n.* 4. *& tom.* 3. *regular. quæst.* 15. *art.* 10. & Azor *part.* 1. *instit. moral. lib.* 12. *cap.* 2. *q.* 8. & *cap.* 3. *q.* 7. dummodo deferat habitum probationis, qui ferri solet in tali religione, Frater Ludovic. Miranda *in manuali prælatorum tom.* 1. *q.* 22. *art.* 5. Barbos. post alios *de offic. & potest Episcop. part.* 3. *allegat.* 101. *nu.* 28. & *in cap. insinuante*, *qui Clerici*, *vel voventes*, *numer.* 4. Regulariter tamen annus novitiatûs peragi debet intra monasterium, ut novitius religionis asperitates experiatur; & ut religio de moribus novitii exprimentum capiat, Manuel *tom.* 1. *summæ cap.* 8. *nu.* 4. *& tom.* 3. *regular. quæst.* 15. *art.* 10. *col. ultima vers. advertendum denique*, ita est intelligendus; quia non est opus expiriri omnes asperitates religionis, neque religio expiriri omnes novitii mores, sed satis est ut sit obediens, & paratus ad omnia religionis onera subeunda, Sanch. *lib.* 5. *c.* 4. *n.* 28.

2 Constat item annum novitiatûs debere esse integrum, & completum Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 15. *de regularibus* ibi: *In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minore tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur.* Quare annus in primis debet esse completus de momento ad momentum; nec oportet illi adjungere unum diem præter quàm in anno bissextili, quia textus solum annum petit *ex cap.* 1. *de regularibus in* 6. ibi, *quod si totum*: ideo non oportet excedere annum, & in anno bissextili duplex dies pro unâ reputatur, Fr. Manuel *tom.* 3. *q.* 15. *art.* 3. *in principio.* Enriquez *lib.* 10. *de Sacramento Ordinis cap.* 19. *numer.* 2. *in commento litera K.* Nec sufficit ultimam diem cœpisse, sed debet esse integer de momento ad momentum Fr. Manuel *d. q.* 15. *art.* 4. ut expressè habetur *in l.* 3. §. *minorem. ff. de minoribus*, & aliis relatis docet Anton. Gom. *l.* 70. *Tauri. numer.* 25. Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 2. *disp.* 24. *n.* 17. & *n.* 22. *ad finem*, & *in præcepta Decalogi lib.* 5. *c.* 3. *n.* 31. *ad finem.*

Item tempus novitiatûs debet esse continuum ut sit legitimus novitiatûs, & ut professio valeat. Et quamvis eam continuationem novitiatûs negent esse necessariam Archidiaconus *in* 6. *non solum nu. unico. verbo institutus de regularib. in* 6. & Bonif. *in Clement. final. nu.* 47. *de regul.* contraria tamen opinio est vera, & sequenda, quam tenent Angel. *l. si idem cum eodem in principio*, *num.* 4. *ff. de jurisdict. omn. jud.* & ibi Decius *nu.* 9. Bartol. *l. final.* §. *Quoties. n.* 2. *ff. de publican.* Lapus *alleg.* 47. *n.* 2. *&* 3. *in nova edit.* Greg. Lop. *l.* 3. *verbo un. anno. tit.* 7. *parti.* 1. Anchar. *in cap. ad Apostolicam de regularibus* Navarrus *lib.* 3. *cons.* 2. *de regularib. n.* 2. *in* 1. *edit.* & *in eodem*, *eodem titulo cons.* 34. *nu.* 2. *& cons.* 36. *n.* 1. *& in* 2. *cons.* 9. *num.* 2. Sà *in summa verbo religio num.* 8. Enriquez *lib.* 13. *de censuris cap.* 40. *numero* 2. Reginal. *in praxi lib.* 16. *numer.* 385. §. *duæ autem.* Nec immeritò, quia quando in aliquo decreto postulatur tempus certum, debet prorsus esse continuum ex glossâ *in fine rubric. ff. de diversis*, *& temporalibus præscriptionibus*, Gom. *tom.* 3. *cap.* 1. *numero* 4. Guttier. *Canon. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 14. Sanchez *d. lib.* 5. *cap.* 4. *numer.* 31. & Azor *d. lib.* 12. *cap.* 2. *quæst.* 8. Barbos. *de offic. & potest. Episcop. Alleg.* 101. post plures *numero* 23. *cum sequentibus*: qui omnes circa novitiatûs annum observant debere esse continuum.

Quæri potest, quæ interruptio requiratur, ne novitiatûs sit continuus, & ut iterum inchoari debeat? Barthol. à S. Fausto *in thesauro religios. lib.* 5. *quæst.* 164. & Navarrus *in* 2. *edit. de regularibus. cons.* 42. *n.* 4. *& in* 2. *cons.* 32. *nu. etiam* 4. putant interruptionem tridui satis esse, ne novitiatus sit continuus, & ut rursus inchoetur, sequitur Gallet. *in Margarita casuum conscientiæ*, *verbo novitius*. Sanchez *d. lib.* 5. *c.* 4. *nu.* 32. quos referens sequitur Barbos. *cap. ad Apostolicam* 16. *num.* 6. *de regularibus.* Quod si novitius per tres, vel quatuor horas latiret intra monasterium animo recedendi, non videtur interruptio sufficiens, ut iterum inchoari debeat Navarrus *cons.* 45. *de regularibus in* 1. *edit. nu.* 1. *& cons.* 33. *num.* 1. *in* 2. cùm fuerit interruptio momentanea, & nullius considerationis. Quare non est audiendus Frater Manuel *tom.* 3. *regularium quæst.* 15. *art.* 8. dicens ex privilegio Julii II. Minoribus concesso integrum esse continuare annum novitiatûs semel interrupti per egressionem novitii, si rursus ad religionem redeat, cùm sit contra Concilium petens hodie annum continuum, dum illum postulat integrum, ita Fr. Miranda *in manu. Prælat. tom.* 1. *d. quæst.* 22. *artic.* 4. Barthol. à S. Fausto *d. lib.* 5. *quæst.* 166. & Sanchez *dict. cap.* 4. *numer.* 35. quibus adhæret Barbosa *dicto cap. ad Apostolicam*, *nu.* 6. *fine.*

Rursus ambigi potest, an requiratur annus integer novitiatûs ad validam incorporationem in religione per vota simplicia, ut requiritur ad solemnem professionem, & an fieri possit incorporatio post decimum sextum annum expletum, ut decernitur in decreto Concilii *sess.* 25. *cap.* 15. *de regularibus?* Responsio est affirmativa ibi: *In quacunque Religione professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minore tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit.* Sic ibi: Cùm igitur Concilium statuat generalem regulam pro omnibus religionibus, & inter eas numeretur Societas, non est dubium voluisse illam comprehendere. Unde quando ait: *in quacunque religione professio non fiat*, idem est, ac si dice-

si diceret. Nemo ad religionem assumatur, vel religioni incorporetur ante decimum sextum annum expletum, & qui per annum in probatione steterit; quia hæc duo continent favoris gratiam; & primum respicit totum statum religiosum, non posse scilicet admitti ad incorporationem religionis intra annum: secundum autem; ut non fiat admissio ante certam ætatem, publicam utilitatem religionis respicit. Ita Navarrus *conf.* 25. *de regular.* quod incipit. *In ordine Minorum*, Soarez *tom.* 4. *de religione lib.* 3. *cap.* 6. *ex num.* 3. *ad* 5. ubi id asserit, quamvis Concilium Tridentinum videatur oppositum indicare, cùm loquatur, quòd professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, & quod præcedat annus integer ante professionem: nihilominus quamvis loquatur de professione, & ad illam postulat illas duas conditiones, ac proinde subdat: *Professio autem antea facta sit nulla*: attamen cum Concilium Tridentinum Societatem non excipiat, noluit illam prætermittere, & liberam relinquere, ut in quacunque ætate pubertatis, & absque probatione posset ad hanc incorporationem religiosos suos admittere, Soarez *suprà.*

Sed quid dicendum si novitius intra annum incidat in amentiam vel furorem, & post aliquos dies, vel hebdomadas redeat ad mentem sanam, & annum probationis expleat? Sylvester *verbo religio* 5. *quæst.* 2. ait per furiam auferri probationem religionis; sicut per impubertatem, nisi, quando furia supervenit expleto anno integro. Respondetur tamen, si amentia, vel furia fuerit per mensem, plus, minùsve, non impediri cursum anni: Secus si dementia esset extraordinaria, & duraret per mensem cum dimidio, tunc enim tempus furoris non est computandum in anno novitiatûs, sed transacto furore suppleri potest, nec ab initio inchoari debet, cùm furiosus fuerit in religione, vel exeat ad furorem curandum de Prælati licentiâ, & propriè novitius est; esto tempus furoris non computetur in anno ad legitimam probationem, præsertim si quando advenit furia jam erat mediocriter probatus, Armila *verbo novitius n.* 5. idem innuit.

3 Occurrit hoc loco quæstio an annus probationis peragi debeat in habitu diverso à cæteris religiosis? In primis Concilium Tridentinum *d. cap.* 15. decernit annum novitiatûs ad professionis valorem computandum esse à susceptione habitûs, sequitur Frater Manuel *tom.* 3. *regular. quæst.* 15. *artic.* 9. Ludovicus Miranda *in manu. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 22. *art.*6. Barthol. à S. Fausto *d. lib.* 5. *q.* 177. Azor 1. *part. lib.* 12. *c.* 2. *quæst.* 9. Sanchez *d. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 29. ubi respondent textui *in cap. legem.* 53. *distinct.* & *in cap. multos* 54. *dist.* qui sunt Gregorii Papæ asserentes novitios in laicali veste probandos esse, jam non esse usu, aut quod non loquuntur de veste laicâ propriè sumpta; sed de habitu quodam novitiorum, qui erant in probatione, qui sanè habitus dissimiles erant, ac longè diversi ab illis, quibus professi utebantur. Atque ita de novitiatûs essentiâ est deferri habitum religionis, sive diversum, sive non ab illo, quem professi gestant, quoniam gestatio illius est una ex difficultatibus Religionis necessariò haurienda, & experienda.

Id autem temperatur, nisi regula alicujus religionis à Sede Apostolicâ approbata aliud statueret, vel usus legitimè præscriptus id obtinuisset, ita Goffredus, & Joannes Andreas *in cap. super eo de regularibus.* Idem dicendum est de religione, quæ habitum proprium non habet, qualis est Societas Jesu. Quæ caret habitu particulari, ac proprio, & utitur habitu communi, & ex usu regionis in quâ habitant vestiuntur. Ubi obiter nota religiosos illius, sive vocentur scholastici post biennium, sive professi, vel coadjutores formati sint, non incidere in excommunicationem ob habitûs dimissionem, *cap.* 2. *ne Clerici, vel monachi in* 6. Sanchez *d. lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 70. Rodericus à Cunha *cap. legem. distinct.* 53. *num.* 13. & novitii illius interdum in habitu sæculari annum novitiatûs saltem per aliquot menses peragunt: imò potest novitiatûs cum solis sæcularibus vestibus transigi: non enim requiritur susceptio habitûs, ut quis admittatur ad novitiatum Societatis; sed tantùm libera Superioris voluntas recipientis illum, Soarez *tom.* 4. *de religione lib.* 2. *de ingressu in Societatem. cap.* 4. *nu.* 6.

Hodie nec religio, nec novitius possunt renunciare anno novitiatûs post Concilium Tridentinum 4
ita Navarrus *lib.* 3. *consil. titul. de regularibus in* 1. *edition. conf.* 33. *num.* 5. & *in* 2. *edition. conf.* 62. *num.* 5. dicens hanc opinionem tam in judicando, quàm in consulendo esse sequendam. Fr. Manuel *tom.* 2. *summa cap.* 6. *num.* 10. & *tom.* 3. *regul. quæst.* 14. *art.* 7. Azor *tom.* 1. *lib.* 12. *suprà cap.* 4. *quæst.* 4. ubi volunt *cap. ad Apostolicam de regularibus*, esse derogatum per Concilium Tridentinum, & ex consequenti nullum posse profiteri, nisi post expletum suæ probationis annum. Neque hujusmodi terminum ex consensu novitii, & monasterii remitti: quoniam Concil. *sess.* 25. *cap.* 15. *de regul.* parificat, atque æquiparat professionem emissam ante decimum sextum annum expletum, & ante expletum probationis annum: atqui nullus dicet esse validam professionem factam de consensu novitii, & monasterii ante decimum sextum annum expletum: igitur nemo etiam dicet valere professionem etiam de consensu partium ante expletum probationis annum. Unde sequitur nec religionem hodie, neque novitium posse renunciare anno probationis, ut etiam notant ultra præcitatos Petrus de Ledesma *in summ. pag.* 2. *tract. del estado de los religiosos cap.* 7. *concl.* 2. Barthol. à S. Fausto *in thesaur. relig. lib.* 5. *quæst.* 170. Sanchez *d. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 19. ubi docet Concil. Trident. derogasse *d. cap. ad Apostolicam*, quod in specie dicit Aloys. Ricc. *in praxi rer. for. Eccles. decis.* 1. *in* 1. *edit.* & *resol.* 617. *in* 2. *edit.*

Cæterùm, aliquibus de causis potest extendi novitiatûs ultra annum. Primò, ut plenior de novitio sumatur experientia, dummodo prorogatio non sit nimis longa. Annuit Trident. *sess.* 25. *de regularibus cap.* 16. his verbis: *Finito tempore novitiatûs, Superiores novitios, quos habiles invenerint, ad professionem admittant, aut à monasterio eos ejiciant*: ergo si detur spes, quòd novitius proficiet potest detineri per aliquod tempus, ita Pasarellus *in privilegium Minorum in notatis circa Tridentin. sess.* 25. Fr. Manuel. *tom.* 3. *quæst.*17. *art.* 10. *in fine*, Azor *tom.* 1. *lib.* 12. *c.* 18. *q.* 54.

Secundò, novitios habiles possunt Superiores ex causâ justâ detinere in novitiatu, Fr. Manuel *in summa tom.* 2. *cap.* 8. *num.* 3. *in fine*, idem repetit *tom.* 3. *quæst.* 17. *à nu.* 20. dicens in Ordine Minorum posse differri professionem ad decimum octavum annum inceptum, ex eorum regulâ *cap.* 2. ubi decernitur, ne ante eam ætatem profiteatur aliquis, quam Trident. non abrogat. Quinimò in constitutionibus Societatis Jesu, *in examine cap.* 4. §. 43. habetur posse completo biennio addi tertium annum, quando Superior ambigeret de admittendo novitio, cujus constitutionibus expresè declaravit Concilium se non intendere derogare.

Tertiò, si novitius expleto jam anno ex aliquâ

causâ

causâ petat dilationem, potest Superior concedere, quia Trident. non compellit Superiores, ut novitios idoneos completo anno faciant profiteri, sed ut profiteri volentes admittant. Imò, quia concilium non loquitur nisi de solis masculis, non autem de fœminis, in monialibus fieri potest quæcumque temporis dilatio, ut communiter fieri solet propter dotem nondum solutam, extensio ad unum, duos, & eo amplius annos; atque ita servat usus donec dotem habeant competentem, Frater Manuel *d. tom. 3. de regular. quæst.* 15. *artic.* 10. *fine*, & *in 2. tom. summæ cap.* 8. *num.* 3. *conclus.* 2. Rodericus à Cunha *suprà d. cap. legem. dist.* 53. *nu.* 23.

6 An autem professus transiens ad aliam religionem strictiorem, teneatur habere annum integrum probationis ante professionem? Negat Corduba *in summa edit.* 1. *quæst.* 38. Enriquez *lib.* 13. *de excommunicatione cap.* 40. egere novitiatu, quem requirit Tridentinum. Contrarius est verum, ac certum, ita Navarrus *lib.* 3. *consil. in* 1. *edition. titulo de regularibus cons.* 49. *num.* 4. & *consil.* 53. *de regularibus etiam*, *num.* 5. Frater Manuel. *tom.* 3. *de regular. quæstion.* 19. *artic.* 11. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 14. & *cap.* 15. Sà *verbo religio num.* 35. his verbis: *Professus transiens ad alium ordinem, oportet in eo faciat, integrum novitiatum*, & alii, quos referens sequitur Sanchez *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 12. quia requiratur, ut experiatur anno integro asperitates illius religionis, & religio ejus mores. Nec refert Leonem decimum concessisse transeuntem de una Religione ad aliam de consilio discretorum monasterii, in quo facit professionem, posse profiteri ante probationis annum, quia hoc privilegium cessavit per non usum, ut tradit Frater Manuel *d. tom.* 3. *quæst.* 15. *artic.* 11. *ad finem*, & per Tridentinum est etiam ablatum, dum statuit universaliter professionem nullam in posterum validam fore, non præmisso novitiatûs anno.

Sunt tamen aliqui casus in quibus valet professio facta antequam expleatur novitiatûs annus. Primus, quando sponsus, aut sponsa de præsenti, ante matrimonium consummatum ingreditur religionem: in quo eventu intra bimestre ingressus religionem cogendus est facere professionem, aut regredi ad matrimonium. Idem dicendum est de sponsâ ingrediente, ne manens in sæculo cogatur tamdiu expectare, Sanchez *de matrimonio lib.* 2. *disputat.* 24. *numer.* 6. ubi *ait* hanc partem esse probabilem ex *cap. publico de conversione conjugat.* quod non videtur correctum per Concilium Tridentinum. Sed melius Enriquez *lib.* 12. *cap.* 5. *num.* 8. & *in commento litera* F. Barthol. de Ledesma *de matrimonio dubio* 64. Frater Manuel *tom.* 2. *summa* 2. *edition. cap.* 239. *num.* 2. & *tom.* 3. *regular. quæst.* 13. *artic.* 4. & Sanchez *lib.* 2. *de matrimonio dist.* 24. *num.* 7. & *lib.* 5. *in præcepta Decalogi*, *cap.* 4. *num.* 11. docent non valituram professionem, nisi fiat integro novitiatûs anno expleto, quibus accedit Vega *lib.* 2. *summæ*, *casu* 500. & Cunha *d. cap. legem*, *dist.* 53. *num.* 20. secundùm quos dicendum est bimestre præscriptum ad profitendum, vel ad matrimonium consummandum, esse correctum per Tridentinum, & ita non posse coarctari annum probationis, cùm loquatur generaliter, & per verba negativa statuens, ne ante annum fiat professio: atque ita ad priorem partem, quæ defendi potest probabiliter, dicendum est posse defendi disputando, non tamen consulendo, vel judicando.

Secundus casus in quo valida erit professio ante expletum novitiatûs annum est, quando professus in religione non mendicanti transvolat ad aliam non mendicantem. Ratio, quia jam expertus est asperitates prioris religionis; quod sufficit ne egeat novo probationis anno in aliâ, ad quam migrat, ita Corduba *in summa in priori edition. quæst.* 38. quod extendit Enriquez *de excommunicatione lib.* 13. *cap.* 40. *num.* 2. *in commento litera O*, etiam quando quis transit ad religionem strictiorem. Nihilominus sive transitus fiat de non mendicante ad non mendicantem, sive ad strictiorem, nullo modo potest validè profiteri, nisi transacto anno integro probationis, quia Concilium Tridentinum absolutè petit annum integrum novitiatûs ante professionem in quo illius asperitates novitius experiatur, & religio illius mores, & ingenium, ita Navarrus *cons.* 49. *titul. de regularibus num.* 4. *in* 1. *edition.* & *in* 2. *eodem titulo cons.* 61. *numer.* 4. & *cons.* 62. *num.* 5. Sà *suprà num.* 35. & Azor. *parte* 1. *lib.* 12. *capite* 14. *quæstion.* 15. Fieri enim potest, ut religiosus sit uni religioni aptus, & alteri ineptus: quare semper annus probationis debet expleri, Frater Manuel *d. tom.* 2. *summa cap.* 6. *nu.* 10. & *tom.* 3. *regul. quæst.* 15. *art.* 11.

Pro ordinibus militaribus equitum Christi. D. Jacobi. D. Benedicti, & reliquorum ordinum videtur dicendum, non procedere decretum Concilii Tridentini *Sess.* 25. *cap.* 5. *de regularibus*, quoad ætatem profitendi, & quoad annum novitiatûs, secluso peculiari statuto, si quod habent, quia milites illorum non sunt in propriissimo rigore loquendo religiosi, nec vitam in communi transigunt, nec perfectam castitatem vovent, sed conjugalem: & quando illos comprehendere voluit Trident. fecit expressam de illis mentionem, ut *sess.* 23. *cap.* 18. *de reformat.* ideo possunt profiteri ubi decimum tertium annum excedunt, & ante annum integrum novitiatûs: sic fuisse declaratum à sacra Congregatione Cardinalium tradit Azor. *suprà lib.* 13. Sanchez *lib.* 7. *de matrimonio disp.* 44. *num.* 8. ubi probat in his Ordinibus non habere locum decretum Concilii, quamvis Navarrus *lib.* 1. *consil. titulo de his, quæ vi in priori edit. consil.* 5. *numer.* 4. & *in posteriori consil.* 9. *à num.* 4. & Manuel. *tom.* 2. *summæ capite* 8. *num.* 2. *conclus.* 1. putent id decretum habere vim in omnibus Ordinibus militaribus, cùm loquatur universaliter de religionibus: sed falluntur, teste eodem Sanchez *suprà*, & *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 17.

Quoad novitios Societatis an ante biennium, quod peragi debet, valeant vota simplicia, ambigi potest? Respondetur ea vota esse prorsus irrita quoad constituendum statum religiosum, si fiant ante expletum biennium absque dispensatione Generalis, habetur in constitutionibus *part.* 5. *cap.* 1. & *part.* 9. *cap.* 3. §. 1. Sanchez *dicto lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 20. Soares *tom.* 4. *de religione*, *lib.* 2. *de ingressu. cap.* 4. *num.* 10. ubi de hâc materiâ uterque latè.

Porrò pro omnibus novitiis notandum est, si novitius de licentiâ Superioris ob infirmam valetudinem egrediatur, & postea redeat, censeri pro præsente, ac si nunquam fuisset egressus, & conjungi tempus primum cum sequenti, ita Sayro *decis.* 15. *de regularibus*, Stephanus Gratianus *discepta. forens. cap.* 166. *num.* 14. Aloys. Riccius *in praxi rerum for. Eccles. decis.* 510. *in* 1. *edit.* & *resolut.* 392. *num.* 3. *in* 3. *edit.* quibus accedit Gonc. Mendes *divers. juris argum. lib.* 1. *cap.* 15. Ubi limitat in novitia, & non video rationem ob quam hoc integrum sit masculis, non autem fœminis; Sanchez *d. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 28. ubi probat indistinctè de cujuscunque generis novitiis extra monasterium posse peragi 7

novitiatûs annum de licentiâ Superioris, cùm censeatur in monasterio degere, qui extra illud de licentiâ Superioris commoratur: ergo à fortiori conjungetur primum tempus cum sequenti ad explendum novitiatûs annum, si exeat ob malam valetudinem sive novitius, sive novitia, cùm utrique integrum sit extra monasterium de Superioris licentiâ commorari sub Prælati obedientiâ intercedente causâ justâ, prout Navarrus *comment. 4. de regular. n.74. notab. 3.* Fr. Manuel. *dict. tom. 3. de regular. quæst. 15. art. 10.* Miranda *in manu. Prælat. tom. 1. quæst. 22. art. 5.* Barbos. *allegat. 101. n. 28. & in cap. ad Apostolicam, de regularib. n. 8.* & in specie de novitia, Soares *lib. 1. de obligat. tom. 4. cap. 8. n. 16.* dicens novitiam exeuntem de licentia Abbatissæ, non interrumpere novitiatum.

8 Quæstionis est novitiatu facto in ætate non legitimâ, an valeat professio virtute illius emissa? Pro explicatione sciendum est neminem posse admitti ad novitiatum, si minor sit quindecim annis, etiam in Societate, ubi solus Generalis potest dispensare, ut constat ex Provincialis *regulâ* 36. Quare, si Provincialis ante expletos quindecim annos admittat ad novitiatum absque Generalis dispensatione, talis admissio est irrita, quia novitiatus non potest validè inchoari seclusa hâc dispensatione, ante quindecim annos expletos. Dicendum ergo est non valere professionem factam virtute novitiatûs, qui non fuit factus in ætate non legitima, & ex consequenti non fuit validus, ac proinde professio ita se habuit, perinde ac si fuisset emissa sine novitiatu, Sanchez *d. lib. 5. capite 4. num. 25. & 26.* quoniam novitiatus fuit irritus, & quamvis pars post quindecim annos peracta sit sufficiens, non satis est, cùm debeat esse tempus continuum, & verè, & propriè novitius non incipit esse, donec ætatem expleat.

9 Et quamvis novitius durante tempore probationis possit egredi, non potest tamen sine justâ causâ expelli: expulsus verò jus habet agendi contra religionem, ne expellatur, ut tradit Gregorius Lopez *l. 3. verbo A ellos, tit. 7. partit. 1.* & expellentem peccare mortaliter docet Cajetanus *2.2. quæst. ult. art. 4. dub. 3.* Passarellus *in privilegio Minimorum, cap. 43. ad finem*, sequitur Sanchez, quando gravis novitio orietur injuria ex illa expulsione: attamen absque illâ gravi notâ esse tantùm culpam venialem subdit: sicut venialis est egressio, quando novitius sine justâ causâ egreditur, eo quia eadem libertate gaudet novitius ad exeundum, quâ Conventus ad expellendum: igitur si novitius dum egreditur sine causa peccat solùm venialiter, conventus illum expellendo eadem culpa afficietur.

10 Sequitur dubitatio à quonam debeat puniri novitius delinquens in novitiatu, ab Ecclesiastico ne Prælato, an à judice laico? Respondetur in primis non esse verè monachum, nec religiosum; & ideo non posse puniri à Prælato religionis, sed vel puniendum à judice sæculari; si nullo ordine Ecclesiastico est affectus, & delictum est sæculare: secus si delictum sit Ecclesiasticum. Neque gaudere novitium privilegio fori, tradit Thomas Trivisanus *tractat. de modo & ordine procedendi criminaliter inter regulares, cap. 2. à n. 21.*

Dicendum tamen est novitium esse de foro Ecclesiæ, nec posse coram judice sæculari conveniri, ut tenent Modernus *de jurisdictione, part. 4. casu 121. n. 24.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quæst. 11.* Quâ ratione percutiens illum est excommunicatus instar percutientis clericum, Enriques *lib. 13. de excomm. cap. 49. §. 1. in commento litt. G.* Fr. Manuel. *tom. 3. q. 21. art. 4.* Azor. *d. lib. 12. cap. 3. q. 2.* Ægid. *de Sacram. & censur. tom. 2. disp. 14. dub. 15. n. 164.* quamvis novitius sit unius diei ex Coriolan. Capuccin. *de casibus reserv. p. 2. cap. 10. de judic. regul. §. 10. n. 19. pag. 813.* & constat *ex cap. Religioso, de sentent. excom. in 6.* ergo novitius coram judice Ecclesiastico conveniedus est. Is autem judex Ecclesiasticus debet esse Prælatus religionis à quo debet puniri; ita Navarrus *lib. 3. de regular. cons. 58. n. 4. in 1. edit. & in 2. lib. 2. tit. de foro compet. cons. 6.* Corduba *in quæstionib. lib. 1. q. 30. opin. 1. in 4. probat. vers. sed neque ista ratio, & in 2. opin. probat. 6.* Azor. *suprà lib. 12. cap. 2. q. 11.* Molina *tom. 3. de justitia, disp. 671. n. 2.* Quare minùs bene idem Navarrus *in 2. edit. eodem titulo de foro competensi, cons. 5. num. 2.* ait: Novitium posse puniri à suo Prælato, vel a judice Ecclesiastico: nam adhærentia religiosi sunt religiosa, *l. religiosis, ff. de rei vendicat.* ergo instar religiosi novitius est conveniendus, ac puniendus; quoniam quemadmodum favore religionis eximitur justar professi à civili potestate; eodem modo ab Episcopali, dum versatur in probatione.

Quinimò, si novitius committat aliquod delictum etiam capitali pœna dignum, & velit perseverare in religione, perinde ac si esset professus puniri debet à Prælato regulari, Azor. *d. c. 2. quæst. 11.* & ideo si torqueri debet in defectum probationis, à Prælato regulari, sicut professus, torqueri potest. Navarrus *tit. de foro competenti in 2. edit. cons. 5. n. 3.* Nec non si petatur à novitio debitum civile non apud judicem Ecclesiasticum, sed apud Prælatum regularem petendum est. Azor. *suprà d. quæst. 11. ad finem.* subdens hoc esse verius: quem sequitur Sanch. *lib. 6. cap. 10. num. 12.* Secus si novitius egrediatur à monasterio, tunc si merè sæcularis est punietur à judice sæculari, si autem Ecclesiasticus punietur à judice Ecclesiastico ita Bobadilla *lib. 2. polit. cap. 18. num. 87.* Farinac. *in praxi Crimin. tom. 1. titulo de Inquisit. in 3. edit. q. 8. numer. 46. ampliat. 16.* Stephan. Lamberteng. *tractat. de contract. eorum gloss. 2. quæst. 19. n. 27.* Sanchez *suprà n. 14.*

Quæri item potest, quæ sint restituenda novitio egredi volenti à religione, & profiteri nolenti? Respondetur in primis habitum restituendum, vel ejus pretium, si expensis novitii emptus fuit: item restituenda omnia bona, quæ secum detulit in monasterium, nec quicquam etiam minimum ex illis retinendum à religiosis, quod, ut rectè fiat potest Episcopus per censuras etiam Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellere Superiores religiosos, prout decernit Concil. Trident. *sess. 25. de regularibus cap. 16.* ibi: *Præcipit S. Synodus sub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat, & ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quæ sua erant. Quod ut rectè fiat, Episcopus, etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit compellat.* Praxis Episcopalis *part. 1. verbo moniales §. 3. & part. 2. eodem verbo §. 11.* citato Concilio addit omnia esse restituenda unâ cum fructibus inde perceptis, deductis tamen alimentis illius temporis, quo fuit in monasterio: Quod est intelligendum de monialibus, Azor. *instit. moral. partit. 1. lib. 13. capite 9. quæst. 2. post medium* dicens, monialibus esse omnia restituenda deductis alimentis, illius temporis.

Secus dicendum de novitiis masculis, quia hi non tenentur has expensas solvere, nisi pactum sit largiendi monasterio expensas, ut in monasteriis monialium contingit, cùm liberum sit novitiis redire ad sæculum: exitus autem non esset liber, si ad expensas novitii tenerentur: possent enim retineri, donec expensas essent solvendo; atque ita non teneri ad

ad expensas novitios ex eo patet, quia monasterium eos tenetur alere, & ipsi tenentur monasterio inservire: proinde non tenentur monasterium deducere expensas, sicut novitius non habet jus exigendi excessum, si labor excedat expensas ratione impliciti contractûs celebrati, quod monasterium alat religiosos, & ipsi monasterio inserviant, ita Nicol. de Ubal. *de success. ab intestato*, ubi de success. regular, 2. *part. num.* 10. *ad finem*, ut videre est in *tom.* 8. *tract. part.* 1. Guillelm. Redoan, *de spolis Ecclesiasticis*, *quæst.* 8. *in principio numero* 71. habetur *tom.* 14. *tract. Ananias. cap. statuimus final. de regularibus*, Barbatius *cap. in præsentia numero* 58. *de probat.* Lelius Zech. *de Republica Ecclesiastica tit. de regularibus cap.* 3. *numero* 10. Cucch. *lib.* 3. *instit. major. tit.* 1. *num.* 81. Azor *lib.* 12. *cap.* 3. *quæst.* 6. Fr. Manuel *tom.* 3. *regul. q.* 15. *art. ultimo vers. circa eandem* Manuel Sà *verbo religio num.* 8. dicentes novitios exeuntes non teneri ad expensas, & ex consequenti, si labor novitiorum excedat expensas, non habere novitios jus mercedis excessûs exigendi.

12 Sed quid si novitius intra annum probationis decedat, cui nam relinquentur ejus bona? Tiraquel. *de retractu lignag.* §. 1. *gloss.* 8. *nu.* 27. Gutierr. *lib.* 2. *Canon. cap.* 1. *num.* 101. opinantur ejus bona spectare ad monasterium, si in ipso ingressu expressè contulit bona sua Monasterio, idem sentit Fusc. *de visitat. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 67. Menoch. *de præsumptionibus lib.* 6. *quæst.* 84. *n.* 3. Azor *institut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 3. *q.* 3. idem Menoch. *cons.* 396. *nu.* 3. *vol.* 4. post Abbatem *in cap. in præsentia quæst.* 9. *de probationibus* & Paris. *ibi num.* 187. quia per expressam collationem bonorum constat de intentione ingredientis, quòd scilicet voluerit bona pervenire ad monasterium, nec postea voluntatem suam mutaverit cùm potuerit, censebitur enim post professionem decessisse, cùm non revocaverit juxta *l. cum tacitum*, *ff. de probationibus l.* 3. *C. de offic. test. & cap. majores de Baptismo*, quæ sententia est probabilis.

Probabilius tamen est adhuc bona illa pertinere ad venientes ab intestato, nisi independenter à religionis ingressu fiat ea bonorum dedicatio: quando scilicet multo ante ingressum facta fuisset, quoniam oblatio bonorum expressè facta, vel dedicatio in religionis ingressu, habet tacitam conditionem si professio sequatur: Cum igitur decesserit ante professionem, dedicatio non habuit effectum, Redoan. *de spoliis Eccles. quæst.* 8. *in principio*, *nu.* 71. Fr. Manuel *regul. tom.* 2. *quæst.* 80. *art.* 2. *statim in principio*, Hondedeus *cons.* 73. *numero* 18. *vol.* 2. Sanchez tamen hoc non probat omnino, & inclinat pertinere ad monasterium ejus bona, quia conditio, quæ donanti inest, non est sequatur professio, sed si novitius in religione perseveraverit: cum ergo novitius perseveraverit, & morte impediente non fuerit professus videntur bona illius pertinere ad monasterium. Vide illum *lib.* 7. *cap.* 3. *n.* 97. *ad finem.*

Quid ergo de novitio ingrediente religionem bonorum capacem, & sua bona saltem tacitè offerente monasterio, de quo sunt præsumptiones, ac conjecturæ, quòd voluerit vitam mutare, & ideo religionem fuit ingressus, & postea post annum novitiatûs decessit professione nullâ expressè factâ, retento tamen habitu novitiorum? Videtur dicendum, bona illius fuisse acquisita monasterio: nam ex facti specie iste obligavit se religioni, nec reverti ampliùs voluit ad sæculum retento habitu, cùm potuerit exire, neque exivit. Menoch. *d. cons.* 496. *num.* 12. dicens hunc voluisse mutare vitam, & profiteri, obligarique se religioni, cum non exiverit anno finito: sed continuaverit retento habitu novitiali, proinde bona illius censentur acquisita illi monasterio. Oppositum tamen videtur verius scilicet bona illius pertinere ad venientes abintestato, quia eo ipso quò potuerit disponere intrà annum de rebus suis, & non disposuerit, nec professionem emiserit, non habet monasterium jus aliquod ad bona, quicquid Parisius videatur asserere *in d. cap. in præsentia eum.* 188. *vers.* 2. *casus*, *de probationibus*, cùm verius sit hunc novitium post annum expletum non fuisse perfectè religiosum: sed potuisse redire ad sæculum.

Cæterùm, dato, & non concesso bona illius transire ad religionem omnia, & juxta, & actiones, ambigi potest an transierint feudum, emphyteusis, ususfructus, & bona ea lege data ingredienti, ut alienari nequeant? Respondeo ingressum monasterii intelligi cum effectu, & secutâ professione; & ideo si ingrediens moriatur intra annum probationis, tunc in dubio secundùm veriorem opinionem, nisi aliud apertè constet, bona ipsius spectare ad proximiores, quoniam mortuus cum effectu non fuerit religiosus, *cap. religioso de sentent. excommunic. in* 6. nisi expressè bona sua religioni contulerit, Abbas *in d. cap. in præsentia num.* 68. Navarrus *titulo de voto lib.* 3. *cons.* 1. Adhuc tamen dubium est de feudo, quamvis Innocentius *in d. cap. in præsentia*, cum quo transit Abbas, & Cyn. *in Authent. ingressi C. de Sacros. Eccles.* tradant feudum transire, quando servitia feudi sunt illius generis, quæ monasterium per se, vel per alium honeste præstare possit, alias reddet feudum domino *l.* 1. §. *ne autem C. de caduc. tollend.* Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 29. & 84. Graffis *decis. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* ,2.

Verius tamen est feudum non competere monasterio, quia per hoc fieret dominus deterioris conditionis, cùm nunquam posset feudum ad dominum redire por mortem vasalli, cum Ecclesia nunquam moriatur, Baldus *in lib. qui se patris C. unde lib.* Franc. de Aretin. *cons.* 14. Archdiac. *in cap. si qua mulier.* 19. *qu.* 2. Quoad emphyteusim Joannes Andreas, & Innocentius docent transire ad monasterium argumento textûs in *l. peto Luci Titi* §. 1. *ff. de legat.* 2. Caldas tamen *de revocatione quæst.* 19. *numer.* 5. de feudo loquens vult si pro feudo servitium reale præstetur, nimirum res, vel pecunia, vel servitium personale, quòd honestè, & commodè præstari valeat, posse transire in monasterium, quod ibi multis probat, *numero autem* 7. addit emphyteusim Ecclesiæ secundùm veriorem in monasterium non transire in perpetuum, sed teneri emphyteusim alteri privato vendere infrà annum, seu per annum, quæ praxis servatur in Lusitania per legem ipsius *lib.* 2. *titulo* 18. ibi: *pedelos ha possuir o tal mosteiro, ou Igreja hum anno, edita, no qual tempo se tirara delles,* quæ translatio sine decreto fieri potest, prout tradit Menoch. *cons.* 73. *num.* 5. Caldas Pereira *de emptione cap.* 8. *n.* 45. & 46. Barbos. *dict. tit.* 18. §. 1. *n.* 4.

Sed quid de usufructu? Responde transire ad monasterium cum ingrediente secutâ professione, duraréque per vitam religiosi. *Institut. de acquir. per arrog.* §. *usus etenim*. & §. *sequent. & de usufruct.* §. *finitur* 19. *quæst*, 2. §. *siqua*, *gloss. in Authent. ingressi*, *C. de sacrosanct. Eccles.* quam ibi sequitur Bartol. *nu.* 42. Crotus *in l. Gallus*, §. & *quidsi tantum*, *num.* 30. *de liber. & posthum.* Covarr. *cap.* 2. *de testament. n.* 8. quod procedit communiter.

Dubitatur tamen de patre habente usumfructum in bonis filii adventitiis ingrediente religionem an acquiratur ususfructus monasterio, an verò revertatur ad filium? Bartol. *in authent. Idem est*, *C. de*

de bonis quæ liberis, & *ibi* Angel. volunt dimidiam partem usufructus competere monasterio, & alteram dimidiam filio; sequitur Abbas *in dicto cap. in præsentia*, *nu.* 47. *& in cap. cum scimus*, *de regular.* argumento quando filius exit à patriâ potestate remanere apud patrem dimidiam partem usufructus facto ipsius patris. *l. cum oporteat*, §. *cum autem*, *C. de bonis quæ liberis.* Atqui quando pater ingreditur religionem filius liberatur ab illius potestate per glossam *in l. si ex causa*, §. *Papinianus*, *ff. de minoribus*, & Covarr. *in cap. quia nos*, *nu.* 5. *de testamentis*. quæ liberatio contingit facto ipsius patris: ergo dimidiam partem habebit monasterium, & dimidiam habebit filius.

Mihi tamen magis placet parte ingrediente monasterium totum usumfructum, & commoditatem transferri in monasterium, duraréque in illo quandiu pater naturaliter vixerit, gloss. *in dict. authent. idem est*, quam sequuntur Doctores, Gomes. *in l.* 48. *Tauri*, *nu.* 8. Nec obstat, quòd amittat patriam potestatem, quia per hoc non tollitur usufructus sibi jam quæsitus, qui in consequentiam personæ transit in monasterium, argumento text. *in l. si adoptavero*, *ff. de precario*, & finietur per mortem naturalem ipsius monachi: Item, quia filius non eximitur à potestate patris ingredientis religionem facto ipsius patris, sed beneficio, & dispositione legis, & talis ingressus est meritorius ipsi ingredienti. Unde non debet per ingressum quicquam amittere de usufructu, neque de commoditate ipsius; sed totum debet transire in monasterium, ut in terminis tenet, & declarat Bald. *in l. authent. excipitur*, *C. de bonis quæ liberis* 2. *col. nu.* 3. & *ibi* Paul. de Castr. 2. *col. q. d. l. penult.* & alii, quos referens sequitur Gomes *d. num.* 8. *fine*, & Spino *in speculo gloss.* 12. *princip. num.* 22.

13 Huic quæstioni altera affinis sequitur, an novitius in articulo mortis existens possit ante expletum probationis annum validè profiteri, & quæ inde sequuntur? Responsio est affirmativa; ex privilegio tamen Pii V. incipit, *Pius V. sub Dat. Romæ apud S. Petrum die* 23. *Augusti* 1570. ad effectum lucrandi indulgentias, possunt profiteri infrà annum probationis in eo articulo existentes, quod de verbo ad verbum refert. Fr. Miranda *tom.* 1. *in manu. Prælat. quæst.* 22. ubi tradit non fuisse revocatum *art.* 10. per Gregorium XIII. in sua constitutione incipit, *In tanta negotiorum mole*; ex eo, quia Gregorius non loquitur de iis gratiis, & privilegiis concessis in articulo mortis monachis, & monialibus; sed de aliis gratiis, & indultis, quæ spectant ad statum, & gubernationem eorundem monachorum, & monialium; idem tradit Enriques *in summa lib.* 13. *cap.* 40. §. 2. & Barthol. à S. Fausto *in thesauro religiosorum lib.* 5. *quæst.* 167.

Ludovicus tamen Beja *resp. casuum conscientiæ*, *part.* 4. *casu final. vers.* 3. addit professionem in eo articulo emissam sustineri; si autem convaluerit ex eo morbo, teneri annum integrum postea complere, & rursus de novo profiteri, non tamen monasterium succedere in bonis novitii ante tempus professi, sed ea venire ad proximiores venientes ab intestato: Secus si post expletum annum expressam professionem emittat, aut primam ratificet; ita Fr. Miranda *suprà d. qu.* 22. *art.* 10. *conclus. unica*, *vers. secundo*, & Fr. Manuel *tom.* 3. *regularium quæst.* 15. *art.* 3. Contra Barthol. à S. Fausto *dicto lib.* 5. *quæst.* 167. *numero* 4.

14 Sed quid de novitio moriente sine electione sepulturæ? Dicendum est religiosis non esse integrum eligere sepulturam, ut habetur *in cap. final. de sepulturis in* 6. quod si moriantur ita longè à monasterio, ut ad illud portari nequeant, posse tunc eligere sepulturam supponit *cap. Nimis iniqua. nu.* 2. *de excessibus Prælatorum*, ubi damnat tanquam iniquam consuetudinem clericorum, qui religiosos morientes extra suos conventus post electum sepulchrum ad sua monasteria deferri cogunt; & ideo ita decedentes in sepulchris à se electis humari debent, glos. *in d. cap. final. fine*, & *ibi* Archid. *nu. unico. vers. eligere* Rossel. *verbo sepultura* 2. *nu.* 1. Sylvester *eodem verbo. qu.* 6. Navarr. *comment. de regul.* 2. *num.* 43. Si fortè non eligat sepulturam, sepeliri potest in Ecclesiâ Parochiali, ubi mortuus est, sicut sæcularis moriens in itinere, glos. *in d. cap. final.* nisi fortè ibi sit monasterium aliquod sui ordinis; in quo est sepeliendus, prout vult Anton. *cap.* 1. *de sepult. nu.* 9. tenebitur tamen monasterium solvere expensas religiosi professi demortui, quas fecerat monasterium illum sepeliens, quia tenebatur suis expensis illum humare, *l. si quis. ff. de religiosis*, *& sumptibus funerum*, Fr. Manuel *tom.* 3. *regul. quæst.* 60. *art.* 3. nisi mortuus habuerit manuale beneficium; tunc enim sumptibus propriis funeralia sunt solvenda.

Ex dictis novitium posse eligere sepulturam ex *d. cap. final.* ostenditur, quia illud cap. solùm interdicit electionem sepulturæ verè religiosis, qualis non est novitius, cùm habeat velle, & nolle, prout volunt Armil. *verbo sepultura. num.* 6. & *ibi* Tabiena *q.* 4. *nu.* 5. Quòd si decedat sine electione sepulturæ, relicto jure communi sepeliendus est in monasterio ubi erat novitius, quod de consuetudine servatur, Sylvester *verbo sepultura*, *q.* 8. *dict.* 7. Fr. Manuel *tom.* 3. *regular. q.* 60. *art.* 2. *in fine.* attentis religionis privilegiis.

Quibus autem sumptibus novitius sit sepeliendus, servanda est consuetudo, si fortè ea sit, ut in quocunque casu expensis monasterii sepeliatur, nisi patrimonium habeat: tunc enim monasterium si voluerit poterit repetere expensas ab hæredibus illius, ita Petrus de Ubaldis. *de Canonica Episcopali cap.* 13. *num.* 5. Fr. Manuel *tom.* 3. *d. q.* 60. *art. ultim.* vel potiùs dicendum puto, seclusa consuetudine petendi sumptus funeris, sepeliendum esse expensis monasterii, quamvis habeat patrimonium, vel parentes divites, quia in obsequio monasterii, & sub ejus obedientiâ finivit vitam.

Indubitatum est novitium habere jus condendi 15
testamentum, cum non sit adhuc religionem professus, sitque sui juris, suorum bonorum dominium habet, Navarrus *in cap. non dicatis* 12. *q.* 1. *nu.* 30. & constat ex Covar. *de testamentis cap.* 2. *nu.* 4. 5. & colligitur ex *cap. si qua mulier.* 19. *quæst.* 3. Nec decretum Tridentini *Sess.* 25. *de regularibus cap.* 16. incipit. Nulla quoque renunciatio, procedit in testamentis, donatione causa mortis, & codicillis prout volunt Nav. *comment.* 2. *de regul. num.* 50. Aloys. Ricc. *in collect. dec. collect.* 384. Lessius *de just. lib.* 2. *cap.* 41. *nu.* 40. Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 2. *qu.* 14. Valasc. *de partitionibus cap.* 16. *n.* 13. Quare novitius, nisi aliunde impediatur potest testamentum facere, quoniam testamentum donec morte testatoris confirmetur, revocari potest.

Tenebitur tamen testando relinquere legitimas jure debitas ascendentibus, & descendentibus, Franch. *rubr. de testamentis in* 6. *numer.* 66. *&* 70. Nav. *comment.* 2. *de regul. nu.* 44. Non enim ab hoc onere liberatur novitius per jus aliquod: ejus autem testamentum posse fieri sine solemnitatibus requisitis per jus civile tradit Navarr. *in d. cap. non dicatis. num.* 84. post Bartol. ductus argumento, eò, quòd militi cælestis militiæ videtur idem beneficium concedi, quod militi armatæ militiæ concessum est, ut habet glos. *in l. Miles ff. de senten. & re judic.* Atqui religiosus est miles cælestis militiæ, ergo potest

potest facere testamentum, sicut miles armatæ militiæ absque juris civilis solemnitate requisita; hoc est absque legitimo testium numero, & ante vigesimum quintum ætatis annum, & posse filium præterire, & exhæredare, & decedere testatus ex parte, & intestatus ex parte. Nam militi sine his datum est testari liberè, ut constat ex *legib. ff. de Militari testamento.* Et quamvis aliqui apud Navarrum *suprà* hoc privilegium Militum negent novitiis; dicántque facultatem liberè testandi non excludere solemnia juris, nec novitios æquiparari militibus armatæ militiæ, non est recedendum ab opinione Bartoli, quæ cedit in favorem religionis: tum quia, qui statim miles est cingendus, reputatur miles *l. filius familias ff. de Militari testamento:* quo circa valebit testamentum novitii si in eo serventur juris canonici solemnitates, Azor 1. *pag. lib.* 12. *cap.* 2. *quæst.* 15. Molin. *tom.* 1. *disp.* 133. & 139.

16 Quòd si novitius decedat abintestato ex *suprà nu.* 12. patet, quis debeat succedere: adde tamen testamentum factum à novitio, & non relictâ legitimâ portione nomine, & jure institutionis monasterio habenti jus succedendi in bonis religiosorum rumpi, etiamsi factum sit à novitio in sæculo, & post conditum fuit ingressus, sicut rumpitur testamentum, si posthumus qui natus est præteritus fuit, & non institutus, vel exhæredatus. Alii volunt testamentum rumpi, si factum est, vel à Novitio, vel ab eo, qui antequam conderet testamentum cogitaverat, aut decreverat religionem ingredi, quos refert Covarr. *de testam. cap.* 2. *num.* 4. Magis tamen placet opinio negans tale testamentum à novitio etiam conditum, rumpi posse ea ratione; quia monasterium non censetur filius nisi in casibus expressis à jure de quorum numero non est quo ad effectum rumpendi testamentum ante professionem factum, hic casus, de quo sermo est hoc loco, Molina *tom.* 1. *disp.* 139. Julius Clarus §. *testamentum quæst.* 28. Caldas Pereira *de nominat. emphyteut. qu.* 6. *num.* 16. Quare minus bene Decius *Authent. ingres. nu.* 4. *C. de Sacros. Eccles.* & *cap. in præsentia de probat. in nova. edit. num.* 285. vult bona novitii ac-
17 quiri monasterio per ipsum ingressum ante professionem: quod esse falsum tradit Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *qu.* 84. *nu.* 11. & 12. post Paris. *in d. cap. in præsentia num.* 188. neque propter hoc potest excommunicari à quoquam Prælato, quod aliter disponat de bonis suis. Quinimo absolutè Enriques *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 16. *num.* 3. *litera S.* negat non posse novitios excommunicari à Prælato Religionis; sed à proprio Episcopo, in quo absolutè fallitur, quia novitius eximitur per ingressum religionis ab Episcopali potestate, dum versatur in probatione: atque ita si in aliquo casu novitius debeat excommunicari, à Prælato religionis id debet fieri; in solo tamen duplici casu nimirum, quando pœna aliqua ratione delicti novitio imponeretur: in quo eventu posset Prælatus religionis præcipere novitio sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ, ut pœnam illam subiret, ad quam pœnam ratione jurisdictionis quam in foro externo habet, illum obligare potest. Secundò, quando Summus Pontifex præcepto aliquo prohiberet aliquid sub pœnâ excommunicationis: tunc si novitius frangeret præceptum, posset Prælatus illum castigare fulminando sententiam excommunicationis comminatam à Papa contra violatores.

18 An autem novitii possint testari de suis bonis nulla petita licentiâ Superiorum? Videtur negandum ex *cap. quia ingredientibus* 19. *quæst.* 3. & *Authen. ingressi C. de Sacros. Eccles.* ubi habetur ingredientibus religionem nullam esse testandi licentiam. Nihilominus contrarium est certum, non egere novitium licentiâ ad testandum, cùm sit sui juris, & possit disponere de suis bonis; textus autem, qui negant, loquuntur de ingressu irrevocabili, non autem de revocabili, qualis est ingressus novitii, ita in specie tradit Covarr. *c.* 2. *num.* 5. *fin. detestam.* Gutier. *Canon. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 25. Molina *tom.* 1. *disp.* 139. *coll.* 5. *vers. his ita constitutis,* post Jul. Clar. *lib.* 3. *sent.* §. *testamentum q.* 28. Molin. *lib.* 2. *de primog. cap.* 9. *nu.* 39. Azor 1. *p. lib.* 12. *cap.* 2. *fin.* & *cap.* 6. *quæst.* 5. quod procedit etiamsi novitius sit ordinis Minorum, Navarrus *commento* 2. *de regul. n.* 49. & Manuel *tom.* 3. *regul. quæst.* 16. *art. ultimo* contra Cordubam super *regul. Minorum cap.* 2. *quæst.* 8. *puncto* 2. dicentem novitios Ordinis Minorum, qui voluerint in eo profiteri, teneri bona sua inter pauperes dividere; quia hoc est de consilio, non autem de præcepto.

Molina tamen Theologus *d. disputatione* 139. *pag.* 19
747. *vers. est vero observandum*, addit in nostrâ Societate non posse novitium absque licentiâ Superioris facere testamentum, eò quia admittitur ad novitiatum ea lege, ut nihil inconsulto Superiore, & illo approbante efficiat, dum in Societate fuerit; & simplici promissione se addicit ad disponendum de omnibus suis rebus absque spe ullo tempore recuperandi, quandocunque post primum novitiatûs annum Superior injunxerit, quod constat ex *examine cap.* 4. §. 11. & §. 2. & §. 3. additur, ut si velint aliqua erogare consanguineis, non aliter id efficere possint, quam interveniente judicio, & arbitrio duorum, & 3. *part. constit. cap.* 1. §. 7. *litera F.* explicatur, quorum bonorum renunciatio fieri debeat per hæc verba: *Possessiones suorum bonorum à se abdicare, tam de propriis bonis intelligendum est, quàm de jure, vel actione ad bona, quæ sperat, sive sæcularia illa, sive Ecclesiastica sint.* Cùm ergo constitutiones præscribant, ut ingressuri in novitiatum Societatis JESU, debeant ante primum ingressum temporalia, quæ habuerint distribuere in opera pia, & sancta, submovendo à se omnem fiduciam, ea aliquo tempore recuperandi. Quòd si statim propter aliquas causas justas non reliquerint, promittant se relicturos omnia quandocunque per Superiorem illis fuerit injunctum post annum integrum ab ingressu antequàm admittantur ad aliquem gradum Societatis; apertè deducitur novitios Societatis antequàm recipiantur ad novitiatum posse disponere de suis bonis quomodocunque voluerint: at verò post ingressum in novitiatum non posse aliter disponere, nisi de licentiâ Superioris; quia obstat promissio simplex, quâ in ingressu ligati sunt ad ita disponendum, Molina *dicta disput.* 139. *vers. novitii ante ingressum*, Sanchez *lib.* 7. *cap.* 3. *nu.* 5. attamen si novitius ignorante Superiore testamentum ritè conderet, & decederet, validum esset, utpote factum ab homine sui juris, Molin. *suprà*, *vers. est observandum, fine*, imò Sanchez *d. cap.* 3. *num.* 5. subdit novitios antequam jubeantur à suo Superiore inter vivos irrevocabiliter disponere de suis bonis, posse liberè facere testamentum inconsulto Superiore cum intentione autem firma revocandi illud; & cum animo disponendi, prout promissum est, quando Superior præceperit post expletum probationis annum.

Cæterùm novitius potest hæres institui, & suc- 20
cedere parentibus ex testamento, & abintestato, quia solâ professione redduntur incapaces, Bartol. *tract. Minoricarum lib.* 4. *dist.* 1. *c.* 3. *n.* 3. Cordub. *in regula Sancti Francisci cap.* 6. *q.* 11. Quo circa minus bene docuit Franciscus Aretinus *Authen. de Ecclesiasticis titulis* §. *si quis autem el.* 2. *nu.* 8. & Angelus, quos meritò carpit Quesada *in suis quæstionibus variis cap.* 22. *n.* 25. dixeruntque Monachum Fran-

cisca-

ciſcanum hæredem poſſe à parentibus inſtitui, nec eſſe incapacem, cùm re verâ ſint incapaces Minores ſucceſſionis cujuſcunque hæreditariæ, ſive ex teſtamento, ſive abinteſtato; & multò fortius monaſteria Minorum ſunt incapacia cujuſcunque ſucceſſionis hæreditariæ ex *clementina exivi*, §. *cum enim, de verb. ſignific.* ibi: *Quia igitur de ſucceſſionibus tranſit non ſolum uſus rei ſed etiam dominium.* ſuo tempore in hæredes, fratres autem prædicti nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſunt, etiam communi, declarando dicimus, quod ſucceſſionum hujuſmodi, quæ etiam ex ſui naturâ indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt, conſiderata ſui puritate voti, nullatenus ſunt capaces. Sic ibi.

21 Porrò ſi novitius hæredem inſtituat monaſterium, eſto ab eo recedat, non manebit inſtitutio hæredis revocata, niſi condat aliud teſtamentum in quo revocet hæreditatem. Nam eadem ſolemnitas, quæ requiritur ad actum conficiendum, neceſſaria eſt ad deſtructionem illius, *l. hæredes palam* §. *ſi quid poſt ff. de teſtamentis.* Cenſebitur tamen revocata hæreditas, ſi novitius dicat ſe inſtituere monaſterium hæredem, quia in eo victurus eſt: tunc per receſſum cenſetur irrita talis inſtitutio propter defectum cauſæ finalis, Menochius *lib.* 4. *præſumpt. quæſt.* 24.

22 Quæſtionis eſt an novitius excedens annum decimum ſextum poſſit diſponere de rebus ſuis pro arbitratu ſuo, non obſtante Trident. decreto de quo *ſeſſ.* 25. *de reg. cap.* 16. circa diſpoſitiones bonorum ſpectantium ad novitios ſive donando, ſive renunciando, ſive teſtando, incipit, *Nulla quoque renunciatio.* Quæritur ergo an hoc decretum loquatur de ſolis Minoribus ſexdecim annis? De illis tantùm agere deque eorum renunciatione facta ante decimum ſextum ætatis annum completum tradunt Menoch. *de arbitrariis lib.* 2. *centur.* 30. *caſu* 43. *num.* 8. & Lælius Zechius *de Republica Eccleſiaſtica, titulo de regularibus cap.* 3. *n.* 14. *limit.* 8. aiuntque non eſſe validam renunciationem, ſi fiat ante ſexdecim ætatis annos, aliter quàm juxta formam, & normam Tridentini, quaſi opinentur renunciationem factam poſt ſexdecim annos poſſe fieri pro arbitratu à quocunque novitio, non obſtante illo decreto.

Cæterùm dicendum eſt decretum loqui indiſtinctè de omnibus novitiis, ſive ſint majores, ſive minores ſexdecim annis, ita Gutierres *Canon. lib.* 2. *cap.* 1. *nu.* 34. Valaſcus *de partitionibus cap.* 16. *n.* 27. Cenedo *in ſuis collectaneis, collect.* 50. *in decretum.* Fr. Manuel. *tom.* 2. *ſummæ c.* 7. *n.* 7. *& tom.* 2. *regul. quæſt.* 47. *art.* 13. quæ reſolutio eſt verior, quaſi dicant ante profeſſionem emiſſam nulla renunciatio valeat, quamvis fiat poſt expletum decimum ſextum annum, niſi intra duos menſes proximos profeſſioni, & adhibitâ Epiſcopi vel ejus Vicarii authoritate fiat. A quo decreto excipiuntur novitii Societatis JESU ut habetur *in d. cap.* 16. his verbis: *Per hæc tamen S. Synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis Jeſu, juxta pium illorum inſtitutum à S. Sede Apoſtolicâ approbatum, Domino, & ejus Eccleſiæ inſervire poſſit.* Quamobrem non ſine myſterio dixit, *Per hæc*, ut oſtenderet, referri illud ad duo prædicta, nimirum ad ſolemnem profeſſionem faciendam immediatè poſt novitiatum integrum, & renunciationem, non alio modo faciendam, quàm præſcribitur in eo decreto. Nec eſt major ratio, cur illa verba, *Per hæc*, referantur potiùs ad profeſſionem, quàm ad renunciationem; cùm conſtitutiones Societatis in utroque caſu aliter diſponant; quæ per hoc decretum omnino approbantur. Juvat poſt Tridentini decretum Gregorium 13. in *Extravagante Aſcendente*, approbaſſe conſtitutiones Societatis, idemque feciſſe in aliâ Extravagante Gregor. 14. & Paulum. Quintum. Quinimò Gregorium 13. *ſuprà* feciſſe mentionem in d. Extravagante promiſſionis factæ à novitiis Societatis in ipſo ingreſſu, renunciandi bonis ubi primum poſt priorem annum novitiatûs illis fuerit à Superiore mandatum, conſtat ut intuenti patebit, & per hæc verba concludit ita: *Conſtitutiones quoque, ac ſtatuta, & decreta qualiacunque, ac ſi ad verbum præſentibus inſererentur, pro expreſſis habentes, tenore præſentium approbamus, & confirmamus.* Atque ita cùm hæc ſit conſuetudo, & praxis in Societate, prædictum decretum non habet locum, neque præjudicat inſtituto noſtro. Molina *d. diſp.* 139. *pag.* 749. *verſ. antequam ulterius ad finem.* Leſſius *lib.* 2. *de juſtitia cap.* 41. *dubio* 4. *n.* 41. & Saa *verbo Religio n.* 5. & habetur *in compendio Societatis, verbo Concil. Trident.* §. 2.

Similiter non eſt dubium novitios gaudere, dum 23 verſantur in novitiatu omnibus religionis privilegiis, vel ſaltem eſt valde probabile, Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio diſp.* 18. *n.* 24. *ad finem, & lib.* 6. *in præcepta cap.* 10. *n.* 22. ex Molina, Enriquez, & Azor, quos ibi referens ſequitur. Et ob hanc ra- 24 tionem novitii, quamvis ſecundùm aliquos, non ſint immunes à gabellarum ſolutione; tanquam perſonæ Eccleſiaſticæ ab illis ſolvendis ſunt liberi, ita Bertachin. *de gabellis* 7. *part. principal. n.* 56. Molina *tom.* 3. *de juſtitia diſp.* 671. *n.* 2. Flores de Mena *in ſuis variis lib.* 2. *quæſt.* 21. *n.* 198. ex textu *in cap. religioſi in fine.* ubi Franch. & alii *de ſenten. excommun. lib.* 6. Barthol. & S. Fauſto *in theſauro Religio. lib.* 5. *quæſt.* 175. Curia Philip. *part.* 3. §. 1. *n.* 12. Gutier. *de Gabellis quæſt.* 95. *à num.* 22. Modern. *de juriſd. part.* 4. *caſu* 121 *n.* 24. Quamvis rem hanc pendere ex futurâ profeſſione tradunt Girond. *de Gabellis part.* 7. *in principio num.* 46. Parlad. *rerum quotid. lib.* 1. *c.* 13. §. 1. *num.* 21. *in* 2. *edit.* ſed falluntur, quia novitii admiſſi in religionem ſunt pars ejus communitatis, quæ verè Eccleſiaſtica eſt, ac proinde tanquam perſonæ Eccleſiaſticæ reputandi ſunt. Sanchez *d. lib.* 6. *c.* 10. *num.* 16.

Quare novitium percutientes etiamſi nullo ordine 25 ſit inſignitus: manent excommunicati, ut volunt plures relati à Cenedo *ad Decretum collect.* 24. *n.* 12. quibus adde Enriquez *lib.* 13. *de excommun. cap.* 49. §. 1. *in commento litera.* G. Carol. de Graſſis *de effectibus clericalibus effectu.* 9. *n.* 81. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 3. *q.* 2. Bobadil. *in ſua politica lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 82. Fr. Manuel. *tom.* 3. *regul. q.* 21. *art.* 4. Belanus *de Sacramen. & cenſuris tom.* 2. *diſp.* 14. *dub.* 15. *nu.* 164. etiamſi novitius ſit unius diei, ut notat Coriolan. Capucin. *de caſibus reſervatis p.* 2. *c.* 10. *de judic. reg.* §. 10. *n.* 19. *pag.* 803.

Quinimò novitii; ſicut gaudent privilegiis reli- 26 gionis juxta veriorem ſententiam ut bene tradunt Molina *tom.* 1. *de juſt. diſp.* 139. *col.* 3. *verſ. præter hos.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 30. *fine*, & *lib.* 12. *cap.* 2. *quæſt.* 10. Enriquez *lib.* 7. *de Indul. cap.* 22. *nu.* 7. Sanches *lib.* 4. *cap.* 39. *n.* 17. Bonacina *circa ſecundum præceptum diſp.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 7. §. 4. *num.* 28. non tenentur ejus oneribus, ac præceptis, Sanches *lib.* 3. *de conſenſu. diſp.* 18. *num.* 24. *ad finem*, Soares *tom.* 3. *de religione lib.* 5. *capite* 16. *num.* 1. *&* 2. Ratio quia omnes obligationes propriæ religioſorum, & onera ad tria vota reducuntur, ad quæ non obligantur, dum in eo ſtatu exiſtunt, eò quòd nullum votum emiſerunt. Nec refert novitios frui bonis, & privilegiis religionis; ergo debent etiam ejus onera ſuſtinere. Nihilominus dicendum eſt non obligari in conſcientiâ ad

ad observantiam regularem, nec ligari præcepto Superioris sub culpa; quia nondum professi sunt observationem regulæ, nec obedientiam, nec se ipsos religioni perfectè tradiderunt: & ideo excusantur etiam ab officio canonico recitando ex proprio præcepto, ut meliùs docuerunt D. Antonin. 3. *p. tit.* 13. *cap.* 4. §. 1. Sylvester *verbo hora q.* 2. Cajet. *in summa eodem verbo*. Sotus *lib.* 10. *de just. q.* 5. *art.* 3. *in fine*. Saa *verbo hora canonica num.* 1. Lessius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 9. *num.* 49. Soarez *tom.* 2. *de religione lib.* 4. *Hor. canon. cap.* 1. *num.* 2. & *tom.* 3. *d. lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 19. *ad finem.*

Cæterum, quia novitii pro eo tempore quo sunt in novitiatu, sub pastorali cura Prælatorum religionis sunt, poterunt ab illis obligari in his, quæ per se veniunt sub jurisdictione Episcopali sine speciali respectu ad professionem religiosam; utpote ad dicendam veritatem si legitimè interrogati fuerint, vel ad cavendam talem peccati occasionem, vel ad restitutionem faciendam, & his similia, quæ ad ordinariam jurisdictionem Episcoporum spectant, cum nequeant ab Episcopis hæc fieri in novitios religiosorum exemptarum. Quia sicut novitii favore religionis eximuntur instar professorum à civili potestate, sic etiam ab Episcopali, dum in probatione versantur, Sanchez *d. lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 11.

27 Insuper novitii dum versantur in probatione sunt capaces beneficiorum sæcularium, ac pensionum; cùm adhuc sint sui juris ac proprii habendi, ac retinendi capaces, Franch. *cap. beneficium de regular. in* 6. *num.* 1. Paulus & Lapus, quos refert & sequitur ipse Franch. Tiraquel. *de retract. lignag. glos.* 8. *§.* 1. *num.* 37. Navarr. *lib.* 3. *tit. de voto cons. ultimo num. unico in* 2. *edit.* & Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 3. *q.* 1. Nec refert *l. Qui deliberatè* 29. *ff. de liberali causa.* ubi dubius statu non promovetur ad militem: ergo: cùm novitius sit dubius, an professurus sit non potest ad beneficium promoveri. Quia hoc solum probat non convenire offerre beneficium sæculare novitio, ne detur occasio deserendi religionem; non tamen esse invalidam collationem, cùm possit consentire, & redire ad sæculum, & non esse verè religiosus, quamvis contra teneat glossa *cap. ad beneficium, verbo conferendum,* dicens non posse conferri beneficium, quod per regulares nequeat possideri, sed contrarium tenendum est, ut post alios jam citatos tradit Garcia *de beneficiis par.* 7. *cap.* 10. *num.* 5. *&* 6. Imo poterit commutari beneficium à novitio cum alio, cùm nullo jure id sit interdictum.

Dubitari etiam potest, an novitii possint ad or-
28 dines promoveri, & à quo Episcopo debeant ordinari: Quoad primum negat Angelus *verbo novitius, num.* 20. Armil. *eodem verbo num.* 18. Tabien. *q. ultim.* Dicendum tamen est non solùm primâ tonsurâ; & reliquis minoribus posse initiari, sed etiam ad quoscunque ordines sacros promoveri, quia nullus textus id inducit, & expressè volunt Enriquez *lib.* 14. *de irregularitate cap.* 9. *num.* 2. & *in commento littera F.* & *lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 22. *num. ultim. in commento littera I. & lib.* 10. *de Sacramento ordinis cap.* 23. *numer.* 3. *in commento littera G.* Suarez *tom.* 5. *in tertiam partem disp.* 50. *sect.* 5. *num.* 13. Fr. Manuel. *tom.* 1. *regul. q.* 3. *art.* 4. *ad finem.*

Quoad secundum, novitios ordinandos esse non solùm ab Episcopo in cujus diœcesi sunt in novitiatu tradunt Franchus *cap. cum nullus in fine de tempor. ordin in* 6. & *ibi* Anchar. *num.* 4. Antonius Cucch. *lib.* 3. *instit. major. tit.* 1. *num.* 94. quia habitatione novitii acquiritur domicilium ac censetur priùs desertum, prout aiunt Goffredus *in Summâ*, *titulo de sepulturis num.* 7. & Hostiensis *cap. de his ad finem vers. Quòd si quis de sepult.* & *ibi* Joannes Andreas *in fine*, *& in cap.* 2. *initio de sepulturis in* 6. Sanches *in præcepta decalogi lib.* 4. *cap.* 39. *num.* 10. *& lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 21. quam partem utrobique probabiliorem docet. Sed etiam posse promoveri ad omnes ordines à proprio Episcopo alii asserunt, quia per novitiatum non censetur acquisitum domicilium in eo probationis loco, nec mutatum prius; non enim novitii habent animum perpetuæ habitationis, sed experiendi regulam eaque experta statuendi an permansuri sint nec ne, secundùm quos proprius Episcopus quoad ordines est illius proprius, nec novitii censentur mutasse prius domicilium, ita Soar. *tom.* 2. *de religione tract. de voto lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 9. & Enriquez *de Sacramento ordinis cap.* 23. *num.* 3. *in commento littera G.* & *lib.* 14. *de irregularitate cap.* 9. *num.* 2. *& in commento littera F.* ubi dicunt novitios anno probationis promovendos esse ad ordines à proprio Episcopo Quæ pars cùm sit valde probabilis in praxi potest admitti. Lælius Lech. cum aliis *de Rep. Eccles. tit. de regul. cap.* 3. *num.* 9.

Non propterea Prælatus Religionis poterit novitiis litteras dimissorias ad ordines concedere, sicut potest professis; sed illas dare ad ordines suscipiendos pertinebit ad Episcopum originis, id est in cujus diœcesi nati sunt novitii, vel ad Episcopum in cujus diœcesi domicilium habebant quando ingressi sunt religionem; vel ad Episcopum in cujus diœcesi est monasterium in quo annum probationis habent, nisi religiosi ad hoc habeant privilegium; quia si illud habent, potest Prælatus dimissorias concedere novitiis, ut à quocunque Episcopo ordinentur: quia saltem satis probabile est novitios frui privilegiis religionis, & ideo potest Prælatus dimissorias novitiis, sicut & professis religiosis concedere; quod adeo verum est, ut novitius admissus ad religionem ante annos pubertatis, esto non sit propriè novitius, sed largè, cùm tamen valeat ingressus, gaudeat privilegio canonis concesso veris novitiis, *cap. religioso de senten. excommunic. in* 6. Palud. *in* 3. *dist.* 39. *q.* 3. *in quæstiunc.* 2. *fine*, & Angel. *verbo novitius num.* 21.

Quid de novitio beneficiario exeunte ad sæcu- 29
lum? Ex dictis *suprà num.* 11. constat omnes fructus esse restituendos; quia est verè beneficiarius, nec propriè religiosus: ideo suo jure fraudari non debet, nec privari iis fructibus, nec reservari monasterio pro alimentis novitii, quia non tenetur ea solvere monasterio, sive in eo permaneat, sive illud 30
deserat, Sanchez *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 4. Mandosius *in casibus annalibus num.* 63. *casu* 192. Confectius *in privilegiis Mendi. in notabilibus*, quæ ponit post litteras Apostolicas *tit.* 13. *cap.* 2. *in fine.*

Difficultas est, an novitii possint absolvi à Præ- 31
lato religionis à censuris contractis ante novitiatum, & quid de reservatis incursis in novitiatu? Quoad primum Bonacin. de censuris *disp.* 1. *q.* 16. *punct.* 3. *num.* 11. propè finem ait Prælatum religionis posse absolvere novitios ab excommunicatione incursâ ante novitiatum. Quòd si postea novitiatus egrediatur, subdit ex aliorum sententia teneri se præsentare illi, qui aliàs habebat facultatem absolvendi, sequitur Barbos. *in cap. Monachi* 2. *num.* 5. *de senten. excommunic.* ipse autem Bonacina *circa* 2. *decalogi præceptum disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 7. *num.* 28. negat reincidere, si egrediatur, nec putat usu receptum. Soarez tamen *tom.* 4. *de religione lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 5. tradit potestatem absolvendi novitios datam esse Superioribus, & per eam posse absolvi ab omnibus casibus, censuris, & pœnis pontificiis ante, vel post

ingressum commissis ex privilegio Sixti Quarti in *compendio Societatis verbo absolutio §. 6.* ex monumentis Minorum, quod etiam habetur in privilegio Clementis Quarti, & in aliis in quibus hæc facultas non tantùm conceditur pro novitiis post habitum susceptum, sed etiam pro his, qui volunt ingredi, & habitum suscipere, quod etiam Paulus Tertius *in Bulla ultima* concessit Societati JESU, his verbis: Volentes ingredi Societatis JESU religionem, nisi mox ingrediantur, eo, ipso in pristinas sententias, à quibus absoluti fuerint, reincidant, etiamsi super hoc induciæ eis à prælatis religionis concedantur. Quamobrem censeo hoc esse intelligendum de ingressu ante susceptionem habitûs, quia privilegium primum dicit *volentes ingredi*, & postea, *Ac eos, qui post assumptum habitum, vel professionem emissam recoluerint*, ita D. Antoninus 3. *part. tit.* 24. in ultimis verbis. Quo circa absolutio concessa, si detur ante ingressum, est veluti præparatio ad ipsum ingressum, seu susceptionem habitus. Requiritur tamen, ut prosit absolutio, quòd suscipiatur animo ingrediendi, & profitendi bona fide ingrediendo ad probandum asperitates religionis, & ad profitendum, si justa causa exeundi non occurrerit. Unde si quis postulet ingredi sine animo ingrediendi, solùm, ut absolvatur, absolutio est nulla. Soarez *supra d. cap.* 24. *num.* 5. *vers. unde hæc absolutio.*

Cæterùm Paulus Tertius in privilegio Societatis expresè sic loquitur, ibi. *Reincidant in pristinas sententias, nisi mox ingredi, & peractis experientiis secundùm constitutiones Societatis vota emittere parati sint.* Ex quibus verbis sequitur non habentes hunc animum ingrediendi, & bonam fidem non consequi absolutionem: quod etiam est dicendum proportionaliter in aliis religionibus, cùm eadem fere verba in privilegiis Mendicantium habeantur. Quare qui semel fuerit ingressus bonâ fide cum animo profitendi secundùm jus, non reincidet in priores censuras, cùm jam impleverit conditionem requisitam ingrediendo scilicet, quamvis postea egrediatur, quia re verà ingressus est animo perseverandi: secus de eo, qui fuit absolutus antequam ingrederetur, & antequam esset novitius, si cum effectu non ingrediatur, aut ingressus nimium differatur: tunc enim absolutio est ad reincidentiam, Soarez *ubi supra num.* 6. ubi hanc secundam partem non omnino certus tradit, subdens, ut à periculo reincidendi liberentur debere absolvi non titulo hujus privilegii, quo absolvuntur volentes ingredi antequàm ingrediantur, sed titulo ejusdem privilegii quo utuntur religiosi Societatis ad absolvendum quoscunque fideles à quibuscunque censuris extra Bullam Cœnæ; quæ sanè absolutio sic data etiam ante receptionem habitûs, est omnino absoluta, & absque periculo reincidendi, non tamen extenditur ad casus Bullæ Cœnæ, ad quos extenditur absolutio collata volentibus ingredi ante susceptionem habitûs, modo postea cum effectu ingrediantur, Soarez *supra cap.* 21. *numero* 1. *& sequentibus*, *& cap.* 24. *numer.* 7.

Similiter possunt novitii absolutè; & sine ullâ conditione absolvi à censuris reservatis per privilegium Eugenii IV. & Cælestini V. quod refertur *in compendio Cisterciensi*, *verbo absolutio*, *§.* 1. ubi conceditur potestas Generali reformatori regularis observantiæ, absolvendi Monachos, & novitios, ubi nulla conditio ponitur ad reincidendum, quo indulto cæteræ religiones per communicationem uti possunt semel tantùm in vita.

Quoad secundum à quibus possint absolvi novitii præsertim à reservatis? Sunt qui putent novitios non posse confiteri sine licentiâ Prælati Sacerdoti aliàs habenti jurisdictionem, ita Corduba *lib.* 1. *quæst.* 30. eo quia novitii pro eo tempore subsunt jurisdictioni religionis. Alii autem satis probabile censent posse novitios confiteri cuicunque Sacerdoti jurisdictionem vel ab Episcopo ipsius novitii, vel à papa per privilegia verbi gratiâ religionum, ita Enriquez *lib.* 6. *de pœnitentia cap.* 16. *§.* 3. *littera X. & lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 22. *§.* 7. *littera I.* & *V.* referens pro hac parte Angelum, *verbo Novitius* §. 15. & Sylvest. *relig.* 5. quatenus aiunt novitios non teneri ad præcepta regulæ. Sequitur Soarez *tom.* 3. *de religione lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 2. dicens novitios in eo statu existentes non obligari in conscientiâ ad observantiam regularem, quamvis aliquo modo debeant subesse disciplinæ religiosæ, & ex consequenti non tenentur obligationibus, quas religio addere potest, & solet. Idem Soarez *tom.* 4. *lib.*2. *cap.* 18. *num.* 11. ex quibus infertur obligari ad confitendum Prælato, vel ordinariis confessoribus religionis. Alii denique distinctione rem decidunt, dicentes posse novitios unius religionis liberè fateri apud quemcunque confessorem privilegiatum habentem jurisdictionem à Papâ, quia sicut ea privilegia generaliter conceduntur omnibus fidelibus, ut ab iis confessoribus audiantur, & absolvantur, in eisdem privilegiis novitii sub fidelium appellatione veniunt, qui re vera religiosi non sunt, Soarez *suprà.*

Ex his tribus opinionibus illa magis placet quæ docet novitios non posse absolvi à reservatis, nisi à Prælatis, vel ab aliis de eorum licentia; aliàs absolutio est nulla, ita Auctor *compendii privilegiorum mendicantium*, quem sequitur Corduba *suprà* quod probat novem rationibus; quarum una sic habet. Novitii dum sunt in probatione non subsunt jurisdictioni Episcoporum, ut patet experientiâ: imo dum ingrediuntur religionem eximuntur à jurisdictione Episcoporum, & à potestate parentum, etiamsi aliquod crimen committant, ut per Sylvest. *verbo religio* 2. *§.* 10. 11. *&* 12. aliàs sequeretur magna confusio, si unus, & idem subjiceretur multis jurisdictionibus distinctis, *cap. tua*, 2. *de decimis cap. cognovimus* 12. *quæst.* 2. ex quo sequitur novitios esse sub jurisdictione Prælatorum, quorum sunt novitii, non autem sub potestate Episcoporum: idcirco sicut professi nequeunt absolvi à reservatis sine licentia Prælatorum, nec possunt eligere confessorem, qui non sit approbatus ab eisdem Prælatis; sic etiam novitii nequeunt. Accedit potestatem, & jurisdictionem Prælatorum religionum erga novitios suos esse ordinariam, ut ait Auctor *compendii titulo absolutio quoad fratres*, 4. *dub.* 2. *in* 2. *editione*, & frater Gaspar Passarellus *Notanda privilegia §.* 15. *pag.* 179. quos referens Vega *in summa casuum lib.* 3. *casu.* 339. *vers. la segunda.*

Nec refert dicere novitios posse absolvi à confessoribus privilegiatis habentibus jurisdictionem à Papâ ut dictum est, Quia jurisdictio, quæ datur per hæc prævilegia regulariter non descendit ad singulos religiosos nisi mediante voluntate suorum Prælatorum. Quare si Prælatus religionis expresè confessoribus prohibeat sibi subditis excipere confessiones novitiorum, non poterunt novitii apud illos fateri de peccatis ex defectu jurisdictionis, sicut iidem confessores nequeunt audire confessiones cæterorum religiosorum ejusdem domûs, quia erga illos coarctata est jurisdictio à Prælatis suis; sicut potest coarctare jurisdictionem ad audiendas confessiones virorum, & non fœminarum, & è contra. Suarez *supra num.* 13. *& tract.* 10. *lib.* 9. *cap.* 2. & Enriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 16. *num.* 3. post alios

in comment. litera X. Igitur nequeunt novitii fateri confessori etiam approbato ab Episcopo, quia repugnat, ut aliquis simul uno, & eodem tempore habeat duos ordinarios pastores non subordinatos inter se in foro conscientiæ, unde quamvis possit habere quis plura domicilia, attamen pro eo tempore in quo habet in uno, nequit convenire Parochum alterius domicilii, sed tantum pastorem illius loci, in quo est, debet adire. Quin imò novitius ita mutat domicilium, ut omnino maneat quoad hoc extra jurisdictionem Episcopi; quia religio in qua est, est exempta in utroque foro ab illius jurisdictione, quæ religio non tantùm ex professis, sed etiam ex novitiis constat, habetur in *Bulla Pauli III.* ibi, *Ipsamque Societatem, & universos illius socios, & personas, illorumque bona quæcumque ab omni Superioritate, jurisdictione, & correctione quorumcunque ordinariorum eximimus*, &c. ubi ponderanda sunt verba, (*universos socios, & personas*) quæ habent extensionem ad novitios, cùm sit privilegium, & beneficium Principis, quo gaudent cæteræ Religiones saltem per communicationem; nam novitius esto non sit propriè religiosus, est tamen propriè ex religione, seu ex congregatione religiosâ suo modo pars, & membrum, Soarez *d. cap.* 18. *n.* 15.

32 Superest dicendum de votis novitiorum in sæculo emissis, & de eisdem factis in novitiatu? In primis vota facta ante ingressum in sæculo, in religione esse ipso jure quasi sopita, & ad tempus dilata, si unà cùm religionis instituto servari nequeunt; quin imò per ingressum religionis eadem vota suspenduntur per quandam commutationem in onera religionis, quæ commutatio fieri potest, vel à Prælato, vel à confessore, vel propriâ voluntate, cùm fit commutatio in bonum evidenter melius. Cæteræ autem promissiones humanæ, si impleri possunt commodè, vel ante, vel post ingressum religionis, cum non auferantur, adimpleri debent. Nam divinus cultus non aufert, quin justitia impleatur, & fidelitas ad homines servetur, quare vota novitiorum non posse à Superiore tolli tradit Navarr. *in man. c.* 12. *n.* 65. quia novitii nondum sunt religiosi perfectè; posse tamen ea Abbatem suspendere, vel commutare, ut dictum est ad tempus, Soar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 6. *c.* 14. *à n.* 20.

Dicendum tamen est vota novitiorum in universum sive personalia sint, sive realia non posse fieri irrita per Superiorem, quoniam nullum jus Superior in ea habet; & ideo, vel suspendi, vel differri ad tempus possunt, eò quòd dum novitii probantur, impleri commodè non possunt. Per professionem autem omnia vota personalia finiuntur, quia in ipsum religionis votum perpetuum commutantur. Covarr. *in cap. quamvis pactum*, *p.* 1. *§.* 3. *n.* 4. *vers.* 6. Campanil. *in divers. jur. rubr.* 12. *c.* 10. *n.* 2. Bart. à S. Fausto *in thesaur. relig. lib.* 5. *q.* 313. Sayr. *in Clavi lib.* 5. *c.* 8. *n.* 15. *& lib.* 6. *c.* 7. *n.* 2. *& cap.* 12. *n.* 5. Azor *p.* 1. *lib.* 11. *c.* 18. *q.* 2. & Sanchez *tom.* 2. *decal. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 36. ubi *n.* 38. docet vota in sæculo emissa, eo ipso censeri commutata in religionis professionem; & *n.* 39. idem dicendum addit de votis tempore novitiatus emissis, secus de voto reali facto non solùm Deo, sed intimatum parti, & ab ea acceptatum, quia hoc non commutatur in religionis professionem propter jus parti quæsitum, Sanch. *sup. n.* 46. Idem dicendum est de votis simplicibus post biennium novitiatus emissis, quia privilegium concessum professioni, ideo datum est, quòd verum religiosum constituat profitentem, quod pariter invenitur in his votis simplicibus, præsertim, quia text. *in cap. fin.* 19. *q.* 3. non loquitur de professione, sed quando filius fit monachus hoc est religiosus.

Sed hoc non placet, quia si postea ex Societate dejiciantur, vota in sæculo, sive in novitiatu emissa reviviscunt, ac obligant ejectum religione, ita Ludov. Lopez 1. *p. instruct. cap.* 48. *col.* 2. *vers. materia voti*, Soarez *de voto lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 12. *& cap.* 11. *n* 8. Lessius *de justit. cap.* 40. *lib.* 2. *dub.* 10. *num.* 77. quos sequitur Sanchez *lib.* 4. *cap.* 33. *n.* 39.

Ratio, quia Superiores Societatis nequeunt irritare vota in sæculo facta, aut in novitiatu eorum, qui sola biennii vota fecerunt, cùm sint facta ante subjectionem, nec commutantur in vota simplicia post biennium emissa, nec per ea expirant, ut expressè habetur *in Canone* 22. *prima Congregationis nostræ Societatis, & in reg.* 23. *Magistri novitiorum*, dicitur hæc vota manere suspensa, dum in Societate existunt, & reviviscere illis exeuntibus, nisi post professionem exeant, quæ penitus omnia vota antea facta extinguit; & ideo non reviviscunt, Sanchez *suprà cap.* 31. *num.* 4.

An verò Prælati religionum possint dispensare in novitiorum votis? Affirmant Fr. Manuel *tom.* 1. *regul. q.* 25. *art.* 8. *& in summ. tom.* 2. *cap.* 89. *num. ult.* Enriquez *lib.* 7. *de indulg. cap.* 22. *num.* 7. Sylvester *in verbo dispensatio*, *q.* 14. *dicto* 1. ubi tradit novitio initiari ordinibus jure esse interdictum; tamen posse Prælatum cum eo dispensare quod etiam est dicendum de votorum commutatione, quæ sententia est probabilis.

Probabilior tamen est, quæ negat hanc potestatem Prælato religionis, quia Prælatus non habet in novitiis jurisdictionem simpliciter Episcopalem, sed tantùm gubernationem limitatam pro eo tempore, & pro tali fine ad experiendum mores illorum, nec potest eisdem dimissorias concedere, si velint ordinari, cùm non sint perfectè subditi; ideo Prælatus nihil potest circa dispensationem votorum de jure; ita Angles *in floribus* 2. *p. q. unic. de voto*, *art.* 8. *post* 10. *difficult. dub.* 3. Azor. 1. *part. lib.* 11. *cap.* 11. *numer.* 21. Suarez *tom.* 2. *de relig. tract. de voto*, *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 9. Sayr. *in clavi regia*, *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 92. Sequitur Lopez subdubius tamen 1. *part. instructorii cap.* 47. *col.* 2. *vers. sed utrum vota.* Diximus de jure, quia ex privilegio, vel ex facultate à Romano Pontifice datâ, regularibus circa externorum vota potest Prælatus vota novitiorum absolvere, & relaxare, eo modo quo potest vota laicorum, qui novitii, aut religiosi non sunt; ita Azor & Sayr. *ubi proximè*, & Sanchez *lib.* 4. *cap.* 39. *num.* 22. *vers. quidquid tamen.*

Adhuc sequitur dubiolum, an novitius incurrat aliquam inhabilitatem ad ordines, aut beneficia à religione egressus intra annum? affirmat Sylvester *verbo religio* 5. *quæst.* 10. Sed Sylvester solum vult novitium intra annum probationis existentem non posse ordinari etiam primâ tonsurâ; sed verius est posse; tenent Enriquez quibuscunque sacris Ordinibus initiari *in summa lib.* 7. *de indulgentiis cap.* 22. *§. ultimo*, *in commento littera I.* Soarez *tom.* 5. *disput.* 50. *sect.* 5. *num.* 13. Sanchez *suprà lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 19. Quare nullam incurrit novitius exiens à novitiatu inhabilitatem ad ordines vel beneficia, Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 22. *art.* 8. *concl. unic.* Barbos. *de off. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 101. *num.* 35. *in fine.* 33

Sed quid si novitiorum habitum quis deferat per annum integrum, censebitur ne professus saltem tacitè? Azor *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 4. *q.* 3. *vers. tertio modo*, Reginald. *in praxi for. panit. lib.* 18. *n.* 386. *vers. textus*, & Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 83. *n.* 25. censent deferentem habitum novitiorum, & professorum communem, aut non distinctum manifestè in colore, scissurâ, vel figurâ per annum integrum, eo

eo elapso professum tacitè censeri. Sequitur Navar. *in c. statuimus* 19. *q.* 3. *n.* 73. *vers. tertiò inducitur.* Quòd si habitus novitiorum est distinctus ab habitu professorum, & eo novitius per annum integrum est usus, nec se intromisit in actibus professorum in exitu anni non censetur tacitè professus.

Ut hæc clarius intelligantur notandum est, ut quis censeatur tacitè professus, præmittendas esse quinque conditiones. Prima, ut actus per quem tacita professio debet induci, agatur auctoritate, & consensu illius, qui potest in eam religionem admittere ad professionem. Secunda conditio, ut spontaneâ voluntate fiant ea per quæ professio tacita est inducenda. Tertia, ut ea scienter fiant, videlicet, ut iis actibus utens norit illos ad solos professos pertinere. Quarta, ut iis actibus utens habeat animum verum profitendi. Quinta, ut iis actibus professorum utens habeat legitimam ætatem jure petitam ad profitendum expresè, quæ est pubertas completa.

His præmissis proposito dubio dicendum est, quando novitiorum habitus manifestè, & clarè à professorum habitu est diversus, per nullam cujuscunque temporis delationem talis habitus novitiorum, professionem tacitam induci: quia is habitus novitiorum manifestum indicium exhibet voluntatis perseverandi in novitiatu, colligitur ex *clem. final. de regul.* ubi glossa *verbo Deinceps*, id tradit. Idem ait Angel. *verbo Novitius. num.* 12 Navarr. *comment.* 4. *de regul. n.* 74. & Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 4 *q.* 3. Si tamen deferens habitum novitiorum per annum integrum, & postea per triduum exerceat aliquem actum professis solis competentem, esset tacitè professus: æquipollet enim delatio habitus professorum exercitio horum actuum. Sanch. *d. lib. c.* 3. *n.* 30. *& n.* 37. quem referens sequitur Barbos. *in c. vidua de regular. n.* 3. *& n.* 5. Idem dicendum est, quando habitus professorum, & novitiorum est omnino indistinctus, nec differunt palàm, nec clàm, inducitur professio tacita per annuam illius habitûs delationem in monasterio, ex *c.* 1. *de regul. in* 6. & Abb. communiter receptus *in c. ex parte n.* 3. *de regul.* dummodo per integrum annum post pubertatem habitus deferatur, etiamsi ante pubertatatem fuerit assumptus: quod procedit quando habitus non est communis aliis sæcularibus communem vitam transigentibus cum religiosis. Quòd si prædicti sæculares communem vitam cum religiosis agentes sive clerici, sive non utantur eodem habitu communiter, novitii per annuam habitus delationem in monasterio fiunt tacitè professi, dummodo habitum assumant post pubertatem, & anno integro deferant; habetur *d. c.* 1. *de reg. in* 6. *vers. Qui vero*, Abb. *c. ex parte n.* 3. *de reg.* Sylv. *verb. religio* 3. *q.* 19. *vers. tertio inducitur*, contra Azor. *lib.* 12. *p.* 1. *c.* 4. *q.* 3. *in fine* dicentem id *c.* 1. *de regul. in* 6. correctum esse per *Clem. final. de regul.* Sed fallitur Sanchez *suprà d. c.* 3. *n.* 33. *ad finem.*

35 Dubitatur item an novitius possit accusare, transigere, ac pacem constituere, sive sibi, sive suis injuria inferatur? Conclusio sit affirmativa: habet enim legitimam standi in judicio personam, cùm non sit verè religiosus, *c. religioso* §. *Quamvis de sentent. excommunicat. in* 6. ita Plaza *de delictis cap.* 42. *in fine* ex *cap. ad Apostolicam*, *& cap.* 1. ubi glossa communiter recepta *de religiosis domibus cap. si servus sciente*, & ibi Dominicus 54. *distinct.* Bartol. *in Authent. si qua mulier. Cod. de Sacros. Ecclesiis. col. fin.* Secus post factam professionem: tunc enim non potest accusare, nec pro injuriâ sibi factâ, nec pro illata suis: est enim mortuus Mundo, *cap. placuit* 16. *q.* 1. *cap. in præsentia*, *de probat.* Abbas, Felin. & alii *in cap. cum delicta. de rescriptis.* Poterit tamen tamen accusare pro beneficio Ecclesiæ monachus, & de consensu sui Abbatis, gloss. *in cap. ex parte in verbo licet. de accusat.* Farin. *in praxi lib.* 1. *q.* 13. *ex n.* 23. *cum sequentibus.*

Cæterùm si interficiatur novitius, jus accusandi, 36
& pacis faciendæ non pertinet ad monasterium; sed ad alios ad quos pertineret, si novitius esset omnino sæcularis, nam monasterium nondum jus in illum acquisivit, Jul. Clar. *in praxi* §. *final. quæst.* 58. *num.* 25. *ad finem*, Cevall. *communi. contra commun. quæst.* 333 *numer. unico ad finem*, Plaza *de delictis c.* 42. *n.* 23. *&* 24. ita declaratum etiam fuisse refert Clarus *per Senatum* 12. *Maii* 1558.

Non est omittendum, an novitius possit retinere 37
qualemcunque majoratum, quem in sæculo possidebat, sive emphyteusim habentem clausulam excludentem religiosos? Alberic. *Authent. ingressi numer.* 31. & *ibi* Signorol. *numer.* 34. *Cod. de Sacros. Ecclesiis.* tradit novitium esse capacem majoratûs tam possessi, quàm possidendi, ac proprii retinendi, sequitur Matiens. *lib.* 5. *recopil. titul.* 7. *l.* 1. *gloss.* 1. *numer.* 17. Molina Theolog. *tom.* 3. *de justitia, disput.* 623. *numer.* 1. etiamsi habeat majoratûs feudum, & emphyteusis clausulam excludentes religiosos, cùm novitius nondum sit perfectè talis, sed sit in viâ. Idem dicendum est de religiosis Societatis JESU. Post emissa vota biennio elapso esse scilicet capaces majoratûs: ideo posse illum retinere, quoniam succedunt in illo, non autem monasterium. Oppositum autem est dicendum, si habeat clausulam excludentem religiosos, quia re verâ sunt, & quamvis succedant, cum non possint retinere, non possunt etiam renunciare, ut minus benè tradit Sanchez *lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 4. sed omnino censentur exclusi per clausulam excludentem religiosos, aut clericos, Molina *de primog. lib.* 1. *c.* 13. *num.* 99.

Non poterit item novitius ad aliquam Religiosæ 38
congregationis præfecturam jure eligi, & promoveri, habetur *in cap. Nullus. de electione in* 6. ibi: *Nullus Religiosus ad Abbatiam, seu Prælaturam suæ, vel alterius religionis de cætero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expressè professus. Quòd si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. Ad dignitatem vero Episcopalem ad quam Novitii eliguntur interdum, talem in sæcularibus, & in regularibus Ecclesiis novitium eligi minimè prohibemus.* Hæc ibi: Unde colligitur professionem tacitam in hoc expressæ non æquiparari, quoniam ait, nisi antea fuerit expressè professus. Quare esto fuerit tacitè professus, non propterea poterit eligi ad Prælaturam suæ, vel alterius religionis. Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 2. *vers.* 12. *quæritur.*

Ultima dubitatio an infames, aut gravati ære 39
alieno debeant admitti ad novitiatum? Sixtus V. anno 1587. per constitutionem, quæ incipit: *Cum de omnibus Ecclesiasticis.* excludit ab ingressu religionis natos ex incestu, vel sacrilegio, quorum scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum invicem conjuncti fuerunt, vel quorum alteruter parens Deo castitatem voverit, quamvis postea fiant legitimi privilegio aliquo. Deinde præcepit, ne alii illegitimi spurii, vel naturales etiam legitimi facti, admittantur ad religionem, nisi priùs illorum vita, & mores diligenter explorentur, ita, ut in eis appareat religionis zelus, studium, pietas, morum integritas, ac doctrina, quæ natalium defectus satis suppleant. Tertiò denique præcepit, ne admitterentur ad novitiatum ære alieno gravati, aut ratiociniis obligati, aut criminosi, aut infames.

Gregorius tamen XIV. has constitutiones abrogavit ex parte per suam constitutionem, incipit: *Circum-*

Circumspecta Romani, ibi: *Dispensationes quascunque, aut legitimationes in defectu Natalium authoritate Apostolica ad terminos juris reducimus: & omnes dispensationes, & habilitationes vigore privilegiorum, aut indultorum Apostolicorum, cuivis ordini, religioni, Monasterio, aut Congregationi eorumvè Superioribus in genere, vel in specie concessorum, quæ tempore constitutionum Sixti V. usu recepta erant, & non sub aliis revocationibus comprehensa, per quoscunque eorum Superiores factas in pristinum statum restituimus, ita ut sicut antea valeant. Ita tamen ut quandocunque de illegitimis ad habitum, & professionem ordinis quorumcunque agetur, ii ad quos recipiendi jus spectat, diligenter eorum vitam, & mores inquirant, & sic demum recipiant, ut bonam indolem præferant, & eis tot merita suffragentur, ut natalium defectum suppleant, & eorum receptio religioni profectura esse videatur, & ii ad quos pertinet jus recipiendi matura deliberatione ita judicaverint, & dummodo illegitimus non admittatur in eam religionem, in qua pater ejus sive ante, sive post nativitatem ipsius professus fuerit, & adhuc sit superstes.* Hæc ille.

Quo ad ære alieno gravatos dicendum est attento jure antiquo validè profiteri, posseque admitti ad religionem, etiamsi profitendo redderentur impotentes ad solvendum, cùm tamen in sæculo essent solvendo: non enim debitores sunt servi creditorum, quorum professio est irrita sine consensu domini; sicut conjugis professio sine alterius conjugis licentiâ. Similiter ratiociniis astricti attento jure antiquo poterant admitti ad religionem post quàm rationes redderent, quando ratiocinia erant Reipublicæ: secus quando erant privatorum, ut deducitur ex *c. legem dist.* 53 *& ex c. unico de obligatis ad ratiocinia*, ita D. Antonin. 3. *p. tit.* 16. *c.* 2. §. 3. Angel. *verbo religiosus num.* 10. Armil. *verbo religio n.* 5. professio tamen illorum valebat jure antiquo, Major *in* 4. *dist.* 38. *q.* 17 *concl.* 1. Medina C. *de rest. q.* 3. *causa* 8. *ad quartam* Angles *in florib.* 2. *p. quis tenetur. a.* 2. *difficult.* 2. Navarra *lib.* 4. *de restit. c.* 4. *dubio ultim.* Carbon. *de restit. q.* 85. Cunha *dist.* 53. *c. legem n.* 9. post Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 4. *c.* 19. *n.*2. ubi *n.*2. id extendit etiam ad valorem votorum simplicium, quæ post biennium novitiatus emittunt religiosi Societatis Jesu.

Diximus jure antiquo, quia post Bullam Sixti V. anno Domini 1587. obligati ad ratiocinia, & ære alieno gravati ultra vires facultatum suarum, sive æs alienum debebatur publico, sive particularibus, invalidè profitebantur. Nihilominus constitutionem hanc reduxit Greg. XIV. ad terminos juris communis, & Clem VIII. postea anno 1602. quo ad valorem professionis tantùm, quamvis quo ad illicitam horum receptionem, & pœnas recipientium in suo vigore reliquerit motum illum proprium Sixti, Sanch. *d. lib.* 4. *c.* 19. *n.* 21. & Cunha *d. c. legem n.* 10. *dist.* 53.

Ad hæc obligati ad reddendam rationem alicu- 40
jus administrationis nequeunt ordinari ante redditas rationes, Enriquez *in summa lib.* 14. *c.* 5. §. 5. Reginald. *in praxi for. pænit. lib.* 30 *n.* 65. Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *tit. de discipl. cleric.* §. 11. *à num.* 1. Munnos de Escobar. *de ratiociniis c.* 4. *ex n.* 1. Bonacin. *de censur. disp.* 7. *q.* 2. *punct.* 5. *n.* 2. *vers.* 4. ubi *vers.* 5 tradit obligatos ad reddendam rationem administrationis publicæ esse thesaurarios, aut depositarios æris publici, Advocatos, Magistratus, Judices. Ad reddendam autem rationem administrationis privatæ obligari illos, qui administrârunt bona alicujus personæ secularis, ut sunt Tutores, Procuratores, Curatores, & similes.

Item ratiociniis præpediti propter administrationem rerum singularium etiam post redditas rationes promoveri non possunt, si super eis lis mota sit, vel in procinctu sit, ut moveatur: tunc enim ad ordines promoveri non possunt ante litis finem. Quòd si promoveantur de facto, digni sunt depositione, quamvis postea causam vincerent, Majol. *de irregularit. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 4. *vers. in privatis*, Salzed. *ad Bernard. in practic. c.* 20. *n.* 3. Campanil. *in diversor. Juris Canon. rubr.* 11. *c.* 9. *n.* 3. fallit hæc resolutio primò, in illis, qui rerum Ecclesiasticarum, aut miserabilium personarum, vel cujuslibet alterius piæ causæ, vel privatæ administratores fuerint: ii enim pendente administratione possunt promoveri ad ordines, Salzed. *sup. c.* 20. *n.* 5. *vers. item*, Campanil. *d. c.* 9. *vers. prædicta autem prohibitio*, & Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disciplin. cleric.* §. 11. *n.* 5.

Fallit secundò in iis, qui sunt initiati aliquo minori ordine; nam quamvis sint alicujus etiam laicalis personæ Tutores, Curatores, aut generales quomodolibet Administratores, tametsi nondum cœptum sit de administratione rationem reddere, benè possunt promoveri ad altiores ordinum gradus. Campanil. *suprà d. c.* 9. *n.* 11. post Joan. Fab. *in l. quisquis n.* 8. C. *de Episcopis, & clericis.* Fallit denique in iis, qui publicis ratiociniis obligati fidejussores præstiterunt, ita Majolus *de irregular. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 14. Greg. Lop. *l.* 23. *verbo, no se puede ordenar. tit* 6. *partit* 1. quod procedit, quando fidejussor constituit se principalem, ita ut ante principalem debitorem possit conveniri, Salzed. *d. c.* 20 *n.* 6. Campanil. *suprà c* 9 *n.* 12. sicut etiam gravati debito sine aliquâ administratione contracto, utpote ex mutuo, locatione, vel emptione, aut similibus aliis contractibus, non excluduntur ab ordinibus sacris suscipiendis obligatione, vel lite pendente, Abbas *in c. magnus, de obligatio. ad ratiocinia ordinandis, q. ante penult.* Salzed. *d. c.* 20. *n.* 40. *vers. inter*, nisi sint maximo ære alieno gravati, & non habeant in bonis ad satisfaciendum debitis, Campanil. *d. cap.* 9. *num.* 9. Pro reliquis ad hanc materiam pertinentibus consule Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 19. *à numer.* 2. *usque ad num.* 29.

LIBER DUODECIMUS
DE OBLIGATIONIBUS PASTORUM
Ecclesiasticorum, præsertim regularium.

DISPUTATIO XXV.

De modo procedendi tam fraternè, quàm judicialiter in causis Regularium.

§. I.

De Correctione fraterna.

EPITOME.

1 *Correctio est duplex, una fraterna, quæ est actus charitatis, altera judicialis, quæ est actus justitiæ.*
2 *Correctio fraterna, ut rectè fiat quatuor requirit.*
3 *Correctionis fraternæ est præceptum tam divinum, quàm naturale.*
4 *Correctionis fraternæ ordo describitur, qui ordo est in præcepto.*
5 *Correctione fraterna cur testes sint inducendi?*
6 *Occultum peccatum in correctione fraternâ est illud quod non est publicum, seu notorium, & quot modis dicatur occultum?*
7 *Correctionis præceptum obligat personas omnes idoneas ad corripiendum fideles scilicet, & infideles, præsertim Superiores.*
8 *Corrigere fratrem de peccato suo est præceptum affirmativum de jure divino, naturali, & positivo omnes obligans.*
9 *Correctionis fraternæ materia debet esse gravis, aliquando peccatum veniale potest esse materia.*
10 *In quibus casibus poterit fieri denunciatio Prælato, ut patri sine correctione fraterna.*
11 *Peccatum cedens in grave detrimentum boni communis, seu Religionis, seu tertii, & interdum privati, potest deferri prælato omissâ monitione fraternâ, & num. 12.*
13 *Peccatum tendens in damnum peccantis dumtaxat, non est denunciandum ante monitionem.*
14 *Delinquens non debet denunciari Prælato, si est emendatus.*
15 *Uno vidente delictum si privata correctio non sufficit, an debeant induci duo testes?*
16 *Constitutiones Religionum præcipientes, ut delinquentes denuncientur Prælato omissâ correctione ostenditur, & num. 17.*
18 *Constitutiones Societatis* JESU *præcipiunt deferri subditos ad Superiores sine præviâ monitione quomodo intelligantur?*
19 *Constitutiones minorum obligant exeuntes manifestare Guardiano excessus notabiles, dum redeant domum. Idem constitutiones S. Dominici, & num. 20.*
21 *Denunciatio Evangelica circa regulares personas non est usquequaque servanda.*
22 *Religiosus, qui fratrem suum videt delinquere, nec denunciat, est particeps criminis fratris.*
23 *Superior apud quem denunciatur tamquam patrem tenetur servare secretum, & consulere famæ illius, & cur?*
24 *Superior ex denunciantis licentia nequit denunciare delinquentem, & cur?*
25 *Superior procedens ut pater potest interrogare denunciatum, & ipse tenetur veritatem manifestare.*
26 *Denunciatus cognoscens crimen suum potest puniri à Superiore procedente ut patre, esto habeat plenam probationem, poterit tamen pœnitentiam privatam imponere, & mutare de locô ad locum.*
27 *In quibus casibus possit Superior transire de correctione fraternâ ad judicialem?*

CORRECTIO est duplex, una fraterna, quæ est actus charitatis, & tendit specialiter ad emendationem fratris delinquentis per simplicem admonitionem, ad quam omnes tenentur ex charitate juxta text. *in cap. si peccaverit* 2. *q.* 1. & *ibi* Præposit. *n.* 13. & 14. Molina *tom.* 6. *de justit. tract.* 6. *disp.* 1. *n.* 1. Navarr. *in man. cap.* 24. *n.* 12. Altera est correctio judicialis, quæ est actus justitiæ, perquam bonum commune intenditur, quod non solùm procuratur per admonitionem fratris, sed etiam per punitionem, ut alii à peccato arceantur, Molina *d. disp.* 1. *n.* 2. ubi addit correctionem esse actum justitiæ, partim commutativæ, & partim vindicativæ; sed de hac judiciali infrà: nunc autem de correctione fraternâ. 1

Hæc autem, ut sit recta debet procedere primò ex amore non solùm fraterno, sed paterno, proinde dicitur à Joanne *Apocal.* 3. 19. Ego quos amo arguo, & castigo, & Isa. 11. *Egredietur virga de radice Jesse*, quod interpretatur incendium: unde virga correctionis debet egredi de camino amoris. Secundò, correctio debet fieri cum compassione, & esse lenis, ut ait Socin. *in cap. ad audientiam*, *n.* 1. *de homicid.* Simul consonat Augustinus, dum inquit, *in cap. duo* 23. *q.* 4. nec immerito, quòd in peccatore duo sunt, homo, & peccator, quia peccator, corripe, quia homo miserere, & D. Gregorius ait, quòd Deus omnipotens ideo permisit, quod Princeps Apostolorum caderet, ut in culpâ suâ disceret qualiter aliis misereri deberet. Tertiò, debet correctio fieri mansuetudine, juxta illud Psalm 89. *n.* 10. *Superveniet mansuetudo, & corripiemur.* Quartò, oportet in correctione, quòd interveniat modestia. Turrecrem. *in cap. sunt namque* 14 *dist.* 45. dicens *n.* 3. & 4. servum Dei oportet esse sapientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. 2

De correctione fraternâ datum est præceptum tàm divinum, quàm naturale, ut patet ex Matthæi 18. *ad Timoth.* 5. *in principio*, & 1. *ad Thessal.* 5. *corripite inquietos.* Ratio enim naturalis dictat, ut unus alium instruat, quid utile, & quid nocivum sit, & quid justum, aut injustum sit, admoneat, ac proinde jure naturæ quisquis alium consilio, & admonitio- 3

monitione sua tenetur juvare, ac docere si erraverit; sicut unum membrum corporis alterum juvat. Quod etiam præceptum divinum esse ostenditur ex verbis Christi, *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum*: ubi *In te*, id est
4 coram te secundùm communem Scholasticorum & ex intentione Christi illud *In te*, idem valet, atque præbens tibi scandalum, quantum in ipso est teste Suario *tom. 4. de religione lib.* 10. *de regimine Societatis cap. 7. num.* 11. *&* 12.

Ex quibus verbis describitur ordo correctionis fraternæ, unde non solùm ipsa correctio est in præcepto, sed etiam ipse ordo, ut fiat secretò semel, vel etiam pluries, quandiu spes probabiliter habetur de emendatione, admoneatur, D. Thomas 2. 2.
5 *quæst.* 33. *art.* 7. *in corpore, & art.* 8. *ad primum.* ne frater diffametur, & sic verecundiam amittens permaneat potiùs in peccato, Hieronymus *in Matthæum* 18. Item si secreta monitio non prosit, ulterius procedendum est ad inductionem testium, quantumcunque peccatum sit occultum. Ubi loquitur de correctione fraterna factâ à privato, quæ coram testibus fit, ut habeat majorem efficaciam, & ut quàm minimùm fieri potest, diffametur frater D. Thom. *art.* 8. *ad* 13. Ultimò, si correctio coram testibus non sufficit ad emendandum fratrem, denunciandus est Prælato propter eundem finem, utpote, ut emendetur frater etiam cum qualicunque jacturâ famæ, ut bono conscientiæ proximi consulatur, D. Thomas *supra art.* 7. ibi *conscientia præferenda est famæ, voluit namque Deus, ut saltem cum dispendio famæ, fratris conscientia per publicam denunciationem a peccato liberetur.* Soarez *de triplici. tract.* 3. *disp. sect.* 6. *num.* 8. ubi loquitur quando peccatum fratris est omnino occultum, & redundat in alicujus tertii detrimentum, tunc enim ex præcepto charitatis servandus est ordo supra positus.

6 Dicitur autem in proposito peccatum occultum illud, quod non est notorium, neque generat publicum scandalum, quamvis de illo rumor aliquis existat, aut ab aliquibus sciatur, Soarez *supra d. num.* 8. Aldret. *de tuendâ disciplinâ religiosa lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 12. *&* 13. concinit D. August. *de verbis Domini* ibi: *Quæ peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt. Qui secretò peccavit in te, secretò corripe. Nam si solus nosti & eum vis coram omnibus arguere, non es corrector, sed proditor*, Illustrissimus Cunha *cap. erubescant* 11. *dist.* 31. Peccatum igitur, quod non est notorium, seu publicum, seu divulgatum, est occultum, seu ignotum. Rursus dupliciter dicitur occultum, uno modo, quando est occultum omnino; ita ut nequeat probari: altero quando testibus probari potest; tamen non est divulgatum in majori viciniæ, seu congregationis parte; & ita integram delinquens habet ibi famam apud omnes eo quod testes crimen non prodiderunt, sed secretò retinuerunt, Sotus *lib.* 5. *de justitia quæst.* 6. *art.* 2. *post* 4. *conclusionem*, Castro *de potest. legis pænalis lib.* 2. *cap. ultim.* Simanc. *de cathol. instit. tit.* 42. *num.* 1. Graff. *decis. lib.* 2. *cap.* 68. *n.* 12.

7 Porro correctionis præceptum obligat personas omnes idoneas ad corripiendum, quamvis ex officio aliàs non teneantur, August. 1. *de Civit. Dei cap.* 9. Chrysost. *homilia* 3. *ad Hebræos*, Anacletus Papa *cap. tam sacerdotes* 24. *quæst.* 3. ait præceptum hoc obligare omnes fideles, prout est præceptum Evangelicum: tamen, ut est naturale etiam obligat infideles. Nec est dubium hoc præceptum magis obligare Prælatos, quàm alios, & consequenter magis patres familiâs, circa filium, Dominum circa servos, D. Thomas. 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 3. *ad* 1. quoniam ita præcipit ordo charitatis, & personæ istæ magis idoneæ ad corrigendum, & ex consequenti seniores erga juniores, & magistri circa discipulos. Quin imo correctionis præceptum obligat non solùm ad corripiendos subditos æquales, sed etiam ad corripiendos superiores. D. Thomas *d. quæst.* 33. *art.* 4. D. Augustinus *in Epistola* 109. *ad Monachas quasdam*, ibi: *non solùm vestri, sed etiam Prælati miseremini, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo majori versatur.*

Ex dictis sequitur corrigere fratrem de peccato 5
suo esse præceptum affirmativum de jure divino, naturali, & positivo omnes obligans. Est communis decisio Theologorum, & Canonistarum, Altissiodorensis *lib.* 3. *tract.* 25. *cap.* 1. Richard. & reliqui sententiarii *in* 4. *dist.* 19. Innocent. *in cap. novit. de judiciis.* Quare monitio secreta ante denunciationem fraternam est materia gravis sufficiens ad obligationem sub mortali, nisi causa legitima excuset ab ea præmittenda. Soarez *d. disp.* 8. *sect.* 1. *num.* 4. *& sect.* 2. *num.* 1. *& tom.* 4. *de Religione lib.* 10. *de regimine Societatis cap.* 7. *num.* 14. Aragonius 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 2. *fol.* 785. *col.* 2. *corol.* 3.

Poterit tamen peccatum veniale esse materia correctionis, sed non quæ graviter obliget. Ratio quia 9
consulere veniale non est mortale: ergo multo minus erit mortale non corrigere. Nec refert; veniale est aliquando dispositio moralis, & proxima ad mortale, ut jurare frequenter, & similia: ergo in hoc casu correctio obligabit ad mortale, quoniam proximus erit in periculo, ob quam rationem Sylvester *verbo correctio quæst.* 1. ait obligare ad mortale. Nihilominus dicendum est, qui ita peccat venialiter, aut advertit periculum in quo est, jam peccare mortaliter juxta illud *Ecclesi.* 3. *Qui amat periculum peribit in illo.* Quòd si non advertit ita, ut excusetur à mortali; tunc dari potest obligatio corrigendi hominem sub mortali culpâ, sed hoc non tam est præceptum corrigendi, quàm consulendi proximo id, quod non advertit, aut ignorat. Soarez *de triplici tract.* 3. *disp.* 8. *sect.* 2. *num.* 5. Aragonius 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 2. *fol. mihi* 786. *col.* 1. ex D. Augustin. in regula *ibi: si oculi petulantiam in aliquo adverteritis, statim admonete, nec male cœpta progrediantur, sed de proximo corrigantur.*

Quæri potest in quibusnam casibus possit fieri 10
denunciatio Prælato, ut patri sine correctione fraternâ? Respondetur primò, tunc licitum esse denunciare peccatum fratris Prælato prætermissis duobus prioribus actibus, quando de eorum utilitate non est spes. D. Thom. *d. art.* 8. & est communis, & constat ex Evangelio, quando priores duo actus non sortiuntur suum effectum denunciandum esse. Quin imò licet speretur emendatio fratris per priores duos actus, tamen si cum multo majori fructu per admonitionem Prælati emenda speretur, denunciandum est præsertim in Religionibus, quia illud majus spirituale bonum præferendum est, nam religiosi instituti interest ad perfectionem aspirare; ideo in hoc casu omissâ fraternâ monitione ad Prælatum paterne deferri potest. Sayr. *lib.* 11. *cap.* 4. *num.* 10.

Respondetur Secundò, quando peccatum cedit 11
in grave detrimentum boni communis, seu Religionis, quia est infectivum, ut est crimen hæresis, seu contra castitatem conspiratio in superiores, consuetudo detrahendi in his, & similibus, etiamsi redundet in præjudicium tertii, & contra alicujus bonum privatum videlicet machinatio contra vitam, aut honorem illius, tunc omissâ monitione fraternâ superiori delictum manifestandum. Nam bonum commune famæ delinquentis præferendum certi juris est, sicut non est dubium peccatum contra castitatem esse infectivum, & bonum commune

ne graviter lædere. D. Thomas *quodlibeto* 11. *art.* 12. D. Antoninus 2. *p. tit.* 9. *cap.* 6. §. 4. *vers. notandum*, Angel. *in summa verbo denunciatio. num.* 10.

Circa peccatum tamen seu damnum privatum, non est resolutio omnino certa, an semper omissâ correctione manifestandum sit Superiori. Nam si nocumentum, seu damnum, quod proximo infertur est majus, quàm famæ amissio delinquentis, rejectâ famâ, & omissâ correctione, denunciandus est delinquens Superiori: Secus si magis præponderet famæ jactura; tunc enim servandus est ordo charitatis. D. Anton. 2. *p. tit.* 9. *cap.* 6. §. 4. Sotus *de Secreto tegen. membro.* 2. *q.* 4. *conc.* 3. Angles *in floribus. q. de correct. fraterna* 4 *difficult. concl.* 2. Navarr. *in manu. cap.* 25. *num.* 33. *& cap. inter verba* 11. *q.* 3. *corol.* 50. *num.* 619. Simancas *de Cathol. instit. tit.* 19. *num.* 10. *art.* 42. *num.* 12.

12 Respondetur tertiò his non obstantibus, quando peccatum est secretum, sive ex genere suo sit infectivum aliorum, sive contra bonum commune, sive in aliorum grave detrimentum cedat, si qui peccatum novit, cognoscat etiam certò præmissâ correctione delinquentem emendatum iri, non posse ad superiorem deferre illum omissâ correctione fraterna, tenerique monitionem præmittere, ita D. Thomas 2. 2. *q.* 33. *art.* 7. communiter recepta, & tradit Navarrus *in manu cap.* 24. *num.* 14. Petr. Navar. *de restit. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 185. Cæterum quia peccata, quæ sunt infectiva de se, & quæ tendunt in aliorum nocumentum præsumuntur per fraternam monitionem non emendari regulariter, neque dimitti ab auctoribus, qui novit tenetur manifestare omnino statim, & Prælato, seu superiori denuntiare, eò quia hujusmodi spes emendæ excluditur, nisi firmiter credatur delinquentem emendandum ex solâ secretâ monitione. D. Thomas *supra* Turrecremat. *in cap. si peccaverit* 2. *quæst.* 1. *& ibi* Archid. Innocentius *in cap.* 1. *de testibus cogen.* Navarr. *in manuali cap.* 18. *num.* 55. Viguerius *in instit. cap.* 12. §. 2. *vers.* 7.

13 Respondetur quartò, in aliis peccatis, in quibus non impendet periculum, neque damnum publicum, nec privatum timetur, sed tantùm damnum peccantis ipsius nimirum fornicatio, gula, avaritia, &c. tunc fraternam monitionem debere intercedere ante testium inductionem, aut denuntiationem prout Christus Dominus *Matth* 18. præcepit, & contra faciens peccat injustè famam proximi lædendo, quòd si non emendetur delinquens, ipsius est tantum detrimentum, & non aliorum, Sayr *d. lib.* 11. *cap.* 4 *num.* 6. *ubi num.* 8. addit superiori non esse revelandum, ut judici delinquentem sine admonitione prævià secretâ, quæ resolutio est D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 8. *ad* 4. Sotus *de tegendo secreto membro.* 2. *quæst.* 4. *concl.* 3. *dub.* 3. Valentia *tom.* 3. *disp.* 3. *quæst.* 10. *punct.* 5. *controversia* 1. & Bannes 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 8. *dub.* 2. ex ea ratione, quia cùm tale peccatum sit tantùm in peccantis detrimentum, cujus delinquens ipse, vel habuit pœnitentiam, vel illius dolor speratur, contra charitatem, imo contra justitiam erit proximum apud Superiorem infamare, ut vult Petrus Navarra *de restit. lib.* 2. *cap.* 4. *par.* 2. *dub.* 11. *num.* 131. Sayr. *suprà* Excusabitur tamen à correctione imo, & à revelatione, si nulla speratur emenda, neque ex correctione Superioris sive ut patris, sive ut judicis, non est manifestandus, quoniam in vanum infamatur, & sine fructu, quin etiam in pejus pudore rejecto recidet, D. Thomas *d. quæst.* 33. *art.* 7. *in corp.* ibi: *sicut multi præ timore infamiæ à peccato retrahuntur, ita etiam quando se infamatos conspiciunt irrefrenatè peccant*: unde in tali casu Deus exorandus est, & res scienter toleranda.

Respondetur Quintò, quando delinquens certò cognoscitur, quòd sit emendatus, nec timetur reincidentia, non debet denunciari Prælato, ita Navarr. *cons.* 2. *de accusat.* Valentia *suprà disp.* 3. *quæst.* 10. *par.* 5. §. 1. Petrus Navarra. *d. lib.* 2. *de restit. cap.* 4. *à num.* 223. *usque ad* 243. Angles *in floribus quæst. de correct. fratern.* 4. *difficul. concl.* 6. & Tolet. *in summa lib.* 5. *cap.* 57. neque in hoc credendum est dicenti se esse emendatum, nisi id colligatur ex circumstantiis manifestis: nam multi correctionem simulant, ne deferantur, cum reverà non sint emendati. 14

Quæri potest, quando unus tantùm novit delictum, si privata correctio non sufficit, an debeat monens adhibere duos testes? Altisiodorensis *lib.* 3. *Summa tract.* 25. *cap.* 2. & Durand. *in* 4. *dist.* 19. negant, quia inde sequeretur delinquentem omnino occultum infamari, & inductio testium esset inutilis, & absque ullo fructu, cùm nequeant posteà esse testes coram Prælato ex solo auditu corrigentis delictum. Dicendum tamen est nullam sequi infamiam ex inductione testium si comparetur aliqua denigratio famæ cum bono animæ, quod præferendum est famæ, item colligitur ex verbis Evangelii *adhibe tecum unum, vel duos testes*, quod sit non solum ut medium necessarium, & ut corrigens probare possit se fecisse, quod in se erat: tamen si unus testis sufficit non debent adhiberi duo propter eandem rationem vel vitandi, vel minuendi infamiam, Aragonius 2. 2. *q.* 33. *art.* 8. *ad.* 1. *fol.* 827. ubi addit, quid faciendum, quando non inveniuntur testes. 15

Quid dicendum de constitutionibus aliquarum religionum, & de regulis à Sede Apostolicâ approbatis in quibus præcipitur, ut qui noverit peccatum extra confessionem alicujus religiosi immediatè denunciet Prælato, non præmissâ correctione fraternâ. Respondet Bannes 2. 2. *q.* 33. *art.* 8. *dub.* 2. *ad.* 7. Gregor. de Valentia *tom.* 3. *disp.* 3. *q.* 10. *punct.* 5. & Sayr. *in clavi lib.* 11. *cap.* 4. *num.* 20. non solùm esse utiles hujusmodi constitutiones, & regulas, sed etiam ex genere suo laudabiles, quia summopere prosunt bono communi religionis, & bono particulari, ergo, & utiles, & laudabiles sunt. 16

His tamen videtur obstare illud Matthæi 18. ubi dicitur, quod prius quam peccatum dicatur Ecclesiæ præcedat monitio secreta, & inductio testium, si monitio non profuit: item *in cap. cum dilectus de accusat.* habentur hæc verba: *si vobis constiterit præfatum Episcopum non esse præmonitum ab eisdem, à denunciatione eosdem repellatis*: item secretum de jure naturali est servandum præsertim, quando non cedit in præjudicium tertii, quod si cedat, secus D. Thom. 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 1. *ad* 2. Navarrus *in capite inter verba*, 10. *quæst. tertia conclus.* 6. *sub num.* 21. *&* 23. Sotus *de ratione tegendi secretum. memb.* 2. *quæst* 7. *numer. secundo* ergo defectus proximi, quando non cedit in tertii præjudicium, non est manifestandus, nisi præviâ monitione adhibitâ. Juvat D. Thomas *quodlibet* 11. *art.* 13. dicens peccatum proximi non esse aperiendum tertio, quamvis sit amicus delinquentis. Item Prælatus nequit inquirere de peccato occulto sui subditi nullâ præcedente infamia: ergo subditus non poterit denunciare Prælato monitione omissa. 17

Dicendum tamen est hæc omnia argumenta nullam habere vim in nostrâ Societate, in qua omnes dum volumus admitti ad religionem renunciamus 18

liberè

liberè juri nostro famæ, & juri naturali, quidquid religiosissimus, ac sapientissimus Petrus de Ribadeneira *in libello composito de nostra Societate cap.* 34. minus benè contradicat. Quæ renunciatio constat ex *Regula* 9. ibi: *Ad majorem in spiritu profectum, & præcipuè ad majorem submissionem, & humilitatem propriam, contentus esse quisque debet, ut omnes errores, & defectus ipsius, & res quæcumque, quæ notatæ in eo, & observatæ fuerint, Superioribus per quemvis, qui extra confessionem eas acceperit manifestentur.* Possumus ergo renunciare huic juri, & dare alteri facultatem denunciandi Superiori defectus nostros absque monitione fraternâ, & de facto renunciamus juri famæ apud Superiorem, ut patrem illis verbis regulæ, ex *cap. 4. examinis* ₰. 8. ibi: *Interrogetur* (is scilicet qui Societatem ingredi vult) *an contentus sit futurus, ut omnes errores, & defectus ipsius, & res quascunque notatæ in eo, & observatæ fuerint, Superioribus per quemvis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.* Confirmatur ex *Regula* 10. hæc renunciatio conservandæ famæ, his verbis: *Boni etiam omnes consulant ab aliis corrigi, & ad aliorum correctionem juvare, & manifestare sese invicem sint parati, debito cum amore, & charitate, ad majorem spiritus profectum, præsertim ubi à Superiore, qui illorum curam gerit fuerit ita præscriptum, aut interrogatum ad majorem Dei gloriam.* Sic ibi. Ex qua Regula colligit sapientissimus Ribadeneyra non posse subditos deferri ad Superiores nec manifestare sese invicem, nisi quando à Superiore fuerint interrogati, aut ab eodem id fuerit illis injunctum. Sed fallitur omnino, ut constat ex *Congregatione sexta Societatis decreto* 32. *usque ad* 34. & *ex canone* 10. ₰. 1. his verbis: *licitum est omnibus nostris manifestare superiori, ut patri, quodcunque delictum alterius, sive leve, sive grave, & hic est sensus regulæ, cum ex illis verbis cap. 4. examinis constet, nostros cedere cuicunque juri famæ, quod huic manifestationi obstare posset, & facultatem facere omnibus deferendi ad Superiores, quæcunque ab illis notata fuerint.* Hæc ibi. Ergo hodie nullus est ambigendi locus in Societate de tali renunciatione; ita ut nulla sit injustitia, delatio immediata ad Superiorem, ut patrem sine monitione prævia, Soar. *tom. 4. de religione lib.* 10. *de regimine Societatis cap. 7. num* 19. Sayr. *in clavi lib.* 11. *cap. 4. num.* 20. ubi probat talem renunciationem famæ non esse contra Christi præceptum, nec contra jus naturale, cùm quisque dominus sit famæ suæ, præsertim quando ex bonâ causâ fit, & propter bonum commune; & quia maximè confert ad bonum conscientiæ, tum ad majorem profectum spiritualem, tum ad majorem humilitatem, & submissionem, & ad majorem securitatem à recidivis, Christus autem Dominus universale tantum voluit dare præceptum.

19 Conferunt constitutiones Minorum factæ à Guilelmo Farinario, approbatæ à Capitulo generali tempore S. Bonaventuræ *in cap. 7. §. 4.* quæ sic habent: *Teneantur fratres per obedientiam exeuntes, in reditu suo secreto Guardiano excessus notabiles intimare. Quod si unus frater excessus alterius sciverit per duas vias, utpote per confessionem, & alium modum, non propter hoc tenetur minus Guardiano dicere, quia hoc nullo modo sigillo confessionis præjudicat, quin potius, si taceret inobedientiæ genus incurreret.* Et paulo infra sic ait: *oppositum dogmatizare sententia totius Capituli Generalis diffinitur, esse doctrinam non sanam, sed pestiferam*, quæ cedere potest in detrimentum Ordinis, & præjudicium regularis disciplinæ.

20 Accedunt constitutiones S. Dominici *dist.* 1. *cap.* 17. *num.* 3. per hæc verba: *Ne autem vitia occultentur Prælato suo, quilibet denunciet, quod viderit, vel audierit.* Et *cap.* 18. *ejusdem dist.* ubi loquuntur de gravioribus culpis *in sect. 6. ibi* addit: *si quis autem tale quid extra monasterium commiserit, frater, qui cum eo est studeat ejus excessum Prælato, quantocyus corrigendum intimare.*

Suffragatur D. Thomas, qui quamvis *quodlib.* 1. *art.* 16. doceat non esse denunciandum de delicto alicujus Prælato nisi præmissâ monitione Evangelicâ, tamen *quodlibet.* 11. declarat posse omitti monitionem, ac denunciari Prælato immediatè, quando est vir prudens, & spiritualis, quia tunc non dicit ei sicut Prælato, id est judici, sed sicut personæ proficienti ad correctionem proximi, & emendam; subdens in iis sumendam esse pro regulâ charitatem, & secundum illam faciendum, quod magis expedire judicabitur. Eandem doctrinam tradit Sylvester *verbo correctio quæst.* 7. Anton. 2. *part. tit.* 9. *c.* 6. §. 4. Favet Richard. *in 4. dist.* 19. *art.* 3. *q.* 19. ubi respondet argumento secundo, aitque hæc verba: *Circa regulares personas, non est tanta necessitas hunc ordinem observandi*: idem voluit Innocent III. *in cap. qualiter, & quando el. 2. de accusat.* ubi postquam egit de ordine servando in accusatione, inquisitione, & denunciatione, concludit in hunc modum: *Hunc tamen ordinem contra regulares personas non credimus usquequaque servandum, quæ dum causa requirit facilius, & liberius à suis possunt administrationibus amoveri.* Ex quibus omnibus, & ex aliis, quæ tradit Soarius *d. lib.* 10. *de Regimine Societatis cap.* 9. *num.* 6. ostenditur denunciationem factam Superiori immediatè, omissâ privatâ monitione licitam esse non solùm in Societate, ut probatum est, sed etiam in variis Religionibus, ubi de hac re latè *num.* 7. & 8. 21

Nam Smaragdus Abbas *in regula S. Benedicti cap.* 24. hanc regulam refert: *Si quis eum quem districtionem monasterii non ferentem, fugam meditari cognoverit, non statim prodiderit, perditionis illius participem se esse non dubitet, & tamdiu à conventu fratrum sequestrandum, quamdiu ille valeat revocari*, & S. Augustinus in suâ regulâ, sic ait: *Nec vos judicetis esse malevolos, quando hoc indicatis, magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis: Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod vellet occultare, dum timet secari, nonne crudeliter à te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto potius ergo debet manifestari, ne deterius putrescat in corde, & tu vulnus fratris contemnis, tu eum perire vides, & negligis: pejor es tacendo, quàm ille committendo.* Denique Bonaventura, *Lucæ* 17. circa illa verba *si peccaverit in te. Prælato*, inquit, *qui vult prodesse, etiam nullâ præcedente correctione potest, & debet culpa proximi accusari extra judicium, si sit occulta.* Quam doctrinam ita Religio fuit amplexa, ut contrariam docentes voce activâ, & passivâ privarentur, quod si pertinaces existerent in carcerem conjicerentur, ut refertur *in Lib. Serena conscientia, quæst.* 85. & 100. 22

Quid quando Superiori delictum tanquam patri occultum manifestatum fuerit? Respondetur, Superiorem teneri servare secretum, & consulere famæ subditi: poterit tamen occultè corrigere illum. Quin imò si Superior posset occulta delicta manifestare nullum esset discrimen inter denunciationem factam tamquam patri, & illam quæ fit tamquam judici quod est falsum. Proinde neque Superior etiam ex denunciantis licentiâ poterit manifestare aliis, quoniam reus maximum detrimentum in famâ pateretur si manifestare posset aliis. 23

Non

Non enim denunciator dominus est famæ proximi, unde non potest concedere licentiam, sed tantùm potest per se, vel per alium secretò corrigere. Quan-
25 do autem Superior procedit ut pater potest denunciatum interrogare, & denunciatus tenetur veritatem tamquam patri manifestare, nisi vereatur probabiliter, quod tamquam judex eum punire velit. D. Thomas *quodlibet.* 12. *art.* 13. Sotus *lib.* 5. *de just. quæst.* 6. *art.* 2. *concl.* 3. *& de secreto tegendo membro.* 2. *quæst.* 4. *concl.* 7.

26 Porro si denunciatus agnoscat crimen suum, aut si Superior plenam probationem criminis habuerit, cùm procedat ut pater, non poterit punire denunciatum, quia procedit tamquam pater, & tamquam privata persona, & in locum denunciantis subrogata, & ex illa punitione sequeretur infamatio, & ex patre fieret judex, quod fieri non potest. D. Antonin. *tom.* 2. *tit.* 9. *cap.* 6. ☧. 4. Navarr. *in cap. inter verba* 11. *quæst.* 3. *corol.* 59. *num.* 628. Sylvester *verbo correctio num.* 5. & clarius Sotus *de secreto tegendo memb.* 2. *quæst.* 4. *concl.* 2. & Angles *in floribus de correctione fraternâ, difficult.* 7. Poterit autem secretò secretam pœnitentiam imponere, & privatim monere, & arguere, & alia remedia adhibere, quæ judicaverit profutura citra infamiam illius quando peccatum est occultum. Quin etiam si fieri possit sine violatione secreti poterit denunciatum mutare ad aliquem locum quæsito honesto aliquo colore, quamvis delictum probari possit: sufficit enim injungere pœnitentiam aliquam ad præcavendum in futurum. D. Antonin. *d. tit.* 9. *cap.* 6. ☧ 4. *vers. judicantur*, & Angles *d. difficult.* 7. Aldret. *de religiosa disciplina tuenda, lib.* 1. *cap.* 6 *ex n.* 21. *ad num.* 29.

27 Quæri potest, an, & quando, & quomodò possit fieri transitus à denunciatione ad accusationem, & à paternâ transitus ad judicialem, ac denique, quando denuncians paternè possit obligari à Superiori, aut non possit ad denunciandum judicialiter? Sotus *de tegendo secreto, supra membr.* 2. *quæst.* 4. *concl.* 8. putat quando subditus à Superiore ut patre interrogatus convinci non potest, & negat pertinax, nihil posse facere Prælatum, nisi monere subditum, & orare pro illo, cùm non laboret infamiâ, posse tamen, ut ait Suarius *d. tom.* 4. *lib.* 10. *cap.* 10. *num.* 13. pro qualitate semiplenæ probationis, eum severè reprehendere, & secretam correctionem aliquam uti medicinam adhibere. Nunquam tamen poterit Prælatus in vindictam peccati etiam quando convictus est, ad publicam punitionem procedere in tali foro procedendi, nisi ad commune bonum necessarium judicetur. Interveniente autem necessitate boni communis habebit locum hæc pœna; eò quòd bonum commune præfertur bono particulari famæ. Sed tunc expedit, ut fiat transitus à viâ denunciationis ad viam accusationis. Oportet namque, ut denunciator, seu fiscalis tamquam minister publicus utatur officio accusatoris, & formet processum, sicut fit in via accusationis. Semper autem in condemnatione mitius est agendum in hoc processu, quàm in rigorosa accusatione. Quin imo quando subditus est semiplenè convictus, & adhuc negat delictum, tortura potest habere locum, ita Bernard. Dias *in praxi cap.* 125. *&* 126. & *ibi* Salzedo, Antonin. 3. *part. titul.* 9. *cap.* 7. ☧. 8. Sylvest. *inquisitio* 2. *dicto* 9. & Armil. *eodem verbo num.* 12 licet aliqui ex his non loquantur in specie de regularibus, sed generatim de Clericis, sub quibus veniunt regulares, Soarez *supra cap.* 12. *num.* 3. *& num.* 41. post Navarrum *cap. inter verba in antiquo corol.* 48. *num.* 583.

Quoad secundum de transitu, & denunciatione paternâ ad judicialem dicendum est fieri posse hunc transitum aliquando, non autem semper. Probatur, quia denunciatio paternâ fit secretò propter solam emendationem subditi, & ad præcavendum malum futurum: Igitur si finis obtineatur, non est ulteriùs procedendum, Soarez. *d. cap.* 12. *num.* 36. quod si post paternam diligentiam omnem Superioris, subditus, vel negat, vel est incorrigibilis, & nulla de illo est infamia, nequit Superior de denunciato inquirere, quando delictum est occultum omnino, nec est ex illis, quæ tendunt in damnum communitatis; & ideo non potest Prælatus ad judicialem correctionem transire, præsertim, si denuncians repugnet; quoniam non, ut judici sed ut patri, & secretò denunciavit. Soarez *supra num.* 43.

Quoad tertium dicas non posse Prælatum in superiori casu subditum obligare sub præcepto, ut quod sibi tamquam patri manifestavit, ut judici manifestet. Nec etiam cogi, ut auferat sibi secreti servandi onus; quia cùm delictum sit occultum, & nulli detrimentum irroget, nisi ipsi auctori, non potest obligari subditus ad denunciandum judicialiter propter punitionem solam, quando non est spes emendæ, & finis ille est valde extrinsecus denunciationi, & ut talis spectat ad accusationem. Secus, quando delictum tendit in damnum communitatis; tunc enim potest Superior cogere subditum sub præcepto, ut sibi manifestetur juridicè delictum fratris, tamquam judici, ut servetur idemnis communitas, non obstante secreto prioris denunciationis paternæ. Quin imò si subditus renuat obedire potest Prælatus judicialiter procedere non inquirendo tamen, cum nulla præcesserit infamia, sed per viam denunciationis creato fiscali, qui denunciet; in quo eventu poterit interrogare subditum denunciantem, uti testem, tenebiturque sub juramento veritatem fateri: si denuncians item est testis omni exceptione major poterit interrogari reus, & obligari ad veritatem dicendam, nisi paternè denuncians fuerit complex ejusdem delicti, & propter profectum suum spiritualem illud Prælato, ut patri manifestavit; tunc enim cogi non potest, ut alium denunciet judicialiter, aut contra illum testimonium ferat, nec se ipsum tenetur prodere judicialiter, siquidem nemo tenetur cum gravi suo detrimento, vel infamia forte testimonium contra alium in judicio, Saa *in Summa de testibus numero tertio & de reo num.* 2. Soarez *d. lib.* 10. *cap.* 12. *numer.* 44.

Denique Prælatus poterit procedere (contra delinquentem per correctionem non emendatum) judicialiter, modo prius servatus fuerit ordo correctionis fraternæ, & delinquens neglexerit emendari, ut ita trahatur ad resipiscentiam; tum quia utiliter agitur negotium delinquentis, quem Ecclesia summopere conatur retrahere à peccato, tum quia potest à cœtu fidelium per excommunicationem sejungi juxta illud Evangelii, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam Ethnicus, & publicanus*, sed non potest excommunicari nisi judicialis processus contra ipsum instituatur. Filliucius *tract.* 28. *cap. septimo quæst.* 11. *&* 12. *num.* 163. Bonacin. *circa* 1. *decalogi præceptum disp.* 3. *quæst.* 4. *puncto.* 7. *numer.* 18.

§. II.

§. II.

De correctione judiciaria.

1 *Judicio in quocunque quot perſonæ reperiantur?*
2 *Prælatus in cauſis religioſorum eſt judex ordinarius.*
3 *Degradatio verbalis competit Epiſcopo electo non autem actualis.*
4 *Prælatus regularis poteſt cognoſcere de crimine digno degradatione & imponere verbalem degradationem cùm ſit judex ordinarius.*
5 *Prælatus quas pœnas ſpirituales poſſit imponere ſuis religioſis?*
6 *Prælati conventuales an poſſint excommunicare? Pars negans probatur, ſed non eſt ſequenda.*
7 *Prælati conventuales nequeunt ſuſpendere Capitulum ſuum, & cur?*
8 *Prælati religionum quas pœnas temporales poſſint imponere ſuis ſubditis?*
9 *Prælatus quando eſt judex non poteſt eſſe accuſator, nec teſtis.*
10 *Accuſator ex juſtitiâ non tenetur præmittere ſecretam monitionem.*
11 *Accuſatio quid ſit, quomodo fiat, & quæ requirat?*
12 *Accuſatio differt à denunciatione, & à denunciatore.*
13 *Denunciatio judicialis non ſemper fit ad Superiorem ad vindictam publicam.*
14 *Denunciator non eſt dominus famæ denunciati, & poteſt admitti ut teſtis niſi repellatur aliunde.*
15 *Denunciator quando denunciat ut privata perſona, an habeatur loco accuſatoris?*
16 *Accuſatori actorum copia danda eſt ut accuſationem proponat, & ejus copia danda eſt Reo.*
17 *Accuſare poteſt quis de injuria ſibi factâ, ſed non tenetur.*
18 *Accuſare in quibus caſibus quis teneatur? & num. 19.*
20 *Actor differt ab accuſatore qui eſt in criminalibus, & ille in civilibus.*
21 *Actio eſt jus proſequendi in judicio in civilibus. Accuſatio autem eſt jus in judicio ad vindictam publicam.*
22 *Admonitio accuſationem non debet præcedere regulariter: denunciationem charitativa monitio utique, & inquiſitionem clamoſæ inſinuatio prævenire.*
23 *Denunciatio quando fit ad delicti punitionem, fieri poteſt, etiam ſi Actor eſt emendatus: Secus quando delictum defertur tanquam ad patrem*

1 IN quocunque judicio tres perſonæ reperiuntur, Judex ſcilicet, Actor, & Reus. Alii nomine Actoris accuſatorem adhibent, & ut perfectum judicium ſit, addunt teſtem, & Advocatum, qui regulariter non requiritur in cauſis regularium. Nihilominus Superior etiam quando procedit ſolâ facti veritate inſpectâ, poterit in re gravi Advocatum concedere
2 religioſo etiam patronum non petenti. Prælati ergo religionis in cauſis religioſorum ſunt judices ordinarii, cùm habeant juriſdictionem propriam, ut per Victorin Manſum *de modo procedendi in cauſis regul. cap. 2. num.* 2. Bapt. Confect. *in ſummario privilegiorum tit.* 11. *cap.* 1. Fr. Manuel 1. *tom. regul. quæſt.* 17. *art.* 6. Barboſ. *in cap. quanto de officio ordinarii num.* 6. ubi concludit clericos regulares indiſtinctè coram ſuo Abbate eſſe conveniendos, ſeu accuſandos, præterquàm de graviſſimis criminibus depoſitione dignis in quibus Epiſcopi locum habent, Boerius *deciſ.* 271. *num.* 5. Panor. *in cap. cum contingat 22. de foro compet.* Accedit quòd ordinis depo- 3
ſitio, ſive verbalis degradatio competit Epiſcopo, ut ſentit gloſſa *in cap. tranſmiſſam de electione*, & Barboſa *ibi num.* 7. ubi ait electum in Epiſcopum non poſſe actualiter deponere clericum, etiamſi poſſit pronuntiare eum deponendum Hippol. *ſingular.* 200. *num.* 1. eò quia depoſitio actualis cenſetur actus ordinis dependens ab ipsâ conſecratione: ſecus verò in verbali depoſitione, quæ eſt actus ſolius juriſdictionis, ut vult Marius Alter. *de cenſuris tom. 2. diſp. 2. cap. 7. verſ. quærunt Doctores.*

Unde ſequitur ad actualem degradationem requi- 4
ri authoritatem Epiſcopi, & illius erit punire, cujus officii eſt deponere, Butrius *conſ.* 19. *num.* 18. & *Navarrus conſ. 2. de regularibus n.* 63. & *conſ. 6. de for. compet.* Nihilominus hoc ſolùm probat, ubi degradatio actualis facienda eſt, quòd Epiſcopus eſt ejus executor, & ab alio, quàm ab Epiſcopo exerceri non poteſt, quia hæc competit ordini Epiſcopali; quòd non tollit poteſtatem Prælato regulari cognoſcendi de omni crimine etiam degradationis digno, poteſtque imponere verbalem degradationem, cùm habeat merum, ac mixtum imperium in omni crimine; ſolùmque Epiſcopo reſervatur executio actualis ejuſdem degradationis. Aldret. *lib. 1. cap. 3. de relig. diſcipl. tuendâ per totum*, ubi *num.* 28. addit graviora crimina, ac negotia Superiores locales non poſſe expedire inconſulto Provinciali, vel generali. Dicuntur autem majora, ſeu graviora negotia, quæ ad Epiſcopalem ſpectant juriſdictionem: attamen in his conſuetudo cujuſque Religionis, & ſtatuta ſunt conſideranda.

Inſuper Prælati omnes religionem tam mediati, quàm immediati habent juriſdictionem immediatam in omnes religioſos ſibi ſubjectos, & eorum ſunt judices ordinarii in ſuis conventibus, eorumque correctionem habent primo loco, text. *in cap. reprehenſibilis. 26. de appellat.* & *ibi* Panor. *num.* 11. & Franch. *num.* 12. Zabar. *num.* 16. Sigiſ. Scacc. *de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 26. *num.* 10. *in principio*, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *quæſt.* 13. quos referens ſequitur Barboſ. *in d. cap. reprehenſibilis num.* 8. Habentque plenam juriſdictionem in ſibi ſubditos, niſi limitetur à Provinciali, Victorin. Manſus *in modo procedendi in cauſa regul. cap.* 2. *num.* 2. Suarius *tom. 4. de religione lib. 2. cap. 2. num.* 22 *& ſequent.* Nec non habent poteſtatem coercitivam in illos ſpiritualem, Suarius. *d. lib. 2. cap.* 9. ubi de pœnis ſpiritualibus *num.* 1. 2. & 4. & *cap.* 10. ubi de pœnis corporalibus *ex num.* 1.

Sed quæres quaſnam pœnas ſpirituales poſſit 5
Prælatus ſuis ſubditis injungere? Conſtat ex *cap. cum in Eccleſiis de major. & obed.* Abbates poſſe religioſos excommunicare. Barboſ. *ibi num.* 4. Benedictus Capra *tom. 1. commun. opin. l.* 1. *tit.* 11. *num.* 26. *pag.* 194. *per textum in cap. ea quæ de ſtat. Monac.* ubi dicitur in ſpiritualibus juriſdictionem, ſive correctionem etiam in gravioribus criminibus ad ſolum Abbatem pertinere, paucis quibuſdam exceptis in Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de regularibus cap.* 14. ſequitur Soarez *d. lib.* 2. *cap.* 9. *ex num.* 4. dicens in Prælatis Religionum eſſe poteſtatem coercendi ſubditos per quaſcunque cenſuras Eccleſiaſticas, quæ juſtè poſſunt in tali materia, ſeu crimine perſonis imponi argumento Epiſcorum, qui habent hanc poteſtatem: ergo Prælati Religioſi. Dictum eſt perſonis, ut excludatur interdictum locale, quod non poteſt ab his Prælatis imponi, ſubditque *num.* 5. non eſſe negandam hujuſmodi Prælatis poteſtatem ferendi cenſu-

censuras, quæ communitatibus imponuntur, quales sunt suspensio Capituli, & interdictum generale personale: quoniam vere sunt Prælati, & Judices respectu inferiorum communitatum, nimirum Generalis respectu Capituli Provincialis, & inferiorum. Idem dicendum est de Provinciali respectu Capituli Conventualis. Atque ita potest Prælatus Superior suspendere capitulum sibi subjectum, vel communitatem interdicere Suar. *d. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. Sayr. *lib.* 5. *de censuris cap.* 10. *num.* 1: ubi vult quod quicunque excommunicare potest, etiam suspendere, & interdicere potest, & è converso; & similiter, qui excommunicari potest etiam suspendi, & interdici potest, & *num.* 7. dicens interdici posse non solùm personas singulares, sed etiam universitates, Collegia, & Capitula. Denique communis regula est omnem Prælatum posse personas sibi subjectas interdicere, si in eas habet jurisdictionem spiritualem fori exterioris, *cap. cum inter de consuetudine cap. cum ab Ecclesiarum de officio ordinarii*, & *ibi* gloss. *in verbo Ecclesiastica sententia*, ubi notat hos Prælatos esse Abbates], & Prælatos Ecclesiarum Collegiatarum, similiter Generales Religionum interdicere possunt; Priores item, & Guardiani & Superiores Monasteriorum subditos suos ab audiendis divinis, aut confessionibus valent interdicere. Sayr. *d. cap.* 10. *numero* 13. *&* *num.* 22. ex Enriquez *lib.* 13. *cap.* 24. *§.* 3. *& cap.* 51. *§.* 1. Locum autem, aut personam simpliciter interdicere nequeunt Guardiani, & reliqui superiores locales Sayr. *d. num.* 22.

6 His autem Prælatis Conventualibus Religionum objici potest potestatem ferendi censuras illis convenire non posse, cum assimilentur Parochis, quibus hæc potestas non conceditur, nisi ex commissione factâ, aut ex consuetudine præscripta in aliquibus saltem casibus; alias nequeunt excommunicare Parochianos suos, Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 32. ergo nec Priores Conventuales, seu Guarduani poterunt excommunicare, nec suspendere, nec interdicere singulas personas. Dicendum tamen est posse excommunicare, ut constat ex dictis: item suspendere sibi subditos ex regulâ, *qui potest excommunicare, potest etiam suspendere.* Non poterunt tamen suspendere Capitulum suum, & communitatem, cùm non habeant Capitulum à se ipsis distinctum, neque habent jurisdictionem extra suum Capitulum; illius autem ipsi sunt caput, & ideo Capitulum nihil mali committere potest, quod
7 ipsis præsertim non imputetur: ac proinde ipsi Superiores nequeunt esse judices delicti commissi à tali Capitulo, ut Capitulum est: idcirco non possunt illud punire per suspensionem sicut non possunt suspendere se ipsos; & quamvis Prælatus suspenderet singulos de Capitulo justè, ipse tamen semper maneret habilis, & in eo servaretur vox Capituli, juxta tradita ab Abbate *in cap.* 1. *de electione num.* 5. Navarr. *cons.* 38. *de regularibus.* Nam licèt nullum Collegium Ecclesiasticum possit constitui in uno; quia duo saltem requiruntur ad faciendum Collegium, ut per Mascard. *de probat. conclus.* 584. *num.* 9. Fr. Manuel *regul. tom.* 2. *quæst.* 53. *art.* 11. *in principio*, Anton. Ragucci. *de voce Canonicorum in Capitulo q.* 1. *num.* 3. tamen constitutum semel in multis, totum jus Collegii potest concurrere ad unum, & in eo conservari, Ludovic. Miranda *in manu. Prælat. tom.* 2. *quæst.* 23. *art.* 5. *concl.* 2. post Navarrum *cons.* 6. *num.* 2. *tit. de electione in novis*: igitur Prælatus quamvis justè suspendat singulos, in ipso conservabitur vox capituli, Soarez *d. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 6.

8 Quid de potestate Prælatorum Religionis circa pœnas temporales suis subditis imponendas? Certi juris est non posse imponi ab illis pœnam mortis, cùm à nullo judice Ecclesiastico imponi queat, *cap. cum non ab homine de judiciis*; poterunt tamen religiosum incorrigibilem propter delicta enormia, & excessus notabiles habitu, & privilegiis Religionis exuere, & pariter brachio sæculari corrigendum tradere: quod intellige ex vi solius professionis religiosæ. Nam Clericus incorrigibilis etiam nullâ præcedente degradatione propter incorrigibilitatem potest puniri à judice sæculari, Carol. de Grassis *de effectibus Clericalibus effect.* 1. *num.* 297. non tamen ad ejus requisitionem etiam pro delicto gravissimo clericus est degradandus, Insignis Barbos. *in l. si postea quam. ff. de judiciis. ex num.* 246. quia ex officio judex Ecclesiasticus degradare debet, ut tradatur Curiæ sæculari, quando id exigit delicti gravitas, Navarrus *in cap. non dicatis*, 12. *quæst.* 1. *num.* 92. Gama *de sacramentis præstandis ultimò supplicio damnatis*, *quæst.* 5. *num.* 8.

Dictum est ex vi solius professionis religiosæ hoc non repugnare, eo quia, quando religiosus tonsura clericali est insignitus, non possunt Prælati regulares illum degradare, nec exuere privilegio clericali, nec tradere brachio sæculari, quantumcunque illum privent statu, seu habitu religioso. Quin imò Prælati, si considerentur, ut clerici, & quatenus habent jurisdictionem Ecclesiasticam nequeunt ita subditum exuere immunitate, ut illum tradant brachio sæculari, nisi habeant ad hoc speciale privilegium à Summo Pontifice, sine quo incurrent irregularitatem, Soarez *eodem titulo disp.* 47. *sect.* 1. *& tom.* 4. *de Religione lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 1.

Possunt etiam Prælati punire etiam subditos delinquentes pœnâ exilii intra ipsam Religionem relegando subditum ad aliquam domum suæ religionis, ut constat *ex cap.* 1. *de calumniatoribus*, *in verbo in exilium deportari*, per quem textum judices Ecclesiastici pœnam exilii imponere possunt clericis. Bernard. Dias, & Salzed. *in pract. cap.* 137. *in nova edit.* Azeved. *l.* 3. *in fine tit.* 1. *lib.* 1. *novæ recopil.* Fr. Manuel *regul. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 1. Soar. *suprà d. cap.* 10. *num.* 8. An verò Prælatus supremus possit regulare subditum extra suam Provinciam, consule Aldret. *supra lib.* 2. *cap.* 27. *§.* 9. *ex num.* 32. *ad num.* 37. *&* 38.

Quid de pœnâ triremium? Posse hâc pœnâ puniri regulares tradit Navarrus *comment.* 3. *de regularibus num.* 53. ubi id probat ex consuetudine plurium regularium, sequitur Soarez *suprà cap.* 10. *num.* 3. quando crimen est gravissimum post Bernardum Dias *in practica cap.* 146. Fr. Manuel. *tom.* 2. *regul. q.* 24. *art.* 1. ubi meminit induiti à Pio V. concessi Superioribus S. Hieronymi, cujus sunt participes cæteri religiosi ex generali privilegiorum communicatione. Aldret. *ubi suprà num.* 16.

His positis Prælatus cùm fuerit judex non potest 9
esse accusator, nec testis, D. Thomas 2. 2. *q.* 67. *art.* 3. *ad* 3. quia id judicii naturæ, & ordini repugnat, *cap. cum à nobis*, *& c. dilecto de testib.* ut per Tiraquel. cessante causa *par.* 1. *num.* 240. Menoc. *de arbitrar. lib.* 1. *quæst.* 73. Caldas Pereira *quæst. forens. p.* 9. *num.* 15. Farinac *in praxi crimin. q.* 60. *num.* 89. Mascard. *de probat. concl.* 950. *à principio*, & præcipuè *à num.* 7. *& concl.* 1357. *num.* 37. Rota *decis.* 259. *num.* 8. apud Farinac. *p.* 1. *recent.*

Requiritur in judicio criminali ita accusator, ut sine illo nullus debeant damnari *cap. habetur* 3. *q.* 9.
cap. si quis potestatem 23. *q.* 4. D. Thomas 2. 2. *q.* 67. 10
art. 3. Menoch. *cons.* 160. *num.* 259. & Sotus *de justitia lib.* 5. *q.* 4. *art.* 3. Non tenetur tamen accusator

ex

ex juxstitia præmittere secretam monitionem, quando crimen est occultum, sed satis est quòd possit probare crimen. Aldret. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 6.

Et ergo accusatio delatio rei de crimine ad vindictam publicam libello facta, Sayr. *in clau.lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 11. Azor. *lib.* 1. *cap.* 19. Lessius *lib.* 2. *cap.* 30. *dub.* 1. Filliucius *tract.* 40. *cap.* 7. *q.* 1. *n.* 201. Farinac. *in praxi lib.* 2. *q.* 12. *num.* 2. post Julium Clarum §. *final. q.* 12. Gomez *de delictis*, *titulo qualiter formetur accusatio. per totum.*

Accusatio quinque requirit jure communi, ut rectè fiat. Primò ut fiat in scriptis *l. libellorum. ff. de accusationibus.* Secundò requiritur nomen accusatoris & accusati. *d. l. libellorum.* Tertiò, species delicti *d. l. libellorum* Quartò, locus, & tempus, ubi patratum est crimen; non requiritur tamen ut dies exprimatur, nisi petatur apponi dies, quia fortè reus se vult defendere, & probare se alibi eo die fuisse, Bartol. *is qui reus col* 6. *num.* 10 *vers. sed quaro an in accusatione ff. de publ. jud.* & *in l. libellorum col.* 3. *num* 13. *de accusat*, Farin. *in praxi lib.* 1. *q.* 1. *num.* 20. Quintò, requiritur inscriptio accusantis, quâ accusator se obliget ad pœnam talionis. Quæ conditio hodie non est in usu; nisi quando per calumniam denunciaverit juxta constitutionem Pii Quinti, quæ est quinta in ordine, ubi per calumniam denunciantes ad pœnam talionis teneri voluit, & mandavit, & sic quamvis inscriptio ad hanc talionis pœnam non sit ampliùs in usu; ipsa tamen pœna videtur renovata virtute prædictæ constitutionis, quæ est in Bullario *par* 2. *fol. mihi* 926. *vers. monemus præterea.* Quare vigore. d. Bullæ dabitur pœna talionis: de jure autem communi calumniatoris pœna erit hodie arbitraria, Farin. *d. lib.* 1. *q.* 16. *num.* 5. *vers. sed in proposito.* vide Bullam.

12 Accusatio item differt à denunciatione, & accusator à denunciatore; nam accusatio semper datur in scriptis cum solennitatibus suprà requisitis: Secus denunciatio, quæ fieri potest solis verbis, qua defertur crimen ad superiorem tanquam ad judicem competentem, ut propter bonum publicum puniat delinquentem, nec subjicit pœnæ talionis, Syr. *in clavi lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 11. nec tenetur probare crimina, quæ denunciat: accusator autem suscipit in se onus probandi, Azor. *p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. Filliucius *tract.* 40. *num.* 201. Bonacina *circa præceptum octavum q.* 3. *punct.* 1. *num.* 3. *disp.* 10. Farin. *p.* 1. *q.* 16.
13 *n.* 16. & 18. Non tamen semper judicialis denunciatio fit ad superiorem ad vindictam publicam, sed ad pœnitentiam, vel correctionem. Aldret. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 2. nec denunciator est Dominus famæ de-
14 nunciati, & potest admitti, ut testis; nisi aliunde repellatur: quoniam non ad propriam vindictam, neque suam aut suorum prosequitur injuriam, neque ad illum pertinet, quod reus plectatur, Secus si aliquid horum in denunciatore reperiatur: tunc enim non poterit esse testis, sed uti suspectus rejicietur: his verò deficientibus legitimus consebitur testis cùm dicat se rem vidisse, & de eo, quod vidit propriis occulis testificari. Aldret. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 20. post alios.

15 Sed huic obstare potest, quod denunciator, quando denunciat, ut privata persona, habetur loco accusatoris, & sic non admittitur in testem *cap.* 1. 4. *q.* 3. *cap. forus* §. *in omni. de verbor. significat.* & sic tantùm probat, quantùm accusator, Bossius *in titulo de denunciat. num.* 2. *vers.* & *sequitur etiam effectus juris.* Roland. *cons.* 98. *n.* 36. *vol.* 4. Mascard. *de probat. lib.* 1. *concl.* 506. ubi generaliter dixit, quòd denuncianti non est credendum, nisi denunciationis veritatem probet, Scribentes *in cap. in omni de testib.* Oria *in cap. quoniam contra. col.* 30. *vers. dubitatur de probat.* Farin. *in praxi par.* 2. *lib.* 1. *quæst.* 52. *num.* 172. concludens ex Rolando in foro sæculari, vel Ecclesiastico ob delicta denunciatores in testes non recipi, nisi in denunciatione Evangelicâ; tamen secus in aliis denunciationibus; sed respondetur hoc solùm procedere, quando denunciator agit ad vindictam, vel suam, aut suorum prosequitur injuriam, vel ad eum pertinet, quod reus puniatur; tunc rejicitur tanquam suspectus.

Adde accusatori actorum copiam dandam, esse 16
ut accusationem proponat, cujus copia dabitur postea reo, ut suas defensiones possit opponere: non tamen admittetur in testem, nec ejus consanguineus, *cap.* 1. & 2. *quarta quæst.* 4. *l. nullus C. de testibus*, & multo minus juramentum accusatori dabitur in probationis supplementum, quamvis delictum semiplenè probatum sit, quod intellige in criminalibus, Alexander *in l.* 3. *num.* 12. *de jure jur.* Julius Clarus §. *final. quæst.* 63. *num.* 1. Simancas *de hæreticis cap.* 50. *num.* 2.

Potest item quis alium accusare de injuriâ sibi fac- 17
tâ, quamvis non teneatur. Est enim accusatio actus virtutis justitiæ: ideo si debito modo fiat, licitus erit, hoc est seclusâ vindictâ, & odio: Neque obest illud Matthæi, 6. *Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, quia illa verba non continent præceptum, sed consilium dimittendi injurias factas, Sayr. *in Clavi lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 2. *vers. dubium primum est.* Filliucius *tract.* 40. *cap.* 7. *quæst.* 5. *à num.* 210. & *quæst.* 6. *num.* 212.

Quin etiam multis in casibus debent omnes accu- 18
sare, vel querelam deponere. Primò, quando crimen in Religione cedit in damnum communitatis, seu publicum, quando aliter damnum impediri non potest, quàm accusando, tenetur accusare, quamvis delinquenti promissum sit secretum de non revelando cum juramento, quia est illicitum. Navarrus *cap.* 25. *num.* 23. Salon. 2. 2. *quæst.* 68. *art* 1. Sayr. *suprà lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 8. Nec refert, si propter accusationem delinquens detrimentum patiatur in fama; quia damnum commune adeo grave est, ut præponderet famæ privati, Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 12. *punct.* 1. Pet. Navarra *lib.* 2. *num.* 190.

Secundò, quando crimen est in fieri contra ter- 19
tiam personam privatam, quilibet tenetur delinquentem accusare, si probare potest, vel saltem denunciare, ut impediatur damnum, & hoc ex charitate, si aliter impedire non possit, quàm accusando, vel denunciando, D. Thomas, 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 7. Salon. *ibi*, *quæst.* 68. *controvers.* 1. *concl.* 2. Toletus *lib.* 5. *cap.* 57. & decitur ex illo *Proverb.* 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem*, Sayr. *d. lib.* 12. *cap.* 14. *num.* 6. & 8. Dictum est, quando crimen est contra tertiam personam, quia si non est, quamvis sit in fieri, vel procinctu, ut fiat; tunc enim non tenemur accusare, sed sufficit monitionem fraternam facere, si datur spes emendæ servatis regulis §. *præcedenti* traditis.

Sed quid dicendum de Actore? Respondetur dif- 20
ferre ab accusatore; quia iste in criminalibus sic dicitur: ille autem in civilibus appellatur Actor: unde actio est jus prosequendi in judicio, quod sibi debetur
in causis civilibus *Institut. de actio. in principio.* Accu- 21
satio autem est jus prosequendi in judicio ad vindictam publicam, *Institut. de publica vindic. in principio*: proinde Actio ad simplicem jurisdictionem pertinet: accusatio verò ad merum Alciat. *in l. pecunia* §. *actio. de verbor. significat.* Aragon. 2. 2. *quæst.* 67. *art.* 3. Denique quamvis secundùm

dùm aliquos ante denunciationem Evangelicam necessaria est admonitio semper, ita etiam ante accusationem; quod alii absoluté, & in universum negant, Paluden. *in* 4. *disp.* 19. *quæst.* 4. *in respons. ad argumen.* Navarr. *in cap. in text. verba* 11. *quæst.* 3. *concl.* 6. *corol.* 61. *num.* 642. Saa *in summa, verbo judex.* §. *accusatio.* Utraque opinio est probabilis.

22 Distinctione tamen res est finienda. Nam si solùm naturam actus accusationis consideremus, non opus est, ut admonitio accusationem præcedat, D. Thomas *in* 4. *dist.* 19. *q.* 2. *art.* 3. *quæstiuncula.* 3. *ad quartum, & quodlib.* 1. *art.* 6. *& quodlib.* 11. *art.* 13. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 12. *punct.* 1. *dub.* 3. ubi meminit D. Thomam 2. 2. *q.* 68. agentem de accusatione nequaquàm fecisse mentionem fraternæ admonitionis. Probatur *ex cap. Qualiter, & quando* 2. *de accusat.* his verbis: *sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitativa monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio prævenire.* Quo loci Summus Pontifex ponit discrimen inter denunciationem Evangelicam, & accusationem, & denunciationem, dicens præcedere debere monitionem, ostendens non prærequiri ad accusationem. Nam accusatio non habet pro fine pœnitentiam, aut emendationem fratris, sed punitionem delinquentis ob bonum communitatis; ut cæteri deterreantur per unius punitionem à criminibus. Quòd si denunciatio non fiat ad fratris emendationem, sed ad delicti punitionem, quamvis auctor sit emendatus, & absolutus in foro animæ, adhuc tamen licitè potest accusari, ut plectatur publicè ad exemplum aliorum. Unde sequitur non requiri ex vi, & naturâ accusationis, quod præcedat admonitio. Secus quando delictum defertur ad Superiorem tamquam ad patrem propter fratris emendationem tantùm; ut fit in denunciatione Evangelicâ, de quâ *Matth.* 18. cujus finis est, ut frater emendetur. Sayr. *d. lib.* 12. *cap.* 15. *num.* 6.

---

§. III.

De Reo.

EPITOME.

1 *Reus à re quæ petitur in judicio nomen habet.*
2 *Reus naturali jure defenditur, ac propterea citari debet.*
3 *Reus injustè interrogatus, aut denunciatus negare potest.*
4 *Reus ex solà simplici denunciatione interrogatus potest negare, etiam affirmante denunciante.*
5 *Denuncians non facit semiplenam probationem.*
6 *Reus, & testis non tenentur dicere veritatem quando dubitant, se juridicè interrogari.*
7 *Reus cum gravi damno suo, vel alterius an teneatur obedire judici dubitans de ejus mandato.*
8 *Reus quando crimen est occultum non tenetur veritatem aperire cum gravi damno suo.*
9 *Reus legitimè interrogatus an teneatur fateri cum periculo vitæ? & 10.*
11 *Reus an possit revelare crimina, quibus infirmentur dicta testium?*
12 *Reus negans occultum omnino crimen an peccet vocando accusatorem mendacem, & calumniatorem?*
13 *Reum fecisse crimen aliis asserentibus, aliis negantibus etiam si sint minus digni negantes, favendum est reo & cur?*
14 *Purgatio Canonica an sit in usu, & qua sit, & quot debeant esse testes.*
15 *Purgatio Canonica indici potest quando reus negat crimen de quo est infamatus præmisso juramento reo, & compurgatoribus.*
16 *Indicia dum adsunt ad torturam an sit reus torquendus, aut purgatio. Canonica concedenda? Esse torquendum pars affirmans docet.*
17 *Reus deficiens in purgatione, aut eam subire recusans convincitur.*
18 *Clericus deficiens in purgatione punitur tanquam convictus. Secus religiosus.*
19 *Religiosus purgationem suam rectè perficiens innocens declarari debet, & absolvi.*

REus teste S. Isidoro à re, quæ petitur nomen obtinuit, & quamvis ignarus criminis sit, tamen dicitur Reus, quamdiu in judicio pro re aliquâ petitur. Ejus defensio jure naturali fulcitur; ac propterea in judicio citari debet. 2 Injustè contra ordinem juris interrogatus, aut denunciatus tutâ conscientia potest negare etiam cum juramento se fecisse crimen illud. Petr. Navarra *de* 3 *restitut. lib.* 2. *c.* 4. *dubio* 2. *num.* 146. *part.* 2. *& part.* 3. *dub.* 15. *num.* 349. Salon. 2. 2. *quæst.* 60. *art.* 1. *concl.* 2. *& articul.* 2. *controvers.* 11. *& controvers.* 13. *conclus.* 2. Styr. *in Clavi lib.* 11. *cap.* 5. *num.* 6. *vers. resurgitur.*, Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 13. *punct.* 2. Aldret. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 23. Bonacin. *circa octavum præceptum disp.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 2. *n.* 1.

Similiter, non tenetur reus ex solâ simplici denunciatione interrogatus dicere veritatem etiamsi denuncians affirmet, sed præter denuciantem requiritur alius testis omni exceptione major, aut infamia, vel saltem indicia sufficientia, ita Valentia *tom.* 3. *disp.* 5 15. *q.* 13. *punct.* 2. Bonacina *suprà n.* 3. non enim denunciator facit semiplenam probationem; & multo minùs, quando denunciator intendit punitionem, suscipitque causam tanquam propriam.

Eodem modo reus, & testis non tenentur dicere 6 veritatem, quando dubitant se juridicè interrogari, seu servato juris ordine, ita Reginaldus *lib.* 24. *num.* 46. *&* 134. Lessius *lib.* 2. *cap.* 31. *dubio* 3. *num.* 10. Azor 3. *parte lib.* 13. *cap.* 28. Filiucius *tractat.* 4. *cap.* 8. *quæst.* 2. *num.* 232. *& cap.* 9. *quæst.* 3. 7 *num.* 274. Ratio, quia nemo tenetur cum gravi damno suo, vel alterius obedire superiori, nisi constet illum legitimè imperare, tum, quia in dubio favendum est reo, Styr. *in Clavi lib.* 12. *cap.* 16. *n.* 18. *vers. secunda pars.*

Nyhilominus pars affirmans est Silvestri, *verbo inquisitio primo, quæst.* 3. Paludani *in* 4. *dist.* 19. *q.* 2. quam sequitur Bonacina *de contractibus disput.* 2. *quæst.* 9. *punct.* 1. *num.* 7. *& de legibus disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 7. §. 3. *n.* 11. post alios ibi relatos, ex eo quòd in dubio præsumendum est, quòd Superior habeat facultatem præcipiendi.

Item reus non tenetur veritatem aperire quando 8 crimen est occultum, quia non juridicè interrogatur, nec tenetur obedire huic præcepto, cùm repugnet juri naturæ obligare reum ad manifestandum delictum occultum cum gravi damno suo nullâ præcedente infamiâ, nec semiplenâ probatione, aut indiciis gravibus, Emanuel Sà §. *de reo, num.* 13. Lessius *lib.* 2. *cap.* 31. *dub.* 3. *num.* 9. Bonacin. *suprà de reo, punct.* 2. *num.* 5.

Ex dictis reus legitimè interrogatus tenetur sub 9 peccato mortali veritatem fateri etiam cum periculo vitæ, Sotus *de justit. lib.* 5. *q.* 6. *art.* 1. *&* 2. *conclus*

clus. 5. *in fine* , & *de secreto reg. memb.* 2. *quaest.* 7. *concl* 1. Navarr. *in manual. cap.* 18. *num.* 57. & *cap.* 25. *num.*36. & *cap. inter verba* 11. q. 3. *conclus.* 6. *corol.* 50. *num.* 586. & latè *corol.* 65. *num.* 725. Valent. *tom.* 3. *disp.* 5. q. 13. *punct.* 1. Sayr. *in Clavi lib.* 12. *cap.* 16. *num.* 1. Beia 1. *part. casu* 32. ratio quia Superior legitimè praecipit, & interrogat: ergo reus tenetur obedire, nisi aliter de rationabili Judicis voluntate praesumatur, Salon. 2. 2. q. 69. *art.* 2. Lessius *lib.* 2. *c.* 31. *dub.* 3. *n.* 13.

10 Nihilominus non est improbabilis aliquibus opinio asserens reum non peccare mortaliter negando criminem capitale, vel non capitale, dignum tamen condemnatione ad triremes, vel ad carcerem perpetuum, vel ad similes poenas modò detur spes evadendi negato crimine, videlicet quando crimen est ita occultum, ut aliundè non possit esse certitudo ad condemnandum reum, nisi ex confessione ipsius. Petr. Navarra *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 142. Rodriguez, *tom.* 2. *regul. q.* 19. *art.* 4. Emanuel. Saa. *de reo. num.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 13. Filiucius *tract.* 40. *cap.* 9. *q.* 4. *num.* 266. eò quia consanguineus non potest cogi ad testificandum contra consanguineum *l.* 4. *ff. de testibus*, nec praeceptum humanum potest cogere ad ferendum testimonium cum suo gravi damno: nam item testes cogendi sunt, quando agitur de probando crimen occultum, ut per Farinacium *in praxi quaest.* 78. *num.* 121. ergo à fortiori nullus videtur cogendus ad testificandum contra se ipsum. Nemo enim magis mihi consanguineus est, quàm ego mihi ipsi. Reus etiam condemnari non potest, nisi confessus, aut convictus sit *cap.* 1. *cap. nos in quemquam*, & *cap. Primates. q.* 2. *quaest.* 1. Albert. *in l.* 2. *num.* 1. *vers.* & *nota Cod. quorum appellat.* Gomez *variar. resolut. tom.* 3. *titul. de probat. delicti post*, *num.* 3. Roland. *cons.* 51. *numer.* 24. *lib.* 1. Bertaz. *cons.* 41. *numer.* 1. & *consil.* 54. *numer.* 1. *lib.* 1. Paria enim sunt quem esse convictum, & confessum. Farinac. *de testibus. quaest.* 63. *num.* 234. Nulla enim major confessione reperitur probatio, quia confessio facit rem manifestam, inducit notorium, habet vim rei judicatae, *text. in cap. vestra*, & *cap. final. de cohabit. cleric.* & *mulier.* Angel. *l.* 1. *num.* 6. *vers. quid si de crimine ff. de confessis.*

11 Quaestionis, est an Reus peccet contra justitiam revelando crimina occulta, quae possunt infirmare testimonia testium ut sunt perjuriam, crimen falsi, seu excommunicatio à qua testes non sunt absoluti? Negat Sotus *lib.* 5. *quaest.* 7. *art.* 3. quia Reus potest uti mediis ad suam defensionem ordinatis, qualis est manifestatio horum criminum quando est necessaria: attamen aliquando Reus peccabit aperiendo crimina testium occulta, si non sit necessaria illorum detectio ad propriam defensionem: vel si Reus potuisset cum minori damno dicta testium enervare: tunc enim non excusabitur à peccato contra justitiam detegendo ipsorum crimina, Sotus *ubi proximè.* Valent. *tom.* 3. *disput.* 5. *quaest.* 14. *punct.* 3. Reginal. *lib.* 24. *num.* 140. Lessius *lib.* 2. *cap.* 31. *dub* 1. Filliucius *tract.* 40. *cap.* 9. *quaest.* 1. *num* 259.

12 Similiter Reus quando crimen est occultum ita ut juridicè nequeat probari, non peccat mortaliter contra justitiam vocando accusatorem mendacem, & calumniatorem, quamvis accusator famae jacturam videatur pati, cùm tamen eam non patiatur, cùm regulariter apud omnes praesumatur calumniator, & mendax, dum velit accusare de crimine, quod non potest probare, Sylvest. *verbo restitutio* 3. *quaest* 4. Petrus Navarra *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 348. Azor. 3. *part. lib.* 5. *cap.* 9. *quaest.* 8. Filliucius *tract.* 40. *cap.* 9. *quaest.* 21 *num.* 261. Non excusabitur tamen Reus à mortali, si alio modo se poterat defendere, quàm haec crimina accusatori objiciendo, cùm majus malum irroget accusatori, quàm opus sit, ut se defendat. Reus item, qui delictum re ipsâ commisit, & innocens ex actis apparet, sine dubio est absolvendus, quamvis judex noverit ex privatâ scientiâ nocentem, Sylvester *verbo judex*, 2. *num.* 5. *in principio*, Julius Clarus §. *final. quaest.* 66. *num.* 2. Covarr. *lib.* 1. *resol. cap.* 1. *post num.* 6. Salon. 2. 2. *quaest.* 67. *art.* 2. *statim post conclusiones.* Petrus Navarra *de restit. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 160.

Porro si aliqui testes deponant Reum commisisse 13 crimen, & alii testificentur non commisisse standum est dictis testium deponentium non commisisse crimen, quamvis deponentes pro delicto sint digniores. Panor. *in cap. cum P. num.* 13. *de accusat.* probatur per glossam *in cap. clerici* 81. *dist.* quae ait, si duo testes clerici testificantur contra Reum, & duo Laici in favorem, credendum esse laicis deponentibus Reum non deliquisse, quamvis clerici sint digniores laicis; quàm glossam sequitur Abbas *in cap. ex litteris. in penultimo notab. de probat. in cap. ad nostram. eodem titulo* Marsil *in cons.* 2. *num.* 19 & *in cons.* 51. *num.* 47. & 65. *num.* 45. ubi vult quod quamvis testimonia virorum sint digniora testimoniis foeminarum, & ex consequenti praeferenda, ut per Abbat. *in cap. foras. de verbor. signific.* tamen hoc locum non habere, quando testimonia foeminarum sunt in favorem rei, & testimonia virorum in favorem Actoris quia in hoc casu praeferuntur testimonia mulierum, Gram. *cons.* 45. *num.* 40. Juvat Abbas *in cap. in nostra de test.* quem sequitur Felinus *in d. cap. ex litteris in ultimo notabili* dicentes, quamvis regulariter plus credatur testibus affirmantibus, quàm negantibus, etiam si essent mille, hoc non procedere, quando testes negantes sunt pro Reo, quia tunc negantibus plus creditur, ut Reus absolvatur per dictam glossam *in d. cap. clerici.* Sunt enim jura promptiora ad absolvendum, quam ad damnandum. *d. cap. ex litteris de probat.* Covarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 1. *num* 2. *vers. quarto*, Mixia *in tract. tassae panis. conclus.* 1. *num.* 171. Cardin. Tusc. *tom.* 1. *littera A. conclus.* 41. *num.* 1. unde non solùm est absolvendus Reus datâ paritate testium hinc inde contradicentium, ut ait Crotus *de testibus part.* 5. *num.* 369. Farin. *in praxi quaest.* 65. *num.* 152. Menoch. *de arbitrar. casu* 98. *à principio*, & *de praesumpt. lib.* 2. *praesumpt.* 91. sed etiam quando datur imparitas in numero testium, ut Marant. *in l. is potest. num.* 327. & 329. quem sequitur Roland. *lib* 2. *cons.* 63. *num.* 45. & *sequent.* quod intellige dummodo numerus negantium Reum commisisse crimen sit valde impar, sufficiet tamen numerus foeminarum, quae sint bonae famae ita ut earum testimoniis conficiatur plena probatio.

Quaeri potest an purgatio canonica sit in usu, & 14 quae sit? Olim Sacri Canones purgationem canonicam indicendam decreverunt, & erat in usu contra quos suspicio vehemens surgebat de crimine infamiae, aut quando grave aliquod scandalum oriebatur ex vita alicujus: ideo ad removendum hanc infamiam, seu, scandalum tollendum etiam Summi Pontifices de gravioribus criminibus diffamati, quamvis à nemine judicari possent, solenniter se purgare voluerunt, sic Damasus, Paschalis, 1. Symachus. publicè purgati sunt. & alii prout referunt Sazed. *ad Bernard. in pract. cap.* 151. Fr. Manuel. *Regul. tom.* 2. *quaest.* 20. *art.* 1. in

in principio Hodie tamen purgatio canonica est arbitraria, Bonacos. *commun. crimin part.* 2. *verbo purgatio canonica. fol.* 64. *verso. de arbitr. casu* 274. *num.* 3. nec jam est in usu nisi in causâ hæresis ut volunt Clar. *lib.* 5. *§. final. quæst.* 63. *num.* 4. Penna *in director. Inquisitor. part.* 3. *comment.* 38. *pag.* 477. *& comment.* 43. *pag.* 502. Hoc tamen non tollit, quin possit regularis se solenniter purgare, quando est infamatus, ut declarat Bernard. *in praxi cap.* 151. *num.* 8 *& sequent.*

15 Est autem purgatio canonica indicendæ, quando Reus negat crimen, de quo est infamatus, nec testibus probari potest illius infamia, quæ fuit inusta non ab inimicis, vel deperditis hominibus, sed à bonis, ac honestis. Datur ergo juramentum Reo, ut fateatur veritatem, quod juramentum, aliorum juramentis comprobatur. Jurat ergo infamiâ notatus se hujusmodi crimen nequaquam commisisse, & compurgatores debent jurare se credere Reum esse liberum à crimine, ac propterea verum jurasse. Numerus compurgatorum hodie est ad arbitrium judicis, *cap. presbyter si à plebe*, ubi glossa 2. *quæst.* 5. Sylvest. *verbo purgatio*, Menoch. *casu* 274. *num.* 5. Aldret. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 5. ubi *num.* 6. addit compurgatores debere esse ejusdem ordinis, & qualitatis, qua Reus est, ut si ille sit Sacerdos, compurgatores sint Sacerdotes, qui infamati vitam rectè cognoscant quòd si, qui sunt ejusdem ordinis fuerint inimici, vel infamati, non admittuntur ad purgationem, sed alii, per Bernard. *d. cap.* 151. *n.* 6. Barbos. *in cap. cum in juventute. de purgatione canonica*, *num.* 5. Non indicitur autem purgatio, si infamia sit simplex & absque scandalo, & origine habet à malevolis, ut per Bernard *in d. cap.* 151. *num.* 9. & Fr. Manuel *tom.* 2. *regul. q.* 20. *art.* 1. *vers. advertere.*

16 Sed quid, quando adsunt indicia sufficientia ad torturam possit indici purgatio Canonica Reo inquisito aut sit inferenda tortura? Posse indici Canonicam purgationem colligitur *ex cap. inter solicitudines. de purgatione Canonica*, quando contra Reum sunt indicia sufficientia ad torturam ut per Marc. Anton. Genuen. *in praxi Curiæ Archiepisc Neapol. cap.* 33. est enim vehemens suspicio, quæ oritur ex gravibus indiciis, & inclinat cùm aliquali, vel modicâ dubitatione in unam partem animum judicis, Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *q.* 7. Farin. *de indiciis ad torturam q.* 36. *num.* 181. Quæ opinio de jure videtur verior.

Nihilominus non esse indicendam purgationem Canonicam existentibus indiciis ad torturam, sed Reum esse torquendum vult Cardinal. *in Clement.* 1. *§. sane. q.* 22. *de usuris*, quem sequitur Franch. Squillacensis *in tract. de Fide Catholica cap.* 31. *num.* 2. Quæ sententia excludit compurgatorum falsam depositionem, quæ hisce temporibus facillimo negotio fieri posset, & sic fuisse decisum per majorem partem Dominorum prædictæ Curiæ tradit Marc. Anton. *suprà d. cap.* 33. non esse scilicet indicendam purgationem, sed Reum torquendum quoties dantur indicia sufficientia ad torturam.

17 Si autem is qui defecit in purgatione, aut eam subire sibi jure indictam recusat, præsumptione admodum urgenti convincitur, Covarr. *in cap. Alma p.* 1. *§.* 2. *n.* 4. *in principio.* Quin imò recusans se purgare de hæresi, officio, & beneficio debet privari, ut per Sanctarel. *in tract. de heresi cap.* 41. *n.* 9. Reo item deficiente in purgatione pro convicto habetur; attamen ut puniatur juxta juris dispositionem pœnis impositis, non est hæc legitima criminis probatio, sed tantùm orta ex præsumptione: ideo oportet examinare quam gravis, aut vehemens fuerit nota Reo inusta, Bernard. *in pract. c.* 152. Simanch. *de instit. Cathol. c.* 54. *n.* 7. Manuel *tom.* 2. *regul. q.* 20. *a.* 2. ubi refert, quòd quamvis clericus accusatus puniatur tanquam convictus, si defecerit in purgatione: religiosum tamen eodem modo non esse puniendum. Item in dictâ purgatione religioso coram domesticis examen debet fieri, si sola infamia inter domesticos parietes fuit pervagata; secus si ad externos etiam permanavit: tunc poterunt vocari aliqui externi. Denique qui purgationem suam rite perfecit debet statim à Judice innocens declarari, & absolvi ab infamiâ criminis, & restitui in pristinum statum *cap. ex tuarum. de purgatione Canonica* Fr. Manuel. *tom.* 2. *regular. quæst.* 20. *a.* 2. *in principio* Soarez *de religione*, *tom.* 1. *lib.* 1. *de irreligiositate*, *cap.* 3. *num.* 8.

§. IV.

De testibus.

EPITOME

1 *Testis omni exceptione major, qui dicatur.*
2 *Laicus contra Clericum nec contra religiosum esse potest testis.*
3 *Testes minùs idonei in legitimorum defectum admitti possunt, sed solùm faciunt indicium, & qui sint minùs idonei? Et quid de fæminis? n. eodem, &* 5.
4 *Testes in causâ criminali religiosorum, qui testes sint legitimi?*
5 *Quinam testes sint idonei in causâ religiosi præter Clericos, & religiosos?*
6 *Socius criminis an possit esse testis, & quantùm probet?*
7 *Testes singulares quid probent in causâ criminali contrà Clericum, vel religiosum?*
8 *Testes duo fide digni, & omni exceptione majores sufficiunt ad plenam probationem & contra jus naturale minori numero aliquem condemnare? & quam fidem faciat testis unicus fide dignissimus? num. eodem.*
9 *Testes de auditu etiam fide digni, quam faciant probationem?*
10 *Testes, ut sint contestes, qui requiruntur, & quid requiratur?*
11 *Testes si sint numero, & dignitate pares favendum est Reo.*
12 *Testes convenire debent in substantialibus.*
13 *Testes quando ad invicem sint discordes quid agendum?*
14 *Testis per se loquendo non tenetur manifestare quod sub secreto, vel gratiâ Consilii, vel auxilii, accepit, & quot modis limitetur? num.* 15.

Dicitur testis omni exceptione major, cui nihil jure opponi potest, per quod ejus fides minuatur, gloss. *verbo majores in cap.* 1. *de consanguin. & affinit.* & ibi Abbas *num.* 5. *gloss. in §. Item verborum in verbo idoneos, Institut. de inutil. stipulat.* Baldus *in l. optimam. num.* 8. *Cod. de contrahenda & committent. stipulat.* Farinac. *de testibus q.* 62. *n.* 1. post alios. 1

An autem testis idoneus sit idem quod testis omni exceptione major, affirmat Abbas *in cap.* 1. *num.* 3. *de affinita. & consanguinita* per glossam *in d. §. Item verborum*, *in verbo idoneus Institut. de inutil. stipulat.* quam sequitur Corset. *in suis singul. verbo integer n.* 3. Corrad. *in pract. §.* 2. *de offic. Prator. in causis civilibus tit. de testibus. rubric. personas tajuum*

aggrediendo, *verbo omni exceptione major n.* 88. *in fin. fol.* 110. *vers. atq; dicatum.* Sed melius Bianc. *in tract. de indic. ad l. fi. de quæst. n.* 318. dicens magis esse testem omni exceptione majorem, quàm testem idoneum, quia datur magis idoneus: ergo major omni exceptione dicitur fidelior testis, quam idoneus, sequitur Crot. *in tract. de testib. n.* 395. *ad fin* dicens esse aliquos idoneos testes, qui non sunt omni exceptione majores, nec dissentit Masc. *de prob. lib.* 2. *concl.* 1019. *post n.* 15. ubi docet plurimum distare testem idoneum à teste omni exceptione majorem, Far. *d. q.* 6. *n.* 3.

2 In causâ ergo criminali laicus contra clericum testis esse non potest idoneus, quamvis in civilibus admittatur, secus criminaliter quando agitur, text. *in cap. de catero. de testibus* ibi: *Laicos in accusationem, vel testimonium contra Clericos in criminali causa non esse aliquatenus admittendos, censura sacrorum Canonum manifestius edocet*, & *ibi* Joan. Andr. *in summario Annan. num.* 1. Oldrad. *cons.* 145. *num.* 3. ubi etiam de communi, Clarus *in pract.* §. *final. q.* 24. *vers. præterea quæro.* Mascard. *de probat. lib.* 2. *conclus.* 961. *num.* 1. & hoc provenit ex reverentiâ, quam debet laicus clerico, & ex inimicitiâ, quæ inter clericos, & laicos generaliter inest *cap. laici*, & *cap. laicus* 2. *q.* 7. Denique id procedit ex æqualitate: nam Clericus non potest contra laicum testificari, igitur nec laicus contra Clericum *cap. testimonium* ibi: *testimonium clerici adversus laicum nemo recipiat in causa criminali*, & *ibi* glossa, & Archid. *num.* 3. *in fine.* Præposit. *n.* 10. 11. *q. quæst.* 1.

3 Similiter contra religiosum laicus non est admitendus in testem propter easdem rationes, nisi quando veritas aliter haberi non potest, tunc enim in subsidium ne veritas occultetur admittitur laicus ad testificandum contra clericum, seu religiosum sicut Clerici admittuntur contra laicos, text. *in cap. quamquam in versic. si autem.* ibi: *Ubi nulla idonea secularium inveniantur personæ ne veritas occultetur*, Abbas *in c. cum nuncius num.* 3. *post principium vers. nisi ubi testes laici non reperiuntur: de testibus*, Aldret. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 14 & 15. ubi notat posse esse testes laicos quando veritas aliter sciri non potest, vel quando crimen est notorium, extra quos casus laicorum depositio solum facit indicium. Farinac. *d. quæst.* 61. *num.* 109. & *sequentib.* & *num.* 118. ubi de crimine notorio in quo laici non arcentur à ferendo testimonium contra clericum. Abbas *in cap. de catero num.* 4. & *ibi* Felinus *n.* 6. *de testibus.*

Cùm ergo testes non idonei de quibus loquimur, solum faciant indicium contra clericos, seu religiosos, tamen possunt admitti ad eorum favorem & defensionem, ut per Felinum *in d.c. de catero. n.*8. *extra de testibus.* Unde hæreticus contra Catholicum non probat sed ad ejus favorem maximè. Corrad. *suprà de testibus* §. 2. *rubr. personas testium aggrediendo. verbo clericus n.* 77. *vers.* & *subjungit*, & *num.* 78. *in* 4. *limitatione*, Mascard. *de probat. lib.* 3. *concl.* 1358. *n.* 53.

Quæri igitur potest, quinam sint in criminalibus testes minus idonei? Ex *lege in testimonium*, *ff. de testibus*, censentur minores viginti annis, quamvis eorum dictum sufficiens indicium præstet ad capiendas informationes, non verò ad torquendum, vel condemnandum, Gomez *tom.* 3. *cap.* 12. *num* 13. Mascardus *de probat. concl.* 1247. Farin. *de testib. post plures quæst.* 58. *num.* 10. ubi de his latè. Similiter inimicus repellitur, & in nullo casu admittitur tanquam testis, modò præcesserit gravis inimicitia, aut gravis injuria, idem Farin. *quæst.* 12. *num.* 34. *de Inquisit.* Cardin. Tusch. *tom* 8. *conclus* 222. Bonacina *in* 8. *Decalogi præcepto disput.* 20. *q.* 3. *num.* 3. *punct.* 3. *num.* 3. *vers. secundo in criminalibus*, & *infra vers. tertio*, ubi addit repelli à testimonio ferendo viles, & inopes, quoties suspicio est, ut pecuniâ corrupti falsum deponant, *l.* 3 *ff. de testibus.* Similiter in causis criminalibus repelluntur mulieres propter sexus fragilitatem, *cap. mulierem.* 31. *q.* 5. ergo multo fortius debent repelli in causis regularium, Aldret. *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 15. post alios.

4 Erunt autem in causâ criminali Regularium, testes idonei, & legitimi regulares, & Clerici; nisi aliunde exceptio aliqua opponatur, ut colligitur ex *c. de catero. de testibus.* Nihilominus testes minùs idonei admitti possunt tanquam idonei, quando crimen eo tempore, vel loco commissum est, ut alii testes haberi nequeant, ut si crimen patratum sit in sylvâ, campo, noctu, vel in cubiculo, ita Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 14. *punct.* 15. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 2. Cardin. Tusch. *de testibus, concl.* 228. Sayr. *in Clavi lib.* 12. *cap.* 21. *n.* 24. Filliuc. *tract.* 40. *c.* 8. *q.* 3. *n.* 233 & 234. & Bald. *in l. si quis ex argentariis*, *ff. de edendo*, addens *ibi* unum testem valde dignum fide, & valde idoneum posse supplere defectum alterius minus idonei.

Quin imò quamvis de jure Canonico mulieres non recipiantur in causis criminalibus tanquam testes, possunt tamen recipi ad aliquam præsumptionem faciendam per *textum in cap. quoniam de testibus*, ut notat *ibi* Henric. Boyc. *num.* 2. *vers. secundum Canones*, *juncto num* 5. *vers. vel dic*, Farinac. *de testibus*, *quæst* 59. *num.* 13. & 17. & *quæst.* 62. *num.* 261. unde secus de jure civili secundùm quod mulieres in criminalibus non repelluntur à testificando per *textum in l. ex eo ff de testibus* cujus sunt hæc verba: *Ex eo quod prohibet lex Julia de adulteriis testimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur etiam mulieres testimonium in Judicio dicendi jus habere.* Et ibi idem notat Florian. *num.* 2. Abbas *in d. cap. quoniam. de testibus. num.* 2. & est communis conclusio, Grammaticus *consilio* 12. *num.* 17. Blanch. *de indiciis num.* 350. Gigas *de Crimin. læsæ Majest. lib.* 2. *titul. quomodo*, & *per quos crimen læsæ Majest. probe. quæst.* 6 *num.* 3. & Gomez. *variar. tom.* 3 *cap.* 13. *de probat. delict. rubr. de probat. delict. num.* 13. *vers. sed dubium necessarium est*, juncto *Versicul. sed his non obstantibus*, ubi addit ab hàc conclusione in judicando, & consulendo non esse recedendum.

5 Nunquam tamen mulieres in criminalibus ad testificandum admissæ erunt testes omni exceptione majores, Alexander *cons.* 70. *num.* 14. *vers. benè facit. lib.* 2. Aymon *cons.* 99. *num.* 5. & *de antiquit. tempor. parte* 1. §. *Quæritur etiam in hàc materiâ*, *num.* 36. Roland. *cons.* 7. *num.* 12. & *Cons.* 24. *num.* 63. *lib.* 1. & Cephal. *cons.* 233. *num.* 23. *lib.* 2. Farin. *d. quæst.* 59. *num.* 26. *vers. sublimita tertiò*, ubi *n.* 27. ait duas fœminas in criminalibus non plenè probare dilictum ad effectum condemnandi Reum Quin etiam in capitalibus tres fœminas non convincere Reum tradit Gandin. *in titulo de furibus*, & *latro. n.* 7. sequitur Hippol. Riminal. *cons.* 217. *n.* 5. *lib.* 2. & *n.* 5. *vers.* & *quod inquit Angel.*

6 Repellitur item à testificando ordinarie socius criminis, *cap. veniens de testibus*, Menoch. *de arbitr. casu* 474. & *num.* 13. & *cons.* 378. *num.* 4. Morla *in Empor. juris parte* 1. *titul.* 11. *in prælud. num.* 79. Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 60. *num.* 9. & alii quibus accedit Barbos. *in d. cap. veniens n.* 2. ubi addit neque indicium facere ad torturam aliis indiciis non concurrentibus, *ut per* Bonacos. *communium crimin. part.* 2. *verbo socius fol.* 70 *in fine*, Gregor.

Lopez l. 21. *verbo alguneirro. tit. 16. partit.* 3. Menoch. *d. num.* 13. Mascard. *conclus.* 1311. *num.* 9. *& concl.* 1359. *num.* 19.

Aldret. tamen *d. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 17. fatetur non esse integrum testem, facere tamen indicium præsertim in his delictis, quæ socio egent, ut committantur, *cap. quoniam* ubi gloss. *de testibus.* Cæterùm, in his criminibus quæ committi solent occultè, & veritas aliunde haberi non potest, socius criminis recipitur, Decius *cons.* 189. *n.* 10. Aymo. *cons.* 178. *post num.* 3. Alex. de Nevo *Cons.* 37. *sub. num.* 2. *inter consilia matrimonialia*, & Flamin. *de resignat. lib.* 14. *quæst.* 10. *à num.* 23. Admittitur denique socius criminis in crimine hæresis, læsæ Majestatis, falsificationis monetæ, maleficii, furti famosi, Sodomiæ, Bonacin. *de testibus disp.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 3. *num.* 3. *vers. Octavo.*

7 Quæri potest quidnam probent contra clericum, vel religiosum testes singulares? Nihil penè probare, neque ex eo potest damnari aliquis ex furto videlicet, quòd dicit unus se vidisse committi à Petro tali tempore, & alter alio tempore aliud furtum diversum. Cùm ex dictis hujusmodi non fiat plena probatio contra Petrum, quæ exigitur, ut aliquis condemnetur. Constat ex *cap. licet universis de testibus*, *& ex cap. licet causam de probationibus.* Debent autem duo testes saltem esse contestes, seu con-

8 cordes, D. Thomas. 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 2. Sotus *lib.* 5. *de justitia. quæst.* 70. *art.* 2 Panor. *in cap. Bonæ memoriæ.* 1. *de electione* Sylvest. *verbo testis. quæst.* 3. Quare certum est testes singulares non sufficere ad condemnandum; sufficere tamen ad indicia contra Reum; quod si sint omni exceptione majores, sufficere ad torturam Rei, eò quia unicus testis omni exceptione major, cui nihil opponi potest facit sufficiens indicium ad torturam, & insuper in criminalibus facit etiam semiplenam probationem: atque adeo sine ullo erroris periculo torqueri potest, quia dicto unius testis est de crimine infamatus apud judicem competentem. glossa *in l. Admonendi ff. de jure jurando*, & ibi Bartol. gloss. *in l. Bonæ fidei C. de reb. cred. ver. decidi oportet*, & ibi Bald. quos refert, & sequitur Anton. Gomez *tom.* 3. *var. resol. cap.* 12. *num.* 9.

Foller. autem *in pract. criminal in verbo item quod sororem*, *num.* 13. & Gabriel. *titulo de test. conclus.* 2. *num.* 10. *lib.* 1. volunt in criminalibus singulares testes tam fragilem, ac tenuem facere fidem, ut nullo modo faciant indicium ad torturam, sequitur Bursatus *cons* 346. *num.* 14. *vol.* 4. Farin. *in* 2. *lib. titulo de indiciis ad tort. quæst.* 47. *num.* 33. sed oppositum est verius.

Aliquando tamen si plures testes omni exceptione majores testificentur, unusquisque in facto proprio, quòd Titius illum ad præposteram libidinem sollicitaverit, & alii idem asserant; ex hâc singularium testium depositione satis vehemens præsumptio assurgit, ut haberi possit hujusmodi criminis attentator pro auctore convicto, non tamen omnino; & ideo is pœnâ ordinariâ puniri non potest; quia non probant plenè sed semiplenè, & quandoque etiam plus quàm semiplenè; prout animus judicis movetur plus, & minus ad præsumendum vel indubitanter credendum, Farin. *d. quæst num.* 64. 113. *& num.* 149. *&* 150. post plures, Aldret. *d. cap.* 3. *num.* 29.

Porrò, licèt regulariter unus testis in criminalibus non probet plenè, in Religionibus tamen quando ad leviora delicta proceditur testes singulares fidem faciunt deponendo de similibus actibus ab uno eodemque religioso fuisse commissos, veluti si quis testetur Titium fecisse tale furtum, & alius aliud furtum alio tempore, aut loco deponat, præsertim quando Titius est infamatus de tali vitio, ita Cajetanus 2. 2. *q.* 70. *art.* 2. secundum quem est valde credibile rem ita se habere, sequitur Sotus *de justitia lib.* 5. *quæst.* 7. *art.* 2. *ad* 1. Valentia *tom.* 3. *disput.* 5. *quæst* 14. *punct.* 2. *in fine*, eò quia in Religionibus major solet esse vitæ puritas, ubi religiosorum integritas consideratur, & delicta puniuntur cum minori strepitu, & figurâ judicii; & ideo unus testis fide dignus facit probationem sufficientem ad puniendum defectus communes pœnâ ordinariâ, ac communi.

In gravioribus tamen delictis secum afferentibus infamiam, & gravem punitionem exigentibus, non sufficit unus testis, neque multi singulares; sed solùm contra tales procedi potest ad inquirendum, & interrogandum religiosum Reum & etiam ad eum torquendum levi tamen aliquo genere torturæ, ac religiosæ, quod si neget, manebit liber à pœnâ. Nam jure Pontificio nemo condemnatur, nisi aut convictus, aut sponte confessus *cap. nos in quempiam* 2. *quæst.* 1. & nemo censetur convictus, nisi saltem per duos testes contestes convictus sit.

Testes item de auditu regulariter non sufficiunt ad plenam probationem, quando delicta sunt ex numero visibilium: Secus si delicta consistunt in voce; 9
qualia sunt blasfemiæ, contumeliæ, & detractiones, *cap.* 2. *de consuetudine*, & *ibi* gloss. & Abbas *num.* 5. *& in cap. cum causam*, *num.* 8. *de testibus*, Angel. *verbo testis* §. 15. *vers. sexto.* Sylvest. *verbo. testis quæst.* 6. *vers. sexto*, Sayr. *d. lib.* 12. *cap.* 21. *num.* 21. Requiritur tamen non solùm audire vocem delinquentis, sed videre loquentem, quando delicta consistunt in voce; quod intellige, nisi testis habeat notitiam vocis ex Panor. *in d. cap.* 2. *de consuetud.* Sayr. *suprà num.* 22. *vers. respondetur tamen.*

Ut autem testes sint contestes debent in primis 10
esse fide digni, & omni exceptione majores, & ut in testimonio deponendo non solùm conveniant in substantiâ delicti, sed etiam in circumstantiis principaliter delictum declarantibus, nimirum in personâ delinquentis, in loco, & tempore & qualitate, & modo delicti: tunc enim jure naturali divino ac etiam humano positivo regulariter ad probationem plenam sufficiunt duo, vel tres testes, quando agitur de hominis condemnatione, aut de aliâ re gravi, ut colligitur ex *Deut.* 17. ubi dicitur. *In ore duorum, aut trium testium peribit, qui interficietur.* Et *cap.* 19. ibi. *Non stabit unus testis contra aliquem: sed in ore duorum stabit omne verbum.* Quod legis testimonium Christus Dominus *Matth.* 18. *& Joan.* 8. citavit. Unde jus humanum postea statuit duorum testimonium regulariter, & ad majorem certitudinem trium necessarium esse, ut habetur *in cap. Quod vero.* 2 *quæst.* 5. *& c. in omni negotio de testibus*, & *ibi* scribentes: Secus quando agitur de causis modicis, exiguæ quantitatis, brevioribus, & quæ summarie expediuntur, Hippolitus *sing.* 433. *ad finem* Marant. *de ordine judic. part.* 3. *dist.* 9. *num.* 75. Cardoso *in praxi*, *verbo testis n.* 45. Sayr. *supra d. lib.* 12. *cap.* 21. *num.* 24. dicens in levioribus sufficere testimonium unius, sequitur Barbosa *in d. cap. in omni negotio*, *num.* 8. *vers. Quinto limita*, & dixi *supra num.* 8. *vers. Porro.*

Quando autem testes sunt numero, & dignitate 11
pares, probationes seu æquales, sententia pro Reo debet ferri; & in dubio inclinandum est ad absolvendum potius, quam ad condemnandum, juxta illud Aristo. *in Problem. sect.* 29. *quæst.* 13 nempe satius esse nocentem absolvere, quàm innocentem condemnare; quod etiam voluit Jurisconsultus *in l. absen-*

absentem ff. de pœnis. Item quia ubi pares sunt probationes, pro Reo adest præsumptio juris, ne credatur Reus deliquisse. *l. merito. ff. pro Socio :* Sayr. *d. cap.* 21. *ex num.* 13. ubi plures pro hac parte
12 allegat : quanvis enim testes in aliquibus accidentalibus dissentiant non propterea desinunt esse concordes si in facti substantiâ conveniunt Anto. Gabriel *lib.* 7. *commun. concl.* 4. *num.* 5. Secus si in aliquibus præcipuis rebus quæ facti substantiam attingunt veluti in tempore, in loco, in personis non conveniant, tunc enim non sunt pares.

13 Quid autem agendum quando testes sibi invicem sunt discordes? Respondetur, quando judex nequit dicta testium concordare, debere plurium testimonia prævalere, nisi dignitas personarum ex alterâ parte obstet plurium numero, aut nisi pauciores versimiliora proferant, tunc enim paucorum testimonium præferatur. Cap. in nostra præsentia gloss. *ibi*, & Panor. *de testibus.* Deponentibus enim verisimilia magis creditur, quàm deponentibus inverisimilia, ut per Tiraq. *in præfat. l. si unquam C. de revoc. donat. num.* 42. Mascard. *de probat. concl.* 1364. *num.* 8. Mecoch. *remed.* 3. Aretin. *num.* 721. Unde testis non idoneus creditur cùm verosimilia deponit, Menoc. *cons.* 23. *num.* 1. Item nobili plus creditur quàm ignobili, Tiraquel *de nobilitate. cap.* 20. *num.* 35. Menoc. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 59. *num.* 9. Phæbos. Lusit. *decis.* 67. *num.* 8. Debent ergo concordari testes quantùm fieri potest hinc inde producti ab utraque parte; Farin. *de testibus q.* 65. *à num.* 92. semperque magis creditur deponentibus in favorem rei, Crot. *de testibus part* 5. *num.* 369. Gabriel *lib.* 1. *communium. tit. de test. conclus.* 4. *num.* 44. Farin. *d. quæst.* 65. *num.* 152.

14 Denique testis etiam juratus non tenetur manifestare secretum sibi commissum. Peccat enim mortaliter quando revelatio redundat in alterius grave detrimentum vel injuriam, quia fides jure naturali servanda est, secus si revelet secretum cum levi damno, vel injuria, non videtur mortaliter peccare, modo non sit secretum confessionis etiam rei levis. Navarr. *cap.* 18. *num.* 52. Sylvest *verbo secretum*, Emanuel Sà *eodem verbo.* Petrus Navarra *lib.* 2. *de testit. cap.* 4. *n.* 459. Filliucius *tract.* 40. *cap.* 2. *quæst.* 2. & 12.

15 Limitatur primò, si quis novit secretum alterius, & compellitur vi tormentorum, & metu mortis ad illud revelandum : is enim non tenetur servare secretum cum tanto damno suo, modo ex ea revelatione non oriatur grave damnum publicum : tunc enim ad vitandum grave damnum publicum potiùs tenetur mortem pati, quàm revelare secretum, Bonacina *de obligatione secreti disp.* 11. *quæst.* 11. *punct. uni. num.* 1. & *num.* 8.

Limitatur secundò, in secreto commisso etiam si sub juramento factum sit, non teneri servare quando crimen est pendens in futurum, & contra bonum commune, vel contra innocentiam alicujus tertii, ut sunt crimina publica latronum conjuratorum in Rempublicam, vel Prælatum Religionis. habetur *in cap. juravit*, & *in cap. in malis* 22. *quæst.* 4. Innocentius *in cap. Qualiter*, & *quando* 1. *de accusat.* & facit *cap. quanto*, quia non est obligatorium juramentum contra bonos mores præstitum *de regulis juris in* 6. Sotus *lib.* 5. *de justitia quæst* 7. *art.* 1. *ad* 1. & *in relectione de tegendo secreto*, *memb.* 2. *quæst.* 7. *post conclusionem tertiam dub.* 4. Sylvest. *verbo testis quæst.* 8. *vers. secundum*, & *versic. tertium.* Navarrus *in cap. inter verba* 11. *quæst.* 3. *concl.* 64. *num.* 703. & *coroll.* 66. *num.* 800. Tenemur namque illa crimina accusare, vel saltem denunciare : igitur à fortiori interrogati tenemur testificari, siquidem jure naturali tenemur detegere, ideo non obligat data fides secus quando secretum non vergit in alicujus damnum tunc non est revelandum etiam præcipientibus judicibus, ratio, quia ipsi non habent jus abrogandi jus naturæ, proinde celandum est, Menoch. *cons.* 77. *n.* 71. & *de præsump. l.* 1. *quæst.* 89. *num.* 27. Bonacina *supra d. punct. unico num.* 9. Sayr. *d. cap.* 20. *ex cap.* 16.

---

§. V.

De formâ juris quam Prælati Regulares servare debent in modo procedendi.

EPITOME

1 *Modus servandus contra regulares est triplex, nimirum via denunciationis, accusationis, & inquisitionis.*
2 *Inquisitio est triplex, generalis, specialis, vel mixta.*
3 *Inquisitio generalis, quæ sit?*
4 *Specialis inquisitio, quæ sit, & quæ mixta?*
5 *Inquisitionem specialem debet præcedere, vel semiplena probatio, vel infamia, aut indicia.*
6 *Infamia est frequens vox bonorum virorum, quæ reddit suspectum hominem de tali crimine.*
7 *Infamia judicialis, quæ clamorosa insinuatio, & indicia quæ & quot sint? num.* 8. & 9.
10 *Inquisitio generalis specialis, & mixta quomodo differant? & num* 11. 12. & 13.
14 *Testis quando auctor est paucis notus, an teneatur manifestare Reum?*
15 *Superior an possit inquirere de subdito, qui fassus est crimen incogitanter eidem?*
16 *Superiores regulares in levibus possunt specialiter inquirere de subditis sine infamia.*
17 *Superiores quando possunt inquirere sine infamia de subditis?* & 18.
19. *Superiores nequeunt uti notitia per confessionem habita, neque inquirere.*
20 *Confessario asserenti se habere licentiam ad loquendum de auditis in confessione an sit credendum, nisi ostendat licentiam in scriptis?*
21 *Inquirere de aliquo in specie an sit intrinsece malum, ut nunquam liceat sine præcedente infamia?*
22 *Inquirens de principali, cognito alio crimine incidenter, an possit cognoscere de illo & punire?*

MODUS procedendi generaliter servandus à quocunque judice est triplex. Primus per 1 denunciationem. Secundus per accusationem. Tertius per inquisitionem. Diximus aliqua de denunciatione, & accusatione. Nunc agendum de 2 modo procedendi per inquisitionem, quæ triplex est, generalis, specialis, & mixta. Generalis quando 3 Prælatus quærit in regulas utrum regulares constitutiones, leges, & regulas servent; vel utrum regulares aliqui sint, qui aliquod crimen commiserint, vel scandalum dederint.

Specialis inquisitio, est, quæ fit de religioso particulari & quæritur de illo an commiserit aliquod 4 furtum? Mixta est illa, quæ constat ex generali inquisitione, & speciali : & hæc est in duplici formâ, nempe quando de personâ in communi quæritur crimen particulare, nempe si reperiatur homo mortuus, & quæratur, quis illum occiderit : aut de personâ particulari quæritur crimen generale, videlicet si quæratur de Petro an homo malus sit, vel an aliqua crimina commiserit. Menoc *de præs. lib.* 1.

quæst. 88. *num.* 7. *&* 8. ubi alios adducit, Farin. *de inquisit. lib.* 1. *quæst.* 1. *ex num.* 4. Filliucius *tract.* 40. *cap.* 6. *quæst.* 8.

5 Observa tamen priùs quàm ad inquisitionem specialem aut mixtam alicujus regularis veniatur, opus esse, ut præcedat semiplena probatio, vel infamia, aut indicia. Infamia dicitur frequens vox bonorum virorum, quæ hominem de tali crimine rationabi-
6 liter reddit suspectum. Unde clamor, & opinio malorum, & vox frequens improborum, & hominum infirmæ conditionis, non facit legitimam infamiam judicialem, Sotus *l.* 5. *de justitia quæst.* 6. *art.* 2. *concl.* 5. Sayro *in clavi lib.* 12 *cap.* 10. *num.* 2. *part. de censuris cap.* 5. *disp.* 4. *dub.* 2. Sanchez *lib.* 2. *de*
7 *matrim. disp.* 46. *num.* 16. & Regin. *lib.* 24 *num* 40. quot autem hominum vox faciat legitimam infamiam judicialem, non constat ex jure; ideo relinquendum est hoc arbitrio prudentis, cum infamia est vox multorum, Farin. *d. judiciis*, *& tortura in praxi crimin. quæst.* 47. *num* 302. Petrus tamen Navarra *lib.* 2. *de restit. cap.* 4. *num.* 152. majorem populi partem, vel parœciæ, vel tamen viciniæ opinatur requiri.

8 Clamorosa insinuatio est vox totius populi, vel rumor publicus inter multos extra judicium de tali delicto Navarrus *in cap. inter verba q.* 3. *concl.* 6. *n.* 697. & Salon. 2. 2. *quæst.* 60. *art.* 2. *controver.* 1. Sayr. *d. lib.* 12. *cap.* 10 *num.* 12.

9 Indicia item sunt signa, & circumstantiæ, ex quibus rationabiliter de actibus aliorum judicium ferimus: hæc vel sunt levia, vel sunt gravia, vel sunt indubitata, & hæc sufficiunt ad Reum non solùm examinandum sed etiam torquendum, nec non ad juramentum illi deferendum: est enim delatio juramenti, veluti, quædam tortura. Indicia autem gravia sufficiunt ad citandum, & examinandum Reum: levia denique sufficiunt ad capiendum Reum, ne fugiat, quamvis non sufficiant ad illum examinandum, Jul. *Clar. quæst.* 21. *num.* 5. *lib.* 5. Azor. 3. *part. lib* 13. *cap* 18. *dub.* 5. *& cap.* 26. *&* 27. Sayr. *d lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 13. Lessius *lib.* 2. *cap.* 29. *dub* 17.

10 Item hic modus procedendi per inquisitionem generalem non petit præcedentem infamiam, nec requirit accusatorem, vel denunciatorem, Navarr. *cap.* 18. Sotus 5. *de just. q.* 6. *art.* 2. *conclus.* 5. Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 47. *ex cap.* 1. *de offic. ordin.* ibi, *scelera inquirere*: solent enim Ordinarii, & alii Superiores ex merâ sui officii, necessitate procedere ad crimina corrigenda, Gomez *tom.* 3. *variarum*, *cap.* 1. *num.* 10. Aldret. *de relig. disciplina tuenda lib* 1 *c.* 7. *n.* 20. & ad hunc finem Superiores monitiones generales aliquando faciunt, ut scientes talia, vel talia crimina sub pœnâ excommunicationis denuncient, Gutier, *Canon. quæst lib.* 1. *cap.* 11. & Cened. *ad Decretal. collect.* 101. *num.* 3. *cum. sequent.* & alii communiter. Posse autem fieri inquisitionem sine præviâ infamiâ ex eo ostenditur, quia non esset bono publico provisum, si generalis inquisitio non possit fieri sine præviâ infamiâ contra delinquentes; alioquin manerent crimina impunita. Item, quia Judex generaliter inquirendo utitur jure suo, non tamen tenetur interrogatus generaliter occulta crimina manifestare, sed ea tantùm, quorum auctores laborant infamiâ de tali delicto: eò quia judex seu Superior non est legitimus judex eorum, quæ sunt occulta, & nondum diffamata. Quare sicut judex nequit de occultis interrogare; ita interrogatus non debet occulta detegere: imo potest dicere, se quicquam nescire, intelligendo, quod teneatur manifestare. Sayr. *d. cap.* 10. *num.* 16.

11 Secus dicendum, quando proceditur per specialem inquisitionem, per quam intenditur pœna delinquentis: tunc enim necessaria est prævia infamia, vel clamorosa insinuatio, D. Thomas 2. 2. *quæst.* 67. *art.* 3. Filliucius *tract.* 40. *cap.* 6. *q.* 9. *num.* 180. *& quæst.* 11. *num.* 190. Azor. *d. cap.* 26. *dub.* 1. Non enim judex potest procedere per inquisitionem specialem, nisi detur saltem aliquis virtualis accusator, qualis censetur infamia, vel clamorosa insinuatio. Unde si nondum præcessit infamia, vel clamorosa insinuatio, esto commissi criminis judex habeat duos, vel tres illius conscios, non potest viâ specialis inquisitionis contra delinquentem procedere, ante quàm eum accusant, ita Innocentius Pap. 3. conceptis verbis *in cap. inquisitionis §. Tertia dubitationis de accusat.* Sayr. *d. cap.* 10. *n.* 20. & alii post Bonacin. *in octavo precepto. disp.* 10. *quæst.* 11. *n.* 12.

Ubi autem aliquis per generalem inquisitionem incautè, & illicitè occultum delictum manifestavit 12
sine aliquâ præviâ infamiâ: ex tunc justè Superior potest instituere inquisitionem specialem, Bart. *in Extravag. ad reprimendum. verbo. Inquisitio.* Navar. *in cap. inter verba* 11. *quæst* 3. *coroll.* 61. *num.* 648. *& corol.* 62. *num.* 678. quæ resolutio est verior, nam ex incautâ, & injustâ testis depositione provenit, ut quod erat occultum fieret manifestum: quin etiam acta judicii faciunt notorium, & ad specialem inquisitionem sufficit notorium juris, Aldret. *suprà lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 10. ubi addit, quando specialis inquisitio fit, si incipiatur à generali inquisitione, non requiri infamiam: requiri tamen, quando specialis incipitur absque præviâ generali inquisitione. Quin imò Judex potest contra Reum manifestatum in generali inquisitione indebite, ulteriùs procedere, & inquirere, & specialiter devenire, cùm sit jam aliquo modo infamatus: atque ita potest contra illum detectum in judicio agere, informationes capere, particulares inquisitiones efficere, ac tandem servato juris ordine punire.

Denique procedendo per inquisitionem mixtam, per quam de personâ specialiter inquiritur, & de delicto generaliter: requiritur prævia infamia, aut 13
semiplena probatio, & accusatio, aut saltem manifesta indicia; non enim ratio naturalis dictat, ut quæ sunt secreta, & occulta manifestentur, & indicentur: igitur specialiter non potest fieri inquisitio absque præviâ infamiâ. vel semiplenâ probatione, & accusatione, vel saltem sine manifestis indiciis. Quare quamvis possit in genere inquiri de crimine, de quo publicè constat, quinam sit illius auctor, non potest tamen inquiri in specie, nisi præcedente infamiâ, vel semiplenâ probatione, & accusatione, ita Molina *tom.* 3. *tract.* 3. *disput.* 47. *num.* 2. Sayr. *d. lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 23. *&* 24. Reginald. *lib.* 25. *cap.* 652. *contra Sotum de justitia quæst.* 6. *articul.* 2.

Sed quid si quis inquisitione mixtâ seu generali interrogetur de veritate criminis notorii, cujus auc- 14
tor paucis notus est? Aliqui opinantur, etiam quando unus solus novit, teneri; eo quia Judex videtur juridicè interrogare: igitur interrogatus tenetur verum dicere, & manifestare auctorem, ita videtur sentire Azor 3 *part lib.* 13. *cap.* 15. *quæst.* 4. & Sylvest. *verbo correptio quæst.* 8. Sayr. tamen *suprà num.* 26. putat, si duo, vel tres noverint illud crimen, teneri manifestare. Nihilominus verius est non teneri auctorem criminis aperire, nisi præcesserit infamia, vel saltem semiplena probatio & accusatio de criminis auctore. Lessius *lib.* 2. *cap.* 29. *dubio* 15. Nam ut aliquis manifestetur in inquisitione opus est, ut laboret infamia publica, qua non laborat quando duo, vel tres extrajudicialiter tenent crimen illius. Secus quando delinquens con-

fitetur crimen suum etiam coram paucis in judicio, nempe coram judice, & notario, quia illa confessio facit notorium juris, quod sufficit ad specialem inquisitionem, quamvis solùm incidenter confessus sit, non tamen sufficit confessio facta metu tormentorum, & postea revocatur quasi metu facta, quia haec non sufficit & perinde se habet, ac, si
15 facta non fuisset. Similiter non sufficit confessio facta Praelato incogitanter, ac facta in aliqua Epistola secreta, quam Praelatus aperuit: Ita Sotus *de secreto tegendo*, Bonacin. post alios *suprà. punct. 5. num.* 15. ubi *num.* 16 addit Superiores religiosorum teneri in generali inquisitione servare eundem modum in criminibus gravibus; nec videlicet specialiter inquirat sine praevia infamia, vel saltem sine manifestis indiciis, quae sententia est etiam Salonis 2. 2. *q.* 67. *a.* 3. cum D. Thoma, & aliis. Dictum est in criminibus gravibus. Quia in levibus, hic modus
16 non est necessariò servandus, ut alii benè asserunt: nam religiosi regulariter juri suo renunciant in levibus: imò nostri non solùm in levibus, sed etiam in aliis quibuscunque cognitis extra confessionem juri suo cedunt ut jam dixi. Sequitur Bonacina *num.* 16. Sayr. *in clavi lib.* 12. *cap.* 11. *num.* 20.

17 Non me latet in aliquibus casibus posse procedi absque praecedenti infamiâ ad inquirendum tàm in genere, quàm in specie? Nimirum quando inquisitio, vel manifestatio est necessaria ad impediendum malum futurum publicum, aut privatum, & ad obviandum criminibus exceptis, nempe laesae Majestatis, tam humanae, quàm divinae: quia sunt Crimina contra bonum commune, quod est praeferendum famae, honori, & facultatibus. Idem dicendum est, quando proceditur ad conferendum beneficium, seu dignitatem obtinendum; imò ipsi indigni tenentur interrogati aperire veritatem, vel abstinere ab illo officio, vel beneficio procurando: nam etiamsi nemo tenetur se ipsum prodere quando involuntarius in aliquo beneficio seu officio collocatur, Sanchez *de matrimonio lib.* 6. *disput.* 27. *num.* 7. *vers. nec obstat si dicas.* Nihilominus, quando quis procurat eam dignitatem, seu beneficium, & cognoscit se esse indignum, tenetur vel veritatem aperire, vel saltem abstinere ab eo officio petendo, Salon. 2. 2. *quaest.* 68. *artic.* 1. *controvers.* 4.

18 Sed quid si Praelatus invenerit peccata subditi scripta ad confessionem faciendam, poterit ne inquisitionem facere? Responde negativè Nam tam sacrum, & divinum est confessionis sigillum, ut quae ad confessionem tendunt, perpetuo silentio sint involvenda: imò si reveletur imprudentiâ, vel malitiâ Sacerdotis confessio, ex quâ fiat indicium quodcunque, aut aliqua probatio per quam Judices possint procedere ad torturam contra Reum, nullo modo possunt uti iis, quia confessio facta fuit tanquam soli Deo, & non tanquam homini, argumento text. *cap. si Sacerdos de officio Ordinarii*, Baldus *in l. Archygerontes, Cod. de Episcop. Audi.* sequitur Anton. Gomez *var. resol. cap.* 13. *num.* 9. dicens dictum Sacerdotis non facere fidem *cap.* 2. *de officio Ordinarii. cap. dilectus de excess. Praelat.* Covar. *de Sponsalibus* 2. *part.* §. 12. *num.* 10. Et meritò, nam si Confessarius aliquid probaret ex reve-
19 lato sigillo, manifestum detrimentum sequeretur ex hâc revelatione, ut est notorium: eo quòd non licet uti extra confessionem notitiâ per confessionem habitâ, & sigillum confessionis obligat non solùm respectu aliorum, sed etiam tenetur nullo modo loqui cum ipso poenitente extra confessionem, nec objicere illi crimen nec in memoriam revocare: quamvis enim loqui cum poenitente non sit frangere sigillum propriè, non est negandum offendi sigillum & esse quoddam genus quasi revelationis, ita Enriquez *in summ. lib.* 6. *cap.* 20. §. 7. Sanchez *de matrimonio lib.* 3. *disp.* 16. *n.* 3.

Unde sequitur non esse integrum Superioribus ex notitiâ per confessionem habitâ inquirere nec in genere, nec in specie, nec corrigere complicem poenitentis, nisi de licentiâ ipsius poenitentis, ita Soarez *tom.* 4. *disput.* 34. *sect.* 4. *n.* 19. Hieronym. Onuph. *de sigillo. sect.* 4. *quaest. dub.* 3. *pag* 309. Bonacina *de Sacram. quaest.* 6. *sect.* 5. *punct.* 4 *num.* 25. ubi notat, quod quando Sacerdos de poenitentis licentiâ aperit sigillum, debere in scriptis licentiam consequi, quòd ei detegendi facultatem dederit; potest enim contingere, ut poenitens neget, & neganti non injungitur onus probandi, sed affirmanti: proinde ut poenas frangentibus sigillum fugiat, facultatem debet probare: Soarez *d. tom.* 4. *disput.* 33. *sect.* 8. Menoch. *de praesumpt. lib.* 1. *q.* 89. *num.* 26. Mascard. 20
de probat. concl. 377. *num.* 2. Nihilominus nisi poenitens neget, regulariter Sacerdoti asserenti se facultatem habere credendum est, aut nisi accusator probationes faciat, quod poenitens hujusmodi facultatem non dederit, Mascard. *tom.* 3. *de probat. concl.* 1286. Martin. del Rio *Magicarum lib.* 6. *cap.* 1. *sect.* 1. Farin. *in praxi q.* 15. *à num.* 112. & iste est unus casus in quo testi unico, Sacrdoti scilicet plenè creditur, nisi accusator contrarium ostendat, Felin. *in cap. testimonium num.* 35. *vers. intellige, quod sacerdos. de testibus & in cap. nemo. in principio vers. notus, in ver. testimonium de simonium* Farin. *supra num.* 112. *& sequent.*

Sed quid si inquiratur contra aliquem in particula- 21
ri sine praecedente infamiâ, ita sit intrinsecè malum, ut nunquam sit licitum Superioribus sine accusatore, aut sine infamiâ inquirere hoc modo contra aliquem? Responde non esse licitum, juxta ea quae docet D. Thomas 2. 2. *q.* 667. *art.* 2. *ad* 3. *& art.* 3. *ad.* 1. Sayr. *in clavi lib.* 12. *cap.* 11. *num.* 1. semper enim requiritur infamia, aut indicia; unde aliqui volunt esse de jure naturae, ut nemo in judicium deducatur, aut contra illum sine infamiâ inquiratur. Id enim ratio naturalis dictare videtur, & Innocentius Papa Tertius hoc indicat in *cap. qualiter, & quando* 2. *de accusat.* ubi ex Sacra pag. ostendit infamiam debere praecedere inquisitionem; quam sententiam sequi videtur Aragon. 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. igitur videtur esse de jure divino, & naturali, ut sicut expedit, ut condemnationem praecedat accusatio, ita etiam infamia praecedat inquisitionem.

Respondetur tamen hoc non esse de jure naturali, aut divino; sed solùm de jure humano, quod adeo convenit juri naturae, & rationi, ut meritò Summus Pontifex constituerit, ut de nullo inquiratur, nisi de eo, qui jam est diffamatus: insuper etiam instituit, ut in aliquibus casibus inquiratur sine infamiâ praecedente ita Sotus *in relect. de secreta tegendo. dub.* 2. Salas 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. *controvers.* 7. *paulò post principium*, & Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 11. *punct.* 3. *& q.* 3. *punct.* 3. & alii apud Sayrum *d. cap.* 11. *ex num.* 7.

Quid ergo dicendum, quando quis confitetur publicè crimen suum extra judicium? Bonifac. Papa 8. *in cap.* 1. *de accusat. in* 6. Vult posse judicem procedere contra confessum ita suum crimen sine aliâ infamiâ praecedente, quia eo ipso quòd Reus coram multis confessus est, eo ipso est infamatus, & quamvis Sotus *in d. relectione de secreto tegendo, memb.* 2. *q.* 6. *concl.* 3. putat non sufficere confessionem judicialem factam coram duobus vel tribus; sed requiri, ut confessio fiat coram pluribus, dicens

dicendum est sufficere, ut confessio judicialis fiat coram duobus, aut tribus: at vero extra judicialis oportet ut fiat in publico coram pluribus, neque etiam satis est confiteri coram Prælato sponte, aut ex lapsu linguæ, & inadvertenter, ut jam dictum est, Sayr. *supra n.* 15. post alios.

22 Similiter si judex principaliter de quodam crimine inquirat, & tunc cognoscit incidenter aliud crimen; potest in eo eventu inquirere de crimine alio cognito incidenter, de quo delinquens non erat infamatus, & illud punire in eodem judicio, Sotus *Supra membr.* 2. *quæst.* 6. *conclus.* 3. Navarr. *in comment. rubr. de judiciis num.* 86. *& in cap. inter verba* 11. *quæst.* 3. *conclus.* 6. *coroll.* 63. *num.* 676. *& sequent.* Quod intelligit Sotus, quando crimen incidenter inventum est veluti circunstantia alterius criminis, & aggravat delictum principale; de quo inquiritur, nimirum quando quis inquirit de concubinatu, cujus est infamia, & incidenter cognovit concubinam esse consanguineam; tunc potest inquirere de illâ circunstantiâ aggravante delictum principale. Secus quando crimen incidenter repertum est separatum à crimine principali: tunc non potest puniri in eodem judicio. Sed requiritur novum judicium ordiri; ut possit puniri à judice *cap.* 2. *de confessis cap.* 2. *de ordine cognitionis.* Bannes 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *dub.* 1. *conclusio.* 4. Sed melius Navarrus *suprà* secundum communem Canonistarum, tradit crimen annexum incidenter repertum, sive sit circonstantia aggravans, sive non, sive aliquid aliud, posse puniri in eodem judicio non incipiendo novam telam. Soti tamen opinionem sequitur Salon. 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. *controver.* 7. tanquam probabilem, sed Navarri sententia magis placet. Sayr. *lib.* 12. *cap.* 11. *num.* 17. *propè finem.*

---

§. VI.

De pœnis, quibus Regulares puniri possunt.

EPITOME.

1 *Pœnæ cur fuerint inventæ?*
2 *Pœnæ delicto commensurandæ sunt.*
3 *Pœna augetur in delictis, quæ sunt mali exempli, & proter iterationem delicti.*
4 *Pœna perpetui carceris quando locum habeat tam de jure canonico, quam civili?*
5 *Quæ requirantur ad carcerandum Religiosum?*
6 *Fugiens à carcere quando licitum sit, & an fugiens fateatur delictum?*
7 *Carcerans injustè clericum, quam pœnam incurrat?*
8 *Concubinatus in Clerico, qua pœna afficiatur?*
9 *Detractores Superiorum, & Prælatorum quomodò debeant puniri etiam in concionibus.*
10 *Incorrigibiles qui dicantur in Religione, & qua pœna illi possunt puniri?*
11 *Pœna libelli famosi, quæ sit de jure civili, & de jure Canonico, & an augeatur, quando libellus fit sub nomine alterius?*
12 *Pœna libelli famosi locum habet etiam, quòd in eo vera fuerint expressa.*
13 *Pœna libelli famosi, quando non habeat locum?*
14 *Calumniatore qui sint, & quomodo puniantur?*
15 *Ejecti à Religione an debeant ali extra Religionem, & quæ requirantur ut ejiciantur?*
16 *Ejecti à Religione professi non eximuntur ab obligatione votorum.*
17 *Pœnæ Veneficii, Sortilegii, & incantationis, quæ sint?*
18 *Appellare à sententia in Religione, quando liceat?*

Ulpianus *in l. quis sit fugitivus, & ibi glossa, ff. de ædilitio edicto*, obid pœnam ait requiri, ut sit in delinquentis supplicium, & in aliorum terrorem, & exemplum, ut metu pœnæ delinquentis terreantur, ne iterum ad similia delicta convolent, & cæteri tardiores sint ad injurias inferendas. 1

Sunt autem pœnæ commensurandæ delicto *l. sancimus Cod de pœnis. cap. sicut dignum de homic. & cap. ut Clericorum de vit. & honest. Clericorum.* Ideo in criminalibus certa doctrina dari non potest. Unde ex qualitate rei delinquentis, & delictorum circunstantiis pendet constitutio pœnarum: atque ita jure optimo prudentiæ Judicis & discretioni relinquitur *l. respiciendum, ff. de pœnis. l.* 1. *& l. militis, ff. de cust. Reo. cap. student.* 50. *dist.* Aristoteles contonat *lib.* 5. *Ethic. cap.* 5. ibi: *Judex debet esse clementior lege scriptâ, quando ejusdem legis, & justitiæ ratio ita fert, & patitur.* Debet ergo pœna respondere culpæ, ut per Covarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 8. *à principio.* Menoch. *remed.* 5. *recuper. num.* 39. *& de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 90. *num.* 38. Cardin. Tusch. *tom.* 6. *litera P. concl.* 211. Farin. *in praxi crimin. quæst.* 4. *num.* 10. *& quæst.* 17. *num* 9. 2

Hinc evenit, quòd delictum, quod est mali exempli tanquam reipublicæ magis pernitiosum graviùs multò, quàm cætera puniri debet *l.* 3. *§. sed & ex Senatus consulto, ff. ad legem Cornel. de sicar. l. si quis §. abortionis, ff. de pœnis* Tiraquell. *de pœnis temperan. causâ* 44. *num.* 53. Menoch. *de arbitr. casu* 358. *num.* 4. *lib.* 2. Confirmatur ex ea regula, quòd propter reiterationem delictorum super pœna est augenda *l. capitalium §. solent, & §. grassatores, ff. de pœnis. l.* 3. *Cod. de Episcop. audi. l. servos Cod. ad l. Juliam de vi. l.* 1. *ff. de jurepatron.* cum aliis. Anton. Gomez *tit. de delict. cap.* 3. *num.* 60. *in fine, & tit. de furt. num.* 4. Item consuetudo delinquendi facit delictum magis atrox, & pœnam auget *d. l. capitalium*, & consuetus delinquere acriùs punitur, Farin. *in praxi quæst.* 20. *num.* 43. *& quæst.* 23. *num.* 1. post alios dicens consuetum delinquere gravius multò quàm si semel tantùm deliquisset, fore puniendum Felin. *in cap. sicut. in glossa adulterio de testibus. & in cap. ad abolendam de hæret*, Carrer. *in practica in tract. de homicid. §. circa igitur tertium, quibus ex causis pœna augeatur n.* 1. 3

Quæri potest quibus actibus, & quot consuetudo delinquendi inducatur? Glossa *in cap. ita nos.* 25. *quæst.* 2. Bald. & Paul. de Castro *in l.* 3. *Cod. de Episcop. audi.* respondent consuetudinem delinquendi induci ex bino actu, hoc est duabus vicibus, sequitur Gram. *decis.* 48. *num.* 3. Cæpol. *in Authent. sed novo jure. num.* 91. *vers. & licet. Cod. de servis fugitivis*, subdens id quod duabus vicibus fit, id frequenter fieri dici, ut *in Authent. de defensor. Civit. ad finem*, & ibi scribentes *Colla.* 3. *c. Monasterium.* ubi Abb. *num.* 5. *de vita, & honest. Clericor.* Farin. *d. quæst.* 23. *num.* 16. Sed melius dicitur induci consuetudo per tres vices, Farin. *suprà n.* 18. *& sequent.*

Quid ergo de pœnâ carceris perpetui? Respondet Bald. *in Consilio* 443. *in fine lib.* 3. talem pœnam non esse imponendam, quando alia imponi potest: videtur enim de jure civili prohibita quasi quòd ex ea inducatur perpetua servitus contra *l.* 2. *ff. de lib. hom. exhiben. l. Titio centum. §.* 2. *ff. de cond. & demon.* Nihilominus de consuetudine servari dicitur in Regno Castellæ, & testatur Gilicius in *Margarita Fisci fol.* 93. *in fine*, item de consuetudine Venetiarum tradit Mantua *observat.* 96. *col.* 6. & Florentiæ plurimos damnari ad perpetuos carceres certum est, Menoch. *de arbitris lib.* 1. *quæst.* 89. perpetuus enim carcer non est dubium, quòd 4

quòd sit servitus, & morti æquiparetur. *l. intercidi, ff. de condit. & demon. l. servitutem Cod. de regulis juris.* Jodoc. *in pract. crimin. tit. de Carcer. c.* 16. *n.* 2. Roland. *cons.* 41. *n.* 15. *vol.* 4.

De jure etiam Canonico est in usu pœna perpetui carceris, *cap. antiqua. de hæreticis c. quamvis. de pœnis in* 6. per quæ jura Clerici criminosi ad carceres perpetuos damnantur, ut ibi miserrimè vivendo mortem subeant, Clarus *in pract. quæst.* 70. *vers. pœna autem carceris, & vers. solent etiam Prelati*, Dius *in pract. crimin. Canon. c.*129. Menoch. *d. q.*89. *à n.* 10.

5 Ad carcerandum ergo religiosum requiritur primò, ut delictum sit grave, in quo rei fuga justè puniatur: secundò, quod contra Reum aliqua sit probatio, quæ manifestet Reum deliquisse, & crimen commisisse, Aldret. *lib.* 1. *c.* 10. *num.* 3. ubi ait hæc duo requiri copulativè, ut religiosus in carcere detineatur: Debet igitur summaria probatio præcedere carceris detentionem: nam ad carcerandum plus quàm semiplena probatio saltem requiritur: potest enim captura, seu carceratio esse injusta, & indebita ratione ordinis non servati; ut tradit Roland. *cons.* 17. *num.* 2. *vol.* 3. Marsil. *in pract. §. constante, num.* 1. idcirco Judex nequit præcipere aliquem capi de facto nullis præcedentibus indiciis, & examinatis priùs testibus subministrantibus indicia contra carcerandum. Clarus *in pract. §. final. q.* 28. *vers. scias autem*, quod procedit etiam in crimine atrocissimo, in quo aliquis de jure capi non potest, nisi legitima præcedant indicia, Glossa, & Bald. *in l. si quis alicui. Cod. ad l. Jul Majest.* Conrad. *in pract. tit. de captura num.* 2 *vers. hanc conclusionem*, & Roland. *d. cons.* 17. *n.* 3. *vol.* 3. Et quamvis aliqui teneant posse Judicem nullis præcedentibus indiciis incipere à captura; ne discedas à supradictis. Nam fama religiosi servanda est, & conservanda; ideo boni nominis fama detrimentum patietur, si religiosus ex abrupto sine indiciis legitimis carceretur.

Porrò si superior cognoscat religiosum velle fugere, quamvis crimen sit leve, vel nullum, potest illum in carcere retinere: idem si de fuga timeatur, cum carcer ad custodiam sit inventus; non tamen debet carceratus detineri in compedibus, nisi quando crimen est grave, vel quando est convictus. Farin. *q.* 27. *ex n.* 96.

6 An liceat aliquando fuga religioso de carcere? Licita est fuga, quando carceratio est injusta, aut nimis dura. Non enim debet esse Prælatus nimis austerus in corrigendo subditos, quia misericorditer sunt corrigendi. Baldus *in cap. ad nostram de appellat*, ubi ait Abbate nimis sæviente licitum esse monachis fugere de Monasterio: nec per hoc esse apostatas, argument. text *in l.* 2. *§. Dominorum ff. de his, qui sunt sui, vel alieni juris*, ubi etiam notat correctionem debere esse moderatam; aliàs posse ad Superiorem recurri per modum querelæ, nec proinde esse fugitivum, sed neque puniendum, Navarr. *in cap. non dicatis comment.* 2. *de regular. num.* 61. debet tamen iter ad Superiorem majorem arripere: nec aliò divertere faciendo iter per ambages, tunc enim censebitur fugitivus, Aldret. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 21. Graffis *decis. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 126. Fugiendo tamen præsumitur deliquisse quando aliter fugit, & fatetur delictum, & consequenter pœnâ legis quasi convictus puniri potest; quod intelligitur, quando à carcere aufugit, Mascard. *concl.*820. *num.* 1. Farin. *in praxi q.* 30. *num.* 205. Aldret. *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 23. & 24. Soares. *tom* 4. *de religione lib.* 3. *cap.* 1. *fol.* 193. *num.* 4. & *fol.* 110. *num.* 14. *cap.* 11. *lib.* 2.

7 Cæterùm, si quis carceret injustè clericum, sive religiosum, & sine causâ, incurrit excommunicationem, Aldret. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 20. post Clarum *q.* 28. *vers. quæro nunquid*, & Sylvest. *in verbo inquisitio* 2. *vers.* 12. quamvis detentio in carcere non sit violenta, dummodo sit injuriosa: quin etiam Cardinalis *in Clement.* 1. *q.* 7. *de pœnis, & remis.* admonet Prælatos, ne in tetro carcere clericum, seu alium delinquentem claudant: fient enim homicidæ, si ibi intrà paucos dies moriantur.

Quâ etiam pœnâ puniatur, & quomodo concubinatus in clerico, & in quovis regulari, ex eo colligi potest, quòd sacrilega fornicatio spirituale adulterium vocetur, & in regularibus fornicatio est delictum depositione dignum, quod in aliis clericis negant aliqui, inter quos est Felin. *in cap. at si clerici. de judiciis. num.* 13. & Decius *ibi num* 10. *vers. limitatur.* 2. tamen Abbas *in d. cap. at si clerici. num.* 35. tradit clericum concubinarium seu fornicarium suspendendum esse; quòd si monitus non resipiscat ab Altaris ministerio deponendum, sequitur Navarrus *in cap. consideret. num.* 121. *de pœnit. dist.* 5. de hoc. 1. *part. lib.* 2. *disp.* 4. *§.* 14 *num.* 152. 8

Ad incurrendas autem pœnas contra clericos concubinarios de quibus in Concilio Tridentino *q.* 25. *de reformat. cap.*14. requiritur pro formâ monitio specialis in ipsam personam facta, ut per Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 359. *in primâ edit. & resol.* 307. *num.* 3 *in* 2. *edit. & num.* 4. Regularis autem si in eandem miseriam incidit comperto crimine, ad alium conventum statim debet mutari ad præcindendam occasionem, & carceris pœna ultra jejunia, & alias corporis macerationes ad tempus puniendus, prout gravitas criminis, & circonstantiæ postulaverint, *cap. placuit* 8. *dist.* Aldret. *lib.* 2. *cap.* 15. *ex num.* 8.

Detractores vero Superiorum quomodo sit puniendi? non vulgari pœnâ sunt plectendi, etiamsi occultè detrahant, cùm Superiores habeantur loco Dei, Hostiens, *in summa, maledicis. §. alii maledicunt Principem Ecclesiasticum. in fine, & in §. porro si quis.*, & multo fortius debent puniri, quando detrahunt multis coram adstantibus, quia illa injuria dicitur gravis, Anton. Gomez *variar. tom.* 3. *cap.* 6. *sub. num.* 4. Menoch. *de arbitr. casu.* 273. *n.* 24. Farina. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 105. *num.* 189. & *cons.* 30. *num.* 28. *lib.* 1. text. expressus *in cap.* 1. *de maledicis* in illis verbis, *multis coram adstantibus*, Nicas. *in §. atrox. num.* 3. *instit. de injuriis*, idem Farin. *suprà num.* 402. ubi *num.* 403. addit posse prælatum vindicare injuriam sibi factam, & injuriantem excommunicare ut per Abbatem *in cap.* 1. *num.* 3. *de maledicis* & *ibi* etiam Marian. Socin. Marian. *num.* 8. & Joan. de Anan. *num.* 12. *col.* 7. *in fine versic. & sic nota.* 9

Sed contra est textus *in cap. inter querelas, vers. hinc inde.* 23. *q.* 4. ubi dicitur non posse Prælatum excommunicare ob injuriam sibi factam, sed patienter tolerandum, vel potiùs dissimulandum, quæ sententia est sequenda, nisi injuria illata Prælato tangat etiam Ecclesiam, seu Religionem; tunc enim Prælatus potest esse judex de eâ injuriâ, & punire delinquentem, illumque excommunicare: Secus si injuria tantùm tangat personam ipsius Prælati: tunc nullo modo excommunicabit, nec erit illius judex. Glos. *in cap. si quis erga. in verbo privetur.* 2. *q.* 7. & *in cap. inter querelas, in verbo propriè* 23. *q.* 4.

Similiter Prædicatores & Concionatores non evadent pœnas, si in concionibus Prælatis detrahant, sublacebunt enim per duos menses pœnis illis, quæ juxta regulam, seu constitutiones pro gravibus criminibus solent imponi, textus *in Clementina.*

tina. 1. §. *quibus etiam. de privilegiis, & excessibus privileg.* & *ibi* gloss. *in verbo detrahant.* Quod intelligitur, quando nominatim detrahunt, seu maledicunt, vel per circunlocutionem, quæ vicem habeat proprii nominis. Nam in genere tangere vitia Prælatorum moderatè, licit, glos. suprà, Farin. *num.* 406.

Item, quibus etiam malis involvantur detractores, tradit Graffis *decis. lib.* 2. *cap.* 145. *n.* 3. ubi *num.* 4. addit gravitatem hujus criminis ex eo cognosci, quòd sit contra Deum, quando est contra Superiores. Unde *Exod.* 15. inquit: *Nec contra nos est, murmur vestrum, sed contra Deum.* Propter quod Maria soror Mosi lepram incurrit: ideo detractores sunt Deo odibiles, quia neglectis iis, quæ proximo sunt ædificationi, ad reprehensibilia tamquam aves, seu canes ad cadavera advolant, & quod pejus est, antequàm de suo oculo trabem ejiciant, in oculis suorum fratrum festucas curiosè, & malitiosè perquirunt.

10 Sequitur dicendum de incorrigibilibus, quinam sint, & quâ pœnâ puniendi? Panor. *in cap. cum non ab homine. de judiciis* ait tribus modis posse aliquem esse incorrigibilem. Primò, quando quis non vult à criminibus perpetratis desistere, & in illis perseverat. Secundò, si ter monitus non desistit *cap. contingit, el* 1. *de senten. excommunic* Tertiò, quando pœnitentiam sibi injunctam non facit, & se abscondit *ex cap. ut fama. de senten. excommun.* pœnitentia non peractâ. Bernard. *inpr cl. cap.* 142. *num.* 1. 2. *in novissima editione & Aloys.* Ricc. *in decis. Curia Archip. Neapol. decis.* 87. *part.* 1. Aldret. *supra lib.* 2. *cap.* 26. quos referens sequitur Barbos. *in cap. cum non ab homine* 10. *num.* 7 *de judiciis.*

Est enim receptum in omnibus Religionibus, ut etiam religiosi professi solenniter, si fiant incorrigibiles, ejiciantur. In primis ante quàm expellantur, privatæ admonitiones debent præcedere: persistente deinde illo in obstinatione, neque se ipsum emendare volente, acriùs coram cunctis fratribus redarguatur cum lenitate, & verborum exhortatione, & objiciatur eidem quòd sæpiùs punitus, & correptus emendari noluit, ac postea tamquam ovis morbida, & scabiosa, ne alios contaminet à Religione expellatur. Requiritur tamen, ut crimina sint probata, nec sufficiunt leves defectus etiam frequenter commissi, sed crimina; nec oportet, quòd eadem delicta sæpe faciat, sed vel eadem, vel alia diversa, & saltem debet præcedere trina monitio. Farin. *in praxi q.* 8. *num.* 61. denique incorrigibilis is censebitur, qui multis adhibitis remediis corrigere se non vult, aut cujus desparata est correctio, & emendatio, Aldret. *supra lib.* 2. *d. cap.* 26. *per totum*, & Graffis *lib.* 2. *decis. cap.* 24. *num.* 19. & ultrà expulsionem addendæ sunt aliæ pœnæ delictis respondentes, quòd si ante quam ejiciatur de carcere fugiat, non est ampliùs requirendus, sed dimittendus cùm ipse fuerit suæ pœnæ factus executor.

11 Pœna libelli famosi de jure civili, quæ sit, & de jure canonico, & an augeatur quando fit sub nomine alterius. Quo ad primam partem dicendum est libellum famosum esse compositionem factam in scriptis in infamiam alicujus e. rum, quod quis probare non vult, & in publico p sitam, vel in loco ubi inveniatur, ita Sylvester *in Summa, verbo libellus, num.* 4. & Angel. *eodem verbo in principio.*

De jure civili pœna capitis videtur imposita secundùm glossam *in l. lex Cornelia.* §. *si quis librum. in verbo qui id fecit ff. de injuriis.* & ibi Angel. *num.* 1. & 3. gloss. *in cap. qui in alterius id verbo flagelletur* 5. *q.* 1. & *ibi* Turrecrem. *in fine vers. secundam severitatem*, Hostiens. *in Summa de injuriis* §. *quot modis fiat injuria. ad medium vers. & nota*, & Bursat. *cons.* 10. *num.* 55. quod intelligitur quando libellus famosus continet capitalia delicta in aliquem jactata: Secus si in libello improperetur delictum capitale: tunc enim non imponitur nisi eadem pœna, quæ pro improperato delicto, si verum esset imponeretur. glos. *in l.* 1. *in verbo si quis famo sum C. de libell. famos.*

Alii vrò tradunt pœnam esse non mortis, sed extraordinariam de consuetudine juxta facti, & personæ qualitatem; ita Clar. *in practica* §. *final. q.* 68. *num.* 26. *vers. libelli famosi auctor, ad finem*, subdens se nunquam vidisse ultimo suplicio aliquem affectum pro libello famoso, sed solùm pœna extraordinariâ corporali punitum non obstante constitutione Pii Quinti. 155.

Pœna autem libelli famosi de jure canonico est flagellatio, seu fustigatio, quæ pœna potest imponi etiam auctori religioso. textus *in cap. de prima, & in cap. qui ex alterius quinta q.* 1. glos. *in d. cap. de prima in verbo de prima*, & ibi Turrecr. *in vers. secundum Canones.* Armil. *de libello famoso num.* 1. *vers. & secundum Canones*, Sylvest. *eadem rubrica num.* 5. Quin imo cùm sit crimen grave potest deponi. Hostiens. *in summa de injur.* §. *quot modis fiat injuria in fine vers. item posse deponi*, Piachs *in epitome delict. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 3. *in fine.* Quòd si monitus neget delictum; illudque nolit fateri potest excommunicari, textus *in cap.* 2. & *ibi* glos. ... & communiter omnes 5. *q.* 1. Sylvester *in rubrica de libello, post. num.* 5. semperque si sponte confiteatur libellum, punietur pœnâ arbitrariâ, & in foro conscientiæ tenetur ad restitutionem famæ, Turrecremata *in cap. si qui in fine* 5. *q.* 7. Plach. *supra lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 4. & Navar. *in cap. Sacerdos num.* 6. *de pænit. dest.* 6. Graff. *decis. lib.* 2. *cap.* 138. *num.* 5.

Item pœna libelli famosi multo fortius procedit in eo, qui libellum scribit in nomine alterius falsò alium inculpans de hujusmodi crimine, ut se exculpet *l. lex Cornelia* §. *si quis librum ibi, etiam si alterius nomine* & ibi glossa *in verbo alterius ff. de injuriis*, & *ibi* Alberic. *in principio.* Jodoch. *in praxi criminal. cap.* 138 *post num.* 3. Idem dicendum est de faciente libellum famosum sine nomine, Angel. *in l.* 1. *in fine C. de libello famoso.* Clar. *in pract. Crimin.* §. *final. q.* 68. *num.* 26. *vers. libelli famosi auctor.*

Et quamvis in libello famoso vera exprimantur, non propterea auctor excusatur à pœnâ per textum. 12
in *l.* 1. *C. de famos. libell.* & quamvis verum dicens in libello judicaliter porrecto non teneatur, nihilominus aliter dicendum de publicante libellum famosum extrajudicialiter, Abbas *in cap. cum. te n.*28. *ad finem. vers. secundo casu. & num.* 29. *etiam in fine. de re judicata*: favet maximè Pius Quintus in suâ constitutione 155. de qua *in* 2. *parte Bullarii*, in qua cavetur pœnam libelli famosi locum habere etiam quando in eo vera sunt expressa, Farin. *d. q.* 105. *n.* 241. *ad n.* 248. ubi concludit quòd veritas convicii non excuset, & ita servatur in practica tàm in foro sæculari, quàm Ecclesiastico. Graffis *decis. lib.* 2. *cap.* 138. *num* 16. *vers. septima.*

In aliquibus tamen casibus non habet locum pœna libelli famosi: in primis si non ponatur in aliquo 13
loco publico, ut videatur, & legatur, ita Angel. *in l. lex Cornelia* §. *si quis librum n.* 2. *ff. de injuriis*, ubi ponit exemplum, quando libellus ponitur, & affigitur in una columnâ in plateâ & *in l.* 1. *in princip. C. de famosis libellis*, ubi de facientibus cantilenas famosas contra aliquem in public. Hostiens *in summa de injuriis* §. *quot modis fiat injuria. num.* 3. *post. versic. literis vero*, ubi de illo qui fecit cade-

cadere scripturam in plateâ, Navar. *in cap. sacerdos num. 9. de pœnit. dist. 6.* ubi de faciente libellum, & illum projiciente in locum publicum. Et juvat definitio libelli famosi, de qua suprà, secundum quam de essentia libelli famosi est, quòd ponatur in publico, vel saltem in loco, ubi reperiatur.

Item non habebit locum pœna libelli, si quis faciat libellum famosum contra aliquem, à quo fuit priùs provocatus per alium libellum famosum. ita Plot. *consil. crimin. diversor.* 131. *num.* 15. *lib.* 1. quod intellige illum excusari à pœnâ rigorosâ, non tamen à pœnâ extraordinariâ, & mitiori.

Illud etiam non est omittendum videlicet esse excommunicatos omnes qui proferunt in lucem libellos famosos linguâ vulgari, vel aliâ, aut componunt, vel in vulgus emittunt carmina, seu cantilenas famosas contra statum Ordinis Prædicatorum, vel Minorum, quæ excommunicatio est Papæ reservata; requiritur tamen, ut præsumentes faciant. Secùs si id faciant in ignominiam, seu infamiam ipsorum religiosorum, Cajetanus *in verbo excommunicatio. casu* 81. Navar. *cap.* 27. *num.* 109. *vers.* 1. & Graffis *ubi suprà*, *num.* 15. secundùm vero forum conscientiæ tenetur confessarius imponere pœnitenti, ut conficiat contrarios libellos, vel si res est nota, ut subscribat se fuisse mentitum, salvâ tamen personâ propriâ, Sylvest. *verbo libellus in fine.*

14 Quæri potest, quinam sint calumniatores hoc est falsi accusatores, & quâ pœnâ puniantur? Certi juris est puniri pœnâ talionis ad similitudinem supplicii, quam merebatur accusatus, si delictum de quo accusabatur, patrâsset; & ad hanc pœnam accusator ipse etiam cum protestatione, & promissione prosequendi accusationem usque ad finem causæ se subscribendo astringere debet, ita ut ex falsâ accusatione criminis ordinarii ordinariâ ejusdem criminis plectatur pœnâ: ex falsa autem accusatione criminis extraordinarii pœna pariter extraordinaria juxta qualitatem arbitrio judicis criminis ipsius puniatur, ita ex *lege final. C. de calumn.* colligitur Bartol. *in l. si cui, in principio. numero secundo ff. de accusat.* Jul. Clar. *§. final. quæst.* 12. *vers. dixi quoque q.* 81. *in principio.* Menoch. *de arbitr. casu* 322. *n.* 1.

Calumniator ergo qui crimen quod objecit non probaverit, dabit easdem pœnas, quas daturus erat accusatus: cæterùm, quia pœna talionis non est in usu, punietur falsus accusator arbitrio judicis, tantò gravius quantò bonum nomen accusati fuerit magis maculatum. Item tenebitur calumniator ad damna ex falsâ accusatione sequutâ, quoties accusationem non probaverit, vel ab ea destitit, quia præsumitur calumniator qui deficit in probationibus, & potest de calumniâ condemnari, glos. *in cap.* 2. *in verbo calumniandi de calumniat.* Abbas *ibi num.* 5. Mascard. *de probat. concl.* 25. Fr. Manuel. *regul. tom.* 2. *quæst.* 3. *art.* 1. & Hieronymus Giach. *in consilio Syndicatûs num.* 222. ubi *num.* 223. vult dolum, & calumniam præsumi in illis, qui deficiunt in probatione, Aldret. *lib.* 2. *cap.* 23. *numero* 4. & *numero* 9. excusabitur tamen accusator ob semiplenam probationem à calumniâ, ut pœna evitetur.

15 Ejecti à Religione an debeant ali extra illam? Pars negans est certa quando absolutè ejiciuntur; secùs quando ad locum eis assignatum ad pœnitentiam agendam mittuntur; tunc enim debent eis necessaria ministrari, Antonin. 3. *p. tit.* 16. *cap.* 5. *num.* 1. Sylvester. *verbo Apostasia num.* 9. *vers.* 5. Azor. 1. *par. lib.* 12. *cap.* 16. *§. secundo quæritur. vers. objicias*, ubi volunt meritò ejectis alimenta denegari, ut facilius ad meliorem frugem se recipiant: alimenta itaque illis præstantur, qui sub regulari disciplinâ degunt; ejectis verò ob defectus adimuntur, similiter illis ea omnia negantur, quæ sub nomine alimentorum veniunt, Aldret. *d. lib.* 2. *cap.* 26. *ex num.* 27.

Quòd si sit contra jus ejectus, rursus admitti debet, & extrà Religionem monasterio acquirit; nam injusta electio non obest monasterio: sicut nec Abbatis delictum Ecclesiæ nocet, *cap. si Episcopi* 16. *q.* 6. & *cap. delictum de regul. jur. in* 6. non acquirere autem monasterio vult glos. *verbo qua acquisierit, in cap. Abbates* 18. *q.* 2. Redoan. *de spoliis Ecclesia. q.* 8. *num.* 76. & 77. Surd. *de alimentis tit.* 7. *q.* 35. *num.* 9. & alii apud Barbos. *in cap. sicut nobis el.* 2. *num.* 6. *de regul.* quod intellige post sententiam, ut vult Molina. *tract.* 2. *disp.* 140. *vers. quoad votum* Lessius *suprà d. cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 112. ideo ante sententiam acquirit monasterio. Quare potest cogi monasterium, ut illum repetat, & illi interim necessaria alimenta præbeat. Contrà verò si per justam sententiam expellatur, non acquirere deinceps monasterio tradit Navarr. *in commentario secundo de regularibus num.* 33. ex Abbate *ex cap.* 1. *de Infantib. & langui. exposit.* eò quia ejectus desit esse membrum monasterii, & habetur pro derelicto post sententiam; sicuti servus derelictus non acquirit domino, quæ sententia placet glossæ *in d. c.* 1. *de infantibus* citato. Quæ autem requirantur ut justè religiosus expellatur ex dictis contra incorrigibiles colligitur aperte.

Deinde, quando est justè ejectus, & privatus habitu per sententiam propter delictum, potest, & debet uti habitu clericali, non autem habitu suæ Religionis, cùm sit illo privatus, argumento *cap. gesta dist.* 74. & quicquid acquirit non acquirit sibi; eò quia ratione voti solemnis paupertatis, quo astringitur etiam ejectus, est incapax cùm ab eo non absolvatur, Cardinalis *in Clement.* 1. *§. quia vero. de sta. Monach.* Non enim decet ex iniquitate suâ commodum reportare. Acquiret ergo usum eorum, quibus ad victum, & habitationem indiget, Navarrus *comment.* 2. *de regul. num.* 35. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 4. Sayr. *in clavi lib.* 6. *cap.* 9. *num* 18. Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 112. Sanchez *in præcepta decalogi tom.* 2. *lib.*... *cap.* 9. *num.* 45. Unde non potest testari, Molina *disp.* 227. *vers. quoad cæteros*, Sanchez *supra num.* 46. Sed quid si ejectus ad Ecclesiam sæcularem, vel regularem legitimè promoveatur? Respondetur, quòd acquirit ipse verum dominium Ecclesiæ sæculari, vel regulari juxta textum *in cap. si quis jam translatus* 21. *quæst.* 2. & *cap. ne pro cujuslibet* 16. *q.* 1. alioquin Episcopo originis, ita Panor. *in cap. final. de regul.* Sylvest. *in versic. Apostasia q.* 9. eò quia sub ejus obedientiâ ejectus debet vivere: imo tenetur se Episcopo præsentare, & manifestare se fuisse ejectum, dareque illi obedientiam secundùm regulam clericalem, petereque ab eo facultatem convertendi in suos honestos usus, quæ lucrifecerit. Quod fallit in ejecto damnato ad triremes, seu relegato: is enim finito termino suæ pœnitentiæ affixo debet redire ad Episcopum suæ originis, illique subesse, vel obtenta ab eo facultate ac dimissoriis transire ad alios.

Quid tamen sit de jure communi, attento Motu proprio, Gregor. XIII. Incipit. Officii nostri. omnia per hos ejectos undecunque acquisita post eorum mortem competunt Cameræ Apostolicæ, si extrà religionem moriantur, ita Campanil. *in diversorio juris Canon. rubr.* 12. *cap.* 15. *num.* 9. *in principio* ubi est sermo de ejectis exutis habitu monachali, ac dimissis à corpore ordinis. Rota apud Farin. *decis.* 109. *num.* 2. *p.* 2. *recent.*

16 Porro Religiosi professi justè ejecti, & habitu ex justâ causâ privati si à Religione repetantur, tenentur redire; si autem nolint redire censebuntur ex numero apostatarum; quicquid negent Navarrus *tit. de regularibus conf.* 18. *num.* 2. *& conf.* 51. *titulo de statu Monachorum*, & Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 6. ita text. *in cap. final. de regularibus*, Soar. *tom.* 5. *disp.* 27. *sect.* 5. *num.* 20. Lessius *d. cap.* 41. *dub.* 15. *numero* 111. Sayr. in Clavi *lib.* 10. *cap.* 9. *numero* 25. *&* 27. Sanchez *suprà lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 30. ubi contrariis respondet, quæ sententia est multo probabilior.

Quin imò ejectus justè potest cogere religionem, ut eum perfectè emendatum rursus admittat, ut per D. Antoninum. 3. *part. tit.* 16. *cap.* 5. Navar. *de regularibus d Conf.* 51. *in fine in* 1. *edit & Conf.* 18. *in fine in secunda* Molin. *tract* 2. *disput.* 140 *vers. quod ad votum*, Lessius *d. dub.* 15. *num.* 112. *vers. verius tamen puto*, ubi addit id esse verum, nisi religio justas causas haberet non admittendi illum. Sanch. *d. cap* 9. *num.* 32. Redeuntes ergo recuperabunt omnes prærogativas tam in sedendo, quàm in suffragiis ferendis, quas habent reliqui professi ratione professionis, Sanchez *d. cap.* 9. *num.* 33.

His adde ejectos à religione non teneri ad observantias regulares, nec ad reliqua vota juxta religionis suæ institutum in ea factâ, exceptis tribus substantialibus, paupertatis scilicet, castitatis, & obedientiæ: atque ita non tenentur ad jejunia, vigilias, delectum ciborum: item non tenentur ad vota particularia suæ religionis, ita tamquam verius tradunt Navarrus *comment.* 3. *num.* 46. *& sub titulo de regularibus conf* 51. *num.* 2. *in antiquis*; aliàs *conf.* 78. *num.* 2. *in novis* Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum lib.* 6 *q.* 237 Lessius *d. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *in fine* Sanchez *d. cap.* 9. *num.* 52. ubi 56. resolvit quartum votum à Religiosis B. Mariæ de Mercede redimendi captivos emissum, & aliud in ordine Minimorum S. Francisci de Paula vitæ quadragesimalis ejectos ejusmodi non obligare, non quod omnino extinguantur, sed quia suspenduntur pro eo tempore, quo ejecti non degunt in religione cum cæteris, Barthol. à Sancto Fausto *d. lib.* 6. *q.* 237. *num.* 4. Similiter non tenentur ad pensum divini officii recitandum, quando non sunt in Sacris, quia saltem non sunt in statu, in quo ex consuetudine teneantur ad preces canonicas, ita Barthol. à Sancto Fausto *d. lib.* 6. *q.* 241.

17 Denique, quæ pœna sit à jure veneficis, Sortilegis, & incantatoribus? In primis ex decreto Clementis VIII. utentes veneficiis, incantationibus, aut sortilegiis si sint regulares incidunt in casum reservatum, nisi aliunde liberentur. Porro Sortilegiorum species sunt diversæ: principaliores vero sunt tres, divinativa scilicet, amatoria, & venefica. Divinativa est illa per quam sortilegi futura quædam, præsentia vel præterita nobis ignota vaticinari conantur, de quibus *in cap. non oportet* 26. *q.* 5. *in cap. sortilegi* 26. *q.* 1. *& in l. nemo C. de malefic. & Mathemat.* Amatorium sortilegium est illud quod fit ob amorem libidinosum, & ut plurimùm ad flectendum animos pudicos ad libidem, de quo *in l. eorum in principio* C. *de Malefic. & Mathemat.* Venefica tandem, seu malefica sortilegia, quæ sunt aliis perniciosiora, sunt per quæ diversæ fabricantur infirmitates tàm in hominibus, quàm in brutis animantibus, ex quibus statim, vel mors oritur, vel paulatim corpus conteritur, & post longas querimonias tandem vita consumitur.

Clericus ergo veneficus, seu sortilegus à divinis, & ministerio altaris debet suspendi per annum, & eò ampliùs arbitrio judicis, quoad illud ampliùs, Barbosa *de sortilegiis cap. ex tuarum. eodem titulo. num.* 6. Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *disp.* 34. *num.* 32. Si autem clericus bono zelo ductus, & simplicitate cordis sortilegio usus fuerit eodem modo suspenditur, Soarez *de religione tom.* 1. *lib.* 2. *de superst. cap.* 18. *num.* 13. Delrius *disquisit. magi. lib.* 5. *sect.* 16. & Menoch. *de arbitrar. casu* 388. *num.* 6. & Aldret. *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 4. ubi *num.* 9. subdit consulentes veneficos, incantatores, & sortilegos, si clerici fuerint perpetuò deponendos, & in monasterium arctum detrudendos, *cap. si quis Episcopus* 26. *q.* 5. imo de jure Canonico etiam in foro contentioso clericus dolo malo conficiens sortilegia deponitur etiam quando non sunt hæreticalia ad ordines sacros, & omnibus beneficiis privatus perpetuo in monasterio includitur. Panor. *in cap.* 2. *de sortilegiis.* Ghirlandus *de sortilegiis q.* 11. *num.* 3. 8. *&* 10. Berber. *in suo viatorio juris, titulo de sortileg. num.* 10. ubi fit etiam infamis, ut *in cap. quisquis* 2. *q.* 8. & aliis pœnis afficitur de quibus *in cap. de benedicto* 32. *q.* 1. Quibus tamen non obstantibus hodie pœna sortilegiorum de jure civili non hæreticalium, est arbitraria, & de jure canonico etiam tam laicis, quàm clericis, Abbas *in d. cap.* 2. *de sortilegiis*, quem sequitur Ghirland. *ubi supra d. q.* 11. *num.* 7. *vers. & circa præmissa nota unum singulare, & num.* 10. *in fine*, ubi concludit hodie omnes pœnas esse arbitrarias, idcirco posse judicem pœnas augere, & minuere secundùm qualitatem facti, conditionem personarum, anium delinquentis ejus arbitrio.

Quando denique liceat appellare in Religione 18 subdito gravato ex eo quæri potest, quia Bonifacius Papa Octavus statuit, non esse integrum fratribus Ordinis Minorum à correctionibus Prælatorum ejusdem Ordinis aliquando appellare: item, quia simile privilegium indulsit Sixtus Quartus Carmelitanis, & Augustinianis, & Julius Papa secundus sub pœnâ excommunicationis interdixit Fratribus, & monialibus Ordinis Prædicatorum, ne à mandatis Prælatorum dicti ordinis appellare possint, ut habetur in *compendio privilegiorum, verbo appellare.*

Nihilominus dicendum est hoc procedere, quando appellant à correctione in mandatis regularibus legitimè factis: tunc enim nequeunt appellare à suorum Superiorum justis mandatis, & correctionibus, quæ fiunt secundùm statuta regulæ, vel Ordinis, aut ad effugiendum regularem disciplinam. Nam appellatio fundatur super gravamine, *cap ut debitum. de appellatione*: at verò quando Superior corrigit secundùm regulam vel secundùm regularem disciplinam, non gravat.

Licebit tamen regularibus appellare quando Superior modum corrigendi excedit, ut colligitur *ex cap. De Priore. de appellationibus* 31. Scacc *eodem titulo q.* 17. *limit.* 27. *num.* 12 Azor. *instit. moral. part* 1. *lib.* 12. *cap.* 11. *q.* 8. ubi *q.* 7. resolvit religiosum à Superiore iniquè tractatum, vexatumve tutâ conscientiâ à monastrio exire posse inscio, vel eodem Superiore invito, quem referens sequitur Barbos. *in d. cap. de Priore. num.* 3. *fine*; ubi Alexander Papa 3. Priorem quendam graviter jubet puniri, qui modum corrigendi excedens appellationem sui subditi non admitit, quòd expressè docent glossa *in cap. licet in verbo interclusum*, & Decius *ibidem de officio ordinarii*, Sylvest. *verbo appellatio q* 7. Navar. *conf.* 2. *de senten. & re judic.* in antiquis; *alias conf.* 5. *de appellationibus in novis* Fr. Manuel. *in summa part.* 2. *tract. de ordine judiciali cap.* 13. *concl.* 3. Ratio, quia appellatio est de jure naturali: ideo non potest negari, quando est justa. Tum etiam quamvis ita gravati appellare nequeant, nec per viam appellationis possint Superiorem adire; poterunt tamen accedere ad

ad illum per viam simplicis querelæ, & Superior causâ cognitâ tanquam rectus judex gravamini, si quod fuit deferet, Navar. *suprà & in commentario in cap. nullam.* 18. *q.* 2. *comment.* 3. *num.* 51. & Fr. Manuel. *tom.* 1. *quæst. regular. q.* 29. *art.* 2. & *in summa de ordin. judiciali cap.* 3. *concl.* 3. & sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ interdictum est Fratribus etiam Minoribus de Observantia, habetur *in constitutione Gregorii XIII.* quæ incipit, *Quoniam nostro Pastorali, quæ est* 34. *ejusdem in ordine, edita* 1575. *Octavo Aprilis*, cujus absolutio est reservata summo Pontifici, si ad Tribunalia ipsi sæcularia appellent, & ad ea confugiant: nec non pœnas privationis perpetuæ officiorum per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia quæcunque dicti Ordinis officia exercenda, ac vocis tàm activæ, quàm passivæ eo ipso incurrant.

Debent ergo ex prædicta constitutione suprà dicti fratres à Prælatis suis gravati appellare; à Guardiano ad Provincialem, à Provinciali ad Generalem; à Generali ad Protectorem; à Protectore ad Sacram Congregationem. Neque concessio appellandi hoc modo contrariatur Concilio Tridentino *sess.* 25. *de regularib. cap.* 4. quia Concilium ibi non prohibet religiosos recurrere ad Superiores per viam appellationis, sed tantùm prohibet, ne ad eos personaliter confugiant inconsulto Superiore. Nec est credendum voluisse Concilium privare religiosos eo beneficio, quod illis competit de jure naturæ: quamvis meliùs sit ab appellationis remedio abstinere, etiam quando licita est, prout decet religiosos. Nihilominus si graventur sine causâ plus justo, & gravans appellationi non defert, nec facultatem facit adeundi Superiorem; sed imò potius conjicit in vincula, aut alio modo impedit, potest gravatus absque licentiâ Prælati immediati confugere ad Superiorem majorem, ut à tali gravamine eximatur juxta Baldum *in cap. ad nostram de appellationibus*; nec propterea ligabitur excommunicatione, cùm non incurratur sine peccato mortali, argumento *capitis Nemo, & cap. nullus* 11. *q.* 3. nec etiam adeundo Superiorem incurritur Apostasia, nec transgreditur Concilium Trident. quod loquitur de eo solùm, qui non gravatus absque ulla appellatione recurrit ad Superiorem, eo solo quòd prætendat integrum sibi esse confugere ad illum inconsulto Superiore immediato: quod est falsum. Fr. Manuel. *tom.* 1. *regul. q.* 29. *art.* 2. *& in Summa tom.* 2. *tract. de ordine judiciali cap.* 13. *concl.* 3. post Navarrum *in cap. nullam* 18. *q.* 2. *num.* 51. quos referens sequitur Sayr. *in clavi lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 40.

FINIS. LAUS DEO.

PROTESTATIO AUCTORIS.

EGO BAPTISTA FRAGOSO è *Societate* JESU, *ex Algarbio Lusitaniæ, totum hoc secundum Volumen submitto correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ: si quæ verò in eo contenta, & scripta fuerint, quæ Orthodoxæ fidei, ac bonis moribus repugnant, aut pias Christianorum aures offendant, paratus mutare, & pro non dictis, nec scriptis haberi volo. Idibus Octobris* 1633.

BAPTISTA FRAGOSO.

INDEX

Rerum, & Verborum notabilium, quæ in hoc secundo Volumine continentur.

A

Abbas, & Abbatissa.

Aborsus.

Absolutus, & Absolvere.

Abso-

Bulla

Car-

Causa

De ordine servando in judicio conservatorio.

Conservatoria hodierna.

Con-

D

Delitium.

Denunciare, & Denunciatio.

Denun-

Dispen-

E.

Ecclesia. Ecclesiastici.

Episco-

Favo-

Exigen-

Impe-

Interdictum.

Confessarii pro Jubileo eligendi pro votis commutandis.

Rursus de commutatione votorum virtute Jubilei facienda à Confessario.

Quali-

Media

Est

Pensio-

Primicerius.

Princeps.

Privilegia.

Processiones.

Professio, & Professi.

Professio

Subditus.

Vota

FINIS.